ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ
ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΛΕΠΤΟΚΕΡΩΣ – ΜΕΣΟΠΟΡΙΑ

"ΠΥΡΣΟΣ" ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ 61 ΑΘΗΝΑΙ

Digitized by Google

COPYRIGHT 1931 BY "PYRSOS" Co Ltd ATHENS
PRINTED IN GREECE

Digitized by Google

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΣΤ΄ ΤΟΜΟΝ ΕΠΡΑΓΜΑΤΕΥΘΗΣΑΝ ΘΕΜΑΤΑ ΟΙ Κ. Κ.:

Αἰμιλιανίδης 'Αχ. Κ	Δικηγόρος.	Αχ. Κ. Α.
'Αλιβιζάτος Γερ. Π.	'Ιατρός, Μικροβιολόγος.	Γ. Αλβ.
'Αναγνωστόπουλος Γ. Π.	Καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Γ. Π. Α.
'Ανδρεάδης Θ. Ι.	Πρωτοδίκης	Θ. Ι. Α.
'Ανδριώτης Ν. Π.	Συντάκτης τοῦ 'Ιστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης.	Ν. Α.
'Ανδρουλιδάκης Γ. Ν.	Φιλόλογος.	Γ. Ν. Α.
'Αντωνάτος Χ.	Φιλόλογος.	Χ. Α.
'Αποστολίδης 'Ηρ. Ν.	Δημοσιογράφος.	Η. Ν. Α.
'Αρβανιτάκης Γ. Λ.	Αἰγυπτιολόγος. Διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ 'Υπουργείου τῶν 'Εξωτερικῶν.	Γ. Λ. Α.
'Ασημάκος Δ. Κ.	'Ηλεκτρολόγος-Μηχανολόγος	Δ. Κ. Α.
'Αφεντάκης Δ.	Τμηματάρχης τῆς 'Αγροτικῆς Τραπέζης.	Δ. Ν. Α
Βαλάκης Π. Α.	Δρ. Φιλολογίας. Γυμνασιάρχης.	Π. Α. Β.
Βαρόπουλος Θ.	Καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης.	Θ. ΒΑΡ.
Βαρούχα-Χ. Εἰρ.	'Αρχαιολόγος. 'Επιμελήτρια Νομισματικοῦ Μουσείου	Ε. Β-Χ.
Βατάλας Μᾶνος Δ.	Δημοσιογράφος.	Μ. Δ. Β.
Βαφειάδης Τ.	Φιλόλογος.	Τ. Β.
Βέλλας Β. Μ.	Θεολόγος. 'Υφηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Β. Μ. Β.
Βελλιανίτης Θ.	Λογογράφος. Πρώην 'Υπουργός.	Θ. Β.
Βλαχοπούλου Μ. Χ.	Λογογράφος.	Μ. Χ. Β
Βλησίδης Θρασ.	Βιολόγος, τ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.	Θ. Βλ.
Βογιατζῆς Γ. Ι.	Δημοσιογράφος.	Γ. Ι. Β.
Βορεάδης Γ.	Γεωλόγος.	Γ. Β.
Γαβριηλίδης 'Α.	'Οφθαλμολόγος. Διευθυντὴς τοῦ 'Οφθαλμολογικοῦ Τμήματος τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ».	Α. Γ.
Γαλανὸς Σ.	Καθηγητὴς τῆς Χημείας τῶν 'Εδωδίμων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Σ. Γ.
Γεδεὼν Μ. Ι.	Μέγας Χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίας. 'Ακαδημαϊκός.	Μ. Ι. Γ.
Γενεράλις 'Εμμ.	Γυμνασιάρχης.	Ε. Γ.
Γεννάδιος	Μητροπολίτης 'Ηλιουπόλεως.	† Γ. Η.
Γεωργαλᾶς Γ. Κ.	Καθηγητὴς τῆς 'Ανωτάτης Γεωπον. Σχολῆς. Διευθυντὴς τῆς Γεωλογικῆς 'Υπηρεσίας τῆς 'Ελλάδος.	Γ. Κ. Γ.
Γεωργαντᾶς Φ. Δ.	'Εκπαιδευτικός.	Φ. Δ. Γ.
Γεωργούλης 'Ηρ. Π.	Δρ 'Εμπορικῶν Σπουδῶν.	Η. Π. Γ.
Γκιταράκος Κ.	'Υποστράτηγος. Τεχνικὸς Σύμβουλος τῆς 'Ανωνύμου 'Εταιρείας Πυριτιδοποιείου καὶ Καλυκοποιείου 'Αθηνῶν.	Κ. Γκ.
Δαλέζιος Α. Γ.	Δρ. Φιλολογίας.	Α. Δ.
Δάλλας Ι.	Μηχανικός.	Ι. Δλλ.
Δαραλέξης Χρ.	Θεατρικὸς συγγραφεύς.	Τ. Δ.
Δασκαλάκης Χ. Ε.	Νομικός.	Χ. Δ.
Δεβάρης Δ. Σ.	Δημοσιογράφος.	Δ. Σ. Δ.
Δεντρινοῦ Εἰρ. Α.	Λογία.	Ε. Α. Δ
Δεστούνης Γ. Κ.	'Ιατρός.	Γ. Κ. Δ.
Δημαρᾶς Κ. Θ.	Συγγραφεύς.	Κ. Θ. Δ.
Δημάρατος Β. Ι.	Δ. Φ. Καθηγητής.	Β. Ι. Δ.
Δημάρατος Ι. Φ.	Δημοσιογράφος.	Ι. Φ. Δ.
Δημητρακοπούλου Ε. Π.	Λογία.	Ε. Π. Δ.
Δημητριάδης Δ. Α.	Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν.	Δ. Α. Δ.
Δημόπουλος Μ. Ν.	Δημοσιογράφος.	Μ. Ν. Δ.
Διγενὴς Κίμων	'Υποστράτηγος.	Κ. Δ.
Δικαῖος Π.	Ἔφορος τοῦ Κυπριακοῦ Μουσείου.	Π. Δικ.
Δοανίδης Ι. Π.	Καθηγητὴς τῆς 'Ορυκτολογίας, Πετρογραφίας καὶ Γεωλογίας ἐν τῷ 'Εθν. Μετσοβ. Πολυτεχνείῳ	Ι. Π. Δ
Δομαζάκις Μ. Γ.	Δικηγόρος.	Μ. Γ. Δ.
Δούσμανης Βίκτωρ	'Αντιστράτηγος	Β. Δ.
Δραβίλλας Γ. Θ.	Πλωτάρχης—Οἰκονομικός	Γ. Θ. Δ.
Δρανδάκη Μ. Χ.	Διδασκάλισσα.	Μ. Δρ.
Δρόσος Δ.	Διευθυντὴς 'Υπουργείου 'Εξωτερικῶν.	Δ. Δρ.
Δυοβουνιώτης Κ. Ι.	Καθηγητὴς τῆς 'Ιστορίας τῶν Δογμάτων καὶ τῆς Συμβολικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν. 'Ακαδημαϊκός.	Κ. Ι. Δ.
«'Ελλ. Φιλοτελ. 'Εταιρία»		«Ε.Φ.Ε.»
Εὐαγγελάτος Χ. Γ.	Δήμαρχος Μεσολογγίου. Γεν. Γραμμ. τῆς «'Ενώσεως τῶν Δήμων καὶ τῶν Κοινοτήτων τῆς 'Ελλάδος».	Χ. Γ. Ε.
Εὐαγγελίδης Ε. Τ.	Φυτοπαθολόγος.	Ε. Τ. Ε.
Εὐαγγελίδης Τρ. Ε.	'Ιστοριοδίφης.	Τ. Ε. Ε.
Ζακυθηνὸς Δ	Φιλόλογος.	Δ. Ζ.
Ζαφειρίου Ν. 'Ι.	Γυμνασιάρχης.	Ν. Ι. Ζ.
Ζέπος Π. Ι.	Δικηγόρος.	Π. Ι. Ζ.
Ζευγώλης Γ. Π.	Δημοσιογράφος.	Γ. Ζ.
Ζῆς Τάκης Α.	Βοηθὸς Νευρολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν.	Τ. Α. Ζ.
Ζωηροῦ-Πασᾶ Νοεμὴ	Λογία.	Ν. Ζ-Π.
Ζώης Λ. Χ.	'Ιστοριοδίφης.	Λ. Χ. Ζ.
Θεοδωρόπουλος Μ. Ι.	Δικηγόρος.	Μ. Ι. Θ.
Θεοδωροπούλου Α.	Καθηγήτρια τῆς Μουσικῆς.	Α. Θ.
Θεοφανείδης Β. Δ.	'Επιμελητὴς 'Εθνικοῦ 'Αρχαιολογικοῦ Μουσείου.	Β. Δ. Θ.
Θηβαιόπουλος 'Αρ. Ε.	Καθηγητής.	Α. Ε. Θ.
'Ιορδανίδης Ι. Ι.	Παιδαγωγός.	Ι. Ι.
'Ιωάννου Ε.	Λογοτέχνης.	Τ. Α.
Καζάκος 'Αθαν. Α.	Πολιτικὸς Μηχανικός.	Α. Α. Κ.
Καΐρης Μ. Ν.	Γυναικολόγος-Μαιευτὴρ	Μ. Ν. Κ.
Κακριδῆς Γ. Θ.	Μηχανολόγος-'Ηλεκτρολόγος.	Γ. Θ. Κ.
† Κακριδῆς Θεοφ. 'Ι.	Καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	† Θ. Ι. Κ.
Καλαΐτζῆς Ι. Κ.	Χειρουργός.	Ι. Κ. Κ.
Καλογερῖκος Π. Α.	Καθηγητὴς τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τοῦ 'Εθν. Θεάτρου.	Π. Α. Κ
Καλομενόπουλος Νικ.	'Υποστράτηγος.	Ν. Κλς
Καμίνης 'Ι. Σ.	'Ιατρός.	Ι. Σ. Κ.
Καμινόπετρος 'Ι. Π.	'Ιατρὸς παρὰ τῷ 'Ινστιτούτῳ Παστέρ.	Ι. Π. Κ.
Κανελλόπουλος Π.	'Υφηγητὴς τῆς Κοινωνιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Π. Κ. Κ.
Καπνουκάγιας Χ. Κ.	'Υφηγητὴς τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Χ. Κ. Κ.
Καραβίδας Κ. Δ.	Δημοσιολόγος.	Δ. Κ. Κ.
Καραθεοδωρῆ Κ.	Μαθηματικός. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου. 'Ακαδημαϊκός.	Κ. Κ.
Καράκαλος Τηλ. Ι.	Συνταγματάρχης Πυροβολικοῦ ἐ. ἀ. Πρ. καθηγητὴς τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων. Συγγραφεύς.	Τ. Ι. Κ.
Καραμᾶνος Κυρ. Μ.	Φιλόλογος.	Κ. Μ. Κ.
Καραμπάτης Δημ.	'Αθλητής.	Δ. Καρ.
Καράντζας Γ. Α.	Δημοσιογράφος.	Γ. Α. Κ.
Κατσαρᾶς 'Ιωάν. Μ.	Καθηγητὴς τῆς Παθολογικῆς Φυσιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Ι. Μ. Κ.
Κατσάρης Δ. Ο.	'Αρχιτέκτων.	Δ. Ο. Κ.
Καφάλης Γερ. Δ.	'Εκπαιδευτικὸς Σύμβουλος.	Καφ.
Καφῆς Ν.	Δρ Θεολογίας.	Ν. Καφ.
Κεραμιδᾶς Τ.	Καθηγητὴς ἐν τῇ 'Ανωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ 'Εμπορικῶν 'Επιστημῶν.	Τ. Κ.
Κλαδᾶς Λ. Ν.	'Ηλεκτρολόγος-Μηχανικός.	Λ. Ν. Κ.
Κλαδᾶς Ν. Θ.	'Υποστράτηγος	Ν. Θ. Κ.
Κοκίδης Ν. 'Ιφ.	'Υποστράτηγος.	Ν. Ι. Κ.
Κολτσιδόπουλος Α. Γ.	Δημοσιογράφος.	Α. Γ. Κ.
† Κομάσος 'Ι. Χ.	Μουσικοδιδάσκαλος.	† Ι.Χ.Κ.
Κονταργύρης Α.	'Υφηγητὴς τῆς 'Ορθοπεδικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Α. Κ.
Κοντογιάννης Κ. Χ.	'Αντιπλοίαρχος Π. Ν.	Κ. Χ. Κ.
Κορδάτος Γ. Κ.	Κοινωνιολόγος - 'Ιστοριοδίφης - Συγγραφεύς.	Γ.Κ.Κορ.
Κορομηλᾶς Γ. Δ.	Δημοσιογράφος.	Γ. Δ. Κ
Κοσμετᾶτος Γ. Φ.	Καθηγητὴς τῆς 'Οφθαλμολογίας, 'Ιστιολογίας καὶ 'Εμβρυολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Γ. Φ. Κ.
Κούζης 'Αριστ. Π.	Καθηγητὴς τῆς 'Ιστορίας τῆς 'Ιατρικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν. 'Ακαδημαϊκός.	'Αρ.Π.Κ.
Κούμαρης Ι. Γ.	Καθηγητὴς τῆς 'Ανθρωπολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Ι. Γ. Κ.
Κουρέτας Δ.	'Ιατρός.	Δ. Κ.
Κοφινᾶς Γ. Ν.	Οἰκονομολόγος. Πρώην ὑπουργός.	Γ. Ν. Κ.
Κοφινιώτης Α. Ε.	Δασολόγος. Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Μετεκπαιδεύσεως Δασικῶν 'Υπαλλήλων.	Α. Ε. Κ.
Κυριαζόπουλος Κ. Κ.	'Ιατρὸς - Δερματολόγος.	Κ. Κ. Κ.
Κυριάκης Γ. Ε	Δικηγόρος	Γ. Ε. Κ.
Κυριακίδης Στίλπων	Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης	Σ. Π. Κ.
Κυριακόπουλος 'Ηλ. Γ.	Καθηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης.	Η. Γ. Κ.
Κωνσταντινίδης Θ. Α.	Δικηγόρος.	Θ. Κ.
Κωστίδης Σ.	'Αρχιτεχνίτης.	Σ. Κς
Λαμέρας Κ.	'Ιατρός.	Κ. Λς
Λαμπίκης Δ. Α.	Δημοσιογράφος.	Δ. Α. Λ.
Λαμπρίδη "Ελλη	Δρ τῆς Φιλοσοφίας.	Ε. Λ.
Λάσκαρης Ν. Ι.	Θεατρικὸς Συγγραφεύς. 'Ιστορικὸς τοῦ Θεάτρου.	Ν. Ι. Λ.
Λαυράγκας Διον.	Μουσικοσυνθέτης.	Δ. Λ.
Λεβίδης Ν.	Πολιτευτής. τ. 'Υπουργός.	Ν. Δ. Λ.
Λοβέρδος 'Αλ.	Νομικὸς - Τραπεζιτικός.	Αλ. Λ.
Λούβαρις Ν. Ι.	Καθηγητὴς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ 'Ερμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Ν. Λ.
Λευκᾶτος Π.	Δημοσιογράφος.	Π. Λ.
Λουκόπουλος Δημ.	Λαογράφος.	Δ. Λ.
Λοῦρος Κ. Ν.	Καθηγητὴς τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν.	Κ. Ν. Λ.
Λυκούδης Στ. 'Εμμ.	Πλοίαρχος Π. Ν. Διευθυντὴς τῶν Φάρων. Καθηγητὴς παρὰ τῇ Ν. Σ. Δοκίμων. 'Ακαδημαϊκός.	Σ. Ε. Λ.
Μαγγιῶρος Ν. Ι.	'Αντισυνταγματάρχης 'Επιμελητείας.	Ν. Ι. Μ.
Μαγκάκης Μ.	'Ιατρὸς - Λαρυγγωτολόγος.	Μ. Μ.
Μακαρόνας Χαρ.	'Επιμελητὴς 'Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης.	Χ. Μ.

Digitized by Google

Μακρῆς Κ. Γ. τ. Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς Φαρμακευτικῆς Χημείας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.	Κ. Γ. Μ.
Μαλτέζος Κ. Χ. Καθηγητὴς τῆς Φυσ. Μηχανικῆς καὶ Θεωρ. Φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἀκαδημαϊκός.	Κ. Χ. Μ
Μαργέτης Δ. Γεωπόνος - π. βουλευτής.	Δ. Μ.
Μαρινᾶτος Σπ. Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων.	Σπ. Μ.
Μαρκίδης Γ. Α. Ἔφορος Κυπριακοῦ Μουσείου.	Γ. Α. Μ.
Μάρκου Α. Ἰ. Μελισσοκόμος.	Α. Ἰ. Μ.
Μενεγάκις Ι. Ν. Ἐπιμελητὴς τοῦ Φυσιολογείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.	Ι. Ν. Μ.
Μητρόπουλος Π. Παιδίατρος.	Π. Μ.
Μισυρλῆς Δ. Μ. Ἐκπαιδευτικὸ. Σύμβουλος.	Δ. Μ. Μ.
Μιχαηλίδης Ν. Α. Ὑφηγητὴς τῆς Μικροβιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.	Ν. Α. Μ.
Μίχας Ἀθ. Δημοσιογράφος.	Ἀθ. Μ.
Μοάτσος Ε. Θ. Δρ Δικαίου.	Ε. Θ. Μ.
Μόδης Γ. Θ. Δικηγόρος.	Γ. Θ. Μ.
Μοσχόπουλος Νικηφ. Τμηματάρχης Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.	Ν. Μ.
Μουρέλλος Ι. Δ. Διευθυντὴς Ἐφημ. «Ἐλευθέρα Σκέψις» Ἡρακλείου.	Ι. Δ. Μ.
Μουστάκας Δ. Ε. Δρ Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.	Δ. Ε. Μ.
Μπαλᾶνος Δ. Σ. Καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἀκαδημαϊκός.	Δ. Σ. Μ.
Μπαρδάνης Ι. Γ. Χημικός.	Ι. Γ. Μ.
Μπαρμπαστάθης Γ. Τμηματάρχης Ὑπουργείου Παιδείας	Γ. Μπς
Μπεναρόγια Α. Ε. Κοινωνιολόγος.	Α. Μπεν.
Μπίστη Μ. Διδάκτωρ Φιλολογίας.	Μ. Μπ.
Μπρατσιώτης Παν. Ι. Καθηγητὴς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Π. Διαθήκης τῶν Ο' ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.	Π. Ι. Μ.
Μυλωνόπουλος Σ. Α. Δικηγόρος.	Σ. Α. Μ.
Μωραΐτης Δ. Ν. Δρ τῆς Θεολογίας.	Δ. Ν. Μ.
Νικοτσάρας Γ. Ν. Πλοίαρχος Π. Ναυτικοῦ.	Γ. Ν. Ν.
Ξενόπουλος Σ. Καλλιτέχνης. Καθηγητὴς Σιβιτανιδείου Σχολῆς.	Σ. Ξ.
Ξυγγόπουλος Α. Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων.	Α. Ξ.

Οἰκονομίδης Ι. Γραμματεὺς Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς Θεάτρου.	Ι. Ο.
Οἰκονόμος Σ. Ν. Καθηγητὴς τῆς Οὐρολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.	Σ. Ο.
Οἰκονόμου Α. Γυμνασιάρχης	Α. Ι. Ο.
Οἰκονόμου Α. Χ. Καθηγητὴς τῆς Ἕδρας τῶν Ἀνωτέρων Μαθηματικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μετσοβίῳ Πολυτεχνείῳ.	—Ο
Οἰκονόμου-Μύλλερ Σ. Δρ Μαθηματικῶν.	Σ. Μ-Ο
Ὀλυμπίτης Ν. Θ. Δερματολόγος - Ἀφροδισιολόγος.	Ν. Θ. Ο.
Πάγκαλος Γ. Ἠ. Ἰατρὸς - Μικροβιολόγος.	Γ. Η. Π.
Παλαιολόγος Κ. Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Φυσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.	Κ. Π.
Παναγιωτόπουλος Ι. Μ. Καθηγητής.	Ι. Μ. Π.
Πανταζῆς Παν. Γ Στοματολόγος Ὀδοντίατρος	Π. Γ. Π.
ΠαπαγιαννόπουλοςΔ.Ν. Καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.	Δ. Ν. Π.
Παπαθανασίου Γ. Γεν. Γραμματεὺς τῆς Μακεδονικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.	Γ. Π.
Παπαθεοδώρου Ι. Ἀν. Γεν. Ἀρχίατρος.	Ι. Π.
Παπακωνσταντίνου Θ. Φιλόλογος.	Θ. Π.
ΠαπακωνσταντίνουΚ.Ε. Δικηγόρος.	Κ. Ε. Π.
Παπαλεονάρδος Ν. Πολιτικὸς Μηχανικός. Ἀντισυνταγματάρχης. Καθηγητὴς ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων.	Ν. Παπ.
Παπαμῆτρος Δ. Φ. Δικηγόρος.	Δ. Φ. Π.
Παπαμιχαὴλ Γρ. Καθηγητὴς τῆς Ἀπολογητικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	ΓΡ. Π.
Παπᾶς Π. Ν. Φιλόλογος.	Π. Ν. Π.
Παπουτσόπουλος Ι. Γ. Διευθυντὴς τοῦ Κεντρικοῦ Ἐδαφολογικοῦ Ἐργαστηρίου	Ι. Γ. Π.
Παρασκευόπουλος Ι. Διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου Harvard. Καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου Harvard.	Ι. ΠΑΡ.
Πασχάλης Δ. Π. Ἱστοριοδίφης. τ. Νομάρχης. Ἀκαδημαϊκός.	Δ. Π. Π.
Πλακίδης Σ. Μ. Ἔκτακτος Ἀστρονόμος ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀστεροσκοπείῳ	Σ. Π.
Πλάτων Ν. Ε. Φιλόλογος.	Ν. Ε. Π.
Πολίτης Λίνος Ν. Ἐπιμελητὴς τοῦ Τμήματος τῶν Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.	Λ. Ν. Π.

Πράτσικας Ἀνδρ. Ὑφηγητὴς τῆς Παθολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἰατρὸς τοῦ Νοσοκομείου Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.	Α. Π
Ράλλης Κ. Μ. Καθηγητὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἀκαδημαϊκός.	Κ. Μ. Ρ.
Ραλλίδης Ὀδ. Χειρουργὸς - Γυναικολόγος.	Ο. Ρ.
Ροζάκος Ν. Νομικός.	Ν. Ρ.
Σακελλάριος Ἀν. Π. Γυμνασιάρχης. τ. Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος.	Α. Π. Σ.
Σαμοθράκης Α. Θ. Ἰατρός. Ἱστοριοδίφης.	Α. Θ. Σ.
Σαρρῆς Ι. Σ. Καθηγητὴς τῆς Γεωγραφίας.	Ι. Σ. Σ.
Σγουρίτσας Χ. Γ. Δικηγόρος.	Χ. Γ. Σ.
Σκαλισιᾶνος Χ. Δρ Φιλοσοφίας.	Χ. Σς
Σκλάβος Γ. Μουσικοσυνθέτης.	Γ. Σ.
Σκλαβοῦνος Θ. Γ. Ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου. Διευθυντὴς τοῦ Παθολογοανατομικοῦ Ἐργαστηρίου τοῦ Νοσοκομείου «Ἑλλ. Ἐρυθροῦ Σταυροῦ».	Θ. Σ.
Σούλης Χ. Ι. Καθηγητής.	Χ. Ι. Σ.
Σουλίδης Α. Κ. Καθηγητὴς τῶν Φυσικομαθηματικῶν.	Α. Κ. Σ.
Σοφιανόπουλος Ἀ. Ι. Καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μετσοβίῳ Πολυτεχνείῳ.	Α. Ι. Σ.
Σπεράντσας Σ. Γ. Ἰατρὸς-Ἀκτινολόγος. Λόγιος	Σ. Γ. Σ.
Σπηλιόπουλος Κ. Β. Ὑφηγητὴς τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	Κ. Β. Σ.
Σπυρόπουλος Ν. Κ. Ἀντιστράτηγος. Καθηγητὴς ἐν τῇ Στρ. Σχολῇ Εὐελπίδων. Ὑπαρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Στρατοῦ.	Ν. Σς
Στεριώτης Π. Θ. Διευθυντὴς τοῦ Καποδιστρείου Ἐκπαιδευτηρίου Κερκύρας.	Π. Θ. Σ.
Στριφτοῦ Αἰκ. Φιλόλογος.	Τ. Στρ.
Συκουτρῆς Ι. Ὑφηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.	Ι. Σκ.
Συρῖγος Ἀθ. Μ. Ἐμπορευματολόγος.	Α. Μ. Σ.
Συρμόπουλος Σ. Καθηγητὴς τῆς Λογιστικῆς ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν.	Σ. Σ.
Σωτηρόπουλος Ν. Κ. Ἰατρός	Ν. Κ. Σ.
Τέλλος Ἄγρας Λογοτέχνης.	Τ. Α.
Τερζόπουλος Ἰ. Μ. Νομικός.	Ι. Μ. Τ.
Τζωρτζόπουλος Χ. Ν. Δικηγόρος. Ὑφηγητὴς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	Χ. Ν. Τ.

† Τιμόθεος Βενέρης Ἐπίσκοπος Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου.	† Τ.
† Τιμόθεος Θέμελης Ἀρχιεπίσκοπος Ἰορδάνου.	† Ι. Τ.
Τορολόπουλος Ν. Π. Πολιτευτής.	Ν. Π. Τ.
Τραχίλης Σ. Καθηγητής.	Σ. Τ
Τρεμπέλας Π. Ν. Θεολόγος - Διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ «Ζωή».	Π. Ν. Τ.
Τσαγγρῆς Ἰ. Γ. Χημικὸς - Μηχανικός.	Ι. Γ. Τ.
Τσιμικάλης Α. Α. Δρ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν.	Α. Α. Τ.
Τσιτσελίκης Κ. Δικηγόρος.	Κ. Τσ.
Τωμαδάκης Ν. Β. Διευθυντὴς Ἰδιωτικοῦ Γυμνασίου Χανίων.	Ν. Β. Τ.
Φάβης Β. Συντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλλ. Γλώσσης.	Β. Φ.
† Φιλάρετος Βαφείδης Μητροπολίτης Ἡρακλείας. Ἱστορικός.	† Η. Φ. Β.
Φίλιππας Ἄγγ. Ν. Νομικός.	Α. Ν. Φ.
Φίλιππας Σπ. Ν. Δημοσιογράφος.	Σ. Ν. Φ.
Φιντικλῆς Θεόκλ. Θ. Μετεωρολόγος ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ Ἀθηνῶν.	Θ. Θ. Φ.
Φόρτης Ν. Ι. Φαρμακοποιὸς - Χημικός.	Ν. Ι. Φ.
Φραντζῆς Α. Ἠλεκτρολόγος.	Α Φ.
Φρυγανᾶς Σ. Α. Ἠλεκτρολόγος-Μηχανολόγος.	Σ. Α. Φ.
Φρυδᾶς Κ. Β. Βιομηχανολόγος.	Κ. Β. Φ.
Φωτεινὸς Ν. Γ. Δημοσιογράφος.	Ν. Φ.
Φωτιᾶς Ν. Γ. Δρ Νομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.	Ν. Γ. Φ.
Χαραλαμπίδης Ε. Ι. Λόγιος.	Ε. Ι. Χ.
Χαριτάκης Θ. Μηχανικός.	Θ. Χ.
Χαρλαύτης Ἠλ. Νομικός.	Ηλ. Χ.
Χατζηόλος Β. Κτηνίατρος	Β. Χ.
Χατζηπέτρος Π. Π. Ἀντιπρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Στοᾶς «Φῶς».	Π. Π. Χ.
Χιοτέλις Α. Σ. Καθηγητής.	Α. Σ. Χ.
Χευρμούζιος Χ. Σ. Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Τύπου παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Πρεσβείᾳ τοῦ Λονδίνου.	Χ. Σ. Χ.
† Χρυσόστομος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν	† Χ
Χρυσοχοΐδης Ν. Α. Μουσικοδιδάσκαλος.	Ν. Α Χ.
Χυτήρης Σ. Α. Ἀντεισαγγελεὺς Πρωτοδικῶν.	Σ. Α. Χ.

Digitized by Google

Στὸ λιμάνι

Σχεδίασμα Κ. Κλώνη

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

λεπτόκερως (ὁ) (Leptocerus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων νευροπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τριχοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυστακιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *λεπτόκερως ὁ μακρόκερως* (Leptocerus macrocerus), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλλωμένην, μὲ μικροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μακροτέρας τοῦ σώματος πολυαρθρωτὰς κεραίας, ἐξ ὧν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα *μακρόκερως*, θώρακα μετρίου μεγέθους καὶ σφαιροειδῆ, κοιλίαν κυλινδρικὴν καὶ ἐπιμήκη, πόδας ἀρκετὰ ἐπιμήκεις, ἀνθεκτικοὺς καὶ εἰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις καταλήγοντας καὶ χρῶμα στιλπνῶς φαιοκυανοῦν μὲ μελανὰς καὶ λευκὰς κηλῖδας καὶ στίγματα. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐνδιαιτᾶται παρὰ τὰ ῥέοντα ἢ στάσιμα ὕδατα, ἱπτάμενος ὑπεράνω τούτων ἅμα τῇ δύσει τοῦ ἡλίου. Δ. Ν. Π.

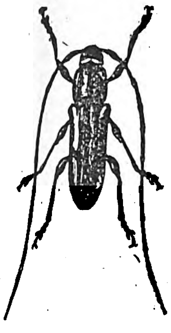

Λεπτόκερως ὁ μακρόκερως.

λεπτοκέφαλος (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ νεογνὸν διαφόρων ἰχθύων κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ φάσιν, ἅμα τῇ ἐκ τοῦ ᾠοῦ ἐκκολάψει του. Ἰδίως *λεπτοκέφαλοι* καλοῦνται τὰ νεογνὰ τῶν *ἐγχέλεων*, ὧν αἱ διαδοχικαὶ μεταμορφώσεις εἶναι τελείως ἄγνωστοι μέχρι σήμερον. Κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας τῶν φυσιοδιφῶν, οἵτινες ἐπέβαινον τοῦ ἀτμοπλοίου «Βαλδιβία», εὑρέθη εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν παρὰ τὴν Ζανζιβάρην καὶ εἰς βάθος 5.090 μέτρων νεογνόν, ὅπερ οὗτοι ἐκάλεσαν *λεπτοκέφαλον τὸν θαυμάσιον* (Leptocephalus mirabilis). Εἶχεν ἰδιορρυθμότατον σχῆμα, λόγῳ δὲ τῆς διαμορφώσεως τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ τοῦ βάθους εἰς ὃ εὑρέθη, ὑπέθεσαν ὅτι ἀνῆκεν εἰς ἄγνωστον ἔτι ἀβυσσαῖον ἰχθύν. Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερέβαινε τὰ 7 ἑκατοστόμετρα, τὸ δὲ σῶμά του ἦτο στιλπνὸν καὶ διαφανές, φέρον ἐν ἑκάστῃ πλευρᾷ τοῦ θώρακος ἀνὰ 8 ἐρυθροφαίους κηλῖδας καὶ ἀρκετὰς ὁμοιοχρόους κηλῖδας περὶ τὴν κοιλίαν. Ὁ θώραξ ἦτο ὑψηλότατος, ἡ κεφαλὴ χαμηλή, τὸ ῥύγχος αἰχμηρὸν καὶ οἱ ῥώθωνες πλησίον ἀλλήλων κείμενοι. Τὸ στοματικὸν ἄνοιγμα ἦτο λίαν εὐρὺ καὶ διηνοίγετο μέχρι τῆς εὐθείας γραμμῆς τῆς διηκούσης ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὸ κατώτερον τμῆμα τῆς κεφαλῆς. Τὸ στόμα ἔφερε πολυπληθεῖς ὀδόντας, ἡ κάτω σιαγὼν ἀνθεκτικὸν ὀδόντα πρὸς τὸ πρόσθιον αὐτῆς τμῆμα καὶ ἑκατέρωθεν τούτου ἀνὰ 12 μικροτέρους ἐπικλινεῖς ὀδόντας, ἡ δὲ ἄνω σιαγὼν ὀκτὼ μικροὺς ὀδόντας ὁμοειδεῖς, μὲ ἄκρα κυρτὰ πρὸς τὰ ὄπισθεν. Τὰ ἀκουστικὰ τρήματα ἦσαν τοποθετημένα παρὰ τὰ στηθιαῖα πτερύγια. Ἡ ἀπουσία ῥαχιαίου καὶ ἑδραίου πτερυγίου καὶ ἡ παρουσία οὐραίου τοιούτου ἔπειθεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ νεκροῦ ἰχθυδίου. Δ. Ν. Π.

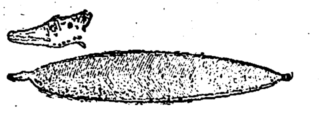

Λεπτοκέφαλος.
[Ἀριστερὰ ἄνω: ἡ κεφαλὴ τοῦ λεπτοκεφάλου ἐν μεγεθύνσει.]

λεπτόκιρκος (ὁ) (Leptocircus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥοπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*, περιλαμβάνον ὡραιοτάτας, μικροῦ μεγέθους καὶ λαμπρῶς κεχρωματισμένας ψυχάς, ἀπαντώσας εἰς τὰς νήσους τῆς Σόνδης καὶ τὴν Ἰάβαν. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *λεπτόκιρκος ὁ θαυμάσιος* (Leptocircus mirabilis), ὅστις ἔχει μικρὸν μέγεθος, σῶμα λεπτὸν καὶ κυλινδρικόν, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, κεραίας λεπτὰς καὶ ἐπιμήκεις, πόδας λεπτοτάτους καὶ βραχεῖς, προσθίας πτέρυγας ἀκανονίστως τετραγωνικάς, ὀπισθίας μᾶλλον τριγωνικάς, ἀπολήγουσας εἰς ἐπιμήκη ταινίαν καὶ χρῶμα τεφροκυανοῦν κατὰ τὸ σῶμα καὶ μελανοκυανοῦν κατὰ τὰς πτέρυγας, μὲ φαιὰς καὶ λευκὰς γραμμώσεις καὶ λωρίδας. Δ. Ν. Π.

Λεπτόκιρκος ὁ θαυμάσιος.

λεπτοκλάδιον (τὸ) (Leptocladium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀνεπτυγμένας ἢ καὶ θάμνους ἀπαντῶντας εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

λεπτόκλινον (τὸ) (Leptoclinum) *[Βοτ.]*. Γένος χιτωνοφόρων τῆς οἰκογενείας τῶν *διδεμνιδῶν*, περιλαμβάνον μικροσκοπικοὺς ζωϊκοὺς ὀργανισμοὺς σχηματίζοντας πολυπληθεῖς ἀποικίας, ὧν ἑκάστη δὲν ὑπερβαίνει τὸ μῆκος τῶν 5 ἑκατοστομέτρων. Τοῦ γένους τούτου εἶναι γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς πάσας περίπου τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

λεπτόκνημος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὰς κνήμας λεπτάς, ἰσχνάς.

λεπτόκοκκος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τοὺς κόκκους λεπτούς, ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ λεπτοὺς κόκκους.

λεπτοκοκκώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης λεπτῶν κόκκων, ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ λεπτοὺς κόκκους.

—λεπτοκοκκώδης *ἱστὸς [Πετρογρ.]*. Παραλλαγὴ τοῦ κρυσταλλικοῦ κοκκιοπαγοῦς ἱστοῦ τῶν πετρωμάτων, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ συμπεφυκότα κανονικὰ ἢ ἀκανόνιστα κρυσταλλικὰ κοκκία τῶν ὀρυκτῶν ἔχουν μέγιστον μέγεθος ἴσον πρὸς ἓν κυβικὸν χιλιοστόμετρον. Τὰ τοιοῦτον ἱστὸν ἔχοντα πετρώματα καλοῦνται *λεπτοκοκκώδη πετρώματα.* Γ. Κ. Γ.

λεπτολεπίδαι (οἱ) (Leptolepidae) *[Παλαιοζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τοὺς *φυσοστόμους μαλακοπτερυγίους* ἰχθῦς. Περιλαμβάνει μικρὰ ἰχθύδια, τῶν ὁποίων τὰ σώματα τῶν σπονδύλων ἦσαν καλῶς ἀπεστεωμένα. Τὸ ῥαχιαῖον καὶ τὸ ἑδραῖον πτερύγιον ἦσαν μικρά, τὰ λέπια κυκλοειδῆ, φέροντα λεπτὸν στρῶμα σμάλτου. Τὸ ἄνω κράσπεδον τοῦ στοματικοῦ ἀνοίγματος ἐσχηματίζετο ἀπὸ τὴν ἄνω σιαγόνα καὶ τὸ μεσοσιάγονον. Κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας ταύτης ἦσαν ἡ *λεπτόλεπις*, ὁ *θρίσσωψ*, ὁ *αἰθαλίων*, ἡ *λυκοπτέρα* κ. ἄ. Λείψανα ἀπολιθωμένα λεπτολεπιδῶν εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς λιασίου μέχρι καὶ τῆς παλαιοκρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

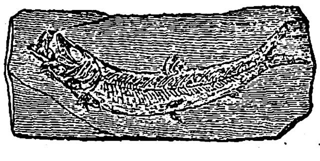

Λεπτολεπίδη ἡ μεγαλοκέφαλος.

λεπτόλεπις (ἡ) (Leptolepis Ag.) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *λεπτολεπιδῶν φυσοστόμων μαλακοπτερυγίων* ἰχθύων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον μικροτάτους ὀδόντας, ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς λεῖα καὶ τὸ ῥαχιαῖον πτερύγιον ἔναντι τοῦ κοιλιακοῦ. Τὰ λέπιά των ἦσαν τεταγμένα ἐν εἴδει κεράμων καὶ συνήθως κεκαλυμμένα μὲ γανοΐνην κατὰ τὸ ἐξωτερικόν των μέρος. Ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικροὶ ἀριγγοειδεῖς ἰχθύες. Πολλὰ εἴδη τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς λιασίου ἢ κατωτέρας ἰουρασίου μέχρι καὶ τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ (Solnhofen τῆς Βαυαρίας, Purbeck τῆς Ἀγγλίας, Νεάπολιν κλπ.). Συνώνυμα: *θαρσίς*, *σαργινίτης*, *μεγάστομα.* Γ. Κ. Γ.

λεπτολέπυρος (ὁ) (Leptolepyrus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥυγχοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος κανθάρων, τὸν *λεπτολέπυρον τὸ μεσημβρινὸν* (Leptolepyrus meridionalis), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς πάσας τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων φυτῶν. Δ. Ν. Π.

λεπτόλοβον (τὸ) (Leptolobum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κεσαλπινιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἢ δενδρύλλια, ἅτινα φύονται εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

λεπτολόγημα (τό)· λεπτομερὴς ἐξέτασις, διερεύνησις, λεπτολογία: «ἄφησέ τα αὐτὰ τὰ λεπτολογήματα»· || τὸ μετὰ περισσῆς λεπτότητος καὶ ἀκριβείας ἐξετασθὲν (ἀρχ.).

λεπτολογία (ἡ)· τὸ λεπτολογεῖν, ἡ μετὰ λεπτότητος καὶ ἀκριβείας ἐξέτασις πράγματός τινος, λεπτομερὴς καὶ ἐξεζητημένη ἐξέτασις, λεπτολόγημα.

λεπτολόγος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μετὰ λεπτότητος καὶ ἀκριβείας ἐξετάζων τι, ὁ προσέχων εἰς τὰς λεπτομερείας, ἀκριβολόγος· || λεπτομερής, ἀκριβής: «ἡ λεπτολόγος ἐξέτασις τοῦ ζητήματος».

λεπτολογῶ (*έω—*)· εἶμαι λεπτολόγος, ἐξετάζω λεπτομερῶς, ἐξελέγχω μετ' ἀκριβείας, ἐξακριβῶ: «λεπτολογεῖ τὰ ζητήματα καὶ ἀνευρίσκει τὰ τρωτὰ μέρη».

Digitized by Google

λεπτομέδουσαι (αἱ) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία μεδουσῶν περιλαμβάνουσα μικρὰς κρασπεδωτὰς μεδούσας, ἀπαντώσας πανταχοῦ σχεδὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν θαλασσῶν (βλ. καὶ λ. *μέδουσαι*). Δ. Ν. Π.

λεπτομέρεια (ἡ)· τὸ λεπτὸν μέρος, τὸ εὐκόλως παρατρεχόμενον ἢ λανθάνον, ἀντίθ. *γενικότης, κεφάλαιον*: «μὴ παραβλέπῃς τὰς λεπτομερείας», «ἐξετάζει τὰ ζητήματα μετὰ πάσης λεπτομερείας».

λεπτομερειακός,—*ή*,—*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰς λεπτομερείας, ὁ τῶν λεπτομερειῶν: «λεπτομερειακὴ ἐξέτασις, — ἔρευνα».—Ἐπίρρ. ***λεπτομερειακῶς.***

λεπτομερὴς (ὁ,ἡ), —*ἐς* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς λεπτὰ μέρη, ἀκριβής, ἀκριβολόγος, ἀντίθ. *ἁδρομερής*: «ἡ λεπτομερὴς ἐξέτασις τοῦ ζητήματος».—Ἐπίρρ. ***λεπτομερῶς.***

λεπτομερία (ἡ) (Leptomeria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σανταλιδῶν*, περιλαμβάνον πολυκλαδώδη δενδρύλλια μὲ φύλλα γραμμώδη καὶ ἄνθη κατὰ στάχυς καὶ ἐνίοτε κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη, φυόμενα εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Δ. Ν. Π.

λεπτομηνιγγῖτις (ἡ) *['Ιατρ.]*. Πᾶσαι αἱ ὀξεῖαι *μηνιγγιτιδες*, ὀρώδεις ἢ πυώδεις, εἶναι λεπτομηνιγγίτιδες, ὡς καὶ ἡ φυματιώδης τοιαύτη καὶ ἡ συφιλιδικὴ λεπτομηνιγγῖτις· εἰς τὰς νόσους δηλαδὴ ταύτας συνήθως προσβάλλεται ἡ *λεπτὴ μῆνιγξ*, μολονότι οὐχὶ σπανίως ἔχομεν προσβολὴν καὶ τῶν δύο μηνίγγων (λεπτῆς καὶ παχείας), λόγῳ τῆς στενῆς γειτνιάσεως. Ἔχομεν δὲ λεπτομηνιγγίτιδας ἐγκεφαλικάς, νωτιαίας καὶ ἐγκεφαλονωτιαίας, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀλλοιώσεων εἰς τὰς μήνιγγας τοῦ ἐγκεφάλου ἢ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἢ καὶ ἀμφοτέρων. Συνήθως μεταχειρίζονται τὸν ὅρον λεπτομηνιγγῖτις πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς *παχυμηνιγγίτιδος*, ὡς καλοῦσι τὴν αἱμορραγίαν τῶν μηνίγγων. Τ. Α. ΖΗΣ

λεπτομίτη (ἡ) (Leptomita) *[Βοτ.]*. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαπροληγνιδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα κρυπτογαμικὰ φυτὰ διὰ ζῳοσπορίων πολλαπλασιαζόμενα καὶ ἐντὸς ὀργανισμῶν ζωϊκῶν ἢ φυτικῶν ζῶντα. Δ. Ν. Π.

λεπτὸν (τό)· κοιν. *λεφτό*· τὸ ἑκατοστὸν τῆς δραχμῆς: «δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω λεπτό», «τέτοιους βρίσκω πέντε 'ς τὸ λεφτό» ‖ τὸ κερμάτιον τοῦ λεπτοῦ, ἄλλως *μονόλεπτο*: «δὲ μοῦ 'μεινε λεφτό» ‖ πληθ. *λεπτὰ* (τά)· χρήματα: «αὐτὸ τὸ σπίτι κάμνει πολλὰ λεφτά» ‖ τὸ ἑξηκοστὸν τῆς ὥρας, ἄλλως *πρῶτον λεπτόν*: «περίμενέ με δυὸ λεπτὰ κι' ἔφθασα», φρ. «'ς τὸ λεφτὸ» ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, ἄλλως «'ς τὸ μινοῦτο», «ἔγινε ἡ δουλειὰ 'ς τὸ λεφτό» ‖ τὸ ἑξηκοστὸν τῆς μοίρας ‖ *δεύτερον λεπτόν*, δευτερόλεπτον· εἴτε τῆς ὥρας, εἴτε τῆς μοίρας ‖ τὸ μικρότατον νόμισμα, ὡς παρὰ *Λουκᾷ*: «*εἶδε δὲ καί τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν δύο λεπτὰ*» (ἐκ τοῦ ἐπιθ. *λεπτὸς* κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσ. *νόμισμα*).

— *[Γεωγρ.—Ἀστρ.]* Καλεῖται *πρῶτον λεπτὸν* ἢ ἁπλῶς *λεπτὸν* ἡ ὑποδιαίρεσις τῆς μοίρας ἢ τῆς ὥρας, ἡ ὁποία ἰσοῦται πρὸς τὸ ἓν ἑξηκοστὸν ἑκατέρας. Τὸ λεπτὸν τῆς μοίρας παρίσταται συνήθως δι' ἑνὸς τόνου, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ λεπτοῦ τῆς ὥρας, ὅπερ παρίσταται δι' ἑνὸς λ, τιθεμένου δεξιὰ καὶ ἄνω τοῦ σχετικοῦ ἀριθμοῦ. Ἓν πρῶτον λεπτὸν τῆς ὥρας ἰσοῦται πρὸς 15 λεπτὰ τῆς μοίρας, ἤτοι $1^{\lambda} = 15'$ καὶ ἀντιστρόφως μία μοῖρα ἰσοῦται πρὸς 4 λεπτὰ τῆς ὥρας, ἤτοι $1^{0} = 4^{\lambda}$. *Δεύτερον* δὲ *λεπτὸν* ἢ συνηθέστερον *δευτερόλεπτον* καλεῖται ἡ ὑποδιαίρεσις τοῦ πρώτου λεπτοῦ τῆς ὥρας ἢ τῆς μοίρας, ἡ ὁποία ἰσοῦται πρὸς τὸ ἓν ἑξηκοστὸν αὐτοῦ. Τὰ δευτερόλεπτα τῆς μοίρας παρίστανται συνήθως διὰ δύο τόνων, ἐνῷ τὰ δευτερόλεπτα τῆς ὥρας δι' ἑνὸς *δ*. Μεταξὺ δευτερολέπτων μοίρας καὶ ὥρας ἔχομεν τὴν σχέσιν: $1^{\delta} = 15''$ καὶ $1' = 4^{\delta}$.

Ἓν πρῶτον λεπτὸν τοῦ γηΐνου μεσημβρινοῦ εἰς πλάτος 45^{0} ἰσοῦται πρὸς 1852 μέτρα καὶ ἀποτελεῖ τὸ ναυτικὸν μίλλιον, τέσσαρα δὲ πρῶτα λεπτὰ ἰσοῦνται πρὸς ἓν γεωγραφικὸν μίλλιον (= 7.492 μ.). Καὶ τὰ δύο μέτρα μετροῦσιν ἄνοιγμα γωνίας, ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ ὅμως διὰ τῶν λεπτῶν ὥρας μετρεῖται ὁ χρόνος καὶ ἡ ὀρθὴ ἀναφορά, διὰ δὲ τῶν λεπτῶν μοίρας τὸ ἄνοιγμα πάσης ἄλλης γωνίας, ὡς αἱ ἀποκλίσεις, ζενιθιακαὶ ἀποστάσεις κτλ. Σ. Π.—Ω

—*[Νομισμ.]* Τὸ *λεπτὸν* εἶναι ὑποδιαίρεσις τῆς ἑλληνικῆς νομισματικῆς μονάδος, ἤτοι τῆς *δραχμῆς*, τῆς ἀπὸ τοῦ 1828 καὶ ἐντεῦθεν ἐν χρήσει, ἴση πρὸς τὸ $^{1}/_{100}$ ταύτης. Ἡ ἀξία τοῦ λεπτοῦ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἦτο ἴση πρὸς τὸ $^{1}/_{7}$ τοῦ «χαλκοῦ» καὶ τὸ $^{1}/_{56}$ τοῦ ὀβολοῦ. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἤρχισεν ἡ κυκλοφορία χαλκῶν νομισμάτων ἑνὸς λεπτοῦ. Τοιαῦτα ἐκόπησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀπὸ τοῦ 1828—1879. Παλαιότερον ἐτηροῦντο ταῦτα ἐν κυκλοφορίᾳ, ἰδίως εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξέλιπον λόγῳ τῆς ἐλαχίστης ἐξοφλητικῆς ἱκανότητός των. Τὸ λεπτὸν ἤδη εἶναι θεωρητικὴ νομισματικὴ μονάς, καθόσον τὸ μὲν κράτος ἔχει ὁρίσει ὡς ἐλαχίστην μονάδα του τὴν δραχμήν, ἐν δὲ ταῖς μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν συναλλαγαῖς τὸ ἐλάχιστον λογιζόμενον νόμισμα εἶναι τὸ τῶν 10 λεπτῶν. ΤΡ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

—**λεπτὸν *ἔντερον*** *['Ανατομ.]*· βλ. λ. *ἔντερον* (τ. ΙΑ' σ. 207 β').

λεπτὸν (τὸ) (Lepton) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πεταλοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρυκινιδῶν*, περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι τὸ *λεπτὸν τὸ λεπιδωτὸν* (Lepton squamosum), ὅπερ ἔχει μῆκος 1 περίπου ἑκατοστομέτρου καὶ κόγχην πεπιεσμένην, δίθυρον, ᾠοειδῆ καὶ λεπτήν, ὑπὸ λεπίων αἰχμηρῶν κεκαλυμμένην. Ἀπαντᾷ εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

Λεπτὸν τὸ λεπιδωτόν.

λεπτόνευρος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὰ νεῦρα.

λεπτόνευρος (ὁ) (Leptoneurus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ροπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σατυριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Μαδαγασκάρην. Δ. Ν. Π.

λεπτόνημον (Leptonemum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὴν Μαδαγασκάρην. Δ. Ν. Π.

λεπτονυκτερὶς (ἡ) (Leptonycteris) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φυλλοστομιδῶν* (βλ. λ. *νυκτερὶς* καὶ *φυλλοστομίδαι*). Δ. Ν. Π.

λεπτονυχωτὸς (ὁ) (Leptonychotus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πτερυγιοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φωκιδῶν*, περιλαμβάνον φώκας ἰθαγενεῖς τῶν ἀνταρκτικῶν θαλασσῶν. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, ὁ *λεπτονυχωτὸς ἡ λεοπάρδαλις* (Leptonychotus pardalis), ἥτις ἔχει μέγα μέγεθος, κεφαλὴν ὀγκώδη, ῥύγχος ἀμβλύ, περιβαλλόμενον ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν ἐν εἴδει μύστακος, ὀφθαλμοὺς λοξοὺς καὶ μᾶλλον μικρούς, σῶμα εὔρωστον καὶ ἐπίμηκες καὶ χρῶμα ὑπόλευκον κατὰ τὸ ῥύγχος, ὑπόφαιον κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ ὑπομελανὸν κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὰς πλευράς. Δ. Ν. Π.

Λεπτονυχωτὸς ἡ λεοπάρδαλις.

λεπτοπέταλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ἄνθη, ἅτινα φέρουσι λεπτότατα πέταλα γραμμωτὰ ἢ λογχοειδῆ. Δ. Ν. Π.

λεπτοπλανίδαι (οἱ) (Leptoplanidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ζωνοσκωλήκων*, περιλαμβάνουσα θαλασσία ζῳάρια ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας. Γνωστότερα γένη εἶναι ἡ *δισκοκηλὶς* καὶ ὁ *λεπτόπλανος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λεπτόπλανος (ὁ) (Leptoplanus) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπτοπλανιδῶν*, περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη θαλάσσια μὲ σῶμα μικρόν, εὐρύ, πεπλατυσμένον καὶ λεπτόδερμον. Ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ προσακτρίδες τῶν ζωνοσκωλήκων τούτων εἶναι τελείως ἀθέατοι, λόγῳ τῆς μικρότητός των. Ἀφθονοῦσιν εἰς πάσας τὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

Λεπτόποδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Χίου τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 193. Χ. Δ.

λεπτοποδίδαι (οἱ) (Leptopodidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν κυριώτερον ὁ *λεπτόπους* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λεπτοποιῶ (—*έω*)· καθιστῶ τι λεπτόν, λεπτύνω.

λεπτόπους,—*όποδος* (ὁ, ἡ), —*ουν* (τό)· ὁ ἔχων λεπτούς, ἰσχνοὺς πόδας.

λεπτόπους (ὁ) (Leptopus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπτοποδιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 10 εἴδη ἐντόμων, ἀπαντώντων εἰς τὰς θερμὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *λεπτόπους ὁ βοῶπις* (Leptopus boopis), ὅστις ἔχει κεφαλὴν πεπλατυσμένην καὶ ἀπεστρογγυλωμένην, περιβεβλημένην ἀκτινοειδῶς ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν, θώρακα μικρόν, κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ ἀνωμάλως τετραγωνικήν, πόδας ἐπιμήκεις καὶ ἀρκούντως λεπτοὺς καὶ κεραίας μετρίου μεγέθους. Κατὰ τὴν ῥάχιν φέρει χρῶμα ἀνοικτῶς φαιὸν μετὰ ὑποφαίων καὶ μελανῶν ποικιλμάτων. Ἐνδιαιτᾶται παρὰ τὰς ἀκτὰς τῶν λιμνῶν. Δ. Ν. Π.

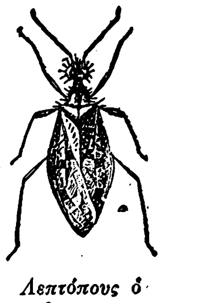

Λεπτόπους ὁ βοῶπις.

λεπτοπροσωπία (ἡ) *['Ανθρωπολ.]*. Διὰ τῆς σχέσεως τοῦ ὕψους πρὸς τὸ πλάτος τοῦ προσώπου, δηλαδὴ τοῦ δείκτου ὕψους—πλάτους (τοῦ *προσωπικοῦ δείκτου*, ὅπως λέγομεν γενικῶς), διακρίνομεν τρεῖς μεγάλας ποικιλίας τοῦ προσώπου: τὴν *εὐρυπροσωπίαν*, τὴν *μεσοπροσωπίαν* καὶ τὴν *λεπτοπροσωπίαν*. Πρὸς καθορισμὸν τοῦ βαθμοῦ τῆς λεπτοπροσωπίας δυνάμεθα νὰ καταμετρήσωμεν τὸ ὅλον πρόσωπον (ἢ προσωπικὸν κρανίον), δηλαδὴ μετὰ τῆς κάτω γνάθου, ἢ μόνον τὸ ἄνω πρόσωπον (ἄνω προσωπικὸς δείκτης). Πλὴν τούτου, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς (μετὰ τῶν μαλακῶν μορίων) δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τὸν ἀντίστοιχον μορφολογικὸν δείκτην (ὕψος=ἀπὸ τῆς ὑπερρινίου κοιλότητος μέχρι τῶν γνάθων), ἢ τὸν φυσιογνωμικὸν δείκτην (ὕψος = ἀπὸ τῆς γραμμῆς τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς) ἀσταθέστερον ὅμως, καθ' ὃ φυσικόν. Ἐπὶ τοῦ κρανίου, ὁ δείκτης τῶν λεπτοπροσώπων ποικίλλει ἀπὸ 90,0—94,9, μειοῦται δὲ ὅσον βαίνομεν πρὸς τὴν *εὐρυπροσωπίαν*. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁ ἀντίστοιχος μορφολογικὸς δείκτης ποικίλλει ἀπὸ 88,0—92,9, ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν μαλακῶν μορίων. Αἱ φυλετικαὶ ποικιλίαι ὀφείλονται μᾶλλον εἰς τὰς διαφορὰς τοῦ ὕψους ἢ τοῦ πλάτους τοῦ προσώπου. Εἰς τὴν λεπτοπροσωπίαν εἰδικῶς ἀνήκουν οἱ Ἰάπωνες, Κινέζοι, Ἰσπανοί, Ἐλβετοί, Σκῶτοι, Ἐσκιμῶοι καὶ ἄλλοι διάφοροι λαοί. Οἱ πλέον λεπτοπρόσωποι *(ὑπερλεπτοπροσωπία)* εἶναι οἱ Καφὶρ τῆς Ἀσίας (Τουρκεστάν). Αἱ πλεῖσται δὲ τῶν φυλῶν ἀνήκουν εἰς τὰς *μεσοπροσώπους*. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ λεπτοπροσωπία ἐπὶ τῶν διαφόρων φυλῶν ἔχει, ὅπως καὶ ἡ ποικιλία γενικῶς τοῦ προσωπικοῦ δείκτου, διάφορον γενετικὴν αἰτίαν. Οὕτως, εἰς τοὺς εὐρυπροσώπους Μογγόλους, ἔχει αἰτίαν τὴν ἐπί τινων ἐπιμήκυνσιν τοῦ ὕψους, εἰς τοὺς εὐρυπροσώπους ἀλπίνους τὴν σμίκρυνσιν τοῦ πλάτους. Πάντως, αἱ διαφοραὶ τοῦ προσωπικοῦ δείκτου δὲν εἶναι μεγάλης φυλετικῆς σημασίας. Μέγισται δὲ εἶναι καὶ αἱ ἀτομικαὶ ποικιλίαι.

Ἡ λεπτοπροσωπία καλεῖται καὶ *δολιχοπροσωπία*, ἡ δὲ εὐρυπροσωπία καὶ *βραχυπροσωπία*. Ι. Γ. Κ.

λεπτόπτιλος (ὁ) (Leptoptilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *περιστερωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *περιστεριδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 20 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδίως τῶν θερμῶν αὐτῆς χωρῶν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λεπτόπτιλος ὁ περιστεροειδὴς* (Leptoptilus peristeroides), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν μικράν, ἀπεστρογγυλωμένην καὶ ἐλαφρῶς πεπιεσμένην ἐκ τῶν πλαγίων, ῥάμφος μετρίου μεγέθους καὶ ἀρκούντως χονδρόν, σῶμα μετρίου μήκους καὶ εὔρωστον, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ μᾶλλον βραχείας καὶ οὐρὰν μακράν, πλατεῖαν καὶ ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὸ ἄκρον της. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ὑπόλευκος κατὰ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος, ὑπόφαιος κατὰ τὸν λαιμὸν καὶ φαιότεφρος κατὰ τὰς πτέρυγας. Δ.Ν.Π.

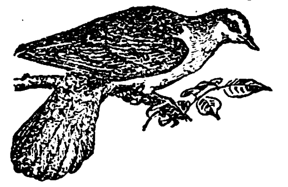

Λεπτόπτιλος ὁ περιστεροειδής.

— **λεπτόπτιλος** (ὁ) *[Ζῳολ.]* Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *καλοβατικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρωδιιδῶν*, περιλαμβάνον πελαργοὺς μὲ σῶμα ἱκανοῦ μεγέθους, οὗ τὸ μῆκος φθάνει μέχρις 1,50 μ., κεφαλὴν μικράν, αἰσθητῶς πεπλατυσμένην ἐκ τῶν πλαγίων, ὀφθαλμοὺς μικροὺς καὶ στρογγύλους, ῥάμφος ἐπιμηκέστατον, ἰσχυρόν, πεπλατυσμένον καὶ ὀξύληκτον, σῶμα εὔρωστον, πτέρυγας μακρὰς καὶ πόδας μᾶλλον βραχεῖς καὶ ἰσχυρούς. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς καὶ ἐνδιαιτώμενα παρὰ τὰ ἕλη ἢ τὰς ῥοὰς τῶν ὑδάτων, τρεφόμενα δὲ ἐκ μικρῶν ὑδροβίων κατὰ προτίμησιν ζῴων. Δ. Ν. Π.

λεπτόρρευστος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὴν ῥοήν, ἐπὶ ὑγρῶν τῶν ὁποίων ἡ συνεκτικὴ δύναμις τῶν μορίων εἶναι μικρά.

λεπτόρριζος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὰς ῥίζας.

λεπτορρινία (ἡ) *['Ανθρωπολ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ μορφὴ τῆς ῥινός, καθ' ἣν τὸ πλάτος αὐτῆς ὑπολείπεται λίαν τοῦ ὕψους. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν κρανίων λαμβάνομεν ὡς ὕψος τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ ὑπερρινίου

Digitized by Google

καὶ ρινακανθίου (κρανιομετρικῶν σημείων) καὶ ὡς πλάτος τὸ τοῦ ἀπιοειδοῦς τρήματος. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς (μετὰ τῶν μαλακῶν μορίων) τὸ μὲν ὕψος ἀπὸ τοῦ ὑπερρινίου μέχρι τοῦ ὑπορρινίου, τὸ δὲ πλάτος μεταξὺ τῶν δύο πτερυγίων. Ἐκ τῆς σχέσεως τῶν δύο τούτων διαμέτρων, ἤτοι τοῦ *ρινικοῦ δείκτου*, διακρίνομεν *λεπτορρινίαν*, *μεσορρινίαν*, *πλατυρρινίαν* κατὰ τὴν ἁδροτέραν διαίρεσιν. Ἡ λεπτορρινία (κρανίον) περιορίζεται μεταξὺ X —49,9, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς X —69,9. Πέρα τῶν ἀριθμῶν τούτων ἔχομεν μεσορρινίαν καὶ πλατυρρινίαν. Ἡ λεπτορρινία δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ προωδευμένη μορφὴ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ρινός. Ἡ ἀρχικὴ μορφὴ (προανθρώπειος) εἶναι ἡ πλατεῖα καὶ χαμηλὴ (*πλατυρρινία* καὶ *χαμαιρρινία*), εἰς ἣν παρέμειναν οἱ λοιποὶ πρωτεύοντες (πίθηκοι), στερούμενοι σχεδὸν ρινικῆς προβολῆς, μὲ πλατεῖς πρὸς τὰ πρόσω ἐστραμμένους ρώθωνας. Ὀφείλεται δὲ ἡ ἀνύψωσις καὶ στένωσις τῆς ρινὸς εἰς τὴν ὑποπλασίαν τῆς φατνιακῆς μοίρας καὶ τὴν ἐπιμήκυνσιν τῆς ὅλης γνάθου καὶ τοῦ ἠθμοειδοῦς καὶ τῆς ὕνεως. Πράγματι βλέπομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὅτι ἡ λεπτορρινία εἶναι σπανιωτέρα ἐπὶ τῶν προγνάθων φυλῶν.

Μεταξὺ τῶν πλέον λεπτορρίνων φυλῶν εἶναι ἀσιατικαί τινες (Ἀρμένιοι, Κοῦρδοι, Σημῖται κλπ.), οἱ Ἐσκιμῶοι, οἱ Ἕλληνες καὶ δὴ οἱ Κρῆτες, οἱ Καυκάσιοι καὶ πλεῖστοι Εὐρωπαῖοι καί τινες Ἰνδοί. Αἱ περισσότεραι φυλαὶ ὅμως εἶναι μεσόρρινοι. Τὴν τελικὴν μορφήν, τῆς λεπτορρινίας ἢ μεσορρινίας, λαμβάνει ἡ ρὶς ἀργά, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου, μέχρι καὶ τοῦ 25 ἔτους. Τὰ παιδία καὶ τῶν λεπτορρίνων (εὐρωπαϊκῶν, ἀσιατικῶν κτλ.) φυλῶν ἐμφανίζουν χαμαιρρινίαν καὶ πλατυρρινίαν, λίαν ἔκσημον ἐνίοτε, ὁμοιάζοντα κατὰ τοῦτο πρὸς τὰ νεογνὰ τῶν ἀνθρωποειδῶν κλπ. πιθήκων. Κατὰ τὴν ὀντογονίαν λαμβάνει ἑκάστη ὁμὰς ἀντίθετον κατεύθυνσιν. Ἡ λεπτορρινία συνδέεται κατὰ κανόνα καὶ μετὰ γενικῆς λεπτοπροσωπίας. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

λεπτόρρινος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὴν ρῖνα.

λεπτός, *—ή, —όν*· ὁ μὴ ἔχων πάχος, κοιν. *φτενός, ψιλός*, ἀντίθ. *παχύς, χονδρός*: «λεπτὸς φλοιός», «λεπτὸν φύλλον,—στρῶμα, —ὕφασμα»· || «λεπτὴ κόνις, —τέφρα», «λεπτὸν ἄλευρον» τὸ ἐκ μορίων μικροτάτων ἀποτελούμενον· || ἐπὶ ὑγροῦ, ἀραιός, ὑδατώδης, ἀντίθ. *παχύς*: «λεπτὸς ζωμός, — χυλός»· || «λεπτὸς οἶνος» ὁ ἐλαφρός, ὁ μὴ δυνατός· || ἰσχνός, λιπόσαρκος: «ἔχει πολὺ λεπτὰ δάκτυλα, —πόδια»· || μεταφ., ὁ εὐκόλως προσβαλλόμενος ἢ φθειρόμενος: «λεπτὸς ἄνθρωπος, — ὀργανισμός» ἢ «ἄνθρωπος λεπτῆς κράσεως»· || συνεκδ. «λεπτὸς ἄνθρωπος» εὐγενής, καλῆς συμπεριφορᾶς, «λεπτὸς τοὺς τρόπους»· || «λεπτὴ εἰρωνεία» ἡ μὴ ἀνάγωγος, κομψή.—Ἐπίρρ. *λεπτῶς*.

—λεπταὶ *πλάκες*, ἢ ***τομαὶ ὀρυκτῶν*** ἢ ***πετρωμάτων*** *[Γεωλ.]*. Πλακίδια λεπτότατα ὀρυκτῶν ἢ πετρωμάτων, διαστάσεων ἑνὸς μέχρι δύο τετραγωνικῶν ἑκατοστῶν καὶ πάχους ἑνὸς δεκάτου τοῦ χιλιοστομέτρου, παρασκευαζόμενα πρὸς ἐξέτασιν τῶν ὀρυκτῶν ἢ πετρωμάτων διὰ τοῦ πολωτικοῦ μικροσκοπίου. Αἱ τοιαῦται λεπταὶ πλάκες κατασκευάζονται εἰς τόσον μικρὸν πάχος, διότι οὕτω πως ὅλα σχεδὸν τὰ ὀρυκτὰ καὶ πετρώματα καθίστανται διαφανῆ. Πρὸς παρασκευὴν λεπτῆς πλακὸς λαμβάνεται τεμαχίδιον ἐκ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ὀρυκτοῦ ἢ πετρώματος, ὅπερ λεαίνεται κατὰ πρῶτον εἰς τὴν μίαν πλευράν του διὰ κόνεως σμύριδος, ἁδρᾶς κατ' ἀρχὰς καὶ λεπτοτάτης κατόπιν. Τὸ τεμαχίδιον προσκολλᾶται κατόπιν μὲ τὴν λεανθεῖσαν πλευράν του ἐπὶ πλακὸς ὑαλίνης μέσῳ εἰδικῆς ρητίνης, συνήθως τοῦ λεγομένου βαλσάμου τοῦ Καναδᾶ. Ἀκολούθως λεαίνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς καὶ λεπτύνεται. Ὅταν ἀποκτήσῃ τὸ κατάλληλον ἐλάχιστον πάχος, μεταφέρεται ἐπὶ τῆς ἀντικειμενοφόρου ὑάλου τῶν συνήθων μικροσκοπικῶν παρασκευασμάτων, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ προσκολλᾶται, ἐπικαλύπτεται δ' ἐν τέλει διὰ τῆς καλυπτρίδος πλακὸς μέσῳ τῆς αὐτῆς ρητίνης. Γ. Κ. Γ.

λεπτὸς (ὁ) (Leptus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀκάρεων τῆς οἰκογενείας τῶν *τρομβιδιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινά, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *λεπτὸς ὁ φθινοπωρινὸς* (Leptus automnalis). Οὗτος εἶναι μικρὸν ἄκαρι μὲ σῶμα πεπιεσμένον, λεπτὸν καὶ ᾠοειδὲς καὶ ἔχει χρῶμα ὑπέρυθρον. Ἐνδιαιτᾶται παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων ἀραχνῶν καὶ ἐντόμων. Ἀναφαίνεται κατὰ τὸ φθινόπωρον. Δ. Ν. Π.

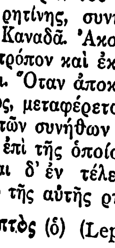
Λεπτὸς ὁ φθινοπωρινός.

λεπτοσανίς, *—ίδος* (ἡ)· ἡ λεπτὴ σανίς, ἄλλως *πέταυρον*, δημοτ. *ταβάνι* ἢ *ταβανοσάνιδο*.

λεπτόσαρκος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὰς σάρκας, ἰσχνός, λιγνός.

λεπτοσέπαλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ἄνθη, ἅτινα φέρουσι λεπτότατα σέπαλα.

λεπτοσιδηρικὰ (τὰ) *[Ἐγκυκλ.]*. Γενικὴ ὀνομασία, ὑφ' ἣν εἶναι γνωστὰ εἰς τὸ μικρὸν ἐμπόριον διάφορα μικρὰ καὶ λεπτὰ σιδηρᾶ ὄργανα, ἐργαλεῖα καὶ σκεύη, ὡς ἧλοι, γίγγλυμοι, δοχεῖα καφὲ καὶ σακχάρεως, χωνία κλπ., πωλούμενα συνήθως εἰς τὰ καταστήματα εἰδῶν *κιγκαλερίας* (βλ. λ.).

λεπτοσιδηρική (ἡ). Κλάδος τῆς μικρᾶς *κιγκαλερίας* (βλ. λ.), περιλαμβάνων διάφορα σιδηρᾶ μικροαντικείμενα καὶ ἐργαλεῖα.

λεπτοσιδηροπώλης (ὁ)· ὁ πωλῶν λεπτοσιδηρικά, ὁ ἔχων κατάστημα εἰδῶν *κιγκαλερίας* (βλ. λ.).

λεπτοσίφων (ὁ) (Leptosiphon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πολεμονιιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἰθαγενεῖς τῆς Καλιφορνίας. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

λεπτοσκωληκίασις (ἡ), ἢ ***ἑλμινθίασις*** (Combricose) *[Ἰατρ.]*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζεται τὸ σύνολον τῶν συμβαμάτων, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῆς ἐν τῷ πεπτικῷ σωλῆνι παρουσίας ἑλμινθοειδῶν ἀσκαρίδων ἢ ἑλμίνθων, τουτέστι παρασίτων σκωλήκων τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος. Μ. Ν. Κ.

λεπτόσπερμον (τὸ) (Leptospermum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτοειδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἢ θάμνους, ὧν τινα λίαν κοσμητικά. Ἐκ τῶν 25 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ *λεπτόσπερμον τὸ λειωτὸν* (Leptospermum levigatum), θάμνος ἰθαγενὴς τῆς Αὐστραλίας, φυόμενος εἰς τόπους ἀμμώδεις, διὰ σπορᾶς πολλαπλασιαζόμενος καὶ χρησιμοποιούμενος διὰ τὴν συγκράτησιν κινουμένων ἄμμων. Δ. Ν. Π.

Λεπτόσπερμον τὸ λειωτόν.

λεπτόστομος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτόν, στενὸν στόμα, ἀντίθ. *παχύστομος*.

λεπτόστρακα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα τὰ ἔχοντα λεπτὸν ὄστρακον. Τὰ τοιαῦτα ζῷα ὑπάγονται εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *νεβαλιδῶν*. Δ. Ν. Π.

λεπτοστρωματώδη (τὰ) (Leptostromataceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δευτερομυκήτων*. Οἱ εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἀνήκοντες μύκητες χαρακτηρίζονται ἀπὸ πυκνίδια ἀτελῆ, οὐχὶ σφαιρικά, συνήθως ἀσπιδόμορφα, ἄστομα ἢ μὲ στομάτια κυκλικὰ ἢ ἐπιμήκη, ὑφῆς μεμβρανώδους ἢ αἰθαλώδους. Τὰ κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι τά: *λεπτοθύριον*, *μελασμία* καὶ *ἐντομοσπόριον*. Ε. Τ. Ε.

λεπτοσύνη (ἡ) (Leptosyna) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἰθαγενεῖς τοῦ Μεξικοῦ. Ἐκ τῶν 5 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, τινὰ καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

λεπτοσφαιρία (ἡ) (Leptosphaeria) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀσκομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σφαιριιδῶν*. Τὰ περιθήκια εἶναι ἁπλᾶ, ἐξερχόμενα τῆς ἐπιδερμίδος, ὑποσφαιρικὰ ἢ ὀλίγον πεπλατυσμένα, μεμβρανώδη, περιέχοντα ἀσκοὺς μετὰ παραφύσεων. Τὰ σπόρια εἶναι καστανόχροα καὶ ἐγκαρσίως διῃρημένα. Τὸ γένος περιλαμβάνει πλεῖστα εἴδη, ζῶντα παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων φυτῶν· κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: *Λεπτοσφαιρία ἡ τοῦ σίτου* (L. tritici), ζῶσα ἐπὶ τῶν φύλλων καὶ περιβλημάτων τοῦ σίτου καὶ ἄλλων σιτηρῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ. Κατ' ἀρχὰς ἐμφανίζονται κηλῖδες ἐπιμήκεις ἐλαφρῶς ἐρυθρωπαί, καὶ κατόπιν στίγματα μελανά, ὁπότε τὰ φύλλα ξηραίνονται. Ἐνδείκνυται ἡ καῦσις τῶν προσβεβλημένων σιτηρῶν. *Λεπτοσφαιρία ἡ ἑρποτριχοειδὴς* (L. herpotrichoides), προκαλοῦσα κυρίως ἐν Γερμανίᾳ τὴν νέκρωσιν τῆς βάσεως τοῦ στελέχους τῆς σικάλεως, τὸ ὁποῖον κατὰ Ἰούνιον θραύεται. Ε. Τ. Ε.

λεπτόσωμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὸν σῶμα, ἰσχνός, λιγνός.

λεπτόσωμος (ὁ) (Leptosomus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κορακιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου ἢ μεγάλου μεγέθους κόρακας μὲ κυρτὸν κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν ράμφος, ρώθωνας ἐλλειψοειδεῖς καὶ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ ράμφους διανοιγομένους. Αἱ πτέρυγες εἶναι μετρίου μεγέθους καὶ ἡ οὐρὰ μακροτάτη. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *λεπτόσωμος ὁ ποικιλόχρους* (Leptosomus variegatus), οὗ τὸ μῆκος φθάνει τὰ 50 ἑκατοστόμετρα. Τὸ μὲν ἄρρεν ἔχει χρῶμα πράσινον μετὰ μεταλλικῶν κυανῶν ἀποχρώσεων κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ ὑπόλευκον κατὰ τὰ ὑποκάτω, ἡ δὲ θήλεια σκοτεινῶς φαιὸν κατὰ τὴν ράχιν καὶ ὑπέρυθρον εἰς τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μαδαγασκάρην. Δ. Ν. Π.

λεπτόταρσος (ὁ) (Leptotarsus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *χρυσομελιδῶν*. Περιλαμβάνει κανθάρους μετρίου μεγέθους ἐπὶ διαφόρων βολβορρίζων φυτῶν ἐνδιαιτωμένους καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν γεωμήλων. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἐξ ὧν γνωστότερον εἶναι ὁ *λεπτόταρσος ὁ γραμμωτὸς* (Leptotarsus lineatus), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, χρῶμα μελανόφαιον μὲ ὑπολεύκους γραμμώσεις ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὸ Κολοράδον, ἐπιφέρων κατ' ἔτος εἰς τὰς φυτείας τῶν γεωμήλων μεγίστας καταστροφάς. Δ. Ν. Π.

λεπτότεχνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ λεπτῆς τέχνης, ὁ μετὰ λεπτότητος εἰργασμένος.

λεπτότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λεπτοῦ κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς: «ἡ λεπτότης τοῦ ξύλου,—τοῦ μετάλλου,—τοῦ ὑφάσματος», «—τῶν τρόπων,—τῆς συμπεριφορᾶς».

— *[Ρητορ.]* Ἡ *λεπτότης* μετὰ τῆς *ἀκριβείας* εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς ἐντελοῦς αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ. Παρατηροῦνται δὲ εἰς τοὺς δυναμένους ν' ἀνακαλύπτωσιν ὡραιότητας καὶ ἀρετὰς λανθανούσας τοὺς κοινοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ πεπροικισμένος διὰ λεπτότητος αἰσθάνεται ἰσχυρῶς καὶ εὐκρινῶς· βλέπει διαφοράς, ὅπου οἱ ἄλλοι οὐδεμίαν παρατηροῦσι, καὶ δὲν διαφεύγει αὐτὸν οὐδ' ἡ πλέον δυσδιάκριτος ὡραιότης· αἰσθάνεται ὡσαύτως καὶ τὸ μικρότατον ἐλάττωμα τοῦ ἔργου. Δεικνύεται δὲ ἡ λεπτότης περὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ ἐκ τῆς ταχείας καὶ ζωηρᾶς εὐαισθησίας πρὸς τὰ πλέον λεπτά, πολυσύνθετα ἢ λανθάνοντα συστατικὰ τοῦ ὡραίου ἀντικειμένου. Ἡ ἀκρίβεια ἀποκτᾷ ἐντέλειαν ἑνουμένη μετὰ λογικῆς κρίσεως. Ἀκριβῆ ἀντίληψιν τοῦ καλοῦ ἐν τοῖς λογοτεχνικοῖς ἔργοις ἔχει ὁ μὴ ἐκπληττόμενος ὑπὸ ψευδῶν ὡραιοτήτων, ὁ ἐκτιμῶν προσηκόντως τὴν σχετικὴν ἀξίαν αὐτῶν καὶ δεικνύων τὰς ἀρχάς, ἐξ ὧν πηγάζει ἡ ἐν τοῖς ἔργοις τούτοις δύναμις τοῦ ἀρέσκειν, καὶ αὐτὸς δὲ ἡδυνόμενος, ὅσον πρέπει, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὲρ τὸ δέον. Καὶ ἡ μὲν λεπτότης ἀνάγεται κυρίως εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς ἀξίας τοῦ προκειμένου λογοτεχνήματος, ἡ δὲ ἀκρίβεια εἰς τὸ ἀπορρίπτειν τὰς ἀλόγους ἀξιώσεις τοῦ γράφοντος. Ἐκ τῶν ἀρχαίων κριτικῶν ὁ Ἀριστοτέλης διεκρίνετο διὰ τὴν ἔξοχον ἀκρίβειαν, ὁ δὲ Λογγῖνος διὰ τὴν λεπτότητα. —Ω.

λεπτοτομία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λεπτοτομεῖν, τομὴ εἰς μικρὰ τεμάχια, κοιν. *λειάνισμα*.

λεπτοτομῶ (*—έω*)· τέμνω εἰς λεπτά, μικρὰ τεμάχια, κοιν. *λειανίζω*.

λεπτοτριχίδαι (οἱ) (Leptotrichidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια βρύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκροκάρπων*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον τὸ *λεπτότριχον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λεπτότριχον (τὸ) (Leptotrichum) *[Βοτ.]*. Γένος βρύων τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπτοτριχιδῶν*, περιλαμβάνον δώδεκα εἴδη βρύων, ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς καὶ ἀναπτυσσόμενα ἐπὶ ἀργιλλωδῶν ἐδαφῶν. Δ. Ν. Π.

λεπτουργεῖον (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ λεπτουργοῦ.

λεπτουργὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ λεπτῶς, ὁ μετὰ λεπτότητος εἰργασμένος.

λεπτουργία (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ λεπτουργοῦ, ἡ μετὰ λεπτότητος ἀπεργασία.

λεπτουργικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ ἀπεργάζεσθαι λεπτὰς εἰκόνας ἢ κοσμήματα ἐπὶ ξύλου, ἡ τέχνη τοῦ λεπτουργοῦ.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ὁ λεπτουργὸς ἀσκεῖ τὴν ξυλουργικὴν κατὰ τρόπον καλλιτεχνικώτερον ἢ ὁ ἁπλοῦς ξυλουργός, ὅστις διὰ πρωτογόνων ἐνίοτε μεθόδων ἐξεργάζεται βάναυσα καὶ εἰς ἀμέσους ἀνάγκας ἐπικουροῦντα ἀντικείμενα. Ἡ *λεπτουργικὴ* συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν ἐπιπλοποιίαν, ἔτι δὲ τὴν ἐξεργασίαν κομψοτεχνημάτων, τὴν ξυλογλυφίαν καὶ τὴν ξυλοποικιλτικήν. Εἶναι τέχνη ἀριθμοῦσα μακροτάτων αἰώνων βίον, ἀπαντῶσα δὲ εἰς διαφόρους μορφὰς κατὰ τόπον καὶ χρόνον. Θεμελιώδη γνωρίσματά της δύνανται νὰ θεωρηθοῦν: α) ἡ χρησιμοποίησις ξύλων σπανίων, μετὰ προσοχῆς ἐκλεγομένων, παρουσιαζόντων συνεκτικότητα καὶ ἀντοχὴν καὶ δυναμένων νὰ τύχωσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐχερῶς λεπτολόγου ἐξεργασίας· β) ἡ χρησιμοποίησις ἐργαλείων εἰδικῶν, πολὺ τελειοτέρων τῶν ὑπὸ τῶν κοινῶν ξυλουργῶν χρησιμοποιουμένων· καὶ γ) ἡ χρησιμοποίησις μεθόδων κοπῆς, ἐπικολλήσεως, συναρμολογήσεως καὶ χαράξεως τῶν ξύλων ἐξειλιγμένων καὶ δυναμένων νὰ ἐπιτύχωσι κατασκευὰς καλλιτεχνικὰς καὶ καλαισθήτους. Ι. Μ. Π.

λεπτουργικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λεπτουργίαν: «λεπτουργικὴ ἐπεξεργασία»· || ***λεπτουργικὴ*** (ἡ) ὡς οὐσ., κατὰ παράλειψιν τοῦ *τέχνη* (βλ. λ.).

Digitized by Google

λεπτουργὸς (ὁ, ἡ)· ὁ εἰδικὸς τεχνίτης ὁ ἀπεργαζόμενος λεπτὰς εἰκόνας ἢ κοσμήματα ἐπὶ ξύλου· || καθόλου, ὁ μετὰ λεπτότητος ἀπεργαζόμενός τι.

Λεπτουργός, *Κωνσταντῖνος*. Κρὴς ἁρματολὸς ἐκ τῶν συναθλητῶν τοῦ περιφήμου *Λογίου* (βλ. λ.), οἵτινες ἔδρασαν εἰς τὰς κεντρικὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ν. ΚΛΣ

λεπτουργῶ (—*έω*)· ἀσκῶ τὴν λεπτουργικήν, ἀπεργάζομαι λεπτὰς εἰκόνας ἢ κοσμήματα ἐπὶ ξύλου· || καθόλου, ἐργάζομαι μετὰ λεπτότητος, ἐπιμελοῦμαι τῶν λεπτομερειῶν.

λεπτουρίδαι (οἱ) (Lepturidae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη κανθάρων, ὧν γνωστότερον ὁ *λέπτουρος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λέπτουρος (ὁ) (Lepturus) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστωδῶν*, περιλαμβάνον τέσσαρα μόνον εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *λέπτουρος ὁ κεκαμμένος* (Lepturus incurvatus). Κ. ΠΑΠ.

λέπτουρος (ὁ) (Lepturus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπτουριδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ ἢ μετρίου μεγέθους κανθάρους ἐπὶ διαφόρων ἀ ν θ έ ω ν ἐνδιαιτωμένους. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *λέπτουρος ὁ κηλιδωτὸς* (Lepturus maculatus), ὅστις ἔχει μικρὸν μῆκος, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, εἰς βραχὺ καὶ ἀμβλὺ ρύγχος ἀπολήγουσαν, ὀφθαλμοὺς μικροτάτους, θώρακα βραχὺν καὶ φοειδῆ, κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ κυλινδρικήν, κεραίας λεπτὰς καὶ πολυαρθρωτὰς καὶ πόδας ἰσχυρούς. Ὁ χρωματισμός του εἶναι φαιοεπίξανθος μετὰ τριῶν μελανῶν κηλίδων ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π

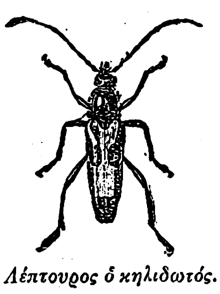

Λέπτουρος ὁ κηλιδωτός.

λεπτοϋφὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ λεπτῶς ὑφασμένος, ὁ λεπτούφαντος.

λεπτόφις (ὁ) (Leptophis) [*Ζωολ.*]. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐχινιδῶν*, περιλαμβάνον ἐχίδνας ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 15 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *λεπτόφις ὁ διάστικτος* (Leptophis punctatus), ὅστις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, πεπιεσμένον κατὰ τὰ πλάγια, κεφαλὴν πεταλοειδῆ, οὐρὰν κυλινδρικὴν καὶ λεπτοτάτην κατὰ τὸ ἄκρον της, καὶ χρῶμα φαιοπράσινον μὲ λευκὰ καὶ μελανὰ στίγματα ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ τῶν πλευρῶν. Δ. Ν. Π.

Λεπτόφις ὁ διάστικτος.

λεπτόφλοιος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὸν φλοιόν, λεπτόφλουδος: «λεπτόφλοια κάρυα, — ἀμύγδαλα, — πορτοκάλια».

λεπτοφυὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὴν φυήν, ὁ λεπτοκαμωμένος.

— [*Παιδιατρ.*] Καλεῖται *λεπτοφυής*, ὁ καθυστερῶν εἰς σωματικὴν ἀνάπτυξιν ἢ εὐρωστίαν ἐκ κληρονομικῶν ἢ ἐπικτήτων λόγων ὀργανισμὸς τοῦ βρέφους, τοῦ νηπίου, τοῦ παιδός. Εἰδικώτερον, *λεπτοφυὲς* καλεῖται τὸ βρέφος, ὅταν, εἴτε ἐκ κληρονομικῶν νόσων ἢ διαθέσεων τῶν γονέων κλπ. (σύφιλις, ἀλκοολισμός, φυματίασις, διαβήτης, χρόνιαι δηλητηριάσεις, γεροντικὴ ἡλικία τῶν γεννητόρων), εἴτε ἐξ ἐξαντλήσεως τῆς μητρὸς κατὰ τὴν κύησιν (ἐξ ὑπερκοπώσεως, ὀξειῶν νόσων κλπ.), εἴτε ἐπὶ κυήσεως διδύμων, εἴτε ἐκ προώρου τοκετοῦ, καίτοι ὑγιὲς καὶ καλῶς διαπεπλασμένον παρουσιάζει τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν καθυστερημένην καὶ τὴν ἀντίστασιν πρὸς τὰς συνθήκας τῆς ἐξωμητρίου ζωῆς ἠλαττωμένην. Οὕτω τὸ βάρος του ὑπολείπεται κατὰ πολὺ ἢ ὀλίγον τοῦ φυσιολογικοῦ, αἱ διαστάσεις τοῦ σώματος ἐπίσης, ψύχεται εὐκολώτερον κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ζωῆς καὶ εἶναι προδιατεθειμένον εἰς νόσους ἐκ μολύνσεως, δυσπεψίας κλπ. Λεπτοφυὲς νήπιον ἢ παιδίον εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν ἐκράτησαν ἐν καθυστερήσει αἱ ἄνω αἰτίαι ἢ κακὴ θρέψις καὶ νόσος κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν. Π. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

λεπτόφυλλον (τὸ) [*Βοτ.*]. Εἶδος φυτοῦ τοῦ γένους *ἀδίαντον*. Κ. ΠΑΠ.

λεπτόχειλος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἔχων λεπτὰ χείλη.

λεπτόχειρος (ὁ) (Leptochirus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυελύτρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ τριάκοντα εἴδη κανθάρων, ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς. Ἔχουσι χρῶμα στιλπνῶς μελανόν, ποικιλλόμενον ἐνίοτε ὑπὸ πυρρερύθρων στιγμάτων. Ζῶσιν ὑπὸ τὸν φλοιὸν τῶν κορμῶν διαφόρων δένδρων. Δ. Ν. Π.

λεπτοχλόη (ἡ) (Leptochloa) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας μὲ λεπτότατον καυλόν, ἀπαντώσας εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

λεπτοχλωρῖται (οἱ) (Leptochlorite) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀνομασία σειρᾶς ὀρυκτῶν, τὰ ὁποῖα μαζὶ μὲ τοὺς *ὀρθοχλωρίτας* ἀπαρτίζουν τὴν ὁμάδα τῶν *χλωριτῶν*. Οἱ λεπτοχλωρῖται εἶναι ὅμοιοι πρὸς τοὺς ὀρθοχλωρίτας ὅσον ἀφορᾷ τὴν κρυσταλλικὴν μορφὴν καὶ τὴν χημικὴν σύστασιν, διαφέρουν ὅμως αὐτῶν, διότι ἐμφανίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς λεπιδοειδῆ, γεώδη, ἢ στιφρὰ συσσωματώματα. Ἀπὸ τὰ ὀρυκτὰ τῆς ὁμάδος τοῦ σερπεντίνου καὶ τοῦ τάλκου διακρίνονται ἐκ τῆς περιεκτικότητος εἰς τριοξείδιον τοῦ ἀργιλλίου. Πολλάκις περιέχουν εἰς τὸ μόριον αὐτῶν ἀντὶ τοῦ MgO καὶ Al_2O_4 ὀξείδια σιδήρου εἰς τόσον μεγάλην ποσότητα, ὥστε πλούσιαι ἐμφανίσεις τῶν ὀρυκτῶν τούτων νὰ θεωροῦνται ὡς χρήσιμα μεταλλεύματα σιδήρου. Οἱ λεπτοχλωρῖται προέρχονται κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ἀλλοιώσεως τῶν ἀντιστοίχων πυριτικῶν ἁλάτων, ἤτοι τοῦ αὐλίτου, τῆς κεροστίλβης, τοῦ βιοτίτου κ. ἄ., τὰ κυριώτερα δὲ μέλη τῆς σειρᾶς αὐτῶν εἶναι ὁ *χαμοσίτης*, ὁ *θουριγγίτης*, ὁ *στιλπνομέλας κλ.* Γ. Β

λεπτόχοιρος (ὁ) (Leptochoerus Leidy) [*Παλαιοζωολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *λεπτοχοιριδῶν βουνοδοντίων ἀρτιοδακτύλων ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (στρώματα τοῦ White River). Συνώνυμα: *λαοπίθηκος, μενοθήριον, στιβαρός.* Γ. Κ. Γ.

λεπτοχοιρώδη (τὰ) (Leptochoeridae Leidy) [*Παλαιοζωολ.*]. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὰ *βουνοδόντια ἀρτιοδάκτυλα ὁπληφόρα* θηλαστικά. Τὰ ζῷα ταῦτα ἦσαν μικροῦ ἀναστήματος. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

λεπτυνίτης (ὁ) (Leptynit) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα κρυσταλλοσχιστῶδες τῆς οἰκογενείας τῶν *γνευσίων*. Ἀποτελεῖ τοπικὴν ἐμφάνισιν τοῦ γρανουλίτου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἷς ἐκ τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας καὶ χαρακτηρίζεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι στερεῖται μαρμαρυγίου, περιέχει γρανάτην καὶ εἶναι λεπτοκοκκώδης ἕως στιφρός. Ὁ κατ' ἐξοχὴν τόπος ἐμφανίσεως τοῦ λεπτυνίτου εἶναι τὰ Βόσγια ἐν Γερμανίᾳ. Γ. Β.

λέπτυνσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λεπτύνειν, ἡ μεταβολὴ παχυτέρου τινὸς εἰς λεπτότερον: «λέπτυνσις τοῦ ξύλου, —τοῦ μετάλλου» || ἴσχανσις, ἐξασθένησις.

— [*Μεταλλ.*] Ἡ *λέπτυνσις* τῶν μετάλλων ἐπιτυγχάνεται διὰ κατεργασίας αὐτῶν ἐν θερμῷ ἢ ἐν ψυχρῷ. Ἐφαρμόζεται εἰς ἐλάσματα μικροῦ πάχους καὶ ἐκτελεῖται διὰ σφυρηλασίας ἢ διὰ πιέσεως. Πλὴν τῆς μεταβολῆς τῶν διαστάσεων, ἡ λέπτυνσις ἐπιφέρει βελτίωσιν τῶν μηχανικῶν ἰδιοτήτων τῶν μετάλλων, ἕνεκα τῆς ἐπερχομένης σκληρώσεως λόγῳ τῆς συμπιέσεως. Θ. Χ.

λεπτύνω, *ἀόρ. ἐλέπτυνα—ἐλεπτύνθην, παρακ. παθ. μετχ. λελεπτυσμένος*· καθιστῶ τι λεπτὸν ἢ λεπτότερον: «λεπτύνω τὸ ἔλασμα, —τὸ ξύλον» || καθιστῶ τι ἰσχνόν, ἀπισχναίνω: «τὸν ἐλέπτυνε ἡ γυμναστική» || ἀμεταβ. καὶ συνήθ. τὸ παθ. *λεπτύνομαι*· γίνομαι λεπτός, ἰσχνός, ἀπισχναίνομαι: «κάμνει δίαιτα νὰ λεπτύνῃ» || μεταφ. «ἐλέπτυνε ἡ φωνή του» κατέστη ὀξυτέρα ἢ ἀσθενεστέρα· || «ἡ ξενητειὰ τὸν ἐλέπτυνε» τὸν ἐξηυγένισε.

λεπτώνυξ (ὁ) (Leptonyx) [*Ζωολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πτερυγιοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φωκιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη φωκῶν, ὧν γνωστότερον εἶναι ὁ *λεπτώνυξ ὁ μοναχὸς* (Leptonyx monachus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ἔχει κεφαλὴν ὀγκώδη, ρύγχος βραχὺ καὶ ἀμβλύ, ὀφθαλμοὺς μικρούς, σῶμα εὔρωστον, ἀτρακτοειδές, κυρτὸν κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ χρῶμα φαιομελανὸν μετὰ στιλπνῶν μελανῶν κηλίδων ἐπὶ τῶν πλευρῶν. Δ. Ν. Π.

Λεπτώνυξ ὁ μοναχός.

λεπυρανθῆ (τὰ) [*Βοτ.*]. Ἄθροισμα μονοκοτυληδόνων φυτῶν, ἅτινα καλοῦνται οὕτω, διότι φέρουσι περὶ τὸ περιάνθιόν των λέπυρα. Εἰς τὸ ἄθροισμα τοῦτο ὑπάγονται αἱ οἰκογένειαι τῶν *ἀγρωστοειδῶν* καὶ τῶν *κυπειροειδῶν*. Δ. Ν. Π.

λέπυρον (τὸ) [*Βοτ.*]. Καλεῖται οὕτω τὸ μικρὸν βράκτειον τῶν ἀγρωστοειδῶν φυτῶν. Τὰ λέπυρα διακρίνονται εἰς *κυρίως λέπυρα* καὶ εἰς *γόνιμα*. Τὰ πρῶτα εἶναι ἄγονα, τὰ δὲ δεύτερα, ἅτινα ἀναφαίνονται παρὰ τὰς μασχάλας τῶν ἀνθέων, συντελοῦσιν εἰς τὴν γονιμοποίησιν τῶν φυτῶν. Δ. Ν. Π.

λέπυρος (ὁ) (Lepyrus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥυγχοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *λέπυρος ὁ καπουκῖνος* (Lepyrus capucinus), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν βραχυτάτην καὶ ἀπεστρογγυλωμένην ἀπολήγουσαν εἰς τετραγωνικὸν μετρίου μήκους ρύγχος, κεραίας καμπτομένας κατὰ τὸ μέσον τοῦ μήκους των καὶ ἀπολήγουσας εἰς κορυνοειδεῖς ἀποφύσεις, θώρακα τριγωνικὸν ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὰ πλάγια, κοιλίαν ἐπιμήκη, πόδας ἰσχυροὺς καὶ μετρίου μήκους καὶ χρῶμα φαιομελανὸν μετὰ ὑπολεύκων καὶ φαιοτεφρῶν ποικιλμάτων ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Ἐνδιαιτᾶται εἰς ὑγροὺς τόπους καὶ ὑπὸ τοὺς λίθους. Δ. Ν. Π.

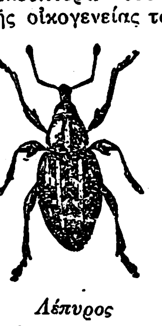

Λέπυρος ὁ καπουκῖνος.

Λεπῶτ (Lepaute). Διάσημος οἰκογένεια Γάλλων ὡρολογοποιῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ καλλιτεχνικὴ ἐξέλιξις τῆς ὡρολογοποιίας ἀπὸ διακοσμητικῆς ἀπόψεως, καθὼς καὶ πλεῖσται τῶν ἐπιστημονικοτεχνικῶν αὐτῆς τελειοποιήσεων. Ἀρχηγὸς αὐτῆς ἀναφέρεται ὁ ***Ἰωάννης-Ἀνδρέας Λεπῶτ*** (1720—1787), τοῦ ὁποίου τὴν ἱκανότητα ἐκτιμῶν ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ' παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν κατοικίαν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῷ ἀνέθηκε τὴν κατασκευὴν πλείστων μεγάλων δημοσίων ὡρολογίων τῆς πόλεως.

Ἡ σύζυγός του, ***Νικὸλ-Ρέϊν-Ἐτάμπλ ντὲ Λαμπριέρ***, ὑπῆρξε μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος μεγάλης ἀξίας. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Λαλὰνδ καὶ τοῦ Κλαιρῶ, τοὺς ὁποίους ἐβοήθησε σημαντικῶς εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς των ἐπὶ τοῦ κομήτου τοῦ Χάλλεϋ.

Ὁ ἀδελφὸς καὶ οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ Ἰωάννου Λεπῶτ ὑπῆρξαν καὶ οὗτοι ἱκανώτατοι καὶ μορφωμένοι τεχνῖται καὶ ἐσυνέχισαν ἐπαξίως τὸ ἔργον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας. —Ω.

Λεπώτρ (Lepautre), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος ἀρχιτέκτων (1614—1691). Διετέλεσε πρῶτος ἀρχιτέκτων τοῦ βασιλέως καὶ κατεσκεύασε τὰς δύο καταστραφείσας βραδύτερον πτέρυγας τοῦ πύργου τοῦ Σαὶν-Κλοῦ. Ἐξεπόνησεν ἐπίσης τὰ σχέδια τοῦ πύργου τοῦ Κλονύ, ἀλλ' εἶδε μετὰ θλίψεως, ἥτις ἐπετάχυνε τὸν θάνατόν του, προτιμώμενα ἕτερα σχέδια, ἐκπονηθέντα ὑπὸ τοῦ Mansart. Τῷ 1652 ἐξεδόθησαν τὰ «Ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα» του. Ἐκλογὴ τούτων ἐπανεξεδόθη τῷ 1854. Ι. Μ. Π.

— **Λεπώτρ** (Lepautre), ***Πέτρος***. Γάλλος γλύπτης (1659—1744), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τυχὼν τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἐν ᾗ παρέμεινεν ἐπὶ δεκαπενταετίαν. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν ποικίλων ἔργων, ἰδίᾳ δὲ πλαστικῶν συμπλεγμάτων, ἐν οἷς τὸ εἰκονίζον τὸν «Αἰνείαν μετὰ τοῦ Ἀγχίσου», ἀγαλμάτων, ὡς τὸ τῆς «Ἀταλάντης», διακοσμητικῶν συνθέσεων καὶ χαλκογραφιῶν, ἐν οἷς ἡ εἰκονίζουσα τὸν ὑπὸ τοῦ Coysevox τῷ 1689 ἐκπονηθέντα ἀνδριάντα Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ι. Μ. Π.

Λὲρ (Leyre) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ἐν τοῖς νομοῖς τῶν Λὰντ καὶ τῆς Γιρόνδης, ἐκβάλλων μετὰ ροῦν 80 χιλμ. εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν παρὰ τὸ Ἀρκασόν. Μ. Δ. Β.

λέρα (ἡ)· δημοτ., κηλίς, ῥύπος, ἀκαθαρσία: «λέρα ποὺ ἔχουν τὰ ροῦχα!» || μετωνυμ. ἐπὶ ἀνθρώπου, αἰσχροῦ, ἀνηθίκου: «αὐτὸς εἶναι μιὰ λέρα!», «δρόμο οἱ λέρες ἀπὸ δῶ» (ἐκ τοῦ *λερός*).

Λερὰ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς νήσου Λήμνου τοῦ νομοῦ Λέσβου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 542. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Κοντοβράχιον*.

λεραντζιὰ (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ τοῦ φυτοῦ *κιτρέα ἡ κοινὴ* (Citrus vulgaris). Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

Λεράς, *Στέφανος*. Κρὴς ὁπλαρχηγός, διακριθεὶς εἰς τὰς ἐν τῷ 'Ακρωτηρίῳ **συμπλοκὰς** ('Ιούνιος 1821) πρὸς τοὺς ἐπιδραμόντας **ἐκεῖ Τούρκους**, ὅτε ἔσωσε διὰ τῆς ἀνδρείας του **χιλιάδας ἀόπλων** 'Ελλήνων ἐκ τῆς σφαγῆς καὶ **τῆς αἰχμαλωσίας**. 'Επολέμησε κατόπιν μέχρι τέλους **τοῦ ἐν Κρήτῃ** ἀγῶνος (1830). Τῷ 1833 λαβὼν **μέρος εἰς τὴν ἐν** Μουρνιαῖς τῆς Κυδωνίας συγκέντρωσιν διαμαρτυρίας ἐναντίον τῶν αὐθαιρεσιῶν **τοῦ τότε γενικοῦ** διοικητοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, **συνελήφθη μετ' ἄλλων** καὶ ἀπηγχονίσθη. Ν. ΚΛΕ

Λεράτος, *Κωνσταντῖνος*. Κρὴς ἁρματολὸς ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. 'Ετρομοκράτησεν ἐπὶ μακρόν, διὰ τῶν ἀδιαλείπτων ἐνεδρῶν του, τοὺς ἀγρίους γενιτσάρους τῶν περὶ τὴν "Ιδην ἐπαρχιῶν. Ν. ΚΛΕ

λερβαχίτης (ὁ) (Lerbachit) *['Ορυκτολ.]*. 'Ορυκτόν, ἀποτελοῦν σεληνιοῦχον ἕνωσιν τοῦ ὑδραργύρου καὶ μολύβδου. 'Ο χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι (Hg Pb) Se καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖται, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὡς παράμειξις σεληνιούχου μολύβδου καὶ σεληνιούχου ὑδραργύρου. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν ἑξαεδρικὴν καὶ ἔχει χρῶμα σκοτεινὸν μολυβδότεφρον. 'Απαντᾷ εἰς Lerbach καὶ Tilkerode ἐν Harz Γ. Β.

Λερὲ (Leré) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Γαλλικοῦ Σουδάν, ἐν τῷ Βορείῳ Κογκό. 'Υπῆρξε τὸ κέντρον τῶν γεωγραφικῶν ἐξερευνήσεων τοῦ ταγματάρχου Μὸλλ κατὰ τὸ 1906. Μ. Δ. Β

Λερέϊκα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Σκουτερᾶς τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928 75 Χ. Δ.

Λερεμπουλλὲ (Lerebullet), *Λέων*. Γάλλος ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1842. Ἔγραψεν: ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Mathias Duval «Manuel du microscope», μετὰ τοῦ Dechambre «Dictionnaire usuel des sciences médicales» καὶ πλῆθυν ἄρθρων. Ο. Ρ.

— Λερεμπουλλὲ (Lerebullet), *Πέτρος*. Γάλλος ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1874 'Υφηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων, ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς 'Ακαδημίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν ἐπιστημῶν διὰ τὰς ἐργασίας του, ἀφορώσας τὴν παθολογίαν τοῦ ἥπατος, τὰς νόσους τῶν παίδων κ.τ.λ. Ο. Ρ

Λερὲν (Isles Lerins), *Νῆσοι* *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Λερῖναι νῆσοι, Λήρων καὶ Ληρώνη*.

λερζίτης (ὁ) (Lherzit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Εἶναι παρεμφερὲς πρὸς τὸν *ἀοριγίτην*, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν περιδοτιτῶν καὶ πυροξενιτῶν, συνίσταται δὲ ἀπὸ φαιὰν κεροστίλβην μὲ βιοτίτην, ὀλίγον ἰλμενίτην καὶ ἐνίοτε γρανάτην. Χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ εἶναι ὅτι εἰς τὴν ὀρυκτολογικὴν σύστασιν τοῦ πετρώματος τούτου λείπουν καθ' ὁλοκληρίαν οἱ πυρόξενοι. Γ. Β.

λερζολιθικός, —ή, —όν ὁ ἐκ λερζολίθου ἀποτελούμενος.

λερζόλιθος (ὁ) (Lherzolith) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *περιδοτιτῶν*, συνιστάμενον ἐκ πρασινωποῦ ὀλιβίνου μετὰ φαιοκαστανίνου βρονζίτου, σμαραγδοπρασίνου διαλλαγοῦς καὶ καστανομέλανος πικοτίτου ἢ χρωμίτου. Ὡς πρόσθετα συστατικὰ των ἐμφανίζονται πράσινος σπινέλλιος, σιδηρομεταλλεύματα, ἀπατίτης καὶ σπανίως ὀλίγος γρανάτης. 'Ο ἱστὸς των ποικίλλει ἀπὸ χονδροκοκκώδους μέχρι τοῦ στιφροῦ. Οἱ λερζόλιθοι ἀλλοιοῦνται καὶ μεταβάλλονται εἰς σερπεντίνας. Συναντῶνται εἰς τὴν λίμνην τοῦ Λέρτζ, τὸ Πεδεμόντιον, Τυρόλον, 'Ανδαλουσίαν, κεντρικὴν Νορβηγίαν, Βαλτιμόρην καὶ ἀλλαχοῦ. Λερζόλιθικοὶ ὀφεῖται εἶναι γνωστοὶ εἰς τὰ Πυρηναῖα, τὰς "Αλπεις καὶ τὰ Βόσγια. Γ. Κ. Γ.

λέρι (τό) (ἰδιωμ. Κρητ.) τὸ μικρὸ κουδούνι τῶν ποιμνίων, ὅπερ λέγεται προσέτι *σκλ·βέρι* καὶ *τσάφαρο*. Ι. Δ. Μ.

Λερία (ἡ) *['Αρχ.]*. 'Επώνυμον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τῆς Παρθένου 'Αρτέμιδος, ἥτις ὡς τοιαύτη ἐλατρεύετο ἐν Λέρῳ τῆς Δωδεκανήσου. Παρὰ τὴν σημερινὴν τοποθεσίαν Παρθένι, κειμένην εἰς τὰ ΒΔ. τῆς νήσου, εὑρέθησαν ἐρείπια ἀρχαίου ἱεροῦ καὶ ἐνεπίγραφος στήλη, ἅτινα θεωροῦνται ὡς λείψανα τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τῆς Παρθένου. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τούτου ἔζων ἱερεῖς ὄρνιθες, ἐκτὸς τῆς λατρείας τῆς θεᾶς, καὶ τὴν φροντίδα τῶν *μελεαγρίδων*, πτηνῶν ἱερῶν τῆς κυνηγέτιδος θεᾶς. Μ. Γ. Μ.

— **Λερία** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ὠνομάζετο ἐνίοτε ἡ νῆσος *Λέρος* κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους καὶ δὴ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ. Φαίνεται ὅμως, ὅτι τὸ ὄνομα Λερία ἦτο πολὺ παλαιότερον, διότι καὶ ὁ Στράβων (I, 487 ἑ.) καλεῖ τὴν νῆσον Λερίαν. Μ. Γ. Μ.

Λέριζα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ 'Αργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. "Εχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 231. Χ. Δ

Λέριν *[Γεωγρ.]*. Σλαβικὴ ὀνομασία τῆς *Φλωρίνης* (βλ. λ.).

Λέρινα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς 'Ισπανίας ἐν Ναβάρρᾳ. Κάτ. 3000. Εἶναι ἡ ἀρχαία *'Πουρίσσα*. Α. Θ. Σ.

Λερῖναι νῆσοι (Iles de Lérins) *[Γεωγρ.]*. Νῆσοι τῆς Γαλλίας εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. ἀπὸ τὰς Κάννας, σχηματίζουσαι μικρὸν ἀρχιπέλαγος, περιλαμβάνον δύο σημαντικὰς ἐν τῇ ἱστορίᾳ νήσους, τὴν *'Αγίαν Μαργαρίταν* (βλ. λ. καὶ λ. *Λήρων*) καὶ τὸν *"Αγιον 'Ονωρᾶτον*, ἀπεχούσας ἀλλήλων περὶ τὸ ἓν χλμ. Ἡ δευτέρα νῆσος εἶναι μικροτέρων διαστάσεων, ἀλλὰ μεγαλυτέρας ἱστορικῆς σημασίας. "Εχει 1.500 μ. μῆκος καὶ 3 χλμ. περίμετρον, εἶναι δὲ ἄριστα καλλιεργημένη. Αἱ Λερῖναι νῆσοι ἦσαν ὀνομασταὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος. 'Επὶ τοῦ 'Αγίου 'Ονωράτου, τὸν

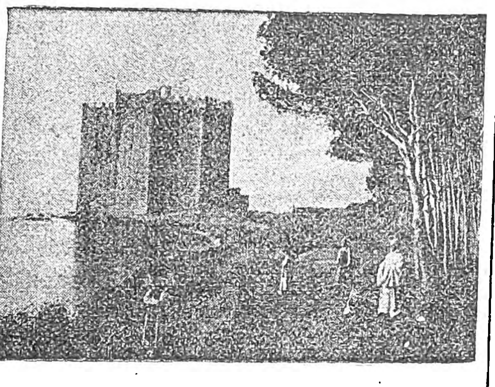

Τὸ μοναστήριον τοῦ 'Αγίου 'Ονωράτου.

ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζαν *Ληρώνην* ἢ *Πλανασίαν*, εὑρίσκετο ἄλλοτε ἡ φοινικικὴ πόλις Berconum ἢ Verconum. 'Εν αὐτῇ λέγεται, ὅτι ὁ "Αγιος 'Ονωρᾶτος ἔκτισε τῷ 375 μ. Χ. τὸ περίφημον καταστὰν βραδύτερον μοναστήριον τῶν Λερίνων, ὅπερ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῆς Προβηγγίας καὶ ἄλλων τμημάτων τῆς Γαλατίας. 'Απὸ τοῦ 725 αἱ νῆσοι αὗται ἐλεηλατήθησαν πολλάκις ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, τῶν Νορμανδῶν, τῶν Γενουησίων καὶ βραδύτερον ὑπὸ τῶν Βερβέρων. Μ. Δ. Β

Λερίνσκα, ἢ **Φλιρίνσκα Κάζαι** *[Γεωγρ.]*. Σλαβικὴ ὀνομασία τῆς ἐπαρχίας (τέως καζᾶ) *Φλωρίνης* (βλ. λ.).

Λέριντα (Lerida) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς καὶ πόλις τῆς 'Ισπανίας, ἐν Καταλωνίᾳ. 'Ο νομὸς ἔχει ἐμβαδὸν 12.151 τ. χλμ. καὶ 314.670 κατ. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινόν, καλυπτόμενον πρὸς Δ. καὶ Α. ὑπὸ τῶν διακλαδώσεων τῶν Πυρηναίων (Σιέρρα ντὲλ Κάλντι, ὑψ. 2535 μ.). Πρὸς τὰ ΝΔ. ὑπάρχουν πολλαὶ εὔφοροι πεδιάδες, ἀρδευόμεναι καλῶς ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν καὶ διωρύγων. "Εχει μεταλλεῖα ἀργυρούχου μολύβδου, λιγνίτου, ἅλυκὰς καὶ μεταλλικὰ ὕδατα. Ἡ πόλις, ἥτις εἶναι πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἔχει 41.980 κατ. Εἶναι πόλις παλαιά, καλουμένη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα *'Ιλέρδα* (βλ. λ.) καὶ κατοικουμένη ὑπὸ τῶν *'Ιλεργετῶν*. Διασώζεται ἐν αὐτῇ ἀνάκτορον τῶν βασιλέων τῆς 'Αραγῶνος, ἀρχαία βυζαντινὴ μητρόπολις τοῦ 1203 κτλ. "Εχει ἐπίσης θεολογικὴν σχολήν, ἐπιστημονικὴν καὶ φιλολογικὴν ἀκαδημίαν καὶ ἄλλα ἱδρύματα. 'Εν αὐτῇ ὑπάρχουν ὑαλουργεῖα, χαρτοποιεῖα, ὑφαντουργεῖα καὶ διεξάγεται ἐμπόριον ξυλείας καὶ σίτου. Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἶχε καταληφθῇ ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν καὶ ἦτο μία τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς ἐπαρχίας Σαραγόσσης. Τῷ 1810 ὁ Γάλλος στρατηγὸς 'Εμπὲρ ἐνίκησε παρ' αὐτὴν τοὺς 'Ισπανοὺς ὑπὸ τὸν 'Ο' Ντόννελ. Μ. Δ. Β.

Λερινόνι *[Γεωγρ.]*. Νησὶς ἀκατοίκητος προσκειμένη εἰς τὴν βορείαν ἀκτὴν τῆς Λέρου, ὀνομαζομένη καὶ *'Αρχάγγελος* (πλάτ. 37°12' Β., μήκ. 26°48' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1574: Patmos Lipso and Arki islands). Σ. Ε. Λ.

Λέριος, *Γεώργιος* ὁ —. Μοναχὸς καὶ στιχουργὸς ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. 'Εγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ, ἐδιδάχθη δὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐν Μυριοφύτῳ παρὰ 'Ιωάννῃ τῷ Λεοντοπούλῳ. 'Εκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ στιχουργημάτων εἶναι γνωσταὶ τρεῖς ᾠδαὶ εἰς τοὺς πατριάρχας Καλλίνικον Ε' καὶ Γρηγόριον Ε', καθὼς καὶ εἰς τὴν 'Εκκλησίαν καὶ μία σάτιρα κατὰ τῆς γραμματικῆς. Δ. Π. Π.

Λέριτσι (Lerici) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς 'Ιταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Γενούης. Κάτ. 10.348 'Εν αὐτῇ λειτουργοῦσι μέγα ἐργοστάσιον κατεργασίας ἀργυρούχου μολύβδου, ὑφαντουργεῖα καὶ βυρσοδεψεῖα "Εχει ἀσφαλῆ λιμένα. Μ. Δ. Β.

Λερκάρα, *Φρίντι* (Lercara Friddi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς 'Ιταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Παλέρμου. Κάτ. 10.559. "Εχει μεταλλεῖα θείου καὶ παράγει οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας. Μ. Δ. Β

Λέρμα (Lerma ἢ Lerme), *Φραγκίσκος - Γκομὲς ντὲ Σαντοβάλ-Ρόχας*. 'Ισπανὸς πολιτικὸς καὶ καρδινάλιος (1555—1625). Ἦτο εὐνοούμενος τοῦ ἰνφάντου Φιλίππου τοῦ Γ', μετὰ τὴν ἄνοδον δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον διωρίσθη πρωθυπουργός. Μετρίας διοικητικῆς ἱκανότητος, ὁ Λέρμα διέπραξε σειρὰν πολιτικῶν σφαλμάτων. 'Επετέθη ἐπανειλημμένως κατὰ τῆς 'Αγγλίας, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Κάτω Χωρῶν (1608). 'Ο Λέρμα διεκρίθη κυρίως εἰς τὸν κατὰ τῶν Μαύρων διωγμόν, τῶν ὁποίων ἐδήμευσε τὰς περιουσίας, σφετερισθεὶς καὶ ὁ ἴδιος ποσὸν 5 ἑκατομμυρίων φράγκων. Συνεπείᾳ τῆς κατακραυγῆς τῆς κοινῆς γνώμης ὁ νέος βασιλεὺς Φίλιππος ὁ Δ' διέταξεν ἀνακρίσεις, μετὰ τὰς ὁποίας, ἀποδειχθείσης τῆς ἐνοχῆς τοῦ Λέρμα, ὑπεχρεώθη οὗτος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον τὰ ποσά, ἅτινα ἐνοσφίσθη. Μ. Ν. Δ.

Λερμινιὲ (Lerminier), *'Ιωάννης - Λουδοβῖκος - Εὐγένιος*. Γάλλος νομικὸς καὶ δημοσιογράφος (1803—1857). Κατόπιν ἀρίστων σπουδῶν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς νομοθεσίας εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, ὅπου πλειστάκις ἔσχε μεγάλας ῥητορικὰς ἐπιτυχίας. 'Επί τινα χρόνον ὑπῆρξε τὸ εἴδωλον τῆς φιλελευθέρας νεολαίας τῶν Παρισίων. 'Υποστηρίξας μετ' ὀλίγον τὴν πολιτικὴν τοῦ ὑπουργείου Molé καὶ δεχθεὶς θέσιν εἰς τὸ συμβούλιον τῆς 'Επικρατείας περιέπεσεν εἰς τοιαύτην ἀντιδημοτικότητα, ὥστε ἠναγκάσθη τῷ 1838 νὰ διακόψῃ καὶ τὰ μαθήματά του εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, ἅτινα ἐπανέλαβε μετὰ ἑνδεκαετίαν, κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δευτέρας δημοκρατίας. Συνεργάτης τῆς «'Επιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων», τῆς «'Εθνικῆς Συνελεύσεως» καὶ ἄλλων περιοδικῶν, ἀφῆκε μέγαν ἀριθμὸν συγγραμμάτων, ἐν οἷς: «Γενικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ δικαίου», «Φιλοσοφία τοῦ δικαίου», «Ἱστορία τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν θεσμῶν τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδος», «Ἱστορικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ μελέται», «Δέκα ἔτη διδασκαλίας», «Μαθήματα ρωμαϊκῆς ἱστορίας ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου μέχρι τοῦ Κομμόδου». Μ. Ν. Δ.

Λερμὶτ (L' Hermite), *Φραγκῖσκος*. Γάλλος ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεύ., γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Τριστὰν* (1601—1655). 'Ο βίος του ὑπῆρξε περιπετειώδης. Φονεύσας ἐν μονομαχίᾳ ἕνα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς 'Αγγλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς 'Ισπανίαν. Μετά τινα χρόνον ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν ἀφωσιώθη εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων θεατρικῶν ἔργων, ὧν κυριώτερα εἶναι: «'Ο θάνατος τοῦ Σενέκα», «'Ο θάνατος τοῦ Κρίσπου», «'Ο παράσιτος», «'Οσμάν», «Οἱ ἔρωτες», «Αἱ ὧραι τῆς 'Αειπαρθένου», «Ἡ παραφροσύνη τοῦ σοφοῦ» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Λερμὶττ (Lermitte. Γάλλος ζωγράφος (1844—1925). 'Εμαθήτευσε παρὰ τῷ Lecoq de Boisbaudran, διήγαγε δὲ κατ' ἀρχὰς βίον πολύπονον καὶ πλήρη στερήσεων, βραδέως δὲ καὶ μετ' ἀκαμάτους προσπαθείας κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ. 'Εξειργάσθη ἔργα χαρακτηρικὰ καὶ πίνακας, ἐν οἷς, μετ' ἐξαιρέτου ἐπιτυχίας ἀποδίδει τὴν τραχεῖαν ζωὴν τῶν χωρικῶν. Ἡ τέχνη του εἶναι αὐστηρὰ καὶ διαπνέεται ἀπὸ ὑπέρτατόν τινα προσωπικὸν τόνον, ὅστις ἀναβιβάζει τὸν Λερμὶττ εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν ζωγράφων τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. Τὸ πρῶτον ἔργον, δι' οὗ ἐγένετο γνωστός, εἶναι «Ἡ εἰρήνη τῶν θεριστῶν» (ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λουξεμβούργου). "Ετερα ἀξιολογώτερα ἔργα του εἶναι: «'Ο θάνατος τοῦ ξυλοκόπου», «'Ο θερισμὸς τοῦ χόρτου», «Φίλος τῶν ταπεινῶν» «'Ανάμνησις κοιλάδος τοῦ Mont-Saint-Père», «'Ερείπια τοῦ πύργου τῆς Fére-en-Tardenois», «Συγκομιδὴ γεωμήλων», «'Εσωτερικὸν ἀγροικίας», «Ἡ ἀγορὰ τῶν γεωμήλων ἐν Landerneau», «Τὸ παρεκκλήσιον τοῦ 'Αγίου αἵματος ἐν Μπρύζ», «Οἰκογένεια ἀγροτῶν» κ.λ.π. 'Ο Λερμὶττ ἔτυχε μεγάλου βραβείου ἐν τῇ Παγκοσμίῳ 'Εκθέσει τῶν Παρισίων τοῦ 1889, τῷ δὲ 1905 ὠνομάσθη μέλος καὶ καθηγητὴς τῆς ἐν Παρισίοις 'Ακαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ι. Μ. Π.

Λερμοαγιὲ (Lermoyez), *Μάρκελλος*. Γάλλος ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1856. Καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων, ἐτιμήθη διὰ πλείστων βραβείων καὶ μεταλλίων καὶ ἐξελέγη μέλος τῆς 'Ακαδημίας τῆς ἰατρικῆς. 'Ιδρυσε μετ' ἄλλων τὴν «Presse médicale» καὶ διηύθυνε τὰ «Χρονικὰ τῶν νόσων ὤτων καὶ λάρυγγος». 'Εδημοσίευσε πλῆθυν πραγματειῶν ἐπὶ τῶν νόσων τῶν ὤτων, τῆς ῥινὸς καὶ τοῦ λάρυγγος, ὡς καὶ ἐκτενῆ συγγράμματα. Ο. Ρ.

Λέρμοντωφ, *Μιχαὴλ-Γεώργιεβιτς*. Ρῶσος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1814 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πιατιγόρσκ τοῦ Καυκάσου τῷ 1841. Ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ φέρεται ἐκ Σκωτίας, ἡ οἰκογένεια του

Digitized by Google

δὲ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος. Ὁ πρόγονος αὐτοῦ *Ἰούλιος Λέρμοντωφ*, εὑρισκόμενος ἐν Πολωνίᾳ, ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ τσάρου Μιχαὴλ Θεοδώροβιτς τῷ 1600 πρὸς ὀργάνωσιν τῶν ἱππικῶν συνταγμάτων, μετά τινα δ' ἔτη ἐγκατεστάθη εἰς τὸ κυβερνεῖον Κοστρομᾶ, ταχθεὶς εἰς τὴν ρωσικὴν ἀριστοκρατίαν. Ὁ πατὴρ τοῦ ποιητοῦ ὑπηρέτησεν ἐπὶ μικρὸν ἀξιωματικὸς καὶ ὑπῆρξε διάσημος διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν κουφότητά του. Ἡ μήτηρ του Μαρία ἀνῆκεν εἰς τὴν πλουσιωτάτην οἰκογένειαν Ἀρσένιεφ, ἀπέθανε δὲ ὀλίγον μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ ποιητοῦ. Τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ ἀνέλαβεν ἡ μάμμη του, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του μετέφερεν αὐτὴ τὸν Λέρμοντωφ εἰς τὰς κτήσεις ἐν Ταρχάν, καὶ τῷ 1827 εἰς Μόσχαν, ὅπου ἀνέθεσε τὴν μόρφωσίν του εἰς ξένους παιδαγωγούς, ἐκ τῶν ὁποίων ἰδιαιτέραν ἀγάπην ἔτρεφε πρὸς τὸν Ζαρντώ, Γάλλον συνταγματάρχην τῆς στρατιᾶς τοῦ Ναπολέοντος. Κατὰ τὸν Ζηνόβιεφ ὁ Λέρμοντωφ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ὡμίλει ὡς τὴν μητρικήν του γλῶσσαν τὴν γαλλικήν, τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν γερμανικήν, ἐδείκνυεν ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τὴν ρωσικὴν φιλολογίαν, ἦτο δὲ ἐξαίρετος μουσικὸς καὶ εἶχε συνθέσει πλείστας μελῳδίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ «Προσευχὴ τῶν ὁδοιπόρων», «Ὁ θνήσκων μονομάχος» καὶ τὰ «Νέφη» ἐθεωρήθησαν ὡς συνθέσεις πολλῆς ἀξίας. Τὰς ἐπιστημονικάς του σπουδὰς δὲν ἐπεράτωσε, κατὰ τὸν Ζηνόβιεφ ὅμως ἐγνώριζεν ὅσα καὶ οἱ καθηγηταί του. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν καὶ ἐξῆλθεν αὐτῆς ὡς ἀξιωματικὸς τῶν οὐσάρων.

Μιχαὴλ Λέρμοντωφ.

Ἀπὸ τῆς μαθητικῆς του ἡλικίας ἤρξατο γράφων στίχους δημοσιευθέντας ὑπὸ διάφορα ψευδώνυμα, ὅτε εἷς τῶν συμμαθητῶν του ὑπεξαιρέσας τὸ χειρόγραφον τοῦ ποιήματός του «Χατζῆ Ἀμπρέκ», τὸ ἐδημοσίευσε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ, προεκάλεσε δὲ τὴν προσοχὴν τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου. Ἀπὸ τῶν πρώτων ποιημάτων του φαίνεται ὁ Λέρμοντωφ ὅτι ἔχει ἰδίαν κοσμοθεωρίαν καὶ ἴδιον ὅλως ποιητικὸν χαρακτῆρα. Ὅπως ὅλοι οἱ τότε ποιηταὶ τῆς Ρωσίας καὶ οὗτος ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βύρωνος, ἀλλ' αὕτη ἔλαβε πλήρη μεταμόρφωσιν εἰς τὰ νεώτερα αὐτοῦ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν φαίνονται ξέναι οὔτε αἱ τότε πολιτικαί, οὔτε αἱ κοινωνικαὶ ροπαὶ τῆς ἀνεπτυγμένης ρωσικῆς κοινωνίας.

Αὗται ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν ρεῦμα, δι' ὃ κατέστη ὕποπτος εἰς τὰς ἀρχάς, αἵτινες τὸν μετέβαλον εἰς ἐξόριστον καὶ πλάνητα. Οὕτως ἡ βαθεῖα μελαγχολία τοῦ ποιητοῦ δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν κοινὴν θλῖψιν καὶ τὴν ἀγωνίαν. Τῷ 1837 διεξήχθη ἡ μονομαχία, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Ἀλέξανδρος Πούσκιν, ὅτε ὁ Λέρμοντωφ ἔγραψε τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ του ἐλεγεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουν στροφαὶ καυτηριάζουσαι τοὺς περὶ τὸν θρόνον αὐλικούς. Οὗτοι ἐξεμάνησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἐπέτυχον τὴν ἀποπομπήν του εἰς τὸν Καύκασον. Ἐκεῖ ἀνεπτερώθη ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ καὶ προσέλαβον ἔκτακτον ρώμην οἱ στίχοι καὶ αἱ ἰδέαι του. Εἰς τὸν Καύκασον ἔγραψεν ὅ,τι ἄριστον ἔχει ἡ ποίησις αὐτοῦ. Ἡ ἀρχέτυπος αὕτη ποίησις δὲν ἔχει βεβαίως τὸ μεγαλεῖον τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, ἀλλὰ τὴν διακρίνει ἡ ἡρωϊκὴ ἀφέλεια τῶν νεωτέρων ἐθνῶν. Ἐκεῖ συνέθεσε τὸν «Ἄγγελον τοῦ θανάτου», τοὺς «Μιτζύρους», τὸν «Ἰσμαὴλ βέην», τὸν «Δαίμονα» καὶ ἄλλα ληφθέντα ἐκ τῶν καυκασιανῶν παραδόσεων, διακρίνονται δὲ διὰ τὴν ἀρρενωπότητα, τὴν τραχύτητα καὶ τὴν ψυχικὴν δύναμιν. Τὰ πάντα εἶναι ἄγρια εἰς τὰ ποιήματα ταῦτα, ἡ φύσις, τὰ ἤθη, τὰ αἰσθήματα, αἱ μάχαι, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὁποίων νομίζει τις ὅτι ἀκούει καλπάζοντας ἵππους, συγκρουόμενα ξίφη, σχιζομένας σάρκας. Εἰς τὸν Καύκασον παρέμεινε μετέχων τοῦ πολέμου ἐπὶ δύο ἔτη, μόλις δὲ τῷ 1840 τοῦ ἐπετράπη ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν Πετρούπολιν, ἔνθα ἐρρίφθη εἰς τὸν στρόβιλον τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἔτους τούτου προεκλήθη μονομαχία αὐτοῦ μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας ντὲ Μπαράντ, καθ' ἣν ἐτραυματίσθη, διετάχθη δὲ ν' ἀπέλθῃ ἀμέσως εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Καυκάσου. Τὸ ἑπόμενον θέρος μετέβη χάριν θεραπείας εἰς τὰς Θέρμας τοῦ Πιατιγόρσκ. Ἐκεῖ παρέμενεν ἡ σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ Βερζιλίνοϊ μετὰ τῶν δύο της θυγατέρων, εἰς τὸν οἶκον δὲ αὐτῆς ἐσύχναζον οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς. Ὁ Λέρμοντωφ φύσει σκώπτης διηγήθη ἀστεῖά τινα ἐπεισόδια περὶ τοῦ ταγματάρχου Μαρτίνωφ, τοῦτο δ' ἐγένετο ἀφορμὴ μονομαχίας μετ' αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ ποιητής. Ἐνεταφιάσθη εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Πιατιγόρσκ, μετά τινα δὲ χρόνον τὰ ὀστᾶ του μετεφέρθησαν εἰς Ταρχάν, ὅπου εὑρίσκεται ὁ οἰκογενειακὸς τάφος του. Τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων του ἐκ κακοτροπίας τῆς λογοκρισίας παρέμενον ἀνέκδοτα καὶ ὁ ποιητὴς εἶχε λησμονηθῆ σχεδόν. Ὁ θαυμασμὸς πρὸς αὐτὸν ἤρξατο ἐκ Γερμανίας, ὅτε ὁ ποιητὴς Φρειδερῖκος Bondestedt, ἕνδεκα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ, ἐδημοσίευσε τῷ 1852 ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιητικὸν ὑπόλοιπον τοῦ Λέρμοντωφ» δίτομον ἔργον. Τοῦτο ἀφύπνισε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ρωσικοῦ ἔθνους, ὅπερ ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ὡς διάδοχον τοῦ Πούσκιν. Ἠκολούθησαν πολυάριθμοι ἐκδόσεις τῶν ἔργων του. Ὁ ποιητὴς δείκνυται εἰς αὐτὰς ἀκραιφνὴς Ρῶσος, εἰσδύσας εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ καὶ αἰσθανόμενος τὴν γοητείαν τῶν λαϊκῶν ἐπῶν, τῶν μπιλινῶν. Ὁ Λέρμοντωφ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 27 ἐτῶν, ὥστε δὲν ἔσχε τὸν χρόνον νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ μεγαλοφυΐαν. Μετὰ τὸν «Δαίμονα», τὸ «Ἆσμα τοῦ τσάρου Ἰβὰν τοῦ Τρομεροῦ» εἶναι τὸ ἀριστούργημά του. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο, γράφει ὁ Γερμανὸς κριτικός, τὰ πάντα εἶναι ἐξαίσια· ἡ ἀφήγησις, ἡ σκηνογραφία, ὁ διάλογος, αἱ ἰδέαι καὶ ἡ γλῶσσα, ἥτις εἶναι ἐμμελεστέρα τῆς τοῦ Πούσκιν. Ὁ Λέρμοντωφ ἐκτὸς τῶν ποιμάτων του ἔγραψε δράματά τινα, ἐν οἷς τὸν «Παράδοξον ἄνθρωπον», τοὺς «Ἀνθρώπους καὶ τὰ πάθη», πρὸς δὲ τὸ περίφημον μυθιστόρημα «Σύγχρονος ἥρως». Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του μετεφράσθησαν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν. θ. β.

Λερμπέργκε (Van Lerberghe), ***Κάρολος βὰν—.*** Βέλγος ποιητής· βλ. λ. *Βὰν* Λερμπέργκε.

Λερναῖα *μυστήρια [Ἀρχ.].* Ἱδρυτὴς τούτων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ ἀρχαιότατος τῶν μάντεων Μελάμπους, ὅστις ἐξηγήσας τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ Διονύσου, τὰ τῶν θυσιῶν καὶ τοῦ ἐξιλασμοῦ, εἰσήγαγε πρῶτος τὴν μυστικὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου, ἐξ ἧς σὺν τῷ χρόνῳ προῆλθον τὰ Λερναῖα μυστήρια. Ταῦτα ἐτελοῦντο ἐτησίως πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος Προσύμνης, ἐλάμβανον δὲ χώραν πλησίον τῆς πηγῆς Ἀμφιαράου παρὰ τὴν λίμνην Λέρνην εἰς τέμενος πλατάνων μετὰ ναῶν καὶ ἱερῶν, ἔνθα οἱ Ἀργεῖοι ἐκόμιζον τὸ διὰ τὴν ἱεροτελεστίαν πῦρ ἐκ τοῦ ἐν Κράθιδι ἱεροῦ τῆς Πυρωνείας Ἀρτέμιδος. Τὰ μυστήρια ταῦτα ἦσαν στενώτατα συνδεδεμένα μὲ τὰ Ἐλευσίνια, ὧν ἴσως ἦσαν ἀπεικονίσεις, οἱ δὲ ἱεροφάνται τούτων εὑρίσκοντο εἰς στενωτάτας σχέσεις μὲ τοὺς Ἀθηναίους τοιούτους. Ὡς εἷς τῶν ἱεροφαντῶν ἀναφέρεται ὁ ἐξ Ἀργείας μητρὸς Κλεάδας. Εἰκάζεται ὅτι ἦσαν ἐν οὐ σμικρᾷ τιμῇ καὶ ὅτι διετηρήθησαν μέχρι τῶν πρώτων μ. Χ. χρόνων. γ. θ. δ.

Λερναία *πεδιὰς [Γεωγρ.].* Ἀπὸ τῆς τελματώδους παραλίας Α. τοῦ Κυβερίου μέχρι βάθους 6 περίπου χιλιομέτρων πρὸς τὸ Ἄργος, σχηματίζεται ἡ εὐφορωτάτη πεδιὰς τῆς Λέρνης, συνεχὴς καὶ χθαμαλή, μὴ διακοπτομένη παρὰ ὑπὸ μικρῶν ἐπιχωματώσεων, σχηματιζομένων ὑπὸ τῶν καταρρεόντων ὀμβρίων ὑδάτων. γ. θ. δ.

Λερναία *ὕδρα [Μυθολ.].* Δράκων ἔνυδρος τεράστιος μὲ ἐννέα κεφαλάς, ὧν αἱ ὀκτὼ θνηταὶ ἡ δὲ μεσαιτάτη ἀθάνατος, ἐνεδρεύων ὑπὸ τὴν πλάτανον τὴν παρὰ τὴν Ἀμυμώνην τῆς Λέρνης, ἐξ ἧς ὁρμώμενος κατεσπάρασσε τὰ ποίμνια καὶ κατέστρεφε τὰ σπαρτά. Ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Ὄρθρου καὶ τοῦ Κερβέρου, θυγάτηρ τοῦ Τυφῶνος καὶ τῆς Ἐχίδνης. Ἡ δηλητηριώδης αὐτῆς ἀπόπνοια ἐμόλυνε τὴν ἀτμοσφαῖραν, ὥστε ὁ εἰσπνεύσας αὐτὴν ἀπέθνησκε.

Ὁ Ἡρακλῆς, διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Εὐρυσθέως νὰ φονεύσῃ ταύτην, ἔφθασεν εἰς Λέρνην μετὰ τοῦ Ἰολάου, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ πλησιάσῃ τὸ κρυ-

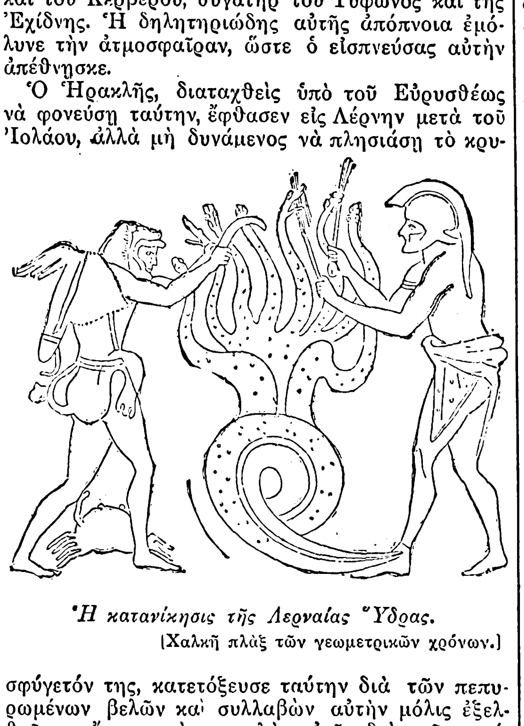
Ἡ κατανίκησις τῆς Λερναίας Ὕδρας.
[Χαλκῆ πλὰξ τῶν γεωμετρικῶν χρόνων.]

σφύγετόν της, κατετόξευσε ταύτην διὰ τῶν πεπυρωμένων βελῶν καὶ συλλαβὼν αὐτὴν μόλις ἐξελθοῦσαν, ἔτυπτε τὰς κεφαλὰς αὐτῆς διὰ τοῦ ροπάλου. Ἐπειδὴ ὅμως μόλις ἀπέκοπτε μίαν κεφαλὴν ἀνεφύοντο εἰς τὴν θέσιν της δύο, ἐκάλεσεν εἰς βοήθειάν του τὸν Ἰόλαον, ὅστις διὰ δαυλῶν κατέκαιε τὸν λαιμὸν τῆς ἀποκοπτομένης κεφαλῆς, ὥστε νὰ παρακωλύῃ τὴν ἀνάπτυξιν νέων καὶ οὕτω κατώρθωσε νὰ κόψῃ καὶ τὴν ἀθάνατον κεφαλήν, ἣν ἔθαψεν ὑπὸ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἐκ Λέρνης εἰς Ἐλαιοῦντα. Εἶτα ὁ Ἡρακλῆς ἔβαψε τὰ βέλη του διὰ τοῦ αἵματος ἢ τοῦ ἰοῦ τοῦ θηρός, καταστήσας αὐτὰ δηλητηριώδη.

Ὁ μῦθος ἑρμηνεύεται ὡς ἑξῆς: Ἡ πολυκέφαλος Ὕδρα δηλοῖ τὰς πολλὰς τῆς Λέρνης πηγάς, ἡ δὲ μολυσματικὴ ἐκπνοή. τὸ ἐκ τῶν ἑλῶν μίασμα. Ὁ Ἡρακλῆς, ἀποξηράνας δι' ἀποχετεύσεως τὰ ἕλη, κατέβαλε τὴν Ὕδραν. Παροιμιωδῶς ἐπὶ τῶν ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ δυσχερείᾳ ἦτο ἐν χρήσει ἡ φράσις «Ὕδραν τέμνει», ἐπὶ τῶν ὀξυθύμων δὲ καὶ ὀργίλων «λερναία χολή». γ. θ. δ.

Λέρνη *[Γεωγρ.].* Εἰς ἀπόστασιν 40 σταδίων ἀπὸ τοῦ Ἄργους καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ποντίνου ἁπλοῦται, πρὸς τὴν κατὰ δυσμὰς παραλίαν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἡ λίμνη Λέρνη. Τὰ ὕδατα αὐτῆς προέρχονται ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῶν ἐκ τῶν ἀρκαδικῶν ὀρέων ἀπορροφουμένων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῶν χυνομένων εἰς τὴν λίμνην ταύτην ἀφθόνων διαυγῶν ὑδάτων, ἀναβλυζόντων κάτωθεν τῆς ἀπὸ Μύλων εἰς Τρίπολιν δημοσίας ὁδοῦ, σχηματιζόντων τὸ κοινῶς κεφαλάρι. Τεῖχος ἑνετικὸν μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ λοφίσκου ἐξηνάγκαζε τὸ ὕδωρ, ἀφοῦ διέλθῃ ἐρειπωθεισῶν ἤδη δημοσίων ἐγκαταστάσεων, νὰ χύνηται εἰς δεξαμενὴν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ πέντε ὀχετῶν, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἐκχύνεται τοῦτο ἀκαταπαύστως εἰς τὴν θάλασσαν. Συνέχεια ταύτης εἶναι ἡ *Ἀλκυονία* καλουμένη μικρὰ λίμνη, δι' ἧς ὁ Διόνυσος κατελθὼν εἰς Ἅδου ἀνήγαγε τὴν μητέρα αὐτοῦ Σεμέλην. Τῆς λίμνης ταύτης ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νέρωνος καὶ ἐντεῦθεν οὐδείς ποτε ἠδυνήθη νὰ καθορίσῃ τὸ βάθος. Τὰ ὕδατα ταύτης εἶναι ἠρεμοῦντα καὶ γαληνιαῖα, ὁ τολμήσων δὲ νὰ κολυμβήσῃ ἐν αὐτῇ ἀπορροφεῖται πρὸς τὸν βυθόν. Κατὰ Παυσανίαν ἐκεῖ ἐτελοῦντο τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια τοῦ Διονύσου.

Ἐγγύτατα τῆς λίμνης ταύτης καὶ εἰς ἀπόστασιν τετρακοσίων μέτρων περίπου ἀπὸ τῆς παραλίας ὑπάρχει πηγή, ἡ Δείνη ἢ Ἀνάβολος καλουμένη, ἐξ ἧς ἀναβλύζει ἀπὸ βάθους 8—10 μέτρων (ὅπου ὁ βυθὸς) ὕδωρ γλυκύ, ὅπερ ἀνερχόμενον μετὰ δυνάμεως ἀναταράσσει τὴν θάλασαν καθ' ὁμόκεντρα τόξα μέχρις ἀποστάσεως πολλῶν ἑκατοντάδων ποδῶν, τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε πλοιάρια παρ' αὐτὴν παραπλέοντα κινδυνεύουσι νὰ καταποντισθῶσιν. Ἐν τῇ Δείνῃ ταύτῃ ἔρριπτον (κατὰ Παυσανίαν) οἱ Ἀργεῖοι πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος ἵππους κεκοσμημένους διὰ φαλάρων καὶ χαλινῶν.

Παρ' αὐτὴν εὑρίσκετο ἡ πόλις *Λέρνη* (νῦν *Μύλοι* τοῦ Ἄργους), ἣν προσβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σθενέλου καὶ Ἡρακλέους ὑπερήσπισεν ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Λέρνος. Παρὰ τὴν Λέρνην ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὴν *Λερναίαν Ὕδραν* (βλ λ.). γ. θ. δ.

— **Λέρνης ἀκτὴ** *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἡ ΒΔ ἀκτὴ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἡ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἐρασίνου (ἀρχ. Τημένιον) καὶ τοῦ Παλιοτσιβέρι (ἀρχ. Γενέσιον) ἐπὶ ἀναπτύγματος $4\frac{1}{2}$ μιλλ. Εἰς *Μύλους* (πλάτ. 37°33′10″ Β., μῆκ. 22°43′25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1518: Gulf of Nauplia), κατὰ τὸ δυσμικώτερον σημεῖον, ὑδρεῖον ἄριστον, ἀπὸ τῆς πηγῆς Κεφαλάρι (ἀρχ. Ἀμυμώνη), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὑδρεύονται οἱ ἀγγλικοὶ στόλοι. σ. ε. λ.

Λέρνος *[Μυθολ.].* Μυθολογικὸς βασιλεὺς τῆς παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην πόλεως Λέρνης. Ὁ Λέρνος ὑπερήσπισε τὴν πόλιν ταύτην πρῶτον μὲν κατὰ τοῦ Σθενέλου, υἱοῦ τοῦ Περσέως, εἶτα δὲ καὶ κατὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἀνθιστάμενος ἐκ τοῦ φρουρίου Ὕδρα, ἐντὸς τῶν πύργων τοῦ ὁποίου ἐφύλασσε 50 τοξότας. Διαρκεσάσης ἐπὶ μακρὸν τῆς πολιορκίας, ὁ Λέρνος μετεκαλέσατο Κᾶρας μισθοφόρους ὑπὸ τὸν ἀνδρεῖον Καρκίνον, πλὴν ἐλθὼν ὁ Ἰόλαος εἰς βοήθειαν τοῦ Ἡρακλέους κατέκαυσε τοὺς πύργους καὶ ἐκυρίευσε τὴν Ὕδραν καὶ τὴν πόλιν Λέρνην. γ. θ. δ.

Λέρος (ἡ). Νῆσος τοῦ νοτίου Αἰγαίου, μία τῶν Δωδεκανήσων, ἀντικρύζουσα διὰ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν της τὸν Βαργυλιακὸν κόλπον. Ἡ συσχετικὴ θέσις πρὸς τὰς πέριξ της ἀδελφὰς νήσους εἶναι 16 μίλλ. Α.ΒΑ. τῶν Λεβίθων, 11 μίλλ. ΝΑ. τῆς Πάτμου, 5 μίλλ. Ν. τῶν Λοιψῶν καὶ μίλλιον μόλις Β. τῆς Καλύμνου, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ «διαύλου τῆς Λέρου» καὶ πρὸς ἣν ποτε ἦτο συνδεδεμένη, καθὼς ἀποδεικνύουν ἴχνη συνοικισμοῦ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος, εὑρισκόμενα, κατὰ τὸ λέγειν τῶν Καλυμνίων δυτῶν, ἐν τῷ θαλασσίῳ βυθῷ τοῦ διαύλου, καὶ προδίδοντα πλουτώνειον ἐπεξεργασίαν, γενομένην πολὺ μεταγενεστέρως τῆς μεταμορφώσεως τῆς Αἰγηΐδος. Ἔχει πρὸς Ἀν. τὴν Μικρὰν Ἀσίαν (Καρίαν), καταντικρὺ τὸν Ἰασικὸν κόλπον (κόλπον τῆς Μεντέλιας ἢ τοῦ Γέροντα) καὶ πρὸς Δ. τὴν νῆσον Νάξον. Ἔχει κατεύθυνσιν λοξὴν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ., περίμετρον 44,5 χλμ. (ἄνευ τῶν ἐσοχῶν τῶν κόλπων καὶ ὅρμων), μέγιστον μῆκος $22\frac{1}{4}$ χλμ. καὶ μέγιστον πλάτος $16\frac{1}{2}$ χιλμ. καὶ ἐπιφάνειαν 64 τετρ. χλμ. Πρὸς ΝΔ. παρουσιάζει δύο λαιμοὺς εὔρους μιλλίου ὡς ἔγγιστα,

Digitized by Google

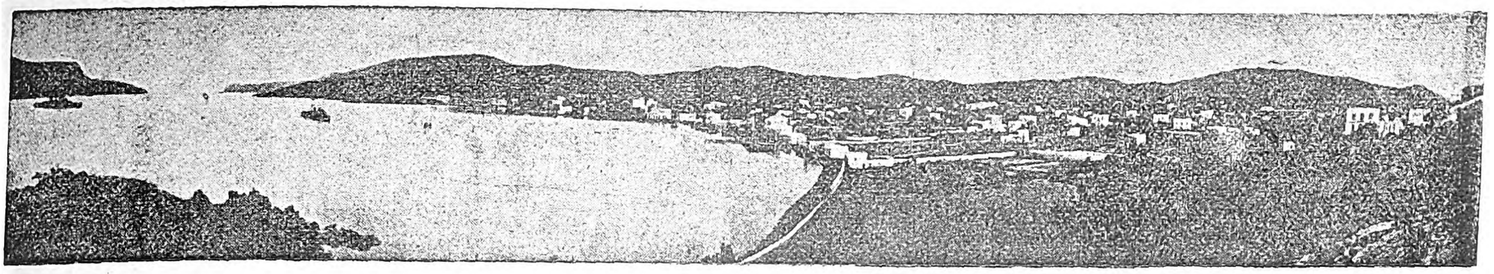

Ὁ λιμὴν τοῦ Λακκιοῦ.

χωρίζοντας τὴν νῆσον εἰς τρεῖς κορμούς, παρουσιάζοντας μέγιστον εὖρος $4^1/_2$ μιλλ. Σ. Ε. Λ.

— [*Φυσ. Γεωγρ.*] ***Ὄρη, κόλποι, ἀκρωτήρια κλπ.*** Ἡ Λέρος, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ Δωδεκάνησοι, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινὴ καὶ πετρώδης, ἀλλ' ἔχει καὶ πολλὰς κοιλάδας καὶ κλιτῦς καταφύτους, κυρίως πλησίον βαθέων καὶ εὐλιμένων κόλπων καὶ ὅρμων, παρὰ τοὺς ὁποίους εὕρηνται αἱ θεριναὶ ἀγροικίαι, οἱ ἀμπελῶνες καὶ οἱ ὀπωροφόροι κῆποι τῶν κατοίκων καὶ τὰ καλοκαιρινὰ ἐνδιαιτήματα τῶν ἐξ Αἰγύπτου παραθεριζόντων ἐκεῖ κατ' ἔτος εὐπόρων Λερίων.

Τὸ σχῆμα τῆς νήσου εἶναι ᾠοειδές, ἀλλὰ σφόδρα ἀκανόνιστον καὶ πολυσχιδὲς λόγῳ τῶν βαθέων κόλπων. Ἡ νῆσος διαιρεῖται διὰ λαιμοῦ εἰς δύο σχεδὸν ἴσα μέρη, τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον, ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ λαιμοῦ τούτου πρὸς Ἀν. καὶ Δ. κεῖνται δύο βαθεῖς καὶ εὐρύχωροι κόλποι, ὁ τῆς *Γούρνας* καὶ ὁ τῆς *Ἁγ. Μαρίνης*, εἰς τὰ ΝΑ. τοῦ ὁποίου ἁπλοῦται ἡ σημερινὴ καὶ μοναδικὴ πόλις τῆς Λέρου. Ἐὰν λάβωμεν ὡς ἀφετηρίαν τὴν σημερινὴν πόλιν τῆς νήσου, ὄπισθεν αὐτῆς κεῖται τὸ ὄρος *Μεροβίγλι* καὶ ὡς συνέχεια τούτου τὸ ὄρος *Ἀπίτυς*, ἐπὶ ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ βυζαντινοφραγκικὸν φρούριον (σημ. Κάστρον)· ἐντεῦθεν στρέφοντες πρὸς Β. συναντῶμεν τὸ ὄρος *Κλειδί*, τὸ ὑψηλότερον τῆς νήσου (1000 περ. ποδῶν) καὶ βορειότερον ἔτι τὴν πετρώδη σειρὰν τῶν *Βιγλιῶν*. Εἰς τὸ μέσον τοῦ βορείου τμήματος τῆς νήσου κεῖται τὸ ὄρος *Βίγλα*, οὗ αἱ διακλαδώσεις καλύπτουν ὅλην τὴν κεντρικὴν μέχρι τῆς θαλάσσης ἔκτασιν τῆς νήσου, ἐνῷ εἰς τὰ ΒΔ. κεῖται τὸ ὄρος *Καστέλλι*, ἐφ' οὗ καὶ ἐρείπια βυζαντινοῦ φρουρίου, καὶ πρὸς Ν. τὸ ὄρος *Τουρλωτή*, ὅπερ ἐκτείνεται πρὸς Ν. καὶ μέχρι τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ κόλπου τῆς Γούρνας. Εἰς τὸ Ν. τμῆμα τῆς νήσου καὶ ἀπὸ τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ κόλπου τῆς Γούρνας ἀρχίζουν αἱ κλιτύες τοῦ ὄρους *Πατέλλας*, οὗ αἱ διακλαδώσεις φθάνουν μέχρι τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ μεγίστου τῶν κόλπων τῆς νήσου, τοῦ *Λακκιοῦ*, ἐνῷ πάλιν ἀπὸ τὴν Ν. πλευράν του ἀρχίζει τὸ βραχῶδες καὶ ἀπότομον ὄρος *Κατεβατή*. Εἰς τὰ ΝΑ. τοῦ κάτω κόλπου ἐκτείνεται τὸ ὄρος *Τσίγκουρος*, ΝΑ. αὐτοῦ τὸ ὄρος *Βαθειὰ λαγκάδα* καὶ βορείως αὐτοῦ τὸ ὄρος *Τούρτουρας*. Ἄλλοι κόλποι εἶναι ὁ τοῦ *Πλοφούτη* καὶ δυτικῶς αὐτοῦ ὁ κόλπος τοῦ *Παρθενίου*, ἀμφότεροι βαθεῖς καὶ εὐλίμενοι, ἅτε προφυλαττόμενοι ἀπὸ τοὺς βορείους ἀνέμους διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἐρημονήσων, τῆς *Στρογγυλῆς* καὶ τοῦ *Ἀρχαγγέλου*, ὑψουμένων ἐκεῖ ὡς φυσικῶν καὶ ἀκαταβλήτων κυματοθραυστῶν. Ἰδιαιτέρως ὁ κόλπος τοῦ Παρθενίου, μὲ τοὺς τρεῖς ἀλλεπαλλήλους μυχούς του, ἀποτελεῖ ἀσφαλέστατον λιμένα, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ ὑπὲρ τὰ 500 μεγάλα πλοῖα. Ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Γούρνας, ἐὰν βαδίσωμεν κατ' εὐθεῖαν πρὸς Ν., θὰ συναντήσωμεν τὸν ἕτερον τῶν μεγάλων κόλπων τῆς νήσου, τὸ *Λακκί*, ὅστις λόγῳ τῆς κεντρικῆς αὐτοῦ θέσεως παρὰ τὴν σημερινὴν πόλιν, τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους αὐτοῦ καὶ τῶν ἀκυμάντων ἀγκυροβολίων, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἄριστος πολεμικὸς λιμὴν διὰ τὰ σύγχρονα ναυτικὰ κράτη. Ἐντεῦθεν τρεπόμενοι πρὸς Ν. συναντῶμεν τὸν ὅρμον τοῦ *Ξηροκάμπου*, ὅστις κεῖται εἰς τὰ νοτιώτατα τῆς νήσου καὶ ἔχει ἀπέναντι τὴν νῆσον Κάλυμνον καὶ εἰς ἀπόστασιν $1^1/_2$ μιλλίου, ἣν γεφυρώνουν τρία νησίδια, τὰ *Γλαρονήσια*. Ἄξια λόγου ἀκρωτήρια εἶναι ἡ *Ἄσπρη Πούντα* εἰς τὸ ἀνατολικὸν κέντρον τῆς νήσου, πρὸς τὰ ΒΑ. ἡ *Κάτω Ζύμη* καὶ ἡ *Ἄνω Ζύμη*, πρὸς τὰ Β. ὁ *Ἀσφούγγαρος* καὶ ὁ *Κοραῆς*, πρὸς τὰ ΒΔ ὁ *Μάρκελλος*, τὸ *Κατακρωτήρι*, καὶ εἰς τὰ ΝΔ. ἡ *Κεφάλα*, τὸ *Καλτσούνι* καὶ ὁ *Ἄγκιστρος* καὶ εἰς τὰ νοτιώτατα ὁ *Μαῦρος Κάβος* καὶ ἡ *Μακρειὰ Σκάλα*.

—[*Παραλ. Γεωγρ.*] Ὡς δεικνύει ὁ ναυτικὸς τῆς νήσου χάρτης (1666: (Lero and Kalimno), ὅστις, ὑποτυπωθεὶς τῷ 1836 ὑπὸ τοῦ Thomas Graves, εἶναι ὁ πρῶτος καὶ μόνος ἐπιστημονικῶς καταρτισθεὶς χάρτης τῆς νήσου, εἶναι αὕτη λίαν κατατετμημένης ἀκτογραμμῆς, ἀλλὰ καὶ εὔκολπος καὶ εὐλίμενος ὡς ἀλλαχοῦ (βλ. λ. *Αἰγαῖον*, τόμ. Β', σελ. 412) γ') λεπτομερῶς ἀπὸ ἀπόψεως παραλιακῆς γεωγραφίας περιεγράφη. Δέον ὅμως νὰ προστεθῇ εἰς ἐκεῖνα ὅτι, κατὰ τὸ μεταξύ, κατέστησε τὴν Λέρον ἡ Ἰταλία ὑψίστης σημασίας ναυτικὴν βάσιν, τὸν δὲ κολπίζοντα λιμένα της *Πόρτο-Λακκὶ* ὡς σπουδαιότατον πολεμικὸν λιμένα, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ ὁσωνδήποτε πλοίων σύγχρονον στόλον καὶ ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἐκεῖ πλήρη ναύσταθμον μετὰ συνεργείων πρὸς ἐπιδιόρθωσιν οἱασδήποτε ναυφθορίας, δεξαμενὰς καὶ ἀερολιμένα. Ἔχει ὡσαύτως ἐγκατασταθῆ μεγίστης ἰσχύος ραδιοτηλεγραφικὸς σταθμός, ὡς καὶ πλῆρες δίκτυον τηλεφωνικῶν γραμμῶν πρὸς τὰ σκοπιωρικῶς ἐπίκαιρα τῆς νήσου σημεῖα, ἐφωδιασμένα ἄλλως τε καὶ διὰ σταθμοῦ ὀπτικοῦ τηλεγράφου, διὰ περίπτωσιν ἀπροόπτου βλάβης εἰς ἐνδιάμεσα σημεῖα τῶν τηλεφωνικῶν ἀγωγῶν. Εἰς τὴν παράλιον τοῦ λιμένος μέγισται ἀποθῆκαι παντοειδῶν ἐφοδίων καὶ ὑλικῶν, ἔχουσαι ὑπογείους στοὰς ἐπικοινωνούσας διὰ σηραγγίων.

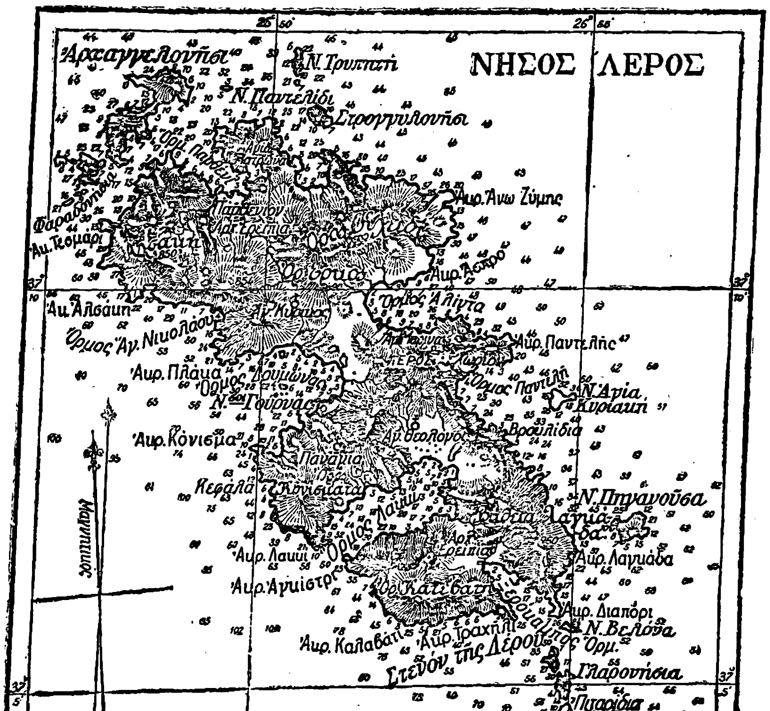

— [*Ἱστορ.*] Ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδι (Β. 676 καὶ 677) καταλέγει μεταξὺ τῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, αἵτινες ἀπέστειλαν πλοῖα εἰς Τροίαν, καὶ τὰς *Καλύδνας*, αἵτινες κατὰ τὸν Στράβωνα (Ι', 488 καὶ 489 κατ' ἄλλους μὲν εἶναι αἱ Σποράδες (ὧν μία ἡ *Καλύμνα*, σημ. *Κάλυμνος*), κατ' ἄλλους δὲ ἡ *Λέρος* καὶ ἡ *Κάλυμνος* ὁμοῦ. Πιθανωτέρα εἶναι ἡ δευτέρα γνώμη, ὅτι Καλύδναι εἶναι ἡ Λέρος καὶ ἡ Κάλυμνος καὶ ὄχι αἱ Σποράδες, ὧν ἤδη εἶχον μνημονευθῆ ἡ Νίσυρος, ἡ Κῶς, ἡ Κάρπαθος καὶ Κάσος. Ὡς εἴδομεν, ἡ Λέρος χωρίζεται ἀπὸ τῆς Καλύμνου διὰ πολὺ στενοῦ πορθμίσκου, αἱ δύο δὲ νῆσοι ἦσαν βεβαίως πάλαι ποτὲ ἡνωμέναι καὶ δυνατὸν ἀκόμη ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου νὰ εἶχον κοινὸν ὄνομα *Καλύδναι*, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἐλέγοντο *Λεροκάλυμνος*. Ἐνωρὶς ὅμως ἐμφανίζεται τὸ ὄνομα Λέρος, ἀπὸ τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος καὶ ἑξῆς, διότι Λέριοι ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐπιγράμματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Φωκυλίδου, Μιλησίου γνωμικοῦ ποιητοῦ, ὡς καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ (Ε', 125), ἐπίσης δὲ καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ (Η', 26 καὶ 27) καὶ παρὰ πολλοῖς ἄλλοις μεταγενεστέροις.

Τὸ ὄνομα *Λέρος* πιθανῶς δέον νὰ ἐτυμολογηθῇ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου λερὸς (παρὰ Σουΐδα λερόν, συγγενὲς πρὸς τὸ λευρός, λεῖος), δι' ἀναβιβασμοῦ τοῦ τόνου ἡ Λερὸς νῆσος, ἡ Λερός, ἡ Λέρος καὶ θὰ ἐσήμαινε τὴν ὁμαλὴν νῆσον, πρᾶγμα ὅπερ ἀπολύτως μὲν δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ, ἀλλὰ μόνον σχετικῶς καὶ ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν ἀδελφὴν καὶ γείτονα νῆσον, τὴν σφόδρα ἀπόκρημνον καὶ πετρώδη Κάλυμνον. Κατὰ τὸν ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνα καὶ ἑξῆς ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα *Λέρνος* καὶ *Λέρνη*.

Ἡ Λέρος, κειμένη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῆς Καρίας τῆς Μικρασίας, ἐνωρὶς θὰ ὑπέστη ἀναμφιβόλως τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς καὶ οἱ πρῶτοι κάτοικοι ταύτης θὰ ἦσαν Κᾶρες καὶ οἱ μυθολογούμενοι Λέλεγες. Ἀλλ' ὅτε οἱ Δωριεῖς, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν Κρητῶν, κατέλαβον τὰς Σποράδας, παρὰ τὴν προσωρινὴν ἀντίστασιν τῶν Καρῶν, ἡ νίκη ἀπέβη ὑπὲρ τῶν Δωριέων καὶ ἡ Λέρος ἐγένετο δωρικὴ ἀποικία. Φαίνεται δ' ὅμως ὅτι ταχέως τοὺς Δωριεῖς ἐξέβαλον, λόγῳ τῆς γειτνιάσεως, οἱ Μιλήσιοι Ἴωνες, διότι κατὰ Στράβωνα (ΙΔ', 635), ἀναφέροντα μαρτυρίαν τοῦ Ἀναξιμένους τοῦ Λαμψακηνοῦ, συγχρόνου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, «Ἴκαρον τὴν νῆσον καὶ Λέρον Μιλήσιοι συνῴκισαν»· ὅτι δὲ οἱ Μιλήσιοι ἐξηκολούθουν νὰ ὑπερισχύωσιν ἐν τῇ νήσῳ καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, φαίνεται ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ Ἡροδότου, λέγοντος ὅτι, ὅτε ὁ Ἀρισταγόρας ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου ἀπεστάτησε κατὰ τῶν Περσῶν, φοβηθεὶς τὴν ἐπικειμένην ἐπικράτησιν τῶν ἀντιπάλων καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Μιλήτου, ἐκάλεσε τοὺς στασιαστὰς εἰς σύσκεψιν περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐνῷ δὲ ἄλλοι εἰς τὴν νῆσον Σαρδηνίαν καὶ ἄλλοι εἰς Θρᾴκην συνεβούλευον αὐτὸν νὰ ἐγκαταστήσῃ τοὺς φυγάδας συμπατριώτας, ὁ Ἑκαταῖος, ἱστοριογράφος, ἔδωκε τὴν μόνην ὀρθὴν γνώμην, νὰ πορευθῇ εἰς Λέρον καὶ ἐκεῖ κατασκευάσας τεῖχος νὰ καραδοκῇ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν προσφιλῆ Μίλητον. Ἐκ τούτου δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Λέρος ἦτο ἀποικία τῆς ἰσχυρᾶς Μιλήτου καὶ ὅτι ὁ Ἀρισταγόρας καταφεύγων εἰς Λέρον θὰ συνήντα φίλους καὶ συγγενεῖς, οἵτινες λίαν προθύμως θὰ τῷ παρεῖχον φιλόξενον ἄσυλον καὶ θὰ τὸν ἐπεβοήθουν εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Μίλητος περιῆλθε μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τὸν περσικὸν ζυγὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ Λέρος θὰ ἠκολούθησε τὴν τύχην τῆς μητροπόλεως.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε ὁ ἀγὼν διεξήγετο ἐν ταῖς ἀσιατικαῖς παραλίαις, μνημονεύεται ἡ Λέρος, λόγῳ τῶν ἀσφαλῶν ὅρμων καὶ λιμένων της, ὡς ὁρμητήριον καὶ καταφύγιον τῶν διαμαχομένων στόλων (*Θουκυδ.*, ἔνθ. ἀνωτ.). Ἐννοεῖται ὅτι ἀπολήξαντος τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἡ Λέρος μετὰ τῶν λοιπῶν Σποράδων περιῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Σπαρτιατῶν, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ ἀδιασπάστως ἔκτοτε τὴν τύχην τῆς πρωτευούσης τῶν Δωδεκανήσων, τῆς Ρόδου, εἴτε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων, εἴτε κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ρωμαίων, εἴτε κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Βυζαντινῶν, εἴτε κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Φράγκων Ἰωαννιτῶν ἱπποτῶν, μέχρις ὅτου, κατὰ τὸ 1523, συνυπετάχθη καὶ αὕτη εἰς τοὺς Τούρκους μετὰ τῶν λοιπῶν Δωδεκανήσων.

Τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων ἐπὶ τῆς Λέρου, συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτον μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1912, διέκοψεν ἐπὶ βραχὺ πρῶτον μὲν ἡ κατὰ τὸ 1648 ἐπίθεσις τοῦ τοῦ ναυάρχου Λεονάρδου Φωσκόλου, ἀντιπροσώπου τῆς ἐν πολέμῳ πρὸς τὴν Τουρκίαν διατελούσης τότε Βενετίας, δεύτερον δὲ ἡ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ διοίκησις τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ 1824 μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, καὶ ἡ ἐπὶ τριετίαν ἐλευθέρα ὑπὸ Ἕλληνα ἔπαρχον πολιτεία αὐτῆς. Ἡ ἀπελευθερωθεῖσα Δωδεκάνησος ἐπεστράφη εἰς τὴν Τουρκίαν, προσ-

Digitized by Google

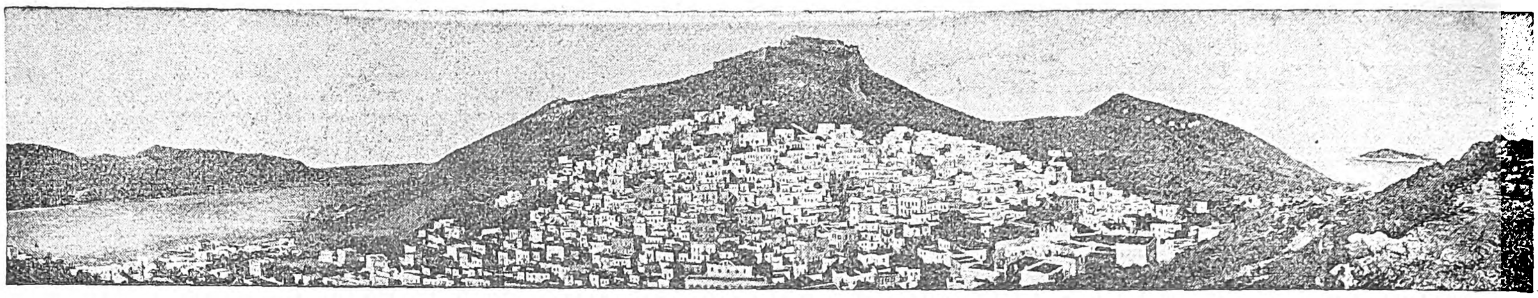

Πανόραμα τῆς πόλεως Λέρου. Ὑπεράνω τὸ βυζαντινὸν φρούριον.

αρτηθείσης ἀντ' αὐτῆς εἰς τὸ ἐλεύθερον κράτος τῆς νήσου Εὐβοίας. Ἔκτοτε καὶ πάλιν ἐκυβερνήθη ἡ Λέρος παρὰ τῶν Τούρκων ὑπὸ τὸ αὐτὸ προνομιακὸν σύστημα μετὰ τῶν λοιπῶν Δωδεκανήσων, καταληφθεῖσα καὶ αὕτη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν διαρκοῦντος τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1912 καὶ ἀποτελεῖ σήμερον σπουδαίαν ναυτικὴν βάσιν τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

—*[Φιλοτελ.]* Ἀπὸ τοῦ 1912, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ἐξέδωκαν οὗτοι μικρὰν σειρὰν γραμματοσήμων ἀπὸ 7 ἀξίας (2—50 cents) δι' ἐπισημάνσεως ἐπὶ τῶν ἰταλικῶν γραμματοσήμων τῆς λέξεως LEROS. Τῷ 1916—1920 εἰς τὴν σειρὰν προσετέθη μία ἀξία τῶν 20 cents καὶ τέλος ἓν 15 cents. Μετὰ τὴν προσάρτησιν κυκλοφοροῦν τὰ γραμματόσημα τῆς Ἰταλίας καὶ μόνον ὅταν ἐκδίδωνται ἀναμνηστικαὶ σειραὶ εἰς τὴν μητρόπολιν, ἐπισημαίνονται καὶ μὲ τὰ ὀνόματα τῆς Λέρου καὶ τῶν ἄλλων νήσων καὶ ταῦτα ἁπλῶς διὰ νὰ πωλῶνται εἰς τοὺς συλλέκτας.

(Ε. Φ. Ε.)

—**Λέρος** (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Μοναδικὴ πολίχνη τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἔχουσα πληθυσμὸν 6 χιλ. περίπου κατοίκων. Περιλαμβάνει πέντε ἐνορίας, ἐξ ὧν γνωστοτέρα ἡ πρὸς τὸν ὁμώνυμον κόλπον καὶ λιμένα τῆς *Ἁγίας Μαρίνης*. Ὁ πληθυσμὸς κατανέμεται μεταξὺ τῶν ἐξοχικῶν συνοικισμῶν, ἔνθα διαμένουν πολλοὶ γεωργοκτηματίαι μονίμως, καὶ τῆς πόλεως. Μεγάλην καὶ εὐδοκιμοῦσαν πατριὰν ἔχουν οἱ Λέριοι ἐν Αἰγύπτῳ καὶ πρὸ πάντων ἐν Καΐρῳ, ἐπισκέπτονται δὲ κατ' ἔτος τὴν γενέτειραν πολλαὶ ἑκατοντάδες ἐκ τούτων μὲ τὰς οἰκογενείας των, διὰ νὰ διέλθουν τρίμηνον ἐντὸς τῶν ὡραίων καὶ ἀναπαυτικῶν ἐπαύλεων, ζωογονοῦντες συγχρόνως διὰ τῆς παρουσίας των καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ ὑλικῆς ἐπιρροῆς των τὴν ἄλλως μονότονον καὶ ἤρεμον ζωὴν τῶν νησιωτῶν.

Αἱ ἐξοχαὶ αὗται τῶν Λερίων δίδουν μίαν ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν εἰς τὴν νῆσον καὶ οὖσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παραθαλάσσιαι, ὡς τὸ Κριθένι καὶ τὰ Ἄλινδα, εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἁγ. Μαρίνης, τὸ Λακκὶ ἢ Λίμνη, τὰ Λέπιδα, τὰ Τεμένια, εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον τοῦ Λακκιοῦ, ὁ Δρυμῶνας καὶ ἡ Γούρνα εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον καὶ ὁ Πλοφούτης εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον, διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰς κυριωτέρας, προσφέρουν, λόγῳ τῆς ἀφθόνου δενδροφυτείας των, τῆς χλοερᾶς γραφικότητος τῶν γύρω λόφων, τῶν κομψῶν ἐπαύλεών των καὶ τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ δροσεροῦ κλίματος, τερπνοτάτην διαμονὴν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ εἶναι μία ἀξιέπαινος ἀπόδειξις τῆς ἐκπολιτιστικῆς φιλοτιμίας τῶν κατοίκων τῆς μικρᾶς νήσου.

Οἱ Λέριοι δὲν ὑστεροῦσι τῶν λοιπῶν Δωδεκανησίων εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων. Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1838, φιλόπατρις καὶ φιλόμουσος ἐπίσκοπος, ὁ Μητροφάνης, κατέθεσε κληροδότημα ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν σχολείων τῆς πατρίδος του. Ἔκτοτε ἐμιμήθησαν τοῦτον καὶ ἄλλοι φιλότιμοι Λέριοι καὶ δὴ τὰ μέλη τῆς ἐν Καΐρῳ «Λεριακῆς Ἀδελφότητος», λαμπρὰ κτήρια δι' ἄρρενα καὶ θήλεα ἀνῳκοδομήθησαν καὶ δύο βιβλιοθῆκαι μετὰ σπανίων βιβλίων, κλασσικῶν καὶ συγχρόνων, τιμῶσι τὸν φιλομαθῆ καὶ φιλότιμον χαρακτῆρα τῶν νησιωτῶν.

Οἱ ἐν τῇ νήσῳ διαμένοντες Λέριοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους, εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὸ μικρεμπόριον· πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀτμήρους ναυτιλίας κατεγίνοντο εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς θαλάσσης διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ μεγάλων καὶ μικρῶν πλοίων, ἀνερχομένων εἰς χωρητικότητα 4 500 τόννων. Σήμερον τὰ μεγάλα ἱστιοφόρα ἠχρηστεύθησαν καὶ μόνον ἡ ἀκτοπλοΐα ἐξακολουθεῖ δι' ὀλίγων πλοίων, διὰ τοῦτο καὶ οἱ πλεῖστοι Λέριοι ἐκπατρίζονται ἁπανταχοῦ τοῦ κόσμου πρὸς εὕρεσιν πόρου ζωῆς, ἰδιαιτέρως δὲ καταφεύγουσιν εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα παλαιοὶ συγγενικοὶ δεσμοὶ τοῖς παρέχουν εὐκολώτερον ἔδαφος πρὸς τὴν ἐπιτυχῆ βιοπάλην. Τὰ λαϊκὰ ἔθιμα τῶν Λερίων, διατηρούμενα ἀκόμη ἀρκετὰ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ νήσῳ μονίμων οἰκογενειῶν, εἶναι σχεδὸν τὰ αὐτὰ μὲ τὰ τῶν λοιπῶν Δωδεκανησίων. Ἐνταῦθα θὰ σημειώσωμεν δύο μόνον ἀξιοπερίεργα ἔθιμα, τὸ ἓν συνδεόμενον μὲ τὰς ἑορτὰς τῶν Ἀπόκρεων καὶ τὸ ἕτερον μὲ τὸ κληρονομικὸν καὶ οἰκογενειακὸν δίκαιον. Κατὰ τὰς Ἀπόκρεω διάφοροι αὐτοσχέδιοι ποιηταί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, συνθέτουν σκωπτικὰ δίστιχα, τὰ ὁποῖα ἀποστηθίζουν παιδία μασκαρεμένα (λερ. καλογεράκια), μὲ σκοπὸν περιερχόμενα διαφόρους οἰκίας, ἔνθα ἑορτάζουν καὶ εὐωχοῦνται διάφοροι ὅμιλοι, νὰ σατιρίσουν τοὺς νεονύμφους τοῦ ἔτους ἐκείνου. Καθόσον γνωρίζω, τοιοῦτον ἔθιμον δημοσίᾳ τελούμενον δὲν εὑρίσκεται ἐν τῇ λοιπῇ Δωδεκανήσῳ καὶ δὲν ὑπάρχει δυσκολία νὰ ἀναγνωρίσῃ τις εἰς αὐτὸ τὰ κατὰ τὰς ἀρχαίας τελετὰς τοῦ Βάκχου (Λήναια) γνωστὰ ἐκ τῶν ἁμαξῶν σκώμματα, τοὺς γεφυρισμοὺς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων καὶ τὰ παροιμιώδη ἐξ ἁμάξης λεγόμενα. Τὸ δεύτερον ἔθιμον εἶναι γενικῶς γνωστὸν καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Δωδεκανήσῳ, καίπερ ποικίλλον κατὰ νήσους (βλ. *Μιχαηλίδου Νουάρου*, «Νομικὰ ἔθιμα τῆς Δωδεκανήσου» Ἀθ. 1926), ἔχει δὲ τοῦτο τὸ ἰδιάζον ἐν Λέρῳ ὅτι οἱ μὲν ἄρρενες γόνοι δὲν λαμβάνουν πατρικὴν ἀκίνητον καὶ κτηματικὴν περιουσίαν, ἀλλὰ μόνον αἱ θυγατέρες τὴν μητρικὴν ἢ καὶ τὴν πατρικὴν ἂν ὑπάρχῃ. Μὲ ἄλλας λέξεις ὅλη ἡ ἀκίνητος περιουσία ἐν Λέρῳ (οἰκία, ἀγροκτήματα κτλ.), ἀνήκει εἰς τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι διαδοχικῶς μεταδίδουσι ταύτην εἰς τὰς θυγατέρας των κ.ο.κ. Ἂν δὲ Λέριός τις ἀποκτήσῃ ἰδίαν οἰκίαν ἢ κτῆμά τι, θὰ τὰ δώσῃ ὡς προικῷον εἰς τὴν θυγατέρα του καὶ οὐχὶ εἰς τὸν υἱόν του, ἐξ οὗ καταντᾷ ἅπασα σχεδὸν ἡ κτηματικὴ περιουσία ἐν Λέρῳ νὰ ἀνήκῃ ὡς ἀναπαλλοτρίωτον ἀγαθὸν εἰς τὰς γυναῖκας. Ἐννοεῖται ὅτι ἰσχύει καὶ ἐν Λέρῳ ἡ γνωστὴ ἐν Δωδεκανήσῳ νομικὴ ῥήτρα «τὰ γονικὰ στὰ γονικά», καθ' ἥν, ἐκλιπόντος τοῦ θήλεος κληρονόμου δι' οἱονδήποτε λόγον καὶ μὴ ἔχοντος κατ' εὐθεῖαν ἐκγόνους, ἡ κτηματικὴ περιουσία περιέρχεται οὐχὶ εἰς τὸν σύζυγον ἢ τὰ ἄρρενα τέκνα των, ἀλλ' εἰς τοὺς προικοδότας τῆς μητρὸς καὶ συζύγου γονεῖς ἢ συγγενεῖς των, ἐν ἐλλείψει ἐκείνων, διὰ τὰ περαιτέρω (Πλείονα βλ. *Μιχαηλίδην*, ἔνθ. ἀνωτ.).

Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

—**Λέρος** *[Γεωγρ.]*. Νῆσος μικρὰ κατὰ τὴν ΝΑ. ἀκτὴν τοῦ κόλπου τῆς Ἐλευσῖνος, ἐγγύτατα προσκειμένη εἰς τὴν νῆσον τῆς Σαλαμῖνος, ἧς καὶ προεκτείνει τὴν ΒΑ. ἐσχατιάν, μεταξὺ τῆς ἄκρας *Πέτρα Καλογήρου* καὶ τῆς χερσονησώδους ἀπορρῶγος κεφαλῆς τοῦ *Ἀράπη* (βλ. λ.) προέχουσα. Εἶναι ἐπιμήκης 3/8 τοῦ μιλλ. καὶ εὐρεῖα 1/8 τοῦ μιλλ. (πλάτ. 37° 59′ 27″ Β., μῆκ. 23° 32′ 10″ Ἀν., κατὰ τὸν τριγωνισμὸν τῆς χώρας· χάρτ. ἑλλ. Ὑδρ. 3: «Ναύσταθμος Σαλαμῖνος καὶ ὅρμος Κερατσινίου»). Εἶναι πευκόφυτος, μεταξὺ δὲ τῶν πευκώνων της αἱ ὑπόγειοι καὶ προφυλαγμέναι πυριταποθῆκαι τοῦ ναυτικοῦ. Ὁ μεταξὺ Σαλαμῖνος καὶ Λέρου πόρος, 200 μέτρων εὔρους, εἶναι πλωτὸς κατὰ τὸν ἄξονά του (4½ μέτρ. βάθος) καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπισημαίνεται διὰ σημαντήρων. Πιθανῶς τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος νὰ ἦτο ἡνωμένη πρὸς τὴν ξηρὰν τῆς Σαλαμῖνος, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται πῶς παρασιωπᾷ αὐτήν, ἐνῷ ποιεῖται μνείαν τοῦ ζεύγους τῶν Φαρμακουσῶν (Θ, 395, Teubner), πολὺ μικροτέρων τῆς γειτονός των Λέρου. Εἰς τοὺς παλαιοὺς χάρτας σημειοῦται ὡς *Isola Nero*, δηλαδὴ *Μέλαινα νησίς*, ὡς καὶ ἡ παρ' αὐτὴν κεφαλὴ *Ἀράπης*. Σ. Ε. Λ.

—**Λέρου** ***δίαυλος*** *[Γεωγρ.]*. Τὸ μεταξὺ Λέρου καὶ Καλύμνου στενὸν ἀμφίγειον, ὅπερ καθιστῶσιν ἔτι στενότερον τὰ παρεμβαλλόμενα νησίδια, κατὰ μὲν τὴν Ν. πλευράν του τὰ *Γλάρος* καὶ *Νησιά* ἀποσπάσματα τῆς Β ἐσχατιᾶς τῆς Καλύμνου, κατὰ δὲ τὴν Β. τὰ *Διαπόρια* καὶ *Βελόνα*, ἀποσπάσματα τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς Λέρου. Οὕτως ὡς πλώϊμον τοῦ διαύλου εὖρος ἀπομένει 1/8 τοῦ μιλλ.· δι' ὃ μᾶλλον ὡς «στενὸν» παρὰ ὡς «δίαυλος» δέον νὰ χαρακτηρίζηται τὸ ἀμφίγειον τοῦτο. Σ. Ε. Λ.

λερός, —*ή*, —*ό*· δημοτ., κηλιδωμένος, ῥυπαρός ἀκάθαρτος: «λερὰ ροῦχα, — χέρια, — πόδια» ᾆσμ «λάμπουν ὅπλα χρυσᾶ καὶ λερὴ φουστανέλλα μαυρίζει».

— **Λέρος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Κελτογαλατίας τῆς Ναρβωνησίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πλινίου 3 79, καὶ τοῦ θαλασσίου Ἀντωνινιανοῦ Ὁδοιπορικοῦ (504, 15) ὡς Lero. Εἶναι ἡ σύγχρονος ἐν τῷ κόλπῳ Napoules τῆς Κυανῆς ἀκτῆς νῆσος Ἁγία Μαργαρίτα (βλ. λ.) ἡ βορεία ἐν τῇ συστάδι τῶν Λερίνων νήσων (βλ. λ. *Λήρων* καὶ *Ληρώνη*). Σ. Ε. Λ.

Λεροῦ (Leroux), ***Γάστων***. Γάλλος μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1872. Ἔγραψε πολλὰ μυθιστορήματα, ἀστυνομικῆς ἰδίᾳ ὑποθέσεως καί τινα θεατρικὰ ἔργα. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι: «Αἱ ἐξαιρετικαὶ περιπέτειαι τοῦ ρεπόρτερ Ἰωσὴφ Ρουλεταμπίλ», «Το φάντασμα τῆς Ὄπερας», «Τὸ στοιχειωμένο κάθισμα», «Ἡ διπλῆ ζωὴ τοῦ Θεοφράστου Λονγκέ», «Ἡ σύζυγος τοῦ ἡλίου», «Ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶδε τον διάβολον», «Τὸ

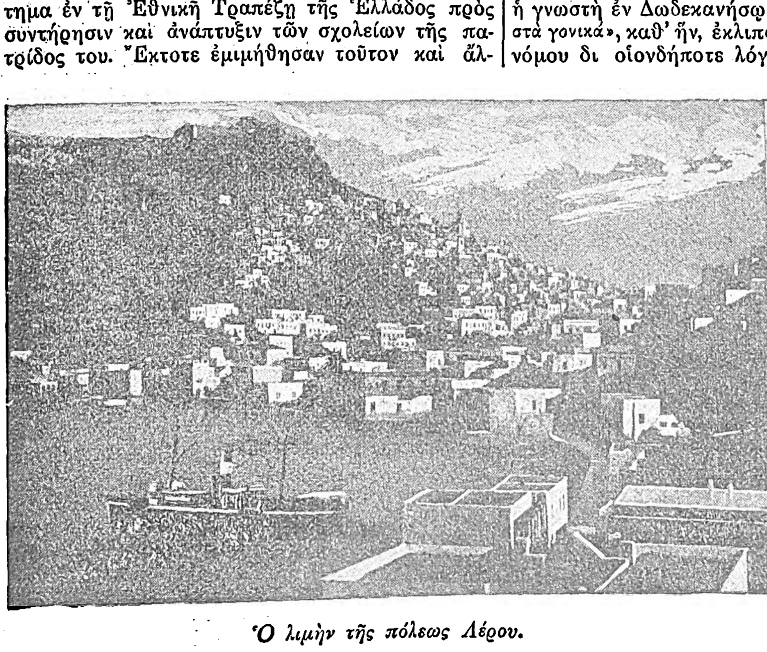

Ὁ λιμὴν τῆς πόλεως Λέρου.

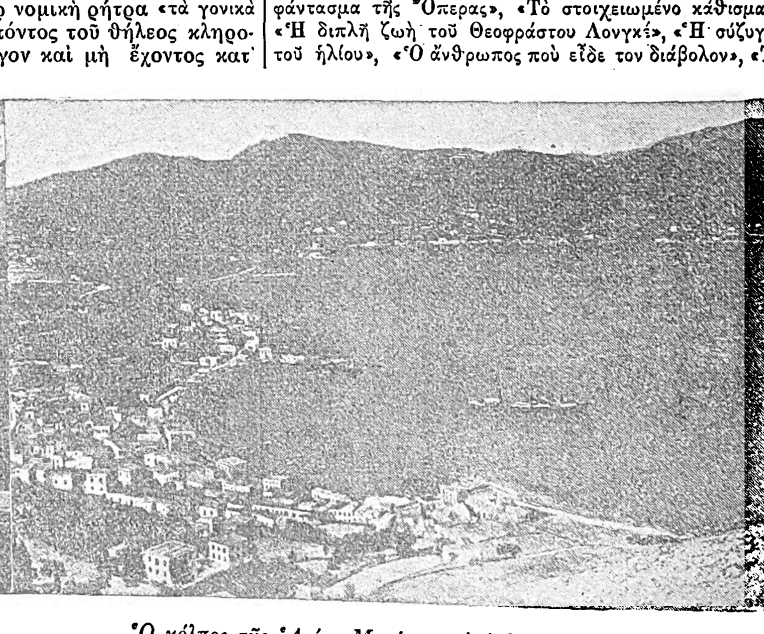

Ὁ κόλπος τῆς Ἁγίας Μαρίνας καὶ ἡ ἐξοχὴ Ἄλινδα.

Digitized by Google

σπίτι τῶν δικαστῶν» δρᾶμα, «Τὸ **κρίνον»** δρᾶμα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πέτρου Βόλφ, «Ἡ Ἀλσατία» δρᾶμα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λουκιανοῦ Καμίλ, κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Λεροὺ** (Le Roux), ***Ἐρρῖκος,*** ἐπικαλούμενος Ο'γος. Γάλλος λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1860. Εἰσελθὼν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διεκρίθη ταχέως καὶ προσελήφθη εἰς τὸν παρισινὸν «Χρόνον». Βραδύτερον διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας. Ἐταξίδευσεν ἐπανειλημμένως εἰς Εὐρώπην, Ἀφρικὴν καὶ Ἀβησσυνίαν καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, διηγήματα, μυθιστορήματα, κοινωνιολογικὰς μελέτας, περιγραφὰς ταξιδίων κτλ. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι: «Ἡ παρισινὴ κόλασις» (1888), «Ὁ διδάσκαλός μας Ἀλφόνσος Ντωνταί» (1888), «Ὁ δρόμος τοῦ ἐγκλήματος» (1889), «Τὰ ἄνθη τῶν Παρισίων» (1890), «Εἰς τὴν Σαχάραν» (1891), «Μὲ τὸ γιώτ», ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις (1891), «Οἱ κλέπται» (1890), «Ναῦται καὶ στρατιῶται» (1892), «Οἱ κοσμικοὶ» (1893), «Γίνομαι ὀπαδὸς τοῦ ἀποικισμοῦ» (1896), «Οἱ Βυζαντινοὶ ἐρασταὶ» (1897), «Οἱ υἱοί μας· τί θὰ κάμουν;» (1897), «Αἱ κόραι μας· τί θὰ τὰς κάμωμεν;» (1898), «Νεανικοὶ ἔρωτες» (1899), «Ἡ ἄλλη Γαλλία», κωμῳδία ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ντεκουρσέλ, «Ὁ ἔρως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας» (1908) κτλ. Μετέγραψεν ἐπίσης διὰ τὸ θέατρον τὸ «Ἔγκλημα καὶ τιμωρία» τοῦ Δοστογιέφσκυ. Μ. Δ. Β.

— **Λεροὺ** (Leroux), ***Ξαβιέ.*** Γάλλος μουσουργὸς (1863–1919). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μασσενὲ καὶ τοῦ Ντυμπουᾶ εἰς τὸ Ὠδεῖον τῶν Παρισίων. Ἔλαβε τὸ βραβεῖον τῆς Ρώμης τῷ 1885. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: μία λειτουργία μὲ ὀρχήστραν, μία δραματικὴ οὐβερτούρα «Χάραλδ», μία καντάτα «Ἐνδυμίων», μουσικὴ σκηνῆς διὰ τὴν «Κλεοπάτραν» τοῦ Σαρντοὺ καὶ τὰ μελοδράματα «Εὐαγγελίνα», «Ἀστάρτη» καὶ «Ἡ βασίλισσα Σταμμέτα». Α. Θ.

— **Λεροὺ** (Leroux), ***Πέτρος.*** Γάλλος φιλόσοφος, δημοσιογράφος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1798 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1871. Μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς ἐν τοῖς λυκείοις Καρολομάγνου καὶ τῶν Rennes, εἰσήχθη εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολήν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ οἰκογένειά του ἐπιέζετο ὑπὸ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιδοθῇ εἰς βιοποριστικόν τι ἐπάγγελμα καὶ εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς ὡς κτίστης καὶ κατόπιν ὡς τυπογράφος. Τῷ 1824 ὁ παλαιὸς συμμαθητής του Lachevardière τοῦ παρέσχε τὸ ἀναγκαιοῦν χρηματικὸν ποσὸν διὰ νὰ ἱδρύσῃ μετὰ τοῦ P. Dubros τὴν ἐφημερίδα «Le Globe», εἰς τὴν ὁποίαν συνειργάζοντο οἱ ἐπιφανέστεροι λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες τῆς ἐποχῆς.

Πέτρος Λερού.

Τὸ ὄργανον τοῦτο διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Λεροὺ ἔλαβε δημοκρατικὸν χαρακτῆρα. Εἰς αὐτὸ ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ του Λεροὺ διάφορα βαρυσήμαντα ἄρθρα περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρίζεσθαι, περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου καὶ περὶ τοῦ Ναπολέοντος. Ὀπαδὸς κατ' ἀρχὰς τοῦ Σαὶν-Σιμόν, καὶ μαχητὴς τοῦ σαινσιμονισμοῦ ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ «Le Globe», ἀπεσκίρτησεν αὐτοῦ ὅταν ἐπῆλθε τὸ σχίσμα τοῦ Enfantin καὶ ἐπεχείρησε νὰ δημιουργήσῃ ἰδιαίτερον σοσιαλιστικὸν σύστημα. Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1830 ὁ Λεροὺ ἀπεσύρθη τοῦ «Globe» μετὰ τοῦ φίλου του Reynard. Τῷ 1832 συνειργάσθη εἰς τὴν «Encyclopédie nouvelle» τοῦ H. Carnot. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γίνει ἀρκετὰ γνωστὸς καὶ περισυλλέξας διάφορα ἐγκατεσπαρμένα ἄρθρα του τὰ ἐξέδωκεν εἰς δύο τόμους, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Discours aux philosophes et aux politiques».

Ὁ πνευματικὸς προσανατολισμός του κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δεικνύεται ἐκ τῆς ἀκολούθου φράσεώς του: «κάθε ἄνθρωπος εἶναι ὁ πάπας καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἑαυτοῦ του· ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι συνάδελφοι». Τῷ 1834 προσελήφθη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς «Revue de Deux Mondes», εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ περιοδικὸν τοῦτο μετεβάλλετο εἰς ἐπίσημον ὄργανον τῆς κυβερνήσεως καὶ ἀκατάλληλον νὰ φιλοξενῇ τὰ πολεμικὰ ἄρθρα τοῦ Λεροῦ. Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου ἀπεχώρησεν αὐτῆς μετ' ὀλίγον. Τῷ 1839 ἐξέδωκεν ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων του: «De l' humanité». Εἰς αὐτὸ ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εἶναι ὂν ἀναπτυσσόμενον πάντοτε, ζῶν ἀδιακόπως, καὶ ὅτι ἡ ἀνθρωπότης τῆς σήμερον καὶ τῆς αὔριον εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα τῆς χθές, μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ ἀνάστασις συντελεῖται εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ ὅτι καθεὶς ἐξ ἡμῶν καλεῖται νὰ διανύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς σειρὰν ἄπειρον ὑπάρξεων. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ἀπὸ τῆς «Revue de Deux Mondes», ὁ Λεροὺ ἵδρυσε μετὰ τῆς G. Sand καὶ τοῦ Viardot τὴν «Revue Indépendante» τῷ 1841. Ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου ὑπεστηρίχθη μετὰ μεγίστης θέρμης ἡ χειραφέτησις τῆς γυναικός, ἡ μεταρρύθμισις τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ ἀνάγκη ριζικῆς ἀλλαγῆς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ θρησκείᾳ, ἡ κοινωνικὴ ὀργάνωσις. Ἀλλ' ἡ ἔκδοσις δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ.

Τῷ 1844 ἔφυγεν ἐκ Παρισίων καὶ μετέβη εἰς Boussac, ὅπου ἵδρυσε τυπογραφεῖον καὶ ἐξέδωκε τὴν «Revue Sociale» ἀπὸ τοῦ 1845 μέχρι τοῦ 1847. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1848 ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους καὶ εἰργάσθη μετὰ ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως, μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὁποίας ἐπέστρεψεν εἰς Boussac καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς Παρισίων εἰς τὴν συντακτικὴν καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν. Μὲ τὸ πραξικόπημα τοῦ 1851 ἐπεράτωσε τὸ πολιτικόν του στάδιον καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ ἐξόριστος εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Εἰς τὴν πατρίδα του ἐπανῆλθε μόλις τῷ 1859 κατόπιν ἀμνηστείας καὶ ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος ἀθορύβως, μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Sept discours sur la situation actuelle de la société et de l' esprit humain» (1841), «D' une religion nationale on du culte» (1846), «De l'humanité, solution pacifique du problème du prolétariat» (1848), «Projet d'une constitution démocratique et sociale» (1848), «De la ploutocratie ou du gouvernement des riches» (1848), «Du christianisme et de ses origines démocratiques» (1848), «De l'égalité» (1848), «Malthus et les économistes ou y aura-t-il toujours des pauvres?» (1849), «L'assemblée nationale législative» (1849), «La grève de Samarez» φιλοσοφικὸν ποίημα (1863—1864), «Job, drame en cinq actes, par le prophète Isaïe, traduit de l'hébreu» (1865). Ἐπίσης μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ τὸν «Βέρθερον» τοῦ Γκαῖτε (1843). Ὁ Λεροὺ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν οὐτοπιστῶν σοσιαλιστῶν (βλ. λ. *σοσιαλισμός*). Θ. Π.

— ***Λεροὺ ντὲ Λενσὺ*** (Leroux de Lincy), ***Ἀδριανὸς-Ἰωάννης-Βίκτωρ.*** Γάλλος ἀρχαιολόγος καὶ βιβλιογράφος (1806 — 1869). Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε γραμματεὺς τῆς ἑταιρείας τῶν βιβλιοφίλων, μέλος τῆς ἑταιρείας τῶν ἀρχαιολόγων καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα, διακρινόμενα διὰ τὰς ἐν αὐτοῖς ἀναφερομένας πολυτίμους πηγάς. Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρονται: «Ἱστορικὰ καὶ λαϊκὰ ᾄσματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρόλου Ζ' καὶ Λουδοβίκου ΙΑ'» (1857), «Τὸ βιβλίον τῶν γαλλικῶν παροιμιῶν» (1842), «Περιγραφὴ τῶν Παρισίων ὑπὸ τοῦ Γκιγιεμπὲρ ντὲ Μὲτς» (1855), «Οἱ Παρίσιοι καὶ οἱ ἱστορικοὶ αὐτῶν τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνος» (1868). Ἐπίσης ἐδημοσίευσε πολλὰς ἐκδόσεις ἀρχαίων Γάλλων συγγραφέων. Μ. Δ. Β.

Λερουὰ (Leroy ἢ Le Roy), ***Ἀδριανός.*** Γάλλος μουσικὸς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἐκ τῶν πρώτων ἱδρυτῶν τοῦ περιφήμου μουσικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου τῶν Παρισίων *Λερουὰ καὶ Μπαλλὰρ* (Le Roy et Ballard). Διεκρίθη ὡς συνθέτης, ἀοιδὸς καὶ δεξιοτέχνης τοῦ λαούτου, δι' ὃ ὄργανον ἔγραψε τρία βιβλία «Πινάκων», (1551, 1552, 1559). Πλεῖστα πολυφωνικά του τραγούδια περιελήφθησαν εἰς ἀνθολογίας τῆς ἐποχῆς του. Ἀπέθανε περὶ τὸ 1599. Γ. Σ.

— **Λερουὰ** (Le Roy), ***Ἐδουάρδος.*** Γάλλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1870. Ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῶν μαθηματικῶν τῷ 1898, ἐδίδαξεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ λύκεια Μισελέ, Κοντορσέ, Στανισλὰς καὶ Ἁγίου Λουδοβίκου καὶ τῷ 1914 ἀντικατέστησε τὸν Μπέρξον εἰς τὴν ἕδραν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Collège de France, τῆς ὁποίας κατέστη ὁριστικὸς κάτοχος τῷ 1921. Τὸ σύστημά του ἀποσκοπεῖ σύνθεσιν τῆς ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θρησκείας· πρὸς τοῦτο κάμνει ὑποχωρήσεις καὶ εἰς τὰς δύο, τὰς κρίνει δὲ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ πραγματισμοῦ καὶ τῆς μπερξονικῆς θεωρίας τῆς ζωῆς καὶ τῆς ροῆς τῆς πραγματικότητος. Κυριώτερα ἔργα: «Θετικὴ ἐπιστήμη καὶ φιλοσοφία τῆς ἐλευθερίας» (Διεθνὲς συνέδριον τῆς φιλοσοφίας, Παρίσιοι 1900), «Δόγμα καὶ κριτικὴ» (1906, ἔργον ἀναγραφὲν εἰς τὸν καθολικὸν Index), «Ἐπιστήμη καὶ φιλοσοφία» (ἐν «Ἐπιθ. Μεταφ. Ἠθικ.». 1899—1900), «Μία νέα φιλοσοφία: Μπέρξον» (1912). Ε. Λ.

— **Λερουὰ** (Le Roy), ***Ἰουλιανὸς-Δαυΐδ.*** Γάλλος ἀρχιτέκτων καὶ ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1724—1803). Τῷ 1751, τυχὼν τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιοτήτων. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἐξέδωκε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐρείπια τῶν ὡραιοτέρων μνημείων τῆς Ἑλλάδος» σύγγραμμά του, ὅπερ ἔσχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν. Τῷ 1770 ἐγένετο ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων. Ἠσχολήθη ἐπίσης καὶ μὲ τὴν ναυπηγικὴν καὶ κατεσκεύασεν, ἐπὶ τῇ βάσει ἀρχαίου σχεδίου, ἓν μικρὸν πλοῖον, τὸν «Ναυπόταμον», διὰ τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὅτι εἶχε τὸ πλεονέκτημα νὰ μὴ καταβυθίζεται καὶ μὲ τὸ ὁποῖον πλειστάκις ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Μάγχην καὶ εἰς τὸν Σηκουάναν. Ὁ Λερουά, πλὴν τοῦ μνημονευθέντος συγγράμματος, συνέθεσε καί τινα ἐγχειρίδια περὶ τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων, καθὼς καὶ «Παρατηρήσεις περὶ τῶν οἰκοδομῶν τῶν ἀρχαίων λαῶν». Μ. Ν. Δ.

— **Λερουὰ** (Leroy), ***Πέτρος.*** Γάλλος μοναχός, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Διετέλεσεν ἐξομολογητὴς τοῦ καρδιναλίου Μπορμπὸν καὶ διέπρεψεν ὡς σατιρικὸς ποιητής. Ὁ Λερουὰ πλὴν ἄλλων συνέθεσε καὶ τὸ πρῶτον μέρος τῆς σατίρας «Μενιππιάδος», τὴν ὁποίαν ἐξηκολούθησεν ὁ Πέτρος Pithou. Μ. Ν. Δ.

— ***Λερουὰ ντ' Ἐτιόλ*** (Leroy d'Etiolles), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος-Ἰωσήφ.*** Ἐπιφανὴς Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1798—1860). Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν πρώτων οὐρολόγων τῆς ἐποχῆς του, αὐτὸς πρῶτος χρησιμοποιήσας τὸν ὅρον τοῦτον, καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐγχείρησιν τῆς λιθοθρυψίας. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων σημείων ἐπέδειξεν ἰδιοφυΐαν, ὡς εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ κλυστῆρος, τῆς προφυλακτικῆς ἐξ ἐλαστικοῦ δικτυωτοῦ πλέγματος στεφάνης τῆς κεφαλῆς τῶν παιδίων, εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀρότρου κλπ. εἰς δὲ τὴν γενικὴν ἰατρικὴν ἐμελέτησε καὶ καθώρισε τὰ διάφορα εἴδη τῆς ἀσφυξίας, ὡς καὶ τὰ πρὸς διάσωσιν τῶν πνιγομένων μέσα, εἰσήγαγε νέας μεθόδους διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ὑπεραιμίας τοῦ προστάτου, τῆς παραλύσεως τῆς κύστεως, τῶν στενωμάτων τῆς οὐρήθρας, τῆς ἀπολινώσεως τῶν πολυπόδων τῆς ρινός, τῶν κηλῶν καὶ προπτώσεως μήτρας κλπ. Σχετικαὶ ἐργασίαι του εἶναι: «Exposé des divers procédés employés jusqu' à ce jour pour guérir la pierre sans avoir recours à l'opération de la taille» (1825), «Tableau historique de la lithotritie» (1830), «Mémoire sur la cystostomie épipubienne» (1837), «Mémoire sur les moyens nouveaux de traitement des fistules vesico-vaginales» (1842) κλπ. Ὁ υἱός του *Ραούλ*, ἐπίσης ἰατρός, ἐδημοσίευσε πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Études sur la gravelle» (1857). Ο. Ρ.

— ***Λερουὰ-Μπωλιὲ*** (Leroy-Beaulieu), ***Ἀνατόλιος.*** Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἱστοριογράφος, γεννηθεὶς εἰς Lisieux τῷ 1842 καὶ ἀποθανὼν εἰς Παρισίους τῷ 1912. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς συγχρόνου ἱστορίας ἀπὸ τὸ 1881. Ἐταξίδευσεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν μελετῶν τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς χώρας ταύτης. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐξέδωκε, τῷ 1881, τὸ σύγγραμμά του «L'Empire des Tsars et les Russes» (4 ἐκδ. 1897—1898, τ. 3) καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν πολιτικὴν προσέγγισιν τῶν δύο χωρῶν. Τῷ 1894 ἵδρυσεν ἐπιτροπὴν κοινωνικῆς προόδου καὶ ἀμύνης, σκοποῦσαν τὴν ὀργάνωσιν διαλέξεων ἐπὶ διαφόρων κοινωνικῶν ζητημάτων. Ἔγραψεν ἐπίσης «Nicolas Milutine» (1884), «La Révolution et le libéralisme» (1890), «Les États Unis d'Europe» (1901), «Les Doctrines de haine» (1912) κλπ., «Χριστιανισμὸς καὶ δημοκρατία· χριστιανισμὸς καὶ σοσιαλισμὸς» (1903) κ. ἄ.

— ***Λερουὰ-Μπωλιὲ*** (Leroy-Beaulieu), ***Πέτρος-Παῦλος*** (1843—1916). Γάλλος οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς ἐν Σωμὺρ τῷ 1843. Κατόπιν νομικῶν καὶ οἰκονομικῶν σπουδῶν ἐν Παρισίοις, Βόννῃ καὶ Βερολίνῳ, διεκρίθη ἐνωρὶς ὡς συγγραφεύς, τυχὼν ἐπανειλημμένως τῶν βραβείων τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Διετέλεσεν ἀλληλοδιαδόχως καθηγητὴς τῆς δημοσίας οἰκονομίας ἐν τῇ νεοϊδρυθείσῃ τότε Ἐλευθέρᾳ σχολῇ τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων (1872 — 1880) καὶ κατόπιν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ Collège de France (1880—1916). Ἀπὸ τῆς ἕδρας τούτου συνεχίζει τὴν παράδοσιν τῆς κλασσικῆς θεωρίας τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, κατευθύνσεως τῆς ὁποίας ἀδιάπτωτος διετηρεῖτο ἡ ἐπιρροὴ ἐν Γαλλίᾳ ἔν τε τῇ ἐπιστημονικῇ καὶ τῇ ἀκαδημαϊκῇ διδασκαλίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σαΐ. Ἐν τῷ συστήματί του ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἐκ συναγωγῆς μεθόδου, τῆς ὁποίας ἐγένετο σχεδὸν ἀποκλειστικὴ χρῆσις ἐν τῇ κλασσικῇ σχολῇ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀποδίδει τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τὴν προσαρμογὴν τῶν ἀφῃρημένων θεωρητικῶν κατασκευῶν εἰς τὴν πραγματικὴν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ εἰς τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπαλήθευσιν τῶν πορισμάτων τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν δεδομένων. Χάριν ἱκανοποιητικῆς διενεργείας τῆς προσαρμογῆς ταύτης τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πρᾶξιν, ἐπεχείρησεν ὁ Μπωλιὲ λεπτομερῆ ἔρευναν τῶν ἑκάστοτε ποικιλλουσῶν ἐκδηλώσεων τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων ἑνὸς ἑκάστου τῶν κλάδων τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας, ἐρειδομένην πολλάκις ἐπὶ παρατηρήσεων αὐτοπροσώπως συλλεγεισῶν

Πέτρος Λερουὰ-Μπωλιέ.

Digitized by Google

δι' ἐνεργοῦ ἀναμείξεως εἰς τὴν διοίκησιν παντοειδῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἔν τε τῇ Γαλλίᾳ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἡ μέθοδός του, συνδυάζουσα τοιουτοτρόπως τὴν θεωρίαν πρὸς τὴν πραγματικότητα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ἀφ' ἑνὸς μὲν προσαρμόζεται πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν κλασσικῶν, ἀποτελεῖ δ' ἀφ' ἑτέρου ὑποχώρησιν ἀπέναντι τῆς κριτικῆς τῆς ἱστορικῆς σχολῆς.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ ἔργον του τὸ ἀναγόμενον εἰς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, ἐδημοσίευσε πρῶτος αὐτὸς ἐν Γαλλίᾳ αὐτοτελὲς σύστημα δημοσίας οἰκονομίας. Εἰδικῶς δὲ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν διδασκαλιῶν τῆς κλασσικῆς σχολῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, ἦλθεν εἰς ὀξεῖαν ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀπὸ καθέδρας σοσιαλισμοῦ.

Τὸ ἔργον τοῦ Μπωλιὲ ἀπέλαυσεν ἐπὶ μακρὸν μεγάλης ἐκτιμήσεως καὶ ἐξήσκησεν ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, συντελέσαν ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς αὐξούσης διαδόσεως τῶν ἰδεῶν τῆς ἱστορικῆς σχολῆς καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης ὑφέσεως ἐν τῇ καθαρῶς θεωρητικῇ ἐρεύνῃ εἰς τὴν ἑδραίωσιν καὶ διαφύλαξιν τῆς μεθοδολογικῆς κατευθύνσεως τῆς κλασσικῆς σχολῆς, ἀποδειχθείσης ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς ἀπαραιτήτου ἐφοδίου διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. Ἐὰν παρὰ ταῦτα ἡ φιλελευθέρα οἰκονομικὴ πολιτική, τὴν ὁποίαν ἐνθέρμως ὑπεστήριξεν ὁ Μπωλιέ, δὲν ἔτυχεν εὐρείας ἐφαρμογῆς ἐν τῇ νομοθεσίᾳ καὶ τῇ διοικήσει, τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰ συντρέχοντα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς διδασκαλίας του καὶ ἐντεῦθεν κοινωνικὰ δεδομένα, τὰ ὁποῖα ἐπέβαλλον ἀφ' ἑνὸς τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἐνεργείᾳ, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν κατ' αὔξον συνεχῶς μέτρον ἐπέμβασιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ οἰκονομικῇ ζωῇ.

Ὁ Μπωλιὲ ἵδρυσε τῷ 1873 καὶ διηύθυνε μέχρι τοῦ θανάτου του (1916) τὸν «Économiste François». Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Σύστημα δημοσίας οἰκονομίας» (1887), «Σύστημα θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (5η ἔκδ. 1910, 4 τόμ.), Précis d'économie politique 1887 (ἑλλην. μετάφρασις ὑπὸ *Κωνστ. Κυπριάδου* ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐγχειρίδιον πλουτολογίας ἢ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης», α' ἔκδ. 1889, β' 1902), «Essai sur la répartion des richesses» (1882) κτλ. Α. Α. Τ.

Λὲρς (Lehrs), ***Κάρολος.*** Γερμανὸς φιλόλογος (1802—1878). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ πατρίδι του Καίνιξμπεργκ, ἔνθα καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «De Aristarchi studiis Homericis» (1833), «Questiones epicae» (1837), «Herodiani scripta tria emendatiora» (1848), «Λαϊκαὶ πραγματεῖαι ἐκ τῆς Ἀρχαιότητος» (1856), «Σχόλια ἐπὶ τοῦ Πινδάρου» (1873). Συλλογὴ τῶν ἔργων του ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Α. Λοῦντβιχ (1902).

Λερτσοῦντι (Lerchundi), ***Ἰωσήφ.*** Ἱσπανὸς κληρικὸς καὶ ἀραβιστὴς (1836—1896). Τῷ 1856 ἐγένετο μοναχὸς καὶ τῷ 1861 ἀπεστάλη εἰς Ταγγέρην ἐπὶ κεφαλῆς ἱεραποστόλων, διακριθεὶς διὰ τὴν ἱκανότητα τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν Ἀράβων. Ἵδρυσε σανατόρια, νοσοκομεῖα, σχολεῖα, διάφορα ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα καὶ ἐγένετο δημοφιλέστατος μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν. Ἐξέμαθε τελείως τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν καὶ ἐξέδωσε μεταξὺ ἄλλων: «Δοκίμιον τῆς ἐν Μαρόκκῳ ὁμιλουμένης ἀραβικῆς γλώσσης», «Λεξικὸν τῆς ἐν Μαρόκκῳ ὁμιλουμένης διαλέκτου», «Ἀραβοϊσπανικὴ χρηστομάθεια» καὶ «Γραμματικὴ τῆς κλασσικῆς ἢ φιλολογικῆς ἀραβικῆς γλώσσης». Μ. Δ. Β.

λέρωμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *λερώνω*, κηλίδωμα, ῥύπανσις: «τὸ λέρωμα τῶν ρούχων, —τοῦ σπιτιοῦ, —τοῦ παιδιοῦ».

λερώνω, ἀόρ. *ἐ)λέρωσα—ἐ)λερώθηκα,* παθ. μετχ. *λερωμένος*· μεταφ κάμνω τι λερόν, κηλιδῶ, ῥυπαίνω: «μὴ μὲ λερώνῃς μὲ τὰ ἀκάθαρτα χέρια σου», «μοῦ λέρωσες τὸ φόρεμα»· ‖ ἀμεταβ. κηλιδοῦμαι, ῥυπαίνομαι: «λέρωσε τὸ μαντήλι,—τὸ κολλάρο»· ‖ μεταφ. «ὅπου κι' ἂν τὸν πιάσῃς λερώνεις» ἐπὶ ἀνθρώπου αἰσχροῦ, ἀνηθίκου· ‖ παθ. *λερώνομαι*· κηλιδοῦμαι, ῥυπαίνουμαι: «πάτησα 'ς τὴ λάσπη καὶ λερώθηκα», «ἦρθε ἀπ' ἔξω λερωμένος», «λερωμένο ροῦχο, —καπέλλο».

Λὲς *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ τοῦ Δρίλωνος ποταμοῦ. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Λίσσος* (βλ. λ.), ἡ ἐν Ἰλλυρίᾳ κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου, ὁ ὁποῖος ἤγειρε παρ' αὐτὴν καὶ φρούριον *Ἀκρόλισσον* (βλ. λ.). Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὑπάρχει καὶ ὁ τάφος τοῦ Σκεντέρμπεη, οὗτινος ὅμως τὰ ὀστᾶ ἀπεκομίσθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εἶναι ἕδρα καθολικοῦ ἐπισκόπου. Κάτ. 3.500 περίπου, κατὰ τὸ πλεῖστον καθολικοί.

—**Λὲς** (Lesse) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τοῦ Βελγίου, πηγάζων ἐκ Λουξεμβούργου. Σχηματίζει πολλοὺς ὡραίους καταρράκτας καὶ διερχόμενος διὰ σπηλαίων καὶ γραφικωτάτων κοιλάδων χύνεται εἰς τὸν Μόζαν, μετὰ ῥοῦν 84 χλμ. Μ. Δ. Β.

Λὲ Σαβουρὲ (Le Savoureux), ***Εὐγένιος.*** Ἐγεννήθη τῷ 1821 καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1882. Ἐκ γενετῆς καθολικός, προσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν καλβινισμὸν γενόμενος ἱερεύς. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν δύο τῶν ἔργων του: «Μελέται» ἱστορικαὶ καὶ ἐξηγητικαὶ εἰς τὴν παλαιὰν Διαθήκην, ὑπὸ τοῦ J. E Astie (1887), ὅστις προτάσσει καὶ εἰσαγωγήν, καὶ «Ὁ προφήτης Ἰωήλ», εἰσαγωγή, κριτική, μετάφρασις καὶ ἑρμηνεία, ὑπὸ τοῦ Baumgartner (1888). Κ. Ι. Δ.

Λὲ Σάζ (Le Sage), ***Ἀλαὶν-Ρενέ.*** Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς εἰς Sarzeau τῆς Βρετάνης τῷ 1668 καὶ ἀποθανὼν εἰς Boulogne-sur-Mer τῷ 1747. Μετὰ τὰς πρώτας σπουδάς του ἦλθεν εἰς Παρισίους, τῷ 1693, ἵνα σπουδάσῃ νομικά. Ἦτο πτωχός, ἀλλὰ τὸ εὐχάριστον παρουσιαστικόν του καὶ τὸ σπινθηροβόλον πνεῦμά του ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ τάχιστα εἰς τὴν καλυτέραν κοινωνίαν. Τῷ 1694 ἐνυμφεύθη ὡραιοτάτην κόρην καὶ ἔκτοτε ἔζησεν εἰρηνικῶς ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας του. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν φιλολογίαν, μετέφρασε τῷ 1695, ἐκ λατινικῆς μεταφράσεως, τὰς ἐπιστολὰς τοῦ σοφιστοῦ Ἀρισταινέτου, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐλευθέρως, ὥστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι μᾶλλον ἀπεμιμήθη αὐτάς. Ἐσπούδασε κατόπιν τὴν Ἱσπανικὴν καὶ ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὴν λαϊκὴν ἱσπανικὴν λογοτεχνίαν, ἡ ὁποία κατέστη δι' αὐτὸν πηγὴ ἀνεξάντλητος ἐμπνεύσεως καὶ μιμήσεως. Ἀπεμιμήθη, ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας, μερικὰς ἱσπανικὰς κωμῳδίας: «Le traître puni» τοῦ Rojas, «Le point d'honneur» τοῦ Lopez de Vega καὶ τέλος ἔδωκε τὴν κωμῳδίαν του «Crispin rival de son maître», ἥτις ἐσημείωσεν ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν, ἐμφανίσασα τὸν Λὲ Σὰζ ὡς συγγραφέα πλήρη κωμικοῦ οἴστρου· ὁ ἀβίαστος καὶ ζωηρὸς διάλογός του ἐγένετο αἰτία ὥστε νὰ θεωρηθῇ οὗτος ὡς ἀντάξιος διάδοχος τοῦ Μολιέρου. Κυρίως ὅμως ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν δύο μεγάλων μυθιστορημάτων αὐτοῦ: «Le Diable boiteux» (1707) καὶ «Gil Blas». Τὸ πρῶτον εἶναι ἀπομίμησις ὁμωνύμου ἔργου τοῦ Ἱσπανοῦ Luis Velez Guevara, ἀλλὰ πλῆρες πνεύματος, εὐθυμίας καὶ λεπτοτάτης παρατηρήσεως. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία του, ὥστε λέγεται ὅτι δύο νέοι ἔφθασαν μέχρι μονομαχίας ἔμπροσθεν ἑνὸς βιβλιοπωλείου διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ τελευταίου ἀντιτύπου τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἔχει ἀξίαν πραγματικήν· εἶναι γεγραμμένον μετὰ μεγάλης ζωηρότητος, ἀποτελεῖ καυστικὴν σάτιραν προσώπων καὶ κοινωνίας, εἶναι δὲ πλῆρες ἐπεισοδιακῶν ἀφηγήσεων, αἱ ὁποῖαι, ἂν καὶ βαρύνουν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ἔργου, καθιστοῦν ἐν τούτοις τὴν ἀνάγνωσίν του ἀρκετὰ εὐχάριστον καὶ τὸ ἔκαμαν νὰ θεωρηθῇ εἰς τὴν ἐποχήν του πλῆρες ἀττικοῦ ἅλατος. Τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς φύσεως εἶναι καὶ ὁ «Gil Blas», τοῦ ὁποίου οἱ δύο πρῶτοι τόμοι ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1715, καὶ τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Τὸ ἔργον αὐτό, παρὰ τὰς διαφόρους ἀμφισβητήσεις τῶν κριτικῶν, ὀφείλεται, ὡς ἀπεδείχθη πλέον, ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἔμπνευσιν τοῦ συγγραφέως του.

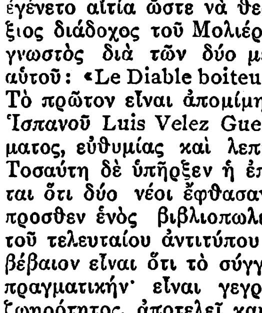

Ἀλαὶν Λὲ Σάζ.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ «Gil Blas» ὑπῆρξε καταπληκτική· ἠρίθμησε πλείστας ὅσας ἐκδόσεις καὶ ἔχει μεταφρασθῇ σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Βραδύτερον ὁ συγγραφεὺς προσέθεσε καὶ ἄλλα μέρη εἰς τὸ μυθιστόρημά του, ἀλλὰ κατὰ πολὺ ὑπολειπόμενα τῶν πρώτων. Ταυτοχρόνως ἡ ζωηρὰ σατιρική του διάθεσις δὲν τὸν ἄφινε ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ θεάτρου. Οὕτω, κατὰ τὸ 1709, καὶ κατόπιν πολλῶν ἐμποδίων, ἐδόθη ἡ πεντάπρακτος κωμῳδία του «Turcaret». Τὸ ἔργον τοῦτο σχεδὸν δὲν ἔχει πλοκήν· αἱ ἐπεισοδιακαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον σκηναὶ εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, τυχαίως ἐρριμμέναι. Τὰ ἐλαττώματα ὅμως αὐτὰ καλύπτονται ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ζωηρότητα τοῦ διαλόγου, τὴν ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν τῆς ἐκφράσεως, τὴν φυσικότητα τῶν προσώπων καὶ τὴν δριμύτητα τῶν σαρκασμῶν τοῦ συγγραφέως. Ὁ Λὲ Σὰζ εἶναι ρεαλιστὴς ἀλλὰ καὶ μέγας καλλιτέχνης εἰς τὸ εἶδός του. Τὸ ὕφος του εἶναι φυσικώτατον, ὅπερ ἴσως ἀποτελεῖ καὶ τὸ μεγαλύτερον, προτέρημα τοῦ ἔργου του. Τὸ πλεῖστον τῆς θεατρικῆς του δράσεως ἀφιέρωσεν εἰς τὸ λεγόμενον «Théâtre de la Foire», διὰ τὸ ὁποῖον εἰργάσθη ἐπὶ μίαν περίπου εἰκοσιπενταετίαν, (ἀπὸ τοῦ 1713—1738) καὶ ἔγραψε μόνος ἢ ἐν συνεργασίᾳ περὶ τὰ ἐνενήκοντα περίπου ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδὲν ἀπέτυχεν. Ἡ σάτιρα τῶν λαϊκῶν αὐτῶν ἔργων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χονδροειδὴς καὶ πλήρης αἰσχρῶν ὑπονοουμένων. Τὰ καλύτερα ἐξ αὐτῶν συνεκεντρώθησαν καὶ ἐξεδόθησαν τῷ 1737 εἰς δέκα τόμους, περιέχοντας καί τινα ἔργα ἄλλων συγγραφέων ὑπὸ τὸν τίτλον «Théâtre de la Foire». Ἐπίσης ἔγραψε καί τινα ἄλλα, μᾶλλον ἀσήμαντα, μυθιστορήματα, ὡς «Les Nouvelles aventures de Don Quichotte d'Avénallida», «Estavanille» κ. ἄ. Παρὰ τὰ τόσα ἔργα του καὶ τὴν ἐκτίμησιν, ἣν ἔτρεφον πρὸς τὸ τάλαντόν του, ὁ Λὲ Σὰζ παρέμεινε πτωχὸς καὶ εἰργάζετο μέχρι βαθέος γήρατος. Τῷ 1743 ἀπεσύρθη εἰς Boulogne-sur-Mer, ἐντελῶς πλέον κωφός, ὅπου ἔζησε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του πλησίον ἑνὸς ἐκ τῶν υἱῶν του.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐξεδόθη ἡ «Ἱστορία τοῦ Ζιλβᾶ Σαντιλάν, παραφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὴν καθομιλουμένην παρὰ Μανουὴλ Σεργιάδου τοῦ Καμινάρη» (Βουκουρέστιον, 1836—1837, τ. 6). Ἐπίσης μετεφράσθη «Ὁ Χωλὸς Διάβολος καὶ αἱ ράβδοι του, μυθιστορικὸν σύγγραμμα», ὑπὸ Ι. Ν. Σαλτέλη (Ἑρμούπολις Σύρου, 1838, τ. 2). Τὰ ἅπαντα τοῦ Λὲ Σὰζ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Oeuvres Complètes» (Paris, Renouard, 12 τ., 1821). Ι. Ο.

— **Λεσὰζ** (Lesage), ***Γεώργιος - Λουδοβῖκος.*** Ἐλβετὸς φιλόσοφος καὶ φυσικομαθηματικὸς (1676—1759). Ἐσπούδασεν ἐν ἀρχῇ θεολογίαν ἐν Γενεύῃ. Διαμείνας κατόπιν ἐπί τινα ἔτη εἰς Ἀγγλίαν καὶ Ὀλλανδίαν, ἐπανῆλθε πάλιν εἰς Γενεύην, ὅπου ἐδίδαξε φυσικὴν καὶ μαθηματικά. Ἀναφέρονται δεκαὲξ διάφορα ἔργα του φιλοσοφίας καὶ φυσικῆς, ἐκδοθέντα ἐν Γενεύῃ, Λονδίνῳ καὶ Ἀμστελλοδάμῳ ἀπὸ τοῦ 1699 μέχρι τοῦ 1755.

Ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ υἱός του (1724—1803) ὑπῆρξε φυσικομαθηματικὸς ἐπίσης, μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων τῆς ἕλξεως διὰ τῆς συγκρούσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομαζομένων «ὑπερκοσμίων σωματίων», τὰ ὁποῖα, «φθάνοντα ἀδιακόπως μετὰ μεγίστης ταχύτητος ἀπὸ τῶν διαφόρων σημείων τοῦ διαστήματος, ὠθοῦσι τὰ σώματα πρὸς ἄλληλα». Πολλαὶ μελέται του συναφεῖς πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά. Ἐξέδωκεν ἐπίσης «Ἐγχειρίδιον μηχανικῆς χημείας» (Παρίσιοι 1758), ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν σημειώσεών του ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ βιογράφου του P. Prevost «Ἐγχειρίδιον μηχανικῆς φυσικῆς» (Γενεύη 1818). —Ω

Λεσατελιὲ (Le Châtelier), ***Λουδοβῖκος.*** Διακεκριμένος Γάλλος μηχανικὸς (1815—1873), συντελέσας ἐν τοῖς πρώτοις εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ γαλλικοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου, διὰ τῶν σοφῶν ἰδίως μελετῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ὑλικοῦ ἕλξεως. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα περὶ σιδηροδρόμων καὶ ἀτμομηχανῶν, ἐπενόησε δὲ ἰδίας ἐπιτυχεῖς μεθόδους ἀνορύξεως καὶ θεμελιώσεως, ἀναλύσεως ὀρυκτῶν, χρησιμοποιήσεως καὶ ἀποστειρώσεως τῶν ὑδάτων τῶν ὑπονόμων, κ. ἄ.

—**Λεσατελιὲ** (Le Châtelier), ***Ἐρρῖκος-Λουδοβῖκος.*** Γάλλος χημικὸς καὶ μηχανικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1850. Μετὰ τὰς σπουδάς του διωρίσθη ἐν ἀρχῇ μηχανικὸς τῶν δημοσίων ἔργων καὶ προήχθη εἰς ἀρχιμηχανικὸν τῷ 1889. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀφιεροῦτο μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς χημείας καὶ ἐγένετο διαδοχικῶς καθηγητὴς τῆς γενικῆς χημείας καὶ τῆς βιομηχανικῆς μεταλλευτικῆς χημείας εἰς τὴν Μεταλλευτικὴν Σχολήν, ἐπιμελητὴς δὲ τοῦ ἰδίου μαθήματος εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν Σχολήν. Συνέγραψε μεγάλης ἀξίας ἔργα γενικῆς καὶ ἐφηρμοσμένης χημείας, ἐν οἷς περὶ τοῦ ρόλου τοῦ μαγγανίου εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ χυτοσιδήρου ἀπὸ τοῦ φωσφόρου, περὶ τῶν θερμοκρασιῶν ἀναφλέξεως καὶ καύσεως τῶν ἀεριούχων μειγμάτων, περὶ τῆς εἰδικῆς θερμότητος τῶν ἀερίων, περὶ τῆς ταχύτητος τῆς ψύξεως αὐτῶν, περὶ τῆς θερμικῆς ἀποδόσεως τῶν βιομηχανικῶν ἑστιῶν, περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν μετάλλων καὶ μεταλλοκραμάτων, περὶ τῶν λυχνιῶν ἀσφαλείας, περὶ τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν κλπ. Αἱ μελέται αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ «Πρακτικὰ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν», εἰς τὰ «Χρονικὰ τῶν μεταλλείων», εἰς τὴν «Γενικὴν ἐπιθεώρησιν τῶν ἐπιστημῶν» καὶ ἄλλα περιοδικά. Εἰς τόμους ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Πειραματικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῆς συστάσεως τῶν ὑδραυλικῶν κονιαμάτων» (1887), «Λυχνίαι ἀσφαλείας» (1889), «Αἱ χημικαὶ ἰσορροπίαι» (1891) κλπ. —Ω.

Λεσβία (Lesbia). Ρωμαία πατρικία, ἐρωμένη τοῦ ποιητοῦ Κατούλου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσε τρυφερώτατα ἐρωτικὰ ποιήματα, ἀλλὰ καὶ ὑβριστικὰ καὶ πλήρη εἰρωνείας καὶ μομφῆς ἐπιγράμματα. Ἡ Λεσβία ἔζησε κατὰ τὸν Α' π. Χ. αἰῶνα, τὸ δὲ πραγματικόν της ὄνομα εἶναι *Κλαυδία Μετέλλα.* Ἦτο ἀδελφὴ τοῦ περιφήμου Κλαυδίου ἢ Κλωδίου, τοῦ φονευθέντος ὑπὸ δούλων τοῦ Μίλωνος παρὰ τὴν Ἀππίαν ὁδόν, καὶ σύζυγος τοῦ Καικιλίου Μετέλλου. Ἡ Κλαυδία ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ της ρήτορος Καιλίου καὶ ἐκδι-

Digitized by Google

κουμένη αὐτόν, τὸν κατηγόρησεν ἐπὶ κλοπῇ καὶ φαρμακείᾳ. Τ. ΣΤΡ.

λεσβία (ἡ) (Lesbia) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τροχιλιδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα πτηνὰ μὲ σῶμα κομψόν, κεφαλὴν λεπτήν, ῥάμφος λεπτὸν καὶ ἐπίμηκες καὶ οὐρὰν μακροτάτην, διακρινόμενα κυρίως ἐκ τῶν ποικίλων, λαμπρῶν χρωματισμῶν των. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *λεσβία ἡ λεπτοφυὴς* (Lesbia elegans), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸ Περού, ἔχει μικρὸν μέγεθος καὶ φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους. Τὸ θῆλυ εἶναι κατά τι μικρότερον τοῦ ἄρρενος καὶ φέρει ἀμαυρότερα χρώματα τούτου. Ὁ ἄρρην, πλὴν τοῦ ποικίλου, λαμπροῦ χρωματισμοῦ, ὃν φέρει, ἔχει καὶ οὐρὰν μακροτάτην καὶ εἰς δύο διῃρημένην. Δ.Ν.Π.

Λεσβία ἡ λεπτοφυής.

λεσβιάζω· μιμοῦμαι τοὺς Λεσβίους κατὰ τὰς σαρκικὰς ἡδονάς, αἰσχρουργῶ διὰ τοῦ στόματος (λατ. fellare)· ‖ ἰδίᾳ ἐπὶ γυναικῶν προκαλουσῶν σαρκικὰς ἡδονὰς μετ' ἀλλήλων.

Λεσβιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἰδιάζων εἰς τὴν νῆσον Λέσβον, εἰς τοὺς κατοίκους της: «λεσβιακὴ διάλεκτος», «λεσβιακοὶ ἔρωτες».

— «Λεσβιακά» (τά). Ἱστορικὴ συγγραφὴ τοῦ *Μυρσίλου* (βλ. λ.). Ν. Α.

— λεσβιακὴ διάλεκτος *[Γλωσσολ.]*. 1) ***Ἀρχαία λεσβιακὴ διάλεκτος***. Αὕτη μετὰ τῆς ἀρχαίας θεσσαλικῆς καὶ βοιωτικῆς ἀποτελεῖ τὴν ὁμάδα τῶν αἰολικῶν διαλέκτων, τῶν ὁποίων κοινὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) ἡ δοτικὴ πληθυντικὴ καὶ τῶν συμφωνολήκτων ἔτι τριτοκλίτων εἰς *—εσσι*, τοῖς ἄνδρεσσι, πόδεσσι, ἀγώνεσσι, παίδεσσι, πάντεσσι κλ. κλ. (ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη κατ' ἀναλογίαν τῆς δοτικῆς πληθυντικῆς τῶν εἰς *—ος* τριτοκλίτων οὐδετέρων: τοῖς ἔτεσ-σι τοῖς γένεσ-σι κλ.)· 2) αἱ μετοχαὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου εἰς *—ων* κατ' ἀναλογίαν τῶν τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος: πεπρεσβεύκων, γεγόνων, πεφύγγων (=πεπρεσβευκώς, γεγονώς, πεφευγώς) κλ.· 3) πατρωνυμικὰ ἐπίθετα εἰς *—ιος* (*—ειος*, *—αιος*) ἀντὶ γενικῆς, ὡς παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς: Ἀγησιμένης Ἑρμησίδειος, Μέλαγχρος Πιθώνειος, Κρατίδας Βάκχιος καὶ θηλυκά: Ἄφαιστις Θεοδωρεία γύνα (=γυνὴ τοῦ Θεοδώρου) κλ., πρβλ. καὶ τὰ ὁμηρικά: Αἴας Τελαμώνιος, Αἴθην τὴν Ἀγαμεμνονέην (=Αἴας ὁ Τελαμῶνος, Αἴθην τὴν Ἀγαμέμνονος) κλ., καὶ 4) τὰ χειλικὰ ἀντὶ τῶν ὀδοντικῶν (τὰ προελθόντα ἐκ παλαιοτάτων χειλοϋπερωϊκῶν) πρὸ τῶν φωνηέντων: *ε, η ι*, λ. χ. πείσει, πέτταρες, βέλλομαι κλ. ἀντὶ τῶν ἀττικῶν τείσει (τοῦ *τίνω*), τέτταρες καὶ τοῦ δωρικοῦ δήλομαι (=ἀττ. βούλομαι) κ. οὕ. κ. Ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ἀρχαίας λεσβιακῆς (ἥτις ἄλλως καλεῖται καὶ *αἰολικὴ* ὑπὸ τὴν στενοτέραν σημασίαν τῆς λέξεως καὶ ἥτις ἐκτὸς τῆς Λέσβου ὡμιλεῖτο εἰς τὴν ἀπέναντι αὐτῆς μικρασιατικὴν παραλίαν, ἔτι δὲ εἰς τὴν νῆσον Τένεδον καί τινας ἄλλας νησῖδας) ἦσαν τὰ ἑπόμενα: 1) ἡ βαρυτονία, ἤτοι ἡ ἀτονία τῆς ληγούσης τῶν ὑπερμονοσυλλάβων λέξεων («βαρυντικοὶ» οἱ Λέσβιοι κατὰ τοὺς παλαιοὺς γραμματικούς): ὁ θῦμος, ὁ γάμβρος, ὁ πόταμος, βασίλευς, λεῦκος, σόφος, βάρυς, ἔγων, τοῦ παῖδος, τοῦ ἄνδρος, φρόνην κλ. =θυμός, γαμβρός, ποταμός, βασιλεύς, λευκός, σοφός, βαρύς, ἐγώ(ν), παιδός, ἀνδρός, φρονεῖν κ. οὕ. κ. 2) ἡ συχνὴ τροπὴ ἀτόνου καὶ τονιζομένου *ο* εἰς *υ*: ὔμαλος, ὔμοιος, ὔμφαλος, ὔσδος, ὔμοι, ἀπύ, δεῦρυ, στύμα, Ὑδύσσευς, ὄνει, μύγις, Ὕλυμπος κλ. =ὁμαλός, ὅμοιος ὀμφαλός, ὄζος, ὁμοῦ, ἀπό, δεῦρο, στόμα, Ὀδυσσεύς, ὀνεῖ, μόγις (μόλις), Ὄλυμπος κ. οὕ. κ. 3) ἡ ψίλωσις, ἤτοι ἡ ἀποσιώπησις τοῦ δασέος πνεύματος, ἥτις ἐχαρακτήριζε καὶ ἄλλας τινὰς ἐκ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων, ὡς λ. χ. τὴν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ Ἰωνικήν, τὴν Ἠλειακὴν κλ. Κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον τὸν Δύσκολον (ἀκμάσαντα κατὰ τὸν Β' αἰῶνα μ. Χ.) «ἄλλοι μὲν Ἕλληνες δασύνουσι τὰ φωνήεντα, Αἰολεῖς δὲ οὐδαμῶς» (πρβλ. κατ' ἔκαστον, κατιδρύσει, μετ' Ἠρακλείτω κλ. = καθ' ἕκαστον, καθιδρύσει, μεθ' Ἡρακλείτου, εἰς λεσβιακὰς ἐπιγραφάς). Πότε ἀνεπτύχθη ἡ ψίλωσις τῆς λεσβιακῆς διαλέκτου καὶ ἂν οἱ Λέσβιοι ποιηταὶ Ἀλκαῖος καὶ Σαπφὼ ἦσαν ἤδη ψιλωτικοί, δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν· 4) ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἡμιφώνου *ι* ἀντὶ τοῦ *ν* εἰς τὸ σύμπλεγμα *—νσ—* ἢ *—νς* (κατόπιν τῶν φωνηέντων *α, ο, ε*): (πάνσα) παῖσα=πᾶσα, (τόνς, τάνς, τοίς, ταίς=τούς, τὰς (φέρονσι, ἔχονσα) φέροισι, ἔχοισα=φέρουσι, ἔχουσα κλ.· 5) ἡ διάσωσις τῶν ἐξ ἀφομοιώσεως προελθόντων συμφωνικῶν συμπλεγμάτων *λλ, ρρ, μμ, νν*, λχ. (*φαεσ-νος, *ἄσ-μες, *ἀπέστελ-σα, *κρίν-jω, *ἔκριν-σα κλ.), φάεννος=φαεινός, ἄμμες=ἡμεῖς, ἀπέστελλα=ἀπέστειλα, κρίννω, ἔκριννα (καὶ ἀπαρέμφ. κρίνναι=ἀττ. κρῖναι) κ. οὕ. κ.· 6) ἡ διάσωσις τοῦ ὑποτακτικοῦ φωνήεντος τῶν διφθόγγων *υι* καὶ *αυ*: λυίω, φυίω—λύω, φύω, αὔως, ναῦος=δωρ. ἀώς (ἠώς), ναὸς κλ.· 7) ἡ χρῆσις ταῦ *σδ* ἀντὶ τοῦ *ζ*: Σδεύς, σδυγόν, βρίσδα= Ζεύς, ζυγόν, βρίζα κ. οὕ. κ.· 8) ἡ χρῆσις τοῦ φωνήεντος *ο* ἀντὶ τοῦ *α*, τοῦ ἀναπτυχθέντος ὄχι μόνον ἐκ τῶν ἡμιφώνων (οὐχὶ τῶν συμφώνων) *λ, ρ*, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἡμιφώνων *μ, ν*: στρότος, στρόταγος, βρόχυς, χόλαισι, τομίας, ὀνία, δέκοτος κλ.=στρατός, στρατηγός, βραχύς, χαλῶσι, ταμίας, ἀνία, δέκατος κ. οὕ. κ.· 9) τὰ εἰς *—ην* (=—ειν) ἀπαρέμφατα τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου κατ' ἀναλογίαν τῶν τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος: τεθνάκην= τεθνηκέναι κ. οὕ. κ. καὶ 10 ἡ πρόθεσις ὑπὰ (=ὑπὸ) κατ' ἀναλογίαν τῶν προθέσεων ἀνά, κατά, διά, μετά, παρά. Ἡ ἐν Λέσβῳ καὶ τῇ ἀπέναντι Μ. Ἀσίᾳ αἰολικὴ διάλεκτος (ἡ κατὰ τον Πλάτωνα, Πρωταγ. 341 C «βάρβαρος φωνὴ») φαίνεται ὅτι ἐξηφανίσθη ὑπὸ τῆς ἀττικῆς κοινῆς ἤδη π. Χ., αἱ δὲ κατὰ τοὺς μ. Χ. χρόνους χαραχθεῖσαι αἰολικαὶ ἐπιγραφαὶ πρέπει ν' ἀποδοθοῦν εἰς ἀρχαϊστικὸν ζῆλον. Τὸ τεχνητὸν τῆς γλώσσης των μαρτυροῦν οἱ ἐν αὐταῖς ὑπεραιολισμοί, ὡς λ. χ. ἐφάβων, τοῦ πλάθεος, τῶν μυσταρίων κλ. ἀντὶ ἐφήβων, πλήθεος —ους, μυστηρίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. α') *Πηγαί*: Αἱ αἰολικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀπεθησαυρίσθησαν εἰς τὸν 12ον τόμον τῶν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου ἐκδιδομένων I(ncriptionum) G(raecarum) ὑπὸ τὸν τίτλον Inscriptiones graecae insularum Lesbi, Nesi, Tenedi edidit *Guilelmus R. Paton*, Berolini 1899 (= IG. XII, 2). Αἱ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τούτων ἀνευρεθεῖσαι αἰολικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ ἢ αὐτοτελεῖς συλλογάς, ὡς ἡ τοῦ *Π. Παπαγεωργίου*, Unedierte Inschriften von Mytilene (Leipzig, 1900). Τὰ ἀποσπάσματα τῶν Λεσβίων ποιητῶν Ἀλκαίου καὶ Σαπφοῦς εὑρίσκει τις παρὰ τῷ *Th. Bergk*, Poetae lyrici graeci III (ἔκδ. 4η) καὶ παρὰ τῷ *O. Hoffmann*, Griech. Dialekte II, 129 κ. ἑξ. Τὰ ἐπὶ παπύρων ἀνευρεθέντα ἀποσπάσματα αὐτῶν ἴδε παρὰ *W. Schubart-U. von Wilamowitz-Möllendorf*, Berliner Klassikertexte V 2 (1907) καὶ παρὰ *B. Grenfell - A. Hunt*, Oxyrhynchos Papyri I (London 1898) σ. 11 καὶ X (London 1914) ἀριθ. 1231—1234. Τὰ ἐπιγράμματα τῆς Βαλβίλλης ἴδε παρὰ *O. Hoffmann* ἔνθ. ἀν. σ. 124 κ. ἑξ., τὰ δὲ ὑπ' ἀριθ. 28, 29, 30 αἰολιστὶ γεγραμμένα εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου παρὰ *Wilamowitz*, Kritische Ausgabe zu den Bucolici Graeci (Oxford 1910) καὶ *Ph. Legrand*. Bucoliques grecs (Paris 1925, τόμ. Α'). Ἔμμεσος πηγὴ ἀξία λόγου εἶναι καὶ τὰ παρὰ τοῦ *O. Hoffmann* ἔνθ. ἀν. 204 κ. ἑ. δημοσιευθέντα ἀποσπάσματα τοῦ «Περὶ διαλέκτων» ἔργου τοῦ γραμματικοῦ *Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου* (ΣΤ' αἰὼν μ. Χ.), ἔτι δὲ *Γρηγορίου τοῦ Κορινθίου* (παρὰ *Schäfer*, Gregorii Corinthii et aliorum grammaticorum Graecorum libri de dialectis linguae graecae (1811) σ. 597 κ. ἑξ. β') *Ἐπιστημονικὰ βοηθήματα*: *G. Lambert*, De dialecto æolica quaestiones selectae (Dijon 1903).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Étude sur le dialecte éolien (Paris 1903). — *Fr. Bechtel*, Aeolica, Halle a. S. 1909 καὶ Die griechischen Dialekte I (Berlin 1921).—*A. Thumb*, Handbuch der griechischen Dialekte (Heidelberg 1909) σ. 246 κ. ἑξ. — *O. Hoffmann*, Die griech. Dialekte II (Göttingen 1893). — *L. Ahrens*, De graecae linguae dialectis. II. De dialectis æolicis et pseudoæolicis (Göttingen 1839). — *R. Meister*, Die griech. Dialekte, I. Asiatisch Aeolisch κλπ. (Göttingen 1882).—*Γ. Χατζιδάκι*, Ἀκαδημεικὰ ἀναγνώσματα². Α' (Ἀθῆναι 1924).—*Γ. Ἀναγνωστοπούλου*, Σύντομος ἱστορία τῶν ἀρχαίων διαλέκτων (Ἀθῆναι 1924) σ. 45 κ. ἑξ.

2) ***Νέα λεσβιακὴ διάλεκτος***. Ἡ διάλεκτος τῶν σημερινῶν Λεσβίων ἀνήκει εἰς τὰς λεγομένας βορείας νεοελληνικὰς διαλέκτους, τῶν ὁποίων τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ εἶναι ἡ συχνὴ ἀποβολὴ τῶν ἀτόνων *i* (=ι, η, υ, ει, οι, υι, ῃ κλ.) καὶ *ου* καὶ ἡ ἐξασθένωσις τῶν ἐπίσης ἀτόνων *e* (=ε, αι) καὶ *ο* (=ο, ω) εἰς *ι* καὶ *ου* (ἄνθρουπους, χτ'πῶ ἢ χπῶ, δλεύου κλπ. ἀντὶ τῶν: ἄνθρωπος, χτυπῶ, δουλεύω κ. οὕ. κ.). Ἀλλ' εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Λέσβου, ἐκτὸς τῶν μεταβολῶν τούτων (τὰς ὁποίας παρατηροῦμεν μὲ διαφόρους κατὰ τόπους παραλλαγὰς καὶ εἰς τὰ στερεοελλαδιτικά, ἠπειρωτικά, μακεδονικά, θρᾳκικὰ καὶ ἄλλα ἰδιώματα), ἀνεπτύχθησαν καὶ ἰδιορρυθμότερά τινα γνωρίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναγράφομεν μόνον τὰ ἑξῆς: 1) τὴν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Λέσβον (καὶ δὴ εἰς τὰ ἰδιώματα Μυτιλήνης, Μανταμάδου, Σκαμνιῶν, Ἁγιάσσου κλπ.) τοῦ φωνήεντος *ι*· α) εἰς τὸ γ' πληθ. πρόσωπον ῥηματικῶν τύπων εἰς *—ουν* μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἀτόνου *ου*: (γράφτουν—γράφτ'ν) γράφτιν, (βάζουν—βάζ'ν) βάζιν κ. οὕ. κ.· β) εἰς τὸ β' καὶ γ' ἑν. προσ. ῥηματικῶν τύπων εἰς *—εις —ει* ἢ *—ῃς —ῃ*, ἐὰν μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἀτόνου *ει* ἢ *η* οἱ ῥηθέντες ῥηματικοὶ τύποι λήγουν εἰς σύμπλεγμα ἐκ δύο ἢ τριῶν συμφώνων: (ρίχνεις—ρίχν'ς) ρίχινς, (ρίχνει—ρίχν') ρίχιν, (ψάχνεις—ψάχν'ς) ψάχινς, (ψάχνει—ψάχν') ψάχιν κλπ.· γ) εἰς διαφόρους ὀνοματικοὺς τύπους ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους: (ἡ τέχνη—ἡ τέχν') ἡ τέχιν, (ἡ στάφνη—ἡ στάφν') ἡ στάφιν=στάθμη κλπ.· 2) τὴν ἀνάπτυξιν ὡσαύτως τοῦ φθόγγου *ι* μεταξὺ ληκτικῶν συμφώνων ἢ συμφώνου πρὸ τοῦ *ρ* μετὰ τὴν ἀποβολὴν ἑπομένου *i* (η, οι κλπ.): (ἄσπρη—ἄσπρ') ἄσπιρ (ὡσαύτως καὶ ἄσπρος—ἄσπρ') ἄσπιρ κ. οὕ. κ.· 3) τὸν καππακισμόν, ἤτοι τὴν τροπὴν τοῦ *τ* καὶ *d* πρὸ τοῦ *i* (=ι, ει κλπ.) εἰς *κ* καὶ *g* (εἰς τὰ ἰδιώματα Πλωμαρίου, Ἐρεσοῦ κλπ.): (τίς, τεῖda) κίς, κεῖda, (τίπουτα) κίπουτα, (τοῖχος) κοῖχους, (μάτι, πίστι, μύτη κλπ.) μάκ', πίσκ', μύκ', κ. οὕ. κ., (αὐτί, χτίζω κλπ.) αὐκί, χκίζου, (ἀντίον—ἀντὶ) ἀγγί, (ἐ)ντύνομαι—γγίνουμι, (μαντήλι) μαγγίλ' κλπ. κλπ.· 4) τὸν τσιτακισμόν, ἤτοι τὴν τροπὴν οὐρανικοῦ *κ* εἰς *τσ* (ὅπως καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα, ἰδίως νότια νεοελληνικὰ ἰδιώματα): (κεντῶ, κῆπος, εὐκὴ—εὐκή, κυδώνι, καὶ κλπ.) τσιdῶ, τσῆπους, ἰφτσή, τσυδών', τσαὶ κ. οὕ. κ.· 5) τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λεγομένου «ἀλόγου ἠχηροῦ» *γ* μεταξὺ τῆς διφθόγγου *ευ* καὶ φωνήεντος: (δουλεύω—δουλεύ-γ-ω) δλεύγου, (σημαδεύω—σημαδεύ-γ-ω) σμαδεύγου, κατ' ἀναλογίαν τῶν ὁποίων λέγεται καὶ κλέβγου, κόβγου, σκάβγου κλπ. ἀντὶ τοῦ κλέβω, κόβω, σκάβω κ οὕ κ. Ἡ ἀνάπτυξις αὕτη τοῦ ἀλόγου ἠχηροῦ *γ* ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλα (ἰδίως νότια) νεοελληνικὰ ἰδιώματα, ὡς λ. χ. δωδεκανησιακά, κυπριακὰ κλ. 5) τὴν κατάληξιν *ε* ἀντὶ τῆς *—ία, —έα* κλ., λ. χ. ἡ *γραί*, ἡ *κουπρέ*, ἡ *ἀλιβρέ, τρέ, ἀχλαδέ*, ἡ *παdρὲ* κλ. ἀντὶ τῶν: ἡ γραία, ἡ κοπρία (—έα), ἡ ἀλευριά, τρία, ἀχλαδέα, ἡ 'παντρεία (ὑπανδρεία) κ. οὕ. κ. (τὸ φαινόμενον ἀπαντᾷ εἰς τὸ βόρειον τμῆμα τῆς νήσου, καὶ δὴ εἰς τὰ ἰδιώματα Σκαμνιῶν, Πέτρας κλ.). Πανλεσβιακὸν εἶναι τὸ ὄνομα: ὁ βασιλὲς ἀντὶ βασιλέας (κοινῶς: βασιλιάς)· 6) ποικίλας ἰδιορρυθμίας εἰς τὴν κλίσιν τῶν ῥημάτων, πρβλ. ἦμ, ἦς, ἦdαν ἢ ἦταν (κατὰ τόπους), ἤμαστι, ἦστι ἢ ἤσαστι, ἦdαν ἢ ἦταν ἢ ἦdας κλ.=ἤμην, ἦσο, ἦτο κλ. (ἐν Ἁγιάσσῳ, Πλωμαρίῳ κ. ἀ.), φαίνουμdαν ἢ φινόμdαν ἢ φαίνουμdουν ἢ φινούμdαν κλ. (κατὰ τόπους) =ἐφαινόμην κλ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *P. Kretschmer*, Der heutige lesbische Dialekt verglichen mit den übrigen nordgriechischen Mundarten (Wien 1905) (ἔργον ἀπαραίτητον διὰ πάντα μελετητὴν οὐχὶ μόνον τῆς συγχρόνου διαλέκτου τῶν Λεσβίων καὶ τῶν λοιπῶν βορείων νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν διαλέκτων της).—*Γ. Χατζιδάκι*, Μεσαιωνικὰ καὶ νέα ἑλληνικά. Α'—Β' (Ἀθῆναι 1905—1907) (ἔργον θεμελιῶδες).—*Ἀνθ. Παπαδοπούλου*, Γραμματικὴ τῶν βορείων ἰδιωμάτων τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης (Ἀθῆναι 1927). Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Λεσβίας, ***Μονὴ Ἁγίας Θεοκτίστης τῆς—***. Εὕρηται ἐν τῇ νήσῳ Ἰκαρίᾳ, ἐγειρομένη ἐπὶ ῥωμαντικοῦ τοπίου εἰς τὸ διαμέρισμα Μεσαριᾶς. Ἐν αὐτῇ διατηροῦνται τὰ σῳζόμενα λείψανα τῆς ἁγίας Θεοκτίστης. Ἡ μονὴ εὕρηται ὑπὸ διάλυσιν.

Λεσβιάς, *—άδος* (ἡ)· ἡ κάτοικος τῆς Λέσβου, Λεσβία γυνή· ‖ ὡς προσηγορ. *λεσβιάς*· ἡ ἀρεσκομένη εἰς τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς μετ' ἄλλης γυναικός· ‖ καθόλου, γυνὴ αἰσχρουργὸς (βλ. *λεσβιάζω*).

λεσβιασμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λεσβιάζειν, ἡ μεταξὺ γυναικῶν πρόκλησις σαρκικῶν ἡδονῶν· ‖ αἰσχρουργία διὰ τοῦ στόματος.

— *[Ψυχοπαθ.]* Βλ. λ. *ἀσέλγεια, ἀφροδισία, τριβακὴ ἀσέλγεια, τριβάς.*

λεσβικὸς (ὁ)· βλ. λ. *λεσβιακός.*

λέσβιον (τὸ) (γαλλ. la gorgère, le taquet de taille-mer, ἀγγλ. Knap of the head) *[Ναυτ.]*. Τό, ὂν κεκαμμένον, κάτω μέρος τοῦ φάλκου, τὸ συνδεόμενον μετὰ τοῦ ὑπὸ τὴν τρόπιδα *χελύσματος*. Φθάνει δέ, μετὰ τοῦ ἄνωθέν του μέρους τοῦ φάλκου, πρὸς ὃ ὡσαύτως συνδέεται, ἕως τῆς κορυφῆς τῆς στείρας. Σ. Ε. Λ.

Λέσβιος, *—α*· ὁ κάτοικος τῆς Λέσβου, ὁ ἐκ τῆς Λέσβου καταγόμενος.

— Λέσβιοι *ἀοιδοί*. Οἱ ἐν Λέσβῳ γεννηθέντες καὶ ἀκμάσαντες λυρικοὶ καὶ μελικοὶ ποιηταί, οἱ γενόμενοι θεμελιωταὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι λυρικῆς καὶ μελικῆς ποιήσεως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα: —1) *Τέρπανδρος* ἐξ Ἀντιόνης τῆς Λέσβου, ἀκμάσας περὶ τὸ 676 π. Χ. καὶ εἰσαγαγὼν τὴν λυρικὴν ποίησιν. —2) *Ἀλκαῖος* καὶ *Σαπφὼ* ἐκ Μυτιλήνης, ἀκμάσαντες περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος καὶ εἰσαγαγόντες τὴν μελικὴν ποίησιν. Ν. Α.

— λέσβιος *ἔρως*· βλ. *τριβάς, τριβακὴ* ἀσέλγεια.

— λέσβιος ***κανὼν*** *[Ἀρχ.]*. Κανὼν μολύβδινος, δυνάμενος νὰ καμφθῇ κατὰ βούλησιν ἢ νὰ διπλωθῇ, κατάλληλος διὰ τὴν μέτρησιν κυρτῶν καὶ ἀνωμάλων γενικῶς ἐπιφανειῶν. Ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν Αἰολέων.

Λέσβιος, ***Βενιαμίν***. Ἕλλην φιλόσοφος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (βλ. λ. *Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος*).

—Λέσβιος, ***Γεώργιος***. Ἐξ Ἁγιάσσου τῆς Μυτιλήνης καταγόμενος, ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ ἐν Κυδωνίαις χοροστατοῦντι θείῳ του Καλλινίκῳ τῷ Λεσβίῳ καὶ ἀκολούθως παρὰ Γεωργίῳ τῷ Κρητὶ καὶ τοῖς τρισὶ διδασκάλοις. Τῷ 1827, διατρίβων ἐν Αἰγίνῃ, ἐδημοσίευσε χειρογράφως ἴδιον σύστημα μουσικῆς μεθόδου καὶ παρασημαντικῆς, ἔχον ἀμεταβλήτους τοὺς ἑπτὰ χαρακτῆρας, τοὺς δηλοῦντας τοὺς ἀντιστοίχους ἑπτὰ φθόγγους καὶ πηγάζοντας ἐκ τῶν χαρακτήρων τῆς νῦν ἐν χρήσει παρασημαντικῆς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς· τοῦτο δὲ ἀπεκάλεσε «Λέσβιον σύστημα», προσθέσας εἰς αὐτό, ἐκτὸς τῶν γνωστῶν ὀκτὼ ἤχων τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, καὶ ἄλλους πέντε, ἤτοι: ἔνατον (τὸν παρ' ἡμῖν μέσον τοῦ τετάρτου ἦχον τὸν καὶ λέγετον καλούμενον)· δέκατον (τὸν παρ' ἡμῖν διατονικὸν βαρὺν τετράφωνον)· ἑνδέκατον (τὸν καθ' ἡμᾶς πρῶτον τετράφωνον)· δωδέκατον (τὸν παρ' ἡμῖν ἐναρμόνιον βαρὺν ἐπιτάφωνον) καὶ δέκατον τρίτον, τὸν διὰ τῆς χρόας «ζυγὸς» κα-

Digitized by Google

λουμένης ψαλλόμενον φθορικὸν μέσον τοῦ τετάρτου ἤχου.

Ὁ Λέσβιος ἐφρόνει ὅτι διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀποπειραθείσης μεταρρυθμίσεως τῆς νῦν παρασημαντικῆς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς θὰ προέκυπτεν εὐκολία εἰς τὴν ἐκμάθησιν ταύτης, ἐνῷ τοὐναντίον παρέφθειρε τήν τε προφορὰν καὶ ποιότητα πάντων τῶν μελῶν. Διὰ τοῦ συστήματός του ἐδίδαξεν ὁ Λέσβιος πληθὺν μαθητῶν, τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως παραδεχθείσης τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ἱδρυσάσης ἐν Αἰγίνῃ μουσικὴν σχολήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδίδαξεν ὁ Λέσβιος ἐπὶ μισθοδοσίᾳ τοὺς βουλομένους νὰ διδαχθῶσι δωρεὰν τὸ σύστημα τοῦτο. Ἐπίσης καὶ ὁ Καποδίστριας εἰσήγαγε τὸ λέσβιον σύστημα εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ὀρφανοτροφεῖον. Ὁ Λέσβιος ἐξέδωκε τὰ κάτωθι βιβλία τοῦ συστήματός του: «Θεωρητικὸν» (1840), «Ἀναστασιματάριον» (1840), «Ἀνθολογίαν» δίτομον (1847), δαπάναις Σταυράκη Ἀναγνώστου τοῦ Λεσβίου καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Εὐβοίας Νεοφύτου, «Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν» καὶ «Ἀργὸν καὶ σύντομον Δοξαστάριον» (1856). Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διὰ συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἐκδοθείσης τῷ 1846, ἐν ᾗ καταδεικνύεται τὸ σύστημα τοῦτο ὡς τελείως ἀσυναρμολόγητον καὶ ξενίζον. Τῷ 1848 ἐδημοσίευσεν ἐν Ἀθήναις ἀνασκευὴν τῆς κατὰ τῶν μουσικῶν βιβλίων τοῦ συστήματός του ἐκδοθείσης πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου. Τὸ γραφικὸν τοῦ Λεσβίου σύστημα οὐδόλως εἶναι σήμερον ἐν χρήσει, παραμένον ὡς ἀνάμνησις ἐν τῇ ἐν Λέσβῳ μονῇ τοῦ Λειμῶνος, ἧς αἱ μοναχαὶ λέγουσιν ὅτι ψάλλουσι κατὰ τὰ μουσικὰ κείμενα τοῦ συστήματος τούτου. Ι. Χ. Κ. - Ν. Α. Χ.

— **Λέσβιος, Χρύσανθος**. Μητροπολίτης Κρήτης (βλ. λ. *Χρύσανθος ὁ Λέσβιος*).

Λεσβόθεμις. Ἀγαλματοποιός τις, ἀβεβαίου ἐποχῆς, τοῦ ὁποίου ὡς ἔργον ἀναφέρει ὁ ἐπικὸς ποιητὴς Εὐφορίων (Γ' αἰὼν π. Χ.) ἐν τῷ «Περὶ Ἰσθμίων» ἄγαλμά τι μούσης, κρατούσης σαμβύκην. Α. Θ. Σ.

Λεσβοκλῆς. Ῥήτωρ ἐκ Μυτιλήνης, ζήσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου, σύγχρονος τοῦ Ποτάμωνος. Ν. Α.

Λέσβος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Λαπίθου, ἔγγονος τοῦ Ἱπποτάδου Αἰόλου, ὅστις, κατά τινα χρησμόν, πλεύσας εἰς Λέσβον καὶ νυμφευθεὶς τὴν Μήθυμναν, θυγατέρα τοῦ Μακαρέως βασιλέως τῆς χώρας, «τήν τε νῆσον Λέσβον ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς λαοὺς Λεσβίους προσηγόρευσε». Ἡ παράδοσις αὕτη, ἀναφερομένη ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (V, 81) οὐδὲν ἄλλο σημαίνει παρὰ ὅτι οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς νήσου προήρχοντο ἐκ Θεσσαλίας. Ἐπίσης ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς ἱδρυτὴς τῆς ὁμωνύμου πόλεως. Α. Θ. Σ.

Λέσβος *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὴ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους, γνωστοτέρα ὑπὸ τό, ἀπὸ τῆς πρωτευούσης αὐτῆς, μεταγενέστερον ὄνομα *Μυτιλήνη* (βλ. λ.).

— **Λέσβου νομὸς** *[Γεωγρ.]*. Νησιωτικὸς νομὸς τῆς Ἑλλάδος, περιλαμβάνων τὰς ἐν τῷ ΒΑ. τμήματι τοῦ Αἰγαίου νήσους. Ἔχει ἔκτασιν 2389 τετραγ. χιλιομέτρων, 161.557 (1928) κατοίκους καὶ πρωτεύουσαν τὴν *Μυτιλήνην*. Συνεστήθη μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπετελεῖτο κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν νήσων *Μυτιλήνης* (Λέσβου), *Λήμνου*, *Ἁγίου Εὐστρατίου*, *Σαμοθράκης*, ἀνηκούσης νῦν εἰς τὸν νομὸν Ἕβρου, καὶ τῶν ἀποδοθεισῶν εἰς τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τοῦ 1923 διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης *Ἴμβρου* καὶ *Τενέδου*.

— *[Φυσ. Γεωγρ.]* Ἐπὶ τῆς νήσου Λέσβου κυριώτερον ὄρος εἶναι ὁ *Ὄλυμπος*, οὗτινος ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ *Προφήτης Ἠλίας* ἔχει ὕψος 940 μέτρων. Ποταμοὶ δὲν ὑπάρχουσι γενικῶς ἐν τῷ νομῷ, ἄφθονοῦν ὅμως αἱ πηγαί. Σημαντικοὶ κόλποι εἶναι ὁ τῆς *Καλλονῆς*, τῆς *Γέρας* καὶ τῆς *Μυτιλήνης* (βλ. λ.).

— *[Πολιτ. Γεωγρ.]* Ὁ νομὸς Λέσβου ὑποδιαιρεῖται διοικητικῶς εἰς 4 ἐπαρχίας: *Λήμνου* (κάτ. 24.397, πρωτ. Κάστρον), *Μηθύμνης* (κάτ. 41.569, πρωτ. Μήθυμνα), *Μυτιλήνης* (κάτ. 77.958, πρωτ. Μυτιλήνη) καὶ *Πλωμαρίου* (κάτ. 17.633, πρωτ. Πλωμάριον). Ἐκ τούτων ἡ πρώτη περιλαμβάνει ὁλόκληρον τὴν ὁμώνυμον νῆσον καὶ τὴν νησῖδα Ἅγιον Εὐστράτιον, ἡ δευτέρα τὴν δυτικὴν Λέσβον, ἡ τρίτη τὴν ΒΑ. καὶ Α. Λέσβον καὶ ἡ τετάρτη τό, πρὸς Ν., μεταξὺ τῶν κόλπων Καλλονῆς καὶ Γέρας, χερσονησίζον τμῆμα τῆς Λέσβου. Ἡ ἐπαρχία Λήμνου διοικεῖται ὑπὸ εἰδικοῦ ἐπάρχου, ἑδρεύοντος εἰς τὸ Κάστρον. Εἶναι ἐκ τῶν πυκνότερον κατῳκημένων νομῶν τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἀναλογίαν 68 κατοίκων κατὰ τετρ. χλμτρ. καὶ ἔχει ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης Μυτιλήνης (κάτ. 27 870) πολλὰ ἄλλα μεγάλα ἀστικὰ κέντρα, ὡς τὸν *Πολύχνιτον* (κάτ 6481), ἕδραν ὁμωνύμου δήμου, τὴν *Πολύχνιτον* (κάτ. 7256), τὴν *Ἁγιάσσον* (κάτ. 5679), τὴν *Ἁγίαν Παρασκευὴν* (κάτ. 4549), τὸ *Κάστρον* τῆς Λήμνου (κάτ. 3726) καὶ λιμένας τοῦ *Μούδρου*, τῆς *Ἐρεσσοῦ*, τῆς *Καλλονῆς*, τῆς *Γέρας*, κλπ. Ἐκκλησιαστικῶς διαιρεῖται εἰς 4 μητροπόλεις: Μυτιλήνης, Πλωμαρίου, Μηθύμνης (ἕδρα Καλλονή) καὶ Λήμνου. Δικαστικῶς ὑπάγεται εἰς τὸ ἐφετεῖον Αἰγαίου καὶ ἔχει πρωτοδικεῖον ἐν Μυτιλήνῃ, 2 εἰδικὰ πταισματοδικεῖα (Μυτιλήνης, Πλωμαρίου), καὶ 9 εἰρηνοδικεῖα (Ἁγιάσσου, Ἐρεσσοῦ, Κάστρου, Μανδαμάδου, Μηθύμνης, Μυτιλήνης, Παπάδου, Πλωμαρίου καὶ Πολυχνίτου). Ἐπίσης εἶναι κέντρον τῆς ἀνωτέρας διοικήσεως χωροφυλακῆς τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ ἔχει ἰδίαν διοίκησιν μὲ 4 ὑποδιοικήσεις εἰς τὰς ἕδρας τῶν ἐπαρχιῶν. Ἄλλαι δημόσιαι ἀρχαὶ ἑδρεύουσαι ἐν τῷ νομῷ, ἐκτὸς τῶν νομαρχιακῶν, εἶναι 4 οἰκονομικαὶ ἐφορεῖαι μετὰ τῶν ταμείων αὐτῶν εἰς τὰς ἕδρας τῶν ἐπαρχιῶν, 3 τελωνεῖα (Μυτιλήνης, Πλωμαρίου, Κάστρου), 8 ὑποτελωνεῖα, 9 τελωνειακοὶ σταθμοί, ἓν καπνεργοστάσιον (Μυτιλήνη), ἓν παράρτημα τοῦ γενικοῦ χημείου τοῦ κράτους, 2 λιμεναρχεῖα (Μυτιλήνης καὶ Πλωμαρίου) καὶ ἓν ὑποτελωνεῖον (Κάστρου). Ἐκπαιδευτικῶς ὑπάγεται εἰς τὸν γενικὸν ἐπιθεωρητὴν Κομοτινῆς, ἔχει 1 ἐπιθεωρητὴν δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἑδρεύοντα ἐν Μυτιλήνῃ καὶ ἔχοντα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του 136 δημοτικὰ σχολεῖα, 2 γυμνάσια (Μυτιλήνης, Πλωμαρίου), 7 ἡμιγυμνάσια (Ἁγίας Παρασκευῆς, Ἁγιάσσου, Ἐρεσσοῦ, Καλλονῆς, Κάστρου, Πέτρας καὶ Πολυχνίτου), ἓν πρακτικὸν λύκειον καὶ ἓν ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον (ἀμφότερα ἐν Μυτιλήνῃ). Τέλος ἡ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι σπουδαῖον διοικητικὸν κέντρον ἀνωτέρων ἀρχῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἕδρει όντων ἐν αὐτῇ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων τῆς ΙΒ' περιφερείας Αἰγαίου, τοῦ διευθυντοῦ καὶ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ Τ. Τ. Τ. Αἰγαίου καὶ τῆς ὑπηρεσίας συντηρήσεως καὶ κατασκευῆς Τ. Τ. γραμμῶν Αἰγαίου. Στρατιωτικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν μεραρχίαν Κρητῶν, ἧς τὸ 29ον πεζικὸν σύνταγμα πεζικοῦ ἑδρεύει ἐν Μυτιλήνῃ.

— *[Οἰκον. Γεωγρ.]* **Γεωργία**. Κυριώτερος πλουτολογικὸς παράγων τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ ἐλαία, διὰ τῆς ὁποίας τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν καθόλου βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν ἀπασχολοῦνται τὰ $^{3}/_{4}$ τῶν κατοίκων τῆς νήσου Μυτιλήνης. Πλέον τῶν $^{4}/_{5}$ τῆς ἀξίας τῶν παραγομένων γεωργικῶν προϊόντων ἀντιπροσωπεύει τὸ ἔλαιον, τοῦ ὁποίου ἡ παραγομένη ποσότης φθάνει συχνὰ τὸ $^{1}/_{5}$ τῆς πανελληνίου ἐλαιοπαραγωγῆς. Ὁ κατωτέρω πίναξ δίδει τὸ ποσὸν εἰς μετρικοὺς στατῆρας καὶ τὴν εἰς δραχμὰς ἀξίαν τοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη (1921—1928) παραχθέντος ἐν τῷ νομῷ ἐλαίου ἐν συγκρίσει μὲ τὴν ὅλην ἑλληνικὴν ἐλαιοπαραγωγήν.

Ἔτος	Ποσὸν εἰς μετρ. στατῆρ.		Ἀξία εἰς δραχμάς	
	Ἑλλὰς	Νομὸς Λέσβου	Ἑλλὰς	Νομὸς Λέσβου
1921	446.598	23.040	212.054.393	9.000.115
1922	821.760	25.584	533.903.236	15.681.600
1923	532.713	66 867	579 280 677	79.665 940
1924	1.034.814	173.943	1 382 979.337	221.337 249
1925	638.142	38 072	958.093 864	68.766.027
1926	614 340	79 351	1.182 284 301	152.855 840
1927	724 026	127 458	1.559.382.261	296 532.500
1928	1.000.711	208.420	1,981 490.703	429.336.000

Ἐκ τῶν ἄλλλων γεωργικῶν προϊόντων καλλιεργοῦνται τὰ ὄσπρια, τὰ σιτηρά, ὁ καπνός, ὁ βάμβαξ καὶ τὸ σησάμιον. Ἡ ἄμπελος, τὰ ἑσπεριδοειδῆ, τὰ γεώμηλα, τὰ λαχανικὰ κλπ. ἔρχονται εἰς δευτέραν μοῖραν. Ὁ κατωτέρω πίναξ δίδει τὸ ποσόν, τὴν ἀξίαν καὶ τὴν εἰς στρέμματα καλλιεργηθεῖσαν ἔκτασιν τῶν διαφόρων προϊόντων κατὰ τὸ ἔτος 1928.

Εἶδος	Ἐκτ. εἰς στρέμ.	Ποσὸν εἰς μετρ. στατῆρας	Ἀξία εἰς δρχ.
Σῖτος	69.743	38.326	22.859.605
Κριθὴ	70.423	38.465	14.461 861
Σμιγὸς	18.584	11.499	4.925 492
Ἀραβόσιτος	1 641	378	158.110
Βρόμη	2 059	852	294.042
Σίκαλις	334	140	76.420
Φασίολοι	3.960	1.072	778 335
Κύαμοι	8.353	2 309	1.371.371
Ἐρέβινθοι	3.134	1.268	753.229
Φακῆ	665	60	34 300
Ἄλλα ὄσπρια	3.515	826	413.007
Γεώμηλα	254	219	71.125
Ἄλλα λαχανικὰ	8 051	21 373	4 090 020
Καπνὸς	38.074	16 867	45 347 397
Βάμβαξ	1.471	331	182 940
Σησάμιον	10.631	1.312	1.553.259
Γλυκάνισον	225	52	13 .302
Σανὸς	652	1.454	176 200
Ξηρὰ τριφύλλια	70	77	8 500
Γλεῦκος	8 243	14.525	5 023.150
Σταφυλαὶ	2.271	6.150	2.332 875
Σταφὶς (σουλτανίνα)	10	19	18 000
Ἔλαιον	—	208.420	429 336 000
Ἐλαῖαι	—	12.064	7.703.750
Ἑσπεριδοειδῆ κλπ. ὀπωροφόρα	—	—	9.587.020
Σύνολον	252.373	—	551.698.310

Κτηνοτροφία. Ἐν τῷ νομῷ Λέσβου τρέφονται κυρίως ζῷα μεγάλα (βόες, ἵπποι, ἡμίονοι κλπ.) διὰ τὰς συγκοινωνιακὰς ἀνάγκας καὶ τὴν ἀροτρίωσιν τῆς γῆς. Αἱ ἀγέλαι τῶν αἰγοπροβάτων εἶναι περιωρισμέναι, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως μεγάλων βοσκῶν καὶ τοῦ ἐκ τῶν ζῴων τούτων, ἰδίως τῶν αἰγῶν, κινδύνου διὰ τὰ ἐλαιόδενδρα. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1928 ἀπεγράφησαν ἐν τῷ νομῷ τὰ κάτωθι κατοικίδια ζῷα.

Ζῷα	Ἀροτριῶντα	Μὴ ἀροτριῶντα	Σύνολον
Βόες	6.623	2.171	8.794
Ἀγελάδες	3.134	2.668	5.802
Βούβαλοι	20	—	20
Ἵπποι	1.059	2.053	3.112
Φορβάδες	—	3.773	3.773
Ἡμίονοι	372	3.207	3.579
Ὄνοι	—	11.580	11.580
Πρόβατα	—	—	124.151
Αἶγες	—	—	42.592
Χοῖροι	—	—	4.137
Πτηνὰ	—	—	206.678
Κόνικλοι	—	—	401

Ἡ σηροτροφία ἀκμάζει ἐπίσης καὶ ἰδίως ἐν Λήμνῳ.

Προϊόντα τοῦ ὑπεδάφους. Ἐν τῇ Λέσβῳ ὑπάρχει μεταλλεῖον λευκολίθου ἀνεκμετάλλευτον καὶ πολλαὶ ἀλκαλικαὶ καὶ σοδοῦχοι πηγαὶ (Θερμῆς, Εὐθαλοῦς, Κρύπτης, Κόλπου καὶ Τελωνείου). Ἐν Λήμνῳ ἐξορύσσεται ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων γνωστὴ «λημνία γῆ» ἢ «σφραγίς», ἔχουσα ἰαματικὰς ἰδιότητας ἐναντίον τῶν δηγμάτων τῶν ὄφεων καὶ τῶν πυρετῶν. Τέλος λατομεῖα μαρμάρου ὑπάρχουσιν ἐν Σκοπέλῳ τῆς Μυτιλήνης καὶ ἀλοπήγια ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Καλλονῆς μὲ μεγάλην ἀπόδοσιν.

Βιομηχανία. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν αἱ σχετικαὶ μὲ τὸ ἐλαιόκαρπον βιομηχανίαι, ἀντιπροσωπευόμεναι ὑπὸ 8 πυρηνελαιουργείων μὲ 155 ἐργάτας καὶ 2500 περίπου τόννους ἐτησίαν παραγωγὴν πυρηνελαίου, 35 σαπωνοποιείων μὲ 200 περίπου ἐργάτας καὶ 7000 τόννους ἐτησίαν παραγωγὴν σάπωνος, 150 ὑδραυλικῶν ἐλαιοπιεστηρίων καὶ πλήθους ἄλλων μικροτέρων ἐγκαταστάσεων. Ἐκ τῶν ἄλλων βιομηχανιῶν ἀκμάζουσιν ἡ μηχανουργία μὲ 2 ἐργοστάσια, ἡ βυρσοδεψία μὲ 7 ἐγκαταστάσεις, ἡ κλωστοϋφαντουργία μὲ 2, ἡ ταπητουργία μὲ 2, ἡ ἀλευρομηχανία μὲ 14 ἐργοστάσια καὶ πολλὰ ἄλλα ἐργαστήρια. Σπουδαιότερον κέντρον τῶν βιομηχανιῶν τούτων εἶναι ἡ πόλις Μυτιλήνη, μετ' αὐτὴν δὲ ἡ Ἁγιάσσος, τὸ Πλωμάριον κλπ.

Ἐμπόριον—Συγκοινωνία. Κέντρον ἔχει τὴν πόλιν Μυτιλήνην, ἐκ τῶν ἐμπορικωτέρων λιμένων τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσαν συγκοινωνίαν καὶ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ, λόγῳ τῆς θέσεώς της, ὡς ἐγγὺς τῆς μεγάλης συγκοινωνιακῆς κλειδὸς τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐπίσης ἡ Μυτιλήνη ἔχει τακτικωτάτην μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Πειραιῶς συγκοινωνίαν διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἀκτοπλοΐας τῶν ἐρχομένων ἢ μέσῳ Χίου ἢ μέσῳ Θεσσαλονίκης καὶ Καβάλλας. Μετ' αὐτὴν τὸ Κάστρον τῆς Λήμνου καὶ ἡ Μήθυμνα ἔχουσιν ἀραιοτέραν ἀκτοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν. Οἱ λοιποὶ λιμένες ἐξυπηρετοῦνται διὰ βενζινοπλοίων καὶ μικρῶν ἱστιοφόρων. Ἡ ἀπὸ θαλάσσης ἀπόστασις μεταξὺ τῶν κυριωτέρων λιμένων τῶν δύο μεγάλων νήσων, Μυτιλήνης τῆς Λέσβου καὶ Κάστρου τῆς Λήμνου, εἶναι 95 μίλια. Διὰ τὴν ἀνθράκευσιν τῶν πολυαρίθμων παρὰ τὴν Λέσβον διερχομένων πλοίων ὑπάρχει σταθμὸς ἐν Συγρίῳ, ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς νήσου. Αἱ χερσαῖαι συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται εἰς ἀμφοτέρας τὰς νήσους διὰ πλήρους δικτύου ἁμαξιτῶν ὁδῶν, εὑρισκομένων εἰς ἀρίστην κατάστασιν, ἐπὶ τῶν ὁποίων τακτικαὶ γραμμαὶ αὐτοκινήτων συνδέουσι τὰς κυριωτέρας κώμας καὶ χωρία μετὰ τῶν πρωτευουσῶν. Τέλος ὁ τουρισμὸς περιορίζεται εἰς τοὺς χάριν παραθερισμοῦ μεταβαίνοντας κατὰ τὸ θέρος εἰς τὰς νήσους. Ἡ ἁλιεία περιορίζεται εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ἐπιτοπίων ἀναγκῶν. —Ω.

Λεσβῶναξ. Γραμματικὸς πιθανῶς τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος, γνωστὸς ἐκ τοῦ συγγραμματίου αὐτοῦ «Περὶ σχημάτων», τὸ ὁποῖον διέσωσεν ὁ χρησιμοποιήσας αὐτὸ Καισαρείας Ἀρέθας καὶ τὸ ὁποῖον ἀκόμη καὶ σήμερον εἶναι ἄξιον λόγου, ὡς πηγὴ διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης. Ἡ πρώτη ἔκδοσις αὐτοῦ ἔγινεν ὑπὸ τοῦ Valckenaer εἰς τὸ τέλος τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἀμμωνίου (Lugduni Batavorum 1739) καὶ τελευταίως ὑπὸ τοῦ R. Müller (Leipzig 1900). Χ. Κ. Κ.

Λέσγιοι (οἱ) (ρωσ. *Λεσγίν*, τουρκ. *Λεζγκί*, περσ. *Λεσκί*, ἀρμεν. *λεκί*). Λαὸς τοῦ Καυκάσου, κατοικῶν ἄλλοτε εἰς τὴν ὀρεινὴν χώραν τοῦ Δαγκιστάν, ἀναγκασθεὶς ὅμως κατόπιν νὰ διασκορπισθῇ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σιρβάν, εἰς Κιρκασίαν, εἰς τὸ Κουμπὰν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ Καυκάσου, ἀφ' ἧς τὸ Δαγιστὰν κατεκλύσθη ὑπὸ Τούρκων, Τατάρων καὶ ἄλλων ἀσιατικῶν λαῶν. Οἱ Λέσγιοι, ἂν καὶ μόλις ἀνερχόμενοι εἰς 500.000, διαιροῦνται εἰς πολλὰς φυλὰς (27 κατὰ τὸν Κομάρωφ), τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα εἶναι τόσον διάφορος, ὥστε ἠναγκάζοντο νὰ μεταχειρίζωνται τὴν τουρκικὴν ἢ ἀκόμη καὶ τὴν ἀραβικὴν ὡς γλῶσσαν ἐπικοινωνίας μεταξύ των.

Ὁ Στράβων ἀναφέρει τοὺς Λεσγίους μεταξὺ τῶν λαῶν τοῦ Καυκάσου ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λῆγαι*, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Πλούταρχος. Ὁ Ἀρμένιος ἱστορικὸς Μωϋσῆς ὁ Χορηνὸς ἀναφέρει μάχην ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας Μπαμπᾶ, καθ' ἣν

Digitized by Google

ἐφονεύθη ὁ βασιλεὺς τῶν Λεκί, ὀνόματι Σαγίρ (370—377 μ. Χ.). Οἱ Λέσγιοι εἶναι εὐφυεῖς, φιλόπονοι, ἀνδρεῖοι καὶ ἀγαπῶσι τὸν ἀνεξάρτητον βίον. Καλλιεργοῦν ἐπιμελῶς τὴν γῆν, ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἔδαφος, εἰς τὸ ὁποῖον κατοικοῦσι, δὲν εἶναι γόνιμον, ῥέπουσι πρὸς τὴν ἁρπαγὴν καὶ συνηθίζουν νὰ ἐκμισθώνωσιν εἰς ἄλλους τὰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας των. Εἶναι Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα, ἀλλὰ διατηροῦσι καί τινας παλαιὰς θρησκευτικὰς συνηθείας. Ν. Μ.

— *[Ἀνθρωπολ.]* Οἱ Λέσγιοι ἀποτελοῦν, μετὰ τῶν Τσετσένων τοῦ Τερέκ, κοινὴν ὁμάδα ἐθνολογικὴν (γλωσσικήν). Οἱ Λέσγιοι διακρίνονται εἰς διαφόρους μικροτέρας ὁμάδας: εἰς τοὺς *Ἄβαρας* τοῦ κεντρικοῦ Δαγιστάν, τοὺς *Ντάργκα* τῶν βορειοανατολικῶν μερῶν, τοὺς *Λάκας*, τοὺς *Κουρίνους* καὶ τοὺς *Ἀντοὺς* μετὰ τῶν *Ντιντό*. Ἐμφανίζουν ὑπερβραχυκεφαλίαν, μέτριον ἀνάστημα, προέχουσαν ῥῖνα κυρτὴν (σημιτική), προέχοντα μῆλα τῶν παρειῶν (μογγολικά), πλατὺ πρόσωπον κλπ. καὶ ὀρφνὴν συνδρομὴν (τρίχες, δέρμα, Ιρις=ὀρφνοῦ χρώματος). Πάντως δὲν ἔχουν ὅλοι οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Λεσγίων, ὅπως καὶ οἱ Τσετσένοι, ὁμοιογένειαν σωματικήν. Ἐκ μείξεως τῶν Λεσγίων μετὰ ἰρανικοῦ αἵματος φαίνεται νὰ προῆλθον οἱ *Ταβασσαράνοι* (Περσικὰ φῦλα τοῦ Καυκάσου, ἰνδοευρωπαϊκά). Ι. Γ. Κ.

Λεσεβαλιὲ (Le Chevalier), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής.*** Γάλλος ἀρχαιολόγος (1752—1836). Ἐνδιατρίψας ἐπὶ πολὺ ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἰδίως ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας, ἐξηρεύνησεν ἀρχαιολογικῶς μετὰ τοῦ κόμιτος Choiseul-Gouffier τὴν περιοχὴν τῆς Τρωάδος ἀπὸ τοῦ 1784 μέχρι τοῦ 1786, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Γαλλίαν ἐδημοσίευσε τὸ πολύκροτον ἔργον του, «Voyage dans la Troade, contenant la description de la plaine de Troie». Ὡς ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν του μελετῶν, ὁ Λεσεβαλιὲ διωρίσθη ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἁγίας Γενεβιέβης, τὴν θέσιν δὲ ταύτην κατεῖχε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐκτὸς τοῦ ὡς ἄνω ἔργου, ὁ Λεσεβαλιὲ ἐδημοσίευσε καὶ τὰ ἑξῆς: «Voyage de la Propontide et de Pont-Euxin». «Ulysse-Homère ou du veritable auteur de l'Iliade et de l'Odyssée». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον ἐξεδόθη ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Κωνσταντῖνος Κολιάδης*. Β. Δ. Θ.

Λεσεβρὲλ (Lechevrel), ***Ἀλφόνσος - Εὐγένιος.*** Γάλλος γλύπτης, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1850 Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ H. François. Ἐξειργάσθη ἰδίᾳ πολυτίμους λίθους, διακριθεὶς ὡς λιθογράφος ἐξαιρέτου ταλάντου, καὶ πλακίδια ἐκ μετάλλου. Μετέσχε τακτικῶς τῶν ἀπὸ τοῦ 1873 παρισινῶν ἐκθέσεων, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1900. Ἐπί τινα χρόνον διέτριψεν ἐν Ἀγγλίᾳ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται, ἡ προσωπογραφία τοῦ Σαντὶ Καρνό, ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Μέδουσα (ἐπὶ πολυτίμων λίθων), ἔτι δὲ 26 ἀναγεγλυμμένα πλακίδια, ἐν οἷς τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Πρὸς τιμὴν τῶν Γάλλων χαρακτῶν» καὶ «Ἡ ἱστορία καταγράφουσα τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνακαλύψεις». Ἔργα τοῦ Λεσεβρὲλ ἀπόκεινται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου, εἰς τὸ μουσεῖον τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν καὶ ἀλλαχοῦ. Ι. Μ. Π.

Λεσὲν (Lecène), ***Παῦλος.*** Γάλλος χειρουργὸς (1878—1929). Τῷ 1907 ἐγένετο ὑφηγητής. Τῷ 1919 ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ νοσοκομείῳ Saint-Louis, καὶ κατὰ τὸ 1920 μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ καθηγητοῦ Quénu ἔγινε καθηγητὴς τῆς ἐξωτερικῆς παθολογίας ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ Παρισίων. Ἠσχολήθη μὲ τὴν χειρουργικὴν τῆς κοιλίας καὶ τῶν οὐροφόρων ὁδῶν καὶ ἔγραψε: «Précis de Pathologie chirurgicale» (1908), «Précis de Médecine opératoire classique» (1910), «Περὶ καρκίνου τοῦ νεφροῦ», «Περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς χειρουργικῆς». Ἐπίσης ἔγραψε τοὺς δύο τελευταίους τόμους τῆς μετὰ τοῦ Leriche δημοσιευθείσης «Χειρουργικῆς θεραπευτικῆς» τοὺς περιλαμβάνοντας τὴν κεφαλήν, τὸν λαιμόν, τὸν θώρακα, τὴν κοιλίαν καὶ τὰ οὐρογεννητικὰ ὄργανα, ὡς καὶ τὴν «Χειρουργικὴν ὀστῶν καὶ ἀρθρώσεων». Ο. Ρ.

Λεσετίτσκυ (Leseticky), ***Ἐμμανουήλ.*** Τσέχος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1877. Εἶναι γνωστὸς κυρίως ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἐμ. Λεξεράντου*, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἔγραψε ποιήματα, μυθιστορήματα, δράματα, διηγήματα καὶ μετέφρασε διάφορα ἔργα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἄνθησις τῆς μονώσεως» (1899), «Ἐν θλιβεραῖς ἡμέραις» (1901), «Ὄνειρα καὶ πόνοι» (1908), κτλ. Μ. Δ. Β.

—**Λεσετίτσκυ** (Leseticky), ***Θεόδωρος.*** Πολωνὸς πιανίστας καὶ καθηγητὴς τοῦ πιάνου (1830—1915). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Τζέρνυ εἰς τὴν Βιέννην. Τῷ 1852 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὅπου ἵδρυσε τὴν Αὐτοκρατορικὴν Μουσικὴν Ἑταιρείαν καὶ μέχρι τοῦ 1878 διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πιάνου εἰς τὸ Ὠδεῖον τῆς Πετρουπόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1878 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου παρέδε μαθήματα πιάνου. Ἔγραψεν ἀρκετὰ κομψὰ καὶ εὐχάριστα κομμάτια διὰ πιάνο καὶ μίαν ὄπεραν, «Ἡ πρώτη ρυτίς», ἡ ὁποία ἐπαίχθη μὲ ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν κατὰ τὸ 1867 εἰς τὴν Πράγαν καὶ κατόπιν εἰς ἄλλας πόλεις. Α. Θ.

Λεσζίνσκα (Leczinske), ***Μαρία.*** Βασίλισσα τῆς Γαλλίας· βλ. *Μαρία Λεστσίνσκα.*

λέσι (τὸ) (ἐκ τοῦ τουρκ. *λές*, περσ *λασέ*)· ψοφίμι (ἐπὶ ζῴων, καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλλοτε περιφρονητικῶς ἐπὶ πτωμάτων τῶν Χριστιανῶν). Ν. Μ

Λεσιανὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Πιαλίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 419. Χ. Δ

—**Λεσιανὰ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων, τρίωρον ἀπέχον νοτίως αὐτῶν ἐπὶ τῶν βορείων ἀντερεισμάτων τῆς βουνοσειρᾶς τῆς Ἀετορράχης κείμενον. Ἀριθμεῖ (1928) 184 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν κοινότητα Σερβιανῶν. Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου 1912—1913 τὸ χωρίον τοῦτο, κείμενον πλησίον τοῦ Μπιζανίου, κατεστράφη ἐντελῶς. Ἐσχάτως μετωνομάσθη *Αὐγό.* Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λεσίνα (Lesina) *[Γεωγρ.]*. Δαλματικὴ νῆσος (βλ. *Χβάρ*).

Λεσίνιο *[Γεωγρ.]*. Νησὶς παρὰ τὸν Πεταλᾶν τῆς Ἀκαρνανίας, ἀποτελέσασα κατὰ τὸν Ἀγῶνα φρούριον καὶ καταφύγιον τῶν Ρουμελιωτῶν. Γ.Δ.Κ.

Λεσινίτσα *[Γεωγρ.]*· βλ. *Βρυσοχώρι.*

Λὲ Σιντανὲ (Le Sidaner), ***Ἐρρῖκος.*** Γάλλος ζωγράφος. Ἐγεννήθη τῷ 1862 εἰς τὴν νῆσον τοῦ Μαυρικίου. Ἐμαθήτευσεν ἐν Παρισίοις εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Καμπανὲλ καὶ εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, διεκρίθη δὲ ὡς καλλιτέχνης ἰδιοτύπου ταλάντου. Ἔργα του ἀπόκεινται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου καὶ ἐν Σαλὸν-σὺρ-Μάρν, Βενετίᾳ, Δουγκέρκῃ, Ντουαί, Πῶ, Δουβλίνῳ κλπ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του συνθέσεων τάσσονται: «Ἡ εὐλογία τῆς θαλάσσης», «Περίπολος ὑπὸ τὸ σεληνόφως», «Τὸ κανάλι τῆς Μπρύζ», «Ἡ κρήνη», «Ἡ βασιλικὴ ὁδός», «Τὸ δουκικὸν ἀνάκτορον καὶ τὸ μεγάλο κανάλι τῆς Βενετίας», «Τὸ σεληνόφως» κλπ. Ι. Μ. Π.

Λεσκάτσι(ον) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Ἀσημοχώριον.*

Λεσκὲν (Lescun), ***Θωμᾶς.*** Στρατάρχης τῆς Γαλλίας, ἀποθανὼν ἐν Μιλάνῳ τῷ 1525. Διεκρίθη εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἰταλίας καὶ τῷ 1515 προήχθη ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α' εἰς στρατάρχην. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Lautrec ἐγένετο διοικητὴς τοῦ Μιλάνου, λόγῳ ὅμως τῆς τυραννικῆς του διαγωγῆς ἐξεδιώχθη. Πολιορκηθείς, μετὰ τὴν μάχην τῆς Bicoque, εἰς Κρεμόναν ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ καὶ νὰ ἐκκενώσῃ ὁλόκληρον τὴν Λομβαρδίαν. Μετά τινα χρόνον ἐπηνώρθωσε τὸ σφάλμα του, πολεμήσας γενναίως εἰς τὴν μάχην τῆς Παβίας, ὅπου καὶ ἐπληγώθη θανασίμως. Μ. Ν. Δ

Λεσκὶν (Leskien), ***Αὔγουστος.*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς σλαυϊστὴς καὶ γλωσσολόγος (1840—1916). Μετὰ τὰς ἐν τῇ γενετείρᾳ του καὶ ἐν Λειψίᾳ ἐγκυκλίους σπουδὰς μετέβη εἰς Ἰέναν, ἔνθα ἐσπούδασεν εἰδικῶς τὰς σλαυϊκὰς γλώσσας καὶ φιλολογίας. Τῷ 1867 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Γοτίγγῃ. Τῷ 1869 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ἐν Ἰένῃ, τῷ δὲ 1870 ἔκτακτος καὶ τῷ 1876 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς σλαυϊκῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Die Bildung der Nomina im Litauisch» (1891), «Untersuchungen über Quantität und Betonung in den slavischen Sprachen» (1893), «Handbuch der altbulgarischen Sprache» (δ' ἔκδ. 1902), «Ablaut der Wurzelsilben im Litauischen» (1884), «Litauisches Lesebuch» (1907) κλπ, ἔτι δὲ διάφοροι πραγματεῖαι, δημοσιευθεῖσαι εἰς ἔγκριτα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ πρακτικὰ διαφόρων ἀκαδημιῶν. Τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐκλογή του ὡς μέλους πολλῶν εὐρωπαϊκῶν ἀκαδημιῶν, τοῦ Βερολίνου, Βιέννης, Μονάχου, Πετρουπόλεως, Χριστιανίας (νῦν Ὄσλο), Πράγας, Ἄγραμ (νῦν Ζάγκρεμπ), Βελιγραδίου καὶ ἄλλων καὶ ἡ γενναία ὤθησις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν σλαυϊκῶν ἰδίως γλωσσῶν καὶ τῆς λιθουανικῆς. Γ. Π. Α.

Λεσκό, *Μανὸν* —· βλ. *Μανὸν* Λεσκό.

—**Λεσκὸ** (Lescot), ***Πέτρος.*** Γάλλος κληρικὸς καὶ ἀρχιτέκτων (1510—1578). Ἀπέλαυε τῆς εὐνοίας τῶν βασιλέων Φραγκίσκου Α' καὶ Ἐρρίκου Β', ὑπῆρξε δὲ αὐλικὸς ἐφημέριος καὶ πρωθιερεὺς τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ ἐτάφη. Ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν του ἔργων λαμπρότερον εἶναι τὸ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ γλύπτου Ἰωάννου Γκουγιὸν ἐκτελεσθὲν γωνιακὸν τμῆμα τῆς αὐλῆς τοῦ Λούβρου, περιλαμβάνον τὸ ἥμισυ τῆς μεσημβρινῆς καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ συνεχόμενον ἥμισυ τῆς δυτικῆς πτέρυγος, ἀνεγερθὲν ἀπὸ τοῦ 1546 μέχρι τοῦ 1564. Εἰς αὐτὸν ἐπίσης ἀποδίδονται ἔργα τινὰ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Φονταινεμπλώ, καθὼς καὶ τὰ ἀρχικὰ σχέδια τοῦ ἐν Παρισίοις μεγάρου Καρναβαλέ. —Ω.

Λέσκοβαρ (Leskovar ἢ Lescovar), ***Γιάνκο.*** Κροάτης συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἔγραψε διηγήματα καὶ μυθιστορήματα, ἐν οἷς: «Κρημνισμένα παλάτια» (1896), «Σκιαὶ τοῦ ἔρωτος» (1898), «Χωρὶς πατρίδα» (1901), «Καταστροφὴ» (1902) κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

Λέσκοβατς (Leskovac) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἐν τῇ γενικῇ διοικήσει τῆς Νίσσης. Κάτ. 15.600. Ἔχει ἐργοστάσια κατεργασίας καννάβεως καὶ ὑφαντουργεῖα. Παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Σερβίαν τῷ 1880. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη (1915) ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἀνεκτήθη δὲ τῷ 1918. Μ. Δ. Β.

Λεσκοβίκι(ον), ἢ ***Λιασκοβίκι(ον*** *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ Βορείου Ἠπείρου, κειμένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κολωνίας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀποτόμου ὄρους Μαλεσίνα, ἐπὶ αὐχένος ὕψους 1000 περίπου μέτρων παρὰ τὴν ἁμαξιτὸν ὁδὸν Ἰωαννίνων - Κορυτσᾶς. Συνῳκίσθη κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα εἰς τὴν θέσιν ἀρχαίας μονῆς. Τὸ Λεσκοβίκι ὑπῆρξεν ἡ πατρὶς τοῦ Ἰσαήμ, τοῦ πρώτου ἐν Ἠπείρῳ ἀσπασθέντος τὸν Ἰσλαμισμὸν κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα καὶ συντείναντος κατὰ πολὺ εἰς τὸν ἐξισλαμισμὸν τῆς Βορείου ἰδίως Ἠπείρου. Οἱ κάτοικοι καὶ τοῦ Λεσκοβικίου καὶ τῶν πέριξ χωρίων ἦσαν ἄλλοτε ὅλοι ἀνεξαιρέτως Ἕλληνες. Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ Λεσκοβίκι ἤκμαζε καὶ ηὐπόρει, διότι οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων του ἦσαν γαιοκτήμονες, ἔχοντες τσιφλίκια εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἦτο ἕδρα καϊμακάμη καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτρόπου, ὑπαγομένου εἰς τὴν μητρόπολιν Κονίτσης, ἐν δὲ τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ ὑπῆρχον 22 ἑλληνικὰ σχολεῖα μὲ 1000 περίπου μαθητὰς καὶ ἀναλόγους διδασκάλους. Κατὰ τὸ 1912 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐκ Κορυτσᾶς προελάσαντος ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ 1914, ὁπότε ἐκηρύχθη ὑπὸ τῆς αὐτονόμου Ἠπείρου ὁ βορειοηπειρωτικὸς ἀγών. Τότε τὸ Λεσκοβίκι κατεστράφη ὁλοσχερῶς ὑπὸ τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ ἐλεηλατήθη. Τῷ 1915 ἀνακατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἔμεινε μέχρι τοῦ 1917, ὁπότε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. Ἱδρυθέντος τοῦ ἀλβανικοῦ κράτους ὑπήχθη εἰς αὐτό. Ἤδη κατοικεῖται ἀπὸ 300 οἰκογενείας ἀλβανικὰς κατὰ τὸ πλεῖστον. Εἶναι ἕδρα ἐπάρχου καὶ ἀστυνομικοῦ διοικητοῦ. Χ. Ι. Σ.

Λεσκοβικιώτικος *[Γεωγρ.]*. Χείμαρρος, παραπόταμος τοῦ Ἀώου, μήκους 15 περίπου χιλμ., πηγάζων ἀπὸ τῶν ΝΑ. κλιτύων τοῦ ὄρους Ποστενιὰ καὶ διερχόμενος διὰ τοῦ Λεσκοβικίου. Τοῦτον ἀκολουθεῖ ἡ πρὸς Κορυτσᾶν ὁδός.

Λεσκοβίτσι *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Λεπτοκαρυὲς* (βλ.λ.). Χ. Δ.

Λέσκοβον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πέλλης χωρίου *Τρία Ἔλατα* (βλ.λ.). Χ.Δ.

Λέσκυ, *Μαξιμιλιανός.* Σάξων φιλέλλην, κατελθὼν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Νόρμαν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα τῷ 1821. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὸ Πέτα τὸν Ἰούλιον 1822. Γ. Δ. Κ.

Λεσκὺρ (Lescure), ***Λουδοβῖκος - Μαρία.*** Γάλλος στρατιωτικός, ἀρχηγὸς τῶν ἀντεπαναστατῶν τῆς Βανδέας (1766—1793). Δεκαεξαετὴς ἀπεφοίτησε τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς καὶ κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἠκολούθησε τοὺς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μεταναστεύσαντας εὐγενεῖς. Ἐπιστρέψας μετ' ὀλίγον εἰς Παρισίους μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς ἀντεπαναστατικῆς κινήσεως καί, ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Βανδέας παρακινούμενοι ὑπὸ τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν ἐστασίασαν, ὁ Λεσκὺρ ἐγένετο ἐκ τῶν κυριωτέρων αὐτῶν ἀρχηγῶν. Διεξήγαγεν ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις κατὰ τῶν στρατῶν τῆς ἐπαναστάσεως, εἰς μίαν δὲ κατ' αὐτῶν μάχην πληγωθεὶς βαρέως ἀπέθανε. Μ. Ν. Δ.

Λέσλι (Leslie), ***Γεώργιος - Ντῶνλοπ.*** Ἄγγλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τῷ 1835. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ναυσικᾶ», «Χορευτικὴ ἀνάμνησις», «Ἐπίσκεψις εἰς οἰκοτροφεῖον» κλπ Ι. Μ. Π.

— **Λέσλι** (Leslie), ***Ἐρρῖκος-Δαυίδ.*** Ἄγγλος συνθέτης (1822—1896). Ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν ἔργων: «Ida» (μελόδραμα 1864), «Immanuel» καὶ «Judith» (ὀρατόρια), «The daughter of the isles», «The first christian morn» (καντάται), «Te Deum», 2 συμφωνιῶν, μουσικῆς δωματίου, μελῳδιῶν, μιᾶς ὀπερέτας κλπ. Γ. Σ.

—**Λέσλι** (Leslie), ***Θωμᾶς - Ἐδουάρδος - Κλίφ.*** Ἰρλανδὸς νομοδιδάσκαλος καὶ οἰκονομολόγος, γεν-

Digitized by Google

νηθεὶς ἐν τῇ κομιτείᾳ Γουέξφορδ τῆς Ἰρλανδίας τῷ 1825 ἢ κατ' ἄλλους τῷ 1827. Κατόπιν λαμπρῶν σπουδῶν ἐν Δουβλίνῳ, διέπρεψεν ὡς δικηγόρος καὶ διωρίσθη τῷ 1853 καθηγητὴς νομικῶν καὶ οἰκονομικῶν μαθημάτων εἰς τὸ βασιλικὸν κολλέγιον τοῦ Μπέλφαστ. Ἀπὸ τοῦ 1869 ἔλαβε τὴν θέσιν τοῦ ἐξεταστοῦ τοῦ μαθήματος τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου. Ὁ Λέσλι θεωρεῖται ὡς εἰσηγητὴς τῆς ἱστορικῆς κατευθύνσεως ἐν τῇ ἀγγλικῇ οἰκονομικῇ ἐπιστήμῃ, τὴν ὁποίαν ἀνήγαγε κατόπιν εἰς μεγάλην περιωπὴν ὁ Γεώργιος Ἄνγουιν (G. Unwin). Ἐκ τῶν ἔργων του, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπεξεργάζεται προσωπικὰς ἐντυπώσεις καὶ μελέτας ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν σπουδαιοτέρων λαῶν τῆς δυτικῆς καὶ κεντρικῆς Εὐρώπης, τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Συστήματα ἐγγείου ἰδιοκτησίας καὶ βιομηχανικὴ οἰκονομία τῆς Ἰρλανδίας, Ἀγγλίας καὶ τῶν ἠπειρωτικῶν χωρῶν» (1870) (Land Systems and Industrial Economy of Ireland, England and Continental Countries), «Δημοσιονομικὴ μεταρρύθμισις» (1870) (Financial Reform). Τὸ ἔργον τοῦτο στρέφεται κατὰ τῆς ἐμμέσου φορολογίας. Περαιτέρω: «Ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως» (1856) (The Military Systems of Europe economically considered). Α. Α. Τ.

— **Λέσλι** (Leslie), ***Κάρολος - Ροβέρτος***. Ἄγγλος ζωγράφος (1794—1859). Τῷ 1826 ὠνομάσθη μέλος τῆς βασιλικῆς ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου, τῷ δὲ 1833 καθηγητὴς τοῦ σχεδίου ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τοῦ West-Point τῆς Ν. Ὑόρκης. Παραιτηθεὶς συντόμως τῆς καθηγεσίας ταύτης, ἐπανῆλθεν εἰς Λονδῖνον, ἔνθα διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ὑπῆρξε καλλιτέχνης πεπροικισμένος δι' ὀξυνοίας, παρατηρητικότητος καὶ πνευματώδους χάριτος, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀρθῇ εἰς ἀνώτερα ἐπίπεδα. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἀναφέρονται εἰς σκηνὰς εἰλημμένας ἐκ τῶν ἔργων μεγάλων συγγραφέων, τοῦ Σαίξπηρ ἐπὶ παραδείγματι, τοῦ Μολιέρου ἢ τοῦ Οὐῶλτερ Σκότт. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του τοιούτων ἔργων τάσσεται τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ θεῖος Τωβίας καὶ ἡ χήρα Βάντμαν» (1831). Ἐπὶ πλέον ὁ Λέσλι ἐξετέλεσε σειρὰν ἀξιολόγων προσωπογραφιῶν, ὡς αἱ τοῦ Οὐῶλτερ Σκότт καὶ τοῦ Καρόλου Ντίκενς, καὶ συνέγραψεν ἓν «Ἐγχειρίδιον διὰ τοὺς νεαροὺς ζωγράφους» καὶ μίαν «Βιογραφίαν τοῦ Κονσταίημπλ». Ι. Μ. Π.

— **Λέσλι** (Leslie), *σὲρ* ***Τζών***. Διακεκριμένος Ἄγγλος φυσικομαθηματικὸς (1766—1832). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ σταδίου του μετέφρασε τὴν «Φυσικὴν ἱστορίαν τῶν πτηνῶν» τοῦ Γάλλου Buffon (1793, εἰς 9 τόμ.) καὶ ἄλλα τινὰ ξένα ἔργα, αἱ ἐκ τῶν ὁποίων εἰσπράξεις τῷ ἐπέτρεψαν ν' ἀφοσιωθῇ κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη εἰς πειραματικὰς μελέτας, ἰδίως ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς θερμότητος. Εἰς τὰς ἐρεύνας του ταύτας τὸν ὑπεβοήθησε σημαντικῶς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθὲν «διαφορικὸν θερμόμετρον». Βραδύτερον ἐπέτυχε διάφορους συνθέσεις ψηκτικῶν μειγμάτων καὶ ἐπενόησε τὴν πρώτην συσκευὴν κατασκευῆς πάγου διὰ τοῦ κενοῦ, ἐφεῦρε δ' ἐπίσης τὸ ὑγρόμετρον. Ἀπὸ τοῦ 1805 εἶχε διορισθῇ καθηγητὴς εἰς τὴν ἕδραν τῶν μαθηματικῶν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου, τὴν ὁποίαν ἀντήλλαξε τῷ 1819 μὲ τὴν ἕδραν τῆς φυσικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1820 εἶχεν ἐκλεγῇ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Τῷ 1832, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του, τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ βαρωνέτου.

Σὲρ Τζὼν Λέσλι.

Παρεκτὸς πλείστων ἐπιστημονικῶν ἄρθρων του, δημοσιευθέντων εἰς τὰς «Philosophical Transactions» τῶν βασιλικῶν ἑταιρειῶν (ἀκαδημιῶν) τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ τοῦ Λονδίνου, εἰς τὴν «Edinburgh Review» καὶ τὴν «Philosophical Journal» τοῦ Nicholson, ὁ Λέσλι ἐξέδωκε καὶ ἱκανὰ ἔργα εἰς τόμους: «Πειραματικαὶ ἔρευναι περὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς θερμότητος» (1804), «Στοιχεῖα Γεωμετρίας» (1809), σύγγραμμα πολλῆς ἀξίας, πολλάκις ἐπανεκδοθέν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔδωκε τὴν λύσιν διαφόρων γεωμετρικῶν προβλημάτων, «Στοιχεῖα φυσικῆς φιλοσοφίας» (1823) κ. ἄ. —Ω.

Λεσνεβὲν (Lesneven) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Φινιστέρου. Κάτ. 3.500. Εἶναι κέντρον τῆς πωλήσεως τῶν περιφήμων ἵππων τῆς περιοχῆς τοῦ Λεόν. Μ. Δ. Β.

Λέσνο (Leszno). *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας (βλ. λ. *Λίσσα*).

Λέσνοβον *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Σερβίας, γνωστὴ κυρίως διότι παρουσιάζει σημαντικώτατον ἐνδιαφέρον ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς παλαιᾶς σερβικῆς τέχνης, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὡραιοτάτου βυζαντινοῦ της ναοῦ. Ὁ ναὸς οὗτος ἱδρύθη τῷ 1341 ὑπὸ τοῦ βοεβόδα Ἰωάννου Ὀλιβέρ, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν βυζαντινῶν ναῶν τῆς ἐποχῆς τῶν Μακεδόνων βασιλέων καὶ ἐντεῦθεν. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, ὡς ἐν Zaoum, Nagoritchino καὶ ἀλλαχοῦ, οὐ μόνον διαφαίνεται βαθυτάτη ἡ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίδρασις, ἀλλὰ καὶ σημαντικώτατα ἔργα ὀφειλόμενα εἰς καλλιτέχνας Ἕλληνας ἀνευρίσκονται. Ἐπιγραφαὶ καὶ ὑπογραφαὶ εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν γεγραμμέναι μαρτυροῦν εὐγλώττως περὶ τῆς προελεύσεως τῶν ἔργων τούτων. Ἀλλὰ καὶ ἡ καθόλου τεχνικὴ καὶ ἡ τεχνοτροπία τῆς ἐκτελέσεώς των ὑπομιμνῄσκει ἐντόνως καὶ σαφῶς τὴν Μακεδονικὴν σχολὴν τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ἰσχυρότατος εἶναι ὁ ρεαλισμὸς τῶν προσωπογραφιῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Λέσνοβο, ἀποτελῶν, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Ch. Diehl, ἀψευδῆ μάρτυρα τῆς κοινότητος τῆς ἐμπνεύσεως, ἥτις ἐνεψύχωνε τήν τε παλαιὰν σερβικὴν καὶ τὴν βυζαντινὴν τέχνην. Μεταξὺ τῶν προσωπογραφιῶν τούτων σημειοῦμεν ὅλως ἰδιαιτέρως τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸν κράλην Δουσὰν καὶ τὸν βοεβόδαν Ὀλιβέρ. Ι. Μ. Π.

Λεσντιγκιὲρ (Lesdiguières), ***Φραγκῖσκος ντὲ Μπόν**, δοὺξ τοῦ* —. Γάλλος στρατάρχης (1543—1626). Ἀνῆκεν εἰς ἀρχαίαν οἰκογένειαν τῆς περιοχῆς τῶν Ἄνω Ἄλπεων καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν διεκρίθη εἰς τὸ Δελφινᾶτον καὶ τὴν Προβηγκίαν, συμβαλὼν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἑρρίκου Δ'. Ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων ὠνόμασεν αὐτὸν δοῦκα, ὁμότιμον τῆς Γαλλίας καὶ βραδύτερον στρατάρχην. Συνέγραψε περίφημον διὰ τὴν ἐποχὴν «Δοκίμιον περὶ τοῦ πολέμου». Μ. Δ. Β

Λεσοβίτι *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας χωρίου *Ἄνυδρον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λεσοὺϊρ (Le Suir), ***Γεώργιος - Γουλιέλμος***. Βαυαρὸς ὑποστράτηγος (1787—1852). Φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1833 μετὰ τῶν βαυαρικῶν στρατευμάτων, τῶν συνοδευσάντων τὸν βασιλέα Ὄθωνα, διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν εὐρεῖαν παίδευσιν καὶ τὸν φιλελληνισμόν του. Μετέσχεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐκανόνισε τὸ ζήτημα τῶν ἀξιωματικῶν τῶν διαλυθέντων ἀτάκτων σωμάτων, οἵτινες παρέσχον ἀτομικὰς ἐκδουλεύσεις κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ μετ' αὐτόν. Παρασχὼν ἀξιοσημειώτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν στρατόν, ἀνέλαβεν τὴν 11 Μαρτίου εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, διαδεχθεὶς τὸν ἐπίσης Βαυαρὸν στρατηγὸν Σμάλτς. Ἐν τῷ μεταξὺ διετέλεσε προσωρινῶς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀπὸ δὲ τῆς 6 Αὐγούστου 1834 μέχρι τῆς 21 Μαΐου 1835 ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Ἐν Ἑλλάδι ὑπεγράφετο *Γουλιέλμος Λεσούριος*. Ἀπελθὼν τῷ 1837 εἰς Βαυαρίαν, ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν στρατὸν αὐτῆς, προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον. Θ. Β.

Λεσπὰρ (Lesparre) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Γιρόνδης. Κάτ. 3840. Παράγει ἐξαιρέτους οἴνους, ὀνομαστοὺς εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μεντόκ». Μ. Δ. Β.

λεσπεδησία (ἡ) (Lespedesia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδροπῶν*, περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Τινὰ τῶν εἰδῶν τούτων εἶναι κοσμητικὰ καὶ ἕτερα κτηνοτροφικά. Δ. Ν. Π.

Λεσπινὰς (Lespinasse) ***Ἰωάννα-Ἰουλία-Ἐλεονώρα***. Γαλλὶς λογία τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (1732—1776). Οὖσα νόθος θυγάτηρ τῆς κομήσσης ντ' Ἀλμπόν, ἀνετράφη εἰς ἓν μοναστήριον τῆς Λυὼν μέχρι τοῦ 1754, ὁπότε ἡ κυρία ντὺ Ντεφφὰν τὴν προσέλαβε πλησίον της. Τότε ἐγνωρίσθη μὲ πολλοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων τῆς ἐποχῆς της καί, καθὼς ἦτο ἐξαιρετικῶς μορφωμένη, ὡραία καὶ εὐφυής, δὲν ἐβράδυνε νὰ συνδεθῇ μαζί των διὰ στενοτάτων φιλικῶν δεσμῶν. Ἡ Ντεφφάν, γραῖα καὶ ζηλότυπος, δυσηρεστήθη διὰ τὰς ἐπιτυχίας αὐτὰς τῆς προστατευομένης της, δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἐπέλθῃ μεταξύ των ὁ χωρισμός. Ἡ δεσποινὶς Λεσπινὰς ἤνοιξε τότε τὸ ὀνομασθὲν «φιλοσοφικὸν σαλόνι» της, ἀφ' ὅπου διῆλθον ὅλοι σχεδὸν οἱ μετέπειτα ἀκαδημαϊκοί. Προεξῆρχε μεταξὺ τούτων ὁ ντ' Ἀλαμπέρ, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ τέλος, ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς σοβαρᾶς ἀσθενείας του, καθ' ἣν ἡ Λεσπινὰς τὸν περιεποιήθη μετ' ἀφοσιώσεως, ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς τὸν οἶκον τῆς φίλης του. Ἐκυκλοφόρησαν τότε φῆμαι περὶ μυστικοῦ μεταξύ των γάμου, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν ἦσαν ἀληθεῖς· ἡ Λεσπινὰς ἄλλως τε κατὰ τὸ ἴδιον αὐτὸ διάστημα εἶχεν ἀγαπήσει ἐπίσης τὸν Κοντορσέ, τὸν Τυργκό, τὸν μαρκήσιον Καρατσιόλλι, τὸν μαρκήσιον Μόρα, τὸν κόμητα ντὲ Γκυμπὲρ καὶ τοὺς ἠγάπησεν ὅλους, ἰδίως τὸν Μόρα, μετὰ πάθους, ὅπερ ἀπεστράγγισε τὸν λεπτοφυᾶ της ὀργανισμόν. Φαίνεται ἐξ ἄλλου ὅτι ἐκάπνιζεν ὄπιον καὶ ὅτι ὁ θάνατός της προῆλθεν ἐκ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δηλητηριάσεως. Αἱ ἐπιστολαί της ἀποτελοῦσιν ἀριστουργήματα ἐρωτικοῦ ὕφους, τόσον ὥστε νὰ κρίνεται ὑπό τινων ἰσαξία πρὸς τὴν Σαπφὼ καὶ τὴν Ἑλοΐζαν. Αἱ ἐπιστολαί της αὐταὶ ἐξεδόθησαν εἰς διαφόρους συλλογάς, ὑπὸ τῆς κυρίας Γκυμπὲρ (μὲ πρόλογον τοῦ Μπαρρέρ), ὑπὸ τοῦ Ἰουλ. Ζανὲν καὶ τοῦ Εὐγ. Ἂς μετὰ βιογραφικῶν σημειώσεων) καὶ ὑπὸ τοῦ Καρ. Ἀνρύ. —Ω.

Λεσποὺγκ (Lespugue) *[Γεωγρ.—Ἀνθρωπολ.]*. Διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς περιοχῆς Lespugue ἐν τῷ διαμερίσματι Haute-Garonne τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, εἶναι γνωστὸν σήμερον ἰδίως τὸ τελειότερον εἰδώλιον τῆς παλαιολιθικῆς πλαστικῆς ἀναπαραστάσεως ἀνθρωπίνων ὄντων, τῆς μικροκαλλιτεχνίας τῆς γλυπτικῆς περιόδου, ὅπερ καλεῖται *Ἀφροδίτη τῆς Lespugue*. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1922 ὑπὸ τοῦ Saint-Perier εἰς τὸ σπήλαιον Grotte des Rideaux. Παριστᾷ γυναικεῖον εἰδώλιον ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, μήκους 147 χλσμ. Ἡ κεφαλὴ εἶναι λίαν μικρὰ καὶ ὁ θώραξ στενός, ἐπίσης τὰ ἄνω ἄκρα λελεπτυσμένα ἀναπαύονται ἐπὶ τῶν μαστῶν καὶ τὰ κάτω ἄκρα εἶναι ἡνωμένα, οἱ δὲ πόδες ὑποτυπώδεις. Τοὐναντίον ἡ πυελικὴ χώρα εὐρυτάτη (60 χλσμ.) καὶ οἱ μαστοὶ πελώριοι καὶ κρεμάμενοι, προβάλλουσα δὲ ἡ κοιλία. Παρὰ τὴν ἔκσημον στεατομηρίαν καὶ τὸ εὖρος τῆς ὅλης πυελικῆς ζώνης, ἀληθὴς στεατοπυγία (προβολὴ τῶν γλουτῶν ἕνεκα ὑπερλιπώσεως) δὲν ὑπάρχει. Ὀλίγαι ἐπιμήκεις ἐγχαράξεις παριστοῦν τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς. Τὸ εἰδώλιον τοῦτο φέρει καὶ εἶδος ἐνδύματος, κατὰ τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν τῶν μηρῶν, ἀπὸ τῆς γλουτιαίας πτυχῆς καὶ κάτω, δίκην ποδιᾶς. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ εἰδώλιον τοῦτο, ὅπως καὶ τὰ πλεῖστα ρεαλιστικὰ τῆς περιόδου ταύτης, τοῦ νεο-παλαιολιθικοῦ, ἀνταποκρίνεται εἰς τάσιν ἀναπαραστάσεως ὡρισμένου προτύπου. Πλὴν τοῦ εἰδωλίου τούτου ὅμως, σπουδαιότατα εἶναι καὶ τὰ λοιπὰ εὑρήματα ἐκ τῶν σπηλαίων τῆς Lespugue καὶ δὴ αἱ γεγλυμμέναι ράβδοι, αἱ ἀνευρεθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ζεύγους De Saint-Perier. Ἡ σημασία των εἶναι ἀκόμη ἄγνωστος (λατρείας, συνεννοήσεως, πρότυπα διὰ στίξιν, ἁπλῶς καλλιτεχνικὰ ἔργα ἀκόμη). Ἔχομεν ἐπίσης καὶ κάμακας καὶ γλυφὰς ἐπὶ ὀστῶν κλπ. καὶ ἀπειρίαν παλαιολιθικῶν ἐργαλείων μαγδαληναίου τύπου. Ι. Γ. Κ.

Λέσσεκ (Leszek). Ὄνομα ἓξ βασιλέων τῆς Πολωνίας.

— 1) Ὁ ***Λέσσεκ Α'*** ἐκέρδισε τὸ στέμμα κατόπιν νικηφόρων αὐτοῦ ἀγώνων κατὰ τῶν Οὔγγρων. Τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα ἦτο *Πρζεμύσλας*, τὸ δὲ ὄνομα *Λέσσεκ* ἐδόθη εἰς αὐτὸν τιμητικῶς ἐκ τοῦ ὁμωνύμου μυθικοῦ ἥρωος, ὅστις, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἱδρυτὴς τοῦ πολωνικοῦ κράτους.

— 2) ***Λέσσεκ Β'***. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦτο ἁπλοῦς χωρικός, ἡ δὲ ἀνάρρησίς του εἰς τὸν θρόνον ἐγένετο ὑπὸ τὰς ἑξῆς συνθήκας: Καθ' ὃν χρόνον ἐτελεῖτο μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῆς Πολωνίας ἱπποτικὸς ἀγών, τοῦ ὁποίου ἔπαθλον θὰ ἦτο τὸ στέμμα, εἷς ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων μετῆλθεν εἰς βάρος τῶν ἀντιπάλων του δόλια μέσα, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν νίκην. Οὐδεὶς ἄλλος ἀντελήφθη τὸν δόλον, παρεκτὸς μόνον ἑνὸς χωρικοῦ, ὅστις καὶ τὸν ἀπεκάλυψεν, ὁ δὲ λαὸς τότε, ἐξεγερθεὶς κατὰ τοῦ ἀπατεῶνος, ἐφόνευσεν αὐτὸν ἐπὶ τόπου, ἀνεκήρυξε δὲ βασιλέα του τὸν εὐφυᾶ χωρικόν.

— 3) ***Λέσσεκ Γ'***. Υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ προηγουμένου, περὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχουσι πληροφορίαι.

— 4) ***Λέσσεκ Δ'***, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 892 μέχρι τοῦ 921. Ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως Λιέμοβντ.

— 5) ***Λέσσεκ Ε'***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Λευκός*, υἱὸς τοῦ Καζιμίρου Β', γεννηθεὶς τῷ 1185. Ἀπὸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ χρονολογοῦνται αἱ κατὰ τῆς Πολωνίας ἐπιδρομαὶ τῶν Τευτόνων. Πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Κονράδου καὶ τοῦ ἰσχυροῦ κυβερνήτου τῆς Πομερανίας Σβιεντοπέλκ, διεμέλισεν ὑπὲρ αὐτῶν τὸ πολωνικὸν κράτος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπόδισε τὸν Σβιεντοπέλκ νὰ τὸν δολοφονήσῃ τῷ 1227.

— 6) ***Λέσσεκ ΣΤ'***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Μέλας*. Ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ 1279 καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ δεκαετίαν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀλλεπάλληλοι ὑπῆρξαν αἱ κατὰ τῆς Πολωνίας ἐπιδρομαὶ τῶν Ρώσων, Τατάρων καὶ Λιθουανῶν, κατὰ τῶν ὁποίων ὁ Λέσσεκ ΣΤ' ἠγωνίσθη μετ' ἐπιτυχίας. —Ω.

Λέσσερ (Lesser), ***Ἀδόλφος***. Γερμανὸς ἰατροδικαστής, γεννηθεὶς ἐν Στουτγάρδῃ τῷ 1851. Ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1886 διετέλεσεν ἰατρὸς τοῦ ψυχιατρικοῦ ἀσύλου Klinnsmann, τῷ 1881 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς φαρμακολογίας, τῷ 1886 κρατικὸς ἰατροδικαστὴς τῆς πόλεως Βρεσλάου καὶ ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Ἔγραψε: «Τοπικαὶ ἀλλοιώσεις τῶν ἀπαγχονιζομένων», «Ἀνατομικαὶ ἀλλοιώσεις τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος διὰ διαβρωτικῶν φαρμάκων», «Ἄτλας ἰατροδικαστικῆς μετὰ 18 εἰκονογραφημένων πινάκων» (1884) κλ. κλ. Ο. Ρ.

— **Λέσσερ** (Lesser), ***Βλαδισλαῦος-Λεὼν-Φρράϊχερ** φὸν* —. Πολωνὸς χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Warchau τῷ 1848. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν γερμανικὸν στρα-

Digitized by Google

τὸν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870. Ἐταξίδευσεν εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν χάριν σπουδῶν καὶ ἐγκατέστη ἐν Λειψίᾳ ὡς ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου καὶ διευθυντὴς ἰδιωτικῆς χειρουργικῆς κλινικῆς. Ἔγραψε: «Διάχυτος καὶ περιγεγραμμένη περιτονῖτις» (1869), «Μηχανισμὸς τραυμάτων τῶν ἄρθρων», «Αἴτια θανάτου ἐξ ἐγκαυμάτων», «Περὶ πολλαπλοῦ διαχύτου λυμφαγγειώματος», ὡς καὶ πληθὺν ὀρθοπεδικῶν πραγματειῶν περὶ βλαισοῦ ποδός, πλατυποδίας, σκολιώσεως κλ. κλ. Ο. Ρ

—**Λέσσερ** (Lesser), ***Ἐδμόνδος***. Γερμανὸς δερματολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1852. Τῷ 1892 ἐκλήθη ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς δερματολογικῆς κλινικῆς ἐν Βέρνῃ, τῷ 1896 διεδέχθη ἐν τῷ νοσοκομείῳ «Charité» τὸν Lewin, καὶ μετὰ ἓν ἔτος διηύθυνε τὴν νεοϊδρυθεῖσαν πανεπιστημιακὴν πολυκλινικὴν δερματικῶν καὶ ἀφροδισίων νόσων. Ἔγραψε: «Περὶ ριζοπόδων», μετὰ τοῦ Richard Hertwig, «Περὶ κακοήθους συφίλιδος», «Συμβολὴ εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ ἕρπητος ζωστῆρος», «Περὶ γονοκοκκικῆς ἰσχιαλγίας» κλπ. Ο. Ρ.

λεσερτία (ἡ) (Lessertia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδροπῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς, ὧν τινα δασικὰ καὶ χρήσιμα διὰ τὸ ξύλον των, ὅπερ εἶναι κατάλληλον εἰς τὴν λεπτοξυλουργικήν. Δ. Ν. Π.

Λεσσὲψ (Lesseps). Οἰκογένεια Γάλλων εὐγενῶν, τῆς ὁποίας πολλὰ μέλη διέπρεψαν εἰς τὴν πολιτικήν, τὴν διπλωματίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς:

—1) ***Ἰούλιος***. Γάλλος διπλωμάτης καὶ οἰκονομολόγος (1809—1887). Ἔλαβε σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τῆς διώρυγος τῆς Σουέζ.

—2) ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Βαρθολομαῖος***, *βαρῶνος τοῦ —*. Γάλλος διπλωμάτης, πολιτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς (1766—1834). Εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν διωρίσθη πρόξενος ἐν Κρονστάνδῃ. Τῷ 1784 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Λαπερούζ. Κατόπιν διωρίσθη πρόξενος εἰς τὴν Πετρούπολιν καὶ τῷ 1794 ἐπιτετραμμένος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1798 μέχρι τοῦ 1801 ἐφυλακίσθη συνεπείᾳ τῆς ἀποβιβάσεως τῶν Γάλλων εἰς τὴν Αἴγυπτον. Βραδύτερον ἀπεστάλη εἰς Πετρούπολιν ὡς πρεσβευτής. Ἔγραψε τὸ βιβλίον «Ταξίδιον τοῦ Λεσσὲψ ἀπὸ Καμτσιάτκας εἰς Γαλλίαν» (1790).

—3) ***Ματθαῖος-Μαξιμιλιανὸς-Πρόσπερος***, *κόμις τοῦ —*. Γάλλος διπλωμάτης (1774—1832). Ἐχρημάτισε πλεισταχοῦ γενικὸς πρόξενος καὶ τῷ 1809 αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος τῶν Ἰονίων νήσων ἐν Κερκύρᾳ, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς καταλήψεως τῶν νήσων ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.

—4) ***Φερδινάνδος***, *ὑποκόμις τοῦ —*. Γάλλος διπλωμάτης καὶ μηχανικός, ὁ εἰσηγητὴς καὶ ἐκτελεστὴς τῆς ἰδέας τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ (1805—1894). Διετέλεσε πρόξενος Ἀλεξανδρείας εἰς δύο περιόδους. Πρόξενος ὢν ἐν Καΐρῳ εἶχε λάβει γνῶσιν ἐκθέσεως, τὴν ὁποίαν εἶχε συντάξει τῷ 1800 ὁ ἀρχιτέκτων Λεπέρ, περὶ τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1854 μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον πρὸς πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων του, βασιζόμενος εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἦτο παιδικὸς φίλος τοῦ νέου ἡγεμόνος Σαΐτ πασᾶ. Πράγματι οὗτος ἐνέκρινε τὰ σχέδια τοῦ Λεσσὲψ καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ὁ Λεσσέψ, παρὰ τὸ προκεχωρημένον τῆς ἡλικίας του, ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσῃ ἔκτακτον δραστηριότητα καὶ κατήρτισε διεθνῆ ἐπιτροπήν, τὴν ὁποίαν ὡδήγησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον πρὸς διαχάραξιν τοῦ ἔργου, ἐνῷ συγχρόνως κατεγίνετο καὶ εἰς τὸν προπαγανδισμὸν τῆς

Φερδινάν. Λεσσέψ.

ἐπιχειρήσεως. Ἡ Ἀγγλία ἀντέδρα συστηματικῶς καὶ ἐπικινδύνως. Οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ μηχανικοί της, μὲ τὸν λόρδον Πάλμερστον καὶ τὸν Στήφενσον ἐπὶ κεφαλῆς, εἶχον διακηρύξει ἀδύνατον καὶ ἠλίθιον τὸ σχέδιον τῆς διώρυγος καὶ ἠπείλουν τὴν Ὑψηλὴν Πύλην διὰ βιαίων ἀντιποίνων, ἐὰν ἐνέκρινε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Συγχρόνως οἱ Ἄγγλοι τραπεζῖται παρενέβαλλον ἐμπόδια εἰς τὴν τοποθέτησιν τῶν μετοχῶν τῆς σχηματισθείσης ὑπὸ τοῦ Λεσσὲψ ἑταιρείας. Ἐν Γαλλίᾳ ὡσαύτως ἓν τῶν ἰσχυρῶν κομμάτων ἐν τῇ βουλῇ εἶχε κηρυχθῇ κατὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου. Παρὰ πάσας ὅμως τὰς ἀντιδράσεις, ἡ παραχώρησις ἐκ μέρους τῆς Αἰγύπτου καὶ ἡ ἔγκρισις τῆς Τουρκίας ἐδόθησαν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1856. Ἡ αἰγυπτιακὴ κυβέρνησις ἐνεγράφη διὰ 177.642 μετοχὰς καὶ αἱ ἐργασίαι ἤρχισαν τὸν Ἀπρίλιον 1859. Αἱ ἐργασίαι αὗται ἐξηκολούθησαν ἐπὶ τετραετίαν, ἄνευ διακοπῆς καὶ ἐπεισοδίων. Τῷ 1863 ὅμως ὁ Σαΐτ πασᾶς ἀπέθανεν, ὁ δὲ διάδοχός του Ἰσμαὴλ πασᾶς, ὠθούμενος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Τουρκίας, ἀντέστη εἰς τὴν συνέχισιν τοῦ ἔργου. Χάρις ὅμως εἰς νέαν ἐπέμβασιν τοῦ Λεσσὲψ καὶ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Γ' αἱ ἐργασίαι ἐπανελήφθησαν τὸ ἑπόμενον ἔτος καὶ έληξαν τῷ 1869, κατὰ Νοέμβριον δὲ ἔγιναν τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τῆς διώρυγος. Ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος ταύτης προεκάλεσεν ἀπερίγραπτον ἐνθουσιασμὸν καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον. Ὁ Λεσσὲψ κατετάχθη μεταξὺ τῶν ἐνδοξοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἱστορίας. Πλεῖσται κυβερνήσεις συνεχάρησαν αὐτὸν καὶ τὸν ἐτίμησαν δι' ἀνωτέρων παρασήμων. Ἡ γαλλικὴ τὸν ὠνόμασεν ἀνώτερον ταξιάρχην τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι ἐπίτιμον πολίτην τοῦ Λονδίνου καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης (1870). Τῷ 1873 ἐμελέτησε τὴν πραγματοποίησιν ἄλλου μεγάλου σχεδίου, τὴν κατασκευὴν σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἑνούσης τοὺς ρωσικοὺς μετὰ τῶν ἀγγλοϊνδικῶν σιδηροδρόμων, ἀπὸ Ὀρενμπουργκ μέχρι Πεσχαβάρ, διὰ μέσου τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας. Εἷς τῶν υἱῶν του, ὁ *Βίκτωρ*, ἀκόλουθος πρεσβείας, μετέβη εἰς τὰς Ἰνδίας πρὸς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν τοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον ὅμως παρέμεινεν ἀπραγματοποίητον. Μετά τινα ἔτη, κατόπιν ἐπισκέψεώς του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος, ἐσχεδίασε νὰ μεταβάλῃ τὰς ἐρήμους αὐτῶν εἰς ἐσωτερικὰς θαλάσσας διὰ τῆς διοχετεύσεως τῶν ὑδάτων τῆς Μεσογείου, μεταφερομένων διὰ διώρυγος ἀρχομένης ἐκ τῆς Γκάμπες καὶ εἰσδυούσης εἰς βάθος 160 χλμ. ἐντὸς τῆς ἀφρικανικῆς χώρας. Οἱ ἀποσταλέντες ὅμως μηχανικοί, ὅπως μελετήσουν τὸ ἔδαφος, ἐβεβαίωσαν ὅτι ἡ στάθμη τῶν πρὸς θαλασσοποίησιν βαθυπέδων ἦτο ἀνωτέρα τῆς Μεσογείου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συνέβαλεν εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ σχεδίου. Ὁ Λεσσὲψ ὑπῆρξεν ἐπίσης εἷς τῶν εἰσηγητῶν τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου. Ἡ φιλοδοξία του ἦτο νὰ κατασκευάσῃ νέον ἔργον, ἀντάξιον τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ καὶ εἰ δυνατὸν μεγαλύτερον αὐτοῦ. Καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ, ἐπὶ τῇ βάσει προσχεδίου τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν Βὺζ καὶ Ρεκλύς. Τῷ 1879 συνεκάλεσεν εἰς Παρισίους διεθνὲς συνέδριον μηχανικῶν, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Λεσσὲψ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὴν πλειοψηφίαν ὅπως αἱ ἐργασίαι ἀρχίσουν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Κατόπιν νέας προπαγάνδας καὶ διαλέξεων, μετέβη εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1880 ἡ μικρὰ θυγάτηρ του Φερδινάνδα ἔδωκε τὸ πρῶτον κτύπημα τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν. Τῷ 1881, παρὰ τὰς ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἀντιδράσεις, ἵδρυσε τὴν ἑταιρείαν τῆς «διωκεανίου διώρυγος», μὲ πρόγραμμα τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ ἐντὸς τοῦ 1887. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξερράγησαν ἐν Αἰγύπτῳ αἱ ταραχαὶ τοῦ Ἀραμπῆ πασᾶ τῷ 1882, οἱ δὲ Ἄγγλοι ἠπείλουν νὰ καταλάβουν τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ. Ὁ Λεσσέψ, ὡς πρόεδρος τῆς ἑταιρείας τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἔσπευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οὐδετερότητα τῆς διώρυγος. Οἱ Ἄγγλοι ὅμως, προφασιζόμενοι τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς διώρυγος, ἐζήτουν τὴν ὄρυξιν ἑτέρας τοιαύτης, παραλλήλως πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν, ὑπὸ τὸν ἀποκλειστικὸν ἔλεγχον τῆς Μ. Βρεττανίας. Ὁ Λεσσὲψ ὅμως μετέβη εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ ἐπέτυχε μετὰ τοῦ Γλάδστωνος λύσιν συμβιβαστικήν, ὑπογράψας τὴν γαλλοαγγλικὴν σύμβασιν τοῦ 1887, διὰ τῆς ὁποίας, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν κυριωτέρων δυνάμεων, ἐξησφαλίζετο ἡ οὐδετερότης τῆς διώρυγος καὶ ἀνεγνωρίζετο τὸ προνόμιον τῆς ἀποκλειστικῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἑταιρείας. Τῷ 1884 ὁ Λεσσὲψ ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἀπὸ τοῦ 1885 ὅμως ἡ θέσις τῆς διωκεανίου ἑταιρείας εἶχεν ἀρχίσει νὰ κλονίζεται. Αἱ ἐργασίαι τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ ἐπροχώρουν βραδύτατα καὶ μετὰ πολλῶν δυσκολιῶν. Τῷ 1886 ὁ Λεσσὲψ μεταβὰς εἰς Ἀμερικὴν ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζοντο αἱ ἐργασίαι ἦτο ἐσφαλμένη, ἀλλὰ δὲν ἀπηλπίζετο. Εἰς τὰς πανταχόθεν ἀρξαμένας ἐπιθέσεις ἀπήντα διὰ διαλέξεων καὶ νέων αἰσιοδόξων ἐκθέσεων, βεβαιώνων ὅτι ἡ διῶρυξ θὰ εἶναι ἑτοίμη τῷ 1890. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κοινοῦ ἤρχισε νὰ κλονίζεται. Τὰ συναχθέντα χρήματα ἐξωδεύθησαν, ἡ ἐξεύρεσις δὲ ἄλλων ἦτο δυσχερής. Νέα ἔκδοσις μετοχῶν τῆς ἑταιρείας παρέμεινε κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκάλυπτος καὶ τῷ 1889 ἡ ἑταιρεία τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ ἐκηρύχθη εἰς πτώχευσιν, ἀφοῦ κατεσπατάλησεν ὑπὲρ τὸ δισεκατομμύριον φράγκα εἰς ἔργα δυσαναλόγως μικρά, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ δαπανηθέντα ποσά. Αἱ φῆμαι περὶ σπατάλης καὶ μεγάλων καταχρήσεων ἠνάγκασαν τὴν δικαιοσύνην νὰ ἐπέμβῃ, ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης ἦτο ἡ καταδίκη τοῦ Λεσσὲψ ὡς προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ τοῦ υἱοῦ του *Καρόλου* ὡς διευθυντοῦ αὐτῆς εἰς πενταετῆ φυλάκισιν καὶ εἰς πρόστιμον 3.000 φράγκων. Κατὰ τὴν δίκην παρέστη μόνον ὁ υἱός. Ὁ πατήρ, καταβληθεὶς ψυχικῶς συνεπείᾳ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἔργου του, εἶχεν ἀποσυρθῆ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1889 εἰς τὸ κτῆμά του τῆς Λὰ Σεναί, ὅπου ἔζη ἐν καταστάσει γεροντικῆς ὑπνηλίας, ἀπολέσας τὴν πνευματικὴν διαύγειαν. Ἡ κατάστασίς του αὕτη ἐπέτρεψεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του νὰ ἀποκρύψῃ τὴν δίκην καὶ τὴν καταδίκην του. Ἐν Πὸρτ-Σάϊτ ἀνηγέρθη ἀνδριὰς αὐτοῦ πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς διώρυγος.

Ὁ Λεσσὲψ ἔγραψε διάφορα ἔργα ἀναφερόμενα ἰδίως εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελεσθέντα ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ ἀποστολή μου εἰς Ρώμην τὸν Μάϊον τοῦ 1849» (1849), «Ἡ διάτρησις τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ» (1855—1861, εἰς πέντε τόμους μετ' ἄτλαντος), «Τὸ ζήτημα τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ» (1860), «Διαλέξεις ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ» (1868), «Αἴγυπτος καὶ Τουρκία» (1869), «Ἐπιστολαί, ἡμερολόγιον καὶ ἔγγραφα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ» (1875—1881, εἰς πέντε τόμους), «Ἀναμνήσεις τεσσαράκοντα ἐτῶν ἀφιερωμέναι εἰς τὰ τέκνα μου», αὐτοβιογραφία πλήρης ἀνεκδότων (1887 εἰς δύο τόμους) κτλ. Μ. Δ. Β

Λεσσιανὰ *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἑλληνικοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτοικοι (1928) 184. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Σερβιανῶν τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτοικοι (1928) 184. Ἐσχάτως μετωνομάσθη εἰς *Αὐγό*.

Λεσσιᾶς ***κόλπωσις*** *[Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων κόλπος τοῦ Σαρωνικοῦ, ἀναπεπταμένος πρὸς ΒΔ καὶ σχηματιζόμενος μεταξὺ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου τῆς Τροιζηνίας καὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων. Ὁ κυρίως μυχός της πρὸς Ἀν. κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῶν Μεθάνων (πλάτ. 37° 32' 40'' Β., μῆκ. 23° 18' 05'' Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens). Σ. Ε. Λ

Λέσσινγκ (Lessing), ***Γκόττλομπ-Ἐφραίμ***. Ὀνομαστὸς Γερμανὸς ποιητὴς καὶ κριτικὸς (1729—1781). Γεννηθεὶς ἐν Κάμεντς τῆς Σαξωνίας, ἐκ πατρὸς διαμαρτυρομένου κληρικοῦ, ἐπεδόθη ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν. Ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας (1746, ἀντὶ νὰ σπουδάσῃ θεολογίαν, διὰ τὴν ὁποίαν προωρίζετο, ἠσχολήθη μὲ τὴν φιλολογίαν, τὸ θέατρον, τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Μεταβὰς εἰς τὴν πατρίδα του ἐζήτησε παρὰ τῶν γονέων του τὴν ἄδειαν ὅπως ἀφιερωθῇ εἰς τὴν ἰατρικήν. Παρηκολούθησεν ὅμως ἀτάκτως τὰ μαθήματά του, διότι κύριος πόθος του ἦτο νὰ γνωρίσῃ τὴν ζωὴν καὶ οὐχὶ τὴν μονόπλευρον σοφίαν τῶν βιβλίων. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὴν κωμῳδίαν του «Ὁ νεαρὸς σοφός», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπιτίθεται κατὰ τῆς σχολαστικότητος τοῦ πνεύματος, καὶ ἔγραψε (μέχρι τοῦ 1750) τὸν «Μισογύνην», τὸ «Ἐλεύθερον πνεῦμα» (1799) καὶ τοὺς «Ἰουδαίους» (1748—1749), ἔργα πλήρη πολεμικῆς ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν προκαταλήψεων.

Ἐφραὶμ Λέσσινγκ.

Τῷ 1748, μετὰ μικρὰν διαμονήν του ἐν Βίττενμπεργκ, ἔνθα δὲν ἠδυνήθη νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδάς του, ἔφθασεν, ἐντελῶς πτωχός, εἰς Βερολῖνον, ὅπου ἠσχολήθη μὲ μεταφράσεις διὰ τοὺς βιβλιοπώλας καὶ τὸν Βολταῖρον (ὅστις τότε ἐφιλοξενεῖτο ὑπὸ Φρειδερίκου τοῦ μεγάλου) καὶ φιλολογικὰ ἄρθρα διὰ τὴν «Ἐφημερίδα τοῦ Φός». Τῷ 1751 μετέβη ἐκ νέου εἰς Βίττενμπεργκ, πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του, καὶ τῷ 1752 ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Βερολῖνον, ὅπου εἰργάσθη ὡς κριτικὸς εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐφημερίδα καὶ ἵδρυσε τὴν «Θεατρικὴν βιβλιοθήκην» (1754—1758), εἰς τὴν ὁποίαν καταφαίνεται ἡ ἐντελῶς ἀνεξάρτητος κριτική του καὶ ἡ βαθμιαία ἀπελευθέρωσίς του ἀπὸ τὸν γαλλικὸν κλασσικισμόν. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν περὶ τῆς ἐρεύνης τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ ποιητοῦ Πόπε διαγωνισμὸν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου καὶ μετὰ τοῦ Ἰουδαίου φιλοσόφου Μέντελσον συνέγραψε τὸ ἔργον «Πόπε· ἕνας μεταφυσικός!» (1755), εἰς τὸ ὁποῖον ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ἀνάπτυξις ἑνὸς πλήρους φιλοσοφικοῦ συστήματος εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν φύσιν τῆς ποιητικῆς τέχνης. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξέδωκε συλλογὴν τῶν ἔργων του (1753—1755), ἀποτελουμένην ἀπὸ ᾄσματα, ἐπιγράμματα, κριτικὰς ἐπιστολάς, δράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν «Μὶς Σάραν Σάμψων» (1755) κλπ.

Τῷ 1755 μετέβη εἰς Λειψίαν καὶ ἐκεῖθεν ὡς συνοδὸς τοῦ εὐγενοῦς Βίνκλερ εἰς Βόρειον Γερμανίαν καὶ Κάτω Χώρας, ἀναγκασθεὶς μετ' ὀλίγον νὰ διακόψῃ τὸ ταξίδιον, ἕνεκα τοῦ Ἑπταετοῦς

Digitized by Google

πολέμου. Ἐπιστρέψας εἰς Βερολῖνον, ἤρχισε πάλιν τὰς μεταφράσεις, ἔζησεν ἀπὸ τοῦ 1758—1760 ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν γεγονότων τοῦ Ἑπταετοῦς πολέμου καὶ ἐξέδωκε μετὰ φίλων του νέον ὄργανον κριτικῆς: «Ἐπιστολαὶ ἀφορῶσαι τὴν νεωτάτην φιλολογίαν» (1759—1765, 24 τ.), εἰς τὰς ὁποίας ἐξετάζει τὸ ἔργον τοῦ Βίλαντ καὶ Κλόπστοκ, ἀντικρούει τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Γκόττσετ ἐν τῇ δραματικῇ φιλολογίᾳ καὶ ἐξυμνεῖ τὸν Σαίξπηρ ὡς τὸν μεγαλύτερον δραματικὸν ποιητήν. Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις τρία βιβλία τῶν «Μύθων» του, ἐν πεζῷ, μετὰ πραγματειῶν, εἰς τὰς ὁποίας παρουσιάζεται ὄχι μόνον ὡς κριτικός, ἀλλὰ καὶ ὡς θεωρητικὸς (1759), καὶ τὸ δραμάτιον «Φιλώτας» (1759), εἰς τὸ ὁποῖον, παρὰ τὸ ἀρχαϊκὸν τῆς ὑποθέσεως, κατοπτρίζονται αἱ πατριωτικαὶ συγκινήσεις τῆς ἐποχῆς του. Τότε ἔγραψε τὸ μετὰ τὸν θάνατόν του δημοσιευθὲν ἔργον: «Βίος τοῦ Σοφοκλέους» καὶ μετέφρασε τὸ «Θέατρον» τοῦ Ντιντερὸ (1760, 2 τ.).

Τῷ 1760, ἀποδεχθεὶς τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως τοῦ διοικητοῦ τῆς Σιλεσίας στρατηγοῦ Τάουεντσιν, μετέβη εἰς Μπρεσλάου, ἔνθα διαμείνας μέχρι τοῦ 1765, εἰργάσθη διὰ τὰ μετέπειτα δημοσιευθέντα ἔργα του: «Μίνναν φὸν Μπάρνχελμ» κωμῳδίαν (1767) καὶ «Λαοκόοντα» αἰσθητικὴν-κριτικὴν μελέτην (1766, α' μέρος· τὸ β' ἔμεινεν ἡμιτελές). Τῷ 1767 μετέβη εἰς Ἀμβοῦργον, ὡς δραματουργὸς τοῦ ἐκεῖ Ἐθνικοῦ θεάτρου, μὲ ἀποστολὴν τὴν ἔκδοσιν περιοδικοῦ κριτικῆς, τὸ ὁποῖον «ὤφειλε νὰ συνοδεύῃ ἕκαστον βῆμα τῆς τέχνης τόσον τοῦ ποιητοῦ, ὅσον καὶ τοῦ ἠθοποιοῦ» καὶ τὸ ὁποῖον ἐνεφανίσθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀμβουργιανὴ δραματουργία», τὴν 1ην Μαΐου 1767.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ θεάτρου τούτου, μετέβη (1770), ὡς βιβλιοθηκάριος, εἰς Βολφενμπύττελ, ὅπου ἐδημοσίευσε διάφορα χειρόγραφα, πραγματείας καὶ ἀποσπάσματα «Ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας» (1773 — 1781, 6 τ.), ἀπεπεράτωσε τὸ ποιητικόν του ἀριστούργημα: «Αἰμιλία Γκαλόττι» (τραγῳδία, 1772) καὶ ἐξέδωκε τὴν συλλογὴν τῶν «Ἀναμείκτων ἔργων» του (1771), ἅτινα, ἐκτὸς μικρῶν ποιημάτων, περιέχουν βαθεῖαν μελέτην ἐπὶ τοῦ ἐπιγράμματος. Τῷ 1775 ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς Βιέννην, ὅπου ἔτυχε μεγάλων τιμῶν ἐκ μέρους τῆς αὐτοκρατείρας Μαρίας Θηρεσίας, καὶ εἰς Ἰταλίαν.

Ἐπιστρέψας εἰς Βολφενμπύττελ, ἔλαβεν ὡς σύζυγον (1776) τὴν πνευματώδη καὶ ἐνεργητικὴν Εὔαν Καῖνιχ, χήραν φίλου του ἐμπόρου ἐξ Ἀμβούργου, μετὰ τῆς ὁποίας συνέζησεν ἐν εὐτυχίᾳ μέχρι τοῦ 1778, ὁπότε αὕτη ἀπέθανε. Κατόπιν ἐδημοσίευσε τὸ δρᾶμα «Νάθαν ὁ Σοφὸς» (1779) καὶ τὸ ἔργον: «Ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» (1780). Ἀπέθανε τῷ 1781 ἐν Μπράουνσβάιγκ. Ὁ Λέσσινγκ ἐμφανίζεται ὡς ὁ ἀρρενωπότερος χαρακτὴρ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας. Ἡ ζωή του δὲν ὑπῆρξε παρὰ διαρκὴς καὶ ἄκαμπτος ἀγών. Γνωρίζων «νὰ θαυμάζῃ μετ' ἀμφιβολίας καὶ ν' ἀμφιβάλλῃ μετὰ θαυμασμοῦ», ἤσκησεν ἀρνητικὴν καὶ δημιουργικὴν συνάμα κριτικὴν καὶ ἀπηλευθέρωσεν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς μιμήσεως τὴν γερμανικὴν ποίησιν, διανοίξας εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν τῆς αὐτοτελοῦς ἐθνικῆς ἐξελίξεως. Ἐβάδισε πάντοτε ὡς ἀληθινὸς μεταρρυθμιστής, ζητῶν νὰ ἐπιφέρῃ, ἄνευ ἐπαναστάσεων, βελτιώσεις εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ποίησιν. Ἡ ποιητική του ἰδιοφυΐα ἐξεδηλώθη πρὸ παντὸς εἰς τὸ δραματικὸν πεδίον. Ἄφθαστος ὑπῆρξεν εἰς τὴν περὶ ποιήσεως θεωρίαν καὶ τὴν κριτικήν. Παρὰ τὰς μεταρρυθμιστικάς, ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τάσεις, ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ καὶ τάς, ἐν τῇ θεολογίᾳ, τοιαύτας. Τὴν κριτικὴν ἔρευναν, ὡς πρὸς τὰ ζητήματα τῆς πίστεως, ἐκήρυσσεν ὡς ἱερὸν δικαίωμα τῶν ἀνθρώπων. Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ Λεϊβνιτίου καὶ τοῦ Σπινόζα, ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ γνησία θρησκευτικότης εἶναι δυνατὴ καὶ ἄνευ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἐνεφανίζετο ὡς πολέμιος τῆς δογματικότητος, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὡς τύραννον καὶ καταστροφέα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Αἱ πρῶται κωμῳδίαι τοῦ Λέσσινγκ ἦσαν μᾶλλον γαλλικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ἐπρόδιδον ξένην τεχνικήν. Σὺν τῷ χρόνῳ, ὅμως ἐγκατέλειψε τὰς ἐλαφρότητας, αἵτινες διασκεδάζουν τὸ κοινόν, καὶ ἐπεδίωξε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν σκηνὴν δι' ἠθικοὺς σκοπούς. Ἡ «Μὶς Σάρα Σάμψων», ἥτις εἶναι ἡ πρώτη ἀστικὴ τραγῳδία τῆς Γερμανίας, σημαίνει τὴν ὁριστικὴν ρῆξιν πρὸς τὴν σχολὴν τοῦ Γκόττσετ, ἥτις ἐμιμεῖτο τὸ γαλλικὸν δρᾶμα. Ἐκ προθέσεως ὠνόμασε τὸ ἔργον τοῦτο «Ἀστικὴν τραγῳδίαν», διὰ νὰ τονίσῃ ὅτι αἱ τραγικαὶ συγκρούσεις δὲν εἶναι δυναταὶ μόνον εἰς τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἥρωας καὶ τὴν ἀπομεμακρυσμένην ἀρχαιότητα, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς χρόνους ἐπίσης τοῦ ποιητοῦ, εἰς τὸ ἄμεσον περιβάλλον του καὶ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους. Τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔγραψεν εἰς πεζὸν λόγον καὶ οὐχὶ εἰς στίχους, ἄνευ τῶν ὁποίων τότε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ νοηθῇ τραγῳδία, ἀποτελεῖ τὸν πρόδρομον τῶν μετέπειτα ἀριστουργημάτων του. Ἡ «Μίννα φὸν Μπάρνχελμ», παιχθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1767, εἶναι ἡ πρώτη ἐθνικὴ κωμῳδία τῶν Γερμανῶν. Ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῶν συγχρόνων γεγονότων καὶ ἡ σκηνὴ ἐκτυλίσσεται ἐν Βερολίνῳ. Τὸ κύριον πρόσωπον, ὁ ταγματάρχης Πελλχάιμ, παρουσιάζεται εἰλικρινής, γενναιόφρων, ἱπποτικός, ἀρνούμενος τὴν χεῖρα τῆς πλουσίας κληρονόμου Μίννας, μόνον ἐπειδὴ εἶναι πτωχός. Τὸ ὅλον ἔργον, τὸ ὁποῖον κινεῖται εἰς ἀτμοσφαῖραν πλήρη ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, διακρίνεται διὰ τὴν ἁπλότητα τῆς ὑποθέσεως, τὴν ζωηρότητα τῶν χαρακτήρων, τοὺς πλήρεις πνεύματος διαλόγους καὶ τὴν ἀριστοτεχνικὴν πλοκήν, ἥτις κρατεῖ ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον, ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς πέμπτης πράξεως. Ἡ «Αἰμιλία Γκαλόττι» εἶναι ἡ πρώτη κοινωνικὴ τραγῳδία τῆς γερμανικῆς φιλολογίας. Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἐστηρίχθη ὁ Λέσσινγκ ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς παραδόσεως περὶ τοῦ Βιργινίου, ὅστις διὰ νὰ σώσῃ τὴν κόρην του ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Κλαυδίου ἐφόνευσε ταύτην καὶ τοιουτοτρόπως προὐκάλεσε τὴν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίας. Ἡ τραγῳδία αὕτη διακρίνεται διὰ τὴν ἀρτιότητα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τὴν τελειότητα τῶν χαρακτήρων. Αἱ σκηναὶ συνδέονται λογικῶς πρὸς ἀλλήλας καὶ ἡ λύσις ἀκολουθεῖ ὡς ἀναγκαία συνέπεια ὅλων τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἔργου. Ἡ «Αἰμιλία Γκαλόττι» ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον διὰ τὰ μεγάλα κοινωνικὰ δράματα τῆς ἑπομένης γενεᾶς, ὅπως π. χ. διὰ τοὺς «Λῃστὰς» τοῦ Σίλλερ, κλπ. Τὸ ἔμπρον δρᾶμα «Νάθαν ὁ Σοφὸς» ὀφείλει τὴν γένεσίν του εἰς τὰς ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν προβλημάτων διαμάχας τοῦ Λέσσινγκ, ὅστις κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς ἀνεξιθρησκείας καὶ τῆς ἄνευ προκαταλήψεων ἀγάπης. Εἰς τὸν «Λαοκόοντα ἢ περὶ τῶν ὁρίων τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς ποιήσεως», προσπαθεῖ ὁ Λέσσινγκ νὰ καθορίσῃ τοὺς ἀληθεῖς χαρακτῆρας τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν καὶ τῆς ποιήσεως. Συμφωνῶν μετὰ τοῦ Βίνκελμανν, φρονεῖ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ τέχνη δὲν ἐκφράζει τὰ βίαια συναισθήματα τῆς ψυχῆς. Ἐνῷ ὅμως ὁ Βίνκελμανν παραδέχεται ὅτι ὁ Λαοκόων τοῦ περιφήμου συμπλέγματος δὲν φωνάζει, διότι ἡ κραυγὴ θὰ ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐκδηλοῦται εἰς τὰ ἔργα τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς, ὁ Λέσσινγκ, ἀντικρούων τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἥρωας τοῦ Ὁμήρου, οἱ ὁποῖοι, πληγωνόμενοι, ἐκβάλλουν πάντοτε κραυγάς, ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ καλλιτέχνης τοῦ Λαοκόοντος δὲν ὡδηγήθη ἀπὸ ἠθικήν τινα ἰδέαν, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν πλαστικῶν τεχνῶν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ὡραίου. Ὁ καλλιτέχνης, μὴ θέλων νὰ παρουσιάσῃ ἐν ὅλῃ της τῇ ἐντάσει τὴν φυσικὴν ὀδύνην, μετριάζει ταύτην καὶ φοβούμενος μήπως ἐμφανίσῃ δυσειδὲς τὸ πρόσωπον, μεταβάλλει τὴν κραυγὴν εἰς στεναγμόν. Ὁ Λαοκόων τοῦ Βιργιλίου κραυγάζει. Τοῦτο ὅμως συμβαίνει, ἐπειδὴ ἡ ποίησις ἀκολουθεῖ νόμους διαφόρους ἀπὸ ἐκείνους τῶν πλαστικῶν τεχνῶν. Ἐνῷ ὁ ποιητὴς ἀκολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν μιᾶς πράξεως εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς διαδοχικὰς στιγμάς, ὁ ζωγράφος καὶ ὁ γλύπτης δὲν δύνανται νὰ συλλάβουν παρὰ μίαν μόνην τοιαύτην. Τοιουτοτρόπως καταδεικνύει ὅτι ἡ ποίησις καὶ αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι κέκτηνται διάφορα μέσα καὶ μεθόδους καὶ ὅτι οἱ σύγχρονοί του ἀπατῶνται, ἑρμηνεύοντες κατὰ λέξιν τοὺς λόγους τοῦ Ὁρατίου: «ut pictura, poesis». Ὁ Ὅμηρος, διὰ τῆς μετατροπῆς τοῦ ἐνιαίου εἰς διαδοχικόν, ἐπιτελεῖ ἔργον ποιητοῦ καὶ οὐχὶ ζωγράφου. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου, ὁ Λέσσινγκ, καταφέρων τελειωτικὸν πλῆγμα κατὰ τῆς ψευδοῦς περιγραφικῆς ποιήσεως, καθορίζει τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀληθοῦς ποιήσεως. Ἐν τῇ «Ἀμβουργιανῇ δραματουργίᾳ» ὁμιλεῖ περὶ τῆς δραματικῆς τέχνης καὶ ἰδίως περὶ τῆς «Ποιητικῆς» τοῦ Ἀριστοτέλους, τῆς γαλλικῆς τραγῳδίας καὶ τῶν σχέσεων ταύτης πρὸς τὸν Σαίξπηρ καὶ τὸ ἀρχαῖον δρᾶμα. Ὑποστηρίζει ὅτι οἱ Γάλλοι δὲν κατενόησαν τὸν περὶ τῆς τραγῳδίας ὁρισμὸν τοῦ Ἀριστοτέλους. Καταπολεμῶν τὴν στενὴν ἑρμηνείαν τοῦ περὶ τῶν τριῶν ἑνοτήτων ἀριστοτελικοῦ ἀφορισμοῦ, προσεπάθησε νὰ δώσῃ τὸν τύπον νέου τραγικοῦ δράματος, μὲ ὁδηγοὺς τοὺς Ἕλληνας, τὸν Σαίξπηρ, τὸν Κάλδερον κλπ.

Ἡ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Λέσσινγκ, τῆς ὁποίας ὁ πρῶτος τόμος ἐδημοσιεύθη τῷ 1771, ἐσυνεχίσθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, μετὰ τὸν θάνατόν του (1771—1794, 30 τ.). Ἐπηκολούθησεν ἡ ὑπὸ τοῦ Σίνκ, μετὰ βιογραφίας (1825—1826, 30 τ.), ἡ τῶν «Ἁπάντων» ὑπὸ τοῦ Λάχμαν (1838—1840, 13 τ.) καὶ ὑπὸ τοῦ Μούνκερ (1886—1904, τ. 1—17 καὶ τ. 19, περιλαμβάνων καὶ τὰς ἐπιστολάς). Σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ ἔκδοσις Χέμπελ (1868—1879, 20 μέρη) καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἡ τοῦ Βιτκόβσκι (1911, 7 τ.) καὶ ἡ πληρεστέρα ὑπὸ τοῦ Πέτερσεν καὶ φὸν Ὀλσχάουζεν (1925, 25 τ.). Ὁ Μπορνμύλλερ ἐξέδωκεν ἐκλογὴν τῶν ἔργων του (1884, 5 τ.) καὶ ὁ Χέττνερ τῶν τριῶν κυρίων δραματικῶν ποιημάτων, μετ' εἰσαγωγῆς (1869). Ἡ ἀλληλογραφία του ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ρέτλιχ (1884), ὑπὸ τοῦ Μούνκερ, εἰς τὴν ἀνωτέρω μεγάλην ἔκδοσιν, καὶ ὑπὸ τοῦ Σαῖνε, ἡ μετὰ τῆς συζύγου του (β' ἔκδ 1886). Τὰς μεταφράσεις του ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τοῦ Βολταίρου καὶ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου ἐδημοσίευσεν ὁ Σμίτ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθη τῷ 1850 ὑπὸ ἀνωνύμου ἡ «Αἰμιλία Γαλόττη» καὶ ἐδιδάχθη ἀπὸ σκηνῆς, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς. Τῷ 1879 ὁ Ἄγγελος Βλάχος μετέφρασε «Νάθαν τὸν σοφόν», ἡ δὲ μετάφρασίς του αὕτη ἐβραβεύθη εἰς τὸν Οἰκονόμειον δραματικὸν ἀγῶνα Τὸ αὐτὸ ἔργον μετέφρασε καὶ ὁ Θ. Ἀφεντούλης. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ μετεφράσθη ὁ «Λαοκόων» ὑπὸ τοῦ Ἀρ. Προβελεγγίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Erich Schmidt*, Lessing Geschichte seines Lebens und seiner Schriften (1884 μέχρι 1892, 2 τ.).—*Fr. Schlegel*, Lessings geist aus seinen Schrifteu (1804, 3 τ.) — *Kuno Fischer*, Lessing als Reformator der deutchen Literatur (1881, 2 τ.). — *Cherbuliez*, Études de littérature et d'art (Paris 1873). — *Grucker*, Histoire des doctrines littéraires et esthétiques en Allemagne, τ. 2 : Lessing (Nancy 1896).—*Hebler*, Lessing-Studien (1862).—*R. Mayr*, Beiträge zur Beurteilung Lessings (1880). — *Ritter*, Lessings philosophische u. religiose Grundsätze (1847).—*Spicker*, Lessings Weltanschanung (1883).—*Wundt*, Lessing u. die kritische Methode (εἰς τὰ «Essays» 188).—*K. Schwarz*, Lessing als Theologe (1851).—*Reinkens*, essing über Toleranz (1883). —*Sell*, Die Religion unserer Klassiker (1904).— *Kont*, Lessing archéologue (Paris 1894) — *Crouslé*, Lessing et le goût français en Allemagne.—*Belling* Die Metrik Lessings (1887). — *Kalischer*, Lessing als Musikästhetiken (1889). — *Monckeberg*, Lessing als Freimaurer (1880). — *Braun*, Lessing im Urteile seiner Zeitgenosseu (1884 — 1897, 3 τ.). — *Borinski*, Lessing (1900, 2 τ.). -- *Kettner*, Lessings Dramen im Lichte ihrer u. unserer Zeit (1904).—*Schrempf*, Lessing als Philosoph (1906). — *Bohtlingk*, Lessing und Shakespeare (1909).— *Wernle*, Lessing und das Christentum (1912. —*Fittbogen*, Die Religion Lessings (1923). Γ.Ε. ΚΥΡΙΑΚΗΣ

— **Λέσσινγκ** (Lessing), ***Θεόδωρος***. Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Ἀννοβέρῳ (1872). Ἀφοῦ ἐσπούδασε ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν, ἐξετέλεσε διαφόρους περιοδείας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐδίδασκε, ἔδιδε διαλέξεις, εἰργάζετο ὡς δημοσιογράφος, ἐδημοσίευε κριτικὰς κλπ. Τῷ 1904 ὠργάνωσεν ἐν Δρέσδῃ σειρὰν μαθημάτων πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἐργατῶν. Προσχωρήσας εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν δημοκρατικὸν κόμμα, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων, τῆς εἰρηνικῆς συνεννοήσεως τῶν λαῶν, τῆς ἁπλοποιήσεως τῆς ἀμφιέσεως κλπ. Τῷ 1925 προὐκάλεσε τὴν ἐναντίον του μῆνιν τῆς φοιτητικῆς νεολαίας, ἕνεκα δημοσιεύματός του περὶ τοῦ Χίντενμπουργκ. Κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Σοπεγχάουερ-Βάγνερ-Νῖτσε» (1908), «Πνευματικὴ κατάπτωσις τοῦ κόσμου» (Εὐρώπη καὶ Ἀσία, 1916, δ' ἔκδ. 1924), «Ἡ ἱστορία, ὡς ἐπιστήμη τοῦ δίδειν νόημα εἰς τὸ μὴ ἔχον νόημα» (1919, 4η ἔκδ. 1927), «Ἀρχαὶ τῆς χαρακτηρολογίας» (1925). Γ. Ε. Κ.

— **Λέσσινγκ** (Lessing), ***Κάρολος - Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1808 — 1880). Ὑπῆρξε διευθυντὴς τῆς πινακοθήκης τῆς Καρλσρούης, εἰργάσθη δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ ἱστορικῶν θεμάτων. Ἐπὶ πλέον ἐξετέλεσε καὶ ἀξιοσημειώτους τοπιογραφίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου τοῦ Δ'», «Ἡ ἐπάνοδος τοῦ ἱππότου», «Ὁ Huss πρὸ τῆς πυρᾶς», «Ὁ Huss ἐν Κωνσταντίᾳ», «Μοναχὸς προσευχόμενος ἐπὶ τοῦ φερέτρου Ἑρρίκου τοῦ Δ'», «Ἡ πρωΐα», «Αἱ ὄχθαι τοῦ Ρήνου», «Ἐλβετικὸν τοπίον». Παρὰ ταῦτα ὁ Λέσσινγκ ἐξειργάσθη καί τινας, ἱκανῶς ἐνδιαφερούσας, χαλκογραφίας. Ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἦτο εἰς ἄκρον εὐσυγκίνητος καὶ ἐξαιρέτως ἐπιτήδειος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν θεμάτων του· ὁ τρόπος ὅμως, καθ' ὃν ἐπραγματοποίει τὰς ἐμπνεύσεις του, δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένος σοβαρῶν μειονεκτημάτων. Ι. Μ. Π.

Λεστὰν *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Φαρασινὸν* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λεστενίτσα *[Γεωγρ.]*. Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ ἐν τῇ Ἠλείᾳ, ὃν διέρχεται ἡ μεταξὺ Πύργου καὶ Ὀλυμπίας σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀμέσως μετὰ τὸν σταθμὸν Κουκουρᾶ. Πάλαι ἐκαλεῖτο *Ἐνιπεὺς* (βλ. λ.). Ι. Σ. Σ.

Λέστενον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Τρικκάλων χωρίου *Διπόταμον* (βλ. λ.). Χ.Δ.

Λέστερ (Leicester) *[Γεωγρ.]* βλ. *Λέϊτσεστερ*.

Λέστερ (Leicester), ***Ροβέρτος - Ντώντλεϋ κόμης*** — βλ. λ. *Ντώντλεϋ*.

Λεστζίνσκυ (Leczinsky ἢ Leszczynski). Μεγάλη πολωνικὴ οἰκογένεια, τσεχικῆς καταγωγῆς. Διασημότερα αὐτῆς μέλη ὑπῆρξαν οἱ: *Ραφαήλ*, κόμης τοῦ Leszno, παλατῖνος τοῦ Brest (τῆς Κουγιαβίας), ἐξ τῶν κυριωτέρων ὁπαδῶν τῆς ὑπὸ τὸν Σιγισμόνδον-Αὔγουστον θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἀπέθανεν εἰς Βλάδιβα τῷ 1636.—*Ανδρέας*, ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Gniezno, διπλωμάτης καὶ ρήτωρ (1624—1658), φίλος τοῦ βασιλέως Λαδισλάου Δ' καὶ τοῦ Ἰωάννου Καζιμὶρ Συνώδευσε τὴν βασίλισσαν τῆς Γαλλίας Μαρίαν-Λουΐζαν κατὰ τὴν μετάβασίν της εἰς Παρισίους.—*Ραφαήλ*, κόμης τοῦ Leszno, ἔγγονος τοῦ προαναφερθέντος ὁμωνύμου του, ἀποθανὼν τῷ 1703 Εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ βασιλέως Στανισλάου. Ὑπῆρξε θησαυροφύλαξ τοῦ βασιλείου καὶ στρατηγὸς τῆς Μεγάλης Πολωνίας, συγγραφεὺς δὲ τοῦ ἱστορικοῦ ἔπους «Chocim» (1673).—*Βογουσλάβος*, ὑποθησαυροφύλαξ καὶ ὑποκαγκελλάριος τοῦ πολωνικοῦ στέμματος, εἷς δὲ τῶν μεγαλυτέρων Πολωνῶν ῥητόρων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος.—*Στανίσλαος*, βασιλεὺς τῆς Πολω-

Digitized by Google

νίας, δοὺξ τῆς Λωραίνης (βλ. λ. *Στανίσλαος Α'*).— *Μαρία-Λουΐζα*, θυγάτηρ τοῦ προηγουμένου, βασίλισσα τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Μαρία* Λεστζίνσκα». —ω

λεστιβαρίτης (ὁ) (Lestiwarit) *[Πετρογραφ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς τῆς οἰκογενείας τῶν ἀπλιτῶν. Χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς μεγάλης περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς χαλαζίαν καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖται ἀντίστοιχον τῶν ἀλκαλιούχων ἀπλιτῶν. Ἐκ τῶν ἐγχρόων συστατικῶν περιέχει αἰγιρίνην καὶ ἀρφβεδσονίτην, μετέχουν δὲ εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ καὶ ὁ τιτανίτης, εὐδιαλύτης καὶ ὁ φθορίτης ὡς ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικά. Εἶναι κοκκώδης καὶ ἔχει χρῶμα λευκὸν ἕως ἀνοικτότεφρον. Παρετηρήθη τὸ πρῶτον παρὰ τὸ Lestiware ἐπὶ τῆς χερσονήσου Kola μετὰ ἐλαιολιθικοῦ συηνίτου, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, ἀπαντᾷ δὲ πρὸς τούτοις καὶ μετὰ ἀλκαλιούχου γρανίτου παρὰ τὸ Gloucester, ἐντὸς γνευσίων ἐν Ῥίῳ Ἰανείρῳ κ. ἄ. Γ. Β.

Λεστὸκ (Lestocq), ***Ἰωάννης-Ἑρμᾶννος***. *κόμις* —. Γάλλος χειρουργὸς (1692—1767). Τῷ 1713 μεταβὰς εἰς Ρωσίαν πρὸς ἀναζήτησιν τύχης, προσελήφθη ὡς χειρουργὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Μετά τινας μῆνας ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν καὶ ἐξωρίσθη. Τῷ 1725 Αἰκατερίνη ἡ Α' τὸν ἀνεκάλεσεν ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ τὸν διώρισεν ἰατρὸγ τῆς κόρης της Ἐλισάβετ. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Λεστὸκ ἐπὶ τῆς πριγκιπίσσης ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ παρορμηθῇ αὕτη πρὸς σφετερισμὸν τοῦ θρόνου ἐπὶ βλάβῃ τοῦ 15μήνου Ἰβὰν τοῦ ΣΤ'. Τὸ πραξικόπημα ἔλαβε χώραν τὴν 25ην Νοεμβρίου 1741 καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἔθεσε τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της. Ὁ Λεστὸκ ἔσχεν ὡς ἀνταμοιβὴν διαφόρους τίτλους, γενναίαν ἐπιχορήγησιν καὶ τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τῆς Ἁγίας αὐτοκρατορίας. Ἀλλ' ἡ εὐδαιμονία του δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν· κατηγορήθη ὑπὸ τῶν μεγιστάνων ὡς συνωμοτῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰβὰν τοῦ ΣΤ', ὑπεβλήθη εἰς βασανιστήρια, δημευθείσης καὶ τῆς περιουσίας του, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Σιβηρίαν. Πέτρος ὁ Γ', ἅμα τῇ ἀναρρήσει του, τῷ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἡ Αἰκατερίνη Β' παρέσχεν εἰς αὐτὸν πρόσοδόν τινα. Ο. Ρ.

Λεστορίδης *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν ἐκ Δουλιχίου 57 μνηστήρων τῆς Πηνελόπης, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως. Α. Θ. Σ.

Λεστριγόνες *[Μυθολ.]*· βλ. λ. *Λαιστρυγόνες*.

Λεστσίνσκα (Leczinska, ἢ Leszczynska), ***Μαρία***. Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Μαρία* Λεστσίνσκα).

Λεσυὲρ (Lesueur). ***Δανιήλ***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τῆς *Ἰωάννας Λοαζὼ* (Loiseau), βραδύτερον κυρίας *Λαπὼζ* (Lapauze), Γαλλίδος ποιητρίας καὶ μυθιστοριογράφου, γεννηθείσης τῷ 1860 καὶ ἀποθανούσης τῷ 1912. Συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας, ὅπου ἐδημοσίευσε φιλολογικὰς κριτικάς. Ἐξέδωκε τόμον ποιημάτων περιλαμβάνοντα τὰς ἑξῆς σειράς: «Visions divines», «Visions antiques», «Sonnets philosophiques» καὶ «Sursum corda!». Ἔγραψε πλῆθος μυθιστορημάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τά: «Marcelle», Névrosée», «Une vie tragique», «Passion Slave», «Justice de femme», «A force d' aimer», «Lèvres closes», «Au delà de l'amour», «L'honneur d'une femme», «Le coeur chemine» καὶ τὰς μεγάλας διτόμους ἀφηγήσεις «Mortel secret», «Calvaire de femme», «Lointaine revanche», καὶ «Masque d' Amour», ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήγαγεν ὁμώνυμον πεντάπρακτον δρᾶμα, δοθὲν ὑπὸ τοῦ θεάτρου Sarah-Bernhardt τῷ 1905. Ἐπίσης ἐδημοσίευσε σύντομον μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ γυναικεία ἐξέλιξις», καθὼς καὶ μετάφρασιν τῶν ποιημάτων τοῦ λόρδου Βύρωνος εἰς τρεῖς τόμους. Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐτίμησεν αὐτὴν διὰ τοῦ βραβείου Vitet.

Δανιὴλ Λεσυέρ.
(Ψευδώνυμον τῆς Ἰωάννας Λοαζώ).

—**Λὲ Συὲρ** (Le Sueur), ***Εὐστάθιος***. Γάλλος ζωγράφος. Ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τῷ 1616 ἐκ πατρὸς πτωχοῦ ἐργάτου. Εἰς ἡλικίαν δεκαπέντε ἐτῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σίμωνος Βουέ, ὅστις διαγνώσας ὅτι ἐντὸς μικροῦ χρόνου θὰ τῷ ἀπέβαινε πολύτιμος ἡ συνεργασία του, ἐδέχθη νὰ τὸν διδάξῃ ἄνευ ἀμοιβῆς. Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Βουὲ ὁ Λὲ Συὲρ συνεδέθη μετὰ τοῦ μαθητευομένου ἐπίσης Λὲ Μπρέν. Οὐδόλως ὑπολειπόμενος τούτου εἰς καλλιτεχνικὰ χαρίσματα ὁ Λὲ Συέρ, δὲν ἠδυνήθη ὅμως οὔτε δόξαν οὔτε πλοῦτον ν' ἀποκτήσῃ. Δειλὸς ἐκ φύσεως, ἔζησε βίον πολύπονον. Περιωρίσθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀντιγράφων τῶν συνθέσεων τῶν μεγάλων Ἰταλῶν διδασκάλων, τὰ ὁποῖα περιήρχοντο εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ τῶν πινάκων, ὅσοι ἀπέκειντο ἐν Παρισίοις. Τὰ πρῶτά του ἔργα φαίνονται συντεθειμένα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τέχνης τοῦ Βουέ. Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως ὁ Λὲ Συὲρ ν' ἀναπτύξῃ αὐτονόμως τὰς ἰδίας του δυνάμεις καὶ νὰ ἐργασθῇ κατὰ τρόπον προσιδιάζοντα εἰς τὸ τάλαντόν του. Σήμερον τάσσεται μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων ἀνανεωτῶν τῆς γαλλικῆς τέχνης, θεωρεῖται δ' ὡς ὁ μεγαλύτερος Γάλλος ζωγράφος μετὰ τὸν Νικόλαον Πουσσέν, μολονότι τινὲς νομίζουν ὅτι ἐμιμήθη εἰς ἱκανὸν βαθμὸν τὸν Ραφαήλ. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι αὐτὴ αὕτη ἡ ψυχοσύνθεσις τοῦ Λὲ Συὲρ παρουσιάζει σπουδαίας ἀναλογίας πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ραφαήλ, παρ' ὅλον ὅτι, φυσικά, δὲν δύναται νὰ φθάσῃ τὴν ἄπειρον λεπτότητα καὶ τὸ ἀκαταμέτρητον θέλγητρον ἐκείνου. Πιστὸς κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς προτιμήσεις τῶν χρόνων του, ἐξειργάσθη ὁ Λὲ Συὲρ θέματα μυθολογικὰ καὶ θρησκευτικά, χωρὶς νὰ παραμελήσῃ καὶ τὴν ἀπεικόνισιν χαρακτηριστικῶν τινων σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἡ ἔμπνευσίς του εἶναι ἁβροτάτη, ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν ταξιθετεῖ τὰ σύνολα, ἀποδίδει τὴν ἔκφρασιν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, φωτίζει καὶ χρωματίζει τοὺς πίνακάς του, ἀποπνέει λεπτότητα, ἥτις, μολονότι ὑπό τινων θεωρεῖται ὁπωσδήποτε ξηρὰ καὶ ἐν μέρει συμβατική, δὲν παύει νὰ εἶναι ἄκρως ἐνδιαφέρουσα. Εἰς τοὺς πίνακάς του: «Ἡ Ἀποκαθήλωσις» καὶ «Ἡ ἐμφάνισις τῆς ἁγίας Σχολαστικῆς εἰς τὸν ἅγιον Βενέδικτον», ὅσον καὶ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν λοιπῶν ἔργων του, ὁ Λὲ Συὲρ ἀπεκάλυψε θησαυροὺς καλωσύνης καὶ τρυφερότητος. Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ παραγωγὴ τοῦ Λὲ Συὲρ ἀπόκειται εἰς τὸ Λοῦβρον. Πλὴν τῶν προμνημονευθέντων πινάκων του, σημειοῦμεν ἐνταῦθα τοὺς 22 πίνακας, ἐν οἷς ἐξιστορεῖ τὸν βίον τοῦ ἁγίου Μπροῦνο, τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Τωβίου», τὴν «Ἀφροδίτην παρουσιάζουσαν τὸν Ἔρωτα εἰς τὸν Δία», τὴν «Φιλικὴν συγκέντρωσιν», τὸν «Ἔρωτα δεχόμενον τὸν θαυμασμὸν τῆς Ἥρας, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἑρμοῦ», «Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν Ἐφέσῳ», τὴν «Ἐμφάνισιν τῆς Παρθένου πρὸ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου», τὰς Μούσας «Μελπομένην, Ἐρατὼ καὶ Πολύμνιαν», τὸν «Ἰησοῦν εὐλογοῦντα τὴν Μαγδαληνὴν» κλπ. Ι. Μ. Π.

Εὐστάθιος Λὲ Συέρ.

—**Λεσυὲρ** (Lesueur), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Κικέρων***. Γάλλος ἀρχιτέκτων (1794—1883). Τυχὼν τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης τῷ 1819, ἀνεχώρησεν εἰς Ἰταλίαν, ἐξ ἧς μετὰ τριετίαν ἀπέστειλεν εἰς Παρισίους ἀξιολογωτάτην μελέτην περὶ τῆς Οὐλπιανῆς βασιλικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1828 μέχρι τοῦ 1830 διηύθυνε τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ τῶν Βιγκεννῶν, τῷ δὲ 1840 ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Godde τὴν ἐπέκτασιν τοῦ δημαρχιακοῦ μεγάρου τῶν Παρισίων. Τῷ 1847 ὠνομάσθη μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν, τῷ δὲ 1852 ἀνέλαβε τὴν θέσιν καθηγητοῦ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν τῇ σχολῇ τῶν καλῶν τεχνῶν. Ἐδημοσίευσεν: «Ἐκλεκταὶ ἀπόψεις τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς Ρώμης» (1827), «Ἰταλικὴ ἀρχιτεκτονική» (1829), «Χρονολογία τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου» (1848), «Ἡ Οὐλπιανὴ βασιλική» (1878), «Ἱστορία καὶ θεωρία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς» (1878). Ι. Μ. Π.

—**Λὲ Συὲρ** (Le Sueur), ***Ἰωάννης-Φραγκῖσκος***. Διακεκριμένος Γάλλος συνθέτης (1760—1837), οὗτινος ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς γαλλικῆς μουσικῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπῆρξε λίαν ἔκδηλος. Ἑπταετὴς προσελαμβάνετο εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν χορὸν τοῦ Ἀμπεβὶλ καὶ ὀλίγους μῆνας ἀργότερον εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Ἀμιέννης, ἔνθα καὶ συνεπλήρωσε τὰς μουσικὰς σπουδάς του, ἐνῷ ἐκ παραλλήλου παρηκολούθει τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Τῷ 1779 διέκοψε τὰς σπουδάς του, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς μουσικῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Σεέζ, θέσιν ἣν καὶ ἀντήλλασσε μετ' ὀλίγον μὲ τὴν τοῦ ὑποδιευθυντοῦ τῆς μουσικῆς τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγ. Ἀθῴων τῶν Παρισίων, τῆς ὁποίας ὁ πρῶτος διευθυντὴς καὶ δεινὸς θεωρητικός, ἀββᾶς Ρόζ, ὑπῆρξε δι' αὐτὸν μέγας διδάσκαλος καὶ σύμβουλος εἰς τὴν τέχνην. Τῷ 1781 ὁ Λὲ Συὲρ ὠνομάσθη μουσικὸς διευθυντὴς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ντιζόν, εἶτα τοῦ τῆς Μάν, τῆς Τοὺρ καὶ ἐν τέλει, τῷ 1784, ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους, ἵνα ἐκτελέσῃ θρησκευτικήν τινα σύνθεσίν του γραφεῖσαν ἐπὶ ᾠδῆς τοῦ Ρουσσώ. Ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τοῦ Γκοσσέκ, τοῦ Φιλιντὸρ καὶ τοῦ Γκρετρύ, ὁ Λὲ Συὲρ ἀνέλαβεν ἐκ νέου τὴν διεύθυνσιν τῆς μουσικῆς τῶν Ἁγ. Ἀθώων, τῷ δὲ 1786 τὴν τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων. Τότε ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὰ σχέδιά του περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς διὰ τῆς προσλήψεως μεγάλης ὀρχήστρας εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῶν Παρισίων, διὰ τῆς συνενώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ἐκτελέσεως μεγάλων θρησκευτικῶν συναυλιῶν. Συκοφαντηθεὶς ὅτι διαστρέφει τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ ὅτι μετέβαλεν εἰς θέατρον τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Λὲ Συὲρ ἀπήντησε διὰ τῆς διατριβῆς του περὶ «Θρησκευτικῆς μουσικῆς» (1787), ὀλίγον δὲ ἀργότερον διὰ τοῦ πονήματος «Ἔκθεσις περὶ μουσικῆς περιγραφικῆς καὶ εἰδικῆς δι' ἑκάστην τελετήν». Τῆς θέσεώς του γενομένης δυσκόλου ἀπέναντι τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὁ Λὲ Συὲρ ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐξοχήν. Ἐκεῖ ἤρχισε νὰ ἀσχολῆται, διὰ πρώτην φοράν, μὲ τὴν σύνθεσιν δραματικῆς μουσικῆς, οὐδόλως ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἥτις εἶχεν ἤδη ἐκσπάσει. Τῷ 1792 εἰσέρχεται ἐκ νέου εἰς τὴν ἐνεργὸν δρᾶσιν καὶ ἀναβιβάζει εἰς τὸ θέατρον Φεϋντὼ τὸ «Σπήλαιον», τῷ 1794 τὸν «Παῦλον καὶ Βιργιλίαν», τῷ 1796 τὸν «Τηλέμαχον». Ἱδρυθέντος τῷ 1795 τοῦ Ὠδείου τῶν Παρισίων, ὁ Λὲ Συέρ, μετὰ τῶν Γκοσσέκ, Μεΰλ, Γκρετρὺ καὶ Κερουμπίνι, ὠνομάσθη ἔφορος καὶ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς σπουδῶν. Ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν μὲ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μελοδράματος ἀπελύθη τοῦ Ὠδείου· τότε διῆλθε κρίσιμον περίοδον, μέχρις οὗ, τυχὼν τῆς εὐνοίας τοῦ Ναπολέοντος, εἶδεν ἀναβιβαζόμενον, τῷ 1804, εἰς τὸ Μελόδραμα τῶν Παρισίων τὸ ὡραιότερόν του ἔργον «Ὀσσιανὸς ἢ οἱ Βάρδοι». Ἐπηκολούθησαν: «Ὁ Θρίαμβος τοῦ Τραϊανοῦ» (1807), «Ὁ Θάνατος τοῦ Ἀδὰμ» (1809). Τὸ τελευταῖον μελόδραμά του «Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Βαβυλῶνα», περατωθὲν τῷ 1823, οὐδέποτε παρεστάθη. Ὁ Λὲ Συὲρ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ὀνομασθῆ διευθυντὴς ὀρχήστρας τοῦ Μελοδράματος, συνθέτης τοῦ παρεκκλησίου τῆς αὐλῆς καὶ καθηγητὴς τῆς συνθέσεως ἐν τῷ Ὠδείῳ. Τῷ 1815 εἶχεν ἤδη ἐκλεγῆ μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων δραματικῶν ἔργων, ὁ ΛὲΣυὲρ ἔγραψε: 33 λειτουργίας· τὰ ὀρατόρια: «Δεβώρα», «Ραχήλ», «Ροὺθ καὶ Νοεμί», «Ροὺθ καὶ Βοόζ»· 3 «Te Deum»· 2 πάθη μοτέττα, «Stabat Mater», πλείστας συμφωνίας διὰ χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν, διὰ τὰς αὐτοκρατορικὰς ἑορτὰς κλπ. Τοῦ Λὲ Συὲρ εἶναι ἐπίσης οἱ ὕμνοι τῆς Ἐπαναστάσεως: «Τραγοῦδι τῶν θριάμβων τῆς Δημοκρατίας», «Ὁ Ὕμνος τῆς 9ης Θερμιδώρ», «Ὁ Ἐθνικὸς Ὕμνος διὰ τὴν 21 Ἰανουαρίου», «Ὁ διθυραμβικὸς ὕμνος» κλπ. Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων του καταλέγονται «Σημειώσεις περὶ τῆς μελοποιίας, τῆς ρυθμοποιίας καὶ τῶν μεγάλων χαρακτήρων τῆς ἀρχαίας μουσικῆς», βιογραφικαὶ σημειώσεις ἐπὶ τοῦ Πατζιέλλο κλ. Ὁ Λὲ Συὲρ ὑπῆρξεν εἷς τῶν προδρόμων τῆς συγχρόνου γαλλικῆς τέχνης· προάγγελος τοῦ Μπερλιόζ, ὅστις ἐχρημάτισε μαθητής του καὶ ὁ ὁποῖος πολλὰ τοῦ ὀφείλει, ἐγκαινίασε τὴν τέχνην τὴν βασιζομένην ἐπὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐκτελεστῶν καὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς συνδυασμοῦ τεραστίων χορῶν καὶ ὀρχήστρας, ὧν τὰ πρότυπα πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν, δύο αἰῶνας πρίν, εἰς τὰς «Ἱερὰς συμφωνίας» τοῦ Ἰω. Γκαμπριέλι. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Ἰωάννης Λὲ Συέρ.

Λέσυρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἠδητανῶν, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἰδουβέδα (νῦν Ἰβηρικὰ ὄρη) καὶ διαρρέων τὴν πόλιν Λέσυρα, ἐκβάλλει εἰς τὸ Βαλεαρικὸν πέλαγος. Σήμερον καλεῖται *Μιγιαρὲς* (Mijarès). Α. Θ. Σ.

Λεσχανόριος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα μηνὸς ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης, ἐν Μελιταίᾳ τῆς Φθιώτιδος καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν σημερινὸν Φεβρουάριον καὶ τὸν δελφικὸν Βύσιον. Ἡ ὀνομασία αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος Λεσχανορίου.

λεσχενωλτία (ἡ) (Leshenaultia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γουδενοβειοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας, θάμνους ἢ φρύγανα ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας, ὧν τινα κοσμητικά. Ἐκ τῶν 15 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερα εἶναι: *λεσχενωλτία ἡ δίλοβος* (Leshenaultia diloba). *λεσχενωλτία ἡ εὔμορφος* (Leshenaultia formosa) καὶ *λεσχενωλτία ἡ χλωρανθὴς* (Leshenaultia chloranta. Δ. Ν. Π.

λέσχη (ἡ)· κέντρον συναθροίσεως πολλῶν προσώπων, εἴτε πρὸς ψυχαγωγίαν, εἴτε πρὸς ἀνταλλαγὴν γνωμῶν καὶ συνεργασίαν ἐπὶ ὡρισμένου κοινοῦ σκοποῦ: «στρατιωτικὴ λέσχη», «λέσχη ἐπιστημόνων», «λέσχη αὐτοκινητιστῶν» κλπ. || τὸ σύνολον μιᾶς ὁμάδος διατηρούσης τοιαύτην λέσχην: «εἶμαι μέλος τῆς λέσχης περιηγήσεων» || εἰδικώτερον, πᾶν κέντρον χαρτοπαιξίας: «ὅσα βγάζει τὰ χάνει σ' τὶς λέσχες».

Digitized by Google

— [*Ἀρχ.*] *Λέσχας* ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι δημοσίους τινὰς τόπους, ὅπου ἐκάθηντο καὶ ἐφλυάρουν οἱ ἀργόσχολοι, εὕρισκον δὲ ἄσυλον καὶ οἱ πτωχοί. Κατὰ τοὺς λεξικογράφους, ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ λέγω, διὸ καὶ *λέσχη* σημαίνει, κατ' αὐτούς, πολλὴν φλυαρίαν καὶ ὁμιλίαν. Κατὰ τὸν Pott ὅμως ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ λέχος, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὴν νεκρικὴν κλίνην, καὶ τοῦτο διότι, οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ θάπτωσι τοὺς νεκρούς των ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ παρὰ τὴν ἑστίαν, νὰ συσκέπτωνται δὲ περὶ τῶν κοινῶν τοῦ γένους συναθροιζόμενοι πέριξ τῶν τάφων. Μετὰ τὴν ἐπικρατήσασαν συνήθειαν νὰ θάπτωνται οἱ νεκροὶ εἰς νεκροπόλεις, τὸ ὄνομα λέσχη ἐσήμαινε τὸ ὑπόστεγον μέρος πλησίον τῶν νεκροπόλεων, ὅπου συνηθροίζοντο ὡσαύτως οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὸν νεκρὸν γένος. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ Πρόκλου, ἀναφέροντος ὅτι εἰς Ἀθήνας ὑπῆρχον 360 λέσχαι, ὅσα δηλαδὴ καὶ τὰ γένη τῆς πόλεως. Ὡς προστάτης θεὸς τοιούτων οἰκογενειακῶν συναθροίσεων ἐν λέσχαις ἦτο ὁ δελφικὸς Ἀπόλλων ὁ *Λεσχηνόριος*. Ἤδη ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου αἱ λέσχαι ἐθεωροῦντο ὡς τόποι φλυαρίας καὶ ῥαστώνης. Τὸ σχέδιον τῆς λέσχης ὡς δημοσίου τόπου δὲν καθορίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Αἱ ἀνασκαφαὶ ὅμως τῶν Δελφῶν καὶ ἡ εὑρεθεῖσα ἐκεῖ λέσχη τῶν Κνιδίων ἀπέδειξαν ἀδιστάκτως ὅτι ἦτο οἴκημα κλειστόν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰς λέσχας ἔκτιζον μὲ τὴν εἴσοδον πρὸς ἀνατολάς, ὥστε νὰ εἶναι θερμαὶ καὶ νὰ ἀνταποκρίνωνται πρὸς τὸν προορισμόν των. Περὶ αὐτοῦ ὁμιλεῖ σαφῶς ὁ Παυσανίας, λέγων ὅτι αἱ λέσχαι ἦσαν αἴθουσαι, εἰς τὰς ὁποίας ἡ εἴσοδος ἦτο ἐλευθέρα εἰς πάντας καὶ διὰ τοῦτο τὰ τοιαῦτα οἰκήματα ἦσαν διὰ μὲν τοὺς πτωχοὺς ξενοδοχεῖα κατὰ τὴν νύκτα, διὰ δὲ τοὺς ὀκνηροὺς ἐντευκτήρια κατὰ τὴν ἡμέραν. Εἰς τὰς λέσχας, ἐν τούτοις, προσήρχοντο καὶ σοβαρώτατα πρόσωπα, ὅπως ἀναπαυθῶσιν ἐκ τῶν κόπων τῆς ἡμέρας καὶ συνδιαλεχθῶσιν, ἀκόμη δὲ καὶ φιλόσοφοι ἔφερον αὐτόθι τοὺς μαθητάς των. Ὁ Πλούταρχος, περιγράφων τὴν ἐν ταῖς λέσχαις ἐπικρατοῦσαν τάξιν, λέγει ὅτι οἱ συνδιαλεγόμενοι ἐκάθηντο ἐπὶ θρανίων, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον καὶ ὡς κλῖναι τῶν πτωχῶν. Κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐδίδοντο πιθανῶς καὶ δεῖπνα ἐν ταῖς λέσχαις, ἐξ οὗ καὶ ἡ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς σημασία τῆς λέξεως λέσχη ὡς σημαινούσης «τὰ κοινὰ δειπνητήρια». Ὡραῖον οἰκοδόμημα λέσχης ἀποτελεῖ ἡ ἐν *Δελφοῖς* (βλ. λ. τ. Θ' 32 α) λέσχη τῶν Κνιδίων. Β. Δ. Θ.

— [*Ἱστορ.*] Ἡ *λέσχη* εἶναι ἵδρυμα συλλογικόν, ἀποβλέπον εἰς σκοποὺς πολιτικούς, κοινωνικούς, καλλιτεχνικούς, φιλολογικούς, χαρτοπαικτικοὺς κ.τ.λ. Παλαιότερον ὁ Τζόνσον ὥριζε τὸ club, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἡ λέσχη, ὡς σύνοδον καλῶν συντρόφων, συναθροιζομένων ὑπό τινας ὅρους· καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς ἦτο τότε ἀκριβής. Μεταγενεστέρως, παρὰ τοῖς Ἄγγλοις, ἡ λέσχη εἶναι οἶκος μεγαλοπρεπής, διατηρούμενος ἐπ' ὀνόματι συνεταιρισμοῦ πλουσίων ἀτόμων, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ λέσχη πολιτική. Ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ αἱ μὴ πολιτικαὶ λέσχαι εἶναι ὅμιλοι προσώπων ἀποβλέποντες εἰς κοινὸν σκοπόν, ὡς τὸ «Τζόκυ-Κλόμπ». Ἐν στενοτέρᾳ σημασίᾳ εἶναι οἱ ἐπὶ τοσοῦτον δράσαντες ἄλλοτε πολιτικοὶ σύλλογοι. Αἱ περιφημότεραι δὲ τῶν πολιτικῶν λεσχῶν ὑπῆρξαν ἡ τῶν Ἰακωβίνων καὶ ἡ τῶν Κορδελιέρων. Ἀπὸ τὰς λέσχας ἦσαν ἀποκεκλεισμέναι αἱ γυναῖκες. Σήμερον λειτουργοῦσι λέσχαι γυναικῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποκλείονται οἱ ἄνδρες. Ὑφίστανται ὅμως καὶ λέσχαι κοιναὶ δι' ἀμφότερα τὰ φῦλα. Τὸ μέλος μιᾶς λέσχης, ἐν τῷ καταστήματι αὐτῆς, θεωρεῖται ὡς εὑρισκόμενον ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ οἴκῳ· ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην παραμένει κατ' ἀρέσκειαν, ἀσκεπὲς ἢ μή. Παρ' ἡμῖν εἶναι ὑποχρεωμένον ν' ἀποκαλύπτεται. Αἱ περισσότεραι τῶν συγχρόνων λεσχῶν εἶναι ἐν μέρει ἢ καὶ ἀποκλειστικῶς χαρτοπαικτικαί. Τ. Δ.

— [*Νομοθ.*]· βλ. λ. *χαρτοπαίγνιον*.

λεσχηνεία (ἡ)· τὸ λεσχηνεύειν, ἀδολεσχία, φλυαρία· || καθόλου, συνομιλία ἐλαφρά, ἄνευ σπουδαίας σημασίας.

λεσχηνεύω· φλυαρῶ, ἀδολεσχῶ· || ὁμιλῶ, συνομιλῶ τυχαίως, ἀστείως.

Λεσχηνόριος (ὁ) [*Ἀρχ.*]. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ προστάτου τῶν *λεσχῶν* (βλ. λ.), ἤτοι τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐπικοινωνίας.

Λέσχης. Ἐπικὸς ποιητὴς ἐκ Πύρρας τῆς Λέσβου. Ἤκμασε κατὰ τὴν Ζ' π. χ. ἑκατονταετηρίδα καὶ ἐποίησεν ἔπος ἐπιγραφόμενον «Μικρὰ Ἰλιάς», ἐν ᾧ ἀφηγεῖτο τὰ γεγονότα τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς περὶ τῶν ὅπλων τοῦ Ἀχιλλέως ἔριδος μέχρι τῆς ὑποδοχῆς τοῦ δουρείου ἵππου ὑπὸ τῶν Τρώων. Τὸ ἔργον ἀπετελεῖτο τοὐλάχιστον ἐκ βιβλίων ἕξ, ἤρχιζε δὲ διὰ τῶν στίχων:

Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὔπωλον,
ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοί, θεράποντες Ἄρηος.

Π. Π.

Λεσχίδης. Ἐπικὸς ποιητὴς τῶν ἀλεξανδρεωτικῶν χρόνων, συγγραφεὺς ἀπολεσθέντος ἱστορικοῦ ἔπους, τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τὸν βασιλέα Εὐμένη. Ν. Α.

Λετελλιὲ (Le Tellier). Γάλλος ὀργανωτὴς τοῦ στόλου τοῦ Μωχαμμὲτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναυαρίνου (βλ. *Τελλιέ*). Γ. Λ. Α.

— **Λετελλιὲ** (Le Tellier), ***Μιχαήλ***. Γάλλος πολιτικὸς (1603—1685). Κατέλαβε διάφορα ὑπουργικὰ ἀξιώματα καὶ τῷ 1643 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Μαζαρίνου ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀναδειχθεὶς ἐκ τῶν ἱκανωτέρων συνεργατῶν αὐτοῦ. Κατόπιν συνεδέθη μετὰ τοῦ Κολμπὲρ καὶ ἀπέβη ἐκ τῶν ἐμπίστων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν εἰς διαφόρους ἀποστολὰς καὶ τὸν μετεχειρίζετο ὡς μυστικοσύμβουλόν του. Μ. Δ. Β.

Λετζά(χ) [*Γεωγρ.*]. Ὀρεινὴ περιοχὴ ἐν τῇ Συρίᾳ, ἀποτελεσθεῖσα, ὡς πιστεύεται, ἐκ τῶν ποταμῶν λάβας, οἱ ὁποῖοι ἔρρευσαν εἰς παλαιοτέρας γεωλογικὰς περιόδους ἐκ τοῦ ὄρους Χαουρὰν (Χαβράν), ἐσβεσμένου ἡφαιστείου. Τὸ στρῶμα τῆς λάβας ἔχει πάχος 200 μέτρων, ὑπέστη δὲ κατὰ τὴν πῆξιν βαθείας ῥωγμὰς καὶ ῥυτιδώσεις, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ὄνομα τῆς ὅλης χώρας, *Τράχων* ἢ *Τραχωνῖτις*. Ν. Μ.

λετζιέρο (leggiero) [*Μουσ.*]. Μουσικὸς ἰταλικὸς ὅρος σημαίνων *ἐλαφρά*. Εἶναι ἰδιαίτερος τρόπος χρωματισμοῦ εἰς τὴν τέχνην τοῦ πιάνου, μεταξὺ τοῦ legato (=δεμένον παῖξιμον) καὶ τοῦ staccato (=διακεκομμένον). Ἐκτελεῖται δὲ ὁ χρωματισμὸς οὗτος κυρίως μὲ τὰ δάκτυλα, τὰ ὁποῖα ἐφάπτονται τῶν πλήκτρων χωρὶς νὰ βυθίζωνται μὲ ὅλον τὸ βάρος τοῦ βραχίονος ἐντὸς αὐτῶν.

Λετιὲρ (Lethière ἢ Letiers), ***Γουλιέλμος - Γκυγιὸν*** (Guillon), ἐπιλεγόμενος —. Γάλλος ζωγράφος (1760—1832). Ἐμαθήτευσεν ἐν Παρισίοις παρὰ τῷ Doyen, κατόπιν μεταβὰς εἰς Ῥώμην παρέμεινεν αὐτόθι ἐπὶ τετραετίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ἤρξατο ἐργαζόμενος ἐπὶ μυθολογικῶν καὶ ἱστορικῶν θεμάτων. «Ὁ θάνατος τῆς Βιργινίας», ἐκτεθεὶς τῷ 1795 εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν καὶ ἀποκείμενος νῦν εἰς τὸ Λοῦβρον, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἔργον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγένετο εὐρέως γνωστός. Μετὰ ταῦτα παρουσίασε: «Ὁ Βροῦτος καταδικάζων τοὺς υἱούς του εἰς θάνατον», «Ὁ Νέρων ἀπάγων τὴν Ἰουλίαν», «Ὁ θάνατος τοῦ Κάτωνος», «Ἡ θυσία τῆς Ἰφιγενείας», «Ὁ Αἰνείας καὶ ἡ Διδὼ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ θυέλλης», «Ὁ ἅγιος Λουδοβῖκος ἐπισκεπτόμενος πανωλόβλητον παρὰ τὴν Καρχηδόνα», «Ὁ Ῥῶμος καὶ ὁ Ῥωμύλος τρεφόμενοι ὑπὸ τῆς Λυκαίνης», «Ἡ Ἵδρυσις τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας ὑπὸ Φραγκίσκου τοῦ Α'», «Ἡ Ἀφροδίτη ἐπὶ τῶν κυμάτων», «Ἡ Μαγδαληνὴ εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», «Ὁ Ὅμηρος ᾄδων τὰ ἔπη του», «Ἀρχιμήδης», «Ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος», «Ὁ Κωνσταντῖνος νικῶν τὸν Μαξέντιον» κλπ. Ι. Μ. Π.

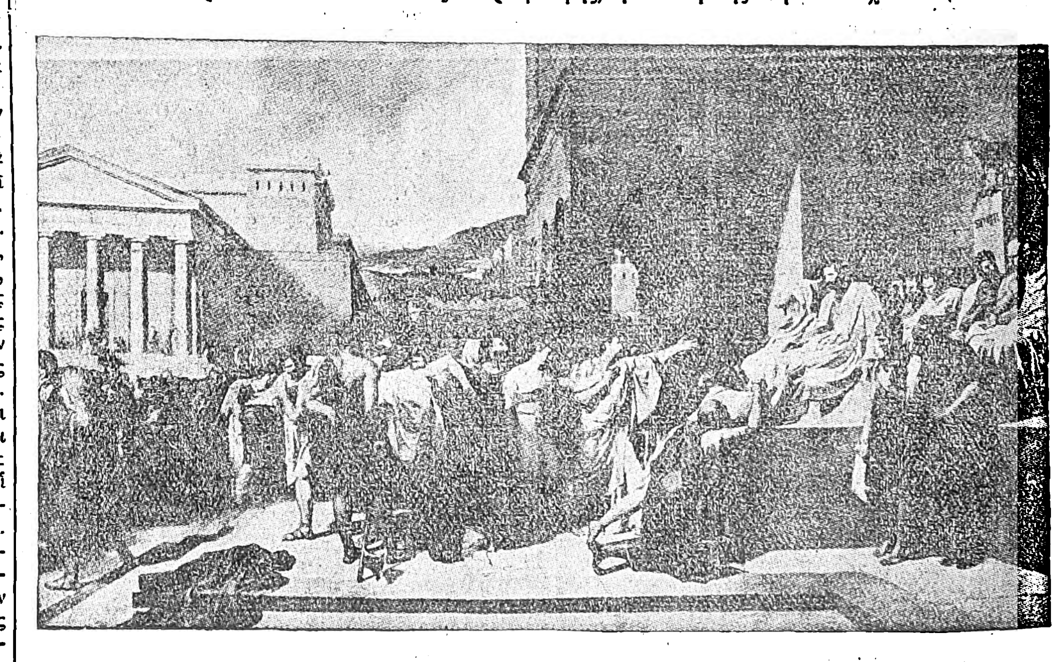

Γουλιέλμου Λετιέρ*: *Ὁ Βροῦτος καταδικάζων τοὺς υἱούς του εἰς θάνατον.

Λέτιμος [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κρήτης, ἄλλως *Θεοδοσιὰ* καὶ *Λίτινος* ὀνομαζόμενον. Σ. Ε. Λ.

Λετίτσεφ (Letitchef) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ῥωσίας ἐν Οὐκρανίᾳ. Κάτ. 900. Ἔχει ἐργοστάσια ζύθου καὶ κατεργασίας καπνοῦ. Μ. Δ. Β.

Λέτος (Letos ἢ Laetus), ***Ἰούλιος-Πομπώνιος***. Ἰταλὸς λόγιος καὶ ἀνθρωπιστὴς (1428—1498). Ἐσπούδασε λατινικὴν καὶ ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἐν Νεαπόλει καὶ ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ κολλεγίῳ, ἱδρύσας ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Ῥώμῃ καὶ φιλολογικὴν ἀκαδημίαν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐλάμβανον ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ ἀρχαῖα ὀνόματα καὶ ἐκαλοῦντο ἱερεῖς (sacerdotes), ὁ ἴδιος δὲ ὑπέρτατος ποντίφηξ (pontifex maximus). Ἡ ἀκαδημία αὕτη διελύθη ὑπὸ τοῦ πάπα Παύλου τοῦ Β' ὡς ἀντιθρησκευτική, τὰ πλεῖστα δὲ τῶν μελῶν της ἐφυλακίσθησαν. Ἀποφυλακισθείς, κατόπιν ἀποδείξεως τῆς ἀθῳότητός του, ἵδρυσε σχολὴν καλῶν τεχνῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδίδαξεν ἀρχαιολογίαν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ διδασκάλου του Λαυρεντίου Βάλλα. Μεταξὺ ἄλλων ἔργων αὐτοῦ, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, ἔγραψε καὶ ἱστορίαν τῆς Ῥώμης ἀπὸ Γορδιανοῦ μέχρι Ἰουστίνου Γ' καὶ σχόλια ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Κουϊντιλιανοῦ καὶ τοῦ Βιργιλίου. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν τῷ 1521. Μ. Δ. Β.

Λετουρνὲρ (Letourneur), ***Κάρολος-Λουδοβῖκος-Φραγκῖσκος-Ὁνορέ***. Γάλλος πολιτικὸς διαπρέψας κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Λοχαγὸς ὢν τοῦ μηχανικοῦ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν πατριωτῶν τῆς Μάγχης, οἵτινες καὶ τὸν ἐξέλεξαν βουλευτὴν τῆς νομοθετικῆς καὶ ἀκολούθως τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως. Ἐψήφισε τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ', διετέλεσεν ἐπανειλημμένως μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κοινῆς σωτηρίας καὶ ἐβοήθησε μεγάλως τὸν Καρνώ, ἐπενεγκὼν πλείστας μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ μηχανικὸν τῆς ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ῥοβεσπιέρου διετέλεσε διαδοχικῶς πρόεδρος τοῦ Διευθυντηρίου, πρεσβευτής, νομάρχης καὶ τῷ 1816 ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχετικοῦ νόμου ἐξωρίσθη ὡς βασιλοκτόνος εἰς Βέλγιον. Μ. Ν. Δ.

—**Λετουρνὲρ** (Letourneur), ***Πέτρος***. Γάλλος λογοτέχνης (1736—1788). Διεκρίθη κυρίως εἰς τὴν μετάφρασιν πλείστων θεατρικῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ. Μ. Ν. Δ.

Λετρᾶς [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀνάφης, ἡ δυτικὴ τῆς νήσου ἐσχατιὰ (πλάτ. 36° 21 $^1/_2$ Β., μῆκ. 25° 44' $^3/_4$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 872: Kalymno to Rhodos), 12 μίλ. ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Θήρας. Σ. Ε. Λ.

Λετρεὺς [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Ἱπποδαμείας, θεωρούμενος ὡς οἰκιστὴς τῶν *Λετρίνων* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Λέτριμ (Leitrim) [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Λέϊτριμ*.

Λετρῖνοι [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις ἀρχαιοτάτη τῆς Πισάτιδος τῆς Ἠλείας. Ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἤλιδος, τῆς ὁποίας ἀπεῖχεν ὑπὲρ τὰ 35 χιλιόμ. (180 σταδίους), εἰς τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν, τῆς ὁποίας ἀπεῖχε περὶ τὰ 24 χιλιόμετρα (120 σταδίους). Ταύτης κτίστης, κατὰ τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν, ὁ *Λετρεύς*. Ἐν Λετρίνοις ἦτο ὁ ναὸς τῆς Ἀλφειαίας Ἀρτέμιδος, οὕτως ὀνομασθείσης ἀπὸ τοῦ Ἀλφειοῦ, ὅστις μὴ ἐπιτυγχάνων τὸν ἔρωτα τῆς παρθένου θεᾶς εἶχε μεταβῇ κατά τινα νύκτα εἰς τοὺς Λετρίνους, ἔνθα ἡ Ἄρτεμις ἐτέλει μετὰ τῶν Νυμφῶν παννύχιον ἑορτήν, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐκβιάσῃ αὐτήν· ἡ Ἄρτεμις ὅμως προλαβοῦσα ἔχρισε διὰ πηλοῦ καὶ ἑαυτὴν καὶ τὰς Νύμφας καὶ οὕτω δὲν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀλφειοῦ. Τῶν Λετρίνων ἀπεῖχε περὶ τὰ 1200 μέτρα μικρὰ λίμνη ἀέναος. Κατὰ τὴν εἰς Ἠλείαν ἄφιξιν τοῦ Παυσανίου οἱ Λετρῖνοι εἶχον καταστραφῆ, ἐσῴζοντο δὲ ἐκ τῆς μεγάλης ποτὲ πόλεως ὀλίγαι μόνον οἰκίαι καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐπὶ τοῦ χώρου

Digitized by Google

τῶν ἀρχαίων Λετρίνων ἔχει κτισθῆ σήμερον τὸ χωρίον *Ἅγιος Ἰωάννης*, κείμενον ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πύργου-Κατακώλου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως Πύργου. Ἡ δὲ μικρὰ ἀέναος λίμνη εἶναι ἡ μεγεθυνθεῖσα σήμερον λιμνοθάλασσα τῆς *Μουριᾶς*. ΚΑΨ.

— **Λετρίνων δῆμος** /Γεωγρ./. Εἷς τῶν δύο δήμων τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἀπαρτιζόμενος ἐκ τῆς πόλεως *Πύργου* καὶ τοῦ πλησίον χωρίου *Λαμπέτι*. Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΒΝΖ' διοικητικὴν διαίρεσιν ὁ δῆμος Λετρίνων εἶχε περιφέρειαν πλὴν τῆς τοῦ νῦν δήμου καὶ τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Ἁγίου Γεωργίου, Ἁγίου Ἠλία, Ἁγίου Ἰωάννου, Ἀϊτοχωρίου, Βαρβασαίνης, Βουνάργου, Βροχίτσης, Βυτινεΐκων, Γρανιτσεΐκων, Ἐλαιῶνος* (πρῴην *Μαλακασίου*), *Κατακώλου, Κατσαροῦ, Κολυρίου, Κορακοχωρίου, Λαμπετίου, Λαστεΐκων, Λεβεντοχωρίου, Μυρτιᾶς, Ξυλοκέρας, Παλαιοβαρβασαίνης, Ρώμεσι, Σαλμώνης, Σκαφιδιᾶς, Σκουροχωρίου, Τζόγιας* καὶ *Φωναΐτικων*. Δ. Ε. Μ.

Λετροκὲ (Le Trocquer), *Ὕβος*. Γάλλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1877. Μηχανικὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ὑπεστήριξε, διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, τὴν πολιτικὴν τοῦ Κλεμανσώ. Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1919 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Ἐργασίας ἀπὸ τοῦ 1920—1924. Σήμερον (1931) ἀνήκει εἰς τὴν κομματικὴν ὁμάδα τῆς ἀνεξαρτήτου ἀριστερᾶς. Μ. Ν. Δ.

Λετρὸν (Letronne), *Ἰωάννης-Ἀντώνιος*. Γάλλος ἀρχαιολόγος καὶ γεωγράφος (1787 — 1848). Ὑπῆρξεν αὐτοδίδακτος καὶ κατέστη γνωστὸς τὸ πρῶτον διὰ τοῦ ἔργου του περὶ τῆς τοπογραφίας τῶν Συρακουσῶν. Τῷ 1815 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀποπεράτωσις τῆς μεταφράσεως τοῦ Στράβωνος καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος, μετὰ τὴν συγγραφὴν ὑπομνήματος περὶ τοῦ μετρικοῦ συστήματος τῶν Αἰγυπτίων, ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Διετέλεσε διαδοχικῶς διευθυντὴς τῆς παλαιογραφικῆς σχολῆς, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ πανεπιστημίου, καθηγητὴς τῆς ἱστορίας, διευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας κλπ. Συνεργάτης τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο κόσμων» καὶ τῆς «Ἐφημερίδος τῶν σοφῶν», ἐδημοσίευσε πλῆθος ἄρθρων καὶ ὑπομνημάτων ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του ἀξιολογώτερα εἶναι: «Γενικαὶ σκέψεις περὶ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν νομισμάτων», «Ὁ ὁμιλῶν ἀνδριὰς τοῦ Μέμνονος», «Ἐπιστολὴ ἀρχαιοδίφου πρὸς καλλιτέχνην», «Περὶ τῆς τοιχογραφίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων», «Συλλογὴ ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν ἐπιγραφῶν κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

λετσαρία (ἡ)· ὁ κόσμος τῶν *λέτσων* (βλ. λ.). Λετσαρία τοῦ προλεταριάτου ἐλέχθη καὶ τὸ *κουρελλοπρολεταριᾶτον* (Lumpenproletariat), περὶ οὗ βλ. *προλεταριᾶτον*.

Λέτσε (Lecce) /Γεωγρ./. Πόλις τῆς Ἰταλίας εἰς ἀπόστασιν 12 χλμ. ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἥτις καὶ ἄλλως ὀνομάζεται *Χώρα τοῦ Ὀτράντο* ἢ *Γκρεκία Σαλεντίνα*. Κάτ. 43 000. Ἡ περιοχὴ τῆς πόλεως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἀρχαίαν *Ἰαπυγίαν*. Τὸ Λέτσε εἶναι πιθανῶς ἡ *Ἀλήτια* τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γεωγράφων. Ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς σῴζονται ἐρείπια ἀμφιθεάτρου καὶ στήλη μὲ δυσεξήγητον ἀκόμη ἐπιγραφὴν ἱερογλυφικήν. Ἡ νέα πόλις ἐκτείνεται μὲ λαμπρὰν ρυμοτομίαν πέριξ τῆς παλαιᾶς, διατηρούσης πολλὰ κτήρια καὶ ναούς, ἐν οἷς ὑπάρχουν καὶ ἔργα τοῦ Βέρρα, τοῦ Τζορντάνο καὶ ἄλλων. Ὑπάρχει ὡσαύτως ἐν τῇ πόλει παλαιὸν κωδωνοστάσιον ὕψους 80 μέτρων. Εἰς τὰ πέριξ τοῦ Λέτσε ὑπάρχουν περὶ τὰ δέκα χωρία καὶ κωμοπόλεις, ἐν αἷς οἱ κάτοικοι ὁμιλοῦν παρεφθαρμένην ἑλληνικὴν διάλεκτον (Γκρεκία Σολεντίνα). Οὗτοι εἶναι ἀπόγονοι Ἑλλήνων ἀποίκων ἐκ Πελοποννήσου καὶ Ἰονίων νήσων, οἵτινες ἐγκατέστησαν αὐτόθι κατὰ τὸν Ι' μ. Χ. αἰῶνα. Ἐν τῇ πόλει λειτουργοῦν ἐργοστάσια νηματουργίας, μεταξουργίας, καπνῶν, οἰνοποιίας, κατεργασίας τοῦ ἀφθόνου ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ὑπάρχοντος λευκολίθου καὶ ἐλαιοτριβεῖα. Δ. Α. Λ.

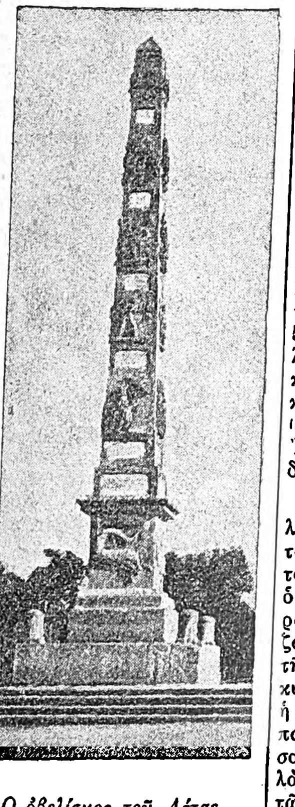

Ὁ ὀβελίσκος τοῦ Λέτσε.

λέτσος (ὁ)· συνθημ. ἐπίθετον σημαῖνον τὸν κακοσύντατον κατὰ τὴν ἀμφίεσιν, τὴν ἐμφάνισιν, τοὺς τρόπους καὶ τὴν κοινωνικὴν θέσιν· τὸν κουρελλῆν, κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς· τὸν μὴ ἔχοντα τὴν καθιερωμένην ἀνθρωπίνην ἢ ἐπαγγελματικὴν ἀξιοπρέπειαν. Λέγεται πάντοτε περιφρονητικῶς.

Λέτται (οἱ)· οἱ κάτοικοι τῆς *Λεττονίας* (βλ. *Λέττονες*).

Λεττγκάλλεν, ἢ *Λετγαλλία* καὶ *Λατγαλλία* (Lettgallen ἢ Letgalia ἢ Latgalia) /Γεωγρ./. Νομὸς τῆς Λεττονίας, πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς χώρας. Ἔχει ἐπιφάνειαν 15.679 χλμ. καὶ 572.660 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Νταουγκάβπιλς* (ἄλλοτε *Ντύναμπουργκ*). Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ντβίνα καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ, ἔχει ἔδαφος χθαμαλὸν καὶ παράγει κυρίως γεώμηλα καὶ λίνον. Μ. Δ. Β.

Λέττερις (Letteris), *Μὰξ-Μεήρ*. Ἑβραῖος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς ζήσας ἐν Αὐστρίᾳ (1804—1871). Διεκρίθη ἰδίᾳ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἑβραϊκῆς φιλολογίας καὶ ἐγένετο γνωστὸς διὰ μεταφράσεων κλασσικῶν ἔργων εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ὧν ἐπεμελήθη κατ' ἐντολὴν τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρείας πρὸς διάδοσιν αὐτῶν. Διετέλεσε μέχρι τοῦ θανάτου του διευθυντὴς τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης. Ἔγραψε καὶ ἄξια λόγου ποιήματα ἑβραϊστί, ἅτινα ἐξεδόθησαν ἐν ἰδίᾳ συλλογῇ τῷ 1860. Θ. Κ.

Λεττικὴ (ἡ) /Γλωσσολ./· βλ. *Βαλτικαὶ* γλῶσσαι.

Λέττονες (οἱ) /Ἀνθρωπολ./. Οἱ κάτοικοι τῆς Λεττονίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Λιβονίας καὶ Κουρλανδίας, περὶ τοὺς 1.600 000, πλὴν ὀλίγων ἐν Γερμανίᾳ. Ἀνήκοντες γενικῶς εἰς τὴν Ἀρίαν γλωσσικὴν οἰκογένειαν (βλ. *Λιθουανοί*), σωματολογικῶς, ἀποτελοῦν ἴδιον τύπον τῆς καλουμένης γενικῶς βορείας φυλῆς μετὰ βαλτικοανατολικῶν χαρακτήρων. Ἀνάστημα μέτριον—ὑψηλὸν (1.65), ξανθὴ συνδρομὴ (δέρμα, τρίχες, ἴρις), μεσοκεφαλία, γωνιῶδες πρόσωπον (εὐρυπροσωπία), ἀνεστραμμένη ρὶς μετὰ πλατυρρινίας συνήθως. Οἱ Λεττο-Λιθουανοὶ καὶ οἱ Σλάβοι ἀποτελοῦν τὸν Ἀνατολικοευρωπαϊκὸν κύκλον τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς (Ἀρίας) οἰκογενείας· καὶ δή, προηγήθησαν οἱ Λεττο-Λιθουανοὶ (Βαλτικὸς κλάδος) εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ μέρους τούτου τῆς Εὐρώπης. Ἀποσπασθέντες, τοῦ κοινοῦ πιθανῶς σλαβικοῦ στελέχους, ἀπὸ τῶν πρὸ Χριστοῦ αἰώνων, καὶ ἀπομονωθέντες σχετικῶς, ὑστέρησαν ἀπὸ ἀπόψεως πολιτισμοῦ. Ἰδιαιτέρως ἴσχυει τοῦτο διὰ τοὺς Λέττας, λίαν μὲ φιννικὸν αἷμα μειχθέντας. Οἱ ἐξαφανισθέντες Κοῦροι (Κουρλανδία) ἦσαν φιννικολεττικὴ φυλὴ (βλ. *Λίβαι, Λιθουανοί*). Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Λεττονία, ἢ *Λατβία* (Lettonia ἢ Latvia καὶ λεττιστὶ Latvijas Republika) /Γεωγρ./. Δημοκρατία τῆς Εὐρώπης, σχηματισθεῖσα μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς ρωσικῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἀποτελοῦσα ἄλλοτε μίαν τῶν βαλτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρωσίας. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ἐσθονίας καὶ τοῦ κόλπου τῆς Ρίγας, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρωσίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Λιθουανίας καὶ τῆς Πολωνίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ κόλπου τῆς Ρίγας. Τὸ μῆκος τῶν χερσαίων συνόρων αὐτῆς εἶναι 1.196 χλμ., τὸ δὲ μῆκος τῶν ἀκτῶν της ἀνέρχεται εἰς 494 χλμ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 65.791,4 τ. χλμ. καὶ 1.883.189 κατ. κατανεμομένους κατὰ ἐθνικότητας ὡς ἑξῆς: 73.40% Λεττοί, 10,50% Ρῶσοι, 5,19% Ἰσραηλῖται, 3,85% Γερμανοί, 2,77% Πολωνοί, 2,06% Λευκορρουθηνοί, 1,26% Λιθουανοί, καὶ 0,98% διάφοροι. Ἀπὸ ἀπόψεως θρησκείας οἱ κάτοικοι οὗτοι χωρίζονται εἰς διαμαρτυρομένους (58.05%), καθολικοὺς (22,59%), ὀρθοδόξους (9,08%), Ἰσραηλίτας (5,19%) καὶ εἰς 5,09% ἀνήκοντας εἰς διάφορα ἄλλα θρησκεύματα.

—/Φυσ. Γεωγρ./ Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι χθαμαλόν, μετὰ μικρῶν ὑψωμάτων μὴ ὑπερβαινόντων τὰ 300—1100 μ. καὶ διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἱ σπουδαιότεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Ἄα*, ὁ *Βιντάου*, ὁ *Λιμπάου*, ὁ *Λιελοῦπε* καὶ ὁ μεγαλύτερος πάντων *Ντβίνα*. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι σχηματίζουν πλεῖστα ἕλη, καλύπτοντα μεγάλας ἐκτάσεις τῆς χώρας. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλαὶ λίμναι, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Λούμπαν*, ἡ *Ράσνο*, ἡ *Μπούρτνεκερ*, ἡ *Ουσμάτεν*. Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ κόλπου τῆς Ρίγας σχηματίζονται πολλαὶ λιμνοθάλασσαι. Αἱ ἀκταὶ τῆς χώρας δὲν παρουσιάζουν πολλὰς κολπώσεις, ἐξαιρέσει τοῦ ΒΑ. τμήματος αὐτῶν, ὅπου βαθέως εἰσχωροῦσαι πρὸς τὰ ΝΑ. σχηματίζουν τὸν κόλπον τῆς *Ρίγας*. Ἡ Λεττονία ἔχει πολλὰ δάση, ἰδίᾳ ἐκ καρποφόρων δένδρων, καλύπτοντα τὰ 29,2 ἑκατοστὰ τοῦ ἐδάφους, τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρὸν κατὰ τὸν χειμῶνα, ὁ ὁποῖος εἶναι μακρὸς καὶ καλύπτει ἅπασαν τὴν χώραν ὑπὸ χιόνων, καὶ θερμὸν κατὰ τὸ θέρος, ὅπερ εἶναι βραχύ. Τὰ παράκτια ὅμως μέρη τῆς χώρας, ἐπηρεαζόμενα ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἔχουν κλῖμα ἠπιώτερον, τῆς θερμοκρασίας ἀνερχομένης κατὰ μέσον ὅρον εἰς −3° κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ εἰς +17° κατὰ τὸ θέρος, ἐνῷ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ θερμοκρασία εἶναι

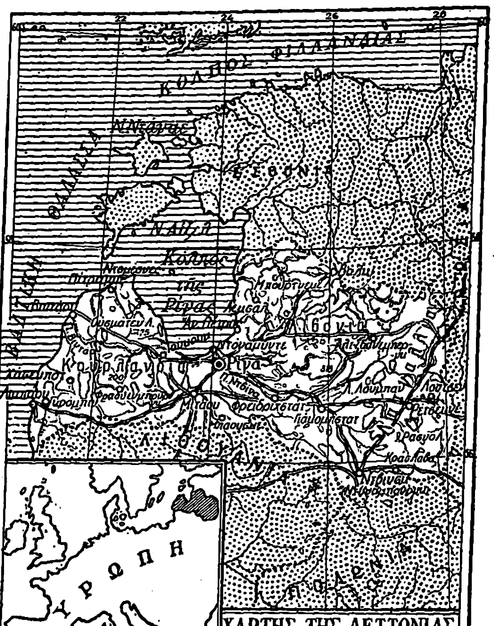

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ
ΚΛΙΜΑΞ

−7° κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ +18° κατὰ τὸ θέρος. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, ἀνερχόμεναι εἰς 600—680 χλστμ. Ἡ πανὶς καὶ ἡ χλωρὶς εἶναι ἡ αὐτὴ τῆς μέσης Εὐρώπης, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι σπανίζουν ἐν αὐτῇ τὰ ἄγρια ζῷα, λόγῳ τῆς εὐρείας καλλιεργείας τοῦ ἐδάφους.

— [ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] *Γεωργία, δάση, κτηνοτροφία, ἁλιεία*. Ἡ Λεττονία εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργική, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς λίαν γόνιμον, κατεχόμενον κατὰ τὸ ἓν τέταρτον ἀπὸ καλλιεργουμένας γαίας, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον ἀπὸ λειμῶνας, βοσκάς, δάση καὶ χέρσους γαίας. Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ χώρα περιελάμβανε μεγάλας γερμανικὰς καὶ πολωνικὰς ἰδιοκτησίας, ἀτελῶς καλλιεργουμένας. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν ὅμως τῆς δημοκρατίας καὶ τὴν ἐπιψήφισιν διαφόρων γεωργικῶν νόμων, αἱ πλεῖσται τῶν μεγάλων τούτων ἰδιοκτησιῶν ἀπηλλοτριώθησαν καὶ διενεμήθησαν εἰς τοὺς καλλιεργητάς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συνέτεινε τὰ μέγιστα εἰς τὴν αὔξησιν τῆς καλλιεργείας, ἥτις ὁλονὲν ἐξελίσσεται ἐπὶ τὸ ἐντατικώτερον. Κατὰ σειρὰν ποσοτήτων ἡ Λεττονία παράγει γεώμηλα, βρόμην, κριθήν, βρίζαν, σῖτον, λίνον, πιζέλια κτλ. Τὰ δάση καταλαμβάνουν ἐπιφάνειαν 5.759.803 κυβ. μ. καὶ παράγουν ξυλείαν παντὸς εἴδους 3.627.976 κυβ. μ. Λόγῳ τῶν ἐκτεταμένων λειμώνων καὶ βοσκῶν λίαν ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία, περιλαμβάνουσα ἵππους, βοῦς, χοίρους, πρόβατα, αἶγας κτλ. Ἡ ἁλιεία διεξάγεται εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, τόσον ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὅσον καὶ εἰς τὰς λίμνας καὶ εἰς τοὺς ποταμούς, ἰδίως εἰς τὸν Ντβίναν. Κατὰ τὸ 1928 ἡ ἀξία τῶν ἁλιευθέντων ἰχθύων ἀνῆλθεν εἰς 24.687.000 λάτ, ὧν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ἀνῆκεν εἰς τὰς ρέγγας καὶ τοὺς σολωμούς.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἦτο μεγάλως ἀνεπτυγμένη. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ τῆς γερμανικῆς κατοχῆς, καθὼς καὶ κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν μπολσεβίκων, αἵτινες διεξήχθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Λεττονίας, κατεστράφησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἐργοστασίων της, πολλῶν μηχανημάτων καὶ ὁλοκλήρων ἐγκαταστάσεων μεταφερθεισῶν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ρωσίας. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας, ἤρχισαν καταβαλλόμεναι προσπάθειαι πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, ἥτις τείνει βραδέως νὰ ἀναλάβῃ τὴν προτέραν αὐτῆς ἀκμήν. Αἱ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀνήρχοντο τῷ 1928 εἰς 3128, ἀπασχολοῦσαι ὑπὲρ τὰς 60 000 ἐργατῶν, καὶ περιελάμβανε κυρίως ἐργοστάσια κατεργασίας ξυλείας, κονσερβῶν, κτηνοτροφικῶν προϊόντων, χάρτου κτλ.

Ἐμπόριον. Τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη ἀναπτύσσεται ταχέως, τεῖνον πρὸς τὸ ἰσοζύγιον, λόγῳ τῆς βαθμιαίας ἐλαττώσεως τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἐξαγωγῆς, τῆς μὲν πρώτης ἀπὸ 280.557.000 λὰτ τῷ 1925 κατελθούσης εἰς 260.314.002 λὰτ τῷ 1926 καὶ 249.988 000 λὰτ τῷ 1927, τῆς δὲ δευτέρας ἀπὸ 179.562.000 λὰτ τῷ 1925 ἀνελθούσης εἰς

Digitized by Google

188.504.000 λὰτ τῷ 1926 καὶ 221.246.000 τῷ 1927. Τὰ σημαντικώτερα τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν εἶναι κατὰ σειρὰν ποσότητος βαμβακερὰ ὑφάσματα, μηχανήματα, σῖτος καὶ ἄλευρα, σάκχαρις, σίκαλις, γαιάνθρακες, μάλλινα ὑφάσματα, δέρματα, ὀχήματα, ἠλεκτρικὰ εἴδη κτλ., τὰ δὲ ἐξαγόμενα ξυλεία, βούτυρον, λίνον, εἴδη καουτσούκ, λίπος, χάρτης, λινέλαιον κτλ. Αἱ χῶραι μετὰ τῶν ὁποίων διεξάγεται ἡ κυριωτέρα ἐμπορικὴ κίνησις τῆς Λεττονίας εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον ἡ Γερμανία, ἀκολουθοῦν δὲ ἡ Μεγάλη Βρεττανία, ἡ Ρωσία, ἡ Δανία, ἡ Πολωνία, ἡ Σουηδία, ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰσαγωγήν· ἡ Μεγάλη Βρεττανία, ἡ Γερμανία, τὸ Βέλγιον καὶ αἱ Κάτω χῶραι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξαγωγήν.

Συγκοινωνίαι. Αἱ συγκοινωνίαι περιλαμβάνουν 2.802 χιλ. σιδηροδρομικὰς γραμμάς, 633 ταχ. καὶ 627 τηλεγρ. γραφεῖα, μετὰ 18.154 χλμ. τηλεφωνικῶν γραμμῶν, 12 σταθμοὺς ἀσυρμάτου τηλεγράφου καὶ 4 ἀεροδρόμια ἐν Ρίγᾳ, Βιντάου, Λιμπάου καὶ Ντβίνσκ. Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία περιλαμβάνει 119 πλοῖα 62.045 τόννων, ἐξ ὧν 75 ἀτμόπλοια 57.043 τόννων. Τῷ 1928 εἰσῆλθον εἰς τοὺς τρεῖς κυριωτέρους λιμένας, τῆς Ρίγας, τοῦ Βιντάου καὶ τοῦ Λιμπάου, 4.042 πλοῖα, χωρητικότητος 1.761.345 τόννων, ἐξ ὧν 1.845 πλοῖα ἀνῆκον εἰς τὴν Λεττονίαν καὶ εἶχον ἐκτόπισμα 502.918 τόν.

— (*Πολιτ. Γεωγρ.*) ***Πολίτευμα.*** Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι συνταγματικὴ δημοκρατία, ἀνακηρυχθεῖσα τὴν 13 Μαρτίου 1917. Τὸ σύνταγμα ἐψηφίσθη τὴν 15 Φεβρουαρίου 1922 καὶ ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὴν 7 Νοεμβρίου 1922. Κατ' αὐτὸ ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία ἀποτελεῖται: 1) Ἀπὸ τὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας, ἐκλεγόμενον ἀνὰ τριετίαν ὑπὸ τῆς Διαίτης καὶ δυνάμενον νὰ ἐπανεκλεγῇ μίαν εἰσέτι φορὰν ἢ νὰ παυθῇ διὰ τῆς ψήφου τῶν δύο τρίτων τῆς Διαίτης. 2) Ἀπὸ τὴν Δίαιταν ἀποτελουμένην ἐξ 100 μελῶν, ἐκλεγομένην ἀνὰ τριετίαν καὶ ἀσκοῦσαν τὰ νομοθετικὰ καθήκοντα. 3) Ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, ἀποτελουμένην ἀπὸ 8 ὑπουργοὺς ὑπὸ τὸν πρόεδρον τῆς κυβερνήσεως, ἐκλεγομένην ὑπὸ τῆς Διαίτης καὶ ἀσκοῦσαν τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. 4) Ἀπὸ τὸν «Ἐλεγκτὴν τοῦ Κράτους», ἐκλεγόμενον ἀνὰ τριετίαν ὑπὸ τῆς Διαιτης καὶ ἔχοντα καθῆκον τὴν γενικὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἀρχῶν τῆς χώρας.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Διοικητικῶς ἡ Λεττονία διαιρεῖται εἰς πέντε νομούς, ὅσα καὶ τὰ τμήματα τῆς ρωσικῆς βαλτικῆς ἐπαρχίας, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη, ἤτοι ἐκ τοῦ νομοῦ τῆς *Ρίγας*, τῆς *Λιβονίας (Βίντζεμα)*, *Κουρλανδίας (Κούρζεμα)*, *Ζεμγαλλίας (Ζέμγκαλ)* καὶ *Λατγαλλίας*. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Ρίγα*, κυριώτεραι δὲ πόλεις τὸ *Λιμπάου* (λεττιστὶ *Λιεπάγια*), τὸ *Ντύναμπουργκ (Ντάουγκαβπιλς)*, *Μιτάου (Ζελγκάβα)*, *Βιντάου* κτλ. Μ. Δ. Β.

Σημαία, στρατὸς καὶ στόλος. Ἡ σημαία τῆς Λεττονίας ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ὁριζοντίων ταινιῶν, ὧν ἡ ἄνω καὶ ἡ κάτω εἶναι ἐρυθραί, ἡ δὲ μεσαία λευκὴ καὶ πλάτους ἑνὸς πέμπτου τοῦ ὅλου.

Θυρεὸς Λεττονίας.

Ὁ στρατὸς ἀποτελεῖται ἐκ 4 μεραρχιῶν, ὧν ἑκάστη ἐκ τριῶν συνταγμάτων πεζικοῦ καὶ ἐξ ἑνὸς συντάγματος πεδινοῦ πυροβολικοῦ μετὰ 6 πυροβολαρχιῶν, πρὸς δὲ ἐξ ἑνὸς συντάγματος ἱππικοῦ, μετὰ 4 ἰλῶν καὶ μιᾶς πολυβολαρχίας, ἑνὸς συντάγματος βαρέος πυροβολικοῦ μετὰ 3 πυροβολαρχιῶν, ἑνὸς συντάγματος ἐκ δύο τεθωρακισμένων συρμῶν, ἑνὸς τάγματος μηχανικοῦ, ἑνὸς ἀποσπάσματος ἠλεκτροτεχνιτῶν, ἑνὸς τάγματος τεθωρακισμένων αὐτοκινήτων μετὰ 6 ἁρμάτων μάχης καὶ 6 αὐτοκινήτων τεθωρακισμένων, καὶ ἐξ ἑνὸς τάγματος αὐτοκινήτων· ἡ ἀεροπορία περιλαμβάνει 25 ἀεροπλάνα ἀναγνωρίσεως καὶ 10 τοιαῦτα καταδιώξεως.

Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τοῦ 21ου μέχρι τοῦ 50οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας. Ἡ ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ ὑπηρεσία εἶναι 15 μηνῶν, περιορισθησομένη κατὰ τὸ 1931, διὰ τὸ πεζικὸν μόνον, εἰς 12 μῆνας· ἡ ἐν τῇ ἐφεδρείᾳ τοῦ στρατοῦ παραμονὴ τῶν ἀφυπηρετούντων εἶναι 18ετής· τὸ ὑπόλοιπον, μέχρι τοῦ 50οῦ ἔτους, διανύεται εἰς τὴν ἐθνοφρουράν. Ἡ ὀργανικὴ δύναμις τοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν περίοδον 1926—1928 ἦτο: ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι 2.000, ὁπλῖται καὶ ἐκπαιδευταὶ 18.000. Δύναμις ἀεροπορίας 450 ἄνδρες.

Τὸ ναυτικὸν περιλαμβάνει ἓν καταδρομικόν, 2 ὑποβρύχια καὶ 2 τορπιλλαλιευτικά. Κ. Δ.

Νόμισμα. Ἀπὸ τοῦ 1922 ἐδέχθη ὡς νομισματικὸν σύστημα τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τῆς Λατ. Νομ. Ἑνώσεως, ὁρίσασα νομισματικὴν μονάδα τὸ χρυσοῦν lat, τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ χρυσοῦν φράγκον Λ. Ν. Ε., ὑποδιαιρούμενον εἰς 100 cents. Κέρματα κυκλοφοροῦσι νικέλινα καὶ χαλκᾶ τῶν 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 cents. Τ. Κ.

Δημόσια οἰκονομικά. Κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1928—1929 ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους προέβλεπεν ἰσοζύγιον τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἀνερχομένων εἰς 164.100.000 λάτ. Τὸ δημόσιον χρέος ἀνήρχετο, τὴν 1 Ἀπριλίου 1928, τὸ μὲν ἐξωτερικὸν εἰς 5.645.000 δολλάρια καὶ 2.150.800 στερλίνας, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν εἰς 524.000 λάτ.

Ἐκπαίδευσις. Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτική. Πλὴν τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἅτινα ἀνέρχονται εἰς 2000 περίπου, ὑπάρχουν καὶ πολλαὶ ἐμπορικαὶ σχολαί, ἰνστιτοῦτα γλωσσῶν, πανεπιστήμιον ἐν Ρίγᾳ, Ἀκαδημία Καλῶν Τεχνῶν, ἐπαγγελματικαὶ σχολαὶ κλπ. Εἰς τὰς σχολὰς τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ διδασκαλία τῆς γερμανικῆς ἢ ἀγγλικῆς γλώσσης, ἡ δὲ ἐκμάθησις τῆς γαλλικῆς ἢ ρωσικῆς εἶναι προαιρετική. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλαὶ σχολαὶ χάριν τῶν μειονοτήτων. Οἱ ἀγράμματοι ἀνήρχοντο τῷ 1928 μόνον εἰς 8,5%.

Τύπος. Ὁ τύπος εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένος. Ὑπάρχουν ἐν ὅλῳ 83 ἐφημερίδες, ἐξ ὧν 63 εἰς γλῶσσαν λεττονικήν, 9 ρωσικήν, 5 γερμανικήν, 1 πολωνικήν, 1 ἀγγλικὴν καὶ 4 ἑβραϊκήν. Ἐκ τῶν ἐφημερίδων τούτων αἱ 51 εἶναι καθημεριναί. Τὰ περιοδικὰ τῷ 1928 ἀνήρχοντο εἰς 231, ἐξ ὧν 186 λεττονικά, 20 ρωσικά, 16 γερμανικά, 3 ἀγγλικά, 1 γαλλικὸν καὶ 1 εἰς γλῶσσαν ἐσπεράντο.

— (*Ἱστορ.*) Ἡ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἱστορία τῆς Λεττονίας εἶναι στενῶς συνδεδεμένη πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν λοιπῶν βαλτικῶν χωρῶν, Ἐσθονίας καὶ Λιθουανίας. Λόγῳ δὲ τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως μεταξὺ τῆς Ρωσίας καὶ τῶν γερμανικῶν χωρῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου ἀφ' ἑτέρου, διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νεωτέραν ἱστορίαν, πολλάκις καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρώσων, τῶν Γερμανῶν, τῶν Πολωνῶν καὶ τῶν Σουηδῶν. Ἡ Λεττονία κατῳκεῖτο ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ὑπὸ Λεττῶν, φυλῆς ἀρειανῆς καταγωγῆς, μεγάλως συγγενευούσης πρὸς τοὺς Λιθουανούς. Οἱ Λεττοὶ εἶναι ὑψηλοί, ρωμαλέοι, μὲ πρόσωπον ἐπίμηκες καὶ ὀφθαλμοὺς γλαυκούς, εὐφυεῖς καὶ φιλόπονοι, καὶ ὁμιλοῦν ἰδίαν γλῶσσαν, τὴν Λεττικήν. Κατ' ἀρχὰς οἱ Λεττοὶ δὲν ἀπετέλουν ὠργανωμένον κράτος, ἀλλ' ἔζων κατὰ μικρὰς ὁμάδας ὑποδιαιρουμένας εἰς μικροτέρας φυλάς, τοὺς *Κούρ*, *Σέλι*, *Σεμγάλλους*, *Ταλαβία* καὶ *Λατγάλλους*. Ὅταν κατὰ τὸν Θ' καὶ ΙΒ' αἰῶνα οἱ Γερμανοὶ τῆς Βρέμης καὶ τῆς Λυβέκκης ἀπῴκισαν τὰς βαλτικὰς ἀκτάς, ἔφθασαν καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ντβίνα, τὸν ὁποῖον ἀπέκλεισαν, ἐγκαταστήσαντες παρ' αὐτὸν διαφόρους σταθμούς. Κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν τὸ «Γερμανικὸν τάγμα τοῦ ξίφους», ὅπερ βραδύτερον συνεχωνεύθη μετὰ τῶν Τευτόνων κομίτων, οἵτινες τῷ 1560 ἵδρυσαν περὶ τὸν Ντβίνα ποταμὸν διαφόρους ἀνεξαρτήτους κομιτείας. Κατόπιν τμῆμα τῆς Λεττονίας, ἡ Λιβονία καὶ ἡ Λατγαλλία, ἡνώθησαν μετὰ τῆς Λιθουανίας, ἐνῷ ἕτερον τμῆμα περιῆλθεν εἰς τὴν Πολωνίαν, ἡ δὲ Κουρλανδία ἀπετέλεσε δουκᾶτον ὑποτελὲς εἰς τὴν Λιθουανίαν καὶ τὴν Πολωνίαν. Τῷ 1621 ἡ Λιβονία προσηρτήθη εἰς τὴν Σουηδίαν, τῷ δὲ 1710 εἰς τὴν Ρωσίαν. Τῷ 1772 ἡ Λατγαλλία καὶ τῷ 1795 ἡ Κουρλανδία, μετὰ τὸν διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας, περιῆλθον εἰς τὴν Ρωσίαν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τοῦ 1917 ἡ Λεττονία εἶχε παραμείνει εἰς τὴν Ρωσίαν, ἀποτελοῦσα τμῆμα τοῦ διοικητικοῦ διαμερίσματος τῶν Βαλτικῶν ἐπαρχιῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Λεττοὶ εὑρίσκοντο ὑπὸ τοὺς Γερμανοὺς κόμιτας, εἶχον προσηλυτισθῇ εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν διαμαρτυρομένων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ρωσικῆς κατοχῆς, λόγῳ τῆς καταργήσεως διαφόρων ἐλευθεριῶν τῶν ὁποίων ἀπήλαυον οἱ χωρικοί, ἔλαβον χώραν πολλαὶ ἐπαναστάσεις. Τῷ 1807 ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα τῶν γαιῶν εἰς τοὺς καλλιεργητὰς αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ τοὺς ναπολεοντείους πολέμους κατήργησε τὸ δικαίωμα τοῦτο. Τῷ 1904 καὶ 1905 ἔλαβε χώραν νέα ἐπανάστασις, καταπνιγεῖσα εἰς τὸ αἷμα. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ἐξέγερσιν τῶν κατοίκων, ὧν ἡ χώρα εἶχεν ὑποστῆ μεγάλας καταστροφάς, συνεκέντρωσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοὺς Λεττοὺς ὑπὸ ἴδιον στρατιωτικὸν σῶμα ἐξ 180.000 ἀνδρῶν, ὅπερ ἐπολέμησε γενναίως μετὰ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Τὸν Ἰούνιον ὅμως τοῦ 1915, μετὰ τὴν δευτέραν προέλασιν τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Κουρλανδίαν, τὸ λεττικὸν σῶμα στρατοῦ ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸν ρωσικὸν στρατὸν καὶ ὁδηγούμενον ὑπὸ Λεττῶν ἀξιωματικῶν κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ τοὺς Γερμανοὺς πρὸ τῆς Ρίγας μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1917, ὁπότε ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πόλιν εἰς αὐτούς. Ἐν τῷ μεταξύ, μετὰ τὴν ἐν Ρωσίᾳ ἐπανάστασιν τῶν μπολσεβίκων, εἶχε συγκροτηθῆ ἐν τῇ πόλει Βὰλκ λεττικὴ ἐθνοσυνέλευσις ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν μὴ κατεχομένων μερῶν, ἡ ὁποία ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ σχηματισμοῦ αὐτονόμου δημοκρατικοῦ κράτους ἐν τῇ ὁμοσπονδιακῇ Ρωσίᾳ, τὴν 13 Μαρτίου τοῦ 1917. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Λεττονία εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ Γερμανοί, διὰ τῆς μετὰ τῆς Ρωσίας συνθήκης τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ, προέβησαν εἰς τὸν διαμελισμὸν τῆς Λεττονίας μεταξὺ Ρωσίας, Πολωνίας καὶ Γερμανίας. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν καὶ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Λεττονίας ὑπὸ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, συνῆλθεν ἐν Ρίγᾳ ἡ λεττικὴ ἐθνοσυνέλευσις, ἡ ὁποία διεμαρτυρήθη διὰ τὴν συνθήκην τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ καὶ ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς δημοκρατίας τῆς Λεττονίας τὴν 18 Νοεμβρίου 1918 καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν αὐτῆς ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ρωσίας, σχηματισθείσης καὶ τῆς πρώτης λεττικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Λεττὸν πατριώτην Οὐλμάνις, ἥτις ἀντικατέστησε τὸ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κυβερνῶν τὴν χώραν «Ἐθνικὸν Λεττικὸν Συμβούλιον». Οἱ μπολσεβῖκοι ὅμως ἐκήρυξαν ἀμέσως τὸν πόλεμον κατὰ τῆς ἀρτισυστάτου δημοκρατίας καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1919 κατέλαβον τὴν Ρίγαν καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς χώρας. Ἡ λεττονικὴ κυβέρνησις ἠναγκάσθη τότε νὰ μεταφέρῃ τὴν ἕδραν της εἰς τὴν Λιμπάου, προστατευομένην ὑπὸ ἀγγλικῶν πολεμικῶν. Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας οἱ μπολσεβῖκοι εἶχον ἐνισχυθῆ παντοιοτρόπως καὶ ὑπὸ τῆς Γερμανίας, ἀντιτιθεμένης εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Λεττονίας. Οὕτω γερμανικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Φὸν ντὲρ Γκόλτς, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν πρωσσικὴν σιδηρᾶν μεραρχίαν, κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν πόλιν Λιμπάου καὶ νὰ φυλακίσουν τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως Οὐλμάνις, ὁ ὁποῖος εἶχε κατορθώσει νὰ διαφύγῃ. Οἱ Γερμανοὶ τότε ἐγκατέστησαν νέαν γερμανόφιλον κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν ἱερέα Α. Νεέντρα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπενέβη τὸ ἐν Παρισίοις ἑδρεῦον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνώτατον συμμαχικὸν συμβούλιον τῆς εἰρήνης, τὸ ὁποῖον διέταξε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Λεττῶν ὑπουργῶν. Συγχρόνως οἱ Γερμανοί, περιελθόντες εἰς ρῆξιν μὲ τοὺς μπολσεβίκους, κατώρθωσαν νὰ ἐκδιώξουν αὐτοὺς ἐκ τῆς Ριγας τὸν Μάϊον τοῦ 1919. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου οἱ Λεττοὶ ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν Ἐσθονῶν, κατώρθωσαν νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Γερμανοὺς ἐκ τῆς Ρίγας καὶ τοῦ Λιμπάου καὶ νὰ ἐπαναστήσουν τὴν κυβέρνησιν Οὐλμάνις. Οἱ Λεττοὶ ἐξηκολούθησαν τοὺς ἀγῶνας των κατὰ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες ἀπωθηθέντες ὑπ' αὐτῶν ἐκ τῶν δύο τρίτων τῆς χώρας, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσουν τελείως κατόπιν ἐπιταγῆς τοῦ ἀνωτάτου συμμαχικοῦ συμβουλίου, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1919. Κατόπιν ἐστράφησαν κατὰ τῶν μπολσεβίκων, τοὺς ὁποίους, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Πολωνῶν, ἐξεδίωξαν ἐκ τοῦ Ντβίνσκ. Τὴν 11 Αὐγούστου 1920 οἱ μπολσεβῖκοι ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσουν πρὸς τοὺς Λεττούς, πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Πολωνῶν, καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Λεττονίας καὶ τὴν προσάρτησιν τῆς Λατγαλλίας. Τὴν 26 Ἰανουαρίου τοῦ 1921 τὸ συμβούλιον τῶν πρεσβευτῶν τῶν Παρισίων ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Λεττονίας, ἡ ὁποία τὴν 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 1921 ἐγένετο μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τὴν 3 Ἰουλίου 1920 καὶ τὴν 31 Μαρτίου 1921, δι' εἰδικῶν συνθηκῶν, διερρυθμίσθησαν ὁριστικῶς τὰ σύνορα πρὸς τὴν Ἐσθονίαν καὶ Λιθουανίαν, τὴν δὲ 1 Φεβρουαρίου 1921 ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία της καὶ ὑπὸ τῆς Γερμανίας. Μ. Δ. Β.

— (*Φιλοτελ.*) Κατὰ τὸ 1918, ἅμα τῇ ἀνακηρύξει τῆς ἀνεξαρτήτου δημοκρατίας, ἡ Λεττονία ἐξέδωσεν ἓν γραμματόσημον 5 κοπὲκ, παριστῶν τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν LATVIJA. Τὸ γραμματόσημον τοῦτο ἔχει τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ὅτι, ἐλλείψει καταλλήλου χάρτου, ἐξετυπώθη ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς ἐπιτελικῶν γερμανικῶν χαρτῶν. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξεδόθη πλήρης σειρὰ γραμματοσήμων ἐξ ὀκτὼ ἀξιῶν τοῦ ἰδίου τύπου ἐπὶ κανονικοῦ χάρτου. Ταυτοχρόνως ἐξεδόθησαν καὶ ἕτεραι σειραὶ μὲ διαφόρους ἐθνικὰς καὶ μυθολογικὰς παραστάσεις. Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας ἐκδόσεις ὁ τίτλος τοῦ κράτους ἀναγράφεται LATWIJA. Κατὰ τὸ 1920 ἐξεδόθησαν τρεῖς νέαι σειραὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ρωσικῶν τραπεζογραμματίων. Κατὰ τὸ 1921 ἐξηκολούθησε πληθὺς ἐπισεσημασμένων γραμματοσήμων. Κατὰ δὲ τὸ 1921 ἐξεδόθη νέα σειρὰ ἐκ 10 ἀξιῶν, παριστῶσα τὰ ἐμβλήματα τῆς χώρας, ὡς καὶ δύο τριγωνικὰ ἀεροπορικὰ γραμματόσημα. Ἔκτοτε, σχεδὸν κατ' ἔτος, ἐκδίδονται ἀνὰ μία ἢ δύο σειραί, ἡ τοιαύτη δ' ἀφθονία τῶν ἐκδόσεων κατέταξε τὴν Λεττονίαν μεταξὺ τῶν κρατῶν, ἅτινα, λόγῳ τῆς κερδοσκοπικῆς ἐπὶ τῶν γραμματοσήμων των πολιτικῆς, τυγχάνουσιν ἐλάχιστα συμπαθῆ εἰς τοὺς συλλέκτας. Τὰ γραμματόσημα τῆς Λεττονίας ἔχουσιν ἐλαχίστην ἐμπορικὴν ἀξίαν.

Κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Dorpat ὑπὸ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, ἐξεδόθησαν δύο γραμματόσημα τῶν 20 καὶ 40 πφένιγκ δι' ἐπισημάνσεως ρωσικῶν γραμματοσήμων. Ὁμοίως κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ἐξεδόθη ὑπὸ τῶν γερμανικῶν ἀρχῶν μία εἰδικὴ σειρὰ διὰ τὰς κατεχομένας περιοχὰς τῆς

Digitized by Google

Λεττονίας, Ἐσθονίας καὶ Λιθουανίας, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ γερμανικῶν γραμματοσήμων, ἐφ' ὧν ἐπετέθη ἡ ἐπισήμανσις POSTGEBIET. Τέλος ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1919 εἰδικὴ σειρὰ διὰ τὸ Libau, ἥτις σήμερον τυγχάνει σπανιωτάτη. (Ε. Φ. Ε.)

Λεττὸς (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Λεττονίας, ὁ ἐκ τῆς Λεττονίας καταγόμενος (βλ. *Λέττονες*).

Λεττοσλαῦοι (οἱ). Ὄνομα διὰ τοῦ ὁποίου καλοῦνται οἱ λαοὶ οἱ κατοικοῦντες τὰς πρώην βαλτικὰς ἐπαρχίας τῆς Ρωσίας καὶ νῦν ἀνεξαρτήτους Δημοκρατίας Ἐσθονίαν, Λεττονίαν καὶ Λιθουανίαν. Μ. Δ. Β.

λεττοσχιστόλιθος (ὁ) (Lettenschiefer) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα ἰζηματογενές. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τῆς σχιστῆς ἀργίλλου, ἡ ὁποία φέρει χρῶμα ἐρυθρὸν ἢ φαιὸν καὶ θρυμματίζεται εὐκόλως εἰς γωνιώδη τεμάχια. Ἀπαντᾷ εἰς λεπτὰς διαστρώσεις καὶ εἶναι πλούσια εἰς ἄργιλλον. Γ. Β.

λεττσομίτης (Lettsomit), ἢ *κυανοτριχίτης* (Cyanotrichit). Ὀρυκτὸν θειικὸν ἅλας τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ἀργιλλίου ἔνυδρον. Ὁ χημικὸς αὐτοῦ τύπος εἶναι $Cu_4 Al_2 SO_{11}$. $8H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα εἰς κρυσταλλικὰ ἄτομα ὑπὸ μορφὴν βραχέων τριχιδίων, τὰ ὁποῖα διατάσσονται κατὰ ἀκτινοειδεῖς δέσμας. Ἔχει χρῶμα σμαλτοκύανον, ἀπαντᾷ δὲ ἐν Alt-Moldawa τοῦ Βανάτου, ἐν Morenci τῆς Arizona, ἐν Utah κ.ἀ. Γ. Β.

Λέττω - *Φόρμπεκ* (Lettow - Vorbech), ***Παῦλος***. Γερμανὸς στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1870. Μετέσχε, τῷ 1900—1901, τοῦ ἐν Κίνᾳ σώματος ἐκστρατείας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, τῶν ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Γερμανικῇ Ἀφρικῇ στρατευμάτων (1904—1907). Κατόπιν διετέλεσε διοικητὴς τοῦ ἐν τῇ Γερμανικῇ Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ τμήματος στρατοῦ. Ἐν τῇ τελευταίᾳ του ταύτῃ θέσει κατώρθωσε, τελείως ἀπομεμονωμένος ἀπὸ τῆς πατρίδος του, νὰ πολεμήσῃ πολλάκις νικηφόρως μέχρι τῆς ἀνακωχῆς τοῦ Νοεμβρίου 1918. Τὸν Μάρτιον 1919, ἐπιστρέψας εἰς Γερμανίαν, διωρίσθη διοικητὴς μεραρχίας ἐν τῇ ἐθνοφυλακῇ, κατέστειλε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1919 τὴν ἐν Ἀμβούργῳ κομμουνιστικὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀπεστρατεύθη τὸν Μάϊον τοῦ 1920. Ἔγραψε: «Heia Safari» (1919), «Αἱ ἀναμνήσεις μου ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς» (1920), Γ. Ε. Κ.

Λετὺλλ (Letulle), ***Μαυρίκιος***. Ἐπιφανὴς Γάλλος παθολογοανατόμος, καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Παρισίων (1853—1929). Ὑπῆρξε μαθητὴς τῶν Vulpian, Cornil, Brouardel καὶ Landouzy. Τῷ 1883 ἐγένετο ἰατρὸς τῶν νοσοκομείων καὶ τῷ 1889 υφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἱδρυτῶν καὶ συντακτῶν τῆς «Presse médicale» καὶ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Παρισίων κατὰ τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος. Μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς, ἐτιμήθη καὶ διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου ἰατροῦ τῶν νοσοκομείων τῆς Γαλλίας. Ἔγραψεν ἀρχικῶς διαφόρους ἐπιστημονικὰς μελέτας περὶ χρονίας ὑδραργυριάσεως, ἰνώδους λυμφαδενώματος, καρκίνου τοῦ μεσοθωρακίου, ἑλκῶν στομάχου καὶ δωδεκαδακτύλου, μολυσματικῆς ἀρχῆς κλπ. καὶ ἐξεπόνησεν ἀργότερον τὰ ἀκόλουθα συγγράμματα: «Πρακτικὴ νεκροψιῶν» (1903), «Πνευμονικὴ φθίσις», «Πνεύμων» κλ., κατὰ δὲ τὰς τελευταίας ἡμέρας του συνεπλήρωσε καὶ ἐξετύπωσε τὸ κλασσικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα τῆς «Γενικῆς ἀνατομοπαθολογίας». Τέλος ἐπεσφράγισε τὸ τριακονταετὲς ἐπιστημονικόν του ἔργον ἐν τῷ νοσοκομείῳ Boucicauf διὰ τῆς ἱδρύσεως, ἐν αὐτῷ, τῇ ἀρρωγῇ τοῦ Ἐρρίκου Ρότσχιλδ, μουσείου ἀνατομοπαθολογικοῦ, ἐγκαινιασθέντος τὸν Ἰούλιον τοῦ 1927. Τὸ ἵδρυμα τοῦτο ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του «Μουσεῖον Λετὺλλ» καὶ περιέχει συλλογὴν 1 ἑκατομ. τομῶν, 10 χιλ. ἐγχρώμων μικροφωτογραφιῶν μετὰ πολλῶν ἑκατοντάδων εἰκόνων, βιβλιοθήκην ἐκ 3 χιλ. τόμων, ἐργαστήριον, φωτογραφικὸν θάλαμον, αἰθούσας ἀρχείων καὶ προβολῶν, στάβλον ζῴων πρὸς πειραματισμὸν κλπ. Ο. Ρ.

Λετύμπου [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου ἐν τῷ διαμερίσματι καὶ ἐπαρχίᾳ Πάφου. Κάτ. 470, ἅπαντες Ἕλληνες. Κ. Μ. Κ.

Λεῦβα, καὶ ***Λεΐβα*** (Leyva καὶ Leiva) ***Ἀντώνιος***. Ἱσπανὸς στρατηγὸς (1480—1536). Κατήγετο ἐκ ταπεινῶν γονέων καὶ ἀπὸ ἁπλοῦς στρατιώτης ἔφθασε τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ. Ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἱσπανικῶν στρατευμάτων ἐν Ἰταλίᾳ, κατώρθωσε νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Γάλλον στρατηγὸν Μπονιβὲ νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μιλάνου τῷ 1523. Ἡττηθεὶς ἐν Ραβέννῃ, ὑπερήσπισε πεισματωδῶς τὴν Παβίαν καὶ ἐνίκησε τὸν Φραγκῖσκον Α', εἰς τὴν περίφημον μάχην τῆς Παβίας. Διορισθεὶς κατόπιν διοικητὴς τῆς περιοχῆς τοῦ Μιλάνου, ἐξεδίωξεν ὅλο χερῶς ἐξ αὐτῆς τοὺς Γάλλους, ἀλλ' ἠμαύρωσε τὰς νίκας του διὰ τῶν καταπιέσεων καὶ τῶν αὐστηρῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἐναντίον τῶν κατοίκων. Ἠκολούθησε κατόπιν τὸν Κάρολον Ε' εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῆς Προβηγγίας καὶ ἐν Ἀφρικῇ καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βιέννης, πολεμήσας τοὺς Τούρκους ἐπιτυχῶς ἐν Αὐστρίᾳ. Μ. Δ. Β

λεύγα (ἡ). Μέτρον μήκους, χρησιμοποιούμενον εἰς παλαιοτέρας ἰδίως ἐποχὰς καὶ δὴ πρὸς μέτρησιν κατὰ θάλασσαν ἀποστάσεων. Τὸ μῆκος ποικίλλει κατὰ τὰς διαφόρους χώρας, κυρίως ὅμως ὡς λεύγα λαμβάνεται ἡ γεωγραφικὴ ἢ ναυτικὴ λεύγα, ἥτις ἰσοῦται πρὸς τὸ $^1/_{20}$ τῆς μοίρας τοῦ γηΐνου μεσημβρινοῦ, ἤτοι πρὸς 5556,6 μέτρα ἢ 3 ναυτικὰ μίλλια. Ἡ γαλλικὴ λεύγα ἰσοῦται πρὸς 4444,44 μ., ἤτοι τὸ $^1/_{25}$ τῆς μοίρας, ἡ γερμανικὴ πρὸς 7420 μ., ἡ ἀγγλικὴ πρὸς 5555,5. Νῦν ἐπεκράτησε γενικῶς εἰς τὴν μέτρησιν τῶν κατὰ θάλασσαν ἀποστάσεων νὰ χρησιμοποιῆται τὸ ναυτικὸν μίλλιον, ἴσον πρὸς 1852,2 μέτρα. Γ. Ν. Ν.

Λεύγκισα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας κειμένη εἰς τὰ Α. τῆς Καππαδοκίας, ἐν τῇ στρατηγίᾳ τῆς Λαβιανσηνῆς (Praefectura Laviensenae)· ἡ αὐτὴ μὲ τὴν *Λαύγασαν*. Α. Θ. Σ.

λευδυΐτης (ὁ) (Leydiyt) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν τῆς σειρᾶς τῶν λεπτοχλωριτῶν. Ἀπαντᾷ εἰς στιφρὰς λεπτὰς ἐπιφλοιώσεις, παρουσιάζει σκληρότητα $1^1/_2$ καὶ χρῶμα χλωροπράσινον, κυανοπράσινον ἢ ἐλαιοπράσινον. Εἶναι εὐδιάλυτον εἰς ὀξέα, ἀπαντᾷ δὲ ἐπὶ μιᾶς χαλαζιακῆς φλεβὸς ἐντὸς γνευσίου παρὰ τὴν Leipersville. Γ. Β.

Λεύης, ***Ἐμμανουὴλ - Ἰωσήφ***. Ἀρχιρραβῖνος Κερκύρας (1875—1887). Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν, τυχὼν τοῦ διπλώματος τοῦ ραββίνου, ὑπηρέτησεν ὡς τοιοῦτος εἰς Fossano, Mondovi καὶ Cuneo τῆς Ἰταλίας, ὁπόθεν προσεκλήθη εἰς Κέρκυραν. Ἐκ τῶν δημοσιευθέντων λόγων του, οἵτινες διακρίνονται διὰ τὴν γλαφυρότητα, τὴν ἁπλότητα καὶ τὸ βάθος, ἐξαίρονται κυρίως οἱ ἑξῆς: «Dei pregi della lingua Ebraïca» (Cuneo 1864), «Elogio funebre di Lelio della Torre» (Cuneo 1872), «L'uomo a imagine di Dio (Cuneo 1874), «Messagio ai Fratelli Correligionarii della cità di Corfu» (Cuneo 1874), «Parole di congedo alla Comunità Israelitica di Cuneo» (Torino, Patavia 1875, «Religione e Ragione» (Corfu, Nacamulli 1875, «Il Fusco» (Corfu 1880), «L'acqua» (Corfu 1881), «La luce» (Corfu 1884), «L'aria» (Corfu 1888). Πρὸς ἑλληνοπρεπῆ μόρφωσιν τῶν θηλέων τῶν ὁμοθρήσκων του, ἵδρυσεν ἑβραϊκὸν σχολεῖον θηλέων, εἰς ὃ ἐδιδάσκοντο ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Κατὰ τὸ ἔτος 1878 ἐξέδιδε τὴν ἐπιθεώρησιν «Mosé» τῇ συνεργασίᾳ Ἰσραηλιτῶν καὶ ἑτεροθρήσκων. Π. Θ. ΣΤΕΡΙΩΤΗΣ

Λεύθαρις. Ἐπιφανὴς Ἀλαμαννὸς (Γερμανὸς) ἄρχων, διαμένων ἐν Αὐστρασίᾳ (Ἀνατολικῇ Γαλλίᾳ) τῷ 554, ὅτε οἱ ἐν Ἰταλίᾳ Γότθοι, ἡττηθέντες κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Ναρσῆ, ἔπεμψαν πρεσβείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Αὐστρασίας Θευδεβάλδον, προτρέποντες αὐτὸν νὰ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ Θευδεβάλδος δὲν ἐδέχθη. Τότε ἀνέλαβον νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἀντ' ἐκείνου οἱ Λεύθαρις καὶ Βουτιλῖνος, οἵτινες, συγκροτήσαντες στρατὸν ἐξ 75 χιλιάδων ἀνδρῶν, εἰσέβαλον τῷ 555 εἰς Ἰταλίαν καὶ προήλασαν μέχρι τῶν νοτιωτέρων αὐτῆς ἐσχατιῶν, ἀλλ' ἐν τέλει ὁ Λεύθαρις ἀπῆλθε καί, ἀφοῦ ἡττήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν δὶς παρὰ τὸ Πίσαυρον (Pesaro) καὶ παρὰ τὸ Φάνον (Φάνο), κατέφυγεν εἰς Κένεταν (τοῦ Βενέτου), ἔνθα καὶ ἀσθενήσας ἀπέθανεν, ἐνῷ ὁ Βουτιλῖνος, παραμείνας εἰς Ἰταλίαν, ἐφονεύθη εἰς τὴν παρὰ τὸν ποταμὸν Κασουλῖνον μάχην. Ν ΚΛΣ

Λευθέρη - *μπογάζι* [*Παρ. Γεωγρ.*]. Ὁ μεταξὺ τῶν ΒΔ. ἀκτῶν τῆς Σκιάθου καὶ τῶν ΝΑ τῆς Θετταλομαγνησίας δίαυλος τῆς Σκιάθου. Εν αὐτῷ οἱ ὕφαλοι *Ἕλενα* παρὰ τὴν Σκίαθον καὶ *Εὐρύαλος* παρὰ τὴν Σηπιάδα. Σχηματιζων πρὸς τὸν διέκπλουν τοῦ Τρίκκερι γωνίαν περίπου ὀρθήν, λαμβάνει τὴν ὀνομασίαν του ἀπὸ τῆς φερωνύμου ὑφάλου (*Λευθέρης* ἢ *Λεφτέρης*), τοῦ *Μύρμηκος* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Λευθέρης [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὕφαλος κινδυνωδεστάτη ἐν τῷ στενῷ διαύλῳ τῆς Σκιάθου, κατὰ τὸ νότιόν του στόμιον καὶ πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Μαγνησίας, 3 μίλλ. Ν. τῆς Σηπιάδος Ἡ κεφαλὴ τῆς ὑφάλου εὑρίσκετο εἰς βάθος 0 60—1.80 μ, ἡ δὲ ἔκτασίς της χωρεῖ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς 125 μ. πρὸς Β., 125 πρὸς ΜΒ, 25 πρὸς Α., 45 πρὸς ΕΑ., 50 πρὸς Ν., 60 πρὸς ΑΝ., 50 πρὸς Ζ. καὶ 60 πρὸς ΣΒ ὅρια, εἰς ἃ ἀπαντῶσι βολίσματα 6 ὀργ. πλὴν πρὸς Α., ὅπου τὸ ὑφαλοπρανὲς παρουσιάζει μεγίστην κλίσιν, τῆς ἀποχῆς του ἐμφανιζομένης εἰς βυθὸν 26 ὀργ. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς φωτισμόν της, γενομένη τῷ 1878, ἐγκατελείφθη. Δι' ὃ καὶ ἀνηγέρθη φάρος ἐπὶ τῆς κατέναντι τῆς ὑφάλου νησῖδος Ποντικόνησον (1907), προβάλλων ἐπὶ τῆς ὑφάλου σκαρδαμύσσον φῶς κατὰ τὸ εὖρος τοῦ ἐπικινδύνου τομέως. Τῷ 1920 ἀνηγέρθη ἐπὶ τῆς ὑφάλου αὐτόματος φάρος Aga (πλάτ. 39°08'30" Β., μηκ. 23°21'45" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with the Oreos and Talanta channels). Κατὰ τὰς ἐργασίας παρετηρήθησαν ἐν τῷ βυθῷ μεγάλοι κανονικῶς εἰργασμένοι ὀγκόλιθοι, οἵτινες κατόπιν (1926) ἀνεγνωρίσθησαν ὡς λείψανα τοῦ ἐπὶ τῆς ὑφάλου Μύρμηξ ἐνδεικτικοῦ κτίσματος τοῦ Ξέρξου. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

λευθεριὰ (ἡ), *καὶ λευτεριά·* δημοτ. τύπος τοῦ *ἐλευθερία* (βλ. λ.).

Λευθεριῶται (οἱ). Ὠνομάσθησαν οὕτως, ἐπὶ φραγκοκρατίας, τριάκοντα τρεῖς ὀρθόδοξοι ἱερεῖς ἐκ τῶν κωμῶν τῆς νήσου Κερκύρας, πρὸς τοὺς ὁποίας ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ ὁ Β' Ἄγγελος Κομνηνός, διὰ χρυσοβούλλου ἐκδοθέντος κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1246, ἀπένειμε διάφορα προνόμια, ἀπαλλάξας συνάμα αὐτοὺς ἐκ πάσης ἀγγαρείας. Εἰς ἀνταπόδοσιν τῶν ὠφελημάτων καὶ προνομίων τούτων ὤφειλον ἱερουργοῦντες νὰ εὔχωνται ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων βασιλέων καὶ ἡγεμόνων. Οἱ Λευθεριῶται οὗτοι δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται πρὸς τοὺς 32 ταγματίτας ἱερεῖς τῆς πόλεως, τοὺς ἐκλέγοντας τὸν μέγαν πρωτοπαπᾶν. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 33 ἱερέων, Λευθεριωτῶν ὀνομασθέντων λόγῳ τῆς ἀπὸ τῶν ἀγγαρειῶν ἀπαλλαγῆς των, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ ἐξ ἄλλου γένους, μετὰ τὸν θάνατον ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον ὁ ἐγγύτερος συγγενὴς καὶ ἄξιος ἱερωσύνης. Κατ' ἀρχὰς ἕκαστος τῶν ἱερέων τούτων ἔφερε καὶ τὸ ἰδιαίτερον αὐτοῦ ἐπώνυμον, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ τοῦτο ἐξέλιπεν ἀπ' αὐτῶν καὶ ἐπεκράτησε τὸ κοινὸν Λευθεριώτης, ὅπερ φέρουσιν ἔτι καὶ νῦν χωρικοί τινες ἐν Κερκύρᾳ. Ἡ τάξις τῶν Λευθεριωτῶν ἱερέων ὑφίστατο μέχρι τοῦ 1360. Π. Θ. Σ.

Λευθεριώτης, ***Ἀρσένιος*** (1855—1911). Κληρικὸς γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ. Ἐγγραφεὶς εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν Ἀθηνῶν, ἔτυχε τοῦ διπλώματός του τῷ 1881 καὶ εἶναι ὁ πρῶτος Κερκυραῖος θεολόγος Ἀθηνῶν μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Ἀκαδημίας Κερκύρας. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνυμφεύθη ἐν Ἀθήναις καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος ἐν τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν. Ἐπιστρέψας εἰς Κέρκυραν διωρίσθη ἑλληνοδιδάσκαλος καὶ διάκονος τῆς ἐκκλησίας Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἔκτοτε ἤρξατο τοῦ κηρύγματος. Τῷ 1886 ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Εὐσταθίου Βουλισμᾶ διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1890 μέχρι τοῦ 1908 ὑπηρέτησεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τῶν θρησκευτικῶν ἐδίδαξεν εἰς τὸ γυμνάσιον, εἰς τὸ ἀρσάκειον καὶ εἰς τὸ διδασκαλεῖον καὶ ἀλλαχοῦ. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς καὶ ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Φιλοπτώχου ἑταιρείας Κερκύρας. Συνταξιοῦχος γενόμενος (1908), προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Εὐβοίας ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου διωρίσθη (1909) ἐφημέριος τῆς μητροπόλεως Πειραιῶς, προαχθεὶς εἰς ἀρχιμανδρίτην καὶ οἰκονόμον, παρέμεινε δ' ἐκεῖ ἐπὶ τρία σχεδὸν ἔτη. Ἀπέθανε τῷ 1911. Ἐξέδωκεν: «Ἑρμηνείαν εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχήν», «Εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὕμνον», «Λόγους ἐκκλησιαστικούς», «Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Κατήχησιν» κλπ. Π. Θ. Σ.

Λευΐ. Τριτότοκος υἱὸς τοῦ Ἰακὼβ ἐκ τῆς Λείας. Περὶ αὐτοῦ ἐλάχιστα ἡ Παλαιὰ Διαθήκη διέσωσε. Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Συμεὼν κατέσφαξε διὰ πανουργίας τοὺς Συχεμίτας, ἐκδικηθεὶς οὕτω τὴν εἰς τὴν ἀδελφήν του Δεΐναν γενομένην προσβολὴν ὑπὸ τοῦ Συχέμ, υἱοῦ τοῦ Ἐμμὼρ (Γεν. 49). Κατέβη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Αἴγυπτον μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν του. Θυγάτηρ του ὑπῆρξεν ἡ Ἰωχαβέδ, μήτηρ τοῦ Μωϋσέως. Β. Μ. Β.

— **Λευΐ**. Ἀμοραῖος ἐκ Παλαιστίνης, ἀκμάσας κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα. Ἀγαδιστὴς ὤν, ἤτοι ἑρμηνευτὴς τοῦ μὴ νομικοῦ μέρους τοῦ Ταλμούδ, ἐθεωρεῖτο μεταξὺ τῶν κορυφαίων σοφῶν τῆς ἐποχῆς, ὡς ἐκ θείας ἀποστολῆς ἑρμηνευτὴς τῶν ἁγίων Γραφῶν. Θ. Κ.

— **Λευΐ** (Levy)· βλ. λ. *Λεβῦ*.

— **Λευΐ** ***μπὲν Ἀβραάμ***. Ἑβραῖος λόγιος καὶ συγγραφεύς, τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Ρουσσιγιὸν τῆς Γαλλίας, ὅπου καὶ ἔζησεν. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐξ ὧν σημαντικώτερον εἶναι τὰ «Ἐγκυκλοπαιδικά», εἰς τὰ ὁποῖα ὁμιλεῖ περὶ λογικῆς, γεωμετρίας, ἀστρονομίας, ἀστρολογίας, φυσικῆς ψυχολογίας καὶ μεταφυσικῆς, ἐν συναρτήσει μετὰ τῶν νόμων τῆς θείας δυνάμεως. Θ. Κ.

— **Λευΐ** ***μπὲν Γκερεσάν***, ἢ ***Γέρσων***· βλ. λ. *Γερσωνίδης*.

— **Λευΐ** ***μπὲν Σισῆ***. Ραββῖνος (Ἀμοραῖος) ἐκ Παλαιστίνης, ἀκμάσας κατὰ τὸν Β' αἰῶνα. Ἐγένετο ἱεροκήρυξ, δικαστὴς καὶ ἄρχων τῆς κοινότητος Σιμωνιάδος. Θ. Κ.

Λευΐ ***φυλή***. Μία τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, κληθεῖσα οὕτως ἐκ τοῦ γενάρχου αὐτῆς *Λευΐ*. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν φυλὴν ταύτην δὲν ἔλαβον ἴδιον κλῆρον ἐν τῇ κατακτηθείσῃ Χαναάν, ἀλλὰ διεσκορπίσθησαν εἰς αὐτήν. Τοῦτο ἡ Παλαιὰ Διαθήκη θεωρεῖ ὡς τιμωρίαν τῆς κακῆς πρὸς τοὺς

Digitized by Google

Συχεμίτας διαγωγῆς τοῦ γενάρχου Λευΐ (Γεν. 34, 25. 49, 5). Φαίνεται ὅτι ἡ διασκόρπισις αὕτη ἐπῆλθεν ἕνεκα τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος, τὸ ὁποῖον ἀποκλειστικῶς ἐξήσκει ἡ φυλὴ αὕτη. Περὶ τῆς φυλῆς ταύτης διάφοροι ὑποθέσεις διετυπώθησαν, θέτουσαι ἐν ἀμφιβόλῳ τὰς σχετικὰς μαρτυρίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Β. Μ. Β.

λευϊάθαν /*Ἐγκυκλ.*/· βλ. λ. *λεβιάθαν*.

λευΐτης (ὁ). Ὁ ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Λευΐ καὶ ἔπειτα γενικῶς ὁ ἱερεύς, καθ' ὅσον οἱ ἱερεῖς ἐλαμβάνοντο ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευΐ. Τὸ προνόμιον τοῦ ἱερατεύειν ἔλαβον οἱ λευῖται κατὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ χρυσοῦ μόσχου, ταχθέντες μετὰ τοῦ Μωϋσέως. Οἱ λευῖται δὲν ἔλαβον κλῆρον ἐν τῇ Χαναάν, ἀλλὰ διεσπάρησαν εἰς ὅλην τὴν χώραν. Μικρὸν μόνον μέρος πέριξ τῶν πόλεων, ἐν αἷς κατῴκουν, ἐδόθη εἰς αὐτοὺς πρὸς βοσκὴν τῶν ποιμνίων (Ἀριθ. 35, 2), ἐκ δὲ τῶν γεωργικῶν προϊόντων ἐλάμβανον τὸ δέκατον (Ἀριθ. 18, 21). Διῃροῦντο εἰς τρεῖς κατηγορίας, κατὰ τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ Λευΐ, Γηρσών, Καάθ, Μεραρί. Ἐκ τῶν βιβλίων τῶν «Παραλειπομένων» μανθάνομεν ὅτι ὁ Δαυΐδ προέβη εἰς ἀναδιοργάνωσιν τῶν λευϊτῶν, κατὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τοῦ ἑνιαίου ἰσραηλιτικοῦ κράτους μέρος αὐτῶν εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ (2 Παραλ 11, 13). Ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἰωσαφὰτ ἐκτὸς τῶν λειτουργικῶν καθηκόντων ἀνέλαβον τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης (2 Παραλ. 19, 8) καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ νόμου παρὰ τῷ λαῷ (2 Παραλ. 17, 8), ὁ δὲ Ἐζεκίας ἐφρόντισεν ὥστε τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενον δέκατον νὰ χορηγῆται εἰς αὐτοὺς τακτικῶς. Ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς ὅμως μεταρρυθμίσεως τοῦ βασιλέως Ἰωσία (621 π. Χ.), οἱ λευῖται ἐκτοπίζονται ἐκ τῶν κυρίως ἱερατικῶν καθηκόντων, περιορισθέντες εἰς τὰς κατωτέρας ὑπηρεσίας ἐν τῷ ναῷ. Παρ' Ἰεζεκιὴλ (44, 9 ἑξ.) ἀναφαίνονται οἱ λευῖται ὡς ἔχοντες κακὴν φήμην, διότι ὡδήγησαν τὸν λαὸν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν· διὰ τοῦτο ὁ προφήτης οὗτος ἀποκλείει αὐτοὺς τῶν κυρίως ἱερατικῶν καθηκόντων, ἅτινα ἀνέλαβον οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σαδώκ, οὕτω δὲ κατήντησεν ὥστε ἡ λέξις λευΐτης νὰ δηλοῖ τὸν ὑπηρέτην τῶν ἱερέων, τὸν ἐκτελοῦντα κατωτέρας ὑπηρεσίας ἐν τῇ λατρείᾳ. Β. Μ. Β.

Λευΐτης, *Γρηγόριος*. Λαμπαδάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ εἶτα πρωτοψάλτης αὐτῆς. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1777 καὶ εἶναι εἷς τῶν τριῶν ἐφευρετῶν τῆς νῦν ἐν χρήσει παρασημαντικῆς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς (1814). Ἐμαθήτευσε παρὰ Ἰακώβῳ τῷ Πρωτοψάλτῃ, Πέτρῳ τῷ Βυζαντίῳ καὶ Γεωργίῳ τῷ Κρητί, καταλαβὼν νεώτατος περίβλεπτον θέσιν μεταξὺ τῶν συγχρόνων του. Βαθὺς γνώστης τῆς τε ἀραβοπερσικῆς καὶ τῆς ἀρμενικῆς μουσικῆς, ἐχειρίζετο δεξιῶς καὶ τὴν πανδουρίδα. Ὁ Γρηγόριος ἔγραψεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ συνεπτυγμένην παρασημαντικὴν (1805) ὀγκωδεστάτην «Παπαδικήν», περιέχουσαν ἐξ ὅλων τῶν εἰδῶν τῆς ἐγκυκλίου μουσικῆς σειρᾶς. Μετέγραψε πιστῶς ἐκ τῶν ἀρχαίων γραφικῶν συστημάτων τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς εἰς τὴν νῦν ἐν χρήσει παρασημαντικὴν ἅπαντα σχεδὸν τὰ παλαιὰ στιχηράρια, εἱρμολόγια καὶ παπαδικάς, ὧν τινα ἐξεδόθησαν καὶ διὰ τοῦ τύπου. Ἐμελοποίησε, τῇ αἰτήσει διαφόρων πατριαρχῶν καὶ μητροπολιτῶν, πλεῖστα ἔντεχνα μαθήματα, πολυελέους, χερουβικά, κοινωνικά, δοξολογίας καὶ ἄλλα, εὑρισκόμενα ἐν τῷ τετρατόμῳ «Πανδέκτῃ» Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Α. Δομεστίκου (Κωνσταντινούπολις 1851) καὶ εἰς τὰς κλασσικὰς ἐκδόσεις διαφόρων παλαιῶν «Ἀνθολογιῶν». Ἐτόνισε πλεῖστα ἐξωτερικὰ ᾄσματα, ἅτινα ἐξεδόθησαν ὑπὸ Θεοδώρου Φωκαέως ὑπὸ τὸν τίτλον «Πανδώρα» (Κωνσταντινούπολις 1843), παραλείψαντος ν' ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Γρηγορίου. Συνέγραψεν ἀξιολογώτατον ἀργὸν στιχηράριον, συγκείμενον ἐκ πέντε τόμων, ἀνέκδοτον παραμεῖναν, τονίσας καὶ τὸ κατὰ παράδοσιν διασωθὲν ἀρχαιότατον μέλος τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Συνεργασθεὶς μετὰ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος καὶ Χρυσάνθου Προύσης, καθώρισε τὰς μουσικὰς κλίμακας, συγγράψας καὶ ἑρμηνείαν αὐτῶν ὡς καὶ «Κανόνων τῆς παραχορδῆς», ἤτοι τῆς μεταβολῆς τῶν κλιμάκων τοῦ διατονικοῦ γένους. Ἐδίδαξε τὸ νέον τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς γραφικὸν σύστημα εἰς τὴν κατὰ τὸ 1815 συσταθεῖσαν τρίτην μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριαρχικὴν μουσικὴν σχολήν. Ἀπεβίωσε τῷ 1822, ἐν ἡλικίᾳ 45 ἐτῶν, τὰ πλεῖστα δὲ τῶν παρ' αὐτοῦ γραφέντων καὶ ἐξηγηθέντων σῴζονται ἐν τῇ ἰδιωτικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ καθηγητοῦ Κ. Α. Ψάχου καὶ ἐν τῇ ἐν Φαναρίῳ Κωνσταντινουπόλεως τοιαύτῃ τοῦ Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου. [Πρβλ. *Γ. Παπαδοπούλου*, «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» (Ἀθῆναι, 1890). *Τοῦ αὐτοῦ* «Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» (Ἀθῆναι, 1904) καὶ *Κ. Α. Ψάχου*, «Ἡ παρασημαντικὴ τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς» (Ἀθῆναι, 1917).] Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

«Λευϊτικόν» (τὸ) (δηλ. *βιβλίον*). Οὕτως ὀνομάζεται παρὰ τοῖς Ο' καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν μεταφράσεων (Leviticus) τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸ γ' κατὰ σειρὰν βιβλίον τῆς Πεντατεύχου, ὅπερ περιέχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νομοθετικὸν ὑλικὸν περὶ θυσιῶν, περὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων ζῴων, ἄλλας διατάξεις περὶ καθαρότητος καὶ ἀκαθαρσίας τελετουργικῶς, περὶ τοῦ ἱερατείου, περὶ ἑορτῶν, ποινικῆς καὶ ἠθικῆς φύσεως διατάξεις κλπ.). Πρὸς τούτοις περιέχει καί τινα κεφάλαια ἀφηγηματικοῦ περιεχομένου, ἀναφερόμενα ὅμως καὶ ταῦτα εἰς τὸ ἱερατεῖον, τοὺς *λευΐτας* (ὑπὸ τὴν γενικωτέραν τῆς λέξεως σημασίαν), ὅθεν προσέλαβε καὶ τὸ ὄνομα τὸ βιβλίον τοῦτο. Ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὀνομάζεται *νόμος τῶν θυσιῶν* ἢ *νόμος τῶν ἱερέων* ἢ *βαγικρὰ* (=καὶ ἐκάλεσε) ἐκ τῆς πρώτης φράσεως τοῦ βιβλίου (βλ. λ. *Πεντάτευχος*). Π. Ι. Μ.

λευϊτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λευΐτην, ὁ τοῦ λευΐτου· ‖ *Λευϊτικὸν* (τό)· ὡς οὐσ., βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (βλ. λ. *Λευϊτικόν*).

λεύκα (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ δένδρου *λεύκη* (βλ. λ.).

Λεύκα /*Γεωγρ.*/.—1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ὀφιονείας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 137. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μικρὰ Παλούκοβα*.

—2) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σολωμοῦ τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 33.

—3) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Μαθιᾶς (Δράγκας) τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 62.

—4) Χωρίον τῆς κοινότητος Αἰγιτίου (Στρούζης) τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 206. Χ. Δ.

—Λεύκα /*Γεωγρ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Ἀχαΐᾳ ποταμοῦ *Γλαύκου* (βλ. λ.).

Λεύκα [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς ΝΔ ἀκτῆς τῆς Ἄνδρου (μυχός του: πλάτ. 37°51'20' Β., μῆκ. 24°47'20'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1820: Andros island and Doro channel) σχηματιζόμενος ἀμέσως πρὸς Α. τοῦ ἀκρωτηρίου Κολῶνα εἰς 3 μίλλ. Α.ΝΑ. τοῦ φάρου Γαυρίου. Ἔχει ὡραῖον ψαμμαθῶνα καὶ ἐκβολήν, διαρκῶς ῥέοντος ὕδωρ ἄριστον, χειμάρρου. Σ. Ε. Λ.

Λεύκα [*Γεωγρ.*]. Κωμόπολις τῆς Κύπρου, πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας. Κάτ. 1300, ἀσχολούμενοι κυρίως μὲ τὴν γεωργίαν. Ἡ Λεύκα ἔχει μεγάλην παραγωγὴν ἑσπεριδοειδῶν, ἰδιαίτατα δὲ πορτοκαλίων ὀνομαστῶν διὰ τὴν ποιότητά των καὶ γνωστῶν μὲ τὸ ὄνομα «λευκάτικα». Παρὰ τὴν κωμόπολιν εὑρίσκονται μεταλλεῖα χαλκοῦ. Ἡ Λεύκα συνδέεται μετὰ τῆς πρωτευούσης Λευκωσίας διὰ καλῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ διὰ τῆς ἐγγὺς αὐτῆς διερχομένης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λευκωσίας—Εὐρύχου. Ἡ κωμόπολις αὕτη πιθανῶς εἶναι κατὰ Στράβωνα καὶ Πλούταρχον ἀποικία Λσκώνων. Ὁ Mas Latrie θέτει ἐνταῦθα τὴν πόλιν *Σάτραχον*. Κ. Μ. Κ.

— Λεύκας *διαμέρισμα* [*Γεωγρ.*]. Ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων διαμερισμάτων, εἰς ὃ διαιρεῖται νῦν ἡ ἐπαρχία Λευκωσίας τῆς νήσου Κύπρου, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Λεύκαν καὶ μὲ τεσσαράκοντα ἄλλα χωρία. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει μίαν τῶν ὡραιοτέρων πεδιάδων τῆς νήσου, ἀρδευομένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Λεύκας. Συνορεύει ἀνατολικῶς μὲν πρὸς τὸ διαμέρισμα Ὀρεινῆς, βορείως καὶ βορειοανατολικῶς δὲ πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Μόρφου καὶ τὸ ὁμώνυμον διαμέρισμα καὶ δυτικῶς πρὸς τὸ διαμέρισμα Χρυσοχοῦς τῆς ἐπαρχίας Πάφου. Εἶναι ἐκ τῶν εὐφορωτέρων διαμερισμάτων τῆς Κύπρου καὶ παράγει ἄφθονα δημητριακά, βάμβακα, ἑσπεριδοειδῆ καὶ ἄλλα κηπευτικὰ προϊόντα. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, γενικὰ δὲ φημίζεται τὸ διαμέρισμα τοῦτο διὰ τοὺς πολλοὺς κήπους του. Κ. Μ. Κ.

—Λεύκας *ὅρμος* /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὅρμος τῆς Ἑρμιονίδος θαλάσσης, μεταξὺ *Ἑρμιόνης* λιμένος καὶ ἀκρωτηρίου *Θερμίσι* διανοιγόμενος (πλάτ. 37°23'½ Β, μῆκ. 23°16' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra bay, Spezzia, Dhoko). Ἀνώνυμος εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην· ἐπίσης καὶ εἰς τὸν χάρτην τοῦ Μηλιαράκη (εἰς Γεωγρ. Ἀργολ.Κορινθ.), ἀναφέροντα τὴν ὀνομασίαν *Δάρδεζα*, τοῦ ἐν τῷ ὅρμῳ νησιδίου. Σ. Ε. Λ.

Λευκὰ / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας ἐν Καλαβρίᾳ μετὰ καλοῦ λιμένος. Ἱδρύθη ὑπὸ ἀποίκων Ακαρνάνων καὶ ἀπεῖχεν ἀπὸ μὲν τῆς Βάριδος 80 στάδια, ἀπὸ δὲ τῆς Ὑδροῦντος 150. Σήμερον καλεῖται Santa Maria di Leuca, ἀπέχουσα 10 περίπου χλμ. τῆς πόλεως Ἀλεσσάνο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λέτσε. Α. Θ. Σ.

—Λευκὰ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Συστὰς νησίων κατὰ τὰ ΒΔ. τῆς Εὐβοίας (πλάτ. 38°57' Β., μῆκ. 23°27' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 426: Doro channel to gulf of Saloniki) μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀρτεμισίου καὶ τοῦ ὅρμου Μαντουδίου, εἰς 7 μίλλ. ΝΑ. τοῦ φάρου Ποντικονήσου. Ὁ σχηματισμὸς καὶ ἡ διάταξίς των ἀποδεικνύουν αὐτὰ ἀποθραύσματα ἀκρωτηρίου ἐκ λευκολίθου. Σ. Ε. Λ.

—Λευκὰ *ὄρη* /*Γεωγρ.*/. Ὀρεινὸς ὄγκος εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ δυτικοῦ ἡμίσεος τοῦ νήσου Κρήτης, ἔχων ὕψος ποικίλλον μεταξὺ 2.000 μέχρι 2 400 μέτρων. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ κυρίου ὄγκου σχηματίζεται τὸ ὀροπέδιον τοῦ *Καλλικράτους*, ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τὸ τοῦ *Ὁμαλοῦ*, ἐν τῷ μέσῳ δὲ σχεδὸν αὐτοῦ τὸ τοῦ *Ἀσκύφου καὶ τῆς Ἀνωπόλεως*. Αἱ ἀρκτικαὶ κλιτύες τοῦ κυρίου ὄγκου εἶναι λίαν ἀπότομοι καὶ βραχώδεις, καλύπτονται δὲ ὑπὸ ἐκτεταμένων δασῶν. Ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τοῦ κυρίου ὄγκου ἐκπέμπονται πρὸς Β. ἀπότομοι δειράδες, ὧν κυριώτεραι εἶναι: 1) Ἡ *Δαφνομαδάρα* ἢ *Κλῖμα*, διαχωρίζουσα τὴν ἐπαρχίαν Ρεθύμνης ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀποκορώνου. 2) Ἡ ἀπὸ τῆς *Μαύρης* λεγομένης κορυφῆς βαίνουσα πρὸς Β. καὶ εἶτα διχαζομένη ἄνωθεν τοῦ χωρίου Θερίσου εἰς δύο κλάδους, ὧν ὁ μέν, τρεπόμενος πρὸς ΒΑ καταλήγει διὰ τοῦ ἱστορικοῦ ὄρους τῆς Μαλάξας εἰς τὸ ἀκρωτήριον Καλάμι, ὁ δὲ ἕτερος, διευθυνόμενος πρὸς ΒΔ., διαχωρίζει τὴν πεδιάδα τῶν Χανίων ἀπὸ τῆς τοῦ Ἁλυκιανοῦ. Αἱ μεσημβριναὶ κλιτύες τῶν Λευκῶν ὀρέων εἶναι ἀποτομώτεραι τῶν ἀρκτικῶν καὶ εἰς ἄκρον δύσβαστοι· παρουσιάζουσι δὲ μικρά τινα ὀροπέδια καὶ βαθυτάτας φάραγγας. Ν. ΚΛΣ

λευκαγκάθα (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ῥάμνος ἡ καθαρτικὴ* (Rhamnus cathartica).

Λευκάδα /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὅρμος τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς Ἰκαρίας (ὁ ΒΔ. μυχός του πλάτ. 37°36'05'. Β., μῆκ. 26°17'10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1867: Nikaria island) μεταξὺ Ἁγίου Κηρύκου (1¼ μιλλ. Δ. ΝΔ.) καὶ Ξυλοσύρτη. Σ. Ε. Λ.

Λευκάδι /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Μακρυχωρίου (Οὐζοὺν-Κιοΐ) τῆς ἐπαρχίας Νέστου τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 136. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καβατζίκ*. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Βροντῆς (Βρόντιζας), τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 122. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Βίνιανη*. —3) Χωρίον τῆς κοινότητος Μαρίνας (Σερμαρινόβου) τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 395. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Γκολεσιάνη*. Χ. Δ.

λευκαδιέλλα (ἡ) (Leukadiella) /*Παλαιοζῳολ.*/. Ὑπογένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὸ γένος *τμαιγόκερας* τῶν *αἰγοκερατιδῶν ἀμμωνοειδῶν* μαλακίων. Τοῦ γένους τούτου λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν καὶ καθωρίσθησαν τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Καρόλου Ρὲντς ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας λιασίου ὑποδιαπλάσεως τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὴν νῆσον Λευκάδα (Ἀναβρυσάδα). Μετὰ ταῦτα λευκαδιέλλαι εὑρέθησαν καὶ εἰς ἄλλας θέσεις τῶν ὀροσειρῶν τῆς ἀδριατικο-ιονίου ὀρεινῆς ζώνης τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος (Ἀλογομάνδρα Ἀκαρνανίας, Μαυρονόρος Ἠπείρου καὶ ἀλλαχοῦ). Μέχρι σήμερον προσδιωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Ρὲντς τὰ εἴδη *λευκαδιέλλα Helenae*, *λευκαδιέλλα Helenae παραλ. ticinensis*, *λευκαδιέλλα Jeanneti*. Λείψανα εὑρέθησαν καὶ εἰς τὸ Kanton Tessin, τὸ Spoleto καὶ εἰς τὸ Kammerker (Σαλτζβοῦργον). Γ. Κ. Γ.

Λευκάδιος (ὁ). Ὁ κάτοικος τῆς Λευκάδος.

—Λευκάδιος *Ἀπόλλων* /*Ἀρχ.*/. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτοῦ ναοῦ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Λευκάτα, κειμένου κατὰ τὴν νοτίαν ἄκραν τῆς νήσου Λευκάδος, ὅπου ἐτελεῖτο κατ' ἔτος ἑορτὴ πρὸς τιμήν του, καθ' ἣν ἐρρίπτετο εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἀκρωτηρίου κατάδικός τις. Ἴχνη τοῦ ναοῦ τούτου σῴζονται καὶ σήμερον. Α. Θ. Σ.

—Λευκαδίων, *τέως δῆμος* — /*Γεωγρ.*/. Εἷς τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἐπαρχίαν Λευκάδος, πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ', 8 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Ἀπολπαίνης*, *Καριωτῶν*, *Κατούνας*, *Λευκάδος* καὶ *Τσουκαλάδων*.

Λευκάδιος [*Μυθολ.*]. Ἐπώνυμος ἥρως τῆς Λευκάδος, υἱὸς τοῦ Ἰκαρίου καὶ ἀδελφὸς τῆς Πηνελόπης, συζύγου τοῦ Ὀδυσσέως. Α. Θ. Σ.

Λευκάδιος *Χὲρν* (Hern)· βλ. *Χέρν*.

Λευκαδίτης, *Ἀναστάσιος*. Ἐπώνυμον τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἀναστασίου *Γαρουφαλῆ* (βλ. λ.) ἐκ τῆς πατρίδος του Λευκάδος.

—Λευκαδίτης, *Ἀπόστολος*. Ἀγωνιστής, ὅστις ἔπεσε μαχόμενος μετὰ τοῦ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου εἰς τὸ Σκουλένι, ἀφοῦ μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἠρνήθη δὲ μετὰ τῶν ἄλλων νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ πέραν τοῦ Προύθου ποτα-

Digitized by Google

μοῦ ρωσικὸν ἔδαφος. Ὀλίγον πρὶν φονευθῇ, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἑκατὸν Ἠπειρωτῶν καὶ Ψαριανῶν, ἀγωνισθεὶς δὲ πρὸς τριπλασίους Τούρκους, καταστρέφοντας τὰ λείψανα τοῦ Σκουλενίου, ἐφόνευσε περὶ τοὺς ἑκατὸν ἓξ αὐτῶν. Γ. Δ. Κ.

Λευκαδίτι, ἡ *Λευκαδίτη [Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 416. Χ. Δ.

λευκάζω· φαίνομαι λευκός, ἀσπρίζω: «ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους λευκάζει ἐκ τῶν χιόνων».

Λευκαθέα *['Αρχ.].* Ἀρχαία ἑορτή, ἀγομένη δημοσίᾳ πρὸς τιμὴν τῆς Λευκοθέας - Ἰνοῦς εἰς τὴν Τένον καὶ τὴν Λάμψακον κατὰ τὸν μῆνα Λευκαθιῶνα.

Λεῦκαι *['Αρχ.Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἐπὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου. Π. Ν. Π.

— Λεῦκαι, ἡ *Λεύκη ['Αρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, ἐπὶ τῆς ΒΔ. παραλίας τοῦ Ἑρμαϊκοῦ κόλπου. Ἱδρυθεῖσα τῷ 352 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Πέρσου στρατηγοῦ Ταχώ, πολλάκις διημφεσβητήθη μεταξὺ τῶν Σμυρναίων καὶ Κλαζομενίων. Σῴζονται ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα αὐτῆς τοῦ 350 π. Χ. περίπου, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Λ ἢ ΛΕΥ καὶ διαφόρων τύπων. Σήμερον καλεῖται *Λέφκε* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

— Λεῦκαι *[Γεωγρ.].* Χωρίον ἐν τῇ νήσῳ Πάρῳ τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.135. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται τὰ χωρία καὶ συνοικισμοί: *Ἀγγειριά, Ἀλυκή, Ἀνεραντζιά, Βουνιά, Καμάρι, Κάμπο., Λαγκάδα, Μάλτες* καὶ *Μαράθι.* Ἡ περιφέρεια παράγει δημητριακά, καπνόν, οἶνον, ἔλαιον καὶ τυρὸν ἐκλεκτόν. Δ. Ε. Μ.

— Λεῦκαι *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 327. Χ. Δ.

Λευκαὶ *['Αρχ. Γεωγρ.].* Ὀνομασία (Leucae) κατὰ Πλίνιον (V, 139) πεντάδος νησίδων προσκειμένων εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Λέσβου. Εἶναι ἡ σύγχρονος συστὰς τῶν νησίδων *Τοκμάκια* (ἡ κορυφὴ τῆς μεγαλυτέρας πλατ. 39° 18′ 20″ Β, μήκ. 26° 26′ 40″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mityleni islands with the gulfs of Adramyti and Sandarli) ἢ *Τομάρια.* Σ. Ε. Λ.

— Λευκαὶ *Κάμινοι* (Albi Camini, ἢ Albecamini *['Αρχ. Γεωγρ.].* Μεσόγειος κώμη τῆς Ἀφρικῆς, παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Μαρμαρικῆς, μεταξὺ Μοχηρίδος καὶ Μενελάου, ἀγνώστου ταυτότητος. Α. Θ. Σ.

— Λευκαὶ *Νάπαι* (Albi Clivi) *['Αρχ. Γεωγρ.].* Μεσόγειος κώμη τῆς Ἀφρικῆς ἐν Μαρμαρικῇ, ἀγνώστου ταυτότητος. Α. Θ. Σ.

— Λευκαὶ *νῆσοι ['Αρχ. Γεωγρ.].* Τρεῖς νησῖδες τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Κρήτης μεταξὺ Ἀπτέρας καὶ Ἀμφιματρίου. Ἡ τοιὰς αὐτὴ τῶν νησίδων δὲν εἶναι τὰ *Κουφονήσια* (ΝΔ. τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιά), ὡς νομίζεται παρὰ πλείστων, ἀλλ' αἱ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σούδας, ἐπὶ τῆς μείζονος τῶν ὁποίων ὁ φάρος (πλάτ. 35° 28′ 55″ Β, μήκ. 24° 09′37″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1658: Suda bay and Khania). Σ. Ε. Λ.

— Λευκαὶ *νῆσοι ['Αρχ. Γεωγρ.].* Νῆσοι τοῦ κόλπου τῆς Σύρτεως ἐν τῇ συστάδι τῶν Ποντίων. Ὑπὸ τῶν Γάλλων ὀνομάζονται τανῦν Iles de la Sidre καὶ Iles des Oiseaux (πλάτ. 33° 53′ Β., μήκ. 10° 45′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 249: Mahedia to ras Makhabez). Σ. Ε. Λ.

— Λευκαὶ *Στῆλαι ['Αρχ. Γεωγρ.].* Χῶρος τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Φρυγίᾳ περὶ τὸν Μαρσύαν, ἀριστερὸν παραπόταμον τοῦ Μαιάνδρου. Α. Θ. Σ.

Λευκαιθίοπες (οἱ) (Leucæthiopes). Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς (Libya Interior), ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 6, 6) καὶ κατοικῶν ὑπὸ τὸ Ρυσάδιον ὄρος ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Γαιτούλων καὶ Γαραμάντων, βεβερικῶν λαῶν. Α. Θ. Σ.

λευκαιθιοπία (ἡ). Λέγεται οὕτω συγγενὴς ἀνωμαλία κατὰ τὴν διάπλασιν τῶν μελαγχρωστικῶν κοκκίων τοῦ σώματος (δέρματος, τριχῶν, ὀφθαλμῶν), κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλλείπουσι παντελῶς ἢ μερικῶς τὰ μελανὰ ταῦτα κοκκία, οὕτως ὥστε τὸ δέρμα καὶ αἱ τρίχες νὰ φαίνωνται λευκά, ὁ δὲ ὀφθαλμός, ἂν καὶ λευκός, παρουσιάζει ἐρυθρωπὴν ἀνταύγειαν. Ὠνομάσθη ἡ πάθησις λευκαιθιοπία ἐκ τῆς πληροφορίας τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου (Β′ μ. Χ.), ὅστις ὀνομάζει τοὺς ὑπὸ τὸ Ρυσάδιον ὄρος τῆς Λιβύης κατοίκους Λευκαιθίοπας, χωρὶς ὅμως νὰ δίδῃ περισσοτέρας ἐξηγήσεις, οὕτως ὥστε νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες τὸ μικρὸν τοῦτο ἔθνος κάτοικοι ἦσαν πραγματικῶς λευκοί, ὡς ἐννοοῦμεν ἡμεῖς σήμερον τοὺς λεγομένους *ἀλφοὺς* ἢ *ἀλβίνους* (albinos). Μεταξὺ τῶν ὀφθαλμολόγων, οἵτινες ἔγραψαν περὶ ἀλφῶν, ἀναφέρομεν τὸν Furnari (1845) καὶ Toulau (1922), οἵτινες περιέγραψαν ἀλφοὺς τοῦ Ἀλγερίου, καὶ τὸν Laglaze (1907), ὅστις ἐκτενῶς ἐπραγματεύθη τὸ ζήτημα, περιγράψας ἀλφοὺς τῆς Βραζιλίας. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε περιγραφῶν σαφῶς καταφαίνεται ὅτι οἱ ἀλφοὶ εὑρίσκονται διάσπαρτοι εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, συχνότερον ὅμως ἀπαντῶνται μεταξὺ τῶν μαύρων κατοίκων τῶν θερμῶν χωρῶν. Ἡ ὅρασις τοῦ ἀλφοῦ εἶναι ἠλαττωμένη μέχρις ἀμβλυωπίας, ὄχι μόνον διότι ἐνδέχεται ὁ ἀλφὸς νὰ εἶναι μύωψ, ὑπερμέτρωψ ἢ καὶ ἀστιγματικός, ἀλλὰ διότι εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιάζῃ καὶ ἀτέλειαν ἢ καὶ ἔλλειψιν τῆς ὠχρᾶς κηλῖδος (Manz, 1872, Elschning 1913, Ichikava 1913). Ὁ ἀλφὸς ἀποφεύγει τὸ φῶς, ὄχι ἐκ φωτοφοβίας, ἀλλ' ὡς λέγουσιν ἐξ ἡλιοφοβίας (Burr 1884), διότι τὸ πολλαχόθεν ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰσερχόμενον ἄπλετον φῶς ἐκθαμβοῖ αὐτόν, δι' ὃ καὶ γενικῶς οἱ ἀλφοὶ βαδίζουσι μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, στρέφουσι τὰ νῶτα πρὸς τὸ φῶς, μύουσι τὰ βλέφαρα, μεταχειρίζονται χρωματιστὰς ὑέλους καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ μετέρχονται παντοῖα μέσα, ἵνα πάντοτε ἔχωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν σκιάν.

Ὁ ἀλφὸς δὲν εἶναι οὔτε νυκτάλωψ, οὔτε ἡμεράλωψ, οὔτε ἀχρωμάτωψ, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων (Magenhaus, 1881). Τὰ πεδία τῆς ὁράσεώς του εἶναι καλά. Παρουσιάζει συχνὰ νυσταγμὸν καὶ δὴ ὅταν προσηλώνῃ τὸ βλέμμα του. Ἀλφοί τινες παρουσιάζουσι καὶ στραβισμόν.

Ὁ ἀλφισμὸς εἶναι ἀθεράπευτος, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ὀργανισμὸς ἔχῃ διαφυλάξει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἱκανότητα νὰ παρασκευάζῃ καὶ μετὰ τὴν γέννησιν μελαγχρωστικὰ κοκκία, εἰς τρόπον ὥστε νὰ βελτιώσῃ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὴν κατάστασιν τῶν ὀφθαλμῶν ἀτόμου γεννηθέντος ἀλφοῦ καὶ νὰ τὸ μετατρέψῃ εἰς γαλανόφθαλμον. Πρὸς βελτίωσιν τῆς ὁράσεως, ἐκτὸς τῆς διορθώσεως τῶν διαθλαστικῶν ἀνωμαλιῶν, συνεβούλευσαν καὶ ἐπεχείρησαν πλεῖστα τολμηρὰ μέσα (στίξιν τοῦ κερατοειδοῦς, Haab 1896. Ἐνέσεις σινικῆς μελάνης ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα, Komodo 1907, Frieda 1924, Ἐφαρμογὴν μελανῶν προθέσεων Coulomb, Toulau 1922). Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

λευκαίνω, *ἀόρ ἐλεύκανα—ἐλευκάνθην, παθ. μετχ. λελευκασμένος* καὶ δημοτ. *λευκασμένος·* ποιῶ τι λευκόν, ἀσπρίζω: «λευκαίνω τὸ παννί, — τὸ μετάξι, — τὸ χέρι», «λευκασμένο παννί, — μετάξι, — χέρι» || παθ. *λευκαίνομαι,* γίνομαι λευκός: «ἐλευκάνθη ἡ κόμη — ὁ μύσταξ, — τὸ γένειον».

Λευκάκια *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐγγὺς τοῦ Ναυπλίου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν δῆμον ὑπήγετο ἄλλοτε, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 578. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σπαΐτζικον.* Ἡ κοινότης περιελάμβανε καὶ τὸ χωρίον *Πυργιώτικα,* ἀποσπασθὲν ἐσχάτως. Χ. Δ.

Λευκαντῆλι *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ὅρμος τῆς Εὐβοίας ἐπὶ τοῦ νοτίου Εὐβοϊκοῦ, 6 μίλλ. δυτικῶς τῆς *Ἐρετρίας* (πλάτ. 38°25′ Β., μήκ. 23°41′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1554: Talanta channel and western port of Euripos). Ἔχει προβλῆτα 60 μέτρ. καὶ ναύδετα πρὸς χρῆσιν τῶν παραλαμβανόντων λευκόλιθον φορτηγῶν ἀτμοπλοίων. Λέγεται καὶ *Λευκαντί.* Σ. Ε. Λ.

λευκάνδρα (ἡ) (Leucandra) *[Ζωολ.].* Γένος σπόγγων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσβεστοσπογγιδῶν,* περιλαμβάνον μεμονωμένα ἢ κατ' ἀποικίας ζῶντα ζῷα, ἀπαντῶντα εἰς πλείστας θαλάσσας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν 10 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *λευκάνδρα ἡ τραχεῖα* (Leucandra spinosa), ἥτις ἔχει μικρόν, σχετικῶς, μέγεθος. Δ. Ν. Π.

λευκάνθεμον (τὸ) (Leucanthemum) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν,* περιλαμβάνον ἐτήσια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, φυτά, ποώδη, πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαντῶντα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τά: *λευκάνθεμον τὸ ὄρειον* (Leucanthemum montagnum), *λευκάνθεμον τὸ κοινὸν* (Leucanthemum vulgare) καὶ *λευκάνθεμον τὸ ὠχρὸν* (Leucanthemum palidum), ἅπαντα ἀπαντῶντα καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

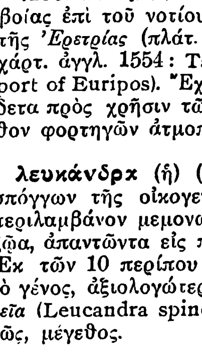

Λευκάνθεμον τὸ κοινόν.
(Α=ἄνθος γόνιμον, Β=ἄνθος ἄγονον.)

λευκανθὲς (τὸ) (Bellis) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *συνθέτων,* περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς, ὧν τινες καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Ἐξ τῶν 10 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, γνωστότερα εἶναι τὸ *λευκανθὲς τὸ ἄγριον* (Bellis sylvestris), κοινότατον παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὸν ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λεμονόχορτο,* καὶ *λευκανθὲς τὸ πολυετὲς* (Bellis perennis), ἀπαντῶν πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *ἀρκοσχιροτούδι* ἐν Κύπρῳ, *ἀσπρολούλουδο* καὶ *μπέλλα* ἀλλαχοῦ. Δ. Ν. Π.

λευκανθής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἔχων λευκὰ ἄνθη.

Λευκανία (Lucania) *['Αρχ. Γεωγρ.].* Ὀρεινὴ χώρα τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, περιβρεχομένη πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Τάραντος, ὁριζομένη δὲ ΒΔ. ὑπὸ τῆς Καμπανίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐχωρίζετο ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σελάρου (νῦν Sele) καὶ τοῦ Σαμνίου, ΒΑ. ὑπὸ τῆς Ἀπουλίας, τὴν ὁποίαν ἐχώριζεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ποταμὸς Βραδάνος (νῦν Bradano) καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς χώρας τῶν Βρουττίων, (νῦν Καλαβρίας), ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν περιοχὴν Βασιλικᾶτα.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς Λευκανοὶ ἦσαν σαμνιτικῆς καταγωγῆς, τραχεῖς καὶ πολεμικοί, φημιζόμενοι ὡς οἱ βαρβαρότεροι τῶν σαμνιτικῶν φυλῶν. Ὑποχωρήσαντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, κατὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἐπὶ τῶν παραλίων αὐτῶν, ἐπῆλθον περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε′ π. Χ. αἰῶνος κατ' αὐτῶν, κυριεύσαντες αὐτὰς καθ' ὁλοκληρίαν. Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς μεγάλην ἤσκησεν ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτῶν, αἱ δὲ πόλεις Ἡράκλεια, Παιστὸς (ἡ Ποσειδωνία τῶν Ἑλλήνων), Μεταπόντιον, Ποτεντία, Γρούμεντον καὶ ἄλλαι ἤκμασαν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἡ δὲ κυριαρχία των κατὰ τὰ μέσα τοῦ Δ′ π. Χ. αἰῶνος ἐπεξετείνετο μέχρι τῆς ἐσχατιᾶς τῆς χερσονήσου.

Ἡ πρόοδος ὅμως αὐτὴ τῶν Λευκανῶν, οἵτινες ἠπείλησαν καὶ αὐτοὺς τοὺς Θουρίους, ἐφόβισε τοὺς κατοίκους τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πόλεων, αἵτινες συνῆψαν τῷ 394 π. Χ. ἀμυντικὴν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Διονυσίου, τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Ἡττηθέντες οἱ Λευκανοὶ τῷ 282 π. Χ. ὑπὸ τῶν Θουρίων, βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ Φαβρικίου, στρατηγοῦ τῶν Ρωμαίων, συνεμάχησαν μετὰ τοῦ Πύρρου βασιλέως τῆς Ἠπείρου. Ἡττηθέντες καὶ πάλιν τῷ 272 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Παπιρίου Κούρσορος (P. Cursor), προσῆλθον μὲ τὸ μέρος τοῦ Ἀννίβα, ἑνωθέντες δὲ μετὰ τῶν Σαμνιτῶν, κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ Μαρίου. Τέλος ἡ Λευκανία μετὰ τῆς χώρας τῶν Βρουττίων, παρ' ὅλην τὴν παρακμὴν αὐτῶν, ἐπὶ Αὐγούστου ἀπετέλεσαν τὴν τρίτην διοικητικὴν περιφέρειαν τῆς Ἰταλίας. Α. Θ. Σ.

Λευκανία (ἡ) (Leucania) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀδενιδῶν,* περιλαμβάνον ψυχὰς μετρίου μεγέθους, μὲ γενικὸν χρωματισμὸν ἐρυθρόλευκον καὶ φαιὰς τὰς ἀνωτέρας πτέρυγας. Αἱ λευκανίαι ἀπαντῶσιν εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τῆς γῆς καὶ αἱ κάμπαι των ζῶσιν ἐπὶ διαφόρων ἀγρωστοειδῶν φυτῶν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λευκανία ἡ λευκόστικτος* (Leucania albipunctata). Ἀναφαίνεται ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου εἰς τοὺς καλλιεργημένους ἀγρούς. Δ. Ν. Π.

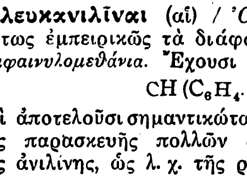

Λευκανία ἡ λευκόστικτος.

Λευκανιλῖναι (αἱ) *['Οργ. Χημ.].* Καλοῦνται οὕτως ἐμπειρικῶς τὰ διάφορα ἰσομερῆ *τριαμινοτριφαινυλομεθάνια.* Ἔχουσι τὸν τύπον

$$CH(C_6H_4 \cdot NH_2)_3$$

καὶ ἀποτελοῦσι σημαντικώτατα ἐνδιάμεσα προϊόντα τῆς παρασκευῆς πολλῶν συνθετικῶν χρωμάτων τῆς ἀνιλίνης, ὡς λ. χ. τῆς ροζανιλίνης κλπ. Σ. Γ.

Λευκανοί (οἱ) (Lucani). Λαὸς τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, κατοικῶν τὴν *Λευκανίαν* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

λεύκανσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λευκαίνειν, κοιν. *ἄσπρισμα*: «ἡ λεύκανσις τοῦ ὑφάσματος, — τῆς μετάξης, — τοῦ κηροῦ».

—*[Ἐγκυκλ.] Λεύκανσις* καλεῖται ἡ τεχνικὴ τοῦ διὰ χημικῶν ἢ φυσικοχημικῶν ἀντιδράσεων ἀποχρωματισμοῦ διαφόρων προϊόντων καὶ ἰδίᾳ ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν ἰνῶν. Κατ' αὐτὴν ἐπιτυγχάνεται διάσπασις τῶν περιεχομένων ὀργανικῶν χρωστικῶν οὐσιῶν. Εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς λευκάνσεως βασίζεται ἐπίσης ἡ ἐπιτυγχανομένη πολλάκις ἀφαίρεσις κηλίδων ἐκ καρπῶν, οἴνου, μελάνης ἐκ διαφόρων λευκῶν ὑφασμάτων. Τὰ διὰ τὴν λεύκανσιν χρησιμοποιούμενα μέσα δέον νὰ λευκαίνωσι, χωρὶς ὅμως νὰ καταστρέφουν καὶ τὸ λευκαινόμενον ὑλικόν. Τὸ λευκαντικὸν μέσον μετὰ τὴν λεύκανσιν δέον ἀπαραιτήτως νὰ ἀπομακρύνεται κατόπιν διὰ καταλλήλου ἐκπλύσεως εἰς εἰδικὰ πρὸς τοῦτο διαλύματα, διότι ἄλλως ἡ παραμονὴ αὐτοῦ θὰ κατέστρεφε τὸ λευκανθὲν ὑλικόν. Τὰ ὡς λευκαντικὰ χρησιμοποιούμενα μέσα διακρίνονται εἰς τὰ δρῶντα

Digitized by Google

ὀξειδωτικῶς καὶ εἰς τὰ δρῶντα ἀναγωγικῶς. Ἀναγωγικαὶ οὐσίαι χρησιμοποιούμεναι πρὸς λεύκανσιν εἶναι τὸ διοξείδιον τοῦ θείου, τὸ ὄξινον θειῶδες νάτριον, τὸ ὑδροθειῶδες νάτριον καὶ διάφορα ἐξ αὐτοῦ σκευάσματα, ὡς ροζγαλίτης κλπ. Τὰ σώματα ταῦτα μετατρέπουν τὴν χρωστικὴν εἰς λευκοένωσιν.

Ὀξειδωτικὰ λευκαντικὰ μέσα εἶναι: διαλύματα ὑποχλωριώδους ἀσβεστίου, καλίου καὶ νατρίου (Eau de Javel Eau de Labarraque), τὰ ὑπεροξείδια, ὡς τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ ὑδρογόνου (Eau oxygénée) τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ νατρίου, τοῦ βαρίου, τοῦ βενζοϋλίου, τὰ ὑπερθειικά, ὑπερανθρακικά, ὑπερβορικὰ καὶ ὑπερμαγγανικὰ ἅλατα καὶ γενικῶς αἱ οὐσίαι αἱ κρατοῦσαι τὸ ἐπὶ πλέον ὀξυγόνον χαλαρῶς ἡνωμένον.

Διὰ κάθε σῶμα προορίζομενον ὅπως ὑποστῇ λεύκανσιν, δέον νὰ γίνεται καὶ κατάλληλος ἐπιλογὴ τοῦ λευκαντικοῦ μέσου. Οὕτω π. χ. ὑφάσματα ζωϊκῆς προελεύσεως ἢ ἄχυρα, ὑποβαλλόμενα εἰς λεύκανσιν διὰ χλωρίου ἢ ἑνώσεων αὐτοῦ ἀποδιδουσῶν χλώριον, καταστρέφονται. Σώματα λευκανθέντα διὰ χλωρίου εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐκπλύνωνται διὰ διαλυμάτων ὑποθειωδῶν ἁλάτων. Ἡ φυσικὴ λεύκανσις, ἥτις παλαιότερον ἐφηρμόζετο καὶ βιομηχανικῶς εἰς εὐρεῖαν κλίμακα διὰ βαμβακερὰ ἢ ἐκ λίνου ὑφάσματα, ἁπλουμένων τούτων ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς χλόης, βασίζεται κυρίως εἰς τὴν φωτοχημικὴν δρᾶσιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Λεύκανσις φυτικῶν ἰνῶν καὶ κηροῦ ἐπιτυγχάνεται τῇ ἐπιδράσει χλωρίου ἐπὶ τῶν διυγραθέντων ὑλικῶν, ὅτε τὸ σχηματιζόμενον ὑποχλωριῶδες ὀξὺ δρᾷ ὀξειδωτικῶς. Ὁμοίως δύνανται νὰ λευκανθῶσι τὰ ὑφάσματα δι' ἐμβαπτίσεως εἰς ἀραιὰ διαλύματα ὑποχλωριωδῶν ἁλάτων καὶ εἶτα ἐντὸς ἀραιῶν διαλυμάτων ὀργανικῶν ὀξέων καὶ τέλος δι' ἐκπλύσεως δι' ὑποθειώδους νατρίου, ὅπερ δεσμεύει τὸ περισσὸν χλώριον. Λεύκανσις ζωϊκῶν ἰνῶν, λίπους, σταφίδος ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐπιδράσεως διοξειδίου τοῦ θείου ἐπὶ τοῦ διυγρανθέντος ὑλικοῦ. Τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ ὑδρογόνου καὶ τὰ ἄλλα ὑπεροξείδια, ἅτινα ἀνωτέρω εἴδομεν, ὡς καὶ τὸ ὄζον, χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν λεύκανσιν ζωϊκῶν προϊόντων (μετάξης, πτερῶν κλπ.). Ὁ ἀποχρωματισμὸς διαφόρων ὑγρῶν προϊόντων, ἐλαίων ἢ ἄλλων ὑγρῶν βαθέως κεχρωσμένων, ἐπιτυγχάνεται ὄχι διὰ λευκάνσεως, ἀλλὰ δι' οὐσιῶν αἵτινες ἀπορροφοῦν τὰς χρωστικὰς τοῦ ὑγροῦ, ὡς εἶναι π. χ. ὁ ζωϊκὸς ἄνθραξ καὶ ἄλλαι ἀποχρωστικαὶ οὐσίαι. Κ. Γ. Μ.

λευκαντὴς (ὁ)· ὁ λευκαίνων, ὁ εἰδικὸς τεχνίτης τῆς λευκάνσεως, ἄλλως *γναφεύς*.

λευκαντικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λεύκανσιν, ὁ τῆς λευκάνσεως: «λευκαντικὰ ἐργαλεῖα»· || ὁ ἁρμόδιος, ὁ κατάλληλος πρὸς λεύκανσιν, ὁ ἐπιφέρων λεύκανσιν: «λευκαντικὰ φάρμακα»· || *λευκαντικὸν* (τό)· ὡς οὐσ., τὸ δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται λεύκανσις (βλ. λ. *λεύκανσις*).

Λεύκαρα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται εἰς τὴν μεταξὺ Κοζάνης καὶ Βελβενδοῦ ἀπόστασιν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 707. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἀκ-Σακλῆ*. Χ. Δ.

—Λεύκαρα (*Πάνω* καὶ *Κάτω*) (τὰ) */Γεωγρ./*. Πολίχνη τῆς νήσου Κύπρου κατὰ τὰ ΒΔ. τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος, πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ Πεντασχίνου καὶ πρὸς Β. τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Λάρνακος—Λεμεσσοῦ, ὑπαγομένη εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος. Ἔχει δημαρχεῖον καὶ σχολαρχεῖον καὶ δημοτικὰ σχολεῖα. Κάτ. 3.000, ἀσχολούμενοι κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν καλλιέργειαν ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν περιφήμων κυπριακῶν κεντημάτων, ἅτινα εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λευκαρ τικα*. Ἐν Λευκάροις ἀκμάζει θαυμασία οἰκιακὴ χειροτεχνία, ἡ τῶν λευκῶν τριχάστων λίαν διαδεδομένων ἀνὰ τὴν Εὐρώπην (βλ. καὶ λ. *Κύπρος [Λαογρ.]*).

Τὰ Λεύκαρα πιθανῶς ἐκλήθησαν οὕτω ἐκ τοῦ λευκοῦ ὀροπεδίου, ἐφ' οὗ εἶναι ἐκτισμένα. Τὸ ὀροπέδιον τοῦτο εἶναι κατάφυτον ἐξ ἀμπελώνων, ἐξ ὧν κυρίως παράγεται ὁ κάλλιστος κυπριακὸς οἶνος ὁ γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα *κουμανδαρία*. Μεγάλαι ἐκτάσεις ἐλαιώνων περιβάλλουν τὴν πολίχνην. Ἐνταῦθα εὑρίσκεται καὶ ὁ μέγας ναὸς τοῦ Σταυροῦ, ἔνθα εἶναι καὶ τεμάχιον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ δωρηθὲν ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης. Ἐν Λευκάροις ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλαὶ παλαιαὶ ἐκκλησίαι, τὸ δὲ ὀροπέδιον καλύπτει πληθὺς σπηλαίων καὶ ἀρχαίων τάφων. Ἀπέναντι τοῦ χωρίου ὑψοῦται ὑψηλὸς καὶ ἀπόκρημνος λόφος χωριζόμενος τῶν Λευκάρων διὰ τοῦ ποταμοῦ τῆς Κυπροβάσας. Ἐπ' αὐτοῦ εὑρίσκονται ἐρείπια πύργου. Κ. Μ. Κ.

Λευκάριστος (Leucaristus) */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙ, 11, 13) εἰς βόρ. πλάτ. 40°,45' καὶ ἀνατ. μῆκ. 52°,40'. Ἀπεῖχεν ἀπὸ μὲν τῆς Καλισίας (νῦν Calisz) 600 στάδια, ἀπὸ δὲ τοῦ Βουδορίγου (νῦν Brieg) περὶ τὰ 250, ταυτίζεται δὲ ὑπὸ νεωτέρων πρὸς τὴν νῦν Βρεσλαυΐαν (Breslau) ἢ περὶ αὐτήν, ὅπου ἡ πόλις Leuthen ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Weistriz Α. Θ. Σ.

Λεύκαρον */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις τῆς ΝΔ. παραλίας τῆς Βρεττανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σιλούρων (Silures), κειμένη ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς στοματολίμνης τοῦ Σαβρίνα ποταμοῦ (Sabrinae Aestuarium), νῦν κόλπου τῆς Βριστόλης, πρὸς Δ. τῆς πόλεως Nidum (νῦν Νήθ, Neath). Σήμερον καλεῖται L' Wghor, ἐν τῇ κομιτείᾳ Γλάμοργαν (Glamorgan). Α. Θ. Σ.

Λεύκαρος. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σητείας, διακριθεὶς εἰς τοὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων τῷ 1645 εἰς Κρήτην Τούρκων. Ἔπεσε μαχόμενος μετὰ τῶν Ἑνετῶν κατὰ τῶν εἰς Σητείαν εἰσβαλόντων Τούρκων τῷ 1648. Ν. ΚΛΣ

Λευκάς. Νῆσος τοῦ Ἰονίου, κειμένη ἐγγύτατα τῆς Δ. παραλίας τῆς Στερεᾶς, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ στενοτάτου μόνον πορθμοῦ καὶ ἀβαθῶν τεναγῶν, διδόντων αὐτῇ χερσονησίζουσαν ὄψιν. Ἀποδοθεῖσα τῷ 1864 εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων, ἀποτελεῖ σήμερον μετά τινων παρ' αὐτὴν νησίδων ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ Πρεβέζης. Ἔχει ἔκτασιν 293 τετρ. χλμ., πληθυσμόν, ἐκτὸς τῶν παρ' αὐτὴν νησίδων, 26.691 (1928) καὶ πρωτεύουσαν τὴν παρὰ τὸν μετὰ τῆς Ἀκαρνανίας πορθμὸν ὁμώνυμον πόλιν. Τὸ σχῆμα τῆς νήσου προσεγγίζει πρὸς ἔλλειψιν, ἧς ὁ μικρὸς ἄξων κατευθύνεται ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ εἰς οὗ τὴν δυτικὴν κορυφὴν νοεῖται ἐφαπτομένη χωροῦσα πρὸς Ν.ΝΔ., τοῦ Λευκάτα ἡ χερσονησώδης προβολή. Οὕτω παρουσιάζει διαστάσεις 19 μιλλ. ἀπὸ Ν.ΝΔ. πρὸς Β.ΒΑ., μέγιστον πλάτος 8 μιλλ., ἀνάπτυγμα ἀκτογραμμῆς 55 μιλλ. (ἤτοι 17 μιλλ. κατὰ τὴν Δ. ἀκτήν, μὴ παρουσιάζουσαν ὀδοντώσεις καὶ ἀπολήγουσαν εἰς τὸν Λευκάταν· 17 κατὰ τὴν Ν. πλευράν, ἔχουσαν πολλὰς κολπώσεις, ὧν τὸ ἀνάπτυγμα διπλασιάζει τὸ δίαρμα τοῦ εὐθέος παράπλου· 13 κατὰ τὴν Ἀν. πλευρὰν μέχρι τοῦ νοτίου στομίου τῆς διώρυχος τῆς Λευκάδος· 3½ μιλλ. κατὰ μῆκος τῆς διώρυχος ταύτης· 4½ μιλλ. κατὰ τὴν Β. πλευράν της, ἀπὸ τοῦ Β. στομίου ἐκείνης μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ζουάνα).

Ἡ *Λευκὰς* ἀπαντᾷ ἐπίσης ὑπὸ τὴν κοινὴν ὀνομασίαν *Ἁγία Μαύρα* καὶ διεθνῶς Santa Maura (γαλλ. Sainte-Maure), ἀπὸ τῆς ἁγίας, ἐπ' ὀνόματι τῆς ὁποίας εἶχε τιμηθῇ ὑπὸ τῶν Φράγκων ναὸς ἀνεγερθεὶς τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα.

—[ΓΕΩΛΟΓ.] Μὲ τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν τῆς νήσου ἠσχολήθησαν πολὺ ξένοι γεωλόγοι, ὡς π. χ. ὁ J. Partsch, οἱ M. Neumayr, ὁ A. Bittner καὶ ὁ F. Teller, ὁ C. Stefani καὶ τελευταίως οἱ O. Maull, W. von Seidlitz καὶ ὁ Κάρολος Ρέντς. Κατὰ τοὺς δύο τελευταίους γεωλόγους ἡ Λευκὰς ἀνήκει εἰς τὴν ἀδριατικο-ἰόνιον ὀρεινὴν ζώνην τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ εἶναι τεμάχιον ξηρᾶς, ἐξωτερικῶς μόνον κεχωρισμένον ἀπὸ τὴν ἀκαρνανικὴν ἀκτήν, συνίσταται δ' ἐκ τῶν αὐτῶν πετρωμάτων καὶ διαπλάσεων, ἐξ ὧν καὶ ἡ δυτικὴ Ἀκαρνανία, τὸ Ξηρόμερον.

Αἱ διαπλάσεις αὗται εἶναι αἱ ἀκόλουθοι κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τὰς νεωτέρας:

1) Δολομίτης ἢ δολομιτικὸς ἀσβεστόλιθος τῆς ἀνωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ (εἰς τὸ ὄρος Ἅγιος Ἠλίας παρὰ τὴν Ἐγκλουβὴν) καὶ ἐπ' αὐτοῦ λευκὸς ἀσβεστόλιθος, φέρων γυροπορέλλας, ἀνήκων δὲ εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Ρέντς ὀνομασθέντα σχηματισμὸν «Ἰονικοὶ Νταχστάϊν ἀσβεστόλιθοι ἢ ἀσβεστόλιθοι τοῦ Παντοκράτορος».

Ἐπὶ τῆς Λευκάδος οἱ λευκοὶ αὐτοὶ ἀσβεστόλιθοι τῆς ἀνωτέρας τριασίου - μέσης λιασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἶναι πολὺ ἐξηπλωμένοι καὶ σχηματίζουν ἐπίσης τὴν ὑψίστην κορυφὴν τῆς νήσου, τὰ Σταυρωτά, ἀπὸ τῶν ὁποίων διήκουν κατὰ δύο συνεχεῖς ζώνας πρὸς Β. μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἁγίου Ἰωάννου τῆς ἀκτῆς παρὰ τοὺς Τσουκαλάδες. Οἱ αὐτοὶ ἀσβεστόλιθοι ἐπικρατοῦν περαιτέρω εἰς τὸ ὄρος Λαϊνάκι, εἰς τὰ βουνὰ Μαραντοχωρίου καὶ Εὐγήρου καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς νοτίου ἀκτῆς μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Λειψόπυργος. Πρὸς Β. τοῦ Καβάλου καὶ τῶν Ἀσπρογερακάτων καὶ ἀλλαχοῦ συνηντήθη ὑπὸ τοῦ Ρέντς ὡς ἀνώτατον τμῆμα τῶν ἀσβεστολίθων τούτων λατυποπαγοειδὲς ἀσβεστολιθικὸν στρῶμα, φέρον ἀπολιθωμένα βραγχιόποδα.

2) Κονδυλώδεις ποικιλόχρωμοι (ἐπικρατοῦν οἱ ἐρυθροὶ καὶ εἶτα οἱ κίτρινοι καὶ οἱ φαιοί), ἀργιλλώδεις ἀσβεστόλιθοι καὶ μάργαι, φέροντες πλουσίαν πανίσκην ἐξ ἀπολιθωμένων ἀμμωνιτῶν καὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀνωτέραν λιάσιον. Συναντῶνται εἰς τὴν νότιον κλιτὺν τοῦ ὄρους Σταυρωτὰ καὶ ἐντεῦθεν ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ Ἀγραπιδοκάμπου ὑπὲρ τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν πέραν μέχρι τῆς Ἀναβρυσάδας. Ἄλλη ἐμφάνισίς των ἀρχίζει βορείως τῶν Ἀσπρογερακάτων καὶ Καβάλου καὶ ἀκολουθεῖ τὴν ἀσβεστολιθικὴν ταινίαν τῶν Νταχστάϊν-ἀσβεστολίθων κατὰ τὴν πρὸς Φρίνι κατεύθυνσιν. Περαιτέρω τὰ αὐτὰ πετρώματα πληροῦσι τὴν μεταξὺ Ἐξανθείας καὶ Καλαμίτσι κοιλαδοχαράδραν, καὶ συναντῶνται ἐπίσης εἰς τὸ Ἀμουράτι καὶ εἰς τὸ ὕψος τῆς Ἐλάτης δυτικῶς τοῦ Νεοχωρίου.

3) Ὑπεράνω τῶν ἀμμωνιτοφόρων ἀσβεστολίθων ἀκολουθοῦν λεπτὰ στρώματα ἀσβεστολίθων (λευκῶν, ἀνοικτοφαίων, ἀνοικτοκιτρίνων καὶ κατὰ τόπους ὑπερύθρων) ἀμμωνιτοφόρων τῆς κατωτέρας δογγερίου ὑποδιαπλάσεως τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ.

4) Ὑπεράνω τούτων ἀκολουθοῦν κατὰ κανόνα λεπτοστρωματώδεις ἀνοικτόχρωμοι ἀσβεστόλιθοι καὶ ὑπὲρ αὐτοὺς κερατόλιθοι, φέροντες ἀπολιθωμένας ποσειδωνίας καί τινα γένη ἀμμωνιτῶν καὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν δογγέριον ὑποδιάπλασιν τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐμφανίσεις τούτων μεγάλαι ὑπάρχουν εἰς τὰς νοτιοδυτικὰς κλιτῦς τοῦ δάσους Σκάρου, παρὰ τὸ χωρίον Ἐξάνθεια κ. ἀλ.

5) Πρὸς τὰ ἄνω τὰ στρώματα τῶν κερατολίθων διὰ παρεμβολῆς ἀνοικτοτέφρων πλακωδῶν ἀσβεστολίθων καὶ σχιστολίθων μεταπίπτουν εἰς τὸ σύστημα τῶν στρωμάτων, τὸ ὁποῖον ὁ Ρέντς ὠνόμασε μὲ τὸ περιληπτικὸν ὄνομα «ἀσβεστόλιθοι τῶν Βιγλῶν» καὶ τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὰς διαπλάσεις τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου καὶ τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ.

6) Ὑπεράνω τῶν ἀσβεστολίθων τῶν Βιγλῶν ἀκολουθοῦν οἱ ἀσβεστόλιθοι τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ, φέροντες ἀπολιθωμένους ρουδιστάς. Ἐκ τοιούτων συνίσταται ἡ χερσόνησος τοῦ ἀκρωτηρίου Δουκάτου. Ἄλλαι ἐμφανίσεις παρατηροῦνται παρὰ τὴν Βασιλικήν, δυτικῶς τῆς κώμης Ἁγίου Ἠλία, παρὰ τὸν Κάβαλον. ΒΑ. τοῦ Σπανοχωρίου καὶ ἀλ.

7) Ὑπεράνω τῶν ρουδιστοφόρων ἀσβεστολίθων ἀκολουθοῦν νουμμουλιτοφόροι ἀσβεστόλιθοι τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Συναντῶνται εἰς τὴν χερσόνησον Δουκάτου, ὅρμον Βασιλικῆς, Ἐπάνω Πύργον, νότιον καὶ ἀνατολικὴν κλιτὺν τοῦ βουνοῦ Ἐλάτη, καὶ συνοδεύουν ὡς ἐπιμήκης ταινία τὴν ζώνην τοῦ φλύσχου Ἁγίου Πέτρου-Χορτάτων κατὰ τὴν δυτικήν της πλευράν.

8) Ὑπὲρ τοὺς νουμμουλιτοφόρους ἀσβεστολίθους ἀκολουθεῖ ὁ ἠωκαινο-ὀλιγοκαινικὸς φλύσχης.

9) Διὰ σαφοῦς μεταπτώσεως χωριζόμενα ἀπὸ τοῦ φλύσχου καὶ ἀσυμφώνως ἐπ' αὐτοῦ ἐπεστρωμένα, ἀκολουθοῦν τὰ στρώματα τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ, περιέχοντα ἀπολιθωμένας λουσίνας (Lucina) καὶ κλυπεαστέρας (εἰς τὴν περιοχὴν τῶν κωμῶν Ἁγίου Ἠλία καὶ Ἐγκλουβῆς).

10) Νεώτατα τέλος ἀποθέματα (πλειστόκαινα-ὁλόκαινα) εἶναι τὰ ἔκλυτα κορήματα τῶν κλιτύων ὀρέων, ἐνίοτε συνδεδεμένα εἰς στερεὸν λατυποπαγοειδῆ ἀσβεστόλιθον. Μεταξὺ αὐτῶν συναντῶνται συχνὰ καὶ ὕφαλοι ἐκ μεσοζωϊκῶν πετρωμάτων (διαβρωσιγενεῖς ὕφαλοι). Ἐπίσης καὶ τὰ προσχώματα τῆς βορειοανατολικῆς ἀκτῆς κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ πορθμοῦ.

Ἰσωτεκτονικῶς ἐξεταζομένη ἡ νῆσος φαίνεται ἀποτελοῦσα τέμαχος, τὸ ὁποῖον διὰ ρηγμάτων καὶ φαινομένων συνιζήσεως ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἀκαρνανικῆς ἀκτῆς. Ἡ δυτική της πλευρὰ κεῖται παρὰ τὸ μέγα ρῆγμα τοῦ Ἰονίου πελάγους, ὅπου ἐμετρήθησαν βάθη μέχρι 3.000 μ. Ἡ ἀπόκρημνος δυτικὴ ἀκτὴ φαίνεται γεννηθεῖσα διὰ ρηγμάτων, διευθύνσεως Β—Ν, ἐνῷ ἑτέρα σειρὰ ἐγκαρσίων ρηγμάτων καὶ μεταπτώσεων (ἀκρωτ. Δουκᾶτον, Ἅγ. Ἰωάννης) διεμέλισαν περαιτέρω αὐτήν. Ἡ σημερινὴ διαμόρφωσις τῆς ἀκτῆς ταύτης ὀφείλεται περαιτέρω εἰς τὴν κυματωγὴν καὶ τὰς καταπτώσεις βράχων. Πολλὰ φαινόμενα δεικνύουν ἐπίσης ὅτι ἡ δυτικὴ ἀκτὴ ὑφίσταται ἐξαρσιν. Ἡ κολποβριθὴς ἀνατολικὴ ἀκτὴ ἐγεννήθη ἐπίσης καὶ ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν διὰ διαρρήξεων καὶ καταβυθίσεως τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ τμήματος κατὰ τὴν νεογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δυτικήν, ἡ ἀκτὴ αὕτη ὑπέστη κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους μικρὰν συνίζησιν (περίπου 2 - 3 μ.). Ὁ πορθμὸς τῆς Λευκάδος ἐγεννήθη συνεπείᾳ τῶν αὐτῶν φαινομένων διαρρήξεων καὶ ἐγκατακρημνίσεων, κατὰ τὸ τέλος τῆς νεογενοῦς ὑποπεριόδου. Κατ' ἀρχὰς μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας ἐσχηματίσθη βαθύτερος θαλάσσιος πορθμός. Μετὰ ταῦτα ὅμως ἔλαβον χώραν ἐξάρσεις τῶν καταβυθισθέντων τμημάτων, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἐγεννήθησαν αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι ὕφαλοι ἐντὸς τοῦ ἀκόμη τότε ὑφισταμένου εὐρέος θαλασσίου πορθμοῦ, ὅπου ἐσχηματίζετο καὶ ἰσχυρὸν ρεῦμα.

Τὸ πρῶτον, ὅταν ἐγένετο ἡ περαιτέρω ἔξαρσις τοῦ πυρῆνος τῆς νήσου, ἐξήρθη περισσότερον καὶ ὁ πυθμὴν τοῦ πορθμοῦ καὶ ἠδυνήθησαν τότε νὰ σχηματισθῶσι διὰ τῆς ἐξάρσεως καὶ τῆς προσχώσεως ὁ βραχίων τῆς λιμνοθαλάσσης καὶ ὁ προσχωσιγενὴς κῶνος. Κατὰ τὸν Seidlitz δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ γνώμη ὅτι διὰ τῶν προσχωμάτων ἐπληρώθη ὅλος ὁ πορθμὸς καὶ ἐσχηματίσθη ποτὲ μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας ἰσθμός. Πάντοτε, κατ' αὐτόν, ὑπῆρχεν ἀνοικτὸς στενὸς ἀβαθὴς διαπλωτὸς πορθμὸς μὲ ρεῦμα θαλάσσιον. Μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησαν βραδεῖαι κινήσεις τοῦ ἐδάφους,

Digitized by Google

αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς λιμνοθαλάσσης, τοῦ βραχίονος αὐτῆς καὶ τοῦ πορθμοῦ, ὡς ἔχουν σήμερον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀκόμη ἡ Λευκὰς οὐδέποτε ὑπῆρξεν εἰς μεγαλύτερον βαθμόν, ἀφ' ὅ,τι εἶναι σήμερον, χερσόνησος, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπῆρξεν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν νῆσος (Seidlitz).

Σεισμοί. Ἀποτέλεσμα τῶν διαρρήξεων καὶ μεταπτώσεων ὡς καὶ τῶν ἐξακολουθούντων εἰσέτι φαινομένων τῆς μετακινήσεως τῶν διαφόρων τεμάχων, εἶναι αἱ ἐνδημοῦσαι εἰς τὴν νῆσον σεισμικαὶ δονήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς κατὰ καιροὺς προὐκάλεσαν ἀρκετὰς καταστροφὰς (1825, 1867, 1912 καὶ ἄλλαι).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *C. de Stefani* «Cenni geologici sull' isola di Leucade» (Cosmos Ser. II, 12). — *J. Partsch* «Die Insel Leukas» (Petermann's Mitt. Ergeinzungs h. Nr. 95 1890). «Das Alter der inselnatur von Leukas» (Petermann's Mitt. 53 1907). — *C. Renz* «Geologisch Excursionen auf der insel Leukas» (Zeits. d. deuts. Geolog. Gesel. 1911). — «Ἡ ἐξάπλωσις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνωτέρου λιασίου καὶ δογγερίου εἰς τὴν ἀδριατικοϊόνιον περιοχὴν ὄψεων τῆς Ἑλλάδος» (Ὑπόμν. τῆς Γεωλογ. Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀρ. 1. 1927). — *W. v. Seidlitz* «Die Nehrung von Santa Maura» (Verh. Deutsch. Naturf. und Aertzte. 1911). «Geologische Untersuchung der Inselnatur von Leukas (εἰς τὸ ἔργον Alt-Ithaka τοῦ *W. Dörpfeld*, 1927) «Beiträge zur Geologie der Insel Leukas und ihre küstengebiete (Zeits. der deuts. Geolog. Gesel. Bd. 80, 1928).

Γ. Κ. Γ.

—[ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Λευκὰς εἶναι ἡ τετάρτη, ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους, νῆσος τοῦ Ἑπτανησιακοῦ (Ἰονίου) ἀρχιπελάγους μετὰ τὴν Κεφαλληνίαν, τὴν Κέρκυραν καὶ τὴν Ζάκυνθον, κεῖται δὲ μεταξὺ τῶν παραλλήλων 38° 33′ 35″—38°50′55″ Β. πλάτους καὶ 20°33′35″—20° 44′55″ Α. μήκους Γκρήνουϊτς. Ὡς ἐκ τῆς μεγάλης μετὰ τῆς ἀκαρνανικῆς ἀκτῆς προσεγγίσεώς της (βλ. κατωτ. *Ἀκτογραφία*), ἐθεωρήθη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὡς χερσόνησος, ἀποσχισθεῖσα διὰ τεχνητῆς διώρυχος. Σήμερον γενικῶς ἐγένετο παραδεκτὴ ἡ γνώμη ὅτι ἡ Λευκὰς ἦτο πάντοτε νῆσος αὐτοτελής, χωριζομένη ἀπὸ τῆς Ἠπείρου διὰ στενοῦ πόρου, διήκοντος διὰ μέσου τεναγῶν, συχνότατα δὲ ἀποφρασσομένου δι' ἰλύων καὶ ἑκάστοτε ἀνασκαπτομένου. Σχετικῶς μὲ τὴν μετὰ τῆς Ἠπείρου σύνδεσιν τῆς Λευκάδος, ὁ μὲν Σκύλαξ, ἐκ τῶν ἀρχαίων γεωγράφων, ἀναφέρει ὅτι χερσόνησος πρότερον οὖσα, πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν συνδεδεμένη, «ἔστι νῦν νῆσος τὸν ἰσθμὸν ἀποτεταφρευμένη»· ὁ δὲ Στράβων (Α, 59, ἐκδ. Teubner) τονίζει τοῦτο ἔτι κατηγορηματικώτερον: «τόν τε Πειραιᾶ νησίζοντα πρότερον καὶ πέραν τῆς ἀκτῆς κείμενον, οὕτω φασὶν ὀνομασθῆναι, ὑπεναντίας δὲ ἡ Λευκάς, Κορινθίων τὸν ἰσθμὸν διακοψάντων, νῆσος γέγονεν ἀκτὴ πρότερον οὖσα».

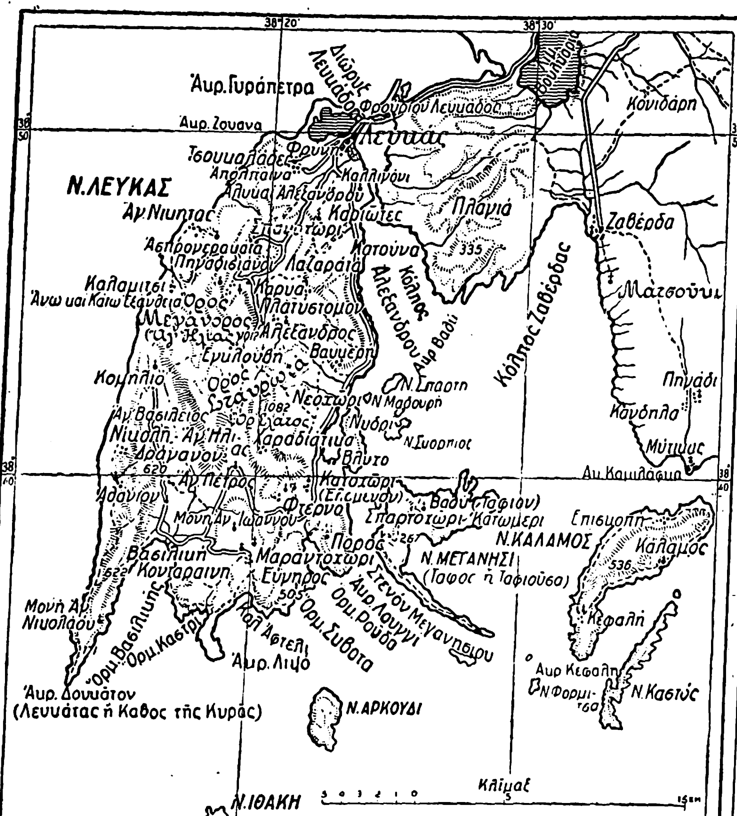

Ἀκτογραφία καὶ σταδιασμός. Αἱ ἀκταὶ τῆς Λευκάδος, εἰς ἃς ἀπολήγουσιν αἱ ἀκρώρειαι, εἶναι: ἐκ τῶν ἀκροτομωτάτων ἐν Ἑλλάδι αἱ δυτικαί, κρημνώδεις ἐνιαχοῦ αὐτῶν αἱ Ν. καὶ Ἀν., χθαμαλαὶ δ' αἱ βόρειαι· αἱ τελευταῖαι ὅμως αὗται εἶναι ἀπότοκοι προσεπιχώσεων, ὧν ἡ ἐπεξεργασία, ἀπὸ ἀμνημονεύτου ἀρξαμένη, ὑφίσταται ἔτι διαρκῶς ἐξέλιξιν· δι' ὃ καὶ ἐμφανίζονται ἐκεῖ κλασσικοὶ τύποι πετρώδους ἀκτοταινίας πρὸς ΒΑ., προσχωματικῶν βελῶν πρὸς Β. μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου *Ζουάννα*, θινῶν τυπικῶν ἐκ ψηφιδίων ἀμμομόρφων μεγέθους σησαμίου ἐπὶ τῶν προμνησθέντων βελῶν καὶ δὴ κατὰ τὰς θέσεις Πέραμα, Παναγία, *Γυράπετρα*, Ἀνεμόμυλοι, καθὼς καὶ τυπικώταται λιμνοθάλασσαι ἑκατέρωθεν τῆς διώρυχος, τόσον πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν ὅσον καὶ πρὸς τὰ βέλη. Ἡ συσχετικὴ θέσις της πρὸς τὰς ἀδελφάς της νήσους εἶναι 26 μίλλ. ΝΑ. τῶν Ἀντιπάξων (ἀκρωτήρια: *Ζουάννα* Λευκάδος—*Νοβάρρα* Ἀντιπάξων), 5 μίλλ. Β. τῆς Κεφαλληνίας (ἀκρωτήρια: *Βλιώτης—Δουκάτο*) καὶ 4 μίλλ. Β. τῆς Ἰθάκης (ἀκρωτήρια: *Μάρμακας—Λιψό*)· οὕτως ἐμφανίζεται, διὰ τὸν ἀπὸ Ἐχινάδων προσπλέοντα, ὡς ἡ μᾶλλον ΒΔ. τῶν ἐν τῇ μεσαίᾳ συστάδι τῶν Ἰονίων νήσων. Ἡ λεπτομέρεια αὕτη, φέρουσα τὴν Λευκάδα ὡς τὴν μᾶλλον προέχουσαν πρὸς τὰς θερινὰς δύσεις, προσήνεγκεν εἰς τὸν Δαῖρπφελδ διὰ τοῦ ὁμηρικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς Ἰθάκης «πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται πρὸς Ζόφον» ἓν πρόσθετον εἰς τὰ ἐπιχειρήματά του ὑπὲρ τῆς, κατ' αὐτόν, ταυτότητος τῆς ὁμηρικῆς Ἰθάκης πρὸς τὴν σύγχρονον Λευκάδα. *Γυράπετρα*, χθαμαλὴ γλῶσσα (πλάτ. 38° 51′ 03″ Β., μῆκ. 20°41′19″ Ἀν., κατὰ τὸν τριγωνισμὸν τῆς χώρας), ἀγκὼν ἀμμώδης μετὰ θινὸς τοῦ ΒΔ. προσχωματικοῦ βέλους καὶ τῆς Β. τῆς νήσου ἐσχατιά, καὶ εἰς 2 μίλλ. ΝΔ. τὸ ἀκρωτήριον Ζουάννα, βραχῶδες καὶ ἀκρότομον, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὁ ὅρμος *Φλέβα*, ἀναπεπταμένος πρὸς ΒΔ. Νοτίως τούτου εἰς $3 \frac{1}{2}$ μίλλ. τὸ ἀκρωτήριον *Νικήτας*, ἡ βραχονησὶς *Σέσουλα* (πλάτ. 38°41′40″ Β., μῆκ. 20°33′30″ Ἀν.) εἰς 2 μίλλ. ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς δυτικῆς τῆς νήσου πλευρᾶς, τὸ ἀκρωτήριον *Ἀξάνι* ἀποτελοῦν τὸν ὦμον τῆς χερσονήσου τοῦ Λευκάτα· μεθ' ὅ, 5 μίλλ. πρὸς Ν., τὸ ἀκρωτήριον *Κάβο Δουκάτο* (βλ. λ. *Λευκάτας*), ἔχον εἰς 2 μίλλ. πρὸς Β. τὴν μόνην, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, προτενῆ ἐν Ἑλλάδι ἄκραν. Ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Δουκάτο ἄρχεται, χωροῦσα πρὸς ΒΑ., ἡ κολπίζουσα νοτία τῆς νήσου πλευρά, ἐν τῇ ὁποίᾳ πρῶτος ἐκ δυσμῶν ὁ κολπίζων ὅρμος τῆς *Βασιλικῆς*, ἔχων ἐν τῷ μυχῷ τὸ φερώνυμον ἀγκυροβόλιον, κατὰ δὲ τὴν Α. ἀκτήν του τὸ ἀκρωτήριον καὶ τὸν ὅρμον *Καστρί*, μεθ' ὃ τὸ ἀκρωτήριον *Λιψὸ* (βλ. λ.) καὶ ΒΑ., κατὰ σειράν, οἱ ὅρμοι *Ἀφτέλι*, *Σύβοτα* καὶ *Ροῦδα* καὶ τὸ ἀκρωτήριον *Λουγγί*, ΝΑ. τῆς νήσου ἐσχατιά. Βορείως δὲ αὐτοῦ, χωροῦσα πρὸς Β. καὶ κολπίζουσα, ἡ ἀνατολικὴ τῆς νήσου πλευρά, χωριζομένη ἀπὸ τῆς πρὸς Α νήσου *Τάφου* διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ *Μεγανησίου*, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ νησὶς *Τίλια* (ἢ καὶ *Θηλειά*) καὶ ὁ λιμὴν *Δέσιμο*, ἀμφίπυγος πρὸς τὸν ἄριστον λιμνοειδῆ φυσικὸν λιμένα πόρτο *Βλυχὸ* (βλ. λ.), ἔχοντα τὸ στόμιον 2 μίλλ. πρὸς Β. Παράκεινται δὲ εἰς τὴν χερσονησῖδα, ἥτις σχηματίζει πρὸς δυσμάς της τὸν λιμένα τοῦτον, αἱ μικραὶ νῆσοι *Σκορπιὸς* καὶ *Σκορπίδι*, ἀνήκουσαι εἰς τὴν οἰκογένειαν Μαυροειδῆ, *Μαδουρῆ* τῆς οἰκογενείας Βαλαωρίτου, ἔχουσα μέγαρον ἐν ᾧ ἔγραψε πολλὰ τῶν ἔργων του ὁ ποιητής, καὶ *Σπάρτη*, μεθ' ὃ τὰ ἀκρωτήρια *Μάρα* καὶ *Μαϊμένος*, ἐγγὺς ἀλλήλων, ἀποτελοῦντα τὸ ΝΔ κέρας τοῦ κόλπου τοῦ Δρεπάνου καὶ τερματίζοντα πρὸς Β. τὴν πεδιάδα *Νυδρί*, εὐφορωτάτην ἀλλὰ ἀκρότατα ἀνθυγιεινὴν λόγῳ τῶν ἑλείων πυρετῶν, τὸ ἀκρωτήριον *Λύμη* καὶ ὁ ὕφορμος *Λυγιὰ* (βλ. λ.) καὶ τέλος ἡ θέσις ἀρχαίας πόλεως (πλάτ. 38°47′15″ Β., μῆκ. 20°44′10″ Ἀν., ἀγγλ. χάρτ.), ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς ὁποίας ἀναχωρεῖ ὕφαλος μῶλος ἀρχαῖος, μήκους 350 μέτρων, οὗ τὸ ἀκροχείλιον ἐπισημαινόμενον διὰ σημαντῆρος ἀντικρύζει τὴν νησῖδα *Βολιὸν* καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς λιθίνην ἐνδεικτικὴν στήλην, σχηματιζομένου μεταξὺ αὐτῶν τοῦ νοτίου στομίου τῆς διώρυχος.

Διῶρυξ καὶ νηοδόκη Λευκάδος. Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἡ Λευκάς, νῆσος ἀείποτε οὖσα, ἐχωρίζετο ἀνέκαθεν ἀπὸ τῆς ἀκαρνανικῆς ἀκτῆς ὑπὸ τενάγους μὴ πλωτοῦ γενικῶς, διὰ τὸ ἀβαθές του, καὶ ὅπερ μάλιστα προσεπιχωθὲν κατὰ διαστήματα καὶ δὴ πρὸς τὸ Β. αὐτοῦ τμῆμα, διεκόπτετο ὑπὸ τῶν οὑτωσὶ σχηματιζομένων ἰσθμίσκων. Οἱ Κορίνθιοι θελήσαντες νὰ μείνουν ἀνενόχλητοι ἀπὸ τὰς ἀντεκδικήσεις τῶν Ἀκαρνάνων, μᾶλλον ὅμως κατιδόντες, ὡς φυλὴ ναυτική, τὴν μεγίστην διὰ τὴν ναυτιλίαν ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἀποφυγῆς τῶν ἀγρίων ἀπὸ δυσμῶν τρικυμιῶν ὑπὸ τῶν πλοίων των, ἅτινα ἐρχόμενα ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ ἔπλεον πρὸς τὸν Ἀμβρακικὸν ἢ τὸ Β. Ἰόνιον, εἴτε ἀντιστρόφως, ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι, οἵτινες περὶ τὸν Β′ π.Χ. αἰῶνα διώρυξαν τὰ μεταξὺ Ἀκαρνανίας καὶ Λευκάδος τενάγη καὶ τὰς μέσῳ αὐτῶν ἰσθμώδεις συμφύσεις τῶν κατέναντι ἀλλήλων ὀχθῶν των, δημιουργήσαντες οὕτω «Εὔριπον τὸν Διόρυκτον», ὡς κατὰ τὸν Σκύλακα ὠνομάζετο ἡ διῶρυξ ἐκείνη, ἥτις κατὰ τὸ πλεῖστον ηὐλάκωνε τὸν βυθὸν χορτοβριθῶν καὶ ἰχθυοεσσῶν τεναγωδῶν λιμνοθαλασσῶν. Περιερχομένη ἐξ ὑπαμοιβῆς ἡ διῶρυξ ἐκ τῆς ἀχρησίας, καθ' ἣν ἡ ὕφαλος κοίτη της ἐπληροῦτο ἰλύος, ἡ δὲ ἔξαλος ἰσθμοῦτο, εἰς τὴν χρῆσιν, δι' ἣν ἐκ νέου διωρύσσετο, εἶχεν ἐπισύρει τήν, ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως ἰδίᾳ, προσοχὴν τῶν Ρωμαίων, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Ρώσων κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατοχὴν τῆς Ἑπτανήσου· οἱ τελευταῖοι μάλιστα εἶχον ὀχυρώσει σοβαρώτατα τὸ νότιον αὐτῆς στόμιον, ἐπισκευάσαντες τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἀνεγείραντες δύο ἕτερα, τὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς ὃ τελευταῖον ὀφείλεται ἡ παρά τινων ὀνομασία τοῦ κόλπου ὡς «Ἀλεξάνδρου», ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς διώρυχος τῆς Λευκάδος. Ἔκτοτε ὅμως, μὴ χρησιμοποιουμένη παρὰ μόνον ἀπὸ λέμβους, εἶχε τελείως παροραθῆ ἀπὸ ἀπόψεως ἐξυπηρετήσεως μετρίου μεγέθους πλοίων, καὶ ὁ διάπλους αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀτμομυοδρόμονος «Ἀχελῴου», τὸν Αὔγουστον τοῦ 1894 ἐθεωρήθη ὡς ναυτικὸν κατόρθωμα, παρὰ τὸ ὅτι τρὶς ἐκάθισεν. Ὅταν, ἀπὸ τοῦ 1898, ἡ ἀνάγκη τῶν ἐπικοινωνιῶν πρὸς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, οὗ τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Β. πλευρᾶς του ἦτο τότε τουρκικόν, ἐπέβαλε πύκνωσιν τῶν ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν, παρὰ τῆς Πανελληνίου ἀτμοπλοΐας καὶ τῆς τοῦ Τζὼν Μὰκ Δούαλ, ἰδίως, ἐπεζητήθη ἡ ἐκβάθυνσις, ἡ διεύρυνσις καὶ ἡ ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον μεταβολὴ τοῦ προσανατολισμοῦ τῆς κοίτης τῆς διώρυχος, ἀλλὰ καὶ ἡ διατήρησις αὐτῆς εἰς σταθερὸν βάθος, διὰ συνεχοῦς παρακολουθήσεως καὶ ἐκσκαφῶν. Ἐγκατελείφθη τότε ἡ παλαιά, ἡ ἀπὸ τῆς ρωσικῆς κατοχῆς, διῶρυξ εἰς τὴν τύχην της καὶ νέα τοιαύτη ἐμελετήθη, τέμνουσα τὴν παλαιὰν καὶ ἀφίνουσα αὐτήν, ἥτις παρουσίαζε καμπὰς πολλάς, πότε δεξιᾷ καὶ πότε ἀριστερᾷ· παρὰ τοῦτο, ἡ παλαιὰ διῶρυξ δὲν προσεπιχώθη εἰσέτι, ἀλλ' ἔχουσα βάθη $1 \frac{1}{2}$—2 μέτρων ἐξακολουθεῖ χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῶν λέμβων, μὴ ἐμποδιζουσῶν οὕτω τὴν διέλευσιν τῶν ἀτμοπλοίων. Ἡ σύγχρονος διῶρυξ, ἑνοῦσα τὸν μυχὸν τοῦ ὅρμου Δρεπάνου πρὸς τὴν «νηοδόχην τῆς πόλεως Λευκάδος» καὶ ταύτην πρὸς τὸν ἐν τῷ κόλπῳ Δέματα «ὅρμον τῆς Λευκάδος», ἐπερατώθη δαπάνῃ τοῦ λιμενικοῦ ταμείου Λευκάδος τῷ 1903. Ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ, μεταξὺ Βολιοῦ καὶ ὑφάλου ἀρχαίου μώλου, ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου Δρεπάνου ἀνοίγματος, κατευθύνεται πρὸς Β. (διαταμείσης τῆς γλώσσης τῆς «κάτω ἁλυκῆς», ἣν ἀφίνει πρὸς δυσμάς, ἀπὸ τοῦ φρουρίου, ὅπερ ἀφίνει πρὸς Ἀν.), φθάνει εὐθεῖα μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ ἀκαρνανικοῦ συδένδρου Παλιοχαλιᾶς, ὅπερ ἀφίνει πρὸς Αν., μεθ' ὃ στρέφουσα πρὸς Β. ΒΔ., χωρεῖ εὐθὺ μέχρι τῆς νηοδόχης τῆς πόλεως τῆς Λευκάδος, ἀφίνουσα πρὸς Δ. τὴν «ἄνω ἁλυκὴν» καὶ πρὸς ἀριστερὰ τοῖχον ὕψους ἡμίσεος μέτρου καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς διώρυχος, χωροῦντα καὶ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐπισήμανσιν τοῦ ἀνατολικοῦ τῆς ὑφάλου διώρυγος χείλους· ἐν τούτοις ἡ διῶρυξ ἔχει ὡς ἄριστον γνώρισμα τὴν ἀντίθεσιν τοῦ βαθυχρόου πρασινοκυάνου τῶν βαθυτέρων ὑδάτων της πρὸς τὴν ρυπαρῶς πρασινοκιτρίνην ἀπόχρωσιν τῶν ἀβαθῶν ὑδάτων τοῦ τενάγους, εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὁποίου τῆς διώρυχος ἡ ὕφαλος κοίτη.

Ἡ δὲ «νηοδόχη τῆς Λευκάδος» εἶναι κατὰ τὸ σχῆμα ἰσοσκελὲς ὀρθογώνιον τρίγωνον, οὗ ἡ ὑποτείνουσα, διήκουσα ἀπὸ Β. πρὸς Ν., εἶναι πρὸς ἀνατολάς, ἡ δὲ ὀρθὴ γωνία πρὸς δυσμάς, τῶν καθέτων πλευρῶν ἐχουσῶν μῆκος 380 μέτρων. Πρὸς δὲ τὰς ὀξείας τοῦ τριγώνου γωνίας συνάπτονται τὰ ἄκρα τῶν δύο τμημάτων τῆς διώρυχος, ὧν τὸ μὲν νότιον, τὸ μέχρις ὅρμου Ἀλεξάνδρου ἔχει μῆκος $4 \frac{1}{2}$ καί τι χιλιομέτρων, τὸ δὲ βόρειον τὸ μέχρι τοῦ ὅρμου Λευκάδος $1 \frac{1}{4}$ χιλιομ.· ἔχουσι δὲ ἀμφότερα ἐλάχιστον πλώϊμον πλάτος 17 μέτρων καὶ τηροῦνται δι' ἐκσκαφῶν συνεχῶν εἰς σταθερὸν βάθος 15 τοὐλάχιστον ποδῶν, ἵνα διαπλέωσιν ἀκινδύνως πλοῖα 14 ποδῶν βυθίσματος. Ἐν τῇ νηοδόχῃ, εἰς ἣν τὰ πλοῖα ὁρμίζονται πρυμνοδετούμενα πρὸς τὸ τεῖχος, τὰ βάθη εἶναι 18 ποδῶν. Τὸ βόρειον τμῆμα τῆς διώρυχος τῆς Λευκάδος κατευθύνεται διὰ μέσου τῶν ἑκατέρωθέν του τεναγῶν εὐθὺ πρὸς Β ΒΑ., ἔχον καθ' ἅπαν τὸ μῆκός του μέχρι τοῦ Β. στομίου του ἐξ ἀνατολῶν μὲν τοιχίον, ἐκ δυσμῶν δὲ μῶλον, ἐφ' οὗ γίνεται ὁ περίπατος καὶ ὅστις ἀπολήγει εἰς τὸν κυματοθραύστην, ἔχοντα κατὰ τὸ ἀκροχήλιόν του ναυτικὸν φανὸν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι. Εἰς τὴν δεξιὰν δὲ τῷ ἐκπλέοντι πλευρὰν τοῦ τμήματος τούτου, ὀλίγον πρὸ τοῦ στομίου, τὸ φρούριον, ἐν τῷ ὁποίῳ τῆς Ἁγίας Μαύρης ὁ ἀρχαιότατος ναὸς καὶ ὁ φάρος, νοτίως δὲ τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ ἀπὸ

Digitized by Google

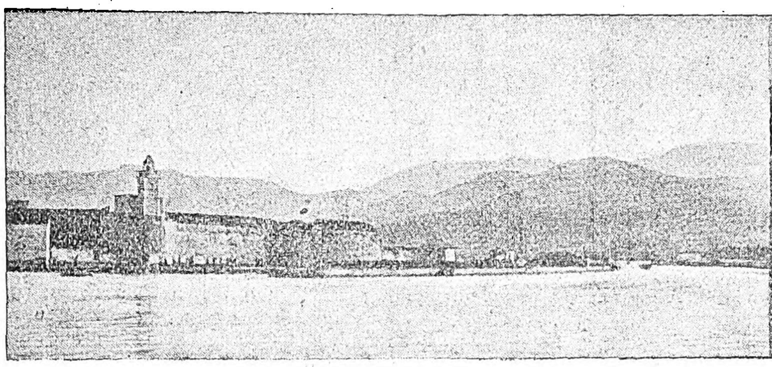

Τὸ φρούριον.

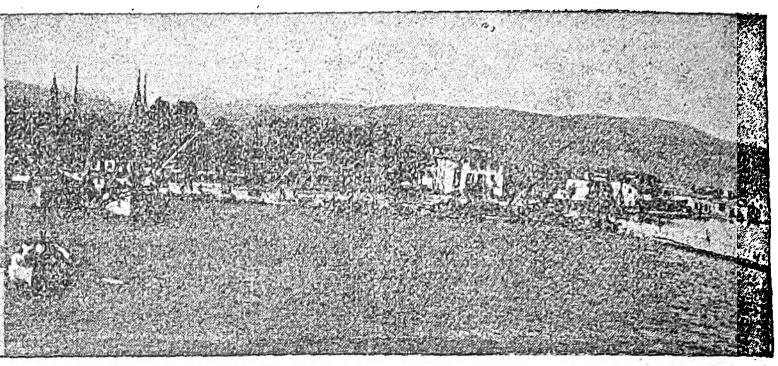

Παραλιακὴ ἄποψις.

Λευκάδος πρὸς Βόνιτσαν καὶ Ζαβέρδαν ἁμαξιτὸς ὁδός. Ὑπάρχει δὲ ἐκεῖ «πορθμεῖον» λειτουργοῦν μεταξὺ τῶν δύο ὀχθῶν, ὅταν δὲν πρόκειται νὰ διαπλεύσῃ ἀτμόπλοιον· διὰ τὴν διὰ στρατιωτικὰς ἀνάγκας χρησιμοποίησιν τῆς προμνησθείσης ὁδοῦ εἶχε κατασκευάσει (1881) ὁ λοχαγὸς Πετρ. Λυκούδης πλωτὴν πρόσκαιρον γέφυραν διὰ καταστρώματος ἐπὶ βυτίων, κινητὴν καὶ ἐλευθεροῦσαν τὴν διώρυγα πρὸς διάπλουν, ἥτις ὅμως ἐξυπηρέτει ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην κατόπιν τὰς ἀνάγκας τῆς πρὸς τὴν ἤπειρον συγκοινωνίας.

Ναυτικὸς φωτισμός. Ὁ κύριος φωτισμὸς τῆς νήσου ἀποτελεῖται ἐκ δύο φάρων καὶ δύο φανῶν: Ἀκρωτηρίου τῆς *Κυρᾶς* ἢ *Δουκάτου*, ἰσχυρὸς φάρος τρίτης τάξεως μεγάλου μεγέθους (ὕψος ἑστίας 70 μέτρων, *πλάτ.* 38°33′ 44′ Β., μῆκ. 20°33′ 44″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203), ἱδρυθεὶς τῷ 1890 καὶ μεταρρυθμισθεὶς τῷ 1930, διὰ μηχανήματος διὰ πυρακτώσεως διὰ πετρελαιατμῶν, ἐκπέμπων δὲ φῶς λευκὸν σταθερὸν μετὰ λεπτῆς ἀναλαμπῆς 37 μιλλ. φωτοβολίας μηχανήματος, τῆς γεωγραφικῆς φωτοβολίας οὔσης 21 μιλλ. *Φρουρίου Λευκάδος*, ἀνεγερθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ φρουρίῳ τῷ 1897 (ὑψόμ. 18 μ., πλάτ. 38°50 20″ Β., μῆκ. 20°44′40″ Ἀν.) καὶ ἐκπέμπων φῶς σταθερὸν λευκὸν μὲν 15 μιλλ. πρὸς ἐλεύθερον πλοῦν, ἐρυθρὸν δὲ 9 μιλλ. ἄνωθεν τῶν προσχωματικῶν βελῶν τῆς Γυράπετρας καὶ διὰ τὴν ἀπ' αὐτῶν προφύλαξιν. Φανὸς τοῦ *κυματοθραύστου*, δεξιᾷ τῷ ἀπὸ Πρεβέζης εἰσπλέοντι. Ἱδρύθη τὸ πρῶτον (1868) ὡς φάρος ἐπὶ κτιστοῦ πύργου κυλινδρικοῦ· τοῦ ἀκροχηλίου ὅμως ὑποχωροῦντος ὁλονὲν ὑπὸ δυσανάλογον βάρος, ἐσχηματίσθη κεκλιμένον ἐπίπεδον, ἐφ' οὗ διολισθήσας ὁ πύργος κατεποντίσθη ὀρθὸς (1887), ἀντικατασταθεὶς (1892) ὑπὸ στήλης σιδηρᾶς μετὰ κλεισιάδος, ἧς τὸ διοπτρικὸν ἐκπέμπει πράσινον σταθερὸν φῶς 5 μιλλ. Ὁ τέταρτος πυρσὸς ἀνηγέρθη (1913) ἐπὶ τῆς νησῖδος *Βολιὸς* (πλάτ. 38°47′37″Β., μῆκ. 20°43′49″ Ἀν., κατὰ τὸν τριγωνισμὸν τῆς χώρας) ἐν τῷ ὅρμῳ Ἀλεξάνδρου καὶ 135 μέτρα ἀνατολ. τοῦ ἄξονος τῆς διώρυχος, ἐκπέμπων δὲ φῶς πράσινον σταθερὸν ἐλευθέρου πλοῦ καὶ ἐρυθρὸν πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς ὑφάλου *Μιαούλης*, μεγάλως εὐκολύνει τὸν κατάπλουν τῶν θελόντων νὰ ἀναπλεύσωσι τὴν διώρυχα. Ὡς πρὸς τὸν φωτισμὸν τῆς διώρυχος τῆς Λευκάδος, γενησόμενον μερίμνῃ καὶ δαπάνῃ τοῦ λιμενικοῦ ταμείου, οὐδὲν εἰσέτι ἀπεφασίσθη, τῶν μὲν ἀποκλινόντων ὑπὲρ τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ, ὑπαρχούσης ἀρτισυστάτου εἰς Λευκάδα ἑταιρείας παραγωγῆς ρεύματος, ἄλλων προτιμώντων φωτισμὸν δι' αὐτομάτων πυρσῶν Ἄγκα καὶ ἄλλων δεχομένων ὡς ὀρθοτέραν μεικτὴν λύσιν, τὴν διὰ συνδυασμοῦ τῶν ἀνωτέρω. Σ. Ε. Λ.

Ὁ λιμὴν Βλιχό.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Λευκάδος εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ὀρεινόν, καλυπτόμενον ὑπὸ τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου *Σταυρωτά*, ὁ ὁποῖος σχηματίζει πολλὰς κορυφὰς εἰς τὸ μέσον τῆς νήσου καὶ ἐκπέμπει πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις χθαμαλωτέρας παραφυάδας, ἐξικνουμένας μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῶν *Σταυρωτῶν* φθάνει μέχρις ὕψους 1140 μ. (38° 41′ Β. πλάτος καὶ 20°38′ Ἀν. μῆκος Γκρήνουϊτς), πέριξ δ' αὐτῆς ὑψοῦνται, πρὸς ΒΔ. τὸ δικόρυφον *Μεγανόρος* ἢ *Ἅγιος Ἠλίας* (ὑψόμ. 1010 μ.) καὶ πρὸς Α. ἡ *Ἐλάτη* ἢ *Ἐλατόβουνον* (ὑψόμ. 1081 μ.), κατέχουσα τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς νήσου. Ἐκτὸς τῶν κορυφῶν τούτων ἄλλαι μικρότεραι εἶναι ὁ *Ἅγιος Δονᾶτος*, τὸ *Στρογγυλό*, οἱ *Σκάροι* κλπ., ὕψους μεταξὺ 500 καὶ 1000 μ. Αἱ ἐκ τῶν κεντρικῶν ὀρέων ἐκπεμπόμεναι παραφυάδες φθάνουσι πολλάκις μέχρι τῆς παραλίας, σχηματίζουσαι τὰ πρὸς Ν. ἰδίως ἀκρωτήρια καὶ καταπίπτουσαι ἀποτόμως εἰς τὴν θάλασσαν. Σπουδαιοτέρα ἐκ τῶν παραφυάδων τούτων εἶναι ἡ πρὸς τὰ ΝΔ. βαθέως καὶ ἐν εἴδει χερσονήσου χωροῦσα ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ σχηματίζουσα τὸ ἀπότομον ἀκρωτήριον *Δουκᾶτον* ἢ *Κάβος τῆς Κυρᾶς* (ἀρχ. *Λευκάτας*). Μεταξὺ τῶν βουνῶν καὶ περὶ τοὺς μυχοὺς τῶν ὅρμων διανοίγονται μικραὶ πεδιάδες, ὧν σπουδαιότεραι ἡ πρὸς Ν τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας τὸ εὐφορώτερον τμῆμα, ἐκτάσεως 12 περίπου τετρ. χλμ., ὀνομάζεται *Φλέβα*, ἡ τῆς *Βασιλικῆς* περὶ τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου ὅρμου, ἐκτάσεως 10 περίπου τετρ. χλμ., καὶ ἡ τοῦ *Ἐγκλιμενοῦ* περὶ τὸν ὅρμον τοῦ Βλυχοῦ. Μικραὶ ἐπίσης κοιλάδες μεταξὺ αὐχένων καὶ κάτωθεν τῶν βουνῶν καὶ ὀρέων σχηματίζουσιν ὡραίους καταφύτους λειμῶνας, ὅπου καλλιεργεῖται ἐντατικῶς ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὀπωροφόρα. Εὐρυτέρα ἐκ τῶν κοιλάδων τούτων εἶναι ἡ παρὰ τὸ χωρίον Καρυά, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λιβάδι*. Τὰ ὕδατα λόγῳ τοῦ περιωρισμένου τῆς ἐκτάσεως τῆς νήσου κατέρχονται εἰς καταρρακτώδεις χειμάρρους, ρέοντας μόνον κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν βροχῶν. Σπουδαιότεροι τούτων εἶναι ὁ *Ἀσπροπόταμος* ἢ *Δημοσάρι*, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ἅγιος Ἠλίας καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Α. παραλίαν ἔναντι τῆς νησῖδος Μαδουρὴ δεξιὰ τῷ εἰσπλέοντι τὸν ὅρμον τοῦ Βλυχοῦ, ὁ *Βάρδας*, ἐκβάλλων παρὰ τὴν πόλιν Λευκάδα, τὸ *Μαυρονέρι* καί τινες ἄλλοι ἀσήμαντοι

Κλῖμα καὶ ἄνεμοι. Τὸ κλῖμα τῆς Λευκάδος εἶναι εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν, μὲ ἀφθόνους καὶ συνεχεῖς πολλάκις βροχὰς κατὰ τὸν χειμῶνα. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ χιὼν πίπτει σπανίως καὶ μόνον εἰς τὰς ὑψηλοτέρας περιοχάς, τὸ δὲ ψῦχος κατέρχεται ἐνίοτε κάτωθεν τοῦ μηδενὸς καὶ τὰ στάσιμα ὕδατα πήγνυνται πολλάκις ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν. Κατὰ τὸ θέρος ἡ θερμοκρασία διατηρεῖται πάντοτε σχεδὸν δροσερά, λόγῳ τῶν ἀπὸ δυσμῶν καὶ βορρᾶ ἐλαφρῶν θαλασσίων καὶ ἀπογείων ἀνέμων. Οὐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑπαμείβονται μὲ τόσην κανονικότητα οἱ θερινοὶ ἄνεμοι, ὁ πελάγιος καὶ ὁ ἀπόγειος, ὅσον εἰς Λευκάδα. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἄρχεται πνέων τὴν 10 πρωϊνὴν διὰ νὰ κοπάσῃ τὴν 7ην ἑσπερινήν, ὁ δὲ ἀπόγειος ἄρχεται τὴν 10 νυκτερινὴν διὰ νὰ κοπάσῃ τὴν 5 πρωϊνήν, ἐπικρατούσης ἀπνοίας μεταξὺ 5 ὥρ. ἕως 10 ὥρ. πρωϊνῆς καὶ 7 ὥρ. ἕως 10 ὥρ. ἑσπερινῆς. Κατὰ τὰς ἰσημερίας ὅμως ἐκδηλοῦνται σφοδραὶ θύελλαι, ὁπότε καταφοραὶ σφοδρῶν λαιλάπων ἀπὸ τῶν λόφων καὶ τῶν ὀρέων εἶναι συνηθέσταται.

Χαρτογράφησις. Ἡ Λευκὰς ἐχαρτογραφήθη μετ' ἀκριβείας τῷ 1867 (χάρτ. ἀγγλ. ναυαρχ. 203: Santa Maura, Ithaca Cephallonia, οὗ ἡ ἐπ' ἐσχάτων ἀνατύπωσις φέρει ὡς τίτλον Antipaxo island to cape Glarenza) κατόπιν τῆς ὑποτυπώσεως, ἣν κατὰ τὰ ἔτη 1864 καὶ 1865 ἐξετέλεσεν ἀπὸ τοῦ ὑδρογραφικοῦ HMS «Hydra» ὁ Βρεττανὸς ὑδρογράφος Μένσελ· πρὸς τοῦτον δὲ τὸν χάρτην ἀναφέρονται αἱ, ὧν ἐνταῦθα ποιούμεθα μνείαν, γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι.

— [ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] Κύριος πλουτολογικὸς παράγων τῆς Λευκάδος εἶναι ἡ ἐλαιουργία, ἡ ἀμπελουργία καὶ ἡ ἁλιεία, εἰς ἃς ἀσχολοῦνται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κατοίκων. Οἱ ἐλαιῶνες καλύπτουσι μέγα μέρος τῆς νήσου, σπουδαιότερος δὲ πάντων εἶναι ὁ πρὸς Δ. καὶ Ν. τῆς πόλεως ἐκτεινόμενος, ὁ ὁποῖος φθάνει μέχρι τῶν πρὸς Ν. ὀρέων. Τὸ ἐξαγόμενον ἔλαιον εἶναι ἐκλεκτῆς ποιότητος, ἐλάχιστα διαφέρον τοῦ κερκυραϊκοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι κατά τι ὀξύτερον. Αἱ ἀμπελοφυτεῖαι καταλαμβάνουσιν ἐπίσης μεγάλας ἐκτάσεις, παράγεται δὲ μέλας οἶνος εἰς μεγάλην ποσότητα, ὁ ὁποῖος εἶναι περιζήτητος εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἔνθα χρησιμοποιεῖται ἰδίως πρὸς ἀνάμειξιν μετ' ἄλλων οἴνων πρὸς ἐνίσχυσίν των καὶ πρόσδοσιν εἰς αὐτοὺς χρώματος. Περίφημος ἐπίσης εἶναι ὁ εἰς μικρὰν μὲν ποσότητα παραγόμενος, ἀλλ' ἐκλεκτῆς ποιότητος ἐρυθρὸς οἶνος, ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «κεροπάτι». Ἐκτὸς τοῦ οἴνου ἐξάγεται καὶ μικρὰ ποσότης μελαίνης κορινθιακῆς σταφίδος. Τὰ δημητριακὰ καὶ τὰ ὄσπρια μόλις ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν χωρικῶν καὶ τοῦτο λόγῳ τῆς ἐλλείψεως μεγάλων καλλιεργησίμων ἐκτάσεων. Ἐκ τῶν ἄλλων προϊόντων τῆς γῆς καλλιεργοῦνται τὰ ὀπωροφόρα καὶ τὰ ἑσπεριδοειδῆ, ἰδίᾳ δὲ ἡ μεσπιλέα (μουσμουλιά), ἡ λεμονέα, ἡ πορτοκαλέα (ἧς εἶναι διαδεδομένον τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «περγαμότο» εἶδος), κλπ. Πρὸς Ν. τῆς πόλεως καὶ ἐγγὺς τῆς παραλίας, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι ἀμμῶδες, ὑπάρχουσι ὡραῖοι κῆποι (μποστάνια), ὅπου καλλιεργοῦνται οἱ πέπονες, οἱ ὑδροπέπονες κλπ., ἄλλοι δὲ λαχανόκηποι ἀφθονοῦσι πέριξ τῆς πόλεως. Τὰ 70 % τῶν κατοίκων τῆς νήσου ἀσχολοῦνται μὲ τὰς καλλιεργείας, εἶναι δὲ παροιμιώδης ἡ ἐργατικότης τῶν Λευκαδίων χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι μεταβάλει εἰς πολλὰ σημεῖα τὰ ὄρη εἰς καλλιεργήσιμα ἐδάφη διὰ κατασκευῆς ἐπαλλήλων ἐν εἴδει ἀμφιθεάτρου κλιμακωτῶν ἀναβαθμί-

Digitized by Google

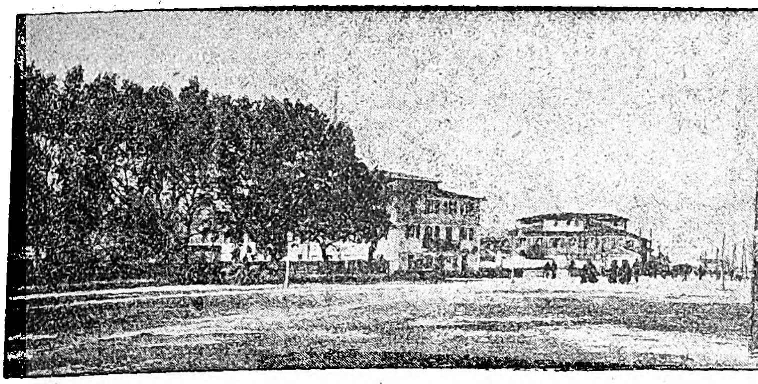

Πλατεῖα Τεμένους.

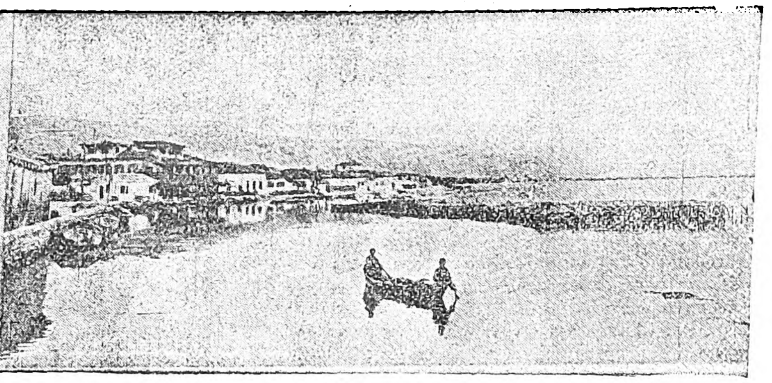

Ἡ λίμνη.

δων διὰ λιθοδομῆς, ὅπου καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος καὶ τὰ σιτηρά. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον οἰκόσιτος, ἀσκουμένη ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ μόλις ἐπαρκοῦσα διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν. Τὰ διαιτώμενα κατ' ἀγέλας ζῷα εἶναι ἐλάχιστα. Ὁ δεύτερος πλουτολογικὸς κλάδος τῆς ἁλιείας ἀσκεῖται εἰς τὸ πρὸς ΒΔ. τῆς πόλεως ἐκτεταμένον ἰχθυοτροφεῖον, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Λευκάδος, ὅπου ἁλιεύονται παντὸς εἴδους ἰχθύες, ὄστρακα καὶ ἐγχέλεις, ἐξαγόμενοι ἀτμοπλοϊκῶς πρὸς τὰς ἀγορὰς Πατρῶν καὶ Πειραιῶς—Ἀθηνῶν. Ἐπίσης ἐντατικὴ ἁλιεία διεξάγεται εἰς τὸν κόλπον Ἀλεξάνδρου, ὅπου ἀγρεύονται πολλάκις εἰς μεγάλας ποσότητας σαρδέλλες, κολιοί, παλαμύδες κλπ. Ἄλλος πλουτολογικὸς παράγων τῆς χώρας εἶναι ὁ ἐκ τῶν πρὸς ΝΑ. τῆς πόλεως δύο ἁλυκῶν, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς πόλεως, αἱ ὁποῖαι ἀποδίδουσιν 7 ἑκατομμύρια περίπου ὀκάδων ἅλατος ἐτησίως. Ὁ τουρισμὸς ἄνευ μεγάλης σημασίας, περιορίζεται εἰς τὰς ὀλίγας οἰκογενείας τῶν πρὸς παραθερισμὸν ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐρχομένων Λευκαδίων καὶ τοὺς ὀλίγους ἀρχαιολόγους οἱ ὁποῖοι ἐπισκέπτονται τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Δαῖρπφελδ εἰς Νυδρί, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὅρμου τοῦ Βλυχοῦ. Αἱ συγκοινωνίαι αἱ μὲν χερσαῖαι εὑρίσκονται εἰς ἀρίστην κατάστασιν, ἐξυπηρετούμεναι διὰ πλήρους δικτύου ἁμαξιτῶν ὁδῶν μὲ ἀφετηρίαν τὴν Λευκάδα, ὧν σπουδαιότεραι ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως κατὰ μῆκος τῆς παραλίας βαίνουσα καὶ φθάνουσα μέχρι τοῦ ὅρμου τῆς Βασιλικῆς, ἡ ὁποία διὰ πολλῶν διακλαδώσεων ἐξυπηρετεῖ τὸ Ν. τμῆμα τῆς νήσου, τὴν κωμόπολιν Ἅγιος Πέτρος καὶ πολλὰ τῶν πρὸς Δ. χωρίων. Ἄλλη μεγάλη ὁδὸς εἶναι ἡ πρὸς Σφακιῶτες καὶ Καρυὰν φθάνουσα μέχρις Ἐγκλουβῆς, ἐξυπηρετοῦσα τὰ χωρία τοῦ κέντρου, τρίτη δὲ ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως κατὰ μῆκος τῆς ΒΔ. παραλίας διευθυνομένη. Ἐπὶ τῶν ὁδῶν τούτων τακτικαὶ γραμμαὶ αὐτοκινήτων φέρουσιν εἰς ἐπικοινωνίαν τὸ κέντρον μετὰ τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων. Ἐπίσης ἡ πόλις συγκοινωνεῖ ἀπ' εὐθείας δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ μετὰ τῆς Βονίτσης καὶ ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ Μεσολογγίου. Ἡ σύνδεσις ἐπὶ τῆς διώρυχος γίνεται κάτωθεν τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως διὰ περάματος ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι κέντρον ἔχουσι τὴν πόλιν τῆς Λευκάδος, ἐξυπηρετοῦνται δὲ διὰ τῶν ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἀκτοπλοΐας τῆς πρὸς τὴν Πρέβεζαν καὶ τὴν Κέρκυραν γραμμῆς. Ἐπίσης ἡ μετὰ τῆς Πρεβέζης καὶ τῆς νησῖδος Μεγανήσι συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται διὰ βενζινοπλοίων καὶ μικρῶν ἱστιοφόρων. Ἄλλοι λιμένες τῆς νήσου εἶναι τῆς Βασιλικῆς ἐπὶ τῆς Ν. παραλίας καὶ τοῦ Βλυχοῦ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς. Εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐλάχιστοι τῶν Λευκαδίων ἀσχολοῦνται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Μεγανησίου, οἱ ὁποῖοι εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ναυτικοί. Τὸ ἐμπόριον κέντρον ἔχει τὴν πόλιν τῆς Λευκάδος, ὅποθεν τὰ προϊόντα τῆς νήσου ἐξάγονται: ὁ οἶνος πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν ἀπ' εὐθείας, μικροῦ μόνον ποσοῦ ἀποστελλομένου εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τὸ ἔλαιον πρὸς τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὰ ἁλιευτικὰ προϊόντα πρὸς τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Πάτρας. Ἡ βιομηχανία ἐκτὸς τῆς σχετικῆς μὲ τὴν ἔκθλιψιν τοῦ ἐλαιοκάρπου, ἡ ὁποία γίνεται διὰ μικρῶν ὑδραυλικῶν καὶ χειροκινήτων πιεστηρίων, ἀνὰ τὰ χωρία καὶ τὰς κώμας ἐγκατεστημένων, δὲν ἔχει καμμίαν ἄλλην διάδοσιν. Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει μόνον ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος καὶ παγοποιεῖον. Οἱ Λευκάδιοι χωρικοὶ φημίζονται διὰ τὴν ἐργατικότητά των, εἶναι περιζήτητοι ὡς ἐργάται, μεταβαίνουσι δὲ κατ' ἔτος εἰς μεγάλας ὁμάδας εἰς τὴν ΒΔ. Πελοπόννησον, ὅπου ἐργάζονται εἰς τὰς ἀμπέλους, καὶ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, χρησιμοποιούμενοι εἰς καλλιεργείας δημητριακῶν. **χ. Δ.**

—[ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της (1864), ἡ Λευκὰς ἀπετέλεσε κατ' ἀρχὰς μετὰ τῶν πρὸς ΝΑ. αὐτῆς νησίδων (Μεγανήσι, Σκορπιὸς κλπ.), ὁμώνυμον ἐπαρχίαν, ὑπαγομένην εἰς τὸν νομὸν Κερκύρας. Κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1899 νέαν διοικητικὴν διαίρεσιν ἀπετέλεσε μετὰ τῆς Ἰθάκης ἴδιον ὁμώνυμον νομόν. Βραδύτερον, τῷ 1909, καταργηθέντος τοῦ νομοῦ Λευκάδος, ἡ ἐπαρχία ὑπήχθη πάλιν εἰς τὸν νομὸν Κερκύρας, ὁπόθεν ἀπεσπάσθη διὰ ψηφίσματος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1924, ὑπαχθεῖσα εἰς τὸν νομὸν Πρεβέζης, οὗτινος ἀποτελεῖ τὸ μόνον νησιωτικὸν τμῆμα. Κατὰ τὴν παλαιὰν διοικητικὴν διαίρεσιν ἡ ἐπαρχία ὑποδιῃρεῖτο εἰς 8 τέως δήμους, ἐξ ὧν 7 μὲν περιελάμβανεν ἡ νῆσος Λευκὰς καὶ 1 αἱ παρ' αὐτὴν νησῖδες, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ταφίων δῆμος*. Σήμερον κατόπιν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ περὶ κοινοτήτων νόμου οἱ δῆμοι ὑποδιῃρέθησαν εἰς 41 κοινότητας, περιλαμβανούσας μίαν πόλιν, τὴν *Λευκάδα*, 56 κώμας, χωρία, συνοικισμοὺς καὶ 2 μονάς, κατανεμομένας δὲ ὡς ἑξῆς:

Δῆμος Ἀπολλωνίων (ΝΔ. τμῆμα Λευκάδος)· κοινότητες *Ἁγίου Πέτρου*, *Ἀθανίου*, *Δραγάνου*, *Κομηλιοῦ*, *Νικολῆ* καὶ *Χορτάτων*, περιλαμβάνουσαι 9 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμοὺς καὶ μίαν μονήν.

Δῆμος Ἑλλομένου (Α. τμῆμα περὶ τὸν ὅρμον τοῦ Βλυχοῦ)· κοινότητες *Βλυχοῦ*, *Κατωχωρίου*, *Νεοχωρίου*, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ ἡ νησὶς *Μαδουρή*, *Πόρου*, *Φτερνοῦ* καὶ *Χαραδιατίκων*, περιλαμβάνουσαι 9 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς.

Δῆμος Ἐξανθείας (Δ. τμῆμα τῆς Λευκάδος)· κοινότητες *Ἁγίου Νικήτα*, *Ἄνω Ἐξανθείας*, *Καλαμιτσίου* καὶ *Κάτω Ἐξανθείας*, περιλαμβάνουσαι τέσσαρα ὁμώνυμα αὐτοῖς χωρία.

Δῆμος Εὐγήρου (τὸ Ν. περὶ τὸν ὅρμον τῆς Βασιλικῆς τμῆμα)· κοινότητες *Ἁγίου Ἠλία*, *Βασιλικῆς*, *Βουρνικᾶς*, *Εὐγήρου*, *Κονταραίνης*, *Μαραντοχωρίου* καὶ *Σύβρου*, περιλαμβάνουσαι 8 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς.

Δῆμος Καρυᾶς (καταλαμβάνει τὸ κέντρον τῆς Λευκάδος)· κοινότητες *Ἀλεξάνδρου*, *Βαυκερῆς*, *Ἐγκλουβῆς*, *Καρυᾶς*, *Πηγαδισιάνων* καὶ *Πλατυστόμου*, περιλαμβάνουσαι 7 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμοὺς καὶ μίαν μονήν.

Δῆμος Λευκαδίων (κατέχει τὸ Β. τμῆμα καὶ τὴν πόλιν Λευκάδα)· κοινότητες *Ἀπολπαίνης*, *Καριωτῶν*, *Κατούνης*, *Λευκάδος* καὶ *Τσουκαλάδων*, περιλαμβάνουσαι ἐκτὸς τῆς πόλεως 11 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς.

Δῆμος Σφακιωτῶν (τὸ μεταξὺ τῶν δήμων Λευκαδίων καὶ Καρυᾶς μεσογειακὸν τμῆμα τῆς Λευκάδος)· κοινότητες *Ἀσπρογερακάτων*, *Καβάλου*, *Λαζαράτων*, *Πινακοχωρίου* καὶ *Σπανοχωρίου*, περιλαμβάνουσαι 6 χωρία καὶ συνοικισμούς.

Δῆμος Ταφίων (περιλαμβάνει τὴν μικρὰν νῆσον Μεγανήσι, καί τινας ἀκατοικήτους παρ' αὐτὴν νησίδας)· κοινότητες 2, *Βαθέος* καὶ *Σπαρτοχωρίου*.

Ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας ἀνέρχεται (ἀπογραφὴ 1928) εἰς 28.331 κατοίκους, ἐξ ὧν οἱ 26.691 κατοικοῦσι τὴν Λευκάδα καὶ οἱ λοιποὶ 1.640 τὰς νησῖδας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν νόμιμον πληθυσμὸν τῆς Λευκάδος, οὗτος ἀνήρχετο κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 εἰς 27.795 κατοίκους.

Τὴν ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα (1864) ἐξέλιξιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου δίδουσιν οἱ κάτωθι ἀριθμοὶ τῶν ἐπισήμων ἀπογραφῶν:

Ἔτος	1870	κάτοικοι	19.964
»	1879	»	21.988
»	1889	»	24.914
»	1896	»	28.434
»	1907	»	27.787
»	1920	»	24.462
»	1928	»	26.691

Πολυανθρώπων κέντρων στερεῖται ἡ Λευκάς, ἡ ὁμώνυμος δὲ πρωτεύουσα αὐτῆς ἀριθμεῖ μόνον 5.083 κατ. Μεγαλύτεραι κωμοπόλεις ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης εἶναι ἡ Καρυὰ καὶ ὁ Ἅγιος Πέτρος, ἄλλα δὲ ἀξιόλογα κέντρα ὁ λιμὴν τῆς Βασιλικῆς, ἡ ὀρεινὴ Ἐγκλουβή, ὁ λιμὴν τοῦ Βλυχοῦ καὶ τὸ ἐπὶ τῆς νησῖδος Μεγανήσι χωρίον Βαθύ.

Ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Λευκάδος ἀνήκει εἰς τὸ ὀρθόδοξον χριστιανικὸν δόγμα, ἐν τῇ πόλει δ' ἑδρεύει ὁ μητροπολίτης Λευκάδος-Ἰθάκης. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκπαιδεύσεως εὑρίσκεται εἰς ἀρκετὰ καλὴν κατάστασιν. Συνολικῶς εἰς τὰς πόλεις καὶ χωρία τῆς νήσου λειτουργοῦσι 45 δημοτικὰ σχολεῖα μαθηταὶ 2700), ἓν γυμνάσιον καὶ ἓν ἡμιγυμνάσιον (μαθηταὶ 500). Ἀστυνομικῶς ἡ νῆσος (καὶ ἡ ἐπαρχία ὁλόκληρος) ἀποτελεῖ μίαν ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς (ἕδρα Λευκὰς) μὲ 5 ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς ἀνὰ τὰ σπουδαιότερα τῶν χωρίων. Δικαστικῶς ἀποτελεῖ περιφέρειαν πρωτοδικείου ἑδρεύοντος ἐν τῇ πόλει Λευκάδος καὶ ἔχοντος δύο εἰρηνοδικεῖα. Ἄλλας δημοσίας ἀρχάς, ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ πόλει ἑδρευουσῶν, ἀναφέρομεν τὸ ὑποτελωνεῖον Βασιλικῆς.

—[ΙΣΤΟΡ.] ***Ἀρχαῖοι χρόνοι μέχρι τοῦ 1204 μ. Χ.*** Ἡ Λευκὰς ἦτο ἤδη κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους κατῳκημένη. Αὐτόχθων φέρεται ὁ Λέλεξ, ἐξ οὗ Λέλεγες ἐκλήθησαν οἱ κάτοικοι, χωρίον δὲ τοῦ Ὁμήρου μαρτυρεῖ ὅτι τολμηροὶ θαλασσοπόροι καὶ ἄγριοι πειραταί, Τάφιοι καὶ Τηλεβόαι καλούμενοι, κατοικήσαντες μικράς τινας περὶ τὴν Λευκάδα καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν νήσους, ἐπεχείρουν τὰς ἐπιδρομάς των. Ἀλλὰ καὶ Φοίνικες ἐπεσκέφθησαν ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις τὴν Λευκάδα καὶ τὴν παραλίαν τῆς Ἀκαρνανίας, τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ οὐ μόνον ἡ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης (*Διον. Ἁλικαρν.* 1, 50), ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Ἡρακλέους ἐν τῷ παρακειμένῳ Ἡρακλείῳ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀλυζίᾳ τῆς Ἀκαρνανίας.

Τὴν νῆσον Λευκάδα ὁ Ὅμηρος καλεῖ *Ἀκτὴν Ἠπείρου*, φέρεται δὲ αὕτη καὶ ὡς *Νήρικος* (ω 376) ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πόλεως (καὶ οὐχὶ *Νήριτον*, ὡς ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πλινίου σημειώνει), ἐπὶ δὲ τῶν Τρωϊκῶν χρόνων καλεῖται *Λευκαδία*, εἶτα δὲ *Λευκάς*, ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πόλεως. Πόλεις τῆς Λευκάδος ἀναφέρονται αἱ ἀρχαιόταται *Νήρικος*, ἥτις ἐθεμελιώθη, ὡς καὶ ἡ *Λευκάς*, ὑπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς κατοίκων Λελέγων (ἡ Νήρικος καὶ *Ἐπιλευκάδιοι* ὠνομάζετο), ἡ *Αἰγίλιψ* καὶ ἡ *Κροκύλεια*. Προσθέτουν δὲ καὶ πέμπτην πόλιν, τὸν *Ἑλλόμενον*, ὅστις ὅμως, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἦτο λιμὴν (ἴσως ὁ σημερινὸς *Ἐγκλιμενὸς*) ἢ παράλιός τις τόπος, ἐφ' οὗ ἔκειτο φρούριον. Ἡ Κροκύλεια καὶ ἡ Αἰγίλιψ ἦσαν ἔξω τοῦ ἰσθμοῦ. Λείψανα σῴζονται πολλῶν χωρίων καὶ πόλεων, τῆς Νηρίκου, τῆς Λευκάδος, ὡς καὶ ἐν Ἐξανθείᾳ, Βασιλικῇ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἔκειτο δὲ ἡ πόλις Λευκὰς παρὰ τὴν σημερινὴν τοποθεσίαν «Σπασμένη Βρύση» καὶ τὸ χωρίον *Καλλιγόνιον*. Περὶ τὸν ΙΓ' π. Χ. αἰῶνα Κέφαλος ὁ Δηιόνος, κύριος τῶν περὶ τὴν Τάφον νήσων, καθυποτάξας τοὺς Τηλεβόας τοῖς ἔδωκε τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα, καλέσας αὐτοὺς Κεφαλλῆνας (Ἰλ. Β. 631). Ὁ Κέφαλος κατεῖχε τὴν ἀκαρνανικὴν γῆν ἐπὶ δύο αἰῶνας. Ἐπὶ τοῦ Ἰκαρίου, πατρὸς τῆς Πηνελόπης, ἡ Λευκὰς διετέλει ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Λαερτίου, ὅστις νυμφεύσας τὸν υἱόν του μετὰ τῆς Πηνελόπης ἐδωρήσατο εἰς τὸν Ἰκάριον καὶ τὴν Λευκάδα, ἣν οὗτος ἔδωκεν εἰς τὸν Λευκάδιον, ἀδελφὸν τῆς Πηνελόπης, ἀφ' οὗ καὶ ἡ χώρα *Λευκαδία* ὠνομάσθη, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς *Λευκάδιοι*. Ὁ Λευκάδιος ἦτο μικρὸς τῆς Λευκάδος σατράπης, ὑποτελὴς εἰς τὸ σκῆπτρον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ὀδυσσέως, μέχρι δὲ τῆς ἐνταῦθα ἱδρυθείσης τῶν Κορινθίων ἀποικίας οὐδὲν περὶ ἀπογόνων τοῦ Λευκαδίου γνωρίζομεν.

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 650 περίπου π. Χ. συμβᾶσαν διχοστασίαν μεταξὺ Ἀκαρνάνων καὶ Λευκαδίων, προσεκάλεσαν οἱ πρῶτοι ἐκ Κορίνθου χιλίους ἐποίκους, οἵτινες πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Κυψέλου κατέσφαξαν τοὺς Λευκαδίους, κυριεύσαντες τὴν πόλιν αὐτῶν. Οὗτοι, ἐμπορικώτατοι ὄντες καὶ φοβούμενοι ἐξ ἄλλου τοὺς Ἀκαρνᾶνας, διώρυξαν τὸν ἰσθμὸν (*Στράβ.* 452), καταστήσαντες τὴν πρότερον χερσόνησον νῆσον, ἐγκατέστησαν δὲ εἰς τὴν κτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν πόλιν *Λευκάδα*, βορειότερον τῆς Νηρίκου, τοὺς κατοίκους τῆς τελευταίας. Οἱ Κορίνθιοι, διὰ τῶν ἀποικιῶν των Λευκάδος καὶ Ἀνακτορίου κυριαρχοῦντες σπουδαίων θαλασσίων διαβάσεων, τοῦ πορθμοῦ τῆς Λευκάδος καὶ τοῦ στομίου τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν ὁμόρων ἀκαρνανικῶν πόλεων Θυρρείου, Παλαίρου κλπ. Ἡ Λευκὰς μετὰ τοῦ Ἀνακτορίου ηὐδοκίμησαν ὑπὲρ τὰς ἄλλας τῶν ἀκαρνανικῶν πόλεων καὶ ἔγιναν αἱ θύραι, διὰ τῶν ὁποίων εἰσῆλθεν ὁ πολιτισμὸς εἰς τὴν ἡμιβάρβαρον Ἀκαρνανίαν.

Digitized by Google

Κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους 3 πλοῖα τῶν Λευκαδίων μετέσχον τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας (*Ἡροδ.* Η, 45) καὶ 800 ὁπλῖται τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης.

Οἱ Λευκάδιοι, σύμμαχοι ὄντες πρὸς τοὺς Κορινθίους, πολλάκις ἐβοήθησαν αὐτοὺς κατὰ τὰς ναυτικὰς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις. Ἡ ἐπέμβασις τῶν Κορινθίων εἰς τὰ τῆς *Ἐπιδάμνου* (βλ. λ.) ἐγένετο ἀφορμὴ ἀνταγωνισμοῦ Κερκυραίων καὶ Κορινθίων, καταλήξαντος εἰς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἀγῶνας, καθ' οὓς ἦλθεν ἐπίκουρος καὶ ἡ Λευκάς. Οὕτω κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ναυμαχίαν συμμετέσχε μετὰ δέκα πλοίων ὑπὲρ τῶν Κορινθίων, ὑπέστη δ' ὡς ἐκ τούτου ἀφανισμὸν ὑπὸ τῶν Κερκυραίων, οἵτινες μετὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποληξασαν ναυμαχίαν ταύτην, κρατοῦντες τῆς θαλάσσης, ἔπλευσαν ἐπὶ τὴν Λευκάδα, τὴν ὁποίαν καὶ ἠρήμωσαν, ἀποσυρθέντες κατόπιν. Πρὸς προστασίαν τῆς Λευκάδος καὶ τῶν ἄλλων φιλίων πόλεων, ἠναγκάσθησαν οἱ Κορίνθιοι, τὸ θέρος τοῦ ἑπομένου ἔτους, νὰ τηρῶσι στρατόπεδον εἰς τὸ Ἄκτιον καὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος. Κατὰ τὴν δευτέραν μεταξὺ τῶν ἰδίων ἀνταγωνιζομένων ναυμαχίαν ἔξω τοῦ Χειμερίου συμπαρετάχθησαν ὑπὲρ τῶν συμμάχων καὶ δέκα πλοῖα τῶν Λευκαδίων. Ἅπας ὁ στόλος τῶν Κορινθίων, ἐξ 150 πλοίων, εἶχε συγκεντρωθῆ καὶ ἀποπλεύσει τότε ἐκ Λευκάδος (*Θουκ.* Α', XXVII, 5. XXX, 10—15 κ. ἑξ. XLVI κ. ἑξ.).

Τῷ 394 συνεμάχησεν ἡ Λευκὰς μετὰ τῶν Θηβῶν, Ἀθηνῶν, Κορίνθου καὶ Ἄργους, τῷ δὲ 389 προσεχώρησε μετὰ τῶν Ἀκαρνάνων εἰς τὴν σπαρτιατικὴν συμμαχίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας μόνη αὐτὴ ἐκ τῶν συμμάχων δὲν ἀπέστη. Τῷ 372 συνεδέθη διὰ συνθήκης μετὰ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ ἰσθμὸς ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀναχωθῆ καὶ πάλιν καὶ παρέμεινε τοιοῦτος μέχρι τοῦ Δικαιάρχου (318 π. Χ.).

Κατὰ τὸν μεταξὺ Κασσάνδρου καὶ Πολυσπέρχοντος ἐμφύλιον πόλεμον, ἡ Λευκὰς ὑπετάγη εἰς τὸν Κάσσανδρον (314), μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησιν τούτου καὶ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν τῆς πρωτευούσης τῶν Ἀκαρνάνων Στράτου, ἡ Λευκὰς ἀντικατέστησεν, ὡς πρωτεύουσα τῆς ὁμοσπονδίας, τὴν πόλιν ταύτην (300 π. Χ.). Ἔκτοτε καὶ ἐπὶ ἕνα καὶ ἥμισυ περίπου αἰῶνα (300—167 π. Χ.) κόπτει αὐτὴ τὰ συμμαχικὰ νομίσματα ὡς κέντρον ὁμοσπονδιακὸν τῶν ἀκαρνανικῶν πόλεων.

Τῷ 290 καὶ 272 περιῆλθεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Β' τῆς Ἠπείρου, ἐν τοῖς κατόπιν δὲ κατέστη ναυτικὸς σταθμὸς τῶν Μακεδόνων βασιλέων. Τῷ 197 ἐξεπορθήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, κατὰ δὲ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχίας, ὁ Ἀγρίππας κατέλαβεν αἰφνιδιαστικῶς τὴν Λευκάδα καὶ ᾐχμαλώτισε τὰ φρουροῦντα τὸν λιμένα της ἀντίπαλα πλοῖα. Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Οκταβίου περιῆλθεν εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἀναγκασθεῖσα νὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Νικοπόλεως. Τὴν Λευκάδα ἐπεσκέφθη τῷ 50 π. Χ. καὶ ὁ Κικέρων.

Ἐπὶ Βυζαντινῶν, εἰς οὓς περιῆλθε τῷ 887 μ. Χ., ὑπήχθη εἰς τὸ θέμα Κεφαλληνίας, τῷ δὲ 1099 καὶ 1103 ἐδῃώθη ὑπὸ τῶν Πισατῶν.

Νομίσματα. Διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Λευκάδος σπουδαιότατα εἶναι τὰ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς νήσου. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων παρίσταται ἡ τρίαινα τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡρακλέους. Τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων ἀποίκων εὑρίσκομεν ἐν τοῖς νομίσμασι μὲ παράστασιν κεφαλῆς τοῦ δαφνοστεφοῦς Ἀπόλλωνος, οἱ δὲ χρόνοι τῆς κατακτήσεως τῶν Κορινθίων δηλοῦνται διὰ τῶν παμπόλλων νομισμάτων τῆς Λευκάδος, ἐν οἷς βλέπομεν τὴν κεφαλην τῆς Κορινθίας Ἀθηνᾶς,

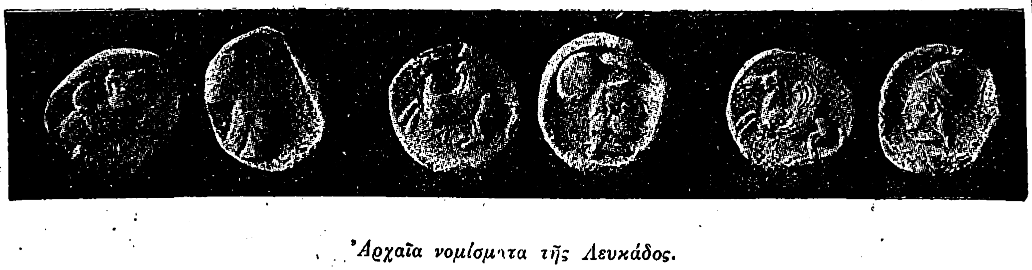

Ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Λευκάδος.

τοῦ πτερωτοῦ Πηγάσου, τῆς Χιμαίρας καὶ τοῦ Βελλεροφόντου.

Ἡ Λευκὰς ἐπὶ φραγκοκρατίας (1204—1479). Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, οἱ Ἐνετοὶ ἐτράπησαν ἕκαστος ἐπὶ τὸν κλῆρόν του. Ὁ Μάχιος ἢ Μάϊος (Mahio ἢ Majo), κατ' ἄλλους δὲ Ματθαῖος, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Οὐρσίνων, ἀνεγνωρίσθη ὡς νόμιμος κάτοχος τῶν νήσων, ἀλλὰ προλαβὼν ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος Κομνηνὸς κατέλαβε τὴν Ἀκαρνανίαν μετὰ τῆς Λευκάδος καὶ μέρος τῆς Αἰτωλίας, ἱδρύσας τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου. Τὸν Μιχαὴλ ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Θεόδωρος (1214—1230), τοῦτον ὁ ἀδελφός του Μανουήλ, αὐτὸν δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ Μιχαὴλ Β', ὅστις καὶ ἀνέκτησε τὰς κτήσεις τοῦ πατρός του καὶ τὴν Λευκάδα, δεσπόσας ἀπὸ τοῦ 1230-1271. Οὗτος κατέλιπεν εἰς τὸν υἱόν του Νικηφόρον τὴν Λευκάδα, Ἀκαρνανίαν καὶ Ἤπειρον, ὅτε τὸ πρῶτον ἀποχωρίζεται ἡ Λευκὰς ἐκ τοῦ δεσποτάτου καὶ ὑποβάλλεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξουσίαν Φράγκου ἡγεμόνος. Τῷ 1292, ἐπελθὼν ὁ Ἀνδρόνικος

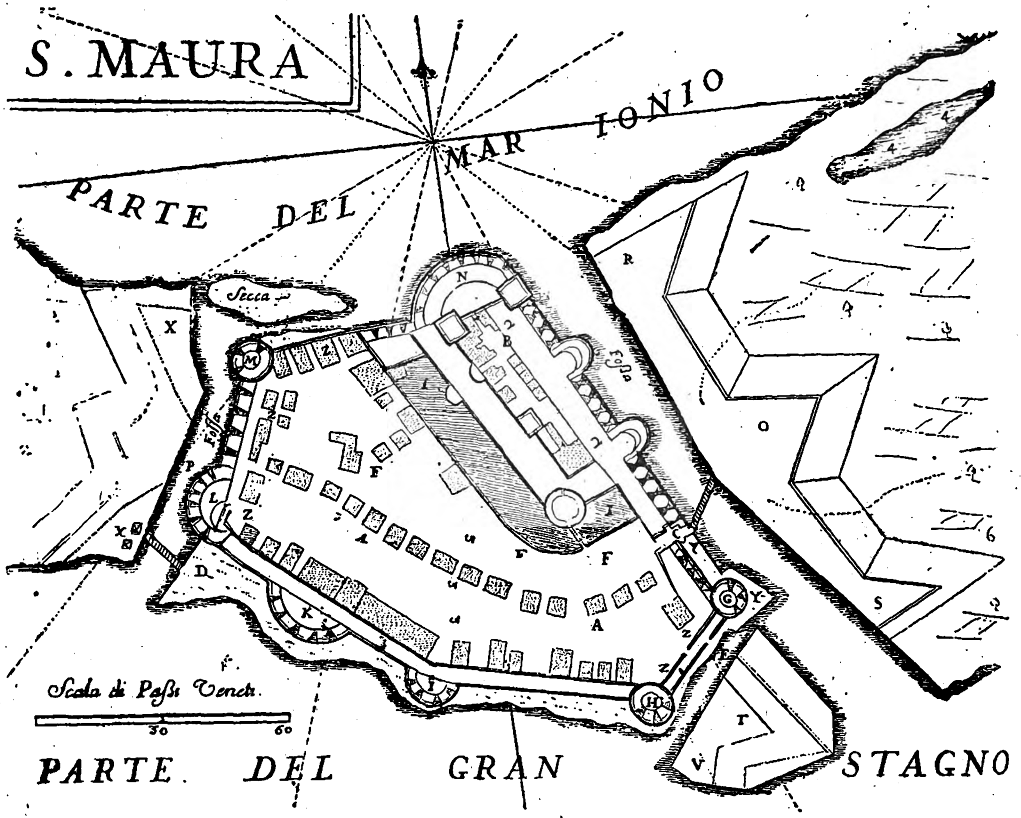

Ἡ Λευκὰς (Ἁγία Μαύρα).

[Ἐκ παλαιᾶς γραβούρας τοῦ περὶ Μορέως βιβλίου τοῦ Κορονέλλι, «κοσμογράφου τῆς Δημοκρατίας τῆς Βενετίας», ἐκδοθέντος τῷ 1686 ἐν Παρισίοις.]

κατὰ τοῦ δεσποτάτου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ 60 γαλέρας Γενουηνσίων, ἡττήθη, οἱ δὲ Γενουήνσιοι φεύγοντες ἦλθον εἰς Λευκάδα, ἥν, ἀφρούρητον οὖσαν, ἐλεηλάτησαν καὶ ἐπυρπόλησαν. Τῷ 1294 ἡ Λευκὰς περιέρχεται ὡς προὶξ εἰς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν τοῦ Νικηφόρου Ἰωάννην Α', υἱὸν τοῦ Ριχάρδου τῆς Κεφαλληνίας, ὅστις κατέχων αὐτὴν μέχρι τοῦ 1303 ἔλαβε τὸν τίτλον «Αὐθέντης Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Λευκάδος». Τῷ 1323 ὑπήχθη ἐκ νέου ἡ Λευκὰς εἰς τὸ δεσποτᾶτον ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Β', τῷ δὲ 1331 περιέρχεται εἰς τὸν Βαλτέριον, ὅστις ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν τῆς Λευκάδος καὶ Βονίτσης εἰς τὸν Ἰωάννην de Mandellée, ὡς ἀντικαταστάτην δὲ τούτου ἔστειλε τὸν Ἰωάννην Clignet. Τότε ὁ πάπας συνέστησε καὶ λατινικὴν ἐπισκοπὴν ἐν Λευκάδι, ὡς ἐπίσκοπος δὲ ἐστάλη Ριχάρδος τις, οὗτινος αἱ ἐνέργειαι πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν κατοίκων ἀπέβησαν ἄκαρποι. Ὁ Clignet ἐκυβέρνησε τυραννικώτατα, διὸ καὶ ἐστάλη διοικητὴς (1343) ὁ Γρατιανὸς Τζώρτζης, ὅστις καὶ ἦρχεν εἰρηνικῶς τῆς νήσου φοβηθεὶς ὅμως τὸν Νικηφόρον, προτιθέμενον τὴν ἀνάκτησιν τῆς Λευκάδος, ἐζήτησεν ὑποστήριξιν παρὰ τῶν Ἐνετῶν, οἵτινες ἀπέστειλαν τὸν Σοράντζον. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Λευκάδιοι, ὑποκινούμενοι ὑπό τε τοῦ Νικηφόρου καὶ τοῦ Λεονάρδου Α' τῶν Τόκκων ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Γρατιανοῦ, ὠχυρώθησαν ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ (σημ. Ἐπισκοπή) καὶ ἔκλεισαν τὸν Γρατιανὸν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὸ φρούριον αὐτῆς. Πρὸ τοιαύτης καταστάσεως εὑρέθη ὁ Σοράντζος ἀποβιβασθεὶς εἰς Λευκάδα τὴν 5ην Μαΐου 1357. Ἐχορήγησεν εἰς τὸν Γρατιανὸν ἑκατὸν ἄνδρας, μεθ' ὧν οὗτος ἐπεχείρησεν ἀντιπερισπασμόν, στρατεύσας πρὸς νεόκτιστον φρούριον δέκα μίλλια ἀπέχον τῆς Λευκάδος· ἐμπεσὼν ὅμως εἰς ἀδιάβατον φάραγγα καὶ δεχθεὶς πανταχόθεν ἐπίθεσιν, ἔπεσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς χεῖρας τῶν Λευκαδίων καὶ παρεδόθη ἁλυσίδετος εἰς τὸν Νικηφόρον. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἐστάλη ἐκ νέου ὁ Γρατιανὸς εἰς Λευκάδα, ἄρξας μέχρι τοῦ θανάτου του (1362). Οἱ Λευκάδιοι προσεκάλεσαν τότε τὸν Λεονάρδον Α' τὸν Τόκκον, οὗτινος ἡ δυναστεία διήρκεσε μέχρι τοῦ 1381. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Κάρολος Α' (1381—1403), ὅστις τῷ 1381 μετέφερε τὴν ἕδραν τοῦ δουκάτου εἰς Λευκάδα καὶ ηὔρυνε δι' ἀγγαρείας τῶν κατοίκων τὸ ἀπὸ τοῦ 1300 ὑπὸ Ἰωάννου Α' κτισθὲν μικρὸν φρούριον. Εἰς τοῦτο ἔδωκε σχῆμα ἀνωμάλου ἑξαγώνου, τὰ δὲ τείχη κατεσκεύασε διπλᾶ, ἀποχωρήσας διὰ τάφρων, ἐφ' ὧν ὑπῆρχον κινηταὶ γέφυραι, μία πρὸς Α. καὶ μία πρὸς Δ., δι' ὧν τὸ φρούριον συνεκοινώνει μετὰ τῶν δύο ἑκατέρωθεν πολιχνῶν, Ἁγίας Μαύρας ἐπὶ τῆς νήσου καὶ τῆς τῶν Ἀλλημεριωτῶν πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν. Ὁ Κάρολος Α' ἀνέθεσε τὴν διοίκησιν τῆς Λευκάδος εἰς τὸν ἀδελφόν του Λεονάρδον Β', ὃν διεδέχθη ὁ Κάρολος Β' καὶ τοῦτον, ἀποθανόντα τῷ 1452, ὁ Λεονάρδος Γ', τελευταῖος ἐκ τῶν Τόκκων, δοὺξ τῆς Λευκάδος. Ἀπὸ τούτου ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἤρχισε νὰ αὐξάνῃ καταπληκτικῶς, λόγῳ τοῦ πολέμου Ἐνετῶν καὶ Τούρκων, οὗ τὰ δεινὰ φεύγοντες εὕρισκον ἐν Λευκάδι ἄσυλον πλεῖστοι Ἀκαρνᾶνες καὶ Αἰτωλοί. Εἰς 15.000 ἠριθμοῦντο οὗτοι, ἔναντι 10.000 κατοίκων ὁλοκλήρου τῆς νήσου.

Τουρκοκρατία (1479—1684). Ὅτε ὑπεγράφη ἡ μεταξὺ Ἐνετῶν καὶ Τούρκων συνθήκη (1479), στόλος τουρκικὸς ἐξ 29 πλοίων, ὑπὸ τὸν πρῴην μέγαν βεζύρην Κεντὴκ Ἀχμὲτ πασᾶν κατέλαβε τὰς νήσους Λευκάδα, Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον· τὴν Λευκάδα ὅμως ἐκράτησαν οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ δύο αἰῶνας. Οὗτοι κατέλαβον τὸ φρούριον, μετέτρεψαν τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Μαύρας εἰς τέμενος, ἐλεηλάτησαν, ἔσφαξαν καὶ πλείστους ἐπώλησαν ὡς ἀνδράποδα εἰς Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν. Τὸν πασᾶν τῆς Ναυπάκτου, εἰς οὗ τὴν ἐξουσίαν ὑπήχθη ἡ Λευκάς, ἐξεπροσώπει ἐν αὐτῇ διοικητὴς φέρων τὸν τίτλον βέη, ἐγκατεστάθησαν δὲ πολλαὶ ὀθωμανικαὶ οἰκογένειαι, εἰς ἃς διενεμήθησαν γαῖαι. Οἱ Τοῦρκοι ἐφρόντισαν διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ φρουρίου καὶ τὴν κατασκευὴν ὑδραγωγείου διὰ τῆς ἀγγαρείας χιλιάδων Λευκαδίων. Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο, μνημειῶδες ἔργον, διωχέτευε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ βουνοῦ τῆς Μεγάλης Βρύσης εἰς τοὺς περὶ τὸ φρούριον συνοικισμούς. Διῆκεν ὑπὲρ τὴν μεσολαβοῦσαν βορειοανατολικὴν λιμνοθάλασσαν καὶ στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ βυθοῦ της διὰ 360 μεσοβάθρων τῶν τόξων του, ἐχρησίμευε καὶ ὡς γέφυρα μετάγουσα ἀπὸ τῆς νήσου εἰς τὸ φρούριον. Οὐδεμία ὅμως ἄλλη φροντὶς ἐλήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐν γένει προαγωγῆς τῆς νήσου. Τοὐναντίον ἡ τυραννικὴ ἐξουσία τοῦ βέη καὶ αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν πειρατῶν, οἵτινες ἐχρησιμοποίουν τὴν Λευκάδα ὡς ἀναπαυτήριον, εἶχον φυγαδεύσει τοὺς κατοίκους εἰς τὰ μᾶλλον ἀπόκεντρα μέρη τῆς νήσου. Τὰ διεσπαρμένα ταῦτα χωρία καὶ αἱ ἔξωθι τοῦ φρουρίου συνοικίαι ἦσαν τὰ μόνα κατῳκημένα μέρη, ἔνθα δὲ εὕρηται σήμερον ἡ πόλις, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα *Ἀμαξική*, ὑπῆρχον μόνον καλύβαι ἁλιέων. Αἱ πεδιάδες τῆς νήσου ἦσαν χέρσοι, καλυπτόμεναι ἀπὸ θάμνους καὶ ἀλλαχοῦ ἀπὸ τέλματα. Τῷ 1500 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἐνετοῦ στρατάρχου Πεζάρου, ὅστις καὶ ἀφῆκε διοικητὴν τὸν Παῦλον Κονταρίνην, ἀλλὰ

Digitized by Google

μετὰ ἓν ἔτος ἀπεδόθη καὶ πάλιν ἡ νῆσος εἰς τοὺς Τούρκους, συνεπείᾳ συνθήκης Βαγιαζὴτ Β΄ καὶ Ἑνετῶν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνέβησαν οἱ φοβεροὶ σεισμοὶ τῷ 1612, 1613 καὶ 1625, οἵτινες κατέστρεψαν τὴν πόλιν καὶ πολλὰ χωρία. Τότε κατεστράφη καὶ τὸ ὑδραγωγεῖον. Τὰ ἐκ τῶν σεισμῶν δεινὰ συνεπλήρωσεν ἡ ἐνσκήψασα τῷ 1644 πανώλης, ἥτις, ἐπὶ δύο ἔτη διαρκέσασα, δύο χιλιάδας κατοίκων ἐθανάτωσεν.

Ἑνετοκρατία (1684 — 1797). Τὸν συμμαχικὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον ἀνέλαβε νὰ κηρύξῃ ἡ Ἑνετία, ἀναθέσασα τὴν ἀρχηγίαν τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων εἰς τὸν Μοροζίνην. Οὗτος ἐκκινήσας ἐκ Βενετίας, τὴν 16 Ἰουνίου 1684, καὶ ὑψώσας τὸ σῆμα τῆς ἀρχηγίας του ἐπὶ τοῦ «Bastarda», ἔφθασε μετὰ 36 πλοίων, μεθ' ὧν ἡνώθησαν καὶ 16 συμμαχικὰ (τῆς Μελίτης, τῆς Τοσκάνης καὶ τοῦ πάπα) ἀλλὰ καὶ κερκυραϊκαί, κεφαλληνιακαὶ καὶ ζακύνθιαι γαλέραι καὶ μεταγωγικά, εἰς τὴν Λευκάδα, τὴν 19 Ἰουλίου 1684. Ἡ εἴδησις τῆς ἀφίξεως τοῦ Μοροζίνη ἐπροξένησε μέγαν ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς Κερκυραίους, Κεφαλλῆνας, Ζακυνθίους καὶ λοιποὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἔσπευσαν καὶ δι' ἐθελοντῶν καὶ διὰ χρημάτων νὰ ἐνισχύσωσι τὸν Μοροζίνην εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς μόνης ἐκ τῶν νήσων ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν στεναζούσης Λευκάδος. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατολογηθέντων ἐτάχθησαν ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς καὶ ὁ Ἄγγελος Δελλαδέτσιμας. Ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι Λευκάδιοι καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἁρματολῶν τῆς Ἀκαρνανίας συνέτρεξαν, ἰδίως οἱ Ἀγγελῆς Σουμήλας καὶ Χρῆστος Βαλαωρίτης, οἵτινες ἐγκατασταθέντες ὕστερον εἰς Λευκάδα ἐγένοντο οἱ γενάρχαι τῶν ὁμωνύμων λευκαδίων οἰκογενειῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας Τιμόθεος Τυπάλδος ἔσπευσε μετὰ 150 ἱερέων καὶ μοναχῶν νὰ συμπολεμήσῃ. Οἱ Τοῦρκοι εἶχον κλεισθῆ ὑπὸ τὸν Μπεκὴρ ἀγᾶν μετὰ τῶν ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν εἰς τὸ φρούριον. Ἐπηκολούθησεν ἡ ἀπόβασις μεταξὺ Γύρας καὶ Ἀνεμομύλων, ἡ πολιορκία ὑπὸ τὸν στρατηγὸν τοῦ Μοροζίνη Νικόλαον Στρασόλδον καὶ ἡ μετὰ δεκαεξαήμερον βομβαρδισμὸν ἔφοδος, τὴν 6 Αὐγούστου 1684, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ παράδοσις τοῦ φρουρίου καὶ ἡ ἐκκένωσις τούτου ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, οἵτινες διεπεραιώθησαν διὰ πλοίων τοῦ Μοροζίνη εἰς Πρέβεζαν. Ὁ Μοροζίνης διέταξε τὴν μετατροπὴν καὶ καθιέρωσιν εἰς χριστιανικοὺς ναοὺς τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ δύο τζαμίων, τοῦ ἑνὸς ἀφιερωθέντος εἰς τὴν Ἁγίαν Μαύραν καὶ τοῦ ἄλλου εἰς τὸν Παντοκράτορα καὶ Σωτῆρα. Συνεβούλευσε τοὺς κατοικοῦντας εἰς τοὺς περὶ τὸ φρούριον συνοικισμοὺς (borghi) νὰ ἐγκαταστῶσιν εἰς τὸ βόρειον τέρμα τῆς πεδιάδος τῆς Ἀμαξικῆς, παρεχώρησεν οἰκόπεδα, παρέσχε βοηθήματα καὶ συνέπτυξεν ἀδελφότητα πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀνεγέρσεως τῆς πόλεως. Ἡ διοίκησις, ἣν προσωρινῶς ἀνέθεσεν εἰς τὸν Κεφαλλῆνα Ἄγγελον Δελλαδέτσιμαν, ὥρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν ναῶν καὶ τὴν θέσιν ἑκάστου. Οὕτως ἐκτίσθησαν οἱ ναοὶ Ἁγίου Σπυρίδωνος (1685), Ἁγίου Νικολάου (1685), Εὐαγγελιστρίας (1689), Παντοκράτορος (1691), Ἁγίου Δημητρίου (1702), Ἁγίου Μηνᾶ (1704), Ἁγίας Παρασκευῆς (1714), Παναγίας τῶν Ξένων (1718), Ἁγίων Ἀναργύρων (1724), τῶν Εἰσοδίων (1734), Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (1735), Ἁγίου Γεωργίου (1741), Ἁγίου Χαραλάμπους (1743) καὶ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (1750). Ἐκ παραλλήλου ἀνεκαινίζετο τὸ φρούριον, ἐνῷ τῷ 1713, ἐπὶ γενικοῦ προνοητοῦ Αὐγουστίνου Σαγρέδου, ἀνηγείροντο τὰ δύο ἐξωτερικὰ ἐκεῖθεν τῆς ἀνατολικῆς τάφρου πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν ὀχυρώματα, σχεδὸν δὲ συγχρόνως κατεσκευάζετο ἡ πρὸς τὸ φρούριον ἐπιθαλασσία ὁδός, ἐγκαταλειφθείσης ἔκτοτε τῆς παλαιᾶς, ἥτις ἦτο ἡ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὑδραγωγείου γέφυρα. Ἀλλὰ καὶ τμήματα τῆς πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν λιμνοθαλάσσης μετετράπησαν εἰς ἁλυκάς, ἐξ ὧν ἡ νῆσος ἀπέκτησε σπουδαῖον πόρον. Τότε δὲ οἱ εἰς τὰ ἀπόκεντρα μέρη καταφυγόντες Λευκάδιοι ἤρχισαν ἀθρόοι νὰ προσέρχωνται καὶ νὰ ἐγκαθίστανται εἰς τὴν ἀρτισύστατον πόλιν, λαβοῦσαν τὸ ὄνομα Ἀμαξική. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρλοβιτς (1699) ἡ Λευκὰς ἔμεινεν ὁριστικῶς εἰς τοὺς Ἑνετούς, ἡ ἐξουσία ὅμως αὐτῶν δὲν ἔμεινεν ἀδιατάρακτος, λόγῳ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων. Διὰ τοῦτο τῷ 1715 ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ἐγκατάλειψις τῆς Λευκάδος, ὅπως διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν δυνάμεών των σώσωσι τὴν ἀπειλουμένην Κέρκυραν, ὅπερ καὶ ἐπέτυχον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ Τοῦρκοι, εὑρόντες ἀφύλακτον τὴν νῆσον, ἐλεηλάτησαν αὐτὴν καὶ ἔσφαξαν περὶ τοὺς 500, μεθ' ὃ ἐξεδιώχθησαν τὸ ἑπόμενον ἔτος ὑπὸ τῶν Σουλλεμβούργου καὶ Πιζάνη. Ἀναφέρομεν τὰ ὀνόματα τῶν Γεωργίου Βαλαωρίτη, Παναγιώτου Ψυλλιανοῦ, Ζαφειρίου Κουσουρῆ, Ἀδαμαντίου Μακρῆ, Μάρκου Νέγρη, Ἀναστασίου Μανου καὶ τοῦ υἱοῦ του Στάμου καὶ Ἀποστόλου Ψωμᾶ, οἵτινες σημαντικὰς ὑπηρεσίας καὶ χρήματα προσέφερον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Τότε ἡ ἑνετικὴ κυβέρνησις ἐνήργησε τρεῖς σπουδαίους ἀποικισμοὺς ἐκ Κρήτης, Χίου καὶ Πρεβέζης, ἀπόγονοι δὲ τῶν πρώτων εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Σφακιῶτες. Ἐκ τῆς Χίου ἦλθον 130 οἰκογένειαι, ἐγκατασταθεῖσαι εἰς Τάφον, εἰς γαίας αἵτινες ὀνομάζονται ἐξ αὐτῶν «Χιώτικα». Ἐπίσης ἐν Λευκάδι εὕρισκον ἀσφαλὲς ἄσυλον οἱ ἁρματολοί· οὕτω δὲ ὁ πληθυσμὸς ὁλονὲν ἐπυκνοῦτο. Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις δὲν ἔτυχε τῆς δεούσης μερίμνης ἐκ μέρους τῶν Ἑνετῶν, ἱδρύθησαν ὅμως πολλαὶ ἰδιωτικαὶ σχολαὶ (ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος μέχρι τοῦ 1740), ὡς ἡ τοῦ Νικολάου Καστροφύλακα, ἐν ᾗ ἐδίδασκεν ὁ Γεώργιος Ζαμπέλης, καὶ ἡ τοῦ ἐξάρχου ἱερομονάχου Ἰωάννου. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769 ἡ ἑνετικὴ κυβέρνησις προσεπάθησεν, ἀλλὰ ματαίως, διὰ δημεύσεων καὶ θανατικῶν ἐκτελέσεων νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Λευκαδίους, ὅπως λάβωσιν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Διὰ τῆς συνθήκης τέλος τοῦ Καμποφορμίου (17 Ὀκτωβρίου 1797) παρεχώρησεν ἡ Ἑνετία εἰς τοὺς Γάλλους καὶ τὴν Λευκάδα (βλ. καὶ λ. *Ἰόνιοι νῆσοι*, τ. ΙΓ΄, σ. 79).

Α. Ν. Φ.

Ἀπὸ τῆς ἑνετοκρατίας μέχρι σήμερον. Ἡ γαλλικὴ κυριαρχία ὑπῆρξεν ἐφήμερος, καταλυθεῖσα τῷ 1798, ὅτε στόλος ρωσσοτουρκικὸς ἐξέβαλε τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Ἑπτανήσου. Εἰς τὴν Λευκάδα ἡ γαλλικὴ φρουρὰ ἀντέταξε τότε γενναίαν ἄμυναν (βλ. καὶ λ. *Ἰόνιοι* νῆσοι, τ. ΙΓ΄, σ. 79γ΄). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐπεχείρησε τὴν κατάληψιν τῆς Λευκάδος, ἀλλ' ἀπεκρούσθη (αὐτόθι, σ. 81 β΄). Μετὰ τὰς νίκας τοῦ Ναπολέοντος ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδόν του εἰς Βιέννην (1809), ἡ Ἀγγλία ἀπέκλεισε τὴν Ἑπτάνησον καὶ κατελάμβανε τὰς νήσους αὐτῆς καὶ τὴν Λευκάδα μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τῆς ἐκεῖ γαλλικῆς φρουρᾶς. Περὶ τῆς καταλήψεως ὡς καὶ περὶ τῆς στάσεως ἐν Λευκάδι, διαρκούσης τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς, βλ. λ. *Ἰόνιοι* νῆσοι (τ. ΙΓ΄, σ. 81 γ΄, 82γ΄ καὶ ἑξ.).

Ἡ Λευκάς, ἀκολουθοῦσα ἔκτοτε τὰς τύχας τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων, περιῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῷ 1864 (βλ. καὶ λ. *Ἰόνιοι* νῆσοι τ. ΙΓ΄, σ. 85 β΄).

Περὶ τῆς συμβολῆς τῆς Λευκάδος εἰς τὸν Ἀγῶνα βλ. *Ἰόνιοι* νῆσοι.

Συμπληρωματικὰς πληροφορίας περὶ τῆς διώρυχος τῆς Λευκάδος βλ. καὶ λ. *διόρυκτος*.

Πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἡ σημερινὴ Λευκὰς εἶναι ἡ ὁμηρικὴ Ἰθάκη, ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος Δαῖρπφελδ ἐπεχείρησε τῷ 1897 ταξίδιον εἰς Ἰθάκην καὶ κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1900 ἐνήργησε μετὰ τοῦ Προΰνερ καὶ φὰν Χίλλε ἀνασκαφὰς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σταυροῦ καὶ εἰς τὰ Πηλικᾶτα τῆς νήσου Ἰθάκης. Ἐπειδὴ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἦσαν ἀρνητικά, ὁ Δαῖρπφελδ ἐπρότεινε τὴν διακοπὴν τῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ἰθάκῃ καὶ τὴν συνέχισιν αὐτῶν ἐν Λευκάδι. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1900), ὁ Δαῖρπφελδ, συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν ἀρχαιολόγων διαφόρων χωρῶν ἐπεσκέφθη τὰς νήσους Ἰθάκην καὶ Λευκάδα, καὶ ἐπεχείρησεν ἐπιτόπιον τοπογραφικὴν μελέτην ἐν παραβολῇ πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος (1901) ἤρχισεν ἀνασκαφὰς ἐν Λευκάδι. Αἱ πρῶται ἔρευναι οὐδὲν ἔφερον εἰς φῶς, ἀλλ' ἐσυνεχίσθησαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1910, καὶ ἀπὸ τοῦ 1912—1914. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας ὁ Δαῖρπφελδ ἀνεῦρεν ἐν Λευκάδι ἐρείπια πολισμάτων τῆς προϊστορικῆς καὶ μυκηναϊκῆς ἐποχῆς καὶ δημοσίαν κρήνην, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς τὴν *τυκτὴν κρήνην* (Ὀδ. ρ. 205). Ὑποστηρίζει ὅτι πᾶσαι σχεδὸν αἱ εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ὑπάρχουσαι περιγραφαὶ τοποθεσιῶν τῆς ἀρχαίας Ἰθάκης ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς τοποθεσίας τῆς σημερινῆς Λευκάδος καὶ ἀποκρούει τὴν δοξασίαν ὅτι ὁ ποιητὴς τῶν ἐπῶν εἶχε συγκεχυμένας γεωγραφικὰς γνώσεις τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Εἰδικώτερον στηρίζει τὴν δοξασίαν του εἰς τὰ ἑξῆς κεφαλαιώδη ἐπιχειρήματα:

Κατὰ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη (Ὀδ. ι 21—24, α 245, π 123) τὸ βασίλειον τοῦ Ὀδυσσέως ἀπετελεῖτο ἐκ πολλῶν νήσων, ἐξ ὧν ὀνομαστὶ ἀναφέρονται (προφανῶς ὡς μεγαλύτεραι) αἱ ἑξῆς τέσσαρες: *Ἰθάκη, Δουλίχιον, Σάμη* καὶ *Ζάκυνθος*. Αἱ νῆσοι αὗται ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς τέσσαρας μεγαλυτέρας τοῦ συγκροτήματος τῶν νήσων, ὅπερ ἐκτείνεται πρὸ τοῦ στομίου τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν σειράν, τουτέστι τὰς σημερινὰς *Λευκάδα, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκην* καὶ *Ζάκυνθον*. Ἀποκρούει τὴν γνώμην, καθ' ἣν ἡ Λευκὰς δὲν ἦτο νῆσος, δεχόμενος ὅτι συνεδέετο κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους μετὰ τῆς ἀπέναντι ξηρᾶς καὶ ὅτι, κατ' ἀκολουθίαν, ζητητέον παρ' ἄλλῃ τὴν τετάρτην ὁμηρικὴν νῆσον. Ὁ Δαῖρπφελδ θεωρεῖ ἐσφαλμένην τὴν βεβαίωσιν τοῦ Στράβωνος (ἐφ' οὗ κυρίως στηρίζεται ἡ ἄνω γνώμη), ὑπολαμβάνοντος τὴν Λευκάδα ὡς τὴν ὁμηρικὴν ἀκτὴν ἠπείροιο, ἰσχυρίζεται δὲ ὅτι δὲν ἐγένετο τὸ πρῶτον ἡ Λευκὰς νῆσος διὰ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ, τὴν ὁποίαν ἐνήργησαν οἱ Κορίνθιοι, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸ τῶν Κορινθίων ἡ Λευκὰς ἀναφέρεται ὡς ναυτικὸς σταθμὸς τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἔπλεον πρὸς τὴν Ἰταλίαν. Φρονεῖ δὲ ὅτι, ἀφοῦ καὶ σήμερον τὰ πλοῖα ἀποφεύγουν τὸ ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Λευκάδος ἀνοικτὸν πέλαγος, τὰ πλοῖα κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους θὰ διήρχοντο ἀσφαλῶς διὰ τῆς στενῆς θαλάσσης, συνεπῶς θὰ ὑπῆρχε φυσικὴ διῶρυξ εἰς τὰ βόρεια τῆς νήσου. Ὑποθέτει δὲ ὅτι ἡ τομὴ τὴν ὁποίαν βραδύτερον ἐνήργησαν οἱ Κορίνθιοι, δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ ἐκβάθυνσις τῆς φυσικῆς διώρυχος, καταχωσθείσης ἐν τῷ μεταξὺ ἐν μέρει ἐκ χαλίκων, ἅτινα παρέσυρον αἱ βροχαί. Πρὸς ὑποστήριξιν ὅτι ἡ Λευκὰς ταυτίζεται πρὸς τὴν ὁμηρικὴν Ἰθάκην, ὁ Δαῖρπφελδ ἐπικαλεῖται τὰ κείμενα τοῦ ἔπους, ὡς ἑξῆς δ' ἑρμηνεύει τοὺς στίχους 21—26 (Ὀδυσ. ι): «Κατοικῶ τὴν μακρόθεν φαινομένην Ἰθάκην. Ἐν αὐτῇ κεῖται τὸ ὄρος Νήριτον, σύδενδρον, ἐπιβλητικόν. Πέριξ αὐτῆς κεῖνται νῆσοι πολλαί, ἡ μία πολὺ πλησίον τῆς ἄλλης, τὸ Δουλίχιον, ἡ Σάμη καὶ ἡ δασώδης Ζάκυνθος. Αὐτὴ δὲ ἡ ἰδία [ἡ Ἰθάκη] κεῖται πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ εἶναι ἡ τελευταία πρὸς Δυσμάς, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ ἀπωτέρω πρὸς ἀνατολάς». Κατὰ τὸν Γερμανὸν ἀρχαιολόγον ἡ λέξις χθαμαλὴ δὲν εἶναι κατηγορούμενον ὑπονοουμένου ρήματος ἐστὶ (ὡς θέλει ὁ Βιλλαμόβιτς), ἀλλὰ συνδέεται μετὰ τῆς λέξεως κεῖται καὶ προσδιορίζει τὴν θέσιν τῆς νήσου, ὡς κειμένης πλησίον τῆς ξηρᾶς (χθαμαλὴ=πρὸς χθόνα), ἀσπαζόμενος ἐν τούτῳ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Στράβωνος. Ἐπικαλεῖται δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὴν ἀντίστοιχον νεοελληνικὴν λέξιν χαμηλὰ εἰς τὴν φράσιν πλέει χαμηλά, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ναυτικοὶ ἐννοοῦσιν ὅτι τὸ πλοῖον πλέει παρὰ τὴν ἀκτήν, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν λέξιν ὑψηλὰ ἢ ἀνοικτά. Ἐπίσης ἐξηγεῖ τὴν λέξιν ζόφον ὡς σημαίνουσαν πρὸς δυσμάς. Ἐπικαλεῖται βεβαίωσιν τοῦ Πάρτς (ἀντιφρονοῦντος πρὸς τὴν θεωρίαν περὶ Λευκάδος=Ἰθάκης), λέγοντος ὅτι κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῶν Ἰονίων νήσων ἡ νότιος καὶ ἡ νοτιοανατολικὴ διεύθυνσις τῶν νήσων, καθὼς καὶ αἱ πρὸς ἀνατολὰς ἀκταὶ τῆς ἀπέναντι ἠπείρου ἐλαμβάνοντο συλλήβδην ὡς ἀνατολικαί, καὶ αἱ ἀντίθετοι ὡς δυτικαί. Ἀναφέρει δὲ χωρία τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς ἡ λέξις ζόφος τίθεται ὡς ἀντίθετον τῶν λέξεων ἠὼς καὶ ἠέλιος (ἀνατολή).

Ὁ Δαῖρπφελδ ταυτίζει τὸ ὄρος Νήριτον πρὸς τὸ κεντρικὸν ὄρος τῆς Λευκάδος, τὸ δὲ *Νήϊον* πρὸς τὸν σημερινὸν *Σκάρους*, τὸν λιμένα *Φόρκυος* πρὸς τὸν ὅρμον *Σύβοτα*. Τὴν ὁμηρικὴν πόλιν καὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως τοποθετεῖ παρὰ τὸν ὅρμον τοῦ *Βλυχοῦ*, ἐν τῇ πεδιάδι δὲ *Νυδρὶ* ἰσχυρίζεται, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, ὅτι ἀνεῦρε τὴν τυκτὴν κρήνην.

Συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Δαῖρπφελδ, τὸ *Δουλίχιον* τοῦ Ὁμήρου εἶναι ἡ σημερινὴ *Κεφαλληνία* καὶ ἡ *Σάμη* ἡ σημερινὴ *Ἰθάκη*. Περὶ τὸ ἔτος δὲ 1000 π.Χ. αἱ τέσσαρες νῆσοι τοῦ Ὀδυσσέως ἀπώλεσαν τὰ ἀρχικὰ ὀνόματά των, προσλαβοῦσαι νέα, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ νεώτερον ὁμηρικὸν ἔπος, τὴν Ἰλιάδα (Β 632), ἔνθα ὡς νῆσοι τοῦ Ὀδυσσέως μνημονεύονται ἡ *Ἰθάκη*, τὸ *Νήριτον*, τὰ *Κροκύλεια*, ἡ *Ζάκυνθος* καὶ ἡ *Σάμος*, ἐνῷ τὸ *Δουλίχιον* καὶ αἱ *Ἐχινᾶες* (Ἐχινάδες) ἀναφέρονται ὡς ἀνήκουσαι εἰς τὸ κράτος τοῦ Μέγητος. Κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα π. Χ. αἱ τέσσαρες νῆσοι προσέλαβον, κατόπιν τῆς δωρικῆς μεταναστεύσεως, τὰ σημερινὰ ὀνόματα. Οἱ ἀπὸ βορρᾶ δηλαδὴ κατελθόντες λαοὶ ἀπεδίωξαν τοὺς ἐπὶ τῆς ἠπείρου ζῶντας Κεφαλλῆνας καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς σημερινῆς Λευκάδος Ἰθακησίους. Οἱ τελευταῖοι κατέφυγον εἰς τὴν γειτονικὴν νῆσον Σάμην, ἵδρυσαν νέαν πόλιν Ἰθάκην καὶ ἡ νῆσος ἔλαβεν ἔκτοτε τὸ ὄνομα αὐτῆς. Οἱ Κεφαλλῆνες κατέφυγον εἰς Δουλίχιον, ὅπερ ἔκτοτε ὠνομάσθη Κεφαλληνία, καὶ οἱ ἀρχικοὶ κάτοικοι τῆς Σάμης κατέφυγον εἰς Δουλίχιον καὶ ἵδρυσαν ἑτέραν πόλιν, τὴν Σάμον.

Αὕτη εἶναι ἐν συνόψει ἡ θεωρία τοῦ Δαῖρπφελδ περὶ Λευκάδος—Ἰθάκης. Ἐναντίον ταύτης ἐκηρύχθησαν πολλοὶ ἀρχαιολόγοι, φιλόλογοι καὶ γεωγράφοι, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ καταταχθῶσιν εἰς δύο ὁμάδας. Τὴν μίαν, τὴν αὐστηρῶς ἀντιλευκαδικὴν ὁμάδα, εἰς ἣν περιλαμβάνονται καὶ οἱ Γερμανοὶ Βιλλαμόβιτς, Λάνγκ, Μίχαελ, ὁ Γάλλος ἀρχαιολόγος Μπεράρ, ὁ Αὐστριακὸς ἀρχιδοὺξ Σαλβατόρ, ὁ Ἄγγλος Σούϊαν (Shewan), ὁ Ἑλβετὸς Φίνσλερ, ὁ Γερμανὸς Μπύρχνερ Bürchner) κ. ἄ. Εἰς τὴν δευτέραν ὁμάδα, μὴ παραδεχομένην μὲν τὴν Λευκάδα ὡς τὴν ὁμηρικὴν Ἰθάκην, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀποκρούουσαν αὐστηρῶς τὴν δοξασίαν τοῦ Δαῖρπφελδ, ἀνήκουσιν οἱ Πάρτς, Κρουαζέ, Μπριοῦσταρ κ. ἄ.

Μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Φ. Ν. Οἰκονόμου ἐν *Ἰθάκῃ* (βλ. λ.), ὁ Δαῖρπφελδ ἔσπευσε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἰθάκην καὶ τὴν Λευκάδα, ἔνθα ἐξήγησεν ὅτι ἡ ἀνευρεθεῖσα ἐν Ἰθάκῃ κρήνη οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν «τυκτὴν κρήνην», ὅτι δὲ πρόκειται περὶ φυσικῆς ἁπλῶς πηγῆς. Ὑπενθύμισε καὶ τὴν σχετικῶς σύμφωνον γνώμην τοῦ ἐφόρου τῶν κρητικῶν ἀρχαιοτήτων Μαρινάτου καὶ προσέθεσεν ὅτι ὁ Ἄγγλος ἀρχαιολόγος Σῆπσανκς ἐκύρωσε τελευταίως μὲ ἀναμφισβητήτους ἀποδείξεις τὴν γνώμην του ὅτι τὸ *Ἀρκούδι* εἶναι ἡ νῆσος *Ἀστερὶς* καὶ οὐχὶ ἡ ξερόνησος *Δασκάλιο*.

Αἱ ἐν Νυδρὶ ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς πλεῖστα εὑρήματα καὶ τάφους μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Ὁ Δαῖρπφελδ ἵδρυσεν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τοῦ Νυδρὶ

Digitized by Google

γλώσσης καὶ μικρὸν μουσεῖον, ἐν ᾧ φυλάσσονται τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν εὑρήματα. Παρὰ τὸ χωρίον Καλλιγόνιον, ἐξ ἄλλου, ὑφίστανται ἴχνη κυκλωπείων τειχῶν. πλησίον δὲ εἰς τὴν θέσιν Κοῦλμος ἀνεσκάφησαν ἀρχαῖαι δεξαμεναί.

Περὶ τῶν ἐπιχειρημάτων κατὰ τῆς θεωρίας τοῦ Δαῖρπφελδ βλ. εἰς λ. *Ἰθάκη*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σπυρ. Α. Βλαντῆ*, «Ἡ Λευκὰς ὑπὸ τοὺς Φράγκους, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἑνετούς» (ἐν Λευκάδι 1902).—*Ἰωάν. Σταματέλου*, «Φιλολογικαὶ διατριβαὶ περὶ Λευκάδος κατὰ τοὺς ἀπωτάτους χρόνους» (Ἀθήνησι 1851).—*Δημ. Πετριτζοπούλου*, «Saggio Storico sull' età di Leucadia sotto i Romani e seccessivi conquistatori» (Venezia 1824).

Γ. Ι. Β.

—**Λευκὰς** */Γεωγρ./*. Πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ τῆς ἐπαρχίας Λευκάδος καὶ ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς νήσου παρὰ τὴν χωρίζουσαν τὴν νῆσον, ἀπὸ τῆς ἀκαρνανικῆς παραλίας, αὔλακα. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἐδάφου χαμηλοτέρου τῆς θαλάσσης καὶ ἐσχηματισμένου διὰ προσχώσεων ἐξ ἄμμου καὶ κροκαλῶν, ἔχει δὲ βορειοδυτικῶς αὐτῆς εὐρεῖαν λιμνοθάλασσαν, χρησιμεύουσαν ὡς ἰχθυοτροφεῖον καὶ χωριζομένην πρὸς Β. ἀπὸ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης τοῦ Ἰονίου διὰ ψαμμώδους λωρίδος γῆς πλάτους 200—300 μέτρων, καὶ πρὸς Α. διὰ μώλου πλάτους 4 μέτρων, ὅστις χωρίζει τὴν λιμνοθάλασσαν ἀπὸ τῆς αὔλακος. Ὁ μῶλος οὗτος χρησιμεύει ὡς ὁδός, ἡ ὁποία καταλήγει πρὸς τὸ ΒΑ. ἄκρον της εἰς πέραμα, ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ὁπόθεν διαπεραιοῦνται εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τῆς αὔλακος. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑψοῦται τὸ παλαιὸν ἑνετικὸν φρούριον, δεσπόζον τοῦ ἰσθμοῦ καὶ προφυλάσσον τὴν νῆσον καὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἐπιδρομῶν. Ἡ παλαιὰ αὖλαξ, τῆς ὁποίας ἴχνη σῴζονται μέχρι σήμερον, διέρχεται πρὸς Α. τοῦ φρουρίου, ἀφίνουσα τοιουτοτρόπως αὐτὸ πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς νήσου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σημερινὴν αὔλακα, ἡ ὁποία διερχομένη πρὸς Δ. χωρίζει τὸ φρούριον ἀπὸ τῆς νήσου. Ἡ ἀρχαία αὕτη αὖλαξ καθορίζει σήμερον τὸ ὅριον τῆς ἐπαρχίας Λευκάδος καὶ τῆς Ἀκαρνανίας. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τεράστιον καὶ ὀγκῶδες κτηριακὸν συγκρότημα καὶ ἐχρησίμευεν ἄλλοτε ὡς στρατών, κατοικοῦσι σήμερον οἰκογένειαί τινες προσφύγων τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Πρὸς ΝΑ. τῆς πόλεως τερματίζεται ἡ αὖλαξ καὶ ἀνοίγεται ὁ κόλπος τοῦ *Ἀλεξάνδρου*, μικρὰ δὲ προκυμαία, 300 περίπου μέτρων μήκους, χρησιμεύει διὰ τὴν φορτοεκφόρτωσιν τῶν ἐν τῇ νηοδόχῃ προσορμιζομένων ἀτμοπλοίων. Ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης μακρὸν κρηπίδωμα, μήκους 4.000 περίπου μέτρων, διῆκον ἀπὸ τοῦ φρουρίου μέχρι τοῦ σημείου ὅπου εὐρύνεται ὁ κόλπος Ἀλεξάνδρου, προφυλάσσει τὴν διώρυχα ἀπὸ τῶν προσχώσεων τῶν κατὰ μῆκος τῆς ἀκαρνανικῆς παραλίας ψαμμαθώνων. Ἡ φορτοεκφόρτωσις τῶν πλοίων γίνεται διὰ λέμβων καὶ φορτηγίδων. Ἡ ὁδὸς τοῦ φρουρίου, ὁ μῶλος, ἡ χωρίζουσα τὴν κυρίως αὔλακα ἀπὸ τῆς λιμνοθαλάσσης, ἔχει κατὰ τὴν πρὸς τὴν πόλιν ἀρχὴν αὐτῆς γέφυραν, ἀνοιγομένην κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἀνορθουμένων γεφυρῶν (pont-levis) τῶν μεσαιωνικῶν φρουρίων καὶ ἐπιτρέπουσαν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν κατὰ μῆκος τῆς βορείας παρυφῆς τῆς πόλεως δευτέρον αὔλακα, ἡ ὁποία εἶναι βαθυτέρα τῆς λιμνοθαλάσσης καὶ φθάνει μέχρι τῆς τοποθεσίας «Βαρδάνια», ἐγγὺς τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἰονίου ἀνεμομύλων (τοποθεσία «Μύλοι»). Ἐπίσης θολωταὶ γέφυραι (2 μεγάλαι καὶ πολλαὶ μικρότεραι), κεῖνται κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ τοῦ φρουρίου, θέτουσαι εἰς ἐπικοινωνίαν διὰ μονοξύλων τὴν κυρίως λιμνοθάλασσαν μετὰ τῆς κυρίως αὔλακος. Πρὸς ΝΑ. τῆς πόλεως καὶ ἐγγὺς τῆς παραλίας ὑπάρχουσι πολλοὶ κῆποι (μποστάνια), ὅπου καλλιεργοῦνται πέπονες, ὑδροπέπονες κλπ. Πρὸς Δ. ἐπίσης καὶ ΝΔ. ἄλλοι ὡραῖοι ὀπωρόκηποι καὶ λαχανόκηποι περιβάλλουσι τὴν πόλιν, πέραν δὲ αὐτῶν ἐκτείνονται μεγάλοι ἐλαιῶνες καὶ ἀμπελῶνες, φθάνοντες μέχρι τῶν ὀρέων. Πρὸς ΝΑ. ἐπίσης τῆς Λευκάδος, εὑρίσκονται τὰ δύο μεγάλα ἁλατοπήγια τῆς νήσου, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον, «τῆς πόλεως», κεῖται ἐγγύτατα καὶ ἐν συνεχείᾳ αὐτῆς καὶ τὸ δεύτερον, «τοῦ Ἀλεξάνδρου», τὸ καὶ μεγαλύτερον, ἀπέχει περὶ τὰ 5 χλμτρ.

Ἡ ἐσωτερικὴ ὄψις τῆς πόλεως εἶναι γραφικὴ μὲ οἰκίας ἰδιορρύθμους, μονορόφους καὶ σπανιώτερον διωρόφους, κατεσκευασμένας ἐκ σκελετοῦ ξυλίνου πεπληρωμένου διὰ πλίνθων καὶ στηριζομένου ἐπὶ βάσεως ἐκ λιθοδομῆς. Ἡ ἰδιόρρυθμος αὕτη ἀρχιτεκτονικὴ ὀφείλεται εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν σεισμοπαθὲς τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως. Αἱ ὁδοὶ εἶναι στεναὶ καὶ σκολιαί, τεταγμέναι περὶ τὴν κεντρικὴν ἀρτηρίαν ἡ ὁποία ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ ἀναφερθέντος δρόμου τοῦ φρουρίου καὶ διασχίζει τὴν πόλιν, ἐξερχομένη εἰς τὸ ΝΔ. ἄκρον αὐτῆς. Πλατεῖαι ὑπάρχουσι τρεῖς, ἡ *Κεντρική*, τοῦ *Βαλαωρίτου* καὶ τῶν *Δικαστηρίων*, μία δὲ προτομὴ τοῦ Λευκαδίου ποιητοῦ Ἀρ. Βαλαωρίτου κοσμεῖ τὴν ὁμώνυμον πλατεῖαν. Ἀξιολογώτερα κτήρια εἶναι τὸ μέγαρον τῶν δικαστηρίων καὶ τὸ γυμνάσιον. Ἀρχαῖα μνημεῖα σῴζονται μόνον πρὸς Ν. τῆς σημερινῆς πόλεως παρὰ τὸ χωρίον Καλλιγόνι, ὅπου πολλὰ ἐρείπια κυκλωπείων τειχῶν. Ἐπίσης ἀξιόλογον παλαιὸν μνημεῖον εἶναι τὸ ὀγκῶδες φρούριον τῆς Λευκάδος.

Χαρακτηριστικὸν πλεονέκτημα τῆς Λευκάδος εἶναι ἡ ἄφθονος ὕδρευσις, ὀφειλομένη εἰς μέγα ὑδραγωγεῖον, ἀρχόμενον ἐκ τῆς 2 χλμ. ἀπεχούσης τῆς πόλεως πηγῆς «Μεγάλη Βρύση». Καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ εἶναι παρατεταγμέναι κρῆναι μὲ μεγάλους κρουνούς, ῥέουσαι διαρκῶς. Ἡ πόλις ἠλεκτροφωτίζεται, ἀλλὰ στερεῖται δικτύου ὑπονόμων, λόγῳ τοῦ χθαμαλοῦ τοῦ ἐδάφους της, τοῦτο δὲ δυσχεραίνει πολὺ τὴν τήρησιν καθαριότητος.

Αἱ ἐν Λευκάδι ἑδρεύουσαι ἀρχαὶ εἶναι: πρωτοδικεῖον, ὑπαγόμενον εἰς τὸ ἐφετεῖον Πατρῶν, εἰρηνοδικεῖον, ὑποθηκοφυλακεῖον, οἰκονομικὴ ἐφορεία (γ' τάξεως), ταμεῖον (γ' τάξεως), τελωνεῖον (β' τάξεως), δημόσιον καπνεργοστάσιον (γ' τάξεως), ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς Λευκάδος, γραφεῖον γεωπόνου, Τ.Τ.Τ. γραφεῖον καὶ ὑπολιμεναρχεῖον. Δημόσια ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα λειτουργοῦσι γυμνάσιον ἑξατάξιον καὶ δύο δημοτικὰ σχολεῖα. Ἐπίσης λειτουργοῦσι 2 προξενεῖα (Γαλλίας καὶ Ἰταλίας). Ἐκκλησιαστικῶς ἡ πόλις εἶναι ἕδρα τῆς μητροπόλεως Λευκάδος-Ἰθάκης καὶ ἔχει περὶ τοὺς 15 ναούς, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι ἐνοριακοί. Οἱ ναοὶ τῆς Λευκάδος εἶναι τύπου βασιλικῆς, μεγαλύτερος δὲ πάντων εἶναι ὁ μητροπολιτικὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας. Ἐπίσης ἐγγὺς τῆς πόλεως κεῖται ἡ ἀνδρικὴ μονὴ τῆς *Φανερωμένης*.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως μόνης, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928, ἀνήρχετο εἰς 5 083 κατ., τῆς δὲ κοινότητος, ἡ ὁποία περιλαμβάνει, ἐκτὸς τῆς Λευκάδος, καὶ τὰ πέριξ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἁγία Μαρίνα* (κάτ. 43), *Ἁλυκαὶ Ἀλεξάνδρου* (κάτ. 47), *Καλλιγόνιον* (κάτ. 108), *Κουζούντελι* ἢ *Κουζούμπεη* (κάτ. 30), *Περιβόλια* (κάτ. 65), *Φρούριον Λευκάδος* (κάτ. 157) καὶ *Φρίνι* (κάτ. 212) εἰς 5.745 κατ. (1928). Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ἁλιείαν, κατοικοῦσι δὲ οἱ τελευταῖοι τὰς ΝΑ. καὶ Β. παρὰ τὴν παραλίαν συνοικίας. Κατὰ ταῦτα ἡ Λευκὰς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ κυρίως ὡς ἐμπορικὸν κέντρον. Συγκεντροῦνται ἐν αὐτῇ τὰ προϊόντα τῆς νήσου, κυρίως δὲ ἔλαιον, οἶνος, σταφίς, ἰχθύες κλπ., καὶ εἰσάγονται διὰ τοῦ λιμένος αὐτῆς τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν νῆσον προϊόντα, ὑφάσματα, ἀποικιακά, κτηνοτροφικὰ κλπ. Κατ' ἔτος, τὴν 3 Μαΐου, ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Μαύρας, διεξάγεται κάτωθεν τοῦ φρουρίου μεγάλη ἐμποροπανήγυρις, εἰς ἣν συγκεντροῦνται ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας κυρίως πρὸς πώλησιν ζῷα, μεγάλα καὶ μικρά, τυρός, ἔρια κλπ. Ὑποκαταστήματα τραπεζῶν λειτουργοῦσιν ἐν Ἑλλάδι τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἄλλοι δὲ οἰκονομικῆς φύσεως ὀργανισμοὶ εἶναι τὸ «Ταμεῖον ἀμύνης οἰνοπαραγωγῆς», τὸ «Ταμεῖον προνοίας ἐλαιοπαραγωγῆς», τὸ «Ταμεῖον ἐπαρχιακῆς ὁδοποιίας», τὸ «Ταμεῖον μονίμων ὁδοστρωμάτων», τὸ «Περιφερειακὸν ἐπιμελητήριον» κλπ. Τὰ προϊόντα τῆς νήσου συγκεντροῦνται ἐν τῇ πόλει διὰ καλοῦ δικτύου ἁμαξιτῶν ὁδῶν, ἐξυπηρετουμένου δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνίας. Ἐπίσης διὰ ξηρᾶς ἡ πόλις συγκοινωνεῖ μέσῳ τοῦ περάματος τῆς αὔλακος μετὰ τῆς Βονίτσης καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι, αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦσι τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον, διεξάγονται δι' ἀτμοπλοίων τῆς ἑλληνικῆς ἀκτοπλοΐας, τῶν γραμμῶν Πειραιῶς—Πατρῶν—Ἀμβρακικοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἀτμοπλοϊκῶν, αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται ἐπίσης διὰ βενζινακάτων καὶ μικρῶν ἱστιοφόρων μετὰ τῆς Πρεβέζης καὶ τῶν μικρῶν λιμένων τοῦ Μεγανησίου καὶ τῆς Βασιλικῆς. Αἱ ἀπὸ θαλάσσης ἀποστάσεις ἀπὸ τῶν πλησιεστέρων λιμένων προσεγγίσεως εἶναι ἀπὸ μὲν τῆς Πρεβέζης 8 μίλλ., ἀπὸ δὲ τῶν Πατρῶν 68. Τὰ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καταναλισκόμενα προϊόντα τοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεως, καὶ μάλιστα ὁ οἶνος, ἐξάγονται ἀπ' εὐθείας διὰ τοὺς λιμένας τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας. Ἡ βιομηχανία περιορίζεται εἰς ὀλίγας ἐλαιοπαραγωγικὰς ἐγκαταστάσεις παλαιοῦ συστήματος, δύο σαπωνοποιεῖα, ἓν ἐργοστάσιον ἠλεκτροφωτισμοῦ, ἓν παγοποιεῖον, δύο βυρσοδεψεῖα καὶ ἓν ξυλουργεῖον, γενικῶς δὲ ἔχει μικρὰν ἀνάπτυξιν. Ἡ κοινωνικὴ κίνησις, μολονότι ἡ πόλις εἶναι μικρά, εἶναι ἀρκετὰ ζωηρά· οἱ Λευκάδιοι, ὡς ὅλοι οἱ Ἑπτανήσιοι, διακρίνονται διὰ τὴν μουσικὴν καὶ φιλολογικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. Τὴν πόλιν ἐπισκέπτονται συχνὰ περιοδεύοντες θίασοι, ἐμφανιζόμενοι ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου. Ἐπίσης λειτουργοῦσι 2 κινηματογράφοι καὶ ἐκδίδονται 2 ἑβδομαδιαῖαι ἐφημερίδες («Κῆρυξ καὶ Ἀγροτική»). Ἐπαγγελματικοὶ καὶ ἐργατικοὶ σύλλογοι λειτουργοῦσι πολυάριθμοι, ἐν οἷς ὁ ἐμπορικός, ὁ ἰατρικός, ὁ φαρμακευτικός, τῶν ἁλιέων, λεμβούχων καὶ τῶν πάσης φύσεως ἐργατικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ὁμάδων. Ψυχαγωγικὸς σύλλογος εἶναι ὁ τῆς ἐθνικῆς φυσικῆς ἀγωγῆς, λειτουργεῖ δὲ καὶ ἓν φιλανθρωπικὸν ἵδρυμα, τὸ «Ἀδελφᾶτον», συντηροῦν νοσοκομεῖον καὶ ὀρφανοτροφεῖον. Ὡραιότεροι περίπατοι εἶναι ὁ δρόμος τοῦ φρουρίου, ἡ τοποθεσία «Κουζούμπεη», «Φανερωμένη» «Πάλα» κλπ., ὅπου ὑπάρχουσιν ἐξοχικὰ κέντρα κλπ.

Χ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΙΣ

— **Λευκάδος, τέως δῆμος** —*/Γεωγρ./*. Παλαιὸς δῆμος, περιλαμβάνων τὴν πόλιν τῆς Λευκάδος καί τινα πέριξ αὐτῆς χωρία (βλ. *Λευκὰς /Πολ. Γεωγρ./*).

— **Λευκάδος διέκπλους** */Παραλ Γεωγρ/*. Τὸ ἀμφίγειον τὸ σχηματιζόμενον μεταξὺ τῶν νοτίων ἀκτῶν τῆς Λευκάδος καὶ τῶν ΝΔ. τοῦ Μεγανησίου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν βορείων ἀκτῶν τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ἰθάκης ἀφ' ἑτέρου.

Σ. Ε. Λ.

— **Λευκάδος ἐπαρχία** */Γεωγρ./*. Ἀνήκει εἰς τὸν νομὸν Πρεβέζης, περιλαμβάνει δὲ τὴν νῆσον *Λευκάδα* καὶ τὰς μικρὰς παρ' αὐτὴν νησῖδας *Μεγανήσι*, *Σκορπιός*, *Μαδουρὴ* κ. λ. π. (βλ. *Λευκὰς /Πολιτ. Γεωγρ./*).

— **Λευκάδος κοινότης** */Γεωγρ./*· βλ. *Λευκὰς* (πόλις).

— **Λευκάδος κόλπος** */Παραλ. Γεωγρ./*. Κόλπωσις τοῦ Ἰονίου πελάγους, διανοιγομένη μεταξὺ τῆς Αν. ἀκτῆς τῆς Λευκάδος καὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀκαρνανίας καὶ δὴ μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Ρούδα* τῆς πρώτης (ΝΔ. κέρας) καὶ *Τουρκοβίγλα* (ΝΑ. κέρας) τῆς δευτέρας. Πρόκεινται δὲ τοῦ μεταξὺ τῶν κεράτων ἀνοίγματος, νοτίως αὐτοῦ αἱ νῆσοι *Ἀρκούδι*, *Ἄτοκος* καὶ κατὰ τὰ ΝΑ. αἱ βόρειαι τῆς συστάδος τῶν Ἐχινάδων καὶ κατὰ μὲν τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τοῦ κόλπου τὸ ζεῦγος τῶν νήσων *Καστὸς* καὶ *Κάλαμος*, κατὰ δὲ τὴν δυτικὴν αἱ προσκείμεναι τῇ Λευκάδι, μεταξὺ δὲ τοῦ ζεύγους καὶ τῆς συστάδος ἡ νησὶς καὶ ὕφαλος *Φορμίκουλα* ἢ *Φορμέκουλα*. Εἶναι δὲ αἱ νῆσοι αὗται αἱ *Τηλεβοΐδες* τῶν ἀρχαίων, οἵτινες καὶ τὸν κόλπον τῆς Λευκάδος *Τηλεβοΐδα θάλασσαν* ὠνόμαζον. Σχηματίζονται δὲ ἐν τῷ κόλπῳ ἀπὸ μὲν τῆς λευκαδίας ἀκτῆς ὁ ἄριστος φυσικὸς λιμὴν *Πόρτο Βλυχό*, μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας ὁ κολπίζων λιμὴν *Ἀλεξάνδρου* ἢ *Δρέπανο*, εἰς δὲ τὰς ἀκαρνανικὰς ἀκτὰς ὁ κολπίζων ὅρμος τῆς *Ζαβέρδας*. Ὁ κόλπος ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἐντελῶς κλειστός, ἀφοῦ συγκοινωνεῖ πρὸς τὸν ὅρμον Δέματα, νοτίως τῆς Πρεβέζης διὰ τῆς διώρυχος τοῦ *Ἀλεξάνδρου* (βλ. λ).

Σ. Ε. Λ.

— **Λευκάδος ὅρμος** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ κάτω τμῆμα τοῦ κόλπου τοῦ *Δεματᾶ*, τὸ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων «Santa Maura roadstead» λεγόμενον, χρησιμοποιούμενον δὲ ὡς ἀγκυροβόλιον στόλων, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς ἑλληνοτουρκικοὺς πολέμους κατ' ἐπανάληψιν ἐγένετο. Ἀνοικτὸς πρὸς Β., ἔχει ὡς ΝΑ. ἀκτὴν τὴν πετρώδη ἀκτοταινίαν τοῦ ὅρμου Ἁγ. Νικολάου, ὡς ΝΔ. δὲ τὸ ἀπὸ πόλεως Λευκάδος ἕως γλώσσης *Γυράτρυπα* προσχωματικὸν βέλος.

Σ. Ε. Λ.

— **Λευκὰς** */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 618. Ἔχει κλῖμα ἑλῶδες καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Παράγει ὀλίγα δημητριακά, κηπαῖα, μποστανικά, σταφυλὰς καὶ τριφύλλιον. Ἔχει μικρὰν κτηνοτροφίαν. Μετὰ τῆς Λαμίας συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Δ. Ε. Μ.

— **Λευκὰς ἄκρα** */ Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἠπείρου τῆς χώρας τῶν Ἀκαρνάνων μεταξὺ *Ἀκτίου* καὶ *Ἀλυζίας* (*Πτολ.* Γ, ιδ 6, Nobbe). Παρὰ πάντων ἐκλαμβάνεται ὡς ὁ *Λευκάτας* τῆς Ἰθάκης (βλ. *Müller* εἰς Πτολεμαῖον Didot I, 529, 2). Ἐν τούτοις τὴν ἄκραν ταύτην τονίζει Ἀκαρνανιακὴν καὶ οὐχὶ Λευκαδίαν, ἀφοῦ παρακατιὼν ὀνομάζει καὶ τὴν *Λευκάδα* (Γ, ιδ, 12), χαρακτηρίζων αὐτὴν οὐχὶ χερσόνησον ἀλλὰ νῆσον. Πρόκειται ὅθεν περὶ ἀκρωτηρίου μεταξὺ Ἀκτίου καὶ Μύτικα εὑρισκομένου, μὴ λογιζομένης τῆς Λευκάδος ὡς παρεμβαλλομένης. Τοιοῦτον δὲ δὲν δύναται νὰ ᾖ ἄλλο ἢ τὸ κατέναντι τῆς Λευκάδος ἀκρωτήριον *Κεφάλι* (πλάτ. 38° 45′ 15″ Β., μῆκ. 20° 46′ 40″, χάρτ. ἀγγλ. Santa Maura, Ithaca, Cephallonia).

Σ. Ε. Λ.

— **Λευκὰς Πέτρη** *[Ἀρχ. Γεωγρ./*. Κατάλευκος βράχος (κοινῶς *Κάβος τῆς Κυρᾶς*) τοῦ ἀκρωτηρίου *Λευκάτα*, 66 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, κατὰ τὴν νοτίαν ἄκραν τῆς νήσου Λευκάδος, ἀπέναντι τῆς Κεφαλληνίας. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ὑπῆρχε περίφημος ναὸς τοῦ Λευκάτα Ἀπόλλωνος. Ἀπὸ τοῦ βράχου τούτου, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη ἡ ποιήτρια Σαπφὼ ἡ Λεσβία, ἀπελπισθεῖσα διὰ τὸν ἀτυχῆ πρὸς τὸν Φάωνα ἔρωτά της, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ βράχου *Ἅλμα τῆς Σαπφοῦς*. Κατ' ἀπομίμησιν τῆς Σαπφοῦς ἐπήδων εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοῦ βράχου τούτου οἱ ἐρωτόληπτοι καὶ ἀπηλπισμένοι. Ἐπίσης ὑπῆρχε συνήθεια παρὰ τοῖς Λευκαδίοις νὰ ῥίπτωσιν ἀπ' αὐτοῦ κατ' ἔτος, πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κακῶν ἀπὸ τῆς νήσου, ἕνα τῶν καταδίκων, φέροντα τεχνητὰς πτέρυγας, ὁπότε, ἐὰν κατέπιπτε σῷος, ἐσῴζετο ὑπὸ τῶν ἀναμενόντων λεμβούχων καὶ ἐθεωρεῖτο ἀθῷος.

Α. Θ. Σ.

λευκὰς (ἡ) (Leucas) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*, περιλαμβάνον πόα ὑδροχαρεῖς, ἀπαντώσας εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *λευκὰς ἡ ὀρεινὴ* (Leucas montagna), ἥτις ἀπαντᾷ ἐν Αὐστραλίᾳ.

Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

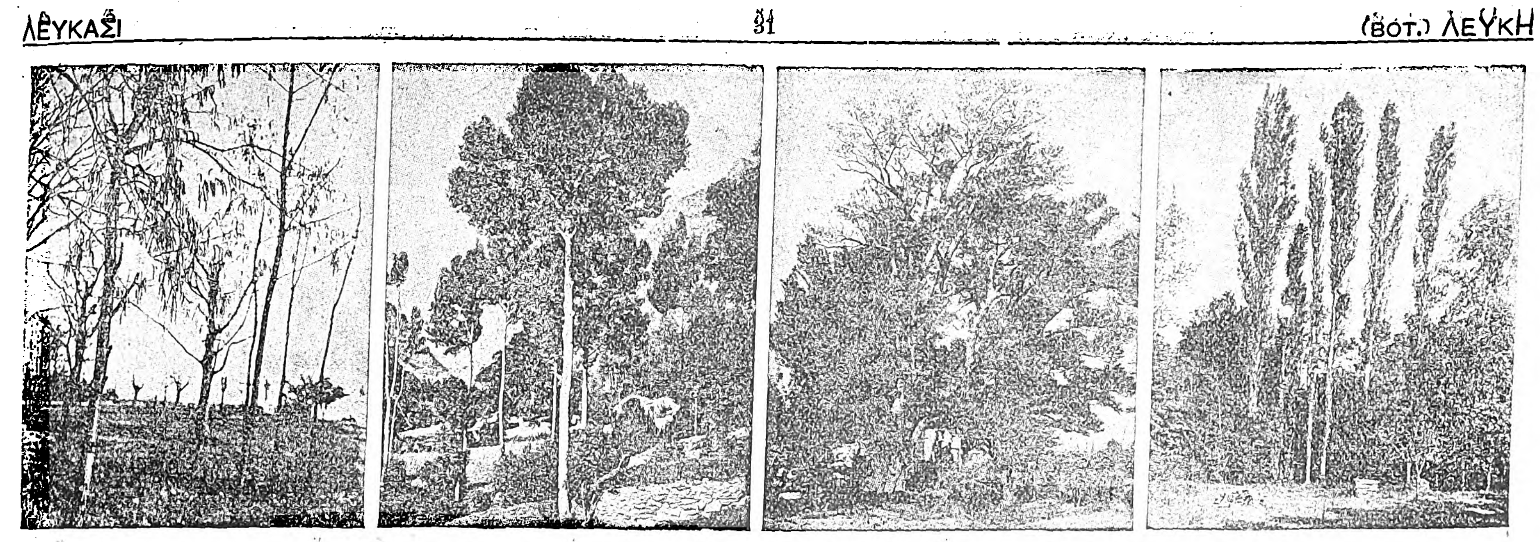

Διάφορα εἴδη λεύκης.
[1=Κοινή. 2=Τρεμόφυλλος. 3=Μελανή. 4=Πυραμιδοειδής.]

Λευκάσι */Γεωγρ./*. Νησὶς παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Σύρου, ἄλλως *'Ασπρονήσι* (βλ. λ.) καλουμένη.

Λευκασία */'Αρχ. Γεωγρ./*. 'Αρχαῖον ὄνομα μικροῦ ποταμοῦ τῆς 'Αρκαδίας παρὰ τὴν Μεγαλόπολιν.

Λευκάσιον */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ 'Αχαΐας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 458. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσορωτά*. Χ. Δ.

—**Λευκασίου**, ἢ *Λευκασίας*, **τέως δῆμος** —*[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ 'Αχαΐας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Κόκοβας (Σκοτάνης), Κρινοφύτου, Λυκουρίου, Παγκρατίου, Τσορωτῶν (Λευκασίου)* καὶ *Φιλίων*, μὲ πρωτεύουσαν τὰ Φίλια. Χ. Δ.

λεύκασμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λευκαίνειν, λεύκανσις: «τὸ λεύκασμα τοῦ πανιοῦ, — τοῦ κεριοῦ».

λευκάσπιος (ὁ) (Leucaspius) */Ζωολ./*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπρινιδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς μετρίου μεγέθους, μὲ σῶμα ἐπίμηκες, ἐλαφρῶς πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων. 'Απαντᾷ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Λεύκασπις */Μυθολ./*. Περίφημος Σικελὸς ἡγεμών, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ 'Ηρακλέους, εἰς τὸν ὁποῖον ἀντετάγθη κατά τινα ἐκστρατείαν αὐτοῦ εἰς Σικελίαν. 'Ο Λεύκασπις καὶ οἱ ἕτεροι πέντε στρατηγοί, οἱ μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ 'Ηρακλέους φονευθέντες, ἐλατρεύοντο κατόπιν ὡς ἥρωες. Εἰς νομίσματα τῶν Συρακοσίων ὁ Λεύκασπις παρίσταται ἔνοπλος ὁρμῶν εἰς τὴν μάχην.

Λεύκασπις */Γεωγρ./* Ὅρμος τῆς Μαρμαρικῆς μεταξὺ Ζεφυρίου καὶ Κυνὸς Σήματος (*Στράβ.* Ζ' 799, 28). 'Ο Πτολεμαῖος (Δ, ε, 7) τοποθετεῖ αὐτὸν μεταξὺ Δέρριος ἄκρας καὶ Γλαυκοῦ ἄκρου, ὁπότε προκύπτει ταυτότης του πρὸς τὸν *Γλαῦκον* λιμένα τοῦ Σταδιασμοῦ καὶ πρὸς τὸν σύγχρονον *'Ελ-'Ιμαγὶδ* (πλάτ. 30° 52′ Β., μῆκ. 29° 11′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 374: Mersa Matruh to Alexandria). Σ. Ε. Λ.

Λεύκασπις (ὁ) (Leucaspis) */Ζωολ./*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *κοκκοειδῶν*. Τὰ χελώνια τῶν θηλειῶν εἶναι ἐπιμήκη, ἀρκετὰ κυρτὰ καὶ λευκόφαια· τὰ τῶν ἀρρένων εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ἀλλὰ πολὺ μικρότερα. Τὰ ἔντομα ταῦτα προσβάλλουσι τὴν ἐλαίαν, ἀλλὰ δὲν ἐπιφέρουσι σοβαρὰς ζημίας. Ε. Τ. Ε.

λευκαστὴς (ὁ)· ἄλλως *λευκαντὴς* (βλ. λ.).

Λευκάτας */Γεωγρ./*. Κλασσικοῦ τύπου ἀκρωτηριάζουσα προβολή, ἀποφυομένη ἀπὸ τῆς δυτικῆς τῆς Λευκάδος ἀκτῆς καὶ χωροῦσα ἐπὶ 4 ½ μιλλ. εὐθὺ πρὸς Ν. ΝΔ. 'Η νοτία τῆς προβολῆς ἄκρα, ἥτις ὀνομάζεται νῦν, καθὼς καὶ ὅλη ἡ προβολὴ *Κάβο Δουκάτο*, ἔχει μέγαν φάρον (πλάτ. 38° 33′ 30″ Β., μῆκ. 20° 33′ 40″ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephalonia), ἱδρυθέντα τῷ 1890 καὶ μεταρρυθμισθέντα τῷ 1930, ἐκπέμποντα φῶς λευκὸν μετὰ λευκῆς ἀναλαμπῆς 37 μιλλίων φωτοβολίας (βλ. καὶ *Λευκὰς πέτρη*).
'Επὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα περίφημος ναὸς τοῦ 'Απόλλωνος, τοῦ ὁποίου τὰ ἴχνη σῴζονται μέχρι σήμερον. Σ. Ε. Λ.

Λευκάτη *['Αρχ. Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Ναρβωνησίας Γαλατίας, ἐπί τινος ἕλους πρὸς Ν. τῆς Ναρβῶνος (Narbonne), ἱδρυθεῖσα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὸ ἀποίκων Φωκαέων. Εἶναι ἡ σημερινὴ Λευκάτη (Leucate), ἐν τῷ ΒΔ. μυχῷ τοῦ κόλπου τῆς Λυών, ἀριθμοῦσα περὶ τοὺς 1200 κατοίκους. Α. Θ. Σ.

— **Λευκάτη** *['Αρχ. Γεωγρ./*. 'Ακρωτήριον μικρασιατικὸν τῆς ἐπὶ τῆς Προποντίδος ἀκτῆς τῆς Βιθυνίας (Plin. V, 149) νοτίως τῆς Χαλκηδόνος. Πιθανῶς εἶναι ἡ νῦν ἄκρα *Λευκιές*, νοτίως τοῦ *Φενὰρ Μπουρνοῦ* (πλάτ. 40° 58′ Β., μῆκ. 29° 02′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2286: San Stephano to Prinkipo channel, with Princes island). Σ. Ε. Λ.

Λευκάτικα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῶν Παξῶν, ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα Γαΐου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 35. Χ. Δ.

λευκαύγεια (ἡ) (albedo) *['Αστρον./*. Καλεῖται οὕτως ὁ λόγος τοῦ ποσοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον ἀνακλᾶται ἐκ τῆς ἐπιφανείας ἑτεροφώτου τινὸς οὐρανίου σώματος, πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λαμβάνει τοῦτο ἔκ τινος αὐτοφώτου. 'Η ἀνακλαστικὴ δύναμις τῶν μελῶν τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος ποικίλλει ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν. 'Η λευκαύγεια τοῦ 'Ερμοῦ, ἀνερχομένη εἰς 0,16, εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ ἴση πρὸς τὴν τῆς Σελήνης, μαρτυροῦσα ἐπιφάνειαν χέρσον καὶ τραχεῖαν. 'Η τοῦ Ἄρεως, φθάνουσα εἰς 0,25, δεικνύει ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦ πλανήτου τούτου εἶναι αὐχμηρόν, ἡ δὲ πέριξ ἀτμοσφαῖρα αὐτοῦ διαφανής. 'Η τοῦ Διὸς (0,72), τοῦ Οὐρανοῦ (0,70) καὶ τοῦ Ποσειδῶνος (0,60) δηλοῦσιν ἀτμοσφαῖραν πυκνοτέραν καὶ παχυτέραν. 'Ωσαύτως ἡ τοῦ Κρόνου (0,84) καὶ ἡ τῆς 'Αφροδίτης (0,88) ὀφείλονται εἰς λευκάζοντα νέφη, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ αἰωρούμενα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀτμοσφαίρᾳ. Προκειμένου τέλος περὶ τοῦ τελευταίου ἐκ τῶν μεγάλων πλανητῶν, τοῦ Πλούτωνος, ἡ λευκαύγεια αὐτοῦ ὑπολογίζεται κατωτέρα πιθανῶς τῶν 0,10, ὅπερ σημαίνει ὅτι ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἔχει ἐλαχίστην ἀνακλαστικὴν δύναμιν, ἤτοι εὑρίσκεται εἰς κατάστασιν παραπλησίαν, ἂν μὴ ξηροτέραν καὶ τραχυτέραν τῆς τοῦ 'Ερμοῦ ἢ τῆς Σελήνης (βλ. καὶ λ. *'Αλμπέντον*). Σ. Π.

λευκέρυθρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ λευκὸς καὶ ἐρυθρός, ἀσπροκόκκινος, κοκκινόψαρος, ἐπὶ τριχώματος ἰδίᾳ ἵππων.

Λεῦκες *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καταπόλων τῆς ἐπαρχίας Θήρας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 31. Χ. Δ.

λεϋκεστερία (ἡ) (Leycesteria) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰγοκληματιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον γνωστὸν εἶδος, τὴν *λεϋκεστερίαν τὴν εὔμορφον* (Leycesteria formosa), ἥτις εἶναι ἰθαγενὴς θάμνος τῶν παρὰ τὰ 'Ιμαλάϊα χωρῶν, καλλιεργούμενος ἐνιαχοῦ πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

λεύκη (ἡ) (Populus) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰτεοειδῶν* ἢ *ἰτεϊδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα συνήθως ὑψηλοῦ ἀναστήματος, φυλλοβόλα, πρωϊμοβλαστῆ, φίλυδρα, δασικά, μὲ κλάδους κυλινδρικοὺς ἢ γωνιώδεις, μὲ ὀφθαλμοὺς περιβαλλομένους ὑπὸ βαλσαμοφόρων λεπύρων, μὲ ἄνθησιν δίοικον (δηλαδὴ μὲ ἄρρενα καὶ θήλεα γεννητικὰ ὄργανα τελείως διακεκριμένα), μὲ φύλλα ἐλαφρῶς ἢ βαθέως κολπωτὰ ἢ ὀδοντωτά, ἐναλλασσόμενα, μὲ παράφυλλα μεμβρανώδη καὶ εὔπτωτα. Τὰ ἄνθη εἶναι διατεταγμένα κατὰ ἐπιμήκεις κεφαλίδας καὶ ἀναπτύσσονται κατὰ τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος, πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν φύλλων. Τὸ ἄρρεν ἄνθος φέρει διάφορον ἀριθμὸν στημόνων, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν, ἀπὸ πέντε μέχρι πεντήκοντα. Οἱ στήμονες εἶναι ἐλεύθεροι μεταξύ των, συγκρατούμενοι μόνον κατὰ τὴν βάσιν διὰ λεπτοτάτων νηματίων καὶ ἔχουσι δίβολβον ἐξωτερικὸν ἀνθῆρα. Τὸ θῆλυ ἄνθος φέρει γαμοσέπαλον κάλυκα, ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένον, ἀλλὰ κανονικὸν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ᾠοθήκην μονόχωρον, τοποθετημένην ἐπὶ βραχυτάτου στυλίσκου μὲ δύο ἐπιμήκη στίγματα. 'Ο καρπὸς εἶναι κάψα, ἡμιηνεωγμένη κατὰ τὴν τελείαν αὐτοῦ ὡρίμανσιν. Τὸ ξύλον τοῦ κορμοῦ τῶν λευκῶν εἶναι λευκόν, ἐλαφρόν, εὐέργαστον, ποικίλως χρησιμοποιούμενον καὶ ἄριστον διὰ τὴν παρασκευὴν ξυλανθράκων χρησίμων εἰς τὴν πυριτιδοποιίαν. Πολλαπλασιάζονται εὐκόλως διὰ μοσχευμάτων καὶ παραφυάδων καὶ εὐδοκιμοῦσιν εἰς βαθὺ καὶ ὑγρὸν ἔδαφος. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 20 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς βορείους καὶ εὐκράτους χώρας τῆς γῆς. 'Εκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Λεύκη ἡ κοινὴ (Populus alba). Εἶναι ἡ *ἀχερωῒς* ἢ *λεύκη* τῶν ἀρχαίων, ἡ σήμερον κοινῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λεύκα*. Τὸ ὕψος της, εἴς τινας χώρας, φθάνει τὰ 30 μέτρα καὶ ὁ κορμός της ἔχει διάμετρον 3—4 μέτρων. Τὰ φύλλα της εἶναι ᾠοειδῆ καὶ καλύπτονται κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν ἐπιφάνειαν ὑπὸ λευκῶν λεπτοτάτων τριχῶν. Τὸ ξύλον της εἶναι ἀρίστης ποιότητος καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν λεπτοξυλουργικὴν καὶ τὴν τορνευτικήν. 'Εκ τῶν πολλῶν ποικιλιῶν τοῦ εἴδους τούτου γνωστότεραι εἶναι ἡ *λεύκη ἡ πυραμιδοειδὴς* (Populus alba pyramidalis), ἡ *λεύκη ἡ μακρόφυλλος* (Populus alba macrophylla), ἡ *λεύκη ἡ ποικιλόφυλλος* (Populus alba foliis aureis variegatis), *λεύκη ἡ λευκάζουσα* (Populus alba canencens) καὶ *λεύκη ἡ πάλλευκος* (Populus alba nivea). 'Η τελευταία αὕτη ποικιλία εἶναι ἡ συνηθέστερον παρ' ἡμῖν καλλιεργουμένη.

Ἄνθη καὶ καρποὶ λεύκης.
[A=Ἄρρην κλάδος. B= Θῆλυς κλάδος. (α=Ἄρρεν ἄνθος. β= Θῆλυ ἄνθος. γ= Σπέρμα. δ= καρπός).]

Λεύκη ἡ μέλαινα (Populus nigra). Εἶναι ἡ τῶν ἀρχαίων *αἴγειρος*. Τὸ ὕψος της κυμαίνεται μεταξὺ 20 καὶ 25 μέτρων καὶ ἡ διάμετρος τοῦ κορμοῦ της φθάνει τὰ 3 περίπου μέτρα. Τὰ φύλλα της εἶναι τριγωνικά, τελείως λεῖα καὶ πρασινίζοντα εἰς ἀμφοτέρας αὐτῶν τὰς ἐπιφανείας. Σπανίως ἀπαντᾷ εἰς τὰ δάση. Τὸ ξύλον της εἶναι ἀρίστης ποιότητος καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν λεπτοξυλουργικήν, τὴν ξυλογλυπτικὴν καὶ τὴν τορευτικήν. Τὸ εἶδος τοῦτο περιλαμβάνει ἀρκετὰς ποικιλίας, ὧν κυριώτερα εἶναι: ἡ *λεύκη ἡ μέλαινα ἡ πυραμιδοειδὴς* (Populus nigra pyramidalis), ἥτις παρ' ἡμῖν εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ τουρκικὸν ὄνομα καβάκι καὶ συνήθως φύεται παρὰ τοὺς ποταμούς, τοὺς ρύακας καὶ τοὺς κήπους.

Λεύκη ἡ τρεμόφυλλος (Populus tremula). Τὸ ὕψος της δὲν ὑπερβαίνει τὰ 20 μέτρα καὶ ὁ κορμός της ἔχει διάμετρον 1,20 — 1,50 μ. 'Ομοιάζει ἀρκετὰ πρὸς τὴν λεύκην τὴν λευκήν, ἀλλὰ διαφέρει κατὰ τὰ φύλλα της, ἅτινα εἶναι λεῖα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λευκήν, ἥτις ἔχει κεκαλυμμένα ὑπὸ χνοὸς φύλλα. 'Απαντᾷ συνήθως εἰς δασώδεις καὶ ὑγροὺς τόπους. Παρ' ἡμῖν σπανιώτερον τῶν προηγουμένων εἰδῶν ἀπαντᾷ καὶ εἰς τόπους ὀρεινοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀγριόλευκα*.

'Εκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν κυριώτερα εἶναι τὰ ἀκό-

Digitized by Google

λουθα: *Λεύκη ἡ βαλσαμώδης* (Populus balsamifera). Καλλιεργεῖται πολλαχοῦ ὡς δένδρον κοσμητικὸν καὶ οἱ ὀφθαλμοί της εἶναι μεγάλοι καὶ ἐκκρίνουσιν εὔοσμον βαλσαμώδη οὐσίαν. *Λεύκη ἡ καναδικὴ* (Populus canadensis), διακρινομένη διὰ τοὺς κομβολογιοειδεῖς ἰούλους οὓς φέρει. *Λεύκη ἡ ἑτερόφυλλος* (Populus heterophylla), διακρινομένη διὰ τὰ ἀνόμοια αὐτῆς φύλλα, ἅτινα ἔχουσι μῆκος 0,20 μ. *Λεύκη ἡ ὑπόλευκος* (Populus candicans), διακρινομένη ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της, οἵτινες ἐκκρίνουσιν εὐώδη ῥητίνην. *Λεύκη ἡ τρεμοφυλλοειδὴς* (Populus tremuloides), διακρινομένη ἐκ τῶν ὑπερμεγέθων ὀφθαλμῶν της. Πᾶσαι αἱ ἀναφερθεῖσαι ἀνωτέρω ἐξωτικαὶ λεῦκαι εἶναι ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς καὶ καλλιεργοῦνται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον.

Καλλιέργεια. Αἱ λεῦκαι καρποφοροῦσιν εἰς ἡλικίαν 15 ἕως 20 ἐτῶν· ἐν τῷ μεταξὺ ἀποδίδουσι κατ' ἔτος σπέρματα, ἀλλὰ μὴ γόνιμα. Ὁ πολλαπλασιασμός των διὰ σπορᾶς εἶναι δυσχερὴς καὶ σπανίως ἐπιτυγχάνει, δι' ὃ προτιμᾶται πάντοτε ὁ διὰ παραφυάδων καὶ μοσχευμάτων πολλαπλασιασμός. Ἡ ζωή των, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, φθάνει τὰ 100 ἔτη, τῆς δὲ λεύκης τῆς μελανῆς τὰ 130 καὶ σπανίως τὰ 150. Διὰ νὰ ἀναπτυχθῶσι πρέπει τὸ ἔδαφος νὰ εἶναι ἐλαφρόν, γόνιμον, δροσερὸν καὶ ὑγρόν. Πλὴν τοῦ πολυτιμοτάτου ξύλου των αἱ λεῦκαι χρησιμοποιοῦνται καὶ διὰ τὰ φύλλα των πρὸς διατροφὴν τῶν κτηνῶν, ἤτοι βοῶν, προβάτων καὶ αἰγῶν, ἅτινα εὐχαρίστως τρώγουσι ταῦτα. Τὰ φύλλα τῆς λεύκης περιέχουσι κατὰ τὸν Girard ὕδωρ 59,54 %, μεταλλικὰς οὐσίας 4,07 %, λιπαρὰς οὐσίας 1,87 %, ἀζωτούχους οὐσίας 6,15 %, μὴ ἀζωτούχους 23,18% καὶ διαφόρους 5,18 %.

Αἱ λεῦκαι προσβάλλονται ὑπὸ πλείστων ἐντόμων, ἐξ ὧν αἱ *μηλολόνθαι* καὶ αἱ *χρυσομηλίδαι* κατατρώγουσι τὰ φύλλα της καὶ πλεῖστα εἴδη *κόσσων* καὶ ἰδίως ὁ *κόσσος ὁ γραμμωτὸς* (Cossus lineatus) τὸν κορμόν της, κατασκευάζων πολυκλαδωτὰς στοὰς καὶ κατατρώγων τὴν ἐντεριώνην.
Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοφυτολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα λεύκης συναντῶνται τὸ πρῶτον εἰς στρώματα τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Κατὰ τὴν νεοκρητιδικὴν περίοδον ἡ λεύκη ἦτο ἐξηπλωμένη ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, ὡς καὶ ἐν Γροιλανδίᾳ, κατὰ δὲ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐξηπλοῦτο ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν περιοχῶν ὑπεράνω ὁλοκλήρου τῆς βορείου τροπικῆς ζώνης. Εἴδη λευκῶν, τῶν ὁποίων λείψανα διετηρήθησαν χαρακτηριστικὰ φύλλα, κλάδοι καρποφόροι καὶ τμήματα καρπῶν, εἶναι ἀφθονώτατα ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ καὶ συγγενεύουν πρὸς τὰ σήμερον ζῶντα εἴδη *λεύκη ἡ λευκή, λεύκη ἡ τρέμουσα, λεύκη ἡ εὐφρατική*, κλπ.

Ἐν Ἑλλάδι λείψανα ἀπολιθωμένα λευκῶν εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τῆς λιγνιτοφόρου λεκάνης τῆς Κύμης τῆς Εὐβοίας (τὸ εἶδος λεύκη attenuata).
Γ. Κ. Γ.

— *[Ἐμπορευματ.]* Βλ. *ξυλεία*.

Λεύκη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς ἐντὸς Γάγγου Ἰνδικῆς ἐν τῷ *Κολχικῷ κόλπῳ* (*Πτολεμ.* Ζ, α, 95). Πρόκειται πάντως περὶ νήσου τοῦ κόλπου τοῦ Μανάαρ μὴ ἐξηκριβωμένης ταυτότητος. Σ.Ε.Λ.

—**Λεύκη** *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Χαλκεροῦ (Κιοσὲ-Ἐλιὰζ) τῆς ἐπαρχίας Καβάλλας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 156. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσινάρ*.

—2) Χωρίον τῆς Ἰθάκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἰθάκης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κεῖται εἰς τὸ μέσον καὶ ἐγγὺς τῆς Δ. παραλίας τῆς νήσου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 247. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν συνοικισμὸν *Ἅγιος Ἰωάννης*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 306.

—3) Χωρίον τῆς κοινότητος Λικνάδων τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 160. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σαρότσιανη*.

—4) Χωρίον τῆς κοινότητος Εὐμοίρου τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 257. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπέντερλι*.

—5) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀνωγείων τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 46.
Χ. Δ.

—**Λεύκη, *Ἄνω* καὶ *Κάτω*—** *[Γεωγρ.]*. Δύο χωρία τῆς Δ. Μακεδονίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἀποτελοῦντα τὴν κοινότητα *Ἄνω Λεύκης*. Κεῖνται βορειοδυτικῶς καὶ ἐγγὺς τῆς Καστορίας καὶ ἔχουσι ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) Ἄνω Λεύκης 471 καὶ Κάτω Λεύκης 176. Παλαιότερον ὠνομάζοντο *Ζουπάνιστα* ἡ πρώτη καὶ *Ὀρμὰν* ἡ δευτέρα.
Χ. Δ.

—**Λεύκη, *Νέα*** — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Φακίου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 307. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Γκὸτς-Μπασσάν*.
Χ. Δ.

— **Λεύκη** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος σχηματιζόμενος ἐν τῇ Ἀν. ἀκτῇ τῆς *Ἐλαφονήσου* (πλάτ. 36°26′ Β., μῆκ. 22°59′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia) τοῦ κόλπου τῶν Βοιῶν (Βάτικα) ἐν τῇ Λακωνικῇ, εἰς 3 μίλλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Φράγκου.
Σ. Ε. Λ.

Λευκὴ *ἀκτὴ* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν ΒΑ. παραλίων τῆς Μαρμαρικῆς, ἐν τῷ νομῷ Λιβύης, εἰς βόρ. πλάτ. 57°50′ καὶ ἀνατ. μῆκ. 31°10′ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (*Γεωγρ.* IV 5, 3). Ἀπεῖχε τῶν Ἑρμαίων ἄκρων (νῦν Ρὰς-Ἐλ-Κεναγὶς) 20 στάδια (Πρβλ. *Στράβ.* XVII, 799 καὶ Σταδ. Μεγ Θαλ. 14.
Α. Θ. Σ.

— **Λευκὴ *ἀκτὴ*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ προτέρα τῆς *Λαοδικείας* ὀνομασία (*Στεφ. Βυζ.* 411,8.

— **Λευκὴ *θάλασσα***, ἢ ***Μπιέλοϊε*** Μορὲ (γαλλ. Mer blanche, ρωσ. Biéloié Moré) *[Γεωγρ.]*. Θάλασσα τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ, σχηματίζουσα μέγαν κόλπον ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Ρωσίᾳ, εἰσχωροῦσα πρὸς Ν. μέχρι πλάτους 64°, μεταξὺ τῶν χερσονήσων Κόλα πρὸς Δ. καὶ Κάνιν πρὸς Α., ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀρχαγγέλου. Ἔχει μῆκος 555 χλμ., μέγιστον πλάτος 250 χλμ. καὶ ἐπιφάνειαν 84.100 τ. χλμ. Αἱ ἀκταὶ αὐτῆς εἶναι χθαμαλαὶ καὶ ἀμμώδεις πρὸς Α. καὶ Ν., ὀρειναὶ καὶ ἀπότομοι πρὸς Β. καὶ Δ. καὶ σχηματίζουν τέσσαρας μεγάλους κόλπους τοῦ *Μέσεν*, τοῦ *Ντβίνα* ἢ *Ἀρχαγγέλου*, τοῦ *Ὀνέγκα* καὶ τοῦ *Κανταλάκτσα*. Ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ καί τινες νῆσοι, ὧν ἡ μεγαλυτέρα εἶναι ἡ Σολοβέτσκιϊέ. Καλύπτεται ὑπὸ πάγων ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου, κατὰ δὲ τὸ θέρος διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦν τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν διὰ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀρχαγγέλου καὶ ὑπὸ ἁλιευτικῶν πλοιαρίων. Συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ συστήματος διωρύγων ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν μεγάλων ποταμῶν. Ἐν αὐτῇ ἁλιεύονται πλεῖστα εἴδη ἰχθύων, ἐξ ὧν αἱ ῥέγγαι καὶ οἱ σολωμοὶ εἶναι ἀφθονώτατοι.
Μ. Δ. Β.

— **Λευκὴ *κώμη*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Φοινικικῆς ἀκτῆς μεταξὺ Σιδῶνος καὶ Βηρυττοῦ, ὅπου μετὰ τὴν ἐν Ἀσίᾳ καταστροφήν του ὁ Μ. Ἀντώνιος ἔδωκε συνέντευξιν εἰς τὴν Κλεοπάτραν, ἥτις πράγματι κατέφθασε μετὰ χρημάτων καὶ ἐνδυμάτων.

— **Λευκὴ *Λίμνη*** (Bielo Ozero) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Ρωσίας (βλ. λ. *Μπιέλο Ὄζερο*).

—**Λευκὴ *νῆσος*** *[Ἀρχ Γεωγρ.]*. Νῆσος παρακειμένη τῇ Κάτω Μυσίᾳ τοῦ Εὐξείνου Πόντου (*Πτολ.* Γ, ι, 17). Εἶναι ἡ σύγχρονος *Φιδονήσι*. Ὠνομάζετο τὸ πάλαι καὶ *Ἀχιλλέως νῆσος*.
Σ. Ε. Λ.

—**Λευκὴ *Πέτρα*** *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία τῆς Ἀλβανίας παρὰ τὸ Ἀρναοὺτ Βελιγράδ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Μελετίου (Γεωγρ., τόμ. Β, σελ. 253—254), ὅστις τὴν ταυτίζει πρὸς τὰ *Βελάδαγρα*.
Σ. Ε. Λ.

—**Λευκὴ *Ρωσία***, ἢ ***Μπιελορωσίϊα*** (γαλλ. Russie blanche, ρωσ. Bielorossiïa) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἑπτὰ σοβιετικῶν δημοκρατιῶν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς περιφερείας τῆς Πετρουπόλεως, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Οὐκρανίας, πρὸς Α. ὑπὸ τῶν κυβερνείων Σμόλενσκ καὶ Μπριάνσκ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Πολωνίας. Ἔχει ἐμβαδὸν 126.800 τ. χλμ. καὶ 4.954.000 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Μίνσκ* (βλ. καὶ *Ρωσία*).
Μ. Δ. Β.

Λευκὴ *τῆς Καστίλλης* (Blanche de Castille). Βασίλισσα τῆς Γαλλίας, σύζυγος τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Η′, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλλης Ἀλφόνσου τοῦ Θ′. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της (1226) ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν κυβερνήσασα μετὰ πολλῆς συνέσεως. Διὰ δευτέραν φορὰν ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν τῷ 1248, ὅταν ὁ υἱός της Λουδοβῖκος ὁ ἅγιος, μετέβη εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους. Πρὸ τοῦ θανάτου της (1252) περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα.
Μ. Ν. Δ.

λευκήρης (ὁ) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν ἀστρίων. Καλεῖται καὶ *ἀλβίτης* (βλ. λ.).
Γ. Β.

Λευκίας *(Γεωργιάδης)*, *Ἀναστάσιος*. Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Ἐγεννήθη ἐν Φιλιππουπόλει τῷ 1773 καὶ ἀπέθανε τῷ 1853. Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ γενετείρᾳ, συνεπλήρωσε δὲ τὰς σπουδάς του ἐν Βουκουρεστίῳ (1797) παρὰ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων Λάμπρῳ Φωτιάδῃ, παρ' ᾧ, ἐπὶ πενταετίαν διατρίψας, ἐξέμαθε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν λατινικὴν ὡς ἄριστα, ἐπαρκῶς δὲ καὶ τὴν γερμανικήν. Τῷ 1802 ἀνεχώρησεν εἰς Βιέννην ἐπὶ σπουδῇ τῆς ἰατρικῆς. Μετὰ τριετεῖς σπουδὰς ἀπῆλθεν εἰς Ἰέναν τῆς Γερμανίας, ἔνθα ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς χειρουργικῆς ἰατρικῆς τῷ 1806. Ἐνταῦθα βραχὺ μετὰ τὴν εἰς διδάκτορα ἀναγόρευσίν του ἐξελέγη ἑταῖρος τῆς ὀρυκτολογικῆς ἑταιρείας, ὡς καὶ τῆς ἐν Ἄλλῃ (Halle) φυσιογραφικῆς. Τῷ 1807 ἐπανέκαμψεν εἰς Βιέννην, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1810, ὅτε ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους. Ἐνταῦθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1812, συνέγραψε δὲ καὶ ἐξέδωκε πραγματείαν περὶ τῆς τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνήσεως, δι' ἣν ἀνεκηρύχθη ἑταῖρος τῆς ἐν Παρισίοις «Société médical de l'émulation de Paris». Ἐγκαταλιπὼν τοὺς Παρισίους ἐπανῆλθε διὰ Βιέννης εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου ἐπὶ δεκαετίαν περίπου ἐξήσκησε τὸ τοῦ ἰατροῦ ἐπάγγελμα. Κατὰ τὴν ἐνταῦθα διαμονήν του ἔλαβε χώραν τὸ τοῦ Ὑψηλάντου ἐγχείρημα, ὅπερ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἠσπάσθη ὁ Λευκίας καὶ οὗτινος ἡ ἀποτυχία ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς Βιέννην καὶ ἐκεῖθεν μετὰ τριετίαν εἰς Κορώνην τῆς Τρανσυλβανίας, ὅπου ἐξασκῶν τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἔσχε τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν νὰ συλλέξῃ καὶ νὰ τακτοποιήσῃ ὅσας εἶχε περὶ λοιμοῦ συνηγμένας σημειώσεις ἐκ συγγραμμάτων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων. Τῷ 1830 ἐπανῆλθεν εἰς Βιέννην καὶ ἐντεῦθεν τὸ δεύτερον (1831) εἰς Παρισίους, ὅπου ἐξέδωκε τὸ ἀπὸ μακροῦ παρασκευαζόμενον ὑπ' αὐτοῦ σύγγραμμα «Περὶ πεμφιγώδους πυρετοῦ», γραφὲν ἐν ἰωνικῇ διαλέκτῳ κατὰ μίμησιν τῶν ἀφορισμῶν τοῦ Ἱπποκράτους. Κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1832 εὑρίσκεται πάλιν εἰς Βιέννην καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1834 κατῆλθεν εἰς Ναύπλιον, πρωτεύουσαν τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος καὶ εἶτα εἰς Ἀθήνας, διορισθεὶς ἅμα τῇ συστάσει τοῦ πανεπιστημίου (1837) τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἱστορίας καὶ τῆς γενικῆς παθολογίας καὶ θεραπείας. Καταστὰς συγχρόνως καὶ κοσμήτωρ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, διετήρησε τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐν συνεχείᾳ μέχρι τοῦ 1841. Ὁ Λευκίας ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1847, ὅτε ἀπηλλάγη τῆς ὑπηρεσίας ἕνεκα γήρατος, ἀπονεμηθείσης αὐτῷ τῆς προσωνυμίας τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ μετὰ μηνιαίας συντάξεως δρχ. 150 ἰσοβίως. Ὁ Λευκίας ἀναγράφεται ἐν τοῖς εὐεργέταις τοῦ πανεπιστημίου, εἰς ὃ ἐδώρησε κατὰ τὸ 1846 ἀγρὸν ἐκ δέκα στρεμμάτων ἐν τῇ πάλαι Κωλιάδι (Καλαμάκιον Φαλήρου). Πλὴν τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ὁ Λευκίας ἐθεράπευε καὶ τὴν φιλολογίαν καὶ εἰδικῶς τὴν ποίησιν.

Συγγράμματα: «Εἰδύλλιον ἐγκωμιαστικὸν εἰς τὴν Α.Α. Ὑψηλότητα κυρίαν Μαρίαν Παυλόβναν» (ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ἐν Ἰένῃ 1806). «Ἀντιπανάκεια, ἤτοι περὶ τῶν αἰτίων, ἃ τὰς νόσους δυσιάτους ἢ ἀνιάτους, μὴ τοιαύτας καθ' ἑαυτὰς οὔσας, ἀπεργάζεται» (μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐν Βιέννῃ 1810), «Ἰατροφιλοσοφικὴ ἀνθολογία» (ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μετὰ προσθήκης τῶν ὑποσημειώσεων ἐν Βιέννῃ 1810). «Πραγματεία περὶ τῆς τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνήσεως» (ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ἐν Παρισίοις 1812). «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ κατὰ Μόναχον τῆς Βαυαρίας τῶν παροίκων Ἑλλήνων ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν φερώνυμον πανήγυριν τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως Ὄθωνος Α′» (Βιέννῃ 1832), «Πυρετοῦ πεμφιγώδους ἢ λοιμοῦ ἀφορισμοί» (ἐν Λευτεκίᾳ τῶν Παρισίων 1832), «Memoires sur la contagion des maladies exotiques» (Paris 1832), «Ὠδὴ Σαπφικὴ ὡς ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν εὐτυχῆ εἰς Ἀθήνας ἄφιξιν τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α′» (Ἀθῆναι 1835), «Στέφανος Ὄθωνος· ποίημα ἡρωϊκὸν κατὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Ὄθωνος εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος καὶ στέψιν αὐτοῦ» (Ἀθῆναι 1835), «Εἰδύλλιον πανηγυρικὸν» (ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῶν γάμων τῶν βασιλέων τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου καὶ Θηρεσίας, Ἀθῆναι 1837), «Ὀθωνιάς, ποιημάτιον ἡρωϊκὸν» (ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Ὄθωνος εἰς Ναύπλιον 1834), «Ἀνατροπὴ τῶν δοξασάντων, γραψάντων καὶ τύποις κοινωσάντων ὅτι οὐδεὶς τῶν νῦν τὴν Ἑλλάδα οἰκούντων ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐστὶν» (μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ ἰδίου, Ἀθῆναι 1843), «Δημητρίου Μόσχου τοῦ Λάκωνος. Τὰ καθ' Ἑλένην καὶ Ἀλέξανδρον» (μετὰ σχολίων καὶ προλόγου, Βιέννῃ 1833), «Περὶ τῆς ἀσιατικῆς χολέρας» (ἐν «Ἀσκληπιῷ» τόμ. Α′ 1836).
—Ω.

Λευκίμη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ πρὸς τὴν Κερκυραϊκὴν θάλασσαν νοτία τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιὰ (*Θουκυδ.* Α, λα, 1. *Στράβ.* Ζ, 324, 15). Ὁ Πτολεμαῖος (Γ, ιδ, 11) τὴν ὀνομάζει πληθυντικῶς καὶ οὐδετέρως. Ἡ κατὰ τὴν Λευκίμην ἀκτὴ εἶναι ἡ μόνη ἐν Ἑλλάδι, παρουσιάζουσα κατὰ τὸν αἰγιαλόν της παράλιον ἐπιπλέον, δηλαδὴ λωρίδα ἀποτελουμένην ἐκ φυκῶν καὶ θαλασσίας χλωρίδος, τὰ ὁποῖα συμπλεκόμενα σχηματίζουσι στρῶμα, ἐφ' οὗ ἐπικάθηται χῶμα καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ὕπουλον ἔδαφος διὰ τὸν ἐπ' αὐτοῦ βαδίζοντα. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ κινδυνωδεστάτων διὰ τοὺς παραπλέοντας ἀβαθῶν παραθέεται ἡ ἀκτὴ τῆς Λευκίμης, πρὸς ἔνδειξιν δὲ αὐτῶν εἶχεν ἀγκυροβοληθῆ τῷ 1825 ἡ πρώτη εἰς ἑλληνικὰ ὕδατα λειτουργήσασα πυρσωρίς, εἰς τὸν μοναδικὸν τῆς ὁποίας ἱστὸν ἠρτᾶτο ἐντατικώτατος φανὸς ἐρυθροῦ σταθεροῦ. Τὸ πλοῖον τοῦτο διετηρήθη, χάρις εἰς τὰς διαρκεῖς ἐπισκευάς του, μέχρι τοῦ 1890.
Σ. Ε. Λ.

— **Λευκίμη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κερκύρας κείμενον εἰς τὸ ΒΑ. μέρος τῆς νήσου. Πρότερον

Digitized by Google

ἐκαλεῖτο *Ἅγιος Θεόδωρος*. Εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.344. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Κάβος* (κάτ. 195), *Μελίκια* (κάτ. 625), *Μποστάτικα* (κάτ. 103), *Ποτάμι* (κάτ. 423 καὶ *Σπαρτερὸν* (κάτ. 165). Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Λευκίμμης ὑπάρχει ἀξιόλογος ἁλυκή. Δ. Ε. Μ.

— **Λευκίμη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 975. Κεῖται εἰς κλιτὺν λόφου, διακλαδώσεως τῆς Ροδόπης, ἔχει κλῖμα ὑγιεινότατον καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀμυγδαλιὰ* (πρῴην *Μουσελὴμ-Κιοΐ*), (κάτ. 52), *Βυσίνη* (κάτ. 165), *Κιτρινόπετρα* (κάτ. 52) καὶ *Προβατῶν* (κάτ. 348). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος κατὰ τὰ $^8/_{10}$ εἶναι δασώδης ἐκ πεύκης, δρυὸς καὶ θάμνων. Παράγει ξυλείαν οἰκοδομήσιμον (500 κυβ. μέτρ.) καὶ καύσιμον (2.000.000 ὀκ.), ρητίνην καὶ ξυλάνθρακας (5.000.000 ὀκ.) κλπ. Ἔχει γεωργίαν ἀνεπτυγμένην, παράγουσα δημητριακὰ (3.500.000 ὀκ.), σησάμι (25.000 ὀκ.), πεπονοειδῆ (150.000) καὶ μικροτέρας ποσότητας καπνοῦ, βάμβακος, κλπ. Ἡ σηροτροφία εὐδοκιμεῖ (10.000 χγρ. κουκούλια) καθὼς καὶ ἡ κτηνοτροφία. Μετὰ τοῦ Σουφλίου συνδέεται ἡ Λευκίμη δι ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χμτρ. 30), ἀπέχει δὲ 9 χμτρ. ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Τυχίου. Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπ' αὐτῆς ὑπάρχει σπήλαιον Δ. Ε. Μ.

λευκίνη (ἡ), ἢ *α-ἀμινο-ἰσοβουτυλοξικὸν ὀξύ*, ἢ *2-μεθυλο-4-ἀμινοπεντανικὸν ὀξὺ*-(5) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι α-ἀμινοξὺ τοῦ τύπου

$$(CH_3)_2\ CH.\ CH_2\ CH\ (NH_2).\ COOH$$

ἐμφανιζόμενον λόγῳ τῆς ὑπάρξεως ἀσυμμέτρου ἀτόμου ἄνθρακος εἰς δύο ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφὰς καὶ μίαν ἀνενεργόν. Ἀπαντᾷ μεταξὺ τῶν προϊόντων ὑδρολύσεως πολλῶν πρωτεϊνῶν ἐνίοτε καὶ εἰς σημαντικὰς ποσότητας. Οὕτως ἀπαντᾷ μεταξὺ τῶν προϊόντων ἀποσυνθέσεως τοῦ τυροῦ ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ καζεΐνης, κατὰ τὴν ὑδρόλυσιν τῆς ὀξυαιμοσφαιρίνης, κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς μελάσσης κ.λ.π. Εἰς μικρὰ ποσὰ παρετηρήθη εἰς πολλὰ ζωϊκὰ ὄργανα· εἰς τὰ οὖρα ἐπὶ παθολογικῶν τινων περιπτώσεων, περαιτέρω ἀπαντᾷ ἐν τῷ φυτικῷ κόσμῳ, ὡς τὰ φύτρα τῶν φυτῶν, τὴν ζύμην, τὴν ἐρυσιβώδη ὄλυρον κλπ. Ἡ ἐν τῇ φύσει ἀπαντῶσα λευκίνη εἶναι ἐνεργός, στρέφει δὲ τὸ ἐπίπεδον τοῦ πεπολωμένου φωτὸς ἐν ὑδατικῷ μὲν διαλύματι πρὸς τὰ ἀριστερά, ἐν ὑδροχλωρικῷ δὲ διαλύματι πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ καλεῖται l-λευκίνη. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικὸν ἀηδοῦς ἀσθενῶς πικριζούσης γεύσεως. Η d-λευκίνη παράγεται διὰ βιολογικῆς μεθόδου ἐκ τῆς ἀνενεργοῦ μορφῆς. Σ. Γ.

λευκινικὸν ὀξὺ *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἀριστεροστρόφος μορφὴ τοῦ *α-ὀξυϊσοκαπρονικοῦ ὀξέος:* $(CH_3)_2\ CH.\ CH_2.\ CH\ (OH).COOH$ ὡς λαμβανομένη δι' ὀξειδώσεως διὰ νιτρικοῦ ὀξέος τῆς *λευκίνης*. Τήκεται εἰς 78°. Σ. Γ.

λευκινιμίδιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

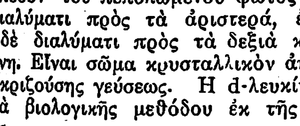

χαρακτηριζομένη χημικῶς ὡς 3,6-*διισοβουτυλο*-2,5-*διοξοπιπεραζίνη*. Ἀνευρέθη μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς ὑδρολύσεως τῶν πρωτεϊνῶν. Πιθανῶς δὲν προϋπάρχει εἰς τὸ μόριον τῶν πρωτεϊνῶν, ἀλλὰ σχηματίζεται δευτερογενῶς δι' ἀνυδροποιήσεως τῶν πεπτιδίων. Σ. Γ.

Λεύκιος. Ἑλληνικὴ ἀπόδοσις τοῦ ρωμαϊκοῦ κυρίου ὀνόματος Lucius. Τοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο δράσαντας Ρωμαίους βλέπε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ γένους, εἰς ὃ ἀνῆκον, π. χ. Λεύκιος Δομίτιος Δομιτιανὸς (βλ. λ. *Δομιτιανός*)· Λεύκιος Κίγκιος (βλ. λ. *Κίγκιος*)· Λεύκιος Κόϊντος Κιγκιννᾶτος (βλ. λ. *Κιγκιννᾶτος*)· Λεύκιος Ταρκίνιος Κολλατῖνος (βλ. λ. *Κολλατῖνος*)· Λεύκιος Οὐῆρος (βλ.λ. *Οὐῆρος*).

Λευκίππη *[Μυθολ.]*. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι τὰ ἑξῆς μυθολογικὰ πρόσωπα. —1) Μία τῶν Ὠκεανίδων, θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος (*Ὁμ.* Ὕμν. Δημ. 418). —2) Σύζυγος τοῦ Ἴλου καὶ μήτηρ τοῦ Λαομέδοντος ἢ σύζυγος τοῦ Λαομέδοντος καὶ μήτηρ τοῦ Πριάμου (*Ἀπολλ.* III, 12,3). —3) Μία τῶν θυγατέρων τοῦ Μινύου, βασιλέως τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας, ἥτις μετὰ τῶν ἀδελφῶν της Ἀρσίππης καὶ Ἀλκιθόης ἢ Ἀλκαθόης μετεμορφώθησαν ὑπὸ τοῦ Διονύσου εἰς πτηνά, διότι περιεφρόνησαν τὰς βακχικὰς τελετὰς (*Αἰλιαν.* Ποικ. Ἱστορ. III, 42). Κατ' ἄλλην παράδοσιν, αὐτὴ μὲν ἐν βακχικῇ μανίᾳ κατεσπάραξε τὸν ἴδιον υἱόν της Ἵππασον, αἱ δὲ ἄλλαι, ἐκμανεῖσαι καὶ αὗται, μετεμορφώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς γλαῦκας (*Ὀβιδ.* Μεταμ. IV, 390 καὶ ἑξ.). —4) Σύζυγος τοῦ Εὐήνορος, μυθικοῦ βασιλέως τῆς νήσου Ἀτλαντίδος καὶ μήτηρ τῆς Κλειτοῦς (*Πλάτ.* Κριτ. 113). Α. Θ. Σ.

Λευκιππίδες (αἱ) *[Μυθολ.]*. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν καλοῦνται οὕτως αἱ δύο θυγατέρες τοῦ Λευκίππου —ἀδελφοῦ τοῦ Ἀφαρέως καὶ υἱοῦ τοῦ Περιήρους καὶ Γοργοφόνης—*Ἱλάειρα* καὶ *Φοίβη*. Περὶ τούτων λέγεται ὅτι μνηστευθεῖσαι τοὺς Ἀφαρετίδας ἀνηρπάγησαν ὑπὸ τῶν Διοσκούρων Κάστορος καὶ Πολυδεύκους.

Ὁ περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Λευκίππου ἀρχαῖος μῦθος ἀπετέλεσε τὸ θέμα ποιημάτων πολλῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ποιητῶν. Ὁ Θεόκριτος ἔγραψεν εἰδύλλιον ἐπιγραφόμενον «Διόσκουροι». Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀβίδιος καὶ ὁ Ὑγῖνος ἔκαμον χρῆσιν τοῦ μύθου τούτου. Αἱ περιπέτειαι τῶν Λευκιππίδων ἐχρησίμευσαν ὡς θέμα καὶ εἰς τὴν τέχνην. Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει γλυπτὰ καὶ τοιχογραφίας, εἰς τὰς ὁποίας εἰκονίζονται αὗται. Εἰς τὸ ἐν Λακεδαίμονι ἱερὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς ὑπῆρχε χαλκοῦν ἀνάγλυφον, ἔργον τοῦ Γιτιάδα, εἰκονίζον τὴν ἁρπαγὴν τῶν Λευκιππίδων. Ἐπίσης εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος ὁ ἐκ Μαγνησίας Βαθυκλῆς παρέστησε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν θυγατέρων τοῦ Λευκίππου. Καὶ εἰς τὸ ἐν Μεσσήνῃ ἱερὸν τῆς Δήμητρος ὑπῆρχον ἀγάλματα παριστάνοντα τὰς Λευκιππίδας. Ἐπίσης εἰς τὸ Ἡρῷον τῆς Τρύσης (Λυκία) μεταξὺ ἄλλων πολυαρίθμων παραστάσεων μυθολογικῶν εἰκονίζεται ἡ ὑπὸ τῶν Διοσκούρων ἁρπαγὴ τῶν Λευκιππίδων. Ἀλλὰ καὶ ὁ περίφημος ζωγράφος τῆς ἀρχαιότητος Πολύγνωτος (Ε΄ π. Χ. αἰὼν) ἀπεικόνισεν εἰς τὸ Ἀνάκειον, ἱερὸν τῶν Διοσκούρων, κείμενον εἰς τοὺς βορείους πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως, τοὺς γάμους τοῦ Κάστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκους μὲ τὰς θυγατέρας τοῦ Λευκίππου. Τέλος καὶ οἱ ἀγγειογράφοι δὲν παρέλειψαν τὴν παράστασιν ταύτην. Γνωστὴ εἶναι ἡ ἐρυθρόμορφος ὑδρία τοῦ ἀγγειογράφου Μειδίου εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον (τέλος Ε΄ αἰῶνος π. Χ.). Τ. ΣΤΡ.

Ροῦμπενς: Ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολυδεύκης ἀπάγοντες τὰς Λευκιππίδας.

Λεύκιππος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ξανθίου, ἔγγονος τοῦ Βελλεροφόντου ἐκ Καρίας, ἱδρύσας τὴν ἐπὶ Μαιάνδρῳ Μαγνησίαν. Ὁμοίως φέρεται ἱδρυτὴς καὶ τῆς Καλλιπόλεως. Κατ' ἄλλους, Θεσσαλὸς τὴν καταγωγήν, ὡδήγησε πλείστους Θεσσαλοὺς εἰς Κρήτην καὶ Ἔφεσον. Ἐπὶ μνημείων καὶ νομισμάτων παρίστατο ἔφιππος καὶ ἡ λατρεία αὐτοῦ ἦτο διαδεδομένη παρ' ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν. Οἱ Ἀχαιοὶ ἵδρυσαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του ὡς ἀποικίαν τὸ Μεταπόντιον. Θρυλλεῖται ὅτι, ὀχλούμενος ὑπὸ τῶν Ταραντίνων ν' ἀποδώσῃ αὐτοῖς τὴν χώραν των, τὴν ὁποίαν ἐδανείσθη παρ' αὐτῶν, ἀπέφευγε λέγων ἐν καιρῷ μὲν ἡμέρας ὅτι ἐδανείσθη τὴν χώραν καὶ διὰ τὴν προσεχῆ νύκτα, τὴν δὲ νύκτα ὅτι ἔλαβε τὴν κατοχὴν καὶ διὰ τὴν προσεχῆ ἡμέραν. Οἱ Ταραντῖνοι ἀπεικόνιζον αὐτὸν ἐπὶ νομισμάτων κρανοφοροῦντα καὶ πωγωνοφόρον μὲ τὴν ἐπιγραφήν: «Λεύκιππος». —2) Υἱὸς τοῦ Περιήρους ἢ Ἀμύλκα, ἀδελφὸς τοῦ Ἀφαρέως, βασιλέως τῆς Μεσσηνίας, καὶ τοῦ Τυνδάρεω, πατὴρ δὲ τῆς Φοίβης καὶ Ἱλαείρας, αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο Λευκιππίδες. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν θήραν τοῦ Καλυδωνίου Κάπρου καὶ φέρεται ὡς ἱδρυτὴς τῶν Λεύκτρων. —3) Υἱὸς τοῦ Οἰνομάου· μεταμφιεσθεὶς εἰς κόρην, παρεμόνευσεν ἵνα ἀπαγάγῃ τὴν νύμφην Δάφνην, ἀλλ' ἀναγνωρισθεὶς ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς. —4) Υἱὸς τοῦ Λάμπρου καὶ τῆς Γαλατείας. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ Γαλάτεια, καίτοι εἶχε γεννηθῆ θῆλυ, ἐνέδυεν αὐτὸ μὲ ἀνδρικὰ ἐνδύματα, ἐκλιπαροῦσα τὴν Λητὼ νὰ μεταβάλῃ αὐτὸ εἰς ἄρρεν. Ἡ Λητὼ ὑπείκουσα εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς Γαλατείας μετέβαλεν ὄντως τὸ παιδίον εἰς ὡραῖον νεανίαν. Εἰς Φαιστὸν τῆς Κρήτης, ὅπου ἰδιαιτέρως ἐτιμᾶτο, ἐτελοῦντο ἑορταί, τὰ «Ἐκδύσια» καλούμενα, πρὸς τιμὴν τῆς Φυτίας Λητοῦς, καθ' ἃς αἱ νεόνυμφοι γυναῖκες ἐξεδύοντο πρὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Λευκίππου, ὅστις παρίστατο ὡς ὡραῖος νεανίας. Γ. Θ. Δ.

—**Λεύκιππος**. Φιλόσοφος τοῦ Ε΄ π. Χ. αἰῶνος, ὁ πρῶτος τῆς ἀτομικῆς σχολῆς. Αἱ περὶ αὐτοῦ παραδόσεις ἐνωρίτατα ἔλαβον θρυλικὸν χαρακτῆρα, καὶ ὁ Ἐπίκουρος *(Διογ. Λ.* Χ. 13) ἀρνεῖται ἤδη καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ. Ἦτο Μιλήσιος ἢ Ἀβδηρίτης ἢ Ἐλεάτης. Ἔργα τοῦ Λευκίππου δὲν φέρονται κεχωρισμένως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Δ΄ ἤδη αἰῶνος εἶχον γίνει μέρος δυσδιάκριτον τοῦ ἐκ τῶν ὑστέρων συγκροτηθέντος δημοκριτείου σώματος, οἱ τίτλοι ὅμως τῶν δύο του μεγάλων ἔργων «Περὶ νοῦ» καὶ «Μέγας διάκοσμος» φαίνονται πιστοποιημένοι ἐκ τῆς κατηγορίας τοῦ Δημοκρίτου ἐναντίον τοῦ Ἀναξαγόρου περὶ λογοκλοπίας. Αἱ θεωρίαι τοῦ Λευκίππου εἶναι αἱ γνωσταὶ τῆς ἀτομικῆς σχολῆς, μόνον δὲ παρ' Ἀριστοτέλει καὶ Θεοφράστῳ, ἕνεκα τῆς στενοτέρας των σχέσεως πρὸς τοὺς Ἀβδηρίτας ἐν Μακεδονίᾳ, ὑπάρχει σαφὴς διάκρισις μεταξὺ Δημοκρίτου καὶ Λευκίππου. Ἡ οὐσία τοῦ σύμπαντος εἶναι μία καὶ ὁμοειδὴς ποιοτικῶς, χωρισμένη εἰς ἄπειρα ἄτομα, διαφέροντα μόνον κατὰ σχῆμα, τάξιν καὶ θέσιν (ρυσμῷ καὶ διαθιγῇ καὶ τροπῇ). Ἐκ τῆς περιστροφικῆς των κινήσεως συγκρουόμενα συναρτῶνται τὰ ὁμοιόσχημα εἰς μεγαλύτερα σώματα, τὰ δὲ λεπτότερα καὶ στρογγυλώτερα ἀπαρτίζουν τὰ ἐλαφρότερα σώματα, ἀέρα, πῦρ καὶ ψυχήν. Πρώτην αἰτίαν τῆς κινήσεως ταύτης δὲν φαίνεται ν' ἀνεζήτησεν ὁ Λεύκιππος. Τὸ κενόν, τοῦ ὁποίου ἡ ὕπαρξις ἀποδεικνύεται ἀκριβῶς διὰ τοῦ δυνατοῦ τῆς κινήσεως, ἂν καὶ ὀνομάζεται μὴ ὄν, εἶναι ἐν τούτοις ἐξ ἴσου ἀπαραίτητον ὡς καὶ τὸ πλῆρες, ὑπάρχει ἑπομένως ἐξ ἴσου πρὸς αὐτό. «Οὐδὲν μᾶλλον τὸ δὲν ἢ τὸ μηδέν». Αἱ ἐντυπώσεις τῶν αἰσθήσεων προέρχονται ἐκ λεπτοτάτων σωμάτων ἀπορρεόντων καθ' ὅμοιον σχῆμα καὶ μέγεθος (εἴδωλα) ἐκ τῶν ὁρατῶν ἀντικειμένων καὶ εἰσερχομένων εἰς τὴν κόρην. Ἡ αὐστηρὰ συνέπεια τῆς μηχανικῆς αὐτῆς ἀτομικῆς θεωρίας καὶ ἡ ἐφαρμογή της εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα τοῦ ἐπιστητοῦ ἐπηρέασεν ἀργότερον ἄλλας σχολάς, ἰδίᾳ δὲ τοὺς ἐπικουρείους, οἵτινες τὴν παρέλαβον σχεδὸν αὐτούσιον ὡς κοσμοθεωρίαν. Ε. Λ.

λευκίσκος (ὁ) (Leuciscus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων φυσοστόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπρινιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς ἰχθῦς μὲ σῶμα ἀρκετὰ ὑψηλὸν καὶ πεπιεσμένον, κεφαλὴν μικράν, πτερύγια μέτρια ἢ μικρὰ καὶ σῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ μεγάλων λεπίων. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς γλυκέα ὕδατα τῆς Εὐρώπης, ἅτινα λόγῳ τοῦ ἀργυροχρόου σώματός των καλοῦνται *ἀσπρόψαρα*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *λευκίσκος ὁ ὑπέρυθρος* (Leuciscus rutilus), ὅστις ἔχει σῶμα ὑπὸ μεγάλων ἐρυθρῶν λεπίων κεκαλυμμένον καὶ στιλπνότατον. Ζῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

λευκισμὸς (ὁ)· βλ. *ἀλβινισμὸς* καὶ *λευκοχρωτία*.

λευκίτης (ὁ) (Leucit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν μεταπυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου μετὰ καλίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $K\ Al\ Si_2\ O_6$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα κατὰ δελτοειδῆ εἰκοσιτετράεδρα, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὸ ρομβικόν, καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖται δίμορφος. Τὴν ρομβικὴν συμμετρίαν ὁ λευκίτης παρουσιάζει εἰς τὴν συνήθη θερμοκρασίαν, ἐνῷ τὴν κυβικήν, ὅταν θερμανθῇ μέχρι 560°. Ἔχει σκληρότητα 5 $^1/_2$—6, εἰδικὸν βάρος 2,45—2,50, παρουσιάζει δὲ θραῦσιν κογχώδη, λάμψιν ὑαλώδη ἕως στεατώδη καὶ χρῶμα συνήθως μὲν λευκόν, ἐνίοτε δὲ ἀπόχρωσιν τεφράν, ἢ κιτρινωπήν, ἢ ὑπέρυθρον. Ἀποτελεῖ συστατικὸν ὡρισμένης κατηγορίας πυριγενῶν πετρωμάτων, τόσον πλουτωνείων, ὅσον καὶ ἡφαιστειογενῶν. Ἀπαντᾷ ἐντὸς λευκιτικῶν συηνιτῶν ἐν Βραζιλίᾳ καὶ Arkansas, ἐντὸς τῶν λευκιτικῶν φωνολίθων, λευκιτοφυρῶν καὶ λευκιτικῶν βασαλτῶν, ἐπίσης δὲ καὶ ἐντὸς τῶν λαβῶν καὶ τῶν τόφφων τοῦ Βεζουβίου, τῆς Rocca Monfina κ. ἄ. Γ. Β.

λευκῖτις γῆ *[Ὀρυκτ.]*· βλ. λ. *λευκάργιλλος*.

λευκιτίτης (ὁ) (Leucitit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές. Ἀποτελεῖται ἀπὸ λευκίτην καὶ διοψίδιον, προσέτι δὲ καὶ νεφελίνην, σανίδινον καὶ βιοτίτην εἰς μικρὰ λέπια. Περιέχει καὶ πλαγιόκλαστον, ὀλιβίνην καὶ χαουΐνην. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ Capo di Bove παρὰ τὴν Ρώμην καὶ τὰ ὄρη Albani, ὡς παλαιοηφαιστειογενὲς δὲ πέτρωμα ἐν Βραζιλίᾳ κ. ἄ. Γ. Β.

λευκιτοφύρης (ὁ) (Leucitophyr) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενὲς κατατασσόμενον εἰς τοὺς φωνολίθους. Χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ εἶναι ὅτι παρουσιάζεται πλούσιον εἰς ὀρυκτὰ χαουΐνου, περιέχει δὲ ἐνίοτε καὶ μελανίτην. Ἡ θεμελιώδης μᾶζα αὐτοῦ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον λεπτοκοκκώδης ἢ στιφρά, ἔχει δὲ χρῶμα ὑποπράσινον, τεφρόν, ἢ κιτρινόφαιον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἡφαιστειογενῆ περιοχὴν τοῦ κάτω Ρήνου, εἰς τὴν Βραζιλίαν, τὴν Σιβηρίαν κ. ἄ. Γ. Β.

Digitized by Google

λευκο—· ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ *λευκὸς* σπανιωτέρων συνθέτων: *λευκοβαφής*, *λευκοβραχίων*, *λευκοθώραξ*, *λευκόμαλλος*, *λευκόμορφος*, *λευκοποίκιλτος* (ὁ ἔχων λευκὰ στίγματα), *λευκοπόρφυρος* (ἀσπροκόκκινος), *λευκοπρόσωπος*, *λευκόπτερος*, *λευκόπυρρος* (ἀσπροκόκκινος), *λευκόφυλλος*, *λευκόχλωρος* (ἀσπροπράσινος) κ. ἄ.

λευκοαλιζαρίνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. *ἀνθραροβίνη*.

λευκοαουρίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *λευκοχρυσίνη*.

λευκοβάσεις (αἱ), ἢ *λευκοενώσεις* *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ δι' ἀναγωγῆς ἐγχρώμων ὀργανικῶν ἑνώσεων (χρωμάτων), λαμβανόμενα ἄχροα προϊόντα καὶ μάλιστα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν πάλιν δι' ὀξειδώσεως νὰ παράσχωσι κεχρωσμένας ἑνώσεις. Σ. Γ.

λευκοβαφὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ βεβαμμένος μὲ λευκὸν χρῶμα.

λευκόβρυον (τὸ) (Leucobryum) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *βρυϊδῶν*, περιλαμβάνον μύκητας μὲ ἄνθη καταληκτικὰ καὶ ὑπόλευκα. Ἐκ τῶν 12 γνωστῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ *λευκόβρυον τὸ γλαυκὸν* (Leucobryum), ὅπερ ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ φύεται εἰς ὑγροὺς τόπους. Δ. Ν. Π.

Λευκόβρυση *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 486. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἴσβορος* ἢ *Ἄκ-Μπουνάρ*. Χ. Δ.

λευκογαλῆ (ἡ) *[Ζωολ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ ζῴου *λευκοϊκτίς*.

Λευκόγεια *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Νευροκοπίου (Ζυρνόβου) τοῦ νομοῦ Δράμας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς Β. τοῦ Κάτω Νευροκοπίου ἐγγὺς τῶν συνόρων καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, ἀγροτικὸν ἰατρεῖον καὶ φαρμακεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐν τῇ κώμῃ ἑδρεύει καὶ λόχος προκαλύψεως. Κάτ. (1928) 1.212. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπελοντίντσα*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Μυλόρρευμα (Μαχαλεντζίκ)* καὶ *Χάρακας (Γκιουστερέκ)*. Χ. Δ.

—Λευκόγεια *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 314. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κοινοτικὸν τηλέφωνον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ἡ *Μονὴ Πρέβελι* μὲ 80 κατοίκους μοναχοὺς καὶ λαϊκούς. Ε. Γ.

λευκογένειος (ὁ)· ὁ ἔχων λευκὸν γένειον.

λευκογλυκοδρίνη (ἡ) (Leukoglukodrin) *[Φαρμ.]*. Γλυκοζίτης ἀπαντῶν εἰς *λευκόδενδρον τὸ ἀργυροῦν*, ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν σύνθεσιν $C_{27}H_{42}O_{10}$ (ἢ $C_{27}H_{44}O_{10}$) καὶ λαμβανόμενος δι' ἐπανειλημμένης καθιζήσεως τοῦ ἀλκοολικοῦ ἐκχυλίσματος τῶν φύλλων δι' αἰθέρος ὡς λευκὴ ἄμορφος κόνις, λίαν πικρᾶς γεύσεως. Εἶναι ἀρκούντως διαλυτὸς εἰς θερμὸν ὕδωρ. Κ. Γ. Μ.

λευκογόνον (τὸ) *[Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω συχνάκις ἐμπειρικῶς, λόγῳ τῶν λευκαντικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων, τὸ *ὄξινον θειῶδες νάτριον*. Σ. Γ.

λευκογραφίς, *—ίδος* (ἡ)· λευκὸν χρῶμα πρὸς λευκογραφίαν, σκιαγραφίαν.

λευκόδενδρον (τὸ) (Leucodendron) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας *τῶν πρωτεοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους καὶ δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 70 εἴδη, ὧν γνωστότερον τὸ *λευκόδενδρον τὸ ἀργυροῦν* (Leucodendron argenteum), πολύτιμον δένδρον, οὗ ὁ φλοιὸς εἶναι βυρσοδεψικὸς καὶ τὰ ἀργυρόχροα, σκυτώδη φύλλα ἐν ξηρᾷ καταστάσει χρησιμεύουσιν εἰς κατασκευὴν στεφάνων καὶ ἄλλων διακοσμητικῶν ἀντικειμένων. Τούτων γίνεται ἐτησίως μεγάλη ἐξαγωγὴ εἰς Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

—[Φαρμ.] Τοῦ *λευκοδένδρου* τὰ φύλλα εἶναι πλούσια εἰς λευκογλυκοδρίνην καὶ λευκοδρίνην, ἀναγράφονται δὲ εἰς τὰ μέρη, ἔνθα τὸ φυτὸν εἶναι ἰθαγενές, ὡς εἰδικὸν φάρμακον κατὰ τῆς ἑλονοσίας. Κ. Γ. Μ.

λευκοδερμία (ἡ) (leucodermie) *['Ιατρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐπίκτητος ἐλάττωσις τῆς χρωστικῆς τοῦ δέρματος, εἶναι δὲ σχεδὸν πάντοτε ἐπιγενὴς προϋπάρχοντος ἐξανθήματος. Πολλάκις αἱ ἀχρωματικαὶ ἢ ὑποχρωματικαὶ πλάκες τῆς λευκοδερμίας συνδυάζονται μὲ ὑπερχρωμίας καὶ τότε ἔχομεν τὴν *λευκομελανοδερμίαν* (leucomélanodermide). Ν. Θ. Ο.

λευκοδεψία (ἡ) *[Βυρσοδ.]*. Βυρσοδεψικὴ μέθοδος, βασιζομένη εἰς τὴν ἐντὸς διαλύσεως στυπτηρίας καὶ μαγειρικοῦ ἅλατος (χλωριούχου νατρίου) δέψιν τῶν δερμάτων. Ἡ *λευκοδεψία* ἢ *στυψοδεψία*, γνωστὴ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν κατασκευὴν γουναρικῶν, ἰδίως δὲ λεπτοτάτων λευκῶν ἢ καὶ ἐγχρώμων δερμάτων, δι' ἕκαστον εἶδος τῶν ὁποίων ὑπάρχει καὶ ἴδιος τρόπος κατεργασίας. Γενικῶς ἐν τῇ λευκοδεψίᾳ χρησιμοποιεῖται ὡς δεψικὴ ὕλη ἡ διὰ καλίου στυπτηρία $[K_2SO_4\ Al_2(SO_4)_3 \cdot 24H_2O]$ καὶ τὸ κοινὸν μαγειρικὸν ἅλας (NaCl). Δύνανται ὅμως μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ἕτερα ἅλατα ἀργιλλίου καθὼς καὶ στυπτηρίαι αὐτοῦ, ὡς ἡ δι' ἀμμωνίου στυπτηρία, ἡ διὰ νατρίου, τὸ ὀξεικὸν ἀργίλλιον καὶ τὸ θειικὸν ἀργίλλιον.

Τὰ δέρματα μαλακύνονται, ἀποτριχοῦνται καὶ ὀξινίζονται διὰ τῶν μεθόδων τῆς συνήθους δέψεως, φέρονται δὲ εἶτα εἰς τὸ δεψικὸν διάλυμα τῆς στυπτηρίας καὶ τοῦ χλωριούχου νατρίου. Ἡ δέψις ἐκτελεῖται κατὰ προτίμησιν εἰς τὰς ἀνέμας ἢ καὶ βαρέλας, ἔνθα κατεργάζονται τὰ δέρματα ἐπὶ $^1/_4$ ὥρας καὶ ἀφίνονται εἶτα ἐπὶ δίωρον ἐντὸς τοῦ ἐν αὐταῖς δεψικοῦ ὑγροῦ. Μετὰ ταῦτα διπλοῦνται καὶ φέρονται εἰς τοὺς θερμοὺς θαλάμους πρὸς ξήρανσιν. Ἡ θερμοκρασία δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τοὺς 35° Κ, ἡ ξήρανσις δὲ δέον νὰ συντελῆται βαθμιαίως καὶ κανονικῶς πρὸς ἀποφυγὴν κηλίδων προερχομένων ἐκ τοῦ ἅλατος. Περαιτέρω τὰ δέρματα ὑποβάλλονται εἰς τὰς συνήθεις μηχανικὰς ἐπεξεργασίας (βλ. *βυρσοδεψία*), ἵνα οὕτω προσλάβουν τὴν ἀπαιτουμένην μαλακότητα, ἐλαστικότητα καὶ στιλπνότητα. Συνήθως πρὸς ἀδιαβροχοποίησιν τῶν λευκοδερμάτων χρησιμοποιοῦν διάφορα λίπη, κυρίως ὅμως φορμαλδεΰδην. Π. Γ. ΜΠΑΡΔΑΝΗΣ

λευκόδους, *—οντος* (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων λευκοὺς ὀδόντας.

λευκοδρίνη (ἡ) (Leukodrin) *[Φαρμακογ.]*. Πικρὰ οὐσία ἀπαντῶσα εἰς τὸ φυτὸν *λευκόδενδρον τὸ ἀργυροῦν* (Leucodendron argenteum). Ἡ λευκοδρίνη ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν σύνθεσιν $C_{15}H_{18}O_8$ ἢ κατ' ἄλλους $C_{15}H_8(OH)_4$, κρυσταλλοῦται δὲ εἰς ἄχροα πρίσματα τηκόμενα εἰς 211—213°, δυσδιάλυτα εἰς ψυχρὸν ὕδωρ καὶ διαλυτὰ εἰς ἀλκοόλην. Κ. Γ. Μ.

λευκοεγκεφαλῖτις, *—ιδος* (ἡ) *['Ιατρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ὑπὸ τῶν Claude Lhermitte μελετηθεῖσα *ἐγκεφαλῖτις*, ἥτις παθολογοανατομικῶς χαρακτηρίζεται διὰ νευρογλοιακῆς σκληρύνσεως, καθ' ἑστίας ἀλλεπαλλήλως ἐπερχομένας καὶ καταλαμβανούσας τὸ ᾠοειδὲς κέντρον, τοὺς κεντρικοὺς πυρῆνας, τὴν ἔσω κάψαν καὶ τὸ τυλῶδες σῶμα. Ὠνομάσθη οὕτως ὡς προσβάλλουσα κυρίως τὴν λευκὴν οὐσίαν, καθότι φείδεται τοῦ φλοιοῦ. Ὀφείλεται εἰς διάφορα μικρόβια, ἰδίᾳ δὲ τῆς γρίππης, τοῦ τύφου καὶ τῆς πνευμονίας, ὡς καὶ εἰς δηλητηριάσεις (μολυβδίασις, ἀλκοολισμός, οὐραιμία). Κλινικῶς ἐκδηλοῦται ἐπὶ μὲν τῶν παιδίων διὰ σπασμῶν, ὑπνηλίας, μυϊκῆς δυσκαμψίας, συνδεδυασμένης ἀποκλίσεως ὀφθαλμῶν καὶ κεφαλῆς, ὀφθαλμοπληγίας, σημείων μηνιγγίτιδος· διαρκεῖ ἡμέρας τινάς, μεθ' ἃς ἐπέρχεται ἢ θάνατος ἢ ἀποδρομή, καταλιπομένης παραλύσεως, κλονικῶν κινήσεων καὶ ἄλλων φαινομένων, δυναμένων καὶ νὰ παρέλθουν, ἔτι δὲ καὶ ψυχικῶν φαινομένων, μετὰ ἐπισχέσεως σωματικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐνηλίκων εἰσβάλλει διὰ πυρετοῦ, ταχυπνοίας, ταχυκαρδίας, κεφαλαλγίας, κινητικῶν διαταραχῶν, ψυχικῶν φαινομένων, σπασμῶν, κινήσεων χορειακοαθετωσικῶν, παραληρημάτων, ψευδαισθησιῶν μετὰ ὑπερθερμίας· διαρκεῖ ἑβδομάδας καὶ ἰᾶται συνήθως, ἀφίνουσα ὑπολείμματα ψυχικά, ἡμιπληγίαν, ὀφθαλμοπληγίαν, σπασμοὺς κ. τ. τ. Ἐκ τῶν πολλῶν μορφῶν ἀξιολογωτέρα εἶναι ἡ εἰσβάλλουσα δι' ἀλλεπαλλήλων παροξυσμῶν, ὅτε ἔχομεν παλίρροιαν καὶ ἀμπώτιδα ἐπιδεινώσεων καὶ βελτιώσεων. Ἡ θεραπεία ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτιολογίας, ἄλλοτε δὲ εἶναι συμπτωματική. Τ. Α. Ζ.

λευκοενώσεις (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *λευκοβάσεις*.

Λευκόη *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος κώμη τῆς βορείας παραλίας τῆς Μαρμαρικῆς ἐν Ἀφρικῇ, ἀπέχουσα κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Δ', 5, 13) 30 μίλλια τῆς Δάρνης. Α. Θ. Σ.

Λευκοθέα *[Μυθ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς *Ἰνοῦς* (βλ. λ.).

Λευκοθέα *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. 1928 299. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Χουτούριον*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Ἀνάργυροι (Λόπες)*.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος (Ζίχνης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 311. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δράτσοβον*. Χ. Δ.

—Λευκοθέα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Παράλιον πόλισμα τῆς Σάμου κατὰ τὸν μεσαίωνα (*Μελετίου*, Γεωγρ. Γ, 217). Σ. Ε. Λ.

— *Λευκοθέας ἱερὸν* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Τοποθεσία τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου ἐν τῇ Μοσχικῇ (Ἀρμενίᾳ) μεταξὺ τῆς συμβολῆς τοῦ Γλαύκου καὶ τοῦ Ἵππου πρὸς τὸν Φάσιδα καὶ τῆς θαλάσσης «Φρίξου ἵδρυμα καὶ μαντεῖον ἐκείνου, ὅπου κριὸς οὐ θύεται, πλούσιόν ποτε ὑπάρξαν, συληθὲν δὲ ὑπὸ Φαρνάκου καθ' ἡμᾶς καὶ μικρὸν ὕστερον ὑπὸ Μιθριδάτου τοῦ Περγαμηνοῦ. Κακωθείσης γὰρ τῆς χώρας νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει ὥς φησιν Εὐριπίδης» (*Στράβ.* ΙΔ, 498). Τοῦ ἱεροῦ τούτου, οὗτινος αἱ δύο καταστροφαὶ κατὰ τὰς εἰδήσεις τοῦ Στράβωνος συνέβησαν μεταξὺ τοῦ 63 καὶ τοῦ 47 π.Χ., ἡ ταυτότης δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Σ. Ε. Λ.

Λευκόθειον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Κιλικίας μεταξὺ Αὐγῶν (θέσις μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν Ἀλάρα-Σοῦ καὶ Νικολάϊ-Σοῦ) καὶ Κιβύρας ἀναφερόμενον. Ὁ Πλίνιος τὸ ἀναφέρει ὡς *Λεύκολα* (Leucolla). Ἡ σύγχρονος ὀνομασία του *Καράμπουρνοῦ* (πλατ. 36° 38' Β., μῆκ. 31° 44' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Kara Burnu) ἔχει ὅλως τὴν ἀντίθετον σημασιαν (=μέλαν ἀκρωτήριον) τῆς ἀρχαίας. Σ. Ε. Λ.

λευκοθεραπεία (ἡ) (leucothérapie) *['Ιατρ.]*. Οὕτω καθορίζεται μέθοδος θεραπευτική, συνισταμένη εἰς τὴν πρόκλησιν τῆς αὐξήσεως τῶν λευκοκυττάρων διὰ τῆς ἐπενεργείας χημικῆς τινος οὐσίας· τοιαύτη εἶναι λ. χ. ἡ διὰ τῶν καθηλωτικῶν τεχνητῶν ἀποστημάτων θεραπεία τῆς ἐπιλοχείου λοιμώξεως ἢ ἄλλων λοιμωδῶν καταστάσεων. Μ. Ν. Κ.

Λευκοθόη *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ὀρχάμου καὶ τῆς Εὐρυνόμης. Ταύτης ἐρασθεὶς ὁ Ἀπόλλων μετεμορφώθη εἰς τὴν μητέρα της, ἵνα τὴν πλησιάσῃ. Ὁ Ὄρχαμος, πληροφορηθεὶς τὸ γεγονὸς παρὰ τῆς ἀδελφῆς της Κλυτίας, ἔθαψεν αὐτὴν ζῶσαν. Ὁ Ἀπόλλων, μὴ δυνάμενος νὰ τὴν σώσῃ, ἐπότισε τὸν τάφον αὐτῆς μὲ νέκταρ καὶ τὴν μετεμόρφωσεν εἰς δένδρον λιβανοφόρον. Τὸν ἔρωτα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Λευκοθόης περιγράφει ὁ Ὀβίδιος εἰς τὰς «Μεταμορφώσεις» του βιβλ. IV).

λευκοθόη (ἡ) (Leucothöe) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Ἐκ τῶν 8 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, καλλιεργοῦνται ἰδίως ὡς κοσμητικὰ τά: *λευκοθόη ἡ βοτρυώδης* (Leucothöe racemosa), *λευκοθόη ἡ κατέσβαιος* (Leucothöe Catesbaii) καὶ *λευκοθόη ἡ ὀξεῖα* (Leucothöe acuminata). Δ. Ν. Π.

λευκόθριξ, *—τριχος* (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων λευκὰς τὰς τρίχας.

Λεῦκοι (οἱ) (Leuci) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς βελγικῆς Γαλατίας, κατοικῶν ἐπὶ τοῦ ἄνω ῥοῦ τῶν ποταμῶν Μόσα καὶ Μοζέλλα. Ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀναφέρονται ὡς φίλοι τῶν Ρωμαίων, χαρακτηρίζονται δὲ ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τῶν Μεδιοματρικῶν ὡς ἰσχυρότατοι πάντων τῶν Γαλατῶν. Ἡ χώρα αὐτῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς σημερινοὺς νομοὺς τῆς ΒΔ. Γαλλίας Meurthe et Moselle καὶ Βοσγίων, κυριώτεραι δὲ πόλεις αὐτοῦ ἦσαν τὸ *Τοῦλον* ἢ *Τούλλιον* (νῦν Τοὺλ) καὶ *Νάσιον* (νῦν Naix sur Ormain). Α. Θ. Σ.

Λευκοὶ (οἱ) (Albati) *['Αρχ.]*. Μία τῶν φατριῶν τοῦ λαοῦ τῆς Ρώμης, κληθεῖσα οὕτως ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἁρματηλατῶν, ὑπὲρ τῶν ὁποίων συνεπάθει. Ν. ΚΛΣ

λευκοϊκτὶς (ἡ) *[Ζωολ.]*. Καλεῖται πολλαχοῦ τὸ ζῷον *ἰκτὶς ἡ ἑρμελίνειος*. Δ. Ν. Π.

λευκόϊον (τὸ) (Leucoium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμαρυλλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀνεπτυγμένας βολβορρίζους. Ἐκ τῶν 10 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι τά: *λευκόϊον τὸ μεσοπωρινὸν* (Leucoium automnale), ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας καὶ *παρ'* ἡμῖν, καὶ *λευκόϊον τὸ θερινὸν* (Leucoium æstivum), ὅπερ εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος, φυόμενον ἰδίως ἐν τῇ νήσῳ Σκοπέλῳ. Οἱ βολβοὶ ἀμφοτέρων εἶναι ἐμετικοί. Καλλιεργοῦνται συνήθως πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

λευκοκεράτωσις (ἡ) (Leucokeratose). Καλεῖται οὕτως ἡ ὑπερκερατωσικὴ μορφὴ τῆς *λευκοπλακίας* (βλ. λ.).

λευκοκηλὶς (Leucocelis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *λευκοκηλὶς ἡ ὀλεθρία* (Leucocelis funesta), ἥτις ἔχει μῆκος 9 χιλιοστ. καὶ χρῶμα μέλαν μὲ κηλῖδας λευκάς. Εἶναι λίαν καταστρεπτικὴ εἰς τὰ ἄνθη τῶν σιτηρῶν, ψυχανθῶν, ἑσπεριδοειδῶν, ῥοδῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἄμπελον καὶ τὸν καπνόν. Ἐνδείκνυται ἡ συλλογὴ τῶν τελείων ἐντόμων, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ εὔκολος. Ε. Τ. Ε.

Λευκόκοιλος· βλ. λ. *Λευκόχειλος*.

λευκόκομος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λευκὴν τὴν κόμην.

Digitized by Google

λευκοκράται (οἱ) (Leukokrate) *[Πετρογρ.]*. Ὀνομασία, ἡ ὁποία ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Lacroix εἰς ὡρισμένην κατηγορίαν πυριγενῶν πετρωμάτων μὲ βάσιν τὴν περιεκτικότητα αὐτῶν εἰς λευκὰ ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ (ἀστρίους, χαλαζίαν, μοσχοβίτην κλπ.) ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἔγχροα (κεροστίλβην, αὐγίτην, βιοτίτην, σιδηροξείδια). Κατὰ τὸν Lacroix εἰς τοὺς λευκοκράτας ἡ περιεκτικότης τῶν ἐγχρόων συστατικῶν πρέπει νὰ κυμαίνεται μεταξὺ 12,5—37,5 %, ὁπότε τὸ ἀντίστοιχον ποσοστὸν ἀνήκει εἰς τὰ λευκὰ ὀρυκτολογικὰ συστατικά. Ὅταν ἔχωμεν ἐπικράτησιν τῶν ἐγχρόων συστατικῶν, τὰ ἀντίστοιχα πετρώματα ὀνομάζονται *μελανοκράται*. Γ. Β.

λευκοκτονίνη (ἡ) *[Μικροβιολ.]*· βλ. *σταφυλόκοκκος*.

λευκοκύτταρα (τὰ) *[Ἀνατομ.]*. Εἶναι τὰ ἄχροα κύτταρα τοῦ αἵματος, τὰ λευκὰ αἱμοσφαίρια. Παριστῶσι δὲ τέλεια κύτταρα, ἀποτελούμενα ἐκ πρωτοπλάσματος, ἐκ πυρῆνος καὶ ἐκ κεντροσωματίου, καὶ εἶναι τὰ μὲν *ἄκοκκα* ἢ *λεῖα*, τὰ δὲ *κοκκώδη*, ἅτινα ὑποδιαιροῦνται εἰς *λεπτόκοκκα* καὶ εἰς *χονδρόκοκκα*. Ἀπαντῶσι δ' οὐ μόνον ἐν τῷ αἵματι καὶ τῷ λέμφῳ, τουτέστιν ἐντὸς τῶν ἀγγείων, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τούτων, ἤτοι ἐν τοῖς λεμφογαγγλίοις, τῷ σπληνί, τῷ μυελῷ τῶν ὀστῶν, τοῖς ἐπιθηλίοις καὶ καθόλου ἔνθα εὕρηται χαλαρὸς συνδετικὸς ἱστός. Εἰς 1 λευκοκύτταρον ἀντιστοιχοῦσιν 666 ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια καὶ 66 αἱμοπετάλια· ἐπὶ δὲ 1 κυβ. χλμ. πλάσματος ἀριθμοῦνται περὶ τὰς 5—8 χιλιάδας λευκοκυττάρων, 5 ἑκατομμύρια ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων καὶ 500 χιλιάδας αἱμοπεταλίων. Ἡ ἀναλογία αὕτη διαταράσσεται ἐπὶ παθολογικῶν καταστάσεων.

Διακρίνονται δ' αἱ ἑξῆς μορφαὶ λευκοκυττάρων:

1) Τὰ *λεμφοκύτταρα*, ὧν τὸ μέγεθος ὅσον περίπου τὸ τοῦ ἐρυθροῦ αἱμοσφαιρίου· τὸ πρωτόπλασμα αὐτῶν χρώννυται ἐντόνως διὰ βασικῆς χρωστικῆς, οἷον τοῦ κυανοῦ τοῦ μεθυλενίου· εἶναι ἄρα φιλοβασικὸν (βασιόφιλον).

2) Τὰ *μονοπύρηνα λευκοκύτταρα*, εὐογκότερα τῶν προηγουμένων μεθ' ἑνὸς πυρῆνος στρογγύλου, ᾠοειδοῦς ἢ ὑποκύρτου, περιβαλλομένου ὑπὸ πρωτοπλάσματος λείου, ἀκόκκου, ὅπερ ἀσθενῶς μόνον χρώννυται δι' ὀξίνης καὶ βασικῆς χρωστικῆς.

3) Τὰ *πολυπύρηνα* ἢ *πολυμορφοπύρηνα λευκοκύτταρα*, κύτταρα ὀγκώδη, ὧν τὸ πρωτόπλασμα ἐμπεριέχει πυρῆνα πολύμορφον καὶ πλῆθος λεπτοτάτων κοκκίων, ἅτινα χρώννυνται διὰ τοῦ τριοξειδίου τοῦ Ehrlich ἰωδῶς (οὐδετερόφιλα).

4) Ὡς *ἠωσινόφιλα* δὲ ἢ *φιλεώσινα* (=φιλόξεα χαρακτηρίζονται λευκοκύτταρά τινα μετὰ πρωτοπλάσματος μεστοῦ κοκκίων, ἅτινα χρώννυνται ἐντόνως ἐρυθρὰ διὰ μείγματος ὀξίνης χρωστικῆς καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἠωσίνης ἢ ἠωνίνης.

Ἐπὶ 100 λευκοκυττάρων ὑπάρχουσι:

Μονοπύρηνα καὶ λευκοκύτταρα 33
Μονοπύρηνα 65
Ἠωσινόφιλα .... 1—2

Ἡ ἀναλογία αὕτη, σταθερὰ σχεδὸν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει, διαταράσσεται ἐπὶ τῶν διαφόρων παθήσεων.

Τὰ λευκοκύτταρα διακρίνονται διὰ τὴν πορευτικὴν ἢ μεταναστευτικὴν αὐτῶν ἱκάνωσιν (*πορευτικὰ* ἢ *μεταναστευτικὰ κύτταρα*) καὶ διὰ τὴν κυτταροφαγίαν· διὸ ἐκ τῆς καταστροφῆς ἢ διαλύσεως αὐτῶν παράγονται βακτηριοκτόνα ζυμώματα. Ι. Π.

λευκοκυτταραιμία (ἡ) *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *λευχαιμία*.

λευκοκυτταρογρεγαρῖναι (αἱ) *[Μικροβ.]*. Παράσιτα τῆς τάξεως τῶν *κοκκιδίων* ὅμοια πρὸς τὰς *αἱμοτογρεγαρίνας*. Ἀνευρίσκονται ἐντὸς τῶν λευκῶν αἱμοσφαιρίων τῶν θηλαστικῶν καὶ τῶν σπονδυλωτῶν ἐν γένει πλὴν τῶν πτηνῶν. Αἱ γνωστότεραι λευκοκυτταρογρεγαρῖναι εἶναι: ἡ *κακοήθης* (Leukocytogregarina perniciosa Avilla), ἡ ὁποία ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ἐπίμυς, καὶ ἡ *τῶν κυνῶν* (Leukocytogregarina canis James), ἥτις ἀνευρίσκεται εἰς τὰ λευκὰ αἱμοσφαίρια τῶν κυνῶν. Γ. Η. Π.

λευκοκυττόζῳα (τὰ) (Leucocytozoon Danilewsky) *[Μικροβ.]*. Παράσιτα, ὅμοια πρὸς τοὺς *αἱμοπρωτεῖς*, παρασιτοῦντα ἐπὶ τῶν πτηνῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι τὸ *λευκοκυττόζῳον Ziemann*. Γ. Η. Π.

λευκόλαμπρον (τό)· λευκὸν λάμπον, στίλβον.

λευκόλιθος (ὁ) (dichter Magnesit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀνθρακικὸν μαγνήσιον, τοῦ ὁποίου ὁ χημικὸς τύπος εἶναι $MgCO_3$. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ μαγνησίτου στιφρὰν καὶ κολλοειδῆ, παρουσιάζει δὲ σκληρότητα 3—5, θραυσμὸν κογχώδη καὶ χρῶμα χιονόλευκον ἕως κιτρινόλευκον. Εἶναι ἀλαμπής. Προέρχεται ἐκ τῆς χημικῆς ἀποσαθρώσεως περιδοτιτικῶν πετρωμάτων, ὁπότε σχηματίζεται ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ σερπεντίνης, ἢ ἐκ τῆς περαιτέρω ἀποσυνθέσεως τοῦ σερπεντίνου. Ἀπαντᾷ ἐν Σιλεσίᾳ, Steinmark, κ.λ., ἐν Ἑλλάδι δὲ εἰς τὴν Εὔβοιαν, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Χαλκιδικήν. Γ. Β.

λευκολίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *κινολίνη*.

Λεύκολλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Κύπρου μεταξὺ ἀκρωτηρίου Ἀρσινόης καὶ ἀκρωτηρίου Πηδαλίου. Δι' ὕφορμον εὑρισκόμενον 4 μίλλ. ΒΒΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Γκρέκο (πλάτ. 35° 00' $^1/_2$ Β., μῆκ. 34° 04' 10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus island) οἱ παλαιοὶ ἐνετικοὶ χάρται σημειοῦσι Lucolla ἢ Porto Armidia, ἡ πρώτη δὲ τῶν ὀνομασιῶν τούτων ἀποδεικνύει τὴν θέσιν τῆς Λευκόλλης. Σ. Ε. Λ.

Λεύκολλος (Lucullus). Ἑτέρα ἀπόδοσις τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὀνόματος *Λούκουλλος* (βλ. λ.).

Λευκολόφας. Πρόσωπον κωμικὸν τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς περικεφαλαίας του λευκοῦ λοφίου. Ν. Α.

Λευκολοφίδης. Ἐπιφανὴς Ἀθηναῖος, πατὴρ τοῦ Ἀδειμάντου, ἑνὸς τῶν στρατηγῶν κατὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν τῷ 405 π. Χ. Α.Θ.Τ.

λευκολυσία (ἡ) *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *λευκοκυτταρολυσία*.

λευκόλυτα (τὰ) *[Χημ.]*. Ἐκλήθησαν οὕτως ὑπὸ τοῦ Ampère τὰ μέταλλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα παρέχουσι μετὰ τῶν ὀξέων ἅλατα λευκὰ ἢ ἄχροα.

λευκομαλαχιτοπράσινον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ἡ λευκοβάσις τοῦ *πρασίνου τοῦ μαλαχίτου*, εἰς ὃ μετατρέπεται δι' ὀξειδώσεως δι' ὑπεροξειδίου τοῦ μολύβδου καὶ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Παράγεται βιομηχανικῶς διὰ συμπυκνώσεως διμεθυλανιλίνης μετὰ βενζαλδεΰδης καὶ χημικῶς χαρακτηρίζεται ὡς 4,4'-τετραμεθυλοδιαμινοτριφαινυλομεθάνιον $C_6H_5 \cdot CH[C_6H_4 \cdot N(CH_3)_2]_2$. Σ. Γ.

λευκομελανοδερμίαι (αἱ) (Leucomélanodermies) *[Ἰατρ.]*. Χαρακτηρίζονται ἐξ ἀχρόων κηλίδων περιβαλλομένων ὑπὸ ὑπερχρόου κηλιδώδους ἅλω. Τύπος λευκομελανοδερμίας εἶναι ἡ δικτυωτὴ συφιλιδικὴ λευκομελανοδερμία.

λευκομυελῖτις (ἡ) (Leucomyélite) *[Ἰατρ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ φλεγμονὴ τῶν λευκῶν ταινιῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ἡ ὀπισθία λευκομυελῖτις ἀνήκει εἰς τὴν νωτιάδα φθίσιν. Μ. Ν. Κ.

λευκουύνη (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Κρήτης τοῦ φυτοῦ *γεράνιον τὸ πυρηναϊκὸν* (Geranium pyrenaicum).

λευκὸν (τό)· οὐσιαστικοποιηθὲν οὐδέτερον τοῦ ἐπιθέτου *λευκὸς* (βλ. λ.) κατὰ παράλειψιν τῆς λέξεως *χρῶμα*.

— *λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ*· βλ. *σκληρὸς χιτών*.

Λευκὸν ἀκρωτήριον *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νεοελληνικὴ ὀνομασία ἀκρωτηρίου τῆς Κερκύρας (πλάτ. 39°21' $^1/_4$ Β., μῆκ. 20°07' $^1/_2$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1800: Malta to cape Malea) νοτίας τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιᾶς, κατὰ ἐξελλήνισιν τῆς κοινῆς ὀνομασίας του *Ἀσπρόκαβος* καὶ μετάφρασιν τῆς ἐνετικῆς του τοιαύτης Capo Bianco, ὀφειλομένων εἰς τὴν λευκότητα τῶν ἀπορρώγων του. Εἶναι ἡ *Ἀμφίπυργος*, ἡ *Ἀμφίπυνος*, ἡ *Ἀμφίπαγος* ἄκρα τοῦ Πτολεμαίου (Γ, ιδ, 11). Σ. Ε. Λ.

— *Λευκὸν ἀκρωτήριον* *[Παρ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τὰς σχολικὰς γεωγραφίας, κατὰ μετάφρασιν τῶν ξενικῶν τοπωνυμιῶν, ὀνομασία: —1) Ἀκρωτηρίου τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Σικελίας (Capo Bianco πλάτ. 37° 22' Β., μῆκ. 13° 17' Αν., χάρτ. ἀγγλ. 186: Mazzara to Palma) μεταξὺ Σιάκκας καὶ Πόρτο Ἐμπέδοκλε. —2) Ἀκρωτηρίου τῆς Ἀλγερίας (Cap Blanc, πλάτ. 35° 42' Β., μῆκ. 1° 04' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 2437: Cape Tres Forcas to Ivi) κατέναντι τῶν νήσων Χαμπίμπας. —3) Ἀκρωτηρίου ἐν Ἀλγερίᾳ, σχηματιζόντος τὸν λιμένα τῆς Ὀράν (πλάτ. 35°43' Β., μῆκ. 0°39' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. ὡς ἀνωτέρω). —4) Ἀκρωτηρίου ἐν Ἀλγερίᾳ, 2$^1/_2$ μίλλ. πρὸ τοῦ λιμένος Σιερσιὲλ (Shershel, πλάτ. 36° 37' Β., μῆκ. 2° 15' Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1909: Cape Ivi to Algiers). —5) Τῆς βορείας ἐσχατιᾶς τῆς Τύνιδος (πλάτ. 37° 21' Β., μῆκ. 9° 44' Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1569: Approaches to Bizerta). Εἶναι τὸ promontorium Candidum τῶν Λατίνων, τὸ *Ρὰς Ἐλ Λαμπεῖτ* τῶν Ἀράβων. —6) Ἀκρωτηρίου τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, 360 μίλλ. βορείως τοῦ Κάπο-Βέρντε. —7) Δευτερευούσης σημασίας ἀκρωτηρίου (Cabo Blanco) τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἱσπανίας παρὰ τὸν λιμένα Μοράϊρα, ἐν τῷ λιμένι τῆς Χέουττα τοῦ Μαρόκκου, τοῦ κόλπου Πάλμα τῆς μεγαλονήσου Μαγιόρκας, παρὰ τὸν λιμένα Σὰν Ἀντώνιο τῆς Βαλεαρίδος Ἴβιθα. Σ. Ε. Λ.

—*Λευκὸν ὄρος* (Mont Blanc) *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸν συγκρότημα τῆς Εὐρώπης, οὗτινος ἡ ὁμώνυμος κορυφὴ εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα τῶν Ἄλπεων (4.810 περίπου μέτρα). Κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν συνόρων τῆς Γαλλίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ἰταλίας καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Κεντρικὴν ὀροσειρὰν τῶν Δυτικῶν Ἄλπεων. Σχηματίζει παραλληλόγραμμον ἔχον κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς τὰ ΝΔ, μήκους 40—45 χλμ., πλάτους 8—12, καὶ μέσου ὕψους εἰς μὲν τὰς κορυφὰς 3 858 μ., εἰς δὲ τοὺς αὐχένας 3.020. Αἱ κορυφαὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀξεῖαι, καλούμεναι «βελόναι», καὶ ἔχουν κλιτῦς ἀποτόμους. Χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ κοιλάδων, αἵτινες εἶναι πλήρεις παγετώνων. Οἱ πρῶτοι οἵτινες ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἦσαν ὁ περίφημος Γάλλος ὁδηγὸς τῶν ἀλπινιστῶν Ἰάκωβος Μπαλμὰ καὶ ὁ φυσικὸς Μιχαὴλ Πακκὰρ τὴν 8 Αὐγούστου 1786. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀνῆλθεν ὁ Ἑλβετὸς φυσιολόγος Σωσσύρ, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μπαλμὰ καὶ 17 ἄλλων ὁδηγῶν. Τῷ 1859 παρέμεινεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὁ Ἄγγλος φυσικὸς Τζῶν Γυντὰλ ἐπὶ 20 ὥρας, χάριν φυσικῶν καὶ μετεωρολογικῶν μελετῶν, τῷ δὲ 1887 ὁ Γάλλος Βαλλὸ παρέμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ὁ Βαλλὸ τῷ 1890 κατεσκεύασεν ἐπὶ τοῦ βράχου Μπός, εἰς ὕψος 4 365 μ., μετεωρολογικὸν σταθμόν, ἐφοδιασθέντα διὰ καταλλήλων μηχανημάτων πρὸς μελέτην τῆς θερμοκρασίας, τῶν βαρομετρικῶν πιέσεων, τῆς πυκνότητος τῶν ὑδρατμῶν κ.τ.λ. Τῷ 1891 ἤρχισε τὴν κατασκευὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ ὄρους εἰδικοῦ ἀστεροσκοπείου, ἐγκαινιασθέντος τῷ 1895, πρὸς μελέτην τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἡλίου κτλ. ἐντὸς περιβάλλοντος ἀπηλλαγμένου ἀπὸ τὰς ἐπιδράσεις τῶν χαμηλῶν ὑψῶν. Ἡ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους θερμοκρασία φθάνει τοὺς 43° ὑπὸ τὸ μηδέν. Ἡ ἀνάβασις γίνεται κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συχνότατα ὑπὸ ἀλπινιστῶν καὶ περιηγητῶν, ἀπαιτεῖ δὲ δύο ἡμέρας, μὲ διανυκτέρευσιν ἐπὶ τοῦ ξενοδοχείου τῆς κορυφῆς Γκρὰν Μυλὲ (3.051 μ. ὕψους), καὶ εἶναι λίαν κοπιώδης, ἀλλ' ὄχι πολὺ δύσκολος. Τῷ 1927 κατεσκευάσθη καὶ ἐναέριος σιδηρόδρομος φθάνων μέχρις ὕψους 2.664 μ., χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἐπιταχύνεται καὶ διευκολύνεται μεγάλως ἡ ἀνάβασις. Μ. Δ. Β.

—*Λευκὸν τεῖχος* *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ὠνομάζετο τὸ ὀχυρὸν ἀνάκτορον τῆς Μέμφιδος, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς περσικῆς κατοχῆς ἔμενεν ὁ σατράπης ἐν ἀσφαλείᾳ. Γ. Λ. Α.

Λευκόνησα, ἢ *Λευκονήσια* *[Γεωγρ.]*. Δύο νησῖδες ἀπέχουσαι ἀλλήλων $^3/_4$ τοῦ μιλλίου κατὰ τὴν ΒΑ. ἄκραν τῆς νήσου Εὐβοίας (κοινότης Κοτσικιᾶς) καὶ περιστοιχιζόμεναι ὑπὸ πλήθους σκοπέλων καὶ ὑφάλων (23°28' μῆκ. 38°57'35'' πλάτ.). Ι. Σ. Σ.

Λευκόνικον *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς νήσου Κύπρου, πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος Μεσαοριᾶς τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου. Κάτ. 2.500. Ἔχει σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Κ. Μ. Κ.

λευκονικὸν ὀξὺ *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

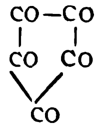

λαμβανομένη δι' ὀξειδώσεως τοῦ *κροκονικοῦ ὀξέος* διὰ χλωρίου ἢ νιτρικοῦ ὀξέος. Κρυσταλλοῦται μετὰ τεσσάρων μορίων ὕδατος εἰς ἀχρόους βελόνας γλυκείας γεύσεως, ἀποσυντιθεμένας εἰς 172°. Δι' ἀναγωγῆς παρέχει τὸ κροκονικὸν ὀξύ. Σ.Γ.

Λευκονίνη (ἡ) (Leukonin) *[Χημ. Τεχν.]*. Σκεύασμα χρησιμεῦον διὰ τὴν μίλτωσιν τῶν ἐκ μετάλλου δοχείων. Ἀποτελεῖται ἐξ 97.94 γρ. μεταντιμονικοῦ νατρίου, 0,53 γρ. θειικοῦ νατρίου, 0.44 γρ. θειικοῦ ἀσβεστίου, 0.22 γρ. ὀξειδίου τοῦ ἀργιλλίου καὶ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου, 0,44 γρ. πυριτικοῦ ὀξέος, 0,6 μ. ὕδατος καὶ ἐξ ἰχνῶν ἑνώσεων τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ μολύβδου. Κ. Γ. Μ.

λευκονιτρολικὰ ἅλατα *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *νιτρολικὰ ὀξέα*.

Λευκονόη *[Μυθολ.]*. Μήτηρ τοῦ ἀργοναύτου Θερσάνορος ἐκ τοῦ Ἡλίου.

Λευκονόη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖος δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ἀνήκων εἰς τὴν Λεοντίδα φυλήν· ὁ πολίτης *Λευκονοεύς*. Ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῆς θέσεως, ἣν κατεῖχεν ὁ δῆμος οὗτος, δὲν εἶναι δυνατός· πιθανώτατα ὅμως οὗτος ἔκειτο μεταξὺ τοῦ Φαλήρου καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ.

λευκονοστόκιον (Leuconostoc) *[Μικροβ.]*. Γένος βακτηρίων στρεπτοκοκκοειδῶν, σφαιροειδῶν, ἡνωμένων εἰς ἁλύσεις καὶ περιβαλλομένων ἀπὸ γλοιώδη μᾶζαν. Τὸ εἶδος Leuconostoc lagerheimii προκαλεῖ τὴν λευκὴν ῥοὴν τῶν δένδρων. Τὸ Leuconostoc mesenteroides προκαλεῖ βλαβερὰν ζύμωσιν τῆς μελάσσης, μετατρέπον τὴν σακχαρόζην εἰς γλυκόζην. Ε. Τ. Ε.

λευκόνοτος (ὁ). Ἀρχαία ὀνομασία νοτίου ἀνέμου κατὰ τὴν εἰς δώδεκα καιροὺς διαίρεσιν τοῦ κατὰ Τιμοσθένην ἀνεμολογίου, ὅπερ ἦτο ἐν ἰσχύϊ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος. Ἀντιστοιχεῖ πως πρὸς τὸν νότον-ἀργέστην τοῦ εἰς ὀκτὼ καιροὺς διῃρημένου ὁμηρικοῦ ἀνεμολογίου ὡς καὶ ἐκ τῶν ὀνομασιῶν συνάγεται (ἀργέστης νότος =λευκάζων νότος), πρὸς τὸν Libo-notus κατὰ τὴν εἰς εἰκοσιτέσσαρας καιροὺς διαίρεσιν τοῦ κατὰ Βιτρούβιον ἀνεμολογίου καὶ πρὸς τὸν *λιβόνοτον* τοῦ εἰς 32 ῥόμβους διαιρουμένου συγχρόνου ἀνε-

Digitized by Google

μολογίου· περίπου δηλαδὴ πρὸς τὴν ἀντιστοιχίαν 205° ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς βορρᾶ καὶ δεξιοστρόφως. Ἐξηγεῖ δὲ ὁ Στράβων (Α, 29) τὸν λόγον τῆς ὀνομασίας, τονίζων ὅτι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἐξ ἄλλων διευθύνσεων νοτίους ἀνέμους, ἐγείροντας νέφη βαρέα καὶ βαθυτεφρόχροα, ὁ λευκόνοτος «ὀλίγα νέφη ποιεῖ» καὶ λευκά, ἅτινα διαλύονται ἅμα ὡς ὁ ἄνεμος ὑψωθῇ πρὸς ζέφυρον (πρβλ. καὶ *Ὁμήρ.* Ἰλιὰς Λ 305). Ἀποδεικνύεται δὲ ἡ διεύθυνσις τοῦ λευκονότου, ὡς συμπίπτουσα περίπου πρὸς Ν. ΝΔ., καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐλέγετο καὶ *λιβοφοῖνιξ* καὶ ἐκ μνείας τοῦ Στράβωνος (ΙΖ', 837).

Σ. Ε. Λ.

λευκονυμφαία (ἡ) (Leuconymphaea) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαιωδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον ὑδροχαρὲς εἶδος, *λευκονυμφαίαν τὴν λευκὴν* (Leuconymphaea alba), ἰθαγενὲς σχεδὸν ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης. Εἶναι πολυετὲς ποῶδες φυτόν, φέρον μεγάλα δερματώδη ᾠοειδῆ φύλλα, πρασινοϊώδους χρώματος, μὲ ἄνθη τετρασέπαλα, δεκαπενταπέταλα λευκὰ καὶ ἰσαρίθμους ἢ πλείονας λογχοειδεῖς κιτρίνους ἀνθῆρας, καρπὸν ἡμικυλινδρικὸν ἕως ᾠοειδῆ 0.0250—0,03 μ. μήκους, καὶ σπέρματα ἐλλειπτικά. Ἀπαντᾷ συχνὰ εἰς ἑλώδεις περιφερείας καὶ ἀκίνητα ὕδατα, πολλάκις δὲ καλλιεργεῖται καὶ ἰδιαιτέρως ὡς κοσμητικόν.

Κ. ΠΑΠ.

λευκόξανθος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ λευκὸς ἅμα καὶ ξανθός, ἐπι τριχώματος ἰδίᾳ ἵππου.

λευκόξενον (τὸ) (Leukoxen) */Ὀρυκτολ./*. Ὀρυκτὸν *πυριτικὸν* ἅλας τοῦ τιτανίου καὶ ἀσβεστίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $CaTiSiO_5$, ἤτοι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν χημικὸν τύπον τοῦ τιτανίτου, τοῦ ὁποίου τὸ λευκόξενον ἀποτελεῖ παραλλαγήν. Διακρίνεται τοῦ τιτανίτου μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ἀπαντᾷ εἰς λεπτοκοκκώδη ἢ λεπτοϊνώδη *συσσωματώματα*. Ἀπαντᾷ ὡς προϊὸν ἀποσαθρώσεως πέριξ τῶν ἐμφανίσεων τοῦ ἰλμενίτου καὶ τοῦ ρουτιλίου, ἰδίως ἐντὸς τοῦ διαβάσου.

Γ. Β.

λευκοπαθικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λευκοπάθειαν, ὁ τῆς λευκοπαθείας.

λευκοπάρειος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λευκὰς παρειάς.

λευκοπενία (ἡ) */Ἰατρ./*. Ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λευκῶν αἱμοσφαιρίων (ὑπολευκοκυττάρωσις). Λευκοπενία χαρακτηρίζεται ἡ ἀπὸ 5000 καὶ κάτω κατὰ κ. χ. ἐλάττωσις τῶν λευκοκυττάρων. Λευκοπενία παρατηρεῖται εἰς πολλὰς ὀξείας λοιμώδεις νόσους, ὡς τυφοειδῆ πυρετόν, μελιταῖον, ἑλονοσίαν καὶ κεγχροειδῆ φυματίασιν. Ἐπίσης εἰς τὴν κακοήθη ἀναιμίαν (*ἀπλαστικὴ μορφή*), εἰς τὴν γενικὴν λεϊσμανίασιν, νόσον τοῦ Bauti. Παροδικὴ ὑπολευκοκυττάρωσις παρατηρεῖται μετὰ τὴν λῆψιν ὡρισμένων φαρμάκων, ὡς χλωροφορμίου, κινίνης καὶ κατόπιν ἀκτινοθεραπείας.

Γ. Η. Π.

λευκόπεπλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λευκὸν πέπλον, ὁ κεκαλυμμένος διὰ λευκοῦ πέπλου.

Λευκόπετρα */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Τοποθεσία κατὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἐν ᾗ, κατὰ τὸν Αὐρήλιον Βίκτωρα (De viris illustr. 60) συνέβη ἡ μάχη, καθ' ἣν οἱ ὑπὸ τὸν Μόμμιον Ρωμαῖοι κατέστρεψαν τὴν ἑλληνικὴν αὐτονομίαν. Κατὰ τὸν Μηλιαράκην (Γεωγρ. Ἀργολ. Κορινθ. 163) «τὶς ἡ θέσις αὕτη ἄγνωστον· θεωρεῖται δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο *Λευκόπετρα* ἐσφαλμένον (*Curtius* Pelopon. τόμ. β' σελ. 591)».

Σ. Ε. Λ.

— Λευκόπετρα */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Βραχῶδες ἀκρωτήριον τῆς ΝΔ. ἄκρας τῆς Ἰταλίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βρουττίων (σημ. Καλαβρίᾳ), ἐπὶ τοῦ σικελικοῦ πορθμοῦ (Στενὸν τῆς Μεσσήνης), εἰς βόρ πλάτ. 39°50' καὶ ἀνατ. μῆκ. 38°, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (III, 1, 9). Κατὰ Στράβωνα (VI, 259) «ἀπὸ τοῦ Ρηγίου πλέοντι πρὸς ἕω Λευκοπέτραν καλοῦσιν ἄκραν, ἀπὸ τῆς χρόας ἐν πεντήκοντα σταδίοις, εἰς ἣν τελευτᾶν φασι τὸ Ἀπέννινον ὄρος». Εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὴν Πέτραν τῆς Ρηγίνης τοῦ Θουκυδίδου (VII, 35). Σήμερον καλεῖται Capo dell' Armi.

Α. Θ. Σ.

— Λευκόπετρα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σελέρου τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928 141.

Χ. Δ.

Λευκοπηγή */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται πρὸς Ν.ΝΔ. τῆς Κοζάνης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 710. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἀσπρονέρι* ἢ *Βελίστι*.

Χ. Δ.

λευκοπλακία (ἡ) (Leucoplasie) */Ἰατρ./*. Πάθησις (καλουμένη καὶ *λευκὴ πλὰξ τῶν καπνιστῶν, λευκοκεράτωσις, ἰχθύωσις* ἢ *τύλωσις γλωσσική*) χρονία τοῦ βλεννοϋμένος τοῦ στόματος, τῆς γλώσσης καὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, χαρακτηριζομένη διὰ τῆς ἐμφανίσεως λευκῶν, λείων καὶ στιλπνῶν σπίλων ἢ πλακῶν μετὰ σκληρίας τοῦ βλεννογόνου ἐπὶ τῆς νωτιαίας ἐπιφανείας τῆς γλώσσης, τῶν χαλινῶν τῶν χειλέων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν παρειῶν. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπερῴου ἱστίου καὶ τῶν ἀμυγδαλῶν. Κλινικῶς διακρίνομεν τρεῖς μορφάς: τὴν *ἁπλῆν*, τὴν *ὑπερκερατωσικὴν* καὶ τὴν *μυρμηκώδη λευκοπλακίαν*. Αἴτιον εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων εἶναι ἡ σύφιλις· ἐπίσης ὁ καπνός, τὰ καρυκεύματα, τὸ οἰνόπνευμα, αἱ τεχνικαὶ ὀδοντοστοιχίαι, οἱ τερηδονισμένοι ὀδόντες. Διὰ τοὺς δεχομένους ὅμως τὴν συφίλιδα ὡς τὴν μόνην αἰτίαν τῆς λευκοπλακίας ταῦτα ἀποτελοῦσι τὰ προδιαθετικὰ αἴτια.

Ν. Θ. Ο — Π. Γ. Π.

λευκοπλακία (ἡ) */Ἰατρ./*· βλ. λ. *λευκοπλακία*.

λευκοπόρφυρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ λευκὸς ἅμα καὶ πορφυροῦς, ἀσπροκόκκινος.

λευκοπροφυλαξία (ἡ) (Leucoprophylaxie) */Ἰατρ./*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου νοεῖται μέθοδος, δι' ἧς ἐπιδιώκεται ἡ αὔξησις τῆς ζωϊκῆς ἀντοχῆς τῶν πασχόντων καὶ τῶν ἐγχειρηθέντων, διὰ τῆς προκλήσεως ὑπερλευκοκυτταρωσίας, ἤτοι τῆς αὐξήσεως τῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ λευκῶν αἱμοσφαιρίων, ἅτινα ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ φονεύωσι καὶ νὰ καταβροχθίζωσι τὰ μικρόβια (μικροβιοφαγία τῶν κυττάρων).

Μ. Ν. Κ.

λευκοπυρίτης (ὁ) (Leukopyrit) */Ὀρυκτολ./*. Ὀρυκτον. Ἀποτελεῖ ἀρσενικοῦχον σίδηρον καὶ ἔχει τὸν χημικὸν τύπον Fe_5As_4 ἢ Fe_8As_5. Ἀπαντᾷ ἐν Pribram καὶ Reichenstein τῆς Σιλεσίας.

Γ. Β

λευκοπώγων, *—ωνος* (ὁ)· ὁ ἔχων λευκὸν πώγωνα, λευκογένειος.

λευκοπώγων (ὁ) (Leucopogon) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐπακριδιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα ἀειθαλῆ. Ἐκ τῶν 100 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *λευκοπώγων ὁ νότιος* (Leucopogon australis) καὶ *λευκοπώγων ὁ ραβδωτὸς* (Leucopogon striatus), ἀμφότεροι καλλιεργούμενοι πολλαχοῦ πρὸς κόσμον καὶ ἐν Αὐστραλίᾳ φυόμενοι.

Δ. Ν. Π.

λευκορκεΐνη (ἡ) */Ὀργ. Χημ./*. Καλεῖται οὕτως ἡ λευκοβάσις τῆς *ὀρκεΐνης*, λαμβάνεται δὲ διὰ διοχετεύσεως ὑδρογόνου ἐν τῷ γεννᾶσθαι εἰς ἀμμωνιακὸν διάλυμα ὀρκεΐνης.

Σ. Γ.

λευκόρροια (ἡ) */Ἰατρ./*. Ἡ κατὰ φύσιν ἐλαχίστη καὶ ἀνεπαίσθητος ἔκκρισις βλεννώδους ὑγροῦ ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, ἀποβαίνουσα ἀφθονωτέρα τοῦ συνήθους (ὑπερέκκρισις), ἢ ἀλλοιουμένη παθολογικῶς, ἀποτελεῖ τὴν *λευκόρροιαν*. Ἡ φυσιολογικὴ αὕτη καὶ ἀπαρατήρητος σχεδὸς ἔκκρισις βλέννης ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, εἴς τινας περιόδους ἢ καταστάσεις ταύτης γίνεται ἀφθονωτέρα, χωρὶς ὅμως ἐν ταὐτῷ νὰ ἀποτελῇ καὶ παθολογικὴν κατάστασιν χρῄζουσαν ἰδιαιτέρας τινὸς θεραπείας. Οὕτως ὑπερέκκρισις ἡ λευκόρροια παρουσιάζεται συνήθως εἰς τὰς νεάνιδας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἥβης, ἥτις ἀντικαθιστᾷ ἐνίοτε καὶ τὰς πρώτας δύο περιόδους τῆς ἐμμήνου ροῆς αὐτῶν. Ἐπίσης εἰς τὰς γυναῖκας, κατὰ τὴν ἐμμηνορρυσίαν αὐτῶν, προηγεῖται καὶ ἕπεται περίοδος 1—2 ἡμερῶν λευκορροίας. Ἡ ἐγκυμοσύνη, ὡς καὶ ἡ λοχεία, συνοδεύεται ὡσαύτως ὑπὸ λευκορροίας. Τέλος διάφοροι ἐπιρροαὶ (ἔαρ, περίοδοι ὀργασμοῦ, ὑπερβολικὴ γενετήσιος συγκίνησις κλ.) προκαλοῦσιν ὑπερέκκρισιν βλέννης. Πᾶσαι αὗται αἱ καταστάσεις οὐδὲν τὸ παθολογικὸν παρουσιάζουσιν. Ἄλλοτε ὅμως ἡ ὑπερέκκρισις τῶν ἀδένων ἀποβαίνει παθολογική, καὶ τότε ἡ λευκόρροια αὕτη εἶναι ἔνδειξις καὶ σύμπτωμα ἢ γενικῆς τινος δυσκρασίας τοῦ ὀργανισμοῦ ἢ τοπικῆς παθήσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός. Οὕτως, ἐπὶ ἀρθριτικῆς διαθέσεως εἰς τὴν δυσπεψίαν, τὴν χλωροαναιμίαν, τὰς διαφόρους νευρώσεις, ὑστερίαν κλ. συνήθης εἶναι ἡ λευκόρροια· εἰς δὲ τὰς λυμφατικὰς καὶ ἀναιμικὰς νεάνιδας, τὴν ἔμμηνον ροὴν ἀντικαθιστᾷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ λευκόρροια.

Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας τῆς λευκορροίας ἐλάχιστα ὠφελεῖ ἡ τοπικὴ τῶν ὀργάνων θεραπεία, καὶ μᾶλλον δέον νὰ ἀναζητηθῇ ἡ γενικὴ δυσκρασία, ἡ κυρίως πρόξενος τῆς παθολογικῆς ταύτης λευκορροίας, ἥτις καὶ νὰ καταπολεμηθῇ, ἐν σχέσει μὲ τὴν ἑκάστοτε μορφήν της, διὰ τῆς ἐνδεικνυομένης εἰδικῆς διαιτητικῆς, φαρμακευτικῆς καὶ φυσιοθεραπευτικῆς ἀγωγῆς, τῆς τονωτικῆς τροφῆς, τῶν τονωτικῶν φαρμάκων, σιδήρου, κίνας, κόκας, ἰωδίου κλπ., τῆς ἡλιοαεροϋδροθεραπείας, ὡς καὶ τῆς ἐπιμελοῦς τῶν γεννητικῶν ὀργάνων καθαριότητος. Ὡς πρὸς δὲ τὰς παθήσεις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, τὰς προκαλούσας τὴν παθολογικὴν λευκόρροιαν, ἤδη ἡ διαυγὴς φυσιολογικὴ κολλώδης ἔκκρισις βλέννης, εὐθὺς μετὰ τὴν ἔξοδόν της ἐκ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, τῇ ἐπιδράσει τῶν ἐν τῷ κόλπῳ σαπροφυτικῶν ὀργανισμῶν, ἢ καὶ ἐξ ἀνεπαρκοῦς καθαριότητος τῆς γεννητικῆς ζώνης, ἀλλοιοῦται τὴν σύστασιν, μεταβαλλομένη εἰς ὑποκίτρινον, πυκνήν, θολεράν. Κατὰ πλειότερον δὲ λόγον, ἐπιπροστιθεμένης καὶ καταρροϊκῆς τινος φλεγμονῆς τῶν ὀργάνων τούτων (ἐνδομητρῖτις, ἐνδοτραχηλῖτις), ἡ λευκόρροια ἀποβαίνει τὸ σταθερώτερον σύμπτωμα αὐτῶν, μεταβάλλουσα τελε ως χαρακτῆρα ὡς πρὸς τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν (γαλακτώδης, βλεννοπυώδης, κιτρίνη, κιτρινοπρασίνη, πυκνόρρευστος κλπ.), προκαλοῦσα ἐρεθισμούς, ἐρυθήματα, ἐκδορὰς καὶ κνησμοὺς κατὰ τὴν αἰδοιικήν, περινεακὴν καὶ αἰδοιομηρικὴν χώραν, καὶ ἐπερχομένη ἐνίοτε κατὰ διάφορα διαστήματα, ὑπὸ μορφὴν ἐπωδύνων κρίσεων, εἰς ἄφθονον ποσότητα· ἐπὶ δὲ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας ἡ ἔκκρισις καθίσταται ἰξωδεστέρα τῆς κατὰ φύσιν, σχηματίζουσα τραχὺ βύσμα ἐν τῷ τραχηλικῷ σωλῆνι, δυσαποκόλλητον. Ἡ ἄνω ἐκ καταρροϊκῶν φλεγμονῶν τῆς μήτρας λευκόρροια δέον νὰ μὴ συγχέηται μὲ τὸ θολερόν, παχύρρευστον, πυῶδες καὶ ἐνίοτε αἱμόστικτον ἔκκριμα, ὅπερ συνοδεύεται μὲ πόνους καὶ ὀδαξησμοὺς κατὰ τὴν οὔρησιν καὶ εἶναι συμπτωματικὸν μολυσματικῶν νόσων τῆς μήτρας, τὸ πλεῖστον γονοκοκκικῆς προελεύσεως *(βλεννόρροια)*.

Ο. Ρ.

λευκορροϊκός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λευκόρροιαν: «λευκορροϊκὰ συμπτώματα» ‖ ὁ πάσχων ἐκ λευκορροίας.

Λεῦκος */Μυθολ./*. Εἷς ἐκ τῶν ἑταίρων τοῦ Ὀδυσσέως, Ζακύνθιος τὸ γένος, φονευθεὶς ὑπὸ Ἀντίφου.

Λεῦκος */Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς Μακεδονίας πηγάζων ἐκ τῶν Πιερικῶν ὀρέων καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Κοινῶς καλεῖται *Πέλικας* καὶ *Σφετίλι*, διαβρέχει δὲ μετὰ τοῦ Αἴσονος τὴν πεδιάδα, τὴν γνωστὴν διὰ τὴν μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Μακεδόνων μάχην.

λευκός, *—ή, —όν*· ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τῆς χιόνος ἢ τοῦ γάλακτος, κοιν. *ἄσπρος*: «ὀδόντες χιόνος λευκότεροι» ‖ διαυγής, φωτεινός, στιλπνός· ‖ «λευκὴ φυλὴ» οἱ ἄνθρωποι τῶν ὁποίων τὸ δέρμα εἶναι κατ' ἐξοχὴν λευκόν· ‖ μεταφ. ἄσπιλος, ἀκηλίδωτος, ἀνεπίληπτος: «τὸ παρελθόν του ὑπῆρξε λευκόν», «ἡ διαγωγή του εἶναι λευκή»· ὁμοίως: «λευκὸν πρόσωπον», «λευκὸς ὑπάλληλος, —πολιτευτής»· ‖ «λευκὴ ψῆφος» ἡ ψῆφος, διὰ τῆς ὁποίας ἀρνεῖταί τις γνώμην: «κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ προέδρου ὁ Α ἔδωκε ψῆφον λευκήν»· ἡ ψῆφος ἡ διδομένη ὑπὲρ τοῦ ὑποψηφίου: «ζητῶ τὴν λευκὴν ψῆφόν σας» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *μαύρην*, ἥτις δίδεται πρὸς καταψήφισιν τοῦ ὑποψηφίου· ‖ «λευκὴ σημαία» σύμβολον ἀνακωχῆς, εἰρήνης· ‖ «λευκὴ σάρξ» συμβολικῶς εἰς τὴν φράσιν: «ἐμπόριον τῆς λευκῆς σαρκός», προμήθεια γυναικῶν ἢ παίδων πρὸς ἀσέλγειαν· ‖ «λευκὸς γάμος» ὁ ἄνευ σαρκικῆς μείξεως· ‖ «λευκὴ νὺξ» ἡ νύξ, τὴν ὁποίαν διῆλθέ τις ἄϋπνος· ‖ ἐπὶ ἀνθρώπου, ὁ ἔχων λευκὰς τρίχας, ὁ γηράσας· ‖ ὡς οὐσ. οἱ *λευκοί*· οἱ συντηρητικοί, οἱ μὴ κομμουνίζοντες, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς *ἐρυθρούς*· ‖ «τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, —τοῦ ᾠοῦ» ἄλλως *ἀσπράδι*· ‖ φρ. «ἐν λευκῷ» ἄνευ ρητῶν περιορισμῶν: «ἐντολὴ ἐν λευκῷ».

— */Ἐγκυκλ./* Ὡς γνωστόν, οἱ ποικίλοι χρωματισμοὶ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων προέρχονται ἐκ τοῦ ὅτι ταῦτα, ἀναλόγως τῆς φύσεώς των, ἀπορροφοῦσιν ὡρισμένας ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς καὶ ἀνακλῶσι τὰς ὑπολοίπους. Ὑπὸ τὸ ἡλιακὸν φῶς, ἐπὶ παραδείγματι, φαίνονται ἐρυθρὰ τὰ σώματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀνακλῶσι τὰς ἐρυθρὰς μόνον ἀκτῖνας τοῦ φάσματος, ἀπορροφοῦντα τὰς ἄλλας, πράσινα δὲ τὰ ἀνακλῶντα τὰς κυανᾶς καὶ κιτρίνας ἀκτῖνας, καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἀνακλῶσι πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς ἀκτῖνας, μᾶς φαίνονται λευκά, ὅσα δὲ τὰς ἀπορροφοῦσιν ὅλας μᾶς φαίνονται μελανά. Γνωστὸν συναφῶς εἶναι τὸ περίφημον πείραμα τοῦ περιστρεφομένου πολυχρώμου δίσκου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Νεύτων ἀπέδειξεν ὅτι τὸ λευκὸν χρῶμα εἶναι κρᾶμα ὅλων τῶν ἀκτίνων τοῦ φάσματος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τὸ λευκὸν χρῶμα ἑνὸς ἀντικειμένου, ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο χρῶμα, δὲν ἀποτελεῖ σταθερὰν αὐτοῦ ἰδιότητα, παρὰ μόνον ὑπὸ τὸ φυσικὸν φῶς τῆς ἡμέρας. Ἂν τὸ ἴδιον ἀντικείμενον ἐκτεθῇ εἰς τεχνητὸν φῶς, μὴ ἔχον τὴν ἰδίαν σύνθεσιν ἀκτίνων, θὰ μᾶς φανῇ ἔχον ἄλλον ἀντίστοιχον χρωματισμόν.

—Ρ.

—*/Ἱστορ./* Ἡ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ χρώματος ὀνομασία φατριῶν, αἱ ὁποῖαι ἐσχηματίζοντο κατὰ τοὺς κοινωνικοὺς ἀνταγωνισμούς, φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρκετὰ παλαιά. Οὕτω κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐν Πιστόϊᾳ τῆς Ἰταλίας ὑπῆρχον δύο φατρίαι ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Καντσελλιέρι, ἡ τῶν *λευκῶν* bianchi) καὶ ἡ τῶν *μαύρων* (neri). Ἐπίσης ἐν Φλωρεντίᾳ τὸ κόμμα τοῦ Γουέλφων διῃρέθη εἰς δύο φατρίας, τοὺς *λευκοὺς* (οἱ ὁποῖοι ἐξορισθέντες ὑπὸ τῶν μαύρων συνεμάχησαν μὲ τοὺς Γιβελίνους) καὶ τοὺς *μαύρους*. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, *λευκοὶ* (blancs) ὠνομάσθησαν, ἐκ τῆς λευκῆς σημαίας των, οἱ βασιλόφρονες ἀντεπαναστάται τῆς Βανδέας, *κυανοῖ* (bleus) δέ, ἐκ τῆς κυανῆς στολῆς των, οἱ στρατιῶται τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπὶ τῆς δευτέρας δημοκρατίας *λευκοὶ* ἐκαλοῦντο οἱ βα-

Digitized by Google

σιλόφρονες, *κυανοῖ* οἱ μετριοπαθεῖς δημοκρατικοὶ καὶ *ἐρυθροὶ* οἱ δημοκρατικοὶ τῶν ἄκρων (σοσιαλισταὶ δημοκρατικοί). *Λευκοὶ* ἐπίσης ἐκλήθησαν κατὰ τὴν Ρωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ καλοῦνται, πάντες οἱ ἀντίπαλοι τῶν μπολσεβίκων (κληθέντων *ἐρυθρῶν*) καὶ οἱ τῶν κεφαλαιοκρατικῶν κρατῶν στρατοί, οἱ ὁποῖοι ἐστάλησαν διὰ νὰ καταπνίξουν τὴν ἐπανάστασιν, ἰδίως ὅμως οἱ μοναρχικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν τσαρικῶν στρατηγῶν Ντενίκιν, Κολτσάκ, Βράγκελ κλπ ὠργανωμένοι εἰς στρατιάς, κατεπολέμησαν ἀνεπιτυχῶς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Γενικῶς ἡ ὀνομασία *λευκὸς* ἐδόθη πάντοτε εἰς ὁμάδας, φατρίας, κόμματα κλπ. συντηρητικά, ἐν τῇ δράσει των πρὸς ἐπαναφορὰν ἀνατραπέντος καθεστῶτος ἢ πρὸς διατήρησιν βίᾳ ὑπάρχοντος. Οὕτω *λευκὴ τρομοκρατία* ὠνομάσθη καὶ ἡ τρομοκρατία, τὴν ὁποίαν ἤσκησε μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως τῆς Οὐγγαρίας ὁ Χόρτυ, διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ τὰς πιθανότητας δευτέρας ἐπαναστατικῆς ἀποπείρας. Ἐπίσης λευκὴ τρομοκρατία καλεῖται ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν πᾶσα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τρομοκρατικὴ δρᾶσις τῶν κρατούντων ἐναντίον τῶν ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ ἐπαναστατῶν. θ. π.

— *[Συμβολ.]* Τὸ *λευκὸν* χρῶμα εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔμβλημα τῆς ἁγνότητος τοῦ ἤθους, τῆς ἀθωότητος, τῆς ἀνυποκρίτου χαρᾶς καὶ τοῦ ψυχικοῦ φωτός. Λόγῳ τῆς συμβολικῆς του ταύτης σημασίας χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εὐρύτατα ὡς τὸ χρῶμα τῆς περιβολῆς τῶν μυουμένων εἰς τὰ μυστήρια, καθὼς καὶ εἰς τὰς εὐφροσύνους τελετὰς τῶν γάμων, βαπτίσεων κλπ. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Δρυΐδαις τὸ λευκὸν ἦτο ἓν τῶν τριῶν ἐμβληματικῶν χρωμάτων καὶ συνεβόλιζε τὸ πνευματικὸν φῶς, ἡ δὲ χριστιανικὴ θρησκεία, παραλαβοῦσα τοῦτο ἐκ τῆς ἀρχαίας λατρείας, τὸ χρησιμοποιεῖ εἰς πλείστας περιστάσεις ὡς ἔμβλημα τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς ἁγνότητος (λευκὰ ἄμφια, λευκαὶ λαμπάδες κλπ.). Εἰς τὸν τεκτονισμὸν ἐξεικονίζει ἐπίσης τὴν ἁγνότητα καὶ τὴν ἀρχικὴν ἀθωότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐν τῇ ἐννοίᾳ δὲ ταύτῃ διετηρήθη εἰς τὰ λευκὰ χειρόκτια καὶ τὸ λευκὸν ἐκ δέρματος περίζωμα, τὰ ὁποῖα δέον νὰ φέρῃ ὁ μυούμενος. η π. γ.

— *[Χημ.]* Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν λευκῶν χρωμάτων εἶναι: 1) Τὸ ***λευκὸν τοῦ μολύβδου*** ἢ ***ψιμύθιον*** (κοιν. *στουπέτσι*), ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ἀρχαιότερον γνωστὸν λευκὸν ἐλαιόχρωμα, μέχρι δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὁπότε ἀνεκαλύφθη τὸ λευκὸν τοῦ ψευδαργύρου, ἀπετέλει τὸ μοναδικὸν λευκὸν ἐλαιόχρωμα. Ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως εἶναι βασικὸς ἀνθρακικὸς μόλυβδος, ἀντιστοιχῶν εἰς τὸν τύπον $PBCO_3 \cdot PB\,OH'_2$. Παρασκευάζεται κατὰ διαφόρους μεθόδους (ὀλλανδικάς, γαλλικάς, γερμανικὰς κλπ.) ὡς ἑξῆς: Μεταλλικὸς μόλυβδος κατεργάζεται δι' ὀξικοῦ ὀξέος καὶ ὁ προκύπτων βασικὸς ὀξικὸς μόλυβδος ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ἐκ τῶν διαφόρων εἰδῶν, τὰ ὁποῖα παρὰ τὸν βαθμὸν τῆς καθαρότητος διακρίνονται κυρίως διὰ τῆς λεπτότητος τῆς κονιοποιήσεως, θεωρεῖται ὡς ἀνώτερον τὸ *λευκὸν τοῦ Κρέμς*. Περαιτέρω διακρίνομεν ὡς ἐμπορικὰς ποιότητας, τὸ *γαλλικὸν λευκόν*, τὸ *λευκὸν τῆς Γενούης*, τὸ *λευκὸν τοῦ Ἀμβούργου*, τὸ *ὀλλανδικὸν λευκόν*, τὸ *λευκὸν τοῦ Κρέμνιτς*, τὸ *λευκὸν χιόνος*, τὸ *λευκὸν τοῦ Τυρόλου*, τὸ *βενετικὸν λευκὸν* κλπ. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι μέχρι σήμερον ἀκόμη ἐν Ἀγγλίᾳ χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν αὐτοῦ ἡ πρωτόγονος ὀλλανδικὴ μέθοδος, καθ' ἣν πλάκες μολύβδου φέρονται ἐντὸς πηλίνων δοχείων, εἰς τὸν πυθμένα τῶν ὁποίων ὑπάρχει ὄξος καὶ τὸ ὅλον καλύπτεται διὰ κόπρου. Διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὄξους ἐπὶ τοῦ μολύβδου σχηματίζεται ὀξικὸς μόλυβδος, ὅστις διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς κόπρου σχηματιζομένου ἀνθρακικοῦ ὀξέος μετατρέπεται εἰς βασικὸν ἀνθρακικόν. Λόγῳ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ τιμῆς, τὸ λευκὸν τοῦ μολύβδου ὑπόκειται ἐν μεγάλῳ βαθμῷ εἰς νοθείας, αἱ συνηθέστεραι τῶν ὁποίων εἶναι προσθήκη γύψου, ἀπατίτου, κρητίδος, ἀργίλλου, θειικοῦ μολύβδου κλπ. Τὸ λευκὸν τοῦ μολύβδου χρησιμοποιεῖται ὡς ἐλαιόχρωμα ἐν μείγματι μετὰ λινελαίου, μηκωνελαίου ἢ βερνικίου καὶ ὑπερβάλλει εἰς καλυπτικὴν ἱκανότητα ὅλα τὰ ἄλλα χρώματα. Δυστυχῶς, παρ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀνθεκτικότητα εἰς τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα, μελανοῦται δι' ὑδροθειούχων ἀερίων, δι' ὃ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιῆται πλησίον ἀποχωρητηρίων, εἰς ἐργαστήρια κλπ., ἀντικαθιστώμενον εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς διὰ τοῦ λευκοῦ τοῦ ψευδαργύρου. Ἐπίσης σοβαρώτατον μειονέκτημα τούτου εἶναι τὸ δηλητηριῶδες αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἰς πολλὰ ἀντικείμενα κατὰ τὰς ἑκασταχοῦ ἰσχυούσας νομοθεσίας. Ἔχει μεγίστην συγγένειαν πρὸς τὰ διάφορα ξηραινόμενα ἔλαια, ὡς τὸ λινέλαιον, μηκωνέλαιον, ἡλιέλαιον, ἀραβοσιτέλαιον, καρυέλαιον κλπ. καὶ ἀποτελεῖ χρῶμα μὲ προσθήκην 30 % περίπου ἐλαίου. Εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχεται συνήθως ὡς ἕτοιμον ἐλαιόχρωμα ὑπὸ μορφὴν πάστας, ἥτις πρέπει πρὸ τῆς χρήσεως νὰ ἀραιοῦται διὰ τερεβινθελαίου. Πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ἐτησίας παραγωγῆς αὐτοῦ, ἥτις φθάνει τοὺς 250 χιλ. τόννους περίπου, παράγεται εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

2) Τὸ ***λευκὸν τοῦ ψευδαργύρου***. Εἶναι ἕνωσις τοῦ ψευδαργύρου μετ' ὀξυγόνου ZnO (ὀξείδιον ψευδαργύρου) καὶ λαμβάνεται διὰ καύσεως ἀτμῶν ψευδαργύρου εἰς τὸν ἀέρα, τοιουτοτρόπως δὲ παρασκευάζεται εἰς μεγάλα ποσὰ εἰς τὰ μεταλλουργεῖα τοῦ ψευδαργύρου. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις δύναται νὰ παρασκευασθῇ ἁπλῶς διὰ φρύξεως τῶν μεταλλευμάτων τοῦ ψευδαργύρου. Χημικῶς καθαρὸν λευκὸν τοῦ ψευδαργύρου παρασκευάζεται διὰ πυρώσεως ἀνθρακικοῦ ψευδαργύρου εἰς 300° καὶ ἀποτελεῖ σκληρὰν λευκὴν κόνιν, ἥτις ἀπορροφεῖ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ κατὰ τὴν πύρωσιν καθίσταται κιτρίνη. Εἰς τὸ ὕδωρ εἶναι ἀδιάλυτον καὶ εἶναι ἀπ' ἐναντίας διαλυτὸν εἰς τὰ ὀξέα καὶ τὰ ἀλκάλια. Τὸ ὀξείδιον τοῦτο τοῦ ψευδαργύρου ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ὡς ἄνθη ψευδαργύρου, Lana philosophica κλπ., εὑρίσκει ἰατρικὴν χρησιμοποίησιν πρὸς παρασκευὴν ἀλοιφῶν ψευδαργύρου, ὡς κόνις ἐπιπάσεως διὰ πληγὰς καὶ τραύματα καὶ ἐσωτερικῶς ὡς καταπραϋντικὸν καὶ ἀντισυσπαστικὸν μέσον. Ἡ πρᾶξις χρησιμοποιεῖ τοῦτο ὡς ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων λευκῶν χρωμάτων τῆς ζωγραφικῆς (λευκὸν χιόνος κλπ.) καὶ δὲν ἔχει μὲν τὴν καλυπτικὴν ἰδιότητα τοῦ λευκοῦ τοῦ μολύβδου, ἀλλ' ἔχει ἔναντι τούτου τὸ προσὸν νὰ εἶναι ἀπαθὲς πρὸς τὸ ὑδρόθειον. Τὸ λευκὸν τοῦ ψευδαργύρου πρέπει νὰ διατηρῆται εἰς καλῶς κλείοντας ξηροὺς χώρους, διότι ἄλλως καθίσταται εὐκόλως κοκκῶδες καὶ σκληρόν, μετατρεπόμενον διὰ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος εἰς ἔνυδρον ὀξείδιον καὶ ἀνθρακικὸν ψευδάργυρον. Ἡ ἀξία τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ λευκοῦ τοῦ ψευδαργύρου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς ὀξείδιον ψευδαργύρου, εἰς τὸ ἐμπόριον δὲ διακρίνομεν τὸ τῆς πρασίνης σφραγῖδος, ὅπερ εἶναι τὸ καλύτερον, τὸ ἐρυθρᾶς, κυανῆς, κιτρίνης καὶ τεφρᾶς σφραγῖδος. Τὸ τελευταῖον τούτων ἔρχεται ἐπίσης εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα τεφρὸν τοῦ ψευδαργύρου καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἀκαθάρτου ἀνθρακούχου ὀξειδίου τοῦ ψευδαργύρου. Ὡς χρῶμα ζωγραφικῆς ἐπροτάθη τὸ πρῶτον τῷ 1780 ὑπὸ τοῦ Κουρτουὰ καὶ παρεσκευάσθη βιομηχανικῶς διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον τῷ 1786. Ἐν ἀναμίξει μετὰ διαφόρων ἄλλων χρωμάτων ἀποτελεῖ διάφορα εἰδικὰ χρώματα, ὡς τὸ κίτρινον τῆς Νεαπόλεως, τὸ πράσινον τοῦ Ρόνμαν κ. λ. π.

3) Τὸ ***λιθοπόνιον***. Εἶναι λευκὸν χρῶμα τῆς ζωγραφικῆς, συνιστάμενον ἐκ θειικοῦ βαρίου καὶ 10—15 % θειούχου ψευδαργύρου. Παρασκευάζεται διὰ καθιζήσεως μείγματος χλωριούχου βαρίου καὶ θειούχου βαρίου ἐν ὑδατικῷ διαλύματι διὰ θειικοῦ ὀξέος καὶ θειικοῦ ψευδαργύρου ἢ δι' ἀναμείξεως θειούχου ψευδαργύρου μετὰ θειικοῦ βαρίου. Χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα ὡς λευκὸν ἐλαιόχρωμα, ἀσβεστόχρωμα ἢ βερνίκιον. Δὲν εἶναι δηλητηριῶδες, δὲν κιτρινίζει δι' ὑδροθείου καὶ εἶναι εὐθηνότερον τῶν ἀνωτέρω ἄλλων λευκῶν χρωμάτων. Ὑπὸ τοῦ φωτὸς λαμβάνει τεφρόχρουν ἀπόχρωσιν, ἣν χάνει πάλιν εἰς τὸ σκότος. Εἶναι ὀλιγώτερον καλυπτικὸν καὶ ἀρκούντως μικροτέρας ἀντοχῆς τῶν λευκῶν τοῦ μολύβδου καὶ ψευδαργύρου.

4) Τὸ ***λευκὸν τοῦ βαρίου*** ἢ ***μόνιμον λευκὸν*** Καλεῖται οὕτω τὸ θειικὸν βάριον (βλ. *βαρίου* ἑνώσεις ΣΤ' 705α).

5) Τὸ ***λευκὸν τοῦ τιτανίου***. Εἶναι χημικῶς ὀξείδιον τοῦ τιτανίου TiO_2 καὶ παρασκευάζεται διὰ βρασμοῦ διαλύματος τιτανικοῦ ὀξέος ἐν ἀραιῷ θειικῷ ὀξεῖ, προσθήκης ἀνθρακικοῦ βαρίου πρὸς δέσμευσιν τῆς περισσείας τοῦ θειικοῦ ὀξέος καὶ διαπυρώσεως τοῦ παραγομένου ἰζήματος. Χρησιμοποιεῖται ὡς λευκὸν χρῶμα ζωγραφικῆς, παραγόμενον εἰς μεγάλας ποσότητας εἰς τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας καὶ τὴν Ἀμερικὴν ὡς ἀναπλήρωμα τῶν λευκῶν τοῦ μολύβδου καὶ ψευδαργύρου, ὧν ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν καλυπτικότητα. δὲν εἶναι δηλητηριῶδες, εἶναι ἀμετάβλητον εἰς τὸ ὑδρόθειον καὶ τὸν ἀέρα, εἶναι ἐλαφρότερον καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν περίπου τιμήν. Σχηματίζει ἐλαιόχρωμα μὲ ὅλα τὰ ξηραινόμενα ἔλαια καὶ τὰ βερνίκια, χρησιμοποιουμένων ὡς ξηραντικῶν ρητινικῶν καὶ λινελαϊκῶν ἁλάτων τοῦ μαγγανίου καὶ κοβαλτίου. —ω

— *[Ζωγραφ.]* Τὸ ἁπλούστερον τῶν *λευκῶν* χρωμάτων εἶναι ἡ ἄσβεστος (ἀνθρακικὴ τίτανος), χρησιμοποιουμένη εἰς τὸν ὑδροχρωματισμόν, ὡς γαλάκτωμα ἀσβέστου καὶ εἰς τὸν ἐλαιοχρωματισμὸν ἀφοῦ σβεσθῇ καὶ λειοτριβηθῇ. Χρῆσις τοῦ λευκοῦ τούτου ἐγίνετο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως χημικῶν λευκῶν, ὅπως εἶναι τὸ *λευκὸν τοῦ μολύβδου*, τοῦ *ψευδαργύρου*, τοῦ *λιθοπονίου* καὶ τοῦ *βαρίου*. Τὰ περισσότερον χρησιμοποιούμενα σήμερον εἶναι τὰ δύο πρῶτα, λόγῳ τῆς ἀντοχῆς των, τῆς καλυπτικῆς ἰδιότητός των καὶ τοῦ εὐκόλου τῆς παραγωγῆς. Τὸ καλύτερον λευκόν, τὸ τοῦ μολύβδου, λεπτότερον καὶ ὀλιγώτερον ὑποκείμενον εἰς ἀλλοίωσιν, λόγῳ τῆς ἐπηρείας τοῦ χρόνου, παράγεται κατὰ τὸν ἀρχέγονον, ὀλλανδικὸν λεγόμενον τρόπον. Ἐντὸς πηλίνου ἐφυαλωμένου ἀγγείου ἑρμητικῶς κλειομένου τίθεται μόλυβδος εἰς φύλλα καὶ ὄξος. Κατόπιν τὸ ἀγγεῖον θάπτεται εἰς σωρὸν θερμῆς κόπρου ἱππείας. Μετά τινα καιρὸν ὁ μόλυβδος μετατρέπεται εἰς λευκὸν ὀξείδιον, τὸ ὁποῖον μᾶς δίδει τὸ ἀναφερόμενον χρῶμα. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀνεκαλύφθη νέον λευκόν, προερχόμενον ἀπὸ τὴν ὀξείδωσιν τοῦ ψευδαργύρου, τοῦ ὁποίου ὅμως γίνεται ὀλιγωτέρα χρῆσις, διότι δυσκόλως ἐπιδέχεται ἀνάμειξιν μετ' ἄλλων χρωμάτων καὶ δὴ μεταλλικῶν. Ἔχει ὅμως τὸ προτέρημα νὰ ἀνθίσταται εἰς τὴν ὀξείδωσιν τοῦ ἀέρος καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ τὸ κιτρινωπὸν χρῶμα, τὸ ὁποῖον ἀποκτῶσι τὰ ἄλλα λευκὰ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου. Ὀλιγώτερον ὅμως παχὺ τοῦ λευκοῦ τοῦ μολύβδου δὲν ἔχει τὴν καλυπτικὴν δύναμιν τούτου. Ὡς λευκὸν χρῶμα εἶναι ἐν χρήσει ἀκόμη τὸ λιθοπόνιον, λευκὸν ἴζημα προερχόμενον ἀπὸ τὴν ἕνωσιν θειούχου ψευδαργύρου καὶ θειικοῦ βαρίου. Ἡ χρῆσις τοῦ χρώματος τούτου εἶναι σπανία, ὅπως καὶ τοῦ λευκοῦ τοῦ βαρίου καὶ τοῦ τιτανίου. σ. ξ.

— *[Ἐμπορ.]* *Λευκὸν* καλεῖται τὸ διάστημα τὸ ἀφιέμενον κενὸν ἄνωθεν μιᾶς ὑπογραφῆς ἐμπορικοῦ ἐγγράφου. Ἐκ τούτου ἡ ἔννοια «λευκὸν» ἐπεξετάθη ἐπὶ πάσης ὑπογραφῆς τιθεμένης κάτωθι κειμένου, τοῦ ὁποίου τμῆμά τι ἀφίεται πρὸς μεταγενεστέραν συμπλήρωσιν, ἀναλόγως τῶν συμπεφωνημένων. Ἡ ὑπογραφὴ τότε λέγεται «ἐν λευκῷ» (γαλ. en blanc, ἰταλ. blanco καὶ ἀγγλ. in blank). Ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ ὑπογραφομένου ἐγγράφου διακρίνονται αἱ ἑξῆς περιπτώσεις:

α) Ἡ ὑπογραφὴ «ἐν λευκῷ» τίτλου εἰς διαταγὴν (ὡς γραμματίου, ἐπιταγῆς, συναλλαγματικῆς ἢ φορτωτικῆς). Ὁ ὑπογραφόμενος τίτλος «ἐν λευκῷ» δύναται νὰ συμπληρωθῇ ὑπὸ τοῦ λαμβάνοντος τοῦτον κατ' ἀρέσκειαν, ὡς πρὸς τὸ ποσὸν ἢ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, βάσει τῆς προηγηθείσης συμφωνίας.

β) Ἡ ὀπισθογράφησις «ἐν λευκῷ», δι' ἧς τίτλος ἐκδεδομένος εἰς διαταγὴν ὀπισθογραφεῖται εἰς τὸ ὄπισθεν αὐτοῦ μέρος «ἐν λευκῷ», ἄνευ πάλιν τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ εἰς ὃν μεταβιβάζεται νέου κυρίου. Ὁ τίτλος οὗτος τοιουτοτρόπως ἀποβάλλει τὸν προσωπικὸν χαρακτῆρα, καθιστάμενος μεταβιβάσιμος ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα ἄνευ νέας ὀπισθογραφήσεως. Τοιουτοτρόπως μεταβιβάζονται οἱ ἀνωτέρω τίτλοι, ἐπιταγαί, συναλλαγματικαί, καθὼς καὶ ἀσφαλιστήρια.

γ) Ἡ ἀσφάλισις «ἐν λευκῷ» συμφωνία δι' ἧς δύναται νὰ ζητηθῇ παρὰ τῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας ἡ ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους ἔκδοσις ἀσφαλιστηρίου ἐπ' ὀνόματι «τοῦ εἰς ὃν θὰ ἀνήκῃ τὸ ἀσφαλιζόμενον ἐμπόρευμα». Καθ' ὅμοιον τρόπον δύναται νὰ ζητηθῇ ἡ ἀσφάλισις ἀντικειμένων γνωστοποιηθησομένων τῇ ἑταιρείᾳ μεταγενεστέρως, ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους, ὡς ἡ περίπτωσις τῶν διαδοχικῶν φορτώσεων («ἀνοικτὴ ἀσφάλεια»).

δ) Ἡ πίστωσις «ἐν λευκῷ» εἶναι ἡ παρά τινος τραπέζης ἔγγραφος ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος, ὅπως ὁ κομιστὴς ταύτης ἀπαιτήσῃ τὴν καταβολὴν ποσοῦ τινος, μέχρις ὁριζομένου ἀνωτάτου ὁρίου, βάσει προϋπάρχοντος ἀντικρύσματος.

ε) Ἡ ἐνεχυρίασις «ἐν λευκῷ» πρᾶξις γνωστὴ εἰς τὰς ξένας ἰδίᾳ χρηματιστηριακὰς ἀγοράς, δι' ἧς ὁ παραδίδων εἰς ἐνέχυρον τίτλους παρά τινι χρηματιστῇ ἢ τραπέζῃ λαμβάνει ἀπόδειξιν μὴ ἀναγράφουσαν τὸ ὄνομα τοῦ ἐνεχυριάζοντος. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη, ἀντιπροσωπεύουσα ἀνωνύμους τίτλους, μετοχὰς καὶ ὁμολογίας, καὶ μεταβιβαζομένη ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, διευκολύνει τὰ μέγιστα τὰς χρηματιστηριακὰς συναλλαγάς.

Ἐν γένει ἡ ὑπογραφὴ «ἐν λευκῷ» δύναται νὰ ἐμφανισθῇ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν προϋποθέτουσαν ἐμπιστοσύνην μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων καὶ ἀποτελεῖ μορφὴν ἐξειλιγμένου ἐπιπέδου ἐμπορικῶν δοσοληψιῶν καὶ ἐκδήλωσιν τῆς ὁλονὲν προϊούσης εἰς προωδευμένας κοινωνίας ἀπροσώπου πίστεως. αλ. λ.

— **λευκαὶ θύελλαι** *[Μετεωρολ.]* Οὕτω καλοῦνται αἱ λίαν ἐπικίνδυνοι εἰς τὰ ἱστιοφόρα πλοῖα σφοδραὶ θύελλαι, αἵτινες ἔλαβον τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ χρώματος, ὅπερ προσδίδουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, καλύπτουσαι αὐτὴν διὰ λευκοῦ ἀφροῦ. Αἱ τρικυμίαι αὗται εἶναι ἐνίοτε πολὺ σφοδραί, ἀλλὰ ἡ διάρκεια αὐτῶν εἶναι μικρά. Αἱ λευκαὶ θύελλαι, αἵτινες ὀφείλονται εἰς τοὺς σφοδροὺς τοπικοὺς ὀρεινοὺς ἀνέμους, οἵτινες πολλαχοῦ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἑλλάδος, συνήθως εἰς θερμοὺς κόλπους, ἐνσκήπτουν, εἶναι λίαν ἐπικίνδυνοι γενικῶς εἰς τὴν ναυτιλίαν· πολλάκις ἐκ τῆς κλιτύος ὑψηλοῦ ὄρους τῶν ἑλληνικῶν νήσων κατέρχεται ὁ τοιοῦτος ἄνεμος ὡς ὁρμητικὸς ἀεροκαταρράκτης μετ' ἐπικινδύνου διὰ τὰ πλησίον διερχόμενα σκάφη ὁρμῆς· τοιοῦτοι ἄνεμοι πνέουσιν εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὅπερ εἶναι ὅλως ἰδιαιτέρως τὸ θέατρον τοιούτων αἰφνιδίων τρικυμιῶν. θ. θ. φ.

Digitized by Google

— **λευκὴ** ***γραμμὴ*** *['Ανατομ.]*. Αὕτη, ἐμφανιζομένη δίκην ραφῆς, ἐκφύεται ἐκ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ καταφύεται εἰς τὴν ἡβικὴν σύμφυσιν (βλ. *γραμμὴ* λευκή). ι. π.

— **λευκὴ** ***ἑορτὴ*** *[Τεκτον.]*. Καλοῦνται λευκαὶ ἑορταὶ ἐν τῷ ἐλευθεροτεκτονισμῷ αἱ ἐντὸς τῶν στοῶν τελούμεναι τελεταί, καθ᾽ ἃς εἶναι ἐπιτετραμμένη ἡ παρουσία καὶ μὴ τεκτόνων. Κατ᾽ αὐτὰς παρίστανται ἅπαντες οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὰ μέλη τῆς στοᾶς μὲ τὰ διακριτικὰ τοῦ βαθμοῦ των διάσημα, τηρεῖται δ᾽ ἴδιον τυπικὸν δι᾽ ἑκάστην τελετήν. Τοιαῦται λευκαὶ ἑορταὶ εἶναι: 1) Υἱοθεσία *λυκιδέως* (βλ. λ.), καθ᾽ ἣν μὴ ἐνηλικιωθεὶς υἱὸς τέκτονος τίθεται ἐπισήμως ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν καθοδήγησιν τεκτονικῆς στοᾶς. 2) Συζυγικὴ ἀναγνώρισις, καθ᾽ ἣν ἐπισήμως ἀναγνωρίζεται καὶ καθιεροῦται, ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας τεκτονικῆς στοᾶς, ὁ συμφώνως μὲ τοὺς πολιτικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς θεσμοὺς γενόμενος γάμος τέκτονος, μέλους τῆς στοᾶς. Κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην ἐκτίθενται τὰ καθήκοντα τῶν συζύγων, καθὼς καὶ ἡ κοινωνικὴ καὶ φιλοσοφικὴ σημασία τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου, ὡς ἐννοεῖ ταύτην ὁ τεκτονισμός. 3) Τεκτονικὸν μνημόσυνον, εἰς ἀνάμνησιν ἀποθανόντων τεκτόνων μελῶν τῆς τελούσης τὴν τελετὴν τεκτονικῆς στοᾶς. Κατὰ τὰς λευκὰς ἑορτὰς παρέχεται ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν σεβάσμιον καὶ τὸν ῥήτορα τῆς στοᾶς, ὅπως ἐνώπιον τῶν συγκεντρωθέντων μὴ τεκτόνων ἐκθέσῃ συνοπτικῶς τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ ἀπέναντι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. η. π. γ.

— **λευκὴ** ***εὐλογία*** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *εὐλογία* λευκὴ καὶ *ἀλαστρίμ*.

— **Λευκὴ** ***Κυρία***. Κατὰ τὰς λαϊκὰς ἐν Γερμανίᾳ δοξασίας, εἰς ὡρισμένας στιγμὰς ἐμφανίζονται εἰς τὰ ὄμματα τῶν θνητῶν ὡραῖαι λευχειμονοῦσαι γυναῖκες, ὑπερφυσικῆς καταγωγῆς, αἱ ὁποῖαι ἐμπνέουν εἰς αὐτοὺς δέος ἀνάμεικτον μετὰ σεβασμοῦ, μὲ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ σεμνὸν παράστημά των καὶ τὴν ἀπέριττον λευκότητα τῆς ἐνδυμασίας των. Εἶναι ὄντα καταδικασμένα νὰ ζῶσιν ὑπερφυσικὴν ζωὴν μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἀπολυτρώσεώς των. Αἱ ἀπόπειραι, τὰς ὁποίας κάμνουν, καὶ αἱ ἐμφανίσεις των εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀποβλέπουν ὅπως ἐπιτύχουν τὴν εἴσοδόν των εἰς τὸ μηδέν. Αἱ δοξασίαι αὗται ἀποτελοῦν πιθανῶς ἐπιβίωσιν εἰδωλολατρικῶν γερμανικῶν ἀντιλήψεων καὶ ἐνσαρκώνουν τὰς ἰδιότητας τριῶν γερμανικῶν θεοτήτων: τῆς Ὄλδας, βασιλίσσης τῶν δασῶν, ἡ ὁποία ἔσχε τὴν συνήθειαν νὰ λούεται καὶ νὰ κτενίζεται ὑπὸ τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, τῆς Βέρθας, λευκῆς κόρης, ἡ ὁποία ὕφαινε, καὶ τῆς Ὀστέρας. Μὲ τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐπιζήσασαι αἱ θεότητες αὗται, ἐπιζητοῦν τὴν ἐκμηδένισίν των. Ὑπάρχουν ἐπίσης Λευκαὶ Κυρίαι, αἱ ὁποῖαι *προέλεγον* τὸ πεπρωμένον ὡρισμένων ἐνδόξων οἰκογενειῶν, ἐπισκεπτόμεναι τὸν οἶκόν των, ὅταν ἐπρόκειτο ν᾽ ἀποθάνῃ μέλος τι αὐτῶν. Ἄλλαι ἤσκουν καὶ καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, παραπλανῶσαι καὶ παρασύρουσαι αὐτοὺς εἰς ὑποχθόνια σπήλαια. Ἡ συγγένεια τῶν Λευκῶν Κυριῶν πρὸς τὰς Νεράϊδας τῶν παραδόσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι καταφανής. θ. π.

— «**Λευκὴ** ***Κυρία***» (ἡ) (La Dame blanche). Κωμικὸν μελόδραμα εἰς τρεῖς πράξεις ἐπὶ στίχων τοῦ Σκρὶμπ καὶ μὲ μουσικὴν τοῦ Μποαλντιέ, ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων τὴν 10 Δεκεμβρίου 1825. Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου τούτου, τὸ ὁποῖον προωρίζετο ἀρχικῶς νὰ φέρῃ τὸν τίτλον «Ἡ κυρία τοῦ Ἀβενέλ», ἤντλησεν ὁ Σκρὶμπ ἀπὸ τὰ σκωτικὰ χρονικὰ καὶ εἰδικώτερον ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα τοῦ Οὐάλτερ Σκώττ, «Τὸ μοναστήριον» καὶ «Γκοὺϋ Μάννερινγκ». γ. σ.

— **λευκὴ** ***οὐσία ἐγκεφάλου*** *['Ανατομ.]*. Ἡ ἔνδοθεν τοῦ φλοιοῦ (τῆς φαιᾶς οὐσίας) τοῦ ἐγκεφάλου οὐσία, ἥτις εἶναι *λευκή*, καλουμένη καὶ *μυελώδης οὐσία* (βλ. *ἐγκέφαλος*). ι. π.

— **λευκὴ** ***πτέρυξ ἐγκεφάλου, ἔξω*** καὶ ***ἔσω*** — *['Ανατομ.]*. Κεῖνται αὗται ἐπὶ τῆς κάτω μοίρας (προμηκικῆς) τοῦ ῥομβοειδοῦς βόθρου τῆς δ´ κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου· καὶ ἡ μὲν ἔξω καλεῖται καὶ *πυρὴν τοῦ Deiters*, ἡ δ᾽ ἔσω καὶ *τρίγωνον τοῦ ὑπογλωσσίου νεύρου*. ι. π.

— **λευκὴ** ***ῥοὴ*** *[Φυτοπαθολ.]*. Νόσος ἐμφανιζομένη ἐπὶ δασικῶν κυρίως δένδρων (δρυῶν, ἰτεῶν, λευκῶν, ἄλνων κλπ.) καὶ συνισταμένη εἰς ἐκροὴν ἀπὸ σχισμῶν ἢ φλοιοῦ, προερχομένων ἀπὸ παγετούς, κεραυνόν, ἔντομα κλπ., γλοιώδους ὑπολεύκου διαφανοῦς ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον κατέρχεται κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ. Ὁ Ludwig ἀποδίδει τὴν νόσον εἰς τὸ βακτήριον Leuconostoc lagerheimii, τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ Saccharomyces ludwigii καὶ ἄλλων μυκήτων προκαλεῖ οἰνοπνευματικὴν ζύμωσιν τοῦ ὑγροῦ. Αἱ ζημίαι εἶναι συνήθως ἐλαφραί. Ἐνδείκνυται ἡ ἐπιμελὴς πλύσις τῶν πληγῶν, ἡ ἔγχυσις ἐντὸς αὐτῶν πυκνῆς διαλύσεως θειικοῦ σιδήρου καὶ ἡ ἐπικάλυψις δι᾽ ἀντισηπτικῆς μαστίχης. ε. τ. ε.

— **λευκὴ** ***σημαία***. Λευκὴ σημαία καλεῖται πᾶν λευκοῦ χρώματος ὕφασμα, τιθέμενον εἴτε ἐπὶ κοντοῦ τινος, εἴτε προχείρως ἐπὶ τῆς κάννης τοῦ ὅπλου, καὶ φερόμενον ὑπὸ στρατιώτου προηγουμένου τοῦ κήρυκος, καθ᾽ ὃν χρόνον πρόκειται νὰ προχωρήσῃ οὗτος πρὸς τὰς ἀντιπάλους γραμμὰς πρὸς διαπραγμάτευσίν τινα, ὡς π. χ. διαβίβασιν αἰτήσεως, αἴτησιν ἀνακωχῆς, κτλ. Ὁ φέρων λευκὴν σημαίαν καὶ οἱ παρακολουθοῦντες αὐτὸν εἶναι διεθνῶς σεβαστοὶ καὶ ἀπαραβίαστοι, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 32 τοῦ παραρτήματος τῆς συνθήκης τῆς Χάγης τῆς 18ης Ὀκτωβρίου 1907. ν. θ. κ.

— **λευκὴ** ***τρομοκρατία***· βλ. *λευκὸς ['Ιστορ.]* καὶ *τρομοκρατία*.

— **λευκὴ** ***ὑποστάθμη*** (précipité blanc) *[Φαρμ.]*. Καλεῖται οὕτω κατὰ τὸν γαλλικὸν κώδικα ὁ διὰ καθιζήσεως παρασκευαζόμενος καλομέλας. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐπίσης καλεῖται καὶ ὁ ἀμιδοχλωριοῦχος ὑδράργυρος. κ. γ. μ.

— **λευκὴ** ***φυλὴ*** *['Ανθρωπολ.]*· βλ. λ. *φυλαί*.

— **λευκῆς** ***σαρκὸς ἐμπόριον***· βλ. λ. *σωματεμπορία*.

— **λευκοὶ** ***μύες*** *['Ανατομ.]*. Μύες, ἐν οἷς ἐπικρατοῦσιν αἱ ἐνδεεῖς σαρκοπλάσματος ἶνες. ι. π.

— **λευκὸν** ***μέταλλον*** *[Μεταλλοτεχν.]*. Κράματα κασσιτέρου μετὰ χαλκοῦ καὶ ἀντιμονίου, περιέχοντα μεγάλην ἀναλογίαν κασσιτέρου, ὅστις ὅμως δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ ἐν μέρει διὰ μολύβδου ὀλιγοδαπανωτέρου εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις. Εἶναι κρᾶμα ἀντιτριβικόν, χρησιμοποιούμενον εἰς τὰ ἕδρανα, τριβεῖς κτλ. τροχῶν, ἀξόνων καὶ παντοίων μηχανῶν. Τὰ μὴ περιέχοντα μόλυβδον λευκὰ μέταλλα ἔχουσι σημεῖον τήξεως ποικίλλον ἀναλόγως τῆς συνθέσεως ἀπὸ 250^0 ἕως 400^0, τὰ δὲ περιέχοντα μόλυβδον εἶναι μὲν πλαστικώτερα καὶ διὰ τοῦτο ἀνθεκτικώτερα εἰς τὴν τριβήν, ἀλλ᾽ ἔχουσι σημεῖον τήξεως χαμηλότερον, ἀρχόμενον ἀπὸ 180^0 διά τινας συνθέσεις. Ἡ σύνθεσις τῶν λευκῶν μετάλλων ποικίλλει πολύ, ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ ἑκάστης παραλλαγῆς. Κατωτέρω παρατίθενται συνθέσεις τινὲς λευκῶν μετάλλων συμφώνως πρὸς τὰ πρότυπα τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας, φύλλον DIN 1703 (Deutsche Industrie Normen) (WM= Weitzmetal, λευκὸν μέταλλον).

Ὀνομασία	*Κασσίτερος*	*Ἀντιμόνιον*	*Χαλκὸς*	*Μόλυβδος*
WM 80F	80	10	10	—
WM 70	70	13	5	12
WM 42	42	14	3	41
WM 10	10	15	1,5	73,5

Λευκὸν μέταλλον καλοῦνται ἐπίσης οἱ νεάργυροι, ἤτοι διάφορα *κράματα* χαλκοῦ καὶ νικελίου, ὡς τὰ Argentan, Maillechort, Pakfong, Alpaea, ὁ ἀντάργυρος κτλ., χρησιμοποιούμενα εἰς ἀργυρουργίαν ἀντὶ ἀργύρου, ἐπηργυρωμένα ἢ μή.
θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— **λευκὸν** ***σχοινίον*** (κοιν. *ἀκατράμωτο σχοινί*· γαλλ. cordage franc, ἀγγλ. white rope) *[Ναυτ.]*. Σχοινίον μὴ ἐπαλειφθὲν διὰ κεδρίας. Τοιαῦτα ἰδίως τὰ σπάρτινα, ἅτινα ἐπιπλέοντα, λόγῳ τῆς ἐλαφρότητός των, χρησιμοποιοῦνται ὡς πρόσκαιρα πρυμνήσια, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν χειρισμῶν τῆς ὁρμίσεως. σ. ε. λ.

— **λευκὸς** ***ὄγκος*** *[Χειρουργ.]*. Φυματιώδης πάθησις τῶν ἀρθρώσεων χρονία, χαρακτηριζομένη διὰ διογκώσεως τῶν ἱστῶν καὶ ἐλλείψεως φλεγμονώδους ἀντιδράσεως· ἐξ οὗ καὶ ἡ λευκὴ χροιὰ τοῦ δέρματος καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ ὄγκου. ι. π.

— **λευκὸς** ***ὄγκος τοῦ ἰσχίου*** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *ἰσχιαρθροκάκη*.

— **λευκὸς** ***σύνδεσμος*** *['Ανατομ.]*. Λευκὴ ταινία, δι᾽ ἧς ἡ λευκὴ οὐσία ἑκατέρου ἡμιμορίου τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, ἀντιστοίχως τῷ πυθμένι τῆς προσθίας μέσης αὔλακος, ἑνοῦται μετὰ τῆς τοῦ ἀντιθέτου ἡμιμορίου. ι. π.

Λευκὸς ***κάβος*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς Καρπάθου (πλάτ. $35^0 36' \frac{1}{2}$ Β., μῆκ. $27^0 5' \frac{2}{3}$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2824: Kassos and Scarpanto islands), 1 μίλλ. ΝΑ. τοῦ Σωκάστρου ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον λιμενίσκος Λευκὸς ἐπίσης καλούμενος, ἀλλὰ καὶ Φραγκολιμνιῶνας. σ. ε. λ.

— **Λευκὸς** ***Κέρες***, ἢ ***Λευκὸς Κρίσσουλ*** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρουμανίας (βλ. λ. *Κρίσουλ*).

— **Λευκὸς** ***λιμὴν*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τοῦ Ἀραβίου κόλπου ἐπὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀκτῆς, σχηματιζόμενος μεταξὺ τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν ἀκροπόδων τῶν ὀρέων Αἴας καὶ Ἀκάβη. Ἐκ τῆς τοιαύτης τοῦ Πτολεμαίου περιγραφῆς Δ, ε, 15), προκύπτει ὅτι ὁ λιμὴν οὗτος, ὅστις εἰς τὰ λατινικὰ χειρόγραφα ἀναφέρεται ὡς Albus Portus, εὑρισκόμενος εἰς τὸ ὕψος τῶν Θηβῶν καὶ εἰς θέσιν πρόσφορον διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐκεῖθεν δι᾽ Ἀραβίας πρὸς τὰς Ἰνδίας ἐμπορίου καὶ τἀνάπαλιν, εἶναι (πλάτ. $26^0 06'$ Β, μῆκ. $34^0 17'$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 8 b: Red Sea, sheet 2, Kosseir anchorage) ὁ σύγχρονος λιμὴν *Κοσσεΐρ*. σ. ε. λ.

— **Λευκὸς** ***λιμὴν*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Κοίλης Συρίας (Σταδ. Μεγ. Θαλ. § 139). Πρόκειται περὶ τοῦ λιμένος τῆς Λαοδικείας (βλ. λ. *Λατακιά*) καὶ δέον νὰ συνδυασθῇ ἡ ὀνομασία αὕτη πρὸς τὴν παλαιοτέραν τοιαύτην τῆς Λαοδικείας *Λευκὴ Ἀκτή*. σ. ε. λ.

— **Λευκὸς** ***λιμνιῶνας*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμενίσκος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Καρπάθου (βλ. *Λευκὸς Κάβος*). σ. ε. λ.

— **Λευκὸς** ***Νεῖλος*** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία διδομένη εἰς τὸ τμῆμα τοῦ ποταμοῦ *Νείλου* (βλ. λ.), τὸ περιλαμβανόμενον ἀπὸ τῆς συμβολῆς του μετὰ τοῦ ποταμοῦ Σομπὰτ μέχρι τοῦ Χαρτούμ.

— **Λευκὸς** ***Ντούναγετς*** (Bjielo Dunajec) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Πολωνίας, ὁ ἕτερος τῶν βραχιόνων εἰς τοὺς ὁποίους διαιρεῖται ὁ ποταμὸς Ντούναγετς, παραπόταμος τοῦ Βιστούλα (βλ. λ. *Ντούναγετς*).

— **Λευκὸς** ***οἶκος*** (White house). Τὸ προεδρικὸν μέγαρον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, εὑρισκόμενον ἐν Βασιγκτῶνι, ἐν τῇ πλατείᾳ τῇ σχηματιζομένῃ ὑπὸ τῆς διασταυρώσεως τῶν λεωφόρων Νέας Ὑόρκης καὶ Πενσυλβανίας. Ἐκτίσθη ἀπὸ τοῦ 1792 μέχρι τοῦ 1799 ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος Τζὼν Χόμπαν, ὁμοίων πρὸς τὸ παρὰ τὸ Δουβλῖνον μέγαρον τῶν δουκῶν τοῦ Λάϊνστερ. Τῷ 1814, κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, τὸ μέγαρον τοῦτο ἐκάη καὶ ἐπανεκτίσθη βραδύτερον, ὀνομασθὲν *Λευκὸς οἶκος*, ἐκ τοῦ λευκοῦ χρώματος διὰ

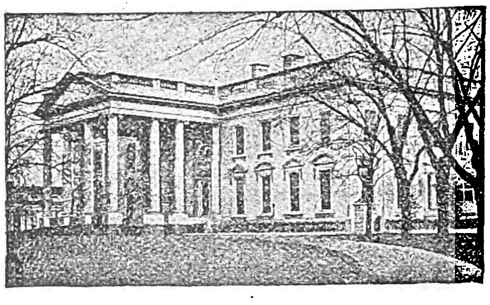

Ὁ Λευκὸς Οἶκος.

τοῦ ὁποίου ἐπεχρίσθησαν οἱ τοῖχοι αὐτοῦ, πρὸς ἐξάλειψιν τῶν σημείων τῆς πυρκαϊᾶς. Ἔχει μῆκος περίπου 51 μ. καὶ πλάτος 21 μ. Τῷ 1902—1903 προσετέθησαν παρ᾽ αὐτῷ νέα τμήματα. Ὁ θεμέλιος λίθος αὐτοῦ ἐτέθη ὑπὸ τοῦ προέδρου Βάσιγκτων, ὁ πρῶτος δὲ ἐν αὐτῷ κατοικήσας πρόεδρος ἦτο ὁ Τζὼν Ἄνταμς. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ εἶναι ἁπλοῦν καὶ ἀπέριττον, ἔχει δὲ ὡς μόνον ἐξωτερικὸν διάκοσμον προπύλαια μετὰ κιόνων ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ διπλωματίᾳ, τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ δημοσιογραφίᾳ καὶ ὡς συνώνυμον τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. μ. δ. β.

— **Λευκὸς** ***Πύργος***. Ἐπάκτιον φρούριον τῆς Θεσσαλονίκης, λαβὸν τὴν ὀνομασίαν του ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ του χρωματισμοῦ. Κατέχει τὴν θέσιν ἀρχαίου βυζαντινοῦ πύργου, ἐκτίσθη δὲ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς τουρκικῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης (1450). Κεῖται ἐπὶ τῆς νοτιοανατολικῆς γωνίας τῶν κατεδαφισθέντων ἤδη τειχῶν τῆς πόλεως. Ἡ γωνία αὕτη ἐσχηματίζετο ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως κατερχομένου τείχους καὶ τοῦ παραθαλασσίου τοιούτου. Κατ᾽ ἀρχὰς ἐκαλεῖτο *Πύργος τῶν Λεόντων*, βραδύτερον ἐπεκράτησεν ἡ ὀνομασία *Κανλῆ Κουλὲ* (= Πύργος τοῦ αἵματος) λόγῳ τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων, αἵτινες ἐγίνοντο ἐν αὐτῷ. Ἡ ὀνομασία *Λευκὸς Πύργος* ἐδόθη πολὺ μεταγενεστέρως. ν. φ.

λευκόσαρκος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων λευκὰς σάρκας.

λευκόσημον (τό). Ἑλληνικὸς ὅρος χρησιμοποιηθεὶς πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ὅρου filigrane. Ἐν τῇ φιλοτελικῇ ὁρολογίᾳ ἐπεκράτησεν ἀντ᾽ αὐτοῦ ὁ ὅρος *ὑδατόσημον*. (ε. φ. ε.)

Λευκοσία *[Γεωγρ.]*. Ἑτέρα γραφὴ τοῦ ὀνόματος τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου Κύπρου *Λευκωσίας* (βλ. λ.). κ. μ. κ.

λευκοσίδηρος (ὁ) (κοιν. *τενεκές*). Λεπτὸν ἔλασμα σιδήρου ἐπικασσιτερωμένου πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς ὀξειδώσεως. Ὁ λευκοσίδηρος κατασκευάζεται ἐξ ἐλασμάτων λεπτῶν μαλακοῦ σιδήρου καλῆς ποιότητος. Τὰ ἐλάσματα ὑφίστανται ψυχρηλασίαν διὰ διελεύσεως εἰς δέσμας δι᾽ ἐλάστρων ἐν ψυχρῷ. Ἡ ψυχρηλασία καθιστᾷ αὐτὰ στιλπνὰ καὶ λίαν κανονικοῦ πάχους, ἀλλὰ προκαλεῖ σκλήρωσιν, ἥτις ἀπαιτεῖ κατάλληλον ἀνόπτησιν, ἥτις προσδίδει εἰς αὐτὰ μελανὸν χρῶμα, δι᾽ ὃ καλοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον μελανὰ σίδηρα ἢ ἐλάσματα. Τὰ ἐλά-

Digitized by Google

σματα ταῦτα ἐμβαπτίζονται ἐντὸς λίαν ἀραιοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, ἵνα ἐκσκωριασθῶσιν, ὑφίστανται νέαν ψυχρηλασίαν καὶ ἀνόπτησιν πρὸς ἐξάλειψιν τῆς σκληρώσεως, διέρχονται πάλιν διὰ στιλβωτικῶν ἐλάστρων καὶ ἐκσκωριάζονται ἐκ νέου. Κατόπιν ἐμβαπτίζονται εἰς τετηκὸς λίπος, ἵνα ἐξαλειφθῇ ὁ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας προσκολλώμενος ἀήρ, καὶ ἐμβαπτίζονται εἰς πρῶτον λουτρὸν τετηκότος κασσιτέρου καὶ εἶτα εἰς δεύτερον ὀλιγώτερον θερμόν. Κατόπιν καθαρίζονται προστριβόμενα διὰ μαλλίνου στυπείου καὶ βυθίζονται ταχέως εἰς καινουργῆ κασσίτερον. Ὁ κασσίτερος σχηματίζει κρᾶμα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σιδήρου μετ' αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσκολλᾶται κατόπιν ὁ κασσίτερος, ὅστις σχηματίζει συνεχὲς στρῶμα στιλπνὸν καὶ ἀνθεκτικόν. Ὁ κασσίτερος τῶν ἀχρήστων λευκοσιδήρων ἀνακτᾶται εἰς εἰδικὰ ἐργοστάσια διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ χλωρίου.

Ὁ λευκοσίδηρος χρησιμοποιεῖται λίαν εὐρέως εἰς κατασκευὴν δοχείων παντὸς εἴδους, κυτίων συντετηρημένων τροφῶν (κονσερβοποιία), ἀντικειμένων κτλ. Εἰς τινας χρήσεις, ὡς δοχείων καὶ σκευῶν, ἀντικαθίσταται πολλάκις δι' ἐσμαλτωμένου σιδήρου ἢ γαλβανισμένου σιδήρου καὶ εἰς πολυτελέστερα εἴδη δι' ἐπινικελωμένου σιδήρου. Οἱονδήποτε ἐργοστάσιον παρασκευῆς συντετηρημένων τροφῶν ἢ ἀποθήκη πετρελαίων ἢ βενζίνης περιλαμβάνει τμῆμα κατασκευῆς κιβωτίων λευκοσιδηρῶν ἐξ ἐλασμάτων λευκοσιδήρου. Ἐργοστάσια τοιαῦτα κατασκευῆς κυτίων χρησιμοποιοῦντα αὐτομάτους μηχανὰς κοπῆς, προσαρμογῆς, συγκολλήσεως καὶ αὐτομάτους μεταφορὰς τῶν κυτίων διὰ κινουμένων ταινιῶν προσπελάσεως, ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ ἐν Ἑλλάδι. θ. χ.

λευκοσιδηρουργεῖον (τό)· ἐργαστήριον κατασκευῆς εἰδῶν ἐκ λευκοσιδήρου, κοιν. *φαναρτζίδικο, τενεκετζίδικο.*

λευκοσιδηρουργὸς (ὁ)· ὁ κατασκευάζων εἴδη ἐκ λευκοσιδήρου, κοιν. *τενεκετζῆς, φαναρτζῆς.*

λευκοσιδηροῦς, *—ᾶ, —οῦν*· ὁ ἐκ λευκοσιδήρου κατεσκευασμένος, κοιν. *τενεκεδένιος.*

λευκοσίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *λευκωσίνη.*

λευκοστεφὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἐστεμμένος λευκά, ὁ φέρων στέμμα λευκόν.

λευκόστικτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λευκὰ στίγματα.

λευκόστολος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λευκὴν στολήν, ὁ ἐνδεδυμένος λευκὰ ἐνδύματα.

Λευκοσυρία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῶν Β. παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου, κειμένη πρὸς Α τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ καὶ ταυτιζομένη πρὸς τὴν παράλιον Καππαδοκίαν, τὴν μετὰ ταῦτα Γαλατικὸν Πόντον (βλ. καὶ *Λευκοσύριοι*). Α. Θ. Σ.

Λευκοσύριοι (οἱ), ἢ *Λευκόσυροι*. Ἐκαλοῦντο οὕτως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων οἱ κάτοικοι τῆς παραλίας τῆς Καππαδοκίας (ἀργότερον Γαλατικὸς Πόντος), ἡ δὲ χώρα αὐτῶν *Λευκοσυρία*, ἐκτεινομένη πρὸς Α. τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ. Δι' ὃ πολλάκις οἱ Καππαδόκαι ὠνομάζοντο Λευκοσύριοι. Ἔλαβον δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἕνεκα τῆς λευκοτέρας χροιᾶς τοῦ δέρματος αὐτῶν, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν Συρίων τοῦ νότου. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὑποτίθεται ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τῶν Χετταίων. Α. Θ. Σ.

Λευκοσύρων Ἀγκὼν *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Καμπὴ τῆς παραλίας τῶν Λευκοσύρων, ἐγγύτατα τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἴριος (*Πτολ.* Ε', στ', 2, *'Αρριαν.* Περίπλ. Εὐξ. § 22). Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Τσιαλτῆ Μπουρούν*, ΒΑ. κέρας τοῦ κόλπου τῆς Ἀμισοῦ (Σαμψούν). Σ. Ε. Λ.

λευκότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λευκοῦ, τὸ νὰ εἶναί τις λευκός: «λευκότης τῆς χιόνος, —τοῦ γάλακτος»· || μεταφ. ἁγνότης, καθαρότης: «λευκότης τοῦ βίου του, — τοῦ παρελθόντος του, — τῆς ὑπηρεσίας του».

λευκότιλον (τὸ) (Leukotil) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου ἔνυδρον, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν σερπεντινῶν. Ἀποτελεῖ ἐνδιάμεσον προϊὸν σερπεντινιώσεως τῶν ὀρυκτῶν, τὰ ὁποῖα στεροῦνται τριοξειδίου τοῦ ἀργιλλίου, ἢ εἶναι πτωχὰ εἰς αὐτό, ὡς λ. χ. τοῦ ὀλιβίνου, τοῦ ἐνστατίτου, τοῦ διοψιδίου, τοῦ ἀκτινολίθου κ. ἄ., ἀπαντᾷ δὲ εἰς Reichenstein τῆς Σιλεσίας. Γ. Β.

λευκοτουρικὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξὺ σχηματιζόμενον κατὰ τὸν μακρὸν βρασμὸν τοῦ *ἀλλοξανικοῦ ὀξέος*. Ἔχει τὸν τύπον $C_8H_8N_4O_5$. Σ. Γ.

λευκοτριχία (ἡ) (Leucotrichie) *['Ιατρ.]*. Εἶναι ἡ συγγενὴς ἀπόχρωσις τῶν τριχῶν καὶ εἶναι ἢ καθολικὴ ἢ ἐπὶ τοῦ ἀλφοῦ (albinisme) ἢ μερική, περιοριζομένη εἴς τινα δέσμην τριχῶν καὶ συμβαίνει κληρονομικῶς ἐπὶ μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἡ ἐπίκτητος ἀπόχρωσις τῶν τριχῶν καλεῖται *πολίωσις.*

λευκότριχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τρίχας λευκάς, λευκόθριξ.

Λευκούδα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀρεθούσης (Μασλὸρ) τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 222. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καβάκι.* Χ. Δ.

λεύκουρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λευκὴν οὐράν.

λευκόφαιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· φαιὸς λευκάζων, ὁ ἔχων χρῶμα φαιὸν ἀνοικτόν, ἀνοικτὸ σταχτύ.

Λευκοφαὸ (Leucofao) *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν Γαλλίᾳ (βλ. λ. *Λατοφαό*).

λευκοφασία (ἡ) (Leucophasia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *πτεριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινά, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *λευκοφασία ἡ λεύκη* (Leucophasia alba), ἥτις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, λεπτόν, κυλινδρικόν, ὡραίας, λεπτὰς καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκεις πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ χρῶμα λευκὸν μετὰ μιᾶς μελανῆς, εὐμεγέθους καὶ ἀπεστρογγυλωμένης κηλῖδος κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα ἑκάστης πτέρυγος. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν ἀνθέων. Δ. Ν. Π.

λευκοφερμαντίνη (ἡ) (Leukofermantin) *[Φαρμ. Χημ.]*. Ὅρος ἀντιζυμωτικός, λαμβανόμενος ἐκ τῶν ἵππων, χρησιμοποιούμενος ἐπὶ διαπυήσεως τῶν ὀστῶν ἢ τῶν ἄρθρων, ἐπὶ φλεγμονῶν κλπ. Ἐγχυνόμενος ἐντὸς τῆς διαπυηθείσης κοιλότητος παρεμποδίζει τὴν περαιτέρω φλόγωσιν. Ἐκ τοῦ ὀροῦ αὐτοῦ ἐγχύνονται ἕως 50 κ. ἑκ. Κ. Γ. Μ.

λευκοφλεγμασία (ἡ) *['Ιατρ.]*· βλ. *φλεγμασία* λευκὴ ἐπώδυνος.

λευκοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φορῶν λευκὰ ἐνδύματα.

λευκοφορῶ (*—έω*)· φορῶ λευκὰ ἐνδύματα.

Λευκοφρυηνὴ (ἡ), καὶ *Λευκόφρυς* *['Αρχ.]*. Ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος. Τοῦτο ἔλαβεν ἡ θεὰ ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Καρίας Λευκόφρυος, ὅπου ὑπῆρχε περίφημος ναὸς αὐτῆς, ἀνοικοδομηθεὶς εἶτα λαμπρότερος ὑπὸ Ἑρμογένους.

Λεύκοφρυς *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Καρίᾳ ἐπὶ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, κάτωθεν τοῦ ὄρους Θώρακος, παρὰ τὴν Μαγνησίαν, ἔχουσα περίφημον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, τῆς ἐπιλεγομένης Λευκοφρύνης ἢ Λευκοφρυηνῆς, καὶ λίμνην «πλέον ἢ σταδίου ὑπόψαμμον, ἀέναον ποτίμου καὶ θερμοῦ ὕδατος» (*Ξενοφ.* Ἑλλην. III, 2, 19). Α. Θ. Σ.

— **Λεύκοφρυς** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς νήσου Τενέδου, ἢ ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτῆς ὁμοίου μὲ ὀφρῦν ἀνθρώπου, ἢ ἀπὸ τῶν λευκῶν βράχων τῶν ἀκτῶν της. Α. Θ. Σ.

λευκοφυλλίτης (ὁ) (Leukophyllit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ὀρθοπυριτικὸν ἅλας, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μαρμαρυγιῶν. Ἀποτελεῖ στιφράν, ταλκοειδῆ καὶ σερικετοειδῆ παραλλαγὴν τοῦ μοσχοβίτου καὶ εἶναι προϊὸν μετουσιώσεως ἄλλων πυριτικῶν ὀρυκτῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ δυναμομεταμόρφωσις δρᾷ ὡς οὐσιώδης παράγων. Γ. Β.

λευκοφύρης (ὁ) (Leukophyr) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές. Ὠνομάσθη τοιουτοτρόπως ὁ διαβάσης τῶν Fichtelgebirge, ὁ ὁποῖος ἔχει ὑποστῆ χημικὴν ἀποσάθρωσιν, διακρίνεται δὲ ἀπὸ τὴν μεγάλην περιεκτικότητα αὐτοῦ εἰς ἰλμενίτην. Παρουσιάζει χρῶμα ἀμυδρὸν λευκοπράσινον, καὶ σχηματισμὸν χλωρίτου καὶ καολίνου, συνεπείᾳ τῆς τοιαύτης ἀποσαθρώσεως. Γ. Β.

λευκοχαλκίτης (ὁ) (Leukochalcit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτόν. Ἀποτελεῖ βασικὸν ἀρσενικικὸν ἅλας τοῦ χαλκοῦ καὶ ἔχει τὸν χημικὸν τύπον:

$$Cu[Cu\,OH]AsO_4\;H_2O$$

Ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν λεπτῶν λευκῶν καὶ ἐν μέρει ὑποπρασίνων βελονιδίων παρὰ τὸ Schöllkrippen ἐν Spessart. Γ. Β.

λευκόχαλκος (ὁ) *[Μεταλλοτ.]*. Κρᾶμα νικελίου καὶ χαλκοῦ, ἔχον λευκὸν χρῶμα. Ἀναλογία νικελίου καὶ 25 % ἔναντι 75 % χαλκοῦ καθιστᾷ τὸ κρᾶμα λευκόν. Ὁ ἀλπακᾶς τῶν χρυσοχόων εἶναι λευκόχαλκος. Θ. Χ.

Λευκόχειλος (ἢ *Λευκόκοιλος*). Οἰκογένεια ἐκ Μεθώνης μεταναστεύσασα εἰς Κεφαλληνίαν καὶ κλάδος ταύτης εἰς Ζάκυνθον μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς πόλεως ἐκείνης. Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι ἐνεγράφησαν μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῶν δύο τούτων νήσων. Τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ οἰκογενείας διεκρίθη ὁ *Θωμᾶς - Ἀντώνιος*, γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ, ἀρχομένης τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος. Σπουδάσας τὰ νομικὰ διεκρίθη μεγάλως ὡς διπλωμάτης, ὅτε δὲ κατελήφθη ἡ Κέρκυρα ὑπὸ τῶν Ρωσοτούρκων, ἐξελέγη μέλος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποσταλεὶς δὲ μετὰ τῶν εἰδικῶν ἀπεσταλμένων, ὡς ἔκτακτος τοιοῦτος, εἰς Πετρούπολιν καὶ Κωνσταντινούπολιν, ἐπέδειξε διπλωματικὴν δεινότητα, διὸ καὶ διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ, διαπραγματευθεὶς τὰ ἐκεῖ ἀναφυέντα πολιτικὰ ζητήματα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συντάγματος, τὸ ὁποῖον καὶ μεταφράσας ἐξετύπωσεν ἰδίαις δαπάναις. Ἐπὶ ἀγγλικῆς προστασίας ἐξελέγη μέλος τῆς Α' γερουσίας, πολιτογραφηθεὶς δέ, τῷ 1819, διωρίσθη ὕπαρχος Κερκύρας, ἐπιδείξας δραστηριότητα καὶ φιλονομίαν, διὸ καὶ ἐτιμήθη διὰ πολλῶν παρασήμων, ἔφερε δὲ τοὺς τίτλους κόμιτος καὶ ἱππότου. Ἀπέθανεν ἐν Κερκύρᾳ (βλ. *Ἠ. Τσιτσέλη,* «Κεφαλληνιακὰ σύμμικτα» σ. 311 καὶ *Π. Χιώτου,* «Ἱστορ. Ἀπομνημ.» τόμ. Γ'). Λ. Χ. Ζ.

λευκόχροια (ἡ)· λευκὸν χρῶμα, τὸ νὰ εἶναί τις λευκόχρους· || λευκότης τοῦ δέρματος παθολογική, λευκοδερμία.

λευκόχρους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων λευκὸν χρῶμα.

λευκοχρυσίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH(C_6H_4.OH)_3$ λαμβανομένη δι' ἀναγωγῆς τῆς *χρυσίνης*, ἥτις εἶναι ἀνυδρίτης τῆς 4,4',4''-τριοξυτριφαινυλοκαρβινόλης, διὸ καὶ χαρακτηρίζεται ὡς λευκοένωσις τῆς *χρυσίνης.* Σ. Γ.

λευκόχρυσος (ὁ)· μέταλλον χρώματος λευκοῦ πρὸς τὸ τεφρόχρουν, βαρύτερον εἰδικῶς τοῦ χρυσοῦ, δύστηκτον καὶ διατηρούμενον ἀναλλοίωτον εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις ὡς ὁ χρυσός, κοιν. *πλάτινα.*

— *['Εγκυλ.]* Ὁ *λευκόχρυσος* (ἢ *πλάτινα*) ἀνεκαλύφθη τῷ 1735 ὑπὸ τῶν γεωδαιτῶν, οἵτινες εἶχον ἐπιφορτισθῆ τὴν μέτρησιν τόξου τοῦ μεσημβρινοῦ ἐν Κολομβίᾳ καὶ δὴ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, τοῦ Ἱσπανοῦ ἐξερευνητοῦ Antonio de Ulloa, ἐντὸς χρυσοφόρων ἄμμων τοῦ ποταμοῦ Πίντο. Παρετηρήθη εἰς αὐτὰς ἡ ὕπαρξις μετάλλου, ὅπερ καθίστα τὴν τῆξιν τοῦ χρυσοῦ δυσκολωτέραν. Τὸ μέταλλον τοῦτο ἐκλήθη τότε platina del Pinto (*platina*, ὑποκοριστικὸν τοῦ ἱσπανικοῦ *plate* = ἄργυρος), ἤτοι μικρὸς ἄργυρος, λόγῳ τῆς λευκότητος αὐτοῦ, καὶ λευκὸς χρυσὸς (white gold), ὀνομασία ὀλιγώτερον ἐπικρατήσασα. Τῷ 1750 προσδιωρίσθη ὡς ἴδιον μέταλλον. Φαίνεται ὅμως, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαί, ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἦτο γνωστός, ἂν καὶ ὄχι διαδεδομένος καὶ βεβαίως συγχεόμενος μετὰ τοῦ ἀργύρου διότι ἀνευρέθησαν ἐν Αἰγύπτῳ κοσμήματα τοῦ Ζ' αἰῶνος π. Χ. (πυξὶς τῆς βασιλίσσης Σχαπεναπὶτ) ὡς καὶ ἐν Χαλδαίᾳ (ἀνασκαφαὶ τῆς Οὔρ). Αἱ χρήσεις τοῦ λευκοχρύσου ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν· κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους μάλιστα ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις παρήγγελλε νὰ ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν ὁ λευκόχρυσος, θεωροῦσα αὐτὸν ὡς νοθείαν τοῦ χρυσοῦ. Τῷ 1812 ὁ Wollaston ὑπέδειξε μέθοδον μεταλλουργικῆς παρασκευῆς αὐτοῦ. Τῷ 1819 ἀνευρέθησαν τὰ πρῶτα ψήγματα λευκοχρύσου εἰς τὰς χρυσοφόρους κοίτας τῶν Οὐραλίων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1828, ὁπότε ἐγένοντο πλέον γνωσταὶ αἱ ἰδιότητες αὐτοῦ, ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις ἤρχισε νὰ κόπτῃ νομίσματα 3, 6 καὶ 12 ρουβλίων ἐκ λευκοχρύσου, προκληθείσης οὕτως αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀξίας τοῦ μετάλλου. Ἡ κοπὴ αὕτη νομισμάτων ἔπαυσε τῷ 1845, προκληθείσης πτώσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς τιμῆς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1852 ἤρχισαν διαδιδόμεναι νέαι χρήσεις, αἵτινες ἀνέπτυξαν ἐκ νέου τὴν παραγωγὴν καὶ ἐπέφερον αὔξησιν τῆς τιμῆς. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ διὰ τὴν μέχρι τοῦ 1914 περίοδον προήρχετο ἐκ τῆς Ρωσίας, ἥτις παρεῖχε διὰ τῶν Οὐραλίων τὰ 95 % αὐτῆς. Οὕτως ἡ ἐπίσημος παραγωγὴ τῶν Οὐραλίων ἦτο τῷ 1845 3 400 χγρ. περίπου, τῷ 1860 2.300 χγρ., τῷ 1880 2.950 χγρ., τῷ 1890 2.800 χγρ., τῷ 1900 5.100 χγρ., τῷ 1905 5.230 χγρ., τῷ 1910 5.480 χγρ., τῷ 1913 5 400 χγρ. Ἀλλ' εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο πρέπει νὰ προστεθῇ παραγωγὴ κλοπιμαία, μὴ ἐλεγχομένη ὑπὸ τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως, ἴση πρὸς 30 ἕως 50 % κατὰ τὴν ἀμερικανικὴν ἐπετηρίδα Mineral Industry, ἥτις φέρει τὴν ρωσικὴν παραγωγὴν εἰς 6.610 χγρ. τῷ 1900 καὶ 8.550 τῷ 1913. Αἱ ἄλλαι πηγαὶ λευκοχρύσου προπολεμικῶς παρεῖχον μικρὰ ποσὰ σχετικῶς· οὕτως ἡ Κολομβία παρεῖχε 50 ἕως 150 χγρ. (525 τῷ 1914) ἐτησίως. Ὁ Καναδᾶς 20 ἕως 30 χγρ., ἡ Βόρνεος πρὸς στιγμὴν μέχρι 200 χγρ. Μεταπολεμικῶς ὁ περιορισμός, λόγῳ τῆς ἐν Ρωσίᾳ καταστάσεως τῆς παραγωγῆς αὐτῆς, καὶ ἡ ἐπελθοῦσα μεγάλη ἀνατίμησις τοῦ μετάλλου μετετόπισαν τὰς πηγὰς παραγωγῆς. Οὕτως ἡ Ρωσία παρεῖχε τῷ 1922 660 μόνον χιλιόγραμμα καὶ 1.700 τῷ 1926, ἐνῷ ἡ Κολομβια ηὔξανε τὴν παραγωγήν της ἀπὸ 525 τῷ 1914 εἰς 750 τῷ 1918, 1.200 τῷ 1922 καὶ 1.850 χγρ. τῷ 1926. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι παρέχουν μικρὰ ποσὰ (20 ἕως 30 χγρ.), ἡ Αὐστρα-

Digitized by Google

λευκωμαΐναι (αἱ) *[Χημ.]*. Ἀλκαλοειδῆ ἀπαντῶντα εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς τῶν ζώντων ὄντων, καὶ δὴ εἰς τοὺς ζῶντας ὀργανισμούς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς *πτωμαΐνας*, αἵτινες ἐμφανίζονται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὀργανισμοῦ. Παρέχουσιν ὅλας τὰς ἀντιδράσεις τῶν φυτικῶν ἀλκαλοειδῶν καὶ παράγονται ἐν τῷ ὀργανισμῷ κατὰ τὴν διάσπασιν τῶν λευκωμάτων δι' ἁπλῆς ἐνυδατώσεως. Κατὰ τὸν ἀνακαλύψαντα καὶ ὀνομάσαντα αὐτὰς λευκωμαΐνας Γάλλον ἰατροχημικὸν A. Gautier, κατατάσσονται εἰς τέσσαρας ὁμάδας, ἤτοι: 1) *Ξανθικαὶ λευκωμαΐναι*. Τὰ σώματα ταῦτα εἶναι χημικῶς συγγενῆ πρὸς τὰ *οὐρεΐδια* καὶ καταβυθίζονται διὰ μὲν διαλύματος νιτρικοῦ ἀργύρου ἐν βασικῷ διαλύματι ἐν ψυχρῷ, διὰ δὲ διαλύματος ὀξικοῦ χαλκοῦ ἐν ὀξίνῳ μέσῳ ἐν θερμῷ. Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην κατατάσσονται ἡ ξανθίνη, ἡ ὑποξανθίνη ἢ σαρκίνη, αἱ ἰσοξανθῖναι, ἡ ὑδροξανθίνη, ἡ ψευδοξανθίνη, ἡ ἑτεροξανθίνη, ἡ παραξανθίνη, ἡ θεοβρωμίνη, ἡ καφεΐνη, ἡ ἀδενίνη, ἡ γουανίνη, ἡ ἐπισαρκίνη, ἡ καρνίνη κ.λ.π. 2) *Κρεατινικαὶ λευκωμαΐναι*. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ξανθικὰς δὲν καθιζάνονται δι' ὀξικοῦ χαλκοῦ, παρέχουσι δὲ διαλυτὰ ἅλατα μετὰ νιτρικοῦ ἀργύρου, χλωριούχου καδμίου καὶ χλωριούχου ψευδαργύρου. Εἰς αὐτὰς ἀνήκουν ἡ κρεατίνη, ἡ ἀργινίνη, ἡ γλυκοκυαμίνη, ἡ λυσατίνη κλπ. 3) *Νευρινικαὶ λευκωμαΐναι*. Δὲν παρέχουν τὰς χαρακτηριστικὰς ἀντιδράσεις τῶν δύο ἀνωτέρω ὁμάδων καὶ εἶναι συγγενεῖς πρὸς τὰς *νευρίνας*. Ἐνταῦθα ἀνήκουσιν ἡ νευρίνη, ἡ βωταΐνη ἡ χολίνη, ἡ μουσκαρίνη κ.λ.π. 4) Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην κατατάσσονται ἡ σπερμίνη, αἱ πλασμαΐναι, ἡ πρωταμίνη κλπ. Σ. Γ.

λευκωματάνθραξ (ὁ) *[Φαρμ.]* βλ. λ. *ζωϊκὸς ἄνθραξ*.

λευκωματίαι (αἱ) *[Χημ.]*. Ἐκλήθησαν οὕτως ἑνώσεις λευκωμάτων μετὰ μεταλλοξειδίων ἢ ἀλάτων, κατ' ἄγνωστον τρόπον ἐπιτελούμεναι. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τὰ τυχὸν δηλητηριώδη διὰ τὸν ὀργανισμὸν ὀξείδια ἢ ἅλατα τῶν μετάλλων καθίστανται ἀδρανῆ. Οὕτως ἐπὶ δηλητηριάσεων τοιαύτης φύσεως χορηγεῖται ὡς ἀντίδοτον λεύκωμα, ἵνα σχηματιζομένης ἀκριβῶς ἐν τῷ στομάχῳ ἑνώσεως καταστῇ ἀβλαβὲς τὸ δηλητήριον. Σ. Γ.

λευκωματῖναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *ἀλβουμῖναι*.

λευκωματοειδής (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ προσομοιάζων πρὸς λεύκωμα.

—λευκωματοειδεῖς *ὗλαι [Ὀργ. Χημ.]*. Πολυπλόκου συστάσεως ἀζωτοῦχοι ὗλαι, αἵτινες ὁμοιάζουν κατὰ τὰς ἰδιότητας πολὺ πρὸς τὰ λευκώματα, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι καὶ πραγματικὰ λευκώματα. Σ. Γ.

λευκωματολύτης (ὁ) *[Χημ.]*. Ἔνζυμον πρωτεολυτικόν, ταυτόσημον τοῦ *θρυψίνη* (βλ. λ.).

λευκωματόμετρον (τὸ) *[Ἰατρ.]*. Ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἐντὸς φυσιολογικῶν ἢ παθολογικῶν ὑγρῶν περιεχομένου λευκώματος. Τὸ γνωστότερον λευκωματόμετρον εἶναι τὸ τοῦ Esbach, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐξ εἰδικοῦ ἠριθμημένου σωλῆνος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τίθεται ὡρισμένη ποσότης τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ὑγροῦ (κυρίως οὔρων) καὶ ἀντιδραστηρίου τοῦ Esbach. Ἀφίνεται κατόπιν ἐν ἠρεμίᾳ ἐπὶ 24 ὥρας. Ὁ ἀριθμὸς μέχρι τοῦ ὁποίου φθάνει τὸ σχηματισθὲν ἵζημα παριστᾷ τὸ ποσὸν τοῦ λευκώματος ἐπὶ τοῖς $^0/_{00}$. Ἄλλο λευκωματόμετρον εἶναι τὸ τοῦ Pagel-Simon, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ *θολόμετρον*, διότι τὸ λεύκωμα προσδιορίζεται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς θολώσεως, ἡ ὁποία ἐπέρχεται εἰς τὰ οὖρα διὰ τῆς προσθήκης εἰδικοῦ ἀντιδραστηρίου καὶ βρωμοῦ. Τὸ λευκωματόμετρον τῶν Sicard - Cantaloube, ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ Esbach, χρησιμεύει διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ λευκώματος τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ. Γ. Η. Π.

Λευκωματουρία (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ εἰς τὰ οὖρα παρουσία οὐσίας ἀναλόγου πρὸς τὸ *λευκὸν* τοῦ ᾠοῦ καὶ πηγνυομένης διὰ τῆς θερμάνσεως ἐν ὀξίνῳ περιβάλλοντι. Ὀφείλεται δὲ αὕτη εἰς τὴν διὰ τῶν νεφρῶν διέλευσιν ἑνὸς ἢ περισσοτέρων *λευκωμάτων* τοῦ αἵματος. Ἡ λευκωματουρία εἶναι συχνότατον σύμπτωμα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀναζητῆται εἰς πάντα ἄρρωστον, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀφ' ἑαυτῆς μεγάλην σημειολογικὴν ἀξίαν· δεικνύει μόνον ὅτι ἡ νεφρικὴ λειτουργία δὲν εἶναι φυσιολογική. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Bright, ὅστις πρῶτος περιέγραψε τὴν λευκωματουρίαν, ὁ ὅρος οὗτος ἐθεωρήθη ὡς ἰσοδύναμος πρὸς τὴν *χρονίαν νεφρῖτιδα*. Ἀλλ' εἶναι γνωστὸν σήμερον: 1) ὅτι ὑπάρχουν νεφρῖτιδες ἄνευ λευκωματουρίας, καὶ 2) ὅτι ὑπάρχουν λευκωματουρίαι ἄνευ νεφρίτιδος. Πρὸς ἀνίχνευσιν τοῦ λευκώματος εἰς τὰ οὖρα ὑπάρχουσι πλεῖστοι τρόποι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρακτικώτερος εἶναι ὁ διὰ τῆς θερμάνσεως. Θερμαίνομεν μέχρι βρασμοῦ ἐντὸς δοκιμαστικοῦ σωλῆνος, πεπληρωμένου οὔρων κατὰ τὰ $^3/_4$, τὴν ἀνωτέραν μοῖραν τοῦ σωλῆνος, κατὰ τὴν ἐλευθέραν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑγροῦ. Ἔπειτα προσθέτομεν ὀλίγας σταγόνας ὀξικοῦ ὀξέος ἠραιωμένου, εἰς ἀναλογίαν $^1/_{10}$. Ἐὰν ἡ θερμανθεῖσα μοῖρα τοῦ σωλῆνος παρουσιάσῃ θόλωσιν, τοῦτο σημαίνει ὅτι ὑπάρχει λεύκωμα εἰς τὰ οὖρα. Πρὸς καταμέτρησιν τοῦ λευκώματος τῶν οὔρων ὑπάρχουν πλεῖσται μέθοδοι (βλ. *λευκωματόμετρον*). Ἀπὸ αἰτιολογικῆς ἀπόψεως αἱ λευκωματουρίαι διαιροῦνται εἰς πέντε τάξεις: 1) Αἱ *λειτουργικαὶ λευκωματουρίαι*, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τὴν *πεπτικήν*, τὴν *κυκλικήν*, τὴν *ὀρθοστατικὴν* καὶ τὴν *διαλείπουσαν* λευκωματουρίαν. 2) Ἡ *λευκωματουρία τῶν μολυσματικῶν νοσημάτων*, ὀξέων ἢ χρονίων. 3) Ἡ *λευκωματουρία τῶν δηλητηριάσεων*. 4) Ἡ *λευκωματουρία κυκλοφορικῆς προελεύσεως*. 5) Αἱ *λευκωματουρίαι τῶν νόσων τοῦ νεφροῦ* (τῶν ὀξειῶν καὶ χρονίων νεφριτίδων). Ἡ θεραπεία τῆς λευκωματουρίας ἐξαρτᾶται βεβαίως ἐκ τοῦ αἰτίου, τὸ ὁποῖον προεκάλεσε ταύτην. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει εἰς τὸν πάσχοντα ἐκ λευκωματουρίας πρέπει νὰ συμβουλεύσωμεν ὑγιεινήν, δίαιταν καὶ φάρμακα. ΣΠ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

λευκωματοῦχος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ περιέχων λεύκωμα: «λευκωματοῦχος καρπός, — τροφή».

λευκωματώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ δμοιος μὲ λεύκωμα· ‖ ὁ περιέχων λεύκωμα.

Λεύκων *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀθάμαντος καὶ τῆς Θεμιστοῦς, θυγατρὸς τοῦ Λαπίθου Ὑψέως, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἐρυθρίου, Σχοινέως καὶ Πτώου (*Ἀπολλ.* I, 9, 2). Α. Θ. Σ.

—**Λεύκων**. —1) Ἀθηναῖος ποιητὴς κωμῳδιῶν τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας, υἱὸς τοῦ Ἄγνωνος, ἀκμάσας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἔγραψεν ἀρκετὰς κωμῳδίας καὶ ἦλθε πολλάκις δεύτερος καὶ τρίτος εἰς ἀγῶνας κωμῳδιῶν. Ἔργα του εἶναι: οἱ «Πρέσβεις», διδαχθέντες τῷ 422 καὶ λαβόντες εἰς τὰ Λήναια τὴν τρίτην θέσιν, οἱ «Φράτερες» τῷ 421, ὁ «Ὄνος ἀσκοφόρος», λαβὼν τὴν τετάρτην θέσιν εἰς τὰ Διονύσια, καὶ ἄλλα. Ἐκ πάντων σῴζονται μόνον 4 ἀποσπάσματα ἀπὸ τοὺς «Φράτερας» 1—3 στίχων. Διεκωμῴδησεν Ὑπέρβολον τὸν δημαγωγὸν καὶ Μελάνθιον τὸν τραγικὸν ποιητήν.

— 2) Βασιλεὺς τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου, ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Σπαρτοκιδῶν, διάδοχος τοῦ Σατύρου. Ἐξ ἐπιγραφῶν μανθάνομεν ὅτι ἦτο κύριος τῆς σημερινῆς Κριμαίας καὶ τῶν πέριξ Σκυθῶν, οἵτινες δὲν εἶχον μόνιμον κατοικίαν. Πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διετήρησε τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς κληρονομηθεῖσαν φιλίαν, οἱ ὁποῖοι, τιμῆς ἕνεκα, ἔδωκαν ἀτέλειαν καὶ ἀνηγόρευσαν πολίτην Ἀθηνῶν. Αἱ φιλικαὶ σχέσεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐστηρίζοντο καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις αὐτῶν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἰσῆγον εἰς τὸ κράτος του βιομηχανικὰ προϊόντα, οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ ἐλάμβανον τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ κανονικῶς ἐξοδευομένου ἐν Ἀθήναις σίτου, ἤτοι 400.000 μεδίμνους, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἰσέπραττεν ὁ Λεύκων ἐξαγωγικὸν δασμόν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν αὐτὸν ποικιλοτρόπως, στήσαντες καὶ ἀνδριάντα αὐτοῦ. Εἴς τε τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους του ἐδείκνυε πολιτικότητα οὐχὶ τυχοῦσαν. Ἐφημίζετο ὡς δεινὸς περὶ τὰ οἰκονομικὰ καὶ προήγαγεν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν τὸ κράτος του. Ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 393 ἕως 348 π. Χ., ὁπότε ἀπέθανε τιμώμενος ὑπὸ πάντων. —3) Ἀπόγονος τοῦ προηγουμένου, βασιλεύσας ὡσαύτως τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου τὸν Γ'—Β' π. Χ. αἰῶνα. Εἶναι γνωστὸς ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ νομισμάτων. Λεπτομερείας τοῦ βίου του δὲν γνωρίζομεν. Ν. Ι. Ζ.

— **Λεύκων**. Ἕλλην γλύπτης, γνωστὸς μόνον ἐξ ἐπιγράμματος τοῦ Μακεδονίου, ὑπάτου κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἐπίγραμμα, ὁ Λεύκων ἐτεχνούργησε κύνα μετὰ τοσαύτης φυσικότητος καὶ ζωηρότητος, ὥστε τὸ ζῷον ἐφαίνετο ὡς νὰ ὑλάκτει. Δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον ἄλλοθεν ἐὰν ὑπῆρξέ ποτε γλύπτης μὲ τοιοῦτον ἔργον. Β. Δ. Θ.

Λεύκων *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Β. Ἀφρικῆς κατὰ τὰ παράλια τῆς Κυρηναϊκῆς παρὰ τὴν πόλιν Βάρκην (νῦν Medinet-el-Merdj). Α. Θ. Σ.

λευκών, —*ῶνος* (ὁ) τόπος ὅπου φύονται πολλαὶ λεῦκαι, πλῆθος λευκῶν.

Λευκών *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Καβακλῆ*. Κάτ. (1928) 1.514. Κεῖται μεταξὺ τῶν ρευμάτων Μασχάτιστα καὶ Κουρῆ-ντερέ, διακρινόμενον εἰς *Ἄνω* καὶ *Κάτω Λευκῶνα*. Ἐκτίσθη τῷ 1919 ὑπὸ προσφύγων Καυκασίων καὶ Ποντίων, ἐπεκταθὲν τῷ 1923 λόγῳ τοῦ ἐποικισμοῦ προσφύγων ἐκ Θράκης. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο τσιφλίκιον τῶν Τούρκων ἀδελφῶν Ἐχσὰν καὶ Φερῆ μπέη. Ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ τοῦ ρεύματος Μασχάτιστα δι' ὑδρονομικοῦ δικτύου. Ὑποφέρει ὅμως ἀπὸ πλημμύρας. Ἡ περιφέρεια παράγει κυρίως σιτηρὰ (1 ἑκατομ. ὀκ.) καὶ καπνὸν (70.000 ὀκ.). Ἔχει κτηνοτροφίαν (3.000 αἰγοπρόβατα). Ὁ Λευκὼν μετὰ τῆς πόλεως Σερρῶν συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χλμ. 3). Πλησίον τοῦ χωρίου κεῖται ἡ μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Βυσιάνης), ἤδη διαλελυμένη. Ἐπίσης παρ' αὐτὸ ὑπάρχει καὶ λιγνιτωρυχεῖον, ἐξ οὗ ἐτησίως ἐξορύσσονται 2 ἑκατ. τόννοι περίπου. Δ. Ε. Μ.

Λευκῶν μονὴ *[Γεωγρ.]*. Κεῖται ἐν τῇ νήσῳ Εὐβοίᾳ, εἰς ἀπόστασιν $1^1/_4$ ὥρ. ἀπὸ τοῦ Αὐλωναρίου τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας, εἰς ὕψ. 460 μ., ὁπόθεν ἀναπεπταμένος ὁρίζων πρὸς τὴν νῆσον καὶ τὸν Εὐβοϊκόν. Τὸ καθολικὸν αὐτῆς, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνα. Ἔχει μοναχοὺς 13. Ι. Σ. Σ.

Λευκώνας *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται κάτωθεν τοῦ ὄρους Ἀντίλερης, ἐγγὺς τῆς Α. παραλίας τῆς λίμνης Μικρᾶς Βρυγηΐδος (Πρέσπας) καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 310. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Πόπλη*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Πλατὺ* (Στέρκοβον), ἔχει δὲ κατ. (1928) 253. Χ. Δ.

λεύκωνες (οἱ) (Leucones) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀσβεστοσπόγγων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους ζῷα, ἔχοντα σχῆμα σάκκου μὲ χονδρὰ τοιχώματα καὶ στερεούμενα δι' ἀποφύσεως, ἥτις ἀναφαίνεται κατὰ τὴν βάσιν τοῦ σωματικοῦ των περιβλήματος, ἐπὶ στερεῶν ἀντικειμένων. Ἐντὸς τοῦ χόνδρου τῶν τοιχωμάτων εἶναι ἐσκαμμέναι σφαιρικαὶ κοιλότητες, αἵτινες καλοῦνται κινητικοὶ κάλαθοι καὶ ἐπιστρώννυνται ὑπὸ κινητικῶν καὶ χρωματοφόρων κυττάρων. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ γένη κατ' ἀποικίας ἢ μεμονωμένα. Ἀπαντῶσιν εἰς πολλὰς θαλάσσας καὶ παρὰ τὰς βραχώδεις ἀκτάς. Δ. Ν. Π.

Λευκώνη *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Τενεάτου ἥρωος Ἀφειδάντος, ἀπὸ τῆς ὁποίας εἶχεν ὀνομασθῆ πηγή τις παρὰ τὴν Τεγέαν, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ὁ τάφος αὐτῆς (*Παυσ.* VIII, 44, 7). Α. Θ. Σ.

Λευκωνία, καὶ *Λευκώνιον* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Χίου, ἔνθα οἱ Ἀθηναῖοι, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 412 π. Χ., ἐνίκησαν τοὺς Χίους, ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Λέοντα καὶ Διομέδοντα (*Θουκυδ.* VIII, 24). Α. Θ. Σ.

Λευκωνίδαι. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ ἐν Παντικαπαίῳ (νῦν Κερτς) τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου βασιλέως Λεύκωνος, τῆς δυναστείας τῶν Σπαρτοκιδῶν, διαδεχθέντος τὸν πατέρα του Σάτυρον Α' τῷ 393 π. Χ. Α. Θ. Σ.

Λευκώνιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Θουκυδίδην ὀνομασία τῆς ἐν Χίῳ πόλεως *Λευκωνίας* (βλ. λ.).

λευκωνυχία (ἡ) (Leuconychie) *[Ἰατρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ὁλικὴ ἢ μερικὴ μεταβολὴ τῆς χροιᾶς τοῦ ὄνυχος εἰς λευκήν. Καὶ ἡ μὲν μερικὴ εἶναι συνήθης ὑπὸ μορφὴν λευκῶν στιγμάτων ἢ γραμμῶν, ἡ δὲ καθολικὴ εἶναι σπανία, συγγενὴς ἐκ κληρονομικότητος ἢ ἐπίκτητος συνεπείᾳ βαρείας νόσου ἢ νευρίτιδος. Ἐνίοτε παρετηρήθη καθολικὴ λευκωνυχία ἐκ παρατεταμένης χρήσεως ἀρσενικοῦ. Ἡ λευκὴ χροιὰ ὀφείλεται εἰς μικρὰς φυσαλλίδας ἀέρος μεταξὺ τῶν κυττάρων τοῦ ὄνυχος. Θεραπευτικῶς συνιστᾶται ἡ ἀποφυγὴ κακώσεων τοῦ ὄνυχος καὶ βαφὴ διὰ χρωστικῆς προσομοιαζούσης μὲ τὴν φυσιολογικὴν χροιὰν τοῦ ὄνυχος.

Λευλωπεὺς *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Πορθάονος, βασιλέως τῆς Καλυδόνος ἐν Αἰτωλίᾳ, καὶ τῆς Εὐρύτης, ἀδελφὸς τοῦ Οἰνέως (*Ἀπολλοδ.* Α, 7, 10). Α. Θ. Σ.

Λευκωσία *[Μυθολ.]*. Μία τῶν *Σειρήνων* (βλ.λ.).

Λευκωσία, καὶ *Λευκοσ α*, ἢ *Λευκουσία* (Nicosia) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα πόλις τῆς Κύπρου. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν τῆς νήσου ἀπογραφὴν (1881), ἦσαν 11 536, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1901 ἦσαν 14 752, τῷ 1911 ἦσαν 16 052 καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν κατὰ τὸ 1921 ἀπογραφὴν 18 579, ἐξ ὧν τὰ 57 % ἤτοι 10.777, Ἕλληνες ὀρθόδοξοι, τὰ 36 %, ἤτοι 6 743, Ὀθωμανοί, καὶ τὰ 7 % διαφόρων θρησκευμάτων (219 καθολικοί, 68 μαρωνῖται, 473 Ἀρμένιοι, 183 ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας κλ.). Ἡ Λευκωσία περιβάλλεται ὑπὸ δάσους εὐκαλύπτων κλ., φυτευμένων ἐντὸς τῆς περιβαλλούσης τὰ τείχη τάφρου. Ἡ ἐντὸς τῶν τειχῶν πόλις συγκεντρώνει ὅλην τὴν ἐμπορικὴν καὶ λοιπὴν κίνησιν, ἔχει δέ, ὅπως κάθε τουρκοκρατηθεῖσα πόλις, δρόμους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στενούς. Ἡ ἐκτὸς τῶν τειχῶν πόλις εἶναι ὑγιεινοτέρα, διὸ καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχουν κτισθῆ πολλαὶ καὶ ὡραῖαι οἰκίαι ἐκτὸς τῶν τειχῶν. Εἰς τὴν Λευκωσίαν, ὅπως καὶ εἰς ὅλην τὴν νῆσον, κυριαρχεῖ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς, ἐμπορικῆς, κοινωνικῆς κλπ. ἀπόψεως τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

Ἡ Λευκωσία ἔχει σήμερον ἕνδεκα ἐκκλησίας, τὰς ἑξῆς: 1) *Ἅγιος Ἰωάννης*. Ἡ ἐκκλησία αὐτὴ

Digitized by Google

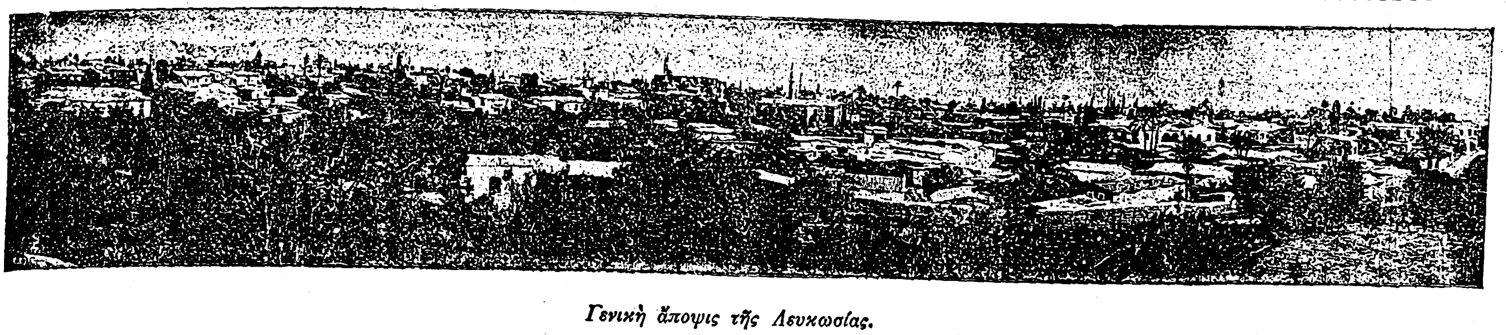

Γενική ἄποψις τῆς Λευκωσίας.

χρησιμοποιεῖται ὡς ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ περὶ τὴν ἐκκλησίαν παλαιὰ δωμάτια ἦσαν μέρος μοναστηρίου. Ἡ ἐκκλησία Ἁγίου Ἰωάννου εἶναι ἀρχαία μονόθολος, τοιχογραφημένη διὰ διαφόρων παραστάσεων ἀπὸ τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην, τινὲς τῶν ὁποίων εἶναι ἔργα τοῦ Κρητὸς Κορνάρου. Ἀνεκαινίσθη τῷ 1662, ὡς φαίνεται ἀπὸ ἐπιγραφὴν ἄνωθεν τῆς δυτικῆς πύλης. 2) *Χρυσαλινιώτισσα.* Μικρὰ βυζαντινὴ ἐκκλησία, μία τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς πόλεως, διαφυλάξασα εἰκόνας πολὺ ἀρχαιοτέρας της, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν παράδοσιν, προέρχονται ἐκ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας καὶ ἄγει τὴν πανήγυριν τὴν 2 Φεβρουαρίου. 3) *Ἅγιος Κασσιανός.* Ἀρχαία ἐκκλησία ἀνακαινισθεῖσα τῷ 1854. 4) *Ἅγιος Ἰάκωβος.* Ἀρχαία ἐκκλησία ἀνακαινισθεῖσα περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, χρησιμοποιουμένη ὡς ναὸς τοῦ περὶ αὐτὴν ἑλληνικοῦ κοινοτικοῦ ὀρφανοτροφείου. 5) *Ἅγιος Ἀντώνιος.* Ἀρχαία ἐκκλησία ἀνακαινισθεῖσα ἐπὶ ἀρχιεπισκόπου Φιλοθέου (1734—1759). 6) *Ἅγιος Λουκᾶς.* Ἐκκλησία κειμένη εἰς τὸ Β. μέρος τῆς πόλεως, κατὰ τὴν τουρκικὴν συνοικίαν, ἀνακαινισθεῖσα ἐπὶ ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου ἐκ βάθρων (1781). 7) *Ἅγιος Σάββας.* Εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ὑπῆρχε βυζαντινὸς ναός. Εἰς αὐτὴν εὑρίσκεται ἀρχαῖον Εὐαγγέλιον τοῦ 1560. 8) *Τρυπιώτης.* Ἐκκλησία ἀρχαία ἐπ' ὀνόματι Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἀνακαινισθεῖσα τῷ 1690. Εἰς αὐτήν, κατὰ τὸν Χρυσόστομον Παπαδόπουλον, συνῆλθεν ἡ κυπριακὴ ἐναντίον τοῦ καλβινισμοῦ σύνοδος. 9) *Φανερωμένη.* Τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας καὶ εἶναι ἡ πλουσιωτέρα ἐκκλησία τῆς Κύπρου. Ἡ ἐκκλησία Φανερωμένης, κατεδαφισθείσης τῆς παλαιᾶς, ἐκτίσθη τῷ 1872. Εἰς τὸν περίβολόν της ἐτάφησαν τὰ λείψανα τῶν ἐθνομαρτύρων Κύπρου τοῦ 1821, ἤτοι τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυπριανοῦ, τῶν μητροπολιτῶν Πάφου Χρυσάνθου, Κιτίου Μελετίου, Κυρηνείας Λαυρεντίου, τοῦ ἡγουμένου Κύκκου Ἰωσὴφ καὶ ἄλλων προκρίτων. Κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ ἐφυλάχθησαν τὰ λείψανα τῶν ἐθνομαρτύρων εἰς λάρνακα ὑπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, μετεφέρθησαν δὲ τὴν 9ην Ἰουλίου 1930 εἰς τὸ διὰ παγκυπρίου δαπάνης ἐγερθὲν μνημεῖον. 10) *Ἅγιος Γεώργιος.* Ναΐδιον παρὰ τὴν Χρυσαλινιώτισσαν. 11) *Ἅγιος Ἐλευθέριος* εἰς τὸ μετόχι μονῆς Μαχαιρᾶ. Αἱ δύο τελευταῖαι αὗται ἐκκλησίαι δὲν εἶναι ἐνοριακοὶ ναοί, ἀλλὰ παρεκκλήσια.

Ἡ Λευκωσία ἔχει ὡραιότατα ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, στεγαζόμενα εἰς καινουργῆ ἐπὶ τούτῳ ἱδρυθέντα κτήρια καὶ ἐπιτελοῦντα ἁδρὰν καὶ ἀρτίαν πνευματικὴν καὶ ἐθνικὴν ἐργασίαν. Τὸ παγκύπριον γυμνάσιον, ἀνακαινισθὲν πρό τινων ἐτῶν δαπάναις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ Βεργοπούλου, εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἔναντι τῆς ἀρχιεπισκοπῆς. Πρὶν ἐξελιχθῇ εἰς γυμνάσιον ἦτο ἑλληνικὴ σχολή, ἐγκαινιασθεῖσα τῷ 1812 ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυπριανοῦ. Εἰς τὴν σχολὴν ἐκείνην εἶχεν ὑπηρετήσει ὡς σχολάρχης ὁ μετὰ ταῦτα γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, ἐπίσης εἰς αὐτὴν ἐδίδαξεν ὁ κατόπιν γενόμενος μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός, ὁ μετὰ ταῦτα γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος Κύριλλος Β', κ. ἄ. Τῷ 1893 ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ συνεπληρώθη εἰς παγκύπριον γυμνάσιον. Τρεῖς πρώην γυμνασιάρχαι τοῦ παγκυπρίου ἐγένοντο καθηγηταὶ πανεπιστημίου ἐν Ἑλλάδι, οἱ Μ. Βολονάκις, Κ. Ἄμαντος καὶ Στ. Κυριακίδης. Γυμνασιάρχης σήμερον εἶναι ὁ Α. Σακελλάριος. Τὸ γυμνάσιον τώρα ἔχει 29 καθηγητὰς καὶ 520 μαθητάς, βιβλιοθήκην καὶ πλουσίαν συλλογὴν ὀργάνων φυσικῆς κλπ. Ἄλλα ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς πρωτευούσης εἶναι: διδασκαλεῖον ἀρρένων, διδασκαλεῖον θηλέων μὲ 128 μαθητρίας, ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον μὲ 220 μαθητρίας, 3 ἀστικαὶ σχολαὶ ἀρρένων μὲ ὑπερεξακοσίους μαθητάς, 3 ἀστικαὶ θηλέων μὲ 665 μαθητρίας καὶ νηπιαγωγεῖα μὲ 410 παιδία. Εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα θηλέων Λευκωσίας διδάσκουν 37 διδασκάλισσαι. Ὑπάρχει ἐπίσης ἰδιωτικὴ ἐμπορικὴ σχολὴ μὲ 145 μαθητὰς καὶ νυκτερινὴ σχολὴ συντηρουμένη ὑπὸ τῆς τεκτονικῆς στοᾶς.

Ἐν Λευκωσίᾳ ὑπάρχουν διάφορα ἑλληνικὰ σωματεῖα, ἀρχαιότερον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ «Ἀγάπη τοῦ λαοῦ», διενεργοῦσα ἐν τῷ μεγάρῳ της ἀρκετὰς κατ' ἔτος διαλέξεις καὶ ἔχουσα ἐθνικωτάτην καὶ μορφωτικὴν δρᾶσιν. Ἄλλα σωματεῖα ἢ σύνδεσμοι εἶναι ὁ «Πανεργατικὸς λαϊκὸς σύνδεσμος», ἡ «Ἕνωσις νέων τράστ», ἡ «Ἐλευθερία», ὁ «Σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων πολεμιστῶν», ὁ «Κυνηγετικὸς σύνδεσμος», ὁ ποδοσφαιρικὸς ὅμιλος «Ἀποέλ», ἡ «Ἐμπορικὴ λέσχη», τὸ «Ἀθήναιον» κλπ. Εἰς τὸν γυμναστικὸν σύνδεσμον «Παγκύπρια» ἀνήκει τὸ γυμναστήριον τῆς πόλεως, εἰς τὸ ὁποῖον γίνονται συχνὰ ποδοσφαιρικαὶ συναντήσεις καὶ εἰς τὸ ὁποῖον τελοῦνται οἱ παγκύπριοι ἀγῶνες, ὅταν εἶναι ἡ σειρὰ τῆς Λευκωσίας. Ὑπάρχουν ἐπίσης 2 γυναικεῖα σωματεῖα, ἡ «Ἕνωσις» καὶ ἡ «Πνευματικὴ ἀδελφότης».

Ἐν Λευκωσίᾳ ἐκδίδονται 4 ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, ἤτοι «Νέος Κυπριακὸς φύλαξ», «Νέα Φωνὴ τῆς Κύπρου», «Ἐλευθερία», «Λαϊκὴ δύναμις» καὶ ἓν θρησκευτικὸν περιοδικὸν ἐκδιδόμενον προνοίᾳ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου. Ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἑδρεύει ἀπὸ τοῦ 1930 τὸ ἑλληνικὸν προξενεῖον, ὅπερ προηγουμένως, ἐξαιρέσει μιᾶς μικρᾶς περιόδου, ἦτο ἐν Λάρνακι.

Ἐν Λευκωσίᾳ ὑπάρχουν ἐπίσης τεκτονικαὶ στοαί, ἡ ἑλληνικὴ «Σόλων», ἡ ἀγγλικὴ «Ἅγιος Γεώργιος» καὶ ἡ «Ἅγιος Παῦλος»· 2 θέατρα χειμερινά, 2 ᾠδεῖα, βιβλιοθήκη, πτωχοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον (1917), ἄσυλον ὑπηρετριῶν, σχολὴ τυφλῶν· νοσοκομεῖον, φρενοκομεῖον στεγάζον περὶ τοὺς 150, λεπροκομεῖον μὲ 102 λεπρούς, φθισιατρεῖον, φυλακαί, μουσεῖον, δημαρχεῖον, διοικητήριον, ταχυδρομεῖον, δασονομεῖον, κτηματολογικὰ γραφεῖα, γραφεῖον τῆς παιδείας, κυβερνεῖον (ὀλίγα λεπτὰ ἔξω τῆς πόλεως) καὶ κυβερνητικὴ γεωργικὴ σχολή.

Ἡ τουρκικὴ μειονότης διατηρεῖ μουφτῆν καὶ καδῆν, σχολεῖα μὲ μαθητὰς καὶ μαθητρίας τὸ ὅλον 1320, τζαμιὰ καὶ βιβλιοθήκην, ἱδρυθεῖσαν περὶ τὸ 1829 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ Β'. Εἰς τὴν Λευκωσίαν ἑδρεύει ἐπίσης Ἀρμένιος ἀρχιεπίσκοπος, ὑπάρχει ἀρμενικὴ ἐκκλησία καὶ ἀρμενικὸν σχολεῖον. Ὀλίγον ἔξωθι τῆς πόλεως εἶναι τὸ διὰ τῆς δωρεᾶς Μελκονιὰν ἱδρυθὲν καὶ συντηρούμενον ἀρμενικὸν ὀρφανοτροφεῖον. Ἐν Λευκωσίᾳ ὑπάρχουν ἐπίσης ἀγγλικὴ ἐκκλησία, ἀγγλικὴ σχολὴ ἱδρυθεῖσα τῷ 1900, καθολικὴ ἐκκλησία, σχολὴ Terra santa μὲ 98 μαθητάς, σχολὴ καλογραιῶν, ἀμερικανικὴ ἀκαδημία κλπ.

Ἡ Λευκωσία, εὑρισκομένη εἰς τὸ μέσον σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μήκους 76 μιλλίων, διηκούσης ἀπὸ τῆς Ἀμμοχώστου ἕως τοὺς πρόποδας τοῦ Τροόδους, εἶναι πόλις ἐμπορική. Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον ἀφορᾷ προϊόντα τῆς ἐπαρχίας, κυρίως βάμβακα, σιτηρά, τυρόν, ἀμύγδαλα, λινόσπορον, γλυκάνισον, κύμινον, δέρματα, ἔρια, ζῷα, κουκούλια, πατάτες, μεταξωτά, κεντήματα κλ. Ἡ βιομηχανία τῶν βαμβακερῶν, μεταξωτῶν καὶ κεντημάτων ἐκτελεῖται κατ' οἶκον ὑπὸ γυναικῶν διὰ λογαριασμὸν ἐμπόρων ἢ ἴδιόν των λογαριασμόν. Ἡ βιομηχανία αὐτὴ εἶναι εἷς τῶν κυριωτέρων πόρων τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν. Ὑπάρχουν εἰς τὴν πρωτεύουσαν 3 σαπωνοποιεῖα, 1 καπνεργοστάσιον, γυψοποιεῖα, ἐργοστάσια ἀεριούχων ποτῶν, 4 μεγάλοι ἀλευρόμυλοι πλὴν ἄλλων μικρῶν, 1 χυτήριον, 2 παγοποιεῖα, 2 μακαρονοποιεῖα, διάφορα βαφεῖα κλ. Πολὺ προηγμένα εἶναι τὰ ἐπαγγέλματα ἐπιπλοποιῶν, ὑποδηματοποιῶν, χρυσοχόων κλ. Πιστωτικὰ ἱδρύματα εἶναι τὰ ὑποκαταστήματα Τραπέζης Ἀθηνῶν, Ἰονικῆς, Ὀθωμανικῆς καὶ 2 καθαρῶς κυπριακά, ἤτοι ἡ Τράπεζα Κύπρου Ltd, ἥτις ἀρχικῶς ἦτο ταμιευτήριον, ἱδρυθὲν τῷ 1899 καὶ μετατραπὲν εἰς τράπεζαν τῷ 1912, καὶ τὸ Κυπριακὸν Ταμιευτήριον Ltd ἱδρυθὲν τῷ 1903. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ τουρκικὸν ταμιευτήριον. Τὸ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, ἱδρυθὲν τῷ 1927, ἔχει κλάδους καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ εἶναι μέλος τῆς ἑνώσεως τῶν ἐπιμελητηρίων τῆς Βρεττανικῆς αὐτοκρατορίας. Τῆς Λευκωσίας προάστεια εἶναι οἱ *Ἅγιοι Ὁμολογηταί, Στρόβολος, Ἔγκωμη, Ἅγιος Δομέτιος, Καϊμακλί, Γιαλουριώτισσα, Ὀμορφίτα.*

—Μ.

—*[Ἱστορ.—Ἀρχαιολ.]* Τὰ ἀρχαιότερα ἴχνη τῆς Λευκωσίας ἐμφανίζονται πρὸς νότον τῆς σημερινῆς πόλεως. Αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαί, αἱ γενόμεναι κατὰ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος καὶ συνεχισθεῖσαι μετέπειτα (ἰδίως αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, 1 χλμ. πρὸς Ν. τῆς σημερινῆς πόλεως) ἔφερον εἰς φῶς εὑρήματα τῆς ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ (3000—1200 π. Χ.). Αἱ προσπάθειαι τινῶν ἀρχαιολόγων ὅπως συνταυτίσωσι τὸν προϊστορικὸν συνοικισμόν, ὅστις ἦλθεν εἰς φῶς ἐπὶ τοῦ τραπεζοειδοῦς λόφου, ὀνομαζομένου Βουνοῦ τοῦ Λεονταρίου καὶ εὑρισκομένου 5 περίπου χλμ. πρὸς Ν. τῆς σημερινῆς Λευκωσίας, μετὰ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος αὐτῆς *Λήδρα* παραμένουν τελείως εἰκαστικαί. Ἡ πρώτη μαρτυρία περὶ τῆς ὑπάρξεως βασιλέως τῆς Λήδρας περιέχεται εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων Ἀσσαραδῶνος 681—688 π. Χ.) καὶ Σαρδαναπάλου (668—626 π.Χ.). Τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως τούτου εἶναι Ὀνασαγόρας. Ἐκτὸς τούτου γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τοὺς πτολεμαϊκοὺς χρόνους ἡ Λήδρα ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Λεύκωνος, υἱοῦ τοῦ Πτολεμαίου Α' Σωτῆρος (302—285 π. Χ.), μετονομασθεῖσα εἰς *Λευκόθεον.* Ἔκτοτε ἡ πόλις αὕτη οὐδεμίαν σπουδαιότητα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Κύπρου κατέχει. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι το ἔτος 344 μ. Χ. εἶχεν ἐπίσκοπον. Ἐκτὸς τούτου, μέχρι τῆς λουζινιανικῆς ἐποχῆς, ὁπότε ἡ πόλις ἐμφανίζεται ὡς πρωτεύουσα τῆς νήσου ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νικοσία* καὶ *Λευκοσία,* οὐδὲν ἀπολύτως γνωρίζομεν περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

Τῷ 1211 ἐκτίσθη, ἐπὶ ἐρειπίων παλαιοτέρων τειχῶν, ὀχύρωμα καὶ μετέπειτα (τῷ 1382) νεώτερον. Τὰ τείχη, 4 μιλλίων περιφερείας, συνεπληρώθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου Πέτρου τοῦ Β', τῷ 1372. Ταῦτα κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν τὸ ἔτος 1564, μετὰ 80 ἐκκλησιῶν, τοῦ ἀνακτόρου καὶ τοῦ περιφήμου μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Δομινίκου, μετὰ τῶν τάφων πέντε βασιλέων καὶ 16 ἀρχιεπισκόπων. Ὅταν οἱ Ἑνετοὶ ἀνήγειραν ἐκ νέου τὰ τείχη, ἡ κυκλοτερὴς μορφὴ διετηρήθη, ἀλλ' ἡ περιφέρεια περιωρίσθη εἰς τρία μίλλια μόνον. Συνεπληρώθησαν δὲ δι' ἕνδεκα φρουρίων καὶ τριῶν πυλῶν. Τὰ τείχη ἦσαν εἰσέτι ἀτελῆ, ὁπότε ἐπῆλθεν ἡ εἰσβολὴ τῶν Τούρκων, σῴζονται δὲ μέχρι σήμερον καὶ ἔχουν ὕψος 30—40 ποδῶν. Ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς (1878) ἡ τάφρος ἡ κάτωθεν τῶν τειχῶν, πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τῆς πόλεως, ἐδενδροφυτεύθη καὶ ἡ ἀρχαία πύλη τῆς Πάφου κατεκρημνίσθη, ἐνῷ τρία ἄλλα ἀνοίγματα ἐγένοντο. Αἱ δύο ἐναπομένουσαι πύλαι, κοινῶς λεγόμεναι ἡ τῆς Ἀμμοχώστου πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος καὶ ἡ τῆς Κυρηνείας πρὸς τὸ βόρειον, διατηροῦνται εἰσέτι ἐν ἀρτίᾳ καταστάσει καὶ προσδίδουσι πολλὴν γλαφυρότητα εἰς τὰ οἰκεῖα μέρη τοῦ τείχους (βλ. καὶ λ. *Κύπρος [Ἀρχ.]* τ. ΙΕ', σ. 447).

Π. ΔΙΚΑΙΟΣ

—**Λευκωσίας ἐπαρχία** *[Γεωγρ.].* Ἡ μεγαλυτέρα κατ' ἔκτασιν καὶ πληθυσμὸν ἐπαρχία τῆς Κύπρου, κατέχουσα τὸ μέσον περίπου τῆς ὅλης νήσου καὶ συνορεύουσα πρὸς Β. μὲ τὴν ἐπαρχίαν Κερυνείας, πρὸς Α. μὲ τὴν ἐπαρχίαν Ἀμμοχώστου, πρὸς Ν. μὲ τὰς ἐπαρχίας Λάρνακος καὶ Λεμεσοῦ καὶ ΝΔ. καὶ Δ. μὲ τὴν ἐπαρχίαν Πάφου καὶ τὸν κόλπον τοῦ Μόρφου. Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς τέσσαρα διαμερίσματα: *Κυθραίας, Ὀρεινῆς, Μόρφου* καὶ τῆς *Λεύκας.* Κάτ. 103.812 (1928). Τὸ ἔδαφος αὐτῆς, πεδινὸν κατὰ τὸ πλεῖστον, εἶναι εὐφορώτατον, παράγον δημητριακά, ἐλαίας, βάμβακα, λίνον, ὀπώρας, ἰδίᾳ ἑσπεριδοειδῆ καὶ ὀσπριοειδῆ. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμίσκων, οἱ σπουδαιότεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Πεδιαῖος* (κοιν. *Πηδκιᾶς*) καὶ ὁ *Ἰδαλίας* (κοιν. *Γιαλιᾶς*), ἀμφότεροι πηγάζοντες ἐκ τοῦ Ἀῴου (Βουνὰ τοῦ Μαχαιρᾶ), καὶ ἐκβάλλοντες εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀμμοχώστου. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις, ἥτις τυγχάνει καὶ πρωτεύουσα τῆς ὅλης νήσου. Ἀπὸ τὰς κωμοπόλεις καὶ κώμας τῆς ἐπαρχίας ἀξιολογώτεραι εἶναι: ἡ *Κυθραία, Μόρφου, Λεύκα,* τὸ *Καϊμακλί,* ἡ *Λουρουτζίνα,* τὸ *Ἰδάλιον,* ὁ *Στρόβολος,* τὸ *Παλαιοχώρι,* ὁ *Καλοπαναγιώτης,* ἡ *Κάτω* καὶ *Πάνω Ζώδκια,* ἡ *Εὐρύχου,* ἡ *Πέτρα* κ. ἄ.

Κ. Μ. Κ.

—*[Ἀρχαιολ.]* Βλ. λ. *Κύπρος [Ἀρχ.]* τ. ΙΕ' σ. 435.

—**Λευκωσία** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πρόσγειος νῆσος μικρὰ ἐν τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει «μικρὸν ἔχουσα πρὸς τὴν ἤπειρον τὸν διέκπλουν, ἐπώνυμος μιᾶς τῶν σειρήνων ἐκπεσούσης δεῦρο, μετὰ τὴν μυθευομένην ῥῖψιν αὐτῶν εἰς τὸν βυθόν· τῆς δὲ νήσου πρόκειται τὸ ἀντακρωτήριον ταῖς Σειρηνούσαις, τὸ ποιοῦν τὸν Ποσειδωνιάτην κόλπον». Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης τοῦ Στράβωνος (ΣΤ, α, 1), τονίζοντος ἀλλαχοῦ (258) ὅτι ἡ νησὶς αὕτη εἶναι ἀπόθραυσμα τῆς

Digitized by Google

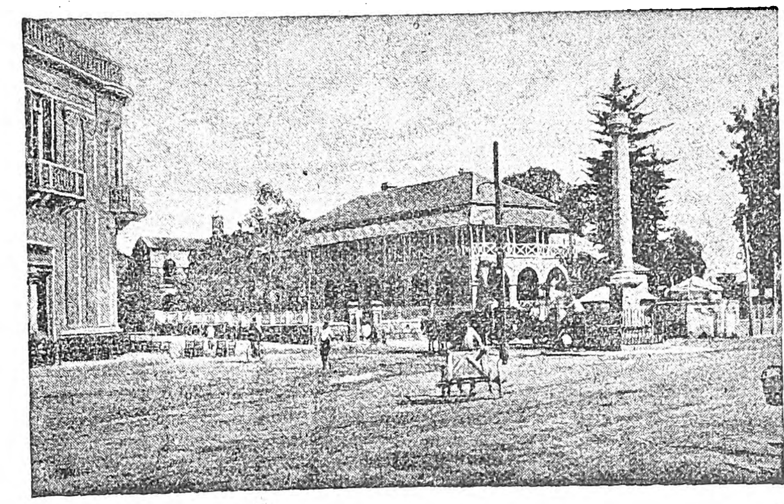

Λευκωσία : Τὰ Δικαστήρια.

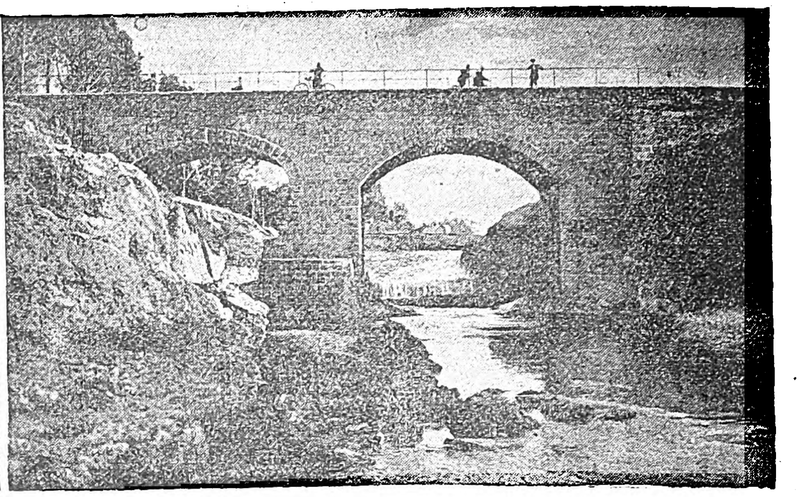

'Η γέφυρα τοῦ Πεδιαίου.

ἠπείρου, προκύπτει σαφὴς ἡ ταυτότης της πρὸς τὴν σύγχρονον *Λικόζα*. Σ. Ε. Λ.

— Λευκωσίας *ἄκρα* /*'Αρχ. Γεωγρ.*/. 'Ακρωτήριον τῆς 'Ιταλίας ἐν Λευκανίᾳ (Lucania) ἐπὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, πρὸς νότον τῆς Ποσειδωνίας Παιστοῦ (νῦν Pesto), κατὰ τὴν νοτίαν εἴσοδον τοῦ Ποσειδωνιάτου ἢ Παιστανοῦ κόλπου (νῦν κόλπος Σαλέρνου), λαβὸν τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς ἀπέναντι αὐτοῦ μικρᾶς ὁμωνύμου νησῖδος (νῦν Λικόζα). 'Εκαλεῖτο καὶ *'Ενιπαῖον* ἢ *Ποσείδιον*. Σήμερον καλεῖται Punta Licasa, εἰς βόρ. πλάτ. 40°, 15′ καὶ ἀνατ. μῆκ. 14°, 54. Α. Θ. Σ.

λευκωσία (ἡ) (Leucosia) /*Ζωολ.*/. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *στοματοποδιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν 'Ινδιῶν καὶ τῆς Νέας Γουϊνέας. 'Εκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λευκωσία ἡ κυανῆ* (Leucosia cyanaea), ἥτις ἔχει σῶμα ἀπεστρογγυλωμένον, κοκκοειδές, κεφαλὴν μικρὰν καὶ βραχυτάτην, προσακτρίδας βραχείας καὶ λεπτοφυεῖς, σιαγόνας αἰχμηρὰς καὶ μᾶλλον βραχείας καὶ πόδας κυλινδρικοὺς καὶ ἐπιμήκεις. 'Ο χρωματισμός της εἶναι κυανοῦς. 'Απαντᾷ εἰς τὰ παράλια, τὰ πρὸς τὰς 'Ινδίας, τοῦ 'Ινδικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

λευκωσίνη (ἡ) [*'Οργ. Χημ.*]. Φυτικῆς προελεύσεως *ἀλβουμίνη* (λευκωματίνη), ἀπαντῶσα εἰς τὰ σπέρματα τοῦ σίτου. Σ. Γ.

λεύκωσις (albugo). Οὕτω καθορίζεται: 1) Τροφικὴ διαταραχὴ τῶν ὀνύχων, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τοῦ σχηματισμοῦ μικρῶν λευκῶν κηλίδων ἐγκαρσίως διατεταγμένων, ῥαβδωτῶν ἢ μή. 2) Κηλῖδες λευκαὶ τοῦ κερατοειδοῦς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ χιτῶνος τούτου συσσώρευσιν λιπωδῶν κοκκιάσεων. Μ. Ν. Κ.

Λεῦνοι (οἱ) (Leuni) /*'Αρχ.*/. Λαὸς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ κατοικῶν τὰ βόρεια τῆς Βινδελικίας, πρὸς νότον τῶν Ρουκινατῶν (Rucinatae). Α. Θ. Σ.

Λεϋντὲ (Leydet). Γάλλος συνταγματάρχης, ἀνήκων εἰς τὸν στρατὸν τῆς κατοχῆς τοῦ Μορέως (1828—1832). Διεκρίθη διὰ τὰς προσπαθείας του εἰς τὴν κατασκευὴν ἁμαξιτῶν δρόμων καὶ εἰς τὸν καθαρισμὸν τῶν μεσσηνιακῶν λιμένων. Γ. Δ. Κ.

Λέϋντεν, ἢ *Λέϊντεν* (Leiden ἢ Leiden) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Νοτίου 'Ολλανδίας ἐπὶ τοῦ Παλαιοῦ Ρήνου (Oude Rjn). Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν πόλεων Χάαρλεμ καὶ Χάγης, ἔχει δὲ τακτικὴν δι' ἀτμοπλοίων συγκοινωνίαν μετὰ τῶν λιμένων Κάτβυκ, Νόορτβυκ καὶ 'Αμστελλοδάμου. Κάτ. (1929) 71.048 Οἱ διασχίζοντες τὴν πόλιν δύο βραχίονες τοῦ Ρήνου ἑνοῦνται πρὸς ἀνατολὰς καὶ εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς. Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Λέϋντεν, λόγῳ τῶν πολλῶν μικρῶν διωρύγων μετὰ τῶν δενδροφύτων προκυμαιῶν καὶ τῶν παλαιῶν οἰκοδομῶν, καθίσταται ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον. Εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς πόλεως ἐκτείνονται μαγευτικοὶ κῆποι κατὰ μῆκος τοῦ Σίνγκελ καὶ ἄλλων διωρύγων. 'Ενταῦθα εὑρίσκεται καὶ ἡ ἐκτεταμένη πλατεῖα, μετὰ κήπου, τοῦ Van der Werf, κληθεῖσα οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ δημάρχου Πέτρου Andriaanszoon, ὑπερασπίσαντος ἡρωϊκῶς τὴν πόλιν κατὰ τῶν 'Ισπανῶν τῷ 1774. Αὕτη ἐσχηματίσθη ἐπὶ τοῦ χώρου πλείστων οἰκιῶν, αἵτινες κατέρρευσαν λόγῳ ἐκρήξεως (1807) πυριτιδοφόρου πλοίου. Μεταξὺ τῶν οἰκιῶν τούτων ἦτο καὶ ἡ οἰκία τῶν γνωστῶν τυπογράφων 'Ελζεβίρ.

Παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν δύο βραχιόνων τοῦ Ρήνου ὑψοῦται τὸ παλαιὸν φρούριον De Burcht, ἀναγόμενον ὑπό τινων εἰς τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους. 'Εκ τῶν πολλῶν παλαιῶν ἐκκλησιῶν τῆς Λέϋντεν ἀξιολογώτεραι θεωροῦνται ἡ τοῦ 'Αγίου Πέτρου, κτισθεῖσα τῷ 1315, εἰς ἣν εὑρίσκονται οἱ τάφοι τοῦ Boerhaave, Scaliger, Camper, Meermann, Spanheim καὶ ἄλλων διασήμων ἀνδρῶν τῆς 'Ολλανδίας καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ 'Αγίου Παγκρατίου, ὅπου ὁ τάφος τοῦ Van der Werf. 'Επίσης ὡς ἱστορικὰ μνημεῖα θεωροῦνται τὸ δημαρχεῖον, κτισθὲν τῷ 1574, καὶ ὁ παλαιὸς πύργος τοῦ Schutter-doden μὲ τὰς προσωπογραφίας τῶν κομίτων τῆς 'Ολλανδίας.

'Απὸ ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀπόψεως εἶναι ἐπίσης ἀξιόλογος. Τὰ ὑφάσματά της φημίζονται ἔτι καὶ σήμερον. Ἔχει βαμβακοκλωστήρια, ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας δερμάτων, βαφεῖα, διυλιστήρια, σαπωνοποιεῖα, θεωρεῖται δ' ὡς ἡ μεγαλυτέρα ἀγορὰ ἐρίων τῆς 'Ολλανδίας. 'Εξάγει βούτυρα καὶ τυρούς.

Τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λέϋντεν, ἱδρυθὲν τῷ 1575 ὑπὸ Γουλιέλμου τῆς 'Οράγγης, εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἐπιτυχοῦς ἀμύνης τῆς πόλεως ἐναντίον τῶν 'Ισπανῶν, ἐθεωρεῖτο πανευρωπαϊκῆς φήμης. Εἰς αὐτὸ ἐφοίτησαν οἱ Justus Lipsius, Γρότιος, 'Ιάκωβος 'Αρμίνιος, Βόσσιος, 'Ιωσὴφ Σκάλιγκερ κ. ἄ., μεταξὺ δὲ τῶν καθηγητῶν του συγκαταλογίζονται ὁ 'Ιάκωβος Gronovius, ὁ Boerhaave, Δαβὶδ Ruhnken καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν του εὑρίσκονται αἱ προσωπογραφίαι τῶν διασημοτέρων ἐξ αὐτῶν. Ἔχει πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην, περιλαμβάνουσαν ὑπὲρ τοὺς 190.000 τόμους καὶ 6.00 πολύτιμα χειρόγραφα, ἐν οἷς πολλὰ ἑλληνικά. Παραρτήματα αὐτοῦ θεωροῦνται τὸ ἰνστιτοῦτον τῶν γλωσσῶν, τῆς ἐθνολογίας καὶ τῆς ἐθνογραφίας τῶν 'Ανατολικῶν 'Ινδιῶν, ὁ βοτανικὸς κῆπος, ἱδρυθεὶς τῷ 1587, τὸ ἀστεροσκοπεῖον, τὸ ζῳολογικὸν μουσεῖον, τὸ μουσεῖον τῶν ἀρχαιοτήτων μὲ εἰδικὰς αἰθούσας αἰγυπτιακοῦ καὶ ἰνδικοῦ τμήματος, μουσεῖον τῶν ὀλλανδικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τρία ἐθνογραφικὰ μουσεῖα μετὰ τῆς περιφήμου ἰαπωνικῆς συλλογῆς τοῦ Siebold. Τὸ ἀνατομικὸν καὶ παθολογικὸν ἐργαστήριον τοῦ πανεπιστημίου εἶναι νεώτερα, τὰ δὲ μουσεῖα τῆς γεωλογίας καὶ τῆς μεταλλειολογίας ἀνεκαινίσθησαν τελείως. Σήμερον τὸ πανεπιστήμιον ἔχει πέντε σχολάς, ἐξ ὧν αἱ τῆς νομικῆς καὶ τῆς ἰατρικῆς θεωροῦνται περίφημοι. Τὸ μουσεῖον τοῦ δήμου, ἱδρυθὲν τῷ 1869, περιλαμβάνει ποικιλίαν ἀρχαιοτήτων τῆς πόλεως καὶ ἔργα ζωγραφικῆς τῶν διασημοτέρων ζωγράφων τῆς 'Ολλανδίας, γεννηθέντων ἐν Λέϋντεν, ὡς τοῦ βὰν Σβάνενμπουργκ, Κορνιλίου 'Ενγκελμπρέχτσον, Λουκᾶ βὰν Λέϋντεν, Γαβριὴλ Μέτσου, Ρέμπραντ καὶ ἄλλων. 'Αξιοσημείωτοι ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ συλλογὴ τῆς ἑταιρείας τῆς ὀλλανδικῆς φιλολογίας, αἱ συλλογαὶ τῶν ἐκμαγείων καὶ τῶν χαλκογραφιῶν καὶ τὰ μέγαρα τῆς ναυτικῆς σχολῆς, τῶν φυλακῶν, τῶν νοσοκομείων καὶ τῶν δικαστηρίων τῆς πόλεως.

'Η Λέϋντεν εἶναι πόλις ἀρχαία, ἴσως τὸ Lugdunum Batavorum τῶν Ρωμαίων. Τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἡ πόλις εἶχε σχετικὴν σπουδαιότητα, μέχρι δὲ τοῦ 1420 ἐκυβερνήθη ὑπὸ βουργκράβων, ἀλλ' ἡ μεγάλη πρόοδος καὶ εὐημερία αὐτῆς ἐσημειώθη κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον 1249 — 1661. 'Εν τῇ ἱστορίᾳ της τὸ σημαντικώτερον γεγονὸς ὑπῆρξεν ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν 'Ισπανῶν τῷ 1574, καθ' ἣν 6.000 ἐκ τῶν ὑπερασπιστῶν της ἀπέθανον ἐκ πείνης. Μ. Ν. Δ.

Λέϋντεν (Leyden), ***'Ερνέστος - Βίκτωρ, φὸν—***. Γερμανὸς νευρολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1832. Τῷ 1865 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινιξβέργης. Τῷ 1872 προσεκλήθη εἰς τὸ ἐν Στρασβούργῳ καὶ μετὰ 4 ἔτη εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ. 'Εδημοσίευσε πλῆθος πειραματικῶν ἐργασιῶν, μονογραφιῶν ἐπὶ τῶν νόσων τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καὶ δίτομον «Διαιτητικὴν» (1898). Ἵδρυσε μετ' ἄλλων πλεῖστα περιοδικὰ («'Ιατρικὴ κλινική», «Θεραπευτικὴ φυσικο διαιτητική», «Γερμανικὴ κλινική»), εἰς τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσε πλῆθος διατριβῶν. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι γνωστὸν ἐν τῇ ἰατρικῇ κυρίως ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἐπὶ τῶν νόσων τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὧν σύνδρομά τινα περιγραφέντα ἐπ' αὐτοῦ φέρουσι τὸ ὄνομά του (*νόσος τοῦ Leyden*, ἢ *ὀξεῖα ἀταξία τοῦ Leyden*, *τύπος Leyden-Mobius*, κ. ἄ.). Ο. Ρ.

Ερνέστος Λέϋντεν.

—Λέϋντεν (Leyden), *Λουκᾶς βὰν—*. 'Ολλανδὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης, κυρίως ὀνομαζόμενος *Lucas Jacobsz* καὶ ὑπὸ τῶν 'Ιταλῶν *Luca d' Olanda*, ἐπονομασθεὶς δὲ *Λέϋντεν* ἐκ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου του. Τὰ πρῶτα καλλιτεχνικὰ μαθήματα ἔλαβε παρὰ τοῦ πατρὸς Οὔγου Γιάκομπς μετρίου ζωγράφου, εἰς ἡλικίαν δὲ 12 ἐτῶν ἀπεικόνισε τὴν «'Ιστορίαν τοῦ ἁγίου Οὐμβέρτου». Δεκατετραέτις ἐξειργάσθη χαλκογραφίαν παριστῶσαν τὸν «Μοναχὸν Σέργιον φονευόμενον ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ» καὶ κατόπιν ἐξετέλεσε σειρὰν ἑτέρων, ἄκρως ἐπιτυχῶν, χαλκογραφιῶν, ἐν αἷς: «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος», «'Ο 'Αδὰμ καὶ ἡ Εὔα διωκόμενοι ἐκ τοῦ Παραδείσου», «'Η ἱστορία τοῦ 'Ιωσὴφ» κλπ. 'Επὶ πλέον ἀπεικόνισε τὴν «'Εσχάτην κρίσιν» ἐν τῷ δημαρχείῳ τοῦ Λέϋντεν καὶ ἐξειργάσθη τὴν ἐν Ἄμστερνταμ ἀποκειμένην ἐξαίρετον ἐλαιογραφίαν «'Ο χρυσοῦς μόσχος». Διὰ τῶν ἔργων τούτων ὁ Λέϋντεν ἀπέκτησε φήμην καὶ πλοῦτον. 'Ο βίος του ὑπῆρξε βραχύς, ἀλλ' ἐργωδέστατος. Εἰς αὐτὸν ὀφείλει ἡ χαρακτικὴ τὸ σκιόφως, ἡ δὲ ζωγραφικὴ μακρὰν σειρὰν ἔργων, εἰς ἃ ἡ δροσερότης τοῦ χρώματος ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν λεπτότητα καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς ἐκφράσεως. Ἄλλα σπουδαῖα ἔργα του εἶναι: «'Ο Γολγοθᾶς» (τὸ ἀριστούργημά του), «'Ο 'Ιησοῦς θεραπεύων τυφλὸν» καὶ ἡ προσωπογραφία τοῦ Φιλίππου τῆς Βουργουνδίας. Ι. Μ. Π.

Λέϋντιχ (Leydig), ***Φραγκῖσκος φὸν—***. Γερμανὸς ἀνατόμος καὶ ζῳολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1821. Τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης ἀπὸ τοῦ 1857, διευθυντὴς τοῦ ἀνατομικοῦ ἰνστιτούτου καὶ τοῦ ζῳολογικοῦ μουσείου τῆς Βόννης ἀπὸ τοῦ 1875, ἔγραψεν: «'Ιστολογία ἀνθρώπου καὶ ζῴων» (1857) «'Η ὑφὴ τοῦ σώματος τῶν ζῴων» «Συγκριτικὴ ἀνατομικὴ» (1864), «'Ανατομικαὶ καὶ ἱστολογικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῶν ζῴων» (1883) κ. ἄ. Ο. Ρ.

Λέϋς (Leys), ***'Ιωάννης-Αὔγουστος-'Ερρῖκος***. Βέλγος ζωγράφος (1815—1869). Κατ' ἀρχὰς ὑπέστη βαθεῖαν τὴν ἐπίδρασιν τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Ρέμπραντ, βραδύτερον ὅμως ἀνέπτυξεν αὐτονόμως καὶ ἀνεξαρτήτως τὸ τάλαντόν του. 'Ενεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1833, νεώτατος ἔτι, διὰ τοῦ πίνακος: «Μάχη γρεναδιέρου κατὰ κοζάκου», ὅστις ἐξετιμήθη διὰ τὸ αὐστηρόν του σχέδιον καὶ τὸν σταθερόν του χρωματισμόν. Διέπρεψεν ἰδίᾳ εἰς διακοσμητικὰς συνθέσεις, ὡς αἱ ἐν τῷ δημαρχιακῷ καταστήματι τῆς 'Αμβέρσης εὑρισκόμεναι. Τῷ 1845 ὠνομάσθη μέλος τῆς Βελγικῆς 'Ακαδημίας, παρήγαγε δὲ μακρὰν σειρὰν πινάκων, ἐν οἷς ἡ ἁπλότης τῆς ἐκφράσεως ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν ἤρεμον ἁρμονίαν τοῦ φωτισμοῦ. Μεταξὺ τούτων διακρίνονται: «'Η σφαγὴ τῶν προκρίτων τῆς Λουβαὶν τῷ 1379», «Εἷς γάμος κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα». «Αἱ καθολικαὶ γυναῖκες», «'Ο περίπατος ἔξω τῶν τειχῶν» «'Ο πρόκριτος Six παρὰ τῷ Ρέμπραντ», «'Η πρωτοχρονιὰ ἐν Φλάνδρᾳ», «'Ο Λούθηρος κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν περιδιαβάζων ἀνὰ τὰς ὁδοὺς» κλπ. Ι. Μ. Π.

Λέϋς (Leys) ***ἀντίδρασις*** /*Χημ. Τροφ.*/. Καλεῖται οὕτως ἡ δι' εἰδικοῦ διαλύματος βασικοῦ ἅλα-

Digitized by Google

τος τοῦ ἀργύρου ἀνίχνευσις νοθείας τοῦ μέλιτος διὰ τεχνητοῦ τοιούτου. Ε. Γ.

λεϋσσερία (ἡ) (Leyssera) /Βοτ./. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *συνθέτων*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς καὶ ἀρωματικάς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *λεϋσσερία ἡ γναφαλώδης* (Leyssera gnaphaloides), ἰθαγενὴς τῆς νοτίου Ἀφρικῆς, ἧς τὸ ἀφέψημα τῶν φύλλων λαμβάνουσιν οἱ ἰθαγενεῖς τῶν μερῶν ἐκείνων ἀντὶ τεΐου Δ. Ν. Π.

Λέϋστερ (Leyster), *Ἰουδείθ*. Ὁλλανδὶς ζωγράφος (1600—1660). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ διασήμῳ Φρὰνς Χάλς, τῆς τεχνοτροπίας τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἐκλεκτὸς ἐκπρόσωπος. Οἱ πίνακές της ἀναφέρονται εἰς σκηνὰς τοῦ καθημερινοῦ βίου, μάλιστα δ' εἰς εὐθύμους πότους καὶ εὐτραπέλους συναθροίσεις. Τῷ 1636 ἡ Λέϋστερ ὑπανδρεύθη τὸν ζωγράφον Jan Mieuse Molenaer. Ἔργα της ἀπόκεινται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Ἄμστερνταμ καὶ τοῦ Βερολίνου. Ι. Μ. Π.

Λέϋτε (Leyte) /Γεωγρ./. Νῆσος τοῦ συμπλέγματος τῶν Φιλιππίνων νήσων. Ἔχει ἐμβαδὸν 7,037 τ. χλμ. καὶ 357.000 κατ. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὀρεινὸν καὶ ἡφαιστειογενὲς μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὴν Σακριπάντε (1190 μ.). Παράγει ὄρυζαν, σιτηρά, ξυλείαν, σάκχαριν, καφέν, κακάο καὶ ἔλαιον. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1928, συνεπείᾳ μεγάλου κυκλῶνος, παρέμεινον ἄστεγοι 10.000 ἄτομα, ἡ δὲ νῆσος ὑπέστη μεγίστας καταστροφάς. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν προφέρεται *Λάϊταϊ*. Μ. Δ. Β.

λευτεριά (ἡ)· δημοτ. τύπος τοῦ *ἐλευθερία* (βλ. λ.): «τὴ λευτεριά μου γυρεύω» || ἡ ἀπὸ τῆς ἐγκυμοσύνης ἀπαλλαγή, τοκετός: εὐχὴ «καλὴ λευτεριά».

Λευτερνία, καὶ **Λευταρνία** / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαία χώρα τῆς Ἰταλίας ἐν Ἀπουλίᾳ, ὀνομασθεῖσα οὕτω ἐκ τῶν *Λευτερνίων γιγάντων*, οἵτινες μετὰ τὴν μεγάλην γιγαντομαχίαν περιεσώθησαν ἐν αὐτῇ. Μ. Δ. Β.

Λέϋτον (Leyton) /Γεωγρ./. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ἔσσεξ, ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ Μείζονος Λονδίνου, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Λῆ καὶ εἰς ἀπόστασιν 8 χιλμ. ἀπὸ τοῦ Ἄστεως. Κάτ. 107.500. Ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν ὑφασμάτων, χάρτου καὶ δερμάτων, εὑρέθησαν δ' ἐν αὐτῷ λείψανα ρωμαϊκῆς κατοχῆς. Δ. Σ. Δ.

Λέϋτονστον (Leytonstone) /Γεωγρ./. Προάστειον τοῦ Λονδίνου, ἐν τῇ κομιτείᾳ Ἔσσεξ. Κάτ. 13.400. Δ. Σ. Δ.

Λευτυχίδης. Ἰωνικὸς τύπος τοῦ *Λεωτυχίδης* (βλ. λ.).

Λευφάνα (Leufana) /Ἀρχ. Γεωγρ./. Πόλις τῆς Μεγάλης Γερμανίας (Germania Magna), ἀπέχουσα κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Β' 11, 14), 30 μίλια ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ. Ὑπὸ τῶν πλείστων ταυτίζεται μὲ τὴν ὀλλανδικὴν πόλιν Levenstein, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βάαλ (Waal). Α. Θ. Σ.

λευχαιμία (ἡ) /Ἰατρ./. Νόσος τῶν αἱματοποιητικῶν ὀργάνων ἢ τῶν ὀργάνων ἐντὸς τῶν ὁποίων σχηματίζονται τὰ λευκὰ αἱμοσφαίρια (σπληνός, λεμφαδένων, μυελοῦ τῶν ὀστῶν κλπ.). Χαρακτηρίζεται δὲ ὑπὸ σημαντικῆς αὐξήσεως τῶν λευκῶν αἱμοσφαιρίων τοῦ αἵματος, τὰ ὁποῖα ἀπὸ 7000 κατὰ κυβικὸν χιλιοστόμετρον φυσιολογικοῦ αἵματος ἀνέρχονται μέχρι 500.000 εἰς τὴν λευχαιμίαν, καὶ τροποποιήσεως τῶν κανονικῶν ἀναλογιῶν τῶν διαφόρων ποικιλιῶν τῶν λευκῶν αἱμοσφαιρίων. Πράγματι δέ, ἄλλοτε μὲν ἡ αὔξησις ἀφορᾷ μόνον τὰ λεμφοκύτταρα, ἄλλοτε δὲ τὰ μυελοκύτταρα, τὰ ὁποῖα φυσιολογικῶς δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸ αἷμα. Τὰ δὲ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια εἰς τὴν λευχαιμίαν εἶναι πάντοτε ἠλαττωμένα (ἀναιμία). Πλὴν τῶν συμπτωμάτων τούτων, εἰς τὴν λευχαιμίαν ὑπάρχει ὑπερτροφία τοῦ σπληνός, τῶν λεμφαδένων, τοῦ ἥπατος, πόνοι κατὰ τὰς ἐπιφύσεις τῶν ὀστῶν, ὑπερτροφία τῶν ἀμυγδαλῶν, αἱμορραγίαι καὶ θρομβώσεις διάφοροι καὶ γενικὴ ἀναιμικὴ κατάστασις. Διακρίνομεν συνήθως τρεῖς κλινικὰς μορφὰς τῆς λευχαιμίας, τὴν λεμφικήν, τὴν μυελογενῆ καὶ τὴν ὀξεῖαν. Ἡ λευχαιμία καταλήγει πάντοτε εἰς θάνατον. Πρὸς καταπολέμησιν αὐτῆς χρησιμοποιεῖται τὸ ἀρσενικόν, ἡ ὀποθεραπεία διὰ τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος, ὁ μυελὸς τοῦ βοός, τὸ ἐκχύλισμα τοῦ σπληνός, ἡ ἀκτινοθεραπεία τοῦ σπληνὸς καὶ τῶν ἐπιφύσεων τῶν ὀστῶν, ἡ βενζόλη καὶ τὸ θώριον. ΣΠ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

— /Ὀφθαλμ./ Κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς *λευχαιμίας* ὁ ὀφθαλμὸς καὶ δὴ ὁ ἀμφιβληστροειδὴς λαμβάνει μέρος εἰς τὴν συμπτωματολογίαν αὐτῆς. Ἡ λευχαιμικὴ ἀμφιβληστροειδῖτις, καὶ δὴ ἡ παρατηρουμένη κατὰ τὴν μυελογενῆ λευχαιμίαν, παρουσιάζει ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, διακρίνοντα αὐτὴν τῶν λοιπῶν ἀμφιβληστροειδιτίδων. Ἡ ἁπλῆ καὶ μόνον ὀφθαλμοσκοπικὴ εἰκὼν αὐτῆς ἐπιβάλλει τὴν αἱματολογικὴν ἐξέτασιν. Ὅπως δὲ ὑπάρχει λευχαιμία μυελοκυτταρογενὴς καὶ λεμφοκυτταρογενής, οὕτως ἔχομεν καὶ μυελοκυτταρογενῆ καὶ λεμφοκυτταρογενῆ ἀμφιβληστροειδῖτιδα.

Ἀμφιβληστροειδῖτις κατὰ τὴν μυελοκυτταρογενῆ χρονίαν ἢ ὀξεῖαν λευχαιμίαν. Κατ' αὐτὴν ὁ βυθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ δύναται νὰ ἔχῃ χρῶμα φυσιολογικὸν ἢ νὰ κλίνῃ πρὸς τὸ κιτρινέρυθρον. Ἡ ὄψις τῆς θηλῆς, ἐνίοτε ἁπλῶς ἐρυθρωπή, δυνατὸν νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ σταδίου τῆς στάσεως τῆς θηλῆς. Αἱ φλέβες, χρώματος βαθέος ἐρυθροῦ, φέρουσι κατὰ τὸν μέγαν ἄξονα αὐτῶν λευκὴν γραμμήν, αἱ δὲ ἀρτηρίαι παρουσιάζουσιν ἄξονα μὲν ἐρυθρόν, πέριξ δ' αὐτοῦ λευκὴν γραμμὴν ἀποτελουμένην ἀπὸ λευκοκύτταρα, ὧν ἡ ὁρμὴ τῆς ροῆς ἔχει ἐλαττωθῆ. Εἰς διάφορα σημεῖα καὶ δὴ κατὰ τὰς διακλαδώσεις τῶν ἀγγείων παρατηροῦνται λευκαὶ πλάκες, κείμεναι ἐντὸς ἢ καὶ ἐκτὸς τῶν φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν (λευκορραγία). Ἡ ὅρασις, ἐφόσον ἡ ὠχρὰ κηλὶς καὶ ἡ πέριξ αὐτῆς χώρα διατηρεῖται ἀνέπαφος, εἶναι καλή. Ὅταν ὅμως συμβῇ λευκορραγία ἢ ἐρυθρορραγία, τότε ἡ ὅρασις ἐλαττοῦται.

Ἀμφιβληστροειδῖτις λεμφοκυτταρογενής. Κατ' αὐτὴν παρατηρεῖται λευκὴ χροιὰ τῆς θηλῆς, διεύρυνσις καὶ ἑλικοειδὴς ὄψις τῶν ἀγγείων μετ' ἐρυθρῶν αἱμορραγιῶν. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

λευχαιμικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λευχαιμίαν, ὁ τῆς λευχαιμίας || ὁ πάσχων λευχαιμίαν.

λευχαιμίτιδες (αἱ) (Leucemides) /Ἰατρ./. Καλοῦσιν οὕτω τινὲς τὸ σύνολον τῶν δερματικῶν ἐκδηλώσεων τῶν τυπικῶν ἢ ἀτύπων λευχαιμιῶν, συνοδευομένων σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ ἐντόνου κνησμοῦ.

λεύχειμα, *—ατος* (τό)· λευκὸν ἔνδυμα, κοιν. *ἀσπρόρρουχο*.

λευχειμονῶ (*—έω*)· εἶμαι λευχείμων, φορῶ ἐνδύματα λευκά, λευκοφορῶ.

λευχείμων, *—ονος* (ὁ,ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φορῶν λευκὰ ἐνδύματα, λευκοφόρος.

λεϋχτεμβεργίτης (ὁ) (Leuchtenbergit) /Ὀρυκτολ./. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν χλωριτῶν. Ἀποτελεῖ κιτρίνην καὶ ἄνευ σιδήρου παραλλαγὴν τοῦ κλινοχλώρου, ἀπαντᾷ δὲ εἰς ἑξαπλεύρους πίνακας καὶ κελυφοειδῆ συσσωματώματα εἰς τὰ ὄρη Schischimsk παρὰ τὸ Slatoust. Γ. Β.

Λευῶνοι (οἱ) (Levoni) /Ἀρχ./. Λαὸς τῆς Μεγάλης Γερμανίας (Germania Magna), κατοικῶν, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Β, 16), τὰ μεσόγεια τῆς Σκανδίας νήσου (νῦν Seeland). Α. Θ. Σ.

Λεφάκης, *Ἰωσήφ*, μητροπολίτης *Μεσημβρίας*. Ἐξ Ἄνδρου καταγόμενος, διετέλεσε διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς τοῦ Μεγάλου Ρεύματος, τῷ δὲ 1806 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Μελιτινῆς. Ἐκλεγεὶς μετά τινα ἔτη μητροπολίτης Μεσημβρίας, ἐμυήθη εἰς τὴ Φιλικὴ Ἑταιρείᾳ τῷ 1818. Ἀπέθανε κατὰ Μάϊον τοῦ 1821 πυροβοληθεὶς ὑπὸ τῶν συλλαβόντων αὐτὸν Τούρκων στρατιωτῶν, εἶτα δὲ νεκρὸς πλέον ἐκρεμάσθη διὰ βρόχου ἀπὸ τινος δένδρου. Δ. Π. Π.

Λεφὲβρ (Lefèvre). Αὐτοδίδακτος ἀστρονόμος καὶ λογιστής. Ἁπλοῦς ὑφαντὴς ἐν Lisieux, ἐδιδάχθη τὴν ἀστρονομίαν ἐκ διαφόρων συγγραμμάτων τῆς ἐποχῆς του. Ἀρεσκόμενος εἰς τοὺς ἀστρονομικοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς τῶν ἐκλείψεων, ἀπέκτησε βαθμηδὸν τοιαύτην εἰδικότητα, ὥστε τῷ ἀνετέθη ἐπί τι διάστημα ἡ σύνταξις τῆς «Connaissance des Temps» καὶ βραδύτερον τῷ ἀπενεμήθη καὶ ὁ τίτλος τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ. Ἐξ ἀφορμῆς ἐν τούτοις λάθους τινὸς ἡμισείας περίπου ὥρας ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τῆς ἐκλείψεως τοῦ Ἡλίου, ἥτις συνέβη τὴν 15ην Μαρτίου 1699, περιῆλθεν εἰς ἔριδας μετὰ τοῦ ἀνακαλύψαντος τὸ σφάλμα Φιλίππου ντὲ λὰ Ἴρ, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν διαγραφήν του ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας. Σ. Π.

— **Λεφὲβρ** (Lefebvre), *Βαλεντῖνος*. Βέλγος ζωγράφος καὶ χαράκτης, γεννηθεὶς τῷ 1613. Ἐκ τοῦ βίου του γνωστὸν εἶναι μόνον ὅτι διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἐσπούδασεν ἰδίᾳ τὴν τέχνην τοῦ Βερονέζε, ὃν ἐμιμήθη μετά τινος ἐπιτυχίας. Τὰ διασωθέντα ἔργα του, εὐαριθμότατα, εἶναι λίαν περιζήτητα διὰ τὴν χλιδὴν τοῦ χρωματισμοῦ των καὶ τὴν ἰσχυρὰν των ἔκφρασιν. Ὁ Λεφέβρ ἐξειργάσθη καὶ χαλκογραφίας, ἐπὶ τῇ βάσει συνθέσεων τοῦ Βερονέζε, τοῦ Τισιανοῦ καὶ τοῦ Τιντορέττου. Ι. Μ. Π.

— **Λεφέβρ** (Lefebvre), *Ἱππόλυτος*. Γάλλος φιλέλλην, κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα τῷ 1825, μολονότι εἶχεν ἐπιστρατευθῆ ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Λιβρὼν διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν αἰγυπτιακὸν στρατόν. Καταταχθεὶς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Φαβιέρου, παρέμεινεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τακτικουπόλεως τῶν Μεθάνων, πολεμήσας δὲ μετὰ τῶν ἄλλων φιλελλήνων καὶ τακτικῶν εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀναλάτου, ἐφονεύθη, συλληφθεὶς ὑπὸ ἱππέων, παρὰ τὴν Κωλιάδα ἄκραν, ἐνῷ ἐζήτει νὰ ἐπιβιβασθῇ ὑδραϊκοῦ πλοιαρίου. Γ. Δ. Κ.

— **Λεφὲβρ** Lefebvre). *Ἱππόλυτος*. Γάλλος γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Cavelier καὶ ἔτυχε τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης τῷ 1892 διὰ τοῦ ἔργου του: «Ὁ Ἀδὰμ διωκόμενος ἐκ τοῦ ἐπιγείου παραδείσου». Ἐτιμήθη πολλάκις διὰ βραβείων εἰς διαφόρους ἐκθέσεις, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὸ ἀριστουργηματικόν του σύμπλεγμα «Νεαροὶ τυφλοί», ὅπερ ἐξέθηκεν εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν τοῦ 1892 καὶ ὅπερ νῦν ἀπόκειται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λουξεμβούργου. Ἄλλα ἀξιομνημόνευτα ἔργα του εἶναι: «Ἡ συγγνώμη», «Μινιόν», «Νιόβη», «Τὸ θέρος», «Ὁ χειμών». Ι. Μ. Π.

— **Λεφὲβρ** (Lefèvre), *Ἰωάννης*. Διάσημος κλαρινετίστας, γεννηθεὶς τῷ 1763 εἰς τὴν Λωζάννην καὶ ἀποθανὼν τῷ 1829 ἐν Παρισίοις. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τοῦ κλαρινέτου εἰς τὸ Ὠδεῖον τῶν Παρισίων καὶ ἔγραψε σημαντικὸν ἀριθμὸν συνθέσεων (κονσέρτα, σονάτας κτλ.) διὰ τὸ ὄργανόν του, τὸ ὁποῖον καὶ ἐτελειοποίησε προσθέσας τὴν 6ην δικλίδα. Α. Θ.

— **Λεφὲβρ** (Lefèvre), *Κλαύδιος*. Γάλλος ζωγράφος καὶ χαράκτης. Ἐγεννήθη εἰς Φονταινεμπλὼ τῷ 1633 καὶ ἀπέθανεν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1675. Ἠσχολήθη εἰς τὴν θρησκευτικὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν προσωπογραφίαν, ἐν ᾗ διέπρεψεν ἐξαιρέτως διὰ τὴν ψυχογραφικὴν ἱκανότητά του, τὴν ἁρμονίαν τοῦ χρωματισμοῦ του καὶ τὴν λεπτότητα τῆς καθόλου τεχνικῆς του. Ἐξετέλεσε πολλὰς προσωπογραφίας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ὅστις τὸν περιέβαλε διὰ τῆς εὐνοίας του, ἔτι δὲ τῆς Mme de la Valette, τῆς βασιλίσσης Μαρίας Θηρεσίας, τοῦ Φιλίππου τῆς Ὀρλεάνης, τοῦ δουκὸς ντ' Ἀμὸν κλπ. Ἐπὶ πλέον ἐξειργάσθη πολυαρίθμους χαλκογραφίας, ἐν αἷς ἐπεδείξατο ἐξαίρετα προσόντα χαράκτου. Ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς τῷ 1663. Ι. Μ. Π.

— **Λεφὲβρ** (Lefèvre), *Ροβέρτος*. Γάλλος ζωγράφος (1756—1830). Ἐξειργάσθη θρησκευτικοὺς καὶ μυθολογικοὺς πίνακας καὶ προσωπογραφίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἐλοΐζα καὶ Ἀβελάρδος», «Ἡ Ἀφροδίτη ἀφοπλίζουσα τὸν Ἔρωτα», «Ὁ Ἔρως ὀξύνων τὰ βέλη του», «Ὁ Φωκίων ἕτοιμος νὰ πίῃ τὸ κώνειον», «Ὁ Γολγοθᾶς», «Ἡ ἀποθέωσις τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου» καὶ αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Ναπολέοντος, Πίου τοῦ Ζ', τῆς Ἰωσηφίνας, τῆς Μαρίας-Λουΐζας, τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

— **Λεφὲβρ** (Lefebre, Lefebvre), *Ταννεγκύ*. Γάλλος φιλόλογος (1615—1672). Ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν πολυμαθεστέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἔσχε θυγατέρα, τὴν *Ἄνναν Νταζιέ*, ἥτις ἐπίσης διεκρίθη διὰ τὴν πολυμάθειάν της. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Λατινικαὶ ἐπιστολαὶ ἐπὶ τῆς κριτικῆς» (1659—1665), «Βίοι τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν» (1665), «Βίος τοῦ Θησέως», «Πραγματεία περὶ δεισιδαιμονίας», καὶ ἐξέδωκε τὸν Ἀνακρέοντα, τὴν Σαπφὼ (1660), τὸν Λουκρήτιον (1662), τὸν Τερέντιον κ. ἄ. Κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἐποχῆς εἶχεν ἐκλατινίσει τὸ ὄνομά του εἰς *Panaquilius Faber*, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπίσης γνωστός. Μ. Δ. Β.

— **Λεφὲβρ** (Lefèvre) *Φραγκῖσκος-Ἰωσήφ*, δοὺξ τοῦ *Ντάντσιχ*. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1755—1820). Υἱὸς μυλωθροῦ, κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν δεκαοκταετής. Κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ὑπηρέτησεν εἰς τὰς στρατιὰς τοῦ Μοζέλα καὶ τοῦ Ρήνου καὶ ἐντὸς τοῦ 1793 προήχθη διαδοχικῶς εἰς λοχαγόν, συνταγματάρχην καὶ ὑποστράτηγον. Μετὰ ἓν ἔτος προήχθη εἰς στρατηγὸν καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς πρωτοπορίας τοῦ στρατοῦ τοῦ Ρήνου. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Fleurus ἡ συμβολή του ἐπέφερε τὴν νίκην τῶν Γάλλων.

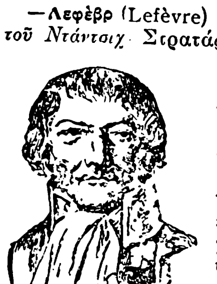

Φραγκῖσκος Λεφέβρ.

Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος τῆς 18 Μπρυμαίρ, συνετέλεσεν εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Βοναπάρτου, καταλαβὼν ἐπὶ κεφαλῆς 25 γρεναδιέρων τὴν βουλὴν τῶν Πεντακοσίων. Προαχθεὶς εἰς στρατάρχην διηύθυνε κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἰένας (1806) τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουράν. Τῷ 1807 ἐπολιόρκησε καὶ κατέλαβε τὸ Ντάντσιχ, ὀνομασθεὶς δοὺξ αὐτοῦ. Συνεζεύχθη τὴν πλύντριαν τοῦ λόχου του, ἡ ὁποία καὶ μετὰ τὴν ἄνοδον τοῦ συζύγου της εἰς τὰ ὕψιστα στρατιωτικὰ ἀξιώματα παρέμεινε καταδεκτικὴ καὶ ἀφελής. Ὁ Σαρδοὺ ἔγραψε δι' αὐτὴν τὴν κωμῳδίαν «Ἡ κυρία δὲ μὲ μέλει». Μ. Ν. Δ.

Λεφεμπὺρ-Βελὺ (Lefébure-Wely), *Λουδοβῖκος-Ἀλφρέδος*. Γάλλος συνθέτης καὶ ὀργανοχορδιστης (1817—1869). Ἔγραψε τὸ μελόδραμα «Les recruteurs» (1861), τὴν καντάταν «Μετὰ τὴν νίκην»

Digitized by Google

(1863), 3 συμφωνίας, 2 λειτουργίας μετ' ὀργάνου καὶ ὀρχήστρας κ. ἄ. Ὑπέροχος δεξιοτέχνης καὶ αὐτοσχεδιαστὴς ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου καὶ τοῦ ἁρμονίου, ἔκαμε πλείστας ὅσας διασκευὰς διὰ τὸ τελευταῖον. Γ. Σ.

Λεφίνι (Lefini) /*Γεωγρ.*/ Ποταμὸς τῆς Γαλλικῆς Ἀφρικῆς τοῦ Ἰσημερινοῦ, παραπόταμος τοῦ Κόνγκο, εἰς ὃν χύνεται παρὰ τὸν Νγκαμπέϊ. Μ. Δ. Β.

Λέφκε /*Γεωγρ.*/ Πόλις τῆς Τουρκίας, αἱ ἀρχαῖαι *Λεῦκαι* (βλ. λ.) ἐν τῷ νομῷ Μπιλετζίκ, 90 χιλιόμετρα ΒΑ. τῆς Προύσης. Ἔχει 2.263 κατοίκους, πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς δὲ τῶν πληθυσμῶν ὑπῆρχον καὶ 850 περίπου Ἕλληνες. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει 9.137 κατοίκους. Ν. Μ.

—/*Στρατ. Ἱστορ.*/ Κατ' Ὀκτώβριον 1920, οἱ Τοῦρκοι ἐπιτεθέντες αἰφνιδίως κατὰ τῶν Χριστιανῶν κατοίκων τῆς *Λέφκε* πλείστους ἐξ αὐτῶν κατέσφαξαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐξηνάγκασαν νὰ ζητήσωσι διὰ τῆς φυγῆς σωτηρίαν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ περὶ τὴν Προῦσαν κατεχομένην ζώνην, ἀφοῦ κατέλιπον εἰς τοὺς ἐπιδρομεῖς πᾶν ὅ,τι εἶχον. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς Μ. Ἀσίαν ἐπὶ τῶν νοτίως τῆς πόλεως ὑψωμάτων ἐστηρίζετο ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῆς 11ης ἑλληνικῆς μεραρχίας ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1921 μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1922. Ν. Κ. Σ.

λεφλερικὴ ἐπιπεφυκῖτις /*Ἰατρ.*/· βλ. λ. *ἐπιπεφυκῖτις*.

Λὲ Φλὸ (Le Flô), ***Ἀδόλφος-Ἐμμανουὴλ-Κάρολος***. Γάλλος στρατηγὸς καὶ διπλωμάτης (1804 1887). Ἀπόφοιτος τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Saint-Cyr, ὑπηρέτησεν ἐν Ἀλγερίῳ, μετέσχε τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντίνης, ὅπου καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς, τῷ δὲ 1848 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας εἰς Πετρούπολιν. Ἐξελέγη δὶς βουλευτὴς τοῦ Φινιστέρου, διετέλεσε δὲ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἀμύνης (1870). Ἀποσταλεὶς ἐκ νέου ὡς πρεσβευτὴς εἰς Πετρούπολιν, ἠδυνήθη νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας ἐπιθετικὴν πολιτικὴν τοῦ Βίσμαρκ κατὰ τὸ 1875. Μ. Ν. Δ.

Λεφόκαστρον /*Γεωγρ.*/ Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Ἀργαλαστῆς τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 64. Χ. Δ.

Λὲ Φὸρ (Le Fort), ***Λέων-Κλήμης***. Γάλλος χειρουργὸς (1829—1893). Καθηγητὴς τῆς ἐγχειρητικῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς, συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν νοσοκομείων καὶ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στρατοῦ. Ἔγραψε: «Περὶ διεκπρίσεως γόνατος καὶ ἰσχίου» (1861), «Διαμαρτίαι διαπλάσεως μήτρας καὶ κόλπου, καὶ θεραπεία αὐτῶν» (1863), «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς ἀνατομικῆς τῶν πνευμόνων τοῦ ἀνθρώπου», «Περὶ μαιευτηρίων» (1866) κ. ἄ. Εἰσήγαγεν ἐπὶ πλέον νέαν συσκευὴν διὰ τὰ κατάγματα τῆς ἐπιγονατίδος (*συσκευὴ Λὲ Φὸρ*), καὶ περιέγραψε τὴν σχηματιζομένην ἐπὶ τοῦ γόνατος γωνίαν κατὰ τὰ διαστρέμματα τοῦ ποδὸς ἐπὶ τῶν ῥήξεων τῶν ἔσω συνδέσμων (*σημεῖον Λὲ Φόρ*). Ο. Ρ.

—**Λεφὸρ** (Lefort), ***Φραγκῖσκος-Ἰάκωβος***. Ρῶσος στρατηγὸς καὶ ναύαρχος (1653—1699). Καταγόμενος ἐκ σκωτικῆς οἰκογενείας ἐγκατεστημένης εἰς Ἑλβετίαν, μετέβη εἰς Μόσχαν, ὅπου κατετάχθη εἰς τὸν ρωσικὸν στρατόν. Διεκρίθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κριμαίας, ὅτε δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Μέγας Πέτρος προσέλαβεν αὐτὸν ὡς σύμβολόν του, ἐξασκήσαντα ταχέως μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ Ρώσου ἡγεμόνος καὶ ἀποβάντα ἓν τῶν κυριωτέρων ὀργάνων τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ ἔργου του. Ὁ Λεφὸρ ἐδημιούργησε τὸν πρῶτον ρωσικὸν στόλον, οὗτινος καὶ διωρίσθη ἀρχιναύαρχος. Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Τούρκων εἰς Ἀζώφ, ὁδηγήσας τὸν ρωσικὸν στόλον εἰς τὴν Ἀζοφικὴν διὰ τοῦ Ταναΐδος καὶ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως. Τῷ 1697 ὁ Λεφὸρ εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διπλωματικῆς ἀποστολῆς, ἥτις ἠκολούθησε τὸν Μέγαν Πέτρον κατὰ τὴν ἀνεπίσημον ἐπίσκεψίν του εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη. Ἡ ἀγγελία τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Στερλιτσῶν ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Μόσχαν, ὅπου ὁ Λεφὸρ ἀπέθανε μετὰ μικρὸν ἐκ τῶν παλαιῶν του πληγῶν. Θ. Β

Λεφρὰν (Lefranc), ***Ἄβελ-Ἰούλιος-Μαυρίκιος***. Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἀπόφοιτος τῆς παλαιογραφικῆς σχολῆς καὶ τῆς τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, διετέλεσεν ἀρχειοφύλαξ τῶν ἐθνικῶν ἀρχείων καὶ καθηγητὴς τοῦ κολλεγίου τῆς Γαλλίας. Συνέγραψε: «Ἱστορία τῆς πόλεως Noyon», «Ἡ νεότης τοῦ Καλβίνου», «Ἱστορία τοῦ κολλεγίου τῆς Γαλλίας» κ.ἄ. Ἐπὶ πλέον ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ ποιητοῦ Ἀνδρέα Σενιέ. Μ. Ν. Δ.

Λεφρουὰ ὕφαλος /*Παραλ. Γεωγρ.*/ Ὕφαλος τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου (Lefroy patch, πλάτ. 39°10'12" Β., μῆκ. 25°51'37" Ἀν., βόλισμα 4¼ ὀργ., χάρτ. ἀγγλ. 1817: Surbi and Mijella). Καίτοι εὑρισκομένη ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τῆς Σούρπης, εἶχε διαφύγει τὴν βολίδα τῶν ὑδρογράφων, ἕως οὗ τὴν ἀνεκάλυψεν ὁ Βρεττανὸς δόκιμος C. Maxwell-Lefroy τοῦ ὑδρογραφικοῦ HMS «Fearless», λαβοῦσαν ἔκτοτε τὸ ὄνομά του. Σ. Ε. Λ.

Λέφσκι, ***Βασὶλ Ἰβάνωφ***, ἢ ***Διάκονος Λέφσκι***. Ὁ διασημότερος τῶν ἀποστόλων τῆς βουλγαρικῆς ἐλευθερίας (1837—1872). Εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν ἐχειροτονήθη διάκονος μὲ τὸ ὄνομα *Ἰγνάτιος*, μὲ τὸν ἀπώτερον σκοπὸν νὰ σταλῇ εἰς Ρωσίαν δι' εὐρυτέρας σπουδάς. Τῷ 1863 ἀπέβαλε τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἐγένετο διδάσκαλος, ἀλλὰ ταχέως ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Βελιγράδιον, ὅπου ἐγένετο μέλος ὁμάδος Βουλγάρων ἐπαναστατῶν καὶ προσελήφθη εἰς τὴν λεγεῶνα τοῦ Ζακόφσκι. Βραδύτερον συνέστησεν ἰδίαν ὁμάδα ἐπαναστατῶν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ βουλγαρικὰ ἐδάφη, ὅπου ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαετίαν εἰργάσθη διὰ τὴν ἀφύπνισιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν προετοιμασίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Προδοθεὶς ὑπὸ ἱερέως τινός, συνελήφθη καὶ ἀπήχθη εἰς Σόφιαν, ὅπου κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἀπηγχονίσθη. Τ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

Λεφτερὲς /*Παραλ. Γεωγρ.*/ Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυσικοῦ μακεδονικοῦ λιμένος *Ἐλευθεραὶ* (βλ. λ.).

Λεφτίνι /*Γεωγρ.*/ Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 290. Χ. Δ.

Λεφτίνια /*Γεωγρ.*/ Παραπόταμος τοῦ *Ἀώου* (βλ. λ.).

λεφτός, *—ή, —ό*· ἀντὶ *λεπτὸς* κατὰ τὴν δημοτικὴν προφοράν.

Λεφυὲλ (Lefuel), ***Ἕκτωρ-Μαρτῖνος***. Γάλλος ἀρχιτέκτων (1810—1881). Ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, τῷ δὲ 1839, τυχὼν τοῦ πρώτου βραβείου Ρώμης, ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, ἐξ ἧς ἀπέστειλεν εἰς Παρισίους ἐνδιαφέροντα, ἀπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς συνάμα ἀπόψεως, σχέδια («Les trois temples de la Piété», «De l'Espérance», «De Junon Matuta»). Ἐπιστρέψας ἐξ Ἰταλίας ἤνοιξεν ἐν Παρισίοις καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον, ἐξέθηκε δὲ τῷ 1848 εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν μέγα σχεδιάγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον: Cheminée monumentale pour le palais de Florence». Βραδύτερον ὠνομάσθη ἀρχιτέκτων τοῦ πύργου τοῦ Μεντὸν καὶ ἀρχιτέκτων τοῦ πύργου τοῦ Φονταινεμπλώ, τῷ δὲ 1854 ἀνέλαβε τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ νεωτέρου Λούβρου. Ἐπὶ πλέον ἀνέλαβε τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μεγάρου τῶν Καλῶν τεχνῶν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ 1855 καὶ διάφορα ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ καὶ διακοσμητικὰ ἔργα. Τῷ 1855 ὁ Λεφυὲλ ἐγένετο μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Ὑπῆρξε συνάμα καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν Καλῶν τεχνῶν καὶ πρῶτος ἀρχιτέκτων τοῦ Λούβρου καὶ τῶν ἐθνικῶν μεγάρων τῆς Γαλλίας. Ι. Μ. Π.

Λεφωσὲ (Lefaucheux), ***Καζίμιρος***. Γάλλος ὁπλοποιὸς (1802—1851), γενόμενος γνωστὸς διὰ τὴν ἐν ἔτει 1825 κατασκευὴν κυνηγετικοῦ τυφεκίου, διὰ πρώτην φορὰν ὀπισθογεμοῦς, τῆς κατηγορίας τῶν *κρουσιζωπύρων*, φερομένου ὑπὸ τὸ ὄνομά του. Ν. Θ. Κ

Λὲχ (Lech). Ὄνομα τῆς πρώτης μυθολογικῆς δυναστείας τῶν Πολωνῶν. Κατὰ τὰς πολωνικὰς παραδόσεις ὁ *Ἰωάννης*, ἀπόγονος τοῦ Ἰάφεθ, εἶχεν ἀποκτήσει δύο υἱούς, τὸν *Λὲχ* καὶ τὸν *Τσέχ*, οἵτινες εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὰς χώρας, αἵτινες εἶναι γνωσταὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα Δαλματία, Σερβία, Κροατία, Βοσνία καὶ Σλαυονία. Οἱ δύο ἀδελφοί, ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνδρῶν, προήλασαν κατόπιν πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ κατέκτησαν τὰς χώρας τὰς ἀρδευομένας ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ἔλβα, Ἔγκερ καὶ Μολδαύα. Εἰς τὰς χώρας ταύτας ἐγκατεστάθη ὁ Τσέχ, ἐξ οὗ προῆλθον οἱ Τσέχοι καὶ ἡ Βοημία. Ὁ Λὲχ ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του πρὸς Β. μέχρι τῶν χωρῶν τῶν ἀρδευομένων ὑπὸ τοῦ Βάρτα καὶ τοῦ Νέτσε καὶ ἵδρυσε τὴν πόλιν Γκέζνα τῷ 550. Ὁ Ρῶσος ἱστορικὸς Νέστωρ ἀποκαλεῖ διὰ τοῦ ὀνόματος *Λέχος* τοὺς κατοίκους τῶν πεδιάδων τοῦ Βιστούλα. Βραδύτερον ὠνομάσθησαν *Λέχοι* οἱ Πολωνοί. Ἡ λέξις εἶναι σλαυϊκὴ καὶ σημαίνει ἐν κυριολεξίᾳ τὸν μεγάλον γαιοκτήμονα. Μ. Δ. Β

Λὲχ (Lech) /*Γεωγρ.*/ Παραπόταμος δεξιὸς τοῦ Δουνάβεως, γνωστὸς ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπὸ τὸ ὄνομα Licus. Πηγάζει ἐκ τῆς λίμνης Φορμαρὶν (Φόραλμπεργκ Αὐστρίας), εἰς ὕψος 1865 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, διευθύνεται ἐκεῖθεν διὰ μέσου ὀρεινῶν ἐκτάσεων πρὸς τὴν Βαυαρίαν, ὅπου σχηματίζει τὸν ὡραῖον καταρράκτην *Σαὶν-Μαγγκτρίτ*, κατέρχεται παρὰ τὸ Φύσσεν εἰς τὴν πεδιάδα, λαμβάνει πρὸς Β. κατεύθυνσιν, σχηματίζων τὰ παλαιὰ σύνορα Βαυαρίας καὶ Σουηβίας, καὶ συμβάλλει μετὰ ροῦν 285 χλμ. εἰς τὸν Δούναβιν ἐν Λέχσεντ, παρὰ τὸ Ραΐν, εἰς ὕψος 405 μ. Δὲν εἶναι πλωτὸς λόγῳ τοῦ ἐπικλινοῦς τῆς κοίτης του. Σπουδαιότερον παραπόταμον ἔχει τὸν *Βέρταχ*, μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων ποταμῶν σχηματίζεται ἡ πεδιὰς Λέχφελντ, γνωστὴ ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν νίκης τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος Α' ἐναντίον τῶν Οὔγγρων (10 Αὐγούστου 955). Χ. Δ.

—**Λὲχ** (Leh) /*Γεωγρ.*/ Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τοῦ μεθοριακοῦ διαμερίσματος Λάνταχ, κειμένη πλησίον τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄνω Ἰνδοῦ εἰς ὕψος περίπου 4.000 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Κάτ. 2.400 τὸν χειμῶνα καὶ 20.000 τὸ θέρος. Ἡ Λὲχ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ Ἰνδιῶν, Σινικοῦ Τουρκεστὰν καὶ Θιβὲτ καὶ σημαντικώτατον κόμβον πλείστων ἐμπορικῶν ὁδῶν. Δυνάμει ἐμπορικῆς συμβάσεως μετὰ τοῦ μαχαραγιᾶ τοῦ Κασμίρ, Ἄγγλος ἀξιωματικὸς παραμένει ἐν Λὲχ κανονίζων καὶ ἐλέγχων τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν κίνησιν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ κυβερνήτου τοῦ διοριζομένου ὑπὸ τοῦ κράτους τοῦ *Κασμίρ*. Κειμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς μεθορίου τοῦ Θιβέτ, ἡ Λὲχ ἀπετέλεσε πλειστάκις τὸ ὁρμητήριον πλείστων εἰσβολῶν πρὸς τὴν χώραν ἐκείνην. Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει σπουδαῖος μετεωρολογικὸς σταθμός, ὁ ὑψηλότερος τῆς Ἀσίας, καὶ ἀνάκτορα ἀρχαίων βασιλέων. Δ. Σ. Δ.

Λὲχ (Lech) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς Γερμανίας (βλ. λ. *Λέχ*).

Λέχαιον /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/ Τὸ ἐπίνειον τῆς Κορίνθου ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Συνεδέετο μετὰ τῆς Κορίνθου διὰ δύο μακρῶν τειχῶν, μήκους ἑκατέρου δώδεκα σταδίων, ὡς λέγει ὁ Στράβων καὶ ὁ Ξενοφῶν. Ἐπὶ ἑκάστου σκέλους ὑπῆρχον πολλαὶ πύλαι. Ὁ μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν χῶρος πρέπει νὰ ἦτο ἀρκετὰ εὐρύς, διότι ἐνταῦθα, κατὰ τὸ 393 π. Χ., ἐγένετο μάχη μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Κορινθίων, οἵτινες ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν πρώτων διὰ νὰ ἐκτοπίσωσιν αὐτούς. Οἱ Κορίνθιοι ὅμως ἡττήθησαν, οἱ δὲ νικηταὶ Λακεδαιμόνιοι ἐκρήμνισαν τότε μέρος τῶν τειχῶν καὶ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Πραξίταν ἐβάδισαν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ κατέλαβον τὸν Σιδοῦντα καὶ τὸν Κρομμυῶνα. Ὁ λιμὴν τοῦ Λεχαίου ἦτο τεχνικός, ἐσκαμμένος ἐντὸς τοῦ ἀμμώδους ἐδάφους, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται ὑπὸ τοῦ Διονυσίου «χωστὸς λιμήν». Ἦτο ὁ κύριος σταθμὸς τῶν κορινθιακῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ ὁ ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς πόλεως μετὰ τῶν δυτικῶν χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Κατὰ τὸν Στράβωνα, ἐν Λεχαίῳ ὑπῆρχε νεώριον καὶ νεώσοικοι. Τὸ Λέχαιον οὐδέποτε ἀπέβη μεγάλη πόλις. Οἱ ἀπὸ Ρώμης εἰς Ἀθήνας ταξιδεύοντες φαίνεται ὅτι ἀπεβιβάζοντο εἰς Λέχαιον, διήρχοντο πεζοὶ τὸν ἰσθμόν, ἐκεῖθεν δὲ διὰ πλοίου διεπεραιοῦντο εἰς Πειραιᾶ. Τὸ Λέχαιον εἶχε ναὸν τῆς Ἀφροδίτης καὶ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος. Κατὰ τὸν Παυσανίαν ὅμως ὑπῆρχε καὶ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, κείμενος μεταξὺ τῆς Κορίνθου καὶ τῆς παραλίας τοῦ Λεχαίου. Τὸ Λέχαιον ἔχει τώρα ἐντελῶς ἀφανισθῆ. Τὴν θέσιν τοῦ λιμένος σχηματίζει τώρα ἀβαθὲς ἕλος περιβαλλόμενον ὑπὸ ἀμμωδῶν λοφίσκων. Διακρίνονται, οὐχ ἧττον, ἀκόμη λείψανα τῶν μακρῶν τειχῶν καὶ ἴχνη τριῶν λιμενοβραχιόνων, οἵτινες προὐχώρουν βαθέως ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ ἑνὸς τῶν βραχιόνων τούτων εὑρέθη ἄλλοτε τὸ βάθρον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ρωμαίου ἐπάρχου Φλαβίου Ἑρμογένους. Β. Δ. Θ.

—**Λέχαιον** /*Γεωγρ.*/ Χωρίον τῆς κοινότητος Περιγιαλίου, τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κεῖται πρὸς Δ. τῆς Κορίνθου, ἐγγὺς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κορίνθου—Πατρῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 699. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κολουπότι*. Χ. Δ.

—**Λεχαίου θάλασσα** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/ Ὁ κατὰ τὸν Α. ΝΑ μυχὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου σχηματιζόμενος ἐλάσσων κόλπος, ὅστις διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Μελαγκάβι ἢ Ἀγριλιὸς (ἀρχ. Ἡραῖον) καὶ τοῦ Βέλου (Κορινθίας) εἶναι «ἀμφίπυγος» (μεσολαβοῦντος τοῦ Ἰσθμοῦ) πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Καλαμακίου (ἀρχ. Κεγχρεάτης κόλπος) καὶ «ἀμφίδυμος», μεσολαβούσης τῆς χερσονησώδους προβολῆς τῆς Περαχώρας (δηλαδὴ τῆς Γερανείας), πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Λιβαδόστρου (ἀρχ. Ἀλκυονὶς θάλασσα). Σ. Ε. Λ

Λέχαρ (Lehàr), ***Φράνς***. Διάσημος συνθέτης ὀπερεττῶν, γεννηθεὶς τῷ 1870 ἐν Κόμορν τῆς Οὐγγαρίας. Ἀφοῦ ἀπεφοίτησεν ἐκ τοῦ ᾠδείου τῆς Πράγας ἤρχισε τὴν σταδιοδρομίαν του ὡς διευθυντὴς στρατιωτικῶν μουσικῶν. Τῷ 1896 ἐνεφανίσθη ἐν Λειψίᾳ ὡς συνθέτης διὰ τοῦ μελοδράματος «Κουκούσκα», ὀλίγα δὲ ἔτη κατόπιν ἔδωκε τὴν ὀπερέτταν του «Γυναῖκες τῆς Βιέννης», (Βιέννη 1902), ἣν ἐπηκολούθησαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ «Ροκανοποιός», τῷ δὲ 1904 ὁ «Καραγκιόζικος γάμος». Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1905 ἐγκαινιάζει νέαν περίοδον εἰς τὴν σύνθεσιν ὀπερεττῶν διὰ τῆς ἀπα-

Digitized by Google

ραμίλλου «Εὐθύμου χήρας», ἥτις παιχθεῖσα ἀρχικῶς ἐν Βιέννῃ, ἐντὸς ὀλίγου ἔκαμε τὸν γῦρον τοῦ κόσμου. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ὁ τύπος τῆς συγχρόνου βιεννέζικης ὀπερέττας, ὃν ἐμιμήθησαν ὅλοι οἱ μετέπειτα Αὐστριακοὶ καὶ Γερμανοὶ μουσικοσυνθέται. Μετὰ τὴν «Εὔθυμον χήραν» ἐπηκολούθησαν αἱ ὀπερέτται: «Μίτισλαβ ὁ μοντέρνος» (Βιέννη 1907), «Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ταξιδεύουν εἰς Σλαραφφενλάνδην» (Βιέννη 1906). «Ὁ ἄνδρας μὲ τὶς τρεῖς γυναῖκες» (Βιέννη 1908), «Τὸ παιδὶ τοῦ πρίγκιπος» (1909), «Ὁ κόμης τοῦ Λουξεμβούργου» 1909), «Ἔρως Ἀτσιγγάνων» (1910), «Εὔα» (1911), «Ἡ ἰδεώδης σύζυγος» (1913), «Τέλος μόνοι» (1914), «Ὁ παρατηρητὴς τῶν ἄστρων» (1917). «Ἐκεῖ ποῦ ψάλλει ὁ κορυδαλλός», (1918), «Ἡ γαλαζία μαζούρκα» (1920), «Ἄνοιξις» (1922), «Φρασκοῦιτα» (1922), «Φρειδερίκη» (1929), «Τσεζάρεζιτς» (1928) «Ἡ χώρα τοῦ γέλοιου», (1930). Γ. Σ.

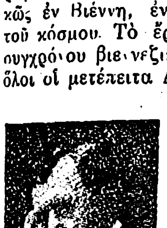
Φρὰνς Λέχαρ.

Λεχεάτης (ὁ) [*Ἀρχ.*]. Προσωνυμία τοῦ Διὸς ὡς τεκόντος τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ὁ Λεχεάτης Ζεὺς ἐλατρεύετο ἐν Ἀλιφείρᾳ, ἐν τῇ ἀρκαδικῇ Κυνουρίᾳ, διότι, κατ' ἐπιτόπιον παράδοσιν, ἐκεῖ ἐγέννησεν ὁ Ζεὺς τὴν Ἀθηνᾶν. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ Παυσανίας, λέγων ὅτι ἐν τῇ πολίχνῃ ταύτῃ ὑπῆρχε βωμὸς πρὸς τιμὴν τοῦ Λεχεάτου. Β. Δ. Θ.

Λέχερ (Lecher), **Ἔρρῖκος**. Σύγχρονος καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν Βιέννῃ, γεννηθεὶς τῷ 1856.

— **Λέχερ ἀγωγός** [*Φυσ.*]. Σύστημα δύο ἐπιμήκων ἀγωγῶν, παραλλήλως διατεταγμένων διὰ τὴν πειραματικὴν ἀπόδειξιν τῆς διαδόσεως τῶν ἠλεκτρικῶν κυμάτων κατὰ μῆκος ἀγωγῶν σύρματος. Οἱ ἀγωγοὶ Λέχερ ἀποτελοῦσι τροποποίησιν τῆς διατάξεως Hertz, ὅστις πρὸς πειραματικὴν ἀπόδειξιν τῆς διαδόσεως τῶν ἠλεκτρικῶν κυμάτων μετεχειρίσθη ἕνα μόνον ἁπλοῦν ἀγωγόν. Τὰ παρατιθέμενα σχήματα δεικνύουσι λίαν συνήθεις διατάξεις πραγματοποιήσεως ἀγωγῶν Λέχερ, μετὰ τοῦ διεγείροντος αὐτοὺς κυκλώματος ταλαντώσεων. Κατὰ μῆκος τῶν ἀγωγῶν Λέχερ ἀναπτύσσονται ἠλεκτρικὰ στάσιμα κύματα, οἱ ἐν τοῖς ἀγωγῆς δὲ Λέχερ ἀναπτυσσόμενοι δεσμοὶ καὶ κοιλίαι εὑρίσκονται τῇ βοηθείᾳ σωλῆνος Geissler (δι' ἠλίου ἢ νέου), ὅστις μετατίθεται κατὰ μῆκος τῶν ἀγωγῶν Λέχερ. Εἰς τὰς θέσεις ἔνθα ἀναπτύσσονται κοιλίαι, ὁ σωλὴν Geissler φωτοβολεῖ ἐντόνως. Διὰ τῆς τοιαύτης διατάξεως δυνάμεθα νὰ μετρήσωμεν τὸ μῆκος τοῦ κύματος, καθ' ὅσον ἡ ἀπόστασις δύο διαδοχικῶν κοιλιῶν, ἤτοι ἡ ἀπόστασις δύο διαδοχικῶν θέσεων, καθ' ἃς φωτοβολεῖ ἐντόνως ὁ σωλὴν Geissler, ἰσοῦται πρὸς ἥμισυ μῆκος κύματος. Ἐὰν δὲ τὸ διεγεῖρον τοὺς ἀγωγοὺς Λέχερ κύκλωμα ταλαντώσεων παρουσιάζῃ γνωστὴν συχνότητα ν, τότε ἡ μέτρησις τοῦ μήκους λ ἐπιτρέπει νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ταχύτητα διαδόσεως c τῶν ἠλεκτρικῶν κυμάτων διὰ τοῦ τύπου c=ν.λ. Ἐν τῇ πράξει οἱ ἀγωγοὶ Λέχερ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν βαθμολογίαν κυματομέτρων. Κ. Π.

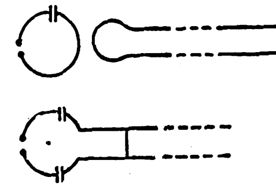
Διάταξις ἀγωγῶν Λέχερ.

Λέχης [*Μυθολ.*]. Ἐπώνυμος ἥρως τοῦ κορινθιακοῦ λιμένος τοῦ Λεχαίου, ὡς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κεγχρίας ἦτο ὁ ἐπώνυμος ἥρως τοῦ ἑτέρου λιμένος τῆς Κορίνθου, τῶν Κεγχρεῶν. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὁ Λέχης οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς νύμφης Πειρήνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀχελῴου. Β. Δ. Θ.

Λεχί, ἢ, πληρέστερον, **Ραμὰθ-Λεχὶ** (= Λόφος τῆς σιαγόνος) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Τοποθεσία ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ (Κριτ. 15). Οἱ Ο' ἀλλαχοῦ μεταγράφουσι τὴν λέξιν, ἀλλαχοῦ δὲ μεταφράζουσιν αὐτὴν διὰ τοῦ Σιαγών, ὡς πράγματι τοῦτο ἡ λέξις δηλοῖ. Κατὰ τὴν ἐν «Κριταῖς» διήγησιν (15, 9 ἑξ.) τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην, διότι παρ' αὐτὴν ὁ Σαμψὼν ἐφόνευσε χιλίους Φιλισταίους διὰ σιαγόνος ὄνου. Ἴσως ὁ λόφος νὰ εἶχε καὶ τὸ σχῆμα σιαγόνος. Β. Μ. Β.

Λεχία [*Γεωγρ.*]. Ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας ὀνομασία τῆς *Πολωνίας* (βλ. λ.).

Λέχοβα [*Γεωγρ.*]. Ποτάμιον τῆς Πελοποννήσου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορινθίας. Πηγάζει ἐν τῷ ὄρει Ζήρεια, ἀνατολικῆς διακλαδώσεως τῆς Κυλλήνης, καὶ διευθυνόμενον ΒΑ. ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, κατὰ τὴν κωμόπολιν Σικυωνίαν (Κιάτον). Πάλαι ἐκαλεῖτο *Ἐλισσών*. Ι. Ε. Ξ.

— **Λεχόβης μονή** [*Γεωγρ.*]. Ἀπέχει 5 ὥρας ΝΔ τῆς Σικυωνίας (Κιάτον) καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν κοινότητα Μάτσανης τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας. Ὀνομάζεται οὕτως ἐκ τοῦ παρακειμένου ποταμίου (Λέχοβας) καὶ ἔχει ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Νῦν ἔχει 8 μοναχούς. Ι. Ε. Ξ.

Λέχοβον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. 1.292. Ἡ περιοχὴ παράγει σιτηρά, οἶνον, ὀπώρας καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Τὸ Λέχοβον ἔχει τηλεφωνεῖον καὶ δημοτικὰ σχολεῖα. Θ. Π.

— **Λέχοβον** [*Γεωγρ.*]. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Κρασοχώρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λέχος, —**ους** (τό)· κλίνη, στρῶμα, κοίτη· ‖ ἡ συζυγικὴ κλίνη· ‖ ἡ νεκρικὴ κλίνη· ‖ ἡ φωλεὰ τῶν πτηνῶν [*ἀρχ.*].

λεχούδι (τό)· δημοτ. τὸ ἀρτιγέννητον βρέφος, τὸ νεογνόν.

Λεχούρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ψωφίδος, ἐντὸς χαράδρας, ὅποθεν διέρχεται ὁ παραπόταμος τοῦ Ἐρυμάνθου Ἀροάνιος, κάτωθεν τῶν Καλλιφώνων ὀρέων, ὀνομαζομένων κοινῶς ἐξ αὐτοῦ Λεχουρίτικων βουνῶν. Ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 408. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Κερασιὰ* (Κερέσοβα), ἔχει δὲ κατ. (1928) 531. Εἰς θέσεις Βιλλιβίνα καὶ Ἀλυσσὸς ὑπάρχουν ἴχνη ἀρχαίας ἐποχῆς, ἴσως ρωμαϊκῆς. Χ. Δ.—Α. Ι. Ο.

Λεχουρίτης. Οἰκογένεια ἀγωνιστῶν ἐκ Λεχουρίου τῶν Καλαβρύτων. Διεκρίθησαν ὁ πατὴρ *Ἀναγνώστης*, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως. Παρατυχὼν κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Ναυπλίου, ἔπαθε χολέραν καὶ ζητήσας ν' ἀποθάνῃ εἰς τὴν πατρίδα του ὡδηγήθη εἰς τὸ Λεχούρι, ὅπου ἀπέθανε, μεταδώσας ὅμως καὶ τὸν λοιμόν. *Γεώργιος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑπηρέτησεν ὡς λοχαγὸς εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ τάγματα καὶ ἦτο ἐμπειροπόλεμος. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἀγῶνος ἔσπευσε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πατρός του, ἀλλὰ σχεδὸν ἀμέσως κατήρτισεν ἴδιον σῶμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἠγωνίσθη εἰς Λεβίδι, Λάλα, Πάτρας, Δερβενάκια καὶ ἀλλαχοῦ. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον, αὐτὸς ἔκρυψε τὸν Ἀ. Ζαΐμην καὶ τὸν διέσωσεν ἀπὸ τὴν μανίαν τοῦ Ἰωάννου Γκούρα, ὅστις, ἐκδικούμενος τὴν ἀποτυχίαν του, ἐπυρπόλησε τὴν οἰκίαν τοῦ Λεχουρίτου καὶ τὸ χωρίον ὁλόκληρον. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἔλαβε διαφόρους τιμάς, ἠξιώθη τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου, προήχθη δὲ εἰς συνταγματάρχην τῆς φάλαγγος καὶ ἀπέθανεν ἐκ χολέρας τῷ 1854. *Νικόλαος*. Ἀγωνιστής, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀπέθανε καὶ οὗτος ἐκ χολέρας τῷ 1854. Γ. Δ. Κ.

Λεχουρίτικο [*Γεωγρ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τῶν *Καλλιφώνων* (βλ. λ.), παραφυάδος τοῦ ὄρους Ἐρυμάνθου.

λεχοῦσα (ἡ)· δημοτ. τύπος τοῦ *λεχώ*, ἄλλως *λεχώνα*.

Λεχοῦσα [*Γεωγρ.*]. Νῆσος μικρὰ τοῦ Β. Αἰγαίου ἐν τῇ συστάδι τῶν Θεσσαλικῶν Σποράδων (πλάτ. 39°13'½ Β, μῆκ. 24°00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072: Skopelos group), ἐν μίλλ. ἐπιμήκης ἀπὸ Β πρὸς Ν. καὶ κειμένη εἰς 6 δέκατα μίλ. ἀνατολικῶς τῆς Β. ἄκρας τῆς νήσου Περιστέρι (ἢ Ξερό). Ὁ μεταξὺ τῶν στενὸς οὗτος πόρος ἔχει βάθη 54—80 ὀργυιῶν. Σ. Ε. Λ.

— **Λεχοῦσα** [*Γεωγρ.*]. Ἡ ὑπὸ τῶν παλαιῶν ναυτικῶν ὀνομασία τοῦ ἀπό τε τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ ἀπόπτου ὄρους τῆς Τροιζηνίας, τοῦ *Ὀρθολίθι* ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ὀνομαζομένου. Ἄλλως *Κοιμωμένη*. Σ. Ε. Λ.

λεχρίτης (ὁ)· συνθημ. ἐπίθετον ταυτόσημον τοῦ *λέτσος* (βλ. λ.)· ὁ ἀποσυνάγωγος, ὁ οὐτιδανός.

λεχώ, —**οῦς** (ἡ)· ἡ ἄρτι τεκοῦσα, κοιν. *λεχώνα* ἢ *λεχοῦσα*.

— [*Ἐγκυκλ.*] *Λεχωΐς* καὶ *λεχὼ* καλεῖται ἡ προσφάτως τεκοῦσα γυνή· διατελεῖ δὲ τοιαύτη κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἑβδομάδας ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ· ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ἕκτης ἑβδομάδος δύναται νὰ θεωρῆται τοιαύτη, μέχρι δηλαδὴ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπανόδου τῆς κανονικῆς ἐμμηνορρυσίας παρὰ ταῖς μὴ θηλαζούσαις γυναιξίν. Ἡ λεχὼ μετὰ τὴν ὑστεροτοκίαν, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτὴν ἀπωλείας αἵματος καὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ τοκετοῦ, εἶναι ἐξηντλημένη, κατάκοπος καὶ κάθιδρως· τὰ γεννητικὰ αὐτῆς ὄργανα καὶ τὰ πέριξ τούτων, ὡς καὶ αἱ σινδόνες τῆς κλίνης, ρυπαίνονται ὑπὸ αἵματος καὶ ἐναμνίου ὑγροῦ. Δι' ὃ πρώτιστον μέλημα τῆς μαίας εἶναι ὁ καθαρισμὸς τῶν ἐξωτερικῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ὅστις δέον νὰ ἐπαναλαμβάνηται καθ' ἑκάστην τὴν πρωΐαν καὶ ἑσπέραν· πρὸς τοῦτο ἡ μαῖα τοποθετεῖ ὑπὸ τὰ ἰσχία τῆς λεχωΐδος λεκάνην, ἀποστειρωθεῖσαν προηγουμένως διὰ φλογιστώσεως, καὶ σπογγίζει διὰ φιλύδρου βάμβακος, κρατουμένου διὰ λαβίδος, τὰ ὄργανα, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐπιχέει διὰ τοῦ καταιονητῆρος διάλυμά τι ἀντισηπτικὸν (ὑπερμαγγανικοῦ καλίου, λυζόλης κλπ.), ἢ καὶ ἁπλῶς βεβρασμένον ὕδωρ ἢ καὶ ἁλατοῦχον διάλυμα (7:1000=ὀρὸν φυσιολογικόν). Ἀκολούθως ἐπιθέτει μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς λεχωΐδος καὶ πρὸ τῆς σχισμῆς τοῦ αἰδοίου τεμάχιον γάζης ἀσήπτου καὶ ὑπὸ ταύτην βάμβακα φίλυδρον ἀπεστειρωμένον καὶ ὕπερθεν ὀθόνιόν τι ἄσηπτον, πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἐπιδέσμου. Προχείρως ὅμως καὶ παρὰ ταῖς ἀπόροις χρησιμοποιεῖται ἁπλοῦν καθαρὸν ὀθόνιον, πληθὲν καλῶς καὶ σιδηρωθέν. Μετὰ ταῦτα ἐπιτελεῖται ὁ λοιπὸς εὐτρεπισμὸς τοῦ σώματος, τῆς κόμης, τοῦ προσώπου, τῶν ὀδόντων, τῶν χειρῶν, τῶν ὀνύχων καὶ τῶν ἄκρων ποδῶν, ἀλλασσομένων ταυτοχρόνως καὶ ὅλων τῶν ἐνδυμάτων τῆς λεχωΐδος, περιβαλλομένης διὰ καθαρῶν τελείως λευχειμάτων. Συνιστᾶται δὲ τελεία ἀποχὴ ἀπὸ τῶν ἐνδοκολπίων πλύσεων. Εἰς τὴν φυσιολογικὴν λοχείαν, μόνον ἐξωτερικαὶ πλύσεις ἐπιτρέπονται.

Μετά τινας ὥρας ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἡ γυνή, καὶ δὴ ἡ πολυτόκος, αἰτιᾶται κολικοὺς πολλάκις σφοδρούς, οἵτινες καλοῦνται κολικοὶ τῆς μήτρας ἢ ὑστεραῖαι ὠδῖνες (ὑστερόπονοι)· εἶναι δὲ οὗτοι διαλείπουσαι συστολαὶ τῆς μήτρας, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν συσσώρευσιν θρόμβων αἵματος ἐν τῇ μήτρᾳ ἢ καὶ εἰς τὴν ἐν αὐτῇ παρουσίαν ὑπολειμμάτων ὑμένων ἢ πλακοῦντος· πολλάκις ὅμως οἱ κολικοὶ οὗτοι προέρχονται καὶ ἐκ τῆς ὑπερπληρώσεως τῆς κύστεως καὶ τοῦ ἀπευθυσμένου, ὡς καὶ ἐκ τῆς διὰ τῆς θηλάσεως διεγέρσεως τῆς μήτρας. Τὰ ἄλγη ταῦτα παρέρχονται πολλάκις ἀφ' ἑαυτῶν, συνήθως ὅμως, ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς σφοδρότητος αὐτῶν, καταπολεμοῦνται διὰ ναρκωτικῶν, ἤτοι: ὀπίου, μορφίνης ἢ παντοπίου (pantopon) εἰς ἐνέσεις, ὡς καὶ διὰ σταγόνων λαυδάνου, εἰς κλύσματα παρεχομένου. Οἱ ἐξ ἐπισχέσεως ὑπολειμμάτων ἐν τῇ μήτρᾳ κολικοὶ ἀπαιτοῦσι τὴν κένωσιν τῆς μήτρας, ἥτις ἐπιτυγχάνεται πολλάκις δι' ἐνδοκολπίων ἢ ἐνδομητρίων διακλύσεων 45° θερμῶν, καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ τούτων εἰς τὴν διὰ τοῦ δακτύλου ἢ διὰ τοῦ ξέστρου ἐκκένωσιν τῆς μήτρας. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς λοχείας ἔχει ἐκκρίματα ἀπὸ τῆς μήτρας βλεννοαιματώδη ἢ ὀροαιματώδη, ἰδιαζούσης ὀσμῆς, ἅτινα δέον νὰ ὦσιν ἄσηπτα.

Πρό τινων ἔτι ἐτῶν ἐπεκράτει ἡ συνήθεια νὰ παραμένῃ ἡ λεχὼ ἐν τῇ κλίνῃ ἐπὶ μίαν μέχρι δύο ἑβδομάδων ἢ καὶ περισσότερον ἐν ὑπτίᾳ κατακλίσει καὶ ἐν σχετικῇ ἀκινησίᾳ. Ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν ὑπάρχουσι τραύματα τοῦ κολεοῦ καὶ τοῦ περινέου, ἐπιτρέπεται ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη ἡμέρας τῆς λοχείας ἡ ἐπὶ τῆς κλίνης μετακίνησις τῆς λεχωΐδος. Πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τῶν χαλαρωθέντων κοιλιακῶν τοιχωμάτων καὶ πρὸς πρόληψιν πτώσεως τῶν σπλάγχνων καὶ δὴ τῶν ἐντέρων, δέον 3—4 ὥρας ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἡ λεχὼ νὰ περιβάλληται τὴν ὀσφὺν καὶ τὴν κοιλίαν διὰ καταλλήλου ἐπιδέσμου. Διὰ τοὺς χαλαρωθέντας δὲ μῦς τῆς πυέλου ἐν γένει χώρας καὶ πρὸς τόνωσιν τῆς κυκλοφορίας, συνιστᾶται ὅπως, ἀπὸ τῆς τρίτης ἤδη ἡμέρας τῆς λοχείας, ἡ λεχὼ ἀσκῇ πάντας τοὺς μῦς τοῦ σώματος, διὰ τῆς κινήσεως τῶν κάτω καὶ ἄνω ἄκρων καὶ διὰ τῆς ὑπεγέρσεως τοῦ κορμοῦ αὐτῆς, δὶς τῆς ἡμέρας, εἰ δυνατόν. Ἡ ἔγερσις ἀπὸ τῆς κλίνης πάσης ὑγιοῦς καὶ εὐεκτούσης λεχωΐδος πρέπει νὰ τελῆται μεταξὺ τῆς 6ης καὶ 8ης ἡμέρας τῆς λοχείας.

Διὰ τὴν οὔρησιν τῆς λεχοῦς ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα φροντίς· συνήθως ὥρας τινὰς ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ οὐρεῖ αὐτομάτως· ἄλλοτε ὅμως παρέρχονται πολλαὶ ὧραι· ἀλλ' ὅταν, μετὰ παρέλευσιν 24—48 ὡρῶν, ἡ λεχὼ ἀδυνατῇ νὰ οὐρήσῃ ἀφ' ἑαυτῆς, ἐπιβάλλεται ἡ κένωσις τῆς κύστεως διὰ καθετῆρος μαλακοῦ ἐλαστικοῦ βεβρασμένου προηγουμένως. Πρὸς κένωσιν δὲ τοῦ ἐντέρου, τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς λοχείας χορηγοῦμεν κίκινον ἔλαιον 50 γραμ. ποσότητος καὶ κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον πρὸς κανονικὴν κένωσιν συνιστῶνται τὰ καθαρτικὰ κλύσματα.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη ἡμέρας ἐπιτρέπεται νὰ λαμβάνῃ ἡ λεχὼ ὡς τροφὴν ζωμὸν κρέατος ἢ ὀσπρίων, γάλα, τεῖον, καφὲν καὶ οἶνον, εἰς μικρὰς πάντοτε ποσότητας, καὶ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας, ρόφημα, φά, ὀλίγον ἄρτον· ἀπὸ δὲ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἐκκρίσεως τοῦ γάλακτος καὶ τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῶν ἐντέρων, χορηγοῦνται εἰς αὐτὴν τονικώτεραι τροφαὶ καὶ ἐν γένει δίαιτα συνήθης ἀτόμου ὑγιοῦς. Ἡ θερμοκρασία τῆς λεχωΐδος δέον νὰ λαμβάνηται δὶς τῆς ἡμέρας τακτικῶς καὶ ἐπιμελῶς, ὡς καὶ ἡ καταμέτρησις τοῦ σφυγμοῦ, καθόσον εἶναι οἱ γνώμονες τῆς κανονικῆς καὶ φυσιολογικῆς λοχείας. Ὡσαύτως οἱ μαστοὶ τῆς λεχωΐδος δέον νὰ ἐπιτηρῶνται ἐπιμελῶς. Μ. Ν. Κ.

λεχώνα (ἡ)· δημοτ., λεχώ, ἄλλως *λεχοῦσα*.

Digitized by Google

Λεχώνια *[Γεωγρ.]* —1) *Ἄνω* —. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 890. Κεῖται εἰς τὰς νοτίας κλιτῦς τοῦ Πηλίου, δεσπόζον τοῦ καταφύτου ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων λεκανοπεδίου τῶν Λεχωνίων, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Παλαιοκάστρου. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ παράλιος συνοικισμὸς *Πλατανίδι*. Μετὰ τοῦ Βόλου συνδέονται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ σιδηροδρόμου (χλμ. 12 1/2). Πλησίον τοῦ χωρίου, ἐπὶ τοῦ λόφου *Νιβεστίκι*, εὑρίσκονται ἴχνη ἀρχαίας πόλεως, πιθανῶς τῆς *Μεθώνης*.

— 2) ***Κάτω Λεχώνια.*** Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1.071. Κεῖται εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Λεχωνίων παρὰ τὸν χείμαρρον Βρύχωνα. Μεταξὺ τῶν Κάτω καὶ Ἄνω Λεχωνίων ἐγείρεται (1931) κοινὸν σχολεῖον, κτισθὲν δαπάνῃ Π. Τοπάλη.

Τὸ ὄνομα Λεχώνια, ἀπαντῶν καὶ ὡς *Λεκώνια*, ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὅτε τὰ δύο χωρία ἀπετέλουν μίαν πόλιν. Τῷ 1378 εἰς τὰ Λεχώνια ἦρχον οἱ Μελισσηνοί, κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα κατείχοντο ὑπὸ τῶν Βενετῶν, τῷ 1415 ἡ Βενετία ἀπέκρουσε πρότασιν τοῦ Ἀντωνίου Α' Ἀτζαγιώλη τῶν Ἀθηνῶν περὶ παραχωρήσεως αὐτῷ τῶν Λεχωνίων, τῷ δὲ 1423 κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β', ἀκολουθήσαντα τὴν τύχην τῆς λοιπῆς Θεσσαλίας. Δ. Ε. Μ

— *[Ἱστορ.]* Τὰ *Λεχώνια*, κατοικούμενα ὑπὸ Τούρκων, ὑπέστησαν κατὰ τὸν Ἀγῶνα τελείαν καταστροφήν. Σῶμα ὑπὸ τὸν Κυριάκον Μπασδέκην τὰ ἐπολιόρκησε, τὴν 7 Μαΐου 1821, καὶ κατόπιν ἀγρίας μάχης, καθ' ἣν ἔπεσαν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες, τὰ κατέλαβε. Τὰ Λεχώνια μετεβλήθησαν εἰς πολεμικὸν κέντρον τῶν ἐπαναστατῶν μέχρι τῆς ἐπιθέσεως πρώτου τοῦ Μαχμούτ-Δράμαλη, ὅστις κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Θετταλομαγνησίας, καὶ κατόπιν τοῦ Μεχμὲτ Ρεσήτ, καταδιώξαντος τοὺς ἀγωνιστὰς μέχρι τοῦ Τρίκκερι. Γ.Δ.Κ.

λεχωνιὰ (ἡ)· ἡ κατάστασις τῆς λεχοῦς, ἡ περίοδος καθ' ἣν ἡ τεκοῦσα κατάκειται ἐπὶ τῆς κλίνης.

λεχῷος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν λεχώ, ὁ τῆς λεχοῦς: «λεχῷα λουτρά».

Λεψίμανδος (Lampsemandus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Καρίας, κειμένη πιθανῶς ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νησῖδος τοῦ Κεραμεικοῦ κόλπου. Μνημονεύεται εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τῶν ἑλληνοταμιῶν. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος, ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ ῥοδιακά. Ὑπό τινων ταυτίζεται πρὸς τὴν *Καλόλιμνον* ἢ *Γαϊδουρονήσι* τῶν Δωδεκανήσων, παρὰ τὴν νῆσον Κῶ. Α. Θ. Σ.

Λεψίνα *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῆς *Ἐλευσῖνος* (βλ. λ.).

Λεψίνσκ (Lepsinsk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῇ σοβιετικῇ δημοκρατίᾳ τοῦ Καζακστὰν πλησίον τῆς λίμνης Βάλκα. Κάτ. 11.300. Εἶναι σημαντικὴ στρατιωτικὴ θέσις. Μ Δ.Β.

Λέψιους (Lepsius), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸς θεολόγος (1858—1926). Μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν διωρίσθη τῷ 1884 βοηθὸς ἱεροκῆρυξ παρὰ τῇ γερμανικῇ κοινότητι τῶν Ἱεροσολύμων, τῷ 1887 ἱερεὺς ἐν Friesdorf τῆς Γερμανίας καὶ τῷ 1897 διευθυντὴς τῆς ἐν Βερολίνῳ γερμανικῆς ἱεραποστολῆς τῆς Ἀνατολῆς. Ἔγραψεν: «Ἀρμενία καὶ Εὐρώπη» (1896), «Γερμανία καὶ Ἀρμενία» (1919), «Ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ» (1917—1918 εἰς 2 τ.) καὶ ἐξέδωκε τὰ περιοδικά: «Ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ» (ἀπὸ τοῦ 1898), «Ἡ Χριστιανικὴ Ἀνατολή» (ἀπὸ τοῦ 1900—1917), «Ἡ Ἀνατολή» (ἀπὸ τοῦ 1919) καὶ «Ἐξ Ἀνατολῆς τὸ φῶς» (ἀπὸ τοῦ 1903). Κ.Ι.Δ.

— **Λέψιους** (Lepsius), ***Κάρολος-Πέτρος***. Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (1775—1853). Ἠσχολήθη κυρίως περὶ τὰ μνημεῖα καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος Νυρεμβέργης.

— **Λέψιους** (Lepsius), ***Κάρολος-Ριχάρδος***. Φιλόλογος (1813—1884). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Νεαρώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Λειψίας, Γοττίγγης καὶ Βερολίνου. Τυχὼν τῷ 1833 τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου μετὰ διετίαν ἔλαβε τὸ ἀκαδημαϊκὸν βραβεῖον Βόλνεϋ διὰ τὴν μελέτην του «Ἡ παλαιογραφία εἰς τὰς φιλολογικὰς ἐρεύνας». Ταυτοχρόνως εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου ἐδημοσίευσε δύο ἄλλας του μελέτας: «Σχέσεις τῶν ἀλφαβήτων σημιτικοῦ, ἰνδικοῦ, ἀρχαίου περσικοῦ, αἰγυπτιακοῦ καὶ αἰθιοπικοῦ» καὶ «Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς σχέσεως τῶν ἀριθμητικῶν ὀνομάτων εἰς τὰς ἰνδογερμανικὰς γλώσσας, τὰς σημιτικὰς καὶ τὴν κοπτικήν» (1835). Ἀκολούθως μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἠρεύνησε τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ ἀρχεῖα. Τῷ 1837 ἐδημοσίευσεν ἐν Ρώμῃ τὴν περίφημον «Ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ροζελλίνη περὶ τοῦ ἱερογλυφικοῦ ἀλφαβήτου», εἰς τὴν ὁποίαν συνῆψε πραγματείαν περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Μετέσχε κατόπιν ἐπιστημονικῆς ἐκδρομῆς εἰς Αἴγυπτον (1842–1847), ἥτις ἀπέδωκε θαυμάσια ἀποτελέσματα. Ἐπιστρέψας διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου καὶ τῷ 1850 ἐξελέγη μέλος τῆς ἀκαδημίας. Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἔργων, ὧν κυριώτερα: «Τὰ μνημεῖα τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας» (1853—1857), «Χρονολογία τῶν Αἰγυπτίων» (1849), «Οἱ πρῶτοι θεοὶ τῶν Αἰγυπτίων» (1851), «Ἐπιστολαὶ περὶ Αἰγύπτου, Αἰθιοπίας καὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Σινᾶ» (1852), «Σπουδαιότης αἰγυπτιακῶν τινων μνημείων διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῶν Πτολεμαίων» (1853), «Ἀλφάβητον διεθνοῦς γλωσσολογίας» (1855), «Ἀλφάβητον προωρισμένον νὰ ὁδηγήσῃ τὰς διαφόρους γλώσσας εἰς ὁμοιόμορφον ὀρθογραφίαν διὰ χαρακτήρων εὐρωπαϊκῶν» ἐκδοθὲν ἐν Λονδίνῳ καὶ Βερολίνῳ τῷ 1863. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι Αἰθιοπίαν ἐννοεῖ τὴν σημερινὴν Νουβίαν. Γ. Λ. Α.

— **Λέψιους** (Lepsius), ***Ριχάρδος***. Γερμανὸς γεωλόγος (1851—1915), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Δαρμστάτης καὶ ἐταξίδευσεν ἐπανειλημμένως διὰ γεωλογικὰς μελέτας εἰς Ἑλλάδα καὶ Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἐργασιῶν, ἐν αἷς: «Τὸ δυτικὸν νότιον Τυρόλον» (1878), «Γεωλογία τῆς Γερμανίας» (2 τόμ. 1887—1903), «Ἡ ἑνότης καὶ τὰ αἴτια τῆς διλουβιακῆς παγετώδους ἐποχῆς εἰς τὰς Ἄλπεις» (1910), «Γεωλογία τῆς Ἀττικῆς μετὰ γεωλογικοῦ χάρτου» (1893), μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ *Γ. Βουγιούκα* (βιβλιοθήκη Μαρασλῆ), «Μελέται ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν μαρμάρων» (1910), «Χάρτης γεωλογικὸς τοῦ γερμανικοῦ κράτους» εἰς κλίμακα 1 500.000 (1894—1897) κ. ἄ. Γ. Κ. Γ.

Ριχάρδος Λέψιους.

Λεωγόρας. Προϊστορικὸς βασιλεὺς τῆς Σάμου. Ἦτο υἱὸς τοῦ ἐξ Ἐπιδαύρου εἰς Σάμον μεταναστεύσαντος βασιλέως Προκλοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἐφεσίων, ἔφυγε μετὰ τοῦ λαοῦ του ἐκ Σάμου καὶ κατέλαβε μέρος τῆς νήσου Σαμοθρᾴκης καὶ τῆς ἀπέναντι Θρᾴκης. Βασιλεύσας ἐπὶ δεκαετίαν, ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς Σάμον, ὅπου ἐκδιώξας τοὺς Ἐφεσίους ἐγένετο ἐκ νέου βασιλεὺς τῆς νήσου. Β. Δ. Θ.

— **Λεωγόρας.** Ἀθηναῖος, ἐκ τῆς Πανδιονίδος φυλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Κυδαθηναίων, πατὴρ τοῦ ῥήτορος Ἀνδοκίδου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συνθήκην εἰρήνης μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, τὴν συναφθεῖσαν τῷ 445 π. Χ. Βραδύτερον κατηγορήθη (415 π. Χ.) μετ' ἄλλων διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῶν κεφαλῶν τῶν Ἑρμῶν. Ἦτο λαίμαργος καὶ διῆγε βίον ἀκόλαστον μετὰ τῆς ἑταίρας Μυρίνης. Διὸ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης παρέλαβεν αὐτὸν ὡς τύπον ἐν ταῖς «Νεφέλαις» καὶ ταῖς «Σφηξί», διὰ νὰ στηλιτεύσῃ τὸν ἀκόλαστον βίον. Β. Δ. Θ.

Λεωδάμας. Ἀθηναῖος ῥήτωρ καὶ πολιτικὸς τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν διακεκριμένων ῥητόρων τῆς ἐποχῆς του. Ὡς πολιτικὸς ἦτο ὀπαδὸς τοῦ βοιωτικοῦ κόμματος, ἀνήκων εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ Κεφάλου, Θρασυβούλου τοῦ Κολλυτέως κ. ἄ. Εἰς τὴν δίκην τοῦ Λεπτίνου ἦτο ἀντίπαλος τοῦ Δημοσθένους.

— **Λεωδάμας.** Μαθηματικὸς ἐκ Θάσου, σύγχρονος καὶ φίλος τοῦ Πλάτωνος. Πρῶτος αὐτὸς ἔκαμε χρῆσιν τῆς ἀναλύσεως εἰς τὴν γεωμετρίαν. Ἡ ἑνδεκάτη ἐκ τῶν εἰς τὸν Πλάτωνα ἀποδιδομένων ἐπιστολῶν εἰς τοῦτον τὸν Λεωδάμαντα ἀναφέρεται. Ν. Ι. Ζ.

— **Λεωδάμας.** Ἕλλην φιλόσοφος (βλ. λ. *Ἑρμοδάμας ὁ Κρεωφύλιος*.

Λεωκόρειον (τό), ἢ ***Λεωκόριον*** *[Ἀρχ.]*. Οἰκοδόμημα ἐν Ἀθήναις, ἀκαθορίστου προορισμοῦ, ἀφιερωμένον, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἰς τὰς νεαρὰς θυγατέρας τοῦ ἥρωος Λεώ, τὴν Πραξιθέαν, Θεόπην καὶ Εὐβούλην, αἵτινες, πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐνσκήψαντος ἐν Ἀθήναις μεγάλου λοιμοῦ, ἐθυσιάσθησαν ἑκουσίως ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρός των. Κατὰ τὸν Δημοσθένη, τὸ περίεργον τοῦτο ἵδρυμα ἔκειτο «ἐν μέσῳ τῷ Κεραμεικῷ, ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐγγὺς τῶν Πυθοδώρου», ἤτοι κατὰ τὸ βόρειον ἥμισυ τῆς Ἀγορᾶς κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν πομπικὴν ὁδόν. Κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους τὸ μέρος τοῦτο ἦτο πολυσύχναστον καὶ ὁ ἀγαπητὸς τόπος ἐπισκέψεως τῶν ἑταιρῶν, ὡς λέγει ὁ Ἀλκίφρων. Παρὰ τὰς ἀρχαίας ὅμως ταύτας ὑποδείξεις, ἡ τοποθεσία τοῦ Λεωκορείου παραμένει εἰσέτι ἀνεξακρίβωτος, διότι οὐδεμία σχετικὴ ἐπιγραφὴ ἢ κτίσμα ἀνευρέθη. Β.Δ.Θ.

Λεωκράτης. Ἀθηναῖος στρατηγός, ζήσας κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν ἦτο ἐκ τῶν 10 στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων, μετ' αὐτὴν δὲ ἀφιέρωσεν ὁ Λεωκράτης εἰς τοὺς Δελφοὺς Ἑρμῆν, τὸν ὁποῖον ὕμνησεν ὁ ποιητὴς Σιμωνίδης. Κατὰ τὸ 456 π. Χ. ἦτο ναύαρχος τοῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων, ὅστις, μετὰ ἐννεάμηνον πείσμονα ἀντίστασιν τῶν Αἰγινητῶν, ὑπέταξε τὴν νῆσόν των. Ἡ νίκη ἐκείνη, μετὰ τὴν ὁποίαν οἱ Αἰγινῆται ὑπεχρεώθησαν νὰ κρημνίσωσι τὰ τείχη των, νὰ παραδώσωσι τὰς τριήρεις των καὶ νὰ πληρώνωσι τοῦ λοιποῦ φόρον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, κατέστη περιλάλητος, φερομένη παροιμιωδῶς εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ μὲ τὴν φράσιν «Λεωκράτους τρόπαια» ἐπὶ εὐτυχῶν συμβάντων. Ἡ δόξα καὶ τὸ ἐν τῇ πολιτείᾳ κῦρος τοῦ Λεωκράτους, ὡς καὶ ἄλλων ἐνδόξων συγχρόνων του στρατηγῶν ἐμειώθησαν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν τοῦ Περικλέους. ΚΑΨ.

Λεωκύδης. Μεγαλοπολίτης, ἀρχηγὸς στρατιωτικοῦ σώματος, πολεμήσαντος μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας κατὰ τοῦ Ἄγιδος τοῦ Δ'. Ν. Ι. Ζ.

— **Λεωκύδης**· βλ. *Λακύδης*.

Λεωμάκελλον, ἢ ***Λεωμακέλλιον*** *[Βυζαντ.]*. Μεγάλη ἀγορὰ (forum) ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρὰ τὸν Κωνσταντινιανὸν φόρον, λαβοῦσα τὸ ὄνομα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ὑπαρχόντων μακελλείων (κρεοπωλείων) ἢ ἀπὸ τοῦ ἀνδριάντος Λέοντος τοῦ Μακέλλη. Ὠνομάζετο ἐπίσης *Διμάκελλον* καὶ *Διμακέλλιον*. Ἔκειτο δέ, κατὰ τὸν Σκαρλ. Βυζάντιον, ὅπου τὸ νῦν *Μπὶτ - Παζάρ*. Α. Θ. Σ.

λέων, *—οντος* (ὁ), θηλ. *λέαινα*· τὸ ἰσχυρότερον ζῷον τῶν σαρκοβόρων, κοιν. *λεοντάρι*· ‖ σύμβολον τῆς γενναιότητος, τῆς ἀνδρείας: «οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δὲ ἀλώπεκες» *(Ἀριστοφ.)*· ‖ φρ. «ὁ λέων τῶν αἰθουσῶν» ὁ διαπρέπων διὰ τὸ κάλλος, διὰ τὸν πλοῦτον, διὰ τὴν ἐμφάνισιν ἐν γένει μεταξὺ τοῦ καλοῦ κόσμου τῶν αἰθουσῶν· ‖ παροιμ. «ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα» ὡς ὁ ὄνυξ τοῦ λέοντος, ἐλάχιστον μόριον τοῦ σώματός του, εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀλκὴν τοῦ θηρίου, οὕτως ἐκ μικρᾶς ἐνεργείας ἀνθρώπου τινὸς γινώσκεται ὁ χαρακτήρ του· ‖ ὄνομα ἀστερισμοῦ.

— *[Ζῳολ.]* Ὁ *λέων* (felis leo) εἶναι γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰλουροειδῶν*. Ὁ λέων εἶναι τὸ μεγαλύτερον, τὸ ἰσχυρότερον καὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον πάντων τῶν ζῴων τῆς οἰκογενείας τῶν αἰλουροειδῶν, δι' ὃ ἐκλήθη καὶ βασιλεὺς τῶν ζῴων. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῶν ζῴων τοῦ γένους τούτου εἶναι: Μῆκος 150—250 ἑκατοστομέτρων καὶ ὕψος 100—120 ἑκατοστομέτρων ἀπὸ τοῦ ἀκρωμίου μέχρι τοῦ ἄκρου τοῦ πέλματος. Σῶμα εὔρωστον ὑπὸ βραχειῶν μονοχρόων τριχῶν καλυπτόμενον, κεφαλὴ ὀγκώδης, περιβαλλομένη ὑπὸ μακρῶν τριχῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν χαίτην, ἣν μόνον οἱ ἄρρενες φέρουσιν. Ὦτα ἠνωρθωμένα καὶ μικρά, ὀφθαλμοὶ μικροί, ἀναλόγως τοῦ ὄγκου τῆς κεφαλῆς καὶ ἀπεστρογγυλωμένοι, ῥύγχος ἁδρὸν ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν ἐν εἴδει μύστακος κοσμούμενον, πόδες μᾶλλον βραχεῖς, χονδροί, ἰσχυροί, ἀπολήγοντες εἰς ἀνθεκτικοὺς δακτύλους μετὰ ἰσχυρῶν καὶ γαμψῶν ὀνύχων καὶ οὐρὰ μακρά, κυλινδρικὴ ἀπολήγουσα εἰς θύσανον τριχῶν. Παρ' ὅλον τὸ εὔρωστον σῶμά του αἱ γραμμαὶ τούτου δὲν στεροῦνται ἁρμονικότητος. Τὸ μῆκος τῆς οὐρᾶς ἐνίοτε ὑπερβαίνει τὰ 120 ἑκατοστόμετρα. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι ὁμοιογενὴς ἐπίξανθος σκοτεινὸς ἢ ἀνοικτὸς μὲ φαιομελανὰς ἀποχρώσεις. Ἡ θήλεια φέρει τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ μὲ τὸν ἄρρενα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ σῶμά της εἶναι ὀλιγώτερον εὔρωστον, ἡ οὐρά της δὲν φέρει θύσανον καὶ στερεῖται χαίτης, ἧς στεροῦνται καὶ οἱ νεαροὶ λέοντες, ἀδιαφόρως ἐὰν εἶναι ἄρρενες ἢ θήλεις.

Οἱ λέοντες ἀρέσκονται νὰ ἐνδιαιτῶνται εἰς ἐκτεταμένας πεδιάδας πλήρεις παντοειδοῦς βλαστήσεως, χλόης, θάμνων, δενδρυλλίων, ἰδιαιτέρως εἰς πεδιάδας γειτνιαζούσας πρὸς ῥοὰς ὑδάτων, διότι ἐκεῖ εὑρίσκει εὐκολώτερον τὴν τροφήν του. Ἐφ' ὅσον δὲν καταδιώκεται, κατὰ τὴν ἡμέραν ἀναπαύεται ἐντὸς θαμνωδῶν ἐκτάσεων ἢ ὑψηλῶν καὶ πυκνῶν καλαμώνων παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ὑδάτων, τῶν ποταμῶν ἢ τῶν λιμνῶν καὶ κατὰ τὴν νύκτα ἐξέρχεται πρὸς ἄγραν τῆς λείας του. Οἱ βρυχηθμοί του ἀκούονται μακρόθεν καὶ προδίδουσι τὴν παρουσίαν του, ἰδίως ὅταν ὁλόκληρος ἀγέλη λεόντων βαδίζῃ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς λίμνης, ὅπως κορέσῃ τὴν δίψαν της. Τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἐπωφελοῦνται οἱ κυνηγοὶ τῶν ἀγρίων θηρίων, ὅπως φονεύσωσι τούτους. Ἕξεις τινὲς τοῦ λέοντος διαφέρουσι τελείως τῶν λοιπῶν γενῶν τῆς ἰδίας οἰκογενείας. Οὕτως εἶναι τὸ ὀκνηρότερον ζῷον πάντων τῶν αἰλουροειδῶν. Τὸ βῆμά του εἶναι εὐρύ, δι' ὃ καὶ δύναται νὰ διατρέξῃ μεγάλας ἐκτάσεις. Ἐνίοτε τροχάζει, ἀλλ' ὁ τροχασμός του εἶναι ἀκανόνιστος, ἀκαλαίσθητος καὶ μικρᾶς διαρκείας. Συνήθως συλλαμβάνει τὴν λείαν του ἐξ ἐνέδρας, ὅπως ἡ γαλῆ, κρυπτόμενος εἰς ἀφανὲς μέρος, καὶ ὅταν διέλθῃ ἀνύποπτον ἐκεῖθεν θηλαστικόν τι, ἐπιπίπτει ἀστραπιαίως ἐπ' αὐτοῦ. Βούβαλοι, ζέβραι, ἀντιλόπαι, καμηλοπαρδάλεις εἶναι ἡ συνήθης λεία του, ἀλλ' ἐνίοτε ἐπιπίπτει καὶ κατὰ νεαρῶν ῥινοκέρων καὶ ἱπποποτάμων.

Digitized by Google

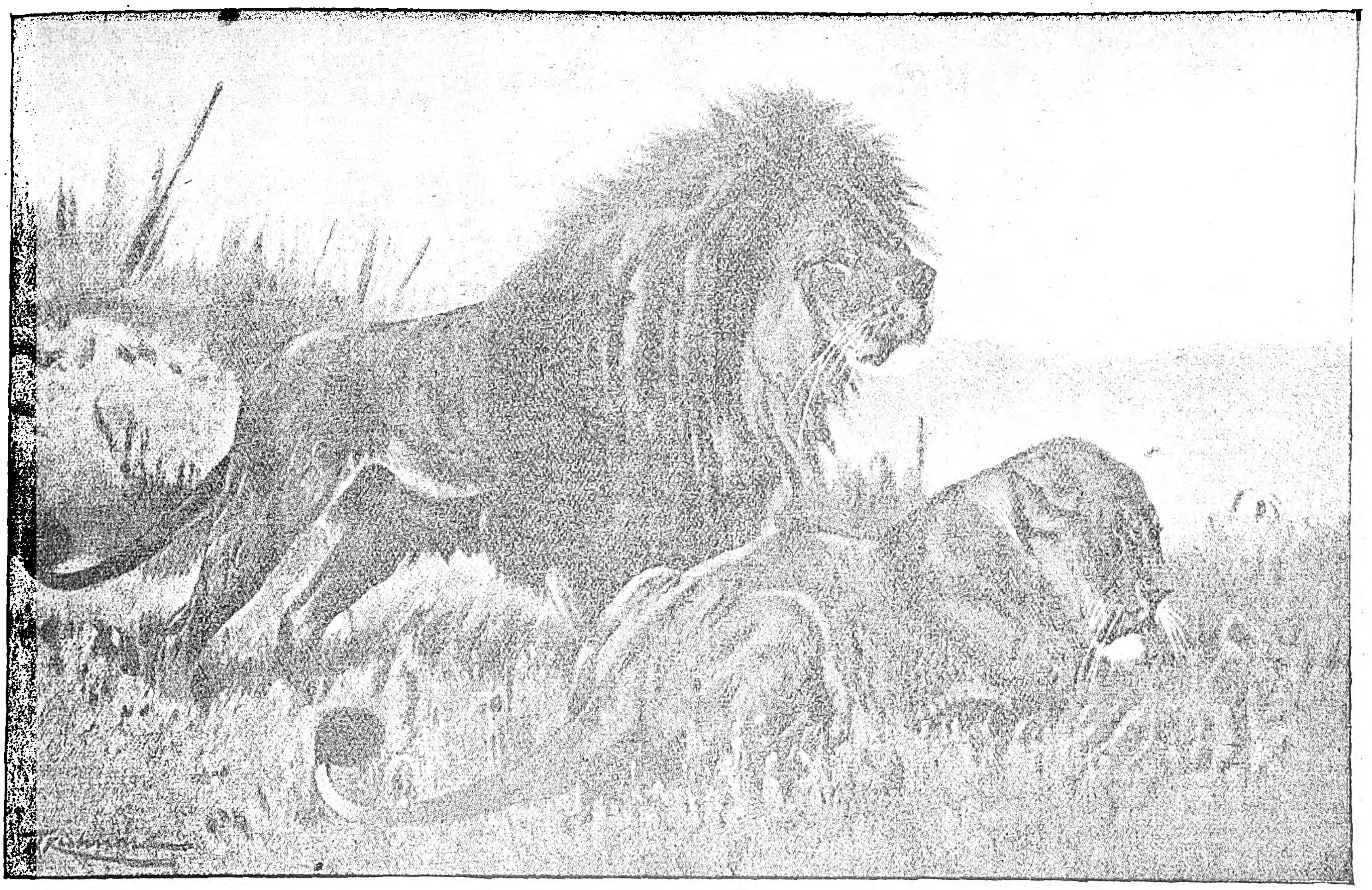

Λέων καὶ λέαινα.

Συχνάκις ἐπιπίπτει κατ' ἀγέλας κατὰ τῶν ἀγελῶν τῶν βοῶν καὶ τῶν προβάτων, ἃς ἀποδεκατίζει. Τοσαύτην δύναμιν ἔχει, ὥστε δύναται νὰ σύρῃ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν καὶ τὸν εὐρωστότερον βοῦν, ὃν εἶτα κατασπαράσσει. Σπανίως ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μόνον ἐὰν ἐνοχληθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἢ μαστίζεται ὑπὸ πείνης, ἄλλως διέρχεται περιφρονητικῶς πρὸ αὐτοῦ. Οἱ Ἄραβες διατείνονται ὅτι πλησιάζει τὰ κατῳκημένα μέρη κατὰ τὴν 3ην πρωϊνὴν ὥραν καὶ προαγγέλλει τὴν ἄφιξίν του διὰ τριῶν παρατεταμένων βρυχηθμῶν, εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ὁποίων τὰ κατοικίδια ζῷα τῆς περιφερείας καταλαμβάνονται ὑπὸ ἀλλοφροσύνης. Μετά τι χρονικὸν διάστημα ὁ λέων διὰ μεγάλου ἅλματος ὑπερπηδᾷ τὰς μάνδρας καὶ συλλαμβάνει τὸ θῦμά του, ὅπερ, ἀφοῦ καταστήσῃ τελείως ἀνίκανον πρὸς τὴν ἐλαχίστην ἀντίστασιν, κρατεῖ διὰ τῶν τρομερῶν ὀδόντων του καὶ τὸ συναποκομίζει. Δύναται κρατῶν μόσχον 2 ἐτῶν νὰ ὑπερπηδήσῃ φράκτην ὕψους 2 περίπου μέτρων. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ βρυχηθμοῦ τοῦ λέοντος ἐπὶ τῶν ἄλλων ζῴων εἶναι καταπληκτική. Αἱ ὕαιναι παύουσι τὰς φωνάς των, αἱ λεοπαρδάλεις καθίστανται βωβαί, οἱ πίθηκοι ἐκβάλλοντες ἀπεγνωσμένας φωνὰς ἀνέρχονται ταχέως τοὺς ὑψηλοτέρους κλάδους τῶν δένδρων, αἱ ἀντιλόπαι τρέπονται εἰς ἄτακτον φυγήν, τὰ πρόβατα σιωπῶσι καὶ ζητοῦσιν ἀσφαλὲς μέρος ὅπως ἀποκρυβῶσιν, αἱ κάμηλοι λυγίζουσιν ἐκ φόβου τοὺς πόδας των, οἱ ἵπποι ἀσθμαίνουσιν, ἀνορθοῦνται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν των καὶ διογκοῦσι τοὺς ῥώθωνας καὶ οἱ κύνες ζητοῦσι τὴν προστασίαν τοῦ αὐθέντου των.

Τὴν λείαν του συλλαμβάνει ἐκ τοῦ λαιμοῦ ἤ, ὅταν τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ἐκ τῶν λαγόνων, εἶτα δὲ ἀφοῦ κατασχίσῃ ταύτην τρώγει τὰ σπλάγχνα κατὰ πρῶτον καὶ ὕστερον τὰ ἐπίλοιπα μέρη τοῦ σώματος, ἀφοῦ δὲ κορεσθῇ, τὰ τυχὸν ἐναπομείναντα κρύπτει εἰς λάκκον, ὃν ὀρύσσει, καλύπτει ταῦτα διὰ χώματος καὶ τὴν ἑπομένην ἐκθάπτει καὶ τὰ καταβροχθίζει. Ὁ λέων φονεύει δι' ἰδίου τρόπου ἕκαστον εἶδος ζῴου· οὕτω τοὺς ἵππους καὶ τὰς ἀντιλόπας φονεύει δάκνων τούτους κατὰ τὸν λάρυγγα ἢ τὸν τράχηλον, τοὺς βουβάλους δι' ἐξαρθρώσεως τοῦ τραχήλου· πρὸς τοῦτο πηδᾷ ὁ λέων κατὰ τοῦ ζῴου, συλλαμβάνει αὐτὸ ἐκ τοῦ ῥύγχους διὰ τοῦ πέλματος τοῦ ποδὸς καὶ περιστρέφει ταχέως καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω τοῦ τραχήλου, οὕτως ὥστε ἐπέρχεται σύνθλιψις τῶν τραχηλικῶν σπονδύλων, ὁπότε καὶ τὸ ζῷον καταβάλλεται καὶ πίπτει παράλυτον ἢ νεκρόν. Κατὰ προτίμησιν ἐπιπίπτει ἐπὶ τῶν μεγαλυτέρων ζῴων. Σπανιώτατα κατατρώγει καὶ πτώματα ζῴων ἢ ἀνθρώπων.

Ὁ λέων φαίνεται ζῷον μονόγαμον καὶ παραμένει μετὰ τῆς λεαίνης πλὴν τῆς ἐποχῆς τῆς ὀχείας καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα, καθ' ὃ οἱ λεοντιδεῖς εἶναι ἔτι ἀνίκανοι νὰ εὕρωσι μόνοι των τὴν τροφὴν ἢ νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς κατὰ τῶν ἐχθρῶν των. Ἡ λέαινα, μετὰ πάροδον 3 περίπου μηνῶν ἀπὸ τῆς ὀχείας, γεννᾷ 1—6, συνηθέστερον 3 μικρά, ἅτινα σκύμνοι καλοῦνται. Τὰ νεογνὰ ἔχουσιν ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μέγεθος γαλῆς καὶ παρακολουθοῦνται καὶ διατρέφονται ὑπὸ τῆς μητρός των ἐνίοτε καὶ μέχρις ἡλικίας 2 ἐτῶν. Εἰς ἡλικίαν 1 περίπου ἔτους ἔχουσιν ἀνάστημα κυνὸς μεγαλοσώμου. Μόνον κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας ἀναφαίνεται εἰς τοὺς νεαροὺς ἄρρενας ἡ χαίτη. Ἡ τελεία ἀνάπτυξίς των συντελεῖται κατὰ τὸ 6ον ἢ 7ον ἔτος ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των. Ζῇ 40—50 ἔτη, ἀλλ' ὑπῆρξαν καὶ λέοντες ἐν ἐξημερώσει, οἵτινες καλῶς διατρεφόμενοι ἔζησαν 70 ἔτη. Ζῇ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, νεαροὶ δὲ συλλαμβανόμενοι καθίστανται σχετικῶς ἥμεροι καὶ ἀναγνωρίζουσι καὶ ὑπακούουσιν εἰς τὸν κύριόν των. Μετρίων διαστάσεων λέων ἔχει ἀνάγκην 5 περίπου χιλιογράμμων κρέατος, καλῆς ποιότητος, ὅπως διατρέφηται καλῶς.

Ὁ λέων σήμερον ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἀφρικὴν ἀπὸ τῆς Ἀλγερίας μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἐν Ἀσίᾳ ἀπαντᾷ ἐν Συρίᾳ, Περσίᾳ, Μεσοποταμίᾳ καὶ βορειοδυτικῇ Ἰνδίᾳ. Ἐν Περσίᾳ ἐνδιαιτᾶται εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου. Ἐνίοτε ἐμφανίζεται καὶ μέχρι τοῦ κέντρου τῶν Ἰνδιῶν. Ἐν Ἀλγερίᾳ ὁσημέραι σπανιώτερος καθίσταται. Ἐν Ἀμερικῇ ἀπαντᾷ ἀπὸ τοῦ Καναδᾶ μέχρι τῆς γῆς τοῦ Πυρὸς καὶ καλεῖται *πούμα* (βλ. λ.). Ἐν Εὐρώπῃ ὁ λέων ἀπήντα καὶ ἀρκετὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡροδότου ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἔφθανε μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ὡς καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ εἰς τὰς ὀροσειρὰς τῆς Πίνδου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν τοῦ γένους εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Λέων ὁ βερβεριανὸς (Felis leo barbarus). Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 150 ἑκατοστόμετρα καὶ τὸ ὕψος του ἀπὸ τοῦ ἀκρωμίου μέχρι τοῦ πέλματος τὰ 90 περίπου ἑκατοστόμετρα καὶ τὸ μῆκος τῆς οὐρᾶς 80 περίπου ἑκατοστόμετρα. Τὸ σῶμά του, κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα, εἶναι εὐρύτερον ἢ κατὰ τὸ ὀπίσθιον. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ὀγκώδης, σχεδὸν τετραγωνικὴ καὶ ἀπολήγει εἰς πλατύτατον καὶ ἀμβλὺ ῥύγχος. Τὰ ὦτα εἶναι μικρὰ καὶ ἀπεστρογγυλωμένα καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ μᾶλλον μικροί, ζωηροὶ καὶ σπινθηροβολοῦντες. Οἱ πόδες εἶναι ἰσχυρότατοι, τὸ τρίχωμα βραχύ, λεῖον καὶ ὑπερυθροκιτρίνου ἢ ὠχροφαίου χρώματος. Ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ λαιμὸς περιβάλλονται ὑπὸ μεγαλοπρεποῦς χαίτης καὶ ἡ κοιλία καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος φέρει πυκνὰς τρίχας ἐν εἴδει θυσάνου εὐθυγράμμου. Ἡ θήλεια ἔχει μικροτέρας σωματικὰς διαστάσεις, χρῶμα σκοτεινότερον τοῦ ἄρρενος καὶ στερεῖται παντελῶς χαίτης καὶ τριχῶν περὶ τὴν κοιλίαν καὶ κατὰ μῆκος ταύτης. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς περὶ τὸν Ἄτλαντα χώρας.

Λέων ὁ σενεγαλικὸς (Felis leo senegalensis). Οὗτος ὑπολείπεται κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀνάστημα τοῦ προηγουμένου εἴδους. Ἡ χαίτη του εἶναι εἰς μὲν τὸ πρόσθιον μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ πλουσία καὶ ἀποστίλβουσα, περαιτέρω ὅμως γίνεται ἀραιοτάτη ἢ ὅλως ἐλλείπει. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρήμους ἐκτάσεις τῆς Σενεγάλης καὶ ἐνίοτε φθάνει μέχρι καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος.

Λέων ὁ τοῦ ἀκρωτηρίου (Felis leo capensis). Ἔχει μέγεθος περίπου ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ βερβεριανοῦ καὶ φέρει χαίτην σκοτεινὴν φαιοπορφυροῦ χρώματος. Ἀπαντᾷ περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος.

Λέων ὁ περσικὸς (Felis leo persicus). Ἔχει μέγεθος μικρότερον τοῦ βερβεριανοῦ καὶ μεγαλύτερον τοῦ λέοντος τοῦ ἀκρωτηρίου μὲ χρῶμα ὀρφνέρυθρον καὶ χαίτην μελανοκαστανόχρουν. Ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς Περσίας μέχρι τῶν Ἰνδιῶν.

Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα λεόντων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειστοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς τεταρτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Κατὰ τὴν ἀντίστοιχον πλειστόκαινον ἐποχὴν ἔζη ἐν Εὐρώπῃ ὁ *σπηλαῖος λέων*, μεγαλύτερος τοῦ σημερινοῦ. Ἐν Ἀττικῇ ἔζη ἐπίσης εἰς τὸ Πικέρμι κατὰ τὴν κατωτέραν πλειόκαινον ὑποπερίοδον τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ ὁ *λέων ὁ ἀττικὸς* (Felis attica Wagn).

Γ. Κ. Γ.

—*[Κυνηγ.]* Εἰς τὰ ἀγγλοσαξωνικὰ κράτη καὶ ἐν μικροτέρᾳ κλίμακι ἐν Γαλλίᾳ, Βελγίῳ, Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ ὑπῆρχον ἄλλοτε πλεῖστοι ὅμιλοι φιλάθλων, οἵτινες ἐπεχείρουν μεγάλα κυνήγια ἀγρίων ζῴων εἰς τὰ ἀπέραντα δάση τῆς Ἀφρικῆς. Τὰ κυνήγια ταῦτα πολλάκις ἐλάμβανον μορφὴν ἀληθῶν ἐκστρατειῶν, ἀξιολογωτέρα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τὸν πρόεδρον τῆς Ἀμερικῆς Ροῦσβελτ. Μετὰ τοῦτον ἐπεχείρησαν παρομοίας κυνηγετικὰς ἐκστρατείας διάφοροι ἐστεμμένοι ἢ μὴ τῶν δύο ἡμισφαιρίων.

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀγγλικὴν Ἀφρικήν, τὴν Πορτογαλικὴν τοιαύτην, τὴν Ἀβησσυνίαν καὶ τὰς πρῴην γερμανικὰς ἀποικίας τῆς Ἀφρικῆς τὸ κυνήγιον τῶν λεόντων προσείλκυε πάντοτε τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον τῶν ἰθαγενῶν καὶ τῶν παροίκων. Παρόμοιον κυνήγιον λεόντων διενηργεῖτο καὶ εἰς τὰς γαλλικὰς κτήσεις τῆς Ἀφρικῆς, τὴν Σενεγάλην, τὴν Γουϊνέαν, τὸ Κόνγκο κυρίως, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ἀνατολικὸν Σουδάν. Ἐπίσης μέγα κυνήγιον διενηργεῖτο καὶ εἰς τὸ Βελγικὸν Κόνγκο.

Καταλληλοτέρα ἐποχὴ πρὸς κυνήγιον θεωρεῖται ἡ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου. Διὰ τὸ κυνήγιον εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας χρειάζεται εἰδικὴ ἄδεια, ἥτις χορηγεῖται παρὰ τῶν διαφόρων ὑπουργείων τῆς Γεωργίας ἢ τῶν Ἀποικιῶν καὶ

Digitized by Google

ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὰ κυνήγια τῶν λεόντων ἠλαττώθησαν λόγῳ τῶν μεγάλων ἐξόδων, ἅτινα ἀπαιτοῦσι, καὶ τῶν διαφόρων περιορισμῶν, οὓς ἐθέσπισαν τὰ διάφορα ἐνδιαφερόμενα κράτη, ἕνεκα τῆς καταπληκτικῆς ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐλαττώσεως τῶν λεόντων. Δ. Ν. Π.

— *(Ἱστορ.)*. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ *λέων* ἐθεωρεῖτο ὁ βασιλεὺς τῶν ζῴων καὶ εἰς πάσας τὰς ἐποχὰς καὶ χώρας κατεῖχεν ἰδίαν θέσιν ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ζῴων, ἐπροσωποποίει δὲ τὴν δύναμιν, τὴν ἰσχύν, τὴν μοναρχίαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ὁ λέων ἐχρησίμευσεν ἐπίσης ὡς θέμα εἰς πλείστους μύθους εἰς καὶ ὡς ἔμβλημα θεῶν καὶ ἡρώων. Τὸ ἅρμα τῆς θεᾶς Κυβέλης παρίσταται συρόμενον ὑπὸ δύο λεόντων. Παραστάσεις λέοντος κοσμοῦν πλεῖστα μνημεῖα καὶ οἰκοδομήματα. Εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Βενετίας ὑπῆρχε κολοσσιαῖος λέων τοποθετημένος ἐπὶ ἀναβάθρου ἐκ γρανίτου. Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ λέων ἐθεωρεῖτο ὡς ἱερὸν ζῷον καὶ ἦτο σύμβολον διαφόρων θεῶν, ὡς τῆς Κυβέλης τῆς Συρίας κ.τ.λ. Ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ πλειστάκις ἀναφέρεται ὁ λέων εἴτε εἰς παρομοιώσεις, εἴτε ὡς συμβολικὴ παράστασις, εἴτε ὡς μέσον θανατικῆς ἐκτελέσεως. Δ. Ν. Π.

Λέων προσφερθεὶς ὡς δῶρον ὑπό τινος Λίβυος εἰς τὸν Φαραὼ Τουταγχαμών.

— *(Τέχνη)* Ὁ *λέων*, ἕνεκα τῆς τόλμης, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἡγεμονικῆς μεγαλοπρεπείας του, κατέστη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων προσφιλὲς σύμβολον ἐν τῇ τέχνῃ. Οὐδεὶς σχεδὸν λαὸς τὸν ἠγνόησεν, ἔστω καὶ ἂν δὲν κατῴκει χώρας, ἐν αἷς ἠδύνατό τις νὰ συναντήσῃ τὸ ζῷον τοῦτο εἰς τὸ ἀπώτατον παρελθὸν ἢ προσφάτως. Οἱ ἀρχαῖοι ἀνατολικοὶ λαοὶ μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος ἐπανήρχοντο συχνάκις εἰς τὰς ἀπεικονίσεις τοῦ λέοντος ἐπὶ ἀναγλύφων, πλαστικῶν ἔργων, τοιχογραφιῶν ἢ κομψοτεχνημάτων. Γνωστὰ εἶναι τὰ ἀσσυριακὰ ἀνάγλυφα τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου τοῦ Λονδίνου, τὰ εἰκονίζοντα πληγωμένους λέοντας ἢ θήρας λεόντων, οἱ λέοντες τοῦ ἐπισμαλτωμένου διαζώματος τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Χορσαβάδ, οἱ μετ' ἠνωρθωμένης οὐρᾶς, ζωηρότατα κεχρωματισμένοι καὶ ἐν κανονικῇ διαδοχῇ ἐπαναλαμβανόμενοι διακοσμητικοὶ λέοντες τοῦ διαζώματος τοῦ ἀνακτόρου τῶν Σούσων, τὸ χετταϊκὸν ἀνάγλυφον, ὅπερ εἰκονίζει θήραν λέοντος, προέρχεται δ' ἐκ τῆς παρὰ τὸν Εὐφράτην Malatia καὶ ἀπόκειται νῦν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὀθωμανικὸν μουσεῖον, καὶ ὁ χετταϊκὸς πλαστικὸς λέων τοῦ Μαράς, ὁ ἀποκείμενος ἐν τῷ αὐτῷ μουσείῳ. Προσφιλὲς σύμβολον ὑπῆρξεν ὁ λέων καὶ ἐν Φοινίκῃ. Ὡραιότατος εἶναι λέων ἐκ μέλανος γρανίτου, εὑρεθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ ἀποκείμενος νῦν ἐν Παρισίοις, οἱ δύο λέοντες τῆς στήλης τοῦ Yehawmilk, ὁ ἀνεστραμμένος λέων τῆς στήλης τοῦ Amrit, οἱ ἕτεροι δύο λέοντες, οὓς ὁ Renan, ἀνασκάπτων τὴν Φοινίκην, ἀνεῦρεν ἐν Oumm-el-Amad. Ἐν Ἰνδίαις ὁ λέων ἀπαντᾷ συχνάκις εἰς τὰς ἀπεικονίσεις διαφόρων θεοτήτων.

Αἰγυπτιακὸς θρόνος μὲ ἀπεικονίσεις λεόντων.

Ὁ λέων τῆς Κνίδου.

[Βρεττανικὸν Μουσεῖον.]

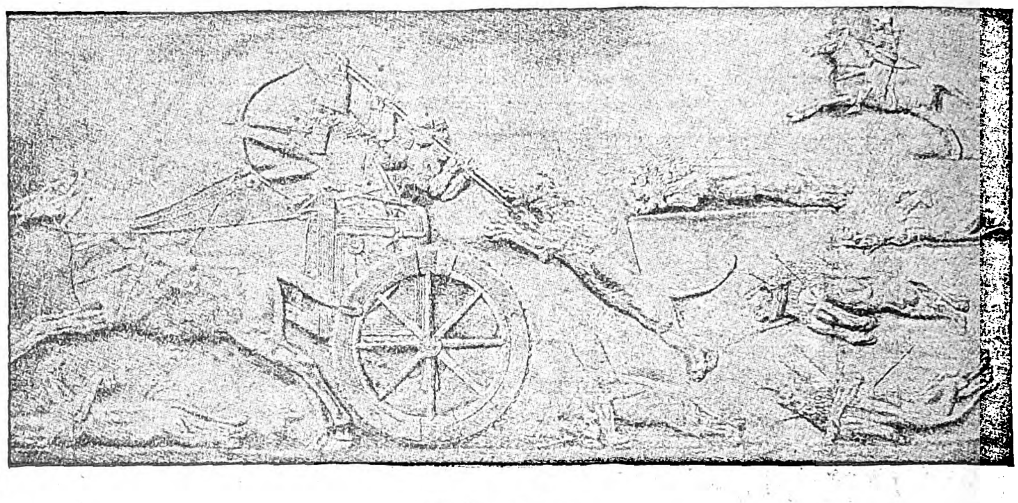

Κυνήγιον λεόντων.

[Ἀσσυριακὸν ἀνάκτορον.]

Τοιουτοτρόπως ὁ θεὸς Gajasimha εἰκονίζεται μὲ σῶμα λέοντος, κεφαλὴν δὲ καὶ προβοσκίδα ἐλέφαντος· ὁ Garabha ἐμφανίζεται κατὰ τὸ ἥμισυ ὡς πτηνὸν καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ὡς λέων· ὁ Gerapendiya, λατρευόμενος εἰδικῶς ἐν Κεϋλάνῃ, ὡς πτηνὸν μὲ κεφαλὴν λέοντος ἢ δράκοντος. Πολυπληθεῖς εἶναι καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ λέοντες, ἐν οἷς πρῶτοι κατὰ χρόνον τάσσονται οἱ λέοντες τῶν Μυκηνῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἵδρυσαν ἄγαλμα λέοντος πρὸς τιμὴν τοῦ Λεωνίδου, τοῦ ἥρωος τῶν Θερμοπυλῶν. Γνωστὸν δ' εἶναι ὅτι ὁ Ἑνετὸς κατακτητής, Φραγκῖσκος ὁ Μοροζίνης, ἀνήρπασε τρεῖς λέοντας ἐξ Ἑλλάδος καὶ μετήνεγκε τούτους εἰς τὴν πατρίδα του. Εἶναι δ' οὗτοι: μία λέαινα εὑρισκομένη ἄλλοτε ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, εἷς λέων ἱδρυμένος ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀγούσης ὁδοῦ καὶ ὁ περίφημος, τριῶν μέτρων ὕψους, λέων τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς. Μεγαλοπρεπέστατος εἶναι ὁ ἐπὶ τοῦ τύμβου τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντων ἱερολοχιτῶν στηθεὶς λέων, ὕψους 5,50 μ., ὃν καταστραφέντα ἀνήγειρε πρὸ τριακονταετίας περίπου κατὰ χώραν ἡ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία Ἀθηνῶν. Ἀξιοσημείωτος δ' εἶναι καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 770 ἐπιτυμβία στήλη Λέοντος τοῦ Σινωπέως (ἀποκειμένη ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ), ἐφ' ἧς ὁ καλλιτέχνης ἐξ ὁμωνυμίας πρὸς τὸν θανόντα ἐξεικόνισεν ἀνάγλυφον λέοντα. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ ἐπιτυμβίῳ πλακὶ Ρωμαίου φέροντος τὸ ὄνομα Pontius Leo. Αὕτη ἀπόκειται ἐν Ρώμῃ, εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λατερανοῦ. Ὁμοίως πρὸς τὴν ἑλληνικήν, καὶ ἡ ρωμαϊκή, εἰδικώτερον δ' ἡ πομπηϊανὴ τέχνη καὶ ἡ παλαιοχριστιανικὴ καὶ ἡ βυζαντινὴ ἐχρησιμοποίησαν εἰς εὐρυτάτην ποικιλίαν ἀπεικονίσεων τὸν λέοντα. Ὁ λέων ὡς διακοσμητικὸν στοιχεῖον ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἐν Σπαλάτο τῆς Δαλματίας ἀνάκτορον τοῦ Διοκλητιανοῦ. Ἐπὶ σαρκοφάγου ἐπίσης ἐκ Tipasa τῆς βορείου Ἀφρικῆς εἰκονίζονται δύο λέοντες κατασπαράσσοντες δορκάδας. Ὁμοίως λέοντες εἰκονίζονται: ἐπὶ πηλίνης λυχνίας ἐκ Malga τῆς Καρχηδόνος, ἐπὶ πλακὸς ἐξ Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ ἀναγλύφου τῆς κρύπτης τῆς Λουκίνης, ἐπὶ ἐλεφαντοστοῦ εὑρεθέντος ἐν παλαιοχριστιανικῷ κοιμητηρίῳ καὶ ἀποκειμένου εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ μουσεῖον τοῦ Λατερανοῦ καὶ ἐπὶ πολυπληθῶν ἑτέρων ἀντικειμένων τοῦ αὐτοῦ μουσείου. Ἡ βυζαντινὴ τέχνη ἔχει νὰ παρουσιάσῃ πολλοὺς καὶ ποικίλους λέοντας, οὓς ἐδημιούργησε τῇ ἐπιδράσει ἑλληνιστικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνατολικῶν προτύπων, ἐφ' ὅσον ὁ λέων ἦτο σύνηθες διακοσμητικὸν θέμα ἐν Περσίᾳ ὑπὸ τοὺς Σασσανίδας ἡγεμόνας, μετενεχθὲν βραδύτερον ἐκ τῆς χώρας ταύτης εἰς πλείστας ἄλλας χώρας μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας ἀφ' ἑνός, τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἀφ' ἑτέρου. Κεφαλαὶ λεόντων, ὡς ὑδροχόαι, κατ' ἔθος ἑλληνικόν, χρησιμοποιοῦνται συχνάκις ὑπὸ τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ ἐν Ραβέννῃ καθέδρα τοῦ ἀρχιθύτου Μαξιμιανοῦ φέρει λεοντόμορφον διακόσμησιν, ὁμοία δὲ διακόσμησις ἀπαντᾷ ἐπὶ τῆς ἐξ ἐλεφαντοστοῦ θήκης τοῦ Veroli, ἣν κατέχει τὸ ἀγγλικὸν μουσεῖον τοῦ South-Kensington. Ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ μουσείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπόκεινται δύο λέοντες βυζαντινοί, οἵτινες ἐσῴζοντο μέχρι τοῦ 1871 κατὰ χώραν, παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ, προέρχονται δ' ἐκ τῶν λεόντων οἵτινες διεκόσμουν τὸ παλάτιον καὶ τὸν λιμένα τοῦ Βουκολέοντος. Εὐρυτάτη παρατηρεῖται χρῆσις τοῦ λέοντος ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν τῇ ἐπιδράσει τούτων διακοσμηθέντων ὑφασμάτων τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπης. Ὡραιότατα σχετικὰ ὑποδείγματα φυλάσσονται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Λατερανοῦ, τοῦ Κλυνΰ, ἐν τῷ μουσείῳ τῶν μεταξωτῶν ὑφασμάτων τῆς Λυών, ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Coire καὶ ἐν τῷ γερμανικῷ μουσείῳ τῆς Νυρεμβέργης. Προστίθεμεν τὸ θαυμάσιον δισκοπότηρον τοῦ Βασιλείου, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Βενετίας. Γενικώτερον, ὁ λέων ἀπαντᾷ ἐν τῇ χριστιανικῇ εἰκονογραφίᾳ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῇ ἀπεικονίσει τοῦ Δανιήλ, ριφθέντος (κατὰ τὴν βιβλικὴν παράδοσιν) εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, ἀφ' ἑτέρου δ' ὡς σύμβολον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου. Διὰ τοῦτο δ' ἀκριβῶς καὶ οἱ βενετικοὶ λέοντες εἶναι πολυάριθμοι καὶ κατάτεχνοι. Χαρακτηριστικὸν γνώρισμά των εἶναι αἱ πτέρυγες, τὰς ὁποίας φέρουσι, συμφώνως πρὸς τὴν ὀπτασίαν τοῦ Ἰεζεκιήλ. Ὁ ὡραιότερος τῶν βενετικῶν λεόντων εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις κολοσσικὸς ἠγείρετο ἐπὶ στήλης ἐκ γρανίτου ἐν τῇ Πιατσέττᾳ τῆς Βενετίας μέχρι τοῦ 1797, ὅτε μετεκομίσθη εἰς Παρισίους. Ὑπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἀπεδόθη τῷ 1815. Λέοντα ἐπὶ πυραμίδος 50 μ ἤγειραν καὶ οἱ Βέλγοι εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ, κολοσσικὸν δ' ἄγαλμα λέοντος κρατοῦντος δ·ο σφαίρας εἰς τοὺς ὄνυχάς του ἵδρυσεν εἰς ὕψος 1,570 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῷ 1749 ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας Φερδινάνδος ὁ ΣΤ' ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Γκουανταρράμας, εἰς ὃ σημεῖον διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων αἱ δύο Καστίλλαι. Τὸ ἐν Ρώμῃ μουσεῖον τοῦ Βατικανοῦ κατέχει πολυαρίθμους ἀρχαίους λέοντας εἰς ποικίλας στάσεις, τὸ δ' ἐν Φλωρεντίᾳ παλάτιον Καππόνε λέοντα ἐτρουσκικὸν ἐκ λίθου πορφυρίτου. Εἰς τοὺς κήπους τῶν Βερσαλλιῶν εὑρίσκονται δύο ἀξιοσημείωτοι λέοντες: ὁ καταβάλλων λύκον, ἔργον τοῦ Vanclève, καὶ ὁ μαχόμενος πρὸς ἀγριόχοιρον, ἔργον τοῦ Raon.

Μπαρύ: Βρόνζινος λέων.

Τὸ μουσεῖον τῶν Βρυξελλῶν κατέχει τὰς ἀξιολόγους σπουδὰς λεόντων τοῦ Mathieu Kessels. Ζωηρότατα ἐξεικόνισε τοὺς λέοντας ὁ Barye. Ὁ Jacquemart παρέστησε «Λέοντα ἐν ἐρήμῳ», ὁ δὲ Pierre Rouilland εἰργάσθη πολλάκις ἐπὶ λεόντων (ἀξιολογώτατοι οἱ διακοσμοῦντες τὸ ἐμπορδικεῖον τοῦ Σηκουάνα). Ἕτεραι σημαντικαὶ ἀπεικονίσεις λεόντων ἐν τῇ νεωτέρᾳ τέχνῃ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: «*Λέων σύρων τὴν λείαν του*» τοῦ γλύπτου Fratin «*Λέαινα καὶ ἀντιλόπη*» τοῦ Hip. Heiz-

Digitized by Google

ler», «Λέων βρυχώμενος» τοῦ γλύπτου L. Vidal, «Πάλη λέοντος καὶ ἵππου» χαλκογραφία A. Ghisi, κατὰ τὸν Ἰούλιον Ρωμαῖον, «Λέων ὄρθιος καὶ λέαινα ἀνακεκλιμένη», χαλκογραφία τοῦ W. Hollar, κατὰ τὸν Ντύρερ, «Θῆραι λεόντων» τοῦ Ρούμπενς

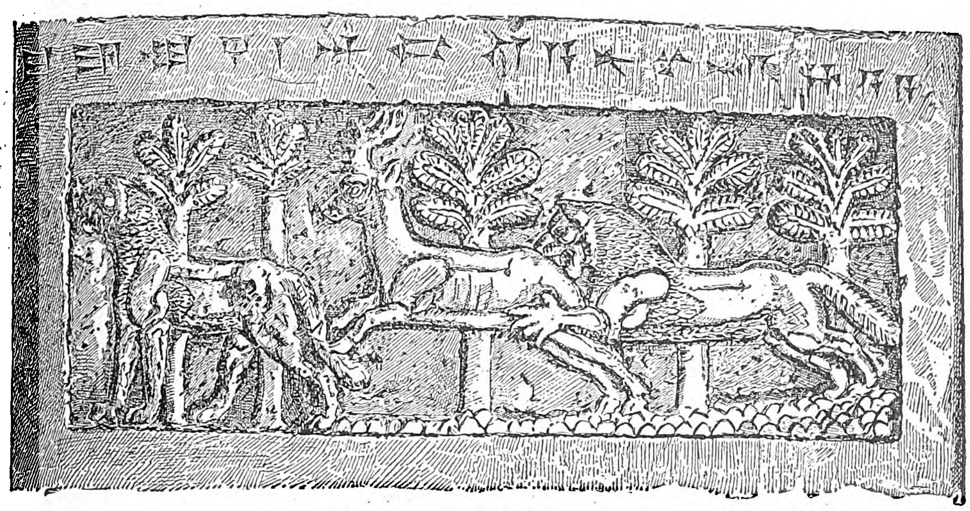

Λέοντες καταδιώκοντες ἔλαφον.

(μουσεῖα Μονάχου καὶ Δρέσδης), «Λέαινα παίζουσα μὲ τοὺς σκύμνους της» τοῦ ἰδίου (Ἐρμιτάζ, Λένινγκραντ), «Λέοντε διώκοντες δορκάδα», «Λέων προσβάλλων ἀγριόχοιρον», «Λέων καὶ ποντικὸς» τοῦ Σνάϊντερς, «Κυνηγοὶ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ λέοντος ἐξ

Λέων τοῦ Πειραιῶς.

ἀπροόπτου» τοῦ Fyt, «Σπουδαὶ λεόντων», χαλκογραφίαι τοῦ M. de Byl, κατὰ Potter, «Θήρα λεόντων» τοῦ De Troy, «Λέων ἐν τῷ ἄντρῳ» καὶ «Λέων κατασπαράσσων αἶγα» τοῦ Εὐγενίου Ντελακρουᾶ κλπ. Ι. Μ. Π.

— [*Ἐραλδ. - Οἰκοσημ.*] Ὁ λέων μετὰ τῶν ἄλλων ἀγρίων ζῴων ἢ μεμονωμένος ἀναπαρίσταται ὡς σύμβολον πολλαχοῦ. Πλεῖστοι βασιλεῖς καὶ ἥρωες, κατὰ μίμησιν τοῦ Ἡρακλέους, ἐκάλυπτον τὸν αὐχένα των διὰ δέρματος λέοντος ἢ ἐπέστρωνον διὰ δορᾶς λέοντος τὰς αἰθούσας των. Ὁ λέων ἀναπαρίστατο εἰς τοὺς θυρεοὺς κατὰ διαφόρους στάσεις καὶ εἶχεν ἐρυθρὸν ἢ χρυσοῦν χρῶμα. Ὁ θυρεὸς τῆς Ἀγγλίας φέρει 3 λέοντας, ὁ τῆς Σκωτίας λέοντα ἠνωρθωμένον, ὁ τῆς Νορβηγίας παριστᾷ λέοντα ἠνωρθωμένον καὶ κρατοῦντα πέλεκυν, ὁ τοῦ Λουξεμβούργου ἐρυθρὸν λέοντα ἠνωρθώμενον, ὁ τῆς Περσίας λέοντα μεγαλοπρεπῶς ἱστάμενον καὶ κρατοῦντα ξίφος καὶ ὁ τῆς Αἰθιοπίας λέοντα κεκοσμημένον μὲ μίτραν καὶ κρατοῦντα σκῆπτρον. Πλεῖσται χῶραι ὡς ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Δανία, ἡ Ρουμανία, ἡ Σουηδία, ἡ Ἱσπανία, ἡ Λεττονία, κτλ. φέρουσι θυρεόν, ὅστις μεταξὺ διαφόρων ἄλλων παραστάσεων φέρει καὶ τὸν λέοντα. Ὁ λέων τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἦτο σύμβολον τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας. Δ. Ν. Π.

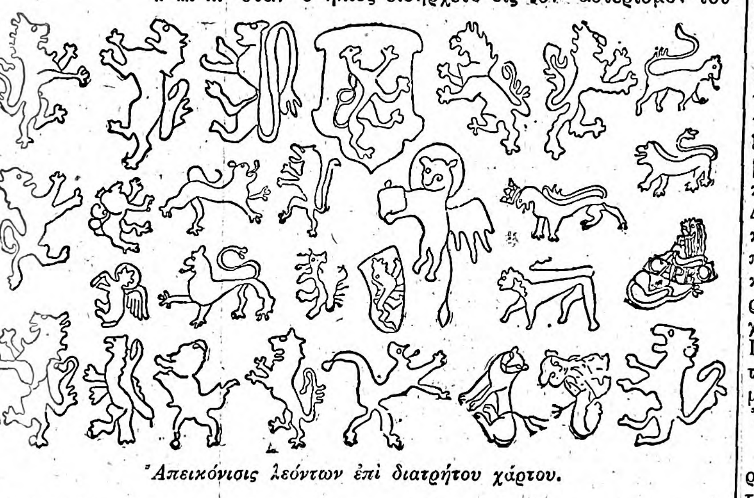

Ἀπεικόνισις λεόντων ἐπὶ διατρήτου χάρτου.

— **Λέων** *ἱσπανικός.* Κολοσσιαῖος μαρμάρινος λέων, ἐγερθεὶς τῷ 1749 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου ΣΤ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Γκουαταρράμα ὡς σύμβολον τῆς ἑνώσεως τῶν δύο Καστιλλῶν. Ὁ λέων παρίσταται κρατῶν ὑπὸ τοὺς πόδας του δύο μαρμαρίνας σφαίρας. Δ. Σ. Δ.

— «**Λέων** *κοιμώμενος*». Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρει μία ἐκ τῶν μυστικῶν πολιτικῶν ἑταιρειῶν, αἵτινες ὠργανώθησαν ἐν Παρισίοις τῷ 1815 πρὸς ἀνατροπὴν τῶν Βουρβώνων καὶ ἀποκατάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἱδρύθη αὕτη ὑπὸ τοῦ Hotteville, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου συνήρχοντο οἱ συνωμόται. Ἡ ἀστυνομία, ὑποπτευομένη τούτους, παρεισήγαγε ψευδεῖς ἀδελφοὺς καὶ ἀπεκάλυψε τοὺς σκοπούς των, ἀλλ' οὐδὲν στοιχεῖον ἠδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ κατὰ τὴν δίκην των, διὸ καὶ ἀπηλλάγησαν. Κατεδιώχθησαν ὅμως ἀμέσως, καὶ ἄλλοι μὲν ἐδραπέτευσαν, ἄλλοι δ' ἐρρίφθησαν εἰς τὰς εἱρκτάς, ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν μυστικὴν ἑταιρείαν τῆς «Μαύρης Καρφίδος». Ἐκ τούτων ὁ Γκυνιὲ Μονταρλό, κατηγορηθεὶς ὡς ἐκδότης τῆς ἐφημερίδος «L'Homme gris», ἐξωρίσθη. Ἔτη τινὰ βραδύτερον, τῷ 1820, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς νήσου Λεών, ἐγένετο ὑπασπιστὴς τοῦ Ριέγκο, καὶ μετὰ τὴν ἱσπανικὴν ἀποκατάστασιν, τῷ 1823, κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐτυφεκίσθη μετὰ τοῦ στρατηγοῦ του. Θ. Β.

Λέων [*Ἀστρον.*]. —1) Ὁ πέμπτος κατὰ σειρὰν ἀστερισμὸς τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου. Κεῖται ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ, περιλαμβανόμενος μεταξὺ τῆς Παρθένου καὶ τῆς Κόμης τῆς Βερενίκης πρὸς ἀνατολὰς καὶ τοῦ Καρκίνου πρὸς δυσμὰς καὶ ἔχων πρὸς βορρᾶν μὲν τὸν Μικρὸν Λέοντα καὶ τὴν Μεγάλην Ἄρκτον, πρὸς νότον δὲ καὶ νοτιοδυτικὰ τὸν Κρατῆρα καὶ τὸν Ἑξᾶντα. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν συμβολίζει τὸν λέοντα τῆς Νεμέας, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς, ἐκτελέσας οὕτω τὸν πρῶτον ἆθλόν του. Ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐθεωρεῖτο ἱερὸς ἀστερισμός, συνδεόμενος πρὸς τὸν ἥλιον, πιθανώτατα διότι ἡ πλήμμυρα τοῦ Νείλου συνέβαινεν ὅταν ὁ ἥλιος εἰσήρχετο εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦτον. Ἡ διάρκεια ἐπίσης τῶν πλημμυρῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ ὁ Ἥλιος διέτρεχε τὸν ἀστερισμὸν τῆς Παρθένου δὲν εἶναι ἴσως ἄσχετος πρὸς τὴν σύνδεσιν τῶν δύο ἀστερισμῶν ὑπὸ τὴν παράστασιν τῆς Σφιγγός, ἡ ὁποία ἔχει σῶμα λέοντος καὶ κεφαλὴν γυναικός. Ἐν Περσίᾳ ἐπίσης ἀπαντᾷ ὁ συσχετισμὸς τοῦ Ἡλίου πρὸς τὸν Λέοντα, γνωστὸν δὲ εἶναι τὸ ἐθνικὸν ἔμβλημα τῆς χώρας ταύτης, ὅπερ παριστᾷ τὸν Ἥλιον ἀνατέλλοντα ὄπισθεν τῆς ράχεως λέοντος κρατοῦντος δρέπανον.

Ἡ δρεπανηφόρος παράστασις τοῦ Λέοντος ἀπαντᾷ εἰς διαφόρους χάρτας τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ εἰς τὴν λαβὴν τοῦ δρεπάνου λαμπρὸς ἀστὴρ φέρεται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς βασιλικὸς ἀστήρ. Ὁ ἀστὴρ οὗτος, ὅστις φέρεται παρὰ τῷ Πτολεμαίῳ ὡς «Βασιλίσκος», ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Περσῶν ὡς ἀρχηγὸς τῶν τεσσάρων βασιλικῶν φρουρῶν τοῦ οὐρανοῦ, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἐκυβέρνα ἀνὰ ἓν τέταρτον τῆς οὐρανίου σφαίρας. Ὁ Βασιλίσκος (Regulus) φέρεται ἐνιαχοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Καρδία τοῦ Λέοντος», ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του εἰς τὸ σῶμα τοῦ θηρίου, διὰ μετρίου δὲ τηλεσκοπίου ἀναλύεται εἰς διπλοῦν, οὗτινος τὸ ἓν μέλος εἶναι λευκὸν καὶ μεγέθους 1,8, τὸ δὲ ἕτερον πορφυροῦν καὶ μεγέθους 7,6. Ἐκ τῆς μικρᾶς παραλλάξεώς του συνάγεται ὅτι ἀπέχει ἀφ' ἡμῶν πλέον τῶν 80 ἐτῶν φωτός, φασματοσκοπικῶς δὲ κατατάσσεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀστέρων τοῦ Ὠρίωνος.

Ἕτεροι ἀξιοσημείωτοι ἀστέρες τοῦ ἀστερισμοῦ τούτου εἶναι ὁ β Λέοντος ἢ *Ντενεμπόλα*, ὅστις εἶναι μεγέθους 2,2 καὶ ἔχει μεμακρυσμένον συνοδὸν 7ου μεγέθους περίπου, καὶ ὁ γ Λέοντος ἢ *Ἀλ-Τζιέμπα*, ὅστις εἶναι ὡσαύτως διπλοῦς, προσιτὸς εἰς μικρᾶς ἐντάσεως τηλεσκόπια. Ἐκ τῶν δύο μελῶν του τὸ ἓν εἶναι χρυσομηλόχρουν καὶ μεγέθους 2,6, τὸ δ' ἕτερον κίτρινον καὶ μεγέθους 3,8. —2) Τὸ πέμπτον κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν δώδεκα ζῳδίων, ὅπερ ἄλλοτε συνέπιπτε μετὰ τοῦ ὁμωνύμου ἀστερισμοῦ, ἤδη ὅμως, λόγῳ τοῦ φαινομένου τῆς μεταπτώσεως, ταυτίζεται μετὰ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Καρκίνου. Τὸ ζῴδιον τοῦτο παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου Ω, εἰσέρχεται δὲ εἰς αὐτὸ ὁ Ἥλιος κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον. Σ. Π.

Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Λέοντος.
[1=κατὰ τὸν ἄτλαντα τοῦ Flamsteed· 2=σημεῖον τοῦ ζῳδιακοῦ.]

— **Λέων** *μικρὸς* [*Ἀστρον.*]. Μικρὸς ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, περιλαμβανόμενος μεταξὺ τῆς Μεγάλης Ἄρκτου καὶ τοῦ Λέοντος. Ἀπαρτίζεται ἐξ ἀμυδρῶν ἀστέρων, ὧν ὁ λαμπρότερος εἶναι 4ου μεγέθους περίπου. Σ. Π.

Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Μικροῦ Λέοντος.

«**Λέων**». Ἀνιχνευτικόν, ἓν τῶν τεσσάρων ἀγορασθέντων κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου, ἀδελφὸν τῶν «Ἀετός», «Ἱέραξ» καὶ «Πάνθηρ». Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς τότε ναυμαχίας, ἐκρατήθη καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, μετὰ δὲ τὴν ἀπόδοσίν του ἀπέκλειε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του (1920—1921) τὰς νοτίας τοῦ Εὐξείνου ἀκτὰς ἀπὸ τοῦ Β. στομίου τοῦ Βοσπόρου ἕως Τραπεζοῦντος. Ἐπαναπλεῦσαν εἰς Πειραιᾶ καὶ προσορμισθὲν παρὰ τὸν «Ἱέρακα», ἔπαθε σοβαρωτάτην βλάβην ἐξ ἐκρήξεως (22 Δεκεμβρίου 1921) ἀνθυποβρυχιακῶν βομβῶν τῶν 300 χιλιογράμμων βαμβακοπυρίτιδος, κατὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κελευστοῦ Δαυλάκου, ὅστις καὶ διεμελίσθη. Ἐφονεύθησαν δὲ κατὰ τὴν ἔκρηξιν ἐπὶ μὲν τοῦ «Λέοντος» ὁ ἀνθυποπλοίαρχος Α. Λάσκος, ὁ σημαιοφόρος Βλαχάκης, εἷς δίοπος καὶ εἷς ναύτης, ἐπὶ δὲ τοῦ παραπλεύρως ὡρμισμένου «Ἱέρακος» ὁ πρῶτος μηχανικός του Κατωγᾶς καὶ ὁ δεύτερος μηχανικὸς Παπαπαύλου. Εἶχε δὲ καταστραφῆ τελείως ἅπαν τὸ ἔξαλον τμῆμα τοῦ «Λέοντος» μέχρι τοῦ πρυμναίου πυροβόλου του, ἐπισκευασθὲν κατόπιν. Ἀποτελεῖ (1931) μονάδα τοῦ στόλου. Σ. Ε. Λ.

—«**Λέων**». Κέρκουρος πολεμικὸς τόννων 25, φερόμενος ὑπ' ἀριθ. 17 ἐν τῷ πίνακι (Ἰουνιος 1834) τῷ περιέχοντι τὰ «Πλοῖα ἀπαρτίζοντα τὸν ἑλληνικὸν Β στόλον κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἄφιξιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος» καὶ ἐν ᾧ φέρεται ὡς ἀποκλειστικὸν πλοῖον «διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Α. Μ.». Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴν μεταπολίτευσιν μετωνομάσθη «Βόνιτσα», τῷ δὲ 1865 μετωνομάσθη διὰ δευτέραν φορὰν

Digitized by Google

«Ἱέραξ» καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς μικρὸν τοῦ βασιλέως θαλαμηγόν, προσκεκολλημένον παρὰ τῇ ἐπισήμῳ θαλαμηγῷ «Ἀμφιτρίτη», μεθ' ἧς ἐτέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ αὐλαρχείου. Διελύθη τῷ 1875. Σ. Ε. Λ.

Λέων *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Α. παραλίας τῆς Σικελίας, πέντε μίλλια πρὸς Β. τῶν Συρακουσῶν, ἐπὶ μικροῦ τινος ὅρμου, ὅπου ἀπεβιβάσθησαν οἱ Ἀθηναῖοι τῷ 415 π. Χ. κατὰ τὴν σικελικὴν ἐκστρατείαν καὶ ἐπολιόρκησαν τὰς Συρακούσας (*Θουκ.* VI, 97). Ἐπίσης ἐνταῦθα ἀπεβιβάσθησαν οἱ Ρωμαῖοι τῷ 212 π. Χ. Σήμερον ταυτίζεται πρὸς τὸ χωρίον Casa delle Finanze. Α. Θ. Σ.

—Λέων *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Φοινίκης, ἀναφερόμενος μόνον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 14, 3), ἐκβάλλων μεταξὺ Βηρυτοῦ καὶ Σιδῶνος εἰς βόρ. πλάτ. 67° 30' καὶ ἀνατ. μῆκ. 33° 35', ὁ αὐτὸς μὲ τὸν *Ταμύραν* τοῦ Στράβωνος (XVI, 756) ἢ τὸν *Δαμούραν* τοῦ Πολυβίου (V, 68, 9). Σήμερον καλεῖται *Νὰχρ - ἐλ - Δαμοὺρ* (Nahr-el-Damour). Α. Θ. Σ.

—Λέων *['Αρχ. Γεωγρ.]*.—1) Ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας μεταξὺ Ἀμαρύνθου καὶ Καλῆς ἀκτῆς (*Πτολεμ.* Γ, ιε, 24), ἀναφερόμενον εἰς παλαιότερα τοῦ Πτολεμαίου χειρόγραφα καὶ ὡς *Λεώνακρα*. Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Στρογγυλὸ* (πλάτ. 38° 07' 25'' Β., μῆκ. 24° 11' 20'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petali gulf and Eastern part of Euripo channel), Ν. κέρας τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τῶν Στύρων (ἀρχ. Ἄστυρα). —2) Ἀκρωτήριον τῆς Κρήτης, μεταξὺ Ματαλίας καὶ Λεβήνας (*Πτολεμ.* Γ, ιζ, 4). Οἱ Ἄγγλοι ὑδρογράφοι δικαιολογοῦν τὴν ὀνομασίαν του ἐκ τῆς πρὸς ὀκλάζοντα λέοντα ὁμοιότητος, ἣν τοῦτο ἐμφανίζει ἀπὸ διαφόρων θέσεων ὁρώμενον (Medit. pilot, ἔκδ. 1918 IV, 64)· τὴν αὐτὴν δὲ ἐξήγησιν δίδει καὶ ὁ Φιλόστρατος (*Ἀπολλ.* Δ, λδ, 3) ὀνομάζων αὐτὸ *Λεβωναῖον*. Ὄπισθεν τῆς χαρακτηριστικῆς ταύτης κεφαλῆς σχηματίζεται ὅρμος, ἡ *Λεβήνα* τῶν ἀρχαίων. Ἡ σύγχρονος τοῦ ἀκρωτηρίου ὀνομασία εἶναι *Κεφάλα* καὶ *Λιόντας* καὶ *Λέντα* (πλάτ. 34° 55' ¼ Β., μῆκ. 24° 56' ¼ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536: Candia eastern portion). Σ.Ε.Λ.

Λέων. Σύνηθες ὄνομα ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ ἐν τῇ Δύσει ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ

Λέων. Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ζ' αἰῶνος π. Χ. Ἦτο υἱὸς τοῦ Εὐρυκρατίδα, πατὴρ τοῦ Ἀναξανδρίδου καὶ πάππος τοῦ Λεωνίδου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπεχείρησαν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν πρὸς κατάληψιν τῆς Τεγέας. Τ. ΣΤΡ.

—Λέων Α'. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (457—474). Καταγόμενος ἐξ ἀφανοῦς οἰκογενείας τῆς Θράκης, ἐγκατεστάθη νεώτατος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα κατά τινας ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κρεοπώλου. Προσληφθεὶς κατόπιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐν Βυζαντίῳ Γότθου στρατηγοῦ Ἄσπαρ, ἐγένετο «κουράτωρ» αὐτοῦ, ἤτοι ἐπιμελητὴς τοῦ οἴκου του, καὶ εἶτα, καταταχθεὶς εἰς τὸν στρατόν, προήχθη εἰς «τριβοῦνον» (ταγματάρχην). Τὴν θέσιν ταύτην κατεῖχεν ὅτε, κατὰ Μάϊον τοῦ 457, ἀποθανόντος τοῦ Μαρκιανοῦ, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ πανισχύρου Ἄσπαρ, καὶ ἐστέφθη ἐν τῷ ναῷ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀνατολίου. Παρ' ὅλον τὸ ταπεινὸν παρελθόν του καὶ τὴν παντελῆ ἀπαιδευσίαν του, ἦτο ἀνὴρ ἀξιοπρεπὴς καὶ συνετός, χαρακτῆρος δὲ ἰσχυροτάτου. Εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν Ἄσπαρ, ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὴν ἀνωτάτην τοῦ στρατοῦ ἀρχηγίαν, εἰς τὸν υἱόν του Ἀρδεβοὺρ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῆς Ἀνατολῆς, εἰς δὲ τὸν μικρότερον, τὸν Πατρίκιον, ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ καίσαρος. Μὴ ἀνεχόμενος ὅμως νὰ διατελῇ ὑπὸ τὰ νεύματα αὐτῶν, περιώρισε διὰ τῆς ἀνδρικῆς του στάσεως αὐτοὺς εἰς τὰ καθήκοντά του. Συγχρόνως ἐστρατολόγησε τοὺς πολεμικοὺς ἄνδρας τῆς ὀρεινῆς Ἰσαυρίας, ἐξ ὧν συνεκρότησε πολυάριθμα τάγματα, ὧν τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν στρατηγὸν Τρασκαλισαῖον, τὸν ὁποῖον, μετονομασθέντα εἰς *Ζήνωνα*, ἀνηγόρευσε πατρίκιον καὶ ἐνύμφευσε (459) μετὰ τῆς θυγατρός του Ἀριάδνης.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐν τῇ Β. Ἀφρικῇ ἐγκατασταθέντες Βάνδαλοι ἤρχισαν λεηλατοῦντες τὰ παράλια τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Λέων ἔπεμψε κατ' αὐτῶν ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ στόλον ὑπὸ τὸν *Βασιλίσκον* (βλ. λ.), ὅστις ὑπέστη πανωλεθρίαν. Μετὰ διετίαν (471) ὠργάνωσεν ἐναντίον των νέαν ἐκστρατείαν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἡράκλειον τὸν ἐξ Ἐδέσσης καὶ Μάρσον τὸν Ἴσαυρον, οἵτινες ἐξηνάγκασαν τὸν ἡγεμόνα τῶν Βανδάλων Γιζέριχον νὰ συνθηκολογήσῃ. Συγκεντρώσας ἀκολούθως ὁ Λέων τὰ πλέον πιστὰ εἰς αὐτὸν στρατεύματα προέβη εἰς ἐξόντωσιν τοῦ Ἄσπαρ καὶ τῶν υἱῶν του. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γότθοι, ἐξαγριωθέντες ἐκ τοῦ φόνου τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν βασιλικῶν παλατίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Θευδερίχου καὶ Ὄστρυος. Ἀποκρουσθέντες ὅμως μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν ἐξῆλθον εἰς τὴν ὕπαιθρον, καὶ κατόπιν, μετὰ ματαίας ἀποπείρας πρὸς κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσιν.

Ὁ Λέων ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Βηρίνης ἀπέκτησε δύο θυγατέρας: τὴν *Λεοντίαν*, συζευχθεῖσαν τὸν Μαρκιανόν, υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Ἀνθεμίου, καὶ τὴν *Ἀριάδνην*, σύζυγον τοῦ Ζήνωνος. Ν. ΚΛΕ

— Λέων Β'. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (474), υἱὸς τοῦ Ζήνωνος καὶ τῆς Ἀριάδνης, θυγατρὸς τοῦ Λέοντος Α'. Λήγοντος τοῦ 473 ἐστέφθη συμβασιλεὺς ὑπὸ τοῦ πάππου του Λέοντος Α' καὶ μετά τινας μῆνας διεδέχθη αὐτὸν ἀποθανόντα. Ἐν τούτοις ἡ Ἀριάδνη κατώρθωσε μετ' ὀλίγον νὰ στεφθῇ βασιλεὺς ὁ σύζυγός της. Οὕτω, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 474, τελουμένων ἀγώνων ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, ὁ Ζήνων προσῆλθεν εἰς τὸ ἐν αὐτῷ βασιλικὸν θεωρεῖον, ἵνα προσκυνήσῃ τὸν υἱόν του ὡς βασιλέα, ὁπότε οὗτος, τῇ προηγουμένῃ συμβουλῇ τῆς μητρός του, ἔθεσεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πατρός του τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ οὕτως ὁ Ζήνων ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ λαοῦ καὶ τῆς συγκλήτου. Μετά τινας μῆνας ὁ νεαρὸς Λέων Β' ἀσθενήσας ἀπέθανε. Ν. ΚΛΕ

—Λέων Γ' *ὁ Ἴσαυρος*. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (717—741). Κατήγετο ἐξ Ἰσαυρίας τῆς Μ Ἀσίας, ὁπόθεν μετῴκησε μετὰ τοῦ πατρός του εἰς Μεσημβρίαν τῆς Θρᾴκης. Τῷ 705, ὅτε ὁ Ἰουστινιανὸς Β', ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς ἐξορίας του, εἰσέβαλε μετὰ στίφους Βουλγάρων καὶ Θρᾳκῶν ἵνα ἀνακτήσῃ τὸν θρόνον του, ὁ Λέων ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ καὶ τῷ προσέφερεν ὡς δῶρον 500 πρόβατα. Εἰς ἀντάλλαγμα ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν ἀνηγόρευσε «σπαθάριον» καὶ τὸν προσέλαβεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν του. Ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν νεαρὸν καὶ εὐφυᾶ Λέοντα εὔνοια τοῦ Ἰουστινιανοῦ προεκάλεσε τὸν φθόνον τῶν αὐλικῶν, οἵτινες ἐσυκοφάντησαν αὐτὸν ὅτι ἀπέβλεπε πρὸς ἁρπαγὴν τοῦ θρόνου. Ὁ Ἰουστινιανός, ἵνα τὸν ἀπομακρύνῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀλανῶν, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ κινήσῃ αὐτοὺς εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Ἀβασγῶν. Ὁ Λέων ἐπέτυχε μὲν τοῦτο, χάρις εἰς τὴν δεξιότητα μεθ' ἧς ἐπολιτεύθη, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ὑπέστη πολλὰς περιπετείας, μέχρις οὗ κατέλθῃ διὰ μέσου ληστρικῶν λαῶν εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπὶ Ἀναστασίου Β' διωρίσθη στρατηγὸς διοικητὴς τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν (Ἰκονίου). Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ἀναστασίου καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοδοσίου Γ', ὁ Λέων, κατορθώσας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ Ἀμόριον ἀπὸ τῶν ἐπιδραμόντων Ἀράβων, ἐβάδισε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κατέλαβε τὴν Νικομήδειαν (717), κατετρόπωσε καὶ ᾐχμαλώτισε τὸν πεμφθέντα ἐναντίον του στρατὸν μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοδοσίου Γ' καὶ πάσης τῆς ἀκολουθίας του, καὶ εἶτα, στρατοπεδεύσας εἰς τὴν ἔναντι τοῦ Βυζαντίου Χρυσόπολιν, ἠνάγκασε τὸν Θεοδόσιον νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου, μεθ' ὃ εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ (25 Μαρτίου) ὑπὸ τοῦ πατριάρχου. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων Μωσλεμᾶς, ἅμα τῷ ἔαρι 717, διέταξε τὸν στόλον του νὰ εἰσπλεύσῃ τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δέ, κατελθὼν εἰς Ἄβυδον, διεπεραιώθη εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως καὶ ἐκεῖθεν προήλασεν εἰς Θρᾴκην, ἧς ἐκυρίευσε διάφορα φρούρια, καὶ τὴν 15 Αὐγούστου ἐστρατοπέδευσε πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀμέσως ἤρξατο τῆς πολιορκίας αὐτῆς ἀνεγείρων χαρακώματα κατὰ μῆκος τῶν τειχῶν της, ἐνῷ συγχρόνως ὁ ἐνισχυθεὶς διὰ τοῦ κατάπλου νέων πλοίων στόλος του (ἀνερχόμενος ἤδη εἰς 1800 πλοῖα) παρετάσσετο ἔναντι τῶν ἐπιθαλασσίων τειχῶν, ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ Σιράϊ-μπουρνοῦ μέχρι τοῦ Ἑπταπυργίου. Ἰσχυρὸς νότιος ἄνεμος ἐξηνάγνάγκασε μετ' ὀλίγον τὸν ἀραβικὸν στόλον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς πόλεως καὶ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τὸν Βόσπορον καὶ τὴν Χαλκηδόνα (Καντήκιοϊ). Εἴκοσι πλοῖα, μὴ προλαβόντα νὰ ἀπομακρυνθῶσι, προσεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς τῶν βυζαντινῶν πλοίων καὶ κατεκάησαν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος κατέφθασαν εἰς τοὺς Ἄραβας νέαι ἐνισχύσεις ἐκ 400 πλοίων ὑπὸ τὸν Σουφάμ, ναυπηγηθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἑτέρων 360 ὑπὸ τὸν Ἰζίδ, ναυπηγηθέντων ἐν Λιβύῃ. Οἱ ναύαρχοι αὐτῶν πληροφορηθέντες τὰ περὶ ὑγροῦ πυρός, δὲν ἐτόλμησαν νὰ παραμείνωσιν ἐγγὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐφοδιάσαντες ἐν σπουδῇ τὸ ἀραβικὸν στρατόπεδον κατέφυγον εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Κιανοῦ κόλπου. Κατά τινα ὅμως νύκτα τὰ ἐξ Αἰγυπτίων πληρώματα, ἐπιβάντα ἀκατίων, ἔπλευσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπευφημοῦντα τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Λέων, πληροφορηθεὶς παρὰ τῶν αὐτομόλων τούτων περὶ τῶν ἀγκυροβολίων τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἔπεμψε τὸν στόλον του καὶ διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς κατέκαυσε τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν, ἐνῷ συγχρόνως τὰ παρὰ τὰς ἀκτὰς ἐκείνας ἐνεδρεύοντα βυζαντινὰ ἀποσπάσματα, ἐπιτεθέντα κατὰ τῶν λυμαινομένων τὰ παράλια Ἀράβων, κατέσφαξαν μέγαν ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν. Κατόπιν τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων ἤρθη ἐντελῶς ὁ ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῷ, ἐξ ἄλλου, οἱ πολιορκηταὶ ἐμαστίζοντο ὑπὸ δεινῆς πείνης καὶ ἐδεκατίζοντο ὑπὸ φοβερᾶς ἐπιδημίας. Εἰς ἐπίμετρον, ἐπελθόντες καὶ οἱ Βούλγαροι κατέσφαξαν 22 χιλιάδας ἐκ τῶν ἐξηντλημένων Ἀράβων. Ὁ ὑπολειφθεὶς ἀραβικὸς στόλος, πλησιάσας εἰς τὸ Ἕβδομον (Μακρίκιοϊ) παρέλαβε τὰ συντρίμματα τῆς ἀραβικῆς στρατιᾶς καὶ τὴν 15 Αὐγούστου 718 ἀπέπλευσεν εἰς τὰ ἴδια. Παρὰ τὴν Προκόννησον τρομερὰ λαῖλαψ κατεβύθισε τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν, τῶν διασωθέντων καταποντισθέντων μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Αἰγαῖον πλὴν δέκα, ἐξ ὧν τὰ μὲν 5 ᾐχμαλωτίσθησαν ὑπὸ παρατυχόντων βυζαντινῶν πλοίων, τὰ δὲ ἄλλα κατώρθωσαν νὰ πλεύσωσιν εἰς Συρίαν, ἵνα ἀναγγείλωσι τὴν τρομερὰν καταστροφήν.

Ἡ μεγάλη αὕτη νίκη κατὰ τῶν Ἀράβων ἐπανηγυρίσθη οὐ μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Δ. Εὐρώπῃ, ὁ δὲ πάπας Γρηγόριος Β' ἔπεμψε πρὸς ἅπαντας τοὺς ἡγεμόνας αὐτῆς τὴν εἰκόνα τοῦ νικητοῦ Λέοντος.

Παρὰ τὰς φοβερὰς ὅμως ἀπωλείας των, ἀναβιβαζομένας εἰς 2.500 πλοῖα καὶ 500.000 ἀνδρῶν, οἱ Ἄραβες δὲν ἐσταμάτησαν τὰς ἐπιδρομάς των εἰς τὰς βυζαντινὰς χώρας. Ἡ πλέον καταστρεπτικὴ ὑπῆρξεν ἡ τῷ 739 γενομένη. Προηγοῦντο τρεῖς ἰσχυραὶ φάλαγγες ἐκ δεκακισχιλίων ἀνδρῶν ἑκάστη, καὶ εἵπετο τὸ κύριον σῶμα ἐξ 60.000 ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάν. Κατὰ τούτων ἐστράτευσεν ὁ Λέων, ἀκολουθούμενος καὶ ἀπὸ τὸν εἰκοσαετῆ υἱόν του καὶ συμβασιλέα Κωνσταντῖνον, καὶ συναντήσας παρὰ τὸ Ἀκροϊνὸν τῆς Φρυγίας (δηλαδὴ τὸ Σεϊντῆ-Γαζῆ) δύο ἐχθρικὰς φάλαγγας κατετρόπωσεν αὐτάς, φονεύσας καὶ τοὺς ἀρχηγούς των. Ἐκ τῶν εἰκοσακισχιλίων Ἀράβων μόλις ἑπτακισχίλιοι κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι τὸν ὄλεθρον καὶ νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ Σουλεϊμάν, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε φθάσει μέχρι Τυάνων τῆς Καππαδοκίας. Οὗτος ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὰ ἴδια, ἀπάγων χιλιάδας αἰχμαλώτων ἐκ τῶν κατοίκων. Παρὰ τὰς νίκας ὅμως ταύτας τὸ κράτος ὑπέστη σοβαρὸν κλονισμὸν ἐκ διαφόρων στάσεων. Ὁ Λέων, κατορθώσας ν' ἀπαλλαγῇ τῶν ἐσωτερικῶν περισπασμῶν, ἐπεδόθη εἰς ριζικὰς μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ καὶ τῇ διοικήσει τοῦ κράτους. Ἐτροποποίησεν ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον τὸς μεταξὺ συζύγων σχέσεις, ὡς καὶ τὰς μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων, ἐρρύθμισε τὰ ἀφορῶντα τὴν περιουσίαν τῶν συζύγων, κατήργησε τὰ κωλύματα διὰ τὴν σύναψιν γάμου μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ αἱρετικῶν, καθιέρωσεν ἐνώπιον τοῦ ἀστικοῦ νόμου πλήρη ἰσότητα τῶν Χριστιανῶν, μετερρύθμισε τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν καὶ τέλος κατήργησε τὴν δουλοπαροικίαν. Ὑπὸ τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ του πνεύματος παρασυρθεὶς ὁ Λέων, προέβη καὶ εἰς τὴν κατάργησιν τῶ ἁγίων εἰκόνων, προκαλέσας οὕτω μέγαν ἐσωτερικὸν σάλον (βλ. λ. *εἰκονομαχία* καὶ *Κοσμᾶς*). Ὁ Λέων ἀπέθανε τῷ 741, καταλιπὼν τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱόν του Κωνσταντῖνον Ε'. Ν. ΚΛΕ

— Λέων Δ' *ὁ Χάζαρος*. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (775—780), υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ε', ἐκ τοῦ πρώτου γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς Εἰρήνης, θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν Χαζάρων. Ἐγεννήθη τὴν 25 Ἰανουαρίου 749 καὶ κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρός του συμβασιλεύς. Ὁ πατήρ του, ἐπιδιώκων τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Πιπίνου (752—768), ἐζήτησε τὴν θυγατέρα του Γισέλαν ὡς σύζυγον τοῦ Λέοντος, τὸ συνοικέσιον ὅμως ἐματαιώθη διὰ τῶν μηχανορραφιῶν τοῦ πάπα καὶ μετά τινα ἔτη ὁ Λέων ἐνυμφεύθη τὴν Ἀθηναίαν Εἰρήνην. Τὴν 1 Σεπτεμβρίου 769 κατέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ Εἰρήνη, τὴν 3 Σεπτεμβρίου ἐτελέσθησαν οἱ ἀρραβῶνες ἐν τῷ ἀνακτορικῷ ναῷ τοῦ Φάρου, τὴν δὲ 18 ἐγένοντο οἱ γάμοι ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τοῦ παλατίου τῆς Δάφνης, ἀφοῦ προηγουμένως ἡ Εἰρήνη ἐστέφθη βασίλισσα ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Αὐγουστέως. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθη εἷς υἱός, ὁ *Κωνσταντῖνος*, τὴν 14 Ἰανουαρίου 771.

Τὴν 13 Σεπτεμβρίου 775 ἀπέθανεν ὁ Κωνσταντῖνος Ε', καὶ οὕτως ὁ Λέων Δ', ἀπέμεινε μόνος ἐπὶ τοῦ θρόνου βασιλεύς, ὅστις κατ' Ἀπρίλιον 776, ἀνηγόρευσε συμβασιλέα τὸν πενταετῆ υἱόν του Κωνσταντῖνον. Ὁ Λέων, ἀνατραφεὶς εἰς τὰ δόγματα τῆς μεταρρυθμίσεως, ἠκολούθησε τὴν ὁδὸν τὴν χαραχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πατρός του καὶ ὑπὸ τοῦ πάππου του Λέοντος Γ', ὢν ὅμως χαρακτῆρος ἀσθενοῦς ἐπηρεάσθη ὑπὸ τῆς πολυμηχάνου συζύγου του Εἰρήνης (ἥτις ἐν κρυπτῷ ἐλάτρευε τὰς

Λέων Ἴσαυρος ἐπὶ βυζαντινοῦ νομίσματος ἐν μεγεθύνσει.

Digitized by Google

εἰκόνας καὶ συνεννοεῖτο μετὰ τῶν ἀντιμεταρρυθμιστῶν), καὶ οὕτω παρεξέκλινε τοῦ αὐστηροῦ τῆς μεταρρυθμίσεως προγράμματος. Ἐνδοὺς εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν περὶ τὴν Εἰρήνην, συμβουλευόντων ἐπιεικεστέραν πολιτικὴν ἔναντι τῶν ἀντιφρονούντων, οὐ μόνον ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς μοναχοὺς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς διαλυθείσας μονὰς αὐτῶν, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τούτων ὅτι θέλουσι διάγει ἐν εἰρήνῃ, ἀλλὰ καὶ παρέσχε τὴν ἄδειαν νὰ προάγωνται οὗτοι εἰς τὰ ἀνώτατα τῆς ἐκκλησίας ἀξιώματα, τοῦθ' ὅπερ εἶχεν ἀπαγορεύσει ὁ πατήρ του Κωνσταντῖνος Ε΄. Ἡ πολιτική του αὕτη προεκάλεσε τὰς ἀνησυχίας τῶν μεταρρυθμιστῶν, οἵτινες ἐμελέτησαν τὴν ἐκθρόνισίν του καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀναβίβασιν τοῦ νεωτέρου (ἑτεροθαλοῦς) ἀδελφοῦ του Νικηφόρου, ἡ συνωμοσία ὅμως ἀνεκαλύφθη κατὰ Μάϊον 776 καὶ οἱ συνωμόται κατεδικάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς παλατίοις συνελθόντος «Σιλεντίου» εἰς θάνατον. Ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἐξετελέσθη ὑπὸ τοῦ Λέοντος, ὅστις τὸν μὲν ἀδελφόν του ἠμιόνευσεν ἐντελῶς, τοὺς δὲ συνωμότας ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα.

Ὡς πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα ὁ Λέων ἐπεδίωξε φιλικὴν πρὸς τὰ γειτονικὰ κράτη πολιτείαν, ἐνῷ συγχρόνως ἐπέστησε τὴν προσοχήν του εἰς τὸν στρατόν, αὐξήσας τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἐπωφεληθεὶς τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν καθόδου τοῦ κύρη τῶν Βουλγάρων Τελέρου, ὑπεδέχθη αὐτὸν εὐμενῶς, τῷ ἔδωκε τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ τὸν ἐνύμφευσε μετά τινος ἐξαδέλφης τῆς συζύγου του. Πρὸς τοὺς ἐν Συρίᾳ Ἄραβας ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν εἰρηνικὴν πολιτικήν, ἕνεκα τῶν ληστρικῶν αὐτῶν ἐπιδρομῶν. Εἰσβαλόντες οὗτοι τῷ 777 εἰς τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος, ἐλεηλάτησαν αὐτὸ καὶ εἶτα ἀπῆλθον, ἀποκομίζοντες πλουσίαν λείαν καὶ χιλιάδας αἰχμαλώτων. Ὁ Λέων, πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν, ἐπεστράτευσε τῷ 778 τὰς δυνάμεις τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ θεμάτων τοῦ Ὀψικίου, τῶν Βουκιλλαρίων, τῶν Θρᾳκησίων, τῶν Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Ἀρμενιακῶν, καὶ συγκεντρώσας 100 χιλ. ἀνδρῶν διέταξεν εἰσβολὴν εἰς Συρίαν ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Μιχαὴλ Λαχανοδράκοντος, ὅστις νικήσας κατὰ κράτος τοὺς Ἄραβας ἐπανῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ πλουσίας λείας καὶ χιλιάδων τινῶν αἰχμαλώτων Σύρων Χριστιανῶν αἱρετικῶν (Ἰακωβιτῶν), τοὺς ὁποίους ὁ Λέων ἐγκατέστησεν ἐν Θρᾴκῃ. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀράβων Μαχαδῆς, ἐκδικούμενος τὴν τῶν Βυζαντινῶν ἐπιδρομήν, ἔπεμψε κατ' αὐτῶν τὸ ἐπιὸν ἔτος (779) ἰσχυρὰν στρατιὰν ὑπὸ τὸν Ἀσάμ, ὅστις προελάσας εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας ἐπολιόρκησε τὸ Δορύλαιον· ἀποκλεισθεὶς ὅμως πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λαχανοδράκοντος περιῆλθεν εἰς τοιαύτην ἔνδειαν τροφίμων καὶ νομῆς, ὥστε ἠναγκάσθη μετὰ 17 ἡμέρας νὰ ἀπέλθῃ, ἀφοῦ ἀπώλεσε μέγαν ἀριθμὸν ἀνδρῶν καὶ ἵππων. Ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος νέας στρατιὰς ἐξέπεμψε κατὰ τῶν Βυζαντινῶν χωρῶν ὁ Μαχαδῆς ὑπὸ τὸν υἱόν του Ἀαροὺν καὶ τὸν Ὀσμάν, ὧν ὁ μὲν πρῶτος εἰσέβαλεν εἰς τὸν Πόντον (θέμα Ἀρμενιακῶν) καὶ ἐπολιόρκησε τὸ κάστρον Σημαλοῦος, ὁ δὲ δεύτερος ἐτράπη δυτικώτερον. Ἐπελθὼν ὁ στρατηγὸς Λαχανοδράκων ἐνίκησεν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐξηνάγκασε νὰ ἀπέλθωσιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἀντιδραστικοί, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῆς Εἰρήνης καὶ ὑπὸ τῆς ἀβουλίας τοῦ Λέοντος, ἐκέρδιζον διαρκῶς ἔδαφος καὶ τῷ 780, ἀποθανόντος τοῦ πατριάρχου Νικήτα, ἐπέτυχον τὴν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ ὁμόφρονος αὐτοῖς Παύλου Δ΄. Ἡ Εἰρήνη διετήρει εἰκόνας ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις αὐτοῖς θαλάμοις, παρὰ τὰς ἐνόρκους ὑποσχέσεις της καὶ τὴν αὐστηρὰν ἀπαγόρευσιν τοῦ συζύγου της. Πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ Λέων ἐπετίμησε ζωηρῶς τὴν Εἰρήνην καὶ ἦλθεν οὕτως εἰς πλήρη πρὸς αὐτὴν διάστασιν. Μετά τινας μῆνας ὁ Λέων ἀπέθανε, τὴν 8 Σεπτεμβρίου 780, καταλιπὼν τὸν θρόνον εἰς τὸν μόλις ἐννεαετῆ υἱόν του Κωνσταντῖνον ΣΤ΄. Ὁ θάνατός του ἀπεδόθη ὑπὸ τῶν ἀντιδραστικῶν εἰς τὴν θείαν δύναμιν. Ἀλλ' οἱ μεταρρυθμισταὶ ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τῆς συζύγου του Εἰρήνης, τοῦθ' ὅπερ καὶ πιθανώτερον, δοθέντος ὅτι ἡ ἰδία ἐτύφλωσε βραδύτερον καὶ τὸν ἴδιον αὐτῆς υἱὸν καὶ βασιλέα Κωνσταντῖνον ΣΤ΄, ἵνα βασιλεύσῃ μόνη καὶ ἐφαρμόσῃ τὰ κατὰ τῶν μεταρρυθμίσεων σχέδιά της. Ν. ΚΛΣ

—**Λέων Ε΄ ὁ** ***Ἀρμένιος***. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (813—820), υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Βάρδα, τοῦ διατελέσαντος διοικητοῦ τοῦ ἐν τῷ Πόντῳ θέματος τῶν Ἀρμενιακῶν, ἔνθα καὶ ἐγεννήθη ὁ Λέων, ἐξ οὗ καὶ *Ἀρμένιος* ἐπεκλήθη.

Καταταχθεὶς νεώτατος εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἐκτιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βαρδανίου, διοικητοῦ τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν (περιφέρεια Ἰκονίου), προήχθη ταχέως εἰς στρατηγόν, καὶ ὡς τοιοῦτος πρωτηγωνίστησεν εἰς τὴν ἐναντίον τοῦ Νικηφόρου Α΄ στάσιν τοῦ Βαρδανίου, ἀλλ' ἐν τέλει, προσχωρήσας τῷ Νικηφόρῳ, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς στάσεως (βλ. λ. *Βαρδάνιος* καὶ *Νικηφόρος Α΄*). Εἰς ἀμοιβὴν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Α΄ (802—811) διοικητὴς τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν, καὶ ὡς τοιοῦτος διεκρίθη εἰς διαφόρους κατὰ τῶν Ἀράβων πολέμους, ἐν τέλει ὅμως ἡττηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐξ ἰδίας αὐτοῦ ὑπαιτιότητος ὡς ἀμελήσαντος νὰ λάβῃ τὰ ἐνδεδειγμένα ἐν πολέμῳ μέτρα ἀσφαλείας ἀνεκλήθη καὶ ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τούτου καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ Μιχαὴλ Α΄ Ραγκαβὲ (811), ὁ Λέων, ἀνακληθεὶς εἰς ἐνέργειαν, διωρίσθη πάλιν διοικητὴς τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν καὶ κατ' Αὔγουστον 812 συνέτριψε τοὺς ὑπὸ τὸν Θεβὶδ ἐπιδραμόντας Ἄραβας, φονεύσας δισχιλίους ἐξ αὐτῶν καὶ συλλαβὼν πλῆθος αἰχμαλώτων, ἵππων κλπ. λαφύρων. Τὸ ἐπιὸν ἔτος (ἔαρ 813) ἐστράτευσεν ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Α΄ κατὰ τῶν εἰσβαλόντων εἰς Θρᾴκην Βουλγάρων ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Κροῦμμον καὶ διεκρίθη διὰ τὸν ὑπέροχον ἡρωϊσμόν του εἰς τὴν πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως μάχην (τῆς 22 Ἰουνίου), καθ' ἣν οἱ Βυζαντινοί, καίτοι ἡρωϊκῶς πολεμήσαντες, ὑπεχώρησαν ἕνεκα τῆς ἀνανδρίας τοῦ Μιχαὴλ εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐκεῖ ὁ στρατός, ὠργισμένος κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Α΄, προέτρεπεν ἐπιμόνως τὸν Λέοντα νὰ ἀνακηρυχθῇ τότε βασιλεύς, ἀλλ' οὗτος ἀπεποιήθη τὸν προσφερόμενον αὐτῷ θρόνον. Ἐν τέλει ὁ κατεπτοημένος Μιχαήλ, ἐμπιστευθεὶς τὴν διοίκησιν εἰς τὸν Λέοντα, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ ἐγκαταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως στρατὸς ἐπαρουσίαζεν ὄψιν οἰκτρὰν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν· ἡ πειθαρχία εἶχεν ἐκλείψει ἐντελῶς· πάντες ὕβριζον τὸν βασιλέα καὶ ὡς μόνην ἐλπίδα αὐτῶν εἶχον τὸν γενναῖον Λέοντα. Ἐν τέλει ὁ Μιχαὴλ ἀπεκηρύχθη καὶ ὁ θρόνος προσεφέρθη πάλιν εἰς τὸν Λέοντα, ὅστις πεισθεὶς ὑπὸ τῶν θερμῶν τοῦ στρατοῦ παρακλήσεων ἐβάδισε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὴν 10 Ἰουλίου εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὴν ἑπομένην ἐστέφθη αὐτοκράτωρ ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου, ἐνῷ ὁ Μιχαὴλ Α΄ καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Προκοπία, καθὼς καὶ ἀμφότεροι οἱ υἱοί των, Θεοφύλακτος καὶ Νικήτας, ἐκείροντο μοναχοὶ καὶ κατέφευγον εἰς τὴν ἐν τοῖς παλατίοις ἐκκλησίαν τοῦ Φάρου. Ὁ Λέων προσηνέχθη εὐμενῶς πρὸς αὐτούς, ὁρίσας καὶ ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν πρὸς συντήρησίν των.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Κροῦμμος, ἐνισχυθεὶς διὰ τῆς ἀφίξεως νέων ἐκ Βουλγαρίας στρατευμάτων, ἐβάδιζε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸ τῆς ὁποίας ἐστρατοπέδευσε τὴν 16 Ἰουλίου. Κατοπτεύσας τὰ τείχη αὐτῆς ἀντελήφθη ὅτι ἡ ἐκπόρθησίς των ἦτο ἔργον ἀνώτερον τῶν δυνάμεών του, δι' ὃ καὶ μετά τινας ἡμέρας ὑπέβαλεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις του ἀπαιτῶν: μεγάλην ἐτησίαν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν, μέγαν ἀριθμὸν ἐνδυμάτων, ἐξ ἐκείνων, ἅτινα μόνον οἱ μεγάλοι Βυζαντινοὶ ἄρχοντες ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ φορῶσιν, ἀριθμόν τινα ὡραίων νεανίδων καὶ νὰ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν Χρυσῆν Πύλην καὶ νὰ πήξῃ πρὸ αὐτῆς τὸ δόρυ του, ὡς σημεῖον κατακτήσεως. Ὁ Λέων δὲν ἐδέχθη τοὺς ὅρους· στερούμενος ὅμως ἐπαρκῶν δυνάμεων ἵνα ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του, ἀπεφάσισε διὰ δόλου νὰ ἐξοντώσῃ αὐτὸν καὶ πρὸς τοῦτο τὸν προσεκάλεσε νὰ μεταβῇ εἴς τινα πρὸ τῆς πύλης τῶν Βλαχερνῶν θέσιν, ἵνα συνομολογήσῃ τὴν συνθήκην εἰρήνης μετὰ τῶν βασιλικῶν ἀπεσταλμένων. Ἐκεῖ ἐστήθη ἐνέδρα κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Κρούμμου, ἥτις ὅμως ἀπέτυχε, καὶ ὁ Βούλγαρος ἡγεμών, διαφυγών, ἐξηκολούθησε τὰς δηώσεις του ἐν Θρᾴκῃ μετὰ μείζονος λύσσης. Ἐκυρίευσε τὴν Ἀδριανούπολιν διὰ τοῦ λιμοῦ, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα φρούρια καὶ συνέλαβε χιλιάδας αἰχμαλώτων καὶ λείαν ἄφθονον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς Λέων συνεπλήρωνε τὰς δυνάμεις του, στρατολογῶν, ἐφοδιάζων καὶ γυμνάζων τὸν στρατόν του, τέλος δέ, ἀρχομένου τοῦ Ἀπριλίου 814, ἐστράτευσε κατὰ τῶν πολεμίων καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν Μεσημβρίᾳ, ἣν ὀχυρώσας καὶ ἐφοδιάσας διὰ πάντων τῶν ἀναγκαίων, κατέστησε βάσιν τῶν ἐπιχειρήσεών του. Ἔναντι τῆς Μεσημβρίας προσελθὼν ἐστρατοπέδευσε καὶ ὁ Κροῦμμος. Τὴν νύκτα τῆς 12—13 Ἀπριλίου ὁ Λέων, ἐπιτεθεὶς αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἐπήνεγκε πλήρη αὐτοῖς ὄλεθρον. Ἐκ τῆς τέως γαυριώσης στρατιᾶς τῶν βαρβάρων ἐκείνων ἐπιδρομέων ὀλίγιστοι ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς νυκτός, μεταξὺ δὲ τούτων ἦτο καὶ ὁ Κροῦμμος, ὅστις ὅμως μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, κατ' ἄλλους μὲν προσβληθεὶς ὑπὸ ἀποπληξίας ἐκ τῆς λύπης του, κατ' ἄλλους δὲ δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του.

Ἀπαλλαγεὶς ὁ Λέων ἐκ τῆς βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς αὐτοκρατορίας του. Ὀπαδὸς ὢν τῶν μεταρρυθμίσεων, τὰς ὁποίας εἶχε θεσπίσει ὁ Λέων Γ΄ (717—741) καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ε΄ (741—775) καὶ τὰς ὁποίας ἐματαίωσαν οἱ μετ' αὐτοὺς βασιλεῖς, ἀνενέωσε τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, κατεδίωξεν αὐστηρῶς τοὺς ἀντιδραστικούς, περιώρισε τὸν κλῆρον εἰς τὰ ἔργα του, ἐπέβαλε χρηστὴν διαχείρισιν εἰς τὴν διοίκησιν, τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἐπισκευῆς καὶ τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν φρουρίων καὶ εἰργάσθη ἀνενδότως διὰ τὴν ἀνασύνταξιν τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἑδραίωσιν τῆς πειθαρχίας. Ἡ ἀντίδρασις ὅμως καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀντιμεταρρυθμιστῶν καὶ ἐκ μέρους τῶν νομιζομένων φίλων του ὠργίαζεν. Εἷς τούτων, ὁ στρατηγὸς Μιχαὴλ ὁ Τραυλός, παλαιὸς τοῦ Λέοντος συνάδελφος καὶ ἤδη ἀρχηγὸς τῶν ἐξκουβιτόρων, νομίζων ἑαυτὸν ἀδικούμενον ὑπὸ τοῦ Λέοντος, ἐξύφανε συνωμοσίαν ἐναντίον του καὶ συλληφθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἣν ποινὴν ὁ βασιλεὺς δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκτελέσῃ, ἀρκεσθεὶς νὰ φυλακίσῃ αὐτὸν ἐν τοῖς παλατίοις. Ὁ Μιχαὴλ διὰ μέσου τῶν αὐλικῶν διετέλει εἰς διαρκῆ συνεννόησιν μετὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ὁμοφρόνων του, μετὰ τῶν ὁποίων ἐν τέλει κατέστρωσαν τὸ σχέδιον τῆς δολοφονίας τοῦ αὐτοκράτορος. Τὴν πρωΐαν τῆς 26 Δεκεμβρίου 820 οἱ συνωμόται μεταμφιεσθέντες εἰς ἱερεῖς κατώρθωσαν νὰ εἰσδύσωσιν ἐν τῷ σκότει μέχρι τοῦ ναοῦ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐκεῖ, ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ Λέοντος, ἐφόνευσαν αὐτόν, μεθ' ὃ ἀνοίξαντες τὴν φυλακήν, ἐν ᾗ ἐκρατεῖτο ὁ Μιχαήλ, ἔλυσαν τὰ δεσμά του καὶ τὸν ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα (βλ. λ. *Μιχαὴλ Β΄*). Τὸ πτῶμα τοῦ Λέοντος ἐρρίφθη εἰς τὸν ἱππόδρομον, περιήχθη εἶτα εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τέλος, τεθὲν ἐπὶ πλοιαρίου, ἀπεστάλη μετὰ τῆς βασιλίσσης Θεοδοσίας καὶ τῶν 4 υἱῶν του (Συμβατίου, Βασιλείου, Γρηγορίου καὶ Θεοδοσίου) εἰς τὴν νῆσον Πρώτην. Ἐκεῖ ἅπαντες οὗτοι ἠνουχίσθησαν, ἐκ τούτου δὲ ἀπέθανεν ἀμέσως ὁ Θεοδόσιος, ὅστις καὶ συνεκηδεύθη μετὰ τοῦ πατρός του. Ν. ΚΛΣ

—**Λέων ΣΤ΄ ὁ** ***Σοφός***. Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (886—912). Ἦτο πρωτότοκος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Α΄ τοῦ Μακεδόνος, ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς Εὐδοκίας Ἰγγερίνης, γεννηθεὶς τῷ 865 ἢ 886, ὅταν ὁ πατήρ του ἦτο «παρακοιμώμενος» ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Μιχαὴλ Γ΄. Κατά τινα φήμην δὲν ἦτο πράγματι υἱὸς τοῦ Βασιλείου, ἀλλὰ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ, οὗτινος ἦτο ἐρωμένη ἡ Εὐδοκία ὅταν ἐνυμφεύθη τὸν Βασίλειον, ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται, κατὰ τὴν φήμην ἐκείνην, καὶ ἡ ψυχρότης τούτου πρὸς τὸν Λέοντα καὶ ἡ προτίμησις αὐτοῦ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον, υἱόν του ἐκ τοῦ πρώτου αὐτοῦ γάμου μετὰ τῆς Μαρίας. Ὁπωσδήποτε ὁ Βασίλειος, μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασίν του, συμμορφούμενος πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς, προσέλαβε τὸν υἱόν του Λέοντα ὡς συμβασιλέα τῷ 869, τετραετῆ μόλις ὄντα, ἔχρισεν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, θεὶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὸν ἐν τῷ ναῷ ἐκείνῳ κατατεθειμένον «ἅγιον στέφανον» τῆς Θεοτόκου, ἐκ τούτου δὲ ὁ Λέων ἐπεκλήθη καὶ «Ἁγιοστεφανίτης». Ἐκπαιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Φωτίου εἰς τὴν ἑλληνικήν, τὰ μαθηματικά, τὴν ἀστρονομίαν, τὴν μουσικὴν κλ., ἐθαυμάζετο διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, οἵτινες ἀπεκάλουν αὐτὸν καὶ «σοφόν». Νεανίας ἔτι ὢν ἐκαλεῖτο καὶ συνειργάζετο μετὰ τοῦ πατρός του εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους καὶ 16ετὴς ἐνυμφεύθη, προσταγῇ τοῦ πατρός του, τὴν ὡραίαν καὶ ἐνάρετον Θεοφανώ, (θυγατέρα τοῦ πατρικίου Μαρτινακίου), καθ' ὃν χρόνον ἠρᾶτο ἐμμανῶς τῆς Ζωῆς, θυγατρὸς τοῦ Στυλιανοῦ Ζαούτζα, ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τῆς ἀνακτορικῆς φρουρᾶς καὶ ἐμπίστου τοῦ Βασιλείου. Ἕνεκα τούτου ὁ γάμος ἐκεῖνος δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής. Ὁ Λέων ἐξηκολούθει τὰς μετὰ τῆς Ζωῆς σχέσεις του, ὥστε ὁ Βασίλειος ἠναγκάσθη ταύτην μὲν νὰ νυμφεύσῃ βίᾳ μετά τινος Θεοδώρου Γουνιατζίτζη, τὸν δὲ Λέοντα νὰ τιμωρήσῃ δι' ἀνηλεοῦς μαστιγώσεως. Τοῦτο κατέστησεν ἔτι ψυχροτέρας τὰς σχέσεις μεταξὺ τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ Βασιλείου, ὥστε οὗτος εὐκόλως ἐπίστευσε τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῷ παρά τινος ἱερέως ὑπόνοιαν ὅτι ὁ υἱός του ἐμελέτα νὰ τὸν δολοφονήσῃ καὶ ἀμέσως ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακήν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήγαγεν αὐτὸν μετὰ τρεῖς μῆνας καὶ κατόπιν τῶν θερμῶν παρακλήσεων τῶν ἀνωτάτων τῆς αὐλῆς ἀρχόντων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου 29 Αὐγούστου 886) μόνος ἐπὶ τοῦ θρόνου ἔμεινεν ὁ Λέων, ὅστις προσέλαβεν ἀμέσως ὡς «λογοθέτην τοῦ δρόμου» καὶ πρῶτον αὐτοῦ σύμβουλον τὸν πατέρα τῆς ἐρωμένης του Ζωῆς Στυλιανὸν Ζαούτζαν, καὶ ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν πλήρη διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους. Συγχρόνως, δυσαρεστηθεὶς κατὰ τοῦ πατριάρχου Φωτίου, διότι, ὡς φαίνεται, ἤλεγξεν αὐτὸν διὰ τὴν στάσιν του, καθῄρεσεν αὐτὸν καὶ ἀνηγόρευσε πατριάρχην τὸν δεκαεξαετῆ ἀδελφόν του Στέφανον (886—893).

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἀγροίκου καὶ ἀμαθοῦς Ζαούτζα δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπέλθωσιν. Ἐξ αἰσχροκερδείας ὁρμώμενος οὗτος ἐπίεζε καὶ ἐφορολόγει διὰ τῶν ὀργάνων του τοὺς ἐν τῷ κράτει Βουλγάρους ἐμπόρους μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Συμεὼν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Βυζαντίου. Ἐπηκολούθησαν μακροὶ καὶ αἱματηροὶ ἀγῶνες, καθ' οὓς τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα κατ' ἐπανάληψιν ἡττήθησαν, ἀλλ' ἐν τέλει κατέβαλον τοὺς Βουλγά-

Digitized by Google

ρους, χάρις εἰς τὴν μετὰ τῶν πέραν τοῦ Δουνάβεως οἰκούντων τουρκικῶν λαῶν συμμαχίαν, καὶ μετά τινα ἔτη ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ εἰρηνεύσωσιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὰς μὲν ἐν Ἰταλίᾳ βυζαντινὰς κτήσεις ἐλεηλάτουν οἱ Λογγοβάρδοι, τὰς δ' ἐν τῷ Αἰγαίῳ οἱ Ἄραβες. Τῷ 889 ὁ στόλος τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀράβων ἐκυρίευσε τὴν Σάμον καὶ ἐδῄωσε τὰ λοιπὰ παράλια, ἀπειλήσας καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἄλλοι στόλοι αὐτῶν ἐλεηλάτησαν τὸ ἐν Σικελίᾳ Ταυρομένιον καὶ ἄλλοι τὴν Δημητριάδα καὶ οἱ Ἄραβες ἐπέδραμον εἰς Μακεδονίαν, ὁπόθεν μετὰ μακροὺς ἀγῶνας ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, μετά τινα δ' ἔτη (900) ἐκυρίευσαν τὴν Λῆμνον. Ὁ Λέων, ἵνα τιμωρήσῃ τοὺς ἐπιδρομεῖς καὶ περιστείλῃ αὐτούς, ἀπέστειλε τῷ 902 ἰσχυρὸν στόλον κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀράβων ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἡμέριον, ὅστις ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον ἄπρακτος εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἐκ τούτου δ' ἐπαρθέντες οἱ Ἄραβες τῆς Κρήτης ἐπέδραμον τῷ 904 κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐν δυσὶν ἡμέραις ἐξεπόρθησαν αὐτὴν (τὴν 31 Ἰουλίου 904) καὶ ἀφοῦ ἐπήνεγκον δεινὴν ἐν αὐτῇ σφαγὴν καὶ καταστροφήν, ἀπῆλθον ἀπάγοντες 22 χιλ. αἰχμαλώτων καὶ πλουσιωτάτην λείαν. Αἱ τοιαῦται ἐπιδρομαὶ τῶν Ἀράβων ἐξηκολούθησαν ἐπὶ μακρὸν ἀπὸ ξηρᾶς (ἐκ Συρίας) καὶ ἀπὸ θαλάσσης (ἐκ Κρήτης καὶ Συρίας). Ὁ στρατηγὸς Εὐστάθιος Ἀργυρὸς στρατεύσας κατὰ τῶν Συρίων Ἀράβων ἤρατο νίκας τινάς, ἀλλ' ἐν τέλει ἀνακληθεὶς ἐξωρίσθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλοι ἀνεφαίνοντο ἀπὸ βορρᾶ ἐχθροί, οἱ Ρῶσοι. Τῷ 906 ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Ὀλέγ, ἐπελθὼν μετὰ δισχιλίων πλοιαρίων εἰς τὸν Βόσπορον, ἐλεηλάτησε τὰς ἑκατέρωθεν ἀκτὰς αὐτοῦ καὶ τέλος ἀπῆλθεν, ἀφοῦ ὁ Λέων ἐπλήρωσεν αὐτῷ χρηματικόν τι ποσόν, καὶ εἶτα συνωμολόγησε μετ' αὐτοῦ συνθήκην καθ' ἣν ἐκανονίζοντο αἱ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἐμπορικαὶ σχέσεις.

Καθ' ὃν χρόνον τὸ κράτος ὑφίστατο τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων, ὁ στρατηγὸς Ἀνδρόνικος Δούκας ἐστασίαζεν ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἀπησχόλει τὰς ἐξηντλημένας στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς αὐτοκρατορίας ἵνα τὸν καταδιώκωσιν, ὁ δὲ Λέων ἠσχολεῖτο μὲ τοὺς ἔρωτάς του. Ἡ βασίλισσα Θεοφανὼ ἀπέθανε τὸν Νοέμβριον 893, ἀφοῦ ἀπέκτησε θυγάτριον, τὸ ὁποῖον ἀπέθανε πρὸ τῆς μητρός του, ὁ δὲ Λέων ἐξηκολούθει τὰς μετὰ τῆς Ζωῆς σχέσεις του τόσον σκανδαλωδῶς, ὥστε ὁ πατήρ της Ζαούτζας ἔστησεν ἐνέδραν ἵνα τὸν δολοφονήσῃ, ἐξ ἧς μόλις ἐσώθη εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ τῆς Ζωῆς. Μετ' ὀλίγον ἀπέθανε καὶ ὁ σύζυγος τῆς Ζωῆς Γουνιατζίτζης, δηλητηριασθεὶς κατά τινας, καὶ τότε ἐγκατεστάθη αὕτη ἐν τοῖς παλατίοις καὶ μετ' ὀλίγον ἐτέλεσε τοὺς μετὰ τοῦ Λέοντος γάμους της (τῷ 894). Μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανε καὶ ἡ Ζωή, καταλιποῦσα τῷ Λέοντι ἓν θυγάτριον, τὴν Ἄνναν. Μετ' ὀλίγον ἀπέθανε καὶ ὁ Ζαούτζας πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ Λέοντος, διότι ἔχανε τὸν ἄνδρα, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων τῆς αὐτοκρατορίας του. Τῷ 899 ὁ Λέων ἐνυμφεύθη τὴν περικαλλῆ Εὐδοκίαν Βαγιάνη ἐκ τοῦ θέματος Ὀψικίου, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν υἱόν, ὅστις ὅμως ἀπέθανε μετ' ὀλίγον καθὼς καὶ ἡ μήτηρ του (900). Τότε ὁ Λέων ἐγκατέστησεν ἐν τοῖς παλατίοις του τὴν περικαλλεστάτην, εὐφυᾶ καὶ πολυμήχανον Ζωὴν Καρβουνοψίναν, ἣν καὶ μετ' ὀλίγον ἠθέλησε νὰ νυμφευθῇ παρὰ τὰς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας, ἀπαγορευούσης τὸν τέταρτον γάμον. Λήγοντος τοῦ 905 ἡ Ζωὴ ἔτεκεν ἄρρεν, τὸ ὁποῖον ὁ Λέων ἐβάπτισε πανηγυρικῶς τὴν 6 Ἰουλίου 906 ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ὀνομάσας αὐτὸ *Κωνσταντῖνον*, μετὰ 3 ἡμέρας δὲ ἐτέλεσε τὸν μετὰ τῆς Ζωῆς γάμον του.

Τὸ σκάνδαλον τῆς τελέσεως τετάρτου γάμου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος προὐκάλεσε τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τοῦ πατριάρχου Νικολάου, ὅστις καθῄρεσε τὸν εὐλογήσαντα τὸν γάμον ἱερέα. Ὁ Λέων ἐζήτησε τότε τὴν γνώμην τοῦ πάπα, ὅστις ἐνέκρινεν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πατριάρχης Νικόλαος, ἀνένδοτος, ἐθεώρει αὐτὸν παράνομον καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποπέμψῃ δὶς τὸν βασιλέα, θελήσαντα νὰ εἰσέλθῃ μετὰ τῆς ἀκολουθίας του εἰς ἐκκλησίαν. Ἡ ἄκαμπτος αὐστηρότης τοῦ πατριάρχου προεκάλεσε τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Εὐθυμίου (907), ὅστις ἐνομιμοποίησε μὲν τὸν γάμον, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη νὰ μνημονεύηται ἐν τοῖς ναοῖς ἡ Ζωὴ ὡς βασίλισσα. Τὴν 9 Ἰουνίου 911 ὁ Λέων ἀνηγόρευσε συμβασιλέα τὸν ἑξαετῆ υἱόν του Κωνσταντῖνον καὶ μετὰ ἓν ἔτος (11 Μαΐου 912) ἀπέθανε, καταλιπὼν τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱόν του Κωνσταντῖνον Ζ', ἐπιτροπευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου (νεωτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Λέοντος).

Παρὰ τὰς ἐρωτικὰς αὐτοῦ περιπετείας καὶ τοὺς μεγάλους ἐξωτερικοὺς κινδύνους, οἵτινες ἠπείλησαν τὴν αὐτοκρατορίαν του καὶ οἵτινες ἀπησχόλησαν καὶ αὐτὸν ὁπωσδήποτε, ὁ Λέων εὕρισκε καιρὸν ἵνα ἀσχοληθῇ περὶ τὴν συγγραφὴν πολλῶν καὶ ποικίλων ἔργων. Ἀφῆκε ποιήματα, ἠθικοπλαστικὰ συγγράμματα, θεολογικὰς μονογραφίας, συλλογὴν χρησμῶν καὶ πλείστας θρησκευτικὰς ὁμιλίας, τὰς ὁποίας ἠρέσκετο νὰ κηρύσσῃ ὁ ἴδιος ἀπὸ τοῦ βήματος ἐν ἡμέραις θρησκευτικῶν ἑορτῶν. Συνέθεσε τὰ 11 Ἑωθινὰ (δοξαστικὰ τῶν αἴνων) κατὰ τὰ ἑωθινὰ Εὐαγγέλια, τῶν ὁποίων παρέφρασε καὶ ἐπλάτυνε τὴν ἔννοιαν. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται καὶ τὰ στιχηρὰ εἰς τὴν Πέμπτην τῶν Βαΐων καὶ τὸ δοξαστικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Πεντηκοστῆς «Δεῦτε λαοί...». Φαίνεται ὅτι καὶ τὰ ἐν τοῖς Μηναίοις ἐπιγραφόμενα «Βυζαντίου» κλπ. εἶναι ἔργα Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον αὐτοῦ ἔργον ὑπῆρξεν ἡ περὶ τακτικῆς πραγματεία του, ἡ ἐπιγραφομένη: «Τῶν ἐν πολέμοις τακτικῶν σύντομος παράδοσις». Εἶναι αὕτη τὸ πολυτιμότερον ἐκ τῶν σῳζομένων στρατιωτικῶν συγγραμμάτων τῶν Βυζαντινῶν. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς συγγραφῆς ταύτης ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ὁ Meursius ἐν Λουγδούνῳ Βαταυῶν τῷ 1612, ἀνετυπώθη δὲ μετὰ συμπληρώσεων ὑπὸ τοῦ Lamius (Φλωρεντία 1745), ὑπὸ τοῦ H. Köchly (Ζυρίχη 1854) καὶ ὑπὸ τοῦ Migne (Patrol. Graeca τόμ. 107). Ἐδημοσιεύθη ὡσαύτως εἰς μεταφράσεις, λατινιστὶ ὑπὸ J. Cheke (Βασιλεία 1554), ἰταλιστὶ ὑπὸ Pigafetta (Βενετία 1541), γαλλιστὶ ὑπὸ Joly de Maizeroy (Παρίσιοι 1758—1778), γερμανιστὶ ὑπὸ J. Vov Bourscheid (Βιέννη 1777—1781).

Ν. ΚΛΣ

— Λέων (ἀρμεν. ***Λεβὸν*** ἢ ***Λιβὸν*** καὶ ὑπὸ τῶν Φράγκων χρονογράφων *Livons*, λατιν. Levonus). Ὄνομα ἑπτὰ βαρώνων καὶ βασιλέων τῆς ἐν Κιλικίᾳ Μικρᾶς ἢ Νέας Ἀρμενίας.

Λέων ὁ Α'. Τρίτος βαρῶνος τῆς Νέας Ἀρμενίας, υἱὸς Κωνσταντίνου Α' καὶ ἔγγονος τοῦ ἐξ ἡγεμονικοῦ οἴκου καταγομένου Ρουπὲν (Ρουπήνου) ὅστις ἐπωφελούμενος τῆς ἀδυναμίας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἵδρυσεν ἐπὶ ἑλληνικῶν χωρῶν τὸν πυρῆνα νέου ἀρμενικοῦ κράτους, κατ' ἀρχὰς ἁπλῆς βαρωνίας. Διεδέχθη τῷ 1129 τὸν ἀδελφόν του Τορὸς καὶ ἡγεμόνευσε μέχρι τοῦ 1137, εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του κατῆλθεν ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κιλικίας, ἐκυρίευσε τὰς πόλεις Μισὶς (Μαμεστίαν), Ἄδανα καὶ Ταρσόν, εὑρισκομένας εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, καὶ προὐχώρησε πρὸς τὰ παράλια. Αἱ τοιαῦται πρόοδοι τῶν Ἀρμενίων ἐφείλκυσαν τὴν ἀντιζηλίαν τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡγεμονεύοντος Φράγκου Ραϋμόνδου τοῦ ἐκ Πικταβίου (Poitiers). Οὗτος στήσας ἐνέδραν συνέλαβε τὸν Λέοντα καὶ ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς ἓν φρούριον. Ἀφεθεὶς ἐλεύθερος μετὰ δύο μῆνας, ὁ Λέων ἠναγκάσθη νὰ ἀποδώσῃ τὰς πόλεις Σαροβαντικάρ, Μαμεστίαν καὶ Ἄδανα, νὰ πληρώσῃ 60.000 χρυσᾶ ὑπέρπυρα καὶ νὰ δώσῃ τὸν υἱόν του ὡς ὅμηρον, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ νὰ βοηθῇ τὸν Λατῖνον ἡγεμόνα ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, ὅστις διεξεδίκει πάντοτε τὴν Κιλικίαν. Ἐπελθόντος ὅμως τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ καὶ καταλαβόντος ὁλόκληρον τὴν πεδιάδα, μεθ' ὅλων τῶν πόλεων, ὁ Λέων παρεδόθη μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἀπέθανε (1141).

Λέων Β'. Μικρανεψιὸς τοῦ προηγουμένου, διεδέχθη (1187) ὡς βαρῶνος τῆς Νέας Ἀρμενίας τὸν ἀδελφόν του Ρουπὲν Β' παραιτηθέντα. Ἐπωφελούμενος τῆς τρίτης σταυροφορίας, προῆλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ μετὰ τοῦ πάπα, ὅπως ἐπιτύχῃ τὸ βασιλικὸν στέμμα. Συγχρόνως ὅμως περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὴν φιλίαν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, τῶν ὁποίων μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις, ἐπεχείρησε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Βυζαντίου, μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀνασυστήσῃ μέγα ἀρμενικὸν κράτος ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς Κασπίας καὶ ἱκανὸν νὰ συνθλίψῃ μετὰ τῶν Ἑλλήνων τὸ τουρκικὸν σελτζουκικὸν κράτος τοῦ Ἰκονίου καὶ ν' ἀνακόψῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐξ Ἀνατολῶν τουρκικοῦ κύματος. Ὁ βυζαντινὸς ὅμως κλῆρος ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς Ἀρμενίους διαφόρους ὅρους, ὡς νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν θείαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, νὰ τιμῶσι καὶ τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν σύνοδον, τὸν ἑορτασμὸν τῶν Χριστουγέννων τὴν 25ην Δεκεμβρίου (ἐνῷ ἑώρταζον καὶ ἑορτάζουσι Γέννησιν καὶ Βάπτισιν ὁμοῦ τὴν 6ην Ἰανουαρίου), τὴν χρῆσιν ἐνζύμου ἄρτου κατὰ τὴν λειτουργίαν κ. ἄ. Ἀρνούμενοι νὰ δεχθῶσι ταῦτα οἱ Ἀρμένιοι, ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῆς Ρώμης, οὕτω δέ, μετὰ μακρὰς διαπραγματεύσεις, ὁ καρδινάλιος Κορράδος ὁ ἀπὸ Βίττελσμπαχ, ἀρχιεπίσκοπος Μαγεντίας, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ πάπα Κελεστίνου Γ', ἔστεψε τὸν βαρῶνον Λέοντα τὸν Β' διὰ τοῦ βασιλικοῦ στέμματος τῷ 1199 (κατ' ἄλλους 1197 ἢ 1198) ἐν τῷ ἐν Ταρσῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ὁ νέος βασιλεύς, χρισθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ καθολικοῦ, ἤτοι τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας, ἔλαβε τὸ ὄνομα *Λέων ὁ Α'*, «ἐλέῳ τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος (τῆς Γερμανίας) Ἐρρίκου ΣΤ'», ἀνακηρυσσόμενος οὕτως ὑποτελὴς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Μετά τινα ὅμως ἔτη ἐκηρύχθη τελείως ἀνεξάρτητος «βασιλεὺς ἐλέῳ Θεοῦ». Ἀποστέλλων εἰς τὸν Λέοντα τὸ βασιλικὸν στέμμα ὁ πάπας Ρώμης, ἐζήτησε νὰ δεχθῇ ἡ ἀρμενικὴ Ἐκκλησία τρεῖς κυριωτέρους ὅρους: Νὰ ἑορτάζωσι τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου καὶ τὰς ἑορτὰς τῶν ἁγίων ὁμοῦ μετὰ τῶν Φράγκων, νὰ ἀναγινώσκωσι καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς ναοὺς τὰς Ὥρας, τὰς ὁποίας οἱ Ἀρμένιοι εἶχον καταργήσει ἀπὸ πολλοῦ, καὶ νὰ δεχθῶσι τὴν κατάλυσιν ἰχθύος καὶ ἐλαίου κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα. Τούτων μὴ γενομένων δεκτῶν, ὁ καρδινάλιος Βίττελσμπαχ εἶχε διαταγὴν νὰ ζητήσῃ ὡς ἀντάλλαγμα τοῦ στέμματος πολὺ χρυσίον καὶ ἀργύριον ὡς καὶ πολυτίμους λίθους. Ὁ ἀρμενικὸς κλῆρος, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Λέοντος, ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τοὺς ὅρους τούτους, ὁ Λέων ὅμως ἐδέχθη πρὸς τὸ θεαθῆναι καὶ ἔπεισε δώδεκα ἐπισκόπους νὰ ὑπογράψωσιν.

Ἡ στέψις τοῦ Λέοντος δυσηρέστησε βεβαίως τοὺς Βυζαντινούς. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Γ' ὁ Κομνηνὸς (1193—1203), ἀποστείλας δῶρα εἰς τὸν Λέοντα, διεμήνυσεν εἰς αὐτὸν νὰ μὴ δεχθῇ τὸ βασιλικὸν διάδημα, διότι εὑρίσκετο ἐκκλησιαστικῶς ἐγγύτερον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ πρὸς τὴν Ρώμην. Ἐν τούτοις ἡ φαινομενικὴ ὑποταγὴ εἰς τὴν Ρώμην δὲν ἠμπόδισε τὸν Λέοντα νὰ διεκδικῇ τὰς ἐναντίον τῶν Φράγκων τῆς Κιλικίας ἀξιώσεις του. Τῷ 1203 ἔλαβε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Φράγκων (Γάλλων) τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἰδίως κατὰ τοῦ τάγματος τῶν Ναϊτῶν, ἀναλαβόντων τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐκεῖ φραγκικῆς ἡγεμονίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολεμικῶν τούτων ἐπιχειρήσεων, ὁ Λέων συνεμάχησε μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, δώσας εἰς αὐτὸν εἰς γάμον τὴν ἀνεψιάν του Φιλιππίναν, θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ του Ρουπέν. Συγχρόνως ὁ Λέων εἰργάζετο πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ βασιλείου του, μιμηθεὶς τὰς κυβερνητικὰς ἰδέας τοῦ Βυζαντίου, ἀλλ' ἐφαρμόσας κυρίως τὰ φεουδαρχικὰ φραγκικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν του ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ Ἱερουσαλήμ. Ἂν καὶ ἐκ παίδων ἔκλινε μᾶλλον πρὸς τὸ Βυζάντιον, γνωρίζων τὴν ἑλληνικὴν καὶ ὑπογράφων μάλιστα ἑλληνιστί, ἀφῆκε νὰ διαδοθῇ εἰς τὴν αὐλήν του ἡ λατινικὴ καὶ ἡ γαλλική. Ὠνόμασε κόμιτας καὶ βαρώνους, κατήργησε τὰ τέως βυζαντινὰ καὶ ἀρμενικὰ ὀφφίκια, τὰ ὁποῖα ἀντικατέστησε διὰ φραγκικῶν, ὡς τὸ τοῦ κονοστάβλου (κοντοστάβλου, connétable), διώρισε δύο βαγιούλους (βαΐλους), ἕνα πρὸς προστασίαν τῆς πριγκιπίσσης διαδόχου καὶ ἕνα πρὸς διαχείρισιν τῆς ἐξουσίας μετὰ τὸν θάνατόν του, κατὰ τὴν ἀνηλικιότητα τῆς κόρης αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ὀφφικιάλους μὲ φραγκικὰς ὀνομασίας. Οὐχ ἧττον διετηροῦντο καὶ μερικοὶ τοιοῦτοι μὲ βυζαντινάς, ὡς ὁ πρόξιμος διὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους, ὁ σεβαστὸς καὶ ὁ πανσέβαστος. Περισσότερον ὅμως προσήγγισε πρὸς τὰ ἔθιμα καὶ συστήματα τῆς Δύσεως, ἐπιφυλάξας εἰς ἑαυτὸν τὸ προνόμιον τῆς ἀπονομῆς ὅπλων εἰς ἱππότας, ἐνῷ προηγουμένως τοῦτο ἀνῆκε καὶ διὰ τὴν ἀρμενικὴν βαρωνίαν εἰς τοὺς Φράγκους ἡγεμόνας τῆς Ἀντιοχείας. Οὕτως ὁ Λέων συνήνωσεν ὑπὸ τὸ βασιλικόν του σκῆπτρον τοὺς τέως ἀνυποτάκτους Ἀρμενίους ἄρχοντας τῆς χώρας καὶ ὠργάνωσε βασίλειον εὐσταθές, ἐκτεινόμενον ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἀρχαίας Κιλικίας καὶ προστατευόμενον ὑπὸ τοῦ Ταύρου καὶ τοῦ Ἀμανοῦ, τῶν ὁποίων κατέλαβεν ὅλα τὰ ὑψηλὰ στενά. Τὸ κράτος του εἶχεν, ὡς λέγεται, 72 φρούρια, τῶν ὁποίων ἐνεπιστεύθη τὴν ἄμυναν εἰς Φράγκους ἱππότας καὶ κυρίως εἰς τοὺς Ναΐτας, ὅπως δι' αὐτῶν δύναται νὰ καταπνίγῃ πᾶσαν ἀπόπειραν ἐξεγέρσεως τῶν Ἀρμενίων ἀρχόντων.

Συγχρόνως ὁ Λέων ἐμερίμνησε περὶ τῆς οἰκονομικῆς ὀργανώσεως τῆς χώρας του, εὑρισκομένης ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῆς Μεσογείου πρὸς τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὰς Ἰνδίας ὁδοῦ τῶν ἐμπορικῶν καραβανίων. Οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ Γενουήνσιοι, οἵτινες μέχρι τοῦδε ἐμπορεύοντο μόνον διὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐνεφανίσθησαν ἤδη εἰς τὸν μικρὸν λιμένα τοῦ Ἀϊὰς ὡς καὶ εἰς Μερσίναν, Ταρσὸν καὶ Ἄδανα, ἐπιτυχόντες διάφορα ἐμπορικὰ προνόμια. Ἀλλ' οἱ καταβαλλόμενοι εἰσαγωγικοὶ καὶ διαμετακομιστικοὶ δασμοὶ ἦσαν ἀρκετοὶ ὅπως πλουτίσωσι καὶ τὸ βασιλικὸν ταμεῖον καὶ τὴν χώραν ἐν γένει, ἡ ὁποία ἐπανέλαβε, μετὰ δώδεκα αἰῶνας τὴν πάλαι ποτὲ φιλήδονον ζωὴν τῶν Συβαριτῶν. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Λέων ἀπεκλήθη ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων χρονογράφων «Μέγας» καὶ «Μεγαλοπρεπής», ἂν καὶ οἱ μὴ Ἀρμένιοι ἱστορικοὶ δὲν εὑρίσκουσι καθ' ὅλα δικαιολογημένον τὸν τίτλον τοῦτον. Διεζεύχθη ἄνευ λόγου τὴν πρώτην σύζυγόν του Ἰσαβέλλαν καὶ ἐτύφλωσε τὸν ἐξάδελφόν του Γεώργιον, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἵδρυσε νοσοκομεῖα, λεπροκομεῖα καὶ ἄλλα ἀγαθοεργὰ καθιδρύματα. Ἀπέθανε τῷ 1219, ὑποδείξας ὡς διάδοχον τὴν θυγατέρα του *Ἰσαβέλλαν*, γεννηθεῖσαν ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου του μετὰ τῆς Συβίλλης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου Ἀμωρὺ τοῦ Λουζινιάν.

Λέων Β' (1270—1289). Βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας, υἱὸς Χετοὺν Α'. Ἡ βασιλεία του ἦτο σειρὰ ἀτυχημάτων διὰ τὸ ἀρμενικὸν βασίλειον, διότι οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐφορμῶντες Μουσουλμᾶνοι κατέκλυζον τὴν χώραν, πολλοὶ δὲ Ἀρμένιοι ἄρχοντες ὑπετάσσοντο εἰς αὐτούς. Ἀπὸ τοῦ 1273 μέχρι τοῦ 1275

Digitized by Google

οἱ Μουσουλμᾶνοι οὗτοι κατέλαβον τὰς πόλεις Μισίς, Σίς, 'Αϊὰς καὶ Ταρσόν, καταστρέψαντες τὸν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει ναὸν τῆς 'Αγίας Σοφίας, κυριεύσαντες τὸ δημόσιον ταμεῖον, κατασφάξαντες 15.000 κατοίκους καὶ ἀπαγαγόντες 10.000 αἰχμαλώτων. Οἱ 'Αρμένιοι χρονογράφοι ἀφιέρωσαν δραματικὰς περιγραφὰς εἰς τὰς μουσουλμανικὰς ταύτας εἰσβολάς.

Μετὰ πολλὰς τοιαύτας συμφορὰς Λέων ὁ Β΄ ὑπέγραψε δεκαετῆ εἰρήνην μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' οἱ ὅροι ἦσαν σκληρότατοι διὰ τοὺς 'Αρμενίους. Ὁ Λέων ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώνῃ εἰς τὸν σουλτᾶνον τῆς Αἰγύπτου ἐτήσιον φόρον ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἀργυρῶν ἀραβικῶν δραχμῶν, ἐπὶ πλέον δὲ νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Ἄραβας ἐμπόρους καὶ νὰ παραχωρήσῃ πολλὰς ἐλευθερίας εἰς τοὺς Μουσουλμάνους. Λέων ὁ Β΄, ἀποθανὼν τῷ 1289, εἶχεν ἕνδεκα τέκνα, ἐξ ὧν ἡ Ξένη, Μαρία ἢ Ρίτα ἐνυμφεύθη τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Θ΄.

Λέων Γ΄ (1301—1307). Υἱὸς τοῦ βασιλέως Τορὸς τοῦ Γ΄ καὶ τῆς Μαργαρίτας τῶν Λουζινιάν. 'Ανῆλθε τὸν θρόνον εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπήρχετο ἐξ 'Ανατολῶν τὸ κῦμα τῆς μογγολικῆς ἐπιδρομῆς. Λέγεται ὅτι πολλοὶ 'Αρμένιοι ἄρχοντες, μὴ ἀνεχόμενοι τὸ ὅτι ὁ νεαρὸς βασιλεὺς προσήγγιζε θρησκευτικῶς πρὸς τὴν Ρώμην, προσείλκυσαν αὐτὸν προδοτικῶς εἰς 'Ανάζαρβον (Anazarbe), ὅπου οἱ Μογγόλοι ἔσφαξαν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν παραιτηθέντα προκάτοχόν του Χετοὺν Β΄ μὲ εἴκοσιν ἄλλους 'Αρμενίους βαρώνους.

Λέων ὁ Δ΄ (1320—1341). Υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως 'Οχίν. Ὢν ἀνήλικος, μόλις δεκαετής, ἐτέθη ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ θείου αὐτοῦ κόμιτος 'Οχὶν τοῦ Γκοριγκὸς ὡς ἀντιβασιλέως, οὗτινος καὶ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα 'Αλίκην. Καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν του τὸ ἀρμενικὸν βασίλειον ἦτο ἐκτεθειμένον εἰς εἰσβολὰς τῶν Τούρκων τοῦ 'Ικονίου καὶ τῶν Μαμελούκων τῆς Αἰγύπτου. Ὁ πάπας ἐπεμβαίνων ὑπὲρ τῆς 'Αρμενίας ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Ε΄ καὶ κατόπιν τοῦ χάνου τῶν Μογγόλων τῆς Περσίας, ὅστις ἔστειλε στρατὸν (4 'Ιουλίου 1322) 2.000 Τατάρων πρὸς βοήθειαν τοῦ Λέοντος. Τότε ὁ σουλτᾶνος τοῦ 'Ικονίου Μαλὲκ-ἐν-Νασὲρ ὑπέγραψεν εἰρήνην ἐπιβάλλουσαν εἰς τὴν 'Αρμενίαν φόρον 50.000 χρυσῶν φλωρίων καὶ ἄλλους ὅρους. 'Αλλ' ὁ Λέων δὲν ἦτο ἄξιος τῆς βοηθείας ταύτης. Διέπραξε σειρὰν οἰκογενειακῶν κακουργημάτων, ἐνεργήσας τὸν φόνον τοῦ ἀντιβασιλεύοντος θείου του (1329) καὶ τοῦ ἄλλου θείου του Κωνσταντίνου, τῶν ὁποίων ἀπέστειλε τὰς κεφαλὰς εἰς τὸν σουλτᾶνον τοῦ 'Ικονίου καὶ εἰς τὸν χάνην τῶν Μογγόλων, κατόπιν ἐφόνευσε τὴν ἰδίαν του σύζυγον ἐν στιγμῇ ἐξάψεως. Μετ' ὀλίγον ἐνυμφεύθη τὴν Κωνσταντίαν Ἐλεονώραν, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Φρειδερίκου Β΄, χήραν τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου Ἑρρίκου Β΄. Τέλος τῇ 28 Αὐγούστου 1341 ἐδολοφονήθη καὶ ὁ ἴδιος.

— **Λέων Ε΄** ὁ ***Λουζινιὰν*** (Lusignan) (1374—1375). Ἔγγονος τῆς βασιλίσσης τῆς 'Αρμενίας 'Ισαβέλλας. 'Ανατραφεὶς ἐν Κύπρῳ, τῆς ὁποίας οἱ Γάλλοι βασιλεῖς τῆς οἰκογενείας τῶν Λουζινιὰν εἶχον συγγενεύσει δι' ἀγχιστείας μετὰ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς 'Αρμενίας, ἀνῆλθε τὸν θρόνον, τῷ 1374, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Δ΄. Ἡ κατάστασις τῆς 'Αρμενίας ἦτο τότε ἀπελπιστική. 'Ενῷ ἡ χώρα ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, ὁ λαὸς ἦτο διῃρημένος εἰς ἑνωτικοὺς καὶ ἀνθενωτικούς, δηλαδὴ εἰς τοὺς θέλοντας τὴν μετὰ τῆς Ρώμης ἕνωσιν καὶ εἰς τοὺς ἀντιθέτους. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι διεκήρυττον ὅτι ἐπροτίμων τὴν κοσμικὴν κυριαρχίαν τῶν Μουσουλμάνων μᾶλλον ἢ τὴν εἰς Ρώμην πνευματικὴν ὑποταγήν. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς ὀχυρᾶς πόλεως τοῦ Σὶς ὑπὸ τῶν Μαμελούκων τῆς Αἰγύπτου, οἱ ἀνθενωτικοὶ εἰσήγαγον προδοτικῶς τοὺς ἐχθροὺς εἰς ἓν τῶν φρουρίων. Ὁ βασιλεὺς Λέων Ε΄ ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος ὑπὸ Ἕλληνος στρατιωτικοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς ἄλλον πύργον τοῦ φρουρίου, ὅπου εὑρίσκετο καὶ ἡ βασίλισσα. 'Επὶ τέλους ὅμως ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς πολεμίους καὶ τὸ τελευταῖον προπύργιον τοῦ βασιλείου τῆς 'Αρμενίας (1375). 'Αποκρούσας δὲ τὴν πρότασιν τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπου νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ, ὁ ὕστατος βασιλεὺς τῆς 'Αρμενίας ἤχθη αἰχμάλωτος μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Κάϊρον. 'Εκεῖθεν ἔγραψεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου, εἰς τὸν πάπαν, εἰς τὸν Γερμανὸν αὐτοκράτορα καὶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ζητῶν τὴν ἐπέμβασίν των πρὸς ἀπελευθέρωσίν του. Τέλος, χάρις εἰς τοὺς βασιλεῖς Καστίλλης καὶ 'Αραγῶνος, οἵτινες ἀπέστειλαν σημαντικὸν χρηματικὸν ποσόν, ὁ Λέων ἀπελευθερωθεὶς τῷ 1832 μετέβη κατ' ἀρχὰς εἰς Ρόδον καὶ κατόπιν εἰς Σαὶντ-Οὐὲν τῆς Γαλλίας. 'Απέθανε τῷ 1393 ἐν Παρισίοις, ὅπου καὶ ἐτάφη. Ἡ σορός του ἐρρίφθη εἰς τὰς τριόδους μετὰ τῶν ἄλλων βασιλικῶν λειψάνων κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Κατὰ δὲ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβώνων ὁ τάφος του μετεφέρθη εἰς τὰς βασιλικὰς κρύπτας τοῦ Saint-Denis, ὅπου καὶ εὑρίσκεται ἀκόμη.

Ν. Μ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ, ΠΑΠΑΙ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

— **Λέων** *ὁ Στυππῆς, ἢ Στουπῆς*, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως*** (1134—1143). 'Ιερεὺς ὢν καὶ οἰκονόμος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίας, διεδέχθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν 'Ιωάννην Θ΄ τὸν 'Αγαπητόν. Πατριαρχεύοντος αὐτοῦ, συνῆλθε, κατὰ Μάϊον τοῦ 1140, ἡ Ἱ. Σύνοδος, ἡ ὁποίᾳ κατεδίκασεν ὡς βογομιλικὰ τὰ συγγράμματα τοῦ μοναχοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χρυσομάλλου. 'Επίσης τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς πατριαρχίας του ἡ Ἱ. Σύνοδος κατεδίκασε καὶ καθῄρεσε δύο ἐπισκόπους τῆς Καππαδοκίας ὡς βογομιλίζοντας. Ὁ Λέων κατεδίωξε τοὺς μετερχομένους μαγγανείαν πρὸς θεραπείαν ἀσθενειῶν καὶ ἀπέρριψε προτάσεις πρὸς ἕνωσιν τῶν 'Εκκλησιῶν, γενομένας καθ' ὑποκίνησιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Λοθαρίου τοῦ Β΄. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ἐν τῷ Μαρκιανῷ κώδικι (Class. 2, 101) «Λόγος περὶ συντελείας τοῦ κόσμου». 'Επίσης σῴζονται αὐτοῦ διατάγματα περὶ τῶν αἱρετικῶν βιβλίων τοῦ μοναχοῦ Κωνσταντίνου καὶ περὶ γάμου, περιλαμβανόμενα ἐν τῷ Ε΄ τόμῳ (σελ. 74) τοῦ νομοκάνονος Φωτίου ὑπὸ Γ. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ («Σύνταγμα θείων καὶ ἱερῶν κανόνων»). Τὸν Λέοντα Στυππῆν διεδέχθη Μιχαὴλ ὁ Β΄.

Θ. Π.

— **Λέων,** *πάπας* ***Ρώμης***. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λέοντος ἀναφέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς 'Εκκλησίας δέκα καὶ τρεῖς πάπαι μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

— 1) ***Λέων ὁ Α΄***, ὁ καὶ ***Μέγας*** ἐπιλεγόμενος (440—461). Γεννηθεὶς ἐν 'Ιταλίᾳ καὶ ὡς διάκονος ἔτι διακριθεὶς ἐπὶ τῶν παπῶν Κελεστίνου τοῦ Α΄ καὶ Σίξτου τοῦ Γ΄, διεδέχθη αὐτὸν τῷ 440 ἐν τῷ παπικῷ θρόνῳ, ἐπίσημος γενόμενος διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα, τὴν ἰσχὺν τῆς θελήσεως καὶ τὴν σπανίαν ἐνεργητικότητα. Ἡ ἱκανότης αὐτοῦ κατεδείχθη τὸ πρῶτον ἐν ταῖς δειναῖς πολιτικαῖς περιστάσεσι τῆς Ρώμης, ὅτε αὕτη πολεμουμένη, τῷ 452, ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Οὕνων 'Αττίλα, ἀπηλλάγη διὰ τῆς μεσιτείας αὐτοῦ, ὡς κατὰ τὸ 455, ὅτε ἔσωσεν αὐτὴν τῆς λεηλασίας καὶ τῆς πυρκαϊᾶς ἀπὸ μέρους τοῦ Βανδάλου Γενσερίχου. Σπουδαίως ἐνήργησεν ὁ Λέων καὶ κατὰ τῶν μανιχαίων, πελαγιανῶν καὶ τῶν μονοφυσιτῶν καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Δ΄ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ (451), ὅτε διὰ τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανὸν συνετέλεσεν εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ περὶ δύο φύσεων ἐν Χριστῷ δόγματος τῆς 'Εκκλησίας. Δυστυχῶς ὁ Λέων καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἐν τοῖς λοιποῖς ἱκανότητα καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ βίου εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις τὴν περὶ πρωτείου πεπλανημένην θεωρίαν τῶν Λατίνων διερρύθμισε καὶ ἐστερέωσε θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς, ἀναπτύξας καὶ ἐπεκτείνας τὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν τῶν προηγουμένων παπῶν καὶ παραστήσας τὸ πρωτεῖον ὡς θείῳ δικαίῳ ὑφιστάμενον καὶ κληρονομίαν τοῦ Πέτρου· ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἰσχύς, ἡ ἐπιτυχία ἐν τῇ πολιτικῇ δράσει καὶ ἡ εὔνοια τῶν περιστάσεων, πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, κατέστησαν αὐτὸν θεμελιωτὴν τοῦ παπικοῦ πρωτείου, οὐ μόνον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς διοικήσεως, τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς νομοθεσίας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περὶ τῶν δογμάτων τῆς πίστεως ἀποφάσει καὶ κρίσει· ὡμολόγει μὲν ὅτι ὁ Θεὸς ἐμπνέει τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους, ἀλλ' αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν ἔχουσι κῦρος, διότι ἐπικυροῖ αὐτὰς ὁ πάπας. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Λέοντος ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς ὁμιλίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ δράσει, οὕτω δὲ ὑπέβαλεν ὑπὸ τὴν παπικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν τὰς αὐτοκεφάλους 'Εκκλησίας τῆς βορείου 'Αφρικῆς, τῆς 'Ιταλίας, Γαλλίας, Ἱσπανίας καὶ Βρεττανίας, ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ 'Ιλλυρικοῦ, ἀπεπειράθη νὰ διεγείρῃ κατὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως τοὺς πατριάρχας τῆς 'Αλεξανδρείας καὶ 'Αντιοχείας καὶ ἠρνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν 28 κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Ὁ Λέων ἔγραψε καὶ διάφορα συγγράμματα, διακρινόμενα ἐπὶ ῥητορικῇ τέχνῃ.

† Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

— 2) ***Λέων ὁ Β΄*** (682—683). 'Εγεννήθη ἐν Σικελίᾳ καὶ διεκρίθη διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν, τὰ ῥητορικὰ προσόντα καὶ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης. Ἐξελέγη πάπας τῷ 682 καὶ ἀπέθανε μετὰ δεκάμηνον παπωσύνην. Σημαντικὸν γεγονὸς τῆς παπικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας ἦτο ἡ συνυπογραφὴ τῶν πρακτικῶν τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἡ καταδίκη τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Ὁνωρίου ὡς αἱρετικοῦ, περιπεσόντος εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν μονοθελητῶν. 'Εκ τοῦ λοιποῦ βίου γινώσκομεν ὅτι ὑπέταξεν ὑφ' ἑαυτὸν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ρεβέννης, διώρθωσε τὸ γρηγοριανὸν ᾆσμα καὶ ᾠκοδόμησεν ἐν Ρώμῃ δύο βασιλικάς, ἐξ ὧν σῴζεται μέχρι σήμερον ἡ τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ, πλησίον τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς.

† Η. Φ. Β.

— 3) ***Λέων ὁ Γ΄*** (795—816). 'Εκλεγεὶς πάπας τῷ 795, ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἔγραψε πρὸς Κάρολον τὸν Μέγαν ὁμολογῶν τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ ὑποταγὴν καὶ ἀποστέλλων τὰς κλεῖς τοῦ τάφου τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ τὴν σημαίαν τῆς Ρώμης. Ἡ σπουδὴ αὕτη τοῦ Λέοντος ἐξηγεῖται, διότι κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ 'Αδριανοῦ. Τότε ὁ Κάρολος, ἐξασφαλίσας τὴν εἰς Ρώμην ἐπιστροφὴν τοῦ Λέοντος καὶ συστήσας δικαστήριον τῷ 800, παρέστη μὲν καὶ αὐτὸς ἐν τῇ συνόδῳ, ἥτις ἠθώωσε τὸν Λέοντα, ὑπεχρεώθη ὅμως οὗτος νὰ ὁρκισθῇ περὶ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ. Ταῦτα ἐγένοντο τῇ 23 Δεκεμβρίου τοῦ 800, τῇ δὲ 25 ὁ Λέων ἔστεψε μεγαλοπρεπῶς τὸν Κάρολον εἰς αὐτοκράτορα τῶν Ρωμαίων, οὗτος δὲ ἀνεγνώρισε καὶ ἐπεξέτεινε τὴν δωρεὰν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Πιπίνου. Οὕτω συνέστη ἡ αὐτοκρατορία τῆς Δύσεως, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὁ πάπας ἀπελάμβανε μὲν τῶν δικαίων τοῦ ἐξάρχου καὶ πατρικίου τῆς Ρώμης, ὑπέκυπτεν ὅμως ὑπὸ ἐξουσίαν δεσποτικωτέραν τῆς τῶν Βυζαντινῶν. 'Εκτὸς τοῦ κοσμοϊστορικοῦ τούτου γεγονότος, ὁ Λέων εἶναι γνωστὸς καὶ διὰ τὴν ἀνάμειξιν αὐτοῦ ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ· ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ κακοδοξία αὕτη, ὑποστηριχθεῖσα εἰς διαφόρους συνόδους τῆς Ἱσπανίας ἐν Τολέδῳ (400, 589, 653 καὶ 681) εἰσεχώρησε καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Φράγκων καὶ εἰσαχθεῖσα παρανόμως ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς Νικαίας καθιερώθη καὶ ὑπὸ τοῦ Καρόλου ἐν τῇ ἐν 'Ακυϊσγράνῳ συνόδῳ (809), ὁ Λέων διαμαρτυρόμενος ἔστησε πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Ἁγίου Πέτρου δύο πλάκας ἀργυρᾶς, ἐν αἷς ἐχάραξεν ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ τὸ σύμβολον ἄθικτον καὶ ἀναλλοίωτον.

Ὁ Λέων ἀνεμείχθη καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔριδα περὶ τοῦ γάμου τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Ζ΄ καὶ τοῦ ἐντεῦθεν διωγμοῦ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου· ἐπειδὴ δὲ οὗτος, ἐπικαλούμενος τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ὑπερεπῄνει τὸν Λέοντα καὶ ἐξῆρεν αὐτόν, οἱ Λατῖνοι μέχρι σήμερον, ἐκμεταλλευόμενοι τὸ γεγονός, θεωροῦσι τὸν Στουδίτην ὡς ἀναγνωρίζοντα δῆθεν τὸ πρωτεῖον τοῦ Ρώμης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου (814) ὁ Λέων ἐτιμώρησε θανάτῳ τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐγερθέντας ἐχθρούς, ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος ὁ Εὐσεβής, στεφθεὶς ἤδη αὐτοκράτωρ τῇ ἀγνοίᾳ τοῦ Λέοντος, θεωρήσας τὸν φόνον ἐκεῖνον ὡς προσβάλλοντα τὰ ἐπὶ τῆς Ρώμης δικαιώματα αὐτοῦ, συνεκάλεσεν ἐκεῖ σύνοδον πρὸς ἔρευναν τοῦ ζητήματος· ἀλλ' ὁ Λέων ἀπέθανεν ἐν τῷ μεταξὺ (816), μισούμενος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων διὰ τὴν διπροσωπίαν αὐτοῦ.

† Η. Φ. Β.

— 4) ***Λέων ὁ Δ΄*** (847—855). Ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ, τῷ 847, ἐξέφρασε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Λωθάριον τὸν Α΄ τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ ὑπακοήν, τῇ ὑποστηρίξει δ' αὐτοῦ ἀνεκαίνισε τοὺς ναοὺς τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου, περιετείχισε διὰ τειχῶν καὶ πύργων τὸ Βατικανὸν καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθὲν Λεούπολις νέον τμῆμα τῆς Ρώμης, ἐναντίον δὲ τῶν Σαρακηνῶν διωργάνωσε τῷ 849 τὴν περίφημον ναυμαχίαν παρὰ τὴν 'Οστίαν. Τῷ 850 ἔστεψεν εἰς αὐτοκράτορα Λουδοβῖκον τὸν Β΄, πάντως ὑποκύπτων τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανε τῷ 855.

† Η. Φ. Β.

— 5) ***Λέων ὁ Ε΄*** (903). 'Εκλεγεὶς πάπας τῷ 903, οὐδὲ μῆνας ἐπάπευσε, διότι ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Χριστοφόρου, ὅστις ἀναγορευθεὶς πάπας ἔρριψε τὸν Λέοντα εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

† Η. Φ. Β.

— 6) ***Λέων ὁ ΣΤ΄*** (928—929). Οὗτος ἐπάπευσεν ἓξ μόνον μῆνας καὶ 14 ἡμέρας· ἡ παπωσύνη αὐτοῦ πίπτει εἰς τὴν γνωστὴν ἐποχὴν τῆς παπικῆς πορνοκρατίας, ὅτε τὴν ρωμαϊκὴν 'Εκκλησίαν διηύθυνεν ἡ τριὰς τῶν ἀκολάστων γυναίων, τῆς Θεοδώρας καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῆς Μαροκίας καὶ Θεοδώρας.

† Η. Φ. Β.

— 7) ***Λέων ὁ Ζ΄*** (936—939). Καίτοι οὗτος ἦτο στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τοῦ 'Αλβερίχου τοῦ Β΄, υἱοῦ τῆς διασήμου Μαροκίας, ὃν καὶ ὠνόμασεν ἐνδοξότατον ἡγεμόνα καὶ γερουσιαστὴν τῶν Ρωμαίων, ὡς ἐντεθραμμένος ὅμως ἐν τῷ μοναχικῷ βίῳ ἐπωφελεῖτο τῆς μετ' αὐτοῦ σχέσεως πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν μοναστηρίων καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας, προσκαλέσας πρὸς τοῦτο τὸν ἡγούμενον τοῦ περιφήμου Κλουνὺ Ὄθωνα.

† Η. Φ. Β.

— 8) ***Λέων ὁ Η΄*** (954—965). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάπα 'Αγάθωνος, τῷ 954, τὸν θρόνον τῆς Ρώμης ἀνῆλθεν 'Ιωάννης ὁ ΙΒ΄, ὁ αἰσχρότερος τῶν παπῶν, υἱὸς 'Αλβερίχου τοῦ Β΄ καὶ τῆς Μαροκίας· οὗτος ἐξελθὼν εἰς πόλεμον ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος καὶ ἡττηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, κατεδικάσθη ἐν συνόδῳ ἐν Ρώμῃ, ἥτις ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέξατο ἐκ λαϊκῶν Λέοντα τὸν Η΄· ἀλλ' ὁ 'Ιωάννης μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὄθωνος ἐπιστρέφει εἰς Ρώμην τῷ 963 καὶ ἐκδικεῖται ἀγρίως τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, καταδικάσας καὶ αὐτὸν τὸν Λέοντα. Ὁ Ὄθων καὶ πάλιν κινεῖται κατὰ τοῦ 'Ιωάννου, ἀποθανόντος δὲ τούτου ἐξ ἀποπληξίας ἐλευθεροῦται ὁ Λέων τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ καὶ καταλαμβάνει τὸν θρόνον (964)· μετ' ὀλίγον ὅμως, ἐξεγερθέντες οἱ Ρωμαῖοι κατὰ τοῦ Λέοντος, ἀνύψωσαν ἐπὶ τὸν παπι-

Digitized by Google

κὸν θρόνον Βενέδικτον τὸν Ε'. Ἐπέρχεται καὶ πά-
λιν ὁ Ὄθων μετὰ στρατοῦ καὶ κυριεύσας τὴν Ρώ-
μην ἀνυψοῖ ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν Λέοντα, ὅστις μετ'
ὀλίγον, τῷ 965, ἀποθνήσκει. Τοῦ πάπα τούτου σώ-
ζονται δύο βοῦλλαι, περὶ τῆς γνησιότητος τῶν
ὁποίων πολλὰ ἐγράφησαν. † Η. Φ. Β.

— 9) ***Λέων ὁ Θ'*** (1048—1054). Ἐξ ἐπισήμου οἰ-
κογενείας καταγόμενος, ὁ Λέων ἀνῆλθε τὸν παπι-
κὸν θρόνον τῷ 1048, ἐκλεγεὶς πρῶτον ὑπὸ τοῦ
αὐτοκράτορος Ἑρρίκου τοῦ Γ' καὶ εἶτα ἐν Ρώμῃ
τῷ 1047. Ἕνεκα τῆς ἐν Ρώμῃ ἐπικρατούσης ἀκα-
τονομάστου διαφθορᾶς, ἀπέστεργε κατ' ἀρχὰς τὴν
ἐκλογήν, ἀπεδέχθη ὅμως αὐτὴν προτραπεὶς ὑπὸ
τοῦ Οὔγωνος, ἡγουμένου τοῦ Κλουνῦ, καὶ τοῦ
Ἱλδεβράνδου, τοῦ μετὰ ταῦτα πάπα Γρηγορίου
τοῦ Ζ. Ὁ Λέων χαρακτηρίζεται ὡς εὐσεβὴς καὶ
ἠθικός, μουσικός, φιλομαθής, δεξιὸς κατὰ τὴν
πολιτικὴν καὶ θερμὸς ἀναμορφωτὴς τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ρώμης, κατατρυχομένης ὑπὸ τῆς σιμω-
νίας, τοῦ νικολαϊτισμοῦ καὶ ποικίλων ἁμαρτιῶν.
Ἤδη ἐν τῇ πρώτῃ ἐν Ρώμῃ συνόδῳ (1049) κατε-
δίκασε τὰς ἁμαρτίας ταύτας καὶ τοὺς εἰς αὐτὰς
ἐνεχομένους, τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ἐν διαφόροις
περιοδείαις αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἰτα-
λίᾳ. Αἱ ὁδοιπορίαι αὗται, ἐκτὸς τῆς βελτιώσεως
τοῦ ἠθικοῦ βίου τῶν κληρικῶν, ἀπέβλεπον καὶ
εἰς τὴν ὑπὸ τὸ παπικὸν σκῆπτρον ὑποβολὴν καὶ
συγκέντρωσιν τῶν ἐθνικῶν τῆς Δύσεως ἐκκλησιῶν
καὶ συντριβὴν τοῦ ἐθνικιστικοῦ πνεύματος, ἔχων
εἰς τοῦτο σύμφωνον καὶ τὸν Ἑρρῖκον. Πρὸς
ἀπαλλαγὴν τῶν ἐν Ἀπουλήϊᾳ παπικῶν κτήσεων
ἀπὸ τῶν Νορμανδῶν, ὁ Λέων συνέλεξε στρατὸν
τῷ 1053 καὶ ἐπιτεθεὶς κατ' αὐτῶν ἡττήθη καὶ
ᾐχμαλωτίσθη παρὰ τὴν Civitella. Ὁ Λέων συνε-
πλήρωσε τὴν ὑπαγωγὴν τῆς βορειοαφρικανικῆς
Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν παπικὸν θρόνον μετὰ τὴν
ὑπὸ τῶν Ἀράβων καταστροφὴν τῶν Βανδάλων,
κατήρξατο δὲ καὶ τοῦ ὀδυνηροῦ σχίσματος τῆς
δυτικῆς ἀπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Λαβὼν
ἀφορμὴν ἐξ ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Κωνσταντι-
νουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἔγραψε μετὰ
τοῦ Βουλγαρίας Λέοντος πρὸς τὸν ἐν Ἀπουλήϊᾳ
ἐπίσκοπον Τραβίας Ἰωάννην ἐναντίον τῶν ἐν τῇ
Δύσει καινοτομιῶν, ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ ἡμε-
τέρου πατριάρχου σχοινοτενεστάτην ἐπιστολήν, ἐν
ῇ, ἐν κεφαλαίοις 41, ἐπικαλούμενος καὶ τὴν ψευ-
δοκωνσταντίνειον δωρεάν, ἐπέσειε τὸ κράτος τῆς
Ρώμης κατὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τοῦ
Κηρουλαρίου καὶ προὔτρέπετο αὐτὸν εἰς μετά-
νοιαν, ἵνα μὴ συμπεριληφθῇ εἰς τὴν οὐρὰν τοῦ
δράκοντος, τοῦ συγκατασπάσαντος τὸ τρίτον τῶν
ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ Λέων, ἀποθανὼν τῷ
1054, δὲν ἐπέζησε νὰ ἴδῃ τὸ σχίσμα, ὅπερ συνε-
τέλεσεν ὁ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποσταλεὶς ἀν-
τιπρόσωπος αὐτοῦ καρδινάλιος Οὐμβέρτος, ἀνὴρ
σκαιὸς καὶ ὀξὺς τὸν χαρακτῆρα. † Η Φ Β

— 10) ***Λέων ὁ Ι'*** (1513—1521). Ἦτο υἱὸς Λαυ-
ρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων, πρωΐμως ἐκπαιδευθεὶς ἐν
τῇ σχολῇ τῶν ἀνθρωπιστῶν ὑπὸ Πέτρον τὸν Αἰ-
γινήτην, Δημήτριον Χαλκοκονδύλην καὶ Ἄγγελον
Πολιτιανόν. Δέκα καὶ τριῶν ἔτι ἐτῶν τὴν ἡλικίαν,
ἐξελέγη καρδινάλιος τῷ 1546, ἠναγκάσθη ὅμως
πρὸ τῆς ἐξασκήσεως τοῦ μεγάλου τούτου ἀξιώμα-
τος νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τὰς σπουδὰς καὶ τὰς κα-
λὰς τέχνας. Πρῶτον Ἰούλιος ὁ Β' διώρισεν αὐ-
τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ ἐν Βολωνίᾳ καὶ ἀρχηγὸν
τοῦ παπικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Γάλλων, ἀλλὰ
νικηθεὶς ἐν τῇ παρὰ τὴν Ράβενναν μάχῃ τῷ 1512
καὶ αἰχμαλωτισθεὶς κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ
καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς Ρώμην. Εὐτυχῶς διὰ τὸν
Λέοντα οἱ Μέδικοι κατέλαβον τῷ 1513 τὴν ἐξου-
σίαν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πάπας
Ἰούλιος. Τὸ συνέδριον τότε τῶν καρδιναλίων
ἐξέλεξε πάπαν τὸν Λέοντα, ὅστις καὶ ὡς τοιοῦτος
ὑπεστήριξε τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Προσε-
κάλεσε τότε Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, ἵδρυσε δια-
φόρους σχολάς, προὐνόησε περὶ τῶν θεολογικῶν,
φιλοσοφικῶν καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου σπου-
δῶν, ἐπρομηθεύετο πανταχόθεν βιβλία καὶ χειρό-
γραφα, ἀνῳκοδόμησε τὸν Ἅγιον Πέτρον, ἐκδοὺς
πρὸς τοῦτο γενικὴν ἄφεσιν, καὶ διὰ τῶν ἐπισή-
μων Ραφαὴλ καὶ Μιχαὴλ Ἀγγέλου ἐξωράϊσε τὴν
Ρώμην, πλουτίσας αὐτὴν δι' ἔργων ζωγραφικῆς,
γλυπτικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς.

Ὁ Λέων ἐδείχθη ἐπιτήδειος καὶ ἐν τῇ ἐξωτε-
ρικῇ πολιτικῇ, προσπαθῶν νὰ διατηρήσῃ τὸ παπι-
κὸν κράτος καὶ τὰ δίκαια τοῦ παπισμοῦ ἀπέναντι
τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, αἵτινες ἀπέβλεπον εἰς
τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπικράτησιν. Πρὸς τοῦτο ἔλαβε
μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας συναφθεῖσαν Ἱε-
ρὰν Συμμαχίαν, ἀλλὰ μετὰ τὰς διεξαχθείσας με-
ταξὺ τῶν ἀντιθέτων στρατοπέδων μάχας κα-
τώρθωσε παρὰ Λουδοβίκου τοῦ Β' τῆς Γαλλίας
ἵνα ἀποκηρυχθῇ ἡ ἐν Πίσῃ μεταρρυθμιστικὴ
σύνοδος, ἀναγνωρισθῇ ὡς νόμιμος ἡ ἤδη ἐργαζο-
μένη ἐν Λατερανῷ καὶ ἐπιστρέψωσιν οἱ ἀποσχι-
σθέντες καρδινάλιοι. Δυστυχῶς διὰ τὸν Λέοντα
ἀπέθανεν ὁ Λουδοβῖκος τῷ 1515. Ὁ διάδοχος δ'
αὐτοῦ Φραγκῖσκος ὁ Α' εἰσελάσας εἰς Ἰταλίαν
κατήνεγκε μεγάλην νίκην παρὰ τὸ Μαρινιάνο· καὶ
ὅμως ὁ Λέων κατώρθωσε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ
τοῦ νικητοῦ ἐν Βολωνίᾳ, κατὰ τὴν γενομένην δὲ
σύμβασιν ἀνεγνωρίζετο τὸ παπικὸν κράτος καὶ
κατηργεῖτο ἡ ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία τῆς γαλ-
λικανικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἀντάλλαγμα δὲ παρεχω-
ρεῖτο τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας τὸ δίκαιον τῆς τε-
λεσιδικίας ἔν τισιν ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασι καὶ
ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἡγεμόνων. Οὕτως ὁ
Λέων τῷ 1517, ἐν τῇ ἐν Λατερανῷ συνόδῳ, κα-
τώρθωσε νὰ κηρύξῃ τὸν θρίαμβον τοῦ παπισμοῦ
κατὰ τῆς γαλλικανικῆς Ἐκκλησίας, οὐδὲν ὅμως
κατώρθωσε κατὰ Σελὴμ τοῦ Β', κυριεύσαντος τὴν
Αἴγυπτον, οὔτε κατὰ τοῦ Λουθήρου. Μὴ ἐκτιμή-
σας δεόντως τὴν σημασίαν τοῦ μεγάλου μεταρρυ-
θμιστοῦ, κατεδίκασε τῷ 1520 ἔν τινι βούλλᾳ 41
θέσεις αὐτοῦ καὶ ἀφώρισεν αὐτόν. Ὁ Λέων πρὸς
τοῖς διαφόροις αὐτοῦ προτερήμασι χαρακτηρί-
ζεται ἅμα ὡς ἡδυπαθὴς καὶ πολυτελὴς περὶ τὸν
βίον, πυρετωδῶς ἀγαπῶν τὰ θέατρα καὶ τὰ κυνη-
γέσια, στερούμενος δὲ παντὸς αἰσθήματος θρη-
σκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ. † Η. Φ. Β.

— 11) ***Λέων ὁ ΙΑ'*** (1605). Ἦτο συγγενὴς τῆς
βασιλίσσης τῆς Γαλλίας καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν
Μεδίκων, ὑπηρέτησε δὲ παρὰ Γρηγορίῳ τῷ ΙΓ'
καὶ τῷ 1600 ἐξελέγη καρδινάλιος. Ὑπὸ Κλήμεν-
τος τοῦ Η' ἀπεστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἐν
τῇ αὐλῇ Ἑρρίκου τοῦ Δ' τῆς Γαλλίας καὶ μετὰ
τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐξελέγη πάπας τῷ 1605. Ἐπὶ
τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὁ Ἑρρῖκος ἐξώδευσε 300.000 τα-
λήρων καὶ παρεσκεύασε μεγάλας ἑορτάς. Ἐπά-
πευσε μόνον 26 ἡμέρας καὶ ἀπέθανεν αἰφνιδίως,
ἄγνωστον ἐκ ποίας αἰτίας. † Η. Φ. Β.

— 12) ***Λέων ὁ ΙΒ'*** (1823—1829). Ἐξ εὐγενοῦς
οἰκογενείας καταγόμενος, ὑπηρέτησε παρὰ τοῖς πά-
παις Πίῳ τῷ ΣΤ' καὶ Ζ' καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
τελευταίου διεδέχθη αὐτὸν τῷ 1823. Ἤδη τῷ
1824 κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τῶν φιλοσόφων καὶ
ἀδιαφόρων, ἐπανέλαβε τὴν καταδίκην τῶν βιβλι-
κῶν ἑταιρειῶν καὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Γρα-
φῶν, ἀνενέωσε τὰς φυλακὰς τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως
καὶ τῷ 1825 ἑώρτασε τὸ Ἰωβιλαῖον τοῦ 1800,
ὡς ἑορτὴν τοῦ θριάμβου κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν
θείων καὶ ἀνθρωπίνων δικαίων. Τῷ 1826 κατεδί-
κασε τὰς μυστικὰς ἑταιρείας τῶν Καρβοναρίων καὶ
τῶν ἐλευθεροτεκτόνων καὶ ἐνίσχυσε τοὺς Ἰησουΐ-
τας, ἀποδοὺς αὐτοῖς τὸ κολλέγιον αὐτῶν, τὸ ὁρα-
τάριον καὶ τὸ μουσεῖον. Ὁ Λέων συνέστησε
καὶ ἐπιτροπὴν ἐκ καρδιναλίων πρὸς ἐποπτείαν
τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, τὴν ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῶν
δημοτικῶν σχολείων, ἀνέθηκε τοῖς ἐπισκόποις
καὶ δι' ἰδιαιτέρων διατάξεων καθώρισε τὸν ἀρι-
θμὸν τῶν καθηγητῶν τῶν πανεπιστημίων καὶ ἐξέ-
δωκε διαφόρους νόμους περὶ τῶν ἐξετάσεων καὶ
τοῦ δοκτοράτου. Τὴν προσοχὴν τοῦ Λέοντος δὲν
διέφυγεν ἡ φροντὶς περὶ τοῦ γερμανικοῦ καὶ ἀγ-
γλικοῦ κολλεγίου, ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ Ἁγίου
Παύλου καὶ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ παπικοῦ κράτους.
Ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς
Εὐρώπης καὶ δὴ πρὸς Λουδοβῖκον τὸν ΙΗ' τῆς
Γαλλίας ὑπεστήριζε πανταχοῦ τὰ δίκαια τῆς πα-
πωσύνης. Ἀπέθανε τῷ 1829, κατά τινας δηλητη-
ριασθείς. † Η. Φ. Β

— 13) ***Λέων ὁ ΙΓ'*** (1878—1903). Γεννηθεὶς τῷ
1810 ἐξ εὐγενῶν, νεαρὸς ἔτι εἰσήχθη εἰς τὸ κολ-
λέγιον τῶν ἰησουϊτῶν καὶ μετὰ ταῦτα ἐξηκολού-
θησε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς σχολὰς ἀνωτέρας.
Ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ ΙΣΓ' ἀπεστάλη ὡς παπικὸς
νούντσιος εἰς Βέλγιον, ὡς καὶ ἐπὶ Πίου τοῦ Θ',
ὅστις τῷ 1853 ὠνόμασεν αὐτὸν καὶ καρδινάλιον.
Πολλὰς πικρίας ἐποτίσθη ὁ Λέων κατὰ τὴν ἐπα-
νάστασιν τοῦ 1848 καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βί-
κτωρος Ἐμμανουήλ, τῷ 1860, μετὰ δὲ τὸν θάνα-
τον τοῦ Πίου ἐξελέγη πάπας, τῷ 1878. Ἡ θέσις
τοῦ παπισμοῦ ἦτο πολὺ δυσχερὴς ἀπέναντι τῆς
Ἰταλίας καὶ μάλιστα τῆς Γερμανίας, ἕνεκα τῶν
νόμων τοῦ Μαΐου, κατώρθωσεν ὅμως ὁ Λέων νὰ
ἀναθεωρηθῶσιν οὗτοι, καὶ τῷ 1887 νὰ ἐπικυρωθῇ
ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος εἰρήνη.
Μνήμων ὁ Λέων τῶν παπικῶν ἰδεῶν τῶν προκα-
τόχων αὐτοῦ καὶ μάλιστα τοῦ ἀλαθήτου καὶ τῶν
παντοκρατορικῶν ἀξιώσεων, πάσῃ δυνάμει κατέ-
τεινεν εἰς τὴν πραγμάτωσιν αὐτῶν, ἐκτὸς τῶν πο-
λιτικῶν ἐνεργειῶν πρώτιστα πάντων μετὰ λύσσης
ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν διαφόρων αἱρετικῶν πλανῶν
καὶ συστημάτων. Ἤδη, τῷ 1879 ὠνόμασε τὸν
προτεσταντισμὸν «φθορέα τῶν ἠθῶν καὶ τῆς κοινω-
νίας καὶ λοιμὸν θανατηφόρον». Τῷ 1881 ὀξύτερον
ἐπανέλαβε τὰς ἰδέας ταύτας κατὰ τοῦ ἐν Ρωσίᾳ
μηδενισμοῦ, τῷ 1884 κατὰ τῶν ἐλευθεροτεκτόνων
καὶ τῷ 1897 ὠνόμασε τὴν μεταρρύθμισιν «ἐπανά-
στασιν καὶ ἔσχατον ἐρείπιον τῆς ἠθικῆς». Τὸν Λέοντα
δὲν διέφυγε καὶ ὁ πατροπαράδοτος πόθος τῶν
Λατίνων τοῦ ὑποτάξαι ὑπὸ τὸν παπικὸν ζυγὸν τὴν
Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Διὰ τοῦτο, τῷ μὲν 1880
διέταξε νὰ ἑορτασθῇ ἡ ἑορτὴ τῶν Σλαύων ἀπο-
στόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, τῷ δὲ 1885 ἡ
χιλιετηρὶς αὐτῶν. Καὶ τῷ μὲν 1887 προέτεινε τοῖς
ὀρθοδόξοις, ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν παπισμόν,
τῷ δὲ 1894 προσεκάλει εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ συνέδριον.
Κατὰ τῶν ἐνεργειῶν τούτων τοῦ Λέοντος δὲν
ἔμεινεν ἀδιάφορος ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ἀλλὰ τότε
μὲν συνοδικῇ ἀποφάσει ὁ μητροπολίτης Νικομη-
δείας Φιλόθεος συνέταξε τῷ 1882 τὸν περίφημον
«Ἔλεγχον κατὰ τοῦ Λέοντος», ὅτε δὲ τῷ 1893, 1894
καὶ 1896 ὁ Λέων δι' ἐγκυκλίου προσεκάλει τοὺς
Ρώσους καὶ πάντας τοὺς ὀρθοδόξους ἵνα ἀνα-
γνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας,
τότε, ἐπὶ Ἀνθίμου του Ζ'. ἀπέλυσε τὴν κατ' αὐτοῦ
ἀντεγκύκλιον (1895). προέβη δὲ καὶ εἰς ἄλλας κανο-
νικὰς ἐνεργείας. Καὶ ὅμως ὁ Λέων ἐξηκολούθει
τὴν ἀντευαγγελικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ εἰς ἄλλα
ζητήματα ἀποβλέπων. Ἐξέδωκε διαφόρους ἐγκυ-
κλίους ἐπὶ διαφόρων κοινωνικῶν ζητημάτων, ὡς
μόνην ἀλήθειαν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναγνωρίζων τὴν
σχολαστικὴν θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν τοῦ
Θωμᾶ τοῦ Ἀκυνάτη, διὰ δὲ τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐ-
τοῦ κανόνος ἀπέκλειε πᾶσαν ἀνεξάρτητον φιλο-
σοφίαν, κατέστησεν αὐστηροτέραν τὴν παπικὴν βι-
βλιοκρισίαν καὶ ἐξέδωκε νέον πίνακα τῶν ἀπηγο-
ρευμένων βιβλίων. Ἀπέθανε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1903.
† Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

— **Λέων**, μητροπολίτης ***Ἀθηνῶν*** : —1) ***Λέων Α'***
(—1061). Κατ' ὄνομα μόνον εἶναι γνωστὸς ὁ
μητροπολίτης Ἀθηνῶν Λέων Α', φέρων τὸν τίτλον
τοῦ συγκέλλου, ὃν καὶ ὁ ἐκ τῶν προκατόχων αὐτοῦ
Ἰωάννης Ε' (1017) ἔφερεν. Ὁ τίτλος οὗτος ἀπονεμό-
μενος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως
εἰς ἀρχιερεῖς ἦτο τιμητικός. Παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς
τὸ δικαίωμα νὰ προπορεύωνται τῶν λοιπῶν ἀρχι-
ερέων κατὰ τὰς ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑποδοχάς,
κατὰ τὰς συνελεύσεις καὶ τὰς κοινὰς λειτουργίας
τῶν ἀρχιερέων. —2) ***Λέων Β'*** (—1069). Ἄμεσο. διά-
δοχος τοῦ Λέοντος Α'. Ἔφερε τὸν τίτλον οὐ μό-
νον τοῦ συγκέλλου ἀλλὰ καὶ τοῦ ρέκτορος. Κατὰ
τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ΒΑ. τοῦ Ἀρείου Πάγου κει-
μένου ἀρχαιοτάτου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου Ἀ-
ρεοπαγίτου, ἀνευρέθη πλάξ, φέρουσα τὸ ὄνομα
τοῦ Λέοντος, μετὰ τῆς προσωνυμίας συγκέλλου
καὶ ρέκτορος. Φαίνεται ὅτι ἡ πλὰξ αὕτη μετετο-
πίσθη ἐκεῖ ὅπου εὑρέθη ἔκ τινος τῶν πύργων τοῦ
ἐξωτερικοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως, ἐπισκευα-
σθέντος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Λέοντος.
Ἀλλὰ τί κυρίως ἐσήμαινε τὸ ρέκτωρ (ραίκτωρ)
δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστόν. Πάντως ὅμως δὲν
ἦτο ἐκκλησιαστικόν, ἀλλὰ πολιτικὸν ἀξίωμα. Πι-
θανῶς ὁ Λέων Β' ἤσκησεν ἐν Ἀθήναις καὶ πο-
λιτικὴν ἐξουσίαν. Ὅθεν, ἐκτὸς τοῦ τιμητικοῦ τί-
τλου τοῦ συγκέλλου, ἔφερε καὶ τὸν πολιτικὸν τοῦ
ρέκτορος. † Χ.

— **Λέων**, μητροπολίτης ***Ἀχριδῶν***. Ἔζησε κατὰ
τὸν ΙΑ' αἰῶνα καὶ διεκρίθη εἰς τοὺς ἐναντίον
τῶν Δυτικῶν ἀγῶνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.
Δι' ἐπιστολῆς του, ἥτις ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν ἐπί-
σκοπον τῆς ἐν Ἀπουλίᾳ πόλεως Irani καὶ προω-
ρίζετο διὰ πάντας τοὺς Φράγκους ἐπισκόπους,
ἔψεγε τὴν χρῆσιν τοῦ ἀζύμου ἄρτου καὶ τὴν νη-
στείαν τοῦ Σαββάτου, ὡς νόμιμα τῶν Ἰουδαίων
καὶ οὐχὶ Χριστιανῶν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἥτις ἄλ-
λοτε ἦτο γνωστὴ μόνον ἐν λατινικῇ μεταφράσει,
εὑρέθη ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ C.
Will ἐν Λειψίᾳ καὶ Μαρβούργῳ τῷ 1861 εἰς τὰ
«Acta et Scripta, quae de controversis ecclesiae
graecae et latinae seculo XI composita extant»
(σελ. 52—64). Δευτέρας ἐπιστολῆς τοῦ Λέοντος
ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀρχικὴ ἔκδοσις ἐγένετο
ὑπὸ Πάβλωφ ἐν Πετρουπόλει τῷ 1878 εἰς τὰ
«Κριτικὰ δοκίμια περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαιοτάτης
ἑλληνικῆς καὶ ρωσικῆς ἀντιρρητικῆς κατὰ Λατίνων»
(ρωσ.) σελ. 146—151. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μετὰ τρί-
της ἐξεδόθη καὶ ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» (περιόδ.
Β' τ. Γ' (1886), σ. 421 καὶ τ. Δ' (1887) σ. 150).

— **Λέων**, μητροπολίτης ***Θεσσαλονίκης***. Ἤκμαζε
κατὰ τὴν Θ' ἑκατονταετηρίδα. Ἦτο ἀνεψιὸς Ἰωάν-
νου τοῦ εἰκονομάχου πατριάρχου, ὑπαχθεὶς καὶ
αὐτὸς εἰς τὴν αἵρεσιν ταύτην. Ἐδιδάχθη γραμμα-
τικὴν καὶ ποιητικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, μαθη-
ματικὰ δὲ καὶ φιλοσοφίαν καὶ ρητορικὴν ἐν Ἄν-
δρῳ, ὑπὸ Μιχαὴλ τὸν Ψελλόν. Ὕστερον περιερ-
χόμενος καὶ ἐρευνῶν τὰς βιβλιοθήκας τῶν ἱερῶν
μονῶν καὶ μελετῶν τὰ ἐν αὐταῖς συγγράμματα,
κατέστησεν ἑαυτὸν ταμεῖον παντοίων γνώσεων,
μαθηματικὸς ὤν, καὶ γνωριζόμενος ὡς φιλόσο-
φος. Ἐδίδαξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Θεοφί-
λου τοῦ αὐτοκράτορος, εἷς δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
κρατηθεὶς μετὰ πόλεμον ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἐθαυ-
μάσθη ὑπὸ τοῦ χαλίφου αὐτῶν Ἀλ-Μαμούν.
Ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὑπὸ
Ἰωάννου τοῦ πατριάρχου, κατ' ἄλλους ὑπὸ Μεθο-
δίου, βεβαίως ἀρνηθεὶς τὴν προτέραν θρησκευτι-
κὴν αἵρεσιν, διότι ἄλλως ἦτο ἀδύνατον νὰ διο-
ρίσῃ αὐτὸν ὁ κουροπαλάτης Βάρδας ἀρχιδιδά-
σκαλον τοῦ βυζαντινοῦ πανδιδακτηρίου, ὅπερ ἀνε-
ζωογόνησεν. Ἀκμάσας καὶ πρὸ τοῦ 840, ἐπὶ Θεο-
φίλου δηλαδή, ἔζησε μέχρι τοῦ 870. Μ. Ι. Γ.

— **Λέων** ἐπίσκοπος ***Κισάμου*** (Κρήτης). Μετέσχε
τῆς ἑβδόμης Οἰκουμενικῆς συνόδου (787).

— **Λέων** ὁ *Μαγεντῖνος*, ἀρχιεπίσκοπος ***Μυτιλήνης***.
Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀκμάσας περὶ τὰ
μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μ. Χ. Κατ' ἀρχὰς ἔγινε μο-
ναχὸς καὶ εἶτα ἀρχιεπίσκοπος Μυτιλήνης. Τὸ ἔρ-
γον του ἦτο ἑρμηνευτικόν· ἰδίως ἦτο ἑρμηνευτὴς
δεινὸς τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ ὁποίου ἐσχολίασε τὰ

Digitized by Google

«Περὶ ἑρμηνείας», «Τὰ πρῶτα ἀναλυτικὰ» καὶ τὸ «Ὄργανον». Ὡσαύτως ἡρμήνευσε τοῦ Πορφυρίου τὴν «Εἰσαγωγὴν εἰς τὸ «Ὄργανον» τοῦ Ἀριστοτέλους». Ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν τὰ μὲν εἰς τὴν Βενετίαν ἑλληνιστὶ (1503), ὡς τὰ «Περὶ ἑρμηνείας», τὰ δὲ λατινιστὶ εἰς τὴν Λυὼν (1507), ὡς τὰ «Ἀναλυτικά». Τινὲς πραγματεῖαί του μένουν εἰσέτι ἀνέκδοτοι. Ν. Ι. Ζ.

—*Λέων* μητροπολίτης ***Ρωσίας***. Ἔζησε περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος καὶ ἀπέθανε τῷ 1008. Ἠσχολήθη μὲ τὴν συγγραφὴν ἀντιρρητικῶν συγγραμμάτων ἐναντίον τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ συγκατελέγεται μεταξὺ τῶν ὀλίγων ἱεραρχῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Φωτίου μέχρι τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἀνεκίνησαν τὴν μεταξὺ Ρώμης καὶ Βυζαντίου ἔριδα. Ἡ σπουδαιοτέρα πραγματεία του εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρὸς Ρωμαίους ἤτοι πρὸς Λατίνους, περὶ τῶν ἀζύμων», ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ Πάβλωφ ἐν Πετρουπόλει τῷ 1878 εἰς τὰ «Κριτικὰ δοκίμια περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαιοτάτης ἑλληνικῆς καὶ ρωσικῆς ἀντιρρητικῆς κατὰ Λατίνων» (ρωσ.) (σελ. 115—132).

—*Λέων*, ἐπίσκοπος ***Φοινίκης*** (Κρήτης). Μετέσχε τῆς ἑβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Β' ἐν Νικαίᾳ 787 μ. Χ.).

—*Λέων*, ἀρχιεπίσκοπος ***Χαλκηδόνος***. Ἔζησε κατὰ τὴν ἐποχὴν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ κατηγορήθη ὡς αἱρετικὸς ὑπὸ τοῦ Εὐστρατίου μητροπολίτου Νικαίας, ὁ ὁποῖας ἔγραψε καὶ πραγματείαν ἐναντίον του περὶ τῆς εἰκονολατρείας, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Α. Δημητρακοπούλου ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Βιβλιοθήκῃ» (Λειψίᾳ 1866), τ. Α' (σ. 47—127).

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

—*Λέων*. Σπαρτιάτης πολιτικὸς τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Ἦτο πατὴρ τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς διαβοήτου ἐκείνης εἰρήνης Ἀνταλκίδου καὶ τοῦ Πεδαρίτου. Τῷ 440 ἐνίκησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰς ἱπποδρομικοὺς ἀγῶνας. Τῷ 426 ἐστάλη μετὰ δύο ἄλλων Σπαρτιατῶν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὡς οἰκιστὴς εἰς Ἡράκλειον τῆς Τραχῖνος. Τῷ 420 μετέβη ὡς πρέσβυς εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Φιλοχαρίδου καὶ Ἐνδίου, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν σύναψιν συμμαχίας μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ἀργείων. Ἀπατηθέντες ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Τῷ 419/18 ὁ Λέων ἐγένετο ἐπώνυμος ἔφορος, τῷ δὲ 411 πεσόντος τοῦ υἱοῦ του Πεδαρίτου ἐν Χίῳ ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου. Τ. ΣΤΡ.

—*Λέων*. Ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἀντιπροσωπεύσας τὰς Ἀθήνας καὶ κατὰ τὰς σπονδὰς αὐτῶν μετὰ τῆς Σπάρτης καὶ κατὰ τὴν Νικίειον εἰρήνην (421—420 π. Χ.). Ἦτο ἀριστοκρατικὸς τὸ φρόνημα, ἀλλὰ φιλόπατρις· διὰ τοῦτο, ἂν καὶ κατεστάθη στρατηγὸς ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν 400, δὲν ἐδίστασε ν' ἀντιδράσῃ μετὰ τοῦ ἐπίσης ἀριστοκρατικοῦ συστρατήγου του Διομέδοντος εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἀποσταλέντων ἀριστοκρατικῶν εἰς Σάμον καὶ τοῦ ἐν Σάμῳ στόλου τῶν Ἀθηναίων πρὸς μεταρρύθμισιν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τῆς νήσου, ὅτε ἐπληροφορήθη ὅτι τοιαύτη μεταρρύθμισις θὰ μετέστρεφεν εἰς ἔχθραν τὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους εὔνοιαν τῶν Σαμίων. Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο τῆς ἐκλογῆς του ὡς στρατηγοῦ εἶχε κατορθώσει, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Διομέδοντος, τὴν ἀποστατήσασαν Λέσβον νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὰς Κλαζομενὰς νὰ κυριεύσῃ. Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων ἦτο ὁ Λέων κατὰ τὸ 406 π. Χ. μετὰ τοῦ Κόνωνος, ὅτε ὑπέστη καὶ οὗτος τὰς αὐτὰς μὲ ἐκεῖνον ταλαιπωρίας ὑπὸ τοῦ ναυάρχου τῶν Λακεδαιμονίων Καλλικρατίδα, ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ Κόνωνος ἐλαττώσεως τῶν μονάδων τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου. ΚΑΨ.

—*Λέων*. Ἀθηναῖος πολιτικὸς κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ. Ὅτε οἱ Θηβαῖοι, φιλοδοξοῦντες νὰ λάβουν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ θέλοντες πρὸς τοῦτο νὰ ἔχουν τὴν ὑποστήριξιν τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἔπεμψαν τὸν Πελοπίδαν εἰς Σοῦσα (366), τότε καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν εἰς τὴν περσικὴν αὐλὴν τὸν Λέοντα μετὰ τοῦ Τιμαγόρου πρὸς ματαίωσιν τῶν σχεδίων τῶν Θηβαίων. Καὶ ὁ μὲν Πελοπίδας ἐπέτυχε παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπίταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Θηβαῖοι ἀνεκηρύσσοντο ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ Λέων ἐπιστρέψας, παρὰ τὰς προσπαθείας του, ἄπρακτος, κατηγόρησεν ἐνώπιον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων τὸν Τιμαγόραν ὡς ὑποβοηθήσαντα τὰς ἀπόψεις τῶν Θηβαίων, ἐγένετο δὲ οὕτως ἀφορμὴ νὰ καταδικασθῇ οὗτος εἰς θάνατον. Τ. ΣΤΡ.

—*Λέων*. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἀρκαδίου (395—408). Ἀπεστάλη τῷ 397 μετὰ τοῦ Γότθου στρατηγοῦ Γαϊνᾶ κατὰ τοῦ στασιάσαντος Τριβιγίλδου, ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐγκατεστημένων Γότθων, ἀλλ' οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ, καταπροδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαϊνᾶ, συμπαθοῦντος τοὺς ὁμοφύλους του στασιαστὰς Γότθους. Ν. ΚΛΣ

—*Λέων*. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου ΣΤ' (780—798) καὶ τῆς Θεοδότης. Ἐγεννήθη τῷ 797 καὶ μετὰ 8 μῆνας ἀπέθανε, δηλητηριασθείς, κατὰ τινας, ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης ἥτις μετ' ὀλίγον ἐξεθρόνισε καὶ ἐτύφλωσε καὶ αὐτὸν τὸν υἱόν της Κωνσταντῖνον ΣΤ'. Ν. ΚΛΣ

—*Λέων*. Πατρίκιος καὶ σακελλάριος. Ἤκμασεν ἐν ἀρχαῖς τοῦ Θ' αἰῶνος, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν εἰκονοφίλων. Ἐτήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου, ὅστις ἐπῄνει τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν εὐσέβειαν (Ἐπιστ. Στουδ. *Migne* 99, στ. 1268, 1416, 1573). Μ. Ι. Γ.

—*Λέων*. Δρουγγάριος τῶν πλωΐμων, ἤτοι ναύαρχος τοῦ βυζαντινοῦ στόλου, ἐπὶ Ἰωάννου Α' Τζιμισκῆ (969—976). Ἐφημίζετο διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δραστηριότητά του. Εἰς αὐτὸν ἐνεπιστεύθη τὴν ἀσφάλειαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Α', ὅταν ἐστράτευσε (τῷ 970) κατὰ τῶν καταλαβόντων τὴν Βουλγαρίαν Ρώσων. Καθ' ὃν χρόνον ἐπολιόρκει αὐτοὺς εἰς τὸ Δορύστολον (θέρος 971), ὁ ἐν Μηθύμνῃ τῆς Λέσβου κρατούμενος κουροπαλάτης Λέων Φωκᾶς (ἀδελφὸς τοῦ πρὸ διετίας φονευθέντος βασιλέως Νικηφόρου Α' Φωκᾶ), ἀποδρὰς ἐκεῖθεν, ἀφίκετο κρύφα εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ υἱοῦ του Νικηφόρου καὶ ἤρξατο συνεννοούμενος μετὰ τῶν φίλων του ἵνα ἁρπάσῃ τὸν θρόνον. Ὁ δρουγγάριος Λέων, πληροφορηθεὶς τὰ τεκμαινόμενα, ἔσπευσε καὶ ἐπολιόρκησε τὴν οἰκίαν εἰς ἣν ἔμενον οἱ Φωκᾶδες, οἵτινες ὅμως προλαβόντες ἐπήδησαν διά τινος παραθύρου καὶ κατέφυγον εἰς τὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Ὁ Λέων, ἀποσπάσας αὐτοὺς ἐκεῖθεν, ἐφυλάκισεν εἰς τὴν νησῖδα Πρώτην (τῶν Πριγκιποννήσων) καὶ μετά τινας ἡμέρας ἐτύφλωσεν ἀμφοτέρους, διαταγῇ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐδήμευσε τὴν περιουσίαν των. Ν. ΚΛΣ

—*Λέων*. Πρωτοβεστιάριος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (976—1025). Τῷ 976, προχειρισθεὶς εἰς στρατηγόν, ἀπεστάλη εἰς Μ. Ἀσίαν, ἵνα καταστείλῃ τὴν στάσιν τοῦ στρατηγοῦ Βάρδα Σκληροῦ. Ἡ σύγκρουσις ἐγένετο παρὰ τὰς Ραγέας (977) καὶ κατέληξεν εἰς δεινὴν ἧτταν τοῦ Λέοντος. Οἱ ἐπιφανέστεροι στρατηγοὶ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ ἐφονεύθησαν, ὁ δὲ Λέων ᾐχμαλωτίσθη. Ν. ΚΛΣ

—*Λέων ὁ **Ἀλλάτιος***· βλ. λ. *Ἀλλάτιος* Λέων.

—*Λέων **Ἀποστύπτης***, ἢ ***Ἀποστίππις***. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνος (867—886). Κατήγετο ἐκ Κοτυαείου (νῦν Κιουτάχιας) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ περὶ τὸ 881 ἀπεστάλη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐκ Μακεδονίας καὶ Θράκης ταγμάτων εἰς Καλαβρίαν τῆς νοτίου Ἰταλίας καὶ συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐπιτυχεῖς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν ἐπιδραμόντων ἐκεῖ Ἀράβων τῆς βορείου Ἀφρικῆς. Διαρκουσῶν τῶν ἐχθροπραξιῶν προῆλθεν εἰς προστριβὰς τόσον σοβαρὰς πρὸς τὸν συστράτηγόν του Προκόπιον, ὥστε ἄφησεν αὐτὸν ἀνυποστήρικτον νὰ νικηθῇ ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ νὰ φονευθῇ. Ὁ Βασίλειος, πληροφορηθεὶς τὴν ἐγκληματικὴν διαγωγὴν τοῦ Λέοντος, καθῄρεσεν αὐτὸν καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν πατρίδα του Κοτυάειον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ πρωτοστράτωρ τοῦ Λέοντος Βαϊᾶνος καὶ ὁ κουβικουλάριος Χαμάρετος ὑπέβαλον μήνυσιν κατὰ Λέοντος, ὡς ὑπαιτίου τῆς καταστροφῆς τοῦ Προκοπίου. Τοῦτο πληροφορηθέντες οἱ υἱοὶ τοῦ Λέοντος Βάρδας καὶ Δαυὶδ ἐφόνευσαν τὸν Βαϊᾶνον καὶ εἶτα, μεταβάντες παρὰ τῷ πατρί των, ἀνεχώρησαν μετ' αὐτοῦ κατευθυνόμενοι πρὸς τοὺς ἐν Συρίᾳ Ἄραβας. Πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν ἀπεστάλη τότε ὁ ἑταιρειάρχης Βαρτζαπέδων, ὅστις κατέφθασεν αὐτοὺς εἰς Καππαδοκίαν καὶ κατόπιν συμπλοκῆς συνέλαβε τὸν Λέοντα καὶ ἐφόνευσε τοὺς δύο υἱούς του. Ὁ Λέων ὡδηγήθη δέσμιος ἐνώπιον τοῦ βασιλέως εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἶτα δικασθεὶς ὑπὸ τοῦ μαγίστρου Μανουήλ, κατεδικάσθη εἰς ἐξόρυξιν τοῦ ἑνὸς τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ εἰς ἀποκοπὴν ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, μεθ' ὃ ἐξωρίσθη εἰς Μεσημβρίαν τῆς Θρᾴκης, ἔνθα ἔζησε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του, ἀποθανὼν εἰς προβεβηκυῖαν ἡλικίαν. Ν. ΚΛΣ

—*Λέων ὁ **Ἀφρικανός***. Μαυριτανὸς γεωγράφος τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος, οὗ τὸ καθ' αὐτὸ ὄνομα ἦτο *Ἀλ Χασσὰν-Ἰμπν-Μωαμὲτ-Ἀλ Βαζάν*. Εὐγενοῦς καταγωγῆς, ἐγεννήθη ἐν Κορδούῃ (κατ' ἄλλους ἐν Γρενάδᾳ) ἐξεπαιδεύθη δὲ ἐν Φέζ, ὅπου ἡ οἰκογένειά του κατέφυγεν, ἅμα τῇ ἐξόδῳ τῶν Μαύρων ἐξ Ἱσπανίας. Περιοδεύσας τὴν Β. Ἀφρικὴν καὶ τὴν ΝΔ. Ἀσίαν, συνελήφθη ὑπὸ Χριστιανῶν πειρατῶν, οἵτινες ὅμως, ἀντιληφθέντες τὴν σοφίαν του, δὲν τὸν ἐφόνευσαν, ἀλλὰ τὸν προσέφεραν εἰς τὸν πάπαν Λέοντα τὸν Ι', γενόμενον προστάτην του, ἀλλὰ καὶ ἀνάδοχόν του, διότι δεχθεὶς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ πάπα *Λέων Ἰωάννης*. Ἐκμαθὼν τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν Ἰταλικήν, ἐδίδαξε τὴν Ἀραβικὴν ἐν Ρώμῃ καὶ Βολωνίᾳ. Μνημειῶδες ἔργον του εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς Ἀφρικῆς, ἥτις συνταχθεῖσα ἀραβιστὶ μετεφράσθη (1526) ἰταλιστὶ καὶ ἐξεδόθη ἐν τῇ συλλογῇ Ramusio, ἐπηκολούθησαν δὲ μεταφράσεις της καὶ εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ἐπὶ μακρότατον δὲ ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα πηγὴ διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὸ Σουδὰν μελέτας. Συνέγραψεν ἐπίσης ἀραβοϊσπανικὸν λεξικὸν καὶ βιογραφίας Ἀράβων φιλοσόφων. Αἱ χρονολογίαι τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου του δὲν εἶναι ἐξηκριβωμέναι, καίτοι πιστεύεται ὅτι ἔζησεν ἀπὸ τοῦ 1494 ἕως τοῦ 1549. Ὑπάρχει περὶ αὐτοῦ ἡ φήμη ὅτι μετὰ τὴν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσέλευσίν του ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν. Σ. Ε. Λ.

—*Λέων (Λέοντος) ὁ **Βυζάντιος***. Κατήγετο ἐκ Βυζαντίου καὶ ἦτο σύγχρονος καὶ ἐχθρὸς Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος. Νέος ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα μορφωθῇ, ἐγένετο δὲ μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος καὶ φίλος τοῦ Φωκίωνος. Φιλόσοφος δὲν ἐσκόπει νὰ γίνῃ, ἀλλ' ὡς οἱ πλεῖστοι νέοι τῶν καλῶν οἰκογενειῶν ἤθελε ἀνωτέραν γενικὴν μόρφωσιν, ἵνα καταστῇ ἱκανὸς νὰ παίξῃ σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα. Ἐπιστρέψας εἰς τὸ δημοκρατούμενον Βυζάντιον κατέλαβε θέσιν ἐξέχουσαν καὶ προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν συγχρόνων του διὰ τὴν μεγάλην σύνεσίν του. Ἡ πολιτική του δρᾶσις εἶναι ἄγνωστος καὶ μόνον εὑρίσκομεν αὐτὸν ἀντιταχθέντα εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Φιλίππου ἐν Θρᾴκῃ παρὰ τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον συνθήκην. Ὅτε ὁ Φίλιππος ἐπολιόρκησε τὸ Βυζάντιον, ἀντέστη ρωμαλέως κατ' αὐτοῦ, βοηθούμενος ὑπὸ ἀθηναϊκοῦ στόλου μὲ ναύαρχον τὸν Φωκίωνα. Μετὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς πατρίδος του πρὸς τὸν Φίλιππον, διεβλήθη ὑπ' αὐτοῦ ὅτι δῆθεν ἐζήτησε χρήματα ἵνα τῷ παραδώσῃ τὴν πόλιν. Οἱ εὔπιστοι συμπατριῶταί του μόλις ἤκουσαν τοῦτο ὥρμησαν κατὰ τῆς οἰκίας του. Ὁ Λέων φοβηθεὶς μήπως λιθοβοληθῇ ἔπνιξεν ἑαυτόν. Ν. Ι. Ζ.

—*Λέων **Γραμματικός***. Χρονογράφος, γράψας τὸ χρονικὸν αὐτοῦ: «Ἡ τῶν νέων βασιλέων χρονογραφία», τῷ 1013. Τὸ χρονικὸν τοῦτο, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου, περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰουδαίων, Βαβυλωνίων, Περσῶν, τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Πτολεμαίων μέχρι τῆς Κλεοπάτρας, ἐπισυνημμένως δὲ τὴν ἱστορίαν τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων μέχρι τοῦ 949. Καίτοι ἡ χρονογραφία αὕτη δὲν ἔχει κριτικὴν ἀξίαν καὶ εἶναι συμπίλημα ἐξ ἀρχαιοτέρων, εἶναι ὅμως χρήσιμος καὶ διακρίνεται διὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ ζῆλον τοῦ συγγραφέως. † Η. Φ. Β.

—*Λέων, **Δαυῒδ μεσσέρ***, ἄλλως ***Δαυῒδ μπὲν Γιουντὰ μπὲν Γιεχιέλ***. Ἑβραῖος ραββῖνος καὶ συγγραφεὺς ἐκ Μαντούης, γεννηθεὶς τῷ 1470. Νέος ἐσπούδασεν εἰς Νεάπολιν, ἔνθα ὁ πατήρ του ἦτο ραββῖνος. Τῷ 1506 μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ τῷ 1512 ἐγένετο ραββῖνος ἐν Αὐλῶνι τῆς Β. Ἠπείρου. Κυρίως ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην τοῦ Ταλμούδ, ἦτο δὲ ὀπαδὸς τοῦ Μαϊμωνίδου καὶ πολέμιος τοῦ Ἀβραβανὲλ καὶ Γερσονίδου. Κύρια αὐτοῦ ἔργα εἶναι: «Τεχιλλὰ Λεδαυῒδ» (ὕμνος εἰς τὸν Δαυῒδ, Κωνσταντινούπολις 1577), συναγωγὴ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν γνωμῶν του, καὶ «Κεβὸντ χαχαμὶμ» (Βερολῖνον 1899), ἀναφερόμενον εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἔριδας τῆς ἐποχῆς. Ἐπίσης κατέλιπε χειρόγραφα σχόλια εἰς τὸν Μαϊμωνίδην, λόγους κ.ἄ. —Π.

—*Λέων ὁ **Διάκονος***. Ἱστορικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Ἰωνίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸ 950. Νεαρὸς ἔτι τὴν ἡλικίαν, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν σπουδῶν, ὅθεν τῷ 986 εὑρίσκομεν αὐτὸν ὡς διάκονον ἐν τῷ στρατοπέδῳ Βασιλείου τοῦ Β' κατὰ τὸν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων πόλεμον καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριαδίτζης, τῆς σημερινῆς Σόφιας, ὅτε μόλις ἐσώθη ἐκ τῆς πανωλεθρίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ. Περὶ τοῦ μετὰ ταῦτα βίου αὐτοῦ γινώσκομεν μόνον ὅτι μετὰ τὸ 992 ἔγραψε τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ ἐν 10 βιβλίοις, ἀπὸ τοῦ θανάτου Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (954) μέχρι τοῦ θανάτου Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ (975). Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Λέοντος εἶναι σημαντικόν, διότι χρησιμεύει ὡς κυρία πηγὴ τῶν πολέμων τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τῶν Ἀράβων πειρατῶν τῆς Κρήτης, κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ τῶν Βουλγάρων καὶ Ρώσων. Ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τελευταίους εἶναι λίαν σημαντικόν, διότι ἐντεῦθεν λαμβάνομεν ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν. Ὡς πηγὰς ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ ἐχρησιμοποίησεν ὁ Λέων πληροφορίας αὐτοπτῶν καὶ ἰδίας παρατηρήσεις, καίτοι δὲ καθόλου τὸ ἔργον χαρακτηρίζεται ὡς στερούμενον βαθείας κρίσεως καὶ κατὰ τὸ ὕφος ἐπιτετηδευμένον καὶ πομπῶδες, εἶναι ὅμως χρησιμώτατον, ὡς περιλαμβάνον τὴν ἱστορίαν Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ, τῆς ἐνδόξου ταύτης καὶ λαμπρᾶς περιόδου τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. † Η. Φ. Β.

—*Λέων ὁ **Κύπριος***. Τὸ ὄνομά του εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς συλλογῆς 93 ἐπιστολῶν τοῦ διδασκάλου τῆς γραμματικῆς καὶ ρητορικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Θεοδώρου Ὑρτακηνοῦ, ἔνθα ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀποδεκτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πάντες σχεδὸν οἱ ἀποδέκται τῶν ἐπιστολῶν εἶναι ἐξέχοντα πρόσωπα καὶ εἶναι γεγραμμέναι τὸ δεύτε-

Digitized by Google

ρον τρίτον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μ. Χ., συμπεραίνομεν ὅτι ὁ Λέων ἦτο ἐκ τῶν ἐξεχόντων προσώπων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὅτι ἤκμασε τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ν. Ι. Ζ

— **Λέων ὁ *Μακεδών*.** Ἱστοριογράφος ἐκ Πέλλης, γράψας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ἀκμάσας συνεπῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος π. Χ. Ὑπῆρξε συγγραφεὺς οὐχὶ ἄσημος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀρθολογισμοῦ. Πλὴν τῶν ἄλλων ἔργων του, τῶν ὁποίων ἀποσπάσματα δύναταί τις νὰ ἴδῃ εἰς τὸν Β' τόμον (σ. 331) τῶν «Fragmenta historicorum Graecorum» τοῦ Müller, ἔγραψεν εἰς πολλὰ βιβλία μέγα ἔργον «Περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον θεῶν». Εἰς τοῦτο ἰσχυρίζετο ὅτι ἔλαβε γνῶσιν ἀποκρύφου ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν μητέρα του Ὀλυμπιάδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφετο ὅτι οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου ἀπεκάλυψαν εἰς αὐτὸν ὅτι ἅπαντες οἱ θεοὶ ἦσαν ἀρχικῶς ἄνθρωποι. Τὸ ἔργον τοῦ Λέοντος, τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκε θρησκευτικοπολιτικὸν σκοπόν, ἔκαμεν ἐντύπωσιν, πρὸ πάντων διότι κατέγραφε τοὺς θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων εἰς δυναστείας πραγματικῶν βασιλέων τῆς χώρας. Ἡ φήμη του ἐπεξετάθη πανταχοῦ, ὠφελήθησαν δὲ πολὺ ἐξ αὐτοῦ οἱ Χριστιανοὶ ἀπολογηταί, διότι εὗρον ἐν αὐτῷ ὅπλα κατὰ τῶν θεῶν τῶν ἐθνικῶν. Ἰδίως ἀναφέρουσιν ἐπαινετικῶς τὸν Λέοντα καὶ τὸ ἔργον του ὁ Τατιανὸς καὶ ἱερὸς Αὐγουστῖνος. Ν. Ι. Ζ

— **Λέων ὁ *Μαγεντῖνος*·** βλ. ἀνωτ. *Λέων ἀρχιεπίσκοπος* Μυτιλήνης.

—**Λέων *ντὰ Μοντένα*, ἢ *Γεουντὰ Ἀργιὲ ντὰ Μοντένα*.** Ἑβραῖος συγγραφεὺς καὶ κριτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἐνετίᾳ (1571—1648). Διακρινόμενος διὰ τὸ μουσικόν του τάλαντον καὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην, ἤρχισε συγγράφων εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν. Τῷ 1612 ἐγένετο ραββῖνος τῆς ἐν Ἐνετίᾳ ἑβραϊκῆς κοινότητος καὶ παρέμεινεν ἰσοβίως εἰς τὴν θέσιν αὐτήν. Εἶναι εἷς τῶν πολυγραφωτέρων Ἑβραίων συγγραφέων, ἐκ τῶν ἔργων του δὲ σπουδαιότερα εἶναι: «Σοὺρ Μερὰ» («Ἀπόφευγε τὸ κακὸν»), διάλογος κατὰ τῆς χαρτοπαιξίας, «Ζεμὰχ Ζαδδὶκ» (1600) ἐγχειρίδιον ἠθικῆς, «Μιδβὰρ Γιεχουντὰ» (1602) συναγωγὴ λόγων καὶ πραγματειῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του πλεῖστα κατελείφθησαν ἀνέκδοτα καὶ ἄλλα εὑρίσκονται εἰς σπανιζούσας ἐκδόσεις. Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἐκδόσεων τῶν ἔργων του σπουδαιότεραι εἶναι: «Ἀρὶ νοχὲμ» (Λειψία 1840) πολεμικὴ κατὰ τῆς καββάλας, «Ἑβραιοϊταλικὸν λεξικὸν» (Πάδουα 1840), «Μάγκεν βεζιννὰ» (ἔκδ. A. Geiger. Breslau 1855) ἀναφερόμενον εἰς τὴν «Ἔξοδον» καὶ τὴν ταλμουδικὴν ἀρχαιότητα, «Μπὲν Δαυὶδ» (ἐν τῷ «Ταὰμ σεκενὶμ» τοῦ 1855) κατὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν μετεμψύχωσιν, «Χαγιὲ Γιεχουντὰ» (ἔκδ. Α. Καχανὰ 1912) αὐτοβιογραφία κ. ἄ. Τῷ 1905—1906 ἐξεδόθησαν ἐν Βουδαπέστῃ ὑπὸ L. Blau αἱ ἐπιστολαί του καὶ ἐκλογαὶ ἐκ τῶν ἔργων του («Leo Modenas Briefe und Schriftstücke» εἰς 2 τόμ.). —Π.

—**Λέων ὁ *Μωρολέων*.** Στρατηγὸς καὶ πατρίκιος Βυζαντινὸς ἐπὶ Λέοντος ΣΤ' (886—912). Ἐπεκλήθη ὑπὸ τῶν συναγωνιστῶν του Μωρολέων «διὰ τὴν ὀξύρροπον πρὸς τοὺς πολέμους ὁρμήν». Ὑπερασπιζόμενος τὴν Ἀδριανούπολιν, προσβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Συμεών, ἐπεδείξατο ὑπέροχον ἡρωϊσμόν, ἐν τέλει ὅμως παρεδόθη. Ὁ Συμεών, λυσσῶν κατὰ τοῦ γενναίου στρατηγοῦ, ὑπέβαλεν αὐτὸν εἰς φοβερὰ βασανιστήρια καὶ τέλος τὸν ἐφόνευσε. Ν. ΚΛΣ

—**Λέων ὁ *ῥήτωρ*.** Ἤκμασε πιθανῶς τὸν Θ' αἰῶνα μ. Χ. καὶ ἦτο σύγχρονος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Τὸ ὄνομά του εἶναι γνωστὸν ἔκ τινος χειρογράφου περιέχοντος καρκίνους, ἤτοι στίχους δυναμένους ν' ἀναγνωσθοῦν ἑκατέρωθεν ὁμοίως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ οὐδὲν γνωρίζομεν. Ν. Ι. Ζ.

— **Λέων *Σγουρός*·** βλ. *Σγουρός*.

—**Λέων *Τέμπλο, Γιακὸμπ Γιουντὰ Ἀργιέ*.** Ἑβραῖος ραββῖνος, συγγραφεὺς καὶ σχεδιαστής, πορτογαλικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Ἀμβούργῳ (1603—1675). Ἐγένετο ραββῖνος ἐν Middelburg καὶ τῷ 1643 διδάσκαλος τοῦ Ταλμοὺδ ἐν Ἄμστερνταμ, ἔνθα κυρίως ἔδρασεν. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Δαυὶδ Νούνιεθ Τορρὲς ἔγραψε: «Σουλχὰν Ἀροὺχ» καὶ «Γιὰντ Χασακά», μόνος του δὲ «Ἀρχὰς τῆς ἑβραϊκῆς ἐπιστήμης καὶ γραμματικῆς» κ. ἄ. Ἐπίσης μετέφρασεν εἰς τὴν ἱσπανικὴν τοὺς «Ψαλμούς», ἐξεπόνησε σχέδιον τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, ἱσπανιστὶ ἐκδοθὲν («Retrato del Templo de Salomoh», Middelburg 1642) καὶ εἶτα μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἑβραϊκήν, λατινικήν, ὁλλανδικήν, γερμανικήν, ἀγγλικὴν καὶ γαλλικὴν καὶ ἐφιλοτέχνησε πολυπληθεῖς παραστάσεις διὰ τὴν εἰκονογράφησιν τῆς Βίβλου καὶ τοῦ Ταλμούδ, ὡς καὶ διακοσμήσεις διὰ τὸ οἴκημα τῆς ἀγγλικῆς στοᾶς ἐλευθέρων τεκτόνων: «English Grand Lodge», ἧς ἦτο μέλος. —Π

—**Λέων ὁ *Τριπολίτης*.** Ἀρχιπειρατὴς ἐκ Τριπόλεως τῆς Φοινίκης. Ἦτο Χριστιανὸς καὶ ἐξισλαμισθεὶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν κατεχόντων τὴν Κρήτην Ἀράβων, τῶν ὁποίων τοὺς στόλους διοικῶν ἐδῄου, ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον τεσσαρακονταετίαν, τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Τῷ 889, βασιλεύοντος ἐν Βυζαντίῳ τοῦ Λέοντος ΣΤ', ἐπέδραμε κατὰ τῆς Σάμου καὶ δῃώσας αὐτὴν ἀπήγαγε πλῆθος αἰχμαλώτων καὶ αὐτὸν τὸν διοικητὴν τοῦ θέματος Σάμου στρατηγὸν Πασπαλᾶν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος (900) ἐπανέλαβε τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ τῆς Λήμνου, ἐξηκολούθησε δὲ τὰς δῃώσεις του καὶ κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη, ἕνεκα τῆς ἀδρανείας τοῦ ἐναντίον του πεμφθέντος βυζαντινοῦ στόλου, τοῦ διοικουμένου ὑπὸ ἀνθρώπου ἀνικάνου καὶ δειλοῦ, τοῦ Εὐσταθίου, ὃν ἐκ τοῦ προχείρου εἶχε διορίσει ἀρχιναύαρχον ὁ βασιλεὺς Λέων ὁ ΣΤ'. Τοιουτοτρόπως, ἀποθρασυνθεὶς ὁ ἀρχιπειρατὴς Λέων, ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Προποντίδι. Τότε ἀνεκλήθη μὲν ὁ Εὐστάθιος, ἀλλ' ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἀνταξίου του Ἡμερίου, ὃν ἀπὸ ἀρχιγραμματέως τοῦ βασιλικοῦ παλατίου προεχειρίσατο ὁ βασιλεὺς Λέων ΣΤ' εἰς ἀρχιναύαρχον. Ὁ Ἡμέριος ἐξῆλθε τότε τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ πλεύσῃ περαιτέρω πρὸς καταδίωξιν τοῦ Λέοντος, ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς 54 μεγάλων πολεμικῶν ἐξετέλει διαδρομὰς ἀνατολικῶς τῆς Εὐβοίας, καραδοκῶν τὴν κατάλληλον στιγμὴν ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν μελετηθεῖσαν ἐπιδρομήν του κατὰ τῆς μεγαλυτέρας καὶ πλουσιωτέρας ἐν τῷ Αἰγαίῳ βυζαντινῆς πόλεως, τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐν τέλει, ἐπωφελούμενος ὁ Λέων τῆς ἀπουσίας τοῦ βυζαντινοῦ στόλου, ἐνεφανίσθη τὴν 29 Ἰουλίου 904 πρὸ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐν δυσὶν ἡμέραις ἐξεπόρθησεν αὐτήν, αἰχμαλωτίσας 22 χιλ. ἐκ τῶν κατοίκων της, οὓς μετέφερεν εἰς Κρήτην καὶ εἶτα εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου, ὅπου ἐπώλησεν αὐτούς. Ἔκτοτε ὁ Λέων, ἐν συμπράξει μετὰ τοῦ ἑτέρου ἀρνησιθρήσκου πειρατοῦ Δαμιανοῦ τοῦ ἐκ Τύρου, ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀνενόχλητος τὰς ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον ἐπιδρομάς του. Μόλις τῷ 911 ἔπλευσεν ἐναντίον του ὁ βυζαντινὸς στόλος, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ Ἡμερίου καὶ τοῦ Ρωμανοῦ Λεκαπηνοῦ, οἵτινες ὅμως, συγκρουσθέντες πρὸς τὸν Λέοντα παρὰ τὴν Σάμον, ἡττήθησαν καὶ διωκόμενοι κατέφυγον εἰς Λῆμνον. Ὁ Λέων ἔμεινε πάλιν κύριος τοῦ Αἰγαίου, καταλαβὼν μετά τινα χρόνον καὶ αὐτὴν τὴν Λῆμνον, ἀλλ' ἐν τέλει (τῷ 924) ἐπῆλθεν ἐναντίον του ὁ βυζαντινὸς στόλος, διοικούμενος ὑπὸ ναυάρχου δραστηρίου καὶ γενναίου, τοῦ Ἰωάννου Ραδηνοῦ. Ἐπιτεθεὶς οὗτος αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ ἐν Λήμνῳ ναυλοχοῦντος ἀραβικοῦ στόλου συνέτριψε καθ' ὁλοκληρίαν αὐτόν. Ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης ἠδυνήθη μὲν νὰ σωθῇ ὁ Λέων διὰ τῆς φυγῆς, ἀλλ' ἡ δύναμίς του εἶχε πλέον θραυσθῆ· ἦτο δὲ καὶ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, ὥστε ἔκτοτε δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς πειρατείας του. Ν. ΚΛΣ

Λέων, *Πέτρος*. Ἕλλην ἠθοποιὸς καὶ διδάκτωρ τῆς νομικῆς, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1877. Κληθεὶς ὑπὸ τῆς ἑταιρείας τῶν ἀρχαίων δραμάτων ὑπὸ τὸν Μιστριώτην, ἐδίδαξε μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἄνευ ὑποβολέως τὸν «Οἰδίποδα» τοῦ Σοφοκλέους. Κατόπιν ἐδίδαξεν ἐν πρωτοτύπῳ καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας τὸν «Αἴαντα» τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὸν Θόαντα ἐν τῇ «Ἰφιγενείᾳ ἐν Ταύροις» τοῦ Εὐριπίδου. Προσκληθεὶς κατὰ τὴν σύστασιν τῆς «Νέας σκηνῆς» τοῦ Χρηστομάνου, ὑπεδύθη ἐν αὐτῇ τὸν Ἡρακλέα ἐν τῇ «Ἀλκήστιδι» τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὸν Κρέοντα ἐν τῇ «Ἀντιγόνῃ» τοῦ Σοφοκλέους. Ἄλλους μεγάλους ρόλους ὑπεδύθη εἰς τὸ «Κράτος τοῦ ζόφου», τὴν «Νύμφην μου», τὸν «Κύριον προσωπάρχην», τὴν «Ἀγριόπαπιαν» κλπ. Διαφωνήσας πρὸς τὸν Χρηστομᾶνον, ὅστις ἠθέλησε νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς μίαν κωμῳδίαν «ἀκατάλληλον διὰ δεσποινίδας» ἠμίγυμνον, ἀπεχώρησε τῆς Νέας Σκηνῆς καὶ ἱδρύσας ἴδιον θίασον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐθνικὸν θέατρον», ἐδίδαξεν ἔργα καθαρῶς ἐθνικὰ καὶ ἱστορικά, ὅπως τὴν «Κατοχὴν» τοῦ Γ. Βώκου, τὴν «Ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος» τοῦ Δημητρακοπούλου, τὸν «Θάνατον τοῦ Ὄθωνος», τὸν «Καποδίστριαν καὶ Μαυρομιχαλέους», καὶ τὴν «Καταδίκην τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς θάνατον» τοῦ Ποταμιάνου. Εἰργάσθη κατόπιν ἐν τῷ θιάσῳ τῆς Κυβέλης μέχρι τοῦ 1912, ὁπότε ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός, προαχθεὶς εἰς ταγματάρχην καὶ μονιμοποιηθείς, ἀλλὰ παραιτηθεὶς κατόπιν. Ν. Ι. Λ.

Λεώνη, *Λεὸν* (Leon) /*Γεωγρ.*/. Νομὸς τῆς Ἱσπανίας, ἀποτελῶν τμῆμα τοῦ παλαιοῦ βασιλείου τῆς Λεώνης. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν νομῶν Ὀβιέντο πρὸς Β., Σαντάντερ πρὸς ΒΑ., Παλένθια πρὸς Α., Βαλλαδολὶδ πρὸς ΝΑ., Θαμόα πρὸς Ν., Ὀρένσε καὶ Λοῦγκο πρὸς Δ. Ἔχει ἔκτασιν 15.377 τ. χλμ. καὶ 440.000 κατοίκους. Εἶναι χώρα ὀρεινὴ πρὸς Β. καὶ Δ., περιλαμβάνουσα τὰ Κανταβρικὰ ὄρη, ὕψους 2500 μ., τὰ ὄρη Πένια Τρεβίνκα (2021 μ. ὑψ.), Ἀστόργια, τὰ ὄρη τοῦ Λεὸν (1100 μ. ὑψ.), τὰ ὄρη Τεσένα καὶ τὴν Σιέρρα Πένια Νέγκρε. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Ἔσλα, ὁ Μπερνέσγκα, ὁ Θέα καὶ ὁ Σίλ. Παράγει κυρίως ὄσπρια, σιτηρά, λίνον καὶ κάνναβιν. Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς δέκα ἐπαρχίας.

— **Λεώνη** (Leon) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ καὶ ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ ἄλλοτε βασιλείου τῆς Λεώνης. Κεῖται παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἀστουριανῶν ὀρέων καὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μπερνέσγκα καὶ Τορίο. Κάτ. 23.000. Ἔχει θαυμάσιον καθεδρικὸν ναόν, ὡραῖα παλαιὰ μέγαρα καὶ στάδιον ταυρομαχιῶν, κτηνιατρικὴν σχολήν, μουσεῖα, ἀρχεῖα, βιβλιοθήκας κτλ. Ὑπῆρξεν ἄλλοτε τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἐρίου ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ εἶναι τοιοῦτον σήμερον τοῦ λίνου. Διεξάγει ἐπίσης ἐμπόριον κτηνῶν. Ἱδρύθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ρωμαίων καὶ ὀφείλει τὸ ὄνομά της εἰς τὴν Legio septima gemina, ἡ ὁποία ἦτο ἐστρατοπεδευμένη ἐν αὐτῇ. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Λεώνης, ἀπὸ δὲ τοῦ 996 μέχρι τοῦ 1002 εἶχε περιέλθει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀράβων. Μ. Δ. Β.

Μνημεῖα τῆς Λεώνης. Τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς Λεώνης εἶναι ὁ καθεδρικὸς ναὸς ταύτης, ἱδρυθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ ἀποτελῶν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ P. Lafond (La sculpture espagnole, σελ. 46), ἓν τῶν σημαντικωτέρων μουσείων τῆς ἱσπανικῆς τέχνης, μάλιστα δὲ τῆς ἱσπανικῆς γλυπτικῆς, μέχρι τῶν χρόνων του Καρόλου Κουΐντου καὶ Φιλίππου τοῦ Β'. Ὡραιότατον εἶναι τὸ τύμπανον τῆς κεντρικῆς πύλης τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ εἰκονίζονται: Ὁ Χριστὸς ἐπὶ θρόνου, ἐν τῷ μέσῳ δύο ἀγγέλων. Ἡ Παρθένος καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος γονυπετεῖς καὶ διάφορα ἐπεισόδια τῆς ἐσχάτης κρίσεως. Θαυμασία ἐν τῷ τυμπάνῳ τούτῳ εἶναι ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν καὶ τῶν στάσεων, ἔτι δ' ἡ δαψιλῶς μαρτυρουμένη ἐπιτηδειότης περὶ τὴν ἐξεργασίαν καὶ ταξιθέτησιν τοῦ συνόλου. Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἐξαιρέτως ἀξιοσημείωτον διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἁρμονίαν τῆς διακοσμήσεώς του εἶναι τὸ πολυτελὲς ἐπιτάφιον μνημεῖον Δὸν Ὀρντούνιο τοῦ Β'.

Ἐκ τῶν λοιπῶν ἱδρυμάτων τῆς Λεώνης μνημονεύομεν ἰδίᾳ τὸν ναὸν τοῦ *Ἁγίου Ἰσιδώρου* καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ *Ἁγίου Μάρκου*. Ὁ πρῶτος ἱδρύθη ὑπὸ Ἀλφόνσου τοῦ Ε', ἀνεκαινίσθη δ' ὑπὸ Φερδινάρδου τοῦ Α', ὅπως δεχθῇ τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου· ἐν αὐτῷ διαφυλάσσεται περίεργον τμῆμα βαπτιστηρίου λιθίνου, διακεκοσμημένον δι' ἀναγλύφων ρωμανοβυζαντινοῦ ρυθμοῦ καὶ φέρον ἐπιγραφὴν τοῦ Ι' αἰῶνος, ἔτι δ' ἀνάγλυφα καὶ κιονόκρανα πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἄξια, τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων. Τὸ δεύτερον ἱδρύθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἐχρησίμευσε δ' ὡς εἱρκτὴ τοῦ διασήμου ποιητοῦ don Francisco de Queredo-Villegas. Ἐν τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ ἀπαντᾷ συνηνωμένη ἡ διακοσμητικὴ προσπάθεια ἀξιολόγων καλλιτεχνῶν. Μνημονεύομεν τὴν πλουσιώτατα, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐξόχου ἁρμονίας διακεκοσμημένην πρόσοψιν τούτου, ἐν ᾗ καλλιτέχναι, ὡς οἱ Juan de Badojoz, Guillermo Doncel καὶ Orozco, ἐξεικόνισαν ἐν τῷ μέσῳ εὐφυῶν καὶ θελγόντων διακοσμητικῶν θεμάτων τριάκοντα ὀκτὼ μορφὰς διὰ παραδόξου συναρμογῆς συγκεντρωθείσας, ὡς αἱ τῶν: Ἰουλίου Καίσαρος, Ἰουδείθ, Καρόλου τοῦ Μεγάλου, Αὐγούστου, Ἀλφόνσου τοῦ Ἁγνοῦ, Λουκρητίας, Σίδ, Τραϊανοῦ, Καρόλου-Κουΐντου, Ἰούδα, Δὸν Χουὰν κλπ., ἐξειργάσθησαν δὲ ἰσάριθμα μετάλλια εἰκονίζοντα τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, καὶ ἀνάγλυφα ἀναφερόμενα εἰς τὸ θεῖον Πάθος. Ἐν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ δέον μετὰ ταῦτα νὰ σημειώσωμεν τὰς θαυμασίας καθέδρας τοῦ χοροῦ, κατασκευασθείσας ἀπὸ τοῦ 1541 μέχρι τοῦ 1543 ὑπὸ τοῦ Guillermo Doncel. Ι. Μ. Π.

—**Λεώνης** (Leon), ***βασίλειον*—.** Ἀρχαῖον ἱσπανικὸν βασίλειον, ἱδρυθὲν τὸν Ι' αἰῶνα καὶ συνεχίζον τὴν ἱστορίαν τοῦ βασιλείου τῶν Ἀστουρίων, ὅπερ ὑπῆρξε τὸ πρῶτον χριστιανικὸν κράτος τῆς Ἱσπανίας μετὰ τὴν μουσουλμανικὴν κατάκτησιν. Περιελάμβανεν ἐν Ἱσπανίᾳ τὸ ΒΔ. μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀροπεδίου, μεταξὺ τῶν ὀρέων τῶν Ἀστουρίων πρὸς Β., τῆς Γαλικίας πρὸς τὰ ΒΔ., τὴν Πορτογαλίαν πρὸς Δ., τὴν Ἐστρεμαδούρην πρὸς Ν., τὴν Παλαιὰν Καστίλλην πρὸς Α., ἤτοι ἔκτασιν 40.000 τ. χλμ. Ἡ λωρὶς τῆς γῆς ἐπὶ τοῦ ὀρεινοῦ βορρᾶ ἡ κατεχομένη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν καὶ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀστουρία* (βλ. λ.) βαθμηδὸν ηὐξήθη διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων, ἕως οὗ ἐπεξετάθη εἰς τὴν πεδιάδα, περιλαβοῦσα καὶ τὴν πόλιν Λεώνην. Περὶ τὸ 900 ὁ Γκαρθία, εἷς τῶν βασιλέων, κατέστησε τὴν Λεώνην πρωτεύουσαν καὶ ἔδωσε τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν του. Ἀργότερον ἡ Λεώνη περιῆλθεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Φερδινάνδου, βασιλέως τῆς Καστίλλης, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν του (1065) ἀπέκτησε πάλιν τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἥτις δὲν διήρκεσε πολύ. Τῷ 1157, ἐν τούτοις, ἐχωρίσθη πάλιν ἐκ τῆς *Καστίλλης* (βλ. λ.) καὶ ἡ Λεώνη ἀπετέλεσεν ἰδιαίτερον βασίλειον ὑπὸ τὸν Φερδινάνδον, υἱὸν τοῦ Ἀλφόνσου Ζ'. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τούτου Ἀλφόνσος Η', νυμφευθεὶς τὴν Βερεγκαρίαν, πριγκίπισσαν τῆς Καστίλλης, ἠθέλησε νὰ ἑνώσῃ τὰ δύο βασίλεια, ἀλλ' ὁ πάπας ἀπεκήρυξε τὴν ἕνωσιν δι' ἀφορισμοῦ. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφόνσου καὶ τῆς

Digitized by Google

Βερεγκαρίας, Φερδινάνδος, διαδεχθεὶς τὴν μητέρα του ἐν Καστίλλῃ (1217) καὶ τὸν πατέρα του ἐν Λεώνῃ, ἥνωσε τὰ δύο σκῆπτρα καὶ οὕτως ἡ Καστίλλη καὶ ἡ Λεώνη ἀπετέλεσαν τὸ βασίλειον τῆς Ἱσπανίας. Ἡ ἀρχαία Λεώνη διαιρεῖται σήμερον εἰς τοὺς νομοὺς Σαλαμάγκας, Λεώνης, Ζαμόρας, Βαλεντίας καὶ Βαλλαδολίδ. Δ. Σ. Δ.

Λεωνὴ /*Γεωγρ.*/. Νησίον τῆς Ἑρμιονίδος θαλάσσης μεταξὺ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν ἐν τῇ συστάδι τῶν Τρικκέρων. Ὑπὸ τῶν ἀλβανοφώνων ναυτικῶν μας ὀνομάζεται *Βέντζα* (πλάτ. 37°16′ 20″ Β, μῆκ. 23°22′ 50″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra bay, Spezzia and Dhoko). Σ. Ε. Λ.

λεωνίδαι (οἱ) /*Ἀστρον.*/· βλ. *λεοντίδαι*.

Λεωνίδαιον (τό). Ἵδρυμα, ναὸς ἢ τάφος, οἰκοδομηθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ Λεωνίδα.

—Λεωνίδαιον *Ὀλυμπίας*. Μέγα οἰκοδόμημα ἐν Ὀλυμπίᾳ, κείμενον ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Ἱεροῦ καὶ ἀντικρὺ τῆς πομπικῆς ὁδοῦ. Ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ ἐκ Νάξου *Λεωνίδου Λεώτου* ὡς ἀνάθημα αὐτοῦ εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία, ἀνάγεται εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς Δ′ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐχρησίμευε κατ' ἀρχάς, κατ' ἄλλους μὲν ὡς γυμνάσιον, κατ' ἄλλους δὲ ὡς ξενών, ἐπὶ ρωμαϊκῆς δὲ κυριαρχίας κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἐκεῖ κατέλυον οἱ Ρωμαῖοι μεγιστᾶνες, «οἱ τὴν Ἑλλάδα ἐπιτροπεύοντες».

Τὸ Λεωνίδαιον εἶναι τετραγωνικὸν οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου αἱ πλευραὶ ἔχουσι μῆκος 73,51 ἐπὶ 80,18 μέτρων. Ἐξωτερικῶς τὸ κτήριον περιθέει στοὰ ἐξ 138 κιόνων ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ὕψους τὸ πάλαι 5,55 μ., μετὰ 20 ραβδώσεων. Ἡ πλίνθος τῆς βάσεως τῶν κιόνων περικοσμεῖται δι' ἀναγλύπτου κόσμου Ἡ στέγη ἦτο ξυλίνη, ἀλλ' ἡ στεφάνη αὐτῆς ἦτο ἐκ πλίνθων ὀπτῆς γῆς μεθ' ὡραίων ἐκτύπων κλωνῶν, μαιάνδρου, λεοντοκεφαλῶν καὶ ἀνθεμίων, Τοῦ κυρίου οἰκοδομήματος ἑκάστη πλευρὰ ἦτο ἐσωτερικῶς διῃρημένη συμμετρικῶς εἰς πολλὰς αἰθούσας, τὸ κέντρον δ' αὐτοῦ κατεῖχεν εὐρύχωρος, τετράγωνος αὐλή, περιβαλλομένη καὶ αὐτὴ ὑπὸ στοᾶς ἐκ 44 κιόνων δωρικοῦ ρυθμοῦ, ἧς τὸ τρίγλυφον καὶ γεῖσον ἐκοσμοῦντο διὰ γραπτῶν φύλλων μαιάνδρου. Τῶν κιόνων τῆς ἐξωτερικῆς στοᾶς σῴζονται μόνον αἱ βάσεις εἰς τὴν ἀρχικήν των θέσιν, τὰ δὲ διάφορα ἐσωτερικὰ δωμάτια δὲν ἀναγνωρίζονται σήμερον εὐκόλως, διότι ἐπ' αὐτῶν ἐκτίσθησαν μεταγενεστέρως βυζαντιναὶ οἰκίαι. Ἀρχαῖοι τοῖχοι δωματίων σῴζονται μόνον πλησίον τῆς ΒΔ. γωνίας. Ἐπὶ Ρωμαίων τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὑπέστη μετασκευὴν τῶν δωματίων καὶ τῆς κεντρικῆς αὐλῆς, ἥτις ἐσκάφη εἰς δύο δεξαμενάς, μίαν κυκλικὴν καὶ τὴν ἄλλην μετὰ καμπῶν παρὰ τὴν στοάν, ἀφεθέντος ἐν τῷ κέντρῳ στρογγύλου ὑψώματος γῆς ὡς μικρᾶς νησῖδος, εἰς ἣν ἔφθανέ τις διὰ ξυλίνων γεφυρίων. Φαίνεται ὅτι ἡ πρὶν αὐλὴ μετεβλήθη τότε εἰς ὡραῖον κῆπον, τὸν ὁποῖον ἐπότιζον καὶ ἐκόσμουν αἱ δεξαμεναί. [*Β. Λεονάρδου*, Ὀλυμπία.] Β. Δ. Θ.

—Λεωνίδαιον *Σπάρτης*. Οὕτω καλεῖται ἄλλως ὁ τάφος τοῦ Λεωνίδου ἐν Σπάρτῃ, πλησίον τοῦ ὁποίου διεξήγοντο ἐτησίως ἀγῶνες, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Παυσανίας. Ὁ τάφος οὗτος ἔκειτο, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, δυσμικῶς τῆς Ἀγορᾶς καὶ ἀπέναντι τοῦ θεάτρου, ἤτοι νοτιοδυτικῶς τῆς ἀκροπόλεως. Πρὸς τὴν ἀρχαίαν ταύτην περιγραφὴν τῆς τοποθεσίας ἀνταποκρίνεται πληρέστατα ὁ παρὰ τοῦ ·αοῦ τῆς Σπάρτης καλούμενος μέχρι σήμερον «τάφος τοῦ Λεωνίδα», ὁ κείμενος ἔξωθι τῆς πόλεως τῆς σημερινῆς Σπάρτης, κατὰ τὰ βόρεια αὐτῆς καὶ δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τῶν βορείων λόφων τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Τὸ κτίσμα εἶναι τετράγωνον. Ἔχει μῆκος 12,50 καὶ πλάτος 8,30 μέτρων. Οἱ τοῖχοι ἐνιαχοῦ ἔχουσιν ὕψος 3,60 μ., τὸ δὲ ὅλον οἰκοδόμημα εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ λίθων πελωρίων. Ὁ μεγαλύτερος τούτων ἔχει 4,75 μ. μῆκος, 0,73 πάχος καὶ 0,95 ὕψος. Ὁ τάφος εἶναι διῃρημένος εἰς δύο θαλάμους, ἐπικοινωνοῦντας διὰ δύο πυλῶν. Ὁ μεγαλύτερος θάλαμος εἶναι ὁ δυτικός, ὅστις εἶναι ἐσωτερικῶς 6,90 μέτρων μήκους. Ὁ μικρότερος ἀνατολικὸς θάλαμος ἔχει μῆκος 3,15 μ. Ὁ Waldstein, ὅστις ἀνέσκαψε τὸ Λεωνίδαιον τελείως κατὰ τὸ 1892 καὶ κατεμέτρησεν αὐτὸ ἐπισταμένως, φρονεῖ ὅτι πρόκειται περὶ ναοῦ ἐν παραστάσι. Τὴν γνώμην ταύτην ἀντέκρουσαν ὁ Wace, ὁ Frazer καὶ ἄλλοι, οἵτινες φρονοῦσιν ὅτι πρόκειται περὶ τάφου, τόσον διότι οἱ μεγάλοι ὀγκόλιθοι τοῦ κτίσματος δὲν ἁρμόζουσιν εἰς τόσον μικρὸν ναόν, ὅσον καὶ διότι εὑρέθησαν πλησίον τοῦ Λεωνιδαίου καὶ τέσσαρες ἄλλοι παρόμοιοι τάφοι ἑλληνιστικῶν χρόνων. Β. Δ. Θ.

Λεωνίδας Α′. Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. Υἱὸς τοῦ Ἀναξανδρίδου ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου, κατά τινας δὲ δίδυμος ἀδελφὸς τοῦ Κλεομβρότου, ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀγιδῶν. Νυμφευθεὶς τὴν Γοργώ, μόνην θυγατέρα τοῦ ἑτεροθαλοῦς αὐτοῦ ἀδελφοῦ Κλεομένους, διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν τῷ 490 π. Χ. Ὅταν ὁ Ξέρξης, ἀναλαβὼν τὴν μεγάλην κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν (480), κατήρχετο ἀπὸ βορρᾶ, οἱ Ἕλληνες, θέλοντες ν' ἀνακόψουν τὴν πρόοδον τῶν βαρβάρων, ἀπεφάσισαν νὰ καταλάβουν τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν. Τὴν ὑπεράσπισιν τῆς διόδου ταύτης ἀνέλαβεν ὁ Λεωνίδας μὲ 300 λογάδας Σπαρτιάτας καὶ ἄλλους Ἕλληνας, συμποσουμένους ἐν ὅλῳ εἰς ἓξ περίπου χιλιάδας ὁπλίτας (βλ. λ. *Θερμοπύλαι*). Μετὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Ἐφιάλτου, ὁ Λεωνίδας τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας ἀπέπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἔμεινε μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεσπιέων καὶ ἡρωϊκῶς ἀγωνισθεὶς ἐφονεύθη μεθ' ὅλων τῶν ὁπλιτῶν του. Τοσαῦται δ' ἦσαν αἱ ἀπώλειαι τῶν περσικῶν στρατευμάτων, ὥστε ὁ Ξέρξης, μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Λεωνίδαν, διέταξε ν' ἀποκοπῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ, τὸ δὲ σῶμά του ν' ἀνασταυρωθῇ. Ὁ ἡρωϊσμὸς τοῦ Λεωνίδα ὑμνήθη ὑφ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ Σπάρτη τὸν ἐτίμησεν ὡς ἥρωα. Μὲ τὸν Λεωνίδαν ἠσχολήθη καὶ ἡ μεταγενεστέρα φιλολογία καὶ τέχνη, ἡ δὲ αὐτοθυσία, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἐμμονὴ εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος ἔγινε παραδειγματική. Μεταξὺ ἄλλων, εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου ὑπάρχει θαυμάσιος πίναξ τοῦ Δαυΐδ (1814), εἰκονίζων τὸν Λεωνίδαν εἰς τὰς Θερμοπύλας (βλ. λ. Θερμοπύλαι). Τ. ΣΤΡ.

Προτομὴ τοῦ Λεωνίδου, εὑρεθεῖσα ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Σπάρτης.

[᾿Αθν. ᾿Αρχ. μουσεῖον.]

—Λεωνίδας Β′. Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης (256—236). Υἱὸς τοῦ Κλεωνύμου, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀγιδῶν, γεννηθεὶς περὶ τὸ 316 καὶ ἀποθανὼν τῷ 236 π. Χ. Τὴν νεότητά του διῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν Σελεύκου τοῦ Νικάτορος καὶ ἐνυμφεύθη γυναῖκα Ἀσιάτιδα, ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο τέκνα. Εἰς προκεχωρημένην πλέον ἡλικίαν κατέλαβε τὸν θρόνον (256), διαδεχθεὶς τὸν συγγενῆ του Ἀρέα. Ἀντετάχθη εἰς τὰ σχέδια τοῦ ἑτέρου βασιλέως Ἄγιδος Β′, ἐπιζητοῦντος τὴν ἰσχὺν τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τῶν παλαιῶν ἠθῶν τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ Ἄγις κατ' ἀρχὰς τὸν ἐξετόπισεν, ἀλλ' ὁ Λεωνίδας, κατορθώσας νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θρόνον (239), κατεδίκασε τὸν Ἄγιν εἰς θάνατον. Τ. ΣΤΡ.

—Λεωνίδας. Συγγενὴς τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ παιδαγωγὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, διδάξας εἰς αὐτὸν τὴν πολεμικήν. Περὶ αὐτοῦ ἀναφέρεται τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον. Ἡμέραν τινὰ ἐτελεῖτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου θυσία, ὁ δὲ μικρὸς ἔτι Ἀλέξανδρος λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας μεγάλην ποσότητα λιβανωτοῦ ἐπλησίασε τὸν βωμὸν διὰ νὰ τὸν ρίψῃ ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Ὁ παιδαγωγός του τότε προλαβὼν ἀφήρεσεν ἀπὸ τὰς χεῖράς του τὸν λίβανον, ἀφήσας ὀλίγους μόνον κόκκους καὶ συστήσας εἰς αὐτὸν νὰ μὴ εἶναι σπάταλος. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐνεθυμεῖτο τὴν σκηνὴν ἐκείνην, ὅταν δὲ τῷ 332 π.Χ. ἐκυρίευσε τὴν Γάζαν, ἀπέστειλεν ὡς δῶρον εἰς τὸν παιδαγωγόν του μεταξὺ ἄλλων πεντακόσια τάλαντα λιβανωτοῦ, ἵνα, ὅπως ἔλεγε, παύσῃ νὰ εἶναι μικρολόγος εἰς τὰ πρὸς τοὺς θεούς. Ν. Α.

— Λεωνίδας. Στρατηγὸς Πτολεμαίου τοῦ Α′. Τῷ 310 ἐστάλη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Τραχεῖαν Κιλικίαν, ἵνα ἀπελευθερώσῃ πόλεις κατεχομένας ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου. Τῷ 308 ὁ Πτολεμαῖος τὸν ἀφῆκε τοποτηρητήν του ἐν Κορίνθῳ καὶ Σικυῶνι. Φαίνεται ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἀφιερώσας ἐν Δήλῳ περικεφαλαίαν σιδηρᾶν περιηργυρωμένην Λεωνίδου ἀνάθημα, ὅπως ἀναφέρει ἐπιγραφὴ τῆς Δήλου.

— Λεωνίδας. Περίδοξος χειρουργὸς ἐξ Ἀλεξανδρείας, ζήσας κατὰ τὸ τέλος τῆς Α′ μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἐπισυνθετικὸς κατὰ Γαληνὸν καὶ πιθανῶς μαθητὴς τοῦ Ἀγαθίνου, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἐπισυνθετικῆς αἱρέσεως. Ὁ Wellmann θεωρεῖ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ στηριζομένας ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Φιλοξένου. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐν οἷς τὰ «Χειρουργούμενα» καὶ γυναικολογικόν τι ἔργον καὶ ἄλλο τι τρίτον, ἄδηλον μέχρι τοῦδε (*Ὀρειβ.* III 688). Τὰ σῳζόμενα κεφάλαια ἐκ τῶν ἐρανισμάτων τοῦ Ὀρειβασίου, Ἀετίου, Παύλου Αἰγινήτου ἀναγράφει ὁ Wellmann (ἐν Die pneumatische Schule etc., σελ. 16 Α′, σημ. 15).

Γνώμην αὐτοῦ περὶ ληθάργου ἀπαντῶμεν παρὰ Καιλίῳ Αὐρηλιανῷ. Τοὺς ἑρμαφροδίτους διῄρει εἰς ὁμάδας, 3 διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ 2 διὰ τὰς γυναῖκας. Ἠσχολήθη περὶ τὰ κατάγματα τοῦ κρανίου, ὧν διέκρινεν 8 διάφορα εἴδη, γνώμας δ' αὐτοῦ περὶ καρκίνου καὶ σκίρρου τοῦ μαστοῦ ὡς καὶ περὶ ὑδροκεφάλου ἀπαντῶμεν παρ' Ἀετίῳ. Τὴν θεραπείαν τῶν αἱμορροΐδων ἐπετύγχανε περισφίγγων πρὸ τῆς ἐξαιρέσεως ταύτας διὰ *σταφυλάγρας*. Τὰ ἐν τῷ ὀρθῷ συρίγγια ἀνεύρισκεν ἀναζητῶν ταῦτα τῇ βοηθείᾳ ἑδροδιαστολέως. Πρὸς ἀκρωτηριασμόν, πρῶτον μὲν διῄρει τὰ ἧσσον ἀγγειοβριθῆ μέρη τῶν μαλακῶν μορίων, εἶτα προέβαινεν εἰς διέκπρισιν τοῦ ὀστοῦ καὶ τέλος ἀπέκοπτε τὰ λοιπὰ ἀγγειοβριθῆ μαλακὰ μόρια. Εἰς ἐξαίρεσιν τῶν κατὰ τὸν τράχηλον χοιράδων ἢ ἀδενωδῶν ἐν γένει ἐξογκώσεων προέβαινεν ἐπίσης μετὰ μεγάλης προσοχῆς, ἀποχωρίζων τούτους ἀπὸ τῶν ἀγγείων. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ ὑπῆρξαν ἡ πηγή, ἐξ ἧς ἤντλησαν οἱ διαπρεπεῖς χειρουργοὶ τῆς πνευματικῆς σχολῆς, ὁ Ἡλιόδωρος, ὁ Ἀρχιγένης καὶ ὁ Ἀντίελλος. ΑΡ. Π. Κ.

— Λεωνίδας ὁ *Νάξιος*. Ἕλλην ἀρχιτέκτων, υἱὸς τοῦ Λεώτου ἐκ Νάξου. Ὑπῆρξεν ὁ κατασκευαστὴς τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ *Λεωνιδαίου* (βλ. λ.) καὶ ὁ ἱδρυτὴς αὐτοῦ, ὡς τεκμαίρεται ἐξ ἐπιγραφῆς τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ κτίσματος ἐκείνου καὶ ἐκ τιμητικῆς ἐπιγραφῆς καὶ βάσεως τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ πόλις τῶν Ψωφιδίων Ἀρκάδων ἀνέθηκεν εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία, ἕνεκα, προφανῶς, τῆς μεγαλοδωρίας του ἐκείνης. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν συνάγεται, ὁ Λεωνίδας ὁ Λεώτου ἤκμασε κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Παυσανίας, ἐπισκεφθεὶς τὸ Λεωνίδαιον, ἐσφαλμένως ἀναφέρει ὅτι τοῦτο κατεσκεύασε Λεωνίδας τις Ἠλεῖος, διότι, προφανῶς, ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο ἤδη δυσανάγνωστος κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τόσον ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας τῶν τοίχων, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῆς οἰκοδομῆς, ὀρθῶς ὅμως ἀνέγνωσε τὴν ἑτέραν τιμητικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Λεωνίδου Λεώτου. Β. Δ. Θ.

— Λεωνίδας ὁ *Ρόδιος*. Ὁ περιφημότερος δρομεὺς τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὀλυμπιονίκης. Ὑπῆρξε μοναδικὸν δεῖγμα ἀντοχῆς, διότι ἐνίκησεν εἰς ἀγῶνα δρόμου ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπὶ τέσσαρας συνεχεῖς Ὀλυμπιάδας (154—157), ἐκέρδισε δὲ δώδεκα νίκας ἐν ὅλῳ. Μέχρι τινὸς συνεμερίσθη τὴν δόξαν του καὶ ἄλλος τις σύγχρονός του ἀθλητής, ὁ *Ἀριστομένης*, ἕνεκα κακῆς ἀναγνώσεως τοῦ κατωτέρω σχετικοῦ χωρίου: «Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ἕκτη· ὁ αὐτὸς Λεωνίδας τὸ τρίτον, ὁ Ἀριστομένης Ρόδιος, τρίτος ἀφ' Ἡρακλέους πάλην καὶ παγκράτιον». Τὸ λάθος ὠφείλετο εἰς τὸ ὅτι ἡ λέξις τὸ τρίτον ἀπεδίδετο εἰς τὸν Ἀριστομένην. Ν. Α.

— Λεωνίδας ὁ *Ταραντῖνος*. Ἐπιγραμματοποιός, ἀκμάσας τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Γ′ π. Χ. αἰῶνος. Περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ ἀναφέρουν τὰ ποιήματά του, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ διεσώθησαν. Εἰς πολλὰ μέρη ὁμιλεῖ περὶ τῆς πενίας καὶ τοῦ πλάνητος βίου του· ἐκ τούτου ἔλαβον ἀφορμήν τινες νὰ θεωρήσουν αὐτὸν κυνικόν. Ὡς ποιητὴς εἶχεν ἐξέλιξιν ἀξίαν λόγου. Ἦτο ὁ ποιητὴς τοῦ λαοῦ, τῶν γεωργῶν, ἁλιέων καὶ τῶν βιοτεχνῶν, κατατάσσεται δὲ εἰς τὴν πελοποννησιακὴν σχολὴν τῆς Τεγέας. Ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἀνύτης τῆς Τεγεάτιδος, τινὰ δὲ τῶν ἐπιγραμμάτων του ἔχουσι τόσην ὁμοιότητα, ὥστε ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ φέρουσι τὸ διαγνωστικὸν λῆμμα «Ἀνύτης, οἱ δὲ Λεωνίδου». Ν. Ι. Ζ.

Λεωνίδας, Ἐπίσκοπος *Ἀθηνῶν* καὶ *ἱερομάρτυς*. Συλληφθεὶς τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα (τοῦ 250) κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμόν, ἤχθη μετ' ἄλλων Χριστιανῶν εἰς Κόρινθον, τὴν τότε πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος (Ἀχαΐας), ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου ἀνθυπάτου Βενούστου, μὴ θελήσας δὲ ν' ἀρνηθῇ τὸν Χριστὸν κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀπαγχονισθεὶς καὶ διασπασθεὶς τὰς σάρκας. Μετ' αὐτοῦ ἐμαρτύρησε καὶ ἡ ἁγία *Χάρισσα* ὡς καὶ ἄλλαι Χριστιαναί, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν συνοδείαν αὐτῆς, ἀποπνιγεῖσαι ἐν τῇ θαλάσσῃ. Πιθανῶς ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἀνεκομίσθησαν τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λεωνίδου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησασῶν γυναικῶν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐναπετέθησαν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς νησῖδος τοῦ Ἰλισοῦ κτισθεῖσαν κρύπτην. Ἐπ' αὐτῆς δὲ κατὰ τὸν Ε′ αἰῶνα ἱδρύθη μεγαλοπρεπὴς βασιλική, ἧς τὰ ἐρείπια διακρίνονται κάτωθεν τοῦ Ὀλυμπιείου, ἀνασκαφέντα καὶ διακριβωθέντα ἐσχάτως ἐπιστασίᾳ τοῦ καθηγητοῦ Γ. Σωτηρίου (Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, 1919, σ. 1—31. Πρβλ. ἄρθρον *Κ. Μ. Κωνσταντινίδου*, ἐν «Ἡμερολογίῳ Φιλανθρωπικῶν καταστημάτων Πόλεως» 1906, σ. 331 — 334). Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν *Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτος* ἔγραψε θαυμάσιον λόγον εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Λεωνίδαν, ἐκφωνηθέντα ἐν τῷ «μικρὸν πρὸ τῆς πόλεως» κειμένῳ ναῷ, ἐν ᾧ καὶ τὰ λείψανα αὐτοῦ ἐναπέκειντο (*Μιχαὴλ Ἀκομινάτου*, «Τὰ σωζόμενα», ἔκδ. *Σπ. Λάμπρου*, τόμ. Α′ σ. 150 ἑξ., τόμ. Β′ 459 ἑξ.). † Χ.

Λεωνίδας. Ὄνομα οἰκογενείας καραβοκυρίων ἐκ Σπετσῶν, γνωστῆς μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ὑπὸ τὸ πραγματικόν της ὄνομα *Λάμπρου*, μετονομασθείσης δὲ ἀπὸ τὸ ἰδιό-

Digitized by Google

κτητον πλοῖον «Λεωνίδας» (βλ. κατωτ.). Ἀρχηγὸς αὐτῆς ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων ναυτίλων, ὁ *Ἰωάννης Λάμπρου* (1715—1780). Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Νικόλαος Λάμπρου*, γεννηθεὶς τῷ 1744, μετέσχεν ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Παλικούτζιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 (βλ. *Ὀρλώφεια*), ἠναγκάσθη ὅμως νὰ καταφύγῃ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν πλείστων Σπετζιωτῶν εἰς τὰ ἐνετοκρατούμενα Κύθηρα, ἵνα σωθῇ. Ἐκεῖ ἐξηκολούθησε ναυτιλλόμενος, μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν διερμηνέων Μουρούζη καὶ Μαυρογένη καὶ τῶν τραπεζιτῶν Μαυροκορδάτου καὶ Παπαρηγοπούλου, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους ἠμνηστεύθη. Ὅταν ἐνεφανίσθη, τῷ 1792, ὁ Λάμπρος Κατσώνης, ἠναγκάσθη νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν στόλον τοῦ νέου καπετὰν πασᾶ Κουτσοὺκ-Χουσεΐν, ὅστις κατεδίωκε τὸν Κατσώνην. Τῷ 1798 συνώδευσε, μετ' ἄλλων Σπετσιωτῶν, τὸν στόλον τοῦ Κουτσοὺκ-Χουσεΐν εἰς Αἴγυπτον πρὸς καταπολέμησιν τῶν Γάλλων, ἔδειξε δὲ μεγάλην ἀνδρείαν καὶ ναυτικὴν δεξιότητα κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀβουκίρ, ἐπισύρας τὰ συγχαρητήρια τῶν Ἄγγλων στρατηγῶν καὶ ναυάρχων Σίδνεϋ, Σμὶθ καὶ Ἀμπερκρόμπυ. Ἀπέθανε τῷ 1816 ἐν Σπέτσαις. Τούτου υἱὸς ἦτο ὁ ἀγωνιστὴς *Δημήτριος*, ὁ πλοιοκτήτης τοῦ «Λεωνίδου», ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνομάσθη. Γεννηθεὶς τῷ 1797, ἐξετιμήθη μεγάλως ἀπὸ τὸν προὔχοντα Χατζῆ-Γιάννην Μέξην, ὅστις καὶ τοῦ ἔδωσεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν καὶ διεκρίθη διὰ τὴν ναυτικήν του ἐμπειρίαν. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα, ἐπιβαίνων τοῦ «Λεωνίδου», ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας ναυμαχίας, ὡς εἰς τὰς Πάτρας, εἰς τὴν ἄμυναν τῶν Σπετσῶν, εἰς τὸν Γέροντα, τὴν ἐκστρατείαν τῆς Συρίας καὶ μάλιστα εἰς τὴν τοῦ Κάβο Παπᾶ, ὅπου κατέστρεψε τέσσαρα τουρκικὰ πλοιάρια, εἰς τὴν Χίον, ὅπου ἠχμαλώτισε πολλοὺς Τούρκους πολεμιστάς, καὶ ἀλλαχοῦ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτιμήθη διὰ παρασήμων καὶ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου. Ἀπέθανε τῷ 1835.

Ἔγγονος τούτου εἶναι ὁ πολιτευτὴς Σπετσῶν *Ἰωάννης*, γεννηθεὶς ἐν Σπέτσαις τῷ 1871 καὶ σπουδάσας ἐν Λονδίνῳ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιστήμας. Διευθυντὴς τῆς παλαιᾶς ἀτμοπλοΐας Γουδῆ, ἐπεδόθη κατόπιν εἰς τὴν πολιτικήν, ἐπανειλημμένως δ' ἐκλεγεὶς βουλευτής, ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Προνοίας, τοῦ Ἐπισιτισμοῦ καὶ τῶν Ναυτικῶν.

«Λεωνίδας» /*Ναυτ. Ἱστορ.*/. Ὀνομασία ἐξωπλισμένης σπετσιωτικῆς ἡμιολίας, λαβούσης μέρος εἰς πλείστας διαρκοῦντος τοῦ ἀγῶνος κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεις. Ἀνήκουσα εἰς τὸν Δημήτριον Λάμπρον, ἀπὸ ταύτης ἀποκληθέντα Λεωνίδαν, παρέσχε μεγάλας ὑπηρεσίας κατὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου, ἀναγκάσασα μεταξὺ Ἄστρους καὶ Παναγίτσας φορτηγὸν γολέτταν, δι' ἧς ὁ ἐν Πάτραις Ἄγγλος πρόξενος Γκρὴν ἔστελλε τρόφιμα εἰς τοὺς ἐν τῇ ἀποκεκλεισμένῃ καὶ πολιορκουμένῃ πόλει Τούρκους, νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ της. Ἀναλόγους ὑπηρεσίας ἐναντίον γαλλικῶν φορτηγῶν παρώνων παρέσχε κατὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων τῆς Μεθώνης. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ναυμαχίας τοῦ Γέροντα, καθ' ἣν ἀφιστώθη τοῦ ἐπιδρόμου της, καὶ τοῦ Καφηρέως. Κατόπιν περιῆλθε δι' ἀγορᾶς εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χατζῆ Ἰωάννου Μέξη, πενθεροῦ τοῦ Δημητρίου Ν. Λεωνίδα (Λάμπρου), λαβοῦσα μέρος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ τὴν ὑπὸ τὸν Ἄστιγγα στρατείαν εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα. Διελύθη ἐν τῷ ναυστάθμῳ τοῦ Πόρου μετὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας. Σ. Ε. Λ.—Γ. Δ. Κ.

Λεωνίδεια (τὰ) /*Ἀρχ.*/. Ἑορτὴ τελουμένη κατ' ἔτος εἰς Σπάρτην πρὸς τιμὴν τοῦ Λεωνίδα καὶ τῶν πεσόντων μετ' αὐτοῦ ἐν Θερμοπύλαις τριακοσίων Σπαρτιατῶν (480 π. Χ.). Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἀπηγγέλλοντο λόγοι καὶ ἐτίθεντο ἀγωνίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον μέρος μόνον Σπαρτιᾶται.

Λεωνίδης, *μάρτυς*. —1) Ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ζήσας κατὰ τὸν Β´ αἰῶνα μ. Χ. Ἐμαρτύρησεν ἐνθαρρυνόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ὠριγένους ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σευήρου. —2) Ὁ ἐν Κορίνθῳ ζήσας κατὰ τὸν Γ´ αἰῶνα. Ἐθανατώθη διὰ πυρὸς μετὰ τῆς Εἰρήνης καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου Τερτίου, ἐπὶ αὐτοκράτορος Δεκίου.

Λεωνίδιον /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας καὶ ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 2.906. Κεῖται παρὰ τοὺς πρόποδας ἀποκρήμνων βράχων, ἀπέχουσα ἡμίωρον ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, διασχίζεται δὲ ὑπὸ τοῦ χειμάρρου *Δαφνῶνος*. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινόν, ὑδρεύεται ἐκ πέντε κοινοτικῶν φρεάτων καὶ ἔχει ἴδιον ἠλεκτροφωτισμόν. Ὑπὸ τῶν ἐντοπίων καλεῖται *Ἄγε-Λίδι*, κατὰ τὴν τσακωνικὴν διάλεκτον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται τὸ τρίωρον ἀπέχον χωρίον *Βάσκινα* (κάτ. 274), κείμενον ἐν ὑψομ. 550 μ., καὶ ὁ παράλιος συνοικισμὸς *Πλάκα* (κάτ. 19), ἀπέχων ἡμίωρον τοῦ Λεωνιδίου καὶ ἀποτελῶν τὸ ἐπίνειον αὐτοῦ. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει ἐκλεκτὰς ὀπώρας, ἐσπεριδοειδῆ καὶ διάφορα κηπουρικὰ καὶ λαχανικά. Εἰς τὴν Πλάκαν προσεγγίζει καθ' ἑκάστην τὸ ἐκτελοῦν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Ἀργολικοῦ ἀτμόπλοιον.

Τὸ Λεωνίδιον ἐκτίσθη μετὰ τὴν καταστροφὴν ὑπὸ τοῦ Ἰμπραὴμ τῆς παλαιᾶς πρωτευούσης τῆς Κυνουρίας *Πραστοῦ*. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος ὑπάγονται καὶ δύο μοναί, ἡ τοῦ *Ἁγίου Νικολάου (Σίντζας)*, ἀπέχουσα $1\,^1/_2$ ὥραν ἀπὸ τοῦ Λεωνιδίου, καὶ ἡ τοῦ *Ἁγίου Νικολάου (Καρυᾶς)* Ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπάρχει τὸ παλαιὸν χριστιανικὸν κτίσμα τῆς *Ἁγίας Κυριακῆς*.

Τὸ Λεωνίδιον ἔχει εἰρηνοδικεῖον ὑποτελωνεῖον, ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς, δασονομεῖον, οἰκονομικὴν ἐφορείαν, ταμεῖον, ταχυδρ. τηλεγρ. γραφεῖον, γυμνάσιον καὶ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ διάφορα κοινωνικὰ καὶ φιλοπρόοδα σωματεῖα. Δ. Ε. Μ.

—/*Παραλ. Γεωγρ.*/. Εἰς τὸν ὅρμον τοῦ *Λεωνιδίου* (κοιν. *Πλάκα*), κείμενον κατὰ τὴν ΒΔ. ἀκτὴν τῆς κολπώσεως τῶν *Πουλήθρων* (πλάτ. 37°09΄00″ Β, μῆκ. 22°53΄30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia), 17 μίλ. ΝΝΑ. τοῦ Ἄστρους, ὑπάρχει ναυτικὸς φανὸς ἐρυθροῦ σταθεροῦ φωτὸς 6 μιλλ., ἱδρυθέντα τῷ 1892. Σ. Ε. Λ.

Λεώνυμος ὁ ***Κροτωνιάτης***. Ἡρωϊκὸς στρατηγὸς τῆς Κρότωνος. Ἡγούμενος τῶν Κροτωνιατῶν κατὰ τὸν μετὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρῶν πόλεμον καὶ ἀκούσας ὅτι τούτων προεμάχει ὁ Αἴας ὁ Ὀϊλέως, διέταξε νὰ γίνῃ ἔφοδος εἰς τὴν πτέρυγα ἀκριβῶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλέγετο ὅτι ἦτο τεταγμένος ὁ Αἴας. Τραυματισθεὶς κατὰ τὴν μάχην καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἰαθῇ, κατέφυγεν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ὅπερ τὸν συνεβούλευσε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως νῆσον τοῦ Ἀχιλλέως. τὴν Λευκήν, ὅπου ὁ Αἴας ἐμφανιζόμενος εἰς αὐτὸν θὰ τὸν ἐθεράπευεν. Ὄντως δὲ ὁ Λεώνυμος ἐθεραπεύθη, ἐπιστρέψας δὲ ἐκαυχᾶτο ὅτι εἶδε, πλὴν τοῦ Αἴαντος, τὸν Ἀχιλλέα, τὸν Πάτροκλον καὶ ἄλλους ἥρωας καὶ τὴν Ἑλένην συνοικοῦσαν μετὰ τοῦ Ἀχιλλέως. Ν. Ι. Ζ.

Λεώπουλος, *Νικόλαος*. Πολιτευτὴς ἐκ Λακεδαίμονος, καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας Ἀγωνιστῶν (1822—1886). Ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Ἄνδρῳ σχολὴν τοῦ Καΐρη, μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐσπούδασε μαθηματικά, εἶτα δὲ ἐνεγράφη εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις πανεπιστήμιον, γενόμενος διδάκτωρ τῆς νομικῆς. Ἤρξατο πολιτευόμενος τῷ 1856, ἐγένετο δὲ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης τῷ 1870 καὶ 1876. Τῷ 1878 ἐξελέγη δήμαρχος Σπάρτης, ἐπανεκλεγεὶς τοιοῦτος καὶ κατὰ τὰς ἑπομένας δύο τετραετίας.

Λεωπρέπης, ἢ *Λεωπρεπεύς*. Πατὴρ τοῦ ποιητοῦ Σιμωνίδου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Αἰλιανός. Ν. Ι. Ζ.

Λεώς /*Μυθολ.*/. Ἀρχαιότατος ἀττικὸς ἥρως, ἐπώνυμος τῆς Λεοντίδος φυλῆς, ἀπὸ τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Κλεισθένους ἐπὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἔχων ἴδιον ἡρῷον ἐν Ἀθήναις καὶ τιμώμενος ἰδιαιτέρως διὰ θυσιῶν ἐν τῷ δήμῳ Ἁγνοῦντος τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς. Εἰς τὰς τρεῖς ἡρωϊκὰς θυγατέρας του, Πραξιθέαν, Θεόπην καὶ Εὐβούλην, αἵτινες, κατά τινα χρησμόν, ἐθυσιάσθησαν ἐθελουσίως πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν Ἀθηνῶν ἀπό τινος λοιμοῦ, ἀνήγειραν οἱ Ἀθηναῖοι τὸ περίφημον ἡρῷον «*Λεωκόριον*» (βλ. λ.), κείμενον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Κεραμεικοῦ (*Παυσ.* Ι, 5, 2, *Αἰλιαν.* Ποικ. Ἱστορ. XII, 28). Α. Θ. Σ.

Λεωσθένειον /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Κολπίσκος τοῦ Βοσπόρου. Τὸ ἄλλως *Σωσθένειον* καὶ *Λασθένιον* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ

Λεωσθένης. Ἀθηναῖος ῥήτωρ καὶ πολιτικός, ἀκμάσας τὸν Δ´ αἰῶνα π.Χ. Περὶ τὸ 361/360 ἀπεστάλη μετὰ στόλου καὶ στρατοῦ πρὸς βοήθειαν τῆς νήσου Πεπαρήθου (σημερ. Σκοπέλου), τὴν ὁποίαν εἶχε καταλάβει Ἀλέξανδρος ὁ Φεραῖος καὶ ἐπολιόρκει τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς. Ὁ Λεωσθένης ἐνίκησεν εὐχερῶς τοὺς Θεσσαλούς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως καὶ ἠνάγκασε τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ΝΔ. τῆς νήσου καὶ ἐγκλεισθῇ εἰς τὸ ὀχυρὸν φρούριον τῆς Πανόρμου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν στενῶς ἐπολιόρκησαν αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως παρημέλησαν τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐξασθενήσαντες τὸν στόλον των διὰ τῆς ἀποστολῆς μιᾶς μοίρας ἀλλαχοῦ. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπιχειρήσας ἀπροόπτως ἔξοδον, ἐπετέθη κατὰ τοῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων καὶ συνέλαβεν αἰχμαλώτους 600 ὁπλίτας, πέντε ἀθηναϊκὰ πλοῖα καὶ ἓν τῶν Πεπαρηθίων. Μετὰ τὴν νίκην του ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος ἔπλευσε κατὰ τοῦ Πειραιῶς, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὸν λιμένα αὐτοῦ εὐκόλως, ἐπειδὴ τὰ πλοῖά του ἐξελήφθησαν ὡς φιλικά, καὶ ἐτράπη ἀμέσως εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν κατὰ τὴν παραλίαν τραπεζῶν τῶν κολλυβιστῶν. Μόλις ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα, ἔσπευσεν ἐξ Ἀθηνῶν βοήθεια καὶ ἠνάγκασε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀπέλθῃ, ἀφοῦ ὅμως ἀρκετὰ λάφυρα παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ. Τούτων ὑπεύθυνος ἐθεωρήθη ὁ Λεωσθένης, ὅστις καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, μόλις διασωθεὶς διὰ τῆς φυγῆς. Τὸ τέλος του δὲν εἶναι γνωστόν, φαίνεται ὅμως ὅτι ἀπέθανεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας, ἀφοῦ ματαίως ἐπεδίωξε τὴν ἀνάκλησίν του εἰς Ἀθήνας. Ν. Ι. Ζ.

— **Λεωσθένης**. Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν *Λαμιακὸν* (βλ. λ.) πόλεμον. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἑταίρων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὃν ἠκολούθησεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν. Μετὰ τὴν ἐξ Ἰνδιῶν ἐπάνοδον ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τοὺς ἑκασταχοῦ σατράπας ν' ἀπολύσουν πάντας τοὺς μισθοφόρους Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι ἀνήρχοντο εἰς 50.000. Ὁ Λεωσθένης τότε, προφασισθεὶς ὅτι θὰ συνοικίσῃ τούτους εἰς τὴν Περσίδα, ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς ἐπιβιβάσῃ εἰς τὰ πλοῖα, ἅτινα ὅμως, παρὰ τὰς διαταγὰς τοῦ Μακεδόνος βασιλέως, ὡδήγησεν εἰς Ἑλλάδα. Καὶ οἱ πλεῖστοι μὲν τούτων ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των, περὶ τοὺς 8.000 ὅμως συνεκεντρώθησαν εἰς Ταίναρον. Ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν ἐξέγερσιν τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ὁ Λεωσθένης, ἐκτελῶν διαταγὰς τῶν Ἀθηναίων, παρέλαβε τοὺς 8.000 ἐν Ταινάρῳ ὁπλίτας, μετὰ τῶν ὁποίων ἡνώθησαν καὶ 7.000 Αἰτωλοί, σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, καὶ 5.000 ὁπλίτας τῶν ἄλλων πόλεων καὶ ἦλθεν εἰς Θερμοπύλας, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν εἰς Βοιωτίας κάθοδον τοῦ Ἀντιπάτρου. Κατὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις παραμονήν του ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Εὐβοεῖς, ταχθέντες μετὰ τοῦ Ἀντιπάτρου, προέβαινον εἰς ἑτοιμασίας κατ' αὐτοῦ. Τότε ὁ Λεωσθένης ἐπέρχεται κατ' αὐτῶν, ἀφοῦ δὲ τοὺς κατενίκησεν ἐν Πλαταιαῖς ἐπανῆλθεν εἰς Θερμοπύλας, ὅπου εἶχε φθάσει ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀντίπατρος μὲ 14.000 περίπου. Μάχη πεισματώδης συγκροτεῖται παρὰ τὴν Ἡράκλειαν, καθ' ἣν ὁ Ἀντίπατρος ἡττήθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκλεισθῇ εἰς τὸ φρούριον τῆς Λαμίας. Ὁ Λεωσθένης ἔσπευσε νὰ πολιορκήσῃ τὴν πόλιν, ὁ δὲ Ἀντίπατρος ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ὅπως συνθηκολογήσῃ μετ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Λεωσθένης ἀπῄτησε τὴν ἄνευ ὅρων παράδοσίν του καὶ ἡ πολιορκία ἐξηκολούθησε. Κατά τινα ὅμως ἔξοδον τῶν Μακεδόνων ὁ Λεωσθένης ἐπληγώθη θανασίμως καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπέθανε (323 π. Χ.). Οἱ Ἀθηναῖοι μετεκόμισαν τὸν νεκρόν του εἰς Ἀθήνας καὶ τὸν ἐνεταφίασαν δημοσίᾳ δαπάνῃ· τὸν ἐπιτάφιον ἐξεφώνησεν ὁ ἐκ τῶν πρωτευόντων ῥητόρων καὶ πολιτικῶν Ὑπερείδης, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ ἐστήθη εἰς Πειραιᾶ. Ὁ γηραιὸς Φωκίων δὲν εἶχε μεγάλην ἐκτίμησιν πρὸς αὐτόν· τὸν ἀπεκάλει μειράκιον, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι ἦτο νέος τὴν ἡλικίαν κατὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον. Ν. Ι. Ζ.

Λεωτὲ (Léauté), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος μαθηματικὸς καὶ μηχανικὸς (1847—1916). Ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως περὶ τὴν ἐφηρμοσμένην μηχανικήν, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλονται πολλαὶ ἐνδιαφέρουσαι λύσεις διαφόρων προβλημάτων τεχνικῆς ἐφαρμογῆς, βασιζόμεναι ἐπὶ τῶν δεδομένων τῆς ἀνωτέρας θεωρητικῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως. Πλεῖσται ὅσαι μελέται του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ εἰς τὸ Δελτίον τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς, ἐξέδωκε δὲ καὶ εἰς τόμους ἀρκετὰ ἔργα, ἐν οἷς: «Μέθοδος πρακτικῆς προσεγγίσεως» (1880), «Γεωμετρικὴ μελέτη ἐπὶ τῶν ἐλλειπτικῶν συναρτήσεων τοῦ πρώτου εἴδους» (1880), «Γενικὴ θεωρία καὶ πρακτικοὶ κανόνες τῆς διὰ μεταλλικῶν καλωδίων μεταφορᾶς τῆς κινήσεως» (1882) κλπ. Τῷ 1890 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, διηύθυνε δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του τὰς δύο μεγαλυτέρας γαλλικὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις τηλεφώνων καὶ ἠλεκτροφωτισμοῦ. —Ω.

Λεωτροφίδης. Διθυραμβοποιὸς ἐκ Φυλῆς τῆς Ἀττικῆς, ἀκμάσας τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Ε´ π. Χ. αἰῶνος. Ὑπῆρξε μετριώτατος εἰς τὸ εἶδός του, ὡς ἐξάγεται ἐξ ὑπαινιγμῶν τοῦ Ἀριστοφάνους (Ὄρν 1406). Ν. Ι. Ζ.

—**Λεωτροφίδης**. Ἀθηναῖος στρατηγός. Τῷ 409/408 ἐπῆλθε μετὰ τοῦ Τιμάρχου ἄγων 1000 πεζοὺς καὶ 400 ἱππεῖς κατὰ τῶν Μεγαρέων, καίτοι δὲ ἡ δύναμίς του ἦτο πολὺ κατωτέρα, ἐνίκησε νίκην λαμπράν, κατασυντρίψας τοὺς ἀντιπάλους του παρὰ τὰ Κέρατα δυτικῶς τῆς Ἐλευσῖνος. Ταυτίζεται, οὐχὶ ὀρθῶς, πρὸς ὁμώνυμόν του διθυραμβοποιόν.

Λεωτσᾶκος, *Πέτρος*. Πολιτευτὴς Λακωνίας (1825—1871), εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἰουνιανῶν (βλ. λ.). Κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν τῷ 1837, ἔδρασε δὲ σπουδαίως κατὰ τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα 1862—1863, κατὰ τὰ ὁποῖα διῴκει ὡς λοχαγὸς τὸ γ´ τάγμα Ἀθηνῶν. Ἀφωσιωμένος ὀπαδὸς τοῦ ὑπὸ τὸν Δ. Βούλγαρην κόμματος τῶν πεδινῶν, συνελήφθη διὰ παγίδος ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Π. Κορωναίου, ἀφέθη ὅμως ἐλεύθερος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑπὸ ἀνδρῶν τοῦ τάγματός του συλληφθέντων δύο ἑτέρων ὑπουργῶν τῆς κυβερνήσεως Ἀλ. Κουμουνδούρου. Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ βασιλέως Γεωργίου ὁ Λεω-

Digitized by Google

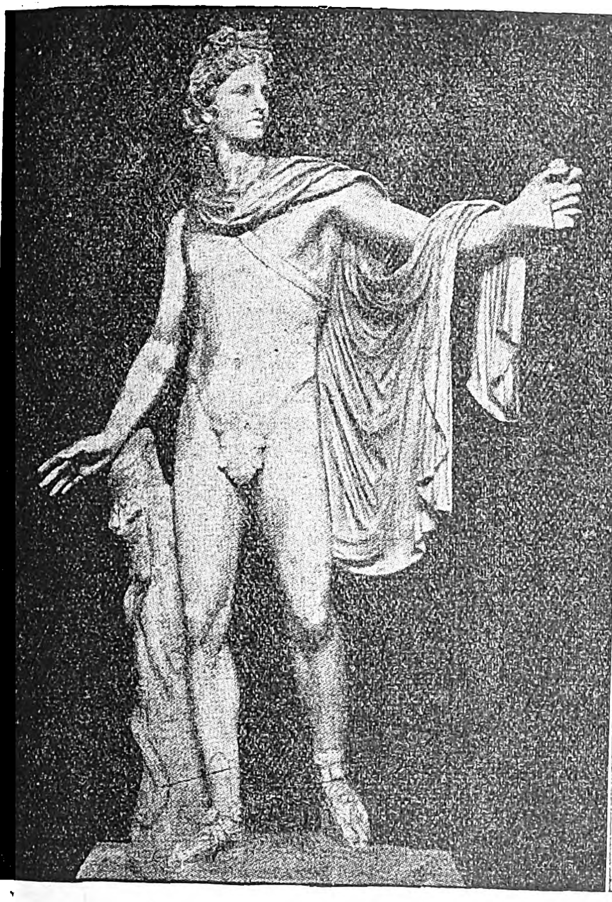

Λεωχάρους: 1) Ὁ Ἀπόλλων τοῦ Μπερβεντέρε. 2) Ἡ ἁρπαγὴ τοῦ Γανυμήδους.

τσᾶκος παραιτηθεὶς τοῦ στρατοῦ, ἀφωσιώθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐκλεγεὶς ἐπανειλημμένως βουλευτὴς Λακωνίας.

Λεωτυχίδης, ἢ *Λεωτυχίδας.* Ὄνομα δύο βασιλέων τῆς Σπάρτης: —1) *Λεωτυχίδης Α΄.* Οὗτος πιθανῶς διεξήγαγε τὸν β΄ Μεσσηνιακὸν πόλεμον. —2) Λεωτυχίδης Β΄ (491—469). Υἱὸς τοῦ Μενάρεως ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Εὐρυπωντιδῶν. Ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τῷ 491 τῇ βοηθείᾳ τοῦ Κλεομένους, μετέσχεν εἰς τὸ κατὰ τῶν Αἰγινητῶν σχέδιον τούτου, δηλαδὴ τὴν παράδοσιν ὁμήρων Αἰγινητῶν εἰς τοὺς Ἀθηναίους πρὸς πρόληψιν συμμαχίας τῶν Αἰγινητῶν μετὰ τῶν Περσῶν. Τὸ ἔαρ τοῦ 479 ὁ Λεωτυχίδης, ἡγούμενος τοῦ ἐξ 110 πλοίων ἑλληνικοῦ στόλου, ἔπλευσεν ἐξ Αἰγίνης μέχρι Δήλου, ἐκεῖθεν δέ, κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. εἰς Σάμον, ὅπου ἐγνώριζεν ὅτι εὑρίσκετο ὁ περσικὸς στόλος. Οἱ Πέρσαι ὅμως, πληροφορηθέντες τὴν προσέγγισιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ὑπεχώρησαν εἰς τὸ παρὰ τὴν Μίλητον ἀκρωτήριον τῆς Μυκάλης, ὅπου ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Λεωτυχίδην ἦρε τὴν περίφημον παρὰ τὴν Μυκάλην νίκην (479). Ἀποσταλεὶς ἀργότερον ὁ Λεωτυχίδης εἰς Θεσσαλίαν, ὅπως τιμωρήσῃ τοὺς Ἀλευάδας καὶ τοὺς ἄλλους μηδίσαντας Θεσσαλούς, ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, διαφθαρεὶς ὑπὸ χρημάτων, καὶ καταδικασθεὶς εἰς ἐξορίαν ἀπέθανεν εἰς Τεγέαν (469).
Γ. ΣΤΡ.

—**Λεωτυχίδης.** Ἔγγονος τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀρχιδάμου καὶ υἱὸς Ἄγιδος Β΄. Ἀπεκλείσθη τοῦ θρόνου τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ θείου του Ἀγησιλάου, ὡς μὴ γνήσιος υἱὸς τοῦ Ἄγιδος ἀλλὰ τῆς συζύγου του Τιμαίας καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχε καταφύγει εἰς Σπάρτην. Ἀπομακρυθέντος οὕτως ὡς νόθου τοῦ Λεωτυχίδου, ἔλαβε τὸν θρόνον ὁ θεῖος αὐτοῦ καὶ ἀδελφὸς τοῦ πατρός του Ἀγησίλαος.

λεωφορεῖον (τό)· τὸ μέσον δι' οὗ φέρεται ὁ λαός, οἱ ἄνθρωποι, συνήθως ἅμαξα ταξιδιωτικὴ ἱππήλατος ἢ αὐτοκίνητος.

—*(Ἐγκυκλ.)* Ὡς πρῶτα *λεωφορεῖα* δύνανται νὰ θεωρηθοῦν αἱ λεγόμεναι «ταχυδρομικαὶ ἅμαξαι» (γαλλ. diligences), αἵτινες ἤρχισαν χρησιμοποιούμεναι ἀπὸ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ταχυδρομικῶν σάκκων, ἀλλὰ καὶ ἐπιβατῶν συγχρόνως, ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Ἦσαν ἅμαξαι κλεισταὶ 8—12 θέσεων, συρόμεναι ἀπὸ 4—8 ἵππους, οἵτινες ἐνηλλάσσοντο εἰς τοὺς διαμέσους καὶ τοὺς ἀκραίους σταθμοὺς τῆς διαδρομῆς, ἀπετέλουν δὲ μέχρι τοῦ 1830, ὁπότε ἐτέθησαν ἐν χρήσει οἱ ἀτμήλατοι σιδηρόδρομοι, τὸ μόνον μέσον ὁμαδικῶν διὰ ξηρᾶς ταξιδίων. Τὰ ἁμαξώματά των δὲν διέφερον οὐσιωδῶς τῶν σημερινῶν, τὸ κάθισμα ὅμως τοῦ ὁδηγοῦ εὑρίσκετο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους τῆς στέγης, ἔχον ἑκατέρωθεν αὐτοῦ καὶ ἐφεδρικὰς θέσεις ἐπιβατῶν καὶ προστατευόμενον διὰ καλύμματος (καπότας). Μεταγενέστερα εἶναι τὰ κυρίως εἰπεῖν *λεωφορεῖα* (γαλλ omnibus), τὰ χρησιμοποιούμενα διὰ τὰς τοπικὰς ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ μετὰ τῶν περιχώρων συγκοινωνίας, τε-

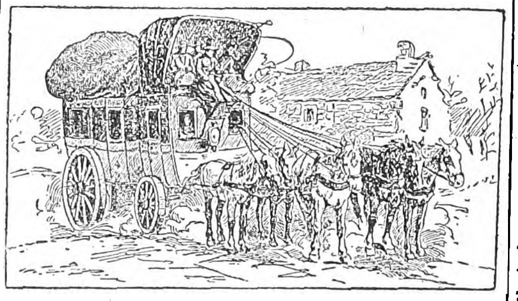

Λεωφορεῖον («ταχυδρομικὴ ἅμαξα») τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος.

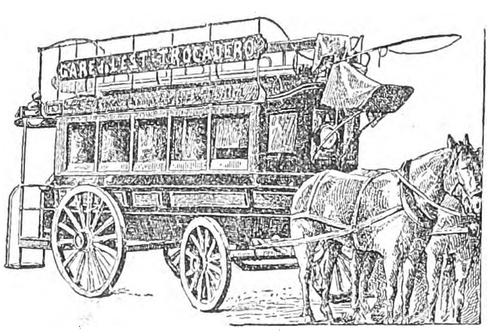

Παρισινὸν λεωφορεῖον («omnibus») τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος.

Σύγχρονον αὐτοκίνητον λεωφορεῖον.

θέντα ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Πρώτη ὅμως ὠργανωμένη ἐπιχείρησις τοιούτων μεταφορικῶν μέσων ἀναφέρεται μόλις ἀπὸ τοῦ 1828, ἱδρυθεῖσα ἐν Παρισίοις κατόπιν συμβάσεως πρὸς τὰς δημοτικὰς ἀρχάς. Τὰ λεωφορεῖά της ἦσαν ὀχήματα 14 θέσεων, χωριζόμενα εἰς τρεῖς τάξεις, μὲ διαφόρους τιμὰς εἰσιτηρίου, βραδύτερον δὲ προσετέθησαν εἰς αὐτὰ καὶ καθίσματα ἐπὶ τῆς στέγης, εἰς ἣν οἱ ἐπιβάται ἀνήρχοντο διὰ μικρᾶς κλίμακος. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξ ἄλλου ἐλειτούργησαν, ἐπί τινα χρόνον, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος καὶ λεωφορεῖα κυλιόμενα ἐπὶ ράβδων, ὁμοίων πρὸς τὰς σιδηροδρομικάς. διὰ τὰς ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν συγκοινωνίας. Νεώτερον τέλος εἶδος λεωφορείου ἀπετέλεσαν τὰ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἰδίου αἰῶνος χρησιμοποιηθέντα «τροχιοδρομικὰ» ἱπποκίνητα ὀχήματα, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ κυκλοφοροῦν καὶ ἐντὸς τῶν πόλεων, χάρις εἰς τὸ ὅτι αἱ σιδηροτροχιαί των δὲν ἐξεῖχον τοῦ καταστρώματος τῶν ὁδῶν.

Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ αὐτοκινήτου ἐξηφάνισε βαθμηδὸν τὰ ἱππήλατα λεωφορεῖα, τὰ δὲ ἱππήλατα τρὰμ ἀντικατεστάθησαν ἤδη πανταχοῦ σχεδὸν τοῦ κόσμου ἀπὸ ἠλεκτροκίνητα τοιαῦτα. Τὰ σήμερον ἐν χρήσει αὐτοκίνητα λεωφορεῖα δύνανται νὰ μεταφέρουν εὐχερῶς καὶ ἐν ἀνέσει πολλὰς δεκάδας ἐπιβατῶν μετὰ μεγάλης ταχύτητος, βέβαιον δὲ εἶναι ὅτι θὰ θέσουν πολὺ ταχέως ἐν ἀχρηστίᾳ τὸν τροχιόδρομον διὰ τὰς ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ μετὰ τῶν περιχώρων ἐπικοινωνίας.
—Ρ.

λεωφόρος (ἡ)· ὁδὸς κατ' ἐξοχὴν εὐρεῖα: «λεωφόρος Πανεπιστημίου, — Ἀκαδημίας» (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *λεωφόρος*=ἡ φέρουσα λαόν, κατὰ παράλειψιν τοῦ *ὁδός*).

—*[Ἐγκυκλ.]* Ὀνομάζονται συνήθως *λεωφόροι* αἱ μεγάλου πλάτους ὁδοί, αἱ ἔχουσαι εὐρέα δενδροφυτευμένα πεζοδρόμια καὶ οὖσαι κατάλληλοι διὰ περιπάτους, εἴτε ἐποχουμένων εἴτε πεζῶν. Πάντως ἡ μορφὴ τῶν λεωφόρων δὲν εἶναι σταθεροῦ τύπου. Κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς ἐπ' αὐτῶν οἰκοδομοῦντας ἡ ὑποχρέωσις ν' ἀφίνουν κατὰ τὴν πρόσοψιν τῶν οἰκιῶν των αὐλὴν ὡρισμένου πλάτους, περιβαλλομένην διὰ κιγκλιδωμάτων, ἥτις μετατρέπεται συνήθως εἰς μικρὸν κῆπον, καθὼς καὶ ἄλλοι τινὲς περιορισμοὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὕψος καὶ τὴν μορφὴν τῶν οἰκοδομῶν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ἀπαράβατον κανόνα. Ἐπίσης ἡ ὕπαρξις δενδροστοιχιῶν δὲν εἶναι ἀπαραίτητος.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν συγχέεται συνήθως ἡ ἔννοια τῆς *λεωφόρου* πρὸ τὴν τοῦ *βουλεβάρτου*, χαρακτηρίζοντος εἰδικώτερον τὰς εὐρείας καὶ μὲ εὐρύχωρα πεζοδρόμια ὁδούς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν κοσμικὰ κέντρα ἢ καταστήματα εἰδῶν πολυτελείας, ἐξ οὗ δημιουργεῖται ἐν αὐταῖς ζωηρὰ κίνησις περιπατητῶν.
—Ρ.

Λεωχάρης. Ἀθηναῖος γλύπτης, ζήσας περίπου 390/85—320/15 π. Χ., καὶ θεωρούμενος ὡς ὁ σπουδαιότερος μετὰ τὸν Πραξιτέλη ἀντιπρόσωπος τῆς ἀττικῆς τέχνης τοῦ Δ΄ αἰῶνος. Πολλῶν ἐκ τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα, καθὼς ἀναφέρουν καὶ ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Παυσανίας εἶχον στηθῆ εἰς τὰς

Digitized by Google

Ἀθήναις, εὑρέθησαν δυστυχῶς μόνον αἱ ἐνεπίγραφοι βάσεις. Ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα ἔργα του εἶναι ἡ προσωπογραφία τοῦ Ἰσοκράτους, τὴν ὁποίαν ὁ στρατηγὸς Τιμόθεος, ἐξορισθεὶς κατὰ τὸ 355, ἀνέθεσεν εἰς Ἐλευσῖνα, πιθανῶς δὲ ἀντίγραφον ταύτης σώζεται εἰς τὴν Villa Albani. Τὴν κλίσιν τοῦ Λεωχάρους πρὸς τὴν προσωπογραφίαν ἐχρησιμοποίησαν φαίνεται πολλοὶ σύγχρονοί του Ἀθηναῖοι. Ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Σθένιν, ἐποίησε τὰ ἀγάλματα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ Πανδαίτου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Πασικλέους, τὰ ὁποῖα εἶχαν στηθῆ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μεταξὺ Προπυλαίων καὶ Παρθενῶνος, καὶ τὸ τοῦ παγκρατιαστοῦ Αὐτολύκου εὑρισκόμενον εἰς τὸ Πρυτανεῖον. Δὲν ὑστέρησεν ὅμως καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν ἀγαλμάτων θεῶν· οὕτως ἀναφέρονται ὡς ἔργα αὐτοῦ δύο ἀγάλματα τοῦ Διὸς καὶ ἓν ἄλλο σύμπλεγμα, τὸ ὁποῖον εἶχε στηθῆ ὄπισθεν τῆς Μακρᾶς Στοᾶς εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ εἰκόνιζε τὸν Δία καὶ τὸν Δῆμον, προσωποποίησιν τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τὰ τρία ἀγάλματα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἅτινα ἐποίησεν, ἓν τοῦ Ἀλεξικάκου εἶχε στηθῆ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Πατρῴου ἐν Ἀθήναις, ἓν ἀκρόλιθον δὲ ἄγαλμα τοῦ Ἄρεως εἰς τὴν Ἁλικαρνασσόν. Εἰς τὸν Λεωχάρην ἀποδίδεται ὑπὸ πολλῶν καὶ ὁ γνωστὸς Ἀπόλλων τοῦ Μπελβεντέρε. Τὸ ὀνομαστότερον τῶν ἔργων του, θαυμασθὲν ἤδη εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἦτο χάλκινον σύμπλεγμα παριστάνον τὴν ἁρπαγὴν τοῦ Γανυμήδους ὑπὸ τοῦ ἀετοῦ τοῦ Διός. Ἀντίγραφον τούτου μαρμάρινον ρωμαϊκῶν χρόνων, μετρίως εἰργασμένον, σῴζεται εἰς τὸ Βατικανόν, ἡ βάσις δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας. Ἡ ἐπιτυχία, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ καλλιτέχνης παρέστησε τὴν πρὸς τὰ ἄνω κίνησιν, θέμα νέον καὶ τόσον ἀπρόσφορον διὰ τὴν τέχνην, μαρτυρεῖ τὴν δεξιότητά του. Ὁ Λεωχάρης συνειργάσθη καὶ εἰς τὴν πλαστικὴν διακόσμησιν τοῦ *Μαυσωλείου* (βλ. λ.) εἰς Ἁλικαρνασσόν, τοῦ ὁποίου, ὡς γνωστόν, πλεῖστα λείψανα σώζονται εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον. Ἐπειδὴ αἱ περὶ τοῦ Λεωχάρους πληροφορίαι εἶναι ἐλάχισται, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀναγνωρισθοῦν ἀσφαλῶς ποῖα ἐκ τούτων εἶναι ἔργα του. Ὡς πιθανώτερα ἐν τούτοις ἔργα του θεωροῦνται μερικαὶ πλάκες ἐκ τῆς ζωφόρου, παριστῶσαι τὴν ἀμαζονομαχίαν, καὶ μερικὰ τεμάχια ἀγαλμάτων εὑρεθέντα εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Μαυσωλείου. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὁ Λεωχάρης ἠγάπα συνθέσεις μὲ ζωηρὰς καὶ ταχείας κινήσεις, παραμελῶν ἐνίοτε τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμμῶν. Μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π. Χ.), ὁ Λεωχάρης εἰργάσθη εἰς τὴν αὐλὴν τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας καὶ κατεσκεύασε χρυσελεφάντινα ἀγάλματα τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἱδρυμένα εἰς τὸ Φιλίππειον τῆς Ὀλυμπίας. Ὁμοῦ δὲ μὲ τὸν Λύσιππον ἐποίησε χάλκινον σύμπλεγμα, εἰκονίζον κυνήγιον λεόντων ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τὸ ὁποῖον ἀνέθεσεν εἰς τοὺς Δελφοὺς (320 π. Χ.) ὁ Κράτερος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Klein*, Geschichte d. griech. Künstler.— *Τσούντα*. Ἱστορ. Ἑλλ. Τέχνης (1928) σ. 339 κ. ἑ.—*Collignon*' Sculpture grecque II σ. 304 κ. ἑ.—*Pauly - Wissowa*, Real enc. XII ² 1992 κ. ἑ. — *Becker*, Künstlerlexicon XXIII (1929) 66 κ. ἑ.

ΕΙΡ. ΒΑΡΟΥΧΑ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Λῆ (Lee) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς ΝΔ. Ἰρλανδίας, ταυτιζόμενος μὲ τὸν *Δαβρώναν* τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις μετὰ ροῦν 55 χλμ. ἐκβάλλει εἰς τὸν παρὰ τὴν πόλιν Cork κόλπον. Α. Θ. Σ.

Λῆ (Lee), ***Ἄννα***. Ἡ ἱδρύσασα ἐν Ἀμερικῇ τὸ σχίσμα τῶν παλλομένων (Shakers), γεννηθεῖσα τῷ 1736. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς ἐκλήθησαν οὕτως ἐκ τῶν παλμῶν, τῶν φθανόντων πολλάκις μέχρι σφαδασμῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων κατελαμβάνοντο, κατὰ τὴν κοινὴν λατρείαν, εἴτε ἐκ φόβου πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, εἴτε ἐκ χαρᾶς διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπαλλαγήν. Οἱ πρῶτοι ὀπαδοὶ τῆς Λῆ ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου, τὴν προωρισμένην νὰ γεννήσῃ τὸν Μεσσίαν. Οὗτοι καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Λῆ (τῷ 1784), παρὰ τὴν διαψευσθεῖσαν ἐλπίδα τῆς γεννήσεως τοῦ Μεσσίου ἐξ αὐτῆς, διετήρησαν τὸ σχίσμα. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ σχίσματος τούτου εἶναι ἡ κοινοκτημοσύνη καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἐγκράτεια. Κ. Ι. Δ.

—**Λῆ** (Lee), ***Ναθαναήλ***. Ἄγγλος δραματικὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1653 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1692. Κατὰ πρῶτον ἐπεδόθη εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἠθοποιοῦ ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας, δι' ὃ καὶ ἐγκατέλιπε τὴν σκηνήν, ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν συγγραφὴν τραγῳδιῶν, ἐπὶ κλασσικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θεμάτων. Ἔγραψε τὸν «Νέρωνα» (1675), τὸν «Θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου» (1677), ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ καλύτερον τῶν ἔργων του καὶ ἐπαίζετο ἐπὶ μακρόν, τὸν «Μιθριδάτην» (1680), τὸν «Βροῦτον» (1680), τὴν «Σφαγὴν τῶν Παρισίων» (1690) κ. ἄ., ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετὰ τοῦ Dryden τὸν «Οἰδίποδα» καὶ τὸν «Δοῦκα τοῦ Γκίζη». Ἀλλ' ὁ ποιητὴς διῆγε βίον ἔκδοτον καὶ εἶχε παραδοθῆ εἰς τὸ πάθος τῆς οἰνοποσίας, ἕνεκα τοῦ ὁποίου κατέληξεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον (1684). Θεραπευθείς, ἀλλ' οὐχὶ τελείως, ἐξηκολούθησε γράφων. Τὰ δραματικὰ ἔργα του ἐτυπώθησαν εἰς Λονδῖνον τῷ 1734 εἰς 3 τόμους. Ι. Ο.

—**Λῆ** (Lee), ***Ροβέρτος-Ἐδουάρδος***. Ἀμερικανὸς στρατηγὸς (1807—1870). Ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Οὐὲστ Πόϊντ, ἐγένετο λοχαγὸς τῷ 1838, διακριθεὶς ἐν τῷ κατὰ τοῦ Μεξικοῦ πολέμῳ. Μεταξὺ τοῦ 1852 καὶ 1855 διετέλεσεν ἐπιθεωρητὴς τῆς στρατιωτικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Οὐὲστ Πόϊντ. Ὅταν ἐξερράγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (1861), διωρίσθη γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων τῆς πατρίδος του Βιργινίας. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐχρημάτισε βοηθὸς καὶ στρατιωτικὸς σύμβουλος τοῦ προέδρου Ντέϊβις, διευθύνοντος τὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν χωριστικῶν. Τῷ 1862, τραυματισθέντος τοῦ στρατηγοῦ Τ. Τζόνσων, διεδέχθη τοῦτον ὡς ἀρχιστράτηγος τῆς στρατιᾶς τῶν Νοτίων. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν ἐπεδείξατο σπανίας στρατηγικὰς ἀρετὰς καὶ κατὰ τὰς ἐπιτυχίας καὶ κατὰ τὰς ἀποτυχίας του, ἐν ταῖς ὁποίαις κυρίως ἐξεδηλώθη ἡ φρόνησις καὶ ἡ πεῖρά του. Τὸν Ἀπρίλιον 1864 ὁ Γκρὰντ ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῶν χωριστικῶν στρατευμάτων, ὁ δὲ Λῆ μὲ δύναμιν 64,000 ἐξηντλημένων ἀνδρῶν ἦτο ὑποχρεωμένος ν' ἀντιμετωπίσῃ ἱκανώτατον καὶ ἔξοχον ἀντίπαλον, διαθέτοντα 140.000 καλῶς ὡπλισμένων ἀνδρῶν. Κατὰ τοὺς δεινοὺς ἀγῶνας, οἵτινες ἠκολούθησαν, ὁσάκις τὸ μέτωπον τῶν στρατευμάτων του παρεβιάζετο, τιθέμενος ἐπὶ κεφαλῆς καὶ μαχόμενος ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης κατώρθωνε ν' ἀνασυντάσσῃ τὸν στρατόν του καὶ νὰ συγκρατῇ τὸν ἀντίπαλον. Ὁ Λῆ εἰς μάτην ἐζήτει ἐνισχύσεις, ἐνῷ ἀντιθέτως εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Γκρὰντ διαρκῶς προσήρχοντο καὶ νέαι δυνάμεις. Ἀφοῦ διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Γεωργίας καὶ τῆς Νοτίου Καρολίνας τὰ συμπολιτειακὰ στρατεύματα ἤρξαντο στερούμενα καὶ τροφίμων, διωρίσθη ὁ Λῆ (18 Φεβρουαρίου 1865) γενικὸς ἀρχιστράτηγος τοῦ συμπολιτειακοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἦτο ἤδη ἀργά. Ἠναγκάσθη νὰ ἐκκενώσῃ τὸ Λήτερσμπουργ τὴν 3 Ἀπριλίου καὶ νὰ παραδοθῇ, μετὰ ἑπταήμερον λυσσώδη ἀγῶνα, τὴν 9 Ἀπριλίου, εἰς τὸν Γκρὰντ μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐξ 26.000 ἀνδρῶν. Τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο ἐσημείωσε τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Ὁ Λῆ ὑπῆρξε μέγας στρατιώτης, εὐθὺς τὸν χαρακτῆρα, τολμηρός, ταχὺς εἰς τὰς ἀποφάσεις του, πάντοτε ἐπιτιθέμενος, καίτοι ὑπὸ τὰς δυσμενεστέρας τῶν συνθηκῶν, δικαίως δὲ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων ἐθνικῶν ἡρώων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Δ. Σ. Δ.

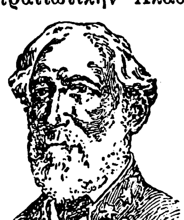

Ροβέρτος Λῆ.

—**Λῆ** (Lee), ***Φρειδερῖκος - Ριχάρδος***. Ἄγγλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Devonshire κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, μετασχὼν ὡς ἀξιωματικὸς τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ, βραδύτερον δ' ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ζωγραφικήν, διακριθεὶς ὡς τοπιογράφος. Τῷ 1838 ὠνομάσθη μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1824 μετέσχε τακτικῶς πλείστων ἐκθέσεων δι' ἐνδιαφερόντων ἔργων, ἐν οἷς σημειοῦμεν τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ μύλος», «Ἡ συγκομιδή», «Ποντιὰς αὔρα», «Ἡ λεωφόρος τοῦ πάρκου τοῦ Sherbrooke», «Τρικυμία εἰς λίμνην», «Τὰ ἀσημωμένα νερά», «Ἡ καλύβα τοῦ ψαρᾶ», «Ὁ λαθροθήρας» κλπ. Ι. Μ. Π.

Λῆβυ (Levy), ***Ἰωσὴφ - Μωϋσῆς***. Ἄγγλος δημοσιογράφος (1812—1888). Ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐπιδοθεὶς εἰς τυπογραφικὰς ἐργασίας ἐγένετο κατ' ἀρχὰς διευθυντὴς τυπογραφείου, ὅπου βραδύτερον ἐξετυπώνοντο οἱ «Κυριακάτικοι Τάϊμς», εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ὁποίων μετέσχε διὰ μεγάλου ἀριθμοῦ μετοχῶν. Τῷ 1855 ἠγόρασεν ἀπὸ τὸν συνταγματάρχην Σλάϊ τὸν «Ἡμερήσιον Τηλέγραφον καὶ Ταχυδρόμον». Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας τῆς διαχειρίσεώς του ὑπέστη πολλὰς ζημίας, ἀπεφάσισε τὴν ὑποβίβασιν τοῦ τιμήματος τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» εἰς μίαν πένναν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ηὔξησε τὰ μέγιστα τὴν κυκλοφορίαν τῆς μεγάλης ἀγγλικῆς ἐφημερίδος. Ἡ καινοτομία αὕτη, εἰσαχθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰς ἐφημερίδας τοῦ Λονδίνου, ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ὑποβιβασθῇ κατόπιν τὸ τίμημα καὶ πολλῶν ἄλλων ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, αἵτινες μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπωλοῦντο εἰς διπλασίαν καὶ τετραπλασίαν τιμήν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου», ὅστις εἶχεν ἀποβῆ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκ τῶν σοβαρωτέρων καὶ μέγα κῦρος ἐχουσῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, ἀνέλαβεν ὁ υἱός του *Ἐδουάρδος Λῆβυ*, λόρδος τοῦ Μπέρναμ. Μ. Δ. Β.

ληγαδοῦρα (ἡ) *[Ναυτ.]*. Λεπτὸν σχοινίον κεδρωτὸν εἴτε ἀκέδρωτον, τὸ ἄλλως *δετηρία*. Σ. Ε. Λ.

Λῆγαι (οἱ) (Legae). *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Σκυθικὸς λαὸς κατοικῶν τὰ ΝΔ. παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης, μεταξὺ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Ἀλόντα ποταμοῦ (νῦν Terek). Κατὰ τὸν Θεοφάνη, ἀναφερόμενον παρὰ τοῦ Στράβωνος, κατῴκουν μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Ἀμαζόνων. Μετὰ τῶν ὁμόρων αὐτοῖς Γηλῶν συνέζων ἐπὶ δύο μῆνας καθ' ἕκαστον ἔτος μετὰ τῶν γειτόνων των Ἀμαζόνων, παρὰ τῶν ὁποίων ἔμαθον νὰ κτίζωσιν οἰκίας καὶ νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρούς. Σήμερον ταυτίζονται μὲ τοὺς *Λεσγοὺς* ἢ *Λεσγίζας*, κατοικοῦντας τὴν αὐτόνομον σοβιετικὴν δημοκρατίαν τοῦ Δαγεστάν. Α. Θ. Σ.

ληγάρω. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν γλώσσης (Ναυτ. ὀνομ. ἄρθρ. 409), σημαίνων δένω σκεῦός τι, ἢ ἐπιδένω διὰ δετηρίας. Σ. Ε. Λ.

ληγᾶτος (ὁ) (legatus)· βλ. λ. *λεγᾶτος*.

ληγουζία (ἡ) (Legouzia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κωδωνανθῶν*, περιλαμβάνον δέκα εἴδη, ἐκ τῶν ὁποίων ἓξ μὲν εἶναι ἰθαγενῆ τῶν παραμεσογείων χωρῶν, τὰ ὑπόλοιπα δὲ τέσσαρα τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Εἶναι φυτὰ ἐτήσια, ποώδη καὶ διακλαδούμενα, φέροντα μεγάλα λογχοειδῆ ἀντίθετα φύλλα, εἰς τὴν βάσιν τῶν ὁποίων ἐκφύονται τὰ κωδωνοειδῆ, πενταπέταλα ἄνθη των, καὶ καρπὸν τριμερῆ λοβὸν περικλείοντα πρισματοειδῆ σπέρματα. Γνωστότερα εἴδη θεωροῦνται: *Ληγουζία τὸ κάτοπτρον τῆς Ἀφροδίτης* (Legouzia Speculum Veneris), φυτὸν χρησιμοποιούμενον ἐν νεαρᾷ καταστάσει καὶ ὡς σαλατικὸν ἢ χορταρικόν. *Λεγουζία ἡ μιγὰς* (Legouzia hybrida ἢ Prismatocarpus hybridus), εἶδος ὅπερ ἀπαντᾷ ὑπὸ πολλὰς ποικιλίας κ. ἄ. Κ. ΠΑΠ.

Ληγουλαρία (ἡ) (Ligularia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *συνθέτων*, περιλαμβάνον περὶ τὰ τριάκοντα εἴδη κατὰ τὸν Χόφμανν, περὶ τὰ ὀγδοήκοντα δὲ κατὰ τὸν Φρανσέ, ἰθαγενῆ τῆς νοτίου καὶ ἀνατολικῆς Ἀσίας. Εἶναι πολυετῆ ποώδη φυτά, φέροντα μεγάλα ἔμμισχα φύλλα ἐπαλλάσσοντα καὶ ἄνθη ἐπάκρια, μακρόμισχα, τεταγμένα κατὰ ταξιανθίας κεφαλῶν. Κ. ΠΑΠ.

ληγουνιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *παιωνία ἡ κοραλλιόχρους*.

Λήγουωρντ νῆσοι (Leeward Islands) *[Γεωγρ.]*. Νῆσοι τῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν (βλ. λ. *Ἀντίλλαι* (Δ, 874 γ') καὶ *Ὑπήνεμοι* νῆσοι).

λήγω, ἀόρ. *ἔληξα*· παύω, παύομαι, καταλήγω: «λήγει—, ἔληξεν ἡ προθεσμία, —ἡ ἄδεια», «τοῦ λήξαντος μηνός, —ἔτους»· ‖ ***λήγουσα*** (ἡ) ὡς οὐσ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *συλλαβὴ* (βλ. κατ.).

— **λήγουσα** (ἡ) *[Γραμμ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ τελευταία συλλαβὴ πάσης λέξεως. Ἐνῷ αὕτη δύναται εἰς ἄλλας γλώσσας νὰ ἔχῃ οἱονδήποτε ληκτικὸν σύμφωνον (πρβλ. λατ. bellu*m*, istu*d*, la*c*, sun*t* κλτ., γερμ. Kop*f*, Kraf*t*, hal*b* κλπ. κλπ.), εἰς τὴν Ἑλληνικὴν δὲν δύναται νὰ τελειώνῃ παρὰ εἰς ἓν ἐκ τῶν συμφώνων *-ν, -ρ, -ς* (ἢ *-ξ, -ψ*): μῆλο*ν*, ῥήτω*ρ*, ἐλπὶ*ς* κλπ., πᾶν δὲ ἄλλο ληκτικὸν σύμφωνον ἀπεβλήθη εἰς παλαιοτάτους προϊστορικοὺς χρόνους: μέλι(τ), γάλα(κτ), γύναι(κ) ἔφερε(τ), τό(δ), ἄλλο(δ) (πρβλ. τὰ ἀντίστοιχα λατ. is-tud, aliud), ἔλεγον(τ) κλπ. κλπ. Ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος φαίνονται ὅτι ἀποτελοῦν αἱ λέξεις *ἐκ, οὐκ,* (καὶ *οὐχ*), ἀλλ' αὗται συνάπτονται ἐν τῷ λόγῳ τόσον στενῶς μετὰ τῆς ἑπομένης λέξεως, ὥστε συναποτελοῦν μίαν τρόπον τινὰ λέξιν: ἔκ τινος πόλεως, οὐκ ἔχω, οὐχ ὁρᾷς κλ. Ἡ σημασία τῆς ληγούσης διὰ τὸν τονισμὸν τῶν λέξεων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν τῆς παραληγούσης ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ. Ὅπως οὐδεμία ὑπερδισύλλαβος λατινικὴ λέξις ἠδύνατο νὰ προπαροξύνεται, ἂν ἡ παραλήγουσα αὐτῆς ἦτο μακρά, οὕτω καὶ οὐδεμία ἀρχαία ἑλληνικὴ λέξις προπαροξύνετο, ἂν ἡ λήγουσα αὐτῆς ἦτο ἐπίσης μακρά: ἄνθρωπος, ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἀνθρώπου, ἀνθρώπῳ, ἀνθρώπων, ἀνθρώπους κλ. Ἡ προπαροξυτονία τῶν λέξεων ἵλεως, ἵλεων, τὸ ἀνώγεων, Μενέλεως κλ., ἤτοι τῶν διαφόρων ἀττικοκλίτων λεγομένων ὀνομάτων, ὡς καὶ τῆς γεν. πόλεως—πόλεων κλ., δὲν ἀποτελεῖ παρὰ φαινομενικὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ῥηθέντος κανόνος, διότι καὶ αἱ λέξεις αὗται εἶχον πρότερον βραχεῖαν τὴν λήγουσάν των: ἵληϝος, ἵληϝον κλ. καὶ ἑπομένως προπαροξύνοντο κανονικῶς, ὅταν δὲ (μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ϝ καὶ τὴν κατόπιν γενομένην ἀντιμεταχώρησιν, ἤτοι τὴν μεταβολὴν τοῦ χρόνου τῶν συνελθόντων φωνηέντων) ἡ λήγουσα κατέστη μακρά, ὁ τονισμὸς τῆς προπαραληγούσης εἶχε πλέον ἀποκρυσταλλωθῆ καὶ παγιωθῆ καὶ οὕτω κατέστη ἀμετακίνητος. Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ (ἐν τῇ ὁποίᾳ διάκρισις μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων δὲν παρατηρεῖται) ἡ ῥηθεῖσα σημασία τῆς ληγούσης διὰ τὸν τονισμὸν τῶν λέξεων ἐξέλιπε πλέον, δι' ὃ καὶ οἱ τύποι: τοῦ ἀρρώστου, φρονίμου κλ. τονίζονται σήμερον τοῦ ἄρρωστου, τοῦ φρόνιμου κλπ. Γ. Π. Α.

Λήδα *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Θεστίου, βασιλέως τῆς Αἰτωλίας (ἢ κατ' ἄλλας παραδόσεις τοῦ Γλαύκου καὶ τῆς Λευκίππης), σύζυγος τοῦ Τυνδάρεω, βασιλέως τῆς Σπάρτης, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔτεκε τρεῖς θυγατέρας, τὴν Τιμάνδραν, τὴν Κλυταιμνήστραν

Digitized by Google

καὶ τὴν Φιλονόην. Ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ Διός, ὅστις, ἰδὼν αὐτὴν ποτὲ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐρώτα, ᾐσθάνθη ἀκατανίκητον τὸν πόθον νὰ τὴν κατακτήσῃ. Μετέβη πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Ἀφροδίτην, προστάτιδα θεὰν τῶν ἐρωτευμένων, καὶ ἐζήτησε τὴν συμβουλὴν καὶ προστασίαν της. Ἡ Ἀφροδίτη μετεμόρφωσε τὸν Δία εἰς λαμπρὸν κύκνον καὶ ἑαυτὴν εἰς ἀετὸν καὶ ἤρχισε νὰ καταδιώκῃ τὸν κύκνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ. Ὁ Ζεὺς-κύκνος καταδιωκόμενος ἀπηνῶς ἐζήτησε καταφύγιον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Λήδας, ἡ ὁποία τὸν ἐδέχθη τρυφερῶς καὶ τὸν ἐθέρμαινεν εἰς τοὺς κόλπους της. Μετὰ πάροδον ὅμως ἐννέα μηνῶν ἀπὸ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου, ἔτεκε δύο ᾠά, ἐξ ἑκάστου τῶν ὁποίων ἐξῆλθον, ὄχι δύο κύκνοι, ἀλλὰ δύο ζεύγη διδύμων: ἐκ τοῦ ἑνὸς ὁ Πολυδεύκης καὶ ἡ ὡραία Ἑλένη καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου ὁ Κάστωρ, καὶ ἡ Κλυταιμνήστρα. Κατ' ἄλλους μύθους ἐκ τῆς ἑνώσεως ταύτης ἐγεννήθη ἡ Ἑλένη μόνον, ἢ ἡ Ἑλένη ἐκ τοῦ ἑνὸς ᾠοῦ καὶ οἱ Διόσκουροι, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, ἐκ τοῦ ἑτέρου. Μετὰ τὸν θάνατόν της ἡ Λήδα, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐθεοποιήθη, ταυτισθεῖσα ὑπό τινων πρὸς τὴν Νέμεσιν.

—*[Τεχν.]* Ἡ περιπέτεια τῆς Λήδας ἔμεινε περίφημος καὶ ἔδωσεν εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν καλλιτεχνίαν ἓν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων θεμάτων της κατὰ τὴν κλασσικὴν περίοδον καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἀναγεννήσεως. Τὸ μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας κατέχει δύο ἀρχαῖα μαρμάρινα ἀγάλματα τῆς Λήδας, ἀμφότερα δὲ τὴν παριστάνουν θωπεύουσαν τὸν κύκνον. Εἰς τὸ πρῶτον ἡ κεφαλὴ εἶναι πλήρης ἐκφράσεως· ὁ λαιμὸς τοῦ κύκνου ἔχει κυρτωθῆ ἡδονικῶς, ἐνῷ ἡ ἀριστερὰ χεὶρ τῆς Λήδας χάνεται εἰς τὸ πτίλωμα τοῦ κύκνου. Τὸ δεύτερον ἄγαλμα, μικρότερον τοῦ φυσικοῦ, εἶναι ἀξιόλογον διὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ χιτῶνος, ὁ ὁποῖος κρέμαται ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου μέχρι τῶν ἀστραγάλων. Εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως σῴζονται τρεῖς ἀρχαῖαι ζωγραφίαι τῆς Λήδας.

Αἱ νεώτεραι παραστάσεις τῆς ἀγαπητῆς τοῦ Διὸς εἶναι πολυάριθμοι. Οἱ μεγαλύτεροι ζωγράφοι τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἐξεικόνισιν τοῦ ἐρωτικοῦ ἐπεισοδίου της. Σῴζονται ἀντίγραφον καὶ σχέδιον τῆς «Λήδας» τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, γενόμενα ὑπὸ Φλαμανδοῦ καλλιτέχνου τῆς σχολῆς τοῦ Ρούμπενς καὶ ἀποκείμενα ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τῆς Δρέσδης. Ἡ Βασιλικὴ συλλογὴ τῆς Ἀγγλίας κατέχει σχέδιον τοῦ Ραφαὴλ παριστῶν τὴν Λήδαν ὁλόγυμνον, κρατοῦσαν μὲ τὰς δύο χεῖράς της τὸν λαιμὸν τοῦ κύκνου, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται εἰς τὰ πλάγιά της καὶ τὴν καλύπτει ἐκ τῶν ὄπισθεν μὲ τὸ δεξιὸν πτερόν του. Ἡ σύζυγος τοῦ Τυνδάρεω ἀνθίσταται ἀκόμη, ἀλλὰ λίαν ἀσθενῶς. Τοῦ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι σῴζονται δύο πίνακες, ὁ εἷς ἐν τῷ μεγάρῳ Μποργκέζε τῆς Ρώμης καὶ ὁ ἄλλος ἐν Παρισίοις μὲ τὴν αὐτὴν περίπου σύνθεσιν. Ἡ «Λήδα» τοῦ Κορρέτζιο, ἀποκειμένη ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου, δὲν εἶναι περισσότερον ἡδυπαθὴς τῆς Λήδας τοῦ Ραφαήλ, ἀλλ' εἶναι ὀλιγώτερον αἰδήμων αὐτῆς. Ὁλόγυμνος, κάθηται ἐπὶ τῆς ῥίζης δένδρου τινός, μὲ τὰ σκέλη ἠνεῳγμένα, μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ κύκνου, ὅστις ὠθεῖται πρὸς αὐτήν, τείνει τὸν λαιμόν του ἡδονικῶς καὶ προσπαθεῖ νὰ θωπεύσῃ διὰ τοῦ ῥάμφους του τὰς παρειάς της.

Κορέτζιο: Ἡ Λήδα καὶ ὁ Κύκνος.

Μικροὶ ἔρωτες, ἄλλοι κύκνοι καὶ νύμφαι διακοσμοῦν τὸ τοπίον. Ὁ Τιντορέτο εἰκόνισε τὴν Λήδαν ἐξηπλωμένην ἐπὶ μαλακῆς κλίνης παραπλεύρως τοῦ κύκνου. Ἡ «Λήδα» τοῦ Βερονέζε, ἐξηπλωμένη ἐπίσης ἐπὶ κλίνης, ἐγκαταλείπεται νωχελῶς εἰς τὰς θωπείας τοῦ κύκνου. Ἄλλαι εἰκόνες τῆς Λήδας ἐφιλοτεχνήθησαν ὑπὸ τοῦ Τισιανοῦ, Ἀντρέα ντὲλ Σάρτο (μουσεῖον Βρυξελλῶν), Πουσσέν, Μπωντρὺ (σαλὸν τοῦ 1857), Ι. Σεβὲστρ (σαλὸν 1870) καὶ πλείστων ἄλλων. Θ. Π.

«Λήδα» *[Ναυτ. Ἱστορ.].* Γολέττα πολεμικὴ 90 τόννων, ὡπλισμένη διὰ 2 πυροβόλων τῶν 6 λιτρῶν καὶ 6 καρονάδων τῶν 12 λιτρῶν, φερομένη ὑπ' ἀρ. 9 εἰς τὸν πίνακα (Ἰουν. 1834) τὸν περιέχοντα τὰ «Πλοῖα ἀπαρτίζοντα τὸν ἑλληνικὸν Β. στόλον κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἄφιξιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος». Παλαιωθεῖσα ἐκ τῆς μακρᾶς της ὑπηρεσίας ἐξεποιήθη τῷ 1843 κατόπιν δημοπρασίας ἀντὶ 2 550 δραχ. *(Δ. Φωκᾶ* Χρον. τοῦ Ἑλλ. Β. Ν.). Σ.Ε.Λ

λήδα (ἡ) (Leda) *[Ζωολ.].* Γένος μαλακίων πεταλοβραγχίων τῆς οἰκογενείας τῶν *νουκουλιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 300 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λήδα ἡ κερκωτὴ* (Leda caudata), ἥτις εἶναι μικρὸν μαλάκιον μὲ κόγχην λεπτήν, ᾠοειδῆ, ἀνθεκτικήν, περιβαλλομένην ὑπὸ λεπτῆς ἐπιδερμίδος καὶ μὲ χρῶμα ἐρυθρόφαιον. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

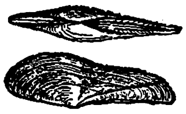

Λήδα ἡ κερκωτή.

λήδανο (τὸ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κίστος ὁ μομπελιανός.*

λῆδον (τὸ) (Ledum) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους κοσμητικοὺς καὶ ἰθαγενεῖς τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι τὸ *λῆδον τὸ ἑλῶδες* (Ledum palustre), ἰθαγενὲς φυτὸν τῶν βορείων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, καλλιεργούμενον πρὸς κόσμον καὶ οὗ πάντα τὰ μέρη εἶναι δηλητηριώδη. Δ. Ν. Π.

Λῆδον.

λῆδος (ὁ) *[Βοτ.].* Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φιτοῦ *κίστος ὁ μομπελιανός.*

λήδρα (ἡ) (Ledra) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὁμοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κερκοπιδῶν*, περιλαμβάνον περιωρισμένον ἀριθμὸν εἰδῶν ἀπαντώντων πολλαχοῦ τῆς γῆς. Ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *λήδρα ἡ μαρμαίρουσα* (Ledra marmarata), ἥτις ἐνδιαιτᾶται κυρίως ἐπὶ τῶν δρυῶν. Δ. Ν. Π.

Λῆδρον, ***Λήδρα*** ἢ ***Λήδραι*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἀρχαιοτάτη μεσόγειος πόλις τῆς νήσου Κύπρου, τανῦν νεκρόπολις, κειμένη πιθανῶς παρὰ τὴν σημερινὴν πρωτεύουσαν τῆς Κύπρου *Λευκωσίαν* (βλ. λ.). Ἀνασκαφαὶ ἐνεργηθεῖσαι ἐνταῦθα ἔφερον εἰς φῶς τάφους χαλκίνης ἐποχῆς, πήλινα εἰδώλια καὶ θραύσματα πηλίνων καὶ λιθίνων ἀγαλματίων τῶν ἱστορικῶν χρόνων· βλ. καὶ λ. *Κύπρος* [Ἀρχαιολ.].

λήεια (ἡ) (Leea) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμπελιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς νήσου Βόρνεο. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν, ὅπερ καλλιεργεῖται διὰ τὸ ἔξοχον φύλλωμά του ὡς κοσμητικόν, εἶναι ἡ *λήεια ἡ ἐρασμία* (Leea amabilis). Δ. Ν. Π.

Λῆ-Ἔνφιλντ (Lee-Enfield). Ἐπαναληπτικὸν τυφέκιον διαμετρήματος 7 χμ. 7, ὑποδείγματος 1903, φερόμενον παρὰ τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ. Ἔχει ὁλικὸν μῆκος 1. 12 μ. καὶ βάρος 3. 730 χγρ. Φέρει ἀποθήκην δυναμένην νὰ περιλάβῃ δύο γεμιστῆρας ἐκ πέντε φυσιγγίων ἕκαστον. Τὸ φυσίγγιον αὐτοῦ ἐξ ὀρειχαλκίνου κάλυκος καὶ ἐπενδεδυμένης βολίδος φέρει γέμισμα ἐκ πυρίτιδος νιτρογλυκερινούχου (χορδίτιδος), δίδον εἰς τὴν βολίδα ἀρχικὴν ταχύτητα 660 μ. Κατὰ τὸ 1923 προυτάθη ἐμπορικῶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἡ ἀγορὰ τοιούτων ὅπλων μετὰ τῶν ἀναλόγων φυσιγγίων πρὸς ὁπλισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Μακρὰ μελέτη τοῦ ὅλου ζητήματος κατέληξεν εἰς ἀπόρριψιν τῆς προτάσεως. Κ. Ν. Γ.

Λὴθ (Leith) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λεΐθ.*

Ληθαία *[Μυθολ.].* Μυθολογουμένη σύζυγος τοῦ Ὠλένου. Αὕτη καυχηθεῖσα ὅτι ἦτο ὡραιοτέρα καὶ τῶν θεαινῶν, μετεμορφώθη ὑπ' αὐτῶν εἰς λίθον, ὁ δὲ σύζυγός της μὴ δυνάμενος νὰ ὑπομένῃ τὴν δυστυχίαν, παρεκάλεσε τοὺς θεοὺς νὰ μεταβάλουν καὶ αὐτὸν εἰς λίθον. Τοὺς λίθους τούτους ἐδείκνυον ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἴδης.

Ληθαῖος *[Μυθ.].* Ποτάμιος θεός, προσωποποίησις τοῦ ὁμωνύμου μικρασιατικοῦ ποταμοῦ. Παράστασις αὐτοῦ διεσώθη ἐπὶ νομίσματος τῆς Μαγνησίας, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται μετὰ τοῦ Μαιάνδρου παρὰ τοὺς πόδας τῆς Ἀρτέμιδος. Π. Ν. Π.

Ληθαῖος *[Γεωγρ.].* Παραπόταμος τοῦ Πηνειοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ, κοινῶς καλούμενος Τρικκαλινὸς ἢ Τρικκαλίτικος. Πηγάζει ἐκ τῶν Χασίων καὶ ῥέων κατ' ἀρχὰς παραλλήλως πρὸς τὸν Πηνειὸν μὲ διεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., στρέφεται εἶτα πρὸς Α., παραρρέει εἰς τὴν πόλιν τῶν Τρικκάλων ἀπὸ Ν. καὶ δεχόμενος μικρούς τινας παραποτάμους κατὰ τὸν ῥοῦν του, ἐκβάλλει εἰς τὸν Πηνειὸν (ἀριστερὰ ὄχθη). Ἐπὶ μικρὸν διάστημα μεταξὺ Πηνειοῦ καὶ Ληθαίου ῥέει ὁ Κομέρκης, ἕτερος παραπόταμος τοῦ Πηνειοῦ.

—**Ληθαῖος,** καὶ ***Ἠλέκτρας*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ρύαξ ἐν Κρήτῃ, διαρρέων τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς πεδιάδος τῆς Μεσαρᾶς. Εἶναι ὁ σημερινὸς *Γέρο-ποταμός.* Ν. ΚΛΣ

—**Ληθαῖος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Παραπόταμος τοῦ Μαιάνδρου ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

—**Ληθαῖος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ Κυρηναϊκῇ, ἐκβάλλων εἰς τὰ ΒΔ παράλια τῆς Μεγάλης Σύρτεως, μεταξὺ τῆς Βερενίκης (Βεγγάζης) καὶ Ἀρσινόης (Τόκρα). Εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν *Λάθωνα* ποταμόν. Α. Θ. Σ.

ληθαργία (ἡ)· νάρκωσις τῶν αἰσθητηρίων, ἔλλειψις συνειδήσεως τῶν συμβαινόντων, ἄλλως *λήθαργος* (βλ. λ.).

— **ληθαργία** ***ἀφρικανική.*** Νόσος λοιμώδης, ἐπιπολάζουσα εἰς τὴν ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς δυτικὴν Ἀφρικὴν καὶ χαρακτηριζομένη ὑπὸ βραδέως προϊούσης ληθαργίας καὶ ἄλλων νοσηρῶν νευρικῶν φαινομένων, καταλήγουσα δὲ μοιραίως εἰς τὸν θάνατον, μετὰ χρονίαν διαδρομήν. Καίτοι τὰ συμπτώματα τῆς νόσου δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσιν ὁπουδήποτε, τὸ αἴτιον αὐτῆς φαίνεται πάντη ἐνδημικόν. Ἡ ἀφρικανικὴ ληθαργία δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸς κλῆρος τῆς μαύρης φυλῆς, ἀλλὰ μόνον τῆς χώρας τῶν μαύρων, διότι παρετηρήθη καὶ ἐπὶ μιγάδων. Διατελεῖ δὲ ἄγνωστος ὡς ἐνδημικὴ ἀνὰ τὰ βόρεια, ἀνατολικὰ καὶ νότια μέρη τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου, περιοριζομένη μόνον ἀνὰ τὰ λεκανοπέδια τοῦ Σενεγάλη, τοῦ Νίγηρος καὶ τοῦ Κόγκου. Ἡ νόσος ἐξελίσσεται εἰς δύο περιόδους. Ἡ πρώτη χαρακτηρίζεται ὑπὸ ἀνωμάλων ἢ ἀκανονίστων πυρετικῶν παροξυσμῶν, μὴ ὑποχωρούντων εἰς τὴν κινίνην, ὑπὸ ὑπερτραφείας τοῦ σπληνὸς καὶ τῆς παρουσίας τῶν εἰδικῶν παρασίτων ἐν τῷ αἵματι· παρακολουθεῖται δὲ πολλάκις ὑπὸ ψυχικῶν διαταραχῶν, ἀναλόγων πρὸς τὰς παρατηρουμένας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς γενικῆς παραλύσεως. Ἡ δευτέρα, ἢ περίοδος ἐπιβεβαιωμένη, ἐκσημαίνεται διὰ νευρικῶν διαταραχῶν, κεφαλαλγίας καὶ εἶτα ἀπαθείας καὶ ὑπνηλίας, τέλος δὲ ὑπὸ παροξυσμῶν ὕπνου παρατεταμένων τὴν διάρκειαν, οἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς τὸν θάνατον. Ἡ ἀφρικανικὴ ληθαργία ἄρχεται λίαν ὑπούλως, σπανιώτερον δὲ ἐξαγγέλλεται διὰ σειρᾶς ἐπιληπτοειδῶν παροξυσμῶν ἢ καὶ μανιακῶν ἐνίοτε προσβολῶν. Ὁ πάσχων προσκτᾶται ἰδιάζον τι ἀκηδὲς καὶ σκυθρωπὸν ἦθος, μελαγχολικήν τινα ἔκφρασιν, ποιάν τινα οἰδαλέαν ὄψιν τοῦ προσώπου καὶ ῥοπὴν πρὸς πτῶσιν τῶν ἄνω βλεφάρων· ὑπόκειται εἰς κεφαλαλγίαν, εἰς προσβολὰς ἰλίγγου, εἰς προσκαίρους πυρετικὰς κινήσεις καὶ εἰς διάρροιαν ἐνίοτε. Προϊόντος τοῦ χρόνου, μετὰ περίοδον ἑβδομάδων ἢ μηνῶν, ἄρχεται αἰσθανόμενος ἐσχάτην κόπωσιν καὶ ἀποκαρτερεῖ ἢ καταντᾷ ἀνίκανος πρὸς τὰ συνήθη αὐτοῦ ἔργα, ἐν γένει δὲ καὶ δεικνύει πόθον καὶ ἐπιρρέπειαν εἰς τὸ ἀποκοιμᾶσθαι κατ' ἀσυνήθεις ὥρας, ἐνῷ αἴφνης ἐργάζεται ἢ διασκεδάζει ἢ τρώγει. Εὐκόλως ἀποκάμνει, ὁσάκις δ' ὁμιλεῖ παραπονεῖται δι' ἀδυναμίαν. Φαίνεται κρυόφοβος, διότι ἀγαπᾷ νὰ ἐξαπλοῦται ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἡ ληθαργία καὶ ἡ ὑπνηλία βελτιοῦνται ἑκάστοτε, ἀλλ' ἐν συνόλῳ τείνουσι βραδέως εἰς αὔξησιν. Μετ' οὐ πολὺ ὁ ἄρρωστος ζητεῖ νὰ κοιμηθῇ· δὲν συμμετέχει πλέον τῶν συνδιαλέξεων, καίτοι ὁσάκις ἀναγκάζεται νὰ ὁμιλήσῃ ἢ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς ἐρώτησιν, δυνατὸν νὰ ὁμιλῇ μεθ' ἱκανῆς νοημοσύνης. Βαθμηδὸν καταντᾷ σιωπηλότερος καὶ κοιμᾶται ἢ μᾶλλον φαίνεται κοιμώμενος σχεδὸν ἀδιακόπως, ὁπόταν δ' ἀναγκασθῇ νὰ περιπατήσῃ ἢ νὰ κινηθῇ, βαδίζει ὡς ἡμικοιμώμενος ἢ ὡς οἰνοβαρὴς καὶ παραπαίει. Ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ ἐνίοτε ὑψοῦται κατὰ τοὺς παροξυσμοὺς τοῦ ἀνωμάλου πυρετοῦ· ἄλλοτε ὅμως πάλιν διατελεῖ ὑπὸ τὸν φυσιολογικὸν

Digitized by Google

βαθμόν. Ἀνακαλύπτονται ἐνίοτε περιωρισμέναι ζῶναι δερματικῆς ἀναισθησίας· μυϊκός τις τρόμος παρατηρεῖται συχνάκις τότε καὶ τὸ μυϊκὸν σθένος ἐπὶ μᾶλλον ἐλαττοῦται. Μένει οὕτω κλινήρης ὁ ἄρρωστος ἢ κατάκειται εἴς τινα γωνίαν τῆς καλύβης αὐτοῦ, ἀδιαφορῶν τελείως πρὸς τὰ περὶ αὐτόν, καίτοι εἶναι ἱκανὸς ἔτι νὰ ὁμιλῇ καὶ λαμβάνῃ τὴν προσφερομένην αὐτῷ τροφήν, ἀλλὰ μηδέποτε ἀφ' ἑαυτοῦ συνάπτων ὁμιλίαν μήτε ζητῶν νὰ φάγῃ. Καθ' ὅσον δὲ βαθύνεται ἡ ληθαργία, λησμονεῖ καὶ νὰ τρώγῃ πλέον, ἀποκοιμώμενος ἴσως καθ' ἣν στιγμὴν φέρει τὴν τροφὴν εἰς τὸ στόμα ἢ καὶ κρατῶν ἐν τῷ στόματι ἀμάσητον τὸν βλωμόν. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ὑγεία αὐτοῦ φαίνεται καλῶς ἔχουσα, καὶ ὁσάκις κατορθοῖ νὰ φάγῃ ἡ τροφὴ πέπτεται καὶ προσηκόντως ἀφομοιοῦται. Κατ' ἀρχὰς δὲν φαίνεται ἰσχναινόμενος, οὖρα δὲ καὶ κενώσεις διεκβάλλονται τακτικώτατα· ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου ἄρχεται καταφαινομένη ἡ λιποσαρκία. Ὁ μυϊκὸς τρόμος, ἀνὰ τὰς χεῖρας καὶ τὴν γλῶσσαν ἰδίως, καταντᾷ πολλάκις ἐντονώτατος, δυνατὸν δὲ καὶ χοριακὰς κινήσεις νὰ ἐμφανίσῃ εἰς ἓν ἢ πλείονα μέλη. Ἁλίσκεται ἐνίοτε ὁ ἄρρωστος ὑπὸ ἐντετοπισμένων ἢ γενικωτέρων σπασμῶν, μεθ' οὓς ἐνδέχεται καὶ νὰ μείνῃ παράλυτον τὸ σπασμωδῆσαν μέλος. Βραδύτερον ἄρχονται σχηματιζόμενοι σφάκελοι ἐκ κατακλίσεως, ἐξοιδαίνονται τὰ χείλη καὶ ἐκρέει τοῦ στόματος ὁ σίελος. Βαθμηδὸν ἡ ληθαργία καταντᾷ βαθυτέρα, ἡ θρέψις ἐλαττοῦται, τὸ σῶμα ἀπισχναίνεται, ἡ ἐκ κατακλίσεως γάγγραινα ἐξαπλοῦται καὶ τέλος, περιπίπτων εἰς κῶμα, ὁ ἄρρωστος θνήσκει ἢ ἀποσβέννυται ἐκ βραδέως προϊούσης ἀσθενείας. Ἐνδεχόμενον ὅμως καὶ νὰ προσβληθῇ ἐκ καθολικῶν καὶ θανασίμων σπασμῶν ἢ ἐξ ὑπερπυρεξίας.

Τοιαύτη ἡ συνήθης πορεία τῆς ἀφρικανικῆς ληθαργίας, ἀλλ' αἱ ἐκδηλώσεις αὐτῆς ὑπόκεινται εἰς μεγάλας παραλλαγάς. Ἐνίοτε φαίνεται ἀνακοπτομένη ἡ πρόοδος τῆς νόσου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως, ἅπαξ ἐγκαταστᾶσα, χωρεῖ πρὸς τὸ μοιραῖον τέρμα ἄνευ τινὸς ἐπαισθητῆς ἐπὶ τὰ κρείττω τροπῆς. Ἐπιφοιτᾷ δ' ἐνίοτε καὶ μανία καὶ δὴ θορυβώδης ἢ βιαία πολλάκις· τοῦτο καὶ ἄλλα ψυχικὰ καὶ σωματικὰ συμπτώματα, οἷα τὰ ἐν τῇ γενικῇ παραλύσει τῶν φρενοπαθῶν παρατηρούμενα, δὲν εἶναι ἀσυνήθη κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς νόσου.

Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἓν ἢ δύο ἐπιπρόσθετα συμπτώματα, ἅτινα σχεδὸν ἀείποτε παρατηροῦνται ἐν τῇ προκειμένῃ νόσῳ· ταῦτα εἶναι ἡ ἐξόγκωσις τῶν λεμφικῶν ἀδένων, καὶ μάλιστα τῶν τραχηλικῶν, καὶ τὸ ἐντόνως κνησμονῶδες βλατιδοφυσαλιδικὸν ἐξάνθημα, ἰδιαίτατα ἐκσημασμένον ἐπὶ τοῦ στήθους. Τὸ δέρμα καθόλου καταντᾷ ξηρόν, ἀστιλβὲς καὶ κνυῶδες, ἡ δὲ κόμη λέγεται ὅτι προσκτᾶται ὑπέρυθρόν τινα χροιάν. Ἡ ἀφρικανικὴ ληθαργία διαρκεῖ ἀπὸ τεσσάρων περίπου μηνῶν μέχρις ἰσαρίθμων ἐτῶν, ἐξαρτωμένης κατὰ μέγα μέρος τῆς διαρκείας αὐτῆς ἀπὸ τῶν περιθάλψεων, ὧν τυγχάνει ὁ ἄρρωστος. Εἰς δύο περιπτώσεις τῆς νόσου, καθ' ἃς ἐξητάσθησαν τὰ ὄργανα ὑπὸ τὰς ἀρίστας τῶν συνθηκῶν, ὁ Mott ἔδειξεν ὅτι ἡ οὐσιώδης βλάβη ἐν τῇ ληθαργίᾳ ταύτῃ εἶναι ἐκτεταμένη μηνιγγοεγκεφαλῖτις.

Ἡ ἀφρικανικὴ ληθαργία προσβάλλει ἀδιακρίτως ἀμφότερα τὰ φῦλα καὶ πᾶσαν ἡλικίαν, δὲν φαίνεται δὲ ποσῶς ἐπηρεαζομένη ὑπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος, οὔτε ὑπὸ τῆς κράσεως, οὔτε ὑπὸ τῆς τροφῆς, οὔτε ὑπὸ τῆς κληρονομικότητος. Ὀφείλεται δ' ἡ νόσος εἰς τρυπανόσωμόν τι παράσιτον, τὸ καλούμενον *γαμβιακὸν τρυπανόσωμον*, ἀνακαλυφθὲν τῷ 1901 ὑπὸ τοῦ Dutton, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐν τῷ αἵματι καὶ ἐν τῷ ἐγκεφαλονωτιαίῳ ὑγρῷ, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Castellani· τὸ τρυπανόσωμον τοῦτο ἐνοφθαλμίζεται εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ νύγματος τῶν μυιῶν *τσὲ-τσὲ* καὶ ἰδιαίτατα τοῦ γένους Glossina palpalis. Πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου ἐνδείκνυνται ὡς προφυλακτικὰ μέτρα πολλὴ προσοχὴ περὶ τὸ ποιὸν τοῦ ποσίμου ὕδατος καὶ ἀποφυγὴ τῶν νυγμάτων τῶν ἐντόμων. Συνώνυμα τῆς ἀφρικανικῆς ληθαργίας εἶναι: ἡ *καθύπνωσις*, ἡ *ὑπνωσία*, ὁ *ναρκωτισμὸς τῶν μαύρων* καὶ ἡ *νόσος τοῦ ὕπνου*. M. N. ΚΑΪΡΗΣ

ληθαργικός, *—ή, —όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λήθαργον, ὁ τοῦ ληθάργου: «ληθαργικὴ κατάστασις;» || ὁ πάσχων λήθαργον.

—ληθαργικὴ ἢ *ἐπιδημικὴ ἐγκεφαλῖτις* [*Ἰατρ.*] βλ. λ. *ἐπιδημικὴ* ἐγκεφαλῖτις.

λήθαργος (ὁ). Καλεῖται οὕτω ὕπνος βαθύς, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸ ἄτομον ἐγείρεται δι' ἰσχυρῶν ἐρεθισμάτων, ἡ καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν, ἵνα καὶ αὖθις ὑποπέσῃ συνήθως εἰς τὸν ὕπνον. Τὰ διαστήματα ἀνανήψεως εἶναι τέλεια καὶ ὁ ἀσθενὴς ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καλῶς. Ἄρχεται δ' ὁ λήθαργος ἢ δι' ὑπνηλίας, ἥτις βαθμηδὸν ἐπιτεινομένη ἄγει εἰς λήθαργον, ἢ εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως. Ἡ διάρκεια, ποικίλλουσα ἀπὸ ὡρῶν μέχρι καὶ μηνῶν, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτιολογίας. Ὁ λήθαργος παρατηρεῖται συνηθέστερον ἐπὶ τῆς νόσου τοῦ ὕπνου καὶ ἐπὶ τῆς ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φυματιώδους μηνιγγίτιδος, ἐφ' ἧς ἀπολήγει βαθμηδὸν καὶ μοιραίως εἰς κῶμα. Ἐπίσης παρατηρεῖται ἐπὶ λοιμώξεων ἐμφανιζουσῶν ἐντοπίσεις ἐγκεφαλικάς, ἐπὶ ὄγκων ἰδίως, ἐπὶ ἐπιληψίας καὶ ἐκλαμψίας, εἰς τὴν ὑστερίαν (ὑστερικὴ ναρκοληψία βαθεῖα) κτλ. Ὁ λήθαργος συγχέεται πρὸς τὸ κῶμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διακρίνεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἐμφανίζει κυκλοφορικὰς καὶ ἀναπνευστικὰς διαταραχάς, καὶ πρὸς τὴν ἀποπληξίαν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἀνανήφει ὁ ἀσθενὴς καὶ οὐδέποτε παρατηρεῖται φυσιολογικὸν διάλειμμα. Ὀφείλεται δὲ ὁ λήθαργος ἄλλοτε εἰς ἀναιμίαν ἐγκεφαλικὴν ἔντονον (*νόσος τοῦ ὕπνου*), ἄλλοτε εἰς προσβολὴν τοῦ κέντρου τοῦ ὕπνου καὶ ἄλλοτε εἶναι νευρωσικῆς ἀρχῆς (ὑστερία, ὑπνωτισμός). Ἡ θεραπεία ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτιολογίας. Τ. Α. ΖΗΣ

λήθη (ἡ)· ἡ κατάστασις τοῦ ἐπιλανθάνεσθαι, τὸ νὰ λησμονῇ τις, λησμοσύνη, κοιν. *λησμονησιά, ξέχασμα*, ἀντίθ. *μνήμη*: «ἡ λήθη τοῦ παρελθόντος», «περιέπεσεν εἰς τὴν λήθην» ἐλησμονήθη.

—[*Ψυχολ.*] *Λήθη* εἶναι ἡ παντελὴς ἐξαφάνισις ἐκ τῆς συνειδήσεως παραστάσεώς τινος, οὕτως ὥστε νὰ μὴ δύναται αὕτη ν' ἀναπλασθῇ. Ἡ παράστασις δύναται νὰ εἶναι οἱαδήποτε γνῶσις, μία λέξις, μία εἰκών, εἷς ἦχος, μία μορφή, ἓν γεγονὸς κττ. Τότε λέγομεν ὅτι περιέπεσεν εἰς λήθην τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ὅτι δὲν τὸ ἐνθυμούμεθα. Ἡ λήθη παραστάσεώς τινος προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν δίδεται ἀφορμὴ ἐπὶ μακρόν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, χρόνον ν' ἀναπλασθῇ αὕτη. Ὅταν ἐπὶ μακρὸν δὲν λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ ἐνθυμηθῶμέν τι, νὰ τὸ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν μνήμην μας, τὸ λησμονοῦμεν. Ἐννοεῖται ὅτι περιπίπτουν συνηθέστερον εἰς λήθην ἐκεῖνα κυρίως, τὰ ὁποῖα δὲν συνδέονται συναισθηματικῶς μετὰ τοῦ ἐγὼ ἡμῶν.

Ἡ λήθη εἶναι, κατὰ τ' ἀνωτέρω, τὸ ἀντίθετον τῆς μνήμης. Παράστασις περιπεσοῦσα εἰς λήθην δύναται ν' ἀναπλασθῇ κατὰ δύο τρόπους: ἢ δι' ἐπιτούτῳ προσπαθείας, ἢ ἐκ τυχαίας συμπτώσεως. Καὶ κατὰ τὴν πρώτην μὲν περίπτωσιν ἐπαναφέρει τις εἰς τὴν μνήμην του λησμονηθέν τι καταβάλλων προσπάθειαν, ὅπως ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν συνείδησιν σχετικὰς πρὸς αὐτὸ παραστάσεις ἢ δι' ὁμοιότητος ἢ διὰ συγχρονισμοῦ συνδεομένας μετ' αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐκπηδᾷ ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν συνείδησιν τὸ λησμονηθέν, ἕνεκα συνειδητῆς ἢ ὄχι ἀντιλήψεως ὅλως κατὰ τύχην ἐμφανιζομένης. Οὕτω π. χ. ἡ ὀσμὴ ἄνθους τινὸς ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην τὴν μορφὴν λησμονηθέντος προσώπου, ἂν συνέπεσε νὰ συγχρονισθῇ ποτε εἰς τὴν συνείδησιν ἡ ὀσμὴ καὶ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο. Ἡ λήθη δὲν δύναται νὰ προκληθῇ ἑκουσίως ὑφ' ἡμῶν καὶ ἀπ' εὐθείας, ἀλλ' ἐμμέσως. Ὅσον δηλαδὴ καὶ ἂν θέλωμεν καὶ καταβάλωμεν προσπαθείας πρὸς τοῦτο, δὲν δυνάμεθα νὰ λησμονήσωμέν τι· διότι, ἀκριβῶς, ἐπειδὴ προσπαθοῦμεν νὰ τὸ λησμονήσωμεν, τὸ ἐξαίρομεν εἰς τὴν συνείδησίν μας καὶ τὸ καθιστῶμεν ἐναργὲς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀντὶ νὰ τὸ λησμονήσωμεν τὸ ἐνθυμούμεθα περισσότερον. Μόνον ἐμμέσως δυνάμεθα νὰ προκαλέσωμεν λήθην, κατευθύνοντες τὴν προσοχήν μας εἰς ἀντικείμενα διάφορα ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν νὰ λησμονήσωμεν. Διὰ τοῦτο, ἵνα λησμονήσωμεν τὰς θλίψεις τοῦ βίου, ἀρκεῖ νὰ ἐπιδοθῶμεν μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ ἔργον εἰς ὃ ἀσχολούμεθα. Χ. ΣΚΑΛΙΣΙΑΝΟΣ

—[*Λαογρ.*] Βλ. *λησμονιὰ* καὶ *Κάτω κόσμος*.

Λήθη [*Μυθολ.*]. Εἷς ἐκ τῶν πέντε μυθολογουμένων ποταμῶν τοῦ Ἅδου. Τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὅστις ἦτο ἤρεμος, εἶχον τὴν ἰδιότητα νὰ κάμνουν τὸν ἐξ αὐτῶν πίνοντα νὰ λησμονῇ τὰ παρελθόντα. Ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου ἔπινον αἱ σκιαὶ τῶν τεθνεώτων ἅμα κατερχόμεναι εἰς τὸν Ἅδην. Ἐν προσωποποιήσεσιν ὁ ποταμὸς παρίσταται ὡς γέρων κρατῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ὑδρίαν καὶ διὰ τῆς ἄλλης κύπελλον.

Λήθης [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου ἐν Λουσιτανίᾳ (Πορτογαλίᾳ), ὅστις ῥέων «ἐκ τῶν Κελτιβήρων καὶ Οὐακκαίων» ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ὠνομάζετο ἐπίσης *Λιμαίας, Λίμιος* καὶ *Βελιών*. Μετωνομάσθη δὲ *Λήθης*, κατὰ τὸν Στράβωνα (Γ', 153), ἀπὸ τινος ἐκστρατείας τῶν Κελτῶν καὶ Τουρδούλων ἐναντίον τῆς Λουσιτανίας, κατὰ τὴν ὁποίαν διαβάντες τὸν ποταμὸν συνεπλάκησαν πρὸς ἀλλήλους. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὴν στάσιν ταύτην ἐφονεύθη ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν καὶ παρέμειναν ἐκεῖ, μὴ δυνηθέντες νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, διότι ἐλησμόνησαν πιθανῶς τοὺς δρόμους τοὺς ὁποίους εἶχον ἀκολουθήσει, ἐκ τούτου ὁ ποταμὸς ὠνομάσθη *Λήθης*. Εἶναι ὁ σημερινὸς *Λίμα* κατὰ τὰ βόρεια τῆς Πορτογαλίας. Α. Θ. Σ.

Λῆθος [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Τευτάμου, βασιλέως τῶν ἐν Λαρίσῃ Πελασγῶν, τοῦ ὁποίου οἱ δύο υἱοὶ Ἱππόθοος καὶ Πύλαιος ἔλαβον μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Α. Θ. Σ.

Λήθων [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἐν τῇ Δ. Κυρηναϊκῇ, ἐκβάλλων εἰς τὰ ΒΔ. παράλια τῆς Μεγάλης Σύρτεως, μεταξὺ τῆς Βερενίκης (νῦν Βεγγάζης) καὶ τῆς Ἀρσινόης (νῦν Τόκρα), ὁ αὐτὸς μὲ τὸν *Ληθαῖον* ἢ *Λάθωνα* ποταμόν. Α. Θ. Σ.

Λήϊνον (Leinum) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἀξιάκου ποταμοῦ εἰς τὸν Βορυσθένην. Φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀναφερομένην *Λειανον*. Α. Θ. Σ.

Λήϊτος [*Μυθολ.*]. —1) Υἱὸς τοῦ Ἀλεκτρύωνος, εἷς τῶν πέντε Βοιωτῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἦλθον εἰς τὴν Τροίαν μετὰ 6.000 ἀνδρῶν καὶ 50 πλοίων, τραυματισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος.

—2) Υἱὸς τοῦ Ἀλέκτορος, εἷς τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ τῶν μνηστήρων τῆς Ἑλένης. Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἦτο ὁ μόνος ἐπιζήσας ἐκ τῶν εἰς Τροίαν ἐκστρατευσάντων Βοιωτῶν ἡγεμόνων καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐν Πλαταιαῖς ἐδεικνύετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του τὸ μνημεῖόν του παρὰ τὸ Ἱερὸν Δήμητρος τῆς Ἐλευσινίας, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ὁ μετακομίσας ἐκ Τροίας εἰς τὴν Λεβάδειαν τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἀρκεσιλάου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε τὸ μνῆμα παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἑρκύννης. Α. Θ. Σ.

Λὴκ (Leek) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Στάφφορντ. Κάτ. 17.214. Ἔχει παλαιὰν ἐκκλησίαν μετὰ πολυτίμου σταυροῦ δανικῆς προελεύσεως, ἀνώτερα σχολεῖα, πινακοθήκην, βιβλιοθήκην κτλ. Εἶναι πόλις βιομηχανικὴ μὲ ἐργοστάσια μεταξωτῶν καὶ ταινιῶν. Μ. Δ. Β.

Λὴκ (Leake), ***Γουλιέλμος - Μαρτῖνος***. Ἄγγλος στρατιωτικὸς καὶ ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Thorpe-Hall (1777—1860). Γενόμενος ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ἀπεστάλη εἰς τὰς Ἀντίλλας νήσους, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, μεθ' ὅ, προαχθεὶς εἰς λοχαγόν, ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1799, ὅπως ὀργανώσῃ τὸ τουρκικὸν πυροβολικόν, καὶ διδάξῃ τοὺς Τούρκους πρακτικῶς τὴν χρῆσιν τοῦ ὅπλου τούτου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ περιώδευσε τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον. Εἶτα μετέβη εἰς Αἴγυπτον, Κύπρον καὶ Ἰόππην. Διεπέρασε τὴν ἔρημον, ὅπως συναντήσῃ τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς αὐτὸν ἐναντίον τῶν Γάλλων, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἶχεν ἐπέλθει ἤδη συνθηκολόγησις.

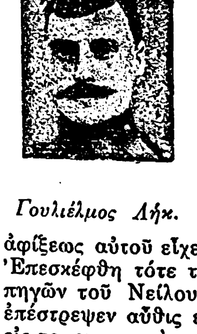

Γουλιέλμος Λήκ.

Ἐπεσκέφθη τότε τὴν Ἄνω Αἴγυπτον μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου, περιώδευσε τὴν Συρίαν καὶ ἐπέστρεψεν αὖθις εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα ἐπεδόθη εἰς τοπογραφικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας, ἐπιδείξας ἔκτακτον εὐθυκρισίαν καὶ σαφήνειαν ὡς πρὸς τὴν παράστασιν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος. Περιηγήθη ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ συνήγαγε πλουσιωτάτας συλλογὰς ἀρχαίων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὰ κοσμήματα τῶν ἐθνικῶν μουσείων τῆς Ἀγγλίας. Μελετήσας οὐχὶ μόνον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς, κατήρτισε τὴν τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ καθώρισε τὰς θέσεις τῶν ἀρχαίων δήμων τῆς πόλεως, γράψας ἔξοχον ὄντως διατριβὴν περὶ αὐτῶν, ἣν ἐδημοσίευσε τῷ 1821 ἐν Λονδίνῳ. Συλληφθεὶς τῷ 1807, κατὰ τὴν κήρυξιν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας, διετέλεσεν αἰχμάλωτος ἐπί τινας μῆνας, ὅτε ὁ Ἀλῆ πασᾶς, μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν γαλλικῶν ὅπλων ἐν Δαλματίᾳ καὶ τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον ἐκ τοῦ σημείου τούτου, ἔκρινεν ἐπιβαλλομένην εἰς αὐτὸν τὴν πρὸς τοὺς Ἄγγλους προσέγγισιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διεξήχθη μακρὰ ἀνταλλαγὴ ἐγγράφων αὐτοῦ καὶ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἀπέστειλε τὸν Λὴκ ἐντεταλμένον νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ νὰ ἐξετάσῃ τίνα ὑποστήριξιν ἠδύνατο νὰ παράσχῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις. Ὁ Λὴκ παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν εἰς Ἤπειρον καὶ περιῆλθεν ὁλόκληρον τὴν Ἀλβανίαν μελετῶν τὴν χώραν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ καθώρισε τὸν τρόπον τῆς ἀμύνης αὐτῆς εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ εἰσέβαλλον οἱ Γάλλοι ἐκ τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ὅπως ἀντιδράσῃ εἰς τὰς ἐνεργείας ταύτας ὁ Ναπολέων, ἀπέστειλεν εἰς Ἰωάννινα τὸν ἱστορικὸν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Πουκεβίλ, ὅστις διωρίσθη καὶ γενικὸς πρόξενος τῆς Γαλλίας. Ὁ Ἀλῆς, ἐξαπατῶν τοὺς Γάλλους, συνεννοεῖτο μυστικῶς μετὰ τοῦ Λὴκ πλησίον τῆς Πρεβέζης, κατώρθωσε δὲ δι' αὐτοῦ νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὸν Ἀλῆν ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ὁλόκληρος πυροβολαρχία καὶ πολλαὶ ἑκατοντάδες fusées à la Congrave, πολεμικῆς μηχανῆς πρό τινος χρόνου ἀνακαλυφθείσης. Ὁ Λὴκ ἀνέλαβε τὴν ἐκγύμνασιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλῆ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ, ἐξετέλεσε δὲ ταυτοχρόνως καθήκοντα ἀντιπροσώπου τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἰωαννίνοις. Ἡ μακρὰ παραμονὴ τοῦ

Digitized by Google

Λήκ ἐν Ἠπείρῳ ὑπῆρξε σημαντικωτάτη ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῶν πληροφοριῶν, καθ' ὅσον εἰκόνισεν οὗτος τὴν ἐν Ἠπείρῳ κατάστασιν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ἐκμαθὼν ἄριστα τὴν ἑλληνικὴν καὶ συνδεθεὶς μετὰ πλείστων διαπρεπόντων Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, ἠδυνήθη νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰ ἤθη καὶ τὸν βίον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τοῦ Ἀλῆ. Εἰς τὸν Λὴκ ὀφείλομεν πολυτίμους λεπτομερείας τῆς ἱστορίας τοῦ τυράννου τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως αὐτῆς, ἐκτεθειμένης εἰς τέσσαρας τόμους. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του ἐν Ἰωαννίνοις, ὁ Λήκ, προαχθεὶς εἰς συνταγματάρχην, ἀπεστάλη εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Ἑλβετίας τῷ 1815, ὅπως μελετήσῃ τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς χώρας ταύτης καὶ τὰ τῆς ὀχυρώσεως τῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν συνόρων της. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν ἐζήτησε τὴν ἀποστράτευσίν του καὶ ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ δημοσίευσιν τῶν ἔργων του, ἅτινα ἐδόξασαν αὐτόν. Τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα τούτων εἶναι: ἡ «Τοπογραφία τῶν Ἀθηνῶν» δημοσιευθεῖσα ἐν Λονδίνῳ τῷ 1821, «Περιήγησις εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα» (Καῖμπριτς), «Περιήγησις εἰς Μικρὰν Ἀσίαν» (Λονδῖνον 1824), «Περὶ τῆς νήσου Κῶ» (εἰς τὰ «Transactions of the Royal Society», Λονδῖνον 1843), «Τὰ κυριώτερα αἰγυπτιακὰ μνημεῖα τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου» (Λονδῖνον 1827), «Περιήγησις εἰς Πελοπόννησον» (Λονδῖνον 1830), «Πελοποννησιακὰ» (Λονδῖνον 1846), «An Historical Outline of the Greek Revolution» καὶ «Nomismata hellenica» (Λονδῖνον, 1854—1859, τόμ. τρεῖς). Θ. Β

ληκτικός, *—ή, —όν*· ὁ τῆς λήξεως, τοῦ τέλους, τελικός, καταληκτικός: «ἡ ληκτικὴ συλλαβή», «τὸ ληκτικὸν σημεῖον».

—*[Μαθημ.] Ληκτικὸν σημεῖον* καμπύλης καλεῖται τὸ σημεῖον, πέραν τοῦ ὁποίου δὲν προχωρεῖ ἡ καμπύλη. Ἐὰν μὲ κέντρον τὸ ληκτικὸν σημεῖον γραφῇ περιφέρεια κύκλου μὲ ἀκτῖνα πολὺ μικράν, αὕτη θὰ τέμνῃ τὴν καμπύλην εἰς ἓν μόνον σημεῖον. Ἡ καμπύλη $y=e^{\frac{1}{x}}$ ἔχει ληκτικὸν σημεῖον τὴν ἀρχὴν τῶν συντεταγμένων, διότι ὅταν τὸ x τείνῃ πρὸς τὸ μηδὲν ἐξ ἀρνητικῶν τιμῶν $-\infty \ldots 0$, τὸ y ἀπὸ τῆς ἀσυμπτωτικῆς αὐτοῦ τιμῆς τῆς μονάδος βαίνει συνεχῶς ἐλαττούμενον πρὸς τὸ μηδέν. Ὅταν τὸ x ἐξακολουθῇ καὶ λαμβάνῃ συνεχῶς τιμὰς ἀπὸ τοῦ μηδενὸς μέχρι τοῦ θετικοῦ ἀπείρου, τὸ y, ἐνῷ εἶχε τὴν τιμὴν 0, μεταπηδᾷ εἰς τὸ θετικὸν ἄπειρον καὶ ἀπ' ἐκεῖ συνεχῶς κατέρχεται, τεῖνον ἀσυμπτωτικῶς πρὸς τὴν μονάδα. Ἡ καμπύλη $y = \frac{1}{l[x(1-x)]}$ ἔχει δύο ληκτικὰ σημεῖα, τὸ $x=0$ καὶ $x=1$, ἐνῷ ἡ καμπύλη $y = \frac{1}{l(^{1}/_{2}\,\eta\mu x)}$ ἔχει τὰ ἑξῆς ἄπειρα ληκτικὰ σημεῖα: $x = 0, \pm\pi, \pm 2\pi, \pm 3\pi, \ldots$ Σ. Μ.-Ο.

ληκυθίζω· ἐπιτηδεύω τὸν λόγον, καλλωπίζω ῥητορικῶς.

ληκύθιον (τὸ) *[Ἀρχ.]*. Τὸ ὑποκοριστικὸν τῆς λέξεως *λήκυθος* (βλ. λ.). Τὸ ληκύθιον, ἄρα, ἦτο μικρὸν μυροδόχον ἀγγεῖον, ἀπαραίτητον διὰ τοὺς καλλωπιζομένους. Μεταφορικῶς «ληκύθιον αἰτεῖν» ἐσήμαινε τὸ ζητεῖν ῥητορικοὺς καλλωπισμούς. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ μεταφορικῶς παρ' Ἀριστοφάνει καὶ Συνεσίῳ. Β. Δ. Θ.

ληκυθισμὸς (ὁ). Τὸ *ληκυθίζειν*, τὸ ὁμιλεῖν, ἢ φωνάζειν, ἢ ψάλλειν μετὰ δυνατῆς ἀλλὰ πνιγμένης λαρυγγώδους φωνῆς ὡς ἀπὸ κοίλου μέρους ἐξερχομένης. Οὕτως ἐξηγεῖ τὸν ὅρον τοῦτον ἀρχαῖον κείμενον λέγον: «Ληκυθίζειν, ὁπόταν βούλωνται οἱ φωνασκοῦντες κοῖλόν τι φθέγμα ποιεῖν, ὥσπερ εἰς ληκύθους προϊέμενοι». Ὁ Latronne, ἐπεξηγῶν τὸν ὅρον, νομίζει ὅτι ληκυθισμὸς σημαίνει τὸν ἦχον τὸν ὁποῖον κάμνει τὸ ἔλαιον ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ στενοῦ λαιμοῦ τῆς ληκύθου. Τὴν μεταφορὰν ταύτην ἐπεξηγεῖ πληρέστερον ὁ Πολυδεύκης, ὅστις ἐξομοιώνει τὴν λέξιν ληκυθίζων μὲ τὰς λέξεις *λαρυγγίζων*, *φαρυγγίζων*, καὶ *βαρύφωνος*, αἵτινες ἐφηρμόζοντο διὰ τὴν φωνὴν τοῦ ἠθοποιοῦ, ἐξ οὗ *ληκυθίζειν*, κατὰ Σουΐδαν, εἶναι τὸ «μεῖζον βοᾶν καὶ ψοφεῖν». Ληκυθισμὸς λοιπὸν εἶναι ἡ τραγικὴ ἀπαγγελία, αἱ ἠχοῦσαι ἢ βομβοῦσαι φράσεις, αἵτινες ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν ἦχον, τὸν ὁποῖον προκαλεῖ ἡ κοιλότης τῆς ληκύθου, ὅταν ὁμιλῇ τις ἐντὸς αὐτῆς. Β. Δ. Θ

Ληκυθίων. Ὄνομα δούλου παρὰ Λουκιανῷ (*Δραπέται*, 32), τὸν ὁποῖον εἰρωνεύεται ὁ συγγραφεὺς ὡς φιλοδοξοῦντα δόξαν φιλοσόφου. Α.Θ.Σ.

λήκυθος (ἡ)· μικρὸν ἀγγεῖον μυροδόχον ἢ ψιμυθιοδόχον· τοιαῦτα ἀγγεῖα προωρίζοντο κυρίως ὡς προσφοραὶ εἰς τοὺς νεκροὺς (ἀρχ.)· || ἡ περὶ τὸν λόγον ἐπιτήδευσις, ῥητορικὸς καλλωπισμός, ὅθεν καὶ ῥῆμα *ληκυθίζω* (βλ. λ.).

—*[Ἀρχ.]* Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἡ λέξις αὕτη ἦτο γενικὸς ὅρος πρὸς δήλωσιν παντὸς δοχείου δι' ἀρώματα καὶ ἰδίως δι' ἔλαιον· διὰ τοὺς σήμερον ὅμως ἀρχαιολόγους ἡ λήκυθος εἶναι ὡρισμένον μακρόλαιμον ἀγγεῖον, φέρον λαβὴν ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέρους τοῦ λαιμοῦ μέχρι τοῦ ὤμου καὶ ἔχον ἐπιμήκη κοιλίαν καὶ πόδα. Αἱ λήκυθοι ἐχρησίμευον κυρίως ὡς δοχεῖα ἐλαίου, μὲ

Λευκὴ λήκυθος μὲ τὴν παράστασιν τῶν δύο ἀδελφῶν Ὕπνου καὶ Θανάτου μεταφερόντων τὸ λείψανον.

[Βρεττανικὸν μουσεῖον.]

τὸ ὁποῖον ἠλείφοντο οἱ λουόμενοι εἰς τοὺς λουτρῶνας καὶ οἱ παλαισταὶ εἰς τὰς παλαίστρας, καὶ ὡς μυροδόχα ἀγγεῖα διὰ τὰς γυναῖκας. Ἀλλὰ πλὴν τῆς τοιαύτης αὐτῶν κυρίας χρήσεως, αἱ λήκυνθοι ἐχρησίμευον ἐπίσης καὶ δι' ἐπικηδείους σκοπούς, τιθέμεναι παρὰ τὸ φέρετρον τοῦ νεκροῦ κατὰ τὴν πρόθεσιν ἢ ἐντὸς τῶν τάφων ἢ καὶ πρὸ τῆς ἐπιτυμβίου στήλης ὡς προσφορὰ εἰς τοὺς νεκρούς. Ἡ χρῆσις τῆς ληκύθου ὡς ἐλαιοδόχου ἀγγείου ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου. Οὕτως ἡ Ναυσικᾶ, ἀπερχομένη εἰς τὸν ποταμόν, διὰ νὰ πλύνῃ τὰ φορέματα τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀλκινόου, λαμβάνει παρὰ τῆς μητρός της Ἀρετῆς χρυσῆν λήκυθον πλήρη ὑγροῦ ἐλαίου, διὰ νὰ ἀλειφθῶσιν αὐτὴ καὶ αἱ θεραπαινίδες της μετὰ τὸ λουτρόν. Κατὰ τὴν κλασσικὴν περίοδον ἡ λήκυθος ἀποβαίνει οὐχὶ μόνον τὸ ἀπαραίτητον σκεῦος τῆς οἰκίας, τοῦ λουτροῦ καὶ τῆς παλαίστρας, διά τε τοὺς νέους καὶ τὰς νέας, ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐπικήδειον ἀγγεῖον. Τιθεμένη, κατὰ τὴν πρόθεσιν, πλησίον τῆς νεκρικῆς κλίνης, ἡ λήκυθος ἐχρησίμευεν ὅπως καθαρίζῃ διὰ τῶν μυροβόλων ἀρωμάτων αὐτῆς, τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ πτώματος, τιθεμένη δὲ ἐντὸς τῶν τάφων ἢ παρὰ τὴν ἐπιτύμβιον στήλην ἀπετέλει μετ' ἄλλων κτερισμάτων προσφορὰν τῶν ἐπιζώντων πρὸς τοὺς πεφιλημένους των νεκρούς. Ὁ διπλοῦς προορισμὸς τοῦ ἀγγείου τούτου εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸ πολυποίκιλον τοῦ σχηματισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἔλαβεν ἡ λήκυθος ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ ἀναλόγως τῆς πρακτικότητος ἢ τῆς ἐπιδείξεως. Ὑπῆρχον λήκυθοι καὶ μικρᾶς καὶ μεγάλης χωρητικότητος. Αἱ μικρᾶς χωρητικότητος λήκυθοι, χρησιμεύουσαι ἰδίως ὡς ἀρωματοδόχα ἀγγεῖα, ἐχώρουν ἄλλαι μὲν ὀλίγα γραμμάρια ἐλαίου καὶ ἄλλαι ἀπὸ ἑνὸς μέχρις ἑπτὰ κοτύλων, ὡς λέγει ὁ Ἀθήναιος, ὅστις προσθέτει ὅτι αἱ τοιαῦται λήκυθοι κατεσκευάζοντο ἐνίοτε καὶ ἐκ πολυτίμων ὑλῶν, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ὑέλιναι λήκυθοι, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡσύχιος. Ἡ τιμὴ τῶν ἀρωματοδόχων ληκύθων ἤρχιζεν ἀπὸ τὸν ὀβολόν, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοφάνης.

Τὰ σχήματα τῆς ληκύθου, ὅπως ἐννοεῖ ταύτην ἡ νεωτέρα ἀρχαιολογία, φαίνεται ὅτι ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος, διότι τοιοῦτον σχῆμα δὲν ἀπαντᾷ οὔτε εἰς τὴν μεγάλην ποικιλίαν τῶν μυκηναϊκῶν ἀγγείων, οὔτε εἰς τὴν τῶν γεωμετρικῶν τοιούτων. Πρώτη μορφὴ τῆς ληκύθου, ὡς ἐμφανίζεται αὕτη κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα, ἔχει τὴν ὄψιν ἀλαβάστρου μὲ στερεὰν τὴν βάσιν καὶ καμπύλην λαβήν. Οὕτως ἐμφανίζονται αἱ λήκυθοι τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου. Χαρακτηριστικὸν τύπον τῆς ἐποχῆς ταύτης παρέχει ἡ ὡραία ἀρχαϊκὴ λήκυθος τῆς συλλογῆς τοῦ Lamberg, ἡ ὁποία φέρει ἐπὶ τῆς κοιλίας ὡραίαν μελανόμορφον παράστασιν ἀλέκτορος. Σὺν τῷ χρόνῳ οἱ ἀγγειοπλάσται τῶν μελανομόρφων ἀγγείων τροποποιοῦσι καὶ τελειοποιοῦσι τὸν ἀρχικὸν τοῦτον τύπον, δίδοντες εἰς τὴν κοιλίαν κυλινδρικώτερον σχῆμα, ἐπιμηκύνοντες τὸν βραχὺν λαιμὸν καὶ ἀναπτύσσοντες τὸ στόμιον, οὕτως ὥστε τὸ ἔλαιον, ἐξερχόμενον τῆς στενῆς ὀπῆς τοῦ λαιμοῦ, νὰ ἐξεχύνετο ἐπὶ εὐρέων χειλέων. Τὸν αὐτὸν τύπον ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ ἀγγειοπλάσται τοῦ ἐρυθρομόρφου ῥυθμοῦ μέχρι τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ὅμως ἡμίσεος καὶ ἐντεῦθεν ἤρχισεν εὐρύτατα ἡ χρῆσις τοῦ θαυ-

Ἀρχαϊκὴ λήκυθος.

Μελανόμορφος λήκυθος τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος.

μασίου τύπου τῆς ληκύθου τῆς λεγομένης λευκῆς ληκύθου.

Ἡ λευκὴ λήκυθος ἐχρησίμευεν ἀποκλειστικῶς ὡς νεκρικὴ λήκυθος καὶ διὰ τοῦτο αἱ γραπταὶ παραστάσεις, μὲ τὰς ὁποίας κοσμεῖται, ἔχουσι σχεδὸν ἀνεξαιρέτως νεκρικὰ θέματα, κοινότερα τῶν ὁποίων εἶναι: ἡ πρόθεσις τοῦ νεκροῦ μὲ ληκύθους περὶ τὴν νεκρικὴν κλίνην· ἡ μεταφορὰ τοῦ νεκροῦ ὑπὸ δύο πτερωτῶν δαιμόνων, τοῦ Ὕπνου καὶ τοῦ Θανάτου· ἡ παράστασις τοῦ λεμβούχου Χάρωνος εἰσάγοντος εἰς τὴν λέμβον του τὴν ψυχὴν τοῦ τεθνεῶτος ἐν μορφῇ γυναικός· ὁ Ἑρμῆς ὁδηγῶν τὴν ψυχὴν τοῦ τεθνεῶτος καὶ παραδίδων αὐτὴν εἰς τὸν Χάρωνα· θυσίαι καὶ προσφοραὶ τῶν ἐπιζώντων πρὸ τῆς ἐπιτυμβίου στήλης τοῦ προσφιλοῦς ἀποθανόντος. Αἱ λευκαὶ λήκυθοι, μὲ τὴν τεχνικωτάτην πλαστικότητα καὶ τὴν ῥαδινότητα τοῦ σχήματός των καὶ μὲ τὰς ἐξαισίας καὶ ἀριστουργηματικὰς πολυχρώμους γραφὰς αὐτῶν, θεωροῦνται ἀριστουργήματα τῆς ἑλληνικῆς κεραμευτικῆς καὶ μάλιστα τῆς ἀττικῆς ἀγγειοπλαστικῆς, διότι ἐν Ἀττικῇ ἐπενοήθησαν καὶ ἐν Ἀττικῇ ἀποκλειστικῶς κατεσκευάζοντο κατὰ πᾶσαν πιθανό-

Ὁ Χάρων μὲ τὸ ἀκόντιόν του καὶ ὁ ψυχοπομπὸς Ἑρμῆς ὁδηγῶν πρὸς αὐτὸν νεκρόν.

[Παράστασις τῆς ὑπ' ἀριθ. 1926 λευκῆς ληκύθου τοῦ Ἐθν. Ἀρχαιολ. Μουσείου.]

Digitized by Google

τητα. Ἡ λήκυθος, μεταξὺ τῶν λευκῶν λεγομένων ἀγγείων, χαρακτηρίζεται καὶ διαφέρει κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ ἐπίχρισμά της, ἀντὶ νὰ εἶναι ὑπόλευκον κιτρινωπόν, εἶναι καθαρῶς λευκόν, τὰ δὲ χρώματα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται οἱ ἀγγειογράφοι τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ Ε´ αἰῶνος, εἶναι τὸ ἐρυθρόν, τὸ μελανὸν καὶ τὸ τεφρόν. Παρὰ τὴν πολυχρωμίαν ὅμως ταύτην καὶ τὸ λευκὸν ἔδαφος, ἕνεκα τῶν ὁποίων αἱ λήκυθοι πλησιάζουσι πρὸς τὴν μεγάλην ζωγραφικήν, διετήρησαν, ἐν τούτοις, καὶ αὗται τὸν ἰχνογραφικὸν τρόπον, πολὺ σπάνια δὲ εἶναι τὰ παραδείγματα ἀγγειογραφίας μὲ σκιάσεις. Ὡραῖα παραδείγματα παραστάσεων καὶ τεχνοτροπίας ληκύθων παρέχουσιν ἡμῖν πολλαὶ λευκαὶ λήκυθοι ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ, ἐξ ὧν χαρακτηριστικώτεραι εἶναι αἱ ὑπ' ἀριθμοὺς 1.926 καὶ 12.783. Ἐπὶ τῆς πρώτης ληκύθου ὁ Χάρων παρίσταται ὡς ἡλικιωμένος ναύτης μὲ τὸν κωνικὸν ναυτικὸν πῖλον, μὲ τὴν ἐξωμίδα καὶ μὲ φυσιογνωμίαν ἀγενῆ, ἕτοιμος νὰ παραλάβῃ τὴν ὑπὸ τοῦ ψυχοπομποῦ Ἑρμοῦ ὁδηγουμένην νεκράν. Ὁ Ἑρμῆς φορεῖ χλαμύδα καὶ πέτασον καὶ κρατεῖ εἰς τὴν δεξιὰν τὸ κηρύκειον, περὶ τὸ πλοῖον δὲ καὶ μεταξὺ τῶν θεῶν καὶ τῆς γυναικὸς περιίπτανται πολλαὶ μικραὶ πτερωταὶ μορφαί, αἵτινες παριστῶσι τὰ εἴδωλα τῶν νεκρῶν, ἤτοι τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Ἡ ὑπ' ἀρ. 12.783 λήκυθος φέρει τὴν παράστασιν τοῦ Ὕπνου καὶ τοῦ Θανάτου. Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι παρίστανται ἐνταῦθα ὡς ἡλικιωμένοι, πωγωνοφόροι ἄνδρες. Ἀντιθέτως, ἐπὶ λευκῆς ληκύθου τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, φερούσης παρομοίαν παράστασιν, ὁ Ὕπνος παρίσταται ὡς ἀγένειος νεανίας μὲ γλυκεῖαν φυσιογνωμίαν καὶ καστανοκόκκινον τὸ χρῶμα τοῦ σώματος, μόνος δὲ ὁ Θάνατος ἔχει ἀτημέλητον πώγωνα, τὸ δὲ σῶμα ὠχρὸν καὶ τὴν ὄψιν σοβαρὰν καὶ ἀγριωπήν. Τὸ καθῆκόν των ὅμως ἐκτελοῦσι μετὰ στοργῆς ἀμφότεροι οἱ δαίμονες; μεταφέροντες προσεκτικῶς, τὸν νεκρὸν τοῦ πολεμιστοῦ, ὅστις φέρει ἀκόμη τὸν θώρακα, ἐπὶ δὲ τῆς στήλης του εἶναι ἐζωγραφημένον κράνος.

Λήκυθος μὲ πλαστικὸν διάκοσμον ὡραίας Σφιγγός.
[Μουσεῖον Πετρουπόλεως.]

Πλὴν τῶν λευκῶν ληκύθων, μεγάλης φήμης ἔχαιρον καὶ αἱ πλαστικὸν διάκοσμον φέρουσαι λήκυθοι. Αἱ τοιούτου εἴδους λήκυθοι ἐμφανίζονται πρὸ τῆς ἐποχῆς τῶν μηδικῶν πολέμων, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Ε´ π. Χ. αἰῶνος καὶ καθ' ὅλον τὸν Δ´ αἰῶνα καθίστανται περιζήτητοι. Αἱ λήκυθοι αὗται φέρουσι συνήθως ὡς πλαστικὸν κόσμον Σφίγγας, ἀνθοφορούσας παρθένους, ποιητρίας κύβων ἢ ἀστραγάλων, ἀγαλμάτια τοῦ Βάκχου, τῆς Κόρης, κεφαλὰς γυναικῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὡραῖον παράδειγμα τοιούτου εἴδους ληκύθου εἶναι ἡ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Πετρουπόλεως λήκυθος, ἡ παριστάνουσα ὡραίαν Σφίγγα. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν τοιούτων ληκύθων μὲ πλαστικὸν διάκοσμον ἀνήκουσι καὶ αἱ μὲ μικρὰ ἀνάγλυφα διακοσμούμεναι λήκυθοι, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι εἶναι ἡ λήκυθος τοῦ Ξενοφάντου, ἡ εὑρεθεῖσα ἐν Κριμαίᾳ, καὶ ἡ λήκυθος τῆς Ἀνδρομάχης καὶ τοῦ Ἀστυάνακτος. Οἱ κατασκευάζοντες ληκύθους ἀγγειοπλάσται ἐκαλοῦντο εἰδικώτερον ληκυθοποιοί. Ἡ μεγάλη χρῆσις τῆς ληκύθου ἐδημιούργησεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ πολλὰς λέξεις καὶ φράσεις μεταφορικῆς σημασίας. Οὕτως, *αὐτολήκυθοι* ἐκαλοῦντο οἱ κομψευόμενοι νέοι, οἵτινες «ἀλειφόμενοι μὲ μυροβόλα ἔλαια, ὡμοίαζον πρὸς τὴν ἐλαιοδόχον λήκυθον, τὴν πάντοτε στίλβουσαν ἐκ τοῦ περιχυνομένου ἐλαίου αὐτῆς». Τοὐναντίον, *ἀπολήκυθοι* ὠνομάζοντο οἱ πτωχοί, οἱ ἐστερημένοι τῶν πάντων, οἱ μὴ ἔχοντες οὐδὲ ἔλαιον μιᾶς ληκύθου. Μεταφορικῶς ἐπίσης *ληκυθίζειν* ἐσήμαινε τὸ ῥητορεύειν (βλ. λ. *ληκυθισμός*).

[*E. Pottier*, «Étude sur les lécythes blancs attiques».—*Χρ. Τσούντα*, «Ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης», σελ. 339.] Β. Δ. Θ.

— [*Φυσ.*] *Λήκυθος* καλεῖται φιαλίδιον ὑάλινον ὡρισμένης χωρητικότητος, ὅπερ χρησιμεύει διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς πυκνότητος τῶν στερεῶν καὶ ὑγρῶν σωμάτων.

Προσδιορισμὸς τῆς πυκνότητος τῶν στερεῶν διὰ ληκύθου. Πρὸς τοῦτο ζυγίζομεν ποσότητά τινα τοῦ σώματος διὰ ζυγοῦ ἀκριβείας καὶ προσδιορίζομεν τὸ βάρος αὐτῆς G. Ἀκολούθως βυθίζομεν τὸ σῶμα ἐν ληκύθῳ, πληροῦμεν αὐτὴν δι' ἀπεσταγμένου ὕδατος μέχρι τῆς ἐπὶ τούτῳ χαραγῆς καὶ ζυγίζομεν ἐκ νέου, ὅτε προσδιορίζομεν τὸ βάρος:

$$P_1 = \text{Λήκυθος} + \text{ὕδωρ} + \text{σῶμα } G \quad (1)$$

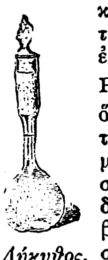

Λήκυθος.

Ἀκολούθως ἀφαιροῦμεν τὸ σῶμα ἐκ τῆς ληκύθου πληροῦμεν αὐτὴν ἐκ νέου μέχρι τῆς χαραγῆς δι' ὕδατος καὶ ζυγίζομεν ἐκ νέου, ὅτε εὑρίσκομεν τὸ βάρος:

$$P_2 = \text{Λήκυθος} + \text{ὕδωρ} + \text{ὕδωρ συμπλ. } W \quad (2)$$

ὅπου ὕδωρ συμπλ. παριστᾷ τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἔπρεπε νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν λήκυθον, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ σώματος, ὅπως πληρωθῇ αὕτη δι' ὕδατος μέχρι τῆς χαραγῆς, ἤτοι τὸ βάρος ἴσου ὄγκου ὕδατος πρὸς τὸν τοῦ σώματος. Δι' ἀφαιρέσεως τῶν ἰσοτήτων (1) καὶ (2) κατὰ μέλη προκύπτει

$$P_1 - P_2 = G - W$$
$$\text{ἤτοι } W = P_2 - P_1 + G$$

Διαιροῦντες δὲ τὸ βάρος τοῦ σώματος G διὰ τοῦ βάρους ἴσου ὄγκου ὕδατος W λαμβάνομεν

$$\text{Πυκνότης} = \frac{G}{W} = \frac{G}{P_2 - P_1 + G}$$

Ἡ ὡς ἄνω τιμὴ παρέχει τὴν πυκνότητα ὡς πρὸς ὕδωρ θερμοκρασίας τοῦ δωματίου καὶ οὐχὶ ὡς πρὸς ὕδωρ θερμοκρασίας 4°C, πρὸς τούτοις δὲ δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ἄνωσις τοῦ ἀέρος· ὁ ἀκριβὴς τύπος καθορισμοῦ τῆς πυκνότητος παρέχεται ἐκ τοῦ τύπου:

$$\frac{G}{P_2 - P_1 + G}(S - 0{,}0012) + 0{,}0012$$

ἔνθα S ἡ πυκνότης τοῦ ὕδατος ἐν τῇ θερμοκρασίᾳ τοῦ πειράματος.

Ὁ ἀνωτέρω προσδιορισμὸς τῆς πυκνότητος διὰ τῆς ληκύθου ἐρείδεται ἐπὶ τῆς σχέσεως:

$$\text{Πυκνότης} = \text{εἰδικὸν βάρος} = \frac{\text{Βάρος σώματος}}{\text{Βάρος ἴσου ὄγκου ὕδατος } 4^{0}\text{ C}}$$

Προσδιορισμὸς τῆς πυκνότητος ὑγρῶν διὰ τῆς ληκύθου. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει τῶν ὑγρῶν ἡ μέτρησις τῆς πυκνότητος διὰ τῆς ληκύθου ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἐξισώσεως:

$$\text{Πυκνότης} = \text{εἰδικὸν βάρος} = \frac{\text{Βάρος σώματος}}{\text{Βάρος ἴσου ὄγκου ὕδατος } 4^{0}\text{ C.}}$$

Ζυγίζομεν ἐν ἀρχῇ τὴν λήκυθον ἐν ζυγῷ ἀκριβείας καὶ εὑρίσκομεν τὸ βάρος αὐτῆς G_0, εἶτα ζυγίζομεν τὴν λήκυθον πλήρη ἐκ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ὑγροῦ, ὅτε εὑρίσκομεν τὸ βάρος G_1, καὶ τέλος ζυγίζομεν τὴν λήκυθον πλήρη ἀπεσταγμένου ὕδατος, ὅτε εὑρίσκομεν τὸ βάρος G_2. Οὕτω θὰ ἔχωμεν:

$$\text{Βάρος ὑγροῦ} = G_1 - G_0$$
$$\text{Βάρος ὕδατος} = G_2 - G_0$$

ἡ δὲ πυκνότης ὡς πρὸς ὕδωρ θερμοκρασίας 4°C καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἀνώσεως τοῦ ἀέρος, εὑρίσκεται ἐκ τοῦ τύπου

$$\frac{G_1 - G_0}{G_2 - G_0}(S - 0{,}0012) + 0{,}0012$$

ὅπου S ἡ πυκνότης τοῦ ὕδατος εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ πειράματος. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

— [*Ἀνατομ.*] *Λήκυθος ἀπευθυσμένου* καλεῖται ληκυθοειδὲς ἀνεύρυσμα κατὰ τὰ δύο κάτω τριτημόρια τῆς ἐνδοπυελικῆς μοίρας τοῦ ἀπευθυσμένου, καλούμενον καὶ *κοπροδόχος λήκυθος*, ἐν ᾗ συλλέγονται τὰ κόπρανα καὶ τὰ ἀέρια πρὸ τῆς ἐκκενώσεως αὐτῶν.

Λήκυθος τοῦ Vater. Κοινὸν ἀνεύρυσμα ἐκ τῆς συνενώσεως τοῦ χοληδόχου πόρου μετὰ τοῦ παγκρεατικοῦ πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτῶν εἰς τὸ δωδεκαδάκτυλον ἔντερον.

Λήκυθος ἡμικυκλίων σωλήνων. Ἀνεύρυσμα ληκυθοειδές, ὅπερ ἐμφανίζει τὸ ἕτερον τῶν σκελῶν τῶν ἡμικυκλίων σωλήνων τοῦ ὀστεΐνου λαβυρίνθου (ἔσω ὠτὸς) ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ἄνω ὀπισθίαν μοῖραν τῆς αἰθούσης· διὸ καὶ *ληκυθαῖον σκέλος* καλεῖται.

Λήκυθος νωτιαίων μηνίγγων τελική. Ἡ κάτω μοῖρα τοῦ ὑπαραχνοειδοῦς νωτιαίου χώρου, ἥτις ἀποπεπλατυσμένη καὶ ἀνευρυνομένη περικλείει τὴν ἵππουριν καὶ τὸ τελικὸν νημάτιον τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ἀντιστοιχεῖ δ' ἡ λήκυθος εἰς τὸ 4ον ὀσφυϊκὸν μεσοτόξιον διάστημα, ἔνθα γίνεται ἡ ἐνδορραχιαία παρακέντησις.

Λήκυθος σπερματική. Καλεῖται οὕτω; ἡ κυστικὴ μοῖρα τοῦ σπερματικοῦ πόρου τοῦ ὄρχεως· ἐκτείνεται δ' ἀπὸ τοῦ πυθμένος τῆς κύστεως μέχρι τῆς βάσεως τοῦ προστάτου, μῆκος ἔχουσα 3—4 ἑκμ., φερομένη λοξῶς ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω καὶ κάτω, σχηματίζουσα δὲ μετὰ τῆς ἀντιθέτου μοίρας τρίγωνον, τὸ *μεσοληκυθικόν*· χαρακτηρίζεται δὲ ὅτι ἀνευρύνεται ἀτρακτοειδῶς ἢ δίκην ληκύθου καὶ διὰ τὰ ἐκκολπώματα αὐτῆς, ὧν ἕνεκεν ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια αὐτῆς ἐμφανίζει ὄψιν ὑβώδη.

Λήκυθος φαγωγοῦ. Ἡ ἔξω μοῖρα τοῦ φαγωγοῦ (ἢ τῶν σαλπίγγων), ἥτις εἶναι μακροτέρα τῆς ἔσω, ἑλικοειδὴς καὶ κατὰ διαστήματα ληκυθοειδῶς ἀνευρυσμένη, καλουμένη καὶ *ληκυθοειδὴς μοῖρα τοῦ φαγωγοῦ*. Ι. Π

Λήκυθος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Φρούριον τῆς Μακεδονίας ἐν Χαλκιδικῇ, ἐπὶ τῆς ΝΔ. παραλίας τῆς χερσονήσου Σιθωνίας, παρὰ τὴν πόλιν Τορώνην, μετὰ τῆς ὁποίας συνεδέετο διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ. Κυριεύσας τοῦτο ὁ Βρασίδας τῷ 423 π. Χ., μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τορώνης, κατέστρεψε τὰ τείχη του, σεβασθεὶς τὸ ἐν αὐτῷ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπεσκεύασε. Σήμερον ταυτίζεται μὲ τὸ ἀκρωτήριον *Παπαδιά*. Α. Θ. Σ.

Λήλαντ (Leland), ***Κάρολος-Γκόντφρυ***. Ἀμερικανὸς λογοτέχνης (βλ. λ. *Λέλαντ* Κάρολος-Γκόντφρυ).

Ληλαντίων, *τέως δῆμος* — [*Γεωγρ.*]. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας Ἁγίας Σοφίας, Γιδῶν, Θεολόγου, Καθενῶν, Κοτσικιᾶς, Μακρυκάππας, Μύστρου, Παλιούρας καὶ Τσεργῶν, μὲ ἕδραν τοὺς Καθενούς. Ἔκειτο παρὰ τὸν χῶρον τοῦ ἀρχαίου *Ληλάντου* ἢ *Ληλαντίου* πεδίου (βλ. λ.), ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα, πρὸς Ν. τῆς Χαλκίδος, καὶ ἠρίθμει κατ. 3500 περίπου. Χ. Δ.

Λήλαντον, ἢ ***Ληλάντιον πεδίον*** [*Γεωγρ.*]. Βαθύπεδον τῆς Εὐβοίας, ἐκτεινόμενον μεταξὺ Χαλκίδος καὶ Ἐρετρίας εἰς μῆκος 8 περίπου χιλιομ. Ἀρδευόμενον ὑπὸ τοῦ Λήλαντος ποταμοῦ, εἶναι εὐφορώτατον, καὶ δὴ τὸ πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ τμῆμα, τὸ νῦν κοινῶς Ἀμπέλια, καλυπτόμενον ὑπὸ ἐλαιῶν, ἀμπέλων καὶ κήπων. Ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ σήμερον ὑπάρχουν οἱ συνοικισμοὶ τοῦ δήμου Χαλκιδέων *Λοκὸς* καὶ *Ἁγ. Ἐλεοῦσα*, ὁ νέος προσφυγικὸς συνοικισμὸς *Ν. Λάμψακος*, αἱ κοινότητες *Μύτικας* καὶ *Βασιλικό*. Πάλαι τοῦτο ὑπῆρξε τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ Χαλκιδέων καὶ Ἐρετριέων (βλ. *Εὔβοια* [*Ἱστορία*]). Ι. Σ. Σ.

Λήλας (ὁ), ἢ ***Λήλαντος*** [*Γεωγρ.*]. Ὁ μακρότερος ποταμὸς τῆς Εὐβοίας, πηγάζων ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Δίρφυος καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον κατὰ τὴν θέσιν Μπούρζι, τὸ νότιον στόμιον τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου. Ὁ κάτω αὐτοῦ ροῦς ἀρδεύει τὸ ἐξ αὐτοῦ κληθὲν *Ληλάντιον πεδίον*· Τὸ θέρος ὅμως ὁ ποταμὸς ξηραίνεται, τὸ δ' ὕδωρ περιορίζεται κατὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ παρὰ τὸ χωρίον Στενή, ὁπόθεν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐνετοκρατίας, διωχετεύετο τοῦτο διὰ μακροῦ ὑδραγωγείου, τοῦ ὁποίου τὰ λείψανα σῴζονται, εἰς τὴν Χαλκίδα. Ι. Σ. Σ.

Λῆλυ (Lely), *σὲρ* ***Πέτρος***. Ὁλλανδὸς ζωγράφος (1618—1680), ζήσας κυρίως καὶ διακριθεὶς ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐγεννήθη εἰς Soest τῆς Βεστφαλίας, τὸ δὲ πραγματικόν του ὄνομα ἦτο *Πέτρος βὰν ντὲρ Φὸς* (van der Faes). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, ἐζωγράφιζεν ἐν ἀρχῇ τοπία καὶ ἱστορικοὺς πίνακας, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Βὰν Ντάϊκ κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ φήμην ὡς προσωπογράφος καὶ νὰ ὑποκατασταθῇ τρόπον τινὰ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνου. Μολονότι δὲ ἀσυγκρίτως κατώτερός του, ηὐνοήθη ἐν τούτοις ὄχι μόνον ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Καρόλου Α´, ὑπὸ τοῦ Κρόμβελλ κατόπιν καὶ τέλος ὑπὸ τοῦ Καρόλου Β´, ὅστις καὶ τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ ἱππότου. Τὰ πορτραῖτά του δὲν στεροῦνται χάριτος, ἐπιτυχοῦς χρωματισμοῦ καὶ ἀκριβείας περὶ τὸ σχέδιον. Ἀλλὰ λείπει ἀπὸ αὐτὰ ἡ ἀτομικότης, ἡ δύναμις, τὸ στύλ. Ἐκ τῶν μυθολογικῶν του συνθέσεων ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ὁ ὕπνος τῆς Ἀφροδίτης» (εἰς τὸ ἀνάκτορον Οὐΐνδσωρ) καὶ «Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος» Ἐκτὸς αὐτῶν καὶ τῶν πολυπληθῶν του προσωπογραφιῶν, ἐζωγράφισεν ἐπίσης ἀκουαρέλλας, παστὲλ καὶ σχεδιάσματα διὰ σινικῆς μελάνης. —Ρ.

λημαλέος, *—α, —ον*· ὁ πλήρης λήμης, κοιν. *τσιμπλιασμένος, τσιμπλιάρης*.

Λημέννη, ἢ ***Λημέννα Λίμνη*** (Lemannus lacus) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μεγάλη λίμνη τῆς ΒΑ. Ναρβωνικῆς Γαλλίας, διασχιζομένη ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ροδανοῦ ποταμοῦ καὶ χωρίζουσα τὰς ἐπαρχίας τῶν Γραίων Ἄλπεων καὶ τοῦ Ποινίνου ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Ἑλβετῶν. Σήμερον καλεῖται *λίμνη τῆς Γενεύης* ἢ *λίμνη τῆς Λεμάνης*. Α. Θ. Σ.

λημερεύω· ἄλλως *λημεριάζω* (βλ. λ.).

λημέρι (τό)· δημοτ., καταφύγιον τῶν ἁρματολῶν καὶ κλεφτῶν ἄλλοτε, ἤδη δὲ τῶν ληστῶν, τόπος ἀπόκρυφος, φωλεὰ θηρίων (ἀναδρομικῶς ἀπὸ τοῦ *λημεριάζω*).

λημεριάζω· δημοτ., κάμνω λημέρι, διέρχομαι τὴν ἡμέραν ἐν ἀποκρύφῳ τόπῳ.

Λημέριον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἀπεραντίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 317. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κόνιαβη*. Χ. Δ.

λήμη (ἡ). Ἔκκριμα τῶν ταρσαίων ἢ Μειβομιανῶν ἀδένων (τῶν βλεφάρων), παριστῶν ὠχρόλευχον λιπώδη ὕλην, καλύπτουσαν τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τῶν βλεφάρων, ἰδίᾳ δὲ τὸν ἔσω κανθὸν (κ. τσίμπλα). Ι. Π

Digitized by Google

—**Λήμη τοῦ** *Πειραιῶς*. Περιφρονητικὸς χαρακτηρισμὸς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων τῆς νήσου *Αἰγίνης* (βλ. λ. /*Ἀρχ. Ἱστορ.*/) διὰ τὴν ἐνόχλησιν, ἣν τοῖς παρεῖχεν ὡς ναυτικός των ἀντίπαλος. Σ. Ε. Λ.

λήμη (ἡ) (Lema) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων*, τῆς οἰκογενείας τῶν *χρυσομηλιδῶν*, περιλαμβάνον κανθάρους μόλις φθάνοντας τὰ 7 χιλιοστόμετρα καὶ διακρινομένους κυρίως ἐκ τῶν στιλπνῶν μεταλλικῶν χρωμάτων των. Ἀπαντῶσι πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπὶ διαφόρων φυτῶν ἐνδιαιτώμενοι. Δ. Ν. Π.

λημίθι (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀνδροπώγων ὁ γρύλλος*.

λῆμμα (τό)· πᾶν ὅ,τι λαμβάνει τις, εἰσόδημα, πρόσοδος, κέρδος· ‖ ἐν τῇ λογικῇ, ἡ μείζων πρότασις, ἐκ τῆς ὁποίας παράγεται τὸ συμπέρασμα· ‖ ἐν τῇ λεξικογραφίᾳ, ὁ ἀρκτικὸς ἢ ὁ ὡς ἀρκτικὸς τύπος λαμβανόμενος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὑπάγεται πᾶσα ἡ πραγματεία τοῦ ἄρθρου, ἥ τε τυπολογικὴ καὶ ἡ σημασιολογική· ‖ μαθηματ., πρότασις, ἥτις ἀποδειχθεῖσα ἀληθὴς χρησιμεύει πρὸς ἀπόδειξιν ἄλλης προτάσεως.

—*[Δασ.] Ἐτήσιον λῆμμα* εἶναι τό, εἰς τὸ διηνεκές, κατ' ἔτος δυνάμενον νὰ ἀπολαμβάνηται ποσὸν δασικῶν προϊόντων ἐξ ἑνὸς δάσους ἄνευ ἐλαττώσεως τοῦ ξυλώδους κεφαλαίου. Θεωρητικῶς δέον τὸ λῆμμα νὰ ἰσοῦται πρὸς τὴν ἐτησίαν προσαύξησιν (οἱονεὶ τόκον) τοῦ ὅλου δάσους. Τὸ ἐτήσιον λῆμμα, εἰς πρεμνοφυῆ δάση, δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν καὶ κατ' ἔκτασιν. Εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις (μικρὰ δάση, συνθῆκαι ἀγορᾶς ἢ μεταφορᾶς κτλ.) δύναται ἀντὶ τοῦ ἐτησίου νὰ ὁρισθῇ «περιοδικὸν λῆμμα», ἤτοι συσσώρευσις τῶν καρπώσεων ἐνίων ἐτῶν εἰς ἕν. Α. Ε. Κ.

—**λήμματος** *σύμβασις* /*Νομ.*/. Δι' αὐτοκρατορικῆς διατάξεως, μόνης ἐν κώδικι Δ. 3, ἐπετράπη κατ' ἔτος 394 ἡ ἐν λόγῳ σύμβασις, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ὁ ὑποσχεθεὶς παροχὴν εἰς τὸν συνηγοροῦντα παρὰ τῷ αὐτοκράτορι δι' ὑπόθεσίν του εὐοδωθεῖσαν ὑπεχρεοῦτο εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπεσχημένων. Περὶ τῆς τοιαύτης ἐκπληρώσεως ἡ διάταξις αὕτη διέλαβε λεπτομερῶς. Διὰ τῆς νεαρᾶς 8 τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἡ ἰσχὺς τῆς συμβάσεως περιεστάλη, ἀπαγορευθείσης τῆς δόσεως πάσης παροχῆς εἰς τοὺς συνηγοροῦντας πρὸς διορισμόν τινος εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ὡς καὶ τῆς ὑπὸ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων (ἀρχόντων) λήψεως οἱασδήποτε παροχῆς δι' ἐνέργειαν ἀναγομένην εἰς τὸν κύκλον τῶν καθηκόντων των· κατὰ τῶν παραβατῶν ἀπηγγέλθησαν ποιναὶ καὶ ἐνετάλησαν οἱ ἐπίσκοποι νὰ ἐποπτεύουν τὴν τήρησιν τῶν διαταχθέντων, περὶ ἧς εἰδικὴ περικοπὴ ἐτέθη εἰς τὸν ὅρκον τῶν ἀναλαμβανόντων δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ὁ ἐν γένει ἀνήθικος χαρακτὴρ τῆς συμβάσεως τοῦ λήμματος ἀνεγνωρίσθη σὺν τῷ χρόνῳ, δι' ὃ καὶ ἡ σχετικὴ διάταξις δὲν ἀπαντᾷ οὔτε εἰς τὴν Ἐπαναγωγήν, οὔτε εἰς τὰ Βασιλικά.

Παρ' ἡμῖν ἀργεῖ ἀπολύτως ἡ σύμβασις, ὡς ἀντικειμένη εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς χρηστῆς διοικήσεως, περὶ ἧς μεριμνᾷ τὸ σύνταγμα καὶ οἱ νόμοι, καὶ ἥτις εἶναι διαπεπιστευμένη εἰς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς δημοκρατίας καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τῆς διοικήσεως. Ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νὰ διασταλῇ ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ἡ ἔννοια τῆς χρηστῆς διοικήσεως δὲν προσβάλλεται ἐκ τῆς ἐπιτυγχανομένης κατόπιν συνηγορίας πράξεως, ὅτε ὁ συνηγορῶν, δικηγόρος φέρ' εἰπεῖν ἢ καὶ ἄλλο κατ' ἐντολὴν ἐνεργοῦν πρόσωπον, δικαιοῦται εἰς ἀπόληψιν τοῦ συμπεφωνημένης ἢ νομίμου ἀμοιβῆς του. Εἰδικῶς ὡς πρὸς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἐνεργοῦντας εἰς τὸν κύκλον τῆς ὑπηρεσίας των, τὰ ἄρθρα 456—459 τοῦ ποινικοῦ νόμου προβλέπουν καὶ τιμωροῦν τὴν παρ' αὐτῶν λῆψιν ὡς καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς προσφορὰν οἱασδήποτε παροχῆς. Θ. Ι. Α.

Λημνία (ἡ) /*Ἀρχ.*/. Ἐπίθετον, μὲ τὸ ὁποῖον ἔνιοι μὲν ἀρχαῖοι λεξικογράφοι καὶ σχολιασταὶ χαρακτηρίζουσι τὴν Ὑψιπύλην, τὴν θυγατέρα, δηλαδή, τοῦ βασιλέως τῆς Λήμνου Θέαντος καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μυρήννης, ὁ Λουκιανὸς δὲ προσδιορίζει τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, τὸ χάλκινον, τουτέστιν, ἀνάθημα τῶν Ἀθηναίων κληρούχων τῆς Λήμνου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ὁποῖον ἐτεχνούργησεν ὁ Φειδίας. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἵστατο πιθανῶς ἐν ὑπαίθρῳ, βορειοανατολικῶς τῶν Προπυλαίων, ἐφημίζετο δὲ ὡς ἓν τῶν σημαντικωτέρων ἔργων τοῦ περιφήμου καλλιτέχνου. Ὁ Λουκιανὸς ἐγκωμιάζει τὴν ὡραιότητα τοῦ ἀριστουργήματος τούτου, ἐξαίρει δὲ ἰδιαζόντως τὸ περίγραμμα τοῦ προσώπου, τὸ ἁπαλὸν τῶν παρειῶν καὶ τὸ σύμμετρον τῆς ῥινός. Τὸν ἔπαινον τοῦ Λουκιανοῦ περὶ τῆς μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας τῆς Λημνίας Ἀθηνᾶς ἐπαναλαμβάνουσιν ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Ἱμέριος. Λεπτομερέστατος τῶν συγγραφέων τούτων ὁ Ἱμέριος, προσθέτει ὅτι ὁ Φειδίας δὲν ἀπεικόνισε μόνον τὴν πάνοπλον Ἀθηνᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς παρθένου θεᾶς ἐπέθεσε «τὸ ἐρύθημα, ἵνα, ἀντὶ κράνους, ὑπὸ τούτου τῆς θεοῦ τὸ κάλλος κρύπτοιτο».

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περιγραφῶν τούτων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ μάλιστα τῆς τοῦ Ἱμερίου, ἐξ ἧς σαφῶς προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Λημνία Ἀθηνᾶ δὲν παρίστατο πολεμική, ἀλλ' εἰρηνική, ἔχουσα ἀκάλυπτον τὴν κεφαλήν, ἀνεγνωρίσθησαν μέχρι τοῦδε, μὲ μεγάλην πιθανότητα, πολλὰ ἀντίγραφα τοῦ ἐξαφανισθέντος τούτου ἀριστουργήματος. Τὰ ἀντίγραφα ταῦτα εἶναι: τρία ἀγάλματα, ἐξ ὧν τὰ δύο ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Δρέσ-

Συμπληρωμένον ἀντίγραφον τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου.
[Μουσεῖον Δρέσδης.]

δης καὶ τὸ ἕτερον ἐν Cassel· μία καρυᾶτις ἐν τῇ Villa Albani τῆς Ρώμης· δύο κεφαλαί, ἡ μία ἐν Βολωνίᾳ καὶ ἡ ἄλλη ἐν τῷ Βατικανῷ· καὶ τέλος πολλὰ τεμάχια ἀγαλμάτων ἐν διαφόροις μουσείοις. Ἐκ τούτων τὸ τελειότερον καὶ τὸ μᾶλλον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας ἀντίγραφον εἶναι τὸ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Δρέσδης μαρμάρινον ἄγαλμα, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλή, ἀποκοπεῖσα παλαιόθεν τοῦ κορμοῦ της, εὑρίσκετο συγκεκολλημένη ἐπὶ ἑτέρου. Ὁ Furtwängler, παρατηρήσας τὴν πλάνην, ἀπέδωκε, τῷ 1891, τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν κορμὸν εἰς ὃν ἀνήκει, καὶ τώρα τὸ ἄγαλμα παρουσιάζει, κατὰ πᾶσαν δυνατὴν πιθανότητα, ἀληθὲς ἀντίγραφον τῆς φειδιακῆς Λημνίας Ἀθηνᾶς. Κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦτο, ὡς καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀντίγραφα κορμῶν καὶ κεφαλῶν, ἡ θεὰ ἵστατο ὀρθὴ μὲ τὸ δόρυ καὶ τὸ κράνος εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὴν αἰγίδα πλαγίως ἐπὶ τοῦ στήθους. Τὸ σῶμα πρέπει νὰ ἦτο ὀλίγον βαρύ, αἱ δὲ πτυχαὶ τοῦ χονδροῦ δωρικοῦ χιτῶνος εἶχον τὴν ἀρχαϊκὴν ἁπλότητα. Ἡ κεφαλὴ ὅμως μὲ τοὺς κυματιστοὺς βοστρύχους τῆς οὔλης κόμης, τὰ λεπτὰ καὶ ὀξέα χαρακτηριστικὰ τοῦ ὡραίου προσώπου, ὑπεράνω δὲ ὅλων ἡ αὐστηρὰ καὶ πνευματώδης ἔκφρασις, τὴν ὁποίαν ἐκδηλώνει ἡ ἀρρενωπὴ θεά, δικαιολογοῦσι πληρέστατα τὸ ἐγκώμιον τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἄλλων συγγραφέων. Κατὰ τὸν Loeschcke, στηριζόμενον ἐπὶ εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς, τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔκαμεν ὁ Φειδίας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 451/450 καὶ 448/447, ἤτοι ὀλίγον πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ οἰκοδόμησις τοῦ Παρθενῶνος. Β. Δ. Θ.

Η κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Λημνίας Ἀθηνᾶς.
[Μουσεῖον Δρέσδης.]

Λημνιάδες (αἱ), καὶ *Λημνίαι*. /*Μυθ.*/· βλ. λ. *Λῆμνος*.

Λήμνιος, *—α, —ον*· ὁ κάτοικος τῆς νήσου Λήμνου· ‖ ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἰδιάζων εἰς τὴν νῆσον.

— **λημνία** *γῆ* /*Ὀρυκτολ.*/· βλ. λ. *βῶλος*.

— **λημνία** *σφραγὶς* /*Ὀρυκτολ.*/· βλ. λ. *βῶλος*.

Λήμνιος (ὁ) /*Ἀρχ.*/. Ἐπώνυμον τοῦ Ἡφαίστου ἐκ τῆς νήσου Λήμνου, ἡ ὁποία ἦτο ἡ ἕδρα τῆς ἀρχαιοτέρας καὶ ἐπισημοτέρας λατρείας του, λόγῳ τοῦ ἡφαιστειογενοῦς ἐδάφους της. Ἡ λατρεία αὕτη ἔχει τὴν ἀρχήν της εἰς τὴν παρ' Ὁμήρῳ (Α. 590 κ. ἑξ.) ἀναφερομένην μυθικὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ Ἥφαιστος, ἐξοργίσας τὸν πατέρα του Δία διότι ὑπερήσπισεν ἐναντίον του τὴν μητέρα του Ἥραν, ἐρρίφθη ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὀλύμπου, φερόμενος δὲ διὰ τοῦ κενοῦ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν κατέπεσε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐν Λήμνῳ, ὅπου τὸν ἀνεῖρον λιπόθυμον οἱ ἰθαγενεῖς Σίντιες καὶ τὸν περιεποιήθησαν. Σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἀνευρέθη ὁ κατακρημνισθεὶς θεὸς ἐθεωρεῖτο τὸ παλαιὸν ἡφαίστειον τῆς νήσου Μόσχυλος, ἱδρύθη δὲ ἐνωρίτατα ναὸς παρ' αὐτὸ καὶ ἡ νῆσος ἐθεωρεῖτο ἱερὰ τοῦ Ἡφαίστου καὶ ἰδιαιτέρως ἀγαπητὴ εἰς αὐτόν, «γαιάων πολὺ φιλτάτη ἁπασέων». Ἱδρύθη καὶ ἤκμασε κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους πόλις φέρουσα τὸ ὄνομα Ἡφαιστιὰς εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς νήσου, εἰκονίζετο δὲ ἐπὶ τῶν ἐγχωρίων νομισμάτων ὁ Ἥφαιστος καὶ εἰς τὴν ἑτέραν πλευρὰν ἀνημμένος πυρσός, σύμβολον τοῦ λατρευομένου θεοῦ. Ἀναφέρεται δὲ εἰς ἐπιγραφὰς καὶ ἱερεὺς τοῦ ἐπωνύμου τῆς πόλεως Ἡφαίστου. Ὁ Λήμνιος Ἥφαιστος ἀπαντᾷ οὐχὶ σπανίως εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ μὲ διάφορα ποιητικὰ ἐπίθετα: ἐργοπόνος, ἀμφιγυήεις, γενέτης, ἄκμων κ. ἄ. Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

Λῆμνις /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς, κειμένη ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς Μαυριτανίας Καισαρηνσίας, ὀλίγα χλμ. πρὸς Α. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Μολοχὰθ (νῦν Moulouya). Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται παρὰ τὸ σημερινὸν Bou- Madane, πρὸς Δ. τῆς πόλεως Ὀρὰν ἐν Ἀλγερίᾳ. Α. Θ. Σ.

λημνίσκος (ὁ) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Μικρὰ ταινία διδομένη κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, καὶ παρὰ Ρωμαίοις καὶ παρ' Ἕλλησιν, ὡς βραβεῖον τιμῆς διὰ πολεμικὰς πράξεις. Οἱ λημνίσκοι ἐκόσμουν τὰ στέμματα καὶ τοὺς στέφανους, περιελισσόμενοι πέριξ αὐτῶν καὶ ἀφίνοντες τὰ ἄκρα των νὰ πίπτωσιν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῶν ὤμων τοῦ φέροντος τὸν στέφανον. Διὰ τοῦτο λημνίσκος καὶ στέφανος ἀναφέρονται συχνάκις ὁμοῦ ὡς ἀναπόσπαστα ἀλλήλων. Ἐπὶ τοῦ πυραμιδοειδοῦς, ἐν τούτοις, τάφου τοῦ Cestius ἐν Ρώμῃ εἰκονίζεται ἐν ζωγραφίᾳ Νίκη κρατοῦσα διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς στέφανον, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὸν λημνίσκον. Ὁ λημνίσκος κατεσκευάζετο ἰδίως ἐκ λινοῦ ὑφάσματος, ἐβάφετο δὲ μὲ πορφυροῦν ἢ ἄλλο κτυπητὸν χρῶμα. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ἀρχικῶς οἱ λημνίσκοι κατεσκευάζοντο ἐκ φλοιοῦ φιλύρας. Κατὰ τὸν Bartoli, τελευταίως οἱ λημνίσκοι κατεσκευάζοντο ἐκ λεπτῶν φύλλων χρυσοῦ μὲ ἔκτυπα σχήματα. Β. Δ. Θ.

—*[Παλαιογρ.] Λημνίσκος* καλεῖται κριτικὸν γραμματικὸν σημεῖον, ἔχον σχῆμα παύλας μεταξὺ δύο στιγμῶν (÷). Κατὰ τὸν γραμματικὸν Ἰσίδωρον τίθεται εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα οἱ ἑρμηνευταὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς παρέδωσαν δι' ἄλλων λέξεων. [Πρβλ. *Montfaucon*, Palaeographia graeca, σελ. 371.]

—*[Μαθ.]* Καλεῖται *λημνίσκος* ἡ ἐπίπεδος καμπύλη, ἥτις εἶναι τόπος τῶν σημείων, ὧν αἱ ἀποστάσεις ἀπὸ δύο σταθερὰ σημεῖα τοῦ ἐπιπέδου ἔχουσι γινόμενον ἴσον πρὸς τὸ τετράγωνον τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀποστάσεως τῶν δύο δοθέντων σημείων. Ἐὰν ἄξων τῶν x ληφθῇ ἡ εὐθεῖα ἡ διερχομένη διὰ τῶν σταθερῶν σημείων E, E′ καὶ ἄξων τῶν y ἡ κάθετος εἰς τὸ μέσον τοῦ τμήματος EE′, ἡ ἐξίσωσις τοῦ λημνίσκου εἶναι ἡ ἑξῆς:

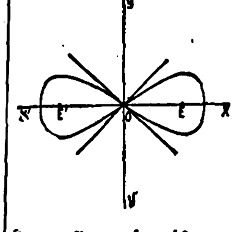

$$(x^2+y^2)^2=2\alpha^2(x^2-y^2), \text{ ἔνθα } 2\alpha=EE'.$$

Ὁ λημνίσκος εἶναι καμπύλη συμμετρικὴ ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν συντεταγμένων, ἥτις εἶναι πολλαπλοῦν αὐτῆς σημεῖον, ἐφάπτεται δὲ εἰς αὐτὸ τῶν διχοτομουσῶν τὰς δύο γωνίας τῶν ἀξόνων. Εἰς πολικὰς συντεταγμένας μὲ πόλον τὸ ο καὶ πολικὸν ἄξονα τὸν ἄξονα τῶν x, ἡ ἐξίσωσίς της εἶναι $\rho^2 = 2\alpha^2$ συν 2θ. Τὸ ὑπὸ τοῦ λημνίσκου περικλειόμενον ἐμβαδὸν ἰσοῦται πρὸς τὸ διπλάσιον τετράγωνον τῆς ἡμιαποστάσεως $^1/_2$ (EE′), δηλαδὴ $=2\alpha^2$. Σ. Μ.-Ο.

— /*Ὀρυκτολ.*/ Ὡς *λημνίσκον* χαρακτηρίζομεν τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν παρέχει πλακίδιον διάξονος διπλοθλαστικοῦ κρυστάλλου, κεκομμένον καθέτως πρὸς τὴν ὀξεῖαν διχοτόμον τῶν ὀπτικῶν

Digitized by Google

του ἀξόνων, ἐξεταζόμενον διὰ πολωτικῆς συσκευῆς καὶ δὴ ἐν δέσμῃ φωτὸς συγκλίνοντος (κωνοσκόπιον). Ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω συνθήκας ἐμφανίζεται περιβάλλον τοὺς δύο ὀπτικοὺς ἄξονας, σύστημα δακτυλίων ἐνθυμίζον τὴν καμπύλην τοῦ Κασσίνη, ἥτις ἄλλως καὶ λημνίσκος ἐπικαλεῖται. Οἱ δακτύλιοι οὗτοι φέρουν ἐναλλὰξ τὰ χρώματα τοῦ φάσματος, διασχίζονται δὲ σταυροειδῶς ὑπὸ ζώνης φωτεινῆς ἢ σκοτεινῆς, ἂν αἱ πολωτικαὶ συσκευαὶ εἶναι διεσταυρωμέναι, καὶ πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς μιᾶς αὐτῶν εἶναι παράλληλον τὸ ἐπίπεδον τῶν ὀπτικῶν ἀξόνων, ἐνῷ εἰς θέσιν σχηματίζουσαν γωνίαν 45° ὁ σταυρὸς διανοίγεται εἰς δύο κλάδους ὑπερβολῆς, διὰ τῶν ὀπτικῶν ἀξόνων διερχομέ-

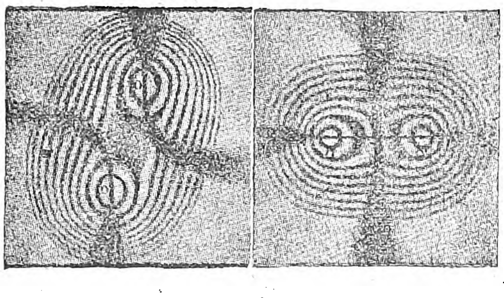

Λημνίσκοι.

νους. Αἰτία τοῦ φαινομένου εἶναι ἡ ἔγχρους πόλωσις, τουτέστιν ἡ συμβολὴ τῶν ἐκ διπλῆς διαθλάσεως προερχομένων καὶ ἄνισον δρόμον διανυουσῶν πεπολωμένων φωτεινῶν ἀκτίνων. Διότι δὲ ἡ ἀνισότης τοῦ δρόμου γίνεται σύμμετρος πρὸς τοὺς δύο ὀπτικοὺς ἄξονας, συμμέτρως πρὸς αὐτοὺς διατάσσονται καὶ τὰ ἐκ συμβολῆς προκύπτοντα χρώματα, εἰς κανονικὰς καμπύλας. **ι. π. Δ.**

—*[Ἀνατομ.]* 1) *Ἔξω λημνίσκος ἢ ἀκουστικός.* Ἡ ἔξω ἐπιφάνεια τῆς καλύπτρας τοῦ ἐγκεφαλικοῦ σκέλους, ἡ προέχουσα ἐλευθέρα εἰς τὰ πλάγια τοῦ μέσου ἐγκεφάλου, ἀποτελεῖ τὸν *ἔξω λημνίσκον* (ἀκουστικόν), παριστῶντα τὴν συνέχειαν τοῦ τραπεζοειδοῦς σώματος τοῦ κοχλιακοῦ νεύρου. 2) *Ἔσω λημνίσκος*· αἰσθητικαὶ ἶνες τῆς καλύπτρας τοῦ ἐγκεφαλικοῦ σκέλους, οὖσαι συνέχεια τῶν αἰσθητικῶν ἰνῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. **ι. π.**

Λῆμνος. Νῆσος τῆς Ἑλλάδος μεταξὺ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους, ἀπέχουσα 59 χλμ. ἐκ τῆς Ἀκτῆς (Ἁγίου Ὄρους) καὶ 62 ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἔχει ἐμβαδὸν 477 χλμ. (κατ' ἄλλους 454) καὶ 23.611 (1928) κατοίκους.

—*[Γεωλογ.]* Τὴν Λῆμνον ἠρεύνησαν γεωλογικῶς πρὸ πολλοῦ οἱ Viquesnel καὶ Spratt, ὁ Neumayr καὶ ἰδίᾳ ὁ ντὲ Λωναὶ εἰς τὸ σύγγραμμά του «Γεωλογικαὶ μελέται ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου» (1898). Τελευταίως ἠσχολήθη σχετικῶς καὶ ὁ Π. Κόκκορος («Παρατηρήσεις περὶ τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τῆς Λήμνου» εἰς τὰ «Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 1930, τόμ. 5ος). Κατὰ τοὺς ἐρευνητὰς τούτους αἱ συνιστῶσαι τὴν νῆσον διαπλάσεις περιλαμβάνουν:

1) Σχιστοφυεῖς πρασίνους καὶ καστανοχρόους ψαμμίτας, ἀφθόνως ἐμπερικλείοντας λείψανα φυτῶν ἀπροσδιόριστα μετὰ γραουβάκων, κροκαλοπαγῶν καὶ σχιστῶν (σύστημα φλύσχου). Τὰ στρώματα ταῦτα πρῶτος ὁ Γ. Γεωργαλᾶς, κατόπιν τῶν ἐν Ἴμβρῳ γεωλογικῶν του ἐρευνῶν («Γεωλογικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῆς νήσου Ἴμβρου» δημοσίευμα ὑπ' ἀρ. 14 τῆς Γεωλογικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος 1926), ἔνθα παρουσιάζονται ἀνάλογα πετρώματα, ἀνήκοντα εἰς τὴν ὀλιγόκαινον ὑποδιάπλασιν τοῦ καινοζωϊκοῦ, καθώρισεν ὡς σχηματισθέντα καὶ ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν ὀλιγόκαινον ὑποδιάπλασιν. Οἱ ψαμμῖται κλπ. παρουσιάζουν ἐν τῷ συνόλῳ των σημαντικὰς πτυχώσεις. Ἡ ἐπικρατοῦσα διεύθυνσις τῶν στρωμάτων εἶναι Α—Δ ἡ ἐλαφρῶς ἀποκλίνουσα πρὸς ΒΑ—ΝΔ. Τὰ στρώματα τοῦ φλύσχου ἀποτελοῦν τὰ δύο τρίτα τῆς νήσου καὶ καταλαμβάνουν ἰδίᾳ ὅλον τὸ βόρειον τμῆμά της ὡς καὶ τὸ νότιον ἄκρον τῶν μικρῶν χερσονήσων τοῦ Φακὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Εἰρήνης.

2) Ἐκρηξιγενῆ πετρώματα, τραχυανδεσῖται, ἀνδεσῖται καὶ δακῖται ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν ἢ παχειῶν φλεβῶν (dykes). Τὰ ἐκρηξιγενῆ πετρώματα διασχίζουν τὰ στρώματα τοῦ φλύσχου καὶ συνεπῶς εἶναι νεώτερα τούτων κατὰ τὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν. Συνοδεύονται ἀπὸ ἡφαιστειογενῆ λατυποπαγῆ καὶ περιορίζονται μετ' αὐτῶν εἰς τὸ δυτικὸν ἥμισυ τῆς νήσου. Ἐκτὸς τῶν λατυποπαγῶν ἀπαντοῦν ἐν Λήμνῳ καὶ ἡφαίστειοι τόφφοι, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν Κόκκορον ἀναπτύσσονται κυρίως εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα, σχηματίζοντες δύο ἐπιφανειακὰς ἐκτάσεις, μίαν μεταξὺ Βάρου—Μούδρου—Ρουμάνο καὶ ἑτέραν μεταξὺ Μούδρου—Βοροσκόπο. Τὰ τοφφώδη ὑλικὰ καταλαμβάνουν ἐπίσης καὶ εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς νήσου ἱκανὴν ἔκτασιν κατὰ τὰς ΒΔ. κλιτῦς τῶν ἔναντι τοῦ ὄρους Θέρμα ὑψωμάτων καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν ἔναντι τῶν νησίδων Πρασονήσια.

3) Ἀσβεστόλιθος μαργαϊκὸς μετ' ἀπολιθωμένων φύλλων τῆς νεογενοῦς ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εὑρίσκεται κατὰ τὸ 5ον χλμ. ἐπὶ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ ἀπὸ Κάστρου πρὸς Θέρμα.

4) Τεταρτογενῆ ἀποθέματα, ψαμμοασβεστόλιθοι ἀποκλειστικῶς ἐσχηματισμένοι ἀπὸ θραύσματα φυκῶν, τρηματοκόγχων, ἀκανθῶν ἐχίνων, λιθοθαμνίων καὶ κογχυλίων, ἀπαντῶσιν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Φουρνιά.

5) Ὁλόκαινα ἀποθέματα, ἄργιλλοι, ἄμμοι καὶ κροκάλαι ἀπαντῶσιν εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς νήσου παρὰ τὰς ἀκτὰς ἢ καὶ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Κοντοπούλι καὶ τῆς Μεγάλης Λίμνης, κ. ἄ.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἐξαιρέσει ἀσημάντων τινῶν σιδηρούχων φλεβῶν, παρουσιαζομένων εἴς τινας θέσεις (Ἅγιος Παῦλος, καὶ ἀλλαχοῦ), ὡς καί τινων ἐπίσης ἀσημάντων κοιτασμάτων λιγνιτῶν, οὐδεμία ἄλλη σημαντικὴ ἐμφάνισις μεταλλεύματός τινος ἐσημειώθη ἐν τῇ νήσῳ. Ἡ εἰς παλαιοτέρους χρόνους μεγάλη ἐξαγωγὴ τῆς ὑπερύθρου λημνίας γῆς ἐχαλαρώθη σημαντικὰ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Θερμαὶ πηγαί. Ἀποτέλεσμα τῆς κατὰ τοὺς νεωτέρους γεωλογικοὺς χρόνους ἐντόνου δράσεως τῆς ἡφαιστειογενοῦς ἐνεργείας εἶναι ἡ θερμὴ πηγὴ Κουρνοῦ (Λίτζα), κειμένη εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς νήσου καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς κοινότητος Λήμνου καὶ ἀναβλύζουσα ἐπὶ ῥήγματος, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἀνδεσῖται ἐφάπτονται τῶν στρωμάτων τοῦ φλύσχου. Τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς ταύτης εἶναι χλωριονατριοῦχα, ἐλαφρῶς θειοῦχα καὶ ἔχουν θερμοκρασίαν περὶ τοὺς 35° Κ. **Γ. Κ. Γ.**

—*[Φυσ. Γεωγρ.]* Ἡ νῆσος εἶναι λοφώδης μετὰ πολλῶν πεδιάδων, ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς νήσους ἐκ τῶν χαμηλοτέρων. Τὸ ὑψιστον αὐτῆς ὄρος, ἡ *Σκοπιά*, εὑρίσκεται ΒΔ. μὲ ὕψος 470 μ. Ἄλλαι κορυφαὶ εἰς τὸ δυτικὸν τοῦτο τμῆμα εἶναι ὁ *Ἅγιος Ἠλίας* (374 μ.), ὁ *Ἅγιος Ἀθανάσιος* (365 μ.) καὶ ὁ *Ἅγιος Παῦλος* (350 μ.). Εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα ὕψιστα εἶναι τὸ *Παραδείσι* (286 μ.) καὶ ἡ *Παναγιὰ* (273 μ.). Ὁμαλὸν ὕψωμα κατὰ τὸν ἰσθμὸν εἶναι ὁ *Μόσυχλος* τῶν ἀρχαίων, ὅστις ἔφερεν ἡφαίστειον ἐνωρὶς σβεσθέν. Ἄλλαι θέσεις ἡφαιστειώδους ἐνεργείας εἶναι αἱ κατὰ τὸ δυτικὸν τμῆμα θερμοπηγαί. Μεγάλαι ἐκτάσεις ΒΔ καὶ Ν. μετὰ τῆς χερσονήσου Φακοῦ χρησιμεύουν ὡς λειμῶνες, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ ἐκτάσεις εἶναι καλλιεργήσιμοι. Παράγει ἐν ἀφθονίᾳ σῖτον, ἔτι δὲ ἔλαιον, οἶνον καὶ ὀλίγα σῦκα, ὀπώρας, μέταξαν καὶ μέλι. **Ι. Σ. Σ.**

—*[Παραλ. Γεωγρ.]* Ἡ συσχετικὴ θέσις τῆς Λήμνου ὡς πρὸς τὰς περὶ αὐτὴν νήσους καὶ τὴν ἤπειρον εἶναι εἰς 34 μίλλ. ἀνατολ. τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου, 27 ἀνατ. τῆς Τενέδου, 12 Δ. ΝΔ. τῆς Ἴμβρου, 22 Ν.ΝΔ. τῆς Σαμοθράκης, 40 Ν.ΝΑ. τῆς Θάσου, 32 Α.ΝΑ. τοῦ Ἄθωνος, 57 Β.ΒΑ. τῆς Σκύρου καὶ 17 Β τοῦ Ἁγίου Στράτη. Ἀνωμάλως τετράπλευρος, ὑπομιμνῄσκει τὸ σχῆμα τραπεζίτου ὀδόντος ἔχοντος τὰς δύο ῥίζας—τὰς δύο χερσονήσους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ κόλπος τοῦ Μούδρου—πρὸς νότον, τὴν δὲ στεφάνην του—ἐν τῇ ὁποίᾳ διανοίγεται τῆς Πουρνιᾶς ὁ κόλπος—πρὸς Β. Οὕτω χωρίζεται ἡ νῆσος εἰς δύο κορμούς, ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν, ἑνουμένους δι' ἰσθμοῦ 2 $^1/_8$ μιλλ. συνδέοντος μὲ διεύθυνσιν ΒΑ. τοὺς μυχοὺς τῶν δύο προμνησθέντων ἀμφιπύγων κόλπων. Πλαισιουμένη μεταξὺ τῶν παραλλήλων 39° 46' $^1/_8$ Β. καὶ 40° 01' $^2/_8$ Β. καὶ τῶν ἀπὸ Γκρήνουϊτς μεσημβρινῶν 25° 02' $^1/_8$ Ἀν. καὶ 25° 27' Ἀν., νοεῖται ἐγγεγραμμένη ἐν σκαληνῷ τετραπλεύρῳ, οὗτινος ἡ Β. πλευρὰ 14 μιλλ. εἶναι ἡ ἑνοῦσα τὰ ἀκρωτήρια *Πλάκα* (ΒΑ. ἐσχατιά: πλάτ. 40° 01' 40'' Β., μῆκ. 25° 26' 50'' Ἀν.), καὶ *Μούρτζουφλο* ἢ *Παλαιόκαστρο* (ΒΔ. ἐσχατιά), ἡ Δ 29 $^1/_8$ μιλλ. μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου καὶ τοῦ *Τηγάνι* (ΝΔ. ἐσχατιά: πλάτ. 39°49'35'' Β, μῆκ. 25°02 40'' Ἀν.), ἡ Ν. 14 $^1/_2$ μιλλ. μεταξὺ τοῦ προμνησθέντος καὶ τοῦ *Ἁγία Εἰρήνη* καὶ ἡ Ἀν., 15 $^1/_2$ μιλλ. μεταξὺ τοῦ τελευταίου καὶ τοῦ πρώτου μνησθέντος *Πλάκα*. Εἰς ἄκρον ὅμως κατατετμημένη ὑπὸ πλείστων ὀδοντώσεων καὶ κολπώσεων, παρουσιάζει ἀνάπτυγμα δυσαναλόγως μέγα — 140 ὅλων μιλλίων — ὡς πρὸς τὰ προμνησθέντα μεταξὺ τῶν ἐσχατιῶν της διάρματα εὐθύπλου καὶ δή, 27 μιλλ. κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν της, 36 κατὰ τὴν βορείαν, 16 κατὰ τὴν δυτικὴν καὶ 61 κατὰ τὴν νοτίαν, εἰς ὅπερ ἀνάπτυγμα ἀνταποκρίνεται μικρὸν σχετικῶς ἐμβαδὸν 478 τ. χλμ. Βουνώδης καὶ ἡφαιστειογενής, ἂν καὶ μόνον θερμοπηγαί τινες, μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν Δ. πλευρὰν βουνῶν Θερμὸ (1.130 ποδ.) καὶ Κρουνοὶ (1.080 ποδ.) ἀναβλύζουσαι, προδίδουν τὴν τοιαύτην της γένεσιν, ἔχει μέγιστον ὑψόμετρον τὴν κορυφὴν *Σκοπιὰ* πρὸς τὴν ΒΔ ἐσχατιάν της, μικροτέραν δὲ τὴν *Ἅγιος Παῦλος* (1.050 ποδ.) κατὰ τὴν ΝΔ. ἐσχατιὰν καὶ *Φακὸς* (1.106 ποδ.), βουνώδη χερσόνησον διαχωρίζουσαν ἀμφιδύμως τὸν λιμένα τῆς Κόνδιας ἀπὸ τόν, ἀμφίπυγόν του, ἐσωτερικὸν τοῦ *Μούδρου* λιμένα· κατὰ δὲ τὸ Β τριτημόριον τῆς Ἀν. πλευρᾶς ὑπάρχει μεγάλη ἁλμυρὰ λίμνη, ἔχουσα μῆκος 4 $^1/_2$ χιλιομέτρων, εὖρος 2 $^1/_8$ καὶ βάθη 6 δεκατομέτρων, ἡ *Μεγάλη λίμνη* ποτὲ λιμνοθάλασσα, ἧς τὸ προσχωματικὸν βέλος ἀπεχερσώθη ἤδη τελείως, καὶ ΝΑ. ἄλλη πολὺ μικροτέρα, ἡ τοῦ Χάρου ὀνομαζομένη, ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ φερωνύμου ἀκρωτηρίου φερωνύμων κινδυνωδεστάτων ὑφάλων (βλ. καὶ λ. *Αἰγαῖον*, τ. Β', σ. 417).

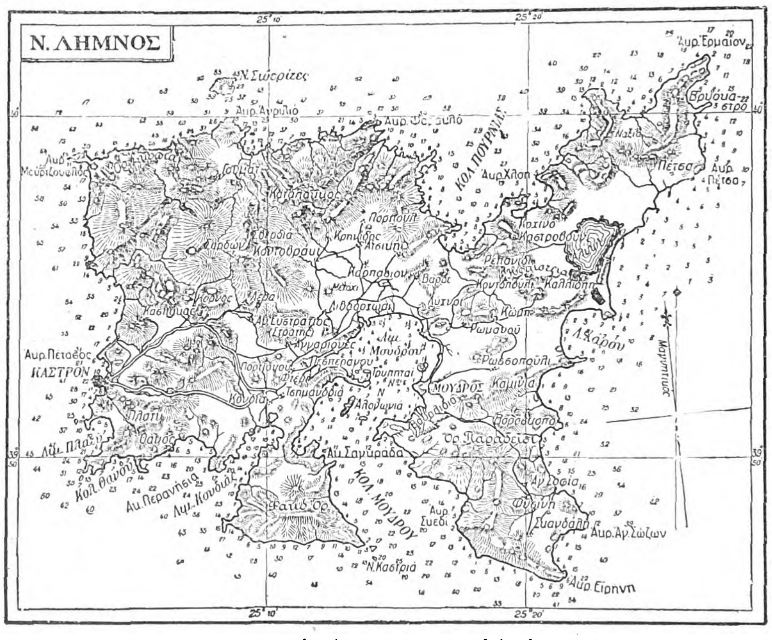

Χάρτης τῆς Λήμνου κατὰ τὸν χάρτην τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου.

Φάροι. Ὁ ναυτικὸς τῆς νήσου φωτισμός, γενόμενος ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας τῶν ὀθωμανικῶν φάρων, προδίδει καὶ διὰ τὴν τελειότητά του καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνετελέσθη (ἐτέθησαν πάντες συγχρόνως εἰς λειτουργίαν τὸν Μάρτιον τοῦ 1912), τὰς βλέψεις ἃς εἶχον οἱ τότε ἐμφανισθέντες εἰς τὴν ἱστορίαν Νεότουρκοι, πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ λιμένος Μούδρου τῆς νήσου ὡς ναυτικοῦ ὁρμητηρίου· διότι οὐδόλως σχεδὸν ἐξυπηρετοῦντες διεθνεῖς γραμμὰς ἢ τοιαύτας μεγάλης πελαγοδρομίας πρὸς Πόρτο Λάγο ἢ Καβάλλαν, ἐξυπηρετοῦν ἄριστα μοναδικὸν σκοπόν, τὸν ἀπὸ Ἑλλησπόντου πρὸς Μοῦδρον πλοῦν. Οὕτω ὁ φάρος *Πλάκας* τριάδος ἐκλάμψεων 20 μίλλ. εἶναι γ' τάξεως μεγάλου μεγέθους, ἔχων παρ' αὐτὸν βοηθητικὸν φάρον δευτέρου μεγέθους, προβάλλοντα φῶς ἐρυθρὸν σταθερὸν ἐπὶ τῶν ἐπικινδύνων ὑφάλων *Χάρος*. Ἀλλὰ καὶ ὁ φάρος *Κόυπι* (ἢ *Κουμπί*: πλατ. 39° 47' Β., μῆκ. 25° 14' Ἀν.) ἐπὶ τοῦ ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τοῦ Μούδρου ἀκρωτηρίου, ἐκπέμπων ζεῦγος ἐκλάμψεων 20 μιλλ., εἶναι, ὡς καὶ ὁ προμνησθείς, ὁ πρῶτος λειτουργήσας ἐν τῷ Αἰγαίῳ διὰ πυρακτώσεως διὰ πετρελαιατμῶν. Οἱ ἄλλοι δύο φάροι, ὁ τῆς *Σαγράδας* (πλάτ. 39° 51' Β, μῆκ. 25° 14' Ἀν.), δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸ στόμιον τοῦ ἐσωτερικοῦ λιμένος τοῦ Μούδρου, καὶ ὁ τοῦ *Κάστρου* (πλάτ. 39° 52' Β, μῆκ. 25° 03' Ἀν.), εἰς τὴν ὁμώνυμον τῆς νήσου πρωτεύουσαν, εἶναι αὐτόματοι «Ἄγκα». Οὐδεὶς ὅμως τῶν φάρων τούτων, οὓς ἡ Ἑλλὰς παρέλαβε κατὰ Μάϊον τοῦ 1915, ἐνδιαφέρει τὴν ἐν γένει ναυτιλίαν, χάριν τῆς ὁποίας ἦτο ἐνδεδειγμένος ὁ φωτισμὸς τοῦ ἀκρωτηρίου Μούρτζουφλου (ΒΔ. ἐσχατιᾶς), οὗ ἡ πραγματοποίησις ἀπεφασίσθη ἤδη (1931). **Σ. Ε. Λ.**

—*[Οἰκον. Γεωγρ.]* Ἡ νῆσος Λῆμνος, ὡς ἐκ τοῦ πεδινοῦ αὐτῆς ἐδάφους, εἶναι προσφορωτάτη εἰς καλλιεργείας, παράγει δὲ σιτηρά, ἔλαιον, ὀπώρας, ὀλίγον οἶνον καὶ καπνόν. Ἔχει μικρὰν κτηνοτροφίαν αἰγοπροβάτων καὶ ἀξίαν λόγου σηροτροφίαν. Βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων στερεῖται ὡς καὶ ὀρυκτοῦ πλούτου, πλὴν ὀλίγων θερμοπηγῶν, τῶν ὁποίων ἡ ὕπαρξις ὀφείλεται εἰς τὸ ἡφαιστειογενὲς τοῦ ἐδάφους της καὶ τῆς ἐξορυσσομένης πολλαχοῦ λημνίας γῆς, ἐχούσης ἰαματικὰς ἐναντίον τῶν δηγμάτων τῶν ὄφεων καὶ τῶν πυρετῶν ἰδιότητας. Αἱ συγκοινωνίαι, αἱ μὲν χερσαῖαι ἐξυπηρετοῦνται δι' ὀλίγων ἁμαξιτῶν ὁδῶν, ὧν σπουδαιοτέρα ἡ ἀπὸ Κάστρου εἰς Μοῦδρον, αἱ δὲ θαλάσσιαι διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἑλληνικῆς ἀκτοπλοΐας μετὰ τῶν λιμένων τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ

Digitized by Google

βενζινοπλοίων καὶ ἱστιοφόρων τακτικῶς μετὰ τῆς Μυτιλήνης. Χ. Δ.

—*[Πολιτ. Γεωγρ.]* Ἡ νῆσος Λῆμνος, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς (1912), ἀπετέλεσε τμῆμα τῆς γενικῆς διοικήσεως Λέσβου. Βραδύτερον, καταργηθεισῶν τῶν γενικῶν διοικήσεων (νόμος 524 τῆς 24 Δεκεμβρίου 1914), ὑπήχθη εἰς τὸν τότε ἱδρυθέντα νομὸν Λέσβου, κατὰ δὲ τὴν περίοδον τοῦ διχασμοῦ περιελήφθη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως Θεσσαλονίκης (1916—1917) καὶ ἀπετέλεσεν ὁμώνυμον ὑποδιοίκησιν, ἡ ὁποία μετωνομάσθη εἰς ἐπαρχίαν ἀπὸ τοῦ 1926, παραμένει δὲ τοιαύτη μέχρι σήμερον. Ἡ ἐπαρχία Λήμνου, περιλαμβάνουσα νῦν τὴν ὁμώνυμον νῆσον καὶ τὴν Ν.ΝΔ αὐτῆς κειμένην νησῖδα *Ἅγιος Εὐστράτιος*, παλαιότερον δέ, ὅτε ἦτο ὑποδιοίκησις, καὶ τὰς εἰς τὴν Τουρκίαν διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης (1924) ἀποδοθείσας νήσους Ἴμβρον καὶ Τένεδον, ἀριθμεῖ (1928) κατοίκους 24 397, ἐξ ὧν 23 611 τῆς νήσου Λήμνου καὶ 786 τοῦ Ἁγίου Εὐστρατίου, καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Κάστρον* τῆς Λήμνου (κάτ. 3.726). Ἐκτὸς τοῦ Κάστρου, ἄξιον λόγου κέντρον τῆς νήσου εἶναι ὁ λιμὴν τοῦ *Μούδρου* (κάτ. 1.795), κείμενος ἐντὸς τοῦ ὁμωνύμου εὐρέος καὶ ἀσφαλοῦς ὅρμου, ὁ ὁποῖος, ὡς ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Ἑλλησπόντου γειτονίας του, ἐχρησίμευσεν ὡς ναυτικὴ βάσις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου κατὰ τοὺς πολέμους 1912 — 1913 καὶ τοῦ συμμαχικοῦ κατὰ τὰς διεξαχθείσας, διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, μεγάλας ἐπιχειρήσεις τῶν Δαρδανελλίων καὶ ἔχει βρεττανικὸν προξενεῖον. Κέντρον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἀποτελεῖ ἡ κωμόπολις Κάστρον, ὅπου γυμνάσιον ἑξατάξιον, δημοτικὰ δὲ σχολεῖα ὑπάρχουσιν εἰς ὅλας τὰς κοινότητας. Ἄλλαι δημόσιαι ἀρχαὶ ἐπὶ τῆς νήσου εἶναι ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς Λήμνου (Κάστρον) μὲ ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς εἰς Ἀτσικήν, Κονδιάν, Μοῦδρον καὶ Ἅγιον Εὐστράτιον, εἰρηνοδικεῖον, ὑπολιμεναρχεῖον, οἰκονομικὴ ἐφορεία, ταμεῖον καὶ τελωνεῖον (γ´ τάξεως) ἐν Κάστρῳ. Ἐπίσης ἐν Μούδρῳ ὑπάρχει ὑποτελωνεῖον, τελωνειακοὶ δὲ σταθμοὶ εἰς Βάρος, Πλάκαν, Πλατύ, ὡς καὶ ἐν τῇ νησῖδι Ἁγίῳ Εὐστρατίῳ. Ἡ νῆσος ἔχει ἰδίαν ὁμώνυμον μητρόπολιν, ἑδρεύουσαν ἐν Κάστρῳ. Διοικητικῶς ἡ ἐπαρχία ὑποδιαιρεῖται εἰς 32 κοινότητας, περιλαμβανούσας τὰς ἀποτελούσας αὐτὴν 37 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς. Αἱ κοινότητες αὗται κατανέμονται κατὰ νήσους ὡς ἑξῆς: 31 ἐπὶ τῆς Λήμνου (κῶμαι, χωρία κλπ. 36) καὶ μία ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Εὐστρατίου (χωρίον ἕν), εἶναι δὲ αἱ ἀκόλουθοι κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν: *Ἀγγαριώνων, Ἁγίου Εὐστρατίου, Ἀτσικῆς, Βάρους, Θάνου, Καλλιόπης, Καμινίων, Καρπασίου, Κάσπακα, Κάστρου, Καταλάκκου, Κονδιᾶς, Κοντοπουλίου, Κορνοῦ, Λιβαδοχωρίου, Λερῶν, Λύχνων, Μούδρου, Παναγίας, Πεσπεράγου, Πλάκας, Πλατέος, Πορτιανοῦ, Ρεπανιδίου, Ρωμανοῦ, Ρωσσοπουλίου, Σαρδῶνος, Σαρπίου, Σβερδίων, Σκανδάλης, Τσιμανδρίων* καὶ *Φυσίνης*.

—*[Ἱστορ.]* Τὸ ὄνομα τῆς Λήμνου παρέμεινεν ἀναλλοίωτον ἔκπαλαι, ἐφέροντο δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς ὀνόματα αὐτῆς καὶ τὰ *Δίπολις, Αἰθαλία* καὶ *Ὑψηπύλια*. Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι αὐτῆς καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου Σίντιες, παρ' ἄλλων δὲ Σίντοι, Σάϊοι καὶ Σάπαι, καὶ ἦσαν θεράποντες τοῦ Ἡφαίστου καὶ σιδηρουργοί· ἦσαν δὲ καὶ ἱερεῖς τῶν Καβείρων καὶ ἐν ταὐτῷ πειραταὶ ἄξενοι καὶ σκληροί. Οἱ βραδύτερον κατοικήσαντες τὴν Λῆμνον Μινύαι ἐλέγοντο υἱοὶ τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ τῶν γυναικῶν τῆς νήσου, αἱ ὁποῖαι ἀσεβήσασαι πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Ἀφροδίτης ἐτιμωρήθησαν ὑπ' αὐτῆς διὰ βαρείας δυσοσμίας, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν των, συζευχθέντων γυναῖκας αἰχμαλώτους ἐκ Θρᾴκης· διὸ αἱ Λήμνιαι, ἐκ παραφορᾶς ζηλοτύπου μανίας, ἐφόνευσαν ἐν μιᾷ νυκτὶ πάντας τοὺς ἐν Λήμνῳ ἄνδρας, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδὲ τῶν πατέρων των, ἐξέλεξαν δὲ βασίλισσαν τὴν Ὑψιπύλην, ἥτις μόνη ἐξ ὅλων ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ πατρός της Θόαντος. Ἐκ τούτων καὶ ἡ παροιμιώδης ἔκφρασις «Λήμνια κακά», λεγομένη ἐπὶ ἀνοσιουργημάτων. Οἱ Μινύαι ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Τυρρηνῶν, ἀνηκόντων εἰς πελασγικὴν φυλήν. Ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων εἶχε δύο πόλεις, τὴν *Μυρίνην* καὶ τὴν *Ἡφαίστειαν* (νῦν Παλαιόπολιν), κειμένην παρὰ τὸν ὅρμον Ἑκατὸν Κεφαλές. Κέντρον οὖσα ἡ Λῆμνος σπουδαίων ἡφαιστειογενῶν φαινομένων, ἐξ ὧν πολλὰ ἔπαθεν, ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὸν Ἥφαιστον, ὅστις ἐκσφενδονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν Λῆμνον. Ἐν Λήμνῳ ἐτελοῦντό ποτε ἀνθρωποθυσίαι πρὸς τιμὴν τοῦ Ἄρεως, κυρίως ὅμως ἐτιμῶντο σὺν τῷ Ἡφαίστῳ οἱ Κάβειροι, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἦσαν μυστικά. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Λήμνου, πάντων χαλκῶν, εἰκονίζονται προτομὴ Ἡφαίστου, κεφαλὴ Ἀθηνᾶς Λημναίας μετὰ κορινθιακοῦ κράνους ἐν στεφάνῳ δρυός, κεφαλὴ Ἀπόλλωνος καὶ Διός, Κέρας Ἀφθονίας, κριός, γλαὺξ καὶ δύο λαμπάδες, παρ' ἃς ὡς σύμβολα οἱ πῖλοι τῶν Καβείρων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν παλαιοτέρων αὐτῆς νομισμάτων ἀπαντῶνται αἱ ἐπιγραφαὶ ΗΦΑΙΣΤΙ, ΗΦΑΙ καὶ ΗΦΑ ἢ ΗΦ, ἐπὶ δὲ τῶν νεωτέρων (ρωμαϊκῆς κυριαρχίας) ΗΦΑΙΣΤΙΕΩΝ. Ὁ Φιλοκτήτης κατὰ τὸν μῦθον, ἐγκατελείφθη ἐπὶ μίαν δωδεκαετίαν ἐν Λήμνῳ κατὰ τὰ τρωϊκά, λόγῳ τοῦ κατὰ τὸν πόδα του ἀπόζοντος τραύματός του, ὅπερ ἐθεραπεύθη ὑπὸ τῶν ἰατρῶν Μαχάονος καὶ Ποδαλειρίου. Ἐπὶ τοῦ Γαληνοῦ ἐξωρύττετο ἔκ τινος τραχέος γηλόφου ἡ λεγομένη λημνία γῆ, ἥτις, περίφημος τὸ πάλαι διὰ τὰς ἰαματικάς της ἰδιότητας πρὸς θεραπείαν ἰδίως χρονίων ἑλκῶν, ἐξεπέμπετο ἐσφραγισμένη καὶ μεμαρτυρημένη. Ἐπὶ τῶν μηδικῶν πολέμων ἡ Λῆμνος ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ὁ Μιλτιάδης ἀπηλευθέρωσεν αὐτήν, διανεμηθεῖσαν εἰς Ἀθηναίους κληρούχους. Μετέσχον δὲ οἱ Λήμνιοι ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους πασῶν τῶν κατὰ καιροὺς ἐκστρατειῶν αὐτῶν, ὡς κατὰ τῶν Συρακουσῶν, κατὰ τῆς ἀποστάσης Λέσβου κλπ. Τῷ 405 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου, ἀλλὰ τῷ 396 κατελήφθη πάλιν ὑπὸ τοῦ Κόνωνος. Μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον ἡ Λῆμνος ὑπετάγη εἰς τὸν Ἀντίγονον, κατόπιν δ' ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ τελευταίου Φιλίππου βασιλέως τῆς Μακεδονίας, παρ' οὗ τὴν νῆσον ἀφῄρεσαν καταλαβόντες αὐτὴν οἱ Ρωμαῖοι καὶ ὁ σύμμαχος τούτων βασιλεὺς τοῦ Περγάμου Ἄτταλος, οἵτινες παρεχώρησαν αὐτὴν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, παρὰ τῶν ὁποίων πάλιν κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ρωμαῖοι. Τῷ 267 μ. Χ. ἐδῃώθη ὑπὸ τῶν Γότθων.

Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὑπήγετο εἰς τὸ θέμα τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ἐπισκοπήν. Μετὰ τὴν Δ´ σταυροφορίαν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν, παραχωρησάντων αὐτὴν τῷ 1204 ὡς τιμάριον εἰς τὸν εὐγενῆ βενετικὸν οἶκον τῶν Ναβιγαγιόζη (Navigajiosi). Ὑπὸ τοὺς Ναβιγαγιόζι ἡ Λῆμνος παρέμεινε μέχρι τοῦ 1269, ὅτε ὁ Λικάριος, ἡγούμενος τοῦ βυζαντινοῦ στόλου, ἐκυρίευσεν αὐτὴν καὶ ὑπήγαγεν ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Η´ τὸν Παλαιολόγον. Ἦτο δ' ἡ Λῆμνος τότε ἐξαιρέτως ὠχυρωμένη καὶ τὸ κύριον αὐτῆς κάστρον κατείχετο μετὰ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν ὑπὸ τοῦ Παύλου Ναβιγαγιόζη, ὅστις ἔφερεν ἀκόμη τὴν ὑπερήφανον προσωνυμίαν μεγάλου δουκός, ἤτοι ναυάρχου τῆς πεσούσης Λατινικῆς αὐτοκρατορίας. Τόσον δὲ κρατερὰ ὑπῆρξεν ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ, ὥστε ὁ Ἕλλην αὐτοκράτωρ προσέφερεν εἰς αὐτόν, χάριν παραδόσεως τοῦ φρουρίου, ἑξήκοντα χιλιάδας ὑπερπύρων, ἀντιστοιχούντων πρὸς ἑξακοσίας ἑξήκοντα περίπου χιλιάδας φράγκων χρυσῶν. Ἀλλ' ὁ γενναῖος εὐπατρίδης ἀπέρριψε μετὰ περιφρονήσεως τὴν πρότασιν. Καὶ μετὰ τὸν θάνατον δ' αὐτοῦ ἐξηκολούθησεν ἀνθισταμένη ἡ χήρα του, ἀδελφὴ τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου Μάρκου Β´ Σανούδου. Μόνον δὲ μετὰ τριετῆ πολιορκίαν ἀπῆλθε, συμπαραλαβοῦσα ἅπαντα τὸν εἰς τὰς ἀποθήκας σῖτον, τὸν μόλυβδον τῆς στέγης τοῦ δουκικοῦ μεγάρου καὶ τὰς ἐν τῷ φρουρίῳ ἀποσκευὰς καὶ τὰ χρήματα. Κατὰ τὸν ΙΕ´ αἰῶνα ἡ Λῆμνος ἀπετέλεσε μέρος τῆς ἡγεμονίας τῶν Γενουηνσίων Γατελούζων τῆς Λέσβου μέχρι τοῦ 1462, ὅτε περιῆλθεν εἰς τοὺς Τούρκους, τοῦ Μωάμεθ παραχωρήσαντος ταύτην μετὰ τῆς Ἴμβρου εἰς τὸν Δημήτριον Παλαιολόγον, ἐπὶ βραχὺ κρατήσαντα αὐτῆς. Ἐπί τινα καιρὸν ἐδέσποσαν αὐτῆς οἱ Βενετοί, ὅτε τῷ 1475, ὁ τουρκικὸς στόλος, συγκείμενος ἐκ 300 πλοίων, ἐπεχείρησε τὴν ἅλωσιν τοῦ ὀχυροῦ καὶ γενναίως ὑπερασπιζομένου κάστρου της. Διαρκούσης τῆς πολιορκίας τοῦ κάστρου τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὧν ἡγεῖτο ὁ Σουλεϊμὰν πασᾶς, ἡ δικαίως ὑμνηθεῖσα ὑπὸ τῆς ποιήσεως ἡρωῒς τῆς Λήμνου Μαροῦλα ἐξυψώθη εἰς περιωπὴν ἀρχαίας Σπαρτιάτιδος. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέκειτο ἡ ἅλωσις τοῦ κάστρου, ἡ κόρη τῆς Λήμνου ἔδραξε τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ θνήσκοντος πατρὸς καὶ ὥρμησε κατὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κλονουμένης φρουρᾶς. Πρὸς ἀμοιβὴν δὲ τῶν ὑπηρεσιῶν της ἐπροτάθη εἰς αὐτὴν νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον μεταξὺ τῶν εὐγενεστάτων ἀξιωματικῶν τοῦ βενετικοῦ στρατεύματος, καὶ ἡ βενετικὴ πολιτεία ὑπεσχέθη νὰ προικοδοτήσῃ αὐτήν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1478, πλὴν ἑνὸς ἔτους, τοῦ 1656, καθ' ὃ κατεῖχον αὐτὴν ἐκ νέου οἱ Βενετοί, διέμεινεν ὁριστικῶς τουρκικὴ κτῆσις μέχρι τοῦ 1912, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ ἀπετέλεσεν ἔκτοτε μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β´ Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1768—1774), οἱ Ρῶσοι ἀπεπειράθησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Λῆμνον, ὅπως χρησιμοποιήσωσι τὸν ἐπίκαιρον, εὐρύν, βαθὺν καὶ ὑπήνεμον λιμένα της Μοῦδρον ὡς ναυτικὸν ὁρμητήριόν των. Καὶ προέβησαν μὲν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τῆς Λήμνου, ὅπερ μικρὰν ἔχον περιοχὴν ἦτο ἐκτισμένον ἐπὶ ὀγκώδους βράχου, εἶχε δὲ τείχη ἰσχυρὰ καὶ περιεβάλλετο ὑπὸ βαθείας τάφρου, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ κυριεύσωσιν αὐτό, διότι τὴν παραμονὴν τῆς κατόπιν μηνιαίας καὶ πλέον πολιορκίας καὶ τοῦ συνεχοῦς βομβαρδισμοῦ ἀποφασισθείσης παραδόσεως τοῦ φρουρίου, ὅπερ ἐστερεῖτο τροφίμων καὶ ὕδατος, τρισχίλιοι Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν Χασὰν Τζεζαερλῆ, ἀποβιβασθέντες αἰφνιδιαστικῶς εἰς τὴν νῆσον, ἐπέφερον τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας καὶ τὴν προτροπάδην ἄδοξον τῶν Ρώσων φυγήν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Λήμνιοι ἔπαθον τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν Τούρκων, πολλοὶ κατεσφάγησαν ἀνηλεῶς, ἄλλοι δὲ ἀπεγυμνώθησαν τέλεον καὶ ἄλλοι ἐφυγαδεύθησαν. Ἐπὶ πᾶσιν ἐφονεύθη ὁ ἀρχιερεὺς τῆς νήσου Ἰωακεὶμ ὁ Χῖος καὶ ὁ διδάσκαλος Κοσμᾶς ὁ ἱερομόναχος, κατεκρημνίσθη δὲ καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τὸν λιμένα τοῦ Μούδρου χρησιμοποιῶν τῷ 1912 ὡς ὁρμητήριόν του ὁ ἑλληνικὸς στόλος, κατεναυμάχησε δὶς παρὰ τὰ Δαρδανέλλια τὸν τουρκικὸν στόλον. Ἐπίσης ὁ Μοῦδρος τῆς Λήμνου ἐχρησίμευσεν ὡς ὁρμητήριον εἰς τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς τοὺς συμμάχους κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον 1914 — 1918.

Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

—*[Ἀρχ.]* Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ Λῆμνος φαίνεται ὅτι εἶχε μόνον μίαν πόλιν, ἥτις, καθ' Ὅμηρον, ἦτο ὁμώνυμος τῆς νήσου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον εὑρίσκομεν δύο πόλεις: τὴν *Μύριναν* καὶ τὴν *Ἡφαιστιάδα* ἢ *Ἡφαιστείαν*. Ἡ Μύρινα, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐκαλοῦντο Μυριναῖοι, ἔκειτο κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς νήσου. Τὰ ἐρείπια τῆς Μυρίνης εὑρίσκονται πλησίον τῆς σημερινῆς πολίχνης τοῦ Κάστρου, τῆς πρωτευούσης τῆς Λήμνου, ἀποτελοῦνται δὲ ἐξ ὑπολειμμάτων τυρρηνικῆς νεκροπόλεως καὶ τοίχων τῆς ἀθηναϊκῆς ἀποικίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεώς της καὶ ἐκ μεσαιωνικοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον συχνάκις ἑάλω. Ἡ Ἡφαιστιὰς ἢ Ἡφαιστεία, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐκαλοῦντο Ἡφαιστιεῖς, ἔκειτο κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου, ὡς μαρτυροῦσι τοῦτο ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Στέφανος Βυζάντιος. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ σπουδαιοτέρα πόλις τῆς Λήμνου.

Σειρὴν ἐκ Λήμνου.
[Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.]

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἡφαιστείας ἀνασκάπτεται ἀπό τινων ἐτῶν παρὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἰταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας ἀπεκαλύφθησαν πολλὰ ἐρείπια οἰκιῶν καὶ ἡ ἀρχαϊκὴ νεκρόπολις τῆς πόλεως μὲ σημαντικὰ εὑρήματα, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶναι γεωμετρικὰ ἀγγεῖα. Ἀλλ' ἡ σπουδαιοτέρα ἀποκάλυψις εἶναι ἱερόν τι, ἔνθα εὑρέθησαν πολλὰ ἀναθηματικὰ πήλινα εἰδώλια, μεταξὺ τῶν ὁποίων περίεργα εἶναι ὁλόκληρος σειρὰ Σειρήνων καὶ εἰδώλιον πτερωτῆς θεᾶς, ὅλα τῶν ἀρχῶν τοῦ ΣΤ´ π. Χ. αἰῶνος, ὡς

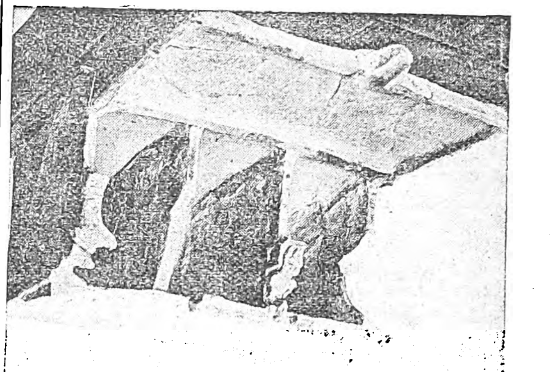

Πήλινον ὁμοίωμα ἱεροῦ.
[Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.]

καὶ τὰ μοναδικὰ πήλινα ὁμοιώματα ἱεροῦ τινος μὲ πηγήν. Τὰ τελευταῖα ταῦτα εὑρήματα, πλὴν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν σημασίας, ἔχουσι καὶ ταύτην τὴν σημαντικότητα, ὅτι ἀποτελοῦσι πολύτιμα ὑποδείγματα καὶ στοιχεῖα πρὸς μελέτην τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν χρόνων ἐκείνων.

Πλησίον τῆς Ἡφαιστιάδος εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια ἑνὸς πολυσυνθέτου κτηρίου, τὸ ὁποῖον ὁ Hunt νομίζει ὅτι εἶναι τὰ λείψανα τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἡφαιστιάδος, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἄλλοι ὑπολαμβάνουσιν ὡς τὸν ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφερόμενον λαβύρινθον τῆς νήσου. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ἡ Λῆμνος εἶχε περίφημον λαβύρινθον, τὸν ὁποῖον ὑπεβάσταζον 150 κίονες καὶ τοῦ ὁποίου αἱ πύλαι ἦσαν τόσον καλῶς ἐσταθμισμέναι, ὥστε καὶ παιδίον ἠδύνατο εὐκόλως νὰ τὰς ἀνοίξῃ. Ὁ Hunt,

Digitized by Google

ἐρευνήσας κατὰ τὸ 1801 τὰ ἐρείπια ταῦτα, παρετήρησεν ὅτι ταῦτα ἀποτελοῦσι τὰ λείψανα ἀρχαίου καὶ δυνατοῦ κτίσματος, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι περιεβάλλετο ὑπὸ χάνδακος καὶ συνεκοινώνει μὲ τὴν θάλασσαν. Τὸ κτίσμα καταλαμβάνει χῶρον δέκα περίπου στρεμμάτων καὶ ἔχει θεμέλια ἀπείρων μικρῶν κτισμάτων ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ τοίχου. Οἱ τοῖχοι πρὸς τὴν θάλασσαν εἶναι λίαν στερεοί, ἐπὶ ὑψωμένου δὲ ἐδάφους, ἐν γωνίᾳ τινὶ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, ὑπάρχει ὑπόγειος κλῖμαξ ἐκ δέκα πέντε βαθμίδων, ἄγουσα εἰς ὑπόγειον θάλαμον μὲ φρέαρ ἐντὸς αὐτοῦ. Οἱ Χριστιανοὶ λατρεύουσιν ἐνταῦθα τὴν Παναγίαν μὲ τὸ ἁγίασμα, ὁ δὲ Hunt φρονεῖ ὅτι ἐντεῦθεν ἐπρομηθεύετο ἡ φρουρὰ ὕδωρ ἐν καιρῷ πολιορκίας. Εἰς τὰς ἄνω πόλεις προσθετέα ἴσως καὶ ἡ πόλις *Λῆμνος*, πόλις εἰκαζομένη μόνον δι' εὑρέσεως νομισμάτων φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΛΗΜ. Πλὴν τῶν ὡς ἄνω ἀρχαιοτήτων, μνημονευτέα ἐπίσης καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἡρακλέους πλησίον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Κόμι, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος, καὶ ἡ τυρρηνικὴ ἐπιγραφὴ ἡ εὑρεθεῖσα πλησίον τοῦ χωρίου Καμίνια, εἰς τὰ ΝΑ. τῆς νήσου. Ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ ἐλατρεύοντο ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ Γῆ, ἡ Μεγάλη λεγομένη θεά, καὶ τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐφανέρωσεν ὁ Μόσυχλος, τὸ ὁμώνυμον ὄρος τῆς Λήμνου, ἐφ' οὗ ὁ Ἥφαιστος ἵδρυσε τὸ ἐργαστήριόν του. Παναρχαία εἶναι ἐν Λήμνῳ καὶ ἡ λατρεία τῶν Καβείρων. Β. Δ. Θ.

— *[Φιλοτ.]* Μόλις κατελήφθη ἡ νῆσος ἀπὸ τὰ ναυτικὰ ἀγήματα (Ὀκτώβριος 1912), εὑρέθησαν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον της τουρκικὰ γραμματόσημα, τὰ ὁποῖα ἐπεσημάνθησαν διὰ χαλκίνης σφραγῖδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεγράφετο ἡ λέξις· ΛΗΜΝΟΣ. Αὐτὰ ἦσαν τὰ πρῶτα μετὰ τὰ τουρκικὰ γραμματόσημα, ἀνεπίσημα ὅμως καὶ μὴ ἀναγνωρισθέντα, τὰ ὁποῖα παρεχώρησαν τὴν θέσιν των εἰς τὰ ἑλληνικὰ γραμματόσημα τῆς ἐποχῆς (1912), ἅτινα ἐπεσημάνθησαν διὰ τῆς λέξεως ΛΗΜΝΟΣ. Τὸ ἐπισήμασμα τοῦτο ἐπετέθη διὰ μελάνης μαύρης καὶ ἐρυθρᾶς, καὶ ἀπετελέσθησαν οὕτω δύο σειραὶ ἀπὸ 38 ἀξίας, τοῦ 1 λεπτοῦ μέχρι καὶ τῶν 25 δραχμῶν. Τὰ γραμματόσημα ταῦτα εἶναι περιζήτητα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας κυρίως συλλέκτας καὶ ἡ ἐμπορική των ἀξία εἶναι καλή, πρέπει ὅμως νὰ ἐκλέγωνται μετὰ προσοχῆς τὰ γνήσια, διότι τὰ πλαστὰ κυκλοφοροῦν ἐν ἀφθονίᾳ. (Ε. Φ. Ε.)

— **Λήμνου** ***διέκπλους*** (Lemnos channel) */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἡ θαλασσία ἔκτασις ἡ περιλαμβανομένη δυσμικῶς τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Τρωάδος, βορείως τῆς γραμμῆς Τενέδου-Λήμνου, ἀνατολικῶς τῆς Λήμνου καὶ νοτίως τῆς γραμμῆς Τενέδου-Ἴμβρου καὶ νοτίας ἐσχατιᾶς τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. Ἐφ' ὅσον τὰ ἐν τῷ διέκπλῳ τούτῳ πλοῖα πλησιάζουν τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, κατὰ τοσοῦτον αἰσθάνονται τὸ ἀπὸ τούτου κατερχόμενον ρεῦμα, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὰ ἱστιοφόρα, τὰ πλέοντα ὑπὸ λεπτὸν ἄνεμον, ἀναγκάζονται εἰς ἀγκυροβολίαν, ἐφ' ὅσον τὸ βάθος τοῦ βυθοῦ ἐπιτρέπει τοιαύτην. Σ. Ε. Λ.

— **Λήμνου** ***ἐπαρχία*** */Γεωγρ./*. Ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Λέσβου καὶ περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον νῆσον καὶ τὴν μικρὰν νησῖδα *Ἅγιος Εὐστράτιος*, κειμένην Ν.ΝΔ. αὐτῆς (βλ. λ. *Λῆμνος [Πολ. Γεωγρ.]*). Χ. Δ.

— **Λήμνου** ***ναυμαχία***. Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 2 Ἰανουαρίου 1913 τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργεῖον ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Μούδρῳ (Λήμνου) ὁρμοῦντος ἑλληνικοῦ στόλου ὑποναύαρχον Π. Κουντουριώτην, ὅτι τὸ τουρκικὸν εὔδρομον «Χαμηδιὲ» (κυβερνήτης ἀντιπλοίαρχος Ρεοὺφ-μπέης), καταπλεῦσαν πρὸ τῆς νήσου Σύρου, ἐβομβάρδισε τὴν πόλιν, ἐμπρῆσαν καὶ τὸ ἐξωπλισμένον βοηθητικὸν «Μακεδονία» (κυβερνήτης πλωτάρχης Λ. Τσουκαλᾶς). Κατόπιν τοῦ τηλεγραφήματος τούτου ὁ στόλος ἀπέπλευσεν ἐκ Μούδρου, ὅπως, ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ τουρκικὸν εὔδρομον προσεπάθει νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς τὰ Στενὰ ἢ πλεύσῃ πρὸς Σμύρνην, τὸ βυθίσῃ. Πρὸς τοῦτο διετέθησαν πάντα τὰ ἀντιτορπιλλικὰ πρὸς ἀνίχνευσιν, ἐκ τούτων δὲ τὰ «Θύελλα», «Λόγχη», «Δόξα» καὶ «Βέλος» ἀπεστάλησαν νὰ περιπολήσουν μεταξὺ Χίου καὶ Ψαρῶν. Τὰ θωρηκτὰ διεδρόμησαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ ἐπανέπλευσαν εἰς Μοῦδρον περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 3 Ἰανουαρίου. Τὴν προηγουμένην τὸ ὑπουργεῖον ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου τὴν γνώμην, ὅπως ὁλόκληρος ὁ στόλος συγκλίνῃ πρὸς Σῦρον. Ἀλλ' εἰς τὴν γνώμην ταύτην ρητῶς ἀντετάχθη ὁ ναύαρχος, τηλεγραφήσας εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὅτι ὁ στόλος ἔδει νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ τῆς γραμμῆς Ἴμβρου-Μυτιλήνης, καὶ ζητῶν, πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν λίαν καταπεπονημένων ἐλαφρῶν σκαφῶν, τὸν ἀποκλεισμὸν διὰ ναρκῶν τῆς εἰσόδου τῶν Στενῶν. Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἐτηλεγράφει οὕτω, καθ' ὅσον ἐφρόνει ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος θὰ ἐπωφελεῖτο τῆς τυχὸν ἐκ τῶν νήσων ἀπομακρύνσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πρὸς ἔξοδον ἐκ τῶν Στενῶν καὶ ἐπίθεσιν κατὰ τῶν νήσων. Καὶ ἡ πρόβλεψίς του αὕτη ἐπηλήθευσε, καθ' ὅσον τὴν 4 Ἰανουαρίου τηλεγράφημα τοῦ ὑπουργείου ἤγγελλε τὴν προσεχῆ ἔξοδον τοῦ τουρκικοῦ στόλου πρὸς ἀποφασιστικὴν ἐνέργειαν, τὴν δὲ νύκτα τῆς 4 πρὸς 5 Ἰανουαρίου τὸ περιπολοῦν ἀντιτορπιλλικὸν «Ἀσπὶς» εἶδεν εὔδρομον τύπου «Μετζητιὲ» καὶ ἓν ἀντιτορπιλλικὸν διαδρομοῦντα μεταξὺ Κοὺμ-Καλὲ καὶ Μαυρονησιῶν. Ὡς ἐγνώσθη κατόπιν, τοῦ «Μετζητιὲ» ἐπέβαινεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στόλου πλοίαρχος Ταχήρ, ὅστις προσεπάθει ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτοπροσώπως τὰς κινήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Μετὰ τὴν 2 ὥρ. τῆς 5 Ἰανουαρίου ὁ Τοῦρκος ἀρχηγὸς ἐπανέπλευσεν εἰς τὰ Στενά.

Τὴν 8 ὥ. 30 λ. τῆς 5 Ἰανουαρίου 1913 ὁ πρὸ τῶν Στενῶν περιπολῶν «Λέων» ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ὅτι ὁλόκληρος ὁ τουρκικὸς στόλος, ἐκ 3 θωρηκτῶν, 1 εὐδρόμου καὶ ἀντιτορπιλλικῶν, ἐκπλεύσας τῶν Στενῶν ἔπλεεν ἐν γραμμῇ παραγωγῆς πρὸς δυσμάς. Πάραυτα ὁ ναύαρχος διέταξε πάντα τὰ ἐν Μούδρῳ θωρηκτὰ καὶ ἀντιτορπιλλικὰ νὰ ἑτοιμασθῶσι πρὸς ἐκκίνησιν, καὶ τῇ 9 ὥ. 05 λ. διέταξε γενικὴν τῶν πλοίων ἄπαρσιν, πλεόντων οὕτω πρὸς ἔξοδον ἐκ τοῦ στομίου τοῦ Μούδρου. Τῇ 9 ὥ. 10 λ. ὁ «Λέων» ἀνέφερεν ὅτι ὁλόκληρος ὁ τουρκικὸς στόλος ἐξηκολούθει πλέων ΝΔ. τῆς Ἴμβρου καὶ εὑρίσκετο περίπου ΒΔ. τῆς Τενέδου. Μετὰ 5 λ. ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἐκοινοποίησε πρὸς τὰ πλοῖα τὸ κάτωθι σῆμα διὰ βραχιόνων: «Ὁ ναύαρχος εὔχεται καλὴν ἡμέραν εἰς γενναῖα ἐπιτελεῖα καὶ πληρώματα. Ἀναγνωσθήτω ἐν ἐπιθεωρήσει», γενόμενον δεκτὸν διὰ φρενιτιωδῶν ζητωκραυγῶν παρὰ τῶν ἑλληνικῶν πληρωμάτων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰ πρὸ τῶν Στενῶν περιπολοῦντα «Λέων» καὶ «Ἀσπίς», διωκόμενα ὑπὸ τοῦ «Μετζητιέ», εἶχον πλησιάσει μέχρι 4 μιλλίων ἀπὸ τῆς ἄκρας Εἰρήνης (Λήμνου), ὄπισθεν δὲ τοῦ «Μετζητιὲ» καὶ εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἔπλεεν ὁ ἐξελθὼν τουρκικὸς στόλος. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἔπλεε κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν: Τὰ θωρηκτὰ εἰς γραμμὴν παραγωγῆς «Ἀβέρωφ», «Σπέτσαι», «Ὕδρα», «Ψαρά», τὰ δύο ἀνιχνευτικὰ «Ἀετὸς» καὶ «Ἱέραξ» δεξιὰ τῆς γραμμῆς τῶν θωρηκτῶν, τὰ δ' ἀντιτορπιλλικὰ «Σφενδόνη», «Νίκη» καὶ «Ναυκρατοῦσα» ἀριστερά. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀντιτορπιλλικῶν ὁ μὲν «Πάνθηρ», ἕνεκα βλάβης τοῦ ἀτμαγωγοῦ σωλῆνος, παρέμενεν εἰς Μοῦδρον, τὰ «Νέα Γενεὰ» καὶ «Κεραυνὸς» ὑπὸ μακρὰν ἐπισκευὴν εἰς ναύσταθμον, τὰ δὲ «Θύελλα», «Λόγχη», «Δόξα» καὶ «Βέλος» περιεπόλουν εἰσέτι εἰς τὸ στενὸν Χίου — Ψαρῶν (ὀνόματα κυβερνητῶν καὶ ἀρχηγῶν βλ. λ. *Ἕλλης* ναυμαχία). Ἅμα ὡς ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐξέπλευσε τοῦ Μούδρου (περὶ 10 ὥ. 15 λ), τὸ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης διῶκον τὰ δύο ἡμέτερα ἀντιτορπιλλικὰ εὔδρομον «Μετζητιέ», ἀντιληφθὲν τὴν ἔξοδον, ἐστράφη πρὸς Μ. ἀναπτύξαν μεγάλην ταχύτητα. Τῇ 10 ὥ. 20 λ. ὁ Ἕλλην ἀρχηγὸς διέταξε διαδοχικὴν στροφὴν μέχρι Ν60°Α καὶ αὔξησιν ταχύτητος, ἐν τούτοις ὅμως, ἐπειδὴ ὁ τουρκικὸς στόλος προσεπάθει νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὸν ἑλληνικόν, ὁ Ἕλλην ἀρχηγὸς διέταξε καὶ πάλιν ἀλλαγὴν πορείας διαδοχικῶς μέχρι Ν10°Α. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἔπλεε κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν: «Χαϊρεδὶν - Μπαρμπαρόσσας» (ναυαρχίς), «Τουργκοὺτ - Ρεΐς», «Μεσσουδιὲ» καὶ «Μετζητιέ», τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ὑποχώρησίν του εἶχε ταχθῆ ἐπ' οὐρᾶς τοῦ «Μεσσουδιέ», ὄπισθεν δὲ τούτων ἔπλεον 7 ἀντιτορπιλλικά. Τῇ 11 ὥ. 05 λ. ἡ μεταξὺ τῶν δύο στόλων ἀπόστασις ἦτο 13.000 μ. Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἐτηλεγράφησεν εἰς τὸν ὑπ' αὐτὸν στόλον τὸ κάτωθι ραδιογράφημα: «Ὑπενθυμίζομεν τὸ σῆμα τῆς 3ης Δεκεμβρίου. Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἡμέραν διὰ τὴν ἀγαπητήν μας Ἑλλάδα. Φανῆτε λέοντες!». Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀπόστασις τῶν δύο στόλων συνεχῶς ἠλαττοῦτο, ὁπότε τῇ 11 ὥ. 33 λ. ἐπὶ τοῦ πρωραίου ἱστοῦ τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος «Χαϊρεδὶν Μπαρμπαρόσσα» ἐπήρθη σῆμα ἐκ δύο σημαιῶν, μετὰ τὴν ὑποστολὴν τοῦ ὁποίου (μετὰ 1′ περίπου) πάντα τὰ ἐχθρικὰ σκάφη κατήρξαντο τοῦ πυρός, διευθυνομένου κυρίως κατὰ τοῦ «Ἀβέρωφ» ἐξ ἀποστάσεως 8.460 μ. Ἐπὶ τοῦ πρωραίου ἱστοῦ τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ἐκυμάτιζε σῆμα ἀσυνήθων διαστάσεων, μεγέθους ἴσου πρὸς τὰς μεγάλας σημαίας τῶν τουρκικῶν θωρηκτῶν· ὡς κατόπιν ἐγνώσθη, τοῦτο ἦτο ἡ σημαία τοῦ διασήμου πειρατοῦ καὶ καπετὰν-πασᾶ τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἀντιβασιλέως Τύνιδος καὶ Ἀλγερίας, τοῦ Χαϊρεδὶν-Μπαρμπαρόσσα, τοῦ «Τρόμου τῶν Χριστιανῶν» ἀποκληθέντος, ἣν ἔφερεν ἐπηρμένην κατὰ τὴν ἔξωθεν τῆς Πρεβέζης συναφθεῖσαν ναυμαχίαν κατὰ τῶν ἡνωμένων στόλων τῶν Ἱσπανῶν-Ἑνετῶν καὶ πάπα, τῶν ὑπὸ τοῦ διασήμου Ἀνδρέα Δόρια ναυαρχουμένων, καθ' ἣν καὶ ἐνίκησε τοὺς χριστιανικοὺς στόλους (27 Σεπτεμβρίου 1538). Ἡ σημαία αὕτη εἶχε παραληφθῆ ἐκ τοῦ μουσείου καὶ ἀποσταλῆ εἰς τὸν Τοῦρκον ἀρχηγὸν εἰς Δαρδανέλλια, διὰ νὰ τὴν ἐπάρῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ναυμαχίας. Ἓν λεπτὸν μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ τουρκικοῦ πυρός, ἤρχισε πῦρ ὁ «Ἀβέρωφ» καὶ εὐθὺς μετ' αὐτὸν τὰ 3 παλαιὰ θωρηκτά, τῶν μὲν «Σπετσῶν» βαλλουσῶν κατὰ τοῦ τουρκικοῦ πρωτόπλου, τῶν δὲ «Ψαρῶν» καὶ «Ὕδρας» κατὰ τῶν λοιπῶν ἐχθρικῶν θωρηκτῶν, ἐνῷ τὰ ἀνιχνευτικὰ καὶ ἀντιτορπιλλικά, μεθ' ὧν ἤδη εἶχον συνταχθῆ ὁ «Λέων» καὶ ἡ «Ἀσπίς», ἐτηροῦντο εἰς ἀπόστασιν δεξιὰ τῆς παρατάξεως τῶν θωρηκτῶν, ἵνα παρεμποδίσουν ἐν καιρῷ τυχὸν ἐπίθεσιν τῶν τουρκικῶν ἀντιτορπιλλικῶν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν θωρηκτῶν.

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος, μὲ πορείαν συγκλίνουσαν πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ, συνεχῶς ἠλάττου τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν, φθάσας μέχρις ἀποστάσεως 6000 μ. Τὸ ὁλότοιχον πῦρ τοῦ «Ἀβέρωφ» ἦτο λίαν ταχὺ καὶ ἀποτελεσματικόν, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ τῶν παλαιῶν θωρηκτῶν, τῆς ταχύτητος τῆς βολῆς των διὰ τῶν μεγάλων των πυροβόλων τῶν 0,27 ἐξικνουμένης εἰς μίαν βολὴν ἀνὰ 2 λεπτὰ περίπου κατὰ πυροβόλον. Οἱ Τοῦρκοι ὑπέφερον πολὺ ἐκ τοῦ πυκνοῦ ἑλληνικοῦ πυρός, βλήματα ἔπιπτον ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος, ἐφ' ἧς ἐφαίνοντο καὶ καπνοὶ πυρκαϊᾶς. Περὶ τὴν 11 ὥ 55 λ. ἐκρηκτικὸν βλῆμα τῶν 0,27 τῆς «Ὕδρας» ἢ τῶν «Ψαρῶν» πεσὸν ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ πυροβολείου τοῦ «Μεσσουδιὲ» ἔθεσεν εἰς ἀχρηστίαν 3 πυροβόλα τῶν 0.15, θέσαν ἐκτὸς μάχης 68 ἄνδρας καὶ ἐξάψαν πυρκαϊάν. Ὡς ἐκ τούτου τὸ «Μεσσουδιὲ» στραφὲν ἀριστερᾷ καὶ 16 ρόμβους ἔλαβε τὴν ἀντίθετον πορείαν, ἐνῷ ὀλίγα λεπτὰ μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυρὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου τὸ «Μετζητιὲ» εἶχε καὶ αὐτὸ στραφῆ ἀριστερᾷ, πλέον δὲ τὴν ἀντίθετον πορεῖαν καὶ ἀκολουθούμενον ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀντιτορπιλλικῶν, ἔπλευσε κατ' ἀρχὰς πρὸς Ἴμβρον καὶ κατόπιν πρὸς τὰ Στενά. Τὸ «Μεσσουδιὲ» μετὰ τὴν στροφήν του ἀποκλῖναν δεξιᾷ ἐν τῇ πορείᾳ του καὶ αὐξῆσαν ταχύτητα, ἀπεμακρύνθη τῶν δύο ἄλλων θωρηκτῶν καὶ ἔπαυσε προσκαίρως βάλλον. Ἀμέσως μετὰ τὴν στροφὴν τοῦ «Μεσσουδιὲ» ἐφάνη εἰς τὸ μέσον τοῦ σκάφους τοῦ «Μπαρμπαρόσσα» ἐκτεταμένη λευκὴ λάμψις ἐκρήξεως, ἣν διεδέχθη πυκνότατος καπνός, μεθ' ὃ καὶ τὰ δύο τουρκικὰ θωρηκτὰ ἔστρεψαν ἀριστερᾷ, ἀπομακρυνόμενα τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης τὸ πῦρ τοῦ «Ἀβέρωφ», ὅστις καὶ αὐτὸς ἐστράφη πρὸς δίωξιν τῶν φευγόντων Τούρκων, συνεκεντρώθη ἐπὶ τοῦ τελευταίου τουρκικοῦ πλοίου, ὅπερ νῦν ἦτο τὸ «Τουργκούτ». Ὁ τουρκικὸς στόλος εἶχεν ἤδη ἡττηθῆ καὶ ἔπλεεν ἐν πάσῃ ταχύτητι καὶ ἀταξίᾳ πρὸς τὰ Στενά, τῆς ἱστορικῆς σημαίας τοῦ «Μπαρμπαρόσσα» ὑποσταλείσης ἐν τῷ μεταξύ, εἴτε ἐκ βλήματος εἴτε ἐπίτηδες. Τὰ τραπέντα εἰς φυγὴν τουρκικὰ σκάφη κατεδίωξεν ὁ «Ἀβέρωφ» μέχρι τῆς 14 ὥ 34 λ., ἑλισσόμενος, ὅπως βάλλῃ πάντοτε δι' ὁμοβροντιῶν τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, κανονίζων τὴν ταχύτητά του ἀναλόγως τῶν περιστάσεων μέχρι 19 κόμβων καὶ τηρούμενος εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων 7.000—9.000 μέτρων.

Τὰ παλαιὰ θωρηκτὰ δὲν ἠκολούθησαν τὸν «Ἀβέρωφ», λόγῳ τῆς ἀνεπαρκοῦς ταχύτητός των. Τὰ τουρκικὰ πλοῖα φθάσαντα εἰς τὰ Μαυρονήσια ἐπέβαλον ἤδη πρὸς τὰ Στενά, ὁ δὲ «Ἀβέρωφ» στραφεὶς ἀριστερᾷ περὶ τὸ ὕψος τῶν Μαυρονησιῶν ἐτάχθη πάλιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πλησιασάντων παλαιῶν θωρηκτῶν, παύσας τὸ πῦρ. Μετὰ μικρὰν ἀναμονὴν εἰς τὸ ὕψος τῶν Μαυρονησιῶν, μέχρις ὁλοσχεροῦς ἐντὸς τῶν Στενῶν ἐξαφανίσεως τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἔπλευσε πρὸς τὸν Μοῦδρον, ἀγκυροβολήσας εἰς τὸν ἐξωτερικὸν αὐτοῦ λιμένα περὶ τὴν 19 ὥ 10 λ. Αἱ ζημίαι τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου εἰς ἄνδρας ἦσαν εἷς δίοπος σαλπιγκτὴς τραυματισθεὶς ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ». Ἐπίσης περὶ τὴν 14 ὥ. 07 λ. βλῆμα τῶν 0.28 ἑνὸς τῶν τουρκικῶν θωρηκτῶν, πεσὸν ἐπὶ τοῦ ἀθωρακίστου μέρους τοῦ «Ἀβέρωφ» εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ θεραπευτηρίου προὐκάλεσε πυρκαϊὰν σβεσθεῖσαν περὶ τὴν 14 ὥ 55 λ., τῆς μετακινηθείσης θωρηκτῆς θύρας τοποθετηθείσης εἰς τὴν θέσιν της τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης 6 Ἰανουαρίου καὶ οὐδόλως οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον μειωθείσης τῆς μαχητικῆς τοῦ σκάφους ἀξίας. Ἐπὶ τῶν παλαιῶν θωρηκτῶν οὐδ' ἡ παραμικροτέρα ζημία ἐγένετο εἰς ὑλικὸν ἢ προσωπικόν, οὐδενὸς τουρκικοῦ βλήματος πεσόντος ἐπ' αὐτῶν. Ἀντιθέτως καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν τουρκικῶν θωρηκτῶν αἱ ζημίαι καὶ εἰς ὑλικὸν καὶ εἰς προσωπικὸν ἦσαν βαρεῖαι, μεγίστη δ' ἡ κατάπτωσις τοῦ ἠθικοῦ, ἀναγκάσασα τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν Ναζὴμ πασᾶν νὰ δηλώσῃ ἐνώπιον τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μεγάλου βεζύρου Κιαμὴλ πασᾶ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ὅτι ὁ στόλος ἐνήργησε πᾶν τὸ δυνατὸν καὶ οὐδὲν πλέον ἔδει ν' ἀναμένῃ ἡ Τουρκία ἀπὸ θαλάσσης.

Ἡ διαγωγὴ τῶν ἑλληνικῶν ἐπιτελείων καὶ πληρωμάτων κατὰ τὴν μάχην ὑπῆρξε θαυμαστή. Κατὰ τὴν περὶ τῆς ναυμαχίας ταύτης ἔκθεσίν του γράφει ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης «... Τὰ πληρώματα ἁπάντων τῶν πλοίων, ὅπως καὶ κατὰ τὴν πρώτην οὕτω καὶ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἦσαν ψύχραιμα καὶ γενναῖα. Χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς γενναιότητος καὶ ψυχραιμίας τοῦ πληρώματος τοῦ «Γ. Ἀβέρωφ» εἶναι ὅτι κατὰ τὴν πτῶσιν ἐχθρικῆς ὀβίδος μεγάλου διαμετρήματος εἰς τὸ θεραπευτήριον αὐτοῦ, τῆς προκαλεσάσης τὴν πυρκαϊάν, καὶ οἱ ἄνδρες τῶν πυριταποθηκῶν καὶ οἱ λοιποὶ αὐτόθι εὑρισκόμενοι ἐζητωκραύγασαν ζωηρῶς. Τὴν λαμπρὰν αὐτὴν διαγωγήν, τὸ θάρρος, τὴν ψυχραιμίαν, τὴν ἀντοχὴν εἰς τὰς κακουχίας καὶ ἐν γένει τὴν παντὸς ἐπαίνου ἀνωτέραν, τὴν ἀπε-

Digitized by Google

ρίγραπτον εἰς θαυμασμὸν συμπεριφορὰν ἁπάντων τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου, τῶν τε θωρηκτῶν καὶ τῶν ἐλαφρῶν σκαφῶν, τόσον κατὰ τὰς δύο ναυμαχίας καὶ τὰς λοιπὰς μετὰ τοῦ ἐχθροῦ συγκρούσεις, ὅσον καὶ καθ' ὅλον τὸ δεκάμηνον διάστημα τῆς ἐκστρατείας, θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ ἐξάρω ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐπιδειχθεῖσαν αὐταπάρνησιν καὶ τὰ ἄξια πάσης ἐκτιμήσεως ἐν γένει αἰσθήματα τῶν ἀξιωματικῶν. Ἀξιωματικοὶ καὶ πληρώματα τοιούτου ἠθικοῦ δὲν ἠδύναντο παρὰ μόνον νίκας ν' ἀναγράφωσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ναυτικοῦ ἡμῶν». Μετὰ τὴν τῆς Ἕλλης, ἡ ναυμαχία τῆς Λήμνου, μὲ τὰ καταστρεπτικὰ διὰ τοὺς Τούρκους ἀποτελέσματα, ἐκραταίωσεν ὁριστικῶς τὴν θαλασσοκρατορίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἐξασφαλίσασα τὴν ὁλοκληρωτικὴν καὶ λαμπρὰν κατὰ ξηρὰν νίκην τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων καὶ ἐν γένει τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας, ἧς ἡ μόνη κατὰ θάλασσαν δύναμις ἦτο ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ. Γ. Ν. Ν.

«Λῆμνος». Ὄνομα ἑλληνικοῦ θωρηκτοῦ ὁμοίου πρὸς τὸ *Κιλκίς* (βλ. λ.).

λημῶ (—*άω*)· ἔχω λήμας (τσίμπλες) εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, εἶμαι τσιμπλιάρης· ‖ ἐμποδίζομαι ἀπὸ τὶς τσίμπλες νὰ ἴδω καλῶς, ἀμβλυωπῶ.

λημώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ πλήρης λήμης, λημαλέος, κοιν. *τσιμπλιάρης*.

Λῆναι (αἱ) */Μυθολ./*. Αἱ σύντροφοι τοῦ Διονύσου. Αὗται ἐλέγοντο καὶ *Βάκχαι, Μαινάδες, Θυϊάδες, Βασσάραι* κλπ., ἔτρεχον δὲ ἀνὰ τὰ ὄρη ὡς μαινόμεναι μὲ λελυμένην τὴν κόμην καὶ φέρουσαι εἰς τὰς χεῖρας θύρσους, κύμβαλα, ὄφεις.

Λήναια (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Διονυσιακὴ ἑορτή, ἡ ὁποία ἐπανηγυρίζετο ἐν Ἰωνίᾳ καὶ Ἀττικῇ (βλ. λ. *Διονύσια*).

Λήναιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Περιοχὴ ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἄστει τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾗ ἐτελοῦντο τὰ Λήναια. Κατὰ τὸν Frickenhaus, ἡ περιοχὴ αὕτη ἔκειτο κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκ Διπύλου εἰς Ἀκαδήμειαν, κατὰ δὲ τὸν Dörpfeld κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Λίμναις ἀργότερον δὲ παρὰ τὴν ἀρχαίαν ὀρχήστραν ἐν τῇ Ἀγορᾷ. Ὁ Willamowitz, ἐν τούτοις, βασιζόμενος ἐπὶ σχετικῆς μνείας τοῦ Ἡσυχίου, ὑποθέτει ὅτι τὸ Λήναιον εὑρίσκετο πρὸ τῶν Πυλῶν. Παρὰ τὸ ἀκαθόριστον ὅμως τῆς τοποθεσίας, βέβαιον εἶναι ἐκ διαφόρων ἀρχαίων πηγῶν ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη ἦτο περίβολος, ἐν τῷ περιωρισμένῳ δὲ τούτῳ χώρῳ ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ Διονύσου, ἔνθα ἐτελοῦντο οἱ ληναϊκοὶ ἀγῶνες, πρὸ τῆς οἰκοδομήσεως δὲ τοῦ θεάτρου καὶ οἱ ἀγῶνες τῶν Ἀθηναίων. Τὸ θέατρον τοῦτο ἦτο ξύλινον, κατέπεσε δὲ τῷ 478 π. Χ., κατά τινα παράστασιν, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος παίζοντες ὁ Πρατίνας, ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Χοιρίλος. Β. Δ. Θ.

Λήναιος. Ἐκ Κοίλης Συρίας ἐσχάτης ὑποστάθμης ἄνθρωπος, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Πτολεμαίων μετὰ τοῦ εὐνούχου Εὐλαίου καὶ κατώρθωσαν ν' ἀποκτήσουν μεγίστην δύναμιν. Ὅταν τῷ 179 π. Χ. ἀνέχωρει εἰς Ῥώμην ὁ κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος, διότι εἶχεν ἐκλεγῆ ποντίφηξ, εἰς τούτους ἀνέθηκε τὴν κηδεμονίαν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς συνετῆς βασιλομήτορος Κλεοπάτρας τῆς Σύρας. Ἀποθανούσης ὅμως ταύτης τῷ 173, οἱ δύο φαῦλοι ἀπέπτυσαν πάντα χαλινὸν καὶ ἤγαγον τὸ κράτος εἰς παντελῆ ἀποσύνθεσιν. Διότι ἀνοήτως ἤγειραν τὸν πόλεμον κατὰ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς καὶ οὕτως ἀπωλέσθη ἡ Κοίλη Συρία, ᾐχμαλωτίσθη ὁ Φιλομήτωρ, καὶ ἀμύθητα πλοῦτη, ἅτινα συναπεκόμισαν πρὸς ἐξαγορὰν τῶν ἐχθρικῶν φρουρῶν, κατεσχέθησαν. Ὁ Λήναιος ἔπεσε κατὰ τὴν μάχην τοῦ Πηλουσίου, ὁ δὲ Εὐλαῖος αἰχμαλωτισθεὶς ἐθανατώθη (*Διοδ.* Α', ιε'. *Πολυβ.* ΚΗ', ιζ', α'). Γ. Λ. Α.

Ληναῖος (ὁ) */Ἀρχ./*. Ἐπίκλησις τοῦ Διονύσου, εἰς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο τὰ Λήναια. Ὁ Ληναῖος Διόνυσος, καλούμενος ἄλλως καὶ *Ληνεύς*, ἑωρτάζετο κατὰ τὴν δωδεκάτην τοῦ μηνὸς Ληναιῶνος. Τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἔφερεν ὁ Διόνυσος καὶ διότι ἐν τῷ Ληναίῳ, ἔνθα ἐλατρεύετο ἰδιαζόντως, ὑπῆρχεν ἀρχικῶς ληνὸς καὶ διότι τοῦ θεοῦ τούτου ἐπεκαλοῦντο τὴν συνδρομὴν ἐν τοῖς ληνοῖς κατὰ τὴν ἀπόθλιψιν τῶν σταφυλῶν. Β. Δ. Θ.

Ληναιὼν (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Μὴν τοῦ ἰωνικοῦ ἰδίως ἡμερολογίου, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν, ὡς τῆς Ἀμοργοῦ, Δήλου, Ἐρετρίας, Κίου, Κυζίκου, Λαμψάκου, Μυκόνου, Περίνθου κλπ. πλὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἔνθα ἐκαλεῖτο *Γαμηλιών*. Ὁ μὴν οὗτος, ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰσηγμένος ἐν τῷ ἰωνικῷ ἡμερολογίῳ, ἦτο ὁ πέμπτος μὴν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων, ὁ ἕβδομος δὲ τοῦ ἀττικοῦ ἔτους. Τὸ μηναῖον χρονικὸν τοῦτο διάστημα διήρκει ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Ἰανουαρίου μέχρι τῶν μέσων τοῦ Φεβρουαρίου. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Ἡσίοδος καλεῖ τὸν μῆνα τοῦτον τὸν ψυχρότατον τοῦ ἔτους μῆνα. Ὁ μὴν ἐκλήθη οὕτω, διότι κατ' αὐτὸν ἐτελοῦντο τὰ Λήναια. Ἡ παρατήρησις ὅτι τὰ Λήναια, σχέσιν ἔχοντα μὲ τὸν ληνὸν καὶ τὸ γλεῦκος καὶ, ἄρα, μὲ τὸ θέρος, δὲν δικαιολογοῦσι τὴν ὕπαρξιν τοῦ Ληναιῶνος ὡς χειμερινοῦ μηνός, αἴρεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ συμπαρομαρτοῦσα οἰνοποσία κατὰ τὰ Λήναια ἐγίνετο οὐχὶ διὰ γλεύκους, ἀλλὰ διὰ τοῦ κατεσταλαγμένου καὶ ζυμωθέντος πλέον οἴνου, ἤτοι δι' οἴνου 3—4 μηνῶν μετὰ τὴν ἀπόθλιψιν τῶν σταφυλῶν. Β. Δ. Θ.

Ληνικὰ */Γεωγρ./*. Τοποθεσία ἐν Τήνῳ, μεταξὺ τῶν χωρίων Ἄβιδος καὶ Καρδιανή, εἰς τὴν ὁποίαν σῴζεται ἀρχαιοελληνικὸς φρυκτωρικὸς πύργος. Ὀνομάζεται καὶ *Φλακή*. Αἱ ὀνομασίαι του αὗται (Ἑλληνικὰ καὶ Φυλακή) ἐπιμαρτυροῦν ἐκ περισσοῦ τὴν ἑλληνικὴν τοῦ κτίσματος προέλευσιν. Σ. Ε. Λ.

Ληνικὸ (*Ἑλληνικὸ*) */Παραλ. Γεωγρ./*. Ὅρμος τῆς ΝΔ. ἀκτῆς τῆς *Κιμώλου* (πλάτ. 36° 47' 05" Β., μῆκ. 24° 32' 15" Ἀν.). Σ. Ε. Λ

ληνῖτις, —*ιδος* (ἡ)· εἶδος πυρίτιδος, ἔχουσα ὡς βάσιν τὴν βαμβακοπυρίτιδα.

ληνὸς (ὁ)· κτιστὸν ὀρθογώνιον κοίλωμα ἀβαθές, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πατοῦσι τὰς σταφυλὰς πρὸς παραγωγὴν τοῦ γλεύκους (κοιν. *πατητήρι*).

— */Ἐγκυκλ./* Οἱ *ληνοὶ* τῶν ἀρχαίων ἦσαν ὅμοιοι περίπου πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται καὶ σήμερον διὰ τὴν ἔκθλιψιν τῶν σταφυλῶν, ἄτλα δηλαδὴ δομικὰ κατασκευάσματα, ἐγκαθιδρυμένα εἰς ὡρισμένην θέσιν τῶν ἀμπελώνων, ἢ ξύλινα τοιαῦτα, μεταφερόμενα ἀπὸ μέρους εἰς μέρος, ἐφ' ὅσον ἐπροχώρει ὁ τρυγητός. Οἱ κτιστοὶ ληνοὶ τῶν ἀρχαίων, ὅπως καὶ οἱ σημερινοί, εἶχον σχῆμα ὀρθογώνιον ἢ τετραγωνικόν, μὲ τοῖχους ὕψους ἑνὸς περίπου μέτρου καὶ δάπεδον ἐκ πλακῶν ἢ χαλίκων συνδεδεμένων δι' ἀσβεστοκονιάματος, ἐλαφρῶς δὲ ἐπικλινὲς διὰ νὰ εὐχεραίνεται ἡ ἐκροὴ τοῦ γλεύκους. Διὰ μικροῦ ὀχετοῦ, ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ χαμηλοτέρου σημείου τοῦ δαπέδου τοῦ ληνοῦ, τὸ γλεῦκος ἔρρεεν εἰς τὸ *ὑπολήνιον* (σημερινὸν *λυμπί*, ἢ *πολήμι*, ἢ *δοχειό*)· ἦτο δὲ τοῦτο ἡ μικρὰ κτιστὴ δεξαμενὴ χαμηλοτέρας ἀπὸ τὸν ληνὸν στάθμης, ἢ πήλινος πίθος τοποθετημένος ἐντὸς λάκκου εἰς ἀνάλογον θέσιν. Αἱ σταφυλαὶ ἐρρίπτοντο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν τρυγητῶν ἐντὸς τοῦ ληνοῦ, οἱ δὲ *ληνοπατηταί*, ἔχοντες ἀνεσυρμένα τὰ ἱμάτια ἄνω τῶν γονάτων, ἐπίεζον αὐτὰς διὰ τῶν γυμνῶν των ποδῶν, μέχρις ὅτου ἡ ἀπόθλιψις συνετελεῖτο πλήρης. Οἱ ληνοπατηταὶ ἦσαν συνήθως δύο ἢ καὶ πλειότεροι, διὰ νὰ γίνεται δὲ τὸ ἔργον των ὀλιγώτερον κοπιῶδες, ἐκρατοῦντο διὰ τῶν χειρῶν ἀπὸ κρίκων ἀνηρτημένων ἄνωθεν τοῦ ληνοῦ, ἢ ἄλλων στηριγμάτων, καὶ ἐρρύθμιζον τὰς κινήσεις των ᾄδοντες τὰ λεγόμενα «ἐπιλήνια μέλη» ἐν συνοδείᾳ αὐλοῦ ἢ πλειοτέρων μουσικῶν ὀργάνων. Ἄλλοτε πάλιν, διὰ νὰ γίνεται πληρεστέρα ἡ ἔκθλιψις τῶν σταφυλῶν, ἐτοποθετοῦντο αὗται ἐντὸς ψιαθίνων σάκκων, ὑπεβάλλοντο δὲ κατόπιν εἰς ἰσχυρὰν πίεσιν μέσῳ μεγάλης δοκοῦ, τῆς ὁποίας τὸ ἓν ἄκρον ἐστερεοῦτο εἰς ἕνα τῶν τοίχων τοῦ ληνοῦ, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἐνήργουν διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ βάρους τοῦ σώματός των τρεῖς ἢ τέσσαρες ταυτοχρόνως ἄνδρες.

Οἱ φορητοὶ ληνοὶ τῶν ἀρχαίων ἦσαν ξύλινα κατασκευάσματα εἰς σχῆμα μεγάλης σκάφης στηριζομένης ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν, ἐξ ὧν οἱ δύο κατά τι βραχύτεροι τῶν ἄλλων διὰ νὰ εἶναι ἐπικλινὴς ἡ θέσις τοῦ πυθμένος. Ἔφερον δὲ καὶ οὗτοι ἐπίσης κατάλληλον ὀχετόν, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ γλεῦκος ἐξέρρεεν εἰς ὑπολήνιον δοχεῖον.

Ἡ ἐμφάνισις τῶν *στεμφυλοπιεστηρίων*, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ἔκθλιψις τῶν σταφυλῶν γίνεται μηχανικῶς διὰ κοχλίου, δὲν εἶναι τι νέον. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Α' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος ἐγίνετο χρῆσις παρομοίων μηχανημάτων, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις δὲν ἴσχυσαν οὔτε καὶ μέχρι σήμερον ἔτι νὰ ἐξαφανίσουν τὸ γραφικὸν ληνοπάτημα. —Ρ.

— **ληνὸς** *Ἡροφίλου* *[Ἀνατομ.]*. Συμβολὴ τοῦ ἐγκαρσίου καὶ τοῦ ὀβελιαίου κόλπου, ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὸ ἔσω ἰνιακὸν ὄγκωμα (βλ. *ἡροφίλειος* ληνός). Ι. Π.

Λινός, ἢ *Λινὸς* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σώστου τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 217. Χ. Δ.

λῆντ (γερμ. lied) *[Μουσ.]*· βλ. *λίντ*.

λῆντερ (leader). Λέξις ἀγγλικὴ σημαίνουσα τὸν ἀρχηγόν, τὸν ὁδηγόν, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν πρὸς ὑποδήλωσιν τοῦ κυριωτέρου ἐκπροσώπου, ἰδίως κατὰ τὰς συζητήσεις εἰς τὴν βουλήν, ἑνὸς κόμματος ἢ πολιτικῆς ὁμάδος ἢ σωματείου. Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης καὶ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν ἐν Ἀγγλίᾳ, πρὸς ὑποδήλωσιν τοῦ κυρίου ἄρθρου ἐφημερίδος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐν Ἀμερικῇ συνηθίζεται ἡ λέξις editorial.

— */Ἱππ./* Εἰς τὰς ἱπποδρομίας ὀνομάζουν διὰ τῆς λέξεως ταύτης τὸν ἐξησκημένον ἵππον, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰς προπονήσεις τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἄλλων πρὸς ὁδηγίαν, ἐνθάρρυνσιν καὶ ρύθμισιν τοῦ βαδίσματος, τοῦ τροχασμοῦ ἢ τοῦ καλπασμοῦ, κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ προπονητοῦ. Δίδεται ἐπίσης τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ εἰς οἱονδήποτε ἄλλον ἵππον, ὁ ὁποῖος ἡγεῖται ἄλλων εἰς οἱανδήποτε ἄλλην περίστασιν. Μ. Δ. Β.

Λῆντερ (Leader), *Βενιαμὶν - Γουλιέλμος*. Ἄγγλος ζωγράφος (1831—1923). Ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν ἐν Οὐόρτσεστερ σχολὴν τοῦ σχεδίου καὶ τὴν ἐν Λονδίνῳ Βασιλικὴν ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν τεχνῶν. Ἐξέθηκε διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1854. Τῷ 1889 ἐτιμήθη διὰ χρυσοῦ μεταλλίου εἰς τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν. Τῷ 1898 ἐγένετο μέλος τῆς Βασιλικῆς ἀκαδημίας. Ἐξαίρετον ἔργον του θεωρεῖται «Ἡ κοιλὰς τοῦ Llugwy», ἀποκειμένη εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ Πινακοθήκην τῆς ἀγγλικῆς τέχνης. Ι. Μ. Π.

Λῆντς (Leeds) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Ὑόρκης, παρὰ τὸν ποταμὸν Αἰρ. Κάτ. 480 000. Κεῖται ἐν τῷ μέσῳ ὡραίας καὶ εὐφόρου πεδιάδος, εἶναι σημαντικὸς κόμβος δικτύου σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ διωρύγων καὶ θεωρεῖται ἐκ τῶν μεγαλυτέρων βιομηχανικῶν κέντρων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων κτηρίων εἶναι τὸ δημαρχεῖον, κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, κτισθὲν τῷ 1858, τὸ νοσοκομεῖον μετὰ πολλῶν περιπτέρων, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, τὸ χρηματιστήριον κλπ. Ἔχει πολυαρίθμους σχολάς, επαγγελματικὴν καὶ γεωργικὴν σχολήν, βιβλιοθήκην μετὰ 120 000 τόμων, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1768, μουσεῖον ἀρχαιολογικὸν καὶ φυσικῆς ἱστορίας, φιλοσοφικὴν καὶ φιλολογικὴν ἀκαδημίαν, πανεπιστήμιον κ.τ.λ. Αἱ κυριώτεραι βιομηχανίαι αὐτῆς ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν μεταλλείων σιδήρου καὶ γαιανθρακωρυχείων τῆς περιοχῆς, εἰς τὴν ὑφαντουργίαν καὶ τὴν βυρσοδεψίαν, τὰ προϊόντα τῶν ὁποίων ἐξάγονται εἰς τὰ ἄλλα τμήματα τῆς χώρας καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἰς μεγάλην κλίμακα. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐργοστάσια ταπήτων, μηχανημάτων, χημικῶν προϊόντων, χάρτου, σαπώνων, γεωργικῶν ἐργαλείων, αὐτοκινήτων, ποδηλάτων. Ἄλλοτε ἡ πόλις ἦτο ὀνομαστὴ καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς ἀγγειοπλαστικῆς, ἡ ὁποία ὅμως παρήκμασε. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Λῆντς ἀπέβη τὸ κέντρον τῆς βιομηχανίας πίλων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, διεξάγουσα μέγιστον ἐμπόριον ἐξαγωγῆς αὐτῶν. Ἐπίσης ἐν τῇ πόλει ὑπάρχουν τὰ μεγαλύτερα ἐργοστάσια ὑποδηματοποιίας τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Λίβερπουλ διὰ τῆς διώρυγος Λῆντς-Λίβερπουλ, δι' ἑτέρων δὲ διωρύγων τὰ προϊόντα της μεταφέρονται εἰς τὰς Α. καὶ Δ ἀκτὰς τῆς Ἀγγλίας. Εἶναι πόλις παλαιά, ὑφισταμένη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς ἐπταρχίας. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἦτο σημαντικώτατον κέντρον ἐριουργίας. Ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ ηὔξησε μεγάλως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, τῷ δὲ 1912 καὶ τῷ 1921 τὰ ὅρια αὐτῆς ηὐξήθησαν διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν περὶ αὐτὴν βιομηχανικῶν προαστείων. Ἐν αὐτῇ εὑρέθησαν ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα ρωμαϊκῆς καὶ γαλλορωμαϊκῆς ἐποχῆς. Μ. Δ. Β.

Λῆντς, ἡ *Λήδς* (Leeds), *Ἀναστασία*. Βλ. λ. *Ἀναστασία*, σύζυγος τοῦ βασιλόπαιδος τῆς Ἑλλάδος *Χριστοφόρου*.

— **Λῆντς,** ἢ *Λήδς* (Leeds), **Γουλιέλμος**. Υἱὸς τῆς Ἀναστασίας χήρας Λῆντς καὶ πρώην συζύγου τοῦ βασιλόπαιδος τῆς Ἑλλάδος Χριστοφόρου. Ἐνυμφεύθη τὴν πριγκήπισσαν *Ξενίαν*, θυγατέρα τῆς βασιλόπαιδος τῆς Ἑλλάδος Μεγάλης Δουκίσσης Μαρίας. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἠσχολήθη μὲ τὴν ἀεροπορίαν, λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μακρυνὰς πτήσεις.

ληξιαρχεῖον (τό). Εἰδικὸν δημόσιον γραφεῖον ἐν ἑκάστῳ δήμῳ καὶ ἐν ἑκάστῃ κοινότητι, σκοπὸν ἔχον τὴν τήρησιν δημοσίων βιβλίων, τῶν λεγομένων *ληξιαρχικῶν* βιβλίων (βλ. λ.), δι' ὧν πιστοποιεῖται ὑπὸ τῆς ἐπισήμου ἀρχῆς ἡ ἀστικὴ κατάστασις τῶν φυσικῶν προσώπων, ἤτοι ἡ γέννησις, ὁ γάμος καὶ ὁ θάνατος αὐτῶν. Ἕκαστος δῆμος καὶ ἑκάστη κοινότης ἀποτελοῦν ἰδίαν ληξιαρχικὴν περιφέρειαν, εἶναι ὅμως δυνατὸν διὰ διατάγματος ἐκδιδομένου τῇ προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης μία ληξιαρχικὴ περιφέρεια νὰ διαιρεθῇ εἰς πλείονας τοιαύτας, ἢ πλείονες νὰ συμπτυχθοῦν εἰς μίαν. Τῶν ληξιαρχείων προΐστανται οἱ *ληξίαρχοι* (βλ.λ.), τοιοῦτοι δὲ εἶναι εἰς μὲν τοὺς δήμους οἱ δήμαρχοι, εἰς δὲ τὰς κοινότητας οἱ πρόεδροι αὐτῶν ἢ οἱ νόμιμοι ἀναπληρωταὶ αὐτῶν. Εἰς πόλεις ἄνω τῶν 100 χιλιάδων κατοίκων εἶναι δυνατὸν νὰ συσταθοῦν καὶ εἰδικὰ ληξιαρχεῖα διὰ διατάγματος ὁρίζοντος καὶ τὴν περιφέρειαν τοῦ εἰδικοῦ ληξιαρχείου. Τὸ προσωπικὸν τῶν τοιούτων εἰδικῶν ληξιαρχείων ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ληξιάρχου μὲ μισθὸν καὶ βαθμὸν τμηματάρχου α' ἢ β' τάξεως, δύο βοηθῶν ἐχόντων βαθμὸν γραμματέως α' ἢ β' τάξεως, τεσσάρων γραφέων α' ἢ β' τάξεως, δύο στατιστικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἑνὸς κλητῆρος. Χ. Γ. Σ.

ληξιαρχικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ληξίαρχον: «ληξιαρχικὸν γραμματεῖον» (*ἀρχ.*),

Digitized by Google

«ληξιαρχικὴ πρᾶξις» ἐπίσημος σημείωσις βεβαιοῦσα γέννησιν, γάμον ἢ θάνατον προσώπου κτλ., «ληξιαρχικὸν βιβλίον» τὸ βιβλίον εἰς τὸ ὁποῖον καταχωρίζονται αἱ ληξιαρχικαὶ πράξεις.

— **ληξιαρχικὰ** ***βιβλία.*** Τὰ ἐν τοῖς *ληξιαρχείοις* (βλ. λ.) τελούμενα δημόσια βιβλία, τὰ χρησιμεύοντα πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀστικῆς καταστάσεως τῶν φυσικῶν προσώπων. Ἐν τοῖς βιβλίοις τούτοις καταχωρίζονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν *ληξιάρχων* (βλ. λ.) αἱ ληξιαρχικαὶ πράξεις, ἤτοι αἱ πράξεις αἱ ἔχουσαι ἀντικείμενον τὴν βεβαίωσιν γεννήσεως, γάμου ἢ θανάτου τοῦ φυσικοῦ προσώπου, τὴν μεταβολὴν τοῦ περιεχομένου ληξιαρχικῆς πράξεως ἢ τὴν διόρθωσιν ἄλλης ληξιαρχικῆς πράξεως. Τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία συντάσσονται εἰς διπλοῦν πρωτότυπον καὶ εἶναι τριῶν εἰδῶν: γεννήσεων, γάμων, θανάτων. Ἡ ἐν αὐτοῖς καταχώρισις γίνεται κατ' αὔξοντα ἀριθμὸν καὶ περιέχει: α') τὸν τόπον καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἐγγραφῆς· β') τὰ ὀνόματα τῶν ἐμφανισθέντων· γ') τὴν δήλωσιν τοῦ ληξιάρχου ὅτι ἐβεβαιώθη περὶ τῆς ταυτότητος τῶν ἐμφανισθέντων· δ') τὴν δήλωσιν ὅτι ἡ καταχωρισθεῖσα πρᾶξις ἀνεγνώσθη καὶ ἐβεβαιώθη παρὰ τῶν ἐμφανισθέντων· ε') τὴν ὑπογραφὴν τῶν ἐμφανισθέντων καὶ στ') τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ληξιάρχου. Χ. Γ. Σ.

— **ληξιαρχικαὶ** ***πράξεις.*** Αἱ ἐν τοῖς *ληξιαρχικοῖς βιβλίοις* (βλ. λ.) ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ *ληξιάρχου* (βλ. λ.) καταχωριζόμεναι πράξεις, αἱ ἔχουσαι ἀντικείμενον τὴν βεβαίωσιν γεννήσεως, γάμου ἢ θανάτου τοῦ φυσικοῦ προσώπου. Ἡ καταχώρισις τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως γίνεται εἴτε ἐπὶ τῇ δηλώσει τοῦ πρὸς ταύτην ὑποχρέου προσώπου, εἴτε κατόπιν δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐκδιδομένης τῇ αἰτήσει παντὸς ἔχοντος ἔννομον συμφέρον, ἢ τοῦ εἰσαγγελέως. Ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων αἱ μὲν ἀναφερόμεναι εἰς γέννησιν ἢ θάνατον ἀποδεικνύουν: α') μέχρι τῆς ἐπὶ πλαστότητι προσβολῆς τὰ γεγονότα, ἅτινα ὁ ληξίαρχος βεβαιοῖ ὡς λαβόντα χώραν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ β') μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, τὰ γεγονότα, τῶν ὁποίων ὁ ληξίαρχος βεβαιοῖ ὅτι ἔλαβε γνῶσιν ἐκ τῶν δηλώσεων τῶν ἐμφανισθέντων, αἱ δὲ ἀναφερόμεναι εἰς γάμον δὲν ἀποδεικνύουν τὴν σύστασιν αὐτοῦ, ἐκτὸς ἂν ἐγένοντο ἐπὶ τῇ δηλώσει τοῦ τελέσαντος αὐτὸν θρησκευτικοῦ λειτουργοῦ, ὅτε ὅμως ἐπιτρέπεται ἀνταπόδειξις. Προκειμένης γεννήσεως, ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ, δηλοῦται αὕτη εἰς τὸν ληξίαρχον τοῦ τόπου ἔνθα ἔλαβε χώραν ἡ γέννησις παρὰ τοῦ πρὸς τοῦτο ὑποχρέου προσώπου· τοιαῦτα δὲ πρόσωπα εἶναι: α') ὁ πατήρ, β') ἡ μαῖα, γ') ὁ ἰατρός, δ') ἐὰν ὁ τοκετὸς ἔλαβε χώραν ἐκτὸς τῆς οἰκίας τῆς τεκούσης, ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, παρὰ τῇ ὁποίᾳ αὕτη διέμενε, καὶ ε') πᾶς οἱοσδήποτε παραστὰς κατὰ τὸν τοκετόν. Ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις γεννήσεως, πλὴν τῶν γενικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα πᾶσα καταχώρισις ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις περιέχει, δέον νὰ περιέχῃ: α') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ δηλοῦντος· β') τὸν τόπον, τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν τοῦ τοκετοῦ· γ') τὸ φῦλον τοῦ νεογνοῦ· δ') τὸ ὄνομα τοῦ νεογνοῦ (ἂν ἔχῃ δοθῇ) καὶ ε') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, τὸ θρήσκευμα, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν κατοικίαν τῶν γονέων. Προκειμένου γάμου, ἡ δήλωσις τούτου εἰς τὸν ληξίαρχον ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς τελέσεως τούτου γίνεται ὑπὸ τοῦ συζύγου καὶ τούτου ἐκλιπόντος ἢ κωλυομένου ὑπὸ τῆς συζύγου. Ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις γάμου, πλὴν τῶν γενικῶν στοιχείων, δέον νὰ περιέχῃ: α') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, τὸ θρήσκευμα, τὴν ἡλικίαν, τὸ ἐπάγγελμα, τὸν τόπον τῆς γεννήσεως καὶ τὴν κατοικίαν τῶν συζύγων· β') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν κατοικίαν τῶν γονέων. Προκειμένου τέλος θανάτου, ἡ δήλωσις εἰς τὸν ληξίαρχον γίνεται ἐντὸς 24 ὡρῶν ὑπὸ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τοῦ θανόντος, τῶν συνοικούντων μετ' αὐτοῦ ἢ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον εὑρισκομένων καὶ παντὸς κατὰ τὸν θάνατον παρευρεθέντος. Ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις θανάτου, πλὴν τῶν γενικῶν στοιχείων, δέον νὰ περιέχῃ: α') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ δηλοῦντος· β') τὸν τόπον, τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· γ') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, τὸ θρήσκευμα, τὴν ἡλικίαν, τὸ ἐπάγγελμα, τὴν κατοικίαν καὶ τὸν τόπον τῆς γεννήσεως τοῦ θανόντος· δ') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ συζύγου ἢ τὴν δήλωσιν ὅτι ὁ θανὼν ἦτο ἄγαμος καὶ ε') τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν κατοικίαν τῶν γονέων τοῦ θανόντος. Πλὴν τῶν ὡς ἄνω ληξιαρχικῶν πράξεων, δι' ὧν βεβαιοῦται ἡ γέννησις, ὁ γάμος καὶ ὁ θάνατος τοῦ φυσικοῦ προσώπου, ὑπάρχουν ληξιαρχικαὶ πράξεις πιστοποιοῦσαι τὴν προσθήκην ἢ μεταβολὴν ὀνόματος ἢ ἐπωνύμου, τὴν νομιμοποίησιν καὶ ἀναγνώρισιν νόθου τέκνου, τὴν υἱοθεσίαν καὶ τὸ διαζύγιον. Αἱ τοιαῦται πράξεις καταχωρίζονται εἰς τὸ περιθώριον τῆς οἰκείας ληξιαρχικῆς πράξεως ἐντὸς μηνὸς ἀφ' ἧς ἔλαβον χώραν ἀδείᾳ τοῦ εἰσαγγελέως καὶ κατόπιν δηλώσεως τῶν ὑποχρέων προσώπων. Τοιαῦτα εἶναι: ἐπὶ μὲν προσθήκης ἢ μεταβολῆς ὀνόματος καὶ ἐπὶ νομιμοποιήσεως ὁ αἰτησάμενος ταύτην, ἐπὶ υἱοθεσίας ὁ υἱοθετῶν ὡς καὶ ὁ υἱοθετούμενος, καὶ ἐπὶ διαζυγίου ὁ ἐνάγων. Πᾶσα διόρθωσις ληξιαρχικῆς πράξεως συντελεῖται κατόπιν δικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου ὑπάγεται ὁ πρὸς σύνταξιν τῆς διορθωτέας πράξεως ἁρμόδιος ληξίαρχος. Τὰ τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων ἐν γένει ρυθμίζει παρ' ἡμῖν ὁ νόμος 2430 τῆς 29 Ἰουνίου 1920, τεθεὶς ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1925 δυνάμει τοῦ ἀπὸ 14 Αὐγούστου 1924 διατάγματος «Περὶ ἐκτελέσεως τοῦ περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων ὑπ' ἀριθ. 2430 νόμου». Χ. Γ. Σ.

— **ληξιαρχικὸν** ***γραμματεῖον*** *['Αρχ.]* βλ. *γραμματεῖον* ληξιαρχικόν.

ληξίαρχος (ὁ)· ὁ ἐντεταλμένος τὴν τήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων, οἷον ὁ δήμαρχος, ὁ πρόεδρος κοινότητος ἢ εἰδικὸς ὑπάλληλος.

— *['Εγκυκλ.]* Ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις *ληξίαρχοι* ὠνομάζοντο οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἱ ὁποῖοι ἀνέγραφον εἰς τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τοὺς πολίτας μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν αὐτῶν. Οἱ ληξίαρχοι οὗτοι εἶχον ἐπιπροσθέτως καθῆκον νὰ ἐξελέγχουν τοὺς ἐκκλησιάζοντας, ἂν ἦσαν ἐπίτιμοι πολῖται. Πρὸς τοῦτο εἶχον κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς συγκροτήσεως τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πίνακας ἑκάστου δήμου, συντασσομένους κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ ληξιαρχικοῦ γραμματείου, εἰς οὓς ἐνεγράφοντο οἱ Ἀθηναῖοι οἱ συμπληρώσαντες τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των. Παρεκτὸς τούτου διένεμον οἱ ληξίαρχοι τὰ σύμβολα πρὸς παροχὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μισθοῦ καὶ ἐτιμώρουν τοὺς λαβόντας τοιαῦτα καὶ μὴ μετασχόντας τῆς ἐκκλησίας.

Νῦν, παρ' ἡμῖν, ληξίαρχοι εἶναι οἱ δημόσιοι ἢ δημοτικοὶ ὑπάλληλοι, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ὁποίων συντάσσονται καὶ καταχωρίζονται ἐν τοῖς *ληξιαρχικοῖς* βιβλίοις (βλ. λ.) αἱ *ληξιαρχικαὶ* πράξεις (βλ. λ.). Τοιοῦτοι εἶναι ἐν ἑκάστῳ μὲν δήμῳ ὁ δήμαρχος, ἐν ἑκάστῃ δὲ κοινότητι ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος, ἢ οἱ νόμιμοι αὐτῶν ἀναπληρωταί. Ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ ἐνάσκησις τῶν καθηκόντων τοῦ ληξιάρχου ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω προσώπων ἀποβαίνει ἀνέφικτος ἢ ἰδιαιτέρως δυσχερής, εἴτε προσκαίρως εἴτε διαρκῶς, δύνανται νὰ ἀνατεθοῦν τὰ καθήκοντα ληξιάρχου εἰς ἕτερον δημόσιον, δημοτικὸν ἢ κοινοτικὸν ὑπάλληλον, ἢ καὶ εἰς ἐπίτροπον ἐνοριακοῦ ναοῦ διὰ διατάγματος ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργοῦ. Ἐξαιρέσει τῶν τελευταίων περιπτώσεων, τὸ λειτούργημα τοῦ ληξιάρχου εἶναι ἄμισθον. Διὰ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἕλληνας καθήκοντα ληξιάρχου ἀσκοῦν οἱ Ἕλληνες διπλωματικοὶ πράκτορες ἢ οἱ προξενικοὶ ὑπάλληλοι. Οἱ ληξίαρχοι συντάσσουν ὑπ' ἀτομικήν των εὐθύνην πάσας τὰς ληξιαρχικὰς πράξεις, πλὴν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν ἑαυτούς, τὰς συζύγους, τοὺς συγγενεῖς καὶ ἀγχιστεῖς αὐτῶν κατ' εὐθεῖαν μὲν γραμμὴν ἐπ' ἄπειρον, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι τοῦ δευτέρου βαθμοῦ συμπεριλαμβανομένου. Ἡ παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην συνταχθεῖσα ληξιαρχικὴ πρᾶξις εἶναι ἄκυρος. Ἱεραρχικῶς ὑπάγονται οἱ ληξίαρχοι εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργεῖον, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ληξιαρχικῶν των καθηκόντων ὑπάγονται εἰς τὰς περὶ τῶν συμβολαιογράφων πειθαρχικὰς διατάξεις καὶ ποινάς. Χ. Γ. Σ.

ληξιπρόθεσμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ προθεσμία ἔληξε: «ληξιπρόθεσμον γραμμάτιον, — δάνειον», «ἀπαίτησις ληξιπρόθεσμος».

λῆξις, *—εως* (ἡ)· τὸ λήγειν, τὸ τέλος ἐνεργείας ἢ καταστάσεως, πέρας, παῦσις: «ἡ λῆξις τῶν μαθημάτων, — τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς, — τῆς ἀπεργίας, — τοῦ χειμῶνος», «λῆξις γραμματίου, — προθεσμίας, — ἀπαιτήσεως» ‖ ἀρχ. ἐπίσημος πρᾶξις δημοσίου ἄρχοντος, οἷον ἡ ἀποδοχὴ ἀγωγῆς ἢ καταγγελίας πολίτου κατ' ἄλλου ‖ ὁ κλῆρος, ἡ περιουσία ἑκάστου τῶν πολιτῶν.

Ληξούβιοι (οἱ), ἢ ***Ληξόβιοι*** *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς μετὰ ταῦτα Λουγδουνικῆς (Gallia Lugdunensis), κατοικῶν πρὸς Δ. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σηκουάνα ποταμοῦ, παρὰ τὸν Βρεττανικὸν ὠκεανὸν Θάλασσα τῆς Μάγχης), ἐξ οὗ «Ληξόβιοι παρωκεανῖται» ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (IV, 194) ἐπικαλοῦνται. Ὑποταχθέντες ὑπὸ τοῦ Καίσαρος διετέλεσαν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τῆς ἀρμορικανῆς ὁμοσπονδίας (tractus armoricanus κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο ἡ *Νοβιόμαγος* (Noviomagus), ἡ νῦν *Λιζιὲ* (Lisieux), ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Touques, ἐν τῷ νομῷ Καλβαδὸς (Calvados). Α. Θ. Σ.

Ληξούριον. Πόλις τῆς Κεφαλληνίας, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Πάλης τοῦ ὁμωνύμου τῇ νήσῳ νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ Ἀργοστολίου, ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τῆς χερσονήσου τῆς Πάλης καὶ ἔναντι τῆς μικρᾶς χερσονήσου, ἐφ' ἧς εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις τοῦ Ἀργοστολίου. Αἱ γεωγραφικαὶ αὐτῆς συντεταγμέναι εἶναι: 38° 12' Β. πλάτους καὶ 20° 27' Α. μήκους Γκρήνουϊτς.

— *[Γεωγρ.]* Τὸ *Ληξούριον* εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ ἀμμώδους καὶ χθαμαλῆς παραλίας, κάτωθεν μικρᾶς βουνοσειρᾶς, ἔχει δὲ σχῆμα ἐπίμηκες, μὲ τὰς οἰκίας παρατεταγμένας καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς παραλίας. Ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων συνοικισμῶν, τοῦ κυρίως *Ληξουρίου* εἰς τὸ μέσον, τῶν *Μαρτσελάτων* πρὸς Β. καὶ τῶν *Δεμπονεράτων* καὶ *Κουράτων* πρὸς Ν. Παρὰ τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ κυρίως Ληξουρίου ἐκβάλλει μικρὸς ποταμός, ὁ *Χειλοπόταμος*, ἐζευγμένος διὰ τριῶν γεφυρῶν, νοτιώτερον δὲ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ ὑπάρχει μικρὸς τεχνητὸς λιμὴν ἱδρυθεὶς τῷ 1836 διὰ μικρὰ ἀτμόπλοια, ἱστιοφόρα, λέμβους καὶ φορτηγίδας. Ὁ λιμὴν οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ δύο βραχιόνων, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρὸς Ν. ἀρχόμενος (ὁ καὶ μεγαλύτερος) κάμπτεται καὶ πρὸς Β, προφυλάσσων οὕτω ἀπὸ Ν. καὶ Α., ὁ δὲ πρὸς Β προφυλάσσει μόνον ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων καὶ φέρει εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ φάρον. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ λιμένος ὑπάρχει ὡραία προκυμαία, προεκτεινομένη πρὸς Β. καὶ πέραν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ. Τὰ δύο τμήματα τῆς προκυμαίας, τὸ πέραν καὶ τὸ ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ, συνδέονται διὰ σιδηρᾶς γεφύρας. Ἡ πόλις, ἱδρυθεῖσα ἄνευ προηγουμένου σχεδίου καὶ αὐξηθεῖσα ἐπὶ τῆς ἐνετοκρατίας, δὲν ἔχει κανονικὴν ρυμοτομίαν. Αἱ ὁδοὶ εἶναι στεναὶ καὶ σκολιαί, ἀλλὰ καθαραί, ἐπιστρωννύμεναι συχνὰ διὰ σκύρων, ἐκ λευκοῦ ἀσβεστολίθου, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα «κιαρίνια» (ἰταλ. chiara = καθαρά). Ὑπὸ τὰς ὁδοὺς ὑπάρχει δίκτυον ὑπονόμων, ἐξ ὧν ἄλλαι μὲν ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἄλλαι εἰς τὸν ποταμόν. Ἡ ὕδρευσις γίνεται διὰ φρεατίων ὑδάτων, ὁ δὲ φωτισμὸς παρέχεται ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ἐργοστασίου ἱδρυθέντος διὰ δωρεᾶς Ἀθανασίου Μπασιᾶ. Τὸ νεκροταφεῖον κεῖται πρὸς Ν. τῆς πόλεως, ἱδρύθη δὲ τῷ 1900. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο ἐντὸς τῆς πόλεως. Πρὸ τῆς ἀποβάθρας ἐκτείνεται ὡραία πλατεῖα, φερώνυμος τοῦ ἐκ Ληξουρίου ἱεροκήρυκος Ἠλία Μηνιάτου, τοῦ ὁποίου ὁ ἀνδριὰς ἐγείρεται εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς πλατείας ταύτης ἐγείρονται τὰ δύο σπουδαιότερα οἰκοδομήματα τῆς πόλεως, τὸ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κτισθὲν Μαρκᾶτο, δωρικοῦ ρυθμοῦ, χρησιμεῦον νῦν ὡς κοινοτικὸν κατάστημα, καὶ ἡ Πετρίτσειος σχολή, ἱδρυθεῖσα καὶ λειτουργήσασα διὰ κληροδοτήματος τοῦ Σταματίου Πετρίτση, ἰατροῦ, οὗτινος ὁ ἀνδριάς, ἐγερθεὶς δαπάνῃ τῶν ἀδελφῶν Γρηγορίου καὶ Ἀναστασίου Λιβιεράτων, κοσμεῖ τὴν ὄπισθεν τοῦ κτηρίου τούτου δευτέραν πλατεῖαν. Ἐν τῷ κτηρίῳ τῆς Πετριτσίου σχολῆς στεγάζεται σήμερον τὸ γυμνάσιον τῆς πόλεως. Πρὸς Β. ἐπίσης τοῦ Ληξουρίου ἐγείρεται τὸ κτήριον τῆς Βαλλιανείου σχολῆς, ἱδρυθείσης δαπάναις τῆς ἐν Ἀργοστολίῳ ἑδρευούσης διαχειριστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Βαλλιανείου κληροδοτήματος. Λειτουργεῖ αὕτη ἀπὸ τοῦ 1927, διδάσκονται δ' ἐν αὐτῇ αἱ τέχναι: ὑφαντουργία, βιβλιοδετική, σχεδιαστικὴ καὶ ἠλεκτροτεχνία. Τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς πόλεως εἶναι τὸ ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου τοῦ ἀρχιτέκτονος Φιλίππου ντὲ Βοσσὲτ κατασκευασθὲν τῷ 1813 ὑψηλὸν κωδωνοστάσιον τοῦ ναοῦ τοῦ Παντοκράτορος.

Τὸ κλῖμα τοῦ Ληξουρίου πρὸς τὰ βορειότερα εἶναι ἑλονοσόπληκτον, λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν ἐκεῖ ἑλῶν, ἐνῷ πρὸς Ν. εἶναι ὑγιεινὸν καὶ ὀλιγώτερον ὑγρόν. Τρίτη πλατεῖα ἀνοίγεται εἰς τὸ Ν. τμῆμα τῆς πόλεως, κοσμουμένη ὑπὸ ἀναμνηστικῆς στήλης τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πεσόντων ἐν πολέμοις Ληξουριωτῶν.

Τὸ Ληξούριον κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 ἠρίθμει κατοίκους 4.843, ἡ δὲ ὁμώνυμος κοινότης, εἰς ἣν ὑπάγονται ἐπίσης τὸ πρὸς Ν. τῆς πόλεως κείμενον χωρίον *Μιχαλιτσᾶτα* (κάτ. 121) καὶ ὁ μικροσυνοικισμὸς *Νεοχώρι* (κ. 27), ἠρίθμει κατ. 4.991. Ἐγγὺς τοῦ Ληξουρίου καὶ πρὸς Δ., ἐπὶ δεσποζούσης τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης τοῦ Ἰονίου τοποθεσίας, κεῖται ἡ ἱστορικὴ μονὴ τοῦ Ταφιοῦ, παρὰ τὸ Τάφιον ὄρος, ἔχουσα πηγὴν εἰς ἣν ἀποδίδονται ἰαματικαὶ ἰδιότητες. Τὸ ὄνομα τῆς μονῆς καὶ τοῦ ὄρους ἄγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐκεῖ που ἔζη κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ὁ παρ' Ὁμήρῳ ἀναφερόμενος λαὸς τῶν Ταφίων. Ἐγγὺς τῆς μονῆς τοῦ Ταφιοῦ κεῖται ἡ νεωτέρα μονὴ τῶν Κηπουραίων, ἱδρυθεῖσα τῷ 1759 ὑπὸ τοῦ ἐκ Παξῶν πατριαρχικοῦ ἀρχιμανδρίτου Χρυσάνθου Πετροπούλου καὶ ἔχουσα ὡραῖον ξενῶνα. Πρὸς Β. τοῦ Ληξουρίου ἐκτείνεται εὔφορος ἀλλ' ἑλώδης παραλία, φθάνουσα μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ τερματίζοντος τὸν κόλπον τοῦ Ἀργοστολίου ὅρμου τοῦ Λιβαδίου. Τὴν ἀποξήρανσιν αὐτῆς ἀπεπειράθησαν τῷ 1780 ὁ Κεφαλλὴν κόμις Μαρῖνος Χαρβούρης μετὰ τοῦ Γερμανοῦ Daster καὶ τοῦ Γάλλου Baudu, τὸ ἔργον ὅμως ἔμεινεν ἡμιτελές, δολοφονηθέντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Χαρβούρη.

Αἱ ἐν Ληξουρίῳ ἑδρεύουσαι δημόσιαι ἀρχαὶ εἶναι: εἰρηνοδικεῖον, οἰκονομικὴ ἐφορεία (γ' τάξεως),

Digitized by Google

ταμεῖον (γ′ τάξεως), ὑποθηκοφυλακεῖον, ὑποτελωνεῖον, ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς, Τ. Τ. Τ. γραφεῖον, λιμενοσταθμαρχεῖον κλπ. Ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα λειτουργοῦσι: τὸ ἀναφερθὲν γυμνάσιον, 2 δημοτικὰ σχολεῖα καὶ ἡ Βαλλιάνειος ἐπαγγελματικὴ σχολή. Ἐπαγγελματικοὶ καὶ ἄλλοι σύλλογοι λειτουργοῦσιν ὅλων τῶν ἐπαγγελματικῶν ὁμάδων. Ἐπίσης λειτουργεῖ φιλανθρωπικὸν ἵδρυμα ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φιλανθρωπικὰ καταστήματα Ληξουρίου», ἱδρυθὲν τῷ 1914 ὑπὸ Μαρ. Γερουλάνου, τὸ ὁποῖον συντηρεῖ γηροκομεῖον καὶ ἄσυλον ὀρφανῶν καὶ ἀπόρων παίδων. Ἡ καλλιτεχνικὴ κίνησις εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιδόσεως τῶν κατοίκων εἰς τὸ θέατρον καὶ τὴν μουσικήν. Μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐλειτούργει φιλαρμονικὴ σχολή, συντηρουμένη διὰ δαπάνης τῆς διαχειριστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Βαλλιανείου κληροδοτήματος. Ἐπίσης παλαιότερον ἐσημειοῦτο ζωηρὰ θεατρικὴ κίνησις, τὸ δραματολόγιον δὲ τοῦ ληξουριακοῦ θεάτρου περιελάμβανε πλεῖστα ἔργα, μεταφρασθέντα κυρίως ἐκ τῆς Ἰταλικῆς. Σήμερον ἡ θεατρικὴ κίνησις εἶναι ὀλιγώτερον ζωηρά, περιοριζομένη εἰς τὰς παραστάσεις, τὰς ὁποίας περιοδεύοντες θίασοι δίδουσιν ἐνίοτε ἀπὸ προχείρως διασκευαζομένων σκηνῶν εἰς καφενεῖα καὶ αἰθούσας τῆς πόλεως. Τὸ Ληξούριον εἶναι ἐμπορικὸν κέντρον τῆς ἐπαρχίας Πάλης, ἡ ὁποία παράγει εἰς μὲν τὸ βόρειον αὐτῆς τμῆμα σιτηρὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, εἰς δὲ τὸ νότιον σταφίδα, γλυκὺν μοσχᾶτον οἶνον καὶ διάφορα κηπουρικὰ προϊόντα. Ἐκεῖθεν τὰ προϊόντα ταῦτα ἐξάγονται πρὸς τοὺς λιμένας τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, εἰσάγονται δὲ εἴδη ἱματισμοῦ, ἀποικιακὰ κλπ. Αἱ συγκοινωνίαι τοῦ Ληξουρίου ἐξυπηρετοῦνται ἐπαρκῶς διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἑλληνικῆς ἀκτοπλοΐας, τὰ ὁποῖα προσεγγίζουσι καὶ εἰς Ληξούριον. Ἐπίσης συνδέεται ἀπὸ θαλάσσης διὰ τακτικῶν γραμμῶν βενζινοπλοίων καὶ μικρῶν ἱστιοφόρων μετὰ τοῦ Ἀργοστολίου. Αἱ χερσαῖαι συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν κατευθυνομένων πρὸς τὰς βορείας καὶ νοτίας κοινότητας τῆς Παλικῆς χερσονήσου. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, σημειοῦσι δ' ἐπίσης μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὰς ἐπιστήμας. Τὸ μεταναστευτικὸν πνεῦμα εἶναι λίαν διαδεδομένον, ὅπως καὶ εἰς ὅλους τοὺς Κεφαλλῆνας, πλεῖστοι δὲ Ληξουριῶται, ἔμποροι κυρίως, εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ μεγάλα ἑλληνικὰ κέντρα καὶ εἰς τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἑλληνικὰς παροικίας, ὅπου διακρίνονται.

Χ. Δ.

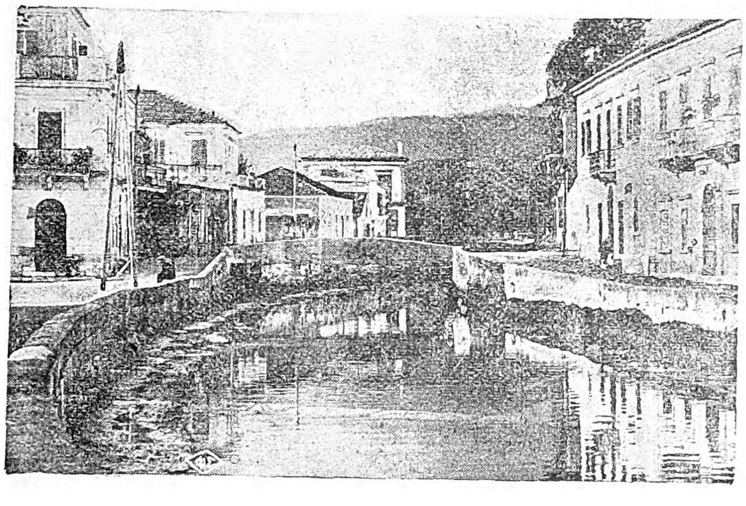

Ληξούριον: Ὁ ποταμός.

— *['Ιστορ.]* Μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1483—1485 ἐρήμωσιν τῆς Κεφαλληνίας ὑπὸ τῶν Βενετῶν, εἰς τὴν Παλικὴν δὲν θὰ ὑπῆρχον εἰμὴ ἀσήμαντοι συνοικισμοί, ἐφ' ὅσον οὐδεμία ἱστορικὴ πηγὴ ἀναφέρει ἄξιον λόγου συνοικισμόν. Εἰς τὰ 1534 ἔγγραφόν τι διαμαρτυρίας πρὸς τὴν ἐνετικὴν γερουσίαν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ληξουρίου, ὀνομάζον αὐτὸ Laxuri (*Σάθα*, Μνημεῖα ἑλλην. ἱστορ. τ. 5, σελ. 167). Εἰς τὰ 1583 ἡ γενομένη ἀπογραφὴ ἀναβιβάζει τὸν πληθυσμόν του εἰς 581 κατοίκους. Ἔκτοτε, κατὰ τὸν ΙΖ′ αἰῶνα, τὸ χωρίον τοῦτο ἀναπτύσσεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὥστε καθίσταται ἡ πρωτεύουσα ὁλοκλήρου τῆς πεδινῆς Πάλης, τόσον ὥστε εἰς τὰ 1758, ὁπότε μετετέθη ἡ πρωτεύουσα τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ Ἁγίου Γεωργίου εἰς Ἀργοστόλιον, νὰ διεκδικῇ αὐτὸ τὴν τιμὴν νὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου.

Ἔκτοτε χρονολογεῖται ἡ ἀντιζηλία τῶν δύο πόλεων. Εἰς τὰ 1799, ἐπὶ τῆς προστασίας τῶν Ρωσσοτούρκων, κατώρθωσαν οἱ Ληξουριῶται, ὥστε ἡ πόλις των νὰ γίνῃ ἕδρα πρωτοδικείου καὶ ὑγειονομείου. Τοῦτο, μαζὶ μὲ ἀντιζηλίας τῶν εὐγενῶν καὶ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ ἀγροτικοῦ στοιχείου ὑποκινουμένου ὑπὸ τῶν ἐριζόντων ἀρχοντικῶν οἴκων, ἔκαμεν ὥστε τὸ Ληξούριον νὰ κηρύξῃ τὴν αὐτονομίαν του ἀπὸ τῆς λοιπῆς Κεφαλληνίας, εἰς πεῖσμα τῶν Ἀργοστολιωτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνεγνώρισαν τὴν ἵδρυσιν τοῦ πρωτοδικείου καὶ τοῦ ὑγειονομείου. Εἰς τὰ 1808 πλοῖον πλῆρες ἐνόπλων Ληξουριωτῶν ἐκανονιοβόλησε τὸ Ἀργοστόλιον. Τὸ Ληξούριον εἶχε κηρύξει κίνημα αὐτονομιστικόν, ἡ δὲ γερουσία τῆς Ἑπτανήσου ἀνεκήρυξε τὸν Κ. Χωραφᾶν δικτάτωρα τῆς νήσου διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως.

Ἔνοπλοι χωρικοί, 4.000 περίπου, τοῦ κόμματος τῶν Μεταξάδων - Λομβέρδων, τῶν ἀντιμαχομένων τοὺς Ἀννίνους - Χωραφάδες, εἰσήλασαν εἰς τὸ Ληξούριον, κατεκρεούργησαν τὸν λοχαγὸν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ Ἀγγ. Τυπάλδον, ἔκαυσαν 30 στρατιώτας καὶ ἠρήμωσαν τὴν πόλιν. Πιθανώτατα οἱ ἡγέται τοῦ κινήματος ἐξεμεταλλεύοντο τὴν δυσαρέσκειαν τῶν ἀγροτῶν κατὰ τοῦ τότε καθεστῶτος τοῦ ἐπαναφέροντος ὅλα τὰ παλαιὰ προνόμια τῆς ἐγχωρίου ἀριστοκρατίας, τὰ ἀφαιρεθέντα ἐπὶ τῆς γαλλικῆς κατοχῆς.

Ἡ ἔκρυθμος κατάστασις κατέπαυσε μετὰ τὸν τυφεκισμὸν τοῦ Καίσαρος Μεταξᾶ καὶ 2 ἄλλων συναρχηγῶν τῆς στάσεως καὶ τὴν κατάληψιν τοῦ Ληξουρίου δι' 6 πλοίων ὑπὸ τοῦ Ἀννίνου, ὅστις διὰ τοῦτο ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς γερουσίας στρατηγὸς (1803).

Ὀλίγα ἔτη ἀργότερον (1809) ἀρχίζει διὰ τὸ Ληξούριον μία περίοδος ἀνορθώσεως, ἐμπνεομένης ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς διοικήσεως. Ρυμοτομία, ναοί, γέφυραι, ὁ λιμὴν (1836), τὸ κοινοτικὸν μέγαρον (1824) ἡ Πετρίτσειος σχολὴ (1849), ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἔργα γενόμενα τῇ ἐμπνεύσει τῶν Ἄγγλων. Τῷ 1848 ὁ Σταῦρος Μεταξᾶς μετὰ τοῦ Ἰ. Καπελέτου καὶ Θ. Πρόντζα ἐξήγειραν τὰ χωρία Σκοινιά, Βλιχᾶτα καὶ Λουκερᾶτα κατὰ τῶν Ἄγγλων. Διακόσιοι χωρικοὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ Ληξούριον καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις ἀπέτυχεν. Ἐπίσης κατεπνίγη καὶ ἡ ἐπανάστασις τῆς Σκάλας (1849), οἱ δὲ ἀρχηγοί της Βλάχος καὶ ὁ ἱερεὺς Ζατάντης ἀπηγχονίσθησαν εἰς τὰς στήλας τοῦ Μαρκάτου ἢ κοινοτικοῦ μεγάρου. Τῷ 1864 ἐγένετο ἡ ἕνωσις μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Γ. Κ. Δ

— **Ληξουρίου** *λιμὴν [Παραλ. Γεωγρ.].* Σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῆς Παληκῆς εἰς 3 ½ μίλλ. Β. τοῦ φάρου Βαρδιάνων καὶ ἀριστερᾷ τῷ ἀναπλέοντι ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἀργοστολίου, τεχνητός, μεταξὺ δύο λιμενοβραχιόνων. Ὁ νότιος καὶ ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα προέχει 270 μέτρα πρὸς Α. καὶ ἐκεῖθεν, θλώμενος κατ' ἀγκῶνα, ἄλλα 200 μέτρ. πρὸς Β., ἔχει δὲ εἰς τὸ ἀκροχήλιόν του (πλάτ. 38° 12′ 08″ Β., μῆκ. 20° 26′ 18″ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1557: Arghostoli bay) ναυτικὸν φανὸν (1861) ἐρυθροῦ σταθεροῦ 3 μίλ. Ὁ δὲ βόρειος, ἐκτεινόμενος εὐθέως 250 μέτρ. πρὸς Ἀν, φωτίζεται διὰ πρασίνου σταθεροῦ φωτός, ὢν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι. Παρέχει ὅμως ἀγκυροβόλιον ὁ λιμὴν μόνον εἰς μικρὰ πλοῖα καὶ λέμβους.

Σ. Ε. Λ.

ληοκόκκι (τό)· ἀντὶ *λιοκόκκι* βλ. λ.).

ληόπρινο (τὸ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τῶν φυτῶν *ἐλαιόπρινος ὁ ὀξύφυλλος* καὶ *δρῦς ἡ κοκκοφόρος.*

Ληοῦϊς (Lewes)· βλ. λ. *Λιοῦϊς.*

Ληπόντιοι (οἱ) (Lepontii) *['Αρχ.].* Κελτικὸς λαὸς τῆς βορείου Ἰταλίας κατοικῶν τὰς Κοττίους Ἄλπεις. Ὁ Στράβων (Δ, 204) χαρακτηρίζει αὐτοὺς ὡς λαὸν «ληστρικὸν καὶ ἄπορον». Κυριωτέρα αὐτῶν πόλις ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ, 1, 34) ἡ *Ὄσκελα,* νῦν Domodossola, ΒΔ. τῆς Μείζονος λίμνης.

Α. Θ. Σ.

λήπτης (ὁ)· ὁ λαμβάνων, ὁ δεχόμενος.

λήπτωρ, *—ορος* (ὁ)· ὁ λαμβάνων, ὁ δεχόμενος, ἄλλως *λήπτης.*

«**Λήρ,** *ὁ βασιλεὺς* — » (King Lear). Τραγῳδία τοῦ *Σαίξπηρ,* ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ποιητὴς ἐπραγματεύθη ἕνα τῶν θλιβερωτέρων κελτικῶν θρύλων τῶν ἀρχαίων ἀγγλικῶν χρονικῶν. Ὁ γηραιὸς βασιλεὺς *Λήρ,* ἀδυνάτου χαρακτῆρος, διανέμει τὰ κράτη του μεταξὺ τῶν θυγατέρων του *Γονερρίλης* καὶ *Ρεγάνης,* παρασυρόμενος ἀπὸ τὰς κολακείας των. Ἡ τρίτη κόρη του *Κορδηλία,* ἥτις οὐδὲν ἔλαβε, φέρει ἐν σιωπῇ τὴν ἀδικίαν. Ὁ βασιλεὺς ἐκδιώκεται περιφρονητικῶς ὑπὸ τῶν θυγατέρων του ἐκ τῶν ἀνακτόρων καὶ εὑρίσκει καταφύγιον καὶ προστασίαν παρὰ τῇ Κορδηλίᾳ, ἥτις ἐξ αἰτίας του διατελεῖ ἐν ἐσχάτῃ ἀθλιότητι. Ἡ ἀχαριστία τῶν θυγατέρων τοῦ Λήρ, ἥτις διεσάλευσε τὰς φρένας του, ἡ ὀργή του, ὁ θρῆνός του καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ τρυφερὰ ἀφοσίωσις τῆς ἀδικηθείσης Κορδηλίας, ἀποτελοῦν στοιχεῖα, δι' ὧν ὁ ποιητὴς ἐξικνεῖται εἰς δυσθεώρητα ὕψη τραγικότητος. Ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως πατρός, στηριζομένου εἰς τὸν βραχίονα τῆς κόρης του καὶ πλανωμένου ἀσκεποῦς ὑπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὴν καταιγίδα, εἶναι αὐτόχρημα σπαρακτική. Ἡ λύσις τοῦ δράματος, καθ' ἣν ἡ Κορδηλία ἀποθνήσκει διὰ στραγγαλισμοῦ, ὁ δὲ πατήρ της ἐκπνέει ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς κόρης του, ἀντιτίθεται πρὸς τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν αἱ ἀχάριστοι θυγατέρες ἀνατρέπονται ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς των. Τὸ δρᾶμα ἐδιδάχθη ἐν τῇ ἀγγλικῇ αὐλῇ τὴν 26 Δεκεμβρίου 1606 καὶ ἐδημοσιεύθη τῷ 1608.

Δ. Σ. Δ.

λήρημα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ληρεῖν, ὁμιλία ἢ πρᾶξις ἀνόητος, μωρά.

ληρολόγημα (τό)· λόγος μωρός, λήρημα, παραλήρημα.

ληρολόγος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ λέγων λήρους, μωρολόγος, φλύαρος.

λῆρος (ὁ)· μωρός, ἀνόητος λόγος, φλυαρία, μωρολογία, ἄλλως *φλήναφος,* μεθ' οὗ καὶ συνεκφέρεται: «λῆροι καὶ φλήναφοι»· || ἐπὶ πραγμάτων, ἔργον ἀνόητον, ἀσήμαντον, οὐδενὸς ἄξιον· || ἐπὶ ἀνθρώπου, φλύαρος, μωρολόγος.

ληρόσοφος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ τὸν σοφὸν προσποιούμενος, μωρολόγος.

ληρῶ (*—έω*)· λέγω λήρους, μωρολογῶ, φλυαρῶ· || καθόλου, ἀνοηταίνω, *παραπαίω,* μεθ' οὗ καὶ συνεκφέρεται: «ληρεῖ καὶ παραπαίει»· || παραληρῶ, κοιν. *παραμιλῶ.*

ληρώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· φλύαρος, μωρολόγος, ἀνόητος· || μάταιος, οὐδενὸς ἄξιος.

Λήρων *['Αρχ. Γεωγρ.].* Νῆσος πλησίον τῆς Μασσαλίας, ἐν ᾗ «καὶ ἡρῷόν ἐστι τὸ τοῦ Λήρωνος, κεῖται δὲ αὕτη πρὸ τῆς Ἀντιπόλεως» (*Στράβ.* Δ′ 185). Εἶναι ἡ βορεία τῶν δύο συγχρόνων *Λερίνων* νήσων βλ. λ.), ἡ νῦν *Ἁγία Μαργαρίτα* (πλάτ. 43°31′ Β., μῆκ. 7°03′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2609: Rade d'Agay to San Remo). Νοτίως αὐτῆς ἡ μικροτέρα της *Ληρώνη.*

Σ. Ε. Λ.

Ληρώνη (καὶ *Ληρωνὶς*) *['Αρχ. Γεωγρ.].* Νῆσος τῆς Κελτογαλατίας τῆς Ναρβωνησίας ὑπὸ τὸν Οὔαρον (Var) ποταμὸν (*Πτολεμ.* Β′, ι′. 21). Εἶναι ἡ μικροτέρα τῶν νῦν *Λερίνων* νήσων (βλ. λ.) καὶ ἡ νοτιωτέρα τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Ὀνορὰ (Isle Saint Honorat: πλάτ. 43°30′30″ Β, μῆκ. 7°03′15″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2609: Rade d'Agay to San Remo).

Σ. Ε. Λ.

Ληρωνὶς *[Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ληρώνη.*

Λῆσα *['Αρχ. Γεωγρ.].* —1) Πόλις τῆς Ἱσπανίας τῆς Ταρακωνησίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰακκητανῶν (*Πτολ.* Β′, στ′, 72). Εἴς τινα χειρόγραφα φέρεται ὡς *Ἀῆσα* καὶ *Αἶσα*· ταυτίζεται πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Segre καὶ Neguera σύγχρονον Isona. —2) Πόλις τῆς Σαρδοῦς (*Πτολ.* Γ′, γ′, 7). Παρ' αὐτὴν αἱ θερμοπηγαὶ *Λησιτανὰ ὕδατα.* Εἶναι πιθανῶς ἡ σύγχρονος Nuraghe Losa.

Σ. Ε. Λ.

— **Λῆσα** *['Αρχ. Γεωγρ.].* Ἡ ὀρθοτέρα φθογγικὴ ἀπόδοσις ἑβραϊκῆς ὀνομασίας πόλεως τῶν Χαναναίων ἀνατολικῶς τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ἀντὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ο′ ἀποδόσεως *Λασά.*

Σ. Ε. Λ.

Λησιτανὰ *ὕδατα ['Αρχ. Γεωγρ.].* Θερμοπηγαὶ ἐν Σαρδηνίᾳ ἐγγὺς τῆς πόλεως Λῆσα, ἀγνώστου ταυτότητος.

Σ. Ε. Λ.

Λησμονὴ *[Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἐρημονήσι.*

λησμονησιὰ (ἡ)· δημοτ., λησμοσύνη, ἄλλως *λησμονιά.*

λησμονιὰ (ἡ)· δημοτ., λήθη, λησμοσύνη, ἄλλως *ἀλησμονιά.*

— *[Λαογρ.]* Βλ. λ. *ἀλησμονιά.*

λησμονοβότανο (τὸ)· τὸ βοτάνι τῆς λησμονιᾶς, τῆς λήθης, φυόμενον εἰς τὸν Ἅδην· τοῦτο γευόμεναι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀποθανόντων λησμονοῦν τοὺς ἄνω.

λησμονῶ (*—έω*), *ἀόρ. ἐλησμόνησα—ἐλησμονήθην,* παρακ. παθ. μετχ. *λησμονημένος*· εἶμαι ἐπιλήσμων, ἔχω ἔλλειψιν μνήμης, ἐπιλανθάνομαι: «λησμονεῖ εὔκολα»· || παροιμ.: «ὁ Θεὸς ἀργεῖ, μὰ δὲ λησμονεῖ» ὅτι ἡ θεία δίκη βραδέως ἐπέρχεται· || παθ. *λησμονοῦμαι,* κοιν. *λησμονιοῦμαι*· περιπίπτω εἰς τὴν λή-

Digitized by Google

θην, δὲν μνημονεύομαι: «τὰ βάσανα λησμονιοῦνται, μὰ ὁ κακὸς λόγος δὲν λησμονιέται».

λησμοσύνη (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ἐπιλήσμονος ἔλλειψις μνήμης, λήθη, λησμονησιά: «ἡ λησμοσύνη εἶναι γνώρισμα τῶν γερόντων».

Λῆσσα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς 'Αργολίδος, κειμένη πρὸς Α. τοῦ 'Αραχναίου ὄρους (νῦν 'Αρνᾶ), ἐπὶ τῆς ἀπὸ 'Επιδαύρου εἰς Ἄργος ὁδοῦ, ἔνθα ὑπῆρχε ναὸς τῆς 'Αθηνᾶς καὶ ξόανον αὐτῆς. Τὰ ἐρείπιά της καλοῦνται σήμερον *Καστράκι*. Α. Θ. Σ.

—**Λήσσης,** *τέως δῆμος* — *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ναυπλίας τέως δήμου *'Ασκληπιείου* (βλ. λ.). Χ. Δ

Ληστάδαι *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη ἐν Νάξῳ ἀγνώστου ταυτότητος, γνωστὴ δὲ ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ ὡς ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ 'Αθηναίου.

ληστασοδοχή (ἡ)· ἀποδοχὴ καὶ ἀπόκρυψις ληστῶν ἢ ἀντικειμένων ληστείας.

— *[Ποιν. Δικ.]* *Ληστασοδοχὴ* εἶναι ἡ ἐν γνώσει τῆς διαπραχθείσης ληστείας ἀποδοχὴ (ὡς δώρων, ἀντὶ πληρωμῆς, πρὸς φύλαξιν κλπ.) ἢ ἀπόκρυψις τῶν προϊόντων αὐτῆς, ἤτοι τῶν διὰ τῆς ληστείας ἀφαιρεθέντων ξένων περιουσιακῶν ἀντικειμένων, ὡς καὶ ἡ ἐν γνώσει ἐπίσης τῆς τελεσθείσης ληστείας προσφορὰ ἀσύλου εἰς τὸν δράστην ἢ ἀπόκρυψις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς καταδιωκούσης ἀρχῆς. 'Εκτὸς ὅμως τούτων, ληστασοδοχὴ ἐπίσης καλεῖται ἡ ἐν γνώσει τῆς ἰδιότητός τινος ὡς ληστοῦ ἐπικεκηρυγμένου ἀπόκρυψις ἢ ἐν γένει ὑπόθαλψις αὐτοῦ. Αἱ δύο πρῶται περιπτώσεις τῆς ληστασοδοχῆς φέρουσι τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀξιοποίνου συνεργείας εἰς τὴν πραχθεῖσαν ληστείαν, τῆς ἑπομένης τῷ ἀδικήματι, καὶ τιμωροῦνται κατὰ τὰς γενικὰς περὶ συνεργείας διατάξεις (ἄρθρ. 71 καὶ 72 § 5) τοῦ ποινικοῦ νόμου. 'Η δὲ τρίτη περίπτωσις ληστασοδοχῆς προβλέπεται εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ΤΟΔ' τοῦ 1871 «Περὶ καταδιώξεως τῆς ληστείας» καὶ τιμωρεῖται (ἐφ' ὅσον ὁ νόμος οὗτος ἤθελε τεθῆ ἐν ἰσχύϊ διὰ διατάγματος, συμφώνως τῷ νόμῳ ΩΞΗ' τοῦ 1880) διὰ τῶν ποινῶν τῶν ἄρθρων 4—7 αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 4 Μαΐου 1924, δύναται νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς ἐνόχους τοιαύτης ληστασοδοχῆς ἡ αὐτὴ πρὸς τοὺς αὐτουργοὺς ληστείας ποινή. 'Ασχέτως ὅμως πρὸς τὴν θέσιν ἐν ἰσχύϊ τοῦ ἀνωτέρω περὶ ληστείας νόμου, πᾶν ἄτομον ὕποπτον ὑποθάλψεως ληστοῦ (ἐπικεκηρυγμένου) δύναται νὰ ἐκτοπισθῇ ἀποφάσει τῆς ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἑκάστου νομοῦ «'Επιτροπῆς ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας», ἥτις ὁρίζει τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτοπίσεως, μὴ δυναμένην νὰ ὑπερβῇ τὸ ἔτος, καὶ τὸν τόπον εἰς ὃν θέλει ἐκτοπισθῆ ὁ ὕποπτος ληστασοδοχῆς (ἄρθρ. 2 § 7, ν. δ. 19 'Απριλίου 1924 «Περὶ συστάσεως ἐν ἑκάστῳ νομῷ ἐπιτροπῶν ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας»). Κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐπιτροπῆς ἐπιτρέπεται ἔφεσις (βλ. λ. *ἐκτοπισμός*). Α. Ν. ΜΠΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ληστασοδέχος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀποδεχόμενος καὶ ἀποκρύπτων ληστὴν ἢ ἀντικείμενα ληστείας.

λησταρχεῖον (τό)· ὁ τόπος ὅπου καταφεύγει ὁ λήσταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ λησταί, καταφύγιον ληστῶν· ‖ μεταφ., τὸ κατάστημα ὅπου εἶναί τις ἠναγκασμένος νὰ πληρώσῃ πολλὰ καὶ τρόπον τινὰ νὰ ληστευθῇ: «αὐτὸ τὸ κατάστημα —, τὸ κέντρον εἶναι λησταρχεῖον».

λήσταρχος (ὁ), θηλ. *λησταρχίνα*· ὁ ἀρχηγὸς συμμορίας ληστῶν, ἄλλως *ἀρχιληστής*· ‖ μεταφ., ὁ ἐξαναγκάζων εἰς πληρωμὴν ὑπερόγκου ποσοῦ· ‖ καθόλου, ἄγριος, κακοποιός, ἐπικίνδυνος.

Λήσταρχος, ***Μιχαήλ***· βλ. λ. *'Ερμόδωρος* Μιχαήλ.

ληστεία (ἡ)· ἡ βιαία ἀφαίρεσις ξένης κινητῆς περιουσίας ἐπὶ σκοπῷ ἰδιοποιήσεως.

— *['Ιστορ.]* Αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις ἐμφανίζουν τὴν *ληστείαν* ἀκμάζουσαν κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους. Οἱ ἑλληνικοὶ θρῦλοι ἐξυμνοῦν τὸν Θησέα, ἐξολοθρευτὴν τῶν ληστῶν, ὅστις ἐκκινήσας ἀπὸ Τροιζῆνος διὰ τὰς 'Αθήνας, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἄθλων του, ἐξώντωσε καθ' ὁδὸν τοὺς διασήμους ληστὰς Σίνιν, Σκείρωνα καὶ Πολυπήμονα ἢ Προκρούστην. Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἡ ληστεία θεωρεῖται μᾶλλον ὡς μέσον ἀσκήσεως ἀνωτέρας δυνάμεως. 'Απὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁ ὁμηρικὸς ἥρως ὁμοιάζει πρὸς τὸν φεουδάρχην τοῦ μεσαίωνος. 'Η ληστεία ἐμφανίζεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ ὄρος Παλατῖνον, λίκνον τῆς Ρώμης, ἦτο καταφύγιον ληστῶν, ἡ πρώτη δὲ φροντὶς τοῦ Ρωμύλου ὑπῆρξεν ἡ ἐγκατάστασις ἀσύλου, ἔνθα ἠδύναντο νὰ καταφεύγουν οἱ κακοποιοί. Ὅπως καὶ ἐν 'Ελλάδι, λησταί τινες κατέστησαν περιώνυμοι, ὑμνηθέντες ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Ὅτε ἡ Ρώμη ὠργανώθη, οἱ λησταὶ κατέφυγον εἰς τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη, καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῆς δημοκρατίας ἐστρατολογοῦντο μεταξὺ τῶν φυγάδων δούλων καὶ τῶν κατοίκων ἡττηθεισῶν ἐν πολέμῳ πόλεων. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἡ ληστεία προσέλαβε μεγάλας διαστάσεις. Οἱ λησταὶ ἀπεθρασύνθησαν τόσον, ὥστε ἀπῆγον ἐν μέσῃ ὁδῷ ἐλευθέρους τε καὶ δούλους, τοὺς ὁποίους ἐπώλουν εἰς συνενόχους των καλλιεργητάς. Αἱ σπουδαιότεραι καὶ φοβερώτεραι κατηγορίαι ληστῶν ἦσαν οἱ grassatores καὶ οἱ sicarii. Οἱ πρῶτοι ἔφθανον μέχρι τῶν πυλῶν τῆ Ρώμης, ἐνίοτε δὲ εἰσήρχοντο καὶ εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὰς δημοσίας ἑορτὰς καὶ ὡπλισμένοι διὰ μοχλῶν ἤνοιγον διὰ ῥήξεως ἀπομεμονωμένας οἰκίας, τὰς ὁποίας διήρπαζον. Οὗτοι ἀπετέλουν συμμορίας, ἀνεγνώριζον ἀρχηγοὺς καὶ ὑπήκουον εἰς ἰδικούς των νόμους. Οἱ sicarii, ὡπλισμένοι διὰ βραχέος ἐγχειριδίου (sica), ἐχρησιμοποίουν καὶ τὴν δολοφονίαν καὶ τὸν ἐμπρησμόν. 'Ιδίᾳ ἐπετίθεντο κατὰ τῶν ταξιδιωτῶν τῆς ὁδοῦ 'Αππίας, τοὺς ὁποίους ἐφόνευον ἐξ ἐνέδρας καὶ ἐλῄστευον.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὅπως καὶ καθ' ὅλας τὰς ταραχώδεις ἐποχὰς τῆς ἱστορίας, ἡ ληστεία προσέλαβε μεγίστην ἔκτασιν. 'Εκτὸς τῶν ἐξεγερθέντων κατὰ τῶν κυρίων των δούλων, τῶν χωρικῶν τῶν περιελθόντων εἰς ἐσχάτην πενίαν καὶ τῶν ἀποστρατευθέντων ὁπλιτῶν καὶ παραμενόντων ἄνευ ἐργασίας, καὶ εὐπατρίδαι ἤσκουν τὴν ληστείαν ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα. Φεουδάρχαι καὶ ἄρχοντες, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν των, ἐξήρχοντο τῶν πύργων των καὶ ἐνήδρευον κατὰ τῶν ἐμπορικῶν συνοδειῶν, τὰς ὁποίας ἐλῄστευον. Αἱ συνομοσπονδίαι τῶν γερμανικῶν πόλεων ὀφείλουν τὴν ἀρχήν των κυρίως εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως ἐκκαθαρισθοῦν αἱ ὁδοὶ καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐλευθέρα συγκοινωνία 'Η κατάστασις αὕτη ἐπεκράτει καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην.'Εν Γερμανίᾳ, κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, καθ' ὃν ἡ χώρα εἶχε περιέλθει εἰς πλήρη ἀναρχίαν, ἐδημιουργήθη τὸ τάγμα τῶν Taubritters ἢ «ἱπποτῶν τῆς κλοπῆς», τοῦ ὁποίου τὰ μέλη ἐστρατολογοῦντο ἐξ ὅλων τῶν τάξεων. Νεαροὶ εὐπατρίδαι ὅλων τῶν χωρῶν ἠσπάζοντο μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ληστοῦ. 'Εν 'Αγγλίᾳ ἀνεδείχθη ὁ Ρόμπιν Χούντ, ἐν Σκωτίᾳ ὁ Ρὸμπ Ρόϋ, ἐν Γερμανίᾳ ὁ 'Επενχάϊμ, δεικνύεται δ' εἰσέτι εἰς τοὺς ἐπισκέπτας ἐν Νυρεμβέργῃ τὸ μέρος, ἔνθα ἐξετέλεσε τὸ περίφημον ἅλμα, ὅπερ τῷ ἔσωσε τὴν ζωήν 'Η χώρα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεπτύχθη περισσότερον ἡ ληστεία, ὑπῆρξεν ἡ 'Ιταλία. Μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ χώρα διῃρεῖτο εἰς μικρὰ κράτη, οὕτως ὥστε ὁ ληστὴς καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ ἑνὸς κατέφευγεν εἰς ἕτερον κράτος. Οὕτως ὁ Μάρκο Σκιάρρα τῶν 'Αβρουζίων, καταδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ 'Ισπανοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ὀλίγον πρὸ τοῦ 1600 ἔφυγεν ἐκτὸς τῶν συνόρων τῶν παπικῶν κρατῶν, ὅτε δὲ ὁ πάπας καὶ ὁ ἀντιβασιλεὺς συνεμάχησαν κατ' αὐτοῦ, κατέφυγεν εἰς Βενετίαν. 'Ο ληστὴς οὗτος ἐτρομοκράτει τὴν χώραν ἐπὶ κεφαλῆς συμμορίας 600 ληστῶν. Ἦτο ὁ ὀπαδὸς καὶ ὁ μιμητὴς τοῦ Μπενεντέττο Μαγγκόνε, περὶ τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι συλλαβὼν ταξιδιώτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνετο καὶ ὁ Τορκουάτος Τάσσος, τοὺς ἀπέλυσεν ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ποιητήν. 'Αμφότεροι οἱ λησταὶ ὑμνοῦνται εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς 'Ιταλίας. 'Εν Νεαπόλει ἡ δυναστεία τῶν Βουρβώνων περιώρισε τὴν ληστείαν, ἀλλ' ἐπανῆλθεν αὕτη κατὰ τὴν γαλλικὴν εἰσβολήν. Ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ διασήμου «Φρὰ Ντιάβολο», ὅστις ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς ληστής, ἐξειλίχθη εἰς πατριώτην καὶ συλληφθεὶς ἐτυφεκίσθη ὑπὸ τῶν Γάλλων. 'Εν Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ ἡ ληστεία ὑπῆρξεν ἐνδημική, λόγῳ ἰδίᾳ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐδάφους, χορηγοῦντος εὐχερῆ καταφύγια.

'Η ἱστορία τῆς ληστείας ἐν 'Ισπανίᾳ δὲν διαφέρει τῆς ἐν 'Ιταλίᾳ, φθάσασα εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ἀκμῆς της ἐν Καταλανίᾳ, ὅτε ἤρξατο ἡ ἐξέγερσις τῶν χωρικῶν κατὰ τῆς φεουδαρχικῆς τυραννίας. 'Ο θρυλικὸς αὐτῆς ἥρως ὑπῆρξεν ὁ Ρὸκ Γκινάρ, ἀναφερόμενος εἰς τὸ Β' μέρος τοῦ Δὸν Κιχώτου. 'Η ἐξέγερσις κατὰ τοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας (1640) καὶ ὁ πόλεμος τῆς διαδοχῆς (1700—1714) ἔδωσαν νέαν ὤθησιν εἰς τὴν ληστείαν ἐν Καταλανίᾳ. 'Η Σιέρρα Μορένα καὶ ἡ Σερρανία ντὲ Ρόντα παρήγαγον ληστάς, τῶν ὁποίων τοὺς ἄθλους ψάλλουν λαϊκὰ τραγούδια καὶ μπαλάνται. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγεται ὁ Χοσὲ Μαρία, καταστὰς παγκοίνως γνωστὸς ἐκ τοῦ διηγήματος τοῦ Προσπέρου Μεριμὲ «Κάρμεν» καὶ τοῦ ὁμωνύμου μελοδράματος τοῦ Μπιζέ. 'Ο Χοσὲ Μαρία, ἐπονομασθεὶς «El Tempranillo», ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς λαθρέμπορος καπνῶν καὶ ἐξειλίχθη εἰς «bandolero».

'Η ζωὴ τῶν ληστῶν ὑπῆρξε πάντοτε προσφιλὲς θέμα λαϊκῶν μυθιστοριῶν καὶ θεατρικῶν ἔργων. 'Εὰν ὅμως ἀποχωρίσωμεν τὸν θρῦλον, ἀπομένει τὸ γεγονὸς ὅτι πρὸς τὸν ληστρικὸν βίον τρέπονται οἱ λησταὶ οὐχὶ ἐξ ἀγάπης, ἀλλ' ὅπως ἐξασφαλίσουν ἀτιμωρησίαν δι' ἔγκλημα ὑπ' αὐτῶν διαπραχθὲν καὶ στρεφόμενον κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Εἰς τὰς ἀφηγήσεις πλείστων ληστῶν βλέπει τις ὅτι τὰ ἀσθενέστερα μέλη τῆς συμμορίας ἐτρομοκρατοῦντο καὶ ἐκλέπτοντο ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, συχνάκις δ' ἐγίνοντο μεταξύ των αἱματηραὶ συρράξεις.

Οἱ «ντακόϊτ» ἢ «λησταὶ τῶν 'Ινδιῶν» δὲν διαφέρουν τῶν Εὐρωπαίων συναδέλφων των. 'Εν τῇ 'Εγγὺς καὶ τῇ Ἄπω 'Ανατολῇ ἡ ληστεία ὑπῆρξεν ἐνδημική, διατηρεῖται δὲ μέχρι σήμερον, ἰδίως ἐν Συρίᾳ, Παλαιστίνῃ, 'Αραβίᾳ καὶ ἐν τῇ Κίνᾳ. 'Η βελτίωσις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας ἠλάττωσε τὴν ληστείαν, ἐξαλειφθεῖσαν σήμερον ἐκ τῶν πολιτισμένων χωρῶν, ἀλλ' ἡ κατάπτωσις τῶν ἠθῶν, τὴν ὁποίαν ἐπήνεγκεν ὁ Παγκόσμιος πόλεμος, ὑπῆρξε πρόσφορον ἔδαφος διὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτῆς. 'Η χώρα, ἐν τῇ ὁποίᾳ σήμερον ἀκμάζει ἡ ληστεία, εἶναι αἱ 'Ηνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς 'Αμερικῆς, ἔνθα καλῶς ὠργανωμέναι συμμορίαι, ἐξασφαλίσασαι συχνάκις τὴν ἀνοχὴν ἢ καὶ συνεργασίαν τῶν ἀρχῶν, λυμαίνονται ἀτιμωρητὶ τὰς μεγαλοπόλεις. Κυριώτερον κέντρον τῶν ληστῶν τούτων εἶναι τὸ Σικᾶγον, ἔνθα ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ ἐντὸς τῶν κεντρικωτέρων μερῶν τῆς μεγαλοπόλεως γίνονται ἐπιδρομαὶ ἐναντίον τραπεζῶν ἢ ἀδαμαντοπωλείων, τῶν ἀρχῶν μὴ δυναμένων μέχρι τοῦδε ν' ἀπαλλάξουν τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐπιδρομέων. Πλεῖστοι ἀρχηγοὶ συμμοριῶν συνεκέντρωσαν μεγάλας περιουσίας, ὁ γνωστότερος δὲ πάντων, ὁ 'Αλ. Καπόνε, δεχόμενος ἐλευθέρως ὄχι μόνον τοὺς φίλους του ἀλλὰ καὶ δημοσιογράφους, 'Αμερικανοὺς καὶ ξένους, καὶ ἀφηγούμενος τοὺς ἄθλους του, παραμένει ἀκαταδίωκτος.

'Η ληστεία ἐν 'Ελλάδι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. 'Ο κυριώτερος ὅρος ὁ εὐνοῶν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ληστείας εἶναι ἡ ἀνώμαλος κατάστασις ἔν τινι χώρᾳ, εἴτε λόγῳ ξένης εἰσβολῆς, εἴτε ἐπαναστάσεως ἢ κακῆς διοικήσεως. Αἱ πιέσεις τῆς τουρκικῆς διοικήσεως παρήγαγον τοὺς κλέφτες, ληστὰς τῶν ὀρέων, οἱ ὁποῖοι ἐπολέμουν τοὺς Τούρκους, σπανίως δὲ καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ ἐλαφυραγώγουν τοὺς ὁμοεθνεῖς των. Μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους αἱ συνθῆκαι αἱ ἐκθρέψασαι τὴν ληστείαν δὲν ἔλειψαν. Πλήθη ὁπλαρχηγῶν καὶ στρατιωτῶν, οἵτινες προσέφερον σοβαρὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν 'Αγῶνα, εὑρέθησαν ἄνευ πόρων καὶ ἄνευ προστασίας, οὕτω δὲ μετὰ τῶν ληστῶν συνέπραττον καὶ πλεῖστοι πρῴην ἀγωνισταί, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐξεγερθῆ κατὰ τοῦ καθεστῶτος ἐκείνου, μὴ διαφέροντες τῶν κλεφτῶν τῆς τουρκοκρατίας. Τὴν κατάστασιν ἐπέτεινεν ἡ πολιτικὴ διαφθορὰ καὶ ἡ συστηματικὴ χρησιμοποίησις τῶν ληστῶν ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Οὕτω, ἐνῷ ἐτελοῦντο ἐν 'Αθήναις ἑορταὶ (1835—1836) ἐπὶ τῇ ἐνηλικιώσει τοῦ Ὄθωνος, τῇ ἐγκαθιδρύσει τοῦ Συμβουλίου τῆς 'Επικρατείας καὶ τῇ ἀφίξει τοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τῆς Βαυαρίας, τὴν ὕπαιθρον ἐλυμαίνοντο ἰσχυρόταται ληστρικαὶ συμμορίαι. 'Εν τῇ Δυτικῇ 'Ελλάδι, λησταὶ ὁρμώμενοι ἐκ τῶν 'Αγράφων καὶ ἄλλων ὀρέων ἐκυριάρχουν ἐπὶ τῶν περιοχῶν ἀπὸ 'Ακαρνανίας μέχρι Παρνασσοῦ καὶ ἀπὸ Μακρυνόρους μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Πολυάριθμοι συμμορίαι ἀνταρτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ πλεῖστοι λησταὶ καὶ ἐγκληματίαι δραπέται τῶν φυλακῶν ὑπὸ ἀρχηγοὺς τὸν Δῆμον Τσέλιον, Νικόλαον Ζέρβαν, Μαλάμον, Στράτον Πεσλῆν, Π. Καινούριαν, Κοσάδαν, Ρουπάκην καὶ Καλαμάταν ὕψωσαν τὴν σημαίαν τοῦ φοίνικος καὶ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἀπῄτησαν τὴν ἐκδίωξιν πάντων τῶν ξένων, πλὴν τοῦ Ὄθωνος. Τὸν 'Ιούνιον τοῦ 1835 κατέλαβον τὴν θέσιν Σκαλί, ἀπέναντι τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἀπέχουσαν μίαν ὥραν τοῦ Μεσολογγίου, συνέλαβον τριάκοντα διαβάτας καὶ ἐφόνευσαν τὸν μετ' αὐτῶν συμπορευόμενον λοχαγὸν τῶν σκαπανέων Κράους μετὰ τοῦ ὑπηρέτου του. Ταυτοχρόνως ἑτέρα συμμορία κατέλαβε τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν, ὀχυρωθεῖσα εἰς τὴν θέσιν Ταμπούρια τοῦ Φαρμάκη καὶ ληστεύουσα τοὺς διαβάτας, τὸν δὲ Αὔγουστον τοῦ ἰδίου ἔτους σῶμα ἐκ 200 λησταντάρτων συνεκεντρώθη εἰς τὴν θέσιν 'Ασβέστη, παρὰ τὴν μεθόριον, ἀπειλοῦσα τὰ πέριξ. Κατὰ τῶν περὶ τὸ Μεσολόγγιον ληστῶν ἐπετέθη μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως ὁ ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν ἀντισυνταγματάρχης Γεώργιος Τσόγκας, ἀλλά, παρ' ὅλας τὰς αἱματηρὰς συγκρούσεις, αἱ συμμορίαι ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ ἀπεστάλη μὲ ἰσχυρότατον στρατιωτικὸν σῶμα ὁ Γόρδων, τὴν 22 'Ιουνίου, ὅστις ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν ληστῶν εἰς τὴν θέσιν Βενέτικο, ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Τὸν Φεβρουάριον ὅμως τοῦ 1836 ἡ ληστρικὴ δρᾶσις ἐνετάθη. Αἱ συμμορίαι εἰσέβαλον εἰς τὰ χωρία, ἐξαναγκάσασαι τοὺς χωρικοὺς νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τοῦ καθεστῶτος, κατέλαβον τὸν Μύτικαν καὶ ἐπολιόρκησαν τὸ Μεσολόγγιον. Τὴν 16ην τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐξεδόθη προκήρυξις τῆς τότε κυβερνήσεως πρὸς τὸν λαὸν τῆς Στερεᾶς 'Ελλάδος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπῃνεῖτο ἡ στάσις τῶν κατοίκων διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως ζῆλον, ἐδίδοντο δὲ ὑποσχέσεις ἀμνηστεύσεως τῶν ἀνταρτῶν, πλὴν ἐκείνων οἵτινες διέπραξαν φόνους καὶ ληστείας, ἂν ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας καταθέσουν τὰ ὅπλα καὶ παραδοθοῦν εἰς τὰς ἀρχάς. Συγχρόνως ἀπεστάλη ὁ Βενιζέλος Ροῦφος ὡς ἔκτακτος ἐπίτροπος ἐν 'Ακαρνανίᾳ, ἐγκατεστάθησαν δύο ἔκτακτα στρατοδικεῖα, τὸ ἓν ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ τὸ ἕτερον ἐν 'Ακαρνανίᾳ, καὶ διωρίσθησαν ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων

Digitized by Google

κατὰ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκείνῃ ληστρικῶν συμμοριῶν οἱ Θ. Γρίβας καὶ Κ. Τζαβέλλας. Οὗτοι, κατόπιν συνεχῶν, ἀλλεπαλλήλων αἱματηρῶν μαχῶν, κατώρθωσαν νὰ διαλύσουν τὰς περισσοτέρας συμμορίας. Τέλος, τὴν 28 Ἀπριλίου 1836, ἀπενεμήθη χάρις εἰς τοὺς λησταντάρτας, ἀποκλεισθέντων ταύτης 16 ἀρχηγῶν. Πρὸς καταπολέμησιν ἀφ' ἑτέρου τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ληστείας διωρίσθη ἔκτακτος ἐπίτροπος ἐν Ἀχαϊοήλιδι ὁ σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας Μοναρχίδων, ἐστάλη δὲ ἰσχυρὰ δύναμις πρὸς ἐξόντωσιν ἰδίᾳ τῆς συμμορίας τῶν ἀδελφῶν Χονδρογιανναίων, οἵτινες ἐφονεύθησαν κατά τινα συμπλοκὴν τῷ 1836. Ἐν τούτοις οὔτε ἐν Πελοποννήσῳ ἡ ληστεία ἠλαττοῦτο, ἐνισχυομένη δέ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ ὑπὸ τῶν πολιτῶν, προσέλαβε καὶ ἐνταῦθα ἀντικαθεστωτικὸν χαρακτῆρα. Τὴν 8ην Ἀπριλίου 1839 διακόσιοι λησταντάρται ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Ζαμπέκον, Γεωργαρᾶκον καὶ Καλογρῆν, ἐπέδραμον κατὰ τῆς πόλεως Γυθείου, διήρπασαν τὰς οἰκίας, ἐξηνάγκασαν τοὺς ἐμπόρους νὰ παραδώσουν εἰς αὐτοὺς ἐπὶ ποινῇ θανατώσεως τὰ χρήματά των, ἐλεηλάτησαν δύο πλοῖα φέροντα φορτία σίτου καὶ ἐλαίου καὶ ἐκίνησαν τόσῳ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν κατοίκων, ὥστε οὗτοι βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν πέριξ χωρίων ἐπετέθησαν κατὰ τῆς συμμορίας καὶ τὴν διέλυσαν πολὺ πρὶν φθάσουν στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἐξ Ἀθηνῶν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος ἡ κατάστασις δὲν ἦτο καλυτέρα ἐν Ἀττικῇ. Οἱ λησταὶ εἰσήρχοντο ἐλευθέρως ἐντὸς τῆς πρωτευούσης, ἐπεσκέπτοντο βουλευτὰς καὶ ὑπουργοὺς ἀκόμη, συνέτρωγον μὲ γνωστὰς προσωπικότητας, ἔφθανον δὲ μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν στρατώνων καὶ ἁρπάζουν ὅπλα καὶ ἵππους. Ὁ Μπίμπισης, ὁ καταστὰς διάσημος διὰ τῆς ἀποπείρας ληστεύσεως τῆς δουκίσσης τῆς Πλακεντίας, ἐκαλλιέργει τὰ κτήματά του ἀνενόχλητος ἔξωθεν τῶν Ἀθηνῶν, ἐψήφιζε κατὰ τὰς ἐκλογὰς καὶ κατήρχετο συχνάκις εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ ἐφημερὶς «Ἀθῆναι» εἰς τὰ φύλλα τοῦ ἔτους 1835—1836 παρέχει ἐνδιαφερούσας πληροφορίας διὰ τὴν κίνησιν τῶν ληστῶν, τὴν καταπολέμησιν τῶν συμμοριῶν, εἰς δὲ τὰ φύλλα τῆς 5 καὶ 9 Ὀκτωβρίου 1835, εἰς ἄρθρον ὑπὸ τίτλον «Πολίτευμα τῶν κατὰ τὴν Ρούμελην ληστῶν», περιλαμβάνει λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῶν ἠθῶν τῶν ληστῶν, τῶν μεταξὺ αὐτῶν νόμων, τοῦ τρόπου τῆς κατανομῆς τῶν λύτρων κλπ.

Παρὰ τὰ λαμβανόμενα μέτρα, αἱ ληστρικαὶ συμμορίαι ἐπολλαπλασιάζοντο. Οἱ λήσταρχοι Φλῶρος Ταρκαζέκας, Ἐτὲμ ἀγᾶς (Ἀλβανός), Γ. Τσάμης, Κοπιζούλας, Μοσχανδριᾶς, Σταμάτης, Χρῆστος Βούλγαρης μὲ 880 ληστὰς ἦγον καὶ ἔφερον τὰς ἐκεῖθεν τοῦ Ἰσθμοῦ περιφερείας. Συμμορία ἐξ ὑπερδιακοσίων ληστῶν ἠπείλησεν αὐτὸ τὸ Μεσολόγγιον, περὶ δὲ τὰ Μαυροσκοίνια τῆς Λεβαδείας ἐλήστευσαν τὸν ταγματάρχην Βεΐκον, καίτοι ὑπὸ πολυαρίθμων σωματοφυλάκων συνοδευόμενον. Ἀναφέρεται ὅτι ὑπὸ 90 στρατιωτῶν στασιασάντων ὑπὸ τὸν Μερεντίτην ἀνηρπάγησαν τὴν 29 Νοεμβρίου 1847 ἐκ τῆς τραπέζης τῶν Πατρῶν 117.000 δραχμῶν καὶ 32.000 ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἄγγλος πλοίαρχος ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὸν ληστὴν Μερεντίτην, ἀρνηθεὶς νὰ παραδώσῃ αὐτὸν καὶ τὰ ληστευθέντα χρήματα εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Ἐκ τῶν μετέπειτα ληστειῶν αἱ σημαντικώτεραι ἦσαν ἡ ληστεία καὶ σφαγὴ τοῦ Δήλεσι (βλ. λ. *Δήλεσι, αἱ σφαγαὶ τοῦ*—) καὶ ἡ αἰχμαλωσία τοῦ τέως ὑπουργοῦ Σ. Σωτηροπούλου, ὅστις εἰς τὸ ἔργον του ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς αἰχμαλωσίας του παρέχει πλείστας πληροφορίας περὶ τῆς ληστείας ἐν Πελοποννήσῳ. Ἡ ληστεία τοῦ Δήλεσι ἔδωκεν ἀφορμὴν καὶ εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου τοῦ ἀρχαίου ἑταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς καὶ ἀκαδημαϊκοῦ Ἐδμόνδου Ἀμποῦ «Ὁ βασιλεὺς τῶν ὀρέων», τὸ ὁποῖον περιγράφει ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον τὰς σχέσεις ληστῶν καὶ πολιτευομένων ἐν Ἑλλάδι, χαρακτηρισθὲν ἐκ μόνου τοῦ λόγου τούτου ὡς μισελληνικόν.

Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἡ ληστεία μετετοπίσθη εἰς τὴν Νέαν Ἑλλάδα καὶ ἰδίᾳ τὴν Ἤπειρον, σημειωθείσης μεγάλης δράσεως κατὰ τὴν μετὰ τὸ 1920 δεκαετίαν. Σπουδαιότεραι λῃστεῖαι τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἡ τῆς Πέτρας τὴν 13 Ἰουνίου 1926, καθ' ἣν ἡ συμμορία τῶν Ρειζαίων διήρπασεν ἐπὶ τῆς θέσεως Πέτρας, μεταξὺ Πρεβέζης—Ἰωαννίνων, δέκα πέντε ἑκατομμύρια δραχμῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἀποστελλόμενα πρὸς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις ὑποκατάστημά της, ἡ κατ' Αὔγουστον 1928 παρὰ τὰ Ἰωάννινα αἰχμαλωσία ὑπὸ τῆς συμμορίας τῶν Κουμπαίων τῶν πρώην ὑπουργοῦ Α. Μυλωνᾶ καὶ πρώην βουλευτοῦ Α. Μελᾶ, ὑποψηφίων κατὰ τὰς τότε διενεργουμένας βουλευτικὰς ἐκλογάς, ἀπολυθέντων κατόπιν τῆς καταβολῆς λύτρων ἐκ πέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Μετὰ τὴν λῃστείαν ταύτην τὸ Ν. Δ. ἀφ' ἑνός, τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1928, δι' ὧν ἐτροποποιεῖτο δικονομικῶς ἡ διὰ τοὺς ἐπὶ λῃστείᾳ κατηγορουμένους σχετικὴ προδικασία, καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἀφ' ἑτέρου μέτρα, ἅτινα ἐλήφθησαν ὑπὸ τῆς διοικήσεως, περιώρισαν τὴν λῃστείαν, ἐλάχιστοι δὲ λῃσταὶ ἀπέμειναν ἐν Βορείῳ Θεσσαλίᾳ, Ἠπείρῳ καὶ Κρήτῃ, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι περιορίζουν τὴν δρᾶσίν των μᾶλλον εἰς τὴν ζῳοκλοπήν.

Δ. Σ. Δ.

— *[Ποιν. Δίκ.]* Ἡ *λῃστεία* εἶναι ἔγκλημα στρεφόμενον μέν, ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ δράστου, κατὰ τῆς περιουσίας, προσβάλλον ὅμως, ἕνεκα τῶν εἰς χρῆσιν τιθεμένων ὑπ' αὐτοῦ μέσων, καὶ διασαλεῦον τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν. Τὴν τυπικὴν μορφὴν τοῦ κακουργήματος τῆς λῃστείας περιέχει τὸ ἄρθρον 363 § 1 τοῦ ἰσχύοντος ποινικοῦ νόμου, καθ' ὃ «λῃστεία εἶναι ἡ ἐπαγωγὴ βίας ἢ ἀπειλῶν σώματος ἢ ζωῆς ἐπὶ σκοπῷ ἀφαιρέσεως καὶ ἰδιοποιήσεως ξένης κινητῆς περιουσίας». Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου ἕπεται ὅτι, ἵνα ὑπάρξῃ λῃστεία, ἀπαιτεῖται:

1) Ἄσκησις βίας κατὰ προσώπου· ἡ κατὰ πραγμάτων βία δὲν ἀρκεῖ, ἐκτὸς ἂν ᾖ τοιαύτη, ὥστε νὰ περιάγῃ ὡρισμένον πρόσωπον εἰς κατάστασιν ἀνικανότητος πρὸς ἄμυναν ἢ σωτηρίαν, ὡς συμβαίνει π. χ. ὅταν φονεύηται ὁ ἵππος, ὃν ἱππεύει τις. Ὡς βία συνεπῶς κατὰ προσώπου χαρακτηρίζεται διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ μέθυσις, ἡ χλωροφορμίασις, ἡ ὑπνώτισις, διότι ἐν πάσαις ταῖς περιπτώσεσι ταύταις ἐπιτυγχάνει ὁ δράστης ὅ,τι καὶ διὰ τῆς ἀμέσου κατὰ τοῦ προσώπου ἀσκουμένης σωματικῆς βίας, τὴν ἀνικανότητα τουτέστι τοῦ καθ' οὗ δρᾷ πρὸς ἄμυναν, ὅπως οὕτως εὐκόλως ἐπιτύχῃ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν τῆς ἀφαιρέσεως καὶ ἰδιοποιήσεως ξένης κινητῆς περιουσίας. Ὁ νόμος ῥητῶς ἐξομοιοῖ πρὸς τὴν βίαν τὴν ἀπειλήν, τὴν στρεφομένην ὅμως κατὰ τοῦ σώματος ἢ τῆς ζωῆς. Ἡ ἀπειλὴ ὅμως πρέπει νὰ ᾖ σοβαρά, πρέπει δηλαδὴ τοῦ ἀπειλουμένου κακοῦ νὰ παρίσταται ἄμεσος καὶ ἐπικειμένη ἡ πραγμάτωσις, ἀδιάφορον δ' εἶναι ἂν ἡ τοιαύτη ἀπειλὴ γίνεται προφορικῶς ἢ σιωπηρῶς, διὰ πράξεων αἵτινες φανερὰν αὐτὴν καθιστῶσιν. Ἡ βία ἢ ἡ ἀπειλὴ δὲν εἶναι ἀπαραίτητον ν' ἀπευθύνωνται ἀμέσως κατὰ τοῦ προσώπου, τῆς περιουσίας τοῦ ὁποίου ἐπιδιώκεται ἡ ἀφαίρεσις· δυνατὸν ν' ἀσκῶνται κατ' ἐκείνου, ὅπερ φυλάττει ἢ θέλει νὰ φυλάξῃ τὴν ξένην περιουσίαν, ὡς π. χ. κατὰ τοῦ ταχυδρόμου ἢ τοῦ ἀγωγιάτου ἢ τοῦ φύλακος ἢ καὶ τοῦ ἐξ οἰκείας προαιρέσεως ἀναλαβόντος τὴν φύλαξιν. 2) Δολία προαίρεσις τοῦ δράστου, τείνουσα εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἀφαιρέσεως ξένης κινητῆς περιουσίας· ἂν ὁ τοιοῦτος σκοπὸς ἐπιδιώκηται πρὸς ὠφέλειαν τοῦ δράστου ἢ τρίτου, εἶναι ὅλως ἀδιάφορον. Ἐν τῇ δολίᾳ δὲ προαιρέσει τοῦ δράστου πρέπει νὰ συνυπάρχῃ καὶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ ὅτι ἡ ἐπιδιωκομένη κινητὴ περιουσία εἶναι ξένη, ἀνήκει τουτέστι κατὰ κυριότητα εἰς ἄλλον, καὶ ὅτι οὐδὲν συνεπῶς ἐπ' αὐτῆς δικαίωμα ἔχει· ἂν ὅθεν κατὰ πλάνην ὁ δράστης πιστεύῃ ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτὸν ἢ ἀξιοῖ δικαιώματα ἐπ' αὐτῆς, ἡ πρᾶξις ἀποβάλλει τὸν χαρακτῆρα τῆς λῃστείας καὶ δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς αὐτοδικία. Δὲν εἶναι ἐπίσης λῃστεία ἡ διὰ βίας ἢ ἀπειλῶν κατάληψις ἀκινήτου περιουσίας. Τὸ ἀδίκημα τῆς λῃστείας θεωρεῖ ὁ νόμος τετελεσμένον ἅμα τῇ ἀσκήσει τῆς βίας ἢ τῶν ἀπειλῶν ἐπὶ τῷ ἀνωτέρω ἐκτεθέντι σκοπῷ, οὐδαμῶς λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ἂν οὗτος ἐπετεύχθη ἢ οὔ, ἀλλ' ἀποβλέπων μόνον εἰς τὸν ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων μέσων κίνδυνον τῆς ἐννόμου τάξεως. Εἶναι συνεπῶς ἡ λῃστεία ἀδίκημα τυπικόν, ἐφ' οὗ ἀπόπειρα δὲν χωρεῖ. Ἀντιθέτως, κατὰ τὸ σχέδιον ἑλληνικοῦ ποινικοῦ κώδικος ἀπαιτεῖται ἡ ἀφαίρεσις τῆς ξένης κινητῆς περιουσίας πρὸς συντέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ὅπερ οὕτω καθίσταται ἐπιδεκτικὸν ἀποπείρας.

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης τυπικῆς μορφῆς τοῦ ἀδικήματος τῆς λῃστείας, τὸ αὐτὸ ἄρθρον 363 τοῦ ἰσχύοντος ποινικοῦ νόμου, ἕνεκα τοῦ ἐπικινδύνου τῶν εἰς χρῆσιν πρὸς ἀφαίρεσιν ξένων πραγμάτων τιθεμένων μέσων, ὡς λῃστείαν ῥητῶς χαρακτηρίζει, ἐν τοῖς ἐδαφίοις 2, 3 καὶ 4 αὐτοῦ, καὶ τὰς ἑξῆς περιπτώσεις: 1) Τὸ φέρειν ἐργαλεῖα ἐπιτήδεια πρὸς ἐκτέλεσιν κλοπῆς καὶ ὅπλα καὶ τὸ χρησιμοποιεῖν τὰ ὅπλα πρὸς ἐκφόβισιν ἢ κάκωσιν ἀνθρώπων, εἴτε χάριν ἐκτελέσεως τῆς κλοπῆς ἢ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν κλαπέντων. Λῃστεία συνεπῶς ὑπάρχει, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὅταν ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ ὅπλα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς κλοπῆς, ἔστω καὶ ἂν αὕτη δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ, ὡς καὶ ὅταν διεπράχθη ἁπλῶς κλοπὴ καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν εἶτα ὅπλα, ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ δράστου φερόμενα, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν κλαπέντων πραγμάτων. 2) Τὴν χρησιμοποίησιν πρὸς ἐκτέλεσιν κλοπῆς εἴτε ὅπλων, ἅτινα ὁ δράστης, μὴ ὢν πρότερον ἐφωδιασμένος διὰ τοιούτων, κατέλαβεν ἐν τῷ τόπῳ τῆς πράξεως, ἢ τὴν χρησιμοποίησιν ὡς ὅπλων τῶν ἐπιτηδείων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς κλοπῆς ἐργαλείων, ἅτινα ἔφερε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶναι ἀδιάφορον ἂν ἡ κλοπὴ ἤχθη εἰς πέρας ἢ οὔ· καὶ 3) τὴν διὰ βιαίων πράξεων στέρησίν τινος τῶν μέσων τῆς ἀμύνης καὶ τὴν ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας ἀφαίρεσιν ξένης κινητῆς περιουσίας· ἡ περίπτωσις αὕτη διαφέρει τῆς τυπικῆς μορφῆς τῆς λῃστείας τοῦ ἐδαφίου 1 τοῦ ἄρθρου 363 τοῦ ποινικοῦ νόμου, τὸ μὲν διότι ἐνταῦθα δὲν εἶναι ἀνάγκη ἀντιστάσεως ἐκ μέρους τοῦ παθόντος, ὑποκύπτοντος ἁπλῶς εἰς τὰς βιαίας πράξεις, δι' ὧν καθίσταται ἀνίκανος πρὸς ἄμυναν (ὡς τοιαύτην πρᾶξιν ὁ Ἄρειος Πάγος, ἀπόφασις 288 τοῦ 1925, ἐχαρακτήρισε τὸ δέσιμον τῶν χειρῶν, δυνάμεθα δ' ἐπίσης νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἀπώθησιν τοῦ παθόντος καὶ τὴν ἔγκλεισιν αὐτοῦ ἐντὸς δωματίου), τὸ δὲ διότι πρέπει, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὄντος τοῦ παθόντος, νὰ συντελεσθῇ ἡ ἀφαίρεσις τῆς ξένης κινητῆς περιουσίας, νὰ πραχθῇ τουτέστιν κλοπή, ὅπως θεωρηθῇ τετελεσμένη ἡ λῃστεία. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ὅμως ταύτῃ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀρχῆθεν παρὰ τῷ δράστῃ ὁ σκοπὸς τῆς ἀφαιρέσεως ξένης περιουσίας, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου νὰ ἐτελέσθησαν αἱ βίαιαι πράξεις, διότι ἂν τοιοῦτος σκοπὸς δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' αἱ βιαιοπραγίαι, δι' ὧν ὁ προσβληθεὶς ἐστερήθη τῶν μέσων τῆς ἀμύνης, ἐπράχθησαν πρὸς ἄλλον σκοπὸν (λ.χ. σωματικῆς βλάβης, ὕβρεως), ὁ δὲ δράστης, ἐπωφελούμενος τῆς τοιαύτης καταστάσεως τοῦ παθόντος, διέπραξε κλοπὴν κατ' αὐτοῦ, ἧς τότε μόλις συνέλαβε τὸν σκοπόν, δὲν ὑπόκειται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λῃστεία, ἀλλὰ συρροὴ κλοπῆς καὶ τῆς βιαίας πράξεως, ἥτις δυνατόν, ἀναλόγως τῶν συντρεχουσῶν περιστάσεων, νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς σωματικὴ βλάβη, ἔργῳ ἐξύβρισις κλπ.

Ὁ νόμος, ἐν ἄρθροις 364—367, καθορίζει τὴν ἐπιβλητέαν ποινήν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου καὶ καταλήγων εἰς τὴν τῆς εἱρκτῆς, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀσκηθείσης βίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν διακινδυνεύσεως τῆς ἐννόμου τάξεως. Οὕτω: 1) Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου τιμωροῦνται: α') Λῃσταί, οἵτινες ἐβασάνισάν τινα σωματικῶς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ν' ἀναγκάσωσιν αὐτὸν ν' ἀποκαλύψῃ τὴν κεκρυμμένην περιουσίαν εἴτε ἑαυτοῦ εἴτε ἄλλου τινός. β') Λῃσταί, οἵτινες ἐφόνευσαν, ἐπλήγωσαν καιρίως, ἤτοι ἐπικινδύνως, ἢ ἄλλως ἔβαλον εἰς κίνδυνον ζωῆς τινα καθ' οἱονδήποτε τρόπον, ἢ ἠκρωτηρίασάν τινα (ἀπέκοψαν τουτέστιν ἢ ἁπλῶς ἐκολόβωσαν μέλος τοῦ σώματος, χεῖρα, πόδα, ῥῖνα, ὦτα κλπ.) ἢ διὰ τῆς ἣν μετεχειρίσθησαν πρὸς αὐτὸν βίας ἐπέφερον αὐτῷ φρενοβλάβειαν ἢ σωματικὴν νόσον βεβαίως ἢ πιθανῶς ἀνίατον· ἐκ τῆς διατυπώσεως τῶν περιπτώσεων τούτων συνάγεται ὅτι ἡ μὲν φρενοβλάβεια ἢ σωματικὴ βλάβη πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς λῃστείας χρησιμοποιηθείσης βίας, ἐνῷ ὁ φόνος, ἡ καιρία πληγὴ ἢ διακινδύνευσις τῆς ζωῆς ἢ ὁ ἀκρωτηριασμὸς εἶναι ἀδιάφορον ἂν ἐγένοντο ἐκ προμελέτης καὶ ἐσκεμμένως ἢ ἀπρομελετήτως, ἂν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς κλοπῆς ἢ ἐπηκολούθησαν ταύτης, ἀρκεῖ νὰ ἐγένοντο ἐν σχέσει πρὸς τὴν λῃστείαν· ἂν ὅμως ὁ σκοπὸς τοῦ φόνου ἢ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ προϋπῆρχε τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς λῃστείας, ὑφίσταται τότε συρροὴ φόνου ἢ ἐκ προμελέτης σωματικῆς βλάβης καὶ λῃστείας. γ) Λῃσταί, οἵτινες ἔπραξαν τὴν λῃστείαν εἰς δημοσίας ὁδοὺς ἢ τόπους· καὶ δημοσία μὲν ὁδὸς εἶναι οἱαδήποτε ὁδός, ἔστω καὶ ἰδιωτική, εἰς κοινὴν χρῆσιν παραδεδομένη, δημόσιος δὲ τόπος ὁ εἰς ὃν πᾶς δύναται ἐλευθέρως νὰ προσέλθῃ· πρέπει ὅμως, ἐκτὸς τοῦ τοιούτου τόπου τελέσεως τῆς λῃστείας, νὰ συντρέχῃ καὶ μία τῶν ἑξῆς περιστάσεων, ὅπως ἐπιβληθῇ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου: ἢ α) ὁ δράστης νὰ χρησιμοποιήσῃ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς λῃστείας ὅπλα, ἅτινα εἴτε ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ εἴτε εὗρεν ἐν τῷ τόπῳ τῆς πράξεως, ἢ β) νὰ ᾖ ἔνοπλος καὶ νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν ἀγνώριστον διὰ προσωπείου, μελανώσεως τοῦ προσώπου, ψευδοπώγωνος ἢ ἄλλων τοιούτων μέσων· εἶναι δ' ἀδιάφορος ἡ μὴ χρησιμοποίησις τῶν ὅπλων. 2) Διὰ τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν τιμωροῦνται: α) Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὁδηγοὶ συμμορίας λῃστῶν, ὁσάκις δὲν πρόκειται νὰ καταδικασθῶσιν εἰς θάνατον. β) Λῃσταί, οἵτινες ἐξέτισαν ἤδη ποινὴν προσκαίρων δεσμῶν ἐπὶ λῃστείᾳ καὶ διέπραξαν αὖθις λῃστείαν τιμωρητέαν μὲ δεσμὰ πρόσκαιρα. Ἄρα ἂν δὲν ἐξέτισαν ἐντελῶς τὴν ποινήν, ἀλλ' ἀπηλλάγησαν διὰ χάριτος ἢ ἐπελθούσης παραγραφῆς, ἡ ἐν τῇ νέᾳ λησιειᾳ τιμωρία δὲν θὰ εἶναι ἡ τῶν ἰσοβίων δεσμῶν, ἀλλὰ θὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ περὶ ὑποτροπῆς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου, ὧν καθιεροῖ ἐξαίρεσιν ἡ προκειμένη περίπτωσις. γ) Λῃσταί, οἵτινες ἔπραξαν τρεῖς τοὐλάχιστον λῃστείας, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἐπισύρει τὴν ποινὴν τῶν προσκαίρων δεσμῶν. Καὶ ἡ περίπτωσις αὕτη ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν τῶν περὶ συρροῆς κανόνων τοῦ ποινικοῦ νόμου. δ) Λῃσταί, οἵτινες ἔβλαψάν τινα ὀλιγώτερον ἀφ' ὅ,τι διαλαμβάνει τὸ ἄρθρ. 364 § 2, πρέπει ὅμως νὰ συντρέχωσι συγχρόνως καὶ δύο τοὐλάχιστον τῶν περιπτώσεων τῶν εἰς τὸ ἄρθρ 366 ἐδάφια 2, 3, 4 ἀναφερομένων. ε) Λῃσταί, οἵτινες ἔπραξαν λῃστείαν εἰς δημοσίας ὁδοὺς ἢ τόπους, ἀλλὰ χωρὶς νὰ χρησιμοποιήσωσιν ὅπλα οὔτε νὰ καταστήσωσιν ἑαυτοὺς ἀγνωρίστους, διότι ἄλλως τιμωρηθήσονται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου. 3) Διὰ τῆς ποινῆς τῶν προσκαίρων δεσμῶν τιμωροῦνται: α') Λῃσταὶ αἰκίσαν-

Digitized by Google

τές τινα χωρὶς νὰ τὸν βλάψωσι σωματικῶς. β') Ἂν ἔπραξαν τὴν ληστείαν ἔνοπλοι μὲ ἀπειλὴν ὁπωσδήποτε γενομένην σώματος ἢ ζωῆς. γ') Λησταί, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ καταστήσωσιν ἑαυτοὺς ἀγνωρίστους διὰ μελανώσεως (τεχνητῆς ἐννοεῖται) τοῦ προσώπου, διὰ προσωπείου, ψευδοπώγωνος ἢ τοιούτων ἄλλων μέσων ἢ οἵτινες προσεπάθησαν, χωρὶς νὰ καταστήσωσιν ἑαυτοὺς κατὰ τὴν μορφὴν ἀγνωρίστους, νὰ ἐκληφθῶσιν ἀντ' ἄλλου, ἐνδυόμενοι στολήν, ἣν δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ φέρωσιν, ἢ παρουσιάζοντες πλαστὴν διαταγὴν τῆς ἀρχῆς· εἶναι δ' ἀδιάφορον ἂν ἐπέτυχον τὴν προσπάθειάν των ἢ ἂν ἐγένοντο ἀντιληπτοί. δ') Ληστὴς εἰσβαλὼν διὰ ῥήξεως ἢ ἀναβάσεως εἰς τὴν κατοικίαν τινός, ἢ εἰσελθὼν εἰς αὐτὴν ὁπωσδήποτε, ἐν καιρῷ ὅμως νυκτός. Τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς θὰ καθορίσῃ ἑκάστοτε ὁ δικαστής, λαμβάνων ἰδίως ὑπ' ὄψιν τὰς συνηθείας τῶν κατοίκων. ε') Λησταί, οἵτινες ἔπραξαν τὴν ληστείαν δύο ὄντες ἢ πλείονες· ἀπαιτεῖται ἐνταῦθα ἡ αὐτοπρόσωπος καὶ ἄμεσος σύμπραξις τῶν δύο ἢ πλειόνων ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως, ἄλλως εἶναι ἐφαρμοστέοι οἱ περὶ συναιτίων ὁρισμοὶ τοῦ ποινικοῦ νόμου. στ') Ληστής, ὅστις ἐξέτισεν ἤδη ποινὴν εἱρκτῆς ἕνεκα ληστείας καὶ διέπραξεν εἶτα πάλιν ληστείαν τιμωρητέαν μὲ εἱρκτήν. ζ') Ληστής, ὅστις ἔπραξε τρεῖς τοὐλάχιστον ληστείας τιμωρητέας μὲ εἱρκτήν. 4) Μὲ τὴν ποινὴν τῆς εἱρκτῆς τιμωρεῖται ἡ ληστεία εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω. Τέλος, κατ' εἰδικὴν διάταξιν (νομοθετικὸν διάταγμα 4/4 Μαΐου 1924), καὶ κατ' ἐξαίρεσιν τῶν περὶ ἠπιωτέρας τιμωρίας τῶν συνεργῶν ὁρισμῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου, εἰς τοὺς συνεργοὺς ληστείας δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ἡ αὐτὴ πρὸς τοὺς αὐτουργοὺς ποινή.

Εἰδικοὶ νόμοι περὶ ληστείας. Ἡ ἐπικίνδυνος ἐπίτασις τοῦ ἐγκλήματος τῆς ληστείας, ἰδίᾳ μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862 καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀνώμαλον κατάστασιν κατὰ τὰ ἔτη 1862—1864, ἐπέβαλε τὴν λῆψιν ἐντατικῶν διωκτικῶν τῆς ληστείας μέτρων, μετά τινα δ' ἔτη καὶ εἰδικῶν νομοθετικῶν τοιούτων. Πρῶτον, διὰ τοῦ νόμου ΤΟΔ' τῆς 27 Φεβρουαρίου 1871 «Περὶ καταδιώξεως τῆς ληστείας», ὅστις δύναται νὰ τίθεται προσωρινῶς εἰς ἐνέργειαν διὰ διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου (νόμος ΩΞΗ' τῆς 27 Νοεμβρίου 1880 «Περὶ καταδιώξεως τῆς ληστείας»), τὸ μὲν εἰσήχθη ὁ θεσμὸς τῆς ἐπικηρύξεως τῶν ληστῶν, τὸ δ' ἐτάχθησαν αὐστηραὶ ποιναὶ κατὰ ληστρικῶν ἑνώσεων καὶ τῶν ὑποθαλπόντων τοὺς ληστάς, ἐκτόπισις τῶν ὑπόπτων ληστοδοχῆς, ῥυθμισθεῖσα ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον διὰ τοῦ νόμου 121 τοῦ 1913 καὶ τῶν νομοθετικῶν διαταγμάτων τῆς 17 Ἰανουαρίου 1923 «Περὶ μέτρων πρὸς καταπολέμησιν τῆς ζωοκλοπῆς» καὶ τῆς 19 Ἀπριλίου 1924 «Περὶ συστάσεως ἐπιτροπῶν δημοσίας ἀσφαλείας», καὶ προσέτι ἐθεσπίσθη ἡ ὑποχρέωσις ἐπὶ ποινῇ τῶν πολιτῶν εἰς συνδρομὴν πρὸς τὰς ἐντεταλμένας τὴν καταδίωξιν τῆς ληστείας στρατιωτικὰς ἀρχάς, ἀλλὰ καὶ ἡ χορήγησις ἀμοιβῆς διὰ τὴν κατάδειξιν, τὴν σύλληψιν ἢ τὸν φόνον ἐπικεκηρυγμένου ληστοῦ (β. καὶ λ. *ἐπικήρυξις* καὶ *ἐκτοπισμός*). Κατ' ἄρθρον 2 τοῦ νόμου ΤΟΔ', πᾶσα ἕνωσις δύο ἢ πλειόνων ἐπικεκηρυγμένων ληστῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ληστρικῶν πράξεων, οὐχὶ ἐξ ἐλευθέρας αὐτῶν θελήσεως παραλειφθεισῶν, ἐπάγει τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐπικεκηρυγμένων ληστῶν, τὴν τῶν ἰσοβίων δὲ δεσμῶν κατὰ τῶν συμμοριτῶν, οἵτινες ὅμως ἀπαλλάσσονται τῆς ποινῆς, ἂν πρὸ πάσης ληστρικῆς πράξεως ἀποστῶσι τῆς ἑνώσεως καὶ συνάμα καταγγείλωσιν αὐτήν· ἂν ὅμως ἀποχωρήσωσι τῆς ἑνώσεως, ἀλλὰ δὲν τὴν καταγγείλωσι, τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῶν συμφωνηθεισῶν πράξεων. Μὲ θάνατον τιμωρεῖται πᾶς ληστὴς ἐνόπλως ἀνθιστάμενος.

Διὰ τῶν ἄρθρων 3—7 τοῦ αὐτοῦ νόμου ἐτάχθησαν ἴδιαι ποιναὶ κατὰ τῶν ὑποθαλπόντων ἢ διευκολυνόντων τὴν μὴ σύλληψιν τοῦ ληστοῦ κατὰ τρόπον, ὅστις ἄλλως δὲν ἤθελεν ἐμπίπτει εἰς τὰς περὶ συνεργείας διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου. Καθιερώθησαν δηλαδὴ εἰδικαί τινες περιπτώσεις συνεργείας ἐλαφρότερον κολαζόμεναι. Οὕτω τιμωρεῖται: α') μὲ φυλάκισιν δύο ἕως ἓξ μηνῶν ὁ λαβὼν γνῶσιν τοῦ τόπου τῆς διατριβῆς ληστοῦ ἢ ληστρικῆς συμμορίας, ἐὰν ἐγκαίρως δὲν ἀναγγείλῃ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχήν· β') μὲ φυλάκισιν τριῶν τοὐλάχιστον ἐτῶν ὁ ἐν γνώσει καὶ ἄνευ κινδύνου τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἢ τῶν συγγενῶν ζωῆς τροφοδοτῶν ληστήν· γ') μὲ δεσμὰ πρόσκαιρα ὁ νοσηλεύων ἢ θεραπεύων ληστὴν νοσοῦντα· δ') μὲ εἱρκτὴν ὁ ἀναγγέλλων εἰς ληστὴν ἢ ληστρικὴν συμμορίαν τὰ καταδιωκτικὰ μέτρα τῆς ἀρχῆς καὶ ε') μὲ φυλάκισιν τοὐλάχιστον ἑνὸς ἔτους ὁ ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου καὶ δεδικαιολογημένης ἀνάγκης ἐρχόμενος εἰς συνέντευξιν μετὰ ληστοῦ ἢ ληστρικῆς συμμορίας. Διὰ δὲ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 4/4 Μαΐου 1924 εἰς τοὺς ἐνόχους τῶν ἀνωτέρω β' ἕως δ' πράξεων δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ἀντὶ τῶν ἐν αὐταῖς ὁριζομένων ποινῶν ἡ αὐτὴ πρὸς τοὺς αὐτουργοὺς τῆς ληστείας, οὓς ἐβοήθησαν, ποινή.

Α. Ν. ΜΠΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

— */Κανονικ. Δίκ./* Οἱ λησταὶ κατὰ μὲν τὸν Νεοκαισαρείας Γρηγόριον τὸν Θαυματουργὸν ἐκκήρυκτοι εἶναι τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, κατὰ δὲ τὸν κανόνα ΣΤ' Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ τὸ Κανονικὸν Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ ὑποβάλλονται εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν ἀνδροφόνων. Κ. Μ. Ρ

λῄστευσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ληστεύειν, ἁρπαγὴ ὑπὸ ληστοῦ, συνήθ. *ληστεία* (βλ λ.).

ληστεύω· ἁρπάζω τι ὡς ληστής, λεηλατῶ, ἀπογυμνώνω: «ἐλήστευσαν τὴ στάνη,—τὸ χωριό»· || μεταφ., λαμβάνω παρά τινος πείθων ἢ ἐξαναγκάζων αὐτὸν περισσότερα τοῦ δέοντος: «πῆγα 'ς τὰ ἐμπορικὰ καὶ μ' ἐλήστευσαν», «μ' ἐλήστευσε ὁ γαμπρός μου» μοῦ ἐπῆρε πολλὰ χρήματα.

ληστὴς (ὁ)· ὁ ληϊζόμενος, ὁ ἁρπάζων ἐκ τοῦ φανεροῦ καὶ διὰ τῆς βίας, ὁ μὴ διστάζων νὰ χρησιμοποιήσῃ πᾶν βίαιον μέσον πρὸς ἀφαίρεσιν ξένης ἰδιοκτησίας κινητῆς· || μεταφ., ἐπὶ παντὸς ἐξαναγκάζοντος ἢ ἀσκοῦντος ὑπέρμετρον πληρωμήν: «αὐτὸς ὁ γιατρὸς εἶναι ληστής».

ληστὴς (ὁ) (Lestes) */Ζῳολ./*. Γένος ἐντόμων νευροπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιβελλουλιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῶν χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *ληστὴς ὁ νυμφίος* (Lestes nymphius), ὅστις ἔχει σῶμα λεπτότατον, κυλινδρικὸν καὶ ἐπιμηκέστατον, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην καὶ πεπιεσμένην, πτέρυγας ἡμιδιαφανεῖς, φυλλοειδεῖς καὶ πολυνευρώδεις καὶ πόδας λεπτούς, μετρίου μήκους καὶ ἀκανθωτούς. Ἐνδιαιτᾶται παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ὑδάτων καὶ ἔχει μεταλλικοὺς λαμπροὺς χρωματισμούς. Δ. Ν. Π.

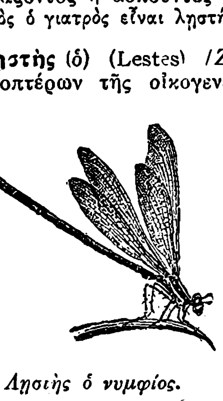

Ληστὴς ὁ νυμφίος.

ληστοσυμμορία (ἡ)· συμμορία ληστῶν· δύο ἢ περισσότεροι λησταὶ ὁμοῦ δρῶντες καὶ ἀμοιβαίως ὑποστηριζόμενοι.

ληστοφυγόδικος (ὁ)· φυγόδικος ἐπὶ ληστείᾳ· || φυγόδικος μεταβληθεὶς εἰς ληστήν.

— */Ποιν. Δίκ./* *Ληστοφυγόδικος* καλεῖται ὁ ἐπὶ ληστείᾳ κατηγορούμενος καὶ φυγοδικῶν, ἤτοι διωκόμενος δυνάμει ἐντάλματος συλλήψεως ἢ κατασχετηρίου τοῦ ἀνακριτοῦ ἢ δυνάμει παραπεμπτικοῦ βουλεύματος διατάσσοντος τὴν σύλληψίν του. Ὁ ληστοφυγόδικος ὑπόκειται εἰς ἃς ποινικὰς συνεπείας καὶ ὁ ἐφ' οἱῳδήποτε ἄλλῳ ἀδικήματι *φυγόδικος* (βλ. λ.), ἂν δὲ καταστῇ ἐπικίνδυνος, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ νομοῦ ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, δύναται, ἀποφάσει αὐτῆς, νὰ ἐπικηρυχθῇ (ἄρθρ. 2 § 3 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 19 Ἀπριλίου 1924 «Περὶ συστάσεως ἐν ἑκάστῳ νομῷ ἐπιτροπῶν ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας»). Ἡ ἐπικήρυξις συνίσταται εἰς τὴν προκήρυξιν ἀμοιβῆς διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν κατάδειξιν, τὴν σύλληψιν ἢ τὸν φόνον τοῦ ἐπικηρυσσομένου (βλ. λ. *ἐπικήρυξις*). Α. Ν. Μ

ληστρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν ληστήν, ὁ τοῦ ληστοῦ: «ληστρικὴ συμμορία,—δύναμις,—ἐπιδρομή», «ληστρικὸς βίος»· || «ληστρικὴ καλλιέργεια» ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐδάφους ἄνευ ἀναπληρώσεως τῶν καταναλισκομένων συστατικῶν του, οἷον ἄνευ ἀγραναπαύσεως ἢ λιπάνσεως ἢ συστηματικῆς διαδοχῆς σπορᾶς.

—Ληστρικὴ σύνοδος. Κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ *Εὐτυχοῦς*, τοῦ δεχομένου τὴν ἀπορρόφησιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὑπὸ τῆς θείας, ἐξηγέρθησαν πολλοὶ καὶ δὴ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανὸς καὶ ὁ πάπας Ῥώμης Λέων. Παρὰ ταῦτα συγκροτεῖται κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β', τοῦ εὐμενῶς διακειμένου πρὸς τὸν Εὐτυχῆ, σύνοδος Οἰκουμενικὴ ἐν Ἐφέσῳ τῷ 449, ἐν ᾗ ὑπερισχύει ἡ μερὶς τοῦ Εὐτυχοῦς, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀλεξανδρείας Διόσκουρον, ὅστις εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ πλήθη μοναχῶν, ναυτῶν, παραβολάνων καὶ δύο αὐτοκρατορικοὺς ἐπιτρόπους μετὰ στρατοῦ. Ἡ ἀντίθετος μερὶς παραγκωνίζεται καὶ ὁ Φλαβιανὸς κακοῦται ἐπὶ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν εἰς τὴν σύνοδον εἰσβαλόντων φανατικῶν ὀπαδῶν τοῦ Διοσκούρου, ὥστε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπέθανεν ἐκ τῶν κακώσεων. Διὰ τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς βιαιοπραγίας ταύτας ἡ σύνοδος αὕτη, ἀποδοκιμασθεῖσα ὑπὸ τῆς κοινῆς τῆς Ἐκκλησίας συνειδήσεως, ἐκλήθη Ληστρική, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτῆς ἀνετράπησαν ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνελθούσης Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου τῷ 451. Κ. Ι. Δ.

ληστρὶς (ἡ) (Lestris) */Ζῳολ./*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νηκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *λαριδῶν*, περιλαμβάνον λάρους μετρίου μεγέθους, ὧν τὸ μῆκος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0.60 μ. καὶ παρὰ τὰς ἀκτὰς ζῶντας. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ληστρὶς ἡ μακρόουρος* (Lestris macrura), ἥτις ἔχει μῆκος 0.50 μ. περίπου, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ χρῶμα βαθέως φαιὸν μετὰ λευκῶν ἀποχρώσεων. Τὸ ῥάμφος της εἶναι ἐπίμηκες, ἰσχυρόν, πεπιεσμένον καὶ ἡ οὐρά των μακροτάτη. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ παράλια τῆς Βορείου θαλάσσης. Δ. Ν Π.

Ληστῶν *ποταμὸς* (Latronum fluvius) */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς Κολχίδος, ἀναφερόμενος ὑπὸ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως καὶ ἐκβάλλων εἰς τὰ κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Εὐξείνου Πόντου παράλια τῆς Καππαδοκίας, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἴσιδος καὶ Ἀψάρου. Α. Θ. Σ.

Λήτη, ἢ ***Λιτὴ*** */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Μακεδονίας ἐν Μυγδονίᾳ, παρὰ τὴν Ἐγνατίαν ὁδόν, τρεῖς ὥρας περίπου πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλονίκης, ἀριστερὰ τοῦ Ἐχεδώρου ποταμοῦ (Γαλλικοῦ), ὀνομασθεῖσα οὕτω, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτὴν ἱεροῦ τῆς Λητοῦς. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου τῷ 315 π. Χ. πρὸς ἵδρυσιν τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ ἱστορία αὐτῆς εἶναι ἐλάχιστα γνωστή. Ἐν τούτοις εἶναι πλουσιωτάτη εἰς νομίσματα, οἱ τύποι τῶν ὁποίων γενικῶς ἀναφέρονται εἰς τὰς ὀργιαστικὰς τελετὰς τῆς λατρείας τοῦ Βάκχου, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΛΕΤΑΙΟΝ. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο σημαντικὴ πόλις ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς, δεσποζούσης τῆς μεταξὺ Παγγαίου καὶ Μακεδονίας ὁδοῦ, καλουμένη Λιτὴ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, καὶ ἕδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται παρὰ τὸ νῦν χωρίον Ἀϊβάτι ἢ Ἀειβάτι. Α. Θ. Σ.

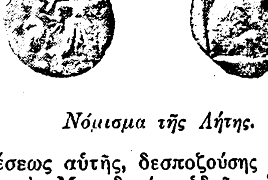

Νόμισμα τῆς Λήτης.

Λητὴ */Γεωγρ./*. Νέα ὀνομασία τοῦ χωρίου ***Ἀειβάτιον*** (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης. Κάτοικοι (1928) 1.579.

Λητογένεια (ἡ) */Ἀρχ./*. Σύνηθες ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος, θυγατρὸς τῆς Λητοῦς.

Λητογενὴς (ὁ) */Ἀρχ./*. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ γεννηθέντος ἐκ τῆς Λητοῦς.

Λῆτον (Leighton)· βλ. λ. *Λέϊτον*.

Λῆτον */Ἀρχ. Γεωγρ./* Μεσόγειος πόλις τῆς ΒΔ. Σικελίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, μεταξὺ Σεγέστης καὶ Ἐντέλλας. Ἄγνωστος ἡ ταυτότης αὐτῆς. Κατὰ τοὺς νεωτέρους, πιθανῶς πρόκειται περὶ λάθους καὶ διορθοῦσι τὴν πόλιν εἰς *Ἰαιτίαν*, τὴν νῦν Jato. Α. Θ. Σ.

Λητόπολις */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις παναρχαία τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Δέλτα καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Τὸ φαραωνικόν της ὄνομα ἦτο *Σοχμίτ*, τὸ δὲ σημερινὸν *Οὐσίμ*. Εἶναι σταθμὸς τῆς γραμμῆς Ἀλεξανδρείας—Καΐρου. Παρ' αὐτὴν ἔκειτο ἡ Κερκάσορα, ὅπου «αἱ σκοπιαὶ τοῦ Ἐρατοσθένους», ἤτοι τὸ ἀστεροσκοπεῖόν του. Γ. Λ. Α.

Λῆτς (Leech), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος γελοιογράφος (1817 — 1864). Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασεν ἰατρικήν, βραδύτερον ὅμως κατέλιπε τὴν ἐπιστήμην ταύτην, διὰ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν γελοιογραφίαν, ἔνθα δὲν ἐβράδυνε νὰ διακριθῇ. Τὰ πρῶτά του σχέδια ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς ἡμέρας εἰς τὸ περιοδικὸν «Bell's life in London» προὐκάλεσαν εὐμενεῖς ἐντυπώσεις. Τὸ σημαντικώτερον ὅμως μέρος τοῦ ἔργου του εὑρίσκεται κατεσπαρμένον εἰς τὸ περίφημον περιοδικὸν «Punch», εἰς ὃ συνειργάσθη τακτικῶς ἀπὸ τοῦ 1841 καὶ εἰς ὅ, πλὴν ἄλλων, ἐδημοσίευσε σειρὰν σχεδιασμάτων, ἀποδιδόντων τοὺς διαπρεπεῖς ἄνδρας τῆς Ἀγγλίας εἰς τὰς μᾶλλον ἰδιαιτέρας σκηνὰς τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου. Παρὰ ταῦτα ὁ Λητς εἰκονογράφησε καὶ πολλὰ ἔργα τοῦ Ντίκενς καὶ ἄλλων. Σειρὰ ἐνδιαφερόντων σχεδίων του ἀπόκειται εἰς Windsor. Ι. Μ. Π.

Λητσοτέρι, ἢ ***Λιτσοτέρι*** */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας, ἤδη καλούμενον *Περιστερὰ* (βλ. λ.).

Λητὼ */Μυθολ./*. Θυγάτηρ τοῦ Τιτᾶνος Κρίου καὶ τῆς Τιτανίδος Φοίβης, μήτηρ δὲ ἐκ τοῦ Διὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Τὸν Ἀπόλλωνα ἐγέννησε παρὰ τὸ ὄρος Κύνθον τῆς νήσου Δήλου μετὰ 9 ἡμερῶν ὠδῖνας, ἀφοῦ περιεπλανήθη εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὸν ὁμηρικὸν ὕμνον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἠρνοῦντο νὰ τὴν δεχθοῦν, ἕνεκα φόβου πρὸς τὸν μέγαν θεόν, ποὺ θὰ ἐγεννᾶτο. Πρῶτον ἔφθασεν εἰς τὴν Ῥήνειαν, ἐκεῖθεν δὲ τὴν ἐδέχθη ἡ Δῆλος, μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς Λητοῦς ὅτι θὰ ἱδρύετο ἐπ' αὐτῆς ναὸς καὶ μαντεῖον. Κατὰ νεωτέραν διασκευὴν τοῦ μύθου ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου, αἰτία τῆς περιπλανήσεως τῆς Λητοῦς ἦτο ἡ

Digitized by Google

ζηλοτυπία τῆς Ἥρας. Κατ' ἄλλην παραλλαγὴν ἡ Ἥρα ὡρκίσθη ὅτι θὰ ἐγέννα ἡ Λητὼ μόνον ὅπου δὲν ἔφθανεν ὁ ἥλιος· τότε δὲ ὁ Ποσειδῶν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Διός, ἐκάλυψε μὲ θαλάσσιον κῦμα τὴν Δῆλον, τὴν ὁποίαν μὲ ἓν κτύπημα τῆς τριαίνης εἶχε φέρει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Εἰς ἀπόσπασμα τοῦ Πινδάρου ἡ Δῆλος ἐφέρετο ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ τοῦ ἀνέμου, ἐστερεοποιήθη δὲ εἰς τὸν βυθὸν ἀφ' ὅτου ἡ Λητὼ ἐγέννησεν ἐπ' αὐτῆς. Εἰς τὸν τοκετὸν ἐβοήθησαν ὅλαι αἱ θεαὶ πλὴν τῆς Ἥρας καὶ τῆς Εἰλειθυίας· εἰς τὸ τέλος ὅμως κατεπείσθη καὶ ἡ τελευταία αὕτη ὑπὸ τῆς Ἴριδος, ἡ ὁποία τῆς προσέφερε πολύτιμον περιδέραιον. Μὲ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος συνεδέθη μεταγενεστέρως καὶ ἡ τῆς ἀδελφῆς του Ἀρτέμιδος, ἡ ὁποία, γεννηθεῖσα μίαν ἡμέραν πρὸ αὐτοῦ, ἐβοήθησε τὴν μητέρα της εἰς τὸν τοκετὸν (βλ. καὶ λ. *Δῆλος*, τ. Θ', σ. 97 γ' καὶ 98).

Ἡ Λητὼ ἐλατρεύετο κυρίως μετὰ τοῦ ἑνὸς ἢ καὶ τῶν δύο τέκνων της· κοινὴ λατρεία μαρτυρεῖται ἐξ ἐπιγραφῶν εἰς τὴν Δῆλον, τὸν Ζωστῆρα τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ἡ Λητὼ καταληφθεῖσα ὑπὸ ὠδίνων ἔλυσε τὸν ζωστῆρά της, τὸ Πτῷον τῆς Βοιωτίας, τὴν Τανάγραν, τοὺς Δελφοὺς καὶ ἀλλαχοῦ. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἱερὰ ἀποκλειστικῶς τῆς Λη-

Ἡ Λητὼ καταδιωκομένη ὑπὸ τοῦ Πύθωνος.
[Παράστασις ἐπὶ ἀγγειογραφίας.]

τοῦς (λητῷα) εἰς τὸ Ἄργος, τὴν Ἀμφιγένειαν, τὴν Λήτην τῆς Μακεδονίας, τὴν Δῆλον κ.τ.λ. Εἰς τὸν περίβολον τοῦ Λητῴου τῆς Δήλου ὑπῆρχον φοίνιξ, ἐλαία καὶ δάφνη, τὰ ὁποῖα ὁ μῦθος εἶχε συνδέσει μὲ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος. Εἰς τὰς Πλαταιὰς ἡ λατρεία τῆς Λητοῦς συνεδέθη μὲ τὴν τῆς Ἥρας· ἐπίσης συνεδέθη μὲ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὸν ὄφιν Πύθωνα, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσεν, ἐνῷ ἀκόμη ἦτο νήπιον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός του. Τὴν Λητὼ ἐπεκαλοῦντο δι' εὐτεκνίαν· ἐπιστεύετο ὅμως ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα· ὁ μῦθος τὴν συνέδεσε καὶ μὲ τὸν φόνον τῶν τέκνων τῆς Νιόβης. Εἰς τὴν τέχνην ἡ Λητὼ παρεστάθη ποικιλοτρόπως. Εἰς τὴν Δῆλον καὶ τὴν Ἔφεσον ὑπῆρχον παμπάλαια ξόανα αὐτῆς· ἀναφέρεται χαλκοῦν ἄγαλμα αὐτῆς εἰς Δελφούς· ἐπίσης εἰκὼν αὐτῆς, ἔργον τοῦ Εὐφράνορος, καὶ σύμπλεγμα αὐτῆς καὶ τῆς νύμφης Ὀρτυγίας εἰς τὴν Ἔφεσον, ἔργον τοῦ Σκόπα. Εἰς τὸ Ἄργος ὁ Παυσανίας ἀναφέρει ἄγαλμα τῆς Λητοῦς, παρὰ τὸ ὁποῖον ἵστατο ἡ παρθένος Χλῶρις, ἔργον τοῦ Πραξιτέλους· τοῦ συμπλέγματος δὲ τούτου ὑπάρχουν ἀντίγραφα ἐπὶ νομισμάτων ρωμαϊκῶν χρόνων. Παραστάσεις τῆς Λητοῦς ἔχομεν πολλὰς καὶ ἐπὶ ἀγγείων, ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον δὲ (Herculaneum) διεσώθη ἐζωγραφισμένον ἐπὶ μαρμάρου σύμπλεγμα τῆς Λητοῦς μετ' ἄλλων γυναικῶν, ἀντίγραφον κλασσικοῦ προτύπου. [*Roscher*, Lexicon d. Mythologie (II² 1959 κ. ἑ.). «Ἀρχ. Δελτίον» (1927 – 1928 σ. 13 κ. ἑ.). *Gruppe*, Griech Myt. (σ. 1249 κ.ἑ.).] Ε. Β. - Χ.

Λητῴα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μία τῶν πλησίον τῆς Κρήτης νήσων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γ, ιζ', 11 ἐκδ. Nobbe), εἰς ἄλλα χειρόγραφα τοῦ ὁποίου ἀπαντᾷ καὶ ὡς *Λιτώα* καὶ ὡς *Λατώα*. Ἴσως αὐτὴν νὰ ἐννοῇ καὶ ὁ Πλίνιος (4,61), ἀναφέρων Butoam insulam. Δὲν δύναται νὰ ἦ ἄλλη ἀπὸ τὴν εἰς δύο ραγεῖσαν, διὰ διαβρώσεως τοῦ χθαμαλοῦ ἰσθμοῦ, ὅστις ἥνωνέ ποτε τοὺς δύο κορμούς της, νῆσον *Παξιμάδια* (πλάτ. 35°00' Β, μῆκ. 24°36'5 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia, western portion), οὖσαν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Μεσαρᾶς, ἐγγὺς τῆς νοτίου τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιᾶς, παρὰ τὸ ὅτι ὁ Πτολεμαῖος τὴν τοποθετεῖ Δ. ΝΔ. ἐκείνης. Σ. Ε. Λ.

—**Λητῴα** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Νῆσος μικρὰ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γ, ιδ', 12 ἐκδ. Nobbe). Μία περικοπὴ τοῦ Πλινίου (4,45) «ante Cephalloniam Letoia» (πρὸ τῆς Κεφαλληνίας ἡ Λητῴα») ἄγει εἰς ταυτότητα τῆς νήσου πρὸς τὴν σύγχρονον *Βαρδιᾶνοι* (βλ. λ.), τὴν ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τοῦ Ἀργοστολίου (πλάτ. 38°08' Β., μῆκ. 20°26' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia). Σ. Ε. Λ.

Λητωΐας (ἡ) καὶ ***Λητωΐς*** [*Ἀρχ.*]. Ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ ἀνήκουσα εἰς τὴν Λητώ.

Λητώϊος, ***Μελιτηνῆς*** μητροπολίτης. Ἐχειροτονήθη κατόπιν τοῦ λαβόντος μέρος εἰς τὴν Β' Οἰκουμενικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον Ὀτρηΐου, καὶ φαίνεται ὅτι οἱ ἀνὰ τὰς Ἀρμενίας ὀρθόδοξοι ἐγέραιρον ὡς ἁγίου τὴν μνήμην αὐτοῦ, ὡς συμπεραίνομεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς κανονικῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Γρηγορίου Νύσσης. Μ. Ι. Γ.

Λητῷον ***ἄλσος*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Σύδενδρον τῆς κατὰ τὴν Ροδίαν Περαίαν παραλίου τοῦ κολπίζοντος λιμένος τοῦ Φύσκου. Πιθανῶς εἶναι τὸ καὶ νῦν σύδενδρον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ πρὸς τὸν Φύσκον ταυτιζομένου κόλπου Μαρμαρίσι (πλάτ. 36°56'28'' Β., μῆκ. 28°19'30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Karaburnù). Σ. Ε. Λ.

Λήχαϊ (Lehigh) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Πενσυλβανίᾳ. Ρέει διὰ μέσου τῆς πολιτείας καὶ διὰ τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος, πλουσίας εἰς κοιτάσματα ἀνθρακίτου καὶ σιδήρου, διερχόμενος δὲ διὰ πολλῶν βιομηχανικῶν πόλεων χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Ντέλαουαρ παρὰ τὸ Ἤστον, μετὰ ροῦν 193 χλμ, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι πλωτά. Ἐν τῇ πόλει Μπετλέχεμ τῆς Πενσυλβανίας ὑπάρχει πανεπιστήμιον ὀνομαζόμενον Λήχαϊ, ἱδρυθὲν τῷ 1865 πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι κατοικούντων. Μ. Δ. Β.

Ληψία [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἡ κατὰ Πλίνιον (V, 133) ὀνομασία (Lepsia) τῆς δωδεκανησιακῆς νήσου *Λειψοί*. Σ. Ε. Λ.

λῆψις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λαμβάνειν, παραλαβή, κοιν. *πάρσιμο*, *πιάσιμο*: «λῆψις χρημάτων, —δώρων, —ἐπιστολῆς»· || «λῆψις ὕδατος, —ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, — φωταερίου»· || λῆψις μέτρων» κατὰ τὸ «λαμβάνειν μέτρα».

—[*Ἀρχ. Μουσ.*] Ὅρος, ὢν ἐν χρήσει ἔν τε τῇ μελοποιίᾳ καὶ τῇ ρυθμοποιίᾳ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, σημαίνων δέ, κατὰ Ἀριστείδην τὸν Κοϊντιλιανόν, ἐν μὲν τῇ μελοποιίᾳ τὴν ἐκλογὴν τοῦ τονικοῦ τόπου (ὑπατοειδοῦς, μεσοειδοῦς ἢ νητοειδοῦς), ἐκ τοῦ ὁποίου ἔδει νὰ ποιήσῃ ὁ μελοποιὸς τὸ μέλος τοῦ ποιήματός του καὶ ἐξ οὗ ὡρίζετο τὸ ὕφος τοῦ μουσικοῦ τεμαχίου, ἐν δὲ τῇ ρυθμοποιίᾳ, τὸ ρυθμικὸν σχῆμα, ὅπερ ἔπρεπε νὰ προσαρμόσῃ εἰς αὐτό. Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

—**λῆψις** ***αἰτίᾳ θανάτου*** [*Νομ.*]. Ὑπὸ εὑρεῖαν ἔννοιαν ὡς τοιαύτη δύναται νὰ νοηθῇ πᾶν ὅ,τι λαμβάνει τις ἐπ' εὐκαιρίᾳ θανάτου ἑτέρου προσώπου. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν στενὴν ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ ἔννοιαν τοῦ ὅρου αἱ ἔχουσαι ἴδιον ὄνομα λήψεις, ὡς ἡ κληρονομία, κληροδοσία, ἡ αἰτίᾳ θανάτου δωρεά, τὸ καταπίστευμα, δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὰς αἰτίᾳ θανάτου λήψεις, εἰμὴ μόνον αἱ στερούμεναι ἰδίου ὀνόματος. Ὡς τοιαῦται ἀναφέρονται ἐν ταῖς πηγαῖς τὰ παρὰ τρίτου, ἐξωτικοῦ εἴτε κληρονόμου, λαμβανόμενα, ἐπὶ τῷ τέλει ἵνα πληρωθῇ αἵρεσις ἐξ ἧς ἤρτηται κληροδοσία· ὅσα λαμβάνει τις ὡς ἀντάλλαγμα, ἵνα ἀποδεχθῇ ἢ ἀποποιηθῇ τὴν ἐπαχθεῖσαν αὐτῷ κληρονομίαν· ἡ λόγῳ θανάτου τῆς γυναικὸς ἀναλαμβανομένη προίξ, ἡ λεγομένη ἀναληπτέα κλπ. Τὰ περὶ ἀνικανότητος πρὸς κτῆσιν καὶ ἀναξιότητος κρατοῦντα ἐπὶ κληροδοσιῶν ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν αἰτίᾳ θανάτου λήψεων. Θ. Ι. Α.

—**λῆψις** ***ζητουμένου***, ἢ ***αἴτησις ζητουμένου*** (petitio principii)· ἄλλως ***φαῦλος κύκλος*** (βλ. λ. *διαλληλία*).

Ληψὸ [*Γεωγρ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τῆς *Αἰδηψοῦ* (βλ. λ.).

ληψοδοσία (ἡ)· λῆψις καὶ δόσις, τὸ λαμβάνειν καὶ τὸ δίδειν μεταξὺ δύο τινῶν ἰδίᾳ ἐμπόρων, οἷον ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, πρβλ *δοσοληψία*.

—[*Νομ.*] Βλ. *ἀλληλόχρεως* λογαριασμός.

Λήψω [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ ὀρθὴ ὀνομασία τῆς συστάδος καὶ τῆς νήσου καὶ τοῦ διαύλου *Λειψοὶ* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

λὶ (τό). Κινεζικὴ μετρικὴ καὶ νομισματικὴ μονάς. Ὡς νόμισμα ἰσοῦται πρὸς ἓν χιλιοστὸν τοῦ *τάελ*

Λὶ (Li) [*Χημ.*]. Χημικὸν σύμβολον διὰ τὸ στοιχεῖον *λίθιον* (Lithium).

Λία [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἰθάκης (πλάτ. 38°18'40'' Β., μῆκ. 20°45'10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia), σχηματιζόμενος ὑπὸ τοῦ νοτίου κορμοῦ τῆς νήσου καὶ τῆς νησῖδος Παραπήγαδο. Λέγεται καὶ *Λιγιά*. Σ. Ε. Λ.

λιὰ (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀγυιᾷ τοῦ φυτοῦ *κληματὶς ἡ λευκάμπελος*.

Λιάδα [*Γεωγρ.*]. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Μαρκοπούλου (Μεσογαίας) τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 85. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δάγλα*. Χ. Δ.

Λιάδι [*Γεωγρ.*]. Τριὰς νησίδων, καὶ μύρμηκες μεταξὺ αὐτῶν, μεταξὺ Κυνάρου καὶ Ἀμοργοῦ (ἡ κορυφὴ τῆς μείζονος: 36° 54'30'' Β, μῆκ. 26° 11' 20'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1866: Amorgos island), 4 μίλλ. πρὸς Α. τοῦ ἀκρωτηρίου Πράσινο ἢ Ξώδετος, ἀνατολικῆς τῆς Ἀμοργοῦ ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

Λιαδρόμια [*Γεωγρ.*]. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς *Ἀλοννήσου* τῶν θεσσαλικῶν Σποράδων. Σ. Ε. Λ.

Λιὰζ-***βέης Μπόσνα***. Διοικητὴς τῆς Χίου κατὰ τὸ 1821. Ἐλέγετε περὶ αὐτοῦ ὅτι, ἀνήκων εἰς τὸν 36ον ὀρτᾶν τῶν Γενιτσάρων καὶ ἀσπαζόμενος τὰς ἀρχὰς τῶν Μπεκτασήδων δερβισῶν, εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐὰν ἐπανεστάτουν κατὰ τοῦ σουλτάνου. Καταστὰς ὕποπτος, ὀλίγον πρὸ τῶν σφαγῶν τῆς Χίου, ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπῆρξεν ἓν τῶν τελευταίων θυμάτων τοῦ περιβοήτου Χαλὲτ-ἐφένδη. Γ. Δ. Κ.

λιάζω· δημοτ., ἀντὶ *ἡλιάζω*· ἐκθέτω εἰς τὸν ἥλιον: «λιάζω τὰ σῦκα, —τὰ καρύδια, —τὰ κουκούλια»· || παθ. *λιάζομαι*· κάθημαι εἰς τόπον ἡλιαζόμενον, ἀπολαύω τῆς ἡλιακῆς θαλπωρῆς.

Λιάκα, ἢ ***Λιάκκας*** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον ἀποτελοῦν τὸ μέσον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κεφαλληνίας (πλάτ. 38'05' ¼ Β., μῆκ. 20°34 ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia) καὶ τὸ δυτικὸν κέρας τοῦ κόλπου τοῦ Λουρδᾶ. Εἰς ἥμισυ μίλλ. ἀπ' αὐτοῦ αἱ βραχονησῖδες Διονήσι καὶ Δανειστή. Σ. Ε. Λ.

λιακάδα (ἡ)· δημοτ., ἡμέρα χειμερινὴ ἡλιόλουστος, τὸ ἡλιακὸν θάλπος ἐν καιρῷ χειμῶνος: «σήμερα ἔχομε λιακάδα», «βγήκαμε 'ς τὴ λιακάδα».

Λιακάκος, ἢ ***Ἡλιόπουλος, Γρηγόριος***. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Κυνουρίας, λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 μάχας. Ἀποκτήσας δέκα υἱοὺς καὶ 2 θυγατέρας, ἐγένετο γενάρχης πολυπληθοῦς οἰκογενείας. Μεταξὺ τῶν ἐγγόνων του καταλέγονται οἱ πολιτευταὶ Ἀρκαδίας *Ἀπόστολος* καὶ *Θεόδωρος Ἐμμ. Γρηγορίου*. Ε. Θ. Γ.

Λιακατᾶς, ***Γρηγόριος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀσπροποτάμου. Πρὸ τοῦ Ἀγῶνος ὑπηρέτει ὡς ἁρματολός. Ἐπαναστατήσας μὲ τὸν πενθερόν του Νικόλαον Στουρνάραν, διεκρίθη κατ' ἐπανάληψιν διὰ τὸν πατριωτικόν του ζῆλον. Διορισθεὶς φρούραρχος τοῦ Ντολμᾶ, ἑνὸς τῶν προπυργίων τοῦ Μεσολογγίου, ἐπολέμησεν ὡς ἀληθὴς ἥρως, ἔπεσε δὲ μαχόμενος τὴν 28 Φεβρουαρίου 1826. Γ. Δ. Κ.

Λιακέϊκα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ξηροκαμπίου τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 97. Χ. Δ.

λιακὸ (τό), καὶ ***λιακὸς*** (ὁ)· ὄροφος ἐπὶ τεσσάρων στύλων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑψηλῶν παρὰ τὴν οἰκίαν ἢ καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅπου λιάζουν τὰ σῦκα ἢ ἄλλα τινά, ἄλλως *λιακωτὸ* (ἐκ τοῦ *ἡλιακός*).

Λιάκοβ (Liakov ἢ Liakhov) [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Λιάχωφ* νῆσοι.

Λιακόπουλος, ***Ἠλίας***. Σύγχρονος Ἕλλην νομομαθής, γεννηθεὶς ἐν Παλούμπᾳ τῆς Γορτυνίας τῷ 1864. Μετὰ τὸ πέρας τῶν πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν ἐχρημάτισεν ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, νομικὸς σύμβουλος τῆς Κρητικῆς πολιτείας καὶ ὑφηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου (1893). Ἀπὸ τοῦ 1894—1905 ἐξέδιδε τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν «Νομική», εἰς ὃ καθὼς καὶ εἰς ἕτερα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας ἐδημοσιεύθησαν διάφοροι πραγματεῖαί του. Ἐξέδωκεν ἐν μεταφράσει τὸ Corpus juris civilis τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καθὼς καὶ συλλογὴν τῆς ἑλληνικῆς νομοθεσίας εἰς τριάκοντα τόμους.

— **Λιακόπουλος**, ***Μῆτρος***. Ἀνδρεῖος ἐξ Ὀλύμπου ὁπλαρχηγός, ὅστις μετὰ τοῦ συντρόφου του Μπίνου, ἐπὶ κεφαλῆς 400 συμπατριωτῶν του καὶ ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, ἠμύνθη κατὰ τὸν Ἀγῶνα τῆς ἐπὶ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου Κασσάνδρας. Ἐπολέμησε κατόπιν μὲ τὸν Κυριάκον Μπασδέκην εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Θετταλομαγνησίας. Διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τῶν Λεχωνίων, τοῦ Τρίκκερι καὶ εἰς τὴν Κάρυστον. Ὡσαύτως διέπρεψε κατὰ τὴν μάχην τῶν Μύλων, ὅπου παλαίων κατὰ τῶν Αἰγυπτίων τοῦ Ἰμπραὴμ ἔσωσε τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην. Παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ τελευταίου ἐτραυματίσθη θανασίμως κατὰ τὴν μάχην τῶν Θηβῶν καὶ ἀπέθανε τῷ 1829 ἐκ τῶν τραυμάτων του. Γ. Δ. Κ.—Δ. Π. Π.

Λιᾶκος, ***Νικόλαος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Εὐβοίας. Ἐπολέμησε μέχρι τοῦ 1823, ὁπότε, διαβὰς εἰς τὸ Πήλιον, ἐφονεύθη ὑπὸ Τουρκαλβανῶν, μόλις σωθέντων τῶν τεσσάρων παλληκαρίων του. Γ. Δ. Κ.

Λιάκουρα, ἢ ***Βουνὰ τῆς Λιάκουρας*** [*Γεωγρ.*]. Νεώτερον ὄνομα τοῦ ὄρους *Παρνασσοῦ*, ἰδίως τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος αὐτοῦ, ἀναφερόμενον εἰς τὰ κλέφτικα τραγούδια. Ι. Σ. Σ.

Digitized by Google

λιακωτὸ (τό)· ἀντὶ *ἡλιακωτόν*, ἄλλως *λιακὸ* (βλ.λ.).

Λιάκωφ *νῆσοι* /*Γεωγρ.*/· βλ. λ. *Λιάχωφ* νῆσοι.

Λιάλιαρα /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὕφαλοι λίαν κινδυνώδεις διὰ μεγάλα πλοῖα, εὑρισκόμεναι μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Χελωνάτα. Προσαράξαν ἐπ' αὐτῶν τῷ 1914 τὸ ἀγγλικὸν δίκροτον «Montague», ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ σημειῶνται ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ χάρτου (πλάτ. 37° 55' Β., μῆκ. 21° 00'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Castro Tornese to Venetico) ὡς Montague rocks Σ. Ε. Λ.

Λιαμόνης (Liamone) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς δυτικῆς Κορσικῆς, ὁ Κιρκίδιος τῶν ἀρχαίων (*Πτολ.* III, 2, 3), ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Ροιτίου καὶ ῥέων ΝΔ. ἐκβάλλει μετὰ ῥοῦν 44 χλμ. εἰς τὸν κόλπον τῆς Σαγόνης (Golfo di Sagone), 17 χλμ. πρὸς Β. τοῦ Αἰακείου (Ajaccio). Ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του ἐκλήθη τῷ 1793 τὸ διαμέρισμα τὸ περιλαμβάνον τὴν νῆσον Ἔλβαν καὶ τὸ νότιον τῆς Κορσικῆς, διατηρηθὲν μέχρι τοῦ 1811, μὲ πρωτεύουσαν τὸ Αἰάκειον. Α. Θ. Σ.

Λιάμπεης. Τουρκαλβανὸς ἐκ τῶν ἀρίστων πολεμιστῶν, κατελθὼν εἰς Τρίπολιν ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως μετὰ τοῦ Κεχαγιᾶ-Μουσταφᾶ-βέη. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βαλτεσίου, θαυμάσας τὸ πολεμικὸν μένος τῶν Ἑλλήνων, συνέστησεν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του νὰ συνθηκολογήσουν καὶ ν' ἀπέλθουν εἰς τὰ ἴδια, ἀντὶ νὰ πολεμοῦν ὑπὲρ τῶν Ἀσιανῶν Τούρκων. Ἡ εἰσήγησίς του ἐγένετο δεκτὴ καὶ οἱ Τουρκαλβανοὶ διεσώθησαν. Γ. Δ. Κ.

λίαν· ἐπίρρ. ἐπιτατικόν· πολύ, ἄγαν, πάνυ: «εἶμαι λίαν εὐχαριστημένος», «εἶναι λίαν ἐπιμελής» || «λίαν καλῶς» ὡς βαθμολογία: «ἐπῆρε λίαν καλῶς».

Λιὰν (la Liane) /*Γεωγρ.*/. Παράκτιος ποταμὸς τῆς Β. Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ Πὰ-ντὲ-Καλαί, διαρρέων τὴν περιοχὴν τῆς Βουλώνης καὶ ἐκβάλλων εἰς Μάγχην, παρὰ τὴν Βουλώνην, μετὰ ῥοῦν 39 χλμ. Χ. Δ.

Λιὰν (Lian), *Κάμιλλος*. Γάλλος ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1882. Τῷ 1903 ἐγένετο ἐξωτερικὸς ἰατρὸς τῶν νοσοκομείων τῶν Παρισίων καὶ τῷ 1905 ἐσωτερικός. Τῷ 1923 ἐξελέγη ὑφηγητής. Ἠσχολήθη εἰδικῶς εἰς τὴν καρδιολογίαν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Περιγραφὴ τοῦ συνδρόμου τῆς ἀνεπαρκείας τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας» (1909), «Λειτουργικὴ ἀνεπάρκεια τῆς μιτροειδοῦς» (1902), «Περιγραφὴ λειτουργικῆς ἀνεπαρκείας τοῦ μυοκαρδίου ἄνευ ἀλλοιώσεως» (1918), «Περιγραφὴ τῶν κλινικῶν σημείων τῶν ἐπιτρεπόντων τὴν διάγνωσιν τῆς ἐμφράξεως τοῦ μυοκαρδίου» (1921—1928) κλπ., ἔκαμε δὲ πολλὰς ἐργασίας ἐπὶ τῆς σφυγμομανομετρήσεως. Κατεσκεύασε φωνοσφυγμόμετρον (1920), ἀπεμόνωσε τὸ σύνδρομον τῆς παρατεταμένης ἀρτηριακῆς ὑπερτάσεως (1926) κλπ. Ι. Κ.

λιανὰ (τά)· ὡς οὐσ. βλ. *λιανός*.

Λιάνγκ-Κουάνγκ /*Γεωγρ.*/. Κοινὸν ὄνομα τῶν κινεζικῶν ἐπαρχιῶν *Κουάνγκ*-Τούγκ καὶ *Κουάνγκ*-Σὶ (βλ. τὰς λ.), αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς Καντῶνος.

Λιάνγκ-Σῆ-Χῆ. Πολιτικὸς τῆς Κίνας, γεννηθεὶς τῷ 1869. Ὑπηρετήσας ὡς διευθυντὴς τραπέζης καὶ διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων, διωρίσθη τῷ 1912 ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας, εἶτα μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας καὶ τῷ 1915 διευθυντὴς τῶν τελωνείων. Βοηθήσας τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Τσὰγκ-Τσὸ-Λὶν ἐγένετο πρωθυπουργὸς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπικρατήσεως αὐτοῦ. Μετέπειτα ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς. — Ω.

Λιάνες (Llanes) /*Γεωγρ.*/. Παράλιος θερινὴ λουτρόπολις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Ὀβιέντο. Κεῖται ἐπὶ τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ὀβιέντο-Σαντάντερ καὶ εἶναι ἀξιόλογον γεωργικὸν καὶ ἁλιευτικὸν κέντρον. Συγκεντροῖ κατ' ἔτος πλῆθος παραθεριστῶν. Ἔχει γοτθικὸν ναὸν καὶ μονὴν τῶν Αὐγουστίνων, ὅπου στεγάζεται σήμερον μετεωρολογικὸς σταθμὸς καὶ σχολή. Κάτ. 19.000. Χ. Δ.

λιανεύω· ὀρθότ. *λειανεύω*· δημοτ., γίνομαι λιανός, λεπτός, λεπτότερος, λεπτύνω, ἀντίθ. *χοντραίνω*: «ἐλιάνεψε καθὼς ἀρρώστησε», «ἐλιάνεψα κι' ἔγινα σὰν βέργα» || καὶ μεταβ. ποιῶ τι λεπτὸν ἢ λεπτότερον: «λιάνεψέ το τὸ ξύλο γιατὶ εἶναι χοντρό».

λιάνη (ἡ) /*Βοτ.*/. Ἡ ὀνομασία αὕτη δίδεται, γενικῶς, εἰς ξυλώδη καὶ μετὰ λεπτοῦ κορμοῦ φυτά, ὧν ὁ κορμὸς εἶναι ἐπιμηκέστατος καὶ ἀραιῶς διακεκλαδισμένος. Ἡ ὑφὴ τοῦ ξύλου καὶ ὁ φλοιὸς τῶν λιανῶν παρουσιάζουσιν ἀξιοσημειώτους ἀνωμαλίας, αἵτινες θεωροῦνται ἀποτέλεσμα τῶν αὐτῶν ἐσωτερικῶν τοῦ κορμοῦ ἀνωμαλιῶν. Λιάναι περιλαμβάνονται εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν *μηνισπερμιδῶν*, τῶν *βιγνονιειδῶν*, τῶν *ἀριστολοχιδῶν*, τῶν *μαλπιγιδῶν*, τῶν *σαπινδιδῶν* κτλ. Δ. Ν. Π.

Λιανὴ *πούντα* /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀστυπαλαίας (πλάτ. 36° 35' 55'' Β., μῆκ. 26° 17' 10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island), βορεία ἐσχατιὰ τοῦ δυτικοῦ κορμοῦ τῆς νήσου. Σ. Ε. Λ.

Λιανιάνικα /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Λογοθετιανίκων τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτοικοι (1928) 41. Χ. Δ.

λιανίζω· δημοτ., κόπτω, μεταβάλλω εἰς λιανά, εἰς μικρὰ κομμάτια: «λιανίζω τὰ ξύλα γιὰ τὴ φωτιά» || «λιανίζω τὸ σφαχτό, — τὸ κρέας» κόπτω εἰς τεμάχια, εἰς μερίδας, τεμαχίζω, διαμελίζω.

λιανικός, —ή, —όν· δημοτ., ὁ κατὰ μικρὰς μερίδας ἢ ποσότητας, ἀντίθ. *χονδρικός*: «λιανικὴ πώλησις». — Ἐπίρρ. *λιανικῶς*.

λιάνισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *λιανίζω*, ὁ εἰς λιανὰ διαμελισμός, τεμαχισμός: «τὰ ξύλα θέλουν λιάνισμα, γιατὶ εἶναι χοντρά», «τὸ λιάνισμα τοῦ σφαχτοῦ, — τοῦ κρέατος».

Λιάνο *Ἐστακάντο* (ἰσπαν. Llano Estacado, ἀγγλ. Staked plain=πεδίον πασσάλων) /*Γεωγρ.*/. Εὐρὺ καὶ πετρῶδες ὑψίπεδον τῆς Ἀμερικῆς, μεταξὺ Τεξὰς καὶ Νέου Μεξικοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἔχει μέσον ὕψος 1000 — 1400 μ., ἐκτείνεται ἐπὶ μῆκος 650 χλμ. καὶ πλάτους 250 καὶ κατέρχεται ἠρέμα μὲν πρὸς Α. καὶ πρὸς Ν., ἀποτόμως δὲ πρὸς Δ., ὁπόθεν διέρχεται ὁ ποταμὸς Πέκος, καὶ πρὸς Β., ὁπόθεν διέρχεται ὁ Καναδικὸς ποταμός. Τὰ ὕδατα διέρχονται εἰς πολλὰ σημεῖα κάτωθεν τῆς ἄμμου δι' ὑπογείων διόδων, χάρις δ' εἰς αὐτὰ ὑπάρχει πολλαχοῦ βλάστησις. Τὸ ὄνομά του ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατὰ διαστήματα ἐμπεπηγμένους πασσάλους, οἱ ὁποῖοι δεικνύουσι τὰ σημεῖα, ὅπου ἀνευρίσκεται ἐντὸς λάκκων ὕδωρ, καὶ καθορίζουσι τὴν ἀσφαλῆ πορείαν τῶν ταξιδιωτῶν. Χ. Δ.

Λιανὸ /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Σκάντζουρα (πλάτ. 39°03' Β., μῆκ. 24°07' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2070: Scopelos group), ἡ ΝΑ. τῆς νήσου ἐσχατιά. Σ. Ε. Λ.

Λιανοβέργι, ἢ *Λιανοβέρι* /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Γιδᾶ τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου, πρὸς Ν. τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 525. Χ. Δ.

λιανοελιὰ (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ τοῦ φυτοῦ *ἐλαία ἡ εὐρωπαϊκή*.

λιανοκαλάμποκο (τό) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τῶν φυτῶν *ἀραβόσιτος ὁ κοινὸς* καὶ *σόργον ἡ δούρρα*.

λιανοκάμωτος,—η,—ο, καὶ *λιανοκαμωμένος*· λεπτοφυής, λεπτός, ἰσχνός· ἄλλως *λεπτοκαμωμένος*.

λιανοκέρι (τό)· μικρὸν καὶ λεπτὸν κηρίον.

λιανοκλάδι (τό)· ὁ λεπτὸς κλῶνος τῶν δένδρων· τὸ λιανὸ κλαδί· τὸ λεπτό, τὸ ἰσχνὸ κλαδὶ τοῦ δένδρου.

Λιανοκλάδι(ον) /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Ἀν. Στερεᾶς, παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Παραχελωϊτῶν, ἀποτελοῦσα νῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κεῖται πρὸς Δ. τῆς Λαμίας περὶ τὰ 15 χλμ., ἐντὸς τῆς πεδιάδος τοῦ Σπερχειοῦ καὶ ἐγγὺς τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης αὐτοῦ. Παράγει σησάμιον, βάμβακα, δημητριακούς, καπνὸν κλπ. Ἐγγύτατα αὐτῆς διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Ἀθηνῶν—Λαρίσης, ἡ ὁποία διακλαδίζεται ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Λαμίαν καὶ τὴν Στυλίδα. Ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς διακλαδώσεως κεῖται συνοικισμὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σιδηροδρομικὸς Σταθμὸς Λιανοκλαδίου*, ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα *Σταυροῦ* (Μπεκῆς) τῆς ἰδίας ἐπαρχίας καὶ ἔχων κατ. (1928) 127. Τὸ *Λιανοκλάδι* ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.011. Χ. Δ.

—**Λιανοκλαδίου** *Σιδηροδρομικὸς Σταθμὸς* /*Γεωγρ.*/ *βλ. Λιανοκλάδι(ον)*.

λιανολιὰ (ἡ) /*Βοτ.*/. Δημώδης ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *ἐλαία ἡ εὐρωπαϊκή*.

λιανοντούφεκο (τό)· ἀντὶ *λιανοτούφεκο* (βλ. λ.).

λιανοπούλημα (τό)· πώλησις κατὰ μικρὰς ποσότητας· συνήθως *λιανοπούλι* (βλ. λ.).

λιανοπουλητής (ὁ)· ὁ πωλῶν λιανοπούλι, εἰς μικρὰς ποσότητας.

λιανοπούλι (τό)· ἡ κατὰ μικρὰς ποσότητας πώλησις: «τὸ 'δωσα τὸ λάδι λιανοπούλι» ἀντίθ. *μαζωμένο*.

λιανοπουλῶ· δημοτ., πωλῶ τι κατὰ μικρὰς ποσότητας, πωλῶ λιανικῶς.

λιανορροΐ (τό) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος*.

λιάνος (τὰ) (llanos) /*Φυσ. Γεωγρ.*/. Λέξις ἱσπανική, σημαίνουσα πεδιάδα καὶ χρησιμοποιουμένη διεθνῶς πρὸς ὑποδήλωσιν μεγάλων τινῶν πεδιάδων, εἰς τινα μέρη τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἰδίως δὲ ἐν Βενεζουέλᾳ, Βραζιλίᾳ, Βολιβίᾳ καὶ Ἀργεντινῇ, ὅπου τὰ λεκανοπέδια τοῦ Ὀρενόκου, τοῦ Ἀμαζόνος καὶ τοῦ Παραγουάη. Τὰ λιάνος εἶναι εἶδος στεππῶν, αἵτινες εἶναι ἄλλοῦ μὲν ἀμμώδεις καὶ ἐστερημέναι βλαστήσεως, ἄλλοῦ δὲ πλουσιώταται εἰς βλάστησιν, ὅπου βόσκουν πάμπολλα ποίμνια καὶ ἐκ τῶν ὁποίων κόπτεται ἄφθονος ξυλεία. Τὰ κυριώτερα λιάνος τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς εἶναι τοῦ Ὀρενόκου, τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου ἐν Κολομβίᾳ, τῆς Σάντα-Κρούζ μεταξὺ Ρίο Γράντε καὶ Παραγουάης, τῆς Λομπάμπα ἐν Βολιβίᾳ κτλ. Τὸ ἔδαφος τῶν περισσοτέρων τούτων περικλείει πλούσια κοιτάσματα μεταλλευμάτων. Μ. Δ. Β.

λιανός, —ή, —όν· δημοτ., λεπτός, ἰσχνός, ἀπαχής, ἀντίθ. *χονδρός, παχύς*: «λιανὸ ξύλο, — σχοινί», «λιανὴ σανίδα, — κολόνα», «ἔχει μέση λιανὴ σὰν δαχτυλίδι», «λιανὰ ξύλα γιὰ προσάναμμα», ἄλλως «λιανόξυλα» || *λιανὰ* (τά)· ὡς οὐσ., τὰ μικρὰ τεμάχια εἰς τὰ ὁποῖα διαμελίζεταί τι, λέγεται μετὰ τοῦ *κάμνω*: «τὰ 'κοψα τὰ ξύλα καὶ τὰ 'καμα λιανά» || μεταφ. «τὸν ἔκαμε λιανὰ» τὸν ἐμαστίγωσε, τὸν ἔδειρε ἀνηλεῶς || ἐπὶ τῶν χρημάτων, κέρματα ἢ μικρᾶς ἀξίας νομίσματα: «κάνε μου ἕνα πενταχοσάρικο λιανά» || μεταφ. διασαφῶ τι, ἐπεξηγῶ λεπτομερέστερον: «αὐτὰ ποῦ μοῦ λὲς δὲν τὰ καταλαβαίνω, κάνε μού τα λιανά» ἄλλως: *ψιλά*.

Λιανὸς *Κάβος* /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Κρήτης ἐπίσημον, μεταξὺ Ρεθύμνης καὶ ὅρμου Μπαλῆ (πλάτ. 36° 25' Β, μῆκ. 24°39' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia, eastern portion), οὕτως ὀνομαζόμενον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀμέσως πρὸς Ἀν. αὐτοῦ ἀκρωτήριον τοῦ Μυλοποτάμου Χονδρὸς Κάβος. Σ. Ε. Λ.

λιανοσταφίδα (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος*.

λιανοτούφεκο (τό)· ἀραιοὶ τουφεκισμοί, οἷον ἐπὶ ἀψιμαχιῶν: «ἄρχισε τὸ λιανοτούφεκο 'ς τὰ σύνορα».

λιανοτράγουδα (τά). Οὕτως ἀποκαλεῖ ὁ λαὸς τὰ μικρὰ ἐκ δύο ἢ τὸ πολὺ τεσσάρων στίχων ᾄσματα, τὰ ᾀδόμενα εἰς διαφόρους περιστάσεις καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοσχεδιαζόμενα (βλ. λ. *δίστιχον*).

λιανοτρέμουλος, —η, —ο· λιανὸς καὶ τρέμων: ᾆσμ. «καὶ ἡ ψυχούλα του | εἰς τὸν ἀέρα | γλήγορα ἀνέβαινε | πρὸς τὸν αἰθέρα, | σὰν λιανοτρέμουλη | σπίθα μικρή» (*Σολωμ.* 181).

Λιανοῦ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Μάναρης τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 150. Χ. Δ.

Λιάντζουρας /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τοῦ Ἰονίου (πλάτ. 38° 16' 50'' Β, μῆκ. 24° 06' 33'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3496: Scropha point to cape Kalimafka), ΝΑ ἐσχατιὰ τῆς νήσου Ὀξυιᾶς τῶν Ἐχινάδων. Ἔχει φάρον ἀστραπιαίων ἐκλάμψεων λευκῶν 22 μιλλ. ἱδρυθέντα τῷ 1899. Σ. Ε. Λ.

Λιαντίνα, ἢ *Πιαντίνα* /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Πολοβίτσας τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 199. Χ. Δ.

Λιαντρῆς, *Γεώργιος*. Υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ Ρεθύμνης Μιχαὴλ Λιαντρῆ. Ἐγεννήθη ἐν Ἀτσιποπούλῳ τῷ 1847. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1866—1869, 1878 καὶ 1896—1897, διακριθεὶς πανταχοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν του. Ἀπέθανεν εἰς τὸ χωρίον του τῷ 1928. Ν. ΚΛΣ

— **Λιαντρῆς**, *Μιχαήλ*. Ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Ἀτσιποπούλῳ τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης (Κρήτης) τῷ 1810. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς τῶν χωρίων του εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1841 καὶ 1858. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869 διετέλεσεν εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὴν ἀκαταπόνητον δραστηριότητά του μέχρι τέλους τοῦ μακροῦ ἐκείνου ἀγῶνος. Ὁμοίως κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1878. Ἀπέθανεν ἐν Ἀτσιποπούλῳ τῷ 1896. Ν. ΚΛΣ

— **Λιαντρῆς**, *Χαράλαμπος*. Υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ Ρεθύμνης Μιχαὴλ Λιαντρῆ, γεννηθεὶς ἐν Ἀτσιποπούλῳ τῷ 1850. Νεώτατος, συμμετέσχε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πατρός του εἰς τοὺς μακροὺς ἀγῶνας τῆς ἐπαναστάσεως 1866 — 1869. Ὁμοίως ὡς

Digitized by Google

ὁπλαρχηγὸς εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1878 καὶ 1896—1897, διακριθεὶς πανταχοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν του. Ν. ΚΛΣ

Λιάντωφ, *Ἀνατόλιος*. Ρῶσος συνθέτης (1855—1914), μαθητὴς τοῦ Ρίμσκυ - Κορσακὼφ ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Πετρουπόλεως, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ὠνομάσθη καθηγητὴς τῆς συνθέσεως τῷ 1878. Ὁ Λιάντωφ διέπρεψε κυρίως εἰς τὰς μουσικὰς μικρογραφίας, ἐνῷ ἀντιθέτως ἐλάχιστα εἰργάσθη εἰς ἔργα μεγάλης διαρκείας. Μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει μία τελικὴ σκηνὴ διὰ χορὸν καὶ ὀρχήστραν διὰ τὴν «Μνηστὴν τῆς Μεσσήνης» τοῦ Σίλλερ. Αἱ συνθέσεις του δι' ὀρχήστραν ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν σκέρτσο, μίαν μαζούρκαν, δύο χαριτωμένα ρωσικὰ παραμύθια: «Μπάμπα Γιάγκα» καὶ «Κικίμορα», ἀπὸ μίαν «Πολωνέζαν», μίαν «Σκηνὴν εἰς τὸ πανδοχεῖον» κλπ. Πολυαριθμότερα εἶναι τὰ ἔργα του διὰ κλειδοκύμβαλον, ρωμαντικοῦ γενικῶς χαρακτῆρος: «Ἀραβουργήματα», «Πρελούντια», «Ἰντερμέτζα», κανόνες, παραλλαγαί, βάλς, σπουδαὶ κτλ. Γ. Σ.

λιάνωμα (τό)· δημοτ., σφάγιον μικρόν, οἷον πρόβατον, αἶξ κτλ. κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς βοῦς, τοὺς μόσχους κτλ.· ‖ *λιανώματα* (τά)· χρηματικὰ κέρματα: «ἔχεις λιανώματα νὰ μ' ἀλλάξῃς ἕνα πενταχοσάρικο;»

Λιάο-Γιάνγκ (Liao-Yang) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κίνας, ἐν Μαντζουρίᾳ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας ἐν τῇ γενικῇ διοικήσει τοῦ Φένγκ-Τιέν. Κάτ. 110,000. Κεῖται ἐπὶ τοῦ νοτίου μαντζουριανοῦ σιδηροδρόμου, παρὰ τὸν Τάϊ-τσέου-Χό, παραπόταμον τοῦ Λιάο-Χό, εἰς ἀπόστασιν 75 χλμ. ΝΑ τοῦ Μούκδεν. Ἔχει βιομηχανίαν ἐπίπλων καὶ φερέτρων. Παράγει ἐξαίρετον ποιότητα βάμβακος. Ἄλλοτε ἦτο πρωτεύουσα τῆς Μαντζουρίας. Μ. Δ. Β.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον 1904—1905, ἅμα ὡς οἱ Ρῶσοι ἀπωθήθησαν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τῆς χερσονήσου Λιάο-Τούνγκ, εὑρέθησαν τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου 1904 εἰς τὴν πεδιάδα Λιάο-Γιάνγκ, τὴν ἀπὸ μηνῶν ἤδη ὀργανωθεῖσαν ἀμυντικῶς διὰ τριῶν γραμμῶν: προκεχωρημένης γραμμῆς (ἀναπτύξεως 50 χιλιομέτρων), κυρίας γραμμῆς ἀμύνης (30 χιλιομέτρων), δευτέρας γραμμῆς ἀμύνης (8 χιλιομέτρων), ἀποτελούσης προγεφύρωμα διὰ τὴν προκάλυψιν τῆς ἐν ἀνάγκῃ προσπεράσεως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ταϊτσέου-Χό. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη ἐνεῖχε πάμπολλα μειονεκτήματα, ὧν τὸ κυριώτερον ἦτο ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις. Ὁ Ταϊτσέου-Χὸ εἶχε ζευχθῆ παρὰ τὴν πόλιν δι' ἑπτὰ στρατιωτικῶν γεφυρῶν, ἡ δὲ μοναδικὴ μόνιμος, ἡ σιδηροδρομική, ἐστρώθη καταλλήλως, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ διὰ διαβάσεις στρατευμάτων.

Ἐπὶ τῆς ὠργανωμένης ταύτης τοποθεσίας ἐτάχθησαν οἱ Ρῶσοι (130.000 πεζοί, 14.000 σπάθαι, 620 πυροβόλα) ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Kouropatkine, κατέχοντες δι' ἀναλόγων τμημάτων τὴν προκεχωρημένην γραμμήν, χωριζόμενοι δ' εἰς δύο ὁμάδας· τὴν νοτίαν, ἐκ τῶν 1ου, 4ου, 2ου σιβηρικῶν σωμάτων στρατοῦ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Κουροπάτκιν, καὶ τὴν ἀνατολικήν, ἐκ τῶν 17ου καὶ 10ου σωμάτων στρατοῦ καὶ τοῦ 3ου σιβηρικοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Bilderling, τοῦ μεταξὺ τῶν ὁμάδων συνδέσμου τηρουμένου διὰ τῆς ταξιαρχίας ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Michtchenko. Τὰ πλευρὰ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ μεραρχιῶν ἱππικοῦ, τὸ μὲν ἀριστερὸν ὑπὸ τῆς τοῦ Rennenkampf εἰς Πενσικοῦ, τὸ δὲ δεξιὸν ὑπὸ τῆς τοῦ Samsonow εἰς Ἀϊτσαντσάν. Τὸ 1ον σῶμα στρατοῦ καὶ τὸ 5ον σιβηρικὸν παρέμειναν εἰς Λιάο-Γιάνγκ, ὡς ἐφεδρεία. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Αὐγούστου 1904 οἱ Ἰάπωνες (120.000 πεζοί, 5.000 σπάθαι, 600 πυροβόλα) ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ στρατάρχου Oyama, εἶχον συγκεντρωθῆ ἡμικυκλικῶς περὶ τοὺς Ρώσους ἀπὸ Νιουτσάνγκ διὰ Σιμουτσένγκ καὶ Γιάντσελινγκ μέχρι Πενσικοῦ, μὲ τὰς στρατιάς, 2αν τοῦ στρατηγοῦ Ὄκου (4ην, 6ην, 3ην μεραρχίας) εἰς Χαϊτσένγκ, 4ην τοῦ στρατηγοῦ Νοδζοῦ (5ην καὶ 10ην μεραρχίας) εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σίντα Χό, καὶ τὴν 1ην τοῦ Κουρόκι (2αν, 12ην, (φρουράν) εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Λὰν Χό. Οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ παρέμειναν εἰς τὰς θέσεις ταύτας ἐπὶ εἰκοσαήμερον, καθ' ὅσον οἱ Ἰάπωνες, οἱ ἔχοντες τὴν στρατηγικὴν πρωτοβουλίαν, δὲν ἀνελάμβανον τὴν ἐπίθεσιν, διότι ἀνέμενον προηγουμένως τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κατὰ τὴν 19ην Αὐγούστου ἀναληφθείσης ὑπ' αὐτῶν ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Πὸρτ Ἄρθουρ. Ἅμα ὡς ἡ ἰαπωνικὴ αὕτη ἐπίθεσις ἀπέτυχεν, ἀπεφάσισεν ὁ Ὀγιάμα τὴν ἔναρξιν τῆς κατὰ τοῦ Λιάο-Γιάνγκ ἐπιθέσεως, μὲ τὸ σχέδιον τῆς διαρρήξεως τῆς ρωσικῆς παρατάξεως διὰ τῶν 2ας καὶ 4ης στρατιῶν κατὰ τὸ σημεῖον τῆς ἐπαφῆς τῶν δύο ρωσικῶν ὁμάδων (σημεῖον εὐπαθέστατον, λόγῳ τοῦ μεγάλου μεταξὺ τῶν ὁμάδων τούτων διαστήματος, ὄντος 20 χιλιομέτρων), καθ' ὃν χρόνον διὰ τῆς 1ης στρατιᾶς θὰ ἐπεζητεῖτο ἡ ἀπώθησις τῶν Ρώσων πέραν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τὰν Χό, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ συμπίεσις αὐτῶν πρὸς τὴν Λιάο-Γιάνγκ· ὁπότε, τούτων ἐπιτυγχανομένων, θ' ἀνελαμβάνετο ἡ ἑκατέρωθεν ὑπερκέρασις ἀμφοτέρων τῶν ρωσικῶν πλευρῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διεξήχθησαν, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 24 Αὐγούστου ἕως 3 Σεπτεμβρίου 1904, ἀγῶνες φερόμενοι ὑπὸ τὸ ὄνομα *μάχη τῆς Λιάο-Γιάνγκ* καὶ χωριζόμενοι εἰς τρεῖς φάσεις.

1) *24—28 Αὐγούστου*. Κατάληψις τῆς προκεχωρημένης γραμμῆς. Τὴν 24 Αὐγούστου ἤρχισεν ἡ προέλασις τῶν Ἰαπώνων καὶ ἡ κατὰ τῆς προκεχωρημένης γραμμῆς ἐπίθεσις, ἀλλ' οἱ Ρῶσοι κατώρθωσαν, διὰ σθεναρῶν ἀγώνων, νὰ συγκρατήσωσι τοὺς Ἰάπωνας ἐπὶ τέσσαρας ὁλοκλήρους ἡμέρας, μέχρις οὗ τέλος ἠναγκάσθη, τὴν νύκτα 27—28 Αὐγούστου, νὰ ὑποχωρήσῃ τὸ μεῖζον μέρος τῆς ἀνατολικῆς ὁμάδος, ὁπότε, ἐντὸς τῆς 28ης, ὑπεχώρησε καὶ ἡ ὁμὰς τοῦ νότου, καὶ τοιουτοτρόπως τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ταύτης οἱ Ἰάπωνες ἦσαν ἐξ ὁλοκλήρου κύριοι τῆς προκεχωρημένης γραμμῆς.

2) *29—31 Αὐγούστου*. Ἐπίθεσις κατὰ τῆς κυρίας γραμμῆς. Ἀπὸ τῆς 29ης Αὐγούστου ἀνέλαβον οἱ Ἰάπωνες ἐρρωμένην ἐπίθεσιν κατὰ τῆς κυρίας ἀμυντικῆς γραμμῆς πρὸς τὰς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαινομένας κατευθύνσεις. Ὁ διοικητὴς τῆς 1ης στρατιᾶς, ἀφοῦ ἀφῆκε τὴν 2αν μεραρχίαν καὶ τὴν φρουρὰν πρὸς καθήλωσιν τῶν Ρώσων, ἀνῆλθε πρὸς Β. μετὰ τῆς 12ης μεραρχίας καὶ μιᾶς ταξιαρχίας τῆς 2ας μεραρχίας, κατὰ δὲ τὴν νύκτα 30—31 Αὐγούστου προσεπέρασε τὸν Ταϊτσέου Χὸ εἰς τὴν περιοχὴν Κανκουαντοὺν καὶ Πενσικοῦ. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἰαπωνικαὶ στρατιαὶ 2α καὶ 4η, προχωρήσασαι ἱππαστὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς καὶ ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, εἰς μάτην ἀπεπειρῶντο ν' ἀπωθήσωσι τοὺς Ρώσους, καθόσον οὗτοι κατεῖχον ἰσχυρῶς τὸ ὄρος Τσουτσάν, δι' αὐτὸ μάλιστα πᾶσα ἀπόπειρα τῶν πρὸς ὑπερκέρασιν τοῦ δεξιοῦ τῶν Ρώσων ἀπετύγχανεν. Αἱ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ταϊτσέου ἰαπωνικαὶ μονάδες εὑρέθησαν ἐντὸς θύλακος, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ὀρέων, καὶ δὴ εἰς ἀπόστασιν 20 περίπου χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ· ἐνῷ δ' ἠδύνατο τότε ὁ Κουροπάτκιν νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς μειονεκτικῆς ταύτης καταστάσεως τῶν Ἰαπώνων, μολαταῦτα δὲν τὸ ἔπραξε. Πάντως, πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς 31ης Αὐγούστου ἡ τακτικὴ κατάστασις τῶν Ἰαπώνων πρὸς τὸ δεξιόν των ἦτο πολὺ ἀμφίβολος καὶ κάπως δύσκολος.

3) *1—3 Σεπτεμβρίου*. α') Ἐπίθεσις κατὰ τοῦ προγεφυρώματος. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1—3 Σεπτεμβρίου, αἱ 2α καὶ 4η στρατιαὶ κατώρθωσαν νὰ καταλάβωσι τὴν πρὸ αὐτῶν κυρίαν γραμμὴν ἀμύνης καὶ ν' ἀρχίσωσιν ἐπιτιθέμεναι κατὰ τοῦ προγεφυρώματος τοῦ Λιάο-Γιάνγκ (τῆς 2ας γραμμῆς ἀμύνης). β') Ὑπεράσπισις τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Ρώσων. Τὴν πρωΐαν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου ἀνέλαβον οἱ Ἰάπωνες διὰ τοῦ δεξιοῦ των, δηλαδὴ διὰ τῆς 12ης μεραρχίας, τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ ρωσικοῦ πλευροῦ. Δι' ὅ, ἀφοῦ μετὰ σκληρὸν ἀγῶνα κατέλαβεν ἡ μεραρχία αὕτη, τὴν νύκτα 1—2 Σεπτεμβρίου, τὸ ὕψωμα Μαντζουγιάμα, προυχώρησε τὴν 2αν Σεπτεμβρίου πρὸς τὰ ὀρυχεῖα τοῦ Γιαντάϊ, ἵνα ἐκεῖθεν ἀπειλήσῃ τὸ ἀριστερὸν ρωσικὸν πλευρόν, ἀλλὰ μετὰ σοβαρὸν ἀγῶνα διεξαχθέντα ἐντὸς τῆς πρωΐας τῆς 2ας Σεπτεμβρίου, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀγὼν τοῦ Γιαντάϊ*, λόγῳ ἰσχυροτάτης ρωσικῆς ἀντεπιθέσεως ὑπὸ μεγάλων ρωσικῶν ἐφεδρειῶν σπευσασῶν ἐκ Λιάο-Γιάνγκ, ἐξηναγκάσθησαν οἱ Ἰάπωνες νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐπειγόντως πρὸς Σικουαντούν, ἔνθα θὰ ὑφίσταντο φοβερὰν ἧτταν, ἅτε ἔχοντες ἐγγύτατα πρὸς τὰ νῶτα των τὸν ποταμόν· ἀλλά, κατ' εὐτυχῆ διὰ τοὺς Ἰάπωνας σύμπτωσιν, ἡ ρωσικὴ ταξιαρχία τοῦ στρατηγοῦ Ὀρλώφ, παρεξηγήσασα κάπως διφορουμένην διαταγήν, ἐγκατέλειψε τὴν τοποθεσίαν τῶν ὀρυχείων Γιαντάϊ, ἵνα μεταβῇ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τῶν Ρώσων. Ἡ 12η ἰαπωνικὴ μεραρχία ἔσπευσε τότε νὰ ἐπωφεληθῇ ἀμέσως ἐκ τῆς ρωσικῆς ταύτης ἐνεργείας, καὶ κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ, ἐντὸς τῆς 2ας Σεπτεμβρίου, μεθ' ὅλην τὴν ἰσχυρὰν κόπωσιν, τὴν τοποθεσίαν τῶν ὀρυχείων, ἐξ ἧς ἠπειλεῖτο ἡ γραμμὴ ὑποχωρήσεως τῶν Ρώσων διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῆς πρὸς Μοῦκδεν ὁδοῦ. Καί, ναὶ μὲν ἡ ἀπειλὴ αὕτη ἠδύνατο νὰ εἶναι σοβαρά, οὐχ ἧττον ὅμως θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀποσοβηθῇ τάχιστα, καθόσον ὁ Κουροπάτκιν διέθετε πολλὰς ἐφεδρείας, συνεπῶς θὰ ἠδύνατο νὰ σταματήσῃ τὸ ἐπελθὸν ρῆγμα. Ἀλλ' ἐνῷ τὰ πράγματα εἶχον οὕτω, ὁ Κουροπάτκιν διέταξε κατὰ τὴν νύκτα 2—3 Σεπτεμβρίου, ὅπως ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 3ης ἀρχίσῃ ἡ ὑποχώρησις πρὸς τὴν γραμμὴν τοῦ ποταμοῦ Σὰ (τοῦ γνωστοῦ Σὰ Χὸ) πρὸς Ν τῆς Μούκδεν, ἀφοῦ προηγουμένως καταστραφῇ πᾶν τὸ μὴ δυνάμενον νὰ συμπαραληφθῇ. Οἱ Ἰάπωνες δὲν κατεδίωξαν, λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς κοπώσεώς των. Ἡ πόλις Λιάο-Γιάνγκ κατελήφθη ἀμαχητὶ τὴν 4ην Σεπτεμβρίου ὑπὸ τμημάτων τῆς 4ης ἰαπωνικῆς στρατιᾶς. Αἱ ἑκατέρωθεν ἀπώλειαι κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἦσαν μέγισται, ἅτε ἀνερχόμεναι περὶ τὰς 20.000 ἀνδρῶν δι' ἕκαστον τῶν ἀντιπάλων. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Λιάο-Γιάνγκ τὸ ἰαπωνικὸν σχέδιον ἀπέτυχε, διότι ὑπερκέρασις πρὸς ἀμφότερα τὰ ρωσικὰ πλευρὰ δὲν ἐπετεύχθη. Ἡ ἰαπωνικὴ νίκη ἐπῆλθε λόγῳ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ Κουροπάτκιν, τῆς κρινομένης ὑπὸ τῶν πλείστων συγγραφέων ὡς μὴ δικαιολογουμένης ἐκ τῶν πραγμάτων. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

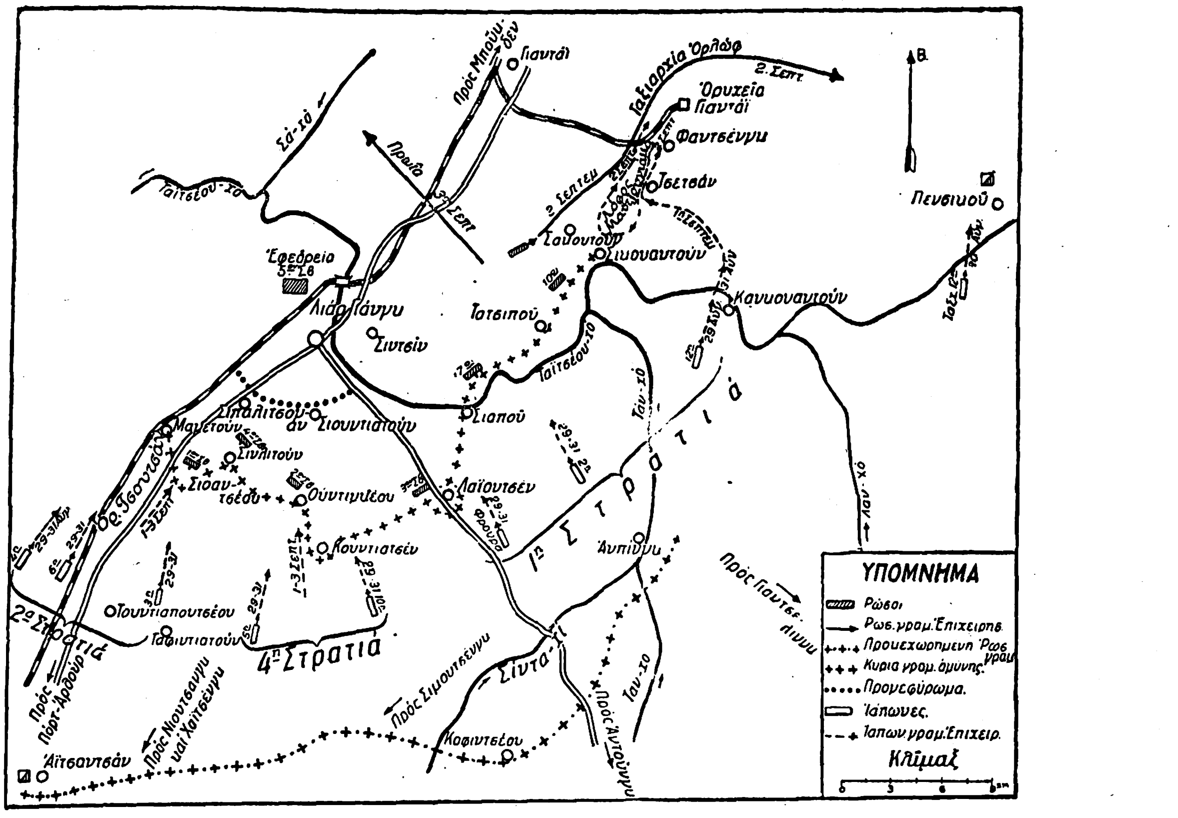

Μάχη τοῦ Λιάο - Γιάνγκ.

Λιάο-Τούνγκ, ἢ *Λιάου-Τούνγκ* (Liao-Tung) ἢ Liau-Tung) *[Γεωγρ.]*. Χερσόνησος τῆς Κίνας, ἐν Μαντζουρίᾳ, ὑπαγομένη εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ Φένγκ-Τιὲν καὶ περιβρεχομένη ὑπὸ τῆς Κιτρίνης θαλάσσης. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς περιοχῆς τοῦ Μούκδεν, πρὸς τὰ ΝΑ. ὑπὸ τοῦ κόλπου τῆς Κορέας καὶ πρὸς τὰ ΝΔ. ὑπὸ τοῦ κόλπου Πετσιλί, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ τμῆμα καλεῖται κόλπος τοῦ Λιάο-Τούνγκ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 50.000 τ.χλμ. περίπου καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 4.000.000 Κινέζων ἀναμεμειγμένων μετὰ μαντζουριανῶν φυλῶν. Εἶναι χώρα ὀρεινή, τοῦ ὕψους αὐτῆς κυμαινομένου μεταξὺ 200 καὶ 1.000 μ., καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Λιάο-Χό, πλωτοῦ εἰς μικρὰ πλοῖα. Ἔχει κλίμα δριμὺ κατὰ τὸν χειμῶνα, φθάνον τοὺς 24° ὑπὸ τὸ μηδέν, καὶ θερμὸν

Digitized by Google

κατὰ τὸ θέρος, φθάνον κατὰ μέσον ὅρον τοὺς 32°. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι γόνιμον, παράγον βάμβακα, ὄρυζαν, σιτηρά, γεώμηλα καὶ καπνόν. Ἔχει ἐπίσης ἄφθονα κοιτάσματα γαιανθράκων, χαλκοῦ, χρυσοῦ καὶ μολύβδου. Τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ ὑπάρχουν ἐν ταῖς μικραῖς χερσονήσοις τοῦ Πὸρτ-Ἀρθοὺρ καὶ Τὰ-λιὲν-βάν, πρὸς Α. τοῦ Κάϊπὶνγκ καὶ ἐν Σάϊ-μὰ-κί. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Σιμονεσέκι τῷ 1895, μετὰ τὸν Σινοϊαπωνικὸν πόλεμον, ἡ χερσόνησος αὕτη παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Κίνας εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, ἀλλ' ἡ Ρωσία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία ὑπεχρέωσαν βραδύτερον τὴν Ἰαπωνίαν νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὴν εἰς τὴν Κίναν ἔναντι ἀποζημιώσεως. Τῷ 1898 ἡ Ρωσία ἐπέτυχε νὰ ἐνοικιάσῃ ἀπὸ τὴν Κίναν τὸ ἀκρότατον σημεῖον τῆς χερσονήσου τὸ σχηματίζον τὰς μικρὰς χερσονήσους Πὸρτ-Ἀρθοὺρ καὶ Τὰ-λιὲν-βὰν (Ντάλνυ). Κατὰ τὸν Ρωσσοϊαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1904—1905 ἡ χερσόνησος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον τὰ ἐπὶ τῆς χερσονήσου δικαιώματα ἐνοικιάσεως τῆς Ρωσίας μετεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, τῷ δὲ 1915 ἡ Κίνα ἐδέχθη ἀνανέωσιν τῆς συμφωνίας ἐνοικιάσεως διὰ 99 ἔτη. Τὸ ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων κατεχόμενον νῦν τμῆμα τῆς χερσονήσου καλεῖται *Κουὰνγκ-Τοὺνγκ* (βλ. λ.). Μ. Δ. Β

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Βλ. λ. *Ρωσσοϊαπωνικὸς πόλεμος* (1904—1905).

Λιαπάδες *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Κερκύρας ἐν τῇ ὁμωνύμῳ τῇ νήσῳ ἐπαρχίᾳ καὶ νομῷ, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἀπηλιωτῶν, ἐγγὺς τῆς Δ. παραλίας τῆς νήσου, κάτωθεν δ' αὐτῆς ἀνοίγεται ὁμώνυμος λιμήν, ὁ ἀσφαλέστερος τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας ταύτης. Περιβάλλεται ὑπὸ ἐδάφους εὐφόρου καὶ καταφύτου, ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον, καὶ πολὺ καλὴν δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν συγκοινωνίαν μετὰ τῶν πέριξ χωρίων καὶ τῆς Κερκύρας. Κάτ. (1928) 1.065 Χ. Δ.

—*[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὁ ὁμώνυμος ὅρμος τῆς ΒΔ ἀκτῆς τῆς Κερκύρας (πλάτ. 39°35′ Β., μῆκ. 19°47′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Channels and island of Corfou) ἀποτελεῖ καλὸν ἀγκυροβόλιον δι' ἱστιοφόρα ἀκτοπλοΐας ὑπὸ Β. καὶ Ἀν. ἀνέμους. Σ. Ε. Λ

Λιαπάτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Θερμοπυλῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 356. Χ. Δ.

Λιάπηδες (οἱ). Οὕτω καλοῦνται οἱ ἀλβανόφωνοι, Μουσουλμᾶνοι τὸ θρήσκευμα, κάτοικοι τῆς *Λιαπουριᾶς*. Ἀποτελοῦσιν οὗτοι ἰδίαν ἀλβανικὴν φυλήν. Ὄντες πρότερον Χριστιανοί, ἐξισλαμίσθησαν κατὰ τὸν ΙΖ′ αἰῶνα, ὡς τοῦτο ποικίλαι τοπικαὶ παραδόσεις δύνανται νὰ διαπιστώσουν καὶ πλεῖσται συγγένειαι μεταξὺ αὐτῶν καὶ Χριστιανῶν σῳζόμεναι, ἔτι δὲ καὶ ὀνόματα κατοίκων μουσουλμανικῶν σήμερον χωρίων, ἅτινα εὑρίσκομεν γεγραμμένα εἰς κώδικας μονῶν χριστιανικῶν. Τοὺς Λιάπηδες ὁ Πουκεβὶλ καὶ ἄλλοι θεωροῦν ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ἰαπύγων καὶ ταυτίζουν τούτους, θεωροῦντες τὸ ὄνομα Λιάπηδες ὡς προελθὸν ἐκ τοῦ Ἰάπυγες. Λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ καὶ ἀπροσίτου ἐδάφους τῆς χώρας των, οἱ Λιάπηδες εἶναι ἡ ἀγριωτέρα φυλὴ τῶν Ἀλβανῶν. Παρ' αὐτοῖς ἡ κλοπὴ ἐθεωρεῖτο ἄλλοτε ὥς τι νόμιμον. Ἐπίσης

Τύπος Λιάπη.

θέσιν νόμου ἐπεῖχε καὶ ἡ αὐτοδικία, τὸ δὲ χασμιλίκι, ἤτοι ἡ ἀνταπόδοσις τοῦ προξενηθέντος ἀδικήματος, ἐθεωρεῖτο ὡς ὅρος ἀπαράβατος ἑκάστης οἰκογενείας, κληροδοτούμενος καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους μέχρις ἐκτελέσεως. Κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ ἀπροσίτῳ ἐν μέσῳ ὀρέων ξηρῶν καὶ φαράγγων ἀποτόμων καὶ ἀποζῶντες ἐκ τῆς κτηνοτροφίας, ἐπεδίδοντο εἰς τὴν ἁρπαγὴν καὶ τὴν λῃστείαν. Οἱ φοβεροὶ πειραταὶ Δουκατῖνοι, οἱ καταγόμενοι ἐκ τῶν Δουκάτων, τοὺς ὁποίους συνῴκισεν ὁ Μιχαὴλ Δούκας παρὰ τὴν Αὐλῶνα, ἦσαν Λιάπηδες. Τινὲς θεωροῦν αὐτοὺς ὡς τὸν γνησιώτερον τύπον τοῦ πρωτοέλληνος καὶ ζητοῦν ἐρευνῶντες τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν, καὶ κυρίως τὴν γλῶσσάν των, νὰ τοὺς ἀναγάγουν εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἰλλυριοὺς καὶ μάλιστα τοὺς Πελασγούς. Οἱ Λιάπηδες καὶ πάντες σχεδὸν οἱ Ἀλβανοὶ ἔζων ἄλλοτε κατὰ φάρας καὶ λάκκας, αἵτινες τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰς ἔλυον εἰς τὴν ἑκάστοτε συνερχομένην «πλεκεσίαν», δηλαδὴ γερουσίαν (ἐκ τοῦ πλιὰκ=γέρων). Οἱ Λιάπηδες λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ τῆς πατρίδος των καὶ τῆς σκληραγωγίας των, ἦσαν πολεμισταὶ ἀξιόλογοι καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν περιζήτητοι ὡς μισθοφόροι στρατιῶται κατὰ τὸν μεσαίωνα. Λιάπηδες ἦσαν οἱ κατελθόντες εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα Ἀλβανοὶ μὲ τοὺς Γκῖνον Φράταν, Μπούαν, Σπάταν, Λιώσαν, Ζενεβισαίης καὶ λοιποὺς φυλάρχους Ἀλβανούς, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ὁ ἐν Ἑλλάδα γενόμενος ἀλβανικὸς ἀποικισμός. Ἐξ αὐτῶν ἀσφαλῶς προέρχονται καὶ οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ λοιποὶ ἐν Ἠπείρῳ ἀλβανόφωνοι. Ὁ βίος των καὶ ἡ ἐνδυμασία των, διότι φοροῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φουστανέλλαν, ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι παροιμιώδης ἡ «μπέσα» των, δηλαδὴ ἡ τήρησις τοῦ λόγου των. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἔλαβον ἐνεργότατον μέρος ὡς μισθοφόροι στρατιῶται τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων. Τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπετελοῦντο ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐκ Λιάπηδων. Κατὰ τὸ 1847 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλβανοῦ τοπάρχου Γκιολέκα οἱ Λιάπηδες ἐκήρυξαν ἐπανάστασιν, ἥτις ὅμως κατεστάλη. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς, ὁ ὀνομαστὸς βεζύρης τοῦ σουλτάνου Χαμὴτ Β′ Φερὴτ πασᾶς Βλιόρας, ὡς καὶ πλεῖστοι ἀνώτεροι στρατιωτικοὶ καὶ τιτλοῦχοι τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἦσαν Λιάπηδες. Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

Λιάπι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μαλακασίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, κείμενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς κατασκευαζομένης ὁδοῦ Ἰωαννίνων — Μετσόβου — Καλαμπάκας καὶ ἀπέχον τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰ 30 χλμ. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 312 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λιαπούνωφ (Liapounow), ***Σέργιος Μιχαήλοβιτς***. Ρῶσος συνθέτης (1859—1923), ἀπόφοιτος τοῦ Ὠδείου τῆς Μόσχας. Ἠσχολήθη μὲ τὴν μουσικὴν κλειδοκυμβάλου καὶ ἔγραψεν: ἓν κοντσέρτο, πρελούντια, βάλς, σπουδὰς κλ. Τὰ ἔργα του δι' ὀρχήστραν εἶναι: μία μπαλλάντα, μία συμφωνία, μία εἰσαγωγὴ κ.τ.λ. Πλεῖσται μελῳδίαι συμπληρώνουν τὴν παραγωγήν του. Γ. Σ.

Λιαπουριὰ *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Ἀλβανίας ὀρεινή, κατέχουσα τὸν νοτιοδυτικὸν τμῆμα αὐτῆς καὶ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς Χιμάρας, Αὐλῶνος, Τεπελενίου, Ἀργυροκάστρου καὶ Δελβίνου. Κατὰ τὸ βόρειον ἰδίως αὐτῆς τμῆμα διαρρέεται ὑπὸ τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἀῴου Σούσιτσα (Πολυανθής), ὅστις χωρίζει αὐτὴν εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικήν. Ἡ δυτικὴ Λιαπουριὰ καλεῖται καὶ *Κουρβελέσι*. Κατὰ τὸν Πουκεβὶλ τὸ ὄνομα προῆλθεν ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἰαπυγίας ἢ Ἰαπουρίας, ἥτις ἔκειτο κατὰ τὰ Ἀκροκεραύνια ὄρη. Τῆς Ἰαπυγίας ταύτης οἱ κάτοικοι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν, συνῴκισαν τὴν ἀπέναντι τῶν Ἀκροκεραυνίων τῆς Ἠπείρου γλῶσσαν τῆς Ἰταλίας, τὴν κληθεῖσαν Ἰαπυγίαν ἢ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Ἀπουλίαν. Ἐκτὸς τῆς ὀνομασίας ταύτης, ἡ Λιαπουριὰ καλεῖται καὶ *Ἄρμποι* καὶ *Ἄρβανον*, ὅθεν πιθανῶς καὶ τὸ ὄνομα Ἀρβανίτης καὶ Ἀρβανιτιά. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Λιαπουριὰ ἀπετέλει ἰδίαν χώραν, μὴ περιλαμβανομένην εἰς τὴν Ἰλλυρίαν, ὁ δὲ Διονύσιος ὁ Περιηγητής, ὁ ἀκμάσας κατὰ τὸν Β′ π. Χ. αἰῶνα, ἐν τῇ «Περιηγήσει τῆς οἰκουμένης», θέτει ὡς ὅριον τὸν παρὰ τὸ Ὠρικὸν κείμενον Πύξον. Εἰς τὴν Λιαπουριὰν ἔκειντο αἱ ἀρχαῖαι πόλεις Ὠρικός, Ἀμαντία καὶ Βύλλις, ἴσως δὲ καὶ ἡ Φοινίκη, ἧς ἐρείπια σῴζονται παρὰ τοὺς σημερινοὺς Ἁγίους Σαράντα. Κατὰ τὸν μεσαίωνα, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τότε ἀλβανικὸν σύστημα, ἡ Λιαπουριὰ ἦτο διῃρημένη εἰς φάρας ἢ πατριάς, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀπετέλει ἀνεξάρτητον διαμέρισμα. Ἡ Λιαπουριὰ εἶναι χώρα ὀρεινή, δυσπρόσιτος καὶ ἄγονος. Οἱ κάτοικοί της καλοῦνται *Λιάπηδες* (βλ. λ.). Χ. Ι. Σ.

λιαπουρνιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *ἐλαιόπρινος ὁ ὀξύφυλλος*.

Λιάπτσεφ, ***Ἀνδρέας***. Βούλγαρος πολιτικός, ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, γεννηθεὶς τῷ 1866 ἐν Ρέσεν τῆς Μακεδονίας. Ἐφοίτησεν εἰς τὰ σχολεῖα μέσης ἐκπαιδεύσεως τῶν πόλεων Μοναστηρίου, Θεσσαλονίκης καὶ Φιλιππουπόλεως καὶ ἠκολούθησεν ἀνωτέρας σπουδὰς ἐν Ζυρίχῃ, Βερολίνῳ καὶ Παρισίοις. Νέος, ἀνεμείχθη εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς πατρίδος του καὶ εἰργάσθη μεταξὺ τῶν πρώτων διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἀν. Ρωμυλίας, ἀνήκων εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἑνωτικῶν. Συντάκτης κατ' ἀρχὰς τῶν ἐφημερίδων «Χρῖστο Μπότεφ» καὶ «Μλάντα Μπλγκάρια», ἐξέδωκε βραδύτερον καὶ διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα «Ρεφόρμι», ὄργανον τοῦ μακεδονικοῦ κομιτάτου. Τῷ 1896 εἰργάζετο εἰς τὴν «Ζνάμε» καὶ κατόπιν εἰς τὴν «Πρέπορετς» ὡς ἀρχισυντάκτης. Παραλλήλως πρὸς τὰ πολιτικά, ἐνδιεφέρθη καὶ διὰ τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας του καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν σύστασιν τῶν γεωργικῶν ἑνώσεων καὶ τῶν λαϊκῶν τραπεζῶν. Τὸ ἔτος 1908 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν Μαλίνωφ ὡς ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Γεωργίας. Βραδύτερον διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς αὐτῆς κυβερνήσεως. Τῷ 1909 ἐστάλη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Τουρκίας πρὸς ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1918, ἐλθὼν μετ' ἄλλων πολιτικῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον, ὑπέγραψε τὴν ἀνακωχὴν τοῦ πολέμου. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ μετὰ τοῦτο πρῶτος πολιτικὸς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Τῷ 1922, ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως Σταμπολίσκι, ἐφυλακίσθη μετ' ἄλλων πολιτικῶν ὡς αἴτιος τοῦ πολέμου. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1926, διὰ τῆς ἀνόδου τῆς δημοκρατικῆς παρατάξεως εἰς τὴν ἀρχήν, ὁ Λιάπτσεφ ἐγένετο πρωθυπουργός, διατελῶν ἔκτοτε ὡς τοιοῦτος μέχρι σήμερον (1931). Τ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

Λιὰρ (Liard), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1846. Ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον εἰς τὸ λύκειον τῆς πατρίδος του καὶ τῷ 1864 ἦλθεν εἰς Παρισίους διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὰς σπουδάς του ἐν τῷ λυκείῳ τοῦ Καρολομάγνου. Μετὰ δύο ἔτη εἰσήχθη εἰς τὴν École Normale καὶ τῷ 1869 ἀπεφοίτησε ταύτης καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ Mont-de-Marsan, κατόπιν δὲ τοῦ λυκείου τοῦ Poitiers (1871). Τῷ 1874 ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς φιλολογίας καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βορδώ. Ἀναδιωργάνωσε τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βορδὼ καὶ ὠργάνωσε τὴν σχολὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς

Λουδοβῖκος Λιάρ

φιλολογίας. Τῷ 1884 ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὁ Λιὰρ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ διδασκάλου του Λασελιέ, κατόπιν δὲ τοῦ Κὰντ καὶ τοῦ Ρενουβιέ, εἰς τοῦτο δ' ὀφείλεται ἡ *προσπάθειά* του ὅπως συμφιλιώσῃ τὴν ἀπολύτως μηχανικὴν θεωρίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, πρὸς τὴν ἠθικὴν θεωρίαν τοῦ στωϊκισμοῦ. Παραδέχεται τὸν δυαδισμὸν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς βουλήσεως, ἀξιώματα τοῦ καθαροῦ λόγου καὶ ἀξιώματα τοῦ πρακτικοῦ λόγου, καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς κατηγορικῆς προστακτικῆς ἐπὶ τῶν ἀφῃρημένων ἀρχῶν. Ὁ Λιὰρ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Des définitions géometriques et des définitions empiriques» (Paris 1873, β′ ἔκδ. 1888), «De Democrito Philosophe» (Paris 1873), «La science positive et la métaphysique» (Paris 1879), «Les logiciens Anglais contemporains» (Paris 1880), «Descartes» (Paris 1881), «Logique» Paris 1884), «L'enseignement supérieur en France» (Paris 1888—1894. Θ. Π.

Λιαρενεΐκα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Λάκκας τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 9. Χ. Δ.

Λιαριγκόβη, ἢ *Λιαρίγκοβα* (νῦν *Ἀρναία*) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Χαλκιδικῆς (Μακεδονίας), κειμένη ἐπὶ ὀροπεδίου ὕψους 640 μ., οὐ μακρὰν τοῦ ὄρους Χολωμόντα. Εἶναι ἕδρα τῆς κοινότητος καὶ ἐπαρχίας Ἀρναίας τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Ἔχει εἰρηνοδικεῖον καὶ ἡμιγυμνάσιον, ἐν αὐτῇ δ' εἶναι καὶ ἡ θερινὴ ἕδρα τοῦ μητροπολίτου Ἱερισσοῦ. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος εἶναι γόνιμος εἰς σιτηρά, καπνόν, ἔλαιον, ὀπώρας καὶ κτηνοτροφικά. Κάτ. (1928) 2 402. Ἡ ἐπαρχία Ἀρναίας (18.623 κατ.) κατέχει τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου (πλὴν τοῦ Ἁγίου ὄρους) καὶ περιλαμβάνει 34 συνοικισμοὺς κατανεμομένους εἰς τὰς ἑξῆς 17 κοινότητας: *Ἀρναίας, Ἀπολλωνίας, Ἱερισσοῦ, Μαρβάοας, Γεροπλατάνου, Γοματίου, Ἱερισσοῦ, Μαραθούσης, Μεγάλης Παναγιᾶς, Μελισσουργοῦ, Νέας Ἀπολλωνίας, Νεοχωρίου, Νέων Ρόδων, Παλαιοχώρας, Σταγείρων, Στανοῦ, Σταυροῦ* καὶ *Στρατονικῆς*. Ι. Σ. Σ.

λιάρντ (liard). Παλαιὸν γαλλικὸν νομισμάτιον, ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ ¼ τοῦ σολδίου, τεθὲν κυρίως ἐν χρήσει ἐπὶ τῆς βασιλείας Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ′. Μ. Ν. Δ.

λιάρος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἄγρον τὸ κρητικόν*.

Digitized by Google

Λιαρωπά */Γεωγρ./.* Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ποσειδωνίας τῆς ἐπαρχίας Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 12. Χ. Δ.

λιάσιμο, —ατος (τό)· δημοτ., ἡ ἔκθεσις εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας πρὸς στέγνωσιν ἢ ξήρανσιν: «τὰ σῦκα —, τὰ καρύδια θέλουν λιάσιμο».

Λιασίνοβα */Γεωγρ./* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 306. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν συνοικισμὸν *Καλύβες.* Χ. Δ.

λιάσιος ὑποδιάπλασις (Lias) */Γεωλ./.* Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν τριῶν ὑποδιαπλάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ *ἰουράσιος διάπλασις* τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἡ ὑποδιάπλασις αὕτη καλεῖται καὶ *κατωτέρα,* ἢ καὶ *μέλαινα ἰουράσιος,* διότι συνίσταται κυρίως ἐκ σκοτεινοχρώμων σχιστολίθων καὶ ἀσβεστολίθων. Ἔχει πάχος 70—130 μ. Τὸ ὄνομα ὀφείλεται εἰς τὴν λέξιν lias τῶν Ἄγγλων λατόμων, χαρακτηριζόντων μὲ αὐτὴν ἀσβεστοαργιλλώδες τι πέτρωμα. Ὁ Ὄππελ ὑποδιῄρεσε τὴν λιάσιον ὑποδιάπλασιν εἰς 14 ζώνας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπολιθωμένων ἀμμωνιτῶν καὶ ἄλλων μαλακίων. Ἡ διαίρεσις αὕτη εἶναι σήμερον γενικῶς ἀποδεκτή. Στρώματα τῆς λιασίου ὑποδιαπλάσεως παρουσιάζονται πολλαχοῦ τῆς γῆς. Ἐν Ἑλλάδι καθωρίσθησαν: 1) Εἰς τὰς ὀροσειρὰς τῆς ἀδριατικοϊονίου ὀρεινῆς ζώνης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος (ἀνώτερον λιάσιον) ὑπὸ μορφὴν πρῶτον μὲν ἐρυθρῶν, τεφρῶν ἢ κηλιδωδῶν ἀμμωνιτοφόρων κονδυλωδῶν ἀσβεστολίθων καὶ κονδυλωδῶν μαργῶν, δεύτερον δὲ σκοτεινοχρώμων σχιστολίθων φερόντων τὸ ἀπολίθωμα *ποσειδωνία.* 2) Εἰς τὸ Ἄνω Φανάρι τῆς Ἀργολίδος ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὸ μορφὴν ἀμμωνιτοφόρων ἐρυθρῶν, ἀργιλλωδῶν κονδυλωδῶν ἀσβεστολίθων (τῆς ἀνωτέρας λιασίου). 3) Ἐν Εὐβοίᾳ. Ἐξ ἄλλων ἰουρασίων στρωμάτων τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχουν διακριθῆ ἀκόμη λιάσια στρώματα, λόγῳ ἐλλείψεως χαρακτηριστικῶν ἀπολιθωμάτων. Γ. Κ. Γ.

— **λιάσιος ὑποπερίοδος** */Γεωλογ./.* Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν τριῶν ὑποπεριόδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ *ἰουράσιος περίοδος* τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς ἱστορίας τῆς γῆς. Κατὰ τὴν λιάσιον ὑποπερίοδον ἐσχηματίσθη ἡ *λιάσιος ὑποδιάπλασις* (βλ. λ.) στρωμάτων. Ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς ἐποχάς: *ἀνωτέραν, μέσην* καὶ *κατωτέραν* λιάσιον. Γ. Κ. Γ.

λίασις (ὁ) (Liasis) */Ζωολ./.* Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πυθωνιδῶν,* περιλαμβάνον ὄφεις μὴ ἰοβόλους μὲ σῶμα εὔρωστον, ἐπιμήκες καὶ ποικίλου χρώματος. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λίασις ὁ κεκοσμημένος* (Liasis ornatus), ὅστις ἔχει κεφαλὴν μικράν, χαμηλήν, πεπιεσμένην καὶ τριγωνικήν, σῶμα κυλινδρικόν, πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων καὶ τροπιδῶδες κατὰ μῆκος τῆς ράχεως, οὐρὰν μακρὰν καὶ λεπτὴν καὶ χρῶμα πρασινομελανίζον μὲ λευκά, μελανὰ στίγματα καὶ γραμμώσεις. Ἀπαντᾷ ἐντὸς τῶν βαθυσκίων καὶ ὑγρῶν δασῶν τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

Λίασις ὁ πεποικιλμένος.

Λιάσκοβετς */Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Βουλγαρίας, 10 χλμ. ἀνατολικῶς τῆς πόλεως Τυρνόβου, μὲ 7.062 κατ. Πέριξ τῆς πόλεως ὑπάρχουν ὡραῖοι κῆποι καὶ ἄμπελοι, ὕπερθεν δ' αὐτῆς καὶ εἰς ἀρκετὸν ὕψος κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου. Ἡ πόλις ὑπέστη πολλὰς ζημίας ἐκ σεισμῶν κατὰ τὸ ἔτος 1913. Τ. Β.

Λιασκοβέτσι(ον) */Γεωγρ./* βλ. *Λεπτοκαρυά.*

Λιασκοβίκιον */Γεωγρ./.* Ἑτέρα ὀνομασία τῆς ἀλβανικῆς ἐν Β. Ἠπείρῳ κωμοπόλεως *Λεσκοβίκι(ον)* (βλ. λ.).

Λιάσκεβον */Γεωγρ./.* —1) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Τρικκάλων χωρίου *Πετρωτόν* (βλ. λ.). —2) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος χωρίου *Μεσοχώρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λιασταριά (ἡ)· δημοτ., ἄλλως *λιάστρα* (βλ. λ.).

λιαστός, —ή, —ό· δημοτ., ὁ παρασκευασθεὶς διὰ τῆς ἡλιάσεως, διὰ τῆς ἐκθέσεως εἰς τὸν ἥλιον πρὸς στέγνωσιν ἢ ξήρανσιν: «ντομάτα λιαστή» κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν *φουρνιστὴν* ἢ *βραστήν*· ‖ «λιαστὸ κρασί» τὸ παρασκευαζόμενον μὲ λιαστὰ σταφύλια μαῦρα· δηλαδὴ προτοῦ πατηθοῦν ἐκτίθενται εἰς τὸν ἥλιον, διὰ ν' ἀποβάλουν μέρος τῆς ὑδατώδους οὐσίας των.

λιάστρα (ἡ)· δημοτ., τὸ μέσον ἢ ὁ τόπος ὅπου λιάζουν, ἐκθέτουν εἰς τὸν ἥλιον, τὰ πρὸς ξήρανσιν, οἷον τὰ σῦκα κτλ., ἄλλως *λιασταριά, λιακό* (βλ. λ.), *λιακωτό.*

λιάστρος (ὁ) */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *ἐλαία ἡ ἀγρία* (βλ. λ. *ἐλαία,* τ. Θ', σ. 861 γ).

Λιάτανη */Γεωγρ./.* Κώμη τῆς Βοιωτίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Τανάγρας, νοτιοανατολικῶς τοῦ Χλεμποτσαρίου (12 περίπου χλμ.) καὶ ἐγγὺς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀσωποῦ. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἀνεπτυγμένην γεωργίαν. Κάτ. (1928) 1.180. Χ. Δ.

— */Ἱστορ./* Κατὰ τὸν Ἀγῶνα, καὶ μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ἐκ Χαλκίδος εἰς τὴν Ἀττικήν, ἑπτακόσιοι περίπου Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὸν Μῆτρον Τζεβᾶν καὶ ἄλλους ἀρχηγούς, ἐξεστράτευσαν διὰ ν' ἀνακόψουν τὴν προέλασιν. Συμπλακέντες παρὰ τὸ Λιάτανι πρὸς πολλαπλασίους ἐχθροὺς καὶ μάλιστα ἱππεῖς, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν, ἀφοῦ ὑπέστησαν σημαντικὰς ἀπωλείας, ἀλλὰ καὶ ἐφόνευσαν ἀρκετοὺς πολεμίους. Ἄλλη μάχη παρὰ τὴν Λιάτανην διεξήχθη τῷ 1829 καὶ ἀπέβη νικηφόρος. Γ. Δ. Κ.

λιάτικο *ἄσπρο* (τὸ) */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος.* Δ. Ν. Π.

— **λιάτικο** *μαῦρο* (τὸ) */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος.*

λιατρὶς (ἡ) (Liatris) */Βοτ./.* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *συνθέτων,* περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 16 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ὧν πλεῖστα εἶναι κοσμητικά, γνωστότερον εἶναι ἡ *λιατρὶς ἡ εὐωδεστάτη* (Liatris odoratissima), ἥτις φέρει σαρκώδη φύλλα εὐωδέστατα, ἅτινα καὶ ξηραινόμενα ἔτι διατηροῦσι τὸ ἄρωμά των καὶ χρησιμοποιοῦνται πολλαχοῦ τῆς Ἀμερικῆς ὡς ἀρωματικὰ καὶ πρὸς ἀρωματισμὸν τοῦ καπνοῦ. Δ. Ν. Π.

Λιάτσης, *Σωτήριος.* Ἐγεννήθη ἐν Καστάνιτσα τῆς Κυνουρίας τῷ 1867. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐνῷ συγχρόνως ἔγραφεν εἰς τὴν «Πρόνοιαν» τοῦ Πειραιῶς, μεθ' ὃ μετέβη εἰς Αἴγυπτον (1885), ὅπου ἔγραφεν εἰς τὸν «Τηλέγραφον» καὶ τὴν «Ὁμόνοιαν». Τῷ 1891 ἔγινε διευθυντὴς τῆς «Μεταρρυθμίσεως» καὶ τοῦ «Ταχυδρόμου», τὸν ὁποῖον ἔκτοτε καὶ διευθύνει. Τῷ 1902 ἐδιδάχθη ἡ τετράπρακτος αὐτοῦ τραγῳδία «Σέλευκος ὁ Νικάτωρ». Γ. Λ. Α.

Λιάτσικος */Παραλ. Γεωγρ./.* Ὕφορμος τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου (πλάτ. 37° 01' Β., μήκ. 22° 00' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 682: Gulf of Kalamata) 4 ½ μίλλ. ΒΑ. τοῦ Πεταλιδίου. Ἐν αὐτῷ ἐκβάλλει τὸ ποτάμιον Πυρνάτσα. Εἶναι λίαν ἰχθυόεις καὶ εἰς ἰχθῦς καὶ εἰς καραβίδας. Σ. Ε. Λ.

λιάχα (ἡ) */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία τῆς *δασικῆς πεύκης.* Α. Ε. Κ.

Λιάχωφ, ἢ *Λιαχώφσκυ νῆσοι* (Liakhov ἢ Liakhovsky) */Γεωγρ./.* Συστὰς δύο νήσων τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ, παρὰ τὴν Β. ἀκτὴν τῆς Σιβηρίας. Κεῖνται μεταξὺ τῆς ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς καὶ τοῦ ἀρχιπελάγους τῆς Νέας Σιβηρίας καὶ ἀνήκουν εἰς τὸ κυβερνεῖον τῆς Ἰρκούτσκ. Ὀνομάζονται *Μεγάλη* καὶ *Μικρὰ Λιάχωφ* καὶ ἔχουν ἡ μὲν πρώτη μῆκος 110 χλμ. καὶ πλάτος 70 χλμ., ἡ δὲ δευτέρα μῆκος 52 χλμ. καὶ πλάτος 25 χλμ., εἶναι δὲ ἀκατοίκητοι, συχναζόμεναι ὑπὸ ἁλιέων καὶ κυνηγῶν. Εἶναι ὀνομασταὶ διὰ τοὺς ἐν αὐταῖς ἀνευρεθέντας πολυαρίθμους σκελετοὺς μαμοὺθ καὶ ἄλλων προϊστορικῶν ζῴων. Ὠνομάσθησαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ρώσου ἐμπόρου Ἰβὰν Λιάχωφ, ὁ ὁποῖος τὰς ἐπεσκέφθη καὶ τὰς ἐξηρεύνησε πρῶτος τῷ 1770. Μ. Δ. Β.

Λὶβ (σκανδ. Lif=ζωή) */Σκανδ. Μυθολ./.* Ὡραία καὶ ἐνάρετος παρθένος τῆς σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας, ἡ ὁποία παραμένουσα τώρα κεκρυμμένη εἰς τὸ ἄλσος τοῦ Μίμερ, θὰ γίνῃ προμήτωρ τοῦ μελλοντικοῦ γένους τῶν ἐναρέτων ἀνθρώπων, ὅταν καταστραφῇ ὁ παρὼν ἁμαρτωλὸς κόσμος.

Λιβάδα */Γεωγρ./* βλ. λ. *Λειβάδα.*

λιβαδάκι (τό)· μικρὸ λιβάδι.

Λιβαδάκι */Γεωγρ./* βλ. *Λειβαδάκι.*

Λιβαδάριος: Στρατηγὸς Βυζαντινὸς καὶ πρωτοβεστιάριος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β Παλαιολόγου (1282—1328), διωρίσθη ὑπὸ τούτου, περὶ τὸ 1300, διοικητὴς τοῦ θέματος Νεοκάστρων (ὡς ἐκαλεῖτο τότε ἡ περιφέρεια Περγάμου), τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν παρακειμένων μικρασιατικῶν θεμάτων ἐμαστίζετο ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν. Στασιάσαντος μετά τινα χρόνον τοῦ στρατηγοῦ Φιλανθρωπινοῦ Ταρχανειώτου, διοικητοῦ τοῦ θέματος Λυδίας, ὁ Λιβαδάριος διετάχθη νὰ βαδίσῃ ἐναντίον του. Μὴ ἔχων ὅμως ἐπαρκεῖς πρὸς τοῦτο δυνάμεις, προῆλθεν εἰς μυστικὴν συνεννόησιν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Χορτάτζη, διοικοῦντος τὰ ὑπὸ τὸν Φιλανθρωπινὸν κρητικὰ τάγματα καὶ ἔπεισεν αὐτὸν νὰ αὐτομολήσῃ πρὸς τὰς βασιλικὰς τάξεις μεθ' ἁπάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως. Θαρρῶν ἐπὶ τούτοις ἐβάδισε κατὰ τῶν ἐν Νυμφαίῳ ἐστρατοπεδευμένων στασιαστῶν. Ὁ Φιλανθρωπινός, ἀγνοῶν τὰ διαμειφθέντα, ἐξεπλάγη βλέπων τὸν ὀλιγάριθμον βασιλικὸν στρατὸν ἐρχόμενον ἐναντίον του καὶ ἀμέσως ἀντεπεξῆλθε μεθ' ὅλων τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων· ἀλλ' ἅμα ὡς ἤρχισαν οἱ ἀκροβολισμοί, τὰ κρητικὰ τάγματα εἰς ἓν νεῦμα τοῦ Λιβαδαρίου συνέλαβον τὸν Φιλανθρωπινόν, ἐνῷ συγχρόνως ὁ βασιλικὸς στρατὸς ἐπετίθετο καὶ διεσκόρπιζε τὰ ὑπολειφθέντα στρατεύματά του. Ὁ Λιβαδάριος λαβὼν εἰς χεῖράς του τὸν στρατηγὸν Φιλανθρωπινὸν παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἑβραίους, οἵτινες τὸν ἐξετύφλωσαν. Ν. ΚΛΕ

Λιβαδᾶς */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς κοινότητος Μονῆς τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 155. Ἔχει μεικτὸν δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κοινοτικὸν τηλεφωνεῖον. Ἀπὸ τοῦ Λιβαδᾶ διωχετεύετο τὸ ὕδωρ εἰς τὴν παλαιὰν Ἔλυρον. Ε. Γ.

Λιβαδᾶς, *Θεαγένης Μ.* Ἐπιφανὴς λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1827 ἐν Ληξουρίῳ, ἔνθα καὶ τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη. Ἐξακολουθήσας τὰς σπουδάς του ἐν τῷ ἱεροδιδασκαλείῳ Κερκύρας ὡς ὑπότροφος τῆς κυβερνήσεως, ἀπεστάλη μετὰ τὸ πέρας αὐτῶν εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν ἡλικίᾳ 21 ἐτῶν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑπτάνησον ἐδίδαξεν ἐπὶ ἑπταετίαν ἐν τῷ γυμνασίῳ Κερκύρας. Ἔχων τὴν γνώμην ὅτι λυσιτελέστερον θὰ ὠφέλει τὴν πατρίδα καθόλου, ἐὰν ἐγκαθίστα τὸ σπουδαστήριόν του ἔν τινι τῶν σημαντικῶν εὐρωπαϊκῶν κέντρων, ἠρνήθη νὰ δεχθῇ θέσιν καθηγητοῦ ἐν τῇ Πετριτσείῳ Σχολῇ Ληξουρίου καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Τεργέστην. Ἐνταῦθα ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν ἔτει 1786 ἱδρυθείσης ἑλληνικῆς σχολῆς. Τῷ 1861, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Δ. Θερειανοῦ, ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Κλειώ», ἧς ἐχρημάτισεν ἀρχισυντάκτης μέχρι τοῦ 1870, ὅτε ἐγκατέστη ὁριστικῶς ἐν Βιέννῃ. Τῷ 1874 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐνταῦθα Ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς καὶ διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1894. Ὁ Λιβαδᾶς, γνώστης δεινὸς τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, μετ' εὐχερείας καὶ χάριτος χειριζόμενος τὴν ἑλληνικὴν καὶ κάτοχος πολλῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἐγκρατὴς δὲ τῆς θεολογίας καὶ φιλοσοφίας, συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε πλείστας ὅσας ἐργασίας, ἰδίᾳ κριτικάς, ἐν τε τῇ «Κλειοῖ» καὶ τῇ «Τεργεσταίᾳ Ἡμέρᾳ» καὶ εἰς ἰδιαιτέρας αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις. Ἄξια σημειώσεως τά: «Περὶ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως», «Περὶ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως», «Ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς ποιήσεως», «Ἡ πεντηκονταετηρὶς τοῦ Πετράρχου», «Περὶ τῆς κατὰ τὸ 1873 τὸ πρῶτον συνελθούσης συνόδου τῶν παλαιοκαθολικῶν», «Περὶ τῆς νῦν ἑλληνικῆς γλώσσης», «Ἡ σπουδαιότης καὶ ὠφέλεια ἐκ τῆς ἱστορίας» καὶ «Αἱ ἐπιστολαὶ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων» κτλ. Ὁ Λιβαδᾶς ἐφιλοπόνησε καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ γ' τόμου τοῦ περὶ Κοραῆ συγγράμματος τοῦ Θερειανοῦ παραρτήματα. Ἐκ τῶν μεταφράσεών αὐτοῦ προέχει ἡ τῆς «Λογικῆς» τοῦ Βεχίου πασίγνωστος καὶ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν χρησιμεύσασα ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς γυμνασίοις πρὸς διδασκαλίαν μεταφράσεις, ἣν ὁ συγγραφεὺς τῆς «Λογικῆς» ἐχαρακτήρισεν ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν μεταφράστην, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ «Πανδώρᾳ» (τ. ΙΒ'), «πόνημα ἕτερον καὶ ὅλως νέον καὶ φαινόμενον πρωτότυπον». Ὁ Λιβαδᾶς διεκρίθη τόσον διὰ τὴν φιλομουσίαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς λογίας συζύγου του Ἔμμας, διέθεσεν εἰκοσιπενταχισχιλίας δραχμὰς ὑπὲρ τῶν εὐεργετικῶν ἱδρυμάτων τῆς Κεφαλληνίας, διὰ διαθήκης δ' αὐτοῦ ἐκληροδότησε διάφορα ποσὰ πρὸς προίκισιν ἀπόρων νεανίδων, πρὸς περίθαλψιν ἀπόρων γερόντων, πρὸς νοσηλείαν ἀπόρων ἀσθενῶν ἐν νοσοκομείοις, καὶ 44 χιλ. κορώνας εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ὅπως σπουδάσωσιν ἐν αὐτῷ θεολογίαν δύο ἄποροι ἐκ Κεφαλληνίας κληρικοί. Ἀπέθανεν ἐν Mödling τῆς Αὐστρίας τῷ 1903.

[*Eug. Zomarides,* Grabrede aut Dr. Theagenis Livadas gehalten an 18 November 1903 (Wien 1903).—«Ἄστυ» (Δεκ. 1903).—*Ἠλ. Τσιτσέλη* «Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα» (τ. Α', σ. 303 κ.ἑ.).] Δ. Α. Δ.

— **Λιβαδᾶς,** *Γεράσιμος Α.* Ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1789. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παυΐας καὶ Βονωνίας, τυχὼν διπλώματος νομικῆς τῷ 1819. Μεμυημένος ἤδη ἀπὸ τῆς

ἐν Ἰταλίᾳ διαμονῆς του εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, κατέστησεν, ἐπανελθὼν εἰς τὴν γενέτειραν, τὸν πλουσιώτατον οἶκόν του ἐν Ἀργοστολίῳ κέντρον περισυλλογῆς τῶν ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος προσφυγόντων εἰς Κεφαλληνίαν, δαπανῶν ἀφειδῶς οὐ μόνον διὰ τὴν περίθαλψιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προμήθειαν καὶ ἀποστολὴν ἐφοδίων εἰς τὴν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνιζομένην πατρίδα. Διὰ τὰς ἐνεργείας του ταύτας καὶ διὰ τὰ ἄκρως φιλελεύθερα αἰσθήματά του, ἅτινα συχνάκις καὶ διὰ τοῦ τύπου διεδήλου, καυτηριάζων τὰς αὐθαιρεσίας καὶ λοιπὰς ὑπερβασίας τῆς ἀγγλικῆς ἐν Ἑπτανήσῳ, ἰδίᾳ δ' ἐν Κεφαλληνίᾳ κατοχῆς, κατεδιώχθη ἀπηνῶς ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν, οὐχὶ ἅπαξ φυλακισθεὶς δι' αἰτίας ἀσυστάτους, ἐξ ὧν ἀπηλλάσσετο πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου δικαστικοῦ συμβουλίου, μετὰ παραμονὴν ὅμως πάντοτε ὁλοκλήρων μηνῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς. Τέλος, τῷ 1846, ἐπέτυχον οἱ διῶκταί του τὴν εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν καταδίκην του, ἣν ἐξέτισεν εἰς τὰς ὑγρὰς φυλακὰς τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἀπηγορεύθη δ' αὐτῷ νὰ ἐξασκῇ καὶ τὸ τοῦ δικηγόρου ἐπάγγελμα. Καίπερ δὲ σφόδρα κλονισθείσης τῆς ὑγείας του καὶ στερηθεὶς τὸ πλεῖστον τῆς περιουσίας του, ὅμως δὲν ἀπεκαρτέρησεν ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς. Δι' ὃ καὶ ἐξωρίσθη εἰς Παξοὺς τῷ 1849, ἀπαλλαγεὶς τῆς ἐξορίας μετὰ πεντάμηνον. Ἀναδειχθεὶς βουλευτὴς μετὰ πέντε ὁμοφρόνων του εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ ἐνάτου Κοινοβουλίου, ὑπέγραψε πρῶτος αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ψήφισμα τῆς ἑνώσεως. Ὁλόκληρος ὁ βίος τοῦ Λιβαδᾶ ὑπῆρξε πάλη διηνεκὴς ἐναντίον τῶν κρατούντων ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἣν ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ τῷ 1853, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν εἰς Κύθηρα ἐξορίαν Ἐκλεγεὶς ἐκ περιτροπῆς μέλος τοῦ ια', ιβ' καὶ τοῦ ιγ' κοινοβουλίου. ηὐτύχησεν ἐπὶ τέλους νὰ ἴδῃ τοὺς ἀγῶνάς του στεφομένους ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ νὰ ἐκλεγῇ πληρεξούσιος Κεφαλληνίας ἐν τῇ Β' ἐν Ἀθήναις Ἐθνοσυνελεύσει καὶ εἶτα βουλευτὴς Πάλης κατὰ τὴν πρώτην βουλευτικὴν περίοδον. Ἀπεβίωσε τῷ 1876 ἐν Ἀργοστολίῳ πενέστατος. [*Χ Ἀννινου*, «Γ. Λιβαδᾶς» (1876), *Παύλου Γρατσιάτου*, «Βιογραφία Γ. Λιβαδᾶ» (1877), *Εὐστ. Παντελιοῦ*, «Περὶ τῶν ἐθνικῶν ἐκδουλεύσεων καὶ ὑλικῶν θυσιῶν τοῦ Γ. Λιβαδᾶ» Κεφαλληνία), *Ἠλ. Τσιτσέλη*, «Κεφαλληνιακὰ σύμμικτα» (1904 τόμ. Α')]. Δ. Α. Δ.

—**Λιβαδᾶς, *Εὐάγγελος*.** Κεφαλλὴν μεγαλέμπορος, ἐν Πάτραις ἐγκατεστημένος ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς, προσέφερε σημαντικὰ ποσά, ἐσχημάτισε δὲ τηλεβολοστάσιον, ὅπερ ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Πατρῶν. Δαπανήσας τὴν περιουσίαν του ὅλην εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν, ἀπέθανε πένης ἐν τῇ πατρίδι του. Γ. Δ. Κ.

—**Λιβαδᾶς, *Μιχαὴλ Γ.*** Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου καὶ ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων νομοδιδασκάλων τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη ἐν Ληξουρίῳ τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1857 ἐκ πατρὸς *Γερασίμου*, παλαιοῦ δικαστικοῦ λειτουργοῦ ἀπὸ τῶν χρόνων ἔτι τῆς Ἰονίου Πολιτείας. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ κατὰ τὴν γενέτειραν Πετριτσείῳ Σχολῇ, ἐσυνέχισε δὲ ἐν Μεσολογγίῳ, καὶ ἐν Κερκύρᾳ. Τῷ 1876 ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου καὶ τῷ 1882 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ, μεθ' ὃ ἐπὶ μακρὸν ἠσκήθη ἐν τῷ δικηγορικῷ γραφείῳ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Ξενοφῶντος Ψαρᾶ Αἰσθανόμενος ὅλως ἐξαιρετικὴν ἀγάπην πρὸς τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα, παρηκολούθησε πρὸς τοῖς νομικοῖς μαθήμασι καὶ τὰς παραδόσεις τῶν τότε διδασκάλων τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς Φιλίππου Ἰωάννου, Κ. Παπαρρηγοπούλου, ἐν τοῖς μάλιστα δὲ τοῦ Κωνστ. Κόντου. Οὕτως ὁ Λιβαδᾶς, γινώσκων τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικήν, ὅσον ἴσως ὀλίγιστοι τῶν εἰδικῶς περὶ ταύτας διατριβόντων, ἐξ ἑτέρου δὲ κάτοχος ὢν ξένων γλωσσῶν, ἐνέκυψεν εἰς τὴν μελέτην τῶν νόμων καὶ τῆς ἐπιστήμης καθόλου τοῦ δικαίου, μάλιστα δὲ τῆς δικονομικῆς, ἐν ᾗ ἀνεδείχθη ἐφάμιλλος τῶν προκατόχων του καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου Ψαρᾶ καὶ Οἰκονομίδου. Ὁ Λιβαδᾶς δὲν συνέγραψε πολλὰς πραγματείας· ἀλλ' ἡ ἀκριβολογία ἐν τῇ χρήσει τῶν νομικῶν ὅρων καὶ λέξεων, ἡ σαφήνεια περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν ἰδεῶν, ἡ κομψότης τῆς φράσεως καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια περὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐρευνωμένων ὑπ' αὐτοῦ ζητημάτων, ἀποτελοῦσι τὰ οὐσιωδέστατα γνωρίσματα τῶν δημοσιευθεισῶν πραγματειῶν αὐτοῦ. Καὶ μόνη ἡ ἐπιχειρηθεῖσα ἐπ' αὐτοῦ καὶ εἰς αἴσιον πέρας ἀχθεῖσα ἕκτη ἔκδοσις τοῦ κλασσικοῦ ἐγχειριδίου τῆς πολιτικῆς δικονομίας τοῦ Βασ. Οἰκονομίδου (1905—1907), θὰ ἦτο ἱκανή, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσῃ αὐτῷ τὴν προσωνυμίαν τοῦ κρατίστου τῶν παρ' ἡμῖν δικονομολόγων. Ὁ Λιβαδᾶς χάριν «τῆς περὶ τὴν ἐπιστήμην μείζονος σπουδῆς καὶ μελέτης», ἐγένετο τῷ 1889 ὑφηγητὴς τῆς πολιτικῆς δικονομίας, διδάξας αὐτὴν ἐπὶ διετίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ. Τὴν προταθεῖσαν εἰς αὐτόν, χηρεύουσαν δὲ ἀπὸ τοῦ 1901, ἕδραν τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἀπεποιήθη ὁ Λιβαδᾶς, δι' ὃ καὶ διαιρεθείσης τῆς ἕδρας τοῦ δικονομικοῦ δικαίου εἰς δύο, εἰς ἕδραν τοῦ ἀστικοῦ καὶ εἰς ἕδραν τοῦ ποινικοῦ δικονομικοῦ δικαίου, διωρίσθη εἰς τὴν πρώτην ὁ Ἰω. Σημαντήρας, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ὁ Κ. Βασιλείου, τῷ δὲ 1916, ἀποβιώσαντος τοῦ Ἰω. Σημαντήρα, παμψηφεὶ προυτάθη ὑπὸ τῆς σχολῆς ὁ Μ. Λιβαδᾶς πρὸς πλήρωσιν τῆς ἕδρας ταύτης. Οὕτω τῇ 26 Νοεμβρίου 1916 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ ἀστικοῦ δικονομικοῦ δικαίου, ἐπετράπη δὲ αὐτῷ μετὰ τὸν θάνατον (1919) τοῦ Κ. Βασιλείου καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ ποινικοῦ δικονομικοῦ δικαίου. Ὁ Λιβαδᾶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς δικονομίας ἐβάδισεν ἀπαρατρέπτως τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἣν ἐβάδισαν καὶ οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ Οἰκονομίδης καὶ Ψαρᾶς. Τῷ 1928 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας, δὲν ἀπηλλάγη ὅμως τῆς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς νομικῆς σχολῆς ἐπετράπη αὐτῷ νὰ διδάξῃ ἐπὶ μίαν εἰσέτι διετίαν, ἀποχωρήσας ὁριστικῶς τῆς θέσεώς του τῇ 31 Αὐγούστου 1930. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἀξιολογωτάτας ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, ὧν κυριώταται· «Πραγματεία περὶ ἀνακοπῆς» (1889) ἐναίσιμος ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ διατριβή), «Ἐγχειρίδιον τῆς πολιτικῆς δικονομίας» (τόμ. τρεῖς 1905—1907). Τὸ ἔργον τοῦτο συνεγράφη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς νομικῆς Β Οἰκονομίδου καὶ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τῷ 1855. Ἔκτοτε ἐπηκολούθησαν τέσσαρες νεώτεραι ἐκδόσεις, ὧν ἡ πέμπτη κατὰ σειρὰν ἐγένετο ἐπιμελείᾳ τοῦ Ν. Φιλαρέτου τῷ 1890 εἰς τόμον ἕνα. Ἐξαντληθείσης δὲ καὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἡ οἰκογένεια τοῦ συγγραφέως. ἀποβιώσαντος τῷ 1894, ἀνέθηκε τῷ Μιχ. Λιβαδᾷ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἕκτης ἐκδόσεως. Καὶ ὁμολογεῖ μὲν οὗτος ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὅτι τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Οἰκονομίδου, καὶ μὴ σκοπουμένης τῆς παρ' αὐτοῦ ἐπεξεργασίας, διά τε τὸ εὐμέθοδον τῆς κατατάξεως καὶ τὸ εὐκρινὲς τῆς ἀποτυπώσεως τῶν ἐννοιῶν, διὰ τὸ ἐπιμεμελημένον καὶ ἐν πολλοῖς ὀρθοεπὲς τῆς φράσεως καὶ δι' ἄλλας αὐτοῦ ἀρετάς, θὰ διαμένῃ ἐφ' ἱκανὸν ὁδηγὸς ἀσφαλέστατος παντὶ τῷ περὶ τὴν μελέτην τῶν παρ' ἡμῖν δικονομικῶν θεσμῶν ἐνδιατρίβοντι, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τοσοῦται ἐγένοντο προσθῆκαι καὶ μεταβολαὶ εἰλημμέναι ἐκ νεωτέρων δικονομικῶν νόμων, ἐκ τῆς νεωτέρας νομολογίας τῶν δικαστηρίων καὶ ἐκ συγγραμμάτων νεωτέρων Ἰταλῶν, Γάλλων καὶ Γερμανῶν νομολόγων, ὥστε νὰ ὁμολογῆται ὅτι μᾶλλον νέα συγγραφὴ ἐδημοσιεύθη, καταλαβοῦσα τρεῖς ὅλους τόμους ἀντὶ τοῦ ἑνός, εἰς ὃν περιωρίζοντο αἱ προηγούμεναι ἐκδόσεις, «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς πολιτικῆς δικονομίας» (1908), «Πραγματεία περὶ ἀνταγωγῆς» (1917), «Ἐγχειρίδιον πολιτικῆς δικονομίας» (Ἀθῆναι 1927 τόμ. 1).

Πλὴν τῶν αὐτοτελῶς δημοσιευθεισῶν ἐργασιῶν τούτων, ὁ Μιχ. Λιβαδᾶς συνέγραψε καὶ πολλὰς ἐπιστημονικὰς διατριβὰς ἀναφερομένας οὐ μόνον εἰς τὸ δικονομικὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον, ἀπὸ τοῦ 1891 δημοσιευθείσας εἰς τὰ νομικὰ περιοδικὰ «Θέμιδα», «Ἐφημερίδα Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας», «Νομικήν», «Νομικὴν Ἐπιθεώρησιν» καὶ ἐσχάτως ἐν τῇ «Δικαιοσύνῃ». Ὡσαύτως ἐδημοσίευσε τμηματικῶς ἐν τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι τοῦ πανεπιστημίου (1920—1926 μακρὰν πραγματείαν «Περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς νομικῆς γλώσσης». Τῆς πραγματείας ταύτης προηγήθησαν ἕτερα σχετικὰ πρὸς αὐτὴν δημοσιεύματα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐν τῷ περιοδικῷ «Ξενοφάνης» ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνελλήνιστοι καὶ ἀδόκιμοι νομικοὶ ὅροι καὶ φράσεις» ὡς καὶ ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας». Ἡ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ δικαίου, ἰδίως δὲ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ, εἰδικότης τοῦ Μιχ. Λιβαδᾶ προκύπτει καὶ ἐξ ἄλλων ἐργασιῶν αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἐκ τῆς «ἱστορικῆς μελέτης τοῦ θεσμοῦ τῆς εἰς δίκην προκλήσεως κατὰ τὸ Ἀττικὸν καὶ Ρωμαϊκὸν δίκαιον», δημοσιευθείσης ἐν τῷ «Ἐγχειριδίῳ τῆς πολιτικῆς δικονομίας» καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει. Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἰανουαρίου 1931, καταλιπὼν διὸ διαθήκης εἰς τὸ πανεπιστήμιον περὶ τὰς 600 χιλιάδας δραχμῶν εἰς χρεόγραφα, ὅπως διατεθῶσιν οἱ τόκοι αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς, εἴτε πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς εἴτε καὶ πρὸς ἀποστολὴν ὑποτρόφων εἰς Ἑσπερίαν. Δ. Α. Δ.

λιβαδερὸ (τό)· δημοτ., ἀγρὸς ἢ τόπος ὅπου ἀναβλύζει ὀλίγον ὕδωρ, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι πάντοτε ὑγρὸν ἢ καὶ λασπῶδες: «τὰ λιβαδερὰ δὲν τὰ σπέρνουν, τὰ ἀφίνουν γιὰ βοσκή».

Λιβαδηνάριος, *Ἀνδρέας*. Χαρτοφύλαξ ζήσας ἐπὶ Ἰωάννου ΣΤ' Καντακουζηνοῦ. Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ σῴζεται ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον κοσμεῖ ὡς ἐπικεφαλὶς τὴν ἐν τῷ λαυρεντιακῷ κώδικι Ἑξάβιβλον τοῦ Ἁρμενοπούλου. Ν. Α.

λιβαδήσιος, *—α, —ο*· ὁ τοῦ λιβαδιοῦ.

λιβάδι (τό)· τόπος ἀναβλύζων ὕδωρ καὶ ἀκατάλληλος πρὸς σποράν, καταλληλότατος δὲ διὰ βοσκήν, ἀρχ *λειμὼν* (ἡ ὀρθογραφία τῆς λέξεως ἀναμφισβητήτως μὲ *ι*, ὡς παραγομένη ἀπὸ τῆς ἀρχ. *λιβάς, —άδος*, βλ. λ).

— *[Δασ.]* Ἡ νομαδικὴ κτηνοτροφία ἔχει ἀνάγκην καὶ τῶν ὀρεινῶν βοσκοτόπων, ὅπου αὐτοφυῆ χόρτα, πόαι, γράστεις, φρύγανα, θάμνοι καὶ δασικὰ δένδρα δίδουν τροφὴν εἰς τὰ ποίμνια. Αἱ φρυγανοσκεπεῖς ἐκτάσεις δὲν δύνανται ἄλλως εἰμὴ μόνον διὰ τῆς βοσκῆς ν' ἀποδώσουν εἰσόδημα· ἀντιθέτως, ἡ βοσκὴ ἐντὸς δασῶν, ἰδίᾳ ἐλάτης καὶ δρυός, εἶναι λίαν ἐπιζημία καὶ ἐπιφέρει μείωσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος διὰ τῆς φθορᾶς τοῦ παραγωγικωτέρου δάσους. Ἀπαγορεύσεις καὶ ρύθμισις τῆς βοσκῆς, ὅπου ἀναποτρέπτως αὕτη δέον νὰ συνυπάρχῃ, εἶναι τὰ μέσα τῆς δασικῆς διοικήσεως πρὸς προστασίαν τοῦ δάσους. Ὑπάρχουν καὶ ἐκτάσεις μὲ πενιχρὰν δασικὴν βλάστησιν, δασολίβαδα, ἐφ' ὧν ἐντόνως δύναται νὰ ἀσκῆται ἡ βοσκή, χαλαρῶς δὲ ἡ δασοπονία. Α. Κ.

Λιβάδι *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λειβάδι*.

Λιβάδια *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λειβάδια*.

Λιβαδίτης, *Δημήτριος*. Ἑλληνοϊταλὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ὑπὸ Ἑλλήνων γονέων ἐν Τεργέστῃ τῷ 1833 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μιλάνῳ τῷ 1898. Ἐπεράτωσε τὰς φιλολογικάς του σπουδὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Πατιβίου καὶ ἐπιστρέψας εἰς Τεργέστην ἵδρυσε τὴν πολιτικοφιλολογικὴν ἐφημερίδα «La Giarla», εἰς τὴν ὁποίαν συνειργάζοντο διαπρεπεῖς Ἰταλοὶ δημοσιολόγοι. Τὰ φιλελεύθερα φρονήματα τοῦ Λιβαδίτη προεκάλεσαν ἐναντίον του καταδιώξεις τῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν, καὶ φυγαδευθεὶς ἐκεῖθεν κατέφυγεν εἰς Ραβέναν, ἔνθα ἐξέδωκε νέαν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Adriatico», ἀγωνιζομένην ὑπὲρ τῆς ἰταλικῆς ἑνότητος. Κληθεὶς ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας εἰς τὸ τεχνικὸν ἰνστιτοῦτον τοῦ Σάσσαρι Τῷ 1864 ἐδημοσίευσε τὸ σύγγραμμά του «Introduzione alla Filosof a della Storia». Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μετέφρασε τοὺς διαλόγους Αἰσχίνου τοῦ Σωκρατικοῦ: «Περὶ ἀρετῆς ἢ διδακτικόν», «Ἐρυξίας ἢ περὶ πλούτου» καὶ «Ἀξίοχος ἢ περὶ θανάτου», ἐκδοθέντας ἐν Μιλάνῳ ὑπὸ τοῦ Μπαττεζζάρι τῷ 1879 Ἐκτὸς τούτων συνέθεσε πλείστας σατίρας, διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν κομψότητα τοῦ ὕφους. Θ. Β

Λιβαδιώτης, *Γεώργιος*. Χημικοφαρμακοποιός, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1861 ἐκ γονέων *Ἰωάννου* καὶ *Λουκίας Ρούσσου*. Διανύσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς γενετείρας του, ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις τὴν φαρμακευτικήν, εἶτα δέ, ἐπιστρέψας εἰς Κέρκυραν, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ πατρικοῦ του φαρμακείου. Ἦτο κάτοχος τῆς Ἀγγλικῆς, τῆς Γερμανικῆς, τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Ἰταλικῆς, κατέλιπε δὲ ἀνέκδοτον χημείαν καὶ ἄλλα ἀναφερόμενα εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὴν μικροβιολογίαν. Ἔργον αὐτοῦ εἶναι καὶ ὁ «Πνευματισμός», δημοσιευθὲν τῷ 1891 ἀνωνύμως ὑπὸ Ἀσθ. Λ οντος. Κοινωφελὴς καὶ ἐλεήμων, ἐδαπάνησε πολλὰ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ ἀναγκῶν τῆς πόλεως. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 34 ἐτῶν (1895). Π. Θ. Σ.

Λιβαθινᾶτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σάμης τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 128. Ἡ κυριωτέρα παραγωγὴ τοῦ χωρίου εἶναι ἔλαιον, οἶνος, σιτηρὰ καὶ σταφίς. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Γ. Δ.

Λιβαθινόπουλος, *Ριχάρδος*. Ἕλλην ἰατρὸς καὶ πολιτευτής, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ τῷ 1868. Ἐσπούδασεν εἰς Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας, λαβὼν δίπλωμα ἰατρικῆς τῷ 1891. Ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐπί τινα χρόνον εἰς Κεφαλληνίαν, εἶτα δὲ μετέβη εἰς Παρισίους καὶ μετ' ὀλιγοχρόνιον παραμονὴν κατῆλθε τῷ 1902 εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένετο ἐπιμελητὴς ἐν τῷ Πολιτικῷ Νοσοκομείῳ, ἱδρύσας τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν πρώτην ἰδιωτικὴν χειρουργικὴν κλινικὴν ἐν Ἑλλάδι μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Φωκᾶ. Ἐγένετο ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ἐδίδαξεν ὡς ἐπιμελητὴς καὶ ὑφηγητὴς καὶ ὡς διευθυντὴς τμήματος εἰς τὴν Ἀστυκλινικήν. Ἀπὸ τοῦ 1912—1924 διηύθυνε τὴν χειρουργικὴν κλινικὴν τοῦ Πολιτικοῦ Νοσοκομείου. Ἐδημοσίευσεν ἐγχειρίδιον ὀρθοπεδικῆς, πραγματείαν ἐκ 250 σελίδων περὶ τραυμάτων τοῦ ἥπατος, πραγματείαν περὶ τραυμάτων τοῦ νεφροῦ, περὶ θεραπευτικῆς μεθόδου τοῦ Bier, διὰ τὴν ὁποίαν παρέμεινεν ἐπὶ 6 μῆνας ἐν Γερμανίᾳ, περὶ σπληνεκτομίας, περὶ βουβωνοκήλης. Ἄλλαι ἐργασίαι του εἶναι ἡ σπληνεκτομία εἰς τὴν ἑλώδη σπληνομεγαλίαν, περὶ ἐχινοκόκκων κύστεων τῆς σπονδυλικῆς στήλης, περὶ ἐγχειρητικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὰς παθολογικὰς νεφρίτιδας, νευραλγίας τοῦ τριδύμου καὶ νευρεκτομίας, περὶ διαγνώσεως τῶν διαμπερῶν τραυμάτων τῆς κοιλίας, περὶ νέας ἐγχειρητικῆς μεθόδου κατὰ τὰς ἐπεμβάσεις τοῦ ἥπατος, περὶ ἐπιγαστρικῆς κήλης, περὶ ἰσχαιμικῆς μυϊκῆς συρρικνώσεως τοῦ Wolcmann, περὶ σπηλαιώδους ἀγγειώματος τῆς ὀφθαλμικῆς κόγχης. Ἐξέδιδε μετὰ τοῦ Φωκᾶ ἐπὶ πενταετίαν τὴν «Χειρουργικὴν Ἐπιθεώρησιν». Εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἔλαβε μέρος ὡς ἰατρὸς χειρουργὸς τόσον εἰς τὸν στρατὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτι-

Digitized by Google

κόν, όπου διηύθυνε τὸ πλωτὸν νοσοκομεῖον «Ἰωνία». Ὠργάνωσε τὸ ὀρθοπεδικὸν κέντρον τῆς «Στέγης τῆς Πατρίδος». Εἰς τὸ 3ον διασυμμαχικὸν συνέδριον ἐν Ρώμῃ διὰ τοὺς τραυματίας τοῦ πολέμου ἐπαρουσίασε «προθέσεις» ἰδίας ἐμπνεύσεως διὰ τοὺς τραυματίας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνεκρίθη ἡ πρόθεσις τῶν κάτω ἄκρων.

Ἐπολιτεύθη τῷ 1923, ἐκλεγεὶς ὡς πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας Κραναίας εἰς τὴν Γ' ἐθνοσυνέλευσιν, ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας (1926) ἐπὶ Παγκάλου καὶ ἐπέτυχεν ὡς βουλευτὴς κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1928. Πλὴν τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ παραγωγῆς ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα περιοδικὰ διάφορα λογοτεχνικά, ὡς ἐντυπώσεις ταξιδίων, κεφαλληνιακὰ ἀνέκδοτα κτλ. Γ. Δ.

Λιβαθώ, ἡ *Λειβαθὼ* /*Γεωγρ.*/. Περιοχὴ τῆς Κεφαλληνίας ἐκ τῶν ὡραιοτάτων καὶ εὐφορωτάτων τῆς νήσου, περιλαμβάνουσα τὴν μέσην παραθαλασσίαν χώραν τῆς νήσου, ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Λαρδιγοῦ μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τοῦ Λουρδᾶ. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς περιοχῆς εἶναι κτηνοτροφικά, τυρός, σμιγός, βρόμη, κριθή, κύαμοι, ἐρέβινθοι, ἀρακᾶς, γεώμηλα, οἶνος, σταφίς, μέλι, ἑσπεριδοειδῆ, ἀμύγδαλα, εἴδη κηπουρικῆς. Ἡ κυριωτέρα βιοτεχνικὴ παραγωγή της εἶναι τρίχαπτα ἐκ τριχῶν ἀγαύης τῆς ἀμερικανικῆς, κέραμοι καὶ ἄσβεστος. Ἡ Λιβαθὼ ἄλλοτε ἦτο ἡ πυκνότερον κατῳκημένη περιοχὴ τῆς Κεφαλληνίας (κάτ. 8.364 τῷ 1889). Τὰ σημαντικώτερα χωριά της εἶναι ἡ *Λακκήθρα*, ἐξ ἧς οἱ πλουσιώτεροι κάτοικοι τῆς περιοχῆς, καὶ τὰ *Μεταξᾶτα*. Ἐπίσης ἱστορικὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ἑνετικὸν φρούριον τοῦ *Ἁγίου Γεωργίου*. Ἐν ὅλῳ ἡ Λιβαθὼ ἔχει 25 χωρία, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἀπετέλουν δύο δήμους. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι ἐπιχειρηματίαι καὶ ναυτιλλόμενοι πολλὰ συνεισφέροντες εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν. Γ. Δ.

—**Λιβαθοῦς**, *τέως δῆμοι* —. Δύο δῆμοι συνιστῶντες ἄλλοτε τὴν ἐπαρχίαν Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Εἶναι δὲ οἱ δῆμοι οὗτοι οἱ ἑξῆς: 1) *Ἄνω Λιβαθοῦς*, ὅστις περιελάμβανε τὰς νῦν κοινότητας Βλαχάτων, Εἰκοσιμίας, Καραβάδου, Κεραμιῶν, Μουσάτων, Πεσσάδων, Σπαρτιῶν, καὶ 2) *Κάτω Λιβαθοῦς*, ὅστις περιελάμβανε τὰς νῦν κοινότητας Λακκήθρας, Μεταξάτων, Μηνιῶν, Περατάτων, Σαρλάτων, Σβορωνάτων. Γ. Δ.

Λίβαι (οἱ) /*Ἀνθρωπολ.*/. Ὑπόλειμμα παλαιοῦ λαοῦ. Ἀνήκουν οὗτοι εἰς τοὺς *Δυτικοὺς Φίννους*, εἰς οὓς ὑπάγονται οἱ Φινλανδοὶ (κυρίως Φίννοι), οἱ Βαλτικοὶ Φίννοι (Λίβαι, Ἐσθονοὶ) καὶ οἱ Καρέλιοι (μεθ' ὧν συνδέονται οἱ Βέσπαι, Ἴγκαι, Βῶται) κοινῇ καλούμενοι *Τσοῦδαι*. Ἀνήκουν οἱ Λίβαι, δηλαδή, εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας ὁμάδας τῶν Δυτικῶν Φίννων, οἵτινες διετήρησαν τὸν ἐθνισμὸν καὶ τὴν γλῶσσάν των, μέσῳ τοῦ γενικοῦ ἐκσλαυισμοῦ (ἐκρωσισμοῦ). Οἱ συγγενεῖς των Κοῦραι (Κουρλανδία) ἐξηφανίσθησαν ἤδη. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν Λιβῶν καλεῖται *Λιβονία* τὸ περὶ τὸν λιμένα τῆς Ρίγας τμῆμα, τὸ ὑπὸ τῶν Ἐσθονῶν καὶ Λεττῶν κατεχόμενον. Κυρίως δὲ μόνον εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς Κουρλανδίας εὑρίσκομεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συμπανῆ τὴν φυλὴν ταύτην εἰς χωρία τινὰ (1.500 περίπου) ἁλιέων καὶ καλλιεργητῶν. Ἡ Λιβονία κατοικεῖται σήμερον ὑπὸ Ἐσθονῶν κλπ. Οἱ Λίβαι ὑπάγονται, ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως, εἰς τὰς μὴ Ἰνδοευρωπαϊκὰς ὁμάδας λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ δὴ τὴν μεγάλην *Φιννο-Οὐγγροικὴν* οἰκογένειαν. Σωματολογικῶς εἶναι ὑψηλοὶ (1,73 μ.), μὲ ξανθὴν συνδρομὴν (δέρμα, ἶρις, τρίχες ἀνοικτοῦ χρώματος), μεσοκεφαλίαν (δείκτης 79.9), καὶ εὐθεῖαν ῥῖνα. Ι. Γ. Κ.

λιβαϊγγίτης (ὁ) (Liveingit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν θειοαρσενικῶδες ἅλας τοῦ μολύβδου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Pb_6 As_8 S_{17}$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα μὲ μορφὴν ρομβικῆς συμμετρίας. Ἔχει χρῶμα μολυβδότεφρον, μὲ ἀποχρώσεις πολλάκις πρασίνας ἢ ἐρυθράς, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τοὺς δολομίτας τῆς Binnental. Γ. Β.

Λιβάνα (Libana) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἰσπανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κελτιβήρων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Ἄγνωστος ἡ ταυτότης αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

λιβανάκι (τὸ) /*Βοτ.*/. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *λαβαντὶς ἢ στοιχάς*.

Λιβανάτες /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος (βλ. λ. *Λειβανάτες*).

λιβανέλαιον (τὸ) (Libanol) /*Φαρμακογ.*/. Καλεῖται οὕτω τὸ αἰθέριον ἔλαιον, τὸ λαμβανόμενον ἐκ τοῦ φυτοῦ κέδρου τοῦ ἀτλαντικοῦ (Cedrus Atlantica). Τὸ ἔλαιον ἔχει εὐχάριστον βαλσαμικὴν ὀσμήν, ὑπενθυμίζουσαν τὴν τοῦ σανταλελαίου. Παρουσιάζει εἰδικὸν βάρος 0,9508, στροφὴν a_D 20° = + 60° 32', διαλύεται εἰς 8 5 μ. ἀλκοόλης 90 %, ἔχει ἀριθμὸν ὀξύτητος 1,16, σαπωνοποιήσεως 6,92, ἀκετυλιώσεως 33,84. Εἰς κλάσμα αὐτοῦ λαμβανόμενον μεταξὺ 180—215° ἀπεμονώθη κετόνη τις τοῦ τύπου: $C_9H_{14}O$. Τὰ 80 % τοῦ ἐλαίου ζέουν μεταξὺ 270—295°. Τὸ λιβανέλαιον ἀνεγράφη ἀντὶ τοῦ ἐλαίου τοῦ ξύλου τοῦ σαντάλου κατὰ τῆς βλεννορροίας, περαιτέρω ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τῆς βρογχίτιδος καὶ τῆς φυματιάσεως ἐν μείγματι μετ' 20πλασίας ποσότητος ἐλαίου ἥπατος τοῦ ὀνίσκου. Ἐπίσης ἐχρησιμοποιήθη πρὸς ἐντριβὰς κατὰ ρευματισμῶν. Κ. Γ. Μ.

λιβάνι (τό)· *λιβανωτὸς* (βλ. λ.): «καπνίστηκε μὲ λιβάνι»· || κατάρα: «κερὶ καὶ λιβάνι»· || φρ. «μυρίζει λιβάνι» ἐπὶ ἑτοιμοθανάτου.

Λιβανιανὰ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀνωπόλεως τῆς ἐπαρχίας Σφακίων τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 75. Ν. ΚΛΣ.

λιβανίζω· καπνίζω μὲ λιβάνι, θυμιῶ, ἄλλως *θυμιατίζω*· || μεταφ. κολακεύω εὐτελῶς.

Λιβάνιος. Ἕλλην ρήτωρ, καταγόμενος ἐξ ἐπιφανοῦς γένους τῆς Ἀντιοχείας καὶ ζήσας ἀπὸ τοῦ 314 μ. Χ. μέχρι τοῦ 393. Ἀπολέσας ἐν ἡλικίᾳ 11 ἐτῶν τὸν πατέρα του, ἀνετράφη ὑπὸ τῆς μητρός του μεθ' ὑπερβαλλούσης φιλοστοργίας. Διδάσκαλον εἰς τὰ πρῶτά του βήματα ἔσχε τὸν συμπολίτην του ρήτορα Ζηνόβιον. Κατόπιν ἦλθε πρὸς τελειοτέραν παίδευσιν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐφοίτησεν ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὴν ἀνωτάτην σχολήν, ταχθεὶς εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Διοφάντου. Ἀλλ' οὔτε τοῦτον, οὔτε τοὺς ἄλλους μεγάλην τότε δόξαν ἔχοντας διδασκάλους ἤκουσεν ἐπιμελῶς, ἀσχολούμενος πρὸ πάντων μὲ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἵδρυσεν ἰδικήν του σχολὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ηὐδοκίμησε, σχὼν πολυπληθεῖς μαθητάς. Ἀλλ' ἕνεκα διαβολῶν τῶν φθονούντων αὐτὸν δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἦλθε δὲ καὶ τῷ 346 ἵδρυσε σχολὴν ἐν Νικομηδείᾳ, ἐν ᾗ ἔζησεν ἐπὶ πέντε ἔτη, μεγάλως παρ' ἁπάντων τιμώμενος. Ἐλθὼν καὶ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπ' ὀλίγον παραμείνας, ἀποκρούσας δὲ καὶ πρόσκλησιν ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπανῆλθε τῷ 354 εἰς τὴν πατρίδα του Ἀντιόχειαν, καὶ ἐκεῖ διέτριψε τὸν ὑπόλοιπον βίον του. Μέχρι βαθέος γήρατος ἐδίδασκεν εὐδοκίμως τὴν ρητορικήν, σχὼν μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν μαθητῶν του καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον καὶ τὸν Ἀμμιανὸν Μαρκελλῖνον.

Τὸν Λιβάνιον ἠγάπησε καὶ ἐτίμησε πολὺ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός, ἀπονείμας εἰς αὐτὸν καὶ τὸν τίτλον τοῦ ταμίου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βίαιος θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος κατελύπησε σφόδρα τὸν ρήτορα, ὅστις ἐξέφρασε παθητικώτατα τὴν ὀδύνην του εἰς τὴν «Μονῳδίαν ἐπὶ Ἰουλιανῷ». Ἐπίσης κατώρθωσεν ὁ Λιβάνιος νὰ ἑλκύσῃ τὴν εὔνοιαν καὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἰουλιανοῦ αὐτοκρατόρων, Οὐάλεντος καὶ Θεοδοσίου, οἵτινες τὸν ἐτίμησαν διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἐπάρχου τῆς αὐλῆς, τοῦ μεγίστου δηλαδὴ τῶν ἀξιωμάτων, ὅπερ ἐκεῖνος δὲν ἀπεδέχθη. Λόγῳ τῶν εὐνοιῶν τούτων ὁ Λιβάνιος εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην ἰσχύν. Ἡ ὅλη παίδευσις τοῦ Λιβανίου ἦτο ἀκραιφνῶς ἑλληνική· ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐμελέτησεν ἐπιμελῶς τοὺς ἀττικοὺς ρήτορας καὶ μάλιστα τὸν Δημοσθένη, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων τὸν Ἀριστείδην. ἐγίνωσκε δὲ καὶ τοὺς κλασσικοὺς ποιητὰς καὶ φιλοσόφους, ἂν καὶ ὄχι κατὰ βάθος, καὶ ἔγραφε καθαρὰν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἄνευ κόμπου καὶ ἐπιδεικτικοῦ ὄγκου. Τὰ ρωμαϊκὰ πράγματα ἀπηχθάνετο πολὺ καὶ ἀπέτρεπεν ἐπιμόνως τοὺς θέλοντας νὰ μεταβῶσιν εἰς Ρώμην χάριν σπουδῶν. Τῆς λατινικῆς γλώσσης ἦτο τόσον ἄπειρος, ὥστε εἶχεν ἀνάγκην διερμηνέως, ὁσάκις ἐλάμβανεν ἐπιστολὴν γεγραμμένην λατινιστί. Ἀνατραφεὶς ἐν τῷ στενῷ περιβάλλοντι τῆς ρητορικῆς, ἐνόμιζε κύριον πάντων τὸν λόγον καὶ τὴν λέξιν, οὐδέποτε ἐμβαθύνων εἰς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων. Ἔμεινε τελείως ξένος πρὸς τὰς νέας ἰδέας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ δὲ πίστις αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς τῆς Ἑλλάδος οὐδόλως ἐκλονίσθη εἰς μίαν ἐποχὴν γενικῆς πνευματικῆς ἀναστατώσεως. Διὰ τοῦτο εἶχεν ὡς ἰδεῶδες πρότυπον τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν καὶ ᾐσθάνετο βαθεῖαν ὀδύνην, διότι πολλοὶ τῶν μαθητῶν του, καὶ μάλιστα ὁ εὐφυέστατος πάντων ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος, ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν. Φύσει ἀσθενικὸς ὤν, ἐμεμψιμοίρει πολλάκις, διότι ἔπασχεν ἡμικρανίαν. Οὐδέποτε ἐνυμφεύθη, εἶχεν ὅμως υἱὸν Κίμωνα ἐκ παλλακῆς, ὅστις ἀπέθανε πρὸ αὐτοῦ ἔκ τινος δυστυχήματος.

Τὰ ἔργα τοῦ Λιβανίου, ἂν καὶ πάντα κατ' οὐσίαν τῆς αὐτῆς τεχνοτροπίας, εἶναι πολυάριθμα καὶ εἶχον μεγίστην διάδοσιν καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ συγγραφέως, ὅστις ἐφρόντιζε περὶ τούτου μισθοδοτῶν σμῆνος ἀντιγραφέων. Τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων του διεσώθησαν ἀβλαβῆ καὶ ἐξήχθησαν εἰς τὸ φῶς ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν παραδιδόμενα εἰς τὴν δημοσιότητα κατὰ μικρόν. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐλαχίστην ἀξίαν ἔχουν τὰ διδακτικά, τὰ χάριν τῶν μαθητῶν συγγραφέντα, περιστρεφόμενα πάντα ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς τότε ρητορικῆς παιδεύσεως. Εἰς ταῦτα τάσσονται 47 προγυμνάσματα, 36 διηγήματα, 27 ἠθοποιίαι, ἤτοι σχεδιάσματα χαρακτήρων, 33 ἐκφράσεις, ἤτοι περιγραφαὶ καλλιτεχνημάτων, καὶ 50 μελέται, ἤτοι ἐπιδεικτικοὶ λόγοι περὶ πεπλασμένων θεμάτων. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἀνάγονται καὶ ὁ βίος τοῦ Δημοσθένους καὶ αἱ ὑποθέσεις τῶν πολιτικῶν λόγων του. Βεβαιοτέραν δόξαν προσεκόμισαν εἰς τὸν Λιβάνιον οἱ «Λόγοι» αὐτοῦ, ὧν σῴζονται 68, οὐδὲν κοινὸν ἔχοντες πρὸς τὴν ρητορικὴν σχολὴν ὑπὸ τὴν στενοτέραν ἔννοιαν, στηριζόμενοι δὲ ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς συγχρόνου ἱστορίας. Πολλοὶ τούτων ἔχουσι τὸ σχῆμα λόγων μόνον, ἀλλ' ἢ ἐπέμφθησαν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς ἄνδρας, πρὸς οὓς προσφωνοῦνται, ἢ δι' ἀντιγράφων ἀνεκοινώθησαν εἰς τὸ δημόσιον. Οἱ κάλλιστοι τῶν λόγων αὐτοῦ εἶναι οἱ ἑξῆς: «Βασιλικός», ἐγκώμιον τῶν αὐτοκρατόρων Κώνσταντος καὶ Κωνσταντίου, ρηθὲν ἐν Νικομηδείᾳ τῷ 348. «Ἀντιοχικός», ἐγκώμιον εἰς τὴν πατρίδα του Ἀντιόχειαν, γραφὲν πιθανῶς τῷ 360· ἓξ λόγοι εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν, ὧν εἷς προσφωνητικὸς κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς Ἀντιόχειαν καὶ τρεῖς ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ («Μονῳδία ἐπὶ Ἰουλιανῷ», «Ἐπιτάφιος», «Ὑπὲρ τῆς Ἰουλιανοῦ τιμωρίας»)· πέντε λόγοι περὶ τῆς στάσεως τῶν Ἀντιοχέων, δι' ὧν ἐπεκαλεῖτο τὴν χάριν τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου (387). «Περὶ τῶν δεσμωτῶν», ἤτοι περὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἐν δεσμωτηρίοις· «Ὑπὲρ τῶν ρητόρων», ἤτοι περὶ τῆς εὐτελείας τῶν μισθῶν τῶν ρητόρων· «Πρὸς Ἀριστείδην ὑπὲρ τῶν ὀρχηστῶν», ἢ ὑπὲρ τῶν μίμων, καὶ ὁ «Πρὸς τοὺς εἰς τὴν παιδείαν αὐτὸν ἀποσκώψαντας». Ἀκόμη ἀξιολογώτεραι τῶν λόγων του εἶναι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Λιβανίου, διότι ἔχουσιν ἀνεκτίμητον ἀξίαν, βοηθοῦσαι πρὸς κατανόησιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ συγγραφέως καὶ πρὸς γνῶσιν τῶν γεγονότων τῆς συγχρόνου ἱστορίας. Ἐσώθησαν δ' ἐν ὅλῳ 1607 ἐπιστολαὶ ἐν τῇ πρωτοτύπῳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, εἰς τὰς ὁποίας ἐπὶ πολὺν χρόνον προσετίθεντο καὶ ἄλλαι 400 περίπου ἐν λατινικῇ μεταφράσει, ἀποδειχθεῖσαι ὅμως ὕστερον κίβδηλοι. Ἀποστέλλονται δὲ αὗται εἰς πλείστους ὅσους, ἐν οἷς καὶ εἰς Χριστιανοὺς ἐπισκόπους. Διὰ τῆς ἀκαταπονήτου ἐνεργείας αὐτοῦ ὡς διδασκάλου, ρήτορος, συγγραφέως καὶ διὰ τῶν διαρκῶν ἀγώνων του ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν μαθητῶν καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, ἠδυνήθη ὁ Λιβάνιος ν' ἀξιωθῇ λαμπρῶν τιμῶν παρὰ τῶν συγχρόνων του καὶ νὰ καταλίπῃ μέγα ὄνομα. Ὑπὸ μεταγενεστέρων του γραμματικῶν ἐπεκλήθη *Δημοσθένης ὁ μικρός*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἐκδόσεις*, Libanii sophistae orationes et declamationes ὑπὸ *Reiske* εἰς 4 τόμους (1781—1897).—Libanii epistolae ὑπὸ *J. Ch. Wolf* (Amstelodamum 1738).—Δύο ἀνέκδοτοι μελέται ὑπὸ *R. Foerster* ἐν «Hermes», τ. Θ', σ. 22 κ. ἑξ. καὶ τ. ΙΑ', σ. 218 κλπ. Τὰ ἅπαντα ἐξεδόθησαν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Teubner ὑπὸ *R. Foerster* ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1923 εἰς 12 τόμους.—*Βοηθήματα*, *B. Kruse*, De Libanio Demosthenis imitatore (Breslau 1915).—*K. Malzacher*. Die Tyche bei Libanius (Strassburg 1918).—*K. Orinsky*, De Nicolai Myrensis et Libanii quae feruntur progymnasmatis (Breslau 1920).—*C. Rother*, De Libanii arte rhetorica questiones selectae (Breslau 1915).—*M. Schwabe*, Analecta Libaniana (Berlin 1918). —Ω.

Λιβανίσκος /*Γεωγρ.*/. Ὄρος τῆς ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ Βορείου Ἠπείρου, ἄλλως καὶ *Ξηρόβουνος* καλούμενον, ἀλβανιστὶ δὲ *Μαλιθάτι*. Κεῖται ΒΑ. τῆς Κορυτσᾶς πρὸς Ν. τῆς λίμνης Πρέσπας καὶ χωρίζεται τοῦ Γράμμου διὰ τῆς κλεισωρείας Τσαγγόνι, δι' ἧς διέρχεται ἡ ὁδὸς Κορυτσᾶς—Φλωρίνης. Χ. Ι. Σ.

λιβάνισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λιβανίζειν, ἡ διὰ λιβανωτοῦ θυμίασις || μεταφ., εὐτελὴς κολακεία.

λιβανιστήρι (τό)· τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου λιβανίζομεν, θυμιατήριον, ἄλλως *θυμιατό*.

λιβανιστὴς (ὁ)· ὁ λιβανίζων, ὁ θυμιῶν τινα· || μεταφ. κόλαξ.

λιβανίτης (ὁ) /*Βοτ.*/. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θύμου τοῦ βιλλαρδιερείου*.

λιβανοδένδρι (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δενδρολίβανον τὸ φαρμακευτικόν*.

λιβανοθήκη (ἡ)· δοχεῖον πρὸς ἐναπόθεσιν τοῦ λιβάνου.

λιβανόκεδρος (ὁ) (Libanocedrus) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κωνοφοριδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἀειθαλῆ δασικὰ ἢ κοσμητικά. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τοῦ εἴδους γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Λιβανόκεδρος ὁ δονιάνειος (Libanocedrus Doniana). Ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Νέας Ζηλανδίας, φθάνον εἰς ὕψος 30 περίπου μέτρων. Τὸ ξύλον του εἶναι ρητινῶδες, σκληρόν, ἐρυθροῦ χρώματος καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐπιπλοποιΐαν.

Λιβανόκεδρος ὁ καταθέων (Libanocedrus deccurens). Ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Καλιφορνίας, φθάνον εἰς ὕψος 30 περίπου μέτρων. Καλλιεργεῖται

Digitized by Google

πρὸς κόσμον καὶ διὰ τὸ εὔοσμον ξύλον του, ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν.

Λιβανόκεδρος ὁ τετράγωνος (Libanocedrus tetragonus). Τὸ δένδρον τοῦτο ἔχει ὕψος 35 περίπου μέτρων, εἶναι εὐθυτενὲς καὶ καλλιεργεῖται διὰ τὸ ξύλον του, ὅπερ εἶναι ὑπόλευκον, ρητινῶδες, ἐλαφρὸν καὶ μαλακόν. Εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Χιλῆς.

Λιβανόκεδρος ὁ χιλιανὸς (Libanocedrus chilensis). Ὁ κορμός του ὑψοῦται μέχρις 25 μέτρων, ἔχει χρῶμα ὠχροκίτρινον, τὸ ξύλον του εἶναι ρητινῶδες, εὔοσμον καὶ σκληρόν. Εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Χιλῆς. Δ. Ν. Π

λιβανομαντεία (ἡ) *[Λαογρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ μάντευσις τῶν μελλόντων ἐκ τῆς διευθύνσεως, τοῦ σχήματος κλπ. τοῦ καπνοῦ, ὅστις παράγεται ἐκ καιομένου λιβανωτοῦ. Ἡ λιβανομαντεία ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς δι' ἐμπύρων μαντικῆς καὶ φαίνεται ὅτι ἀνεπτύχθη ἐν Ἑλλάδι (ὁ ὅρος *λιβανομαντεία* δὲν ἀπαντᾷ παρ' ἀρχαίοις, ἀλλὰ μόνον τὸ ἐπίθετον *λιβανόμαντις*) μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ λιβανωτοῦ ὑπὸ τῶν Φοινίκων. Κατὰ τὴν παράδοσιν «πρῶτος ἐχρήσατο τῇ διὰ τοῦ λιβανωτοῦ μαντείᾳ» ὁ Πυθαγόρας. Ἐν τῷ Νυμφαίῳ, παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν τῆς Ἠπείρου, εἶχεν ἀναπτυχθῆ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἰδιαίτερον εἶδος λιβανομαντείας. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ πέτρα, ἀναδίδουσα πῦρ καὶ ὑπ' αὐτὴν πηγὴ χλιαροῦ ὕδατος καὶ ἀσφάλτου. Ἐντὸς τοῦ πυρὸς τούτου ἐρρίπτετο λιβανωτός, ὅστις, ἂν μὲν τὸ πρᾶγμα, δι' ὃ ἐγίνετο ἡ ἐρώτησις, ἔμελλε νὰ ἐκπληρωθῇ, ἐγίνετο δεκτός, ἂν δὲ ἦτο ἀνεκτέλεστον, ἀπεκρούετο ὑπὸ τοῦ πυρός. Θ. Π.

λιβανόμαντις, *—εως* (ὁ)· ὁ ἀπὸ τῶν καπνῶν τοῦ καιομένου λιβανωτοῦ μαντευόμενος.

λίβανος (ὁ)· εἶδος δένδρου ἐκκρίνοντος τὸν λιβανωτόν || συνεκδ., αὐτὸς ὁ λιβανωτός.

—*[Βοτ.]* Βλ. *βοσβελλία*.

—*[Ἀποκρυφ.]* Ὁ *λίβανος* ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς κεκτημένος μυστικὰς ἰδιότητας, διὸ καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ἔκπαλαι ὡς θυμίαμα κατὰ τὰς λατρευτικὰς τελετὰς καὶ μυστικὰς τελετουργίας τῶν ἀνατολικῶν ἰδίως λαῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν λιβανομαντείαν. Ἐν τῇ ἀστρολογίᾳ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν ἥλιον, νοούμενον ὡς κέντρον τῆς θερμότητος καὶ τοῦ πυρός, πρὸς τὰς ἰδιότητας δὲ ταύτας ἀναποσπάστως συνδέεται ἡ χρησιμοποίησις τοῦ λιβάνου. Η. Π. Γ.

Λίβανος (ἀραβ. *Δζεμπὲλ-ὶ-Λιμπιάν*=Λευκὸν ὄρος) *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸν συγκρότημα τῆς Συρίας, λαβὸν τὸ ὄνομα τοῦτο ὡς ἐκ τοῦ λευκάζοντος χρώματός του, ὀφειλομένου εἰς τὰς λευκὰς ἐξ ἀσβεστολίθου κλιτῦς του. Ἐξ αὐτοῦ καλεῖται καὶ ὁλόκληρος ἡ πέριξ χώρα, ἀποτελοῦσα ἄλλοτε αὐτόνομον διοίκησιν, ἤδη δὲ ἰδιαιτέραν δημοκρατίαν ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Γαλλίας τελοῦντος κράτους τῆς Συρίας.

—*[Γεωλογ.]* Βλ. λ. *Συρία*.

—*[Φυσ. Γεωγρ.]* Ὁ *Λίβανος* ἐκτείνεται εἰς μῆκος 150 περίπου χιλιομέτρων, παραλλήλως πρὸς τὰ παράλια τῆς Συρίας καὶ εἰς ἀπόστασιν 20—35 χιλιομέτρων ἀπ' αὐτῶν ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΔ, ἀπὸ 33°15'—34°40' Β. πλάτους καὶ 33°—34° Α. μήκους. Κυριώτεροι κλάδοι τῆς ὅλης ὀροσειρᾶς εἶναι τά: *Δζεμπὲλ Ταμαρούν*, *Δζεμπὲλ Φοὺμμ ἐλ-Μιζάπ*, *Δζεμπὲλ Μαχμάλ*, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν (3.063 μ.), *Δάχρ-ἐλ-Χοδίπ*, *Δζεμπὲλ-Δζὲτζ* καὶ *Δζεμπὲλ-Μουσεῖτρά*, *Δζεμπὲλ-Σαννὶν* (2.610 μ.), *Δζεμπὲλ-ὶ-Κενισὲ* (2.030 μ.), *Δζεμπὲλ-ἐλ-Γάρπ* (1.000 μ.), *Δζεμπὲλ-ἐλ-Μπαροὺχ* (κατὰ μέσον ὅρον 1.600 μ.) καὶ τέλος πρὸς Ν. αἱ δίδυμοι κορυφαὶ τοῦ *Δζεμπὲλ-Νιχᾶ* (1.850 μ.). Αἱ δυτικαὶ κλιτύες κατέρχονται κλιμακωτῶς πρὸς τὴν παραλίαν, ἐνῷ πρὸς Α. ἡ κλίσις εἶναι ἀπότομος.

Κυριώτεραι πόλεις τοῦ Λιβάνου εἶναι αἱ ἑξῆς: *Μπεϊτεντὶν* καὶ κοινῶς *Μπτεντίν*, εἰς ἀπόστασιν 27 χλμ. ΝΑ. τῆς Βηρυττοῦ, εἰς ὕψος 900 μ., ἄλλοτε θεωρουμένη ὡς πρωτεύουσα τοῦ Λιβάνου· χρησιμεύει ὡς θερινὴ κατοικία τοῦ διοικητοῦ καὶ ἔχει μόλις 400 μονίμους κατοίκους, ἀνερχομένους εἰς τὸ διπλάσιον τὸ θέρος. *Δζεντεϊντέ*, *Μπρουμανὰ* καὶ *Μπεῒτ-Μερί*, *Γαζὶρ-ἐλ-Δζουνί*, *Μπατροὺν* (ἢ *Βότρυς* τῶν ἀρχαίων) *Δζεζζίν*, *Ζάχλε*, *Δεῒρ-ἐλ-Καμάρ*, μία τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τοῦ Λιβάνου, ἄλλοτε ἕδρα τοῦ κυριωτέρου ἀρχηγοῦ (ἐμίρου) τῆς χώρας.

Ποταμοί. Οἱ περισσότεροι τῶν ποταμῶν τοῦ Λιβάνου, γνωστοὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, εἶναι σήμερον χειμαρρώδεις, ξηροὶ δὲ κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔτους. Κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ ἑξῆς: *Νὰχρ-ἐλ-Καδισᾶ* (= Ἱερὸς ποταμός), πηγάζων ἐκ τοῦ Δζεμπὲλ-ὶ-Μαχμὰλ καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Μεσόγειον μετὰ ροῦν 38 χλμ. *Νάχρ-ελ-Δζὸζ* (= Καρυδοπόταμος), ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Δζεμπέλι-Ταννουρὶν καὶ διαρρέων χώραν μήκους 37 χλμ. χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον. *Νὰχρ-ἐλ-Ἰμπραχίμ*, γνωστὸς τὸ πάλαι ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἄδωνις*, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο αἱ ἑορταὶ τοῦ Ἀδώνιδος, συζύγου τῆς φοινικικῆς Ἀφροδίτης-Ἀστάρτης· ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζει παρὰ τὸ χωρίον Ἀφκᾶ, τῆς ἀρχαίας Ἀφέκα, ἐξ ἄντρου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου αἱ κόραι τῆς Βύβλου καὶ τῆς Ἀφέκας, κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἐν Τύρῳ λατρευομένης θεᾶς Σαλάμπο, ἐθρήνουν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μυστηρίων τὸν θάνατον τοῦ Ἀδώνιδος. Ὁ ποταμὸς οὗτος χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον μεταξὺ τῆς Δζεμπαῒλ (Βύβλου) καὶ τῆς Δζουνί. *Νὰχρ-ἐλ-Κὲλπ* (= Ποταμὸς τοῦ σκύλλου), ὁ ἀρχαῖος *Λύκος*, μήκους 30 χλμ., πηγάζων ἐκ τοῦ σπηλαίου Δζαϊτᾶ καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Μεσόγειον μεταξὺ Βηρυττοῦ καὶ Γαζίρ. *Νὰχρ-Μπεϋροὺτ* (= ποταμὸς τῆς Βηρυττοῦ, ὁ ἀρχαῖος *Μαγορᾶς*), πηγάζων ἐκ τῶν παρὰ τὴν πόλιν Ζάχλε ὀρέων καὶ χυνόμενος ἀνατολικῶς τῆς Βηρυττοῦ. *Νὰχρ-ἐλ-Δαμοὺρ* (ὁ ἀρχαῖος *Ταμύρας*), χυνόμενος εἰς τὴν Μεσόγειον, παρὰ τὸ Μαχαλεκὰτ-ἐλ-Νταμούρ. *Νὰχρ-ἐλ-Ἀουλὲ* (ὁ ἀρχαῖος *Βόστρηνος*), χυνόμενος βορείως τῆς Σάϊντε (Σιδῶνος). *Νὰχρ-ἐλ-Μπαρντανί*, ἐκβάλλων εἰς τὸν Νὰχρ-ἐλ-Λιτανὶ (τὸν ἀρχαῖον *Λίταν*). Λίμναι καὶ ἕλη δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὸν Λίβανον.

Χλωρίς. Αἱ δυτικαὶ κλιτύες τοῦ Λιβάνου ἔχουσι τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου. Τὰ ἄλλοτε ἐκτεταμένα πυκνὰ δάση σχεδὸν δὲν ὑπάρχουσι πλέον. Σῴζονται μόνον μικρότερα ἐκ δρυῶν καὶ κυρίως ἐκ πευκῶν, ἐξ ὧν σπουδαιότερον εἶναι τὸ νοτίως τῆς Βηρυττοῦ φυτευθὲν ὑπὸ τοῦ διασήμου ἐμίρου Φὰχρ-ἐτ-ντίν. Ἡ κυριωτέρα δασώδης περιοχὴ τοῦ Λιβάνου εἶναι σήμερον ἡ τοῦ βορειοανατολικοῦ τμήματος, τὸ ὁποῖον κατέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βααλβέκ. Ἀπὸ τὰς πανυψήλους καὶ ὡραίας *κέδρους* (βλ. λ.) τοῦ Λιβάνου ὀλίγαι σῴζονται σήμερον. Σήμερον τὸ κυριώτερον κόσμημα τοῦ Λιβάνου εἶναι τὸ ἀειθαλὲς ροδόδενδρον τὸ ποντικόν, ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος.

Κλῖμα. Ἡ χώρα τοῦ Λιβάνου ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη καὶ ὑγιεινότατον εἰς τὰ ὑψηλά. Εἰς τὸ Δζεμπέλι-Σαννὶν (2.610 μ.) ἡ χιὼν μένει καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ, ἀπαντᾷ δὲ ἀκόμη καὶ τὸ θέρος εἰς τὰς βαθείας χαράδρας. Εἰς μικρότερον τῆς περιοχῆς ταύτης ὕψος (1.542 μ.) ἡ χιὼν φθάνει μέχρι πάχους 3 καὶ 4 μέτρων. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου ἀρχίζουσιν αἱ βροχαί, τῶν ὁποίων προηγοῦνται θύελλαι.

—[ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] ***Γεωργία***. Εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν προκόπτει πολὺ ἡ σηροτροφία. Περὶ τὸ 1872 παρήγοντο 5.000.000 ὀκάδες κουκουλίων, κατόπιν ὅμως ἡ παραγωγὴ ἐμειώθη, διότι οἱ μεταξοσκώληκες προσεβλήθησαν ἐξ ἐπιδημίας, ἐδέησε δὲ τότε νὰ εἰσαχθῶσι σπόροι ἐξ Ἰαπωνίας. Εἰς τὸν Λίβανον λειτουργοῦν 150 περίπου μεταξουργεῖα. Ἡ παραγομένη μέταξα ἐξάγεται διὰ τῶν λιμένων Βηρυττοῦ καὶ Τριπόλεως εἰς Γαλλίαν. Παράγει ὡσαύτως ἡ χώρα δημητριακά, ἐλαίας (13 272.407 ὀκάδες ἐτησίως), ἔλαιον (3 500 000 ὀκάδες), καλοὺς οἴνους, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότερος εἶναι ὁ «χρυσοῦς οἶνος τοῦ Λιβάνου» (vin d'or du Liban), ἐκ τοῦ ὡραίου χρώματός του, καπνόν, κτηνοτροφικὰ καὶ μελισσοκομικὰ προϊόντα.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὰ κυριώτερα τῶν ἐν τῷ Λιβάνῳ μεταλλευμάτων εἶναι ὁ λιγνίτης καὶ διάφοροι ποικιλίαι τοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου. Τὰ λιγνιτικὰ κοιτάσματα τῆς περιοχῆς Μὲτν ἐξεμεταλλεύθησαν ἐπί τινα χρόνον δύο Ἄγγλοι (1835—1838). Ἡ ἐκμετάλλευσις τεσσάρων ἄλλων λιγνιτωρυχείων, κειμένων εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νὰχρ-Μπεϋρούτ, ἔδωκαν ἄλλοτε ἀρκετὰ καλὰ ἀποτελέσματα.

—[ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ὁ Λίβανος εἶναι δημοκρατία ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Γαλλίας. Τὸ δημοκρατικὸν αὐτοῦ Σύνταγμα, θεσπισθὲν τῇ 24ῃ Μαΐου 1926 καὶ ἀναθεωρηθὲν τὸ ἑπόμενον ἔτος καὶ τῷ 1929, ὁρίζει ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς βουλῆς διὰ μίαν ἑξαετίαν. Ἔχει τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν μὲ δικαίωμα ἀρνησικυρίας τῶν ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφιζομένων νόμων. Ἡ βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ 46 βουλευτῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἥμισυ διορίζει ὁ πρόεδρος, τὸ δὲ ἥμισυ ἐκλέγει ὁ λαός. Ὁ πρόεδρος δύναται νὰ διαλύῃ τὴν βουλήν. Ἕδρα τοῦ προέδρου εἶναι ἡ Βηρυττός.

Πληθυσμός. Οἱ κάτοικοι τοῦ Λιβάνου ἀνήρχοντο πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς 400.000 περίπου, ἐξ ὧν 30.422 Μουσουλμᾶνοι (13.576 Σουνῖται καὶ 16.846 Σιῖται), 229.680 καθολικοὶ Μαρωνῖται, 34.472 καθολικοὶ Οὐνῖται, 54.208 Σύροι ὀρθόδοξοι, 49 842 Δροῦσοι καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀνήκοντες εἰς διάφορα θρησκεύματα. Οἱ Μαρωνῖται, πιστοὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, ἐθεωροῦντο ἀνέκαθεν πολιτικοὶ πελάται τῆς Γαλλίας. Οἱ ὀρθόδοξοι κατοικοῦσιν εἰς τὰ πρὸς τὴν Παλαιστίνην νότια τῆς χώρας. Σύροι τὸ γένος καὶ ἀραβόφωνοι κατάγονται ἐκ τῶν *Μελχιτῶν*, οἵτινες ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' ἐτάχθησαν ὑπὲρ τοῦ Βυζαντίου ἐναντίον τῶν Μωαμεθανῶν καὶ τῶν Μαρωνιτῶν. Εἶναι τὸ προοδευτικώτερον στοιχεῖον τῆς χώρας. Οἱ Σουννῖται Μουσουλμᾶνοι εἶναι κυρίως ἐξισλαμισθέντες Δροῦσοι. Περσικῆς καταγωγῆς φαίνονται οἱ ὀλίγοι Σιῖται τοῦ Λιβάνου, οἱ γνωστοὶ μᾶλλον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰσμαηλῖται*, οἱ *Ἀσασῖνοι* τῶν χρονογράφων τῶν Σταυροφοριῶν. Τέλος οἱ *Δροῦσοι* (βλ. λ.) τείνουσι νὰ συγχωνευθῶσι μετὰ τῶν Σιιτῶν.

—*[Ἱστορ.]* Οἱ πληθυσμοὶ τοῦ *ὄρους Λιβάνου* οὐδέποτε ἔπαιξαν ἀξιοσημείωτον ρόλον ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Εἶναι ὑπολείμματα προϊστορικῶν λαῶν, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἀραμαϊκὸν κλάδον. Ὁ Λίβανος ἦτο γνωστότατος εἰς τοὺς Ἑβραίους, ἀναφερόμενος συχνάκις ἐν τῇ Γραφῇ. Μεταξὺ τῶν αὐτόθι κατοικούντων λαῶν, ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρει τοὺς *Χιβιτας* καὶ *Γιβλίτας*. Οἱ Φοίνικες, οἵτινες ἐπεκράτουν εἰς ὅλην τὴν παραλίαν, δὲν φαίνεται νὰ ἐξήσκουν μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους, οὐδὲ σῴζονται φοινικικὰ μνημεῖα εἰς τὸν Λίβανον. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας, ὁ Λίβανος περιελήφθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φοινίκης, κατὰ δὲ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἀπετέλεσεν ὑποδιαίρεσιν τῆς ἐπαρχίας Συρίας μὲ ἕδραν τὴν Ἔμεσσαν (Χόμς). Ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἡ ὑποδιαίρεσις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα *Φοινίκη ἡ πρὸς τὸν Λίβανον* (Phoenice ad Libanum) μὲ πρωτεύουσαν πάλιν τὴν Ἔμεσσαν, ἐνῷ τῆς παραλίου Φοινίκης ἕδρα ἦτο ἡ Τύρος. Λείψανα τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου ἀπαντῶσι καθ' ὅλον τὸν Λίβανον. Κατὰ τὸν ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνα ἡ χώρα ἦτο σχεδὸν ἀνεξάρτητος. Ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ συνετελέσθη χάρις εἰς τοὺς ἐκεῖ προσφυγόντας μονοθελήτας, φεύγοντας τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ διωγμοὺς καὶ εὑρόντας φιλοξενίαν εἰς τὴν ὀρεινὴν

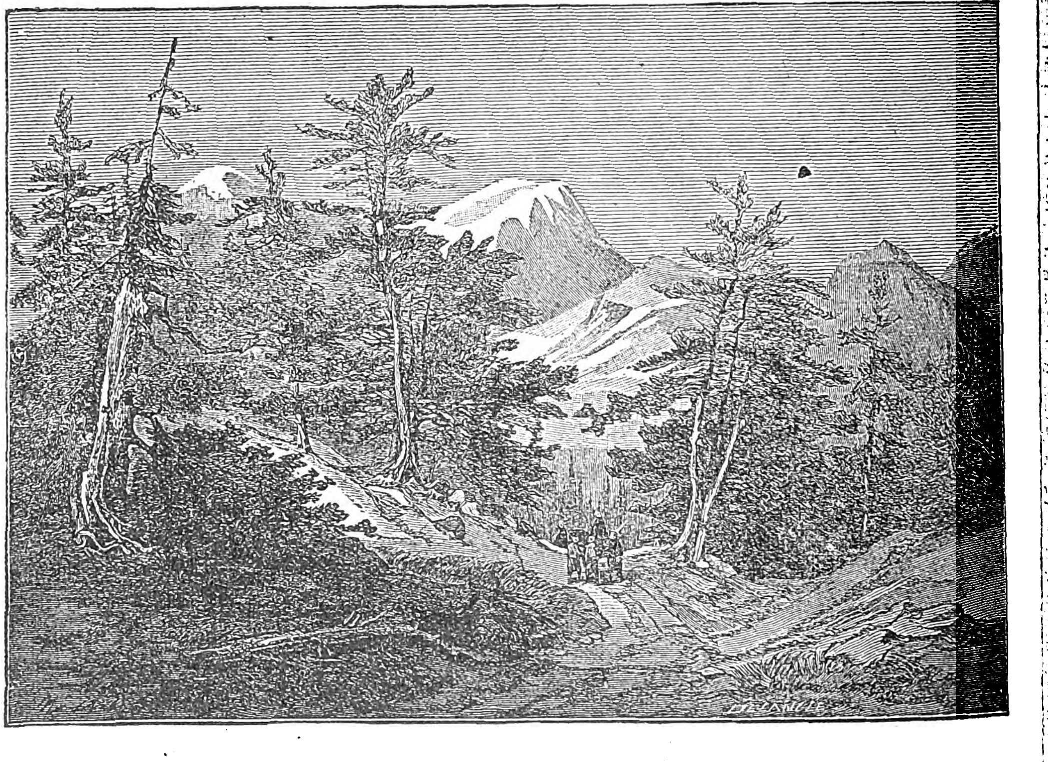

Μία τῶν ὑψηλοτέρων περιοχῶν τοῦ Λιβάνου.

Digitized by Google

ταύτην χώραν, ἥτις ἀνέκαθεν ἦτο καταφύγιον διωκομένων αἱρέσεων. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τοῦ Λιβάνου ἐδέχθησαν τότε τὸν Μονοθελητισμόν, ἐκ τοῦ ὁποίου προέκυψαν κατόπιν οἱ Μαρωνῖται. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β′ οἱ πρῶτοι οὗτοι Χριστιανοὶ ἐβοήθησαν τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου κατὰ τοῦ χαλίφου Ἄμπντ-ἐλ-Μαλέκ, ἀλλὰ κατόπιν ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ὀνομασθέντες ὡς ἐκ τούτου *Μαρδαῖται* (=ἀντάρται). Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρχισε νὰ διαδίδεται εἰς τὴν χώραν ὁ Ἰσλαμισμός, χάρις εἰς τὴν συρροὴν ποικιλωνύμων καὶ ποικιλοδόξων φυγάδων, Κούρδων, Τουρκομάνων, Περσῶν καὶ πολλῶν Ἀράβων, συγχωνευθέντων ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δροῦσοι* (βλ. λ.). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφοριῶν εἶναι καταφανὴς ἡ λατινικὴ ἐπιρροή. Οἱ Χριστιανοὶ Μαρωνῖται ἦσαν πάντοτε διατεθειμένοι νὰ βοηθήσωσι τοὺς Φράγκους κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν καὶ Δρούσων. Ἐν τούτοις, ἡ Ρώμη ἐθεώρει αὐτοὺς πάντοτε ὡς αἱρετικοὺς καὶ μόνον τῷ 1736 καθωρίσθησαν τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν διοικήσεως ὑπὸ εἰδικῆς ἀποστολῆς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρχισε νὰ σημειοῦται ἡ γαλλικὴ ἐπιρροὴ καὶ ἔκτοτε χρονολογοῦνται αἱ ἔριδες Μαρωνιτῶν καὶ Δρούσων. Τοὺς τελευταίους τούτους ὑπεστήριζον καὶ ὑπεκίνουν οἱ Τοῦρκοι πασᾶδες. Ἡ οὕτω δημιουργηθεῖσα κατάστασις προὐκάλεσε τὰς σφαγὰς τοῦ 1845, 1858, 1859 καὶ 1860, λόγῳ τῶν ὁποίων ἐδέησε νὰ ἐπεμβῇ στρατιωτικῶς ἡ Γαλλία διὰ σώματος 6.000 ἀνδρῶν πρὸς εἰρήνευσιν τῆς χώρας. Συνέπεια τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης, ὑποστηριζομένης καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, ἦτο ἡ ἔκδοσις τοῦ φιρμανίου τῆς 9 Ἰουνίου 1861, ἀνακοινωθέντος ἐπισήμως εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς κυβερνήσεις καὶ συμπληρωθέντος διὰ τοῦ φιρμανίου τῆς 6ης Σεπτεμβρίου 1864, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Λίβανος ἀπετέλει ἐπαρχίαν (σαντζάκιον) αὐτόνομον, διοικουμένην ὑπὸ Χριστιανοῦ διοικητοῦ, διοριζομένου ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπων τῶν τότε ἓξ μεγάλων εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, περιβεβλημένου τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, διορίζοντος ὑπ' εὐθύνην του τοὺς διοικητικοὺς καὶ δικαστικοὺς ὑπαλλήλους, εἰσπράττοντος τοὺς φόρους, συγκαλοῦντος ὑπὸ τὴν προεδρίαν του τὸ διοικητικὸν συμβούλιον καὶ τέλος ἐκτελοῦντος τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις. Τὸ κεντρικὸν διοικητικὸν συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐκ 12 μελῶν (Μαρωνιτῶν, Δρούσων, Καθολικῶν, Ὀρθοδόξων, Μετουαλήδων καὶ Μουσουλμάνων), κατένεμε τοὺς φόρους, ἤλεγχε τὴν διαχείρησιν τῶν δημοσίων προσόδων καὶ τὰς δαπάνας καὶ ἐξέφερε συμβουλευτικὴν γνώμην ἐφ' ὅλων τῶν εἰς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ ὑποβαλλομένων ζητημάτων. Τὸ ὅλον «Ὄρος» διῃρεῖτο εἰς ἓξ διοικητικὰς περιφερείας, ὧν ἑκάστη διετέλει ὑπὸ ἕνα ὑποδιοικητήν, διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐκλεγόμενον μεταξὺ τοῦ ἀριθμητικῶς ἢ ἀπὸ ἀπόψεως σπουδαιότητος εἰς ἑκάστην περιφέρειαν ἐπικρατοῦντος στοιχείου. Εἰς ἑκάστην περιφέρειαν ὑπῆρχεν ἐπιτόπιον διοικητικὸν συμβούλιον. Αἱ περιφέρειαι διῃροῦντο εἰς καντόνια (δήμους) ὑπὸ δημάρχους διοριζομένους ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ. Ἕκαστον καντόνιον, ὑποδιαιρούμενον εἰς κοινότητας, ἔπρεπε νὰ περιλαμβάνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ὁμογενέστερον πληθυσμόν. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κοινοτήτων ἦσαν οἱ σεΐχαι. Εἰς τὰς κοινότητας μὲ μεικτὸν πληθυσμὸν ὑπῆρχον δύο σεΐχαι. Τὸ αὐτόνομον πολίτευμα τοῦ Λιβάνου καθιέρωνε τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν κατοίκων καὶ τὴν κατάργησιν τῶν φεουδαρχικῶν προνομίων. Εἰς ἕκαστον καντόνιον ὑπῆρχεν εἷς εἰρηνοδίκης δι' ἕκαστον θρήσκευμα, εἰς ἑκάστην διοικητικὴν περιφέρειαν ἓν πρωτοδικεῖον καὶ εἰς τὴν ἕδραν τῆς διοικήσεως ἓν ἀνώτατον δικαστήριον. Ἡ τήρησις τῆς τάξεως ἐξησφαλίζετο ὑπὸ ἀστυνομικοῦ σώματος, στρατολογουμένου δι' ἐθελουσίας κατατάξεως κατ' ἀναλογίαν 7 ἀστυνόμων ἀνὰ 1000 κατοίκους. Εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ κεντρικοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ὁ διοικητὴς ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς Συρίας τὴν βοήθειαν τῶν τακτικῶν στρατευμάτων.

Τὸ αὐτόνομον τοῦτο καθεστὼς ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ἐκ τῶν τουρκικῶν διωγμῶν κατὰ τῶν *Ἀράβων* (βλ. λ, τ. Ε′, σελ. 306 γ′), ὑπέφερον σημαντικῶς καὶ οἱ πληθυσμοὶ τοῦ Λιβάνου. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις διὰ διακοινώσεως αὐτῆς πρὸς τὰς συμμάχους αὐτῆς, τὴν Γερμανίαν καὶ Αὐστροουγγαρίαν, ὡς συνυπογραψάσας τὰς συνθήκας Παρισίων (1856) καὶ Βερολίνου (1878), ἀνήγγειλεν ὅτι ἐθεώρει ἑαυτὴν ἀπηλλαγμένην ἀπὸ τῶν διατάξεων τῶν συνθηκῶν τούτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἀνέλαβεν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ προνομιακὸν καθεστὼς τοῦ Λιβάνου. Οἱ πληθυσμοὶ τῆς Συρίας, τρομοκρατηθέντες ἐκ τῶν τουρκικῶν διωγμῶν, παρέμειναν ἥσυχοι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, μέχρις ὅτου ὁ ἀγγλικὸς στρατός, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Allenby, κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν χώραν. Ἐπηκολούθησαν ἐπίπονοι συζητήσεις καὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, τέλος δέ, τῇ 25 Ἀπριλίου 1920, τὸ ἀνώτατον συμμαχικὸν συμβούλιον, συνελθὸν ἐν Σὰν Ρέμο, ἀπεφάσισε ν' ἀνατεθῇ ἡ ἐπὶ τῆς Συρίας ἐντολὴ εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὰς λεπτομερείας ὥρισεν ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν τὴν 24 Ἰουλίου 1922, ἐνῷ ἡ ὁριστικὴ ἀπόσπασις τῆς Συρίας καὶ τοῦ Λιβάνου ἀπὸ τῆς Τουρκίας καθιερώθη διεθνῶς διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης, ἥτις ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1924. Ἀλλ' ἤδη, ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1920, ἡ χώρα τοῦ Λιβάνου, καταληφθεῖσα ὑπὸ γαλλικῶν στρατευμάτων, ἀνεγνωρίσθη ὡς κράτος ἀνεξάρτητον μὲ ἔκτασιν πολὺ μεγαλυτέραν τῆς προπολεμικῆς, προσαρτηθεισῶν εἰς αὐτὴν τῶν ὑπὸ Μουσουλμάνων οἰκουμένων περιφερειῶν Τριπόλεως καὶ Σάϊδα. Ν. Μ.

— *[Φιλοτελ.]* Ἡ Γαλλία ἐξέδωσε κατὰ τὸ 1924 τὰ πρῶτα γραμματόσημα εἰδικῶς διὰ τὴν περιοχὴν τοῦ *Μεγάλου Λιβάνου*, ὡς ἐκαλεῖτο αὕτη τότε, ἐπισημανθέντων πρὸς τοῦτο 14 κλάσεων γραμματοσήμων τῆς ἐκδόσεως 1900—1921 μὲ τὰς λέξεις GRAND LIBAN καὶ νέας ἀξίας εἰς centimes καὶ piastres. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδωκε καὶ εἰδικὴν σειρὰν ἀεροπορικῶν γραμματοσήμων τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω τύπου, μὲ τὸ πρόσθετον ἐπισήμασμα «Poste par Avion». Ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἔτους ἐξεδόθη νέα σειρά, φέρουσα τὸ ἴδιον ἐπισήμασμα γαλλιστὶ καὶ ἀραβιστί. Κατὰ τὸ 1925 ἐξεδόθη εἰδικὴ σειρὰ ἐκ 13 ἀξιῶν μὲ παραστάσεις διαφόρων τοπίων τῆς χώρας. Ἀξίαι τινὲς τῆς σειρᾶς ταύτης ἔλαβον κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὡς ἐπισήμασμα ἀεροπλάνον, καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν. Κατὰ τὸ 1926 τὰ ἴδια γραμματόσημα ἐπεσημάνθησαν μὲ τὰς λέξεις «Secours aux Réfugiés» καὶ ἀντιστοίχους ἀραβικάς, τὸ δὲ προϊὸν αὐτῶν διετέθη ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ προσφύγων. Κατὰ τὸ 1927, μετὰ τὴν μετατροπὴν τῆς χώρας εἰς δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν γαλλικὴν ἐντολήν, ἡ σειρὰ τοῦ 1925 ἔλαβε τὸ ἐπισήμασμα REPUBLIQUE LIBANAISE, ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1928 ἐπηκολούθησε πληθώρα ἐπισημάνσεων. Πρὸς τούτοις ἐξεδόθησαν καὶ διάφοροι σειραὶ ἐναρίθμων γραμματοσήμων. (Ε. Φ. Ε.)

— **Λιβάνου** ***πρίγκιψ*** *[Τεκτον.]*. Καλεῖται οὕτως ὁ κατέχων τὸν 22ον βαθμὸν τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀποδεδεγμένου σκωτικοῦ δόγματος τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ, συνηθέστερον καλούμενος ἱππότης τοῦ βασιλικοῦ πελέκεως. Η. Π. Γ.

λιβανοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ παράγων λίβανον: «λιβανοφόρος χώρα», «δένδρον λιβανοφόρον».

λιβανόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν φυτῶν *ἄζυγος ὁ χαμαίφυτος* καὶ *τεύκριον τὸ πόλιον*. Δ. Ν. Π.

λιβανωτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λιβανωτόν, ὁ τοῦ λιβανωτοῦ: «λιβανωτικὸν φορτίον».

λιβανωτὶς (ἡ) (Libanotis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν ὀρεινῶν τόπων τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λιβανωτὶς ἡ ἀθαμαντιοειδὴς* (Libanotis athamantoides), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰ πέριξ τῶν Πυρηναίων καὶ ἡ *λιβανωτὶς ἡ κοινὴ* (Libanotis vulgaris), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ὀρεινοὺς τόπους τῆς Γαλλίας. Τὸ πρῶτον εἶδος ἐκάλει ὁ Διοσκορίδης *κάχρυν τὴν λιβανωτίδα*. Δ. Ν. Π.

λιβανωτὸν (τό)· ἀντὶ *λιβανωτὸς* (βλ. λ.).

λιβανωτὸς (ὁ)· τὸ ἐκκρινόμενον ἀρωματικὸν κόμμι ἀπὸ τοῦ δένδρου λιβάνου, κοιν. *λιβάνι*· ‖ μεταφ. «καίω λιβανωτὸν» κολακεύω εὐτελῶς: «καίει λιβανωτὸν εἰς τοὺς ἰσχυρούς».

—*[Χημ.]* *Λιβανωτός*, ἢ *ὀλίβανον* (κοιν. *λιβάνι*) εἶναι ἀρωματικὴ ῥητίνη, ἀνήκουσα εἰδικῶς εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κομμιορρητινῶν. Λαμβάνεται δι' ἐντομῶν ἐκ διαφόρων εἰδῶν *βοσβελλίας* καὶ ἰδίως τῆς *καρτερείου*. Χημικῶς ἀποτελεῖται ἐκ 33% ῥητινικῶν ὀξέων, 33% ῥεσένης, 20% κόμμεως, 7% βασορίνης, 6% αἰθερίου ἐλαίου, ἐκ 0,5% πικρᾶς ὕλης καὶ ἐκ μικρῶν ποσοτήτων l-πινενίου, διπεντενίου καὶ φελλανδρενίου. Καίει μετ' αἰθαλιζούσης φλογὸς ἀναδιδομένης χαρακτηριστικῆς ἀρωματικῆς βαλσαμώδους ὀσμῆς. Εἶναι ἐλάχιστα διαλυτὸς εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἐν μέρει διαλυτὸς εἰς τὴν ἀλκοόλην, τὸ χλωροφόρμιον καὶ εἰς διάλυμα σόδας. Χρησιμοποιεῖται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς θυμίαμα εἰς τὰς λατρείας. Οὕτως, εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ἦτο γνωστὸς 1700 ἔτη περίπου π. Χ., ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν Βίβλον ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι ὁ Δαρεῖος ἔλαβε παρὰ τῶν Ἀράβων ὡς πολεμικὴν ἀποζημίωσιν 1000 τάλαντα λιβανωτοῦ. Ὁ λιβανωτὸς χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ὡς βαλσαμικὸν φάρμακον καὶ ὡς τονωτικὸν τοῦ στομάχου. Σ. Γ.

—*[Ἐμπορευμ.]* Ὁ *λιβανωτὸς* ἐμφανίζεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ 3 ποικιλίας: ὡς *ἀραβικὸς* (λευκὰ στρογγύλα καὶ λιπαρὰ ἐσωτερικῶς σταγονίδια), ὡς *ἀφρικανικὸς* (κιτρινωπὰ δάκρυα καὶ εὐμάλακτοι διὰ τῶν δακτύλων ἐρυθρωποὶ βῶλοι), καὶ ὡς *ἰνδικὸς* (κίτρινα ἡμιδιαφανῆ δάκρυα, μεγαλύτερα κάπως τῶν τοῦ ἀφρικανικοῦ). Ὁ ἰνδικὸς λιβανωτὸς θεωρεῖται ἀνώτερος τοῦ ἀφρικανικοῦ καὶ ἐξάγεται ἐν μεγάλοις κιβωτίοις ἐκ Καλκούτας, ἐνῷ ὁ ἀφρικανικὸς ἐξάγεται ἐκ Μασσαλίας εἰς δέματα. Α. Μ. Σ.

—*[Τελετουργ.]* Ὁ *λιβανωτὸς* ὡς θυμίαμα κατὰ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς ἀνέκαθεν ἦτο ἐν χρήσει καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς ἄλλους λαοὺς καὶ δὴ εἰς τοὺς Ἕλληνας (πρβλ. καὶ λ. *θυμίαμα*). Δ. Ν. Μ.

λιβάρι (τὸ) *[Ἐγκυκλ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *ἰχθυοτροφείου* (βλ. λ.).

Λιβάρι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον καὶ λίμνη ἁλμυρὰ τῆς ἐπὶ τοῦ διέκπλου τῶν Ὠρεῶν ἀκτῆς τῆς Ἱστιαίας, 3 μίλλ. ΒΑ. τοῦ Ξηροχωρίου. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην σημειοῦται ὡς Garah point (πλάτ. 39° 01′ 00″ Β., μῆκ. 23° 06′ 40″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channels). Σ. Ε. Λ.

— **Λιβάρι** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ κατέναντι τῆς Β. ἄκρας τῆς Σφακτηρίας Β. μυχὸς τοῦ κολπίζοντος λιμένος τῆς Πύλου. Ἄλλως *Γιάλοβα* καὶ *Ντάλιανη*. Σ. Ε. Λ.

Λιβάρνα (Libarna) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἰταλίας ἐν Λιγουρίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Ὀλουβρία καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Γενούης εἰς Δερτῶνα ὁδοῦ. Καλεῖται ἐπίσης καὶ *Λίβαρνον* (Libarnum). Τὰ ἐρείπια αὐτῆς, ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς (ἀμφιθέατρον), σῴζονται παρὰ τὸ νῦν Serravallo. Α. Θ. Σ.

Λιβάρτζι, καὶ ***Λειβάρτζι*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 967. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, πλῆρες δημοτικὸν σχολεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ γεωργικὸν πιστωτικὸν συνεταιρισμόν.

λίβας (ὁ) *[Κλιματολογ.]*. Καλοῦνται οὕτω τοπικοὶ ἄνεμοι διαφόρων διευθύνσεων, ἔχοντες ἰδιότητας θερμοῦ καυστικοῦ καὶ λίαν καταθλιπτικοῦ ἀνέμου. Οἱ ἄνεμοι οὗτοι φέρουσι διάφορα ὀνόματα, π. χ. *λίβας τῆς Θεσσαλίας* δυτικὸς ἄνεμος, *λίβας τῆς Βοιωτίας* (Δ ἢ ΝΔ) κτλ. Θ. Θ. Φ.

Λίβας *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κιμμερίων τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 100.

— **Λίβας** *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν τριῶν κορυφῶν τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς Ζακύνθου *Βραχιώνα*, ἔχουσα ὕψος 740 μέτρων.

λιβάς, *—άδος* (ἡ)· σταλαγμὸς ὕδατος ἢ ἄλλου ὑγροῦ· ‖ ὑγρασία.

λιβὰς (ὁ) (ἀραβ. *λιβά=σημαία*)· ἐν τῷ τουρκικῷ στρατῷ ὑποστράτηγος (μὶρ-ἰ-λιβά). Εἶναι ὁ ἀραβικὸς τύπος τοῦ τουρκικοῦ *σαντζάκ*, ὅπερ ἐπίσης σημαίνει σημαία. Τὸ *λιβὰ* ἐσήμαινε καὶ τὴν διοίκησιν (σαντζάκιον), εἶναι δὲ ἐν χρήσει εἰς τὴν διοικητικὴν γλῶσσαν τῶν ἀραβογλώσσων κρατῶν. Ν. Μ.

Λιβὲ (Livet), ***Εὐγένιος - Ἀλέξανδρος***. Γάλλος παιδαγωγὸς (1820—1913), σπουδάσας ἐν τῇ Ἐκὸλ Νορμὰλ τοῦ Angers. Τῷ 1846 ἠγόρασε μικρὸν δημοτικὸν σχολεῖον, ὅπου εἰσήγαγε τὴν τεχνικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν μὲ ἐργαστήρια ξυλουργίας, σιδηρουργίας, ὡρολογοποιίας καὶ ἄλλα. Ἐθεώρει ὅτι ἡ χειροτεχνικὴ ἐργασία ἔπρεπε νὰ εἰσαχθῇ εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα διὰ λόγους πρακτικούς, κοινωνικοὺς καὶ ἠθικούς. Ἐκτὸς τῆς πρακτικῆς ὠφελείας, ἡ κοινὴ προσπάθεια εἶναι προωρισμένη νὰ φέρῃ εἰς στενοτέραν ἐπαφὴν τὰς δύο ἀντιμαχομένας κοινωνικὰς τάξεις, τοὺς ἀστοὺς καὶ τοὺς ἐργάτας. Διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν ἐνεργειῶν του ὁ Λιβὲ συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸν προσανατολισμὸν τῆς γαλλικῆς παιδείας πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν, καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν θεωρητικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν λόγων, ἕνεκα τῶν ὁποίων τὴν προήγαγε, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς εἷς τῶν προδρόμων τοῦ νεωτέρου σχολείου ἐργασίας. Τῷ 1898 τὸ κράτος ἠγόρασε τὸ σχολεῖον του, ἀριθμοῦν τότε ἤδη 600 μαθητάς, καὶ ὁ Λιβὲ διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του τὸν τίτλον τοῦ διευθυντοῦ. Ε. Λ.

λιβεθενίτης (ὁ) (Libethenit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν βασικὸν φωσφορικὸν ἅλας τοῦ χαλκοῦ. Ὁ χημικὸς αὐτοῦ τύπος εἶναι Cu [Cu. OH] PO_4. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ῥομβικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους μικρούς, φαινομενικῶς ὀκταεδρικούς, ἀπαντᾷ δὲ εἰς νεφροειδῆ, ἢ σφαιροειδῆ συσσωματώματα. Εἶναι εὔθραυστος, μὲ θραυσμὸν κογχώδη ἕως ἀνώμαλον, καὶ ἔχει σκληρότητα 4, εἰδικὸν βάρος 3,6—3,8, λάμψιν στεατώδη καὶ χρῶμα ἐλαιοπράσινον ἢ μαυροπράσινον. Εὑρίσκεται ἐντὸς μαργαρυγιακῶν σχιστολίθων τοῦ Libethen, ἐν Vogtland, Cornwall, Χιλῇ κ. ἀ. Γ. Β.

Digitized by Google

Λίβεια /*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν Schneidewin Philolog, IX. 588) προκύπτουσα ὀνομασία νήσου μικρᾶς. Διὰ τὴν κυριαρχίαν ταύτης, ὡς καὶ τῆς γείτονός της *Στηρείας*, ἤριζον οἱ Μήλιοι πρὸς τοὺς Κιμωλίους. Παρά τινων ταυτίζεται πρὸς τὴν *Ἀντίμηλον*· καθ' ἡμᾶς ὅμως αἱ δύο αὗται νῆσοι, Λίβεια καὶ Στηρεία, δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἄλλαι ἀπὸ τὰς Ἅγιος Εὐστάθιος (ἢ Πυργὶ) καὶ Ἅγιος Γεώργιος, ἀφοῦ αὗται κεῖνται ἀνάμεσον τῆς Κιμώλου καὶ τῆς Μήλου. Σ. Ε. Λ.

Λιβελλάτικοι (οἱ). Κατὰ τοὺς διωγμοὺς ἰδίᾳ τοῦ Δεκίου μεταξὺ τῶν πεπτωκότων (lapsi) ἀναφέρονται καὶ οἱ *Λιβελλάτικοι* (Libellatici), οἵτινες ἐκαλοῦντο οὕτως ἐκ τοῦ λιβέλλου, ὃν ἐνεχείριζον εἰς τοὺς ἁρμοδίους ὑπαλλήλους, δηλοῦντες ἐν αὐτῷ ὅτι ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἴδωλα. Οἱ Λιβελλάτικοι, οὓς ἀναφέρει συχνάκις ὁ Κυπριανός, ἐκαλοῦντο ἔτι καὶ acta facientes, τῆς γνώμης ὅτι οἱ τελευταῖοι οὗτοι πρέπει νὰ διακρίνωνται τῶν Λιβελλατίκων μὴ οὔσης ὀρθῆς. Ἐπίσης δὲν φαίνεται ὀρθὴ ἡ γνώμη τῶν δεχομένων διάφορα εἴδη Λιβελλατίκων. Πρό τινων ἐτῶν εὑρέθησαν δύο τοιοῦτοι λίβελλοι ἐπικεκυρωμένοι ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς (πρβλ. *Krebs* ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς πρωσσικῆς Ἀκαδημίας, Σεπτέμβριος 1893, καὶ *Wesseley* ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης, Ἰανουάριος 1894), ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλοι, ἐκδοθέντες ὑπὸ τοῦ P. M. Meyer. Κ. Ι. Δ.

λιβελλογραφία (ἡ)· τὸ νὰ γράφῃ τις λιβέλλους, δημοσιεύματα δυσφημητικὰ ἢ ἐξυβριστικά.

λιβελλογραφικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λιβελλογραφίαν, δυσφημητικός, ἐξυβριστικός: «ὁ λιβελλογραφικὸς χαρακτὴρ τῶν δημοσιευμάτων του».—Ἐπίρρ. *λιβελλογραφικῶς*.

λιβελλογράφος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ γράφων λιβέλλους, δυσφημητικὰ καὶ ὑβριστικὰ δημοσιεύματα.

λιβελλογραφῶ (*—έω*)· εἶμαι λιβελλογράφος, γράφω *λιβέλλους* (βλ. λ.).

λίβελλος (ὁ)· δημοσίευμα δυσφημητικὸν εἴτε ἐν ἐφημερίδι, εἴτε ἐν περιοδικῷ εἴτε συνηθέστερον εἰς βιβλίδιον (ἐκ τοῦ λατ. *libellus* = βιβλίδιον δυσφημητικόν).

— [*Ἐγκυκλ.*] *Λίβελλος* ἐκαλεῖτο παρὰ Ρωμαίοις (libellus) εἶδος ἀναφορᾶς, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἰδιῶται ἀνεφέροντο πρὸς τὰς ἀνωτέρας ἀρχὰς ἢ τὸν αὐτοκράτορα, παραπονούμενοι διὰ τὰς καταπιέσεις τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων. Τὴν σημερινὴν σημασίαν (= δυσφημητικὸν καὶ σκωπτικὸν γραπτόν, ἔχον ἀντικείμενον τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν προσώπου τινὸς καὶ σκοποῦν τὴν δημιουργίαν σκανδάλου) ἔλαβεν ἡ λέξις κατ' ἐπέκτασιν.

Ἐν Ρώμῃ ἡ Δωδεκάδελτος (lex duodecim tabularum), ἡ ὁποία εἰς ἐλαχίστας περιπτώσεις ἐπέβαλλε τὴν κεφαλικὴν ποινήν, ἐτιμώρει μὲ τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπήγγελλε δημοσίᾳ ἢ συνέθετεν ὑβριστικοὺς καὶ δυσφημητικοὺς στίχους ἐναντίον τινός. Ἐπίσης ὁ Τιβέριος ἐδείχθη αὐστηρότατος πρὸς τοὺς συγγραφεῖς ὑβριστικῶν ἔργων, ἐπιβαλὼν εἰς αὐτοὺς τὴν ποινὴν τῶν ἐγκλημάτων ἐσχάτης προδοσίας, ὁ δὲ Νέρων, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ Θεοδόσιος ἐψήφισαν ποινὰς καὶ ἐναντίον ἐκείνων ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι ἀνεγίνωσκον τὰ λιβελλογραφήματα. Κατὰ τὸν ἰουστινιάνειον κώδικα, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶχον καταδικασθῆ ἐπὶ λιβελλογραφίᾳ ἔχανον τὸ δικαίωμα τῆς μαρτυρίας.

Ἐποχὴ τῆς μεγαλυτέρας ἀναπτύξεως τοῦ λιβέλλου ἦτο ὁ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰών, κυρίως ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ δεσποτισμὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ηὐνόησε πολὺ τὴν πρόοδον τῆς λιβελλογραφίας, παρὰ τὰς αὐστηροτάτας ποινάς, δι' ὧν ἐτιμωρεῖτο ἡ πρᾶξις. Περιώνυμοι κατέστησαν οἱ λιβελλογράφοι: Fréron, La Beaumelle, Lingnet.

Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους, *λίβελλοι μαρτύρων* ἐκαλοῦντο αἱ ἔγγραφοι βεβαιώσεις τοῦ ὅτι ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἴδωλα, τὰς ὁποίας ἔδιδον εἰς τοὺς ἁρμοδίους ὑπαλλήλους οἱ ἐπὶ Χριστιανισμῷ κατηγορούμενοι καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ θυσιασθῶσιν ὑπὲρ τῆς πίστεως. Θ. Π.

λιβελλούλη (ἡ) (Libellula) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων νευροπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιβελλουλιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα μὲ σῶμα ἐπίμηκες, λίαν πεπιεσμένον ἢ καὶ κυλινδρικὸν κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα καὶ οὗ τὸ μῆκος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 50 χιλιοστόμετρα. Ἡ κεφαλή των εἶναι ἡμισφαιρική, εὐκινητοτάτη καὶ συνδέεται μετὰ τοῦ θώρακος διὰ λεπτοτάτης μισχοειδοῦς ἀποφύσεως. Ἡ κοιλία των ἀποτελεῖται ἐξ 11 ἀρθρώσεων καὶ εἶναι ἐπιμήκης, κυλινδρικὴ καὶ τελευτᾷ εἰς δύο ὀνυχοειδεῖς μαλακὰς ἀποφύσεις ἐν εἴδει λαβίδος. Αἱ πτέρυγές των, τέσσαρες τὸν ἀριθμόν, εἶναι ἀνεπτυγμέναι, διαφανεῖς καὶ διατρέχονται ὑπὸ πολυπληθῶν λεπτῶν νευρώσεων. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἵπτανται καὶ ἀναζητοῦσι τὴν λείαν των εἰς μέρη ὑγρὰ καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ὑδάτων, ρεόντων ἢ καὶ στασίμων. Κατὰ τὴν πτῆσίν των συλλαμβάνουσι τὰ μικρὰ ἔντομα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν τροφήν των. Ἀναφαίνονται ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ φθινοπώρου. Ἡ ἐποχὴ τῶν ἐρώτων των συμπίπτει ἀπὸ τοῦ ἔαρος μέχρι τοῦ θέρους. Ἡ θήλεια ἐναποθέτει τὰ ᾠά της ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἡμιεπιπολαζόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος φυτῶν. Αἱ προνύμφαι τῶν ἐντόμων τούτων εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὑδρόβιοι καὶ ἀναπνέουσι διὰ τραχειοειδῶν βραγχίων, ἅτινα εἶναι τοποθετημένα κατὰ τὰ ἐσωτερικὰ τοιχώματα τῆς κοιλίας. Ἡ μορφὴ τῶν προνυμφῶν εἶναι παραπλησία πρὸς τὴν τοῦ τελείου ἐντόμου, ἀλλ' ἔχει σῶμα βραχύτερον τούτου. Ταχέως αἱ προνύμφαι μεταμορφοῦνται εἰς νύμφας, ὁπότε ἐμφανίζονται καὶ ὑποτυπώδεις πτέρυγες. Ἡ κεφαλή των εἶναι τριγωνική, οἱ ὀφθαλμοί των μικροί, οἱ πόδες σχεδὸν παρόμοιοι πρὸς τοὺς πόδας τοῦ τελείου ἐντόμου, τὰ στοματικὰ ὄργανα εἶναι τελείως διαμεμορφωμένα, αἱ προσακτρίδες τριγωνικαὶ καὶ ἀκανθωταὶ καὶ τὸ χεῖλος μακρότατον. Ἡ κοιλία των τελευτᾷ εἰς τριγωνικήν, ᾠοειδῆ, ἡμικυκλικὴν ἢ εὐθεῖαν ἀπόφυσιν. Αἱ νύμφαι παραμένουσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἓν ἔτος περίπου, κατὰ τὸ χρονικὸν δὲ αὐτὸ διάστημα ἀλλάσσουσι συχνὰ τὸ δέρμα τοῦ σώματός των. Αἱ νύμφαι πάντων τῶν εἰδῶν εἶναι ἀδηφαγώταται καὶ ὑφίστανται πλείστας μεταμορφώσεις, μέχρις ὅτου γίνωσι τέλεια ἔντομα.

Λιβελλούλη ἡ πεπιεσμένη.
α—Νύμφη.

Τὸ γένος περιλαμβάνει 1000 περίπου εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῆς γῆς, ἀλλὰ τὰ ὡραιότερα εἰς χρωματισμοὺς καὶ κομψότερα ἔντομα ἀπαντῶσιν εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν γνωστότερα εἶναι ἡ *λιβελλούλη ἡ πεπιεσμένη* (Libellula depressa), *λιβελλούλη ἡ τετρακηλιδωτὴ* (Libellula quadrimaculata), *λιβελλούλη ἡ σκωτικὴ* (Libellula scotica), *λιβελλούλη ἡ αἱματόχρους* (Libellula sanguina) κτλ. Δ. Ν. Π.

λιβελλουλίδαι (οἱ) (Libelllidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων νευροπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ψευδονευροπτέρων*, περιλαμβάνουσα μετρίου ἢ μεγάλου μεγέθους ἔντομα, ὑδροχαρῆ, ἀπαντῶντα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας γνωστότερα εἶναι ἡ *λιβελλούλη*, ἡ *αἰσχίνη*, ἡ *κορδύλη*, ἡ *πλατυκνημὶς* κτλ. Δ. Ν. Π.

Λίβεν, ***Καρλόττα Κάρλοβνα***, *πριγκίπισσα*—. Ρωσὶς σύζυγος τοῦ Ρώσου στρατηγοῦ *Ἀνδρέου Ρωμάνοβιτς Λίβεν*, τὸ γένος Μπόσσε, ἀποθανοῦσα τῷ 1828. Ὑπῆρξεν ἡ ἐπόπτρια τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου Α', διωρίσθη τῷ 1794 κυρία ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ τῷ 1799 ἔλαβε τὸν τίτλον τῆς κομίσσης· ἐγένετο πρὸς τούτοις μεγάλη κυρία τῆς τιμῆς καὶ κατὰ τὴν στέψιν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Α' ἀπενεμήθη εἰς αὐτὴν ὁ τίτλος τῆς πριγκιπίσσης. Θ. Β.

—**Λίβεν**, ***Χριστόφορος Ἀνδρέγιεβιτς***, *πρίγκιψ*—. Ρῶσος στρατιωτικὸς καὶ διπλωμάτης σουηδικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Πετρουπόλει τῷ 1777 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ρώμῃ τῷ 1839. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν εὐγενοπαίδων τῆς Πετρουπόλεως. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου Α' διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, μεθ' ὃ ἀπεστάλη πρεσβευτὴς εἰς Βερολῖνον (1809—1812), κατόπιν δὲ εἰς Λονδῖνον (1812—1834). Κατὰ τὰς ἐν Λονδίνῳ συνδιασκέψεις ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ρωσίας πρὸς διακανονισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ὄθωνος ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ βελγικοῦ βασιλείου. Ἀποσυρθεὶς τῆς διπλωματικῆς ὑπηρεσίας τῷ 1834 διέτριβεν ἐν Παρισίοις.

Ἡ σύζυγός του *Δωροθέα*, πριγκίπισσα *Λίβεν*, τὸ γένος Μπέκεντορφ (1784—1857) διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν διπλωματικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς. Ἐγένετο κυρία ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Ρωσίας τῷ 1828. Γυνὴ ἐκτάκτου εὐφυΐας καὶ διακρινομένη διὰ τὴν λεπτότητα τοῦ πνεύματος, ἔσυρεν εἰς τὸ ἅρμα της τοὺς πλείστους τῶν συγχρόνων της πολιτικῶν, ἀπὸ τοῦ Μετερνίχου μέχρι τοῦ Γκυϊζώ. Λίαν ὑπερτέρα τοῦ συζύγου της εἰς τὰ διπλωματικὰ ζητήματα, αὐτὴ κατ' οὐσίαν διηύθυνε τὴν ἐν Λονδίνῳ ρωσικὴν πρεσβείαν, ἀπολαμβάνουσα ταυτοχρόνως τῆς εὐνοίας τῶν Οὐΐγων καὶ τῶν Τόρεων καὶ συνδεομένη μετὰ τοῦ Κάστελρηγκ καὶ τοῦ Κάνινγκ ὡς καὶ μετὰ τοῦ λόρδου Γκρέϋ. Ὀλίγον μετὰ τὴν Ἰουλιανὴν ἐπανάστασιν ἤνοιξεν ἐν Παρισίοις αἴθουσαν, ὅπου συνήρχοντο πάντες οἱ ἐκ τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης διερχόμενοι πολιτικοί. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου 1848 ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τοὺς Παρισίους καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Λονδῖνον, ὁπόθεν ἐπέστρεψε, κατοικήσασα εἰς τὸ παλαιὸν μέγαρον τοῦ Ταλλεϋράνδου. Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἀπῆλθεν εἰς Βρυξέλλας, ὁπόθεν ἐπιστρέψασα μετὰ τὴν εἰρήνην ἀπέθανε μετά τινα χρόνον. Θ. Β.

λιβενερίτης (ὁ) (Liebenerit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν. Ἀποτελεῖ προϊὸν χημικῆς ἀποσαθρώσεως κρυστάλλων νεφελίνου πρὸς στιφρὰν μοσχοβιτικὴν μᾶζαν τῶν πορφυριτικῶν πετρωμάτων, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὸ Predazzo τοῦ Τιρόλου. Τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν φέρουν καὶ ψευδομορφώσεις τοῦ μοσχοβίτου κατὰ νεφελίνην. Γ. Β.

Λίβενς (Livens), ***Ἰωάννης***. Ὁλλανδὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης. Ἐγεννήθη τῷ 1607. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Van Schouten καὶ τῷ D. Lastman. Τῷ 1630 μεταβὰς εἰς Λονδῖνον ἐξετέλεσε τὰς προσωπογραφίας τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Α', τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ τῶν μεγιστάνων τῆς βασιλικῆς αὐλῆς. Κατέλιπε σχέδια διὰ μολυβδίδος, ἐν οἷς παρουσιάζει ὁμοιότητας πρὸς τὴν τέχνην τοῦ Ρέμπραντ, καὶ χαλκογραφίας λίαν ἐκτιμωμένας. Ἐκ τῶν ἐλαιογραφιῶν του ἀξιολογώταται θεωροῦνται αἱ ἀκόλουθοι: «Μαθητὴς ἀναγινώσκων πρὸ τῆς πυρᾶς», «Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραὰμ», «Ὁ Δαβὶδ καὶ ἡ Βηθσαβεέ». Ἀπέθανε πιθανῶς τῷ 1663. Ι. Μ. Π.

Λιβερὰ /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς Μ. Ἀσίας, περὶ τὰ 60 χιλμ. ἀπὸ τῆς Τραπεζοῦντος, θέρετρον τῶν εὐπόρων Τραπεζουντίων. Κάτ. 1.500. Μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς ἦτο ἕδρα τῆς μητροπόλεως Ροδοπόλεως. Ἡ Λιβερὰ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν συνοικισμῶν, τῆς *Λιβερᾶς*, τῆς *Φαλαινης* καὶ τῆς *Σαγξενοῦ*.

Ἐκ Λιβερᾶς κατήγετο ἡ ποιμενὶς Μαρία, ἧς ἡ ἔκπαγλος καλλονὴ κατέθελξε τὸν διὰ τῆς κωμοπόλεως διερχόμενον κατὰ τῶν Περσῶν σουλτᾶνον Σελὶμ τὸν Β' (1570), ὅστις καὶ ἔλαβεν αὐτὴν ὡς σύζυγον νόμιμον, μετονομάσας αὐτὴν Γκιοὺλ-μπαχὰρ (=ρόδον τοῦ ἔαρος). Ἡ σουλτάνα Μαρία ἔτεκε τὸν Μουρὰτ Γ', ὅστις ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον (1574—1594), μεγάλην, τῇ εἰσηγήσει τῆς μητρός, ἐπεδείξατο εὔνοιαν πρὸς τοὺς Χριστιανούς, ἰδιαιτέρως δὲ εὐηργέτησε τὴν Τραπεζοῦντα, ἐν ᾗ καὶ ἀνετράφη ἑλληνοπρεπῶς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἥτις κινήσασα τὴν ὀργὴν τῶν οὐλεμάδων διὰ τὴν κατάφωρον ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν δρᾶσιν αὐτῆς, ἠναγκάσθη ν' ἀπομακρυνθῇ προσωρινῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μουράτ. Ἡ Μαρία Γκιοὺλ-μπαχὰρ ὑπεστήριξε θερμῶς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀνὰ τὸν Πόντον κοινοτήτων, μάλιστα δὲ τῆς Λιβερᾶς, καὶ διὰ πολλῶν προνομίων ἐπροίκισε τὰς κοινότητας ταύτας.

—**Λιβερὰ** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ Σνιατσίκου ὄρους (ὑψόμ. 2.068 μ.) καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 295. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Γκουρτζιόβα*. Χ. Δ.

—**Λιβερὰ** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Κραυνικοῦ (Σάρνιτς) τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 275. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἀντᾶς*. Χ. Δ.

—**Λιβερὰ** (τὰ) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κερυνείας. Κάτ. 120. Κ.Μ.Κ.

—**Λιβερά**, ***Νέα*** — [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Καστορίου (Καστανιᾶς) τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 137. Χ. Δ.

Λιβεράλιος, ἢ ***Λιβεράλις Ἀντωνῖνος***. Ἕλλην γραμματικὸς καὶ μυθογράφος, ἀκμάσας περὶ τὸ 150 μ. Χ. ἐπὶ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς. Συνέγραψε «Μεταμορφώσεων συναγωγήν», τὸ δὲ μοναδικὸν χειρόγραφον τοῦ ἔργου, ὅπερ σῴζεται εἰς τὴν Ἀϊδελβέργην, ἐξέδωκεν ὁ Martini εἰς τὴν συλλογὴν τῶν Ἑλλήνων μυθογράφων (Λειψία, 1896). Ν. Ι. Ζ.

Λιβεράτι (Liverati), ***Ἰωάννης***. Ἰταλὸς συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1772. Τὰ πρῶτά του θρησκευτικὰ ἔργα ἐξετελέσθησαν ἐν Βολωνίᾳ τῷ 1789, μετὰ ἓν ἔτος δὲ ἐνεφανίζετο ὡς δραματικὸς συνθέτης διὰ τοῦ μονοπράκτου μελοδράματος «Il divertimento in campagna». Κάτοχος ὡραίας φωνῆς ὀξυφώνου, προσελήφθη ὡς ἀοιδὸς εἰς τὰ μελοδράματα τῆς Μαδρίτης, Βαρκελώνης κ.λ. Διετέλεσεν ἐπίσης διευθυντὴς ὀρχήστρας εἰς Πότσδαμ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1804 εἰς Πράγαν καὶ ἐν τέλει εἰς Τεργέστην, ἔνθα ἀνεβίβασε τὸ μελόδραμα «Il maestro di musica» (1804). Ἀπὸ τοῦ 1805 μέχρι τοῦ 1814 ὁ Λιβεράτι ἐγκαθίσταται ἐν Βιέννῃ, συνδέεται στενότατα μετὰ τῶν Χοϋδν, Μπετόβεν, Σαλιέρι κ.λ. καὶ ἀναβιβάζει σειρὰν μελοδραμάτων («David», «Enea» κ.λ.). Τῷ 1814 ἐκλήθη εἰδικῶς ἐν Λονδίνῳ ὡς συνθέτης σκηνικῶν ἔργων τοῦ βασιλέως. Παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν καὶ ἀνεβίβασε τὰ μελοδράματα «I Selvaggi», «Il trionfo di Cesare», «Gastone e Bajardo» κ.λ. Τὸ τελευταῖον του ἔργον, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἀλεξ. Λῆ (Lee), ὑπῆρξε «The nymphe of the grotto» (1829). Γ. Σ.

Digitized by Google

Λιβερία (Liberia) /*Γεωγρ.*/. Δημοκρατία τῆς Δ. Ἀφρικῆς, ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέα, καὶ ἐπὶ τῆς Β. ἀκτῆς αὐτοῦ. Περιλαμβάνεται μεταξὺ 4°22′ καὶ 8°50′ Β. πλάτους καὶ 7°16′ καὶ 11°32′ Δ. μήκους καὶ ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς (περιοχὴ τοῦ Ἄνω Σενεγάλη καὶ Νίγηρος), πρὸς Α. ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἀποικίας τῆς Ἀκτῆς τοῦ Ἐλεφαντόδοντος, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας τῆς Σιέρρα Λεώνης. Ἔχει ἐπιφάνειαν 95.400 τ. χλμ. καὶ 1.500.000 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων 250.000 λευκοί, 12.000 νέγροι τῆς Ἀμερικῆς, οἱ δὲ λοιποὶ ἰθαγενεῖς Ἀφρικανοὶ νέγροι. Θρησκευτικῶς οἱ κάτοικοι τῆς Λιβερίας κατανέμονται εἰς 40.000 χριστιανοὺς (ἀγγλικανούς, πρεσβυτεριανούς, βαπτιστὰς καὶ μεθοδιστάς) καὶ 300.000 μωαμεθανούς. Οἱ λοιποὶ εἶναι εἰδωλολάτραι φετιχισταί. Πρωτεύουσα *Μονροβία*.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας δὲν εἶναι ἐπαρκῶς γνωστὸν καὶ τελείως ἐξηρευνημένον. Αἱ ἀκταί, ἔχουσαι μῆκος 560 χλμ., παρουσιάζουν ἱκανὰς μικρὰς ἐσοχάς, σχηματιζομένας κυρίως ὑπὸ τῶν στομίων τῶν ποταμῶν, οἵτινες σχηματίζουν ἐπίσης καὶ πολλὰς λιμνοθαλάσσας καὶ τέλματα, κείμενα ὄπισθεν ζώνης ἐκ σωρῶν ἄμμου, διακοπτομένης ὑπὸ πολλῶν βραχωδῶν προεξοχῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ. Αἱ κυριώτεραι τῶν λιμνοθαλασσῶν τούτων εἶναι ἡ Φισρμαν, πρὸς τὸ Δ. τμῆμα τῆς ἀκτῆς, καὶ ἡ Μεζουράντο παρὰ τὴν πρωτεύουσαν Μονροβίαν. Τὸ ἔδαφος τῆς Λιβερίας διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων εἶναι πλωτοὶ εἰς μικρὰ πλοῖα. Οἱ κυριώτεροι τῶν ποταμῶν ἀπὸ Δ πρὸς Α. εἶναι ὁ *Μάνο*, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει ὡς σύνορον μεταξὺ Λιβερίας καὶ Σιέρρα Λεώνης, ὁ *Μάφα* ἢ *Μάρφι* ἐκβάλλων εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν Φισερμαν, ὁ *Λόφα*, ὁ *Πόμπα*, ὁ *Ἅγιος Παῦλος*, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν *Ντὲ* ἢ *Ντιάνι*, ὁ σημαντικώτερος τῶν ποταμῶν τῆς Λιβερίας, πλωτὸς μέχρις ἀποστάσεως 130 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ὁ *Ντουκβια*, ὁ *Φάρμιγκτον*, ὁ *Ἅγιος Ἰωάννης*, ὁ *Νιοῦ-Τσές*, ὁ *Σῖνο*, ὁ *Ντέγουα* καὶ ὁ *Καβάλλι*, ἐκ τῶν κυριωτέρων τῆς Λιβερίας, πλωτὸς εἰς ἀπόστασιν 130 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ χρησιμεύων ὡς σύνορον μετὰ τῆς Ἀκτῆς τοῦ Ἐλεφαντόδοντος. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἰδίως πρὸς τὸ Α. καὶ τὸ Δ. τμῆμα τῆς χώρας ὑπάρχουν ὄρη τινὰ καὶ ὀροσειραὶ φθάνουσαι εἰς ὕψος μέχρι 2.000 μ., ὡς εἶναι ἡ συστὰς *Νίμπο*, ἡ ὀροσειρὰ *Σάτρο* 1900 μ., τὰ ὄρη *Γκαμοῦκρο* καὶ *Ντούνα* (1500 μ.), τὰ ὄρη *Νίντι*, *Νιέτε*, *Φινλεῦ* κ.τ.λ. Εἰς ἀπόστασιν 30 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, μετὰ τοὺς ἀμμώδεις σωρούς, τὸ ἔδαφος ἄρχεται ὑψούμενον, σχηματίζον κοιλάδας καὶ λοφοσειρὰς κεκαλυμμένα ὑπὸ δασῶν. Τὸ κλῖμα εἶναι θερμὸν καὶ ὑγρόν. Ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν διαρκεῖ ἑπτὰ μῆνας, ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου, ἡ δὲ ξηρὰ ἐποχὴ διαρκεῖ πέντε μῆνας. Ἡ θερμοκρασία δὲν κατέρχεται κάτω τῶν 23° κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀνέρχεται ἄνω τῶν 37° κατὰ τὸ θέρος. Ἡ χλωρὶς εἶναι πλουσιωτάτη, ἀνήκουσα εἰς τὴν τῆς Ἄνω Γουϊνέας, καὶ περιλαμβάνει κομμιόδενδρα, φοινικώδη ἐλαιοφόρα, ἀνανάς, ἔβενον, μεγάλων διαστάσεων καφεόδενδρα, ἀμερικανικὰ πεῦκα, λυκοπόδια, μπαμπού, ἐστεριδοειδῆ κτλ. Ἡ πανίσκη ἄλλοτε ἦτο ποικιλωτάτη καὶ πλουσιωτάτη εἰς μεγάλα ζῷα, περιλαμβάνουσα ἐλέφαντας, λέοντας, ἀντιλόπας, χιμπατζῆδες, ἱπποποτάμους, βουβάλους κτλ. Σήμερον τὰ εἴδη ταῦτα σχεδὸν ἐξηφανίσθησαν, ἰδίως ἐκ τῶν περιοχῶν τῶν κειμένων παρὰ τὴν ἀκτήν, ὑπάρχουν ὅμως ἱκανὰ ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ δάση τοῦ ἐσωτερικοῦ. Τὸ ἔδαφος περικλείει καὶ κοιτάσματα σιδήρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ, λευκοσιδήρου, μολύβδου, λιγνίτου καθὼς καὶ ἀδάμαντας. Τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον, ἀλλ' ἡ γεωργία εἶναι παρημελημένη, ἐπειδὴ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κατοίκων εἶναι εἰσέτι ἀπολίτιστον καὶ ζῇ βίον ἡμιάγριον καὶ νομαδικόν. Ἐν τούτοις, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐντεῦθεν καταβάλλονται προσπάθειαι πρὸς ἐντατικωτέραν καλλιέργειαν, τόσον ὑπὸ τοῦ κράτους ὅσον καὶ ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἑταιρειῶν, εἰς τὰς ὁποίας παρεχωρήθησαν ἐπὶ ἐνοικίῳ μεγάλαι ἐκτάσεις. Τὰ κυριώτερα εἴδη καλλιεργείας εἶναι ὁ καφές, ὁ ἀραβόσιτος, τὰ γεώμηλα, τὸ κακάον, ἡ σάκχαρις, ἡ μανιόκα, ἡ ὄρυζα, ὁ βάμβαξ. Παράγει ἐπίσης κηρόν, ἔλαιον φοινίκων, καουτσοὺκ κτλ. Τὸ ἐμπόριον ὑφίσταται σταθερὰν πρόοδον, τῆς εἰσαγωγῆς ἀνελθούσης ἀπὸ 952.893 δολλάρια τῷ 1909, εἰς 2.895.700 δολ. τῷ 1928, τῆς δὲ ἐξαγωγῆς ἀπὸ 970.516 δολλάρια τῷ 1909 εἰς 1.668.300 δολλάρια τῷ 1928.

Τὰ κυριώτερα κράτη, μετὰ τῶν ὁποίων συναλλάσσεται ἡ Λιβερία, εἶναι κατὰ σειρὰν ποσοτήτων εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἡ Γερμανία, ἡ Μεγάλη Βρεττανία, αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς, αἱ Κάτω Χῶραι καὶ ἡ Γαλλία. Ἐν Λιβερίᾳ δὲν ὑπάρχουν σιδηρόδρομοι, πλὴν μικρᾶς γραμμῆς 30 χλμ., τῆς συγκοινωνίας ἐκτελουμένης δι' αὐτοκινήτων καὶ ἁμαξῶν συρομένων ὑπὸ βοῶν, ἐπὶ δικτύου ὁδῶν μήκους 376 χλμ., ἐκτεινομένου κυρίως παρὰ τὴν ἀκτήν. Τῷ 1928 εἰσῆλθον εἰς τοὺς λιμένας τῆς Λιβερίας 1.056 πλοῖα τόννων 2.439.364. Ἡ θεωρητικὴ νομισματικὴ μονὰς εἶναι τὸ λιβεριανὸν δολλάριον, διαιρούμενον εἰς 100 σέντς. Ἐν τῇ πράξει ὅμως ἰσχύουν τὰ νομίσματα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, εἰς τὰ ὁποῖα γίνονται καὶ οἱ ἐπίσημοι λογαριασμοὶ τοῦ κράτους, καὶ τὰ ἀγγλικὰ νομίσματα.

Τὸ Σύνταγμα τῆς Λιβερίας συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Συντάγματος τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἐψηφίσθη τὴν 26 Ἰουλίου 1847. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ὀφείλει νὰ εἶναι τοὐλάχιστον 35 ἐτῶν καὶ ἐκλέγεται διὰ 4 ἔτη. Οὗτος ἀσκεῖ καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, διορίζει, τῇ συγκαταθέσει τῆς γερουσίας, τοὺς ὑπουργούς, τοὺς ἀνωτάτους δικαστικούς, τοὺς διπλωμάτας καὶ τοὺς προξένους, οἵτινες πάντες ἐξαρτῶνται ἐκ μόνης τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ προέδρου. Ὁ πρόεδρος δικαιοῦται ἐπίσης νὰ συγκαλέσῃ τὰς δύο βουλὰς εἰς ἐκτάκτους συνεδριάσεις. Ἡ λαϊκὴ ἀντιπροσωπεία περιλαμβάνει δύο βουλάς. Ἐκλογεῖς εἶναι μόνον οἱ ἄρρενες καὶ θήλεις ἀπόγονοι τῶν ἐξ Ἀμερικῆς ἀπελευθέρων ἀποίκων. Οἱ ἐκλογεῖς ὀφείλουν νὰ ἔχουν ἡλικίαν 21 ἔτους, οἱ δὲ ἐκλέξιμοι 25. Ἡ γερουσία ἀποτελεῖται ἀπὸ 10 μέλη ἐκλεγόμενα διὰ 6 ἔτη, ἡ δὲ βουλὴ ἀπὸ 22 μέλη ἐκλεγόμενα διὰ 4 ἔτη. Οἱ λευκοὶ δύνανται, κατὰ τὸ Σύνταγμα, νὰ γίνουν ἰδιοκτῆται ἐδάφους μόνον κατόπιν ἀδείας τῆς κυβερνήσεως. Διοικητικῶς ἡ Λιβερία διαιρεῖται εἰς τέσσαρας κομιτείας, τὴν *Μονσεράντο*, τὴν *Γκρὰν-Μπάσσα*, τὴν *Σίνου* καὶ τὴν *Μαίρυλαντ*, ὑποδιαιρουμένας εἰς 9 νομοὺς καὶ ἓν ὁμοσπονδιακὸν διαμέρισμα, τὸ τῆς *Μονροβίας*. Ἡ Λιβερία καταλέγεται μεταξὺ τῶν ἀρχικῶν μελῶν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τὰ ἐθνικὰ χρώματα τῆς χώρας εἶναι τὸ ἐρυθρόν, τὸ λευκὸν καὶ τὸ κυανοῦν. Ἡ σημαία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνδεκα ὁριζοντίας ταινίας, ἐξ ὧν ἓξ ἐρυθραὶ καὶ πέντε λευκαί, διατεθειμέναι ἐναλλάξ, φέρει δὲ πρὸς τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν κυανοῦν τετράγωνον μὲ λευκὸν ἀστέρα ἐν τῷ μέσῳ. Ὁ θυρεὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία τμήματα, ὧν τὸ πρὸς τὰ κάτω παριστάνει παραλίαν μετ' ἀγροῦ, ἀρότρου καὶ ἑνὸς φοίνικος πρὸς τὰ δεξιά· τὸ μεσαῖον παριστάνει θάλασσαν μετὰ τριστίου ἱστιοφόρου καὶ τὸ πρὸς τὰ ἄνω οὐρανὸν μὲ ἥλιον ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ περιστερὰν κρατοῦσαν εἰς τὸ ῥάμφος της τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἐλευθερίας. Πρὸς τὰ κάτω τοῦ ὅλου θυρεοῦ ἐπὶ ταινίας ὑπάρχει ἀγγλιστὶ ἡ φράσις: «The love of liberty brought us here» (ἡ ἀγάπη τῆς ἐλευθερίας μᾶς ἔφερεν ἐνταῦθα). Ὁ στρατὸς ἀποτελεῖται ἐν εἰρήνῃ ἐκ 5 συνταγμάτων, ὁλικῆς δυνάμεως 2000 ἀνδρῶν ὑπὸ ἰθαγενεῖς ἀξιωματικούς. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τοῦ 16ου μέχρι τοῦ 50οῦ ἔτους. Ἐπίσημος γλῶσσα εἶναι ἡ ἀγγλική, ὁμιλουμένη κυρίως ὑπὸ τῶν ἐξ Ἀμερικῆς ἀποίκων, ὀλίγων μειγάδων καὶ τῶν ἐκχριστιανισθέντων ἰθαγενῶν, μὴ ὑπερβαινόντων ἐν ὅλῳ τὰς 50.000. Οἱ λοιποὶ ὁμιλοῦν διαφόρους ἰθαγενεῖς διαλέκτους. Ἡ παιδεία εἶναι ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένη, ἀντιπροσωπευομένη ἀπὸ 4 κολλέγια δι' ἀνωτέρας σπουδὰς καὶ 87 σχολεῖα, μὲ μαθητὰς μὴ ὑπερβαίνοντας τὰς 5000. Τὰ πλεῖστα τῶν σχολείων τούτων εὑρίσκονται εἰς χεῖρας ἱεραποστόλων, οἵτινες ὁλονὲν κατορθώνουν νὰ εἰσδύουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ νὰ προσηλυτίζουν τοὺς ἰθαγενεῖς, ἐκχριστιανίζοντες αὐτοὺς καὶ μεταδίδοντες τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

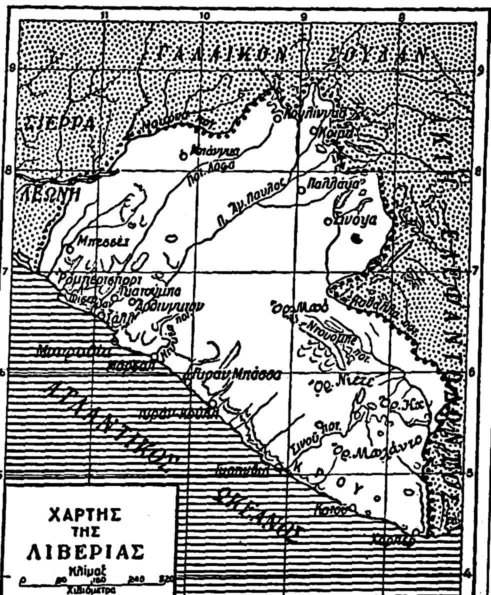

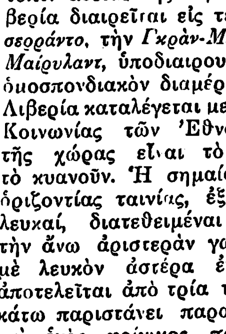

Θυρεὸς Λιβερίας.

—[*Ἱστορ.*] Ἡ δημοκρατία τῆς Λιβερίας ὀφείλει τὴν δημιουργίαν της εἰς τοὺς Ἀμερικανοὺς φιλανθρώπους. Οὗτοι, ἀνήκοντες εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἵδρυσαν τὴν «Ἀμερικανικὴν ἑταιρείαν ἀποικισμοῦ» (American Colonisation Society) καὶ τῷ 1816, συνελθόντες εἰς συνέδριον ἐν Βασιγκτῶνι, ἀπεφάσισαν νὰ ἐξεύρουν ἔδαφος πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν νέγρων, τοὺς ὁποίους ἀπέσπων ἐκ τῆς δουλείας καὶ ἐπανέφερον εἰς τὴν Ἀφρικήν, τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς των, ἵνα δυνηθοῦν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἱεραποστόλων, νὰ διδαχθοῦν τὸν πολιτισμόν. Τὸ πρῶτον πείραμα ἐγένετο ἐν τῇ νήσῳ Τσέρμπρο, ἀλλ' ἀπέτυχεν, ἐπαναληφθὲν τῷ 1821. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ ἑταιρεία τῶν φιλανθρώπων ἠγόρασεν ἀπὸ τὸν τοπικὸν φύλαρχον μικρὰν νησῖδα, κειμένην πρὸς Α. τοῦ ἀκρωτηρίου Μερουράντο, παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Λιβερίας, ὅπου ἐγκατέστησε 30 οἰκογενείας. Ἡ ἐγκατάστασις αὕτη ὠνομάσθη *Μονροβία*, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τότε προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς Μόνρω. Ἡ ἀποικία αὕτη προώδευσε ταχέως καὶ προσείλκυσε καὶ ἄλλους ἀποίκους, οἵτινες ἐλθόντες εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς καὶ ἐπικρατήσαντες ἐκήρυξαν τῷ 1822 τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀπ' αὐτῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀποίκων Ἀσιμοὺν ἔδωκεν εἰς ὅλην τὴν χώραν τὸ ὄνομα *Λιβερία*, πρὸς ὑποδήλωσιν τοῦ τόπου, ὅπου οἱ πρῴην δοῦλοι ἐπανευρίσκουν τὴν ἐλευθερίαν των. Τῷ 1847 ἐψηφίσθη τὸ πρῶτον Σύνταγμα τῆς χώρας, ἡ ὁποία ἀνεκηρύχθη εἰς ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν καὶ ἀπέσεισε πάντα ἔλεγχον, ὃν ἤσκουν μέχρι τότε αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κατ' ἀρχὰς ἡ δημοκρατία αὕτη ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, βραδύτερον δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων δυνάμεων καὶ μόνον τῷ 1862 ὑπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ δημοκρατία ηὐξήθη διὰ τῆς προσκτήσεως τῷ 1848 τοῦ ἐδάφους τῶν Γκαλλίνας πρὸς τὰ ΒΔ., τῶν Κάσσα τῷ 1852, διὰ τῆς συγχωνεύσεως τῷ 1857 τῆς ἀναλόγου δημοκρατίας τῆς Μαίρυλαντ, ἱδρυθείσης ὡσαύτως δι' ἀπελευθέρους νέγρους εἰς τὸ ἀκρωτήριον Πάλμας τῷ 1834, τῷ δὲ 1882 προσήρτησε τὸ βασίλειον Μεντίνα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδιπλασίασε τὸν πληθυσμόν της. Τὰ ὁριστικὰ ὅρια τῆς δημοκρατίας τῆς Λιβερίας ἐκανονίσθησαν διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ 1885, 1903 καὶ 1911 μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν Σιέρρα Λεώνην, καὶ τοῦ 1892, 1907 καὶ 1910 μετὰ τῆς Γαλλίας, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὴν Ἀκτὴν τοῦ Ἐλεφαντόδοντος. Τῷ 1912 ἡ Λιβερία, περιελθοῦσα εἰς οἰκονομικὸν ἀδιέξοδον καὶ εὑρισκομένη εἰς τὰ πρόθυρα χρεοκοπίας, ἐζήτησε τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, χάρις εἰς τὰς ὁποίας συνήφθη δάνειον 1.700.000 δολλαρίων ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν διαφόρων φόρων καὶ τῶν τελωνειακῶν τελῶν. Κατόπιν τούτου αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι ἀνέλαβον τὴν προστασίαν καὶ τὸν οἰκονομικὸν ἔλεγχον τῆς Λιβερίας, διατηροῦσαι πάντοτε ἐν αὐτῇ ἀπεσταλμένον ἐκτελοῦντα χρέη γενικοῦ ταμίου καὶ οἰκονομικοῦ συμβούλου τῆς κυβερνήσεως. Συγχρόνως ὠργάνωσαν δι' ἰδίων ἀξιωματικῶν καὶ ἀστυνομίαν τῶν συνόρων πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ λαθρεμπορίου. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐκδιωχθέντες ἐκ τῶν ἀποικιῶν των τῆς Ἀφρικῆς εἶχον καταφύγει ἐν Λιβερίᾳ πλεῖστοι Γερμανοί, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, τὰς ὁποίας διεξῆγον μετ' αὐτῆς καὶ αἵτινες εὑρίσκοντο κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος εἰς χεῖράς των. Μετὰ τὴν ἔξοδον ὅμως καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, ἡ Λιβερία ἐκήρυξε καὶ αὐτὴ τὴν 4ην Αὐγούστου 1917 τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ ἐξεδίωξε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ της Γερμανούς. Κατόπιν τούτων γερμανικὸν ὑποβρύχιον, τὴν 10ην Ἀπριλίου 1918, κατόπιν ἀρνήσεως τῶν ἀρχῶν ὅπως καταστρέψουν τὸν σταθμὸν ἀσυρμάτου τηλεγράφου, ἐβομβάρδισε τὴν Μονροβίαν, κατέστρεψαν τὸν σταθμὸν τοῦτον, καὶ βυθίσαν τὸ ὡπλισμένον ἀτμόπλοιον «Πρόεδρος Χόουαρντ», ὅπερ ἀπετέλει τὴν μόνην πολεμικὴν ναυτικὴν δύναμιν τῆς Λιβερίας. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ Λιβερία, ὑπογράψασα τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν, ἐπέτυχε νέαν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ παρεχώρησεν 20.000 τ. χλμ. ἔκτασιν εἰς ἀμερικανικὴν ἑταιρείαν διὰ τὴν φύτευσιν κομμιοφόρων δένδρων, ἔναντι ὑποχρεώσεως κατασκευῆς ὁδῶν, ἑνὸς λιμένος καὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἐπίσης ἤρξατο ἐντατικὴ ἐργασία πρὸς βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς χώρας καὶ ἀνάπτυξιν τῆς καλλιεργείας. Πᾶσαι ὅμως αἱ προσπάθειαι αὗται γίνονται μόνον εἰς τὰ παράλια, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ὅπου ἔχουν ἱδρυθῆ αἱ πόλεις καὶ αἱ κῶμαι τῶν ἀποίκων. Διότι αἱ ἀρχαὶ τῆς δημοκρατίας ἔχουν ὀνομαστικὴν μόνον ἐξουσίαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τὸ κατοικούμενον ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν φυλῶν, αἵτινες ἐξακολουθοῦν νὰ κυβερνῶνται ὑπὸ τῶν φυλάρχων καὶ νὰ ζοῦν ἐν ἡμιαγρίᾳ καταστάσει. Τὴν ἀκτὴν τῆς Λιβερίας εἶχον ἐπισκεφθῆ κατὰ τὸν ΙΔ′ αἰῶνα οἱ Νορμανδοί, οἱ ὁποῖοι ἐγκατέστησαν καὶ τὰς ἀποικίας τῆς Μικρᾶς καὶ τῆς

Digitized by Google

Μεγάλης Διέππης. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἔφθασαν μέχρις αὐτῆς οἱ Καταλανοί, ἐκ δὲ τῶν Πορτογάλων ὁ Πέτρος ντὲ Σίντρα, ὁ ὁποῖος πρῶτος προέβη καὶ εἰς τὴν ἐξερεύνησιν αὐτῆς. Κατόπιν διάφοροι Ἱσπανοί, Ὁλλανδοὶ καὶ Γενουήνσιοι ἦλθον εἰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς, τὸ κυριώτερον δὲ ἐμπόριον, ὅπερ διεξήγετο ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Λιβερίας, ἥτις ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων *Ἀκτὴ τῶν κόκκων*, ἦτο μέχρι τῶν ἀγῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος τὸ ἐμπόριον τῶν μαύρων δούλων. Μ. Δ. Β.

— *[Φιλοτ.]* Ἡ δημοκρατία αὕτη τῶν μαύρων τῆς Ἀφρικῆς τὸ μεγαλύτερον ἔσοδον τοῦ προϋπολογισμοῦ της ἔχει ἀπὸ τὰς πωλήσεις τῶν γραμματοσήμων, τὰ ὁποῖα ἐκδίδει ἀκαταπαύστως κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη, χωρὶς καμμίαν ταχυδρομικὴν ἀνάγκην. Τὰ πρῶτα γραμματόσημα ἐξέδωκε τῷ 1860 ἀπὸ 3 μόνον ἀξίας, 6, 12 καὶ 24 cents. Ταῦτα παριστάνουν τὴν Ἐλευθερίαν καθημένην ἐπὶ βάθρου φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν LIBERIA, κρατοῦσαν δὲ δόρυ καὶ ἀσπίδα, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς φέρουσαν τὸν φρυγικὸν σκοῦφον. Ὁ τύπος αὐτὸς ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1881, κατόπιν δὲ ἐξεδόθη σειρὰ ἀπὸ 8 ἀξίας, παριστῶσα μόνον τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ἀξίας τῶν γραμματοσήμων. Τῷ 1892 ἐξεδόθη καλλιτεχνικὴ σειρὰ παριστῶσα τοπία, ζῷα, ἀξίας 9 δολλαρίων περίπου. Ἡ ἔκδοσις αὕτη μὲ μικρὰς παραλλαγὰς καὶ μὲ διαφόρους ἐπισημάνσεις ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1905. Ἔκτοτε ἤρχισαν νὰ ἐκδίδωνται διάφοροι σειραὶ ἀπὸ 1 cent μέχρι 5 δολλαρίων, παριστῶσαι διάφορα ἐξωτικὰ ζῷα, πτηνά, καλύβας, δένδρα, μαύρους καὶ τὸν Ἑρμῆν εἰς διάφορα σχήματα, κατὰ τὸ πλεῖστον μεγάλα καὶ ἀκαλαίσθητα εἰς ἐμφάνισιν. Αἱ σειραὶ αὗται, ἐκδιδόμεναι σχεδὸν κατ' ἔτος, ἔλαβον διάφορα ἐπισημάσματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (1918). Ἡ Λιβερία ἐξέδωκε καὶ εἰδικὰ γραμματόσημα διὰ τὰς ἐπιστολὰς δεδηλωμένης ἀξίας, ἐνάριθμα καὶ ὑπηρεσιακὰ διὰ τῆς ἐπισημάνσεως τῶν συνήθων γραμματοσήμων διὰ τῆς λέξεως OFFICIAL ἢ τῶν γραμμάτων O.S. Ἡ ἀξία τῶν γραμματοσήμων τούτων δὲν εἶναι μεγάλη, συλλέγονται δὲ κατὰ προτίμησιν ταῦτα ἀπὸ τοὺς ἀρχαρίους συλλέκτας, λόγῳ τῶν ἐξωτικῶν παραστάσεων καὶ τῶν ὡραίων χρωματισμῶν των. (Ε. Φ Ε.)

Λιβέριος (Liverius). Πάπας Ρώμης. Ἀνῆλθε τὸν παπικὸν θρόνον τῷ 352 καὶ ἀπέθανε τῷ 361, εἶναι δὲ γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὸ ἄστατον φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἐπεδείξατο οὐ μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν καθόλου. Ὅτε τῷ 353 καὶ 355 ὁ αὐτοκράτωρ Κωνστάντιος, παραγόμενος ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον, συνεκρότησε τὰς δύο ἐν Ἀρελάτῃ καὶ Μεδιολάνῳ συνόδους, αἵτινες κατεδίκασαν τὸν Μ. Ἀθανάσιον, ἀπήτησε δὲ καὶ παρὰ τοῦ Λιβερίου ὅπως καὶ οὗτος ἀποδεχθῇ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, οὗτος, μεθ' ὅλην τὴν ἐπιμονὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀντέστη θαρραλέως καὶ προὐτίμησε νὰ ἐξορισθῇ εἰς Βέρροιαν. Ὅτε ὅμως, τῷ 357, συνεκροτήθη ἡ β' ἐν Σιρμίῳ τῆς Παννονίας σύνοδος, ἡ κακοδόξως κηρύξασα τὸν Υἱὸν ὅμοιον τῷ Πατρί, ὁ Λιβέριος οὐ μόνον ὑπέγραψε τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχηγέτας τῆς αἱρέσεως ἔγραψεν, ὁμολογῶν ὅτι συμφωνεῖ μετ' αὐτῶν ἐν τῇ καταδίκῃ τοῦ Ἀθανασίου καὶ ἐξελιπάρει τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς Ρώμην. Τοῦτο πράγματι ἐπετεύχθη καὶ ὁ Λιβέριος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ. † Η. Φ. Β

— **Λιβέριος**. Ἐπιφανὴς Ρωμαῖος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Ἰταλίᾳ κυριαρχίας τῶν Γότθων. Τῷ 535 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τούτων Θευδάτου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα παράσχῃ εἰς τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν Α' ἐξηγήσεις διὰ τὴν φυλάκισιν τῆς Γότθης ἡγεμονίδος Ἀμαλασούνθας καὶ ὑποσχεθῇ αὐτῷ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς της. Ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ εἰς οὐδὲν ὠφέλησε, διότι ἡ Ἀμαλασούνθα ἐφονεύθη μετ' ὀλίγον, ἐκ τοῦ θανάτου δὲ αὐτῆς λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Ἰουστινιανὸς Α' ἐπεχείρησε (τῷ 536) τὸν κατὰ τῶν Γότθων τῆς Ἰταλίας μακρὸν ἐκεῖνον πόλεμον, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ὁ Λιβέριος παρέμενεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Κατὰ τὸ 15ον ἔτος τοῦ πολέμου, ἤτοι τῷ 550, προχειρισθεὶς παραδόξως εἰς στρατηγόν, ἀπεστάλη μετὰ ἰσχυρῶν δυνάμεων εἰς Σικελίαν ἵνα ἐκδιώξῃ τοὺς καταλαβόντας αὐτὴν Γότθους. Ἦτο ἐντελῶς ἄμοιρος τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων καὶ συνάμα γέρων τότε· ἐν τούτοις, ἐκτελῶν τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἔπλευσεν εἰς Σικελίαν καὶ εἰσῆλθεν εἰς Συρακούσας, ἣν ἐπολιόρκουν ἀπὸ ξηρᾶς οἱ Γότθοι, κατόπιν ὅμως, μὴ τολμῶν νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτῶν, ἐπέβη πάλιν τοῦ στόλου καὶ ἀπῆλθεν εἰς Πάνορμον (Palermo), ἔνθα παρέμενεν ἀδρανῶν, μέχρις οὗ ἀπηλλάγη τοῦ ἀξιώματος τῆς στρατηγίας. Ν. ΚΛΣ

λιβερκύνειοι ἢ *διηνεκεῖς ἀδένες* [*Ἀνατομ.*]. Ἀδένες βραχεῖς, σωληνοειδεῖς, σκηνοῦντες καθ' ὅλον τὸ λεπτὸν ἔντερον, πλὴν κατὰ τὸ δωδεκαδάκτυλον, ἔνθα εὕρηνται μόνον οἱ βρυννέρειοι ἀδένες (βλ. *ἐντερικοὶ ἀδένες*). Ι. Π.

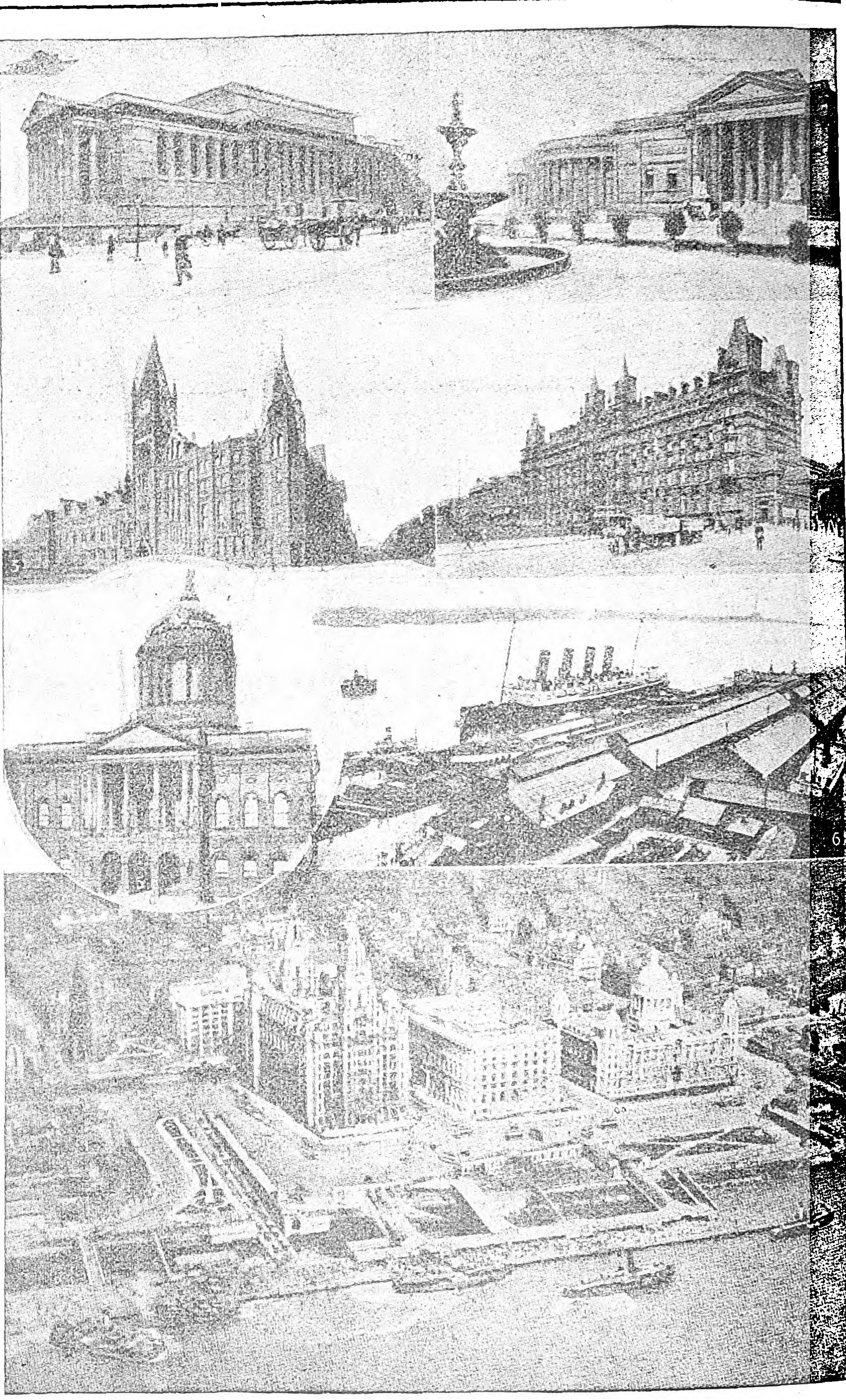

Λίβερπουλ.

[1=Τὸ μέγαρον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. 2=Μουσεῖον. 3=Πανεπιστήμιον. 4=Σιδηροδρομικὸς σταθμός. 5=Δημαρχεῖον. 6=Ὁ παράκτιος σιδηροδρομικὸς σταθμός. 7=Φωτογραφία τῆς πόλεως ληφθεῖσα ἀπὸ ἀεροπλάνου.]

Λιβεροκορνήλιος. Κληρικὸς ἐκ Ζακύνθου βλ. λ. *Κορνήλιος*).

Λιβερόπουλος, *Δαμιανός*. Πελοποννήσιος τὴν καταγωγήν, γεννηθεὶς τῷ 1802 ἐν Ἀδριανουπόλει. Τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν συνεπλήρωσεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει (Ἄθῳ), μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ *Κοσμᾶ*. Ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως τῷ 1821, κατέφυγον ἀμφότεροι εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐν Μυστρᾷ, ὅπου ὁ Δαμιανὸς (τέως Δημήτριος) κατετάχθη ὁριστικῶς εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας ἐν Ἑλλάδι, ὁ Δαμιανὸς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ παρηκολούθησεν ὡς ἀκροατὴς θεολογικὰ μαθήματα ἐν τῷ ἀρτισυστάτῳ πανεπιστημίῳ. Τὰς σπουδάς του συνεπλήρωσεν ἐν Γερμανίᾳ δαπάναις τοῦ ἀδελφοῦ του, διαμένοντος ὡς ἱερατικοῦ προϊσταμένου παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κοινότητι Βιέννης. Τῷ 1852 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς θεολογίας, ἐδίδαξε δὲ μέχρι τοῦ 1856, ὅτε μετέβη εἰς Βιέννην ἵνα ἀντικαταστήσῃ τὸν ἀδελφόν του εἰς τὴν ἐφημερίαν παρὰ τῇ κοινότητι. Ἀπέθανε τῷ 1856. Δ. Δ.

—**Λιβερόπουλος**, *Λιβέριος*. Ἀγωνιστὴς καὶ πολιτικός. Κατήγετο ἐκ Ναυπακτίας. Ἐσπούδασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἦτο διδάσκαλος ἐν Μολδαυΐᾳ, ὅταν ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς. Γενόμενος ἀξιωματικὸς καὶ προπονητὴς εἰς τὸν Ἱερὸν λόχον, ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς τὸ Δραγατσάνι, ἀλλ' ἀμέσως μετ' αὐτὸ κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα εἰς συνάντησιν τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου μὲ εἰδικὴν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐντολήν. Ἐστάλη τότε διοικητὴς τῶν Ἀθηνῶν διὰ νὰ καταπαύσῃ τὴν ἔριδα μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Μελέτου Χατζῆ-Βασιλείου, διεκδικοῦντος τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τῶν ὅπλων. Πράγματι κατώρθωσε νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Μελέτην, σταλέντα εἰς ἀντιπερισπασμὸν τοῦ εἰσβαλόντος τότε εἰς τὴν Ἀττικὴν Ὀμὲρ Βρυώνη. Ἐγκαταλειφθείσης ὅμως μετ' οὐ πολὺ τῆς πόλεως, κατέφυγε καὶ οὗτος εἰς Αἴγιναν, ὁπόθεν προσεπάθει ν' ἀνοργανώσῃ νέα στρατιωτικὰ σώματα. Χρησιμοποιηθεὶς κατόπιν εἰς πολιτικὰς ὑπηρεσίας, τόσον ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι, προσέφερε πολλὰς καὶ σπουδαίας ὑπηρεσίας, εἴτε ὡς παραστάτης, εἴτε ὡς διοικητικὸς ὑπάλληλος. Κατὰ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Καποδιστρίου ἐχρησιμοποιήθη παρ' αὐτοῦ ὡς πρωτοκολλητής, κατὰ δὲ τὴν πολυαρχίαν τοῦ 1832 ὑπηρέτησεν ὡς διοικητὴς Μεσσηνίας, ἀγωνισθεὶς μετὰ τῶν Γάλλων νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν καὶ καταπολεμηθεὶς ὑπό τε τοῦ Θεοδώρου καὶ τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς

Digitized by Google

πολιτείας καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα εἰς τὰς συνελεύσεις. Γ. Δ. Κ.

Λίβερπουλ (Liverpool). Μεγάλη ἀγγλικὴ πόλις, σημαντικὴ τόσον διὰ τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, ἀνερχόμενον εἰς 862.600 κατοίκους (ἀπογρ. 1926), ὅσον καὶ διὰ τὴν τεραστίαν ἐμπορικὴν κίνησιν τοῦ λιμένος της·

—*[Γεωγρ.]* Κεῖται ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Lancashire, ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς λεκάνης τῆς σχηματιζομένης κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Mersey, εἶναι δ' ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς εἰς ἔκτασιν 86 περίπου τ. χλμ. ἐπὶ τῶν ἀπαλῶν κλιτύων ἑνὸς λόφου, πρὸ τοῦ ὁποίου διέρχεται ὁ ποταμός. Ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ εἶναι ἡ τρίτη ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ἀγγλίας καὶ τετάρτη μεταξὺ τῶν ἐν γένει βρεττανικῶν πόλεων, ἐρχομένη μετὰ τὸ Λονδῖνον, τὴν Γλασκώβην καὶ τὸ Μπίρμιγχαμ.

Ἡ παλαιὰ συνοικία τῆς πόλεως, μὲ τὰς στενὰς καὶ σκολιὰς ὁδοὺς καὶ τὰ πενιχρά της οἰκήματα, ἔχει σχεδὸν ἐξαφανισθῆ ὑπὸ τὴν ἀλματικὴν ἐξάπλωσιν τῆς νέας πόλεως, ἥτις συναγωνίζεται καὶ τὸ Λονδῖνον ἀκόμη εἰς οἰκοδομικὴν μεγαλοπρέπειαν. Εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς ἐγείρεται ἡ στοὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, παμμέγιστον οἰκοδόμημα κτισθὲν ἀπὸ τοῦ 1841 μέχρι τοῦ 1855 κατ' ἀπομίμησιν ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ναοῦ καὶ περιλαμβάνον αἰθούσας κοσμικῶν συγκεντρώσεων, αἰθούσας δικαστηρίων, δημόσια γραφεῖα κλπ. Ἔχει μῆκος 183 μέτρων καὶ πλάτος 52, ἡ δὲ δυτική του πρόσοψις κοσμεῖται ἀπὸ 16 κίονας κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, ὕψους 14 μέτρων. Ἐνδιαφέροντα ἐπίσης εἶναι τὰ μνημεῖα τοῦ Στήβενσον, τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου καὶ τῆς Βικτωρίας, ἡ στήλη τοῦ Οὐέλλιγκτων (ὕψους 41 μέτρ.), τὸ δημαρχεῖον, κτισθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1754 καὶ ἀνοικοδομηθὲν τῷ 1795, μὲ κορινθιακὸν πρόστοον καὶ θόλον ὕψους 32 μέτρων. Παρ' αὐτὸ τὸ χρηματιστήριον, εἰς ρυθμὸν ἀναγεννήσεως, μετὰ θόλου ἐπίσης, μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων οἰκοδομημάτων πλατεῖα μὲ ἀψιδωτὰς στοὰς καὶ μὲ τὸ μνημεῖον τοῦ Νέλσωνος. Ἡ πόλις ἔχει ὑπὲρ τοὺς 150 ναούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως οὐδεὶς εἶναι ἄξιος ἰδιαιτέρου λόγου ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως.

Ἡ Λίβερπουλ εἶναι ἕδρα ἀγγλικανοῦ καὶ καθολικοῦ ἐπισκόπου, ἔχει πολλὰ θέατρα, αἰθούσας συναυλιῶν καὶ βιβλιοθήκας, διαφόρους σχολάς, ἐν αἷς τὸ University College, λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ 1882, πολλὰ ἱδρύματα περιθάλψεως, ἐκ τῶν ὁποίων σημαντικώτερον εἶναι τὸ Sailors home, ὅπου οἱ ναυτικοὶ στεγάζονται καὶ συσσιτοῦσιν ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος. Ἀξιοθέατον εἶναι τὸ παλαιὸν νεκροταφεῖόν της, τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, ἐνθυμίζον τὰς κατακόμβας τῶν Παρισίων. Ἡ πόλις ἔχει ὡραῖα πάρκα, ἐν οἷς τὸ Selton ἐπὶ ἐκτάσεως 160 ἐκταρίων καὶ τὸ ἐπίσης μέγα τοῦ Toxteth, τὸ τοῦ Stanley, τὸ Newsam καὶ τὸ Wavertree park.

Ἀξιόλογος εἶναι ἡ κατὰ τὰς τελευταίας ἰδίως δεκαετηρίδας προαχθεῖσα βιομηχανικὴ κίνησις της πόλεως. Ἀκμάζουσιν ἰδίως ἐν αὐτῇ ἡ ναυπηγία, ἡ μηχανοποιία, ἡ μεταλλοτεχνία, ἡ σχοινοποιία, ἡ σακχαροποιία καὶ ἡ ζυθοποιία. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀναβιβάζει τὴν Λίβερπουλ εἰς τὴν τάξιν τῶν σημαντικωτέρων πόλεων τοῦ κόσμου εἶναι ἡ τεραστία ἐμπορική της κίνησις. Ἡ Λίβερπουλ εἶναι ὁ μέγας ἐξαγωγικὸς λιμήν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξυπηρετοῦνται αἱ βιομηχανίαι τοῦ Langashire καὶ τοῦ Yorkshire. Εἶναι δ' ἐπίσης ὁ εἰσαγωγικὸς λιμήν, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσέρχονται εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰ προϊόντα τῆς Ἰρλανδίας (κρέατα, βούτυρον, πανικά), τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν (βάμβαξ, καπνός, πετρέλαια), καὶ πλείστων ἄλλων χωρῶν. Ἀδιάκοπος ἅλυσις ἀτμοπλοίων συνδέει τὸν λιμένα τῆς Λίβερπουλ μετὰ τῆς Β. Ἀμερικῆς, τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ἀφρικῆς, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Κίνας κλπ. Ἐν αὐτῇ ἑδρεύουσι 32 ἐκ τῶν μεγαλυτέρων βρεττανικῶν ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιρειῶν, τῶν ὁποίων ἡ πρόοδος ὑπῆρξε καταπληκτική. Τῷ 1845 τὰ πλοῖα της ἦσαν 1461 (ἐξ ὧν 55 ἀτμόπλοια), χωρητικότητος 387.000 τόννων. Σήμερον ἡ κίνησις τοῦ λιμένος φθάνει ἐτησίως τὰ 32.000.000 τόννων. Αἱ ἐν αὐτῷ δεξαμεναὶ ἀγκυροβολίας (docks) εἶναι αἱ ὡραιότεραι τοῦ κόσμου. Ἡ πρώτη ἀνεσκάφη τῷ 1709, ἤδη δὲ ὁ ἀριθμὸς των ἀνέρχεται εἰς 70, μὲ ἐμβαδὸν 240 περίπου ἐκταρίων καὶ μῆκος προκυμαιῶν 60 χιλιομέτρων. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ μεγάλη πλωτὴ ἀποβάθρα τοῦ λιμένος, ἔχουσα μῆκος 630 μέτρων καὶ πλάτος 25, στηριζομένη ἐπὶ 200 πλωτήρων καὶ συνδεομένη μετὰ τῆς παραλίας διὰ 10 γεφυρῶν. Διώρυγες πλωταὶ συνδέουσι τὴν Λίβερπουλ πρὸς τὸ Μάντσεστερ, τὸ Μπίρμιγχαμ καὶ ἄλλας πόλεις, πυκνότατον δὲ δίκτυον σιδηροδρόμων ἄγει ἀπὸ αὐτῆς εἰς τὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς Ἀγγλίας. Ἐκ τῶν γραμμῶν ἄλλαι εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν ὑπογείως καὶ ἄλλαι ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν. Πέριξ αὐτῆς ἐκτείνεται πυκνὴ ζώνη προαστείων, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὰ Bootle, Waterloo, Walton, West Derby, Wavertree, Toxteth, καί, ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Mersey, τὸ Birkenhead.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ πρώτη κτίσις τῆς Λίβερπουλ ἀνάγεται εἰς τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἐπὶ τοῦ Ριχάρδου Α'. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ πόλις ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν ἀσήμαντος, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐπὶ Ἐδουάρδου Γ' ἡ εἰσφορά της εἰς τὸν στόλον τοῦ βασιλείου, ἀποτελούμενον τότε ἐξ 700 πλοίων καὶ 14.000 ἀνδρῶν, περιωρίζετο εἰς μίαν λέμβον μόνον καὶ ἓξ ναύτας. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ εἶχεν ἀκόμη πληθυσμὸν 1.500 μόνον κατοίκων, δεκατισθέντων ἄλλως τε βραδύτερον ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς καὶ τὴν πανώλη. Ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τούτοις τοῦ 1688 ἡ πόλις ἀρχίζει νὰ προοδεύῃ. Τῷ 1699 ἔχει 5000 κατοίκους, μετὰ δὲ τὰς συνθήκας τῆς Οὐτρέχτης γίνεται τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς μαύρης σαρκός. Τῷ 1765 ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ 86 ἔμποροι μαύρων, τῷ δὲ 1807 ἀνῆκον εἰς τὸν λιμένα της 185 πλοῖα, μεταφέροντα κατ' ἔτος 45.750 δούλους. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως προάγεται καὶ ἡ ἄλλη ἐμπορικὴ κίνησις τοῦ λιμένος. Τῷ 1800 ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ ἔφθασαν τοὺς 450.000 τόννους. Σήμερον ἔχουν σχεδὸν ὀγδοηκονταπλασιασθῆ, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ὁ πληθυσμός, ἀπὸ τῶν 5000 κατοίκων τοῦ 1609, ἔφθασε τὰς 82.000 τῷ 1801, τὰς 376.000 τῷ 1851, τὰς 518.000 τῷ 1891 καὶ σήμερον ὑπερβαίνει τὰς 860 000. —Ω

— **Λίβερπουλ, Ἠστ** — (East Liverpool) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἠστ Λίβερπουλ.

Λίβερπουλ, *κόμιτες τῆς* —. Οἰκογένεια Ἄγγλων πολιτικῶν διακριθέντων κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα.

— 1) ***Κάρολος Τζένκινσον,*** *κόμις τῆς Λίβερπουλ* (1727—1808). Τῷ 1761 διωρίσθη ὑφυπουργός, ἐκλεγεὶς δὲ βραδύτερον βουλευτὴς εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων (1767) ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν «φίλων τοῦ βασιλέως». Διετέλεσε μετέπειτα λόρδος τοῦ Ναυαρχείου, λόρδος τοῦ Θησαυροφυλακείου, θησαυροφύλαξ τῆς Ἰρλανδίας καὶ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν (1778) κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρὸς τὴν Ἀμερικὴν πολέμου. Τῷ 1796 τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ κόμιτος, ἀπεσύρθη δὲ τότε τῆς πολιτικῆς. Ἔγραψεν ἐνδιαφερούσας πραγματείας ἐπὶ διαφόρων πολιτικῶν ζητημάτων τῆς ἐποχῆς του.

— 2) ***Ροβέρτος Τζένκινσον,*** *κόμις τῆς Λίβερπουλ* (1770—1828). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐκλεγεὶς μέλος τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων τῷ 1790, ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱκανωτέρων ὀπαδῶν τοῦ Πίττ, τοῦ ὁποίου τὴν πολιτικὴν ὑπεστήριξε πολλάκις δι' εὐγλώττων ἀγορεύσεων. Τῷ 1801, ὡς ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς κυβερνήσεως Ἄντινγκτον, διεπραγματεύθη τὴν μετὰ τῆς Γαλλίας συνθήκην τῆς Ἀμιέννης. Διετέλεσε κατόπιν, ἐπὶ διαφόρων κυβερνήσεων, ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν (1804 καὶ 1807), τῶν Ἐξωτερικῶν (1809) τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἀποικιῶν (1809—1812). Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πέρσεβαλ ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως, διατηρήσας αὐτὴν ἐπὶ 15 συνεχῆ ἔτη.

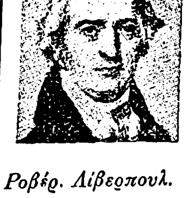

Ροβέρ. Λίβερπουλ.

Τὴν δύναμίν του κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἤντλει κυρίως ἀπὸ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Οὐέλλιγκτων. Ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας του ἐσημειώθησαν μεγάλα γεγονότα, ὡς αἱ συνθῆκαι τοῦ 1815, τὸ συνέδριον τοῦ Aix-la-Chapelle (1818), ἡ ἐγκάθειρξις τοῦ Ναπολέοντος, ἡ ἀναδιοργάνωσις τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἀγγλίας. Παρὰ ταῦτα, διὰ τὴν διατήρησίν του εἰς τὴν ἀρχὴν μετῆλθεν αὐταρχικὰς μεθόδους καὶ μέτρα ἄκρας αὐστηρότητος, χρησιμοποιῶν συχνὰ τὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ πρὸς καταστολὴν τῶν ἐναντίον του ἐξεγέρσεων, ὅπως κατὰ τὰς ἐργατικὰς ταραχὰς τοῦ 1817, καὶ ψηφίζων νόμους περιοριστικοὺς τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐξ ἄλλου πολιτική του ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου ἀξιοκατάκριτος, στρεφομένη ἐναντίον πάσης φιλελευθέρας καὶ ἐθνικιστικῆς κινήσεως. Οὕτω παρέσχε τὴν βοήθειάν του διὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Νεαπόλει ἐπαναστάσεως, συγκατετέθη δὲ εἰς τὸν διαμελισμὸν τῆς Σαξωνίας καὶ τὴν κατάληψιν ἰταλικῶν χωρῶν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας. Ἀφ' ἧς, ἐν τούτοις (1822), ὁ Γεώργιος Κάνινγκ ἀνέλαβε τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς ὑπ' αὐτὸν κυβερνήσεως, ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆς πολιτικὴ μετεστράφη ἐπὶ τὸ εὐμενέστερον πρὸς τὰς ἐθνότητας. Τῷ 1827 ὁ κόμις Λίβερπουλ, προσβληθεὶς ὑπὸ ἀποπληξίας, παρητήθη τῆς πρωθυπουργίας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν διεδέχθη ὁ Κάνινγκ.

— 3) ***Κάρολος Τζένκινσον,*** *κόμις τῆς Λίβερπουλ* 1784—1851). Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑπηρέτησεν ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ εἰς τὸ διπλωματικὸν σῶμα. Γενόμενος τῷ 1807 μέλος τοῦ κοινοβουλίου, διωρίσθη ὑφυπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ὑπῆρξε δ' ἔκτοτε εἷς ἐκ τῶν εὐνοουμένων τῆς πριγκιπίσσης Βικτωρίας, τῆς μετέπειτα βασιλίσσης, καὶ τῆς μητρός της δουκίσσης τοῦ Κέντ. Ἀπέθανε καὶ οὗτος ὅπως καὶ ὁ ἀδελφός του ἄνευ τέκνων, μετ' αὐτοῦ δ' ἐξέλιπε καὶ ὁ τίτλος τῶν κομίτων τῆς Λίβερπουλ. —Ω

Λίβερσετζ (Liversedge) *[Γεωγρ.]*. Ἀγγλικὴ πόλις τῆς κομιτείας τῆς Ὑόρκης, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 10 χλμ. περίπου ΝΑ. τοῦ Χάλιφαξ. Ἔχει 14.700 κατοίκους, ἐργοστάσια ὑφαντουργίας καὶ χημικῶν προϊόντων, μηχανουργεῖα καὶ ἀνθρακωρυχεῖα. —Ω

Λιβερτῖνοι (οἱ). Ἐν ταῖς «Πράξεσι» τῶν Ἀποστόλων (6,9) μεταξὺ τῶν ἀντιστάντων τῷ διακόνῳ Στεφάνῳ ἀναφέρονται καὶ οἱ «ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων». Καὶ ἐνόμισαν μέν τινες, ἕνεκα ἰδίᾳ τῆς ἐν τῷ ἀνωτέρω χωρίῳ συνδέσεως τῆς λέξεως Λιβερτίνων μετὰ τῶν λέξεων «καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας», ὅτι πρόκειται περὶ κατοίκων πόλεώς τινος (οἱονεὶ Libertas, ἥτις ὅμως εἶναι ἄγνωστος) ἢ χώρας τινός, πιθανῶς τῆς Λιβύης (Λιβυστίνων ἢ Λιβύνων), ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή, μὴ δυναμένη ἄλλως τε νὰ στηριχθῇ καὶ ἐπὶ τῆς προσαγομένης πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς ὑπογραφῆς ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Καρθαγένης τοῦ 411 «Episcopus Libertinensis». Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ χωρίῳ Λιβερτῖνοι καλοῦνται ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως οἱ ἀπελεύθεροι.

Λιβερτῖνοι ἐκαλεῖτο καὶ πολιτική τις μερὶς ἐν Γενεύῃ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καλβίνου, ἥτις ἀπετελεῖτο κατ' ἀρχὰς ἐκ πολιτῶν τῆς Γενεύης, τῶν ὁποίων οἱ πρόγονοι ἀπὸ αἰώνων ἐξήτουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας. Ἡ μερὶς μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τούτου ἐξῆτει ὡς ἐπιστέγασμα τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης τὴν εἰσαγωγὴν τῆς μεταρρυθμίσεως.

Λιβερτῖνοι ἐκαλεῖτο προσέτι καὶ μερίς τις ἔχουσα τάσεις πανθεϊστικάς, ἥτις ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον ἐν ταῖς Κάτω Χώραις, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεταρρυθμίσεως, διεδόθη ἔπειτα εἰς τὴν Γαλλίαν. Τοὺς Λιβερτίνους τούτους, περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὁποίων δὲν ἔχομεν ἀσφαλεῖς εἰδήσεις καὶ οἵτινες πιθανῶς συνεδέοντο πρὸς τοὺς Ἀναβαπτιστάς, ἀναφέρει ὁ Καλβῖνος ἐν πολλοῖς τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ καταπολεμῶν αὐτούς. Κ. Ι. Δ.

Λίβηθρα *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λείβηθρα.*

Λιβηθριάς *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λειβηθριάς.*

Λιβηθρίδες, ἢ ***Λιβηθριάδες Νύμφαι*** *[Μυθολ.]*. Ἐπώνυμον τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Νυμφῶν ἀπὸ τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Λιβηθρίου ὄρους.

Λιβήθριον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Παραφυὰς τοῦ Ἑλικῶνος ἐν Βοιωτίᾳ, ἄλλως *Λειβήθριον* (βλ. λ.).

λιβία (ἡ) (Livia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ψυλλιδῶν*, περιλαμβάνον ἱκανὰ εἴδη ἁπαντῶντα κυρίως εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λιβία ἡ τῶν σχοίνων* (Livia juncus), ἧς τὸ μῆκος δὲν ὑπερβαίνει τὸ 1 χιλιοστ. Τὸ σῶμά της εἶναι ὑπέρυθρον, φαινόμενον λεῖον διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀλλὰ λεπτῶς διάστικτον καὶ ἀνώμαλον παρατηρούμενον διὰ τοῦ μικροσκοπίου. Ἡ θήλεια ἐναποθέτει τὰ ᾠά της ἐπὶ τῆς φοθήκης τῶν ἀνθέων τῶν σχοίνων, ἐκκρίνουσα πέριξ αὐτῆς γλοιώδη ἡμιυδαρῆ οὐσίαν, ἥτις ὅταν ξηρανθῇ εἶναι παρομοία πρὸς τὴν ρητίνην. Πάντα τὰ ἔντομα τοῦ εἴδους τούτου ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ τῶν σχοίνων. Δ. Ν. Π.

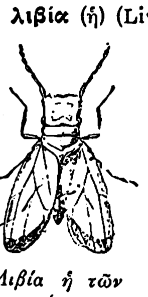

Λιβία ἡ τῶν σχοίνων.

Λιβία (Livia) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ἱσπανικὸς δῆμος, ἐν τῷ νομῷ τῆς Χερόνα καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Πουΐγχερντά. Ἔχει ἔκτασιν 12 τ. χλμ. καὶ εἰσχωρεῖ ἐν εἴδει σφηνὸς εἰς τὸν γαλλικὸν νομὸν τῶν Ἀνατολικῶν Πυρηναίων. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σεγκρὰ καὶ ἔχει κλῖμα ψυχρὸν καὶ ἔδαφος λίαν εὔφορον μετὰ σιδηρούχων καὶ θειούχων πηγῶν. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι τὸ ὁμώνυμον χωρίον, ἔχον 500 κατ. Τὸ χωρίον τοῦτο θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἡ ρωμαϊκὴ *Ἰουλία Λιβία* ἢ *Ἰουλία Λιβυκή*, ἡ πρωτεύουσα καὶ ἡ σημαντικωτέρα τῶν πόλεων τῆς Κερετανῆς. Κατὰ τὸν Η' αἰῶνα ἀναφέρεται ὡς Castrum Libyae, ἀνῆκον εἰς τὴν χώραν τῆς Θερντάνια, τῆς ὑπῆρξε πρωτεύουσα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν κομίτων τῆς Θερντάνια, τῷ δὲ 1660 περιῆλθεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Μ. Δ. Β.

Λιβία (Livia). Συνηθέστατον ὄνομα Ρωμαίων γυναικῶν. Ἐκ τούτων γνωστόταται ὑπῆρξαν αἱ ἑξῆς:

— 1) Ἡ θυγάτηρ τοῦ ὑπάτου Μάρκου Λιβίου Δρούσου, ἡ ὁποία, διαζευχθεῖσα τὸν πρῶτον σύζυγόν της Κουΐντον Σερβίλιον Καιπίωνα, συνεζεύχθη τὸν Μάρκον Πόρκιον Κάτωνα (98 π. Χ.). Ἀπέθανε τῷ 92 π. Χ.

— 2) Ἡ *Δρουσίλλα*, ἥτις συζευχθεῖσα μετὰ τοῦ Οκταβιανοῦ Αὐγούστου καὶ υἱοθετηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουλίαν οἰκογένειαν ὠνομάσθη *Ἰουλία Αὐγοῦστα, Λιβία Αὐγοῦστα*, ἢ μόνον *Αὐγοῦστα*

Digitized by Google

καὶ *Ἰουλία.* Ἦτο κόρη τοῦ Μάρκου Λιβίου Δρούσου Κλαυδιανοῦ, γεννηθεῖσα τῷ 58 π. Χ. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ὑπανδρεύθη τὸν ἐκ πατρὸς πρῶτόν της ἐξάδελφον Τίτ. Κλαύδιον Νέρωνα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε, τῷ 42 π. Χ., τὸν κατόπιν αὐτοκράτορα Τιβέριον. Τῷ 38 π. Χ. διαζευχθεῖσα, ὑπανδρεύθη ἐξ ἔρωτος τὸν Ὀκταβιανὸν Αὔγουστον, ὁ ὁποῖος ἐχώρισε τὴν σύζυγόν του Σκριβωνίαν. Μετὰ τρεῖς μῆνας ἀπὸ τοῦ γάμου της ἐγέννησεν ἡ Λιβία τὸν ἕτερον υἱόν της Κλαύδιον Δροῦσον Νέρωνα, ἐξ οὗ γεγονότος καὶ ἡ παροιμιώδης φράσις: «τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία». Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου συζύγου της προσέλαβεν ἡ Λιβία εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀκταβιανοῦ καὶ τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα της. Εἰς τὴν Λιβίαν ἀποδίδεται ἐν μέρει καὶ ὁ θάνατος τοῦ Μαρκέλλου, υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Αὐγούστου Ὀκταβίας, ὅστις εἶχε λάβει σύζυγον τὴν κόρην τοῦ Αὐγούστου ἐκ τῆς Σκριβωνίας, Ἰουλίαν. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν της υἱοθέτησε τὸν Τιβέριον ὁ Ὀκταβιανός, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Αὐγούστου ἔγινεν ἡ πρώτη ἱέρεια αὐτοῦ. Ἀπέθανε τῷ 29 μ. Χ. Ὑπῆρξε πρότυπον συζύγου καὶ μητρός.

Λιβία Δρουσίλλα.
(Μουσεῖον Κοπεγχάγης.

— 3) Ἡ *Κλαυδία Ἰουλία* (Claudia Livia Julia), ἡ πάντοτε *Λιβίλλα* καλουμένη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ της. Ἦτο κόρη τοῦ υἱοῦ τῆς αὐτοκρατείρας Λιβίας, Νέρωνος Κλαυδίου Δρούσου καὶ τῆς Ἀντωνίας. Μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ πατρός της, 9 π. Χ., προσελήφθη μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν της εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀκταβιανοῦ. Τῷ 1 π. Χ. ὑπανδρεύθη τὸν ἀνεψιὸν καὶ θετὸν υἱὸν τοῦ Αὐγούστου Γάϊον Καίσαρα, στερηθεῖσα ὅμως τοῦ συζύγου της λίαν ἐνωρὶς ὑπανδρεύθη ἔπειτα τὸν Δροῦσον, τὸν υἱὸν τοῦ Τιβερίου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε πολλὰ τέκνα. Τῷ 23 μ. Χ., παρακινουμένη ὑπὸ τοῦ Σεϊανοῦ, ἐδολοφόνησε μετ' αὐτοῦ τὸν σύζυγόν της Δροῦσον, μετὰ δὲ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐγκλήματος ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ Σεϊανοῦ Ἀπικάτας, ὁ Τιβέριος ἐφόνευσε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὴν Λιβίλλαν. Κατ' ἄλλους, αὐτὸς μὲν τὴν ἐλυπήθη διὰ τὴν μητέρα της Ἀντωνίαν, ἀλλ' ἡ Ἀντωνία ἐπέβαλεν εἰς τὴν θυγατέρα της τὸν διὰ λιμοῦ θάνατον. Χ. Κ. Κ.

Λιβία (Libia) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, κειμένη δεξιὰ τοῦ Ἴβηρος ποταμοῦ ἐπί τινος τῶν ἀπὸ Asturica - Augusta (νῦν Ἀστόργκα) εἰς Καισαραυγούσταν (νῦν Σάλδουβα) ὁδῶν. Την θέσιν αὐτῆς κατέχει ἡ νῦν Leyva. Α. Θ. Σ.

Λιβιάκης, ***Πέτρος,*** ἢ ***Λιβιοπέτρος.*** Κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Ἀλωνάκι τῆς Κρήτης, συμμετέσχε δὲ εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1841 καὶ 1858. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869 ἔλαβε μέρος ὡς ἀρχηγὸς τῶν Κεραμειῶν καθ' ἁπάσας τὰς ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, διακριθεὶς πανταχοῦ διὰ τὸν ὑπέροχον ἡρωϊσμόν του καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν του. Ν. ΚΛΕ

Λιβιὰς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Παλαιστίνης κειμένη ἐν τῇ Περαίᾳ ἔναντι τῆς Ἱεριχοῦς. Εἶναι δὲ ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν *Ἰουλιάδα* (βλ. λ.), ἥτις εἶναι ἡ *Μπαὶθ-Χαρὰμ* τῆς Π. Διαθήκης. Πρὸς τὴν αὐτὴν δὲ σύζυγον τοῦ Αὐγούστου σχετίζεται καὶ ἡ ὀνομασία *Λιβιάς*, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ κύριον αὐτῆς ὄνομα ἦτο Λιβία. Καὶ Λιβιάδα μὲν ὀνομάζει αὐτὴν ὁ Εὐσέβιος καὶ ἄλλοι, ὁ δὲ Ἰώσηπος ὀνομάζει αὐτὴν διὰ τοῦ ἐπισήμου, ὡς φαίνεται, ὀνόματός της *Ἰουλιάδα*. Ἡ πόλις αὕτη, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπῆρχον καὶ θερμαὶ πηγαί, ἐφημίζετο διὰ τὴν ἐν αὐτῇ καλλιεργίαν φοινίκων, ὡς μανθάνομεν ἀπό τε τοῦ Πλινίου καὶ τοῦ προσκυνητοῦ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος Θεοδοσίου. Π. Ι. Μ.

Λιβιάχοβον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παραμυθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 212. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

—**Λιβιάχοβον** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Τσαρακοβίστης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 212. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λίβιγκστων (Livingstone), ***Δαυΐδ.*** Ἄγγλος ἐξερευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Λίβινγκστον*).

Λιβιερᾶτος, ***Παναγῆς Εὐ.*** Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενούης, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ τῷ 1860, ἔνθα ἐπαιδεύθη τήν τε στοιχειώδη καὶ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν. Τῷ 1878 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου, μετὰ βραχεῖαν δ' ἐν αὐτῷ φοίτησιν μετεγράφη εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενούης, ὅπου (1884) ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Διετέλεσε πρῶτος βοηθὸς καὶ ἐπιμελητὴς τῆς παθολογικῆς κλινικῆς ἀπὸ τοῦ 1887. Τῷ 1893 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς προπαιδευτικῆς κλινικῆς καὶ τῷ 1899 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς patologia speciale dimostrativa τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενούης. Ἐχρημάτισε πρόεδρος τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1910 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἀλλὰ δὲν ἀπεδέχθη τὸν διορισμόν του. Συνέγραψε πλείστας ἐπιστημονικὰς πραγματείας ἰταλιστὶ καὶ γερμανιστί, δημοσιευθείσας ἐν περιοδικοῖς καὶ αὐτοτελῶς. Ὡσαύτως: «Σημειολογίαν τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος» ἐν τῷ συγγράμματι «Trattato di patologia e terapia medica» τῶν καθηγητῶν Cantani καὶ Maragliano καὶ τὰς νόσους τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος ἐν τῷ συγγράμματι «Trattato di patologia medica» τοῦ καθηγητοῦ De Giovanni, «Modo di comportarsi del ricambio materiale sotto l' azione di diverse sostanze antipiretiche (1885), «Sulla capacità assorbente della pleura», «Effetti del lavoro muscolare nei cardiopatici», «Sull' importanza dei rientramenti sistolici della punta del cuore», «Norme per le svuotamento degli essudati pleuritici» (1893), «Ricerche sulle oscillazioni della quantità del glicogeno nel sangue de individui sani e malati» (1903 κ.ἄ.). Δ. Α. Ο.

—**Λιβιερᾶτος,** ***Σπυρίδων.*** Ἕλλην ἐκ Κεφαλληνίας ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Ληξουρίῳ τῷ 1881. Διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενούης (1902), διέμεινεν ἐν Παρισίοις καὶ Βερολίνῳ πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς (1902—1904). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις ἐγένετο τῷ 1907 ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Ἀπὸ τοῦ 1912 διατελεῖ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς κλινικῆς παθολογίας. Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ 1915 εἶναι τακτικὸν μέλος τοῦ ἰατροσυνεδρίου. Ὑπηρέτησε κατὰ τοὺς τελευταίους ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τοῦ 1919 πολέμους. Συνέγραψε πολλὰς ἐπιστημονικὰς πραγματείας, μετα ὑ τῶν ὁποίων τὰς ὑπὸ τὸν τίτλον: «Studio comparativo dei diversi metodi per la emocromometrica» (1904), «Studii e considerationi intorno alla Bradicardia» (1906), «Ricerche biologiche sulle malatie esantematiche» (1907), «Sulla insufficienza delle valvole aortiche di origine traumatica» (1908), «Biologische Untersuchungen über den Magenkrebs» 1909), «Anwesenheit hämolytischer Substanzen im Mageninhalt und deren angeblich spezifsche Bedeutung für die Diagnose des Magencarcinoms» (1910), «Über die Anwesenheit und den Nachweis von tuberkulären Sensibilatoren in den Extrakten aus menschlichen schrofulösen Lymphdrüsen, Centrblt. für Bakt.» (1911), «Sur les tumeurs de la région hypothalamique du cerveau intermédiaire», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἰατροῦ Κοσμετάτου (1916), «Ἡ ἐξέλιξις καὶ κατεύθυνσις τῆς διδασκαλίας τῆς Ἰατρικῆς κλινικῆς» (1913), «Ἡ ἐπιδημικὴ δυσεντερία» (1914), «Περὶ ἀζωθαιμίας», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Δ. Σωτηριάδου (1915), «Ἡ ἑλονοσία καὶ ἡ φυματίωσις ἐν Ἑπτανήσῳ» (1916), «Αἱ ὀξεῖαι ἀζωθαιμικαὶ νεφρίτιδες συνεπείᾳ δηλητηριάσεως δι' ἄχνης ὑδραργύρου» (1917), «Ἡ θεραπεία τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ» (1918), «Σύγγραμμα Παθολογικῆς κλινικῆς» (τόμοι Α' καὶ Β' 1927), «Ὁ δάγκειος ἐν Ἑλλάδι» (1929), «Πρωτεϊνοθεραπεία τοῦ ἕλκους τοῦ στομάχου» (1929), «Ἐφαρμογὴ καὶ θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα μεικτῆς ἐμβολιοθεραπείας (1926), «Κρεατίνη καὶ κρεατινίνη» (1926), «Ἐπίδρασις τῶν ὑπεριωδῶν ἀκτίνων» (1927), «Ὄγκος τῆς δεξιᾶς πλαγίας κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου» (1928), «Τὰ ἀντιλευκωματικὰ ἀντισώματα» (1927), «Αἱ κλινικαὶ μορφαὶ τοῦ δαγγείου» (1929), «Ἡ ἰνδικανουρία καὶ ἡ ἰνδικαναιμία» (1930) κλ. Ο. Ρ.

Λιβιζόζα (Libisosa) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καρπητανῶν, κειμένη πρὸς Ἀν. τοῦ Ἄνα ποταμοῦ (νῦν Γουαδιάνα). Ὁ Πτολεμαῖος ἐσφαλμένως ὀνομάζει αὐτὴν *Λιβισῶκα*. Ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἦτο σπουδαῖον κέντρον ἐμπορίου. Σήμερον καλεῖται Lezuza. Α. Θ. Σ.

Λιβίκιστα [*Γεωγρ.*]. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Ζωτικὸν* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λιβικοὶ (οἱ) (Libici) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς Β. Ἰταλίας, λιγουρικὸς κατὰ τὸν Πλίνιον, ἢ γαλατικὸς κατὰ τὸν Πολύβιον, κατοικῶν ἐν τῇ ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίᾳ, ἀριστερὰ τοῦ Πάδου, ὑπὸ τοὺς Ἰνσούβρους, μεταξὺ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Δουρία (νῦν Doire Baltée) καὶ Σεζίτου (νῦν Σέζια), περὶ τὴν πόλιν Οὐερκέλλας (Vercellae, νῦν Vercelli), πρωτεύουσαν αὐτῶν, ὅπου τῷ 101 π. Χ. ὁ Γαΐος Μάριος ἐνίκησε τοὺς ἐπιδραμόντας Κίμβρους. Ἦσαν συγγενεῖς καὶ γείτονες τῶν Λέβων. Α. Θ. Σ.

Λίβινγκστον (Livingstone), ***Δαυΐδ.*** Ἄγγλος ἐξερευνητής, γεννηθεὶς τῷ 1813 ἐν Blantyre τῆς Σκωτίας καὶ ἀποθανὼν τῷ 1873 ἐν Τσιτυμπὸ τοῦ Ἰλαλὰ (Κεντρῴα Ἀφρική). Κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν οἱ γονεῖς του τὸν εἶχον τοποθετήσει εἰς ἓν ἐργοστάσιον κλωστοϋφαντουργίας, προορίζοντες αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπόριον, ἀλλ' ὁ νεαρὸς Λίβινγκστον διέθετεν ὅλας τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του εἰς κατ' ἰδίαν μελέτας καὶ κατώρθωσεν ἐν τέλει νὰ σπουδάσῃ θεολογίαν καὶ ἰατρικὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γλασκώβης. Κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱεραποστολικὴν Ἑταιρείαν τοῦ Λονδίνου καὶ τῷ 1840 ἀπῆλθεν εἰς τὴν νότιον Ἀφρικήν, ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα ἑνὸς ἄλλου ἱεραποστόλου, τοῦ δόκτορος Μόφφατ. Μετά τινα ἔτη συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐξερευνητικὰ ταξίδια εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου, ἐξεκίνησε δὲ διὰ τὴν πρώτην ἐκδρομήν του τῷ 1849, φθάσας μέχρι τῆς μεγάλης λίμνης Νγκάμι. Τῷ 1850 ἐπεχείρησε νέον ταξίδιον ἐν συνοδείᾳ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ προχωρήσῃ ἐπὶ πολύ, διότι τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας του ἠσθένησαν ἀπὸ τὰ δηλητηριώδη δήγματα τῶν μυιῶν τσὲ-τσέ. Κατὰ τὴν ἑπομένην ἐκδρομήν του (1851) ἀνεκάλυψε τὸν ποταμὸν Ζαμβέζην. Τῷ 1852 ἐπεχείρησε καὶ τέταρτον ταξίδιον, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε περισσότερον καρποφόρον εἰς ἀποτελέσματα καὶ διήρκεσε τέσσαρα ἔτη. Τὴν φορὰν ταύτην διέσχισε τὴν Ἀφρικὴν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Παύλου τοῦ Λοάντα ἐκ δυσμῶν μέχρι τοῦ Κιλιμὰν πρὸς ἀνατολάς. Αἱ γεωγραφικαὶ ἑταιρεῖαι τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν Παρισίων τῷ ἀπένειμαν τότε χρυσᾶ μετάλλια. Ἐπιστρέψας εἰς Εὐρώπην τῷ 1857, ἀνεχώρησε καὶ πάλιν τῷ 1858 εἰς Ἀφρικήν, ὅπου διὰ νέων ταξιδίων του ἔκαμεν ἐπακριβεστέραν ἀναγνώρισιν τοῦ κάτω Ζαμβέζη, ἐξηρεύνησε τελείως τὸν ποταμὸν Χιρὲ καὶ ἐπανεῦρε τὴν λίμνην Νυάσσα, ἀπὸ τῆς ὁποίας οὗτος πηγάζει. Κατὰ τὸ ἀπὸ τοῦ 1858 μέχρι τοῦ 1863 διάστημα τὸν συνώδευεν εἰς τὰς ἐξερευνήσεις του καὶ ὁ ἀδελφός του Κάρολος. Τῷ 1865 ὁ Λίβινγκστον ἐξεκίνησεν ἐκ νέου, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ προωθήσῃ τὰς ἐρεύνας του ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερον πρὸς τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ ἐδάφη. Φθάσας κατὰ Μάρτιον 1866 εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, ἀνῆλθε τὸν ροῦν τοῦ Ροβούμα, ἐξηρεύνησε κατόπιν τὸ νότιον τμῆμα τῆς Τανγκανίκας, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπέθετεν ὅτι εὑρίσκονται αἱ πηγαὶ τοῦ Νείλου, καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν λιμνῶν Μπανγκουέλο καὶ Μοέρο. Διεδόθη τότε ὅτι εἶχεν ἐξαφανισθῆ, ἐδημιουργήθη δ' ἐκ τούτου παγκόσμιος συγκίνησις, ἥτις ἤγαγε τὸν Ἀμερικανὸν δημοσιογράφον Στάνλεϋ νὰ μεταβῇ τῷ 1871 εἰς Ἀφρικὴν πρὸς ἀναζήτησίν του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐλήφθησαν ἐπιστολαὶ τοῦ συντρόφου του δόκτορος Κίρκ, πληροφοροῦσαι ὅτι ὁ Λίβινγκστον εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸ Οὐτζιτζὶ καὶ τὴν Μανυέμα. Ὁ Στάνλεϋ τὸν ἀνεῦρε κατὰ Νοέμβριον ἰδίου ἔτους συνεχίζοντα τὸ ἐξερευνητικὸν ἔργον του πλησίον τῆς λίμνης Ταγκανίκας. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τούτου ὁ Λίβινγκστον ἐσυνέχισε τὰς ἐρεύνας του πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Λουαλάμπα καὶ εἰς τὴν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ τῆς Τανγκανίκας περιοχήν. Διηυθύνετο πρὸς τὴν λίμνην Μπανγκουέλο, ὅταν, εὑρισκόμενος εἰς Τσιταμπό, ὑπέκυψεν εἰς τὴν δυσεντερίαν, ἐξ ἧς εἶχεν ἀπὸ καιροῦ προσβληθῆ. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Στάνλεϋ διάφοροι ἀποστολαὶ διωργανώθησαν πρὸς βοήθειαν τοῦ Λίβινγκστον, ἐξ ὧν δύο ὑπὸ τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, ἡ μία ὑπὸ τὸν Κάμερον καὶ ἡ ἄλλη ὑπὸ τὸν Γκράντυ. Ἐκ τούτων ἡ δευτέρα ἀπωλέσθη ἐν ναυαγίῳ, ἡ δὲ πρώτη δὲν τὸν ἐπρόλαβε ζῶντα.

Δαυΐδ Λίβινγκστον.

Ὁ Λίβινγκστον ἀφῆκε μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἐκθέσεις περὶ τῶν ταξιδίων του. Ἡ πρώτη, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀποστολικὰ ταξίδια καὶ ἐξερευνήσεις ἐν Νοτίῳ Ἀφρικῇ», ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν Λονδίνῳ τῷ 1857, ἐπανεκδοθεῖσα ἔκτοτε πολλάκις. Τῷ 1865 ἐξεδόθησαν αἱ «Ἀφηγήσεις περὶ τῆς ἐξερευνήσεως τοῦ Ζαμβέζη καὶ τῶν παραποτάμων του καὶ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν λιμνῶν Σχίρβα καὶ Νυάσσα». Ἀνευρέθη ἐπίσης τὸ τελευταῖόν του ἡμερολόγιον καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ τελευταῖον ἡμερολόγιον τοῦ Δαυῒδ Λίβινγκστον ἐν τῇ κεντρῴᾳ Ἀφρικῇ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1865 μέχρι τοῦ θανάτου του» (Hor. Waller, Λονδῖνον 1874).

Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Λίβινγκστον ἐδημοσιεύθησαν πολλὰ βιβλία εἰς διαφόρους γλώσσας, ἐν οἷς: τοῦ Στάνλεϋ «Πῶς εὗρον τὸν Λίβινγκστον» (Λονδῖνον 1872), τοῦ Ρόμπερτς «Βίος καὶ ἐξερευνήσεις τοῦ Δαυῒδ Λίβινγκστον» Λονδῖνον 1871) καὶ ἄλλα. —Ω

Digitized by Google

Λιβίνγκστον (Livingston) *[Γεωγρ.]*. —1) Παράλιος πόλις τῆς Γουατεμάλας ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Χονδουρὰς κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ντόλτσε. Οἱ κάτοικοί της εἶναι Καραΐβαι, ἰθαγενεῖς τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, ὁμιλοῦντες τὴν Ἱσπανικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικήν, ἐπιτήδειοι ἁλιεῖς καὶ πλοηγοί. Ἐκ τοῦ λιμένος τῆς πόλεως γίνεται ἐξαγωγὴ καφέ, καουτσούκ, κεράτων, σακχάρεως, βανανῶν κλπ.

—2) Μία ἐκ τῆς εἰκοσάδος τῶν νήσων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Σχετλάνδης. Ἡ ὑψηλοτέρα της κορυφή, τὸ Barnard, ἔχει ὕψος 1200 περίπου μέτρων.

—3) Πόλις ἐν Ἀφρικῇ, προσφάτως οἰκοδομηθεῖσα ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ποταμοῦ Ζαμβέζη. Ἀποτελεῖ ἀκμαῖον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς βορειοδυτικῆς Ροδεσίας.

—4) Κομητεία τῆς Αὐστραλίας πρὸς Α. τῆς νοτίας Νέας Οὐαλλίας. Ἐκτείνεται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ντάρλιγκ, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μούρραι. Πρωτεύουσα *Πέρου*.

—5) Κομητεία τῆς ἀνατολικῆς Κουϊνσλάνδης (βορειοανατολικὴ Αὐστραλία) ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Πὸρτ-Κούρτις. Διασχίζεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Φιτζρόϋ, ῥέοντος μεταξὺ χθαμαλῶν ὀρέων. Πρωτεύουσα *Ρόκχαμπτον*.

—6) Ὀρεινὸς ὄγκος τῆς ἀνατολικῆς γερμανικῆς Ἀφρικῆς, κείμενος κατὰ τὸ νότιον ἄκρον τῆς λίμνης Νυάσσας. Ἔχει σύστασιν γρανιτικήν, ἀνώτατον δὲ ὕψος 2680 μ. Πρὸς Β. συνέχεται μετὰ τῆς ὀροσειρᾶς Μπέζα (ἀνωτ. ὑψ. 3.000 μ.). —Ω.

λιβινγκστονίτης (ὁ) Livingstonit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν θειοαντιμονιῶδες ἅλας τοῦ ὑδραργύρου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $HgSb_4S_7$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ῥομβικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν βελονῶν, παρουσιάζει δὲ σκληρότητα 2 καὶ εἰδικὸν βάρος 4,81. Παρετηρήθη ἄλλοτε εἰς σημαντικὴν ποσότητα παρὰ τὸ Huitzuco καὶ Guadalcazar εἰς τὸ Μεξικόν, ὅπου ἔχει χρησιμοποιηθῆ ὡς μετάλλευμα ὑδραργύρου. Γ. Β.

Λιβίνης, Καπετὰν—. Διάσημος ἁρματολὸς τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, κατὰ τὰς δυσμὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Συμπολεμήσας μετὰ τοῦ Φραγκίσκου Μοροζίνη εἰς τὴν Ἤπειρον, δὲν ἔπαυσε καὶ βραδύτερον νὰ καταπιέζῃ τοὺς Τούρκους. Ἡ παράδοσις παριστᾷ αὐτὸν γενναιότατα ἀποκρούοντα μίαν τουρκικὴν κάθοδον παρὰ τὴν Γκόλιανην τῆς Εὐρυτανίας καὶ μάλιστα ἐπὶ ἑνὸς λόφου, ὅστις ἔκτοτε φέρει τὸ ὄνομά του. Γ. Δ. Κ.

Λίβιος (Livius). Ὄνομα ἐνδόξου ῥωμαϊκῆς γενεᾶς πληβείων ἐν Ῥώμῃ, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Σουητώνιος εἰς τὸν βίον τοῦ Τιβερίου (3, 1) γράφει ὅτι ἀνέδειξεν ἄνδρας διακριθέντας εἰς τὰ ἀξιώματα τῆς ῥωμαϊκῆς πολιτείας, τὰ μάλιστα δὲ τοὺς *Λιβίους Σαλινάτωρας* καὶ τοὺς *Λιβίους Δρούσους*. Ἐκ τούτων πάλιν ἐνεργότατα ἔδρασαν οἱ: ὕπατος *Μᾶρκος Λίβιος Σαλινάτωρ* καὶ οἱ δύο δήμαρχοι *Μ. Λίβιοι Δροῦσοι*. Εἰς τοὺς τελευταίους ὑπάγεται καὶ ὁ *Μᾶρκος Λίβιος Δροῦσος Κλαυδιανός*, ὅστις, ὡς πατὴρ τῆς Λιβίας, ἐδοξάσθη ἀφότου ἔγινε πενθερὸς τοῦ Αὐγούστου. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Claudii Pulchri καὶ δι' υἱοθετήσεως ἐκ μέρους τοῦ Μ. Λ. Δρούσου, δημάρχου τοῦ ἔτους 91 π. Χ., μετεφέρθη εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Λιβίων. Χ. Κ. Κ.

—**Λίβιος *Ἀνδρόνικος***. Ἕλλην γραμματικὸς καὶ ποιητής (βλ. λ. *Ἀνδρόνικος*, τ. Δ', σ. 645 γ').

—**Λίβιος, *Μᾶρκος-Δροῦσος*** · βλ. λ. *Δροῦσος*.

—**Λίβιος *Τίτος*** (Titus Livius). Ὁ διασημότερος ἱστορικὸς τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, γεννηθεὶς (59 π. Χ.) καὶ ἀποθανὼν (17 μ. Χ.) ἐν Παταυΐῳ (Παδούῃ). Ἐμορφώθη ῥητορικῶς καὶ φιλοσοφικῶς, διελθὼν τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του ἐν Ῥώμῃ Μετὰ τοῦ Αὐγούστου συνεδέετο προσωπικῶς μέχρι τῆς γεροντικῆς του ἡλικίας, ἀλλ' οὐδεμίαν δημοσίαν θέσιν ἔσχε ποτέ. Κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν ἠσχολήθη εἰς τὴν συγγραφὴν μικρῶν ῥητορικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἔργων, ὅπως π. χ. εἶναι τὸ ὑπὸ μορφὴν ἐπιστολῆς πρὸς τὸν υἱόν του ἀπευθυνόμενον σύγγραμμα «Περὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ῥήτορος». Τὸ ἔργον ὅμως τὸ ὁποῖον ἐδόξασεν αὐτὸν εἶναι ἡ γενικὴ ῥωμαϊκή του ἱστορία, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς πόλεως Ῥώμης (ab urbe condita μέχρι τῶν ἡμερῶν του εἰς 142 βιβλία. Ἐκ τούτων περιῆλθον μέχρις ἡμῶν μόνον τὰ 35, ἤτοι τὰ βιβλία I-X (1-10, ἱστορία ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ῥώμης μέχρι τοῦ 293 π. Χ) καὶ XXI-XLV (21-45, ἱστορία ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ β' Καρχηδονιακοῦ πολέμου, 218 π. Χ., μέχρι τοῦ θριάμβου τοῦ Αἰμιλίου Παύλου ἐπὶ τῇ νίκῃ του κατὰ τῶν Μακεδόνων, 167 π. Χ.). Πρὸς τούτοις καὶ ἓν ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ XCI (91) βιβλίου ἔκ τινος παλιμψήστου τοῦ Βατικανοῦ. Ἡ ἱστορία τοῦ Τίτου Λιβίου δὲν διῃρέθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς δεκάδας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀπολεσθέντων βιβλίων τῆς ἱστορίας τοῦ Λιβίου ἔχομεν τὰς περιλήψεις (Periochae) σχεδὸν ὅλων τῶν βιβλίων του, αἵτινες παρέχουν μίαν ξηρὰν ἀπαρίθμησιν τῶν σπουδαιοτάτων γεγονότων μετὰ λεπτομερειακῶν εἰδήσεων πρὸς χρῆσιν τῶν ῥητορικῶν σχολῶν καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Λιβ ου ἢ τῶν ἐπιτομῶν αὐτῆς ἀντλήσαντας ἱστορικούς (Κασσιόδωρος-Julius Obsequens). Αἱ «Periochae» τῶν βιβλίων 136 καὶ 137 ἀπωλέσθησαν, τοῦ πρώτου ὅμως βιβλίου ἐσώθησαν δύο.

Ὁ Λίβιος εἰς τὴν ἱστορίαν του δὲν ἐκθέτει τὰ γεγονότα οὔτε ὡς πολιτικός, οὔτε ὡς ἐρευνητής, οὔτε ὡς εἰδήμων ἱστορικός, οὔτε ὡς φιλόσοφος, ἀλλ' ὡς καλλιτέχνης συγγραφεύς. Τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ἤθελε νὰ εἶναι, καὶ ὡς τοιοῦτον πρέπει νὰ τὸν ἐκτιμήσωμεν. Τὸ ἱστορικὸν ἔργον τοῦ Λιβίου εἶναι ἓν ἡρωϊκὸν ἔπος εἰς πεζὸν λόγον, τοῦ ὁποίου ἥρως εἶναι ὁ ῥωμαϊκὸς λαός. Κατὰ ταῦτα ὁ τεχνοκρίτης Κουϊντιλιανὸς δικαιότατα ἔκρινε τὴν ἱστορίαν τοῦ Λιβίου, χαρακτηρίσας αὐτὴν ὡς «proximam poetis historiam et quodam modo carmen solutum» (Inst. Orat. X, 1). Τὸ αὐστηρὸν κριτικὸν πνεῦμα τοῦ εἰδήμονος ἱστορικοῦ λείπει ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Λιβίου. Ἀκόμη διάκρισιν καλὴν τοῦ ἱστορικοῦ ὑλικοῦ δὲν γνωρίζει νὰ κάμῃ. Ἡ σύνθεσις τῆς ἱστορίας του εἶναι τελείως ἄτεχνος, ὅπως τῶν πλείστων Ῥωμαίων ἱστορικῶν. Ὡς πηγαὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Λιβίου ἐχρησίμευσαν οἱ πρὸ αὐτοῦ χρονογράφοι Cœlius Antipater, Valerius Antias κλπ., οἱ Ἕλληνες ἱστορικοὶ Πολύβιος καὶ Ποσειδώνιος καὶ ἄλλοι· εἰς δὲ τὸ ὕφος πρωτίστως ὁ Κικέρων καὶ ἔπειτα εἰς τὴν γλῶσσαν ὁ Ἔννιος καὶ ὁ Βιργίλιος. Ὁ Λίβιος πάλιν ἐπέδρασε πολὺ ἐπὶ τοῦ ὕφους τῆς ἱστορίας τοῦ Κουρτίου, τοῦ Τακίτου, ὅστις πολὺ τὸν ἐκτιμᾷ, τοῦ Λουκανοῦ, ὅστις τὸν μεταχειρίζεται ὡς τὴν κυρίαν του πηγὴν καὶ ἄλλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς πρώτης δεκάδος σπουδαῖος εἶναι ὁ κῶδιξ P. Puteanus τοῦ VI αἰῶνος.—Ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ Τ. Λιβίου ἔγινεν ἐν Ῥώμῃ τῷ 1469 ὑπὸ *J. O Aleriensis*.—Παλαιὰ ἐσχολιασμένη ἔκδοσις εἶναι ἡ τοῦ *A. Drakenborch* (1738—1746), σπουδαία ἀπὸ ἀπόψεως συλλογῆς ὑλικοῦ. Νεωτέρα γερμανικὴ τοῦ *Weissenborn - H. J. Müller* I 1, [9]1908—X 2 [3]1881.— Κριτικὴ ἔκδοσις νεωτέρα, ἐκτὸς τῆς γερμανικῆς: *W. Weissenborn-M. Müller* τοῦ οἴκου Teubner, ἡ τῆς Ὀξφόρδης *Walters-Conway* I (βιβλ. 1—5) 1914 καὶ II (βιβλ. VI—X) 1919.— Lexicon Livianum ἐκδ. *Fügner* I 1897 ἀπὸ τοῦ A—bustum ἡμιτελές.—*R Heinze*, Die Augusteische Kultur (Λειψία 1930).— *Otto Rossbach*, T. Livi periochae omnium librorum Fragmenta Oxyrhynchi reperta Julii obsequentis prodigiorum liber (1910 Lipsiae). Αἱ περιοχαὶ προστίθενται καὶ εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Λιβίου.—*Wölfflin*, Livianische kritik und livianischer Sprachgebrauch (1864). —*Taine* Essai sur Tite Live (1919[8]) —*Soltau*, Liviusgeschichtswerk (1897).—*Ἐρρ. Σκάσση*, Titi Livii ab urbe condita liber XXI (Ἀθῆναι 1901) μὲ κατὰ λέξιν μετάφρασιν.

Χ. Κ. Κ.

Λιβίσδα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Ἀσπροκκλήσι* (βλ. λ.).

Λιβίσιον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λειβίσιον*.

λιβιστονία (ἡ) (Livistonia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φοινικιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λιβιστονία ἡ νότιος* (Livistonia australis), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Αὐστραλίας, καλλιεργούμενον καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐν θερμοκηπίοις. Δ. Ν. Π.

«**Λίβιστρος καὶ Ροδάμνη**» βλ. «*Λύβιστρος καὶ Ροδάμνη*».

Λιβισώκα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἐσφαλμένως ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 6, 58) ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Λιβιζόζα* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Λιβίτινα (ἡ) (Libitina) *[Μυθολ.]*. Ἀρχαία ῥωμαϊκὴ θεὰ λατρευομένη ἴσως εἰς τὸ ἄλσος τοῦ Ἠσκυλίνου λόφου ὡς ἐπίσκοπος τῶν περὶ τοὺς θνήσκοντας ὁσίων (*Πλουτ.* Νομᾶς 12,1). Οἱ ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῆς ἱερεῖς ἐφρόντιζον ἐπὶ ἀμοιβῇ διὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν, διατηροῦντες καὶ καταλόγους αὐτῶν. Ἡ λατρεία τῆς Λιβιτίνης δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ, διὰ τοῦτο καὶ αἱ περὶ αὐτῆς εἰδήσεις εἶναι συγκεχυμέναι. Ἄλλοι τὴν ταυτίζουν μὲ τὴν Περσεφόνην καὶ ἄλλοι μὲ τὴν Ἀφροδίτην. Χ. Κ. Κ.

Λιβίτσικον *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου Ζυγὸς τῆς κοινότητος Μακρυνιῶν τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. (1928) 229.

Λίβνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις ἐν τῇ πεδιάδι τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα (κατὰ τοὺς Ο' *Λεβνά, Λοβνά*), κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ὅτε ἡ Ἐδὼμ ἐπανέστη ἐπὶ Ἰωρὰμ, τότε ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ Λίβνα (4 Βασ. 8, 22), ἐκυριεύθη ὅμως πάλιν, βραδύτερον δὲ ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ Σανχεριβ (4 Βασ. 19,8). Πιστὴ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα παρέμεινε μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ (586 π Χ.). —2) Μικρὸς ποταμὸς τῆς Φοινίκης, ἴσως ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Βῆλον (σημ. Νὰρ-Ναμέν), ὀνομαστὸς διὰ τὴν λεπτὴν ἄμμον, ἐξ ἧς κατὰ Πλίνιον κατεσκευάζετο ὕαλος. Β. Μ. Β.

Λίβνιος (Libnius) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀν. παραλίας τῆς νήσου Ἰβερνίας (σημ Ἰρλανδίας) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἐβλανίων, ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἰβερνικὸν ὠκεανὸν (σημ. Ἰρλανδικὴν θάλασσαν) εἰς βόρ. πλάτ. 10°30' καὶ ἀνατ. μήκ. 59°30' κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ II, 2,3). Σήμερον ταυτίζεται πρὸς τὸν Liffey, ἐκβάλλοντα παρὰ τὸ Δουβλῖνον, τὸ Ἔβλανον τῶν ἀρχαίων. Α. Θ. Σ.

Λίβνυ (Livny) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ῥωσίας, ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Ὀρέλ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Λιβένκα καὶ Σόσνα, παραποτάμου τοῦ Δόν. Κάτ. 19.221. Εἶναι σημαντικὸν ἐμπορικὸν κέντρον σιτηρῶν, καννάβεως, ξυλείας καὶ ἔχει ἀκμάζουσαν κτηνοτροφίαν. Ἱδρύθη τῷ 1586 καὶ ἦτο ἐκ τῶν σημαντικωτέρων φρουρίων, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀνεγερθῆ πρὸς παρεμπόδισιν τῶν εἰσβολῶν τῶν Τατάρων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος εἶχεν ἀποβῆ τὸ κέντρον τῶν ἐπαναστατῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατὰ δὲ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα ἐκάη ὑπὸ τῶν Τατάρων, ἐπανοικοδομηθεῖσα βραδύτερον. Μ. Δ. Β.

Λιβοζέφυρος (ὁ). Ὁ μεταξὺ Ζεφύρου καὶ Λιβὸς ἄνεμος, ὁ πνέων ἀπὸ διευθύνσεως Δ. ΝΔ. (W. SW.). Ἀντιστοιχεῖ πρὸς Ν 67° ½ Ζ κατὰ τὴν τεταρτοκυκλικὴν καὶ 247° ½ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς Βορρᾶ καὶ δεξιοστρόφως. Συνέπιπτε πρὸς τὸν μεταξὺ Νότου—Ἀργέστου καὶ Ζεφύρου τοῦ ὁμηρικοῦ ἀνεμολογίου, μεταξὺ Λιβὸς καὶ Ζεφύρου τῶν ἀνεμολογίων τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Τιμοσθένους, εἰς ἃ πάντα ἀνεμολόγια ἦτο ἀνώνυμος, καὶ κατὰ τὸν subvesperus περίπου τοῦ ἀνεμολογίου τοῦ Βιτρουβίου. Σ. Ε. Λ.

λιβονάλη (ἡ) (Livonal) *[Φαρμ.]*. Εἶναι διάλυμα 20 % βενζοϊκοῦ βενζυλίου. Χορηγεῖται ἐπὶ δυσμηνορροϊκῶν παθήσεων μὴ ἐχουσῶν παθολογικὴν αἰτίαν εἰς δόσιν 20 σταγόνων ἡμερησίως μετὰ τὸ φαγητὸν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐμμήνου ῥύσεως μέχρι τῆς παύσεως. Κ. Γ. Μ.

Λιβονία (Livonia) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ χώρα τῆς Εὐρώπης παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, ἀνήκουσα μέχρι τοῦ 1918 εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἧς ἀπετέλει μίαν τῶν βαλτικῶν ἐπαρχιῶν, σήμερον δὲ ἀποτελοῦσα, κατὰ τὸ Β. αὐτῆς τμῆμα, μέρος τῆς Ἐσθονίας, κατὰ δὲ τὸ Ν. μέρος τῆς Λεττονίας. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς Ἐσθονίας πρὸς Β., τῆς λίμνης Πέϊπους καὶ τοῦ ποταμοῦ Πέντετς πρὸς Α., τοῦ ποταμοῦ Ντβίνα πρὸς Ν. καὶ τοῦ κόλπου τῆς Ρίγας πρὸς Δ., ὅπου αἱ εἰς αὐτὴν ἀνήκουσαι νῆσοι Ἔσελ καὶ Μόν. Ἔχει ἐπιφάνειαν 47.028 τ. χιλμ. καὶ περὶ τὸ 1.500.000 κατοίκους. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι χθαμαλὸν καὶ ἀμμῶδες, καλυπτόμενον ἀπὸ πολλὰς λίμνας, δάση, ἕλη καὶ τενάγη. Οἱ κάτοικοι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Λεττονοὶ ἢ Λιβονοὶ καὶ Ἐσθονοί, μετά τινων Γερμανῶν, Ῥώσων καὶ Ἑβραίων, θρησκευτικῶς δὲ ἀνήκουν κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους, τοὺς ὁποίους ἀκολουθοῦν οἱ ὀρθόδοξοι, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ καθολικοί.

Ἡ χώρα αὕτη κατῳκεῖτο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ εὑρίσκετο ἔκτοτε εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ νομισμάτων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν εἰς τὴν νῆσον Ἔσελ, παρὰ τὰς λιβονικὰς ἀκτάς. Περὶ τῶν λαῶν τῶν κατοικούντων τὴν χώραν ταύτην, καθὼς καὶ τὰς ἄλλας βαλτικὰς χώρας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, οὐδὲν εἶναι γνωστόν. Μεταγενέστερα χρονικά, καὶ ἰδίως τὸ ῥωσικὸν χρονικὸν τοῦ Νέστορος, ἀναφέρουν ὅτι περὶ τὰς βαλτικὰς χώρας κατῴκουν διάφοροι φυλαί, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Σεμιγαγγιανοί, οἱ Τσοῦδοι, οἱ Ναρόβαι καὶ οἱ Λίβαι, ἐξ ὧν πιθανῶς ὠνομάσθη καὶ ἡ χώρα Λιβονία. Οἱ Λίβαι ἦσαν φιννλανδικῆς καταγωγῆς καὶ ὡμίλουν φιννλανδικὴν διάλεκτον. Κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν οἱ Ἐσθονοὶ καὶ οἱ Σκανδιναυοί, κατὰ δὲ τὸν ΙΒ' αἰῶνα οἱ Γερμανοὶ εἰσεχώρησαν ἐκ τῶν παραλίων εἰς τὸ ἐνδότερα καὶ ἤρχισαν τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν εἰδωλολατρῶν ἰθαγενῶν Λιβονῶν, ἱδρύσαντες ἐν Ρίγᾳ καὶ τὴν πρώτην καθολικὴν ἐπισκοπήν. Κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα οἱ Λιβονοὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὰς σταυροφορίας, κατὰ τὰ μετέπειτα δὲ ἔτη διεξήγαγον συνεχεῖς πολέμους πρὸς τοὺς Λιθουανούς, τοὺς Πολωνούς, τοὺς Ῥώσους καὶ τοὺς Σουηδούς, οἵτινες ἐπανειλημμένως κατέλαβον τὴν χώραν των καὶ τὴν διένειμαν ἀναμεταξύ των. Τῷ 1523 εἰσήχθη ἐν Λιβονίᾳ τὸ δόγμα τῶν διαμαρτυρομένων, τὸ ὁποῖον οἱ Ῥῶσοι, καταλαβόντες τὴν χώραν ὁριστικῶς τῷ 1721, ἀνέλαβον, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Νύσταντ, νὰ διατηρήσουν. Κατὰ τοὺς μετέπειτα ὅμως χρόνους, καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1848, οἱ Ῥῶσοι διὰ διαφόρων μέσων προσεπάθησαν νὰ ἐκσλαυΐσουν τοὺς κατοίκους, ἐξαναγκάσαντες πολλοὺς νὰ ἀσπασθοῦν τὴν ὀρθοδοξίαν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἡ Λιβονία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξεκένωσαν αὐτὴν τῷ 1919, ὁπότε ἐγένετο καὶ ἡ διανομὴ αὐτῆς μεταξὺ Ἐσθονίας καὶ Λεττονίας. Μ. Δ. Β.

Λιβόνοτος (ὁ)· βλ. *Λευκόνοτος*.

Λιβόρα (Libora) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καρ-

Digitized by Google

πητανῶν, κειμένη εἰς βόρ. πλάτ. 9° 25′ καὶ ἀνατ. μῆκ. 40° 45′ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (*Γεωγρ.* ΙΙ, 6, 55), μεταξὺ Τολέδου καὶ Αὐγουστόβριγας (νῦν Talavera de la Vieja), ἐπὶ τοῦ Τάγου ποταμοῦ, ὅπου ἡ νῦν Montalba, πρὸς Ν. τῆς Μαδρίτης. Α. Θ. Σ.

Λιβόρνον (Livorno) */Γεωγρ./.* Νομὸς καὶ πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Τοσκάνῃ. Ὁ νομὸς ἐκτείνεται εἰς στενὴν λωρίδα γῆς κατὰ μῆκος τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης. Κάτ. 224 427. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἐπαρχιῶν, τοῦ *Λιβόρνου* καὶ τῆς νήσου *Ἔλβας*. Παράγει κυρίως ἔλαια καὶ ἔχει μεταλλεῖα σιδήρου καὶ λατομεῖα μαρμάρων. Ἡ ὁμώνυμος πόλις, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, ἔχει 129.098 κατ. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἐδάφους ἑλώδους, ὅπερ ὁλονὲν ἀποξηραίνεται, καὶ ἔχει εὐρείας ὁδοὺς μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων πλατειῶν, μνημείων καὶ ἀγαλμάτων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν καὶ δύο ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι, μία ἀρμενικὴ καὶ ἀξιόλογος συναγωγή. Εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου.

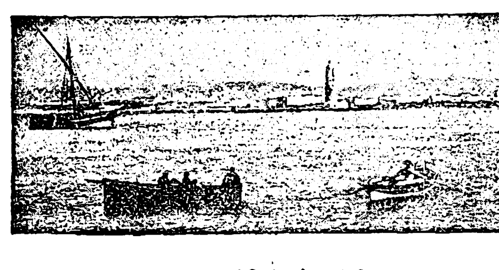

Ὁ λιμὴν Λιβόρνου.

Ἔχει ναυτικὴν Ἀκαδημίαν, ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον καὶ βιβλιοθήκην. Ὁ λιμὴν τοῦ Λιβόρνου ἦτο ἄλλοτε ὁ δεύτερος τῆς Ἰταλίας, κατὰ τὰ τέλη ὅμως τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ. Δι᾽ αὐτοῦ εἰσάγονται σίδηρος, γαιάνθρακες, ἰχθύες, σιτηρὰ καὶ ἄλευρα, σάκχαρις, καπνός, βαμβακερὰ ὑφάσματα, μέταλλα, δέρματα, καὶ ἐξάγονται ἐλαῖαι, ἔλαιον, πῖλοι καὶ ψάθινα εἴδη, βορικὸν ὀξύ, κάνναβις, μάρμαρα, ἀλάβαστρον, κοράλλια κτλ. Ἡ κυριωτέρα βιομηχανία τοῦ Λιβόρνου εἶναι ἡ ναυπηγία, ἀντιπροσωπευομένη ἰδίως διὰ τῶν μεγάλων ναυπηγείων τῶν ἀδελφῶν Ὀρλάνδο, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐναυπηγήθη καὶ τὸ ἑλληνικὸν καταδρομικὸν «Γεώργιος Ἀβέρωφ». Ὀνομαστὰ ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ ὑελουργεῖα, τὰ ἐργοστάσια ὀρειχαλκίνων εἰδῶν, κατεργασίας κοραλλίων, ἀγγειοπλαστικῆς, χοιρομηρίων, μακαρονίων, ζυμαρικῶν κτλ.

— *[Ἱστορ.]* Ὁ παλαιὸς φυσικὸς λιμὴν τοῦ *Λιβόρνου* εὑρίσκετο ἐν ἐκμεταλλεύσει καὶ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἡ νεωτέρα πόλις φαίνεται ὅτι ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς, περὶ τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ὑπάρχουν ἱστορικαὶ πληροφορίαι. Τὸ ὄνομα τοῦ Λιβόρνου ἐμφανίζεται κατὰ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῷ 807. Τῷ 1017 ἀναφέρεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ πύργος. Βραδύτερον οἱ Πιζανοὶ προσεπάθησαν νὰ ἐγκαταστήσουν εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἰδικούς των ἀποίκους. Ἐν τῷ μεταξύ, περὶ τὸν πρῶτον πύργον καὶ τὴν μικρὰν κατόπιν ἀποικίαν, ἐδημιουργήθη πόλις μεγάλη, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ συναγωνίζεται τὸν λιμένα τῆς Πίζης. Τῷ 1403 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μπουσικώ, ἐν ὀνόματι τῆς δημοκρατίας τῆς Γενούης, τῷ δὲ 1421 παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν Γενουηνσίων εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Τῷ 1496 ἠμύνθη ἐπιτυχῶς κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ καὶ τῶν συμμάχων του. Ἀλλ᾽ ἡ μεγάλη εὐημερία τοῦ Λιβόρνου ἤρχισεν ἀφ᾽ ἧς ἐποχῆς ἔστρεψαν πρὸς αὐτὴν τὴν προσοχήν των οἱ Μέδικοι. Ὁ παλαιὸς λιμὴν κατεσκευάσθη πρὸς ἀνταγωνισμὸν τοῦ λιμένος τῆς Πίζης ὑπὸ τοῦ δουκὸς Φερδινάνδου Α′ τῶν Μεδίκων, τοῦ ὁποίου οἱ διάδοχοι παρεχώρησαν εἰς τὴν πόλιν πολλὰ προνόμια, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς προσελκύσεως μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἐμπόρων. Λόγῳ τῶν προνομίων τούτων συνέρρευσαν χιλιάδες Ἰσπανῶν καὶ Πορτογάλων Ἑβραίων, οἵτινες ταχέως κατέστησαν αὐτὴν ἐμπορικὸν κέντρον ἀνώτερον τῆς Πίζης. Τῷ 1691 ἡ πόλις ἀνεκηρύχθη οὐδετέρα καὶ ἐλευθέρα, παραμείνασα τοιαύτη μέχρι τοῦ 1867.

Τὸ Λιβόρνον εἶναι ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας, εἰς τὰς ὁποίας συνεκεντρώθησαν πλεῖστοι Ἕλληνες, οἵτινες διέπρεψαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἔδρασαν ἐπ᾽ ἀγαθῷ τοῦ ἔθνους. Οἱ πρῶτοι ἐγκατασταθέντες ἐν αὐτῷ ἦσαν Ἠπειρῶται ἔμποροι, οἵτινες διεξῆγον εὐρὺ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον μὲ τὴν Ἀνατολήν. Οἱ Ἠπειρῶται οὗτοι, ἀποκτήσαντες μέγαν πλοῦτον, συνέστησαν ἑλληνικὴν κοινότητα καὶ ἵδρυσαν ἑλληνικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ἥτις εἶναι μία τῶν ὡραιοτέρων ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐπλουτίσθη διὰ βιβλιοθήκης καὶ διὰ πολλῶν ἀφιερωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔστειλεν ἡ Αἰκατερίνη Β′ τῆς Ρωσίας. Ἡ κοινότης ἵδρυσε καὶ ἑλληνικὸν σχολεῖον. Μετὰ τοὺς Ἠπειρώτας ἐγκατεστάθησαν καὶ πολλοὶ Χῖοι καὶ Κεφαλλῆνες, οἵτινες ἐπλούτησαν καὶ ἀνεδείχθησαν ταχέως· τόσον δὲ μέγα ἦτο τὸ κῦρος τῶν Ἑλλήνων τούτων, ὥστε ἠξίωσαν καὶ ἐπέτυχον ἀπὸ τὸν δοῦκα τῆς Τοσκάνης τὴν ἐπιβολὴν φόρου ἐπὶ πάντων τῶν πλοίων τῶν ἐμπορευμάτων τῶν ἐρχομένων ἐξ Ἀνατολῆς ἢ κατευθυνομένων εἰς αὐτήν, χάριν τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινότητος. Οἱ Ἕλληνες τοῦ Λιβόρνου διετήρουν κυρίως ἐφοπλιστικοὺς οἴκους, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταστήσει μονοπώλιόν των τὸν σῖτον, ὄχι μόνον τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων κρατῶν. Ἐν Λιβόρνῳ ἔδρασαν ἐπίσης καὶ οἱ ἐθνικοὶ εὐεργέται Τοσίτσας καὶ ἡ λογία Ἀγγελικὴ Πάλλη. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης βραδύτερον ἀπέκτησε καὶ δευτέραν ἐκκλησίαν. Ἀφ᾽ ἧς ἐποχῆς ὅμως, κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος, τὸ Λιβόρνον ἔπαυσε νὰ εἶναι λιμὴν διαμετακομίσεως διὰ τὴν Ἀνατολήν, ἡ ἑλληνικὴ παροικία ἤρχισε παρακμάζουσα. Ἤδη διατηρεῖ τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν μεθ᾽ ἑνὸς ἱερέως. Μ. Δ. Β.

Λιβὸς ***(Μονὴ τοῦ —)*** *[Γεωγρ.].* Παλαιοτάτη ἐν Βυζαντίῳ μονή, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρικίου Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς κατὰ τὸν Θ′ αἰῶνα. Ἔκειτο πλησίον τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῇ συνοικίᾳ τῇ καλουμένῃ τότε «τοῦ Μερδοσαγγάρη», νῦν δὲ Τζιρτζὶρ - μαχαλεσί. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην μετέβαινον ἐν πομπῇ οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τῆς Θεοτόκου (8 Σεπτεμβρίου).

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (1453) μετετράπη εἰς τζαμίον, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐκ τῆς συνοικίας, ἐν ᾗ κεῖται, ἐκλήθη *Δεμιρτζιλλὲρ-μεστζηδί*. Ν. ΚΛΕ

Λιβούνιον, ἢ ***Δεβούνιον*** */ Ἱστορ./.* Παλαιὸν χωρίον τῆς Θρᾴκης ἐγγὺς τοῦ Ἕβρου, ὀνομαστὸν ἐκ τῆς παρ᾽ αὐτὸ μεγάλης νίκης τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου Α′ Κομνηνοῦ ἐναντίον τῶν Πετσενέγων ἢ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Πατζινάκων, τὴν 7 Φεβρουαρίου τοῦ 1091. Καταπολεμούμενοι ὑπὸ τῶν Ρώσων οἱ Πετσενέγοι, ἠναγκάσθησαν νὰ τραπῶσι πρὸς Ν., εἰσέβαλον δὲ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἵμου καὶ διεξῆγον μακροὺς καὶ καταστρεπτικοὺς ἐναντίον τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἀγῶνας. Μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1087 μεγάλην νίκην, ἣν εἶχον καταγάγει ἐναντίον τῆς πολυαρίθμου στρατιᾶς τοῦ Ἀλεξίου παρὰ τὸ Δορύστολον, εἶχον προχωρήσει οὗτοι πρὸς τὴν Θρᾴκην, ἣν ἐδῄουν, φθάνοντες πολλάκις μέχρις αὐτῶν τῶν προπυλαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Ἀλέξιος, συναγαγὼν πολυάριθμον στρατὸν καὶ προσεταιρισθεὶς τοὺς ἐναντίον τῶν Πετσενέγων δυσηρεστημένους νομάδας ἐπίσης Κομάνους, οἱ ὁποῖοι μετέσχον τῆς ἐκστρατείας διὰ 40 000 ἀνδρῶν, ἐπετέθη ἐναντίον τῶν Πετσενέγων, ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν ὁποίων πεντακισχίλιοι πολεμισταὶ εἶχον προσχωρήσει εἰς αὐτόν, καὶ κατήγαγε λαμπρὰν παρὰ τὸ Λιβούνιον νίκην. Οἱ συλληφθέντες πολυπληθεῖς αἰχμάλωτοι ἐσφάγησαν, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ αὐτοκράτορος, κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν νύκτα ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἱ δὲ ὀλίγοι διασωθέντες ἀπῳκίσθησαν παρὰ τὴν πόλιν Μογλενὰ τῆς Μακεδονίας, ἀποτελέσαντες ἴδιον τάγμα τῆς βασιλικῆς στρατιᾶς, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Πατζινάκαι Μογλενῖται. Ἡ μάχη αὕτη ἐξηφάνισεν ὁριστικῶς τὸ πολεμικώτατον ἔθνος τῶν Πετσενέγων. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην διεκρίθη ἰδιαιτέρως ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, ἐκ δὲ τῶν στραιηγῶν ὁ Γεώργιος Παλαιολόγος, ὁ Κωνσταντῖνος Θαλασσηνὸς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν 500 Νορμαννῶν ἱππέων, τῶν ἀποσταλέντων ὡς ἐπικούρων ὑπὸ τοῦ κόμιτος Ροβέρτου τῆς Φλάνδρας, Οὐμβερτόπουλος. Τόσον μέγας ἦτο ὁ κοπετὸς τῶν μετὰ τὴν μάχην φονευομένων καὶ τόσαι αἱ ἰαχαὶ τῶν νικητῶν, ὥστε οἱ Κομᾶνοι φοβηθέντες ἐγκατέλιπον διὰ νυκτὸς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐτράπησαν πρὸς βορρᾶν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸ ἀναλογοῦν μέρος ἐκ τῆς λείας καὶ ἐξησφάλισε τὴν μέχρι τῶν στενῶν τοῦ Αἵμου ἀκίνδυνον πορείαν των. Ἔσπευσε δὲ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πεδίον τῆς μάχης εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐπομένης, διότι ἡ ἐκ τῶν νεκρῶν δυσοσμία ἦτο ἀφόρητος. Φθάσας ἐντὸς τοῦ Μαΐου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτέλεσε μεγαλοπρεπῆ ἐπινίκια. Χ. Δ.

Λιβοῦνκα (Libunca) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἰσπανίας, πρὸς Β. τοῦ Μινίου ποταμοῦ (νῦν Minho). Ἀκαθόριστος ἡ θέσις αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Λιβούνοβον *[Γεωγρ.].* Τοποθεσία ἐν τῇ βουλγαρικῇ Μακεδονίᾳ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Στρυμόνος, παρὰ τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, καταστᾶσα πασίγνωστος λόγῳ τοῦ ὅτι κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913 ἐγκατεστάθη εἰς αὐτὴν τὸ ἑλληνικὸν στρατηγεῖον ἀπὸ ἀρχῶν Ἰουλίου μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου. Ν. Θ. Κ.

Λίβουοι (οἱ) (Libui) */ Ἀρχ./.* Γαλατικὸς λαὸς κατοικῶν τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν. Κυριώτεραι πόλεις αὐτῶν ἦσαν ἡ *Βριξία* (νῦν *Βρέσκια*), ἡ *Κρεμώνα*, ἡ *Μάντουα* καὶ ἡ *Βερώνα*. Ἐπιδραμόντες ὅμως εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε′ π. Χ. αἰῶνος, οἱ Κενομανοί ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ, ἀπὸ τοῦ Ἀδούα (νῦν Ἄδα) μέχρι τοῦ Ἀθέσιος ποταιιοῦ. Οἱ Λίβουοι κατ᾽ ἀρχὰς ἦσαν σύμμαχοι τῶν Ρωμαίων. Μετὰ τὸν δεύτερον ὅμως Καρχηδονιακὸν πόλεμον ἐπανεστάτησαν μετὰ τῶν Ἰνσούβρων κατ᾽ αὐτῶν, ὁπότε ὁριστικῶς ὑπετάγησαν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους (197 π. Χ.). Τῷ 49 π. Χ. ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα τοῦ Ρωμαίου πολίτου. Α. Θ. Σ.

Λιβοῦρνον (Liburnus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἀρχαία λατινικὴ ὀνομασία τοῦ *Λιβόρνου* (βλ. λ.).

Λιβοφοίνιξ (ὁ) *[Ἀρχ.].* Ἄιεμος πνέων ἀπὸ τῶν καρχηδονικῶν κτήσεων τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ὀνομασία ἀποτελεῖ χονδροειδοῦς προσεγγίσεως χαρακτηρισμὸν ἀπὸ ἀπόψ.ως διευθύνσεως. Σ. Ε. Λ.

λίβρα (ἡ)· μονὰς βάρους καὶ χωρητικότητος, μεταγραφὴ τοῦ γαλλ. livre καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ λατ. libra.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ὡς μέτρον βάρους ἡ *λίβρα* (λατ. libra) ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῷ ἀρχαίῳ ῥωμαϊκῷ κράτει, διηρεῖτο δὲ ἐν ἀρχῇ εἰς 10 καὶ κατόπιν εἰς 12 *οὐγγίας*, ὧν ἑκάστη περιελάμβανεν 24 *σκρούπουλα* ἢ *σκρίπτουλα*. Ἰσοῦτο δηλαδὴ ἡ ῥωμαϊκὴ λίβρα πρὸς 288 σκρούπουλα, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς 320 περίπου σημερινὰ γραμμάρια. Ἡ λίβρα τῶν Σικελῶν ἦτο ὁμοία περίπου πρὸς τὴν ῥωμαϊκήν, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς βάρος 327,45 γραμμαρίων. Λίβρα ἐκαλεῖτο ἐπίσης παρὰ Ρωμαίοις καὶ τό, διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ ἐλαίου εἰδικῶς, χρησιμοποιούμενον μέτρον χωρητικότητος, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὰς γενομένας ἐξακριβώσεις, ἰσοῦτο πρὸς 0,2736 τῆς σημερινῆς *λίτρας*. Ἡ χρῆσις τῶν μέτρων τούτων διετηρήθη ἀνὰ τὴν Εὐρώπην μέχρι τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, μὲ διαφόρους, ἐννοεῖται, παραλλαγάς, κατὰ ἐποχὰς καὶ χώρας, μέχρις ὅτου ὁ Καρλομάγνος ἐπέβαλε πανταχοῦ τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του χωρῶν ὡς ἑνιαῖον μέτρον βάρους τὴν διὰ τὴν ζύγισιν τῶν μετάλλων χρησιμοποιουμένην τότε λίβραν, ὑποδιαιρουμένην εἰς δύο *μάρκα* καὶ ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς 489,5 περίπου σημερινὰ γραμμάρια. Προϊόντος ἐν τούτοις τοῦ χρόνου ἐπεκράτησαν καὶ πάλιν διάφοροι κατὰ τόπους παραλλαγαί. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ λίβρα τῶν Παρισίων ἰσοῦτο πρὸς 1,18 λίβρ. τῆς Τουλούζης καὶ 1,235 τῆς Μασσαλίας. Καὶ σήμερον δ᾽ ἀκόμη διατηρεῖται πολλαχοῦ ἡ χρῆσις τῆς λίβρας ὡς μέτρου βάρους ποικίλων τιμῶν, κυμαινομένων ἀπὸ 320 (λίβρα τῆς Σικελίας) μέχρι 560 γραμμαρίων (λίβρα τοῦ Μονάχου) καὶ φθάνουσα ἀκόμη καὶ εἰς 891 γραμμάρια (ῥότολο τῆς Νεαπόλεως). Οὕτως ἡ νεωτέρα ἰταλικὴ λίβρα ἰσοῦται πρὸς 338,073 γραμμ., ἡ πορτογαλικὴ καὶ βραζιλιανὴ πρὸς 459, ἡ τῆς Ἰσπανίας, Χιλῆς, Οὐρουγουάης, Περοῦ, Κούβας καὶ Βενεζουέλας πρὸς 460,09, ἡ τῆς Κεντρῴας Ἀμερικῆς πρὸς 473,1, ἡ τῆς Κολομβίας 500, ἡ τοῦ Μεξικοῦ 450,25 Λίβρα ἐπίσης ὀνομάζεται συνήθως τὸ ἀγγλικὸν pound, ἰσούμενον μὲ 453,56 γραμμάρια. Ἐν Γαλλίᾳ δέ, ἀπὸ τῆς παραδοχῆς τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος, ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζουν *μετρικὴν λίβραν* (livre métrique) τὸ ἥμισυ τοῦ χιλιογράμμου, καθὼς ἐπίσης ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ.

Ὡς ῥωμαϊκὴ νομισματικὴ μονὰς ἡ λίβρα ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου παλαιά, ὅσον καὶ τὸ ὁμώνυμον μέτρον βάρους. Ἐπὶ Νουμᾶ καὶ ἐπὶ Σερβίου Τυλλίου τὰ ἀσσάρια ἐκαλοῦντο λίβραι, ὑποδιῃρέθησαν δὲ αὗται βραδύτερον εἰς τόσα μέρη, ὅσαι ἦσαν αἱ οὐγκίαι τῆς σταθμικῆς λίβρας. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἡ κοπὴ τῶν χρυσῶν νομισμάτων ἐκανονίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βάρους τῆς λίβρας, ἐκόπτοντο δηλαδὴ ἐκ μιᾶς λίβρας χρυσοῦ 72 νομίσματα. Ἀνάλογον μέτρον ἐφηρμόσθη καὶ ὑπὸ τοὺς πρώτους βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, οἵτινες ἔκοπτον 288 ἀργυρᾶ νομίσματα ἐκ μιᾶς λίβρας ἀργύρου. Ἀπὸ τοῦ Καρλομάγνου ἐπεκράτησε νὰ λέγεται λίβρα τὸ ἰσότιμον 20 ἀργυρῶν σολδίων, διετηρήθη δὲ τὸ καθεστὼς τοῦτο μέχρι τοῦ Λουδοβίκου ΣΤ′. Μετέπειτα ὅμως τὰ πράγματα μετεβάλλοντο, ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε ἀναγκῶν τῶν διαφόρων βασιλέων, ἔφθασε δὲ ἐν τέλει ἡ λίβρα νὰ εἶναι ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἰσότιμον 20 χαλκῶν σολδίων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ὑποδιῃρεῖτο εἰς 12 δηνάρια. Ἀπὸ τοῦ 1667 ἀπέμεινεν ἐν χρήσει ἡ *τορνεσία λίβρα* (livre tournois), ἴση περίπου πρὸς τὸ φράγκον (0,987). Καὶ εἰς διαφόρους δὲ ἄλλας χώρας ἡ λίβρα παρέμεινεν ὡς νομισματικὴ μονὰς μέχρι τῆς παραδοχῆς τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος. Οὕτω μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος ἐκυκλοφόρουν ἡ αὐστριακὴ λίβρα, ἰσουμένη πρὸς 0,86 φρ., ἡ ἰταλικὴ πρὸς 1 φρ., ἡ τοῦ Μιλάνου 0,77, ἡ τῆς Βενετίας 0,55, ἡ τῆς Γενούης 0,83, ἡ τῆς Μοδένης 0,38, ἡ τοῦ Ρέγκιο 0,25, ἡ φλωρεντινὴ 0,82, ἡ τῶν παπικῶν κρατῶν (papeto) 1,10, ἡ τῆς Ἑλβετίας 1,50. Ἐν Ἰσπαν·ᾳ αἱ λίβραι ἦσαν ποικιλωτάτων κατὰ τύπους τιμῶν, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τῆς Ναβάρρας 0,84 φρ., τῆς Ἀραγωνίας 5,07, τῆς Βαλένθια 4,05. Εἰς τὸ Ἀμβοῦργον καὶ τὸ Ἀμστελλόδαμον ἐδίδοντο πολλάκις αἱ τι-

Digitized by Google

καὶ εἰδῶν τινων, τῆς σακχάρεως ἰδίως, εἰς λίβρας φλαμανδικάς, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἰσοῦτο πρὸς 12,60 φράγκα.

Κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους τὸ ὄνομα τῆς λίβρας ὡς νομίσματος δίδεται ἐν τῇ γαλλικῇ μόνον γλώσσῃ (livre) εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν *λίραν* (βλ. λ.). — Ρ

λιβρατέλλη (ἡ) (Libratella) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαλεομματιδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα λεπιδοβράγχια μαλάκια, ἀπαντῶντα εἰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

λιβρέα (ἡ)· διακριτικὸν ἔνδυμα τῶν ὑπηρετῶν πλουσίων ἢ ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν (μεταγραφὴ τοῦ γαλλ. livrée).

Λιβρὸν (Livron), *μαρκήσιος ντὲ* —. Γάλλος στρατηγός, παλαιὸς ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ τῆς Ναπολεοντείου στρατιᾶς. Προσληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Μωχάμμετ-Ἄλη, ἐδημιούργησεν ἐν Παρισίοις φιλότουρκον κίνησιν, ἐστρατολόγησε πλῆθος ἀποστράτων ἀξιωματικῶν διὰ τὸν αἰγυπτιακὸν στρατόν, παρήγγειλε πλοῖα πολεμικὰ καὶ πολεμεφόδια, τὰ ὁποῖα ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ παρεσκεύασε τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ εἰς Πελοπόννησον. Ἀπέθανεν ἐν Καΐρῳ μὲ τὸ μουσουλμανικὸν ὄνομα τοῦ *Μεχμὲτ-βέης*. Γ. Δ. Κ.

Λιβρὺ (Livry) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σὲν-έ-Ουάζ, κειμένη παρὰ τὴν διώρυγα τοῦ Οὔρκ. Κάτ. 6.670. Εἶναι γνωστὴ ὡς τόπος διαμονῆς τῆς κυρίας ντὲ Σεβινιέ. Χ. Δ.

Λιβυαιγύπτιοι (οἱ) (Libyaegyptii) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Ἀφρικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Δ. 5, 12) καὶ κατοικῶν τὴν Λιβυκὴν Αἴγυπτον, πρὸς Δ. τοῦ Νείλου καὶ πρὸς Ν. τῶν Νιτριωτῶν καὶ Ὀασιτῶν. Α. Θ. Σ.

Λιβυάρχαι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς βορείας Ἀφρικῆς, βερβερικῆς καταγωγῆς, κατοικῶν τὰ βορειότερα τοῦ νομοῦ Μαρμαρικῆς, πρὸς Ν. τῆς Αἰγύπτου. Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Α. Θ. Σ.

Λίβυες (οἱ) *[Ἀνθρωπολ.]*. Ὑπὸ τὸ γενικὸν τοῦτο ὄνομα φέρονται διάφορα φῦλα, κατοικοῦντα ἄλλοτε τὴν *Λιβύην*, ὡς ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι τὴν ὅλην περιοχὴν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς Σαχάρας, δυτικῶς τοῦ Νείλου, μέχρι τῆς Τύνιδος (κυρίως Λιβύη) καὶ πέραν, μέχρι τῶν Καναρίων νήσων (Γκουάνσαι). Ὁ λιβυκὸς πολιτισμὸς ἦτο λίαν συγγενὴς τοῦ αἰγυπτιακοῦ, ἕνεκα τῆς φυλετικῆς συγγενείας τῶν λαῶν, καὶ δὴ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὸν στολισμόν, τὸν ὁπλισμὸν καὶ πιθανῶς καὶ τὴν γλῶσσαν (ὁμοιότης τῆς γλώσσης μεταξὺ σημερινῶν Αἰγυπτίων καὶ Βερβέρων). Ὁ σύνδεσμος οὗτος ἐγένετο στενότερος εἰς τοὺς μετέπειτα ἱστορικοὺς διὰ τὴν βόρειον Ἀφρικὴν χρόνους, ὅτε οἱ Λίβυες ἐξετάθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Πάντως, ἐκτὸς τῶν επανειλημμένων πολέμων μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, γνωρίζομεν ὅτι καὶ φαραὼ ἐγένοντο ἐκ τῶν Λιβύων. Ἀναμφιβόλως μετέχουν τῆς φυλετικῆς συνθέσεως τῶν Αἰγυπτίων (ξανθὸς τύπος). Κατὰ τὸν Sergi οἱ Αἰγύπτιοι ταυτίζονται μὲ τοὺς Λίβυας (μεσογειακοί).

Ἐκ τῶν ἀπεικονίσεων τῶν Αἰγυπτίων μανθάνομεν καὶ περὶ τῆς σωματολογίας τῶν Λιβύων. Βλέπομεν ὅτι οὗτοι ἐποίκιλλον οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰ ἤθη, τὸ ἔνδυμα καὶ τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μορφήν. Ἐκ τῶν ἀπεικονίσεων καὶ τῶν εὑρημάτων τῶν τάφων τῶν Λιβύων παλαιοτάτων ἐποχῶν (σκελετοὶ ὀκλάζοντες, νεολιθικὰ κτερίσματα), μανθάνομεν ὅτι ἀπὸ φυσικῆς ἀνθρωπολογικῆς ἀπόψεως οἱ Λίβυες ἐμφανίζονται ὑπὸ διπλῆν γενικῶς μορφολογίαν. Πλὴν τῶν διαφόρων συνηθειῶν τῆς περιποιήσεως τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος (ξύρισις ἢ μή, μακρὰ ἢ βραχεῖα κόμη, στίξις ἢ μὴ κλπ.), οἱ Λίβυες παρίστανται, ὅτε μὲν (οἱ δυτικώτεροι) μὲ ροδόλευκον δέρμα, γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ξανθὸν τρίχωμα, μὲ δολιχοκεφαλίαν καὶ λεπτορρινίαν (ἀέτειος ρίς) καὶ λεπτοπροσωπίαν, ὅτε δὲ μὲ ὀφρὺν συνδρομήν. Ξανθοὺς εὑρίσκομεν καὶ σήμερον, περὶ τὸ Ἀλγέριον ἰδίᾳ.

Κατά τινας, οἱ πρῶτοι θεωροῦνται βορείου τύπου, ἐκ μεταναστεύσεως στοιχείων ἐκ τῆς βορείας Εὐρώπης κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχήν, ἀπορροφηθέντες βραδύτερον ὑπὸ τῶν μεσογειακῶν, κατ' ἄλλους ἀνήκουν καὶ οὗτοι εἰς τὸν μεσογειακὸν κύκλον, δηλαδὴ εἰς τὴν χαμιτικὴν ὁμάδα λαῶν καθόλου. Οἱ δεύτεροι ἐμφανίζουν τὸν καθαρὸν μεσογειακὸν τύπον. Κυρίως ἐν τῶν μικροτέρων φυλῶν ἔφερε τὸ ὄνομα «libu», τὰ δὲ ἄλλα εἶχον διάφορα ὀνόματα, βραδύτερον δὲ ἐπεξετάθη τὸ ὄνομα ἐφ' ὅλων. Εἰς τοὺς Λίβυας ὑπάγονται πιθανώτατα οἱ σημερινοὶ Βέρβεροι, ὡς καί τινες ἄλλοι λαοὶ τῆς βορείου Ἀφρικῆς. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Λιβύη *[Μυθολ.]*. Πρόσωπον μυθολογικόν, θυγάτηρ τοῦ Ἐπάφου, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Αὕτη ἐγέννησε δύο υἱούς, τὸν *Λέλεγα* ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τὸν *Βῆλον*, πιθανῶς ἐκ τοῦ Διός. Ν. Ι. Ζ.

Λιβύη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου. Οἱ ἀρχαῖοι διῄρουν τὴν Λιβύην εἰς *ἔξω Λιβύην* ἢ ἁπλῶς Λιβύην, περιλαμβάνουσαν τὰς πλησίον τῆς θαλάσσης χώρας, καὶ εἰς *ἐντὸς Λιβύην*, ἢ *ἐντὸς Αἰθιοπίαν*, περιλαμβάνουσαν πάσας τὰς γνωστὰς καὶ ἀγνώστους χώρας τοῦ ἐσωτερικοῦ. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους Λιβύη ἦτο μόνον ἡ *Κυρηναϊκή*. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὠνομάζοντο *Λίβυες*, μνημονεύονται δὲ τὸ πρῶτον εἰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφὰς ὡς γείτονες τῶν φαραώ. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (Δ', 168) ὑπῆρχον πολλὰ φῦλα Λιβύων. Πρὸς τὴν Αἴγυπτον κατῴκουν οἱ *Ἀδυρμαχίδαι*, ἔσχατοι δὲ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν οἱ *Γύζαντες*. Αἱ παρὰ τὴν θάλασσαν χῶραι ἦσαν εὐφορώταται, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν οἱ ὑγιέστεροι τῶν ἀνθρώπων. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων διετηρήθη τὸ ὄνομα Λιβύη, χωρὶς ὅμως ὡρισμένα ὅρια· τινὲς μάλιστα καὶ αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον ἐκάλουν Λιβύην. Ν. Ι. Ζ.

—Λιβύη, ἡ *Λίμπια Ἰταλιάνα*, ἡ *Ἰταλικὴ Λιβύη* (Libia Italiana) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα ὑπὸ τὸ ὁποῖον φέρονται περιληπτικῶς εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα αἱ ἰταλικαὶ ἀποικίαι τῆς Β. Ἀφρικῆς, *Τριπολῖτις* καὶ *Κυρηναϊκή*, ὧν τὸ συνολικὸν ἐμβαδὸν ἀνέρχεται εἰς 1.650.000 τ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι εἰς 1.070.000, μὴ συμπεριλαμβανομένων 1.057.775 τ. χλμ., διεκδικουμένων ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδάν. Μ. Δ. Β.

—[Φιλοτελ.] Οἱ Ἰταλοί, εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Τριπολίτιδος καὶ Κυρηναϊκῆς τῷ 1911, ἐξέδωκαν σειρὰν γραμματοσήμων (1 cent—10 λιρέτται) τῶν ἰταλικῶν τῆς ἐποχῆς μὲ τὸ ἐπισήμασμα LIBIA, τὸ ὁποῖον ἐπετέθη καὶ εἰς ὅλα τὰ κατόπιν κυκλοφορήσαντα γραμματόσημα καὶ τὰ ἀναμνηστικά, ὡς ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν ειδικῶν ἐναρίθμων γραμματοσήμων, ὑπηρεσιακῶν, τῶν ταχυδρομικῶν δεμάτων καὶ τῆς ἐπειγούσης ἀλληλογραφίας. Μόνον τῷ 1921 ἐξεδόθη εἰδικὴ ἐκ 12 ἀξιῶν σειρά, φέρουσα μαυροχίτωνα, τριήρη καὶ ἄλλας ρωμαϊκὰς παραστάσεις, τῷ δὲ 1924 ἐξεδόθη μικρὰ σειρὰ ἀπὸ 4 ἀξίας, παριστῶσα ἀρχαῖον ἀνάγλυφον. Ταυτοχρόνως δὲ ἐξεδόθη καὶ εἰδικὸν γραμματόσημον διὰ τὴν ἐπείγουσαν ἀλληλογραφίαν. Ἡ ἀξία τῶν γραμματοσήμων τούτων δὲν εἶναι μεγάλη, διότι ἐκυκλοφόρησαν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. (Ε. Φ. Ε.)

—Λιβύη; ἔρημος, ἡ *Λιβυκὴ ἔρημος* *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη ἔρημος τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἀποτελοῦσα ΒΑ συνέχειαν τῆς Σαχάρας. Ἐκτείνεται μεταξὺ τῆ. Ἰταλικῆς Λιβύης πρὸς Β, τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου πρὸς Α. μέχρι τοῦ παραλλήλου 16° Β πλάτ., τοῦ Ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδὰν πρὸς Ν. καὶ τῆς Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς (Τιμπού, ὄρη Τιμπεσνί, Μπαρκοὺ) πρὸς Δ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 1.500.000 τ. χλμ. περίπου καὶ ἀμμώδη πεδιάδα ἀκατοίκητον, τῆς ὁποίας τὸ δυτικὸν τμῆμα σχηματίζει εἶδος θαλάσσης ἐκ κυανῆς ἄμμου, διακοπτομένης ὑπὸ χαμηλῶν κυματοειδῶν λόφων. Ἔχει πολλὰς ὀάσεις, κειμένας πρὸς τὸ ΒΑ. αὐτῆς τμῆμα, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῆς Κούφρα καὶ τῆς Μποέμα. Ἡ σημαντικωτέρα ὁδὸς καραβανίων εἶναι ἡ ἀπὸ Βεγγάζης εἰς Οὐανταΐ, μέσῳ Κούφρα. Ἡ ἔρημος τῆς Λιβύης εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἐπιρροήν. Μ. Δ. Β.

—Λιβύη *λίμνη* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λίμνη ἐν τῇ ἐσωτερικῇ Λιβύῃ (Ἀφρικῇ), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Δ' 3, 19) ὡς συνδεομένη διὰ ποταμίου βραχίονος μετὰ τοῦ ποταμοῦ Τρίτωνος (τοῦ νῦν Νίγηρος). Ἡ λίμνη αὕτη φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ἡ πρὸς Δ. τοῦ σημερινοῦ Τιμβουκτοῦ *Φαγκιμπὶν* (Faguibine) ἢ ἡ ΝΔ. ταύτης *Ντέμπο* (Debo). Ι. Σ.

Λιβυκὴ (ἡ) *[Γλωσσολ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ γλῶσσα τῶν Λιβύων ἢ Βερβέρων τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἥτις διὰ τοῦτο ὀνομάζεται ἄλλως καὶ *Βερβερική*. Ἡ Λιβυκὴ ἀνήκει εἰς τὴν *χαμιτικὴν* λεγομένην γλωσσικὴν ὁμοεθνίαν (εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν ἡ ἀρχαία αἰγυπτιακὴ καὶ αἱ κουσχιτικαὶ γλῶσσαι), ὁμιλεῖται δὲ ἤδη ἀνάμεικτος μὲ ποικίλα ξένα (ἰδίως ἀραβικὰ καὶ νεολατινικὰ) λεξιλογικὰ στοιχεῖα ὑπὸ τῶν Καβύλων, Ταμασέκων καὶ Τουαρέγων, ἐξ ὧν οἱ μὲν πρῶτοι κατοικοῦν ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων τῆς Τύνιδος καὶ τοῦ Ἀλγερίου, οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τὴν νότιον Σαχάραν. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Λιβυκῆς μᾶς ἐσώθησαν ἑκατὸν περίπου ἐπιγραφαὶ—ἀνευρεθεῖσαι ἰδίως εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Καρχηδόνος—αἵτινες ὅμως δὲν κατωρθώθη μέχρι τοῦδε ν' ἀναγνωσθοῦν καλῶς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *René Basset*, Études sur les dialectes berbères (=Publication de l'École des lettres d'Alger, τόμ. XIV, 1894). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Manuel de langue kabyle (Paris 1887). Γ. Π. Α.

Λιβυκὴ *λίμνη* (Libyca palus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα τῆς δυτικωτέρας τῶν τριῶν μεγάλων ἑλωδῶν λιμνῶν τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν τῇ Νοτίῳ Νουμιδίᾳ. Α. Θ. Σ.

λιβυκόκερας (τὸ) *[Παλαιοζωολ.]*. Συνώνυμον τοῦ *ἰνδόκερας* (βλ. λ.).

Λιβυκὸν *πέλαγος* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ νοτίως τῆς Κρήτης θάλασσα, ἡ ἑνοῦσα τὰς Σύρτεις πρὸς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος (*Στράβ.* Β, 122). Σ. Ε. Λ.

Λιβυκός, ἡ *Λιβύης νομὸς* (Libycus nomus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα δοθὲν εἰς τὴν παραλίαν χώραν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, κειμένην μεταξὺ Κυρηναϊκῆς πρὸς Δ. καὶ Αἰγύπτου πρὸς Α. καὶ ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸν σύγχρονον νομὸν τῆς Βεχέρας ἐν τῇ Κάτω Αἰγύπτῳ. Ἐκαλεῖτο ἐπίσης καὶ *Λιβύη ἡ ἑλληνική*. Τοῦ νομοῦ τούτου σῴζονται σπανιώτατα χαλκᾶ νομίσματα, κοπέντα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Α. Θ. Σ.

Λιβυρνία, ἡ *Λιβουρνία* (Liburnia). *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, καὶ τὸν μεσαίωνα ἀκόμη, ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους βορεία παραλία τῆς Ἰλλυρίας, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς Ἰστρίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐχώριζεν αὐτὴν ὁ ποταμὸς Ἀρσίας (νῦν Ἄρσα), μέχρι τοῦ Τιτίου ἢ Τίτου (νῦν Kerka). Ἐθεωρεῖτο δὲ πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γεωγράφων ὡς χώρα ἰδιαιτέρα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, *Λιβοῦρνοι*, ἦσαν τραχεῖς, φιλοπόλεμοι καὶ ἐξαίρετοι ναυτικοί, δώσαντες τὸ ὄνομα αὐτῶν εἰς τὰς περιωνύμους *λιβυρνίδας* (βλ. λ.) νῆας. Σημαντικώτεραι πόλεις αὐτῆς ἦσαν τὰ *Ἴαδηρα* (σημ. Ζάρα), ἡ *Σκαρδῶνα*, κ. ἄ.

Σήμερον περιλαμβάνει τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς Κροατίας καὶ τὸ βόρειον τῆς Δαλματίας ἐν τῇ Νοτιοσλαυΐᾳ. Α. Θ. Σ.

Λιβυρνίδες *νῆσοι* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσοι ἐν τῷ Ἀδρίᾳ κόλπῳ, εὑρισκόμεναι εἰς τὸν Λιβυρνῶν παράπλουν. Ὁ Στράβων τὰς ἀναβιβάζει, μικρὰς τε καὶ μεγάλας, εἰς τεσσαράκοντα (Β 124, Ζ 315 καὶ 317), εἶναι δὲ αὗται: *Ἄρμπε, Πάγγο, Πρέμουντα, Ἴστο, Οὐλμπο, Μελάντα, Σκέρντα, Μάον, Ποντάδούρα, Γκρόσσα, Λαουντάρα, Ἰνκορουνάτα* καὶ αἱ ἐλάσσονες (βλ. Mediterranean Pilot: The Adriatic Sea κτλ. (1908), τ. III, σ. 152—158). Σ. Ε. Λ.

λιβυρνὶς *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. —1) Ναυτικὸν πλοῖον τῶν *Λιβυρνῶν*, ἀπὸ τοῦ ὁποίου οἱ Ρωμαῖοι ὠνόμασαν λιβυρνίδας καὶ τὰς τριήρεις των «[Λιβυρνοὶ] τὸν Ἰόνιον καὶ τὰς νήσους ἐλῄστευον ναυσὶν ὠκείαις τε καὶ κούφαις· ὅθεν ἔτι νῦν Ρωμαῖοι τὰ κοῦφα καὶ ὀξέα δίκροτα λιβυρνίδας προσαγορεύουσι» (*Ἀππιαν.* Ἰλλυρ. 3). —2) Πλοῖα ἐλαφρὰ τοῦ Αὐγούστου, ὧν τὸ μὲν σκάφος ὑπεμίμνησκε τὸ τῆς γαλέρας, ἡ δὲ ἐξαρτία ἀπετελεῖτο ἐκ δύο ἱστῶν φερόντων σακκολαίφας. Ὑπὸ πολλῶν κωπῶν ἐλαυνόμενον ἐν ἀπνοίᾳ, ταχύπλουν λίαν, ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς «ἀπόστολον». —3) Μικρὸν σύγχρονον σκάφος ὀξύπρυμνον, μετὰ μιᾶς μόνον σακκολαίφας, ἥτις κολπουμένη καὶ πρὸς τὰ ἄνω σχηματίζει «συνιστῶσαν» καὶ πρὸς τὰ ἄνω, ἀποτρέπουσαν τοῦ σκάφους τὴν ἀνατροπήν. Δι' ὃ τὰ τοιαῦτα πλοιάρια, συνήθη εἰς τοὺς Κυκλαδίτας, καὶ δὴ τοὺς Μυκονίους, ὀνομάζοντας αὐτὰ *μπελοῦ*, ἀψηφοῦν τὸν καταιγίζοντα Βορρᾶν, ὃν ἀποφεύγουσι μεγάλα σκάφη. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ἀρχαία λιβυρνίς.

Λιβυρνῶν *παράπλους* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀδρία κόλπου, περιλαμβανόμενον μεταξὺ τοῦ πρὸς Β. «Ἰαπόδων παραλίας» καὶ τῆς πρὸς Ν. «Δαλματέων παραλίας». Ἐκτεινόμενος ἐπὶ 1500 σταδίους καὶ ἔχων προσκειμένας τὰς Λιβυρνίδας νήσους, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ σύγχρονος παράπλους τῆς *Μορλάκκα*· «ἐν δὲ τῷ παράπλῳ ποταμὸς ἀνάπλουν ἔχων μέχρι Δαλματέων, καὶ Σκάρδων Λιβυρνὴ πόλις» (*Στράβ.* Ζ, 315). Καὶ ὁ μὲν ποταμὸς εἶναι ἡ *Κέρκα* τῶν συγχρόνων Ἐρζεγοβινίων, πλωτὸς μέχρι τῶν καταρρακτῶν του· ἡ δὲ σημαντικὴ ἄλλοτε πόλις, διατηροῦσα καὶ νῦν τὸ ἀρχαῖον της ὄνομα, εἶναι ἡ σύγχρονος κώμη Scardona (πλάτ. 45° 49' Β., μηκ. 15° 53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2774: Grossa island to Zironna channel), σπουδαῖον ἐπίνειον πρὸς τὴν Βοσνίαν. Σ. Ε. Λ.

Λίβυσσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κειμένη ἐν Βιθυνίᾳ, ἐπὶ τῆς βορείας παραλίας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Ἐνταῦθα καταφυγών, ὡς λέγεται, ὁ Ἀννίβας ἀπέθανε πιὼν δηλητήριον τῷ 183 π. Χ. Ταυτίζεται πρὸς τὸ σύγχρονον ὡραῖον χωρίον *Ταουσαντζίκ*, ὀλίγον ἔνδον τοῦ ἀκρωτηρίου Καβὰ-μπουρουνοῦ (πλάτ. 40° 44' 27" Β., μηκ. 29° 30' 50" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 497: Gulf of Ismid). Α. Θ. Σ.—Σ. Ε. Λ.

Λιβυφοίνικες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἐκαλοῦντο οὕτως οἱ Φοίνικες, οἵτινες ἀποικίσαντες τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ τῶν Σύρτεων μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἀνεμείχθησαν μετὰ αὐτοχθόνων Λιβύων καὶ ἀπετέλεσαν ἴδιον φῦλον. Παρὰ

τὴν μετ' αὐτοχθόνων ἀνάμειξίν των, διετήρουν ἐπιγαμίας μετὰ τῶν ἐπίσης ἐκ Φοινίκης ἀποίκων Καρχηδονίων καὶ ἦσαν ὑποτελεῖς εἰς τούτους. Λιβυφοίνικες κυρίως ἦσαν οἱ κατοικοῦντες τὴν Μαυριτανίαν. Ν. Ι. Ζ.

Λίβων. Ἠλεῖος ἀρχιτέκτων, ἀκμάσας κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ὡς ἀρχιτέκτων τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς καὶ ὡς κράτιστος τῶν Ἑλλήνων ἀρχιτεκτόνων τῆς ἀκμῆς τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ. Ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἐρειπίων τοῦ ἔργου τοῦ Λίβωνος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀποδεικνύεται ὅτι πράγματι ὑπῆρξεν οὗτος μέγας ἀρχιτέκτων, διότι οὐ μόνον ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ζωηρὰν ἐξέλιξιν τῶν οἰκοδομικῶν μορφῶν, ἀλλὰ ἀνεδείχθη καὶ ὡς ἀρχηγὸς ἰδίας εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν διαμόρφωσιν τοῦ σχεδιαγράμματος. Διατηρεῖ τὸν αὐστηρὸν δωρικὸν ρυθμὸν καὶ ἀποφεύγει τὴν χρῆσιν ἰωνικῶν στοιχείων. Διὸ καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς θεωρεῖται ὡς τὸ τελευταῖον δεῖγμα τῆς δωρικῆς ναοδομίας τῶν κλασσικῶν χρόνων. Β. Δ. Θ.

Λιβωνιανόν, ἢ ***Λιβώνειον δόγμα***. Ἐπὶ Γαΐου Λίβωνος ὑπάτου, ἡ ρωμαϊκὴ σύγκλητος ἐδογμάτισεν ὅτι ὁ γράφων διαθήκην τινὸς ἀπαγορεύεται νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῇ διάταξιν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἄλλως ὑπόκειται εἰς τὰς ποινὰς τοῦ κορνηλίου νόμου περὶ νοθεύσεων, ἡ δὲ ἐν λόγῳ διάταξις εἶναι ἀνίσχυρος. Αἱ αὐταὶ συνέπειαι ἐπήρχοντο καὶ ἐπὶ διατάξεων ὑπὲρ ἐγγυτάτων πρὸς τὸν γράψαντα προσώπων, ἤτοι τοῦ ὑπεξουσίου αὐτῷ υἱοῦ, τοῦ πατρὸς ὑφ' οὗ τὴν ἐξουσίαν ἐτέλει ὁ γράψας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μετ' αὐτοῦ τελοῦντος ὑπὸ τὴν αὐτὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Ἐξαίρεσις καθιερώθη ὁσάκις αἱ περὶ ὧν πρόκειται διατάξεις ἐπεκυροῦντο διὰ χειρὸς τοῦ διαθέτου ἢ ὁ γράψας ἦτο μοναδικὸς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος αὐτοῦ. Τὸ δόγμα ὑπηγόρευσεν ἡ ἀποφυγὴ νοθεύσεως τῆς γνησίας τοῦ διαθέτου βουλήσεως. Ἐννοεῖται ὅτι ἐκ τῆς ἀκυρότητος τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων δὲν ἐσαλεύετο τὸ κῦρος τῆς ὅλης διαθήκης.

Τὰ περὶ διαθηκῶν ἐν γένει ἐρρύθμισαν παρ' ἡμῖν νεώτεροι νόμοι, τὸ ψήφισμα τοῦ κυβερνήτου τῆς 11 Φεβρουαρίου 1930 καὶ ὁ καταργήσας αὐτὸ καὶ ἤδη ἰσχύων νόμος ΓΨΠ'/1911. Παρεμφερεῖς πρὸς τὰς τοῦ δόγματος διατάξεις διέλαβε τὸ ἄρθρον 11 τοῦ τελευταίου, καθ' ὃ δὲν δύναται νὰ συμπράξῃ πρὸς σύνταξιν δημοσίας διαθήκης ὁ τετιμημένος ἐν αὐτῇ ἢ διοριζόμενος ἐν αὐτῇ ὡς ἐκτελεστὴς ἢ ὁ σύζυγος ἢ ὁ τέως τοιοῦτος ἢ ὁ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἢ μέχρι καὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ ἐκ πλαγίου συγγενὴς ἢ κηδεστὴς τοῦ τετιμημένου ἢ διοριζομένου ὡς ἐκτελεστοῦ ἐν τῇ διαθήκῃ. Αἱ αὐταὶ διατάξεις ἰσχύουν καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων διαθηκῶν. Ὡς πρὸς τὴν μυστικὴν διαθήκην, ὁ νόμος οὐδὲν σχετικὸν ὥρισεν, ἄρα αἱ διατάξεις αὗται δὲν ἰσχύουν. Ὡς πρὸς τὴν ἰδιόγραφον τέλος διαθήκην, ὁ νόμος ἀπήτησεν ὅπως αὕτη, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος, γράφηται καθ' ὁλοκληρίαν διὰ χειρὸς τοῦ διαθέτου, συνεπῶς καὶ μία ἐν αὐτῇ λέξις διὰ ξένης χειρὸς γραφεῖσα, ἀνεξαρτήτως περιεχομένου, ἐπιφέρει τὴν γενικὴν αὐτῆς ἀκυρότητα. Θ. Ι. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

λίγα (ἡ) (ἐκ τοῦ λατιν. *ligare* = συνδέειν) ὄνομα διδόμενον ἐνίοτε εἰς τοὺς συνασπισμούς, οἵτινες συνεκροτοῦντο κατὰ τοὺς αἰῶνας ΙΕ'—ΙΖ' ἐν Εὐρώπῃ μεταξὺ διαφόρων ἡγεμόνων καὶ φεουδαρχῶν πρὸς ἐπίτευξιν κοινοῦ τινος σκοποῦ (βλ. λ. *συνασπισμὸς* καὶ *σύνδεσμος*).

λιγαδοῦρα (ἡ) *[Ναυτ.]* βλ. λ. *ἐπίδεσμος*.

λιγάκι· ἐπίρρ., ὀλίγον τι, πολὺ ὀλίγον: «λιγάκι ψωμί, — τυρί, — κρέας, — χαρτί, — πανί» || χρονικῶς: «κάθισε —, περίμενε —, στάσου λιγάκι» || «σὲ λιγάκι» μετ' ὀλίγον: «θὰ ’ρθω σὲ λιγάκι» || «ἀπὸ λιγάκι» ἀπὸ λίγο, κατὰ μικρὰς ποσότητας: «πῆραν ὅλοι ἀπὸ λιγάκι».

Λιγαρίδης, Παΐσιος, ἢ ***Παντολέων***, ἢ ***Παντελεήμων***. Ἐγεννήθη τῷ 1609 ἢ 1610 ἐν Χίῳ, ἔνθα καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Τῷ 1623 ἀποσταλεὶς εἰς Ρώμην εἰσήχθη, ἴσως τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Λέοντος Ἀλλατίου, εἰς τὴν ἐκεῖ ἑλληνικὴν σχολὴν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔμεινε μέχρι τοῦ 1630, ὁπότε ὑποστὰς εὐδοκίμως τὰς ἐξετάσεις παρουσίᾳ μάλιστα πολλῶν καρδιναλίων, ἀποθαυμαζόντων τὴν πολυμάθειαν καὶ εὐφυΐαν αὐτοῦ, ἔλαβε τὸ δίπλωμα. Ἔκτοτε ἔμενεν ὡς διδάσκαλος ἐν Ρώμῃ, ἔνθα τῷ 1639 ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἔπειτα ἱερεύς. Τῷ 1642 ἀπέστειλεν αὐτὸν ἡ «Congregatio propagandæ fidei», ἡ πρό τινων ἐτῶν ἱδρυθεῖσα πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν ὀρθοδόξων, εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπως ἐργασθῇ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Οὕτω, τῷ 1643 εὑρίσκετο ὁ Λιγαρίδης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Α' (1639—1644), ἔνθα εἰργάζετο προπαγανδίζων, ἀφοῦ προηγουμένως διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἶχεν ἐργασθῆ ἐν Χίῳ. Ἓν ἔτος ὅμως μετὰ τὴν ἄφιξίν του εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Β', ἤρξατο ἐργαζόμενος ὡς ὀρθόδοξος, οὕτως ὥστε ὁ διαδεχθεὶς τὸν Παρθένιον Ἰωαννίκιος ὁ Β' (1646—1648) ἔδωκεν αὐτῷ, μεταβαίνοντι εἰς Ρουμανίαν, συστατικὰ πατριαρχικὰ γράμματα ὡς ὀρθοδόξῳ. Οὕτως ἐλθὼν εἰς Ρουμανίαν διωρίσθη ὀρθόδοξος διδάσκαλος καὶ ἱεροκήρυξ τὰ μάλιστα εὐδοκιμήσας. Ἐν Ρουμανίᾳ συνδεθεὶς μετὰ τοῦ ἐκεῖ διατρίβοντος τότε πατριάρχου Ἱεροσολύμων Παϊσίου παρηκολούθησεν αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα ἐκάρη ὑπ' αὐτοῦ μοναχός, μετονομασθεὶς *Παΐσιος*, καὶ ἔπειτα τῷ 1652 ἀρχιεπίσκοπος Γάζης. Κατὰ ταῦτα, ἀτόπως ὁ Βλαστὸς ἐν τοῖς «Χιακοῖς» αὐτοῦ (τόμ. Β', σ. 80 καὶ 92) διακρίνει τὸν Παντολέοντα Λιγαρίδην τοῦ Παϊσίου, δεχόμενος αὐτοὺς ὡς δύο διάφορα πρόσωπα, ἐνῷ πρόκειται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ. Μετὰ τὴν εἰς ἀρχιεπίσκοπον χειροτονίαν αὐτοῦ ἀναχωρήσας ὁ Λιγαρίδης ἐξ Ἱεροσολύμων ἦλθεν εἰς Ρουμανίαν, ἔνθα ἤρχισε καταπολεμῶν τοὺς καλβινιστὰς καὶ λουθηρανούς, γράψας κατ' αὐτῶν πολλὰ ἔργα. Ἐν Ρουμανίᾳ εὑρισκόμενος προσεκλήθη τῷ 1657 εἰς Μόσχαν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Μόσχας Νίκωνος, ὅστις ἐπιδιώκων τὴν διόρθωσιν τῶν ρωσικῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ ἀναμόρφωσιν καθόλου τῆς ρωσικῆς ἐκκλησίας ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ πεπαιδευμένους ἄνδρας. Τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἐδέχθη εὐχαρίστως ὁ Παΐσιος, ἦλθεν ὅμως εἰς Μόσχαν μόλις τῷ 1662, διότι τότε μόνον κατώρθωσε νὰ λάβῃ συστατικὰ γράμματα παρὰ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἀρνουμένου νὰ δώσῃ αὐτῷ τοιαῦτα. Ἅμα ὅμως τῇ ἀφίξει αὐτοῦ εἰς Μόσχαν, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς ἀντιθέτου τοῦ Νίκωνος μερίδος, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς, κατορθώσας νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τὴν εὔνοιαν τοῦ τσάρου Ἀλεξίου, τοῦ δυσμενῶς διακειμένου πρὸς τὸν Νίκωνα, οὕτω δέ, ἀπὸ συνεργάτου τοῦ Νίκωνος, μεταβάλλεται εἰς ἐχθρὸν αὐτοῦ. Μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ Νίκωνος (τῷ 1666), εἰς ἣν ὁ Λιγαρίδης ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος, ὁ Ἱεροσολύμων Νεκτάριος, γράψας εἰς Μόσχαν (τῷ 1668) κατέστησε γνωστὸν ὅτι ὁ Λιγαρίδης εἶχε καθαιρεθῆ ὑπὸ τοῦ προκατόχου του Παϊσίου. Τῇ ἐπεμβάσει ὅμως καὶ παρακλήσει τοῦ τσάρου Ἀλεξίου συνεχωρήθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου (τῷ 1670), ὅστις ἐν τούτοις, τὸ ἑπόμενον ἔτος, εὑρισκόμενος ἐν Ἱεροσολύμοις, προέβη εἰς τὴν ἐπίσημον καθαίρεσιν αὐτοῦ. Τῇ 4 Μαΐου τοῦ 1672 ἐξεδόθη αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, ὅπως ὁ Λιγαρίδης ἀπέλθῃ τῆς Μόσχας καὶ διὰ τοῦ Κιέβου μεταβῇ εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀλλ' ὁ Λιγαρίδης μόλις τὸ ἑπόμενον ἔτος ἔφυγεν ἐκ τῆς Μόσχας, μεταβὰς δὲ εἰς τὸ Κίεβον διέμενεν ἐκεῖ ἀρνούμενος νὰ μεταβῇ εἰς Παλαιστίνην. Τότε ὁ Ἀλέξιος, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε λάβει ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου διερμηνέως τῆς Πύλης Παναγιωτάκη Νικουσίου, προτρέποντος νὰ μὴ ἀφήσωσι τὸν Λιγαρίδην νὰ ἐξέλθῃ τῆς Ρωσίας, διέταξε νὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Μόσχαν. Τέλος τῷ 1676 ἐζήτησεν ὁ Λιγαρίδης τὴν ἄδειαν νὰ ἀπέλθῃ τῆς Ρωσίας, ἥτις καὶ ἐδόθη αὐτῷ. Ἐλθὼν ὅμως εἰς Κίεβον ἐτελεύτησε τῇ 24 Αὐγούστου τοῦ 1678 ταφεὶς τῇ διαταγῇ τοῦ τσάρου Θεοδώρου, τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀλεξίου, ἐν τῇ μονῇ τῆς ἀδελφότητος τῶν Θεοφανίων.

Ὁ Παΐσιος Λιγαρίδης ἦτο εἷς τῶν τὰ μάλιστα πεπαιδευμένων ἀνδρῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, γράψας πλεῖστα ἔργα, ὧν τινα πολλοῦ λόγου ἄξια, ἦτο ὅμως ἀσταθὴς τὸν χαρακτῆρα, τούτου δὲ ἕνεκα ἔκλινεν ὁτὲ μὲν πρὸς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ὁτὲ δὲ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν καὶ ἐνίοτε πρὸς ἀμφοτέρας συγχρόνως. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Παϊσίου ἀρίστας εἰδήσεις εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου «Οἱ πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων ὡς πνευματικοὶ χειραγωγοὶ τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα» (σελ. 88—175, ἔνθα καὶ πλούσιαι παραπομπαὶ εἰς τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν) καὶ παρὰ τῷ Legrand «Bibliothèque hellénique du XVII siècle» (τόμ. 4, σ. 8—61). [Πρβλ. καὶ *Κ. Δυοβουνιώτου* «Παϊσίου Λιγαρίδου λόγος ἀνέκδοτος» ἐν τῇ «Νέᾳ Σιών» (τόμ. 17 (1922) σ. 374—388).] Κ. Ι. Δ.

Λιγάριος (Ligarius), ***Κόϊντος***. Μέλος τῆς ρωμαϊκῆς οἰκογενείας τῶν Ligarii, τὸ ὁποῖον κατέστη γνωστότερον τῶν ἄλλων ἐκ τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Καίσαρος ἐκφωνηθέντος λόγου τοῦ Κικέρωνος (pro Ligario), ὅταν κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Τουβέρωνος «ὅτι τῶν Καίσαρος πολεμίων εἷς ἐγένετο». Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου ἐτάχθη μετὰ τὸ μέρος τῶν Πομπηϊανῶν καὶ συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος αἰχμάλωτος εἰς Θάψον μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ Considius τῷ 46 π. Χ. Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐξορίας διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς συνηγορίας τοῦ Κικέρωνος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοσίαν τοῦ Βρούτου τῷ 44 π. Χ. Τῷ 43 π. Χ. ἐφονεύθη κατὰ τὰς προγραφὰς τῆς τριανδρίας. Χ. Κ. Κ.

λιγᾶτος (ὁ) (legatus)· βλ. λ. *λεγᾶτος*.

Λίγγονες (οἱ) (Lingones). Ἰσχυρὸς καὶ πολεμικὸς λαὸς τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, ἀργότερον Βελγικῆς καὶ μετὰ ταῦτα Ἄνω Γερμανίας, κατοικῶν ἐπὶ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Σηκουάνα, μεταξὺ τῶν Σενόνων, Λεύκων καὶ Σηκουανῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐχώριζεν ὁ Ἄραρ ποταμὸς (νῦν Saône). Εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Καίσαρος ἀγῶνας τῶν Γαλατῶν οἱ Λίγγονες δὲν ἔλαβον μέρος. Ἐξαιρέσει ἐπαναστάσεώς τινος ὑπὸ τὸν Ἰούλιον Σαβῖνον τῷ 70 μ. Χ., ἀναφέρονται πάντοτε ὡς σύμμαχοι (foederati) τῶν Ρωμαίων, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καίσαρος, λαβόντες περὶ τὰ τέλη τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος τὸ δικαίωμα τοῦ Ρωμαίου πολίτου. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο τὸ *Ανδομάτουνον* (Andomatunum), ἐπὶ τοῦ Ματρόνα ποταμοῦ (νῦν Μάρνη), ἡ σημερινὴ Λάγκρ (Langres), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἄνω Μάρνη (Haute-Marne).

Παραφυὰς τῶν ἀνωτέρω, μεταναστεύσασα μετὰ τῶν Βοΐων περὶ τὰ 600 π. Χ. καὶ διελθοῦσα τὰς Ἄλπεις, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν (Gallia Cisalpina) ἐπὶ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Πάδου, μεταξὺ τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο ἡ *Σπῖνα*, ἥτις, καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Ἐτρούσκων ἢ τῶν Γαλατῶν, ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἦτο ἀσήμαντος πολίχνη. Α. Θ. Σ.

Λιγγουόρι (Liguori) ***Ἀλφόνσος***· βλ. λ. *Λιγκουόρι*.

λίγδα (ἡ) δημοτ., τὸ χοίρειον λίπος, ἄλλως *ἀλοιφή* || κηλὶς λιπώδης, οἷον ἐξ ἐλαίου, βουτύρου κτλ.: «ἡ κουζίνα εἶναι γεμάτη λίγδες» || καθόλου, ἡ ἐκ τοῦ σώματος ἢ τοῦ ἱδρῶτος ἀκαθαρσία ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων.

— **λίγδα** (ἡ), καὶ *λιγδοπούλα [Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *χρύσοφρυς* ὁ κοινὸς (βλ. λ.).

Λίγδα *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις ἐν Μ. Ἀσίᾳ πλησίον καὶ πρὸς Ν. τοῦ Ὀδεμησίου ἐν τῷ νομῷ Σμύρνης. Κάτοικοι 2.000 πρὸ τοῦ 1922, πάντες Ἕλληνες καὶ διατηροῦντες ἀστικὴν σχολὴν καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἀνῆκον ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἡλιουπόλεως. Οἱ κάτοικοι ἠσχολοῦντο κυρίως εἰς τὴν καπνοφυτείαν καὶ τὴν σηροτροφίαν.

λιγδερός, —ή, —ό· δημοτ., ὁ ἔχων πολλὴν λίγδαν, ἐπὶ φαγητοῦ, τὸ λιπαρόν: «τὸ φαΐ ἔγινε πολὺ λιγδερὸ καὶ δὲν τρώγεται»· || ρυπαρός· || γλιστερός.

λίγδην, ἢ ***ἐπιγράβδην τραῦμα*** *[Χειρουργ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἐπιπόλαιον τραῦμα, τὸ ἀποξέον μόνον τὸ δέρμα.

λιγδῆς (ὁ), θηλ. *λιγδοῦ*· ἄλλως *λιγδιάρης* (βλ. λ.).

λιγδιὰ (ἡ)· δημοτ., κηλὶς ἀπὸ λίγδα, λίγδα.

λιγδιάζω· ἀόρ. *ἐλλίγδιασα*, παθ. μετχ. *λιγδιασμένος*· δημοτ., λερώνω μὲ λίγδες: «λίγδιασε τὸ κολλάρο μου, — τὸ καπέλλο μου»· || μεταβ. ρυπαίνω, κηλιδῶ μὲ λίγδες: «μοῦ λίγδιασες τὸ φόρεμα».

λιγδιάρης (ὁ), θηλ. *λιγδιάρα*· δημοτ., ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὰ ἐνδύματα εἶναι λινδιασμένα· || ὁ κηλιδῶν, ὁ ρυπαίνων συνήθως τὰ ἐνδύματά του: «εἶναι ἕνας λιγδιάρης! δὲν προσέχει διόλου τὰ ρουχά του».

Λιγδόπουλος, Δημοσθένης. Ἕλλην κομμουνιστὴς (1898—1920). Ἐφοίτησεν εἰς τὴν μαθηματικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ὀργανωτῶν τῆς κομμουνιστικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι (1917). Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς «Ἐκκλήσεως πρὸς τοὺς νέους» τοῦ Π. Κροπότκιν, καταδικασθεὶς διὰ τοῦτο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1918 μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς τῆς κομμουνιστικῆς νεολαίας Ἀθηνῶν εἰς τετραετῆ φυλάκισιν. Χαρισθείσης ἀργότερον τῆς ποινῆς του, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Ἐργατικοῦ Ἀγῶνος» καὶ εἰς τὴν ὀργανωτικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ πρώτου σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἱδρύθη τὸ σοσιαλιστικὸν ἐργατικὸν κόμμα (1918) καὶ ἐξελέγη μέλος τῆς διοικήσεως αὐτοῦ. Τῷ 1920 ἀπεστάλη ἀντιπρόσωπος τοῦ κόμματος εἰς τὸ ἐν Μόσχᾳ συνελθὸν δεύτερον συνέδριον τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἐπιστρέφων ἐκ Ρωσίας μέσῳ Ὀδησσοῦ, κατ' Ὀκτώβριον 1920, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἐκ Τουρκολαζῶν πληρώματος βενζινακάτου τινὸς ἔξωθεν τῶν βουλγαρικῶν ἀκτῶν μετὰ τοῦ ἐκ Ρωσίας Ἀλεξάκη καὶ τοῦ Ρώσου Ὀϊκίν. Α. ΜΠΕΝ.

Λίγεια *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Σειρήνων, θυγάτηρ τοῦ Ἀχελῴου ποταμοῦ καὶ τῆς Μούσης Τερψιχόρης ἢ Μελπομένης. Α. Θ. Σ.

λίγεια (ἡ) (Ligia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτοβίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ψυχάς, διακρινομένας διὰ τὸν ζωηρὸν καὶ ποικίλον χρωματισμόν των. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τοῦ γένους ἡ *λίγεια ἡ κομψὴ* (Ligia elegans)

Digitized by Google

καὶ ἡ *λίγεια ἡ ποικιλόχροους* (Ligia versicolor) ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

—λίγεια */Ζωολ./* Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἰσοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀνισκιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ μαλακόστρακα, ὧν τὸ μῆκος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,03 μ., μὲ σῶμα πεπλατυσμένον, ᾠοειδὲς καὶ ἐκλεπτυσμένον κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα. Ἐκ τῶν 10 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *λίγεια ἡ ὠκεάνιος* (Ligia oceanica), ἥτις εἶναι εὐκινητότατον μαλακόστρακον ἀναρριχώμενον εὐχερῶς ἐπὶ τῶν βράχων ὡς καὶ ἐπὶ διαφόρων ἐπὶ τῇ θαλάσσῃς εὑρισκομένων ἀντικειμένων, πλοίων, κτηρίων, τοιχωμάτων λιμένων κ.τ.λ. Ἀρέσκονται εἰς σκοτεινὰ μέρη καὶ ἀποκρύπτονται ἐντὸς τῶν ρωγμῶν τῶν βράχων, ὅταν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες προσπέσωσιν ἐπ' αὐτῶν. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰς ἀφρικανικὰς καὶ εὐρωπαϊκὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ πολλάκις διὰ τοῦ Γιβραλτὰρ εἰσέρχονται καὶ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Δ. Ν. Π.

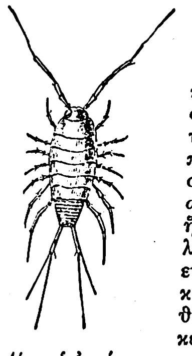

Λίγεια ἡ ὠκεάνιος.

Λίγειρ (Loire) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λίγηρ*.

λιγέριος ***βαθμὶς*** (Ligerien) */Γεωλ./*. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν δύο βαθμίδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ τουρώνειος σειρὰ τῆς νεοκρητιδικῆς ἢ ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα τῆς βαθμῖδος ταύτης εἶναι τὰ εἴδη τῶν ἀμμωνοειδῶν *παχύδισκος peramplus* καὶ *μαμμίτης nodosoides*. Γ. Κ. Γ.

λιγερός, —ή, —όν ἀντὶ *λυγερὸς* (βλ. λ.).

Λίγηρ, ἢ ***Λουὰρ*** (Loire) */Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Γαλλίας, ὅστις διέρχεται διὰ τῶν νομῶν Ἀρντές, Ἄνω Λίγηρος, Λίγηρος, Ἀλλιέ, Νιέβρ, Σέρ, Λουαρέ, Λουαρὲ-ἐ-Σέρ, Ἐντρ-ἐ-Λουάρ, Μαὶν-ἐ-Λουὰρ καὶ μετὰ ροῦν 980 χλμ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν μεταξὺ τῶν πόλεων Σαὶν-Ναζαὶρ καὶ Παινμπέφ. Πηγάζει εἰς ὕψος 1 408 μ. ἐκ τοῦ ὄρους Ζερβιὲ ντὲ Ζὸνκ καὶ διαγράφει κατὰ τὸν ροῦν του μέγα ἡμικύκλιον. Ρέει Ν. καὶ κατόπιν ΒΔ, διαρρέει τὸ Κεντρικὸν ὀροπέδιον διὰ μέσου στενῶν κοιλάδων καὶ λεκανῶν, καθίσταται πλωτὸς μετὰ τὴν κάθοδόν του ἐκ τῶν ὀρέων, ρέει διὰ τῆς λεκάνης τῶν Παρισίων κυκλικῶς πέριξ τῆς Ὀρλεάνης καὶ εἶτα διευθύνεται πρὸς Δ. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀρδευομένη ἔκτασις ὑπολογίζεται εἰς 121 τ. χλμ. Κυριώτεροι παραπόταμοι τοῦ Λίγηρος εἶναι: *Σάρτ, Μαίν, Ἀλλιέ, Σέρ, Ἔντρ, Βιὲν* καὶ *Σὲβρ-Νανταίζ*. Ὁ ἄνω ροῦς συνδέεται διὰ διωρύγων μετὰ τοῦ Σηκουάνα καὶ τοῦ Σαύου καὶ παρὰ τὴν Νάντην συνδέεται δι' ἰδίας διώρυγος μετὰ τῆς θαλάσσης. Ἡ ποσότης τῶν ὑδάτων του αὐξάνει ἐπικινδύνως κατὰ τὴν ἄνοιξιν, ὁπότε ἄρχεται ἡ τῆξις τῶν χιόνων καὶ ἡ περίοδος τῶν πλημμυρῶν, αἵτινες ἐπιφέρουν μεγίστας καταστροφάς. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐκ τῶν πλημμυρῶν κινδύνου ἠγέρθησαν εἰς πλεῖστα σημεῖα ὑψηλὰ προχώματα, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις ἡ ὁρμητικότης τῶν ὑδάτων του ἢ τὰ ὑπερβαίνει ἢ καὶ τὰ διαρρηγνύει. Οὕτω τῷ 1856 καὶ τῷ 1866 πλημμυρίσας ἐπέφερε κολοσσιαίας ζημίας καὶ καταστροφάς. Ἡ ἐν αὐτῷ ναυσιπλοΐα ἀποβαίνει ἐπίσης δυσχερὴς λόγῳ τῶν πολλῶν νησίδων καὶ σύρτεων, ὅλαι δὲ αἱ μέχρι τοῦδε μελέται καὶ ἀπόπειραι πρὸς διόρθωσιν τοῦ πλωτοῦ τμήματος τῆς κοίτης ἀπέβησαν ἄκαρποι. Μ. Ν. Δ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου 1870 — 1871, μία τῶν στρατιῶν τῶν ὀργανωθεισῶν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἦτο ἡ ἀποκληθεῖσα στρατιὰ τοῦ Λίγηρος, ἔχουσα ἀποστολὴν τὴν ἐκ τῶν ἔξωθεν πίεσιν ἐναντίον τῶν πολιορκούντων τοὺς Παρισίους Γερμανῶν. Τὸ ἀπὸ τοῦ τέλους Σεπτεμβρίου 1870 ὠργανωθὲν παρὰ τὸν Λίγηρα 15ον σῶμα στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν de la Motte Rouge δὲν ἐφείλκυσεν ἀμέσως τὴν προσοχὴν τοῦ ἐν Βερσαλλίαις γερμανικοῦ στρατηγείου, δι' ὃ δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ μία μόνον μεραρχία ἱππικοῦ εἰς Toury. Ἅμα ὅμως ἀντελήφθη τὰ τῆς συγκροτήσεως τῆς τοιαύτης στρατιᾶς ἐκ γαλλικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς εἰς Τουρὺ γερμανικῆς μεραρχίας ἱππικοῦ, συνεκρότησεν ἀπόσπασμα ἐξ ἑνὸς σώματος στρατοῦ, μιᾶς μεραρχίας καὶ τριῶν μεραρχιῶν ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν φὸν der Tann μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ διαλύσῃ τὰς γαλλικὰς ταύτας συγκεντρώσεις. Τὸ γαλλικὸν στράτευμα, ἀφοῦ ἀντέστη σθεναρῶς, ἠναγκάσθη τέλος νὰ ὑποχωρήσῃ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Λίγηρος καὶ τότε κατελήφθη τὴν 11ην Ὀκτωβρίου ἡ Ὀρλεάνη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Ἅμα ἐσχηματίσθη καὶ τὸ 16ον σῶμα στρατοῦ, τότε ἀμφότερα ἐτάχθησαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Aurelle de Paladines, ὅστις συνεκέντρωσε ταῦτα εἰς τὸν μεταξὺ Blois Vendôme καὶ τοῦ δάσους Marchenoir χῶρον, προκαλύψας τοιουτοτρόπως τὴν Tours, πόλιν ἐξαιρετικῶς τότε σημαίνουσαν, λόγῳ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεως τῶν πληρεξουσίων τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον συνέπεσε νὰ εὑρίσκηται ἐν Τοὺρ ὁ Γαμβέττας, διαφυγὼν ἐκ Παρισίων ἐπὶ ἀεροστάτου, ὅστις ἐπέμεινε ν' ἀναλάβῃ ὁπωσδήποτε δρᾶσίν τινα ὁ γαλλικὸς στρατός. Μετὰ πολλὰς συζητήσεις καὶ ἀντιγνωμίας ἀπεφασίσθη τέλος ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῶν πολιορκούντων τοὺς Παρισίους, δι' ἣν ὅμως ἀπῃτεῖτο προκαταβολικῶς ἡ ἀνακατάληψις τῆς Ὀρλεάνης. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἐτέθη τότε ἐν πορείᾳ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐστάθμευσεν ἀδικαιολογήτως ἐπὶ 10 ὁλοκλήρους ἡμέρας, προυχώρησε δὲ τέλος τὴν 7ην Νοεμβρίου ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐπιταγὴν τῶν πληρεξουσίων, ὁπότε, μετὰ τὴν νίκην εἰς Κουλμιὲ τὴν 9ην Νοεμβρίου, ἀνακατέλαβον οἱ Γάλλοι τὴν Ὀρλεάνην. Κατὰ τὴν γνώμην συγγραφέων τινῶν, ἐὰν ὁ Παλαντὶν ἐνήργει τότε μετὰ δραστηριότητος καὶ τὸ πάντων κύριον μετὰ πεποιθήσεως ἐπὶ τὴν νίκην, ἡ πολιορκία τῶν Παρισίων θὰ ἤρετο τότε ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Λίγηρος. Ἐν τούτοις, παρ' ὅλας τὰς παροτρύνσεις, ὁ Παλαντὶν δὲν ἀνέλαβεν ἐπίθεσιν, ἀλλ' ὠργάνωσε περιχεχαρακωμένον στρατόπεδον βορείως τῆς Ὀρλεάνης.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνεκροτήθη γερμανικὴ στρατιὰ ὑπὸ τὸν δοῦκα τοῦ Μεκλεμβούργου ἐκ 4 μεραρχιῶν καὶ 2 μεραρχιῶν ἱππικοῦ, σταλεῖσα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Chartres, ἵνα προκαλύπτῃ τοὺς πολιορκητάς, συγχρόνως δὲ μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τοῦ Μέτζ τὴν 27ην Ὀκτωβρίου 1870, ἐστάλη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ

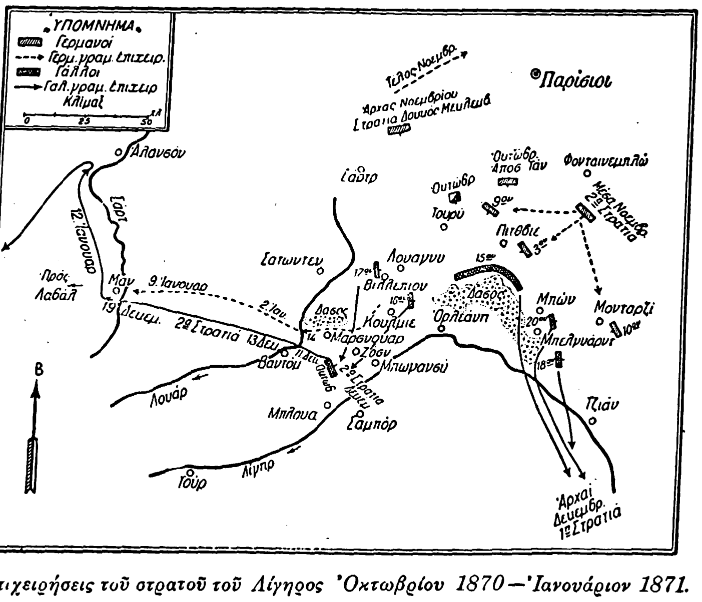

Ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ τοῦ Λίγηρος Ὀκτωβρίου 1870—Ἰανουάριον 1871.

Λίγηρος ἡ καταστᾶσα διαθέσιμος 2α στρατιὰ τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου Καρόλου ἐκ 3 σωμάτων στρατοῦ καὶ 2 μεραρχιῶν ἱππικοῦ, ἧς στρατιᾶς αἱ ἐπὶ κεφαλῆς μονάδες ἔφθασαν περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου εἰς Pithiviers. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ στρατιὰ τοῦ Λίγηρος ἐνισχύθη ὑπὸ ἑτέρων 3 σωμάτων στρατοῦ (17ου, 18ου, 20οῦ), ἀλλὰ χωρὶς νὰ εὑρίσκηται οὗτος ὑπὸ ἑνιαίαν διοίκησιν, καθόσον ὁ Παλαντὶν ἐξηκολούθει διοικῶν μόνον τὰ 15ον καὶ 16ον σώματα, ἐνῷ τὰ ἕτερα τρία καὶ τὸ ὀλίγον βραδύτερον σταλὲν 21ον ἐλάμβανον διαταγὰς ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων Γαμβέττα καὶ Freycinet. Ἐτάχθησαν δὲ τὰ σώματα ταῦτα ἀπὸ τῶν μέσων Νοεμβρίου ὡς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαίνεται (τὸ 15ον σχοινοτενῶς κατὰ μῆκος τῆς παρυφῆς τοῦ δάσους Ὀρλεάνης). Ἐπειδὴ δ' ὁ Παλαντὶν οὐδεμίαν ἀνελάμβανεν ἐπιχείρησιν, οἱ πληρεξούσιοι τὸν διέταξαν νὰ ἐκτελέσῃ σχέδιον, συμφώνως τῷ ὁποίῳ τὸ 17ον σῶμα ν' ἀπασχολήσῃ τὰ πρὸς τὴν περιοχὴν τοῦ Châteaudun γερμανικὰ στρατεύματα, καθ' ὃν χρόνον τὰ 18ον καὶ 20ὸν θὰ ἐπετίθεντο πρὸς τὴν γραμμὴν Pithiviers — Montargis, ἵνα τοιουτοτρόπως προπαρασκευασθῇ γενικὴ ἐπίθεσις πρὸς Φοντενεμπλώ, ἐξ οὗ θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ κατόπιν προχώρησις πρὸς Παρισίους. Τὸ σχέδιον ἦτο κάκιστον, διότι διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν πληρεξουσίων ὄντων πολιτικῶν προσώπων) ὅτι δι' αὐτοῦ ἐδιχάζετο ὁ γαλλικὸς στρατὸς εἰς δύο ὁμάδας. Διεξήχθη τότε τὴν 28ην Νοεμβρίου μάχη μεταξὺ 18ου καὶ 20οῦ γαλλικῶν σωμάτων καὶ τοῦ 10ου γερμανικοῦ παρὰ τὴν Beaune la Rolande, καθ' ἣν ἡττήθησαν οἱ Γάλλοι. Ἐπειδὴ τὴν 30ὴν Νοεμβρίου ἐλήφθη ἐκ Παρισίων ἡ πληροφορία ὅτι τὴν 29ην Νοεμβρίου θὰ ἐξετελεῖτο ἔξοδος πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Champigny, δι' αὐτό, καίτοι ἦτο ἤδη ἀργά, ἐν τούτοις διέταξαν οἱ πληρεξούσιοι νὰ ἐκτελεσθῇ ὁπωσδήποτε ἐπίθεσις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, ἵνα γίνῃ συνδρομὴ πρὸς τοὺς ἐν Παρισίοις· διετάχθησαν τότε ἅπαντα τὰ σώματα νὰ συγκεντρωθῶσι πρὸς Πιτθιβιέ. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἧττα τῶν Γάλλων εἰς Loigny τὴν 1ην Δεκεμβρίου καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἀνακατάληψις τῆς Ὀρλεάνης τὴν 4ην Δεκεμβρίου. Μόνον τότε ἀντελήφθη ὁ Φρεσινὲ τὸ σφαλερὸν τῶν σχεδίων του καὶ παρῃτήθη τῆς περαιτέρω ἀναμείξεώς του· ἀλλ' ὁ στρατὸς τοῦ Λίγηρος ἦτο τότε σχεδὸν ἀποσυντεθειμένος καὶ ἐν πλήρει ὑποχωρήσει. Ἀνεκλήθη τότε ὁ Παλαντίν, ὁ δὲ στρατὸς τοῦ Λίγηρος ἐχωρίσθη εἰς δύο στρατιάς, 1ην ὑπὸ τὸν Βούρβαχην (15ον, 18ον, 20ὸν σώματα), 2αν ὑπὸ τὸν Chanzy (16ον, 17ον, 21ον σώματα). Ἐξ αὐτῶν ἡ 1η, ἀποσυρθεῖσα ὅπως ἀναδιοργανωθῇ εἰς Gien καὶ κατόπιν εἰς Bourges, δὲν μετέσχε τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Λίγηρος, ἀλλ' ἀπετέλεσε κατόπιν μέρος τῆς στρατιᾶς τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ 2α στρατιὰ ἀπεσύρθη πρὸς ἀναδιοργάνωσιν εἰς τὸν μεταξὺ Beaugency καὶ τοῦ δάσους Μαρσνουὰρ χῶρον, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐτάχθη ἀμυντικῶς ἐπὶ τοποθεσίας ἀποκληθείσης γραμμαὶ τοῦ Josnes. Κατὰ τῆς τοποθεσίας ταύτης ἐπῆλθον τὴν 7ην Δεκεμβρίου οἱ Γερμανοί, ὁπότε μέχρι τῆς 10ης ἀντέσχον οἱ Γάλλοι, ἀλλὰ τὴν 11ην ἐξηναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι, καθ' ὅσον ἰσχυρὰ γερμανικὴ δύναμις (τὸ 9ον σῶμα) ἀπώθησε τὴν παρὰ τὸ Chambord γαλλικὴν μεραρχίαν, ὁπότε ἠπειλεῖτο ἡ γραμμὴ ὑποχωρήσεως τῶν Γάλλων. Ἐπειδὴ ἡ 2α γαλλικὴ στρατιὰ εὑρέθη τότε εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν, καθ' ὅσον ἡ πρώτη ἐδήλωσεν ὅτι ἠδυνάτει νὰ προσφέρῃ καὶ τὴν παραμικροτέραν συνδρομήν, δι' αὐτὸ ὑπεχώρησεν αὕτη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Mans τὴν ἑσπέραν τῆς 11ης Δεκεμβρίου. Τὸ ὅτι ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ὑποχωρήσεως ἀπεκαλύπτετο ἡ Τούρ, οὐδεμίαν εἶχε τότε σημασίαν τότε, καθ' ὅσον οἱ πληρεξούσιοι εἶχον ἤδη ἀποσυρθῆ εἰς Μπορντώ. Τὴν 13ην Δεκεμβρίου ἐνκατεστάθη ἡ 2α στρατιὰ ὄπισθεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Loir, προβαλοῦσα τὸν ποταμὸν τοῦτον ὡς κώλυμα· ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς 14ης ἐπῆλθον οἱ Γερμανοί, καὶ τότε ἠναγκάσθησαν οἱ Γάλλοι νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς τὴν Μάν, ἔνθα ἔφθασαν τὴν 19ην Δεκεμβρίου. Οἱ Γερμανοί, ὄντες τότε λίαν ἐξηντλημένοι, δὲν κατεδίωξαν πέραν τοῦ Λουάρ, ἅμα ὅμως μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑπωψιάσθησαν συνδεδυασμένην ἐνέργειαν τῶν δύο γαλλικῶν στρατιῶν, ἀνέλαβον ἀμέσως ἀπὸ τῆς 2ας Ἰανουαρίου 1871 τὴν πρὸς Μὰν προέλασιν, ἔνθα διεξήχθη κατὰ τὰς 9—12 Ἰανουαρίου μάχη φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα μάχη τῆς Μάν, καθ' ἣν ἡττήθησαν οἱ Γάλλοι, ἐξαναγκασθέντες εἰς ὑποχώρησιν πρὸς Alençon καὶ εἶτα εἰς Λαβάλ, ἔνθα παρέμειναν μέχρι τῆς ἀνακωχῆς, καθ' ὅσον οἱ Γερμανοὶ δὲν προυχώρησαν πέραν τοῦ ποταμοῦ Sarthe. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— Λίγηρος ***νομὸς*** *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λουάρ*.

Λίγιοι (οἱ), ἢ ***Λοῦγοι***, ἢ ***Λογγίωνες***. Ἓν ἐκ τῶν φύλων τῶν πολλῶν λαῶν τῆς ἀνατολικῆς Γερμανίας, οἵτινες γενικῶς ἦσαν γνωστοὶ μὲ τὸ κοινὸν ὄνομα *Βάνδαλοι*. Οἱ Λίγιοι ἀπετέλουν μέρος τῆς νοτίας ὁμάδος τῶν λαῶν τούτων καὶ κατῆλθον ἀπὸ βορρᾶ, πιθανῶς ἀπὸ τὴν Σκανδιναυϊκὴν χερσόνησον. Οἱ Κίμβροι κατὰ τὰς μεταναστεύσεις των ἦλθον εἰς σχέσεις πρὸς αὐτοὺς καί τινες μάλιστα ἡνώθησαν μὲ τοὺς Κίμβρους. Ὡς ἱστορικὴ ἐθνότης παρουσιάζονται τὸ πρῶτον οἱ Λίγιοι ὑπὸ τὸν Μαρόβοδον, βασιλέα τῶν Μαρκομάνων. Τῷ 91—92 μ. Χ. πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Σουήβων ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Δομητιανοῦ, ὅστις ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς ὀλίγους ἱππεῖς. Τῷ 278 μ. Χ. ἦλθον εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Πρόβον, ὅστις ἐνίκησεν αὐτοὺς καὶ ᾐχμαλώτισε τὸν ἡγεμόνα των. Ἔκτοτε δὲν παρουσιάζεται τὸ ὄνομα Λίγιοι, ἐπικρατεῖ δὲ ἀντὶ τούτου τὸ ἐθνικὸν Βάνδαλοι. Ν. Ι. Ζ.

λίγκα (ἡ)· βλ. λ. *λίγα, συνασπισμός, σύνδεσμος*.

— λίγκα ***Κομμουνιστῶν***· βλ. λ. *Κομμουνιστῶν Ἕνωσις*.

λίγκαμ, ἢ ***λίγκα*** *['Ἀποκρυφ.]*. Λέξις σανσκριτική, σημαίνουσα χαρακτηριστικὸν σημεῖον. Εἶναι ἡ ἄρρην δημιουργικὴ δύναμις, ὁ φαλλὸς τῶν ἑλληνικῶν μυστηρίων, τὸ ἔμβλημα τοῦ ἰνδικοῦ θεοῦ Σίβα, καταστρέφοντος καὶ ἀναδημιουργοῦντος ἀπαύστως τὸν κόσμον. Ὑποδηλοῖ ὅθεν τὴν πρωταρχικὴν ὕλην, ἐξ ἧς διαμορφοῦται ὁ ὑλικὸς κόσμος. Η. Π. Γ.

Λιγκάσιοι (οἱ) (Lincasii). Λαὸς τῆς κελτικῆς Γαλατίας, ἀργότερον Βελγικῆς καὶ μετὰ ταῦτα Ἄνω

Digitized by Google

Γερμανίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (IV, 186), ὁ αὐτὸς μὲ τοὺς *Λίγγονας* (βλ. λ.). Α.Θ.Σ.

Λιγκάτα (Ras Ligata) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης (Τριπολίτιδος), ΒΑ. τῆς Τριπόλεως (πλάτ. 32°54′ Β., μῆκ. 13°11′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 246: Ras Makhabez to Benghazi). Εἶναι τὸ *Ἑρμαῖον* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

λιγκατοῦρα, (ἡ) (λατ. ligatura) *[Μουσ.]*. Ὁμὰς φθόγγων, σχεδὸν προσκεκολλημένων τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλον καὶ ὧν ἡ ἀξία κανονίζεται ἐκ τῆς θέσεως, ἣν κατέχουσιν ἐν τῇ ὁμάδι καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ σχήματός των. Ἐκ τῶν πλέον περιπλόκων σημείων τῆς *ἀναλογικῆς σημειογραφίας* ἡ λιγκατοῦρα προῆλθεν ἐκ συνδυασμοῦ τῶν τετραγώνων φθογγοσήμων καὶ διαφόρων νευμάτων. Γ. Σ.

Λιγκέϊγ (Ligueil) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ Ἄντρ-έ-Λουάρ, πρωτεύουσα καντονίου καὶ σιδηροδρομικὸς σταθμός. Κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους τοῦ 1562 καὶ 1569 ἐλεηλατήθη πλειστάκις. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος, ἀνακαινισθεῖσαν κατὰ τὸν ΙΕ′ αἰῶνα. Μ.Ν.Δ.

λιγκία (ἡ) (Linckia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐχινοζῴων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιγκιιδῶν*, περιλαμβάνον ἀστερίας μὲ 2—4 ζεύγη λεπτῶν καὶ ἐπιμήκων βραχιόνων, ὧν τὸ μῆκος τοῦ σώματος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 25 ἑκατοστόμετρα. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ.Ν.Π.

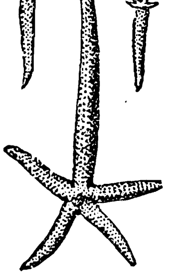

Λιγκία.

Λιγκιάρης, ***Κοσμᾶς***. Σπετσιώτης ἀγωνιστής, πολεμήσας ἐπὶ τοῦ πλοίου «Ἀχιλλεὺς» τοῦ Νικολάου Μπόταση καὶ φονευθεὶς ἐν Νεοκάστρῳ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Γ. Δ. Κ.

λιγκιίδαι (οἱ) (Linckiidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐχινοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀστερωδῶν*, περιλαμβάνουσα μικροὺς ἢ μετρίου μεγέθους ἀστερίας, ἀπαντῶντας εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ἡ *λιγκια* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Λίγκνιτς (Liegnitz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ, πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Σιλεσίας, παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Σχεβασβάσσερ καὶ Κάτσμπαχ. Κάτ. 67.000. Ἔχει παλαιὰ ἀνάκτορα, χρησιμοποιούμενα νῦν ὡς δημόσια γραφεῖα, Ἀκαδημίαν ἱππικοῦ, ἐνδιαφερούσας ἐκκλησίας καὶ συναγωγήν. Εἶναι πόλις βιομηχανική, μὲ σημαντικὰ ἐργοστάσια ὑφασμάτων, μαλλίνων εἰδῶν, χάλυβος, μηχανῶν, κλειδοκυμβάλων, πίλων, λαμπτήρων, καπνοῦ, ξυλουργεῖα κτλ. Ἔχει ἐπαγγελματικὴν σχολήν, γεωργικὴν σχολήν, ἰνστιτοῦτον κωφαλάλων, ἰνστιτοῦτον φρενοβλαβῶν καὶ ἠλιθίων, ὀφθαλμολογικὸν ἰνστιτοῦτον κτλ. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἡγεμονίας καὶ δουκάτου. Εἶναι πόλις παλαιά, ἀναφερομένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τοῦ 1004. Τῷ 1163 ἐγένετο ἕδρα τῶν δουκῶν τῆς Κάτω Σιλεσίας, οἵτινες τῷ 1170 ἔκτισαν τὰ σῳζόμενα ἀνάκτορα. Μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ δουκικοῦ οἴκου, ἡ πόλις μετὰ τῆς περιοχῆς περιῆλθε τῷ 1675 εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ τῷ 1742 εἰς τὴν Πρωσσίαν. Τῷ 1241 ἔλαβε χώραν ἐν αὐτῇ μεγάλη μάχη μετὰ τῶν Μογγόλων, οἵτινες ἐπολιόρκησαν καὶ κατέστρεψαν τὴν πόλιν. Ἐπίσης τῷ 1813 ἔλαβε χώραν παρ' αὐτὴν μάχη, ἥτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα μάχη τοῦ Βάλστατ. Μ. Δ. Β.

Λιγκοβάνη *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Ξυλόπολις* (βλ.λ.). Χ. Δ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]*· βλ. λ. *Λαχανᾶς [Στρατ. Ἱστορ.]*.

Λιγκὸρ (Ligor) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Νάκον σρὶ Τάμμαρατ.*

Λιγκότσι (Ligozzi), ***Ἰωακείμ***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1543—1627). Ἐμαθήτευσεν ἐν Φλωρεντίᾳ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πάολο Βερονέζε καὶ ὠνομάσθη λίαν ἐνωρὶς ἰδιαίτερος ζωγράφος τοῦ μεγάλου δουκὸς Φερδινάνδου τοῦ Α′. Πρὸς τὴν χάριν καὶ διαύγειαν τοῦ σχεδίου συνεδύαζε τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ χρωματισμοῦ, ἔτι δ' ἐξαιρετικὴν δεξιοτεχνίαν εἰς τὴν ἐξεργασίαν τῶν κοσμημάτων τῶν συνθέσεών του. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων», «Ἡ ἁγία Ἑλένη ἀνακαλύπτουσα τὸν σταυρόν», «Ἅλωσις Νικοπόλεως», «Ἅλωσις Βόννης», «Ἡ Μαγδαληνὴ παρὰ τὸν σταυρόν», «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου», «Ὁ ἅγιος Διέγος τῆς Ἀλκάλας θεραπεύων ἀσθενῆ», «Ἡ ὑποδοχὴ τῶν δώδεκα πρέσβεων», «Ἡ φάτνη», «Ὁ ἅγιος Ραϋμόνδος ἀνιστὰς νεκρὸν παῖδα», «Τὸ μαρτύριον τῆς ἁγίας Δωροθέας» κλπ. Τὰ ἔργα του εὑρίσκονται κατεσπαρμένα ἀνὰ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ παλάτια τῶν ἰταλικῶν πόλεων. Ι. Μ. Π.

— **Λιγκότσι** (Ligozzi), ***Ἰωάννης-Ἑρμάννος***. Ἰταλὸς ζωγράφος τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος. Ἐγεννήθη ἐν Βερώνῃ, ὑποτίθεται δ' ὅτι ὑπῆρξε πατὴρ τοῦ Ἰωακεὶμ Λιγκότσι, οὐ πάντως εἶναι πολὺ κατώτερος ὡς καλλιτέχνης. Δύο ἔργα μόνον ἀποδίδονται μετὰ βεβαιότητος εἰς αὐτόν: «Ὁ Ἰησοῦς» τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Βερώνης καὶ «Ἡ Μαγδαληνὴ μεταξὺ δύο ἁγίων» τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ναζαρίου τῆς ἰδίας πόλεως. Ι. Μ. Π.

λιγκουλέλλα (ἡ) (Lingulella Salt) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὀβολιδῶν ἀνάρθρων βραγχιοπόδων* μαλακιοειδῶν. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο εὐρύ, ἐπιμήκως τετράπλευρον ἢ τρίπλευρον. Ἡ κοιλιακὴ θύρα ἦτο ὀξύληκτος. Τὸ γένος τοῦτο ἔζησε κατὰ τὴν κάμβριον καὶ τὴν κατωτέραν σιλούριον ὑποπερίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος, ἦτο δὲ παγκοσμίως ἐξηπλωμένον. Διακρίνουν δύο ὑπογένη: τὸ *λεπτέμβολον* καὶ τὴν *λιγκουλεπίδα*.

Συνώνυμον: *ἠώβολος* (Eobolus Matthem). Γ.Κ.Γ.

λιγκουλεπὶς (ἡ) (Lingulepis Hall) *[Παλαιοζῳολ.]*. Ὑπογένος ἀπολιθωμένων ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὸ γένος *λιγκουλέλλα* (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

λιγκούλη (ἡ) (Lingula) *[Ζῳολ.]*. Γένος βραγχιοπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιγκουλιδῶν*, περιλαμβάνον θαλάσσια ζῷα μὲ σῶμα λεπτόν, ἀρκούντως πεπιεσμένον, λεῖον καὶ ὑπὸ λεπτοῦ καὶ στιλπνοῦ ὀστράκου περιβαλλόμενον. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζ.]* Ἄφθονα ἀπολιθωμένα λείψανα λιγκούλης εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς σιλουρίου καὶ τῆς δεβονίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν εἰς τὴν Πάρνηθα, παρὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ἐντὸς ἐρυθρῶν ἀργιλλωδῶν μαρμαρυγιούχων ψαμμιτῶν. Γ. Κ. Γ.

λιγκουλίδαι (οἱ) (Lingulidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια βραγχιοπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνάρθρων*, περιλαμβάνουσα πλεῖστα γένη θαλασσίων ζῴων, ὧν γνωστότερον ἡ *λιγκούλη* (βλ. λ.). Δ.Ν.Π.

—*[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *λιγκουλιδῶν* εὑρίσκονται ἐντὸς διαφόρων στρωμάτων ἀπὸ τῆς κατωτέρας σιλουρίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον. Τὴν κυρίαν ἐξάπλωσίν των εἶχον κατὰ τὴν κατωτέραν σιλούριον ὑποπερίοδον, ἀπὸ δὲ τῆς δεβονίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἐλαττοῦνται. Κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι τὰ ἑξῆς: *λιγκούλη, ψευδολιγκούλη, διγνωμία, λιγκουλιπόρα, βαρροϊσέλλα*, καὶ *τομασέλλα*, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ πέντε τελευταῖα δὲν ζῶσι σήμερον. Γ. Κ. Γ.

Λιγκουόρι (Liguori), ***Ἀλφόνσος-Μαρία ντὲ*** —. Καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Νεαπόλεως, ἐγεννήθη τῷ 1696. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων αὐτοῦ μαθημάτων ἐσπούδασε νομικὰ καὶ τῷ 1713, ἐν ἡλικίᾳ 20 ἐτῶν, ἤρχισεν ἀσκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, μετὰ ἑξαετίαν ὅμως ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ ἐπάγγελμά του καὶ ἀφοσιωθῇ εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ πλησίον. Οὕτω τῷ 1723 εἰσῆλθεν εἰς τὸν κλῆρον καὶ ἀφοῦ ἐπὶ τριετίαν ἐσπούδασε θεολογίαν ἐγένετο τῷ 1726 ἱερεύς. Τῷ 1732 ἵδρυσεν ἴδιον τάγμα, τὸ τοῦ ἁγιωτάτου Λυτρωτοῦ, ἐν Σκάλᾳ, παρὰ τὸ Ἀμάλφι. Μετὰ ἓν ὅμως ἔτος, τῷ 1733, ἐγκατέλιπον αὐτὸν οἱ συνεργοί του. Ἀλλ' ὁ Λιγκουόρι συνήθροισε νέους ὀπαδοὺς καὶ τῷ 1735 ἐγκατέστησε τὸ τάγμα ἐν Giorani. Ἐκεῖ ἤρχισε τὸ τάγμα τοῦτο αὐξανόμενον καὶ εὐδοκιμοῦν, ἀνεγνωρίσθη δ' ἔπειτα (1749) ὑπὸ τοῦ πάπα Βενεδίκτου ΙΔ′, ὅστις ἀνεγνώρισε καὶ τὸν ἱδρυτὴν τοῦ τάγματος ὡς διὰ βίου προϊστάμενον αὐτοῦ. Τῷ 1762 ὁ πάπας Κλήμης ΙΓ′, ἰδιαζόντως ἐκτιμῶν τὸν Λιγκουόρι, προήγαγεν αὐτὸν εἰς ἐπίσκοπον τῆς Ἁγίας Ἀγάθης, ἐπιτρέψας συγχρόνως αὐτῷ νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἐποπτείαν τοῦ τάγματος. Καὶ ὡς ἐπίσκοπος ὁ Λιγκουόρι ἔδειξε τὰς μεγάλας αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ θερμὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Ἕνεκα ὅμως ἀσθενείας, ἀναγκαζόμενος ὁ Λιγκουόρι νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺ κλινήρης, ἐζήτησε νὰ ἀποσυρθῇ τῆς ἐπισκοπῆς. Καὶ δὲν ἐπέτυχε μὲν τοῦτο ἐπὶ τοῦ Κλήμεντος, ὅστις ἐτόνισεν ὅτι ὁ Λιγκουόρι καὶ ἀπὸ τῆς κλίνης δύναται ἄριστα νὰ διευθύνῃ τὴν ἐπισκοπήν, κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ Πίου τοῦ ΣΤ′ τῷ 1775, οὕτω δ' ἐπανῆλθεν εἰς τὸ τάγμα του. Ἡ προσπάθεια τοῦ Λιγκουόρι, ὅπως καὶ ἡ πολιτεία τῆς Νεαπόλεως ἀναγνωρίσῃ τὸ τάγμα, ἐπέφερε μεγάλας διενέξεις ἐν τῷ τάγματι καὶ χωρισμὸν τῶν μελῶν αὐτοῦ. Μεγάλας κατέβαλε τότε ὁ Λιγκουόρι προσπαθείας, ὅπως ἄρῃ τὸν χωρισμὸν τοῦτον, ὅστις τέλος ἐξέλιπε κατὰ τὸ 1793, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Λιγκουόρι (1787). Ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία, ἀναγνωρίζουσα τὰς μεγάλας ἀρετὰς τοῦ Λιγκουόρι καὶ τὴν συγγραφικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα καὶ εὐδοκίμησιν, ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἅγιον ἐπὶ Γρηγορίου ΙΖ′ (1839) καὶ ἔπειτα πατέρα τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Πίου Θ′ (1871).

Ὁ Λιγκουόρι ἔγραψε πλεῖστα συγγράμματα πολλοῦ λόγου ἄξια, ἅτινα δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δογματικά, ἠθικὰ καὶ ἀσκητικά. Τούτων ἀναμφιβόλως σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἠθικά, τῶν ὁποίων ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ «Medulla theologiae moralis R. P. Busenbaum cum adnotationibus per R. P. Alphonsum de Liguori», ἡ ἐκδοθεῖσα τῷ 1748, ἔπειτα δὲ πεντάκις ἔτι ζῶντος τοῦ Λιγκουόρι καὶ πολλάκις μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ ἀνωτέρω ἔργου ἐξέδωκεν ὁ Λιγκουόρι σύντομον αὐτοῦ περίληψιν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁδηγὸς τοῦ ἐξομολογητοῦ». Ἄξιον ἐπίσης ἰδίας μνείας εἶναι τὸ ἐγχειρίδιον τῆς ἠθικῆς, τὸ φέρον ἐπιγραφὴν «Homo apostolicus» καὶ ἐκδοθὲν τῷ 1757 ἰταλιστὶ καὶ τῷ 1759 λατινιστί. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λιγκουόρι ἐξεδόθησαν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, αἵτινες διαφωτίζουσι τὰ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ, ἐγένοντο δὲ καὶ γενικαὶ ἐκδόσεις ὅλων τῶν ἔργων τοῦ Λιγκουόρι, οὐ μόνον εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γερμανικήν, γαλλικήν, ἀγγλικὴν καὶ ὀλλανδικήν. Κ. Ι. Δ.

Λιγκουοριανοὶ (οἱ). Τὸ μοναχικὸν τοῦτο τάγμα, τὸ καλούμενον καὶ τάγμα τῶν *Ρεντεμπτοριανῶν*, τὸ ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ *Λιγκουόρι* (βλ. λ), ἦτο ἐξηπλωμένον κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ μόνον ἐν Ἰταλίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ, διὰ τῶν προσπαθειῶν ἰδίᾳ τοῦ Hoffbauer καὶ τοῦ Passerat καὶ ἔπειτα ἄλλων, ἐξηπλώθη καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀμερικήν. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1891 ὑπῆρχον 132 μοναὶ ἀριθμοῦσαι 2 557 μοναχούς, οἵτινες κατὰ τὸ 1926 ἀνῆλθον εἰς 5 χιλιάδας. Ἐκτὸς τοῦ ἀνδρῴου τάγματος τῶν Λιγκουοριανῶν ὑπάρχει καὶ γυναικεῖον τοιοῦτον, ἱδρυθὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λιγκουόρι. Ὁ πάπας Βενέδικτος ΙΔ′ ἐνέκρινεν ἀμφότερα, τὸ μὲν ἀνδρῷον τῷ 1749, τὸ δὲ γυναικεῖον τῷ 1750. Ὅτε ὁ Λιγκουόρι ἐγένετο ἐπίσκοπος τῆς Ἁγίας Ἀγάθης, μετακαλέσας μοναχάς τινας ἐκ τῆς ἀρχικῆς μονῆς ἵδρυσεν ἐν Ἁγίᾳ Ἀγάθῃ μονὴν γυναικείαν τῶν Λιγκουοριανῶν, ἐξ ἧς ἔπειτα ἱδρύθησαν καὶ ἄλλαι μοναὶ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς καὶ δὴ ἐν Αὐστρίᾳ, Βελγίῳ, Ὀλλανδίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ. Κ. Ι. Δ.

Λιγκούρια (Liguria) *[Γεωγρ.]*· βλ.λ. *Λιγυρία*.

Λίγκρες. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Κεραμὲ τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. 9.

Λίγκρης, ***Ἄγγελος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ζατούνης. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Πλαπούταν, διαπρέψας ἰδίᾳ εἰς Βαλτέτσι. Ἐτιμήθη δι' ἀριστείου καὶ ἀπέθανε τῷ 1885 ἑκατοντούτης.

λιγνάδα (ἡ)· δημοτ., τὸ γνώρισμα τοῦ λιγνοῦ, τὸ νὰ εἶναί τις λιγνός.

λίγνεμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λιγνεύω, λέπτυνσις, ἴσχνανσις.

λιγνεύω· γίνομαι λιγνός, λεπτύνομαι, ἰσχναίνομαι.

λιγνίνη (ἡ), ἡ ***λιγνόνη*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Τὸ σπουδαιότερον συστατικὸν τοῦ ξύλου, ἀποτελοῦν περίπου τὰ 30 % αὐτοῦ. Χημικῶς ἀποτελεῖται ἐξ ἄνθρακος, ὑδρογόνου καὶ ὀξυγόνου, ἀλλὰ δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς ὑδατάνθρακας. Δὲν εἶναι ἑνιαῖον σῶμα, ἀλλὰ μᾶλλον μεῖγμα σωμάτων τῆς ἀρωματικῆς καὶ ὑδραρωματικῆς σειρᾶς. Ἡ λιγνίνη πιθανῶς ἐν ἑνώσει μετὰ τῆς κυρίως κυτταρίνης ἀποτελεῖ τὴν *λιγνινοκυτταρίνην* ἢ *λιγνινοκελλουλόζην*. Χαρακτηριστικὴ ἀντίδρασις τῆς λιγνίνης εἶναι ἡ κιτρίνη χροιὰ μετὰ θειικῆς ἀνιλίνης καὶ ἐρυθρὰ χροιὰ μετὰ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ φλωρογλυκίνης. Τὰς ἀντιδράσεις αὐτὰς ἀκριβῶς χρησιμοποιοῦμεν πρὸς ἀνίχνευσιν τοῦ ξύλου. Σ. Γ.

λιγνιτέλαιον (τό)· βλ. *λιγνιτόπισσα*.

λιγνίτης (ὁ) (ἐκ τοῦ λατ. lignum, ξύλον), ἢ ***ξυλίτης***, ἢ ***φαιάνθραξ*** (κατὰ τὸ γερμ. Braunkohle, γερμ. ἐπίσης Lignit, γαλλ. καὶ ἀγγλ. lignite). Ὀρυκτὴ καύσιμος ὕλη, λίαν διαδεδομένη, κατωτέρας ἀξίας τῶν κυρίως γαιανθράκων ἢ λιθανθράκων καὶ μικροτέρας οἰκονομικῆς σημασίας. Ἀπαντᾷ εἰς γεωλογικὰ στρώματα τοῦ δευτερογενοῦς καὶ ἰδίως τοῦ τριτογενοῦς αἰῶνος ὡς καὶ τοῦ τεταρτογενοῦς. Καὶ σήμερον ἔτι σχηματίζονται λιγνῖται εἰς προσχώσεις ποταμῶν (δέλτα τοῦ Γάγγη, τοῦ Μισσισιπῆ), ἑλώδη δάση· ἐντὸς δὲ ἐγκαταλειμμένων στοῶν μεταλλείων εὑρέθησαν πολλάκις ξύλα ὑποστηρίξεως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λιγνιτοποιηθέντα.

Οἱ λιγνῖται περιέχουσιν ἐν ξηρᾷ καταστάσει 50 ἕως 75 % ἄνθρακα (ἐνῷ οἱ λιθάνθρακες ἄνω τῶν 75 %), ὀξυγόνον 19 ἕως 26 %, ὑδρογόνον 3 ἕως 6 %, ἄζωτον 0,2 ἕως 2 %, τέφραν ἀπὸ 1 ἕως 12 % καὶ πολλάκις πολὺ περισσοτέραν. Ἔσω καὶ μετ' ἀποξήρανσιν εἰς τὸν ἀέρα περιέχουσι συνήθως πλέον τῶν 20 % ὕδωρ πλὴν τῶν πισσανθράκων.

Digitized by Google

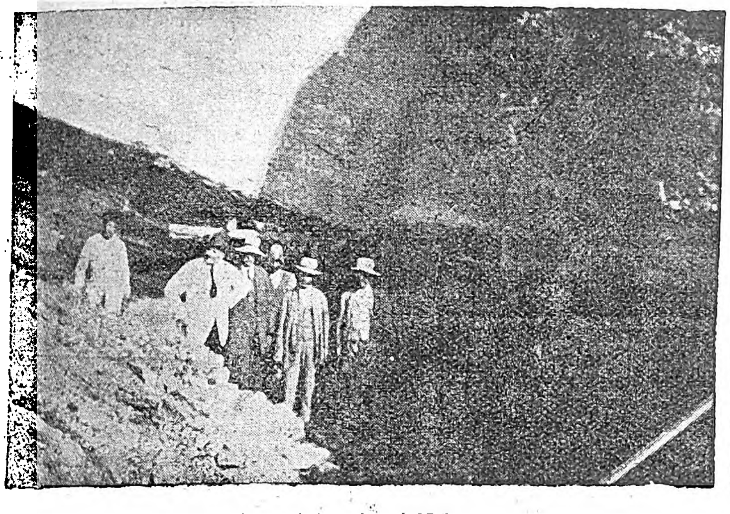

Στρῶμα λιγνίτου Ἡρακλείας (Μπρούμας) Ἠλείας, ἐκμεταλλευόμενον δι' ἀποκαλύψεως.

[Ἀνοικτοῦ χρώματος τὸ ἐπικάλλυμμα· τὸ βαθύχρωμον εἶναι τὸ στρῶμα λιγνίτου πάχ. 2,50 μ.]

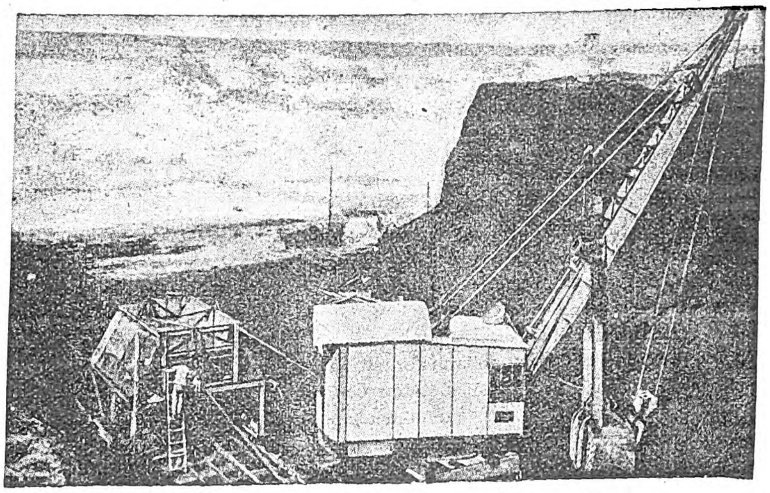

Ἐκμετάλλευσις γεηροῦ γερμανικοῦ λιγνίτου δι' ἀποκαλύψεως καὶ μηχανικοῦ ἐκσκαφέως.

[Ἐν Γόλπᾳ πρὸς τροφοδοσίαν μεγάλου ἠλεκτρικοῦ ἐργοστασίου τοῦ Βερολίνου.]

Τὸ ξύλον, ἐξ οὗ προέρχονται καὶ οἱ λιγνῖται, περιέχει ξυλίνην $[C_{40} H_{28} O_{11}]$ καὶ κυτταρίνην $[C_6 (H_2O_5)]_n$ ἤτοι ἄνθρακα 50 %, ὑδρογόνον 6 %, ὀξυγόνον 44 %, σηπόμενον δὲ ἐν ἀνοικτῷ χώρῳ μεταβάλλεται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἀέρος εἰς ἀέρια καὶ ὕδωρ· ἐν κλειστῷ ὅμως χώρῳ, ὑπὸ στρῶμα παχὺ ἀργίλλου, λαμβάνουσι χώραν ἄλλαι ἀντιδράσεις καὶ σχηματίζεται ἀνθρακικὸν ὀξὺ (CO_2) καὶ μεθάνιον (CH_4), ἅτινα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπέρχονται καὶ σχηματίζεται ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀπανθρακώσεως τύρφη λιγνίτης ἢ λιθάνθραξ. Ἄλλοτε ἐπεκράτει ἡ ἰδέα ὅτι οἱ λιγνῖται, ἀνήκοντες εἰς σχετικῶς νεώτερα στρώματα, ἦσαν ἀνώριμοι, «ἄψητοι» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἀνθρακωρύχων, γαιάνθρακες καὶ ὅτι ἡ νωπότης αὕτη ἐδικαιολόγει τὴν ὑποδεεστέραν ποιότητα αὐτῶν. Ἐθεωρεῖτο δὲ ὅτι, ἀφοῦ ὑπάρχει σχεδὸν συνεχὴς σειρὰ ὀρυκτῶν καυσίμων ἀπὸ τῆς τύρφης μέχρι τοῦ ἀνθρακίτου, ἤρκει ἡ ἐπήρεια τῆς πιέσεως, τῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ χρόνου διὰ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰς διαφορὰς αὐτῶν. Ἡ ἐξέτασις τοῦ σχηματισμοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας λιγνιτῶν, ὡς εἰς τὸ ἕλος «Dismal Swamp» τῆς Βιργινίας καὶ βορείου Καρολίνας εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὅπου δάση εἴδους κυπαρίσσων, ταξοδίου τοῦ διστοίχου, μεταβάλλονται εἰς λιγνίτας, καὶ ἡ εὕρεσις τοῦ αὐτοῦ εἴδους δένδρων εἰς τοὺς μειοκαίνους λιγνίτας τῆς βορείου Γερμανίας (εἰς τὰς ὑπαίθρους ἐκμεταλλεύσεις τοῦ Senftenberg τῆς Κάτω Λουσατίας), ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ μικροσκοπικαὶ ἔρευναι τοῦ B. Renault (δημοσιευθεῖσαι τῷ 1896 καὶ 1906), αἵτινες ἀπέδειξαν τὸν πρωτεύοντα παράγοντα, ὃν κατέχουσιν εἰς τὴν λιγνιτοποίησιν τῶν φυτῶν μικροοργανισμοὶ ἐγχυματικῶν πρωτοζῴων, μυκήτων ἢ βακτηριωδῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ micrococcus lignitus, ἀπέδειξαν ἐκ παραλλήλου πρὸς ὁμοίας ἐρεύνας ἐπὶ τῶν μικροοργανισμῶν, οἵτινες ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν λιθανθράκων (τῶν B. Renault, Zeiller καὶ Grand'Eury ἐν Γαλλίᾳ, Potonié ἐν Γερμανίᾳ), ὅτι οἱ λιγνῖται ἐσχηματίσθησαν διὰ ζυμώσεων φύσεως παρεμφεροῦς ἀλλὰ διαφόρου πρὸς τοὺς λιθάνθρακας. Οἱ λιγνῖται εἶναι μεῖγμα ὑδρογονανθρακούχων καὶ ἀνθρακούχων οὐσιῶν διαφόρου συνθέσεως, ἀναλόγως τῶν ὅρων τοῦ σχηματισμοῦ καὶ ἰδίως τῆς μικρο-

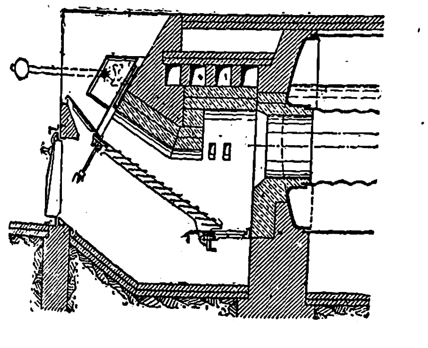

Ἐσχάρα κλιμακωτὴ διὰ γεηροὺς γερμανικοὺς λιγνίτας

βιακῆς ἐνεργείας, τῆς πιέσεως, τῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ χρόνου. Διακρίνονται χημικῶς ἐκ τῆς παρουσίας σημαντικῆς ποσότητος συνθετικοῦ ὀξυγόνου, ἀνωτέρας τῆς τῶν κατωτέρων λιθανθράκων, καὶ ἐκ τῆς ὀξίνου ἀντιδράσεως, ἥτις παρουσιάζεται συνήθως, ἐὰν θερμάνωμεν μικρὸν τεμάχιον ἐντὸς κλειστοῦ κατὰ τὸ ἓν ἄκρον σωλῆνος, ὁπότε κατὰ τὴν ἔναρξιν ἀποστάξεως παρουσιάζονται ἴχνη ὀξικοῦ ὀξέος, ἔχοντα ὄξινον ἀντίδρασιν εἰς χάρτην ἡλιοτροπίου, ἐνῷ ὁ λιθάνθραξ ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας παρέχει ἴχνη ἀμμωνιακά, βασικῆς ἀντιδράσεως. Ἐπίσης θερμαινόμενος μὲ διάλυσιν ποτάσσης δίδει χρῶσιν βαθύφαιον, ἐνῷ οἱ λιθάνθρακες δίδουν λίαν ἀσθενῆ χρωματισμόν. Ἐπίσης ἡ διὰ χαράξεως γραμμὴ αὐτῶν ἐπὶ πλακὸς ἀστιλβώτου πορσελλάνης εἶναι καστανή, ἐνῷ ἡ τῶν λιθανθράκων εἶναι μέλαινα. Καίονται μὲ ἰδιάζουσαν λίαν δυσάρεστον ὀσμήν. Διαφέρουν τῆς τύρφης ἕνεκα τῆς μεγαλυτέρας αὐτῶν περιεκτικότητος εἰς ἄνθρακα καὶ τῆς μεγαλυτέρας πυκνότητος. Ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν τῶν κοιτασμάτων βεβαίως διακρίνονται τῶν λιθανθράκων, καθ' ὅσον οὗτοι ἀνήκουσι σχεδὸν πάντες εἰς τὴν λιθανθρακοφόρον ἐποχὴν τοῦ πρωτογενοῦς αἰῶνος· οὐχ ἧττον ὅμως ἐσημειώθησαν λιθάνθρακες καὶ εἰς με-

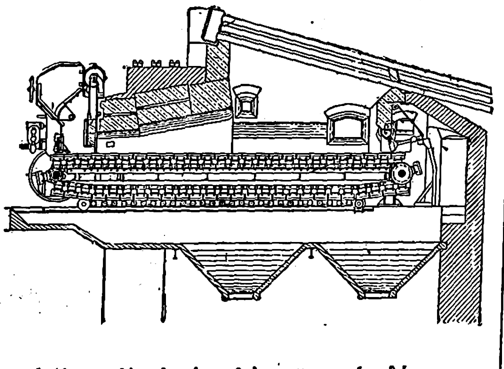

Ἁλυσοειδὴς ἐσχάρα διὰ καῦσιν οἱωνδήποτε καυσίμων (καὶ λιγνιτῶν).

σοζωϊκὰ στρώματα (δευτερογενοῦς αἰῶνος), ὡς τοῦ κογχυλιάτου (κάτω τριαδικοῦ) τοῦ Τάρνοβιτς τῆς Σιλεσίας, τοῦ κεϋπερίου (ἄνω τριαδικοῦ), τοῦ λιασίου εἰς τὸ Βανᾶτον, τοῦ ἄνω ἰουρασίου καὶ κάτω κρητιδικοῦ (Οὐεάλδια στρώματα τοῦ Ντέϊστερ κλπ.), ὡς καὶ εἰς ὅμοια στρώματα ἔξω τῆς Εὐρώπης.

Τὰ ἀποτελοῦντα τοὺς λιγνίτας φυτὰ εἶναι μεγάλα φυλλοφόρα δένδρα, κωνοφόρα, φοινικοειδῆ, κυκαδοειδῆ, πτέριδες κλπ. καὶ ὁτὲ μὲν ἔχουσι μεταβληθῆ εἰς μικρὰ τεμάχια, ὁτὲ δὲ ἔχουσιν ὑποστῆ κατάκλισιν εἰς τὸ πλευρὸν καὶ συμπιεσθῆ διατηρηθέντα σχεδὸν ἀκέραια, ἄλλοτε πάλιν διατηροῦνται εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν θέσιν ὄρθια, ὁπότε τὰ διαστήματα αὐτῶν συμπληροῦνται διὰ φυτικοῦ πολτοῦ φύλλων, ἀνθέων, κόκκων γύρεως, σπόρων πολλάκις μόλις ἠλλοιωμένων. Τὸ ξύλον διατηρεῖ πολλάκις ἀνέπαφον τὴν ὑφὴν αὐτοῦ, ὡς ἀποδεικνύει ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις λεπτῶν πλακῶν. Περιέχουσι συνήθως ῥητινώδη καὶ πισσώδη προϊόντα. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἱστὸς τῶν λιγνιτῶν δύναται νὰ ποικίλλῃ, παρουσιάζων ξυλώδη, πισσώδη ἢ γαιώδη ὑφὴν (ἢ συνυπαρξίαν αὐτῶν), ὡς καὶ συστατικὰ ὑπὸ κολλοειδῆ μορφήν, συγκρατοῦντα πολλὴν ὑγρασίαν. Ὁ λιγνίτης, ὅσον ἀφορᾷ τὴν φυσικήν του κατάστασιν καὶ τὴν χημικήν του σύνθεσιν, παρουσιάζει πολὺ περισσοτέραν ποικιλίαν ἢ ὁ λιθάνθραξ. Διακρίνονται συνήθως τρεῖς κύριαι ποιότητες: 1) *Κυρίως λιγνῖται* ἢ *συνήθεις λιγνῖται* (Βοημία, Μασσαλία, Κύμη) χρώματος φαιοῦ ἕως μέλανος, προσομοιάζοντες πολλάκις πρὸς λιθάνθρακας, στιφροί, πολλάκις στρωματοειδεῖς μὲ λάμψιν λιπαρὰν ἕως ὑαλώδη ἢ ἀλαμπῆ εἰς κατωτέρας γεηρὰς παραλλαγάς. 2) Ὁ ξυλώδης ἢ ἰνώδης ἢ εἰδικώτερον *ξυλίτης* (Ἀλιβέριον κτλ.), ἔχων ξυλώδη ἱστόν, πολλάκις μετὰ μεγάλων τεμαχίων κορμῶν καὶ κλάδων, χρώματος φαιοκαστανοῦ ἕως μέλανος, ἐν συνοδείᾳ συχνάκις κυρίως λιγνίτου. 3) Ὁ *πισσάνθραξ* (πλεῖσται κοῖται συνήθως μικρᾶς ἐκτάσεως παρ' ἡμῖν Ἡράκλειον Ἀττικῆς, Καλαμπάκα, Αἴγειρα), μέλας, στιφρὸς καὶ εὔθραυστος, ἔχων ἰσχυρὰν λάμψιν καὶ σχετικῶς μεγάλην σκληρότητα (2,5). Ὁ *γαγάτης* (γαλλ. jais) εἶναι εὐγενὴς παραλλαγὴ αὐτοῦ, δυναμένη νὰ κατεργασθῆ εἰς κοσμήματα ὡς ἔβενος. Οἱ λιγνῖται ἔχουσι θραῦσιν ἐκτὸς τῶν διαστρώσεων συνήθως κογχοειδῆ, σκληρότητα 1 ἕως 2,5 καὶ εἰδικὸν βάρος 1,12 ἕως 1,50.

Τὸ συνθετικὸν ὀξυγόνον καὶ τὸ περιεχόμενον ὕδωρ εἶναι κύριοι παράγοντες, ἐπενεργοῦντες ἐπὶ τῆς ποιότητος τοῦ λιγνίτου.

Τὸ ὑπάρχον θεῖον, ὑπὸ μορφὴν σιδηροπυρίτου ἢ ἄλλην, ἔχει ἐπίσης ἐπήρειαν ἐπὶ τῆς ποιότητος, βλάπτον αὐτὴν ὅταν εἶναι αἰσθητὴ ἡ ἀναλογία αὐτοῦ. Τὸ ὕδωρ ὑπάρχει πάντοτε εἰς τοὺς λιγνίτας ὑπὸ τὰς ἑξῆς μορφάς: 1) Ὑγρασίας ὁμοίας πρὸς τὴν τῶν πορωδῶν σωμάτων εἰς ἀναλογίαν 12 ἕως 17 %, ἀφαιρουμένης σχετικῶς εὐκόλως διὰ συνήθους ἀποξηράνσεως. Τοιαύτην ὑγρασίαν ἔχουν καὶ οἱ λιθάνθρακες εἰς πολὺ μικροτέραν ἀναλογίαν. 2) Ὑγρασίας συγκρατουμένης ἰσχυρότερον, ὡς εὑρισκομένης ἐντὸς τῶν κολλοειδῶν προσμίξεων, ἥτις φεύγει δι' ἀποξηράνσεως εἰς 100°, ἀλλὰ πολλάκις καθιστᾷ τὸν λιγνίτην εὔθρυπτον. 3) Ὕδατος συνθέσεως, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ λιγνίτου διὰ θερμάνσεως, ἀναχωροῦν εἰς θερμοκρασίαν 150° ἕως 250°.

Ἐξετάσωμεν ἤδη τί συμβαίνει κατὰ τὴν βαθμιαίαν θέρμανσιν τοῦ λιγνίτου ἐντὸς κλειστοῦ δοχείου, ὥστε νὰ μὴ καίεται. Τὸ ὀξυγόνον κατὰ τὴν θέρμανσιν ἄνω τῶν 150° ἀπέρχεται τὸ πλεῖστον ὑπὸ μορφὴν ὕδατος καὶ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος CO_2 ἰδίως, τὸ δὲ ὑπόλοιπον μένει εἰς παραγόμενα φαινέλαια. Μεταξὺ 250° καὶ 350° ἐκλύεται πίσσα, ἧς τὰ τελευταῖα ἴχνη ἀπέρχονται εἰς 500°. Ἡ πίσσα εἶναι παραφφινώδης εἴς τινας ποιότητας, ὡς εἰς τοὺς γερμανικοὺς ποάνθρακας (τυρφώδεις λιγνίτας), εἰς ἄλλους λιγνίτας πάλιν περιέχει ὀλίγην παραφφίνην καὶ θειοῦχα καὶ ὀξυγονοῦχα φαινέλαια, δυσκόλως καθαριζόμενα (βλ. καὶ λ. *καύσιμος ὕλη*).

Τὰ ἀέρια ἐκλύονται ἀπὸ 150°, περιέχουσι δὲ ὑδρατμούς, διοξείδιον καὶ μονοξείδιον τοῦ ἄνθρακος (CO_2, CO)· ἀπὸ 200° ἢ 250° ἐκλύονται ὑδρογονάνθρακες. Ἄνω τῶν 500° μένει ποσοστὸν ὑδρογονανθράκων, ἰσχυρῶς συγκρατούμενον καὶ ἐκδιωκόμενον μόνον εἰς πολὺ ὑψηλοτέρας θερμοκρασίας. Τὸ περιεχόμενον θεῖον ἐκφεύγει ὡς ὑδρόθειον (H_2S) ἐν ἀρχῇ, μικρὸν μέρος ὡς λίαν δύσοσμοι θειοῦχοι ὑδρογονάνθρακες, τὸ ὑπόλοιπον μόνον εἰς ὑψηλοτάτην θερμοκρασίαν. Ἀμμωνιακὰ ἀέρια ἐκλύονται ἐπίσης εἰς θερμοκρασίαν ὑψηλήν. Τὸ ἀπομένον μετὰ τὴν ἀπόσταξιν ἐξανθράκωμα, εἶδος κώκ, εἶναι πορῶδες καὶ θρύπτεται, ἔχον συνεκτικότητά τινα εἰς ὡρισμένους πισσάνθρακας μόνον. Καιόμενος καταλείπει τέφραν εἰς μεγάλην ἀναλογίαν συνήθως, σχετικῶς μικροτέραν εἰς τὰς ξυλώδεις μορφάς. Ἡ τέφρα πολλάκις εἶναι παρεντεθειμένη εἰς λεπτὰς ἐνστρώσεις, ὁπότε δύναται νὰ ἀφαιρεθῇ εὐκολώτερον διὰ διαλογῆς ἢ πλύσεως.

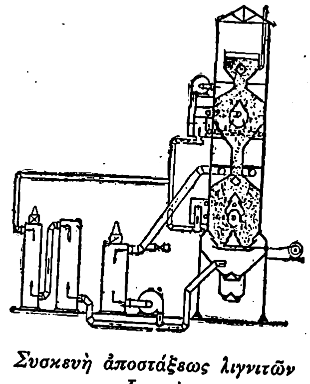

Συσκευὴ ἀποστάξεως λιγνιτῶν Lurgi.

[Ἐγκατάστασις καὶ ἐν Ἀλιβερίῳ.]

Ποιότης καὶ θερμαντικὴ δύναμις. Ἡ ποιότης τῶν λιγνιτῶν ἐξαρτᾶται μεγάλως ἐκ τῆς ἀναλο-

Digitized by Google

γίας περιεχομένου ὕδατος καὶ τέφρας καὶ πρέπει νὰ δίδεται προσοχὴ εἰς τοὺς παρεχομένους ἀριθμοὺς ἐὰν ἡ θερμαντικὴ δύναμις νοεῖται ἐπὶ ξηροῦ δείγματος.

Αἱ ἐκμεταλλεύσιμοι ποιότητες ποικίλλουσιν εἰς περιεκτικότητα ὕδατος ἀπὸ 10 % ἕως 40 % καὶ ἔτι μᾶλλον 55 % διά τινας κατωτέρους γεηροὺς γερμανικοὺς λιγνίτας. Ἐπίσης οἱ ξυλώδεις περιέχουσι συνήθως μεγάλας ἀναλογίας ὕδατος. Ἡ περιεχομένη τέφρα ποικίλλει ἀπὸ 3 % ἕως 20 % καὶ πλέον ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ δείγματος καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ ξηροῦ. Ἡ θερμαντικὴ δύναμις ποικίλλει ἀπὸ 6.500 θερμίδων κατὰ χιλιόγραμμον (σπανίως περισσότερον) εἰς τὰς ἀρίστας ποιότητας, ἕως 2.000 μόνον διὰ τὰς κατωτέρας, ἐν ὑγρᾷ καταστάσει, ἐνῷ ὑπολογιζομένη μετ' ἀφαίρεσιν τῆς ὑγρασίας καὶ τῆς τέφρας ἡ θερμαντικὴ δύναμις θὰ ἦτο 6.200 ἕως 7.000 θερμίδων. Συνήθως παρέχεται διὰ τοὺς λιγνίτας ἡ βιομηχανικὴ ἀνάλυσις εἰς ὑγρασίαν, τέφραν, μόνιμον ἄνθρακα καὶ πτητικὰ καὶ ἡ θερμαντικὴ δύναμις εἰς δεῖγμα ὡς ἔχει ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἢ ἀπεξηραμμένον εἰς 100°. Πληρέστερον φῶς παρέχει ἡ στοιχειώδης ὀργανικὴ ἀνάλυσις, ἥτις ἀντὶ μονίμου ἄνθρακος καὶ πτητικῶν περιλαμβάνει ἀναλογίαν ἄνθρακος ὡς στοιχείου C, ὑδρογόνου H, ὀξυγόνου O, ἄζωτον N καὶ θεῖον S, ἥτις ὅμως εἶναι πολὺ δυσκολωτέρα πρὸς ἐκτέλεσιν. Κατωτέρω παραθέτομεν ἀναλύσεις τινὰς ξένων καὶ ἑλληνικῶν λιγνιτῶν.

Εἴδη λιγνιτῶν	Περιεκτικότης %			Βιομηχανικὴ ἀνάλυσις %		Περιεκτικότης εἰς στοιχεῖα ἀφαιρουμένης τέφρας καὶ ὑγρασίας				Θερμαντικὴ δύναμις	
	Καύσιμοι οὐσίαι	Ὕδωρ	Τέφρα	Ἐξανθράκωμα	Πτητικαὶ οὐσίαι	C	H	O+N	S	Ὡς ἔχει. Θερμίδες	Τοῦ καυσίμου ποσοστοῦ θεωρητικῶς. Θερμ.
Βοημικὸς λιγνίτης ἀρίστης ποιότητος...	87	10.00	3.00	—	—	76	6	18	0.75	6150	7070
Λιγνίτης γεηρὸς τοῦ Ρήνου........ ...	41	56.00	3.00	22	21.80	68	4.5	26	1.20	1944	6182
Λιγνίτης Σαξωνίας γεηρὸς Λύτζκενδορφ	47	47	5.35	25	28	66	6	20	8.20	2818	6574
» » » Μεύζελβιτς..	65	27	8.30	36	37	69	6	23	2 66	4059	6541
Λιγνίτης ξυλώδης Σχβάνεν Κίρχεν.....	44	40	16	34	26	66	6	22	6.5	2578	6421
Λιγνίτης Πέονικ Βουλγαρίας..........	79	10 5	10.5	43	36	—	—	—	2.25	4500	—
Λιγνιτόπλινθοι γερμανικοὶ ἐκ κατωτέρων γεηρῶν λιγνιτῶν Ρήνου.	79	15 00	6	44	40	68	4 5	26	1.0	4750	6182
Λιγνίτης Κύμης.................	70	21 20	8.78	40 67	38.12	—	—	—	—	5555	
» »	80	10.03	10 40	53.87	36.10	60	5.3	—	2.5	5382	
Ξυλώδης Ἀλιβερίου	84	3.07	12.44	24.43	60.00	61	5 90	29	0.65	4974	
» »	—	10.30	3 10	22-30	35–60	—	—	—	—	5–6000	
Πισσάνθραξ Ἡρακλείου................	82	13 02	4.74	58.60	—	70	4.80	—	2.5	6238	(1)
Γαγάτης Καλαμπάκας....	89	8.27	2.45	65.5	—	76	4.2	—	2.6	7122	(1)
Γεηρὸς λιγνίτης Ὠρωποῦ.	64	13.7	19.4	50.1	—	—	6.3	—	3.0	4764	

(1) Ἄνευ βιομηχανικῆς σημασίας.

Ἐν Γερμανίᾳ γίνεται μεγάλη χρῆσις κατωτέρου γεηροῦ λιγνίτου, ὅστις εἶναι εὐκόλου καὶ εὐώνου ἐκμεταλλεύσεως δι' ἀποκαλύψεως καὶ ὑπαιθρίου ἐργασίας συνήθως, ἔχει δὲ λίαν χαμηλὴν θερμαντικὴν δύναμιν καὶ ἐξορύσσεται εἰς μεγάλας ποσότητας ἐν Σαξωνίᾳ καὶ ἐν Ρηνανίᾳ παρὰ τὴν Κολωνίαν. Ἡ χαμηλὴ αὐτοῦ τιμὴ ἐπιτρέπει τὴν ἐπὶ τόπου καὶ ἐγγὺς χρησιμοποίησιν αὐτοῦ καὶ ἡ εὐχερὴς πλινθοποίησις (βλ. κατωτ.) τὴν εἰς μείζονα ἀπόστασιν χρησιμοποίησίν του. Ἀνώτεροι λιγνῖται εἶναι ἄλλοι γερμανικοί, εἰς μικροτέραν ὅμως ποσότητα, οἱ τῆς Βοημίας, οἱ γαλλικοὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ροδανοῦ ἐν Μασσαλίᾳ, οἱ αὐστριακοὶ κτλ., οἱ τοῦ Πέρνικ ἐν Βουλγαρίᾳ, παρ' ἡμῖν οἱ τῆς Κύμης, Ἀλιβερίου καί τινες ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν Κρήτῃ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον οἱ τοῦ Ὠρωποῦ. Συχνάκις ὁ λιγνίτης συγκρίνεται πρὸς τὸν λιθάνθρακα ὑπὸ ἔποψιν θερμαντικὴν (καλὸς λιθάνθραξ 8000 θερμίδες). Ἐκ τῶν ἄνω βλέπομεν ὅτι 1 τόννος καλοῦ λιθάνθρακος ἰσοδυναμεῖ πρὸς 1,3 Τ. ἀρίστου λιγνίτου, 1,7 Τ. καλοῦ λιγνίτου καὶ 2 ἕως 3 Τ. καὶ πλέον κατωτέρων γεηρῶν γερμανικῶν, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται αἱ συσκευαὶ καύσεως εἶναι κατάλληλοι διὰ τὴν ὑπ' ὄψιν ποιότητα

Χρήσεις. Οἱ λιγνῖται χρησιμοποιοῦνται καιόμενοι ἐντὸς ἑστιῶν ὡς ἔχουσι ἢ μετὰ πλινθοποίησιν ἢ ἀποσταζόμενοι πρὸς δημιουργίαν ἄλλων προϊόντων ἢ καιόμενοι ἐντὸς ἀεριογόνων πρὸς παραγωγὴν καυσίμου ἀερίου ἢ ὑδαταερίου. Αἱ κατώταται ποιότητες χρησιμοποιοῦνται ὡς λίπασμα. Εἰδικὴ δὲ ποιότης χρησιμεύει ὡς χρῶμα, σέπια (γῆ Κολωνίας). Ἡ καῦσις τῶν λιγνιτῶν ὡς ἔχουσιν ἐπὶ ἐσχαρῶν εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὔκολος. Αἱ καλαὶ ποιότητες καίονται καλῶς ἐπὶ συνήθων ἐσχαρῶν μὲ καλὴν θερμαντικὴν ἀπόδοσιν. Ἀλλὰ πολλάκις ἡ ἀποτελεσματικὴ καῦσις, λόγῳ πολλῆς ὑγρασίας ἢ καὶ πολλῆς καὶ εὐτήκτου τέφρας, ἥτις σχηματίζει ὀγκώδεις σκωρίας, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος ἐπὶ συνήθων ἐσχαρῶν καὶ ἀπαιτοῦνται ἑστίαι μετ' εἰδικῶν ἐσχαρῶν διαφόρων τύπων πολλάκις μετὰ τεχνητοῦ ἑλκυσμοῦ καὶ ἀκόμη προσφυσήσεως ἀέρος ὑπὸ τὴν ἐσχάραν. Τοιαῦται εἶναι: 1) Αἱ λίαν διαδεδομέναι ἐν Γερμανίᾳ ἐπικλινεῖς κλιμακωταὶ ἐσχάραι, ἐξασφαλίζουσαι καὶ τὴν αὐτόματον διὰ τῆς βαρύτητος τροφοδοσίαν, κατάλληλοι διὰ τὸν εὔθρυπτον, λίαν ὑγρὸν γερμανικὸν κατώτερον γεηρὸν λιγνίτην. 2) Ἡ κινουμένη ἁλυσοειδὴς ἐσχάρα, ἥτις εἶναι καὶ αὐτὴ κατάλληλος διὰ πάσης φύσεως κατώτερα καύσιμα. 3) Ἐσχάραι, αἵτινες ἐξασφαλίζουσι διὰ καταλλήλων πλαγίων ἀνοιγμάτων μεταξὺ τῶν ῥάβδων τὴν δίοδον τοῦ προσφυσωμένου ἀέρος μετ' αὐξούσης ταχύτητος πρὸς τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δύναται νὰ πίπτῃ ἄκαυστος δι' αὐτῶν ὁ λιγνίτης (ἐσχάραι «Focus», ἐσχάραι τοῦ ἐν Ἑλλάδι Ἑλβετοῦ Fahrni, ἐφαρμοσθεῖσαι παρ' ἡμῖν). 4) Ἐσχάραι μετὰ κινητῶν ῥάβδων κ.τ.λ. Ἡ κονιοποίησις ἀποτελεῖ λύσιν τῆς καύσεως τοῦ λιγνίτου, ἂν καὶ διὰ πλείστας ποιότητας ὑγρὰς καὶ ξυλώδεις ἡ κονιοποίησις εἶναι δυσχερεστάτη.

Πλεῖσται ποιότητες λιγνίτου παρουσιάζουσι τὸ ἐλάττωμα ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἀποθηκευθῶσιν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸν ἀέρα, διότι θρύπτονται καὶ ὑφίστανται ταχέως αὐτανάφλεξιν δι' ὀξειδώσεως, ἄνευ μεγάλης ὑψώσεως τῆς θερμοκρασίας, ἐν σωρῷ, δι' ὃ διατηροῦνται ὑπὸ ὑπόστεγα καὶ ὄχι ἐπὶ μακρόν.

Ἡ πλινθοποίησις, ὅταν εἶναι οἰκονομικῶς κατορθωτή, θεραπεύει τινὰ τῶν ἄνω μειονεκτημάτων καὶ συγχρόνως ἀνυψώνει τὴν θερμαντικὴν δύναμιν καὶ καθιστᾷ πλέον εὔκολον τὴν μεταφορὰν καὶ ἀποθήκευσιν. Εἴς τινας ποιότητας εἶναι εὐχερεστάτη, ὡς συμβαίνει μὲ τὸν κατώτερον γερμανικὸν γεηρὸν εὔθρυπτον λιγνίτην, ὅστις πλινθοποιεῖται δι' ἁπλῆς τοποθετήσεως ἐντὸς τύπων καὶ μικρᾶς πιέσεως (ὑγραὶ πλίνθοι γερμ. Nasspressteine, θερμαντικὴ δύναμις 2500 ἕως 3000 θερμίδες ἐκ λιγνίτου 1900 θερμίδων)· ἢ καλύτερον διὰ προηγουμένης ἀποξηράνσεως ἐντὸς κλιβάνων θερμαινομένων διὰ κλιβάνων καὶ πιέσεως ἰσχυρᾶς. Αἱ παραγόμεναι οὕτω λιγνιτόπλινθοι (γερμ. Braunkohlenbriketts), περιέχουσι μόνον 15 ἕως 20 % ὕδωρ καὶ ἔχουσι θερμαντικὴν δύναμιν ἄνω τῶν 4500 θερμίδων ἀπαιτουμένων 2,5 ἕως 3,2 τόννων γεηροῦ λιγνίτου δι' ἕνα τόννον λιγνιτοπλίνθων. Αἱ λιγνιτόπλινθοι αὗται χρησιμοποιοῦνται πολὺ ἐν Γερμανίᾳ εἰς οἰκιακὰς καὶ βιομηχανικὰς ἑστίας. Αἱ ἄλλαι ὅμως ποιότητες λιγνίτου εἴτε γεηροῦ εἴτε ξυλώδους, ὡς οἱ ἡμέτεροι, δὲν δύνανται νὰ πλινθοποιηθῶσι διὰ τόσον ἁπλῶν μέσων (εἰμὴ διὰ πιέσεων ἀνεφίκτων βιομηχανικῶς, 10000 ἀτμοσφαιρῶν), ἀλλὰ μόνον τῇ βοηθείᾳ συνδετικῆς τινος οὐσίας, ὡς τῆς ξηροπίσσης (γαλλ. brai) καὶ πολλάκις μόνον τῇ προσθήκῃ ποσοστοῦ τινος κόνεως λιθάνθρακος, ὡς τοῦτο ἐγένετο παρ' ἡμῖν ἐπιτυχῶς μὲ λιγνίτας Κύμης, Ὠρωποῦ κτλ. ἐν τῷ ἐργοστασίῳ πλίνθων οἰκοδομικῶν «Ἄτλας» κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον 1918—1919 (μεῖγμα λιγνίτου 72 %, ξηροπίσσης 8 % καὶ 20 % κόνεως λιθάνθρακος, ἥτις διατηρεῖ τὸ σχῆμα τῆς πλίνθου ἐντὸς τῆς πυρᾶς). Αἱ πλίνθοι αὗται, θερμαντικῆς δυνάμεως 6200 θερμίδων, ἦσαν κατάλληλοι διὰ καῦσιν εἰς οἱανδήποτε ἐσχάραν καὶ ἀτμαμαξῶν σιδηροδρόμων ἀκόμη.

Ἐπίσης ἀπό τινος κατεσκευάσθησαν εἰς μικρὰν κλίμακα πλίνθοι ἐν Ἀλιβερίῳ ἐξ ἀναμείξεως προϊόντος ἀποστάξεως εἰς χαμηλὴν θερμοκρασίαν ξυλιτῶν Ἀλιβερίου καὶ πίσσης προερχομένης ἐκ τῆς ἀποστάξεως μετὰ ἢ ἄνευ προσθήκης κόνεως λιθανθράκων. Ἐσχάτως δὲ τοιαῦται πλίνθοι ὑπεβλήθησαν ἐν Εὐρώπῃ εἰς δευτέραν ἀπόσταξιν, ἀνακτωμένου μέρους τῆς συνδετικῆς πίσσης, καὶ παραγομένων πλίνθων ἐχουσῶν σύνθεσιν ὁμοίαν πρὸς τὸν ἀνθρακίτην (συνθετικὸς ἀνθρακίτης). Ἡ ἀπόσταξις τῶν λιγνιτῶν παρέχει διάφορα προϊόντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀνωτέρας ἀξίας. Συνήθως γίνεται ἀπόσταξις εἰς χαμηλὴν θερμοκρασίαν (γερμ. Schwelung), ἥτις καταλείπει ἐξανθράκωμα περιέχον εἰσέτι ὀλίγα πτητικά, κατὰ τὸ μᾶλλον δὲ ἢ ἧττον συμπαγὲς (γερμ. Grudekoks. Grude=κόνις κώκ), ὅπερ δύναται νὰ πλινθοποιηθῇ ὡς ἄνω. Τὸ ἐξανθράκωμα τοῦτο περιέχει μὲν 20 %, ὕδωρ, προερχόμενον ἐκ τῆς σβέσεως αὐτοῦ, καὶ τέφραν 15 ἕως 20 %, ἀλλ' ἔχει μεγάλην θερμαντικὴν δύναμιν, 7000 ἕως 8000 θερμίδων. Οὕτω δι' ἀποστάξεως ἐν Γερμανίᾳ ὡρισμένων ποιοτήτων λιγνίτου παράγεται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἶδος κηροῦ ὀρυκτοῦ (γερμ. Montanwachs), χρησιμεύοντος δι' ἠλεκτρικὰς μονώσεις, εἰς τὴν χαρτοποιίαν κτλ. Ἐν γένει ἡ παραγομένη δι' ἀποστάξεως λιγνιτόπισσα παρέχει χρησίμους οὐσίας, ἤτοι κηρόν, ξηρόπισσαν, ἔλαια καὶ λίπη λιπαντικά, πετρέλαιον κτλ. Ἐπίσης ἀποκτᾶται πολλάκις καὶ ποσότης ἀμμωνιακῶν ἁλάτων. Ἡ ἀπόσταξις εἰς χαμηλὴν θερμοκρασίαν θὰ καταλάβῃ σημαντικὴν θέσιν εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς μελέτας ὑδρογονώσεως πρὸς παραγωγὴν ῥευστῶν καυσίμων. Παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦδε ἐγένετο μικρὰ ἐγκατάστασις ἐν Ἀλιβερίῳ ἀποστάξεως διὰ καμίνων Lurgi. Οἱ οὕτως ἀποσταζόμενοι λιγνῖται παρέχουσι κονιοποιημένον ἐξανθράκωμα, ὅπερ πλινθοποιεῖται, τὰ δὲ ξυλώδη μέρη παρέχουσι προϊὸν ἐν εἴδει ξυλάνθρακος, ὃν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ, καὶ 9 % πίσσης (περιεχούσης 1/3 ἀνθρακόπισσαν, 1/3 πυκνῶν ἐλαίων καὶ 1/3 ἀραιῶν ἐλαίων), ὡς καὶ ὀξικὸν ὀξύ. Ἄλλη μέθοδος ἀνακτήσεως τῆς λιγνιτοπίσσης εἶναι ἡ κατόπιν μερικῆς ἀποξηράνσεως παραλαβὴ αὐτῆς ἐντὸς λεβήτων θερμαινομένων εἰς 70° διὰ βενζόλης, ὁπότε τὰ πισσώδη συστατικά, μὴ θερμαινόμενα, διατηροῦνται ἀναλλοίωτα.

Ἡ χρησιμοποίησις λιγνιτῶν εἰς ἀεριογόνα διὰ παραγωγὴν ἀερίου πτωχοῦ ἢ ὑδαταερίου ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως μίαν τῶν εὐκολωτέρων καὶ τελειοτέρων χρησιμοποιήσεων τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων θερμίδων, καθ' ὅσον ἐν τῷ ἀεριογόνῳ ἡ ἐνυπάρχουσα ὑγρασία συμβάλλει εἰς τὴν παραγωγὴν ὑδαταερίου καὶ οὐδεμία ἀπώλεια θερμαντικῆς δυνάμεως γίνεται πλὴν τῆς ἀπαραιτήτου διὰ τὴν ἐξαέρωσιν. Τοιαύτη χρησιμοποίησις ἐγένετο καὶ παρ' ἡμῖν εἰς ἀεριογόνα, ἰδίως διαφόρων ἠλεκτρικῶν ἐργοστασίων ἐπαρχιακῶν πόλεων. Ἡ μόνη ἀπαιτουμένη προφύλαξις εἶναι ἡ κάθαρσις τοῦ παραγομένου ἀερίου ἀπὸ τῆς πίσσης, ἥτις ἀνακτᾶται, διὰ καταλλήλων συσκευῶν.

Εἰς παραγωγὴν φωταερίου δι' ἀποστάξεως ὀλίγαι μόνον ποιότητες λιγνιτῶν εἶναι κατάλληλοι, διότι τὰ ἀέρια ἀποστάξεως αὐτῶν εἶναι μὲν καύσιμα, ἀλλὰ περιέχοντα ἑνώσεις ὀξυγόνου δὲν εἶναι πλούσια, εἶναι ὅμως κατάλληλα διὰ τὴν θέρμανσιν τῶν χοανῶν ἀποστάξεως λιθανθράκων διὰ φωταερίου, μέσῳ ἀεριογόνων ἰδίως, καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν ὑδαταερίου εἰς εἰδικὰ ἀεριογόνα, ὅπερ ἀναμειγνύεται πολλάκις μετὰ τοῦ φωταερίου καθιστῶν αὐτὸ εὐωνότερον.

Κοιτάσματα. Οἱ λιγνῖται εἶναι λίαν διαδεδομένοι εἰς τριτογενῆ κοιτάσματα, ἰδίως εἰς στρώματα ἐντὸς λεκανῶν ὁμαλῶν ἐν συνοδείᾳ ἀργίλλου, πολλάκις πλαστικῆς ἢ ἀμμώδους, ἢ καὶ μαργῶν, ἀσβεστολίθου γλυκέων ἢ ὑφαλμύρων ὑδάτων, ψαμμιτῶν κροκαλοπαγῶν. Ἐπίσης εὑρίσκονται καὶ ἐντὸς ἡφαιστειογενῶν τόφφων, βασαλτῶν, τραχειτῶν, φωσφοριτῶν, σφαιροσιδηριτῶν, χαλαζιτικῶν σχιστολίθων κτλ. Τὰ στρώματα δὲν παρουσιάζουσι συνήθως μεγάλας κλίσεις, ἔχουσι πάχη ἐκμεταλλεύσιμα ποικίλλοντα ἀπὸ κλάσμα τοῦ μέτρου μέχρι πολλῶν δεκάδων μέτρων. Τὰ στρώματα δὲν εἶναι ποτὲ πολυάριθμα, ὡς τὰ τῶν λιθανθράκων.

Μεταξὺ τῶν παλαιοτέρων ἀναφέρομεν, εἰς τὸ ἠώκαινον, τὰ στρώματα λιγνιτῶν τῆς λεκάνης τῶν Παρισίων (ἄνευ οἰκονομικῆς σημασίας), τὰ τοῦ Μόντε Βόλκα, τῆς λίμνης τῆς Γάρδας, τὰ τοῦ Τυρόλου. Ἐν Γερμανίᾳ τὰ ἀρχαιότερα στρώματα λιγνίτου εἶναι ὀλιγόκαινα, τὰ τῆς Χάλλης (Σαξωνία), τῆς παρυφῆς τοῦ Χάρτς, τῆς Ἔσσης κτλ. Μειόκαινος εἶναι ἡ μεγίστη λιγνιτοφόρος ἔκτασις (40.000 τετρ. χλμ.) τῆς Μαρκίας καὶ Λουσατίας. Τὰ τῆς βορείου Βοημίας (Δοὺξ) σπουδαῖα κοιτάσματα εἶναι ὀλιγόκαινα, τὰ τῆς Οὐγγαρίας εἶναι μειόκαινα. Ἀπὸ τῆς ἄνω Αὐστρίας, ἄνω Σουαβίας μέχρι τῆς νοτίου Γαλλίας κατὰ μῆκος τῶν Ἄλπεων ἡ εὐρεῖα ζώνη τῆς «Μολλάσσης», ὀλιγόκαινος καὶ μειόκαινος, παρουσιάζει πλείστας λιγνιτοφόρους κοίτας. Ἐν Ἰταλίᾳ ἔχομεν τὰ κοιτάσματα τῆς Καπιβόνας, Σινιγάλιας καὶ ἐν Γαλλίᾳ τὰ τῆς Ὠβέρνης καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ροδανοῦ παρὰ τὸ Αἲξ καὶ τὴν Μασσαλίαν (Λὰ Γαρδάν). Ἐν Ἰσπανίᾳ παρὰ τὸ Βουργὸς τοῦ Ἕβρου. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχομεν κοιτάσματα παρὰ τὸ Μπόβεϋ. Ἐν Ἰσλανδίᾳ ὑπάρχουσιν ἐκμεταλλεύσεις ἐντὸς βασαλτικῶν τόφφων. Εἰς Βόρειον Ἀμερικὴν ἔχομεν πλεῖστα κοιτάσματα εἰς τὸν Ἄνω Μισσουρῆ. Ἐν Καναδᾷ περὶ τὸ Βανκοῦβερ καὶ ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ. Ἐπίσης ἐν Ἀσίᾳ ἔχομεν ἠώκαινον λιγνίτην ἀρίστης ποιότητος, ὅμοιον πρὸς λιθάνθρακα. Ἐπίσης πλεῖστα κοιτάσματα ὑπάρχουσιν εἰς τὰς Ἰνδικὰς νήσους, Ἰαπωνίαν κτλ. Εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἵμου καὶ Μικρὰν Ἀσίαν ἀναφέρομεν ἰδίως τὰ τῆς Βουλγαρίας (λίαν σημαντικὰ κοιτάσματα καλοῦ λιγνίτου τοῦ Πέρνικ, νοτίως τῆς Σόφιας, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος, καὶ ἄλλα), τὰ τῆς Σερβίας, Ρουμανίας καὶ Τουρκίας.

Ἡ ὑπόγειος ἐκμετάλλευσις τῶν λιγνιτῶν, παρὰ τὸ μικρὸν συνήθως βάθος τῶν στρωμάτων, εἶναι μᾶλλον δύσκολος, διότι τὰ ὑπερκείμενα καὶ τὰ ὑποκείμενα στρώματα εἶναι σχεδὸν πάντοτε μαλακὰ καὶ σαθρά, πιέζοντα ἰσχυρῶς καὶ ἀπαιτοῦντα δαπανηρὰν ὑποστήριξιν. Ἐπίσης παρουσιάζονται πολλὰ ὕδατα καὶ γεννῶνται σοβαραὶ ζημίαι ἐπιφανείας. Οἱ λίαν γεηροὶ λιγνῖται τῆς Γερμανίας

Digitized by Google

εἶναι λίαν μαλακοὶ καὶ ἀποσπῶνται εὐκόλως ἐκ τοῦ μετώπου, οἱ ξυλώδεις καὶ οἱ καλυτέρας ποιότητος εἶναι σκληρότεροι, ἀπαιτοῦντες τὴν ἐνέργειαν σκαπάνης αἰχμηρᾶς καὶ σπανιώτερον καὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Εἴς τινας περιπτώσεις, ὅταν τὸ πάχος τῶν ὑπερκειμένων στρωμάτων δικαιολογῇ τοῦτο, γίνεται ἐκμετάλλευσις δι' ἀποκαλύψεως. Τοιαῦται ἀποκαλύψεις γίνονται ἐν Γερμανίᾳ εἰς μεγίστην κλίμακα διὰ τοὺς γεηροὺς ἰδίᾳ λιγνίτας τοῦ Ρήνου, τῆς Σαξωνίας κ.τ.λ, χρησιμοποιουμένων μηχανικῶν ἐκσκαφέων ἐν εἴδει βυθοκόρου ἢ πτύου, διὰ τῶν ὁποίων ἀφαιρεῖται μεθοδικῶς τὸ ὑπερκείμενον ἔδαφος, ἐνίοτε εἰς πάχος 30 μ., ὅπερ ἐναποτίθεται εἰς τὸ ἤδη σχηματισθὲν κενὸν ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως, καὶ τὸ στρῶμα τοῦ λιγνίτου πάχους ἴσου ἢ κατά τι μικροτέρου, ὅπερ φορτώνεται ἐπὶ βαγονέτων καὶ ἀπάγεται. Οὕτω κατορθοῦται λίαν χαμηλὴ τιμὴ παραγωγῆς, δικαιολογοῦσα τὴν ἐξόρυξιν κατωτάτων ποιοτήτων. Δι' ἀποκαλύψεως γίνεται καὶ ἐν Πέρνικ τῆς Βουλγαρίας ἐν μέρει ἡ ἐξόρυξις.

Στατιστικὴ τῆς παραγωγῆς λιγνιτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τῶν λιθανθράκων εἰς ἑκατομμύρια τόννων.

Χῶραι παραγωγῆς.	*1913*	*1927*	*1929*
Ἀγγλία, λιθάνθρακες	293	255.3	260.8
Γερμανία, λιθάνθρακες	140	153.6	150.9
» λιγνῖται	87.2	150 8	175.2(1)
Γαλλία, λιθάνθρακες	43.9	51.4	54.0
» λιγνῖται	0.8	1.0	1.2(2)
Βέλγιον, λιθάνθρακες	22.8	27.6	26.9
Τσεχοσλοβακία, λιθάνθρακες	14.3	14.7	16.7(3)
» λιγνῖται	23.1	20.0	22.4

(1) Τὰ 175,2 ἑκατ. τόννων γερμανικοῦ λιγνίτου διαφόρων ποιοτήτων ἀναγόμενα εἰς λιθάνθρακα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 39 ἑκατ. τόννων λιθανθράκων. Ἐκ τῶν λιγνιτῶν τούτων παρήχθησαν 42 ἑκατ. τόννων λιγνιτοπλίνθων.

(2) Οἱ γαλλικοὶ λιγνῖται εἶναι περίπου ἰσοδύναμοι πρὸς λιθάνθρακας.

(3) Οἱ λιγνῖται Τσεχοσλοβακίας ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 0,6 λιθανθράκων.

Ὁμοία στατιστικὴ ἄλλων κρατῶν.

(Στατιστικὴ τοῦ U. S. Bureau of Mines εἰς τόννους).

	1925	*1927*
Ἑλλάς, λιγνῖται	142 000	143.000
Αὐστρία, λιθάνθρακες	145.000	175.000
» λιγνῖται	3.033 000	3.064.000
Βουλγαρία, λιθάνθρακες	73.000	69 000
» λιγνῖται	1.156 000	1.168.000
Οὑγγαρία, λιθάνθρακες	805.000	784.000
» λιγνῖται	5.520 000	6.243.000
Ἰταλία, λιθάνθρακες	189.000	164.000
» λιγνῖται	1.105.000	912.000
Ὁλλανδία, λιθάνθρακες	7.117 000	9.488.000
» λιγνῖται	208 000	201 000
Πολωνία, λιθάνθρακες	29.081.000	38 084.000
» λιγνῖται	66 000	78 000
Ρουμανία, λιθάνθρακες	314 000	373.000
» λιγνῖται	2.615.000	2.850 000
Νοτιοσλαυία, λιθάνθρακες	178.000	288 000
» λιγνῖται	3.974 000	4.458.000
Καναδᾶς, λιθάνθρακες	8.628.000	12.341.000
» λιγνῖται	3.288 000	3 468 000
Ἡνωμ. Πολιτεῖαι, ἀνθρακίτης.	56.080 000	72 661 000
» πισσώδεις λιθάνθρακες καὶ λιγνῖται	471.781.000	469 705.000

Παγκόσμιος παραγωγή.

Λιθάνθρακες καὶ πισσώδεις λιθάνθρακες	1.187 000 000	1.271.000.000
Λιγνῖται	185 000 000	199.000.000

Ἡ παραγωγὴ λιγνιτῶν ἀνεπτύχθη τὰ μέγιστα μετὰ τὸ 1913 πρωτοστατούσης τῆς Γερμανίας. Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὰ ἀποθέματα λιγνιτῶν τῶν κοιτασμάτων ἐξαντλοῦνται ἀσυγκρίτως ταχύτερον τῶν τῶν λιθανθράκων. Ὑπάρχουσι πλεῖστα λιθανθρακωρυχεῖα ἔχοντα πρὸ αὐτῶν ἀποθέματα δι' ἕνα αἰῶνα καὶ πλέον ἐκμεταλλεύσεως ἐντατικῆς. Ἐνῷ τὰ λιγνιτωρυχεῖα ἐκμεταλλευόμενα ἐντατικῶς δι' ἀποκαλύψεως, ὡς γίνεται ἐν Γερμανίᾳ, διαρκοῦσιν ὀλίγας δεκαετηρίδας καὶ ἔτι ὀλιγώτερον.

Οἱ ἑλληνικοὶ λιγνῖται. Ἐν Ἑλλάδι ἤδη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς τοῦ Μωρέως (1830) ἐσημειώθησαν τὰ κυριώτερα κοιτάσματα λιγνιτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Ἰω. Καποδιστρίου ἐχρησιμοποιήθησαν λιγνῖται Κύμης, Πελοποννήσου καὶ Ἁλοννήσου εἰς σιδηρουργεῖα καὶ οἰκιακὴν χρῆσιν. Ὁ δὲ κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὄθωνος περιελθὼν ὅλην τὴν τότε Ἑλλάδα Fiedler περιγράφει εἰς τὸ σύγγραμμά του (1840) πλεῖστα κοιτάσματα. Εἰς τὴν Κύμην αἱ πρῶται ἐκμεταλλεύσεις ἐγένοντο ὑπὸ στρατιωτικῶν σκαπανέων, καὶ ἐνωρὶς ἀνέλαβεν ἑταιρεία τὴν ἐκεῖ ἐξόρυξιν, μέχρι δὲ τοῦ 1875 εἶχον ἐξορυχθῇ τὸ ὅλον 25.000 τόννοι. Ἀπὸ τοῦ 1868—1875, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Λαυρείου, ἡ ἀκατάσχετος ὁρμὴ πρὸς ἀπόκτησιν τῶν μεταλλευτικῶν παραχωρήσεων ἐδημιούργησε 46 παραχωρήσεις λιγνιτωρυχείων, εἰς ἐλαχίστας ὅμως ἐγένετο τακτικὴ ἐκμετάλλευσις, καὶ μόνον τὸ ἐν Κύμῃ λιγνιτωρυχεῖον ἐλειτούργησε σχεδὸν ἀνελλιπῶς ἔκτοτε. Ἡ ἐκμετάλλευσις λιγνίτου ὑπῆρξε κατὰ κανόνα συμπτωματική, διεξαγομένη ἐφ' ὅσον παρουσιάζοντο ὑπερτιμήσεις ἢ δυσκολίαι εἰσαγωγῆς λιθανθράκων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὡς τῷ 1870—1871 καὶ ἰδίως κατὰ τὴν διαρκεῖαν τοῦ Μεγάλου πολέμου (1916—1920). Οὕτω τῷ 1880 ὑπῆρχον ἐν ἐκμεταλλεύσει δύο ἀνθρακωρυχεῖα, τὸ τῆς Κύμης μὲ παραγωγὴν 7.000 τόννων καὶ τὸ τοῦ Ὠρωποῦ μὲ παραγωγὴν 3.500 τόννων ἐτησίως. Καὶ μέχρι τοῦ 1908 ἡ παραγωγὴ περιεστρέφετο περὶ τὴν δεκάδα χιλιάδων τόννων, διακοπείσης πάσης παραγωγῆς ἀπὸ τοῦ 1911 μέχρι τοῦ 1913 λόγῳ νέων ἐγκαταστάσεων ἐν Κύμῃ. Ἀπὸ τοῦ 1914 ἡ παραγωγὴ ηὔξησε καὶ βοηθούντων τῶν ἐκτάκτων συνθηκῶν τοῦ πολέμου ἀπὸ τοῦ 1916 ἔφθασε τῷ 1918 τοὺς 213.488 τόννους, παραμείνασα ἔκτοτε εἰς 120.000 ἕως 140.000 ἐτησίως, μέσης ἀξίας ἤδη 220 δρ. κατὰ τόννον καὶ ἀπασχολοῦσα περὶ τοὺς 1.600 ἐργάτας (1000 ὑπογείως, 600, ὧν 120 γυναῖκες, ὑπαιθρίως).

Πίναξ ἐτησίας παραγωγῆς λιγνίτου.

Ἔτη	*Τόννοι*	*Ἀριθ. ἐκμεταλ.*	*Ἔτη*	*Τόννοι*	*Ἀριθ. ἐκμεταλ.*
1896	14.000	—	1913	170	1
1897	20.018	—	1914	20.002	1
1898	17.310	—	1915	39.745	4
1899	12.150	—	1916	116.649	15
1900	12.940	—	1917	157.956	35
1901	9.726	—	1918	213.488	50
1902	6.500	—	1919	182.951	28
1903	8.687	—	1920	197.454	22
1904	13.500	—	1921	168.576	23
1905	11.757	—	1922	132.233	19
1906	11.582	—	1923	118.927	19
1907	11.719	—	1924	131.109	18
1908	3.873	—	1925	142.076	19
1910	1.500	—	1926	153.321	19
1911	—	—	1927	143.346	21
1912	—	—	1928	120.639	21

Ἡ εἰσαγωγὴ λιθανθράκων ἐξ Ἀγγλίας ἰδίως ἦτο 450.000 τόννων ἐτησίως τῷ 1914 καὶ ἤδη εἶναι 750.000 τόννων.

Αἱ κυριώτεραι λιγνιτοφόροι περιφέρειαι τῆς Ἑλλάδος εἶναι: Εὔβοια (Κύμη, Ἀλιβέριον, Ψαχνά). Ἀττικὴ (Ὠρωπός, Μέγαρα, Ἀραφῆνα), Μακεδονία (Δράνιστα, Νοβιγράδ, παρὰ τὸ Ἀμύνταιον, Μπάνιτσα, Τσερέπλιανη, Σέρραι), Πελοπόννησος (Ἤλις, Μεσσηνία, ἰδίᾳ Κορώνη, Μεγαλόπολις, Ἀρκαδία, Ἀργολίς, Λακωνία), Κρήτη, Χίος, Ἴμβρος, Παρνασσίς, Λοκρίς, Καλαμπάκα καὶ ἀλλαχοῦ.

Τὰ στρώματα τῆς περιφερείας Κύμης, 2 τὸν ἀριθμόν, εἶναι λεπτά, πάχους 0,90 ἕως 1,10 μ. τὸ ἓν τούτων εἶναι ἐν ἐκμεταλλεύσει μέχρι τοῦδε. Ἀντιθέτως τὸ στρῶμα τοῦ Ἀλιβερίου εἶναι παχύτατον, φθάνον μέχρις 20 μ. καὶ 60 μ. εἴς τινα σημεῖα, εἶναι ἠνωρθωμένον μὲ κλίσιν τοῦ ὑπερκειμένου 60° καὶ ἄνω. τοῦ δὲ ὑποκειμένου 45° ἕως 60°. Τὰ ἄλλα κοιτάσματα τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζουσι μικρὰ πάχη ἢ μέσα πάχη 1.80, τὸ πολὺ 3 ἕως 4 μ. (Ὠρωπὸς 2 ἕως 3 μ., εἰς ὀλίγα σημεῖα 6 ἕως 8 μ.). Εἶναι ἐκμεταλλεύσιμα ἀπὸ πάχους 0,80 μ. ἐὰν ἡ ποιότης εἶναι καλή.

Ἀνήκουσι στρωματογραφικῶς εἰς τὴν ἀνωτέραν τριτογενῆ περίοδον, ἤτοι τὸ νεογενὲς (μειόκαινον καὶ πλειόκαινον). Εἰς τὸ ἠώκαινον ἀνήκουσι μόνον οἱ γαγάται τῆς Καλαμπάκας. Ἡ λεκάνη τῆς Κύμης ἀνήκει εἰς τὴν ἀκυϊτάνιον, κατωτάτην βαθμῖδα τοῦ μειοκαίνου, καὶ τὴν σαρμάτιον, ἀνωτέραν βαθμῖδα τοῦ μειοκαίνου. Τὰ τοῦ Ἀλιβερίου φαίνονται τῆς ἀνωτέρας μειοκαίνου. Τὰ τοῦ Ὠρωποῦ ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται εἰς τὸ μειόκαινον, κατ' ἄλλους δὲ εἰς τὸ πλειόκαινον. Λιγνῖταί τινες τῆς Πελοποννήσου, ὡς ὁ τοῦ Κολαμακίου, φαίνονται ἀνήκοντες εἰς τὴν τεταρτογενῆ ἐποχήν.

Τὰ εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας ἀνερχόμενα κοιτάσματα ἑλληνικῶν λιγνιτῶν φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην σφραγῖδα τῆς ἑλληνικῆς φύσεως, ἥτις διαμορφώνει τὴν ἑλληνικὴν χώραν· εἶναι περιωρισμένα κατ' ἔκτασιν καὶ βαθέως τεταραγμένα. Πολύπτυχος ἡ χώρα, ἔχει μικρὰς κοιλάδας καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγα εἶναι τὰ κοιτάσματα, ὧν ὁ κυβισμὸς ἀριθμεῖται εἰς ἑκατομμύρια τόννων. Μόνον πρὸς βορρᾶν ἡ τεκτονικὴ κατασκευὴ τῆς χώρας εἶναι ἁδροτέρα, ὡς δεικνύει καὶ ὁ γεωγραφικὸς χάρτης, καὶ δι' αὐτὸ εἰς τὴν Μακεδονίαν τὰ στρώματα εἶναι κανονικώτερα.

Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν λεπτῶν καὶ μέσου πάχους στρωμάτων εἶναι σχετικῶς εὐκολωτέρα τῶν παχέων, ὧν, μόνον ὅταν εἶναι δυνατὴ ἡ ὑπαιθρία δι' ἀποκαλύψεως ἐργασία, ἡ ἐκμετάλλευσις εἶναι εὐχερεστέρα. Ὑπαίθριοι ἐκμεταλλεύσεις παρ' ἡμῖν εἶναι ἡ τοῦ Ἀλιβερίου ἐν μέρει, τῆς Κορώνης, τῆς Μεγαλοπόλεως. Τὰ ἀποθέματα τῶν λιγνιτῶν τῆς Ἑλλάδος φαίνονται, παρὰ τὰς ἀνωμαλίας αὐτῶν, ἀρκετὰ σημαντικὰ καὶ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἐπὶ μακρὸν παραγωγὴν λίαν σημαντικωτέραν τῆς σημερινῆς. Τὰ ἑλληνικὰ λιγνιτωρυχεῖα δὲν δύνανται ποσῶς νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ κοιτάσματα κατωτέρων λιγνιτῶν τῆς βορείου Γερμανίας, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὰ γαλλικὰ καὶ ἰταλικά. Ἐν γένει δὲ ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐργατῶν εἶναι μικρά, λόγῳ οὐχὶ ἀνεπιτηδειότητος ἢ ὀκνηρίας αὐτῶν, διότι, ἀντιθέτως, εἶναι λίαν ἱκανοὶ ὀρύκται, ἀλλὰ λόγῳ δυσχερειῶν τῶν κοιτασμάτων, τῆς μικρᾶς κλίμακος τῆς ἐκμεταλλεύσεως, καθ' ἣν αἱ ἐργασίαι συντηρήσεως τῶν στοῶν ἐπιβαρύνουσι μεγάλως τὴν ἐκμετάλλευσιν, καὶ διότι οἱ ἐκμεταλλευταὶ δὲν τολμῶσι νὰ διοργανώσωσι τὴν ἐκμετάλλευσίν των εἰς μεγάλην κλίμακα, ὄντες ἀβέβαιοι περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν. Οὕτως ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐργατῶν ἐν συνόλῳ εἶναι μόλις 250 ἕως 300 χγρ. καθ' ἡμέραν ἐργασίας αὐτῶν, ἐνῷ εἰς τοὺς λιθάνθρακας φθάνει τὰ 800 — 1000 χγρ. ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ καὶ πολὺ πλέον ἐν Ἀμερικῇ. Ἡ τιμὴ τῶν ἑλληνικῶν λιγνιτῶν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων λιγνιτῶν ἐν γένει, κανονίζεται ὀλίγον κάτω τοῦ ἰσοδυνάμου οὗτοις εἰς λιθάνθρακα.

Τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἑλληνικῶν λιγνιτῶν παρακωλύει ὄχι μόνον ἡ σχετικῶς μικρὰ τιμή, εἰς ἣν εἰσάγονται οἱ λιθάνθρακες διὰ τῶν λιμένων τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ ἡ δυσχέρεια τῆς ἐναποθηκεύσεως προϊόντος ὑποκειμένου εἰς φθορὰν διὰ βραδείας αὐταναφλέξεως εἰς ἀποθήκας (πλὴν τῶν καλυτέρων ποιοτήτων) καὶ ἡ δυσχέρεια τῆς χρήσεως αὐτῶν εἰς ἑστίας κατεσκευασμένας παρ' ἡμῖν διὰ γαιάνθρακας ἀγγλικοὺς πρώτης ποιότητος, οἷοι οἱ εἰσαγόμενοι παρ' ἡμῖν.

Ἐν τούτοις ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἑλληνικῶν λιγνιτῶν εἶναι ἐπιβεβλημένη διὰ τὴν πλουτοπαραγωγικὴν αὐτῆς σημασίαν καὶ διὰ τὴν μερικὴν τοὐλάχιστον αὐτάρκειαν τῆς χώρας εἰς περίπτωσιν διεθνῶν δυσχερειῶν, πολέμων, ὡς ἐδίδαξε τὸ πρόσφατον παρελθόν, καθ' ὃ οἱ λιγνῖται παρέσχον παρὰ τὰ ἀτελῆ διατιθέμενα μέσα σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν χώραν. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι αἱ μεταλλευτικαὶ ἐργασίαι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀμέσως παραγωγικαὶ ἄνευ μακροχρονίου προπαρασκευῆς. Βεβαίως οὐχὶ ὁλικὴ ἀλλὰ μερικὴ ἀντικατάστασις δύναται νὰ γίνῃ τῶν λιθανθράκων δι' ἐγχωρίων λιγνιτῶν· ἡ παραγωγὴ δὲ αὐτῶν δύναται νὰ εἶναι πολὺ σημαντικωτέρα τῆς σημερινῆς. Σήμερον οἱ λιγνῖται χρησιμοποιοῦνται τοπικῶς εἰς οἰκιακὰς ἑστίας, εἰς ἀσβεστοκαμίνους, εἰς τὴν ἀκτοπλοΐαν ὑπὸ πλοίων πλεόντων συνήθως μὲ ἠλαττωμένην ταχύτητα, ἐν μικρᾷ ἀναλογίᾳ εἰς τὸ ἐργοστάσιον ἠλεκτρισμοῦ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, εἰς ἀεριογόνα βιομηχανιῶν ὡς τοῦ ὑαλουργείου τῆς Ἑταιρείας χημικῶν προϊόντων καὶ λιπασμάτων, ἥτις ἐκμεταλλεύεται συστηματικῶς ἀρκετὰ λιγνιτωρυχεῖα, εἰς λέβητας τῶν οἰνοπνευματοποιείων τῆς ἑταιρείας Οἴνων καὶ οἰνοπνευμάτων κτλ.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἑλληνικῶν λιγνιτῶν ἀποτελεῖ τὸ λιγνιτικὸν ζήτημα καὶ προσκρούει, παρὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἀπὸ τοῦ 1920 ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς, εἰς τὸν ὑφιστάμενον φαῦλον κύκλον, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ λιγνιτοπαραγωγή, μὴ ἔχουσα ἐξησφαλισμένην κατανάλωσιν, δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς ἐπέκτασιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἐγκαταστάσεων καὶ εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ προϊόντος διὰ τῆς ἀπανθρακώσεως, ἀποστάξεως καὶ πλινθοποιήσεως, ἀφ' ἑτέρου ἡ κατανάλωσις, εὑρίσκουσα τοὺς λιγνίτας δαπανηροὺς καὶ ποιοτικῶς ἀνεπαρκεῖς ἢ ἀβεβαίας παροχῆς, δὲν προβαίνει εἰς τροποποίησιν τῶν ἐγκαταστάσεων διὰ χρησιμοποίησιν αὐτῶν. Παρὰ τὰς ἐνεργείας τῶν γνωριζόντων τὸ ζήτημα, τῶν παραγωγῶν καὶ τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (ἀπὸ τοῦ 1918 συχνάκις μέχρι σήμερον) πρὸς λῆψιν νομοθετικῶν μέτρων προστασίας καὶ ἵδρυσιν διὰ νόμου Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Λιγνιτωρύχων, σκοποῦντος τὴν διεξαγωγὴν προπαγάνδας καὶ μελετῶν πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος, ἀποκλειομένης πάντως τῆς δασμολογικῆς προστασίας, τὸ ζήτημα παραμένει ἄλυτον εἰσέτι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Γενικὰ περὶ λιγνιτῶν. *Colomer et Lordier*, «Combustibles industriels (Παρίσιοι 1921).— *Marcotte Ed.*, «Les lignites et leurs applications industrielles» (Παρίσιοι 1925).—*Graefe*, «Industrie des goudrons de lignite» (Παρίσιοι 1929). —Περιοδικὸν «Braunkohle».—Περὶ ἑλληνικῶν λιγνιτῶν: *Bory de Saint-Vincent*, «Relation du voyage de la Commission Scientifique de Morée» (Παρίσιοι 1830—1837). —*Fiedler*, «Reise durch alle Teile des Königreichs Griechenlands» (Λειψία 1840).—*Κορδέλλα Α.*, «La Grèce sous le rapport géologique et minéralogique (Παρίσιοι 1878).—*Τοῦ αὐτοῦ*, «Ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος καὶ αἱ ἅλυκαὶ τῆς Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι 1902).— Διάφορα ἄρθρα καὶ πρακτικὰ συζητήσεων, ὑπομνήματα τῶν *Α. Κορδέλλα, Π. Ζαχαρία, Λ. Σκένδερ, Θ. Βαρούνη, Θ. Χαριτάκη, Π. Μάτσα* καὶ ἄλλων ἐν τῷ «Ἀρχιμήδει» (1898—1925, καὶ ἰδίως 1917—1925, Ἀθῆναι). — *Ἰ. Σολωμοῦ*, «Ἑλληνικοὶ λιγνῖται» (Ἀθῆναι, Ἐθνικὸν τυπογραφεῖον, 1918).—Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν καυσίμων, Βιομηχανικὸν τμῆμα (Ἀθῆναι 1920).— *Π. Ζαχαρία, Θ. Χαριτάκη, Δ. Καλιτσουνάκι*, Πρακτικὰ ἐπιτροπῆς 1923 πρὸς ὑποστήριξιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἑλληνικῶν λιγνιτῶν, Ἀρχεῖον Οἰκον. καὶ Κοιν. Ἐπιστημῶν, Ἀπρίλιος, Ἰούνιος, 1924.—*Θ. Χαριτάκη*, «Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἑλληνικῶν λιγνιτῶν» (περιοδικὸν «Ἔργα» 15 Ἰουνίου 1926, ἔνθα καὶ διάφορα ἄλλα ἄρθρα).— *Γ. Χαριτάκη*, «Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία» (Ἀθῆναι 1927).— Στατιστικὴ τῆς μεταλλευτικῆς κινήσεως τῆς Ἑλλάδος (1909—1928, Ἀθῆναι, Ἐθνικὸν τυπογραφεῖον).

Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

λιγνιτόπισσα (ἡ). Τὸ κατὰ τὴν ξηρὰν ἀπόσταξιν τῶν λιγνιτῶν λαμβανόμενον ἐλαιῶδες ὑγρόν. Ξηρὰ ἀπόσταξις τῶν λιγνιτῶν ἐπιτελεῖται εἴτε εἰς τὰ ἀεριογόνα κατὰ τὴν παραγωγὴν καυσίμων ἀερίων, εἴτε κατὰ τὴν παραγωγὴν λιγνιτάνθρακος ἀναλόγου πρὸς τὸ ἐκ λινθανθράκων κώκ. Τὸ ποσὸν τῆς κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους παραγομένης πίσσης εἶναι περίπου 1 %, χρησιμοποιεῖται δὲ αὕτη ὡς πετρέλαιον ἐξωτερικῆς καύσεως. Δι' ἀποστάξεως τῆς λιγνιτοπίσσης λαμβάνεται εἰς ποσότητα περίπου 25—30 % ῥοωδέστερον ἔλαιον, τὸ *λιγνιτέλαιον*, χρησιμοποιούμενον ὡς κατωτέρας ἀξίας λιπαντικὸν ἔλαιον. Τὸ λιγνιτέλαιον τοῦτο συνίσταται κυρίως ἐξ ἀκορέστων ὑδρογονανθράκων καὶ μικρᾶς ποσότητος κεκορεσμένων, ἐνίοτε δὲ καὶ μικρῶν ποσοτήτων βενζολίου καὶ τολουολίου.

Σ. Γ.

Digitized by Google

λιγνιτωρυχεῖον (τό). Ὀρυχεῖον ἐν τῷ ὁποίῳ γίνεται ἐξόρυξις λιγνίτου.

—*[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *λιγνίτης*.

Λιγνὸ *[Γεωγρ.]*. Ἐπίμηκες νησίον προσκείμενον τῇ Ἀστυπαλαίᾳ (νήσῳ) καὶ εἰς τὸ ἀκρωτήριον Διαπόρια, ΝΑ. τοῦ συνδέοντος τοὺς δύο κορμοὺς τῆς νήσου στενοτάτου ἰσθμοῦ (πλάτ. 36°33'40'' Β., μῆκ. 26° 24' 45'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island). Ὀνομαζόμενον καὶ *Γλυνό*, σχηματίζει τὴν ΝΔ. πλευρὰν τοῦ ὡραίου τῆς Μπαλτεζάνας λιμένος. Σ. Ε. Λ.

λιγνοβεργολυγερὴ (ἡ)· ἡ λιγνὴ καὶ λυγερὴ σὰν βέργα (μόνον εἰς ᾄσματα).

λιγνοκελλουλόζη (ἡ), ἢ *λιγνοκυτταρίνη*· βλ. *κυτταρίνη*.

λιγνοκηρικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Κεκορεσμένον ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_{24}H_{48}O_2$, ἀπαντῶν ὡς ἐλεύθερον μὲν εἰς τὴν παραφφίνην τῆς πίσσης τοῦ ξύλου τῆς ὀξυᾶς, ἡνωμένον δὲ ὑπὸ τὴν μορφὴν γλυκεριδίου εἰς τὸ ἀραχιδέλαιον. Σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 80°,5 Σ. Γ.

λιγνοκυτταρίνη (ἡ), ἢ *λιγνοκελλουλόζη*· βλ. *κυτταρίνη*.

λιγνόνη (ἡ)· βλ. *λιγνίνη*.

λιγνός, —*ή*, —*ό*· δημοτ., λεπτός, ἰσχνός, λιπόσαρκος: «ψηλὸς καὶ λιγνός».

Λιγνὸς *(Λιγινὸς* καὶ *Λυγνός)*. Ὄνομα οἰκογενείας εὐπατριδῶν τῆς Κρήτης, παραφυάδος τῆς τῶν Σκορδιλῶν, τῆς ἐκ τῶν 12 Ἀρχοντοπούλλων τοῦ Βυζαντίου τοῦ 1092 (ἢ 1182). Ε. Γ.

λιγνούτσικος, —*η*, —*ο*· δημοτ., ὑποκορ. τοῦ λιγνός, ὁ ὀλίγον λιγνός, κάπως λιγνός.

Λιγνὺ (Ligny) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λινύ*.

λιγνύς, —*ύος* (ἡ)· αἰθάλη, κοιν. *καπνιά*.

λιγνυώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ πλήρης λιγνύος, αἰθαλώδης: «λιγνυῶδες ἐπίχρισμα».

—**λιγνυῶδες** *ἐπίχρισμα* (fuliginosité). Οὕτω καλεῖται τὸ μελανωπόν, ξηρὸν καὶ κολλῶδες ἐπίχρισμα, ὅπερ ἐπικαλύπτει τοὺς ὀδόντας, τὰ οὖλα, τὰ χείλη καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν ἐνίοτε, καὶ τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται κατὰ τὴν πορείαν νόσων τινῶν, ἀδυναμικῶν πυρετῶν (ἰδίᾳ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ καὶ τῶν παρατυφοειδῶν πυρετῶν). Τὸ ἐπίχρισμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ βλέννης ἠλλοιωμένης, ἐφθαρμένων ἐπιθηλιακῶν κυττάρων, διαφόρων κόκκων, τῆς λεπτότριχος ἰδίᾳ, καὶ πολλῶν ἄλλων σαπροφύτων μικροργανισμῶν. Μ. Ν. Κ.

λιγο—· ὡς πρῶτον συνθετικόν, βλ. *ὀλιγο*—.

Λιγοβίτσι *[Γεωγρ.—Ἱστορ.]*. Λόφος ὑπερκείμενος τῆς λίμνης Μικρὰ Ὀζηρὸς μεταξὺ τῶν χωρίων Μαχαλᾶ καὶ Σκορτοῦ τῆς ἐπαρχίας Ξηρομέρου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ἀνευρέθησαν ἐρείπια βυζαντινοῦ τείχους. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ὑπάρχει ἡ διαλελυμένη μονὴ τοῦ *Λιγοβιτσίου* μὲ τοὺς ναοὺς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Λόγῳ τοῦ ὀχυροῦ τῆς θέσεως ταύτης, τὰ ἔξω τοῦ Μεσολογγίου ἑλληνικὰ στρατεύματα πολλάκις ἐχρησιμοποίησαν τὸ Λιγοβίτσι ὡς στρατηγεῖον. Χ. Γ. Ε.

λιγόζωος, —*η*, —*ο*· δημοτ., ὁ ὀλίγης ζωῆς, βραχύβιος, ἄλλως *λιγοζώητος*.

λιγοθυμιὰ (ἡ)· δημοτ., ἀντὶ τοῦ *λιποθυμία* (βλ. λ.): «μοῦ 'ρχεται λιγοθυμιὰ ἀπὸ τὴν πεῖνα».

λιγοθυμῶ, καὶ *λιγοθυμάω*· ἀντὶ *λιποθυμῶ* (βλ. λ.): «λιγοθυμάω ἀπὸ τὴν πεῖνα».

Λιγοράτιον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πρεβέζης χωρίου *Καταβόθρα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λιγόρτυνος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ δήμου Τεφελίου τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτοικοι 290. Παρὰ τὴν Λιγόρτυνον ἀνεκαλύφθησαν 2 τάφοι, λαξευτοί, μὲ μακρὸν δρόμον πρὸ αὐτῶν. Ἐντὸς τοῦ ἑνὸς τῶν τάφων εὑρέθη λάρναξ, ρυτὸν κεφαλῆς ταύρου πηλίνης καὶ τρία κρατηροειδῆ ἀγγεῖα μὲ παραστάσεις ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου. Ἐκ τούτων χρονολογεῖται ὁ τάφος ὡς ἀνήκων εἰς τὴν ὑστερομινωϊκὴν ἐποχήν. Ν. Ε. Π.

λίγος, —*η*, —*ο*· ἀντὶ *ὀλίγος* (βλ. λ.).

λιγόστεμα (τό)· ἡ σμίκρυνσις, ἡ ἐλάττωσις, ἡ μείωσις.

λιγοστεύω· δημοτ., ἀντὶ *ὀλιγοστεύω* (βλ. λ.).

Λιγόστιανχ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας χωρίου *Περιστέρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λιγοστός, —*ή*, —*ό*· δημοτ., ἀντὶ *ὀλιγοστὸς* (βλ. λ.).

λιγουδιάρης· ἀντὶ *λειχουδιάρης* (βλ. λ.).

Λιγούδιστα, ἢ *Λυγούδιστα* *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας κωμοπόλεως *Χώρα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λίγουλα (ἡ) (Ligula) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς κλάσεως τῶν πλατελμίνθων τῆς ὁμάδος τῶν κεστωδῶν (ταινίαι). Τὸ εἶδος *λίγουλα ἡ ἁπλουστάτη* (Ligula simplicissima) ζῇ ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι τῶν ὑδατοχαρῶν πτηνῶν, ὁ δὲ προσκώληξ του ἐντὸς ἰχθύων. Ὁ τελευταῖος ἔχει τὴν μορφὴν πεπλατυσμένης ταινίας 0,15 - 0,20 μ. μήκους χρώματος κιτρινολεύκου. Ὁ πεπτικὸς σωλὴν τῶν ἰχθύων φλογοῦται καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ πρωκτοῦ ἐμφανίζεται μικρὸς ὄγκος, ὁπόθεν ἐξέρχονται αἱ λίγουλαι. Οἱ ἰχθύες θνήσκουν. Ἐνίοτε αἱ ζημίαι εἰς τοὺς ἰχθῦς τῶν λιμνῶν εἶναι σοβαρώταται ἰδίως εἰς τὰς κάρπας. Ἐνδείκνυται ἡ διὰ παντὸς τρόπου ἀπομάκρυνσις τῶν πτηνῶν καὶ ἡ ἀποξήρανσις τῶν παρὰ τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν ἑλῶν ἐπὶ 1—2 ἔτη. Ε. Τ. Ε.

λιγουλάκι· ἐπίρρ., ὀλίγον τι, πολὺ ὀλίγον, λιγάκι: «δῶσέ μου λιγουλάκι ψωμί» (ὑποκορ. τοῦ *λιγούλι*).

λιγούλι· ἐπίρρ. ἄλλως *λιγουλάκι* ἢ *λιγάκι*: «θέλω λιγούλι ψωμί» (ὑποκορ. τοῦ *λίγο*).

Λιγουοριανοὶ (οἱ)· βλ. λ. *Λιγκουοριανοί*.

λιγούρα (ἡ)· δημοτ., τάσις πρὸς ἔμετον ἢ πρὸς λιποθυμίαν: «μοῦ 'ρχεται —, μ' ἔπιασε λιγούρα», «εἶναι ἔγκυος κι' ἔχει λιγοῦρες»· ‖ ἐπὶ ἐπιθυμητοῦ τινος: «βλέπω τὰ φροῦτα καὶ μὲ πιάνει λιγούρα».

λιγουρεύω, καὶ *λιγουρεύομαι*· δημοτ., καταλαμβάνομαι ἀπὸ λιγούραν, μὲ πιάνει λιγούρα, ἐπὶ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας: «τὸ εἶδα καὶ τὸ λιγούρεψα» ἢ «— λιγουρεύτηκα», «λιγουρεύτηκα τὶς ὀμορφιές του»· ‖ μαραίνομαι, χαυνοῦμαι.

Λιγουρία (Liguria) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λιγυρία*.

Λιγουριανὴ *δημοκρατία* (Republique Ligurienne ἢ Republica Liguriana) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα ὅπερ εἶχε δοθῆ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Α' ἀνασυσταθεῖσαν δημοκρατίαν τῆς Γενούης τῷ 1797. Ἡ ἀνασύστασις αὕτη συνίστατο εἰς τὴν μετατροπὴν τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πολιτεύματος εἰς λαοκρατικὸν ὑπὸ διευθυντήριον κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ἐν Γαλλίᾳ τότε κυβερνῶντος. Τῷ 1802 ὁ Ναπολέων ἀντικατέστησε τὸ διευθυντήριον τῆς δημοκρατίας ταύτης ὑπὸ κυβερνήσεως καὶ βουλῆς, θέσας ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς ἕνα δόγην. Τῷ 1805 ὅμως ἡ Λιγουριανὴ δημοκρατία προσηρτήθη εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀποτελέσασα τοὺς νομοὺς τῶν Ἀπεννίνων, τῆς Γενούης καὶ τοῦ Μοντενόττε, τῷ δὲ 1815 παρεχωρήθη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Σαρδηνίας. Μ. Δ. Β.

Λιγούρι(ον) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λυγούριον*.

λιγοῦστρον (τὸ) (Ligustrum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλαιοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα ἀειθαλῆ φυλλοβόλα, ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν 25 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον, γνωστότερα εἶναι τὸ *λιγοῦστρον τὸ κοινὸν* (Ligustrum vulgarum), κοινότατον παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀγριομυρτιὰ* ἢ *νεροβεργιά*. Τοῦτο εἶναι θάμνος δενδρώδης φυλλοβόλος, φαρμακευτικὸς καὶ καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας ποικιλίας, *λιγοῦστρον τὸ ἰαπωνικὸν* (Ligustrum japonicum) καὶ *λιγοῦστρον τὸ στίλβον* (Ligustrum lucidum). Ἀμφότερα εἶναι λίαν κοσμητικά, τὸ πρῶτον ἰθαγενὲς τῆς Ἰαπωνίας καὶ τὸ δεύτερον τῆς Κίνας. Δ. Ν. Π.

λιγοφαγία (ἡ)· ἀντὶ *ὀλιγοφαγία* (βλ. λ.).

λιγοφάγος· ἀντὶ *ὀλιγοφάγος* (βλ. λ.).

Λιγοψὰ (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Κουρέντων, κείμενον 25 χλμ. βορείως τῶν Ἰωαννίνων ὀλίγον ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων-Κονίτσης. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 398 κατ., ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν. Εἰς ταύτην ὑπάγεται καὶ τὸ παρακείμενον χωρίον *Βατατάδες* μὲ 64 κατ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

λιγοψυχιὰ (ἡ), δημοτ., τάσις πρὸς ἔμετον ἢ λιποθυμίαν· ‖ δειλία, ἀντὶ λιποψυχία.

λιγόψυχος —*η*, —*ο*· δειλός, ἄναλκις, ἀντὶ *λιπόψυχος*· ‖ ἀνυπόμονος.

λιγοψυχῶ· δειλιῶ, φοβοῦμαι, ἀνυπομονῶ, λαχταρῶ, βιάζομαι, ἐπείγομαι. Ι. Δ. Μ.

λιγροΐνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. *βενζίνη*.

Λίγυρες (οἱ) (Liguri) *[Ἀνθρωπολ.]*. Οἱ Λίγυρες (*Λιγυστῖνοι* ἢ *Λίγυες*), ὧν κυρία ἑστία ἐμφανίζεται ἡ Λιγυρία τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας, ἐξηπλώθησαν καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀκτὴν μεταξὺ Ροδανοῦ καὶ Ἄρνου, χωριζόμενοι διὰ τοῦ Ροδανοῦ μὲν ἀπὸ τῶν Ἰβήρων, διὰ τοῦ Ἄρνου δὲ ἀπὸ τῶν Ἐτρούσκων καὶ ἔφθασαν μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Κελτῶν μέχρι Σικελίας, τῆς νοτιοανατολικῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ Ἱσπανίας, Ἰρλανδίας, ὡς παλαιὸν ὑπόστρωμα.

Οἱ Λίγυρες ἔζησαν κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους εἰς σπήλαια, ὅπου εὑρίσκομεν κεχαραγμένας ἐπιγραφὰς (κελτολιγυρικὰς κλπ.). Ἀποτελοῦν ἕνα τῶν πλέον παλαιῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης μὲ γνωστὸν ὄνομα ἐν τῇ προϊστορίᾳ, ἤδη ἀπὸ τῆς χαλκῆς περιόδου τῆς Ἰταλίας (τρίτη χιλιετηρίς). Ἐκ τῆς γλώσσης των δὲν φαίνονται νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν Ἰνδοευρωπαϊκὴν οἰκογένειαν, ὡς ἐνόμιζον πρότερον ἐκ τοῦ ὀνόματός των, οὔτε νὰ ἔχωσι στενότερον σύνδεσμον καὶ πρὸς τοὺς Ἴβηρας, ἐπίσης αὐτόχθονα λαόν, ἂν καὶ μορφολογικῶς λίαν ὁμοιάζοντες. Ἀνθρωπολογικῶς εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀνήκουν (μετὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Λιβύων, τῶν Φοινίκων καὶ Αἰγιαίων, τῶν Ἐτρούσκων καὶ Ἰβήρων) εἰς τὸν μεσογειακὸν τύπον (homo mediterraneus). Ἔχουν ἀνάστημα μικρὸν μᾶλλον καὶ λεπτοφυὲς σῶμα, ὀρφνὴν δὲ συνδρομὴν (δέρμα, τρίχες, ἶρις). Ἂν καὶ βαθμιαίως ἐξαφανισθέντες ὡς λαός, φαίνεται ὅτι διατηροῦνται ὡς φυλὴ μέχρι καὶ σήμερον κατὰ τὴν ἰδίαν περιοχήν, ὅπου εὑρίσκομεν καθαρώτερον τὸν σωματικόν των τύπον. Ὡς πρὸς τὴν πιθανὴν ἔκτασιν αὐτῶν μακρὰν τῆς κυρίας κοιτίδος των, τὰ ἴχνη ἅτινα ἀνευρίσκονται ἐμφανίζουν ἁπλῶς τὸν γενικὸν τύπον τῆς μεσογειακῆς φυλῆς καθόλου. Ι. Γ. Κ.

Λιγυρία (Liguria) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς ΒΔ. Ἰταλίας, καταλαμβάνουσα στενὴν παραθαλάσσιον λωρίδα, ἀπὸ τῶν γαλλικῶν συνόρων πρὸς Δ. μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Σπέτσιας πρὸς Α., μεταξὺ τῶν Ἀπεννίνων καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Πεδεμοντίου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἐμιλίας, τῆς Τοσκάνης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ κόλπου τῆς Γενούης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ τῶν Παραθαλασσίων Ἄλπεων. Ἔχει ἐπιφάνειαν 5433 τ. χλμ. καὶ 1.338.623 κατ. Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς τέσσαρας νομούς: τῆς *Γενούης*, τῆς *Ἰμπερίας*, τῆς *Σαβόνας* καὶ τὰς *Σπέτσιας*. Εἶναι χώρα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρεινή, περιβαλλομένη ὑπὸ τῶν Λιγυρικῶν ἢ Λιγυστικῶν Ἀπεννίνων καὶ τῶν Λιγυρικῶν Ἄλπεων, τῶν ὁποίων αἱ διακλαδώσεις φθάνουν πολλαχοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης. Τὸ ὕψος τῶν ὀρέων τῆς Λιγυρίας φθάνει ἀπὸ 500 μ. μέχρι 1700 μ. Οἱ πλεῖστοι τῶν ποταμῶν εἶναι χειμαρρώδεις καὶ μικροί. Τὸ κλῖμα εἰς τὰ ὀρεινὰ σημεῖα εἶναι ψυχρόν, ἀλλ' εἰς τὰ παράλια εἶναι εὐκραέστατον καὶ ὀνομαστὸν διὰ τὴν ἠπιότητα αὐτοῦ. Αἱ ἀκταὶ τῆς Λιγυρίας, ἀποτελοῦσαι τὴν περίφημον ἰταλικὴν Ριβιέραν, σχηματίζουν τὸν κόλπον τῆς Γενούης. Ἡ ἁλιεία εἶναι εἰς ἄκρον ἀνεπτυγμένη, κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη ἐντατικῶς καὶ ἡ βιομηχανία, ἰδίως δὲ ἡ ναυπηγική. Τὰ κυριώτερα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Λιγυρίας εἶναι ἡ Γένουα, ὁ Σὰν-Πιὲρ-ντ' Ἀρένα, ἡ Σέστρι Πονέντε, τὸ Πέλι, τὸ Βόλτρι, ἡ Σαβόνα, τὸ Πόρτο Μαουρίτσιο, ἡ Ἀλμπάρα, τὸ Κουάρτο, τὸ Νέρβι, τὸ Ραπάλλο, τὸ Κιάβαρι, ἡ Σπέτσια κ.τ.λ. Ἐν Λιγυρίᾳ ὑπάρχουν καὶ σημαντικὰ μεταλλεῖα χαλκοῦ, μολύβδου, μαγνησίου καὶ πυρίτου, τὰ ὁποῖα ἐνισχύουν μεγάλως τὴν βιομηχανίαν της. Ἐκ τῶν γεωργικῶν προϊόντων τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἔλαιον, οὗτινος γίνεται μεγάλη ἐξαγωγὴ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐπίσης παράγονται καὶ ὀλίγα σιτηρὰ καὶ οἶνος. Ἡ χώρα ὠνομάσθη ἐκ τῶν Λιγύρων, οἵτινες εἶχον ἔλθει εἰς ἐπανειλημμένας συγκρούσεις μὲ τοὺς Ρωμαίους καὶ ὑπετάγησαν τελικῶς ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, ὁ ὁποῖος κατέστησε τὴν χώραν των ἐπαρχίαν ρωμαϊκὴν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Δερτόνα (σημερινὴν Τορτόνα). Βραδύτερον ὁ Διοκλητιανὸς ἐξέτεινε τὰ ὅρια τῆς Λιγυρίας μέχρι τῆς περιοχῆς τοῦ Μιλάνου, τὸ ὁποῖον κατέστησε πρωτεύουσαν αὐτῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Λογγοβάρδων ἡ Λιγυρία ἀπετέλει τὴν πέμπτην ἰταλικὴν ἐπαρχίαν καὶ ἔφερε τὸ ὄνομα τῶν Κοττίων Ἄλπεων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ Λιγυρία περιωρίσθη εἰς τὰ σημερινὰ σχεδὸν ὅρια αὐτῆς καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς Γενούης (βλ. λ. *Γένουα* καὶ *Λιγουριανὴ* δημοκρατία). Μ. Δ. Β.

Λιγυρικαὶ *Ἄλπεις* (Alpi Liguri) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ ἐν τῇ ΒΔ. Ἰταλίᾳ (βλ. λ. *Ἄλπεις*, τ. Δ, σ. 68 γ'). Μ. Δ. Β.

λιγυρός, —*ά*, —*όν*· *(ἀρχ.)* ὁ ἔχων διαπεραστικὴν φωνήν, ὁ ἠχῶν ὀξέως, μελῳδικός.

λιγυρόφωνος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων φωνὴν λιγυράν, ὀξύφωνος, μελῳδικός.

Λιγύρων *[Μυθολ.]*. Τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα τοῦ *Ἀχιλλέως* κατὰ τὸν γραμματικὸν Ἀπολλόδωρον.

λιγύς, —*εῖα*, —*ύ*· ὁ ἔχων φωνὴν διαπεραστικήν: «λιγὺς ἀγορητής» *(Ὅμηρ.)*.

Λίγυς *[Μυθολ.]*. Ληστὴς προσβαλὼν τὸν Ἡρακλέα ἐκτελοῦντα τὸν δέκατον ἆθλον αὐτοῦ καὶ

Digitized by Google

φονευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Μυθεύεται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ γενάρχης τῶν Λιγύων, κατοικούντων τὴν παραλίαν τῆς Γαλατίας καὶ Ἰταλίας, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ροδανοῦ μέχρι τῆς Πίσης. Α. Θ. Σ.

Λιγυστίδες, ἢ ***Λιγυστιάδες*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Συστὰς νήσων πρὸ τῆς Μασσαλίας (*Στεφ. Βυζ.* 585, 20). Ὁ Στράβων ὀνομάζων αὐτὰς *Στοιχάδας* (Δ, α, 10) τονίζει ὅτι ἐξ αὐτῶν «τρεῖς μὲν ἀξιόλογοι» (αἱ τανῦν Porquerolle, Porteroz καὶ Ile du Titan: πλάτ. 43°03′ Β., μῆκ. 6°30′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2608: Approaches to Toulon), «δύο δὲ μικραί» (αἱ Esquillade καὶ Bagneau). Εἶναι ἡ σύγχρονος συστὰς τῶν *Γιὲρ* (Iles de Yères). Σ. Ε. Λ.

Λιγυστικὴ *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἕτερον ὄνομα τῆς *Λιγυρίας* (βλ. λ.).

λιγυστικὸν (τὸ) (Ligusticum) *[Bot.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδανθῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν 20 εἰδῶν τοῦ γένους, τινὰ εἶναι λαχανευόμενα καὶ ἕτερα ζιζάνια. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *λιγυστικὸν τὸ σκωτικὸν* (Ligusticum scoticum), ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν Σκωτίᾳ καὶ καλλιεργεῖται πανταχοῦ τῆς Ἀγγλίας ὡς λαχανευόμενον. *Λιγυστικὸν τὸ φαρμακευτικὸν* (Ligusticum officinale). Τούτου ἡ ρίζα εἶναι ἀρωματική, ἀρτυματικὴ καὶ φαρμακευτικὴ συγχρόνως. Ὡς φαρμακευτικὴ εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λιγυστικοῦ ρίζα* (Radix ligustici). Παρ' ἡμῖν ἀπαντῶσι τὸ *λιγυστικὸν τὸ βαλεαριδικὸν* (Ligusticum balearicum), *λιγυστικὸν τὸ ρητινῶδες* (Ligusticum resinosum) καὶ *λιγυστικὸν τὸ σελινοειδὲς* (Ligusticum silaefolium). Δ. Ν. Π.

Λιγυστικὸς (ὁ)· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν Λιγυστικήν, τὴν ἄλλως *Λιγυρίαν* καλουμένην.

— Λιγυστικὰ ***'Απέννινα*** (Apennino Ligure) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς ΒΔ Ἰταλίας (βλ. λ. *'Απέννινα*, τ. Ε′, σ. 92 γ′).

—Λιγυστικὸν ***πέλαγος*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ θάλασσα ἡ Β. τοῦ Σαρδηνίου πελάγους καὶ ἔχουσα τὴν μὲν ἐξ ἀνατολῶν ἀρχήν της ἐκεῖ ὅπου τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος τελευτᾷ, τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς ὅριόν της κατὰ τὸν Γαλατικὸν κόλπον. Ἐκ τῶν εἰδήσεων τοῦ Στράβωνος (Β. 106, Η. 123, 124 καὶ 128) προκύπτει ἡ ταυτότης τοῦ Λιγυστικοῦ πελάγους πρὸς τὸν σύγχρονον κόλπον τῆς Γενούης, πρὸς τὴν *Ριβιέραν τῆς Γένοβας* τῶν παλαιῶν ναυτικῶν μας. Σ. Ε. Λ.

—Λιγυστικὸς ***κόλπος*** (Golfo Ligure ἢ Ligustico) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ κόλπου τῆς *Γενούης*.

λιγύφθογγος (ὁ, ἡ), ***—ον*** (τό), καὶ *λιγύφωνος· λιγυρόφωνος* (βλ. λ.).

λίγωμα (τό)· τάσις πρὸς λιποθυμίαν, λιγούρα.

λιγωμάρα (ἡ)· *λιγούρα*: «μ' ἔπιασε λιγωμάρα» ‖ λιποθυμία, ἐξάντλησις.

λιγώνω· κάμνω τινὰ νὰ αἰσθανθῇ λιγούρα, προξενῶ τάσιν πρὸς ἔμετον, πρὸς λιποθυμίαν: «τὸ παχὺ φαΐ λιγώνει» ‖ παθ. *λιγώνομαι*· αἰσθάνομαι τάσιν πρὸς ἔμετον, πρὸς λιποθυμίαν, ἐπὶ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας: «βλέπω τὰ ὡραῖα φροῦτα καὶ λιγώνομαι», «τὸν εἶδα καὶ λιγώθηκα».

λίγωση (ἡ)· δημοτ., ἡ περίοδος καθ' ἣν ὁ φωτεινὸς δίσκος τῆς σελήνης ἐλαττοῦται, ἄλλως *χάση*, ἀντίθ. *γέμωση* ἢ *φέξη*.

Λίδα, ἢ ***Λίδη*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς ΝΔ. Μικρᾶς Ἀσίας, ἐκτεινόμενον εἰς τὰ νότια τῆς Καρίας μεταξὺ τοῦ Ἰασικοῦ κόλπου (νῦν κόλπος τῆς Μεντελιᾶς) καὶ τοῦ Κεραμεικοῦ, τοῦ ὁποίου δεσπόζει. Τοῦτο τειχίσαντες οἱ κάτοικοι τῆς Πηδάσου, παρὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ, ἀντέστησαν οἱ μόνοι ἐκ τῶν Καρικῶν πόλεων κατὰ τοῦ Ἁρπάγου στρατηγοῦ τῶν Μήδων ἐπὶ Ἀστυάγους (594 – 559 π. Χ.) «πρήγματα παρασχόντες πλεῖστα» (*Ἡρόδ.* I, 175). Σήμερον ταυτίζεται πρὸς τὸ ὄρος *Καπλὰν-ντάγ*, ὕψους 540 μέτρων, ἐκτεινόμενον ΒΑ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ (Βουδρουμίου). Α. Θ. Σ.

λίδα (ἡ) *Bot.* . Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *περιαλλόκαυλον τὸ ἀλθαιοειδὲς* (Convolvulus althaeoides).

Λιδίσδα, ἢ ***Λιντίσδα*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου τῆς περιφερείας τῶν Καλαντζοχωρίων τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος (πρῴην Φιλιατῶν), κείμενον παρὰ τὰ ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Στουγάρας. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 240 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐσχάτως μετωνομάσθη *Ἀσπροκλῆσι*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λίδο (Lido) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λίντο*.

Λιδωρίκης. —1) ***Ἀναγνώστης.*** Κοτζάμπασης τοῦ Λιδωρικίου καὶ πολιτικὸς κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Γεννηθεὶς τῷ 1767, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τοῦ ὁποίου διεχειρίζετο πολλὰ κτήματα. Ἐπί τινα χρόνον εἶχε μεγάλην ἰσχύν· κατόπιν ὅμως, γενόμενος ὕποπτος, μόλις κατώρθωσε νὰ διασωθῇ, φροντίσας διὰ τοῦ Σπύρου Κολόβου, γραμματικοῦ τοῦ Ἀλῆ, ν' ἀποστείλῃ πρὸς τοῦτον δύο υἱούς του καὶ τὸν ἀνεψιόν του Ἀθανάσιον ὡς ὁμήρους. Τοιουτοτρόπως ἐξηκολούθησεν ἀνενόχλητος τὸ ἔργον. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως εὑρίσκετο ἐν σφοδρᾷ διαστάσει πρὸς τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον, καὶ ὀλίγου δεῖν ἐφονεύετο παρ' αὐτοῦ. Διεσώθη ὅμως χάρις εἰς τὴν μεσολάβησιν τοῦ βοεβόδα τῆς περιφερείας Ἰσοὺφ Δεβένη Κονιτζιώτου, τὸν ὁποῖον κατόπιν παρέλαβεν αἰχμάλωτον, διὰ νὰ τὸν περισώσῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνον σφαγῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν ἐφάνη πολὺ χρήσιμος, χάρις εἰς τὰς πολλὰς γνώσεις του καὶ συνετὰς συμβουλάς του. Ὑπανδρεύσας τὴν θυγατέρα του Ἀσήμων μὲ τὸν Ἰωάννην Γκούραν, ἠκολούθησεν αὐτὸν ὡς σύμβουλός του πολιτικός, πολλάκις δ' ἐφάνη χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα διὰ τῆς ὀρθῆς κατευθύνσεως τοῦ Γκούρα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ του καὶ τῆς θυγατρός του, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1827, κατελήφθη ὑπὸ γεροντικῆς ἀνοίας καὶ ἀπεβίωσεν ὀλίγον πρὸ τῆς συνθηκολογίας.

—2) ***Ἀναστάσιος.*** Πολιτικὸς κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Γεννηθεὶς ἐν Λιδωρικίῳ τῷ 1797, ἐστάλη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ ἐξαδέλφου του εἰς Ἰωάννινα ὡς ὅμηρος παρὰ τῷ Ἀλῆ πασᾷ. Ἐκεῖ ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ψαλλίδα, διεκρίθη δ' ἐνωρὶς διὰ τὴν εὐφυΐαν του. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἐπανῆλθεν εἰς Λιδωρίκιον καὶ ἔλαβε ζωηρὸν μέρος εἰς τὴν ἀποστασίαν τῆς περιφερείας του. Κατόπιν ἐστάλη παραστάτης εἰς τὰς συνελεύσεις καὶ ἐπανειλημμένως ἀντεπροσώπευσε τὴν Δωρίδα. Μολονότι ἐπιέζετο νὰ συμπράξῃ μετὰ τῆς διοικήσεως πρὸς κατάπνιξιν τῆς «ἀνταρσίας» τῶν Πελοποννησίων προκρίτων, δὲν ἀνεμείχθη διόλου εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐχρησιμοποιήθη ὡς πολιτικὸς ὑπάλληλος, πολλάκις δὲ ἀντεπροσώπευσε τὴν ἐπαρχίαν του ἀκολουθῶν τὸν Κωλέττην. Ἀπέθανε τῷ 1845.

— 3) ***Ἀθανάσιος.*** Ἀνεψιὸς τοῦ Ἀναγνώστου, γεννηθεὶς τῷ 1788 καὶ σταλεὶς ὡς ὅμηρος εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν. Ἐσπούδασε παρὰ τῷ Ψαλλίδᾳ, τόσον δὲ προήχθη εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ξένας γλώσσας, ὥστε νεαρώτατος προσελήφθη παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μεταξὺ τῶν γραμματικῶν του, κατόπιν δὲ ἐγένετο καὶ μουχουρδάρης αὐτοῦ (σφραγιδοφύλαξ). Μυηθεὶς τὰ τῆς Φιλικῆς συνειργάσθη μετὰ τοῦ Λεβαδέως Λεοντίου, ὅπως μυήσουν τὸν Ἀλῆ πασᾶν εἰς τὴν Ἑταιρείαν καὶ προσπορισθοῦν τὴν μεγάλην ἐπιβολήν του καὶ τὴν ὑλικήν του δύναμιν διὰ τὸν κοινὸν κατὰ τοῦ σουλτάνου πόλεμον. Ἀποτραπεὶς εἰς τοῦτο, ἀπὸ τοὺς ἄλλους Φιλικοὺς τῶν Ἰωαννίνων, κατέστη ὕποπτος εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν, ἐσώθη δὲ χάρις εἰς τοὺς περισπασμοὺς τοῦ τυράννου, κατὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐκσφενδονισθῇ τὸ καταδικαστικὸν φιρμάνιον. Ἀπελθὼν εἰς Ἄρταν, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Μπαμπᾶ πασᾶ, μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας ἐσώθη χάρις εἰς τὸν Πάσο-Ἰσμαὴλ πασᾶν, ἀρχηγὸν τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, παλαιὸν δὲ φίλον του εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ. Κατόπιν στραφεὶς πάλιν πρὸς τὸν Ἀλῆν, συνειργάσθη διὰ τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης μεταξὺ Ἀλβανῶν καὶ Σουλιωτῶν, ὑποσχομένων σύμπραξιν εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀγῶνά των. Κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, συνειργάσθη μετὰ τοῦ παλαιοῦ του φίλου Ἰωάννου Κωλέττου, ἐπὶ Καποδιστρίου ἐχρησιμοποιήθη ὡς διοικητὴς ἐπαρχιῶν, διετέλεσε γερουσιαστὴς μέχρι τῆς καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ καὶ ἀπέθανεν ὡς ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῷ 1868. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται σπουδαιότατα ἀπομνημονεύματα τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἱστορικὸς Ἀραβαντινὸς πλεῖστα ὅσα ἠρύσθη.

— 4) ***Παναγιώτης.*** Τελευταῖος υἱὸς τοῦ Ἀναγνώστου, ἀνατραφεὶς ὡς ὅμηρος παρὰ τῷ Ἀλῆ πασᾷ. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἐχρησιμοποιήθη ὡς παραστάτης καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν ἐγένετο διοικητικὸς ὑπάλληλος καὶ γερουσιαστὴς (1800—1861).

— 5) ***Νικόλαος.*** Διπλωμάτης ἐπὶ τῆς βασιλείας Ὄθωνος. Υἱὸς τοῦ Ἀθανασίου, ἐγεννήθη τῷ 1817, ἔδρασεν ὡς πολιτικὸς καὶ ἀφῆκε χαρακτηριστικὰ ἀπομνημονεύματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Σελίδες τινὲς τῆς ἱστορίας τοῦ βασιλέως Ὄθωνος». Μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν ἐγκατεστάθη ἐπί τινα χρόνον εἰς Βιέννην, ὅπου διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ βαρώνου Σίνα.

— 6) ***Κωνσταντῖνος.*** Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου. Γεννηθεὶς τῷ 1872, ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐγένετο δὲ δὶς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας.

— 7) ***Ἀθανάσιος.*** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀξιωματικὸς καὶ δημοσιογράφος. Παροιμιώδη ἔμειναν τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνάγκη εἰλικρινείας» πατριωτικά του ἄρθρα εἰς τὴν ἐφημερίδα «Χρόνος» κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ στρατιωτικοῦ κινήματος τοῦ Γουδῆ (1909). Γ. Δ. Κ.

— Λιδωρίκης, ***Μιλτιάδης Γ.*** Ἕλλην θεατρικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1872 ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ ἐσπούδασεν. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν κατ' ἀρχάς, διωρίσθη τὸ πρῶτον ὑπάλληλος τῆς βουλῆς καὶ κατόπιν διευθυντὴς αὐτῆς. Διετέλεσεν ἐπὶ δύο περιόδους βουλευτὴς Δωρίδος.

Τὸ πρῶτόν του ἔργον «Ἰουλία» ἐδιδάχθη εἰς τὰ 1898 παρὰ τοῦ θιάσου Κοτοπούλη. Κατόπιν ἔγραψε σειρὰν μονοπράκτων, τὰ ὁποῖα ἐδίδαξεν ὁ θίασος Κυβέλης. Μετὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 — 1913, τῶν ὁποίων μετέσχεν, ἔγραψε τὸν «Κρυφὸν πόθον», τρίπρακτον πατριωτικὸν δρᾶμα, σημειῶσαν ἐπιτυχίαν, καὶ βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐντυπώσεις εὐζώνου», εἰς τὸ ὁποῖον περιελαμβάνετο σειρὰ ἄρθρων, δημοσιευθέντων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου εἰς τὴν «Ἑστίαν». Μεταξὺ αὐτῶν τὸ περὶ τῆς εἰσόδου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην περιελήφθη εἰς τὴν ἐπίσημον ἔκθεσιν τοῦ στρατοῦ. Συνέγραψε κατόπιν καὶ τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Ἡ ψυχὴ τοῦ στρατιώτου», «Ἡ Ἑστιάς», «Ὁ ἀπόστρατος» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Β. Κολοκοτρώνη, «Ὁ λαβύρινθος» καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἔγραψεν ἐπιθεωρήσεις ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Τ. Μωραϊτίνη καὶ Π. Δημητρακοπούλου, καὶ τὸ «Ξιφὶρ Φαλὲρ» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Ν. Λάσκαρη, Γ. Πὼπ καὶ Π. Ἀραβαντινοῦ, μόνος δὲ τὴν «Καρακάξα», τὸ «Ρωμέϊκο» καὶ ἄλλας. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν καὶ διευθυντὴς τῆς «Ἑταιρείας τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου», αἱ παραστάσεις τῆς ὁποίας ἐσημείωσαν σταθμὸν διὰ τὴν ἑλληνικὴν σκηνήν. Διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν γραμματεὺς τῆς «Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων» καὶ πρόεδρος αὐτῆς. Τῷ 1930 διωρίσθη μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου καὶ καθηγητὴς τῆς δραματικῆς σχολῆς αὐτοῦ. Ν. Ι. Λ.

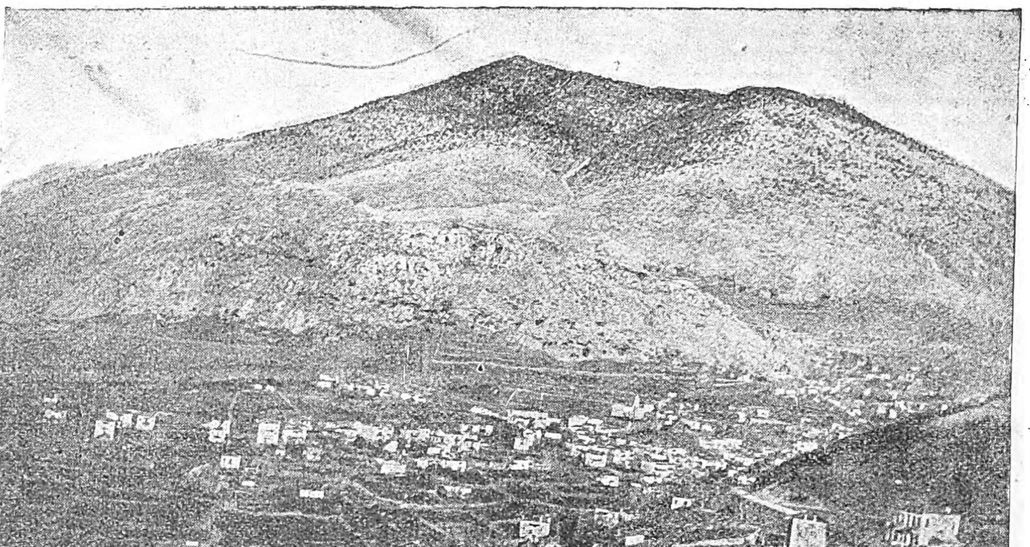

Ἄποψις τοῦ Λιδωρικίου.

(Φωτογρ. Κ. Εὐσταθίου.)

Λιδωρίκιον *[Γεωγρ.]*. Μεσόγειος κωμόπολις τῆς Α. Στερεᾶς, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ ἕδρα

Digitized by Google

ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.537. Κεῖται παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Γκιώνα, εἰς ὕψος 630 μ., ἐπὶ μικροῦ καὶ χειμαρρώδους παραποτάμου τοῦ ποταμοῦ Μόρνου. Κατοικεῖται ὑπὸ γεωργῶν καὶ κτηνοτρόφων, παράγει δὲ δημητριακὰ καὶ οἶνον καὶ ἔχει καλὴν κτηνοτροφικὴν κίνησιν. Ἔχει εἰρηνοδικεῖον, ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς (Δωρίδος), οἰκονομικὴν ἐφορείαν, ταμεῖον, δασαρχεῖον, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, πλῆρες γυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Εἶναι τὸ ἐμπορικὸν κέντρον ὅλων τῶν ὀρεινῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας, μεθ' ὧν συνδέεται δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν. Ἡ ὑπὸ κατασκευὴν (1931) μεγάλη ἐθνικὴ ὁδὸς Ἀθηνῶν—Μεσολογγίου — Ἰωαννίνων, διερχομένη διὰ τοῦ Λιδωρικίου, πρόκειται νὰ συνδέσῃ αὐτὸ ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Ἀμφίσσης (48 χλμ.), τῶν Ἀθηνῶν (250 περίπου χλμ.), μετὰ τῆς Ναυπάκτου καὶ ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ Μεσολογγίου. Δύο μεγάλαι διακλαδώσεις της, διευθυνόμεναι ἡ μία πρὸς Ν. καὶ ἡ ἑτέρα πρὸς Β., φθάνουσι μέχρις Ἐρατεινῆς καὶ Λαμίας. Ὡς ἐπίνεια τοῦ Λιδωρικίου χρησιμεύουσιν οἱ μικροὶ λιμένες τοῦ Κορινθιακοῦ *Ἐρατινὴ* καὶ *Γαλαξίδιον*, μεθ' ὧν ὑπάρχει τακτικὴ δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνία. Ἐν τῇ κωμοπόλει λειτουργοῦν διάφοροι σύλλογοι: ἰατρικός, ἐμπορικός, ποιμενικὸς καὶ γεωργικός, καὶ δύο λέσχαι: τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐπιστημόνων. Εἰς τὴν κοινότητα περιλαμβάνονται τὰ χωρία *Παλαιόκαστρον* καὶ *Χάνια Στενοῦ*. Αἱ καλλιεργήσιμοι ἐκτάσεις αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 10.000 περίπου στρέμματα, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν αἰγοπροβάτων εἰς 5.000 κεφαλάς. Ἔχει ἐπίσης εἰς τὴν θέσιν *Κακώνι* ἐκμεταλλεύσιμον δασικὴν ἔκτασιν. Κ. Ε.

— *[Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Ἀγῶνα, ἁρματολὸς τοῦ *Λιδωρικίου* ἦτο ὁ *Δῆμος Σκαλτζᾶς*, ὁ καὶ *Σκαλτσοδῆμος*. Τὴν 28 Μαρτίου 1821 ὁ Σκαλτζᾶς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἔστειλε δὲ τὸ πρωτοπαλλήκαρόν του Θεόδωρον Χαλβατζῆν καὶ ἐπολιόρκησε τοὺς ἐν τῷ γειτονικῷ Μαλανδρίνῳ Τούρκους. Μετά τινας ἡμέρας ἡ ὅλη περιοχὴ εἶχε καθαρισθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἐν τούτοις τὸ Λιδωρίκιον ἐπανειλημμένως κατελήφθη ἀπὸ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα κατὰ καιροὺς κατήρχοντο πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Τῷ 1825 μάλιστα κατέστη στρατόπεδον τοῦ Ἀμπᾶζπασᾶ Ντίμπρα καὶ τοῦ Μουσταῆ βέη Κιαφαζέζη. Μετὰ τὸ 1827 ὅμως οἱ κάτοικοι μεταξὺ τῶν πρώτων, ἀπετίναξαν τὸν τουρκικὸν ζυγὸν καὶ μεγάλως συνέβαλον εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἀπελευθερωτικῆς ἐκστρατείας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1828 καὶ 1829. Γ. Δ. Κ.

— **Λιδωρίκιον** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀραβωνίτσης τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 59. Χ. Δ.

Λίε (Lie), *Ἰωνᾶς*. Νορβηγὸς συγγραφεὺς (1833—1908). Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χριστιανίας, ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου καὶ ἀνεμείχθη εἰς ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἐπέφερον τὴν οἰκονομικήν του καταστροφήν. Τὸ φιλολογικόν του στάδιον ἤρχισε διὰ τῆς δημοσιεύσεως εἰς ἐφημερίδας πολιτικῶν ἄρθρων καὶ ποιημάτων καὶ διὰ τοῦ πλήρους μελαγχολίας μυθιστορήματος «*Ὁ δραματιστής*» (1870), τὸ ὁποῖον ἐσημείωσεν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν «*Νορβηγικῶν διηγημάτων*» (1872) καὶ πρὸ παντὸς τοῦ «*Πιλότου καὶ τῆς συζύγου του*» (1874), ἅτινα κατέστησαν τοῦτον ἕνα ἐκ τῶν δημοφιλεστέρων ἑρμηνευτῶν τῆς νορβηγικῆς ζωῆς, ἔτυχε μετὰ τοῦ Μπγιέρνσον καὶ Ἴψεν κρατικῆς συντάξεως. Ἔκτοτε ἐταξίδευσεν εἰς Παρισίους, Δρέσδην, Ρώμην, Μόναχον καὶ Βαυαρικὰς Ἄλπεις καὶ ἔγραψε τὰ θεατρικὰ ἔργα: «*Φαυστίνα Στρότσι*» (1875) καὶ «*Ὁ γάτος τοῦ Γκράμπ*» (1880) καὶ τὰ μυθιστορήματα: «*Θωμᾶς Ρὸς*» (1878) καὶ «*Ἀδὰμ Σράντερ*» (1879), εἰς τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐξέτασιν διαφόρων κοινωνικῶν προβλημάτων. «*Ρούτλαντ*» (1880) καὶ «*Ἐμπρὸς*» (1882), πλήρη ὡραίων ἐμπνεύσεων ἐκ τῆς ζωῆς τῶν θαλασσῶν. Κατόπιν ἠκολούθησαν τὰ ἀριστουργήματα: «*Σκλάβος τῆς ζωῆς*» (1883), «*Ἡ οἰκογένεια* Gilje» (1883), «Malstroem» (1884), μὲ ὑπόθεσιν τὴν βαθμιαίαν παρακμὴν καὶ καταστροφὴν μιᾶς νορβηγικῆς οἰκογενείας, «*Αἱ θυγατέρες τοῦ λιμενάρχου*» (1886), «*Μία συμβίωσις*» (1886), μὲ θέμα τὸν συμβατικὸν γάμον, «*Κακαὶ δυνάμεις*» (1890) κλπ. Ὁ Λίε, ἐγκαταλείψας τὰς συντηρητικὰς ἀπόψεις, ἐμφανίζεται εἰς πάντα τὰ ἔργα ταῦτα ὡς ὀπαδὸς νέων ἀντιλήψεων περὶ ζωῆς καὶ τέχνης καὶ ὡς προασπιστὴς τοῦ δικαίου τῶν πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων. Ἔγραψε πρὸς τούτοις 24 παραμύθια ὑπὸ τὸν τίτλον «Trold» (1891—1892), τὰ μετρίας ἀξίας θεατρικὰ ἔργα: «*Εὔθυμοι γυναῖκες*» (1894), «Lindelin» (1897) καὶ τὰ μυθιστορήματα: «*Νιόβη*» (1893), «*Ὅταν ὁ ἥλιος δύῃ*» (1895), «Dyre Rein» (1896), «Faste Forland» (1896), «*Ὅταν ἡ σιδηρᾶ αὐλαία πίπτῃ*» (1901) καὶ «*Ὁ πρόξενος*» (1904). Ὡς πολύτιμον συνεργάτην ἔσχεν ὁ Λίε τὴν σύζυγόν του Τομαζίναν, τῆς ὁποίας ἡ ἐπίδρασις καταφαίνεται κυρίως εἰς τὴν βαθεῖαν κατανόησιν τῶν γυναικείων χαρακτήρων. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ἐν Κοπεγχάγῃ εἰς 14 τόμους (1902—1904). Γ. Ε. Κ.

— **Λίε** (Lie), *Μάριος-Σόφους*. Μέγας Σουηδὸς μαθηματικὸς (1842—1899). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς εἰς Χριστιανίαν καὶ εἶτα δι' ὑποτροφίας μετέβη εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν, ἔνθα ἐγνώρισε τοὺς Klein, Darboux καὶ Jordan καὶ ὑπέστη μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἐξέλιξίν του. Τῷ 1870 ἀνεκάλυψε τὸν μετασχηματισμόν, διὰ τοῦ ὁποίου μία σφαῖρα ἀντιστοιχεῖ πρὸς μίαν εὐθεῖαν γραμμήν, οὕτω δὲ ἀνήγαγε τὰ θεωρήματα τὰ σχετικὰ πρὸς σφαίρας εἰς θεωρήματα εὐθειῶν γραμμῶν καὶ ἀντιστρόφως. Ἐπηκολούθησεν ἡ διδακτορικὴ διατριβή του «*Θεωρία τῶν ἐφαπτομενικῶν μετασχηματισμῶν ἐν τῷ διαστήματι*». Τῷ 1872 ἔγινε καθηγητὴς εἰς Χριστιανίαν. Αἱ κατόπιν ἔρευναί του ἐσυνεχίσθησαν εἰς τὰς σχέσεις αἵτινες συνδέουν τὰς διαφορικὰς ἐξισώσεις πρὸς τοὺς ἀπειροστικοὺς μετασχηματισμοὺς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἐξαγόμενα, περιέχονται δὲ εἰς τὸ ἔργον του: «Theorie der Transformationsgruppen» (Leipzig, 3 τόμ. 1888—1893). Κατόπιν ἐστράφη καὶ πρὸς τὴν ἀπειροστικὴν γεωμετρίαν, αἱ δὲ σχετικαὶ ἐργασίαι του περιέχονται εἰς τὸ ἔργον του «Geometrie der Beruhrungs-transformationen». Π. Μ.—Ο

Μάριος Λίε.

—**Λίε** (Lie), *Μπέρντ*. Νορβηγὸς συγγραφεὺς (1868—1916). Ἔγραψε διηγήματα καὶ μυθιστορήματα, διακρινόμενα διὰ τὴν νεανικὴν θέρμην καὶ τὴν πλήρη ποιήσεως περιγραφὴν γυναικείων τύπων. Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Metje Kajsa» (1891), «*Εἰς τὴν χώραν τῶν παραμυθιῶν*», «Justus Hjelm» (1894), «*Πρὸς Βορρᾶν*» (1896), «*Νέαι δυνάμεις*» (1897), «Kaspar Bugge» (1898), «*Ἀδελφὴ Ἰουδείθ*» (1901), «*Μία σπανία ἐμφάνισις*» (3η ἐκδ. 1903), «Gabriel Selje», (1912), «In Marjastilla» (1914). Ἔγραψεν ἐπίσης ἐνδιαφέροντα παιδικὰ βιβλία: «*Ὁ μαῦρος ἀετὸς*» (1897), «Svend Bidevind» (1901) καὶ «*Πέτρος Ναπολέων*» (1904). Γ. Ε. Κ.

Λιεβὲν (Lievin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Πὰ-ντὲ-Καλαί. Κάτ. 17.600. Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ κοιτάσματα γαιανθράκων, ὧν ἡ ἐτησία ἐξαγωγὴ ὑπερβαίνει τὸ ἥμισυ ἑκατομμύριον τόννων. Ὡραία ἐκκλησία τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Μ. Ν. Δ.

— **Λιεβὲν** (Lieuvin) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς Γαλλίας ἐν τῷ ἄνω Νορμαδίᾳ, ἐκτεινομένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σηκουάνα καὶ Τοὺκ καὶ περιλαμβανομένη εἰς τοὺς σημερινοὺς νομοὺς τοῦ Ἔρ καὶ τοῦ Καλβαδός. Ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐκαλεῖτο Lixovinus pagus. Εἶναι περιοχὴ γραφική, ἀρδευομένη καλῶς καὶ πλουσία εἰς λιβάδια. Ἔχει ἀκμάζουσαν κτηνοτροφίαν. Μ. Ν. Δ.

λιεβρίτης (lievrit) / *Ὀρυκτολ.*]· βλ. λ. *ἰλβαΐτης*.

Λιέγη (Liège, φλαμ. Luik, προφερ. *Λοΐκ*, γερμ. Lüttick) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς καὶ πόλις τοῦ Βελγίου. Ὁ νομὸς ἔχει ἐπιφάνειαν 3.887 τ. χλμτρ. καὶ 958.674 κατ. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μόσα καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Ὀαγιοῦ καὶ Οὔρτ, εἶναι καλῶς καλλιεργημένη καὶ παράγει ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα. Τὰ δάση του παρέχουν ἐκλεκτῆς ποιότητος ξυλείαν, οἱ δὲ ἄφθονοι λειμῶνες τροφοδοτοῦν μέγαν ἀριθμὸν ποιμνίων. Παράγει ἐπίσης ὀνομαστὸν τυρὸν καὶ παγκοσμίου φήμης οἴνους ἐκ τῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Μόσα ἀμπελώνων. Ἀλλ' ὁ μεγαλύτερος πλοῦτος τῆς περιοχῆς προέρχεται ἐκ τῶν ἀφθόνων μεταλλείων, γαιανθράκων, σιδήρου, ψευδαργύρου, μολύβδου, χαλκοῦ, φωσφατούχων, μαρμάρων κλπ., τὰ ὁποῖα τροφοδοτοῦν ἐπαρκῶς λίαν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν. Ὁ νομὸς τῆς Λιέγης εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ Βελγίου ἀπὸ βιομηχανικῆς ἀπόψεως, περιλαμβάνων ἐργοστάσια παντὸς εἴδους. Ἡ ὁμώνυμος πόλις, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, κεῖται παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ Οὔρτ πρὸς τὸν Μόσαν καὶ τὴν διώρυγα Λιέγης—Μάαστριχτ. Κάτ. 168.823 καὶ μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν περιχώρων 250.187. Ἐκτείνεται γραφικῶς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σαὶντ-Βάλμπυρζ καὶ περιβάλλεται ὑπὸ πολλῶν βιομηχανικῶν προαστείων. Ἔχει εὐρείας ὁδούς, ὡραίας πλατείας πλήρεις μνημείων καὶ πολλοὺς κήπους. Ἐκ τῶν ἱδρυμάτων της, παλαιῶν καὶ νέων, κυριώτερα εἶναι: ἡ μητρόπολις τοῦ Ἁγίου Παύλου, κτισθεῖσα τῷ 968 καὶ μετασκευασθεῖσα κατὰ τὸν γοτθικὸν ρυθμὸν τῷ 1280· περικλείει μεγάλης ἀξίας θησαυροὺς καὶ ἔχει κωδωνοστάσιον ὕψους 90 μ. μετὰ ὀνομαστῆς κωδωνοστοιχίας· ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, κτισθεῖσα τῷ 1014 καὶ μετασκευασθεῖσα κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, ἥτις περιέχει θαυμασίας τοιχογραφίας καὶ ὑαλογραφίας· ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου τοῦ Ι' αἰῶνος· ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, ρωμανικοῦ ρυθμοῦ, τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μετὰ περιφήμου ὀρειχαλκίνης κολυμβήθρας· ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἡ ἀρχαιοτέρα πασῶν, κτισθεῖσα κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα· τὸ δημαρχεῖον, κτισθὲν κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα καὶ μετασκευασθὲν πολλάκις· τὸ δικαστικὸν μέγαρον μὲ ὀνομαστὰς στοάς, κτισθὲν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα· τὸ ταχυδρομεῖον· τὸ πανεπιστήμιον, ἱδρυθὲν τῷ 1817 καὶ ἀναδιοργανωθὲν τῷ 1835, μετὰ βιβλιοθήκης ἐκ 300.000 τόμων· ἡ μεταλλουργικὴ σχολή, ἡ ὑφαντουργικὴ σχολή, ἡ σχολὴ Καλῶν τεχνῶν, τὸ ἠλεκτροτεχνικὸν ἰνστιτοῦτον, τὸ βασιλικὸν θέατρον, τὸ μουσεῖον ὅπλων, ὁ βοτανικὸς κῆπος, τὸ ᾠδεῖον, τὸ ἀστεροσκοπεῖον, ὁ ζῳολογικὸς κῆπος κ.τ.λ. Παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, οἵτινες διασχίζουν καὶ χωρίζουν τὴν πόλιν εἰς πολλὰ τμήματα, ὑπάρχουν ὡραῖαι προκυμαῖαι καὶ πολλαὶ παλαιαὶ καὶ ἱστορικαὶ γέφυραι. Ἡ Λιέγη εἶναι πόλις βιομηχανικωτάτη, ἔχουσα σημαντικώτατα ἐργοστάσια ὅπλων παντὸς εἴδους καὶ χυτήρια τηλεβόλων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦνται ὑπὲρ τὰς 30.000 ἐργατῶν. Ἔχει ἐπίσης μηχανουργεῖα, ἐργοστάσια χάλυβος, αὐτοκινήτων, ὑφαντουργεῖα, ἐλαιουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, ζαχαροποιεῖα, χαρτοποιεῖα, οἰνοπνευματοποιεῖα. Τὸ ἐμπόριον εἶναι ἀκμαιότατον, περιλαμβάνον κυρίως ἐξαγωγὴν γαιανθράκων, σιδήρου, οἴνου, καπνοῦ κ.τ.λ. Ἡ πόλις εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου καὶ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ. Ἡ Λιέγη εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον, συνδεομένη μετὰ τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Βελγίου διὰ πυκνοῦ δικτύου σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

Θυρεὸς τῆς Λιέγης.

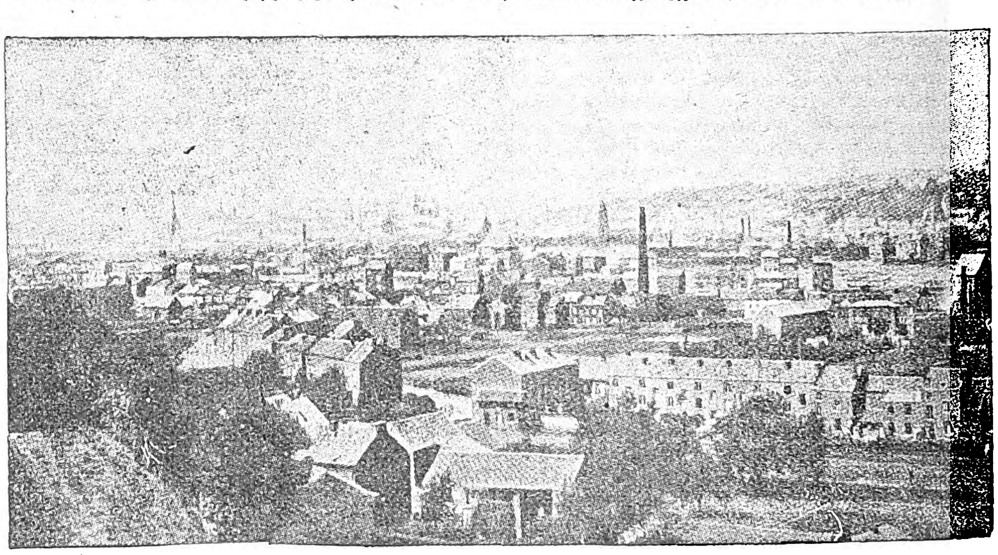

Ἄποψις τῆς Λιέγης.

— *[Ἱστορ.]* Κατὰ τὴν παράδοσιν ἡ *Λιέγη* ὀφείλει τὴν ἀρχήν της εἰς ναὸν τὸν ὁποῖον ἔκτισεν ὁ ἅγιος Μονοῦλφος, ἐπίσκοπος τοῦ Τόνγκρ, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ Οὔρτ πρὸς τὸν Μόσαν, ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Legia, τῷ 558. Εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἐκαλεῖτο *Λεόδιον*. Βραδύτερον ἡ ἕδρα τοῦ ἐπισκόπου Τόνγκρ μετεφέρθη εἰς τὴν Μάαστριχτ καὶ τῷ 720 εἰς τὴν Λιέγην. Ὁ Καρο-

Digitized by Google

λος Μαρτέλος παρεχώρησεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Λιέγης δικαιώματα κομίτων, τὰ ὁποῖα ἐπεξέτεινε κατόπιν ὁ Καρλομάγνος. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ δικαιοδοσία τῶν ἐπισκόπων τῆς Λιέγης ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἱκανὴν περιοχὴν πέριξ αὐτῆς, οὕτω δὲ ἀπετελέσθη ἡ ἐπισκοπικὴ ἡγεμονία τῆς Λιέγης μὲ πρωτεύουσαν τὴν πόλιν ταύτην. Ἡ ἱστορία τῆς πόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας ταύτης μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀναφέρεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν διαρκῆ ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τοὺς πολέμους τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς ἐναντίον τῶν γειτόνων ἡγεμόνων καὶ εἰς τοὺς αἱματηροὺς ἐμφυλίους ἀγῶνας τῶν ὀπαδῶν τῶν ἐπισκόπων, τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν λαϊκῶν τάξεων, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἡ πόλις ὑπέστη πολλὰς ζημίας. Παρ' ὅλους τοὺς πολέμους καὶ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς, ἡ Λιέγη κατὰ τὸν ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνα εἶχεν ἀποβῆ σπουδαῖον κέντρον καλλιτεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ζωῆς. Τῷ 1468 κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀφόβου. Μετὰ τὴν ἐπανοικοδόμησίν της ἀπέκτησε τῷ 1650 ἰσχυρὸν φρούριον, ὅπερ κατελήφθη τῷ 1691 ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ τῷ 1702 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ὑπῆρξε τὸ θέατρον πεισματωδῶν μαχῶν μεταξὺ Γάλλων καὶ Αὐστριακῶν ἀπὸ τοῦ 1792 μέχρι τοῦ 1795, ὁπότε προσηρτήθη εἰς τὴν Γαλλικὴν δημοκρατίαν καὶ ἀπέβη ἡ πρωτεύουσα τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ τοῦ Οὐρτ. Τῷ 1815 τὸ ἔδαφος τῆς ἡγεμονίας τῆς Λιέγης περιελήφθη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ὁλλανδίας, τῷ δὲ 1830 προσηρτήθη εἰς τὸ Βέλγιον. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο τὸ θέατρον σφοδρῶν βελγογερμανικῶν μαχῶν, καταληφθεῖσα ἐν τέλει ὑπὸ τῶν Γερμανῶν (βλ. κατωτ.). Μ. Δ. Β.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ Λιέγη, εὑρισκομένη ἐγγύτατα τῆς γερμανοβελγικῆς μεθορίου, εἶναι σημεῖον ὑψίστης σημασίας, διότι ἐπικρατεῖ τῆς κοιλάδος τοῦ Μέζ, συνεπῶς τῆς διὰ Namur-Maubeuge ἀγούσης πρὸς τὴν βελγογαλλικὴν μεθόριον (τὴν βορειοανατολικὴν τῆς Γαλλίας). Ὡς ἐκ τούτου, περὶ τὴν πόλιν ταύτην εἶχεν ὀργανωθῆ ἀπὸ τοῦ 1890 ἰσχυροτάτη καὶ ἐξαιρετικῆς σημασίας ὀχυρὰ περιοχή, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων τοῦ γνωστοῦ ὀχυρωτικοῦ Βέλγου στρατηγοῦ Brialmont, ἀποτελοῦσα ἐν τῷ συνόλῳ της «ἀνασχετήριον φρούριον». Τὰ ὀχυρὰ ταῦτα ἦσαν 12, τεταγμένα ἀνὰ 6 ἐφ' ἑκατέρας τῶν ὀχθῶν τοῦ Μέζ, ἐπὶ περιφερικῆς περὶ τὴν πόλιν ἀναπτύξεως 50 περίπου χιλιομέτρων καὶ εἰς ἀκτινοειδῆ ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν περὶ τὰ 6—10 χιλιόμετρα, ἅπαντα δ' ἐκ σκυροκονιάματος (béton) καὶ μὲ τὰς νεωτάτας τελειοποιήσεις, ἀποτελοῦντα οὕτω τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς προπολεμικῆς ὀργανώσεως. Διὰ τὴν ἄμυναν τῆς ὀχυρᾶς ταύτης περιοχῆς διετέθη ἡ φρουρὰ τῶν ὀχυρῶν καὶ ὡς στράτευμα ἐλιγμῶν ἡ 3η μεραρχία (ἐν συνόλῳ περὶ τὰς 40.000 ἄνδρες), ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Λεμάν, ἐγκαταστήσαντος τὸν σταθμὸν διοικήσεώς του εἰς τὸ ὀχυρὸν Loncin, μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς ὅσον τὸ δυνατὸν μείζονος ἐπιβραδύνσεως εἰς τὴν γερμανικὴν προέλασιν. Προκειμένης τῆς διὰ Βελγίου εἰσβολῆς τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν βόρειον Γαλλίαν, κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (Αὔγουστος 1914), διετάχθη τὸ ἀπὸ 6 μεικτὰς ταξιαρχίας καὶ 3 μεραρχίας ἱππικοῦ (σώματος ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ φὸν Marwitz) ἀποτελούμενον ἀπόσπασμα στρατιᾶς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν φὸν Emmich (προκαλυπτικὸν ἀπόσπασμα τῆς 2ας γερμανικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ φὸν Bulow), εὐθὺς μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Βελγίου ἀπόρριψιν τοῦ γερμανικοῦ τελεσιγράφου, νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Λιέγης, ἵνα ἀνατρέψῃ ταύτην καὶ συνεπῶς διευκολύνῃ τὴν διὰ Βελγίου προέλασιν τῆς ἀκολουθούσης 2ας γερμανικῆς στρατιᾶς. Τὸ σχέδιον τοῦ Ἔμμιχ ἦτο σύγχρονος περίσχεσις τῆς ὀχυρᾶς περιοχῆς ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου. Ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις ἤρχισε τὴν ἑσπέραν τῆς 4ης Αὐγούστου, ἅπασαι δὲ αἱ προσπάθειαι τῶν Γερμανῶν, αἱ κατευθυνθεῖσαι ἐναντίον ἑνὸς ἑκάστου ὀχυροῦ κατὰ τὴν νύκτα 4—5 καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 5ης Αὐγούστου, ἀπέτυχον· πρὸς τὴν ἑσπέραν ὅμως τῆς αὐτῆς ἡμέρας κατωρθώθη ἡ διείσδυσις εἴς τινα μεταξὺ τῶν ὀχυρῶν διάκενα τοῦ νοτιοανατολικοῦ τομέως. ὁπότε συνήφθησαν ζωηρότατοι ἀγῶνες διὰ τῆς λόγχης κατὰ τὴν νύκτα 5—6 Αὐγούστου, ἅτε τῶν Βέλγων ἐπιζητησάντων νὰ φράξωσι τὸ παραχθὲν κενόν. Τοῦτο ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἐπετεύχθη, ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα 6—7 Αὐγούστου μία γερμανικὴ ταξιαρχία, ἧς ἐπὶ κεφαλῆς ἐτέθη ὁ τότε συνταγματάρχης Λούδενδορφ (ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς στρατιᾶς), κατώρθωσε νὰ διεισδύσῃ μέχρι τῆς πόλεως. Παρὰ πάντα ταῦτα, οἱ Βέλγοι ἐξηκολούθησαν σθεναρῶς ἀνθιστάμενοι, ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν λόγῳ γερμανικὴ ταξιαρχία εὑρέθη ἐσφηνωμένη ἐν τῷ μέσῳ τῶν βελγικῶν ὀχυρῶν, ἠναγκάσθη τὴν 7ην Αὐγούστου νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ ταχθῇ μετὰ τοῦ λοιποῦ γερμανικοῦ στρατοῦ ἐκτὸς τῆς ἀκτῖνος τῶν ὀχυρῶν. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐνισχύθησαν σοβαρῶς οἱ Γερμανοὶ διὰ πολλοῦ βαρέος πυροβολικοῦ—διὰ πρώτην φορὰν ἐχρησιμοποιήθη βαρύτατον πυροβολικὸν ἑλισσόμενον, ὁ ὅλμος τῶν 42 ἑκατ., ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Χονδροβέρθα* (die dicke Bertha)—καὶ ἀπὸ τῆς 12ης Αὐγούστου ἤρχισε τακτικὴ πολιορκία τῆς ὀχυρᾶς περιοχῆς τῆς Λιέγης, παραταθεῖσα μέχρι τῆς 17ης, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας τὰ ὀχυρὰ κατέρρεον τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, μὴ ἀντέχοντα εἰς τὸν βομβαρδισμὸν τοῦ βαρέος γερμανικοῦ πυροβολικοῦ. Τὸ τελευταῖον καταρρεῦσαν ὀχυρὸν ἦτο τὸ τοῦ Λονσέν, ἀνατιναχθὲν τὴν 17ην Αὐγούστου διαταγῇ τοῦ Λεμάν, θελήσαντος νὰ εὕρῃ τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ ὀχυροῦ, εὑρεθέντος δὲ κατόπιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν βαρέως τετραυματισμένου ὑπ' αὐτά, ἐξ ὧν ἀπήχθη αἰχμάλωτος. Ἡ ἄμυνα αὕτη τῆς Λιέγης, ἡ ἐπιβραδύνασα τὴν γερμανικὴν προέλασιν ἐπὶ 12 ὅλας ἡμέρας (5—17 Αὐγούστου), παρέμεινεν ἔκτοτε χαρακτηριστική. Τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τῆς Λιέγης ἐπεσκευάσθησαν καὶ συνεπληρώθησαν εὐθὺς μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Λιεζουὰ (Liegeois), *Ἰούλιος*. Γάλλος νομομαθὴς καὶ οἰκονομολόγος (1833—1908). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς νομικῆς ἐν Νανσύ, καὶ συνεργάτης πλείστων νομικῶν περιοδικῶν. Πρῶτος ἀσχοληθεὶς μὲ τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τοῦ δικαίου πρὸς τὰ ὑπνωτιστικὰ φαινόμενα, ἐξέθεσε τὰς θεωρίας του ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦ κακουργιοδικείου τοῦ Σηκουάνα, εἰς τὴν περίφημον ὑπόθεσιν Gouffé. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐνδιαφερόντων ἔργων του κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «De la suggestion hypnotique dans ses rapports avec le droit civil et le droit universel», «Rapports de l' économie politique avec le droit public et administratif» (1865). «De la suggestion et du somnambulisme dans leurs rapports avec la jurisprudence et la médecine legale» (1888). Ε. Γ. Κ.

Λιέντς (Lienz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστρίας, ἐν τῷ Τυρόλῳ. Κάτ. 3.603. Κεῖται ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Πούστερ εἰς ὕψος 676 μ., παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Σὰν-Σπίτσε καὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Βίλλαχ-Ἴννιχεν. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Εἶναι κλιματολογικὸς σταθμός, θερινὴ διαμονὴ καὶ κέντρον χειμερινῶν ἀθλητικῶν παιδιῶν καὶ ἐκδρομῶν εἰς τὰς πρὸς Ν. ἐκτεινομένας Δολομιτικὰς Ἄλπεις τοῦ Λίεντς. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν αἱ ὑδροθεραπευτικαὶ ἐγκαταστάσεις τοῦ *Λεοπολδσρουὲ* καὶ *Γιοὺνγκμπρουν*. Μ. Δ. Β.

Λιεπάγια, ἢ *Λιμπάου*, ἢ *Λιμπάβα* (Liepaya, γερμ. Libau, ρωσ. Libava) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Λεττονίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Κούρζεμε (Κουρλανδίας). Κάτ. 66.489, ὧν τὸ τέταρτον περίπου Ἰουδαῖοι. Κεῖται ἐπὶ ἀμμώδους λωρίδος γῆς, μεταξὺ τῆς ὁμωνύμου λίμνης καὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, μετὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνεῖ διὰ τῆς διώρυγος Χάμεν ἀπὸ τοῦ 1697. Εἶναι ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν πρὸς τὰς πόλεις Μέμελ, Κόβνο, Ρίγα, Χάζεπποτ καὶ Φράουενμπουργκ. Εἶναι πόλις βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορική, ἔχουσα χυτήρια σιδήρου καὶ ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων, χάρτου, ζύθου, καπνοῦ, φελλοῦ, πυρείων, σάπωνος, βυρσοδεψεῖα καὶ ναυπηγεῖα. Ἐξάγει σιτηρά, ἄλευρα, ξυλείαν, κάνναβιν, πετρέλαιον, οἰνοπνευματώδη ποτὰ κτλ. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν θειοῦχαι πηγαί. Κατὰ τὸ θέρος μεταβάλλεται εἰς πολυσύχναστον λουτρόπολιν. Ἔχει ὡραίας ἐκκλησίας, πολυτεχνεῖον, ναυτικὴν σχολήν, νοσοκομεῖα, θέατρα κτλ. Ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἡ Λιεπάγια ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λύρα Πόρτους*, ἀνήκουσα εἰς τὴν Λιβονίαν. Τῷ 1418 ἐκάη ὑπὸ τῶν Λεττονῶν, τῷ 1560 ἐπωλήθη εἰς τὸν δοῦκα Ἀλβέρτον τῆς Πρωσσίας, τῷ 1795 περιῆλθεν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1893 μέχρι τοῦ 1908 εἶχε χρησιμεύσει ὡς ρωσικὸς ναύσταθμος. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ στόλου τὴν 2 Αὐγούστου 1914, τὴν δὲ 7 Μαΐου 1915 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ὡς ναυτικὴ βάσις αὐτῶν ἐν τῇ Βαλτικῇ. Ἀπὸ τοῦ 1918—1919 ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Λεττονίας, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἐξεκένωσαν αὐτὴν τὸν Ἰούνιον τῷ 1919. Τῷ 1921 ἡ Λιεπάγια ἐκηρύχθη ἐλεύθερος λιμήν. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἦτο συνηθέστερον γνωστὴ μὲ τὸ γερμανικὸν τῆς ὄνομα *Λιμπάου*. Μ. Δ. Β.

Λιέπεσκ (Liepesk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Ταμπὸφ παρὰ τὸν ποταμὸν Βορόνεζ. Κάτ. 21.079. Κεῖται ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος καὶ παράγει σιτηρὰ καὶ λαχανικά. Ἔχει ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν καὶ βυρσοδεψεῖα. Μ. Δ. Β.

Λιὲρ (Lierre ἢ Lier) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ Ἀμβέρσης. Κάτ. 26.991. Ἔχει ναὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, περικλείοντα πολλοὺς παλαιοὺς θησαυρούς, μουσεῖον καὶ βιομηχανίαν ζύθου, ζαχάρεως, δαντελλῶν, ὑποδημάτων καὶ μαχαιρῶν. Μ. Δ. Β.

Λιεράδος *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ποταμιᾶς τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κατ. (1928) 17. Χ. Δ.

Λιὲς (Liesse), *Ἀνδρέας*. Γάλλος οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1854. Ἀπὸ τοῦ 1912 ἀποτελεῖ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Εἶναι καθηγητὴς τῆς βιομηχανικῆς οἰκονομίας καὶ στατιστικῆς ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων καὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῇ Ἐλευθέρᾳ σχολῇ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Ἔγραψε μεταξὺ τῶν ἄλλων: «Les entreprises industrielles: fondation et direction» (1909), συνειργάσθη καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Λεξικοῦ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας τοῦ Léon Say, ἀπὸ δὲ τοῦ 1916 διατελεῖ ἀρχισυντάκτης τοῦ «Économiste Français», διαδεχθεὶς τὸν Λερουὰ-Μπωλιέ. Α. Α. Τ.

Λιέσκοβετς *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νίσσης—Σκοπίων. Κάτ. 15.000. Ἔχει ἐργοστάσια. Τ. Β.

Λιέσκωφ, *Νικόλαος Συμεώνοβιτς*. Ρῶσος διηγηματογράφος (1831—1895). Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐχρησιμοποίησε τὸ ψευδώνυμον *Μ. Στεμπνίτσκυ*, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἔγραψε καὶ τὸ πρῶτόν του ἔργον «Ἄνευ διεξόδου» (1865), ἐν τῷ ὁποίῳ σατιρίζει τοὺς ριζοσπάστας καὶ μηδενιστάς, ὧν ἐπέσυρε τὴν μῆνιν. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Οἱ κληρικοί», ὅπερ θεωρεῖται τὸ καλύτερον ἐξ ὅλων, «Μέχρι μαχαίρας» καὶ πλῆθος διηγημάτων. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1897 εἰς 12 τόμους. —Ω.

Λιὲ-Τσέου Ἀρχαῖος Κινέζος φιλόσοφος τῆς σχολῆς τοῦ Λαὸ-Τσέου, ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἐλάχιστα εἶναι γνωστὰ περὶ τῆς ζωῆς του. Λέγεται ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Τσίνγκ, τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν τοῦ Χουάν, καὶ ὅτι ἔζησεν ἄγνωστος ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν ἀσκητικῇ ἀπομονώσει. Ἄφησεν ἓν φιλοσοφικὸν ἔργον, τιτλοφορούμενον «Τὸ βιβλίον τοῦ κενοῦ καὶ τοῦ ἀσωμάτου» (Τσοὺνγκ-χιοὺ-κίνγκ), τὸ ὁποῖον διεσώθη μέχρις ἡμῶν. Ὁ Λιὲ-Τσέου συνδέει ὑπερβατικὴν γνωσιολογίαν μετὰ σχετικισμοῦ καὶ σκεπτικισμοῦ, ἀποδεχόμενος ἀπολύτως τὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως. Θ. Π.

Λιετὼ (Liétaud), *Ἰωσήφ*. Διάσημος Γάλλος ἰατρὸς (1703—1780). Τῷ 1750 διωρίσθη ἰατρὸς τοῦ βασιλικοῦ νοσοκομείου τῶν Βερσαλλιῶν, μετά τινα καιρὸν ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας καὶ κατόπιν ἐγένετο ἀρχίατρος τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΕ'. Ἔγραψε: «Essais anatomiques contenant l' histoire exacte des parties qui composent l'homme, avec la manière de disséquer» (1742, β' ἔκδ. τῷ 1776 ὑπὸ τὸν τίτλον «Anatomie historique»), «Elementa physiologiae» (1745), «Historia anatomica-medica κλπ.» (1767) κ. ἄ. Τὸ φερόμενον ὡς τρίγωνον τοῦ Λιετὼ ἀφορᾷ τὴν γνωστὴν ἐν τῇ χειρουργικῇ μικρὰν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς βάσεως τῆς οὐροδόχου κύστεως, ἧς αἱ δύο πλάγιαι γωνίαι ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν ἀναστόμωσιν τῶν οὐρητήρων, ἡ δὲ προσθία αὐτῆς γωνία σημειοῖ τὸ σημεῖον τῆς ἀρχῆς τῆς οὐρήθρας. Ο. Ρ.

Λιζαὶν (Lisaine) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ἀνατολικῆς Γαλλίας, ἐκβάλλων παρὰ τὸ Μονμπελιὰρ εἰς τὸν ποταμὸν Ἀλλαὶν μετὰ ροῦν 30 περίπου χλμ. Εἶναι περίφημος διὰ τὴν συναφθεῖσαν παρ' αὐτὸν μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Γάλλων μάχην (15—17 Ἰανουαρίου 1871), καθ' ἣν οἱ Γερμανοὶ ὑπὸ τὸν Βέρδερ, νικήσαντες τοὺς Γάλλους, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ ἑλβετικὸν ἔδαφος. Μ. Ν. Δ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Βλ. λ. *Ἐρικούρ*.

Λίζαιρντ (Lizard) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν δυτικὴν εἴσοδον τῆς Μάγχης, εἰς 49°57'34" Β. πλάτ. καὶ 5°12'03" Δ. μήκ. Ἔχει δύο ἠλεκτρικοὺς φάρους καὶ ἀσύρματον τηλεγραφον. Εἶναι τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς βρεττανικῶν νήσων. Παρ' αὐτὸ ὑπάρχει ὁμώνυμος πόλις. Μ.Δ.Β.

Λιζάρι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐρυθρόδανον τὸ βαφικὸν* (Rubia tinctorialis).

Λιζελόττα. Ὄνομα ὑφ' ὃ εἶναι γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ πριγκίπισσα *Ἐλισσάβετ τῆς Ὀρλεάνης* (βλ. λ.).

Λιζιὲ (Lisieux) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Καλβαδὸς. Κάτ. 16 239. Ἔχει μουσεῖον Καλῶν τεχνῶν, δημοσίαν βιβλιοθήκην μετὰ 30 χιλ. τόμων, ἐριουργεῖα κ.τ.λ. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς πόλεως, ρυθμοῦ γοτθικοῦ, ἐκτίσθη κατὰ τὸν ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνα καὶ θεωρεῖται ἐκ τῶν ὡραιοτέρων μνημείων τῆς Γαλλίας. Ἡ Λιζιὲ ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς ρωμαϊκῆς πόλεως Noviomagus. Τῷ 877 ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν καὶ τῷ 1130 ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Βρετόνων. Τῷ 1415 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τῷ 1571 ὑπὸ τῶν Καλβινιστῶν. Μ. Ν. Δ.

Λίζινγκ (Liesing) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστρίας. Κάτ. 8.105. Εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 7 χλμ. πρὸς Ν. τῆς Βιέννης, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ βιομηχανικὸν προάστειον. Ἔχει ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων, ζύθου, ἐπίπλων, σάπωνος, κηρίων, σιδηρικῶν, γλυκερίνης κ.τ.λ. Μ. Δ. Β.

Digitized by Google

Λίζιξ, *Μιχαὴλ* Βυζαντινὸς λόγιος τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος. Ἠσχολήθη μὲ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ῥητορικήν, εἶναι δὲ γνωστὸς ὡς ἀποδέκτης ἐπιστολῶν τοῦ Μιχαὴλ Ἰταλικοῦ καὶ τοῦ Θ. Προδρόμου. Ν. Α.

Λίζιοι (οἱ) (ἐκ τοῦ βενετ. *leio* καὶ τοῦ ἰταλ. *ligio*, ἀντίστοιχον τοῦ μεσαιωνικοῦ γαλλικοῦ *lige*). Λέξις σημαίνουσα, κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀσιζῶν, τὸν ἐλεύθερον ὑπήκοον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς δουλοπαροίκους ἀγρότας, τοὺς καλουμένους *βιλλάνους*. Λίζιοι ἐκαλοῦντο ἐπὶ Βυζαντινῶν οἱ εἰς τὰς κοινότητας τῶν χωρικῶν ἐξέχουσαν θέσιν κατέχοντες προνοηταί. Δ. Π. Π.

Λιθάγρα (ἡ). Ἐργαλεῖον χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν σύλληψιν μεγάλων τεμαχίων λίθων εἰς τὰς οἰκοδομάς, τὰ λατομεῖα, τὰ λιμενικὰ ἔργα κλπ. πρὸς τὸν σκοπὸν ἀνυψώσεως ἢ καταβιβάσεως. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο σύγκειται συνήθως ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων σιδηρῶν βραχιόνων ἢ μοχλῶν ἐν εἴδει λαβίδων, δι' ὧν συλλαμβάνεται καταλλήλως ὁ πρὸς ἀνύψωσιν ἢ καταβίβασιν λίθος καὶ φέρεται εἰς τὸ ἄκρον σχοινίου ἢ ἁλύσεως, δι' ἧς ἀνυψοῦται ἢ καταβιβάζεται τῇ βοηθείᾳ βαρούλκου, πολυσπάστου κ.τ.τ. Ἡ λιθάγρα καλεῖται καὶ *λιθαγωγός*. Δ. Κ. Α.

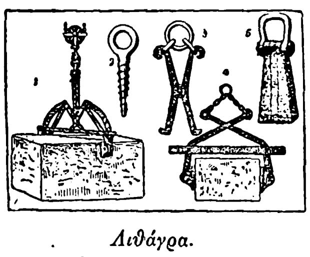

Λιθάγρα.

1=μετὰ λαβίδων· 2=κοχλιωτός. 3=μετὰ γιγγλυμῶν· 4=μετ' ἐπιγονατίων· 5=τριμερής.

Λιθαγωγία (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ ἰδιότης τὴν ὁποίαν ἔχουν φάρμακά τινα νὰ ὑποβοηθοῦν εἰς τὴν κάθοδον καὶ ἔξοδον τοῦ οὐρολίθου, χολολίθου ἢ ἄλλου τινὸς λίθου. Σ. Ο.

Λιθαγωγὸς (ὁ, ἡ), —*ὸν* (τό). Ὀνομάζονται οὕτω τὰ φάρμακα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν ἰδιότητα τῆς λιθαγωγίας, δηλαδὴ ὑποβοηθοῦν εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ οὐρολίθου, τοῦ χολολίθου, ἐντερολίθου, σιελολίθου κλπ. Τὰ φάρμακα ταῦτα εἶναι πολυάριθμα καὶ ἐνεργοῦν διαφοροτρόπως, ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ λίθου. Σ. Ο.

Λιθάδα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χερσόνησος τῆς Εὐβοίας, ἀποτελοῦσα τὴν ΒΔ. τῆς μεγαλονήσου ἀπόληξιν καὶ ἀνταποκρινομένη εἰς τὸν πρόκολπον τοῦ Μαλιακοῦ. Ὀρεινὴ (ὕψος δικορύφου ὄρους Ἅγ. Ἠλίας 2200 ποδ.), τριγωνικοῦ σχήματος, συνδέεται πρὸς τὸν κορμὸν τῆς Εὐβοίας διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ (πλάτ. 38° 53' 3/4 Β. μῆκ. 22° 59' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channels), εὕρους χιλιομέτρου, καθ' ὃν ὁ βόρειος μυχὸς τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τῶν *Γιάλτρων* (ἢ *Αἰδηψοῦ*) ἐκ νότου καὶ ὁ τοῦ ὅρμου *Κεχριῆσι* ἐκ βορρᾶ. Ἡ ἀνατολικὴ ἄκρα τῆς τὸ ἀκρωτήριον *Γιάλτρα*, ἡ ΝΔ. τὸ ἀκρωτήριον *Λιθάδα* καὶ ἡ ΒΔ. ἡ γλῶσσα *Βασιλίνα* ἔχουσα φάρον. Σ. Ε. Λ.

Λιθάδες *[Γεωγρ.]*. Συστὰς νησίων ἀποτελοῦσα τὴν ΒΑ. τῆς Εὐβοίας ἐσχατιάν. Εἶναι αἱ *Λιχάδες* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Λιθάζω (ἀρχ.)· λιθοβολῶ.

Λιθακιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Ζακύνθου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 999. Δ. Ε. Μ.

Λιθανθρακαέριον (τό) *[Ὀργ. Χημ.]*. Τὸ κατὰ τὴν ξηρὰν ἀπόσταξιν τῶν λιθανθράκων λαμβανόμενον ἀέριον, τὸ ἄλλως *φωταέριον* ἢ *ἀεριόφως* καλούμενον. Σ. Γ.

Λιθανθρακόπισσα (ἡ). Ἡ κατὰ τὴν ξηρὰν ἀπόσταξιν τῶν λιθανθράκων λαμβανομένη *πίσσα* (βλ. λ.).

Λιθανθρακοφόρος (ὁ, ἡ), — *ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ περιέχων λιθάνθρακας: «*λιθανθρακοφόρα στρώματα*».

— **λιθανθρακοφόρος *διάπλασις*** (Carbonifère, Karbonische Formation, carboniferous) *[Γεωλ.]*. Ἡ τετάρτη κατὰ σειρὰν (ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τὰς νεωτέρας) διάπλασις, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται τὸ παλαιοζωϊκὸν ἢ πρωτογενὲς ἄθροισμα στρωμάτων καὶ ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη κατὰ τὴν *λιθανθρακοφόρον περίοδον* (βλ. λ.) τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος.

Ἡ λιθανθρακοφόρος διάπλασις συνίσταται ἐκ ποικίλων πετρωμάτων καὶ ἐκ λιθανθράκων, ἔχει δ' εἴς τινας θέσεις πάχος 4.000 μ. καὶ πλέον. Συνήθως τὰ στρώματά της παρεντίθενται κανονικῶς καὶ ἄνευ διακοπῆς μεταξὺ τῶν στρωμάτων τῆς ἀρχαιοτέρας της δεβονίου καὶ τῆς νεωτέρας περμίου διαπλάσεως (Ἀγγλία, Βέλγιον, Βεστφαλία, Ρωσία). Πολλαχοῦ ὅμως μεταπίπτουν πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὰ στρώματα τῆς περμίου διαπλάσεως ἄνευ σαφῶν ὁρίων, ὡς π. χ. εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Σάαρ, εἰς τὴν Βοημίαν, Τεξὰς κ. ἄλ. Οὕτω πως δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ διακρίνωνται εὔκολα εἰς τὰς χώρας αὐτὰς αἱ δύο διαπλάσεις στρωμάτων, ἡ λιθανθρακοφόρος δηλαδὴ καὶ ἡ πέρμιος, καθόσον ἐκτὸς τούτων κατὰ τὴν κατωτέραν πέρμιον περίοδον ἐξηκολούθησεν ἐπίσης ὅμοιος σχηματισμὸς πετρωμάτων, ὅπως καὶ κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον. Τούτων ἕνεκα πολλαχοῦ (ὡς π. χ. διὰ στρώματα τῆς Ν. Ἀφρικῆς κτλ.) χρησιμοποιοῦν τὸν ὅρον *περμο - λιθανθρακοφόρος διάπλασις στρωμάτων*, τινὲς δὲ συμπεριλαμβάνουν τὴν πέρμιον καὶ τὴν λιθανθρακοφόρον διάπλασιν εἰς μίαν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουν *ἀνθρακολιθικὴν* (terrain anthracolithique).

Τὸ ὄνομα λιθανθρακοφόρος φέρει ἡ διάπλασις αὕτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον ἀκόμη οἱ γεωλόγοι ὅτι ἑκάστη γεωλογικὴ διάπλασις φέρει ἓν ὡρισμένον, ἴδιον εἰς αὐτήν, πέτρωμα. Οὕτως ἐνόμιζον ὅτι οἱ λιθάνθρακες εἶναι χαρακτηριστικὸν πέτρωμα μόνον τῆς διαπλάσεως ταύτης καὶ τούτου ἕνεκα ὠνόμασαν αὐτὴν λιθανθρακοφόρον. Καὶ ὅσῳ καὶ ἂν κατεδείχθη μετὰ ταῦτα ὅτι λιθάνθρακες εὑρίσκονται καὶ ἐντὸς ἄλλων διαπλάσεων, παραμένει ἐν τούτοις τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην διάπλασιν παρουσιάζονται οἱ λιθάνθρακες εἰς τοιαύτην ἀφθονίαν καὶ ἐξάπλωσιν ὅσον κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον, τούτου δ' ἕνεκα καὶ τὸ ὄνομα τῆς διαπλάσεως δὲν φαίνεται ἀκόμη καὶ σήμερον ἀδικαιολόγητον.

Τὰ στρώματα, τὰ ὁποῖα συνιστῶσι τὴν λιθανθρακοφόρον διάπλασιν, ἀπετέθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ τῶν τότε ὑπαρχουσῶν ἐκτάσεων χέρσου (*χερσαῖα*), καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐντὸς τῶν τότε θαλασσῶν (*θαλασσογενῆ*).

α) ***Χερσαῖα ἀποθέματα.*** Ταῦτα εἶναι κυρίως φαιὰ πετρώματα, σχιστοὶ ἄργιλλοι, ψαμμῖται, κροκαλοπαγῆ καὶ καολινικαὶ ἄργιλλοι, γεννηθεῖσαι δι' ἀποσαθρώσεως τῶν προϋπαρχόντων πετρωμάτων. Ἐντὸς τῶν στρωμάτων τούτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐγκλείονται καὶ αἱ κοῖται τῶν λιθανθράκων, παρουσιάζονται οἱ πρῶτοι σημαντικοὶ σχηματισμοὶ ὑγροῦ κλίματος τῆς γῆς. Αἱ κοῖται τῶν λιθανθράκων ἔχουν μικρὸν πάχος (κατὰ μέσον ὅρον περίπου 1 μ., σπανίως περισσότερον, ὅπως π. χ. τὸ κοίτασμα τοῦ Reden τῆς Ἄνω Σιλεσίας μὲ 12 μ. πάχος). Τὸ μέγα πάχος τῶν χερσαίων τούτων στρωμάτων, ὁμοιομόρφου πετρογενετικῆς ὄψεως, δεικνύει ὅτι ταῦτα ἀπετίθεντο ἐπὶ ἐδάφους, εὑρισκομένου ἐν χρονίᾳ συνιζήσει.

Ἐπειδὴ εἰς τὰ στρώματα, τὰ ὁποῖα ὑπόκεινται τῶν κοιτῶν τῶν λιθανθράκων, εὑρίσκονται ῥίζαι φυτῶν εἰς τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφύοντο τότε, συνάγεται ὅτι τὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισαν τοὺς λιθάνθρακας, ἐφύοντο ἐκεῖ ἐπιτοπίως καὶ συνεπῶς ὅτι τὰ ἐκ τοιούτων φυτῶν σχηματισθέντα κοιτάσματα λιθανθράκων εἶναι αὐτόχθονα. Ἄλλα κοιτάσματα εἶναι ἀλλόχθονα, σχηματισθέντα διὰ μεταφορᾶς τῶν διαφόρων τμημάτων καὶ τεμαχίων τῶν φυτῶν καὶ συσσωρεύσεως καὶ ἐπιχώσεως τούτων μακρὰν τοῦ μέρους, ὅπου τὰ φυτὰ ταῦτα ἐφύοντο. Συνήθως δέχονται οἱ γεωλόγοι ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν εὐρέως ἐκτεταμένων καὶ παχέων κοιτασμάτων λιθανθράκων ἔχει αὐτόχθονον γένεσιν.

Πολλαὶ περιοχαὶ λιθανθρακοφόροι, καὶ μάλιστα αἱ παχύταται, παρουσιάζουν τὸ φαινόμενον ὅτι μεταξὺ τῶν κοιτῶν τῶν λιθανθράκων παρεντίθενται στρώματα λεπτότερα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, θαλάσσια ἢ τοὐλάχιστον ὑφαλμύρων ὑδάτων. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δεικνύει, ὅτι αἱ περιοχαὶ αὗται ἦσαν κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον ἐπίπεδοι, ἀβαθεῖς, παράλιοι τόποι, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο ἐν χρονίᾳ συνιζήσει καὶ ἄλλοτε ἦσαν ὑπὸ τὸ ὕδωρ, ἄλλοτε δ' ἐγίνοντο δι' ἐπιχώσεως ξηρά. Ὡμοίαζον δηλαδὴ πρὸς τὰς περιοχὰς βαλτοτόπων τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Γερμανίας ἢ Ὀλλανδίας. Αἱ περιοχαὶ αὗται ὀνομάζονται *παράλιοι λιθανθρακοφόροι λεκάναι*, εἰς αὐτὴν δὲ τὴν κατηγορίαν ἀνήκει ἡ ζώνη λιθανθράκων τῆς ΒΔ. Εὐρώπης (Ἀγγλίας-Γαλλίας-Βελγίου-Ὀλλανδίας, Ἄαχεν-Βεστφαλίας - Ὀσναμπρύκερ) καὶ ἡ Ἄνω Σιλεσία.

Ὁ μεγαλύτερος ὅμως ἀριθμὸς τῶν λιθανθρακοφόρων στρωμάτων εἶναι πάντοτε χερσαῖος, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν χερσαίων φυτῶν, ἐκ τῶν ἐνστρώσεων ἀσβεστολίθων γλυκέων ὑδάτων καὶ ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐγκλειομένων διθύρων μαλακίων γλυκέων ὑδάτων.

Ἀλλόχθονα κοιτάσματα λιθανθράκων εὑρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐντὸς μικροτέρων λιθανθρακοφόρων λεκανῶν καθαρῶς χερσαίας φύσεως, ἐσχηματίσθησαν δηλαδὴ ἐντὸς λιμνῶν, κειμένων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ὀρέων τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω διακρίνουν οἱ γεωλόγοι τέσσαρας διαφόρους κατηγορίας ἀποθεμάτων λιθανθράκων:

Κοιτάσματα λιθανθράκων	Παραλίων λεκανῶν.....	1. Μὲ τυχαίας ἐπικλύσεις θαλάσσης.....	Κοιτάσματα κυρίως αὐτόχθονα	(π. χ. Βεστφαλίας).
		2. Μὲ κανονικὰς θαλασσίας ἐπικλύσεις..		(π. χ. Δονέτζ).
	Λιμνῶν	3. Μεγαλυτέρων ἐκτάσεων. Κοιτάσματα κυρίως αὐτόχθονα		(π. χ. Σααρμπρύκεν).
		4. Μικροτέρων ἐκτάσεων. Κοιτάσματα κυρίως ἀλλόχθονα...........		(π. χ. Σαξωνίας).

Τὰ λιθανθρακοφόρα στρώματα εἶναι κατὰ τὸ μέγιστον μέρος των πάντοτε φαιά, διότι ἡ διάβρωσις ἐγίνετο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν μαζῶν τοῦ χούμου, οὕτως ὥστε ἐπήρχετο ἔντονος ἀποσάθρωσις καὶ ἀπομάκρυνσις τῶν ἑνώσεων τοῦ σιδήρου. Ὁ σίδηρος εὑρίσκεται εἰς κοίτας καὶ συγκρίματα σφαιροσιδηρίτου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ στρώματα τὰ ὑπερκείμενα τῶν κοιτῶν τῶν λιθανθράκων, ὅπου συνεκεντροῦτο. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν γίνεται ἐκμετάλλευσις τοιούτων σιδηρούχων ἐμφανίσεων.

Ἐκτὸς τῶν φαιῶν στρωμάτων συναντῶνται πολλαχοῦ (Βόρειον Ἀμερικήν, Σκωτίαν, Γερμανίαν, Ρωσίαν) πετρώματα, δεικνύοντα λατεριτικὴν ἀποσάθρωσιν (ἄργιλλοι κλπ.). Ἀλλαχοῦ πάλιν συναντῶνται καὶ πετρώματα ἐρυθρὰ χερσαῖα, ἰδίᾳ εἰς τὰ ἀνώτερα ὅρια τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως, τὰ ὁποῖα φέρουν ἐνίοτε καὶ γύψον καὶ ὀρυκτὸν ἅλας, ὀρυκτὰ δηλαδὴ δεικνύοντα ἐξάτμισιν ἀβαθῶν θαλασσίων ὑδάτων ὑπὸ ξηρὸν κλίμα (Σπιτσβέργη, Οὐράλια, Τεξάς, Περού, Μοντάνα, Μίσιγκαν, Ἰάβα, Δυτ. Αὐστραλία κ. ἄλ.).

β') ***Θαλασσογενῆ ἀποθέματα.*** Ταῦτα εἶναι κυρίως ἀσβεστόλιθοι καὶ δολομῖται. Τὰ κλαστικά, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἀργιλλώδη πετρώματα, εἶναι ὀλίγα. Ἀσβεστόλιθοι μὲ βραχιόποδα, κοραλλιογενεῖς ἀσβεστόλιθοι, στρώματα μὲ φουσουλίνας καὶ κρινοειδῆ πολλάκις πυριτικὰ (ἢ μετὰ κερατολίθων) εἶναι ἀποθέματα ἀβαθῶν θαλασσῶν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτά, τὰ ἠρέμα ἀποτιθέμενα ἰζήματα, ἀπετέθησαν κατὰ τὴν κατωτέραν λιθανθρακοφόρον περίοδον καὶ τὰ στρώματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν *κούλμιον σειρὰν στρωμάτων* καὶ συνίστανται ἐκ πυριτικῶν, ἀργιλλικῶν καὶ γραουβακικῶν σχιστολίθων, ὡς καὶ ἐκ γραουβακῶν καὶ ἐνίοτε καὶ ἐκ πυριγενοῦς διαβάσου. Ἐντὸς τῶν κουλμίων στρωμάτων ἐγκλείονται θραύσματα διθύρων ζῴων, ὀρθοκέρων, γωνιατιτῶν καὶ χερσαίων φυτῶν, μεταφερθέντα καὶ ἐγκλεισθέντα ἐντὸς αὐτῶν. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουν καὶ ἀποθέματα βαθύαλα, ἀποτεθέντα δηλαδὴ εἰς πυθμένας βαθυτέρων θαλασσῶν, ἀσβεστόλιθοι μὲ γωνιατίτας, σχιστόλιθοι καὶ πισσασφαλτοῦχοι κονδυλώδεις ἀσβεστόλιθοι κτλ. (Β. Ἀμερική, Ἀστουρία, Πυρηναῖα καὶ ἄλ.).

Ἡ λιθανθρακοφόρος διάπλασις ὑποδιαιρεῖται ὡς ἀκολούθως:

Ὑποδιαπλάσεις	*Χερσαία ἐξέλιξις*	*Θαλασσία ἐξέλιξις*	
Ἀνωτέρα λιθανθρακοφόρος.	Ἀνώτερα στρώμα α μετὰ κοιτασμάτων λιθανθράκων.	Νεώτερος λιθανθρακοφόρος ἢ φουσουλινοφόρος ἀσβεστόλιθος.	
Κατωτέρα λιθανθρακοφόρος.	Κατώτερα στρώματα μετὰ κοιτασμάτων λιθανθράκων.	Λιθανθρακοφόρος ἀσβεστόλιθος.	Κούλμιος σειρὰ στρωμάτων.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὀνομάζουν συνήθως, ἀπό τινος χρόνου, τὴν μὲν κατωτέραν λιθανθρακοφόρον *Μισσισιπιάνιον* διάπλασιν, τὴν δ' ἀνωτέραν *Πεννσυλβάνιον*. Μεταξὺ τῶν δύο ὁ Οὔλριχ παρεμβάλλει καὶ τρίτην, τὴν *Τεννεσιάνιον*.

Αἱ δύο ὑποδιαπλάσεις ὑποδιαιροῦνται ἀκολούθως εἰς σειρὰς ὡς ἑξῆς:

Ἀνωτέρα λιθανθρακοφόρος (Πεννσυλβάνιος)	Οὐράλιος	(Στεφάνιος) σειρά ;
	Μοσχόβιος	(Βεστφάλιος) ;
Κατωτέρα λιθανθρακοφόρος	Δινάντιος	ἢ Κούλμιος

Στρώματα τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως εὑρίσκονται ἐν Βελγίῳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Μ. Βρεττανίᾳ, Ρωσίᾳ (Μόσχα, Δυτ. κλιτύες τῶν Οὐραλίων, Τιμάν, περιοχὴ τοῦ Δονέτζ), νοτίως τῆς Δαλματίας, εἰς τὰς Καρνικὰς Ἄλπεις, τὰς ἀνατολικὰς Ἄλπεις, Ἀσίαν, ἀρκτικὰς περιοχάς, Αὐστραλίαν, Ἀφρικήν, Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικήν.

Στρώματα τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως (θαλασσογενῆ κυρίως ἀποθέματα), εὑρίσκονται καὶ ἐν Ἑλλάδι, εἰς τὴν Πάρνηθα καὶ τὸν Αἰγάλεων τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὸν Κιθαιρῶνα, εἰς τὴν νῆσον Σαλαμῖνα, εἰς τὴν Εὔβοιαν, τὴν Λακωνίαν, ὡς καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Εἰς τὴν νῆσον Χίον παρουσιάζονται μετὰ φακῶν λιθανθράκων (βλ. *Ἑλλὰς [Γεωλογ.]*). Γ. Κ. Γ.

— **λιθανθρακοφόρος *περίοδος*** (Karbonzeit) *[Γεωλ.]*. Ἡ τετάρτη κατὰ σειρὰν (ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τὰς νεωτέρας) τῶν πέντε γεωλογικῶν περιόδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ὁ παλαιοζωϊκὸς αἰὼν τῆς προϊστορίας τῆς γῆς.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐσχηματίσθη ἡ *λιθανθρακοφόρος* διάπλασις (βλ. λ.) στρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Τὰ κυριώτερα γεγονότα

Digitized by Google

τὰ ὁποῖα συνέβησαν κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον καὶ χαρακτηρίζουν αὐτήν, εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α) Κατ' αὐτὴν σημειοῦται σημαντικὴ ἀλλοίωσις εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐνοργάνων ὄντων. Οὕτως, ἐνῷ κατὰ τὴν προηγουμένην δεβόνιον περίοδον αἱ ἤπειροι, πενιχρῶς καλυπτόμεναι ὑπὸ τῆς τότε χλωρίδος, εἶχον χαρακτῆρα στεππῶν καὶ εἶχον πιθανῶς ἀρχίσει νὰ παρουσιάζωνται τὰ πρῶτα τετράποδα,

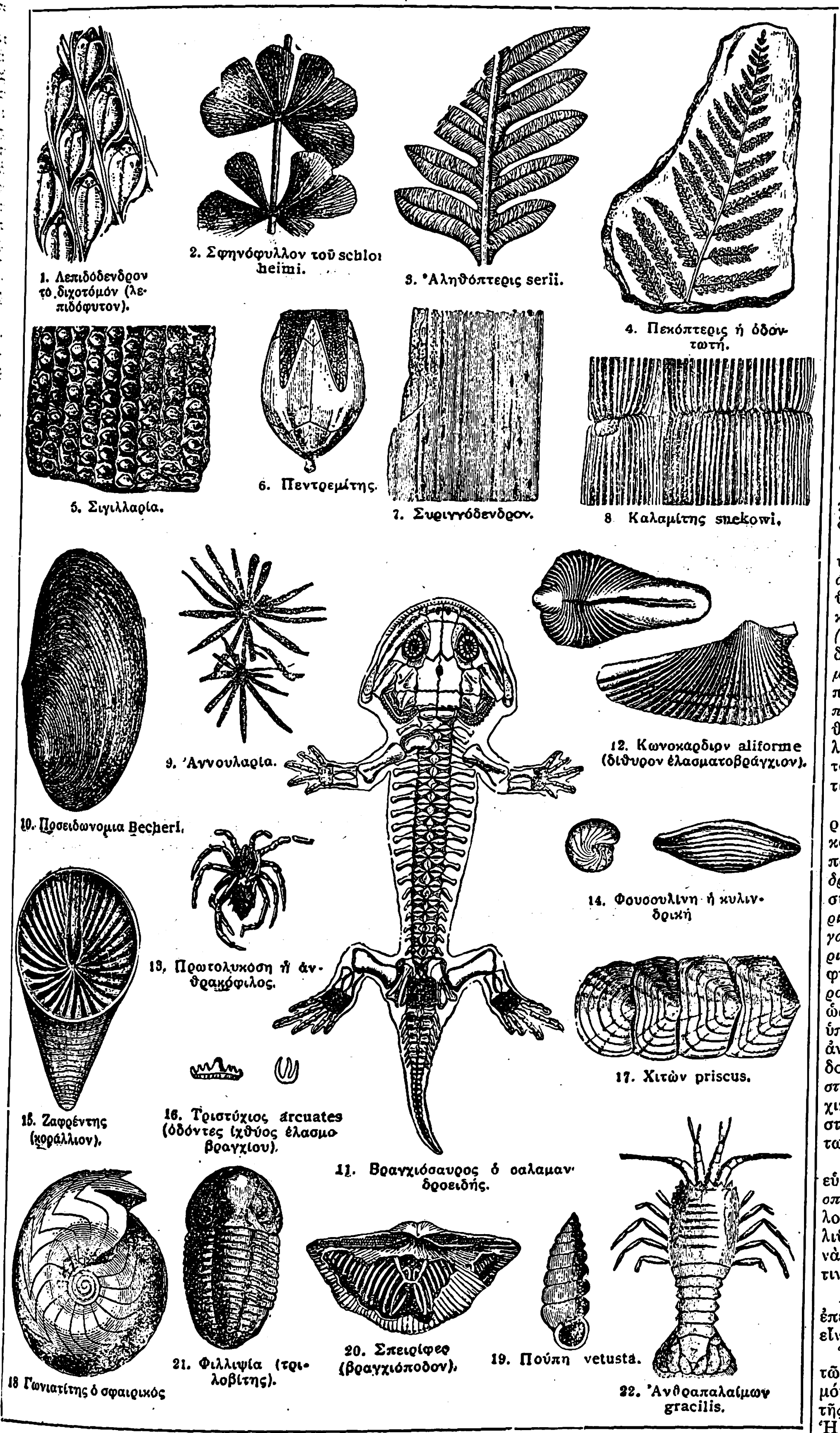

Χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα φυτῶν καὶ ζῴων τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου.

κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον, τοὐναντίον, ἡ ζωὴ φαίνεται ὅτι κατέκτησε πλέον τὰς ἠπείρους. Δάση ἂν καὶ ἀκόμη ἐν συνδυασμῷ κυρίως μὲ βάλτους) ἐκάλυπτον τότε τὰς χέρσους καὶ ἐγκατέλιπον τὰ ἴχνη των ὑπὸ μορφὴν λιθανθράκων εἰς εὐρυτάτας ἐκτάσεις. Συγχρόνως παρουσιάζονται τὰ πρῶτα ἔντομα καὶ πολυάριθμα χερσαῖα τετράποδα.

β) Ἡ λιθανθρακοφόρος περίοδος χαρακτηρίζεται ἐπὶ πλέον καὶ διότι κατ' αὐτὴν ἐσημειώθη ἐντατικὴ γένεσις ὀρέων καὶ κινήσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς εἰς εὐρυτάτας ἐκτάσεις. Συνεπείᾳ τούτων αἱ ἤπειροι ἔλαβον μεγάλην ἔκτασιν.

Ἡ γένεσις ὀρέων συνοδεύθη καὶ μὲ ἔντονον ἐκδήλωσιν ἡφαιστείου ἐνεργείας, ὡς καὶ μὲ φαινόμενα ἀλλοιώσεως καὶ μεταμορφώσεως προϋπαρχόντων πετρωμάτων (ἀπογνευσιώσεως).

γ) Συγχρόνως μὲ τὰ τεκτονικὰ φαινόμενα ἐκδηλοῦνται καὶ ἄνοδοι μάγματος. Πλουτώνεια πετρώματα σχηματίζονται κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ βαθύτερα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Κατόπιν ὅμως (καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπακολουθησάσης περμίου περιόδου) τὸ μάγμα φθάνει μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ σχηματίζει, ἐκχυνόμενον ἐπ' αὐτῆς, ἔκχυτα ἢ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα ὑπὸ μορφὴν ἡφαιστειογενῶν σωρῶν καὶ καλυμμάτων.

Ἐπίσης καὶ ὁ σχηματισμὸς ὀρυκτῶν ἀνθράκων ἔφθασε κατὰ τὸ μέσον τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἐντάσεώς του καὶ ἐξηκολούθησε κατὰ τόπους (ὡς π. χ. εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς εὐρωπαϊκῆς πτυχωσιγενοῦς περιοχῆς, εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν, τὴν Κίναν) καὶ κατὰ τὴν μετέπειτα πέρμιον περίοδον.

Διαίρεσις εἰς ὑποπεριόδους καὶ ἡλικίας. Ἡ λιθανθρακοφόρος περίοδος ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ὑποπεριόδους, τὴν *ἀνωτέραν* καὶ τὴν *κατωτέραν λιθανθρακοφόρον ὑποπερίοδον*. Ἡ ἀνωτέρα λιθανθρακοφόρος ὑποδιαιρεῖται ἐπίσης εἰς δύο ἐποχάς: τὴν ἀρχαιοτέραν μοσχόβιον (ἢ βεστφάλιον) καὶ τὴν νεωτέραν οὐράλιον ἢ στεφάνιον. Εἰς τὴν κατωτέραν λιθανθρακοφόρον ἀντιστοιχεῖ μία μόνον ἐποχή, ἡ δινάντιος ἢ κούλμιος.

Χλωρὶς καὶ πανὶς τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου. *Χλωρίς.* Διὰ πρώτην φορὰν παρουσιάζονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γῆς τόσῳ ἄφθονα λείψανα φυτῶν, ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν *ἀγγειοκρυπτογάμων*. Τοῦτο προέρχεται, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ὅτι τὰ χερσαῖα φυτὰ ἀνεπτύχθησαν ὑπερβολικά, εὐνοηθέντα ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐπιφανειῶν τῶν ἠπείρων καὶ ὑπὸ τοῦ κλίματος, δεύτερον δ' ἐκ τοῦ ὅτι ἐπεκράτησαν τότε καὶ ἰδιαίτεραι εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι διατηρήσεως τῶν λειψάνων τῶν φυτῶν. Ἐλάμβανον δηλαδὴ χώραν τότε βραδεῖαι συνιζήσεις καὶ πολυάριθμοι ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς προμνημονευθείσας ὀρεογενετικὰς κινήσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Εἰς τὰ συνιζάνοντα κοιλώματα παρήγοντο τελματώδη ἀβαθῆ βάλτα, ἐντὸς τῶν ὁποίων διαρκῶς ἐφύοντο τεράστιαι ποσότητες φυτῶν καὶ ἐθάπτοντο κολοσσιαῖαι φυτικαὶ μᾶζαι, χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκομισθῶσιν ὑπὸ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων. Ἂν δὲν ὑπῆρχον τὰ συνιζάνοντα ταῦτα κοιλώματα, οὐδὲν ἴσως θὰ διεσῴζετο ἐκ τοῦ τότε φυτικοῦ κόσμου, ὅσῳ καὶ ἂν οὗτος ἐφύετο ἐν δαψιλεῖ ἀφθονίᾳ. Τὰ πλεῖστα φυτικὰ λείψανα παρουσιάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀποτυπώματα καὶ μεταβεβλημένα εἰς ἄνθρακα. Εἰς κονδύλους ὅμως δολομίτου τῶν παραλίων κοιτασμάτων λιθανθράκων διετηρήθησαν πραγματικῶς ἀπολιθωμένα καὶ διετήρησαν ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ ἱστοῦ των.

Πρώτη ἐμφάνισις τῆς χλωρίδος τῶν λιθανθράκων παρατηρεῖται εἰς τὴν προηγουμένην ἀνωτέραν δεβόνιον ὑποπερίοδον.

Κατὰ τὴν κατωτέραν λιθανθρακοφόρον παρατηροῦνται ἐκ τῶν *πτερίδων* αἱ οἰκογένειαι τῶν *ἀρχαιοπτεριδῶν* καὶ *σφηνοπτερίδων* μὲ πολυάριθμα γένη (*καρδιόπτερις, σφηνοπτερίδιον, σφηνόπτερις* κτλ.). Περαιτέρω φύονται πρωτόγονοι *καλαμῖται (ἀστεροκαλαμίτης)*, εἴδη τινὰ *λεπιδοδένδρων*, πρόδρομοί τινες μορφαὶ *σιγιλλαριῶν* καὶ ἐκ τῶν *γυμνοσπέρμων κορδαῖται* τινές. Τὰ *σφραγιδόδενδρα*, πραγματικοὶ *καλαμῖται*, *ἀννουλάριαι* καὶ ἄλλα πλήθη *πτερίδων*, χαρακτηριστικὰ τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου ὑποπεριόδου, ἐλλείπουν ἀκόμη. Παλαιοφυτογεωγραφικῶς διακρίνεται μία *ἀρκτικὴ φυτογεωγραφικὴ ἐπαρχία*, ἐκτεινομένη μέχρι τῆς Σκωτίας, καὶ μία *μεσευρωπαϊκή*.

Κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον ὑποπερίοδον ἀφθονώταται εἰς εἴδη εἶναι αἱ *πτέριδες* καὶ τὰ *πτεριδόσπερμα* (ἢ *κυκαδοφίλικες*), ἐνῷ εἰς ποσότητας ὑπερτεροῦν οἱ *λυκοποδιΐδαι* (*λεπιδόδενδρον* καὶ *σιγιλλάρια*). Ἐκ τῶν *πτερίδων* συνηθέστατα καὶ χαρακτηριστικὰ γένη εἶναι ἡ *μαριόπτερις*, ἡ *ἀληθόπτερις*, ἡ *λογχόπτερις*, ἡ *νευρόπτερις*, ἡ *γαγγαμόπτερις*, ἡ *λινόπτερις* κτλ.). Ἐκ τῶν *ἱππουριδοειδῶν* εὑρίσκονται τὰ *καλαμαριώδη*, τὰ δὲ φύλλα *καλαμιτῶν* τῶν γενῶν *ἀννουλαρίας* καὶ *ἀστεροφυλλίτου* πολλαχοῦ συναντῶνται καὶ χρησιμεύουν ὡς χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα. Τὰ *λεπιδόδενδρα* ὑποχωροῦν βαθμηδόν, ἐνῷ τὰ *σφραγιδόδενδρα* ἀναπτύσσονται περισσότερον. Αἱ ρίζαι τῶν λεπιδοδένδρων καὶ τῶν *σιγιλλαριῶν* εἶναι γνωσταὶ ὡς *στιγμάριαι*, εὑρισκόμεναι πολλαχοῦ εἰς τὴν ἀρχικήν των θέσιν, ὅπως ἐφύοντο δηλαδὴ ἐντὸς τῶν στρωμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπόκεινται τῶν κοιτασμάτων τῶν λιθανθράκων.

Κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον ἐπίσης περίοδον εὑρίσκομεν τὰς ἀρχὰς τῆς ἐξελίξεως τῶν *γυμνοσπέρμων*. Δένδρα *κορδαϊτῶν* μὲ τὰ μακρὰ των λογχοειδῆ φύλλα ἀποκτῶσι κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον μεγάλην σημασίαν. Ἀρχίζουν να παρουσιάζωνται ἐπίσης τὰ *κυκαδόφυτα*, ὡς καί τινα *κωνοφόρα* (π.χ. τὸ γένος βαλχία) κ.τ.λ.

Πανίς. Αἱ μᾶλλον σημαντικαὶ μεταβολαί, αἱ ἐπελθοῦσαι εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

Ἡ ἐμφάνισις τῶν πρώτων χερσαίων *τετραπόδων*, τῶν *ἀμφιβίων* δηλαδὴ *στεγοκεφάλων*, τῶν ὁποίων μόνον ἴχνη ποδῶν εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς προηγουμένης ἀνωτέρας δεβονίου ὑποπεριόδου. Ἡ ἔναρξις τῆς ἐξελίξεως ἑρπετῶν κατωτέρου ὀργανισμοῦ, ἀλλ' ἤδη πολυποικίλως διαμεμορφωμένων, ὡς π. χ. τῶν *κοτυλοσαυρίων*, συγγενῶν πρὸς τὰ *στεγοκέφαλα*. Ἡ ἐξαφάνισις τῶν τεθωρακισμένων ἰχθύων καὶ ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῶν ἐλασμοβραγχίων ἰχθύων, οἱ ὁποῖοι (ὅπως ὅλοι οἱ ἰχθύες τῆς περιόδου ταύτης) κατοικοῦν μὲν εἰς τὰς ἐπὶ τῶν χέρσων ὑπαρχούσας συναγωγὰς ὑδάτων, μεταναστεύουν ὅμως ἤδη πρὸς τὰς θαλάσσας. Ἡ ἐμφάνισις τῶν ἐντόμων, τὰ ὁποῖα ἐν μέρει εἶναι ἀκόμη πραγματικῶς πρωτόγονα καὶ μεγάλα, ὡς καὶ πολυαρίθμων *μυριαπόδων*, *ἀραχνῶν* καὶ *σκορπίων*. Ἡ μεγάλη ἐλάττωσις τῶν *τριλοβιτῶν*. Ἡ ἐλάττωσις τῆς ποικιλίας μορφῶν τῶν *βραγχιοπόδων* καὶ ἡ αἰφνιδία καὶ ἀνθηροτάτη ἀνάπτυξις τῶν *πρωτοζῴων (φουσουλῖναι)*.

Digitized by Google

'Εκ τῶν ἐντόμων παρουσιάζονται τὰ *παλαιοδικτυόπτερα. πρωτόγονοι λιβέλαι, πρωτόγονοι σίλφαι.* Καταπληκτικὸν εἶναι τὸ μέγεθος τῶν διαφόρων μορφῶν τῶν ἐντόμων, τὰ ὁποῖα βιολογικῶς δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσι σχεδὸν ὡς τὰ «πτηνὰ» τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου. Παρουσιάζονται ἤδη καὶ πραγματικαὶ *σίλφαι*, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον περίοδον φθάνουν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἐξελικτικῆς ἀναπτύξεώς των καὶ τούτου ἕνεκα θεωροῦνται καὶ ὡς σπουδαῖαι χαρακτηριστικαὶ μορφαί.

'Εκ τῶν *κεφαλοπόδων* ζῶσι τὰ χαρακτηριστικὰ γένη *προνορίτης (προνορίτης ὁ κυκλόλοβος, προλεκανίτης ὁ πεπιεσμένος)* ἢ τὸ *γλυφιόκερας*. Κατὰ τὴν κατωτέραν λιθανθρακοφόρον εὑρίσκονται καὶ λείψανα τῶν *κλυμενιῶν* τῆς δεβονίου.

'Εκ τῶν *κοχλιῶν*, τῶν ἐχόντων παχέα ὄστρακα, σπουδαῖοι εἶναι οἱ *εὐομφαλίδαι* καὶ οἱ *βελλεροφοντίδαι*. Εἰς τὴν Νέαν Σκωτίαν συναντῶνται οἱ πρῶτοι χερσαῖοι κοχλίαι. 'Εκ τῶν *διθύρων ἐλασματοβραγχίων* ἰδιαιτέρως ἄξιον μνείας εἶναι ἐκ τῶν θαλασσοβίων τὸ γένος *ποσειδωνία* (τὸ εἶδος *ποσειδωνία Βέχερι* εἶναι σπουδαιότατον καὶ χαρακτηριστικώτατον ἀπολίθωμα τῆς κατωτέρας λιθανθρακοφόρου) καὶ τὸ εἶδος *ἀβικουλοπέκτεν τὸ παπυροειδές*, χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου. 'Εκ τῶν ἐλασματοβραγχίων τῶν γλυκέων ὑδάτων χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ γένη *καρβονικόλα, ἀνθρακομύα* καὶ *ναγιαδίτης*.

Ἂν καὶ τὰ *βραγχιόποδα* ἀρχίζουν καταφανῶς νὰ ἐλαττῶνται, ἐν τούτοις παρουσιάζονται νέαι μορφαὶ (τὰ γένη *μαργινιφέρα, εὐμετρία, σπειριφερίνα, καμαροφορία κ.τ.λ.*). Τὰ εἴδη *προδοῦκτος ὁ γιγάντειος* καὶ *σπειρίφερ tornacensis* εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς κατωτέρας λιθανθρακοφόρου, ἐνῷ τὰ γένη *χουστεδία, ἐντελής, μεσκέλλα* χαρακτηρίζουν τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον. Μεταξὺ τῶν *κοραλλίων* κυριαρχοῦν οἱ *ἀξοφυλλίδαι* μὲ τὰ γένη *λονσδαλεΐα, λιθοστρώτιον* καὶ ἄλλα, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν τὰ γένη *μιχελινία* καὶ *χαιτέτης*. *Κρινοειδῆ* ὅλων τῶν τάξεων συναντῶνται ἰδιαιτέρως εἰς τὴν κατωτέραν λιθανθρακοφόρον καὶ πολὺ ἄφθονα εἰς τὴν Βόρειον 'Αμερικήν.

Παγκόσμιον ὅμως ἀνάπτυξιν ἀποκτῶσι τὰ *πρωτόζῳα*, τὰ ὁποῖα, τούτου ἕνεκα, καθίστανται σημαντικαὶ μορφαὶ ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου περιόδου μέχρι καὶ τῆς περμίου. Οὕτως ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν *φουσουλινιδῶν* σπουδαῖα εἶναι τὰ δύο γένη *φουσουλίνα* καὶ *σβαγερίνα*. Τὰ *πρωτόζῳα* ταῦτα, ὡς καὶ τὰ *ἀκτινόζῳα*, ἔδωσαν ἀφορμὴν διὰ τῶν κελυφῶν των νὰ σχηματισθῶσιν ὁλόκληρα πετρώματα.

Σχετικῶς νῦν μὲ τὴν ἐξάπλωσιν καὶ διανομὴν τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι κατὰ τὰ κατώτερα χρονικὰ τμήματα τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου ὑπῆρχον σαφεῖς γεωγραφικαὶ διαφοραί, ἂν καὶ οὐχὶ ἐντόνως ἐκπεφρασμέναι. Πολλὰ εἴδη, ὡς π. χ. ἡ *σπειρίφερ striatus*, ὁ *προδοῦκτος ὁ γιγάντειος*, ἔχουν εὐρυτάτην ἐξάπλωσιν. Κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον περίοδον ἐπικρατεῖ μεγάλη ὁμοιομορφία εἰς τὸν θαλάσσιον ζωϊκὸν κόσμον, οὕτως ὥστε ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου δύνανται ἀμέσως νὰ παραβληθῶσιν εἴδη τῶν Οὐραλίων μὲ εἴδη τῆς 'Αμερικῆς. 'Εν τούτοις δὲν ἐπικρατεῖ τελεία ὁμοιομορφία. Οὕτω πως ἡ πανὶς τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου περιόδου τῆς δυτικῆς Νοτίου 'Αμερικῆς εἶναι περισσότερον συγγενὴς μὲ τὴν πανίδα τῆς Βορείου 'Αμερικῆς καὶ τῶν Οὐραλίων Τιμὰν ἢ πρὸς τὴν πανίδα τῆς πολὺ πλησιέστερον κειμένης περιοχῆς τοῦ 'Αμαζονίου ποταμοῦ. Τοπικὰ εἴδη παρατηροῦνται καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἡ εὐρεῖα πρὸ παντὸς ἐξάπλωσις τῶν φουσουλινῶν (συνεξαρτωμένη πιθανῶς μὲ τὴν ὕπαρξιν θερμῶν ρευμάτων) καταδεικνύει ὁμοειδεῖς θαλασσίας συνθήκας. Τὰ κοράλλια τέλος εἶναι ἐξηπλωμένα μέχρι τῆς 'Ανταρκτίδος.

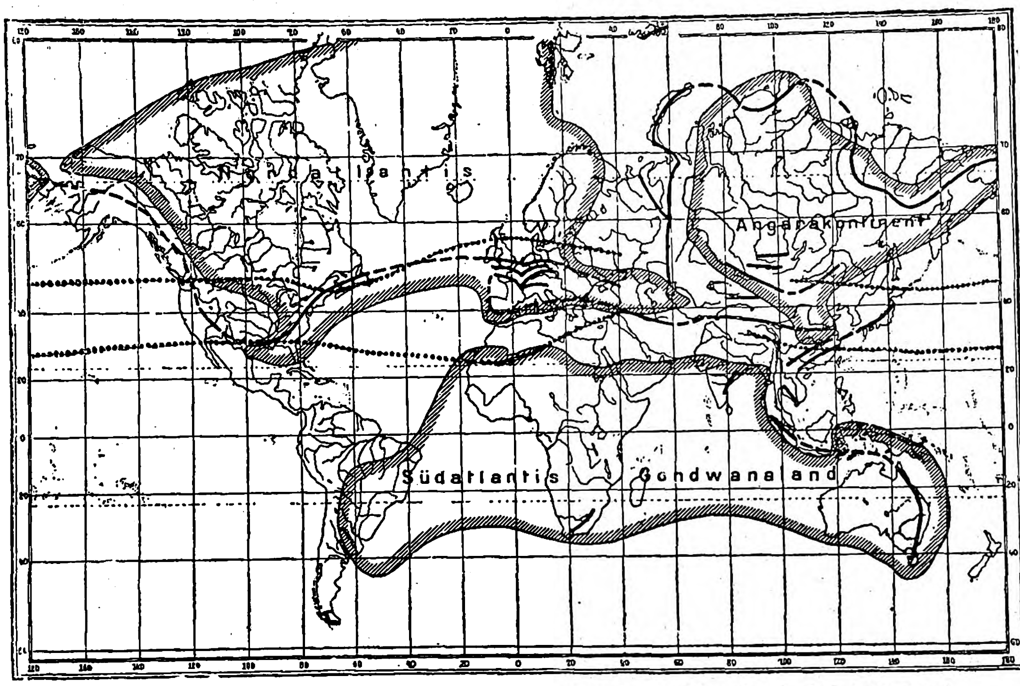

Χάρτης τῆς γῆς κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον ὑποπερίοδον (κατὰ τὸν Arldt 1912).
['Αριστερὰ καὶ ἄνω='Η βόρειος ἤπειρος. Δεξιὰ καὶ ἄνω='Η χώρα 'Αγγάρα. Κάτω='Η νότιος ἀτλαντὶς—χώρα Γκονιβάνα.]

Ἄλλα γεωλογικὰ φαινόμενα. Γένεσις ὀρέων. Ἡ λιθανθρακοφόρος περίοδος καὶ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα πέρμιος ὑπῆρξαν ἐποχαὶ ἐντόνου γενέσεως ὀρέων καὶ φαινομένων συμπαρομαρτούντων πρὸς αὐτήν. Συνέβησαν δ' ἐν μέρει μὲν ὀρεογενετικὰ φαινόμενα εἰς ἐντονωτάτην κλίμακα, σχηματισθέντων μεγάλων πτυχῶν καὶ καλυμμάτων ἐπωθήσεως (Ρηνικὰ σχιστολιθικὰ ὄρη κλπ.), ἐν μέρει ὑποραογενετικαὶ κινήσεις (ἀσθενεῖς πτυχώσεις, διαρρήξεις) καὶ ἐν μέρει τέλος καὶ ἠπειρωτικαὶ ἐξάρσεις καὶ συνιζήσεις. Οὕτω π. χ. ἡ Βόρειος 'Αμερική, ἐξαιρέσει τοῦ 'Αρκάνσας καὶ τῆς περιοχῆς τῶν 'Αππαλαχίων, ἔπαθεν ἀσθενεῖς κάμψεις, αἱ ὁποῖαι τελικῶς ἔγιναν αἰτία, ὅπως κατὰ τὴν πέρμιον περίοδον ἡ χώρα αὕτη καταστῇ ξηρά. Ἡ Εὐρώπη ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῶν ζωηροτάτων τοιούτων φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἐξεδηλώθησαν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἰς ἀλλεπαλλήλους φάσεις, οὐχὶ ὀλιγωτέρας τῶν ἑπτά, καὶ ἡ ἔντασίς των τοπικῶς μετεβάλλετο ἀπὸ ἠπειρογενετικῶν εἰς ὀρεογενετικά. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι προσεβλήθησαν ὑπὸ δύο τοπικῶς περιορισθεισῶν πτυχώσεων, τῆς πτυχώσεως τοῦ 'Αρκάνσας εἰς 3 ἢ 4 φάσεις κατὰ τοὺς μεσαίους χρόνους τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου ὑποπεριόδου καὶ τῆς πτυχώσεως τῶν 'Αππαλαχίων ὀρέων εἰς 7 φάσεις ἀργὰ κατὰ τὴν πέρμιον περίοδον ἢ καὶ μετ' αὐτήν.

Δάσος φυτῶν εἰς βαλτότοπον κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον.
['Αριστερὰ λεπιδόδενδρα καὶ πτέριδες, εἰς τὸ μέσον καλαμῖται, δεξιὰ σφραγιδόδενδρα καὶ γυμνόσπερμα.]

Εἰς τὴν Δυτ. Εὐρώπην κατὰ τὰς πτυχώσεις ταύτας ἐσχηματίσθησαν τὸ *ἀρμορικανικὸν* καὶ τὸ *βαρίσκιον* τόξον ὀρέων (βλ. λ.).

Τὸ ἀρμορικανικὸν τόξον ἤρχιζεν ἀπὸ τὸ γαλλικὸν ὀροπέδιον καὶ ἐξετείνετο ὑπὸ μορφὴν τόξου ἀνοικτοῦ πρὸς ΝΔ. ὑπὲρ τὴν Βρετάνην, τὸ Δεβονσάϊρ καὶ τὰ ΝΔ. τῆς Ἰρλανδίας μέχρι τοῦ 'Ατλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Τὸ δὲ βαρίσκιον τόξον, ἀρχόμενον ἀπὸ τὸ γαλλικὸν ὀροπέδιον, διηυθύνετο πρὸς τὰ ΒΑ. διὰ τῆς νοτίου καὶ μέσης Γερμανίας καὶ εἶτα πρὸς Α. μέχρι τῶν Δουδητίων, ὅπου ἐλάμβανε πλέον διεύθυνσιν πρὸς Ν. καὶ ΝΑ., μέχρι τῆς Ροδόπης.

Εἰς τὴν 'Ασίαν οἱ ὀρεσιγόνοι πτυχώσεις ὑπῆρξαν ἐπίσης ἔντονοι καὶ ἐσχηματίσθησαν συνεπείᾳ αὐτῶν αἱ μεγάλαι ὀρειναὶ ἁλύσεις τῆς Ἐνδο-ασίας. Συνεπείᾳ τούτων ἡ Τηθὺς θάλασσα κατέστη στενοτέρα μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν τῆς 'Ασίας, τῆς 'Αγκάρας δηλαδή, καὶ τῆς Γκοντβάνης.

Ἡφαιστειότης. Τὰς γενέσεις πτυχωσιγενῶν ὀρέων συνώδευσαν καὶ ἔντονα φαινόμενα ἡφαιστειότητος. Εἰς τὰς περιοχὰς τῶν πτυχώσεων ἀνεξῆλθον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλκαλιασβεστοῦχα μάγματα καὶ ἐσχημάτισαν πλουτώνεια πετρώματα (ἰδιαιτέρως *γρανίτην)*, φλέβας πυριγενῶν πετρωμάτων *(ἀπλίτου, λαμπροφύρου*, κτλ.) καὶ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα. Εἰς τὴν Εὐρώπην ἐμφανίζονται τοιαῦτα πετρώματα καὶ κατὰ τὴν κατωτέραν καὶ κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον διάπλασιν (Μέλας Δρυμός, Βόσγια, Χάρτζ, Θυριγγία, Σαξωνία, Κορνουάλη, Δεβονσάϊρ κτλ.). Τὰ ἡφαιστειογενῆ ἢ ἔκχυτα πετρώματα παρουσιάζονται εἰς μεγαλυτέρας ποσότητας τὸ πρῶτον κατὰ τὴν πέρμιον περίοδον.

Εἰς τὰς μὴ ἐπτυχωμένας περιοχὰς ἢ εἰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι προσεβλήθησαν μόνον ἀπὸ ὑποραογενετικὰ φαινόμενα, ἀνεξῆλθον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλκαλικὰ μάγματα, σχηματίσαντα ἐν μέρει πλουτώνεια πετρώματα (ὡς π. χ. εἰς τὴν καναδικὴν ἀσπίδα, εἰς τὰς ἀτλαντικὰς ἀκτὰς τῆς Βραζιλίας ἢ εἰς τὴν Αὐστραλίαν) καὶ ἐν μέρει ἔκχυτα ἡφαιστειογενῆ ὑπὸ μορφὴν σωρῶν, φλεβῶν, στρωματοειδῶν φλεβῶν καὶ καλυμμάτων (Σκωτίαν, 'Ιρλανδίαν καὶ ἀλ.).

Ἐπικλύσεις καὶ ἀποχωρήσεις τῆς θαλάσσης. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου αἱ παλαιογεωγραφικαὶ συνθῆκαι φαίνεται ὅτι ἤλλαξαν πολὺ ὀλίγον ἀφ' ὅ,τι ἦσαν κατὰ τὸ τέλος τῆς προγενεστέρας δεβονίου περιόδου. Εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Δονέτζ περιοχαὶ χέρσου ἐπεκλύσθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. 'Επίσης κατελήφθησαν πάλιν ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ αἱ πρὸ τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου πτυχωθεῖσαι καὶ ξηραὶ καταστᾶσαι περιοχαὶ τῆς Βρετάνης καὶ τῆς Κάτω Σιλεσίας. Κατὰ τἆλλα διεκρίνοντο τότε: 1) Ἡ *βορεία ἠπειρωτικὴ περιοχή*, ἡ ὁποία περιελάμβανε τὴν Βόρειον Εὐρώπην καὶ τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα τῆς Βορείου 'Αμερικῆς μετὰ τῶν ἀρκτικῶν περιοχῶν. Ἡ ἤπειρος αὕτη πρὸς ἀνατολὰς ἐχωρίζετο διὰ τῆς Οὐραλίου θαλάσσης ἀπὸ τὴν σιβηρικὴν μᾶζαν. 2) Ἡ νοτία ἤπειρος μετὰ τῆς Γκοντβάνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκον ἡ Κεντρῴα καὶ Δυτικὴ Αὐστραλία, αἱ Ἰνδίαι, ἡ 'Αραβία, ὅλη σχεδὸν ἡ 'Αφρική

Digitized by Google

καὶ ἡ δυτικὴ Νότιος Ἀμερική. 3) Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐξετείνετο ὡς χώρισμα, ἀπὸ Α. περίπου πρὸς Δ., ἡ μεγάλη Μεσόγειος θάλασσα, ἡ Τηθύς, ἡ ὁποία κατὰ τὰ ἄκρα της εἶχε στενεύσει, ἀλλὰ κατὰ τὸ κέντρον της ἐξηκολούθει νὰ εἶναι μία διαρκὴς βαθεῖα λεκάνη συλλογῆς, εἰς τὸν πυθμένα τῆς ὁποίας ἐξηκολούθει ἄνευ διακοπῆς ἡ ἀπόθεσις ἰζημάτων.

Βραδέως ὅμως, μετ' οὐ πολύ, ἀρχίζει μία ἀποχώρησις θαλάσσης, ἡ ὁποία διαρκεῖ καθ' ὅλην τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον μέχρι τῆς περμίου, συνοδευομένη καὶ ἀπὸ τὰς προμνημονευθείσας κινήσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ. Συνεπείᾳ τοῦ φαινομένου τούτου εἰς τὴν Εὐρώπην συνδέονται νῦν διὰ χέρσου αἱ ἀρχαιότεραι βόρειοι καληδόνιοι πτυχαὶ μὲ τὸ ἀρμορικανικὸν καὶ τὸ βαρίσκιον τόξον ὀρέων. Μόνον εἰς τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην (ἐξαιρέσει τῆς μεγάλης Μεσογείου θαλάσσης), ὡς καὶ εἰς τὴν δυτικὴν Βόρειον Ἀμερικήν, παραμένει ἡ θάλασσα μέχρι καὶ τῆς περμίου περιόδου. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀποχωρήσεις τῆς θαλάσσης, ἀλλαχοῦ συμβαίνουν προελάσεις αὐτῆς καὶ ἐπικλύσεις ξηρῶν, ὡς π. χ. κατὰ τὴν κατωτέραν λιθανθρακοφόρον περίοδον εἰς τὴν Ρωσίαν, Βόρειον Ἀμερικήν, Νήσους τῶν Ἄρκτων, Βόρειον Κίναν καὶ εἰς τὸ Τιμάν. Σημαντικωτάτη ὑπῆρξεν ἡ ἐπίκλυσις τῆς θαλάσσης, ἡ ὁποία σαφῶς καταφαίνεται εἰς τὴν Σπιτσβέργην, Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικήν, Σαχάραν, τμήματα τῆς Μεγάλης Μεσογείου θαλάσσης, Ἱμαλάϊα, Μαλαϊκὸν ἀρχιπέλαγος καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Αὐστραλίαν, καὶ ἡ ὁποία ἐγένετο κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον περίοδον.

Κλιματολογικαὶ συνθῆκαι κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον καὶ τὴν πέρμιον περίοδον. Αἱ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι ἐξετάζονται ἐνταῦθα καὶ διὰ τὰς δύο περιόδους ἀπὸ κοινοῦ, διότι εἶναι δύσκολος ἡ χωριστὰ ἐξέτασίς των.

Ὡς προελέχθη, διεκρίνοντο καὶ τότε δύο περιοχαί, ἡ βορεία καὶ ἡ νοτία. Τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἔκειτο περίπου βορείως τοῦ σημερινοῦ 35ου βορείου παραλλήλου κύκλου, ἐνῷ τὸ νότιον ἄκρον τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου ἤρχιζε περίπου εἰς τὸ αὐτὸ νότιον πλάτος. Ὁ ἰσημερινὸς ἔκειτο ὀλίγον μόνον βορειότερον τοῦ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς Δ. διήκοντος ἄξονος τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἡμισφαιρίων ἀντίθεσις ἦτο ὁμοία μὲ τὴν σήμερον παρατηρουμένην ἀντίθεσιν μεταξὺ βορείων καὶ τροπικῶν χωρῶν (προϋποτιθεμένου πάντοτε ὅτι τότε οἱ πόλοι εἶχον τὴν αὐτὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἔχουν σήμερον).

Εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἐπικρατεῖ ὑγρὸν κλῖμα. Ἡ ὕπαρξις διαρκοῦς ὑγρασίας προέρχεται ἐκ τῶν διαρκῶς συναζομένων ὑδάτων καὶ ἐκ τῆς γενέσεως (συνεπείᾳ τῶν χρονίων συνιζήσεων) ἀβαθῶν βάλτων. Αἱ διαρκῶς ἀνυψούμεναι χέρσοι συμπυκνώνουν ἀτμοὺς καὶ γίνονται ἐπίσης πρόξενοι πτώσεων βροχῶν.

Προϊούσης ὅμως τῆς ὀρεογονίας, αἱ ἤπειροι μεγεθύνονται, τὰ ὑψηλά των ὄρη διὰ τῆς ἀποκομίσεως ἰσοπεδοῦνται καὶ συνεπείᾳ τούτων ἀρχίζει βαθμηδὸν νὰ ἐπικρατῇ ἠπειρωτικὸν ξηρὸν κλῖμα ὑπεράνω τῆς εὐρείας ὁμοιομόρφου ἠπείρου. Ἤδη, κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον περίοδον, ξηραὶ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι ἐπικρατοῦν, καθιστάμεναι ἐντονώτεραι κατὰ τὴν κατωτέραν πέρμιον ὑποπερίοδον. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀνωτέρας περμίου ἐπικρατεῖ πλέον ἐν Εὐρώπῃ καὶ εἰς ὅλην τὴν γῆν καθαρὸν ξηρὸν κλῖμα.

Κατὰ τὰς αὐτὰς ἐποχάς, κατὰ τὰς ὁποίας εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἀρχίζει ἡ γένεσις τοῦ ξηροῦ κλίματος, εἰς τὸ νότιον πολλαχοῦ ὑπάρχει κλῖμα παγετῶδες· τοῦτο ὅμως δὲν διαρκεῖ πολὺ καὶ ἐν νέου ἐπανέρχεται τὸ ὑγρὸν κλῖμα, καθιστάμενον βαθμηδὸν ξηρότερον.

Οὕτω πως τὰ δύο τότε ὑπάρχοντα ἡμισφαίρια ξηρᾶς ἦσαν κλιματολογικῶς ἐντόνως διάφορα, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα ἐπακολουθήσασαν πέρμιον περίοδον. Εἰς τοὺς ἀβαθεῖς βαλτοτόπους τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἐπεκράτουν τροπικαὶ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι, ὡς ἐξάγεται ἐκ πολλῶν φαινομένων (τῆς συγγενείας πολλῶν πτερίδων πρὸς σημερινὰ τροπικὰ φυτά, τοῦ μεγέθους τῶν φυτῶν, τῆς ἐλλείψεως ἐτησίων δακτυλίων εἰς τοὺς κορμοὺς τῶν φυτῶν, τῆς ὁμοιομόρφου ἐξαπλώσεως τῶν θαλασσίων πανίδων, τῆς παρουσίας κοραλλίων εἰς ὑψηλὰ πλάτη κ. ἄλ.).

Ἐκ τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν τοῦ Harrassowitz κατεδείχθη τέλος ὅτι εἰς διαφόρους θέσεις τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου παρουσιάζονται λείψανα σχηματισμοῦ ἀργίλλων, δεικνυουσῶν ὅτι εἰς τὰς θέσεις ταύτας ἐγίνετο τότε λατεριτικὴ ἀποσάθρωσις τῶν πετρωμάτων. Τὰ φαινόμενα ταῦτα τῆς λατεριτικῆς ἀποσαθρώσεως εἶναι πάντως τοπικά, ἐν τούτοις δεικνύουν ὅτι, εἰς τὰς θέσεις ταύτας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον βαλτοτόπους καὶ δὲν ὑπέκειντο εἰς ἀποκόμισιν, ἐσχηματίζοντο καλύμματα λατεριτῶν καὶ συνεπῶς ἐγίνετο τότε εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ἀλλαγὴ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κλίματος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους.

Γ. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

λιθανθρακωρυχεῖον (τό)· ὀρυχεῖον λιθανθράκων.

λιθάνθραξ, *—ακος* (ὁ) *['Ορυκτολ.—Πετρογρ.]*. Εἶδος ὀρυκτῶν *ἀνθράκων* (βλ. λ.), περιέχον 74—94% ἄνθρακα, 3—20 % ὀξυγόνον, 1—5 % ὑδρογόνον καὶ 0,8 % ἀζώτου. Οἱ λιθάνθρακες εἶναι ὀρυκτὰ φυτικῆς καταγωγῆς, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχει διατηρηθῆ ὁ ὀργανικὸς ἱστός, ἂν καὶ πολλάκις ἀναγνωρίζεται μόνον ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον κατόπιν εἰδικῆς προπαρασκευῆς. Ὁ λιθάνθραξ εἶναι ἢ στιφρός, παρουσιάζων ἀσθενῆ στρῶσιν, ἢ σχιστοφυής, ἢ ἰνώδης. Ἔχει θραῦσιν ὀστρεώδη, σκληρότητα 2—2 ½ βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 1,15—1,5, χρῶμα μέλαν πρὸς τὸ καστάνινον καὶ φαιόν, λάμψιν ὑελώδη, πισσώδη ἢ στεατώδη. Εἶναι εὔθραυστος καὶ συρόμενος ἐπὶ ἀλαμποῦς πλακὸς ἐκ πορσελλάνης δίδει γραμμὴν μέλαιναν μέχρι μελανόφαιον.

Περιέχει συχνὰ μεγάλα ποσὰ τέφρας, 1—30 % καὶ πλέον. Ἡ θερμαντική του ἱκανότης ἀνέρχεται εἰς 7500—9600 θερμίδας. Κόνις αὐτοῦ θερμαινομένη ἐντὸς ἀχρόου διαλύματος καυστικοῦ κάλεως ἀφίνει αὐτὸ ἄχρουν ἢ τὸ χρωματίζει ἀσθενῶς μόνον. Ἀναλόγως τῶν φυσικῶν διαφορῶν καὶ τῆς ἐν τῇ τέχνῃ χρησιμοποιήσεώς των διακρίνονται πολλαὶ παραλλαγαὶ λιθανθράκων: *λάμπων ἄνθραξ* (Glanzkohle), *πισσοειδὴς ἄνθραξ* (Pechkohle), *ἀεριοῦχος ἄνθραξ* ἢ *ἀεριάνθραξ* (Gaskohle), *φλογοῦχος ἄνθραξ* ἢ *φλογάνθραξ* (Flammkohle), *συντηκτὸς ἄνθραξ* (Backkohle), *ψαμμώδης ἄνθραξ* (Sandkohle), *ἡμίτηκτος ἄνθραξ* (Sinterkohle), *λιπαρὸς* ἢ *παχὺς ἄνθραξ* (Fettkohle), *ἰσχνάνθραξ* (Magerkohle) κλπ. Περὶ ἀποστάξεως τῶν λιθανθράκων βλ. *καύσιμα*.

Οἱ λιθάνθρακες ἀπαντῶνται εἰς κοιτάσματα ἐκτεινόμενα εἰς μῆκος μιλλίων, εἰς μικροτέρας κοίτας καὶ σωροὺς μικρούς. Λιθάνθρακες εὑρίσκονται εἰς ὅλας τὰς διαπλάσεις ἀπὸ τῆς δεβονίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι τῆς κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ, κυρίως ὅμως εἶναι ἐξηπλωμένοι ἐντὸς τῆς *λιθανθρακοφόρου* (βλ. λ.) διαπλάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν τὰ πλεῖστα τῶν γνωστῶν λιθανθρακοφόρων πεδίων. Εἰς τὴν ὑποδιάπλασιν τοῦ ἐρυθροῦ κειμένου τῆς περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἀνήκουν λιθάνθρακές τινες τοῦ Σααρμπρύκεν καὶ τῆς Βοημίας, εἰς τὴν τριάσιον οἱ τοῦ Σόνεν καὶ οἱ τῆς μέσης καὶ νοτίου Γερμανίας, εἰς τὴν ἰουράσιον οἱ τῆς νοτίου Οὐγγαρίας (Fünfkirchen), εἰς τὴν κρητιδικὴν οἱ τοῦ Deister κλπ. Παραλλαγὴ ἰδιαιτέρα τοῦ λιθάνθρακος εἶναι καὶ ὁ *γαγάτης* (βλ. λ.).

Ἐν Ἑλλάδι εὑρέθησαν κοιτάσματα λιθανθράκων εἰς τὴν νῆσον Χίον καὶ εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν Ἀργολίδα. Οἱ λιθάνθρακες τῆς Χίου σχηματίζουν μικροὺς φακοὺς ἐντὸς τῶν νεωτέρων στρωμάτων τῆς Μοσχοβίου ἢ Βεστφαλίου βαθμῖδος τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως. Ἡ κυρία περιοχὴ ἐμφανίσεως εἶναι τὸ βορειοανατολικὸν τμῆμα τῆς νήσου παρὰ τὰ Καρδάμυλα καὶ δὴ αἱ θέσεις: παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῆς κοιλάδος τοῦ Ναγοῦ, τὸ ἀκρωτήριον Γιαλισκάρη καὶ ἡ Ἀνέμη· εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Γιόσκουα, ὁ Πατσὸς καὶ ὁ Κρητικόλακκος· εἰς τὴν ἐκβολὴν τῆς κοιλάδος τῆς Βλαχάδας, τὰ Βουρλιὰ καὶ ἡ Κακόπετρα καὶ ἔναντι ἡ Μηλιά· βορείως τοῦ Πελιναίου τὸ Βίκι καὶ δυτικῶς αὐτοῦ ἡ Σπαρτοῦντα.

Ἡ ποιότης τῶν λιθανθράκων Χίου εἶναι ἡ ἀκόλουθος: κὼκ 79,54—88,40 %, πτητικαὶ οὐσίαι 11,58—20,45 %, ἄνθραξ μόνιμος 51,34—76,27 %, τέφρα 7,92—28,20 %, θερμαντικὴ ἱκανότης 7.526 θερμίδες. Ἀναλόγως πρὸς τὴν σύστασιν ταύτην κατατάσσονται εἰς τὰ ὅρια μεταξὺ τῶν ἰσχνῶν καὶ τῶν λιπαρῶν ἢ παχέων μὲ βραχεῖαν φλόγα. Ἀτυχῶς αἱ ὑπάρχουσαι συνολικαὶ ποσότητες εἶναι ἀσήμαντοι.

Ὁ λιθάνθραξ Ἀργολίδος ἐμφανίζεται εἰς τὰς βορείας ὑπωρείας τοῦ σχιστοψαμμιδικοῦ ὄρους Ἀδέρες, εἰς τὴν θέσιν Μύλοι καὶ εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. περίπου ΝΔ. τοῦ χωρίου Λεσιὰ πρὸς τὸ χωρίον Ποτάμι. Ὁ λιθάνθραξ οὗτος ἐμπεριέχει ἄνθρακα μόνιμον 66,15 %, πτητικὰς οὐσίας 33,82 % καὶ τέφραν 3,5 % (παχὺς ἢ λιπαρὸς ἄνθραξ μὲ μακρὰν φλόγα). Ἀσήμαντοι ἐμφανίσεις ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως.

Φακοὶ λιθανθράκων, μικρῶν ὅμως διαστάσεων καὶ συνεπῶς ἀσήμαντοι ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, εὑρέθησαν ἐπίσης καὶ ἐντὸς ἄλλων διαπλάσεων καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος (Καντρέβα Πελοποννήσου κ. ἀλ.) (βλ. καὶ *ἄνθραξ*, *καύσιμα*, *γαιάνθραξ*).

Γ. Κ. Γ.

λίθαξ, *—ακος* (ὁ)· ἀρχ., πετρώδης, βραχώδης, σκληρός.

λιθαράκι (τό)· δημοτ., μικρὸν λιθάριον, πετρίτσα· ἄλλως *χαλίκι*.

λιθάργυρος (ὁ) (Bleiglätte), ἢ *μασσικότης* (Massicot) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ὀξείδιον τοῦ μολύβδου PbO. Ἀπαντᾷ εἰς λεπτὰ λεπιδοειδῆ συσσωματώματα, διὰ τεχνητῆς δὲ παρασκευῆς κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα. Παρουσιάζει χρῶμα κίτρινον πορτοκαλλιόχρουν καὶ λάμψιν στεατώδη. Παρετηρήθη εἰς τὸ Μεξικόν, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα εὑρίσκεται καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β.

λιθάρι (τό)· μικρὸς λίθος χειροπληθής: «θὰ σ' ἀρχίσω μὲ τὰ λιθάρια», «μοῦ 'σπασε τὸ κεφάλι μ' ἕνα λιθάρι»· ‖ «ρίχνω τὸ λιθάρι» ἐπὶ τῆς παιδιᾶς ἢ τοῦ ἀγωνίσματος τῆς λιθοβολίας· ‖ ἡ μυλόπετρα· ‖ βράχος.

—*[Πετρογρ.]* Βλ. *λιθάριον*.

Λιθάρι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Κεφαλληνίας, κατὰ τὴν Β. ἀκτὴν τῆς χερσονήσου τῆς Παληκῆς, δυτικὸν κέρας τοῦ ὅρμου Ἀθέρας (πλάτ. 38° 21′ Β., μῆκ. 20° 26′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia). Σ. Ε. Λ.

—**Λιθάρι** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπίσημον, διὰ τὴν ἀπὸ διέκπλου Καφηρέως πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου διεθνῆ γραμμὴν ναυσιπλοΐας, ἀκρωτήριον τοῦ Β. Αἰγαίου, ἡ ΝΑ. τῆς Σκύρου ἐσχατιὰ (πλάτ. 38° 46′ 30″ Β., μῆκ. 24° 41′ 00″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2048: Skyros island). Ἐπ' αὐτοῦ ἐγείρεται φάρος α΄ τάξεως, ἱδρυθεὶς τῷ 1894, τροποποιηθεὶς τῷ 1930 καὶ ἐκπέμπων μίαν ἀναλαμπὴν λευκὴν ἀνὰ 15″, φωτοβολίας μηχανήματος 43 μιλλ., τῆς γεωγραφικῆς του οὔσης 23. Σ. Ε. Λ.

—**Λιθάρι** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τοῦ *Κηναίου* ἀκρωτηρίου τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Λιθάρια ***Μαῦρα*** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς Ἀργολιδοκορινθίας (βλ. *Μαῦρα Λιθάρια*).

Λιθαριὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Θεοδωράκη (Τούδορτσι) τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (Ἐνωτίας) τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 114. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Γενῆ-Κιοΐ*. Χ. Δ.

λιθάριον (τὸ) *[Πετρογρ.]*. Τεμάχιον ἢ θραῦσμα πετρώματός τινος, ἔχον μέγεθος λεπτοκαρύου ἢ κοινοῦ καρύου καὶ προερχόμενον συνεπείᾳ διαβρώσεως ἢ ἀποσαθρώσεως τοῦ πετρώματος.

—**λιθάριον** ***ἡφαίστειον*** (Lapilli, Rapilli). Θραῦσμα λάβας, ἔχον μέγεθος λεπτοκαρύου ἢ κοινοῦ καρύου καὶ χρῶμα καστάνινον ἢ μέλαν. Τὰ ἡφαίστεια λιθάρια κατατάσσονται εἰς τὰ ἡφαίστεια ἀναβλήματα. Γεννῶνται κατὰ τὰς ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων, ὁπότε ἀνεκτινάσσονται εἰς τὸν ἀέρα τεμάχια λάβας ὑπὸ τῶν ἀνεκβαλλομένων ἀερίων, στερεοποιούμενα μετὰ ταῦτα. Γ. Κ. Γ.

Λιθαρίτσια *[Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ θέσις ἔξωθι τῶν Ἰωαννίνων, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλῆ πασᾶς μετέβαλεν εἰς ἀπροσμάχητον φρούριον, μετὰ πύργου, ὑπογείων καὶ λοιπῶν ἀμυντικῶν ἔργων. Τὸ φρούριον παρεδόθη εἰς τὸν πολιορκοῦντα τὰ Ἰωάννινα Χουρσὴτ πασᾶν ὑπὸ τοῦ φρουράρχου του ἀρχηγοῦ τῶν Γκέκηδων Χαρὶς-Γιάσκα, δωροδοκηθέντος πρὸς τοῦτο. Γ. Δ. Κ.

Λίθαρος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Λουτρῶν Ἡραίας (Καλυβίων) τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 120. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μερκίνιζα*. Χ. Δ.

λιθασμὸς (ὁ)· ἀρχ., λιθοβόλημα.

Λιθγόου. Ἄγγλος πειρατής, ὅστις ἀρχομένου τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος ἐλυμαίνετο μετὰ τοῦ συντρόφου του Θωμᾶ Σέρλεκ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ὀκτὼ φοῦσται ἀπετέλουν τὴν δύναμιν τῶν Ἄγγλων τούτων θαλασσίων ληστῶν, οἱ ὁποῖοι εἰς τοσοῦτον θρασύτητος ἔφθασαν, ὥστε ἐν ἔτει 1609 ἐπεχείρησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν νῆσον Σίφνον. Δ. Π. Π.

λιθένδυσις, *—εως* (ἡ). Ἡ διὰ λιθοδομῆς ἐπένδυσις τῶν πρανῶν τῶν ἐπιχωματώσεων ἢ ἐκσκαφῶν διὰ τὴν προστασίαν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, τῶν ὁποίων τὴν ροὴν περιορίζουσι, καὶ συγκράτησιν ἐν γένει τῆς πτώσεως τῶν χωμάτων. Χρῆσις λιθενδύσεως γίνεται πρὸς συγκράτησιν τῶν τοιχωμάτων τῶν ἐπὶ μαλακῶν γαιῶν ἀνορυσσομένων φρεάτων (λιθένδυτα φρέατα). Ἡ λιθοδομὴ ἀνεγείρεται χρησιμοποιουμένου συνδετικοῦ κονιάματος ἢ ἁπλῶς διὰ συμπλεκομένων πλακοειδῶν λίθων ἄνευ τοιούτου (ξηρολιθιά). Τοῦ ὅρου λιθένδυσις δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις ἐπὶ τῆς διὰ λαξευτῶν λίθων ἐπενδύσεως τοίχων ἢ στύλων οἰκοδομήματος ἐξ ἄλλου ὑλικοῦ (τοιχοποιία ἐκ κοινῆς λιθοδομῆς ἐπενδεδυμένη διὰ λαξευτῶν λίθων) πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διακοσμήσεως. Δ. Ο. Κ.

—*[Τεχν.]* Λιθένδυσις καὶ λιθένδυτον καλεῖται ἡ διὰ λιθοδομῆς ἐπένδυσις τῶν πρανῶν τῶν ἀναχωμάτων (προχωμάτων) ἢ ἐπιχωμάτων, εὑρισκομένων ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν ὑδάτων, τῶν ὁποίων τὴν ροὴν περιορίζουσι, λ. χ. προκειμένης διευθετήσεως κοίτης ποταμῶν ἢ χειμάρρων. Δ. Ο. Κ.

Λίθι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Χίου (βλ. λ. *Λίθιον*).

λίθια (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Σίφνῳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *συκῆ ἡ καρικὴ* (Ficus carica).

λιθιὰ (ἡ), δημοτ., ἡ διὰ λίθων ἐπένδυσις· ‖ λιθίνη μάνδρα.

Digitized by Google

Λιθιὰ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται βορειοανατολικῶς καὶ ἐγγύτατα τῆς Κορησοῦ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 642. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κομανίτσοβον*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Τσιρίλοβον*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 782. Χ. Δ.

λιθίασις, —*εως* (ἡ)· νόσος, καθ' ἣν ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ ἀνθρώπου σχηματίζονται λίθοι, οἷον ἐν τῇ κύστει, ἐν τοῖς νεφροῖς κ. ἄ.

— /*Παθολ.*/ Ἡ *λιθίασις* εἶναι κατάστασις παθολογική, συνισταμένη εἰς τὸν σχηματισμὸν λίθων ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ δὴ ἐν τοῖς νεφροῖς, τῷ ἥπατι, τῷ ἐντέρῳ. Αἴτιον ταύτης, γενικῶς εἰπεῖν, εἶναι πολλάκις εἰδικὴ διάθεσις τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ παθολογία διακρίνει: —1) *Λιθίασιν νεφρικήν*· κατὰ ταύτην πολλὰ τῶν φυσιολογικῶς ἐν διαλύσει ἐν τοῖς οὔροις ὑφισταμένων στοιχείων κατακρημνίζονται, συνενοῦνται καὶ ἀποτελοῦσι ψάμμον ἢ λίθους. Οὗτοι συνίστανται: α) ἐξ οὐρικοῦ ὀξέος· ὅταν τὸ φύσει διαλυτὸν οὐρικὸν νάτριον εὑρεθῇ ἐντὸς οὔρου ἔχοντος λίαν ὄξινον ἀντίδρασιν καὶ τὰ ἐν τῷ οὔρῳ κολλοειδῆ εἶναι ἀνεπαρκῆ, καταπίπτει τὸ οὐρικὸν ὀξὺ εἰς ἐρυθροκιτρίνους κρυστάλλους δυναμένους νὰ συνενωθῶσιν εἰς λίθους· β) ἐκ φωσφορικοῦ ἀσβεστίου καὶ μαγνησίου· οὗτοι γεννῶνται ὅταν τὸ οὖρον καθίσταται ἀλκαλικὸν ἕνεκα εἰσαγωγῆς εἰς τὸν ὀργανισμὸν πολλῶν βάσεων ἢ ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῆς οἰκονομίας πολλῶν ὀξέων (ὡς κατὰ τὴν ὥραν τῆς πέψεως), ἢ ἐπὶ μολύνσεως τῶν οὐρικῶν ὁδῶν διὰ μικροβίων μεταβαλλόντων τὴν οὐρίαν εἰς ἀνθρακικὴν ἀμμωνίαν (λίθοι ἐναμμωνίου φωσφορικῆς μαγνησίας)· γ) ἐξ ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου· οὗτοι παράγονται ὅταν αἱ τροφαὶ περιέχουσι πολὺ ὀξαλικὸν ὀξύ, καὶ δ) ἐκ κυστίνης.

2) *Χολολιθίασιν*. Κατὰ ταύτην, ἐντὸς τῆς χοληδόχου κύστεως ἢ τοῦ χοληδόχου πόρου ἢ ἐντὸς τῶν χοληφόρων ὁδῶν τοῦ ἥπατος σχηματίζονται λίθοι. Οὗτοι συνίστανται ἐκ χολεστερίνης καὶ χολεριθρινικοῦ ἀσβεστίου. Κυρία αἰτία τῆς παραγωγῆς τούτων εἶναι ὁτὲ μὲν μόλυνσις τῶν χοληφόρων ὁδῶν, προκαλοῦσα μεταβολὴν τῶν κολλοειδῶν τῶν ἡπατικῶν ἐκκρίσεων, ὁτὲ δὲ αὔξησις τῆς εἰς χολεστερίνην περιεκτικότητος τῆς χολῆς ἐκ λόγων διαθεσικῶν ἢ κακῆς διατροφῆς.

3) *Λιθίασιν ἐντερικήν*. Παρατηρεῖται σχεδὸν μόνον παρὰ τῇ γυναικί, ἀποδίδεται δὲ εἰς τὴν ἀρθριτικὴν διάθεσιν τοῦ ὀργανισμοῦ ἢ εἰς χρονίαν μεμβρανώδη κολίτιδα. Οἱ συνήθως μὴ ὑπερβαίνοντες εἰς μέγεθος τὴν ψάμμον λίθοι συνίστανται ἐξ ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ ἁλάτων φωσφορικοῦ ἀσβεστίου καὶ μαγνησίου καὶ πυριτικοῦ ὀξέος. Π. Μ.

— /*Ὀφθαλμολ.*/ *Λιθίασιν* ὀνομάζουσι τὴν πάθησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βλεφαρικὸς ἐπιπεφυκὼς παρουσιάζει ὀγκίδια μικρά, σκληρά, κιτρινωπὰ καὶ στρογγύλα. Ἡ λιθίασις ἦτο ἀρχαιόθεν γνωστή. Τὰ συγκρίματα συναντῶνται διεσπαρμένα ἢ καθ' ὁμάδας ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ ταρσοῦ ἢ τῆς ψαλίδος ἐντὸς τῶν ἐπιθηλιακῶν στρωμάτων, πληροῦσι δὲ τὰς κοιλότητας τῶν ψευδοαδένων τοῦ Harle, τῶν ἀδένων τοῦ Kraus καὶ ἐνίοτε τῶν τοῦ Meïbomius. Ἡ ἔκκρισις τῶν ἀνωτέρω ἀδένων, ἀναμειγνυομένη μὲ τὰ ἐκπεφυλισμένα κύτταρα αὐτῶν, σχηματίζει εἶδος σκληρᾶς μάζης, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ σύγκριμα. Τὰ συγκρίματα παρατηροῦνται εἰς τὰς ἀβληχρὰς ἢ χρονίας παθήσεις τοῦ ἐπιπεφυκότος, καθὼς καὶ εἰς τὰ χρόνια τραχώματα. Ἡ παρουσία τῶν συγκριμάτων συχνότατα ἐνοχλεῖ τὸν ὀφθαλμόν, πρέπει δὲ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις νὰ προβαίνωμεν εἰς τὴν ἀφαίρεσιν αὐτῶν. Τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα συγκρίματα δὲν ἐμπεριέχουσι, κυρίως εἰπεῖν, συστατικὰ λίθου. Ἡ ἀληθὴς λιθίασις παρατηρεῖται εἰς τὴν λιθώδη ἐπιπεφυκίτιδα τοῦ Leber 1895 (conjonctivité petrifiante). *Λιθίασις* ἐπίσης καλεῖται ἡ παρατηρουμένη κατάστασις τῶν ἐπιπεφυκότων, κατόπιν εἰσαγωγῆς λιθοειδῶν μαζῶν (γύψου κ.τ.λ.) ὑπὸ τὰ βλέφαρα. Ἡ ἑκουσία αὕτη πρᾶξις γίνεται χάριν φενάκης (Chaillous 1929). Τέλος, *λιθίασιν* καλοῦσι καὶ τὰ συγκρίματα, ἅτινα περικλείουσι μύκητας (strépto-thrix - actinomycoses) καὶ τὰ ὁποῖα σχηματίζονται ἐντὸς τῶν δακρυϊκῶν πόρων. Α. Γ.

— /*Φυτοπαθολ.*/ Ἡ *λιθίασις* εἶναι νόσος μὴ παρασιτικὴ τῶν ἀπίων, παρουσιαζομένη εἰς τὰ ἄγονα ἐδάφη καὶ κατὰ τὰ ξηρὰ ἔτη. Ἐπὶ τῶν μικρῶν ἀώρων ἀπίων παρατηροῦνται ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα κύτταρα ἀπομονωμένα ἄνευ χλωροφύλλης, μὲ περιεχόμενον καστανόχρουν, κοκκωτόν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κυττάρων τούτων αὐξάνει διαρκῶς, ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ καρποῦ θραύεται καὶ σχηματίζεται οὕτω κηλὶς μὲ ἀνώμαλον ἐπιφάνειαν. Ἡ ὁμὰς τῶν σκληροκυττάρων τούτων χωρίζεται τῆς σαρκὸς διὰ φελλοειδοῦς στρώματος. Ὅταν αἱ κηλῖδες εἶναι πολλαί, ὁ καρπὸς χάνει τὴν ἐμπορικήν του ἀξίαν. Ἐνδείκνυται ἡ χρησιμοποίησις ποικιλιῶν ἀπιδέας μὴ ὑποκειμένων εἰς τὴν πάθησιν καὶ ἡ φύτευσις εἰς γόνιμα καὶ οὐχὶ ξηρὰ ἐδάφη. Ε. Τ. Ε.

λιθικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς λίθους, ὁ τῶν λίθων: «λιθικὴ ἐποχὴ» ἢ «λιθίνη —» ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐχρησιμοποίει ἐργαλεῖα ἐκ λίθων.

— «**Λιθικὰ**» (τὰ) /*Ἀρχ.*/. Οὕτως ὠνομάζοντο παρὰ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀρχαίων καὶ μέσων χρόνων πάντα τὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα ἐπραγματεύοντο εἰδικῶς περὶ λίθων καὶ μάλιστα περὶ τῶν θεραπευτικῶν καὶ μαγικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐκρύπτοντο εἰς ὡρισμένους πολυτίμους καὶ ἡμιπολυτίμους λίθους. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀπόκρυφα, ἄξια μνείας εἶναι τὰ «Ὀρφέως λιθικὰ» καλούμενα, τὰ τοῦ Καλλιστράτου, τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου, τοῦ ὁποίου τὸ σύγγραμμα μετεφράσθη εἰς τὴν λατινικὴν ἐπὶ Πομπηΐου, τοῦ Σωτάκου (Γ' Β' π. Χ. αἰὼν) καὶ ἄλλα Εἰς ταῦτα δὲν ἀνεφέρετο μόνον ἡ θεραπευτικὴ καὶ μαγικὴ δύναμις ἑκάστου λίθου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδιάζουσα εἰς ἕκαστον τοιοῦτον συμπαθητικὴ δύναμις· ἐπίσης ἡ πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν ἀπαιτουμένη γλυπτικὴ παράστασις, τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ λίθος, καὶ ὁδηγίαι τῆς χρήσεως ἑκάστου λίθου. Ἡ δύναμις αὐτῶν ἐπιστεύετο μεγίστη· ἐθεράπευον ἀσθενείας· ἀπέτρεπον ὄφεις καὶ ζῷα ἄγρια ἢ καθίστων ἀβλαβῆ τὰ δήγματά των· ἔσῳζον ἐν κινδύνοις· παρεῖχον νίκην ἐν πολέμῳ καὶ ἐπιτυχίας ἐρωτικάς· ἐν γένει ἀπέτρεπον μὲν πᾶν κακόν, παρεῖχον δὲ πᾶν ἀγαθόν. Τὰ «λιθικὰ» ἀνεγινώσκοντο ἀπλήστως καὶ ἡρμηνεύοντο κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ν. Ι. Ζ.

— **λιθικὴ** ***ἐποχή***. Μία τῶν ἐποχῶν, εἰς ἃς διαιροῦμεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιοτεχνίας τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ του.

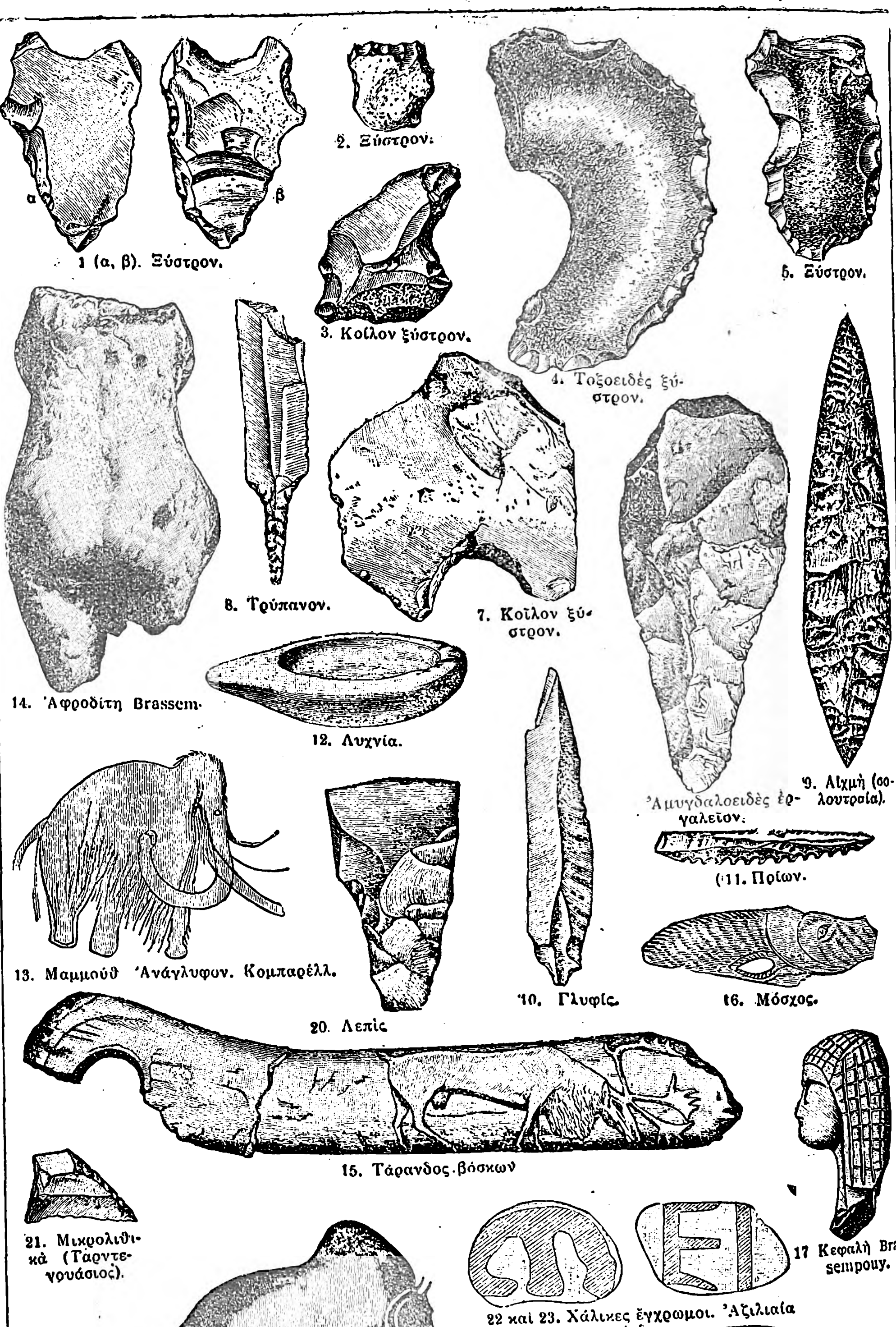

Διάφορα εὑρήματα τῆς λιθικῆς ἐποχῆς.

Ἡ ὀνομασία ἐδόθη, διότι ὡς κύριον μέσον παρασκευῆς ἐργαλείων καὶ ὅπλων ἐχρησιμοποίει ὁ ἄνθρωπος τὸν λίθον. Ἀποτελεῖ αὕτη τὴν πρώτην καὶ μακροτέραν περίοδον τῆς προϊστορικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Οὗτος, ἅμα ἀνεπτύχθη εἰς ὁπωσδήποτε ἀνθρώπειον βαθμόν, ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην ἐπεκτάσεως τῶν φυσικῶν του ὅπλων καὶ ἐργαλείων, τῶν ὀδόντων, χειρῶν κλπ., καὶ πρὸς τοῦτο μετεχειρίσθη τοὺς κλάδους δένδρων καὶ τοὺς ἑτοίμους λίθους. Τούτους ἔγνω ταχέως νὰ διορθοῖ καθιστῶν καταλλήλους διὰ τὴν χρῆσιν ἣν προέ-

Digitized by Google

θετο. Ἡ ὅλη λιθικὴ περίοδος διαιρεῖται ἀναλόγως τῆς τεχνικῆς ἐπεξεργασίας τῶν ἀντικειμένων τούτων εἰς βαθμῖδας (*ἠωλιθική, παλαιολιθική, μεσολιθική, νεολιθική*).

Διαγνωσθείσης τῆς σημασίας τῶν ἀνευρισκομένων περιέργων τούτων λίθων ὑπὸ διαφόρων, κυρίως δὲ ὑπὸ τοῦ Mercati (ΙΣΤ' αἰών), καὶ ἀνακαλυφθέντων ἀπείρων ἐν τῷ ἐδάφει ὑπὸ τοῦ Boucher de Perthes (ΙΘ' αἰών), ἤρχισαν καθοριζόμενοι οἱ τύποι τῶν λιθίνων ἀντικειμένων, ἅτινα ἐμφανίζουν βεβαίαν τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐπεξεργασίαν, καὶ ἡ διαίρεσις τῆς ὅλης μακρᾶς ταύτης ἐποχῆς εἰς τὰς καθ' ἕκαστον βαθμῖδάς της.

Τὸ τέλος τῆς νεολιθικῆς περιόδου ἐσήμανεν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐγνώρισε βαθμηδὸν τὰ μέταλλα (λιθοχαλκῆ, χαλκῆ, ὀρειχαλκίνη, σιδηρᾶ ἐποχή). Ἡ λιθικὴ περίοδος ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέμα τῆς προϊστορικῆς ἀνθρωπολογίας, διὰ τῆς μελέτης τῶν τε ἀντικειμένων τούτων, τοῦ ἔργου δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καὶ τῶν σκελετικῶν ὑπολειμμάτων τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας φυλῶν.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Λιθίνες /*Γεωγρ.*/. Ὀρεινὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σητείας (Κρήτης), κείμενον ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τῶν καλυπτόντων τὴν χερσόνησον τῆς Σητείας ὀρέων. Ἔχει 404 κατοίκους (1928) καὶ εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος (ὁλικοῦ πληθυσμοῦ 885 κατοίκων), εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Περιβολάκια, Βορύ, Πεζοῦλα*, ἡ *μονὴ Καψᾶς* καί τινες ἄλλοι μικροσυνοικισμοί.

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑπῆρχε παλαιὸς ἐνετικὸς στρατὼν τριώροφος, ἐν τῷ ὁποίῳ, κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1828, ἐνεκλείσθησαν 140 Τοῦρκοι ἔνοπλοι μετὰ 250 γυναικοπαίδων, οὓς ἐπολιόρκησαν οἱ ὑπὸ τοὺς Παν. Ζερβουδάκην, Γεωργ. Τσουδερόν, Πηλιὸν Πρωτοπαπαδάκην κλπ. Κρῆτες ἐπαναστάται. Μετά τινας ἐφόδους, καθ' ἃς ἔπεσαν περὶ τὰς 15 Ἕλληνες, ὁ Γεώργιος Τσουδερὸς πλησιάσας ἐν νυκτὶ τὸν στρατῶνα ἤνοιξεν ὀπὴν ἐπὶ τοῦ τείχους αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔθεσεν ὑδρίαν πλήρη πυρίτιδος, δι' ἧς κατέρριψε μέρος τοῦ τείχους καὶ μετέδωκε πυρκαϊὰν εἰς τὸ οἰκοδόμημα, ἐξ ἧς κατεστράφησαν ἅπαντες οἱ ἐν αὐτῷ πλὴν μιᾶς γυναικός, ἥτις πηδήσασα ἐγκαίρως ἀπό τινος παραθύρου ἐσώθη καὶ ἀπεστάλη ἀβλαβὴς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς της. Τὸν Φεβρουάριον 1897 οἱ Ἕλληνες ἐξώντωσαν ὁμοίως τοὺς ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ καταφυγόντας Τούρκους.

Ν. ΚΛΕ

Λίθινον /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Κουρέντων εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Σούτιστας εἰς ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Ζίτσης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Θυάμιδος (Καλαμᾶ). Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα μὲ 203 (1928) κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν. Παρ' αὐτὸ κεῖται ἡ ἀξιοπερίεργος φυσικὴ γέφυρα *Θεογιόφυρο* καλουμένη, σχηματισθεῖσα διὰ τῆς διαβρωτικῆς ἐπὶ τοῦ βράχου δυνάμεως τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ πλουσιωτάτη ἄλλοτε καὶ ὀνομαστὴ μονὴ τῶν Πατέρων. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον.

Χ. Ι. Σ.

—**Λίθινον**, ἢ *Λισσὴν* (κοιν. *Μάταλα*) /*Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον κείμενον εἰς τὸ μέσον τῶν μεσημβρινῶν ἀκτῶν τῆς Κρήτης. Σχηματίζεται ἐκ τῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ προβολῆς τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῶν Ἀστερουσίων ὀρέων (νῦν Κόφινα) καὶ κλείων πρὸς Ν.–Α. τὸν εὐρὺν κόλπον τῆς Μεσαρᾶς. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν μεσημβρινωτέραν ἄκραν ἁπάσης τῆς Εὐρώπης (34° 55' βόρ. πλάτ.).

Ν. ΚΛΕ

λίθινος, *—η, —ον*· ὁ ἐκ λίθου κατεσκευασμένος: «λιθίνη οἰκία» ‖ «λιθίνη ἐποχή», ἄλλως *λιθική* (βλ. λ.).

Λίθινος. Ὄνομα ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τοῦ Βυζαντίου, κλάδος τῆς ὁποίας, μὲ ἀρχηγὸν τὸν *Λουκᾶν Λίθινον* καὶ μέλη τοὺς *Μιχαήλ, Θεόδωρον, Γεώργιον, Ἀρσένιον Φίλιππον* καὶ *Νικόλαον*, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Β' τοῦ Κομνηνοῦ τῷ 1182 εἰς Κρήτην μετὰ 11 ἄλλων ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν τοῦ Βυζαντίου (βλ. λ. *Ἀρχοντόπουλλοι*) πρὸς ἀναφορὰν τῆς ἕνεκα τῆς ἀποστάσεως τοῦ Καρύκη διασαλευθείσης τάξεως καὶ πρὸς στενοτέραν σύνδεσιν τῆς νήσου μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορίας. Ἐγκατασταθέντες οἱ Λίθινοι ἐν Κρήτῃ, ἔλαβον τιμάρια εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Χάνδακος παρὰ τὴν ἀρχαίαν Γόρτυνα, τὰ ὁποῖα καὶ διετήρησαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐνετοκρατίας, συμπεριληφθέντες μάλιστα μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῆς νήσου, μέχρι τῆς τουρκικῆς καταχτήσεως, ὁπότε κλάδος τις τῆς οἰκογενείας ταύτης μετηνάστευσεν εἰς Ἑπτάνησον. Ἐκ τοῦ κλάδου τούτου πιθανῶς κατήγετο ὁ ἐκ Ζακύνθου λόγιος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος *Ἀγάπιος Λιτινός*. Τὸ ἐπώνυμον τοῦτο σῴζεται ἔτι ἐν Κρήτῃ, ἰδίως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀμαρίου, παραφθαρὲν ὅμως εἰς *Λίτινας*. Πρὸς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἴσως δὲν εἶναι ἄσχετος ἡ ὀνομασία τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Σητείας χωρίου *Λιθίνες*, παρὰ τὸ ὁποῖον φαίνονται ἐρείπια ἐνετικοῦ πύργου.

ΕΡ. Μ.

λιθιομεθυλαμμώνιον (τό) /*Ὀργ. Χημ.*/. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ *λιθίου* τοῦ τύπου ($CH_3\ NH_2$) Li. Βαθυκύανος μᾶζα.

Σ. Γ.

λίθιον (τό) /*Χημ.*/. Μονατομικὸν στοιχεῖον (σύμβολον Li καὶ ἀτομικὸν βάρος 6,94), ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀλκαλίων. Εἰς συνήθη θερμοκρασίαν εἶναι στερεόν, ἐν καθαρᾷ καταστάσει ἀργυρόλευκον, σκληρότερον τοῦ νατρίου καὶ καλίου καὶ μαλακώτερον τοῦ μολύβδου, ἀσβεστίου καὶ στροντίου. Εἶναι ὅλκιμον καὶ ἐλατόν, τήκεται εἰς 180° καὶ ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,537· εἶναι ἑπομένως τὸ ἐλαφρότερον ὅλων τῶν μετάλλων, ὡς καὶ γενικῶς ὅλων τῶν στερεῶν σωμάτων. Διὰ ξηροῦ ὀξυγόνου τὸ λίθιον ἀκόμη καὶ εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 180° δὲν προσβάλλεται. Εἰς τὸν ἀέρα τήκεται χωρὶς νὰ χάνῃ τὴν στιλπνότητά του. Εἰς 180° καὶ ἄνω ἀναφλέγεται ἐν τῷ ἀέρι, καιόμενον ἡσύχως μετὰ ἰσχυροῦ λευκοῦ φωτός. Ἐπιπλέει τοῦ ὕδατος ὑπὸ ἰσχυρὰν ὀξείδωσιν, ὅπως τὸ νάτριον, χωρὶς ὅμως νὰ τήκεται. Ὑπὸ ψυχροῦ πυκνοῦ θειικοῦ ὀξέος προσβάλλεται βραδέως, ὑπὸ ἀτμίζοντος καὶ ἀραιοῦ νιτρικοῦ ὀξέος ὀξειδοῦται ζωηρότατα. Εἰς βράζον θεῖον, ὡς καὶ εἰς ἀτμοὺς χλωρίου, βρωμίου καὶ ἰωδίου καίεται ἐν συνήθει θερμοκρασίᾳ μὲ ἰσχυρότατον ἐκτυφλωτικὸν λευκὸν φῶς, σχηματιζομένων τῶν ἀντιστοίχων ἑνώσεων. Ἀπορροφεῖ τὸ ἄζωτον ἤδη ἐν ψυχρῷ, ἑνοῦται δὲ ἐπίσης μετ' ἄλλων ἀερίων, ὡς λ. χ. ὑδρογόνου, ἀπ' εὐθείας κατὰ τὴν θέρμανσιν. Ἀνάγει ἤδη κάτω τῶν 200° τὸ πυριτικὸν ὀξύ, τὴν ὕαλον καὶ πορσελλάνην.

Τὸ λίθιον σχηματίζει κράματα μετὰ διαφόρων μετάλλων, καὶ δὴ ὑπὸ περιωρισμένας ἀναλογίας βάρους μετὰ τῶν καλίου, νατρίου, ἀσβεστίου, μαγνησίου, χρυσοῦ, μολύβδου, ἀντιμονίου, ἀρσενίου, ἀφθονώτερον καὶ εἰς διαφόρους ἀναλογίας μετὰ κασσιτέρου, καδμίου καὶ ἰδίως μετὰ ὑδραργύρου. Ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος καὶ ἡ πλατίνη προσβάλλονται ὑπὸ πυρωθέντος λιθίου.

Τὸ λίθιον ἐλήφθη τὸ πρῶτον τῷ 1855 ὑπὸ τῶν Bunsen καὶ Matthiessen δι' ἠλεκτρολύσεως τετηκότος χλωριούχου λιθίου, τοιουτοτρόπως δὲ ἠλεκτρολυτικῶς παρασκευάζεται κυρίως καὶ σήμερον. Τὸ λίθιον μέχρι τοῦδε δὲν ἔσχε σημαντικήν τινα χρησιμοποίησιν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ. Λόγῳ τῆς ἐλαφρότητός του, ἥτις ἐπιτρέπει τὸ νὰ λαμβάνῃ τις μεθ' ἑαυτοῦ μεγαλυτέρας ποσότητας, ἐπροτάθη διὰ τὴν παρασκευὴν ἀερίου ὑδρογόνου διὰ τὴν ἀεροπλοΐαν.

Λιθίου ἑνώσεις. Τὸ ὀξείδιον τοῦ λιθίου ἀνεκαλύφθη τῷ 1817 ὑπὸ τοῦ Arfvedson, ὁ δὲ Davy καὶ βραδύτερον οἱ Bunsen καὶ Matthiessen παρεσκεύασαν τὸ μέταλλον. Αἱ ἑνώσεις τοῦ λιθίου ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀλκαλιμετάλλων. Τὰ ἅλατα εἶναι εὐτηκτότερα καὶ εὐαποσυνθετώτερα διὰ τῆς θερμότητος ἢ αἱ ἀντίστοιχοι ἑνώσεις τοῦ καλίου καὶ νατρίου, ἐξαχνοῦνται δὲ τελείως δι' ἰσχυρᾶς θερμάνσεως. Βάπτουσι τὴν φλόγα καρμινέρυθρον. Τὸ φάσμα των δεικνύει μίαν ζωηροτάτην ἐρυθρὰν γραμμήν, μίαν πορτοκαλοκιτρίνην καὶ εἰς τὴν φλόγα τοῦ ὑδρογόνου μίαν ἀκόμη κυανῆν γραμμήν. Ἡ φυσιολογικὴ δρᾶσις ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ καλίου, χρησιμοποιοῦνται δὲ τὰ ἅλατα τοῦ λιθίου ὡς διουρητικὰ καὶ ὡς μέσον διαλυτικὸν τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος.

Εἰς μικρὰν ποσότητα αἱ ἑνώσεις τοῦ λιθίου εἶναι εὐρύτατα διαδεδομέναι εἰς τὴν φύσιν. Ἀπαντῶσιν εἰς πολλὰ ἰαματικὰ ὕδατα εἰς ποσὰ ἀναλόγως τῆς πηγῆς κυμαινόμενα ἀπὸ 2,34 ἕως 36,01 χιλιοστόγραμμα εἰς τὸ λίτρον, περαιτέρω εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, εἰς τὴν τέφραν τοῦ καφέ, τείου, καπνοῦ κ.λπ. Τὸ λίθιον περαιτέρω εἶναι σημαντικὸν συστατικὸν εἰς ἀρκετὰ ὀρυκτά, ὡς τὸν τριφυλλίνην, τὸν λεπιδόλιθον, τὸν τριφανῆ, τὸν πεταλίτην, τὸν ἀμβλυγωνίτην καὶ εἰς ἄλλα σπανιώτερα ὀρυκτά.

Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ἐν Βορείῳ Ἀμερικῇ μεγάλων κοιτασμάτων ἀμβλυγωνίτου, λεπιδολίθου καὶ τριφανοῦς, τὰ ἅλατα τοῦ λιθίου παρασκευάζονται ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν ὀρυκτῶν καὶ ἰδίως τοῦ ἀμβλυγωνίτου καὶ τριφανοῦς. Ἡ πρώτη ὕλη δι' ὅλας τὰς ἑνώσεις τοῦ λιθίου εἶναι τὸ ἀνθρακικὸν λίθιον.

Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ἑνώσεων τοῦ λιθίου εἶναι: Τὸ *βρωμιοῦχον λίθιον* LiBr, λίαν ὑγροσκοπικὴ κρυσταλλικὴ κόνις, εὐδιάλυτος ἐν ἀλκοόλῃ, χρησιμοποιουμένη ἰατρικῶς ἀντὶ τοῦ βρωμιούχου καλίου, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν φωτογραφίαν λόγῳ τῆς διαλυτότητός της εἰς τὴν ἀλκοόλην πρὸς παρασκευὴν τοῦ κολλοδιοχάρτου.

Τὸ *ἀνθρακικὸν λίθιον* $LiCO_3$ λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις, ὀλίγον χρησιμοποιουμένη θεραπευτικῶς λόγῳ τῆς ἀδιαλυτότητός του, ἀντικατασταθὲν διὰ τοῦ κιτρικοῦ καὶ σαλικυλικοῦ ἅλατος.

Τὸ *χλωριοῦχον λίθιον* LiCl λευκοὶ διαρρέοντες κρύσταλλοι. Χρησιμοποιεῖται διὰ παρασκευὴν τεχνητῶν μεταλλικῶν ὑδάτων καὶ εἰς τὴν φωτογραφίαν.

Τὸ *ἰωδιοῦχον λίθιον* LiJ, χρησιμοποιούμενον ὁμοίως εἰς τὴν φωτογραφικήν.

Τὸ *ὀξείδιον τοῦ λιθίου* Li_2O, ὅπερ διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ παρέχον τὸ ἀλκαλικὸν ὑδροξείδιον, ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φωτογραφικήν.

Τὸ *σαλικυλικὸν* ὡς καὶ τὸ *κιτρικὸν λίθιον* χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἐπὶ ῥευματισμῶν τῶν ἄρθρων, προτιμώμενα τοῦ σαλικυλικοῦ νατρίου.

Σ. Γ.

—**λίθιον θειοκαφεϊκόν** /*Ὀργ. Χημ.*/. Ἅλας τοῦ θειοκαφεϊκοῦ ὀξέος μετὰ λιθίου. Χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τῆς καφεΐνης ὡς διουρητικόν.

Σ. Γ.

—**λίθιον θεοβρωμινοβενζοϊκὸν** /*Φαρμ. Χημ.*/ βλ. λ. *θεοβρωμινοβενζοϊκὸν* λίθιον.

—**λίθιον θεοβρωμινο-σαλικυλικὸν** /*Φαρμ. Χημ.*/ βλ. λ. *θεοβρωμινο-σαλικυλικὸν* λίθιον.

—**λίθιον ἰωδιοῦχον** /*Χημ.*/ βλ. λ. *ἰωδίου ἑνώσεις*.

Λίθιον /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Χίου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ὁμωνύμου τῇ νήσῳ ἐπαρχίας καὶ νομοῦ. Κεῖται παρὰ τὴν Δ παραλίαν τῆς νήσου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 699.

Χ. Δ.

λιθιονίτης (ὁ) (Lithionglimmer) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν μαρμαρυγιῶν. Καλεῖται καὶ *ζιννβαλδίτης* (βλ. λ.).

Γ. Β.

λιθιοφιλίτης (ὁ) (Lithiophilit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν φωσφορικὸν ἅλας τοῦ μαγγανίου καὶ λιθίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι Mn Li PO_4. Ἔχει χρῶμα συνήθως φαιοκίτρινον, ἀπαντᾷ δὲ ἐντὸς πηγματιτικῆς φλεβὸς εἰς Branchville, Νορβηγίαν κ. ἀ.

Γ. Β.

λιθιοφορίτης (ὁ) (Lithiophorit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν διοξείδιον τοῦ μαγγανίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι MnO_2. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ ψιλομέλανος, χαρακτηριζομένην ἐκ τῆς περιεκτικότητος εἰς λίθιον. Ἔχει σκληρότητα 5—6, ἀπαντᾷ δὲ εἰς Breitenbrunn.

Γ. Β.

λιθιστίδαι (οἱ) (Lithistidae) /*Ζῳολ.*/. Οἰκογένεια σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρηματοσπογγιδῶν*, περιλαμβάνουσα σπόγγους μὲ παχέα συμπαγῆ σαρκώματα καὶ ἀκτινοειδῆ σκελετόν, οὗτινος αἱ ἀκτῖνες εἶναι ἀτάκτως διατεταγμέναι. Γνωστὰ πολλὰ γένη ἀπαντῶντα εἰς διαφόρους θαλάσσας.

Δ. Ν. Π.

— /*Παλαιοζῳολ.*/ Λείψανα *λιθιστιδῶν* εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοζωϊκοῦ ἢ προτεροζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων μέχρι σήμερον. Λόγῳ τῆς στερεᾶς λιθώδους συστάσεως τοῦ σκελετοῦ των, οἱ λιθιστίδαι διετηρήθησαν ἀπολιθωμένοι ἐν ἀρίστῃ καταστάσει καὶ συνιστῶσιν ἐνίοτε, ἰδίᾳ ἐν τῇ ἰουρασίῳ καὶ τῇ κρητιδικῇ διαπλάσει τοῦ μεσοζωϊκοῦ, ὁλόκληρα στρώματα.

Γ. Κ. Γ.

λιθιῶ (*—άω*)· πάσχω ἀπὸ λιθίασιν, ἔχω πέτραν εἰς τὴν κύστιν, τοὺς νεφροὺς κ.τ.λ.

λιθόβιος (ὁ) (Lithobius) /*Ζῳολ.*/. Γένος μυριαπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειλοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σκολοπενδριδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀμερικήν, καὶ ἐνδιαιτώμενα ὑπὸ τὰς πέτρας, τὰ σεσηπότα ξύλα καὶ τὰ βρύα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν εἶναι ὁ *λιθόβιος ὁ λαβιδοφόρος* (Lithobius labidophorus), ὅστις ἔχει μῆκος περὶ τὰ 20 χιλιοστόμετρα, κεραίας μακρὰς καὶ πολυτριχωτάς, ὧν ἑκάστη ἀποτελεῖται ἐκ 40 περίπου ἀρθρώσεων, σῶμα ἀποτελούμενον ἐκ πολυαρίθμων ἀρθρώσεων μικρῶν καὶ μεγάλων, 15 ζεύγη ποδῶν καὶ χρῶμα ἐρυθροσιδηροῦν μὲ φαιομελανὰς ἀποχρώσεις. Ἐν τῇ νεαρᾷ του ἡλικίᾳ ὁ λιθόβιος ἔχει λευκὸν χρῶμα.

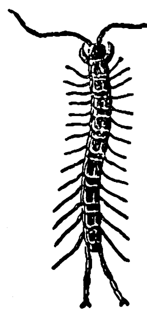

Λιθόβιος ὁ λαβιδοφόρος.

Δ. Ν. Π.

λιθόβλητος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὑπὸ λίθων βληθείς, ὁ λιθοβοληθείς.

λιθοβόλημα (τό)· τὸ λιθοβολεῖν, λιθοβολία ἄλλως *πετροβόλημα*.

Λιθοβόλια (τά) /*Ἀρχ.*/. Ἑορτὴ ἐν Τροιζῆνι πρὸς τιμὴν τῶν παρθένων *Δαμίας* καὶ *Αὐξησίας*, αἵτινες, μετοικήσασαι, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἐκ Κρήτης εἰς Τροιζῆνα, εὗρον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ οἰκτρὸν θάνατον, φονευθεῖσαι διὰ λίθων ὑπὸ στασιαστῶν κατά τινα ἐπανάστασιν. Μετὰ τὸν οἰκτρὸν των θάνατον αἱ παρθένοι αὗται ἐθεοποιήθησαν, ἐλατρεύοντο δὲ ὡς θεότητες τῆς καρποφορίας καὶ εὐφορίας τῆς Γῆς. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐξετελοῦντο καὶ ἀγῶνες ἐπιδείξεως καθ' οὓς οἱ ἑορτασταὶ ἐξιφούλκουν πρὸς ἀλλήλους ἢ διηρημένοι εἰς δύο ὁμάδας ἔρριπτον κατ' ἀλλήλων λίθους. Τοιοῦτον εἶδος ἀγῶνες λιθοβολίας ἐγίνοντο καὶ κατ' ἄλλας ἑορτὰς πρὸς τιμὴν θεοτήτων καρποφορίας καὶ εὐφορίας, ὡς λ. χ. κατὰ τὰ Ἐλευσίνια. Ὁ Lenormant παραλληλίζει καὶ ταυτίζει τὴν ἑορτὴν τῶν Λιθοβολίων πρὸς τὴν ἐλευσινιακὴν ἑορτὴν τῆς *Βαλλητύος*, εἰκονικὴν μάχην, καθ' ἣν οἱ μύσται ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ λιθοφόρου ἱερέως τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης ἔρριπτον παρομοίως κατ' ἀλλήλων λίθους. Κατὰ

Digitized by Google

τὸν Usener, ὁ ἀγὼν οὗτος ἀρχικῶς ἐσήμαινε τὴν μεταξὺ θέρους καὶ χειμῶνος διαμάχην. Β. Δ. Θ.

λιθοβολία (ἡ)· ἡ διὰ λίθων βολή, ὁ διὰ βολῆς λίθων φόνος· || βολὴ λίθου ὡς ἀγώνισμα, κοιν. *λιθάρι* (βλ. κατ.).

— *[Ἀθλητ.]* Ἡ *λιθοβολία* εἶναι ἀθλητικὸν ἀγώνισμα, καθ' ὃ βάλλεται βαρὺς λίθος, οἱ δ' ἀγωνιζόμενοι προσπαθοῦν νὰ ὑπερβῶσιν ἀλλήλους εἰς ἀπόστασιν βολῆς τούτου. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν νεοελληνικὸν ἀγώνισμα, εὔχρηστον ἰδίως κατὰ τοὺς ἀρματολικοὺς χρόνους, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἔτι εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν *(λιθάρι)*, ἀποτελοῦν ἐκδήλωσιν τῆς ἑλληνικῆς γυμναστικῆς παραδόσεως. Κατὰ τὴν λιθοβολίαν, ὡς ἐπίσημον ἀγώνισμα βάλλεται ὄγκος μαρμάρινος, σχήματος ᾠοειδοῦς καὶ βάρους 7 χιλιογράμμων καὶ 250 γραμμαρίων, διὰ τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν ἀπὸ τοῦ ὤμου. Ἀντὶ βαλβῖδος, σημειοῦται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους γραμμὴ καταφανής, ἣν τότε μόνον ὑπερβαίνει ὁ ἀγωνιζόμενος, ὅταν ἔχῃ ἤδη ἐκσφενδονίσει ἐκ τῆς χειρός του τὸν λίθον. Τὸ μῆκος τῆς φορᾶς εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθερον, ποικίλλον ἀπὸ 20 μέχρι 40 μέτρων, εἰς τὸ τέλος δ' αὐτῆς ἀναπτύσσεται ἡ μεγίστη ταχύτης. Ὡσαύτως δύναται ὁ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν φορὰν νὰ κρατῇ τὸν λίθον διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὴν βαλβῖδα. Τὸ μῆκος τῆς βολῆς καταμετρεῖται διὰ καθέτου γραμμῆς, ἀγομένης ἐκ τοῦ σημείου ἔνθα ὁ λίθος ἐν πρώτῃ καταφορᾷ ἤγγισε τὸ ἔδαφος ἐπὶ τὴν καταφανῆ γραμμὴν ἢ τὴν προέκτασιν αὐτῆς. Ὡς ἐπίσημον ἀγώνισμα ἡ λιθοβολία ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς Πανελληνίους ἀγῶνας τῷ 1899, τῷ δὲ 1906 περιελήφθη καὶ εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἐν Ἀθήναις Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, πρώτου ὀλυμπιονίκου ἀναδειχθέντος τοῦ Ἕλληνος Νικ. Γεωργαντᾶ, μὲ βολὴν 19,925 μ., τρίτου δὲ τοῦ ἐπίσης Ἕλληνος Μιχ. Δώριζα, μὲ βολὴν 18,58 μ. Ὁ Γεωργαντᾶς εἶχεν ἐπιτύχει ἄλλοτε καὶ βολὴν 20,45 μ. Ἀπὸ τοῦ 1906 καὶ ἐντεῦθεν μέχρι σήμερον τὸ ἀγώνισμα τοῦτο, διαγραφὲν ἐκ τῶν διεθνῶν προγραμμάτων, διεξάγεται μόνον κατὰ τοὺς μεταξὺ Ἑλλήνων ἀγῶνας. Τῷ 1927 ὁ Γ. Ζαχαρόπουλος ἐπέτυχε βολὴν 21,05 μ. Σ. Γ. Σ.

— *[Ἀρχ. Δίκ.]* Βλ. λ. *λιθοβολισμός*.

— *[Ψυχοφυσ.]* *Λιθοβολία* καλεῖται ἓν τῶν φαινομένων τηλεκινησίας καὶ θορυβισμοῦ, συνιστάμενον εἰς τὴν πτῶσιν λίθων, προκαλουμένην οὐχὶ φυσικῶς, ἀλλ' ἀνήκουσαν εἰς τὰ παραψυχολογικὰ φαινόμενα. Οἱ λίθοι οὗτοι πίπτουσι κατὰ περιόδους ἀορίστους καὶ μᾶλλον τὴν νύκτα, ποικίλλουσι κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ βάρος ἀπὸ ἐρεβίνθου μέχρι πολλῶν ὀκάδων, καὶ εἶναι θερμοὶ μετὰ τὴν πτῶσιν, ἥτις γίνεται εὐθυγράμμως καὶ οὐχὶ καμπυλογράμμως, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς φυσικῶς ῥιπτομένους καὶ πίπτοντας λίθους. Διαπερῶσι τοὺς τοίχους, δὲν προκαλοῦσιν ἀνάλογον θόρυβον εἰμὴ ὡς ἂν ἤθελον πέσει ἀπὸ ὕψους 1—2 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν προκαλοῦσι βλάβας, ἐκτὸς ἂν παράγωνται μετ' ἄλλων φαινομένων τηλεκινησίας, προκαλούντων καταστροφάς. Εἴς τινας περιπτώσεις διεπιστώθη ὅτι ἅμα τῇ πτώσει δὲν εἶχον βάρος οὔτε χρῶμα, εὐθὺς ὅμως ἀνέκτων χρῶμα καὶ εἶτα καὶ τὸ βάρος, ὡς καὶ τὸ ἀκριβὲς σχῆμα. Ἐξαιρουμένων τῶν περιπτώσεων ἀπατηλῆς πλάνης μένουσιν ἀρκεταὶ ἄλλαι, αἵτινες διηκριβώθησαν, ὡς παρ' ἡμῖν ἐν Καστορίᾳ, Κοζάνῃ, Μεσολογγίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὑπὸ τῆς «Ἑταιρείας ψυχικῶν ἐρευνῶν». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁμοῦ μετὰ τῶν λίθων, ἢ καὶ ἀντὶ αὐτῶν πίπτουσιν οἰκιακὰ σκεύη, καρποὶ διάφοροι καὶ ἄλλα ἀντικείμενα. Τὰ φαινόμενα ταῦτα παρατηροῦνται εἰς μέρη, ἔνθα συχνάζουσι μέντιουμ ἢ εὑρίσκονται ἀντικείμενα ἀνήκοντα εἰς θανόντα μέντιουμ. Δέχονται δ' οἱ ψυχοφυσικοὶ ὅτι ὀφείλονται εἰς τὴν ψυχοβολίαν τῶν μέντιουμ (=*δυναμόλυτον*), ἥτις ἀϋλοποιεῖ τοὺς λίθους· οὗτοι διαπερῶντες τοὺς τοίχους ἐπανέρχονται ἅμα τῇ πτώσει εἰς τὴν ὑλικὴν κατάστασιν, τουτέστιν εἰς τὴν ὑλικὴν μόρφωσιν τῆς ἐνεργείας. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ θερμότης, ἡ ἔλλειψις βάρους ἀρχικῶς καὶ αἱ λοιπαὶ μὴ φυσικαὶ ἰδιότητες αὐτῶν. Ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν μέντιουμ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς λιθοβολίας τὸ μέρος εἰς ὃ ἐσύχναζον ταῦτα. Πολλάκις δὲ διεπιστώθη ὅτι μετακινουμένου τοῦ μέντιουμ ἠκολούθει αὐτὸ ἡ λιθοβολία εἰς τὰς νέας του κατοικίας. Ἐπίσης παρατηροῦνται λιθοβολίαι εἰς τὰ κοινῶς λεγόμενα «στοιχειωμένα σπίτια», ὀφειλόμεναι εἰς τὸ παραμένον ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῶν ἐλθόντων εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ μέντιουμ *ἐπιψυχίδιον*. Τ. Α. Ζ.

λιθοβολισμὸς (ὁ)· ὁ διὰ βολῆς λίθων φόνος, ἄλλως *λιθασμός*.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ὁ *λιθοβολισμὸς* ἦτο τιμωρία πρωτόγονος, τῆς ὁποίας νομικὴν κύρωσιν εὑρίσκομεν μόνον εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν νομοθεσίαν. Τὸ «Λευϊτικὸν» καὶ τὸ «Δευτερονόμιον» ἀπαριθμοῦν ὡς ἐγκλήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπεβάλλετο ἡ τιμωρία αὕτη, τὰ ἑξῆς: τὴν μοιχείαν, τὴν ἀσέλγειαν, τὴν σοδομίαν, τὴν κτηνοβασίαν, τὴν ἀφροδισιακὴν ὁμιλίαν μετὰ γυναικὸς κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐμμήνων κλπ. Ἐπίσης ἐτιμωρεῖτο διὰ λιθοβολισμοῦ ἡ γυνὴ ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου δὲν ἀνευρίσκοντο τὰ σημεῖα τῆς παρθενίας καὶ ἡ μὴ πιστὴ εἰς τὸν μνηστῆρά της μνηστή. Τοιουτοτρόπως ἡ ποινὴ αὕτη ἐξήγνιζε τὰ κατὰ τοῦ γάμου καὶ τοῦ γένους στρεφόμενα ἐγκλήματα. Ἐκτὸς τούτων ὅμως ἐτιμώρει καὶ ἄλλα ἐγκλήματα θρησκευτικῆς φύσεως· οὕτως ἐλιθοβολοῦντο οἱ βλάσφημοι, οἱ ὀρκιζόμενοι εἰς ψευδεῖς θεούς, καὶ εἰδικῶς οἱ λατρεύοντες τὸν Μολώχ, οἱ ὑβρίζοντες τοὺς γονεῖς των υἱοί, οἱ μάγοι, αἱ μάγισσαι καὶ οἱ καταφεύγοντες εἰς τὴν μαγείαν. Δι' ὅλα ταῦτα τὰ ἐγκλήματα ἀναφέρεται ῥητῶς ὡς ποινὴ ὁ λιθοβολισμός. Ἀλλ' οἱ ὑπομνηματισταὶ πιστεύουν ὅτι διὰ λιθοβολισμοῦ ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ πᾶσα ἄλλη καταδίκη εἰς θάνατον, ὀφειλομένη εἰς ἄλλης φύσεως ἔγκλημα.

Ὁ λιθοβολισμὸς ἐξετελεῖτο ἐκτὸς τῶν πυλῶν τῆς πόλεως. Ὁ κατάδικος ἠδύνατο καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεως νὰ προσκομίσῃ νέα τυχὸν στοιχεῖα, διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του. Οἱ μάρτυρες τῆς κατηγορίας ὤφειλον οὐ μόνον νὰ παρίστανται κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ἀλλὰ νὰ βαδίζουν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πομπῆς, ἡ ὁποία ὡδήγει τὸν κατάδικον εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως καὶ μετὰ τὴν ἄφιξιν νὰ ῥίψουν τοὺς πρώτους λίθους. Πολλάκις, διὰ νὰ συντομεύσουν τὴν ὀδύνην τοῦ καταδίκου, τὸν ἐτοποθέτουν εἰς κατάλληλον μέρος καὶ συνέτριβον τὴν κεφαλήν του δι' ἑνὸς μόνον λίθου. Κατόπιν τὸ πτῶμα ἐκρέματο ἀπό τινος κλάδου καὶ ᾐωρεῖτο μέχρι τῆς ἑσπέρας.

Ὁ λιθοβολισμὸς ἐπίσης ἦτο καὶ λαϊκὴ ποινή, ἐπιβαλλομένη ἄνευ δίκης καὶ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἐξωργισμένου ὄχλου. Κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν Εὐαγγελίων ὁ Ἰησοῦς διέτρεξεν ἐπανειλημμένως τὸν κίνδυνον νὰ λιθοβοληθῇ ὑπὸ τοῦ μαινομένου ὄχλου, τὸν ὁποῖον ὑπεκίνουν οἱ Φαρισαῖοι. Διὰ τῆς ποινῆς ταύτης ἐθανατώθη ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος. Ὁ λιθοβολισμὸς ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ Ρωμαίοις ὡς στρατιωτικὴ ποινὴ καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὁ ἐπίσκοπος Λυῶνος Ἀρίδιος ὑπέβαλεν εἰς λιθοβολισμὸν τὸν ἀδελφόν του Δεσιδέριον, ἐπίσκοπον Βιέννης. Πολλοὶ τῶν Πρισκιλλιανῶν ὡσαύτως ἐλιθοβολήθησαν κλπ. Ἐν Ἑλλάδι ὁ λιθοβολισμός, συχνὸς κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, σπανιώτερος κατὰ τοὺς ἱστορικούς, εἶχε πάντοτε χαρακτῆρα ὁμαδικῆς ἐκδικήσεως, ἐνῷ διὰ τοὺς Μακεδόνας ἀπετέλει νόμιμον τιμωρίαν. Θ. Π.

Ὁ Πλάτων εἰς τοὺς «Νόμους» του ὁρίζει, ἵνα οἱ ἐπὶ πατροκτονίᾳ ἢ ἀδελφοκτονίᾳ κτλ. καταδικαζόμενοι εἰς θάνατον, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν, κομίζωνται γυμνοὶ εἰς τρίοδον ἔξω τῆς πόλεως, αἱ δὲ ἀρχαὶ «λίθον ἕκαστος φέρων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ βάλλων ἀφοσιούτω τὴν πόλιν ὅλην, μετὰ δὲ τοῦτο εἰς τὰ τῆς χώρας ὅρια φέροντες ἐκβαλλόντων τῷ νόμῳ ἄταφον» (Νόμοι Θ', XII 873). Ὁ λιθοβολισμὸς ἀποτελεῖ ἔθιμον διαδεδομένον καὶ εἰς τοὺς κατὰ φύσιν λαοὺς καὶ εἰς τοὺς ἱστορικούς, ἀρχαίους καὶ νεωτέρους. Οὕτως ἀπαντᾶται εἰς τοὺς Ἀζτέκους τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τοὺς Μογγολοταταρικοὺς λαούς, εἰς τοὺς Σημίτας, τοὺς Σημιτοχαμίτας Ἀβησσυνίους, διαφόρους ἀφρικανικοὺς λαούς, τοὺς Γερμανοὺς κτλ. (βλ. *A. H. Post*, Grundriss der ethnologischen Jurisprudenz II σ. 271). Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας φαίνεται κοινότατος. Αἱ μνεῖαι αὐτοῦ εἶναι πολυάριθμοι, ἀρχίζουν δ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Ὁμήρου. Ἤδη παρ' αὐτῷ ὁ Ἕκτωρ ὀνειδίζων τὸν Πάριν ἀναφέρει τὸν διὰ λιθοβολισμοῦ θάνατον (Ἰλ. Γ, 57):

Ἀλλὰ μάλα Τρῶες δειδήμονες· ἦ τέ κεν ἤδη
λάϊνον ἕσσο χιτῶνα, κακῶν ἕνεχ' ὅσσα ἔοργας.

Εἰς τοὺς μύθους πολυάριθμοι εἶναι οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐκινδύνευσαν νὰ λιθοβοληθοῦν ἢ καὶ ἐλιθοβολήθησαν, ὅπως ὁ Μέρμερος, ἡ Δίρκη, ἡ Πεισιδίκη, ὁ Παλαμήδης, ὁ Αἴας ὁ τοῦ Ὀϊλέως, ὁ Σκυλακεύς, ἡ Ἑκάβη, ὁ Λύκας καὶ εἴ τις ἄλλος, συχνοτάτη δ' εἶναι ἡ μνεία τοῦ λιθοβολισμοῦ εἰς τοὺς τραγικοὺς ὡς «φόνου δημολεύστου» (*Σοφοκλ.* Ἀντιγόν. 37).

Τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς διὰ λιθοβολισμοῦ θανατώσεως καὶ ἐν γένει τοῦ λιθοβολισμοῦ ἐπεχείρησαν πολλοὶ νὰ ἑρμηνεύσουν, προὐτάθησαν δὲ καὶ διάφοροι ἑρμηνεῖαι. Οὕτως ὁ Frarer (Le bouc émissaire. Trad. *P. Sayn* 1925 σ. 8 κ. ἑ. Rameau d' or. Tr. *L. Frarer* 1923 σ. 507 κ.ἑπ.) εὑρίσκει τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐθίμου εἰς τὴν δοξασίαν περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς μεταδόσεως τῆς ἀσθενείας ἢ τοῦ μολύσματος εἰς λίθους καὶ δι' αὐτῶν εἰς ἄλλα ὄντα, ὁ B. Schmidt (Steinhaufen als Fluchmale ἐν «Neue Jahrbücher of Philologie» (Freckeisen) 1893 σ. 369 κ.ἑ.) ἐξετάζων τὰ νεοελληνικὰ ἀναθέματα καὶ παραβάλλων τὸ τοῦ Αἰσχύλου (Ἀγαμέμνων 1616) «δημορριφεῖς λευσίμους ἀράς», θεωρεῖ ἁπλῶς τὸν λιθοβολισμὸν καὶ τοὺς σωροὺς τῶν λίθων ὡς τὰ αἰσθητὰ δείγματα τῆς κατάρας, ὁ Gruppe (Gr. Mythologie II σ. 886) θεωρεῖ τὸν λιθοβολισμὸν ὡς συμβολικὸν τοῦ κακουργήσαντος φόνον, ὁ Roscher (Kynanthropie σ. 33) ὡς ἀμυντικὸν κατὰ τῶν δαιμόνων μέσον, ὁ Nilsson τέλος παραβάλλει τὸ ἔθιμον πρὸς τὴν συνήθειαν τοῦ ἐγείρειν σωροὺς λίθων ἐπὶ τῶν τάφων ἐν εἴδει τύμβων. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι τὸ ἔθιμον εἶναι πολλαπλοῦν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ μία μόνη πηγὴ αὐτοῦ, οὐδὲ μία ἑρμηνεία. Εἰς ὡρισμένας περιστάσεις πράγματι ἰσχύει ἡ ἑρμηνεία τοῦ Frazer, ὅταν π. χ. οἱ ὁδοιπόροι κυρίως ῥίπτοντες λίθον, τὸν ὁποῖον συνήθως ἐπιψαύουν πρῶτον ἐπὶ τῶν γονάτων ἢ τῶν κνημῶν των, φρονοῦν ὅτι ἀπαλλάσσονται πράγματι τῆς κοπώσεως. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι μετὰ πιθανότητος καὶ οἱ λιθοβολισμοὶ τῶν φαρμακῶν, καθὼς καὶ αἱ καθοσιώσεις εἰς τοὺς καταχθονίους. Εἰς ἄλλας περιστάσεις πράγματι ἰσχύει ὁ φόβος τῶν δαιμόνων ἢ τῶν βιαιοθανάτων καὶ ἡ ἀποτρεπτικὴ δύναμις τοῦ βαλλομένου λίθου καὶ εἰς ἄλλας ἡ χάριν τιμῆς ἐπισώρευσις ἐπὶ τῶν τάφων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν λίθων ἐν εἴδει τύμβων. Εἰς τὰς περισσοτέρας ὅμως περιστάσεις εἰς τὸν λιθοβολισμὸν δὲν πρέπει νὰ βλέπῃ κανεὶς ἄλλην σημασίαν, εἰμὴ ἓν τῶν προχειροτέρων μέσων ὁμαδικῆς τιμωρίας, ἓν μέσον ἐφαρμογῆς, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, τοῦ νόμου τοῦ Λύντς. Καὶ πράγματι, διὰ τὴν Ἑλλάδα τοὐλάχιστον, τὰ πλεῖστα μνημονευόμενα παραδείγματα καὶ τὰ μυθικὰ καὶ ἱστορικὰ τοιαύτην σημασίαν ἔχουν. Ὁσάκις τις διέπραττε κακούργημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἀφεώρα μόνον εἰς ἄτομον, ἀλλ' ἐστρέφετο κατὰ τῆς ὁλότητος, ἢ ἄλλως ἐκίνει τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῆς, διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ φονευθῇ λιθοβολούμενος. Καὶ διὰ νὰ ἀφήσωμεν τὰ μυθικά, κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ὁ βουλευτὴς Λυκίδης, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου (IX, 5), λιθοβολεῖται καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του, διότι ἐτόλμησε νὰ ὁμιλήσῃ ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῶν προτάσεων τοῦ Μαρδονίου, ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ἀργείων Θράσυλλος μόλις διέφυγε τὸν λιθοβολισμὸν ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του, διότι ἐπέστρεψεν ἄπρακτος ἐκ τῆς κατὰ τῶν Ἀθηναίων μετὰ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων ἐκστρατείας (*Θουκιδ.* Ε' 60). Σ. Π. Κ.

λιθοβόλον, ἢ *πετροβόλον* *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαία πολεμικὴ μηχανή, τοῦ εἴδους τῶν παλιντόνων ἀφετηρίων ὀργάνων, βάλλουσα λίθους ποικίλου μεγέθους διὰ τῆς κάμψεως τῶν βραχιόνων ἰσχυροῦ τόξου. Ἐφευρέθη κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εἶχον τρία κυρίως μεγέθη τοιούτων μηχανῶν: 1) τὴν *βάλλουσαν πέτραν 30 μνῶν*, ἤτοι ἡμίσεος ταλάντου (=10 ὀκάδων), 2) τὴν βάλλουσαν πέτραν ἑνὸς ταλάντου (=20 ὀκάδων), ἥτις ἐλέγετο *ταλανταία*, καὶ 3) τὴν βάλλουσαν πέτραν 3 ταλάντων, ἥτις ἐλέγετο *τριτάλαντος*. Αἱ πολεμικαὶ αὗται μηχαναὶ ἦσαν λίαν ὀγκώδεις. Ἡ ταλανταία λιθοβόλος ἐκάλυπτεν ἐπιφάνειαν 7 ½ τετραγωνικῶν μέτρων καὶ εἶχεν ὕψος 7 μέτρων. Τῆς τριταλάντου τὸ ὕψος ἀνήρχετο εἰς 9,35 μ. Τὸ βεληνεκὲς τῶν λιθοβόλων ἐποίκιλλε μεταξὺ 1—2 σταδίων, ἤτοι 185—370 μέτρων. Ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ἐναντίον τῶν τειχῶν περιωρίζετο εἰς τὴν βολὴν κατὰ τῶν λεπτοτέρων κατασκευῶν, ἤτοι τῶν ἐπάλξεων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐκ ξύλου κατασκευαζομένων ἐπιβοηθητικῶν ἀμυντικῶν μέσων, διότι τὴν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν ἀνελάμβανον ἄλλαι πολιορκητικαὶ μηχαναί. Οἱ ἀμυνόμενοι ἐποιοῦντο χρῆσιν τῶν λιθοβόλων, τοποθετοῦντες αὐτὰ ἐντὸς τῆς πόλεως, διότι οὐδὲν τεῖχος ἠδύνατο νὰ βαστάσῃ μηχανὴν τόσον μεγάλην καὶ βαρεῖαν. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον δὲν ἐγίνετο χρῆσις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου μάχης. Τὰ λιθοβόλα ἔβαλλον, πλὴν τῶν πετρῶν, καὶ πεπυρακτωμένας σιδηρᾶς ῥάβδους καὶ πυρφόρα βέλη, καθὼς καὶ ἀγγεῖα πλήρη ἐμπρηστικῶν ὑλῶν. Οἱ Ρωμαῖοι κατεσκεύασαν καὶ ἐλαφρὰ λιθοβόλα, ἅτινα ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ τροχοφόρων βάσεων καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὰς μάχας. Ἑκάστη ρωμαϊκὴ λεγεὼν ἦτο ἐφωδιασμένη διὰ 10 ἐλαφρῶν λιθοβόλων, τῶν λεγομένων *οὐάγρων*. Διὰ λιθοβόλων, μεγάλων καὶ μικρῶν, ὡπλίζοντο καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Εὐρυτάτην χρῆσιν τῶν λιθοβόλων ἐποιοῦντο καὶ οἱ Βυζαντινοί, δι' αὐτῶν δὲ ἐξεσφενδόνιζον καὶ τὰ πλήρη ὑγροῦ πυρὸς ἀγγεῖα. Λιθοβόλα μηχανήματα ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ὑπὸ

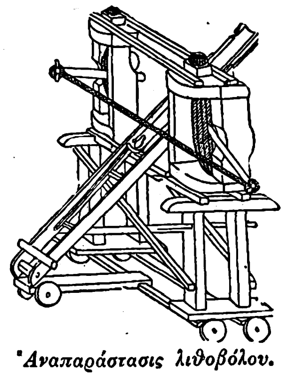

Ἀναπαράστασις λιθοβόλου.

Λιθοβόλον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Digitized by Google

τῶν φεουδαρχικῶν στρατῶν τοῦ μεσαίωνος (trébuchets). Ν. ΚΛΣ

—[Πυροβολ.] *Λιθοβόλον* ἐκλήθη τὸ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἐφευρεθὲν πρωτόγονον ὀρειχάλκινον πυροβόλον, ὅπερ, χρησιμοποιοῦν ἀρχέγονον πυρίτιδα ὡς μέσον ἐκπομπῆς, ἔβαλλε λίθον. Τὸ λιθοβόλον τοῦτο πυροβόλον εἶχε μῆκος 5 μέτρων, διαμέτρημα 63 ἑκατ. καὶ βάρος 30 000 χιλιογράμμων, ἔβαλλε δὲ συμπαγῆ λίθον βάρους 500 περίπου χιλιογράμμων. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453) ὁ τουρκικὸς στρατὸς τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ εἶχε τοιαῦτα λιθοβόλα πυροβόλα, κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ μηχανικοῦ Οὐρβανοῦ, βάλλοντα τεραστίας λιθίνας σφαίρας. Εἰς τοὺς «μεταλλικοὺς τούτους γίγαντας», κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν αὐτοπτῶν, ὠφείλοντο τὰ μεγάλα ῥήγματα ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Ν. Θ. Κ.

λιθοβόλος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ βάλλων λίθους· || ἀρχ., εἶδος γυμνήτων, οἱ ὁποῖοι ἔρριπτον λίθους διὰ σφενδόνης· || τὸ οὐδ. *λιθοβόλον* (βλ. λ.) ὡς οὐσιαστ., πολεμικὴ μηχανὴ βάλλουσα λίθους.

—['Αρχ.] *Λιθοβόλος* ἐκαλεῖτο ὁ στρατιώτης ὁ μαχόμενος διὰ λίθων, τοὺς ὁποίους ἐξηκόντιζεν εἴτε διὰ χειρός, εἴτε χρησιμοποιῶν εἰδικὸν πρὸς τοῦτο πολεμικὸν μηχάνημα (βλ. *λιθοβόλον*). Ὁ Πλάτων ἐν τῷ «Κριτίᾳ» ἀναφέρει τὴν ὕπαρξιν τῆς στρατιωτικῆς τάξεως τῶν λιθοβόλων παρὰ τὰς τῶν γυμνήτων καὶ τῶν ἀκοντιστῶν. Τὴν τάξιν ταύτην ἀναφέρουσιν ἐπίσης ὁ Πολυδεύκης καὶ ὁ Διόδωρος. Ὁ τελευταῖος μάλιστα, ἐξιστορῶν τὰ τῆς πολιορκίας τῆς Σαλαμῖνος ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, διακρίνει «παντοίους λιθοβόλους». Β. Δ. Θ.

—**λιθοβόλος** ***ὑπονομίσκος*** [*'Οχυρωτ.*]· βλ. λ. *ὑπονομίσκος*.

λιθοβολῶ (—*έω*)· βάλλω λίθους, κτυπῶ μὲ λίθους· κοιν. *πετροβολῶ*.

Λιθοβούνια [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 220. Χ. Δ.

λιθογένεσις,—*εως*, ἡ ***πετρογένεσις*** [*Πετρογρ.*]. Καλεῖται οὕτως ὁ σχηματισμὸς τῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν στερεὸν φλοιὸν τῆς γῆς, καθὼς καὶ ἡ σπουδὴ τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν νόμων, καθ' οὓς ὁ σχηματισμὸς οὗτος γίνεται. Ἡ λιθογένεσις ἀποτελεῖ ὡς ἐκ τούτου μέρος τῆς *λιθολογίας* ἐν γένει ἢ *πετρολογίας*, τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτῆς δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰ ὑπάρχοντα σήμερον πετρώματα ἐπὶ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐπεκτείνεται ἀκόμη καὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν σύγχρονον σχηματισμὸν αὐτῶν. Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τὴν σπουδὴν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν πετρωμάτων ἐρευνᾶται καὶ ἡ λιθολογική των σύστασις. Γ. Β

λιθογενὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἐκ λίθου γενόμενος: «*κονία λιθογενής*».

λιθογεωγνωσία (ἡ). Ὀνομάζεται οὕτως ἡ σπουδὴ τῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν στερεὸν φλοιὸν τῆς γῆς. Ἡ σπουδὴ αὐτὴ ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὴν ὀρυκτολογικὴν σύστασιν τῶν πετρωμάτων, τὰς συνθήκας καὶ τοὺς νόμους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ταῦτα σχηματίζονται, καθὼς καὶ τὴν τοπικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Γ. Β.

λιθογλύπτης (ὁ)· ὁ γλύπτης λίθων, λιθογλύφος.

λιθογλυφὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ εἰς λίθον γεγλυμμένος.

λιθογλυφία (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ λιθογλύφου, σκάλισμα ἐπὶ λίθου, ἡ ἀπεργασία γλυφῶν ἐπὶ πολυτίμων ἰδίᾳ λίθων.

—['Εγκυκλ.] *Λιθογλυφία* ὀνομάζεται ἡ τέχνη, ἡ ὁποία ἐξεργάζεται ποικίλους λίθους, ἐγχαράττουσα ἢ ἐγγλύφουσα ἐπ' αὐτῶν παραστάσεις, σύμβολα ἢ ἐπιγραφάς. Εἶναι τόσον ἀρχαία, ὅσον καὶ ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμός. Ἐμφανίζεται ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων αἰώνων εἰς πάντας τοὺς λαούς, ὅσοι ἀνέπτυξαν ἕνα οἱασδήποτε σημασίας πολιτισμὸν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ καλλιεργῆται μέχρι σήμερον μετ' ἀμειώτου ἐνδιαφέροντος. Οἱ λίθοι τοὺς ὁποίους ἐξεργάζεται εἶναι σκληροὶ ἢ ἡμίσκληροι, πολύτιμοι ἢ ἡμιπολύτιμοι, διαφέρουν δὲ κατὰ τόπους, ἐποχὰς ἢ λαούς. Εἶναι δ' οὗτοι: ὁ ἀχάτης, ὁ ἴασπις, ὁ χαλκηδόνιος, ὁ σαρδόνυξ, ὁ ὄνυξ, ὁ τοπάζιος, ὁ σμάραγδος, ὁ λαζουρίτης, ἡ ὀρεία κρύσταλλος, ὁ ἀμέθυστος, ὁ σάρδιος, τὸ μάρμαρον κλπ. Ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ περιλαμβάνεται εἰς τὴν λιθογλυφίαν καὶ ἡ ἐξεργασία ῥητινωδῶν τινων ὑλῶν, ἔτι δὲ τοῦ κοραλλίου, τοῦ ἐλεφαντοστοῦ, εἰδῶν τινων κογχυλίων καὶ πολυτίμων ξύλων, ἐν οἷς πρωτεύουσαν κατέχει θέσιν ὁ ἔβενος. Τοιουτοτρόπως τὸ πεδίον τῆς δράσεως τῆς τέχνης ταύτης φαίνεται λίαν ἐκτεταμένον. Καὶ ἀπὸ ἑτέρας δ' ἀπόψεως εἶναι σημαντικωτάτη ἡ ἔκτασις τῆς λιθογλυφίας. Ἡ ἄποψις αὕτη ἀφορᾷ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἐγγεγλυμμένων λίθων. Κατ' ἀρχὰς οἱ λίθοι οὗτοι ἐμφανίζονται ὑπὸ τὴν μορφὴν *κυλίνδρων* χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν σφράγισιν ἐπισήμων ἐγγράφων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἀπομακρύνονται τῆς καθαρᾶς σφραγιδογλυφίας καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς κοσμηματοποιίας· χρησιμοποιοῦνται ὡς *δακτυλιόλιθοι* εἰς εὐρεῖαν ποικιλίαν σχημάτων καὶ παραστάσεων, προσαρμόζονται εἰς ἐνώτια, πόρπας, καρφίδας, περόνας, μεταβάλλονται εἰς αὐτοτελῆ ἔργα γλυπτικῆς, φέροντα ἀναμνηστικόν, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, χαρακτῆρα καὶ διαιωνίζοντα ἐπισήμους μορφὰς ἢ ἀξιομνημόνευτα γεγονότα διὰ τεχνικῆς ἐντελείας, ἡ ὁποία προκαλεῖ θαυμασμὸν καὶ κατάπληξιν.

Ἡ τεχνικὴ τῆς λιθογλυφίας, μολονότι ὑποστᾶσα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν αἰώνων μεταλλαγάς, ἀνακαινίσεις καὶ ἐξελίξεις, δὲν ἀφίσταται καὶ σήμερον ἔτι τῆς ἅπαξ τεθείσης κατὰ τοὺς παναρχαίους καιροὺς βάσεως. Διότι ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων κατενοήθη ὅτι ἡ ἐξεργασία διὰ τέμνοντος ἢ νύσσοντος ὀργάνου ὁδηγουμένου ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης χειρός, δυνατὴ μόνον προκειμένου περὶ λίθων μαλακῶν ἢ σχεδὸν ἡμισκλήρων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς σκληροὺς λίθους. Ἡ κεραμεικὴ παρέσχεν ἓν ἐργαλεῖον τὰ μέγιστα χρήσιμον: τὸν κεραμεικὸν τροχόν. Τῇ βοηθείᾳ τούτου οἱ ἀρχαῖοι λιθογλύφοι ἐκίνησαν τρύπανα ἀπολήγοντα εἰς δίσκους, σφαίρας καὶ κυλίνδρους· τὰ τρύπανα ταῦτα, κατὰ τὴν γνώμην νεωτέρων ἀρχαιολόγων, ἐγκυψάντων εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, μετετίθεντο ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τοῦ λίθου, παραμένοντος ἀκινήτου, καὶ ἐχάρασσον ἐπ' αὐτοῦ τὰς παραστάσεις, τὰ σύμβολα ἢ τὰ ψηφία τῶν ἐπιγραφῶν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸ τρύπανον μένει ἀκίνητον, ὁ δὲ λίθος τιθέμενος ἐπὶ καταλλήλου λαβῆς μετακινεῖται ὑπὸ τὴν αἰχμὴν αὐτοῦ κατὰ τὸ δοκοῦν. Ὁ τροχὸς ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ προσφέρῃ τὰς ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας του εἰς τὴν λιθογλυφίαν, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ποδὸς τοῦ τεχνίτου ἢ κινούμενος τῇ βοηθείᾳ ἠλεκτρικοῦ κινητῆρος. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν σπουδαιοτάτων ἐκ τῶν ἐργαλείων, ὅσα χρησιμοποιεῖ ἡ λιθογλυφία. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἡ τέχνη αὕτη χρησιμοποιεῖ καὶ ὕλας καταλλήλους πρὸς εὐχερεστέραν χάραξιν ἢ μάλα-

1. Ἐτρουσκικὸς σφραγιδόλιθος. Μουσεῖον Βερολίνου.

2. Ἑλληνικὸς δακτυλιόλιθος τοῦ Ἀθηνίωνος· 2ος αἰὼν π. Χ. Μουσεῖον Νεαπόλεως.

3. Ἀρχαῖος κύλινδρος ἐκ χαλκηδονίου. Μουσεῖον Βερολίνου.

4. Πέρσικὸς βασιλικὸς σφραγιδόλιθος.

5. Αἰγυπτιακὸς δακτυλιόλιθος ἐκ σαρδόνυχος. Μουσεῖον Βερολίνου.

. Ρωμαϊκὸς παλαιοχριστιανικὸς σφραγιδόλιθος.

7. Βυζαντινὸς σφραγιδόλιθος, εἰκονίζων τὸν Ἅγιον Γεώργιον.

8. Ἀναγεγλυμμένος λίθος τοῦ Τιβερίου, εἰκονίζων τὴν ἀποθέωσιν τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου ἐκ σαρδόνυχος, ὕψους 34 ἑκ. τοῦ μ., ἀποκείμενος ἐν τῇ Ἐθν. Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων.

9. Ἑλληνικὸς ἀναγεγλυμμένος ἴασπις τοῦ Ἀσπασίου, ἀποκείμενος ἐν Βιέννῃ.

10. Ἑλληνικὸς δακτυλιόλιθος μετὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός. Βιβλιοθήκη Ἁγίου Μάρκου Βενετίας,

11. Λίθος ἀναγεγλυμμένος ὑπὸ Giovanni Cerbara.

12. Λίθος ἀναγεγλυμμένος ὑπὸ Ι. Πίχλερ ([illegible]ος αἰών).

13. Ὁ δακτυλιόλιθος Γκονζάγα εἰκονίζων τὸν Πτολεμαῖον Β Φιλάδελφον μετὰ τῆς συζύγου του Ἀρσινόης. Μουσεῖον Ἑρμιτάζ, Λένινγκραντ.

14. Ὁ ἀνάγλυφος λίθος τοῦ Cuan (18ος αἰών).

15. Ἀνάγλυφος λίθος τοῦ Κ. Jeuffroy, εἰκονίζων τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς (18-19ος αἰών.)

Διάφοροι ἀναγεγλυμμένοι λίθοι.

Digitized by Google

ξιν τοῦ λίθου ἀφ' ἑνός, πρὸς στίλβωσιν καὶ οἱονεὶ στερέωσιν τῆς ἅπαξ ἐγγλυφείσης παραστάσεως ἀφ' ἑτέρου. Χάριν τοῦ πρώτου σκοποῦ μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι τὴν μετ' ἐλαίου μεμειγμένην ἀδαμαντόκονιν. Ταύτην καὶ οἱ νεώτεροι χρησιμοποιοῦν, ἐπὶ πλέον δ' οὗτοι καὶ τεμάχιον ἀδάμαντος πρὸς χάραξιν ὡρισμένων λίθων. Ἐπὶ πλέον δὲ ποικίλας ἄλλας κόνεις καὶ ποικίλα ἕτερα ὑγρά, ἐν οἷς ἐμβαπτίζουν ἢ δι ὧν ἐπαλείφουν τὸν πρὸς ἐξεργασίαν λίθον. Τὰς κόνεις ὑγραίνουσι δι' ἐλαίου ἢ ὕδατος. Χάριν τοῦ δευτέρου σκοποῦ οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο τὴν ναξίαν γῆν, οἱ νεώτεροι τὸν ὀστρακίτην, τὸ τερεβινθέλαιον κλπ. Ἀπαραίτητος θεωρεῖται ἡ κατασκευὴ προπλάσματος, ἐκ κηροῦ συνήθως, ὅπερ ἐνίοτε ἐμβυθίζεται ἐντὸς ὕδατος, ὁ δὲ τεχνίτης ἀντιγράφει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ προπλάσματος, ἥτις ἐξέχει τοῦ ὕδατος. Ὁ πρὸς κατεργασίαν λίθος σφηνοῦται ἐν ξύλῳ καὶ μαλάσσεται τῇ βοηθείᾳ πισσοκόνεως ἢ ἑτέρων οὐσιῶν. Ἡ στίλβωσις τοῦ λίθου εἶναι ἡ τελευταία τῶν πράξεων, αἵτινες ἀφοροῦν εἰς τὴν κυρίως λιθογλυφίαν. Ἡ προσαρμογή του εἰς πλαίσιον ἐξ εὐγενῶν μετάλλων ἢ ἡ ἐν κοσμήμασι τοποθέτησίς του ἀφορῶσιν εἰς τὴν καθόλου κοσμηματοποιίαν.

Ἡ σημασία τῶν γλυπτῶν λίθων εἶναι μεγίστη καὶ ποικιλωτάτη. Πληροῦντες ἀπεράντους προθήκας μουσείων καὶ ἀπαρτίζοντες πλουσιωτάτας καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως πολυτίμους συλλογάς, προερχόμενοι δ' ἀπὸ ποικίλων λαῶν, χωρῶν καὶ ἐποχῶν, εἶναι πολλάκις οἱ ἀψευδεῖς μάρτυρες τῆς ὑπάρξεως μιᾶς προσωπικότητος, οἱ μοναδικοὶ ἱστοριογράφοι ἑνὸς γεγονότος, οἱ παραστατικοὶ ὑπομνηματογράφοι τῆς διασταυρώσεως πολιτιστικῶν ρευμάτων, μιᾶς μακρινῆς κατακτήσεως ἢ μιᾶς ἀπροσδοκήτου ἐπιρροῆς. Διαφωτίζουν εἰς πλεῖστα σημεῖα τὴν ἱστορίαν, τὴν μυθολογίαν, τὴν θρησκειολογίαν· ἀποκαλύπτουν δοξασίας, ὑποσημαίνουν τὴν ἔκτασιν λατρειῶν σβεσθεισῶν εἰς παρῳχημένους ἤδη χρόνους, διασῴζουν ἐπὶ πλέον εἰς τὴν αἰωνιότητα σκηνὰς τοῦ παρελθόντος βίου, ἐπεισόδια τῆς καθημερινῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς ἢ μερικὰ τεμάχη τῶν πομπικῶν ἐπιδείξεων τοῦ παρελθόντος. Ἐπὶ τούτοις δὲ παρέχουν καὶ σπουδαιοτάτας πληροφορίας διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης ἑκάστου λαοῦ, ἀναπαράγοντες τὰ προσφιλέστερα τῶν εἰς τὴν τέχνην ταύτην οἰκείων θεμάτων καὶ ὑποδεικνύοντες διὰ τῆς ἐντελείας τῆς καθόλου ἐξεργασίας των τὸ σημεῖον, εἰς ὃ ἔφθασεν ἡ τέχνη αὕτη ἐν τῇ ἐξελίξει της. Κατὰ ταῦτα οἱ ἀναγεγλυμμένοι λίθοι οὐδόλως ἐνδιαφέρουν ὀλιγώτερον τῶν προϊόντων τῆς μεγάλης καλουμένης τέχνης, τῆς πλαστικῆς, τῆς ἀναγλυφοποιίας ἢ τῆς ζωγραφικῆς.

Τὰς πρώτας ἐπὶ λίθων ἀπεικονίσεις συναντῶμεν εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ λελεασμένου λίθου. Αἱ ἀπεικονίσεις ὅμως αὐταὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὅτι προσαρμόζονται ἀπολύτως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς λιθογλυφίας. Εἶναι πρόδρομοι ἐμφανίσεως, ἀλλ' οὐχὶ ἀπαρχαί. Τὰς ἀπαρχὰς εὑρίσκομεν εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς λαούς, μάλιστα δὲ τοὺς κατασχόντας παλαιότατα τὴν μεταξὺ Τίγρητος καὶ Εὐφράτου χώραν Σουμερίους, Ἀκκαδίους καὶ Ἀμορραίους, τοὺς Ἐλαμίτας, οἵτινες ἔφθασαν μέχρι τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Ἰράν, τοὺς Χετταίους, οἵτινες ἐξηπλώθησαν ἐπὶ πολὺ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοὺς Ἀσσυρίους καὶ τοὺς Χαλδαίους, τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς Φοίνικας καὶ τοὺς Πέρσας.

Ἐν Ἀσσυρίᾳ καὶ Βαβυλωνίᾳ οἱ ἔγγλυπτοι λίθοι, ἔχοντες μορφὴν κυλίνδρων καὶ εἰργασμένοι ἐπὶ ἀπολιθωμάτων ὀστράκων καὶ μαρμάρου κατ' ἀρχάς, ἐπὶ αἱματίτου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βραδύτερον, ἐχρησιμοποιοῦντο ἀντὶ σφραγίδων καὶ ὡς ἀλεξίκακα κατὰ νόσων, ἐφόσον κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν λαῶν ἐκείνων πᾶσα νόσος ὠφείλετο εἰς καταστρεπτικὰς ἐπηρείας καὶ γοητείας πολεμίου δαίμονος, ἔπρεπε δὲ διὰ μαγικῶν ἐπῳδῶν καὶ περιάπτων νὰ ἰαθῇ. Οἱ πολυπληθέστεροι τῶν ἀνὰ τὰ μουσεῖα τοῦ κόσμου κατεσπαρμένων τοιούτων λίθων προέρχονται ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Βαβυλῶνος, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐκ Νινευΐ, εἶναι δ' εἰργασμένοι ἐπὶ ὑλῶν σκληρῶν, ὡς ὁ ἴασπις, ὁ χαλκηδόνιος, ὁ σάρδιος, ὁ ἀχάτης, ἡ ὀρεία κρύσταλλος, ὁ λαζουρίτης καὶ ὁ βασάλτης. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἐπὶ κυλίνδρου ἀποκειμένου εἰς τὴν συλλογὴν τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων παράστασις πτερωτοῦ ὄντος, ἐνδεδυμένου ἀσσυριακὴν στολήν, ὅπερ φαίνεται παλαῖον κατ' ἰσομεγέθων τετραπόδων, ἠνωρθωμένων εἰς τοὺς ὀπισθίους των πόδας, γρυπῶν, φορέων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὀλεθρίας τινὸς ἐπηρείας. Τὰ ἐπικρατέστερα τῶν ἐν Ἀσσυρίᾳ, ὡς καὶ τοῖς λοιποῖς παλαιοῖς λαοῖς τῆς ἐγγὺς Ἀσίας, εἰκονιζομένων θεμάτων εἶναι: μορφαὶ θεῶν, σκηναὶ λατρείας τούτων, ἡ παράστασις τοῦ βασιλέως Γιλγαμές, ἐν τῇ ἐπιτελέσει συνήθως ὑπερανθρώπων ἄθλων, εἰκόνες ζῴων, τερατομόρφων ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ ἐπιγραφαί, ἐν αἷς μεγίστην σπουδαιότητα κέκτηνται αἱ ἐκ Μεσοποταμίας σφηνοειδεῖς τοιαῦται. Καὶ ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ἀρχαιότατοι εἶναι οἱ ἐγγεγλυμμένοι λίθοι· παριστάνουν σκηνὰς τοῦ δημοσίου ἢ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, μορφὰς φαραώ, θεότητας, σύμβολα καὶ ἑρμηνεύονται ἢ κοσμοῦνται δι' ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν. Οἱ λίθοι οὗτοι κατεσκευάζοντο συνήθως ἐκ πορσελλάνης, ἰάσπιδος, λαζουρίτου, ἀμεθύστου κλπ., διεμορφώθησαν δὲ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς σχήματά τινα κανθάρων καθωρισμένα, ἅτινα μονοτόνως, εἰ καὶ πάντοτε εὐαρέστως, ἐπαναλαμβάνονται κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας τῆς αἰγυπτιακῆς ἱστορίας. Τὸ συνηθέστερον τῶν σχημάτων τούτων εἶναι ὁ σκαραβαῖος, ὅστις ἐμφανίζεται ἀπὸ τῆς Θ' δυναστείας. Ἀπὸ τῆς ΙΒ' δυναστείας ἤρξαντο διαφημιζόμενοι οἱ μὴ ἀναγεγλυμμένοι ἐξ ἀμεθύστου σκαραβαῖοι. Οἱ Nattier καὶ Winckelmann κατέγραψαν τοὺς ὡραιοτέρους αἰγυπτιακοὺς γλυπτοὺς λίθους.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείπωμεν τοὺς φοινικικοὺς κυλίνδρους, ἔτι δὲ τοὺς φοινικικοὺς σκαραβαίους ὧν πλουσίαν συλλογὴν ἀνεῦρε παρὰ τὴν Βύβλον ὁ Montet. Φέρουν πάντες οὗτοι αἰγυπτιακάς, κατὰ πρῶτον λόγον, ἀσσυροβαβυλωνιακὰς κατ' ἐλάσσονα βαθμὸν ἐπιδράσεις, ἐπὶ πλέον δ' αἰγαιακά τινα στοιχεῖα οὐχὶ ἀναξιόλογα. Ἕτεροι ἀξιοσημείωτοι φοινικικοὶ σκαραβαῖοι εἶναι οἱ ἐκ λίθου λευκοί, οἵτινες ἀνευρέθησαν ἐν Kafer-Djarra. Ὁμοιοειδεῖς σκαραβαῖοι ἀπεκαλύφθησαν ἐν Παλαιστίνῃ προσφάτως ὑπὸ τοῦ Macalister. Κατὰ γενικήν τινα ἐπισκόπησιν, ὡς παρατηρεῖ ὁ G. Contenau, σημαντικώτεροι πρέπει νὰ θεωρηθοῦν πάντων τῶν λοιπῶν φοινικικῶν οἱ σφραγιδόλιθοι καὶ σκαραβαῖοι, οἵτινες ἀνήκουν εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ποιμένων βασιλέων, τῶν Ὑκσώς. Συμπληροῦντες τὰς περὶ τῆς ἐν Φοινίκῃ λιθογλυφίας σημειώσεις μνημονεύομεν καὶ τοὺς ἐν καρχηδονιακοῖς νεκροταφείοις ἀνευρεθέντας ἰδιαιτέρου τύπου ἀναγεγλυμένους λίθους, τοὺς καλουμένους ἑλληνοφοινικικούς.

Σπουδαία ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κρήτῃ ἀνάπτυξις τῆς λιθογλυφίας. Οἱ κρητικοὶ σφραγιδόλιθοι (οἵτινες σήμερον ὑπὸ τῶν Κρητῶν ὀνομάζονται *γαλόπετρες* ἢ *γαλατοῦσσες*, ὡς ἔχουσαι τὴν δύναμιν νὰ καθιστῶσι πολυγάλακτον τὴν φέρουσαν ταύτας θηλαζομένην γυναῖκα) ἦσαν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ ἢ στεατίτου κατ' ἀρχάς, ὀρείας κρυστάλλου καὶ ἀμεθύστου βραδύτερον, ἀχάτου, σαρδίου, αἱματίτου, ἰάσπιδος, χαλκηδονίου καὶ παντὸς σχεδὸν ἄλλου πολυτίμου λίθου μετὰ ταῦτα. Ἐπὶ τῶν σφραγιδολίθων τούτου εἰκονίζονται μετὰ θαυμασίας ἐκφραστικότητος πρόσωπα βασιλέων ἢ πριγκίπων, σκηναὶ θρησκευτικῶν τελετῶν, ἔτι δὲ ἀπόψεις τινὲς τῆς φύσεως, αἵτινες πράγματι καταπλήσσουν. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπὶ μεσομινωϊκοῦ σφραγιδολίθου ἀπεικόνισις ἀπεξηραμμένων δένδρων, κυρτουμένων ὑπὸ τοῦ πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου.

Παμπληθεῖς γλυπτοὺς λίθους ἔφεραν εἰς φῶς καὶ αἱ ἐν Μυκήναις καὶ Τίρυνθι ἀνασκαφαί. Δακτυλιόλιθοι, ἄλλως τε, ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ, σημαντικωτάτης δὲ ἱστορικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀξίας οἱ πλεῖστοι, ἀνευρέθησαν εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἀνασκαφέντων μυκηναϊκῶν τάφων ἐν Βαφειῷ τῆς Λακωνικῆς, ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἐπλούτησαν τὰς προθήκας τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικοῦ μουσείου. Οἱ λίθοι οὗτοι εἶναι ποικίλων εἰδῶν, ἀνάλογοι κατὰ τὴν ὕλην πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ εὑρεθέντας, εἰκονίζουν δὲ συμβολικὰς καὶ λατρευτικὰς παραστάσεις. Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων μνημονεύομεν τὸν ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 42 θήκῃ τῶν μυκηναϊκῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ μουσείου, ἔνθα εἰκονίζεται θεὰ καθημένη ἐπὶ θρόνου κάτωθι δένδρου, τοὺς ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 20 θήκῃ φέροντας παραστάσεις ἁρμάτων, τὸν ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 43 θήκῃ, σπανιώτατον, εἰκονίζοντα γυναῖκα γονυπετῆ πρὸ γρυπός, τοὺς δύο περιφήμους δακτυλιολίθους τοῦ θησαυροῦ τῆς Τίρυνθος, ὧν ὁ εἷς, ὅστις εἶναι καὶ ὁ μέγιστος ἐκ τῶν μέχρι σήμερον εὑρεθέντων, εἰκονίζει λεοντομόρφους δαίμονας ὀρθίους, κρατοῦντας ὑδρίας καὶ βαδίζοντας κατ' ἀναπαραγωγὴν πρὸς θεὰν καθημένην ἀπέναντί των ὁ δ' ἕτερος φέρει παράστασιν ἀπόπλου ἢ ἀπαγωγῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ γλυπτοὶ λίθοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰργασμένοι ἐπὶ ἐγχρώμων χαλαζιῶν, διαπρέπουσι δὲ πάντων τῶν λοιπῶν ὁμοίων ἀντικειμένων κατὰ τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐργασίας καὶ τὴν θαυμασίαν ἁρμονίαν καὶ εὐγένειαν τῆς ἐκφράσεως. Εἰκονίζουν ἐπεισόδια μυθολογικά, σκηνὰς ἐκ τοῦ καθημερινοῦ, μάλιστα δ' ἐκ τοῦ οἰκιακοῦ βίου, θεότητας (ὡς ὁ Ἔρως, ἡ Νίκη, ἡ Ἀφροδίτη κλπ.), πολεμικὰ γεγονότα, μορφὰς ἐνδόξων ἀνδρῶν κ.ο.κ. Ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν διασωθέντων σχετικῶν ἔργων ἀποδεικνύει ὅτι ἡ λιθογλυφία ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι οὐδόλως ὑπελείφθη τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἄλλων μεγάλων τεχνῶν. Πρῶτος Ἕλλην λιθογλύφος ἀναφέρεται Θεόδωρος ὁ Σάμιος, διάσημος καλλιτέχνης τοῦ Η' αἰῶνος, ὅστις κατεσκεύασε τὸν περίφημον δακτύλιον, ὃν ὁ τύραννος τῆς Σάμου Πολυκράτης ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ δακτύλιος οὗτος ἦτο χρυσοῦς, ἐκοσμεῖτο δὲ διὰ σμαραγδίνου σφραγιδολίθου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰκονίζετο λύρα. Ὀνόματα καὶ ἔργα Ἑλλήνων λιθογλύφων (ὑπὸ τὴν ἐνταῦθα χρησιμοποιουμένην στενὴν τοῦ ὅρου σημασίαν) διεσώθησαν πολυπληθῆ. Λιθογλύφος ὑπῆρξε Μνήσαρχος ὁ πατὴρ τοῦ Πυθαγόρου, ἔτι δ' ὁ Φρύγιλλος, ὅστις εἰκόνισεν Ἔρωτα ἐξερχόμενον ᾠοῦ, καὶ ὁ Θάμυρις, εἰς ὃν ὀφείλεται Σφὶγξ ξυομένη. Ὁ Πυργοτέλης ὑπῆρξεν ὁ ἐπίσημος λιθογλύφος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰκονίσας πολλάκις ἐπὶ πολυτίμων λίθων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ Ἄδμων παρέστησε μετὰ θαυμαστῆς ἐναργείας τὸν Ἡρακλῆ πίνοντα. Ὁ Χρόνιος εἰκόνισε τὴν Τερψιχόρην ὀρθίαν, ὁ δὲ Σόλων κεφαλὴν Μεδούσης κλπ. Ἕτεροι σημαντικώτατοι Ἕλληνες λιθογλύφοι ὑπῆρξαν: ὁ Κοῖνος, ὁ Ἀπολλωνίδης, ὁ Πολύκλειτος καὶ ὁ Τρύφων, ὅστις ἐξειργάσθη τὴν περίφημον καμέαν τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ συλλογῆς τῶν δουκῶν τοῦ Μέλμπορω, εἰκονίζουσαν τὸν Ἔρωτα καὶ τὴν Ψυχήν. Ὁ Ἀθηνίων ἐν ἐπίσης περιφήμῳ καμέᾳ, περιλαμβανομένῃ εἰς τὰς συλλογὰς τοῦ μουσείου Νεαπόλεως, παρέστησε τὸν Δία ἐφ' ἅρματος κατανικῶντα τοὺς γίγαντας, ὁ δὲ μέγας Διοσκορίδης ἀπηθανάτισε τὴν κεφαλὴν τοῦ Καλιγούλα. Μοναδικῆς σημασίας ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ καὶ ἑλληνιστικοὶ γλυπτοὶ λίθοι εὑρίσκονται εἰς πλεῖστα τῶν ξένων μουσείων. Σημειοῦμεν τὰ εἰκονίζοντα τὴν ἀποθέωσιν τοῦ Αὐγούστου (ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων) καὶ τὸν εἰκονίζοντα Πτολεμαῖον Β' τὸν Φιλάδελφον μετὰ τῆς συζύγου του Ἀρσινόης (μουσεῖον Ἑρμιτάζ, Λένινγκραντ). Πολλοὶ καλλιτέχναι Ἕλληνες εἰργάσθησαν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ μάλιστα ἐν Ρώμῃ κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς καὶ μετ' αὐτὴν καὶ συνετέλεσαν σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ρωμαϊκῆς λιθογλυφίας, ἥτις ἄλλως τε, ὡς καὶ ἡ τυρρηνικὴ τοιαύτη, πολλὰ τῶν θεμάτων της ἐδανείσθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ λογοτεχνίας. Κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους εἰσήχθησαν αἱ μετ' ἀναγλύφων παραστάσεων ἔγχρωμοι καμέαι, αἵτινες τόσον διεδόθησαν μετὰ ταῦτα· κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ Γ' αἰῶνος τὸ σχῆμα τοῦ σκαραβαίου ἐγένετο γνωστὸν καὶ προσφιλὲς εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν διὰ τῶν Τυρρηνῶν. Πλήν τινων τῶν προμνημονευθέντων τεχνιτῶν καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἰργάσθησαν ἐν Ἰταλίᾳ. Τοιουτοτρόπως γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Αὔγουστον χρόνους ἤκμασαν ὁ Ἀλφειός, ὁ Ἀρέθων καὶ ὁ Εὔοδος. Οἱ δύο πρῶτοι ἐξετέλεσαν τὴν περίφημον καμέαν τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππίνης, ἔτι δὲ τὸν θρίαμβον τοῦ Καλιγούλα στεφομένου ὑπὸ τῆς Νίκης. Ἐπὶ Ἀδριανοῦ ἤκμασαν ὁ Ἀντίοχος, εἰκονίσας Ἀθηνᾶν, ὁ Ἀντέρως, παρουσιάσας δούλην φέρουσαν μόσχον πρὸς θυσίαν, καὶ ὁ Ἕλλην, ἀναπαραστήσας τὸν Ἀντίνοον. Ἄλλοι δέ τινες, ὡς ὁ Ἀσπάσιος, ὁ Ὕλλος, ὁ Νικόμαχος, ὁ Σκύλαξ, ὁ Σωστράτης ἔζησαν εἰς οὐχὶ ἀκριβῶς καθωρισμένην ἐποχήν.

Κατὰ ταῦτα, ἡ ρωμαϊκὴ λιθογλυφία συνδέεται στενότατα μετὰ τῆς ἑλληνικῆς, δὲν ἀγνοεῖ ὅμως καὶ τὴν τυρρηνικήν, ἥτις ἄλλως τε φέρει ἐπίσης βαθεῖαν τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν. Μετὰ πάθους ἐκαλλιεργήθη ἡ λιθογλυφία καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, οἵτινες εἶναι γνωστὸν πόσην ἱκανότητα ἔδειξαν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν μικρῶν λεγομένων τεχνῶν. Ὡραιότατοι γλυπτοὶ λίθοι βυζαντινοὶ κοσμοῦν τὰς συλλογὰς τοῦ Λούβρου, τοῦ παρισινοῦ Cabinet des médailles, τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου τοῦ Λονδίνου, τῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων τοῦ Ἄθω κτλ. Οἱ σημαντικώτεροι μεταξὺ τούτων ἀνήκουν εἰς τοὺς χρόνους τῆς μακεδονικῆς δυναστείας, τὸ δ' ἀριστούργημα τῆς ἐν τῇ τέχνῃ ταύτῃ ἐπιδόσεως καὶ παραγωγῆς τῶν Βυζαντινῶν εἶναι τὸ δισκάριον, ὅπερ ἐπιλέγεται τῆς Πουλχερίας καὶ ὅπερ ἀπόκειται εἰς τὴν κατὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος μονὴν τοῦ Ξηροποτάμου· ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ δισκαρίου τούτου, ἀνήκοντος εἰς τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος (ἡ ἀναφέρουσα τὸ ὄνομα τῆς Αὐγούστας Πουλχερίας ἐπιγραφὴ προσετέθη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα), εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος δεομένη ἐν τῷ μέσῳ δύο ἀγγέλων, κύκλῳ δ' αὐτῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἄγγελοι φέροντες τὰ σκεύη τῆς θείας εὐχαριστίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἀπόστολοι προσπίπτοντες πρὸ τοῦ θρόνου τῆς Ἑτοιμασίας. Ἕτερα λίαν ἀξιομνημόνευτα βυζαντινὰ ἔργα εἶναι: τὸ εἰκονίζον τὸν Χριστὸν ἄνωθεν τῶν ἁγίων Δημητρίου καὶ Γεωργίου, φερόντων στρατιωτικὴν στολὴν (ἀπόκειται εἰς τὸ Παρισινὸν Cabinet des médailles), εἷς σάπφειρος τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου τοῦ Λονδίνου εἰκονίζων τὸν Χριστόν, εἷς ἴασπις τοῦ αὐτοῦ μουσείου εἰκονίζων τὴν Θεοτόκον δεομένην καὶ ἡ περίφημος ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ θησαυρῷ τῆς Βιέννης ἀποκειμένη καμέα Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου· ἐν αὐτῇ εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος δεομένη, περὶ ταύτην δ' ὑπάρχει ἐπιγραφὴ μνημονεύουσα τοῦ Βοτανειάτου. Ἐπὶ τούτοις δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς κατ' ἀρχὰς δὲν ἀπέβλεψε μετὰ συμπαθείας πρὸς τὴν λιθογλυφίαν, ὡς καὶ πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἐκδήλωσιν τῆς εἰδωλολατρικῆς τέχνης. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἡ χρῆσις τῶν γλυπτῶν λίθων ὡς σφραγίδων ἢ κοσμημάτων, γενικευθεῖσα ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπέτρεψε τὴν διάσωσιν καὶ τῶν καλλίστων σχετικῶν ἔργων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς ἀρχαιότητος.

Λέξεις τινὲς δέον νὰ τεθοῦν ἐνταῦθα καὶ διὰ τὴν περσικὴν λιθογλυφίαν, ἥτις καὶ κατὰ τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα ἐξειργάσθη σπουδαῖα ἔργα καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἐγνώρισεν ἀξιοσημείωτον ἄνθησιν. Ἡ τελευταία αὕτη ἔλαβε χώραν ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Σασσανιδῶν βασιλέων. Κα-

Digitized by Google

μέα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἰκονίζει Σαπὼρ τὸν Α' αἰχμαλωτίζοντα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης τὸν αὐτοκράτορα Βαλεριανόν. Καὶ ἐν Ἰνδίαις δ' ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἠσκήθη ἡ λιθογλυφία, τὰ διασωθέντα ὅμως ἔργα της εἶναι σπάνια, ἐπὶ σμαράγδου ἢ λαζουρίτου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰργασμένα καὶ φέροντα σανσκριτικὰς ἐπιγραφάς. Ἐκ Κίνας ἔχομεν σαρδόνυχας μετὰ παραστάσεων καὶ ἐπιγραφῶν. Ἁπλῶς δ' ἐνεπίγραφοι εἶναι συνήθως οἱ μωαμεθανικοὶ πολύτιμοι λίθοι, ἕνεκα τῆς διατάξεως τοῦ Κορανίου, ἥτις ἀπαγορεύει εἰς τοὺς πιστοὺς τοῦ Μωάμεθ τὴν ἀπεικόνισιν ἐμψύχων ὄντων.

Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἡ λιθογλυφία ἐν τῇ Δύσει εὑρίσκετο εἰς παρακμήν, ἡ δ' ἀναγέννησίς της συμπίπτει μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἔλαβε χώραν, ὡς εἶναι φυσικόν, κατ' ἀρχὰς ἐν Ἰταλίᾳ. Ἡ Φλωρεντία ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σπουδαῖον κέντρον ἀναπτύξεως τῆς λιθογλυφίας, διάσημοι δ' Ἰταλοὶ λιθογλύφοι ἀκμάσαντες κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ὑπῆρξαν οἱ: Δομίνικος, Μικελῖνο, Μᾶρκο ντὲ Μπενεντέττι, Ἄττιο, Μορέττι, Φραντζέσκο Φράντσια, Λεονάρδος ὁ ἐκ Μιλάνου, Σεβῆρος ὁ ἐκ Ραβέννης, Φόππα καὶ Καραντόσσο. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα συναντῶνται οἱ ἀκόλουθοι: Πέτρος-Μαρία ντὰ Πέσκια, Ἰωάννης Μπερνάρντι, Ματθαῖος Ντὲλ Νασσάρο, Βαλέριος Βιτσεντῖνο, Ἀλέξανδρος Τσαΐζαρι, Ἰάκωβος ντὲ Τρέτζο, Ἀννίβας Φοντάνα, Φίλιππος Σάντα-Κρότσε, Ἀντώνιος Ντορντόνι κλπ. Ὁ ΙΖ' δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ σπουδαῖα ἔργα λιθογλυφίας, ἀλλ' ὁ ΙΗ' πληροῦται διὰ νέας ἀνθήσεως τῆς τέχνης ταύτης, συντελουμένης ὑπὸ λαμπροτάτων καλλιτεχνῶν, ἐν οἷς οἱ: Φλαβιανὸς Λιολέτι, Κοστάντσι, Δομίνικος Λάντι, Ἱερώνυμος Ρόσσι, Στέφανος Πασσάλια, Τορριτσέλλι καὶ Ἰωάννης Πίχλερ. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν τούς: Σανταρέλλι, Καππερόνι, Μασσίνι, Ρέγκα, Ταλάνι.

Ἐν Γαλλίᾳ ἡ λιθογλυφία ἤρξατο καλλιεργουμένη ἐντατικῶς ἐπὶ Φραγκίσκου τοῦ Α'. Πρῶτος γνωστὸς Γάλλος λιθογλύφος ὑπῆρξεν ὁ Coldoré, οὗτινος πολλὰ ἔργα ἀπόκεινται ἐν ταῖς συλλογαῖς τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων. Ἕτεροι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀκμάσαντες λιθογλύφοι εἶναι παλαιότερον μὲν οἱ: Φραγκῖσκος-Ἰουλιανὸς Μπαρριέ, Λουδοβῖκος Σιριές, Ἰάκωβος Γκαΐ κλπ., κατὰ τὸν ΙΘ' δ' αἰῶνα οἱ: Ζουφφρουᾶ, Ἀδόλφος Δαβίδ, ὅστις ἐξειργάσθη τὴν περίφημον ἀποθέωσιν τοῦ Ναπολέοντος, καὶ Πονκάρμ. Ἡ προσοχή, ἥτις ἐν Γαλλίᾳ ἀπεδόθη εἰς τὴν λιθογλυφίαν, δεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ τέχνη αὕτη ἀπετέλεσε τακτικῶς διδασκόμενον μάθημα τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲν ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν ἐντατικὴν καλλιέργειαν τῆς λιθογλυφίας. Ἀναφέρομεν μόνον τοὺς Th. Simon, Ch. Christian, Reisen, Brown καὶ Marchant. Ἀντιθέτως, ἐν Γερμανίᾳ ἡ λιθογλυφία ἔσχε πολλοὺς καὶ ἱκανωτάτους ἐκπροσώπους. Παλαιότατος μεταξὺ τούτων εἶναι ὁ Daniel Engelhaard ἐκ Νυρεμβέργης, μετ' αὐτὸν δὲ οἱ: Lacas Kilian, Chr. καὶ Evrard Dorsch, Marc Tuscher, L. Natter, Hubner Krafft καὶ A. Wolf

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

λιθογλυφίδαι (οἱ) (Lithoglyphidæ) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδροβίων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερα εἶναι τά: *λιθογλύφος, λιμνότρικος* καὶ *παχυδρόβιον*.

Δ. Ν. Π.

λιθογλυφικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λιθογλυφίαν, ὁ τῆς λιθογλυφίας.

λιθογλύφος (ὁ)· ὁ γλύφων πολυτίμους λίθους, ὁ χαράσσων παραστάσεις ἐπὶ πολυτίμων λίθων, λιθογλύπτης.

λιθογλύφος (ὁ) (Lithoglyphus) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιθογλυφιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη γαστεροπόδων μαλακίων.

Δ. Ν. Π.

λιθογνωμικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς λιθογνώμονα, ὁ δεξιὸς περὶ τὴν γνῶσιν καὶ διάκρισιν τῶν πολυτίμων λίθων· || *λιθογνωμικὸν* (τό)· ὡς οὐσ., βιβλίον ἀναφερόμενον εἰς τὴν γνῶσιν τῶν πολυτίμων λίθων.

λιθογνώμων, *—μονος* (ὁ, ἡ)· ὁ γνώμων, ὁ εἰδήμων τῶν πολυτίμων λίθων.

λιθογόμωσις, *—εως* (ἡ) *[Μεταλλ.]*. Καλεῖται οὕτω (γαλλ. remblayage, κοιν. *μπάζωμα*), ἡ πρᾶξις καθ' ἣν τὰ ἐκ τῆς ἐξορύξεως τῶν χρησίμων ὀρυκτῶν σχηματιζόμενα κενὰ συμπληροῦνται διὰ διαφόρων χωμάτων, λίθων κλπ. Ἡ λιθογόμωσις σκοπεῖ τὴν πρόληψιν κατακρημνίσεως τῆς ὀροφῆς ἢ τῶν παρειῶν τῶν ἐργοταξίων ἐξορύξεως ἐν συνδυασμῷ μετὰ ξυλοδεσίας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἁπλῶς τὴν τοποθέτησιν ἀχρήστων ὑλικῶν ὑπογείως, ἵνα μὴ γίνεται δαπάνη ἐξαγωγῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἡ λιθογόμωσις γίνεται κτιζομένου συνήθως τοιχίσκου ἐκ ξηρολιθιᾶς καθέτως πρὸς τὴν ὀροφὴν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν πιέσεων. Αἱ ξηρολιθιαὶ περιορίζουσιν ὀρθογωνίως τὸ πρὸς συμπλήρωσιν κενὸν καὶ τὸ ὑπόλοιπον γεμίζεται διὰ τῶν ὑλικῶν λιθογομώσεως. Ἀναλόγως τῆς ἐπιμελείας τῆς κατασκευῆς τῶν ἔργων τούτων, ὅταν παρέλθῃ χρόνος, ἡ πίεσις τῶν ἐδαφῶν συμπιέζει τὴν ὀροφὴν ἢ τὸ δάπεδον ἢ καὶ ἀμφότερα καὶ τὰ ὑλικὰ συμπληρώσεως κατακαθίζουσι κατὰ 5 %, 10 %, συνήθως 30%, ἐνίοτε 60%, ἀλλὰ ἡ καθίζησις εἶναι πάντοτε βαθμιαία, ἐπιτρέπουσα, καὶ ὅταν εἶναι μεγάλη, τὴν ἄλλως δυσχερῆ συντήρησιν στοῶν συγκοινωνίας ἐν μέσῳ ἀποστυλωθέντων τμημάτων. Πολλάκις ἡ λιθογόμωσις εἶναι μόνον μερική, γινομένης χρήσεως μεικτῆς μεθόδου μερικῆς κατακρημνίσεως.

Πρὸς ἐλάττωσιν τῆς δαπάνης τῆς ἐργασίας ταύτης, ἥτις, ὅταν γίνεται ἄνευ μηχανῶν, εἶναι βραδεῖα, καὶ βελτίωσιν αὐτῆς, ἀπὸ τριακονταετίας ἐχρησιμοποιήθη εἴς τινας περιπτώσεις ἡ ὑδραυλικὴ λιθογόμωσις. Κατὰ ταύτην τὸ πρὸς γόμωσιν κενὸν περικλείεται διὰ χονδροειδῶν ὑφασμάτων τεινομένων ἐπὶ τῶν ξύλων ὑποστηρίξεως καὶ ἐντὸς τοῦ οὕτω σχηματιζομένου θαλάμου ἐξακοντίζεται διὰ καταλλήλων σωληνώσεων μεῖγμα ἄμμου ἢ τεθραυσμένων λίθων καὶ ὕδατος. Ἡ ὑδραυλικὴ δέσμη συσσωρεύει στερεῶς τὰ ὑλικὰ ἐντὸς τοῦ κενοῦ ταχέως καὶ σχετικῶς ἀδαπάνως, τὸ ὕδωρ ἐκρέει διὰ μέσου τῶν ὑφασμάτων, ἡ καθίζησις περιορίζεται εἰς 5 ἕως 10 % μόνον καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἐπικερδῆ ἐκμετάλλευσιν στρωμάτων γαιανθράκων ὑπὸ πόλεις ἄνευ ζημιῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Τὰ χρησιμοποιούμενα στερεὰ ὑλικὰ ἑτοιμάζονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ διοχετεύονται εἰς ἀναμεικτῆρα, ὅπου ἀναμειγνύονται μετὰ τοῦ ὕδατος καὶ διὰ σωλήνων διερχομένων διὰ τῶν φρεάτων καὶ τῶν στοῶν φθάνουσι μὲ μεγάλην πίεσιν εἰς τὰ ἐργοτάξια ἀποστυλώσεως, ὅπου αἱ σωληνώσεις ἀκολουθοῦσι τὴν πρόοδον τῆς ἐργασίας ἐξορύξεως. Τὰ ἀποστραγγίζοντα ὕδατα διοχετεύονται διὰ τῶν αὐλάκων τῶν στοῶν καὶ ἐξάγονται διὰ τῶν ἀντλιῶν τῶν φρεάτων. Ἡ ὑδραυλικὴ λιθογόμωσις εἶναι καὶ στεγανὴ καὶ ἐμποδίζει τὴν συσσώρευσιν εἰς τὰ κενὰ τῆς ἐξορύξεως ἐπικινδύνων ἀερίων, ἅτινα ὁ ἀερισμὸς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ διὰ νὰ παρασύρῃ. Ἀντὶ ὕδατος χρησιμοποιεῖται καὶ πεπιεσμένος ἀὴρ πρὸς ἐξακόντισιν ὑδαροῦς πάντοτε μείγματος ὑλικῶν.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισαν νὰ διαδίδωνται καὶ μηχανικὰ πτύα λιθογομώσεως. Εἶναι χαμηλαὶ συσκευαὶ δυνάμεναι νὰ κυκλοφορῶσιν ἐντὸς τῶν ἐργοταξίων, περιλαμβάνουσαι κεκλιμένην αὔλακα μεταλλίνην διοχετεύσεως τῶν ὑλικῶν, τροφοδοτουμένην ἐκ τῆς ἀνατροπῆς τοῦ περιεχομένου βαγονέτων. Ἐκ τῆς αὔλακος ταύτης τὰ ὑλικὰ πίπτουσιν ἐπὶ μεταλλίνης πλακὸς καὶ κατὰ τὴν πτῶσίν των ἐξακοντίζονται ἰσχυρῶς ἐπὶ περιστρεφομένου τροχοῦ μετὰ πτερυγίων πρὸς τὸν πρὸς συμπλήρωσιν χῶρον, περικλειόμενον ὁμοίως δι' ὑφασμάτων ἢ ξηρολιθιῶν. Τὰ ὑλικὰ διαβρέχονται προηγουμένως. Ἡ σφήνωσις εἶναι πολὺ καλή, ἰσοδύναμος πρὸς τὴν τῆς ὑδραυλικῆς λιθογομώσεως. Ὁ κινητὴρ τοῦ πτύου εἶναι διὰ πεπιεσμένου ἀέρος ἢ καὶ ἠλεκτρικὸς (ὅταν ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν τμῆμα). Ἡ λιθογόμωσις ἐφαρμόζεται ἀπὸ παλαιοτάτων ἐποχῶν. Εἰς τὸ Λαύρειον π. χ. εὑρίσκονται τοιαῦται πολλάκις περιλαμβανόμεναι ἐντὸς τεχνικωτάτων ξηρολιθιῶν, κατεσκευασμένων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὀροφῆς μετὰ τὴν ἐξορυκτικὴν ἐργασίαν.

Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

λιθογονία (ἡ) *[Γεωλογ.]*. Ὅρος σημαίνων τὸν κλάδον τῆς χθονογραφικῆς γεωλογίας, τὸν ἀσχολούμενον μὲ τὴν μελέτην τῶν τρόπων καὶ φαινομένων γενέσεως τῶν πετρωμάτων. Ἄλλως *πετρογονία*.

Γ. Κ. Γ.

λιθογόνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ παράγων λίθους: «λιθογόνος κατάρρους».

—λιθογόνος κατάρρους, ἢ ***φλεγμονὴ χοληδόχου κύστεως*** *[Ἰατρ.]*. Ὀνομάζεται οὕτως ἡ καταρροϊκὴ φλεγμονὴ τῆς χοληδόχου κύστεως, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς μικροβιακὴν λοίμωξιν, συνίσταται δὲ εἰς ὑπερβολικὴν βλεννώδη ἔκκρισιν τῶν τοιχωμάτων τῆς χοληδόχου κύστεως. Ἡ βλεννώδης αὕτη ἔκκρισις περιέχει ἄσβεστον καὶ λεύκωμα. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ τελευταίου τούτου ἡ ἄσβεστος καὶ ἡ χολερυθρίνη (τῆς χολῆς), κατακρημνιζόμεναι, σχηματίζουν κέλυφος ἢ πυρῆνα χολολίθου καὶ οὕτως ἐξηγεῖται ὁ σχηματισμὸς τῶν χολολίθων διὰ τοῦ λιθογόνου κατάρρου τοῦ Meckel.

ΣΠ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

λιθογραφεῖον (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ λιθογράφου.

λιθογράφημα (τό)· εἰκών, παράστασις ἐν γένει διὰ λιθογραφίας τυπωθεῖσα.

λιθογράφησις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λιθογραφεῖν, ἡ διὰ λιθογραφίας τύπωσις εἰκόνος ἢ ἄλλης παραστάσεως.

λιθογραφία (ἡ)· ἡ τέχνη διὰ τῆς ὁποίας κατορθοῦται ἡ τύπωσις τῇ βοηθείᾳ λιθίνης πλακός, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι κεχαραγμένον τὸ πρωτότυπον: «τύπωσις εἰκόνων —, βιβλίου διὰ λιθογραφίας»· || εἰκὼν τυπωθεῖσα λιθογραφικῶς: «μιὰ ὡραία λιθογραφία».

— *[Ἐγκυκλοπ.]* Πρῶτος ὁ Βαυαρὸς Ἀλοΐσιος Σενεφέλντερ ἐπενόησε, τῷ 1793, ἐν Μονάχῳ μέθοδον, διὰ τῆς ὁποίας ἡ γραφὴ ἢ τὰ σχέδια τὰ χαρασσόμενα ἐπὶ λείας λιθίνης πλακὸς ἠδύναντο ν' ἀναπαραχθῶσιν εἰς ὁσαδήποτε ἀντίτυπα, μέσῳ πιεστηρίου ἀναλόγου πρὸς τὰ τυπογραφικὰ πιεστήρια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ Σενεφέλντερ ἦτο μετριώτατος δραματικὸς συγγραφεύς, μὴ εὑρίσκων δὲ ἐκδότην διὰ τὰ ἔργα του, ἤχθη ἐκ τούτου εἰς τὴν ἀναζήτησιν ἰδίου ἐκτυπωτικοῦ μέσου, τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ φέρῃ ταῦτα εἰς τὴν δημοσιότητα. Ἐδοκίμασεν ἐν ἀρχῇ νὰ μεταχειρισθῇ πλάκας χαλκοῦ, μὴ ἐπιτυχὼν ὅμως δι' αὐτῶν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ἐσκέφθη ἐν τέλει νὰ χρησιμοποιήσῃ ἓν εἶδος λίθου, ἐξαγομένου ἐν ἀφθονίᾳ εἰς Solenhofen τῆς Βαυαρίας, ὁμοιογενοῦς κατὰ τὴν σύστασιν καὶ ἐπιδεκτικοῦ τελείας λειάνσεως. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου τούτου ἔγραφεν ἢ ἐσχεδίαζε διὰ μελάνης εἰδικῆς συστάσεως, ἐπαλείφων δὲ κατόπιν τὴν πλάκα διὰ νιτρικοῦ ὀξέος ἐπετύγχανε διάβρωσιν αὐτῆς καθ' ὅλα τὰ μὴ κεκαλυμμένα ὑπὸ τῆς μελάνης μέρη· οὕτω ἡ γραφὴ ἢ τὸ σχέδιον ἀπέμεναν ἀνάγλυφα, ἦτο δὲ ἐφεξῆς εὐχερὴς ἡ ἐξ αὐτῶν ἀναπαραγωγὴ ἀντιτύπων. Τὴν βασικήν του ταύτην ἐπινόησιν ἐτελειοποίησεν ἐπαρκῶς ὁ Σενεφέλντερ μέχρι τοῦ 1797, κατώρθωσε δὲ τότε νὰ ἐκδώσῃ τὰ ποιητικά του ἔργα, τῶν ὁποίων ἡ μετριότης ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς τόσον σημαντικῆς του ἐφευρέσεως. Διὰ νεωτέρων δὲ μετέπειτα τελειοποιήσεων ἐπέτυχε ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ μέθοδός του δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀποτελέσῃ ἁπλῶς νέον τρόπον ἐκτυπώσεως κειμένων καὶ σχεδίων, ἀλλὰ θαυμάσιον ὄργανον ἀναπαραγωγῆς ἐγχρώμων καλλιτεχνικῶν συνθέσεων.

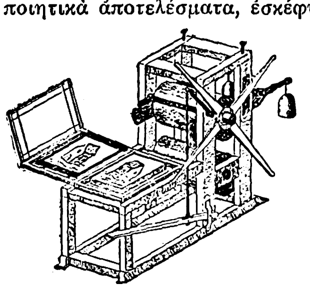

Τὸ πρωτογενὲς λιθογραφικὸν πιεστήριον τοῦ Σενεφέλντερ.

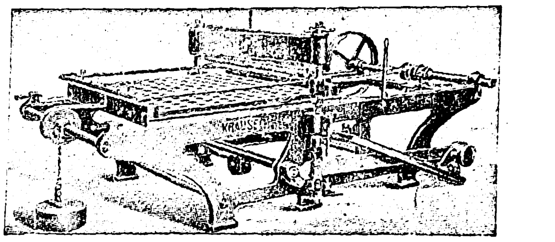

Χειροκίνητος πρέσσα μεταφορᾶς.

Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1802 ἡ λιθογραφία ἤρχισε διαδιδομένη ἀπὸ τῆς Γερμανίας εἰς τὰς λοιπὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας. Ἐν Γαλλίᾳ ἰδίως ἡ ἐφεύρεσις τοῦ Σενεφέλντερ ἔτυχεν ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Τῷ 1814 ὁ Γάλλος Λαστερί, μεταβὰς πρότερον εἰς Μόναχον καὶ μαθητεύσας εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἐφευρέτου, ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις ἀξιόλογον λιθογραφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σενεφέλντερ εἰργάσθη βραδύτερον καὶ τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ὡς σχολή, οὕτως εἰπεῖν, πολλῶν διακριθέντων μετέπειτα τεχνιτῶν. Πλεῖστοι διακεκριμένοι Γάλλοι ζωγράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπως ὁ Προυντόν, ὁ Βερνέ, ὁ Ζερικὼ καὶ ἄλλοι, ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ἐργασθῶσι διὰ τὴν νέαν τέχνην, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν τὰ ἔργα των ἐγένοντο γνωστὰ ἀνὰ τὸν κόσμον ὁλόκληρον. Ἐδημιουργήθησαν ἐξ ἄλλου τότε καλλιτεχνικὰ καὶ σατιρικὰ περιοδικὰ μὲ ἐγχρώμους εἰκόνας καὶ γελοιογραφίας, διεπλάσθη δ' ἐκ τούτων ἴδιος καλλιτεχνικὸς κλάδος, εἰς τὸν ὁποῖον διέπρεψαν οἱ Πιγκάλ, Γκαβαρνί, Γκρεβὲν κλπ. Ἡ τόσον ἀκμάζουσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην χαρακτικὴ εὗρεν ἐν τῇ λιθογραφίᾳ μέγαν ἀντίπαλον, ὅστις, ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν συναγωνισθῇ εἰς τὴν λεπτότητα τοῦ σχεδίου, εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν χρῆσιν τῶν ἁπλῶν καὶ συνθέτων χρωματισμῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπετυγχάνοντο ἄγνωστα μέχρι τοῦδε καλλιτεχνικὰ ἀποτελέσματα.

Αἱ διὰ τὴν λιθογραφίαν χρησιμοποιούμεναι πλάκες κατασκευάζονται ἀπὸ ὡρισμένον εἶδος ἀσβεστολίθου, περιέχοντος 97 % περίπου ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου. Ἡ σύστασις αὐτοῦ εἶναι λεπτή, ὁμοιογενὴς καὶ τόσον πυκνή, ὥστε κατὰ τὴν θραῦσιν δίδει ἐπιφανείας λείας. Ἐκτὸς τοῦ κυρίου τόπου τῆς προελεύσεώς του (τοῦ βαυαρικοῦ Solenhofen), εὑρέθησαν ἐπίσης στρώματα ὁμοίου πετρώματος ἐν Γαλλίᾳ, Ἰρλανδίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐκ τοῦ λίθου τούτου διαμορφώνονται πλάκες πάχους 5—10 ἑκατοστῶν, μὲ ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, ἀπολύτως λείαν καὶ στιλπνήν.

Ἡ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν παρασκευὴ τῶν πλακῶν γίνεται εἴτε διὰ χαράξεως καὶ μεταφορᾶς, εἴτε διὰ μεταφορᾶς μόνον.

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ γραφή, τὸ σχέδιον ἢ ἡ εἰκὼν ἀντιγράφεται ἐπὶ διαφανοῦς χάρτου (χωριστὸν ἀντίγραφον δι' ἕκαστον χρῶμα, ἐὰν πρόκειται περὶ πολυχρωμίας), εἶτα δὲ διὰ πιέ-

Digitized by Google

σεως τοῦ χάρτου ἐπὶ λιθογραφικῆς πλακὸς ἡ εἰκὼν ἀποτυποῦται ἐπὶ ταύτης ἀρνητικῶς. Εἰδικὸς τεχνίτης ἐκτελεῖ τότε τὴν χάραξιν δι' ἐργαλείου φέροντος χαλυβδίνην ἢ ἀδαμαντίνην αἰχμήν. Πρὸ τῆς μεταφορᾶς ἔχει γίνει κατάλληλος χημικὴ κατεργασία τῆς ἐπιφανείας τῆς πλακός, διὰ προστριβῆς ταύτης μὲ ἠραιωμένον ὀξαλικὸν ὀξὺ καὶ ἐπαλείψεως κατόπιν μὲ διάλυσιν ἀραβικοῦ κόμμεως.

Ἀπὸ τοῦ ὡς ἀνωτέρω χαραχθέντος πρωτοτύπου γίνεται ἡ μεταφορὰ εἰς ἄλλην πλάκα, ἐκείνην ἥτις θὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν. Πρὸς τοῦτο ἡ ἀρχικὴ πλὰξ μελανώνεται διὰ κυλίνδρου, τοῦ ὁποίου ἡ μελάνη ἀποτίθεται μόνον ἐπὶ τῶν χαραγμάτων αὐτῆς. Χρησιμοποιεῖται κατόπιν εἰδικὸς χημικὸς χάρτης, ὅστις, πιεζόμενος ἐπὶ ταύτης καταλλήλως, λαμβάνει πλῆρες ἀποτύπωμα τοῦ σχεδίου, μεθ' ὃ μεταφέρεται τοῦτο, διὰ πιέσεως ἐπίσης, ἀπὸ τοῦ χάρτου εἰς τὴν λιθογραφικὴν πλάκα. Ἀκολούθως ἡ πλὰξ ὑποβάλλεται εἰς ἐλαφρὰν «ὀξείδωσιν», βρέχεται δηλαδὴ δι' ἠραιωμένου νιτρικοῦ ὀξέος, τὸ ὁποῖον ἐπιδρᾷ μόνον ἐπὶ τῆς ἐλευθέρας ἐπιφανείας αὐτῆς καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ τῆς μελάνης μερῶν. Ὑγραίνεται κατόπιν δι' ὕδατος καὶ μελανώνεται διὰ κυλίνδρου, ὑποβάλλεται δέ, καθ' ὅμοιον ὡς ἀνωτέρω τρόπον, εἰς ἐπανειλημμένας ὀξειδώσεις, μέχρις οὗ τὸ σχέδιον σταθεροποιηθῇ, μέχρις ὅτου δηλαδὴ αἱ γραμμαί του γίνουν ἀνάγλυφοι ἐπὶ τῆς πλακός, ὁπότε αὕτη εἶναι ἑτοίμη διὰ τὴν ἐκτύπωσιν. Εὐνόητον εἶναι ὅτι, ὅταν πρόκειται περὶ πολυχρωμιῶν, παρίσταται ἀνάγκη νὰ παρασκευασθῇ

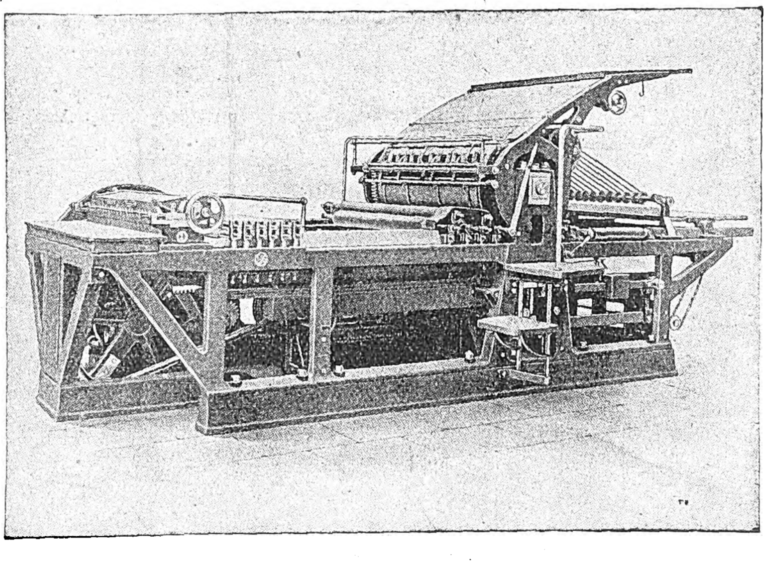

Νεώτατος τύπος λιθογραφικοῦ πιεστηρίου.

ἰδία τυπωτικὴ πλὰξ δι' ἕκαστον χρῶμα. Ἐξ ἀντιθέτου ὅμως ἀξιοσημείωτον εἶναι, προκειμένου περὶ εἰκόνων μικροῦ μεγέθους, τὸ ἑξῆς πλεονέκτημα: ὅτι δύνανται νὰ μεταφερθῶσιν ἐκ τῆς ἰδίας πρωτοτύπου (ἐγγαράκτου) πλακὸς πολλὰ ἀντίγραφα εἰς τὴν τυπωτικὴν πλάκα, ὅτι δηλαδὴ δύνανται νὰ ἐκτυποῦνται δι' ἑνὸς «τραβήγματος» πολλὰ ταυτοχρόνως ἀντίτυπα ἐξ ἑκάστου χρώματος. Οὕτω, προκειμένου ἐπὶ παραδείγματι περὶ γραμματοσήμων, ἡ τυπωτικὴ πλὰξ περιλαμβάνει 50 ἢ καὶ 100 ἀντίγραφα τοῦ ἰδίου ἀρχικοῦ χαράγματος.

Ἡ ἑτέρα μέθοδος, ἁπλουστέρα τῆς προηγουμένης, χρησιμοποιεῖται διὰ λιθογραφήσεις μὴ ἀπαιτούσας ἐξαιρετικὴν λεπτότητα ἐργασίας (ὡς δι' ἐκδόσεις μουσικῶν τεμαχίων, ἢ βιβλίων ἀπὸ χειρογράφου κ.λ.π.). Κατ' αὐτὴν ἡ γραφὴ ἢ τὸ σχέδιον γίνεται εἴτε ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῆς τυπωτικῆς πλακὸς διὰ λιπαρᾶς μελάνης ἢ μελανῆς κρητίδος, ὁπότε ἡ ἐπιφάνεια τῆς πλακὸς πρέπει νὰ τριβῇ δι' ἄμμου διὰ νὰ γίνῃ κοκκώδης, εἴτε ἐπὶ φύλλου χημικοῦ χάρτου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου μεταφέρεται εἰς τὴν πλάκα. Ἡ σταθεροποίησις ἐπιτυγχάνεται κατόπιν δι' ὀξειδώσεων τῆς πλακός, ὅπως καὶ εἰς τὴν προηγουμένην περίπτωσιν.

Εἰς παλαιοτέρους χρόνους μετεχειρίζοντο διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐπίπεδα πιεστήρια κινούμενα διὰ τῆς χειρός. Διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἑκάστου φύλλου χάρτου ἡ ἐπιφάνεια τῆς πλακὸς ὑγραίνετο ἀφ' ἑνὸς δι' ὕδατος καὶ κατόπιν ἐμελανοῦτο διὰ κυλίνδρων. Τὸ ὕδωρ δὲν παρέμενεν ἐπὶ τῶν γραμμῶν τῆς γραφῆς ἢ τοῦ σχεδίου, λόγῳ τῆς λιπαρότητος τῆς μελάνης αὐτῶν, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ μελάνη τοῦ κυλίνδρου δὲν ἀπετίθετο ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας τῆς πλακός, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῶν γραμμῶν. Κατόπιν ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τῆς πλακὸς τὸ φύλλον τοῦ χάρτου καὶ ἐπηκολούθει ἡ πίεσις. Εἰς τὰ νεώτερα κυλινδρικὰ λιθογραφικὰ πιεστήρια αἱ ἐργασίαι αὗται ἐκτελοῦνται αὐτομάτως. Εἰς αὐτὰ τὸ φύλλον τοῦ χάρτου τοποθετεῖται ἐπὶ κυλίνδρου, ἀναλόγου πρὸς τοὺς τῶν τυπογραφικῶν πιεστηρίων, ἀλλὰ κατὰ πολὺ βαρυτέρου, ὑπὸ τὸν ὁποῖον διέρχεται ἑκάστοτε ἡ πλὰξ ὑπὸ κατάλληλον πίεσιν, ἀφοῦ προηγουμένως διαβραχῇ καὶ μελανωθῇ ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο κυλίνδρων. —Ρ.

Ἡ λιθογραφία ἔφθασεν εἰς ὑψίστην ἀκμὴν κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως ὅμως τῆς τσιγκογραφίας ὁ κύκλος τῶν λιθογραφικῶν ἐργασιῶν ἤρχισε περιοριζόμενος, καθ' ὅσον ἡ διὰ τοῦ νέου τούτου συστήματος ἐκτύπωσις τῶν εἰκόνων εἶναι κατὰ πολὺ οἰκονομικωτέρα, λόγῳ τῶν πολλῶν πλεονεκτημάτων αὐτοῦ. Οὕτως ἐνῷ ἐν τῇ χρωμολιθογραφίᾳ ἀπαιτοῦνται τόσα «τραβήγματα» —καὶ συνεπῶς τόσαι πλάκες— ὅσα καὶ τὰ χρώματα τοῦ σχεδίου, ἐν τῇ τσιγκογραφίᾳ ἐπιτυγχάνεται ἀσυγκρίτως ἀνώτερον καὶ καλλιτεχνικώτερον ἀποτέλεσμα διὰ τῆς ἁπλῆς τριχρωμίας (βλ λ.) ἢ τετραχρωμίας ἀπαιτούσης ἰσάριθμα «τραβήγματα». Ἐπὶ πλέον διὰ τὰ λιθογραφικὰ πιεστήρια ἀπαιτεῖται χάρτης καλῶς ἐπεξειργασμένος καὶ λείας ἐπιφανείας, ἐνῷ διὰ τὰ τσιγκογραφήματα δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ χάρτης μὴ λεῖος. Ἐπίσης ἐνῷ αἱ λιθογραφικαὶ πλάκες δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀνθεκτικότητα, προκειμένου περὶ καλῆς ἐργασίας, μεγαλυτέραν τῶν 800—1000 ἀντιτύπων, τὰ τσιγκογραφήματα ἀντέχουν διὰ τὴν ἐκτύπωσιν πολλῶν χιλιάδων ἀντιτύπων. Ἐκτὸς τούτου τελευταίως ἡ λιθογραφία διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν πιεστηρίων ὄφφσετ (offset) ὑπέστη νέον πλῆγμα. Τὰ ὄφφσετ, δυνάμενα νὰ ἐκτελέσουν λιθογραφικὰς ἐργασίας ἐπὶ οἱασδήποτε ποιότητος χάρτου, καὶ ἀποτελοῦντα τὸν συνδετικὸν οὕτως εἰπεῖν τύπον λιθογραφικῶν καὶ τυπογραφικῶν πιεστηρίων, ἀντικατέστησαν εἰς τὰς περισσοτέρας λιθογραφικὰς ἐργασίας τὰ λιθογραφικὰ πιεστήρια (βλ. λ. *τυπογραφία*). Οὐχ ἧττον ὅμως τὰ τελευταῖα ταῦτα παρέμειναν ἀσυναγώνιστα, προκειμένου περὶ λεπτοτάτων χαρακτικῶν ἐργασιῶν, ὡς τὰ χαρτονομίσματα, γραμματόσημα κτλ. —Ω

λιθογραφικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λιθογράφον ἢ τὴν λιθογραφίαν: «λιθογραφικὴ μελάνη» ‖ *λιθογραφικὴ* (ἡ)· ὡς οὐσ. ἡ τέχνη τοῦ λιθογράφου, λιθογραφία.—Ἐπίρρ. ***λιθογραφικῶς***.

— **λιθογραφικὸς *λίθος*** (Lithographischer Stein) *['Ορυκτολ.]*. Ὀνομάζεται οὕτω μία παραλλαγὴ τοῦ ἀσβεστολίθου ὁμογενὴς καὶ λεπτοκοκκώδης, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς ἰδιότητος αὐτῆς τοῦ νὰ σχίζηται εἰς λεπτὰ φύλλα μὲ ἐπιπέδους ἐπιφανείας χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν λιθογραφικῶν πλακῶν. Τὸ σύνηθες χρῶμα αὐτοῦ εἶναι κιτρινότεφρον, ἐρυθρόφαιον ἢ κυανότεφρον. Δεικνύει μεγάλην ἀντοχὴν εἰς τὴν πίεσιν, διὰ τοῦτο δὲ αἱ πλάκες αὐτοῦ δὲν θραύονται ὑπὸ τὰ πιεστήρια. Ὁ κυριώτερος τόπος ἐξορύξεως λιθογραφικοῦ λίθου ἐν Εὐρώπῃ εἶναι ἡ Βαυαρία. Γ. Β.

—*[Πετρογραφ.]* Ὡς πέτρωμα ὁ λιθογραφικὸς λίθος ἐμφανίζεται εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ἀσβεστολιθικῶν διαπλάσεων (λιθογραφικὸς ἀσβεστόλιθος) ὑπὸ μορφὴν πλακώδους ἀσβεστολίθου. Οἱ ἀσβεστόλιθοι οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὸ ἰουρασικὸν (στρῶμα τοῦ Solnhofen) καὶ τὸ κρητιδικὸν συνήθως, ἀπαντοῦν ὅμως καὶ εἰς τὰς διαπλάσεις τοῦ πρωτογενοῦς αἰῶνος. Στρώματα λιθογραφικοῦ ἀσβεστολίθου ὑπάρχουν εἰς τὴν Γερμανίαν, Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, ἐπίσης δὲ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ, ἐν Μικρασίᾳ, εἰς τὴν Ἑλλάδα κ.ἀ. Γ. Β

λιθογράφος (ὁ)· ὁ διὰ λίθου, διὰ λιθίνης πλακὸς ἐπιτυγχάνων τὴν γραφήν, τὴν τύπωσιν, ὁ ἐπαγγελλόμενος τὴν λιθογραφίαν.

λιθογραφῶ (*—έω*)· εἶμαι λιθογράφος, τυπώνω τῇ βοηθείᾳ λιθίνης πλακός: «βιβλίον λιθογραφημένον» τυπωμένον διὰ λιθογραφίας.

λιθοδιάλυσις, *—εως* (ἡ), ἢ ***λιθοδιαλυσία*** *['Ιατρ.]*. Ὀνομάζεται οὕτω πᾶσα θεραπεία σκοπὸν ἔχουσα τὴν διάλυσιν τῶν λίθων τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἰδίως τῶν οὐρολίθων. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπεπειράθησαν νὰ διαλύσουν τοὺς οὐρολίθους. Ἀπὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξητάσθη κατὰ περιόδους ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστημονικῆς, χωρὶς ποτὲ νὰ δώσῃ ἀποτελέσματα. Οὐδὲν φάρμακον, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα διαλύουν εἰς τὸ ἐργαστήριον τὸ οὐρικὸν ὀξύ, δὲν ἐπέτυχε μέχρι σήμερον νὰ διαλύσῃ τὸν σχηματισθέντα λίθον, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ χημική του σύνθεσις. Ματαίως ἐδοκιμάσθησαν ἀλκαλικὰ διαλύματα, ὀξέα τοιαῦτα, ἡ πιπεραζίνη κ. ἄ. Ἐν τούτοις ὁ Υνοn κατώρθωσεν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ νὰ διαλύσῃ μέρος τι ἑνὸς λίθου τοποθετημένου ἐντὸς διαλύσεως θειικοῦ νατρίου καὶ μεταξὺ δύο ἠλεκτροδίων πλατίνης. Ἡ μέθοδος αὕτη δὲν ἐδοκιμάσθη εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπὸ τὸ ὄνομα *λιθοδιάλυσις* ὀνομάζεται ἐπίσης πᾶσα ἐγχείρησις, ἡ ὁποία σκοπὸν ἔχει νὰ διαιρέσῃ τοὺς λίθους τῆς κύστεως εἰς μικρὰ τεμάχια, ἤτοι ἡ *λιθοθρυψία* ἢ *λιθοτριψία*. ΣΠ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

λιθόδμητος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ οἰκοδομημένος, κτισμένος διὰ λίθων, λιθόκτιστος: «γέφυρα λιθόδμητος».

λιθοδομὴ (ἡ)· ἡ διὰ λίθων δομή, κατασκευὴ τοίχου διὰ λίθων, κτίσιμο μὲ πέτρες: «λιθοδομὴ διὰ κονιάματος, —ἄνευ κονιάματος».

—*[Δομ.]* Καλεῖται *λιθοδομὴ* ἡ διὰ συνδετικοῦ κονιάματος πάσης κατηγορίας ἢ καὶ ἄνευ αὐτοῦ ἔντεχνος διάταξις λίθων, φυσικῶν ἢ τεχνητῶν, διὰ τὴν κατασκευὴν τοίχων. Εἰς λιθοδομὴν ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ λαξευτῶν λίθων ἡ εὐστάθεια ἐξασφαλίζεται διὰ τοῦ βάρους αὐτῶν. Ἐκ λαξευτῶν λίθων δύναται μόνον ἡ ἐπιφάνεια τῶν τοίχων νὰ κατασκευάζηται, ἐν εἴδει ἐπενδύσεως τοῦ ἐξ ὀπτοπλινθοδομῆς ἢ ἐκ λιθοδομῆς ἐξ ἀκατεργάστων λίθων πυρῆνος. Κοινὴ λιθοδομὴ εἶναι ἡ ἐξ ἡμιλαξεύτων ἢ ἀκατεργάστων λίθων. Καλύτερον εἶδος εἶναι τὸ ἐξ ὀρυκτῶν ἀκατεργάστων, οἵτινες ἀποκόπτονται σχιζόμενοι, ὁπότε ἡ λιθοδομὴ ἀνεγείρεται κατὰ στρώσεις ἰσοδόμους, ἂν οἱ λίθοι εἶναι ἰσοϋψεῖς, ἢ διακοπτομένας, ἂν εἶναι μόνον παραλληλεπίπεδοι. Κοινοτέρας καὶ κατωτέρας ποιότητος εἶδος λιθοδομῆς εἶναι τὸ ἐξ ἀργῶν, ἐντελῶς ἀκανονίστου μορφῆς, λίθων στερεουμένων δι' ἄλλων μικροτέρων καὶ ἀφθόνου κονιάματος. Ἡ κατασκευὴ αὕτη βελτιοῦται διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως λίθων κανονικῆς μορφῆς ἡμιλαξεύτων ἢ ὀπτοπλίνθων κατὰ τὰς γωνίας καὶ τὰ ἀνοίγματα τοῦ οἰκοδομήματος (γωνιόλιθοι καὶ παραγώνιοι λίθοι, κοιν. *ἀγκωνάρια*). Ἄλλο εἶδος εἶναι τὸ *μωσαϊκόν*, καθ' ὃ οἱ ἁρμοὶ τῶν ἀκανονίστου μορφῆς λίθων ἐπεξεργάζονται. Λιθοδομὴ τέλος ἐξ ἀκατεργάστων λίθων ἄνευ κονιάματος *(ξηρολιθιᾶς)* χρησιμοποιεῖται δι' ἐπενδύσεις πρανῶν ἐπιχωμάτων καὶ εἰς τοίχους περιωρισμένου ὕψους. Δ. Ο. ΚΑΤΣΑΡΗΣ

λιθοδόμημα (τό)· τὸ διὰ λίθων οἰκοδόμημα.

λιθοδομία (ἡ)· ἡ διὰ λίθου οἰκοδόμησις, τοιχοποιία διὰ λίθων, κτίσιμο μὲ πέτρες ‖ λιθοδομή.

λιθοδόμος (ὁ)· ὁ οἰκοδομῶν, ὁ κτίζων μὲ λίθους, κτίστης.

λιθοδόμος (ὁ) (Lithodomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιθοδομιδῶν*, περιλαμβάνον ὑδρόβια μαλάκια μὲ κόγχην ἐκ δύο ὁμοίων βαλβίδων ἢ θυρίδων ἀποτελουμένην, κανονικήν, μὲ κορυφὴν βραχυτάτην, γύγγλιμον ἄνευ ὀδόντων, ἀκανόνιστον, γραμμωτὸν καὶ πολυμυώδη.

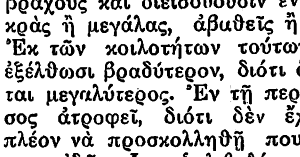

Λιθοδομος ὁ λιθοφάγος.

Τὰ πολυάριθμα εἴδη τοῦ γένους τούτου ἀπαντῶσιν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐκράτους καὶ θερμὰς θαλάσσας καὶ παρουσιάζουσι περιεργότατα βιολογικὰ φαινόμενα. Ἐν ἀρχῇ προσκολλῶνται διὰ τοῦ βύσσου των ἐπὶ τῶν βράχων καὶ πολλάκις ἐν τοιαύτῃ ἀφθονίᾳ, ὥστε καλύπτουσι μεγάλας ἐκτάσεις. Πολλὰ τούτων διατρυπῶσι τοὺς βράχους καὶ διεισδύουσιν ἐντός, σχηματίζοντα μικρὰς ἢ μεγάλας, ἀβυθεῖς ἢ βαθείας κοιλότητας. Ἐκ τῶν κοιλοτήτων τούτων εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξέλθωσι βραδύτερον, διότι ὁ ὄγκος των καθίσταται μεγαλύτερος. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ βύσσος ἀτροφεῖ, διότι δὲν ἔχει ἀνάγκην τὸ ζῷον πλέον νὰ προσκολληθῇ που. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λιθοδόμος ὁ λιθοφάγος* (Lithodomus lithophagus), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 0,08 μ. καὶ ἔχει χρῶμα φαιομελανόν. Ἀπαντᾷ ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, καλεῖται οὕτω, διότι κατατρώγει τοὺς βράχους διὰ νὰ διεισδύσῃ ἐντός, καὶ ἁλιεύεται ἀπλήστως διὰ τὸ ἐδώδιμον καὶ νοστιμώτατον κρέας του. *Λιθοδόμος ὁ ὠκεάνιος* (Lithodomus oceanicus). Οὗτος εἶναι τὸ μεγαλύτερον εἶδος τοῦ γένους καὶ φθάνει τὸ μῆκος τῶν 0,12 μ. Ἡ κόγχη του καλύπτεται ὑπὸ λεπτῆς φαιᾶς ἐπιδερμίδος μὲ ποικίλας στιλπνὰς ἀποχρώσεις. Ἀπαντᾷ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν καὶ ἁλιεύεται διὰ τὸν θαυμαστὸν χρωματισμόν του, χρησιμοποιούμενον ὡς κοσμητικόν. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζῳολ.]*. Τοῦ γένους τούτου λείψανα (ὀπαὶ κυρίως ἐντὸς τῶν πετρωμάτων ἢ καὶ λιθοπυρῆνες) συναντῶνται ἄφθονα ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς λιθανθρακοφόρου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἄχρι τῆς σημερινῆς. Ἐν Ἑλλάδι ἄφθονοι ἀπολιθωμένοι λιθοπυρῆνες συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς νεογενοῦς διαπλάσεως εἰς τὸ Φάληρον, Καστέλλαν, Τράχωνες, Κόρινθον καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

Digitized by Google

λιθοδομῶ (*—έω*)· οἰκοδομῶ διὰ λίθων, κτίζω.

λιθοειδής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς λίθον, ὁ ἔχων τὰ γνωρίσματα τοῦ λίθου.

— **λιθοειδές** (τό) / *'Ανατομ.* /. Ἓν ἐκ τῶν 4 μερῶν τοῦ κροταφικοῦ ὀστοῦ, ἀποτελοῦν μέρος τῆς βάσεως τοῦ κρανίου, σχῆμα πυραμίδος ἔχον, ἐξ οὗ καὶ *πυραμὶς* ἐπικαλεῖται. Ἀξιοσημείωτα ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ἄνω ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ εἶναι: 1) τὸ στόμιον τοῦ ἔσω ἀκουστικοῦ πόρου, δι' οὗ πόρου διέρχεται τὸ ἀκουστικόν, τὸ προσωπικὸν καὶ τὸ διάμεσον νεῦρον, ἔτι δὲ ἡ ἀκουστικὴ ἀρτηρία καὶ φλὲψ καὶ 2) ὁ πολύτρητος πυθμὴν τοῦ πόρου τούτου, ὅστις φέρει τέσσαρα βοθρία, ὧν τὸ ἓν ἐμφανίζει ὑψηλοτέραν ὀπήν, τὸ ἄνω (ἔσω) στόμιον τοῦ φαλλοπιανοῦ ἢ προσωπικοῦ πόρου, τὰ δὲ λοιπὰ χρησιμεύουσι πρὸς δίοδον τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου. **Ι. Π.**

— **λιθοειδὲς** *βοθρίον* / *'Ανατομ.* /. Βοθρίον κείμενον πι της κάτω ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ λιθοειδοῦς μέρους τοῦ κροταφικοῦ ὀστοῦ, καλούμενον καὶ *πυραμοειδές*. **Ι. Π.**

— **λιθοειδὲς** *γάγγλιον* [*'Ανατομ.*]· βλ. *γάγγλιον σφαγιτιδικὸν ἢ μυλλέρειον*.

— **λιθοειδὲς** *νεῦρον* / *'Ανατομ.* /. 1) *Λιθοειδὲς μεῖζον ἐπιπολῆς νεῦρον*. Τοῦτο ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ γονατίου γαγγλίου τοῦ προσωπικοῦ νεύρου (διαμέσου νεύρου), περιέχον πλὴν αἰσθητικῶν ἰνῶν καὶ ἐκκριτικὰς διὰ τὸν δακρυϊκὸν ἀδένα. 2) *Λιθοειδὲς νεῦρον ἐν τῷ βάθει*. Ἐκφύεται ἐκ τοῦ καρωτιδικοῦ πλέγματος τοῦ συμπαθητικοῦ καὶ διήκει εἰς τὸ ὀπίσθιον στόμιον τοῦ πτερυγοειδοῦς πόρου, ἐν ᾧ συνενοῦται μετὰ τοῦ μείζονος ἐπιπολῆς λιθοειδοῦς. **Ι. Π.**

λιθοθάμνιον (τό) (Lithothamnium) /*Παλαιοφυτολ.* /. Γένος κρυπτογαμικῶν φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *θαλλοφύτων*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ζήσαντα εἰς πλείστας θαλάσσας. Τοῦ γένους τούτου λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων, ἀπὸ τῆς ἰουρασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον. Πολλάκις σχηματίζει παχύτατα ἀσβεστολιθικὰ στρώματα, ὡς π. χ. εἰς τὰς Προάλπεις τὸ καλούμενον *γρανιτομάρμαρον* τῶν Βαυαρικῶν Ἄλπεων, ἀνῆκον εἰς τὴν ἠωκαίνον ὑποδιάπλασιν τοῦ καινοζωϊκοῦ.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα λιθοθαμνίων εὑρέθησαν: α') Εἰς τὴν Ἤπειρον ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς ἐλβετίου (2ας μεσογειακῆς) βαθμῖδος τῆς κοιλάδος τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ. β') Ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως εἰς τὰ πέριξ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἁλύσεως τῆς Πίνδου (παρὰ τὸ Μέτσοβον, Ἁγίαν Παρασκευὴν κλ.) καὶ εἰς τὸς πρὸς τὴν Θεσσαλίαν κλιτῦς τῆς Πίνδου (παρὰ τὴν Καστανιάν). γ') Εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς τὰς δυτικὰς τῆς Τριπόλεως ὀρεινὰς κλιτῦς ἐντὸς ἀσβεστολίθων νουμμουλιτοφόρων, ὡς καὶ εἰς τὴν νῆσον Σφακτηρίαν, ἐντὸς ἀσβεστολίθων φερόντων νουμμουλίτας καὶ ρουδιστάς. **Γ. Κ. Γ.**

λιθοθραύστης (ὁ)· ὁ θραύων λίθους, ὁ κόπτων τοὺς λίθους εἰς μικρότερα τεμάχια, ἐργάτης ἢ μηχάνημα· ἄλλως *λιθοκόπος*.

λιθοθρυψία, ἢ *λιθοτριψία* (ἡ) /*Χειρουργ.* /. Καλεῖται οὕτως ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις, δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται ἡ συντριβὴ λίθων εὑρισκομένων ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει δι' εἰδικοῦ ἐργαλείου, *λιθοτρίπτου*, ὅπερ εἰσάγεται ἐν αὐτῇ διὰ τῆς οὐρήθρας. Ἡ σκέψις τῆς συντριβῆς τῶν λίθων ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει εἶναι ἀρχαιοτάτη, ἀναφέρεται δὲ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους, Κέλσου, Παύλου Αἰγινήτου καὶ ἄλλων. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ πρῶτος σχών τὴν ἰδέαν τῆς λιθοθρυψίας φέρεται ὁ Βαυαρὸς Cruthuisen (1813) καὶ ὁ Civiale (1824), ὡς πρῶτος μετ' ἐπιτυχίας ἐκτελέσας λιθοθρυψίαν, ὅστις καὶ ἐπενόησε τὸν ἀρχικὸν λιθοτρίπτην, τροποποιηθέντα καὶ τελειοποιηθέντα ἀκολούθως ὑπὸ τῶν Bigelow, Tompson, Guyon. Ἡ λιθοθρυψία, ἀποτελουμένη κυρίως ἐκ δύο ἐπεμβάσεων, τῆς συντριβῆς τῶν λίθων καὶ τῆς ἀπομυζήσεως τούτων δι' εἰδικῆς συσκευῆς, ἐκτελεῖται συνήθως διὰ ραχιαναισθησίας, ὡς ἐπίσης διὰ τοπικῆς (οὐρήθρας, οὐροδόχου) εἴτε καὶ διὰ γενικῆς τοιαύτης. Ἡ ἐκτέλεσις ταύτης προαπαιτεῖ εὐρεῖαν οὐρήθραν πρὸς εἰσβίβασιν τοῦ λιθοτρίπτου, ὡς καὶ ἱκανότητα τῆς οὐροδόχου κύστεως ὅπως συγκρατῇ ποσότητα ὑγροῦ ἵνα ἐλευθέρως κινῆται ὁ λιθοτρίπτης. Ἐπομένως ὡς ἀντενδείξεις διὰ τὴν λιθοθρυψίαν θεωροῦνται στενώματα τῆς οὐρήθρας, ὑποτροφία τοῦ προστάτου, κύστεως, ὡς ἡ ἔκτασις τῶν τοιχωμάτων εἶναι ἀδύνατος (συνερρικνωμέναι κύστεις) ἐκ βαρειῶν παθήσεων, ἐξελκωτικαὶ κυστίτιδες καὶ περικυστίτιδες. Ἐπίσης ἀντένδειξιν ἀποτελοῦσιν οἱ ὑπερμεγέθεις λίθοι, οἵτινες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιληφθῶσι μεταξὺ τῶν σκελῶν τοῦ ράμφου τοῦ λιθοτρίπτου, λίθοι ἐντεθυλακωμένοι εἰς τὸ τοίχωμα τῆς κύστεως καὶ λίθοι ὧν τὸ κέντρον ἀποτελεῖ ξένον σῶμα. Ἐπὶ μεμολυσμένων κυστίτιδων ἐνδείκνυνται πλύσεις, διὰ διαφόρων ἀντισηπτικῶν ὑγρῶν, ἵνα ἡ ἐγχείρησις ἐκτελῆται ἐν περιβάλλοντι ἀπηλλαγμένῳ μικροβίων, ἐκλείπουσι δὲ οὕτως οἱ κίνδυνοι τῶν μετεγχειρητικῶν ἐπιπλοκῶν. Ὁ ἔλεγχος τῆς πλήρους ἀπαλλαγῆς τῆς οὐροδόχου κύστεως ἀπὸ τῶν συντριμμάτων ἐκτελεῖται διὰ κυστεοσκοπήσεως, ἐκτελουμένης μετὰ 3—4 ἡμέρας. **Ι. Κ. Κ.**

λιθοϊνιακὴ *σχισμὴ* / *'Ανατομ.* /. Σχισμὴ σχηματιζομένη μεταξὺ τοῦ πλαγίου χείλους τῆς βάσεως τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ καὶ τῆς πυραμίδος τοῦ κροταφικοῦ. **Ι. Π.**

Λιθόκαστρον [*Γεωγρ.—Ἱστορ.*]. Ὀχυρὰ θέσις τοῦ Πηλίου παρὰ τὴν Ἀργαλαστήν, ὅπου τῷ 1821 συνηχήθησαν πολλοὶ τῶν ἐπαναστατῶν, μετὰ τὴν κατάπνιξιν τοῦ κινήματος τῆς Θετταλομαγνησίας ὑπὸ τοῦ πασᾶ τῶν Γριχκάλων Δράμαλη Μαχμοὺτ πασᾶ. Τῷ 1822 ἐπέκειτο ἡ ἅλωσίς του ἀπὸ τὸν ἐπὶ τούτῳ διαταχθέντα Τουρκαλβανὸν Τελεχᾶ Φέζον. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ἔφθανε τὸ σῶμα τῶν Γσαμήδων ντελήδων εἰς τὸν Βόλον, διετάχθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως καὶ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη ἥτις κατήρχετο εἰς Πελοπόννησον κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1822. Ὡς ἐκ τούτου τὸ Λιθόκαστρον ἐσώθη καὶ οἱ ἐπαναστάται ἐνισχύθησαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ὀχυρὸν ἐγκατελείφθη ὡς ἄχρηστον, μετατοπισθέντος τοῦ μετέπειτα ἀγῶνος πρὸς τὸ Τρίκκερι. Τῷ 1824 ἐγένετο νέα ἀπόπειρα νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς κέντρον ἐπαναστατικὸν τῶν Πηλιορειτῶν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγκατελείφθη, τῆς διοικήσεως μὴ ἐγκρινάσης τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀγῶνος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὡς λίαν μεμακρυσμένα τῆς Πελοποννήσου. **Γ. Δ. Κ.**

λιθοκέραμος (ὁ καὶ ἡ) /*Τεχν.* /. Κέραμος κατεσκευασμένη ἐξ ἀργίλλου, συμπαγεστέρα τῶν συνήθων καὶ ὑαλώδης ἐσωτερικῶς, διὰ προσθήκης εὐτήκτων ὑαλωδῶν οὐσιῶν κατὰ τὴν καμίνευσιν.

λιθόκλασις (Lithoklase) /*Πετρογρ.* /. Χάσμα ἢ ρωγμὴ ἐντὸς τῆς μάζης πετρώματός τινος. Ὁ Γάλλος γεωλόγος Δωμπρὲ ἐχαρακτήρισεν ὡς *λιθοκλάσεις* ὅλας τὰς ρωγμὰς (ἢ τὰ χάσματα), τὰς παραγομένας διὰ συρρικνώσεως (ρυτιδώσεων) ἢ πιέσεων ἢ μεταπτώσεων, ὑποδιῄρεσε δὲ ταύτας εἰς λεπτοκλάσεις, συγκλάσεις, πιεζοκλάσεις, διακλάσεις καὶ παρακλάσεις. Αἱ λεπτοκλάσεις παρουσιάζουν μικρὰν ἐξάπλωσιν κατὰ τὴν κατακόρυφον καὶ τὴν ὁριζόντιον διεύθυνσιν, καλοῦνται δὲ συγκλάσεις, ἂν εἶναι φαινόμενα συρρικνώσεως, καὶ πιεζοκλάσεις, ἂν εἶναι ἀποτελέσματα θλίψεως ἢ πιέσεως τῶν πετρωμάτων. Αἱ διακλάσεις ἔχουν περίπου ἐπίπεδον μορφὴν καὶ παρακολουθοῦνται, τόσον κατὰ τὴν κατακόρυφον, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ὁριζόντιον διεύθυνσιν. ἐπὶ μῆκος πλέον τῶν 100 μ. Αἱ διακλάσεις διακρίνονται μόνον διὰ τῶν μικρῶν των διαστάσεων ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας διαρρήξεις καὶ μεταπτώσεις, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται παρακλάσεις. **Γ. Κ. Γ.**

λιθόκολλα (ἡ). Συγκολλητικὸν μεῖγμα διὰ τοὺς λίθους. Ὑπάρχουν διάφορα τοιαῦτα μείγματα ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ των, ὡς λ. χ. λιθόκολλα διὰ τοὺς πολυτίμους λίθους, συνισταμένη ἐξ ὀστρακοκονίας καὶ ὑγρᾶς ρητίνης, λιθόκολλα ἐκ ταυροκόλλης καὶ μαρμάρου ἢ παρίου λίθου κλπ. **Σ. Γ.**

—[*Ἀρχ.*] Κατὰ τὸν Διοσκορίδην, ἡ *λιθόκολλα*, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι λιθουργοί, τὸ μεῖγμα κόνεως μαρμάρου ἢ λίθου καὶ ταυροκόλλης, ἤτοι «κόλλης σκευαζομένης ἐκ τῶν βοείων βυρσῶν». **Β. Δ. Θ.**

λιθοκολλητικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τῆς διὰ πολυτίμων λίθων διακοσμήσεως χρυσῶν ἢ ἀργυρῶν ἀντικειμένων, εἰκόνων κλπ.

—[*Ἐγκυκλ.*] Βλ. *λίθοι πολύτιμοι*.

λιθοκόλλητος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διὰ πολυτίμων λίθων διακεκοσμημένος: «περιδέραιον λιθοκόλλητον».

λιθοκονία (ἡ) (κοιν. *σκυρόδερμα*). Τὸ τελειότερον εἶδος χυτῆς τοιχοποιίας, μεῖγμα σιμέντου, ἄμμου καὶ σκύρων ἢ χαλίκων, κοπανιζόμενον καλῶς ἐντὸς προσωρινῶν (ξυλίνων ἢ σιδηρῶν) ἢ μονίμων (λιθίνων) τύπων. Ἡ στερεότης τῆς κατασκευῆς ὀφείλεται εἰς τὴν συγκολλητικὴν ἰδιότητα τοῦ σιμέντου, ἡ δὲ ἀναλογία προσμείξεως ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἐπιδιωκομένης στερεότητος καὶ τοῦ βαθμοῦ στεγανότητος. Ὁσάκις χάριν οἰκονομίας δὲν χρησιμοποιεῖται μεγάλη ποσότης σιμέντου, βελτιοῦται ἡ κατασκευὴ διὰ τῆς προσθήκης ἐν τῷ μείγματι ἀναλόγου ποσότητος κοινῆς πασχείας ἀσβέστου. **Δ. Ο. Κ.**

λιθόκονις, *—εως* (ἡ). Ἡ ἐκ τοῦ ἀλέσματος λίθου λαμβανομένη κόνις πρὸς παρασκευὴν κονιαμάτων. Συχνὴ γίνεται χρῆσις μαρμαροκόνεως διὰ κονιάματα ἐπενδύσεως τοίχων. Παλαιότερον ἐχρησιμοποιεῖτο, μειγνυομένη μετ' ἀσβέστου, λιθόκονις ἐκ λίθων ἡφαιστείων, πορωδῶν καὶ ἐχόντων μᾶλλον τῆς ὀπτοπλίνθου τὴν ὑφὴν (μεῖγμα ἐψημένου πυριτικοῦ ὀξέος καὶ ἐψημένης ἀργίλλου) διὰ παρασκευὴν ὑδραυλικοῦ κονιάματος. Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ χρόνων εἶναι γνωστὸν κονίαμα, καὶ ὡς ὑδραυλικὸν μάλιστα, παρασκευαζόμενον διὰ λιθοκόνεως λαμβανομένης ἐκ τοῦ ἀλέσματος ὀπτοπλίνθου, γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *κουρασάνι* (βλ. λ.). **Δ. Ο. Κ.**

λιθοκοπία ἡ· κοπὴ λίθων, σπάσιμο πέτρας εἰς χαλίκια· || *λιθοτομία* (βλ. λ.).

λιθοκόπος (ὁ)· ὁ κόπτων, ὁ θραύων λίθους· || ὁ ἀποκόπτων, ὁ τέμνων λίθους, κοιν. *πετρᾶς*· || ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου θραύονται οἱ λίθοι.

—[*Ἀρχ.*] Κυριολεκτικῶς ἡ λέξις *λιθοκόπος* σημαίνει τὸν κόπτοντα τὸν λίθον· εἰδικῶς ὅμως, καὶ κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν λιθοτόμον μὲ τὴν γενικὴν σημασίαν τοῦ ἁπλοῦ ἐργάτου τῶν λίθων, ὁ ὅρος οὗτος σημαίνει τὸν ἀγαλματοποιόν. ἢ γενικώτερον, τὸν γλύπτην, ὡς ἑρμηνεύουσι τὸν ὅρον τοῦτον ὁ Ψευδοδημοσθένης, ὁ Πολυδεύκης, ὁ Ἡσύχιος καὶ πολλαὶ ἐπιγραφαί. Ἡ λέξις ἄρα αὐτὴ εἶναι συνώνυμος μὲ τοὺς ὅρους *λιθοξόος* καὶ *λιθουργός*, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν, τὴν μὲν πρώτην ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Ἠθικά του καὶ τὴν δευτέραν ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ἔργῳ του. **Β. Δ. Θ.**

λιθοκοράλλια (τά) [*Ζωολ.*]· βλ. *μαδρεπόρα*.

λιθοκράνιος (ὁ) (Lithocranius Kohl) /*Ζωολ.* /. Γένος ἀρτιοδακτύλων ὁπληφόρων σεληνοδόντων θηλαστικῶν ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν *γαζελλινῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κοιλοκέρων*. Ζῇ ἀπὸ τῆς πλειστοκαίνου ἐποχῆς εἰς τὴν Ἀφρικὴν φέρει κέρατα βραχέα, σχεδὸν ὁριζοντίως κλίνοντα πρὸς τὸ ὄπισθεν, καὶ κατὰ τὸ ἀπώτερον ἄκρον αὐτῶν καμπτόμενα ἀγκιστροειδῶς πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, μακρὸν λαιμόν, λεπτὰ καὶ μακρὰ ἄκρα καὶ οὐρὰν βραχεῖαν καὶ λεπτήν. **Γ. Κ. Γ.**

Λιθοκράνιος.

λιθόκτιστος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ κτισμένος μὲ λίθους, ἄλλως *λιθόδμητος*: «λιθόκτιστος γέφυρα,—οἰκία».

λιθολαβίς, *—ίδος* (ἡ) /*Χειρουργ.* /. Λαβὶς εἰδική, χρησιμεύουσα πρὸς σύλληψιν τῶν λίθων κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις τῆς χοληδόχου καὶ οὐροδόχου κύστεως (βλ. λ. *λαβίς*). **Ι. Κ. Κ.**

λιθολαπαξία (ἡ) /*Ἰατρ.* /. Κατὰ λέξιν ὁ ὅρος οὗτος σημαίνει ἐκκένωσιν τῶν λίθων (ἐκ τοῦ *λίθος* καὶ *λάπαξις=κένωσις*), ἐφαρμόζεται δὲ εἰς τὸν δεύτερον χρόνον τῆς λιθοτριψίας, καθ' ὃν μετὰ τὴν συντριβὴν τῶν λίθων τῆς κύστεως ἐκκενοῦνται δι' ἀπομυζήσεως τὰ τεμάχια τῶν λίθων. Καταχρηστικῶς δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο δίδεται σήμερον ὑπό τινων οὐρολόγων (*Pavone*) εἰς ὁλόκληρον τὴν λιθοτριψίαν, οἷα ἐφαρμόζεται σήμερον ὑπὸ τὸ χλωροφόρμιον μετὰ συντριβῆς τῶν λίθων καὶ ἐκκενώσεως ὅλων τῶν τεμαχίων ἐντὸς μιᾶς συνεδριάσεως. **Σ. Ο.**

λιθολεΐνη (ἡ) (Litholein) /*Φαρμ. Χημ.* /. Σκεύασμα λαμβανόμενον διὰ καταλλήλου ἀποστάξεως τῶν λιθανθράκων. Κιτρινωπὸν ὑγρὸν εἰδικοῦ βάρους 0,88, μὴ σαπωνοποιούμενον δι' ἀλκοολικοῦ καυστικοῦ κάλεως, οὐδετέρας ἀντιδράσεως, περιέχον ἴχνη ἁλάτων ἀσβεστίου. Χρησιμεύει ὡς τοπικὸν ἀντισηπτικὸν καὶ ἀντιπαρασιτικὸν φάρμακον. **Κ. Γ. Μ.**

λιθολεπιδοειδής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ λιθοειδὲς ἅμα καὶ λεπιδοειδὲς μέρος τοῦ κροταφικοῦ ὀστοῦ: «λιθολεπιδοειδὴς ραφή».

— **λιθολεπιδοειδὴς** *σχισμὴ* [*'Ανατομ.*]. —1) *Ἄνω λιθολεπιδοειδὴς σχισμὴ* ἢ *ραφή*· σχισμὴ ἀφορίζουσα τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν τοῦ λεπιδοειδοῦς ὀστοῦ ἀπὸ τῆς προσθίας ἄνω ἐπιφανείας τοῦ λιθοειδοῦς.—2) *Κάτω λιθολεπιδοειδὴς σχισμή*· σχισμὴ κατὰ τὸ πρόσθιον χεῖλος τοῦ τυμπανικοῦ, δι' ἧς τὸ χεῖλος τοῦτο χωρίζεται ἀπὸ τῆς κροταφικῆς γλήνης τοῦ λεπιδοειδοῦς. **Ι. Π.**

λιθολογία (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὴν μελέτην τῶν πετρωμάτων, ἡ ἄλλως καὶ συνηθέστερον *πετρολογία* ἢ *πετρογραφία* (βλ. λ.) καλουμένη. **Γ. Κ. Γ.**

—[*Ἰατρ.*] Ὀνομάζεται *λιθολογία* τὸ τμῆμα τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τοῦ σχηματισμοῦ (περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν, τῆς χημικῆς συνθέσεως καὶ τῆς παθογονίας) τῶν λίθων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, ὡς καὶ περὶ τῶν διαταραχῶν, τὰς ὁποίας προκαλοῦν οἱ λίθοι εἰς τὸν ἄνθρωπον. **Σ. Ο.**

Digitized by Google

λιθολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λιθολογίαν: «λιθολογικὴ ἔρευνα, —μελέτη».

λιθολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐξήγησιν τῶν πετρωμάτων· || ἀρχ. ὁ συλλέγων λίθους δι᾿ οἰκοδομήν.

λιθολυσία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Ὀνομάζεται οὕτω πᾶσα θεραπεία τείνουσα νὰ διαλύσῃ τοὺς λίθους τῆς οὐροδόχου κύστεως, εἴτε δι᾿ ἐγχύσεως χημικῶν οὐσιῶν (λιθοτριπτικῶν), εἴτε διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος (βλ. *λιθοδιάλυσις*). Σ. Ο.

λιθομαλάκυνσις (ἡ) *['Ιατρ.]*. Ἡ μαλάκυνσις τῶν λίθων τῆς κύστεως, εἴτε συνεπείᾳ ἐγχύσεως χημικῶν οὐσιῶν, εἴτε καὶ αὐτομάτως, ὅπως π. χ. συμβαίνει ἐνίοτε εἰς τοὺς ἐξ ἐναμμωνίου φωσφορικοῦ μαγνησίου συγκειμένους λίθους ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἀντιδράσεως καὶ τοῦ εἰδικοῦ βάρους τῶν οὔρων ἢ ἐνίοτε ἴσως καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀναπτυσσομένων μικροβίων. Σ. Ο.

Λιθόμανδρα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Νεαπόλεως τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασιθίου. Κάτ. (1928) 8. Χ. Δ.

λιθομαντεία (ἡ) *[Λαογρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ διάγνωσις τοῦ μέλλοντος τῇ βοηθείᾳ ὡρισμένων λίθων, πεπροικισμένων μὲ ἰδιαιτέρας ἰδιότητας. Συνήθως διὰ τὴν λιθομαντείαν ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ σιδηρίτης λίθος (δηλαδὴ ὁ μαγνήτης), τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑποδείξει εἰς τὸν μάντιν τῶν Ἀτρειδῶν Ἕλενον ὁ Ἀπόλλων. Πρὸ τῆς χρήσεως τοῦ λίθου τούτου ἐτελοῦντο πολλαὶ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι (θυσίαι, ὅρκοι κλπ.), ἀνάλογοι πρὸς τὰ τελούμενα κατὰ τὴν κατοπτρομαντείαν καὶ τὴν κρυσταλλομαντείαν καὶ προϋποθέτουσαι τὸν ὑπνωτισμόν. Συνήθως κατὰ τὴν μαντείαν ταύτην οἱ πολύτιμοι λίθοι συνεκρούοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐκ τοῦ ἤχου ὅστις ἐξήρχετο ἐκ τῆς ἀλληλοτυπίας συνήγοντο τὰ συμπεράσματα περὶ τῆς θελήσεως τῶν θεῶν. Θ. Π.

λιθομέλισσα (ἡ) (Lithomelissa) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀκτινοζῴων τῆς οἰκογενείας τῶν *κορτιδῶν*, περιλαμβάνον μικροσκοπικοὺς θαλασσίους ὀργανισμοὺς μὲ ὄστρακον ἐπίμηκες, ἀπὸ δύο ὁμοιομήκεις θυρίδας ἀποτελούμενον, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία εἶναι σφαιροειδὴς καὶ ἡ ἑτέρα ἐλλειψοειδής. Γνωστὰ εἴδη τινά, ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐκράτους θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

λιθόμετρον (τό)· ἐργαλεῖον χρησιμοποιούμενον ἄλλοτε πρὸς καθορισμὸν τῶν διαστάσεων τῶν ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει εὑρισκομένων λίθων· νῦν ἐν ἀχρηστίᾳ. Ι. Κ. Κ.

λιθοξοϊκός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λιθοξόον, ὁ τοῦ λιθοξόου: «λιθοξοϊκὰ ἐργαλεῖα».

λιθοξόος (ὁ, ἡ)· ὁ ξέων, ὁ κατεργαζόμενος, ὁ πελεκῶν λίθους, κοιν. *μαρμαρᾶς*.

—*['Αρχ.] Λιθοξόος* ἐκαλεῖτο ὁ ἐπεξεργαζόμενος τὸν λίθον, ἤτοι τὸ μάρμαρον, ὁ μαρμαροποιός, ὁ μαρμαρογλύφος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐργάτης μέν, ὡς ὁ λιθοτόμος, ἀλλὰ τεχνίτης καὶ ὄχι χειρῶναξ ὡς ἐκεῖνος. Ὁ λιθοξόος, ἢ ἄλλως καὶ *λιθουργὸς* καλούμενος, ξύει καὶ γλύφει τὸ μάρμαρον, κατασκευάζει στήλας, ἕδρας, τραπέζας, κρήνας, λουτρῶνας καὶ διακοσμεῖ τὰ ἔργα του ταῦτα διὰ κοσμημάτων καὶ θεμάτων. Ἡ διάταξις τοῦ Διοκλητιανοῦ ὁρίζει τὸ ἡμερομίσθιον τοῦ μὲν λιθοτόμου εἰς πεντήκοντα δηνάρια, τοῦ δὲ λιθοξόου εἰς ἑξήκοντα. Ὁ λιθοξόος, ἄρα, εἶναι ἀνώτερος τοῦ λιθοτόμου, κατώτερος ὅμως τοῦ γλύπτου. Πολλοί, ἐν τούτοις, λιθοξόοι ἐπέδειξαν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν αἴσθημα καὶ τέχνην ἐφάμιλλον πρὸς τὴν τῶν γλυπτῶν. Β. Δ. Θ.

λιθόπαγος (ὁ) (Steineis, Bodeneis, fossiles Eis). Πάγος μὲ κρυσταλλικὸν κοκκώδη ἄστρωτον ἱστὸν καὶ σχετικῶς μεγάλην περιεκτικότητα εἰς ἀέρα, παρουσιαζόμενος εἰς τὰ ὑψηλὰ γεωγραφικὰ πλάτη ἐντὸς κοιλοτήτων τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἰς μεγάλα πάχη.

Ὁ λιθόπαγος γεννᾶται ἐκ μεγαλυτέρων μαζῶν χιόνων, συναθροιζομένων ἐντὸς κοιλάδων, λεκανῶν λιμνῶν ἢ ἄλλων κοιλωμάτων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Τὰ ὕδατα, τὰ καταπίπτοντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν μαζῶν τούτων, ὡς καὶ τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς τήξεως τῶν ἐπιφανειῶν των, κατεισδύοντα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν μαζῶν τῶν χιόνων συνεργοῦσι, τῇ βοηθείᾳ καὶ τῆς πιέσεως, τῆς ἐξασκουμένης ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τῆς χιόνος ἐπὶ τῶν κατωτέρων, εἰς τὴν σὺν τῷ χρόνῳ μετακρυστάλλωσιν τῆς χιόνος, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας καταστρέφεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἡ στρῶσίς της καὶ ἀποκτᾷ κρυσταλλικὸν κοκκώδη ἱστόν, μεταβαλλομένη τέλος εἰς λιθόπαγον.

Μεγάλαι μᾶζαι λιθοπάγου εὑρίσκονται εἰς τὴν βορειοανατολικὴν Σιβηρίαν καὶ εἰς τὴν κλιματολογικῶς ὁμοίαν Βόρειον Ἀμερικήν. Εἰς τὴν Σιβηρίαν μάλιστα ὁ Μιδδενδὸρφ καθώρισε τὸν τρόπον γενέσεως τοῦ λιθοπάγου. Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν χώραν ταύτην ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία κεῖται κάτω τοῦ σημείου πήξεως καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος μένει πάντοτε πεπηγὸς μέχρι μικροῦ βάθους. Εὐνόητον συνεπῶς εἶναι ὅτι ὄχι μόνον τὰ ὑπεράνω τοῦ πεπηγότος ἐδάφους συλλεγόμενα ὕδατα εὐκόλως πήγνυνται, ἀλλ᾿ ὅτι καὶ ὅλαι αἱ μᾶζαι χιόνος, αἱ συναθροιζόμεναι εἰς τὰς κοιλότητας τοῦ ἐδάφους, τοὐλάχιστον εἰς τὰ βαθύτερα μέρη των, δύνανται νὰ διατηρῶνται διαρκῶς ἐν στερεᾷ καταστάσει. Διὰ νέων πτώσεων χιόνος αἱ μᾶζαι αὗται καθίστανται διαρκῶς παχύτεραι, μεταβάλλονται εἰς λιθόπαγον καὶ ὑπὸ καταλλήλους περιστάσεις πληροῦσιν ὁλοκλήρους λεκάνας κοιλάδων. Ἂν αἱ τοιαῦται μᾶζαι λιθοπάγου καλυφθῶσι μὲ ἄμμον καὶ πηλόν, δύνανται νὰ παραμείνωσιν ἐν στερεᾷ καταστάσει ἐπὶ διάρκειαν ὁλοκλήρων γεωλογικῶν περιόδων, ἐφ᾿ ὅσον δὲν ἐπέρχονται κλιματολογικαὶ μεταβολαί.

Καὶ ὄντως, ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας τοιαῦται μᾶζαι λιθοπάγου, κεκαλυμμέναι μὲ ἄμμον καὶ πηλόν, ἐσχηματίσθησαν ἤδη ἀπὸ τῆς πλειστοκαίνου ἐποχῆς καὶ διατηροῦνται μέχρι σήμερον. Τούτου ἕνεκα ὁ λιθόπαγος τούτων ὠνομάσθη καὶ «ἀπολιθωμένος πάγος». Τοιοῦτος ἀπολιθωμένος πάγος παρουσιάζεται εἰς τὴν Σιβηρίαν, Β. Ἀμερικὴν καὶ ἄλλας περιοχάς. Οὕτω: εἰς τὸν κόλπον Eschholz εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀλάσκας παρουσιάζεται μᾶζα λιθοπάγου πάχους 15—100 μέτρων, κεκαλυμμένη μὲ ἀποθέματα πηλοῦ μὲ λείψανα μαμμοὺθ καὶ κογχύλια γλυκέων ὑδάτων. Εἰς ἀκόμη μεγαλυτέραν ἐξάπλωσιν παρουσιάζεται πλειστοκαινικὸς λιθόπαγος εἰς τὰς νεοσιβηρικὰς νήσους καὶ ἀλλαχοῦ. Ὀνομαστοὶ ἐπίσης εἶναι οἱ λιθόπαγοι τῆς Σιβηρίας καὶ ἰδίᾳ ὁ τοῦ ποταμοῦ Βερεσόφκα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν ἄπειρα πτώματα μαμμούθ, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγουν καὶ πωλοῦν σημαντικὰς ποσότητας ἐλεφαντοστοῦ. Γ. Κ. Γ.

λιθοπαίδιον (τό). Ὅταν τὸ ἔμβρυον δὲν ἀναπτυχθῇ ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ θέσει, οἷα εἶναι ἡ κοιλότης τῆς μήτρας, ἀλλ᾿ ἐντὸς τοῦ κύτους τῆς κοιλίας (βλ. *ἐξωμήτριος* κύησις), περιβαλλόμενον ὑπὸ νεοσχηματισθέντων ψευδοϋμένων ἀποτελούντων τὴν λεγομένην ἐμβρυϊκὴν κύστιν, καὶ καταστῇ δυνατὴ ἡ μέχρι τοῦ τέρματος τῆς κυήσεως ἀνάπτυξις αὐτοῦ, τότε, ἐὰν δι᾿ ἐγχειρητικῆς ἐπεμβάσεως δὲν ἐξαχθῇ τοῦτο ἐκ τῆς κοιλίας ἵνα καταστῇ βιώσιμον, μοιραίως ἐπέρχεται ὁ θάνατος αὐτοῦ· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ μὲν ἀμνιωτικὸν τοῦ ἐμβρύου ὑγρὸν ἀπορροφεῖται, οἱ ὑμένες αὐτοῦ παχύνονται καὶ συστελλόμενοι προσλαμβάνουσιν ἰνώδη μορφήν, ὁ πλακοῦς μετά τινας ἑβδομάδας ζωτικότητος ἀτροφεῖ, αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ ἔμβρυον μομμιοποιεῖται καὶ τὰ ἐξ ἀσβέστου ἐναποτιθέμενα ἅλατα ἀποτιτανοῦσιν αὐτό, οὕτως ὥστε τὸ σύνολόν του νὰ σχηματίζῃ ἀληθῆ ὄγκον λίθου. Τὸ οὕτω πως μετασχηματιζόμενον ἐντὸς τῆς κοιλίας τεθνεὸς ἔμβρυον ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον *λιθοπαίδιον*.

Ἡ τοιαύτη ἀποτιτάνωσις τοῦ ἐμβρύου εἶναι ἀνεκτὴ ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐπὶ μακρὸν χρόνον· ἀναφέρονται περιπτώσεις ἀπολιθώσεως τοῦ ἐμβρύου παραμείναντος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς ἐπὶ 15—20—30 καὶ πλέον ἔτη *(Currier, Begouin, W. H. Fales)*. Ἀλλ᾿ ὁ μετασχηματισμὸς οὗτος τοῦ ἐμβρύου εἰς λίθον δὲν εἶναι καὶ ὁ συνήθης· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς ἐκ τῆς προσφύσεως τῆς ἐμβρυϊκῆς κύστεως μετὰ τῶν πέριξ ἐντερικῶν ἑλίκων, ἐπέρχεται ἐξ αὐτῶν ἡ μόλυνσις τῆς κύστεως, ἡ σῆψις τοῦ ἐμβρύου, ἡ λύσις καὶ ὁ χωρισμὸς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν διαφόρων τμημάτων καὶ ὀστῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ διέξοδος αὐτῶν κατόπιν ῥήξεως τῆς κύστεως εἴτε πρὸς τὰ ἔξω, τὸ καὶ συνηθέστερον, πρὸς τὸ κοιλιακὸν τοίχωμα, καὶ δὴ τὴν ὀμφαλικὴν χώραν, εἴτε πρὸς τὰ ἔσω, εἰς τὰ διάφορα σπλάγχνα, συνήθως μὲν πρὸς τὸ ὀρθὸν ἔντερον, σπανιώτερον δὲ πρὸς τὸν κόλπον, τὴν μήτραν καὶ τὴν οὐροδόχον κύστιν· οὕτως ἀναφέρονται σπάνια παραδείγματα ὀστῶν κρανίου ἐμβρύου ἢ μελῶν αὐτοῦ ἐξαχθέντων δι᾿ ἐγχειρήσεως ἐκ τῆς οὐροδόχου κύστεως *(Guisy, Hue)*. Ἡ ῥῆξις ἐπίσης δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἐντὸς τοῦ κύτους τῆς κοιλίας, προκαλοῦσα οὕτω τοπικὴν ἢ γενικὴν περιτονίτιδα.

Αἱ ἐντὸς τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας ἢ καὶ πρὸς τὸ κοιλιακὸν τοίχωμα ῥήξεις αὗται, καίπερ ἐπιτρέπουσαι τὴν κατὰ περιόδους τμηματικὴν τοῦ ἐμβρύου διέξοδον καὶ τὴν παροχέτευσιν τῶν σηπτικῶν αὐτοῦ ὑγρῶν, εἶναι οὐχ ἧττον ἀνεπαρκεῖς πρὸς τὴν τελείαν ἐκκένωσιν, καὶ συνεπῶς τὴν θεραπείαν· ἡ ὕπαρξις χρονίας σηπτικῆς ἑστίας μετὰ τοῦ ἀενάως πυορροοῦντος συριγγώδους πόρου οὐ μόνον ἐξαντλεῖ τὴν πάσχουσαν, ἀλλὰ καὶ παρέχει ἀφορμὴν πρὸς δευτερογενῆ μόλυνσιν, ἀπειλοῦσαν τὴν ζωὴν πλέον τῆς πασχούσης. Ο. Ρ.

λιθοπελεκητὴς (ὁ)· ὁ πελεκῶν λίθους, λιθοξόος.

λιθοπηξία, (ἡ) (Lithopexie) *['Ιατρ.]*. Καθίζησις ἐντὸς τῶν φυσικῶν κοιλοτήτων ἢ τῶν ἱστῶν, ὑπὸ μορφὴν ἀποστημάτων, λιθωδῶν οὐσιῶν, ὧν ὁ ὀργανισμὸς εἶναι ὑπερκεκορεσμένος καὶ αἵτινες δὲν δύνανται τελείως νὰ ἀπεκκριθῶσιν. Ι. Σ. Κ.

λιθοποίησις, *—εως* (ἡ)· ἡ κατασκευὴ μεγάλων τεχνητῶν λίθων, ὀγκολίθων, οἷον διὰ λιμενοβραχίονας, δι᾿ ἔργα ὑδραυλικὰ κτλ.

λιθοπόνιον (τὸ) *[Χημ.]*. Εἶδος λευκοῦ χρώματος ζωγραφικῆς (βλ. λ. *λευκόν*).

λιθοπρίστης (ὁ)· ὁ πριονίζων λίθους, ὁ κόπτων λίθους καὶ ἰδίᾳ μάρμαρα διὰ πριονίσματος, μαρμαροπρίστης.

λίθος (ὁ)· πέτρα οἱαδήποτε, ἄλλως *λιθάρι*: «λίθοι οἰκοδομικοί», «ὁδὸς πλήρης λίθων», «λίθος μαλακός,—σκληρός,—εὐέργαστος,—δυσέργαστος», «πώρινος λίθος» παρ᾿ ἀρχαίοις καὶ «πειραϊκὸς λίθος» ὁ αὐτός· || «λίθος ἀργὸς» μικρὸς καὶ ἀκανόνιστος, κοιν. *κοτρώνι*: «τοιχίον ἐκ λίθων ἀργῶν»· || «βάλλω λίθους» ἢ «—λίθον» λιθοβολῶ: «ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλέτω»· || φρ. «λίθος ἐπὶ λίθου» ἢ ὀρθότ. «λίθος ἐπὶ λίθῳ» κοιν. «πέτρα πάνω 'ς τὴν πέτρα»: «λίθος ἐπὶ λίθου δὲν ἔμεινε»· || «κινῶ πάντα λίθον» καταβάλλω πᾶσαν προσπάθειαν· || ἡ καλύπτουσα τὸν τάφον πλάξ: «ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας» (*Ματθ.* 27, 66), «τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον;» (*Μᾶρκ.* 16, 3)· || ὁ ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ ἕνεκα νοσηρότητος σχηματιζόμενος λίθος: «ἔχει λίθο» πάσχει ἀπὸ λιθίασιν· || «ἀκρογωνιαῖος λίθος» ὁ κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ θεμελίου λίθος· συνήθ. μεταφ., ἤδη παρὰ τοῖς Ο΄: «ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβάλλω εἰς τὰ θεμέλια Σιὼν λίθον πολυτελῆ, ἐκλεκτόν, ἀκρογωνιαῖον, ἔντιμον....» (*Ἡσαΐας* 28, 16), καὶ «ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον ... καὶ ὁ πιστεύων ἐπ᾿ αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ» (*Πέτρ.* 2, 6)· βλ. καὶ λ *ἀκρογωνιαῖος* λίθος· || μεταφ. «λίθος ζῶν» καλεῖται ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (2, 4), ὅστις καὶ *ἀκρογωνιαῖος* (λίθος) τῆς πνευματικῆς Ἐκκλησίας χαρακτηρίζεται ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῇ (2,20)· || φρ. «λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου» ὅπου τις προσκόπτει, σκοντάφτει, ἐκ τοῦ Γραφικοῦ: «ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου» ('Εφεσ. 9,33)· || *λίθος* (ἡ) συνήθως ὡς θηλ., ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρσενικόν, λίθος ἔχων ἐξαιρετικὰς ἰδιότητας καὶ μάλιστα ὁ πολύτιμος: «λίθῳ τιμιωτάτῳ ὡς ἰάσπιδι» ('Αποστ. 21,11)· || «Ἡρακλεία λίθος» ὁ μαγνίτης, «λυδία λίθος» δι᾿ ἧς τὸν χρυσὸν ἐξελέγχομεν, ἄλλως *βασανίτης*· || πᾶς πολίτιμος λίθος, οἷον σμάραγδος, σάπφειρος, ἴασπις κτλ.· || «φιλοσοφικὴ λίθος» λίθος φανταστική, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἀλχημισταὶ ἐνόμιζον ὅτι θὰ παρῆγον χρυσόν· || «λίθος τῆς κολάσεως» ὁ νιτρικὸς ἄργυρος· || «λίθος κυανοῦς» ὁ θειικὸς χαλκός, κοιν. *γαλαζόπετρα*.

—*[Γεωλογ.—'Ορυκτολ.] Λίθοι* καλοῦνται γενικῶς πάντα τὰ ὀρυκτὰ μεταλλεύματα καὶ πετρώματα. Κατ᾿ ἐξοχὴν ὅμως *λίθοι* καλοῦνται τὰ διάφορα πετρώματα, ἐκ τῶν ὁποίων συνίσταται ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς. Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν λίθων ἀνάγονται εἰς τὴν ὀρυκτολογικήν των σύστασιν, εἰς τὴν τοπικὴν ἐμφάνισιν, εἰς τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ καὶ εἰς τὸν ἱστὸν αὐτῶν. Πράγματι, μία ἁπλῆ παρατήρησις πείθει ὅτι ἄλλοι μὲν λίθοι εἶναι μονόμεικτοι, ἤτοι ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου ὀρυκτολογικοῦ συστατικοῦ, ἄλλοι δὲ πολύμεικτοι, διότι συνίστανται ἀπὸ διάφορα ὀρυκτολογικὰ συστατικά. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκουν τὰ μάρμαρα, οἱ δολομῖται, ἡ γύψος καὶ τὰ κοιτάσματα τοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος, εἰς δὲ τὴν δευτέραν κατηγορίαν οἱ γρανῖται καὶ οἱ γνεύσιοι. Ἡ τοπικὴ ἐμφάνισις τῶν λίθων ἐξαρτᾶται πρωτίστως ἐκ τῆς στρωματογραφικῆς των θέσεως καὶ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς. Οὕτως, ἄλλη εἶναι ἡ τοπικὴ τῶν μαρμάρων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν στρώματα κατέχοντα πολλάκις μεγάλας ἐκτάσεις, ἄλλη εἶναι ἡ τοπικὴ τῶν γρανιτῶν, οἱ ὁποῖοι περικλείονται ἐντὸς ἄλλων πετρωμάτων, καὶ ἄλλη τέλος ἡ τοπικὴ τῶν ἐπὶ μέρους ὀρυκτῶν, τὰ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετέχουν εἰς τὴν ὀρυκτολογικὴν σύστασιν τῶν πετρωμάτων.

Μεγαλυτέραν ὅμως σημασίαν ἔχει ὁ τρόπος τῆς γενέσεως καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λίθων. Γενικῶς οἱ λίθοι ἐσχηματίσθησαν: 1) Διὰ στερεοποιήσεως μάγματος τετηκότος καὶ διαπύρου, τὸ ὁποῖον ἀνεξῆλθεν ἀπὸ βαθύτερα σημεῖα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς (*γρανῖται, γάββροι, τραχεῖται, ἀνδεσῖται* καὶ τὰ ἐπὶ μέρους ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ αὐτῶν) 2) Ἀπὸ ἰζήματα μηχανικά, χημικά, βιογενῆ, ἢ ἡφαιστειώδη (*ψαμμῖται, γύψος, ἀσβεστόλιθοι, ἡφαιστειογενεῖς τόφφοι*) καὶ 3) Διὰ μεταμορφώσεως μιᾶς τῶν δύο ὡς ἄνω κατηγοριῶν (*μάρμαρα, γνεύσιοι, μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι*). Ὁ ἱστός, τὸν ὁποῖον παρουσιάζουν, εἶναι πάντοτε ἀποτέλεσμα τοῦ τρόπου καθ᾿ ὃν ἐσχηματίσθησαν. Οὕτω διακρίνομεν ἱστὸν κοκκώδη εἰς τοὺς γρανίτας, τὰ μάρμαρα καὶ τοὺς ψαμμίτας, πορφυριτικὸν εἰς τοὺς τραχείτας καὶ τοὺς ἀνδεσίτας, σχιστώδη εἰς τοὺς γνευσίους καὶ μαρμαρυγιακοὺς σχιστολίθους κ.ο.κ.

Οἱ λίθοι χρησιμοποιοῦνται πολλάκις ὡς ὑλικὸν δομῆς καὶ ὡς διακοσμητικοί. Ἡ ἐξόρυξις αὐτῶν γίνεται εἰς τὰ λατομεῖα, πρὸς καθορισμὸν δὲ τοῦ ποιοῦ καὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ διὰ τὸν σκοπόν, διὰ

Digitized by Google

τὸν ὁποῖον ἑκάστοτε προορίζονται, ὑποβάλλονται εἰς εἰδικὸν τεχνικὸν καὶ πειραματικὸν ἔλεγχον. Γ. Β.

— [Τεχν.] Βλ. λ. *λιθογλυφία*.

— [Ἀνθρωπολ.] Βλ. λ. *ἐποχή*.

— [Φαρμ.] Ὁ ὅρος *λίθος* (Lapis) ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῆς παλαιοτέρας φαρμακευτικῆς, ὄχι μόνον διὰ τοὺς φυσικοὺς λίθους καὶ τὰ λιθοειδῆ, ἀλλὰ καὶ διὰ διάφορα ἅλατα ἢ μείγματα ἁλάτων μετὰ ἢ ἄνευ φαρμακευτικῶν οὐσιῶν, ἅτινα τηκόμενα καὶ ἐπαναψυχόμενα σχηματίζουν λιθώδη σκληρὰν μᾶζαν, π. χ. λίθοι *καρκίνων* (Lapides cancrorum), καυστικὸς λίθος (Lapis causticus chirurgorum) κλπ. Κ. Γ. Μ.

— [Ἰατρ.] Ὀνομάζεται *λίθος* πᾶν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐμέγεθες, σύγκριμα, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἐντὸς τῶν διαφόρων ἀδένων ἢ κοιλοτήτων τοῦ ὀργανισμοῦ. Λίθοι παρατηροῦνται ἐντὸς τοῦ νεφροῦ, τῶν σιελογόνων ἀδένων, τῶν δακρυγόνων ἀδένων, τῶν γαλακτογόνων ἀδένων, τῆς χοληδόχου κύστεως, τῆς οὐροδόχου κύστεως, τοῦ ἐντέρου, τῆς ἀρθρικῆς κοιλότητος κλπ. Οἱ λίθοι οὗτοι ὀφείλονται εἰς καθίζησιν καὶ συσσώρευσιν ἑνὸς ἢ πλειόνων στοιχείων, τὰ ὁποῖα φυσιολογικῶς ὑπάρχουν μὲν εἰς διάφορα ὑγρὰ τῶν ἀδένων ἢ κοιλοτήτων, ἀλλ' εὑρίσκονται ἐν διαλύσει ἐντὸς αὐτῶν. Ἐνίοτε λοιπόν, ἕνεκα περισσείας τῶν ἁλάτων τούτων ἢ ἕνεκα ἀλλοιώσεως τῆς ἀντιδράσεως τῶν ὑγρῶν ἢ καὶ συνεπείᾳ ἐπεμ-

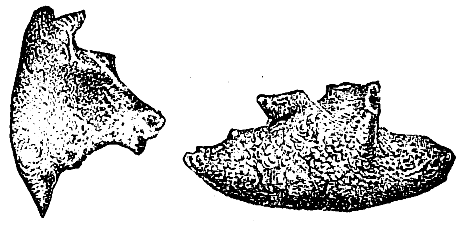

Λίθοι τοῦ νεφροῦ.

βάσεως τῶν μικροβίων, τὰ ἅλατα ταῦτα (φωσφορικά, ἀσβεστοῦχα, οὐρικά, ὀξαλικά) ἀναμὶξ μετ' ὀργανικῶν οὐσιῶν (χολεστερίνης, λεκιθίνης κλπ.) καθιζάνουν καὶ συσσωρεύονται πέριξ ἀρχικοῦ τινος πυρῆνος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ εἶναι ἀλλότριόν τι σῶμα (σφαῖρα πυροβόλου ὅπλου, παραχὶς ὀστοῦ κλπ.), θρόμβος αἵματος, πύον ἢ καὶ ἁπλούστατα σωρὸς ἐπιθηλιακῶν κυττάρων. Οὕτω δὲ βαθμηδὸν σχηματίζεται ὁ λίθος. Αἱ διαστάσεις τῶν λίθων ποικίλλουν ἀπὸ τοῦ μεγέθους φακῆς μέχρις ᾠοῦ ὄρνιθος ἢ καὶ ἔτι μεγαλυτέρου. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σχῆμα, οἱ λίθοι ἔχουν ἄλλοτε ἄλλο, ἀναλόγως τοῦ σχήματος τῆς κοιλότητος, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐμπεριέχονται. Ἡ ἐπιφάνειά των εἶναι ἄλλοτε λεία, ἄλλοτε δὲ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀνώμαλος, ἡ δὲ σκληρότης των ποικίλλει ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων. Οἱ ὀξαλικοὶ λίθοι εἶναι λίαν σκληροί, τοὐναντίον οἱ ἐκ φωσφορικῶν ἁλάτων ἀποτελούμενοι εἶναι εὔθρυπτοι, ὅπως ἡ κιμωλία. Ἡ ὑφὴ τῶν λίθων ἐξεταζομένη διὰ μεθοδικῶν τομῶν παρουσιάζεται ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ κέντρου ἢ πυρῆνος καὶ ἐκ διαφόρων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πολυαρίθμων, κρυσταλλίνων στρωμάτων πέριξ τοῦ κέντρου. Οἱ λίθοι προκαλοῦν ἀλλοιώσεις τῶν περιεχόντων αὐτοὺς ὀργάνων καὶ ἑπομένως πολλαπλᾶς καὶ διαφόρους διαταραχὰς τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ μόνη ῥιζικὴ θεραπεία τῶν λίθων τοῦ ὀργανισμοῦ συνίσταται εἰς τὴν διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἀφαίρεσιν, διότι οὐδὲν φάρμακον μέχρι σήμερον ἀπεδείχθη ἱκανὸν νὰ διαλύσῃ τούτους. Ἐν τούτοις, διὰ τῆς χορηγήσεως εἰδικῶν λιθουριωτικῶν λεγομένων φαρμάκων δυνάμεθα νὰ προλάβωμεν τὸν σχηματισμὸν τῶν λίθων ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν αὔξησιν τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος λίθου. Σ. Ο.

Τομὴ λίθου τῆς κύστεως.

— [Ὀφθαλμολ.] Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὀφθαλμολογίᾳ ἐχρησιμοποιοῦντο διάφοροι *λίθοι*, οἵτινες ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν σύνθεσιν διαφόρων κολλυρίων. Τούτων οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν οἱ δύο αἱματιτικοὶ λίθοι, ἤτοι ἡ σιδηροῦχος αἱματῖτις καὶ ἡ σχιστὴ ἢ φρυγία, ἡ ἐνδυναμώνουσα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἡ μαγνῆτις ἢ Ἡράκλειος, ἡ ἀντικαθιστῶσα ἐνίοτε τὴν αἱματῖτιν. Εἰς ταύτας προσθετέον καὶ τὴν ἁπλῶς φερομένην ἀντιτραχωματικὴν κίσσηριν κτλ. Α. Γ.

— [Ἐκκλ. Ἱστορ.] Οἱ ἐν τοῖς δακτυλίοις τῶν ἐπισκόπων τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας προσδενόμενοι *λίθοι*, πιθανώτατα ὡς σφραγιδόλιθοι προσληφθέντες τὸ κατ' ἀρχάς, ἦσαν τὸ πάλαι κεχαραγμένοι, φέροντες διαφόρους παραστάσεις. Οὕτως ὁ δακτύλιος λίθος, δι' οὗ ὁ Αὐγουστῖνος ἐσφράγισεν ἐπιστολήν τινα, ἔφερε τὴν παράστασιν ἀνδρικοῦ προσώπου ἐκ πλαγίου (Epistol. 59), ὁ δὲ τοῦ Ἀρνούλφου ἐπισκόπου Metz 614), σῳζόμενος ἤδη ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Metz, φέρει τὴν παράστασιν ἰχθύος συλληφθέντος ἐντὸς παγίδος ἐκ δικτύου, ἔχοντος ἑκατέρωθεν καὶ δύο ἄλλους ἰχθῦς. Ἐντεῦθεν κατὰ κανόνα οἱ λίθοι οὗτοι ἦσαν ἀδιαφανεῖς, συνήθως δὲ ἀχάται (Du Saussay, Panoplia episcopalis. Paris 1646, σελ. 183). Ἡ σύνοδος τοῦ Μιλάνου μετὰ τὸν Ζ' αἰῶνα ὥρισεν οἱ μὲν δακτύλιοι τῶν ἐπισκόπων νὰ κατασκευάζωνται ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, ὁ δ' ἐπ' αὐτῶν προσδεδεμένος λίθος νὰ εἶναι μὲν πολύτιμος, ἀλλ' οὐδὲν χάραγμα ἢ γλυφὴν νὰ φέρῃ. Ὁ ὑπὸ τοῦ πάπα ὅμως φερόμενος δακτύλιος τοῦ ἁλιέως φέρει ἐπὶ τοῦ λίθου αὐτοῦ τὴν παράστασιν τοῦ Πέτρου ἁλιεύοντος ἐπὶ πλοίου, γύρωθεν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ εἰς ὃν ἀνήκει πάπα, εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ὁποίου τίθεται ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου θαλαμηπόλου εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ κογκλαβίου. Π. Ν. Τ.

— **λίθοι δομῆς.** Οἱ δι' οἰκοδομὰς κατάλληλοι λίθοι, τὸ κυριώτερον τῶν οἰκοδομικῶν ὑλικῶν, διὰ τῶν ὁποίων πραγματοποιοῦνται τὰ οἰκοδομικὰ σχέδια. Διακρίνονται εἰς *φυσικοὺς* (λαξευτούς, ἡμιλαξεύτους καὶ ἀκατεργάστους, τοὺς καλουμένους «ἀργοὺς») καὶ *τεχνητούς*. Οἱ φυσικοὶ λίθοι λαμβάνονται εἴτε δι' ἐξορύξεως (λίθοι ὀρυκτοί), εἴτε δι' ἀποσπάσεως αὐτῶν ὑπὸ φυσικῶν δυνάμεων, τοῦ ὕδατος, τῶν κραδασμῶν τοῦ ἐδάφους κ.ἄ. (λίθοι συλλεκτοί). Οἱ χρησιμοποιούμενοι ἰδίως εἰς τὰς δομήσεις εἶναι οἱ *ἀσβεστόλιθοι* καὶ οἱ *πυρῖται*, παρουσιαζόμενοι ὑπὸ διαφόρους χρωματισμοὺς καὶ μορφάς. Οἱ ὀρυκτοὶ λίθοι πρέπει νὰ προέρχωνται ἐκ χαμηλοτέρου στρώματος, οὐχὶ ἀκαλύπτου, καὶ μὴ προσβαλλομένου ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαίρας, νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι τῆς ὑγρασίας τοῦ πετρώματος, κατὰ συνέπειαν ἐξορυσσόμενοι εἰς κατάλληλον ἐποχὴν ν' ἀποξηραίνωνται πρὸ τοῦ παγετοῦ, ν' ἀντέχωσιν ὅσον ἀπαιτεῖται εἰς θλῖψιν καὶ ἐφελκυσμόν, νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι ξένων προσμείξεων, νὰ μὴ παρουσιάζωσι σχισμὰς καὶ ῥήγματα καὶ νὰ μὴ ὦσιν ὑγροσκοπικοί. Δι' ὡρισμένας δὲ πάλιν περιπτώσεις πρέπει νὰ παρουσιάζωσιν ὡρισμένας ἰδιότητας, διὰ τὴν κατασκευὴν καμίνων λ. χ. δὲν πρέπει νὰ μεταβάλλωσι χημικὴν σύστασιν, ἢ νὰ τήκωνται, ἢ νὰ διαρρήγνυνται εἰς μεγάλην θερμοκρασίαν. Οἱ ὀρυκτοὶ λίθοι διακρίνονται εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἀποκόπτονται σχιζόμενοι, καὶ τοὺς ἔχοντας κρυσταλλικὴν ὑφήν, οἵτινες θραυόμενοι δὲν παρουσιάζουσιν ἐπιπέδους ἐπιφανείας (ὡς οἱ τῶν λατομείων Ἀττικῆς). Διὰ τεχνικοὺς λόγους τὸ ὕψος τῶν λίθων δὲν πρέπει νὰ εἶναι μεγαλύτερον τῆς μικροτέρας πλευρᾶς τῆς βάσεως αὐτοῦ, τὸ δὲ μῆκος αὐτῶν δέον νὰ εἶναι περιωρισμένον καὶ ἀνάλογον τῆς ὑφῆς τῶν λίθων. Εἰς ψαμμολίθους καὶ ἀσβεστολίθους δίδεται μῆκος διπλάσιον τοῦ πάχους αὐτοῦ, εἰς καλὸν ἀσβεστόλιθον τριπλάσιον, εἰς μάρμαρα τετραπλάσιον, εἰς γρανίτην πενταπλάσιον. Ἡ κανονικὴ μορφὴ τῶν ὀπτοπλίνθων (ἐκ τῶν *τεχνητῶν* λίθων βλ. λ.) εἶναι: μῆκος 250 χιλ., πλάτος 120 χιλ., ὕψος 65 χιλ. Δὲν τηροῦνται ὅμως παντοῦ αἱ διαστάσεις αὗται. Χρῆσις γίνεται ὠμῶν πλίνθων ἐξ ἀργίλλου, μετὰ ποσότητός τινος ἀχύρου διὰ τὴν ἐπίτευξιν καλυτέρας συνοχῆς, συνήθως διαστάσεων μήκους 40 ἑκατ., πλάτους 20—25 ἑκ., ὕψους 12—15 ἑκατ. Δ. Ο. Κ.

— **λίθοι ἡμιπολύτιμοι** (Halbedelsteine)· βλ. *λίθοι πολύτιμοι*.

— **λίθοι πολύτιμοι** (Edelsteine, pierres précieuses). Ὀνομάζονται τὰ ὀρυκτὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ἀνέκαθεν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς διακόσμησιν διαφόρων ἀντικειμένων αὐτοῦ. Ἡ ἀξία τῶν ὀρυκτῶν τούτων εἶναι ἀνεξάρτητος πρὸς τὴν χημικὴν σύστασιν αὐτῶν ἀπολύτως λαμβανομένην. Ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὸν ὡραῖον χρωματισμόν των, τὴν λάμψιν, τὴν διαφάνειαν, περισσότερον δὲ καὶ εἰς τὴν σκληρότητά των, δυνάμει τῆς ὁποίας ὄχι μόνον καθίστανται ἐπιδεκτικὰ λειάνσεως, ἀλλὰ καὶ διατηροῦν τὸ πολύεδρον σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἡ τέχνη προσδίδει εἰς αὐτά. Οἱ πολύτιμοι λίθοι εἶναι ὀρυκτὰ ἑτερόχροα. Διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν ἴδιον χαρακτηριστικὸν χρῶμα, ἀλλὰ παρουσιάζουν διάφορα χρώματα, ἀναλόγως τῆς ἑκάστοτε προσμείξεως ἐκ μεταλλικῶν ὀξειδίων, τὰ ὁποῖα περιέχουν εἰς ποσότητας ἀπείρως μικράς. Εἶναι ἐκ τούτων φανερὸν ὅτι τὸ μέγεθος εἰς τοὺς πολυτίμους λίθους, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν. Αὐξάνει μόνον τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ὅταν πρόκειται περὶ ὀρυκτῶν, εἰς τὰ ὁποῖα τὰ ἄλλα κύρια γνωρίσματα παρουσιάζονται τὰ αὐτά. Ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς πολυτίμους λίθους εἶναι ὁ *ἀδάμας*. Οὗτος εἶναι ὁ σκληρότατος ἐξ ὅλων τῶν ὀρυκτῶν, διὰ τοῦτο δὲ εἰς τὴν δεκάβαθμον σκληρομετρικὴν κλίμακα κατέχει τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα. Ἡ ἀξία ὅμως αὐτοῦ ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν μεγάλην διαφάνειάν του καὶ εἰς τὴν χαρακτηριστικὴν λάμψιν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει, ὅταν εἶναι ἀπολύτως καθαρός, καὶ ἡ ὁποία εἶναι συνάρτησις τοῦ δείκτου διαθλάσεως αὐτοῦ.

Ἡ κυριωτέρα ταξινόμησις τῶν πολυτίμων λίθων γίνεται μὲ βάσιν τὴν σκληρότητα αὐτῶν. Διὰ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦνται, ἡ σκληρότης θεωρεῖται ἡ σπουδαιοτέρα ἰδιότης. Μὲ τὴν αὐτὴν βάσιν γίνεται καὶ ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς *κυρίως πολυτίμους* καὶ *ἡμιπολυτίμους* λίθους. Κατατάσσομεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κυρίως πολυτίμων λίθων τοὺς λίθους ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἡ σκληρότης κυμαίνεται ἀπὸ 10 μέχρις 7. Οἱ ἡμιπολύτιμοι λίθοι παρουσιάζουν σκληρότητα κάτω τοῦ 7. Ἀναφέρομεν ἐκ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν τοὺς κυριωτέρους κατὰ σειρὰν βαθμοῦ σκληρότητος.

Κυρίως πολύτιμοι λίθοι. Πρώτης σειρᾶς (σκληρότης 10—8). Τοιοῦτοι εἶναι: *ἀδάμας, κορούνδιον (ρουβίνιον, σάπφειρος), χρυσοβήρυλλος, σπινέλλιος*. Δευτέρας σειρᾶς (σκληρότης 8—7): *ζιρκόνιον, βήρυλλος (σμάραγδος), τοπάζιον, τουρμαλίνης, γρανάτης, εὐγενὴς ὀπάλιος*. Τρίτης σειρᾶς (σκληρότης 7—6): *κορδιερίτης, βεζουβιανός, χρυσόλιθος, ἀξινίτης, κυανίτης, σταυρόλιθος, ἀνδαλουσίτης, χιαστόλιθος, καλλαΐνιτης*. Τὰ ὀρυκτὰ τῆς σειρᾶς αὐτῆς ἀποτελοῦν τοὺς ἐνδιαμέσους τύπους μεταξὺ τῶν κυρίως πολυτίμων καὶ τῶν ἡμιπολυτίμων λίθων.

Ἡμιπολύτιμοι λίθοι. Τετάρτης σειρᾶς (σκληρότης 7—4): *χαλαζίας, ἀμέθυστος, ἀβεντουρίνης, αἰλουρόφθαλμος, χαλκηδόνιος, ἀχάτης, καρνεόλη, ἡλιοτρόπιον, ἴασπις, ὀπάλιος, ἄστριος (ἀδουλάριος, λίθος ἀμαζόνων), λαβραδόριον, ὀψιδιανός, λαζούλιθος, χαουΐνης, ὑπερσθενής, διοψίδιος, ἤλεκτρον*. Πέμπτης σειρᾶς (σκληρότης διάφορος): *γαγάτης, σερπεντίνης, διαλλαγής, βροντζίτης, μάρμαρον, ἰνώδης γύψος, ἀλάβαστρον, μαλαχίτης, αἱματίτης, ἐλαιόλιθος* καὶ *λεπιδόλιθος*. Οἱ λίθοι τῆς τελευταίας σειρᾶς χρησιμοποιοῦνται συνηθέστερον εἰς μεγάλας διακοσμήσεις, ἐν γένει δὲ οἱ ἡμιπολύτιμοι λίθοι διατίθενται εἰς τὴν κατασκευὴν ἀγαλματίων, μυροδοχείων καὶ διαφόρων ἄλλων κομψοτεχνημάτων.

Ἡ κατεργασία τῶν πολυτίμων λίθων ἀποτελεῖ σπουδαῖον στοιχεῖον διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐμπορικῆς ἀξίας αὐτῶν. Διότι εἶναι εὐνόητον ὅτι ἡ δυσχέρεια πρὸς κατεργασίαν αὐξάνει μετὰ τῆς σκληρότητος αὐτῶν. Οἱ λίθοι τῆς πρώτης ἰδίως σειρᾶς φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον εἰς καράτια. Ἀλλ' ἡ διάγνωσις τῆς ἐμπορικῆς των ἀξίας ἀπαιτεῖ μεγάλην ἐμπειρίαν. Οἱ πολύτιμοι λίθοι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον σπάνιοι. Περὶ τοῦ τόπου ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐν γένει φυσικῶν καὶ ὀρυκτολογικῶν γνωρισμάτων βλ. λ. *ἀδάμας, ἀμέθυστος* κλπ. Γ. Ζ.

— [Ἱστορ.] Ἐκ τῶν διαφόρων ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν μαρτυριῶν ἐμφαίνεται ὅτι οἱ πολύτιμοι λίθοι, συνεπείᾳ τῆς σπάνιος αὐτῶν, τῆς ἑλκυστικῆς των λάμψεως καὶ τῶν διακοσμητικῶν των χρωμάτων ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς εἶδος στολισμοῦ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, εἰς τὰς Ἰνδίας, εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀλλαχοῦ ἡ χρῆσις αὐτῶν ὑπῆρξε γενική, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν διαφόρων εὑρημάτων ἐντὸς τάφων, μομμιῶν, ἀρχαίων ναῶν κτλ. Ἡ ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἠσαΐα γενομένη ἀπαρίθμησις τῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοσμημάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἐστολίζοντο αἱ νεάνιδες τῆς Σιών, ὁμιλεῖ ἐν τέλει καὶ περὶ τοῦ πλήθους τῶν πολυτίμων λίθων, οἱ ὁποῖοι κατέρρεον ἐπὶ τὰ μέτωπά των. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει κάπου ὅτι εἶδε τὴν Λολλίαν Παυλῖναν κατάστολιστον ἀπὸ σμαράγδους καὶ μαργαρίτας, οἵτινες ἐγίνοντο περισσότερον λαμπροὶ ἐκ τῆς ἀναμείξεως τῶν χρωματισμῶν των. Ἡ κεφαλή της, γράφει, ἡ κόμη της, ὁ τράχηλός της, τὰ ὦτα, ὁ λαιμός της, οἱ βραχίονες, οἱ δάκτυλοι ἦσαν κατάφορτοι. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι, παρεκτὸς ἴσως τῶν ἀδαμάντων, οἱ λοιποὶ πολύτιμοι λίθοι ἦσαν ἄφθονοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ὅτι ἐγίνετο εὐρυτάτη χρησιμοποίησίς των εἰς τὸν γυναικεῖον ἰδίως στολισμόν. Ἀλλ' ἡ *λιθοκόλλησις* ἐγίνετο τότε κατὰ διάφορον κάπως τρόπον παρὰ σήμερον. Δι' ἕκαστον λίθον κατεσκευάζετο εἰδικὴ μικρὰ θήκη, τῆς ὁποίας αἱ προεξοχαὶ τὸν συνεκράτουν. Τὰ ἀρχαῖα κοσμήματα ἀπετελοῦντο ἀπὸ ἀθροίσματα τοιούτων θηκῶν, διατεταγμένων ἐπὶ χρυσῆς πλακὸς κατὰ τρόπον ὥστε νὰ συναποτελοῦν ὡρισμένον σχέδιον, ἢ συγκρατουμένων ἀπὸ κρίκους, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ κρεμαστῶν κοσμημάτων.

Κυρία κοιτὶς τῶν λιθοκολλήτων κοσμημάτων ὑπῆρξεν ἡ Ἀνατολή, ὅπου καὶ αἱ ἀφθονώτεραι πηγαὶ προελεύσεως πολυτίμων λίθων. Μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων σῳζομένων εἶναι τὰ ἰνδικὰ κοσμήματα, εἶναι δὲ ταῦτα ὅλως ἰδιότυπα, μὴ παρουσιάζοντα ἀναλογίας πρὸς τὰ ἐξ ἄλλων χωρῶν προερχόμενα. Τὰ σχέδιά των εἶναι ἐμπνευσμένα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὸν φοίνικα καὶ τὰ ἄνθη πολὺ συχνὰ δὲ ὅμως ἐμφανίζονται καὶ ὑπὸ μορφὴν πτηνῶν. Οἱ μεγάλοι κεντρικοὶ λίθοι τοῦ κοσμήματος, σμάραγδοι συνήθως καὶ ρουβίνια, εἶναι ἀπεστρογγυλωμένοι πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω, λαξευμένοι ἢ γεγλυμμένοι καθ' ὅλα των τὰ

Digitized by Google

μέρη, εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐμφανίζουν ἢ ἀκτινωτὰ σχήματα μὲ στρογγυλευμένας πλευρὰς ἢ ὑπερκειμένους κορύμβους ἢ συνθέματα φύλλων καὶ ἀνθέων. Λέγεται ὅτι τὰ ἐργαλεῖα τῆς τοιαύτης κατεργασίας τῶν πολυτίμων λίθων ἀπετελοῦντο ἐκ σκληροῦ ξύλου, τὸ ὁποῖον ὁ τεχνίτης ἐνεβάπτιζεν εἰς κόνιν ἀδαμάντων ἀναμεμειγμένην μετ' ἐλαίου. Οἱ μεγάλοι λίθοι ἐδένοντο μὲ ἀκάλυπτον τὴν βάσιν, ἐνῷ οἱ μικροὶ ἐστηρίζοντο ἐντὸς θήκης περιβαλλούσης τὸ κάτω μέρος των. Ἐγίνοντο δὲ ὅλα τὰ δεσίματα ἀπὸ χρυσὸν ὑψηλοῦ κράματος. Ὁ ἀρχαῖος δυτικὸς κόσμος ἐγνώρισε τὰ ἀνατολικὰ κοσμήματα ἐκ τῶν θησαυρῶν ἰδίως τοῦ Μιθριδάτου, τὰ ὁποῖα ὁ Πομπήϊος λαφυραγωγήσας ἀπέθεσεν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν χρονογράφων τῆς ἐποχῆς, οἱ θησαυροὶ ἐκεῖνοι ἀπετελοῦντο ἀπὸ ρουβίνια, τοπάζια, ἀδάμαντας, σμαράγδους, ὀπάλια, ὄνυχας καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους, ἀναμὶξ μετὰ πλήθους δακτυλίων, περιδεραίων καὶ χρυσῶν ἁλύσεων ἐξαιρετικῆς τέχνης. Τοὺς Ἀσιάτας μονάρχας ἐμιμήθησαν πρῶτοι οἱ διάδοχοι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ συρμὸς τοῦ διὰ πολυτίμων λίθων στολισμοῦ μετεδόθη εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου βλέπομεν τοὺς διαδόχους τοῦ Κλόβιος μιμουμένους ἐν τούτῳ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Βυζαντίου. Τὰ πλούσια περιδέραια καὶ αἱ ζῶναί των ἀπήστραπτον ἀπὸ λίθους, μὲ τοὺς ὁποίους καὶ τὰς στολὰς αὐτῶν ἀκόμη ἐπέρραπτον. Τοὺς βασιλεῖς ἐμιμήθησαν μετ' οὐ πολὺ οἱ πρίγκιπες, τούτους οἱ εὐγενεῖς, καὶ τούτους πάλιν αἱ εὐημεροῦσαι ἀστικαὶ τάξεις. Συμβαδίζει δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ συρμὸς πρὸς τὴν ἑκάστοτε οἰκονομικὴν ἀκμὴν ἑκάστης χώρας, φθάνων συχνότατα πέραν πάσης ὑπερβολῆς καὶ προσεγγίζων τὰ ὅρια τῆς μανίας. Καὶ ἐσημειώθησαν μὲν κατὰ καιροὺς προσπάθειαί τινες πρὸς περιορισμὸν τοῦ νοσηροῦ αὐτοῦ φαινομένου, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος κατὰ κανόνα, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι συνέβη μὲ τὸ ἔδικτον τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, τὸ ὁποῖον ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς ἀστοὺς νὰ φέρωσι στολίσματα ἐκ γουναρικῶν, κοσμημάτων καὶ πολυτίμων λίθων. Μετ' οὐ πολὺ ὁ ἴδιος βασιλεὺς ἐφάνη λησμονήσας τὸ ἔδικτόν του ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἑορτῶν τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ υἱοῦ του Λουδοβίκου, ὁπότε τόσον ἡ ἀριστοκρατία ὅσον καὶ αἱ ἀστικαὶ τάξεις ἐνεφανίσθησαν κατάφορτοι ἀπὸ στολισμοὺς καταπλησσούσης πολυτελείας. Οἱ ἡγεμόνες ἄλλως τε ἔδιδον πάντοτε τὸ παράδειγμα τῆς ὑπερβολῆς. Ὅταν ἡ Ἰσαβέλλα τῆς Βαυαρίας ἐστέφετο βασίλισσα τῶν Γάλλων, δὲν ἔφερε μόνον βαρύτιμα περιδέραια, ψέλλια καὶ δακτυλίους, ἀλλ' εἶχε καὶ τὰς χειρίδας καὶ τὰ περιρράμματα τῆς ἐσθῆτός της κατάφορτα ἀπὸ ἀδάμαντας, σμαράγδους, ρουβίνια καὶ σαπφείρους. Γνωστὴ δ' ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ πρὸς τοὺς πολυτίμους λίθους μέχρι μανίας ἀγάπη τοῦ Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ. Εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Bureau des estampes ὑπάρχει τὸ σχέδιον ἑνὸς πίλου του, τοῦ ὁποίου ὁ γῦρος εἶναι γαρνιρισμένος μὲ διπλῆν καὶ ὁ τεπὲς μὲ τετραπλῆν σειρὰν μαργαριτῶν. Χρυσῆ πλάξ, καταστόλιστος ἀπὸ πολυτίμους λίθους, συγκρατεῖ τὸ λοφίον, τοῦ ὁποίου τὰ πτερὰ εἶναι καὶ αὐτὰ διάστικτα ἀπὸ ἀδάμαντας καὶ σαπφείρους. Τὸ δὲ κάτω μέρος τοῦ τεπὲ περιβάλλει, ὡς εἶδος γαλόνι, ταινία ἱκανοῦ πλάτους, ἀποτελουμένη ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ πολυτίμους λίθους. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τέλος τοῦ πίλου ὑπάρχει ὀγκῶδες ρουπίνι, σχήματος πυραμιδοειδοῦς, περιβαλλόμενον ἀπὸ σαπφείρους, ἐντὸς χρυσῆς θήκης, φερούσης τέσσαρας ἀναγλύφους παραστάσεις. Ἡ πάροδος ἄλλωστε τῶν αἰώνων δὲν ἐμείωσε τὴν πρὸς τὰς ματαιότητας ταύτας κλίσιν τῶν βασιλέων, ὑπῆρξαν δὲ ἡγεμόνες, ὅπως ὁ Ἐρρῖκος Β' τῆς Γαλλίας, οἱ ὁποῖοι ἀπησχολοῦντο πλειότερον εἰς συνομιλίας μὲ τοὺς ἀδαμαντοπώλας των παρ' ὅσον μὲ τοὺς ὑπουργούς των. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ἀναφερόμενον ὅτι, ἐπὶ Ἐρρίκου Δ', κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ δελφίνου, ἡ ἐσθὴς τῆς βασιλίσσης εἶχε διακοσμηθῆ μὲ 32.000 λίθους, ἐξ ὧν 3.000 ἀδάμαντες, ἐκ τούτου δὲ τὸ βάρος της ἔγινε τόσον, ὥστε ἡ βασίλισσα δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ!

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὁπότε ἔγινεν ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἤρχισεν ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἀδαμαντωρυχείων τῆς Γκολκόντης, ἐνετάθη ἡ κυριαρχία τοῦ ἀδάμαντος. Αἱ μεγάλαι δὲ ποσότητες τῶν μπριλλαντιῶν, τὰ ὁποῖα εἰσήχθησαν ἀπὸ τὰ μετέπειτα ἀνακαλυφθέντα ἀδαμαντωρυχεῖα εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγοράς, ἔθεσαν ἔκτοτε εἰς δευτέραν ὅλως μοῖραν τὰ λοιπὰ εἴδη τῶν πολυτίμων λίθων. Γ. Ζ.

Χρησιμοποίησις τῶν πολυτίμων λίθων εἰς τὴν βιομηχανιαν καὶ τὴν τέχνην. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν πολυτίμων λίθων εἰς τὴν βιομηχανίαν ἦτο γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἡ χρησιμοποίησις αὐτὴ προσέλαβεν εὐρυτέραν ἐφαρμογήν, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀδάμαντας, διὰ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται πρίονες πρὸς κοπὴν μαρμάρων, αἰχμαὶ πρὸς κοπὴν ὑέλου κτλ. Ὁ σάπφειρος καὶ τὸ ρουβίνιον χρησιμοποιοῦνται πρὸς κατασκευὴν ἰδίως ὀργάνων καὶ ἐργαλείων ἀκριβείας (ἀριθμητῆρες, ὡρολόγια κτλ.). Ὁ κάλαϊς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων καὶ ἠλεκτρικῶν ἀπομονωτήρων. Ὁ λαζουλίτης λίθος χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ βαθέος κυανοῦ χρώματος κτλ.

Ἐκ τῶν βαρβαρικῶν ἐθίμων τοῦ στολισμοῦ διὰ πολυτίμων λίθων τῶν ναῶν, τῶν ἱερῶν χώρων καὶ ἱερῶν ἀντικειμένων, προῆλθε καὶ τὸ ἔθιμον τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν πολυτίμων λίθων καὶ εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας πρὸς διακόσμησιν σταυρῶν, κειμηλίων, λειψάνων, δοχείων, ἱερατικῶν ἀμφίων, μιτρῶν κτλ.

Οἱ πολύτιμοι λίθοι ἐχρησιμοποιήθησαν ἐπίσης καὶ εἰς τὰς πολυτελεῖς βιβλιοδετήσεις βαρυτίμων βιβλίων καὶ ἰδίως εὐαγγελίων, ὡς εἶναι τὸ περίφημον τοῦ Ἔχτερναχ (Echternach).

Ἰδιαιτέρως ἄφθονος ἦτο ἡ χρῆσις τῶν πολυτίμων λίθων κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου καὶ μεταξὺ τῶν ἀριστοκρατῶν καὶ μεγιστάνων, τόσον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅσον καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν Κρήτην, τὴν Ρόδον, τὴν Κύπρον, τὴν Ἀντιόχειαν, την Σμύρνην, τὴν Καισάρειαν κτλ. Ἡ βυζαντινὴ τέχνη εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν πολυτίμων λίθων εἶχε καταστῆ ὀνομαστὴ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον. Μέγας ἀριθμὸς πολυτίμων λίθων εὑρίσκεται ἤδη μεταξὺ τῶν θησαυρῶν τῶν ἐναποτεθειμένων έν τῷ Ἁγίῳ Μάρκῳ τῆς Βενετίας, ὅπου ὑπάρχει μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ περίφημος ἐκ σαρδόνυχος κύλιξ τοῦ Ρωμανοῦ Α'.

Περίφημος κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν διὰ τὴν κατεργασίαν τῶν πολυτίμων λίθων ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἰταλὸς χαράκτης Μπενβενοῦτο Τσελλίνι, ὁ ὁποῖος, μεταξὺ ἄλλων, κατώρθωσε νὰ κατεργασθῇ ἀδάμαντα εἰς σχῆμα μικροσκοπικοῦ ἀγγέλου. —Ω.

—*(Λαογρ.)* Οἱ πολύτιμοι λίθοι ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ὡς περίαπτα (φυλακτά), ὡς ἦσαν ἡ συλλογὴ τοῦ Βισιγότθου βασιλέως Ἀμαλαρίχου, ὁ χρυσοῦς σταυρὸς μετὰ πολυτίμων λίθων τοῦ Φράγκου βασιλέως Χιλδεβέρτου καὶ ἡ ἐξ ἀχάτου κύλιξ τῆς Βρουνεχίλδης. Ἐν Αἰγύπτῳ ἐχρησιμοποιοῦντο πολλοὶ πολύτιμοι λίθοι ὡς περίαπτα εἰς διαφόρους περιστάσεις, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰς αὐτοὺς ἀποδιδομένων ἰδιοτήτων. Οἱ πράσινοι, ἐπὶ παραδείγματι, ἐθεωρεῖτο ὅτι ἐσυμβόλιζον τὴν νεότητα καὶ τὴν πίστιν. Ὁ αἱματίτης ἢ τὸ «αἷμα τῆς Ἴσιδος» ἐχρησίμευεν ὡς ὑπνωτικόν. Ὁ κάλαϊς ἐθεωρεῖτο ὅτι ἀνεκούφιζεν ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ ἔρωτος. Ὁ «σὲφ» ἢ λευκὸς χαλαζίας προεκάλει τὸν πλοῦτον. Ὁ λαζουλίτης λίθος ἐθεωρεῖτο ὡς διαφυλάσσων τὴν ὑγείαν καὶ προφυλάσσων ἀπὸ τὴν ὀφθαλμίαν. Ὁ ἴασπις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀσφαλὲς φάρμακον κατὰ τῆς τυφλότητος. Οἱ Ἰνδοὶ ἀπέδιδον εἰς τὸν ἀδάμαντα ἐντελῶς ἐξαιρετικὰς ἰδιότητας, μέχρι καὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ σύμπαντος ὑπὸ τοῦ κατέχοντος αὐτόν. Οἱ ἐλαφρῶς χρωματιστοὶ ἀδάμαντες δημιουργοῦν ἐλπίδας καὶ δίδουν εἰς τὸν κάτοχον αὐτῶν δύναμιν. Οἱ ἀκάθαρτοι καὶ θολοὶ ἀδάμαντες προκαλοῦν τὴν λέπραν καὶ τὸν ἴκτερον. Τὰς ἰδιότητας ταύτας οἱ Ἰνδοὶ περιγράφουν εἰς πολλὰ παλαιὰ ᾄσματά των. Οἱ Χαλδαῖοι ἐπίστευον τυφλῶς εἰς τὰς μαγικὰς καὶ μυστηριώδεις ἰδιότητας τῶν πολυτίμων λίθων καὶ ἔθαπτον τούτους μετὰ τῶν νεκρῶν κατόχων των, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ τοὺς ἐπροφύλασσον καὶ νεκρούς. Εἰς πολλοὺς τάφους τῆς Χαλδαίας εὑρέθησαν τοιοῦτοι πολύτιμοι λίθοι μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κατόχου των ἐγχαραγμένου ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ ἐν Ρώμῃ ἐκυκλοφόρουν πλεῖστα βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα περιεγράφοντο αἱ μαγικαὶ ἰδιότητες τῶν πολυτίμων λίθων. Τὰ βιβλία ταῦτα ἦσαν δημοφιλέστατα καὶ ἀνεγινώσκοντο ἀπλήστως, διότι ἀπεδίδετο ἡ συγγραφή των εἰς τὸν Πυθαγόραν, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη. Εἰς πολλοὺς πολυτίμους λίθους ὑπῆρχον ἐγχαραγμέναι καὶ διάφοροι συμβολικαὶ παραστάσεις, διὰ τῶν ὁποίων ὑπεδεικνύοντο αἱ ἰδιότητες ἑκάστου, ὡς εἶναι ἐπὶ παραδείγματι ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Ἔρως πρὸς ὑποδήλωσιν τῆς ὑγείας καὶ τοῦ ἔρωτος, ὁ Ἑρμῆς διὰ τὸν πλοῦτον, ὁ Ἀπόλλων διὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῶν κακῶν κτλ.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι τὸ ὀπάλιον ἐθεωρεῖτο ὅτι προκαλεῖ ἄφθονον γάλα εἰς τὰς θηλαζούσας μητέρας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πιστεύεται καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ καὶ Μήλῳ, καθὼς καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ. Ἐπίσης ὁ σμάραγδος ἐθεωρεῖτο ὅτι ἐθεράπευε τὰ δήγματα τῶν ὄφεων διὰ τῆς ἐπιθέσεως ἐπ' αὐτῶν κόνεως ἐκ σμαράγδου, ὁ δὲ ἀμέθυστος ἐπροφύλασσεν ἀπὸ τὴν μέθην.

Ἐν Ἰταλίᾳ αἱ προλήψεις αὗται ἐπὶ τῶν μαγικῶν ἰδιοτήτων τῶν πολυτίμων λίθων ἦσαν λίαν διαδεδομέναι. Ὁ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἀναφέρει πολλὰς τοιαύτας δοξασίας, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου ἰδιότητες τῶν πολυτίμων λίθων διαφέρουν κατὰ χώρας καὶ πόλεις καὶ ἐποχάς.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα οἱ δοξασίαι αὗται εἶχον πληθυνθῆ εἰς ἀφάνταστον βαθμὸν καὶ εἶχον φθάσει μέχρι παραλογισμοῦ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, ὄχι μόνον εἰς τὰ λαϊκὰ στρώματα, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν μορφωμένων τάξεων. Ὁ ἅγιος Ἰσίδωρος, ἐν τῷ δοκιμίῳ αὐτοῦ «Ἐτυμολογίαι», ἀναφέρει πλῆθος τοιούτων μαγικῶν ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας ἐνόμιζεν ὅτι κατέχουν οἱ πολύτιμοι λίθοι. Αἱ προλήψεις τοῦ λαοῦ ηὐξάνοντο ἐπισης καὶ ἀπὸ τὰς ἐργασίας τῶν ἀλχημιστῶν, οἵτινες ἐχρησιμοποίουν τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ διὰ τοὺς ἰδικούς των σκοπούς.

Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἄραβες εἶχον ἐπίσης πολλὰς προλήψεις ἐπὶ τῶν μαγικῶν ἰδιοτήτων τῶν πολυτίμων λίθων. Αἱ προλήψεις αὗται διετηρήθησαν μέχρι σήμερον εἰς τὰ λαϊκὰ στρώματα τῶν διαφόρων χωρῶν, ἡ δὲ μελέτη αὐτῶν ἀποτελεῖ πολύτιμον πηγὴν καὶ βοήθημα πρὸς ἐξήγησιν πολλῶν σκοτεινῶν σημείων τῆς ἐθνολογίας καὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν. Μ. Δ. Β.

— **λίθοι *πολύτιμοι τεχνητοί.*** Ἡ κατασκευὴ τεχνητῶν πολυτίμων λίθων ἀπησχόλησε τοὺς ἐπιστήμονας καὶ τοὺς βιομηχάνους ὅλων τῶν ἐποχῶν. Μόλις ὅμως ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος τὰ πειράματα τῶν διαφόρων εἰδικῶν ἤρχισαν νὰ στέφωνται ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ νὰ ἐμφανίζουν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ὀφειλόμενα κυρίως εἰς τὴν παρατηρηθεῖσαν δημιουργίαν ὀρυκτῶν τινων (ἀποτελούντων ἀληθεῖς πολυτίμους λίθους) εἰς τὰς κρυσταλλικὰς σκωρίας τῶν ὑψικαμίνων. Ἡ κατασκευὴ πολυτίμων τεχνητῶν λίθων γίνεται κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ παραγωγὴ τριῶν σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διαφερόντων εἰδῶν. Οἱ τρόποι οὗτοι εἶναι: 1) Ἡ *σύνθεσις*. Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν κατασκευὴν πολυτίμων λίθων κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε πᾶσαι αὐτῶν αἱ ἰδιότητες (φυσικαί, χημικαί, ὀπτικαὶ καὶ κρυσταλλογραφικαὶ) νὰ ὁμοιάζουν πρὸς τὸ πραγματικὸν ὑπόδειγμα. Τοιούτους πολυτίμους λίθους κατώρθωσαν νὰ κατασκευάσουν πολλοί, ὡς ὁ Μουασσὰν ἀδάμαντα, ὁ Ἔμπελμεν καὶ ὁ Φρεμὺ ρουβίνιον, ὁ Βερνεϊγ σάπφειρον κτλ. Βασικὸς ὅρος τῆς συνθέσεως τοιούτων πολυτίμων λίθων εἶναι ἡ παρασκευὴ καταστάσεων, αἵτινες νὰ προσομοιάζουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον πρὸς ἐκείνας, αἵτινες προηγήθησαν καὶ συνέβαλον εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ὀρυκτοῦ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς γῆς. 2) Ἡ *ἀνασύστασις*. Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν κονιοποίησιν τῶν ἀχρηστοποιηθέντων, συνεπείᾳ διαφόρων ἐλαττωμάτων, πολυτίμων λίθων καὶ εἰς τὴν ἀνάπλασιν αὐτῶν διὰ συγχωνεύσεως. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιτυγχάνονται μᾶζαι σκληραὶ καὶ διαφανεῖς, αἵτινες κοπτόμεναι ὁμοιάζουν κατὰ πολὺ πρὸς τοὺς πολυτίμους λίθους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὅμως διαφέρουν, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔλλειψιν κρυσταλλικῆς συστάσεως. 3) Ἡ *ἀπομίμησις*. Αὕτη διαφέρει ἀπολύτως ἀπὸ τὰς δύο ἄλλας μεθόδους, χρησιμοποιοῦσα μόνον τὰ μεταλλικὰ ἅλατα τῶν χρωμάτων, τὰ ἀνάλογα πρὸς τὰ χρώματα τῶν φυσικῶν πολυτίμων λιθων, διὰ τῆς ἀναμίξεως πρὸς ἰδιαίτερα εἴδη ὑάλου. Ἡ ἀπομίμησις ἦτο γνωστὴ καὶ ἐπραγματοποιεῖτο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων κατὰ ποικιλωτάτους τρόπους, ὁ δὲ Πλίνιος καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς ἀναφέρουν διαφόρους μεθόδους πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀπομιμήσεως, ἥτις πολλάκις εἶναι ἐπιτυχεστάτη. —Ω.

—**λίθοι *τεχνητοί.*** Οὗτοι διακρίνονται εἰς ἑψημένους καὶ μὴ (βλ. καὶ λ. *κεραμοποιια, πλινθοποιια*). Ἔχουσι σχήματα κανονικά, ὅμοια πρὸς τὰ τῶν λαξευτῶν λίθων, τῶν συνήθων πλίνθων, τῶν κεράμων κτλ., ἵνα διευκολύνεται ἡ δόμησις, προσδιδόμενα διὰ καταλλήλων τύπων. Ἡ ἁπλουστέρα μορφὴ ἀποτελεῖται ἐξ ἀμμοχαλίκων ἢ ὁμοίου μείγματος σκύρων καὶ ἄμμου, συνδεομένων διὰ μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας ποσότητος κονίας τινὸς ὑδραυλικῆς, καὶ χύνονται ἐπὶ τόπου εἰς τύπους· ἐνίοτε τὸ σκυροκονίαμα ὁπλίζεται διὰ σιδήρων. Πολλάκις χρησιμοποιοῦνται καὶ μικρὰ φορητὰ πιεστήρια. Εἴδη τινὰ τεχνητῶν λίθων παρουσιάζουσι διάκενα ἐντὸς τῆς μάζης ἢ σχηματίζουσι τοιαῦτα μετὰ τὴν δόμησιν διὰ καταλλήλου διατάξεως τοῦ σχήματος αὐτῶν ἐν εἴδει ὀρθῆς γωνίας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐλαφρότητος, οἰκονομίας καὶ δυσθερμαγωγοῦ. Εἰς τὰ ὑλικὰ αὐτὰ δύναται νὰ προσδοθῇ κατάλληλος χρωματισμὸς δι' ἀναμείξεως ἐντὸς τοῦ σκυροκονιάματος τῆς ἐπιφανειακῆς ζώνης τοὐλάχιστον καταλλήλου κόνεως χρωστικῆς. Ἐπίσης κατορθοῦται ἡ κατασκευὴ ἐξωτερικῆς ὁρατῆς ἐπιφανείας μιμουμένης λαξευτὸν λίθον κτλ. διὰ καταλλήλων τύπων, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπιχρισμάτων ἐκ κονιάματος. Τὰ ὑλικὰ ταῦτα χρησιμοποιοῦνται εἰς μεγάλην κλίμακα, ὅταν ἐλλείπουσι κατάλληλοι λίθοι ἢ ὀπτόπλινθοι ἢ πρὸς οἰκονομίαν καὶ ταχύτητα οἰκοδομήσεως ὡς καὶ διὰ συμπλήρωσιν τῶν κενῶν τῶν οἰκοδομημάτων ἐκ σκελετοῦ σκυροκονιάματος ἢ μεταλλικοῦ. Ἐν Ἑλλάδι, παρὰ τὴν γενικῶς ἀπαντωμένην ἀφθονίαν λίθων, εὑρίσκουν ἐφαρμογὴν εἰς πλείστας εἰδικὰς περιπτώσεις ὡς ἡμιμόνιμα στρατιωτικὰ παραπήγματα, προσφυγικοὶ συνοικισμοὶ κτλ.

Ἀνωτέραν ποιότητα τοιούτων ὑλικῶν ἀποτελοῦσιν αἱ *πυριτιοασβεστικαὶ πλίνθοι* (γαλλ briques silico-calcaires), κατασκευαζόμεναι ἐκ μείγματος 6 ἕως 10% ἐσβεσμένης ἀσβέστου καὶ πυριτικῆς ἄμμου, πεπιεσμένου ὑπὸ πίεσιν ἄνω τῶν 150 χγρ. κατὰ τετρ.

Digitized by Google

ἑκατοστομ. καὶ κατόπιν ὑφισταμένου τὴν ἐνέργειαν ἀτμοῦ πιέσεως 7 ἕως 12 ἀτμοσφαιρῶν ἐπὶ 8 ὥρας ἐντὸς καταλλήλων λεβήτων. Σχηματίζεται ἔνυδρον πυριτικὸν ἀσβέστιον καὶ κατόπιν ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον. Ἀποκτῶνται οὕτως ὑλικὰ σκληρά, ἐλαφρά, λευκὰ ἢ χρωματιζόμενα διὰ προσμείξεως χρωστικῆς κόνεως, ὑφῆς ψαμμιτικῆς. Ὁμοίως ἐκ σκωριῶν ὑψικαμίνων γίνονται σκωριοασβεστικοὶ λίθοι, ὡς καὶ ἐξ ἡφαιστείας σποδοῦ ἢ τόφφου, ὡς ὁ τράσης τοῦ Ρήνου ἐν Γερμανίᾳ, κατασκευάζονται ὡραῖαι πέτραι, τεχνηταὶ πλίνθοι. Εἶναι λίαν διαδεδομένοι ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου σπανίζει ὁ λίθος, παρ' ἡμῖν δὲ ἐκ θηραϊκῆς γῆς κατασκευάζονται ἐπίσης θηραϊκοασβεστικαὶ πλίνθοι ἄξιαι λόγου (πλίνθοι «Ἄτλαντος» κτλ.).

Διὰ κατωτέρας ἀντοχῆς ὑλικὰ καὶ ὄχι τόσον ὡραῖα τὴν ὄψιν, ἀλλὰ λίαν δυσθερμαγωγά, γίνεται χρῆσις σκωριῶν γαιανθράκων, ἀλλ' αἱ ὁραταὶ ἐπιφάνειαι αὐτῶν ἔχουσιν ἀνάγκην ἐπιχρίσματος.

Εἰς τοὺς τεχνητοὺς λίθους ὑπάγονται οἱ *φελλόλιθοι*, ἐκ τριμμάτων φελλοῦ καὶ συνδετικῆς τινος οὐσίας (κονίας) πεπιεσμένων, λίαν ἐλαφροί, λίαν δυσθερμαγωγοὶ καὶ κακοὶ ἀγωγοὶ τοῦ ἤχου. Ὁμοίως χρησιμοποιεῖται τύρφη, τριπολῖτις γῆ (γῆ διατόμων) ἐψημένη κτλ. Οἱ διὰ λινελαίου φελλοτάπητες καὶ κηρωτὰ (linoleum) ἐπὶ βάσεως ἐξ ὑφάσματος ἰούτης (κορχόρου) ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὡς συμφύρματα. Διὰ πατώματα κατασκευάζονται διάφορα ὑλικὰ μὲ βάσιν ὀρυκτὰ μετὰ ἢ ἄνευ ὀργανικῶν οὐσιῶν. ὡς οἱ διάφοροι *ξυλόλιθοι*, ἐκ πριονιδίων ξύλου ἢ τριμμάτων φελλοῦ μετὰ τριπολίτιδος γῆς, τάλκη, νημάτων ἀμιάντου συγκεκολλημένων διὰ μαγνησιακῆς κονίας (διαλύσεως χλωριούχου μαγνησίου μετὰ παιπάλης μαγνησίας), δι' ὧν ἐπιστρώνονται ἐπιφάνειαι διὰ συνεχοῦς στρώματος ἄνευ ἁρμῶν. Ὑπάρχουσι πολλὰ ὁμοειδῆ ὑλικά, ὡς ξυλομάρμαρον, τεχνητὸν ξύλον, ἀσβεστοτεχνητὸν ξύλον (ἄσβεστος=ἀμίαντος ἐνταῦθα) κτλ., φέροντα ποικίλα ὀνόματα ὑποδηλοῦντα τὴν σύνθεσίν των, διαδεδομένα ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ, δίδοντα πάντα καλὰ ἀποτελέσματα ὅταν κατασκευάζωνται καλῶς· ταῦτα διατηροῦνται καθαρὰ πλυνόμενα δι' ὕδατος καὶ ἐπαλειφόμενα διὰ λινελαίου (συχνὰ ἐν ἀρχῇ, κατόπιν σπανιώτερον). Αἱ λίαν διαδεδομέναι «μωσαϊκαὶ πλάκες» (κοιν. πλακάκια) εἶναι τεχνηταὶ πλάκες ἐκ πλουσίου σκυροκονιάματος, φέρουσαι εἰς τὸ ἄνω μέρος στρῶμα σιμεντοκονίας ἐκ λευκοῦ σιμέντου ἢ καταλλήλως κεχρωσμένης καὶ διατεταγμένης καθ' ὡρισμένα σχέδια (ἵνα μὴ σβήνωνται διὰ τῆς χρήσεως) καὶ ὑφιστάμενα ἰσχυρὰν πίεσιν δι' ὑδραυλικῶν πιεστηρίων.

Ἐπίσης γίνονται ὡραῖα μωσαϊκὰ δάπεδα συνεχῆ ἐξ ἰσχυροῦ σκυροκονιάματος μετὰ καταλλήλων ψηφίδων διαφόρων χρωμάτων, ὧν ἡ ἐπιφάνεια τρίβεται βαθέως διὰ σμυριδολίθων, ἵνα φανῶσιν αἱ ψηφῖδες. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης πλάκες ἐξ ἀσφάλτου

Τεχνητοὶ κυβόλιθοι διὰ ὁδοστρώματα, πεζοδρόμια, αὐλὰς κ.τ.λ. κατασκευάζονται ἐκ χύσεως σκωρίας ὑψικαμίνων (Ἀγγλία), τῶν καμίνων χαλκοῦ τοῦ Μάνσφελδ ἐν Γερμανίᾳ κτλ. Εἶναι ὑλικὰ μεγάλης ἀντοχῆς, πυκνὰ καὶ βαρέα, σκοτεινοῦ χρώματος, τραχείας ἐπιφανείας.

Δι' ἐπιχρίσματα χρησιμοποιοῦνται σιμεντοκονιάματα καταλλήλως κεχρωσμένα (βλ. *κονίαμα*), ἅτινα παρέχουν ὡραίαν σκληρὰν καὶ στερεὰν ἐπιφάνειαν, δυναμένην νὰ κατεργασθῇ ὡς οἱ λίθοι. Ταῦτα ἀποτελοῦσιν εὐγενῆ κονιάματα, ἐκτὸς τῶν γνωστῶν μαρμαροκονιῶν.

Δι' ἐπιστεγάσεις χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης ἀντὶ κεράμων ἢ σχιστολίθων φυσικῶν ἀμιαντοκονίαι ἐν εἴδει πλακῶν ἢ κεράμων κτλ. (πολλάκις φέρουσαι ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὴν λέξιν ἄσβεστος= ἀμίαντος, ἢ γνωσταὶ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα: *ετερνίτης, ἡρακλείτης* κτλ.), λίαν ἐλαφραὶ καὶ ὡραῖαι τὴν ὄψιν. Αἱ πλάκες εἶναι κατάλληλοι καὶ δι' ἐπενδύσεις παρειῶν.

Ἡ γύψος ἐπίσης παρέχει διάφορα ὑλικά, ἀντικαθιστῶντα, εἰς τινας περιπτώσεις, τοὺς φυσικοὺς λίθους (μαρμαροκονίαι κτλ.)· οὕτως αἱ ἀνάγλυφοι διακοσμήσεις γίνονται μὲ σκελετὸν ἐξ ἰνῶν, αἱ γυψοσανίδες μὲ σκελετὸν ἐκ καλάμων. Δύνανται νὰ πριονισθῶσι καὶ νὰ καρφωθῶσιν εὐκόλως.

Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

— **λίθος *ἀκατέργαστος*** /*Τεκτον.*/. Ὁ ἀκατέργαστος λίθος, τὸν ὁποῖον ὁ τέκτων διὰ τῆς σφύρας καὶ τῆς σμίλης ὀφείλει νὰ λειάνῃ καί, ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν τραχύτητα καὶ ἀνωμαλίαν, νὰ μεταβάλῃ εἰς λίθον κατειργασμένον ἢ κυβικόν, κατάλληλον πρὸς οἰκοδόμησιν, ἐκπροσωπεῖ τὸ ἀκατέργαστον προϊὸν τῆς φύσεως, τὸ ὁποῖον ἡ λελογισμένη ἀνθρωπίνη ἐνέργεια καὶ τέχνη μετατρέπει ἐπὶ τὰ βελτίω, καθιστῶσα αὐτὸ κατάλληλον νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὸν σκοπὸν δι' ὃν προορίζεται. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἀρχέγονον, ἄμορφον καὶ ἑνιαίαν ὕλην (prima materia) τοῦ ἑρμητισμοῦ, ἥτις, κατὰ τοὺς ἀλχημιστάς, εἶναι ἡ πρωταρχικὴ κατάστασις τῶν πρὸς μετουσίωσιν μετάλλων καὶ μόνη κατάλληλος νὰ προσλάβῃ τὰς ἰδιότητας τοῦ χρυσοῦ, τῇ βοηθείᾳ τῆς φιλοσοφικῆς λίθου.

Μεταφερόμενος εἰς τὸ καθαρῶς πνευματικὸν ἐπίπεδον, ὁ ἀκατέργαστος λίθος συμβολίζει τὰς ἀτελείας τῆς ἐσωτερικῆς ἡμῶν ὑποστάσεως, ἃς καλούμεθα βαθμιαίως νὰ ἐξαλείψωμεν διὰ τῆς σμίλης τῆς λογικῆς καὶ τῶν περιεσκεμμένων ἀποφάσεων, ἀγομένων εἰς πέρας διὰ τῆς ἀκάμπτου δυνάμεως τῆς θελήσεως (σφύρας). Αὐτενεργοῦντες οὕτω πρὸς ἀτομικὴν ἡμῶν οἰκοδόμησιν, πρὸς ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν βελτίωσιν, καθιστῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς κατειργασμένους κυβικοὺς λίθους, καταλλήλους ὅπως ἁρμονικῶς προσαρμοσθῶμεν εἰς τὸ ζῶν οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον ἀπαύστως οἰκοδομεῖται ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν τῷ τεκτονισμῷ καλουμένου Μεγάλου Ἀρχιτέκτονος τοῦ Σύμπαντος.

Η. Π. Γ.

— **λίθος *ἀκρογωνιαῖος***· βλ. λ. *ἀκρογωνιαῖος λίθος*.

— **λίθος *Ἀμαζόνων*** (Amazonenstein ἢ Amazonit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν τρικλινῶν ἀστρίων. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $KAlSi_3O_8$. Χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ εἶναι τὸ πράσινον χρῶμα, διότι ὡς τοιοῦτον ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ μικροκλινοῦς. Γ. Β.

— **λίθος *ἀναιδείας*** /*Ἀρχ.*/. Λίθος ἀκατέργαστος εὑρισκόμενος εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ἐφ' οὗ ἐκάθητο ὁ κατήγορος.

— **λίθος *ἀργὸς*** /*Ἀρχ.*/· βλ. λ. *ἀργοὶ λίθοι*.

— **λίθος *διάτονος*** /*Δομ.*/· βλ. λ. *διάτονος λίθος*.

— **λίθος *ἐγκάρσιος*** /*Δομ.*/· βλ. λ. *διάτονος λίθος*.

— **λίθος *ἐπιτάφιος***. Ὁ καλύπτων τὸν τάφον λίθος. Ἡ χρῆσις τοῦ *ἐπιταφίου* ἢ *ἐπιτυμβίου λίθου* ἤρχισεν ἤδη ἀπὸ τῆς προελληνικῆς ἐποχῆς, παρουσιάζεται δὲ ἐν Ἑλλάδι κατ' ἀρχὰς ἐν ταῖς κυκλαδικαῖς νήσοις Ἀμοργῷ, Πάρῳ, Ἀντιπάρῳ καὶ Σύρῳ. Οἱ προελληνικοὶ οὗτοι τάφοι τῶν νήσων τούτων εἶναι ἀβαθεῖς ἐσκαμμένοι λάκκοι σχήματος ὀρθογωνίου ἢ τραπεζοειδοῦς, ὁρίζονται δὲ διὰ τεσσάρων λιθίνων πλακῶν καὶ μὲ παρομοίαν πλάκα ὡς κάλυμμα αὐτῶν. Ὁ τύπος οὗτος τῶν λακκοειδῶν τάφων μὲ τὸν ἐπιτάφιον λίθον ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς Β' π. Χ. χιλιετηρίδος ἐν Κνωσῷ καὶ εἰς διαφόρους ἄλλους τόπους τῆς Κρήτης. Λακκοειδεῖς εἶναι καὶ οἱ βασιλικοὶ τάφοι τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν, ἀλλ' οἱ ἐπιτάφιοι λίθοι αὐτῶν, ἀποτελούμενοι ἐκ πολλῶν πλακῶν, ὡς ἐκ τῶν μεγάλων διαστάσεων τῶν τάφων, ἦσαν κεκαλυμμένοι διὰ χώματος, ἐπ' αὐτῶν δὲ ἐστήνετο τὸ *σῆμα* ἢ *σᾶμα*, λίθος ἢ στήλη. Ἀπὸ τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, τὸν ἐπιτάφιον λίθον, καλυπτόμενον ὑπὸ τὰ χώματα, ἀντικαθιστᾷ πλέον ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ σῆμα, ὁ τύμβος, ἡ στήλη, τὸ ἀγγεῖον, πραγματικὸν ἢ μαρμάρινον. Τὸν ἐπιτάφιον λίθον, ὑπὸ τὴν σημασίαν τοῦ πώματος τάφου, εὑρίσκομεν κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδον καὶ ὡς τὸν λίθον ἢ λίθους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐφράσσετο ἡ ὑπόγειος εἴσοδος τῶν θολωτῶν τάφων, κατὰ δὲ τὴν ρωμαϊκὴν καὶ χριστιανικὴν περίοδον ὡς τὸ κάλυμμα τῶν σαρκοφάγων. Β. Δ. Θ.

— **λίθος *καυστική***. Καλεῖται ἐνίοτε ἐμπειρικῶς τὸ *καυστικὸν κάλιο* (βλ. *καλίου* ἑνώσει). Σ. Γ.

— **λίθος *τῆς κολάσεως***. Παλαιότερον ἐμπειρικὸν ὄνομα τοῦ *νιτρικοῦ ἀργύρου*. Σ. Γ.

— **λίθος *κυανοῦς***. Ἐκλήθη οὕτως ἐμπειρικῶς ὁ *θειϊκὸς χαλκὸς* λόγῳ τοῦ κυανοῦ αὐτοῦ χρώματος. Σ. Γ.

— **λίθος *λυδία***, ἢ ***δοκιμαστικὴ λίθος***, ἢ ***βάσανος***, ἢ ***χρυσῖτις*** (γαλλ. pierre lydienne, lydite, pierre de touche). Εἶναι μέλας ἴασπις ἕλκων τὸ ὄνομα ἐκ τῆς Λυδίας, ἐν ᾗ εὕρηται, καὶ χρησιμοποιούμενος ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων πρὸς ἔλεγχον τῆς καθαρότητος τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀντικειμένων ἐκ τοῦ ἴχνους ὅπερ ἀφίνουσιν ἐπ' αὐτοῦ διὰ χαράξεως. Πετρογραφικῶς εἶναι τελείως πυριτιωμένος σχιστόλιθος, ἀποτελούμενος ἐκ λεπτοκρυσταλλικοῦ ἱστοῦ χαλαζίου καὶ χαλκηδονίου μετ' ὀλίγου ὀπαλίου, ὀφείλων τὸ μέλαν αὐτοῦ χρῶμα εἰς ὀλίγον ἄνθρακα· τὸ πέτρωμα τοῦτο καλεῖται καὶ *φθανίτης*. Εἶναι δύστηκτος, δὲν προσβάλλεται ὑπὸ τῶν ὀξέων, σκληρὸς καὶ ἔχει θραῦσιν κογχοειδῆ. Χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν χρυσοχόων τεμάχια ἐπίπεδα καὶ λεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων μὲ τὸ πρὸς δοκιμασίαν κρᾶμα χρυσοῦ χαράσσομεν μικρὰν γραμμὴν χρώματος κιτρίνου. Τὸ χρῶμα αὐτῆς ἤδη πληροφορεῖ περὶ τοῦ κράματος, ἀκριβέστερον δὲ δι' ἀντιπαραβολῆς πρὸς κλίμακα κραμάτων γνωστοῦ τίτλου, ἀποτελουμένην ἐκ δέσμης μικρῶν ἐλασμάτων ἀστεροειδῶς διατεταγμένων (γαλλ. touchaux), δι' ὧν χαράσσονται παραπλεύρως ἴχνη διὰ τοῦ τεκμαιρομένου πλησιεστέρας συνθέσεως ἐλάσματος. Τὰ ἴχνη αὐτὰ προσβάλλονται δι' ἀσθενοῦς βασιλικοῦ ὕδατος (98 μέρη νιτρικοῦ ὀξέος 37 βαθμῶν Beaumé, 2 μέρη ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος 21 βαθμῶν Beaumé καὶ 25 μέρη ὕδατος). Ὁ χαλκὸς τοῦ κράματος προσβάλλεται πρῶτος καὶ τὸ πτωχότερον κρᾶμα καθίσταται πρῶτον ὠχρότερον. Οὕτω, τῇ βοηθείᾳ τῆς κλίμακος, κατορθοῦται ταχύτατα ὁ προσδιορισμὸς τοῦ κράματος, ἐκφραζόμενος συνήθως εἰς καράτια. Θ. Χ.

— **λίθος *στυπτηριάτης***· βλ. λ. *ἀχουνίτης*.

— **λίθος *τῶν Τσέχων*** (Zechstein) /*Γεωγρ.*/. Ὀνομάζεται οὕτως ἡ ἀνωτέρα μεταξὺ τῶν δύο γεωλογικῶν ἐποχῶν, εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται ἡ πέρμιος περίοδος τοῦ πρωτογενοῦς αἰῶνος. Διὰ τῆς αὐτῆς ὀνομασίας διακρίνεται ἐπίσης καὶ ἡ σειρὰ τῶν στρωμάτων ἐκείνων τῆς περμίου διαπλάσεως, τὰ ὁποῖα ἀπετέθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὡς ἄνω γεωλογικῆς ἐποχῆς καὶ συνεπῶς ἀνήκουν εἰς αὐτήν. Ἡ παλαιὰ ὀνομασία τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι *θουρίγγιος* (βλ. λ.). Ἡ ὀνομασία «λίθος τῶν Τσέχων» ἐδόθη ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἀσβεστολίθων τῆς ἐν λόγῳ σειρᾶς ὑπὸ τῶν Τσέχων εἰς τὰ ἔργα ἐξορύξεως τοῦ χαλκομειγοῦς σχιστολίθου.

Τὰ στρώματα τῆς ἐποχῆς τοῦ λίθου τῶν Τσέχων ἀναπτύσσονται κυρίως ἐν Γερμανίᾳ, ἔχουν δὲ ἐνταῦθα μεγάλην σημασίαν ἀπὸ μεταλλουργικῆς ἀπόψεως, διότι περικλείουν ἐκτεταμένα κοιτάσματα καλίου καὶ χαλκομειγεῖς σχιστολίθους. Ἀπαντοῦν ὅμως καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους, ἀλλὰ στεροῦνται πλέον βιομηχανικῆς σημασίας. Γ. Β.

— **λίθος *ὕβρεως*** /*Ἀρχ.*/. Λίθος ἀκατέργαστος (ἀργός), εὑρισκόμενος εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ἐφ' οὗ ἐκάθητο ὁ κατηγορούμενος.

— **λίθος *φιλοσοφικὴ*** /*Ἐγκυκλ.*/· βλ. λ. *ἀλχημεία καὶ φιλοσοφικὴ λίθος*.

λιθοσειρὰ (ἡ)· σειρὰ λίθων.

λιθοσκόπιον (τὸ) /*Χειρουργ.*/. Ἐργαλεῖον χειρουργικὸν ἐν εἴδει καθετῆρος μεταλλικοῦ, δι' οὗ, εἰσαγομένου ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει, γίνεται καταφανὴς ἡ ὕπαρξις λίθου ἐν αὐτῇ (βλ. *κυστεοσκόπιον*). Ι. Κ. Κ.

λιθόσπερμον (τὸ) (Lithospermum) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τραχυφυλλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἢ φρύγανα ἰθαγενῆ τῶν παραμεσογειακῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ εἶδος, γνωστότερα εἶναι: *λιθόσπερμον τὸ ζιζάνιον* (Lithospermum zahanii), κοιν. δαδάκι καὶ ἄγχουσα παρὰ Διοσκορίδῃ, *λιθόσπερμον τὸ παχύμισχον* (Lithospermum incrassatum), κοιν. ἀλουπόθρουμπος ἐν Κύπρῳ, *λιθόσπερμον τὸ πορφυροκύανον* (Lithospermum purpureo-coeruleum), κοιν. σκυλόγλωσσο, καὶ *λιθόσπερμον τὸ φαρμακευτικὸν* (Lithospermum officinale). Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἐξωτικῶν εἰδῶν εἶναι τὸ *λιθόσπερμον τὸ κατακλινόμενον* (Lithospermum prostratum), ἰθαγενὴς πόα τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Ἀσίας, καλλιεργούμενον πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

λιθοσπογγίδαι (Lithospongidae) /*Ζωολ.*/. Οἰκογένεια σπόγγων, ἧς οἱ ἀντιπρόσωποι ἔχουσιν ἀσβεστολιθικὸν σκελετὸν (βλ. λ. *σπόγγος*). Δ. Ν. Π.

Λιθοσπόρια /*Γεωγρ.*/. Θέσις εἰς τὰς μεσημβρινὰς κλιτῦς τοῦ Αἵμου. Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 773, ἐνῷ οἱ Βούλγαροι ἀποκρισάριοι (πρέσβεις) εὑρίσκοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματευόμενοι τοὺς ὅρους εἰρήνης, ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν παρεσκευάζετο ἵνα αἰφνιδιαστικῶς εἰσβάλῃ εἰς τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος. Πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Ε', συνεκέντρωσεν 80 χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ ἐστράτευσεν εἰς τὴν βόρειον Θρᾴκην. Συναντήσας τοὺς Βουλγάρους (Ὀκτώβριος 773), ἐστρατοπεδευμένους εἰς θέσιν Λιθοσπόρια, ἐπέπεσεν ἐναντίον αὐτῶν καὶ διεσκόρπισεν αὐτούς, συλλαβὼν μέγαν ἀριθμὸν αἰχμαλώτων καὶ ἄπειρα λάφυρα, χωρὶς νὰ ἀποβάλῃ οὔτε ἕνα ἄνδρα, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐτέλεσε μεγαλοπρεπῆ θρίαμβον. Ν. ΚΛΣ

λιθοστεγὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἐστεγασμένος μὲ λίθους, ὁ ἔχων λιθίνην στέγην: «λιθοστεγὴς θάλαμος».

λιθόστρωμα (τό)· στρῶμα, ἐπίστρωμα λίθων, λιθόστρωσις.

λιθοστρώνω· στρώνω μὲ λίθους, ἐπιστρώνω μὲ σκύρα, ἐπιχαλικώνω.

λιθόστρωσις, —*εως* (ἡ)· στρῶσις, ἐπίστρωσις διὰ λίθων, διὰ σκύρων, ἐπιχαλίκωσις, σκυρόστρωσις.

λιθοστρώτης (ὁ)· ὁ ἐπιμελητής, ὁ ἐργάτης τῆς λιθοστρώσεως.

λιθόστρωτον (τό). Ὁδόστρωμα ἐκ κανονικοῦ ἢ ἀκανονίστου σχήματος κυβολίθων, κατάλληλον δι' ἐντατικὴν καὶ βαρέων ὀχημάτων κυκλοφορίαν· ἠχηρὸν κατὰ τὴν διέλευσιν τούτων, ἐπιφέρει καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀνώμαλον πορείαν. Εὐρύτατα διαδεδομένον εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς πόλεις, ἀπετέλει τὸ μοναδικὸν σχεδὸν μόνιμον ὁδόστρωμα πρὸ τῆς διαδόσεως τῶν ἀσφαλτικῶν τοιούτων (βλ. λ. *ὁδός*).

λιθόστρωτος, (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἐστρωμένος μὲ λίθους: «ὁδὸς—, αὐλὴ λιθόστρωτος», «ἀλώνιον λιθό-

Digitized by Google

στρωτον»· || *λιθόστρωτον* (τό · ὡς οὐσ., τόπος ἐστρωμένος μὲ λίθους (βλ. λ.).

λιθόσφαιρα (ἡ) (Lithosphäre) *[Γεωλογ.]*. Ὁ ἐξώτερος, ἐκ πετρωμάτων ἀποτελούμενος, μανδύας ἢ φλοιὸς τῆς γῆς. Ἡ λιθόσφαιρα κατὰ τοὺς Suess καὶ Wiechert ἔχει πάχος 1.400—1.500 χιλιομέτρων (κατ' ἄλλους 1.200 χλμ.), συνίσταται δὲ κατὰ μὲν τὸ ἀνώτερον τμῆμά της ἀπὸ πετρώματα, ἔχοντα μέσην πυκνότητα 2,7 καὶ ἀποτελοῦντα τὴν ζώνην τοῦ *σάλ* (Sal), κατὰ δὲ τὸ κατώτερόν της καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη ἀπὸ πετρώματα μέσης πυκνότητος 3,4 (2,8—4), ἀποτελοῦντα τὴν ζώνην τοῦ *σιμὰ* (Sima). Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν αὐτῶν γεωλόγων ὑπὸ τὴν ζώνην τοῦ σιμὰ ἀκολουθοῦν, ὡς ζῶναι μεταβατικαὶ πρὸς τὸν πυρῆνα τῆς γῆς, πρὸς τὴν ζώνην δηλαδὴ τοῦ *νιφὲ* (Nife), δύο φλοιοὶ ἢ ζῶναι, ἡ ζώνη τοῦ *κροφεσιμὰ* καὶ ἡ ζώνη τοῦ *νιφεσιμά*, τῶν ὁποίων τὸ μέσον εἰδικὸν βάρος φθάνει τὸ 4—6.

Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις ἄλλων γεωλόγων, ὡς λιθόσφαιρα χαρακτηρίζεται ὁ ἐξωτερικὸς μόνον φλοιὸς τοῦ ἐκ σὰλ καὶ σιμὰ μανδύου τῆς γῆς, ὁ ὁποῖος ἔχει πάχος μόνον 70—100 χλμ. (βλ. καὶ *γῆ*). Γ.Κ.Γ.

λιθοτέχνης (ὁ)· ὁ περὶ τὴν κατεργασίαν τῶν λίθων τεχνίτης.

λιθοτομία (ἡ)· τομή, ἐξόρυξις λίθων, λατόμησις· || τόπος ὁπόθεν ἐξορύσσονται λίθοι, λατομεῖον.

Λιθοτομίαι, ἢ *Λατομίαι* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Τοποθεσία πλησίον τῆς πόλεως τῶν ἀρχαίων Συρακουσῶν καὶ παρὰ τὸ τμῆμα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο Ἀχραδίνα. Ἐνταῦθα, ἐπὶ κλιτύος, ὑπῆρχον ἀνέκαθεν καὶ σῴζονται μέχρι σήμερον λατομεῖα, ἐξ ὧν ἐξήχθη τὸ ὑλικὸν τῶν ναῶν καὶ οἰκιῶν τῆς πόλεως ταύτης. Ἡ θέσις αὕτη μετεβλήθη νῦν εἰς χαρίεντας κήπους. Τὰ σῳζόμενα λατομεῖα καλοῦνται σήμερον, τὸ μὲν πρὸς ἀνατολάς, τοῦ Cappuccini, τὸ δὲ πρὸς δυσμάς, τοῦ Paradiso μὲ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον καλεῖται οὖς τοῦ Διονύσου. Τὸ ὕψωμα ἄνωθεν τοῦ λατομείου τοῦ Paradiso ἔφερεν ἄλλοτε τὸ ὄνομα Τεμενίτης ἐκ τοῦ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ κειμένου ἄλλοτε ἱεροῦ τοῦ Τεμενίτου Ἀπόλλωνος, ὅπερ ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πολιορκίας τῶν Συρακουσῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Β. Δ. Θ.

λιθοτόμον (τὸ) *[Χειρουργ.]*. Ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο ἄλλοτε πρὸς κατάτμησιν τῶν ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει σχηματιζομένων ὑπερμεγέθων λίθων. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο φέρεται κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀμμωνίου τοῦ ἐξ Ἀλεξανδρείας. Ἔκτοτε ἐκαλεῖτο οὕτω τὸ πρὸς κυστεοτομίαν χρησιμοποιούμενον μαχαίριον *(κυστεοτόμον)*. Ι. Κ. Κ.

λιθοτόμος (ὁ)· ὁ τέμνων, ὁ ὀρύσσων λίθους, λατόμος.

— *['Αρχ.]* *Λιθοτόμος* ἐκαλεῖτο ἀρχικῶς, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ὁ ὁπωσδήποτε ἐπεξεργαζόμενος τὸν λίθον μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ λατομείου, εἴτε τέμνων αὐτὸν ὡς ἁπλοῦς ἐργάτης — λιθουργὸς — εἴτε ὡς ἐπεξεργαζόμενος, ξύων καὶ γλύφων αὐτόν. Ὁ ὅρος, ἄρα, οὗτος ἦτο γενικὸς κατ' ἀρχάς. Σὺν τῇ παρόδῳ ὅμως τοῦ χρόνου καὶ μετὰ τὴν συστηματοποίησιν καὶ τὴν ἐξειδίκευσιν τῶν διὰ λίθου τεχνῶν, ὁ ὅρος οὗτος κατέληξε νὰ σημαίνῃ τὸν ἁπλοῦν ἐργάτην τοῦ λίθου, οἱ δὲ ὅροι *λιθουργὸς* καὶ *λιθοκόπος* καὶ μάλιστα *λιθοξόος* τὸν γλύπτην. Β. Δ. Θ.

Λιθότοπος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Χειμάρρου (Κοπρίβης) τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας (Νιγρίτης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1928) 114 Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καγιαλῆ*. Χ. Δ.

λιθοτρίπτης (ὁ) *[Χειρουργ.]*. Χειρουργικὸν ἐργαλεῖον χρησιμεῦον πρὸς σύντριψιν τῶν ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει σχηματιζομένων λίθων (βλ. *λιθοθρυψία*)· ἔχει σχῆμα κοινοῦ μεταλλικοῦ καθετῆρος. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο σιδηρῶν βραχιόνων κεκυρτωμένων κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον ἐν εἴδει ράμφους, ὧν ὁ εἷς εἰσχωρεῖ εἰς τὸν ἕτερον καὶ κινεῖται ἐλευθέρως. Τὰ ἄκρα τῶν ραμφῶν φέρουσιν εἴτε θυρίδας, εἴτε ὀδοντώματα, διὰ στροφῆς δὲ εἰδικοῦ κοχλίου, εὑρισκομένου κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον, συμπλησιάζουσι καὶ συντρίβουσι τὸν συλληφθέντα λίθον. Οἱ νεώτεροι λιθοτρίπται φέρουσι καὶ ὀπτικὴν συσκευήν. Ὁ λιθοτρίπτης συνοδεύεται καὶ ὑπὸ ἀπομυζητικῆς συσκευῆς τοῦ Bigelow, πρὸς ἀπομύζησιν τῶν συντριμμάτων. Ι. Κ. Κ.

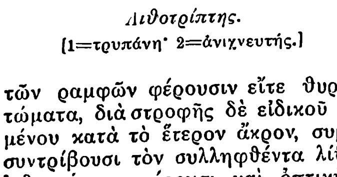

Λιθοτρίπτης.
(1=τρυπάνη· 2=ἀνιχνευτής.)

λιθοτριπτικός, *—ή, —όν*· ὁ κατάλληλος πρὸς λιθοτριψίαν, ὁ ἐπιφέρων λιθοτριψίαν: «λιθοτριπτικὸν ἐργαλεῖον».

— **λιθοτριπτικὰ** (τά), ἢ *λιθοθρυπτικὰ* (Lithothryptica, lithotribika) *[Φαρμ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φάρμακα τὰ ἔχοντα διαλυτικὴν ἐπενέργειαν ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς νεφροῖς ἢ ἐν τῇ κύστει ἀθροιζομένων συγκριμάτων ἐξ οὐρικοῦ ὀξέος, οὐρικῶν ἁλάτων κλπ. Τὰ φάρμακα ταῦτα διαιροῦνται εἰς τὰ ἀμέσου καὶ ἐμμέσου δράσεως. Τὰ πρῶτα διαλύουν τὸ οὐρικὸν ὀξὺ καὶ τὰ οὐρικὰ ἅλατα, ἐνῷ τὰ δεύτερα δρῶσιν εὐνοϊκῶς ἐπὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ὕλης. Εἰς τὰ πρῶτα φάρμακα ἀνήκουν τὰ ἀλκαλικὰ (ἀνθρακικὸν κάλιον, ἀνθρακικὸν νάτριον) καὶ μάλιστα τὰ ἅλατα τοῦ λιθίου. Περαιτέρω ἐκ τῶν σκευασμάτων τῆς ὀργανικῆς χημείας ἡ πιπεραζίνη, ἰδίᾳ in vitro, διαλύει τὸ οὐρικὸν ὀξύ. Ἐκτὸς τῆς πιπεραζίνης καὶ πλεῖστα ἄλλα ὀργανικὰ σκευάσματα φέρονται ἐν τῷ ἐμπορίῳ. Τινῶν ἐκ τῶν φαρμάκων αὐτῶν, ὡς εἶναι ἡ οὐρόλη, οὐροσίνη, σιδονάλη κλπ., ἡ ἐπενέργεια ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδιότητα τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν τινὰ τῶν ἀρωματικῶν ὀξέων (βενζοϊκόν, κινναμωμικόν, κινικὸν ὀξύ), ὧν τὰ ἀνωτέρω σκευάσματα εἶναι παράγωγα, νὰ σχηματίζουν ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἱππουρικὸν ὀξύ. Ὡς λιθοτριπτικὰ φέρονται καὶ πολλαὶ δρόγαι, τινὲς τῶν ὁποίων ἐλαχίστην ἢ φανταστικὴν ἐνέργειαν ἔχουν (λιθόσπερμον κλπ.), ἄλλαι δέ, ὡς ἡ ἀρκτοκόμαρος, ἐπιδρῶσι μόνον ἐπὶ τοῦ κατάρρου τῆς κύστεως, ὅστις συνοδεύει τοὺς ἐκ τῶν συγκριμάτων πόνους καὶ τέλος ἄλλαι ἔχουν διουρητικὴν ἐπενέργειαν (ὡς τὸ πετροσέλινον, ραφανὶς ἡ ἥμερος κλπ.). Ἡ λιθοτριπτικὴ ἱκανότης τινῶν τῶν πρὸς ποσιθεραπείαν χρησίμων μεταλλικῶν ὑδάτων (Vichy, Λουτράκι, Καϊάφα κλπ.) βασίζεται ἐν πολλοῖς εἰς τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα ἀλκαλικὰ ἅλατα, ἀλλὰ καὶ εἰς ποικίλους ἄλλους λόγους. Κ. Γ. Μ.

λιθοτριψία (ἡ)· τὸ τρίψιμον τοῦ ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει λίθου, ἀντὶ *λιθοθρυψία* (βλ.λ.).

λιθοτυμπανικὴ *σχισμὴ* *['Ανατομ.]*· βλ. λ. *γλασέρειος σχισμή*.

Λιθουανία (λιθουαν. Lietuva, σλαυϊσ. Litva, γερμαν. Litauen, γαλλιστ. Lithuanie, ἀγγλ. Lithuania). Δημοκρατία τῆς Εὐρώπης, ἡ νοτιωτέρα τῶν τριῶν καλουμένων βαλτικῶν δημοκρατιῶν, αἵτινες ἱδρύθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἀποσπασθεῖσαι ἐκ τῆς Ρωσίας. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Λεττονίας, πρὸς Α. καὶ πρὸς τὰ ΝΑ. ὑπὸ τῆς Πολωνίας, πρὸς τὰ ΝΔ ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Ἔχει ἐπιφάνειαν 53.242 τ. χλμ. καὶ 2.142.024 κατ., μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς περιφερείας τοῦ Μέμελ, ἡ ὁποία ἔχει ἐπιφάνειαν 2.417 τ. χλμ. καὶ 144.344 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Κάουνας (Κόβνο)*.

—[ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] Τὸ ἔδαφος τῆς Λιθουανίας εἶναι πεδινόν, μετὰ μικρῶν λοφοειδῶν κυματισμῶν, καὶ κεκαλυμμένον ἀπὸ πολλὰς μικρὰς λίμνας, ἀπὸ τενάγη καὶ ἀπὸ ἐκτεταμένα ἕλη, τὰ ὁποῖα, παρὰ τὰς ἀπὸ αἰώνων ἐκτελουμένας ἀποξηραντικὰς ἐργασίας, ἐξακολουθοῦν νὰ καλύπτουν μεγάλας ἐκτάσεις τῆς χώρας καὶ νὰ ἀναδημιουργοῦνται, συνεπείᾳ τοῦ ἀμμώδους εἰς πλεῖστα μέρη ἐδάφους καὶ τῶν πλημμυρῶν τῶν ποταμῶν. Οὐδὲν ὄρος ὑπάρχει ἐν Λιθουανίᾳ, τὸ δὲ ὑψηλότερον βουνὸν μόλις φθάνει τὰ 261 μ. Οἱ ποταμοὶ εἶναι ἄφθονοι, ὁ δὲ κυριώτερος τούτων εἶναι ὁ *Νιέμεν*, ὁ ὁποῖος, προερχόμενος ἐκ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Πολωνίας, διαρρέει τὸ Ν. μέρος τῆς Λιθουανίας, σχηματίζων τὰ μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας ΝΔ. σύνορα τοῦ κράτους. Ὁ ποταμὸς οὗτος, πλωτὸς μέχρι τῆς πόλεως Γκρόντνο, μὲ πλάτος ἀπὸ 68 μέχρι 592 μ., ἀποτελεῖ σημαντικωτάτην συγκοινωνιακὴν ἀρτηρίαν. Πλὴν τούτου εἶναι καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ *Νεβιάτσα*, *Βίλια*, *Γιούρα* καὶ *Ντούμπισα*. Τὸ Β. τμῆμα τῆς Λιθουανίας διαρρέει ἐπίσης καὶ ὁ ποταμὸς Βιντάου, ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται κατόπιν εἰς τὴν Λεττονίαν. Ἐκ τῶν ἑλῶν καὶ τῶν λιμνῶν τῆς Λιθουανίας πηγάζουν καὶ πολλοὶ παραπόταμοι τοῦ Ντβίνα. Μέγα μέρος τῆς Λιθουανίας, ὑπὲρ τὸ πέμπτον τοῦ ἐδάφους της, καλύπτεται ὑπὸ δασῶν, τινὰ τῶν ὁποίων εἶναι λίαν ἐκτεταμένα καὶ σχεδὸν εἰσέτι παρθένα καὶ πυκνότατα. Τὰ δάση ταῦτα ἀποτελοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ κωνοφόρων δένδρων καὶ ἔπαιξαν πάντοτε σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Λιθουανῶν, πλειστάκις προστατεύσαντα αὐτοὺς ἀπὸ ξένας εἰσβολάς. Αἱ ἀκταὶ τῆς Λιθουανίας ἔχουν ἔκτασιν 95 χλμ. μὲ μοναδικὸν λιμένα τὸν τοῦ *Μέμελ*. Τὸ πρὸς Ν. τοῦ Μέμελ τμῆμα τῆς ἀκτῆς περιλαμβάνει τὸ Β ἥμισυ τῆς Κουρικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Κουρικοῦ τενάγους.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι ἠπιώτερον ἢ ὅσον τὰ εὑρισκόμενα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους ἄλλα ἐδάφη τῆς Ρωσίας. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἰς μὲν τὰ Δ. μέρη εἶναι κατὰ τὸν Ἰανουάριον —2°,5 καὶ κατὰ τὸν Ἰούλιον 18°, εἰς δὲ τὰ Α. κατὰ τὸν Ἰανουάριον —7° καὶ κατὰ τὸν Ἰούλιον 18°,5. Οἱ ποταμοὶ πήγνυνται ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου. Αἱ βροχαὶ εἶναι συχναί, ἰδίως εἰς τὰ δυτικὰ μέρη, φθάνουσαι τὰ 700 χλστ ἐτησίως, ἐνῷ εἰς τὰ Α. ἀνέρχονται εἰς 550 χλστμ.

Χλωρὶς καὶ πανίσκη. Ἡ χλωρὶς εἶναι ἡ αὐτὴ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ πτωχοτέρα εἰς ποικιλίαν εἰδῶν, περιλαμβάνουσα κυρίως κωνοφόρα δένδρα, λεύκας καὶ θαμνώδη. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἄφθονοι λειμῶνες. Ἡ πανίσκη, πλὴν τῶν συνήθων τύπων τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, περιλαμβάνει καὶ ἄγριά τινα ζῷα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἰδίου τύπου ἄγριαι ὄρνιθες, ἔλαφοι, λύγγες, ἀγριόχοιροι, λύκοι κτλ.

— [ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] ***Γεωργία***. Ἡ Λιθουανία εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργική. Παράγει κυρίως σῖτον, βρίζαν, βρόμην, κριθήν, γεώμηλα, λινόσπορον καὶ λίνον. Κατὰ τὸ 1928 ἐκαλλιεργήθησαν 120.000 ἐκτάρια σίτου, ἀποδώσαντα 1.435.000 στατῆρας, 502 000 ἐκτάρια βρίζης, ἀποδώσαντα 5.382 000 στατῆρας, 412.000 κριθῆς, ἀποδώσαντα 3.462 000 στατῆρας, 197.000 βρόμης, ἀποδώσαντα 1.897.000 στατῆρας, 139 000 γεωμήλων, ἀποδώσαντα 1.264.000 στατῆρας καὶ 84.000 λίνου, ἀποδώσαντα 693.000 στατῆρας. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη καὶ περιελάμβανε τῷ 1928: ἵππους 597 000, βοῦς 1.889 000, πρόβατα 1.955 000, χοίρους 1.884 000. Ἐπίσης λίαν ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ μελισσοκομία καὶ ἡ ὀρνιθοτροφία. Ἡ ἁλιεία εἶναι ὡσαύτως ἀνεπτυγμένη, ἰδίως ἐν τῇ θαλάσσῃ, διότι, παρὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν, οἱ ἐν αὐταῖς ἰχθύες εἶναι ἐλάχιστοι. Μεταλλευτικὸς πλοῦτος δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ χώρᾳ· ἐπίσης ἡ βιομηχανία εὑρίσκεται εἰς ἐμβρυώδη κατάστασιν, ἀντιπροσωπευομένη κυρίως ὑπὸ ἐργοστασίων κονσερβῶν καὶ ξυλουργίας.

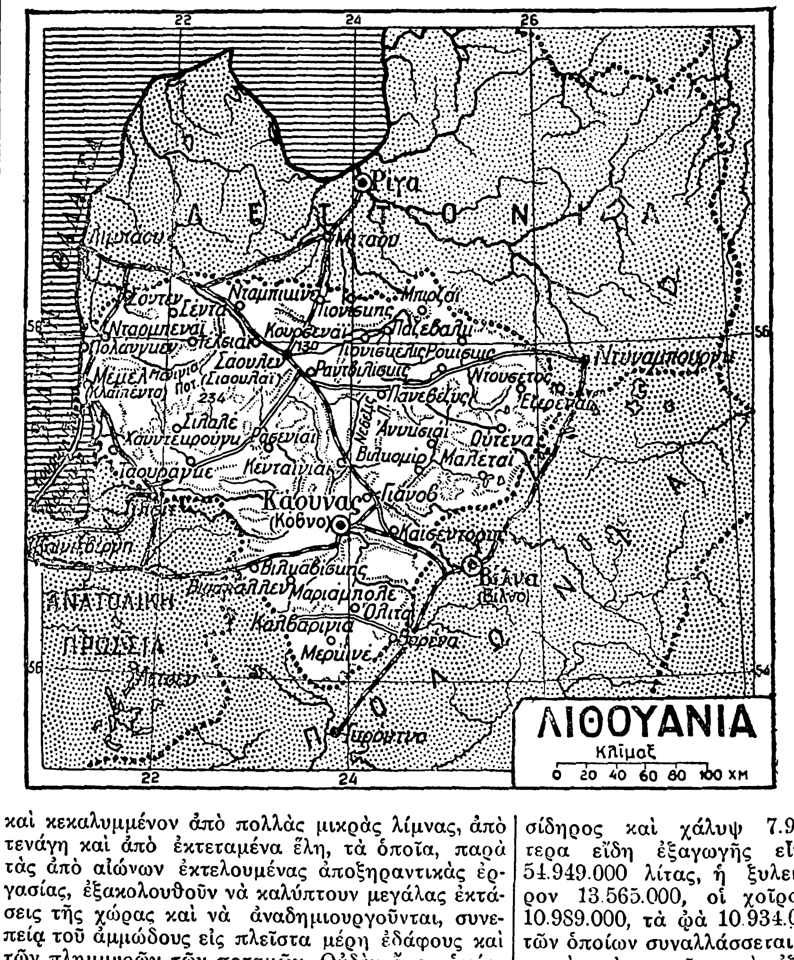

Ἐμπόριον. Τὸ ἐμπόριον εἶναι ἀκμαῖον, τῆς ἐξαγωγῆς ὑπερβάσης ἤδη τὴν εἰσαγωγὴν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν. Τὰ κυριώτερα εἴδη εἰσαγωγῆς κατὰ τὸ 1928 ἦσαν: βαμβακερὰ ὑφάσματα ἀξίας 29.853.00 λίτας, ζάχαρις 20.534 000, γαιάνθρακες 13.892.000, σίδηρος καὶ χάλυψ 7.992.000· τὰ δὲ κυριώτερα εἴδη ἐξαγωγῆς εἶναι: τὸ λίνον, ἀξίας 54.949.000 λίτας, ἡ ξυλεία 26.850.000, τὸ βούτυρον 13.565.000, οἱ χοῖροι 12.561.000, οἱ ἵπποι 10.989.000, τὰ ᾠὰ 10.934.000 κτλ. Αἱ χῶραι μετὰ τῶν ὁποίων συναλλάσσεται ἡ Λιθουανία εἶναι κατὰ σειρὰν εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἡ Γερμανία, ἡ Ἀγγλία, αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Λεττονία, αἱ Κάτω Χῶραι, ἡ

Digitized by Google

Ρωσία, ἡ Σουηδία, ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ἐσθονία, ἡ Δανία κτλ.

—[ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] *Πληθυσμός*. Ἐκ τῶν 2.142.024 κατοίκων τῆς χώρας τὰ 80,14 ἑκατοστὰ εἶναι Λιθουανοί, τὰ 7,11 Ἑβραῖοι, τὰ 4,08 Γερμανοί, τὰ 3,02 Πολωνοί, τὰ 2,34 Ρῶσοι, τὰ 0,69 Λεττοὶ καὶ τὰ 2,42 διάφοροι. Κατὰ θρησκεύματα οἱ κάτοικοι τῆς Λιθουανίας εἶναι τὰ 80,47 καθολικοί, τὰ 7,26 Ἰουδαῖοι, τὰ 3,1 καλβινισταὶ καὶ διαμαρτυρόμενοι καὶ τὰ 2,8 ὀρθόδοξοι καὶ οἱ λοιποὶ ἀνήκουν εἰς διάφορα ἄλλα θρησκεύματα καὶ αἱρέσεις.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι συνταγματικὴ δημοκρατία, διεπομένη ὑπὸ Συντάγματος ψηφισθέντος κατὰ πρῶτον τὴν 1 Αὐγούστου 1922 καὶ μεταρρυθμισθέντος τὴν 25 Μαΐου 1928. Κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦτο τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν τοῦ κράτους ἀσκεῖ ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῆς διαίτης δι' 7 ἔτη, μὲ δικαίωμα ἐπανεκλογῆς διὰ μίαν εἰσέτι φοράν. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἀσκεῖ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, δύναται νὰ διαλύσῃ τὴν δίαιταν, ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνησικυρίας κατὰ τῶν ὑπὸ τῆς διαίτης ψηφισθέντων νόμων καὶ διορίζει τὸν πρωθυπουργόν. Ἡ δίαιτα (Seimas) ἀποτελεῖται ἐξ 85 μελῶν, ἡλικίας οὐχὶ κάτω τῶν 30 ἐτῶν, ἐκλεγομένων διὰ 5 ἔτη διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας κατὰ τὸ ἀναλογικὸν σύστημα καὶ ἐκτελεῖ νομοθετικὰ καθήκοντα. Δικαίωμα ψήφου καὶ ἐκλογῆς ἔχουν μόνον οἱ συμπληρώσαντες τὸ 24ον τῆς ἡλικίας των, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, ἀποτελούμενον ἐκ 5 μελῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας καὶ ἐχόντων συμβουλευτικὴν ψῆφον εἰς τὴν δίαιταν. Ἐν Λιθουανίᾳ ἰσχύει καὶ τὸ σύστημα τοῦ λαϊκοῦ δημοψηφίσματος διὰ τὴν παραδοχὴν ἢ ἀπόρριψιν νόμου, διὰ τὴν ἐπιψήφισιν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ νόμου ὑποβληθέντος εἰς τὴν δίαιταν κτλ. Ὅταν πρόκειται περὶ νόμου συνήθους, ἡ αἴτησις ἀπαιτεῖται νὰ ὑποβληθῇ ὑπὸ 25.000 ἐκλογέων. Ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ τροποποιήσεως τοῦ Συντάγματος, ἡ αἴτησις πρέπει νὰ φέρῃ 50 000 ὑπογραφὰς ἐκλογέων. Ἡ πόλις τοῦ *Μέμελ* μετὰ τῆς περιοχῆς της ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον αὐτόνομον διαμέρισμα, μὲ ἰδιαιτέραν βουλήν, ἀποτελουμένην ἐκ 30 μελῶν.

Ἡ σημαία τῆς Λιθουανίας ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς λωρίδας ὁριζοντίως διατεταγμένας, ὧν ἡ μὲν πρὸς τὰ ἄνω εἶναι κιτρίνη, ἡ μεσαία πρασίνη καὶ ἡ πρὸς τὰ κάτω ἐρυθρά. Ὁ θυρεὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ πεδίον, πλαισιούμενον ἀπὸ λωρίδα ἀργυρᾶν καὶ φέρον εἰς τὸ μέσον ἱππότην ἐπὶ καλπάζοντος ἵππου. Μ. Δ. Β.

Νόμισμα. Ἀπὸ τοῦ 1922 εἰσήχθη ὡς νομισματικὸν σύστημα ὁ μονομεταλλισμὸς χρυσοῦ μὲ νομισματικὴν μονάδα τὸ χρυσοῦν litas, περιέχον 0,150462 γραμ. καθαροῦ χρυσοῦ: 1 litas = 1/10 $ Ἡν. Πολιτειῶν. Ἐντεῦθεν: 1 £ = 48,666 litas, 1 litas = 7,70559 νέας χρυσᾶς δραχμάς. Τ. Κ.

Οἰκονομία κλπ. Τὸ δημόσιον χρέος ἀνέρχεται εἰς 88.953.993 λίτας, ὧν τὸ 1.069.168 ἀποτελοῦν τὸ ἐσωτερικὸν χρέος καὶ τὰ 87.884 225 τὸ ἐξωτερικόν. Τῷ 1928 ὑπῆρχον 1643 χλμ. σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ὁ ἐμπορικὸς στόλος ἀποτελεῖται ἀπὸ 58 ἀτμόπλοια. Ἡ ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει ἓν πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1922 ἐν Κόβνο, 112 σχολὰς μέσης ἐκπαιδεύσεως μὲ 25.000 περίπου μαθητάς, καὶ 2089 σχολεῖα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως μὲ 125.500 μαθητάς. Ἡ μόρφωσις τοῦ λαοῦ εἶναι ἐλλιπής, ἡ δὲ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις δὲν εἶναι ὑποχρεωτική. Ὁ τύπος ἀντεπροσωπεύετο τῷ 1928 ὑπὸ 116 ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, ὧν 106 λιθουανικαί, 6 γερμανικαί, 2 ρωσικαί, 1 πολωνικὴ καὶ 1 γερμανοεβραϊκή. Ἐπίσης γλῶσσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ λιθουανική, ὁμιλοῦνται ὅμως εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἡ ρωσική, ἡ πολωνικὴ καὶ ἡ γερμανική. Μ. Δ. Β.

Στρατιωτικὴ ὀργάνωσις. Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς Λιθουανίας ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ στρατοῦ τῆς γραμμῆς καὶ ἐκ τῶν βοηθητικῶν τακτικῶν δυνάμεων. Ὁ στρατὸς τῆς γραμμῆς περιλαμβάνει: 1) τὸν ἐνεργὸν στρατόν, ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ἐκ μιᾶς στρατολογικῆς κλάσεως, 2) τὴν ἐφεδρείαν τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ, ἐκ τῶν ἐκπληρωσάντων τὴν ἐνεργὸν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐκ τῶν πλεοναζόντων ἐκ τῆς ἐτησίας καλουμένης κλάσεως, 3) τὴν ἐθνοφρουρὰν καὶ 4) τὴν στρατολογικὴν ἐφεδρείαν. Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας εἶναι διὰ μὲν τὸν ἐνεργὸν στρατὸν καὶ τὴν ἐφεδρείαν αὐτοῦ 15 ἔτη, ἐξ ὧν 18 μῆνες διὰ τὸ πεζικὸν καὶ 2 ἔτη διὰ τὰ λοιπὰ ὅπλα ὑπὸ τὰς σημαίας, διὰ δὲ τὴν ἐθνοφρουρὰν μετὰ τῆς ἐφεδρείας της 10 ἔτη. Ἡλικία κατατάξεως τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς τρεῖς στρατιωτικὰς περιφερείας—μεραρχίας· ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ ἑκάστης αὐτῶν ὑπάγονται καὶ πάντα ἐν γένει τὰ σώματα καὶ ὑπηρεσίαι, τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ ἑδρεύοντα.

Ὁ στρατὸς περιλαμβάνει: 3 μεραρχίας, ἑκάστης ἐκ τριῶν συνταγμάτων πεζικοῦ, μετὰ 2 ἢ 3 ταγμάτων, ἐξ ἑνὸς συντάγματος πεδινοῦ πυροβολικοῦ, μετὰ 3 μοιρῶν ἐκ 2 πυρβολαρχιῶν ἐκ μιᾶς μεραρχιακῆς ἴλης, ἐκ μιᾶς πυρβολαρχίας πεζικοῦ καὶ ἐξ ὑπηρεσίας μεταγωγικῶν, 1 ταξιαρχίαν ἱππικοῦ ἐκ δύο συνταγμάτων, 1 σύνταγμα βαρέος πυροβολικοῦ μετὰ δύο μοιρῶν καὶ τὰ τεχνικὰ σώματα, ἤτοι ἓν τάγμα μηχανικοῦ, ἓν τάγμα τηλεγραφητῶν, ἓν τάγμα σκαπανέων σιδηροδρόμων, ἕνα λόχον γεφυροποιῶν, μίαν μοῖραν ἁρμάτων μάχης, μίαν μοῖραν πολυβόλων ἐπὶ αὐτοκινήτων καὶ μίαν μοῖραν τεθωρακισμένων συρμῶν. Τὸ σῶμα ἀεροπορίας περιλαμβάνει 6 στολίσκους μάχης καὶ 1 στολίσκον ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ ὀργανικὴ δύναμις, τῷ 1928, ἦτο: ἀξιωματικοὶ 1600, ἀξιωματικοὶ διαφόρων ὑπηρεσιῶν 230, ὑπαξιωματικοὶ 5.242, δεκανεῖς καὶ στρατιῶται 16.447, ἵπποι 3.145· εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὑπαξιωματικοὺς συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ ἀπεσπασμένοι εἰς τὰς μονάδας τῶν βοηθητικῶν δυνάμεων.

Αἱ βοηθητικαὶ δυνάμεις διαιροῦνται εἰς τὰς τῆς πρώτης γραμμῆς, τὰς μαχητικάς, ὠργανωμένας ἀπὸ τῆς εἰρήνης κατὰ μεικτὰ σώματα ἐξ ὅλων τῶν ὅπλων, ἐκτὸς τῆς ἀεροπορίας, καὶ εἰς τὰς συγκροτουμένας ἐν περιπτώσει πολέμου, διὰ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ὀπίσω. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν, μετὰ ὡρισμένην περίοδον ἐκπαιδεύσεως, λαμβάνουσι δωρεὰν καὶ διατηροῦσι παρ' αὐτοῖς τὸν ὁπλισμὸν καὶ ἐξάρτησιν· ἡ δύναμις τούτων τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1927, ἦτο 51.000 μαχητῶν περίπου. Κ. Δ.

—[ΙΣΤΟΡ.] Ἡ πρώτη ἱστορικὴ μνεία τῶν Λιθουανῶν εὑρίσκεται ἐν τῷ «Χρονικῷ» τοῦ Νέστορος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὰς νίκας τὰς ὁποίας κατήγαγε κατ' αὐτῶν τῷ 1040 καὶ 1045 ὁ μέγας ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου Γιαροσλαῦος. Ἡ ἐπιδρομὴ αὕτη τῶν Σλαύων καὶ ἰδίως ἡ ἀνάγκη ὅπως ἀμυνθοῦν καὶ ὑπερασπισθοῦν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν θρησκείαν των ἐναντίον τῶν Γερμανῶν, ἠνάγκασε τοὺς Λιθουανοὺς νὰ συγκεντρωθοῦν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ νὰ ἱδρύσουν ἰδιαίτερον κράτος, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπὸ τοῦ 1235 ἱστορίαν εἶναι εὔκολον νὰ παρακολουθήσῃ τις ἄνευ μεγάλων χασμάτων. Πρότερον οἱ Λιθουανοὶ ἔζων κατὰ φυλὰς ὑπὸ ἰδίους ἀρχηγούς, συγκεντρούμενοι ἑκάστοτε ἐντὸς τῶν δασῶν καὶ παρὰ τὰς λίμνας, ὑπὸ ἐμβρυώδη κοινοτικὴν ὀργάνωσιν, ἄνευ γραπτῶν νόμων, τρεφόμενοι ἐκ τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ εὑρισκόμενοι εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τοὺς Σλαύους καὶ Σουηδούς. Αἱ διεσπαρμέναι αὗται φυλαὶ ἡνοῦντο μόνον ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῶν Ρώσων, εἰς τὰ ἐδάφη τῶν ὁποίων ἐξετέλουν συχνὰς ἐπιδρομάς. Ἡ πρώτη πραγματικὴ καὶ διαρκὴς ἕνωσις τῶν Λιθουανῶν εἰς εἶδος ὁμοσπονδίας φυλῶν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ φυλάρχου Ρίνγκουντ, ὁ ὁποῖος ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν τῆς ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν κατοικουμένης χώρας καὶ κατώρθωσε νὰ ἀντεπεξέλθῃ νικηφόρως κατὰ τῶν βασιλέων τοῦ Κιέβου καὶ τοῦ Βλαδιμὶρ (1230—1235). Τούτου ὁ υἱὸς Μέντογκ ἢ Μιντόφσκι συνεμάχησε πρὸς τὸ Τευτονικὸν τάγμα, τὸ ὁποῖον κατεῖχε τὴν Λεττονίαν, καὶ παρεχώρησεν εἰς αὐτὸ τὴν Κουρλανδίαν. Βαπτισθεὶς κατόπιν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα τῷ 1261 ὡς βασιλεὺς τῆς Λιθουανίας. Περιελθὼν ὅμως βραδύτερον εἰς ρῆξιν πρὸς τὸ Τευτονικὸν τάγμα ἀπηρνήθη τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐπετέθη κατὰ τῶν πρῴην συμμάχων του, τοὺς ὁποίους ἐνίκησε παρὰ τὸ Ντοῦρτεν, ἀλλ' ἐφονεύθη ὑπό τινος ἀνταπαιτητοῦ τοῦ θρόνου του. Οἱ πρῶτοι ὅμως ἡγεμόνες, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσουν τὴν Λιθουανίαν εἰς κράτος καλῶς ὠργανωμένον καὶ σεβαστὸν ὑπὸ τῶν γειτόνων του ἦσαν ὁ Λουτόβερ καὶ ὁ υἱός του Γκεντεμὶν (1316—1341), ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη μέγας στρατηγὸς καὶ μέγας πολιτικός, ἐπεκτείνας τὰ ὅρια τοῦ κράτους του μέχρι τοῦ Κιέβου καὶ ἱδρύσας τὴν Βίλναν, τὴν ὁποίαν κατέστησε τῷ 1320 πρωτεύουσαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἡ Λιθουανία ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν κρατῶν τῆς Δύσεως ὡς τὸ ἰσχυρότερον προπύργιον κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Τατάρων, οἵτινες ἀπετέλουν τότε τὸν μεγαλύτερον κίνδυνον τῆς Δ. Εὐρώπης. Ὁ υἱὸς τούτου Ὀλγέρδος (1330—1377) κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Μόσχας, τούτου δὲ πάλιν ὁ υἱὸς Γιαγκέλλων (1377—1434), ἀσπασθεὶς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ μετονομασθεὶς εἰς Βλαδίσλαον, ἐνυμφεύθη τὴν Ἐδβίγην τῆς Πολωνίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησε τῷ 1392 τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας. Ὁ Γιαγκέλλων ἕνεκα τούτου διώρισε μέγαν δοῦκα τῆς Λιθουανίας τὸν ἀδελφόν του Κέϊστουτ, ὁ ὁποῖος ἐξέτεινε τὰ σύνορα τοῦ κράτους του μέχρι τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης. Τῷ 1413 ἐπῆλθε συμφωνία, ὅπως ἡ ἐκλογὴ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Λιθουανίας γίνεται ὑπὸ διαίτης ἀποτελουμένης ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἀριστοκρατίας τῶν δύο χωρῶν. Μέχρι τοῦ 1501 ἡ Λιθουανία καὶ ἡ Πολωνία ἔσχον συχνάκις τὸν αὐτὸν ἡγεμόνα. Ἀπὸ τοῦ 1572 ὅμως ἡ ἱστορία τῆς Λιθουανίας ταυτίζεται τελείως πρὸς τὴν τῆς Πολωνίας. Μετὰ τὴν διανομὴν τῆς Πολωνίας ἡ Λιθουανία προσηρτήθη εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ τῷ 1797 ἀπετέλεσε μετὰ τῶν ἄλλων προσαρτηθεισῶν ἐπαρχιῶν ἰδιαίτερον κυβερνεῖον. Τῷ 1830 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας Νικόλαος ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος Λιθουανία, προσπαθῶν διὰ παντὸς τρόπου νὰ καταπνίξῃ τὸ ἐθνικιστικὸν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀφυπνίζεται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Λιθουανῶν. Αἱ ἀπελευθερωτικαὶ προσπάθειαι τῶν Λιθουανῶν ἔλαβον κατ' ἀρχὰς μὲν τὴν μορφὴν κινήσεως ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, βραδύτερον δὲ ἐξεδηλώθησαν καὶ εἰς πολιτικὸν κίνημα, ἰδίως μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1863, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Λιθουανοὶ ἔλαβον σημαντικώτατον μέρος.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον οἱ Λιθουανοὶ ἐθνικισταὶ εὗρον ἀφορμὴν καὶ εὐκαιρίαν νὰ ἐργασθοῦν ἐντόνως, καταρτίσαντες μυστικὰς ἐπιτροπὰς ἐν Πετρουπόλει καὶ Βίλνᾳ καὶ συνελθόντες εἰς ἐπανειλημμένα συνέδρια, κατὰ τὰ ὁποῖα, μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἧτταν τῆς Γερμανίας, ἀνεκήρυξαν τὴν 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1917 τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Λιθουανίας ἀπὸ τῆς Ρωσίας καὶ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ κράτους τῆς Λιθουανίας. Τὴν 2 Νοεμβρίου 1918 ἀνεκηρύχθη ἡ δημοκρατία, ἥτις ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς πρεσβευτικῆς διασκέψεως τῶν Παρισίων τὴν 20 Δεκεμβρίου 1922. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Λιθουανία, κατόπιν τῆς ἐκκενώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες τὴν κατεῖχον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, κατελήφθη ὑπὸ τῶν μπολσεβίκων, οἵτινες ἀνεκήρυξαν αὐτὴν σοβιετικὴν δημοκρατίαν προσαρτηθεῖσαν εἰς τὴν Λευκὴν Ρωσίαν. Τῷ 1919 ὅμως οἱ μπολσεβῖκοι ἐξεκένωσαν τὴν Λιθουανίαν, ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν Πολωνῶν, οἵτινες κατέλαβον τὴν Βίλναν. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1920 οἱ Πολωνοί, κατόπιν νέας προελάσεως τῶν μπολσεβίκων, ἐγκατέλειψαν τὴν Βίλναν, τὴν ὁποίαν κατέλαβον οἱ Λιθουανοί. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ Πολωνὸς στρατηγὸς Ζελιγκόφσκυ κατέλαβε δι' αἰφνιδιαστικοῦ κινήματος τὴν Βίλναν, ἡ ὁποία ἔκτοτε παρέμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Πολωνῶν. Τὴν κατοχὴν ταύτην ἀνεγνώρισε καὶ ἡ κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, εἰς ἣν προσέφυγεν ἡ Λιθουανία. Κατόπιν τούτου, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1923, ἡ Λιθουανία κατέλαβε διὰ πραξικοπήματος τὴν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν μεγάλων δυνάμεων αὐτόνομον πολιτείαν τοῦ Μέμελ. Ἡ κατάληψις αὕτη ἀνεγνωρίσθη κατόπιν ὡς τετελεσμένον γεγονός, διατηρηθείσης τοπικῆς τινος αὐτονομίας καὶ ὑποχρεωθείσης τῆς Λιθουανίας ὅπως ἐπιτρέπῃ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ λιμένος καὶ ὑπὸ τῆς Πολωνίας. Παρὰ ταῦτα ἡ Λιθουανία δὲν ἀνεγνώρισεν εἰσέτι τὴν ὑπὸ τῆς Πολωνίας κατάληψιν τῆς Βίλνας, διεκδικοῦσα τὴν πόλιν ταύτην μετὰ περιοχῆς 82.000 τ. χλμ. καὶ 2 000.000 κατ. Μ. Δ. Β.

—[ΦΙΛΟΤ.] Ἡ Λιθουανία, ἀφ' ὅτου ἀπετέλεσεν ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν μέχρι τοῦ 1930, ἐξέδωκεν οὐχὶ ὀλιγωτέρας τῶν 36 σειρῶν γραμματοσήμων, ἤτοι κατὰ μέσον ὅρον μίαν σειρὰν ἀνὰ πεντάμηνον. Ἡ ἀξία τῶν γραμματοσήμων τῆς Λιθουανίας εἶναι ἐλαχίστη, πλὴν τῆς πρώτης σειρᾶς τοῦ 1918, ἡ ὁποία ἔχει ὁπωσδήποτε ἀξίαν τινά. Ἐξ ἄλλου, τὰ γραμματόσημά της εἶναι τελείως ἀκαλαίσθητα καὶ κακοτυπωμένα. Ἀπὸ τοῦ 1920 ἤρχισεν ἐκδίδουσα ἰδιαίτερα γραμματόσημα καὶ ἡ κεντρικὴ Λιθουανία, ἐξ ἴσου ἄφθονα καὶ ἀκαλαίσθητα, δι' ὃ καὶ ἡ ἐμπορική των ἀξία εἶναι μηδαμινή, πλὴν τῶν μεγάλων ἀξιῶν τῆς πρώτης ἐκδόσεως. Κατὰ τὸ 1923 οἱ Πολωνοὶ κατέλαβον τὴν πόλιν Warwiszki καὶ ἐξέδωσαν εἰδικὴν σειρὰν γραμματοσήμων ἐκ 3 ἀξιῶν, ἅτινα ἐκυκλοφόρησαν ἐπὶ ἐλαχίστας ἡμέρας καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀξία των εἶναι σημαντική. (Ε. Φ. Ε.)

Λιθουανικὴ (ἡ) [*Γλωσσολ.*]· βλ. *Βαλτικαὶ* γλῶσσαι.

λιθουανικός, *—ή, —όν*· ὁ τῶν Λιθουανῶν ἢ τῆς Λιθουανίας: «λιθουανικὴ γλῶσσα».

Λιθουανὸς (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Λιθουανίας.

—[*Ἀνθρωπολ.*] Οἱ Λεττο-Λιθουανοὶ ἀποτελοῦν μίαν τῶν κυρίων ὁμάδων τῆς ὅλης ἰνδοευρωπαϊκῆς ἢ ἀρίας οἰκογενείας (ἑλληνο-ἰλλυρική, λατινική, κελτική, γερμανική, σλαυϊκή, λεττο-λιθουανική) τῆς Εὐρώπης. Ὅπως ὅμως εἶναι γνωστόν, οἱ ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως ἡνωμένοι λαοὶ οὗτοι ἀποτελοῦν ἀνθρωπολογικῶς διαφόρους τύπους, οὓς χωρίζουν πολὺ περισσότερα χαρακτηριστικά, παρ' ὅσα τοὺς ἑνώνουν τυχόν. Εὑρίσκομεν δὲ ποικιλίαν χαρακτηριστικῶν καὶ ἐντὸς τῶν καθ' ἕκαστον τούτων ὁμάδων, δι' ὧν αὗται διακρίνονται εἰς μικροτέρας. Οἱ Λιθουανοὶ τῆς Λιθουανίας (Πολωνίας καὶ Ἀν. Ρωσίας), περὶ τὰ 3 000.000 καὶ πλέον, ἐμφανίζουν μεῖξιν χαρακτηριστικὴν τοῦ βορείου τύπου καὶ τοῦ ἀνατολικοβαλτικοῦ (ἀνατολικὴ τῆς Εὐρώπης φυλή), εἶναι ὑψηλοὶ (1.65 μ.), ξανθοί, βραχυκέφαλοι καὶ μεσοκέφαλοι, ἀλλὰ μὲ εὐρυπροσωπίαν συνήθως καὶ πλατυρρινίαν, μὲ ἀνεστραμμένην ρῖνα καὶ ἰσχυρὰν γωνιώδη γνάθον ἐμφανίζοντες ἐντονώτερα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀνατολικῆς τῆς Εὐρώπης φυλῆς ἢ οἱ Λέτται, πρὸς οὓς στενῶς συνδέονται ἐθνολογικῶς καὶ ἀπὸ φυσικῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐπόψεως. Ι. Γ. Κ.

λιθουλκὸς (ὁ) [*Χειρουργ.*]. Εἰδικὴ λαβίς, μὲ ἄκρα πεπλατυσμένα καὶ ἐλαφρῶς κυρτά, πρὸς συλ-

Digitized by Google

ληψιν καὶ ἐξαγωγὴν τῶν λίθων τῆς οὐροδόχου κύστεως κατὰ τὰς κυστεοτομίας. Τοιαῦται λαβίδες εἰδικαὶ ὑπάρχουσι καὶ διὰ τοὺς λιθους τῆς χοληδόχου κύστεως. Ι. Κ. Κ.

λιθοφάγα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτω διαφόρων γενῶν καὶ εἰδῶν μαλάκια, ἅτινα ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ διατρυπῶσι τοὺς βράχους καὶ νὰ διεισδύωσιν ἐντὸς αὐτῶν. Δ. Ν. Π.

λιθοφανικὴ (ἡ) (γαλλ. lithophanie) *[Ἐγκυκλ.]*. Μέθοδος, δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται, μέσῳ φωτοσκιερῶν σχεδίων, ἐντύπωσις διαφανείας ἐντὸς πορσελλάνης ἢ θολῆς ὑάλου. Τὴν μέθοδον ἐφεῦρεν ὁ Γάλλος Bourgouin (1827), χρησιμοποιεῖται δὲ εἰς σκιάδια λαμπῶν, καταυγαστῆρας, ὑαλοπίνακας κλπ. Θ. Χ.

λιθοφαρυγγικὸς *μῦς* *[Ἀνατομ.]*. Λεπτὸς καὶ κυλινδροειδὴς μῦς, ἐκφυόμενος ἐκ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ λιθοειδοῦς ὀστοῦ καὶ τελευτῶν ὑπὸ τὸν βλεννογόνον τοῦ φάρυγγος. Ι. Π.

λιθοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ μεταφέρων λιθους: «λιθοφόρος ἅμαξα».

λιθοχαλκῆ *περίοδος*. Οὕτω καλεῖται συμβατικῶς, ἐν τῇ προϊστορικῇ ἀρχαιολογίᾳ, ἡ μεταβατικὴ ἐποχὴ ἀπὸ τῶν νεολιθικῶν χρόνων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ὀρειχάλκου. Ἡ περίοδος αὕτη εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς χρήσεως τοῦ χαλκοῦ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ὁ προάγγελος τοῦ μέλλοντος νὰ ἐπικρατήσῃ ὀρειχάλκου, ἀποτελεῖ δὲ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγένετο γνωστὸς ἐν Εὐρώπῃ ὁ καθαρὸς χαλκός, ὅστις ἐχρησίμευεν ὡς ὑλικὸν πρὸς κατασκευὴν ἔργων τινῶν, τὰ πλεῖστα ὅμως βιοτεχνικὰ ἀντικείμενα κατεσκευάζοντο ἐκ λίθου καὶ ὁ καθ' ὅλου πολιτισμὸς ἦτο νεολιθικός. Ὁ καθαρὸς χαλκὸς εἰσήχθη εἰς πάσας τὰς ἐν τῇ νεολιθικῇ ἐποχῇ διατελούσας χώρας, ἀρχίσας ἀπὸ τὴν μεσημβρινὴν καὶ μέσην Εὐρώπην καὶ προχωρήσας μέχρι τῶν χωρῶν τοῦ Βορρᾶ. Ἐκ τούτου εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ λιθοχαλκῆ περίοδος, ἥτις πάντως διήρκεσε βραχύτατον χρόνον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς ὀρειχαλκίνης ἐποχῆς, δὲν συνέπιπτεν ἐν ταῖς διαφόροις χώραις, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἔσχε πανταχοῦ διάρκειαν. Ἡ χρῆσις ὅμως τοῦ καθαροῦ χαλκοῦ δὲν ἐπήνεγκε σπουδαίαν τινὰ μεταβολὴν ἐν τῷ τότε νεολιθικῷ πολιτισμῷ, διότι τὰ πλεῖστα τῶν κατασκευαζομένων ἔργων ἐξηκολούθουν κατασκευαζόμενα ἐκ λίθου, ὅσα δὲ κατεσκευάζοντο ἐκ χαλκοῦ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπομιμήματα ἔργων ἐκ λίθου κατασκευαζομένων. Χαρακτηριστικὰ ἔργα τῆς λιθοχαλκῆς ἐποχῆς εἶναι χάλκινοι λεπτοὶ πελέκεις ἐπίπεδοι, ἐπιμήκεις σχεδόν, ὧν ὅμοιοι κατεσκευάζοντο καὶ ἐκ λίθου. Τοιοῦτοι πελέκεις εὑρέθησαν, ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, Τρωάδι, Κύπρῳ. Ἄλλα χαρακτηριστικὰ ἀντικείμενα εἶναι ἐγχειρίδια τριγωνικοῦ σχήματος, μὲ εὐρεῖαν καὶ βραχεῖαν τὴν λεπίδα. Ἡ ἐποχὴ αὕτη ἐν Ἑλλάδι συμπίπτει πρὸς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Γ' χιλιετηρίδος, καθ' οὓς ὁ χαλκὸς ἦτο σπάνιον μέταλλον, μικρὰ δὲ ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ πρὸς κατασκευὴν ἐργαλείων. Β. Δ. Θ.

λιθοχαράκτης (ὁ)· ὁ χαράσσων λίθους.

λιθοχολικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_{24} H_{40} O_{3}$, ἀπαντῶν εἰς ἐλαχίστην ποσότητα ἐν τῇ χολῇ. Σ. Γ.

λιθοχρωμία (ἡ)· ἔγχρωμος λιθογραφία, ἄλλως *χρωμολιθογραφία*.

— *[Τεχν.]* Βλ. *λιθογραφία*.

Λιθοχώρι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἀπεραντίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 414. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Βελτσίστα*. Χ. Δ.

— **Λιθοχώρι(ον)** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ξεριᾶ (Κουρού-Δερέ) τῆς ἐπαρχίας Νέστου τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 248. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καρᾶ-Κιδαρλῆ*. Χ. Δ.

Λιθράγκωμη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ὑπαγόμενον εἰς τὸ διαμέρισμα Καρπασίας τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου. Κάτ. 305. Παρὰ τὸ χωρίον κεῖται παλαιὸν μοναστήριον τῆς *Παναγίας τῆς Κανακαρίας*. Κ. Μ. Κ.

λιθραία (ἡ) (Lithraea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνακαρδιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα ἐν Καλιφορνίᾳ καὶ Χιλῇ. Τὸ ξύλον τῶν φυτῶν τούτων χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν. Δ. Ν. Π.

Λιθροδόντας *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου ὑπαγόμενον εἰς τὸ διαμέρισμα Ὀρεινῆς τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας. Κάτ. 910. Κ. Μ. Κ.

Λίθρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας, ἐκτεινόμενον πρὸς δυσμὰς τῆς ἐπαρχίας τοῦ Πόντου καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας. Α. Θ. Σ.

λιθῶ (*—όω*)· μεταβάλλω τι εἰς λίθον, λιθοποιῶ, ἀπολιθῶ.

λιθώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς λίθον, λιθοειδής· || ὁ πλήρης λίθων, πετρώδης.

λιθών, *—ῶνος* (ὁ)· τόπος πλήρης λίθων, σωρὸς λίθων.

— *[Γεωλογ.]* Καλοῦνται *λιθῶνες* (Moräne) σωρὸς ἢ σωροειδεῖς σειραὶ ἀσυνδέτων καὶ ἐκλύτων *κορημάτων*, ὑπάρχουσαι ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἢ ἐντὸς τῆς μάζης ἢ καὶ ὑπὸ τὴν κάτω ἐπιφάνειαν παγετῶνός τινος.

Τὰ κορήματα, ἐκ τῶν ὁποίων συνίστανται οἱ λιθῶνες, προέρχονται διὰ διαβρώσεως καὶ ἐξαροτριώσεως ἢ τῶν πλευρῶν τῶν κοιλάδων, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται οἱ παγετῶνες, ἢ τοῦ βραχώδους ἐδάφους τῆς κοίτης τῆς κοιλάδος, ἐπὶ τῆς ὁποίας οὗτοι προχωροῦν κινούμενοι. Ἐκ τῶν πλευρῶν τῶν κοιλάδων τὰ θραύσματα καὶ τεμάχια τῶν πετρωμάτων ἀποχωρίζονται ἐπίσης συνεπείᾳ ἀποσαθρώσεως, ἀποπαγώσεως, κατακρημνίσεων βράχων καὶ ἄλλων παρομοίων φαινομένων, καὶ πίπτουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν παγετώνων. Τὰ τοιαῦτα θραύσματα ἢ τεμάχια τῶν πετρωμάτων καλοῦνται *πλευρικὰ κορήματα* (Randschutt), ἐνῷ τὰ ἐκ τῆς βραχώδους κοίτης προερχόμενα καλοῦνται *βασικὰ κορήματα* Grundschutt). Τὰ πλευρικὰ κορήματα φέρονται κυρίως καὶ συνήθως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν παγετώνων. Ἐνίοτε εἰσχωροῦν διὰ ρωγμῶν ἢ κενῶν ἐντὸς τῆς μάζης τῶν παγετώνων καὶ τότε φέρονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν ἢ εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειάν των. Τοὐναντίον τὰ βασικὰ κορήματα φέρονται εἰς τὴν βάσιν τοῦ παγετῶνος ἢ εἰς τὸ ἐσωτερικόν του.

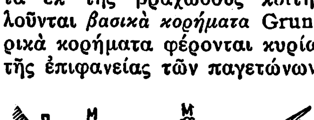

Ἰδεατὴ τομὴ διὰ τοῦ σώματος παγετῶνος.

[Π=πλευρικοὶ λιθῶνες, Μ=μεσαῖοι Ε=ἐσωτερικοί, Β=βασικοὶ ἢ ὑποκείμενοι.]

Αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ παγετῶνος μεταφερόμεναι μᾶζαι κορημάτων ὀνομάζονται *ἀνώτεροι* ἢ *ἐπικείμενοι λιθῶνες* (Obermoränen), αἱ δὲ ἐντὸς τῆς μάζης των ἢ ὑπ' αὐτοὺς κινούμεναι λέγονται *κατώτεροι* ἢ *ὑποκείμενοι λιθῶνες* (Untermoränen). Ἐπίσης οἱ λιθῶνες διακρίνονται εἰς *κινουμένους*, ἂν μετακινοῦνται καὶ σήμερον, καὶ εἰς *ἀκινήτους*, ἂν δὲν μετακινοῦνται πλέον.

Οἱ ἀνώτεροι λιθῶνες ὑποδιαιροῦνται εἰς *πλευρικοὺς* καὶ εἰς *μεσαίους*. Οἱ πλευρικοὶ εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑψηλοὶ τοῖχοι ἐκ κορημάτων, κείμενοι εἰς τὰ ἄκρα τῶν δύο πλευρῶν τοῦ παγετῶνος, παραλλήλως πρὸς τὴν κίνησιν καὶ τὰς ὄχθας του. Μερικοὶ παγετῶνες (ὡς π. χ. οἱ τῆς Γροιλανδίας) στεροῦνται πλευρικῶν σωρῶν. Διὰ τήξεως τοῦ πάγου τῶν παγετώνων κατὰ τὰς δύο πλευράς των εἶναι δυνατὸν πολλάκις οἱ πλευρικοί των λιθῶνες νὰ ἀπομείνουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀκίνητοι μεταξὺ τῶν πλευρῶν τῆς κοιλάδος καὶ τῶν πλευρῶν τῶν παγετώνων. Οἱ τοιοῦτοι λιθῶνες καλοῦνται *παρόχθιοι*, εὑρίσκονται δὲ συχνότατα εἰς τὰς Ἄλπεις, καὶ εἶναι ὑψηλότεροι τῆς ἐπιφανείας τῶν παγετώνων κατὰ 100 καὶ πλέον μέτρα. Ἂν κατὰ τὴν πορείαν αὐτῶν δύο παγετῶνες συναντηθῶσι καὶ συνενωθῶσιν εἰς ἕνα κοινὸν καὶ μεγαλύτερον, τότε οἱ λιθῶνες, οἱ ὁποῖοι κεῖνται ἐπὶ τῶν συνενωθεισῶν πλευρῶν τῶν δύο παγετώνων, συνενοῦνται εἰς ἕνα, ὁ ὁποῖος καλεῖται *μεσαῖος λιθών*. Καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῆς συνενώσεως δύο παγετώνων προκύπτει εἷς μεσαῖος σωρός, εἶναι δυνατὸν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτων, τοὺς ὁποίους εὑρίσκομεν ἐπί τινος μεγάλου παγετῶνος, νὰ ὑπολογισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν μικροτέρων παγετώνων, ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν ὁποίων παρήχθη οὗτος. Πολλάκις μεσαῖοι λιθῶνες σχηματίζονται ἐπί τινων παγετώνων, ἂν ἐκπροβάλλουν βράχοι δίκην νήσων διὰ μέσου τῆς μάζης των ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειάν των. Τότε διὰ διαβρώσεως τῶν βράχων τούτων προκύπτουν εἰς τὸ μέσον τῶν παγετώνων μεσαῖοι λιθῶνες. Ἐπίσης, συνεπείᾳ κυματοειδῶν ἢ ὑφαλοειδῶν προεξοχῶν τοῦ ἐδάφους τῆς κοίτης τοῦ παγετῶνος, πιέζονται πολλάκις βασικὰ κορήματα πρὸς τὰ ἄνω καὶ φθάνουν ὡς ὄρθιοι τοῖχοι κορημάτων διὰ μέσου τῆς μάζης τῶν παγετώνων, μέχρι καὶ τῆς ἐπιφανείας των, σχηματίζοντα τοὺς λεγομένους *ἐσωτερικοὺς λιθῶνας* ἢ *ἐνδολιθῶνας* (Innenmoränen).

Τὰ θραύσματα ἢ τεμάχια τῶν πετρωμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων συνίστανται οἱ καθ' αὐτὸ ἀνώτεροι ἢ ἐπικείμενοι λιθῶνες, ἔχουσι θραυσιγενεῖς ἐπιφανείας προσφάτους καὶ γωνίας ὀξείας. Τοὐναντίον τὰ θραύσματα τῶν κατωτέρων ἢ ὑποκειμένων λιθώνων, μετακινούμενα ὑπὸ τὴν κολοσσιαίαν πίεσιν τοῦ ἐπικειμένου πάγου καὶ προστριβόμενα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς κοίτης τοῦ παγετῶνος κατατρίβονται εἰς ἄμμον ἢ λεπτὸν χῶμα ἢ στρογγυλοῦνται ἢ καθίστανται λεῖα, φέροντα ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν χαρακτηριστικὰς λεπτὰς ραβδώσεις ἢ χαραγάς. Τὰ κορήματα ταῦτα σχηματίζουσιν ὑπὸ τὸν παγετῶνα στρῶμα ἐκ κροκαλῶν, ἄμμου καὶ ἰλύος, τὸ ὁποῖον ἀποβάλλεται ἀπὸ τὸ κατώτερον ἄκρον τοῦ παγετῶνος, ἐκεῖ ὅπου οὗτος τελειώνει. Μεγάλαι ἐκτάσεις χωρῶν τινων (βόρειος Ἑλβετία, Γερμανικὸν βαθύπεδον κ. ἄ.) καλύπτονται ἀπὸ παχὺ κάλυμμα τοιούτων παλαιῶν βασικῶν κορημάτων, τὰ ὁποῖα προϊστορικοὶ κολοσσιαῖοι παγετῶνες ἐγκατέλιπον ἐπ' αὐτῶν. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ παγετῶνος ἀποτίθενται καὶ τὰ κορήματα τῶν ἀνωτέρων ἢ ἐπικειμένων λιθώνων. Καὶ τὰ μὲν λεπτὰ ἀλευρώδη ὑλικὰ συμπαρασύρονται ὑπὸ τῶν ρυακίων, τὰ ὁποῖα σχηματίζονται ἀπὸ τὸν τηκόμενον πάγον, καὶ προσδίδουν εἰς τὰ ὕδατα τούτων γαλακτώδη χρῶσιν. Τὰ χονδρότερα ὅμως ὑλικὰ ἀποτιθέμενα σχηματίζουσι πρὸ τοῦ ἄκρου τοῦ παγετῶνος τοῖχον κορημάτων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑψηλόν, ἐλαφρῶς καμπύλον, ὅστις καλεῖται *μετωπικὸς ἢ ἀκραῖος λιθών*. Ἡ ὕπαρξις κορημάτων κατωτέρων λιθώνων μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματά των (στρογγυλότης, χαραγαί, λεῖαι ἐπιφάνειαι), ὡς καὶ ἡ ὕπαρξις μετωπικῶν λιθώνων εἰς χώραν, ὅπου σήμερον δὲν ὑπάρχουν παγετῶνες, χρησιμεύουν ὡς τεκμήρια ὑπάρξεως παγετώνων εἰς τὴν χώραν ταύτην κατὰ τὴν προϊστορικὴν παγετώδη ἐποχὴν τῆς γῆς. Οἱ τοιοῦτοι μάλιστα μετωπικοὶ λιθῶνες δεικνύουν καὶ τὸ μικρότερον ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθανον εἴς τινα χώραν οἱ προϊστορικοὶ παγετῶνές της. Τοιοῦτοι μετωπικοὶ λιθῶνες προϊστορικῶν παγετώνων εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ τὸν Ταΰγετον.

Ὁ κατώτερω πίναξ δεικνύει τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προεκτεθέντων ταξινόμησιν τῶν λιθώνων:

κινούμενοι λιθῶνες......	ἀνώτεροι ἢ ἐπικείμενοι λιθῶνες..........	πλευρικοὶ λιθῶνες μεσαῖοι »
	ἐσωτερικοὶ λιθῶνες βασικοὶ »	(κατώτεροι ἢ ὑποκείμενοι)
ἀκίνητοι λιθῶνες.........	πραγματικοὶ λιθῶνες........	παρόχθιοι (παλαιοὶ πλευρικοὶ λιθῶνες) ἐπιμήκεις λιθῶνες (παλαιοὶ ἐσωτερικοί) μετωπικοὶ ἢ ἀκραῖοι λιθῶνες
	κάλυμμα ἐκ βασικῶν κορημάτων. Παλαιὰ βασικὰ κορήματα.	

Γ. Κ. Γ.

λίθωσις, *—εως* (ἡ)· ἡ μεταβολὴ εἰς λίθον, ἀπολίθωσις.

Λιθωτὸ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μουριῶν (Ἀκίντζαλι) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 95. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κιολεμενλῆ*. Χ. Δ.

Λὶκ *ἀστεροσκοπεῖον* (Lick Observatory). Ἓν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων καὶ σπουδαιοτέρων ἀστεροσκοπείων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἱδρυθὲν τῷ 1888 διὰ δωρεᾶς ἐξ 700.000 δολλαρίων τοῦ Ἀμερικανοῦ James Lick (1796 — 1876) καὶ βαθμηδὸν πλουτισθὲν διὰ νέων δωρεῶν καὶ ἐπιχορηγήσεων τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καλιφορνίας, τοῦ ὁποίου σήμερον ἀποτελεῖ παράρτημα.

Τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦτο λειτουργεῖ ἐπὶ τοῦ Mt Hamilton, πρὸς νότον καὶ εἰς ὀλίγων ὡρῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς Καλιφορνίας Ἁγίου Φραγκίσκου εἰς ὕψος 1283 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης (μῆκ 8ω. 6λ. 34δ,9, Δ. τοῦ Greenwich, πλάτ. 37°20'25''6 Β.). Ἡ πλουσία συλ-

Τὸ ἀστεροσκοπεῖον Λίκ.

Digitized by Google

λογὴ τῶν ὀργάνων του περιλαμβάνει φωτογραφικὰ καὶ ὀπτικὰ ἰσημερινὰ τηλεσκόπια, κατοπτρικὰ τηλεσκόπια, μεσημβρινοὺς κύκλους, φασματογράφους, θερμοηλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις πρὸς μέτρησιν τῆς θερμοκρασίας τῶν ἄστρων, ἐκκρεμῆ ἀκριβείας, σεισμογράφους κλπ. Ἐκ τῶν τηλεσκοπίων τὰ σπουδαιότερα εἶναι: α) τὸ μέγα διοπτρικὸν τῶν 90 ἑκ. διαμέτρου, ὅπερ τὴν ἐποχὴν τῆς κατασκευῆς του ἦτο τὸ μεγαλύτερον τοῦ κόσμου, καὶ β) τὸ κατοπτρικὸν τῶν 90 ἑκ. διαμέτρου, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Crossley Reflector». Τὸ ἀστεροσκοπεῖον Λὶκ εἶναι γνωστὸν κυρίως διὰ τὰς φασματοσκοπικὰς παρατηρήσεις του ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Keeler, Campbell, Wright κ. ἄ. Εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν διπλῶν ἀστέρων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Hussey καὶ Aitken κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν. Ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τούτῳ ἀνεκαλύφθησαν: 1) Ἡ σύστασις τῶν δακτυλίων τοῦ πλανήτου Κρόνου ὑπὸ τοῦ Keeler. 2) Ὁ 2ος δορυφόρος τοῦ Διὸς ὑπὸ τοῦ Barnard (1892). 3) Οἱ 6ος καὶ 7ος δορυφόροι τοῦ Διὸς ὑπὸ τοῦ Perrine (1904—1905). 4) Ὁ 9ος δορυφόρος τοῦ Διὸς ὑπὸ τοῦ Nicholson (1914). 5) Κομῆται. 6) Μέγας ἀριθμὸς διπλῶν ἀστέρων. Ἐπίσης ἐμετρήθησαν αἱ ἀκτινικαὶ ταχύτητες τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν λαμπροτέρων ἀστέρων. Ι. Σ. Π.

Λικὲ (Licae), ***Ἐρνέστος φὸν —***. Πρῶσσος ἀξιωματικός, κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα τῷ 1821. Ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἐν Πέτᾳ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1822. Γ. Δ. Κ.

λικανία (ἡ) (Licania) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ροδοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 50 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν νότιον Ἀμερικήν. Εἰδῶν τινων τὸ ξύλον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐβενουργίαν. Δ. Ν. Π.

Λικάριος, ἢ ***Ἰκάριος***. Εἷς τῶν δραστηριωτάτων, τολμηροτάτων καὶ γενναιοτάτων ἀνδρῶν τοῦ ἐν Ἑλλάδι φραγκικοῦ ἱπποτισμοῦ. Οἱ πρόγονοί του εἶχον ἔλθει εἰς Κάρυστον, ἔνθα ὁ Λικάριος ἐγεννήθη, ἐκ Βικεντίας (Vicenza) ὀλίγον κατόπιν τῆς ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχομένου τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος ἐγκαταστάσεως τῶν Λομβαρδῶν Εὐφυὴς καὶ ὑπηρετῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Γυϊβέρτου Β΄ τοῦ Οὐηρωναίου, κατώρθωσε, καίτοι πενέστατος καὶ ὅλως ἄσημος εὐπατρίδης, νὰ ἐμπνεύσῃ ἔρωτα εἰς τὴν δέσποιναν Φελίζαν, νεαρὰν θελκτικὴν χήραν τοῦ τριτημορίου τῆς Εὐβοίας Ναρζώττου Δαλλεκάρτσερι, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη κρυφίως, προκαλέσας τὴν μῆνιν τῶν ἀλαζόνων συγγενῶν της, κρινόντων ἀνοίκειον διὰ τὴν ἀνισότητα τὸν γάμον. Μάτην ἀποπειραθεὶς εἰς τὰς οἰκογενειακάς του ταύτας ἔριδας νὰ τύχῃ τῆς συμβιβαστικῆς ἐπεμβάσεως διαφόρων σημαινόντων Φράγκων τε καὶ Ἑλλήνων εὐγενῶν, ἀπεσύρθη εἰς τὴν γενέτειράν του Κάρυστον, ὀχυρωθεὶς ἐν βραχώδει αὐτόθι ἐρύματι, ὅπερ, παντὶ ἀνέμῳ ἀναπεπταμένον, ὠνομάζετο Ἀνεμοπύλαι. Προσλαβὼν δ᾽ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του παντοίους ἄλλους τυχοδιώκτας, ἐξ ὧν ἔβριθεν ἡ φεουδαλικὴ Εὔβοια, ἐτρομοκράτει ὁλόκληρον τὴν περιοχήν, συχνὰς ἐπιχειρῶν καὶ καταστρεπτικὰς ἀνὰ τὴν ὕπαιθρον χώραν ἐπιδρομάς. Ἀλλὰ σφόδρα φιλόδοξος καὶ οἰστρηλατούμενος ὑπὸ τῆς δίψης ἐκδικήσεως τῶν ὑπεροπτικῶν Λομβαρδῶν βαρώνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀπολακτίσει αὐτόν, ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Η΄ τὸν Παλαιολόγον ἐπὶ τῷ ἀποκλειστικῷ σκοπῷ νὰ βλάψῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τοὺς ὁμοφύλους του. Καταλαβὼν τὰ ἐν Εὐβοίᾳ κάστρα Γοῦβες (;), Λάρμενα καὶ Κλεισοῦραν καὶ κατορθώσας νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ βυζαντινοῦ στόλου, ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ ἀλληλοδιαδόχως μετὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς Φιλανθρωπινοῦ ὅλας τὰς ὑπὸ τῶν Φράγκων κατεχομένας δυσπορθήτους νήσους τῶν βορείων Σποράδων, τὴν Σκόπελον, τὴν Σκῦρον, τὴν Σκίαθον, τὰ Χιλιοδρόμια καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν Λῆμνον, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσε κατὰ τὸ 1270. Ἔκτοτε ἡ Λῆμνος, καθ᾽ ἃ καὶ αἱ μνησθεῖσαι βόρειαι Σποράδες, κατείχοντο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ μέχρις αὐτῆς δὲ τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος βλέπομεν προχωροῦντα τὸν Λικάριον καὶ ἐκδιώκοντα τὸν δυναστεύοντα τῶν Κυθήρων οἶκον τῶν Βενιέρη καὶ τοὺς Βιάρου τῶν Ἀντικυθήρων. Ἐπιστρέψας εἰς Εὔβοιαν ἐξέλεξεν ὡς ἕδραν του τὸ παρὰ τὴν Χαλκίδα ὑπ᾽ αὐτοῦ ἁλωθὲν κάστρον Φύλλα, τοῦ ὁποίου τὰ μέχρι σήμερον σῳζόμενα ἐπιβλητικὰ ἐρείπια δεσπόζουσι τοῦ Ληλαντίου πεδίου. Πλὴν δὲ τῆς Χαλκίδος, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ, καίτοι ἐνίκησε τὴν φρουρὰν αὐτῆς εἰς μάχην ἐκ τοῦ συστάδην, ἦτο ἤδη ὁ Λικάριος κύριος τῆς ὅλης σχεδὸν Εὐβοίας, μὴ ἐξαιρουμένου οὐδὲ τοῦ Ὠρεοῦ. Μετ᾽ οὐ πολύ, ἀναρρηθεὶς εἰς ναύαρχον τοῦ Βυζαντίου, ἔλαβεν ἐπισήμως παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν προσωνυμίαν μεγάλου δουκός. Ὡς τοιοῦτος ἐδῄωσε καὶ ἐκυρίευσε τὰς νήσους Σίφνον καὶ Σέριφον, ἐκδιώξας τοὺς Φράγκους δυνάστας των, κατέλαβε πολλὰ κάστρα ἐν τῇ ἠπείρῳ καὶ ἐπεχείρει καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν διὰ τοῦ στόλου ἐπιδρομὰς κατὰ τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ἱκαναὶ δ᾽ ἄλλαι νῆσοι ἐκυριεύθησαν τότε ὑπὸ τοῦ Λικαρίου. Καὶ ἐκ μὲν τῆς Ἀμοργοῦ καὶ τῆς Κέας ἐξεδιώχθησαν οἱ Γκίζαι, ἐκ δὲ τῆς Θήρας ἐφυγαδεύθησαν οἱ Βαρότσαι, ὁ δὲ δοὺξ τῆς Νάξου ἀπώλεσε, πλὴν τῆς προαναφερθείσης Σίφνου, τὴν Ἴον, τὴν Σίκινον καὶ τὴν Φολέγανδρον, ἐκ δὲ τῆς Ἀστυπαλαίας ἐξώσθησαν οἱ Κουϊρῖναι. Ἡ ἐκστρατεία, τὴν ὁποίαν ὁ δοὺξ τῆς Νάξου καὶ Ἄνδρου Μᾶρκος ὁ Β΄ ἐπεχείρησε προσωπικῶς ἐναντίον τοῦ Λικαρίου, ἠστόχησε καὶ ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος, καθὼς καὶ ἄλλαι κατ᾽ αὐτοῦ προσπάθειαι τῆς Βενετίας. Ὁ Λικάριος μάλιστα ἐνήργησε τῷ 1269 ἀπόβασιν ἐπί τε τῆς Νάξου καὶ Ἄνδρου, πλῆθος δὲ πειρατῶν ἡνώθησαν μετ᾽ αὐτοῦ, οἵτινες αὐτόκλητοι ὑπὸ βυζαντινὴν ἢ γενουηνσίαν σημαίαν μετήρχοντο τὴν πειρατείαν εἰς τὰ τόσον πρόσφορα ὕδατα τοῦ Αἰγαίου. Καὶ μέχρις αὐτῆς δὲ τῆς Παφλαγονίας ἔδρεψε δάφνας ὁ Λικάριος, νικήσας τοὺς Τούρκους. Κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ προμνησθέντος παρὰ τὴν Χαλκίδα κάστρου Φύλλα ὁ Λικάριος ᾐχμαλώτισε καὶ τὸν ὑπερφίαλον ἀδελφὸν τῆς συζύγου του Φελίζας Γυϊβέρτον, καθὼς καὶ πολλοὺς ἄλλους Λομβαρδοὺς εὐπατρίδας, οὓς πάντας ἤγαγε δεσμίους εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταγαγὼν ἐν αὐτῇ περίλαμπρον θρίαμβον. Ἀπονείμας τότε εἰς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Η΄, εἰς νέαν ἔνδειξιν τῆς εὐνοίας του, τὸ ἀξίωμα μεγάλου κοντοστάβλου, παρεχώρησε συγχρόνως εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ὅλην Εὔβοιαν ὡς τιμάριον, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς διατηρήσεως διακοσίων ἱπποτῶν χάριν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἐπικυριάρχου. Ἔδωκε πρὸς τούτοις αὐτῷ εἰς γάμον εὐγενῆ καὶ πλουσίαν Ἑλληνίδα, διαδεχθεῖσαν τὴν ὡραίαν Φελίζαν. Ἡ σταδιοδρομία τοῦ Λικαρίου ὑπῆρξε περιπετειώδης καὶ ὄντως μυθιστορική. Ἀλλ᾽ ἐνῷ εὑρίσκετο εἰς τὸ μεσουράνημα τῆς δόξης του, αἴφνης τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀφανίζεται ἐκ τῆς ἱστορίας. Οὐδὲ εἶναι γνωστὸν ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ τέλος αὐτοῦ, οὐδὲ τί ἀπέγιναν τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησεν ἐκ τῆς Ἑλληνίδος συζύγου του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Charles Hopf*, Chroniques Gréco-Romanes inédites ou peu connues (Berlin 1873) σ. 127, 141.— *William Miller*, The Latins in the Levant, a history of Franks in Greece (1201—1566) (London 1908).

Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Λικάτα (Licata) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σικελίᾳ καὶ τῷ νομῷ Τζιρτζέντι. Κάτ. 25.437. Ἔχει παλαιὸν μοναστήριον τῶν Καρμηλιτῶν τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος, γοτθικὸν ναόν, σχολὴν τεχνῶν καὶ καλὸν λιμένα μετὰ ζωηρᾶς ἀκτοπλοϊκῆς κινήσεως. Ἐξάγει θεῖον, τεταριχευμένους ἰχθῦς, σιτηρά, ἔλαιον, οἴνους, βάμβακα καὶ σόδαν. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Φιντιάς*. Μ. Δ. Β.

Λικάτιοι (οἱ), ἢ ***Λικάττιοι***. Ληστρικὸς λαὸς τῶν Ἄλπεων, κατοικῶν ἐν Βινδελικίᾳ τῆς Ραιτίας, περὶ τὸν Λίκιον ἢ Λίκον (νῦν Lech), δεξιὸν παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως (*Πτολεμ.* Γεωγρ. II, 12, 3). Πόλις αὐτῶν «ὥσπερ ἀκρόπολις» ἦτο ἡ *Δαμασία*, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐφορμῶντες ἐλυμαίνοντο τοὺς περιοίκους. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀγριότης αὐτῶν, ὥστε, ὅπως ἀναφέρει ὁ Στράβων (IV, 206), ὁσάκις κατελάμβανον πόλιν τινὰ ἢ κωμόπολιν, ὄχι μόνον κατέκαιον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ κατέσφαζον πάντας τοὺς ἄρρενας, μηδ᾽ αὐτῶν τῶν θηλαζόντων νηπίων ἐξαιρουμένων, μὴ φειδόμενοι οὐδὲ τῶν ἐγκύων γυναικῶν «ὅσας φαῖεν οἱ μάντεις ἀρρενοκυεῖν». Α. Θ. Σ.

Λικβέντσια (Liquentia) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Β. Ἰταλίας, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Καρνικῶν Ἄλπεων, ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, πρὸς Β. τῆς Βενετίας, εἰς τὸν ὁμώνυμον λιμένα (Portus Liquentia), τὸν νῦν Caorle. Σήμερον ὀνομάζεται Livenza. Α. Θ. Σ.

λικβινταρισμὸς (ὁ) (ἐκ τοῦ λατ. liquidus = ὑγρός, ρευστός, διαλελυμένος· liquidarismus = διαλυτισμός, θεωρία προκαλοῦσα διάλυσιν, διαλυτικὴ θεωρία). Ἐκλήθη οὕτως ἐν Ρωσίᾳ κυρίως, κατὰ τοὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 χρόνους, τάσις τις ἐμφανισθεῖσα ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καὶ μεταξὺ τῆς πτέρυγος τῶν μενσεβίκων. Κατὰ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς τάσεως ταύτης, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905 καὶ τὸν αἱματηρὸν θρίαμβον τοῦ τσαρισμοῦ, ὁ ὁποῖος καθίστατο ὁλονὲν ἀγριώτερος καὶ καταπιεστικώτερος, ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῇ ὑπὸ τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος κάθε μυστικὴ καὶ παράνομος δρᾶσις καὶ ν᾽ ἀρχίσῃ φανερὰ ἐργασία, ἐντὸς τῶν ἐπιτρεπομένων ὑπὸ τοῦ τσαρικοῦ καθεστῶτος ὁρίων. Ἡ τάσις αὕτη κατεπολεμήθη σφοδρότατα ὑπὸ τῶν μπολσεβίκων ἡγουμένου τοῦ *Ν. Λένιν* (βλ. λ.), ὁ ὁποῖος τὴν ἐχαρακτήρισεν ὡς τάσιν διαλυτικὴν (λικβινταρισμὸν) τοῦ κόμματος καὶ ἐπικίνδυνον διὰ τὸ μέλλον τῆς ἐπαναστάσεως. Ἦσαν τόσῳ δυσμενεῖς αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὸ μετὰ τὸ 1905 τσαρικὸν καθεστώς, ὥστε κάθε προσπάθεια δράσεως ἐντὸς τῶν πλαισίων του θὰ ἐσήμαινεν ὄχι ἑλιγμὸν τακτικῆς, ἀλλ᾽ ἀπάρνησιν τῶν σκοπῶν τοῦ κόμματος.

Ὁ ὅρος *λικβινταρισμὸς* ἐχρησιμοποιήθη καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς ἀγῶνας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Κατὰ τὸ 1927 ἐνεφανίσθη ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος ὁμὰς ἐπιζητοῦσα ἐξυγίανσιν αὐτοῦ. Ἡ ὁμὰς αὕτη ὑπεστήριζεν ὅτι τὸ κομμουνιστικὸν κίνημα τῆς Ἑλλάδος διέρχεται διαρκῆ κρίσιν, τῆς ὁποίας τὰ γενικὰ συμπτώματα εἶναι τὰ ἑξῆς: α) ἔλλειψις ἡγετικοῦ πυρῆνος ἐξ ἀγωνιστῶν μὲ μαρξιστικὴν κατάρτισιν καὶ πολιτικὴν ἱκανότητα προσαρμογῆς τῶν κομμουνιστικῶν ἀρχῶν εἰς τὰς συγκεκριμένας συνθήκας τῆς χώρας, ἐχόντων ἓν ἐλάχιστον ἰδεολογικῆς ὁμοιογενείας καὶ ἐμπνεόντων ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ μέλη τοῦ κόμματος καὶ εἰς τὴν μᾶζαν τῶν ὀπαδῶν του· β) κακὴ ποιοτικὴ σύνθεσις τοῦ κόμματος, καὶ γ) δυσαναλογία μεταξὺ τοῦ αὐθορμήτου καὶ τοῦ συνειδητοῦ κινήματος. Διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς χρονίας ταύτης κρίσεως ἡ ὁμὰς ἐπρότεινε: συστηματικὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὀργανώσεων ἀπὸ παντὸς ἀναξίου στοιχείου, προσπάθειαν διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ μορφωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐπιπέδου τῶν μελῶν καὶ αὐστηρὰν ἐπιλογὴν κατὰ τὴν εἰσδοχὴν νέων μελῶν. Ἡ τάσις αὕτη, ἡ ὁποία δὲν κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ τὴν πλειοψηφίαν ἐν τῷ κόμματι, κατεπολεμήθη ὑπὸ τῆς διοικήσεως καὶ ἐχαρακτηρίσθη ὡς λικβινταρισμός. Οἱ ὀπαδοί της, σχηματίσαντες ὠργανωμένην ἀντιπολίτευσιν, παρὰ τὰς προσπαθείας των ὅπως παραμείνουν ἐντὸς τοῦ κόμματος, διεγράφησαν αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1927, ἀλλὰ διετήρησαν τὴν ὁμάδα των καὶ μετὰ τὴν διαγραφήν, ἐκδίδοντες ἰδιαίτερον, μηνιαῖον κατ᾽ ἀρχάς, καὶ κατόπιν ἑβδομαδιαῖον, θεωρητικὸν ὄργανον ὑπὸ τὸν τίτλον «Σπάρτακος», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξεδηλώθησαν σαφέστερον καὶ ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Λ. Τρότσκυ. Θ. Π.

λικὲρ (τό)· (γαλλ. liqueur) τὸ *ἡδύποτον* (βλ. λ.).

Λικέρι *[Γεωγρ.]*. —1) Κοινὴ ὀνομασία τῆς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ λίμνης *Ὑλικῆς* (βλ. λ.). —2) Τὸ σημερινὸν ὄνομα τῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ Παρνασσοῦ (ὕψ. 2.457 μ.), εἰς ἣν ἀναβαίνουν οἱ περιηγηταὶ διὰ νὰ θαυμάσουν τὸν ἐκ ταύτης εὐρὺν καὶ μεγαλοπρεπῆ ὁρίζοντα. Ι. Σ. Σ.

λίκι (τό)· δημοτ., ὁ μίσχος τῆς σταφίδος, ἄλλως *κοτσάνι*: «βγάζω τὰ λίκια ἀπὸ τὶς σταφίδες».

«Λίκι» (Li-Ki ἢ Li-King). Ἓν ἐκ τῶν πέντε ἱερῶν βιβλίων τῶν Κινέζων, ἀποτελοῦν συλλογὴν ἠθικῶν παραγγελμάτων καὶ ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Κομφούκιον. Μ. Ν. Δ.

Λικίας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Βινδελικίας, τῆς βορειοδυτικωτέρας τῶν τεσσάρων παραδουναβίων ἐπαρχιῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, μνημονευόμενος παρὰ Πτολεμαίῳ. Ν. Α.

Λικινία (Licinia). Ἑστιὰς παρθένος κατηγορηθεῖσα τῷ 114 π. Χ., μὲ ἄλλας δύο ἑστιάδας, τὴν Αἰμιλίαν καὶ Μαρκίαν, ἐπὶ παραβάσει τοῦ περὶ παρθενίας ὅρκου. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ συνέδριον τῶν ποντιφίκων ἐτιμώρησε διὰ θανάτου μόνον τὴν Αἰμιλίαν, ὁ νέος δήμαρχος Sex. Peducaeus, τῇ κοινῇ τοῦ πλήθους ἀπαιτήσει, ὑπέβαλεν ἔνστασιν κατὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως καὶ κατόπιν ἐπαναλήψεως τῆς δίκης, τῷ 113 π. Χ., κατεδικάσθησαν ἅπασαι εἰς θάνατον. Συνήγορος τῆς Λικινίας παρέστη ὁ διάσημος ρήτωρ Λεύκιος Λικίνιος Κράσσος, ἐξάδελφος τῆς κατηγορουμένης. Χ. Κ. Κ.

— **Λικινία** ***Εὐδοκία***· βλ. λ. *Εὐδοκία Λικινία*.

Λικινία (Licinia) *γενεά*. Μία τῶν διασημοτέρων ρωμαϊκῶν γενεῶν τῶν πληβείων ἐτρουσκικῆς καταγωγῆς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀντιπροσώπων τῆς γενεᾶς ταύτης σημαντικώτεροι εἶναι οἱ *Κράσσοι, Λούκουλλοι, Μουρῆναι, Βαλεριανοί, Στόλωνες* καὶ ἄλλοι. Χ. Κ. Κ.

Λικινιάνα (Liciniana) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, κειμένη εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Λουσιτανίας, δεξιὰ τοῦ Ἄνα ποταμοῦ (νῦν Γουαδιάνα), 43 μίλλια ΒΑ. τῆς Αὐγούστας Ἡμερίτας (νῦν Merida), ἐπὶ τῆς εἰς Τολέδον ἀγούσης ὁδοῦ, εἰς ἀνατ. μῆκ. 7°20′ καὶ βόρ. πλάτ. 39°40′ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. II, 5, 6). Α. Θ. Σ.

Λικινιανὸς (Licinianus), ***Λεύκιος - Βαλέριος***. Ρωμαῖος ρήτωρ εὐφραδέστατος κατὰ τὴν μαρτυρίαν Πλινίου τοῦ νεωτέρου (Ep. IV, 11), ἀκμάσας ἴσως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δομιτιανοῦ. Ἐδίδαξεν εἰς τὴν Σικελίαν ρητορικήν. Χ. Κ. Κ.

Λικίνιος (Licinius), ***Κάλβος***. Ρωμαῖος ποιητὴς (βλ. λ. *Κάλβος* Γάϊος Λικίνιος).

— **Λικίνιος** (Licinius), ***Βαλέριος Λικινιανός***. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (263—324 μ. Χ.) καταγόμενος ἐκ πτωχῆς χωρικῆς οἰκογενείας τῆς Δακίας. Ἡ μεγάλη του στρατιωτικὴ ἀξία ἀνέδειξεν αὐτὸν αὐτοκράτορα τῷ 307 μ. Χ. Ἦτο στενὸς φίλος τοῦ Γαλερίου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἡνώθη μὲ τὸν Μαξιμῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθεσε τὴν διοίκησιν τῆς Ἀσίας. Τῷ 312 μ. Χ., νυμφευθεὶς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, Κωνσταντίαν, ἔμεινεν ὡς μόνος συνάρχων αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἡ εἰρηνικὴ συμβίωσις τῶν δύο αὐτοκρατόρων δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ, διότι μετὰ ἓν

Digitized by Google

ἔτος συνεκρούσθησαν εἰς τὴν Παννονίαν, ἀποτέλεσίμα δὲ τῆς ῥήξεως ταύτης ἦτο νὰ ἀπολέσῃ ὁ Λικινιος ἀρκετὰς ἐπαρχίας. Ἐπιχειρήσας βραδύτερον οὗτος (321 μ. Χ.) ν' ἀνακτήσῃ τ' ἀπολεσθέντα ὑπέστη ἐπανειλημμένας ἥττας καὶ τέλος ἀπεβίωσε (324). Χ. Κ. Κ.

— **Λικίνιος** (Licinius), *Οὐαλεριανός*. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (βλ. λ. *Οὐαλεριανὸς* Λικίνιος).

— **Λικίνιος** (Licinius), *Πόρκιος*· βλ. λ. *Πόρκιος* Λικίνιος.

— **Λικίνιος** ***Ἀνδρέας***. Ἰατροφιλόσοφος ἐκ Κερκύρας, ἀδελφὸς τοῦ *Ἀναστασίου Πρεδικάρη*, ἀρχίατρος τῆς αὐλῆς τοῦ Δημητρίου Καντεμίρ, δράσας ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ τέλος τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος. Ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν ἐξαίρετον θέσιν ὡς ἰατρός, οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, παρ' οἷς ἐτύγχανε πολλῆς τιμῆς. Ἐγκατασταθεὶς εἶτα μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, ἰατροῦ *Μιχαήλ*, εἰς Μονεμβασίαν, ἠξιώθη τοῦ ἀξιώματος τοῦ κόμιτος ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, μετὰ ἓν ὅμως ἔτος (1715), καταληφθείσης τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων, συνελήφθη ὡς διατηρῶν μυστικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν Ἑνετῶν καὶ ἀχθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπηγχονίσθη δημοσίᾳ. Κατὰ Ζαβείραν, οὗτος ἔγραψε καὶ ἰατρικά τινα συγγράμματα, ἀλλ' ὡς λέγει «περὶ τίνος ὕλης καὶ τίνι διαλέκτῳ οὐκ ἔχομέν τινα πληροφορίαν». ΑΡ. Π. Κ.

Λίκιος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, χωρίζων τὴν Ραιτίαν ἀπὸ τῆς Βινδελικίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β, 12, 1) ὡς ὁ αὐτὸς μὲ τὸν *Λίκιον*, τὸν σημερινὸν Lech. Α. Θ. Σ.

λικιριδία (ἡ) (Liquiritia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδροπῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: *λικιριδίαν τὴν φαρμακευτικὴν* (Liquiritia officinalis), ἰθαγενὲς τῶν παραμεσογείων χωρῶν. Ὁ κορμὸς τοῦ φυτοῦ, γλυκὺς τὴν γεῦσιν, χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων. Κ. ΠΑΠ.

λίκμησις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λικμᾶν, ὁ ἀποχωρισμὸς τῶν ἀχύρων ἀπὸ τοῦ σίτου, κοιν. *λίχνισμα*.

λικμήτειρα (ἡ)· μηχανὴ λικμῶσα τὸν σῖτον, μηχάνημα λικμητικόν, ἄλλως *λικμητήριον* (θηλ. τοῦ *λικμητήρ*).

λικμητήρ, *—ῆρος* (ὁ)· ὁ λικμίζων, ἄλλως *λικμητής*, κοιν. *λιχνιστής*.

λικμητήριον, ἡ *λικμήτειρα*. *[Ἐγκυκλ.]*. Εἶδος πτύου, περόνης ἢ ἀβαθοῦς κανίστρου, ἢ μηχάνημα χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν λίκμησιν ἀλωνισθέντων καρπῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διὰ τοῦ πτύου ἢ τῆς περόνης ῥίπτεται πρὸς τὰ ἄνω ὁ πρὸς λίκμησιν καρπὸς καὶ κατόπιν καταπίπτει ἀφ' ἑαυτοῦ, παρασυρομένων τῶν μετ' αὐτοῦ ξένων ἐλαφρῶν οὐσιῶν ὑπὸ τοῦ πνέοντος ἀνέμου. Κατ' ἀνάλογον τρόπον ἐπιτυγχάνεται ἡ λίκμησις τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἀβαθοῦς κανίστρου, ὅπερ ἔχει μορφὴν κογχυλίου καὶ ἐφοδιάζεται διὰ δύο λαβῶν ἑκατέρωθεν, δι' ἀναπηδήσεως τοῦ λικμαζομένου καρποῦ ἐν αὐτῷ καὶ ἀποχωρισμοῦ τῶν μετ' αὐτοῦ ἀχύρων. Τὰ μηχανικὰ λικμητήρια ἀποτελοῦνται γενικῶς ἐξ ἀνεμιστῆρος μετὰ ξυλίνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πτερυγίων καὶ ἐκ παλινδρομικῶν κοσκίνων. Τὰ κόσκινα ταῦτα κοσκινίζουσι τὸν καρπὸν ἐκ τῶν μετ' αὐτοῦ συνυπαρχόντων τυχὸν μικρῶν τεμαχίων λίθων ἢ ξένων κόκκων, ὁ δὲ ἀνεμιστὴρ διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ παραγομένου ρεύματος ἀέρος ἀποδιώκει τὰς ἀναμεμειγμένας μετ' αὐτοῦ ἐλαφρὰς οὐσίας, ὡς λ. χ. ξηρὰ φύλλα, ἄχυρα κ.τ.τ. Διὰ τῆς συνδυασμένης οὕτω ἐνεργείας τοῦ ἀνεμιστῆρος καὶ τῶν κοσκίνων, τὸ λικμιζόμενον προϊὸν διαχωρίζεται εἰς ἄχυρα, σκύβαλα καὶ καθαρὸν καρπόν. Ἡ χρῆσις ὅμως τῶν αὐτοτελῶν τούτων μηχανικῶν λικμητηρίων περιωρίσθη ἤδη σημαντικῶς, καθόσον προκειμένου μὲν περὶ μικρᾶς παραγωγῆς ἡ λίκμησις ἐπιτυγχάνεται, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, διὰ τῶν ὡς εἴρηται πτύων, περονῶν κλπ. εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, προκειμένου δὲ περὶ μεγάλης παραγωγῆς ὁ ἀλωνισμὸς καὶ ἡ λίκμησις πραγματοποιοῦνται συγχρόνως τῇ βοηθείᾳ τῶν πλήρων ἀλωνιστικῶν μηχανῶν, αἵτινες εὑρίσκονται ἐν εὐρείᾳ διαδόσει.

λικμητὴς (ὁ)· ὁ *λικμητήρ* (βλ. λ.).

λικμητικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λίκμησιν, ὁ τῆς λικμήσεως: «λικμητικὸν μηχάνημα».

λικμίζω, ἀρχ. *λικμῶ* (*—άω*)· ἀποχωρίζω τὸ ἄχυρον ἀπὸ τοῦ σίτου τῇ βοηθείᾳ ἐλαφρῶς πνέοντος ἀνέμου ἢ διὰ τοῦ λικμητηρίου, κοιν. *λιχνίζω*.

λικμιστήριον (τό). Ἐργαλεῖον δι' οὗ λικμίζεται ὁ σῖτος (βλ. λ. *λικμητήριον*).

λικμὸς (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Εὐρὺ κάνιστρον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐλικμίζοντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰ δημητριακά, ἵνα ἀποχωρισθῇ τὸ ἄχυρον ἀπὸ τοῦ καρποῦ. Ἐλέγετο καὶ *λικμητήριον* (βλ. λ.). Ν. Α.

λικμῶ (*—άω*)· βλ. *λικμίζω*.

Λίκνα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ἀμέσως πρὸς Β. τοῦ φάρου τῆς Σαγράδας ἄκρα καὶ ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τοῦ Μούδρου (πλάτ. 39° 50' 55' Β., μῆκ. 25° 14' 15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1661: Port Mudros) τῆς νήσου Λήμνου. Σ. Ε. Λ.

Λικνάδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 144. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Λεύκη (Σαρότσιανη)*. Χ. Δ

λικναφόρος (ὁ), ἡ ***λικνοφόρος*** *[Ἀρχ.]*. Μύστης θιάσου τῶν θρακικῶν μυστηρίων τοῦ θεοῦ Σαβαζίου. Τὰ μυστήρια ταῦτα ἐκ Θρᾴκης μετεδόθησαν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ Μικρὰν Ἀσίαν, ἐν ταῖς χώραις δὲ ταύταις συνεχωνεύθησαν ἐν μέρει μετὰ τῶν μυστηρίων τῆς Κυβέλης καὶ πρὸ πάντων τοῦ Διονύσου. Ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ θιάσῳ τοῦ Σαβαζίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δημοσθένους, οἱ λικναφόροι, ἐν μέσῳ τῶν διαφόρων ἄλλων βαθμούχων μυστῶν, ἐκράτουν λίκνον, ἤτοι *λικμὸν* (βλ. λ.). Κατὰ τὴν μυθολογίαν ὁ θεὸς Διόνυσος, βρέφος ὤν, ἐλικνίσθη ἐντὸς τοιούτου σκεύους, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ κρατούμενον ὑπὸ τῶν λικναφόρων μυστῶν λίκνον ἦτο σύμβολον καθαρμοῦ. Β. Δ. Θ.

λικνίζω· *λικμίζω* (βλ. λ.).

—**λικνίζω**· κάμνω νὰ κοιμηθῇ τὸ βρέφος διὰ τοῦ λίκνου, κινῶ τὸ λίκνον· || μεταφ, καθησυχάζω τινὰ ἀπατηλῶς.

Λικνικοὶ (οἱ) (Licnici) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς νήσου Κορσικῆς, κατοικῶν τὰ ΒΑ. αὐτῆς περὶ τὸν ποταμὸν Γουόλα (νῦν Golo), ἐκβάλλοντα παρὰ τὴν πόλιν Μαριάνα. Α. Θ. Σ.

λίκνισις, *—εως* (ἡ)· ἡ πρᾶξις τοῦ λικνίζειν, αἰώρησις, ταλάντωσις, κούνημα.

—*[Ἀστρον.]* Καλεῖται *λίκνισις* φαινόμενον παρατηρούμενον ἐπὶ τῆς Σελήνης καὶ συνιστάμενον εἰς τὴν περὶ τὴν μέσην θέσιν αὐτοῦ κύμανσιν ἑκάστου σημείου τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἡμετέρου δορυφόρου. Ἡ τοιαύτη κύμανσις ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην τριῶν ἄλλων, ἤτοι τῆς *λικνίσεως κατὰ μῆκος*, τῆς *λικνίσεως κατὰ πλάτος* καὶ τῆς *ἡμερησίας λικνίσεως*. Τὰ τρία ταῦτα εἴδη λικνίσεως προέρχονται ἐκ τοῦ ὅτι: α') Ὁ ἄξων περιστροφῆς τῆς Σελήνης δὲν εἶναι κάθετος ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς τροχιᾶς αὐτῆς, ἀλλὰ σχηματίζει μετ' αὐτοῦ γωνίαν 83°. β') Ἡ μεταβατικὴ ταχύτης τῆς Σελήνης μεταβάλλεται συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῶν ἐμβαδῶν, οὖσα ἄλλοτε μεγαλυτέρα καὶ ἄλλοτε μικροτέρα τῆς ταχύτητος περιστροφῆς αὐτῆς, καὶ γ') Ὁ παρατηρητὴς δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς Γῆς. Συνεπείᾳ τῆς λικνίσεως ἡ Σελήνη δὲν παρουσιάζει πρὸς ἡμᾶς πάντοτε ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον, ἀλλὰ πλὴν τοῦ μέσου ἡμισφαιρίου δεικνύει διαδοχικῶς τὰ μέρη μιᾶς ζώνης, ἡ ὁποία τερματίζει αὐτὸ καὶ ἡ ὁποία ἔχει ἔκτασιν ἴσην περίπου πρὸς τὸ $^1/_{10}$ τῆς ὁλικῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης. Ἑπομένως, λόγῳ τῆς λικνίσεως γνωρίζομεν τὴν ὄψιν τῶν $^6/_{10}$ τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας, μόνον δὲ τὰ ὑπόλοιπα $^4/_{10}$ αὐτῆς εἶναι τελείως ἀόρατα. Σ. Π.

—*[Ὑδρογρ.]* *Λίκνισις* καλεῖται ὁ νοητὸς κύκλος, ὃν δύναται νὰ καταγράψῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἠγκυροβολημένος σημαντήρ, ὅταν διατίθεται ἑκάστοτε κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνέμου, τοῦ ἐκτάματος τῆς ἁλύσεώς του ἐντεινομένου τέλεον (κοιν. καντίνι) καὶ δυναμένου νὰ καταγράφῃ κῶνον, οὗ κορυφὴ μὲν εἶναι τὸ ἀγκύριον, ἄξων δὲ ἡ διὰ τοῦ ἀγκυρίου διερχομένη νοητὴ κατακόρυφος. Κοινῶς «ὁ ἀέρας τῆς τσαμαδούρας». Σ. Ε. Λ.

—*[Βλητ.]* *Λίκνισις* καλεῖται ἡ ταλάντωσις τοῦ ἄξονος τοῦ βλήματος, κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς τροχιᾶς κίνησιν αὐτοῦ, ὀφειλομένη εἰς ἐπενέργειαν τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀέρος καὶ καλουμένη οὕτως ἐκ τῆς ἀντιστοίχου κινήσεως τοῦ ἄξονος τῆς γῆς. (Περὶ τοῦ φαινομένου τούτου λεπτομερέστερον βλ. *μετάπτωσις*). Κ. Φ. Δ.

λικνιστήριον (τό)· εἶδος κοσκίνου.

Λικνίτης (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ Διονύσου ἐν Δελφοῖς, ὅπου ἐλατρεύετο μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος. Κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν ὁ Διόνυσος βρέφος εἶχε ταφῆ ἐν Δελφοῖς ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνεγεννᾶτο δὲ κατ' ἔτος καὶ ἐξερχόμενος ἐκ τῆς γῆς ἐτίθετο ἐντὸς λίκνου. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἀναστάσεώς του ἑωρτάζετο κατ' ἔτος διὰ διπλῆς τελετῆς. Εἰς μὲν τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐτελεῖτο ὑπὸ τῶν Ὁσίων μυστικὴ θυσία, συγχρόνως δέ, ἐπί τινος κορυφῆς τοῦ Παρνασσοῦ, ἐλάμβανε χώραν πομπὴ ἐκ γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐβάσταζον ἐντὸς λίκνου τὸν νεογέννητον θεόν· εἰς αὐτὴν ἐλάμβανον μέρος καὶ γυναῖκες ἐκ τῆς Ἀττικῆς. Εἴς τινα ἐκ τῶν ἀρχαίων παραστάσεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς τελετὰς ταύτας εἰκονίζεται ὁ Διόνυσος βαυκαλιζόμενος ἐντὸς λίκνου ὑπὸ μιᾶς μαινάδος καὶ ἑνὸς σατύρου. Ν. Α.

λικνοειδὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς λίκνον, ὁ ἔχων σχῆμα λίκνου.

λίκνον (τό)· ἡ κοιτίς, τὸ κλινίδιον τοῦ βρέφους, κοιν. *κούνια*· || φρ. «ἀπὸ τοῦ λίκνου» ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας.

— *[Ἐγκυκλ.]* Φαίνεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἔκαμαν ἐνωρὶς συχνὴν χρῆσιν λίκνου διὰ τὰ βρέφη. Εἰς χωρίον τι τῶν «Νόμων» (Ζ', 789) ὁ Πλάτων, ὁμιλῶν περὶ τῆς περιποιήσεως τῶν βρεφῶν, δὲν ὁμιλεῖ περὶ λίκνου καὶ ἀναθέτει τὴν φροντίδα τῆς λικνίσεως τοῦ παιδίου, ἕως ὅτου ἀποκοιμηθῇ τοῦτο, εἰς τὴν τροφὸν ἢ τὴν ἀντικαθιστῶσαν ταύτην δούλην, ἡ ὁποία τὸ ἐλίκνιζεν εἰς τὰς ἀγκάλας της. Παρὰ τοῦτο ὅμως τὸ λίκνον ἐχρησιμοποιεῖτο ἰδιαζόντως εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου, φερομένου ὡς βρέφους ἐντὸς λίκνου καὶ ὀνομαζομένου *Λικνίτου* (βλ. λ.) ἐκ τού-

Διάφοροι τύποι λίκνων.

του. Ἐπίσης τὸ λίκνον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ εἰς πλείστας ἄλλας τελετὰς καὶ θυσίας καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς καλὸς οἰωνός, σύμβολον εὐφορίας καὶ πλούτου.

Τὸ σχῆμα τοῦ λίκνου εἶναι σήμερον διάφορον εἰς τὰς διαφόρους φυλάς, ἔθνη, κοινωνικὰ στρώματα. Παρὰ τοῖς ἀπολιτίστοις λαοῖς συνίσταται ἐκ τμήματος κορμοῦ δένδρου ἡμικυλινδρικοῦ τὸ σχῆμα καὶ ἐξεσκαμμένου εἰς τοσοῦτον, ὥστε νὰ χωρῇ τὸ βρέφος καὶ ἡ στρωμνή του. Εἰς τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς ἔχει ποικίλον σχῆμα, ἀπὸ τοῦ ἁπλουστάτου παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἰδίᾳ ἐν χρήσει λίκνου, ἔχοντος σχῆμα σκάφης, ἧς ἡ κάτω ἐπιφάνεια εἶναι ἡμικυλινδρικὴ καὶ ἅπτεται τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, μέχρι τοῦ πολυτελεστέρου παρὰ τοῖς εὐποροῦσιν ἀστοῖς (βλ. σχ.). Στοιχεῖον ἀπαραίτητον ὑγιεινοῦ λίκνου εἶναι νὰ εὑρίσκεται τοῦτο εἰς ὕψος ἀρκετὸν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος καὶ ἡ καθ' αὐτὸ κλίνη νὰ συνίσταται ἐξ ἐλασμάτων λεπτῶν σιδηρῶν ἢ ὀρειχαλκίνων ἢ δικτυωτοῦ, ὥστε νὰ μὴ παραλύεται ἡ ἐλευθέρα κυκλοφορία τοῦ ἀέρος καὶ ἡ εἰς τὸ βρέφος εἴσδυσις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.

Λίκνον—σκάφη.

[Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Beanne.]

— *[Πυροβολ.]* Τὸ *λίκνον* ἢ *κοιτὶς* τοῦ πυροβόλου κατασκευάζεται ἀπὸ κοίλου χαλυβικοῦ πεταλίου, τῆς αὐτῆς μετὰ τῶν ἀσπιδίων ποιότητος, εἰς πάχος 4 χιλιοστῶν κατ' ἐλάχιστον καὶ συνδεόμενον διὰ τῶν στροφαλίγγων ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν κιλλίβαντα τοῦ ταχυβόλου πυροβόλου, ὑποδέχεται τὸ ἕλκυθρον αὐτοῦ, εὐχεραῖνον τὰς κατὰ τὴν ἐκ τῆς πυροβολήσεως ἀναδρομὴν καὶ τὴν κατόπιν ἐπανάταξιν κινήσεις τοῦ πυροβόλου μετὰ τοῦ ἑλκύθρου, διὰ τῶν κατευθυντήρων τῶν προσηρμοσμένων ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῶν παρειῶν τοῦ λίκνου καὶ τῶν ἐπὶ τούτων ἑδραζομένων ὀλισθητήρων τοῦ ἑλκύθρου. Κ. Ν. Γ.

Digitized by Google

Λικόζα (Licosa) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον καὶ νῆσος μικρὰ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, χωρίζοντα τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως ἀπὸ τὸν τοῦ Σαλέρνο. Καὶ ἡ μὲν νῆσος ἐφ' ἧς καὶ φάρος αὐτόματος (πλάτ. 40° 15' Β., μῆκ. 14° 54' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1842: Naples to cape Bonifati), εἶναι ἡ *Λευκωσία* (βλ. λ.) τοῦ Στράβωνος, τὸ δὲ ἀκρωτήριον τὸ «Ἀντακρωτήριον ταῖς Σειρηνούσαις» τοῦ ἰδίου (*Στράβ.* ΣΤ, α, 1 ἐκδ. Teubner). Σ. Ε. Λ.

Λικόντια (Licodia) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σικελίᾳ καὶ τῷ νομῷ τῆς Κατάνης. Κάτ. 9000. Παράγει οἴνους καὶ ἑσπεριδοειδῆ καὶ ἔχει ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν. Καλεῖται ὡσαύτως καὶ *Λικόντια Ἔουμπεα* (Licodia Eubea), ἐκ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος αὐτῆς Εὔβοια (βλ. λ., τόμ. ΙΑ' σελ. 701 γ'). —2) Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σικελίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τῆς Κατάνης, πρὸς Β. τῆς προηγουμένης. Θεωρεῖται ὅτι κατέχει τὴν θέσιν ἀρχαίας ἀγνώστου πόλεως, πιθανώτατα τῆς *Αἴτνης*. Παρ' αὐτὴν εὑρέθη νεκροταφεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ τῷ 1898 ἐγένοντο ἀνασκαφαί, αἵτινες ἔφερον εἰς φῶς πλεῖστα ἀντικείμενα κεραμεικῆς τῶν ἐτῶν 700—500 π.Χ. Μ. Δ. Β.

Λίκος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Δύο ποταμοὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης: —1) Ποταμὸς χωρίζων τὴν Ραιτίαν ἀπὸ τῆς Βινδελικίας, ὅστις μετὰ ροῦν 285 χλμ. χύνεται εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως ἄνωθεν τῆς πόλεως Celeusum (νῦν Pfoering). Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙ, 12, 1) καλεῖται *Λίκιος* καὶ *Λικίας*, παρὰ τὸν ὁποῖον κατῴκουν οἱ *Λικάτιοι*. Σήμερον καλεῖται *Λὲχ* (Lech). —2) Ποταμὸς τῆς νοτίου ἄκρας τοῦ Νωρικοῦ, ὅστις μετὰ ροῦν 125 χλμ. χύνεται εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δραύου, παρὰ τὴν πόλιν Σάντικον (νῦν Villach). Εἶναι γνωστὸς μόνον ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῶν ὄχθῶν του κατοικούντων Ἀμβιλικῶν, ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙ, 13, 2). Σήμερον καλεῖται *Γκάϊλ* (Gail). Α. Θ. Σ.

Λικτανμπερζὲ (Lichtenberger), ***Ἀνδρέας***. Γάλλος κοινωνιολόγος καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1870 ἐν Στρασβούργῳ. Διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον γραμματεὺς τοῦ προέδρου τῆς γαλλικῆς βουλῆς Doumer καὶ διευθυντὴς τῆς ὑπ' ἐκείνου ἱδρυθείσης ἑβδομαδιαίας πολιτικῆς ἐπιθεωρήσεως «L'Opinion». Τῷ 1895, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλολογίας, ἠσχολήθη μὲ κοινωνιολογικὰ ζητήματα καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Ὁ σοσιαλισμὸς κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα», «Ὁ ουτοπικὸς σοσιαλισμός», «Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ ἐπανάστασις». Κατόπιν ἠσχολήθη μὲ τὴν συγγραφὴν διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναλύει μετ' ἐξαιρετικῆς τέχνης τὴν ψυχολογίαν τοῦ παιδοκόσμου. Ὡς ἄριστα ἐξ αὐτῶν θεωροῦνται: «Ὁ μικρός μου Τρότ», «Ἡ μικρὰ ἀδελφὴ τοῦ Τρότ», «Μιννί», «Ἱστορίαι τῆς Μιννί», «Τὰ ἡρωϊκὰ διηγήματα», ἐπεισόδια τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου, καὶ ἄλλα. Ἐπίσης συνέθεσε καὶ τὰ ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν ὑπόθεσιν μυθιστορήματα: «Ὁ θάνατος τῆς Κορίνθου», «Οἱ Κένταυροι», καὶ τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ κύριος Μιγκουρὰκ ἢ ὁ μαρκήσιος φιλόσοφος», «Τὸ νέον αἷμα», «Ἡ τρελλὴ περιπέτεια», «Ἡ ἐλαφίνα» κ. ἄ. Μ.Ν.Δ.

—**Λικτανμπερζὲ** (Lichtenberger), ***Ἑρρῖκος***. Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1864. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Νανσὺ καὶ ἀκολούθως καθηγητὴς τῆς γερμανικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων, συνετέλεσε δὲ διὰ τῆς διδασκαλίας του εἰς τὴν διάδοσιν αὐτῆς ἐν Γαλλίᾳ. Ἐδημοσίευσε: «Τὸ ποίημα καὶ ὁ θρῦλος τῶν Νιμπελοῦγκεν» (1891), «Ἱστορία τῆς γερμανικῆς γλώσσης» (1895), «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε» (1898), μεταφρασθεῖσα καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Νίτσε Ἐλισάβετ Φόρστερ Νίτσε, «Ριχάρδος Βάγνερ, ποιητὴς καὶ διανοητής», «Ἑρρῖκος Χάϊνε διανοητής», «Ἡ νεωτέρα Γερμανία», «Novalis», «Τὸ ζήτημα τῆς Ἀλσατίας», «Ὁ γερμανικὸς οἰκονομικὸς ἰμπεριαλισμός», κ. ἄ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς συνεννοήσεως τῶν ἐθνῶν. Μ. Ν. Δ.

—**Λικτανμπερζὲ** (Lichtenberger), ***Κάρολος-Ἐρνέστος***. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἱστορικὸς (1847—1913). Μετὰ λαμπρὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς εἰς τὸ λύκειον Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου, ἠκολούθησε τὰ μαθήματα τῆς Σορβόννης, ἀνηγορεύθη προλύτης τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1868 μέχρι τοῦ 1869 ἐσυνέχισε τὰς σπουδάς του ἐν Βερολίνῳ. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς γερμανικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νανσύ, τῷ 1880 ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα ἐν Σορβόννῃ καὶ τῷ 1899 καθηγητὴς τῆς ξένης φιλολογίας. Πλὴν τῆς ἐναισίμου αὐτοῦ διατριβῆς «De Carminibus Shakespeari» καὶ τῆς μελέτης «Περὶ τῶν λυρικῶν ποιήσεων τοῦ Γκαῖτε», βραβευθείσης ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ὁ Λικτανμπερζὲ συνέγραψε καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Τὸ θέατρον τοῦ Γκαῖτε», «Ὁ Φάουστ τοῦ Γκαῖτε» καὶ ἐδημοσίευσε κατὰ καιροὺς ἄρθρα εἰς τὸν παρισινὸν «Χρόνον», τὴν «Κριτικὴν Ἐπιθεώρησιν» καὶ εἰς ἄλλας ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Μ. Ν. Δ.

—**Λικτανμπερζὲ** (Lichtenberger), ***Φρειδερῖκος-Αὔγουστος***. Γάλλος διαμαρτυρόμενος θεολόγος, γεννηθεὶς ἐν Στρασβούργῳ τῷ 1832 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1899. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς θεολογίας τῷ 1860, διωρίσθη μετὰ τετραετίαν καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου. Τῷ 1872, ἀπελαθεὶς ὑπὸ τῶν γερμανικῶν ἀρχῶν ἐξ Ἀλσατίας, κατέφυγεν εἰς Παρισίους, ὅπου καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐκεῖ μεταφερθείσης θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Στρασβούργου, διατελέσας ἅμα ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν πρύτανις αὐτῆς καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου. Ὁ Λικτανμπερζὲ μεταξὺ ἄλλων συνέγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ θεολογία τοῦ Λέσσινγκ», «Ἡ Ἀλσατία πενθοῦσα», «Ἱστορία τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος μέχρις ἡμῶν», «Ἐγκυκλοπαιδεία τῶν θρησκευτικῶν ἐπιστημῶν» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Λίκυμνα *[Ἀρχ.]*. Ἡ ἀκρόπολις τῆς Τίρυνθος, κληθεῖσα οὕτω, κατὰ Στράβωνα, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Λικυμνίου, τοῦ υἱοῦ του Ἠλεκτρύωνος, ὅστις ἐσφάγη ἐν Τίρυνθι ὑπὸ τοῦ Τληπολέμου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους, ὡς διηγεῖται ὁ Πίνδαρος. Ἡ ἀκρόπολις αὕτη, μὲ τὰ ἐπιβλητικὰ τείχη αὐτῆς, ἤγειρεν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἔκπληξιν τῶν ἐπισκεπτῶν μὲ τοὺς πελωρίους ὀγκολίθους της, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ἔργον τῶν Κυκλώπων. Τὰ ἐρείπια τῆς ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος κεῖνται κατὰ τὰ χαμηλότατα ἐπίπεδα διαφόρων βραχωδῶν λόφων, οἵτινες ἐγείρονται ὡς νῆσοι ἐκ τοῦ ἀργολικοῦ πεδίου, σύγκεινται δὲ ἐκ τοίχων κατεσκευασμένων μὲ πελωρίους ὀγκολίθους, ἐκ πύργων, πυλώνων καὶ ὑπογείων διαδρόμων (βλ. λ. *Τίρυνς*). Β. Δ. Θ.

Λικύμνιος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἠλεκτρύωνος, ἀδελφὸς τῆς Ἀλκμήνης καὶ θεῖος τοῦ Ἡρακλέους. Τοῦτον ὁ ἡγεμὼν τῶν κατὰ τῆς Τροίας στρατευσάντων Ροδίων Τληπόλεμος, υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστυοχείας, ἐφόνευσεν ἀκουσίως· διὸ καὶ ἔφυγεν ἐκ Ρόδου. Ν. Ι. Ζ.

—**Λικύμνιος**. Ἀρχαῖος ρήτωρ καὶ διθυραμβοποιὸς ἐκ Χίου, τῆς σχολῆς τοῦ σοφιστοῦ Γοργίου, διδάσκαλος τοῦ Πώλου. Ἔγραψε ποιήματα καὶ ρητορικήν. Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης σκώπτουσιν αὐτὸν καὶ θεωροῦσιν ἀνάξιον λόγου. Ὁ Πλάτων τὰ «λικύμνεια ὀνόματα» λέγει «μουσεῖα λόγων», ὁ δὲ Ἀριστοτέλης χαρακτηρίζει τὸ ἔργον του «κενὸν καὶ ληρῶδες», τοὺς δὲ διθυράμβους του λέγει «ἀναγνωστικούς», ἤτοι καταλλήλους πρὸς ἀνάγνωσιν μᾶλλον παρὰ πρὸς ἐκτέλεσιν. Ν. Ι. Ζ

Λιλὰ (τὸ) (γαλλ. lilas)· ἀπόχρωσις τοῦ ἰώδους, τὸ χρῶμα τῆς πασχαλιᾶς, τῆς βιολέττας κ.τ.τ.: «λιλὰ βαθύ», «λιλὰ ἀνοικτό».

Λιλὰ (Les Lilas) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τῶν Παρισίων, πρὸς Α. τῆς πόλεως. Ἄλλοτε ἀπετέλει ἰδίαν πόλιν, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1907 περιελήφθη ἐντὸς τῆς ὠχυρωμένης ζώνης τῶν Παρισίων. Μ. Δ. Β

Λίλαια *[Μυθολ.]*. Ναϊάς, θυγάτηρ τοῦ Κηφισοῦ, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς ὁποίας ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ πόλις τῆς Φωκίδος *Λίλαια*. Β. Δ. Θ.

Λίλαια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Φωκίδος παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Κηφισοῦ ποταμοῦ, λαβοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τῆς νύμφης *Λιλαίας*, τῆς θυγατρὸς τοῦ Κηφισοῦ. Τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης εὑρίσκονται πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ, κατὰ τοὺς ΒΔ. πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ, 1 χλμ. ἀνατολικῶς ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ χωρίου Κάτω Ἀγόριανη καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμερησίας ὁδοιπορίας ἀπὸ τῶν Δελφῶν, ἤτοι 180 σταδίων, ὡς ὑπελόγισεν ὁ Παυσανίας. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον ἡ Λίλαια εἶχε θέατρον, λουτρά, ναοὺς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἀγάλματα ἀττικῆς τέχνης ἐκ πεντελησίου μαρμάρου, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀναφερομένων τούτων οἰκοδομημάτων οὐδὲν σῴζεται. Τὸ μόνον καλῶς ὁπωσδήποτε σῳζόμενον εἶναι ἡ ἀκρόπολις. Οἱ τοῖχοι αὐτῆς, προστατευόμενοι διὰ τετραγώνων πύργων, κατέρχονται τὴν ἀπότομον βραχώδη κλιτὺν ἑνὸς λόφου τῶν δυτικῶν ἀποκρήμνων προπόδων τοῦ Παρνασσοῦ, περιβάλλοντες δὲ αὐτὸν καὶ κατὰ τὰς τρεῖς ἄλλας πλευράς, σχηματίζουσι τὴν στενὴν εἰς χῶρον, ἀλλὰ λίαν ὀχυρὰν ἀκρόπολιν, περικλείοντες ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν κατωτέρω μικρὰν πόλιν τῆς Λιλαίας. Τοῖχοι καὶ πύργοι εἶναι ἐπιμελῶς ἐκτισμένοι διὰ τετραγωνικῶν ὀγκολίθων καθ' ὁριζοντίους δόμους. Τὸ τεῖχος ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου μὲ πύργον ὕψους 9 μέτρων καὶ πλάτους 7. Κατὰ τὸ ἀποτομώτατον σημεῖον τῆς κλιτύος τὸ τεῖχος ἐγείρεται κλιμακηδόν, ἐνταῦθα δὲ σῴζεται εἰς τὸ ἀρχικόν του ὕψος τῶν 6 μέτρων μὲ 9 ἢ 10 δόμους. Ἡ μικρὰ ἀκρόπολις ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἔχει 90 μ. μῆκος καὶ 63 μ. πλάτος. Ἡ πόλις τῆς Λιλαίας ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὁμαλοῦ ἐδάφους, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ἀποτόμου λόφου, ὅστις ἀπετέλει τὴν ἀκρόπολιν. Ἡ Λίλαια κατεστράφη κατὰ τὸν Φωκικὸν ἢ Ἱερὸν πόλεμον, ἀνέκτησεν ὅμως καὶ πάλιν τὴν προτέραν αὐτῆς δύναμιν τόσον, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκδιώξῃ τὴν εἰς Λίλαιαν εἰσχωρήσασαν μακεδονικὴν φρουρὰν τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε'. Β. Δ. Θ.

—**Λίλαια** *[Γεωγρ.]*. Νεώτερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος χωρίου *Ἀγόριανη Κάτω*. Χ. Δ.

Λίλγεφορς (Liljefors), ***Μπρούνο***. Σουηδὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1860. Τὴν παιδικήν του ἡλικίαν διῆλθεν εἰς τὴν ἐξοχήν, ἔνθα ἤσκησε τὴν παρατηρικότητά του καὶ ἠγάπησε τὴν τόσον ἔκδηλον εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔργον του σπουδὴν τῆς φύσεως. Εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν μετέβη εἰς τὴν Στοκχόλμην, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν. Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέφθη τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Ἐμαθήτευσεν ἐπί τινα χρόνον ἐν Δυσσελδόρφῃ παρὰ τῷ Deyker, ἰδίᾳ ὅμως ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἰαπωνικῆς τέχνης, τῆς ὁποίας ἄφθονα καὶ ἐκλεκτὰ δείγματα συνήντησεν εἰς τὰ πλεῖστα μουσεῖα τῶν προμνημονευθεισῶν χωρῶν. Ἡ ἰαπωνικὴ τέχνη ἤσκησε βαθυτάτην ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ταλάντου του, οὕτως ὥστε ὁλόκληρος ἡ πρώτη περίοδος τῆς καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς τοῦ Λίλγεφορς δύναται νὰ κληθῇ ἰαπωνίζουσα. Βραδύτερον διετήρησεν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτὴν μόνον ὅ,τι προσηρμόζετο τελείως πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ταλάντου του καὶ ἦχθη εἰς τὴν δημιουργίαν ἔργου ὅλως ἰδιοτύπου, ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτοτελοῦς. Ὁ Λίλγεφορς διέπρεψεν ἰδίᾳ ὡς ζωγράφος ζῴων, μάλιστα δὲ ζωγράφος πτηνῶν καὶ δὴ τῶν μὴ οἰκοδιαίτων τοιούτων. Διὰ τῆς πλήρους εἰδικεύσεώς του εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν θεμάτων, κατώρθωσε νὰ συστήσῃ οἱονεὶ νέον κλάδον ἐν τῇ ζωγραφικῇ, τοῦ ὁποίου ἀπέβη ἀπαράμιλλος ἐκπρόσωπος. Ὁ Λίλγεφορς κατενόησεν ὅτι τὰ ζῷα συνταράσσονται μόνον ἀπὸ μερικὰ θεμελιώδη, πρωταρχικὰ αἰσθήματα, τὴν πεῖναν, τὸν ἔρωτα, τὴν ἱκανοποίησιν, τὴν ὀργὴν καὶ τὸ δέος. Ταῦτα δ' ἐκφράζουν διὰ δύο μόνον μέσων: τοῦ βλέμματος καὶ τῆς στάσεως τοῦ σώματος. Ἐπὶ τῆς βάσει τῆς ἀντιλήψεως ταύτης προέβη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν χαρακτηριστικῶν σκηνῶν ἐκ τοῦ βίου τῶν πτηνῶν, εἰς τὰς ὁποίας ρωμαλέα τις πνοὴ ἐμψυχώνει τὸ σύνολον. Παραλλήλως πρὸς τὰ πτηνὰ ἐσπούδασε καὶ τὴν φύσιν. Τοιουτοτρόπως αἱ σκηναὶ λαμβάνουν χώραν ἐν τῷ μέσῳ τοπίων, ἅτινα καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶναι ἄκρως ἐνδιαφέροντα.

Ὁ Λίλγεφορς μετέσχε συχνάκις τῶν ἐν Σουηδίᾳ καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ διοργανωθεισῶν ἐκθέσεων. Τῷ 1898 ἐτιμήθη διὰ χρυσῶν μεταλλίων ἐν Μονάχῳ καὶ Βερολίνῳ, κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἔτυχεν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῶν Παρισίων. Ἰδιαιτέρας ἐκθέσεις ἔργων του διοργάνωσε τῷ 1895 καὶ τῷ 1901. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων πινάκων του τάσσονται: «Φωλεὰ ἱεράκων», «Φωλεὰ ἀετῶν», «Ἀετὸς διώκων λαγωόν», «Ἀετοί», «Ἀγριόπαπιες» «Οἰκογένεια ἀλωπέκων»,

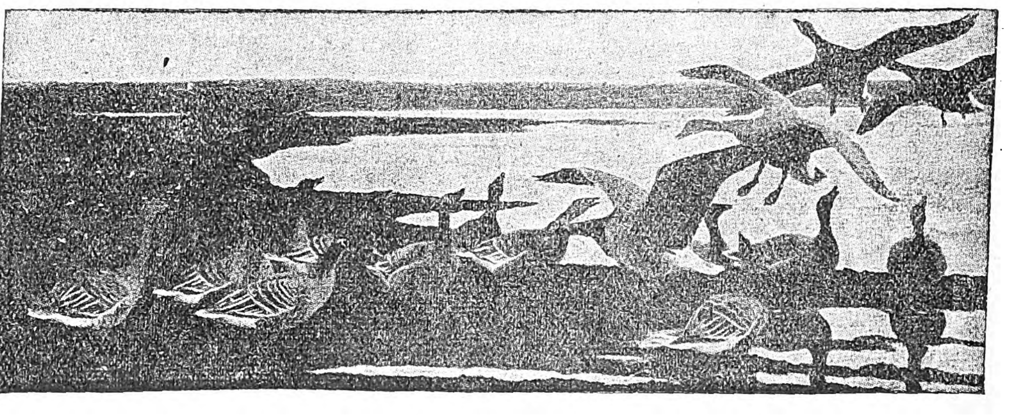

Μ. Λίλγεφορς: Ἀγριόπαπιες.

[Μουσεῖον Κοπεγχάγης

«Ἀλώπηξ καὶ λαγωός», «Κύκνοι». Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἀπόκεινται ἐν Στοκχόλμῃ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Tor Hedberg*: Bruno Liljefors (Στοκχόλμη, 1908). —*S. Konstböker*, Bruno Liljefors. —*Thiis*: Nordisk Kunst (Χριστιανία (Ὄσλο). 1920).—*P. Lespinasse*: —La peinture suédoise contemporaine (Παρίσιοι, 1928).

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Λιλὴ /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Παραποτάμου (Τσαγκαλίου) τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 85. Χ. Δ.

— Λιλὴ *(Νέον)* /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Θουρίου τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κάτ. (1928) 389. Χ. Δ.

λιλὶ (τὸ)· συνηθ. εἰς τὸν πληθ. *λιλιὰ* (τὰ) ἐκ τῆς βρεφικῆς γλώσσης· πᾶν ὅ,τι ἀρέσκει εἰς τὰ βρέφη, ἄθυρμα, παιγνιδάκι.

Λιλιανῶ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Μουκτάρων τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου (Κρήτης). Κάτ. 160 (1928). Ν. ΚΛΣ

Λίλιεν (Lilien) *Ἐφραὶμ-Μωϋσῆς*. Γερμανὸς ζωγράφος (1874—1925). Ἑβραϊκῆς καταγωγῆς, ἔλαβε λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν σιωνιστικὴν κίνησιν τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων. Διεκρίθη εἰς τὸ σιωνιστικὸν συνέδριον τοῦ 1901 ὡς ἐκπρόσωπος τῆς δημοκρατικῆς μερίδος, ἐδίδαξε δ' ἐπί τι χρονικὸν διάστημα εἰς τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἑβραϊκὴν σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ ἀπεικόνισεν εἰς μακρὰν σειρὰν συνθέσεων ἐνδιαφέροντα τοπία τῆς Παλαιστίνης καὶ ἑβραϊκὰς κεφαλάς. Πλὴν τούτων, συνειργάσθη ὡς εἰκονογράφος εἰς εἰκονογραφημένα γερμανικὰ περιοδικά, ἐν οἷς: «Ἡ Νεότης» καὶ «Ὁ Νοτιογερμανικὸς Ταχυδρόμος» καὶ εἰκονογράφησε βιβλία, μεταξὺ τῶν ὁποίων μνημονεύομεν ἰδίᾳ τὰ «Τραγούδια τοῦ Γκέττο» τοῦ Μόρρις Ρόζενφελντ. Ι. Μ. Π.

Λίλιενκρον (Liliencron), *Ντέτλεφ φὸν—*. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος (1844—1909). Λαβὼν μέρος, ὡς ἀξιωματικός, εἰς τοὺς πολέμους τοῦ 1866 καὶ 1870—1871 καὶ τραυματισθεὶς εἰς ἀμφοτέρους, ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ στρατεύματος, ἐταξίδευσεν εἰς Ἀμερικὴν καὶ διετέλεσε διοικητικὸς ὑπάλληλος ἐν Σλέσβιγ-Ὁλστάϊν (1882-1887).

Τὸ φιλολογικόν του στάδιον ἤρχισε μὲ τὰ πλήρη δυνάμεως καὶ χρώματος ποιήματα «Ἱππηλασίαι ὑπασπιστοῦ» (1883). Κατόπιν ἔγραψε δράματα: «Κνοὺτ ὁ κύριος» (1885), «Ἡ ἐργασία ἐξευγενίζει» (1886 κλπ. διηγήματα: «Μία θερινὴ μάχη» (1886), «Ὑπὸ ἀνεμιζομένας σημαίας» (1888), «Ὁ Μαικήνας» (1889,2 τ.), «Πόλεμος καὶ εἰρήνη» (1891), «Πολεμικὰ διηγήματα» (1893), ἐπίσης «Ποιήματα» (1889), «Νέα ποιήματα» (1893), «Ὁμίχλη καὶ ἥλιος» (1900), λυρικὰς συλλογάς: «Ἀγὼν καὶ παίγνια» (1897), «Ἀγῶνες καὶ σκοποί» (1897), τὸ μυθιστόρημα «Ζωὴ καὶ ψεῦδος» (1908, αὐτοβιογραφικὸν) κλπ. Εἰς τὸ χιουμοριστικὸν ἔπος του «Poggfred» (1896) συγκεντρώνονται τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποιητικῆς του φυσιογνωμίας. Ὁ Λίλιενκρον, εἷς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων λυρικῶν, τῶν ἀγωνισθέντων ἐναντίον τῆς ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἐπικρατούσης συμβατικότητος (τῶν ὀνομασθέντων «μοντέρνων»), διακρίνεται διὰ τὴν ἐνάργειαν καὶ συναρπαστικότητα τοῦ ὕφους του καὶ ἐμφανίζεται ἄλλοτε πλήρης δυνάμεως καὶ ρεαλισμοῦ καὶ ἄλλοτε ἀφελὴς καὶ ὀνειροπόλος. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1904—1908 εἰς 15 τ. καὶ τῷ 1911—1913, ὑπὸ τοῦ Ντέμελ, εἰς 8 τόμους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Bierbaum*, Freiherr Detlev v. Liliencron (1892).—*Benzmann*, Detlev v. Liliencron (1904) —*H. Spiero*, Detlev v. Liliencron, sein Leben u. seine Werke (1913).— *H. Mayne*, Detlev v. Liliencron (1920) — *Ilse Wichmann*, Detlev v. Liliencrons lyrische Aufänge (1922). Γ. Ε. Κ.

— Λίλιενκρον, (Liliencron), *Ρόκκος, βαρῶνος φὸν—*. Γερμανὸς μουσικολόγος καὶ συνθέτης (1820—1912), σπουδάσας εἰδικῶς θεολογίαν καὶ φιλολογίαν. Εἰργάσθη ἐπὶ μακρὸν ἐν Κοπεγχάγῃ, ἀργότερον δὲ ὠνομάσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς γερμανικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένας. Διετέλεσεν ἐπίσης σύμβουλος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ δουκὸς τοῦ Σὰξ-Μάϊνινγκεν, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Βαυαρίας κλπ. Κατήρτισε σπουδαιοτάτην ἀνθολογίαν «Τραγουδιῶν τῶν τελευταίων χρόνων τῶν ραψῳδῶν» (Minnesangs) καὶ ἔγραψε: «C. E. F. Weyse καὶ ἡ δανικὴ μουσικὴ ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος» (1878), «Περὶ τοῦ χορικοῦ ᾄσματος τῆς εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας» (1881)· «Λειτουργικο-μουσικὴ ἱστορία τῆς εὐαγγελικῆς λειτουργίας ἀπὸ τοῦ 1523—1700» (1893), «Περὶ θρησκευτικῆς μουσικῆς καὶ θρησκευτικῶν συναυλιῶν», «Introitus. Graduale, Offertorium. Communio», «Τὰ χορικὰ ᾄσματα τοῦ λατινικοῦ σχολικοῦ δράματος» κ.λ.π. Εἰργάσθη ἐπίσης τῇ ἐντολῇ τῆς «Ἱστορικῆς Ἐπιτροπῆς» τοῦ Μονάχου, εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν «Ἱστορικῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος» κλπ. Γ. Σ.

Λίλιενμπλουμ (Lilienblum), *Μωϋσῆς*. Ἰσραηλίτης λόγιος καὶ ἐθνικιστὴς (1843—1910). Ἔζησεν ἐν Ρωσίᾳ, ὅπου νεώτατος διεκρίθη διὰ τὸ συγγραφικὸν αὐτοῦ τάλαντον, εἰς ἔργα σχετικὰ μὲ τὴν ἑβραϊκὴν ἱστορίαν. Ἔγραψεν: «Οἱ δρόμοι τοῦ Ταλμοὺδ» (1866 καὶ «Ὁ κόσμος τοῦ χάους» (1872). Διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ «Ἡ ἀναγέννησις τοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ πατρῴου ἐδάφους» ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὑπῆρξε δὲ μετὰ τοῦ Σμολένσκυ κύριος πρόμαχος τῆς κινήσεως ταύτης. Θ. Κ.

Λίλιενταλ (Lilienthal), *Μεναχέμ*. Ραββῖνος μεταρρυθμιστὴς (1815—1882). Διαμένων ἐν Γερμανίᾳ καὶ εἰδικευθεὶς εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα, ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Οὐβάρωφ εἰς Ρωσίαν πρὸς διοργάνωσιν καὶ ἀναμόρφωσιν τῶν ἰσραηλιτικῶν σχολείων. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς του μετέβη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του, ὡς ἱεροκήρυξ καὶ δημοσιογράφος. Ἀξιόλογον εἶναι τὸ γερμανιστὶ γραφὲν ἔργον αὐτοῦ: «Ἐλευθερία, ἔαρ καὶ ἀγάπη». Θ. Κ.

— Λίλιενταλ (Lilienthal), *Ὄθων*. Γερμανὸς μηχανικὸς καὶ ἐφευρέτης (1848—1896). Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ, ἵδρυσε δὲ αὐτόθι ἀπὸ τοῦ 1883 ἴδιον ἐργαστήριον μελέτης καὶ ἐφαρμογῆς τῶν πολυαρίθμων ἐφευρέσεών του. Ἐκ τούτων, οἱ τελειοποιηθέντες ὑπ' αὐτοῦ αὐλοφόροι ἀτμολέβητες καὶ αἱ δι' ἀτμοῦ σειρῆνες εἰσήχθησαν ἀμέσως εἰς τὸ γερμανικὸν ναυτικόν. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἀπησχόλησαν τὸν Λίλιενταλ τὰ προβλήματα τῆς ἀεροπλοΐας, δικαίως δὲ χαρακτηρίζεται ὡς ὁ σημαντικώτερος πρωτοπόρος τῆς πτήσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ μέσων βαρυτέρων τοῦ ἀέρος. Ἀσχοληθεὶς ἐπὶ τῶν προβλημάτων τούτων, θεωρητικῶς καὶ πειραματικῶς, ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὁλόκληρον, ἐδημοσίευσε τὰ συμπεράσματά του εἰς τὸ περίφημον βιβλίον του «Ἡ πτῆσις τοῦ πτηνοῦ ὡς βάσις τῆς ἀεροπλοΐας» (Βερολῖνον, 1889), συμπληρωθὲν μὲ τὸ βραδύτερον ἐκδοθὲν σημαντικὸν ἐπίσης ἔργον αὐτοῦ «Αἱ πτητικαὶ μηχαναὶ» (Βερολῖνον 1894). Ἀλλ' αἱ μελέται καὶ οἱ πειραματισμοὶ τοῦ Λίλιενταλ δὲν ἦσαν μόνον ἐργαστηριακοί. Ὁ ἐνθουσιασμός του διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀέρος ἦτο τόσος, ὥστε νὰ ἐκθέτῃ διαρκῶς χάριν αὐτῆ εἰς κίνδυνον τὴν ζωήν του. Κατασκευάσας ἀεροπλάνον ἄνευ κινητῆρος, ἀποτελούμενον ἐκ δύο ἐλαφρῶς κυρτωμένων ὁριζοντίων πτερύγων καὶ μιᾶς κατακορύφου κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος οὐρᾶς, ἀνηρτᾶτο ἀπ' αὐτοῦ διὰ τῶν χειρῶν καὶ ἐρρίπτετο ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ τινος πύργου εἰς τὸ κενόν. Ἐπέτυχεν οὕτω πτήσεις μέχρις ἀποστάσεως 300 μέτρων, πρᾶγμα καταπληκτικὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Εἰς μίαν ὅμως ἐκ τῶν δοκιμῶν του, τὸ ἀεροπλάνον του ἀνετράπη ἐκ ριπῆς σφοδροῦ ἀνέμου καὶ ὁ Λίλιενταλ καταπεσὼν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον. Τῷ 1914 ἀνηγέρθη πρὸς τιμήν του μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον εἰς τὴν γενέθλιόν του πόλιν Groselichterfelde, κειμένην ἐγγὺς τοῦ Βερολίνου. —Ρ.

Λίλιενφάϊν (Lilienfein), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1789 ἐν Στουττγάρτ. Ἐκ τῶν δραμάτων του, τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν, ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Σταύρωσις» (1902), «Μαρία Φριντχάμμερ» (1903), «Ὁ ἀγὼν μὲ τὰς σκιάς» (1906), «Ἡ μεγάλη ἡμέρα» (1907), «Ὁ ταῦρος τῆς Ὀλιβέρα» (1910), «Ὁ τύραννος» (1913), «Χίλντεμπραντ» (1918), «Καλλιόστρος» (1922). Ἔγραψε πρὸς τούτοις τὴν σάτιραν: «Ἰδανικὰ τοῦ διαβόλου» (1908) καὶ τὰ μυθιστορήματα: «Παιγνίδι στὸν ἄνεμο» (1916), «Τὸ πύρινον νέφος» (1919), «Τὸ ἔτος τῆς μέθης» (1923) κλπ. Γ. Ε. Κ.

Λίλιενφελντ (Lilienfeld) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Αὐστρίας ἐν τῇ Ἄνω Στυρίᾳ. Κάτ. 3319. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει ἡ μονὴ τῶν Κιστερκιανῶν, μετὰ περιφήμου ναοῦ καὶ βιβλιοθήκης. Ἔχει ἐργοστάσια σιδήρου, λατομεῖα μαρμάρου καὶ γαιανθρακωρυχεῖα. Τῷ 1683 οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀντέστησαν ἡρωϊκῶς εἰς δύο ἐφόδους τῶν Τούρκων, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσουν τὴν Ἄνω Στυρίαν. Μ. Δ. Β.

Λίλιενφελντ (Lilienfeld), *Παῦλος ντὲ —*. Ρῶσος κοινωνιολόγος καὶ οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1828 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1903. Καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας, ἡ ὁποία πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν Ρωσίᾳ, εἰσῆλθε νεώτατος εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐχρημάτισεν ἐπὶ δεκαπενταετίαν κυβερνήτης τῆς Κουρλανδίας καὶ ἐτιμήθη διὰ πλείστων μεταλλίων. Παραλλήλως ἠσχολήθη καὶ εἰς κοινωνιολογικὰς καὶ οἰκονομολογικὰς μελέτας, εἰς τὰς ὁποίας διέπρεψε. Τὰς θεμελιώδεις βιολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς προϋποθέσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηριχθεὶς ἐδημιούργησε τὸ σύστημά του, ἐκθέτει εἰς τὸ ρωσιστὶ συντεταγμένον ἔργον του: «Στοιχεῖα Πολιτικῆς οἰκονομίας» (Πετρούπολις 1860). Τῷ 1870 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον: «Σκέψεις ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης τοῦ μέλλοντος» (ρωσ.), τοῦ ὁποίου ἐγένετο καὶ πληρεστέρα γερμανικὴ ἔκδοσις τῷ 1873. Εἰς τὸ πεντάτομον τοῦτο ἔργον πραγματεύεται περὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ὡς πραγματικοῦ ὀργανισμοῦ, περὶ τῶν κοινωνικῶν νόμων, περὶ τῆς κοινωνικῆς ψυχοφυσικῆς, περὶ τῆς κοινωνικῆς φυσιολογίας καὶ περὶ τῆς φυσικῆς θεολογίας. Περίληψιν τῶν κοινωνικῶν θεωριῶν του ἐξέδωκε γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Pathologie sociale» (Παρίσιοι 1896), ἔνθα ἐξετάζει τὰς ἀσθενείας τῆς κοινωνίας (τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς ὀργανικὸν σῶμα) καὶ τὰ μέσα τῆς θεραπείας αὐτῶν (κοινωνικὴ παθολογία καὶ κοινωνικὴ θεραπευτική). Ὁ Λίλιενφελντ ὑπῆρξε διακεκριμένον μέλος τοῦ «Διεθνοῦς Ἰνστιτούτου τῆς Κοινωνιολογίας» (Institut international de Sociologie») χρηματίσας καὶ πρόεδρος αὐτοῦ κατὰ τὸ 1897 καὶ ὡς τοιοῦτος κατευθύνας τὰς ἐργασίας τοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συγκροτηθέντος ἐν Παρισίοις τρίτου διεθνοῦς συνεδρίου τῆς κοινωνιολογίας. Συνειργάσθη εἰς πλείστας κοινωνιολογικὰς ἐπιθεωρήσεις, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν «Revue Internationale de Sociologie» καὶ εἰς τὰ «Annales de l'Institut International de Sociologie», ὅπου ἐδημοσίευσε πλείστας διατριβάς, ὧν σπουδαιότεραι αἱ: «La méthode de l'induction ou méthode organique appliquée à l'étude des phénomènes sociaux» (τ. Α', Paris 1895) καὶ «La méthode graphique en sociologie» (Γ' καὶ Δ', Paris 1897 καὶ 1898). Ὁ Λίλιενφελντ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *ὀργανικιστῶν* κοινωνιολόγων, ἐκείνων δηλαδή, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦσι τὴν θεωρίαν τοῦ Σπένσερ περὶ ἀναλογίας μεταξὺ ὀργανισμοῦ καὶ κοινωνίας (Worms, Durkheim, Novikov κλπ). Θ. Π.

Λίλιενφελντ (Lilienfeld) *σωλήν*. Σωλὴν παραγωγῆς *ἀκτίνων* Ραΐντγκεν (βλ. λ.).

Λίλιεφ, *Νικολάϊ*. Βούλγαρος ποιητὴς καταγόμενος ἐκ Θρᾴκης καὶ γεννηθεὶς τῷ 1885. Ἐνεφανίσθη τὸ ἔτος 1918 μὲ συλλογὴν ποιημάτων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Πουλιὰ τῆς νύχτας», τῷ δὲ 1922 ἐξέδωκε τὴν συλλογὴν «Κηλῖδες τῆς Σελήνης». Φέρει ζωηρὰν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βερλαὶν καὶ τῶν λοιπῶν Γάλλων ποιητῶν τῆς παρακμῆς. Τ. Β.

Λιλὶθ /*Μυθολ.*/ (ἐκ τοῦ ἑβρ. *λιλατοῦ* = νὺξ καὶ κατ' ἐπέκτ. στοιχειὸ τῆς νυκτός). Θῆλυς δαίμων τῆς ἑβραϊκῆς λαϊκῆς παραδόσεως, παρεμφερὴς πρὸς τὰ *βαμπὶρ* (βλ. λ.). Κατὰ τὴν ἀπόκρυφον ἑβραϊκὴν παράδοσιν τῶν καββαλιστῶν καὶ τῶν ταλμουδιστῶν, ἡ Λιλὶθ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ Ἀδάμ, ὅστις συνεπλάσθη συγκεκολλημένος μετ' αὐτῆς ἐκ τῶν νώτων. Ἐπειδὴ ὅμως κατόπιν ἡ Λιλὶθ ἐπεδόθη εἰς τὴν μαύρην μαγείαν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ διαβόλου, ἀπεχωρίσθη τοῦ Ἀδὰμ καὶ μετεβλήθη εἰς μέγαν θῆλυν δαίμονα, εἰς ἀντικατάστασίν της δὲ ἐπλάσθη ἡ Εὔα. Ἡ παράδοσις αὕτη εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀπηχεῖ παναρχαίας δοξασίας περὶ ἀρχικοῦ ἑρμαφροδιτισμοῦ καὶ ἀνδρογυνικῆς ἑνότητος τῶν δύο φύλων. Η. Π. Γ.

Λίλιο (Lilio), *Λουΐτζι*. Ἰταλὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Cirio τῆς Καλαβρίας καὶ ἀποθανὼν τῷ 1576. Κατ' ἀρχὰς ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐν Ρώμῃ, κατόπιν δὲ ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν ἀστρονομίαν καὶ κατέστη γνωστὸς κυρίως ἐκ τοῦ σχεδίου μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου, τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδίου ὑπέβαλεν ὁ ἀδελφός του Ἀντώνιος εἰς τὸν πάπαν Γρηγόριον ΙΓ', ὅταν οὗτος ἐζήτησε τὰς γνώμας τῶν ἀστρονόμων ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἡμερολογιακῆς μεταρρυθμίσεως. Σ. Π.

λιλιπούτειος (ὁ)· ὁ πολὺ μικρός, νᾶνος (βλ. λ. *λιλλιπούτειος*).

Λιλλεμπόν, ἢ *Λιλλεβόννη* (Lillebonne) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα καντονίου ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κάτω Σηκουάνα, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπολμπὲκ (Bolbec), 32 χλμ. ἀπὸ τῆς Χάβρης, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει ὑφαντουργεῖα βαμβακερῶν ὑφασμάτων, νοσοκομεῖον, ἐκκλησίαν γοτθικοῦ ρυθμοῦ μετὰ παλαιῶν ὑαλογραφιῶν, ἐρείπια παλαιοῦ φεουδαρχικοῦ πύργου, κυλινδρικὴν ἀκρόπολιν, ἐρείπια ὀκταγώνου πύργου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Ἡ Λιλλεμπὸν εἶναι ἡ Juliobona τῶν Ρωμαίων, ἥτις καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἀνῳκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου καὶ ἀπέβη σπουδαία κλεὶς τοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου τῶν Ρωμαίων. Ἐκ τῶν γενομένων ἐν αὐτῇ ἀνασκαφῶν ἦλθον εἰς φῶς πλεῖσται ρωμαϊκαὶ καὶ γαλατικαὶ ἀρχαιότητες, ὡς ἐρείπια ρωμαϊκοῦ θεάτρου, λουτροῦ, ἐπαύλεων, μωσαϊκά, ἀνδριάντες κτλ., ἐναποτεθεῖσαι εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τῆς Ρουέν. Μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν βαρβάρων, ἡ Λιλλεμπὸν παρήκμασεν ἐντελῶς, ἤρχισε δὲ καὶ πάλιν ἀκμάζουσα ἀφ' ἧς ἡμέρας Γουλιέλμος ὁ Κατακτητὴς ἀνήγειρεν ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπῆ πύργον. Κάτ. 5.488 (1921). Μ. Ν. Δ.

Λιλλὲρ (Lillers) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα καντονίου ἐν τῷ νομῷ τοῦ Πὰ-ντὲ-Καλαί, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νάβ, παραποτάμου τοῦ Λὺς καὶ εἰς ἀπόστασιν 13 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Μπετὺν (Bethune). Κάτ. 8 826 (ἀπογρ. 1921). Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Βορρᾶ, ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα, ἐργοστάσια ὑποδημάτων, χυτήρια σιδήρου, ἀλευρομύλους, βαζελλοποιεῖα, ζυθοποιεῖα, χαλκουργεῖα. Ἡ ἐν Λιλλὲρ ὑπάρχουσα ἐκκλησία τοῦ ΙΒ' αἰῶνος θεωρεῖται ὡς

Digitized by Google

ἡ ὡραιοτέρα τῆς Φλάνδρας. Ἐπίσης ἔχει ἀρτεσιανὰ φρέατα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον ἠνεώχθη τὸν ΙΒ' ἢ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Μ. Ν. Δ.

Λίλλη (Lille, φλαμ. Ryssel, λατ. Insula) *[Γεωγρ.]*. Μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων, βιομηχανικωτέρων καὶ ἐμπορικωτέρων πόλεων τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τοῦ Βορρᾶ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ντὲλ (Deule). Κάτ. 201.921. Ἡ Λίλλη εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν μετὰ τοῦ Βελγίου, τῆς Ὁλλανδίας, τῆς Γερμανίας, τοῦ Καλαὶ-Δούβρου, Ἑλβετίας καὶ Ἰταλίας, καὶ σπουδαιότατον στρατηγικὸν σημεῖον. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, μὲ τὰ ἐννέα αὐτῆς φρούρια, ἦτο ἐπίφοβον περικεχαρακωμένον στρατόπεδον, ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν κήρυξιν τούτου ἐξεκενώθη ὑπὸ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τὴν 5 Σεπτεμβρίου τοῦ 1914 καὶ ἐκ νέου τὴν 12 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους. Κατὰ τὰς μάχας τῆς 15—28 Ὀκτωβρίου τὰ γαλλικὰ στρατεύματα ἀπεπειράθησαν νὰ περικυκλώσουν τοὺς Γερμανούς, ἀλλ' ἀπέτυχον.

Οὕτω ἡ Λίλλη παρέμεινεν ὑπὸ τοὺς Γερμανοὺς μέχρι τῆς μεγάλης ἐπιθέσεως τῶν συμμάχων, γενομένης τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1918. Σήμερον εἶναι ἕδρα τοῦ Α' γαλλικοῦ σώματος στρατοῦ, ἔχει πανεπιστήμιον, γεωργικήν, ἐμπορικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν σχολήν, ἀκαδημίας μουσικῆς, ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, μουσεῖα ζωγραφικῆς καὶ μεταλλίων, βοτανικὸν κῆπον, σπουδαίαν βιβλιοθήκην μὲ 450.000 τόμους, ἐπιστημονικὰ ἑταιρείας, θέατρα, σταθμὸν ἀσυρμάτου, ἰνστιτοῦτον κωφαλάλων, φρενοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖα κ. ἄ. Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ τῆς περιοχῆς της συνίσταται κυρίως εἰς σῖτον, λίνον, καπνὸν καὶ δημητριακά. Ἡ βιομηχανία της εἶναι ἐπίσης ἀνθηροτάτη. Ἡ ἐριουργία της ἀπασχολεῖ χιλιάδας ἐργατῶν. Ἐπίσης εἰς τὴν βαμβακουργίαν, τὴν βιομηχανίαν τοῦ λίνου καὶ τῆς ἰούτης ἀπασχολεῖται σημαντικὸς ἀριθμὸς ἐργατῶν καὶ ἐργατίδων. Ἐπὶ πλέον ζαχαροποιεῖα, ἐν αὐτῇ δ' εὑρίσκονται καὶ τὰ μεταλλουργεῖα τῆς ἑταιρείας Fives-Lille, ὅπου κατασκευάζονται μηχαναὶ ἀτμοπλοίων, ἁτμάμαξαι, γέφυραι μεταλλικαί, ὑλικὸν πολέμου καὶ παντοειδεῖς γεωργικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ μηχαναί.

Τὸ ὄνομα τῆς Λίλλης (Insula) ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦτο πόλις φεουδαρχική, ἤρχισε δ' ἀναπτυσσομένη κυρίως ἀπὸ τῆς βασιλείας Βαλδουΐνου τοῦ Ε', κόμητος τῆς Φλάνδρας. Ἔκτοτε ἤλλαξε πλειστάκις κυρίαρχον, μέχρις οὗ, διὰ τῆς συνθήκης τῆς Οὐτρέχτης (1713), περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ὁριστικὴν κατοχὴν τῆς Γαλλίας. Ἡ Λίλλη ἔχει ἐλάχιστα ἄξια λόγου μνημεῖα. Πλὴν τῶν ἐρειπίων τῶν μεσαιωνικῶν αὐτῆς τειχῶν, σώζονται ἔτι καὶ σήμερον τρεῖς πύλαι αὐτῶν, θριαμβευτικὴ ἁψὶς ἀνεγερθεῖσα τῷ 1682 εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατακτήσεως τῆς Φλάνδρας καὶ πρὸς τιμὴν Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', ἀναμνηστικὴ στήλη τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν τῷ 1792 καὶ τῆς ἡρωικῆς ἀντιστάσεως τῶν κατοίκων της, ἀκρόπολις σχήματος πενταγώνου, ἀνεγερθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βωμπὰν καί τινες ἐκκλησίαι τοῦ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐκ τῶν νεωτέρων δημοσίων κτιρίων ἀξιολογώτερα εἶναι τὸ δημαρχεῖον, τὸ μέγαρον τῶν Καλῶν τεχνῶν, τὸ χρηματιστήριον καὶ τὰ νοσοκομεῖα. Μ. Ν. Δ.

λιλλιανίτης (ὁ) (Lillianit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς τάξεως τῶν θειοαλάτων. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Pb_3 Bi_2 S_6$. Περιέχει καὶ ἄργυρον, ὁ ὁποῖος ἀντικαθιστᾷ μέρος τοῦ μολύβδου εἰς τὸ χημικὸν μόριον τοῦ ὀρυκτοῦ. Ἔχει χρῶμα χαλυβδότεφρον, ἀπαντᾷ δὲ εἰς Lillian-Mine ἐν Κολοράδῳ καὶ εἰς Vena τῆς Σουηδίας. Γ. Β.

λιλλιπούτειος (ὁ, ἡ), —**ον** (τὸ) (ἀγγλ. lilliput ἐκ τοῦ little put=μικρούλης)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς νανοφυεῖς κατοίκους τῆς *Λιλλιπούτης* (βλ. λ.), ὁ ὅμοιος πρὸς αὐτούς: «λιλλιπούτειον ἀνάστημα» συνήθως μεταφορικῶς ἐπὶ ἀνθρώπου ἀναξίου προσοχῆς.

Λιλλιπούτη, ἡ *Λιλλιπουτία* (Lilliput). Φανταστικὴ νῆσος ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ, περιγραφομένη εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἄγγλου σατιρογράφου Ἰωνάθαν Σουίφτ, «Ταξίδια τοῦ Γκιοῦλλιβερ» (Gulliver's Travels), ὅπερ ἐξεδόθη τῷ 1726. Ἡ νῆσος φέρεται κατοικουμένη ὑπὸ νάνων, ὧν τὸ ἀνάστημα δὲν ὑπερβαίνει τὰ 15 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου. Τὸ ἔργον, μεταφρασθὲν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου καὶ θεωρούμενον κλασσικόν, ἐκτὸς τῆς μεγάλης παιδαγωγικῆς ἀξίας του, ἀποτελεῖ καυστικὴν σάτιραν κατὰ τῶν λογοτεχνῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουίφτ, οἱ ὁποῖοι περιέγραφον τὴν σύγχρονον ζωὴν κατὰ τρόπον φανταστικόν, ἀποφεύγοντες τὴν ἀλήθειαν. Δ. Σ. Δ.

Λίλλο (Lillo), *Γεώργιος*. Ἄγγλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1693—1770). Υἱὸς ἀδαμαντοπώλου κατ' ἀρχάς, ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Τὸ πρῶτόν του θεατρικὸν ἔργον «Συλβία» ἐδιδάχθη ἐν Λονδίνῳ τῷ 1730, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ἐπαίχθη ἡ τραγῳδία «Ὁ ἔμπορος τοῦ Λονδίνου». Δευτέρα τραγῳδία του, ὁ «Χριστιανὸς ἥρως», τῷ 1735, βασίζεται δὲ αὕτη εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλβανοῦ ἐθνικοῦ ἥρωος Σκενδέρμπεη, τοῦ ὁποίου ὁ βίος ἐδημοσιεύθη ὁμοῦ μετὰ τοῦ δράματος. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: ἡ «Μοιραία περιέργεια», ὁ «Περικλῆς, πρίγκιψ τῆς Τύρου», ἀποτελοῦν διασκευὴν τοῦ ὁμωνύμου δράματος τοῦ Σαίξπηρ, «Ἡ δικαιοσύνη θριαμβεύουσα» κλπ. Τὰ ἔργα τοῦ Λίλλο, μελοδραματικά, πλήρη ὑπερβολῶν, δὲν ἔχουν λογοτεχνικὴν ἀξίαν, ἔδωσαν ὅμως ὤθησιν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ οἰκογενειακοῦ δράματος, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ὡς ἡρώων προσώπων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν. Δ. Σ. Δ.

— **Λίλλο** (Lillo), *Γκιουζέππε*. Ἰταλὸς συνθέτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Νεαπόλει (1814—1863). Ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ εἶτα καθηγητὴς τοῦ ᾠδείου τῆς πόλεως ταύτης. Ἔγραψε σειρὰν μελοδραμάτων, λειτουργιῶν, μοτέττων κ.λ. Γ. Σ.

Λὶ Λὸγκ-Μιέν, ἢ *Λὶ Κὸγκ-Λίν*. Κινέζος ζωγράφος. Ἐγεννήθη ἐν Χοῦ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνος. Κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισε δημόσιος ὑπάλληλος, βραδύτερον ὅμως κατέλιπε τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους καὶ ἀποσυρθεὶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Λὸγκ-Μιὲν ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν. Ἀπέθανε τῷ 1106. Πολλὰ ἔργα, περιλαμβανόμενα εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς συλλογὰς διασήμων ἰαπωνικῶν ναῶν καὶ εἰς ἰδιωτικὰς πινακοθήκας, φέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομά του· ἀλλά, μολονότι ἀναγνωρίζεται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἐν αὐτοῖς ἡ τεχνοτροπία του, κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν αὐθεντικαὶ του δημιουργίαι. Ὁ Λὶ Λὸγκ-Μιὲν ἀπεικόνισε κατὰ τὰς ἀρχὰς μὲν τοῦ καλλιτεχνικοῦ του σταδίου σκηνὰς τοῦ καθημερινοῦ βίου, μάλιστα δὲ ἵππους, εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῶν ὁποίων ἐσημείωσεν ἐξαίρετον ἐπιτυχίαν, ἔπειτα δὲ τοπία καὶ βουδικὰς μορφάς. Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας ἔφθασεν ἐνίοτε εἰς ἀνυπέρβλητον ἐντέλειαν, ἐθεωρεῖτο δ' ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ὁ δημιουργὸς τοῦ τύπου τοῦ σκεπτομένου βουδικοῦ ἀσκητοῦ, ὃν ἡ σινικὴ καὶ ἡ ἰαπωνικὴ τέχνη τόσον ἠγάπησαν καὶ εἰς τόσον ἀξιοθαύμαστον ποικιλίαν μορφῶν, στάσεων, χειρονομιῶν ἀναπαρήγαγον. Νεώτεραι ὅμως ἔρευναι, ἰδίᾳ δὲ ἡ σπουδὴ τῶν γραφιῶν τοῦ Τουὲν-Χουάγκ καὶ τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Μουρτόκι, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ καταγωγὴ τοῦ τύπου τούτου δέον ν' ἀναζητηθῇ εἰς τὴν βουδικὴν τέχνην τοῦ Τουρκιστὰν καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Καὶ ὡς τοπιογράφος δ' ὁ Λὶ Λὸγκ-Μιὲν ὑπῆρξεν ἀξιοθαύμαστος. Κριτικὸς Κινέζος τῆς ἐποχῆς τῶν Σόγκ ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ ὅτι «ἡ ψυχή του ἐπεκοινώνει μὲ ὅλα τὰ πράγματα καὶ τὸ πνεῦμά του εἰσέδυεν εἰς τὰ μυστήρια καὶ τὰς πανουργίας τῆς φύσεως». Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο τὸ πνευματικὸν στοιχεῖον εἶναι τὸ κυριώτατον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς τέχνης τοῦ Λὶ Λὸγκ-Μιέν, παραλλήλως πρὸς τὴν ἁρμονικωτάτην εὐρυθμίαν καὶ τὴν ἐκπλήσσουσαν ἐκφραστικότητα τῶν συνθέσεών του. Ὁ R. Petrucci (Les peintres chinois, σελ. 64) διὰ τολμηρᾶς συγκρίσεως ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι ὁ Λὶ Λὸγκ-Μιὲν ὑπενθυμίζει τὸν Ραφαήλ. Ι. Μ. Π.

Λὶλ-σὺρ-λὰ-Σὸργκ (L' Isle-sur-la-Sorgue) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα καντονίου ἐν τῷ νομῷ τῆς Βωκλούζ, 22 χλμ. ἀπὸ τῆς Ἀβινιὸν καὶ τοῦ ποταμοῦ Σόργκ. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παρισίων-Λυῶνος-Μασσαλίας καὶ ἔχει λατομεῖα γύψου, ὑφαντήρια μετάξης καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, πριονιστήρια καὶ βιομηχανίαν χάρτου. Κάτ. 6.266. Μ. Ν. Δ.

Λιλύβαιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς δυτικῆς ἄκρας τῆς Σικελίας μετὰ λαμπροῦ λιμένος, κειμένη ἐπὶ ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου (τοῦ νῦν Capo Boeo), εἰς ἀνατ. μῆκ. 37° καὶ βόρ. πλάτ. 36° κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. III, 4, 3). Εἶναι τὸ πλησιέστερον σημεῖον τῆς Σικελίας πρὸς τὴν Ἀφρικήν, ἀπέχον 1 500 στάδια ἀπὸ τῆς Καρχηδόνος (*Στράβ.* VI, 267), ἐξ οὗ καὶ ἡ μεγάλη αὐτῆς στρατιωτικὴ καὶ ἐμπορικὴ σημασία.

Ἱδρυθεῖσα τῷ 397 π. Χ. ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ τυράννου Διονυσίου καταστροφὴν τῆς Μοτύης (νῦν San Pantaleo), κειμένης 10 περίπου μίλια πρὸς Β. αὐτῆς, καὶ ὀχυρωθεῖσα ἀπ' αὐτῶν ἀπέβη ἓν τῶν κυριωτέρων φρουρίων τῆς νήσου καὶ τὸ κέντρον τῶν ἐν Σικελίᾳ δυνάμεων. Μάτην ἐπολιορκήθη τῷ 276 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Πύρρου. Τέλος, κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 241 π. Χ., μετὰ δεκαετῆ πολιορκίαν, ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῶν ἐπιχειρήσεων των κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον (218—201 π. Χ.). Ἐπίσης ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἀφρικῆς ἐκστρατείαν του ἐπὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ Σέξτου Πομπηίου κατὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἦτο ἀνθηροτάτη καὶ ἕδρα ἑνὸς τῶν δύο ἐν Σικελίᾳ ταμιῶν (Quaestor). Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΛΙΛΥΒΑΙΤΑΝ ἢ ΛΙΛΥΒΑΙΤΑΣ. Ἐξηκολούθει κόπτουσα νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου (*Head-Σβορώνου*, Ἱστορ. τῶν νομισμ. τ. Α', σ. 205). Σήμερον ὀνομάζεται *Μαρσάλα* (Marsala) ἐν τῷ νομῷ Τράπανι, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παλέρμου-Τράπανι. Α. Θ. Σ.

Νόμισμα τοῦ Λιλυβαίου.

— **Λιλύβαιον**, ἢ *Λιλυβηΐς ἄκρη* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Σικελίας, ἡ δυτικὴ τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιά (*Πολυβ.* Α, λβ, 6. *Στράβ.* Β 122 καὶ ΣΤ 266). Ὑπ' αὐτὸ ἡ φερώνυμος πόλις (*Πτολεμ.* Γ, δ, 5. *Πολυβ.* αὐτ.). Καὶ τὸ μὲν ἀκρωτήριον, ὅπερ οἱ ἐντόπιοι ὀνομάζουν Capo Boeo, μετωνόμασαν οἱ Ἰταλοὶ ἐπισήμως εἰς *Κάπο Λιλυπέο* (Capo Lilibeo, ὅρα Mediter. Pilot, ἔκδ. 1913 τόμ. Ι 532)· ὁ δὲ λιμὴν Λιλύβαιον εἶναι ἡ σύγχρονος *Μαρσάλα*. Σ. Ε. Λ.

Λὶμ (Lim) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Νοτιοσλαυΐας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Δρίνα (Ντρίνα), παραποτάμου καὶ τούτου τοῦ Σαύου, πηγάζων ἐκ τῶν βορειοαλβανικῶν Ἄλπεων, παρὰ τὰ νοτιοσλαυϊκὰ σύνορα, διασχίζων τὴν λίμνην Πλάβα καὶ τὴν περιοχὴν τοῦ Νοβιπαζάρ, μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Ν. πρὸς Β, καὶ συμβάλλων εἰς τὸν Δρίνα μετὰ ροῦν 200 χλμ., ὀλίγον πρὸ τῆς πολίχνης Βίσεγκραντ. Χ. Δ.

λίμα (ἡ)· δημοτ., τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου λιμαρίζομεν τὸν σίδηρον ἢ ὄργανα σιδηρᾶ. ἡ *ρίνη* (βλ. λ.)· || μεταφ. φλυαρία ἀκατάσχετος: «εἶχε μιὰ λίμα», «ἄρχισε πάλι τὴ λίμα».

— **λίμα** (ἡ)· δημοτ., βουλιμία, ὑπερβολικὴ πεῖνα, ἀδηφαγία, λαιμαργία: «ἔφαγε μὲ μιὰ λίμα, σὰν νὰ 'τανε μέρες νηστικός» (ἀναδρομικῶς ἐκ τοῦ *λιμάζω* βλ. λ.).

Λίμα (Lima) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ν. Ἀμερικῆς, πρωτεύουσα τῆς Περουβιανῆς δημοκρατίας καὶ ἕδρα ὁμωνύμου νομοῦ. Κεῖται μεσογείως ἐγγὺς τῆς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀπέχει δὲ ἀπὸ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Καλλάο 12 χλμ. Ἡ θέσις αὐτῆς καθορίζεται ὑπὸ τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων 12°2'34'' Ν. πλάτους καὶ 77°7'36'' Δ. μήκους Γκρήνουϊτς. Εἶναι ἐκτισμένη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ρίμακ, ἐπὶ ὑψομέτρου 150 μ., ἐντὸς εὐρείας καὶ εὐφόρου πεδιάδος, κατερχομένης ἀπὸ τῶν προπόδων τῶν Ἄνδεων, αἱ ὁποῖαι διέρχονται 80 περίπου χλμ. ἀνατολικῶς τῆς πόλεως. Τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐκτείνεται ἡ πόλις, εἶναι ἐπικλινές, ὡς καὶ ὁλοκλήρου τῆς πεδιάδος, κατερχόμενον πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ ὠκεανοῦ, διευκολῦνον τοιουτοτρόπως τὴν ἐκροὴν τῶν ὑδάτων. Κάτ. (1927) 220 000. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συστήματος τῶν διασταυρουμένων παραλλήλων εὐθειῶν ὁδῶν, ἔχει δὲ εὐρείας λεωφόρους, πολλὰς μεγάλας πλατείας, ὧν σπουδαιοτέρα ἡ πλατεῖα τῶν Ὅπλων καὶ ἡ τῆς Ἑνώσεως, καὶ ὡραῖα πάρκα καὶ κήπους. Περιβάλλετο ἄλλοτε ὑπὸ τείχους, τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου καταλαμβάνουν σήμερον δενδρόφυτοι λεωφόροι. Ἀξιολογώτερα κτήρια ἔχει: τὸν καθεδρικὸν ναόν, οἰκοδομηθέντα τῷ 1535, ὁ ὁποῖος καταστραφεὶς τῷ 1746 ὑπὸ σεισμοῦ ἀνῳκοδομήθη ἐκ νέου, τὸ πανεπιστήμιον, παλαιότερον ἀνώτερον πνευματικὸν ἵδρυμα τῆς Ἀμερικῆς λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ 1551, τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν μέγαρον, τὸ δημαρχεῖον, τὸ μέγαρον τῆς γερουσίας κλπ., κοσμεῖται δὲ ὑπὸ πολλῶν μνημείων. Ἡ Λίμα εἶναι ἀξιόλογον πνευματικὸν κέντρον, ἔχουσα, ἐκτὸς τοῦ πανεπιστημίου, ἱστορικὸν ἰνστιτοῦτον, σχολὴν μηχανικῶν, ἐθνικὴν βιβλιοθήκην, γεωργικὴν σχολήν, ζῳολογικὸν καὶ βοτανικὸν κῆπον κλπ. Ἀξιολογώτερα κέντρα συγκεντρώσεων καὶ διασκεδάσεων εἶναι, ἐκτὸς τῶν θεάτρων καὶ κινηματογράφων, τὸ ἀμφιθέατρον τῶν ταυρομαχιῶν, ἐκ τῶν καλυτέρων τοῦ κόσμου, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 8.000 θεατῶν, τὸ ἱπποδρόμιον καὶ διάφορα γυμναστήρια καὶ ἀθλητικὰ γήπεδα.

Ἡ Λίμα εἶναι ἐπίσης ἀξιόλογον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ μεγάλου καὶ εὐφόρου ὑψιπέδου τῶν Ἄνδεων, συγκεντρώνει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν προϊόντων τῆς Κεντρικῆς Περουβίας, τὰ ὁποῖα ἐξάγονται ἐκεῖθεν μέσῳ τοῦ λιμένος τοῦ Καλλάο, μεθ' οὗ συνδέεται ἐπίσης σιδηροδρομικῶς. Κυριώτεραι βιομηχανίαι εἶναι ἡ ἀγγειοπλαστική, ἡ ὑφαντουργία, ἡ χαρτοποιία, ἡ καπνοβιομηχανία, ἡ σαπωνοποιία, ἡ τῶν χρωστικῶν ὑλῶν, ἡ χαλκουργία, ἡ σιδηρουργία, ἡ σακχαροβιομηχανία, ἡ ἐπεξεργασία τοῦ κακάου, ἡ βιομηχανία ἀργυρῶν σκευῶν κλπ. Μεγάλα ἐμποροβιομηχανικὰ ἱδρύματα ἑδρεύουσιν ἐν τῇ πόλει τὸ βιομηχανικὸν καὶ τεχνικὸν ἰνστιτοῦτον τοῦ Περού, τὸ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, τὸ χρηματιστήριον κλπ.

Ἡ Λίμα ἱδρύθη τῷ 1535 ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ Πιζάρρο καὶ ἐχρησίμευε κατ' ἀρχὰς ὡς ἕδρα τῶν Ἰσπανῶν ἀντιβασιλέων τοῦ Περού, ἀπὸ δὲ τῆς καταργήσεως τῆς ἱσπανικῆς κυριαρχίας ὡς

Digitized by Google

πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας. Τότε ἠρίθμει περὶ τοὺς 15.000 κατοίκους. Προσβληθεῖσα τῷ 1746 ὑπὸ σεισμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι εὐπαθής, κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου, ἡ δ' ἀνοικοδόμησις αὐτῆς ἀπῄτησε μακρὸν χρόνον. Τῷ 1880 κατελήφθη ὑπὸ τῶν χιλιανῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα πολλὰς εἰς τὰ μνημεῖα αὐτῆς ἐπέφεραν καταστροφάς. Ἀλλὰ ταχέως ἀνέλαβεν, ὁ δὲ πληθυσμός της ἔκτοτε ὑπερεδιπλασιάσθη μέχρι σήμερον. Ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς οἱ ἡμίσεις εἶναι λευκοὶ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰνδοί, μιγάδες, Νέγροι καὶ Κινέζοι. Ἐκ τῶν λευκῶν πολλοὶ εἶναι Εὐρωπαῖοι (Γερμανοί, Ἰταλοί, Γάλλοι, Ἄγγλοι κλπ.), ἀσχολούμενοι κυρίως μὲ τὸ ἐμπόριον. Γενικῶς ἡ Λίμα, χάρις εἰς τὸ εὔκρατον κλῖμά της (μέση θερμοκρασία κατὰ τὸν χειμῶνα

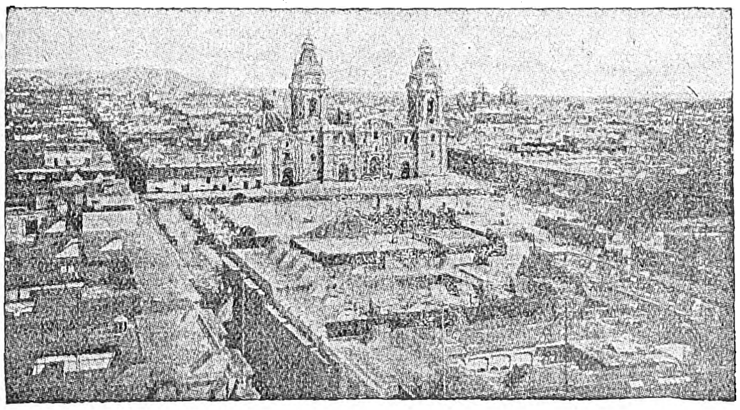

Ἄποψις τῆς Λίμας.

13° καὶ κατὰ τὸ θέρος 28°) καὶ τὴν καλὴν ἀρχιτεκτονικήν της ἐμφάνισιν, εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων πόλεων τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Χ. Δ.

—**Λίμας** ***νομὸς*** */Γεωγρ./*. Νομὸς τῆς Περουβίας, περιβαλλόμενος πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀνκάτς καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Χουανκαβελίκα, βρεχόμενος δὲ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐπὶ παραλίας μήκους 400 χλμ. Ἔχει ἔκτασιν 38.984 τ. χλμ. πληθυσμὸν 550.000 κατ. (1927) καὶ πρωτεύουσαν τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ μικρὸν περὶ τὸν λιμένα τοῦ Καλλάο ὁμώνυμον αὐτῷ διαμέρισμα ἐκτάσεως 37 τ. χλμ. καὶ πληθυσμοῦ 75 000. Ὁ νομὸς ἀρδεύεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Ρίμακ, Ρίο Γκράντε, Μάλα* καὶ *Τσίνσεϋ* καὶ διασχίζεται, ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Ἄνδεων. Καλλιεργεῖται κυρίως σακχαροκάλαμον καὶ ἐξάγονται πλούσια μεταλλεύματα ἀργύρου καὶ χαλκοῦ καὶ νίτρου. Χ. Δ.

—**Λίμας** ***σύνοδος***. —1) Ἡ δευτέρα συνελθοῦσα σύνοδος (συνέδριον) τῶν ἀντιπροσώπων διαφόρων ἀμερικανικῶν πολιτειῶν, τῇ 11 Δεκεμβρίου 1847, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τὴν ὁποίαν ἐσημείωσεν ἡ πρώτη ἐν Παναμᾷ συνελθοῦσα σύνοδος, τῇ 22 Ἰουνίου 1826. Ἡ σύνοδος τῆς Λίμας ἀπετελέσθη ἐκ πολὺ ὀλιγωτέρων ἀντιπροσώπων τῆς ἐν Παναμᾷ συγκροτηθείσης συνόδου, καθόσον, ἀντιθέτως πρὸς ταύτην εἰς ἣν παρέστησαν ἀντιπρόσωποι τῆς Κολομβίας, τῶν δημοκρατιῶν τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς, τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Μεξικοῦ, ἐκείνη συνεκροτήθη ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς Βολιβίας, τῆς Χιλῆς, τοῦ Ἰσημερινοῦ, τῆς Νέας Γρενάδας καὶ τῆς Περουβίας, οὐδόλως ἀντιπροσωπευθεισῶν τῆς Ἀργεντινῆς, τῆς Οὐρουγουάης, τῆς Παραγουάης, τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῶν δημοκρατιῶν τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Ἡ σύνοδος διήρκεσε μέχρι τῶν μέσων τοῦ ἑπομένου ἔτους, σημειώσασα πολὺ μεγαλυτέραν τῆς πρώτης ἐπιτυχίαν, καθόσον κατ' αὐτὴν διετυπώθη καὶ ὑπεγράφη νέα σύμβασις ὁμοσπονδίας (ἡ παρὰ τῆς πρώτης συνόδου καταρτισθεῖσα ἐπεκυρώθη μόνον παρὰ τῆς Κολομβίας, ἥτις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων μετὰ τῶν λοιπῶν κυβερνήσεων), ὡς ἐπίσης νέα ἐμπορικὴ καὶ ναυτικὴ σύμβασις, ὡς καὶ ταχυδρομικὴ καὶ προξενικὴ σύμβασις (ἡ προξενικὴ σύμβασις ἐπεκυρώθη παρὰ μόνης τῆς κυβερνήσεως τῆς Νέας Γρενάδας).

—2) Δεκαπέντε περίπου ἔτη βραδύτερον συνῆλθεν ἐν Λίμᾳ νέα σύνοδος, ἥτις ὑπῆρξεν ἀπότοκος τῆς ἀπὸ 15 Σεπτεμβρίου 1856 ὑπογραφείσης ἐν Σαντιάγῳ συνθήκης μεταξὺ Χιλῆς, Ἰσημερινοῦ καὶ Περουβίας, τῆς ἀποκληθείσης ἠπειρωτικῆς συνθήκης (traité continental), ἥτις ὑπεβλήθη ὑπὸ τὴν κύρωσιν καὶ τῶν λοιπῶν λατινοαμερικανικῶν δημοκρατιῶν. Κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην ἀντεπροσωπεύθησαν ἡ Ἀργεντινή, ἡ Βολιβία, ἡ Χιλή, ὁ Ἰσημερινός, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Κολομβίας, ἡ Γουατεμάλα, ἡ Περουβία καὶ ἡ Βενεζουέλα, ἔργον δὲ αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ συνομολόγησις συνθήκης συμμαχίας, ἥτις ἐθεωρήθη, οὐχὶ ἀδίκως, ὡς προκήρυξις μᾶλλον θεωρητικῆς ἀρχῆς ἢ ὡς δεσμὸς πραγματικός, ὡς τοὐλάχιστον δέχεται ὁ Calvo. Η. Γ. Κ.

—**Λίμα**, ἢ *Λίμια* (Lima ἢ Limia) */Γεωγρ./*.—1) Ποταμὸς τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, σχηματιζόμενος ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν ποταμῶν Χίνθο καὶ Ἀντέλα, ὅστις σχηματίζει καὶ τὴν τελματώδη λίμνην Λίμα. Κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ ροῦ αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐν τῇ ἱσπανικῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ὀρένσε (Γαλικίᾳ), κατὰ δὲ τὸ κάτω διασχίζει τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Πορτογαλίας, χυνόμενος εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν εἰς πλάτος 41° 40′ βόρειον καὶ μῆκος 8° 50′ δυτικὸν ἀπὸ Γκρήνουϊτς, παρὰ τὴν πόλιν Βιάννα ντὸ Καστέλλο. Ἔχει μῆκος 150 χλμ., ὧν τὰ 75 ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἐν Πορτογαλίᾳ. Εἶναι πλωτὸς ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του μέχρι τῆς πόλεως Πόντε ντὲ Λίμια εἰς μικρὰ πλοῖα. Περίφημος εἶναι ἡ παρὰ τὴν Πόντε ντὲ Λίμια γέφυρα τοῦ ποταμοῦ, ἐκ τῆς ὁποίας ἔλαβε καὶ τὴν ὀνομασίαν ἡ πόλις. Εἶναι ὁ ἀρχαῖος *Βελιὼν* (βλ. λ.).

—2) Ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Σέρκιο, εἰς ὃν χύνεται παρὰ τὸ Μπόργκο ἁ Μετσάνο. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Τσιμόνε τῶν Ἀπεννίνων.

λίμα (ἡ) (Lima) */Ζῳολ./*. Γένος μαλακίων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυτιλιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ θαλάσσια ζῷα, διακρινόμενα ἐκ τοῦ ᾠοειδοῦς, ὁμοιοθύρου ὀστράκου των καὶ τῶν πολλῶν λεπτῶν διακλαδώσεών του. Ἀπαντῶσιν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζ.]* Λείψανα τοῦ γένους τούτου ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων, ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου περιόδου μέχρι σήμερον. Ἡ κυρία ἀνάπτυξις καὶ ἐξάπλωσις τοῦ γένους ὑπῆρξε κατὰ τὴν τριάσιον, ἰουράσιον καὶ κρητιδικὴν περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος, ὁπότε ἔζησαν πλέον τῶν 300 εἰδῶν.

Ἐν Ἑλλάδι λείψανα λιμῶν ἀπολιθωμένων εὑρέθησαν πολλαχοῦ, ὡς π. χ.: α′) εἰς τὴν θέσιν Χασάνι τὸ εἶδος *lima squamosa* ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων· β′) τὸ αὐτὸ εἶδος ἐντὸς τῶν τεταρτογενῶν ζωογενῶν ἀσβεστολίθων τῶν νήσων Στροφάδων. γ′) Τὸ αὐτὸ εἶδος ἐντὸς τῶν νεογενῶν κοραλλιοφόρων καὶ νουλλιποροφόρων ἀσβεστολίθων εἰς τὴν θέσιν Τράχωνες τῆς Ἀττικῆς. Γ. Κ. Γ.

λιμαδόρος (ὁ)· ὁ φλύαρος, ὁ πολυλογᾶς.

λιμάζω, ἀόρ. *ἐλίμαξα*, παθ. μετχ. *λιμασμένος*· δημοτ., κατέχομαι ὑπὸ λιμοῦ, ὑπὸ πείνης σφοδρᾶς, βουλιμιῶ: «ἐλίμαξα τὸ ψωμί», κατάρα: «ποῦ νὰ λιμάξῃς, ἀχόρταγε» (ἐκ τοῦ *λιμὸς*=πεῖνα).

Λιμαίας */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς Πορτογαλίας (βλ. λ. *Βελιὼν* καὶ λ. *Λίμα*).

Λίμαν (Liman), ***Παῦλος***. Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος (1860—1916). Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἱστορίαν καὶ φιλοσοφίαν, διετέλεσε διευθυντὴς τῶν «Νέων τῆς Δρέσδης» καὶ ἵδρυσε μετ' ἄλλων τῷ 1893 τὴν ἐφημερίδα «Τελευταῖα νέα τῆς Λειψίας». Ὑπεραμυνθείς, διὰ τῆς ἀρθρογραφίας του, τῆς πολιτικῆς τοῦ Βίσμαρκ, περιεβλήθη διὰ τῆς φιλίας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ. Τὸ πρῶτόν του ἔργον: «Ὁ Βίσμαρκ καὶ ἡ αὐλή,» ἐκδοθὲν ἐν Δρέσδῃ ἀνωνύμως τῷ 1892, ἠρίθμησε 32 ἐκδόσεις ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων. Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις: «Ἀξιομνημόνευτα σημεῖα ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, λόγων καὶ τελευταίων δηλώσεων τοῦ Βίσμαρκ» (1899), «Ὁ πόλεμος τῶν Βόερς» (1900), «Ὁ Βίσμαρκ, μετὰ τὴν παραίτησίν του» (1901), «Ὁ Κάϊζερ, χαρακτηριστικὴ εἰκὼν Γουλιέλμου Β′» (1904, 6η ἔκδ. 1905), «Οἱ Χοεντζόλλερν» (1905). Γ. Ε. Κ.

Λίμαν ***φὸν Σάνδερς*** (Liman von Sanders), ***Ὄθων***. Γερμανὸς στρατηγὸς (1855—1929). Εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν εἰσῆλθε τῷ 1874, φέρων δὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου τοῦ πρωσσικοῦ ἱππικοῦ, διετέλεσε τῷ μὲν 1911 ἐπιθεωρητὴς τῆς 4ης ἐπιθεωρήσεως ἱππικοῦ, τῷ 1912 διοικητὴς τῆς 22ας μεραρχίας πεζικοῦ. Τῷ 1913 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ ἀπεστάλη εἰς Τουρκίαν ὡς ἀρχηγὸς τῆς αὐτόθι γερμανικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς, πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν ἧτταν του κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912. Ἡ ἄφιξίς του ἐν Τουρκίᾳ, καὶ ἰδίᾳ ἡ ἀνάθεσις εἰς αὐτὸν τῆς διοικήσεως τοῦ 1ου σώματος στρατοῦ, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τὰ Στενὰ τοῦ Βοσπόρου, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς σφοδρὰς παραστάσεις τῆς Ρωσίας, ἥτις ἀπῄτησε τὴν παῦσίν του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δυσαρέσκεια τῆς Ρωσίας ἔσχεν ἀντίκτυπον καὶ ἐν Λονδίνῳ, ἡ γερμανικὴ διπλωματία ἐφάνη καμπτομένη καὶ συνεβούλευσε τὸν Λίμαν νὰ δεχθῇ τὴν διοίκησιν τοῦ σώματος τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὁ Λίμαν ὅμως ἠρνεῖτο, τέλος δὲ ἐξευρέθη λύσις, καθ' ἣν προβιβαζόμενος εἰς τὸν βαθμὸν στρατηγοῦ τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ γερμανικῷ στρατῷ καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὸν τοῦ στρατάρχου (μουσίρη) ἐν τῷ τουρκικῷ, διωρίζετο γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ (Ἰανουάριος 1914). Διορισθέντος κατόπιν ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Τουρκίας τοῦ Ἐμβὲρ πασᾶ, ὁ Λίμαν μετὰ τῶν βοηθῶν του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ στρατηγὸς Bronsart von Schellendorf ὡς γενικὸς ἐπιτελάρχης, ἐπελήφθη δραστηρίως τῆς ἀνοργανώσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐπιτυχὼν ἱκανὰ ἀποτελέσματα ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, κατόπιν τῆς ἀποτάξεως 1100 Τούρκων ἀξιωματικῶν, θεωρηθέντων ὡς στρατιωτικῶς ἀνικάνων ἢ πολιτικῶς ὑπόπτων. Ὑπεστηρίχθη ὅτι, ἀποσκοπῶν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀσφάλειαν, εἰσηγήθη τὸν κατὰ τὸ 1914 ἐνεργηθέντα διωγμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἰδίᾳ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Καυκάσῳ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸν δὲ Μάρτιον τοῦ 1915 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς 5ης τουρκικῆς στρατιᾶς ἐν τῇ χερσονήσῳ Καλλιπόλεως, διευθύνας τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Δαρδανελλίων (βλ. *Δαρδανελλίων* Στενά, τ. Η′, σ. 891γ′).

Λίμαν φὸν Σάνδερς.

Τὸν Μάρτιον 1918 διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅπου ὁ τουρκικὸς στρατὸς νικώμενος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὑπεχώρει. Ἐπιτεθεὶς τὸν Σεπτέμβριον 1918 κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ ἡττηθεὶς κατὰ κράτος, μόλις διέφυγε τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἐπεζήτησε κατόπιν νὰ δράσῃ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀδάνων, ἀλλ' ἡ ἀνακωχὴ τὸν προκατέλαβε· παραδώσας τότε ὁ Λίμαν τὴν διοίκησιν εἰς τὸν Κεμάλ, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐκεῖθεν ἐπανέλθῃ εἰς Γερμανίαν, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνταντικῶν ἀπεστάλη ὡς αἰχμάλωτος εἰς Μάλταν, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1919. Συνέγραψεν ἀπομνημονεύματα ἐκδοθέντα ὑπὸ τὸν τίτλον «Fünf Jahre Türkei» (1920). Ν. Θ. Κ.—Ν. Μ.

Λίμαν (Liman) ***σειρά***. Ἀριθμητικὴ σειρά, δι' ἧς ὑπολογίζονται τὰ μήκη κύματος ραβδώσεων τοῦ ὑπεριώδους φάσματος τοῦ ὑδρογόνου καὶ ἐκφραζομένη ἀναλυτικῶς ὑπὸ τῆς σχέσεως:

$$\lambda = A\frac{m^2n^2}{m^2-n^2}$$

ὅπου n=1 καὶ m=2, 3, 4.... καὶ ἐν ᾗ A=911, 4 μονάδες Ἄγκστρομ. Κ. Π.

λιμὰν *[Ἀκτογρ.]*. Ἀκτογραφικὸς τουρκικὸς ὅρος, ἑλληνικῆς προελεύσεως, σημαίνων τὰς στομαλίμνας τῶν μεγάλων τοῦ Εὐξείνου ποταμῶν, γενόμενος δὲ καὶ διεθνῶς δεκτὸς (liman) διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῶν. Ἐπεξέτειναν ὅμως οἱ Τοῦρκοι κατόπιν τὸν ὅρον καὶ εἰς ὅρμους παρέχοντας ἀσφάλειαν, ἀλλὰ μὴ ὄντας στομαλίμνας ποταμῶν. Σ. Ε. Λ.—Κ. Χ. Κ.

Λιμὰν */Παραλ. Γεωγρ./*. Ὅρμος καὶ ἀκρωτήριον (*Λιμὰν-Μπουρνοῦ*: πλάτ. 40°50′ Β, μῆκ. 29°19′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara) ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος, ἀριστερᾷ τῷ ἐκ Βοσπόρου εἰσπλεύσοντι τὸν κόλπον τῆς Νικομηδείας. Ἐν τῷ ὅρμῳ χωρίον (*Λιμὰν* ἢ *Τοῦζλα*) καὶ σιδηροδρομικὴ στάσις τοῦ ἀπὸ Χαϊδὰρ Πασᾶ σιδηροδρόμου. Εἶναι τὸ *Ταράριον* ἢ *Τράριον* τοῦ Πτολεμαίου (Ε, α, 1). Σ. Ε. Λ.

—**Λιμὰν**-***Καργῆ*** */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῷ νομῷ Χαλκιδικῆς κώμης *Μουδανιὰ* Νέα (βλ. λ.) Χ. Δ.

Λιμανάρι */Παραλ. Γεωγρ./*. Ὅρμος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας (πλάτ. 37°32′ 1/2 Β., μῆκ. 26°21′ 2/3 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island), δυτικὸς μυχὸς τοῦ κολπίζοντος ὅρμου Λιβάδια. Σ. Ε. Λ.

—**Λιμανάρι** */Παραλ. Γεωγρ./*. —1) Ἀκρωτήριον τῆς Ἀμοργοῦ (πλάτ. 36°56′15″ Β., μῆκ. 26°01′25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1866: Amorgos island), ἡ ΒΑ τῆς νήσου ἐσχατιά. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην σημειοῦνται ὡς Cape Villakarda.

—2) Ἀκρωτήριον τῆς δωδεκανησιακῆς νήσου Χάλκης (πλάτ. 36°15′ Β., μῆκ. 27°38′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island), 1 μίλλ. δυτικῶς τῆς ΒΑ. τῆς νήσου ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

λιμάνδη (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Ὀνομασία ἐκ τοῦ γαλλικοῦ limande τοῦ ἰχθύος *πλάταγξ* (βλ. λ.).

λιμάνι (τό)· δημοτ., λιμὴν (ἐκ τῆς λ. *λιμένι* εἰσαχθείσης εἰς τὴν τουρκικὴν καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν ἑλληνικήν· πβλ. *διφθέρα—τεφτέρι*).

Digitized by Google

Λιμάνι *Γενῆ* [Γεωγρ.]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κάπης τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης τοῦ νομοῦ Λέσβου. Κάτ. (1928) 43.

—**Λιμάνι-Καλογέρου** [Παραλ. Γεωγρ.]. Ὅρμος τῆς Κορινθίας ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ (πλάτ. 37°45΄55΄΄ Β., μῆκ. 23°09΄00΄΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth), ἀνώνυμος εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην. Κεῖται εἰς 2 μίλλ. παράπλου ΒΑ τοῦ Κόρφου τοῦ Σοφικοῦ καὶ ἔχει κατέναντι τὴν νησῖδα Πετρονήσι. Σ. Ε. Λ.

Λιμάνι (Limagne) [Γεωγρ.]. Χώρα τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Πυὺ ντὲ Ντόμ, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀλλιέ. Περικλείεται ἀπὸ Α. καὶ Δ. ὑπὸ δύο γρανιτικῶν ὀροσειρῶν: τοῦ Φορέ, εἰς τὰς πρόποδας τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν αἱ πόλεις Τιὲρ καὶ Βισύ, καὶ τοῦ Πυὺ ντὲ Ντόμ. Εἶναι λίαν εὔφορος καὶ γραφικὴ πεδιάς, θεωρουμένη ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Γαλλίας καὶ περικλείουσα ἐν αὐτῇ ἄφθονα ὕδατα, καταρράκτας, ὡραίους λειμῶνας καὶ θαυμασίας τοποθεσίας. Μ. Δ. Β.

Λιμανόβα (Limanowa) [Γεωγρ.]. Κωμόπολις τῆς Πολωνίας ἐν Γαλικίᾳ καὶ τῷ βοεβοδάτῳ τῆς Κρακοβίας, παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Χαβόβσκα-Νόϋ-Σάντετς. Κάτ. 2.145. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν πηγαὶ πετρελαίου.

— [Στρατ. Ἱστορ.] Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διεξήχθη παρ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς 3 μέχρι τῆς 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1914 μάχη μεταξὺ Αὐστρογερμανῶν καὶ Ρώσων, περιλαμβανομένη εἰς τὰς μάχας τοῦ τομέως Λόντζ-Κρακοβίας καὶ ἀπολήξασα εἰς τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ρώσων. Ἡ μάχη αὕτη εἶναι γνωστὴ ὡς μάχη *Λιμανόβα-Λαπάνωφ*. Κατ' αὐτὴν ὁ Αὐστριακὸς ὑποστράτηγος Ρότ, διοικητὴς τῆς ΙΔ΄ στρατιᾶς, προήλασε, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1914, ὅπως ἐπιτεθῇ πλευρικῶς κατὰ τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα προήλαυνον κατὰ τῆς Κρακοβίας καὶ τὰ ὁποῖα ἀνῆκον εἰς τὸ Δ΄ σῶμα τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Δ΄ αὐστροουγγρικὴ στρατιὰ εἶχε διαταχθῆ νὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἀπὸ Ν. διὰ τοῦ Σάντεκ προελαύνοντας Ρώσους. Περὶ τὴν Λιμανόβαν διεξήχθησαν σφοδραὶ μάχαι, αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν κύκλωσιν τῆς νοτίας πτέρυγος τῶν Ρώσων, οἱ ὁποῖοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν πέραν τοῦ ποταμοῦ Νίντα. Ἡ μάχη αὕτη ἀποτελεῖ ἐπεισόδιον τῆς μεγάλης ἀντεπιθετικῆς κινήσεως, τὴν ὁποίαν διέταξεν ὁ στρατηγὸς Χίντεμπουργκ, εὐθὺς ὡς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ ἀνατολικοῦ αὐστρογερμανικοῦ μετώπου, ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὴν πρὸς τὰ Καρπάθια καὶ πέραν τούτων κάθοδον τῶν Ρώσων τοῦ ἀρχιδουκὸς Νικολάϊεβιτς. Μ.Δ.Β

λιμάρης (ὁ)· δημοτ., φαγᾶς, λαίμαργος, ἄλλως *λιμασμένος*.

λιμαριὰ (ἡ)· ἰδιωματ. τύπος τοῦ *λαιμαριά*.

λιμάρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *λιμάρω*, ρίνισις· ‖ μεταφ. φλυαρία, πολυλογία.

λιμάρω, καὶ *λιμαρίζω*, ἀόρ. *ἐλίμαρα* καὶ *ἐλιμάρισα*, παραχ. παθ. μετχ. *λιμαρισμένος*· περιτρώγω μὲ τὴν λίμαν, ρινίζω· ‖ μεταφ., ἔχω λίμα, φλυαρῶ ἀκατασχέτως, ἐνοχλῶ τινα μὲ τὴν φλυαρίαν μου: «ἦρθε καὶ μᾶς λίμαρε ἀπὸ τὸ πρωΐ».

Λίμας, ἢ *Λύμας*. Κρὴς κληρικὸς ἐπὶ βενετοκρατίας, γεννηθεὶς ἐν Ρεθύμνῃ. Κατήγετο ἀπὸ παλαιὰν βυζαντινὴν οἰκογένειαν, ἡ ὁποία ἦλθεν εἰς Κρήτην μετὰ τῶν Ἀρχοντοπούλων τῷ 1182. Οὗτος μεμυημένος ὢν εἰς τὴν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σήφη Βλαστοῦ καὶ ἄλλων ἐξυφανθεῖσαν συνωμοσίαν κατὰ τῶν Ἑνετῶν (τῷ 1453, ἢ κατ' ἄλλους τῷ 1458), κατέδωκε ταύτην μετὰ τοῦ ἐπίσης Ρεθυμνίου Ἑβραίου Δαυῒδ Μαυρογόνατου εἰς τὸν Ἑνετὸν δοῦκα τῆς Κρήτης Βενεδέττον Βιττοῦρι, ὅστις συλλαβὼν ἐθανάτωσέ τινας τῶν συνωμοτῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν Βλαστόν, τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα του. Τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην τοῦ Λίμα ἡ ἑνετικὴ κυβέρνησις ἀντήμειψε γενναίως, ὁρίσασα ὅπως «ὁ παπᾶ Λίμας λαμβάνῃ χίλια ὑπέρπυρα ὡς ἐτησίαν σύνταξιν καταβαλλομένην εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἐξ ἀρρενογονίας ἀπογόνους του». Ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης γνωστὸς εἶναι καὶ ὁ μέγας θησαυροφύλαξ *Μᾶρκος Λίμας*, ἐλθὼν εἰς Κρήτην μετὰ τῶν Ἀρχοντοπούλων. Ε. Θ. Μ.

λίμασμα (τό)· δημοτ., ἡ διάθεσις τοῦ *λιμάζω*, βουλιμία, πεῖνα σφοδρά.

λιμασμένος, —η, —ο· δημοτ. παραχ. παθ. μετχ. τοῦ *λιμάζω*· ὁ σφόδρα πεινῶν καὶ βουλιμιῶν: «σὰν λιμασμένος τρώει».

Λιμασὸλ (Limassol) [Γεωγρ.]. Ἡ ὑπὸ τῶν ξένων διεθνῶς ἀνεγνωρισμένη ὀνομασία τῆς Λεμεσοῦ τῆς Κύπρου. Σ. Ε. Λ.

λιματσινία (ἡ) (Limacinia) [Βοτ.]. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *περισπορειδῶν*. Τὰ πλεῖστα εἴδη τοῦ γένους εἶναι σαπρόφυτα, ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ ἑσπεριδοειδῆ, ἐφ' ὧν προκαλοῦν νόσον, κοινῶς καλουμένην *καπνίαν*, λόγῳ τοῦ ὅτι παρεμποδίζουν τὴν κανονικὴν ἀφομοίωσιν καὶ ἀναπνοὴν τῶν φύλλων διὰ τῶν μυκηλιακῶν των ἐπιχρισμάτων. Ἐνδείκνυται ἡ καταπολέμησις τῶν ψωριάσεων καὶ ἄμεσοι κατὰ τῆς καπνίας ψεκασμοὶ διὰ βορδιγαλλείου πολτοῦ. Ε. Τ. Ε.

λιμβαρδοσυκιὰ (ἡ) [Βοτ.]. Δημώδης ὀνομασία ἐν Πάρῳ τοῦ φυτοῦ *συκῆ ἡ κοινή*.

λιμβουργίτης (ὁ) (Limburgit) [Πετρογρ.]. Πέτρωμα πυριγενὲς ἀπαρτίζον μετὰ τοῦ αὐγιτίτου ἰδίαν οἰκογένειαν ἀνήκουσαν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἡφαιστειογενῶν σχηματισμῶν. Ἔχει ἱστὸν πορφυριτικὸν καὶ μορφὴν βασαλτικήν, συνίσταται δὲ ἀπὸ στιφρὰν ὑαλοῦχον θεμελιώδη μᾶζαν χρώματος σκοτεινοτέρου ἕως μαύρου, καὶ ἀπὸ φαινοκρυστάλλους ὀλιβίνου καὶ αὐγίτου, ἐνίοτε δὲ καὶ κεροστίλβης. Εἰς τὴν θεμελιώδη μᾶζαν διακρίνεται ἡ ὑαλώδης βάσις μὲ τοὺς μικρολίθους ἀπὸ ὀλιβίνην καὶ αὐγίτην, καθὼς καὶ ἀπὸ μαγνητίτην ἢ ἰλμενίτην καὶ ἀπατίτην. Ὁ λιμβουργίτης εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς τὸν περιδοτίτην, ἡ μόνη δὲ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ὁ περιδοτίτης ἀνήκει εἰς τοὺς πλουτωνείους σχηματισμοὺς καὶ παρουσιάζει διὰ τοῦτο ἀνάλογον ἱστόν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ διαφορὰ τοῦ λιμβουργίτου πρὸς τὸν αὐγιτίτην συνίσταται εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ ὀλιβίνου, ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς αὐγιτίτας περιορίζεται ἢ λείπει ἐξ ὁλοκλήρου. Ὁ λιμβουργίτης, καθὼς καὶ ὁ αὐγιτίτης, ἀναπτύσσεται εἰς τὰς περιοχὰς τῶν φοϊατικῶν καὶ θεραλιθικῶν μαγμάτων. Οἱ λιμβουργῖται ἐν γένει ἐμφανίζονται ὑπὸ δύο διαφόρους γεωλογικῶς μορφάς. Ὡς καθαυτὸ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα ὑπὸ μορφὴν ρευμάτων, κωνοδόμων καὶ φλεβῶν μαζὶ μὲ ἄλλα θηραλιτικὰ πετρώματα, εἴτε ὡς μέλη φλεβῶν, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τοὺς ἐλαιολιθικοὺς συηνίτας. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ὑπάγονται οἱ ἡφαιστειογενεῖς σχηματισμοί, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ μορφὴν ρευμάτων ἐμφανίζονται εἰς τὴν Limburg ἐν Kaiserstuhl καὶ πολλαὶ φλέβες τῆς περιοχῆς τοῦ Darmstadt, Langen κ. ἄ. Τὰ πετρώματα ταῦτα ἐμφανίζονται ὡσαύτως εἰς τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Ἀφρικήν, εἰς τὴν Παραγουάην, τὴν Ἀργεντινήν. Ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν τῆς ἀκολουθίας τῶν ἐλαιολιθικῶν καὶ ἀλκαλικῶν συηνιτῶν ἀπαντοῦν λιμβουργῖται ἐν Πορτογαλίᾳ, εἰς τὸ Ρίον Ἰανέϊρον, τὸ Μεξικόν, τὴν Φινλανδίαν κ. ἄ. Γ. Β.

Λιμβοῦργον (Limburg) [Γεωγρ.]. Ἀρχαία χώρα καὶ δουκᾶτον τῶν Κάτω Χωρῶν, διῃρημένον νῦν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου τοῦ 1839, εἰς δύο νομούς, οἵτινες διετήρησαν τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἀνήκουν ὁ μὲν εἷς εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, ὁ δὲ ἕτερος εἰς τὸ Βέλγιον (βλ. κατωτ. *Λιμβοῦργον* Βελγικὸν καὶ *Λιμβοῦργον* Ὁλλανδικόν).

Ἡ χώρα τοῦ Λιμβούργου κατῳκεῖτο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καίσαρος ὑπὸ γαλατικῶν φυλῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ἐξολοθρεύσει τελείως οἱ Ρωμαῖοι καὶ αἵτινες κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν Φράγκων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ι΄ αἰῶνος εἶχε μεταβληθῆ εἰς κομιτεῖαν καὶ βραδύτερον εἰς δουκᾶτον καὶ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ κομίτων καὶ δουκῶν, τινὲς τῶν ὁποίων κατέστησαν βραδύτερον ὀνομαστοὶ ἐκ τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὰς σταυροφορίας. Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπῆρξεν ἀντικείμενον αἱματηρῶν ἀγώνων μεταξὺ τῶν οἴκων τοῦ Λιμβούργου, τῆς Λουβαίν, τῆς Βουργουνδίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Ἱσπανίας κτλ. Μετὰ τὸν γάμον τῆς Μαρίας τῆς Βουργουνδίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει τὸ Λιμβοῦργον, μετὰ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ἡ χώρα προσηρτήθη εἰς τὰς αὐστριακὰς κτήσεις, βραδύτερον δὲ ἀπετέλεσε μίαν τῶν 17 ἐπαρχιῶν τῶν Κάτω Χωρῶν. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βεστφαλίας τοῦ 1648, μέρος τοῦ Λιμβούργου παρεχωρήθη εἰς τὰς ἐν Ὁλλανδίᾳ αὐστροϊσπανικὰς κτήσεις. Τῷ 1675 ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ΄ κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἡ ὁποία τῷ 1702 περιῆλθεν εἰς τοὺς Αὐστριακούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπέσπασαν αὐτὴν ἐκ νέου οἱ Γάλλοι τῷ 1795. Τῷ 1815 ἀπετέλεσεν ἐπαρχίαν τῶν Κάτω Χωρῶν, τῷ δὲ 1839, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου, ἡ Ὁλλανδία ὑπεχρεώθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸ Βέλγιον τὸ μεσημβρινὸν τμῆμα, διατηρήσασα τὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μόσα πόλιν Μάεστριχτ καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἡμικυκλικὴν περιοχήν. Τῆς ἱστορίας τοῦ Λιμβούργου κατὰ τὸ διάστημα 1336—1398 σῴζεται «Χρονικόν», γραφὲν γερμανιστὶ μετὰ τὸ 1402. Μ. Δ. Β.

—**Λιμβοῦργον**, ἢ *Λιμβοῦργον ἐπὶ τοῦ Λὰν* (Limburg ἢ Limburg ober Lahn) [Γεωγρ.]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Βισμπάντεν τοῦ νομοῦ Ἔσσεν-Νασσάου, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Λάν, ἐν γραφικῇ τοποθεσίᾳ. Κάτ. 11.501 Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 35 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Βισμπάντεν καὶ ἀποτελεῖ κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κόμπλεντς—Γκίσεν. Ἔχει ὀνομαστὴν μητρόπολιν, κτισθεῖσαν τῷ 910 ἐπὶ ὑψώματος παρὰ τὸν ποταμὸν καὶ ἀνακαινισθεῖσαν τῷ 1235 καὶ 1872—1878. Ἔχει ἐπίσης ἱερατικὴν σχολήν, βιβλιοθήκην καὶ ἐμπορικὴν σχολήν. Διεξάγει ἐμπόριον δερμάτων καὶ κτηνῶν καὶ ἔχει καὶ σαπωνοποιεῖα, χυτήρια, ὑφαντουργεῖα, βυρσοδεψεῖα κτλ. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1796 οἱ Αὐστριακοὶ ἐνίκησαν παρ' αὐτὴν τὰ γαλλικὰ στρατεύματα. Ἡ πόλις αὕτη λέγεται καὶ Λιμβοῦργον ἐπὶ τοῦ Λάν, πρὸς διάκρισιν ὁμωνύμου πόλεως ἐν Βεστφαλίᾳ τῆς Γερμανίας, κειμένης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λὲν καὶ καλουμένης Λιμβοῦργον ἐπὶ τοῦ Λέν. Μ. Δ. Β.

—**Λιμβοῦργον**, ἢ *Λιμβοῦργον ἐπὶ τοῦ Λὲν* (Limburg ἢ Limburg ober Lenne) [Γεωγρ.]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ καὶ τῷ νομῷ τῆς Βεστφαλίας, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Λέν. Κάτ. 8.120. Εἶναι πόλις βιομηχανική, ἔχουσα χυτήρια, σιδηρουργεῖα, ἐργοστάσια μηχανημάτων, σιδηροδρομικῶν ἀντικειμένων, ὑφασμάτων, καπνοῦ κτλ. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς κομιτείας τοῦ Λιμβούργου, κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα ἦτο πόλις σημαντικὴ καὶ κοιτὶς δυναστείας ἐκλειψάσης τῷ 1407. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν δάσος Ρόκενφορστ. Μ. Δ. Β.

— **Λιμβοῦργον** *βελγικὸν* [Γεωγρ.]. Νομὸς τοῦ Βελγίου, πρὸς τὴν ΒΑ. γωνίαν αὐτοῦ, ἔχον 2.408 τ. χλμ. ἔκτασιν καὶ 300.455 κατ., σχεδὸν πάντας Φλαμανδούς. Εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν χθαμαλὴ καὶ πολλαχοῦ ἀμμώδης, διαρρεομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν Σκάλδιος καὶ Μόσα, ἔχουσα πλεῖστα ἕλη καὶ διασχιζομένη ὑπὸ πολλῶν διωρύγων. Ἔχει μεταλλεῖα σιδήρου, χαλκοῦ καὶ γαιανθράκων καὶ παράγει κυρίως γεωργικὰ προϊόντα, σῦκα, λίνον, γεώμηλα καὶ κριθήν. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Ἄσσελτ* ἢ *Χάσσελτ*. Μ. Δ. Β.

— **Λιμβοῦργον**, ἢ *Ντολαὶν Λιμβοῦργον* (Limburg ἢ Dolhain Limburg) [Γεωγρ.]. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ τῆς Λιέγης, παρὰ τὸν ποταμὸν Βὲρντρ παραπόταμον τοῦ Οὖρτ. Κάτ. 5.200. Ἀποτελεῖται ἐκ 2 τμημάτων: τῆς κάτω πόλεως ἢ Ντολαὶν καὶ τῆς ἄνω πόλεως ἢ κυρίως Λιμβοῦργον, ἐκτισμένης ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ὅπου ὑπάρχουν τὰ ἐρείπια πύργου ἀνήκοντος εἰς τὸν οἶκον, ἐξ οὗ προῆλθον οἱ δοῦκες τοῦ Λουξεμβούργου καὶ οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας Ἐρρῖκος Ζ΄, Κάρολος Δ΄, Βενκέσλαος καὶ Σιγισμόνδος. Ἔχει μεγαλοπρεπὲς ὑδραγωγεῖον καλούμενον Γέφυρα τῶν Μεγάλων Βασιλέων μήκους 270 μ. μετὰ 21 τόξων, ὕψους 20 μ. Ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων, χυτήρια σιδήρου καὶ ὑψικαμίνους. Ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαίωνος, ἐδῃώθη τῷ 985 ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν καὶ ὑπέστη κατόπιν τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς ὁμωνύμου χώρας καὶ τοῦ ἀρχαίου δουκάτου. Μ. Δ. Β

— **Λιμβοῦργον** *ὀλλανδικὸν* [Γεωγρ.]. Νομὸς τῆς Ὁλλανδίας ἐν τῇ ΝΑ. αὐτῆς γωνίᾳ, ἔχων ἔκτασιν 2.205 τ. χλμ. καὶ 440.364 κατ., ὧν τὰ 98 % εἶναι καθολικοί, οἱ δὲ λοιποὶ διαμαρτυρόμενοι καὶ Ἰσραηλῖται. Ἐν αὐτῇ εὑρίσκονται αἱ ὑψηλότεραι περιοχαὶ τῆς Ὁλλανδίας, κυμαινόμεναι ἀπὸ 123 μ. μέχρι 210 μ. ὕψους. Ἔχει πολλὰς λίμνας καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μόσα καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἀπὸ πολλὰς διώρυγας. Τὸ Ν. αὐτῆς τμῆμα εἶναι λίαν γόνιμον καὶ παράγει σιτηρά, λίνον, καπνὸν καὶ λαχανικά. Ὑπάρχουν ἐν αὐτῷ καὶ πολλὰ κοιτάσματα μεταλλευμάτων. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1839 τὸ Λιμβοῦργον εἶχεν ἀνακηρυχθῆ εἰς ἀνεξάρτητον δουκᾶτον, ὅπως τὸ Λουξεμβοῦργον, ἔχον ὅμως ὡς ἡγεμόνα τὸν βασιλέα τῆς Ὁλλανδίας καὶ ἀποτελοῦν μέρος τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας. Ὅταν ἡ ὁμοσπονδία αὕτη διελύθη τῷ 1866, τὸ ἀνεξάρτητον δουκᾶτον τοῦ Λιμβούργου προσηρτήθη εἰς τὴν Ὁλλανδίαν ὡς ἁπλοῦς αὐτῆς νομός. Μ. Δ. Β.

Λιμέϋ (Limeuil) *σπήλαιον* [Γεωγρ.-Ἀνθρωπ.]. Σπήλαιον τῆς γαλλικῆς Dordogne, μεγάλης σημασίας διὰ τὴν προϊστορίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῷ ἀνακαλυφθεισῶν τοιχογραφιῶν, χρονολογουμένων ἀπὸ τῆς νεωτέρας παλαιολιθικῆς περιόδου (ἐποχῆς τοῦ ταράνδου). Περίφημον ἔργον χαρακτικῆς ἐπὶ βράχου εἶναι ὁ «Τάρανδος βόσκων». Ι. Γ. Κ.

Λιμέϋ (Limeuil), *Πέτρος ντὲ Γκαλάρ, αὐθέντης τοῦ* —. Γάλλος διπλωμάτης καὶ στρατιωτικὸς (βλ. λ. *Γκαλὰρ* Πέτρος).

Λιμενάρι [Παραλ. Γεωγρ.]. Αὐλωνίσκος ἀποτελῶν τὸν μυχὸν τοῦ ὅρμου Αὐλέμονος (πλάτ. 36° 13΄ Β., μῆκ. 23° 04΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia) τῶν Κυθήρων. Σ. Ε. Λ.

Λιμενάρια [Γεωγρ.]. Κώμη τῆς νήσου Θάσου, ὑπαγομένη εἰς τὴν κοινότητα Κάστρου τῆς ὁμωνύμου τῇ νήσῳ ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1206. Χ. Δ.

Λιμεναρία [Παραλ. Γεωγρ.]. Ἀκρωτηριάζουσα βουνώδης προβολὴ τῆς Κυνουρίας (πλάτ. 37° 01΄ Β., μῆκ. 23° 00΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia), ΒΑ. τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς. Ἀνώνυμον εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην. Σ. Ε. Λ.

Λιμενάριον [Γεωγρ.]. Χωρίον τῆς νησῖδος Ἀγκίστρι, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Μεγαλοχωρίου

Digitized by Google

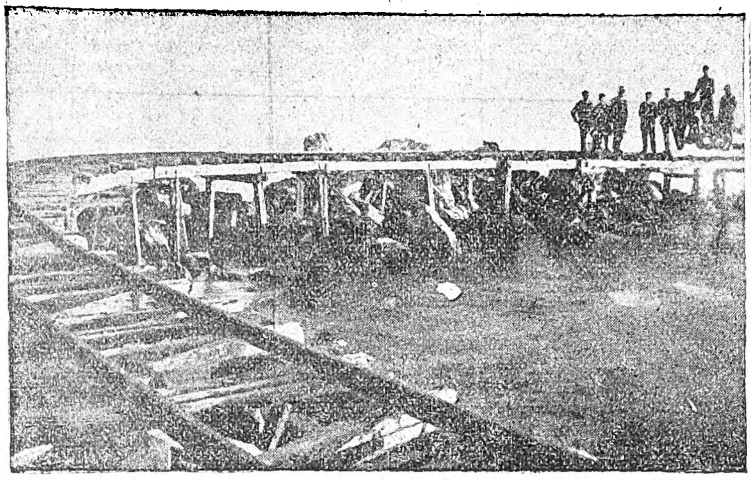
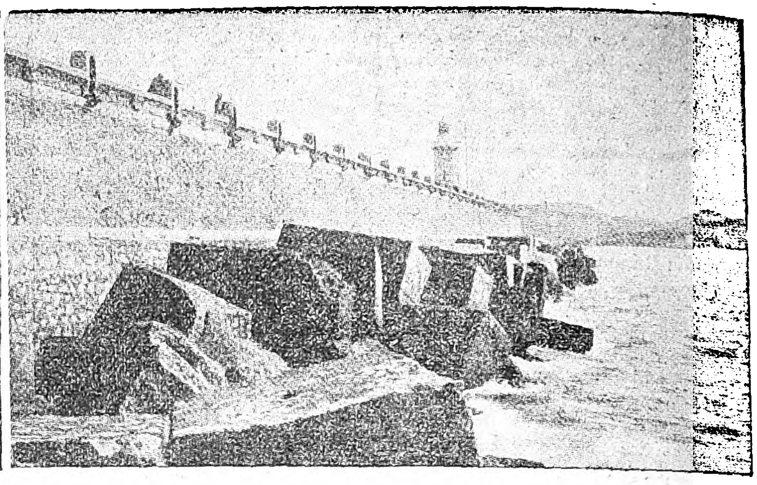

Δεξιά: Λιμενικὰ ἔργα Πλωμαρίου. Ἀριστερά: Μῶλος εἰς τὸν λιμένα Μασσαλίας, κατεσκευασμένος ἀπὸ κτιστοὺς ὀγκολίθους πρὸς τὸ μέρος τοῦ πελάγους.

(Ἀγκιστρίου) τῆς ἐπαρχίας Αἰγίνης τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 172. Χ. Δ.

λιμεναρχεῖον (τό)· τὸ κατάστημα ὅπου εἶναι ἐγκαθιδρυμένη ἡ ὑπηρεσία τοῦ λιμενάρχου: «λιμεναρχεῖον Πειραιῶς, — Θεσσαλονίκης»· || ὡς ἀφῃρημένον, ἡ ἀρχὴ ἡ διοικοῦσα τὸν λιμένα: «ἱδρύεται —, καταργεῖται τὸ λιμεναρχεῖον».

— *[Ναυτ.]* Ἀναλόγως τῆς γεωγραφικῆς ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας των, διαστέλλονται τὰ *λιμεναρχεῖα* εἰς: *ἐπιλιμεναρχεῖα* (Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης), *λιμεναρχεῖα* (κατὰ σειρὰν γεωγραφικῆς διαδοχῆς. Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Πρεβέζης, Πατρῶν. Καλαμῶν, Σύρου, Ἄνδρου, Χαλκίδος, Βόλου Καβάλλας, Ἀλεξανδρουπόλεως, Μυτιλήνης, Χίου, Σάμου, Ἡρακλείου, Χανίων) καὶ εἰς *ὑπολιμεναρχεῖα* (Λευκάδος, Ἰθάκης, Ζακύνθου, Ἰσθμίας, Σπετσῶν, Ὕδρας, Αἰγίνης, Κέας, Λαυρίου, Λήμνου). Ἐκτὸς τούτων ὅμως ὑπάρχουν καὶ *λιμενικοὶ σταθμοὶ* (βλ. λ.), ὅπου δὲ δὲν ἱδρύθησαν οὔτε τοιοῦτοι, καθήκοντα λιμενικῆς ὑπηρεσίας ἐκτελεῖ ὁ προϊστάμενος τῆς τελωνειακῆς. Σ. Ε. Λ.

λιμενάρχης (ὁ)· ὁ ἄρχων τοῦ λιμένος, ὁ προϊστάμενος τῆς διοικούσης τὸν λιμένα ἀρχῆς ὡς δημόσιος ὑπάλληλος.

— *[Ναυτ.] Λιμενάρχης* καλεῖται ὁ προϊστάμενος τοῦ λιμένος ἀξιωματικὸς ἢ κρατικὸς ὑπάλληλος, ὁ ἐπιφορτισμένος τὰ τῆς ἀστυνομίας αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς ἐν γένει διοικήσεώς του, ἀλλὰ καὶ τῶν λιμένων, ὅρμων καὶ παραλίων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν περιφέρειάν του. Εἶναι αὐτεπάγγελτος ἐπόπτης καὶ ἐλεγκτὴς τῆς πλοηγικῆς ἐν τῇ περιφερείᾳ του ὑπηρεσίας, διεξάγει τὰς ἀναγκαίας ἀνακρίσεις ὡς πρὸς τὰ αἴτια τῶν ναυαγίων, ναυαγιαιρέσεων, ἀβαριῶν, συγκρούσεων καὶ παντὸς ναυτικοῦ ἀτυχήματος, ἐπισυμβάντος ἐν ὅρμῳ εἴτε ἐν πλῷ. Ἀσκεῖ τὴν ἀστυνομίαν τῆς θαλασσίας ἁλιείας τῶν πλοίων τῶν ἐν ὅρμῳ τε καὶ ἐν πλῷ, κατὰ τοὺς οἰκείους νόμους καὶ κανονισμούς. Ἐκτελεῖ πᾶσαν ὑπηρεσίαν σχετικὴν μὲ τὸ ναυτικὸν ἀπομαχικὸν ταμεῖον· τηρεῖ τὰ βιβλία νηολογίων, ὑποθηκῶν καὶ κατασχέσεων, ἐκδίδει καὶ ἐξοφλεῖ τὰ ναυτολόγια καὶ ἐνεργεῖ μεταβολὰς συγκεκροτημένων πληρωμάτων, τηρεῖ δὲ ἀπογραφὴν τῶν ἐργατῶν θαλάσσης τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν περιφέρειάν του. Ἐκτελεῖ τὰς ἀπὸ τοῦ περὶ τῆς κατὰ θάλασσαν στρατολογίας νόμου ἀπορρεούσας ὑποχρεώσεις του, πᾶσαν διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, ὅπερ κρατεῖ ἐνήμερον διὰ πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον, ἰδίως δὲ τὴν διεύθυνσιν τῶν φάρων διὰ τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν πυρσῶν τῆς περιφερείας του. Ἀσκεῖ τέλος πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ παντὸς χρησιμοποιοῦντος οἱονδήποτε καὶ ὁπωσδήποτε ἀγκυροβόλιον ἐν ταῖς ἀκταῖς τῆς περιφερείας του, ὡς καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀνδρῶν τῶν πληρωμάτων τῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ἁρμοδιότητός του καταπλεόντων ἐμπορικῶν πλοίων, ἐνεργῶν συμφώνως πρὸς τὸν ποινικὸν καὶ πειθαρχικὸν κώδικα τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, διὰ τὰ παρὰ τῶν τοιούτων διαπραττόμενα βαρέα ναυτικὰ παραπτώματα.

Ἡ λέξις *λιμενάρχης*, ὡς βαθμός, χαρακτηρίζει γενικῶς τὸν κατώτερον ἀξιωματικὸν ἐν τῇ σειρᾷ ἱεραρχίας τοῦ λιμενικοῦ σώματος. Ἀντιστοιχεῖ δὲ ὁ λιμενάρχης Α΄ τάξεως πρὸς ὑποπλοίαρχον, ὁ Β΄ πρὸς ἀνθυποπλοίαρχον καὶ ὁ Γ΄ πρὸς σημαιοφόρον. Σ. Ε. Λ.

λιμεναρχία (ἡ)· τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ ἔργον τοῦ λιμενάρχου· || ἡ διάρκεια τῆς παραμονῆς τινος ὡς λιμενάρχου εἴς τινα λιμένα. Σ. Ε. Λ.

λιμεναρχῶν (ὁ)· ὁ, ἄλλοτε «ἐκπληρῶν λιμενικά» ὀνομαζόμενος, τελωνειακὸς ὑπάλληλος ὁ προϊστάμενος λιμενικῆς ὑπηρεσίας, στερουμένης προϊσταμένου ἐκ τοῦ λιμενικοῦ σώματος. Σ. Ε. Λ.

Λιμένας *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία διδομένη ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων εἰς λιμένα τοῦ τόπου των, πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ τοῦ εὐρυχώρου αὐτοῦ. Ἐπεκράτησεν ὡς τοπωνύμιον ἐν Ἄνδρῳ διὰ τὸν λιμένα *Πόρτο Γαυρειό*, ἐν Ἴῳ διὰ τὸν φερώνυμον λιμένα, ἐν Ἀστυπαλαίᾳ διὰ τὸν λιμένα τῆς *Μαλτεζάνας* καὶ ἐν Χαλκιδικῇ διὰ τὸ *Πόρτο Κουφό*. Σ. Ε. Λ.

—**Λιμένας** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπίνειον τῆς ΝΔ. Μάνης (βλ. λ. *Γερολιμένας*).

Λιμένες, ἢ ***Λιμέναι*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Πισιδίᾳ, κειμένη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, πρὸς Β. τῆς λίμνης Χοϊράν. Εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ἀναγράφεται ὡς ἕδρα ἐπισκόπου, ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἀντιοχείας, κατὰ δὲ τὸν ΣΓ΄ αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὡς μία τῶν 26 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Πισιδίας. Α. Θ. Σ.

— **Λιμένες** *[Γεωγρ.]*. Παράλιος συνοικισμὸς τοῦ νέου Ἐλευθεροχωρίου, ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα Μεθώνης τῆς ἐπαρχίας Πιερίας (Κατερίνης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 116. Χ. Δ.

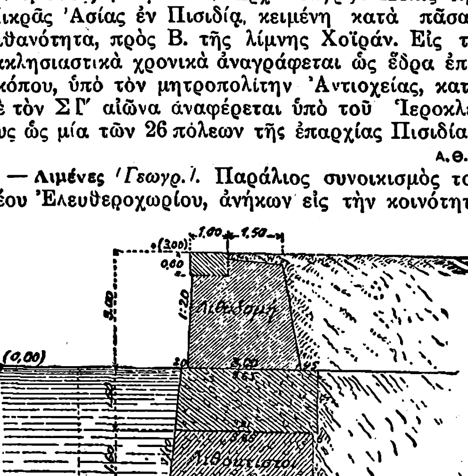

Κρηπιδότοιχος εἰς τὸν λιμένα Βαρκελώνης.

—**Λιμένες, *Καλοί*** — *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Κρήτης (βλ. *Καλοὶ Λιμένες*).

Λιμενήϊον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παρὰ τὴν Μίλητον καὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Α, 18), εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἰώνων πολέμους τοῦ Ἀλυάττου, βασιλέως τῶν Λυδῶν (617—560 π. Χ.). Α. Θ. Σ.

Λιμενῆτις (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τῆς Ἀρτέμιδος, συνώνυμος τοῦ *Λιμναία* καὶ *Λιμνᾶτις*.

Λιμενία (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τῆς Ἀφροδίτης, ἡ ὁποία ἐλατρεύετο ἐν Ἑρμιόνῃ ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν «Ποντία καὶ Λιμενία», ὡς προστάτις τῶν θαλασσίων ὁδῶν καὶ τῶν λιμένων. Ὑπῆρχε δὲ αὐτόθι πρὸς τιμήν της ναὸς καὶ περικαλλὲς ἄγαλμά της εἰς ὑπερφυσικὸν μέγεθος (*Παυσαν.* Β, 34, 11). Ν. Α.

λιμενικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λιμένα, ὁ τοῦ λιμένος: «λιμενικὰ ἔργα, — τέλη», «λιμενικὴ ἐπιτροπή, — ἀστυνομία».

— **λιμενικὰ *ἔργα***. Καλοῦνται οὕτω τὰ ἔργα ἐν γένει τὰ προοριζόμενα διὰ τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν λιμένων. Κατ' ἐπέκτασιν δὲ πάντα τὰ ἔργα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ναυσιπλοΐαν.

Διαίρεσις καὶ ὀνομασία. Τὰ κυρίως λιμενικὰ ἔργα, τὰ ἔχοντα δηλαδὴ ἄμεσον σχέσιν μὲ τοὺς λιμένας, διαιροῦνται εἰς *ἐξωτερικὰ* καὶ *ἐσωτερικά*. Τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα ἔχουν ὡς κύριον σκοπὸν τὴν προστασίαν τῶν λιμένων ἀπὸ τῶν χωμάτων, καὶ διὰ τοῦτο ἐλλείπουσιν εἰς τοὺς φυσικοὺς λιμένας ἢ ἂν ὑπάρχωσιν εἶναι μικρᾶς σημασίας. Ἀντιθέτως, τῶν τεχνητῶν λιμένων ἡ ὕπαρξις ταυτίζεται μὲ τὴν δημιουργίαν τῶν προστατευτικῶν ἔργων. Τὰ ἐσωτερικὰ ἔργα ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῶν ἐν τῷ λιμένι πράξεων γενικῶς καὶ εἶναι ἀναγκαῖα εἰς πάντας τοὺς λιμένας. Τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα προεξέχουσι πρὸς τὸ πέλαγος πλειότερον παντὸς ἄλλου λιμενικοῦ ἔργου καὶ ἀντιμετωπίζουσι πάσας τὰς τρικυμίας· ἀπὸ τὴν καλὴν διάταξιν αὐτῶν καὶ τὴν διαρκῆ συντήρησίν των ἐξαρτᾶται ἡ ἀσφάλεια καὶ τὸ προσιτὸν τοῦ λιμένος. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι τὰ μᾶλλον δύσκολα καὶ δαπανηρά, διακρίνονται δὲ εἰς τρεῖς κατηγορίας: τοὺς *μώλους* ἢ *χηλάς*, τοὺς *βραχίονας* ἢ *λιμενοβραχίονας* καὶ τοὺς *κυματοθραύστας*. Τὰ ἐσωτερικὰ ἔργα ἀποτελοῦσι κυρίως τὰ *ναυλοχεῖα* ἢ αἱ *νηοδόχοι*, αἱ *προκυμαῖαι* καὶ αἱ *προβλῆτες* ἢ *ἀποβάθραι*. Ἐκτὸς τούτων, εἰς μεγάλους λιμένας ὑπάρχουσι *δεξαμεναὶ καθαρμοῦ* ἢ ἐπισκευῆς πλοίων, *νεωλκοὶ* διὰ τὴν ἐν ξηρᾷ τοποθέτησιν αὐτῶν, *ἐπισκευαστικαὶ ἐσχάραι* ἢ *τροπιστήρια* διὰ τὴν κατάκλισιν αὐτῶν. Τὰ ἔργα τῶν λιμένων τῶν ὑποκειμένων εἰς μεγάλας παλιρροίας διαφέρουσιν ἀπὸ τὰ τῶν ὑποκειμένων εἰς μικρὰς τοιαύτας. Εἰς τοὺς πρώτους, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῇ κάποια μονιμότης εἰς τὴν στάθμην τῶν ὑδάτων ἐντὸς τοῦ λιμένος, γίνεται χωρισμὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ λιμένος ἀπὸ τοῦ προλιμένος διὰ τῶν *ὑδατοφρακτῶν*, ἀπ' ὧν ἢ ἐν σχήματι δεξαμενῆς. Μεταξὺ τῶν ἐσωτερικῶν νηοδόχων τοιούτων λιμένων συγκαταλέγονται καὶ αἱ δεξαμεναὶ ὑδρωθήσεως, ἐν ταῖς ὁποίαις ἀποθηκεύονται τὰ ὕδατα τῆς πλημμυρίδος, ἵν' ἀφεθῶσι κατὰ τὴν ἀμ-

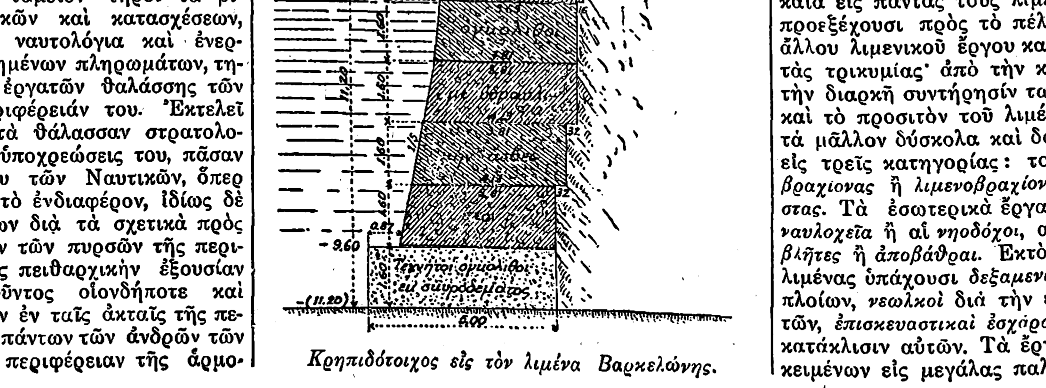

Διατομὴ τοῦ μώλου τοῦ λιμένος Πλωμαρίου.

Digitized by Google

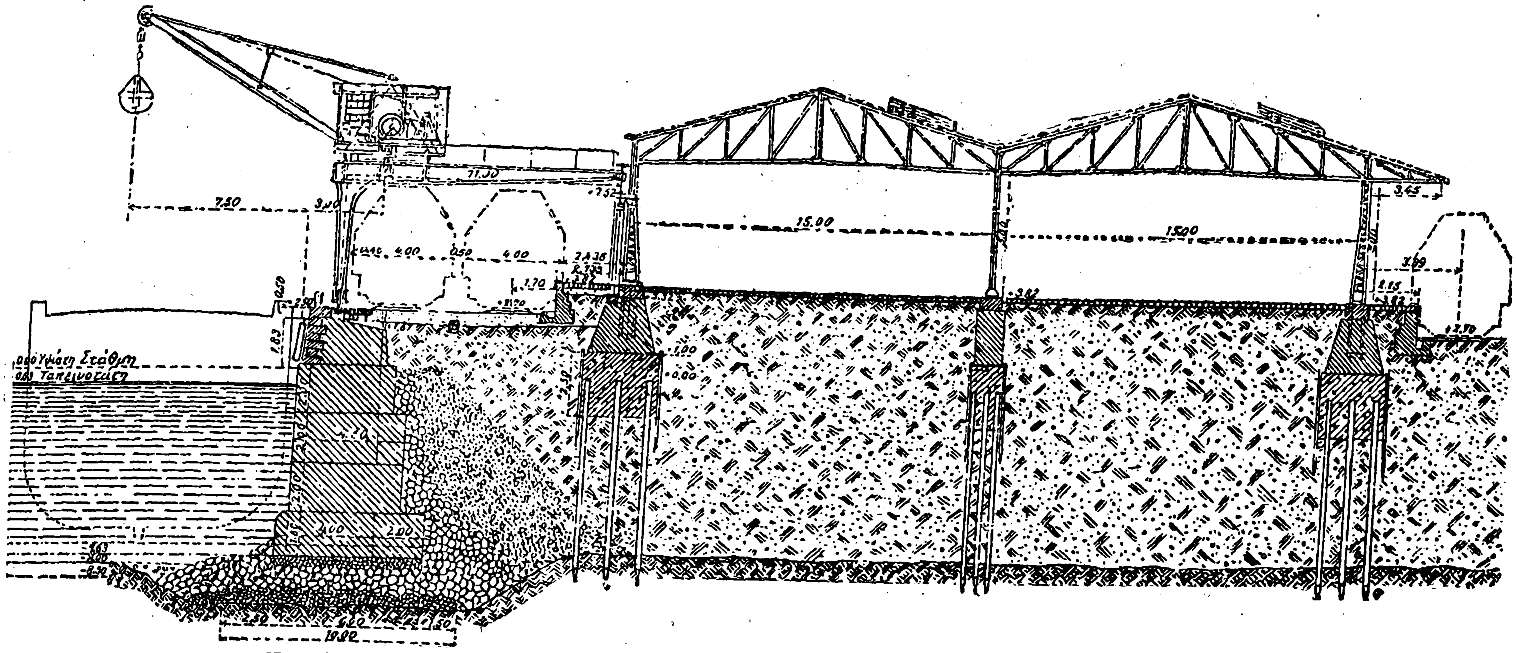

Κρηπίδωμα μετὰ γερανῶν καὶ ἀποθηκῶν τοῦ λιμένος Χαϊδὰρ-Πασᾶ, παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

πώτιδα, νὰ σχηματίσωσιν ἰσχυρὸν ρεῦμα πρὸς καθαρισμὸν τῶν διωρύγων συγκοινωνίας καὶ τῶν στομίων τῶν νηοδόχων. Πάντα τὰ ἔργα ταῦτα γίνονται εἰς λιμένας, ἔνθα παρουσιάζονται διαφοραὶ στάθμης μεγαλύτεραι τῶν δύο μέτρων Εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἔργα ἀνήκουσι καὶ ἄλλα δευτερευούσης σημασίας, ὅπως αἱ δέστραι, αἱ κλίμακες τῶν κρηπιδωμάτων, αἱ ἐγκαταστάσεις φωτισμοῦ, ὑδρεύσεως τῶν πλοίων, ἀνυψωτικῶν μηχανημάτων, ἀποθηκῶν κ.τ.τ.

Εἰς τὰ λιμενικὰ ἔργα ὑπάγονται προσέτι καὶ αἱ *διώρυγες*, οἱ *φάροι*, οἱ *ὑφαλοδεῖκται*, οἱ *σημαντῆρες* καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ἔργα τὰ ἔχοντα σχέσιν μὲ τὴν ναυσιπλοΐαν.

Μορφὴ τῶν ἔργων. Διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ εἴδους καὶ τῆς διατάξεως τῶν ἐξωτερικῶν ἔργων, τὸν κύριον ρόλον παίζει ἡ σχηματογραφία τῆς ἀκτῆς καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ φύσις αὐτῆς. Διὰ τὸν τύπον τῶν ἔργων ἐνδιαφέρουσιν αἱ ὑδρολογικαὶ καὶ μετεωρολογικαὶ συνθῆκαι, καθὼς καὶ τὸ εἶδος τῶν συχναζόντων εἰς τὸν λιμένα πλοίων. Τὰ τεχνικὰ προφυλακτήρια περιφράγματα, δηλαδὴ τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα, παρουσιάζουσιν ἐν κατόψει διάφορα σχήματα. Εἶναι εὐθύγραμμα, κεκαμμένα ἢ κυκλικά, μεθ' ἑνὸς ἢ περισσοτέρων στομίων, κάθετα ἢ κεκλιμένα ὡς πρὸς τὴν ἀκτήν, συνεχῆ ἢ διακεκομμένα, διὰ τὰς περιπτώσεις ὑπάρξεως κινητῆς ἄμμου δυναμένης νὰ προσχώσῃ τὸν λιμένα. Τὰ σπουδαιότερα ἐσωτερικὰ ἔργα, τὰ ἐξυπηρετοῦντα πρωτίστως τὰς ἐμπορικὰς ἀνάγκας, εἶναι τὰ *κρηπιδώματα*, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ διαταχθῶσιν εἴτε πέριξ τῆς ἐν τῷ λιμένι φυσικῆς ἀκτῆς, εἴτε πέριξ νηοδόχων· ἀναλόγως δὲ τῆς κινήσεως τοῦ λιμένος, ἀφίνεται εἰς αὐτὰ μέγας ἢ μικρὸς χῶρος, προωρισμένος διὰ τοὺς ἐργάτας, τὰ ἐμπορεύματα κτλ. Ἐνίοτε ἀφίνονται εὐρεῖς χῶροι, παρεχόμενοι κατόπιν πρὸς οἰκοδόμησιν, χάριν εἰσπράξεως ποσῶν χρησιμοποιουμένων διὰ τὴν συνέχισιν τῶν ἔργων ἢ διὰ τὴν ἀπόσβεσιν τῶν χρησιμοποιηθέντων κεφαλαίων.

Σχετικῶς μὲ τὴν διάταξιν τῶν νηοδόχων, δὲν τηρεῖται τίποτε τὸ συγκεκριμένον, διότι διαφέρει αὕτη ἀναλόγως τῶν τοπικῶν συνθηκῶν. Οὕτω, ἐν Βαρκελώνῃ ἔχουσι σχῆμα ἀκανόνιστον, ἐν Μασσαλίᾳ αἱ πλεῖσται εἶναι ὀρθογωνικαί, διατεταγμέναι καθέτως πρὸς τὴν προκυμαίαν ἢ πλαγίως πρὸς αὐτήν. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ διάταξις τῶν χωριζουσῶν τὰς νηοδόχους ἀποβαθρῶν, διαφέρει ἀπὸ λιμένος εἰς λιμένα. Συνήθως γίνονται ὀρθογώνιοι καὶ ἐνίοτε τραπεζοειδεῖς. Ἐὰν εἶναι ὀλίγαι τὸν ἀριθμόν, κατασκευάζονται εἰς τὸ πλέον προφυλαγμένον μέρος τοῦ λιμένος. Ὅταν εἶναι περισσότεραι, διατίθενται ἀκτινοειδῶς (ὡς εἰς τὸν λιμένα τῆς Γενούης) ἢ καθέτως (ὡς εἰς τὸν λιμένα Μασσαλίας) πρὸς τὴν ἀκτήν.

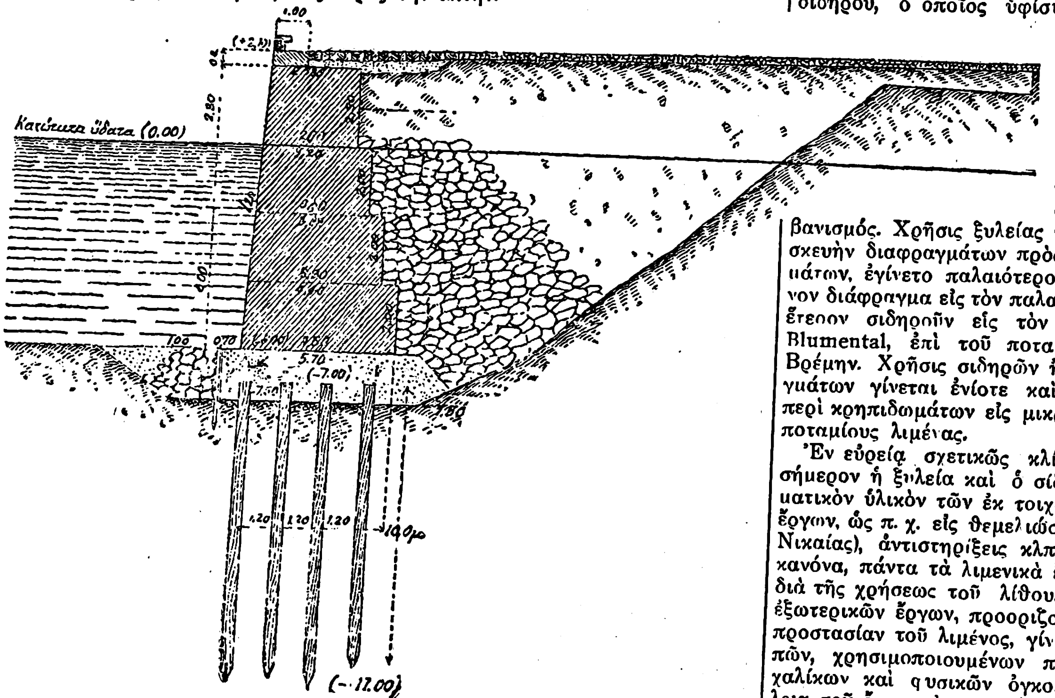

Κρηπίδωμα θεμελιωθὲν ἐπὶ ξυλίνων πασσάλων, εἰς τὸν λιμένα Νικαίας.

Ὑλικὰ ἐκτελέσεως τῶν ἔργων. Τὰ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λιμενικῶν ἔργων χρησιμοποιούμενα ὑλικὰ εἶναι τὰ συνήθη οἰκοδομικὰ τοιαῦτα, δηλαδὴ ἡ ξυλεία, ὁ σίδηρος καὶ οἱ λίθοι, φυσικοὶ ἢ τεχνητοί. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων γίνονται διὰ λίθων, χρησιμοποιουμένων εἴτε ἐλευθέρων, ὡς εἰς τὰς λιθορριπάς, εἴτε καὶ συνδεδεμένων μεταξύ των διὰ κονιαμάτων, ὡς εἰς τὰς τοιχοποιίας καὶ τοὺς τεχνητοὺς ὀγκολίθους. Τὰ χρησιμοποιούμενα κονιάματα εἶναι τὰ συνήθη ὑδραυλικὰ τοιαῦτα. Ἰδιαιτέρα προσοχὴ ἐπιβάλλεται εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ξυλείας, ἡ ὁποία ὑπόκειται εἰς σῆψιν ἢ εἰς καταστροφὴν ὑπὸ τῶν ξυλοφάγων σκωλήκων, καὶ τοῦ σιδήρου, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται ὀξείδωσιν ἢ καὶ φθορὰν ἐκ τῆς συνεχοῦς προστριβῆς ἄμμου κινουμένης ὑπὸ τῶν κυμάτων. Καὶ διὰ μὲν τὴν ξυλείαν ἐπιβάλλεται ἐπίχρισις αὐτῆς, ἐπένδυσις διὰ χαλυβδίνων πλακῶν κτλ., διὰ δὲ τὸν σίδηρον ἐπίχρισις καὶ γαλβανισμός. Χρῆσις ξυλείας καὶ σιδήρου διὰ κατασκευὴν διαφραγμάτων πρὸς ἀποτέλεσιν κρηπιδωμάτων, ἐγίνετο παλαιότερον· οὕτως ὑπάρχει ξύλινον διάφραγμα εἰς τὸν παλαιὸν λιμένα τοῦ Emden, ἕτερον σιδηροῦν εἰς τὸν ποτάμιον λιμένα τοῦ Blumental, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Weser παρὰ τὴν Βρέμην. Χρῆσις σιδηρῶν ἢ καὶ μεικτῶν διαφραγμάτων γίνεται ἐνίοτε καὶ σήμερον προκειμένου περὶ κρηπιδωμάτων εἰς μικρὰ βάθη, συνήθως εἰς ποταμίους λιμένας.

Ἐν εὐρείᾳ σχετικῶς κλίμακι χρησιμοποιεῖται σήμερον ἡ ξυλεία καὶ ὁ σίδηρος, ὡς συμπληρωματικὸν ὑλικὸν τῶν ἐκ τοιχοποιίας ἢ λιθορριπῆς ἔργων, ὡς π. χ. εἰς θεμελιώσεις (ὡς εἰς τὸν λιμένα Νικαίας), ἀντιστηρίξεις κλπ. Κατὰ γενικὸν ὅμως κανόνα, πάντα τὰ λιμενικὰ ἔργα κατασκευάζονται διὰ τῆς χρήσεως τοῦ λίθου. Ἐὰν πρόκειται περὶ ἐξωτερικῶν ἔργων, προοριζομένων μόνον διὰ τὴν προστασίαν τοῦ λιμένος, γίνεται χρῆσις λιθορριπῶν, χρησιμοποιουμένων πρὸς τοῦτο σκύρων ἢ χαλίκων καὶ φυσικῶν ὀγκολίθων. Ἐὰν ἡ ἀσφάλεια τοῦ ἔργου ἀπαιτῇ τὴν χρησιμοποίησιν πολὺ μεγάλων ὀγκολίθων, μὴ δυναμένων νὰ εὑρεθῶσι φυσικῶς, κατασκευάζονται λιθορριπαὶ ἐκ βαρέων τεχνητῶν ὀγκολίθων.

Οἱ φυσικοὶ λίθοι καὶ ὀγκόλιθοι, ἀναλόγως τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ βάρους των, διακρίνονται εἰς συντρίμματα ἢ χάλικας, καὶ εἰς φυσικοὺς ὀγκολίθους α', β' καὶ γ' κατηγορίας. Οἱ τεχνητοὶ ὀγκόλιθοι εἶναι εἴτε κτιστοί, εἴτε χυτοί, καὶ κατασκευάζονται ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους ἰσοπεδουμένου Οἱ ὀγκόλιθοι εἶναι εἴτε πλήρεις, εἴτε μετὰ κενῶν, ὅτε φέρουσι τὸ ὄνομα *κυψιλωτοὶ ὀγκόλιθοι*. Χρῆσις τῶν τεχνητῶν ὀγκολίθων ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ μόνον μετὰ πάροδον ὡρισμένου χρόνου (20 ἡμερῶν μέχρις ἑνὸς ἔτους), ὁπότε θὰ ἔχωσι σκληρυνθῆ. Τὰ κρηπιδώματα τῶν ἐσωτερικῶν ἔργων, ἐφόσον ἐξικνοῦνται μέχρι τοῦ ἐπιθυμητοῦ βάθους, κατασκευάζονται ἐξ ὀγκολίθων. Ἂν παρίσταται ἀνάγκη νὰ φθάσωσιν εἰς μεγαλύτερα βάθη, κατασκευάζονται συνήθως μὲ μεικτὴν διατομήν, χρησιμοποιουμένης λιθορριπῆς εἰς τὰ βαθύτερα μέρη.

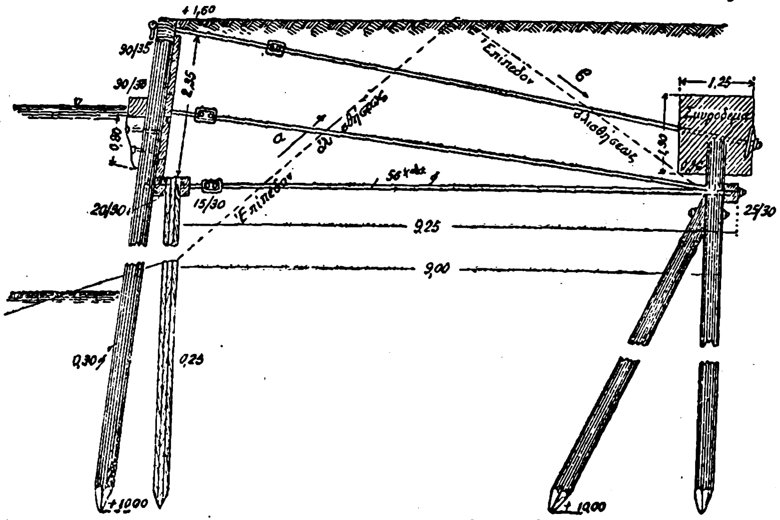

Κρηπιδώματα τοῦ λιμένος τοῦ Emden, προστατευόμενα ἀπὸ ξύλινα τοιχώματα.

Ἐκτέλεσις τῶν ἔργων. Πρὸ πάσης ἐκτελέσεως λιμενικῶν ἔργων γίνεται ἐκσκαφὴ τοῦ πυθμένος, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀποκαλύψεως τοῦ στερεοῦ ὑπεδάφους, ἔνθα θὰ γίνῃ ἡ θεμελίωσις τῶν ἔργων (βλ. λ. *βυθοκόρος*).

Ἡ ἐκτέλεσις γενικῶς τῶν ἐν θαλάσσῃ τεχνικῶν ἔργων καὶ ἰδίᾳ ἡ

Digitized by Google

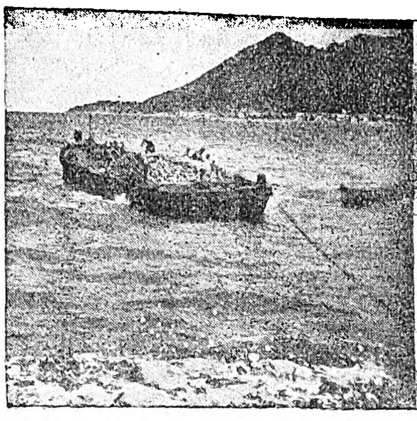

Βύθισις πετρωμάτων.

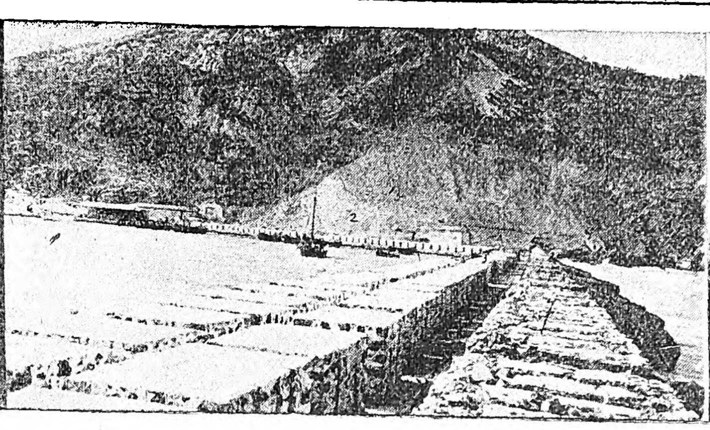

Τεχνητοὶ ὀγκόλιθοι κτιστοί.
[Καρλόβασι Σάμου.]

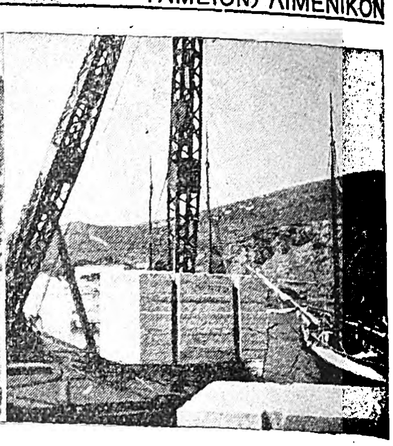

Ὀγκόλιθος ἐκ μπετόν, φερόμενος πρὸς τοποθέτησιν ὑπὸ πλωτοῦ γερανοῦ.

τῶν ἐξωτερικῶν προστατευτικῶν ἔργων τῶν λιμένων, παρουσιάζει ἐξαιρετικὰς δυσκολίας καὶ διὰ τοῦτο ἀπαιτοῦνται εἰδικαὶ μέθοδοι καὶ προφυλάξεις, πρὸς ἀποφυγὴν συνεπειῶν ἐκ τῶν καταστρεπτικῶν ἐπιθέσεων τῆς θαλάσσης.

Προκειμένου περὶ ἐκτελέσεως λιθορ ρ ι π ῶ ν, πρέπει νὰ ἐξετάζωνται προηγουμένως τὰ λατομεῖα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀναγκαιοῦσα ποσότης καὶ ποιότης τῶν ὑλικῶν. Ἂν ἡ μεταφορὰ τῶν πετρωμάτων ἐκ τοῦ λατομείου γίνεται διὰ ξηρᾶς, ἀρχίζομεν τ ὴ ν κατασκευὴν ἀπὸ τὸν πόδα τοῦ ἔργου (μώλου ἢ βραχίονος) καὶ βαίνομεν πρὸς τὴν θάλασσαν, διὰ βαθμιαίας ἐκτελέσεως ὁλοκλ ή ρ ο υ τοῦ ἔργου. Ἂν ἡ μεταφορὰ τῶν πετρωμάτων συντελῆται διὰ θαλάσσης ἢ τὸ ἔργον γίνεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν θάλασσαν (κυματοθραῦσται), τότε χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κατασκευὴν *φορτηγίδες* μετ' ἐπικλείστρων, ἐκκενούμεναι ταχύτατα· αὗται τοποθετοῦνται ἑκάστοτε, πρὸ τῆς ἐκφορτώσεώς των, εἰς τὴν ὑπὸ τῶν σχεδίων προβλεπομένην θέσιν. Καλλίστη μέθοδος ἐκτελέσεως λιθορριπῆς εἶναι τὸ ρίψιμον τῶν πετρωμάτων ἐκ τοῦ

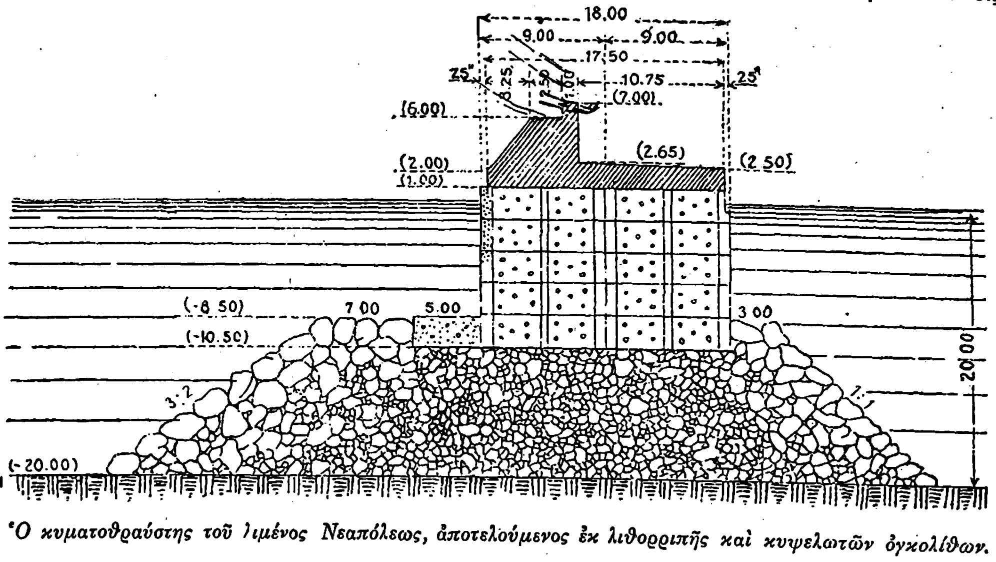

Ὁ κυματοθραύστης τοῦ λιμένος Νεαπόλεως, ἀποτελούμενος ἐκ λιθορριπῆς καὶ κυψελωτῶν ὀγκολίθων.

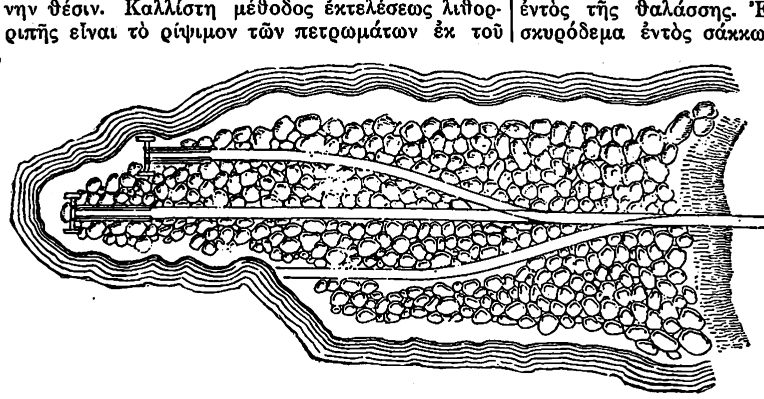

Κατασκευὴ βραχίονος ἐκ λιθορριπῆς.

καταστρώματος ἰκριωμάτων, ἐφ' ὧν κατασκευάζεται γραμμὴ ντεκοβὶλ ἢ σιδηροδρομική, διὰ βαγόνια μετ' ἐπικλείστρων, ἅτινα ὁδηγοῦνται μέχρι τοῦ τόπου τοῦ προορισμοῦ των, ἔνθα ἐκκενοῦνται.

Διὰ τὴν κατασκευὴν ἔργων ἐκ μεγάλων τεχνητῶν ὀγκολίθων, τῶν ὁποίων τὸ βάρος δύναται νὰ φθάσῃ καὶ τοὺς ἑκατὸν τόννους, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ χρησιμοποίησις πλωτοῦ γερανοῦ διὰ τὴν ἀνέλκυσιν, μεταφορὰν καὶ βύθισιν αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ δύτου διὰ τὴν καλὴν τοποθέτησίν των. Εἰς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας οἱ τεχνητοὶ ὀγκόλιθοι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν λιθορριπῶν, χρησιμοποιοῦνται εἰδικαὶ φορτηγίδες, δυνάμεναι νὰ μεταφέρωσι καὶ νὰ βυθίσωσιν εὐκόλως ἕνα ἢ καὶ περισσοτέρους, ἀναλόγως τοῦ ὄγκου αὐτῶν. Πολλάκις, τὰ μικρᾶς σημασίας ἔργα, γινόμενα εἰς μικρὰ βάθη, κατασκευάζονται ἐξ ὁλοκλήρου διὰ χυτοῦ σκυροδέματος, ἐγκιβωτιζομένου ἐντὸς καταλλήλων τύπων καὶ χυνομένου ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Ἐνίοτε χρησιμοποιοῦσι τὸ σκυρόδεμα ἐντὸς σάκκων, ὅτε ἔχομεν τοὺς λεγομένους *σακκολίθους* ἢ *σακκογκολίθους*. Συνήθως, τὰ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν τμήματα τῶν ἔργων κατασκευάζονται διὰ τοιχοποιίας κοινῆς, μετὰ ὑδραυλικοῦ κονιάματος. Ἐντὸς τῆς τοιχοποιίας ταύτης ἀφίνονται μικραὶ ὑπόνομοι διὰ τὴν δίοδον σωλήνων ὑδρεύσεως καὶ ἠλεκτρικῶν καλῳδίων.

Ἡ ἀσφάλεια τῶν ἔργων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐκ τεχνητῶν ὀγκολίθων τοιούτων ἐξαρτᾶται πολὺ καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ ὑπεδάφους. Πρέπει ἐπομένως νὰ ἐξετάζηται τοῦτο καὶ νὰ γίνεται ἡ ἐνδεικνυομένη ἑκάστοτε θεμελίωσις.

Α. Α. Κ.

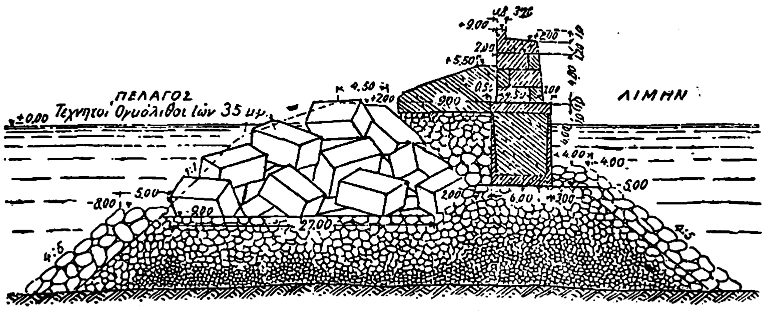

Διατομὴ τοῦ ἀνατολικοῦ προστατευτικοῦ βραχίονος τοῦ λιμένος τῆς Βαρκελώνης.

— **λιμενικὴ** *ἀρχή*. Ὑπηρεσία κατὰ τόπους τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ἐν τῇ ἡμεδαπῇ. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἡ ὑπηρεσία αὕτη εἶναι ἡ προξενική. Αἱ λιμενικαὶ ἀρχαὶ διακρίνονται εἰς τρεῖς τάξεις· 1) ἐπιλιμεναρχεῖα, 2) λιμεναρχεῖα, καὶ 3) ὑπολιμεναρχεῖα. Ἐπιλιμεναρχεῖα εἶναι αἱ τοῦ Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης. Λιμεναρχεῖα αἱ Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Πρεβέζης, Πατρῶν, Καλαμῶν, Σύρου, Ἄνδρου, Χαλκίδος, Βόλου, Καβάλλας, Ἀλεξανδρουπ ό λ ε ω ς, Μυτιλήνης, Χίου, Σ ά μ ο υ, Ἡρακλείου καὶ Χανίων. Ὑπολιμεναρχεῖα εἶναι αἱ Λευκάδος, Ἰθάκης, Ζακύνθου, Ἰσθμίας, Σπετσῶν, Ὕδρας, Αἰγίνης, Κέας, Λαυρίου καὶ Λήμνου. Εἰς οὓς λιμένας δὲν ἑδρεύει λιμενικὴ ἀρχή, δύναται ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν δι' ἀποφάσεώς του νὰ ἐξουσιοδοτῇ δημοσίους ὑπαλλήλους ἢ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως πρὸς ἄσκησιν καθηκόντων λιμενικῆς ἀρχῆς, προσλαμβάνοντος τὸν τίτλον ὑπαλλήλου ἐπὶ τοῦ λιμένος. Εἰς τὰς προξενικὰς ἀρχὰς δύνανται νὰ τοποθετῶνται λιμενικοὶ ἀξιωματικοὶ πρὸς ἄσκησιν τῶν εἰς αὐτὰς ἀναγομένων καθηκόντων διοικήσεως τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Τὰ καθήκοντα τῶν λιμενικῶν ἀρχῶν συνίστανται εἰς τὴν μέριμναν τῆς τάξεως καὶ ὑγείας ἐν τῷ λιμένι καὶ εἰς τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐν αὐτῷ κινήσεως. Ὑπάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν καὶ προΐσταται αὐτῶν ὁ παρὰ τῷ αὐτῷ ὑπουργείῳ διευθυντὴς τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Ἡ περιφέρεια τῆς δικαιοδοσίας ἑκάστης λιμενικῆς ἀρχῆς ὁρίζεται διὰ διατάγματος, περιλαμβάνουσα πάντας τοὺς ἐντὸς αὐτῆς λιμένας, ὅρμους καὶ παράλια, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς δὲ καὶ τὰς τυχὸν ὑπαρχούσας κτιστὰς προκυμαίας, ἢ ὅπου δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦται, ἐπεκτείνεται μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου, εἰς ὃ ἐξικνεῖται τὸ μέγιστον χειμέριον κῦμα κατὰ τὰς συνήθεις του ἀναβάσεις.

Γ. Ν. Κ.

— **λιμενικὴ** *ἐπιτροπή*· βλ. *λιμενικὸν ταμεῖον*.

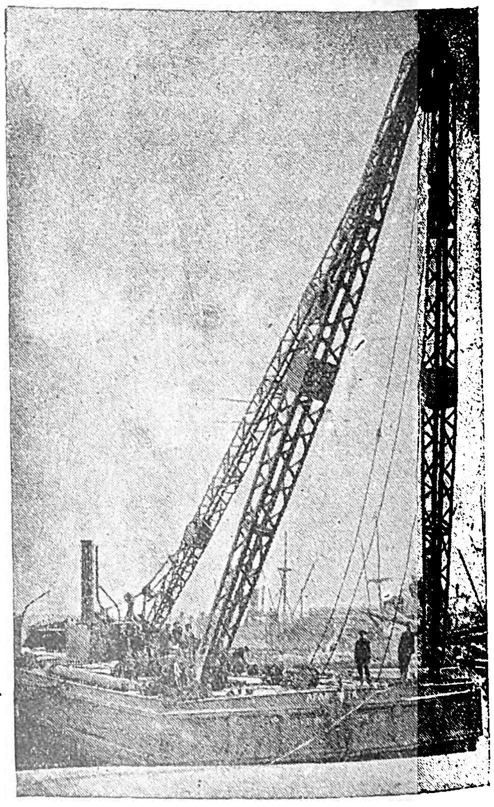

Πλωτὸς γερανὸς δυνάμενος νὰ φέρῃ βάρος 50 τόννων, ναυπηγηθεὶς ἐν Ἑλλάδι.

— **λιμενικὸν** *ταμεῖον*. Νομικὸν πρόσωπον, διοικούμενον ὑπὸ ἐπιτροπῆς λεγομένης λιμενικῆς, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν σύστασιν συνεπάγεται αὐτοδικαίως ἡ διὰ διατάγματος ἐπιβολὴ λιμενικῆς φορολογίας, συμφώνως πρὸς τὰ ὁριζόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου. Αἱ λιμενικαὶ ἐπιτροπαὶ καὶ τὰ ταμεῖα ταῦτα εἶχον

Digitized by Google

συσταθῇ διὰ τοῦ νόμου ΡΚΘ' τῆς 29 Δεκεμβρίου 1865 καὶ μεταγενεστέρων· ἀλλ' ἅπασα ἡ νομοθεσία αὕτη κατηργήθη διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 28 Ἰουνίου 1923 περὶ λιμένων καὶ λιμενικῶν ταμείων, ὑπὸ τοῦ ὁποίου, καθὼς καὶ ὑπὸ νεωτέρων αὐτοῦ θεσμοθετημάτων, διέπονται τὰ περὶ τούτων. Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 1923 καθορίζει ὅτι ὡς κύρια λιμενικὰ ἔργα θεωροῦνται τὰ κρηπιδώματα, αἱ περὶ τὸν λιμένα παραλιακαὶ ὁδοὶ καὶ πλατεῖαι, αἱ ἀποβάθραι, οἱ μῶλοι, οἱ κυματοθραῦσται, αἱ μόνιμοι ἢ πλωταὶ δεξαμεναὶ καθαρισμοῦ καὶ ἐπισκευῆς πλοίων, αἱ ἐγκαταστάσεις ὑδρεύσεως ἐπὶ τῶν λιμενικῶν ἔργων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ λιμένος, αἱ ἐκβαθύνσεις, ὁ καθαρισμὸς τῶν λιμένων καὶ τὰ προστατευτικὰ κατὰ τῶν προσχώσεων ἔργα, ἡ διὰ τὰς φορτοεκφορτώσεις τῶν ἐμπορευμάτων προμήθεια, ἐγκατάστασις, συντήρησις καὶ λειτουργία μηχανημάτων παντὸς εἴδους, σιδηροτροχιῶν καὶ τροχαίου ὑλικοῦ, πλωτῶν μηχανημάτων καὶ φορτοεκφορτώσεων, ἡ κατασκευὴ ὑποστέγων καὶ ἀποθηκῶν, ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ καθαριότης τῶν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν λιμενικῶν ταμείων ἐκτάσεων, ὡς καὶ πᾶν ἔργον συναφὲς πρὸς τ' ἀνωτέρω καὶ ἀναγκαῖον διὰ τὴν σκόπιμον αὐτῶν λειτουργίαν. Ἐφ' ὅσον δὲν παρακωλύεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων κυρίων λιμενικῶν ἔργων, ἢ ἐφ' ὅσον ἐπιβάλλεται δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀσφάλειαν ἢ λειτουργίαν τοῦ λιμένος, ἐπιτρέπεται ἡ δαπάναις τῶν λιμενικῶν ταμείων ἐκτέλεσις καὶ συντήρησις ἔργων διευθετήσεως ποταμῶν καὶ χειμάρρων ἢ ἐκτέλεσις προστατευτικῶν ἔργων ἐπὶ τούτων, ὡς καὶ ἔργων ἀποξηράνσεως ἑλῶν καὶ τελμάτων μέχρις ἀκτῖνος ἓξ χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ λιμένος. Τὰ λιμενικὰ ταμεῖα δύνανται νὰ συμμετέχωσι τῶν δαπανῶν κατασκευῆς καὶ συντηρήσεως τῶν ἐξωτερικῶν ὑδραγωγείων ὑδρεύσεως πόλεων καὶ κωμῶν, ἐν αἷς ὑπάρχουσι λιμένες τῆς περιφερείας τοῦ λιμενικοῦ ταμείου, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς κατασκευῆς καὶ συντηρήσεως ὁδοῦ ἀγούσης ἀπὸ λιμένος εἰς πόλιν ἢ κώμην, εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν ὁποίων οὗτος ἀνήκει. Τὰ λιμενικὰ ἔργα ἐκτελοῦνται, συντηροῦνται καὶ λειτουργοῦσι δαπάναις τοῦ οἰκείου λιμενικοῦ ταμείου ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνίας. Ἡ συγκρότησις ἑκάστης λιμενικῆς ἐπιτροπῆς, καθὼς καὶ τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεών της συνισταμένης τριμελοῦς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, προβλέπεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 28 Ἰουνίου 1923. Ἑκάστη λιμενικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται: 1) ἐκ τοῦ νομάρχου, καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει τοιοῦτος ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ λιμενικοῦ ταμείου ἐκ τοῦ εἰρηνοδίκου· 2) τοῦ λιμενάρχου καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ὅπου ὑπάρχουσι τοιοῦτοι ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ λιμενικοῦ ταμείου· 3) δύο μελῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ λιμενικοῦ ταμείου δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ συμβουλίου· 4) δύο μελῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ λιμενικοῦ ταμείου ἐμπορικοῦ, βιομηχανικοῦ καὶ βιοτεχνικοῦ ἐπιμελητηρίου καὶ δύο μελῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ ἐμπορικοῦ συλλόγου. Νεώτερον νομοθετικὸν διάταγμα εἶναι τὸ τῆς 20 Σεπτεμβρίου 1923, τροποποιῆσαν τὸ προηγούμενον. Ἐκτὸς αὐτοῦ, καὶ ἕτερα θεσμοθετήματα προβλέπουσι περὶ λιμενικῶν ταμείων καὶ λιμένων, ὡς οἱ νόμοι 389 τῆς 17 Νοεμβρίου 1914, 2918 καὶ 3977, ὁ νόμος 4499 τῆς 26 Μαρτίου 1930 κλπ. Ἰδιαιτέρα νομοθετικὴ πρόνοια ἔχει ληφθῆ διὰ τοὺς λιμένας Θεσσαλονίκης καὶ Πειραιῶς, ἐν δὲ τῷ λιμένι τῆς Χίου ὑφίσταται ἀκόμη ἐν ἰσχύϊ ἑταιρεία τοῦ λιμένος δυνάμει τῆς μήπω ληξάσης παραχωρήσεως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας.

Λιμένος Πειραιῶς Ὀργανισμός. Ἡ πρώτη μέριμνα πρὸς δημιουργίαν πόρων διὰ τὸν λιμένα Πειραιῶς ἐμφανίζεται διὰ τοῦ Β.Δ. τῆς 16 Ὀκτωβρίου 1836 «Περὶ εἰσπράξεως φόρου διὰ τὸν μῶλον Πειραιῶς», κατόπιν δὲ διὰ τοῦ νόμου ΡΒ' τῆς 9 Αὐγούστου 1848 (Ἐφ. Κυβ. 21, σελ. 23) ὡρίσθη «δικαίωμα προκυμαίας 5 τοῖς % ἐπὶ τοῦ πληρωνομένου τελωνειακοῦ δικαιώματος» ἀφ' ὅλας τὰς εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγομένας πρὸς κατανάλωσιν πραγματείας. Ἐπηκολούθησαν πολλοὶ νόμοι καὶ διατάγματα περὶ ἐπιβολῆς φόρων διὰ τὸν λιμένα Πειραιῶς (τὰ ὁποῖα εὑρίσκει τις ἐν σελ. 224—245 τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ *Ἀ. Μάντζαρη* τεύχους «Νομοθεσία τῶν λιμενικῶν ταμείων»). Σημαντικὸν σταθμὸν διὰ τὸν λιμένα Πειραιῶς ἀπετέλεσεν ὁ νόμος ,ΓΦΑ' (ὑπ' ἀρ. 3501) τῆς 30 Νοεμβρίου 1909 (Ἐφ. Κ. 315, σελ. 1333), διὰ τοῦ ὁποίου συνεστάθη ἐν Πειραιεῖ «Λιμενικὴ ἐπιτροπεία Πειραιῶς» καλουμένη, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ διοίκησις τοῦ λιμενικοῦ ταμείου Πειραιῶς καὶ ἥτις προήγαγε σημαντικῶς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λιμενικῶν ἔργων. Ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λιμένος καὶ ἡ ποικιλία καὶ εἰδικότης τῶν διοικητικῶν ἀντικειμένων, ἐν οἷς ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει τὸ τῶν ἐργατῶν τοῦ λιμένος, ὑπηγόρευσαν γενικωτέραν καὶ συστηματικὴν μέριμναν περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ λιμένος, ληφθεῖσαν διὰ τοῦ νόμου 4748 τῆς 13 Μαΐου 1930 «Περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ λιμένος Πειραιῶς». Ὁ ὀργανισμὸς τοῦ λιμένος Πειραιῶς (Ο. Λ. Π.), συνεστάθη ὡς νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ἑδρεῦον ἐν Πειραιεῖ καὶ ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διοίκησις τοῦ λιμένος Πειραιῶς, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν. Ὁ Ο.Λ.Π. ὑποκατεστάθη εἰς τὸ λιμενικὸν ταμεῖον Πειραιῶς καὶ ἐπὶ πλέον εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς διοικήσεως τοῦ λιμένος Πειραιῶς περιελήφθη πᾶσα ὑπόθεσις καὶ ἐνέργεια ἀφορῶσα τὰ ἔργα, τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ ἐν γένει τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, λεπτομερῶς δὲ ἀπαριθμοῦνται τ' ἀντικείμενα ταῦτα ἐν ἄρθρ. 3 καὶ ἑπ. τοῦ νόμου. Εἰς τὸν Ο. Λ Π. ἀνατίθεται προσέτι καὶ ἡ διοίκησις τῆς συσταθησομένης «Ἐλευθέρας Ζώνης τοῦ Πειραιῶς». Τὸ ἄρθρ. 5 καὶ ἑπόμενα προβλέπει περὶ τῶν τελῶν τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἐν γένει περὶ τῶν προσόδων τοῦ Ο.Λ.Π. Περὶ τῆς ἰσχύος τῶν διατάξεων τοῦ νόμου 3501 ἔχει ἐκδοθῆ τὸ Π. Δ. 28/30 Μαΐου 1930.

Λιμὴν Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὴν διὰ τοῦ νόμου ΔΣΙΓ' (4213) ὑπ' ἀριθ. 79 τῆς 14 Νοεμβρίου 1913 (Ἐφ. Κυβ. τῆς 14 Νοεβρίου 1913) κυρωθεῖσαν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας σύμβασιν περὶ εἰρήνης τῆς 1/14 Νοεμβρίου 1913 (ἄρθρ. 5 καὶ παράρτημα αὐτῆς 1. Βιλαέτιον Θεσσαλονίκης), ἡ ὑπὸ τῆς Τουρκίας γενομένη παραχώρησις κατασκευῆς προκυμαίας καὶ λιμένος ἐν τῷ κόλπῳ Θεσσαλονίκης, ὡς κεκτημένον δικαίωμα τῆς ἀναδόχου γαλλικῆς ἑταιρείας τοῦ λιμένος αὐτῆς, διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ μέχρι τῆς λήξεώς της. Ἀλλ' ἡ λειτουργία τοῦ λιμένος τούτου διὰ ξένης ἑταιρείας παρεῖχε δυσκολίας εἰς τὴν ἑνιαίαν διεύθυνσιν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μελλοντικήν του ἀνάπτυξιν. Καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον, διὰ τοῦ νόμου 4463 τῆς 24 Ἰουνίου 1930 (Ἐφ. Κυβ. 25 τῆς 25 Ἰουν. 1930) «Περὶ συστάσεως ἐν Θεσσαλονίκῃ λιμενικοῦ ταμείου» ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις αὐτοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν μόνον τῆς ἐκτελέσεως λιμενικῶν ἔργων εἰς τὸ ἐκτὸς τοῦ ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας ἐκμεταλλεύσεως μέρους τοῦ λιμένος Θεσσαλονίκης τελοῦν τμῆμα αὐτοῦ· ἀλλὰ συγχρόνως ἐπετράπη διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἵνα, κατ' ἐξαίρεσιν τῶν ὅρων τῆς ἀρχικῆς συμβάσεως τῆς ἑταιρείας ταύτης, συμβάσεως τῆς 18/21 Δεκεμβρίου 1904, ὡς καὶ τῆς συγγραφῆς ὑποχρεώσεων τῆς 8/20 Ἰουλίου 1906, ἡ ἑταιρεία ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λιμένος τούτου προβῇ εἰς ἐκμίσθωσιν τοῦ προνομίου τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λιμένος Θεσσαλονίκης εἰς τὸ λιμενικὸν ταμεῖον. Ἡ ἐκμίσθωσις αὕτη συνετελέσθη δι' ὁλόκληρον τὸ ὑπολειπόμενον χρονικὸν διάστημα μέχρι τῆς λήξεως τῆς παραχωρήσεως (κατὰ τὸ ἔτος 1942) διὰ τῆς συμβάσεως τῆς 30 Ἰανουαρίου 1930, κυρωθείσης διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 5 Φεβρουαρίου 1930 «Περὶ ἐκμισθώσεως τῆς ἐνασκήσεως τοῦ προνομίου ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λιμένος Θεσσαλονίκης». Τὸ λιμενικὸν ταμεῖον τοῦτο ἀποτελεῖ ἴδιον νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, διακεκριμένον τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ἡ διοίκησίς του ἀσκεῖται ὑπὸ ἐπιτροπείας ἀπαρτιζομένης ἐκ τῆς ἐπιτροπείας τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης Θεσσαλονίκης, συμπληρουμένης καὶ ὑπ' ἄλλων τινῶν ἁρμοδίων προσώπων. Οὕτως ἐπετεύχθη οὐσιαστικῶς ἡ ἑνότης τῆς διοικήσεως τοῦ λιμένος, κατὰ τοὺς ὅρους τῶν σχετικῶν νόμων, ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης Θεσσαλονίκης.

Γ. Ν. Κ.

— λιμενικὸν ***σῶμα***. Λέγεται οὕτω τὸ προσωπικόν, ἀνώτερον καὶ κατώτερον, τῆς διευθύνσεως καὶ ἐπιθεωρήσεως τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, τῶν λιμενικῶν ἀρχῶν, τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν ἐμπορικῶν πλοίων, τοῦ γραφείου ναυτικῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ναυτικοῦ ἀπομαχικοῦ ταμείου. Εἶναι σῶμα στρατιωτικῶς συντεταγμένον καὶ διέπεται, πλὴν τῶν ἰδιαιτέρων περὶ αὐτοῦ διατάξεων, καὶ ὑφ' ὧν νόμων διέπονται οἱ πρὸς οὓς ἐξομοιοῦνται ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατάστασιν, τὴν ποινικὴν δωσιδικίαν, τὴν πειθαρχίαν, τὸ ὅριον ἡλικίας, τὰ μητρῷα, τὰς ἀποδοχάς, τὰ ὁδοιπορικὰ ἔξοδα, τὰ ἔξοδα νοσηλείας καὶ ταμεῖον ἀλληλοβοηθείας τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ εἰς τὸ ναυτικὸν ἀπομαχικὸν ταμεῖον. Τὸ λιμενικὸν σῶμα συνιστῶσιν οἱ ἑξῆς βαθμοί: α') Ἀνώτερον προσωπικόν: ἐπιλιμενάρχης α' τάξεως, ἐξομοιούμενος πρὸς πλοίαρχον, β' τάξεως πρὸς ἀντιπλοίαρχον, γ' τάξεως πρὸς πλωτάρχην, λιμενάρχης α' τάξεως, ἐξομοιούμενος πρὸς ὑποπλοίαρχον, β' τάξεως πρὸς ἀνθυποπλοίαρχον, γ' τάξεως πρὸς σημαιοφόρον. β') Κατώτερον προσωπικόν: ἀρχιλιμενοφύλαξ α' τάξεως, ἐξομοιούμενος πρὸς ἀρχικελευστὴν α' πυροβολητήν, β' τάξεως, ἐξομοιούμενος πρὸς ἀρχικελευστὴν β' πυροβολητήν, γ' τάξεως πρὸς κελευστὴν πυροβολητήν, λιμενοφύλαξ α' τάξεως πρὸς ὑποκελευστὴν πυροβολητήν, β' τάξεως πρὸς δίοπον πυροβολητήν, καὶ λιμενοφύλαξ γ' τάξεως πρὸς ναύτην κληρωτόν. Ὁ βαθμὸς τοῦ λιμενικοῦ δοκίμου, ἐξομοιουμένου πρὸς ὑπολογιστὴν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ὑφίσταται ἐπίσης. Οἱ κατὰ βαθμὸν ἀριθμοὶ τοῦ λιμενικοῦ σώματος, τὸ ὅριον ἡλικίας αὐτῶν, ἡ κατανομὴ τοῦ προσωπικοῦ του εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ὁρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ διαταγμάτων. Ἐπίσης ὁρίζονται τὰ τῆς κατατάξεως λιμεναρχῶν γ' μετ' ἀκρόασιν μαθημάτων ἐν ἐπὶ τούτῳ λειτουργούσῃ σχολῇ λιμενικῶν δοκίμων, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσάγονται δι' εἰσιτηρίων ἐξετάσεων πτυχιοῦχοι τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου καὶ τῆς ἀνωτάτης σχολῆς οἰκονομικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν, ἢ πλοίαρχοι τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, κεκτημένοι ἀπολυτήριον γυμνασίου καὶ μετὰ εὐδοκίμησιν εἰς ἐξετάσεις, καθὼς καὶ τὰ τῆς προαγωγῆς των κλπ. Διὰ τοὺς ὑπαξιωματικοὺς γίνεται κατάταξις εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ λιμενοφύλακος β' τάξεως κατόπιν εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως. Διὰ δὲ τοὺς ναύτας γίνεται κατάταξις ἐθελοντῶν ἓν ἔτος πρὸ τῆς κλήσεως τῆς ἡλικίας των, ἐκπαιδεύονται δὲ καὶ οὗτοι εἰδικῶς.

Νομοθεσία περὶ λιμενικῶν ἀρχῶν καὶ λιμενικοῦ σώματος εἶναι ἡ «Περὶ διοικήσεως τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ», κωδικοποιηθεῖσα διὰ τοῦ προεδρικοῦ διατάγματος τῆς 27 Μαΐου 1927, καθὼς καὶ τὸ διάταγμα περὶ ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας διευθύνσεως ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς 30 Ἰουνίου 1927, περὶ φύλλων ποιότητος τῶν λιμενικῶν ἀξιωματικῶν τῆς 30 Ἰουνίου 1927, περὶ φύλλων ποιότητος ὑπαξιωματικῶν λιμενικοῦ σώματος τῆς 30 Ἰουνίου 1927, περὶ ἀδειῶν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ λιμενικοῦ σώματος τῆς 5 Αὐγούστου 1927 καὶ ἄλλα, πάντα περιεχόμενα εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἐκδεδομένον τεῦχος: «Συλλογὴ νομοθετημάτων διοικήσεως ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, ὀργανισμοί, ἐκπαίδευσις, πειθαρχία, κατάστασις, ἄδειαι. Ἀπρίλιος 1928» καὶ τεῦχος Β' 1930, καθὼς καὶ εἰς τὸ τεῦχος: «Συλλογὴ ἐγκυκλίων διευθύνσεως ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ 1919—1929. Ἀθῆναι, Νοέμβριος 1929».

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

— λιμενικὸς ***δόκιμος***. Βαθμὸς ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ λιμενικοῦ σώματος, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν τοῦ «ὑπολογιστοῦ» τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Σ. Ε. Λ.

— λιμενικὸς ***σταθμός***. Λιμενικὴ ὑπηρεσία δυναμένη νὰ ἱδρύεται, δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, εἰς μέρη εἰς ἃ εἶναι ἀναγκαία ἡ παρουσία ὀργανισμοῦ ἐξαρτωμένου ἀμέσως ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Προΐσταται ταύτης ἀνώτερος ὑπαξιωματικὸς *(ἀρχιλιμενοφύλαξ)* τοῦ λιμενικοῦ σώματος. Σ. Ε. Λ.

— λιμενικὸς ***φόρος***. Τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 28 Ἰουνίου 1923 περὶ λιμενικῶν ταμείων προβλέπει περὶ τοῦ ἐπιβαλλομένου ὑπὲρ αὐτῶν καὶ διὰ διατάγματος, ἐκδιδομένου συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις του, λιμενικοῦ φόρου ἐπὶ τῶν διὰ τῆς παραλίας ἑνὸς ἢ πλειοτέρων δήμων ἢ κοινοτήτων εἰσαγομένων ἢ ἐξαγομένων προϊόντων καὶ ἐμπορευμάτων. Εἰς τοὺς λιμενικοὺς φόρους ὑπάγονται καὶ τὰ διὰ ταχυδρομικῶν δεμάτων εἰσαγόμενα, καθὼς καὶ τὰ ἐν τοῖς λιμέσιν ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον μεταφερόμενα, ἔτι δὲ καὶ οἱαδήποτε ἄλλα τέλη ἢ δικαιώματα, κανονιζόμενα ὑπὲρ λιμενικῶν ταμείων δι' εἰδικῶν νόμων, τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῶν ὁπωσδήποτε ἐκδιδομένων ὑπὸ τῶν ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιρειῶν ἐπιβατικῶν εἰσιτηρίων κλπ. Διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 4 Αὐγούστου 1930 «Περὶ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ λιμενικοῦ φόρου» ἐκανονίσθησαν λεπτομερῶς αὗται, δυνάμει τῶν ἄρθρων 6 καὶ 14, § 1 τοῦ νόμου 4499. Γ.Ν.Κ.

λιμένιον (τό)· ὑποκορ. τοῦ *λιμήν*, μικρὸς λιμήν, λιμενίσκος· || λιμὴν οἱοσδήποτε, ὅθεν τὸ τοπωνύμιον *Λιμένι—Λιμένιον*.

Λιμένιον, καὶ ***Λιμενηΐον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Μ. Ἀσίας περὶ τὸν Μαίανδρον καὶ τὴν Μίλητον, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Α, 18) εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἰώνων πολέμους τοῦ Ἀλυάττου, βασιλέως τῶν Λυδῶν (617—560 π. Χ.). Α.Θ.Σ.

— Λιμένιον *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ ἄριστος τῶν ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ φυσικῶν λιμένων, ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς χερσονήσου τοῦ Ταϋγέτου καὶ εἰς 17 μίλλ. Ν ΝΑ. τοῦ φάρου τοῦ ἀκρωτηρίου *Κιτριές*. Εἰσδύων ἐπὶ ἓν μίλλ., ἀλλ' ἀνοικτὸς πρὸς Δ., ὑποχρεοῖ τοὺς εἰσπλέοντας ν' ἀγκυροβολῶσι πρὸς τὴν Ν. ἀκτὴν τοῦ μυχοῦ του. Γνώρισμα τοῖς εἰσπλέουσι τὸ κοιμητήριον τοῦ φερωνύμου χωρίου, πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁποίου πρῶτον λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ 1898 ναυτικὸς φανὸς (πλάτ. 36° 40' 25' Β., μῆκ. 22° 23' 02" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia) ἐρυθροῦ σταθεροῦ φωτὸς 6 μιλλίων, ἐπίνειον τοῦ *Οἰτύλου*. Σ. Ε. Λ.

— Λιμένιον *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Ἀρεοπόλεως τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 60. Χ. Δ.

Λιμενῖτις ἡ τῆς λεύκης

λιμένιος, *—α, —ον*· ὁ τοῦ λιμένος, λιμενικός: «λιμένιος φόρος».

λιμενῖτις (ἡ) (Limenitis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥοπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαλιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 30 εἴδη πανταχοῦ τῆς γῆς ἀπαντῶντα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λιμενῖ-*

Digitized by Google

τις ἢ τῆς λεύκης (Limenitis populi), ἥτις εἶναι ὡραιοτάτη ψυχὴ μετρίου μεγέθους μὲ σῶμα σωληνοειδές, χονδρότερον κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα, μὲ κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, κεραίας λεπτὰς καὶ μετρίου μήκους καὶ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας φαιοῦ χρώματος μὲ μεταλλικὰς ἀποχρώσεις καὶ πολλὰς κηλῖδας καὶ στίγματα λευκοαργυρώδη. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν φύλλων τῆς λεύκης καὶ ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ.Ν.Π

λιμενοβραχίων, *—ονος* (ὁ). Πρόβολος ἐκπορευόμενος ἐκ τῆς ακτῆς πρὸς τὸ πέλαγος, προωρισμένος διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς διώρυγος προσπελάσεως ἐσωτερικοῦ τινος λιμένος καὶ κατὰ δεύτερον λόγον διὰ τὴν διατήρησιν ρεύματος ἀντιπράττοντος εἰς τὴν προσάμμωσιν τοῦ στομίου τῆς διώρυγος. Οἱ λιμενοβραχίονες, ἢ καὶ ἁπλῶς *βραχίονες*, ἀνήκουν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ λιμενικὰ ἔργα καὶ ἀπαντῶσι συχνὰ εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμῶν ἢ εἰς τὸ στόμια λιμνοθαλασσῶν. Ἔχουσι σχῆμα εὐθύγραμμον, τεθλασμένον ἢ καμπύλον καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς *μώλους* ἢ *χηλάς*, τῶν ὁποίων φέρουσι πολλάκις καὶ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ διαφέρουσιν αὐτῶν κατὰ τὸν προορισμόν. Κατασκευάζονται συνεχεῖς, ἐνίοτε δὲ καὶ διακεκομμένοι. Α. Α. Κ

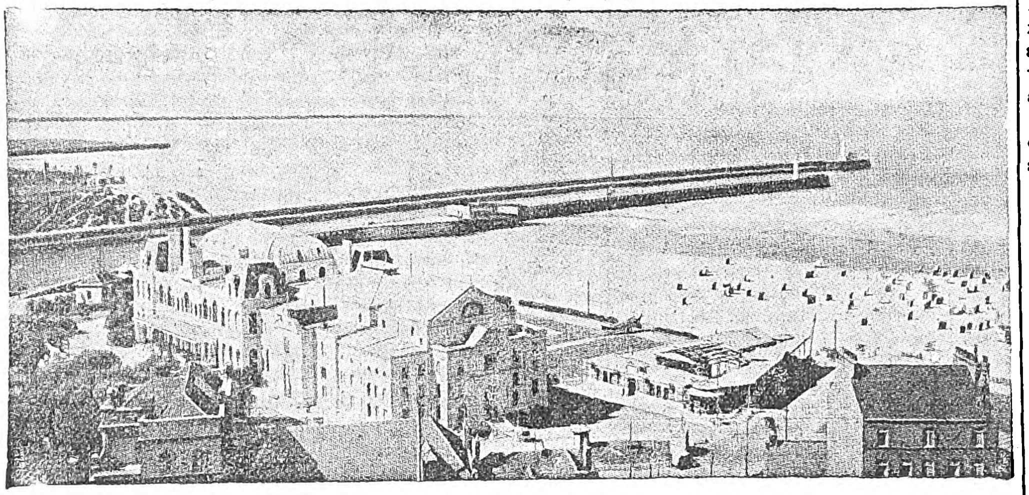

Οἱ ξύλινοι βραχίονες τοῦ λιμένος τῆς Boulogne-sur-Mer, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λιὰν (Γαλλία).

λιμενοδείκτης (ὁ) (*κοιν πορτολάνο*, γαλλ. portulan) /*Ναυτ.*/. Ναυτικὸν βιβλίον περιέχον συναγωγὴν λεπτομερῶν ναυτικῶν χαρτῶν παριστανόντων λιμένας καὶ ὅρμους ἐνδιαφέροντας, συνοδευομένων δὲ ὑπὸ ναυτιλιακῶν ὁδηγιῶν καὶ ἄλλων εἰδήσεων ἐνδιαφερουσῶν τοὺς πλοϊζομένους. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως περιορίζεται ἡ ὀνομασία εἰδικῶς εἰς τοὺς χάρτας, οἵτινες περιλαμβάνουν ὑποτυπώσεις λιμένων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς παραλίου. λ. χ. χάρτης ἀγγλικὸς 1436: «Plans and anchorages in the south coasts of Morea: Xyli bay. Vatica bay and Ceroi island. Port Ieraka. Monemvasia».

Ἐν τῇ πρώτῃ γνωστῇ ἐμφανίσει των (ΙΓ' ἑκατοντ.) οἱ λιμενοδεῖκται, τῶν Βενετῶν ἰδίᾳ καὶ τῶν Γενουησίων θαλασσοπόρων, ἦσαν ἐπιπέδου προβολῆς χάρται, περιελάμβανον δὲ ὑπομνηματικὰς σημειώσεις καὶ σχηματικὰ σκαριφήματα περὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ βυθοῦ, κακοτέχνους ζωγραφίας γνωρισμάτων διὰ τὰς προσγειώσεις, ἀστρονομικά τινα στοιχεῖα καὶ εἰδήσεις ὡς πρὸς τὰ ρεύματα. Ἀρχαιότεροι γνωστοὶ λιμενοδεῖκται εἶναι ὁ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης Γενουήνσιος, ἔργον τοῦ Βισκόντε, καὶ ἕτερος τῆς ἐν Παρισίοις βιβλιοθήκης τῆς αὐτῆς περίπου ἐποχῆς (1320). Πλεῖστοι ἀφορῶντες εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀκτὰς εἶχον ἐκδοθῆ ἐπὶ ἑνετοκρατίας, πάντων ὅμως ἄριστος ὑπῆρξεν ὁ τοῦ Collier (βιβλ. Διευθ. φάρων) ἐκδοθεὶς τῷ 1830. Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἄριστος ὁ τοῦ *Ν. Κοτσοβίλλη* (βλ. λ.) «Νέος λιμενοδείκτης» (Ἑρμούπολις 1899), περιέχων χάρτας λιμένων καὶ πλωτικὰς κληροφορίας, καὶ ὁ διὰ τὸν Εὔξεινον καὶ τὴν Μαιώτιδα ὑπὸ τοῦ προξένου Ἰ. Ζυγομαλᾶ ἐκδοθεὶς (1912) «Ναυτιλιακὸς ὁδηγὸς τῶν θαλασσῶν Μαύρης καὶ Ἀζοφικῆς», ἀλλ' ἄνευ εἰκόνων. Σ. Ε. Λ.

λιμενοειδὴς (ὁ, ἡ), —ἐς (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς λιμένα, ὁ ἔχων σχῆμα λιμένος: «λιμενοειδὴς κόλπος, — μυχός».

— λιμενοειδὴς *ὅρμος* /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὅρμος ἢ αὐλων, οὗτινος τὸ εὖρος στενοῦται πως πρὸς τὸ στόμιον ἢ προστατεύεται μερικῶς ἀπὸ τὰ ἄκρα (κέρατα) τοῦ στομίου του. Σ. Ε. Λ.

Λιμενοσκόπος (ἡ) /*Μυθολ.*/. Προσωνυμία τῆς *Ἑκάτης*, ὡς φύλακος καὶ προστάτου τῶν λιμένων. Ἡ προσωνυμία αὕτη ἀπεδίδετο καὶ εἰς τὸν Δία, καθὼς καὶ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, εἰς πόλεις ὧν οἱ λιμένες ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν θεῶν τούτων. Ν. Α.

λιμενόφραγμα (τό). Κατασκευὴ φράσσουσα λιμένα καὶ ἐμποδίζουσα τὴν εἴσοδον εἰς αὐτόν. Συνήθως τὸ λιμενόφραγμα εἶναι πλωτὸν κινητὸν ζεῦγμα ἐκ κορμῶν δένδρων, σχεδιῶν ἢ ἀναλόγων ἀντικειμένων, διατεινόμενον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος. Εἶδος λιμενοφραγμάτων ἀποτελοῦσι καὶ οἱ *ὑδατοφράκται* τῶν λιμένων, οἵτινες ὑπόκεινται εἰς μεγάλας παλιρροίας. Εἰς τὸν ἑλληνικὸν ναύσταθμον κατεσκευάσθη λιμενόφραγμα διὰ ξυλείας καὶ ἀργίλλου, εἰς τὸ στόμιον μικροῦ λιμενίσκου, ὁ ὁποῖος ἀπεξηράνθη διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων ἐν αὐτῷ. Α. Α. Κ.

λιμενοφύλαξ (ὁ). Ὅρος χαρακτηρίζων τοὺς τρεῖς κατωτάτους βαθμοὺς ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ τοῦ λιμενικοῦ σώματος. Ἀντιστοιχεῖ δὲ ὁ «λιμενοφύλαξ» α' τάξεως πρὸς ὑποκελευστήν, ὁ β' τάξεως πρὸς δίοτον καὶ ὁ γ' τάξεως πρὸς ναύτην κληρωτόν. Ὑπὲρ τοὺς *λιμενοφύλακας*, οἱ *ἀρχιλιμενοφύλακες*. Σ. Ε. Λ.

Λίμερικ (Limerick) /*Γεωγρ.*/. Κομιτεία καὶ πόλις τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μῶνστερ (Munster).

Ἡ *κομιτεία* ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σάννον καὶ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ, πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ Α. ὑπὸ τῆς κομιτείας Τιππερέρυ, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς κομιτείας Κὸρκ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς κομιτείας Κέρρυ. Ἔχει ἔκτασιν 2687 τ. χλμ. καὶ 140.343 κατ. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἀσβεστῶδες καὶ πρὸς Β. χθαμαλὸν καὶ πολλαχοῦ τελματῶδες, ἐνῷ πρὸς Ν. εἶναι λοφῶδες, μὲ ὑψώματα φθάνοντα μέχρι 600 μ. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Σάννον, τῶν παραποτόμων αὐτοῦ Μῶλκερ, Μαΐϊγκ, Ντήλ, τοῦ Γκαίηλ κτλ. Ἔναντι ὑπάρχει ἡ γραφικὴ λίμνη Γκῶρ (Gur). Εἶναι χώρα λίαν εὔφορος, παράγουσα ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα, σιτηρά, γεώμηλα, κριθὴν καὶ ἔχει βιομηχανίαν χάρτου, ὑφασμάτων καὶ ἀλεύρων.

Ἡ *πόλις* εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μῶνστερ. Κεῖται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Σάννον καὶ ἐπὶ νησῖδος σχηματιζομένης ὑπ' αὐτοῦ, εἰς ἀπόστασιν 80 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Κάτ. 39.448. Ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν τμημάτων: τῆς ἀγγλικῆς πόλεως, κειμένης ἐπὶ τῆς νήσου τοῦ Βασιλέως, τῆς παλαιᾶς ἰρλανδικῆς πόλεως, μὲ στενὰς καὶ σκολιὰς ὁδούς, καὶ τῆς νέας πόλεως, πλήρους ὡραίων κτηρίων, ἐκτισμένης πρὸς Α. ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἑνουμένης μετὰ τῆς νησῖδος διὰ πέντε γεφυρῶν. Ἔχει ἐρείπια τοῦ πύργου τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Ἀκτήμονος, κτισθέντος κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἀρχαῖον δημαρχεῖον, δικαστικὸν μέγαρον, φρενοκομεῖον, μουσεῖον, βιβλιοθήκην, σχολὴν Καλῶν τεχνῶν καὶ εἶναι ἕδρα δύο ἐπισκόπων, καθολικοῦ καὶ διαμαρτυρομένου. Εἶναι πόλις βιομηχανική, μὲ ἐργοστάσια ὑφασμάτων, λίνου, χειροκτίων, τεταριχευμένων ἰχθύων, χυτήρια, ναυπηγεῖα καὶ γαιανθρακωρυχεῖα. Ὁ λιμὴν αὐτῆς εἶναι ὁ τέταρτος τῆς Ἰρλανδίας ἀπὸ ἀπόψεως κινήσεως καὶ σπουδαιότητος καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Δουβλίνου καὶ τοῦ Κόρκ. Κατά τινας εἶναι ἡ *Ρηγία* τοῦ Πτολεμαίου καὶ τὸ Lindum Coloniae τῶν Ρωμαίων. Τῷ 812 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Δανῶν καὶ ἀπέβη ἐκ τῶν κυριωτέρων κέντρων αὐτῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ, βραδύτερον δέ, ἀπὸ τοῦ 1106 μέχρι τοῦ 1174, κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τοῦ Β. Μῶνστερ. Τῷ 1690 καὶ 1691, ταχθεῖσα πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἰακώβου τοῦ Β', ὑπέστη δύο πολιορκίας. Τῷ 1691 ὑπεγράφη ἐν αὐτῇ μεταξὺ τοῦ Ἰακώβου Β' καὶ Γουλιέλμου Γ', μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, εἰρήνη, χαραχθεῖσα ἐπὶ λίθου, καὶ καλουμένη ἐκ τούτου Treaty Stone. Ὁ λίθος οὗτος σῴζεται καὶ ἐπιδεικνύεται μέχρι σήμερον. Μέχρι τοῦ 1847 ἦτο ἡ τρίτη ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ καὶ ἐμπορικῆς σημασίας πόλις τῆς Ἰρλανδίας, ὑποσκελισθεῖσα ἔκτοτε ὑπὸ τοῦ Κόρκ. Μ. Δ. Β.

λιμέτιον (τὸ) /*Ὀργ. Χημ.*/· βλ. *βισαβολένιον*.

λιμήν, *—ένος* (ὁ)· τμῆμα θαλάσσης παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐν σκέπῃ ἀνέμων, ὅπου προσορμίζονται τὰ πλοῖα ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ τῆς τρικυμίας, κοιν *λιμάνι, πόρτο, σκάλα*: «λιμὴν τοῦ Πειραιῶς, —τῆς Θεσσαλονίκης», «οἱ λιμένες τῆς Μεσογείου, —τῆς Βαλτικῆς», «λιμὴν ἐμπορικός, — πολεμικός, — ἐλεύθερος» || μεταφ. «λιμὴν σωτηρίας» ἀσφαλὲς καταφύγιον.

—/*Εγκυκλ.*/ Ἀναλόγως τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον κεῖνται οἱ *λιμένες*, τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας εὑρίσκονται καὶ τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦνται, δίδονται εἰς αὐτοὺς διάφορα ὀνόματα χαρακτηριστικά. Οὕτως ἔχομεν: *λιμένας θαλασσίους, λιμναίους* καὶ *ποταμίους*, ἐξ ὧν οἱ πρῶτοι δύνανται νὰ εἶναι εἰς τὴν παραλίαν ἢ καὶ ἐν μέσῃ θαλάσσῃ. *Λιμένας φυσικούς*, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἀπὸ τῆς τρικυμίας προφύλαξις ἔχει ἐξασφαλισθῆ φυσικῶς ἐξ ὁλοκλήρου ἢ κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος. *Λιμένας τεχνητούς*, οἱ ὁποῖοι φυσικῶς μὲν εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς σφοδρὰς τρικυμίας, διαμορφοῦνται ὅμως εἰς λιμένας διὰ τεχνικῶν ἔργων. *Λιμένες πράξεων*, εἰς τοὺς ὁποίους γίνονται μεταβιβάσεις ἐμπορευμάτων καὶ ἐπιβατῶν, προμήθειαι διὰ τὰ πλοῖα, ἐπισκευαὶ αὐτῶν κλπ. *Λιμένες καταφυγίου*, οἵτινες εἶναι συνήθως φυσικοὶ λιμένες καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικῶς διὰ προφύλαξιν τῶν πλοίων ἐν καιρῷ τρικυμίας. *Λιμένας πολεμικούς*, χρησιμοποιουμένους ἀποκλειστικῶς ὑπὸ πολεμικῶν σκαφῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἰσπλέουσι ταῦτα πρὸς στάθμευσιν ἢ ἐπισκευήν, ἐξοπλισμὸν ἢ ἀφοπλισμόν. *Λιμένας ἐμπορικούς*, εἰς τοὺς ὁποίους κυρίως ἐνεργεῖται ἡ μεταβίβασις ἐμπορευμάτων καὶ ἐπιβατῶν. *Λιμένας ὑποκειμένους εἰς μεγάλας* ἢ *μικρὰς παλιρροίας*, κατὰ διάκρισιν γινομένην ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν τεχνικῶν ἔργων διὰ τὰς δύο περιπτώσεις. *Λιμένας ἐλευθέρους*, προωρισμένους διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους καταργοῦνται οἱ τελωνειακοὶ δεσμοί, προκειμένου περὶ ἐμπορευμάτων ἀποθηκευομένων προσωρινῶς ἢ μετασχηματιζομένων βιομηχανικῶς· δὲν ὑπόκεινται δηλαδὴ τὰ ἐμπορεύματα εἰς τελωνειακὰ τέλη, ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται εἰς τὸν *ἐλεύθερον λιμένα* ἢ εἰς τὴν *ἐλευθέραν ζώνην* αὐτοῦ, ἢ φορτώνονται δι' ἄλλους λιμένας ἢ διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Αἱ ὡς ἄνω διακρίσεις δὲν εἶναι πάντοτε σαφεῖς· οὕτω λ. χ. δύναται λιμήν τις νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ἐμπορικὸς καὶ πολεμικός, χωρὶς ν' ἀποκλείεται νὰ ἔχῃ καὶ ἐλευθέραν ζώνην.

Προλιμήν. Καλεῖται τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς τὸ πέλαγος τμῆμα τοῦ λιμένος, προηγούμενον τοῦ *ἐσωτερικοῦ λιμένος*, ἐν τῷ ὁποίῳ κυρίως ἐκτελοῦνται αἱ πράξεις, καὶ εὑρισκόμενον ἐν συνεχείᾳ μετ' αὐτοῦ. Εἰς τὸν προλιμένα σταθμεύουσι τὰ πλοῖα ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ προσωρινῶς, ὅταν εἶναι ἀδύνατος ὁ ἄμεσος εἴσπλους εἰς τὸν λιμένα, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν πράξεών των. Ἰδιαιτέρως χρήσιμος εἶναι ὁ προλιμὴν διὰ τὰ ἱστιοφόρα, ἅτινα συχνάκις ἀδυνατοῦντα ἐκ τοῦ ἀνέμου νὰ εἰσπλεύσωσιν εἰς τὸν λιμένα, ἀναμένουσιν ἐκεῖ ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ συ-

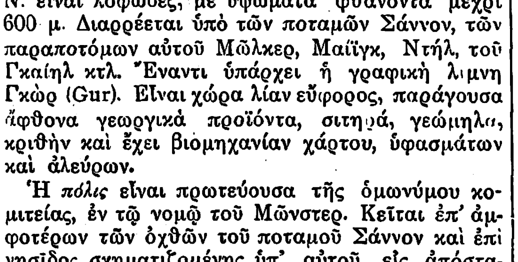

Ὁ μικρὸς λιμὴν τοῦ Palais εἰς τὴν νῆσον Belle-île.

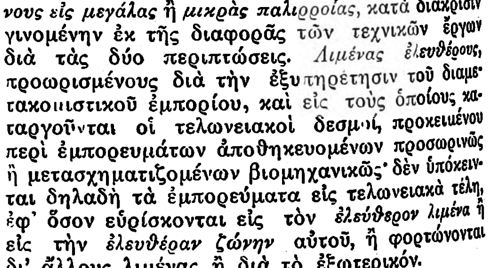

Ὁ ποτάμιος λιμὴν τῆς Σεβίλλης, ἐπὶ τοῦ Γουαδαλκιβίρ.

Digitized by Google

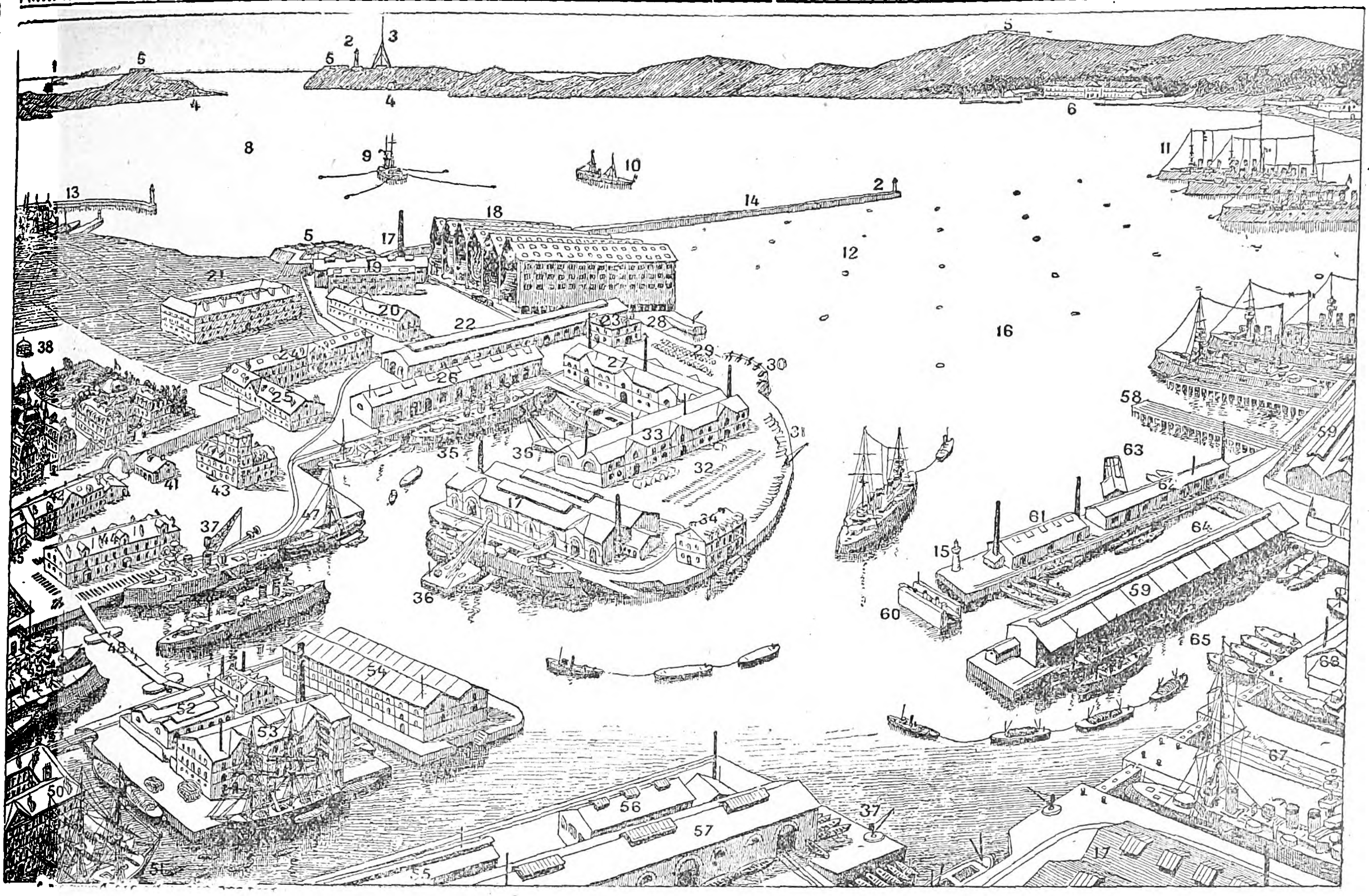

Πολεμικὸς λιμὴν (ναύσταθμος).

[1=πολεμικὸν πλοῖον ἐκτελοῦν δοκιμὰς ταχύτητος· 2=φάρος· 3=σταθμὸς ἀσυρμάτου τηλεγράφου· 4=σταθμὸς ὑποβρυχίου ἀμύνης· 5=ἐπάκτια ὀχυρώματα· 6=ναυτικὸν νοσοκομεῖον· 7=πυροτεχνουργεῖον καὶ πυριταποθήκη· 8 δῆμος χρησιμοποιούμενος ὡς προλιμήν· 9=ναύδετα διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν πυξίδων· 10=φυλακις· 11=μοῖρα ἐν ὅρμῳ 12 ναύδετα διὰ τὰ πλοῖα· 13 λιμενίσκος διὰ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα· 14 Προβλὴς (μῶλος καὶ ἀποβάθρα) 15=φανοὶ λιμένος 16 ὕφορμος 17 μηχανουργεῖα 18=ναυπηγεῖα 19=τεχνικὰ γραφεῖα καὶ σχεδιαστήρια· 20 σχολὴ μηχανικῶν 21 στρατῶνες 22=σχοινοπλοκεῖον· 23=σηματορραφεῖον· 24=διεύθυνσις ναυπηγείων καὶ συνεργείων 25=μουσεῖον προτύπων 26 ἱστιοποιεῖον, τροχιλοποιεῖον καὶ παρασκευαστήριον 27=λεβητοποιεῖα 28 πρανὲς καὶ ἀποβάθρα· 29 ναρκοστάσιον 30=πυροβολεῖον χαιρετισμοῦ· 31=ἀγκυροστάσιον 32=ἁλυσεών· 33=μηχανουργεῖον 34=ὑγειονομεῖον· 35=πλοῖα καθελκυσθέντα ὧν συμπληροῦται ἡ ναυπήγησις. 36=ἱστιοθετικὰ συνεργεῖα· 37=γέρανοι 38=πλατεῖα παρατάξεων· 39=γενικὸν διευθυντήριον· 40=ἐπιτελικὸν γραφεῖον 41=φυλακεῖον τῆς πύλης τοῦ ναυστάθμου· 42=ὁπλουργεῖον καὶ ὁπλοστάσιον· 43=ἐφορεία λιμένος καὶ παρατηρητήριον· 44=διεύθυνσις πυροβολικοῦ 45=διεύθυνσις ὑδραυλικῶν ἐγκαταστάσεων 46=ἱστῶνες· 47=τὸ ναυαρχικόν· 48=πλωτὴ γέφυρα 49=ἔφεδρα πλοῖα· 50 ναυτῶνες πληρωμάτων στόλου 51=σχολὴ πρακτικῶν ἔργων· 52=σφαγεῖον· 53=ἀλευρόμυλοι καὶ ἀρτοποιεῖον· 54=ἀποθήκη τροφίμων· 55=ξυλαποθῆκαι 56=πριονιστήριον· 57=λεμβουργεῖον· 58=ἀποβάθραι· 59=ἀνθρακαποθῆκαι· 60=πλωταὶ δεξαμεναὶ καθαρισμοῦ μικρῶν σκαφῶν 61=ἐργοστάσια παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος· 62=συνεργεῖα κινητῆς ἀμύνης.

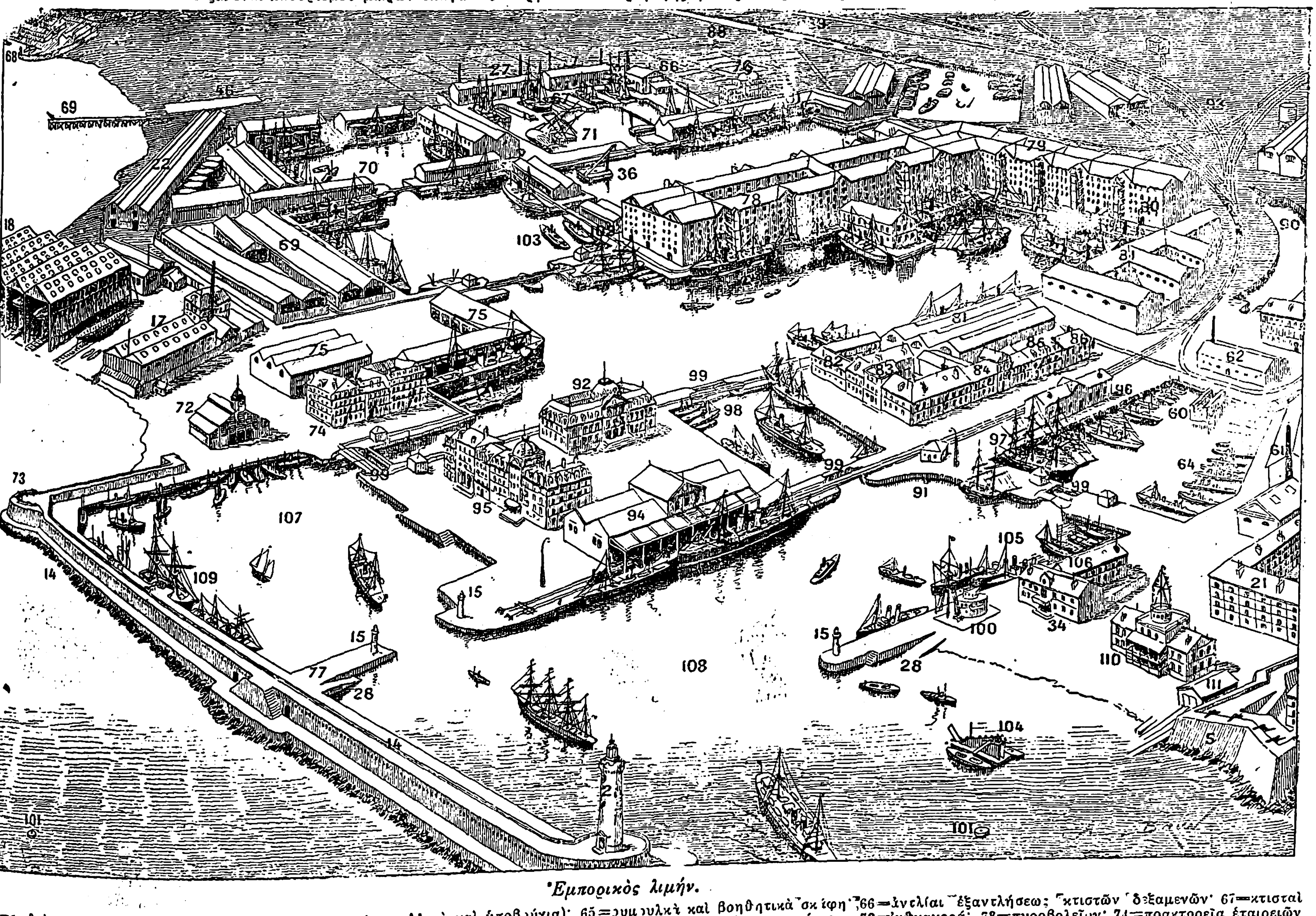

Ἐμπορικὸς λιμήν.

[63=σταθμὸς ρυθμίσεως τορπιλλῶν· 64=κινητὴ ἄμυνα (τορπιλλικὰ καὶ ὑποβρύχια)· 65=ρυμουλκὰ καὶ βοηθητικὰ σκάφη· 66=ἀντλίαι ἐξαντλήσεως κτιστῶν δεξαμενῶν· 67=κτισταὶ δεξαμεναὶ καθαρισμοῦ· 68=λοιμοκαθαρτήριον· 69=προβλής· 70=δεξαμεναὶ πετρελαίου· 71=νηοδόχος καὶ τροπιστήριον 72=ἰχθυαγορά· 73=πυροβολεῖον· 74=πρακτορεῖα ἑταιρειῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν 75=ὑπόστεγα καὶ ἀποθῆκαι ἑταιρειῶν· 76=ἱστεροσκοπεῖον· 77=μῶλος· 78=σιταποθῆκαι· 79=ἀποθῆκαι ἐλαιωδῶν σπόρων· 80=ἀνελκυστῆρες· 81=γενικαὶ ἀποθῆκαι 82=λιμεναρχεῖον· 83=τελωνεῖον· 84=γραφεῖον ναυτικῆς στρατολογίας· 85=σχολὴ ὑδρογραφίας 86=ἁλιευτικὴ σχολή· 87=νεώριον ποταμοπλοίων· 88=διῶρυξ ποταμίου συγκοινωνίας· 89=διῶρυξ παροχετεύσεως ποταμίων ὑδάτων· 90=δεξαμενὴ ὑδρωθήσεως· 91=ὑδροφρακτικαὶ δικλεῖδες δεξαμενῆς ὑδρωθήσεως 92=χρηματιστήριον καὶ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον· 93=σταθμὸς χρωματισμοῦ σιδηροδρομικῶν συρμῶν· 94=σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τοῦ λιμένος· 95=ξενοδοχεῖον· 96=νεώριον ναυτικοῦ ὁμίλου· 97=ἐκπαιδευτικὸν πλοῖον ναυτοπαίδων· 98=νηοδόχος διὰ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς μέσης στάθμης τῆς θαλάσσης· 99=θυρόπλοια νηοδόχων· 100=σημαφόρος· 101=σημαντῆρες ναυδέτων· 102=πυροσβεστικὸν πλοῖον· 103=πλωτὸν συνεργεῖον ἀπολυμάνσεως καὶ μυοκτονίας· 104=βυθοκόρος· 105=ρυμουλκὰ καὶ πλοηγίδες· 106=σταθμὸς πλοηγῶν· 107=νηοδόχος προσαράξεως τῶν πλοίων διὰ προχείρους ἐπισκευάς· 108=προλιμήν· 109=ἑρματισμὸς πλοίων· 110=ναυτικὸς ὅμιλος· 111=ναυαγοσωστικὸς σταθμός.]

Digitized by Google

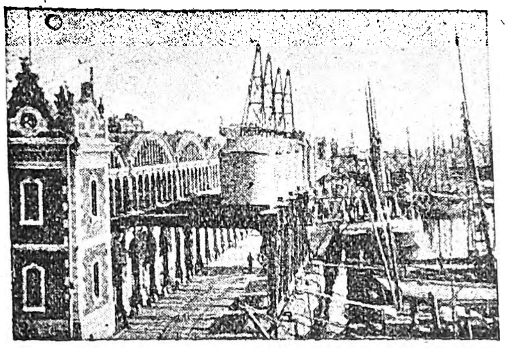

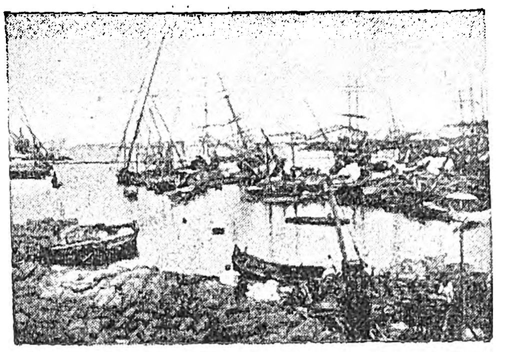

1) Ἀποθῆκαι καὶ κρηπίδωμα ἐκφορτώσεως μετὰ γερανῶν τοῦ λιμένος τῆς Βαρκελώνης (Ἱσπανία). 2) Ἄποψις τμήματος τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας. 3) Τμῆμα τοῦ λιμένος τῆς Γενούης.

μουλκά, διὰ νὰ ἀχθῶσιν ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν λιμένα.

Εἰς τοὺς προλιμένας σταθμεύουσιν ἐνίοτε τὰ πλοῖα ἁπλῆς προσεγγίσεως, ἀποφεύγοντα οὕτω τοὺς πολλοὺς χειρισμούς, οἵτινες γίνονται πολὺ βραδέως. Ἐκτελοῦνται ὡσαύτως εἰς αὐτοὺς καὶ ἐμπορικαὶ πράξεις, ἐν μικρᾷ κλίμακι, ὡς ἐν Πειραιεῖ, ἢ ἐνίοτε καὶ ἐν μεγάλῃ, ὡς ἐν Νεαπόλει. Εἰς πολλοὺς λιμένας δὲν ὑπάρχει προλιμήν, εἰς ἄλλους εἶναι λίαν εὐδιάκριτος ἡ ὕπαρξίς του, ὡς ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν Μασσαλίᾳ, ὅπου ὑπάρχουν μάλιστα δύο προλιμένες. Ἐνίοτε οἱ προλιμένες ταυτίζονται μὲ ὅρμους κειμένους πρὸ τοῦ λιμένος καὶ προφυλαγμένους ἀπὸ τὰ κύματα ὡρισμένης κατευθύνσεως. Εἰς τοὺς ποταμίους λιμένας καὶ τοὺς εἰς ποταμοκόλπους εὑρισκομένους, τὸν ὅρμον τοῦτον ἀποτελεῖ αὐτὸς οὗτος ὁ ποταμὸς ἢ ὁ ποταμόκολπος. Εἰς τοὺς ὑπὸ μεγάλην παλίρροιαν λιμένας, ὁ προλιμὴν εἶναι ἀπαραίτητος· δὲν εὑρίσκεται ὅμως εἰς συνεχῆ ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ λιμένος, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ στάθμη τῶν ὑδάτων τηρεῖται σταθερά, ἐνῷ ἐν τῷ προλιμένι ἀκολουθεῖ τὰς φάσεις τῆς παλιρροίας.

Συνθῆκαι ἀσφαλείας. Ὁ λιμὴν πρέπει νὰ εἶναι καλῶς προφυλαγμένος ἀπὸ τὰ κύματα καὶ συγχρόνως εὐπροσόρμιστος, νὰ ἔχῃ ἐπαρκὲς βάθος καὶ νὰ μὴ ὑπόκειται εὐκόλως εἰς προσαμμώσεις. Ἡ καλὴ προφύλαξις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀρτίας διατάξεως καὶ κατασκευῆς τῶν καλουμένων ἐξωτερικῶν ἔργων τῶν λιμένων, τὸ εὐπροσόρμιστον δὲ διὰ τῆς καλῆς διατάξεως τοῦ στομίου τοῦ λιμένος.

Τὰ στόμια τῶν λιμένων, ἅτινα διακρίνονται εἰς στόμια ἐκτεθειμένα εἰς τὰ ἰσχυρότατα κύματα τῆς

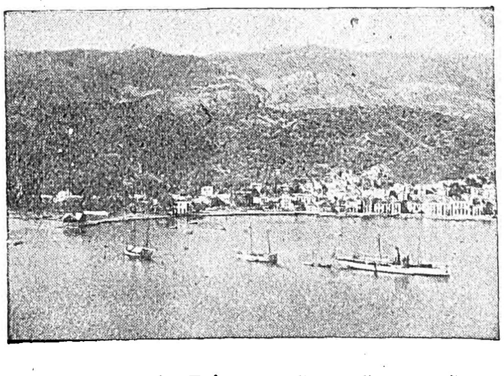

Τὸ πρὸς τὸν Γαλατᾶν τμῆμα τοῦ φυσικοῦ λιμένος Πόρου.

ἀνοικτῆς θαλάσσης καὶ εἰς προφυλαγμένα ἐν μέρει καὶ ἐκτεθειμένα μόνον εἰς τὴν ἐνέργειαν παρακτίων κυματισμῶν, δέον νὰ πληρῶσιν ὡρισμένας συνθήκας, τόσον διὰ τὸν εὔκολον εἴσπλουν εἰς τὸν λιμένα, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ. Οὕτω, τὸ στόμιον πρέπει νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν μικρότερον, διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν εἴσοδον τῶν κυμάτων εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἐξ ἄλλου ἀρκετὰ εὐρύ, χάριν τοῦ εὐπροσορμίστου, ἰδίως διὰ τὰ ἱστιοφόρα. Στόμια προσβλέποντα τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, ἐπιτρέπουν εὐκολώτερον τὸν εἴσπλουν, παρὰ ἐὰν προσβλέπουν τὴν παρακειμένην ξηράν. Ὁ προσανατολισμὸς καὶ τὸ πλάτος τοῦ στομίου, κυμαινόμενα ἀπὸ 100 μέχρι 500 μέτρων (πλάτος στομίου λιμένος Γενούης 500 μ., Νεαπόλεως 300, Πειραιῶς 250, Τήνου 150, Ποσειδωνίας 80), κανονίζονται ἐκ τῶν τοπικῶν συνθηκῶν· καλὸν ὅμως εἶναι νὰ τηρῶνται πάντοτε τὰ ἑξῆς: τὸ στόμιον πρέπει νὰ ἐξέχῃ πρὸς τὸ πέλαγος πέραν παντὸς ἄλλου μέρους τοῦ λιμένος. Ἡ διεύθυνσις τοῦ εἴσπλου νὰ συμπίπτῃ κατὰ τὸ δυνατὸν μὲ τὴν τῶν σφοδροτέρων ἀνέμων καὶ ὄχι μὲ τὴν τῶν ἐπικρατούντων. Νὰ μὴ εἶναι τὸ στόμιον εὐρύτερον ἀφ' ὅ,τι ἀπαιτεῖ ὁ ἀσφαλὴς εἴσπλους καὶ νὰ ἀκολουθεῖ σημαντικὴ εὔρυνσις τῆς λεκάνης τοῦ λιμένος, ἀμέσως μετὰ τὸ στόμιον, ὅταν τοῦτο προσβάλλεται ἀπὸ σφοδρὰ κύματα. Νὰ εἶναι στενότερον πρὸς τὸ μέρος τοῦ πελάγους καὶ τέλος τ' ἀκρότατα μέρη αὐτοῦ νὰ εἶναι ἀπότομα, ἡ δὲ ἐπιφάνειά των ὁμαλή. Τὸ ἐλάχιστον βάθος τῶν λιμένων εἶναι μεταβλητόν, ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος καὶ τῶν συνθηκῶν τοῦ λιμένος. Τὸ ἀναγκαῖον ἐλάχιστον βάθος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *βυθίσματος* τῶν συχναζόντων εἰς τὸν λιμένα πλοίων, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ κυμαίνεται ἀπὸ ἑνὸς σχεδὸν μέτρου διὰ τὰ πλοιάρια μέχρι 30 καὶ πλέον διὰ τὰ σκάφη «τέρατα»· οὐχ ἧττον, ἐπειδὴ τὰ συνήθη ὑπερωκεάνια τῶν 15.000 τόννων ἔχουσι βύθισμα περίπου 9,00 μ, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸ βάθος τῶν 9,50 μ. ἀρκετὸν διὰ τοὺς συνήθεις μεγάλους λιμένας, ἀφιεμένων 0,50 ὑπὸ τὴν τροπίδα τῶν πλοίων. Διὰ λιμένας ὑποκειμένους εἰς κυματισμούς, καλὸν εἶναι ν' αὐξάνεται τὸ βάθος εἰς 10 μ. Εἰς λιμένας μικροτέρας σημασίας δίδονται μικρότερα βάθη. Οὕτως ὁ λιμὴν Ἐλευσῖνος ἔχει βάθος 2,50 μ., πρόκειται δὲ νὰ ἐκβαθυνθῇ εἰς 4,00 μ, ὁ λιμὴν τῆς Γενούης ἔχει βάθος 9 μέχρι 12 μέτρων.

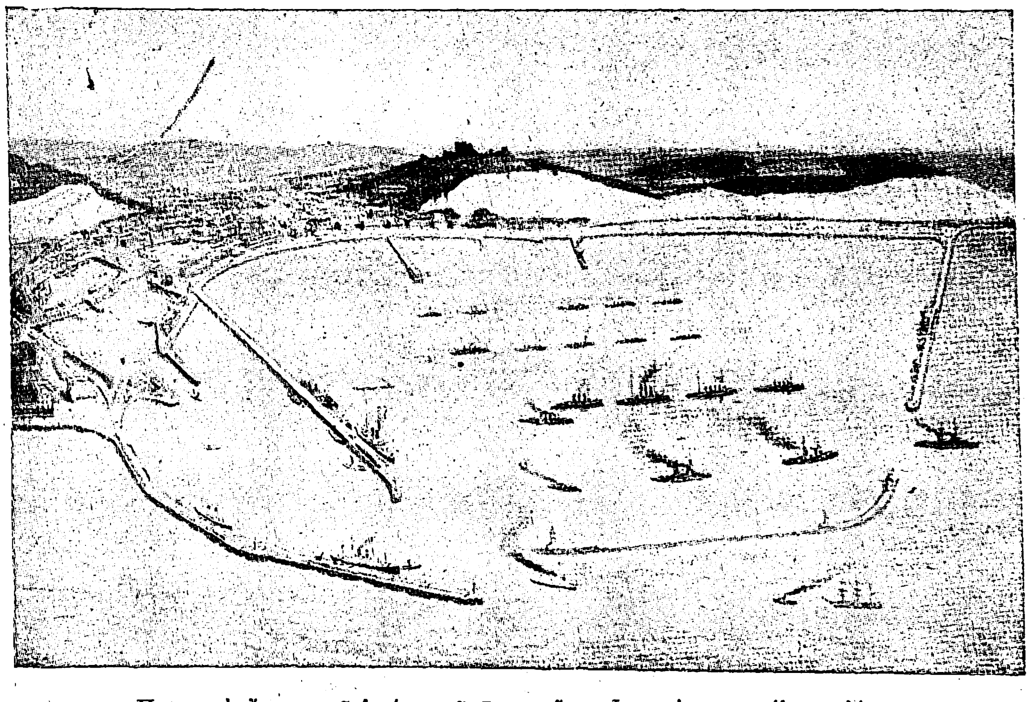

Προοπτικὴ ἄποψις τοῦ λιμένος τοῦ Douer, ὅπως ἦτο πρὸ τοῦ μεγάλου πολέμου.

[Τὸ μέγα τμῆμα ἀποτελεῖ τὸν πολεμικὸν λιμένα. Ἀριστερὰ εὑρίσκεται ὁ ἐμπορικὸς λιμήν.]

Ἡ ἀποφυγὴ τῶν προσαμμώσεων ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς καταλλήλου ἐκλογῆς τῆς διατάξεως καὶ τῆς μορφῆς τῶν ἐξωτερικῶν ἔργων τῶν λιμένων. Ἐάν, ἐν τούτοις, δὲν εἶναι δυνατόν, παρ' ὅλα τὰ μέσα, νὰ ἀποφευχθῶσιν αἱ προσαμμώσεις, γίνεται καταφυγὴ εἰς τοὺς *λιμένας νήσους* ἢ *λιμένας ἐν μέσῃ θαλάσσῃ*, ὅπως ἐγένετο εἰς Snogeboeck, ὁπότε, ἐπειδὴ ἔχομεν τὸν πυθμένα εἰς μέγα βάθος, δὲν γίνεται μετακίνησις τῆς ἄμμου.

Ἐκμετάλλευσις. Ἐκτὸς τῶν συνθηκῶν ἀσφαλείας, δέον ἕκαστος τῶν λιμένων νὰ πληροῖ καὶ ὡρισμένους ὅρους χάριν τῆς καλῆς λειτουργίας αὐτοῦ. Οὕτω πρέπει ὁ λιμὴν νὰ ἔχῃ τὴν ἀναγκαίαν ἔκτασιν, διὰ νὰ δεχθῇ πάντα τὰ εἰς αὐτὸν συχνάζοντα πλοῖα καὶ νὰ διαθέτῃ μέσα εὐκολύνοντα τὰς εἰς αὐτὸν πράξεις. Ἡ καλὴ ἐκμετάλλευσις τοῦ λιμένος ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὅσον ἔνεστιν ἀρτιωτέρας διατάξεως τῶν ἐσωτερικῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς ποικιλίας τῶν βοηθητικῶν μέσων, δηλαδὴ τῶν μηχανημάτων ἐκφορτώσεως (γερανῶν ξηρᾶς ἢ πλωτῶν), ἀποθηκῶν, ὑποστέγων, καλῆς καὶ ἐπαρκοῦς συγκοινωνίας, ἐγκαταστάσεων ὑδροληψίας, φωτισμοῦ ἀρκετοῦ διὰ τὴν κατὰ τὴν νύκτα ἐργασίαν, νεωλκίων καὶ δεξαμενῶν μονίμων ἢ πλωτῶν, διὰ τοὺς λιμένας ἔνθα γίνονται καὶ ἐπισκευαὶ τῶν πλοίων κλπ. Λίαν ἐνδιαφέρον ζήτημα εἶναι ἡ πρόβλεψις τῶν μελλοντικῶν ἐπεκτάσεων τοῦ λιμένος, αἵτινες θὰ καταστῶσιν ἀναγκαῖαι διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς κινήσεώς των. Τὸ ζήτημα ἔχει πολλὰς δυσκολίας καὶ πολλάκις καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἐπαύξησις αὐτῶν.

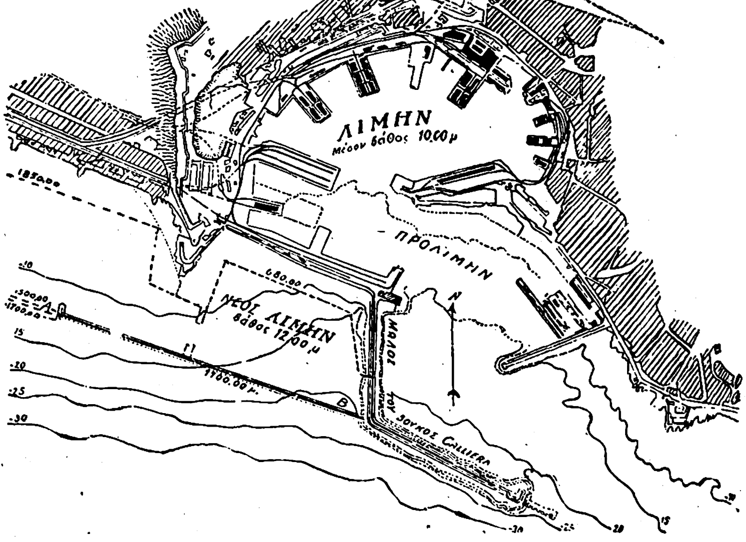

Ὁ λιμὴν τῆς Γενούης.

Digitized by Google

Ἐνδιαφέρων ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι ὁ λιμὴν Μασσαλίας, διὰ τὸν ὁποῖον προβλέπονται μεγάλαι ἐπεκτάσεις, οὐ μόνον εἰς τὸ ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον. Α. Α. Κ.

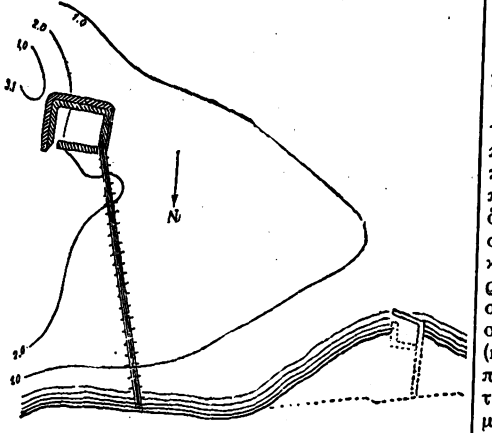

Λιμὴν νῆσος ἢ λιμὴν ἐν μέσῃ θαλάσσῃ (Snogeboeck).

—*[Ἀρχ.]* Ὁ λιμήν, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διὰ νὰ ἐκπληρώνῃ τὴν ἀποστολήν του, ἔπρεπε νὰ συγκεντρώνῃ ὡρισμένα προτερήματα. Καὶ κατὰ πρῶτον ὤφειλε νὰ παρέχῃ ἀσφαλὲς καταφύγιον κατὰ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων, διότι εἰς αὐτὸν ἔμενον ἠγκυροβολημένα ἐπὶ μακρὸν καὶ τὰ ἐμπορικὰ καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα κατὰ τὸ μεσολαβοῦν μεταξὺ τῶν δύο πλόων διάστημα καὶ καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα. Οἱ ἀρχαῖοι ἐφρόντιζον νὰ ἐκλέγουν λιμένα τοιοῦτον, ὥστε οἱ ἄνεμοι τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους προσβάλλοντες τὸ στόμιόν του νὰ μὴ δυσχεραίνουν οὔτε τὸν εἴσπλουν, οὔτε τὸν ἔκπλουν τῶν πλοίων, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἐχρησιμοποίουν λιμένας μὲ πολλὰ στόμια, ὥστε τὰ πλοῖα νὰ δύνανται νὰ εἰσπλέουν καὶ νὰ ἐκπλέουν ὑφ' οἱονδήποτε καιρόν. Λόγῳ τοῦ μετρίου, σχετικῶς, βυθίσματος τῶν πλοίων των, ἠρκοῦντο εἰς μέσα βάθη, τὰ ὁποῖα σήμερον θὰ ἦσαν ἀνεπαρκῆ. Ἀπέφευγον ἐν τούτοις τὰ πολὺ μικρὰ βάθη, τὰ ὁποῖα ἠμπόδιζον τὸ πλοῖον νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ὑπεχρέουν εἰς τὴν κατασκευὴν ἀποβαθρῶν διὰ τὴν φόρτωσιν καὶ ἐκφόρτωσιν τῶν ἐμπορευμάτων. Ἐπίσης ἐπρόσεχον τὴν φύσιν τοῦ βυθοῦ, ἀποφεύγοντες τοὺς βραχώδεις, ὅπου ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ ἐμπλακῇ ἡ ἄγκυρα, καὶ προτιμῶντες κατὰ κανόνα τοὺς ἀμμώδεις βυθούς. Τὸ ζήτημα τῆς προμηθείας ποσίμου ὕδατος τοὺς ἀπησχόλει ζωηρῶς καὶ διὰ τοῦτο οἱ λιμένες ἦσαν πάντοτε πλησίον πηγῶν ποσίμου ὕδατος καὶ πλησίον δασῶν, τὰ ὁποῖα παρεῖχον τὴν πρώτην ὕλην διὰ τὰς τυχὸν παρουσιαζομένας ἀνάγκας ἐπισκευῆς. Τέλος ἡ ἐνδοχώρα τοῦ λιμένος ἔπρεπε πάντοτε νὰ ἔχῃ ἀφθονίαν τροφίμων καὶ προϊόντων ἐξαγωγῆς.

Συνήθως ὅμως ἦτο δυσκολωτάτη ἡ ἐξεύρεσις τοιούτων, ἰδεώδους τύπου, φυσικῶν λιμένων. Τὰ τεχνικὰ ἔργα ὤφειλον συχνὰ νὰ συμπληρώσουν τὰς ἐλλείψεις ἢ νὰ διορθώσουν τὰς ἀτελείας. Οὕτως οἱ ἀρχαῖαι διέκρινον δύο εἰδῶν λιμένας, τοὺς αὐτοφυεῖς καὶ τοὺς χειροποιήτους. Ὁ αὐτοφυὴς λιμὴν (portus naturaliter bene positus) ἦτο, κατὰ τὸν Βιτρούβιον, κολπίσκος κλειόμενος ὑπὸ δύο ἀκρωτηρίων, τὰ ὁποῖα κυρτούμενα προσήγγιζον ἄλληλα. Ὁ χειροποίητος λιμὴν ἦτο ὅρμος μεταβληθεὶς εἰς ἀληθῆ λιμένα διὰ τῆς ἐργασίας τῶν μηχανικῶν. Εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐλλειπόντων κυρτουμένων ἀκρωτηρίων ἔρριπτον ἐν μέσῃ θαλάσσῃ ὀγκώδεις λίθους, ὄπισθεν τῶν ὁποίων κατέφευγον τὰ πλοῖα. Λιμένες ἐξ ὁλοκλήρου ἐσκαμμένοι ἐπὶ τῆς παραλίας (λιμένες ὀρυκτοὶ) ἦσαν σπάνιοι. Διὰ νὰ κτίζουν ἐν μέσῃ θαλάσσῃ, οἱ ἀρχαῖοι ἐχρησιμοποίουν ἐνίοτε φυσικοὺς ὑφάλους βράχους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἵδρυον τοὺς φραγμοὺς (χώματα, χηλαί)· συνηθέστερον, κυρίως κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχήν, ἵδρυον τοὺς φραγμοὺς ἐπὶ κτιστῶν θεμελίων (structurae), ἐκ δύο μερῶν πορσελλανίας γῆς, ἑνὸς μέρους ἀσβέστου, καὶ ἐκ λίθων. Τὰ ὑλικὰ ταῦτα ἐρρίπτοντο ἐντὸς παραλλήλων καθέτων σανίδων (αἱ ὁποῖαι ἔφθανον ἕως τὸν πυθμένα) καὶ ἐσκληρύνοντο διὰ τοῦ ὕδατος. Ἂν ἡ βιαιότης τῶν κυμάτων καὶ τῶν ρευμάτων ἠμπόδιζε τὴν ἐπὶ τόπου ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας ταύτης, τότε μὲ τὰ ἴδια ὑλικὰ κατεσκεύαζον εἰς τὴν ξηρὰν μεγάλους ὄγκους, τοὺς ὁποίους ἐβύθιζον κατόπιν. Ὅταν ἐστεροῦντο πορσελλανίας γῆς, μετεχειρίζοντο τρίτην μέθοδον. Δύο ὁμόκεντροι περίβολοι ἐκ σανίδων ἐβυθίζοντο ἐντὸς τοῦ ὕδατος καθέτως, ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἀνώτατον ἄκρον των νὰ ἐξέχῃ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος· τὸ μεταξύ των διάστημα ἐπληροῦτο δι' ἀργιλλώδους γῆς, ἐνῷ δι' ἰσχυρῶν μηχανῶν (cochleae, rotae, tympana) ἀφῃρεῖτο τὸ περιεχόμενον ὕδωρ. Ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τῆς στενῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος (κλεῖθρα, στόματα, ostia), τὴν ὁποίαν ἄφινον ἐλευθέραν τὰ φυσικὰ ἀκρωτήρια ἢ οἱ τεχνητοὶ μῶλοι (λιμενοβραχίονες), οἱ ὁποῖοι τὰ ἀντικαθίστων ὑπὸ μορφὴν βραχιόνων (bracchia), ὑψοῦντο πύργοι. Οὗτοι ἐδείκνυον τὸν δρόμον εἰς τὰ πλοῖα καὶ κατὰ τὴν νύκτα συνεδέοντο πρὸς ἀλλήλους δι' ἁλύσεως ἀποκλειούσης τὴν διέλευσιν (περὶ τῶν φάρων βλ. λ. *φάρος*). Τὰ πλοῖα, ὁσάκις δὲν ἐσύροντο πρὸς τὴν ξηράν, προσεδένοντο διὰ σχοινίων, τὰ ὁποῖα συνήπτοντο πρὸς λίθους ἔχοντας ὀπὰς (τρητοὶ λίθοι, λογγῶνες) ἢ πρὸς μεταλλίνους δακτυλίους (δακτύλιοι, ansae) κειμένους εἰς τὴν ξηράν.

Οἱ πολεμικοὶ λιμένες διέφερον, κατ' ἀνάγκην, τῶν ἁπλῶν ἐμπορικῶν λιμένων. Περιελαμβάνον πάντοτε νεώρια (νεώρια, νεώσοικοι, navalia), ὅπου κατεσκευάζοντο, ἐπιδιωρθοῦντο καὶ ἀνεπαύοντο τὰ πλοῖα, καὶ σκευοθήκας (σκευοθήκας, armamentaria), ὅπου ἐφυλάσσοντο τὰ ἐξαρτήματα τῶν παρωπλισμένων πλοίων καὶ τὰ ἀνταλλακτικά. Οἱ ἐμπορικοὶ λιμένες ἐκαλοῦντο *ἐμπόρια* καὶ εἶχον πολυάριθμα οἰκοδομήματα (ἀποθήκας, καταστήματα, βασιλικὰς κτλ.) πέριξ τῆς ἀγορᾶς (forum). Ἰδιαίτερα οἰκοδομήματα, καλούμενα ἀποστάσεις ἢ ἐξαιρέσεις (receptacula), ἐχρησίμευον διὰ τὴν φύλαξιν τῶν πρὸς ἐξαγωγὴν προοριζομένων ἐμπορευμάτων καὶ τῶν εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων μέχρι τῆς διανομῆς των εἰς τοὺς ἀποδέκτας των. Ὑπῆρχον ἐπίσης αἱ στοαὶ (porticus), ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὁποίων οἱ ἔμποροι ἔκαμνον τὰς συναλλαγάς των, τὰ δείγματα ἢ δεικτήρια, ὅπου οἱ πωληταὶ ἔθετον ὑπ' ὄψιν τῶν ἀγοραστῶν δείγματα τῶν ἐμπορευμάτων των κτλ. Παρ' Ἕλλησιν, εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν λιμένα ἦσαν σαφῶς διακεκριμένοι οἱ χῶροι εἰς τοὺς ὁποίους ἐναυλόχουν τὰ ἐμπορικὰ καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Πολλάκις μία πόλις κατεῖχε δύο χωριστοὺς λιμένας, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἷς ἐχρησιμοποιεῖτο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν, ὁ δὲ ἄλλος ὑπὸ τῶν πολεμικῶν πλοίων.

Τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάζειν καὶ διατηρεῖν λιμένας ἐδίδαξαν εἰς τοὺς Ἕλληνας οἱ Φοίνικες, ὅπως δεικνύουν οἱ λιμένες, τοὺς ὁποίους εἶχον κατασκευάσει οὗτοι εἰς τὴν χώραν των. Ἡ Σιδὼν ἔκειτο εἰς τὸ ἄκρον χαμηλῆς γλώσσης γῆς, τὴν ὁποίαν ἐπεμήκυνον, ἐπί τι διάστημα, οἱ ἀποτελοῦντες προέκτασιν ταύτης ὕφαλοι. Κτίσματα θεμελιωμένα ἐπὶ τῶν φυσικῶν τούτων θεμελίων ἐσχημάτιζον τοὺς δύο λιμένας τῆς πόλεως, βόρειον καὶ νότιον. Ἡ Τύρος, ἐκτισμένη ἐπὶ νήσου, εἶχεν ἐπίσης δύο λιμένας, πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον, τοὺς ὁποίους συνέδεεν ἐσωτερικὸς πορθμός. Ὁμοίως ἐν Τριπόλει, Βηρυττῷ κλ. οἱ Φοίνικες εἶχον κατασκευάσει καλοὺς τεχνητοὺς λιμένας, χρησιμοποιήσαντες ἄριστα τὴν φυσικὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀκτῆς. Τὰ ἐμπορικὰ γραφεῖα, τὰ ὁποῖα ἵδρυσαν εἰς ὅλην τὴν Μεσόγειον, εὑρίσκοντο πάντοτε πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς νήσους, χερσονήσους ἢ ἀκρωτήρια, καὶ ἐξυπηρετοῦντο ὑπὸ λιμένων κατεσκευασμένων κατὰ τὸ πρότυπον τῶν μητροπολιτικῶν. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὴν Καρχηδόνα, τὴν σπουδαίαν ταύτην φοινικικὴν ἀποικίαν, ἡ ὁποία, μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος, ἀπετέλεσεν ἴδιον ἰσχυρὸν κράτος. Εἶχε δύο λιμένας συνεχομένους, κυκλικὸν τὸν ἕνα καὶ τετράγωνον τὸν ἄλλον μὲ μίαν νησῖδα εἰς τὸ στόμιόν του. Ὁ πολεμικὸς λιμὴν περιεβάλλετο ὑπὸ εὐρειῶν προκυμαιῶν μὲ νεωσοίκους, εἰς τοὺς ὁποίους ἠδύναντο νὰ περιληφθῶσι 220 πλοῖα.

Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν λιμένων σπουδαιότεροι ἦσαν οἱ λιμένες τῶν Ἀθηνῶν. Κατ' ἀρχὰς τὰ ἀθηναϊκὰ πλοῖα ἠγκυροβόλουν εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Φαλήρου, ὅστις ἐπήρκει δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα, ὁπότε αἱ Ἀθῆναι ἤρχισαν νὰ γίνωνται μεγάλη θαλασσία καὶ ἐμπορικὴ δύναμις, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Περικλῆς ἐπελήφθησαν μεγάλων ἔργων, διὰ νὰ χρησιμοποιήσουν ἐπωφελῶς τὰς βαθείας ὀδοντώσεις τῆς Πειραϊκῆς χερσονήσου. Ὁ Πειραιεὺς ἀπέβη ἀληθὴς πόλις διὰ τὸ ναυτικὸν καὶ τὸ ἐμπόριον, μὲ πολλοὺς καὶ τεχνητοὺς λιμένας (Μέγας λιμήν, λιμὴν τῆς Ζέας καὶ λιμὴν τῆς Μουνιχίας) καὶ μὲ τὰ συναφῆ οἰκοδομήματα (βλ. λ. *Ἀθῆναι, Πειραιεύς, Φάληρον*). Ἡ *Κόρινθος* (βλ. λ.) ἐπίσης εἶχε δύο λιμένας, τὸ Λέχαιον ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τὰς Κεγχρεὰς ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Λιμένας καλοὺς εἶχον καὶ τὰ Μέγαρα, τὸ Γύθειον, ἡ Πύλος, ἡ Λάρυμνα, ἡ Χαλκίς, ἡ Ἐρέτρια, ἡ Σάμος, ἡ Ρόδος, ἡ Δῆλος, ἡ Μίλητος, ἡ Κνίδος καὶ ἐκ τῶν ἀποικιῶν αἱ Συράκουσαι, ἡ Ἀλεξάνδρεια κλπ.

Οἱ Ρωμαῖοι ἐκληρονόμησαν τὴν τεχνικὴν δεξιότητα ἀπὸ τοὺς προδρόμους των Ἕλληνας. Δὲν ὑπεχώρησαν πρὸ οὐδεμιᾶς δυσχερείας προκειμένου νὰ χρησιμοποιήσουν ἐπωφελῶς τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν συγκοινωνίαν μὲ τὰς χώρας τῆς πέραν θαλάσσης. Αὐτὴ ἡ Ρώμη, ἂν καὶ ἔκειτο εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ἦτο προσιτὴ εἰς τὰ πλοῖα καὶ προικισμένη μὲ δύο λιμένας ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως, ἕνα ἐμπορικὸν (emporium) εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀβεντίνου, καὶ ἕνα πολεμικὸν (navalia) εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, πλησίον τοῦ θεάτρου τοῦ Πομπηΐου. Ὁ λιμὴν τῆς Ὠστίας, ἱδρυθείς, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ τοῦ Ἄγκου Μαρκίου εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τιβέρεως, ἦτο ἤδη κατακεχωσμένος ὑπὸ τῆς ἄμμου κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐλευθέρας πολιτείας· ἀνιδρύθη ἐπὶ αὐτοκρατορίας, φροντίδι τοῦ Κλαυδίου καὶ τοῦ Τραϊανοῦ, καὶ ἀπετελέσθη ἐκ δύο τμημάτων, τοῦ ἑνὸς κατόπιν τοῦ ἄλλου (βλ. λ. *Ρώμη* καὶ *Ὠστία*). Ἄλλος σημαντικὸς λιμὴν τῆς Β. Ἰταλίας ἦτο ὁ Portus Pisanus ἐν Ἐτρουρίᾳ, πρὸς νότον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄρνου. Πρὸς Ν. τῆς Ρώμης, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Λατίου, τὸ Ἄντιον κατεῖχε καλὸν λιμένα, ἱδρυθέντα ὑπὸ τοῦ Νέρωνος. Ἡ βαθεῖα παραλία τῆς Νεαπόλεως εἶχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅπως καὶ σήμερον, σειρὰν λιμένων. Λιμένας ἐπίσης εἶχον ἡ Μεσσήνη, ὁ Τάρας, τὸ Βρεντήσιον, ὁ Ἀγκών, ἐκτὸς δὲ τῆς Ἰταλίας ἡ Μασσαλία, ἡ Καισάρεια τῆς Μαυριτανίας κλπ.

Ἔργα περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς τῶν λιμένων («Περὶ λιμένων» ἢ «Λιμενοποιικά» εἶχον γράψει ὁ Κλέων ὁ Συρακόσιος, ὁ Τιμάγετος, ὁ Κράτης ὁ Ἀθηναῖος, ὁ Φίλων ὁ Βυζάντιος καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀπωλέσθησαν. Ἡ σημαντικωτέρα καὶ σχεδὸν μοναδικὴ γραπτὴ πηγὴ περὶ τῆς τεχνικῆς τῶν λιμένων εἶναι ὁ Ρωμαῖος Βιτρούβιος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. B. Graser*, De veterum re navali (Berlin 1864).—*A. Breusing*, Die Nautik der Alten (Bremen 1886).—*E. Ardaillon*, Quomodo Graeci collocaverint portus atque aedificaverint (Lille 1898).—*C. Merckel*, Die Ingenieurtechnik im Alterthum (Berlin 1899) κ. ἄ. —Ω.

—*[Νομοθ.]* Εἰς ἕκαστον λιμένα ὑπάρχουν δύο νηϊολόγια πρὸς καταγραφὴν τῶν εἰς αὐτὸν εἰσερχομένων πλοίων (Διάταγμα 3 Νοεμβρίου 1836), τὰ ὁποῖα ὑποχρεοῦνται εἰς καταβολὴν ὡρισμένων τελῶν διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ λιμένος. Κατὰ τὸν νόμον 3030 τοῦ 1925 ἡ ἐνάσκησις τῆς πειθαρχικῆς ἐξουσίας ἐπὶ πάντων τῶν ὁπωσδήποτε χρησιμοποιούντων ἑλληνικοὺς λιμένας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προκυμαιῶν αὐτῶν, ἀνήκει εἰς τοὺς προϊσταμένους τῶν οἰκείων λιμενικῶν ἀρχῶν, οἵτινες διὰ κανονισμῶν, ἐκδιδομένων ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐγκρινομένων ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, κανονίζουν τὰ τῆς διενεργείας πάσης ἐν τῷ λιμένι κινήσεως καὶ ἐργασίας ὡς καὶ τὰ τῆς ἐξασφαλίσεως ἐν αὐτῷ τῆς τάξεως καὶ τῆς ὑγείας. Αἱ παραβάσεις τιμωροῦνται πειθαρχικῶς διὰ προστίμου μέχρι 3.000 δραχμῶν, ἐφ' ὅσον δὲ μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς πρώτης ποινῆς δὲν ἀρθῇ ὁ λόγος τῆς ἐπιβολῆς αὐτῆς ἐντὸς τῆς ὑπὸ τῆς λιμενικῆς ἀρχῆς ταχθείσης προθεσμίας, δύναται νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ ποινή· ἐπὶ ὑποτροπῇ δύναται ὁ ἐπιβαλὼν τὴν ποινὴν νὰ διατάξῃ τὴν καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ὑπὸ ἀποκλειστικὴν εὐθύνην τοῦ παραβάτου ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν σύμφωνον τῷ κανονισμῷ τάξιν. Ἡ πρὸς τοῦτο ἀπαιτηθεῖσα δαπάνη βεβαιοῦται διὰ πράξεως τῆς λιμενικῆς ἀρχῆς, μὴ ὑποκειμένης εἰς ἔνδικον μέσον, καὶ εἰσπράττηται ὡς καὶ τὸ πρόστιμον, ἀποδίδεται δὲ ἄνευ διατυπώσεων ἐπὶ ἁπλῇ ἀποδείξει εἰς τοὺς δικαιούχους.

—*[Διεθν. Δίκ.]* Ὁ *λιμὴν* καὶ τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἀποτελοῦσιν ἔδαφος τοῦ κράτους καὶ διὰ τοῦτο ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ, δυναμένου νὰ κανονίσῃ μονομερῶς καὶ δὴ καθ' ὃν ἐγκρίνει τρόπον τὸ καθεστὼς τῶν λιμένων του, ὡς καὶ τὰς φορολογικάς, τελωνειακάς, ὑγειονομικὰς ἢ ἄλλας διατυπώσεις τῆς εἰσόδου, τῆς παραμονῆς ἢ τῆς ἐξόδου τῶν πλοίων. Οἱ περισσότεροι συγγραφεῖς συμφωνοῦσι πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἄποψιν, ἣν παρεδέχθη τῷ 1897 καὶ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου.

Οἱ λιμένες διαιροῦνται εἰς *κλειστοὺς* καὶ *ἀνοικτούς*, εἰς *ἐμπορικοὺς* καὶ *πολεμικούς*. Εἰς τοὺς κλειστοὺς λιμένας, οἵτινες νῦν μόνον εἴς τινας ἀποικίας θὰ ἠδύναντο νὰ ἐννοηθῶσι, τὰ ἀλλοδαπὰ πολεμικὰ ἢ ἐμπορικὰ πλοῖα μόνον εἰς ὅλως ἐκτάκτους περιστάσεις ἀνωτέρας βίας θὰ ἐπετρέπετο ὅπως εἰσπλεύσωσι. Τοὐναντίον, εἰς τοὺς ἀνοικτοὺς λιμένας τὰ ἀλλοδαπὰ ἐμπορικὰ πλοῖα θὰ ἠδύναντο ἐλευθέρως νὰ εἰσέλθωσι καὶ παραμείνωσι. Δέον ὅμως νὰ τηρήσωσιν ἀκριβῶς τὰς πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ κράτους καθορισθείσας σχετικῶς διατυπώσεις. Πάντως, δὲν θὰ ἐπετρέποντο διακρίσεις μεταξὺ τῶν ἀλλοδαπῶν πλοίων, εὐνοοῦσαι τὰ μὲν ἐπὶ ζημίᾳ τῶν δέ. Προκειμένου ὅμως περὶ ἀλλοδαπῶν πολεμικῶν πλοίων ὑφίστανται ἔνιοι περιορισμοί, ἀφορῶντες εἰς προηγουμένην διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἀναγγελίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον εἰς ταῦτα, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ ταύτην εἰς περιωρισμένον μόνον ἀριθμὸν μονάδων ἢ καὶ νὰ καθορίσῃ δι' αὐτὰς ὡρισμένον χρόνον παραμονῆς ἐν τῷ λιμένι. Συμφώνως πρὸς τὸ 29 ἄρθον τῆς ἀπὸ 13 Ἰουλίου 1878 συνθήκης τοῦ Βερολίνου, δὲν θὰ ἐπετρέπετο εἴσοδος ἀλλοδαπῶν πολεμικῶν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀντίβαρι, περιελθόντα εἰς τὸ Μαυροβούνιον.

Ἔνιοι λιμένες θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους ὡς *πολεμικοὶ* λιμένες, λόγῳ τῆς ὀχυρώσεως αὐτῶν ἢ τῆς ἐγκαταστάσεως ναυστάθμων. Τὰ ἀλλοδαπὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ προσεγγίζωσιν εἰς τοιούτους λιμένας, λαμβανομένων τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς παρεμπόδισιν τῆς κατασκοπείας. Διὰ τὰ πολεμικὰ πλοῖα ὑφίστανται περιορισμοί τινες ἐν ταὐτῷ.

Digitized by Google

Ἡ ἐν Βαρκελώνῃ συνδιάσκεψις (10 Μαρτίου — 20 Ἀπριλίου 1921) ἐξέδωκε, τὴν 20 Ἀπριλίου 1921, «συστάσεις», καθ' ἃς τὰ κράτη θὰ ἠδύναντο νὰ θέσωσιν ἐνίους ἐκ τῶν λιμένων των ὑπὸ εἰδικὸν καθεστὼς πλήρους διεθνοῦς ἐλευθερίας ἢ συνεργασίας. Κατὰ τὸ ἐν λόγῳ καθεστώς, καλούμενον διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος, οἱ πολῖται καὶ τὰ ἐμπορεύματα πάντων τῶν κρατῶν, μελῶν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιήσωσι τοὺς τοιούτους λιμένας ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς καὶ οἱ ἰθαγενεῖς πολῖται καὶ τὰ ἐμπορεύματα. Τὰ τελωνειακὰ δὲ ἢ ἄλλα δικαιώματα θὰ ἦσαν τὰ αὐτὰ διὰ πάντα τὰ ἐμπορεύματα, ἀνεξαρτήτως τοῦ κράτους, εἰς ὃ ἀνήκει τὸ μεταφέρον αὐτὰ ἐμπορικὸν πλοῖον. Ἡ ἐν Γενεύῃ συνδιάσκεψις (1923) συνέταξε, τὴν 9 Δεκεμβρίου 1923, κανονισμὸν τοῦ συνόλου τῶν θαλασσίων λιμένων. Οὗτος προβλέπει οὐ μόνον ἰσότητα δικαιωμάτων μεταξὺ πάντων τῶν κρατῶν εἰς τοὺς ἐν λόγῳ λιμένας, ἀλλὰ προσέτι καὶ δικαίωμα ἐλευθέρας εἰς αὐτοὺς προσεγγίσεως.

[*Ch. de Visscher*, «Le droit international des communications» (1924).] Δ. ΔΡ.

— **λιμένος** ***ἐπιστασια***. Ὅρος ἰσχύσας πρὸ τῆς συγκροτήσεως τοῦ λιμενικοῦ σώματος καὶ ὅστις ἐσήμαινε λιμενικὴν ὑπηρεσίαν, ἧς προϊστάμενος ἦτο ὁ «ἐκπληρῶν λιμενικὰ» τελωνειακὸς ὑπάλληλος. Σ. Ε. Λ.

— **λιμένος** ***φύλακες***. Ἄρχοντες ἀστυνομικοὶ ἐν Ἀθήναις, ἔχοντες ὡς καθῆκον τὴν φύλαξιν τοῦ λιμένος καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν τειχῶν αὐτοῦ. Τὴν ἕδραν αὐτῶν εἶχον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Περικλέους οἰκοδομηθεῖσαν ἐν Πειραιεῖ «στοάν», ἔνθα καὶ τὸ ἀρχεῖον τῶν τελωνῶν. Ν. Ι. Ζ

Λιμὴν [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασία τοῦ κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον λιμένος τῆς ἀρχαίας *Σικυῶνος* καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν (*Στράβ.* Η, 382 Teubner), καθ' ἣν ὠνομάζετο *Μηκώνη* (*Ἡσιοδ* Θεογον. 535), ἔτι δὲ πρότερον *Αἰγιαλεῖς* (*Παυσαν.* Β, στ, 5 Teubner). Ἄγνωστος ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν προσεπεχώθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὁλοσχερῶς καὶ δὴ μέχρι βαθμοῦ μὴ ἐπιτρέποντος τὴν ἀναγνώρισιν κολπώσεως ἐν τῇ ἀκτῇ. Σ. Ε. Λ.

— **Λιμὴν** [*Γεωγρ.*]. Παράλιος κώμη, πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ τῆς ἐπαρχίας Θάσου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Κεῖται ἐντὸς ὅρμου τῆς βορείου παραλίας τῆς νήσου, κατέναντι τῆς Θασοπούλας, εἰς τὸν ὁποῖον προσεγγίζουσι τὰ διεξάγοντα τὴν μετὰ τῆς Καβάλλας (17 μίλλια) καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος συγκοινωνίαν πλοῖα. Ἔχει εἰρηνοδικεῖον, οἰκονομικὴν ἐφορίαν (γ' τάξεως), ταμεῖον (γ' τάξεως), ὑποτελωνεῖον, ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς (Θάσου), ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δύο δημοτικὰ σχολεῖα. Ἐπίσης εἶναι ἕδρα τῆς μητροπόλεως Θάσου. Ἐξάγει ξυλείαν ναυπηγήσιμον, ξυλάνθρακας, μέλι, κηρὸν κλπ. Κάτ. (1928) 1215 Χ. Δ.

— **Λιμὴν** ***Βαθέος*** [*Γεωγρ.*]. Ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου Σάμου (βλ. λ. *Βαθέος* Λιμήν, τ. ΣΤ', σ. 473 α').

— **Λιμὴν** ***Μέγας*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὁ Α. ΒΑ. τῶν δύο τῆς Ἀλεξανδρείας λιμένων, ὁ σχηματιζόμενος πρὸς Ἀν. μὲν ὑπὸ τῆς γλωσσώδους προβολῆς τῆς ἀποληγούσης εἰς τὴν Λοχιάδα ἄκραν, νοτίως ὑπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Βρουχείου καὶ τῆς Ρακώτιδος, δυτικῶς ὑπὸ τοῦ «Ἑπτασταδίου χώματος» καὶ Β.ΒΔ ὑπὸ τῆς ποτὲ νήσου Φάρου· διηνοίγετο ὅθεν τὸ στόμιόν του μεταξὺ τοῦ φάρου τῆς Φάρου (*Μποὺρτ ἐν Ζεφίρ*), ΒΔ. κέρατος, καὶ τῆς Λοχιάδος (*Φαραγιοῦ*), ὧν ἀμφίδυμος, μεσολαβοῦντος τοῦ Ἑπτασταδίου, πρὸς τὸν *Εὐνόστου* λιμένα. Καίτοι δὲ δυσπαράπλευστος, ἦτο ἐν τούτοις ὁ λιμὴν εἰς ὃν τὰ πλοῖα προσωρμίζοντο, πρὶν περιέλθῃ εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν, εἰς ἣν περιέπεσεν ἀφ' ἧς οἱ κεδίβαι ἐχρησιμοποίησαν, ὡς κύριον τῆς Ἀλεξανδρείας λιμένα, τὸν *Εὐνόστου λιμένα*. Σ. Ε. Λ.

— **Λιμὴν** ***Σητείας*** [*Γεωγρ.*]. Κωμόπολις κειμένη ἐν τῷ κόλπῳ Σητείας. Ἐκτίσθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς πόλεως Σητείας, τῆς ἐρημωθείσης τῷ 1535 ὑπὸ τοῦ πειρατοῦ Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσα. Ὁ Λιμὴν Σητείας ἔχει νῦν 2.200 κατοίκους καὶ εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία: *Ἁγ. Φωτιά, Ζαχαρίνα, Ἀρνικοῦ, Ζοῦ, Ἀπάνω Δρῦς, Κάτω Δρῦς, Μανδραλιδιά, Μεσακὰ Μετόχια, Πετρᾶς, Σταυρωμένος* καὶ *Σφακάκια*. Ν. ΚΛΣ

Λιμήνι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον ἐγγὺς τῆς Ἄρτης, ὑπαγόμενον εἰς τὸν δῆμον Ἀρταίων τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 250. Χ. Δ.

Λιμηρὰ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἐπίθετον τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἐπιδαύρου ἐν τῇ Λακωνικῇ, προελθὸν κατ' ἄλλους μὲν ἐκ τοῦ *λιμενηρός*, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τοῦ *λιμός*. Ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἔλαβε τὸ ὄνομα μία ἐκ τῶν τεσσάρων σημερινῶν ἐπαρχιῶν τοῦ νομοῦ Λακωνίας (βλ. *Ἐπίδαυρος* Λιμηρά).

Λιμία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καλλαϊκῶν Βρακαρίων, ἐπὶ μικροῦ τινος ὁμωνύμου ποταμοῦ, τοῦ νῦν Λίμα. Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλεῖται *Φόρος Λιμικῶν*. Ἡ θέσις αὐτῆς ἀναγνωρίζεται παρὰ τὴν νῦν Jinzo de Limia, ἐν τῇ Β. Πορτογαλίᾳ, πρὸς Β. τοῦ Ὀπόρτου. Α. Θ. Σ.

Λιμιὰ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καβάλλας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ἰδίας κοινότητος. Κάτ. (1928) 386. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Σουγιουτζούκ*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Βουνοχώρι* (πρώην *Μουχὰλ*) καὶ *Λυκόστομον* (πρώην *Κουρτλοῦ*).

Λιμικοὶ (οἱ) (Limici) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς ΒΔ Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, κατοικῶν περὶ τὸν Λίμιον ἢ Λιμαίαν ποταμὸν (νῦν Λίμα), τῶν ὁποίων πόλις ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἡ *Φόρος Λιμικῶν* (Forum Limicorum) ἢ *Λιμία* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Λιμιονάρι [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ δυτικοῦ κορμοῦ τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας (πλάτ. 36°34' 20'' Β, μῆκ. 26°21' 35'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island), 1 μίλλ. δυτικῶς τοῦ ἑνοῦντος τοὺς δύο κορμοὺς τῆς νήσου ἰσθμοῦ, μεθ' οὗ σχηματίζει τοῦτο τὸν ὡραῖον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα ὅρμον. Σ. Ε. Λ.

Λίμιος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, ὁ ἄλλως *Βελιὼν* (βλ. λ.).

— **Λίμιον** ***Ἄλσος*** (Limius Lucus) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Δρυμὸς τῆς Μεγάλης Γερμανίας, κείμενος κατὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Βιαδούα ποταμοῦ (νῦν Ὄδερ) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λούγων (Lugii), ΒΑ. τοῦ Ἀσκιβουργίου ὄρους (νῦν Riesongebirge). Κατὰ τὸν Müller πιθανὸν νὰ ἔκειτο περὶ τὴν σημερινὴν πόλιν *Λίσσα* (πολων. Leszno). Α. Θ. Σ.

Λιμιρπατεσσιασσοὺρ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Οὕτω μετωνόμασεν ὁ Αἰθίοψ κατακτητὴς τῆς Αἰγύπτου Ταχαρκοῦ τὴν παρὰ τὴν Βέγχαν πόλιν *Ἄθριβιν* (βλ. λ.).

λιμιταναῖοι (οἱ) (limitanei) [*Ἀρχ.*]. Ἐλέγοντο οὕτως ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τὰ στρατεύματα τὰ ἐπιπεφορτισμένα τὴν φρούρησιν τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς (limes). Διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ὠνόμαζον καὶ οἱ Βυζαντινοὶ τὴν φρουρὰν τῶν «*ἄκρων*», δηλαδὴ τῶν συνόρων τῆς αὐτοκρατορίας. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ λέξις, ἐξελληνισθεῖσα, ἐγένετο *ἀκρῖται* (βλ. λ.). Μεταγενεστέρως οἱ λιμιταναῖοι τῶν Ρωμαίων καὶ οἱ ἀκρῖται τῶν Βυζαντινῶν μετωνομάσθησαν ἐν τῇ Δ. Εὐρώπῃ «*μαρκήσιοι*», δηλαδὴ φρουροὶ τῆς «mark», ὡς ἐκάλουν οἱ Γερμανοὶ τὴν ὁροθετικὴν γραμμήν, ἢ τῆς «marche», ὡς ἐκάλουν αὐτὴν οἱ Γάλλοι. Ν. ΚΛΣ

λίμιτον (τὸ) (limes) [*Ἀρχ.*]. Ἐκαλεῖτο οὕτως ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ τῆς αὐτοκρατορίας, ἡ προστατευομένη διὰ γραμμῆς φρουρίων μετ' ἀναλόγων στρατευμάτων πρὸς φρούρησιν αὐτῆς, τῶν λεγομένων *λιμιταναίων* (limitanei).

Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος καθ' ὅλην τὴν δημοκρατικὴν αὐτοῦ περίοδον δὲν εἶχε γραμμὴν ὁροθετικὴν φρουρουμένην διὰ στρατευμάτων, ὡς αὕτη ἐννοεῖται σήμερον. Ἡ ἀσφάλεια τῶν ρωμαϊκῶν κτήσεων ἐπετυγχάνετο διὰ ζώνης τινὸς χωρῶν ἡμιυποτεταγμένων· ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ὅμως τῆς αὐτοκρατορίας (τελευταῖος π. Χ. αἰών), καθ' ἣν συμπίπτει ἡ στρατιωτικὴ παρακμὴ τῆς Ρώμης καὶ ἡ κίνησις τῶν γειτονικῶν βαρβάρων λαῶν, ἐθεωρήθη ἀναγκαία ἡ λῆψις συντονωτέρων μέτρων πρὸς προστασίαν τῆς χώρας. Τότε ἐδημιουργήθη ὁ ὅρος «limes imperii», διὰ τοῦ ὁποίου ἐδηλοῦτο ἡ γραμμὴ ἡ χωρίζουσα τὰς ρωμαϊκὰς κτήσεις ἀπὸ τῶν γειτονικῶν ἀνεξαρτήτων χωρῶν. Ἡ γραμμὴ αὕτη ἐσημειοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ φυσικῶν ἐμποδίων (ὁρίων ἢ ποταμῶν), ὄπισθεν τῶν ὁποίων ἠγείροντο μακραὶ σειραὶ κάστρων μετὰ μονίμων φρουρῶν. Ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἐμπόδια φυσικά, κατεσκευάζοντο μακραὶ τάφροι μετὰ προπετασμάτων ἢ μακρὰ τείχη προστατευόμενα διὰ σειρᾶς κάστρων καὶ πύργων. Ταῦτα ἦσαν κυρίως τὰ ρωμαϊκὰ «λίμιτα».

Ἐξ ὅλων τῶν τοιούτων «λιμίτων» γνωστότερον εἶναι τὸ ἐν Γερμανίᾳ, οὗτινος σῴζονται μέχρι σήμερον πλεῖστα ὅσα ἴχνη, καὶ τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ρήνου, βορείως τοῦ Βισβάδεν, περιλαμβάνει τὴν Φραγκφούρτην, διέρχεται πρὸς Ν. τῆς Νυρεμβέργης κλ. καὶ ἔχει ἐν ὅλῳ ἔκτασιν 250 ρωμαϊκῶν μιλλίων (358 περίπου χιλιομ.).

Τὸ λίμιτον ἐκεῖνο, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπροστατεύετο ὑπὸ βαθέος τινὸς ποταμοῦ (οἷος ὁ Ρῆνος), ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνὸς συνεχοῦς χαρακώματος (προπετάσματος μετὰ τάφρου), ἢ ἐκ μακροῦ τείχους. Ὄπισθεν τῆς τοιαύτης γραμμῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑκατοντάδων τινῶν μέτρων ὑπάρχει σειρὰ μικρῶν κάστρων ἀπεχόντων ἀπ' ἀλλήλων κατὰ 8—18 χιλιόμετρα καὶ συγκοινωνούντων μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας διὰ φρυκτωρίων.

Ἑτέρου ρωμαϊκοῦ λιμίτου ἴχνη σῴζονται ἐν Ἀγγλίᾳ. Τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ συνεχοῦς τείχους πάχους 1,50—5,0 μ. μετὰ τάφρου ἐχούσης πλάτος μὲν 11, βάθος δὲ 4 μέτρων. Κατ' ἀποστάσεις 6—7 χιλιομέτρων προεξεῖχον μεγάλοι πύργοι, μεταξὺ δὲ τούτων ἕτεροι μικρότεροι, ἀπέχοντες ἀλλήλων κατὰ 1 ἢ 2 χιλιόμετρα. Καὶ εἰς τὴν Δοβρουτζὰν σῴζονται ἴχνη τινὰ λιμίτου ἀνεγερθέντος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου (324—337). Εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας δὲν ὑπῆρχον τοιαῦτα λίμιτα, τοὐλάχιστον οὐδαμοῦ ἀνεκαλύφθησαν ἴχνη αὐτῶν, πλὴν τῆς Αἰγύπτου, περὶ τοῦ λιμίτου τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ Θεοδοσιανὸς κῶδιξ· τούτου ἴχνη τινὰ ἀνεκάλυψαν περιηγηταί τινες.

Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὸ *λίμιτον* ἀπετελεῖτο ἐξ ἀλλεπαλλήλων γραμμῶν κάστρων φρουρουμένων ὑπὸ τῶν *λιμιταναίων* (βλ. λ.). Ν. ΚΛΣ

λιμιώνας (ὁ)· δημοτ. (συνήθως εἰς ᾄσματα καὶ παροιμ.)· λιμήν, λιμάνι: παροιμ. «τ' ἀπορριξιμιὸ καράβι πρῶτο 'ς τὸ λιμιώνα μπαίνει» ὅτι πολλάκις ὁ περιφρονούμενος προάγεται καὶ εὐδοκιμεῖ μᾶλλον τῶν τιμωμένων, ᾆσμ. «μὲ βρυχίσματα σαλεύει | ποῦ τρομάζει ἡ ἀκοή· | κάθε ξύλο κινδυνεύει | καὶ λιμιώνα ἀναζητεῖ» (*Σολομ.* 26).

Λιμιώνας ***μεγάλος*** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Σπουδαῖον ἀγκυροβόλιον τῆς ΝΑ. τῆς Χίου ἀκτῆς (πλάτ. 38° 18' Β., μηκ. 26° 09' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Khios island and Gulf of Smyrna), κατὰ τὴν Β. ἀκτὴν τοῦ κόλπου *Μεγάλο* καὶ ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον *Ἁγ. Ἑρμιόνη*. Σ. Ε. Λ.

Λιμναι [*Ἀρχ.*]. Ἓν ἐκ τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος, ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ

Λιμνάδες (αἱ) [*Ἀρχ.*]. Ἐπίκλησις τῶν νυμφῶν, αἱ ὁποῖαι ἔζων πέριξ τῶν λιμνῶν, ἀπαντῶσα παρὰ Θεοκρίτῳ. Ν. Λ.

λιμναδία (ἡ) (Limnadia) [*Ζωολ.*]. Γένος μαλακίων βραγχιοπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐστεριδῶν*, περιλαμβάνον μαλάκια μὲ λεπτὸν ᾠοειδὲς ὄστρακον, κυρτότατον κατὰ τὴν ραχιακὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λιμναδία ἡ ἑρμάνειος* (Limnadia Hermanii), ἥτις ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχει 22 ζεύγη ποδῶν. Δ. Ν. Π.

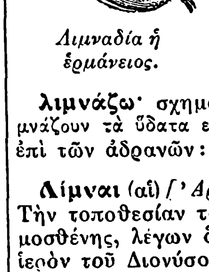

Λιμναδία ἡ ἑρμάνειος.

λιμνάζω· σχηματίζω λίμνην: «τὸν χειμῶνα λιμνάζουν τὰ ὕδατα εἰς τοὺς κοίλους τόπους» || μεταφ. ἐπὶ τῶν ἀδρανῶν: «αὐτὸς εἶναι λιμνάζον ὕδωρ».

Λίμναι (αἱ) [*Ἀρχ.*]. Ἱερὰ περιοχὴ ἐν Ἀθήναις. Τὴν τοποθεσίαν ταύτην ἀναφέρουσιν ὁ Ψευδοδημοσθένης, λέγων ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε πανάρχαιον ἱερὸν τοῦ Διονύσου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφυλάσσετο ἡ στήλη ἡ ἀναγράφουσα τὰς περὶ βασιλέως καὶ βασιλίννης διατάξεις· ὁ Ἀθήναιος, ὅστις διηγεῖται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι προσήρχοντο εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο «τοῦ ἐν Λίμναις Διονύσου», φέροντες γλεῦκος, διὰ νὰ κεράσωσι τὸν Λιμναῖον, ὡς ἐκαλεῖτο ἐντεῦθεν ὁ Διόνυσος· ὁ Στέφανος Βυζάντιος, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ Λιμναίῳ ἤγοντο χοροστάδες ἑορταί· ὁ Ἡσύχιος, ὁ ὁποῖος, μνημονεύων ὅτι αἱ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διονύσου τοῦ ἐν Λίμναις τὰ ἱερὰ ἐπιτελοῦσαι ἱέρειαι ἐκαλοῦντο γεραραί, ἐπάγεται ὅτι τὸ τοῦ Διονύσου ἱερὸν ἐν Λίμναις ««ἐφ' ὑγροῦ βεβηκὸς ἐτύγχανε, νῦν δ' ἐπὶ ξηροῦ τὴν ἵδρυσιν ἔχει»· καί, τέλος, ὁ Θουκυδίδης, ὅστις τονίζει ὅτι ἡ τοποθεσία δὲν ἦτο μακρὰν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων τούτων καὶ ἄλλων μαρτυριῶν ὁ Dörpfeld ταυτίζει τὴν τοποθεσίαν τῶν Λιμνῶν πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀποκαλυφθέντα περίβολον κατὰ τὰ δυτικὰ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρέθησαν καὶ λείψανα ἱεροῦ. Ὁ περίβολος οὗτος ἔχει τριγωνικὸν σχῆμα καὶ ὁρίζεται ὑπὸ τριῶν ὁδῶν, ἐξ ὧν ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ δυτικὴ ὡδήγουν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὴν Ἀγοράν. Ἡ μακρὰ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ τριγώνου ἔχει μῆκος 45 μ, αἱ δὲ ὁδοὶ εὑρίσκονται δύο μέτρα ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ τεμένους. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν περίβολον ἦτο κατὰ τὰ νοτιοανατολικά. Ἐν τῷ περιβόλῳ σῴζονται μετὰ τὴν εἴσοδον μὲν τὰ λείψανα ναΐσκου ἐξ ἀδύτου καὶ προνάου, ἐν μέσῳ δὲ τὰ θεμέλια πωρίνου τετραγώνου κτίσματος. Ὁ Frickenhaus φρονεῖ ὅτι τοῦτο ἦτο ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους τοῦ Ἀλεξικάκου διότι ἐνταῦθα εὑρέθη σχετικὴ ἐπιγραφή, ὁ δὲ Dörpfeld νομίζει ὅτι πρόκειται περὶ βωμοῦ. Κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ περιβόλου ἀπεκαλύφθη καὶ ληνὸς μὲ τὸν ὑπολήνιον κρατῆρα. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι καὶ σήμερον ὑδατοβριθής, διότι περιέχει πολλὰ φρέατα, ἀνταποκρίνεται δὲ πληρέστατα πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν ἀρχαίων, διότι καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐνταῦθα τοποθετεῖ τὸν χορὸν τῶν βατράχων. Ἐν Λίμναις ἐτελοῦντο τὰ Ἀνθεστήρια, ἀνοιγομένου τοῦ «ἀρχαιοτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἱεροῦ τοῦ

Digitized by Google

Διονύσου ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ μάλιστα τῇ δωδεκάτῃ τοῦ ἀνθεστηριῶνος μηνός». Ὁ Schuchardt, ἐν τούτοις, νομίζει ὅτι ὁ περίβολος «Λίμναι» ἔκειτο ἀνατολικῶς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ πλησίον τοῦ Ἰλισοῦ.

[*Dörpfeld*: Die Ausgrabunges am Westabhange der Akropolis. Der name des alten Bezirks (ἐν Ath Mitt XX σ. 180—206).—*W. Kroll*: Limnai (ἐν P. Wissowa).] Μ. Δ. Θ.

Λίμναι (αἱ) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. —1) Ἀρχαία πόλις παρὰ τὰ σύνορα Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπῆρχε ναὸς τῆς Λιμνάτιδος Ἀρτέμιδος, ὅπου κοινὴν ἐτέλουν πανήγυριν καὶ θυσίαν ἀμφότεροι οἱ λαοί. Ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πανηγύρεως προὐκλήθη ὁ πρῶτος μεσσηνιακὸς πόλεμος, διότι Μεσσήνιοι ἐβίασαν παρθένους Λακεδαιμονίας προσελθούσας ἐπὶ τὴν ἱερουργίαν, ὡς ἱστοροῦσιν ὁ Στράβων καὶ ὁ Παυσανίας. Κατὰ τὸν Τάκιτον, ἡ κατοχὴ τοῦ ναοῦ τούτου ἐγένετο ἔκτοτε αἰτία διηνεκῶν ἐρίδων μεταξὺ τῶν Μεσσηνίων καὶ Λακεδαιμονίων μέχρι τῶν χρόνων τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων. Τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἀπεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ Ross ἐν τῷ σημερινῷ χωρίῳ Σίτσοβα καὶ πλησίον τῆς ἐκκλησίας Παναγίας τῆς Βολιμνιάτισσας, ἡ ταυτότης των δὲ ἐπιβεβαιώθη καὶ δι' ἐπιγραφῶν. Κατὰ ταῦτα τὸ ἱερὸν τῆς Λιμνάτιδος Ἀρτέμιδος ἔκειτο ἄνωθεν τοῦ χειμάρρου Χοίρου, τοῦ σήμερον λεγομένου Σάντοβα. Ἡ πόλις ἔμεινεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ ἑκατονταετίαν. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας ὁ βασιλεὺς Φίλιππος, ὑποδειχθεὶς διαιτητής, ἐπεδίκασε τὴν περιοχὴν εἰς τοὺς Μεσσηνίους, ἀλλ' ἡ συμφωνία αὕτη ἐσχίσθη ὑπὸ τοῦ Κλεομένους Γ', ἐπανέκτησαν ὅμως ταύτην καὶ πάλιν οἱ Μεσσήνιοι κατὰ τὸ 222—221 διὰ τοῦ Ἀντιγόνου, μετὰ πολλὰς δὲ διακυμάνσεις ἔκτοτε ἐπεδικάσθη τέλος ἡ περιοχὴ εἰς τοὺς Μεσσηνίους κατὰ τὸ 44 ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου.

—2) Πόλις τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν Μιλησίων. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ὠνομάζοντο, κατά τινα ἐπιγραφήν, «Λιμναῖοι ἐν Χερσονήσῳ». Κατὰ τὸν Kiepert, ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν τῆς Χερσονήσου, ὅπου ὑπάρχει καὶ σήμερον λίμνη παρὰ τὴν ἀκτήν. Β. Δ. Θ.

—**Λίμναι** [*Ἀρχ.*]. Βυζαντινὸν φρούριον ἐν τῷ θέματι Καππαδοκίας (28 περίπου χιλιόμετρα πρὸς Β. τῆς νῦν πόλεως Νίγδης τοῦ βιλαετίου Ἰκονίου). Εἰς τὸ φρούριον τοῦτο ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ὁ ἐκθρονισθεὶς κατὰ Ἰούλιον 477 βασιλεὺς *Βασιλίσκος* (βλ. λ. καὶ λ. *Ζήνων*). Ν. ΚΛΕ

Λίμναι ἢ *Λίμνες* /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Ἀργολίδος ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Προσυμναίων ἐπὶ ὀρεινῆς θέσεως πρὸς Α.ΒΑ. τοῦ Ἄργους καὶ εἶναι ἀφετηρία ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, διευθυνομένης πρὸς τὸ ὁδικὸν δίκτυον Ἄργους—Ναυπλίου. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ 2 δημοτικὰ σχολεῖα. Κάτ. (1928) 1.354 κατὰ τὸ πλεῖστον ποιμένες. Χ. Δ.

—**Λίμναι** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. 880 (1928). Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ μικροὶ συνοικισμοὶ *Ἁγία Πελαγία*, *Ἅγιος Γεώργιος*, *Δράκος*, *Δύο Πρῖνοι*, *Καλὸς Λάκκος* καὶ *Λουσέστο*. Ν. ΚΛΕ

—**Λίμναι *Μεγάλαι*** (Great Lakes) /*Γεωγρ.*/. Περιληπτικὴ ὀνομασία τῶν ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ κειμένων μεταξὺ τοῦ Καναδᾶ καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν πέντε μεγάλων λιμνῶν, *Ἄνω λίμνη*, *Μίσιγκαν*, *Χιοῦρον*, *Ἤρη* καὶ *Ὀντάριο*, αἵτινες ἔχουν ὁμοῦ συνολικὴν ἐπιφάνειαν 241 000 τ. χλμ. Αἱ λίμναι αὗται συνδέονται μεταξύ των διὰ ποταμῶν, διωρύγων καὶ καταρρακτῶν καὶ χύνουν τὰ περισσεύοντα ὕδατά των διὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, σχηματίζουσαι οὕτως ἓν τῶν μεγαλυτέρων δικτύων ὑδατίνων ὁδῶν ἐν Ἀμερικῇ. Μ. Δ. Β.

Λιμναία /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Μικρὰ κώμη ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ, οὐ μακρὰν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ὑφίστατο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τὸ δὲ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τῆς κατὰ ταύτην ὁμωνύμου κοιλάδος καὶ τῆς λίμνης. Ἡ θέσις αὐτῆς ἀμφισβητεῖται, οἱ δὲ νεώτεροι (*Lolling*, *Ρωμαῖος*), τοποθετοῦσιν αὐτὴν ὅπου ἡ μεταγενεστέρα Ἡράκλεια, δηλαδὴ εἰς τὴν νῦν Ἀμφιλοχίαν. Ι. Σ. Σ.

—**Λιμναία** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Λίμνη τῆς Ἀκαρνανίας, οὐ μακρὰν τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Εἶναι ἀβαθής, ἐκτεινομένη ἐν μέσῳ τεκτονικοῦ ρήγματος ἔχοντος διεύθυνσιν ἐκ Β. πρὸς Ν εἰς μέγιστον μῆκος 12 καὶ εἰς μέγιστον πλάτος 4 χλμ. Κατὰ τὸ βόρειον αὐτοῦ στενὸν τμῆμα διέρχεται διὰ γεφύρας ἡ ἐξ Ἀμφιλοχίας εἰς Ἀγρίνιον δημοσία ὁδός, διατεινομένη καθ' ὁλόκληρον τὸ μῆκος ταύτης. Τὸ ἀπόλυτον ὕψος τῆς λίμνης εἶναι 22 μέτρα. Ι. Σ. Σ.

Λιμναία (ἡ) /*Ἀρχ.*/. Ἐπίκλησις τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ ὁποία ἐτιμᾶτο ἐν Σικυῶνι καὶ πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας ὑπῆρχε ναὸς παρὰ τὴν ἀγορὰν πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διονύσου, μετὰ τοῦ ὁποίου συνελατρεύετο. Ν. Α.

λιμναία (ἡ) (Limnaea) /*Ζῳολ.*/. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιμναιιδῶν*, περιλαμβάνον ὑδρόβια μαλάκια ζῶντα εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λιμναία ἡ φαιὰ* (Limnaea cinerea), ἥτις ἔχει μικρὸν μέγεθος, ὄστρακον λεπτόν, λεῖον, ἡμιδιαφανὲς καὶ περιεστραμμένον κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ μέρος, ὅπερ τελευτᾷ εἰς αἰχμηρὰν κορυφήν. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῶν γλυκέων ὑδάτων τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

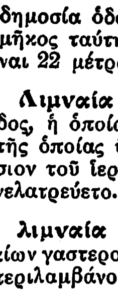

Λιμναία ἡ φαιά.

—/*Παλαιοζ.*/ Λείψανα τοῦ γένους τούτου ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου (στρώματα τοῦ Purbeck τῆς Ἀγγλίας) μέχρι σήμερον. Ἡ κυρία ἀνάπτυξις καὶ ἐξάπλωσις τοῦ γένους ὑπῆρξε κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος.
Ἐν Ἑλλάδι λείψανα λιμναιῶν ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν πολλαχοῦ, ὡς π. χ.: α') Εἰς τὰ τριτογενῆ στρώματα τῆς Εὐβοίας τὸ εἶδος *λιμναία glutinosa*, εἰς τὰ στρώματα τῆς ἀκυϊτανίου βαθμῖδος τῆς λιγνιτοφόρου λεκάνης τῆς Κύμης, τὸ εἶδος *λιμναία megarensis* ἐντὸς τῶν πλειοκαινικῶν στρωμάτων τοῦ Ἀλιβερίου καὶ τὰ εἴδη *λιμναία Adelinae* καὶ *λιμναία obtusissima* εἰς τὴν περιοχὴν Ξηροχωρίου καὶ Βασιλικοῦ ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων. β') Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων (κυρίως τῆς κατωτέρας πλειοκαίνου ὑποπεριόδου) εἰς τὰς θέσεις Παλαιόκαστρον (μεταξὺ Δερβενίου καὶ Αἰγείρας), Κούμαρι Αἰγίου, λεκάνην Μεγαλουπόλεως, Ἰσθμὸν Κορίνθου (τὸ εἶδος *λιμναία Adelinae* καὶ ἀλλαχοῦ. γ') Εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐντὸς νεογενῶν ἐπίσης στρωμάτων εἰς τὴν περιφέρειαν Ὠρωποῦ, περιφέρειαν Μεγάρων (τὸ εἶδος *λιμναία Adelinae* καὶ *λιμναία megarensis*), εἰς τὴν περιφέρειαν Χασανίου—Τραχώνων. δ') Εἰς τὴν νῆσον Χίον ἐντὸς τῶν νεογενῶν της στρωμάτων εἰς τὴν περιοχὴν μεταξὺ Ἁγίας Ἑλένης, Θυμιακῆς, Νεοχωρίου καὶ Θολοῦ, ὡς καὶ παρὰ τὰ Νένητα, καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Γ. Κ. Γ.

λιμναιΐδαι (οἱ) (Limnaeidae) /*Ζῳολ.*/. Οἰκογένεια μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδροβίων*, περιλαμβάνουσα μικρὰ ὑδρόβια ζῷα μὲ ὄστρακον λεπτόν, λεῖον καὶ διαφανές. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ἡ *λιμναία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

—/*Παλαιοζῳολ.*/ Λείψανα τῆς οἰκογενείας ταύτης εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιθανθρακοφόρου καὶ τῆς περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἀπὸ τῆς λιασίου δ' ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ καὶ μέχρι τῆς σήμερον συναντῶνται λείψανα λιμναιιδῶν ἐντὸς στρωμάτων γλυκέων ὑδάτων. Ἡ κυρία ὅμως ἀνάπτυξίς των καὶ ἐξάπλωσίς των ὑπῆρξε κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

λιμναῖος, *—α*, *—ον*· ὁ τῆς λίμνης, ὁ ζῶν, ὁ ὑπάρχων ἐν τῇ λίμνῃ: «λιμναῖοι ἰχθύες», «πτηνὰ λιμναῖα», «λιμναῖον ὕδωρ».

— **λιμναῖαι *οἰκήσεις*** [*Προϊστορ. Ἀνθρωπολ.*]. Πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῴων, ὁ ἄνθρωπος κατέφυγεν, ὅταν ἡ ἐν κοινωνίᾳ ζωὴ ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς περιόδου κυρίως ἤρξατο ἀναπτυσσομένη συστηματικώτερον, πλὴν ἄλλων καὶ εἰς τὴν οἰκοδόμησιν τῶν καλυβῶν του ἢ κατοικιῶν του ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος καὶ δὴ τῶν λιμνῶν. Διὰ τῆς ἐμπήξεως πασσάλων ἐσχημάτιζε τεχνητὸν ἔδαφος εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῶν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἵδρυε τὰς οἰκίας του. Ὁ πασσαλόκτιστος οὗτος οἰκισμός, ἢ ἡ λιμναία οἴκησις, συνεκοινώνει πρὸς τὴν ὄχθην διὰ ὁμοίου τύπου γεφύρας, ἢ κινητῆς τοιαύτης, μήκους πολλάκις (αἱ νεώτεραι) καὶ 20 μέτρων.

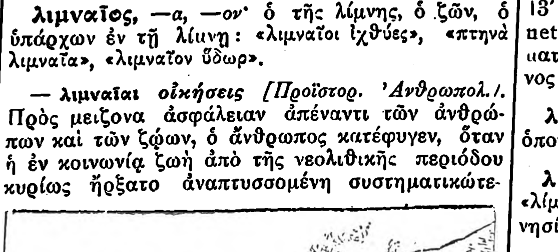

Ἀναπαράστασις λιμναίας οἰκήσεως.

Αἱ καλύτερον γνωσταὶ σήμερον προϊστορικαὶ λιμναῖαι οἰκήσεις εἶναι τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλβετίας, ὧν τὰ διασωθέντα οἰκιακὰ καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, χάρις εἰς τὴν κάλυψιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἰλύος τοῦ βυθοῦ, εἰς ὃν ποτε μετὰ πυρκαϊὰν κλπ. κατέπεσαν, πληροῦν τὰ μουσεῖα τῆς Ἑλβετίας (Ζυρίχη κλπ.), τῶν λιμνῶν τῆς Αὐστρίας, Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ νοτίου Γερμανίας, δηλαδὴ τῶν λιμνῶν τῶν Ἄλπεων. Πλὴν τούτων ὅμως, ἔχομεν λιμναίας οἰκήσεις εἰς τὴν χαλκῆν περίοδον καὶ ἐν Θράκῃ (Πρασιάς), ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ (Κολχίς), ἐπὶ ἑλωδῶν τόπων πιθανῶς.
Ἐν ἑκάστῃ λίμνῃ εὑρίσκονται πλείονες τῆς μιᾶς λιμναίας οἰκήσεως. Ι. Γ. Κ.

Λιμναῖος (ὁ) /*Ἀρχ.*/. Ἐπίκλησις τοῦ Διονύσου, ὁ ὁποῖος ἐλατρεύετο καὶ εἶχε ναὸν ἐν Λίμναις, τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀκροπόλεως συνοικίαν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, δι' ὃ ἐκαλεῖτο καὶ *Λιμναγενὴς* καὶ «ὁ ἐν Λίμναις». Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἐτέλουν κατ' ἔτος χοροστάδας ἑορτάς, καθ' ἃς προσεφέρετο εἰς τὸν θεὸν γλεῦκος. Ν. Α.

Λιμναῖος. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου (XVIII, 34,4) ὡς πρέσβυς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου Ε' πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ρωμαίων Φλαμινῖνον μετὰ τὴν παρὰ τὰς Κυνὸς Κεφαλὰς μάχην (197 π. Χ.). Ν. Ι. Ζ.

Λιμναίου, *τέως δῆμος*— /*Γεωγρ.*/. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας Λεωνιδίου, Πέρα Μελάνων, Πραγματευτῆς, Σαπουνακέϊκων καὶ Τυροῦ, μὲ ἕδραν τὸ *Λεωνίδιον*. Ἐκτείνεται πρὸς Α. τοῦ Πάρνωνος μέχρι τῆς σκάλας τοῦ Λεωνιδίου, ἠρίθμει δὲ κατ. 4.900 περίπου. Χ. Δ.

λιμνάνθεμον (τὸ) (Limnanthemum) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γεντιανοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη φυόμενα εἰς τὰς εὐκράτους καὶ τροπικὰς χώρας τῆς γῆς, ὧν τινα καλλιεργοῦνται ὡς λαχανικὰ καὶ ἕτερα εἶναι φαρμακευτικῶς χρήσιμα. Δ. Ν. Π.

—[*Φαρμ.*] Τοῦ φυτοῦ τούτου τὰ ἀκόλουθα εἴδη εὐχρηστοῦν εἰς τὴν λαϊκὴν θεραπευτικήν: 1) *Λιμνάνθεμον τὸ νυμφοειδὲς* (Limnanthemum nymphaeoides), ὅπερ φύεται ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀναγράφεται ὡς πικρὸν τονωτικὸν φάρμακον. 2) *Λιμνάνθεμον τὸ λοφοφόρον* (Limnanthemum cristatum), ὅπερ εἶναι διαδεδομένον εἰς Ἀσίαν, Ἀφρικὴν καὶ Αὐστραλίαν καὶ ἀναγράφεται ὡς ἀντιπυρετικὸν καὶ ὡς εἰδικὸν φάρμακον κατὰ τῶν αἱμορροΐδων ὑπὸ μορφὴν ἀλοιφῶν. 3) *Λιμνάνθεμον* τὸ *ἰνδικόν*, ὅπερ εἶναι ὁμοίως φυτὸν τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ ἀναγράφεται ὡς πικρὸν τονωτικόν. Ἐπίσης παρέχει ἐδώδιμον ρίζαν, χρησιμεύει δὲ ἀκόμη καὶ κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν ὄφεων. 4) *Λιμνάνθεμον τὸ οὑμβολδιανὸν* (Limnanthemum Humboldtianum), φυτὸν τῆς Βραζιλίας, ἀναγράφεται ὡς πικρὸν τονωτικὸν καὶ ἀντιπυρετικόν. Κ. Γ. Μ.

Λιμνάρια /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς Δ τῶν Κυθήρων ἀκτῆς, 4 μιλλ. Ν. τῆς δυτικῆς ἐσχατιᾶς τῆς νήσου *Κάβο Ρουφογιαλός*. Ἀμέσως πρὸς Β. αὐτοῦ ὁ ὅρμος Βαθὺ Αὐλάκι (πλάτ. 36° 13' Β. μῆκ. 22° 56' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia), ἐγγὺς τοῦ ὁποίου ἡ ἐπ' ὀνόματι «Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης», τῆς πάτρωνος τῆς νήσου, τιμωμένη μονή. Σ. Ε. Λ.

λιμνασία (ἡ)· πλήμμυρα· || λίμνασμα ὕδατος ὁπουδήποτε.

λίμνασμα (τό)· ἡ κατάστασις τοῦ λιμνάζειν: «λίμνασμα τῆς κοιλάδος»· || μεταφ. ἀδράνεια, ἀκινησία, στασιμότης.

λιμνασταὶ (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Ὑπάλληλοι ἐν Αἰγύπτῳ ἐπιτετραμμένοι τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἀρδευτικῶν ἐργασιῶν. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν σημασίαν τοῦ Νείλου διὰ τὴν Αἴγυπτον, συμπεραίνομεν ὅτι ἦτο σπουδαία ὑπηρεσία. Ν. Ι. Ζ.

Λιμνάτι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ὑπαγόμενον εἰς τὸ διαμέρισμα Κοιλανίου τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ καὶ κείμενον ΝΑ. τῆς κωμοπόλεως Κοιλανίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ 500 κατοίκους ἀσχολουμένους κυρίως μὲ τὴν γεωργίαν. Κ. Μ. Κ.

Λιμνᾶτις (ἡ) /*Ἀρχ.*/. Ἐπίκλησις τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ ὁποία ἐτιμᾶτο καὶ εἶχε ναὸν ἐν *Λίμναις* (βλ. λ. /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/). Ν. Α.

Λίμνες [*Γεωγρ.*] βλ. *Λίμναι*.

λίμνη (ἡ)· ὕδωρ στάσιμον πληροῦν κοίλωμα τῆς γῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μέγα, πανταχόθεν ἀποκεκλεισμένον καὶ μὴ εὑρισκόμενον εἰς ἄμεσον φυσικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς θαλάσσης:

Digitized by Google

«ἡ λίμνη Κωπαΐς,—Φενεός» || συνεκδ. παντὸς ὑγροῦ συσσώρευσις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· «λίμνη αἵματος, — οἴνου, — ἐλαίου».

—[ΕΓΚΥΚΛ.] *Λίμναι* εὑρίσκονται εἰς τὰ πλέον διάφορα ὕψη καὶ γεωγραφικὰ πλάτη, εἰς πᾶν εἶδος ξηρᾶς καὶ ὑπὸ τὰς πλέον ποικίλας γεωλογικὰς συνθήκας. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐμφανίζονται καθ' ὁμάδας, ἰδίως δὲ μικρότεραί τινες λίμναι, αἱ ὁποῖαι συχνὰ παρουσιάζονται, ὑπὸ ὁμοίας ἐξωτερικὰς συνθήκας, εἰς τόσῳ μέγαν ἀριθμόν, ὥστε αἱ περιοχαὶ αὗται (παράκτιοι περιοχαί, δέλτα ποταμῶν, κλπ.) δέον νὰ χαρακτηρίζωνται τότε ὡς περιοχαὶ λιμνῶν.

Αἱ λίμναι, κατὰ τὴν ἔκτασιν αὐτῶν ἐξεταζόμεναι, παρουσιάζουν, ἐν σχέσει πρὸς τὰς θαλάσσας, ἀναλογίαν ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν αἱ νῆσοι συγκρινόμεναι πρὸς τὰς ἠπείρους. Ἡ μεγίστη τῶν λιμνῶν ἡ Κασπία, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 438.700 τετρ. χιλιομέτρων, μόλις εἶναι ἴση πρὸς τὴν νῆσον Σουμάτραν, ἡ ὁποία βεβαίως δὲν συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν μεγίστων νήσων τῆς γῆς. Αἱ πέντε μεγάλαι καναδικαὶ λίμναι, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν σημαντικωτέραν ὁμάδα λιμνῶν, ἔχουν ὅλαι ὁμοῦ ἔκτασιν 230.000 τετρ. χιλιομ., ἡ Ταγκανίκα 35 000, ἡ Λοδόγη 18 000 καὶ ἡ τῆς Γενεύης 5.829 τετρ. χιλιόμ.

Τὸ βάθος ἐπίσης τῶν λιμνῶν εἶναι μικρὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τῶν θαλασσῶν. Ἡ βαθυτάτη λίμνη, ἡ Βαϊκάλη, μὲ βάθος μεγαλύτερον τῶν 2.000 μ. (βάθος ἀπόλυτον πυθμένος της —1 046 μ.), δὲν φθάνει οὔτε τὸ ἓν τέταρτον τοῦ μεγίστου βάθους τῶν θαλασσῶν. Ἡ Κασπία, μὲ βάθος 1.150 μ. (βάθος ἀπόλυτον πυθμένος της —971 μ.) περίπου, ἀνήκει εἰς τὰ βαθυτάτας γνωστὰς λίμνας, ἐνῷ ἐκ τῶν λιμνῶν τῆς Δυτ. Εὐρώπης ἡ λίμνη Κόμο με 409 μ., ἡ τῆς Γενεύης μὲ 310 μ. καὶ ἡ Μπόντεν μὲ 252 μ. ὑπολείπονται κατὰ πολύ.

Αἱ πλεῖσται τῶν λιμνῶν εἶναι *ἐπιφανειακαί*. *Ὑπόγειοι λίμναι* παρουσιάζονται μόνον ἐντὸς τῶν σπηλαίων καὶ εἶναι λιμνοειδεῖς διαπλατύνσεις τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι διαρρέουν διὰ τῶν σπηλαίων. Αἱ ὑπόγειοι λίμναι μένουν πάντοτε μικραὶ καὶ ἀβαθεῖς.

Ἡ ἐπιφανειακὴ στάθμη τῶν ὑδάτων τῶν λιμνῶν ἐξαρτᾶται φυσικά, ὅπως ἡ τῶν ποταμῶν, κατὰ πρῶτον λόγον ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν κατακρημνισμάτων. Παρατηροῦνται ὅμως καὶ μεταβολαὶ τῆς στάθμης μακροτέρας διαρκείας, αἱ ὁποῖαι καθίστανται αἰσθηταί, ἰδίᾳ εἰς τὰς ἄ ευ ἐκροῆς λίμνας, συχνὰ μάλιστα λίαν ἐντόνως, καὶ αἱ ὁποῖαι φαίνονται ὡς παρουσιαζόμεναι (κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Brückner) περιοδικῶς ἀνὰ 30—35 ἔτη. Συχνὸν φαινόμενον εἶναι αἱ πολλαχοῦ ἐντὸς περιοχῶν στεππῶν καὶ ἐρήμων ὑπάρχουσαι λίμναι ἄνευ ἐκροῆς. Ἡ στέππη π. χ. τῶν Καλμούκων περιέχει 3 000 καὶ πλέον μικρὰς λίμνας ἄνευ ἐκροῆς.

Ἡ εἰς ἅλατα περιεκτικότης ὅλων τῶν τοιούτου εἴδους λιμνῶν δὲν ἐξαρτᾶται, οὔτε ἔχει σχέσιν μὲ ὕπαρξιν κοιτασμάτων ἅλατος ἢ ἁλατούχων πετρωμάτων εἰς τὴν γειτονίαν τῶν λιμνῶν. Εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος ὅτι, ὅπως τὸ ὕδωρ παντὸς ρύακος καὶ ποταμοῦ, οὕτω καὶ τὸ τροφοδοτοῦν τὰς λίμνας αὐτὰς ὕδωρ περιέχει ἁλατοῦχα συστατικά. Καὶ ἐνῷ εἰς τὰς λίμνας τὰς ἐχούσας μόνιμον ἐκροήν, τὰ ἅλατα αὐτὰ ἀπομακρύνονται ὑπὸ τοῦ ἀπορρέοντος ὕδατος, τοὐναντίον εἰς τὰ ἄνευ ἐκροῆς λίμνας ταῦτα παραμένουν εἰς τὰ ὕδατά των, διαρκῶς προσκομιζομένων καὶ προστιθεμένων νέων ποσοτήτων. Καὶ ἐπειδὴ καὶ διὰ τῆς ἐξατμίσεως ὕδωρ μόνον ἀπέρχεται ἐξατμιζόμενον, οὐχὶ δὲ καὶ ἅλατα, διὰ τοῦτο αἱ λίμναι αὗται κατ' ἀνάγκην μεταβάλλονται σὺν τῷ χρόνῳ εἰς ἁλμυρὰς ἁλατούχους λίμνας. Τούτου ἕνεκα ὅλαι αἱ ἄνευ ἐκροῆς λίμναι τῶν ἐρήμων καὶ τῶν ἡμιερήμων πρέπει νὰ εἶναι ἁλατοβριθεῖς. Ὅπου δὲ κατ' ἐξαίρεσιν δὲν παρατηρεῖται τοῦτο, ὅπου δηλαδὴ λίμναι ξηρῶν περιοχῶν παραμένουν γλυκεῖαι, ἂν καὶ δὲν ἔχουν ἐκροήν, δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ ὅτι αὗται ἢ ἔχουν ὑπόγειόν τινα ἀπορροὴν ἢ κατὰ καιροὺς ἐκκενοῦσι τὰ ὕδατά των ἀλλαχοῦ. Παράδειγμα ἡ λίμνη Τσὰδ (Ἀφρικῆς), ἡ ὁποία ἐκκενοῖ τὸ ὕδωρ της περιοδικῶς πρὸς τὰ ΒΑ. διὰ τοῦ εὐρέος βυθίσματος τοῦ Μπὰρ-ἐλ-Γκασὰλ πρὸς τὴν θέσιν Μποντελέ, καὶ κατὰ τὰς πλουσίας εἰς βροχὰς ἐποχὰς πρὸς Ν. διὰ τοῦ Λογκόνε ὑπὲρ τὸν ποταμὸν Κέμπι πρὸς τὸν Μπενουὲ καὶ τὸν Νίγηρα. Ἄλλα παρόμοια παραδείγματα παρέχουν αἱ λίμναι Ταγκανίκα καὶ Τιτικάκα (Ἀφρικῆς) καὶ ἡ Λὸπ-Νὸρ (λεκάνη τοῦ Ταρὶμ Ἀσίας).

Ἡ θερμοκρασία τῶν ὑδάτων τῶν λιμνῶν κυμαίνεται κατὰ τὴν ἐπιφάνειάν των σημαντικὰ ἀναλόγως τῶν ὡρῶν τῆς ἡμέρας καὶ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους. Ἡ θερμοκρασία καθίσταται διαρκῶς μικροτέρα πρὸς τὰ βάθη, μέχρις ὅτου, εἰς τὰς βαθυτέρας λίμνας, φθάσῃ τὴν θερμοκρασίαν τῆς μεγίστης πυκνότητος τοῦ ὕδατος, τοὺς 4°Κ. Εἰς ἡφαιστειώδεις περιοχὰς ἡ θερμοκρασία τῶν ὑδάτων τῶν λιμνῶν δύναται νὰ ἀνέλθῃ τόσον ὑψηλά, ὥστε νὰ πλησιάσῃ τὸ σημεῖον τοῦ βρασμοῦ.

Αἱ λίμναι πανταχοῦ δέον νὰ θεωρῶνται ὡς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς νεαρᾶς ἡλικίας τῶν κοιλάδων, ἐντὸς τῶν ὁποίων κεῖνται. Ἕκαστος σχηματισμὸς λίμνης ὀφείλεται ἢ εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἑνὸς λεκανοειδοῦς κοιλώματος τοῦ ἐδάφους, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ ὕδωρ συλλέγεται, ἢ εἰς τὸν σχηματισμὸν ἑνὸς ἀποφρακτικοῦ προχώματος, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου σταματῶν καὶ συλλεγόμενον τὸ ὕδωρ μεταβάλλεται εἰς λίμνην. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν ἡ λίμνη ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται μέχρις ὅτου τὸ ὕδωρ ὑπερβῇ τὴν ὀφρῦν τοῦ προχώματος ἢ διανοίξῃ δίοδον διὰ μέσου αὐτοῦ. Εὐθὺς ὡς τοῦτο κατορθωθῇ, τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης ἀρχίζει νὰ ἐκρέῃ καὶ ὁ ὑπὸ τῶν ἐκρεόντων ὑδάτων σχηματιζόμενος ποταμὸς διὰ τῆς διαβρώσεως διανοίγει εἰς τὴν περιοχὴν κοιλάδα, μετά τινα δὲ καιρὸν ἐκκενοῦται διὰ τῆς κοιλάδος ὅλη ἡ λίμνη μέχρι τοῦ πυθμένος της. Ἐνίοτε παραμένουν ὡς ὑπολείμματα μικραί τινες λίμναι εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τῆς λεκάνης. Κατ' ἀνάλογον τρόπον ἐξεκενώθη ἡ λίμνη ἡ ἄλλοτε καταλαμβάνουσα ὅλην τὴν θεσσαλικὴν λεκάνην, διανοιγείσης ὑπὸ τῶν ὑδάτων, τὰ ὁποῖα ἐξέρρεον πρὸς τὰ ΒΑ., τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν, ἀπέμειναν δ' ὡς ὑπολείμματα τῆς ἄλλοτέ ποτε μεγάλης Θεσσαλικῆς λίμνης αἱ σημεριναὶ μικραὶ λίμναι Βοιβηΐς κλπ.

Εἰς ἄλλας περιπτώσεις ὅμως (καὶ τοῦτο συνήθως εἶναι ὁ κανών) ἡ ὕπαρξις τῶν λιμνῶν τελειώνει διὰ βαθμιαίας προσχώσεως ὑπὸ τῶν ὑλικῶν (κροκαλῶν, ἰλύος, χωμάτων κλπ.), τὰ ὁποῖα διαρκῶς προσκομίζονται ὑπὸ τῶν ποταμῶν εἰς αὐτὰς καὶ ἀποτίθενται ἐντὸς αὐτῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μεγάλαι λίμναι μεταβάλλονται ἐν τέλει εἰς εὐρέα πεδία λειμώνων.

Διαίρεσις καὶ ταξινόμησις τῶν λιμνῶν. Αἱ λίμναι δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς *χερσαίας* ἢ *ἐνδοχωρικὰς* καὶ εἰς *θαλασσολίμνας*. Αἱ *χερσαῖαι* λίμναι ἐσχηματίσθησαν ἐπὶ προϋπαρχούσης ἤδη χέρσου καὶ ἔχουν ὕδατα μετεωρικὰ ἢ χερσαῖα, ἐνῷ *θαλασσολίμναι* εἶναι αἱ γεννηθεῖσαι δι' ἀποχωρισμοῦ τμημάτων θαλάσσης ἀπὸ τοῦ κυρίου ὠκεανοῦ ἢ τῆς κυρίας θαλάσσης κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν σημερινῶν γραμμῶν τῶν παραλίων καὶ ἔχουσαι ὕδωρ ἀρχικῶς ἁλμυρόν. Εἰς τὰς λίμνας τῆς πρώτης κατηγορίας ἀνήκει ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν σημερινῶν χερσαίων λιμνῶν. Ὀλιγώτερον ἐξηπλωμέναι εἶναι αἱ τῆς δευτέρας κατηγορίας. Πολλάκις αἱ θαλασσολίμναι ἔχουν ὑποστῇ ἀπογλύκανσιν τῶν ὑδάτων των, ἐν τούτοις διατηροῦσι συχνὰ ἀκόμη λείψανα τῆς ἀρχικῆς θαλασσίας πανίσης των. Τοιαῦται, ἀπογλυκανθεῖσαι, θαλασσολίμναι περιέχουν ἀκόμη θαλάσσια ζῷα καὶ φυτά, ἡ δὲ παλαιὰ συνοχή των μετὰ τοῦ ὠκεανοῦ ἢ τῆς κυρίας θαλάσσης ἀποδεικνύεται τελείως καὶ ἀπολύτως καὶ διὰ τῆς παρουσίας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς θαλάσσης νέων ἀπολιθωματοφόρων θαλασσογενῶν στρωμάτων. Τοιαῦται π.χ. εἶναι ἡ Κασπία, ἡ Ἀράλη, ἡ Βένερ, ἡ Βέττερ, ὡς καὶ πολυάριθμοι λιμνοθάλασσαι κλπ.

Ἄλλη διαίρεσις τῶν λιμνῶν, ἡ ὁποία καὶ ἐπεκράτησε περισσότερον, στηρίζεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ἂν αἱ λίμναι εἶναι ἔργον ἐνδογενῶν ἢ ἐξωγενῶν γεωλογικῶν δυνάμεων. Ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης αἱ λίμναι ὑποδιαιροῦνται εἰς *ἐξωγενεῖς* καὶ *ἐνδογενεῖς*. Αἱ *ἐξωγενεῖς* ὑποδιαιροῦνται περαιτέρω: α') Εἰς λίμνας ἀποφράξεως, ἂν ἡ γένεσίς των ὀφείλεται εἰς τὸν σχηματισμὸν φράγματός τινος, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα συναζόμενα μετεβλήθησαν εἰς λίμνην, καὶ β') εἰς λίμνας ἐκβαθύνσεως, ἂν ἡ γένεσίς των ὀφείλεται εἰς ἐκβάθυνσιν καὶ κοίλανσιν τοῦ ὑποβάθρου των.

Λίμναι ἐξωγενοῦς καταγωγῆς. 1) *Λίμναι ἀποφράξεως.* α) Παγολίμναι ἢ παγωνολίμναι (Eis—oder Gletscherseen). Γεννῶνται δι ἀποφράξεως ἑνὸς ρύακος ἢ ποταμοῦ ὑπό τινος παγετῶνος (λίμνη Märjelen, πολλαὶ τῶν μεγαλυτέρων λιμνῶν τῆς Γροιλανδίας κ. ἄλ.).

β) Λίμναι σχηματιζόμεναι δι' ἀποφράξεως ροῶν ὑδάτων ὑπὸ καταπτώσεων βράχων, ἢ ὑπὸ κατολισθαινουσῶν μαζῶν πετρωμάτων, ἢ ὑπὸ κώνων προσχωμάτων κλπ. Συχναὶ εἰς τὰς Ἄλπεις (λίμνη Poschiavo, Ὄμπερζέε, Klönthal, Μπρέννερ, Σίλσερ, Σάρνερ κ. ἄλ.).

γ) Λιθωνολίμναι (Moränenseen). Λίμναι σχηματιζόμεναι ὄπισθεν τῶν ἀκραίων ἢ μετωπικῶν *λιθώνων* (βλ. λ.) παλαιῶν παγετώνων (λίμνη Γκάρντα ἐν μέρει, λίμνη Ἄχεν καὶ πολλαὶ ἄλλαι λίμναι τῶν Ἄλπεων, τῆς Σκανδιναυΐας, Φινλανδίας καὶ ἄλλων χωρῶν).

δ) Λίμναι ἐπὶ προσχωμάτων παγετώνων. Τὸ πλεῖστον τῶν λιμνῶν τοῦ βορειογερμανικοῦ βαθυπέδου.

ε) Λίμναι σχηματισθεῖσαι δι' ἀποφράξεως τῆς κοίτης ρεόντων ὑδάτων ὑπὸ ρεύματος λάβας (λίμνη ντ' Aydat, Σαμπὸν καὶ ἄλλ. εἰς τὴν Ὠβέρνην' λίμνη Owen εἰς τὴν Καλιφορνίαν).

στ) Κρατηρολίμναι. Πλήρωσις παλαιῶν κρατηροειδῶν χωνίων ὑπὸ ὕδατος. Ἡφαιστειογενῆ κοιλώματα τοῦ Ἄϊφελ καὶ τῆς Ὠβέρνης, λίμνη τοῦ Ἀλβανοῦ κλπ.

ζ) Παράκτιοι λίμναι, λιμνοθάλασσαι, ποταμολίμναι κτλ. Γεννῶνται ὅταν κόλποι θαλάσσης ἢ ποταμοὶ κατὰ τὰς εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβολάς των ἀποφράσσωνται ὑπὸ παρακτίων προσχωμάτων, ἄμμων, θινῶν ἢ προωθουμένων Δέλτα.

η) Ἀτολλολίμναι. Γεννῶνται δι' ἀποφράξεως καὶ ἀποχωρισμοῦ μικροτέρων τμημάτων θαλάσσης ὑπὸ δακτυλιοειδῶν κοραλλιογενῶν ὑφάλων.

2) *Λίμναι ἐκβαθύνσεως.* α) Λίμναι διαβρωσιγενεῖς. Γεννῶνται διὰ συναθροίσεως ὑδάτων ἐντὸς κοιλωμάτων τοῦ ἐδάφους, γεννωμένων διὰ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν ρεόντων ὑδάτων, εἴτε ἐντὸς στερεῶν βράχων, εἴτε ἐντὸς προσχωμάτων. Τὰ κοιλώματα ταῦτα δύνανται νὰ ἔχουν σχηματισθῇ καὶ διὰ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν παγετώνων.

β) Λίμναι, γεννώμεναι διὰ πληρώσεως ὑπὸ ὑδάτων παλαιῶν καρστικῶν χωνίων ἢ κοιλωμάτων, τῶν ὁποίων ὁ πυθμὴν ἢ αἱ ὑπόγειαι διέξοδοι ἀπεφράχθησαν (Λίμνη τοῦ Gruppenalp, λίμνη Mutt κ. ἄλλ. Λίμναι καρστικαὶ τῆς Ἑλλάδος).

γ) Λίμναι γεννώμεναι διὰ συναθροίσεως ὑδάτων ἐντὸς κοιλωμάτων τοῦ ἐδάφους, σχηματιζομένων διὰ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν ἀνέμων. Πολλαὶ ἁλμυραὶ λίμναι τῆς Μογγολίας καί τινων ἐρήμων.

δ) Λίμναι ἐγκαταπτωσιγενεῖς (κοιν. βουλιαγμέναι). Γεννῶνται διὰ συναθροίσεως ὑδάτων ἐντὸς κοιλωμάτων τοῦ ἐδάφους. Τὰ κοιλώματα ταῦτα ἐσχηματίσθησαν δι' ἐγκαταπτώσεων τοῦ ἐδάφους ἐντὸς ὑφισταμένων ἤδη ὑπογείων κοιλωμάτων. Πολυάριθμοι λίμναι διαφόρων χωρῶν ἐσχηματίσθησαν οὕτως, ὡς καὶ αἱ περισσότεραι βουλιαγμέναι τῶν ἀσβεστολιθικῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος.

Λίμναι ἐνδογενοῦς καταγωγῆς. 1) *Τεκτονικαὶ λίμναι.* Τὰ κοιλώματα τοῦ ἐδάφους, ἐντὸς τῶν ὁποίων σχηματίζονται αἱ λίμναι αὗται, ἔχουν σχέσιν γενετικὴν μὲ τεκτονικὰ φαινόμενα, ἰδιαιτέρως μὲ ἐγκατακρημνίσεις καὶ πτυχώσεις.

α') Ρηξιγενεῖς λίμναι, σχηματίζονται συχνὰ ἐκεῖ ὅπου ἔχουν γίνει διαρρήξεις καὶ ταφροειδεῖς ἢ λεβητοειδεῖς ἐγκατακρημνίσεις τοῦ ἐδάφους (λίμναι Γκάρντα, Πλάττεν, Βέττερ, ἡ Νεκρὰ θάλασσα, αἱ μεγάλαι λίμναι τῆς Ἀνατ. Ἀφρικῆς, ἡ λίμνη Φενεοῦ ἐν Ἑλλάδι κλπ.).

β') Πτυχωσιγενεῖς λίμναι, σχηματιζόμεναι ἐντὸς τῶν συγκλίνων ἐπιμήκων κοιλάδων ἢ ἐντὸς κοιλωμάτων, γεννωμένων κατόπιν πτυχώσεων ἢ επιμήκων επωθήσεων (λίμναι Οὔρνερ, Φαῖλεν, Joux κ. ἄ.).

γ') Λίμναι πληροῦσαι κοιλότητας, γεννηθείσας συνεπείᾳ ἠπειρογενετικῶν κινήσεων.

Γεωλογικὴ ἐνέργεια τῶν λιμνῶν. Αὕτη εἶναι (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τῶν ρυάκων καὶ ποταμῶν) σχετικῶς μικρᾶς σημασίας. Μεταξὺ τῶν γεωλογικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἡ ἐνέργεια τῶν λιμνῶν ἀπεργάζεται, εἶναι:

α') Ὁ σχηματισμὸς παρακτίων σωρῶν κροκαλῶν, χαλίκων καὶ ἄμμου.

β') Ὁ σχηματισμὸς παρακτίων βαθμίδων διὰ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν κυμάτων τῶν λιμνῶν ἐπὶ τῶν πετρωμάτων τῶν ὀχθῶν των. Τοιαῦται βαθμῖδες, συναντώμεναι σήμερον εἴς τινας λίμνας, πολὺ ὑψηλότερον τῆς σημερινῆς ἐπιφανειακῆς στάθμης τῶν ὑδάτων των, δεικνύουν, ὅτι ἄλλοτε τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν τούτων ἦσαν περισσότερα καὶ ἵσταντο ὑψηλότερον.

γ') Ὁ σχηματισμὸς λιμνογενῶν ἰζηματογενῶν πετρωμάτων.

Ταῦτα δύνανται νὰ εἶναι μηχανικὰ ἢ κλαστικά, ὀργανογενῆ καὶ χημικά. Ἐκ τούτων σπουδαιότερα εἶναι τὰ τελευταῖα, διότι μεταξὺ αὐτῶν κατατάσσονται τὰ κοιτάσματα τοῦ ὀρυκτοῦ ἅλατος, σχηματισθέντα ἐντὸς ἁλμυρῶν λιμνῶν.

Ἡ χρησιμότης τῶν λιμνῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι πολλαπλῆ. Δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πλωταὶ ὁδοὶ ἢ νὰ καλλιεργηθῇ ἐν αὐταῖς ἰχθυοτροφία καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ ἁλιεία ἢ νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ ὕδωρ των εἰς τὰς πεπολιτισμένας χώρας πρὸς πόσιν ἢ ἄρδευσιν ἢ τέλος νὰ κατοικηθῶσι τὰ πέριξ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἔχουσι σταθερὰν ἔκτασιν.

Ἐκ τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλλάδος, μὴ ἔχουσῶν κατ' ἀρχὴν σταθερὰν ἔκτασιν, χρησιμοποιοῦνται τινὲς μόνον δι' ἁλιείαν. Γ. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

—[ΕΘΝ. ΟΙΚΟΝ.] Ἀπό τινων ἐτῶν ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ κράτους εἰς διαφόρους ἑταιρείας διὰ συμβάσεων ἡ ἐκτέλεσις ἀποξηραντικῶν ἔργων, πρὸς γεωργικὴν ἀφ' ἑνὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν λιμνῶν καὶ τεναγῶν καὶ ἐξυγίανσιν ἀφ' ἑτέρου τῆς χώρας ἀπὸ τῆς ἑλονοσίας.

Λίμναι πεδιάδος Θεσσαλονίκης. Τὰ ἔργα διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς κοιλάδος Ἀξιοῦ ἀνέλαβεν ἡ ἑταιρεία Φαουντέσιον, ἥτις ἤρχισε ἀπὸ 4 ἐτῶν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀπὸ τὰς παρὰ τὸν Ἀξιὸν καὶ ἐκ τῶν πλεοναζόντων ὑδάτων τῆς λίμνης Δοϊράνης τροφοδοτουμένας λίμνας *Ἀρτζὰν* καὶ *Ἀματόβου*. Τῶν δύο τούτων λιμνῶν, ἐπιφανείας 55.000 στρεμμάτων, συνετελέσθη ἤδη ἡ ἐκκένωσις διὰ τῆς διοχετεύσεως τῶν ὑδάτων των εἰς τὸν Ἀξιόν. Ἡ αὐτὴ ἑταιρεία ἐκτελεῖ ἀποξηραντικὰ ἔργα ἐπὶ τῆς λίμνης *Γενιτσῶν*. Ἡ λίμνη αὕτη καλύπτει ἐκτεταμένον τμῆμα τῆς πεδιάδος Θεσσαλονίκης. Ἡ ἐπι-

Digitized by Google

φάνεια αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 220.000 στρέμματα, ἐπὶ πλέον δὲ ἐπιφάνεια 217.000 στρεμμάτων ἀποτελεῖται ἀπὸ διεσπαρμένας ἑλώδεις ἐκτάσεις κατὰ μῆκος τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Λουδία. Τὸ σύνολον ὅθεν τῶν κεκαλυμμένων ἐδαφῶν εἰς τὴν πεδιάδα Θεσσαλονίκης ἀνέρχεται εἰς 492.000 στρέμματα. Πλὴν τούτων ὅμως, διὰ τῶν διεξαγομένων ἔργων θέλουσι προστατευθῆ ἀπὸ τῶν πλημμυρῶν 758.000 στρέμματα, τῶν ὁποίων ἡ καλλιέργεια δυσχεραίνεται καὶ αἱ ἀποδόσεις αὐτῶν καθίστανται προβληματικαί. Προβλέπεται ἐπίσης ἡ ἄρδευσις 821 χιλ. στρεμμάτων μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων.

Ἐδαφολογικὴ σύστασις. Τὰ χώματα τὰ κεκαλυμμένα ὑπὸ τῶν λιμνῶν καὶ τελμάτων Ἀξιοῦ εἶναι ἀργιλλώδη καὶ ἀργιλλοαμμώδη μετ' ἀρκετῆς ἀσβέστου καὶ μεγάλου ποσοῦ ὀργανικῶν οὐσιῶν. Τὰ πλεῖστα τούτων παρουσιάζουσι μεγίστην συγκολλητικότητα καὶ συνοχήν, ὥστε μετὰ τὴν ξήρανσιν τοῦ ὑγροῦ ἐδάφους νὰ ἀποτελῶσι μᾶζαν δυσκόλως θραυομένην καὶ νὰ παρουσιάζωσι συνεπῶς μεγάλην ἀντίστασιν εἰς τὴν καλλιέργειαν. Τὰ χώματα ταῦτα, λόγῳ τοῦ μεγάλου ποσοῦ τῆς ἀργίλλου καὶ τῆς σμικρότητος τῶν κόκκων τῆς ἄμμου, ἀπὸ φυσικῆς ἀπόψεως θὰ εἶναι ἐλαττωματικά. Διά τινα ἐξ αὐτῶν ἡ καλυτέρευσις (ameublissement) τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐνεχομένων λιπαντικῶν στοιχείων καὶ ἡ βελτίωσις τῶν φυσικῶν αὐτῶν ἰδιοτήτων (πορῶδες, ἀπορροφητικὴ ἱκανότης κλπ.), δύναται ἀσφαλῶς νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ προσθήκης ἀσβέστου ἢ μαρμάρου. Ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενα, τυγχάνουσι πλουσιώτατα εἰς τὰ κύρια τῆς γονιμότητος λιπαντικὰ στοιχεῖα, ἄζωτον καὶ κάλι, τῶν ὁποίων ἡ ποσότης ἀποτελεῖ συνάρτησιν τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ὀργανικῶν οὐσιῶν, μέτρια ὅμως ὡς πρὸς τὸ ἕτερον λιπαντικὸν στοιχεῖον, τὸ φωσφορικὸν ὀξύ.

Λίμναι καὶ τενάγη Σερρῶν - Δράμας. Τὴν ἀποξήρανσιν αὐτῶν ἔχει ἀναλάβει διὰ συμβάσεως μετὰ τοῦ κράτους ἡ ἑταιρεία Monks Ulen Co (ἔργα Στρυμόνος). Ἡ ἐπιφάνεια τῶν καλυπτομένων καὶ κατακλυζομένων ἐδαφῶν εἰς τὰς πεδιάδας Σερρῶν-Δράμας ἀνέρχεται ἐν τῷ συνόλῳ εἰς 576.777 στρέμματα. Ἐκ τούτων ἡ λίμνη *Ἀχινοῦ* καὶ ἄλλαι μικρότεραι παρουσιάζουσιν ἐπιφάνειαν 290 783 στρεμμάτων, τὰ ἑλώδη κεκορεσμένα ἐδάφη 169.000 στρεμμάτων, τὰ τενάγη *Φιλίππων* ἐν τῇ πεδιάδι Δράμας 117.000. Τὰ δὲ προστατευθησόμενα ἀπὸ τῶν πλημμυρῶν εἰς 325.709 στρέμματα.

Ἐδαφολογικὴ σύστασις. Τὸ ἔδαφος τῆς λίμνης *Ἀχινοῦ* τυγχάνει μεγάλης συνεκτικότητος, ὡς ἀποτελούμενον ἐκ καθαρᾶς ἀργίλλου καὶ μὴ περιέχον ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον. Χρήζει μεταπλάσεως δι' ἀσβέστου καυστικῆς ἢ ἀνθρακικῆς, ἵνα μετριασθῶσιν αἱ συνεκτικαὶ καὶ συγκολλητικαὶ τῆς ἀργίλλου ἰδιότητες. Ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως, τυγχάνει πλούσιον εἰς τὰ τρία κύρια τῆς γονιμότητος συστατικά. Τὸ ἕλος *Βαϊραχτὰρ* παρουσιάζει χῶμα ἀμμοαργιλλῶδες, ἀποτελούμενον ἐκ μικροτάτων κόκκων, σχηματίζει βώλους εὐκόλως θραυομένους, ἀπορροφεῖ εὐκόλως ὕδωρ καὶ περιέχει ὀλίγον ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον. Τὸ *Ὄρλιακο* ἔχει χῶμα ἀμμῶδες, οὐχὶ συνεκτικόν, σχηματίζον βώλους εὐθρύπτους, πλούσιον δὲ ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως εἰς ἄζωτον καὶ φωσφορικὸν ὀξὺ καὶ πλουσιώτατον εἰς κάλι. Τὰ τενάγη *Φιλίππων - Πραβίου* παρουσιάζουσι χῶμα τυρφῶδες μὲ πολλὰς ξυλώδεις οὐσίας, προερχομένας ἐκ σήψεως ριζῶν καὶ φυτικῶν ὑπολειμμάτων, λίαν ἐλαφρὸν καὶ σχηματίζον βώλους εὐκόλως διὰ τῆς χειρὸς θραυομένους. Εἶναι πλουσιώτατον ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως εἰς τὰ τρία κύρια τῆς γονιμότητος στοιχεῖα.

Ἄλλαι λίμναι Μακεδονίας. Ἡ διεύθυνσις τεχνικῶν ἔργων τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας μελετᾷ τὴν ἀποξήρανσιν μικροτέρων λιμνῶν καὶ τεναγῶν διὰ τὴν γεωργικὴν αὐτῶν ἐκμετάλλευσιν. Ἐκ τούτων ἔχουσι μελετηθῆ ἤδη αἱ βρωμόλιμναι *Σωχοῦ*, *Μαύροβα* καὶ *Λάντσα*. Παρουσιάζουσιν αὗται ἐπιφάνειαν 15,000 στρεμμάτων, τὸ δὲ ὕδωρ αὐτῶν, ἐμπεπλουτισμένον εἰς χλωριοῦχον καὶ θειικὰ ἅλατα, ξηραίνεται ὅταν κατὰ τὸ θέρος ἐπικρατῇ ἀνομβρία, καὶ παραμένει ἐπίπανος ἀποτελούμενος ἀπὸ χλωριοῦχον νάτριον καὶ χλωριοῦχον καὶ θειικὸν μαγνήσιον. Κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ βάθος τῶν λιμνῶν αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰ 50 ἑκατοστά.

Ἐδαφολογικὴ σύστασις. Ἡ εὐεργετικὴ παρουσία εἰς τὰς ἰλῦς ἀμφοτέρων τῶν λιμνῶν ἱκανοῦ ποσοῦ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου καὶ τὰ ἐνεχόμενα ἐν αὐταῖς κύρια τῆς γονιμότητος λιπαντικὰ στοιχεῖα (ἐν ἀναλογίᾳ ἤδη ἱκανῇ), τὰ ὁποῖα θέλουσι σπουδαίως αὐξήσει διὰ τῆς ὀξειδώσεως τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ τῆς ἀναπτύξεως βιολογικῶν φαινομένων, δύνανται νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐπιτυχίαν οἱασδήποτε καλλιεργείας.

Τὸ ὑπέδαφος τῶν λιμνῶν τούτων εἶναι ἀργιλλῶδες, συνεκτικόν, ἀδιαπέραστον. Τοῦτο ἀποτελεῖ προσὸν ἀδιαφιλονίκητον, λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν αὐτῶν, μὴ δυνάμενα νὰ εἰσδύσωσιν εἰς βάθος, δὲν μολύνουσι μὲ τὰ ἐνεχόμενα ἅλατα, τὰ ὁποῖα περιέχουσι στερεὸν ὑπόλειμμα 50 ‰, καὶ καθίσταται οὕτως ἐφικτὴ ἡ ἔκπλυσις τοῦ ἐδάφους διὰ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἐξασφαλιζομένης προγενεστέρως τῆς ἀποχετεύσεως αὐτῶν. Ἤδη διενεργεῖται μελέτη ἐδαφολογικὴ τῆς λίμνης *Δύστου* Καρύστου, ἐπιφανείας 10 000 περίπου στρεμμάτων, καὶ ταύτην θὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ τῆς λίμνης *Ρούδνικ* Μακεδονίας καὶ ἄλλων.

Λίμναι Θεσσαλίας. Εἰς τὴν βορείαν κλιτὺν τῆς Ὄθρυος, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δομοκοῦ, κεῖται ἡ λίμνη *Ξυνιάς*, ἐπιφανείας 29.000 στρεμμάτων, τῆς ὁποίας ἡ ἀποξήρανσις ἔχει ἀναληφθῇ ὑπὸ τῆς ἑταιρείας Λ. Καντζοὺχ καὶ Σία διὰ κατασκευῆς διώρυγος 5—6 χιλιομέτρων μήκους, δι' ἧς τὸ ὕδωρ διοχετευόμενον πρὸς Α. χύνεται εἰς τὸν χείμαρρον Ξεριᾶν, ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Παγασιτικόν.

Ἐδαφολογικὴ σύστασις. Ἡ ἰλὺς τῆς λίμνης Ξυνιάδος, ἀπὸ μηχανικῆς ἀπόψεως, τυγχάνει βαρὺ ἀργιλλοσχιστῶδες ἔδαφος, συνεκτικὸν καὶ ἀδιαπέραστον ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος. Ἡ παρουσία ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀσβέστου εἰς ἱκανὸν ποσοστὸν καὶ ὑπ' ἀνθρακικὴν μορφήν, τὸ πλούσιον δ' ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἐδάφους εἰς τὰ κύρια τῆς γονιμότητος στοιχεῖα, ἐξασφαλίζουσι τὴν ἐπιτυχίαν οἱασδήποτε καλλιεργειας καὶ τὴν ἱκανοποιητικὴν αὐτῶν ἀπόδοσιν, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ' ὄψιν ὅτι μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν τὸ ἔδαφος θὰ ὑποστῇ μετάπλασιν διὰ τῆς ὀξειδώσεως καὶ ἐμπλουτισμὸν εἰς λιπαντικὰ στοιχεῖα.

Λίμναι Αἰτολωακαρνανίας. Διὰ συμβάσεως τοῦ κράτους καὶ τῆς ἑταιρείας Χ. *Λάσκαρη* καὶ *Σία* ἔχει ἀναληφθῇ ὁ ὑποβιβασμὸς τῆς στάθμης καὶ ἡ ἀποξήρανσις τῶν πέριξ τῶν λιμνῶν *Λυσιμαχίας* καὶ *Τριχωνίας* ἑλῶν. Αἱ λίμναι αὗται παρουσιάζουσιν ἐπιφάνειαν 33.000 στρεμμάτων. Ι. Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

— **[ΑΣΤ. ΔΙΚ.]** Κατὰ τὸν ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ὁρισμὸν τοῦ Οὐλπιανοῦ (Ν 1 καὶ 3 Π., 43, 14), λίμνην (lacus) ἀποτελοῦν τὰ ἔν τινι τόπῳ στάσιμα, ἀλλὰ διηνεκῆ, ὕδατα. Πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς λίμνης ἀντιτίθεται τὸ ἕλος (stagnus), περιέχον ὕδωρ στάσιμον πλὴν πρόσκαιρον, καὶ ἡ χειροποίητος δεξαμενὴ (fossa) (Ν. 1 καὶ 4—5 Π., 43. 14). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ρύθμισιν τῶν νομικῶν σχέσεων, εἰς τὰς λίμνας περιλαμβάνονται αἱ λιμνοθάλασσαι καὶ τὰ παρὰ τὰς ροὰς τῶν ὑδάτων στάσιμα ὕδατα.

Αἱ μεγάλαι λίμναι, αἱ περιέχουσαι ὕδωρ διηνεκὲς καὶ οὐδέποτε ἀποξηραινόμεναι καὶ δυνάμεναι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑγραὶ ὁδοὶ συγκοινωνίας, ἀποτελοῦν ἀναπαλλοτρίωτον περιουσίαν τοῦ δημοσίου καὶ διέπονται ὑφ' οὓς καὶ ἡ θάλασσα κανόνας.

Αἱ μικραὶ λίμναι, συνιστῶσαι πρᾶγμα τοῦ ὑλικοῦ κόσμου σταθερᾶς μορφῆς, εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν δεκτικῶν ἐξουσιάσεως, ἀνήκουν δὲ κατὰ κυριότητα, ὡς μέρη τοῦ κτήματος, εἰς τὸν κύριον τοῦ ἀκινήτου, ὅπερ καλύπτουν. Δύνανται ἑπομένως νὰ ὦσιν ἰδιωτικὴ περιουσία τοῦ δημοσίου, ἄλλων νομικῶν προσώπων καὶ ἰδιωτῶν, καὶ ρυθμίζονται ὑπὸ τῶν γενικῶν περὶ ἰδιοκτησίας κανόνων τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου. Ὑπὸ τῶν αὐτῶν κανόνων ρυθμίζονται καὶ αἱ ἐπὶ τῶν χειροποιήτων δεξαμενῶν σχέσεις, ὡς καὶ αἱ ἐπὶ τῶν ἑλῶν, ὧν ἀπεκόπη ὁ σύνδεσμος ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ἐξ ὑδάτων τοῦ ὁποίου ἐσχηματίσθησαν (Α. Π. 207/1897). Συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι τὰ λιμναῖα προϊόντα, φύκη, ἄλλα φυτά, ἄμμος, λίθοι, ὡς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὰς λίμνας ἁλιείας καὶ θήρας ἀνήκουν εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τῆς λίμνης. Εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τῆς λίμνης περιέρχεται ἡ ἐν αὐτῇ ἀναφυεῖσα νῆσος.

Ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν καλυπτόντων διακεκριμένας ἰδιοκτησίας, καίτοι δὲν εἶναι νοητὸς σταθερὸς διαχωρισμὸς τῶν ἐφ' ἑκάστης τούτων ὑδάτων, δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἐπ' αὐτῶν κοινωνία τῶν καθ' ἕκαστον ἰδιοκτητῶν. Τὸ ὕδωρ, ὡς pars fundis, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους, ὅπως καὶ ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἀήρ, ἂν καὶ ὁμοίως δὲν νοεῖται χωρισμὸς τοῦ ἐφ' ἑκάστου κτήματος ἀέρος. Ὁ κύριος τῆς λίμνης ἔχει δικαίωμα νὰ ἀπαγορεύῃ τὴν εἰς αὐτὴν διὰ χειροποιήτου ἔργου ἀποχέτευσιν ὑδάτων.

Ἡ μόνιμος ὑπὸ λίμνης κατάληψις κτήματος ἐπιφέρει ἀπόσβεσιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ὑφισταμένων δικαιωμάτων ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, οὐδέποτε δὲ ὑπὲρ τοῦ τῆς λίμνης ἰδιοκτήτου. Ἀντιθέτως, ὁ κύριος τῆς λίμνης διατηρεῖ τὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἀποκαλυπτομένου ἐδάφους. Ἐπίσης ἐπὶ τῶν λιμνῶν δὲν ἔχουν ἐφαρμογὴν οἱ περὶ προσχώσεως καὶ ἀπορρωγάδος (alluvio et avulsio) κανόνες. Ἐπὶ τῶν λιμνῶν δύνανται νὰ συσταθῶσι πᾶσαι αἱ εἰς τὴν φύσιν των συνᾴδουσαι δουλεῖαι. Οὕτω, πλὴν τῶν συνήθων ὑδατικῶν δουλειῶν συνιστᾶται ἡ ὑπὲρ τοῦ ἰδιοκτήτου παρακειμένου κτήματος δουλεία διόδου διὰ λέμβου (servitus navigandi). Ἐπίσης ἐπὶ λιμνῶν δύναται ν' ἀποκτηθῇ δουλεία τοῦ θηρεύειν καὶ ἰξεύειν. Τὸ δικαίωμα τέλος τοῦ ἁλιεύειν εἰς ξένην λίμνην δύναται νὰ ἀποτελέσῃ περιεχόμενον δουλείας. Τὸ ἀνεφάρμοστον ἐπὶ τῶν λιμνῶν τῶν περὶ προσχώσεως ὁρισμῶν ἔχουν ἀποδεχθῆ γενικῶς οἱ νεώτεροι κώδικες (οὕτως ἄρθρ. 558 Code civil, Γερμαν. κῶδιξ). Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἔχει συνταχθῇ καὶ τὸ ἄρθρον 600 τοῦ ἑλληνικοῦ σχεδίου τοῦ 1874.

Νεώτεροι νόμοι μετέβαλον εἰς συγκεκριμένα θέματα τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου· οὕτως οἱ αἰγιαλοὶ τῶν μεγάλων λιμνῶν, διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 29 Δεκεμβρίου 1925, παρεχωρήθησαν εἰς τὴν διοίκησιν δημοσίων κτημάτων. Διὰ τοῦ νόμου ΡΟΓ', παρεχωρήθησαν εἰς τὴν ἑταιρείαν ἀποξηράνσεως τῆς Κωπαΐδος αἱ εἰς τὸν αἰγιαλόν της γαῖαι. Ἐπίσης διὰ τῶν περὶ ἀποξηράνσεως λιμνῶν νόμων ΣΚΘ', ΣΗ' καὶ ἄλλων εἰσήχθησαν καινοτομίαι καὶ συνεστήθησαν ποικίλα δικαιώματα ὑπὲρ τῶν ἀναδόχων ἑταιρειῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Οἰκονομίδου*, Ἀστικ. Δίκ. (Β. 116). — *Β. Καλλιγᾶ*, 106, 233. — *Β. Παπαρρηγοπούλου* 207, 309, 316.— *Μπαλῆ*, «Περὶ ὑδάτων».—*Νομικοῦ*, «Ὑδατικὸν δίκαιον».— *Ἀντωνιάδου*. «Νομικαὶ σχέσεις ἐπὶ τῶν ὑδάτων».—*Ζέπου*, «Ἀστικὸς κῶδιξ» (ἄρθρ. 1323, 1443 κ. ἑξ.).—*Windsheid*, 185, 498.—*Dernburg*, 207.
Κ. Ε. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

— **[ΔΙΕΘΝ. ΔΙΚ.]** Ἡ μὴ συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης *λίμνη*, ἂν περιβάλλεται ὑπὸ ἐδαφῶν ἀνηκόντων εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κράτος, τότε αὕτη ἀνήκει κυριαρχικῶς εἰς τοῦτο, ὅπερ κανονίζει, καθ' ὃν ἐγκρίνει τρόπον, τὰ κατ' αὐτὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν ναυσιπλοΐαν καὶ ἁλιείαν. Ἂν τὰ πέριξ ἐδάφη ἀνήκουσιν εἰς δύο ἢ πλειότερα κράτη, εἴθισται ἡ νομικὴ κατάστασις τῆς λίμνης νὰ καθορίζηται δι' εἰδικῶν συμβάσεων μεταξὺ αὐτῶν. Ἐν ἐλλείψει τοιούτων, πολλὰ συστήματα διετυπώθησαν ὑπὸ τῶν συγγραφέων. ὀρθότερον ὅμως προφανῶς εἶναι ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἕκαστον κράτος κέκτηται ἐπὶ τῆς λίμνης τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνην του καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ἀκτῆς του. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐκεῖθεν τῆς ζώνης τμήματος τῆς λίμνης ἰσχύουσιν ἐν γένει οἱ περὶ ἀνοικτῆς θαλάσσης διεθνεῖς κανόνες κατ' ἀναλογίαν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰ παράκτια κράτη, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ πάντα τὰ λοιπά. Ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ λίμνη εἶναι μικρᾶς διαστάσεως, τότε αὕτη ἀνήκει εἰς τὰ παράκτια κράτη κατὰ τμήματα ἀνάλογα πρὸς τὸ μῆκος τῆς ἀκτῆς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν, οὗ ἡ κυριαρχία ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς λίμνης, μέχρις ὅτου συναντήσῃ τὴν ἰδίαν κυριαρχίαν τοῦ ἑτέρου κράτους. Πάντως, συγκυριαρχία ἐξ ἀδιαιρέτου δὲν συνιστᾶται καὶ μάλιστα ἂν τὸ ἓν ἐκ τῶν κρατῶν ἀπολαύῃ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς διαρκοῦς ἐξουδετερώσεως, διότι θὰ ἠδύναντο ἐντεῦθεν ν' ἀναφυῶσι σοβαραὶ διεθνεῖς περιπλοκαί.

Ἂν ἡ λίμνη συγκοινωνῇ μετὰ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης, δέον νὰ διακρίνωμεν τὸν τρόπον, καθ' ὃν γίνεται τοῦτο. Ἂν ἡ ἐπικοινωνία γίνηται διὰ λωρίδος ὕδατος ἢ ποταμοῦ μὴ πλωτοῦ, τὰ δὲ πέριξ ἐδάφη ἀνήκουσιν εἰς ἓν καὶ μόνον κράτος, τότε ἡ λίμνη ὑπάγεται κυριαρχικῶς εἰς τοῦτο. Ἂν τὰ ἐδάφη ἀνήκουσιν εἰς δύο ἢ πλειότερα κράτη, ταῦτα κέκτηνται ἐπὶ τῆς λίμνης, ἂν εἶναι μεγάλη, τὴν αἰγιαλίτιδα αὐτῶν ζώνην, ἐκεῖθεν δὲ ταύτης πρὸς τὸ κέντρον πρόκειται ἀνοικτὴ θάλασσα διὰ πάντα τὰ παράκτια κράτη καὶ διὰ μόνα ταῦτα ὅμως. Τὰ ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντα, ἐφ' ὧν δὲν ὑπάρχει μεγάλη ἀμφισβήτησις μεταξὺ τῶν συγγραφέων, ἰσχύουσι προφανῶς ἐφ' ὅσον διὰ διεθνοῦς συμβάσεως δὲν καθωρίσθη ἡ νομικὴ κατάστασις δεδομένης λίμνης, ἐπικοινωνούσης μετὰ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης.

Ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ ἐπικοινωνία διεξάγεται διὰ ποταμοῦ πλωτοῦ, τότε ἐπεκτείνονται, ἐφαρμοζόμεναι ἐπὶ τῆς λίμνης, αἱ διατάξεις, αἵτινες διέπουσι τὸν πλωτὸν τοῦτον ποταμόν, ὅστις δέ, κατὰ τὰ διεθνῆ νόμιμα, θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι ἢ ἐσωτερικὸς ἢ διεθνής. Ἂν ὁ ποταμὸς εἶναι ἐσωτερικός, ἡ λίμνη ἀκολουθεῖ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἐπίσης, τουτέστιν ἀνήκει εἰς ἓν μόνον κράτος ἢ καὶ εἰς πλειότερα ἔτι τοιαῦτα, ἀναλόγως τῆς μονομεροῦς ἢ πολυμεροῦς κυριαρχίας τῶν ἐδαφῶν, ἅτινα περιβάλλουσι ταύτην. Τοὐναντίον, ἂν ὁ ποταμὸς εἶναι διεθνής, ἡ λίμνη, ἀνεξαρτήτως τῆς κυριαρχίας τῶν πέριξ αὐτῆς ἐδαφῶν, εἶναι διεθνὴς ὡς καὶ ὁ ποταμός, μεθ' οὗ αὕτη συγκοινωνεῖ διὰ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης. Συνεπῶς ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῆς τοιαύτης λίμνης κατ' ἀναλογίαν, αἱ περὶ ἀνοικτῆς θαλάσσης διατάξεις τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ δὴ οὐ μόνον διὰ τὰ παράκτια κράτη, ἀλλὰ καὶ διὰ πᾶν ἕτερον ἐν γένει κράτος κεκτημένον δικαίωμα ναυσιπλοΐας καὶ ἁλιείας ἐν τῇ τοιαύτῃ λίμνῃ, θεωρουμένῃ ὡς διεθνεῖ.

Αἱ σπουδαιότεραι εὐρωπαϊκαὶ μεγάλαι λίμναι εἶναι: 1) Ἡ λίμνη τοῦ *Λέμαν* ἢ τῆς *Γενεύης*, ἧς ἡ νομικὴ κατάστασις διέπεται νῦν ὑπὸ τῆς ἀπὸ 10 Σεπτεμβρίου 1902 εἰδικῆς συμβάσεως μεταξὺ Ἑλβετίας καὶ Γαλλίας, εἰς ἅς δέ, καὶ δὴ καθ' ὡρισμένα τμήματα, ἀνήκει κυριαρχικῶς ἡ λίμνη. Τὸ ἄρθρον 14 τῆς ἀπὸ 7 Αὐγούστου 1921 γαλλοελβετικῆς συμβάσεως εἶχε κανονίσει τὸ ζήτημα τῆς τελωνειακῆς ἐποπτείας, ἀλλ' ἡ σύμβασις αὕτη δὲν ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Ἑλβετίας. 2) Ἡ λίμνη τῆς *Κωνσταντίας*, ἧς ἡ νομικὴ κατάστασις καθωρίσθη διὰ τῆς ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1867 συνθήκης μεταξὺ Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ἑλβετίας, ἀναθεωρηθείσης τὴν 8 Ἀπριλίου 1899 καὶ ἀφορώσης εἰς τὸν κανονισμὸν τῆς ἐν τῇ λίμνῃ ναυσιπλοΐας. Ἡ λίμνη ἀνήκει καθ' ὡρισμένα τμήματα εἰς τὰ ἐν

Digitized by Google

λόγῳ κράτη. Ἀμφισβήτησις ὑπάρχει μόνον διὰ τὸ ἄνω μέρος αὐτῆς.

[*Lederle*, «Das Recht der internationalen Gewässer» (1920). — *Ogilvie*, International Waterways (1920).] Δ. ΔΡ.

Λίμνη *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς ΒΔ. Εὐβοίας, κειμένη παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Εὐβοϊκοῦ, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 3 361. Συνδέεται μετὰ τῆς Χαλκίδος δι' ἁμαξιτοῦ (84 χλμ.), ἀλλ' ἡ διὰ θαλάσσης ἀπόστασις ἀπὸ ταύτης εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ μικροτέρα. Ἔχει μίαν ἐνορίαν καὶ μητροπολιτικὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς *Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου*. Ἔχει δύο ξενοδοχεῖα, ἐργοστάσιον ρητινοποιίας, ἡμιγυμνάσιον, δημοτικὰ σχολεῖα, τηλεφωνεῖον, τηλεγραφεῖον καὶ τελωνοσταθμαρχεῖον. Ἠλεκτροφωτίζεται διὰ ρεύματος ἐκ τοῦ χαρτοποιείου Ροβιῶν, ὑδρεύεται δὲ διὰ δεξαμενῶν, διοχετευομένου τοῦ ὕδατος ἐκ τῆς Ἁγ. Κυριακῆς. Ἀξιοθέατον εἶναι τὸ ἐντὸς τῆς πολίχνης ἀρχαῖον ψηφιδωτὸν ὑπὸ τὸ σημερινὸν ὄνομα Παναγίτσα ὡς καὶ ὁ ἀνδριὰς τοῦ ἐκ ταύτης καταγομένου Ἀγγελῆ *Γοβγίνα* (βλ. λ.). Οἱ κάτοικοι, πλὴν τῆς γεωργίας, ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ὡς ἐργάται εἰς τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος ὀρυχεῖα λευκολίθου. Ἔχει δύο ἀτμόπλοια ἐκτελοῦντα τακτικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Χαλκίδος καὶ 10 ἱστιοφόρα. Πλὴν τοῦ ἐξορυσσομένου λευκολίθου, παράγει καὶ ἔλαιον, ἀρκοῦν διὰ τὴν ἐπιτόπιαν κατανάλωσιν, ὀλίγον οἶνον καὶ ρητίνην. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Μουρτιὲς* καὶ *Ρητσινόλακκος* ὡς καὶ ἡ μονὴ *Ἁγ. Νικολάου* ἢ *Γαλατάκι*. Ι. Σ. Σ.

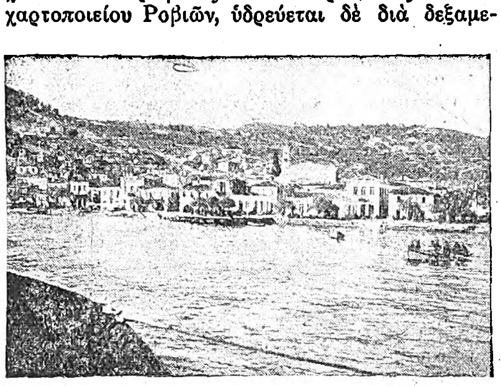

Ἄποψις τῆς Λίμνης Εὐβοίας.

— *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὁ φερώνυμος τῆς *Λίμνης* ὅρμος σχηματίζεται ἐπὶ τῇ Εὐβοϊκῇ ἀκτῇ τοῦ Βορείου Εὐβοϊκοῦ κόλπου ἀντικρὺ τοῦ Ὀπουντίου κόλπου εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ βουνοῦ Μεσόπετρας (1640 ποδ.) τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Τελεθρίου. Εἶναι τόπος φορτώσεως λευκολίθου, ἐπειδὴ ὅμως τὰ μεγάλα βάθη του (27—40 ὀργ.) δὲν ἐπιτρέπουν ἀσφαλῆ ἀγκυροβολίαν φορτηγῶν ἀτμοπλοίων, ἔχουσι ποντισθῆ δύο ναύδετα, ὧν τὸ μικρότερον διὰ τὰ πλοῖα τῆς ἀκτοπλοΐας. Λειτουργεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ 1900, ἐπὶ ὑψώματος κάτωθεν τῆς δημοσίας ὁδοῦ (πλάτ. 38°46'03" Β., μῆκ. 23°20'13" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Oreos and Talanta channels) ναυτικὸς φανὸς ἐρυθροῦ σταθεροῦ 6 μιλλ. Τοὺς λευκοὺς ἀπορρῶγας τῆς ἀκτῆς του ἐπιστέφει ἡ φερώνυμος κωμόπολις. Σ. Ε. Λ.

— *[Ἱστορ.]* Εἰς τὴν θέσιν τῆς Λίμνης τοποθετεῖται ἡ ἀρχαία πόλις *Αἰγαί*, ὑπὸ δέ τινων ἡμετέρων ἀπιθάνως τὸ ἀρχαῖον *Ἐλύμνιον* (βλ. λ.), ἐξ οὗ ἐτυμολογοῦσι καὶ τὸ ὄνομα τῆς σημερινῆς πολίχνης. Οἱ κάτοικοι τῆς Λίμνης καὶ πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εἶχον πλοῖα μικρά, ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον. Μετὰ τὰς σφαγάς, τὰς ὁποίας οἱ Τοῦρκοι, ἀρχομένης τῆς ἐπαναστάσεως, διενήργησαν πολλαχοῦ τῆς Εὐβοίας, οἱ κάτοικοι ταύτης, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν πέριξ χωρικῶν καί τινων Χαλκιδέων, κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μαΐου 1821 ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ κίνημα ἐν Λίμνῃ ἐξερράγη τῇ βοηθείᾳ τῶν Τρικεριωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέστειλαν εἰς Εὔβοιαν δύο πάρωνας καθωπλισμένους, ἐφ' ὧν ἐπέβαινε καὶ σῶμα στρατοῦ ἐκ 2.000 πολεμιστῶν ὑπὸ τὸν Βερούσην Μουτσανᾶν, πρῶτον ἐξάδελφον τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου. Οἱ Λίμνιοι ἐξώπλισαν διὰ τὸν πόλεμον τέσσαρας σκοῦνες καὶ μετὰ τοῦ Βερούση Μουτσανᾶ, ὁ ὁποῖος ἀνεγνωρίσθη «πολέμαρχος» Εὐβοίας, προσέβαλον καὶ ἐφόνευσάν τινας Τούρκους τοῦ Ξηροχωρίου, βραδύτερον δέ, μετ' ἄλλων Εὐβοέων, προέβησαν εἰς ἀποκλεισμὸν τῆς Χαλκίδος, καταλαβόντες τὸ στενὸν τοῦ Ἁγίου, ὁπόθεν ἐξεδόθησαν αἱ πρῶται ἐπαναστατικαὶ προκηρύξεις ἀπευθυνόμεναι πρὸς τοὺς καθ' ὅλου Ἕλληνας τῆς Εὐβοίας (βλ. καὶ λ. *Βρυσάκια [Ἱστορ.]*). Ι. Σ. Σ.

— **Λίμνη** *[Γεωγρ.]*. — 1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου τῆς Ἠπείρου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 335. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Παρ' αὐτὴν κεῖται ἡ λίμνη Ζαραβίνα. Χ. Ι. Σ.

— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἕλους τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 191. Ἔχει μικτὸν δημοτικὸν σχολεῖον. Ἡ ὀνομασία ἐκ μεγάλου λάκκου, εἰς τὸν ὁποῖον συνάγονται ὄμβρια ὕδατα καὶ διαρκοῦσιν ἱκανὸν διάστημα τοῦ ἔτους.

— 3) Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Κερατίδι* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας Κρήτης.

— 4) Τοποθεσία παρὰ τὴν Ἀνώπολιν τῶν Σφακίων Κρήτης, ὅπου τὸν Μάϊον τοῦ 1867 ἐφονεύθη ὁ ἔγγονος τοῦ Δασκαλογιάννη Γεώργιος, ὁ ἐπιλεγόμενος Τσελεπῆς. Ε. Γ.

— 5) Χωρίον τῆς κοινότητος Σκεπαστοῦ (Σουλόβου) τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 137. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Λάντζα*.

— 6) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Τρυπητῆς τῆς ἐπαρχίας Μήλου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 87.

— 7) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ποσειδωνίας τῆς ἐπαρχίας Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 50.

— 8) Χωρίον τῆς κοινότητος Γυθείου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 213. Χ. Δ.

Λιμνηδήριον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον ὡς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος, ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ.

Λιμνὶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ νοτιωτάτη τῶν ἐσωτερικῶν ἄκρων τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ λιμένος *Μούδρου* (πλάτ. 39°50' 4/5 Β., μῆκ. 25°14 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1661: Port Mudros) τῆς Λήμνου. Σ. Ε. Λ.

Λιμνιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ἐν τῷ διαμερίσματι Ἀμμοχώστου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, Β ΒΔ τῆς πόλεως Βαρωσίων καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ 916 κατοίκους, γεωργοὺς καὶ κτηνοτρόφους. Κ. Μ. Κ.

λιμνίον (τό)· μικρὰ λίμνη, μικρὸν κοίλωμα πλῆρες ὑγροῦ.

— **λιμνίον δακρυϊκὸν** *[Ἀνατομ.]*. Χῶρος ἐλλειπτικός, ὃν ἀφορίζει ἡ ἔσω ἡ δακρυϊκὴ μοῖρα τοῦ ἐλευθέρου χείλους τῶν βλεφάρων, ἑνουμένων τοξοειδῶς πρὸς ἄλληλα, χρησιμεύων ὡς δεξαμενὴ τῶν δακρύων· ἐν τῷ πυθμένι τοῦ λιμνίου κεῖται ἡ *ἐγκανθὶς* καὶ ἐπὶ τὰ ἐντὸς ταύτης ἡ *μηνοειδὴς πτυχή*. Ι. Π.

Λιμνιονάκι *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος καὶ συνοικισμὸς ἐκ πέντε ἕως ἓξ οἰκογενειῶν εἰς τὰ νότια παράλια τῆς Σάμου, ἐπίνειον τῶν Σπαθαραίων. Ν. Ι. Ζ.

Λιμνιονάρι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Αὐλὼν τῆς ΒΑ. ἐσχατιᾶς τοῦ δυτικοῦ κορμοῦ τῆς Ἀστυπαλαίας (πλάτ. 36° 34' 45" Β., μῆκ. 26° 21' 25" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island) πρὸς τὸ ΒΔ κέρας τοῦ κολπίζοντος ὅρμου Ἅγιος Ἀνδρέας. Σ. Ε. Λ.

λίμνιος (ὁ) (Limnius) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *παρνιδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα ἔντομα, ἀπαντῶντα εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λίμνιος ὁ δαργελάσειος* (Limnius Dargelasii), ὅστις ἔχει σῶμα ᾠοειδές, κεραίας μετρίου μεγέθους, θώρακα ἀνεπτυγμένον, κοιλίαν ἐπιμήκη εἰς λεπτὸν ἀπεστρογγυλωμένον ἄκρον ἀπολήγουσαν καὶ χρῶμα ἐρυθρόφαιον. Δ. Ν. Π.

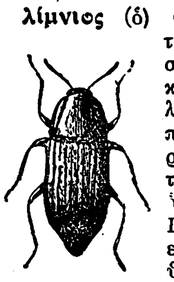

Λίμνιος ὁ δαργελάσειος.

Λιμνιόνιζα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Ὕδρας καὶ πρὸς τὸ ἀνατ. αὐτῆς τμῆμα (πλάτ. 37° 20' 1/2 Β., μῆκ. 23° 30' 1/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra bay, Spezzia and Dhokos), 4 μίλλ. Α. ΝΑ. τοῦ φάρου τῆς Ζούρβας. Ἡ μείζων τῶν κολπώσεων τῆς νήσου. Σ. Ε. Λ.

Λιμνίσκι *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Πλατανιᾶς (Κουζλοῦ-Κιοΐ) τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 59. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κιολελή*. Χ. Δ.

Λιμνίτης *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κύπρου πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Χορτερὴ τῆς ὀροσειρᾶς Κύκκου, μὲ διεύθυνσιν ἀπὸ Ν. πρὸς Β καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μόρφου. Κ. Μ. Κ.

— **Λιμνίτης** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς τῆς Κύπρου πλευρᾶς (πλάτ. 35° 09' 3/4 Β., μῆκ. 32°44' 2/3 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus), ἀποτελοῦν τὸ πραγματικὸν Ν.ΝΔ. κέρας τοῦ Μόρφου. Ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ὀνομάζεται *Μούττη τοῦ Γερόνησου*. Σ. Ε. Λ.

Λιμνίτσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἀποδοτίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 272. Χ. Δ.

Λιμνιώνα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁγίας Σοφίας τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 13. Χ. Δ.

Λιμνιώνας *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀγκυροβόλιον τῆς ΝΔ. ἀκτῆς τῆς Σάμου ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μαραθοκάμπου, ἀμφίδυμον πρὸς τὸ *Ἁγία Κυριακή*, μεσολαβοῦντος τοῦ ἀκρωτηρίου *Χονδρὸς Κάβος* (πλάτ. 37°41' Β., μῆκ. 26°37' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1537: Furni islands and adjacent coasts of Samos and Nicaria). Σ. Ε. Λ.

— **Λιμνιῶνας** *[Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων νῆσος τῶν Δωδεκανήσων, ἀνατολικώτατος ἐν τῇ συστάδι τῆς Χάλκης (πλάτ. 36°06' Β., μῆκ. 27°45 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island), 8 μίλλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Μονόλιθος, βορείας τῆς Ρόδου ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

Λιμνιῶνες ***Καλοὶ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν φυσικὸς τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Καλοὶ λιμένες*). Σ. Ε. Λ.

Λιμνιώτης, ***Καπετὰν Ἀγγελῆς*** —. Ὀνομασία τοῦ ἀγωνιστοῦ *Γοβγίνα* Ἀγγελῆ Νικολάου (βλ. λ.), ἐκ τῆς πατρίδος του Λίμνης τῆς Εὐβοίας.

λιμνοβιΐδαι (οἱ) (Limnobiidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδροχαρῶν*, περιλαμβάνουσα εἴδη τινά, ὧν γνωστότερον ὁ *λιμνόβιος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λιμνόβιος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ζῶν ἐντὸς λίμνης ἢ ἕλους, ἄλλως *λιμνοδίαιτος*.

λιμνόβιος (ὁ) (Limnobius) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιμνοβιιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 80 εἴδη μυιῶν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαντῶντα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λιμνόβιος ὁ μελανόχρους* (Limnobius niger), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 0,15 μ., ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, ᾠοειδές, κυλινδρικόν, κεραίας βραχυτάτας, κεφαλὴν μικρὰν καὶ πεπιεσμένην, θώρακα ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον, κοιλίαν εὐμεγέθη καὶ πόδας λεπτούς. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανός. Δ. Ν. Π.

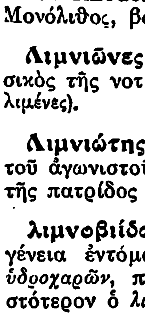

Λιμνόβιος ὁ μελανόχρους.

λιμνογράφος (ὁ). Ὄργανον αὐτογραφικόν, χρησιμεῦον διὰ τὴν παρακολούθησιν καὶ τὴν ἐπὶ χαρτίνης ταινίας ἀναγραφὴν τῶν μεταβολῶν τῆς ἐπιφανειακῆς στάθμης τῶν ὑδάτων τῶν λιμνῶν. Ὁ λιμνογράφος εἶναι ὄργανον ἀνάλογον πρὸς τὸν παλιρροιογράφον, ὑπάρχουν δὲ διάφορα συστήματα τούτου κοινῆς βάσεως.

Βάσις τῶν τελευταίων λιμνογράφων εἶναι ἡ ἀκόλουθος: πλωτὴρ ἐπιπλέων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων λίμνης κινεῖται κατακορύφως, παρακολουθῶν τὴν κυμαινομένην στάθμην τῆς ἐπιφανείας ταύτης. Ἡ κατακόρυφος κίνησις τοῦ πλωτῆρος μεταβάλλεται διὰ διπλοῦ διηρθρωμένου παραλληλογράμμου εἰς ὁριζοντίαν κίνησιν βελόνης-γραφίδος. Δι' αὐτῆς γράφονται ἐπὶ ταινίας χάρτου, ἐκτυλισσομένης καθ' ὁμοιόμορφον τρόπον, αἱ μεταβολαὶ τῆς στάθμης. Πρὸ τῆς κατασκευῆς τῶν τελευταίων τούτων λιμνογράφων ἐγίνετο χρῆσις ὑπὸ τοῦ Φορὲλ *πλημμυρομέτρων*. Γ. Κ. Γ.

λιμνοδίαιτος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων τὴν δίαιταν ἐντὸς λίμνης, ἄλλως *λιμνόβιος*.

λιμνοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς λίμνην, ὁ ἔχων σχῆμα λίμνης.

λιμνοθάλασσα (ἡ). Εὐρεῖα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἔκτασις ὕδατος λιμνάζοντος παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἔχοντος ἄμεσον μετ' αὐτῆς ἐπικοινωνίαν. Αἱ λιμνοθάλασσαι δυνατὸν νὰ εἶναι τμήματα θαλασσῶν, ἀποχωρισθέντα διὰ προσχωμάτων, θινῶν κλπ. ἀπὸ τῆς κυρίας θαλάσσης ἢ τοῦ ὠκεανοῦ, ἢ ἀβαθεῖς θαλάσσιοι δίαυλοι μεταξὺ νησίδων ἢ ἄλλων φυσικῶν ἢ τεχνητῶν ἐμποδίων (βλ. καὶ *λίμνη*). Γ. Κ. Γ.

— **Λιμνοθάλασσα** ***Αἰτωλικοῦ***· βλ. λ. *Αἰτωλικόν*.

— **Λιμνοθάλασσα** ***Μεσολογγίου***· βλ. λ. *Μεσολόγγιον*.

λιμνολογία (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην τῶν λιμνῶν. Ἡ λιμνολογία ἐρευνᾷ τὴν γεωλογικὴν σύστασιν καὶ γένεσιν ὡς καὶ τὴν μορφολογίαν τῶν λιμναίων λεκανῶν, τὴν γεωγραφικὴν διανομὴν καὶ τοπογραφικὴν διαμόρφωσιν αὐτῶν, τὴν χημικὴν σύνθεσιν καὶ τὰς φυσικὰς ἰδιότητας καὶ συνθήκας τῶν ἐν ταῖς λίμναις περιεχομένων ὑδάτων, τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐπενεργούσας δυνάμεις, τὰς σχέσεις των πρὸς τὰ ἀτμοσφαιρικὰ κατακρημνίσματα, καὶ τέλος τὴν χλωρίδα καὶ τὴν πανίσκην, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται καὶ διαβιοῦσιν ἐν ἑκάστῃ λίμνῃ. Γ. Κ. Γ.

Digitized by Google

λιμνόμετρον (τὸ) /*Ἐγκυκλ.*/. Αὐτογραφικὸν ὄργανον πρὸς καταμέτρησιν τῶν μεταβολῶν τῆς σταθμῆς τοῦ ὕδατος τῶν λιμνῶν (βλ. λ. *λιμνογράφος*).

Λιμνορροια, *Πολυδώριον* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαία πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἥτις ἔκειτο ΝΔ τῆς ὁμωνύμου λίμνης *Πολυδώριον*, διασῳζούσης τὸ ἀρχαῖον της ὄνομα μέχρι σήμερον ὑπὸ τὸν τουρκικὸν τύπον *Μπουλντούρ*. Ν. Α.

Λίμνος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἐρημόνησος παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰουερνίας ἀκτάς, βορείως τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λιβ ίου (*Πτολεμ.* Β. β, 4 καὶ 11, ἔκδ. Nobbe) ἀναφερομένη ὡς Silumnus ὑπὸ τοῦ Πλινίου (4,103), καὶ ὡς Linnousa ὑπὸ τοῦ Γεωγράφου Ραβέννης Εἶναι ἡ βορείως τοῦ ποταμοῦ Litfy νῆσος Lambey Σ. Ε. Λ

Λίμνος Μακεδών τις ἐκ Χαλαίστρας τῆς Μακεδονίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Βίος Ἀλεξ 49), ὅστις ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐξυφανθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Φιλώτα συνωμοσίαν τῷ 330 π. Χ., ηὐτοκτόνησε τὴν ὥραν τῆς συλλήψεώς του. Α. Θ. Σ.

Λιμνότοπος /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Πολυκάστρου (Μαυροσουλίου ἢ Καρασουλίου) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 248. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Βάρδενον*. Χ. Δ.

λιμνούλα (ἡ)· δημοτ., μικρὰ λίμνη.

λιμνοφυὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ὁ φυόμενος ἐντὸς λίμνης: «λιμνοφυῆ φυτά».

λιμνοχαλαζίτης (ὁ) (Limnoquarzit) /*Πετρογρ.*/. Πέτρωμα ἰζηματογενὲς χημικῆς προελεύσεως. Συνίσταται ἀπὸ ἄμορφον διοξείδιον τοῦ πυριτίου (ὀπάλιον) μὲ πρόσμειξιν καλχηδονίου καὶ εἶναι στιφρὸς ἕως πορώδης. Τὸ σύνηθες χρῶμα αὐτοῦ εἶναι κιτρινόλευκον. Διὰ προσλήψεως κροκαλῶν καὶ ἄμμου μεταπίπτει εἰς κροκαλοπαγὲς πέτρωμα ἢ εἰς ψαμμίτην. Ἀναπτύσσεται κυρίως ἐντὸς τῆς τριτογενοῦς λεκάνης τῶν Παρισίων. Γ. Β.

Λιμνοχώρι(ον) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Δύμης κάτωθεν τοῦ ὄρους Προφήτης Ἠλίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 344. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Στριγκλέϊκα*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Καλαμάκι* (*Βίδοβα* ἢ *Βέδοβα*) καὶ *Παραλίμνη* (*Γκέρμπεσι*). Περιελάμβανεν ἐπίσης μέχρις ἐσχάτων καὶ τὸ χωρίον *Λακκόπετρα*, τὸ ὁποῖον ἀποσπασθὲν ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα. Χ. Δ.

—**Λιμνοχώρι(ον)** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Σκλήθρου (Ζελενιτσίου) τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 148. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσεκὲρζ-Κιοΐ*. Χ. Δ.

—**Λιμνοχώρι(ον)** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 657. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπουρσούκι* Κεῖται παρὰ τὴν λίμνην Μπουτκόβου καὶ τὸν ποταμὸν Στρυμόνα, ἔχει κλῖμα ἑλῶδες καὶ ὑδρεύεται δι' ἀρτεσιανῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Κογχύλια* (πρώην *Πυρλίδα*) καὶ *Μανιτάρι* (πρώην *Μαντάρι*). Ἡ περιφέρεια παράγει δημητριακὰ (200.000 ὀκ.) καὶ βάμβακα (20.000 ὀκ.). Μετὰ τοῦ Σιδηροκάστρου συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χμτρ. 20). Δ. Ε. Μ.

λιμνώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ἐπὶ τόπου ἢ χώρας, ὁ ἔχων πολλὰς λίμνας ἢ ἕλη.

Λιμνῶν *περιοχὴ* (Lake District) /*Γεωγρ.*/. Περιοχὴ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν ταῖς κομιτείαις Κούμβερλανδ, Οὐεστμόρλανδ καὶ Λανκασάϊρ, κληθεῖσα οὕτω διότι περιλαμβάνει τὰς μεγαλυτέρας λίμνας τῆς Ἀγγλίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν μεγίστην *Οὐΐντμηαρ*. Εἶναι διαμέτρου 48 χλμ. περίπου (30 ἀγγλ. μίλλια), ἐξόχως ὀρεινή, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὴν *Σκάφελ Πάϊκ*, καὶ λίαν γραφικὴ διὰ τὰ ποικίλα τοπία καὶ τὸ πλῆθος τῶν καταρρακτῶν. Αἱ κυριώτεραι ἐν τῇ περιοχῇ πολίχναι, περιζήτητοι ὡς τόποι ἀναψυχῆς, συνδέονται σιδηροδρομικῶς καὶ αἱ παραλίμνιαι δι' ἀτμοπλοϊκῆς συγκοινωνίας. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο συνδέεται στενῶς μὲ τὴν ἀγγλικὴν φιλολογίαν, οὐ μόνον ἐκ τῆς ὁμωνύμου Σχολῆς τῶν ποιητῶν, τῆς ἱδρυθείσης ὑπὸ τοῦ Οὐορδσουόρθ, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ποιητῶν καὶ λογίων τῆς Ἀγγλίας διέτριψαν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῇ περιοχῇ, ἐκεῖ ἐμπνευσθέντες καὶ γράψαντες. Πρῶτος ἐπισκεφθεὶς αὐτὴν ποιητὴς ἦτο ὁ Γκρέϋ τῷ 1769 Ὁ Οὐορδσουόρθ ἔζησεν ἐκεῖ ἐπὶ 60 ἔτη· ὁ Σάουθυ καὶ ὁ Κόλλεριτζ ἐπὶ δεκαετίαν, ὁ Τζὼν Οὐΐλσον ἐπὶ 20 ἔτη· ἐπίσης ἡ Μαρτινώ, ἡ Λύνν, ὁ Ράσκιν, ὁ Σέλλεϋ, ὁ Σκότт, ὁ Ρόμπινσον, ὁ Καρλάϋλ, ὁ Τέννυσον καὶ ἄλλοι. Θ. Κ.

Λιμνώρεια /*Μυθολ.*/. Μία τῶν Νηρηΐδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος, παρ' Ἀπολλοδώρῳ (Α. 2, 7). Α. Θ. Σ.

Λιμόβικοι (οἱ) (Limovici). Λαὸς τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς μετὰ ταῦτα Ἀκουϊτανίας, κατοικῶν πρὸς Ν τῶν Πικτόνων καὶ Βιτουρίνων, τῶν ὁποίων πρωτεύουσα ἦτο τὸ Αὐγουστόριτον (νῦν Λιμόζη). ἐπὶ τῆς ἀπὸ Βουρδίγαλα (νῦν Βορδὼ) εἰς Ἀργεντόμαγον (νῦν Argenton) ὁδοῦ (*Πτολεμ.* Γεωγρ II, 7, 9). Ἡ χώρα αὐτῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν νῦν νομὸν Haute-Vienne. Α. Θ. Σ.

Λιμογάρδι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον ἐγγὺς τῆς Λαμίας, ἀνῆκον εἰς τὸν δῆμον Λαμιέων τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 283. Χ. Δ

λιμόδωρον (τὸ) (Limodorum) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, *λιμόδωρον τὸ ἐκτρωτικὸν* Limodorum abortivum), ἰθαγενὲς τινῶν ἐκ τῶν παραμεσογείων χωρῶν καὶ τοῦ Καυκάσου. Εἶναι φυτὸν πολυετές, ὕψους 0,20—0,70 μ., φέρον βολβῶδες ρίζωμα, βλαστὸν εὐθυτενῆ χρώματος ἰώδους, φύλλα μικρὰ καὶ πλατέα καὶ ἄνθη μασχαλιαῖα ἐπάκρια καὶ ἐπαλλάσσοντα. Ἀπαντᾷ εἰς ἡλιολούστους τόπους καὶ μέχρι 1200 μ. ὕψους (βορείας Ἄλπεις) καὶ προτιμᾷ τὰ ἀσβεστώδη ἐδάφη. Κ. ΠΑΠ.

λιμοζέλλη (ἡ) (Limosella) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρουφαδιωδῶν*, περιλαμβάνον ὀκτὼ εἴδη, ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῆς γῆς. Εἶναι ἐτήσια ποώδη φυτά, ὄψεως θαμνοειδοῦς, φέροντα συνήθως μακρόμισχα φύλλα πτυαροειδῆ καὶ ὅμοια ἄνθη πενταπέταλα μετὰ τεσσάρων ἀνθήρων καὶ καρπὸν διαρρηγνυομένην δίχωρον κάψαν. Ἀπαντῶσιν εἰς ἑλώδη, παράλια καὶ ὑγρὰ ἐν γένει ἐδάφη. Ἀξιολογώτερα εἴδη εἶναι: *λιμοζέλλη ἡ ὑδρόβιος* (Limosella aquatica), *λιμοζέλλη ἡ καυλοειδὴς* (Limosella caulescens), *λιμοζέλλη ἡ λεπτόφυλλος* (Limosella tennifolia) καὶ *λιμοζέλλη ἡ γυμνανθὴς* (Limosella natans). Κ. ΠΑΠ

Λιμόζη (Limoges) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας. πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ὣτ-Βιέν, κειμένη σχεδὸν ὁλόκληρος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Βιὲν καὶ εἰς τὸ κέντρον τοῦ πεδίου, ὅπερ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Λείγηρος μέχρι τοῦ Γαρούνα καὶ ἀπὸ τὴν Ζεβὲν (Gevennes) μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἡ Λιμόζη καλουμένη Ritum ὑπὸ τῶν Γαλατῶν, *Αὐγουστόριτον* ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ Lemovices ἢ Limodicas κατὰ τὸν μεσαίωνα. ἀπέχει 400 χλμ. ΝΔ. τῶν Παρισίων καὶ ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων σημεῖον διασταυρώσεως τῶν ἀπὸ Μπορντὼ εἰς Μποὺρζ καὶ ἀπὸ Λυὼν εἰς Σαὶντ λεωφόρων συγκοινωνίας. Σήμερον ἀποτελεῖ σπουδαιότατον κόμβον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, διερχομένων ἐξ αὐτῆς ἐννέα σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Συνδέεται τηλεφωνικῶς μετὰ τῶν Παρισίων καὶ τῆς Τουλούζης καὶ ἔχει πληθυσμὸν 98 209.

Ἐκ τῶν δημοσίων καθιδρυμάτων τῆς Λιμόζης ἄξια λόγου εἶναι ἡ προπαρασκευαστικὴ σχολὴ τῆς ἰατρικῆς καὶ φαρμακευτικῆς, τὸ λύκειον Γκαΐϋ-Λυσσάκ, ἡ σχολὴ διακοσμητικῶν τεχνῶν, τὸ διδασκαλεῖον, τὸ μουσεῖον κεραμεικῆς, περικλεῖον μέγαν ἀριθμὸν δειγμάτων πορσελλάνης, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, μετεωρολογικὸς σταθμός, βιβλιοθήκη περιέχουσα ὑπὲρ τοὺς 20 000 τόμους, σχολὴ κωφαλάλων, νοσοκομεῖον κ. ἄ. Ἀπὸ ἀπόψεως βιομηχανίας ὑπῆρξε παλαιόθεν σπουδαῖον κέντρον, ἰδίως τῆς καλλιτεχνικῆς βιομηχανίας. Εἶχε νομισματοκοπεῖα, βιομηχανίαν ἐσμαλτωμένων εἰδῶν, κοσμηματοποιίαν, κεραμεικήν, βιομηχανίαν φαγεντιανῶν εἰδῶν καὶ πορσελλάνης, θεωρουμένων ὡς τῶν καλυτέρων τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως ὑπῆρξε, καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα καὶ μέχρι τοῦ 1850, δι' ἅπασαν τὴν κεντρικὴν Γαλλίαν, ἡ κυριωτέρα ἀποθήκη τροφίμων καὶ ἄλλων προϊόντων. Σήμερον, ἐκτὸς τοῦ ἐμπορίου τῶν προϊόντων τῆς Λιμόζης, διεξάγεται ἐν αὐτῇ καὶ σπουδαῖον ἐμπόριον ἀποικιακῶν, φαρμακευτικῶν εἰδῶν, σιδήρου, ξυλείας, γαιανθράκων, δερμάτων, χάρτου κ. ἄ.

Ἡ Λιμόζη, πρωτεύουσα ἄλλοτε τῆς μεγάλης ἐπαρχίας *Λιμουζὲν* (βλ. λ.), ἔχει μέγαν ἀριθμὸν ἐκκλησιῶν τοῦ ΙΑ' καὶ τῶν μετέπειτα αἰώνων, τινὲς τῶν ὁποίων παρουσιάζουν ἀρκετὸν ἐνδιαφέρον. Ἐκ τῶν νεωτέρων δημοσίων κτηρίων τῆς πόλεως, ὡς καλύτερα θεωροῦνται τὸ δημαρχεῖον, τὸ ἐπισκοπικὸν μέγαρον, τὸ θέατρον, τὸ δικαστικὸν μέγαρον, ἡ κεντρικὴ ἀγορά, ἡ κρήνη τοῦ δημαρχείου, ὁλόκληρος ἐκ γρανίτου, ὀρειχάλκου καὶ πορσελλάνης, τὸ μουσεῖον κεραμεικῆς κ.ἄ. Εἰς Λιμόζην, πατρίδα πολλῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας, ἐγεννήθησαν ἐπίσης ὁ ρήτωρ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως Βερνιὼ (Vergniaud), ὁ στρατηγὸς Ζουρντάν, ὁ πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας Καρνὼ καὶ ἄλλοι. Μ. Ν. Δ.

λιμοκοντόρος (ὁ)· δημοτ., ἐμπαικτικῶς ὁ κομψευόμενος καὶ καθόλου ὁ ἐπιτηδευόμενος ἐμφάνισιν λεπτήν, εὐγενῆ, πλουσίαν, μολονότι εἶναι πενέστατος· || συνεκδ., τὸ μονόδραχμον χαρτονόμισμα ὡς τὸ εὐτελέστερον (ἐκ τοῦ *λίμα*=πεῖνα καὶ *κόντες*=*λιμοκόντες* καὶ κατὰ τὸ *κανταδόρος*, *σολατσαδόρος* κτт =*λιμοκοντόρος*).

λιμοκτονία (ἡ)· ὁ ἕνεκα λιμοῦ θάνατος, θάνατος προερχόμενος ἐκ πείνης· || συνεκδ. μεγάλη ἔλλειψις τροφῶν, λιμός.

—/ *Ἰατρολ.* / Θάνατοι ἐκ *λιμοκτονίας* σημειοῦνται ἐν καιρῷ σιτοδείας, λιμοῦ, θεομηνιῶν, ἀποκλεισμοῦ ἢ κατά τινα ναυάγια. Ἀλλ' ἡ λιμοκτονία εἶναι δυνατὸν νὰ ὀφείλεται καὶ εἰς ἐγκληματικὴν ἀμέλειαν παροχῆς τροφῆς εἰς ἀναπήρους, παραλύτους, βρέφη ἢ παιδία, ἐγκαθείρκτους ἢ φρενοβλαβεῖς, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς ἀπόφασιν αὐτοχειρίας ἢ εἰς πειραματισμὸν ἐπὶ στοιχήματι. Ἡ ταχυτέρα ἢ ἡ βραδυτέρα ἐπέλευσις τοῦ θανάτου ἐξαρτᾶται τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἰδιοσυστασίας, τῆς ἐξοικειώσεως ἢ μὴ πρὸς τὴν πεῖναν καὶ ἐκ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀσιτοῦντος (τὰ παιδία ὑποκύπτουν ταχύτερον), τοῦτο δ' ἐκ τῆς ἀποτόμου ἢ βαθμιαίας καὶ βραδείας στερήσεως παντὸς εἴδους τροφῆς ἢ ἐκ τῆς στερήσεως μόνον τῆς στερεᾶς τροφῆς. Πολλῷ ταχύτερον ἐπέρχεται ὁ θάνατος, ὅταν μετὰ τῆς στερήσεως τῶν τροφῶν ὑπάρχῃ καὶ τελεία ἔλλειψις ὕδατος. Ἡ *ὀξεῖα ἀσιτία* λήγει εἰς θάνατον ἐντὸς 7—12 τὸ πολὺ ἡμερῶν, ἐφ' ὅσον ὁ ἀσιτῶν εἶχε τελείως στερηθῆ καὶ τοῦ ὕδατος ἢ οὐχί. Ὁ Taylor ἀναφέρει ὅτι εἰκοσαέτης νέος ἔζησε νῆστις ἐν ἀτμοπλοίῳ ἐπὶ 11 ἡμέρας, φαγὼν μόνον 100—200 γραμμάρια μαγειρικοῦ ἅλατος καὶ πιὼν ἐπανειλημμένως ἀπὸ φιάλης τὰ ἴδια οὖρα. Οὗτος, ὡς διηγήθη βραδύτερον, μόνον τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐταλαιπωρήθη ἐκ πείνης, εἶτα περιῆλθεν εἰς ἀναισθησίαν, οὐδὲν δ' ἐνεθυμεῖτο, ἀνανήψας ἐν νοσοκομείῳ τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ δι' ἀσιτίας αὐτοκτονήσας Ἰσοκράτης, γέρων 89 ἢ κατ' ἄλλους 100 ἐτῶν, ἔζησε 4 ἢ κατ' ἄλλους 9 ἡμέρας. Ὁ Dante λέγει περὶ τῶν διὰ πείνης θανατωθέντων τριῶν τέκνων τοῦ Οὐγολίνου, ὅτι ἐπέζησαν 4, 5 καὶ 6 ἡμέρας ἐν ἀσιτίᾳ. Ὑπῆρξαν ἄνθρωποι ζήσαντες καὶ 20 ἡμέρας ἄνευ τροφῆς, οἷον παράφρονες, πυρέσσοντες, νοσοῦντες, ὑστερικαὶ γυναῖκες, νηστευταὶ γεγυμνασμένοι, φακίραι. Ἐν τῷ ὑστερισμῷ ἡ θρέψις ἐξικνεῖται εἰς τὰ ἔσχατα ὅρια ἀτονίας, ἡ δ' ἐναλλαγὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἀερίων παύεται σχεδόν, ὡς συμβαίνει καὶ παρὰ τοῖς ζῴοις, τὰ ὁποῖα φωλεύουσιν, ἤτοι ἐμπίπτουν εἰς τὴν χειμερίαν νάρκην. Ἡ *βραδεῖα ἀσιτία* καταλήγει εἰς θάνατον πολὺ βραδέως, μετὰ μῆνας πολλάκις καὶ δὴ οὐχὶ ἐξ ἐλλείψεως τελείας τῶν σιτίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιπλεκομένης νόσου μᾶλλον. Κατὰ τὴν ἀσιτίαν συμβαίνει αὐτοφαγία, ἐξ ἧς ἐπέρχεται ἀτροφικὴ ἐπεξεργασία τῶν κυττάρων εἰς πάντας τοὺς ἱστοὺς καὶ δὴ εἰς ἐκείνους, οἵτινες, ἧττον χρήσιμοι πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς, δύνανται σημαντικῶς ν' ἀτροφήσουν. Οὕτω, τὸ μὲν λίπος ἀπόλλυσιν 95% τοῦ ἀρχικοῦ βάρους του, ὁ σπλὴν 66%, τὸ ἧπαρ 55%, οἱ ὄρχεις 40%, οἱ μυῶνες 30%, τὸ αἷμα 28%, οἱ νεφροὶ 25%, τὸ δέρμα 20% οἱ πνεύμονες καὶ τὸ πάγκρεας 17%, τὰ ὀστᾶ 13%, ὁ ἐγκέφαλος, ὁ νωτιαῖος μυελὸς καὶ τὰ νεῦρα 8—9% καὶ τέλος ἡ καρδία μόνον 2%. Συμπτώματα ἐπὶ ὀξείας ἀσιτίας εἶναι: Αἴσθημα πείνης μέχρις ἄλγους, ὅπερ μετὰ 24 ὥρας καθίσταται ἠπιώτερον· ἐπιτακτικὸν ἀλγεινὸν αἴσθημα δίψης, ἀδυναμία, αἴσθημα κενότητος ἐπιγαστρίου καὶ ἀγωνιώδους καταψύξεως διαχεομένης καθ' ὅλον τὸ σῶμα· ἀφανίζεται εἶτα ἡ δίψα καὶ ἐπιτείνεται ἡ ἀδυναμία, ὁ δὲ πάσχων κατακλίνεται, ἀκινητεῖ, ὁμιλεῖ μὲ φωνὴν ἀσθενεστάτην, ἀπισχναίνει μέχρις ἀποσκελετώσεως, ἐμφανίζει δέρμα ὠχρόν, ξηρόν, ἐρρυτιδωμένον, ὀφθαλμοὺς ἐμβεβυθισμένους εἰς τὰς κόγχας καὶ περιβεβλημένους ὑπὸ μελαίνης ἅλω· βαρεῖα εἶναι ἡ ἀπόπνοια τοῦ σώματος, ὡς καὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ, φέροντος κιτρινωπὸν ἐπίχρισμα· αἱ κενώσεις εἶναι σπάνιαι, τὰ οὖρα εἶναι θολά, πυκνὰ καὶ ἐλάχιστα· κεφαλαλγία, ἴλιγγος, ἐμβοαὶ ὤτων, βραχὺς καὶ τεταραγμένος ὕπνος ἢ ἀϋπνία, ἐγκεφαλικὴ διέγερσις, παραλήρημα, ψευδαισθησίαι μετὰ παρορμήσεων πρὸς ἀνθρωποκτονίαν ἢ αὐτοκτονίαν ἐνίοτε· ἤ, τοὐναντίον, κατάπτωσις, ἀναισθησία, λήθαργος, κῶμα, σπασμοί, θάνατος. Τὰ συμπτώματα ἐπὶ βραδείας ἀσιτίας εἶναι ἀνάλογα, μὲ χρονιωτέραν μορφήν. Ἐπὶ λιμοκτονίας τὰ πτωματικὰ γνωρίσματα συνίστανται κυρίως εἰς ἀτροφίαν πάντων ἐν γένει τῶν ἱστῶν καὶ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος καὶ εἰς ἐξάλειψιν παντὸς ἴχνους λίπους. Ἡ ἰσχνότης τοῦ πτώματος ὑπερβαίνει πᾶσαν ἐκ καχεξίας ἰσχνότητα. Ὁ στόμαχος δυνατὸν νὰ περιέχῃ διαφόρους οὐσίας καὶ ἀντικείμενα, ξύλα, ράκη κλπ., καταφαγωθέντα ἐν τῇ ζωῇ ὑπὸ τοῦ βουλιμιῶντος. Τὸ ἔντερον ἐμφανίζεται στενὸν καὶ λίαν διαφανές. Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

λιμοκτόνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ κτείνων ὁ φονεύων διὰ λιμοῦ, ὁ ἐπιβάλλων τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον.

λιμοκτονῶ (*—έω*)· κτείνω ἐμαυτὸν διὰ λιμοῦ, ἀποθνῄσκω ἐκ πείνης· || συνεκδ., ἔχω ἔλλειψιν τροφῶν τρέφομαι ἀνεπαρκῶς.

Digitized by Google

λιμονάλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *κιτράλη*.

λιμονέα (ἡ), *καὶ* **λιμόνιον** (τό)· βλ. λ. *λεμονέα*, *λεμόνιον*.

λιμονένη (ἡ). Καλεῖται οὕτω συνήθως ἐν τῇ ἰατρικῇ τὸ *λεμονένιον* (βλ. λ.), ὅπερ προὐτάθη ὡς ἐξαίρετον ἀντισηπτικὸν ἀντὶ τοῦ τερεβινθελαίου δι' εἰσπνοὰς ἐπὶ φυματιάσεως καὶ διαφόρων βρογχικῶν καὶ πνευμονικῶν νοσημάτων. Σ. Γ.

λιμονένιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *λεμονένιον*.

Λίμονον (Limonum Pictonum) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας. τῆς μετὰ ταῦτα 'Ακουϊτανίας, πρωτεύουσα τῶν Πικτόνων, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ ΙΙ, 7, 5), εἰς ἀνατ. μῆκ. 18° καὶ βόρ. πλάτ. $47^{\circ}50'$. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὑποδούλωσιν τῆς χώρας μετωνομάσθη *Πικτάβιον* ἢ Civitas Pictavorum, ἐξ οὗ τὸ σημερινὸν αὐτῆς ὄνομα Poitiers ἐν τῷ νομῷ Βιέννης (Vienne). 'Αρκετὰ ἐρείπια αὐτῆς, σῳζόμενα, μαρτυροῦσι τὴν ἀνθηρότητα αὐτῆς ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Α. Θ. Σ.

λιμὸς (ὁ)· ἔλλειψις τροφῶν, μεγάλη πεῖνα, ἀνεπαρκὴς σίτησις: «ἀπέθανον ὑπὸ λιμοῦ», «σιτοδεία καὶ λιμὸς μαστίζει τὴν χώραν».

— *['Εγκυκλ.]* Ὁ *λιμὸς* δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πραγματικὴ νόσος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. 'Εν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ σημαίνει συνήθως τὴν σιτοδείαν δι' ἔλλειψιν βροχῶν ἐν δέοντι, πρὸς ποινήν, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πεμπομένην κατὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν παραβατῶν τῶν θείων ἐντολῶν. Ὡς αἴτια τοῦ λιμοῦ θεωροῦνται αἱ πλημμελεῖς συγκομιδαί, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ ἐπαναστάσεις. Συμπτώματα τῆς καταστάσεως ταύτης εἶναι ἡ ἐμπορικὴ κρίσις, ἡ ὑποτίμησις τῶν μισθῶν, ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γάμων καὶ τῶν γεννήσεων. αἱ ἀνὰ τὴν λιμώττουσαν χώραν ταραχαὶ καὶ ἡ αὔξησις τῆς νοσηρότητος καὶ τῆς θνητότητος τοῦ ἐν αὐτῇ πληθυσμοῦ. Ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός, ὡς ἐκ τῆς παρατεταμένης στερήσεως ἐπαρκοῦς καὶ ὑγιεινῆς τροφῆς, συμπαρομαρτούσης καί τινος ψυχικῆς εἰς τοιαύτας περιπτώσεις καταπτώσεως, προδιατίθεται εὐχερῶς εἰς τὴν προσβολὴν ὑπὸ νόσων δυσκρασικῶν ἢ αἱμολυτικῶν (καχεκτικῆς ἀπισχνάνσεως, ἀδυναμίας, γενικῆς ἐξαντλήσεως, σκορβούτου κλπ.) ἢ καθίσταται εὐάλωτος ὑπὸ τῶν λοιμωδῶν νόσων, οἷον τοῦ τύφου, τῆς δυσεντερίας κλπ. 'Επόμενον δ' εἶναι εἰς τὰς δοκιμασίας ταύτας νὰ ὑποκύπτουν πρῶτοι οἱ ἀσθενικῆς κράσεως, οἱ παῖδες καὶ οἱ γέροντες. Ἡ ἔλλειψις τροφίμων ἠνάγκασε πολλάκις πληθυσμοὺς νὰ τρέφωνται δι' οὐσιῶν ἐντελῶς ἀκαταλλήλων καὶ ἀνθυγιεινῶν (πολιορκία Μεσολογγίου), κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα δὲν ἦτο σπανία καὶ ἡ ἀνθρωποφαγία.

Ἡ ἱστορία μνημονεύει ἀναριθμήτων λιμῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ὁμοίως ἡ ἁγία Γραφὴ πολλάκις ἀναφέρει λιμοὺς ἐπισυμβάντας ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τοῖς πλησιοχώροις (Γέν. ιβ', 10. κστ', 1. Ρούθ, α', 1. Β. Βασιλ. στ', 25 Πράξ. ια', 28) Σπουδαιότατος πάντων τῶν ὑπὸ τῆς Γραφῆς μνημονευομένων λιμῶν εἶναι ὁ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ 'Ιωσὴφ ἐπισυμβὰς (Γεν. μα'). Σοφοὶ ἄνδρες ἐν Αἰγύπτῳ, κατὰ τὰς πρώτας δυναστείας τῶν φαραώ, προέβλεπον ἔκ τινων σημείων τὰς ἐποχὰς τῆς εὐφορίας ἢ τῆς σιτοδείας καὶ συνεβούλευον τὴν λῆψιν τῶν καταλλήλων οἰκονομικῶν μέτρων. Αἱ εὐφορίαι καὶ αἱ σιτοδεῖαι τῶν ἀφρικανικῶν χωρῶν μεγάλως ἐπέδρων καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ἐξ αὐτῶν προμηθευομένου διὰ τοῦ στόλου του τρόφιμα. 'Εντεῦθεν ὁ Νέρων εἶχε καταστῆ δημοφιλής, παρέχων ἀφθόνως ἄρτον καὶ θεάματα εἰς τὸν ρωμαϊκὸν ὄχλον. 'Αλλ' ἐπὶ Τίτου, τῷ 79 μ.Χ., ἐσημειώθη τρομερὸς λιμὸς ἐν 'Ιταλίᾳ.

Ὁ Α. Thierry μνημονεύει λιμοῦ κατὰ τὸ 1067—1070 ἐν Β. 'Αγγλίᾳ, ὡς ἐπακολούθου τῆς νορμανδικῆς ἐπιδρομῆς. 'Ολίγῳ πρότερον, τῷ 1034—1066. ἐν Γαλλίᾳ ὁ λιμὸς εἶχε πληρώσει θυμάτων τὰς ὁδούς, τοὺς ναοὺς καὶ τὰ νεκροταφεῖα. Ἕτερος λιμὸς ἐδεκάτισε τοὺς πληθυσμοὺς τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν λεγόμενον Ἑκατονταετῆ πόλεμον (1312—1438). Ὁ Manzoni, ἐν τῷ μυθιστορήματί του «Fiancés», περιγράφει ζωηρότατα τὸν κατὰ τὸ 1629 ἐπισυμβάντα λιμὸν ἐν Μιλάνῳ. Κατὰ τὰ ἔτη 1692—1697 καὶ 1765—1776, ἐδοκιμάσθησαν δεινῶς καὶ πάλιν οἱ λαοὶ τῆς ΒΔ. Εὐρώπης. 'Επὶ Λουδοβίκου ΙΕ', τῷ 1753, ἐγένετο καὶ ἡ λεγομένη «Σύμβασις λιμοῦ» (Pacte de famine), καθ' ἣν εὔποροί τινες, συνεταιρισθέντες, ἐδημιούργησαν πρὸς κερδοσκοπίαν πανικὸν περὶ σιτοδείας. 'Εκ διαφόρων ἀνωμαλιῶν λιμοὶ συνέβησαν ἐν Γαλλίᾳ καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1810—1811, 1816, 1828—1832 καὶ 1847. Φλικαλέος λιμὸς ἐνέσκηψε καὶ ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον, οἱ δὲ ταξιδεύοντες διέτρεχον 15—20 λεύγας, χωρὶς νὰ συναντῶσιν ἐν τῇ χώρᾳ ψυχὴν ζῶσαν. 'Εν 'Αλγερίῳ τῷ 1868 ἀπέθανον ἐκ πείνης 300 χιλ. κατοίκων. Καὶ ἐν 'Ινδίαις οἱ πληθυσμοὶ ἐδεκατίσθησαν ἐκ λιμοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1866 καὶ 1873—1874, κατὰ δὲ τὸ 1899—1900, ἐκ πλημμελοῦς συγκομιδῆς τῶν κεντρικῶν καὶ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν, ὑπέκυψαν πλείονες τῶν 5.000.000 'Ινδῶν. Τραγικὴ ἐνεφανίσθη καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1930 σημειωθεῖσα εἰκὼν τῆς μεταπολεμικῆς ἀθλιότητος ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς 'Αμερικῆς. Χίλια καὶ πλείονα ἄτομα θνήσκουν ἐκ πείνης καθ' ἑκάστην ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Σ. Γ. Σ.

Λιμὸς *[Μυθ.]*. Προσωποποίησις τοῦ λιμοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ. Κατὰ τὴν «Θεογονίαν» (στ. 227 κ. ἑ.) θεωρεῖται τέκνον τῆς Ἔριδος καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ φέρονται ὁ Πόνος, τὰ Ἄλγεα, αἱ Μάχαι, 'Ανδροκτασίαι, 'Αμφιλογίαι, Ὑσμῖναι, οἱ Φόνοι, τὰ Νείκεα, ἡ Ἄτη, ἡ Δυσνομία κ. τ. τ. Π. Ν. Π.

Λιμοὺ (Limoux) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ὢδ, λατινιστὶ καλουμένη Limosus. Τμῆμα αὐτῆς ἐκαλεῖτο μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος Flacianum. 'Εκ τῶν καλυπτόντων τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἐρειπίων καταφαίνεται ὅτι κατῳκεῖτο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ρωμαίων, διετέλεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων καὶ ἀκολούθως περιῆλθεν εἰς τοὺς κόμιτας καὶ ὑποκόμιτας τῆς Καρκασσόν.

Κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους κατελήφθη ὑπὸ τῶν καθολικῶν κατόπιν μακρᾶς πολιορκίας. Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ διεξάγει ἐμπόριον δημητριακῶν, ἐλαίων καὶ οἴνων. Φημίζεται διὰ τοὺς ἀμπελῶνάς της καὶ ἰδίως διὰ τὸν ἐκλεκτὸν ἀφρώδη οἶνον, γνωστὸν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Μπλανκέτ. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουσι λατομεῖα μαρμάρου καὶ ὀρυχεῖα μαγγανίου. Ὁ ἐν αὐτῇ εὑρισκόμενος ναὸς τοῦ Σαὶντ-'Ιλαὶρ ἐκτίσθη κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα καὶ ἐπεσκευάσθη κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα. Κάτ. 7.100. Μ. Ν. Δ.

Λιμουζὲν (Limousin) *[Γεωγρ.]*. 'Αρχαία ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, κειμένη εἰς τὸ Β Δ. ἄκρον τοῦ κεντρικοῦ ὀροπεδίου, γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ρωμαίων καὶ μετέπειτα ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας, ὡς Pagus Lemovicinus, Ager Lemovicensis, Regio Lemovicum, Limosinium καὶ Lemodicinum. 'Επὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καίσαρος ὁ Pagus Lemovicinus ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν σημερινῶν νομῶν τῆς Ὢτ-Βιέν, τοῦ Κρὲζ (Creuse), τῆς Κορρὲζ (Corrèze) καὶ τμήματος τῶν νομῶν τῆς Ντορντὸν (Dordogne) καὶ τῆς Σιαρὰντ (Charente) μὲ συνολικὴν ἐπιφάνειαν 19.000 τ. χλμ. Διῃρεῖτο εἰς τὴν *Ἄνω-Λιμουζὲν* μὲ κυριωτέρας πόλεις τὴν *Λιμόζην* (Limoges), *Σαὶν-Λεονάρ*, *Σαὶν-Ζυνιὲν* καὶ τὴν *Κάτω-Λιμουζὲν* μὲ κυριωτέρας πόλεις τὴν *Μπρὶβ* (Brive), *Τὺλ* (Tulle) καὶ *Ὑζὲρς* (Uzerche). Γενικῶς ἡ Λιμουζὲν εἶναι περιοχὴ πτωχή, μὲ ἀσήμαντον γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἐλάχιστον μεταλλευτικὸν πλοῦτον, πλὴν τῆς καολίνης, καὶ μὲ κλῖμα ψυχρόν, ὁμιχλῶδες καὶ ὑγρόν.

Παρ' ὅλας τὰς διαιρέσεις, ἃς κατ' ἐπανάληψιν ὑπέστη μέχρι τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ἀρχικὴ Λιμουζὲν διετήρησεν ἐν τούτοις, λόγῳ τῆς γεωλογικῆς αὐτῆς συστάσεως καὶ τῆς γεωγραφικῆς της διαμορφώσεως, πραγματικὴν ἑνότητα συμφερόντων, ἠθῶν καὶ ἐθίμων.

Περὶ τῶν πρώτων αὐτῆς κατοίκων οὐδὲν τὸ βέβαιον εἶναι γνωστόν. Οἱ Ἴβηρες καὶ οἱ Λίγυρες δὲν φαίνονται ν' ἀφῆκαν ἴχνη. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κελτικὴν φυλὴν τῶν Λεμοβίκων, ἀφιχθέντων ὀκτὼ ἢ ἑπτὰ αἰῶνας π. Χ., ἡ ἱστορία ἐλάχιστα ἀναφέρει. Οἱ κάτοικοί της ἀπέστειλαν βραδύτερον πρὸς τὸν ἐν 'Αλεσίᾳ πολιορκούμενον Βερκιγκεντόριγα ἐνίσχυσιν 10.000 ἀνδρῶν καὶ ἐπολέμησαν θαρραλέως κατὰ τοῦ Καίσαρος ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Γαλατίας. Μετὰ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν οἱ Λεμοβῖκοι ἐξερρωμαΐσθησαν ταχέως, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν πολυαρίθμων γεφυρῶν, λεωφόρων, ἀγορῶν, θεάτρων, σταδίων, ὑδραγωγείων, δι' ὧν ἐκαλύφθη ἡ Λιμόζη καὶ ἄλλαι τινὲς πόλεις τῆς Λιμουζέν. Εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσῆλθον τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα προσηλυτισθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου Μαρτιαλίου (Martial). Ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος ἡ πολιτικὴ ἱστορία τῆς γαλλικῆς ταύτης ἐπαρχίας παραμένει σκοτεινή. Εἶναι ἐν τούτοις ἀναμφισβήτητον ὅτι περιῆλθε τρὶς ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Ἄγγλων (1154—1204, 1259—1286, 1360—1371) καὶ ὅτι ὑπέστη μεγίστας δῃώσεις καὶ ἐμπρησμοὺς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑκατονταετοῦς πολέμου. Διὰ μέσου ὅλων αὐτῶν τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν, ἡ Λιμουζὲν διετήρησε τὰς φιλολογικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς παραδόσεις τῆς γαλλορρωμαϊκῆς περιόδου.

'Απὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μέχρι τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἡ Λιμουζὲν περιῆλθεν εἰς πλήρη κατάπτωσιν, ἀναλήψασα μόλις ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Τυργκὸ (Turgot) (1761—1774), ἐφαρμόσαντος ἐν αὐτῇ πλείστας μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας κατόπιν ὑπέδειξεν, ὡς ὑπουργός, δι' ὅλην τὴν Γαλλίαν. 'Εν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐγεννήθησαν πλεῖστοι διάσημοι Γάλλοι κληρικοί, ἰατροί, λόγιοι, ἐπιστήμονες, ἐν οἷς καὶ ὁ μέγας φυσικομαθηματικὸς καὶ χημικὸς Γκαὶυ-Λυσσὰκ (Gay-Lussac). Μ. Ν. Δ.

λιμουζίνα (ἡ)· εἶδος κλειστοῦ ἁμαξώματος δι' αὐτοκίνητα ὀχήματα, ὁμοιάζον κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὸ *κουπέ*, ἀλλ' ἔχον πλευρικὰς ὑελοθυρίδας. Ἡ ὀροφὴ τῶν ἁμαξῶν τοῦ τύπου τούτου, προεξέχουσα, στεγάζει καὶ τὸ κάθισμα τοῦ ὁδηγοῦ. —Ρ.

Λιμοὺρ (Limours) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου καντονίου ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σὲν-ἐ-Οὐάζ, 20 χιλμ. ἀπὸ τοῦ Ραμπουγιὲ (Rambouillet). Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ βιομηχανίαν φαγεντιανῶν εἰδῶν. Κάτοικοι τοῦ καντονίου 9.500. Μ. Ν. Δ.

λιμουρίτης (ὁ) (Limurit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενές. 'Ανήκει εἰς τοὺς σχηματισμοὺς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πνευματολυτικῆς δράσεως τῶν γρανιτικῶν μαγμάτων, διὰ τοῦτο δὲ ἀναπτύσσεται ἐντὸς τῆς πνευματολυτικῆς περιοχῆς ἐπαφῆς πρὸς τὰς γρανιτικὰς μάζας. Εἶναι πλούσιος εἰς ἀξινίτην, χαρακτηρίζεται δὲ ἐν γένει ἐκ τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς φθοριοῦχα καὶ βοριοῦχα ὀρυκτολογικὰ συστατικά. 'Απαντᾷ εἰς τὰ ἀνατολικὰ Πυρηναῖα. Γ. Β.

Λιμοχώρι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ 'Αργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐγγὺς τῆς Κορίνθου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 140. Χ. Δ.

Λιμπάβιος (Liebau, ἢ Libavius), *'Ανδρέας*. 'Επιφανὴς Γερμανὸς ἰατρὸς καὶ χημικός, γεννηθεὶς κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν ἐν Κοβούργῳ τῷ 1616. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλολογίας ἐν 'Ιένῃ (1588—1591), τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν Κοβούργῳ, γυμνασιάρχης καὶ ὑγιεινολόγος ἰατρὸς ἐν Rothenburg, καὶ τέλος τῷ 1606 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ γυμνασίου Κοβούργου, παραμείνας μέχρι τοῦ θανάτου του εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Μαθητὴς τοῦ Παρακέλσου, ἠκολούθει τὰ διδάγματα τῆς σχολῆς τούτου, ἐφ' ὅσον ταῦτα προσηρμόζοντο μὲ τὰς πειραματικάς του ἐρεύνας, καὶ ἀντετίθετο κατὰ παντὸς μυστικοῦ φαρμάκου, ἐλιξιρίων ζωῆς κλπ. Συνέδεσε τὸ ὄνομά του μὲ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ διχλωριούχου κασσιτέρου (Spiritus fumans Libavii), ὅπερ ἐχρησιμοποίησεν ὡς καυστικόν. Ἠσχολήθη μὲ τὰς σκευασίας τοῦ ἀντιμονίου, μὲ τὸ ἀρσενικῶδες ὀξύ, ὅπερ ἐχρησιμοποίησε πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν θεραπείαν τῶν καρκινωματωδῶν ἑλκῶν καὶ πρὸς θανάτωσιν τῶν μυῶν, μὲ τὸ θειικὸν καὶ θειῶδες ὀξύ, καὶ μὲ τὴν τοξικολογίαν. Τὰ ἐπὶ τῶν ζῴων πειράματά του, ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς διακρινούσης ταῦτα πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐθεώρησεν ὑπὸ ἔποψιν ἀποτελέσματος ὡς ὄχι ἐφαρμόσιμα διὰ πάσας τὰς περιπτώσεις ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ. Κατὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τῆς χρώσεως τῶν ὑαλοποιουμένων οὐσιῶν παρετήρησεν ὅτι τὰ μεταλλικὰ ὀξέα δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς χρῶσιν τῶν ὑέλων καὶ συνεπῶς πρὸς παραγωγὴν τεχνητῶν πολυτίμων λίθων. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται καὶ αἱ πρῶται περὶ μεταλλικῶν ὑδάτων γνώσεις, εἰς ἃ ἀφιέρωσε καὶ ἰδιαίτερον βιβλίον. 'Εμελέτησεν ἐπίσης τὰ ὀρυκτὰ καὶ τὸ ζήτημα τῆς διαλύσεως τῶν μετάλλων. 'Ανέγραψε λεπτομερῶς τὴν παραγωγὴν τοῦ οἰνοπνεύματος ἐκ τοῦ ζύθου, τοῦ ἀποστάγματος οἴνου ἐκ τῶν κόκκων, ὀπωρῶν, βελανιδίων κλπ., καὶ ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν μετάγγισιν αἵματος, ἀναφέρων τὴν ἀναστόμωσιν τῶν δύο ἀρτηριῶν διὰ σωλήνων ἐξ ἀργύρου καὶ τὴν παροχέτευσιν ὑγιοῦς αἵματος εἰς τὴν ἀρτηρίαν τοῦ πάσχοντος. 'Εκ τῶν ἔργων του τὰ μὲν πραγματεύονται ζητήματα τῆς χημείας καὶ τῆς ἀλχημείας, τὰ δὲ ἀποτελοῦσι πολεμικὴν κατὰ τῶν θεωριῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γαληνοῦ, εἰς ἃς ἀντιτάσσει οὗτος τὴν χημειοθεραπείαν. Τὸ κύριον ἔργον του, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸ πρῶτον σύγγραμμα χημείας, σχὸν πλείστας ἐκδόσεις, φέρει τὸν τίτλον «Alchymia e dispersis passim optimorum auctorum.... collecta etc.» (Φραγκφούρτη 1595). Σημειοῦμεν ἐπίσης τίτλους τινὰς ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του: «Anatome tractatus neo-paracelsici de pharmaco cathartico scripti adversus galenicos veteris veraeque medicinae professores» (Φραγκφούρτη 1594), «Examen censurae scholae parisiensis contra alchymiam» (1601—1604), «Commentationum metallicarum libri IV, de natura metallorum, mercurio philosophorum, azotho et lapide seu tinctura physicorum conficienda e rerum naturae experientia et auctorum praestantium fide» (Φραγκφούρτη 1597), «De theriaca Andromachi senioris» (Κοβοῦργον 1613) κλπ. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Opera omnia medico-chymica» (Φραγκφούρτη 1613) εἰς δύο τόμους καὶ τῷ 1615 εἰς τρεῖς. Ο. Ρ.

Λιμπὰν *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Σκαλωτὴ* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λιμπάνοβον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης κωμοπόλεως *Αἰγίνιον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λιμπάου (Liebau) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ κλιματολογικὸς σταθμὸς τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ Κάτω

Digitized by Google

Σιλεσίᾳ, παρὰ τὸν ποταμὸν Μπόμπερ, παραπόταμον τοῦ Ὄντερ. Κάτ. 5.200. Κεῖται παρὰ τὴν βοημικὴν μεθόριον εἰς ὕψος 510 μ. καὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Καίνιγκρατ - Ράτλανκ καὶ ἔχει χαρτοποιεῖα, ὑελουργεῖα, ὑφαντουργεῖα καὶ κλωστήρια. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν γαιανθρακωρυχεῖα. Ἔχει μεγάλα ξενοδοχεῖα καὶ ἀεροθεραπευτήρια. Μ. Δ. Β

λιμπαρδοσυκιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῶν νήσων ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *συκῆ ἡ καρικὴ* (Ficus carica).

λιμπάρριζα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὄρχις ὁ μακροσκελής* (Orchis longicruris).

Λίμπαχ (Limbach) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ πόλις ἐν Σαξωνίᾳ, ἀνήκουσα εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Zwickau. Ἔχει 11.834 κατοίκους καὶ βιομηχανίας βαφικῶν ὑλῶν, χειροκτίων, ναστοχάρτου κλπ. —Ω

Λιμπάχοβον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Φιλλυριά* (βλ. λ.). Χ. Δ

Λίμπεν-Στάρα (Liben-Stara) *[Γεωγρ.]*. Ἄλλοτε προάστειον τῆς πρωτευούσης τῆς Τσεχοσλοβακίας Πράγας πρὸς τὰ ΒΑ. αὐτῆς, ἑνωθὲν ἤδη μετὰ τῆς πόλεως καὶ ἀποτελοῦν συνοικίαν αὐτῆς. Μ. Δ. Β.

Λίμπεντσελ (Liebenzell) *[Γεωγρ.]*. Ἰαματικὴ λουτρόπολις τῆς Γερμανίας, ἐν Βυρτεμβέργῃ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νάγκολντ, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ, ἐπὶ ὕψους 340 μ. Μόνιμοι κάτ. 1.761 (1925), θεραπευόμενοι 6.000 (1926). Ἔχει θερμὰς πηγὰς 22—24° Κ.), ἰαματικὰς ἰδίᾳ διὰ τὰ νευρικὰ νοσήματα. Θ Κ

Λίμπερ (Lieber), ***Φραγκῖσκος***. Γερμανοαμερικανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ (1800—1872). Ἔλαβε μέρος ὡς ἐθελοντής, ὑπὸ τὸν στρατάρχην Μπλύχερ, εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1815, πολεμήσας ἐν Βατερλὼ καὶ Ναμύρ, ὅπου καὶ ἐτραυματίσθη δὶς ἐπικινδύνως. Ἀφοσιωθεὶς κατόπιν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς, ἐν Βερολίνῳ, συνελήφθη διὰ τὰ πολιτικά του φρονήματα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐξωτερικεύσει εἰς ποιήματα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἐξωρίσθη ἐκ Πρωσσίας, χαρακτηρισθεὶς ὡς δημαγωγός.

Τῷ 1821 κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Μετ' ὀλίγους ὅμως μῆνας, κατόπιν μεγάλων στερήσεων, ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Μεσολογγίου διὰ Ρώμην, ἔνθα ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Νίμπουρ καὶ ἔγραψε: «Ἡμερολόγιον τῆς διαμονῆς μου ἐν Ἑλλάδι» (Λειψία 1823). Ἐπιστρέψας εἰς Βερολῖνον συνελήφθη ἐκ νέου, ἀπελευθερωθείς, μετὰ πολύμηνον φυλάκισιν ἐν Κέπενικ, κατόπιν ἐπεμβάσεως τοῦ Νίμπουρ. Κατόπιν μετέβη εἰς Λονδῖνον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας (1827), ὅπου, ἀποκτήσας τὴν ἀμερικανικὴν ἰθαγένειαν, διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ πολιτειολογίας καὶ ἐξέδωκε μετ' ἄλλων τὴν «Encyclopaedia Americana» (1829—1833, 13 τ.) Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἀντιταχθεὶς κατὰ τῆς ἰδέας τοῦ χωρισμοῦ τῶν πολιτειῶν.

Μεταξὺ ἄλλων ἔγραφε καὶ τὰ ἑξῆς: «Letters to a gentleman in Germany» (1834), «Reminiscences of an intercourse with Niebur the historian» (1835), «Essay on subjects of penal law» (1838). «Manual of political ethics» (1838—1839, 2 τ.), «On civil liberty and selfgoverment» (1853, 2 τ.). Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθη: «Miscellanaeus writings» (1881, 2 τ., μετὰ βιογραφίας ὑπὸ *Thayer*). Κατόπιν ἐντολῆς τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν παρεσκεύασε τὸν σπουδαῖον «Code of war for the government of the Armies of the United States in the Field», ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις διὰ τὸ ἔργον τοῦ Bluntschli «Droit international codifié». [Πρβλ *Perry*, Life and letters of Francis Lieber (1882). *Harley*, Francis Lieber his life and political philosophy (1899).] Γ. Ε. Κ.

Λιμπεράλε (Liberale). Ἰταλὸς ζωγράφος (1445—1526). Διήγαγεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Βερώνῃ. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἰ. Μπελλίνι καὶ ἠσχολήθη κατ' ἀρχὰς εἰδικῶς εἰς τὴν μικρογραφίαν, διακοσμήσας δι' εἰκονογραφιῶν ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ὁ καλλιτέχνης, ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ ὁποίου ὑπέστη τὰς μᾶλλον αἰσθητὰς ἐπιδράσεις, ὑπῆρξεν ὁ Μαντένια. Ὁ Λιμπεράλε ἀπέκτησε μεγάλην φήμην κατὰ τοὺς χρόνους του διὰ τὴν λεπτότητα τοῦ σχεδίου του, τὴν λαμπρότητα τοῦ χρωματισμοῦ του καὶ τὴν χαρίεσσαν ἔκφρασιν τῶν συνθέσεών του. Ἐν Ἁγίᾳ Ἀναστασίᾳ τῆς Βερώνης ὑπάρχουν δύο ἐνδιαφέρουσαι τοιχογραφίαι του: «Ὁ Χριστὸς νεκρὸς» καὶ «Ὁ οὐράνιος πατὴρ ἐν τῷ μέσῳ ψαλλόντων ἀγγέλων». Ἕτερα ἀξιομνημόνευτα ἔργα του εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ», «Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου», «Ἡ προσκύνησις τῶν μάγων» «Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος τῆς Παδούης» (ἐν Βερώνῃ, «Ὁ ἅγιος Σεβαστιανὸς» (ἐν μουσείῳ Βερολίνου) καὶ «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου» (ἐν τῷ αὐτῷ μουσείῳ). Καὶ γλυπτικὰ ἔργα κατέλιπεν ὁ Λιμπεράλε, ἐν οἷς «Ἡ Διδὼ ἐπὶ τῆς πυρᾶς» (ἐν τῇ Ἐθνικῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Λονδίνου). Ι. Μ. Π.

Λίμπερδον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Μαλευρίου πρὸς Δ. τοῦ Γυθείου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον Κάτ. (1928) 324. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Γιάννη-χωρίον, Καλικᾶ* καὶ *Ψαθάκια*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 463 Χ. Δ.

Λίμπερετς, ἢ ***Ράϊχεμπεργκ*** (Liberec ἢ Reichenberg *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐν Βοημίᾳ παρὰ τὸν ποταμὸν Ναΐσσε. Κάτ. 70.000. Ἔχει παλαιὸν δημαρχεῖον μετὰ πύργου 56 μ., μουσεῖον κλπ. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας ἔλαβε μεγίστην ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀπέβη, μετὰ τὴν Πράγαν, ἡ σημαντικωτέρα πόλις εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ἔχει ἐριουργεῖα, ἐργοστάσια γεωργικῶν ἐργαλείων, κλειδοκυμβάλων, ἐπίπλων, σάπωνος, χρωμάτων, κρυσταλλίνων εἰδῶν καὶ εἰδῶν πορσελλάνης, οἰκιακῶν σκευῶν, καουτσούκ, ὀπτικῶν εἰδῶν, αὐτοκινήτων, τυπογραφικῶν εἰδῶν, χάρτου κτλ. Ἀπὸ τοῦ 1920 λαμβάνουν χώραν ἐν αὐτῇ κατ' Αὔγουστον ἐτήσιαι ἐμποροπανηγύρεις, ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων τῆς Εὐρώπης. Εἶναι ἐπίσης κέντρον τουρισμοῦ, ἕνεκα τῶν θαυμασίων περιχώρων καὶ τῶν καταλλήλων δι' ἐκδρομὰς εἰς τὰ πέριξ ὄρη τοποθεσιῶν. Ἐκτίσθη κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, κατὰ δὲ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωσὴφ τοῦ Β', ἡ βιομηχανία αὐτῆς εὑρίσκετο εἰς μεγίστην ἀκμήν, χάρις εἰς τὰ παραχωρηθέντα εἰς αὐτὴν προνόμια. Γερμανιστὶ εἶναι γνωστὴ ὡς *Ράϊχενμπεργκ*. Μ. Δ. Β.

Λιμπέρι Liberi), ***Πέτρος***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Ιρ. Libertino* Ἰταλὸς ζωγράφος (1605—1687). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Παντοβανῖνο Κατ' ἀρχὰς ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς τέχνης τῶν Καρράτσι. Διέπρεψεν ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐλευθερίων θεμάτων, ἐξ ὧν καὶ τὸ παρωνύμιόν του. Ἐπὶ πλέον ἐξειργάσθη τὴν «Μάχην τῶν Δαρδανελλίων», ἐν τῷ δουκικῷ ἀνακτόρῳ τῆς Βενετίας, ἥτις θεωρεῖται πάντοτε σημαντικωτάτη δημιουργία. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων του μνημονεύομεν τὸν «Λὼτ μετὰ τῶν θυγατέρων του» καὶ τὴν «Κρίσιν τοῦ Πάριδος» (ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Δρέσδης). Ι. Μ. Π.

λιμπεριὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ: *ἀνδροπώγων ὁ ἀρουραῖος*.

Λίμπερκυν (Lieberküchn), ***Ἰωάννης - Ναθαναὴλ*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς ἀνατόμος, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ (1711—1756). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς ἐν Χάλλῃ καὶ Ἰένῃ θεολογίαν, εἶτα δὲ ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῶν φυσικο-μαθηματικῶν παραδόσεων τοῦ Hamberger, ἠσχολήθη μὲ τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν Ἰένῃ καὶ Λέϊντεν καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1739 μὲ τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν «De valvula coli et usu processus vermicularis». Μετὰ μακρὰν διαμονὴν ἐν Παρισίοις ἐπανέκαμψε καὶ ἐγκατέστη ἐν Βερολίνῳ, γενόμενος μέλος τοῦ ἰατρο-χειρουργικοῦ κολλεγίου. Ἐκ τῶν πλέον διαπρεπῶν ἀνατόμων τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Haller περιέγραψε τοὺς σωληνοειδεῖς ἀδένας τοῦ βλεννογόνου τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, οἵτινες φέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομά του (Λιβερκύνειοι ἀδένες), («De fabrica et actione villorum et intestinorum tenuiium», Leyden 1745). Ἐπίσης διέπρεψε καὶ διὰ τὰ παρασκευάσματά του τῶν ἐνέσεων τῶν ἀγγείων, διὰ τὴν σπουδὴν τῶν ὁποίων παρεσκεύασεν εἰδικὰ ἐργαλεῖα. Τὰ παρασκευάσματά του ταῦτα τῶν ἐνειμένων ἀγγείων χρησιμοποιοῦνται ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου Τὰ λοιπὰ ἔργα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1782 ὑπὸ τοῦ Sheldon. Ο. Ρ

— **Λίμπερκυν** (Lieberkühn), ***Ναθαναὴλ*** Γερμανὸς ἀνατόμος τοῦ Βερολίνου, γεννηθεὶς ἐν Barby (1822—1887). Υἱὸς ἰατροῦ, ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τοῦ 1843 ἐν Χάλλῃ καὶ Βερολίνῳ φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν, εἶτα δὲ τῷ 1845 ἰατρικήν, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ ταύτης τῷ 1849. Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν Βερολίνῳ (1857), ἔκτακτος καθηγητὴς (1862), καὶ ἀπὸ τοῦ 1867 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν Μαρβούργῳ. Ἔγραψε: «Über Resorption der Knochensubstanz» (Φραγκφούρτη 1880) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Bermann, «Über die Entnicklungsgeschichte des Wirbelthierauges» (Κάσσελ 1872) κλπ. Ο. Ρ

Λιμπερμάϊστερ (Liebermeister), ***Κάρολος*** Γερμανὸς ἀνατομοπαθολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ronsdorf τῷ 1833 Ἐσπούδασεν ὑπὸ τὸν Virchow καὶ Niemeyer καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1856 Διετέλεσε βοηθὸς καὶ ἐπιμελητὴς ἐν Γκράϊφσβάλδῃ καὶ Τυβίγγῃ, ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἀνατομοπαθολογίας ἐν Τυβίγγῃ (1864), τακτικὸς καθηγητὴς τῆς παθολογίας καὶ διευθυντὴς τῆς κλινικῆς Basel (1865—1871), καὶ εἶτα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα ἐν Τυβίγγῃ. Ἔγραψε: «Συμβολὴν εἰς τὴν παθολογοανατομίαν καὶ κλινικὴν τῶν ἡπατικῶν νόσων» (Τυβίγγη 1864), «Παρατηρήσεις καὶ ἐρεύνας ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ ψυχροῦ ὕδατος κατὰ τῶν ἐμπυρέτων νόσων» (Λειψία 1868), πεντάτομον «Εἰδικὴν παθολογίαν καὶ θεραπευτικὴν» (Λειψία) κτλ. Ο. Ρ.

Λίμπερμανν (Liebermann), ***Κάρολος***. Γερμανὸς χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1842 ἐν Βερολίνῳ. Ἐγένετο καθηγητὴς τῷ 1879, καὶ ἀπέθανε τῷ 1914. Παρεσκεύασε πρῶτος, τῷ 1869, μετὰ τοῦ Graebe συνθετικῶς τὴν ἀλιζαρίνην, συντελέσας οὕτω εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς μεγάλης ἐν Γερμανίᾳ βιομηχανίας τῶν συνθετικῶν χρωμάτων. Ἠσχολήθη ἐπίσης εὐρύτατα μὲ τὴν χημείαν τῶν ἀλκαλοειδῶν καὶ τῶν χρωστικῶν ὑλῶν. Σ. Γ.

— **Λίμπερμανν** (Liebermann), ***Μάξ***. Γερμανὸς ζωγράφος. Ἐγεννήθη τῷ 1847 ἐν Βερολίνῳ. Ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς μὲν παρὰ τῷ Munkacsy, μετὰ ταῦτα δὲ παρὰ τῷ Millet, οὗ ἡ τέχνη, παραλλήλως πρὸς τὴν τέχνην τοῦ ρεαλιστοῦ Κουρμπέ, ἤσκησε βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ταλάντου του. Ἐπὶ πλέον μεταβὰς εἰς Ὀλλανδίαν ἔλαβε σημαντικὰ καὶ χρήσιμα διδάγματα ἀπὸ τὸ ἔργον τῶν παλαιῶν Ὀλλανδῶν διδασκάλων καὶ εἱλκύσθη ἀπὸ τοὺς πίνακας τοῦ Ἰσραέλς, ἐν οἷς ἀνεῦρε κοινότητα τάσεων. Ἐπα-

Μ. Λίμπερμανν: Γυναῖκες τίλλουσαι χῆνας.

Digitized by Google

νελθὼν εἰς Γερμανίαν ὁ Λίμπερμανν ἐρρίφθη εἰς ἀκάματον καὶ ἐξαιρέτως παραγωγικὴν ἐργασίαν. Εἰς τὰ πρῶτά του βήματα καὶ μετὰ ταῦτα ἐπ' ἀρκετὸν ἐχρειάσθη νὰ παλαίσῃ κατ' ἰσχυρῶν ἐμποδίων, νὰ κατανικήσῃ ἀντιδράσεις, ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν προκατάληψιν, τὴν ἀμάθειαν, τὴν ἄνευ περιεχομένου συντηρητικότητα καὶ τὴν χλεύην. Ἠδυνήθη πάσας τὰς δοκιμασίας ταύτας νὰ τὰς διέλθῃ νικηφόρως, νὰ ἐπιβληθῇ διὰ τοῦ ἰσχυροῦ, πλήρους θερμῆς εἰλικρινείας ταλάντου του, διὰ τῆς αἰσθητικῆς ἀξίας καὶ τῆς διανοητικῆς σημασίας τοῦ ἔργου του. Διέπρεψεν ἰδίως ὡς ζωγράφος τῶν ταπεινῶν καὶ καταφρονεμένων, τῶν κοπιώντων καὶ πεφορτισμένων, τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι διάγουν τραχεῖαν καὶ ἐπίπονον ζωὴν ἐν τῷ μέσῳ περιβάλλοντος προκαλοῦντος τὸν οἶκτον. Εἶναι ρεαλιστής, ὁ ὁποῖος βλέπει μετ' εἰλικρινοῦς διαθέσεως τὴν φύσιν, μετά τινος εἴδους κατανύξεως τὴν ζωήν· ἀποδίδει δι' ἰσχυρῶν καὶ τραχέων ἐνίοτε τόνων μίαν καθημερινὴν σκηνήν, ἓν ἐσωτερικὸν οἰκίας ἢ καταστήματος, ἓν πρόσωπον· δὲν καταντᾷ ὅμως ποτὲ μονότονος ἢ συμβατικός. Ἡ τέχνη του ἔχει τὴν δύναμιν ν' ἀνανεώνεται διηνεκῶς· οὐδέποτε ἀποκάμνει, παλινδρομεῖ ἢ ἐκτρέπεται· προχωρεῖ ἀπὸ τῆς μιᾶς δυσκόλου κατακτήσεως εἰς τὴν ἄλλην μὲ σταθερὸν βῆμα. Ἐπὶ πλέον ὑπερτέρα τις ποιητικὴ πνοή, κάτι ὡσὰν ταραγμένη, ἀνήσυχος εὐαισθησία καὶ ὡσὰν ἀπὸ ψυχικὴν αὐτοπεποίθησιν προερχομένη γαλήνη, συγκερνῶνται κατ' ἀξιοθαύμαστον τρόπον εἰς τὸ πλούσιον, ποικίλον καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐνδιαφέρον ἔργον του. Παρὰ τὰς ἐπιδράσεις, τὰς ὁποίας πολλαχόθεν ὑπέστη, ὁ Λίμπερμανν παραμένει πάντοτε αὐτοτελὴς καὶ ἀνεξάρτητος καλλιτέχνης, πλήρης ἐντόνου πρωτοτυπίας καὶ εἰς τὰς ὀλιγώτερον ἔτι ἐνδιαφερούσας συλλήψεις του. Ἐπαναστάτης εἰς τὴν ἐποχήν του, θεωρεῖται σήμερον ἀπὸ τοὺς καθ' ὑπερβολὴν ἀριστερίζοντας συντηρητικός. Κατ' οὐσίαν ὅμως ὁ καλλιτέχνης οὗτος οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ προχωρῇ· ἀλλὰ καὶ δὲν δύναται κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ ἐξέλθῃ τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν διὰ μακρᾶς προσπαθείας ἐχάραξεν εἰς ἑαυτόν. Εἶναι ὁ ζωγράφος τῆς ἐργασίας, τοῦ ἱεροῦ μόχθου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνασκάπτεται, καλλιεργεῖται καὶ καρποφορεῖ ἡ γῆ, οἰκοδομοῦνται αἱ πόλεις καὶ συντελεῖται ὁ πολιτισμός. Ὀξεῖα παρατηρητικότης καὶ διεισδυτικὴ φαντασία τὸν βοηθοῦν ἐξαιρέτως εἰς τὴν μετ' ἀληθείας καὶ ἄνευ ἐπιτηδεύσεως ἀναπαράστασιν τῆς πραγματικότητος. Ἡ τέχνη του ἤρξατο διαφημιζομένη ἀπὸ τοῦ 1897, ὁπότε ἑωρτάσθη ἐν Μοαμπὶτ τοῦ Βερολίνου ἡ πεντηκονταετηρίς του. Ἕτεραι ἑορταὶ ἔλαβον χώραν πρὸς τιμήν του τῷ 1907, τῷ 1917 καὶ τῷ 1927, ὅτε ἑώρτασε τὴν ἑξηκονταετηρίδα, τὴν ἑβδομηκονταετηρίδα καὶ τὴν ὀγδοηκονταετηρίδα τοῦ βίου του. Ὠνομάσθη πρόεδρος τῆς πρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Γυναῖκες τίλλουσαι χῆνας» (Ἐθνικὴ πινακοθήκη Βερολίνου), «Ἐπιδιόρθωσις δικτύων» (Μουσεῖον Ἀμβούργου), «Ἄσυλον γερόντων ἐν Ἄμστερνταμ» καὶ «Ἡ γυναῖκα μὲ τὰς αἶγας» (Πινακοθήκη Μονάχου), «Ὑποδηματοποιεῖον», «Αὐλὴ ὀρφανοτροφείου ἐν Ἄμστερνταμ», «Ὁ Ἰησοῦς πρὸ τῶν Γραμματέων ἐν τῷ ναῷ» (Μουσεῖον Ἀμβούργου), «Προσευχὴ πρὸ τοῦ γεύματος», «Ἁμάξι μέσα εἰς τὰς θῖνας», «Ὁλλανδικὸν χωρίον», «Ἄνθρωπος μέσα εἰς τὰς θῖνας», «Παρὰ τὴν ἀκτήν», «Τὸ ἐργαστήριον», «Οἱ ἀπόμαχοι», «Οἱ ἐργάται τῶν ἀγρῶν», «Τὸ βόδι ποῦ περιποιεῖται τὸ νεογνόν του», «Ἡ μικρὴ ἀδελφή», «Γραῖα εἰς τὸ παράθυρον», «Νεαραὶ Ὁλλανδαὶ» καὶ ἱκαναὶ προσωπογραφίαι.

Λ. Μ. Π.

Λιμπερόπουλος, ***Ἰωάννης Σπ.*** Παθολόγος ἰατρὸς καὶ πολιτευτὴς Λακεδαίμονος, γεννηθεὶς ἐν Σπάρτῃ τῷ 1879. Σπουδάσας εἰς τὸ ἐν Παρισίοις πανεπιστήμιον ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις, διορισθεὶς ὑφηγητὴς τῆς παθολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδίδαξεν ἐπὶ δεκαετίαν. Ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς «Κοινωνιολογικῆς ἑταιρείας», μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Γουδὶ ἐκλεγεὶς βουλευτὴς Λακεδαίμονος, συνέπραξεν ἐν τῇ βουλῇ μετὰ τῆς ὁμάδος τῶν κοινωνιολόγων. Ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῆς δημοκρατικῆς ἑνώσεως, ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐπὶ τῆς πρώτης ὑπὸ τὸν Α. Παπαναστασίου δημοκρατικῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ τῆς ὑπουργίας του δὲ ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς βουλῆς ἡ ἵδρυσις τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ὁ περὶ ὑποτροφίας τῶν καθηγητῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως νόμος. Ἐξελέγη βουλευτὴς Λακεδαίμονος καθ' ὅλας τὰς προηγηθείσας ἔκτοτε βουλευτικὰς ἐκλογάς.

— Ω

Λίμπερτ (Liebert), ***Ἀρθοῦρος.*** Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1878. Καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου καὶ μέλος τῆς «Καντιανῆς ἑταιρείας» (Kant-gesellschaft). Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νεοκαντιανοῦ κριτικισμοῦ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱστορικῶν φαινομένων, ὁ Λίμπερτ προσπαθεῖ διὰ κριτικῆς ἐρεύνης τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας νὰ θεμελιώσῃ σύστημα ἀφορῶν τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀντινομίας τῆς ἱστορίας καὶ νὰ δημιουργήσῃ θεωρίαν περὶ τῶν κατηγοριῶν τῆς ἱστορικῆς γνωσιολογίας. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Τὸ ἀξιολογικὸν πρόβλημα» (1914), «Πῶς εἶναι γενικῶς δυνατὴ κριτικὴ φιλοσοφία;» (1919), «Περὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἐπαναστάσεων» (1919), «Στρίντμπεργκ, ἡ κοσμοθεωρία του καὶ ἡ τέχνη του» (1920), «Ἠθική» (1923), «Ἡ πνευματικὴ κρίσις τοῦ παρόντος» (1923), «Μῦθος καὶ πολιτισμός» (1925). Γ. Ξ. Κ.

Λιμπικάδα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς ΒΑ Χαλκιδικῆς (πλάτ. 40°36' ½ Β., μῆκ. 23°47' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos), 10 ½ μίλλ. Ν. ΝΑ. τοῦ Στρυμόνος ἐπὶ τῆς ΝΔ. πλευρᾶς τοῦ κόλπου τοῦ *Ὀρφανοῦ* (ἀρχ. *Στρυμωνικοῦ*). Πρόκειται ταύτης νησίον Καύκανα (ἀρχ. Κάπρος). Εἶναι ὁ ἀρχαῖος τῶν *Σταγείρων* λιμήν. Σ. Ε. Λ.

Λῖμπιγκ (Liebig)· βλ. *Λῖμπιχ*.

λιμπίζομαι, ἀόρ. *λιμπίστηκα*· δημοτ., σφόδρα ἐπιθυμῶ τι, λαχταρῶ: «δὲ σὲ λιμπίστηκα», ᾆσμ. «μηλίτσα ποῦ 'σαι 'ς τὸν κρεμνό, τὰ μῆλα φορτωμένη, τὰ μῆλά σου λιμπίζομαι, μὰ τὸν κρεμνὸ φοβοῦμαι».

Λιμπίνοβον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Διάκος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λίμπιντο (libido). Ὅρος σημαίνων τὴν ἐρωτικὴν τάσιν ἢ ὁρμὴν καὶ ἀποδοθεὶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ τῶν ὅρων ἔρως, ἵμερος κλπ., ἥκιστα προσφόρων, διότι ἡ libido τοῦ Freud σημαίνει κίνησιν ἀρχομένην, ἤτοι ὁλότητα ἐν τῇ ὁλοκληρώσει αὐτῆς, συμφώνως πρὸς τὴν νεωτέραν ἐπιστημονικὴν ψυχολογίαν (θεωρία τῆς μορφῆς Köhler-Koffk-Krueger κλπ.). Ὁ ὅρος οὗτος κατέστη πολυθρύλητος, διότι ὁ Freud ἐνενίκευσεν αὐτόν, δεχόμενος τὴν libido ὡς τὸ πρωτογενὲς κίνητρον πάσης τοῦ ἀτόμου ἐνεργείας, διότι πᾶν συναίσθημα, πᾶσα τάσις, πᾶσα ἐπιθυμία, ἐν γένει δ' εἰπεῖν πᾶν ἐνδιαφέρον, κατὰ τὸν Claparède, εἶναι ἐξιδανικευμέναι μορφαὶ τῆς libido (πανσεξουαλισμός). Οὕτως ἡ ἀγάπη τοῦ υἱοῦ πρὸς τὴν μητέρα, ἡ ἀγάπη τῆς θυγατρὸς πρὸς τὸν πατέρα, ἡ φιλία, ἡ συμπάθεια, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ κυριότης, εἶναι ἢ ἐξιδανικευμέναι libido, ἢ συμβολικὴ αὐτῶν ἐκδήλωσις, ὡς ἡ κυριότης φερ' εἰπεῖν, συμβολίζουσα τὴν ἐν τῇ γενετησίῳ πράξει ἐπιθετικὴν καὶ ἐνεργητικὴν τάσιν τοῦ ἀνδρός, εἰς ὃν ἔπελαχε τὸ δρᾶν. Ἑπομένως καὶ πᾶσα πρόοδος ἐκεῖθεν ἔχει τὴν προέλευσιν αὐτῆς.

Εἰδικώτερον ἡ libido εἶναι τὸ αἴτιον τῶν γλωσσικῶν λαθῶν, τῆς λήθης ὀνομάτων κλπ., διαδραματίζει μέγιστον ρόλον εἰς τὰ ὄνειρα, προκαλεῖ δὲ καὶ τὰς νευρώσεις, τάς τε τῆς μεταβιβάσεως (ὑστερίαν, ἰδεοληψίας, ἄγχος ὑστερικὸν) καὶ τὰς ναρκισσικάς. Διότι αὐτὴ εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἐμφανιζομένη ὑπὸ μορφὴν εἴτε φιλομόρφων, εἴτε τὴν τοῦ οἰδιποδείου συμπλέγματος καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἱκανοποιηθῇ λόγῳ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως, ἐλέγχου προερχομένου ἐκ τῆς ἀγωγῆς κυρίως, ρίπτεται εἰς τὸ ὑποσυνείδητον. Ἐκεῖ, αἱ μὴ ἱκανοποιηθεῖσαι ἐπιθυμίαι διατηροῦσι τὴν δυναμικότητα αὐτῶν καὶ ὅταν φθάσωσι μάλιστα εἰς τὸ προσυνείδητον, ἔχουσι τὴν μεγίστην, καὶ ἐπειδὴ ἐμποδίζονται ν' ἀνέλθουν εἰς τὸ συνειδητὸν ἱκανοποιοῦνται διὰ πλαγίας ὁδοῦ, ἤτοι συμβολικῶς, διὰ τῶν ὀνείρων κ.λ.π. Καὶ εἰς μὲν τὰς νευρώσεις τῆς μεταβιβάσεως, ἡ libido ἐπιστρέφουσα εἰς ἑαυτὴν δὲν ἑνοῦται μὲ τὸ ἐγώ, ἀλλ' ἱκανοποιεῖται πλαγίως διὰ τῶν νοσηρῶν ἐκδηλώσεων, εἰς δὲ τὰς ψυχώσεις τὰς ναρκισσικὰς (ὡς ἡ πρωτόγονος ἄνοια, μανία, μελαγχολία, παράνοιαι) ἑνοῦται μὲ τὸ ἐγώ, ὅτε ἔχομεν γνήσιον αὐτοερωτισμόν, ναρκισσισμὸν (αὐτισμόν). Ἄρα αἱ μὲν πρῶται εἶναι ἰαταί, ὡς οὔσης δυνατῆς τῆς εἰς τὰ ἔξω ἀναγωγῆς τῆς libido, αἱ δὲ ναρκισσικαὶ οὐχί, διότι χάνει τὰς ὁδούς, ὡς συνδεομένη ἀρρήκτως μὲ τὸ ἐγὼ καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκστραφῇ. Ἡ θεραπεία συνίσταται, εἰς τὰς πρώτας, εἰς τὴν ἐπαναφορὰν εἰς τὴν συνείδησιν τῆς πιεζομένης ἐπιθυμίας καὶ τὴν μεταβίβασιν αὐτῆς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ θεραπευτοῦ. Τοῦτο κατορθοῦται διὰ πολλῶν μεθόδων: τῆς ψυχαναλυτικῆς τοῦ Freud, τῆς συνειρμικῆς τοῦ Jung, τῆς ὑπνωτικῆς τοῦ Frack καὶ τῆς ψυχογαλβανικῆς - συνειρμικῆς (Veraguth).

Ὅτι ἡ τοιαύτη ἀντίληψις ἔχει βάσιν, εἶναι πρόδηλον, ὅπως εἶναι πρόδηλον συγχρόνως ὅτι δὲν εἶναι ἐρωτικὴς προελεύσεως πᾶσα ἐπιθυμία-τάσις-συναίσθημα κ.τ.τ. Διότι καὶ ἡ ἀντίστροφος θεωρία τοῦ Adler ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ libido εἶναι συμβολισμὸς τῆς τάσεως πρὸς ἀναπλήρωσιν ψυχικὴν ἐλαττώματός τινος σωματικοῦ ἢ ψυχικοῦ, ἔχει βάσιν διά τινας περιπτώσεις. Ἀλλὰ καὶ ἐνσυνειδήτων ἐπιθυμιῶν πίεσις ἐνσυνείδητος προκαλεῖ νόσον, εὐθέως ὅμως καὶ οὐχὶ πλαγίως. Ἂν λοιπὸν ὡς libido θεωρήσωμεν πᾶσαν ἐπιθυμίαν, οὐχὶ ὅμως μὲ βάσιν μόνον ἐρωτικὴν πάντοτε, ἀλλ' ἀνάλογον δι' ὅλας τὰς ἐπιθυμίας, ἀναμφιβόλως αὕτη εἶναι ὁ μέγιστος παράγων γενέσεως ψυχώσεων, ἰδίᾳ τῶν τῆς μεταβιβάσεως καὶ τινων ὅμως ναρκισσικῶν (αὐτισμός, σχιζοφρενία). Τ. Α. Ζ.

Λιμπίστοβον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ εἰς *Αἰλιᾶν* μετονομασθέντος χωρίου τῆς ἐπαρχίας Βοΐου τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα, ἔχει δὲ κατ. (1928) 247. Χ. Δ.

Λίμπιχ (Liebig), ***Γεώργιος - Φράϊχερ φὸν —***. Γερμανὸς ἰατρός, ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν κλιματολογίαν καὶ ὑδροθεραπείαν. Υἱὸς τοῦ διασήμου χημικοῦ Ἰουλίου Λίμπιχ, ἐγεννήθη ἐν Giessen τῷ 1827. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ γενετείρᾳ καὶ ἐν Βερολίνῳ καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1853. Μετὰ δοκιμασίαν ἐν Λονδίνῳ εἰς τὸ κολλέγιον τῆς χειρουργικῆς προσελήφθη εἰς τὸν ἀγγλο-ινδικὸν στρατὸν Βομβάης, ὑπηρετήσας ἐπὶ τριετίαν, μεθ' ὃ ἐγένετο τῷ 1856 καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν τῷ ἰνδικῷ κολλεγίῳ τῆς Καλκούττας. Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Εὐρώπην μετὰ βραχεῖαν διαμονὴν ἐν Βερολίνῳ πρὸς γυναικολογικὰς μελέτας, ἐγκατέστη πρὸς ἐξάσκησιν ἐν Reichenhall. Ἔγραψε: Über die Temperaturunterscheide des venösen und arteriellen Blutes» ἐναίσιμος διατριβὴ (Giessen 1853), «Reichenhall, sein Klima und seine Heilmittels» (1883) κλ. κλ. Ο. Ρ.

— Λίμπιχ (Liebig), ***Ἰοῦστος φὸν —***. Γερμανὸς χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1803 εἰς Darmstadt, διατελέσας ἀπὸ τοῦ 1824—1852 καθηγητὴς εἰς τὸ Giessen καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ Μόναχον μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπελθόντος τῷ 1873. Παρέσχε σπουδαιοτάτας ἐργασίας εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς χημείας, ὧν τὰ συμπεράσματα σπουδαιοτάτην ἔσχον ἐπίδρασιν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς θεωρητικῆς χημείας καὶ ἵδρυσιν τῆς γεωπονικῆς χημείας. Εἰς τὰς τοιαύτας ὑποδείξεις του ὀφείλομεν, πλὴν τῶν ἄλλων, τὴν δημιουργίαν τῆς βιομηχανίας τῶν χημικῶν λιπασμάτων καὶ τῶν βιομηχανιῶν τοῦ ἐκχυλίσματος κρέατος. Τὸ ἔπαθλον Liebig τῆς γερμανικῆς γεωργίας χρησιμεύει διὰ τὴν ἐπιβράβευσιν τῶν γεωργικῶν ἐπιστημῶν.

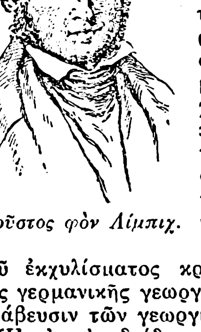

Ἰοῦστος φὸν Λίμπιχ.

Ἡ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν χημικῶν λιπασμάτων ὀφειλομένη ἀνάπτυξις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἰδίως πρώτων ὑλῶν, ἀπετέλεσεν ἀπαραίτητον προαπαιτούμενον τῆς κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀλματώδους ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς τοῦ αὔξοντος πληθυσμοῦ. Τὰ ὅρια τῆς παραγωγικότητος τοῦ ἐδάφους ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς καλλιεργητικὰς δαπάνας καθωρίσθησαν περαιτέρω σαφῶς διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Λίμπιχ, καταδειχθέντος ὅτι, προκειμένου περὶ τεχνικῶν βελτιώσεων, ἡ περίττωσις ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τῆς φθινούσης ἀποδόσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς θὰ βραδύνῃ. Ἐνῷ τοὐναντίον αἱ δαπάναι λιπάνσεως τῶν γαιῶν, ὡς ἐκ τοῦ ἀδυνάτου τῆς πέραν ὡρισμένου, ἐγγὺς ἄλλως τε κειμένου, ὁρίου ἐπωφελοῦς αὐξήσεως τῆς περιεκτικότητος τοῦ ἀνωτέρου στρώματος τοῦ ἐδάφους εἰς θρεπτικὰς οὐσίας διὰ τὰ φυτά, παύουν ταχέως ἔχουσαι προοδευτικῶς αὐξανομένην ἢ κἂν ἀνάλογον ἀπόδοσιν.

Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ ὀργανικὴ χημεία καὶ ἡ ἐφαρμογή της εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν» (19η ἔκδοσις 1876), «Ἡ Ζωοχημεία» 3η ἔκδοσις 1846), «Χημικαὶ ἐπιστολαὶ» (6η ἔκδοσις 1878), «Ἐπιστημονικαὶ ἐπιστολαὶ ἐπὶ τῆς νεωτεριστικῆς γεωργίας» (1859). Μετὰ τῶν Geiger, Wöhler καὶ Kopp ἵδρυσε τὸ μέχρι σήμερον ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1832 ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν «Annalen der Chemie und Pharmazie». Μετὰ τοῦ Piggerdorff κ. ἄ. ἐξέδωκε τὸ «Λεξικὸν τῆς χημείας» (9 τόμοι, 1836—1864). Σ. Γ.—Α. Α. Τ.

— Λίμπιχ (Liebich), ***Μπροῦνο.*** Γερμανὸς ἰνδολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1862. Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἀπὸ τοῦ 1892, ἐν Μπρεσλάου καὶ Ἀϊδελβέργῃ, ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς γλωσσολογικὰς ἐρεύνας ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Ἔγραψε: «Panini» (1891), «Candra Vrtti» (1898), «Σανσκριτικὸν Ἀναγνωστικὸν» (1905) καὶ πρακτικὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας σανσκριτικῆς. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐργασιῶν αὐτοῦ εἶναι ἡ «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἰθαγενῆ ἰνδικὴν γλωσσολογίαν», ἀνακοινωθεῖσα (1919—1920) εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τῆς Ἀϊδελβέργης. Θ. Κ.

Λίμπκνεχτ (Liebknecht), ***Γουλιέλμος.*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς σοσιαλιστὴς (1825—1900). Ὀρφανὸς πατρὸς καὶ πτωχός, ἔκαμε τὰς πρώτας σπουδάς του εἰς τὴν γενέθλιόν του πόλιν Giessen, ἀκολούθως δὲ εἰς Μαρβοῦργον καὶ Βερολῖνον, ὅπου ἐσπούδασε παιδαγωγικήν. Λόγῳ τῶν δημοκρατικῶν καὶ ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν του ἐξωρίσθη τῷ 1846 καὶ κατέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Παρισίους. Τῷ 1848 προσεπάθησεν ἐκ Παρισίων, ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Στροῦβε καὶ ἄλλους δημοκρατικοὺς ἐπαναστάτας, νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ καὶ νὰ διεισδύσῃ εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Γερμανίαν, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τὸ ἑπόμενον ἔτος μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τῆς

Digitized by Google

Βάδης. Φυλακισθεὶς ἐδικάσθη, ἀλλ' ἡ ἀπολογία του ἦτο τόσον πειστικὴ καὶ ἐνθουσιώδης, ὥστε παρέσυρε δικαστὰς καὶ ἀκροατήριον καὶ ἠθωώθη. Ἀκολούθως μετηνάστευσεν εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Ἰταλὸν σοσιαλιστὴν Ματσίνι καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐργατικῆς καὶ σοσιαλιστικῆς κινήσεως αὐτῆς. Ἐξορισθεὶς ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Λονδῖνον, ὅπου ἐγνωρίσθη μὲ τοὺς Μὰρξ καὶ Ἔνγκελς καὶ ἔγινε μέλος τῆς κομμουνιστικῆς λέσχης. Ἐκεῖ προπαρεσκευάσθη ἰδεολογικῶς διὰ τὴν μετέπειτα δρᾶσίν του ἐν Γερμανίᾳ, προσχωρήσας εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν Μὰρξ καὶ Ἔνγκελς.

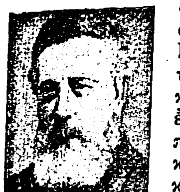

Γουλ. Λίμπκνεχτ.

Κατὰ τὸ 1862, ὅτε ἡ ἐργατικὴ ζύμωσις ἡ ὑποκινηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λασσὰλ εἶχε προσελκύσει τὴν προσοχὴν ὅλων τῶν ἐπαναστατῶν καὶ αἱ διαφωνίαι μεταξὺ Λασσὰλ καὶ Μὰρξ εἶχον ἤδη ἐκδηλωθῆ, ὁ Λίμπκνεχτ ἐπέστρεψεν εἰς Βερολῖνον καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τῆς «Γενικῆς ἐφημερίδος τῆς Βορείου Γερμανίας», προσπαθῶν νὰ ἐπηρεάσῃ μὲ τὰς ἀπόψεις του τὴν ἐργατικὴν ζύμωσιν. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ὁ Λίμπκνεχτ δὲν ἠδυνήθη νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολύ, ἀποχωρήσας μετ' ὀλίγον καὶ μάλιστα καταδιωχθεὶς ἀπὸ τὸν Βίσμαρκ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς συνεργασίας του εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐφημερίδα, ὁ Λίμπκνεχτ εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν κίνησιν, ἣν εἶχε δημιουργήσει ὁ Λασσὰλ καὶ συνέχιζεν ὁ διάδοχός του Σβάρτς. Ἐθεώρει οὐτοπιστικὰς τὰς τάσεις τῶν λασσαλιανῶν, δημαγωγικὴν δὲ τὴν προσπάθειαν τοῦ Βίσμαρκ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐργατικὴν αὐτὴν κίνησιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πολιτικῆς του. Καταστὰς ἀνεπιθύμητος εἰς τὴν Πρωσσίαν, ἐγκατεστάθη εἰς Λειψίαν, ὅπου ἡ ἐργατικὴ κίνησις εἶχεν ἐκδηλωθῆ ἤδη ζωηρά. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Μπέμπελ, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσεχώρησεν εἰς τὰ ἐργατικὰ σωματεῖα τῶν φιλελευθέρων καὶ ἀπέκτησεν ἐπ' αὐτῶν μεγάλην ἐπιρροήν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ λασσαλιανοὶ περιεφρόνουν ἀκόμη τὰ ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα, ὁ δὲ ἀρχηγός των Σβάρτς διηύθυνε δικτατορικῶς τὸ κόμμα του, φερόμενος φιλοφρόνως πρὸς τὸν Βίσμαρκ. Ὁ Λίμπκνεχτ καὶ ὁ Μπέμπελ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀπόσπασιν τῶν ἐργατικῶν σωματείων ἀπὸ τοὺς φιλελευθέρους, εἰς τὴν καταπολέμησιν τῶν λασσαλιανῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ των καὶ εἰς τὴν ἵδρυσιν ἰδιαιτέρου σοσιαλ-δημοκρατικοῦ κόμματος. Κατὰ τὸ 1867 ὁ Λίμπκνεχτ ἐξελέγη βουλευτής. Τῷ 1869 εἰς τὸ ἐν Ἄϊζεναχ συγκληθὲν συνέδριον, ἵδρυσε τὸ σοσιαλ-δημοκρατικὸν ἐργατικὸν κόμμα, γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλισμοῦ ὡς κόμμα τοῦ Ἄϊζεναχ. Ἡ διαμάχη μεταξὺ λασσαλιανῶν καὶ ἀϊζεναχιστῶν, ἡ ὁποία ἔκτοτε ἐγένετο σφοδροτέρα, ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ κόμματος τοῦ Ἄϊζεναχ καὶ ἡ ἀργότερον ἕνωσις τῶν δύο κομμάτων συνδέονται στενῶς μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Λίμπκνεχτ. Διατηρήσας τὴν ἀλληλογραφίαν του μὲ τοὺς Μὰρξ καὶ Ἔνγκελς καὶ ἐνεργῶν κατὰ τὰς ὑποδείξεις των, ἦτο ὁ ἀντιπρόσωπός των εἰς τὸ κόμμα.

Τῷ 1870, κατὰ τὸν Πρωσσογαλλικὸν πόλεμον ἐκηρύχθη, ὡς βουλευτής, ἐναντίον τοῦ πολέμου, ἐναντίον τοῦ πρωσσικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, κατὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωραίνης εἰς τὴν Πρωσσίαν, ὡς ἐπίσης καὶ ἐναντίον τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας εἰς αὐτοκράτορα. Ὁ Λίμπκνεχτ ἦτο ὁ μόνος μετὰ τὸν Μπέμπελ ἐν Γερμανίᾳ ὁ ὁποῖος ἀπεκήρυξε τὸν πόλεμον καὶ ἐφυλακίσθη διὰ τοῦτο. Ἐπίσης ὅταν ἐγένετο ἡ κομμούνα τῶν Παρισίων, ἐκεῖνος ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισίν της. Τῷ 1872 κατεδικάσθη μὲ τὸν Μπέμπελ εἰς διετῆ φυλάκισιν.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ νόμου κατὰ τῶν σοσιαλιστῶν ἐν Γερμανίᾳ, ἐπεδόθη περισσότερον εἰς τὸ ἔργον τῆς συγγραφῆς, ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε καὶ τὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς νομιμότητος δρᾶσίν του ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν του. Ἀπὸ τοῦ 1890, ὅτε ὁ νόμος κατὰ τῶν σοσιαλιστῶν ἐξησθένησεν, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ ἡνωμένου πλέον σοσιαλ-δημοκρατικοῦ κόμματος «Φόρβαιρτς» (Ἐμπρός). Ὡς δημοσιογράφος εἶναι γνωστὸς διὰ τὰς ἀθεϊστικάς του ἀντιλήψεις· ὡς ῥήτωρ ὑπῆρξεν ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος λαϊκοῦ ῥήτορος, ὡς φιλόσοφος δὲ ὑποστηρικτὴς τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ. Ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος, ὁ Λίμπκνεχτ ἀπέλαυε τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἐξήσκει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ὀπαδῶν του.

Ἀπὸ τὰ σπουδαιότερά του ἔργα εἶναι: «Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως» (1890), «Ροβέρτος Ὄουεν» (1892), «Κ. Μὰρξ» (βιογραφία), «Λαϊκὸν λεξικὸν τῶν ξένων λέξεων» κλπ. Ὡς συντάκτης τῆς «Γενικῆς ἐφημερίδος τῆς Βορείου Γερμανίας», τῆς «Δημοκρατικῆς ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδος» καὶ τῆς «Φόρβαιρτς», ἀργότερον, ἐδημοσίευσε πλείστας μελέτας ἱστορικῆς, θεωρητικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς φύσεως. Ἐκ τούτων τὰ πρωτοτυπώτερα διὰ τὴν ἐποχήν του ἦσαν τὰ περὶ ἐπαγγελματικῶν σωματείων καὶ περὶ τῆς σημαίας τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν καλυτέρευσιν τῶν συνθηκῶν ἐργασίας. Α. Ε. Μ.

— **Λίμπκνεχτ** (Liebknecht), ***Κάρολος***. Υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου (1871—1919), σοσιαλιστής, διαδραματίσας σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ μετέπειτα. Ἐσπούδασε τὰ νομικά. Μικρὸς ἀκόμη ὑπέστη τὰς συνεπείας τῆς δράσεως τοῦ πατρός του καὶ τὴν ἐπίδρασίν του. Ἀποφοιτήσας τοῦ πανεπιστημίου, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς παγκοσμίου κινήσεως τῶν νέων καὶ κατεδιώχθη καὶ κατεδικάσθη εἰς 18 μηνῶν φυλάκισιν διὰ τὰς ἀντιμιλιταριστικάς του ἀρχάς, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου του «Μιλιταρισμὸς καὶ ἀντιμιλιταρισμὸς» (1906). Κατόπιν (1908) ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν βουλὴν τῆς Πρωσσίας καὶ τῷ 1912 εἰς τὸ ῥάϊχσταγ, ταχθεὶς εἰς τὴν ἀριστερὰν τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος. Κατὰ τὸ 1912 ἠγωνίσθη κατὰ τῶν πολεμικῶν προπαρασκευῶν καὶ ἀπεκάλυψε τὸ σκάνδαλον Κρούπ. Ὅταν ἐκηρύχθη ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος, ὁ Λίμπκνεχτ καὶ ὁ Ὀ. Ροῦλε ἦσαν οἱ μόνοι ἐκ τῶν 110 βουλευτῶν οἱ καταψηφίσαντες τὰς πολεμικὰς πιστώσεις. Κατὰ τὴν διάσκεψιν τοῦ Τσίμερβαλντ (Ἑλβετίας) ἔστειλεν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ διάγγελμα κατὰ τοῦ πολέμου, ἐναντίον τῆς πατρίδος του καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ἐπαναστάτης ἀσυγκράτητος, ἀκόμη ἀπὸ τὸ 1905, καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πρώτης ῥωσικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Λίμπκνεχτ ὑπέθαλψε, συνέδραμε καὶ ἐπροστάτευσε τοὺς Ρώσους ἐπαναστάτας. Διαγραφεὶς κατὰ τὸν πόλεμον ἐκ τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἵδρυσε τὴν σοσιαλδημοκρατικὴν ἕνωσιν.

Κάρολος Λίμπκνεχτ.

Καταδικασθεὶς εἰς $4^{1}/_{2}$ ἔτη καταναγκαστικὰ ἔργα διὰ τὴν ἀντιπολεμικήν του προπαγάνδαν καὶ φυλακισθείς, ἀπεφυλακίσθη τῷ 1918, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐν Γερμανίᾳ. Ἔκτοτε, μαζὶ μὲ τὴν Ρόζαν Λούξεμπουργ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀδιαλλάκτων καὶ ὑπὲρ τῆς ἱδρύσεως σοβιετικῆς ἐν Γερμανίᾳ δημοκρατίας, ἵδρυσε τὸ κόμμα τῶν σπαρτακιστῶν, καὶ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1919 προὐκάλεσε τὴν ἐξέγερσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν συλληφθεὶς ἐδολοφονήθη μετὰ τῆς Ρόζας Λούξεμπουργ κατὰ τὴν μεταφοράν του εἰς τὰς φυλακάς. Α. Ε. Μ.

Λίμπλαϊν (Liеblein), ***Ἰωάννης-Δανιὴλ-Κάρολος***. Νορβηγὸς αἰγυπτιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Χριστιανίᾳ τῷ 1827. Μετὰ τὸ πέρας τῶν πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν ἐταξίδευσε ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι τοῦ 1869, ἐπισκεφθεὶς χάριν μελετῶν τὰ κυριώτερα μουσεῖα τῆς Εὐρώπης. Τῷ 1879 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς αἰγυπτιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χριστιανίας. Συνέγραψε πληθὺν ἔργων σχετικῶν μὲ τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Αἰγυπτίων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἑξῆς: «Αἰγυπτιακὴ χρονολογία», «Λεξικὸν τῶν ἱερογλυφικῶν ὀνομάτων κατὰ γενεαλογικὴν καὶ ἀλφαβητικὴν τάξιν».

Λίμπμαν (Liebmann), ***Ὄθων***. Γερμανὸς φιλόσοφος τῆς Καντιανῆς σχολῆς (1840—1912). Κατ' ἀρχὰς ὑφηγητὴς ἐν Τυβίγγῃ, ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν Στρασβούργῳ καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 τακτικὸς καθηγητὴς ἐν Ἰένᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν, ὁ Λίμπμαν προσδίδει εἰς τὸν κριτικισμὸν μᾶλλον μεταφυσικὸν χαρακτῆρα. Προσπαθεῖ μὲν νὰ ἐξαλείψῃ τελείως τὸν παράγοντα τοῦ πράγματος καθ' ἑαυτὸ καὶ ἀποκρούει ὅλα τὰ καθαρῶς θεωρητικὰ (speculatif) συστήματα, ἀλλ' ὑποστηρίζει ὅτι ὄπισθεν τῶν φυσικῶν φαινομένων εὑρίσκονται ἄγνωστοι δυνάμεις, ἐκ τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν ὁποίων δημιουργοῦνται τὰ ὑφ' ἡμῶν χαρακτηριζόμενα ὡς ἀντικειμενικαὶ καταστάσεις, αἱ αἰσθηταὶ ποιότητες, τὰς ὁποίας ἡ νόησίς μας μετατρέπει εἰς τὸν ἀντιληπτὸν φυσικὸν κόσμον κατὰ νόμους ἐκ τῶν προτέρων. Ἡ ἀντίληψίς του περὶ τοῦ ἔργου τῆς φιλοσοφίας προσεγγίζει πρὸς τὸν ἰδεαλισμόν. Ἡ γνωσιολογία δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ τὸ πρῶτον μέρος τῆς φιλοσοφίας, τὰ δὲ ἄλλα δύο εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ψυχολογία καὶ ἡ θεωρία τῆς φύσεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἠθικὴ καὶ αἰσθητική. Τὴν μεταφυσικὴν θεωρεῖ πραγματοποιήσιμον ὡς κριτικὴν μεταφυσικήν, δηλαδὴ ὑπὸ μορφὴν ὑποθετικῶν θεωρημάτων περὶ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων. Ὁ πυρὴν τῆς κριτικῆς κοσμοθεωρίας εἶναι ἡ ἀντίληψις ὅτι ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τὰ πάντα μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἥτις οὕτω καθίσταται τὸ πρωταρχικὸν γεγονός. Καὶ ἡ βαθυτέρα ἀλήθεια τῆς κριτικῆς τοῦ λογισμοῦ εἶναι ὅτι οἱ ἀνώτατοι νοητικοὶ νόμοι ἰσχύουν τόσον διὰ τὴν γνωστικὴν πρᾶξιν τοῦ ὑποκειμένου, ὅσον καὶ διὰ τὸν κόσμον τῶν φαινομένων, τὸ ἀντικείμενον τῆς γνώσεως. Πᾶσα γνῶσις τῆς φύσεως βασίζεται ἐπὶ τῆς αἰτιότητος, ἀλλὰ πάντοτε προϋποτιθεμένης τῆς πραγματικότητος τῆς ἐμπειρικῆς φύσεως, προϋποτιθεμένης ἑπομένως μιᾶς νοήσεως «ἐν τῇ ὁποίᾳ δημιουργεῖται ἡ αὐτὴ εἰκὼν τοῦ κόσμου, ὡς καὶ ἐν ἐμοί, κατὰ τοὺς αὐτοὺς νοητικοὺς νόμους». Τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς φυσικῆς, ὡς τὸν περὶ διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας κ. ἄ., δὲν θεωρεῖ ὁ Λίμπμαν οὔτε ὡς νόμους ἐκ τῶν προτέρων, οὔτε ὡς πειραματικῶς ἀποδεδειγμένους. Τὸ ὑποκειμενικὸν ἐγὼ θεωρεῖ πότε ὡς ἀτομικόν, πότε ὡς ὑπερατομικὸν καὶ ὑπερβατικόν, καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις, δὲν ἀποκλείει τελείως τὴν φυσιολογικὴν καὶ ψυχολογικὴν ἑρμηνείαν. Εἰς τὴν λογικὴν ὅμως προετοιμάζει τὴν νεωτέραν ἐναντίον τοῦ ψυχολογισμοῦ ἀντίληψιν καὶ δύναται ὡς ἐκ τούτου νὰ ὀνομασθῇ ὁ πρῶτος τῶν νεοκαντιανῶν, ἐνῷ εἰς τὴν ἀξιολογικὴν θεωρίαν, δηλαδὴ τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικήν, ἡ ἄποψίς του εἶναι καθαρῶς σχετικιστική. Ἔργα: «Ὁ Κὰντ καὶ οἱ ἐπίγονοι» (1865, νέα ἔκδ. 1912), «Περὶ τῆς ἀτομικῆς ἀποδείξεως τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως» (1866), «Περὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ἐπόψεως» (1869), «Ἡ ἀνάλυσις τῆς πραγματικότητος» (1876, 1911⁴), «Περὶ τῆς φιλοσοφικῆς παραδόσεως» (1883), «Σκέψεις καὶ γεγονότα, Φιλοσοφικαὶ διατριβαί, ἀφορισμοὶ καὶ μελέται» (2 τ. 1882—1889, β' ἔκδ. 1904), «Κοσμικὴ περιπλάνησις» (1899, τόμος ποιημάτων), «Ἐμ. Κὰντ» (λόγος 1904), «Τέσσαρες μῆνες πρὸ τῶν Παρισίων» (1870—1871, 1896²). Ε. Λ.

λίμπο (δημοτ. ναυτ.)· πρόσκαιρος ἐκφόρτωσις, ἐπὶ σχεδιῶν ἢ σλεπίων, μέρους τοῦ φορτίου τοῦ πλοίου, ἵνα ἐλαττουμένου τοῦ βυθίσματός του δυνηθῇ νὰ ὑπερπλεύσῃ παρεμβαλλόμενα ἀβαθῆ, μεθ' ὃ ἀναλαμβάνει τὸ φορτίον του πρὸς συνέχισιν τοῦ πλοῦ. Τοῦτο συνηθέστατον εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ δὴ τοὺς νοτιοαμερικανικοὺς (βλ. καὶ λ. *ἀκταρμᾶς*). Σ. Ε. Λ.

Λίμποβον /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θυάμιδος (πρῴην Φιλιατῶν) εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Βελούσας, ἀπέχον τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰ 60 χλμ. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα μὲ 277 (1928) κατοίκους. Χ. Ι. Σ.

Λίμπονας, ***Μιχαήλ***. Ἀθηναῖος εὐπατρίδης, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τῷ 1675 ἐστάλη ὑπὸ τῆς δημογεροντίας ὡς βεκίλης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ παραποιηθῇ διὰ τὰς πιέσεις, ἃς ὑφίσταντο οἱ τελοῦντες ὑπὸ προνομιακὴν διοίκησιν συμπολῖταί του ἀπὸ τὸν βοεβόδαν, καὶ διὰ τὰς συχνὰς ἐπεμβάσεις, τὰς ὁποίας ἐνήργει ὁ πασᾶς τῆς Χαλκίδος, καταχρώμενος παλαιῶν προνομίων του ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς. Ὁ Λίμπονας ἐπέτυχεν εἰς τὴν ἀποστολήν του, ἐξηρέθισεν ὅμως τοὺς Μουσουλμάνους τῶν Ἀθηνῶν, καθ' ὅσον ἐπέτυχε καὶ μείζονας προνομίας ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, χάρις εἰς τὴν ἀποτελεσματικήν του ἐνέργειαν παρὰ τῷ ἀρχιευνούχῳ, παρ' οὗ ἐκανονίζετο ἡ θέσις τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπειλούμενος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς Μουσουλμάνους συμπολίτας του, τρία ὁλόκληρα ἔτη παρέμεινε μακρὰν τῆς γενετείρας. Τῷ 1678 ὅμως, πιστεύσας ὅτι τὰ πάθη εἶχον ἀμβλυνθῆ, ἐπέστρεψεν, ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐν μουσουλμανικῷ συναγερμῷ ἀπηγχονίσθη εἰς τὴν ἀγοράν. Τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Λίμπονα, μὲ τὰ ἤθη τῆς ἐποχῆς, περιγραφικώτατα παριστᾷ ὁ ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου τοῦ Μπουμπούλου στιχουργηθεὶς «Θρῆνος», ὅστις ἐξετυπώθη τῷ 1681 εἰς Βενετίαν, ἀποτελῶν χαρακτηριστικὸν μνημεῖον τῆς ἐποχῆς. Γ. Δ. Κ.

Λιμπόνι /*Γεωγρ.*/. Τοποθεσία παρὰ τὴν Παραμυθιὰν τῆς Ἠπείρου, ὅπου, ὡς εἰκάζεται, ἔκειτο ἡ μεσαιωνικὴ ἠπειρωτικὴ πόλις *Φωτική*. Χ. Ι. Σ.

Λιμπόπο, ἢ ***Ποταμὸς τῶν Κροκοδείλων*** (Limpopo ἢ Crocodile) /*Γεωγρ.*/. Εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποταμῶν τῆς Ν. Ἀφρικῆς, μήκους 1600 χμτρ. Ὑπὸ τῶν Ζουλοὺ καλεῖται *Μέτι*, εἰς δὲ τοὺς παλαιοὺς πορτογαλικοὺς χάρτας ἀναφέρεται ὡς *Oira*. Ἐπίσης ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν καλεῖται καὶ *Bembé*, *Oari* καὶ παρὰ τὰς ἐκβολάς του *Ἰναμπούρα* (Inhampoura). Πηγάζει ἐκ τοῦ ὀροπεδίου τῆς Πραιτωρίας καὶ διευθυνόμενος ἐν ἀρχῇ ΒΔ. σχηματίζει τὴν δυτικὴν μεθόριον τοῦ Τράνσβααλ. Δέχεται τὰ ὕδατα πλείστων παραποτάμων, ὧν οἱ κυριώτεροι εἶναι ὁ *Μοριτέλ*, *Ματλάμπας*, *Παρούρι*, *Νύλστρουμ*, *Στέρκ*, *Μαρίκο* καὶ ἄλλοι, ἐκβάλλει δὲ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Τὸ στόμιον αὐτοῦ εἶναι στενόν, πλάτους 300 μόνον μέτρων, φράσσεται δ' ὑπὸ θινῶν. Ἐν τούτοις ἐπετεύχθη ὁ δι' ἀτμοπλοίου ἀνάπλους μέχρι 130 χλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του.

Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Λιμπόπο ὑπολογίζεται εἰς 560.000 τ. χλμ. Ἡ πεδιάς του εἶναι ὑγρὰ καὶ ἀνθυγιεινή, ἐκτεταμένη δὲ περιοχὴ τοῦ κάτω καὶ μέσου Λιμπόπο μαστίζεται ὑπὸ τῆς μυίας τσέ-τσέ. Μ. Ν. Δ.

Λίμπορχ, ἢ ***Λίμποργκ*** (Limborch ἢ Limborg), ***Ἐρρῖκος βὰν —***. Ὀλλανδὸς ζωγράφος (1680—1758). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Brandon, R. du Val καὶ Adrieu Van der Werf. Διεκρίθη διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ σχεδίου του καὶ τὴν κομψότητα τοῦ ὕφους του. Ἐν Λούβρῳ ἀπόκεινται δύο ἔργα του: «Αἱ ἀπολαύσεις τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος» καὶ «Ἡ ἀνάπαυσις τῆς ἁγίας οἰκογενείας». Ι. Μ. Π.

Digitized by Google

Λιμπιτὲν /*Γεωγρ.*/ Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Μαυροκορδᾶτον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λιμπσύνια /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Μία τῶν ὀκτὼ μικρασιατικῶν νησίδων (βλ. λ. *Αἰγαῖον* τόμ. Β', σ. 392 γ'), τῶν ἀποτελουσῶν συστάδα ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου τῆς Σύμης (πλάτ. 36° 40' Β., μῆκ. 28° 06' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulf of Kos, Doris and Symi). Σ. Ε. Λ.

Λίμπουργκ (Limburg καὶ Limbourg) /*Γεωγρ.*/· βλ. λ. *Λιμβοῦργον*.

Λιμποὺρν (Libourne) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ζιρόνδης, πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος καὶ καντονίου, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παρισίων—Βορδὼ Κάτ. 18.000. Ἔχει μουσεῖον, βιβλιοθήκην, ἐμπορικὸν καὶ γεωργικὸν ἐπιμελητήριον, ναυπηγεῖα, οἰνοπνευματοποιεῖα, ὁ δὲ λιμήν της θεωρεῖται ὁ δεύτερος τῆς Γαλλίας διὰ τὴν ἐξαγωγὴν οἴνων. Θεωρεῖται κτίσμα τῶν Ἄγγλων. Μ. Ν. Δ.

Λίμπουσσα (Libussa). Θρυλικὴ ἡρωῒς τῆς τσεχικῆς μυθολογίας. Κατὰ τὴν βοημικὴν παράδοσιν, ἦτο ἡ μικροτέρα θυγάτηρ τοῦ Κρόκ, ἄρχοντος τοῦ Βυσεράντ, γεννηθεῖσα τῷ 680 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 73). Διέπρεψεν ὡς μάντις καὶ ἱέρεια καὶ σοφὴ νομοθέτις καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ ἱδρύσασα τὴν Πράγαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της ὠνομάσθη ἀντιβασίλισσα, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῆς φρονήσεως. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Τσέχοι, βαρέως φέροντες τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκυβερνῶντο ὑπὸ γυναικός, ἐπανεστάτησαν, ἡ Λίμπουσσα ἠναγκάσθη νὰ νυμφευθῇ τὸν Πρέμυσλ (Πρσέμυζλ), ἄρχοντα τοῦ Στάντιτς. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου λέγεται ὅτι κατήγετο ἡ δυναστεία, ἥτις ἦρξεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Βοημίας μέχρι τοῦ 1306. Τῷ 1817 ἀνεκαλύφθη ἐν Γκρύνμπεργ, ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ πρίγκιπος Κολλορέντο, ἀρχαῖος κῶδιξ περιέχων ἀπόσπασμα τοῦ ποιήματος «Ἡ κρίσις τῆς Λίμπουσσας», γραμμένον εἰς ἀρχαίαν τσεχικὴν διάλεκτον, ἐν τῷ ὁποίῳ γίνεται εὐρὺς λόγος περὶ τῆς ἡρωΐδος. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατά τινας θεωρεῖται τὸ ἀρχαιότερον κείμενον τῆς σλαυϊκῆς ποιήσεως ἐν Βοημίᾳ, προεκάλεσε πολλὰς συζητήσεις μεταξὺ Τσέχων πατριωτῶν, ὑποστηριζόντων αὐτὸ ὡς τὸ ἱερώτερον ἐθνικὸν κειμήλιον, καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων, ἀποδεικνυόντων αὐτὸ πλαστόν, ἐπὶ τῇ βάσει σοβαρῶν ἀποδείξεων. Ὁ θρῦλος τῆς Λίμπουσσας ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ γραφοῦν πλεῖστα ἔργα ἐν τῇ γερμανικῇ λογοτεχνίᾳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τραγῳδία «Λίμπουσσα» τοῦ Γκριλλπάρτσερ καὶ τὸ δρᾶμα «Ἡ ἵδρυσις τῆς Πράγας» τοῦ Κλέμενς Μπρεντάνο. Μ. Δ. Β

Λιμπόχοβον /*Γεωγρ.*/. —1) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Βραχοπλαγιὰ* (βλ. λ.). —2) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Λακωνίας χωρίου *Ζαχαριὰ* (βλ. λ). Χ. Δ.

— **Λιμπόχοβον** /*Γεωγρ.*/ Κώμη τῆς ὑπὸ ἀλβανικὴν κυριαρχίαν Β. Ἠπείρου, κάτωθεν τοῦ ὄρους Μακρυκάμπου, τετράωρον ἀπὸ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἀπέχουσα καὶ κατοικουμένη ὑπὸ 3.000 περίπου κατοίκων, ὧν τὸ $^1/_6$ Ἕλληνες Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι. Ἐν αὐτῇ σῴζεται φρούριον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐν Λιμποχόβῳ μετηνέχθησαν οἱ νέοι τοῦ Γαρδικίου μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πατρίδος αὐτῶν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ (1812) καὶ ἐσφάγησαν εἴς τι ἐγγὺς τῆς κωμοπόλεως πανδοχεῖον, ὡς καὶ αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι δεινῶς ὑβρίσθησαν ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀλῆ Χαϊνίτσας, ἐκδικουμένης τὰς ἐναντίον αὐτῆς καὶ τῆς μητρός της Χάμκως πρὸ 50 ἐτῶν (1762) γενομένας προσβολὰς τῶν Γαρδικιωτῶν (βλ. λ. *Γαρδίκι*). Χ. Δ.

Λιμπράϊχ (Libreich), *Ματθίας-Εὐγένιος-Ὀσκάρ* Γερμανὸς φαρμακολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1839. Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ναυτικός, εἶτα ἐσπούδασε χημείαν καὶ τέλος ἰατρικήν. Τῷ 1872 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ καὶ διευθυντὴς τοῦ φαρμακολογικοῦ ἰνστιτούτου, τῷ 1891 ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ μυστικοσυμβούλου ἰατροῦ, τῷ 1869 ἀνεκάλυψε τὴν ὑπνωτικὴν ἐνέργειαν τῆς ὑπὸ τοῦ χημικοῦ Justus V. Liebig ἐξαχθείσης χλωράλης. Πλείστας ἐδημοσίευσεν ἐργασίας περὶ λανολίνης, κανθαριδίνης, φορμαλίνης, κρεοζόλης, κυανοῦ τοῦ μεθυλίου κλπ., ἐπίσης μελέτην περὶ τῶν ἐν τῷ βάθει ἰχθύων, εἰσήγαγε τὴν ἐκ πλατίνης βελόνην διὰ τὰς ἐνέσεις, καὶ ἀπὸ τοῦ 1887 ἐξέδιδε τὰ περιοδικὰ «Μηνιαία θεραπευτική» καὶ «Ἐγκυκλοπαιδεία θεραπευτικῆς». Ο Ρ.

— **Λιμπράϊχ** (Liebreich), *Ριχάρδος*. Γερμανὸς ὀφθαλμολόγος, γεννηθεὶς ἐν Καινιξβέργῃ τῷ 1830. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1854—1862 βοηθὸς ἰατρὸς ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ von Graefe, ἔνθα καὶ ἠσχολήθη μὲ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον, δημοσιεύσας, τῷ 1863, τὸν πρῶτον «Ἄτλαντα ὀφθαλμοσκοπήσεως». Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγκατέστη ἐν Παρισίοις ὡς ὀφθαλμολόγος, ἀλλὰ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἀνεχώρησεν εἰς Λονδῖνον, διδάξας τὴν ὀφθαλμολογίαν ἐν τῷ νοσοκομείῳ St. Thomas καὶ ἐξασκήσας ταύτην ἐν τῇ πόλει. Ἔγραψε: «Ophthalmoskopische Notizen», Ἀρχεῖα v Graefe I, IV, V, VII), «Eine neue Methode der cataractextraction» (Βερολῖνον, 1872), «School life in its influence on sight and figure» (Λονδῖνον 1877). Ο Ρ.

Λιμπρεβὶλ (Libreville) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς γαλλικῆς ἀποικίας Γκαμπὸν (Gabon) εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, βορείως τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Γκαμπόν. Κάτ 6.000. Εἶναι ἕδρα ὑποδιοικητοῦ καὶ περιφερειακοῦ δικαστηρίου, συνδέεται δὲ μετὰ τῆς Εὐρώπης, μέσῳ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, δι' ὑποβρυχίου καλῳδίου. Ἡ πόλις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1849, εἶναι σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου καὶ ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα. Ἐξάγει ἔβενον, βάμβακα, καφέν, καουτσούκ, κοπάλιον, ἐλεφαντόδοντα κ. ἄ. Εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ἀπ' αὐτῆς εὑρίσκεται τὸ προάστειον *Γκαντστάουν*, ὅπου καὶ διαμένουν οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοὶ ἔμποροι. Μ. Ν. Δ.

λιμπρετίστας (ὁ)· μελοδραματικὸς ποιητής, ὁ συγγραφεὺς λιμπρέττων.

λιμπρέττο (τὸ) (ἰταλ. libretto=μικρὸν βιβλίον)· μουσικὸς ὅρος καθιερωθεὶς διὰ τὸ ποιητικὸν ἢ δραματικὸν κείμενον μεγάλων φωνητικῶν ἔργων, ἰδίως μελοδραμάτων.

Λιμπρίτης. Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ Κρήτης (βλ. *Λυμπρίτης*).

Λίμυρα, καὶ *Λίμυρος* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Λυκίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ (βλ. λ *Λάμυρα*).

Λιμύρα *πηγὴ* (Limyra fons) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πηγή τις ἐν Σικελίᾳ, τῆς ὁποίας οἱ ἰχθύες, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πλίνιος (Nat. Hist. XXXI, 18, 2) εἶχον μαντικὴν δύναμιν. Οἱ περίοικοι οἱ θέλοντες νὰ συμβουλευθῶσι τούτους ἔρριπτον εἰς αὐτοὺς τροφὴν καὶ ἂν μὲν ἥρπαζον αὐτὴν ἀμέσως εἰκάζετο εὐνοϊκὴ ἀπάντησις, ἂν δὲ ἀπώθουν τὴν τροφὴν διὰ τῆς οὐρᾶς των, δυσμενής. Α. Θ. Σ.

Λίμυρος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας (βλ. λ. *Λάμυρος*).

Λὶμ Φιὸρδ (Liim Fjord) /*Γεωγρ.*/. Στενὸς καὶ βαθὺς κόλπος τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Γιουτλάνδης διατέμνων καμπυλοειδῶς τὴν χερσόνησον ἀπὸ Β. πρὸς Δ. καὶ ἑνώνων τὴν Βόρειον θάλασσαν μετὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Κάττεγκατ. Ἔχει μῆκος 164 χλμ., πλάτος ποικίλλον ἀπὸ 1—5 μέχρι 12 χλμ. καὶ βάθος 3—4 μ. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ εἶναι 2.148 τ. χλμ., ἐξ ὧν τὰ 481 καλύπτουν αἱ ἐντὸς αὐτοῦ νησῖδες. Ὁ ὁριστικὸς διαχωρισμὸς διὰ τοῦ κόλπου τούτου τῆς Γιουτλάνδης συνετελέσθη τῷ 1825, ὅτε, διαρραγείσης τῆς στενῆς λωρίδος, ἥτις ἥνου τὰ δύο τμήματα, ἀπεχώρισε τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος, ὅπερ κατέστη νῆσος. Δ. Σ. Δ.

Λιμψάδα /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἀγκυροβόλιον καταφυγῆς κατὰ τὴν ΒΑ. πλευρὰν τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὴν ΝΔ. τοῦ κόλπου τοῦ Στρυμόνος, τὸ ἄλλως *Λιμπιάδα* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ

Λιμὼ /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Μοισίας, παρὰ τὸν Δούναβιν, τὰ ὁποῖα ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ Σ.

λιμώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ σφόδρα πεινῶν, πειναλέος.

λιμώττω, καὶ *—ώσσω*· κατέχομαι ὑπὸ λιμοῦ, διατρέφομαι ἐνδεῶς.

λιναλέλαιον (τὸ) (ἀγγλ. Oil of Linaloes wood, γερμ. Linaloeöl, γαλλ. Essence de bois de Linaloé) /*Χημ.*/. Εἶναι τὸ αἰθέριον ἔλαιον τοῦ *ξύλου τῆς λιναλόης*, ἤτοι τοῦ ξύλου διαφόρων εἰδῶν τῆς οἰκογενείας τῶν βουρσεροειδῶν, φυομένων ἐν Μεξικῷ, ἐξ οὗ λαμβάνεται δι' ἀποστάξεως μεθ' ὑδρατμῶν. Τὸ μεξικανικὸν τοῦτο ξύλον παρέχει μέχρι 2,5 % ὠχροκίτρινον ἕως ὑποκίτρινον ἔλαιον, ὅπερ διαλύεται εἰς διπλάσιον ὄγκον ἀλκοόλης 70 % καὶ ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,875—0,891. Δεικνύει συνήθως εἰδικὴν στροφὴν —3 ἕως —14°, καίτοι παρετηρήθησαν μεμονωμένως εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ προϊόντα δεξιόστροφα (μέχρι +8°). Εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχεται ἐπίσης καὶ λιναλέλαιον ἐκ Kayenne, ἀναλόγων φυσικῶν καὶ χημικῶν ἰδιοτήτων. Τὸ λινολέλαιον ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ *λιναλοόλης* (μέχρις 90 %) καὶ μικροτέρων ποσοτήτων γερανιόλης, τερπινεόλης, μεθυλεπτενόλης κτλ. Ἡ καλυτέρα ποιότης λαμβάνεται ἐκ τοῦ ξύλου δένδρων ἡλικίας 40—60 ἐτῶν. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν παρασκευὴν ἀρωμάτων καὶ ἀρωματικῶν σαπώνων. Σ. Γ.

λιναλολένιον (τὸ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Ἀκόρεστος ὑδρογονάνθραξ μετὰ δύο διπλῶν δεσμῶν τοῦ τύπου $C_{10}H_{16}$, λαμβανόμενος δι' ἀναγωγῆς τῆς λιναλόλης. Σ. Γ.

λιναλόλη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Ἀκόρεστος ἀλκοόλη τῆς τερπινικῆς σειρᾶς τοῦ τύπου $C_{10}H_{18}O$. Ἔχει τὸν συντακτικὸν τύπον:

```
CH3. C : CH. CH2 CH2. C (OH): CH : CH2
     |                  |
    CH3                CH3
```

καὶ λόγῳ τῆς παρουσίας ἀσυμμέτρου ἀτόμου ἄνθρακος ἐμφανίζεται εἰς δύο ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφάς, τὴν d— καὶ l— καὶ μίαν ἀδρανῆ i— μορφήν. Ἡ l-λιναλόλη ἀνευρέθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἐκ τοῦ ξύλου τῆς λιναλόης λαμβανόμενον αἰθέριον ἔλαιον *λιναλέλαιον* (90 % περίπου), ἡ δὲ d-μορφὴ ἀνευρέθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ αἰθέριον ἔλαιον τοῦ κοριάνδρου. Ἀκολούθως παρετηρήθησαν ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ εἰς σειρὰν ὅλην αἰθερίων ἐλαίων, ὡς λ. χ. τὸ ἔλαιον τῆς λαβαντίδος (λεβάντας), τοῦ περγαμότου, τοῦ βασιλικοῦ, τῶν μανδαρινίων τῶν ἀνθέων τῆς πορτοκαλέας, τῆς ρωσικῆς οὔλης μίνθης, τοῦ ἱσπανικοῦ λυκίσκου, εἰς τὸ ροδέλαιον κλπ. Ἐκ τῶν δύο μορφῶν πάντως ἡ μᾶλλον διαδομένη εἶναι ἡ l-μορφή. Ἡ λιναλόλη εἶναι σχεδὸν ἄχρουν εὐχαρίστου χαρακτηριστικῆς ὀσμῆς ἔλαιον, ὑπενθυμίζον τὴν ὀσμὴν τῶν ἀγρίων κρίνων. Ἡ l-λιναλόλη ἔχει εἰδικὸν βάρος εἰς 15° 0,870—0,875 καὶ βράζει ὑπὸ συνήθη πίεσιν εἰς 197—199° Ἡ d-λιναλόλη ἔχει εἰδικὸν βάρος εἰς 17°,5 0,8726 καὶ βράζει ὑπὸ πίεσιν 10 χλστμ. εἰς 85—86°. Ἡ i-λινανόλη ἐλήφθη συνθετικῶς ἐκ τῆς ἰσομεροῦς αὐτῇ *γερανιόλης*, εἰς ἣν ἐπίσης καὶ ἀντιθέτως δύναται νὰ μετατραπῇ. Ἡ λιναλόλη δι' ὀξειδώσεως μετατρέπεται εἰς *κιτράλην*. Εἰς τὰ διάφορα αἰθέρια ἔλαια συνοδεύουσι τὴν λιναλόλην συνήθως τὰ ἰσομερῆ αὐτῆς γερανιόλη, νερόλη καὶ τερπινεόλη. Δι' ἀραιοῦ θειικοῦ ὀξέος ἡ λιναλόλη μετατρέπεται εἰς ἔνυδρον τερπίνην. Χρησιμοποιεῖται κυρίως πρὸς παρασκευὴν τεχνητῶν ἀρωμάτων. Σ. Γ.

λιναμαρίνη /*Ὀργ. Χημ.*/. Γλυκοζίτης τῶν σπερμάτων τοῦ λίνου. Ἔχει τὸν τύπον $C_{10}H_{17}NO_6$ καὶ ὑδρολύεται ὑπὸ ἀραιῶν ὀξέων ἢ τοῦ ἐνζύμου *λινάση* πρὸς ὑδροκυάνιον, ἀκετόνην καὶ γλυκόζην. Ἀποτελεῖ ἄχρουν καὶ ἄοσμον κρυσταλλικὸν σῶμα γεύσεως προσομοίας πρὸς τὴν τοῦ ὑδροκυανίου. Εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην καὶ σχεδὸν ἀδιάλυτον εἰς τὸν αἰθέρα, τὴν βενζίνην, τὸ χλωροφόρμιον καὶ διθειάνθρακα. Τήκεται εἰς 141° καὶ τὸ ὑδατικὸν αὐτῆς διάλυμα ἐν θερμῷ ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρόν. Σ. Γ.

Λινὰν ντὲ Μπελφόν, ἢ *Λινὰν βέης* (Linant de Bellefonds ἢ Linant bey), *Μαυρίκιος-Ἀδόλφος* Γάλλος μηχανικὸς 1800—1883). Προέβη εἰς πλείστας μελέτας σχετικὰς μὲ τὴν διόρυξιν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ (1845) καὶ τῷ 1847 ὑπέβαλε πλῆρες σχέδιον διατρήσεως αὐτοῦ. Αἱ ἐργασίαι αὗται τοῦ Λινὰν ἐνεθάρρυναν τὸν Φερδινάνδον Λεσσὲψ διὰ ν' ἀναλάβῃ μετά τινα χρόνον τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ἔργου. Ὁ Λινὰν διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν γενικὸς διευθυντὴς τῶν τεχνικῶν ἔργων ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκολούθως ἀρχιμηχανικὸς τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Μ. Ν. Δ.

Λιναράκι /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καστανιᾶς τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 44.

Λινάρες (Linares) /*Γεωγρ.*/. —1) Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν Ἀνδαλουσίᾳ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Χαέν. Κάτ. 38.245 Ἐξάγει οἴνους, ἔλαια καὶ δημητριακὰ καὶ ἔχει χυτήρια σιδήρου, ἐργοστάσια ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, κεραμεικῆς, δυναμίτιδος, ὅπλων, σάπωνος κτλ. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν πλούσια μεταλλεῖα ἀργύρου, μολύβδου χαλκοῦ καὶ λιναρίτου. —2) Νομὸς τῆς Χιλῆς. Κάτ. 119.284. Ἔχει ἔδαφος πεδινὸν πρὸς Α. καὶ ὀρεινὸν πρὸς Δ., ὅπου περιλαμβάνει διακλαδώσεις τῶν Ἄνδεων ἐχούσας ὕψος μέχρι 3.000 μ., διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μάουλε. Παράγει δημητριακά, οἴνους καὶ ἔχει ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν —3) Πόλις τῆς Χιλῆς, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 15.722. Μ. Δ. Β

λιναρήθρα, ἢ *λιναρίδα* /*Βοτ.*/. Δημώδεις ὀνομασίαι τῶν φυτῶν *δελφίνιον τὸ ἐξωτικὸν* καὶ *δελφίνιον τὸ ἰσχνόν*.

λινάρι (τό)· βλ. *λίνον*.

Λιναριὰ /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Μοιρακίων τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928), 107. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Γκορτζιὰ* (βλ. λ.). —2) Χωρίον τῆς Σκύρου, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμώνυμον τῇ νήσῳ κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 199 Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου τούτου φέρει καὶ τὸ ἐσώτατον ἀγκυροβόλιον τοῦ κολπίζοντος ὅρμου Καλαμίτζας τῆς Σκύρου κατὰ τὸν βόρειον αὐτοῦ μυχὸν (πλάτ. 38° 49' 50" Β., μῆκ. 24° 32' 23" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2048: Skyros island). Δεξιᾷ τῷ καταπλέοντι, παρὰ τὸ ἐκκλησίδιον Ἅγιος Νικόλαος, γνώρισμα διὰ τὸν κατάπλουν φανὸς διοπτρικὸς (1912) σταθεροῦ φωτὸς λευκοῦ μετὰ τομέως πρασίνου, συζυγὴς πρὸς τὸν τοῦ Λατομειοῦ. Σ. Ε. Λ.

λιναρίνη (ἡ) (Linarine) /*Φαρμ.*/. Κόνις λευκὴ κρυσταλλικὴ τοῦ τύπου $C_{14}H_{16}O_7$, λαμβανομένη ἐκ τῆς λιναρίας τῆς κοινῆς (Linaria vulgaris). Εἶναι ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυτὴ εἰς ὀξικὸν ὀξὺ καὶ καυστικὸν κάλι. Κ. Γ. Μ.

Digitized by Google

λιναρίτης (ὁ) (Linarit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, βασικὸν θειικὸν ἅλας τοῦ μολύβδου καὶ τοῦ χαλκοῦ. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ. εἶναι

$[Pb.\ OH]\ [Cu.\ OH]\ SO_4$

Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα εἰς μικροὺς λεπιδοειδεῖς κρυστάλλους, παρουσιάζει δὲ σκληρότητα 2 ½—3, εἰδικὸν βάρος 5.3—5,45, θραυσμὸν κογχώδη, λάμψιν ὑαλώδη καὶ χρῶμα κυανοῦν. Ἀπαντᾷ ἐν Ἰσπανίᾳ, Cuberland, Σκωτίᾳ, Ἀργεντινῇ κ. ἄ. Γ. Β.

λιναρόσπορος (ὁ). Κοινὴ ὀνομασία τοῦ σπέρματος τοῦ φυτοῦ *λίνου* (Linum).
—*['Εγκυκλ.]* Βλ. *λίνου σπέρματα*.

λινάση (ἡ)· βλ. *ἔνζυμον*.

λινάτσα (ἡ). Χονδρόν, στερεὸν καὶ εὐθηνὸν ὕφασμα ἐκ λίνου ἢ καννάβεως, χρησιμεῦον εἰς τὴν συσκευασίαν γενικῶς τῶν εὐπορευμάτων, εἰδικῶς δὲ εἰς τὴν κατασκευὴν σάκκων τοῦ ἐμπορίου, εὐτελῶν κλινοστρωμνῶν κ.τ.λ.· ‖ κατ' ἐπέκτασιν, τὸ σφουγγαρόπανον, ὡς προερχόμενον συνήθως ἐκ παλαιῶν καὶ ἐφθαρμένων σάκκων.

Λίνγκ (Lingg), ***Ἕρμανν***. Γερμανὸς ποιητὴς (1820—1905). Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν Μονάχῳ καὶ Βερολίνῳ ἰατρικὴν καὶ διετέλεσε στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, ἀπεχώρησεν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἕνεκα ἀσθενείας καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φιλολογίαν. Γνωστὸς ἐγένετο διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Γκάϊμπελ, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε μαθητής, ἐκδόσεως τῶν ἐλεγειακῶν «Ποιημάτων» του (1853, 7η ἔκδ. 1871), τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζει ζωηρότης φαντασίας καὶ βαθύτης νοημάτων. Παρόμοια προτερήματα κατεδείχθησαν καὶ εἰς τὸν β' τόμον τῶν «Ποιημάτων» του (1868). Ἡ μεγάλη ἰδιοφυΐα του ὡς ἐπικοῦ ποιητοῦ καταφαίνεται ἐν τῷ ἔργῳ: «Ἡ μετανάστευσις τῶν λαῶν» (1866—1868, 3 βιβλία), τὸ ὁποῖον, μὲ τὰς πλήρεις δυνάμεως καὶ χρώματος εἰκόνας καὶ τὰς ὡραίας ἀλληγορίας τῆς Πείνης καὶ τῆς Πανώλους, ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς νεωτέρας γερμανικῆς φιλολογίας. Ἔγραψε προσέτι: «Κατιλίνας» (1864) «Αἱ Βαλκυρίαι» (1865), «Ἡ κατανίκησις τῆς χολέρας» (1873), «Ὁ δόγης Καντιάνο» (1873), «Ὁ Σικελικὸς ἑσπερινὸς» (1876), «Μακάλντα» (1877), δραματικὰ ἔργα μὴ σημειώσαντα μεγάλην ἐπιτυχίαν, «Πατριωτικαὶ μπαλλάνται» (1868), τρίτον τόμον «Ποιήματα» (1870, γ' τόμος), «Σκότιαι δυνάμεις» (1872), ἐπικὰ ποιήματα, «Λυρικὰ» (1885), «Τελευταῖοι ρυθμοὶ καὶ νεώτατα ποιήματα» (1901), «Βυζαντινὰ διηγήματα» (1881), «Κλυτία. Μία σκηνὴ ἐκ τῆς Πομπηΐας» (1883), «Τὸ ταξίδι μου τῆς ζωῆς» (1899), αὐτοβιογραφία. Γ. Ε. Κ.

—**Λίνγκ** (Ling), ***Πέτρος-Ἑρρῖκος***. Σουηδὸς (1776—1839), ἱδρυτὴς τῆς σουηδικῆς γυμναστικῆς. Ἐσπούδασε θεολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Οὐψάλης, ἔχων ὅμως ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις, ἐνεγράφη εἰς τὴν ἐν Κοπεγχάγῃ γυμναστικὴν σχολὴν τοῦ Νάχτεγκαλ, ἐν τῇ ὁποίᾳ διεκρίθη ὡς ἄριστος ὁπλομάχος· ἐπανελθὼν εἰς Σουηδίαν ἀνέλαβε τῷ 1805 τὴν διδασκαλίαν τῆς ὁπλομαχίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λοὺνδ καὶ τῷ 1813 εἰς τὴν ἐν Κάρλμπεργ Ἀκαδημίαν πολέμου. Μελετῶν ἀπὸ πολλοῦ τὴν ἀνατομίαν καὶ φυσιολογίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐπεδόθη εἰς τὴν σύνταξιν νέου γυμναστικοῦ συστήματος πρὸς διάδοσιν τοῦ ὁποίου ἐγκατέστησε βραδύτερον ἐν Στοκχόλμῃ τὴν πρότυπον γυμναστικὴν σχολήν, τῆς ὁποίας ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν καὶ ἡ ὁποία ἐλειτούργησεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Κεντρικὸν γυμναστικὸν ἰνστιτοῦτον». Τελειοποιήσας ἐν τῇ πράξει τὸ γυμναστικὸν αὐτοῦ σύστημα, κατέστη ἀναμορφωτὴς τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κρατούντων συστημάτων γυμναστικῶν ἀσκήσεων καὶ εἰσηγητὴς τῆς *σουηδικῆς* γυμναστικῆς (βλ. λ.). Ἔγραψε: «Γενικαὶ ἀρχαὶ γυμναστικῆς» (1834), «Κανονισμὸς γυμναστικῆς» (1836), τὰ ποιητικὰ ἔργα: «Κάρλεκεν», «Γκύλφ» (1814) καὶ «Ἀζὰρμ» (1816) καί τινα ἱστορικὰ δράματα. Μ. Ι. Μ.

Πέτρος Λίνγκ.

Λίνγκαρντ (Lingard), ***Τζών***. Ἄγγλος ἱστορικὸς (1771—1851). Καταγόμενος ἐκ πτωχῶν γονέων, ἐγένετο δεκτὸς ὡς σπουδαστὴς εἰς τὸ ἐν Ντουαὶ ἀγγλικὸν καθολικὸν κολλέγιον. Ἐκδιωχθεὶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐγένετο παιδαγωγὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Καρόλου Φιλίππου. Τῷ 1795 ἐχειροτονήθη ἱερεύς, διετέλεσε κατόπιν καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῷ 1806 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἱστορικὸν σύγγραμμα: «Αἱ ἀρχαιότητες τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς Ἐκκλησίας». Τῷ 1811 ἀπεσύρθη εἴς τι χωρίον, ὅπου ἤρχισε συγγράφων τὴν περίφημον αὐτοῦ «Ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας», ἧς οἱ 3 πρῶτοι τόμοι ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1819. Ὁ ὄγδοος καὶ τελευταῖος τόμος, περιλαμβάνων τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1688, ἐδημοσιεύθη τῷ 1830. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, παρὰ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἀδιαλλάκτων καθολικῶν καὶ τῶν διαμαρτυρομένων. Ἐξεδόθη πλειστάκις καὶ μετεφράσθη εἰς τὰς περισσοτέρας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας τῷ ἀπένειμεν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου της ταμείου ἐτησίαν σύνταξιν 300 ἀγγλικῶν λιρῶν. Μ. Ν. Δ.

Τζὼν Λίνγκαρντ.

Λίνγκεν (Lingen *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῆς διώρυγος Ἔμς - Νόρντμουντ. Κάτ. 10.914. Ἐν αὐτῇ ἐλειτούργησε μέχρι τοῦ 1819 ἓν τῶν ἀρχαιοτέρων γερμανικῶν πανεπιστημίων, ἱδρυθὲν τῷ 1685 ὡς ἀκαδημία. Ἔχει γεωργιανὸν γυμνάσιον, βιομηχανίαν μηχανῶν, ὑφαντουργεῖα καὶ ἐργαστήρια ἐπισκευῆς τῶν σιδηροδρόμων. Θ. Κ.

Λινγκουαγκλόσσα (Linguaglossa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σικελίᾳ καὶ τῷ νομῷ τῆς Κατάνης. Κάτ. 13.187. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὸ παρ' αὐτὴν μεγαλοπρεπὲς δάσος ἐκ πευκῶν.

λινδελοφία (ἡ) (Lindelofia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τραχυφυλλωδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: *λινδελοφίαν τὴν μάκρανθον* (Lindelofia macrantha), ἰθαγενὲς τῶν Ἱμαλαΐων ὀρέων. Καλλιεργεῖται πολλαχοῦ ὡς κοσμητικόν. Κ. ΠΑΠ.

λινδερία (ἡ) (Linderia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δαφνιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα ἰθαγενῆ τῶν βορείων χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 50 εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερα εἶναι: *λινδερία ἡ τῆς Βενζόης* (Linderia Benzoin) καὶ *λινδερία ἡ μελισσόφυλλος* (Linderia melissaefolium). Τὰ φύλλα καὶ ὁ καρπὸς τοῦ πρώτου εἴδους εἶναι ἀρωματικά. Ἀμφότερα καλλιεργοῦνται ὡς κοσμητικὰ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

λινδερνία (ἡ) (Lindernia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαδιωδῶν*, περιλαμβάνον 29 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Αὐστραλίας καὶ ἐν μέρει τῆς Εὐρώπης. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *λινδερνία ἡ πύξις* (Lindernia pyxidaria). Κ. ΠΑΠ.

Λινδία (ἡ) *['Αρχ.]*. Ἐπίκλησις τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῇ ροδιακῇ Λίνδῳ. Ἐλατρεύετο μετὰ τοῦ Διὸς Πολιέως ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, εἶχε δὲ ἀποβῆ ἡ κυρία θεότης τῆς ἐν τῇ νήσῳ λατρείας. Πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἦτο ὠργανωμένος ὁ θίασος τῶν «Παναθαναϊστῶν Λινδιαστῶν», μνημονεύεται δὲ δωρεὰ πρὸς αὐτὴν δύο λιθινῶν ἀγαλμάτων ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου βασιλέως Ἀμάσιος. Ὑπό τινων σχετίζεται πρὸς τὴν ἀττικὴν Ἀθηνᾶν, ὁ δὲ Dittenberger ἀποδίδει προδωρικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν λατρείαν αὐτῆς. Π. Ν. Π.

Λίνδιοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ σικελικοῦ χωρίου, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη ἡ *Γέλα* ὑπὸ Ροδίων καὶ Κρητῶν ἀποίκων. Π. Ν. Π.

Λίνδοι *[Γεωγρ.]*. Δύο νησῖδες ἀκατοίκητοι (ἄλλως *νησιὰ τῆς Παναγιᾶς*), ὁ *Λίνδος* (πλάτ. 36°11' Β., μῆκ. 22°55' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia) καὶ τὸ *Στρογγυλό*, κατὰ τὴν ΝΔ. τῶν Κυθήρων πλευράν. Σ. Ε. Λ.

Λίνδον (Lindum) *['Αρχ. Γεωγρ.]*.—1) Πόλις τῆς Βρεττανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κοριτανῶν, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Λονδινίου (Λονδίνου) εἰς Ἐβόρακον (Ὑόρκην) ὁδοῦ. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἦτο ρωμαϊκὴ ἀποικία (Lindum Colonia), ἐξ οὗ καὶ τὸ νεώτερον αὐτῆς ὄνομα Lincoln Σῴζονται σημαντικώτατα ἐρείπια ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

— 2 Πόλις τῆς Βρεττανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δαμνονίων (νοτίῳ Σκωτίᾳ). Α. Θ. Σ.

Λινδόνιον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ *Λονδινίου* νῦν *Λονδίνου*), πρωτευούσης τῆς Βρεττανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου. Α. Θ. Σ.

Λίνδος *['Αρχ. Γεωγρ.—'Ιστορ.]*. Ἀρχαία παράλιος πόλις τῆς νήσου Ρόδου κατὰ τὴν ΝΑ. ἀκτὴν τῆς νήσου ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κράνα, ἐν ἡμικυκλικῇ πεδιάδι. Τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἀποκαλυφθέντα μυκηναϊκὰ λείψανα δεικνύουν τὸν μέγαν πολιτισμὸν τῆς πόλεως. Ἱδρυθεῖσα κατὰ τὰς παραδόσεις ὑπὸ τοῦ Δαναοῦ, μετέσχε τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Τληπόλεμον (Ἰλ. Β, 655), διετέλεσε μέλος τῆς Δωρικῆς ἑξαπόλεως καὶ κατὰ τὸν Στράβωνα εἶχεν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς περίφημον ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς Λινδίας, ἥτις κατ' ἐξοχὴν ἠγάπα καὶ ἐπροστάτευε τὴν πόλιν καθὼς καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς Ζεύς. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ πόλις ἔγινε σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων διὰ τῆς Δηλιακῆς ἑνώσεως καὶ βραδύτερον φόρου ὑποτελής. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ μετέστη εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. Κατὰ τὸ 407 π. Χ. συνέβαλε μετὰ τῶν ἄλλων δύο πόλεων τῆς νήσου εἰς τὴν κτίσιν τῆς πόλεως Ρόδου, ἀλλ' ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὰς μετέπειτα περιπετείας τῆς νήσου νὰ διακρίνεται διὰ τοῦ ἐμπορίου, τῆς ναυτικῆς της δυνάμεως καὶ τοῦ πλούτου της. Σήμερον σῴζεται ἔτι ἡ ἀκρόπολίς της μετὰ πολλῶν ἐν αὐτῇ ἐρειπίων, ἀρχαίων καὶ βυζαντινο-φραγκικῶν φρουρίων. Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

—**Λίνδος** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη καὶ λιμὴν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Ρόδου (πλάτ. 26°05'50" Β., μῆκ. 28°08'10" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667*: Rhodos island, port Lindos), πέριξ τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως, εἰς τὸ ΒΑ. τῆς χερσονησώδους ἀποφύσεως, σχηματιζούσης ἀμφιδύμως τοὺς κολπίζοντας ὅρμους Λάρδος καὶ Βίγλικα. Ὁ λιμὴν ἔχει διάμετρον μόλις ⅛ τοῦ μιλλίου, ἡ δὲ πολίχνη πληθυσμὸν περίπου χιλίων ψυχῶν, συντηροῦντα καὶ ἡμιγυμνάσιον ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἔχει τακτικὴν συγκοινωνίαν δι' αὐτοκινήτων μὲ τὴν πόλιν Ρόδον καὶ λόγῳ τῶν ἀρχαιολογικῶν αὐτῆς λειψάνων συχνάζεται ὑπὸ τῶν φιλαρχαίων καὶ τῶν ἄλλων ξένων ἐπισκεπτῶν τῆς Ρόδου, οἵτινες συνήθως καταφεύγουν ἐκεῖ πρὸς ἀγορὰν τῶν περιφήμων «πιάτων» τῆς Λίνδου. Σ. Ε. Λ. — Μ. Γ. Μ.

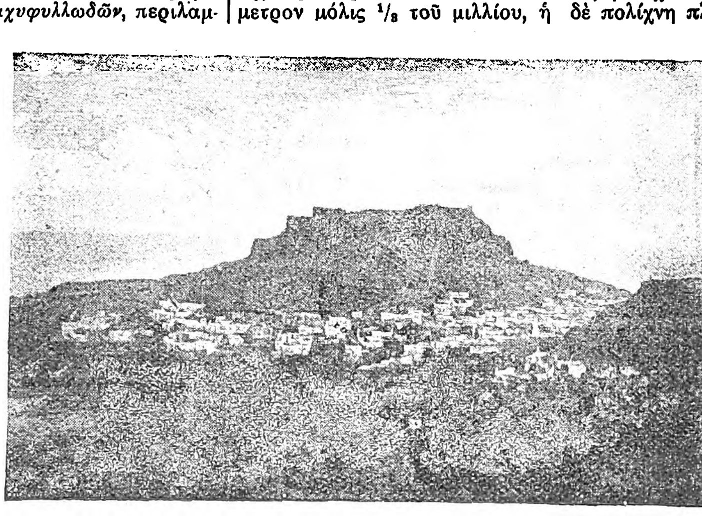
Ἡ πολίχνη Λίνδος

— **Λίνδος** *['Αρχ. Γεωγ.]*. Ποταμὸς τῆς ΝΔ Μικρᾶς Ἀσίας, κατὰ τὰ ὅρια Λυκίας καὶ Καρίας, ἐκβάλλων ἐπὶ τῆς Ροδίων Περαίας. Ἀναφέρεται παρὰ Πτολεμαίῳ καὶ Κοΐντῳ Σμυρναίῳ, πιθανῶς δὲ σχετίζεται μὲ τὸν μικρασιατικὸν Indus τοῦ Λιβίου καὶ Πλινίου. —Π.

λινδσαιίτης Lindsayit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν ἀστρίων. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τρικλινὲς σύστημα καὶ ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ ἀνορθίτου. Ἀπαντᾷ εἰς Orijärfvi. Γ. Β.

Λίνεα (Linea) *[Γεωγρ.]*. Στρατιωτικὴ πόλις τῆς Ἰσπανίας, λεγομένη ἄλλοτε San Roque, εἰς 1 ½ χλμ. βορείως τοῦ Γιβραλτάρ, ἔχουσα 17 000 περίπου κατοίκους. Μεταξὺ τῆς Λίνεα καὶ τοῦ Γιβραλτὰρ εὑρίσκεται τὸ χωρίζον τὰ νότια τοῦ ἱσπανικοῦ ἐδάφους ἀπὸ τὰ βόρεια τοῦ ἀγγλικοῦ «οὐδέτερον ἔδαφος» (neutral ground), ὅπερ εἶναι λωρὶς διήκουσα ἀπὸ τῆς Μεσογείου πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ σημειουμένη διὰ δύο γραμμῶν συρματοπλεγμάτων. Σ. Ε. Λ.

λινελαϊκὸν *ὀξὺ ['Οργ. Χημ.]*· βλ. *λινολικὸν ὀξύ*. Σ. Γ.

λινέλαιον (τό). Τὸ ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ *λίνου* λαμβανόμενον λιπαρὸν ἔλαιον, ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν ξηραινομένων ἐλαίων. Τὰ σπέρματα τοῦ λίνου ἀλέθονται πρῶτον εἰς ἄλευρον καὶ ἀκολούθως ὑποβάλλονται εἰς ἔκθλιψιν διὰ διαφόρου τύπου πιεστηρίων καὶ κυρίως ὑδραυλικῶν τοιούτων. Ἡ πίεσις ἐκτελεῖται εἴτε ἐν ψυχρῷ, εἴτε εἰς θερμοκρασίαν 90° περίπου, ὁπότε πήγνυνται αἱ πρωτεϊνικαὶ ὗλαι, ἐξατμίζεται τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἔλαιον καθίσταται μᾶλλον λεπτόρρυτον καὶ καθαρόν. Διὰ τῆς ἐν θερμῷ πιέσεως ἐπαυξάνεται ἐπίσης καὶ

Digitized by Google

ἡ ἀπόδοσις, φθάνουσα τὰ 25—27 %, ἐνῷ διὰ τῆς ἐν ψυχρῷ ἐκτελουμένης, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς Σαξωνίαν, Ρωσίαν, Πολωνίαν κλπ., ἡ ἀπόδοσις μόλις φθάνει τὰ 22%. Σπανιώτατα γίνεται ἡ παραλαβὴ τοῦ λινελαίου καὶ δι' ἐκχυλίσεως διὰ διαφόρων διαλυτικῶν μέσων. Τὸ διὰ ψυχρᾶς πιέσεως λαμβανόμενον καθαρὸν λινέλαιον στερεοποιεῖται εἰς —16° καὶ ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,930—0,940. Τὸ λινέλαιον νοθεύεται συνήθως δι' εὐθηνοτέρων ἐλαίων, ὡς βαμβακελαίου, ρητινελαίου, κραμβελαίου, ὀρυκτελαίου κλπ. Τὸ ὑπόλειμμα τῆς ἐκθλίψεως, ἤτοι οἱ πλακοῦντες τῶν λινοσπερμάτων, χρησιμοποιοῦνται ὡς πολύτιμος τροφὴ τῶν ζῴων. Πρόσφατον καθαρὸν λινέλαιον χρησιμοποιεῖται εἴς τινα μέρη ὡς ἐδώδιμον, ἡ συνηθεστέρα ὅμως καὶ σπουδαιοτέρα χρησιμοποίησις αὐτοῦ εἶναι πρὸς παρασκευὴν ἐλαιοχρωμάτων καὶ βερνικίων, διὰ τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον χρησιμοποιεῖται κυρίως παλαιωθὲν (φυσικῶς ἢ τεχνητῶς) λινέλαιον (κοινῶς *ψημένο λάδι*), ἐκ τοῦ ὁποίου ἔχουσιν ἀποχωρισθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ κολλώδη συστατικά. Εἰς μικρότερα ποσὰ χρησιμοποιεῖται τὸ λινέλαιον πρὸς παρασκευὴν εἰδικῶν σαπώνων, τυπογραφικῶν μελανῶν καὶ τινων φαρμάκων. Σ. Γ.

λίνεος, —α, —ον, καὶ συνηρ. *λινοῦς* —ῆ, —οῦν· ὁ ἐκ λίνου κατεσκευασμένος, κοιν. *λινός*.

Λίνερτ (Lienert), *Μαϊράδος*. Ἑλβετὸς λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἔγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα διακρινόμενα διὰ τὴν δύναμιν τῆς περιγραφικότητος. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ὁ βασιλεὺς τῶν αὐλητῶν», «Ἱστορίαι ὀρεινοῦ χωρίου», «Ἡ μικρὰ σημαία μὲ τὰ φαιδρὰ χρώματα» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Λὶν (Ligne), *Κάρολος πρίγκιψ* —. Αὐστριακὸς στρατηγὸς καὶ φιλόλογος (1735—1814). Καταγόμενος ἐκ πριγκιπικῆς οἰκογενείας τοῦ Βελγίου, κατετάχθη εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατὸν καὶ διεκρίθη εἰς τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ὁποίου προσελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Βιέννης ὡς σύμβουλος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσὴφ Β', παρ' οὗ ἐθαυμάζετο διὰ τὴν χάριν καὶ λεπτότητα τοῦ πνεύματος. Περιηγήθη πάσας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ συνεδέθη μετὰ τῶν σπουδαιοτέρων ἐκ προσώπων τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῆς ἐποχῆς του καὶ ἰδίᾳ τοῦ Βολταίρου. Τυχὼν τῆς εὐνοίας τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνης Β', ἣν συνώδευσεν εἰς τὴν Κριμαίαν, ὠνομάσθη Ρῶσος στρατάρχης. Κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα ἐπανάστασιν τῶν ὁμοεθνῶν του Βέλγων ἐναντίον τῆς αὐστριακῆς κυριαρχίας, ἐζητήθη ἡ συνδρομή του, ἣν ὅμως ἠρνήθη, μολονότι μεταξὺ τῶν ἡγητόρων τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο καὶ ὁ υἱός του. Ἔγραψε διάφορα φιλολογικὰ πεζογραφήματα, μεγάλως ἐκτιμώμενα διὰ τὴν χάριν τοῦ ὕφους καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῶν ἰδεῶν. Θ. Κ.

Λινιὰκ (Lignac), *Ἰωσὴφ-Ἀδριανὸς Λὲ Λὰρζ ντὲ* —. Γάλλος φιλόσοφος (1710—1762). Κατ' ἀρχὰς εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν, κατόπιν δὲ εἰς τὸ ὁρατόριον τῶν Παρισίων, ὅπου ἐγένετο ὀπαδὸς τῶν ἀρχῶν τοῦ Καρτεσίου καὶ τοῦ Μαλμπράνς. Ἐξαιρέσει μιᾶς μικρᾶς ἀποδημίας του εἰς Ρώμην, ἔζησε καθ' ὅλον τὸν βίον του ἐν ἀπομονώσει, ἀφιερωμένος εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας καὶ εἰς ἔργα φιλανθρωπίας. Ὁ Λινιάκ, σήμερον ἐντελῶς λησμονημένος, κατέχει ἀρκετὰ σημαντικὴν θέσιν μεταξὺ τῶν διανοητῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐν ὀνόματι τοῦ Μαλμπρὰνς κατ' ἀρχάς, τὸν ὁποῖον ἐγκατέλειψεν ἐντὸς ὀλίγου, καὶ τοῦ Καρτεσίου κατόπιν, εἰς τὸν ὁποῖον παρέμεινε πιστός, ἀνέλαβε ν' ἀντιδράσῃ καθ' ὅλων ταυτοχρόνως τῶν φιλοσοφικῶν τάσεων τῆς ἐποχῆς του καὶ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἐμπειριοκρατίαν, τὸν ὑλισμὸν καὶ τὴν μοιρολατρείαν. Εἰς τὴν πολεμικὴν ταύτην ἐπέδειξεν εὐρείας ἐπιστημονικὰς γνώσεις, ἀληθὲς κριτικὸν πνεῦμα καὶ πρὸ πάντων ἰδιαίτερον τάλαντον ψυχολογικῆς ἀναλύσεως, ὅμοιον τοῦ ὁποίου μόνον οἱ σύγχρονοί του φιλόσοφοι τῆς σκωτικῆς σχολῆς εἶχον νὰ ἐπιδείξουν. Ἔγραψε: «Mémoires pour servir à commencer l'histoire des araignées aquatiques» (Paris 1748, 1799), «Lettre d'un Américain sur l'histoire naturelle de M de Buffon» (Hambourg 1751—1756 τ. 9), «Éléments de métaphysique tirés de l'expérience» (Paris 1753), τὸ κυριώτερον ἔργον του, στρεφόμενον κατὰ τοῦ Λὸκ κυρίως καὶ τῶν ὑλιστῶν, «Examen sérieux et comique du livre de l'Esprit» (Amsterdam 1759), «Le témoignage du sens intime et de l'expérience opposé à la foi profane et ridicule des fatalistes modernes» (Auxerre 1760 τ. 3), «Avis paternel d'un militaire à son fils jésuite» (1760). [Πρβλ. *Le Goff*, La philosophie de l'abbé de Lignac (Châlons 1863.] Θ. Π.

Λινιάμινε (Lignamine), *Ἰωάννης-Φίλιππος ντὲ* —. Ἰταλὸς ἰατρὸς καὶ τυπογράφος, γεννηθεὶς ἐν Μεσσήνῃ τῆς Ἰταλίας καὶ ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τῷ 1470 ἵδρυσεν ἐν Ρώμῃ τυπογραφεῖον, ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθον θαυμάσιαι ἐκδόσεις, λίαν περιζήτητοι ὑπὸ τῶν βιβλιοφίλων διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐκτυπώσεως καὶ τὴν σπανιότητα τῶν συγγραμμάτων. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ τὰ «Χρονικὰ τῶν μεγάλων ποντιφίκων». Συνέγραψεν ὁ ἴδιος καὶ ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ ἔργα: «De conservatione sanitatis», «Inclyti Ferdinandi regis vita et laudes» (1472) «De Sibyllis» κτλ. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐξεδόθη ἐκ τοῦ τυπογραφείου του τῷ 1579 τὸ «Herbarium Apulei Platonici», εἰκονογραφημένον μὲ 160 ξυλογραφίας καὶ ἀποτελοῦν ἓν τῶν πρώτων ἐντύπων βοτανικῶν συγγραμμάτων. Τὸ τυπογραφεῖον αὐτοῦ ἐξηκολούθει νὰ ὑφίσταται φέρον τὸ ὄνομά του καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐπὶ χρονικὸν διάστημα πλέον τοῦ αἰῶνος. Μ. Δ. Β.

Λινιάνο (Lignano) *[Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸς λιμὴν εἰς τὴν Β.ΒΔ. παραλίαν τοῦ Τεργεσταίου κόλπου (πλάτ. 45° 41' Β, μῆκ. 13 10' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 201: Gulfs of Venice and Trieste) καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στέλλα. Σ. Ε. Λ.

Λινιέβιτς, *Νικόλαος Πέτροβιτς*. Ρῶσος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1839 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1908. Νεανίας μετέσχε τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ βραδύτερον τοῦ Καυκασίου. Τῷ 1877 ἐπολέμησεν ὡς συνταγματάρχης εἰς τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον καὶ τῷ 1891, προαχθεὶς εἰς στρατηγόν, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ πρώτου σώματος τοῦ στρατοῦ εἰς Σιβηρίαν. Τῷ 1900 ἀπεστάλη εἰς Κίναν καὶ τῷ 1903 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διοίκησις τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων τοῦ Ἀμούρ, εἶτα δὲ ἐγένετο ἀταμὰν τῶν Κοζάκων τοῦ Δόν. Κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον, μετὰ τὰς ἥττας ἃς ὑπέστη ὁ Κουροπάτκιν, ἀνέλαβεν ὁ Λινιέβιτς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ, ἐτήρησε δὲ τὴν ἀρχιστρατηγίαν μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης. Θ. Β.

Λινιὲρ (Lignières), *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία πλείστων δήμων, χωρίων καὶ κωμοπόλεων τῆς Γαλλίας. Μ. Ν. Δ.

Λινιὲρ (Linière). Γάλλος σατιρικὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1628 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1704. Συνέθεσε τραγούδια καὶ ἐπιγράμματα, δι' ὧν ἐσατίριζε τοὺς συγχρόνους του. Κατέστη γνωστότερος περισσότερον διὰ τὴν προσωνυμίαν του: «ἠλίθιος ποιητής», ὡς τὸν ἀπεκάλεσεν ὁ Μποαλώ, παρὰ διὰ τὰ ποιήματά του. Ἡ νεωτέρα ἐν τούτοις κριτικὴ θεωρεῖ τὸν Λινιὲρ ὡς ἕνα τῶν καλυτέρων σατιρικῶν ποιητῶν τῆς Γαλλίας. Μ. Ν. Δ.

— **Λινιὲρ** (Liniers), *Ἰάκωβος*. Ἰσπανὸς στρατιωτικὸς καὶ ναυτικός, γεννηθεὶς ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1753. Πλοίαρχος ὢν παρευρέθη εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Μπουένος - Ἄϋρες ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1806. Ὀλίγον μετὰ τὴν κατάληψιν ὁ Λινιέρ, ἐπὶ κεφαλῆς 2.500 ἀνδρῶν, ἐπετέθη κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ μετὰ διήμερον σφοδρὰν μάχην ἠνάγκασε τὸν Ἄγγλον στρατηγὸν Μπέρεσφορδ νὰ παραδοθῇ. Εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του ὁ Λινιὲρ ὠνομάσθη ἀντιβασιλεύς, ἀλλὰ μετὰ τριετίαν ἠναγκάσθη ν' ἀπομακρυνθῇ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Ἄγγλων. Ὁ Λινιὲρ ἀποπειραθεὶς ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ καθεστὼς ἐν ὀνόματι Φερδινάνδου τοῦ Ζ' ἐτυφεκίσθη (1810). Μ. Ν. Δ.

λινίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Πικρὰ ὕλη τοῦ τύπου $C_{23}H_{22}O_{9}$, πιθανῶς λακτονοειδοῦς συντάξεως, ἀπαντῶσα εἰς τὰ φύλλα τοῦ λίνου τοῦ καθαρτικοῦ. Σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 205°. Σ. Γ.

Λινιὸν (Lignon) *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία διαφόρων ποταμῶν τῆς Γαλλίας εἰς τοὺς νομοὺς τοῦ Λείγηρος, τοῦ Ἄνω Λείγηρος καὶ τῆς Ἀρντὲς (Ardèche). Μ. Ν. Δ.

λινῖτις, —ιδος (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Χρονία πάθησις τοῦ στομάχου χαρακτηριζομένη ἐκ τῆς ἰνώδους παχύνσεως κατ' ἀρχὰς τοῦ βλεννογόνου, βραδύτερον δὲ καὶ τῶν λοιπῶν χιτώνων αὐτοῦ. Ἐθεωρεῖτο ἄλλοτε ὡς πάθησις φλεγμονώδης, ἐπιστάμεναι ὅμως ἔρευναι τοῦ Pavrot καὶ Brette ἔθεσαν ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας τὴν νεοπλασματικὴν αὐτῆς φύσιν. Πρόκειται περὶ καρκίνου ἐπιθηλιακοῦ, διαφέροντος τοῦ κοινοῦ ἐπιθηλιώματος, καθότι ἡ ὑπερπλασία τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ προεξάρχει (Carcinoma fibrosum). Τρία εἶναι τὰ κύρια αὐτῆς χαρακτηριστικά: α') Ὅτι σμικρύνει τὴν χωρητικότητα τοῦ στομάχου, οὗ ἕνεκα ἡ εἰσαγωγὴ ὑγροῦ ὑπερβαίνοντος τὰ 250 γρ. ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἔμετον. β') Ἐξαλείφει τὴν ἐλαστικότητα τοῦ γαστρικοῦ τοιχώματος, ἐντεῦθεν δὲ δὲν παρατηροῦνται περισταλτικαὶ κινήσεις εἰς τὰς ἀκτῖνας, συχνὰ δὲ ὑφίσταται ἀκράτεια τοῦ πυλωροῦ. γ') Ἐξελίσσεται λίαν βραδέως. Ἡ ἔκβασις τῆς λινίτιδος εἶναι ἡ καχεξία, αἱ μεταστάσεις καὶ ὁ θάνατος. Α. Π. Π.

Λὶνκ (Link), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς βοτανικὸς (1777—1851). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Ρόστοκ, Μπρεσλάου καὶ Βερολίνου καὶ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῆς πόλεως ταύτης (1815). Ἀσχοληθεὶς ἰδιαιτέρως εἰς τὴν φυτολογίαν καὶ περιηγηθεὶς χάριν τῶν ἐρευνῶν του διαφόρους χώρας, ἔγραψε πλῆθος σχετικῶν βιβλίων καὶ πραγματειῶν, ἐξ ὧν κύρια: «Elementa philosophiae botanicae» (1824), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν γεωλογικὴν γνῶσιν τῶν μεταλλευμάτων», «Hortus reg. botanicus Berolinensis» (1827), «Ἐκλογὴ ἀνατομικῶν βοτανικῶν εἰκόνων» (τ. 4. 1839), «Ἀνατομία τῶν φυτῶν» (1843, τ. 3), «Ἔκθεσις ἐργασιῶν περὶ τῆς βοτανικῆς φυσιολογίας», «Icones plantarum selectarum» (1820—1828, τόμ. 10), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Κλὸτς καὶ τοῦ κόμητος Χοφμάνσεγγ, «Στοιχεῖα φυσικῆς», «Φύσις καὶ φιλοσοφία». Θ. Κ.

Λίνκαιπινγκ (Linköping) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σουηδίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τοῦ Ἐστεργκέτλαντ. Κάτ. 29.110. Συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης διὰ τῆς διώρυγος Κίντα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχει λιμένα μετὰ ζωηρᾶς κινήσεως. Εἶναι σιδηροδρομικὸν κέντρον τῆς γραμμῆς Στοκχόλμης - Νέσγε. Ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου, ἔχει μητρόπολιν κτισθεῖσαν τῷ 1150 καὶ ἀνακαινισθεῖσαν τῷ 1499 ἐπὶ ἀναμείκτου ρυθμοῦ ρωμανικοῦ καὶ γοτθικοῦ, μετὰ κωδωνοστασίου ὕψους 105 μ, καὶ ἥτις εἶναι, μετὰ τὴν τῆς Οὐψάλα, ἡ μεγαλειτέρα τῆς Σουηδίας, ἐπισκοπικὸν μέγαρον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, βιβλιοθήκην μετὰ 130.000 τόμων καὶ 2.200 χειρογράφων, μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας, νομισματικὸν μουσεῖον καὶ ἀνωτέρας σχολάς. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων, σακχάρεως, πλεκτῶν ἐνδυμάτων, καπνοῦ, βυρσοδεψεῖα κτλ. Ἐξάγει ἐπίσης ἄφθονον ξυλείαν. Εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Σουηδίας. Ἐν αὐτῇ συνῆλθε πολλάκις ἡ Δίαιτα, τῷ δὲ 1152 ἔλαβε χώραν ἐκκλησιαστικὴ σύνοδος. Μ. Δ. Β.

Λίνκε (Lincke), *Ἰωσήφ*. Διακεκριμένος Γερμανὸς δεξιοτέχνης τοῦ βιολοντσέλλου (1773—1837), ἀποτελέσας μέλος τοῦ κουαρτέτου Ραζουμόφσκι, εἶτα μουσικὸς τῆς κομίσσης Ἐρντέντυ καὶ τέλος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μελοδράματος τῆς Βιέννης.

—**Λίνκε** (Linke), *Παῦλος*. Γερμανὸς συνθέτης ὀπερεττῶν, γεννηθεὶς τῷ 1866. Ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν ἔργων: «Ἡ Ἀφροδίτη ἐπὶ τῆς γῆς», «Εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἴνδρα», «Ἡ κυρία Λούνα», «Ἡ δεσποινὶς Λορελάϋ», «Λυσιστράτη» κλπ. Γ. Σ.

Λίνκολν (Lincoln) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου πολιτείας, ἐπὶ τοῦ λόφου Λίνκολν. Κάτ. 66.800. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ πλείστων γραμμῶν. Ἀρχικῶς ἡ πόλις ἦτο φρούριον Ρωμαίων λεγεωναρίων, μετὰ δὲ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν στρατευμάτων ἐγένετο δῆμος ὑπὸ τὸ ὄνομα Lindum Colonia. Οἱ Ἀγγλοσάξωνες ἀνῳκοδόμησαν τὴν πόλιν, καταληφθεῖσαν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Δανῶν, ὁ δὲ Γουλιέλμος Α' ἔκτισεν ἐνταῦθα ἰσχυρότατον φρούριον καὶ κατέστησε ταύτην ἕδραν μεγάλης ἐπισκοπῆς. Πλεῖσται αἱματηρόταται μάχαι διεξήχθησαν πρὸς κατάληψιν τῶν φρουρίων κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ τοῦ Στεφάνου καὶ τῆς αὐτοκρατείρας Ματθίλδης. Ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως ἡ Λίνκολν ἐνέχει ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον, διατηροῦσα πλεῖστα ἀνεκτιμήτου ἀξίας λείψανα, μεταξὺ τῶν ὁποίων μέρος τοῦ ρωμαϊκοῦ τείχους, ἰδίᾳ δὲ ἡ πύλη ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἄψις Νιούπορτ*.

Τὸ σπουδαιότερον μνημεῖον τῆς πόλεως εἶναι ὁ θαυμάσιος καθεδρικὸς ναὸς τῆς Ὑπερευλογημένης παρθένου Μαρίας, κοινῶς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Μίνστερ. Ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ κτηρίου, ἀρξαμένου τῷ 1080, ἐλάχιστα ἀπομένουν, τὸ δὲ μεγαλύτερον μέρος τοῦ σημερινοῦ οἰκοδομήματος ἱδρύθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1200 καὶ 1500. Ὡς ἀντικείμενον μελέτης διὰ τὸν ἀρχιτέκτονα καὶ ἀρχαιολόγον παραμένει ἀπαράμιλλος, ὄχι μόνον διότι ἀποτελεῖ πρότυπον τοῦ πρώτου καθαρῶς γοτθικοῦ ρυθμοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι περικλείει πάσας τὰς ποικιλίας τῶν ρυθμῶν ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ ὀγκώδους νορμανδικοῦ μέχρις ὅλης τῆς κλίμακος τῶν γοτθικῶν ρυθμῶν. Οἱ τρεῖς πύργοι του, αἱ διακοσμήσεις, αἱ γλυφαί, θεωροῦνται ὑπέροχον τέχνης. Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχουν πολυάριθμα ἄλλα κτήρια σπουδαίας ἀρχαιολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀξίας. Ἡ Λίνκολν εἶναι σημαντικὸν γεωργικὸν κέντρον, ἔχει δὲ ἐργοστάσια κατασκευῆς γεωργικῶν ἐργαλείων, ἀλευρομύλους κλπ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μεγάλαι ποσότητες ὀβίδων, ἀεροπλάνων κλπ. κατεσκευάσθησαν ἐνταῦθα. Δ. Σ. Δ.

— **Λίνκολν** (Lincoln) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς Ἀγγλίας, ἡ δευτέρα εἰς ἔκτασιν μετὰ τὴν Ὑόρκην. Ἐμβαδὸν 6.901 τ. χλμ. Κάτ. 602.202. Τὸ μεῖζον μῆκος αὐτῆς εἶναι 120 χλμ. καὶ τὸ μεῖζον πλάτος 80 χλμ. Τὸ ἔδαφος τῆς κομιτείας ἀποτελεῖ εὐρεῖαν πεδιάδα, εἴς τινα δὲ μέρη κατέχεται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Τὸ τρίτον τῆς κομιτείας εἶνε βαλτῶδες, διατεμνόμενον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ὑπὸ τεχνητῶν διωρύγων, αἵτινες μετὰ τῶν ποταμῶν Τρέντ, Γουΐτχαμ, Γουέλλαντ ποτίζουν τὴν χώραν. Ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν ὑπὸ δύο σειρῶν λόφων τῶν ὑψωμάτων Λίνκολν καὶ τῶν Οὐόλντς. Τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορώτατον, τῶν κατοίκων ἀσχολουμένων σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐπίσης ἔχει σημαντικὴν ἁλιείαν. Ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης κυριώτεραι πόλεις εἶναι ἡ Γκρίμ-

Digitized by Google

σμπυ, μεγαλυτέρα τῆς πρωτευούσης, ἡ Βοστώνη, τὸ Χόρνκασλ, ἡ Λάουθ, τὸ Στάμφορντ κλπ. Δ. Σ. Δ.

— Λίνκολν Lincoln) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Νεβράσκᾳ, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας καὶ τῆς κομιτείας Λανκάστερ. Κάτ. 67,671. Ἀποτελεῖ σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κόμβον καὶ κέντρον διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου. Εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ πολιτειακοῦ πανεπιστημίου, τοῦ Ουεσλεείου πανεπιστημίου τῆς Νεβράσκας, τοῦ πανεπιστημίου Κότνερ, τοῦ κολλεγίου τῆς Ἑνώσεως καὶ ρωμαϊκῆς καθολικῆς ἐπισκοπῆς. Ἔχει πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ ἄλλα ἱδρύματα συντηρούμενα ὑπὸ τῆς πολιτείας. Ἔχει ἐπίσης πλείστους ἀλευρομύλους καὶ ἐργοστάσια κατασκευῆς ἐπίπλων, μηχανημάτων, μαγειρικῶν σκευῶν, ἐνδυμάτων κλπ. Ἔξωθεν τῆς πόλεως ἐκτείνεται τὸ πάρκον, ἔνθα γίνεται ἐτησίως μεγάλη γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἔκθεσις τῆς πολιτείας. Ἡ Λίνκολν ἐποικίσθη τῷ 1859, ὀνομασθεῖσα ἀρχικῶς *Λαγκάστερ*, ἐγένετο δὲ πρωτεύουσα τῷ 1867. Δ. Σ. Δ.

— Λίνκολν (Lincoln) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς πολιτείας Ἰλλινόϊς, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Λόγκαν, ἐπὶ τοῦ Ἁλμυροῦ Ρεύματος. Κάτ. 12.000. Ἕδρα τοῦ πανεπιστημίου Λίνκολν, ἔχει ἀξιόλογον εἰδικὴν σχολὴν διὰ καθυστερημένα διανοητικῶς παιδία, ὀρφανοτροφεῖον, βιβλιοθήκην κλπ. Ἡ πόλις, κειμένη ἐπὶ εὐφορωτάτης περιφερείας καὶ ἀποτελοῦσα σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κόμβον, ἔχει πλείστας βιομηχανίας, ἐξ ὧν κυριώτεραι ἡ ἀλευροποιία, μηχανοποιία, ἐπιπλοποιία, ὑποδηματοποιία κλπ. Δ. Σ. Δ.

— Λίνκολν (Lincoln) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς πολιτείας Κολοράδο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀνῆκον εἰς τὴν ὀροσειρὰν Πάρκ τῶν Βραχωδῶν Ὀρέων καὶ ἔχον ὕψος 4.460 μ. Δ. Σ. Δ.

Λίνκολν (Lincoln), *κόμις τοῦ —*. Ἀγγλικὸς τίτλος φερόμενος σήμερον ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Νιουκάσλ. Ἐδημιουργήθη κατὰ τὸν ΙΒ′ αἰῶνα, ἀπονεμηθεὶς τῷ 1232 εἰς τὸν *Ἰωάννην ντε Λαῖσυ*. Ὁ τρίτος κόμις, *Ἑρρῖκος Λαῖσυ*, ἐπολέμησεν ὡς ἀξιωματικὸς ὑπὸ τὸν Ἐδουάρδον Α′, ἡγηθεὶς τοῦ ἀγγλικοῦ σώματος ὅπερ εἰσέβαλεν εἰς Γασκώνην, βραδύτερον δὲ ἐβοήθησε τὸν κόμιτα τοῦ Λανκάστερ ὅπως ταπεινώσῃ τὸν Ἐδουάρδον Β′. Ὁ κόμις Λανκάστερ ἐκληρονόμησε τὸν τίτλον, τῷ δὲ 1572 ὁ Θ′ λόρδος *Κλίντον* κατέστη κόμις Λίνκολν, μεταβιβάσας τὸν τίτλον εἰς τὸν ἀπόγονον αὐτοῦ δοῦκα τοῦ Νιουκάσλ. Τὸν τίτλον φέρει ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τῆς οἰκογενείας. Δ. Σ. Δ.

Λίνκολν (Lincoln), *Ἀβραάμ*. Δέκατος ἕκτος πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (1809—1865). Ἐγεννήθη εἰς Χάρδιν τῆς πολιτείας Κέντονκυ, ἐξ οἰκογενείας ἀποίκων κουακέρων ἐλθόντων ἐκ Βιργινίας. Ὁ πατήρ του *Θωμᾶς Λίνκολν*, γεωργός, μετέβη εἰς Ἰνδιάναν, ὅπου ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον. Ἡ μητρυιὰ τοῦ νεαροῦ Ἀβραὰμ ἀνέθρεψεν αὐτὸν μετὰ τόσης στοργῆς καὶ τρυφερότητος, ὥστε οὗτος διεκήρυσσε μετ' εὐγνωμοσύνης, καὶ ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὕπατον ἀξίωμα, ὅτι τὸ πᾶν ὤφειλεν εἰς αὐτήν. Ἀπησχολημένος εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας τοῦ πατρός του, δὲν ἠδυνήθη νὰ φοιτήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον πλέον ἑνὸς ἐξαμήνου. Ἀλλά, πνεῦμα ζωηρὸν καὶ μελετηρόν, ἐπωφελεῖτο πάσης εὐκαιρίας ἵνα αὐξάνῃ τὰς γνώσεις αὐτοῦ. Τῷ 1830 ἐταξίδευσε κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὴν Ὀρλεάνην, μεταφέρων ἐμπορεύματα διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ σχεδίας, ἣν εἶχε τελειοποιήσει δι' ἰδίας ἐφευρέσεως. Κατὰ τὰ ταξίδια ταῦτα παρηκολούθησε τὴν σκληρὰν ἐργασίαν τῶν δούλων καὶ τὰ βασανιστήρια, εἰς ἃ ὑπεβάλλοντο οὗτοι, ἐδοκίμασε δ' ἔκτοτε ζωηρὰν ὑπὲρ αὐτῶν συμπάθειαν. Ἐγκαταλείψας τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, προσελήφθη ὡς ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος εἰς ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν ἐν Νέῳ Σαλέμ, μετὰ δὲ τὴν πτώχευσιν αὐτῆς, εὑρεθεὶς ἄνευ ἐργασίας, κατετάχθη ἐθελοντὴς καὶ συμμετέσχε εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Μαύρου Ἱέρακος (Black Hauk), γενόμενος λοχαγὸς τῷ 1832. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐκστρατείας ἐπανῆλθεν εἰς Νέον Σαλὲμ καὶ ἵδρυσεν ἐμπορικὴν ἑταιρείαν μετὰ τινος Μπέρρυ, ὅστις ὅμως προεκάλεσε τὴν καταρρευσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐντὸς διετίας, μετὰ μεγάλου παθητικοῦ. Ἡ ἀποτυχία αὕτη ὑπῆρξε σωτηρία διὰ τὸν Λίνκολν. Διότι, πεπεισμένος πλέον ὅτι δὲν εἶχεν ἱκανότητας ἵνα εὐδοκιμήσῃ εἰς τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὰς νομικὰς μελέτας, εἰς ἃς ἀπό τινων ἐτῶν ἐπεδίδετο ἐρασιτεχνικῶς, καὶ ἐπέτυχε νὰ διορισθῇ δικηγόρος εἰς Σπρίνγκφιλντ, τῷ 1837. Πρὸ τριετίας ἤδη, ἀπολαύων δημοτικότητος διὰ τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ χαρακτῆρός του καὶ θαυμαζόμενος διὰ τὸ ῥητορικὸν του τάλαντον, εἶχεν ἐκλεγῆ βουλευτὴς τοῦ Ἰλλινόϊς. Τῷ 1844,

Ἀβραὰμ Λίνκολν.

διαπρεπὴς πλέον δικηγόρος, εἶχε κατακτήσει τοιαύτην πολιτικὴν ἐπιρροήν, ὥστε ἀνεδεικνύετο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν Οὐΐγων, ἔχων ἀντίπαλον τὸν περίφημον Στέφανον Δούγκλας. Μέλος τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ Κογκρέσσου τῷ 1846, ὑπεστήριξε τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐξουσίας τῆς ὁμοσπονδίας, ἐπὶ ἀντιστοίχῳ μειώσει τῶν ἰδιαιτέρων δικαίων τῶν πολιτειῶν, καὶ ἐξηγέρθη ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας. Ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1859 κατ' ἐπανάληψιν ὑπεδείχθη ὑπὸ τοῦ κόμματος ὡς ἀντιπρόεδρος τῆς ὁμοσπονδίας, ἀλλ' ἡττήθη ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ αὐτοῦ Δούγκλας. Ἀλλὰ κατὰ τὴν προεδρικὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὑπῆρξεν ἀπροσδοκήτως νικητής, ὑποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ κόμματος αὐτοῦ, τῶν ρεπουμπλικάνων, διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου. Τὸ κόμμα τῶν ρεπουμπλικάνων εἶχε διακηρύξει διὰ τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, κατὰ τὰς ἐκλογάς, τὴν ἐμμονὴν εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς νομιμότητος τῆς δουλείας. Οὐχ ἧττον ὁ Λίνκολν, ἅμα ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ὅστις ἠπειλεῖτο λόγῳ τῆς ἀδιαλλαξίας τῶν νοτίων πολιτειῶν, ἀγωνιζομένων διὰ τὴν διατήρησιν τῆς δουλείας καὶ ἀπειλουσῶν κίνημα χωριστικόν, ἐδήλωσεν ὅτι ἦτο διατεθειμένος νὰ δεχθῇ συζήτησιν ἐπὶ τῆς διαφορᾶς, ἐπὶ σκοπῷ λογικῆς συνδιαλλαγῆς, καὶ πρὸς τοῦτο προσέφερεν εἰς τοὺς ἀντιπάλους του ὑψηλὰς πολιτικὰς θέσεις. Ἡ προσπάθεια ὑπῆρξε ματαία. Μετὰ ἑπτὰ ἑβδομάδας, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1861, ἐξερράγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (βλ. *Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι* [Ἱστορ.]). Ὁ Λίνκολν, ἀποφασιστικῶς δεχθεὶς τὸν ἀγῶνα, ἐκινητοποίησε δι' ἐθελουσίας καὶ ὑποχρεωτικῆς στρατολογίας στρατὸν 150 000 ἀνδρῶν, καὶ διεκήρυξεν ἐπισήμως ὅτι τὸ ἔπαθλον τῆς νίκης ἔμελλε νὰ εἶναι ἡ κατάργησις τῆς δουλείας. Ἐν τούτοις, τὸν Μάϊον τοῦ 1862, πειρώμενος ὑστάτην διαλλακτικὴν προσπάθειαν, προέτεινε τὴν βαθμιαίαν χειραφέτησιν τῶν δούλων. Ἀποκρουσθείσης τῆς προτάσεως αὐτοῦ, ἐκήρυξε, μετά τινας μῆνας, διὰ διαγγέλματος, ὁριστικῶς κατηργημένην τὴν δουλείαν εἰς τὰς ἐν ἐπαναστάσει πολιτείας. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1864 ἐξελέγη ἐκ δευτέρου πρόεδρος, τὴν 3ην δὲ Ἀπριλίου τοῦ 1865, κατανικηθέντων τῶν ἐπαναστατῶν, εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Ριτσμοντ, μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τοῦ στρατηγοῦ Λῆ. Ἀλλ' ἡ δευτέρα προεδρία του ὑπῆρξε βραχυτάτη. Ἕνδεκα ἡμέρας βραδύτερον, ἐνῷ παρηκολούθει μετὰ τῆς συζύγου του τὴν παράστασιν εἰς τὸ θέατρον τῆς Βασιγκτῶνος, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἀσήμου ἠθοποιοῦ Ἰωάννου Μπούθ, φανατικοῦ νοτίου, ὅστις εἰσελθὼν κρύφα εἰς τὸ προεδρικὸν θεωρεῖον ἐπυροβόλησεν αὐτὸν ἐκ τῶν ὄπισθεν, μεθ' ὃ ὥρμησεν ἀλλόφρων εἰς τὴν σκηνὴν κραυγάζων «Sic semper tyrannis. Οἱ νότιοι ἐξεδικήθησαν». Ὁ νεκρὸς τοῦ προέδρου ταριχευθεὶς μετεφέρθη εἰς Σπρίνγκφιλδ καὶ ἐτάφη εἰς τὸ ἐκεῖ κοιμητήριον, ὅπου βραδύτερον ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον. Ἀνδριάντες αὐτοῦ ἱδρύθησαν ἐν Βασιγκτῶνι καὶ εἰς ἄλλας πόλεις. Ὁ Λίνκολν, πολιτικὸς ἄσπιλου ἐντιμότητος καὶ συνετῆς θελματικότητος, παρέμεινεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν θαυμάσιον ὑπόδειγμα ἰσχυροῦ αὐτοδημιουργήτου ἀνδρός. Θ. Κ.

Λίνλεϋ (Linley), *Θωμᾶς*. Ἄγγλος μουσουργὸς (1732—1795). Ἠκολούθησεν ἀρχικῶς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του, ὅστις ἦτο ξυλουργός, μέχρις οὗ τὸ μουσικὸν ἔνστικτον ἀφυπνισθὲν ἐν αὐτῷ τὸν ὤθησε εἰς τὸ νὰ σπουδάσῃ τὴν τέχνην τῶν ἤχων ὑπὸ τὸν Σιλκὸ καὶ τὸν Παραντίζι. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἣν ἔσχεν εἰς Κόβεν-Γκάρντεν τοῦ Λονδίνου τὸ μελόδραμά του «The Duenna», ἐγκατεστάθη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἔνθα καὶ ἐγένετο καλλιτεχνικὸς διευθυντὴς καὶ συνιδιοκτήτης τοῦ θεάτρου Drurylane. Διὰ τὴν σκηνὴν τοῦ ἀνωτέρω θεάτρου ὁ Λίνλεϋ ἔγραψε σειρὰν μελοδραμάτων καὶ μπαλέτων: «Selima and Azor», «The Camp», «The carnaval of Venice», «The gentle shepherd», «Tom Jones», «Robinson Crusoe», «The spanish rivals», «The strangers at home», «Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος» κλπ. Ἡ ὑπόλοιπος παραγωγή του περιλαμβάνει: ἐλεγεῖα, καντάτας, 12 μπαλλάντας, μελῳδίας, μαδριγάλια κλπ. Ἐκ τῶν δώδεκα τέκνων τοῦ Λίνλεϋ διεκρίθησαν αἱ: *Ἐλίζα*, *Ἄννα*, *Μαίρη* καὶ *Μαρία*, αἵτινες ἔδρεψαν πλείστας δάφνας ὡς ἀοιδοὶ τοῦ μελοδράματος. Ἐπίσης ὁ υἱός του *Θωμᾶς* (1756—1778), λαμπρὸς βιολιστής, γενόμενος γνωστὸς καὶ ὡς συνθέτης (ὀρατόριον «The song of Moses», μουσικὴ διὰ τὴν «Τρικυμίαν» τοῦ Σαίξπηρ κλπ.). Γ. Σ.

Λινλιθγκόου (Linlithgow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σκωτίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας, ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς μικρᾶς λίμνης Λινλιθγκόου καὶ τῆς διώρυγος Γιούνιον, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἐδιμβούργου - Γλασκώβης. Κάτ. 4 000. Ὁ κυριώτερος ναός της εἶναι τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, κτισθεὶς τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα, μὲ ὡραῖον πύργον καὶ καλλιτεχνικὰς γλυφάς. Ὑπάρχουν ἐπίσης πλεῖστα ἀρχαιότατα κτήρια καὶ ὡραῖαι κρῆναι. Ἡ πόλις εἶναι διάσημος διὰ τὰ ἠρειπωμένα ἀνάκτορά της τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος. Ἡ πόλις ἔχει βιομηχανίας χάρτου, ὑποδημάτων καὶ δερμάτων. —2) Κομιτεία τῆς Σκωτίας, ἡ δυτικωτέρα τῶν τριῶν Λόδιαν, γνωστὴ ἐπίσης ὡς *Δυτικὴ Λόδιαν* (West Lothian). Ἐμβαδὸν 311 τ. χλμ. Κάτ. 80.000. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Εἴβου, ἐπὶ τῆς μεθορίου τῆς κομιτείας Στέρλινγκ καὶ ὁ Ὤμοντ, διαχωρίζων τὴν κομιτείαν τῆς Μέσης Λόδιαν. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἐν τῇ χώρᾳ ἀνθρακωρυχεῖα, μεταλλεῖα σιδήρου καὶ πετρελαιοπηγαί. Δ. Σ. Δ.

λινναία (ἡ) (Linnaea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰγοκλημαιιδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἀναρριχητικὰς καί τινας κοσμητικάς, ἀπαντώσας εἰς τὰς βορείους χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λινναία ἡ βόρειος* (Linnaea borealis), ἥτις καλλιεργεῖται πολλαχοῦ ὡς κοσμητικόν. Δ. Ν. Π.

λινναΐτης (ὁ) (Linneit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν θειοάλας τοῦ κοβαλτίου καὶ νικελίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Co\ Ni'_3\ S_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα εἰς αὐτοτελεῖς κρυστάλλους, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς κοκκώδη συσσωματώματα. Παρουσιάζει θραυσμὸν ἀνώμαλον, σκληρότητα $5\ ^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 4,8—5,8, λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα ὑπέρυθρον χαλυβδότεφρον. Ἀπαντᾷ ἐν Σουηδίᾳ, Missouri, Maryland κ. ἄ. Γ. Β.

Λινναῖος (Linnaeus), *Κάρολος*. Διάσημος Σουηδὸς φυσιοδίφης, γεννηθεὶς τὴν 13ην Μαΐου 1707 καὶ ἀποθανὼν ἐν Οὐψάλῃ τὴν 10 Ἰανουαρίου τοῦ 1778. Κατὰ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ βίου του συνήντησε μεγάλας δυσχερείας. Ὁ πατήρ του τὸν προώριζε διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον. Τὴν στοιχειώδη παίδευσιν ἔλαβεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Wexiö (1711—1727), ἀλλ' ἐσημείωσε τόσον μικρὰν ἐπίδοσιν κατὰ τὴν μαθητείαν του, ὥστε ὁ πατήρ του ἀπεφάσισε νὰ τοῦ ἐκμάθῃ τέχνην τινὰ διὰ νὰ ζῇ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ δόκτωρ Rothmann κατώρθωσε νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως, καὶ χάρις εἰς αὐτὸν ὁ Λινναῖος ἐγένετο δεκτός, τῷ 1727, εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ Λούντ, ὅπου ἔσχεν ὡς διδάσκαλον τὸν Stobée καὶ κατόπιν ἐν Οὐψάλῃ (1728), ὅπου ἔσχεν ὡς διδασκάλους καὶ φίλους τὸν O. Rudbeck καὶ τὸν O. Celsius. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἔργου τοῦ Vaillant «De sexu plantarum» ἐπεσύρε τὴν προσοχήν του ἐπὶ τῶν γονιμοποιητικῶν ὀργάνων τῶν φυτῶν καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς περιφήμου ταξινομήσεως τῶν φυτῶν (βλ. λ. *βοτανικὴ* τ. Ζ′, σ. 584 γ), τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξε τῷ 1731 εἰς τὸ ἔργον του «Hortus Uplandicus». Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς σουηδικῆς ἑταιρείας τῶν ἐπιστημῶν μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξερεύνησιν τῆς Λαπωνίας. Ἀνέλαβε τὴν ἐξερεύνησιν ταύτην μὲ πενιχρότατα μέσα καὶ τὴν ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας, συναποκομίσας καὶ σημαντικὰς βοτανικὰς συλλογάς. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας τῆς Σουηδίας τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν του, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τοῦ κατόπιν ἐκδοθέντος ἔργου του «Flora lapponica» (Amsterdam 1737, London 1792). Μετ' ὀλίγον (1734) ἐπεχείρησε νέον ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς τὴν Δαλεκαρλίαν καὶ ἐμελέτησε τὴν μεταλλειολογίαν εἰς τὸ Falum. Διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐνόχλησιν ἐκ μέρους τῶν ἀντιζήλων του, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ὀλλανδίᾳ (1735), ὅπου καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, τυχὼν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν Ὀλλανδῶν ἐπιστημόνων. Ἐνταῦθα ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Hortecamp κήπου τοῦ Cliffort, ὅστις τοῦ παρέσχε τὰ μέσα νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Κατὰ τὴν ἐν Hortecamp διαμονήν του συνέγραψε τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του. Τῷ 1738 ὁ Λινναῖος ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Σουηδίαν. Ἐπεσκέφθη τὸ Βέλγιον, μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐγένετο εὐμενέστατα δεκτός, κατόπιν εἰς Ρουὲν καὶ τέλος ἀπεβιβάσθη εἰς Στοκχόλμην, ὅπου προὐτίθετο ν' ἀσκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ. Λόγῳ ὅμως τῆς ἀντιζηλίας τῶν ἀντιπάλων του ἀπέτυχεν εἰς τὴν προσπάθειάν του ταύτην, ἀλλ' ὠνομάσθη βοτανικὸς τοῦ βασιλέως καὶ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Στοκχόλμης. Κατὰ τὸ 1740 ἐπεσκέφθη, κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, τὰς νήσους τοῦ Oetland καὶ τοῦ Gottland καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος διωρίσθη καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Οὐψάλῃ καὶ διευθυντὴς τοῦ κήπου τῆς πόλεως ταύτης. Ἦτο ἡ ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ δύσνους μαθητὴς τοῦ σχολείου τοῦ Wexiö ἔφθανεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης του. Ὁ Λινναῖος

Κάρολος Λινναῖος.

Digitized by Google

ἐπέδειξεν ἀκάματον ζωτικότητα καὶ δὲν ἄφησε κανὲν βασίλειον τῆς φύσεως ἀνεξερεύνητον· πανταχοῦ, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, εὑρίσκει τις ἴχνη τῆς γονίμου διαβάσεώς του. Ὡς καθηγητὴς ὑπῆρξεν ἄριστος καὶ ἄφησεν ἀξιολόγους μαθητάς. Τῷ 1778 ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, *Καρόλου* ἐπίσης καλουμένου, εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς βοτανικῆς καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ κτῆμά του ἐν Hammarby.

Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Systema naturae, sive regna tria naturae systematice proposita» («Σύστημα τῆς φύσεως ἢ τὰ τρία βασίλεια τῆς φύσεως ἐξεταζόμενα συστηματικῶς» Leyde 1735, τόμ. 7, ιβ' ἔκδ. Stockholm 1766—1768 τόμ. 3), «Hypothesis nova de febrium intermittentium causa» («Νέα ὑπόθεσις περὶ τῆς αἰτίας τῶν διαλειπόντων πυρετῶν» Harderwijk 1735), «Fundamenta botanica» («Βοτανικὰ θεμέλια» Amsterdam 1736), «Bibliotheca botanica» («Βοτανικὴ βιβλιοθήκη» Amsterdam 1736), «Flora lapponica» («Λαπωνικὰ ἄνθη» Amsterdam 1737), «Genera plantarum» («Γένη τῶν φυτῶν» Leyde 1737), «Classes plantarum seu systemata plantarum omnia» («Τάξεις τῶν φυτῶν ἢ ἅπαντα τὰ συστήματα τῶν φυτῶν» Leyde 1737), «Critica botanica» («Κριτικὴ βοτανική» Leyde 1737) «Hortus Cliffortianus» («Κῆπος τοῦ Κλίφφορτ» Amsterdam 1737), «Flora Suesica» («Σουηδικὰ ἄνθη» Stockholm 1745), «Hortus Upsaliensis» («Κῆπος τῆς Οὐψάλης» Stockholm 1748), «Materia medica regni vegetabilis» («Ἰατρικὴ ὕλη τοῦ φυτικοῦ βασιλείου» Stockholm 1749), «Materia medica regni animalis» («Ἰατρικὴ ὕλη τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου» Upsal 1750), «Philosophia botanica» («Βοτανικὴ φιλοσοφία» Stockholm 1751), «Materia medica regni lapidei» («Ἰατρικὴ ὕλη τοῦ ὀρυκτοῦ βασιλείου» Upsal 1752), «Species plantarum» («Εἴδη φυτῶν» Stockholm καὶ Leipzig 1749—1779 τόμ. 7), «Systema plantarum» («Σύστημα φυτῶν» Francfort 1779—1780 τόμ. 4), «Systema, genera, species plantarum etc.» («Σύστημα, γένη, εἴδη φυτῶν κλπ.» Leipzig 1835) καὶ πλεῖστα ἄλλα. Θ. Π.

— **Λινναῖος** (Linnaeus), ***Κάρολος***. Σουηδὸς βοτανικός, υἱὸς τοῦ μεγάλου *Καρόλου Λινναίου*, γεννηθεὶς τῷ 1741 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1783 Διορισθεὶς τῷ 1760 διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ κήπου τῆς Οὐψάλης καὶ τῷ 1763 καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς καὶ βοτανικῆς, διεδέχθη τῷ 1778 τὸν πατέρα του καὶ ἐπεχείρησε κατὰ τὰ ἔτη 1781 καὶ 1782 ταξίδιον εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν Ἐδημοσίευσε πλεῖστα βοτανικὰ ἔργα, ἐν οἷς: «Supplementum plantarum systematis vegetabilium» (Brunswick 1781). —Ω.

λίν(ν)εα *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῶν ναυμάχων τοῦ Ἀγῶνος, σημαίνων τὴν ναυτικὴν παράταξιν ἐν γένει, εἰδικώτερον διὰ τὴν γραμμὴν παραγωγῆς Ἀπαντᾷ συχνότατα εἰς τὰ ναυτικὰ τῆς Ἐπαναστάσεως ἔγγραφα. Ἐν τῇ κοινῇ ναυτικῇ γλώσσῃ σημαίνει τὴν γραμμὴν τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ Τροπικοῦ. Σ. Ε. Λ

Λινοβάμβακοι, ἢ *Λινοπάμπακοι* (οἱ). Ἐκλήθησαν οὕτως ἐν Κύπρῳ οἱ *κρυπτοχριστιανοί* (βλ. καὶ λ.). Τὸ ὄνομα τοῖς ἀπεδόθη, κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν, ἐκ παραβολῆς πρὸς τὸ ἐκ λίνου καὶ βάμβακος ὕφασμα. Κ. Μ. Κ.

λινοβάμβακος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἐκ λίνου καὶ βάμβακος κατεσκευασμένος, ὑφασμένος: «χιτὼν λινοβάμβακος».

λινογραφία (ἡ)· ἡ ἐπὶ λινοῦ ἢ βαμβακεροῦ ὑφάσματος ἀποτύπωσις ἐγχρώμων παραστάσεων ἢ σχεδίων, κοιν. *στάμπα*.

λινόδετος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ διὰ λίνου, διὰ λινοῦ σχοινίου δεμένος.

λινοειδῆ (τὰ) (Linaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας ἢ καὶ θάμνους μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἄνευ παραφύλλων καὶ ἄνθη ἑρμαφρόδιτα, κανονικὰ κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Τὰ λινοειδῆ ἔχουσιν φωθήκην ἐπιφυῆ ἐκ 2 μέχρι 5 καρποφύλλων ἀποτελουμένων καὶ καρπὸν κάψαν ἢ δρύπην. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων γενῶν εἶναι τὸ *λίνον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Λινόζα (Linosa) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος ἰταλικὴ ὑπεραπόκεντρος, εὑρισκομένη εἰς 142° καὶ 65 μίλλ. ἀπὸ τῆς Παντελαρίας καὶ εἰς 259° καὶ 63 μίλλ. ἀπὸ τῆς ἄκρας Σὰν Δημήτρη, ΒΔ ἐσχατιᾶς τῆς νήσου Γκόζο, ὑπαγομένη εἰς τὸν Σικελικὸν νομὸν τοῦ Τζιρτζέντε (Ἀκράγαντος) καὶ ἀποτελοῦσα μετὰ τῆς *Λαμπεδούσας* καὶ τοῦ *Λαμπιὸν* τὴν συστάδα τῶν «Πελαγίων νήσων» τῶν ἀρχαίων, τετραγώνου περίπου κατόψεως μὲ περίμετρον 6 μίλλ. Καθ' ὁλοκληρίαν ἡφαιστειογεννής, ἔχει πέντε κρατῆρας ὑπωόττοντας καὶ μέγιστον ὑψόμετρον τὸ βουνὸν *Μόντε Ρόσσο*, ὕψους 610 ποδῶν, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ἡ νῆσος ἀναγνωρίζεται ἀπὸ 36 μίλλ., ἐμφανιζομένη ὡς δύο νῆσοι. Ἔχει ἀποικισθῆ ὑπὸ ὀλίγων ἰταλικῶν οἰκογενειῶν καλλιεργουσῶν ἐντατικῶς τὴν γόνιμον κατὰ τὰ ἄλλα γῆν της, καὶ ἀσχολουμένων εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ἔχει δισεβδομαδιαίαν συγκοινωνίαν πρὸς τὸ Τράπανι καὶ Πόρτο Ἐμπέδοκλε Ὁ D' Avezac (Iles de l' Afrique. σελ 119) ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὸν Ἐδριζῆ, ὀνομάζοντα τὴν νῆσον *Νέμουσα*, τὴν ταυτίζει πρὸς τὴν *Ἀνέμουσαν* τοῦ Πτολεμαίου. Οἱ Ἄγγλοι (Med. Pilot I, 514, ἐκδ. 1913) δέχονται ἀντίστοιχον ἀρχαίαν ὀνομασίαν της, τὴν τῶν Λατίνων γεωγράφων Algusa. Ἔχει ἐντατικὸν φάρον εἰς τὸ ἀκρωτήριόν της Μπέπε Τούτσιο (Beppe Tuccio ἢ Vergogna: πλάτ. 35° 52' Β., μήκ. 12° 53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 193: Linosa island). Σ. Ε. Λ.

— **Λινόζα** *[Γεωγρ.]*. Νῆσος μικρὰ προσκειμένη τῇ ἀκτῇ τῆς Καραμανίας βορ. τῆς Ρόδου (πλάτ. 31° 46' 40" Β., μήκ. 28° 29' 10' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Karaburnu) καὶ 2 μίλλ. Α. ΝΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Τσατάλ (βλ. λ. *Λευκόπαγος* Καραμανίας). Εἶναι ἡ *Ρόπουσα* τοῦ Σταδιασμοῦ § 266—267) καὶ ἡ Rhodussa τοῦ Πλινίου (5,35 § 131). Σ. Ε. Λ.

λινόζωστις (ἡ) (Mercurialis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαδιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν τοῦ γένους εἶναι ἡ *λινόζωστις ἡ πολυετὴς* (Mercurialis perennis), ἥτις ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *σκυλλόχορτο* καὶ εἶναι λίαν δηλητηριῶδες φυτόν. *Λινόζωστις ἡ ἐτησία* (Mercurialis annua) ἀπαντᾷ ἐν ἀφθονίᾳ παρ' ἡμῖν, εἶναι δηλητηριῶδες φυτὸν καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *σκαρολάχανο* ἢ *σκαρόχορτο*. Δ. Ν. Π.

λινοθώραξ (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Θώραξ ἐκ λινοῦ ὑφάσματος, γνωστότατος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ. Τοιοῦτον ἔφερον τινὲς ἐκ τῶν ἡρώων τῆς «Ἰλιάδος» (Β, 529.830), οἱ Πέρσαι κατὰ τὴν εἰσβολήν των εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τῆς ἀρχαιότητος οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ ἄνδρες ποικίλων ἐλαφρῶν σωμάτων. Π. Ν. Π.

λινοκαλάμι (τὸ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λίνον τὸ χρησιμώτατον*.

λινόλαιον (τὸ) (Linoleum). Καλεῖται οὕτως ὕλη παραγομένη ἐξ ἀλέσματος φελλοῦ καὶ βερνικίου λινελαίου εἰς ρόλλους διαφόρου πλάτους, εἰς διάφορα δείγματα καὶ χρώματα. Χρησιμοποιεῖται ὡς λίαν διατηρούμενον καὶ πρακτικώτατον κάλυμμα δαπέδων. Ἐνίοτε, ἀντὶ τῶν ἀλεσμάτων φελλοῦ, χρησιμοποιεῖται μᾶζα χάρτου. Κύριος τόπος τῆς βιομηχανίας τοῦ λινολαίου εἶναι τὸ Delmenhorst. Σ. Γ.

— *[Χαρακτ.]* Πολλοὶ ξυλογράφοι μεταχειρίζονται τὸ λινόλαιον ἀντὶ τοῦ πύξου διὰ τὸ εὔθηνὸν καὶ τὸ εὐκολοκατέργαστον. Ἡ χάραξις γίνεται διὰ τῶν αὐτῶν ἐργαλείων τῆς ξυλογραφίας καὶ ἀπαιτεῖ κάτοιαν ἐλαφρότητα τῆς χειρός, διὰ νὰ γίνωνται ἀκριβεῖς καὶ καθαραὶ αἱ γραμμαί. Ἡ ἀνθεκτικότης τῶν ἐκ λινολαίου χαραγμάτων εἶναι κατὰ φυσικὸν λόγον μικρότερα τῶν ἐκ πύξου καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιτύπων εἶναι πάντοτε μικρός. Μεγαλυτέρας ὑπηρεσίας προσφέρει τὸ λινόλαιον διὰ τὰς χρωμοξυλογραφίας, διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν πινάκων τοῦ χρώματος, ὁπότε αἱ μεγάλαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιφάνειαι τοῦ χαράγματος ὑφίστανται εὐκολώτερον τὰς πιέσεις τοῦ πιεστηρίου καὶ δίδουν περισσότερα ἀντίτυπα Λόγῳ τῶν μειονεκτημάτων τούτων τῆς ἐπὶ τοῦ λινολαίου χαρακτικῆς σπανίως τὸ μεταχειρίζονται οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ξυλογράφοι. Σ. Ξ.

λινολενικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀκόρεστον μονοκαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_{18}H_{30}O_2$, ἀπαντῶν ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἰσομεροῦς αὐτοῦ *ἰσολινολενικοῦ ὀξέος* εἰς τὸ *λινέλαιον* εἰς μεγάλα ποσά. Σ. Γ.

λιν-λικὸν ***ὀξύ***, ἢ ***λινελαϊκὸν ὀξὺ*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀκόρεστον ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_{18}H_{32}O_2$, ἤτοι πτωχότερον τοῦ ἀντιστοίχου *ἐλαϊκοῦ ὀξέος* κατὰ δύο ἄτομα ὑδρογόνου. Ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ μετὰ γλυκερίνης ἐστέρος αὐτοῦ εἰς τὸ λινέλαιον, τὸ ἡλιέλαιον, τὸ καννάβελαιον, τὸ μυκωνέλαιον, τὸ βαμβακέλαιον κλπ. καὶ γενικῶς εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ξηραινόμενα καὶ ἡμιξηραινόμενα ἔλαια. Εἶναι ὑποκίτρινον ἐλαιῶδες ὑγρόν, διὰ τοῦ ὀξυγόνου δὲ τοῦ ἀέρος ὀξειδοῦται ταχέως, μεταβαλλόμενον εἰς ρητινώδη μᾶζαν. Σ. Γ.

λινομέταξος (ὁ, ἡ,) —*ον* (τό)· ὁ ἐκ λίνου καὶ μετάξης κατεσκευασμένος, ὑφασμένος: «ὕφασμα λινομέταξον».

λίνον (τὸ) (Linum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λινοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας, φρύγανα ἢ θάμνους ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων χωρῶν τῆς γῆς. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 100 εἴδη. Ἔχει ἄνθη κανονικὰ καὶ ἑρμαφρόδιτα, 5 πέταλα ἐναλλασσόμενα, 5 σέπαλα καὶ 10 στήμονας μοναδέλφους, ἐξ ὧν οἱ 5 εἶναι γόνιμοι καὶ ἐπαναπαύονται ἐπὶ τῶν σεπάλων. Ὁ ἀνθὴρ εἶναι διλοβος. Οἱ ὑπόλοιποι 5 στήμονες εἶναι ἄγονοι. Ἡ φωθήκη εἶναι ἐπιφυὴς καὶ τοποθετημένη ἐπὶ στυλίσκου φέροντος 5 ἐπιμήκεις κλαδίσκους στιγματοφόρους, καὶ παρουσιάζει κατὰ τὴν βάσιν της ὑπόγυνον δίσκον ἐκ πέντε ἀντιθέτων πετάλων ἀποτελούμενον. Τὰ ἄνθη εἶναι ἀρκετὰ μεγάλα καὶ ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν ἔχουσι χρῶμα λευκόν, κίτρινον, κυανοῦν ἢ σαρκῶδες. Τὰ φύλλα των εἶναι ἀτλᾶ, συνήθως ἐναλλασσόμενα, ἄνευ μίσχων. Τὰ ἄνθη εἶναι κατὰ κῦμα διατεταγμένα, ὁ καρπὸς κάψα καὶ περικλείει ἓν σπέρμα. Ἐκ τῶν κυριωτέρων εἰδῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: *λίνον τὸ δενδρῶδες* (Linum arboreum) θάμνος κοσμητικός· *λίνον τὸ καθαρτικὸν* (Linum catharticum), πόα ἐτησία, τὰ πικρὰ φύλλα τῆς ὁποίας χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ καθαρτικοῦ· *λίνον τὸ κομψὸν* (Linum elegans), καλλιεργούμενον ὡς κοσμητικὸς θάμνος· *λίνον τὸ ξανθὸν* (Linum flavum), πόα πολυετής, λίαν κοσμητική· *λίνον τὸ στενόφυλλον* (Linum angustifolium), πόα κοσμητικὴ (κοιν. *ἀγριολίναρο*). Πάντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη ἀπαντῶσιν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῖν, ἔνθα καὶ καλλιεργοῦνται. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐξωτικῶν εἰδῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα: *λίνον τὸ μεγανθὲς* (Linum grandiflorum), θαμνῶδες δένδρον τῆς βορείου Ἀφρικῆς· *λίνον τὸ μονόγυνον* (Linum monogynum), ἰθαγενὴς θάμνος τῆς Νέας Ζηλανδίας· *λίνον τὸ πολυετὲς* (Linum perenne), ἰθαγενὲς τῆς Σιβηρίας· *λίνον τὸ σιβηρικὸν* (Linum sibericum), ἐπίσης ἰθαγενὴς θάμνος τῆς Σιβηρίας· *λίνον τὸ ταυρικὸν* (Linum tauricum), ἰθαγενὲς τοῦ Καυκάσου· καὶ *λίνον τὸ χρησιμώτατον* (Linum usitatissimum). Τοῦτο εἶναι τὸ γνωστότερον καὶ τὸ ὠφελιμώτερον εἶδος πάντων τῶν φυτῶν τοῦ γένους τούτου, ἰθαγενὲς τῶν μεταξὺ Κασπίας θαλάσσης, Περσικοῦ κόλπου καὶ Εὐξείνου πόντου χωρῶν. Εἶναι πόα ἐτησία, ἥτις καλλιεργεῖται κυρίως διὰ τὰς λεπτοτάτας ἶνας, αἵτινες χρησιμοποιοῦνται εὐρύτατα εἰς τὴν ὑφαντουργικήν. Πλὴν τῶν κλωστικῶν ἰδιοτήτων του ἔχει καὶ φαρμακευτικὰς τοιαύτας. Ὁ καυλός του κυμαίνεται μεταξὺ 0,60 μ. καὶ 1,20 μ. καὶ εἶναι κυλινδρικός, εὐθὺς καὶ κλαδώδης κατὰ τὸ ἀνώτατον ἄκρον του. Τὰ ἄνθη του εἶναι λευκὰ ἢ λευκοκυανᾶ. Ὁ καρπὸς εἶναι κάψα, περικλείουσα 10 σπέρματα φαιοῦ, ὑποπρασίνου ἢ κιτρίνου χρώματος. Ὁ καρπὸς ἐν τῇ ὡριμάνσει του διαρρήγνυται ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀφίνει τὰ σπέρματά του νὰ καταπέσωσι. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, δέον ἡ συγκομιδὴ τοῦ σπόρου νὰ γίνεται εὐθὺς μετὰ τὸν θερισμόν. Τὸ λίνον καλλιεργεῖται σήμερον εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς βορείου Ἀφρικῆς. Μέχρι πρό τινος τὴν μεγαλυτέραν καλλιέργειαν τοῦ λίνου διενήργουν οἱ Ρῶσοι εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς χώρας των. Τὸ λίνον τὸ χρησιμώτατον καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας ποικιλίας, αἵτινες δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς δύο κατηγορίας, εἰς τὰς *μακροκαύλους* καὶ τὰς *βραχυκαύλους*. Ἀμφότεραι αἱ κατηγορίαι αὗται καλλιεργοῦνται κυρίως διὰ τὸ σπέρμα των, ὅπερ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *λινόσπορος*.

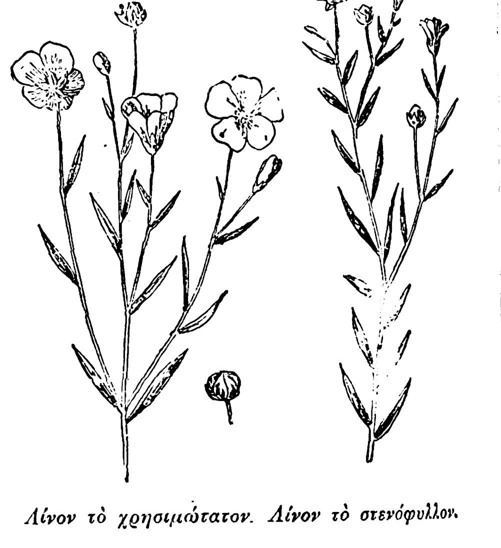

Λίνον τὸ χρησιμώτατον. Λίνον τὸ στενόφυλλον.

Τὸ λίνον καλλιεργεῖται εἰς παντὸς εἴδους γαίας μᾶλλον βαθείας, ποταμοχώστους καὶ ἀργιλλοαμμώδεις, παρὰ εἰς ὑγράς, λίαν ἀμμώδεις καὶ ἀσβεστώδεις. Εἰς τὰς ψυχρὰς χώρας ἡ σπορὰ τοῦ λίνου γίνεται κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ εἰς τὰς θερμὰς κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ δὴ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον, Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον. Πρὸ τῆς σπορᾶς ὁ ἀγρὸς δέον νὰ ὀργώνεται καλῶς καὶ βαθέως καὶ νὰ ἐξομαλύνεται ἡ ἐπιφάνεια τούτου. Πρὸ τῆς σπορᾶς ἐπίσης ὁ σπόρος δέον νὰ καθαρίζεται ἐπιμελῶς καὶ νὰ ἀπαλλάσσεται πάσης ξένης οὐσίας ἢ σπέρματος καὶ νὰ ἀναμειγνύεται μετὰ λεπτοῦ χώματος, τετριμμένης ἀσβέστου ἢ τέφρας ξύλων ἢ καὶ ξυλανθράκων. Ἡ σπορὰ δέον νὰ γίνεται δι' εἰδικοῦ μηχανήματος, διότι οὕτω καὶ ὀλιγώτερος σπόρος καταναλίσκεται καὶ ἡ σπορὰ εἶναι κανονικωτέρα. Διὰ τὴν ἐπίτευξιν

Digitized by Google

λινοσπόρου ἡ σπορὰ γίνεται ἀραιὰ καὶ διατίθενται 15—20 ὀκάδες σπόρου κατὰ στρέμμα, ἀλλ' ὅταν ἐπιθυμῇ τις νὰ παραγάγῃ λίνον, τότε δέον νὰ διατίθενται 20—25 ὀκάδες κατὰ στρέμμα, διότι οὕτω μόνον κατορθοῦται νὰ βλαστάνωσιν ἄκλωνα, λεπτόκαυλα καὶ μακρόκαυλα φυτά. Ὅσῳ λεπτότερος καὶ ὑψηλότερος εἶναι ὁ καυλός, τόσῳ μεγαλυτέραν ἀξίαν ἔχουσιν αἱ κλωστικαὶ αὐτοῦ ἶνες. Ἐφ' ὅσον αἱ συνθῆκαι εἶναι εὐνοϊκαί, ὁ σπόρος βλαστάνει ἐντὸς μιᾶς περίπου ἑβδομάδος, ὅταν δὲ τὸ φυτὸν φθάσῃ εἰς ὕψος 0,05 μ. περίπου, τότε δέον νὰ βοτανίζωνται καὶ νὰ ἐκριζῶνται πάντα τὰ πέριξ ζιζάνια Τὸ λίνον, ὅπερ σπείρεται κατὰ τὸ φθινόπωρον, συγκομίζεται κατὰ τὸν Ἰούνιον. Ὁ σπόρος ἀποχωρίζεται τοῦ φυτοῦ διὰ κτενίσματος, διὰ ῥαβδισμοῦ ἢ καὶ δι' ἀλωνισμοῦ. Τὸ κτένισμα καὶ ὁ ῥαβδισμὸς ἐφαρμόζονται ἐφ' ὅσον οἱ καυλοὶ τῶν φυτῶν, οἵτινες καλοῦνται *λινοκάλαμοι* (κοιν. *λινάχυρο* ἢ *λιναριά*), πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς παραγωγὴν λίνου. Τὸ κτένισμα γίνεται δι' εἰδικοῦ ἐργαλείου, ὅπερ ἔχει σχῆμα μεγάλης κτενὸς (χτενιοῦ) μὲ σιδηροῦς ὀδόντας, λεπτοὺς καὶ ἐπιμήκεις. Τὸ ῥάβδισμα γίνεται διὰ κοινοῦ ῥαβδίου. Ἐφ' ὅσον τὸ φυτὸν καλλιεργεῖται πρὸς παραγωγὴν λίνου, τότε γίνεται ἀλωνισμὸς αὐτοῦ διὰ δοκάνης ἢ δι' ἀλωνιστικῶν μηχανῶν.

—*[Ἱστορ.]* Τὸ *λίνον*, ὡς καὶ ἡ καλλιέργεια τούτου, ἦσαν γνωστὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Ἀσίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ. Οὕτω λινοῦν ὕφασμα εὑρέθη εἰς τάφον τῆς ἀρχαίας Χαλδαίας τῆς Ε΄ χιλιετηρίδος π. Χ. Σπέρματα λίνου ἀνεκαλύφθησαν καὶ εἰς αἰγυπτιακὰς κρύπτας, χρονολογουμένας ἀπὸ τῆς ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδος π. Χ. Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μὲ ὕφασμα λινοῦν ἐσαβάνωνον τοὺς νεκρούς των καὶ κατεσκεύαζον θώρακας. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι «λίνεον χιτῶνα» ἔφερον οἱ Ἀρμένιοι (*Ἡροδ* Α, 195), καθ' ἣν ἐποχὴν μόνον οἱ κάτοικοι τῆς Κολχίδος καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐκαλλιέργουν τὸ φυτὸν τοῦτο (*Ἡροδ.* Β, 105). Μετά τινα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου, εἰσήχθη καὶ ἐκαλλιεργεῖτο καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ λίνον, διότι ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει ὅτι, ὅτε ἐπολιορκεῖτο ἡ Πύλος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, οἱ εἵλωτες εἰσήγαγον λαθραίως, πλὴν ἑτέρων προϊόντων τοῦ τόπου των, «καὶ λίνου σπέρμα κεκομμένον» (*Θουκυδ.* 4, 26), τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν εἰς τὴν ἀρτοποιίαν ἀναμειγνυόμενον μετὰ σιτίνου ἀλεύρου. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεοφράστου φαίνεται ὅτι ἐκαλλιεργεῖτο ἐκτενῶς τὸ φυτὸν τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι μεταξὺ τῶν συνήθων καλλιεργουμένων φυτῶν πολλάκις ἀναφέρει καὶ τὸ λίνον. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐκαλλιέργουν τὸν λίνον διὰ τὴν ἐμπορείαν τοῦ λινοσπόρου καὶ παραλλήλως διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν ἰνῶν του, ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπετέλει σπουδαιοτάτην πρόσοδον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Πλεῖστα μουσεῖα διατηροῦσι ῥάκη λινῶν ὑφασμάτων, προερχόμενα ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἀνακαλυφθέντα ἐντὸς μνημείων. Εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν κατεργασίαν τοῦ λίνου ἐπεδίδοντο μόνον οἱ ἄνδρες. Τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πανοπόλεως ἠσχολεῖτο μὲ τὴν βιομηχανίαν τοῦ λίνου. Ἡ Αἴγυπτος διετήρει πλεῖστα ἐργαστήρια συσκευασίας τοῦ λίνου, τὰ προϊόντα τοῦ ὁποίου ἐξῆγε μέχρι τοῦ μεσαίωνος εἰς πάσας τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Ἡ Αἴγυπτος διέδωσε τὸ ἐμπόριον τοῦ λίνου καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων ἰνδικῶν χωρῶν. Αἱ εἰς διάφορα μνημεῖα ἀπεικονιζόμεναι παραστάσεις δεικνύουσιν εἰς ἡμᾶς τὸν τρόπον τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πολυτίμου τούτου φυτοῦ.

Τὸ λίνον ἐπίσης ἐκαλλιεργεῖτο καὶ ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. Ἐπίσης καὶ ἐν Γαλιλαίᾳ ὑπῆρχον πλεῖστα ἐργαστήρια λίνου καὶ μεγάλη ἐξαγωγὴ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐγίνετο. Εἰς τὰς χώρας ταύτας κυρίως ἢ ἀποκλειστικῶς αἱ γυναῖκες ἀπησχολοῦντο μὲ τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν κατεργασίαν τοῦ λίνου. Ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἰδίως ἡ Σκυθόπολις ἀπέστελλον μεγάλας ποσότητας εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐν Τύρῳ ὕφαινον πολυτιμότατον λινοῦν ὕφασμα, ὅπερ ἦτο γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα βύσσος καὶ ὅπερ διεδόθη εἰς ὁλόκληρον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος μανθάνομεν ὅτι τὸ λίνον ἦτο λίαν διαδεδομένον εἰς τὰς πόλεις τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ καὶ ἐκ τοῦ Ἡροδότου ὅτι ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐποχῇ οἱ Βαβυλώνιοι ἔφερον ὡς ἐξωτερικὸν ἔνδυμα χιτῶνας ἐκ λίνου Οἱ Ἀσσύριοι, οἵτινες ἐξεστράτευσαν μετὰ τοῦ Ξέρξου ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν ἐφωδιασμένοι μὲ θώρακας ἐκ λίνου, ὡς καὶ οἱ Φοίνικες ναῦται. Ὅπως διὰ τὸ ἔριον, οὕτω καὶ διὰ τὸ λίνον αἱ παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον χῶραι ἦσαν τὸ κέντρον τῆς καλλιεργείας, τῆς κατεργασίας καὶ τῆς ἐξαγωγῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς Κολχίδος εἶχον ἴδιον τρόπον κατεργασίας τοῦ λίνου, ἐξ οὗ κατεσκεύαζον καὶ δίκτυα ἁλιείας καὶ κυνηγίου, ἅτινα ἐξῆγον εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Εἰς τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Μακεδονίαν ἐκαλλιεργεῖτο τὸ λίνον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Στρυμόνος. Ἡ ἠπειρωτικὴ Ἑλλὰς δὲν ἐκαλλιέργει λίνον, ἀλλ' εἰσῆγε τοῦτο ἕτοιμον ἐκ τῆς Κολχίδος, Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου. Ἡ Ἀττική, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὡσαύτως δὲν ἐκαλλιεργεῖτο τὸ λίνον, ἐκόμιζεν αὐτὸ ἐκ τῆς Ἀμοργοῦ. Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον πλεῖστοι λινέμποροι. Εἰς παναρχαίαν ἐποχὴν ἡ Κόρινθος κατεσκεύαζεν ἐνδύματα καὶ καλύμματα ἐκ λίνου. Ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ Ἀμοργῷ παρήγετο ἡ ἐκλεκτοτέρα ποιότης λίνου. Ἐν Κρήτῃ ἐπίσης ἐφύετο τὸ λίνον καὶ ἴσως καὶ ὑφίστατο ἐπιτοπίως κατεργασίαν.

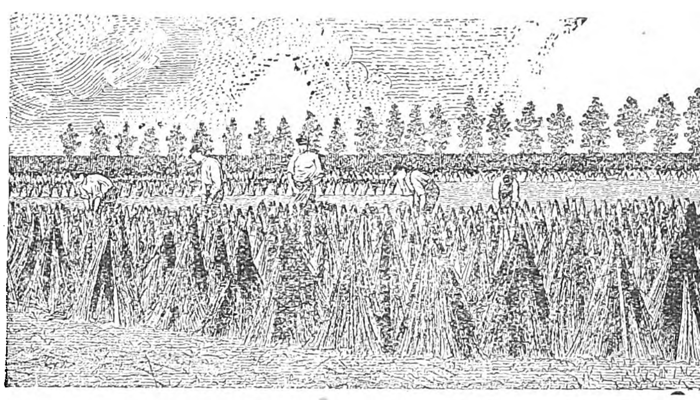

Ξήρανσις τῶν δεματίων λιναρίου.

Ἡ Σικελία ἐξῆγε λινὰ ὑφάσματα πρὸς χρῆσιν τῶν γυναικῶν. Ἡ Μελίτη (Μάλτα) ἐπίσης ἐπεδίδετο εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν λινῶν ὑφασμάτων. Ἐν Ἰταλίᾳ παρήγετο ἐλαχίστη ποσότης καὶ κατωτέρα ποιότης λίνου. Ἡ Ῥώμη εἰσῆγε λίνον κυρίως ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, Συρίας, Ἱσπανίας καὶ Αἰγύπτου. Ἐν Καμπανίᾳ ἐφύετο κατωτέρας ποιότητος λίνον, ὅπερ ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν κατασκευὴν δικτύων ἁλιείας καὶ κυνηγίου. Οἱ Ἐτροῦσκοι καὶ οἱ Σαμνῖται ἀνέκαθεν ἐκαλλιέργουν καὶ κατειργάζοντο τὸ λίνον. Ἐν Γαλατίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ τὸ λίνον ἦτο ἐπίσης λίαν διαδεδομένον. Ὅπως σήμερον οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πρὸ τῆς ὑφάνσεώς του τὸ λίνον ὑπεβάλλετο εἰς πλείστας διεργασίας. Ἀφοῦ ἀπέκοπτον τὸ φυτόν, ὅταν πλέον ἦτο ὥριμος ὁ καρπός του, ὅτε δηλαδὴ οὗτος ἐγίνετο κιτρινωπὸς καὶ διωγκοῦτο, προσέδενον τοῦτο εἰς δέματα, τὸ ἐξήραινον εἰς τὸν ἥλιον, εἶτα διὰ ῥαβδισμῶν ἀπεχώριζον τὰς κλωστικὰς ἶνας, ἀπέβρεχον ταύτας, ἐξήραινον ἐκ νέου εἰς τὸν ἥλιον καὶ τέλος ὕφαινον ταύτας. Δ. Ν. Π.

—*(Ὑφαντουργ.)* Καλεῖται *λίνον* (κοιν. *λινάρι*) ἡ κλωστικὴ ὕλη ἡ προερχομένη ἐκ τῶν ἰνῶν τοῦ περιβλήματος τοῦ στελέχους τοῦ φυτοῦ λίνου Διὰ τὴν κλωστοποίησιν τῶν ἰνῶν τοῦ λίνου ἀπαιτεῖται μακρὰ καὶ εἰδικὴ προπαρασκευαστικὴ κατεργασία. Ἐν πρώτοις, κατὰ τὰ τέλη Ἰουνίου, κατὰ τὴν συγκομιδήν, ἐκριζοῦται τὸ φυτόν, συλλέγεται εἰς δεμάτια καὶ ἐκτίθεται εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὸς ξήρανσιν, κατόπιν ἐκκοκκίζεται καὶ μετὰ τοῦτο τὸ φυτὸν τίθεται εἰς μεγάλους κλωβοὺς ἐκ ξύλου, οἵτινες ἐμβαπτίζονται εἰς παραποτάμια ἢ στάσιμα ὕδατα καὶ παραμένουν ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον, μέχρις ὅτου νὰ εἶναι δυνατὸν ν' ἀποχωρισθῇ ὁ φλοιὸς τοῦ στελέχους.

Ἐκκόκκισις.

Τὸ στέλεχος τοῦ λίνου ἀποτελεῖται ἀπὸ ξυλῶδες σῶμα περιβεβλημένον διὰ φλοιοῦ μὲ ἶνας προσκεκολλημένας καὶ μεταξύ των καὶ εἰς τὸ στέλεχος διὰ μιᾶς ῥητινοκολλώδους οὐσίας. Ἡ παραμονὴ ὅθεν τῶν φυτῶν τοῦ λίνου ἐν τῷ ὕδατι σκοπὸν ἔχει τὸ ξεκόλλημα τῶν ἰνῶν καὶ τοῦ φλοιοῦ. Εἰδικὰ μικρόβια προσβάλλουν τὰς κολλώδεις ὕλας, τὰς φθείρουν καὶ ἐπιφέρουν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Εἴς τινας περιοχὰς τῶν παραγωγῶν μερῶν, ὅπου γίνεται ἡ ἐργασία αὕτη, παρατηρεῖται ἀξιοσημείωτος ἀπασχόλησις τῶν κατοίκων καὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην περιοχὴν εἰς τὴν τῆς κοιλάδος τοῦ Lys, παραποτάμου τοῦ Escaut (βόρειος Γαλλία), ὅπου κατεργάζονται κατ' ἐξοχὴν λεπτὰς καὶ καλὰς ποιότητας. Ὑπολογίζεται τὸ ἐτησίως κατεργαζόμενον ποσὸν εἰς 100 ἑκατομμύρια κοιλά.

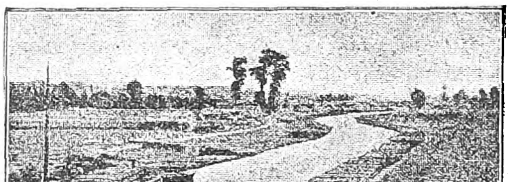

Διάβρεξις λίνου.

Μετὰ τὴν ἐπ' ἀρκετὸν παραμονὴν ἐν τῷ ὕδατι, τὰ στελέχη τοῦ λίνου ἀνασύρονται καὶ ξηραίνονται ἐκ νέου· κατόπιν συνθλίβονται καὶ κοπανίζονται δι' εἰδικῆς μηχανῆς, τέλος ἰσομεγεθοῦνται καὶ κτενίζονται δι' ἄλλης μηχανῆς πρὸς χωρισμὸν τῶν καθαρῶς ἰνῶν πρὸς κλωστοποίησιν ἐκ τῶν ἄλλων ξυλωδῶν σωμάτων, ὡς καὶ σκάρτων ἰνῶν, ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται χονδροὶ σπάγγοι καὶ τὸ ἐκ λίνου στουπί. Τὰ ἰνώδη μέρη πρὸς κλωστοποίησιν ἔχουν μῆκος ποικίλλον ἀπὸ 0,20—1 μ. ἀναλόγως τοῦ ὕψους τοῦ φυτοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον προέρχεται. Φημίζονται τὰ ἐκ Ῥωσίας καὶ εἰδικῶς τὰ ἐκ τῆς Ἐσθονίας προερχόμενα, ὡς ἀποδίδοντα τὰ μεγαλύτερα μήκη ἰνῶν.

Μηχανὴ συνθλίψεως λίνου

Ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τῶν ἰνῶν τοῦ λίνου μᾶς δίδει τὴν ἐντύπωσιν παχυτάτων μακρῶν σωλήνων μὲ αὐλὸν δυσαναλόγως λεπτότατον, ἐξ' οὗ καὶ ἡ μεγάλη ἀντοχὴ τῶν κλωστῶν λίνου, ἀλλὰ καὶ ἡ δυσκολία τῆς βαφῆς τούτων. Διακρίνονται εἰς λευκὰς (ἀπὸ τοῦ λευκοῦ μέχρι τοῦ κιτρίνου), αἵτινες εἶναι καὶ αἱ στιλπνότεραι, λεπτότεραι καὶ στερεώτεραι, καὶ εἰς φαιὰς (ἀπὸ τοῦ φαιοῦ ἀργυροχρόου μέχρι τοῦ φαιοῦ ὑπομέλανος).

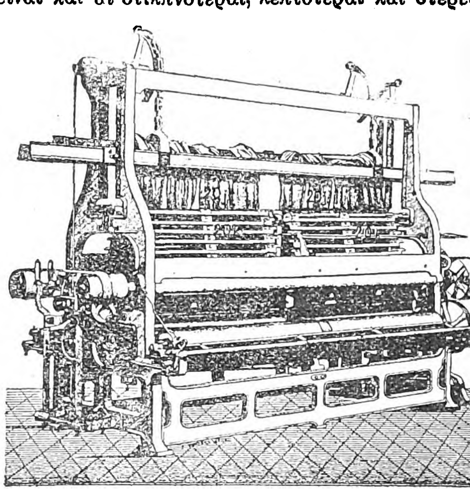

Κτένισμα μηχανικόν.

Εἰς τὸν Γάλλον Philippe de Girard ὀφείλομεν τὴν ἐφεύρεσιν τῆς μηχανικῆς βιομηχανίας τοῦ λίνου, ἥτις ἐφαρμοσθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν Οὐγγαρίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἔδωσε μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ φήμην εἰς τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας τῆς χώρας ταύτης.

Κτένισμα λιναρίου.

Αἱ κλωσταὶ τοῦ λίνου ἐν τῷ ἐμπορίῳ παραδίδονται συνεσκευασμέναι εἰς δέματα περιέχοντα ὁμοιομόρφως 100 κούκλας νήματος, ἑκάστης ἀποτελουμένης ἐκ 12 μικρῶν κουκλῶν τῶν 300 ὑαρδῶν. Συνεπῶς τὸ δέμα οἱουδήποτε πάχους κλωστῆς περιέχει κλωστὴν μήκους 360.000 ὑαρδῶν, ἤτοι 329.176 μέτρων. Τὸ πάχος τῆς κλωστῆς, δηλαδὴ ὁ τίτλος αὐτῆς ἢ ἀριθμὸς ὁ ἐν χρήσει,

Digitized by Google

εἶναι ὁ καθιερωθεὶς παρὰ τοῦ ἀγγλικοῦ συστήματος. Τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει ὡς βάσιν τὴν ἀναλογίαν τοῦ ποσοῦ τῶν μικρῶν κουκλῶν τῶν 300 ὑαρδῶν πρὸς τὸ βάρος μιᾶς ἀγγλικῆς λίβρας (=453. 6/00. γραμμάρια). Οὕτως ἡ κλωστή, τῆς ὁποίας μία μικρὴ κοὐκλα ἢ 300 ὑάρδαι ζυγιζουν μίαν ἀγγλικὴν λίβραν, θεωρεῖται ὡς ἡ τοῦ ἀριθμοῦ 1. Συνεπῶς ὁ ἀριθμὸς 2 σημαίνει ὅτι αἱ 600 ὑάρδαι, ἤτοι αἱ 2 μικραὶ κοῦκλαι τῶν 300 ὑαρδῶν, ζυγίζουν 1 λίβραν· καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅσον λεπτότεραι εἶναι αἱ κλωσταὶ τόσον τὸ δέμα εἶναι ἐλαφρότερον εἰς βάρος. Ἐν παραδείγματι: τὸ δέμα ἀριθμοῦ 100 θὰ ζυγίσῃ μόνον 12 ἀγγλικὰς λίβρας, διότι 100×12=1200 : 100=12.

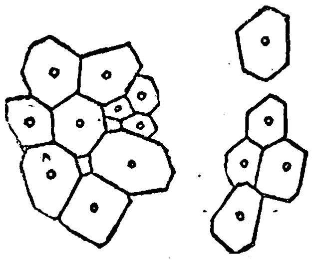

Ἲς λίνου μικροσκοπικῶς.

Ἡ κλωστοποίησις τοῦ λίνου γίνεται κατὰ δύο τρόπους. Διὰ τῆς ξηρᾶς μεθόδου ἢ κατεργασίας καὶ διὰ τῆς ὑγρᾶς. Διὰ τῆς πρώτης ἐπιτυγχάνομεν κλωστὰς μόνον μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 40 καὶ ταύτας κατωτέρας εἰς ποιότητα, διὰ τῆς δευτέρας ὅμως ἐπέτυχον κλωστὴν μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 300. Λόγῳ τοῦ κόστους καὶ τῆς μικρᾶς σχετικῶς ἐλαστικότητος ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας κλωστικὰς ὕλας, ἡ χρησιμοποίησις τοῦ λίνου εἰς τὴν ὑφαντικὴν περιωρίσθη δι' ὡρισμένα εἴδη ὑφασμάτων, διὰ τὴν κατασκευὴν εἰδικῆς χρήσεως σπάγγων, ὡς καὶ κλωστῶν ῥαψίματος. κ. β. φρυδας

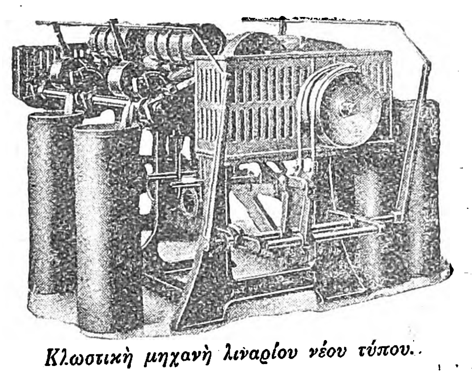

Κλωστικὴ μηχανὴ λιναρίου νέου τύπου.

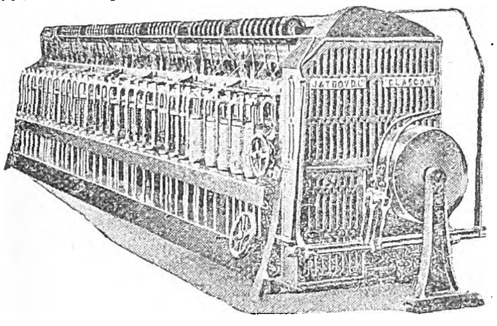

Στριπτικὴ μηχανὴ νέου τύπου.

— **λίνου σπέρματα** (Semen lini) */Φαρμακογ./.* Εἶναι τὰ σπέρματα τοῦ φυτοῦ *λινον τὸ ὠφελιμώτατον* (Linum usitatissimum), ὁ κοινῶς καλούμενος *λιναρόσπορος*. Εἶναι μικρά, ᾠοειδῆ, ὑπομήκη, πεπιεσμένα, στιλπνά, ἐρυθρομελανα, περιέχοντα δύο ὑπολεύκους κοτύλας. Ἔχουν γεῦσιν βλεννώδη, γλυκίζουσαν καὶ ἀηδῆ, εἶναι δὲ ἄοσμα. Πρὸς συλλογὴν τῶν σπερμάτων κόπτονται τὰ φυτὰ ὀλίγον πρὸ τῆς ὡριμάνσεως τῶν σπερμάτων, ξηραίνονται καὶ εἶτα ἀφαιροῦνται ἀπ' αὐτῶν τὸ σπέρματα διὰ κτυπήματος ἢ διὰ καταλλήλων μηχανῶν. Ἐν τῷ ἐμπορίῳ διακρίνονται τὰ σπέρματα ἀναλόγως τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως εἰς πλουσίας ποικιλίας, ὡς π. χ. ρωσικά, μαροκκινά, βελγικά, γαλλικά, ὁλλανδικά, γερμανικά, ἀμερικανικὰ κλπ. Τὰ σπέρματα κονιοποιούμενα δίδουν ἄλευρον χονδρόν, κιτρινόφαιον, λιπαρόν, ἐλαιώδους γεύσεως. Τὸ ἄλευρον τῶν σπερμάτων τοῦ λίνου εἶναι φαρμακευτικόν, δέον δὲ νὰ φυλάσσηται μακρὰν τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ὑγρασίας ἐντὸς λευκοσιδηρῶν κυτίων. Ἡ δρόγη σπανίως νοθεύεται· ἐνίοτε μείγνυται μετ' ἄλλων σπερμάτων, ὡς τῶν τῶν φυτῶν Centaurea cyanus, L. Lolium, temulentum κλπ. Τὸ ἄλευρον τῶν σπερμάτων νοθεύεται συνήθως δι' ἀλεύρου, οὗτινος ἀφῃρέθη τὸ ἔλαιον, διὰ πριονιδίων ἢ δι' ἄλλων εὐθηνοτέρων ἀλεύρων. Τὰ σπέρματα τοῦ λίνου περιέχουν 5—10 % γλισχράσματος, 25—30 % λιπαροῦ ἐλαίου, λιναναμαρίνην, οὐσίας πρωτεϊνικάς, λευκωματοειδεῖς, λεκιθίνην, γλοβουλίνην κ. ἄ. Τὸ γλίσχρασμα αὐτῶν παρασκευάζεται διὰ κατεργασίας μετὰ θερμοῦ ὕδατος, ἐκ τοῦ διαλύματος δὲ αὐτοῦ καθιζάνει, προσθήκῃ ἀλκοόλης, ὡς κόνις λευκὴ ἄγευστος, ἄοσμος, οὐδετέρας ἀντιδράσεως Ὑδρολυόμενον σχᾶται εἰς γλυκόζην καὶ γαλακτόζην.

Ἐν τῇ θεραπευτικῇ τὰ σπέρματα τοῦ λίνου παραγγέλλονται ὑπὸ μορφὴν ἐγχύματος, λόγῳ τῆς περιεκτικότητός των εἰς γλίσχρασμα, ὑπὸ μορφὴν κλυσμάτων εἰς παθήσεις τοῦ κόλπου, τῆς μήτρας, τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀκουστικοῦ πόρου. Δίδονται ὡς ἤπιον καθαρτικὸν ἐπὶ ἐπιμόνων δυσκοιλιοτήτων καὶ εἰς δυσπεψίας. Τὸ ἄλευρον χρησιμοποιεῖται διὰ καταπλάσματα θερμαντικά, μαλακτικά, πραϋντικὰ πόνων κλπ. Κατὰ τὸν Ἀφεντούλην τὰ καταπλάσματα ταῦτα ἀπετέλουν τὸν πέμπτον τροχὸν τοῦ ἅρματος τῆς ἑλληνικῆς ἰατρικῆς. Ὁ φαιὸς σκληρὸς πλακοῦς ὁ ἀπομένων μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ λινελαίου ἐκ τῶν σπερμάτων, κονιοποιούμενος, χρησιμοποιεῖται πρὸς καταπλάσματα. κ. γ. μ.

— *[Ἐμπορευματ.]* Τὰ σπέρματα τοῦ λίνου (κοιν. *λιναρόσπορος*), πλουσιώτατα εἰς ἔλαιον, ἀποτελοῦν ἀντικείμενον σημαντικοῦ ἐμπορίου. Ὑπάρχουν μάλιστα χῶραι, αἱ ὁποῖαι παράγουν λίνον ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὰ σπέρματά του. Αἱ κυριώτεραι χῶραι παραγωγῆς σπερμάτων λίνου εἶναι ἡ Ἀργεντινή, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἡ Ρωσία, αἱ Ἰνδίαι, ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Πολωνία. Χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἰατρικὴν διὰ καταπλάσματα, ἰδίως δὲ διὰ τὴν παραγωγὴν λινελαίου πρὸς παρασκευὴν ἐλαιοχρωμάτων, βερνικίων, εἰδικῶν σαπώνων, τυπογραφικῆς μελάνης, φαρμάκων, κηρωτοῦ (linoleum) κλπ. Τὸ ὑπόλειμμα τῆς ἐκθλίψεως τῶν σπερμάτων τοῦ λίνου χρησιμεύει πρὸς διατροφὴν τῶν ζώων. η. π. γ.

Λίνον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κοιλὰς τῆς εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς κοιλάδος Λιβάδιον καὶ τῆς γραφικωτάτης ἀκτῆς Καλενδέρ, καταλήγουσα εἰς τὸν λιμένα τῶν Θεραπειῶν, τὸν Φαρμακίου κόλπον τῶν Βυζαντινῶν. α. θ. σ.

λινὸν (τό). Ὕφασμα ἐκ κλωστῶν λιναρίου. Ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀντοχὴ εἰς τὴν σῆψιν τῆς κλωστικῆς ταύτης ὕλης ἦτο γνωστὴ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, δι' ὃ καὶ ἐχρησιμοποιήθη ἔκτοτε πρὸς κατασκευὴν ὑφασμάτων. Εἰς τάφους ἐποχῆς 5.0 0 ἐτῶν π. Χ. εὑρέθησαν σώματα ἀνθρώπινα ταριχευμένα δι' ὑφασμάτων λινῶν ἀρκετὰ καλῆς κατασκευῆς καὶ μεγάλης λεπτότητος (60 κλωσταὶ στήμονος εἰς τὸ ἑκατοστόμετρον μὲ 48 κλωστὰς κρόκης). Ἡ βιομηχανία τῶν λινῶν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἐν Ἀγγλίᾳ, Βελγίῳ καὶ Γαλλίᾳ, ἀσχολουμένη κυρίως εἰς παραγωγὴν δαντελλῶν καὶ ὑφασμάτων δι' ἐσώρουχα καὶ τραπεζοκαλύμματα Παρὰ τὰς δυσκολίας τῆς βαφῆς τῶν λινῶν, σήμερον, χάρις εἰς τὰς προόδους τῆς χημείας καὶ τὴν τελειότητα τῶν πρὸς τοῦτο μηχανημάτων. κατορθώνουν νὰ βάφουν τὰ ἐκ λινοῦ εἴδη μὲ ἀρκετὴν εὐχέρειαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως λευκαίνουσι ταῦτα, ὁπότε ἡ ἀπώλεια τοῦ βάρους φθάνει συνεπείᾳ τούτου τὰ 10—15 % κ. β. φ

Λινὸν */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς Μυκόνου, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμώνυμον τῇ νήσῳ κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 110 χ. δ.

λινοπώλης (ὁ)· ὁ πωλητὴς λίνου, λινῶν ὑφασμάτων.

Λίνος */Μυθολ./*. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους *λίνος* ἐκαλεῖτο παλαιόν τι ᾆσμα ᾀδόμενον εἰς διαφόρους περιστάσεις. Παρ' Ὁμήρῳ, ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως εἰκονίζεται μεταξὺ τρυγητῶν παῖς ᾄδων τὸν λίνον μὲ ὑπόκρουσιν κιθάρας, ὁ δὲ Ἡσίοδος, εἴς τι ἀπόσπασμα παραδοθὲν ὑπὸ Εὐσταθίου, ἀναφέρει ὅτι ὁ λινος ἐψάλλετο εἰς ποικίλας συγκεντρώσεις «ἐν εἰλαπίναις τε χοροῖς τε». Ἡ ἰδιότης του ὡς ᾄσματος θλιβεροῦ ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον παρ' Ἡροδότῳ, ὁ ὁποῖος πιστοποιεῖ τὴν εὐρυτάτην διάδοσίν του ὡς ᾄσματος θρηνητικοῦ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τὴν Κύπρον, Φοινίκην καὶ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐκαλεῖτο *Μανέρως*. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ λίνος εἰσήχθη ὡς ᾆσμα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς καὶ δὴ εἶναι σημιτικὸν θρησκευτικὸν ᾆσμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπῳδὸς ai lanu (=ἀλίμονόν μας!) ἐπεκράτησεν ὡς ὄνομα αὐτοῦ.

Βραδύτερον ἤρχισεν ἡ προσωποποίησις τοῦ λίνου ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ διαμόρφωσις γενεαλογικῶν μύθων, οἱ ὁποῖοι διέφερον κατὰ τόπους. Κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν τοῦ Ἄργους, ἡ ὁποία φαίνεται παλαιοτέρα τῶν λοιπῶν, ὁ *Λίνος* ἦτο ὡραῖος νεανίας υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς νύμφης Ψαμάθης, ὁ ὁποῖος ἐξετέθη ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἕνεκα φόβου τοῦ πατρός της Κροτώπου, ἀνατραφεὶς δὲ ὑπὸ ποιμένος καὶ γενόμενος ἔφηβος κατεσπαράχθη ὑπὸ κυνῶν. Καὶ ὁ μὲν Κρότωπος, μαθὼν τὸ ἁμάρτημα τῆς θυγατρός του, τὴν ἐφόνευσεν, ὁ δὲ Ἀπόλλων ἔπεμψε κατὰ τῆς πόλεως τῶν Ἀργείων τὴν Ποινήν, ἡ ὁποία ἥρπαζε τοὺς παῖδας. Ἔκτοτε οἱ Ἀργεῖοι ἐτέλουν ἑορτήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐθυσιάζοντο ἀρνία καὶ ἐφονεύοντο οἱ καθ' ὁδὸν ἀπαντώμενοι κύνες, ἐτελεῖτο δὲ καὶ πομπὴ γυναικῶν καὶ παρθένων, καθ' ἣν ἐψάλλετο ὁ *αἴλινος*, θλιβερὸν ᾆσμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐθρηνεῖτο ἡ τύχη τοῦ Λίνου καὶ τοῦ ὁποίου ἑκάστη στροφὴ ἤρχιζε καὶ ἐτελείωνε μὲ τὴν ἐπῳδὸν «Αἶ Λίνε!» Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐλάμβανε χώραν κατὰ τὴν περίοδον τῶν κυνικῶν καυμάτων, καὶ ἐκαλεῖτο, λόγῳ τῶν κατ' αὐτὴν τελουμένων θυσιῶν, *ἀρνηὶς* ἢ *κυνοφόντις ἑορτή*, ὁ δὲ μὴν καθ' ὃν ἐτελεῖτο ἐγχωρίως *Ἄρνειος*. Ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἑορτῆς προκύπτει ὅτι ὁ Λίνος ἦτο προσωποποίησις τοῦ ἔαρος καὶ τῆς βλαστήσεως, ἥτις ἀφανίζεται καὶ ἀποθνήσκει προώρως ἐκ τοῦ καύσωνος, τὸν ὁποῖον φέρει ὁ ἀστὴρ Κύων (Σείριος).

Κατὰ τὴν θηβαϊκὴν παραλλαγὴν τοῦ μύθου, ὁ Λίνος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀμφιαράου καὶ τῆς μούσης Οὐρανίας, ἐφονεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, διότι ἐτόλμησε νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτὸν εἰς τὴν μουσικὴν ἱκανότητα, ἢ διότι ἀντικατέστησε τὰς ἐκ κλωστῆς λίνου χορδὰς τῆς λύρας διὰ τῶν ἐξ ἐντέρων. Ἄλλαι μυθικαὶ παραλλαγαὶ παρίστων αὐτὸν ὡς υἱὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Καλλιόπης ἢ διαφόρων ἄλλων μουσῶν. Κατά τινας ἐξ αὐτῶν, ὑπῆρξε πατὴρ τῆς μουσικῆς τέχνης καὶ ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς μουσικῆς εἰς τὸν Ὀρφέα καὶ τὸν Ἡρακλέα, ἐφονεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ δευτέρου πληγεὶς διὰ τῆς λύρας. Βραδύτερον, κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς χρόνους, ἀπεδόθησαν εἰς αὐτὸν πλεῖσται ἄλλαι ἰδιότητες· ἐθεωρεῖτο ἐφευρέτης τοῦ ἡρωϊκοῦ ἑξαμέτρου καὶ συγγραφεὺς διαφόρων ποιητικῶν ἔργων, ἐδεικνύετο δὲ εἴς τινας πόλεις καὶ ὁ τάφος του. ν. α.

Λίνος, ἐπίσκοπος *Ῥώμης*. Πάντες οἱ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι ἱστορικοὶ παραδέχονται ὅτι ὁ Λίνος ἐγένετο πρῶτος ἐπίσκοπος Ῥώμης καὶ ὅτι τοῦτον διεδέχθησαν ὁ *Ἀνέκλητος* καὶ *ὁ Κλήμης*. Ὁ Εἰρηναῖος μάλιστα (Κατὰ αἱρ. 3,3) θεωρεῖ αὐτὸν ὡς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, περὶ οὗ ὁ Παῦλος ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ (4,21) ὁμιλεῖ. Ἀμφισβήτησις ὑπάρχει περὶ τῶν ἐτῶν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, ὁριζομένων εἰς 12 ἢ 14 καὶ δὴ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 55 καὶ 67 μ. Χ., καὶ τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔτος τοῦ ἐν Ῥώμῃ μαρτυρίου τοῦ ἀποστόλου Πέτρου. Μετὰ βεβαιότητος ὅμως πάντες, ἐκτὸς ὀλιγίστων Λατίνων, παραδέχονται ὅτι δὲν ἐγένετο διάδοχος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, διότι οἱ ἀπόστολοι οὐδέποτε ἐχρημάτισαν ἐπίσκοποι τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν. † η. φ. θ.

Λίνος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς παραλίας τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας (Phrygia ad Hellespontum) ἐπὶ τῆς Προποντίδος, κειμένη ΒΔ. τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, μεταξὺ τῶν πόλεων Πριάπου (νῦν Καρα-Μπίγα) καὶ Παρίου (νῦν Κεμέρ), «ὅπου οἱ Λινοῦσιοι κοχλίαι ἄριστοι τῶν πάντων ἁλίσκονται» (*Στράβ.* XIII, 588). α. θ. σ.

Λίνος *πηγὴ* (Linus fons) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πηγὴ ἐν Ἀρκαδίᾳ, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα εἶχον τὴν ἰδιότητα, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλίνιος (Nat. Hist. XXXI, 7, 1), νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν κυοφορίαν τῶν γυναικῶν καὶ νὰ προλαμβάνωσι τὰς ἐκτρώσεις. α. θ. σ.

λινός, *—ή, —όν*· δημοτ., ὁ κατεσκευασμένος, ὁ ὑφασμένος ἐκ λίνου, λινοῦς: «λινὰ ὑφάσματα», «λινὴ ἐνδυμασία» ‖ *λινὸν* (τό)· ὡς οὐσ., κατὰ παράλειψιν τοῦ ὀνόμ. *ὕφασμα* ἢ *παννί* (βλ. λ. *λινόν*).

Λινὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κομοτινῆς (βλ. *Λῆνος*). χ. δ.

λινόσπορος (ὁ) *[Βοτ.]*. Τὸ σπέρμα τοῦ *λίνου*, τὸ ἄλλως *λιναρόσπορος* καλούμενος (βλ. λ. *λίνου σπέρματα*).

λινοστολὴ (ἡ)· περιληπτικῶς, τὰ ἐσώρουχα, κοιν. *ἀσπρόρουχα* ‖ ἐν τῇ ὁρολογίᾳ τοῦ στρατοῦ, ἡ σκελέα (τὸ ἐσώβρακον) καὶ ὁ ὑποδύτης (τὸ ὑποκάμισον).

λινοσυρὶς (ἡ) (Linosyris) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ὧν τινες καλλιεργοῦνται ὡς κοσμητικαί. δ. ν. π.

λινοτύπης (ὁ)· ὁ ἐργαζόμενος εἰς λινοτυπικὰς μηχανάς.

λινοτυπία (ἡ) (ἐκ τῆς λατ. *linea*=σειρά, γραμμὴ καὶ τοῦ ἑλλ. *τύπος*). Σύστημα γραφομηχανικῆς στοιχειοθεσίας, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται δι' ἐπὶ τούτῳ μηχανῶν, τῶν *λινοτυπικῶν*, ἡ δι' αὐτοτελῶν κατὰ στοιχεῖον μητρῶν στοιχειοθέτησις ἐν ταὐτῷ καὶ στερεοτύπησις συμπαγοῦς σειρᾶς.

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. λ. *τυπογραφία*.

λινοτυπικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λινοτυπίαν, ὁ τῆς λινοτυπίας: «λινοτυπικὴ μηχανή».—Ἐπίρρ. **λινοτυπικῶς**.

—**λινοτυπικαὶ** *μηχαναί*· βλ. λ. *τυπογραφία*.

Λινοῦ */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ὑπαγόμενον ἐν τῷ διαμερίσματι Λεύκας τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας μὲ 205 κατοίκους Ἕλληνας. κ. μ. κ.

Λινουὰ (Linois), ***Κάρολος-Ἀλέξανδρος-Λέων-Δυράνδος***, *κόμις τοῦ —*. Γάλλος ναυτικὸς γεννη-

Digitized by Google

θεὶς εἰς Βρέστην τῷ 1761 καὶ ἀποθανὼν εἰς Βερσαλλίας τῷ 1848. Καταταχθεὶς τῷ 1786 μετέσχε τοῦ ἀμερικανικοῦ πολέμου, καθ' ὃν χρόνον ὡ.ομάσθη ἀνθυποπλοίαρχος. Μετασχὼν τῶν ὑπὸ τὴν ναυαρχίαν τοῦ Βιλλαρὲ Ζοαγιὲζ ναυμαχιῶν κατὰ τῶν Ἄγγλων, ὧν ἐπὶ βραχὺ ὑπῆρξε καὶ αἰχμάλωτος, προήχθη εἰς πλοίαρχον (1794), ἀποπλεύσας διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου τῶν Ἰνδιῶν (1799) ὑπὸ βαθμὸν ὑποναυάρχου. Ἡ ἐνδοξοτέρα ἐποχὴ τοῦ σταδίου του ὑπῆρξε τῷ 1801 διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἀλγεσίρας δρᾶσίν του κατὰ τῶν Ἄγγλων. Τῷ 1802, ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ἰνδίαις γαλλικῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἠχμαλωτίσθη ἐκ δευτέρου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων (1806), ἐλευθερωθεὶς ἅμα τῇ παλινορθώσει τῶν Βουρβώνων, ὁπότε διωρίσθη διοικητὴς τῆς Γουαδελούπας. Προσβληθεὶς ὑπὸ μεγίστων ἀγγλικῶν δυνάμεων ἠναγκάσθη νὰ ἐκκενώσῃ τὴν νῆσον, ἐδικάσθη ὑπὸ ναυτοδικείου καὶ ἠθῳώθη. Σ.Ε.Λ.

Κάρολος Λινουά.

λινουργεῖον (τό)· ἐργοστάσιον κατεργασίας τοῦ λίνου, ὑφαντήριον λινῶν ὑφασμάτων.

λινουργὸς (ὁ, ἡ)· ὁ κατεργαζόμενος τὸ λίνον, ἐργάτης λινουργείου.

λινουργῶ (—έω)· κατεργάζομαι τὸ λίνον, κάμνω λινὰ ὑφάσματα.

λινοῦς, —ῆ, —οῦν· λινὸς (βλ. *λίνεος*).

λινουσικὰ ὀξέα *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ἐξυσιατικά ὀξέα $C_{17}H_{29}(OH)_6COOH$, ὡς λαμβανόμενα δι' ὀξειδώσεως τοῦ *λινολενικοῦ* καὶ *ἰσολινολενικοῦ ὀξέος*. Ἐξ αὐτῶν τὸ *λινουσικὸν ὀξὺ* τήκεται εἰς 203° καὶ τὸ ἰσοπερὲς πρὸς αὐτὸ *ἰσολινουσικὸν ὀξὺ* τήκεται εἰς 173°. Σ. Γ.

λινοφορῶ (—έω)· φορῶ λινὰ ἐνδύματα.

λινόχορτο (τό) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐρυθραία ἡ παράλιος*.

λίνοψις (ἡ) (Linaria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαδοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν ψυχρῶν καὶ εὐκράτων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Ἐκ τῶν 150 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς· *λίνοψις ἡ δαλματική* (Linaria dalmatica), *λίνοψις ἡ ἐλατίνη* (Linaria elatina), *λίνοψις ἡ ἐχινοποδόφυλλος* (Linaria genisttilia), *λίνοψις ἡ κοινὴ* (Linaria vulgaris), *λίνοψις ἡ κυμβαλοειδὴς* (Linaria cymbalaria), *λίνοψις ἡ πορφυρᾶ* (Linaria purpurea) καὶ *λίνοψις ἡ τρίφυλλος* (Linaria triphylla). Πάντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη εἶναι κρεμοκλαδεῖς πόαι κοσμητικαί. Ἀξιολογωτέρα πασῶν εἶναι ἡ *λίνοψις ἡ κυμβαλοειδής*, ἥτις εἶναι γνωστὴ καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *πεοῦνκα* ἢ *χιλιομάνα*. Αὕτη ἔχει ὡραιότατα ἄνθη κατὰ βότρυς διατεταγμένα καὶ χρώματος κυανοϊώδους. Δ. Ν. Π.

Λίνοψις ἡ κοινή.

Λίνσινγκ (Liensching), *Ἰωάννης φον* —. Φιλέλλην λοχαγὸς τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ, γεννηθεὶς ἐν Βιττεμβέργῃ καὶ κατελθὼν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως. Σταλεὶς εἰς Ναύπλιον, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἰστορικὴν ἐπίθεσιν τοῦ 1821, καθ' ἣν ἔπεσε μαχόμενος μετὰ δέκα ἑπτὰ τακτικῶν καὶ πεντηκοντάδος ἀτάκτων. Γ. Δ. Κ.

Λίνσινγκεν (Linsingen), *Ἀλέξανδρος*. Γερμανὸς στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1850. Καταταχθεὶς εἰς τὸν στρατὸν τῷ 1868, ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον (1870). Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἀντιστράτηγος, διώκησε τὴν ἐν γερμανικῶν καὶ αὐστριακῶν στρατευμάτων νοτίαν στρατιάν. Βραδύτερον, ὡς ἀρχηγὸς ὁμάδος στρατιωτικῶν σωμάτων, ἠδυνήθη διὰ τῶν ἀγώνων τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1915 ἐν Καρπαθίοις, καὶ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1916 παρὰ τὸ Λουτσκ, νὰ ματαιώσῃ τὴν διάσπασιν τοῦ αὐστριακοῦ μετώπου ὑπὸ τῶν Ρώσων. Τῷ 1918, μέχρι τῆς ἀνακωχῆς, ἐχρημάτισε γενικὸς στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Βρανδεμβούργου. Θ. Κ.

Λίνστεντ (Linstedt). Γερμανὸς φιλέλλην ἐξ Ὁλστάϊν. Ἠγωνίσθη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἄγνωστον εἰς ποῖον σῶμα. Ἀπέθανεν ἐν Ὀλύμπῳ τῷ 1822. Θ. Κ.

Λίνστερ (Leinster) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λεϊνστερ*.

Λινσχότεν (Linschooten), *Ἰωάννης - Οὖγος βὰν* —. Ὀλλανδὸς περιηγητὴς (1563—1611). Κατ' ἀρχὰς περιηγήθη τὰς Ἰνδίας, ὁπόθεν ἐπιστρέψας εἰς Ὀλλανδίαν ἐδημοσίευσε τὰς ἐντυπώσεις του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταξίδιον εἰς τὰς πορτογαλικὰς Ἰνδίας». Μετά τινα χρόνον μετέσχεν ἀποστολῆς πρὸς ἀναζήτησιν ὁδοῦ τῶν Ἰνδιῶν ἐκ Βορρᾶ, ἥτις ἀπέληξεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Νέας Γῆς καὶ τῶν νήσων τῆς Ὀράγγης. Ἐπίσης τῷ 1596 μετέσχε τῆς ἑτέρας ἀποστολῆς διὰ τὴν ἐξερεύνησιν τῆς Νέας Γῆς. Μ. Ν. Δ.

λὶντ (γερμ. Lied) *[Μουσ.]*. Μουσικὸς ὅρος καθιερωθεὶς παρὰ τοῖς πλείστοις λαοῖς καὶ σημαίνων μελῳδίαν ὡρισμένου τύπου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ μουσικὴ ἀκολουθεῖ πιστῶς τὴν ἔννοιαν τῆς ποιήσεως, ὑποβοηθουμένη ὑπὸ τῆς συνοδείας, συμπληρούσης ὅ,τι μόνον τὸ ᾆσμα δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ. Τὸ τεχνικὸν λὶντ, προελθὸν ἐκ τοῦ λαϊκοῦ γερμανικοῦ τραγουδιοῦ, ἐλαμπρύνθη κυρίως ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διὰ τῶν μεγάλων ρωμαντικῶν συνθετῶν Σοῦμπερτ, Σοῦμαν, Μπράμς, Βόλφ κλπ., οἵτινες ἀπέδωκαν θαυμασίως διὰ τῆς μουσικῆς τὸν λυρισμὸν τοῦ Γκαῖτε, Χάϊνε, Μύλλερ, Αἴχεντορφ, Κέρνερ, Μάττισσον κλπ. Ὁ τύπος τοῦ λὶντ, ἐν χρήσει ὄχι μόνον εἰς τὸ ᾆσμα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὀργανικὴν μουσικήν, εἶναι ἁπλούστατος καὶ συμμετρικώτατος, ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν περιόδων, ἐξ ὧν ἡ πρώτη καὶ τρίτη εἶναι ὅμοιαι. μετὰ παρεμβολῆς τῆς δευτέρας εἰς τὸ μέσον. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ ἡ εὐρυτέρα μορφὴ τοῦ λὶντ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν περιόδων: ΑΒΑ—ΓΔΓ καὶ πάλιν ΑΒΑ. Ὁ τύπος τοῦ λὶντ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ δευτέρου βραδέος μέρους (andante, largo, κλπ.) μιᾶς σονάτας, συμφωνίας κλπ. Γ. Σ.

Λὶντ (Lind), *Τζέννυ*. Σουηδὶς ᾠδός, ἡ διασημοτέρα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐπονομασθεῖσα «ἡ ἀηδὼν τῆς Σουηδίας». Ἐγεννήθη τῷ 1820 εἰς τὴν Στοκχόλμην καὶ ἀπέθανε τῷ 1887 εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Κατεῖχε τὴν πλέον καταπληκτικὴν δεξιοτεχνίαν, συνδυασμένην μὲ μοναδικὸν πλοῦτον καὶ γλυκύτητα φωνῆς καὶ ἐκφραστικότητα σπανίαν. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν μελοδραματικὴν σχολὴν τῆς Στοκχόλμης καὶ κατόπιν ἐπὶ τρία ἔτη διέπρεψεν ὡς πρωταγωνίστρια εἰς τὴν Βασιλικὴν ὄπεραν. Εἰργάσθη κατόπιν ἐπί τινα χρόνον εἰς Παρισίους μὲ τὸν διάσημον καθηγητὴν τοῦ ᾄσματος Garcia. Τῷ 1844 μετέβη εἰς τὸ Βερολῖνον, ἔμαθε τὴν γερμανικὴν καὶ ἐθριάμβευσεν εἰς τὰς λυρικὰς σκηνὰς τῶν σπουδαιοτέρων γερμανικῶν πόλεων, ὡς καὶ τῆς Βιέννης. Τῷ 1847 ἔπαιξε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου ἀπεθεώθη. Τῷ 1849 ἐγκατέλειψεν ὁριστικῶς τὴν σκηνὴν καὶ ἀφωσιώθη εἰς συναυλίας ᾄσματος. Ἀπὸ τοῦ 1883—1886 ὑπῆρξε καθηγήτρια τοῦ ᾄσματος εἰς τὸ Βασιλικὸν ᾠδεῖον τοῦ Λονδίνου. Α. Θ.

Τζέννυ Λίντ.

—**Λὶντ** (Lint). Δύο Βέλγοι ζωγράφοι (βλ. λ. *Βὰν Λὶντ*).

Λίντα (Lida) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας (ἀπὸ τοῦ 1920), πρώην ἀνήκουσα εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐν τῷ νομῷ Νοβογρόβεκ. ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λίντα καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς Βόλγα—Βαράναβιτς. Κάτ. 13.401 (1921). Ἡ Λίντα ἀνῆκεν εἰς τὴν Λιθουανίαν, κατεκτήθη δὲ ὑπὸ τῆς Ρωσίας τῷ 1795. Θ. Κ.

«Λίντα τοῦ Σαμονί» (Linda di Chamonix). Μελόδραμα εἰς 3 πράξεις τοῦ Ντονιζέττι, γραφὲν εἰδικῶς διὰ τὸ θέατρον τῆς Καρινθίας πύλης τῆς Βιέννης, ἔνθα καὶ ἐπαίχθη τῷ 1842. Τὸ ἔργον τοῦτο βασίζεται ἐπὶ τοῦ δράματος ἡ «Θεία χάρις» (Grâce de Dieu) καὶ εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων μελοδραμάτων τοῦ Ἰταλοῦ συνθέτου, ἔχον σελίδας πλήρεις αἰσθηματικότητος καὶ νεανικότητος. Ἐκ τούτων αἱ ὡραιότεραι εἶναι: ἡ ἄρια τοῦ μαρκησίου «Γιὰ τὴν μητέρα». ἡ ρομάντσα τοῦ Πιερόττο· ἡ προσευχὴ τῆς πρώτης πράξεως· ἡ διῳδία τῆς Λίντας καὶ τοῦ Πιερόττο· ἡ σκηνὴ τῆς παραφροσύνης τῆς Λίντας· ὁ χορὸς τῆς τρίτης πράξεως, ἓν ὡραιότατον κουϊντέττο κ. λ. Γ. Σ.

Λίνταου (Lindau) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Βαυαρίᾳ, κειμένη εἰς ὕψος 401 μ., ἐν τῇ λίμνῃ Μπόντενζε, ἐπὶ νησίδος, συνδεομένη μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ γεφύρας καὶ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Κάτ. 13 582 (1925). Εἶναι σταθμὸς ὑδροπλάνων καὶ ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν ὀπτικῶν εἰδῶν. Εἶναι πολυσύχναστος κατὰ τὸ θέρος ὡς λουτρόπολις, καὶ διὰ τὰς παρ' αὐτὴν θειούχους πηγάς. Ἄλλοτε ἦτο ἐλεύθερα πόλις καὶ φρούριον. Θ. Κ.

Λίνταου (Lindau), *Παῦλος*. Γερμανὸς συγγραφεύς, ἀδελφὸς τοῦ *Ροδόλφου Λίνταου* (1839—1919). Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ, διέμενε δὲ ἐν Παρισίοις ὡς ἀνταποκριτὴς γερμανικῶν ἐφημερίδων. Ἐπιστρέψας εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐξηκολούθησε νὰ ἐργάζεται ὡς δημοσιογράφος, ἱδρύσας τὰ περιοδικά: «Τὸ παρὸν» (1871—1881 καὶ «Βορρᾶς καὶ Νότος» (1878—1904), τὰ ὁποῖα διηύθυνεν ὁ ἴδιος, ἐξέδωκε πλήρη χάριτος καὶ εἰρωνείας ἔργα. «Ἀπὸ τὴν Βενετίαν» (1864) καὶ «Ἀπὸ τοὺς Παρισίους» 1865), «Ἐπιστολαὶ Γερμανοῦ ἐπαρχιώτου» (1870), «Νέα παραμύθια διὰ μεγάλα παιδία» (1870), «Φιλολογικαὶ ἰταμότητες» (1871). Θαυμαστὴς τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ μετέφρασε διάφορα θεατρικὰ ἔργα, ἐδημοσίευσεν ἐνδιαφερούσας μελέτας περὶ τοῦ Μολιέρου (1871) καὶ Μυσσὲ (1877). Διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διευθυντὴς διαφόρων θεάτρων ἐν Βερολίνῳ καὶ ἤρχισε τὸ στάδιόν του, ὡς θεατρικοῦ συγγραφέως, μὲ τὸ ἔργον: «Μαριὸν» (1868), τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν: «Μαρία καὶ Μαγδαληνή» (1872), «Ἄρτεμις» (1873), «Μία ἐπιτυχία» (1874), «Θεία θηρεσία» (1876), «Σουζάννα» (1884) «Αἱ δύο Ἐλεονῶραι» 1888), «Ἡ σκιὰ» (1889), «Ὁ ἥλιος» (1890), «Ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου» (1895), «Νὺξ καὶ πρωΐα» (1901) κ.λ.π. Εἰς πάντα τὰ ἔργα ταῦτα ὁ Λίνταου, ἂν καὶ στερεῖται δυνάμεως καὶ πρωτοτυπίας, διακρίνεται διὰ τὸν ἐπιδέξιον χειρισμὸν τῆς σκηνῆς, τὸ σπινθηροβόλον πνεῦμα καὶ τὴν ζωηρότητα τοῦ διαλόγου. Ἔγραψε πρὸς τούτοις: «Μικραὶ ἱστορίαι» (1871), «Ταξίδια ἀναψυχῆς» (1875), «Φύλλα δραματουργίας» (1875, 2 τ., νέα σειρὰ 1878 2 τ.), «Νηφάλιοι ἐπιστολαὶ ἀπὸ τὸ Μπρχϋρόϋτ» (1876, 9η ἔκδ. 1879), «Περιτταὶ ἐπιστολαὶ πρὸς φίλην» (1877), «Ἀπὸ τὴν φιλολογικὴν Γαλλίαν» (1882), «Πτωχὰ κορίτσια» (1887, 9η ἔκδ. 1905), «Οἱ ἀδελφοὶ» (1895) κλπ., διηγήματα, ἐντυπώσεις ταξιδιων: «Ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν» (1890), «Εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας» (1900) κλπ. «Μόνον ἀναμνήσεις» (1917—1919, 2 τ.). Γ. Ε. Κ.

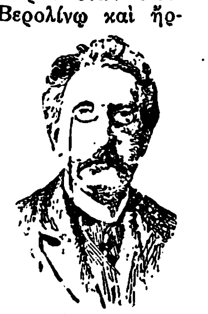
Παῦλος Λίνταου.

—**Λίνταου** (Lindau), *Ροδόλφος*. Γερμανὸς διπλωμάτης καὶ συγγραφεὺς (1829—1910). Ἐταξίδευσεν εἰς Κίναν καὶ Ἀμερικήν, διετέλεσε, κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, γραμματεὺς τοῦ πρίγκιπος τῆς Βυρτεμβέργης καὶ κατέλαβε διαφόρους διπλωματικὰς θέσεις. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Voyage autour du Japon» (2α ἔκδ. 1865), «The Philosophers Pendulum» (1888), «Ἡ πρωσσικὴ φρουρὰ ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ 1870—1871» (1872), «Διηγήματα καὶ νοβέλλες» (1873, 2 τ.), «Ροβέρτος Ἄστον» (1877), «Δύο ψυχαὶ» (1888), «Μάρθα» (1892), «Γάμος ἐξ ἔρωτος» (1894), «Παλαιαὶ ἱστορίαι» (1904), «Ἀπὸ τὴν Κίναν καὶ Ἰαπωνίαν» (1896), «Δύο ταξίδια εἰς Τουρκίαν» (1899), «Δυστυχὴς λαὸς» (περὶ τῶν Ἀρμενίων, 1903, 2. τ.), κλπ. Τὰ ἔργα τοῦ Λίνταου, ὅστις παρουσιάζει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὸν Τουργκένιεφ, διακρίνονται διὰ τὴν βαθύτητα καὶ ἀκρίβειαν, μεθ' ἧς ἀπεικονίζονται τὰ ἤθη τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Εἰς τὰ πλέον πρωτότυπα καὶ γοητευτικὰ ἐκ τῶν διηγημάτων του («Reisegefährten», νέα ἔκδ 1894 καὶ «Der lange Holländer» 1889) περιγράφει τὴν ζωὴν τῶν Εὐρωπαίων ἀποίκων ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ Ἄπω Ἀνατολῇ. Ἡ «Συλλογὴ τῶν μυθιστορημάτων καὶ διηγημάτων» του ἐδημοσιεύθη ἐν Βερολίνῳ τῷ 1893, εἰς 6 τόμους. Γ. Ε. Κ.

Λίντε (Linde), *Κάρολος-Γοδεφρεῖδος, φὸν* —. Γερμανὸς μηχανικός, γεννηθεὶς τῷ 1842. Καθηγητὴς τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς θερμοδυναμικῆς ἐν Μονάχῳ ἀπὸ τοῦ 1868 ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῆς ἐφευρεθείσης παρ' αὐτοῦ, τῷ 1875, μεθόδου πρὸς κατασκευὴν πάγου δι' ἀμμωνίας. Τῷ 1895 ἐπέτυχε τὴν ρευστοποίησιν τοῦ ἀέρος καὶ τὴν παραγωγὴν καθαροῦ ἀζώτου. Θ. Κ.

Λίντελλ (Liddell), *Ἐρρῖκος-Γεώργιος*. Ἄγγλος φιλόλογος καὶ κληρικὸς (1811—1898). Ἐγένετο διδάσκαλος εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Χριστοῦ τῆς Ὀξφόρδης, βραδύτερον λέκτωρ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῷ 1846 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς σχολῆς τοῦ Οὐεστμίνστερ. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ροβ. Σκώτ, εἶχε προχωρήσει εἰς τὸ ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσεν ὅλην τὴν ζωήν του, τὸ μέγα ἑλληνοαγγλικὸν λεξικόν, ὅπερ κατέστη ἀμέσως καὶ παραμένει μέχρι σήμερον τὸ τελειότερον εἰς τὸ εἶδός του. Ἡ ὀγδόη ἔκδοσις τούτου, ὅπερ μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Ξεν. Π. Μόσχου, ἐδημοσιεύθη τῷ 1897. Τῷ 1855 ἐδημοσίευσεν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ρώμης, διωρίσθη δὲ πρύτανις τοῦ κολλεγίου τοῦ Χριστοῦ, λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης καὶ συντελέσας ἰδίᾳ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς σπουδῆς τῆς τέχνης ἐν Ὀξφόρδῃ. Ἡ ὑγιής

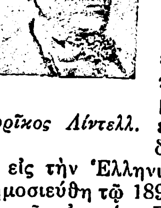
Ἐρρῖκος Λίντελλ.

Digitized by Google

κρίσις του καὶ εὐρυτάτη μόρφωσίς του προσείλκυσαν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν φιλίαν τοῦ Ἰωάννου Ρόσκιν. Δ. Σ. Δ.

Λίντεμαν (Lindemann), ***Φερδινάνδος*** Γερμανὸς μαθηματικός, γεννηθεὶς τῷ 1852. Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἀπὸ τοῦ 1877 ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Φράϊμπουργ, Καίνιξμπεργ καὶ Μονάχου, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις τῷ 1882 ἀπέδειξε μαθηματικῶς τὸ ἀδύνατον τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου. Ἔγραψε πραγματείαν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐξελίξεως τῶν ἀριθμητικῶν ψηφίων καὶ ἐπεξειργάσθη τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιφήμου ἔργου τοῦ Κλέμπς περὶ γεωμετρίας. Θ. Κ.

Λίντεν ***Νταλχάουζεν*** (Linden Dahlhausen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ρυὺρ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἔσσεν-Χαττίγκεν, ἀποτελεσθεῖσα δι' ἑνώσεως τῷ 1921 τῶν κωμοπόλεων Λίντεν καὶ Νταλχάουζεν καὶ τμημάτων τῆς πόλεως Καίνιγκστέλε τῷ 1926. Κάτ. 21 695 (1925). Ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα καὶ ἀκμαίαν σιδηροβιομηχανίαν. Θ. Κ.

Λίντενμπεργκ (Lindenberg), ***Παῦλος***. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1859. Ἐγένετο γνωστὸς ὡς ἐπιφυλλιδογράφος καὶ διετέλεσε, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἀνταποκριτὴς διαφόρων ἐφημερίδων ἐν Ἀνατολῇ, Τυρόλῳ καὶ Μακεδονίᾳ. Ἔγραψεν ἐντυπώσεις ταξιδίων, μυθιστορήματα καὶ βιογραφίας. Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Εἰκόνες καὶ σκίτσα τοῦ Βερολίνου» (1883), «Βερολῖνον, περιγραφὴ καὶ ἱστορία» (1885), «Ἀπὸ τὸ Βερολῖνον τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Α'» (1891), «Περὶ τὴν Γῆν» (1901), «Ὁ βασιλεὺς Κάρολος τῆς Ρουμανίας» (1908), «Ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος τῆς Βουλγαρίας» (1909), «Βουλγαρία» (1912), «Τὸ βιβλίον τοῦ στρατάρχου Χίντενμπουργκ». Γ. Ε. Κ.

Λίντενσμιτ (Lindenschmidt), ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1806–1848). Ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, μετὰ ταῦτα δὲ μετέβη εἰς Βιέννην, ἔνθα παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον. Εἰργάσθη ἐπὶ ἱστορικῶν θεμάτων, μάλιστα δ' ἐπ' ἐκείνων, ἅτινα καὶ ὁ Σύλλερ ποιητικῶς διεπραγματεύθη. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Εἴσοδος Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου εἰς Ἄουγκσμπουργ» καὶ «Αἱ γυναῖκες τῶν Κίμβρων κατατροπώνουσαι τοὺς Ρωμαίους». Ι. Μ. Π.

—**Λίντενσμιτ** (Lindenschmidt), ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1829-1895). Ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, εἰς τὸ Ἀστικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς Φραγκφούρτης καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Ἀμβέρσης. Εἰργάσθη ἐπὶ ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν θεμάτων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἀχιλλεὺς καὶ Νηρηΐς», «Συνομιλία τοῦ Λουθήρου μετὰ τοῦ Θωμᾶ ντὲ Βίο», «Οἱ εἰκονομάχοι», «Ἡ Ἀφροδίτη παρὰ τὸν νεκρὸν Ἄδωνιν», «Εἴσοδος τοῦ Ἀλαρίχου εἰς Ρώμην». Ι. Μ. Π.

—**Λίντενσμιτ** (Lindenschmidt), ***Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς ἀρχαιολόγος καὶ ζωγράφος (1803–1893). Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἀπὸ τοῦ 1846 ὅμως κατέλιπε ταύτην χάριν τῆς ἀρχαιολογίας, πέντε ἔτη δὲ βραδύτερον διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ Ρωμαιογερμανικοῦ μουσείου τῆς Μαγεντίας. Ὡς ἀρχαιολόγος κέκτηται μείζονα σημασίαν ἢ ὡς καλλιτέχνης. Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων του τάσσονται: «Αἱ ἐθνικαὶ ἀρχαιότητες τῶν συλλογῶν τῶν πριγκίπων Χοεντζόλλερν» (1860), «Στολὴ καὶ ὁπλισμὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ ἐπὶ αὐτοκρατορίας» (1883) κλπ. Ι. Μ. Π.

Λίντερ (Linder), ***Μάξ***. Γάλλος ἠθοποιὸς τοῦ κινηματογράφου. Ἡ ὀρθὴ γαλλικὴ προφορὰ εἶναι *Λεντὲρ* (βλ. *Μὰξ* Λίντερ).

Λιντερμάϋερ (Lindermayer), ***Ἀντώνιος φὸν*** —. Φιλέλλην Βαυαρὸς ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Passau (1806-1868). Τῷ 1832 κατῆλθε μετὰ τοῦ Ὄθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός, ἱδρύσας ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἀργότερον ἐν Ἀθήναις στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, ὅπερ διηύθυνεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη. Τῷ 1847 διωρίσθη ἰατρὸς τῆς αὐλῆς καὶ ἰδιαίτερος τοιοῦτος τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Λόγῳ τῆς βαθείας ἐπιστημονικῆς του μορφώσεως, ὡς καὶ τῶν φιλανθρώπων αἰσθημάτων, ἃ ἐπέδειξεν ἰδίως κατὰ τὴν φοβερὰν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας τοῦ 1854, ἐξετιμήθη καὶ ἠγαπήθη παρὰ πάντων. Ἠσχολήθη καὶ εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ὀρνιθολογίαν, ἣν καὶ ἐπλούτισε δι' ἀνακαλύψεως εἰδῶν τινων πτηνῶν βιούντων ἐν Ἑλλάδι, ἅτινα νῦν φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἐδημοσίευσεν ἴδιον ἔργον περὶ τῶν πτηνῶν τῆς Ἑλλάδος (Passau 1860) καὶ ἵδρυσεν ἐν Ἀθήναις μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας. Συνεργάτης πλείστων γερμανικῶν καὶ ξένων περιοδικῶν καὶ ἀνταποκριτὴς τῆς ἐν Αὐγούστῃ ἐκδιδομένης «Γενικῆς ἐφημερίδος», ἐδημοσίευσεν ἐν αὐτῇ μετὰ φιλελληνικοῦ πνεύματος πάντα τὰ ἀφορῶντα τὸν πολιτικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν βίον τῆς Ἑλλάδος. Συνώδευσε τὸν Ὄθωνα κατὰ τὴν ἐξορίαν του εἰς Βαυαρίαν, καὶ ἐπανῆλθε τῷ 1864 μὲ τὸν βαθμὸν ἀρχιάτρου ἐν Ἀθήναις, ἔνθα καὶ ἀπέθανε μετά τινα ἔτη. Ἔγραψεν ἀπομνημονεύματα, ἅτινα παρέμειναν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του ἀνέκδοτα. Ο. Ρ.

λιντερτάφελ (γερμ. Liedertafel). Ὄνομα δι' οὗ χαρακτηρίζουν ἐν Γερμανίᾳ τὴν ἀνδρικὴν χορῳδίαν. Τὸ πρῶτον λιντερτάφελ ἱδρύθη ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τοῦ Τσέλτερ, τῷ 1809· ἐπηκολούθησαν τὰ τῆς Λειψίας, Φραγκφούρτης κλ. Σήμερον ὑπάρχει ἐν Γερμανίᾳ ἀπειρία τοιούτων ὁμίλων χορῳδίας, ὧν τὰ μέλη, ὑπερβαίνοντα τὰς πεντήκοντα χιλιάδας, ἀποτελοῦν τὸν «Γερμανικὸν ᾠδικὸν ὅμιλον». Γ. Σ.

Λιντεσναὶς Lindesnäs *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Νορβηγίας, εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς ἐσχατιᾶς αὐτοῦ φέρει φάρον φωτοβολίας 41 χλμ. Ἀποτελεῖ χερσόνησον εἰσχωροῦσαν εἰς τὴν θάλασσαν εἰς μῆκος 12 χλμ. καὶ ὕψος 50 μ. καὶ ἑνουμένην πρὸς τὴν ξηρὰν διὰ στενοῦ καὶ χθαμαλοῦ ἰσθμοῦ. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ ὅριον τοῦ χωρισμοῦ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σκαγεράκη ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης. Μ. Δ. Β.

Λιντζουριά, ἢ ***Λιούντζη*** *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ Βορείου Ἠπείρου, ἀποτελουμένη ἀπὸ τὰ χωρία *Νόκοβον*, *Μίγγουλη*, *Καλέζη*, *Δοξάτη*, *Καστοράτι*, *Σαρακίνιστα* καὶ *Ναγοπούλους*. Χ. Ι. Σ.

Λίντινγκαι (Lidingö) *[Γεωγρ.]* Νῆσος καὶ πόλις τῆς Σουηδίας, ἐν τῷ νομῷ καὶ πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Στοκχόλμης. Ἡ νῆσος κεῖται εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. ἀπὸ τῆς Στοκχόλμης, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ Λίλλα-Βαιρτὰν καὶ ἑνοῦται διὰ γεφύρας μήκους 850 μ., κτισθείσης ἀπὸ τοῦ 1818–1824. Ἔχει ἐπιφάνειαν 30 τ. χλμ. Ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἀποτελεῖ προάστειον τῆς Στοκχόλμης μὲ 10 470 κατ. Μ. Δ. Β.

Λίντκαιπινγκ (Lidköping) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σουηδίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σκαραμπόργκ, παρὰ τὴν λίμνην Βένερ. Κάτ. 8.762. Διεξάγει ἐμπόριον σίτου καὶ ἔχει βιομηχανίαν πυρείων, καπνοῦ, σακχάρεως καὶ πορσελλάνης. Μ. Δ. Β.

Λίντλεϋ (Lindley), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος βοτανολόγος (1799–1865). Τὰ πρῶτά του ἔργα ὑπῆρξαν ἡ «Monographia Rosarum» (1820) καὶ ἡ «Monographia Digitalium» (1821). Ὀλίγον ἔπειτα μετέβη εἰς Λονδῖνον, ἐπιφορτισθεὶς ὅπως γράψῃ τὸ περιγραφικὸν τμῆμα τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τῶν Φυτῶν. Κατὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐργασίας του ἐπείσθη περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ «φυσικοῦ» συστήματος τοῦ Α. Λ. ντὲ Ζυσσιέ, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ «τεχνητὸν» σύστημα τοῦ Λινναίου. Τὰς ἀντιλήψεις του ταύτας ἐξέφρασεν εἰς τὰ ἔργα του «Σύνοψις τῆς βρεττανικῆς χλωρίδος, ταξινομημένη κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν» (1829) καὶ «Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ φυσικὸν σύστημα τῆς βοτανικῆς» (1830). Τῷ 1829 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου, διατηρήσας τὴν ἕδραν μέχρι τοῦ 1860. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς καθηγεσίας του ἔκαμε πλείστας διαλέξεις ἐπὶ βοτανολογικῶν ζητημάτων καὶ ἐξέδωκε πλεῖστα ἐπιστημονικὰ ἔργα καὶ μονογραφίας. Δ. Σ. Δ.

—**Λίντλεϋ** (Lindley), *σὲρ* ***Φραγκῖσκος-Οσβάλδος***. Ἄγγλος διπλωμάτης γεννηθεὶς τῷ 1872. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Ὀξφόρδῃ πανεπιστήμιον τῆς Μαγδαληνῆς, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον τῷ 1896. Ὑπηρέτησεν εἰς τὰς πρεσβείας καὶ τὰ προξενεῖα τῆς Βιέννης, Τεχεράνης, Καΐρου, Τοκίου, Σόφιας, Χριστιανίας καὶ Πετρουπόλεως, διωρίσθη ἐπιτετραμμένος ἐν Ρωσίᾳ τῷ 1918, γενικὸς πρόξενος ἐν Ρωσίᾳ τῷ 1919, ἐπιτετραμμένος ἐν Βιέννῃ τῷ 1919–1920, ὕπατος ἁρμοστὴς τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Αὐστριακὴν δημοκρατίαν τῷ 1920, πρὸς κανονισμὸν τῶν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῆς καταρρεύσεως τῆς δυαδικῆς μοναρχίας προκυψάντων προβλημάτων, καὶ τὴν 28 Νοεμβρίου 1921 μετετέθη ὡς πρέσβυς ἐν Ἀθήναις, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τῆς 28 Νοεμβρίου 1922, ἀνακληθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἅμα τῇ θανατικῇ ἐκτελέσει τῶν πέντε πολιτικῶν καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου Χατζανέστη. Τῷ 1923 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Ὄσλῳ. Ἀπὸ τοῦ 1929 ὑπηρετεῖ ὡς πρεσβευτὴς ἐν Λισσαβῶνι. Δ. Σ. Δ.

Λιντμπεργκ (Lindbergh), ***Κάρολος-Αὔγουστος***. Ἀμερικανὸς ἀεροπόρος, σουηδικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1902 ἐν Ἁγίῳ Λουδοβίκῳ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Βασιγκτῶνι, ἔπειτα, ἐπὶ διετίαν, ἐφοίτησεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Οὐϊσκόνσιν καὶ τῷ 1921 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀεροπορικὴν σχολὴν Λίνκολν τῆς πολιτείας Νεβράσκας. Τῷ 1924 κατετάγη εἰς τὸ στρατιωτικὸν ἀεροπορικὸν σῶμα, εἰσελθὼν εἰς τὴν προπαιδευτικὴν ἀεροπορικὴν σχολὴν τοῦ στρατοῦ καὶ ἔπειτα εἰς τὴν ἀνωτέραν ἀεροπορικὴν σχολὴν ἐν Κέλλυ-Φίλντ τῆς πολιτείας Τέξας, ἐξ ἧς ἐξῆλθε (1925) μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀεροπόρου ἀνθυπολοχαγοῦ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1926 ἐσχεδίασε νὰ ἐκτελέσῃ πτῆσιν ὑπεράνω τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πείσας καὶ τὸν ταγματάρχην Ρόμπερτσον, τῆς ἀεροπορικῆς ἑταιρείας Ρόμπερτσον καὶ Σία, καθὼς καὶ ἄλλους κεφαλαιούχους, οἱ ὁποῖοι τῷ ἐχορήγησαν τὰ ἀπαιτούμενα χρηματικὰ μέσα πρὸς κατασκευὴν ἰσχυροῦ μονοπλάνου, δυναμένου ν' ἀνθέξῃ εἰς τοιαύτην πτῆσιν. Διεκρίθη ὡς ἀεροπόρος ἐπιδείξας ἰδιαιτέραν ἱκανότητα εἰς δυσχερεῖς προσγειώσεις ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους. Τὴν 11 Μαΐου 1927 διέσχισε τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐναερίως ἀπὸ Σὰν Ντιέγο εἰς Ἅγιον Λουδοβῖκον ἄνευ σταθμοῦ, τὴν δὲ 20 Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους, ἐπιβὰς τοῦ μονοπλάνου του, εἰς τὸ ὁποῖον ἔδωκε τὸ ὄνομα «Τὸ Φάντασμα τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου», ἐξεκίνησε διὰ τὸ ὑπερατλαντικὸν ταξιδιόν του, ἀπογειωθεὶς ἐκ τοῦ περὶ τὴν Νέαν Ὑόρκην ἀεροδρομίου Ρούζβελτφιλντ καὶ προσγειωθεὶς εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τῶν Παρισίων Μπουρζὲ τὴν 10.22' μ. μ. τῆς 22 Μαΐου, διανύσας ἀπόστασιν 6.000 χιλιομέτρων εἰς 33 30' ὥρας. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀεροπόρος, ὅστις διέπλευσεν ἐναερίως μόνος τὸν βόρειον Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, καταρρίψας τὸ παγκόσμιον ρεκὸρ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν πτήσεως, ὅπερ κατεῖχον μέχρι τότε οἱ Γάλλοι ἀεροπόροι Κὸστ καὶ Ρινιό. Τὸ ρεκὸρ τοῦ Λίντμπεργκ κατερρίφθη τὴν 4 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ τοῦ Κλάρενς Τσάμπερλιν, ἐπιβαίνοντος τῆς «μὶ Κολούμπια». Ὁ Λίντμπεργκ ἐπεχείρησεν ἀκολούθως καὶ ἄλλας πτήσεις εἰς Μεξικόν, Κεντρικὴν καὶ Νότιον Ἀμερικὴν καὶ Ἀβάναν (1928). Δ. Σ. Δ.

Λίντνερ (Lindner), ***Ἀλβέρτος***. Γερμανὸς δραματικὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1831–1888). Ἀφοῦ ἐσπούδασε φιλολογίαν ἐν Ἰένᾳ καὶ Βερολίνῳ, διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ράϊχσταγ, καὶ ἔγραψε τὰ δράματα: «Δάντης Ἀλιγιέρης» (1855) καὶ «Γουλιέλμος Σαίξπηρ» (1864). Γνωστὸς ἐγένετο διὰ τῆς τραγῳδίας «Βροῦτος καὶ Κολλατῖνος» (1867), δι' ἣν ἐτιμήθη μὲ τὸ βραβεῖον Σίλλερ. Ἠκολούθησαν τὰ δράματα: «Αἰκατερίνη Β'» (1868), «Ἡ νὺξ τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου» (1871), «Μαρῖνος Φαλιέρι» (1875), «Δὸν Ζουὰν τῆς Αὐστρίας» (1875). Ἔγραψε πρὸς τούτοις: «Τὸ αἰώνιον θῆλυ» (1878), «Τὸ αἴνιγμα τῆς γυναικείας ψυχῆς» διηγήματα (1881). Γ.Ε.Κ.

—**Λίντνερ** (Lindner), ***Γουσταῦος-Ἀδόλφος***. Αὐστριακὸς παιδαγωγὸς καὶ φιλόσοφος (1828–1887). Διετέλεσεν ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος καὶ καθηγητὴς τοῦ τσεχικοῦ πανεπιστημίου ἐν Πράγᾳ. Ὡς φιλόσοφος ἠκολούθησε τὰς θεωρίας τοῦ Ἑρβάρτου καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Ἐγχειρίδιον τῆς ἐμπειρικῆς ψυχολογίας» (1858, 12η ἔκδ. 1897, μεταφρ. ἑλλην.), «Ἐγχειρίδιον λογικῆς» (1861), «Γενικὴ παιδαγωγικὴ» (1877, 19η ἔκδ. 1917, μεταφρ. ἑλλην. ὑπὸ Χ. Παπαδοπούλου), «Γενικὴ διδακτικὴ» (1879, 10η ἔκδ. 1915), «Ἐγκυκλοπαιδικὸν ἐγχειρίδιον τῆς παιδαγωγικῆς» (1885, 4η ἔκδ. 1891), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας» (1866), «Τὸ πρόβλημα τῆς εὐτυχίας» (1868), «Ἰδέαι διὰ τὴν ψυχολογίαν τῆς κοινωνίας» (1871). Διηύθυνε τὴν ἔκδοσιν Πίχλερ τῶν «Κλασσικῶν παιδαγωγῶν» μέχρι τοῦ 18ου τόμου. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθη: «Ἐπιτομὴ τῆς παιδαγωγικῆς ὡς ἐπιστήμης» (1887). Γ.Ε.Κ.

—**Λίνινερ** (Lindner), ***Θεόδωρος***. Γερμανὸς ἱστορικὸς (1843–1919). Καθηγητὴς ἐν Μπρεσλάου, Μύνστερ καὶ Χάλλε, ἔγραψεν, ἐκτὸς ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Ἱστορία τοῦ γερμανικοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μέχρι τῆς Μεταρρυθμίσεως» (1875–1880 τ. 1 καὶ 2, «Ὁ αὐτοκράτωρ Ἐρρῖκος Δ'» (1881), «Γερμανικὴ ἱστορία ἐπὶ τῶν Ἀψβούργων καὶ Λουξεμβούργων» (1890–1893, 2 τ.), «Ὁ μῦθος περὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου» (1893), «Ἱστορία τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ» (1894, 2 τ.), «Ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς Γαλλίας καὶ ἡ ἕνωσις τῆς Γερμανίας», κατόπιν ἐντολῆς τοῦ πρωσσικοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας (1895), «Φιλοσοφία τῆς ἱστορίας» (1901), «Παγκόσμιος ἱστορία τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν» (1901–1916, 9 τ.). Γ.Ε.Κ.

Λίντο (Lido) *[Γεωγρ.]*. Νησὶς καὶ λουτρόπολις τῆς Ἰταλίας παρὰ τὴν Βενετίαν. Κεῖται ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ τῆς Βενετίας πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς πόλεως καὶ ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν ἐκ τῶν ἑπτὰ στενῶν καὶ μακρῶν ἐν εἴδει βέλους νησίδων, αἵτινες χωρίζουν τὴν λιμνοθάλασσαν ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς. Αἱ κυριώτεραι τῶν νησίδων τούτων, αἵτινες καλοῦνται γενικῶς *Λίντι* (Lidi, ἀκταί), εἶναι *Ἀκτὴ Μαλαμόκκο* πρὸς Β. καὶ *Ἀκτὴ Πελλεστρίνα* πρὸς Ν. Διὰ τοῦ ὀνόματος *Λίντο* εἶναι γνωστὸν τὸ Β. τμῆμα τῆς Ἀκτῆς Μαλαμόκκο, ὅπερ καταλήγει πρὸς Β. εἰς τὸν «λιμένα τοῦ Λίντο» καὶ εἰς τὸ φρούριον Σὰν Νικκολό. Ἔχει ἔδαφος χθαμαλὸν καὶ ἀμμῶδες, τὸ δὲ μῆκος αὐτῆς εἶναι 15 χλμ. καὶ τὸ πλάτος 1 χλμ. Διασχίζεται ὑπὸ ἠλεκτρικῶν τροχιοδρόμων, ἔχει ἀεροδρόμιον καὶ συνδέεται μετὰ τῆς Βενετίας διὰ πυκνῆς συγκοινωνίας βενζινακάτων. Εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ κήπων, ἐπαύλεων καὶ πολυτελῶν καὶ μεγάλων ξενοδοχείων καὶ ἔχει ἐπὶ τῆς παραλίας ἰδιαίτερα ἱδρύματα θαλασσίων λουτρῶν μὲ πολλαπλᾶς σειρὰς λουτήρων, τοποθετημένων κατὰ μῆκος τῆς εὐρυτάτης καὶ πλουσίας εἰς ἄμμον παραλίας εἰς ἀπόστασιν πολλῶν χιλιομέτρων, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἄλ-

Digitized by Google

λου. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἀπέβη ἡ ἀριστοκρατικωτέρα καὶ μᾶλλον πολυσύχναστος λουτρόπολις τῆς Ἰταλίας, ὑποσκελίσασα τὰς λουτροπόλεις τοῦ Βιαρέτζιο, τοῦ Ρίμινι καὶ τοῦ Γκράντο. Ἡ πολυτέλεια καὶ οἱ νεωτερισμοὶ τῶν μεγάλων ξενοδοχείων, μετὰ τοῦ συρρέοντος ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου ποικίλου πλήθους, τοῦ συνήθους εἰς τὰ μεγάλα κέντρα τῶν διασκεδάσεων, προσδίδουν εἰς τὴν λουτρόπολιν ταύτην ὅλως ἰδιαίτερον χαρακτῆρα. Μ. Δ. Β.

Ὁ φερώνυμος τῆς νήσου *λιμὴν* (πλάτ. $45^\circ 26'$ Β., μήκ. $12^\circ 25'$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1485: Venice, λεγόμενος καὶ San Nicolo di Lido, ὑπῆρξε καί, πιθανώτατα, θὰ καταστῇ ἐκ νέου ὁ κυριώτερος ἐν ταῖς ἐνετικαῖς λιμνοθαλάσσαις λιμήν. Ἤδη τὸ βάθος του εἶναι 21 ποδῶν κατὰ τὰς ἀμπώτιδας. Βελτιώσεις ἐν ἐκτελέσει. Σ. Ε. Λ.

Λίντον (Linton), ***Ἐλισάβετ***. Ἀγγλὶς μυθιστοριογράφος, τὸ γένος *Λύνν*, σύζυγος τοῦ *Ο. Τζ. Λίντον* (1822—1898) Ἐδημοσίευσε μακρὰν σειρὰν μυθιστορημάτων, ἐν οἷς ἐκδηλώνει συντηρητικὰς ἰδέας καὶ διαγράφει μετὰ λεπτῆς ψυχολογίας τοὺς χαρακτῆρας. Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν τὰ ἀκόλουθα: «The lake Country» (μετ' εἰκονογραφιῶν τοῦ Ο. Τζ. Λίντον), «Lizzie Lorton», «Patricia Kemball», «Azeth the Egyptian», «The True History of Joshua Davidson», «The Atonement of Leam Dunda», «The Autobiography of Chr. Kirkland» κλπ. Ι. Μ. Π.

— **Λίντον** (Linton) ***Οὐΐλλιαμ Τζέϊμς***. Συγγραφεὺς καὶ χαράκτης Ἄγγλος, γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τῷ 1812 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1898. Ἀπὸ τοῦ 1867 ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς. Θερμὸς ὀπαδὸς τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, ἠσχολήθη παραλλήλως εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, τὴν λογοτεχνίαν, τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὴν πολιτικήν. Ἐδημοσίευσεν ἄκρως ἐνδιαφερούσας συνθέσεις εἰς τὰ «Εἰκονογραφημένα Νέα τοῦ Λονδίνου», τῷ δὲ 1851 ἵδρυσε τὸ δημοκρατικὸν ὄργανον «Leader» καὶ τῷ 1855 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Pen and Pencil». Ἐξέδωκε ποιήματα, μεταφράσεις ἐκλεκτῶν ἔργων, μίαν βιογραφίαν τοῦ Παίην καὶ τὴν «Ἀγγλικὴν Δημοκρατίαν». Ὡς χαράκτης ἐξετέλεσεν ὡραιοτάτας εἰκονογραφίας· μεταξὺ τούτων ὑπερέχουν αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐν τῇ σειρᾷ τῶν «Ἀποθανόντων Ἄγγλων καλλιτεχνῶν», ἣν ἡ «Φιλότεχνος Ἕνωσις» τοῦ Λονδίνου ἐδημοσίευσε τῷ 1860. Ι. Μ. Π.

λιντονίτης (ὁ) (Lintonit) *(Ὀρυκτολ.)*. Ὀρυκτὸν ὀρθοπυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου καὶ ἀσβεστονατρίου ἔνυδρον. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ κομπτονίτου ἢ θομσονίτου εἰς σφαιροειδῆ συσσωματώματα καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Oberen See. Γ. Β.

Λιντπάϊντνερ (Lindpaintner), ***Πέτρος-Ἰωσὴφ φὸν —***. Γερμανὸς συνθέτης καὶ διευθυντὴς ὀρχήστρας ἐν Μονάχῳ, Στουττγάρδῃ κλπ. (1791—1856). Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης εὑρισκόμενος, κατήρτισεν ὀρχήστραν ὀνομαστὴν ἀνὰ ὁλόκληρον τὴν Γερμανίαν. Ὁ Λιντπάϊντνερ ἔγραψεν 21 μελοδράματα, ὧν ἡ ἐπιτυχία ἐμειώθη λόγῳ τῶν κακῶν λιμπρέττων. Ἐκ τούτων μόνον ἡ «Γενοβέζα», παιχθεῖσα τῷ 1838 ἐν Βιέννῃ, ἱκανοποίησε τὸν συνθέτην. Ἐκτὸς τῶν μελοδραμάτων, ὁ Γερμανὸς μουσουργὸς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πλεῖστα μπαλλέτα, μουσικὴν σκηνῆς, 6 λειτουργίας, δύο ὀρατόρια, καντάτας, ἓν «Stabat mater», συμφωνίας, εἰσαγωγάς, μουσικὴν δωματίου κλπ. Γ. Σ.

Λιντς (Linz) *(Γεωγρ.)*. —1) Πρωτεύουσα τῆς Ἄνω Αὐστρίας, κειμένη εἰς ὕψος 260 μ., ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βιέννης—Σαλτσβούργου, ἐκτάσεως 63 τετρ. χλμ. μετὰ τῶν προαστείων αὐτῆς. Κάτ. (1923) 102.081. Ἔχει βιβλιοθήκην (63.000 τόμοι), μουσεῖον καὶ πολλοὺς παλαιοὺς ναούς, ἐξ ὧν ἀξιόλογος ὁ τῆς Παρθένου μετὰ κωδωνοστασίου ὕψους 135 μ. Ἔχει βιομηχανίαν μηχανῶν ἀτμαμαξῶν, ἐπίπλων, ὑφασμάτων, σακχαρίνης, τεχνητοῦ καφέ, ζύθου. Τὸ Λίντς εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ὅτε ἐκαλεῖτο Lentia.

— 2) Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ρηνανίᾳ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ρήνου καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κολωνίας - Νιοϋβήδ. Κάτ. (1925) 5.076. Ἔχει ὀρυχεῖα βασάλτου (βασανίτου) λίθου. Θ. Κ.

Λίντσαιπινγκ (Linköping) *(Γεωγρ.)* βλ. λ. *Λίνκοιπινγκ*.

Λίντσαιϋ (Lindsay) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τοῦ Καναδᾶ, πρωτεύουσα τῆς κομητείας Βικτωρίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ὀντάριο. Κάτ. 10.000. Εἶναι σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων καὶ μηχανημάτων. Μ. Δ. Β.

Λίντσαιϋ (Lindsay ἢ Lyndsay, προφ. *Λίνζυ*) *σὲρ Δαυΐδ*. Σκῶτος διπλωμάτης καὶ ποιητὴς (1490—1557). Μετὰ τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς εἰσῆλθεν ὡς ἀκόλουθος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἰακώβου τοῦ Ε' (1512), ἐπεφορτίσθη δὲ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ διαφόρων διπλωματικῶν ἀποστολῶν εἰς Ὁλλανδίαν διὰ τὴν ἀνανέωσιν ἐμπορικῆς συμβάσεως (1531), εἰς Γαλλίαν ὅπως διαπραγματευθῇ τὸν γάμον τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς Μαγδαληνῆς, κόρης τοῦ Φραγκίσκου Α', εἰς Δανίαν ὅπως ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ βασιλέως Χριστιανοῦ Γ' τὴν ἀποστολὴν πολεμικῶν πλοίων διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἀκτῶν τῆς Σκωτίας (1548 κ. ἑ. Συνέγραψε πλεῖστα ποιητικὰ ἔργα καὶ σατίρας, εἰς τὰς ὁποίας κυρίως ἐκαυτηρίαζε τὴν διαφθορὰν τοῦ κλήρου, ὡς καὶ σπουδαῖον πολιτικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Μοναρχία». Ἐκ τῶν ποιητικῶν του ἔργων σπουδαιότερα εἶναι: «Τὸ ὄνειρον» (1528), «Αἴτησις πρὸς τὸν βασιλέα» (1529), «Τὸ παράπονον τοῦ Παπίγκο», «Σάτιρα τῶν τριῶν κρατῶν», σατιρικὸς διάλογος, ὁ ὁποῖος παίζεται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν ὑπαίθρῳ. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1879 ὑπὸ τοῦ D. Laing Δ. Σ. Δ.

— **Λίντσαιϋ** (Lindsay, προφ. *Λίνζυ*), ***Οὐώλλας-Μαρτῖνος***. Ἄγγλος φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1858 Ἀπὸ τοῦ 1910 διατελεῖ καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας. Εἶναι μέλος διαφόρων ἀκαδημιῶν, συνέγραψε δὲ πλεῖστα συγγράμματα, ἐν οἷς: «Ἡ λατινικὴ γλῶσσα» (1894), «Ἐγχειρίδιον λατινικῆς ἐπιγραφικῆς» (1897), «Notae Latinae» (1915), «Ὁ ἀρχικὸς λατινικὸς στίχος» (1922), «Palaeographia latina» (1922), «Glossaria latina» (1926). Ἐπίσης ἐξέδωκε διαφόρους Λατίνους συγγραφεῖς μετὰ σχολίων καὶ μεταφράσεων. Δ. Σ. Δ.

— **Λίντσαιϋ** (Lindsay, προφ. *Λίνζυ*), ***σὲρ Ρονάλδος-Κάρολος***. Ἄγγλος διπλωμάτης, γεννηθεὶς τῷ 1877. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1898, ὑπηρετήσας εἰς τὰς πρεσβείας Πετρουπόλεως (1899—1903), Τεχεράνης (1903—1905), Βασιγκτῶνος (1905—1907), Παρισίων (1907—1908), Χάγης (1911—1913). Ἀπὸ τοῦ 1913—1919 διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τῷ 1921—1924 ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀκολούθως (1924 - 1925) πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 πρεσβευτὴς ἐν Βερολίνῳ. Δ. Σ. Δ.

Λίντσεϋ (Lindsey, προφ. *Λίνζυ*), ***Βενιαμὶν-Μπάρρ***. Ἀμερικανὸς νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1869. Ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς δικηγόρος ἐν Δένβερ τῷ 1894, τῷ δὲ 1899 διωρίσθη ἐπίτροπος τῆς πόλεως. Ἠγωνίσθη διὰ τὴν ψήφισιν νομοσχεδίου περὶ ἱδρύσεως δικαστηρίου ἀνηλίκων, ὅπερ βαθμηδὸν μετέβαλεν ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς ἐκδικάσεως ἀδικημάτων διαπραχθέντων ὑπὸ ἀνηλίκων. Συνέγραψε: «Παιδιὰ σκλάβοι» (1914), «Ἡ ἐξέγερσις τῆς σημερινῆς νεολαίας» (1925), «Ἡ παιδικὴ ἡλικία, τὸ ἔγκλημα καὶ οἱ κινηματογράφοι» (1926 κλπ. Δ. Σ. Δ.

—**Λίντσεϋ** (Lindsey, προφ. *Λίνζυ*), ***Νικόλαος-Βαῖτσελ***. Ἀμερικανὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1879. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς περιῆλθε πεζῇ τὰς διαφόρους πολιτείας, ὅπου ψάλλων τὰ ᾄσματά του, ὡς ἀρχαῖος ραψῳδός, ἐζήτει εἰς ἀντάλλαγμα μόνον τροφὴν καὶ στέγην. Τὰ ᾄσματά του εἶναι δημοφιλέστατα καὶ μερικὰ ἐξ αὐτῶν ἐμφοροῦνται ὑπὸ πραγματικῆς ποιητικῆς πνοῆς. Δ. Σ. Δ.

Λίντσαιπινγκ (Lidköping) *(Γεωγρ.)* βλ. λ. *Λίντκαιπινγκ*.

Λίντφορτ (Lintfort) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Ρηνανίᾳ. Κάτ. 11.883. Ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα καὶ σιδηροβιομηχανίαν. Θ. Κ.

Λινὺ (Ligny) *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τοῦ Βελγίου, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ναμούρ. Κάτ. 2.070. Ἔχει λατομεῖα μαρμάρων καὶ μεταλλεῖα μολύβδου. Μ. Δ. Β.

— *(Στρατ. Ἱστορ.)* Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1815 εἰς τὸ Βέλγιον (βλ. λ. *Ναπολεόντειοι πόλεμοι*), εὑρέθησαν τὴν πρωΐαν τῆς 16 Ἰουνίου 1815 οἱ ἀντίπαλοι ὑπὸ τὰς ἑξῆς συνθήκας: Οἱ μὲν Πρῶσσοι ὑπὸ τὸν Μπλύχερ (90.000 ἄνδρες) ἐπὶ τῆς τοποθεσίας *Σαίντ Ἀμὰν - Λινὺ - Τουγκρὲν - Τουγκρενέλ*, προκαλυπτούσης τὰς συγκοινωνίας αὐτῶν πρὸς ἁπάσας τὰς κατευθύνσεις, προβάλλοντες τὴν πρὸ αὐτῶν (νοτίως) χαράδραν μετὰ ρυακίου ὡς κώλυμα, ἵνα παρατείνωσι τὴν ἀντίστασιν εἰς τὴν προχώρησιν τῶν Γάλλων καὶ τοιουτοτρόπως παράσχωσι τὸν χρόνον τῆς εἰς τὸ δεξιὸν των ἀφίξεως τῶν Ἄγγλων (τῶν μὴ μετακινηθέντων ὅμως ἕως τότε ἐκ Βρυξελλῶν)· οἱ δὲ Γάλλοι ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα (70.000 ἄνδρες) ἔναντι τῶν πρωσσικῶν θέσεων, μὲ τὸ σχέδιον τῆς ὑπερκεράσεως τοῦ δεξιοῦ τῶν Πρώσσων περὶ τὸ Σαὶντ-Ἀμὰν καὶ τῆς ἀποκοπῆς των ἀπὸ τῶν Ἄγγλων, καθηλουμένων ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τῆς φάλαγγος τοῦ Νέϋ, ἐκπεμφθείσης ἀπὸ τῆς χαραυγῆς τῆς ἡμέρας ταύτης πρὸς Κάτρ Μπρά, ἐν ᾗ περιπτώσει ἐπεξήτουν οὗτοι νὰ κινηθῶσι πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Πρώσσων. Τὴν 14ην ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης ἤρχισεν ἡ γαλλικὴ ἐπίθεσις, καὶ μετ' ὀλίγον οἱ Γάλλοι ἐγένοντο κύριοι τοῦ Σαὶντ Ἀμὰν καὶ τοῦ Λινύ, ἀλλὰ τότε ὁ Μπλύχερ, ἐκπέμψας μέρος τῶν ἐφεδρειῶν του, ἤρχισεν ἀπειλῶν τὸ ἀριστερὸν τῶν Γάλλων ἐκ τοῦ Βανελλέ, ὁπότε ἠναγκάσθησαν οὗτοι νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα. Ἤρχισαν τότε ζωηροὶ ἑκατέρωθεν ἀγῶνες διὰ τὴν κατάληψιν καὶ ἀνακατάληψιν αὐτῶν, παραταθέντες μέχρι τῆς 17ης ὥρας, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶσιν οἱ Γάλλοι νὰ μείνωσι κύριοι αὐτῶν. Ἐνῷ δ' οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ἐνεφιλοχώρησε, περὶ τὴν αὐτὴν περίπου ὥραν, σοβαρὰ παρεξήγησις παρὰ τοῖς Γάλλοις. Εἷς συνταγματάρχης, κομιστὴς διαταγῶν πρὸς τὸν Νέϋ (πρὸς Κάτρ Μπρά), εἶδε κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἰσχυρὰς φάλαγγας κατευθυνομένας πρὸς Βανελλὲ - Σαὶντ Ἀμάν· ἐκλαβὼν ταύτας ὡς ἐχθρικάς, διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῶν περὶ τὸ Σαὶντ Ἀμὰν - Λινὺ προσπαθειῶν, ἐνῷ αἱ ἐν λόγῳ φάλαγγες ἦσαν γαλλικαί, δηλαδὴ τὸ 1ον σῶμα στρατοῦ, ὅπερ, ἀφοῦ ὑπεστήριξε τὸν Νέϋ εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Κάτρ Μπρὰ καὶ ἐπέστρεφε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Μπρὺ — Βανελλέ, ἀνεστράφη καὶ πάλιν πρὸς δυσμάς, ἅτε ἀνακληθὲν ὑπὸ τοῦ Νέϋ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἀρχίσαντος περὶ τὸ Κάτρ Μπρὰ κατὰ τὴν ἀντεπίθεσιν τῶν Πρώσσων. Ἀρθείσης περὶ τὴν 18ην ὥραν τῆς παρεξηγήσεως, κατεβλήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων σοβαρὰ προσπάθεια πρὸς κα-

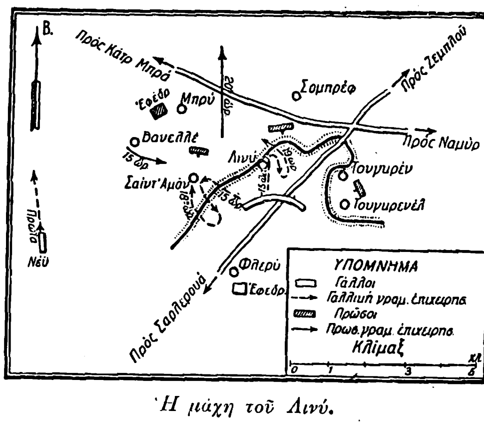

Ἡ μάχη τοῦ Λινύ.

τάληψιν τῶν χωρίων Σαὶντ Ἀμὰν καὶ Λινύ, ἐπετεύχθη ὅμως ἡ κατάληψις μόνον τοῦ Σαὶντ Ἀμάν. Ὁ Ναπολέων, τεθεὶς τότε ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φρουρᾶς καὶ 4.000 θωρακοφόρων, κατέλαβε δι' ἐκβιάσεως τὸ Λινύ, διαρρήξας τοιουτοτρόπως τὸ πρωσσικὸν κέντρον. Ἀμέσως ἔσπευσεν ὁ Μπλύχερ ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλου ὄγκου ἱππικοῦ, ἵνα φράξῃ τὸ ἐπελθὸν κενόν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε.

Καθ' ὅλην τὴν διεξαγωγὴν τῆς μάχης ταύτης, αἱ ἀντίμετωποι ἀνατολικαὶ πτέρυγες οὐδὲν ἐνεργὸν μέρος ἔλαβον, καθ' ὅσον τὸ δεξιὸν τῶν Γάλλων (στρατηγὸς Grouchy ἠσχολεῖτο εἰς τὴν καθήλωσιν ἐπὶ τόπου τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Πρώσσων (τοῦ στρατηγοῦ Thielmann). Περὶ τὴν 20ὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης ὑπεχώρησαν οἱ Πρῶσσοι πρὸς βορρᾶν. Ἀλλ' ἐνῷ οἱ ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα Γάλλοι ἐνίκησαν τοὺς Πρώσσους εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λινύ, τουναντίον οἱ ὑπὸ τὸν Νέϋ ἀπεκρούσθησαν ἐκ τοῦ Κάτρ Μπρὰ ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων τούτου Ὁλλανδῶν, ἐνισχυομένων διαρκῶς ὑπὸ Ἄγγλων. Ἡ ἐν γένει βραδεῖα καὶ εἰς ἄκρον διστακτικὴ ἐνέργεια τοῦ Νέϋ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἄγγλους νὰ σπεύσωσιν ἐπὶ τόπου. Ν. Θ. Κ.

— **Λινὺ - ἂν - Μπαρρουὰ** (Ligny-en-Barrois) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μέζ. Κάτ. 5.311. Ἔχει ὀνομαστὰ ἐργοστάσια ὀργάνων ὀπτικῆς, τεχνητῶν ἀνθέων, πίλων, ὑέλου καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν. Μ. Δ. Β.

λινυφία (ἡ) (Linyphia) *(Ζωολ.)*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *θηριδιδῶν* περιλαμβάνον μικρὰς ἀράχνας ἐπὶ διαφόρων φυτῶν ἐνδιαιτωμένας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λινυφία ἡ δίχρους* (Linyphia bicolor), ἥτις ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἔχει μῆκος 8 χιλιοστομέτρων περίπου, σῶμα ἐπίμηκες, διωγκωμένον πρὸς τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα, πόδας ἐπιμηκεστάτους καὶ χρῶμα λευκὸν κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος καὶ μελανὸν κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ τὸ κάτω. Δ. Ν. Π.

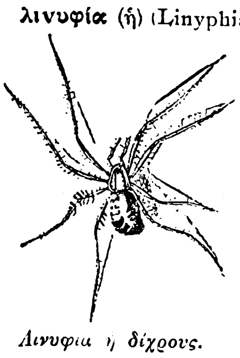

Λινυφία ἡ δίχρους.

Λινχ (Linch), ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς φιλέλλην. Ἠγωνίσθη κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρνασσῷ τὴν 22 Δεκεμβρίου 1823. Θ. Κ.

Λίνχαρντ (Lienhard), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ φιλολογίαν, ἐπεχείρησε διάφορα ταξίδια, διετέλεσε δημοσιογράφος ἐν Βερολίνῳ καὶ τέλος ἐγκατεστάθη ἐν Βαϊμάρ, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1920 ἐκδίδει τὸ μηνιαῖον πολιτικοφιλολογικὸν πε-

Digitized by Google

ριοδικὸν «Der Türmer». Ἐξέδωκε συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Lebensfrucht» (1915), τὸ ἔπος «Schildbürger» (1900), τὰ δράματα: «Τὶλλ Ὤϋλενσπίγγελ» (1896), «Γκόττφριντ φὸν Στράσσμπουργ» (1897), «Ὁ βασιλεὺς Ἀρθοῦρος» (1900), τὴν τριλογίαν «Βάρτμπουργκ» (1903—1906), «Βίλαντ ὁ σιδηρουργός» (1905), τὴν κωμῳδίαν «Μυνχάουζεν» (1900), τὰ μυθιστορήματα: «Ὄμπερλιν» (1910), «Ὁ ὀργανοπαίκτης» (1913), «Westmark» (1919), ἀναμνήσεις τῆς ζωῆς: «Νεανικὰ χρόνια» (1918) κλπ. Εἰς τὰ θεωρητικὰ συγγράμματά του: «Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Βερολίνου» (1900), «Νέα ἰδεώδη» (1901), «Ἐπιπόλαιος πολιτισμός» (1904), «Ἡ ἀποστολὴ τῆς Γερμανίας ἐν Εὐρώπῃ» (1914), «Der Meister der Menschheit» (1919—1921, 3 τ.), ἐμφανίζεται ὡ. πρόμαχος τοῦ ψυχικοῦ πολιτισμοῦ καὶ πολέμιος τῶν ἀκρατήτων τῶν ὀνομαζομένων «συγχρονισμένων». Συλλογὴ τῶν ἔργων του ἐξεδόθη εἰς 15 τόμους (1924—1926). Γ. Ε. Κ.

λινῶδες (τὸ) (Linodes) */Bot./.* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λινοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: *λινῶδες τὸ πολυανθὲς* (Linodes multiflora), ἰθαγενὲς τῆς μέσης Εὐρώπης, τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ ἄλλων χωρῶν. Εἶναι ἐτήσιον φυτόν, ποῶδες, ὕψους μέχρις ἑνὸς μέτρου. Κ. ΠΑΠ.

λὶξ */Ἀρχ./.* Μαγικὴ λέξις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐκ τῶν καλουμένων *Ἐφεσίων* γραμμάτων (βλ. λ.), ἐνέχουσα ὑπερφυσικὴν δύναμιν, κατὰ τῶν ἐπιδημιῶν ἰδίως.

Λίξα */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Ἀφρικῆς, ἄλλως καλουμένη *Λίξος* (βλ. λ.).

λίξης, *λιξάρης*· ἀντὶ *λειξης* (βλ. λ.).

Λίξος */Μυθ./.* Εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Αἰγύπτιου ἀναφερόμενος παρ' Ἀπολλοδώρῳ (Β' 1, 5). Π.Ν.Π.

Λίξος */Ἀρχ. Γεωγρ./.* «Μέγας ποταμὸς καὶ χώρα Φοινίκων» *(Σκύλ. Καρυαν.* 118) Μαυριτανίας τῆς Τιγγιτανῆς *(Πτολ.* Δ, α, 2 καὶ 13) «ἀπὸ τῆς Λιβύης ρέων. Παρὰ δ' αὐτῶν νομάδες ἄνθρωποι Λιξῖται, βοσκήματ' ἔνεμον» *(Ἄννωνος,* Καρχηδ. Περίπλ. 6). Τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν *Λίξος* ἔδιδε καὶ ὁ Ἐρατοσθένης, ἐνῷ οἱ βάρβαροι τὰ ὠνόμαζον *Τρίγγα*, ὁ δὲ Ἀρτεμίδωρος *Λύγγα (Στράβ.* ΙΖ', 825). Ἀπῳκίσθη ὑπὸ Ρωμαίων ἐπὶ Κλαυδίου, τὴν δὲ θέσιν της ἐπέχει ἡ κατὰ τὴν Η' ἑκατονταετηρίδα κτισθεῖσα *Λαράς*.
Ὁ ποταμὸς ταυτίζεται πρὸς τὸν σύγχρονον Lukkus. Τῆς πόλεως σῴζονται νομίσματα τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου μὲ διγλώσσους ἐπιγραφάς, φοινικικὰς (ΛΚΣ ἢ ΜΒΑΛ ΛΙΚΣ) καὶ λατινικὰς (LIX, LIXS). Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐτοποθετοῦντο οἱ μυθικοὶ κῆποι τῶν Ἑσπερίδων. Σ. Ε. Λ.

—Λίξος */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Ποταμὸς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, ἐκβάλλων ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ, νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου. Πιθανώτατα εἶναι ὁ σημερινὸς Wadi Draa, πρὸς ὃν ταυτίζεται καὶ ὁ *Δάρας* τοῦ Πτολεμαίου καὶ Πλινίου. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος θεωρεῖται τέρμα τοῦ μεσογειακοῦ πλοῦ, τοὺς παρ' αὐτὸν δὲ κατοικοῦντας Λιξίτας ὁ Παυσανίας ταυτίζει πρὸς τοὺς *Νασαμῶνας* καὶ *Ἄτλαντας*. Π. Ν. Π.

λίξος (Lixus) */Ζωολ./.* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαντῶντας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι: *ὁ λίξος ὁ παραπληκτικὸς* (Lixus paraplecticus), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 15 περίπου χιλιοστομέτρων, ἔχει κεφαλὴν λεπτήν, φιαλοειδῆ, θώρακα σχεδὸν τριγωνικόν, κοιλίαν ἐπιμήκη καὶ ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτῆς τμῆμα, κεραίας λεπτὰς καὶ εἰς σφαιροειδεῖς ἀποφύσεις ἀποληγούσας, πόδας μετρίου μεγέθους καὶ ἰσχυρούς, καὶ χρῶμα μελανόν, μετὰ λεπτοτάτων ἐπιμήκων λευκῶν γραμμώσεων ἐπὶ τῆς ράχεως. Δ. Ν. Π.

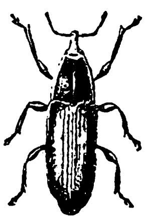

Λίξος ὁ παραπληκτικός.

λιό· (ἰδιωμ. Κρήτ.) ἐπιτ. προθ. ἐκ τοῦ *πλιό, πλέον*=λίαν, τὰ μάλιστα· *λιομικρότερος*=ἐλάχιστος. Ι. Δ. Μ.

Λιογέννητη (ἡ). Ἡρωῒς ἀκριτικοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ἀποτελοῦντος μίαν ἐκ τῶν παραλλαγῶν τῶν ἀκριτικῶν ᾀσμάτων περὶ τῆς μνηστείας τοῦ Διγενῆ. Κατὰ τὴν παραλλαγὴν ταύτην, ὁ Κωνσταντῆς, μεταβαίνων εἰς κυνήγιον, βλέπει τὴν ἐκπάγλου ὡραιότητος Λιογέννητην εἰς τὸ παλάτιον τοῦ πατρός της καὶ καταλαμβάνεται ὑπὸ σφοδροῦ ἔρωτος πρὸς αὐτήν. Ἐπιστρέψας εἰς τὸν οἶκόν του ἐξομολογεῖται τὸ τυραννοῦν αὐτὸν συναίσθημα εἰς τὴν μητέρα του καὶ ἀποστέλλει πρεσβείαν ἐπισήμων προξενητῶν (τοὺς ἐπιφανεῖς τῶν ἀκριτικῶν ᾀσμάτων πολεμιστάς), οἱ ὁποῖοι ὅμως ἐπιστρέφουν ἄπρακτοι, κομίζοντες ἀρνητικὴν ἀπάντησιν τῆς Λιογέννητης καὶ τὴν πλεξίδα της ὡς δῶρον διὰ τὸν κόπον των. Τότε ὁ Κωνσταντῆς ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς φίλτρα καὶ μαγγανείας, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν καρποφοροῦν, διότι ἡ κόρη εἶναι ἁγνή. Μετὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἀποτυχίαν, ὁ ἐραστής, ὑποκριθεὶς τὴν ἐξαδέλφην τῆς Λιογέννητης, κατορθώνει νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸν οἶκόν της, διὰ νὰ μαθητεύσῃ δῆθεν εἰς τὴν ραπτικήν. Ὅταν ἐνύκτωσεν, ἀρνεῖται νὰ κοιμηθῇ μὲ τὰς θεραπαίνας: «Ἐγὼ τοῦ βασιλιῶς παιδί, τοῦ βασιλιῶς ἀγγόνι, καὶ τώρα μὲ κατάντησες νὰ μείνω μὲ τὶς δοῦλες!». Ἡ Λιογέννητη δέχεται νὰ κοιμηθοῦν εἰς τὴν αὐτὴν κλίνην. «Ὁλονυχτὶς κοιμούντανε σὰν δυὸ γλυκὰ ἀδερφάκια καὶ πρὸς τὰ ξημερώματα σὰν τἄγρια πουλάκια». Ἀφαιρεθείσης οὕτω τῆς ἁγνείας τῆς κόρης, τὰ προηγουμένως χρησιμοποιηθέντα φίλτρα ἀποκτοῦν δραστικότητα καὶ συντελοῦν ὥστε ἡ Λιογέννητη νὰ ἔλθῃ μόνη της εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κωνσταντῆ καὶ νὰ ζητήσῃ ὅπως εἰσαχθῇ εἰς αὐτόν. Ἡ μήτηρ ὅμως τοῦ Κωνσταντῆ, ἀντὶ νὰ δεχθῇ τὴν Λιογέννητη, τὴν ἐπότισε δηλητήριον, ὑποχρεώσασα αὐτήν, πρὸ τοῦ εἰσέλθῃ, νὰ πίῃ ἐκ δηλητηριασθέντος ὕδατος λεκάνης. Ὅταν τὴν πρωΐαν ὁ Κωνσταντῆς ἐξῆλθε τοῦ οἴκου, μετὰ ματαίαν ὁλονύκτιον ἀναμονήν, καὶ συνήντησε τὸ πτῶμα τῆς Λιογέννητης, ηὐτοκτόνησε.
Τὸ νεοελληνικὸν τοῦτο ᾆσμα τῆς Λιογέννητης δεικνύει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὴν σκανδιναυϊκὴν παράδοσιν τοῦ Χάγβαρδ καὶ τῆς Σίγνης, τὴν ὁποίαν διηγεῖται ὁ χρονογράφος Σάλων ὁ γραμματικὸς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς διασκευὰς τῆ. παραδόσεως ταύτης ὑπὸ σκανδιναυϊκῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων. Κατὰ τὰ ᾄσματα ταῦτα, ὁ πατὴρ τῆς Σίγνης ἀποκρούει τὸν γάμον αὐτῆς μετὰ τοῦ Χάγβαρδ. Οὗτος βλέπει ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖ μία μάγισσα. Διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ γίνῃ δεκτὸς παρὰ τῇ ἐρωμένῃ, ὁ Χάγβαρδ μεταμφιέζεται εἰς γυναῖκα καὶ εἰσάγεται ὑπὸ τὸ πρόσχημα νὰ διδαχθῇ τὴν ραπτικήν. Ὅτε ἐνύκτωσεν, ἀρνεῖται νὰ κοιμηθῇ μὲ τὰς θεραπαίνας, λέγων: «ἐκοιμήθηκα πλάγι μὲ πλάγι μὲ βασιλόπουλα, ἂν κοιμηθῶ μὲ τὶς δοῦλες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ντροπή». Ἡ Σίγνη συγκατανεύει νὰ κοιμηθοῦν εἰς τὴν αὐτὴν κλίνην καὶ αἱ θεράπαιναι μὲ ἀνημμένας τὰς λαμπάδας τοὺς ὁδηγοῦν εἰς τὸν κοιτῶνα. Ἄλλο κοινὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἡ Σίγνη, εἰς τὴν συνομιλίαν μὲ τὴν ὑποτιθεμένην μαθήτριαν, ὁμολογεῖ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Χάγβαρδ, ὡς εἴς τινας παραλλαγὰς τοῦ ἑλληνικοῦ ᾄσματος ἡ Λιογέννητη ἐκμυστηρεύεται τὸν ἔρωτά της πρὸς τὸν ἥρωα εἰς τὴν δῆθεν ἐξαδέλφην της. Ἀμφότεροι οἱ ἐρασταὶ ἀποθνήσκουν, ὁ μὲν Χάγβαρδ συλληφθεὶς καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Σίγνης, αὕτη δὲ αὐτοκτονήσασα. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου,* Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ (ἔκδ. β' Ἀθῆναι 1925), σ. 96 κ. ἑξ.] Θ. Π.

λιογέννητος (ὁ), *—η* (ἡ)· βλ. λ. *ἡλιογέννητος*.

Λιογκάτι */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Παραμυθίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, *Ἀγορὰ* ἐσχάτως μετονομασθὲν καὶ κείμενον παρὰ τὸν ποταμὸν Κωκυτὸν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κορύλα. Ὑπάγεται εἰς τὴν κοινότητα Σκανδάλου καὶ ἀριθμεῖ (1928) 60 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν. Χ. Ι. Σ.

λιόδρομο (τό), καὶ **λιοτρόφι** */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *ἡλιοτροπίου* (βλ. λ.).

Λιοδώρα */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἡραίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσούκα*. Χ. Δ.

λιοκάθισμα (τό)· ἰδιωμ. Κρήτ. ἡ στιγμή, καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. Ι. Δ. Μ.

λιόκαλος, *—η, —ον*· ὁ ἔχων ὑπέροχον καλλονήν· ὁ ἔχων καλλονὴν ἐφάμιλλον τῇ τοῦ ἡλίου (ἐπίκλησις τῆς Παναγίας ἐν Σέρραις).

λιόκαμα (τό)· ἡ ὑπερβολικὴ θερμότης τοῦ ἡλίου, καύσων ὑπερβολικός· ‖ τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου στίγματα ἕνεκα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἄλλως *λειχῆνα, παννάδες*.

λιοκαμένος, *—η, —ο,* καὶ **λιοκαημένος**· ὁ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυμένος, ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ χροιὰ μετεβλήθη ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἡλιοκαής.

λιόκαυτος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ ἐκτεθεὶς εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ ξηρανθείς· ‖ ἰδίᾳ ἐπὶ ἰχθύων ταριχευομένων καὶ ξηραινομένων: «ψάρι λιόκαυτο»· ‖ ὁ ἡλιοκαής, ὁ ἀποκτήσας χρῶμα μελανὸν ἕνεκα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.

λιόκερας (τό), ἢ **λειόκερας** (Lioceras, Leioceras) */Παλαιοζωολ./.* Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς την οἰκογένειαν τῶν *ἀρποκερατιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ κέλυφος ἦτο χθαμαλόν, δισκοειδές, ὑψηλόστομον, στενόμφαλον, πρὸς τὰ ἔξω εἰς ὀξὺ καταλῆγον. Αἱ ἐσωτερικαὶ περιφοραὶ τοῦ ὀστράκου φέρουν δρεπανοειδεῖς πλευράς, διχοτόμως διασχιζομένας. Λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν πολλαχοῦ ἑνὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας λιασίου καὶ κατωτέρας δογγερίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐντὸς ὁμηλίκων στρωμάτων τῶν δροσειρῶν τῆς ἀδριατικο-ιονίου ὀρεινῆς ζώνης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα λείψανα τοῦ εἴδους *λιόκερας* opalinum. Γ. Κ. Γ.

λιόκλημα (τὸ) */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *αἰγόκλημα τὸ περικλύμενον*.

λιοκόκκι (τό)· δημοτ., τὸ ὑπόλειμμα τῶν ἐλαιῶν μετὰ τὴν ἔκθλιψίν των εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον, οἱ ἐλαιοπυρῆνες, ἢ ἁπλῶς πυρῆνες.

Λιόκον, ἢ *Διόκου* */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Γραμμενοχωρίων τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, *Ἀσβεστοχώριον* ἐσχάτως μετονομασθὲν καὶ τρίωρον ἀπέχον δυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 307 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν, ἀμπελουργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

λιοκεύκουδο (τό)· ἰδιωμ.· ὁ σπόρος τῆς ἐλαίας, τὸ κουκούτσι, τὸ σκληρὸν μέρος τοῦ καρποῦ.

λιόκουρο (τό)· δημώδης ὀνομασία τοῦ ἰκτέρου (βλ. *λιόκρουση*).

λιόκρουγμα (τό)· ἰδιωμ., αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου· ‖ ἡ νόσος ἴκτερος.

λιοκρούγομαι· ἰδιωματ., προσβάλλομαι ἀπὸ ἴκτερον.

λιόκρουση, ἢ **λιόκριση** (ἡ)· ἡ κροῦσις τοῦ ἡλίου· ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἀνατέλλων κρούει τὴν σελήνην ἤτοι ρίπτει ἐπ' αὐτῆς δυούσης τὰς ἀκτῖνάς του (συμπίπτει πρὸς πανσέληνον)· ‖ δημώδης ὀνομασία τοῦ ἰκτέρου.
— */Λαογρ./* Ἡ *λιόκρουση* θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς δυσοίωνος, ἀποφρὰς καὶ ὀλεθρία διὰ πᾶν ἔργον ἡμέρα. Διὰ τοῦτο αἱ γυναῖκες ἀποφεύγουν νὰ πλύνουν κατ' αὐτήν, πιστεύουσαι ὅτι, ὅπως καὶ κατὰ τὶς δρίμες, τὰ ὑφάσματα διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ καταστραφοῦν. Ἡ πίστις ἐπὶ τὴν ὀλεθρίαν δύναμιν τῆς ἡμέρας τῆς πανσελήνου ἀπαντᾷ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα Οὕτω ἐν τοῖς «Γεωπονικοῖς» λέγεται ὅτι κατὰ τὴν πανσέληνον προσβάλλει τὸν σῖτον ἡ ἐρυσίβη «διὰ τὸ τότε τὴν σελήνην θερμοτάτην οὖσαν καὶ ὑγρὰν σήπειν τῆς νυκτὸς τοὺς καρπούς» καὶ ὅτι ὁ οἶνος μεταγγιζόμενος μεταβάλλεται εἰς ὄξος.
Ἀλλαχοῦ λιόκρουση καλεῖται ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀντίθετον τῆς προηγουμένης θέσιν, ἤτοι ὅταν ὁ ἥλιος δύων ἀντικρύζῃ τὴν σελήνην ἀνατέλλουσαν ἢ ὅταν ἄρχεται ἡ μείωσις τῆς σελήνης μετὰ τὴν πανσέληνον ἢ τὸ πρῶτον τέταρτον τῆς φθινούσης σελήνης (ἴσως ἐκ παρετυμολογίας πρὸς τὸ λειώνω).
Ἐπίσης *λιόκρουση* ἢ *λιόκρουγμα* ἢ *λιόκουρο* καλεῖται ὁ ἴκτερος, περὶ τοῦ ὁποίου πιστεύεται ὅτι ὀφείλεται εἰς πλῆγμα τοῦ ἡλίου, ἐκδικουμένου προσβολὴν ἐκ μέρους τοῦ ἀσθενοῦντος. Οὕτω προσβάλλεται ὑπὸ ἰκτέρου ὁ ἀποπατῶν ἀπέναντι τοῦ ἡλίου. Παρομοία δοξασία ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ἡσιόδῳ (Ἔργ 727), ὁ ὁποῖος συνιστᾷ: «μηδ' ἀντ' ἠελίου τετραμμένος, ὀρθὸς ὀμιχεῖν» (=οὐρεῖν). Ἡ ἀσθένεια θεραπεύεται δι' εἰδικῶν ἐπῳδῶν καὶ διὰ ποτίσματος δι' ὕδατος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔχουσιν ἐμβληθῇ διάφορα μαγικὰ ἀντικείμενα καλούμενα *λιόκρινα* ἢ *λιόκερα*. Θ. Π.

λιομάζωμα (τό)· ἰδιωμ., τὸ μάζευμα τῶν ἐλαιῶν.

λιομαζώχτρα (ἡ)· ἰδιωμ., ἐλαιομαζώχτρα, ἐλαιοσυλλέκτρια, ἡ ἐργάτις ἡ συλλέγουσα τὰς πιπτούσας ἐλαίας.

λιομικρότερος, *—η, —ο*· ἰδιωμ. Κρήτ., ἐλάχιστος, μικρότατος, λίαν μικρός.

Λιομπρεγκὰτ (Llobregat) */Γεωγρ./.* Ποταμὸς τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Βαρκελώνης. Πηγάζει ἐκ τῶν Α. Πυρηναίων εἰς ὕψος 1295 μ. καὶ ρέων πρὸς Ν. χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων νοτίως τῆς Βαρκελώνης, μετὰ ροῦν 140 χλμ. Εἶναι ὁ σημαντικώτερος ποταμὸς τοῦ νομοῦ, συμβάλλων τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὐφορίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἠλεκτροκίνησιν πολλῶν παρὰ τὰς ὄχθας του ἐργοστασίων. Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὀνομάζεται *Ρουβρίκατος*. Μ. Δ. Β.

Λιὸν (Lionne), *Οὖγος ντὲ —*. Γάλλος διπλωμάτης (1611—1671). Ἤρξατο τοῦ διπλωματικοῦ του σταδίου ὑπὸ τὸν Μαζαρῖνον, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε τῷ 1641 ὡς γραμματεύς του εἰς Μούνστερ, μεθ' ὃ ἐγένετο σύμβουλος τοῦ κράτους. Ἀποσταλεὶς ὡς ἔκτακτος πρεσβευτὴς εἰς Ρώμην πρὸς εἰρήνευσιν τῆς Ἰταλίας, κατήγαγεν ἐν Βενετίᾳ διπλωματικοὺς θριάμβους. Τῷ 1659 ἀπεστάλη πληρεξούσιος ὑπουργὸς πρὸς ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῶν Πυρηναίων, ἐπιστρέψας δὲ διωρίσθη ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου καὶ τῷ 1661 ἀνέλαβε τὴν

Digitized by Google

διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅτε διεπραγματεύθη τὴν συνθήκην τῆς Βρέδας καὶ τῷ 1668 τὴν συνθήκην τοῦ Aix-la-Chapelle, δι' ἧς ἀπεμόνωσε τὴν Ὁλλανδίαν, διαλύσας τὴν τριπλῆν συμμαχίαν τῆς Χάγης καὶ παρασύρας τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας. διὰ τῶν σχεδίων του περὶ διανομῆς τῆ ἱσπανικῆς μοναρχίας. Διὰ τῆς διπλωματικῆς του δεξιότητος παρεσκεύασε τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1762. Ὁ Σαὶν-Σιμὼν θεωρεῖ τὸν Λιὸν ὡς τὸν μέγιστον τῶν ὑπουργῶν τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. θ. β.

Λιονάρισον [*Γεωγρ.*] βλ. *Λεονάρισον*.

λιοντάρι (τό)· ὁ λέων, ἄλλως *λεοντάρι*.

Λιόντας [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Α. ἀκτῆς τῆς Καρπάθου (πλάτ. 35°34' Β, μηκ. 27°06' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2824: Kasso and Skarpanto islands). 2 μιλλ. νοτίως τοῦ Σωκάστρου, ΝΔ. κέρας τοῦ ὅρμου Φραγκολιμνιῶνας. Σ. Ε. Λ.

Λιόντες [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Χερσονησώδης ἀπόφυσις τῆς ΝΑ. ἐσχατιᾶς τῆς Σύρου (πλάτ. 37° 23' Β, μηκ. 24°57' ¹/₂ χάρτ. ἀγγλ 1542: Syros island), ἀπολήγουσα εἰ. τας ἀπορρῶγας *Χονδρὰ τῆς Βάρης*, σχηματίζει τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ κόλπου τῆς Βάρης. Σ. Ε. Λ.

Λιόντι [*Γεωγρ.*]. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας χωρίου *Λεόντιον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λιόπεσι [*Γεωγρ.*]. —1) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας χωρίου *Γοννοῦσα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

—2) Κωμόπολις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀττικῆς, μετονομασθεῖσα *Παιανία* (βλ. λ.). Ι. Ε. Σ.

—Λιόπεσι, ἡ *Λιόπα* [*Γεωγρ.*]. Κορυφὴ τῆς Πάρνηθος κατὰ τὸ βόρειον αὐτῆς ἀντίκλινον, ὑψουμένη ΝΔ. τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Μαλακάσας εἰς ὕψος 726 μ. Εἶναι βραχώδης καὶ θαμνώδης. *Λιόπα* καλεῖται καὶ ἑτέρα ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ αὐτοῦ ὄρους, κατὰ τὴν ΝΔ αὐτοῦ περιοχὴν καὶ βορείως τοῦ Θριασίου πεδίου (ὕψ. 884 μ.). Ι. Ε. Σ.

λιόπουρνο, ἡ *λιοπουρνιὰ* [*Βοτ.*]. Δημώδης ὀνομασία τοῦ δένδρου *ἴληξ ὁ ὀξύφυλλος*.

Λιόπρασσον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Παραληθαίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 221. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Λαγκαδιὰ* (Κόρμποβον), ἔχει δὲ κατ. (1928) 346. Χ. Δ.

λιόπρινο (τό) [*Βοτ.*]. Δημώδης ὀνομασία τοῦ *ἐλαιοπρίνου*.

λιοπύρι (τό)· σφοδρὸς καύσων: «τὸ λιοπύρι ἔκαψε τ' ἀμπέλια» (ἀντὶ *ἡλιοπύρι*).

Λιορέντε (Llorente), *Ἰωάννης-Ἀντώνιος*. Ἱσπανὸς κληρικὸς καὶ ἱστορικὸς συγγραφεὺς (1756—1823). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν καὶ ἐγένετο μέλος τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ κατόπιν γενικὸς γραμματεὺς αὐτῆς. Ἦτο μέλος τῆς Ἱστορικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μαδρίτης καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἱστορικὰ ἔργα. Κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἱσπανίας ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος αὐτῶν, ἕνεκα δὲ τούτου, ὅταν οὗτοι ἠναγκάσθησαν να ἐκκενώσουν τὴν χώραν, ὑπεχρεώθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἱσπανίαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Γαλλίαν. Τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἔργον εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως» (1817), ἡ ὁποία κατέστησεν αὐτὸν γνωστότατον ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ. Ἔγραψεν ἐπίσης τὰς περιφήμους «Πολιτικὰς σκιαγραφίας τῶν παπῶν» (1822), ἐν ταῖς ὁποίαις παραδέχεται τὸν θρῦλον τῆς παπίσσης Ἰωάννας. Μ. Δ. Β.

Λιόσα [*Γεωγρ.*] βλ. λ. *Λιόσια*.

Λιόσα, ἡ *Λιῶσα*, ἡ *Λεῶσα* (ἀλβαν. Ljoscha). Μεγάλη ἀλβανικὴ φυλὴ (φάρα) ἐκ τῶν κατελθουσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς φραγκοκρατίας. Κατὰ πρώτην φορὰν ἀναφέρεται τῷ 1333. Πρῶτος γνωστὸς αὐτῆς ἀρχηγὸς εἶναι ὁ *Πέτρος Λιόσας*, ἀναφερόμενος ὡς ἔχων ὑποτελεῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ τὰς φάρας τῶν Μαζαρακαίων καὶ Μαλακασαίων καὶ συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ ἐπίσης Ἀλβανοῦ φυλάρχου *Γκίνου Μπούα Σπάτα*. Πρὸς αὐτοὺς τῷ 1367, ὡς ὑποτελεῖς του, παρέδωκεν ὁ Σέρβος ἡγεμὼν Οὔρεσης ἅπασαν σχεδὸν τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, ἐξ ἧς ὁ μὲν Λιόσας κατέλαβε τὰς περὶ τὸν Ἀμβρακικὸν χώρας, τὴν Ἄρταν καὶ τοὺς Ρωγούς, ὁ δὲ Σπάτας τὰ περὶ τὸν Ἀετὸν καὶ ἐπέκεινα μέχρι τοῦ Ἀγγελοκάστρου. Αὐτόθεν ὁρμώμενος ὁ Λιόσας κατέλυσε πᾶν ἴχνος φραγκικῆς κυριαρχίας ἐν δυτικῇ Ἑλλάδι καὶ Ἠπείρῳ, ἐπετέθη δὲ τῷ 1373 καὶ κατὰ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Συμεὼν Οὔρεση καὶ αὐθέντου τῶν Ἰωαννίνων Θωμᾶ Πρελούμπου, ὃν μετὰ μακρὰν διαρπαγὴν τῆς χώρας καὶ πολιορκίαν ἠνάγκασε νὰ συνάψῃ εἰρήνην καὶ να νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα του Εἰρήνην πρὸς τὸν υἱόν του *Ἰωάννην Λιόσαν*. Τῷ 1374, γενομένου λιμοῦ, ἀπέθανεν ὁ Πέτρος, ὁ δὲ Ἰωάννης, περιπλακεὶς εἰς ἔριδας μετὰ τοῦ Σπάτα, ἐξεδιώχθη ἐξ Ἄρτης. Ἔκτοτε ὁ οἶκος τῶν Λιόσα, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Μαζαρακαίων καὶ Μαλακασαίων, διαρκῶς μετακινούμενος, ἔφθασεν εἰς Ἀττικήν, ἔνθα ἐγκατεστάθη, προσδώσας τὸ ὄνομά του εἰς πλείστας θέσεις καὶ χωρία, ὡς τὰ Λιόσια τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Μαραθῶνος, τὸ Λιωσάτι, τὸ Μάζι, ἡ Μαλακάσα κ. ἄ. [Πρβλ *Σ. Π. Λάμπρου*, Ἡ ὀνοματολογία τῆς Ἀττικῆς καὶ ἡ εἰς τὴν χώραν ἐποίκησις τῶν Ἀλβανῶν ἐν «Ἐπετηρίδι Παρνασσοῦ» 1896 σ. 156—192] Π. Ν. Π.

Λιοσάτι [*Γεωγρ.*] Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας χωρίου *Κοκκινόβραχος* (βλ. λ.) Χ. Δ.

Λιόσια *Ἄνω*, ἡ *Παλαιά*—[*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς Ἀττικῆς, κειμένη πρὸς Β. τῶν Ἀθηνῶν, παρὰ τὸ 19ον ἀπὸ Πειραιῶς χλμ. τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου, πρὸς ΒΑ τοῦ βουνοῦ Ζαχαρίτσα 453 μ.), τελευταίας πρὸς Β. προεκτάσεως τοῦ Αἰγάλεω. Ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα, κατοικεῖται ὑπὸ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἔχει ἀμπελῶνας. Ἔχει στάσιν τοῦ σιδηροδρόμου, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.142.

— Λιόσια *Κάτω*, ἡ *Νέα* — [*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς Ἀττικῆς πρὸς Β. καὶ ἐν συνεχείᾳ τῶν Ἀθηνῶν, κειμένη ἐν συνεχείᾳ τῆς συνοικίας τῶν Σεπολίων καὶ ἀποτελοῦσα οἱονεὶ προάστειον αὐτῶν. Ἐντεῦθεν διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Πελοποννήσου, ἔχουσα παρ' αὐτὴν στάσιν (14ον ἀπὸ Πειραιῶς χλμ.). Ἱδρύθη, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὑπὸ κατοίκων τῶν Ἄνω Λιοσίων, κατοικοῦσι δὲ εἰς αὐτὴν σήμερον καὶ ἀρκετοὶ ἐργάται τῶν ἐγγὺς ἐγκαταστάσεων. Ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.807. Ἡ ἀπὸ τῆς πλατείας Βάθης, ἐγγὺς τῆς Ὁμονοίας, ἀρχομένη μεγάλη ἀρτηρία καὶ ἄγουσα πρὸς τὴν συνοικίαν Σεπολίων φέρει τὸ ὄνομα ὁδὸς Λιοσίων. Χ. Δ.

λιοστρόφι (τό) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἡλιοτρόπιον τὸ τριχωτόν*.

Λιοτάρ (Liotard), *Ἰωάννης-Μιχαήλ*. Ἑλβετὸς χαράκτης (1702—1706). Εἰργάσθη ἐπὶ σχεδίων τῶν πινάκων τοῦ Cignani, τοῦ S. Ricci, τοῦ Boucher, τοῦ Watteau κλπ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ φιλόπονος ποιμενὶς» (κατὰ τὸν Boucher), «Αἱ κωμῳδοί», «Οἱ δύο ἐξάδελφοι» καὶ «Ὁ ἐπικίνδυνος ὕπνος» (κατὰ τὸν Watteau). Ι. Μ. Π.

— Λιοτάρ (Liotard), *Ἰωάννης-Στέφανος*. Ἑλβετὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης (1702—1790), εἷς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων Ἑλβετῶν καλλιτεχνῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Κατ' ἀρχὰς ἐξειργάσθη μικρογραφίας καὶ σμάλτα. Βραδύτερον ἐπεδόθη εἰς μακρινὰς ἀποδημίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεκόμισεν ἀπέραντον πλοῦτον ἐντυπώσεων. Τῷ 1725 εὑρίσκετο εἰς Παρισίους. Ἐκεῖθεν ἠκολούθησε τὸν Γάλλον πρέσβυν μαρκήσιον ντὲ Πυϊζιὲ εἰς Ἰταλίαν, ἐπισκεφθεὶς ἰδίᾳ τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Ρώμην, τῶν ὁποίων ἀπεθαύμασε τὰς φυσικὰς ὡραιότητας καὶ τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυρούς. Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν εἰς Τουρκίαν καὶ διέμεινεν ἐπὶ τετραετίαν ὁλόκληρον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥτις ἤσκησε βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ ἔντονος ἀνατολικὸς χαρακτὴρ τῆς πόλεως ταύτης ἐγοήτευσε τὸν Λιοτάρ, ὅστις βραδύτερον συχνάκις εὗρεν εὐκαιρίας νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ζωήν. Ἐκ Τουρκίας μετέβη εἰς Αὐστρίαν, ἔνθα ἐτιμήθη ἄκρως ὑπὸ Φραγκίσκου τοῦ Α', τοῦ ὁποίου ἐξετέλεσε τὴν προσωπογραφίαν. Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ὁλλανδίαν, ἐνυμφεύθη ἐν Ἄμστερνταμ καί, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς τὴν Γενεύην. Μολονότι τόσαι περιπλανήσεις καὶ τοιαύτη σπουδὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς φύσεως θὰ ἐπέτρεπον εἰς τὸν Λιοτάρ νὰ χρησιμοποιήσῃ μετ' ἄκρας ἐπιτυχίας τὰ πλούσια καλλιτεχνικὰ του χαρίσματα εἰς ποικίλας περιοχὰς τῆς τέχνης, μάλιστα δὲ τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν ῥωπογραφίαν, ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἐγένετο ἰδίᾳ γνωστὸς ὡς προσωπογράφος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται αἱ προσωπογραφίαι τοῦ ἀστυνομικοῦ Hérault, τῆς πριγκιπίσσης τῆς Οὐαλλίας, τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσὴφ τοῦ Β', τῆς Μαρίας Θηρεσίας, τῆς ἀρχιδουκίσσης Μαρίας καὶ ἡ αὐτοπροσωπογραφία του. Ἀξιολογώταται εἶναι καὶ αἱ χαλκογραφίαι, τὰς ὁποίας ἐξειργάσθη ὁ Λιοτάρ. Ι. Μ. Π.

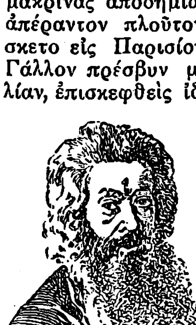

Ἰωάννης Λιοτάρ.

— Λιοτάρ Liotard), *Πέτρος*. Γάλλος βοτανικός, γεννηθεὶς τῷ 1729 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1796 Μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Πὸρ-Μάον (1756) καὶ τῆς Κορσικῆς (1764) καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέτειράν του ἄνεπρος τοῦ πολέμου (1765). Χρησιμοποιηθεὶς ὑπό τινος θείου του κηπουροῦ, ᾐσθάνθη ἀγάπην πρὸς τὴν βοτανικὴν καὶ ἐμελέτησε τὰ φυτὰ τῶν Ἄλπεων. Θ. Π.

λιοτριβάρης (ὁ)· ὁ ἐργαζόμενος ἐν τῷ ἐλαιοτριβείῳ, ὁ εἰδικὸς ἐργάτης τῆς ἐκθλίψεως τῶν ἐλαιῶν.

λιοτρίβι (τό), καὶ *λιοτριβειὸ* καὶ *λιτριβειό*· δημοτ. τύποι τοῦ *ἐλαιοτριβεῖον* (βλ. λ.).

λιοτρόπι (τό) [*Βοτ.*]. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἡλιοτρόπιον τὸ τριχωτόν*.

Λιόϋ (Lioy) *Θεόδοτος*. Ἰταλὸς νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1830. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ δικαίου, ἵδρυσε τὰς ἐφημερίδας «L' Indipendenza italiana» (1860) καὶ «Roma» (1862), ἐδίδαξεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Νεαπόλεως καὶ ἐξελέγη βουλευτής. Ἐδημοσίευσε: «Due anni di vita politica o literaria» (Νεάπολις 1861), «Del principio di nationalista» (1862), «Della filosofia del diritto», δίτομον ἔργον μεταφρασθὲν εἰς πλείστας γλώσσας καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν τῷ 1887), «Principii di scienza delle finanze» (1891) κ. ἄ. Θ. Π.

— Λιόϋ (Lioy), *Παῦλος*. Ἰταλὸς συγγραφεύς, φυσιοδίφης καὶ πολιτικὸς (1836—1911). Ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας, νομικὰ καὶ φιλολογίαν. Ἔγινε τὸ πρῶτον γνωστὸς ἐκ τοῦ ἔργου του «Ἡ ζωὴ ἐν τῷ σύμπαντι» (1859). Συγχρόνως ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν ζωήν. Τῷ 1866 ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἰταλίας ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς καὶ γερουσιαστής. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Αἱ λιμναῖαι κατοικίαι τῆς λιθίνης ἐποχῆς ἐν τῇ λίμνῃ Φίμον» (1864), «Ἡ λιθίνη, ἡ ὀρειχαλκίνη καὶ ἡ σιδηρᾶ ἐποχὴ ἐν Ἰταλίᾳ» 1865), «Διηγήματα» (1868), «Πνευματισμὸς καὶ μαγνητισμὸς» (1868), «Ἐκδρομὴ εἰς τὸν Οὐρανόν», «Ἐπιστημονικαὶ διαλέξεις» (1877), «Ταξίδιον ὑπὸ τὴν γῆν», «Λινναῖος», «Δάρβιν», «Ἀναμνήσεις» (1908) κτλ. Μ. Δ. Β.

Λιούβας Α'. Βασιλεὺς τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ Βησιγότθων (567—572 μ.Χ.), χρηματίσας κατ' ἀρχὰς διοικητὴς τῆς Σεπτιμανίας καὶ διαδεχθεὶς τὸν Ἀθαναγίλδον (554—567), τοῦ ὁποίου ἐνυμφεύθη τὴν χήραν.

— Λιούβας Β'. Βασιλεὺς τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ Βησιγότθων (601—603), διαδεχθεὶς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ρεκαρέδον καὶ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Βιλτερίχου μετὰ διετῆ βασιλείαν. Α. Θ. Σ.

Λιουβίλ (Liouville), *Δομίνικος-Ἰωσὴφ-Λουδοβῖκος*. Γάλλος μαθηματικὸς καὶ μηχανικός, γεννηθεὶς τῷ 1856. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐκ τῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς (1876), εἰργάσθη ὡς μηχανικὸς καὶ κατόπιν προσελήφθη ὡς ἐπιμελητὴς τῆς σχολῆς ταύτης. Συνέγραψεν ἔργα μαθηματικά, ἀναφερόμενα εἰς τὰς γεωδαιτικὰς γραμμὰς καὶ εἰς τὴν δυναμικήν. Θ. Π.

— Λιουβίλ (Liouville), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος ἰατρὸς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1837 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1887. Μετασχὼν ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν (1864), διωρίσθη ἐσωτερικὸς τῶν νοσοκομείων κατόπιν τῆς δραστηριότητος τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας τοῦ 1866. Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1876, ἔδρασεν εἰς τὴν ἄκραν ἀριστεράν, μετέσχε τῆς ὁμάδος τῶν 363 κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἔτους τούτου καὶ ὑπεστήριξε τὴν πολιτικὴν τοῦ Γαμβέττα καὶ τοῦ Ζὺλ Φερρύ. Θ. Π.

— Λιουβίλ (Liouville), *Ἰωσήφ*. Διάσημος Γάλλος γεωμέτρης καὶ μαθηματικὸς (1809 — 1882). Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐκ τοῦ πολυτεχνείου τῶν Παρισίων καὶ τῆς σχολῆς τῶν γεφυροποιῶν, διετέλεσε καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν τῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς, τοῦ κολλεγίου τῆς Γαλλίας (1839), τριακονταετὴς δὲ μόλις διεδέχθη τὸν Λαλάνδον ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων, ἐν τῷ τμήματι τῆς ἀστρονομίας. Διετέλεσεν ἐπίσης καθηγητὴς τῆς μηχανικῆς ἐν τῇ Σορβόννῃ. Ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη τῷ 1848 πληρεξούσιος τῆς συντακτικῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἀποτυχὼν ὅμως τὸ ἑπόμενος ἔτος δὲν ἠσχολήθη πλέον μὲ αὐτήν. Ὁ Λιουβίλ, εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων γεωμετρῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ἐκ τῶν διασημοτέρων καθηγητῶν τῶν μαθηματικῶν, ἀφῆκε σπουδαιοτάτας μελέτας περὶ τῶν ὑπερβατικῶν συναρτήσεων, περὶ τῆς θεωρίας τῶν ἀριθμῶν καὶ περὶ τῆς καθα-

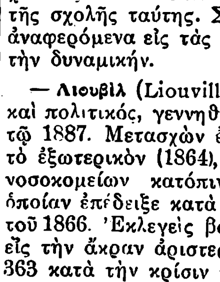

Ἰωσὴφ Λιουβίλ.

Digitized by Google

ρᾶς γεωμετρίας. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν μελετῶν του ἐξέθηκεν εἰς πρωτότυπα ὑπομνήματα, ὧν τὰ πλεῖστα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1836 ἱδρυθεῖσαν μηνιαίαν «Ἐφημερίδα τῶν μαθηματικῶν», γνωστὴν κυρίως ὡς «Ἐφημερίδα τοῦ Λιουβίλ» καὶ τὴν ὁποίαν διηύθυνε μέχρι τοῦ 1874. Ὁ Λιουβὶλ οὐδὲν μέγα σύγγραμμα ἐδημοσίευσε. Ν. Ν. Δ.

Λιούγκα (Luga) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Λιμὴν ρωσικὸς ἐπὶ τοῦ μικροῦ, κατὰ τὸν Α. ΝΑ. μυχὸν τοῦ Φινλανδικοῦ κόλπου, τμήματος τῆς παραλίας, ὅπερ ἀφέθη ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν. Σ. Ξ. Λ

Λιούγκρεν (Ljunggren), ***Γουσταῦος*** Σουηδὸς συγγραφεὺς καὶ ἱστορικὸς (1823—1905). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λούντ, ἀκολούθως δὲ ἐπὶ μακρὸν περιηγήθη τὴν Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν καὶ ἐπανελθὼν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς αἰσθητικῆς εἰς τὸ αὐτὸ πανεπιστήμιον. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων στουδαιότερα τὰ ἑξῆς: «Ἡ «Μήδεια» τοῦ Εὐριπίδου συγκρινομένη μὲ τὸν «Ὀθέλλον» τοῦ Σαίξπηρ» (1847), «Τὰ κυριώτερα συστήματα αἰσθητικῆς» (1856—1860), «Ἱστορία τῆς σουηδικῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ 1786—1886» (1886). τὸ κυριώτερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς φιλολογίας ἐν Σουηδίᾳ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Γουσταύου Γ'». Δ. Σ. Δ.

Λιούϊς (Lewes) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Σοῦσσεξ, ἐπὶ τοῦ Ἄους. Κάτ. 11.000. Ἔχει δύο μουσεῖα καὶ πολλὰς ἀρχαίας ἐκκλησίας, ἐξ ὧν σπουδαιότεραι τῆς Ἁγίας Ἄννης, τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Κυριώτεραι βιομηχανίαι ζυθοποιία, μεταλλουργικὴ κλπ. Ἐνταῦθα τὴν 14 Μαΐου 1264 συνεκροτήθη ἡ ἱστορικὴ μάχη τῆς Λιούϊς (Battle of Lewes) μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἐρρίκου Γ' καὶ τῶν ἐξεγερθέντων βαρώνων ὑπὸ τὸν Σίμωνα ντὲ Λιοῦτφορτ, καθ' ἣν οἱ βασιλόφρονες ἡττήθησαν αἰχμαλωτισθέντος τοῦ Ἐρρίκου. Ἐκ τῶν φυγάδων πλεῖστοι ἐπνίγησαν ἐντὸς τοῦ Ἄους. Δ.Σ.Δ.

—**Λιούϊς** (Lewes) /*Γεωγρ.*/. Νῆσος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν Σκωτίᾳ, παρὰ τὴν Δ. αὐτῆς ἀκτήν, ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ βορειοτέρα τῶν Ἔξω Ἑβρίδων. Ἔχει ἐπιφάνειαν 2.158 τ. χλμ. καὶ 33 654 κατ Τὸ Ν. αὐτῆς τμῆμα ἀποτελεῖ τὴν χερσόνησον Χαῖρρις. Μ. Δ. Β

Λιούϊς (Lewes), ***Γεώργιος-Ἐρρῖκος***. Ἄγγλος φιλόσοφος καὶ φιλολογικὸς κριτικὸς (1817—1878). Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Λονδίνῳ, Ὑερσέη, Βρετάνῃ καὶ Καΐμπριτζ, τῷ 1838 μετέβη εἰς Γερμανίαν διὰ νὰ σπουδάσῃ φιλοσοφίαν. Ἀπὸ τοῦ 1841 συνειργάζετο εἰς διάφορα περιοδικὰ ἐπὶ φιλολογικῶν θεμάτων καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς κριτικῆς τοῦ δράματος, ἐνεφανίσθη δὲ καὶ ἐπανειλημμένως ὡς ἠθοποιὸς ἐπὶ τῆς σκηνῆς διαφόρων θεάτρων, ἀλλὰ τέλος ἐγκατέλειψε τὸ στάδιον τοῦτο διὰ ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Αἱ μελέται καὶ τὰ ἄρθρα του περὶ θεάτρου ἐξεδόθησαν εἰς δύο συλλογάς: «Τὸ ἱσπανικὸν δρᾶμα» (1846 καὶ «Ἠθοποιοὶ καὶ ἠθοποιία» (1875). Τῷ 1851 ἐγνωρίσθη μὲ τὴν Μαρίαν Ἔβανς, τὴν μεγάλην συγγραφέα, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον George Eliot, καὶ τῷ 1854 ἐγκατέλειψε τὴν πρώτην του σύζυγον καὶ ἔζησε μετ' αὐτῆς. Ἐκ τῶν φιλολογικῶν ἔργων, ἐκτὸς τῶν ἤδη μνημονευθέντων καὶ τῶν πολλῶν του ἄρθρων ἐπὶ ποικίλων θεμάτων ἐν τῷ «Ὁδηγῷ» (The Leader), ἐπιθεωρήσει ἱδρυθείσῃ τῷ 1850, καὶ ἐν τῷ «Πνεύματι» (Mind), ἡ «Ζωὴ τοῦ Γκαῖτε» (1855) θεωρεῖται ὡς κλασσικὴ βιογραφία καὶ ἐπανεξεδόθη πλειστάκις ἔκτοτε (ἔκδοσις 1908 ἐν τῇ σειρᾷ «Every man's») Φιλοσοφικῶς ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ «Βιογραφικὴ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας» (2 τ. 1845—1856), ἐν ᾗ προσπαθεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἡ ἱστορία ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἀπόλυτον εἶναι ἀνέφικτον καὶ ὅτι πᾶσα θεωρία εἶναι ὑποκειμενικὸν κατασκεύασμα. Διὰ τοῦτο, ἡ μόνη δυνατὴ φιλοσοφία τοῦ μέλλοντος εἶναι ὁ θετικισμός. Ἑρμηνεύει ὅμως τὸν Κὸντ μὲ ἀρκετὴν ἐλευθερίαν καὶ θεωρεῖ ὅτι ἡ θετικὴ μέθοδος συνίσταται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ὑπερβατικοῦ ἢ μετεμπειρικοῦ, ὡς τὸ ὀνομάζει, στοιχείου, τὸ ὁποῖον ἀναποδράστως εἰσέρχεται εἰς κάθε πρόβλημα, καὶ εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐρεύνης· τοιουτοτρόπως ἡ θετικὴ μέθοδος δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ εἰς τὰ μεταφυσικὰ προβλήματα, διότι κυρίως εἰπεῖν ἡ διάκρισις αὕτη τῶν προβλημάτων καταργεῖται. Τὸ δῆθεν ἐκ τῶν προτέρων στοιχεῖα τοῦ ψυχικοῦ βίου εἶναι ἁπλῶς τὸ ἐξειλιγμένον προϊὸν τῆς συνεσωρευμένης ἐμπειρίας τῶν προγόνων, τὸ ὁποῖον μετὰ τῆς ἀτομικῆς ἐμπειρίας ἀποτελεῖ ὁλόκληρον τὸ ψυχικὸν περιεχόμενον. Εἰς τὴν ψυχολογίαν δὲν συμφωνεῖ ἀπολύτως μὲ τὸν Κόντ, καθότι παραδέχεται ὡς γνωστικὴν πηγὴν τὴν ἐσωτερικὴν παρατήρησιν. Ὁ Λιούϊς διακρίνεται καὶ διὰ τὴν πρωτότυπον θεωρίαν του περὶ τῆς εἰδικῆς ἐνεργείας τῶν νεύρων, τὴν ὁποίαν ἀπορρίπτει, θεωρῶν τὴν νευρικὴν οὐσίαν ποιοτικῶς ὁμοιόμορφον καὶ ἀδιάφορον, ἐξηγῶν δὲ τὰς διαφορὰς τῶν αἰσθήσεων ἐκ τῶν διαφόρων περιφερικῶν ἢ αἰσθητηρίων ὀργάνων. Ἡ ἐν γένει ἀνάλυσίς του τῶν αἰσθησιακῶν ἐντυπώσεων (feelings) εἶναι βαθεῖα καὶ λεπτολόγος. Δι' αὐτῆς ἐξηγεῖ καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς δυνάμεως καὶ ἀντικρούει τὴν θεωρίαν τοῦ Σπένσερ ὅτι τὸ ἀπόλυτον πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἄγνωστον δύναμιν. Ὁλόκληρος ἡ φιλοσοφία τοῦ Λιούϊς περιλαμβάνεται εἰς τὸ τετράτομον ἔργον του «Προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος» (1874 1879), τὸ ὁποῖον δὲν ἐπρόφθασε λόγῳ τοῦ θανάτου του νὰ συμπληρώσῃ καὶ τοῦ ὁποίου τὰ τελευταῖα μέρη ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἄλλα ἔργα: «Φυσιολογία τῆς κοινῆς ζωῆς» (1859), «Μελέται ἐπὶ τοῦ βίου τῶν ζώων» (1862, «Ἡ φιλοσοφία τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν τοῦ Κὸντ» (1853, «Ἡ μελέτη τῆς ψυχολογίας» (1879), «Δραματικὰ δοκίμια» (1896), «Συνείδησις καὶ ἀσυνείδητον» (1877). Ε. Λ

—**Λιούϊς** (Lewis, ***Γεώργιος-Κόρνουωλ***. Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1806—1863). Ἐσπούδασεν ἐν Ἥτον καὶ Ὀξφόρδῃ νομικὰ καὶ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Εἰσῆλθε κατόπιν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, τῶν Οἰκονομικῶν (διαδεχθεὶς τὸν Γλάδστωνα) καὶ τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀπὸ τοῦ 1852 μέχρι τοῦ 1855 διηύθυνε τὴν «Ἐπιθεώρησιν τοῦ Ἐδιμβούργου». Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα ἐπὶ παντοίων θεμάτων, πολιτικῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ γλωσσολογικῶν, διακρινόμενα διὰ τὴν βαθύτητά των. Μεταξὺ τούτων εἶναι: «Ἡ ἐπιρροὴ τῶν ἀρχῶν ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης» (1849), «Ἀρχὴ καὶ σχηματισμὸς τῶν ρωμανικῶν γλωσσῶν» (1862) «Ἔρευνα ἐπὶ τῆς εὐπιστίας δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀρχαίαν ρωμανικὴν ἱστορίαν» 1855), «Ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τῆς ἀστρονομίας τῶν ἀρχαίων» (1862), «Διάλογος περὶ τοῦ καλυτέρου τύπου κυβερνήσεως» (1863), «Ἐπιστολαὶ» (1880) κλπ. Μ. Δ. Β

—**Λιούϊς** (Lewis), ***Ἰσαὰκ-Νεύτων*** Ἀμερικανὸς στρατιωτικὸς καὶ ἐφευρέτης, γεννηθεὶς τῷ 1858. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Κατόπιν ταξιδίου μελετῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, κατήρτισε σχέδιον ἀναδιοργανώσεως τοῦ ἀμερικανικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἐγένετο κυρίως γνωστὸς ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐφευρέσεις του, ἀναγομένας εἰς τὸ πυροβολικὸν τῆς ἀμύνης τῶν ἀκτῶν καὶ ἀπὸ τὸ φερώνυμον μηχανικὸν ὅπλον, τὸ ὁποῖον, ἀπορριφθὲν ἐν Ἀμερικῇ, ἐγένετο τῷ 1913 δεκτὸν ἐν Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Βελγίῳ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὸ ὅπλον τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη εὐρέως ὑφ' ὅλων τῶν συμμάχων, ὑπὸ τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἀμερικανικῶν καὶ συμμαχικῶν ἀεροπλάνων. Ἀποστρατευθεὶς τῷ 1913 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἠρνήθη, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, νὰ δεχθῇ τὸ ποσὸν τῶν 1.276.000 δολλαρίων, τὰ ὁποῖα προσέφερεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις, ὡς ἀντίτιμον τῆς μερίδος αὐτοῦ ὡς ἐφευρέτου, διὰ τὴν χρησιμοποίησιν ὑπὸ τοῦ ἀμερικανικοῦ στρατοῦ τοῦ ἐφευρεθέντος μηχανικοῦ ὅπλου. Μ. Δ. Β

—**Λιούϊς** (Lewis), ***Ἰωάννης-Φρειδερῖκος***. Ἄγγλος ζωγράφος (1805—1876). Διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἱσπανίᾳ, εἶτα δ' ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν πρώτων ἐκπροσώπων τοῦ ἀνατολισμοῦ εἰς τὴν ἀγγλικὴν τέχνην. Διὰ τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τῶν ἱσπανικῶν του πινάκων ἐπεκλήθη *Ἱσπανός*. Ἐξειργάσθη ἐλαιογραφίας καὶ ὑδατογραφίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τὸ χαρέμι ἑνὸς βέη», «Ταυρομάχοι», «Σταθμὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ», «Ρωμαῖοι χωρικοί», «Τουρκικὸν σχολεῖον», «Ἡ αὐλὴ τῆς οἰκίας τοῦ ἐν Καΐρῳ Κόπτου πατριάρχου». Τῷ 1864 ὁ Λούϊς ὠνομάσθη μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου. Ι. Μ. Π.

—**Λιούϊς** (Lewis), ***Ματθαῖος-Γρηγόριος***. Ἄγγλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1773—1818). Ἔγραψεν «Ἀμβρόσιος, ἢ ὁ μοναχός» (1795), ὅπερ προεκάλεσε μέγαν θόρυβον εἰς τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους «Οἱ φεουδαρχικοὶ τύραννοι», «Ρωμαντικὰ διηγήματα», «Τὸ φάντασμα τοῦ πύργου», «Τιμούρ, ὁ Τάρταρος» «Ἡμερολόγιον γαιοκτήμονος τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν» κ. ἄ. Μ. Δ. Β

—**Λιούϊς** (Lewis), ***Μεριγουέδερ***. Ἀμερικανὸς ἐξερευνητὴς (1774—1809). Τῷ 1794 κατετάγη ἐθελοντὴς εἰς τὸν στρατὸν τῆς πολιτείας Βιργινίας, μεταξὺ δὲ τοῦ 1801—1803 ἐχρημάτισεν ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας Τζέφφερσον. Τῷ 1804 μετὰ τοῦ Γουλιέλμου Κλάρκ καὶ 45 στρατιωτῶν ἐπεχείρησεν ἐξερευνητικὸν ταξίδιον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μισσούρη, φθάσας εἰς πλάτος 47°21' Β., παρὰ τὸ σημερινὸν Μπίσμαρκ, ἐν τῇ βορείῳ Δακότᾳ, καὶ διελθὼν τὸν δεύτερον χειμῶνα μεταξὺ τῶν Ἰνδιῶν Μάνταν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1805 ἡ ἄνοδος ἐπὶ τοῦ Μισσούρη ἐσυνεχίσθη μέχρι τῶν τριῶν διακλαδώσεων τοῦ ποταμοῦ, αἵτινες ὠνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐξερευνητοῦ Τζέφφερσον, Γκάλλατιν καὶ Μάντισον. Βραδύτερον ἐπροχώρησε μέχρι τῶν Βραχωδῶν ὀρέων, ταξιδεύσας ἐν συνόλῳ 4 000 μίλλια καὶ καταρτίσας πολυτίμους ἐπιστημονικὰς συλλογάς. Τῷ 1806 ἐξερεύνησε τὸν ποταμὸν Μαριά. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Λιούϊς ἐδοκίμασε μεγάλας περιπετείας, τὰ μέλη της δὲ ἐπιστρέψαντα ἔτυχον ἐξαιρετικῶν τιμῶν καὶ γενναίων ἀμοιβῶν. Ὁ Λιούϊς ἔλαβε 1500 ἄκρ δημοσίων γαιῶν καὶ διωρίσθη κυβερνήτης τοῦ βορείου τμήματος τοῦ ἐδάφους τῆς Λουϊζιάνας, ὅπερ ἠγοράσθη παρὰ τῆς Γαλλίας τῷ 1803. Δ. Σ. Δ

—**Λιούϊς** Lewis), ***Σίγκλαιρ***. Ἀμερικανὸς μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μιννεσότα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς τῷ 1885. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γαίηλ Yale) καὶ ἀπὸ τοῦ 1907 ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, γενόμενος ρεπόρτερ διαφόρων ἐφημερίδων καὶ περιηγηθεὶς ἐπ' αὐτοκινήτου ὁλόκληρον τὴν Ἀμερικήν. Εἰργάσθη κατόπιν εἰς διαφόρους ἐκδοτικοὺς οἴκους ὡς φιλολογικὸς σύμβουλος αὐτῶν, ἐνῷ συγχρόνως ἔγραφε διάφορα διηγήματα καὶ μυθιστορήματα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευεν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ἢ ἐξέδιδεν εἰς βιβλία. Μεταξὺ τῶν ἐκδοθέντων μυθιστορημάτων του εἶναι: «Ὁ κύριος Ὥρεν» (1914), «Τὰ ἴχνη τοῦ ἱέρακος» (1915), «Ὁ Ἰὼβ» (1917), «Ἀέρα τζάμπα» (1919, «Μαΐν Στρῆτ» (1920), «Μπάμπιτ» (1922), «Ἀρόουσμιθ» (1924), «Μάντραπ» 1926), «Ἔλμερ Γκάντρυ» 1930 κτλ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης καὶ τὸ θεατρικὸν ἔργον «Ὀμποεμία» (1919). Τὰ μυθιστορήματά του ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν, ὡς περιγράφοντα τὴν ἀμερικανικὴν ζωὴν μὲ πολλὴν ἀντικειμενικότητα καὶ ζωγραφίζοντα τὸν Ἀμερικανὸν μὲ μεγάλην δόσιν εἰρωνείας. Διότι ὁ Λιούϊς εἶναι πρὸ παντὸς παρῳδὸς καὶ γελοιογράφος. Εἰς τὸ «Μαΐν Στρῆτ» περιγράφει τὴν ζωὴν τοῦ δρόμου, εἰς τὸ «Ἀρόουσμιθ» ζωγραφίζει τοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ κυρίως τοὺς ἰατρικοὺς κύκλους, ὁ δὲ «Κύριος Ὥρεν» εἶναι ἡ ἱστορία ἑνὸς Νεοϋορκέζου ὑπαλλήλου ξενιτευμένου εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ «Μπάμπιτ» εἶναι ὁ καθρέπτης τῆς μεσαίας τάξεως, τὴν ὁποίαν περιγράφει μὲ μεγάλην εἰρωνείαν, φθάνουσαν πολλάκις τὰ ὅρια τῆς σκληρότητος. Ἡ λέξις παρέμεινεν ἐν τῇ ἀγγλικῇ γλώσσῃ ὡς δηλωτικὴ τοῦ Ἀμερικανοῦ ἀρχοντοχωριάτη, τὸ δὲ ἔργον τοῦτο, θεωρούμενον τὸ δυνατώτερον τοῦ συγγραφέως, μετεφράσθη καὶ εἰς ξένας γλώσσας. Ὁ «Ἔλμερ Γκάντρυ» ἀποτελεῖ σφοδρὰν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν δύο ἀμερικανικῶν αἱρέσεων, τῶν βαπτιστῶν καὶ τῶν μεθοδιστῶν, καὶ ζωγραφίζει μὲ μεγάλην δύναμιν τὴν ζωὴν τῶν διαμαρτυρομένων κληρικῶν. Τῷ 1930 ἀπενεμήθη εἰς τὸν Λιούϊς τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς φιλολογίας. Μ. Δ. Β.

Λιούϊσχαμ (Lewisham /*Γεωγρ.*/. Προαστειακὴ περιφέρεια τοῦ Λονδίνου, ἀπέχουσα τοῦ ἄστεως 6 χλμ. ΝΔ καὶ συγκοινωνοῦσα μετ' αὐτοῦ σιδηροδρομικῶς, τροχιοδρομικῶς καὶ διὰ λεωφορείων. Κάτ. 174.200 Ὁρίζεται ΒΔ. ὑπὸ τοῦ Ντέπτφορδ, ΒΑ. ὑπὸ τοῦ Γκρήνουϊτς, Α. ὑπὸ τοῦ Γούλγουϊτς καὶ Δ ὑπὸ τοῦ Κάμπερουελλ καὶ ἐκτείνεται Ν. μέχρι τῆς μεθορίου τῆς κομιτείας τοῦ Λονδίνου. Καλύπτεται κυρίως ὑπὸ ἐπαύλεων, ὅπου κατοικοῦν μονίμως τῆς μητροπόλεως, διαιρεῖται δὲ εἰς τὰ τμήματα: *Μπλάκχηθ, Λιούϊσχαμ, Λιούϊσχαμ-Πάρκ, Μπρόκλυ, Κάτφορντ, Φόρεστ Χίλλ, Σάϋντενχαμ* καὶ τρία ἀποτελοῦντα τὸ *Λῆ*. Τὰ κυριώτερα κτήρια εἶναι ὁ ναὸς τῆς Παναγίας μὲ κωδωνοστάσιον κτισθὲν τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, βιβλιοθήκη περιλαμβάνουσα 77.000 τόμους καὶ τὸ κολλέγιον τοῦ Ἁγίου Ντόνστουν. Δ. Σ. Δ.

Λιούϊστάουν (Lewistown) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Πεννσυλβανίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιουνιάτα. Σιδηροδρομικὸς κόμβος. Κάτ. 10 000 Δ. Σ. Δ.

Λιούϊστον (Lewiston) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Μαίν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀντροσκόγκιν, ἀπέναντι τοῦ Ὤμπορν, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ τεσσάρων σιδηρῶν γεφυρῶν. Κάτ. 32.000. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ πλείστων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἠλεκτρικῶν σιδηροδρόμων. Πλησίον τῆς πόλεως ὑπάρχουν πολυάριθμοι λίμναι, ἀφθονοῦσαι εἰς σολωμοὺς καὶ πέστροφες. Εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ πανεπιστημίου Μπέϊτς, ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ φιλανθρώπου Βενιαμὶν Μπέϊτς καὶ ἀπέχοντος 2 χλμ. ἐκ τοῦ κέντρου τῆς πόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1908 ἡ θεολογικὴ σχολὴ Κόμπ, ἡ ἑδρεύουσα ἐν Πάρσοφιλντ, μετεφέρθη εἰς Λιούϊστον καὶ ἀπετέλεσε μέρος τοῦ πανεπιστημίου Μπέϊτς. Ἡ κυριωτέρα βιομηχανία εἶναι ἡ βαμβακουργία, ἥτις εἰς ἀξίαν ὑπερβαίνει τὸ ἓν τρίτον τῆς βαμβακουργίας ὁλοκλήρου τῆς πολιτείας. Ἄλλαι βιομηχανίαι εἶναι ἐριουργία, μηχανουργία, ὑποδηματοποιία, ὑφασματοποιία, κατασκευὴ βαφῶν κλπ. Ἡ δύναμις τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ καὶ τεχνητῶν διωρύγων, μετατραπεῖσα εἰς κινητήριον δύναμιν 10.000 ἵππων, χρησιμεύει διὰ τὸν ἠλεκτροφωτισμὸν τῆς πόλεως καὶ τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων. Δ. Σ. Δ.

Λίου Κίου (Liu Kiu), ἄλλως καλούμενον ***Ρίου-Κίου*** ἢ ***ἀρχιπέλαγος τοῦ Λοὺ Τσοὺ*** [*Γεωγρ.*]. Πολύνησον τῆς Ἰαπωνίας, κείμενον μεταξὺ 30·

Digitized by Google

Β. πλάτους καὶ 24° Α. μήκους, εἰς ἔκτασιν 768 μιλλίων. Αἱ ἀποτελοῦσαι αὐτὸ νῆσοι, 55 τὸν ἀριθμόν, ἔχουσιν ἐπιφάνειαν 2.440 τ. χλμ. μὲ συνολικὸν πληθυσμὸν 571.565 κατ. Τὸ πολύνησον διαιρεῖται εἰς τρεῖς συστάδας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ βορεία καλεῖται *Ὀτσιματσόλο*, ἡ κεντρικὴ *Ὀκινάβα* καὶ ἡ νοτία *Σακισίμα*, ἥτις ὑποδιαιρεῖται πάλιν εἰς τὰς συστάδας *Μιγιάκο Γιαγεγιάμα*. Κυριώτεραι νῆσοι ἐκ τῶν συστάδων τούτων εἶναι ἡ *Ἀμάμι-Ὀσίμα*, ἡ *Τοκοῦνο-σίμα* καὶ ἡ μεγαλυτέρα ὅλων *Ὀκινάβα-σίμα*, μήκους 63.5 μιλλ. καὶ πλάτους 14.5. Αἱ νῆσοι εἶναι ἡφαιστειογενεῖς καὶ κοραλλιογενεῖς, ἔχουσιν ἔδαφος ἀρκούντως γόνιμον καὶ παράγουν ὄρυζαν, σακχαροκάλαμον, βάμβακα.

Πρωτεύουσα τοῦ πολυνήσου εἶναι ἡ *Σιοῦρι* ἐπὶ τῆς νήσου Ὀκινάβα, πόλις παλαιὰ μετὰ γραφικοῦ φρουρίου. Ἡ νεωτέρα πόλις *Νάφα*, κειμένη ἐπὶ τῆς ἰδίας νήσου, ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα καὶ διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον. Τὰ ἔθιμα τῶν κατοίκων εἶναι περίεργα· οὕτω, ἐπὶ παραδείγματι, ἐνῷ αἱ γυναῖκες τῶν ἀνωτέρων τάξεων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐξέρχωνται ἀκάλυπτοι εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ νὰ συνομιλῶσι μετ' ἀνδρῶν, ἀντιθέτως ἐπιτρέπεται τοῦτο εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ λαοῦ. Πρῶτοι καταλαβόντες τὸ Λοὺ-Τσοὺ θεωροῦνται οἱ Κινέζοι, τῶν ὁποίων ἡ ἐπικυριαρχία ἀνεγνωρίσθη τῷ 1372, ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἰαπωνικὸν σῶμα ἐκ 3.000 ἀνδρῶν ἀπεβιβάσθη εἰς τὰς νήσους καὶ ἠνάγκασε τὸν βασιλεύοντα οἶκον ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἰαπώνων. Ἐπὶ μακρὸν οἱ κάτοικοι κατέβαλον φόρους εἴς τε τοὺς Ἰάπωνας καὶ τοὺς Κινέζους, μέχρις οὗ προσηρτήθησαν ὁριστικῶς εἰς τὴν Ἰαπωνίαν μετὰ τὴν νίκην αὐτῆς κατὰ τῆς Κίνας τῷ 1895. Μ.Ν.Δ.

λιοῦλε ***σύγκεργιτ*** (τὸ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία ἐν Κύθνῳ, εἰλημμένη ἐκ τῆς Ἀλβανικῆς, τοῦ φυτοῦ *χαμαίμηλον τὸ κοινόν*.

Λιουμαϋόρ, ἢ ***Λιουμμαϋόρ***, καὶ ***Λιουτσμαϋόρ*** (Llummayor, Lluchmayor) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ νήσῳ Μαγιόρκᾳ. Κάτ. 9.663. Κεῖται ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Πάλμας-Σαντανῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 24 χλμ ἀπὸ τῆς Πάλμας. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ οἴνων καὶ ἔχει ἐργοστάσια πίλων, οἰνοπνευμάτων καὶ κονσερβῶν. Παρ' αὐτὴν ἔλαβε χώραν κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἡ περίφημος μάχη μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας Πέτρου Δ' καὶ τοῦ Ἰακώβου Β', ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη κατ' αὐτήν. Διὰ τοῦ θανάτου τούτου ἔληξε καὶ ἡ δυναστεία τῶν βασιλέων τῆς Μαγιόρκας. Μ. Δ. Β.

Λιούμης, καὶ ***Λιούμι*** *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ἐν Ἀλβανίᾳ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ *Ἄψου* (βλ. λ.).

Λιουμπάτσουβ (Lubaczow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν Γαλικίᾳ, πρῴην ἀνήκουσα εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λουμπατσόβκα, κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Σάν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γιαροσλὰβ-Ράβα Ρούσκα. Κάτ. 5.303 (1921). Ἔχει ἀλευρομύλους καὶ ξυλουργικὰ ἐργοστάσια. Ἡ πόλις ἐγένετο γνωστὴ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, διότι παρ' αὐτὴν ἔλαβε χώραν ἡ μεγάλη ἐπίθεσις τῶν Γερμανῶν (12—15 Ἰουνίου 1915), ἡ διασπάσασα τὸ ρωσικὸν μέτωπον ἐπὶ μήκους 50 χλμ., καὶ ἡ ἀποκρουσθεῖσα ἀντεπίθεσις 19 ρωσικῶν μεραρχιῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἰβάνωφ. Θ. Κ.

Λιουμπέτινον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Πεδινὸν* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λιούμπισα, ***Στέφανος-Μίλος***. Σέρβος συγγραφεὺς (1824—1878). Ἔγραψε διηγήματα ἐμπνευσμένα ἐκ τοῦ βίου τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ ρεαλισμοῦ ἐν Σερβίᾳ. Μεταξὺ ἄλλων ἐδημοσίευσεν «Ἱστορίαν τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Δαλματίας» (1875). Μ. Δ. Β.

Λιουμπίτσα (Liubitsa). Πριγκίπισσα τῆς Σερβίας, τὸ γένος *Ραντοσαβλιεβίτσκα* (1788—1843). Ἐνυμφεύθη τὸν Μίλος Ὀβρένοβιτς, ὁ ὁποῖος τῷ 1817 ἐξελέγη ἡγεμὼν τῆς Σερβίας. Ἀναμειχθεῖσα μὲ ζωηρότητα εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὰς πολιτικὰς μηχανορραφίας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχῆς τοῦ συζύγου της καὶ τοῦ υἱοῦ της Μιχαήλ, προεκάλεσε διὰ τῆς διαγωγῆς της τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1842, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξεθρονίσθησαν οἱ Ὀβρένοβιτς. Μ. Δ. Β.

Λιουμπλιάνα (Ljubljana) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ποταμὸς τῆς Νοτιοσλαυΐας (βλ. λ. *Λάϊμπαχ*).

Λιούμπλιν (Lublin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἀνήκουσα ἀπὸ τοῦ 1920 εἰς τὴν Πολωνίαν, πρῴην εἰς τὴν Ρωσίαν, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπιστρίτσα, κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βάϊχσελ, καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαρσοβίας-Κόβεκ. Κάτ. 94.412 (1921). Ἔχει πανεπιστήμιον, ἱδρυθὲν τῷ 1918, βιβλιοθήκην περιλαμβάνουσαν 80.000 τόμους, θέατρα καὶ βιομηχανίαν ὑφαντουργίας, δερμάτων, γεωργικῶν ἐργαλείων, σαπωνοποιίας, ὡς καὶ ἀκμαῖον ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἐρίου. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1914, μετὰ τὴν παρὰ τὸ Κράσνικ νίκην αὐτῶν κατὰ τῶν Ρώσων. Ἀνακαταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρώσσων, ἐκυριεύθη ὁριστικῶς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν τὴν 30 Ἰουλίου 1915, τὸν δὲ Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μετέφερεν εἰς αὐτὴν τὸ στρατηγεῖόν του ὁ ἀρχιδοὺξ Φερδινάνδος. Θ. Κ.

Λιούνγκαν (Ljungan) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Σουηδίας, ἐν τῷ Β. αὐτῆς τμήματι. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων Ἕλαγκς Φγιὲλντ (παρὰ τὰ νορβηγικὰ σύνορα) καὶ ρέων πρὸς τὰ ΝΑ. σχηματίζει διαφόρους λίμνας, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Στόρσγε, ἡ Κίρκσγε, ἡ Κλόφσγε καὶ ἡ Ὅλμγε, καθὼς καὶ πολλοὺς καταρράκτας, ὧν ἡ δύναμις χρησιμοποιεῖται πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρισμοῦ. Χύνεται μετὰ ροῦν 280 χλμ. εἰς τὸν Βοθνικὸν κόλπον πρὸς Ν. τῆς πόλεως Σούνσβαλλ. Μ. Δ. Β.

Λιουντσκάνωφ, ***Ἀλέξανδρος***. Βούλγαρος δημοσιογράφος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Τυρνόβῳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ (1855—1922). Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Ροβέρτειον σχολὴν Κωνσταντινουπόλεως (1875), μετέβη εἰς Ὀδησσόν, μετὰ δὲ τὴν κήρυξιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου ἠκολούθησεν ὡς διερμηνεὺς τὸν στρατηγὸν Σκομπέλεφ καὶ κατῆλθεν εἰς Βουλγαρίαν. Τῷ 1879 ἦτο γραμματεὺς τοῦ διπλωματικοῦ πράκτορος ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῷ 1881 μετέβη εἰς Παρισίους διὰ νομικὰς καὶ πολιτικὰς σπουδάς. Ἐπανελθὼν ἐν Βουλγαρίᾳ ἐτάχθη κατὰ τοῦ Σταμπόλωφ, ἀλλὰ ταχέως διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη εἰς ἐκπατρισμὸν (1887). Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Σταμπόλωφ ἐπανῆλθε καὶ αὖθις καὶ ἐγένετο εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς ὁμάδος τῶν προοδευτικῶν-φιλελευθέρων. Ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως Καραβέλωφ-Δάνεφ ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Γεωργίας, βραδύτερον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐπὶ κυβερνήσεως Γκέσωφ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν. Παραλλήλως ὁ Λιουντσκάνωφ εἰργάζετο ὡς νομικὸς καὶ δημοσιογράφος, μεταφράσας καὶ ἔργα τοῦ Στούαρτ-Μίλλ. Ἐστάλη ὡς μέλος τοῦ δικαστηρίου διαιτησίας ἐν Λονδίνῳ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Τ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

Λιούρια (de Lluria). Ἀραγωνικὸς οἶκος δράσας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν μεσαίωνα (βλ. λ. *Λούρια*).

Λιουσσὺ (Lussy), ***Ματθαῖος***. Ἑλβετὸς μουσικός, θεωρητικὸς καὶ μουσικολόγος (1828—1910), ὅστις ἐγκαταλείψας τὰς σπουδὰς τῆς ἰατρικῆς ἐπεδόθη ὁλοψύχως εἰς τὴν τέχνην. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα παιδαγωγικῆς τοῦ κλειδοκυμβάλου: «Ἀσκήσεις διὰ κλειδοκύμβαλον .... συντιθέμεναι καὶ γραφόμεναι ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ», «Ἡ ἀνάκρουσις ἐν τῇ συγχρόνῳ μουσικῇ», «Περὶ τῆς καλλιεργείας τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος», «Ἡ παθητικὴ σονάτα τοῦ Μπετόβεν». Μεγάλης σημασίας ὑπῆρξαν αἱ μελέται τοῦ Λιουσσὺ ἐπὶ τοῦ ρυθμοῦ τῆς μουσικῆς (ἐν τῷ συγγράμματί του «Ἐγχειρίδιον μουσικῆς ἐκφράσεως»). Ἐπίσης ἔγραψε μετὰ τοῦ Ε. Ντάβιντ «Ἱστορίαν τῆς μουσικῆς σημειογραφίας» (1882). Γ. Σ.

Λιοῦτον (Luton) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Μπέντφορντ. Κάτ. 59.230. Εἶναι πόλις βιομηχανικὴ καὶ ἔχει ἐργοστάσια μηχανημάτων, αὐτοκινήτων, ψαθοπλεκτικῆς κτλ. Μ. Δ. Β.

Λιουτπράνδος, ἢ ***Λουϊτπράνδος*** (Liutprand ἢ Luitprand). Βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων, γεννηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 744. Ἀφοῦ κατέπαυσε τὰς ἐμφυλίους στάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐσπάρασσον τὸ βασίλειόν του ἅμα τῇ ἀνόδῳ του ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ 712, ἐπεδόθη εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῆς νομοθεσίας τῶν κτήσεών του καὶ κατόπιν, ἐκμεταλλευόμενος τὰς διχονοίας αἱ ὁποῖαι ὑφίσταντο μεταξὺ τοῦ πάπα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸ ζήτημα τῶν εἰκόνων, κατέλαβε τὴν Ραβένναν καὶ ὅλας τὰς βορείως τῆς Ρώμης κτήσεις τῶν Βυζαντινῶν. Τῷ 739 διεπεραιώθη εἰς τὴν Γαλλίαν, ἵνα βοηθήσῃ τὸν Κάρολον Μάρτελλον, ὁ ὁποῖος ἐπιέζετο δεινῶς ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τοὺς ἐξεδίωξεν ἐκ Προβηγκίας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του διεξήγαγε πολλοὺς νικηφόρους πολέμους ἐναντίον τοῦ πάπα, τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν δουκῶν τοῦ Βενεβέντου καὶ τοῦ Σπολέτου. Θ. Π.

— **Λιουτπράνδρος**, ἢ ***Λουϊτπράνδος*** (Liutprand ἢ Luitprand). Ἰταλὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς περὶ τὸ 922 καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 972. Καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Λομβαρδίας, ἔζησεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Οὔγου (945) καὶ κατόπιν τοῦ Μπέρενγκερ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (949). Ὑποπεσών, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του, εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Μπέρενγκερ μετέβη εἰς Γερμανίαν (955) παρὰ τῷ βασιλεῖ Ὄθωνι, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν του καὶ κατόπιν ἐγένετο ἐπίσκοπος Κρεμόνης (961). Ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὄθωνος μετέσχε τῆς κατὰ τὸ 963 λαβούσης χώραν συνόδου τῆς Ρώμης, τῆς ἐπιφορτισμένης νὰ κρίνῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ Β' καὶ κατόπιν ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ διαπραγματευθῇ τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὄθωνος μὲ τὴν πριγκίπισσαν τοῦ Βυζαντίου Θεοφανὼ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς κυριαρχίας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῆς Ἰταλίας. Εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἀπέτυχεν ἐξ ὁλοκλήρου. Ὁ Λιουτπράνδος ἦτο εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του. Εἶχε βαθεῖαν γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἔξοχον παρατηρητικότητα. Ἔγραψε τρία ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔχουν κεφαλαιώδη ἱστορικὴν σημασίαν διὰ τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων τῆς ἐποχῆς του. Τῶν δύο ἔργων του κατέχομεν τὸ αὐτόγραφον χειρόγραφον. Τὸ πρῶτον, μὲ τὸν τίτλον «Antapodosis», ὑπὸ τύπον δικαιολογίας τῆς ἐχθρότητός του πρὸς τὸν βασιλέα Μπέρενγκερ καὶ τὴν σύζυγόν του Βίλλα, εἶναι ἱστορία, εἰς ἓξ βιβλία, τῶν ἀπὸ τοῦ 886 μέχρι τοῦ 952 γεγονότων. Ἐγράφη ἀπὸ τοῦ 958 μέχρι τοῦ 962. Εἶναι σύγγραμμα ζωηροῦ ὕφους, πλῆρες ἀνεκδότων καὶ χωρίων εἰλημμένων ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καὶ παρέχει πιστὴν εἰκόνα τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ πνεύματος κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα. Τὸ δεύτερον, μὲ τὸν τίτλον: «De rebus gestis Ottonis Magni imperatoris», εἶναι ἁπλῆ ἱστορικὴ ἀναγραφή. Τὸ τελευταῖον: «De legatione Constantinopolitana», εἶναι διήγησις τῆς πρεσβείας του εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ πικρόχολος σάτιρα τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς, ἡ ὁποία τὸν ὑπέβαλε, κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν του, εἰς ἀπρεπεῖς καὶ ἀδίκους ταπεινώσεις. Τὰ ἔργα τοῦ Λιουτπράνδου ἐδημοσιεύθησαν ἐν Ἀμβέρσῃ (1640, καὶ εἰς διαφόρους συλλογάς, ὅπως εἰς τὸν τρίτον τόμον τῶν «Monumenta Germaniae», τῶν ἐκδεδομένων ὑπὸ τοῦ Pertz καὶ ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ Dümmler (Berlin 1879 β' ἔκδ.). [Πρβλ. *Koepke*, De vita et scriptis Liutprandi, Berlin 1842.] Θ. Π.

λιόφις (ὁ) (Liophis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουλουβριδῶν*, περιλαμβάνον ἱκανοῦ μεγέθους ὄφεις ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λιόφις ὁ δρομεὺς* (Liophis cursor), ὅστις φθάνει εἰς ἀρκετὸν μῆκος καὶ ἔχει κεφαλὴν πεταλοειδῆ, λίαν πεπιεσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, σῶμα εὔρωστον, κυλινδρικόν, ἀπολῆγον εἰς λεπτὴν οὐράν, καὶ χρῶμα φαιοπρασινίζον. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς δασώδεις ἐκτάσεις τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

λιόχεντρα (ἡ)· ἰδιωμ. Κρήτ., ἡ ἔχιδνα.

Λιόψη, ἢ ***Λιόπεσι*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θυάμιδος (τέως Φιλιατῶν) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 664 κατοίκους, ἅπαντας Μουσουλμάνους ἀλβανοφώνους. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ δικαστικῶς ὑπάγεται εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον Φιλιατῶν. Χ. Ι. Σ.

λίπα, ἢ ***λιπιὰ*** (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φιλύρα ἡ κοινή*.

Λίπα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Λάκκας-Σουλίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Διαιρεῖται εἰς *Ἄνω* καὶ *Κάτω Λίπα* καὶ ἀποτελεῖ μίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 443 κατοίκους. Ἀμφότεραι ἔχουν δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλέφωνον. Χ. Ι. Σ.

— **Λίπα** *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀστυπαλαίας, ἄλλως καὶ γνωστότερον ὡς *Λιανὴ-Πούντα*. Σ. Ε. Λ.

— **Λίπα** (Lipa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Φιλιππίνων ἐν τῇ νήσῳ Λουθόν. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον σακχάρεως, καφέ, καπνῶν καὶ ἔχει βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων. Κάτοικοι 38.500. Μ. Ν. Δ.

λιπάζη (ἡ)· βλ. *ἔνζυμα*.

λιπάζω· βλ. *λιπαίνω*.

λιπαίνω, καὶ ***λιπάζω***, ἀόρ. *ἐλίπανα—ἐλιπάνθην*, παθ. μετοχ. *λελιπασμένος*· ἀλείφω μὲ λίπος: «λιπαίνω τὴν μηχανήν, — τὰ ὅπλα»· || γεωργ. καθιστῶ λιπαρὸν τὸν ἀγρὸν κ.τ.τ. διὰ φυσικῶν ἢ τεχνητῶν λιπασμάτων, κοπρίζω.

λιπαλγία (ἡ). Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζεται τὸ ἄλγος τοῦ ὑποδορίου κυτταρώδους ἱστοῦ, καίτοι ἡ πάθησις αὕτη δὲν εἶναι ἀποκλειστικῶς ἴδιον τῶν παχυσάρκων, παρατηρουμένη καὶ εἰς ἰσχνὰ ἄτομα. Ἡ νοσηρὰ αὕτη συνδρομὴ παρατηρεῖται κυρίως πρὸς τὴν μέσην ἡλικίαν τοῦ βίου, εἰς τὴν τῶν πεντήκοντα ἐτῶν καὶ πρωτίστως εἰς τὰς γυναῖκας· ἀπαντᾷ δὲ ἐν ἀναλογίᾳ 20 τοῖς 100 περίπου εἰς τοὺς ἀρθριτικοὺς ρευματοπαθεῖς ἢ τοὺς ἐνδοκρινικούς, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς πελατείας τῶν λουτροπόλεων.

Τὰ αὐτόματα ἄλγη, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τὴν πάθησιν ταύτην, παραβάλλονται πρὸς αἴσθημα κακουχίας, συνθλίψεως, μωλωπίσεως, καταβολῆς, ὡς

Digitized by Google

καὶ ἰσχυροῦ καμάτου εἰς τὴν ἐλαχίστην κίνησιν τοῦ ἀτόμου. Ὁ πάσχων μάτην ἐπιζητεῖ καλὴν θέσιν διὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ, αἰσθάνεται ἑαυτὸν κατεχόμενον ὑπὸ αἱμωδίας ὡσεὶ ἐντὸς ὀστρακίνου κελύφους. Τὸ διάχυτον ἄλγος καθίσταται ὑπερβολικὸν δι' ἁπλῆς ἐπιπολαίας ἐπαφῆς, διὰ τοῦ ψύχους, καὶ καταπραΰνεται διὰ τῆς ἐν τῇ κλίνῃ ἀναπαύσεως. Πλὴν τοῦ ἄλγους, ἀπαντᾷ ἡ εὐθραυστία τῶν ὑπὸ τὸ δέρμα τριχοειδῶν ἀγγείων, ἅτινα παρέχουσιν ἐκχυμώσεις δι' ἐλαχίστων τραυματισμῶν· ἡ συχνότης τῶν ἐρυθημάτων, ἰδίως ἡ κνίδωσις, ἡ ὑπερβάλλουσα αὔξησις ἐκκρίσεως τῶν στεατογόνων καὶ ἱδρωτοποιῶν ἀδένων, ἰδιάζουσα κατάστασις νευρικότητος καὶ ἀϋπνιῶν. Διὰ τῆς ψηλαφήσεως ἀφυπνίζομεν ἄλγος ὀξύ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐντετοπισμένον, καὶ ἀντιλαμβανόμεθα δι' αὐτῆς εἴτε ὀζία, εἴτε ἐπιστρώματα βλεννώδη, ἰνώδη, ξυλώδη ἢ κρητιδώδη ἐντὸς τοῦ κυτταρικοῦ ἱστοῦ. Ἡ διάγνωσις δέον νὰ τεθῇ ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν νόσον τοῦ Dercum (ἥτις ἴσως εἶναι ἐντονωτάτη μορφὴ τῆς παθήσεως ταύτης), πρὸς τὰς λιπωματώσεις, τὰς δερματικὰς ὑπεραισθησίας καὶ ἰδίως πρὸς τὰς μυαλγίας, τὰς ἀρθραλγίας, τὰς νευραλγίας, τὰς φλεβαλγίας. Ἡ μάλαξις, ἡ θερμότης καὶ ἡ ὑδροθεραπεία εἶναι τὰ κατάλληλα πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου στοιχεῖα. Συνώνυμος τῆς παθήσεως ταύτης εἶναι ἡ *πιμελαλγία.* Μ. Ν. Κ.

λιπανάβατος, *—η,—ο·* ἐπὶ τοῦ ἄρτου, ὁ ἐλλιπὴς ὡς πρὸς τὸ ἀνέβασμα, λειψός, ἄλλως *λειψανάβατος.*

—*[Κανον. Δίκ.]* Καλοῦνται *λιπανάβατα* τὰ ἄζυμα. Θεόδωρος ὁ Βαλσαμών, ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ εἰς τὸν κανόνα ια' τῆς ἐν Τρούλλῳ πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου (Σύνταγμα ἱερῶν κανόνων, ἔκδ. *Γ. Α. Ῥάλλη* καὶ *Μ. Ποτλῆ,* τόμ. Β', σελ. 329), ἀποφαίνεται ὅτι δὲν ἀπαγορεύεται νὰ ἐσθίωμεν λιπανάβατα, ἀλλὰ τὸ νὰ ἑορτάζωμεν κατὰ τοὺς Ἰουδαίους δι' ἀζύμων. Κ. Μ. Ρ.

λιπανίνη (ἡ) (Lipaninum) *[Φαρμ. Χημ.].* Καλεῖται οὕτω σκεύασμα ἀποτελούμενον ἐκ καθαροῦ ἐλαίου ἐλαιῶν, εἰς ὃ προσετέθησαν ἐλεύθερον ἐλαϊκὸν ὀξύ, ὀσσίνη, γαδιόλη, φουκόλη κλπ. Τὸ σκεύασμα τοῦτο δίδεται ὡς ἀναπλήρωμα τοῦ μουρουνελαίου. Κ. Γ. Μ.

λίπανσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λιπαίνειν, ἄλλως *λιπασμός*: «λίπανσις τῆς μηχανῆς,—τοῦ ὅπλου»· ‖ γεωργ. προσθήκη λιπασμάτων εἰς ἀγρὸν κττ.

—*[Μηχανολογ.]* Καλεῖται *λίπανσις* ἡ παρεμβολὴ λιπαντικῆς οὐσίας μεταξὺ τῶν ἐν ἐπαφῇ καὶ κινήσει εὑρισκομένων ἐπιφανειῶν, τεμαχίων μηχανῶν, μηχανημάτων ἢ μηχανισμῶν ἐν γένει, διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῆς κατὰ τὴν κίνησιν αὐτῶν ἀναπτυσσομένης τριβῆς τῶν ἐπιφανειῶν τούτων, καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς θερμοκρασίας, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ἡ τῆξις καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν τεμαχίων τούτων. Κατὰ ταῦτα, ἡ λίπανσις ἐνέχει σπουδαιοτάτην σημασίαν διὰ τὴν κανονικὴν καὶ οἰκονομικὴν λειτουργίαν τῶν κινητηρίων μηχανῶν, ἐργομηχανῶν καὶ μηχανισμῶν πάσης φύσεως· ὁ τρόπος δέ, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται αὕτη, καθὼς καὶ τὸ εἶδος τῆς λιπαντικῆς οὐσίας, ποικίλλουσιν ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν ἐν ἐπαφῇ καὶ κινήσει εὑρισκομένων ἐπιφανειῶν, τῆς ταχύτητος κινήσεως αὐτῶν, τοῦ μεγέθους τῆς ἀναπτυσσομένης θερμοκρασίας κτλ. Ἡ λίπανσις ἐπιτυγχάνεται, ἀνα-

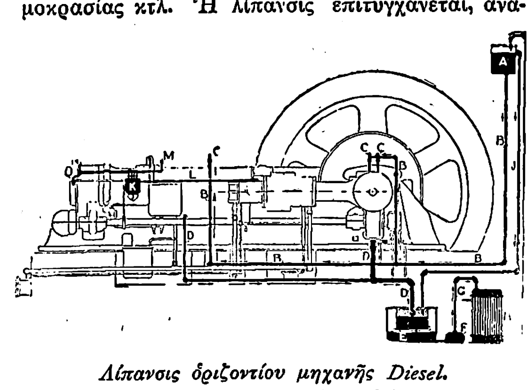

Λίπανσις ὁριζοντίου μηχανῆς Diesel.

[α) Κυκλοφορία τοῦ λιπαντικοῦ ἐλαίου διὰ τῆς βαρύτητος. A=Δρχεῖον λιπαντικοῦ ἐλαίου. B=Σωλὴν τροφοδοτήσεως τοῦ ἐλαίου. C=Λιπαντὴρ τῶν ἑδράνων καὶ τοῦ ἀξονίου τοῦ ζυγώματος. D=Σωλὴν ἐπιστροφῆς τοῦ ἐλαίου. E=Καθαριστήριον τοῦ ἐλαίου. F=Ψυγεῖον τοῦ ἐλαίου. I=Σωλὴν ἀνυψώσεως τοῦ ἐλαίου ἐκ τοῦ ψυγείου εἰς τὸ δοχεῖον. J=Σωλὴν ὑπερχυλίσεως τοῦ δοχείου. β) Λίπανσις διὰ μηχανικοῦ λιπαντῆρος διὰ πιέσεως τοῦ λιπαντικοῦ ἐλαίου. L=Σωλὴν ἀποστολῆς τοῦ λιπαντικοῦ ἐλαίου εἰς τοὺς κυλίνδρους τοῦ ἀεροσυμπιεστοῦ τῆς μηχανῆς. M=Σωλὴν ἀποστολῆς τοῦ λιπαντικοῦ ἐλαίου εἰς τοὺς κυλίνδρους τῆς μηχανῆς. N καὶ O=Σωλὴν ἀποστολῆς τοῦ λιπαντικοῦ ἐλαίου εἰς τοὺς μοχλοὺς τῶν βαλβίδων εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς.]

λόγως τῆς περιπτώσεως, εἴτε τῇ βοηθείᾳ ἀντλίας, ἥτις ἐξασφαλίζει τὴν κυκλοφορίαν τῆς λιπαντικῆς οὐσίας εἰς τὰ διάφορα πρὸς λίπανσιν τεμάχια, εἴτε δι' ἐμβαπτίσεως τῶν τεμαχίων ἐντὸς τοῦ λιπαντικοῦ ὑλικοῦ, εἴτε διὰ ῥαντίσεως τῶν τεμαχίων ὑπὸ τοῦ λιπαντικοῦ, εἴτε, τέλος, διὰ τῶν λιπαντήρων, οἵτινες διοχετεύουσι τὸ λιπαντικὸν εἰς τὰ πρὸς λίπανσιν ὄργανα, ἢ καὶ διὰ τῆς χειρὸς τῇ βοηθείᾳ τῆς ἐλαιορρόης. Εἰς τὰς μηχανὰς ἐσωτερικῆς καύσεως ἐν γένει, ἔνθα ἀναπτύσσονται λίαν ὑψηλαὶ θερμοκρασίαι καὶ πιέσεις, καὶ ἰδίως εἰς τὰς μηχανὰς Diesel, ἡ ἐφαρμογὴ καταλλήλου λιπάνσεως ἀποτελεῖ ἕνα τῶν σπουδαιοτέρων ὅρων τῆς καλῆς των λειτουργίας, ἡ λίπανσις δὲ τῶν κυλίνδρων καὶ τῶν ἐμβόλων ἐπιτυγχάνει οὐχὶ μόνον τὴν διατήρησιν ἀνεκτῆς θερμοκρασίας εἰς τὰ τοιχώματά των, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς στεγανότητος αὐτῶν. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου ἡ λίπανσις τῶν κυλίνδρων καὶ τῶν ἐμβόλων δέον νὰ διενεργῆται δι' ἐλαίου, τὸ ὁποῖον νὰ παρουσιάζῃ ἐπαρκῆ ἀντίστασιν εἰς τὰς ὑψηλὰς θερμοκρασίας καὶ πιέσεις καὶ νὰ μὴ ἀφίνῃ κατάλοιπα ἄνθρακος, τὰ ὁποῖα παρακωλύουσι τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν ἐλατηρίων τῶν ἐμβόλων καὶ ἐπιτρέπουσιν ὡς ἐκ τούτου τὴν διαφυγὴν τῶν πεπιεσμένων ἀερίων, νὰ κατανέμωνται δὲ εὐκόλως εἰς τὰ τοιχώματα αὐτῶν. Διὰ τὴν λίπανσιν τῶν ἑδράνων τῶν κινητήρων Diesel χρησιμοποιεῖται εἰδικὴ ἀντλία, ἥτις ἐξαποστέλλει διὰ σωληνώσεως τὸ ἔλαιον λιπάνσεως ἐκ τοῦ χώρου τοῦ στροφάλου εἰς τὰ ἕδρανα, ἔνθα λιπαίνει ταῦτα. Τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ὑπὸ πίεσιν, διαβιβάζεται διὰ τοῦ ἄξονος τοῦ κινητῆρος εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν διωστήρων, τὰς ὁποίας λιπαίνει ἐπίσης. Μετὰ ταῦτα, διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ διωστῆρος, ὅστις εἶναι κοῖλος, προχωρεῖ μέχρι τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον λιπαίνει καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ ὑπόλοιπον πίπτει εἰς τὸν χῶρον τοῦ στροφάλου, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τῇ βοηθείᾳ τῆς ἀντλίας, τὴν ἰδίαν ὡς καὶ πρότερον πορείαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ λιπαντικὸν ἐξαποστέλλεται κατ' εὐθεῖαν διὰ τῆς πιέσεως εἰς τὰ πρὸς λίπανσιν ὄργανα, δύναται ὅμως τοῦτο νὰ ἐξαποστέλλεται προηγουμένως ὑπὸ τῆς ἀντλίας εἰς εἰδικὸν δοχεῖον, ἐξ οὗ νὰ κατέρχεται διὰ τοῦ ἰδίου του βάρους καὶ νὰ διοχετεύεται εἰς τὰ ὄργανα ταῦτα. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κυλίνδρους καὶ τὰ ἔμβολα αὐτῶν, λιπαίνονται ἐκ τοῦ ἐλαίου, ὅπερ πίπτει εἰς τὰ τοιχώματα αὐτῶν ἐκ τῶν κεφαλῶν τῶν διωστήρων, ἢ διὰ μηχανικῶν λιπαντήρων, ὁπότε ἡ τροφοδότησις τοῦ λιπαντικοῦ κανονίζεται ἐκ τῶν σημείων εἰσαγωγῆς του εἰς τοὺς κυλίνδρους, ἐφαρμοζομένης πολλάκις πρὸς ἀποφυγὴν ἀποφράξεως τῶν σημείων εἰσαγωγῆς καὶ τῆς πιέσεως δι' ἀντλίας. Ἡ λίπανσις τῶν ἐξωτερικῶν ὀργάνων καὶ ἀρθρώσεων τῶν μηχανῶν Diesel, ὡς λ. χ. οἱ διάφοροι ὀδοντωτοὶ τροχοὶ κλπ., ἐπιτυγχάνεται διὰ σταθερῶν λιπαντήρων ἢ διὰ τῆς χειρός. Οἱ κύλινδροι τῶν ἀεροσυμπιεστῶν τῶν μηχανῶν Diesel, λόγῳ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀναπτυσσομένων λίαν ὑψηλῶν πιέσεων, δέον νὰ λιπαίνωνται δι' ἐλαίου ἡμιρρεύστου μὲ μικρὰν ἐπιφανειακὴν τάσιν, ὥστε νὰ ἐξαπλοῦται εὐκόλως ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν, καθόσον τὸ παχύρρευστον ἔλαιον ἀπαιτεῖ μεγάλην ποσότητα τροφοδοτήσεως καὶ σχηματίζει πολλὰ κατάλοιπα ἄνθρακος, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν ἐλαττωματικὴν λειτουργίαν τῶν βαλβίδων ἐξαγωγῆς, ἐξ ἧς δύναται νὰ προέλθῃ ὑπερβολικὴ αὔξησις τῆς θερμοκρασίας τοῦ πεπιεσμένου ἀέρος, διαπύρωσις τῶν καταλοίπων τοῦ ἄνθρακος καὶ σχηματισμὸς ἐκ τῶν ἐλαίων ἀτμῶν, οἵτινες μετὰ τοῦ ἀέρος δύνανται νὰ σχηματίσωσιν ἐκρηκτικὸν μεῖγμα καὶ νὰ προκαλέσωσι τὴν ἔκρηξιν τῶν ἀεροσυμπιεστῶν. Προκειμένου περὶ μεγάλων μηχανῶν Diesel, τὸ ἔλαιον λιπάνσεως κατὰ τὴν κυκλοφορίαν του ψύχεται ἐντὸς εἰδικοῦ ψυγείου κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀντλίας λιπάνσεως, κατὰ τρόπον ὥστε ἡ θερμοκρασία του νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τοὺς 50°—60°. Διὰ τὴν ἔνδειξιν τῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς πιέσεως τοῦ ἐλαίου, ἥτις ἀνέρχεται εἰς 2—3 ἀτμοσφαίρας περίπου, παρεντίθεται εἰς τὴν κυκλοφορίαν του θερμόμετρον καθὼς καὶ μανόμετρα. Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερπιέσεων ἐλαίου, ἡ ἀντλία ἐφοδιάζεται δι' ἀσφαλιστικῆς βαλβῖδος καὶ διὰ καταλλήλου φίλτρου διὰ τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ὑπαρχουσῶν τυχὸν ἀκαθαρσιῶν. Ἡ κατανάλωσις τοῦ ἐλαίου λιπάνσεως τῶν συνήθων μηχανῶν Diesel κυμαίνεται περὶ τὰ 10 γραμμάρια ἀνὰ ἵππον καὶ ὥραν. Ἡ καλὴ λίπανσις τῶν μηχανῶν τούτων ἀπαιτεῖ, πλὴν τῆς χρήσεως καταλλήλου ἐλαίου, συνεχῆ ἐπίβλεψιν, ὡς καὶ συχνὴν ἀφαίρεσιν ἐκ τοῦ ἐλαίου τῶν διαφόρων αἰτιῶν μολύνσεως αὐτοῦ. Γενικῶς, διὰ τὴν λίπανσιν τῶν μηχανῶν Diesel χρησιμοποιοῦνται ὀρυκτέλαια. Ἡ λίπανσις τῶν ἑδράνων τῶν ἀτμομηχανῶν ἐπιτυγχάνεται ὑπὸ πίεσιν συνήθως, ἡ δὲ λίπανσις τῶν κυλίνδρων διὰ λιπαντήρων ἢ δι' εἰδικῆς ἀντλίας. Διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κανονικῆς λιπάνσεως τῶν ἑδράνων τῶν ἀτμοστροβίλων ἐφαρμόζεται πίεσις τοῦ ἐλαίου τῇ βοηθείᾳ ἀντλίας. Τὸ πλεονάζον ἐκ τῆς λιπάνσεως τῶν ἑδράνων ἔλαιον συναθροιζόμενον ψύχεται καὶ καθαρίζεται καταλλήλως, κατόπιν δὲ συμπληρούμενον διὰ νέου διοχετεύεται πάλιν ὑπὸ τῆς ἀντλίας εἰς τὰ ἕδρανα διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς λιπάνσεως αὐτῶν.

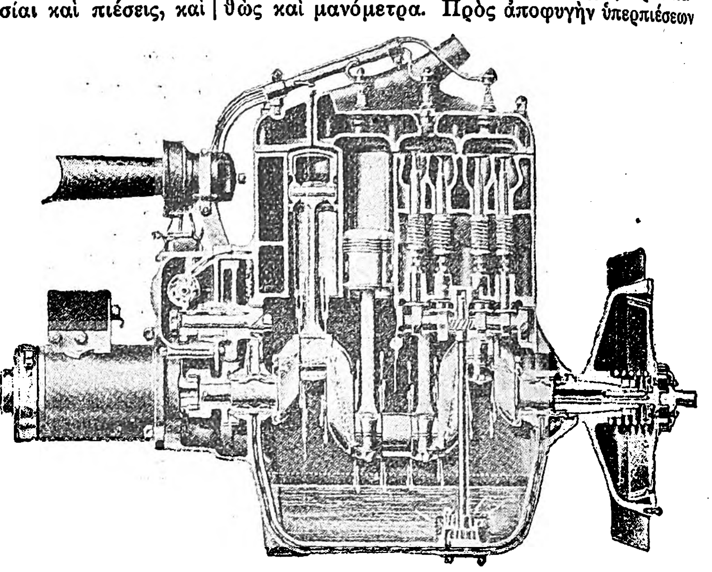

Λίπανσις κινητῆρος αὐτοκινήτου.

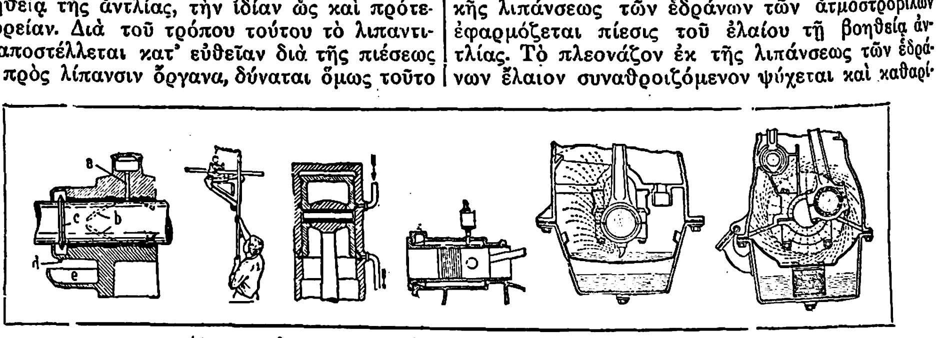

Λίπανσις διαφόρων ὀργάνων μηχανῶν καὶ μηχανισμῶν.

[1=Λίπανσις στροφέως ἄξονος διὰ τοῦ λιποκιβωτίου τοῦ ἑδράνου. (a=Ὀχετὸς ῥοῆς τοῦ ἐλαίου. b=Ῥοὴ τοῦ ἐλαίου. c=Δακτύλιος. d=Σημεῖον ῥοῆς τοῦ ἐλαίου ἐκ τοῦ στροφέως. e=Μικρὰ λεκάνη συναθροίσεως τοῦ ἐλαίου). 2=Λίπανσις διὰ τῆς χειρὸς ἑδράνου ἄξονος μεταδόσεως κινήσεως, 3 καὶ 4=Λίπανσις κυλίνδρων μηχανῶν ἐσωτερικῆς καύσεως. 5=Τρόπος διανομῆς τοῦ ἐλαίου κατὰ τὴν λίπανσιν κινητῆρος αὐτοκινήτου δι' ἐκτοξεύσεως τοῦ ἐλαίου ὑπὸ τῆς αἰχμῆς τοῦ διωστῆρος. 6=Τρόπος διανομῆς τοῦ ἐλαίου κατὰ τὴν λίπανσιν κινητῆρος αὐτοκινήτου ὑπὸ πίεσιν.]

Ἡ λίπανσις τῶν αὐτοκινήτων καὶ τῶν ἀεροπλάνων ἐνέχει σπουδαιοτάτην ἐπίσης σημασίαν διὰ τὴν κανονικὴν αὐτῶν λειτουργίαν. Εἰς τὰ αὐτοκίνητα ἡ λίπανσις τῶν ἐντὸς τοῦ κινητῆρος ὀργάνων πραγματοποιεῖται εἴτε δι' ἐκτοξεύσεως τοῦ ἐλαίου, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐλαιοπυξίδα τοῦ χώρου τοῦ στροφάλου, ὑπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ διωστῆρος, ἡ ὁποία ἐφοδιάζεται, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, διὰ ῥαμφοειδοῦς αἰχμῆς, βυθιζομένης καθ' ἑκάστην στροφὴν τοῦ στροφάλου ἐντὸς τοῦ ἐλαίου, τὸ ὁποῖον ἐκτινάσσεται ὑπὸ μορφὴν ὁμίχλης εἰς τὰ διάφορα πρὸς λίπανσιν ὄργανα, εἴτε τῇ βοηθείᾳ εἰδικῆς ἀντλίας, ἡ ὁποία ἐξαποστέλλει τὸ ἔλαιον ἐκ τῆς ἐλαιοπυξίδος ὑπὸ πίεσιν διὰ σωληνώσεως εἰς τὰ ἕδρανα, τοὺς διωστῆρας κλπ. Ὑπάρχει καὶ τὸ μεικτὸν σύστημα λιπάνσεως, καθ' ὃ μερικὰ ὄργανα λιπαίνονται διὰ πιέσεως τοῦ ἐλαίου, τὰ δὲ ὑπόλοιπα δι' ἐμβαπτίσεως. Τὰ ἐντὸς θήκης λειτουργοῦντα ὄργανα τοῦ αὐτοκινήτου, ὡς λ. χ. τὸ κιβώτιον ταχυτήτων, τὸ διαφορικὸν κλπ., λιπαίνονται δι' ἐλαίου, τὸ ὁποῖον εἰσάγεται ἐντὸς τῆς θήκης ταύτης εἰς ὡρισμένην ποσότητα κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ κατασκευαστοῦ, δι' ἐμβαπτίσεως τῶν ὀργάνων κατὰ τὴν λειτουργίαν των ἐντὸς τοῦ ἐλαίου τούτου. Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τὰ λοιπὰ βοηθητικὰ ὄργανα καὶ τὰς ἀρθρώσεις τοῦ αὐτοκινήτου, λιπαίνονται εἴτε διὰ τῆς χειρὸς τῇ βοηθείᾳ τῆς ἐλαιορρόης, εἴτε διὰ λιπαντήρων πληρουμένων διὰ συνεκτικοῦ λιπαντικοῦ ἤ, προκειμένου περὶ κεντρικοῦ λιπαντῆρος, ἐξυπηρετοῦν

Digitized by Google

ος σύνολον τοπικῶν ὀργάνων διὰ σωληνώσεων ·γουσῶν εἰς τὰ καθ' ἕκαστον ὄργανα, διὰ πυκνορ)εύστου λιπαντικοῦ. Ἐσχάτως, προκειμένου ἰδίως περὶ αὐτοκινήτων πολυτελοῦς κατασκευῆς, ἡ λίπανσις τῶν βοηθητικῶν ὀργάνων καὶ τῶν ἀρθρώσεων ἐπιτυγχάνεται ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος διὰ τοῦ λεγομένου κεντρικοῦ συστήματος λιπάνσεως, διὰ διοχετεύσεως τοῦ ἐλαίου τοῦ κινητῆρος εἰς τὰ πρὸς λίπανσιν σημεῖα ὑπὸ πίεσιν τῇ βοηθείᾳ μικρᾶς ἀντλίας. Τὸ ἔλαιον λιπάνσεως τῶν διαφόρων ὀργάνων τοῦ αὐτοκινήτου δέον νὰ ἀντικαθίσταται περιοδικῶς ὑπὸ νέου τοιούτου. Δ.Κ.Α.

— *[Γεωπον.] Λίπανσις* καλεῖται ἡ προσθήκη εἰς τὸ ἔδαφος *λιπασμάτων* (βλ. λ.) χρησίμων εἰς τὸ φυτὸν διὰ νὰ ζήσῃ καὶ ἀναπτυχθῇ καὶ αἱ ὁποῖαι ἐλλείπουσιν ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Τὰ φυτὰ ἔχουσιν ἀνάγκην, διὰ νὰ ζήσωσιν, ὄχι μόνον θερμότητος, ὑγρασίας, ἀέρος καὶ φωτός, ἀλλὰ καὶ ἑνὸς ἀριθμοῦ θρεπτικῶν οὐσιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν τροφὴν αὐτῶν. Τοῦτο διαπιστοῦμεν ὑποβάλλοντες εἰς ἀνάλυσιν πράσινα φυτά, ὁπότε ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι ταῦτα περιέχουσι 80 % περίπου τοῦ βάρους αὐτῶν ὕδωρ καὶ τὸ ὑπόλοιπον ξηρὰν οὐσίαν. Ἡ ξηρὰ αὕτη οὐσία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄνθρακα, ὑδρογόνον, ὀξυγόνον, ἄζωτον, φωσφόρον, θεῖον, κάλιον, ἀσβέστιον, μαγνησίαν, σίδηρον καὶ μαγγάνιον. Ἐκτὸς τῶν στοιχείων αὐτῶν ἐνυπάρχουσιν, εἰς μικροτέραν ἀναλογίαν, ἄλλα σώματα, ὡς χλώριον, ἰώδιον. βόριον κ. λ. π., τῶν ὁποίων ὁ ρόλος δὲν ἔχει ἐπιστημονικῶς ἀρκούντως ἀποσαφηνισθῆ. Τὰ τέσσαρα πρῶτα στοιχεῖα, εἰσερχόμενα εἰς ἀναλογίαν 95 % ἐπὶ τῆς ξηρᾶς οὐσίας τῶν φυτῶν, ἀποτελοῦσι τὰς ὀργανικάς, τὰ δὲ ὑπόλοιπα τὴν τέφραν. Διὰ τῶν στοιχείων αὐτῶν τὰ φυτὰ σχηματίζουσιν, αὐξάνουσι, συντηροῦσι καὶ ἀντικαθιστῶσι τὰ ὄργανα αὐτῶν. Ἡ λίπανσις ἀκολουθεῖ τοὺς ἑξῆς δύο θεμελιώδεις νόμους: 1ον) Ἡ κανονικὴ βλάστησις καθίσταται ἀδύνατος, ὅταν ἐλλείπῃ ἓν τῶν τριῶν κυρίων τῆς γονιμότητος στοιχείων: φωσφορικὸν ὀξύ, ἄζωτον, κάλι. 2ον) Ἡ συγκομιδὴ τὴν ὁποίαν τὸ ἔδαφος δύναται νὰ δώσῃ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ἀφομοιώσιμον λιπαντικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐν μικροτέρᾳ ἀναλογίᾳ ἐν σχέσει μὲ τὰς ἀνάγκας τοῦ φυτοῦ (νόμος τοῦ ἐλαχίστου). Ἐὰν δηλαδὴ ἔχωμεν ἔδαφος, τὸ ὁποῖον περιέχῃ φωσφορικὸν δι' 65 Kgs μόνον σίτου καὶ κάλι διὰ 85 Kgm, ἡ συγκομιδὴ δὲν δύναται νὰ ἀνέλθῃ τὰ 65 Kgs, διὰ προσθήκης ὅμως ἀναλόγου φωσφορικοῦ ὀξέος θὰ ἀναβιβασθῇ αὕτη εἰς 85 Kgs. Ι. Γ. Π.

λιπαντήρ, —ῆρος (ὁ). Καλεῖται τοιουτοτρόπως ὄργανον πληρούμενον διὰ λιπαντικοῦ ὑλικοῦ καὶ χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν λίπανσιν ὀργάνων μηχανῶν ἢ μηχανισμῶν, ἐγκαθιστάμενον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπ' αὐτῶν. Ὁ λιπαντήρ, λόγῳ τοῦ προορισμοῦ του, δέον νὰ παρουσιάζῃ ἁπλότητα καὶ στερεότητα κατασκευῆς, νὰ εἶναι εὔχρηστος καὶ περιεκτικότητος τοιαύτης, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται ἐπαρκῶς πρὸς τὴν κατανάλωσιν τοῦ λιπαντικοῦ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ λιπαινομένου ὀργάνου, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν συχνῶν πληρώσεών του. Ἀποτελεῖται δὲ συνήθως ἔκ τινος μικροῦ δοχείου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τίθεται τὸ λιπαντικὸν ὑλικόν, ὅπερ ἐκρέει δι' ὀπῆς ἢ ὀχετοῦ εἰς τὰ πρὸς λίπανσιν σημεῖα. Ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη λιπαντήρων, ὡς οἱ λειτουργοῦντες δι' ἐλατηρίου, διὰ μικρᾶς βελόνης κλπ. Δ. Κ. Α.

Λιπαντῆρες.
(Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά: Λιπαντὴρ Stauffer. Λιπαντὴρ δι' ἐλατηρίου. Λιπαντὴρ διὰ βελόνης.)

λιπαντὴς (ὁ)· ὁ λιπαίνων, ὁ εἰδικὸς ἐργάτης ὁ φροντίζων διὰ τὴν λίπανσιν τῶν μηχανημάτων, οἷον ἐργοστασίου, σιδηροδρόμου κ.τ.τ.

λιπαντικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λίπανσιν, ὁ τῆς λιπάνσεως: «λιπαντικὸν δοχεῖον»· || *λιπαντικὰ* (τά)· ὡς οὐσ., λιπαντικαὶ οὐσίαι.

— **λιπαντικὰ** *ἔλαια*, ἢ *λιπαντικαὶ οὐσίαι*, ἢ *λιπαντικὰ μέσα*, ἢ κοινῶς *ἀλείμματα*. Καλοῦνται ἐλαιώδεις ἢ λιπαραὶ ὕλαι φερόμεναι μεταξὺ κινουμένων μικρῶν μηχανῶν πρὸς ἐλάττωσιν τῆς τριβῆς καὶ ἀποφυγὴν τῆς θερμάνσεως τούτων. Ὡς τοιαῦτα χρησιμοποιοῦνται ἐλαιόλαδον, ὀστέλαιον (εἰδικῶς διὰ λεπτὰς μηχανάς, ὡς λ. χ. ραπτομηχανὰς) ἢ διὰ μεγαλυτέρας μηχανὰς τὰ καλούμενα μηχανέλαια ἢ ἀποστάγματα τοῦ πετρελαίου, ἐπειδὴ ταῦτα δὲν δύνανται νὰ σχηματίσουν λιπαρὰ ὀξέα, ἅτινα προσβάλλουσι τὰ μέταλλα, ἢ μείγματα τοιούτων μετὰ φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν ἐλαίων. Τὰ λιπαντικὰ διακρίνονται εἰς ἐλαφρὰ *(ἀτρακτέλαια)* ἢ βαρέα *(κυλινδρέλαια)* ἢ περαιτέρω εἰς στερεὰ λίπη, ὅπως τὸ στέαρ, ἢ ἐπίσης μείγματα γραφίτου μεθ' ὕδατος (aquadag, ἔνθα dag=defloculated Acheson graphite) ἢ ἐλαίου (Oildag). Τὰ στερεὰ λίπη φέρονται εἰς τὴν πρὸς λίπανσιν θέσιν τῆς μηχανῆς ἐκ κλειστοῦ κυτίου διὰ τῆς πιέσεως κοχλίου, ἐνῷ τὰ ὑγρὰ δι' ἐλευθέρας ροῆς ἢ δι' ἐλαιαντλιῶν. Εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχεται πληθὺς ὅλη λιπαντικῶν μέσων ποικίλης συστάσεως καὶ ἰδιοτήτων, καθόσον εἰς τὰς διαφόρους μηχανάς, ἀναλόγως τῆς φύσεως αὐτῶν, χρησιμοποιοῦνται καὶ διαφορωτάτων ἰδιοτήτων ἔλαια λιπάνσεως. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ καταλλήλου λιπαντικοῦ δι' ἑκάστην περίπτωσιν εἶναι λίαν λεπτὴ ἐργασία, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς πείρας. Οἱ σπουδαιότεροι δὲ ὅροι, τοὺς ὁποίους πρέπει ταῦτα νὰ πληρῶσιν ἑκάστοτε, εἶναι ἡ ὡρισμένη ρευστότης ἢ ἰξῶδες, τὸ ὡρισμένον σημεῖον ἀναφλέξεως καὶ εἰδικῶς διὰ τὰ βαρέα ἔλαια ἡ περιεκτικότης αὐτῶν εἰς ἄσφαλτον καὶ παραφφίνην, πάντως δὲ καλὸν λιπαντικὸν πρέπει νὰ εἶναι πρακτικῶς ἐλεύθερον ὕδατος, ἀσφάλτου, θείου καὶ αἰωρουμένων ὑλῶν. Σ. Γ.

— **λιπαντικαὶ** *συσκευαί*. Καλοῦνται οὕτω συσκευαὶ χρησιμεύουσαι διὰ τὴν ὁδηγίαν τῶν λιπαντικῶν ὑλικῶν εἰς τὰς πρὸς λίπανσιν πρὸς ἐπιφανείας, αἵτινες εἶναι αἱ ὀλισθαίνουσαι ἐπιφάνειαι μηχανῆς τινος. Ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τοῦ λιπαντικοῦ ὑλικοῦ, διακρίνομεν λιπαντικὰς συσκευὰς διὰ στερεὰ καὶ ὑγρὰ λιπαντικὰ ὑλικά. Τὰ πρῶτα χρησιμοποιοῦνται μόνον προκειμένου περὶ μικρῶν ταχυτήτων ὀλισθήσεως, εἰσερχόμενα δὲ μεταξὺ τῶν ὀλισθαινουσῶν ἐπιφανειῶν τήκονται λόγῳ τῆς ἐκ τριβῆς θερμότητος. Τὸ σχ. 1 δεικνύει λιπαντικὴν συσκευὴν διὰ στερεὰ λιπαντικὰ ὑλικά. Ἐν τῷ χώρῳ a εὑρίσκεται τὸ λιπαντικὸν ὑλικὸν εἰς κατάστασιν βουτυρώδη. Διὰ περιστροφῆς τοῦ κοχλιωτοῦ καλύμματος b τὸ λίπος πιέζεται πρὸς τὰ κάτω καὶ διευθύνεται διὰ τῆς ὀπῆς c εἰς τὴν πρὸς λίπανσιν ἐπιφάνειαν. Δι' ὑγρὰ λιπαντικὰ ὑλικά, χρησιμοποιεῖται ἡ συσκευὴ τοῦ σχ. 2, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὴν κατὰ σταγόνα προσαγωγὴν τοῦ λιπαντικοῦ ὑλικοῦ εἰς τὰς πρὸς λίπανσιν ἐπιφανείας. Σύγκειται δὲ ἡ συσκευὴ αὕτη ἐξ ὑαλίνου δοχείου φέροντος εἰς τὸ κάτω μέρος κωνικὴν ὀπήν, τῆς ὁποίας τὸ ἄνοιγμα μεταβάλλεται δι' ἀναβιβάσεως ἢ καταβιβάσεως τοῦ στελέχους a. Αἱ ὀπαὶ c ἐπιτρέπουν τὴν παρακολούθησιν τῆς πτώσεως τῶν σταγόνων. Ἡ ἀπόστασις z εὑρίσκεται εἰς ὡρισμένην σχέσιν πρὸς τὸν ἀριθμὸν πιπτουσῶν σταγόνων ἀνὰ λεπτόν. Εἰς μεγάλας μηχανάς, μὲ πολλὰς θέσεις λιπάνσεως, ὑπάρχει τοποθετημένον ὑψηλὸν κεντρικὸν δοχεῖον λιπαντικοῦ ἐλαίου, τροφοδοτοῦν ἰσαρίθμους πρὸς τὰς θέσεις λιπάνσεως συσκευάς. Προκειμένου περὶ μεγάλων ταχυτήτων περιστροφῆς ἀξόνων, χρησιμοποιοῦνται λιπαντικοὶ δακτύλιοι ἐντὸς καταλλήλως διερρυθμισμένων ἑδράνων. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ στερεά, τὰ ὁποῖα ἅπαξ χρησιμοποιηθέντα καὶ διελθόντα διὰ τῶν θέσεων λιπάνσεως καθίστανται ἀκατάλληλα πλέον διὰ λίπανσιν, τὰ ὑγρὰ λιπαντικὰ ὑλικά, ὑποβαλλόμενα εἰς εἰδικὴν κατεργασίαν (ψῦξιν, καθαρισμὸν κτλ.) δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐπανειλημμένως. Εἰς τὰς λιπαντικὰς συσκευὰς ἀνήκουν καὶ αἱ ἀντλίαι λιπάνσεως, χρησιμεύουσαι πρὸς συμπίεσιν, ἀνύψωσιν καὶ ἐν γένει διὰ τὴν κυκλοφορίαν τῶν λιπαντικῶν ὑλικῶν. Συνηθέστατα χρησιμοποιοῦνται, ὡς ἀντλίαι λιπάνσεως, ἀντλίαι μετ' ὀδοντωτῶν τροχῶν. Εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κίνησιν τῶν λιπαντικῶν ὑλικῶν καὶ ἡ φυγόκεντρος δύναμις, ὡς π. χ. διὰ τὴν λίπανσιν τοῦ κομβίου τοῦ στροφάλου. Γ. Θ. Κ.

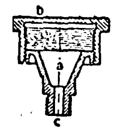

Σχ. 1.
Λιπαντικὴ συσκευὴ διὰ στερεὰ λιπαντικά.

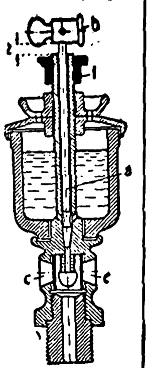

Σχ. 2.
Λιπαντικὴ συσκευὴ δι' ὑγρὰ λιπαντικά

Λίπαξος *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Κροσσαίας ἐν Χαλκιδικῇ ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐκστρατείαν του ὁ Ξέρξης (480 π. Χ.) παρέλαβεν ἐξ αὐτῆς στρατὸν καὶ πλοῖα. Α. Θ. Σ.

Λιπάρα, ἡ *Λίπαρι* (Lipara) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος ἰταλική, ἡ μεγαλυτέρα τῆς συστάδος τῶν *Αἰόλου* νήσων (βλ. λ.). Ἔχει 16 μιλλ. ἀνάπτυγμα ἀκτογραμμῆς καὶ συνίσταται ἀπὸ πορφυρίτην καὶ ὑελόμορφα συμπήγματα λάβας. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς νήσου εἶναι τὸ Sant Angelo (1.946 ποδ.). Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα (16.000 κάτ.) εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὰ ΝΑ. (πλάτ. 38°29' Β., μήκ. 14°58' Ἀν.), ὅπου καὶ φάρος, ἐπιστέφεται δὲ ὑπὸ φρουρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκονται παλαιότατα δημόσια κτήρια, ἡ ἀρχιεπισκοπή, σχολεῖα καὶ δύο νοσοκομεῖα. Ἐξάγει κυρίως ἐλαφρόπετραν, ὑφάσματα, γλυκυτάτους οἴνους καὶ θαυμασίους ὀπώρας. Σ. Ε. Λ.

Λιπάραι καὶ *Λιπάραιαι νῆσοι* *[Γεωγρ.]*. Συστὰς νήσων βορείως τῆς Σικελίας, αἱ ἀρχαῖαι *Αἰόλου νῆσοι*, ὀνομασθεῖσαι οὕτως ἀπὸ τῆς μεγαλυτέρας ἐξ αὐτῶν καλουμένης *Λιπάρας* ἢ *Λίπαρι* (βλ. λ.)

λιπαρὴς (ὁ, ἡ), —ὲς (τό)· ἀρχ., ἐπίμονος, ἐκτενής, ἀδιάλειπτος. — Ἐπίρρ. *λιπαρῶς*· ἐπιμόνως, φορτικῶς.

λιπάρησις, —*εως* (ἡ)· ἀρχ., ἐπίμονος παράκλησις, ἐκλιπάρησις.

Λίπαρι (Lipari) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν *Λιπαραίων* ἢ *Λιπάρων* νήσων, ἡ ἄλλως *Λιπάρα* (βλ. λ.). Σ.Ε.Λ.

λιπαριὰ (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν ἰχθύων *λιπαρὶς* καὶ *σαρδίνη*.

Λιπαρίνοβον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λιπαρόν*.

λιπαριςειδῆ, ἢ *λιπαρώδη* (τὰ) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας ὑδροχαρεῖς, ἀρρίζους συνήθως, μὲ ἄνθη ἑρμαφρόδιτα, μονήρη ἢ κατὰ βότρυς ἢ καὶ στάχυς διατεταγμένα. Ὁ καρπὸς εἶναι μονόσπερμος ἢ πολύσπερμος. Γνωστότερα γένη εἶναι ἡ *γενλισεία*, ἡ *οὐρτικουλαρία*, ὁ *πολυπομερόλυξ* κτλ. Δ. Ν. Π.

Λιπάριοι *νῆσοι* *[Γεωγρ.]*· βλ. *Αἰόλου* νῆσοι.

λιπάριον (τὸ) (Pinguicula) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λιπαριδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς καὶ ὑδροχαρεῖς καί τινας κοσμητικάς. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, γνωστότερα εἶναι: *λιπάριον τὸ ἄλπειον* (Pinguicula alpina), *λιπάριον τὸ δασυανθὲς* (Pinguicula hirstiflora) καὶ *λιπάριον τὸ κοινὸν* (Pinguicula vulgaris). Τὰ δύο πρῶτα ἀπαντῶσιν εἰς τοὺς ὀρεινοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος, τὸ δὲ τελευταῖον εἶναι ἰθαγενὲς τῆς μέσης Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

λιπαρὶς (ἡ) (Liparis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *κυκλοπτεριδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς ἰχθῦς μὲ σῶμα ἐπιμήκες, λεῖον καὶ γυμνὸν λεπίων. Ἡ λιπαρίς, κοιν. *λιπαριά*, ἀπαντᾷ πανταχοῦ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου. Δ. Ν. Π.

— *[Ζῳολ.]* Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βομβυκιδῶν*, περιλαμβάνον ὡραίας ψυχὰς μὲ κεραίας πτεροειδεῖς εἰς τοὺς ἄρρενας καὶ ὀδοντωτὰς εἰς τὰς θηλείας. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

λιπαρὶς (ἡ) (Liparis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: *λιπαρὶς ἡ λαιζέλειος* (Liparis Lo selii), ἰθαγενὲς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Εἶναι φυτὸν πολυετές, φέρον βολβοειδὲς ρίζωμα καὶ ἄνθη μικρὰ κιτρινωπά. Κ. ΠΑΠ.

λιπαρίτης (ὁ) (Liparit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές. Ἡ θεμελιώδης μᾶζα αὐτοῦ εἶναι στιφρὰ ἢ πορώδης καὶ φέρει διάφορα χρώματα, ἀναλόγως τῆς παρουσίας εἰς αὐτὴν ὡρισμένων ἐπουσιωδῶν συστατικῶν, οἱ δὲ πορφυριτικοὶ κρύσταλλοι συνίστανται ἀπὸ ἀλκαλιοῦχον ἄστριον, ἐνίοτε δὲ ἀπὸ ἀσβεστονατριοῦχον ἄστριον καὶ χαλαζίαν καὶ ἀπὸ βιοτίτην. Παρουσιάζει ἱστὸν πορφυριτικὸν μὲ τοὺς διαφόρους τύπους αὐτοῦ, ἀναλόγως τῆς τυπικῆς ἐμφανίσεως τοῦ πετρώματος, διαφέρει δὲ ἀπὸ τὸν χαλαζιακὸν πορφύρην, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἰδίαν οἰκογένειαν, μόνον ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν. Ὁ χαλαζιακὸς πορφύρης εἶναι προτριτογενοῦς ἡλικίας, ἐνῷ ὁ λιπαρίτης τριτογενοῦς καὶ μετατριτογενοῦς. Ὁ λιπαρίτης ἀπαντᾷ καθ' ὅλους τοὺς τύπους ἐμφανίσεως τῶν ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων ἐν Οὐγγαρίᾳ, Ἰταλίᾳ, Ἰσπανίᾳ, εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β.

Λιπαρίτης. —1) *Ὁράτιος*. Ἡγεμὼν τῆς Ἰβηρίας (Καυκάσου). Πιστὸς σύμμαχος τοῦ Βυζαντίου, ἐστράτευσε μετὰ τοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου τῷ 1022 κατὰ τοῦ στασιάσαντος ἡγεμόνος τῶν Ἀβασγῶν Γεωργίου καὶ ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην. —2) Ἡγεμὼν τῆς Ἰβηρίας, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Συνετὸς καὶ ἀνδρεῖος, ἔσπευσε τῷ 1048 πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ μαχομένου ἐν Ἀρμενίᾳ ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἀαρὼν καὶ Κεκαυμένον ἐναντίον τῶν ἐπιδραμόντων Τούρκων. Κατὰ τὴν παρὰ τὸ Κοπετὸν μάχην, τρωθέντος τοῦ ἵππου του, ἠχμαλωτίσθη. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Θ' ἔπεμψε πρὸς τὸν σουλτᾶνον πλούσια δῶρα καὶ βαρύτατα λύτρα ἵνα τὸν ἀπελευθερώσῃ. Ὁ σουλτᾶνος ἀφῆκεν ἀμέσως τὸν Λιπαρίτην ἐλεύθερον καὶ συνάμα ἔδωσεν αὐτῷ ἅπαντα τὰ σταλέντα λύτρα. Ν. ΚΛΣ

λιπαριτικὸς *τόφφος* (Liparittuffe) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἰζηματογενές, τοῦ ὁποίου τὸ ὑλικὸν συνίσταται ἀπὸ ἡφαιστείαν σποδὸν ἐκ λιπαρίτου. Ἡ ὀρυκτολογικὴ σύστασις τῆς λιπαριτικῆς σποδοῦ εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὸ ἀντίστοιχον πέτρωμα, διὰ τοῦτο δὲ διακρίνονται ἐντὸς τῆς μάζης τοῦ πετρώματος κόκκοι χαλαζίου, θραύσματα ἀπὸ ἀστρίους, καθὼς καὶ φυλλάρια βιοτίτου, τὰ ὁποῖα συνάπτονται πρὸς ἄλληλα διὰ κολλητικῆς ὕλης ἐκ

Digitized by Google

διοξειδίου τοῦ πυριτίου. Ὁ λιπαριτικὸς τόφφος, καθὼς καὶ κάθε ἄλλος ἡφαιστειογενὴς τόφφος, ἀποτελεῖ τὴν ἐξωτερικὴν ζώνην τῆς περιοχῆς, μέχρι τῆς ὁποίας φθάνει ἡ δρᾶσις ἑνὸς ἡφαιστείου, διότι τὰ πλησιέστερα πρὸς τὸν κρατῆρα τοῦ ἡφαιστείου τμήματα καταλαμβάνουν τὰ λιθάρια καὶ αἱ βολίδες. Γ. Β

Λιπαρὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καρυωτίσσης (Γαλατάδων ἢ Καδινόβου) τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν (Γενιτσῶν) τοῦ νομοῦ Πέλλης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 188. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Λιπαρίνοβον*. Χ. Δ.

λιπαρός, *—ά, —όν*· ὁ πλήρης λίπους, λιπώδης, παχύς: «λιπαρὸν φαγητόν».

— **λιπαρὰ γαλήνη** *[Ναυτ.]*. Ὅρος τοῦ ναυτικοῦ ὀνοματολογίου πρὸς χαρακτηρισμὸν θαλάσσης, ἧς τὴν ἐπιφάνειαν οὐδεμία πνοὴ ρυτιδοῖ καὶ ὁ ὁποῖος ἀνταποκρίνεται πρὸς τοὺς ἐξ ἴσου παραστατικούς: *μπουνάτσα λάδι* ἢ *θάλασσα λάδι* τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης. Σ. Ε. Λ.—Κ. Χ. Κ.

—**λιπαρὰ** *ἔλαια [Χημ.]*· βλ. *ἔλαια* λιπαρά.

—**λιπαρὰ** *ὀξέα ['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτως ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν τὰ ἐκ τῶν κεκορεσμένων ὑδρογονανθράκων τῆς σειρᾶς τοῦ μεθανίου δι' ἀντικαταστάσεως ἑνὸς ὑδρογόνου ὑπὸ καρβοξυλικῆς ὁμάδος λαμβανόμενα κεκορεσμένα μονοκαρβονικὰ ὀξέα. Ὑπὸ εὐρυτέραν δὲ ἔννοιαν ἐννοοῦνται ὅλα τὰ εἰς λίπη καὶ ἔλαια ὑπὸ μορφὴν γλυκεριδίων ἀνευρεθέντα ὀργανικὰ ὀξέα, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἀνήκουσιν εἰς τὴν σειρὰν τῶν κεκορεσμένων ἢ τῶν ἀκορέστων. Ἐκλήθησαν οὕτως ὡς ἀπαντῶντα εἰς τὰ λίπη καὶ ἔλαια, τὰ ἀνώτερα δὲ ἐκ τῶν σειρῶν τούτων μέλη παρουσιάζουσι καὶ ἐξωτερικὰς ἰδιότητας προσομοίας πρὸς τὰ λίπη καὶ ἔλαια. Τὰ λιπαρὰ ὀξέα, ὡς μεταβατικὰ ὀξέα, σχηματίζουσι μεθ' ἑνὸς ἀτόμου μονοσθενοῦς μετάλλου ἅλατα. Οὕτω τὰ μετὰ νατρίου καὶ καλίου ἅλατα αὐτῶν εἶναι οἱ *σάπωνες*, περαιτέρω σχηματίζουν *ἐστέρας (γλυκερίδια)* κλπ. Ἐν τῇ φύσει ἀπαντῶσιν εἴτε ἐλεύθερα, εἴτε ἡνωμένα εἰς τὰ διάφορα λίπη καὶ ἔλαια, λαμβάνονται δὲ καὶ βιομηχανικῶς ἐξ αὐτῶν. Ἐπίσης σχηματίζονταί τινα ἐξ αὐτῶν διὰ βιολογικῶν ζυμώσεων, δύνανται δὲ καὶ νὰ παραχθῶσι κατὰ διαφόρους συνθετικὰς μεθόδους. Τὰ λιπαρὰ ὀξέα φέρουσι συνήθως ἐμπειρικὰ ὀνόματα, σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν προέλευσιν ἢ τὰς ἰδιότητας αὐτῶν. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν λιπαρῶν ὀξέων εἶναι ἐκ μὲν τῶν κεκορεσμένων τὸ *μυρμηκικόν, ὀξικόν, προπιονικόν, βουτυρικόν, βαλεριανικόν, καπρονικόν, οἰνανθικόν, καπρυλικόν, πελαργονικόν, καπρινικόν, δαφνικόν, μυριστικόν, παλμιτικόν, στεατικόν, ἀραχινικόν, βεχενικόν, λιγνοκηρικόν, μελισσικὸν ὀξὺ* κλπ., ἐκ δὲ τῶν ἀκορέστων τὸ *ἀκρυλικόν, κροτωνικόν, ἀγγελικόν, ἐλαϊκόν, ἐρουκικόν, σορβικόν, λινολικόν, λινολενικὸν* κλπ. Σ. Γ.

— **λιπαραὶ** *ἑνώσεις ['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ἄκυκλοι* ἑνώσεις.

— **λιπαραὶ** *οὐσίαι [Φυσιολ.]*· βλ. λ. *λίπος*.

— **λιπαρῶν** *ὀξέων ἐστέρες ['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ἐστέρες*.

Λίπαρος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Αὔσονος, τοῦ πρώτου βασιλέως τῶν Αὐσόνων ἐν Ἰταλίᾳ, ὅστις νικηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του κατέφυγεν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν νῆσον *Λιπάραν*, ὅπου ἔκτισε τὴν ἐπώνυμον αὐτῷ πόλιν (*Διοδ. Σικελ.* Ε' 7). Α. Θ. Σ.

λιπαρότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λιπαροῦ, παχύτης: «ἡ λιπαρότης τοῦ γάλακτος».

λιπάση (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. *ἔνζυμα*.

λίπασμα, *—ατος* (τό)· πᾶν δι' οὗ λιπαίνεταί τι· ‖ οὐσία προσμειγνυομένη μετὰ τοῦ ἐδάφους πρὸς αὔξησιν ὑπαρχόντων ἢ προσθήκην ἐλλειπόντων θρεπτικῶν συστατικῶν διὰ τὰ φυτά.

— *['Εγκυκλ.]* *Λιπάσματα* καλοῦνται γενικῶς τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἀναμειγνυόμενα εἰς τὸ ἔδαφος διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσι καὶ αὐξήσωσι τὴν γονιμότητα αὐτοῦ, χρησιμεύουσι διὰ νὰ θρέψωσι τὸ φυτόν. Ταῦτα διαιροῦνται εἰς ὀργανικὰ καὶ χημικά. Τὰ *ὀργανικὰ* λιπάσματα, προελεύσεως φυτικῆς, ζωϊκῆς ἢ μεικτῆς, εἶναι λιπαντικαὶ οὐσίαι βραδείας ὁπωσδήποτε ἀποδόσεως ἐν σχέσει πρὸς τὰ χημικά, ἐπειδὴ ἀπαιτοῦσι χρόνον τινὰ διὰ τὴν ἀποσύνθεσιν, νιτροποίησιν καὶ χρησιμοποίησιν τῶν ἐνεχομένων λιπαντικῶν στοιχείων ὑπὸ τῶν φυτῶν. Ἕνεκα τῆς σπουδαίας ὅμως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μηχανικῆς ἐνεργείας αὐτῶν χρησιμεύουσι καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύνανται νὰ ἀντικατασταθῶσι διὰ τῶν χημικῶν λιπασμάτων, προκειμένου νὰ βελτιώσωμεν τὰς φυσικὰς ἰδιότητας τοῦ ἐδάφους, τὴν ἱκανότητα δηλαδὴ αὐτοῦ πρὸς ἀπορρόφησιν τῆς ὑγρασίας, συγκράτησιν αὐτῆς, ἀερισμόν, πορῶδες καὶ λοιπὰς ἰδιότητας, αἵτινες ἔχουσι κεφαλαιώδη σημασίαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν οἱασδήποτε καλλιεργείας. Αἱ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι καὶ ἡ γεωλογικὴ σύστασις τῆς Ἑλλάδος ἐπιβάλλουσι τὴν χρησιμοποίησιν διὰ τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς καθ' οἱανδήποτε μορφήν, ἐλλείψει κόπρου, ὀργανικῶν λιπασμάτων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ χημικά, πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν βιολογικῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι, κατόπιν τῶν προσφάτων μελετῶν τοῦ διασήμου ἐδαφολόγου Julius Stoklasa, δὲν δρῶσιν ἐνεργῶς ἐν Ἑλλάδι.

Ζωϊκὴ κόπρος. Τὸ σπουδαιότερον ὀργανικὸν λίπασμα, τὸ γενικῶς χρησιμοποιούμενον, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων, εἶναι ἡ ζωϊκὴ κόπρος. Αὕτη εἶναι μεῖγμα τῶν στερεῶν καὶ ὑγρῶν ἐκκριμάτων τῶν ζῴων μετὰ τῆς χρησιμοποιουμένης στρωμνῆς. Ἡ κόπρος δὲν ἔχει σταθερὰν σύνθεσιν καὶ ἡ περιεκτικότης αὐτῆς εἰς λιπαντικὰ στοιχεῖα ποικίλλει, ἀναλόγως τῆς σχέσεως τῶν στερεῶν πρὸς τὰ ὑγρὰ ἐκκρίματα, τῆς ποικιλίας, ἡλικίας, τροφῆς τῶν ζῴων καὶ τῆς φύσεως τῆς στρωμνῆς αὐτῶν. Ἐπίσης σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἔχει ὁ τρόπος τῆς διατηρήσεως τῆς κόπρου.

Τὰ ὑγρὰ καὶ στερεὰ ἐκκρίματα συμπληροῦνται ἀμοιβαίως· καὶ τοῦτο, διότι εἰς τὰ πρῶτα περιέχονται τὸ μεγαλύτερον ποσὸν τοῦ ἀζώτου καὶ τὸ σύνολον σχεδὸν τοῦ καλίου καὶ εἰς τὰ στερεὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἀζώτου, τὸ φωσφορικὸν ὀξύ, ἡ ἄσβεστος, μαγνησία καὶ μεγάλη δόσις ὀργανικῶν οὐσιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν σπουδαιοτέραν πηγὴν τοῦ χούμους. Ἡ κόπρος εἶναι ἡ ἕδρα μεγάλου ἀριθμοῦ χημικῶν ἀντιδράσεων καὶ μετασχηματισμῶν, οἵτινες ἔχουσιν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καταστήσωσι τὰ θρεπτικὰ στοιχεῖα ἀφομοιώσιμα καὶ νὰ προκαλέσωσιν ἐπίσης ἀπωλείας αὐτῶν. Τὸ ἄζωτον εἰς τὰ ὑγρὰ ἐκκρίματα εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν μορφὴν οὐρίας, οὐρικοῦ καὶ ἱππουρικοῦ ὀξέος, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν ἔκκρισιν αὐτῶν ἀμμωνιακὴν ζύμωσιν, συνεπαγομένην τὸν σχηματισμὸν ἀνθρακικοῦ ἀμμωνίου, τὸ ὁποῖον διασπώμενον προκαλεῖ σημαντικὰς ἀπωλείας ἀζώτου. Εἰς τὰ στερεὰ τὸ ἄζωτον, εὑρισκόμενον ὑπὸ μορφὴν ὀργανικήν, δὲν ὑφίσταται ἀπωλείας.

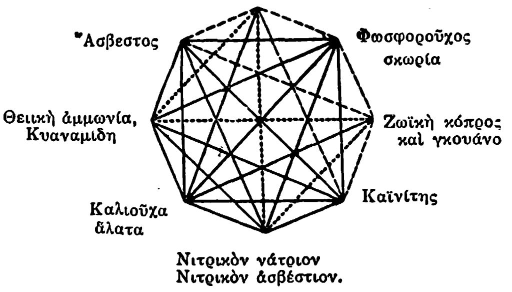

[Λιπάσματα συνδεόμενα διὰ γραμμῆς — — — δὲν πρέπει νὰ ἀναμιγνύωνται. Λιπάσματα συνδεόμενα διὰ γραμμῆς .... δύνανται νὰ ἀναμιγνύωνται μόνον ὀλίγον πρὸ τῆς διασπορᾶς. Λιπάσματα συνδεόμενα διὰ γραμμῆς — δύνανται νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς πᾶσαν περίπτωσιν.]

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀπωλειῶν αὐτῶν συνιστῶσι τὴν χρησιμοποίησιν στρωμνῆς ἐκ τύρφης, λόγῳ τῆς ἀπορροφητικῆς αὐτῆς ἱκανότητος καὶ τὴν πρόσμειξιν τῆς κόπρου μετὰ χημικῶν οὐσιῶν, αἵτινες ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ συγκρατῶσι τὴν ἀμμωνίαν, ὡς ὁ θειικὸς σίδηρος, ὑπερφωσφορικά, καϊνίτης κλπ. Τὸ ποσὸν τῆς παραγομένης ἐτησίως κόπρου ὑπὸ διαφόρων ζῴων εὑρίσκεται κατὰ προσέγγισιν πολλαπλασιαζομένου τοῦ βάρους τῶν ζώντων ζῴων ἐπὶ ὡρισμένον συντελεστήν, ὅστις διὰ μὲν τὰς ἀγελάδας καὶ τοὺς χοίρους εἶναι 30, διὰ τὸ πρόβατον 23 καὶ διὰ τὸν ἵππον 15.

Ἡ χημικὴ ἑκατοστιαία σύστασις τῆς νωπῆς ζωϊκῆς κόπρου, ποικίλλουσα, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, δίδεται κατὰ Wolf ὡς κάτωθι:

	Ὕδωρ	*Ἄζωτ.*	*Φωσφ.ὀξὺ*	*Κάλι*	*Ἀσβεστ.*	*Μαγνησ.*
Ἀγελάδος	77.50	0.34	0.16	0.40	0.31	0.11
Ἵππου	77.30	0.58	0.28	0.53	0.21	0.14
Προβάτου	64.60	0.83	0.23	0.67	0.33	0.18
Χοίρου	72.40	0.45	0.19	0.60	0.08	0.09

Ἐκ τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν ἐμφαίνεται ὅτι ἡ κόπρος ἀγελάδος καὶ χοίρου εἶναι περισσότερον ὑδαρὴς καὶ ἀποσυντίθεται βραδέως, ἡ τοῦ ἵππου θερμή, περιέχει περισσότερα στερεὰ συστατικὰ καὶ πλουσιωτέρα ὅλων ἡ κόπρος τῶν προβάτων.

Παρ' ἡμῖν πρὸς λίπανσιν τῶν ἀγρῶν, τῶν χρησιμοποιουμένων ἰδίᾳ διὰ καπνοφυτείας, μεταφέρουσι ποίμνια προβάτων καὶ περιορίζουσι ταῦτα τὴν νύκτα εἰς τοὺς ἀγροὺς (στάλισμα). Πρόβατον παραμένον ἐπὶ 6 ὥρας ἀρκεῖ διὰ νὰ λιπάνῃ 1 τετρ. μέτρον. Τοιαύτη λίπανσις ἰσοδυναμεῖ μὲ προσθήκην εἰς ἓν στρέμμα ἀγροῦ 1000 χιλιογρ. κόπρου, ἤτοι περίπου λιπαντικῶν στοιχείων 4,35 χγρ. ἀζώτου, 1,73 χγρ. φωσφορικοῦ ὀξέος, 5,50 χγρ. καλίου.

Λιπάσματα ἀνθρώπου. Τὰ περιττώματα ἐφήβου ἀνδρὸς ἀνέρχονται ἐτησίως ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ τὸν Calmette, εἰς 45.60 χιλιόγραμμα στερεᾶς καὶ 228 χιλιογρ. ὑγρᾶς οὐσίας, μὲ περιεκτικότητα λιπαντικῶν στοιχείων διάφορον, ἀναλόγως τῆς καταναλισκομένης ζωϊκῆς ἢ φυτικῆς τροφῆς. Τὰ ἀνθρώπινα περιττώματα ἀποτελοῦσι προϊὸν μεγάλης λιπαντικῆς ἀξίας καὶ διοχετεύονται εἰς μὲν τὰς ἀγροικίας ἐντὸς τῶν βόθρων, ἐν οἷς διατηρεῖται ἡ ζωϊκὴ κόπρος, εἰς δὲ μεγαλοπόλεις εἰς τὰς ὑπονόμους, ὁπόθεν συγκρατοῦσι βιομηχανικῶς τὰ λιπαντικὰ στοιχεῖα, διὰ νὰ ἀποδώσωσι πάλιν ταῦτα εἰς τὴν γῆν.

Χημικὴ σύστασις περιττωμάτων ἀνθρώπου κατὰ Wolf.

Ὕδωρ	93,46	%
Ξηρὰ οὐσία	6,54	»
Ἄζωτον	1,01	»
Φωσφορικὸν ὀξὺ	0,29	»
Κάλι	0,21	»

Βιομηχανικῶς κατεργαζόμενα παρουσιάζονται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα Poudrettes, μὲ περιεκτικότητα περίπου 1—2% ἀζώτου, 2—4% φωσφορικοῦ ὀξέος καὶ 0,5—1,5 % καλίου.

Ἀκαθαρσίαι πόλεων. Αὗται, ἀποτελούμεναι ἀπὸ ζωϊκὰς καὶ φυτικὰς ὕλας προερχομένας ἐξ ἀπορριμμάτων μαγειρείων καὶ ἀγορῶν, ἔχουσι διάφορον σύνθεσιν ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους. Συνιστᾶται ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν πρὸς λίπανσιν διὰ τῆς ἀναμείξεως αὐτῶν μετὰ τοῦ χώματος. Αἱ ἀκαθαρσίαι τῶν πόλεων, ἀναμειγνυόμεναι μὲ τὰ ἀπορρίμματα τῶν σφαγείων, πτώματα ζῴων, ξηρὰ χόρτα κλπ. ὑφίστανται ἀποσύνθεσιν διὰ τῆς προσθήκης ἀσβέστου κατ' ἀναλογίαν $^1/_{20}$ τῆς χρησιμοποιουμένης μάζης καὶ ἀποτελοῦσι τὰ λιπάσματα Compost.

Χλωρὰ λιπάσματα. Ταῦτα εἶναι φυτὰ ταχέως ἀναπτυσσόμενα, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦνται καὶ παραχώνονται ἐπὶ τόπου πρὶν καρποφορήσωσι καὶ χωρὶς νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς βοσκήν. Ὡς χλωρὰ λιπάσματα χρησιμοποιοῦνται ἡ μηδική, κύαμοι, λούπινα, φασίολοι κλπ. καὶ ἡ εὐεργετικὴ αὐτῶν ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν φυτῶν τυγχάνει γνωστὴ ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων. Τὰ ἐλλοβόκαρπα ἢ ὀσπριώδη (Legumineuses) προτιμῶνται, διότι ἀφομοιοῦσι τὸ ἄζωτον τῆς ἀτμοσφαίρας.

Τὰ χλωρὰ λιπάσματα ἐμπλουτίζουσι τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ χούμους, ὅστις παράγεται ἀπὸ τὴν σῆψιν τῶν ὀργανικῶν αὐτῶν οὐσιῶν, διὰ τοῦ ἀζώτου τὸ ὁποῖον ἀφομοιοῦσιν ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας, τῆς ἀποσαθρώσεως καὶ διαλυτοποιήσεως μέρους τῶν ἐν τῷ ἐδάφει ὀρυκτῶν οὐσιῶν, τῆς διεισδύσεως καὶ καλλιεργείας συνεπῶς τοῦ ἐδάφους διὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτῶν ριζῶν.

— **λιπάσματα** *χημικά*. Ταῦτα, καλούμενα καὶ *τεχνητὰ λιπάσματα*, εἶναι συγκεντρωμένα λιπαντικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦσι πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς κόπρου ἢ μᾶλλον πρὸς συμπλήρωσιν τῆς λιπαντικῆς αὐτῆς ἐνεργείας.

Ἡ γεωργία τῆς χώρας ἡμῶν, ἀντιμετωπίζουσα τὸν ἄγριον συναγωνισμὸν προνομιούχων κρατῶν, ἐν οἷς ἀπέραντοι ἐκτάσεις παρθένου ἐδάφους παράγουσι, μὲ μικρὰ σχετικῶς ἔξοδα, προϊόντα ἄφθονα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν σχετικὴν στείρωσιν τῶν ἐδαφῶν λόγῳ τῆς ἐντατικῆς καλλιεργείας καὶ ἐκμεταλλεύσεως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς χώρας μας, τρέπεται εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν χημικῶν λιπασμάτων, ἵνα αὐξήσῃ τὴν γονιμότητα τῶν ἐδαφῶν καὶ τὴν καλλιεργητικὴν ἀπόδοσιν καὶ ἐπιτύχῃ κατὰ συνέπειαν τὴν ἐλάττωσιν τῆς τιμῆς τῶν παραγομένων γεωργικῶν προϊόντων. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐδαφολογίας ἐπέβαλεν εἰς ὅλα τὰ προηγμένα κράτη τὴν ἵδρυσιν ἀπειραρίθμων χημικοπειραματικῶν σταθμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λιπασματολογίαν, τὴν μελέτην καὶ ἐξεύρεσιν δηλαδὴ τῶν λιπαντικῶν ἀναγκῶν ἑκάστου ἐδάφους.

Ἡ χρησιμοποίησις τῶν χημικῶν λιπασμάτων παρ' ἡμῖν δὲν ἀποδίδει τοὺς ἀναμενομένους καρποὺς καὶ ἐκ τῶν καταναλισκομένων 60.000 τόννων περίπου χημικῶν λιπασμάτων τὸ $^1/_4$ ἀδρανεῖ, ἂν μὴ ἐνεργῇ ἐπιζημίως διὰ τὴν συγκομιδήν. Ὄξινα λιπάσματα, χρησιμοποιούμενα εἰς ὄξινα ἐδάφη ἄνευ προσθήκης συμπληρωματικοῦ τοιούτου, καὶ ἀλκαλικὰ λιπάσματα προστιθέμενα εἰς ἀλκαλικὰ ἐδάφη οὐδεμίαν ὠφέλειαν προσδίδουν πρὸς αὔξησιν τῆς παραγωγῆς. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι δὲν ὑπεδείχθη ὁ τύπος καὶ ἡ μορφὴ τῶν χημικῶν λιπασμάτων τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὰ ἐδάφη ἑκάστης γεωργικῆς περιφερείας. Μελέται διεξάγονται ἤδη, ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ταχειῶν χρωματομετρικῶν νέων ἀναλυτικῶν μεθόδων, τῶν παραδεδεγμένων πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἐνεχομένων ἀφομοιωσίμων λιπαντικῶν στοιχείων εἰς τὸ ἔδαφος, ἐν συναρτήσει πάντοτε πρὸς τὰς φυσικὰς ἰδιότητας καὶ λοιποὺς συντελεστὰς γονιμότητος τῶν ἐδαφῶν, καθορισθῶσιν ὁ τύπος καὶ ἡ μορφὴ τῶν χημικῶν λιπασμάτων διὰ πειραμάτων, ἅτινα διεξάγονται εἰς ἀποδεικτικοὺς ἀγροὺς κατὰ σύστημα ἑνιαῖον.

Τὰ χημικὰ λιπάσματα, τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς ἀγρότας, εἶναι φυσικὰ ἢ τεχνητά, ἁπλᾶ ἢ σύνθετα. Μεταξὺ τῶν ἁπλῶν φυσικῶν χημικῶν λιπασμάτων μὲ ἄζωτον ὀργανικὸν περιλαμβάνεται: 1) τὸ ἀπεξηραμμένον αἷμα μὲ περιεκτικότητα ἀζώτου 10-13 %· 2) τὸ ἀπεξηραμμένον κρέας μὲ 9-11 % ἀζώτου· 3) τὰ κέρατα μὲ 10-15 ἀζώτου· 4) διάφοροι ἐλαιοπλακοῦντες μὲ 3-5 % ἀζώτου.

Digitized by Google

Ἀζωτοῦχα λιπάσματα μὲ ἄζωτον ἀμμωνιακὸν εἶναι: θειικὴ ἀμμωνία· ὑδροχλωρικὴ ἀμμωνία· νιτρικὴ ἀμμωνία.

Ἀζωτοῦχα λιπάσματα μὲ ἄζωτον νιτρικὸν εἶναι: τὸ νιτρικὸν νάτριον· τὸ νιτρικὸν κάλι· ἡ νιτρικὴ ἄσβεστος. Αἱ σχέσεις ὡς πρὸς τὴν περιεκτικότητα ἀζώτου διὰ τὰ ἄνω λιπάσματα εἶναι: Μεταξὺ νιτρικοῦ νατρίου (νίτρου) καὶ θειικῆς ἀμμωνίας ὡς 100: 70. Μεταξὺ θειικῆς ἀμμωνίας καὶ κυαναμίδης 100: 90,8. Μεταξὺ νιτρικοῦ νατρίου καὶ κυαναμίδης 100: 68. Εἰς τὰ φυσικὰ λιπάσματα μὲ ἄζωτον ἰδίως νιτρικὸν περιλαμβάνεται τὸ γκουάνο, τὸ ὁποῖον συναντᾶται εἰς τὰς νήσους καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, Ἀφρικῆς, Αὐστραλίας, Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ κατὰ μεγάλα ἀποθέματα, εἰς μέρη ἔνθα ἐπικρατεῖ ἀνομβρία. Τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν ξηρὰν κόπρον θαλασσίων πτηνῶν, ἀναμεμειγμένην μετὰ ὑπολειμμάτων τροφῶν, ὀστῶν, πτερῶν. Ἡ σύστασις τοῦ γκουάνου ποικίλλει ἀναλόγως τῆς προελεύσεως αὐτοῦ ἀπὸ 7-16 % ἀζώτου καὶ 5-12 % φωσφορικοῦ ὀξέος. Ἡ ἐντατικὴ αὐτοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξαγωγὴ ἐξήντλησε τὰ κοιτάσματα ταῦτα. Τὰ λοιπὰ ἁπλᾶ καὶ σύνθετα χημικὰ λιπάσματα πραγματευόμεθα εἰς εἰδικὰ κεφάλαια. Λεπτομερέστερον περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν λιπασμάτων τούτων βλ. καὶ τὰ ἄρθρα *ἀμμωνία, ἀμμωνιακὰ ἅλατα, ἄσβεστος κλπ.* Ι. Γ. Π.

—**«Λιπασμάτων, *Ἀνώνυμος Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Χημικῶν Προϊόντων καὶ —*»**. Συνεστήθη τὴν 27 Ἀπριλίου 1909 μὲ ἀρχικὸν κεφάλαιον 2.000.000, ἐξ ὧν 1.400.000 ἀνελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἱδρυτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνέλαβον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα 100.000, ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν 220.000, ἡ Τράπεζα Ἀνατολῆς 30.000, ἡ Ἑταιρεία Καλυκοποιείου 100 000 καὶ ὁ Μ. Οἰκονομίδης 300.000 κλπ. Τὴν 8 Φεβρουαρίου 1912 ἀπεφασίσθη αὔξησις τῶν κεφαλαίων ἀπὸ 2 εἰς 5 ἑκατομμύρια, πραγματοποιηθεῖσα κατὰ 2 ἑκατομμύρια τὸν Μάρτιον τοῦ 1912 καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον 1 ἑκ. τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1913 (πρὸς 116 καὶ 115 δρχ.). Τὴν 23 Μαρτίου 1920 ηὐξήθη τὸ ἑταιρικὸν κεφάλαιον ἐκ νέου κατὰ 5.000.000 (τιμὴ ἐκδόσεως δρχ. 200). Τὴν 12 Ἀπριλίου 1922 ηὐξήθη τὸ κεφάλαιον κατὰ ἕτερα 5 ἑκατομμύρια (τιμὴ ἐκδόσεως 500 δρχ.). Τέλος, τὸν Μάϊον 1930, ηὐξήθη τὸ κεφάλαιον κατὰ 600.000 δρχ., τοῦ ὀνομαστικοῦ ἑταιρικοῦ κεφαλαίου ἀνελθόντος τοιουτοτρόπως εἰς 15 600.000. Ἡ ἑταιρεία, τῆς ὁποίας τὰ κεφάλαια (ἑταιρικὰ 15.000.000 δρχ. καὶ ἀποθεματικὰ 28.000 000 δρχ. περίπου) οὐσιαστικῶς εἶναι πολὺ μεγαλύτερα, ὑπολογιζόμενα εἰς τὴν σημερινὴν ἀξίαν τῆς δραχμῆς, εἶναι κάτοχος ἐργοστασίου ἐν Πειραιεῖ καὶ ὀρυχείου σιδηροπυρίτου ἐν Χαλκιδικῇ καὶ λιγνίτου ἐν Ὠρωπῷ, Κύμῃ, Κορώνῃ κλπ. Τὸ ἐν Πειραιεῖ ἐργοστάσιον, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ περὶ τὰς 2—2,5 χιλιάδας ἐργατῶν, ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ 4 τμήματα, τῶν ὀξέων, λιπασμάτων, γεωργικῶν φαρμάκων καὶ ὑαλουργείου. Τὸ τμῆμα τῶν ὀξέων παράγει ἡμερησίως περὶ τοὺς 150 τόννους θειικοῦ ὀξέος, χρησιμοποιουμένου σχεδὸν ὅλου διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν λιπασμάτων· περὶ τοὺς 4 τόννους ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ 3—4 τόννους νιτρικοῦ ὀξέος, ὡς καὶ ὑδροφθορικοῦ διὰ τὴν κατεργασίαν τῆς ὑάλου. Τὸ τμῆμα λιπασμάτων παράγει περὶ τοὺς 300 τόννους ὑπερφωσφορικοῦ τὴν ἡμέραν, τοῦ ὁποίου μέρος διατίθεται ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν διὰ παρασκευὴν ἀναμείκτων λιπασμάτων, οὕτως ὥστε ἡ συνολικὴ παραγωγὴ λιπασμάτων (ἁπλῶν καὶ ἀναμείκτων) ἀνέρχεται εἰς 400 τόννους ἡμερησίως. Οἱ συνήθως παρασκευαζόμενοι τύποι εἶναι:

0—16— 0
0—12— 6
4—12— 3
4—10—10
4—10— 5
6— 8— 8
7— 7— 3

Ἐκτὸς τούτων παρασκευάζονται καὶ διάφοροι ἄλλοι τύποι.

Τὸ τμῆμα γεωργικῶν φαρμάκων ἀσχολεῖται μὲ τὴν παραγωγὴν θειικοῦ σιδήρου, περονοσπορίνης (μὲ βάσιν τὸν θειικὸν χαλκόν), δαυλιτίνης, μιλιγκρίνης (ἀσβεστοῦχα μείγματα νικοτίνης), θειασβεστίου, κολλοειδοῦς θείου καὶ γαλακτώματος πετρελαίου.

Τὸ τμῆμα ὑαλουργείου παράγει ἡμερησίως 5—6 χιλιάδας τετραγωνικῶν μέτρων ὑαλοπινάκων, 25—30 χιλιάδας φιαλῶν καὶ 8—10 τόννους διαφόρων ἐπιτραπεζίων εἰδῶν ἐκ λευκῆς καὶ χρωματιστῆς ὑάλου. Ι. Γ. Π.

Λιπάσματα *[Γεωγρ.]*. Συνοικία τοῦ δήμου Πειραιῶς πρὸ τῆς Δραπετσῶνος, κατοικουμένη ὑπὸ προσφύγων καὶ ἐργατῶν τῶν πλησίον ἐργοστασίων. Κάτ. (1928) 1.519. Ὠνομάσθη οὕτω λόγῳ τῶν ἐκεῖ ἐγκαταστάσεων τῆς Ἀνωνύμου Ἑλληνικῆς ἑταιρείας χημικῶν προϊόντων καὶ λιπασμάτων. Δ. Ε. Μ.

λιπασμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λιπαίνειν, λίπανσις, ἐπάλειψις διὰ λίπους· || προσθήκη λιπασμάτων εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀμπελῶνας κτλ.

λιπεκτομὴ (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ ἐκτομὴ λιπώδους ἱστοῦ κατὰ τὰς ὑπερλιπώσεις.

λιπεμβόλιον (τό). Ἐμβόλιον παρασκευαζόμενον δι' ἐναιωρήσεως τῶν μικροβιακῶν σωμάτων ἐντὸς λιπαρᾶς οὐσίας (συνήθως κεκαθαρμένου φυτικοῦ λίπους). Πρὸς χρῆσιν ὑπάρχει λιπεμβόλιον ἀντιτυφικόν, παρασκευαζόμενον ὑπὸ τῶν Le Moignic, Pinoy καὶ Sezary. Τὸ ἐμβόλιον τοῦτο εἶναι 19ωρον καλλιέργημα βακτηριδίων τύφου καὶ παρατύφων Α καὶ Β ἐπὶ ἄγαρ. Τὸ ἐπίχρισμα τοῦ ἄγαρ διαλύεται ἐντὸς εἰδικῆς λιπαρᾶς οὐσίας καὶ προστίθεται μικρὰ ποσότης Eugenol. Θερμαίνεται εἰς 57°—60° πρὸς ἀδρανοποίησιν καὶ ἔπειτα ἀραιοῦται, εἰς τρόπον ὥστε ἕκαστον κυβ. ἑκ. ἐμβολίου νὰ περιέχῃ 2 χιλιοστογρ. βακτηριδίων τύφου καὶ ἀνὰ 1.75 χιλιοστογρ. βακτηριδίων παρατύφου Α καὶ παρατύφου Β. Χρησιμοποιεῖται ὡς προληπτικὸν ἐμβόλιον. Γ. Η. Π.

λιπένορκοι (οἱ) *[Ποιν. Δίκ.]*. Καλοῦνται οὕτως οἱ κληρωθέντες τακτικοὶ καὶ ἀναπληρωματικοὶ ἔνορκοι, οἱ ἀδικαιολογήτως μὴ ἐμφανιζόμενοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν ἀπολειπόμενοι κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συνόδου τοῦ κακουργιοδικείου τιμωροῦνται διὰ χρηματικῆς ποινῆς δραχμῶν δέκα, οἱ δὲ ἀπουσιάζοντες τῶν συνεδριάσεων τοῦ δικαστηρίου δι' ὁμοίας ποινῆς δραχ. 50, καὶ ἐν ἑκάστῃ ὑποτροπῇ διὰ ποινῆς διπλασίας τῆς ἐπιβληθείσης διὰ τῆς προηγουμένης ἀποφάσεως μέχρις ἀνωτάτου συνόλου ποινῶν δραχμῶν 2.000 δι' ἑκάστην σύνοδον. Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τούτων ἐπιτρέπεται ἀνακοπή. Τὰ περὶ τιμωρίας τῶν λιπενόρκων καθορίζονται ἐν τοῖς ἄρθροις 37—43 τοῦ νόμου ΒΚΗ' τοῦ 1892: «Περὶ δικαστηρίου κακουργιοδικῶν». Θ. Κ.

Λιπέρτης, *Δημήτριος*. Κύπριος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1866 ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου, καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς γλώσσης. Τῷ 1923 ἐξέδωκε τὸν Α' τόμον τῶν «Τζυπριώτικων τραουδκιῶν» του μὲ πρόλογον Γ. Μαρκίδου, τῷ δὲ 1930 τὸν Β' μὲ πρόλογον Κ. Παλαμᾶ. Τὰ ποιήματά του, γραμμένα εἰς ἀμειγῆ κυπριακὴν διάλεκτον, ἐκτὸς τοῦ γλωσσικοῦ πλούτου, τὸν ὁποῖον περικλείουν, διακρίνονται διὰ τὴν θυμοσοφίαν των, τὸν δροσερὸν καὶ εἰλικρινῆ τόνον των καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πάτριον γῆν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ πρῶτος τόμος περιέχει ποιήματα ἐρωτικὰ ἀποκλειστικῶς ἀγροτικῆς ἐμπνεύσεως, ἐνῷ ὁ δεύτερος περιλαμβάνει καὶ πατριωτικὰ ἀξιόλογα, τὰ ὁποῖα ἀναδεικνύουν τὸν Δ. Λιπέρτην ποιητὴν τῆς ἐθνικιστικῆς ἀπελευθερωτικῆς κινήσεως τῆς μεγαλονήσου. Γ. Α. Μ.

Λίπετσκ (Lipetzk) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Ταμπώφ. Κάτ. 21.079. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν, ξυλείας καὶ μέλιτος. Ἔχει ἐργοστάσια σακχάρεως, βυρσοδεψεῖα καὶ χυτήρια σιδήρου. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν σιδηροῦχοι ἰαματικαὶ πηγαί, μετὰ μεγάλου λουτροθεραπευτηρίου ἱδρυθέντος ὑπὸ Πέτρου τοῦ Α'. Μ. Δ. Β.

λιπιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ δένδρου *φιλύρα ἡ ὡραιοανθής*.

Λίπικ (Lipik) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Κροατίᾳ. Κάτ. 3.909. Εἶναι ὀνομαστὴ λουτρόπολις, ἔχουσα ἰωδούχους ἰαματικὰς πηγὰς 64° καὶ συχνάζεται ὑπὸ τῶν πασχόντων δερματικὰς νόσους. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων πηγάζουν ἐξ ἀρτεσιανοῦ φρέατος 232 μ. βάθους, διατρηθέντος ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Ζιγκμόντα. Μ. Δ. Β.

λιπῖναι (αἱ) *[Χημ.]*· βλ. *λιποειδῆ*.

Λιπίνσκι (Lipinski), ***Κάρολος-Ἰωσήφ***. Διάσημος Πολωνὸς βιολιστὴς (1791—1861). Ἦτο καθ' ὁλοκληρίαν αὐτοδίδακτος. Τῷ 1817 μετέβη εἰς Ἰταλίαν ὅπως ἀκούσῃ τὸν Παγκανίνι, μεθ' οὗ στενῶς συνεδέθη· μετά τινα ὅμως ἔτη ἡ φιλία των διεκόπη καὶ οἱ δύο δεξιοτέχναι ἐγένοντο ἀντίζηλοι. Αἱ καλλιτεχνικαὶ περιοδεῖαι τοῦ Λιπίνσκι ἀνὰ τὰ μουσικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης τοῦ προσεπόρισαν μεγάλην φήμην. Τῷ 1839 ὠνομάσθη κορυφαῖος βιολιστὴς τῆς αὐλῆς τῆς Δρέσδης. Ἡ δεξιοτεχνία τοῦ Λιπίνσκι, ἰδίως εἰς διπλᾶς χορδάς, ἦτο ἄφθαστος, ἐξαιρετικῆς δὲ δυνάμεως ὁ ἦχός του. Ἔγραψε καὶ ἔργα τινά, κυρίως διὰ βιολίον, 4 κοντσέρτα, καπρίτσια, πολωνέζες, φαντασίας, τὸ πολωνικὸν μελόδραμα «Ἡ σειρὴν τοῦ Δνειστέρου» καὶ κατήρτισε συλλογὴν λαϊκῶν ᾀσμάτων τῆς Γαλικίας. Γ. Σ.

Λιπίνυ ***Σλόνσκιε*** (Lipiny Slaskie) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν τῇ Ἄνω Σιλεσίᾳ. Κάτ. 17.059. Ἔχει βιομηχανικὴν παραγωγὴν θειικοῦ ὀξέος, μεταλλουργίαν καὶ γαιανθρακωρυχεῖα. Θ. Κ.

Λίπμαν (Liepmann), ***Κάρολος-Οὖγος***. Γερμανὸς νευρολόγος καὶ ψυχίατρος (1863—1925). Τῷ 1905 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου. Ἔγραψεν ἔργα σχετικὰ μὲ τὰς ἐγκεφαλοπαθείας καὶ ἐμελέτησε σύνδρομον συμπτωμάτων ὡρισμένων, τὸ ὁποῖον ἀπεκάλεσεν οὗτος *ἀπραξίαν*. Ο. Ρ.

—**Λίπμαν** (Lipman), ***Μέλχοζεν-Γιομτώβ***. Ἑβραῖος ταλμουδιστὴς καὶ καβαλιστής, ζήσας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἔγινε κυρίως γνωστὸς διὰ τοῦ ἔργου του «Ἡ νίκη», ἀποτελοῦντος ἀπάντησιν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τοὺς σχισματικοὺς Ἑβραίους Καραΐμ. Τὰ χειρόγραφα τοῦ βιβλίου κλαπέντα ἐτυπώθησαν τῷ 1644. Α. Ε. Μ.

—**Λίπμαν** ***ἠλεκτρόμετρον***. Ἡ ἐπιφανειακὴ τάσις ἐπιφανείας ὑδραργύρου εὑρισκομένης εἰς ἐπαφὴν πρὸς ἀραιὸν θειικὸν ὀξὺ ἐλαττοῦται δι' ἠλεκτρικοῦ φορτίου. Τὸ ἀνωτέρω φαινόμενον χρησιμοποιεῖται ἐν τῷ ἠλεκτρομέτρῳ Λίπμαν διὰ τὴν μέτρησιν ἠλεκτρικῆς τάσεως. Τὸ ἠλεκτρόμετρον τοῦτο χρησιμεύει διὰ τὴν μέτρησιν λίαν μικρῶν τάσεων, ἐν αἷς ἡ μεταβολὴ τῆς σταθερᾶς τριχοειδοῦς εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐφαρμοζομένην ἐν τῇ συσκευῇ τάσιν. Κατὰ τὸν Λίπμαν τὸ τριχοειδὲς ἠλεκτρόμετρον πραγματοποιεῖται ὑπὸ ὑαλίνου σωλῆνος ἀπολήγοντος εἰς λεπτὴν ἀκίδα. Ὁ σωλὴν στηρίζεται κατακορύφως καὶ πληροῦται ὑδραργύρου, ὥστε νὰ εἰσχωρῇ μέχρις ὡρισμένης χαραγῆς ἐν τῇ ἀκίδι. Ἡ θέσις τοῦ ὑδραργύρου ἐν τῇ ἀκίδι παρατηρεῖται τῇ βοηθείᾳ μικροσκοπίου. Ἡ ἀκὶς βυθίζεται εἰς δοχεῖον πλῆρες ἀραιοῦ διαλύματος θειικοῦ ὀξέος, οὗτινος ὁ πυθμὴν καλύπτεται δι' ὑδραργύρου. Ὁ ὑδράργυρος τοῦ δοχείου συγκοινωνεῖ ἠλεκτρικῶς πρὸς ἐξωτερικὸν ἀκροδέκτην, ὁμοίως καὶ ὁ ὑδράργυρος τοῦ σωλῆνος, διὰ τοὺς ὁποίους ἐφαρμόζεται ἡ μετρητέα ἠλεκτρικὴ τάσις. Ἐὰν ὁ ἀρνητικὸς πόλος συγκοινωνῇ πρὸς τὸν σωλῆνα, τότε ὁ ὑδράργυρος ἐν τῇ ἀκίδι ὑψοῦται, ἐπαναφέρεται δ' εἰς τὴν ἀρχικὴν θέσιν αὐτοῦ διὰ πιέσεως ἀέρος, ἣν μετροῦμεν ἐν μανομέτρῳ. Ἡ ἔνδειξις τοῦ μανομέτρου δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μέτρον τῆς ἐφαρμοζομένης ἐν τῷ ἠλεκτρομέτρῳ τάσεως. Τὸ ὄργανον βαθμολογεῖται δι' ἐφαρμογῆς ἐν αὐτῷ γνωστῶν ἠλεκτρικῶν τάσεων ἢ διὰ συγκρίσεως πρὸς πρότυπον βολτόμετρον. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

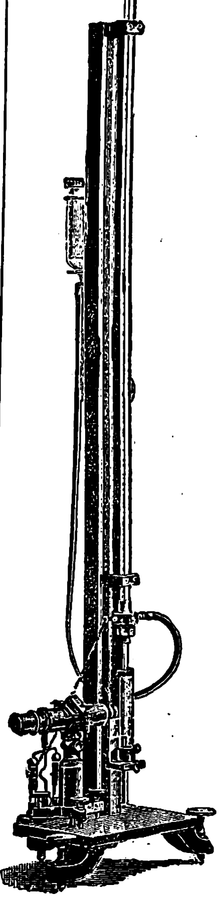

Τριχοειδὲς ἠλεκτρόμετρον Λίπμαν.

Λίπνικ, ἢ ***Λάϊπνικ*** (Lipnik ἢ Leipnik) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Γαλικίᾳ. Κάτοικοι 7.112. Ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων καὶ οἰνοπνευμάτων καὶ διεξάγει ἐμπόριον κτηνῶν. Μ. Δ. Β.

Λίπνο (Lipuo) *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν τῷ νομῷ Βαρσοβίας. Κάτ. 8.467. Ἔχει βυρσοδεψίαν καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν. Θ. Κ.

Λὶ-πό. Κινέζος ποιητὴς (βλ. λ. *Λὶ-Ταϊπό*).

λιποαιμία (ἡ)· βλ. *λιφαιμία*.

Λίποβα (Lipova) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τίμις Τόροντολ. Κάτ. 6.566. Διεξάγει ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων καὶ ξυλείας. Μ. Δ. Β.

Λιποβᾶνοι (οἱ). Οἱ ἐκ Ρωσίας ἄνευ ἱερέων *Ρασκολνῖκοι*, οἱ καταφυγόντες εἰς τὴν Βουκοβίναν, ἐκλήθησαν οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πολίχνης Lipoweny, εἰς ἣν τὸ πρῶτον κατέφυγον. Ὅτε τῷ 1775 περιῆλθεν εἰς τὴν Αὐστρίαν ἡ Βουκοβίνα, ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ Λιποβᾶνοι, οἵτινες ἀνῆκον εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν καλουμένων *Φιλιππόνων*, ὅτε δὲ ὁ Ἰωσὴφ Β', τῷ 1783, παρεχώρησεν εἰς τοὺς Ρασκολνίκους, τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Τσερνοβόλων, ἐλευθερίαν ἐξασκήσεως τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς φορολογίας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, ἐπεξέτεινε τὰ προνόμια ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν Λιποβάνων, ὑπαγαγὼν αὐτοὺς ὑπὸ τὸν ὀρθόδοξον μητροπολίτην τῆς Βουκοβίνας. Μετά τινα ἔτη οἱ Λιποβᾶνοι ἵδρυσαν ἐν Μπελοκάρνικα τῆς Βουκοβίνας μονήν, ἥτις κατέστη τὸ κέντρον τῶν ἐν Βουκοβίνᾳ ἄνευ ἱερέων Ρασκολνίκων. Κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐστριακὴν στατιστικὴν τοῦ 1900, οἱ Λιποβᾶνοι ἐν Βουκοβίνᾳ καὶ Γαλικίᾳ ἀνήρχοντο εἰς τέσσαρας περίπου χιλιάδας. Κ. Ι. Δ.

λιποβαρὴς (ὁ, ἡ), **—ές** (τό)· ὁ ἐλλιπὴς κατὰ τὸ βάρος, ὁ μὴ ἔχων τὸ ἀνάλογον βάρος: «λιποβαρεῖς ἄρτοι», «σταθμὰ λιποβαρῆ».

Digitized by Google

Λίποβετς (Lipovetz, Lipowez) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Ρωσιας ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Κιέβου. Κάτ. 8.555. Ἔχει ἐργοστάσια καπνοῦ, ποτάσσης, ὑφαντουργεῖα καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν, ζαχάρεως καὶ ᾠῶν. Μ. Δ. Β.

λιπεβλάστημα (τὸ) *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *λίπωμα*.

λιπογαμία (ἡ) */Βιολ./*. Καλεῖται τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἀπὸ τῶν μὴ γενετησίων κυττάρων ἀναπτύσσεται ἐντὸς τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ, ἐπακτὸς βλαστός, ὅστις καὶ καταστρέφει τὸ ἐκ γονιμοποιήσεως προελθὸν ἔμβρυον. Δ. Ν. Π.

λιπογονία (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ ἐναπόθεσις λίπους ἐν τῷ σώματι. Προκαλεῖται δ' αὕτη διὰ τῆς σιτήσεως μεγάλης ποσότητος λίπους. Τοῦτο δὲ συνάγεται ἐκ τοῦ ἑξῆς. Ἐὰν εἰς κύνα, ὅστις ἔμεινεν ἐν πλήρει ἀσιτίᾳ ἐπὶ 33 ἡμέρας καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπώλεσε τὸ πλεῖστον λίπους αὐτοῦ, χορηγήσωμεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τροφὴν ἀποτελουμένην ἐκ 300 γραμμαρίων κρέατος καὶ 120 γραμ. χοιρείου λίπους καὶ μετὰ παρέλευσιν 20 ἡμερῶν φονεύσωμεν τὸ ζῷον, παρατηροῦμεν ἐναπόθεσιν μεγάλης ποσότητος λίπους, ὅπερ χημικῶς ὁμοιάζει πρὸς τὸ λίπος τοῦ χοίρου καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ τοῦ κυνός. Ὁμοία λιπογονία ἐμφανίζεται καὶ ὅταν ὁ ὀργανισμὸς τρέφεται δι' ὑδατανθράκων· ὅτι δὲ ἐκ τῶν ὑδατανθράκων παράγεται λίπος, τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς: Αἱ μέλισσαι, αἵτινες τρέφονται διὰ μέλιτος, παράγουν μεγάλην ποσότητα κηροῦ· ὁμοίως καὶ χοῖροι, οἵτινες τρέφονται δι' ἀλεύρου καὶ πιτύρων, πάσχουσι λιπογονίαν. Πάντως ὅμως ὁ ζωϊκὸς ὀργανισμός, ἵνα παράγῃ μεγάλην ποσότητα λίπους, πρέπει εἰς τὴν τροφὴν αὐτοῦ νὰ περιέχεται καὶ ἐπαρκὴς ποσότης λευκώματος, διότι ὅταν τοῦτο ἐλλείπῃ, τὸ λίπος καὶ οἱ ὑδατάνθρακες ὀξειδοῦνται καὶ προασπίζουσι τὰ διάφορα ὄργανα τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς μὴ ὀξειδώσεως τοῦ λευκώματος. Ι. Ν. Μ.

λιποδεψία (ἡ). Βυρσοδεψικὴ μέθοδος κατεργασίας διὰ λιπῶν (ἰχθυελαίων) δερμάτων ἀγρίων ζῴων (ἐλάφων, δορκάδων, ἀντιλοπῶν, αἰγάγρων κλπ.) ἢ ἡμέρων (προβάτων, ὄνων, μόσχων κλπ.). Καὶ ἐκ μὲν τῶν λεπτῶν δερμάτων κατασκευάζονται χειρόκτια, ἐνδύματα, δέρματα αὐτοκινήτων κλπ., ἐκ δὲ τῶν χονδρῶν εἴδη στρατιωτικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀνάγκης. Πρὸς βαφὴν τῶν λιποδερμάτων χρησιμοποιοῦνται τὰ θειοχρώματα, διὰ τῶν ὁποίων κατορθοῦται ἡ ἐπίτευξις καὶ τῆς πλέον λεπτοτέρας ἀποχρώσεως. Ι. Γ. Μ.

λιποδόχη (ἡ)· ἀγγεῖον δεχόμενον τὸ λίπος.

λιποδυστροφία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Νόσος χαρακτηριζομένη δι' ἐντόνου αὐξήσεως τοῦ λιπώδους ἱστοῦ. Ἡ τοιαύτη αὔξησις τοῦ λίπους γίνεται συμμετρικῶς εἰς τὰ δύο ἡμίση μέρη τοῦ προσώπου, ἐπὶ τῶν ἀγκώνων καὶ τῶν κνημῶν. Τ. Α. Ζ.

Λιπόδωρος. Ἀρχηγὸς μεγάλης μερίδος Ἑλλήνων ἀποστατῶν ἐν Ἀσίᾳ, ὃν διαφθείρας προσηταιρίσθη ὁ ὑπὸ τοῦ Περδίκκα κατασταθεὶς σατράπης τῆς Μηδείας Πύθων κατὰ τὰς αὐτόθι πολεμικάς του ἐπιχειρήσεις (*Διοδ. Σικελ.* ΙΗ' 7, 5). Π. Ν. Π.

λιποειδῆ (τά), ἢ **λιπῖναι** (αἱ) *[Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω γενικῶς διαφόρου φύσεως σώματα, διαλυτὰ εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα, τὰ ὁποῖα ἀπαντοῦν πάντοτε εἰς μικρὰς ποσότητας εἰς τὰ λίπη καὶ ἔλαια παρὰ τὰ γλυκερίδια, καὶ τὰ ὁποῖα χημικῶς συγγενεύουν πρὸς τὰ λίπη. Κυρίως τὴν τάξιν τῶν λιποειδῶν ἀποτελοῦσιν αἱ *στερῖναι* καὶ αἱ *λεκιθῖναι* ἢ *φωσφατίδια*. Σ. Γ.

— **λιποειδὴς** ***συντελεστής*** *[Χημ. Τροφ.]*· βλ. λ. *βιταμῖναι*.

λιπόθριξ, *—ιχος* (ὁ, ἡ)· ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἐλλείπουν αἱ τρίχες, ὁ ἄνευ τριχῶν.

λιποθύμημα (τό)· λιποθυμία.

λιποθυμία (ἡ). Ἀπότομος καὶ παροδικὴ ἀπώλεια τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν ἑκουσίων κινήσεων, προερχομένη ἐκ διαταραχῆς τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῆς καρδίας καὶ ἐξ ἐπακολουθούσης ταύτῃ πλημμελοῦς αἱματώσεως τοῦ ἐγκεφάλου. Τὸ ὑποκείμενον αἰσθάνεται ἐν ἀρχῇ εἶδός τι νεφέλης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἕνα ἐγκεφαλικὸν κενόν, μετὰ βόμβων τῶν ὤτων καὶ σπινθηρισμῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν. Συγχρόνως ἡ ἰσορροπία του κλονίζεται, καὶ ἐνίοτε πίπτει χαμαί. Τὸ πρόσωπον γίνεται κάτωχρον, τὰ ἄκρα ψύχονται, εἰς τὸ δέρμα διαρρέει κρύος ἱδρώς, ὁ σφυγμός του εἶναι ἀσθενὴς καὶ βραδύς, ἡ ἀναπνοή του χαλαρά, αἰσθάνεται δὲ ἀκαθόριστον ἀνησυχίαν καὶ δυσφορίαν. Ἡ κατάστασις τῆς λιποθυμίας διαρκεῖ ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας, σπανιώτερον δὲ μεταχωρεῖ εἰς τὴν συγκοπήν, */ἥτις εἶναι βαρυτέρα*. Δ. Κ.

λιποθυμικός, *—ή*, *—όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λιποθυμίαν, ὁ τῆς λιποθυμίας: «λιποθυμικὰ συμπτώματα».

λιποθύμισμα (τό)· δημοτ. τύπος τοῦ *λιποθύμημα*.

λιπόθυμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ παθὼν λιποθυμίαν, ὁ ἀποβαλὼν τὰς αἰσθήσεις του αἰφνιδίως: «ἔπεσε λιπόθυμος ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν».

λιποθυμῶ (*—έω*)· πάσχω λιποθυμίαν, ἀποβάλλω αἰφνιδίως τὰς αἰσθήσεις μου, δημοτ. *λιγοθυμῶ*: «ἐλιποθύμασε ἀπὸ τὴν πεῖνα».

λιποΐνωμα (τό). Νεόπλασμα καλόηθες τῆς ὁμάδος τοῦ ἐρειστικοῦ ἱστοῦ, τύπου συνδεδυασμένου, ἀποτελούμενον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ λιπώματος (ἤτοι ἐκ λιπωδῶν κυττάρων συνενουμένων πρὸς ἄλληλα διὰ συνδετικοῦ ἱστοῦ καὶ ἀγγείων) καὶ ἰνώματος, ἀποτελουμένου ἐξ ἰνῶν συνδετικοῦ ἱστοῦ, κυττάρων συνδετικοῦ ἱστοῦ καὶ ἀγγείων αἱμοφόρων καὶ λεμφικῶν. Ἀναφαίνονται ὅπου καὶ τὰ λιπώματα, ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ ἐπὶ τῶν γλουτῶν, εἰς θέσεις δηλονότι ἐχούσας λιπώδη ἱστόν. Ἀφαιρούμενα δὲν ὑποτροπιάζουσι. Ι. Κ. Κ.

λιποϊωδίνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. *βεχενικὸν* ὀξύ.

λιποκήλη (ἡ) */'Ιατρ./*. Καλεῖται οὕτως ἡ πρόπτωσις λιπώδους ἱστοῦ, συνήθως προπεριτοναϊκοῦ, διά τινος σχισμῆς τῆς λευκῆς γραμμῆς. Ἀνατεμνομένου τοῦ προπίπτοντος τούτου λιπώδους ὄγκου, ἀπαντᾷ ἐνίοτε λεπτή τις προβολὴ τοῦ περιτοναίου ἐξικνουμένη μέχρι τοῦ κέντρου. Τὸ μέγεθος τῆς λιποκήλης εἶναι ἑκάστοτε διάφορον· ἡ ἀνάταξις ταύτης εἶναι ἀδύνατος, δύναται δὲ νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἐπιπλοκήλη, μὴ ἀνατασσομένη· ἐνοχλήματα οὐδόλως προκαλεῖ. Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ προπίπτοντος λιπώδους ὄγκου. Ι. Κ. Κ.

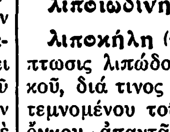

Λιποκιβώτιον ἑδράνου.

λιποκιβώτιον (τό). Καλεῖται οὕτω, προκειμένου ἰδίως περὶ σιδηροδρομικῶν ἐν γένει ὀχημάτων, ὁ χῶρος τῶν ἑδράνων τῶν ἀξόνων, ὁ ὁποῖος πληροῦται δι' ἐλαίου διὰ τὴν λίπανσιν τῶν τριβέων αὐτῶν. Τὸ λιποκιβώτιον καλεῖται ἄλλως *ἐλαιοπυξίς*. Δ. Κ. Α.

λιπολύτης (ὁ). Ὑγρὸν ἐκκρινόμενον ὑπὸ τοῦ παγκρέατος. Διὰ τοῦ φυράματος, τὸ ὁποῖον περιέχει (λιπολυτικὸν ἔνζυμον) ἐπιφέρει τὴν σαπωνοποίησιν τῶν λιπῶν. Τὸ ἔνζυμον τοῦτο ἀνευρίσκεται εἰς τινα ἐλαιογενῆ σπέρματα, ὡς εἰναι οἱ σπόροι τοῦ λίνου, τῆς καννάβεως κλπ. Γ. Η. Π.

λιπολυτικές, *—ή*, *—όν*· ὁ λύων ἢ διασπῶν τὸ λίπος. Συνώνυμον τοῦ *λιπάζη* ἢ *λιπάση* (βλ. *ἔνζυμον*).

λιπομαρτυρία (ἡ)· ἡ μὴ παρουσία μάρτυρος ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου.

— */Δικον./* Ὁ νομίμως κλητευθεὶς μάρτυς, ὅστις ἀπειθεῖ καὶ δὲν ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ καλοῦντος δικαστηρίου, καταδικάζεται παρὰ τοῦ ἀνακριτοῦ μετ' ἀκρόασιν τοῦ εἰσαγγελέως εἰς πρόστιμον 5—50 δραχμῶν καὶ εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν λόγῳ τῆς μὴ ἐμφανίσεώς του προξενηθέντων ἐξόδων. Ἡ καταδίκη ἀναιρεῖται, ἂν ὁ καταδικασθεὶς λιπομάρτυς ἀποδείξῃ ὅτι λόγῳ νομίμου κωλύματος δὲν ἠδύνατο ἐν καιρῷ νὰ ἐμφανισθῇ. Εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἢ ναυτικοὺς μάρτυρας, μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, ἀντὶ προστίμου ἐπιβάλλεται πειθαρχικὴ ποινή. Ὁ ἀνακριτὴς δύναται νὰ διατάξῃ τὴν βιαίαν προσαγωγὴν τοῦ λιπομάρτυρος, ὑποκειμένου ὅμως πάντοτε εἰς τὴν ἀνωτέρω ποινήν.

Ἐπὶ πταισμάτων ὁ λιπομάρτυς δύναται νὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τοῦ πταισματοδικείου εἰς πρόστιμον δραχμῶν 5—15 καὶ εἰς πληρωμὴν τῶν ἐξόδων τῆς ἀποφάσεως. Ἐὰν ὁ λιπομάρτυς ἐγένετο ὑπαίτιος τῆς ἀναβολῆς τῆς δίκης, καταδικάζεται εἰς πάσας τὰς συνεπείᾳ τῆς ἀναβολῆς ταύτης δαπάνας, δύναται δὲ νὰ διαταχθῇ καὶ ἡ διὰ τῆς βίας προσαγωγὴ αὐτοῦ. Ὁ οὕτω καταδικασθεὶς μάρτυς δύναται νὰ ἀνακόψῃ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν κοινοποιήσεως της, συντασσομένης ἐκθέσεως ἐνώπιον τοῦ γραμματέως τοῦ ἐκδόντος τὴν ἀπόφασιν δικαστηρίου, ἐν ᾗ δέον ν' ἀναφέρεται ὁ νόμιμος λόγος τῆς μὴ ἐμφανίσεώς του. Ἡ ἀνακοπὴ εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν ἐπιμελείᾳ τοῦ δημοσίου κατηγόρου κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς κυρίας ὑποθέσεως δικάσιμον, δι' ἣν ἐκλήθη καὶ ὁ μάρτυς νὰ ἐμφανισθῇ, δικάζεται δὲ καὶ ἂν ἔτι ἀναβληθῇ ἡ κυρία ὑπόθεσις. Ἐὰν ὁ ἀνακόπτων, ἐμφανιζόμενος αὐτοπροσώπως, ἀποδείξῃ ὅτι ἕνεκα τοῦ ἐν τῇ ἀνακοπῇ του ἀναφερομένου νομίμου κωλύματος ἀπελείφθη, γίνεται δεκτὴ μετ' ἀκρόασιν τοῦ δημοσίου κατηγόρου καὶ τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὴν κυρίαν δίκην καὶ ἐξαφανίζεται ἡ ἀνακοπτομένη ἀπόφασις, ἄλλως ἀπορρίπτεται ἡ ἀνακοπὴ καὶ καθίσταται ἀμετάκλητος. Ἀναβολὴ τῆς ἐκδικάσεως τῆς ὑποθέσεως πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ κωλύματος ὅπερ ὁ μάρτυς ἐπικαλεῖται δὲν ἐπιτρέπεται· ἐὰν ὁ μὴ ἐμφανισθεὶς καὶ καταδικασθεὶς μάρτυς δὲν συμμορφωθῇ πρὸς τὴν δευτέραν κλήτευσιν, ἡ ἀνακοπή του ἀπορρίπτεται, κατὰ τῆς ἀποφάσεως δὲ ταύτης δὲν ἐπιτρέπεται ἀνακοπή.

Κατὰ τὸν νόμον ΣΗ' τοῦ 1867 «Περὶ λιπομαρτύρων ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν κακουργιοδικῶν», κληθέντος μάρτυρός τινος καὶ μὴ ἐμφανισθέντος, τὸ δικαστήριον τῶν συνέδρων δύναται, προτείνοντος τοῦ εἰσαγγελέως ἢ τοῦ κατηγορουμένου, ἐνόσῳ δὲν ἐξετασθῇ εἰσέτι ὁ πρῶτος μάρτυς, ν' ἀναβάλῃ τὴν συζήτησιν τῆς κατηγορίας εἰς ἄλλην συνεδρίασιν. Ἀποφασισθείσης τῆς ἀναβολῆς, τὸ δικαστήριον καταδικάζει τὸν μὴ ἐμφανισθέντα μάρτυρα εἰς φυλάκισιν μέχρι τριῶν μηνῶν καὶ ἐν ὑποτροπῇ εἰς φυλάκισιν μέχρις ἑνὸς ἔτους καὶ εἰς πληρωμὴν ὅλων τῶν ἐκ τῆς μὴ ἐμφανίσεως αὐτοῦ προξενηθέντων ἐξόδων καὶ διατάσσει τὴν βιαίαν προσαγωγήν του. Ὁ εἰσαγγελεὺς ὀφείλει, καίτοι διαταχθείσης τῆς διὰ βίας προσαγωγῆς τοῦ μάρτυρος, νὰ κλητεύσῃ ἐκ νέου αὐτόν, ἂν δὲ καὶ πάλιν δὲν ἐμφανισθῇ οὗτος ἢ δὲν προσαχθῇ βιαίως, καταδικάζεται, εἴτε ἀναβληθῇ πάλιν ἡ δίκη εἴτε μή, εἰς τὴν ποινὴν τῆς ὑποτροπῆς. Ὁ καταδικασθεὶς μάρτυς δύναται ἐντὸς ἀνατρεπτικῆς προθεσμίας 14 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν κοινοποιήσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, νὰ κάμῃ ἀνακοπήν, ἥτις εἰσάγεται παρὰ τοῦ εἰσαγγελέως εἰς τὸ ἀκροατήριον τοῦ δικαστηρίου τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν πρόκειται νὰ δικασθῇ ἡ κυρία ὑπόθεσις καὶ γίνεται ἡ κατ' ἀντιμολίαν συζήτησις μετὰ τὴν συζήτησιν τῆς κυρίας ὑποθέσεως· ἂν ὅμως ὁ καταδικασθεὶς μάρτυς δὲν ἔκαμεν ἀνακοπήν, ἡ ἀπόφασις ἐκτελεῖται. Μ. Γ. Δ.

λιπομαρτυρίου ἢ ***λειπομαρτυρίου δίκη*** */'Αρχ. Δίκ./*. Ἡ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐμφάνισίς τινος, προσκαλουμένου ὅπως μαρτυρήσῃ, ἦτο ὑποχρεωτική· ἐναντίον δὲ τοῦ ὑποσχομένου καὶ μὴ ἐμφανιζομένου ἠγείρετο ἡ *λιπομαρτυρίου δίκη*. Εἴτε ὅμως ὁ μάρτυς ὑπέσχετο εἴτε οὔ, ἐὰν ἡ ἀπουσία αὐτοῦ ἔβλαπτε τὸν καλοῦντα, ὑπέκειτο εἰς τὴν λεγομένην *δίκην βλάβης* (βλ. καὶ λ. *μαρτυρία*). Α. Ν. Φ.

λιπομάρτυς. Ὁ ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς καλούμενος καὶ μὴ ἐμφανιζόμενος μάρτυς (βλ. *λιπομαρτυρία*).

λιποναύτης, *—ου* (ὁ)· ὁ ναύτης ὁ καταλείπων τὸ πλοῖον, ὡς λιποτάκτης, ἢ ὁ καταλείπων τοὺς ἄλλους ναύτας καὶ φεύγων.

— **λιποναύτης** ***ἔνδημος*** *[Ναυτ.]*. Καλεῖται οὕτω ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ ὁ ἀδικαιολογήτως ἀπουσιάζων τῆς ὑπηρεσίας του ναύτης ἐπὶ τρεῖς συνεχῶς ἡμέρας, ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἐν δὲ τῷ ἐμπορικῷ, ὁ ἐγκαταλείπων τὸ πλοῖόν του καὶ ναυτολογούμενος εἰς ἕτερον, ἢ ναυτολογούμενος καὶ μὴ παρουσιαζόμενος εἰς τὴν θέσιν του ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν.

— **λιποναύτης** ***ὑπερόριος*** */Ναυτ./*. Καλεῖται οὕτως, ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ, ὁ ἐπὶ τρεῖς συνεχῶς ἡμέρας ἀδικαιολογήτως ἀπουσιάζων τῆς ὑπηρεσίας του ναύτης καὶ ἀπερχόμενος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἄνευ ἀδείας, ἢ ὁ συλλαμβανόμενος δύο λεύγας πέραν τῶν ἐσχάτων ὁρίων τοῦ κράτους, χωρὶς νὰ διαμένῃ ἡ οἰκογένειά του ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ.

λιποναυτίου ἢ ***λειποναυτίου γραφὴ*** */'Αρχ. Δίκ./*. Εἰς τὴν γραφὴν ταύτην ὑπέκειντο οἱ ἐγκαταλείποντες τὸν στόλον. Ἐδικάζετο καὶ ἐπέσυρε τὴν αὐτὴν ποινὴν ὡς καὶ ἡ *λιποταξίου* γραφὴ (βλ.λ.). Α. Ν. Φ.

λιποπίναξ, *—ακος* (ὁ). Νεολογισμὸς (γαλ. mancoliste, ἀγγλ. want-list, γερμ. Fehl-liste) χρησιμοποιούμενος ἐν τῷ φιλοτελισμῷ. Κατάλογος περιλαμβάνων τὰ γραμματόσημα τὰ ἐλλείποντα ἔκ τινος συλλογῆς, τὸν ὁποῖον ὁ συλλέκτης ἀπευθύνει εἰς ἕτερον, μεθ' οὗ ἐνεργεῖ ἀνταλλαγὴν γραμματοσήμων, ἵνα ὁ τελευταῖος τῷ ἀποστείλῃ μόνον ἐκ τῶν ἐλλειπόντων αὐτῷ τεμαχίων. Ὁ λιποπίναξ συνήθως μνημονεύει ἁπλῶς τοὺς αὔξοντας ἀριθμοὺς τῶν ζητουμένων γραμματοσήμων, ὑφ' οὓς ταῦτα σημειοῦνται ἐν τῷ τιμοκαταλόγῳ, ὃν οἱ συλλέκται ἔθεσαν ὡς βάσιν τῆς ἀνταλλαγῆς των. (Ε. Φ. Ε.)

λίπος (τό)· εὔτηκος οὐσία ἀπαντῶσα εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος ζῴων, εἰς φυτὰ καὶ ὀρυκτά· πάχος.

— *[Φυσιολ.]* Τὸ *λίπος* ὑπάγεται εἰς τὰς ὀργανικὰς ἑνώσεις, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ ζῶσα ὕλη, εὑρίσκεται δὲ ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τὸ σῶμα τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν. Τὸ λίπος εἶναι ἕνωσις τῆς γλυκερίνης μετὰ τῶν λιπαρῶν ὀξέων, ἅτινα εἶναι κυρίως τὸ ἐλαϊκόν, τὸ φοινικικὸν καὶ τὸ στεατικόν, ἡ δὲ σύστασις τοῦ λίπους τοῦ σώματος τῶν ζῴων ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ποσότητος τῆς ἐλαΐνης, ἥτις ὑπάρχει ἐν αὐτῷ. Τὸ λίπος τοῦ σώματος ἀποταμιεύεται ἐντὸς τῶν λιπωδῶν κυττάρων, οὐχ ἧττον ὅμως ἀνευρίσκομεν λίπος εἰς τὸ αἷμα καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρὰ τοῦ ὀργανισμοῦ, κυρίως κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀπορροφήσεως, ὅτε τὸ λίπος εἰσέρχεται εἰς τὰ χυλοειδῆ ἀγγεῖα καὶ διὰ τοῦ μείζονος θωρακικοῦ πόρου χύνεται εἰς τὸ αἷμα. Ἐὰν δὲ ἡ τροφὴ περιέχῃ ἀφθονίαν λίπους, ὁ ὀρὸς τοῦ αἵματος εἶναι γαλακτώδης ἐκ τῆς αἰωρήσεως λιποσταγονιδίων ἐντὸς τοῦ πλάσματος τοῦ αἵματος, ἐξ οὗ παραλαμβάνουσι τὸ λίπος τὰ διάφορα ὄργανα καὶ ἐνα-

Digitized by Google

ποταμιεύουσιν ἢ ἀποσχίζουσιν αὐτὸ πρὸς γένεσιν τῶν διαφόρων ἐνεργειῶν τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ κυρίως τῆς θερμότητος· διότι ἐκ τῆς καύσεως ἑνὸς γραμμαρίου λίπους παράγονται 9,3 θερμίδες. Ἡ ἀνάλυσις τοῦ λίπους ἐν τῷ ὀργανισμῷ γίνεται βαθμηδόν· κατ' ἀρχὰς ἀποσχίζεται εἰς γλυκερίνην καὶ λιπαρὰ ὀξέα· καὶ ἡ μὲν γλυκερίνη ὀξειδοῦται ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ παράγεται τοῦτο μὲν διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, τοῦτο δὲ ὕδωρ· τὰ δὲ λιπαρὰ ὀξέα ὀξειδοῦνται καὶ αὐτά. Ἐπὶ τῶν διαβητικῶν παράγονται τὰ σώματα τῆς ὀζόνης ἐπιδρῶντα δηλητηριωδῶς ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ. Ι. Ν. Μ.

—*[Ὀργ. Χημ.] Λίπη* καλοῦνται γενικῶς αἱ ζωϊκῆς ἢ φυτικῆς προελεύσεως ὗλαι, αἵτινες παρουσιάζουσιν ἰδιότητας ἀναλόγους πρὸς τὸ ζωϊκὸν λίπος. Ἀπὸ καθαρῶς χημικῆς ἀπόψεως εἶναι ἑνώσεις τῆς γλυκερίνης (ἐστέρες) μετὰ τριῶν μορίων τοῦ αὐτοῦ ἢ διαφόρων λιπαρῶν ὀξέων. Οἱ ἐστέρες οὗτοι καλοῦνται *γλυκερίδια*. Τὰ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἑνώσεων αὐτῶν συμμετέχοντα λιπαρὰ ὀξέα δυνατὸν νὰ εἶναι ἐκ τῶν κεκορεσμένων (σειρὰ τοῦ στεατικοῦ) ἢ ἐκ τῶν ἀκορέστων (σειρὰ τοῦ ἐλαϊκοῦ, τοῦ λινολικοῦ κλπ.), σχεδὸν δὲ πάντοτε ἀπαντοῦν ἀντιπρόσωποι ἀμφοτέρων τῶν ὁμάδων. Τὰ φυσικὰ λίπη ἀπαντοῦν τόσον εἰς τὰ ζῷα (γάλα, ᾠά, σῶμα ζῴων κλπ.), ὅσον καὶ εἰς τὰ φυτὰ (εἰδικώτερον καὶ ἐν μείζονι ἀναλογίᾳ εἰς τὰ σπέρματα καὶ καρποὺς αὐτῶν), διακρίνονται δὲ οὕτως εἰς ζωϊκὰ καὶ φυτικά. Κατ' ἐπέκτασιν, περαιτέρω καλοῦνται καὶ *λίπη ὀρυκτὰ* τὰ διάφορα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πυκνόρρευστα προϊόντα τῆς ἀποστάξεως τοῦ πετρελαίου, τὰ ὁποῖα ὅμως χημικῶς εἶναι τελείως διάφορα σώματα. Τὰ φυσικὰ ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ λίπη ἀποτελοῦνται συνήθως ἐκ μεικτῶν γλυκεριδίων διαφόρων ὀξέων, συνοδεύονται δὲ πάντοτε ἐκ μικρῶν ποσοτήτων ἄλλων παρομοίων ὑλῶν (λεκιθῖναι, φωσφατίδια, στερῖναι κλπ.), ἃς γενικῶς *λιποειδῆ* καλοῦμεν. Γενικῶς τὰ λίπη τὰ πλούσια εἰς ἐστέρας τῶν κεκορεσμένων λιπαρῶν ὀξέων ἔχουσι στερεωτέραν σύστασιν καὶ δὴ τόσον σκληροτέραν ὅσον μᾶλλον ὑπερτεροῦν τὰ μεγάλου μοριακοῦ βάρους ὀξέα (ὡς τὸ στεατικόν, παλμιτικὸν κλπ.), ἐνῷ τὰ πλούσια εἰς ἀκόρεστα ὀξέα (ἐλαϊκόν, λινολικὸν κλπ.) εἶναι μαλακώτερα καὶ συχνάκις ὑγρά. Τὰ εἰς τὴν συνήθη θερμοκρασίαν ὑγρὰ λίπη καλοῦνται εἰδικώτερον *ἔλαια*. Ἑπομένως, λίπη καὶ ἔλαια ἀποτελοῦσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν σωμάτων καὶ οὕτω σῶμά τι, ὅπερ εἰς τὰ ψυχρὰ κλίματα θεωρεῖται ὡς λίπος, εἰς τὰς τροπικὰς χώρας θὰ εἶναι ἔλαιον. Ἡ παραλαβὴ τῶν λιπῶν ἐκ τῶν ζωϊκῶν ἢ φυτικῶν σωμάτων γίνεται εἴτε διὰ τήξεως, εἴτε δι' ἐκθλίψεως, εἴτε δι' ἐκχυλύσεως διὰ διαφόρων διαλυτικῶν ὑγρῶν (ὡς αἰθέρος, βενζίνης, διθειάνθρακος, τετραχλωριάνθρακος κλπ.). Τὰ λίπη ἔχουσι γενικῶς τὴν ἰδιότητα νὰ προκαλοῦν ἐπὶ τοῦ χάρτου διαφανῆ κηλῖδα, μὴ ἐξαφανιζομένην κατὰ τὴν θέρμανσιν (διαφορὰ ἀπὸ τῶν αἰθερίων ἢ πτητικῶν ἐλαίων). Τὰ λίπη εἶναι τελείως ἀδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ, ἐπιπλέοντα τούτου λόγῳ τοῦ μικροτέρου αὐτῶν εἰδικοῦ βάρους. Εἶναι δυσδιάλυτα εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ εὐδιάλυτα εἰς τὸν αἰθέρα, τὸν διθειάνθρακα, τὸ χλωροφόρμιον, τὴν βενζίνην, τὸ βενζόλιον κλπ. Κατὰ τὴν θέρμανσιν δὲν βράζουσιν ἄνευ ἀποσυνθέσεως, ἀλλ' εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 300° περίπου ἀποσυντίθενται σχηματιζομένης *ἀκρολεΐνης*, ἥτις ἔχει δηκτικὴν ὀσμὴν καὶ οἱ ἀτμοὶ τῆς ὁποίας προκαλοῦσι τὰ δάκρυα. Διὰ κατεργασίας μετὰ πυκνῶν ἀλκαλίων ἢ ὑπερθέρμων ἀτμῶν διασπῶνται εἰς τὰ συστατικά των (σαπωνοποίησις, ὑδρόλυσις). Ἡ παρατηρουμένη μεταξὺ τῶν διαφόρων λιπῶν διαφορὰ ὡς πρὸς τὰς ἰδιότητας ὀφείλεται εἰς τὸ εἶδος τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ λιπαρῶν ὀξέων, τὴν μεταξύ των ἀναλογίαν καὶ τὸ εἶδος καὶ ποιὸν τῶν λιποειδῶν. Τὰ λίπη καὶ ἔλαια κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ ἰδίως ὅταν δὲν εἶναι τελείως καθαρὰ ταγγίζουν.

Τὰ λίπη ἔχουν εὐρυτάτην χρῆσιν τόσον δι' ἐδωδίμους σκοπούς, ἀποτελοῦντα σπουδαιοτάτην θρεπτικὴν ὕλην, ὅσον καὶ διὰ βιομηχανικὰς (σάπωνες, γλυκερίνη, λιπαντικὰ κλπ.) (βλ. καὶ λ. *ἔλαια* ζωϊκά, φυτικά, ἐσκληρύμμενα κλπ.). Σ. Γ.

—*[Ἐμπορευμ.]* Βλ. *στέατα*.

— **λίπος πτωματικὸν** (Gras de cadavre—adipocire). Προϊὸν τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν λευκωματοειδῶν οὐσιῶν τοῦ πτώματος (μυῶν κ.λ.π.). Διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐκ τῆς σήψεως ἐκλυομένης ἀμμωνίας, ἡ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν λευκωμάτων λιπαρὰ οὐσία σαπωνοποιεῖται ἀπελευθερουμένης γλυκερίνης καὶ σχηματίζεται ἀμμωνιακὸς σάπων. Τὸ μεῖγμα τοῦτο ὀνομάζεται *πτωματικὸν λίπος*. Γ. Η. Π.

λιποσαρκία (ἡ)· εἶναι ἡ γενικὴ ὑπερτράφεια τοῦ ἐν τῷ ὀργανισμῷ λιπώδους ἱστοῦ (βλ. *παχυσαρκία, πιμέλωσις, πολυσαρκία*). Μ. Ν. Κ.

Λιπόσι *[Γεωγρ.]* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Φιλύρα* (βλ. λ.) Χ. Δ.

λιποστρατείου ἢ *λειποστρατείου γραφὴ [Ἀρχ. Δίκ.]*. Μήνυσις ἐγειρομένη κατὰ τῶν ἐγκαταλειπόντων τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ (βλ. καὶ *λιποταξίου γραφή*).

λιποστρατία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις λιπόστρατος.

λιπόστρατος (ὁ)· ὁ λείπων, ὁ ἀποφυγὼν τὸν στρατόν, ὁ μὴ ὑποβληθεὶς εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

λιποσφαίριον (τό), ἢ *λιποσταγονίδιον*. Αἱ σταγόνες οὐδετέρου λίπους, αἱ ὁποῖαι ὁρώμεναι διὰ τοῦ μικροσκοπίου φαίνονται ὡς ἀνισομεγέθεις στίλβουσαι σφαῖραι.

λιποτάκτης (ὁ)· ὁ λείπων, ἐγκαταλείπων τὴν τάξιν, ἄνευ ἀδείας ἀπομακρυνόμενος τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ : «λιποτάκτης ἐν πολέμῳ, — ἐν εἰρήνῃ» ‖ συνεκδ., ὁ ἐγκαταλείπων τοὺς συναγωνιστάς, ὁμόφρονας κτλ. : «οἱ λιποτάκται τοῦ κόμματος».

λιποτακτῶ (*—έω*)· εἶμαι λιποτάκτης· ‖ συνεκδ., ἐγκαταλείπω τοὺς συναγωνιστάς, τοὺς ὁμόφρονας κ.τ.τ. : «ἐλιποτάκτησε ἀπὸ τὸ κόμμα».

λιποταξία (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ λιποτάκτου, ἐγκατάλειψις τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ· ‖ συνεκδ., ἡ ἀπάρνησις τῶν συνεργατῶν, τῶν συναγωνιστῶν κλπ.

—*[Στρατ. Ποιν. Δίκ.]* Καλεῖται *λιποταξία* ἡ ἀδικαιολόγητος ἀπουσία στρατιωτικοῦ τινος ἐκ τοῦ σώματος, ἔνθα ὑπηρετεῖ, μετὰ πάροδον ὡρισμένης ὑπὸ τοῦ νόμου προθεσμίας. *Λιποτάκται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν* εἶναι πάντες οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἢ στρατιῶται οἱ ἀπουσιάζοντες ἄνευ ἀδείας μετὰ παρέλευσιν ἓξ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς βεβαιωμένης ἀπουσίας των· ἐὰν δὲν συνεπλήρωσαν ὑπηρεσίαν τριῶν μηνῶν, μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνός· ἐπίσης πᾶς ὑπαξιωματικὸς ἢ στρατιώτης, ὅστις μεταβαίνει μεμονωμένος ἀπὸ τοῦ ἑνὸς σώματος εἰς ἄλλο ἢ τοῦ ὁποίου ἔληξεν ἤδη ἡ ἄδεια καὶ δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὸ σῶμά του μετὰ 15 ἡμέρας μὲν ἐὰν συνεπλήρωσε τρίμηνον ὑπηρεσίαν, ἄλλως μετὰ ἕνα μῆνα ἀπὸ τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας τῆς ἐπιστροφῆς του ἢ τῆς πρὸς ὃν ὅρον μεταβάσεώς του. Αἱ ποιναὶ κυρώσεις τῆς παραβάσεως τῶν διατάξεων τούτων εἶναι ὅτι ὁ μὲν ὁπλίτης τιμωρεῖται ἐν εἰρήνῃ μὲ φυλάκισιν τοὐλάχιστον ἓξ μηνῶν, ἐν πολέμῳ δὲ ἢ ἐν φρουρίῳ ἢ χώρᾳ διατελούσῃ εἰς κατάστασιν πολιορκίας μὲ φυλάκισιν ἐν φρουρίῳ 8—15 ἐτῶν ἢ μὲ εἱρκτὴν τὸ πολὺ 7 ἐτῶν ἐὰν συντρέχωσιν ἐλαφρυντικαὶ περιστάσεις· τοὐναντίον ἐὰν συντρέχωσι περιπτώσεις ἐπιβαρυντικαί, ἔλαβε δηλαδὴ ὁ ὁπλίτης μεθ' ἑαυτοῦ δημόσια εἴδη ἢ ἐὰν διατελῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ ἐλιποτάκτησεν, ἢ ἐλιποτάκτησε καθ' ὑποτροπήν, τότε τὸ ἐλάχιστον ὅριον τῆς φυλακίσεώς του δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερον τῶν 12 ἐτῶν. Εἰς λιποταξίαν κηρύσσεται καὶ ὁ ἀξιωματικός, ὅστις ἐν καιρῷ πολέμου ἀπουσιάζει τοῦ σώματός του ἄνευ ἀδείας πλέον τῶν ἓξ ἡμερῶν ἢ παρουσιάζεται αὐτόθι 15 ἡμέρας μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀδείας του ἢ μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς πρὸς ἀναχώρησιν διαταγῆς, ἢ τὴν λῆψιν φύλλου πορείας. Οὗτος τιμωρεῖται ἐν εἰρήνῃ μὲ φυλάκισιν τοὐλάχιστον ἓξ μηνῶν, ἐὰν δὲ ἐπιβληθῇ αὐτῷ ποινὴ ἄνω τῶν δύο ἐτῶν καὶ μὲ ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ του, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ἢ ἐὰν ἡ χώρα ἐτέθη εἰς κατάστασιν πολιορκίας, μὲ εἱρκτὴν καὶ καθαίρεσιν. Βαρυτέρα εἶναι ἡ ποινὴ διὰ τοὺς λιποτάκτας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, οἵτινες λογίζονται τοιοῦτοι μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς βεβαιωμένης ἀπουσίας των, ἐὰν δὲ μετέβησαν εἰς τὴν ξένην ἐπ' ἀδείᾳ ἢ δι' ὑπηρεσίαν, μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ἀδείας των ἢ τῆς ἡμέρας ἀφ' ἧς κοινοποιηθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ περὶ ἀνακλήσεως διαταγή. Πᾶς στρατιωτικὸς ἔνοχος λιποταξίας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τιμωρεῖται ἐν καιρῷ εἰρήνης μὲ φυλάκισιν ἑνὸς ἕως πέντε ἐτῶν καὶ μὲ ἔκπτωσιν (ἐὰν κατεγνώσθη αὐτῷ ποινὴ ἀνωτέρα τῶν τριῶν ἐτῶν), ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ἢ ἐν φρουρίῳ εἰς κατάστασιν πολέμου, ἢ ἐν χώρᾳ εἰς κατάστασιν στάσεως, μὲ φυλάκισιν ἐν φρουρίῳ. Διὰ θανάτου τιμωρεῖ ὁ νόμος τὴν λιποταξίαν ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ ἤ, ἐὰν συντρέχωσιν ἐλαφρυντικαὶ περιπτώσεις, μὲ ἰσόβια δεσμά. Διὰ τῶν αὐτῶν ποινῶν τιμωρεῖται καὶ ἡ ἐκ συστάσεως λιποταξία ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἐχθροῦ. Πᾶσα καταδίκη ἐν λιποταξίᾳ συνεπάγεται καὶ τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἀνικανότητα πρὸς ἀνάληψιν δημοσίας ὑπηρεσίας ἐπὶ πενταετίαν.

Πᾶς στρατιωτικὸς ὅστις προκαλεῖ ἢ διευκολύνει τὴν λιποταξίαν, τιμωρεῖται μὲ τὴν κατὰ τοῦ λιποτάκτου ὁριζομένην ποινήν· πᾶς δὲ μὴ στρατιωτικὸς ἢ μὴ ἐξομοιούμενος πρὸς στρατιωτικὸν ὅστις δὲν ἀποπλανᾷ μὲν στρατιωτικοὺς ὑπὲρ ἐχθροῦ ἢ ἐπαναστατῶν, προκαλεῖ ὅμως ἢ διευκολύνει λιποταξίαν, τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν δύο μηνῶν ἕως πέντε ἐτῶν. Μ. Γ. Δ.

λιποταξίου ἢ *λειποταξίου γραφὴ [Ἀρχ. Δίκ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ γραφὴ κατὰ τοῦ ἐγκαταλείποντος τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ μάχης. Συνήθως ἐξομοιοῦται πρὸς τὴν *λιποστρατείου γραφήν*, ἐπέσυρον δὲ ἀμφότεραι τὴν αὐτὴν καταδίκην, πλήρη δηλαδὴ ἀτιμίαν, καὶ ἐδικάζοντο ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οἵτινες μετέσχον τῆς ἐκστρατείας. Ἡ λιποταξίου γραφὴ ἠσκεῖτο καὶ δι' εἰσαγγελίας, ἐπροτείνετο δὲ καὶ ὑπὸ παντὸς κατηγόρου ἐπιζητοῦντος νὰ ἐπιβάλῃ σιωπὴν εἰς πολιτικόν του ἀντίπαλον. Ἡ *λιποναυτίου γραφή*, ἡ *λιποστρατείου γραφή*, ἡ *ἀστρατείας γραφὴ* καὶ ἡ *λιποταξίου γραφὴ* ἦσαν ἴσως τὰ κατ' ἰδίαν θέματα τῆς *δειλίας γραφῆς*. Α. Ν. Φ.

λιποτροπία (ἡ) (lipotropie). Ὅρος δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ehrlich, ἀναφερόμενος εἰς τὰς χημικὰς ἐκείνας οὐσίας, αἵτινες καθηλοῦνται ἐπὶ τοῦ λιπώδους ἱστοῦ, κατὰ τρόπον ἐκλεκτικόν. Μ. Ν. Κ.

λιποτροπικός, *—ή, —όν* (lipotrope). Καλεῖται οὕτω πᾶσα οὐσία ἔχουσα τὰς ἰδιότητας τῆς λιποτροπίας. Μ. Ν. Κ.

λιπουρία (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Ὀνομάζεται οὕτως ἡ ἐντὸς τῶν οὔρων παρουσία λίπους εἰς ποσότητα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλην. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ οὖρα εἶναι συνήθως θολά, χρώματος φυσιολογικοῦ ἢ γάλακτος. Τὸ λίπος δύναται νὰ σχηματίζῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὑμένιον ἢ τοὐναντίον νὰ εὑρίσκεται ἀναμεμειγμένον μετὰ τῶν οὔρων, ὅτε δίδουν ὁμοῦ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ χυλοῦ (*χυλουρία*).

Ἡ διάγνωσις τῆς λιπουρίας ἐξακριβοῦται χημικῶς μέν, διότι αἱ λιπαραὶ οὐσίαι χρωματίζονται μέλαιναι ὑπὸ τοῦ ὀσμικοῦ ὀξέος καὶ διότι διαλύονται ὑπὸ τοῦ αἰθέρος· μικροσκοπικῶς δὲ παρατηροῦνται στρογγύλα σωμάτια καὶ κρύσταλλοι λιπαρῶν ὀξέων. Ἡ λιπουρία ἀπαντᾷ εἰς πολλὰς παθολογικὰς καταστάσεις, οἷαι ἡ λιπώδης ἐκφύλησις τῶν νεφρῶν, αἱ καχεξίαι, ἡ γάγγραινα, ἡ πυαιμία, αἱ παρατεταμέναι διαπυήσεις, αἱ νόσοι τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ παγκρέατος, αἱ δηλητηριάσεις διὰ τοῦ ὑδραργύρου, μολύβδου, φωσφόρου, τερεβινθίνης κ.ἄ., ὁ σακχαροδιαβήτης, ἡ φυματίασις καὶ τέλος τὰ σοβαρὰ κατάγματα, τὰ ἐπιπλεκόμενα ὑπὸ λιπώδους ἐμβολῆς. Σ. Ν. Ο.

λιποχρωμία (ἡ) (lipochromie). Οὕτω καθορίζεται ἡ κιτρίνη χρυσίζουσα χροιὰ τοῦ καλυπτηρίου συστήματος τοῦ σώματος καὶ ἰδίως τῆς παλάμης τῶν χειρῶν καὶ τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν· παρατηρεῖται δ' αὕτη συνηθέστατα εἰς τὰς βαρείας διαβητικὰς καταστάσεις καὶ εἰς ἄλλας καχεκτικάς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑγιᾶ καὶ εὐεκτοῦντα ἄτομα. Ὀφείλεται δ' αὕτη εἰς τὴν ἐν τῷ αἵματι παρουσίαν τοῦ *λιποχρώμου* (βλ. *ξανθοχρωμία*). Μ. Ν. Κ.

λιπόχρωμον (τὸ) (lipochrome). Οὕτω καλεῖται χρωστική τις οὐσία ἀπαντῶσα ἐν τῷ αἵματι, προερχομένη ἐκ τῶν σιτίων ζωικῆς ἢ φυτικῆς φύσεως. Μ. Ν. Κ.

λιποχρωστικὴ (ἡ). Χρωστικὴ ἡ ὁποία χρησιμεύει διὰ τὴν χρῶσιν τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν εἰς τὴν μικροσκοπικὴν τέχνην. Τοιαύτη χρωστικὴ εἶναι τὸ *Soudan III*, τὸ ὁποῖον χρωματίζει ἐκλεκτικῶς τὰ λίπη καί τινας παραπλησίας φυτικὰς οὐσίας, ὡς εἶναι ὁ κηρός. Λιποχρωστικὴ εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ *διμεθυλαμιδοαζοβενζόλη*. Γ. Η. Π.

Λιποχώρι (*Ἄνω* καὶ *Κάτω*) *[Γεωγρ.]*. Δύο χωρία τῆς Μακεδονίας ἀνήκοντα εἰς τὴν κοινότητα Σκύδρας (Βερτεκὸπ) τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης. Ἔχουν δημοτικὰ σχολεῖα. Κάτ. (1928). Ἄνω Λιποχωρίου 125, Κάτω Λιποχωρίου 563. Χ. Δ.

λιποψυχία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λιποψύχου, ἀπώλεια τοῦ θάρρους, δειλία.

— *[Ἰατρ.]* Βλ. *λιποθυμία*.

λιπόψυχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ εὐκόλως ἀποβάλλων τὸ ψυχικὸν σθένος, τὸ θάρρος, δειλός.

λιποψυχῶ (*—έω*)· εἶμαι λιπόψυχος, ἀποβάλλω τὸ ψυχικόν μου σθένος, τὸ θάρρος μου, δειλιῶ.

Λίππα (Lippa) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λίποβα*.

Λίππε (Lippe) *[Γεωγρ.]*. Μέχρι τοῦ 1918 αὐτόνομον πριγκιπᾶτον, νῦν δὲ ἐλεύθερον κράτος τῆς γερμανικῆς δημοκρατίας, κείμενον ἐν τῇ Β. Γερμανίᾳ μεταξὺ τοῦ Τευτοβουργίου Δρυμοῦ καὶ τοῦ ποταμοῦ Βέζερ, ὁριζόμενον ΒΔ. καὶ ΝΔ. ὑπὸ τῆς Βεστφαλίας, Α. ὑπὸ τοῦ Ἀννοβέρου καὶ ΒΑ. ὑπὸ τοῦ Ἔσσεν Νασσάου. Ἐμβαδὸν 1.215 τ.χλμ., κάτ. 163 648 (1925). Τὸ ἔδαφος εἶναι λοφῶδες καὶ ὀρεινόν, πρόσφορον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἥτις εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη. Τὰ δάση καλύπτουν 27.4% τῆς ἐπιφανείας. Κοιλάδες σχηματίζονται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Βέζερ, Βέρρε καὶ Μπέγκα. Ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος ἀποτελεῖται ἐκ λιγνιτάνθρακος, θειοπυρίτου καὶ πηγῶν ἰαματικῶν ὑδάτων, ὡς ἐν Μάϊνμπεργκ, Σάλτσουφλεν καὶ Σίντερ. Κύριος ποταμὸς ὁ *Βέζερ*, μικρότεροι δὲ ὁ *Βέρρε, Μπέγκα, Ἔξτερ, Ἔμμερ*. Τὸ κλῖμα εἶναι ἤπιον (μέση θερμοκρασία 8—9° Κ.). Ἡ βιομηχανία λίαν σημαντική, ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ 6.201 ἐργοστασίων μετὰ 26.166 ἐργατῶν, παράγουσα ποικίλα προϊόντα, ὧν κυριώτερα, χάρτης, ὀπτόπλινθοι,

Digitized by Google

δέρματα, ἀμυλόκολλα, σάκχαρις, ζῦθος, ἔπιπλα, ἅμαξαι. Κυριώτεραι πόλεις: *Ντέτμολντ* (Detmold), *Μπὰντ Σαλτσοῦφλεν*, *Μπαρντρούπ*, *Χόρν*, *Λάγκε*, *Σβάλενμπεργκ*, *Μπλόμπεργκ*.

Κατὰ τὸ Σύνταγμα τῆς 21 Δεκεμβρίου τοῦ 1920 τὸ κράτος κυβερνᾶται ὑπὸ τριμελοῦς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, ἣν ἐκλέγει ἡ δίαιτα, ἀποτελουμένη ἐξ 21 βουλευτῶν ἐκλεγομένων ἀνὰ τετραετίαν διὰ καθολικῆς μυστικῆς ψηφοφορίας. Τὸ Λίππε ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ γερμανικοῦ κράτους διὰ μιᾶς ψήφου. Ἔχει ἰδιαιτέρας ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς, ἡ δὲ κατωτέρα δικαιοσύνη εἶναι ἀνεξάρτητος διοικητικῶς εἰς ἃς περιπτώσεις δικάζει ἀνεκκλήτως, ὑπαγομένη κατὰ τὰ λοιπὰ εἰς τὴν ἀνώτεραν πρωσσικὴν δικαιοσύνην.

— *[Ἱστορ.]* Τὸ Λίππε ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον τῷ 950, ὀνομασθὲν οὕτως ἐκ τοῦ δμωνύμου ποταμοῦ. Διετέλει ἀρχικῶς ὡς κομιτεία ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἔσσης. Τῷ 1720 ἐγένετο πριγκιπᾶτον τοῦ γερμανικοῦ κράτους, αὐτόνομον τῷ 1807, τῷ δὲ 1815 ἀνεκηρύχθη ὁμόσπονδον γερμανικὸν κράτος. Τὸ πρῶτον Σύνταγμα αὐτοῦ ἐψηφίσθη τῷ 1836, ἀναθεωρηθὲν ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον τῷ 1846 καὶ 1849 ἐπὶ τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου Β'. Ὁ τελευταῖος πρίγκιψ τοῦ Λίππε Λεοπόλδος, ἀνακηρυχθεὶς τοιοῦτος κληρονομικῷ δικαιώματι, κατόπιν διαιτητικῆς ἀποφάσεως τοῦ ἀκυρωτικοῦ τῆς Γερμανίας τῷ 1905, παρῃτήθη τὴν 12 Νοεμβρίου τοῦ 1918, μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς γερμανικῆς ἐπαναστάσεως, τῆς ἀνακηρυξάσης τὴν δημοκρατίαν. Θ. Κ.

— **Λίππε** (Lippe) *[Γεωγρ.]*, Ποταμὸς τῆς Γερμανίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Ρήνου ἐν Βεστφαλίᾳ, μήκους 255 χλμ., διαβρέχων ἔκτασιν 4.900 τ. χλμ Πηγάζει νοτιοδυτικῶς τοῦ Χόρν, εἰς ὕψος 145 μ., ρέει διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Βεστφαλίας παρὰ τὰς πόλεις Λίππσταττ καὶ Χάμμ καὶ χύνεται εἰς τὸν Ρῆνον παρὰ τὸ Βέζελ. Εἶναι πλωτὸς ἀπὸ τοῦ Νοϋχάους ἐπὶ μήκους 226 χλμ. καὶ ἔχει 12 ὑδατοφράκτας. Ἔχει παραποτάμους ἐξ ἀριστερῶν τὸν *Ἄλμε* καὶ ἐκ δεξιῶν τὸν *Μπτέβερ*. Θ. Κ.

Λίππε (Lippe), ***Νάθαν-Πεταχιά***. Ἑβραῖος ἰατρὸς καὶ λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1830 ἐν Στανισλάου τῆς Γαλικίας. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐγκατεστάθη ἐν Ταρνοπόλ, ὡς ἰατρὸς τοῦ ἐκεῖ νοσοκομείου. Ἀργότερον μετέβη εἰς Ἰάσιον τῆς Ρουμανίας, ὅπου διωρίσθη βοηθὸς ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου τῆς πόλεως καὶ τῷ 1864 εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς. Ἔδρασε κατὰ τοῦ ἀφομοιωτικοῦ ρεύματος καὶ ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ Α' παγκοσμίου σιωνιστικοῦ συνεδρίου τῆς Βασιλείας (1897). Ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Οἱ δρόμοι τῆς ἰατρικῆς» (ἑβραϊστί), «Τὸ Ταλμοὺδ ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπιστήμας» (1873, ρουμανιστί), «Ὁ ἀγὼν τῶν Ἑβραίων διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των» (ρουμανιστί). Α. Ε. Μ.

Λίππερτ (Lippert), ***Ἰούλιος***. Αὐστριακὸς ἠθικολόγος (1839—1909). Ἐπὶ ἔτη ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς γυμνασίου. Μέλος τῆς διαίτης τῆς Βοημίας ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ τῆς αὐστριακῆς βουλῆς ἀπὸ τοῦ 1888. Κύρια ἔργα του: «Αἱ θρησκεῖαι τῶν πεπολιτισμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης» (1881), «Γενικὴ ἱστορία τῆς ἱερωσύνης» (1884, 2 τ.), «Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος» (τ. 2, 1887), «Ἱστορία τῶν γερμανικῶν ἠθῶν» (3 τ. 1883), «Κοινωνικὴ ἱστορία τῆς Βοημίας, πρὸ τῶν χρόνων τοῦ μεταρρυθμιστοῦ Χοὺς» (1898). Θ. Κ.

—**Λίππερτ** (Lippert), ***Φίλιππος-Δανιήλ***. Γερμανὸς ἀρχαιολόγος καὶ καλλιτέχνης (1702—1785). Ἐπεδόθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν ὑαλογραφίαν, τὸ σχέδιον, τὴν ἐλαιογραφίαν, τὴν ἐξεργασίαν τῆς πορσελλάνης, τὴν σπουδὴν τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν. Τῷ 1730 ἐγκατεστάθη ἐν Δρέσδῃ, ἔνθα ὠνομάσθη διδάσκαλος τοῦ σχεδίου τῶν αὐλικῶν ἀκολούθων (1759) καὶ καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν τεχνῶν (1764). Κατήρτισε πλουσιωτάτην συλλογὴν ἀποτυπωμάτων τῶν ἀρχαίων ἐγγεγλυμμένων λίθων δι' ἰδίας τεχνικῆς μεθόδου. Σημαντικώτατον εἶναι τὸ ἔργον του: «Δακτυλιοθήκη ἢ συλλογὴ δύο χιλιάδων ἀρχαίων ἐγγεγλυμμένων λίθων» (Λειψία, 1767) μετὰ «Συμπληρώματος» ἐκδοθέντος τῷ 1776. Ι. Μ. Π.

Λίππι (Lippi), ***Ἀννίβας***. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων. Ἔζησε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐπὶ σχεδίων του ᾠκοδομήθη τὸ ἐν Πίντσιο τῆς Ρώμης παλάτιον τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ ΙΑ', ἔνθα νῦν ἡ ἐν Ρώμῃ γαλλικὴ Ἀκαδημία τῶν Καλῶν τεχνῶν. Ι. Μ. Π.

—**Λίππι** (Lippi), ***Λαυρέντιος***. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ζωγράφος. Ἐγεννήθη καὶ ἀπέθανεν ἐν Φλωρεντίᾳ (1606—1664). Κατ' ἀρχὰς ἐμορφώθη φιλολογικῶς, εἶτα δ' ἔλαβε μαθήματα ζωγραφικῆς παρὰ τοῦ Ματθαίου Ροσσέλι. Τῷ 1646 ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ γλύπτου Susini, ὀλίγον δὲ βραδύτερον μετέβη εἰς Βαυαρίαν, ἔνθα παρέμεινε τιμώμενος παρὰ τῇ πριγκιπίσσῃ Κλαυδίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον ταύτης ἐπέστρεψεν εἰς Φλωρεντίαν. Τῷ 1676 ἐδημοσίευσεν ἐν ποιητικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον: Il Malmantile Requistato» («Τὸ ἀνακτηθὲν Μαλμαντίλε»), πλῆρες σπινθηροβολούσης εὐφυΐας καὶ κομψῆς χάριτος, γεγραμμένον εἰς τὴν ἐπιχωριάζουσαν ἐν Φλωρεντίᾳ διάλεκτον. Τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ ἡ Ἀκαδημία τῆς Κρούσκας κατέταξε μεταξὺ τῶν κλασσικῶν βιβλίων τῆς ἰταλικῆς γλώσσης, ἐξεδόθη ἐπανειλημμένως μέχρι σήμερον μετὰ σχολίων καὶ ὑπομνημάτων ὑπὸ διαφόρων. Ὁ Λαυρέντιος Λίππι εἶχε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἐπρεπέ τις «νὰ γράφῃ ὅπως ὁμιλεῖ καὶ νὰ ζωγραφίζῃ ὅπως βλέπει». Τοὺς πίνακάς του ὑπέγραφε διὰ τοῦ ἀναγραμματισμοῦ τοῦ ὀνόματός του: Perlon Zipoli. Μεταξὺ τούτων μνημονεύομεν: τὴν «Σαμαρεῖτιδα» (ἐν Βιέννῃ), τὸν «Θρίαμβον τοῦ Δαβίδ», «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου», τὴν «Σταύρωσιν» καὶ τὴν «Αὐτοπροσωπογραφίαν» του (ἐν Φλωρεντίᾳ). Ι. Μ. Π.

—**Λίππι** (Lippi), ***Τζιάκομο***, ὁ ἐπονομαζόμενος *Giacomo* ἢ *Giacomone τοῦ Budrio* ἢ *Giacomo della Lippa*. Ἰταλὸς ζωγράφος τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἀνήκει εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν σχολὴν τῆς Βολωνίας, ἐμαθήτευσε δὲ παρὰ τῷ Λουδοβίκῳ Καρράτσι καὶ ἐξειργάσθη πολυπληθεῖς συνθέσεις ἐπὶ ποικίλων θεμάτων. Κατὰ τὴν ἐποχήν του ἐξετιμᾶτο πολύ. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ἐν Βολωνίᾳ ναοῦ τῆς Ἀννουντσιάτας, αἱ εἰκονίζουσαι ἐπεισόδια ἐκ τοῦ βίου τῆς Θεοτόκου, καί τινες ἕτεραι τοιχογραφίαι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Φιλίππου τοῦ Φόρλι. Ι. Μ. Π.

—**Λίππι** (Lippi), ***Φίλιππος***, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Φιλιππίνο***. Ἰταλὸς ζωγράφος, υἱὸς τοῦ Φρὰ Φίλιππο Λίππι. Ἐγεννήθη ἐν Πράτο τῷ 1457 ἢ 1458, ἀπέθανε δ' ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1504. Κατ' ἀρχὰς ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Φρὰ Ντιαμάντε, εἶτα δὲ παρὰ τῷ Μποτιτσέλλι, οὗ ὑπῆρξεν ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα καὶ συνεργάτης. Τῷ 1474 μετέβη μετὰ τούτου εἰς Ρώμην. Ἐπανελθὼν εἰς Φλωρεντίαν, συνεπλήρωσε, περὶ τὸ 1484, τὰς τοιχογραφίας, ἃς ὁ Μαζολῖνο κατέλιπεν ἡμιτελεῖς ἐν τῷ ναῷ del Carmine καὶ ἐξειργάσθη ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ἀπεικόνισιν τῶν «Ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου ὁδηγουμένων πρὸ τοῦ ἀνθυπάτου». Ἐν τῷ ἐν Ρώμῃ ναῷ della Minerva ἀπεικόνισε βραδύτερον τὸν «Ἅγιον Θωμᾶν ὑπερασπίζοντα τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τῶν αἱρετικῶν». Τὸ ἔργον τοῦτο θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Τῷ 1487 εὑρίσκετο ἐκ νέου εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ἔνθα ἐξετέλεσε πολυπληθεῖς συνθέσεις.

Ἡ τέχνη τοῦ Φιλιππίνου Λίππι εἶναι ἀπὸ πλείστων ἀπόψεων ἄκρως σημαντική, μολονότι περιπίπτει ἐνίοτε εἰς συμβατικότητα. Ἐξαίρεται ἰδίᾳ ἡ ἱκανότης τοῦ καλλιτέχνου τούτου εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν συνθέσεών του δι' ἐξαιρέτως εἰργασμένων ἀραβουργημάτων καὶ ἡ λεπτολογία, μεθ' ἧς εἰκονίζει τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ λοιπὰ ἐξαρτήματα τῶν παριστανομένων προσώπων. Ἡ φιλοπονία του ἦτο ἀξιοθαύμαστος, ἡ δὲ γονιμότης του, μολονότι δὲν ἐξεδηλώνετο εἰς πρωτοτύπους εὑρέσεις, ἐκτεταμένη. Εἰς τὸν καλλιτέχνην τοῦτον ὀφείλομεν ἔργα τινὰ πλήρη ἐξαισίου θελγήτρου, ἰδίᾳ δὲ τὴν «Ἐμφάνισιν τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν ἅγιον Βερνάρδον»,

Φ. Λίππι-Φιλιππίνο: Ἡ ἐμφάνισις τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν Ἅγιον Βερνάρδον.

ἥτις εὑρίσκεται ἐν τῇ Budia τῆς Φλωρεντίας. Ἕτερα ἀξιομνημόνευτα ἔργα του εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ Παρθένος μετὰ τῶν ἁγίων» (ἐν τῷ παλατίῳ Μπιάνκο τῆς Γενούης), «Ἄγγελοι» (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Πάντοβας), «Ἡ προσκύνησις τοῦ θείου βρέφους» (ἐν Ca d' oro τῆς Βενετίας), «Ὁ γάμος τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης» (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Δομινίκου τῆς Βολωνίας), «Ἐπιφάνια», «Ἡ Παρθένος, τὸ θεῖον βρέφος καί τινες ἅγιοι», «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων», «Προσωπογραφία γέροντος» (ἐν τῇ πινακοθήκῃ Οὐφφίτσι τῆς Φλωρεντίας), «Εὐαγγελισμός» (ἐν τῷ Ἁγίῳ Ἀμβροσίῳ Φλωρεντίας), «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἀνιστᾶς τὴν Δρουσιανήν», «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ριπτόμενος ἐν τῷ ζέοντι ὕδατι», «Ἡ ἱστορία τοῦ ἁγίου Φιλίππου» (ἐν τῇ Santa Maria Novella τῆς Φλωρεντίας), «Ἡ Παρθένος μετὰ πέντε ἀγγέλων» (ἐν τῷ παλατίῳ Κορσίνι τῆς Φλωρεντίας), «Ἡ Παρθένος, τὸ θεῖον βρέφος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης καὶ ἕτεροι δύο ἅγιοι» (ἐν San Spirito τῆς Φλωρεντίας), «Ὁ θάνατος τῆς Λουκρητίας», «Ἡ ἁγία οἰκογένεια» (ἐν τῇ πινακοθήκῃ Πίττι τῆς Φλωρεντίας), «Ἅγιοι» (ἐν Ἁγίῳ Μιχαὴλ τῆς Λούκκας), «Ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ» (ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου) κλπ. Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—**Λίππι** (Lippi), ***Φρὰ Φίλιππος*** —. Διάσημος ζωγράφος, ἐπονομαζόμενος *Fra Filippo del Carmine*. Ἐγεννήθη ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1406, ἀπέθανε δ' ἐν Spoleto τῷ 1469. Ἀνετράφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ del Carmine τῆς Φλωρεντίας, ἔνθα καὶ ἔλαβε τὰ πρῶτα μαθήματα ζωγραφικῆς. Ἐκεῖ ἐξειργάσθη καὶ τὰ πρῶτά του ἔργα: «Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν», «Πάπαν καθιεροῦντα τὸν κανόνα τῶν καρμηλιτῶν μοναχῶν» καὶ «Ἅγιον Μαρτιάλιον». Ἡ ἰσχυρὰ του κλίσις πρὸς τὴν ζωγραφικὴν τὸν παρώθησε νὰ καταλίπῃ τὴν μοναστικὴν ζωὴν καὶ νὰ ζητήσῃ εἰς εὐρυτέρους ὁρίζοντας τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν καὶ διαμόρφωσιν τοῦ πλουσίου ταλάντου του. Διελθὼν διαφόρους ἰταλικὰς πόλεις ἔφθασεν εἰς Ἀγκῶνα, ἔνθα ἔσχεν ἀπροσδόκητον ὅσῳ καὶ θλιβερωτάτην περιπέτειαν. Ἐνῷ ἐβάδιζεν ἀμέριμνος εἰς τὴν προκυμαίαν, ἀνηρπάγη ὑπὸ πειρατοῦ, ὅστις τὸν μετέφερεν εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὅπου ἐπωλήθη ὡς δοῦλος. Ἡ ἀπὸ τῆς δουλείας δ' ἐλευθέρωσίς του ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου παράδοξος, ὀφειλομένη εἰς τὴν γοητείαν, ἣν ἤσκησεν ἐπὶ τοῦ κυρίου του ἡ θαυμαστή του δεξιοτεχνία, ἐκδηλωθεῖσα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς προσωπογραφίας τούτου. Τῷ 1438 ὁ Λίππι ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐξετέλεσε τὸ σημαντικώτερον μέρος τοῦ ἔργου του, κατὰ παραγγελίαν τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς τοῦ Πράτο, δι' ἣν προωρίσθη ἀρχῆθεν ἡ ἐν τῷ Λούβρῳ νῦν ἀποκειμένη «Γέννησις τοῦ Χριστοῦ» καὶ ἧς διεκόσμησε διὰ θαυμασίων συνθέσεων τὸν χορόν. Ἡ διακόσμησις αὕτη, περιλαμβάνουσα χαρακτηριστικὰ ἐπεισόδια ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Στεφάνου, τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, τὸ Κήρυγμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τὸ Βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τὸ Συμπόσιον τοῦ Ἡρώδου, ἤρξατο ἐκτελουμένη βραχὺ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Λίππι εἰς Φλωρεντίαν, μόλις δὲ κατὰ τὸ 1464 ἐπερατώθη. Ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Σπολέτο εὑρίσκεται ὁ τάφος τοῦ Λίππι, κατασκευασθεὶς ἐπὶ σχεδίων τοῦ υἱοῦ του Φιλιππίνου Λίππι· ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ὑπάρχουν καὶ σημαντικώταται τοιχογραφίαι τοῦ καλλιτέχνου τούτου, συμπληρωθεῖσαι μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ Φρ. Ντιαμάντε.

Ὁ Φρὰ Φίλιππος Λίππι ὑπῆρξεν εἷς ἀπὸ τοὺς μεγάλους ζωγράφους τῆς αὐγῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, προτρέξας τῆς ἐποχῆς του δι' ἁλματωδῶν βημάτων. Διαμορφωθεὶς ἐν τῇ σπουδῇ τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Μαζάτσιο, ἠδυνήθη, ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος, ὄχι μόνον νὰ ὑπερβάλῃ τὴν τέχνην τούτου, ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἔργον πλῆρες προσωπικοῦ τόνου, εὐμοιροῦν πλεονεκτημάτων. Ἡ καθαρότης καὶ ἡ ἀκρίβεια τοῦ σχεδίου του, ἡ δροσερότης τοῦ χρωματισμοῦ του, ἡ σοφὴ χρῆσις τοῦ σκιόφωτος, ἡ ἁρμονικὴ διάταξις τῶν συνόλων καὶ ἡ ἄνετος καὶ κομψὴ ἐξεργασία τῶν ὑφασμάτων, ἡ ἱκανότης αὐτή, τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο ν' ἀναγάγῃ βραδύτερον εἰς τοιαύτην περιωπὴν εἷς Πάολο Βερονέζε, ἀποτελοῦν τὰς σπου-

Digitized by Google

δαιοτέρας ἀρετὰς τοῦ ἔργου τοῦ Λίππι. Ἀρκεῖ νὰ ρίψῃ τις ἓν βλέμμα εἰς τὴν ἐν τῷ Λούβρῳ ἀποκειμένην «Στέψιν τῆς Θεοτόκου», εἰς τὸ θαυμάσιον αὐτὸ σύνολον, ὅπου ἡ τεχνικὴ ἁμιλλᾶται πρὸς ὅ,τι ἐσωτερικώτερον κατέχει ἡ τέχνη, διὰ νὰ ἐννοήσῃ πόσον εἶναι ἀληθὲς τὸ ὑπό τινων παρατηρηθὲν ὅτι ὁ Φρὰ Φίλιππο Λίππι παρουσιάζεται ὡς εἷς σύγχρονος περίπου τοῦ Λεονάρδου ντὰ Βίντσι καὶ οὐχὶ ὡς εἷς ἁπλοῦς ἐμπειρικὸς καλλιτέχνης τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. «Ἡ ἐν δόξῃ Παναγία», ἀποκειμένη ὡσαύτως ἐν Λούβρῳ, ἐπιβεβαιοῖ κατὰ τὸν ἐκδηλότερον τρόπον τὴν παρατήρησιν ταύτην. Ὁ καλλιτέχνης οὗτος δὲν παρωράθη κατὰ τὴν ἐποχήν του. Εὗρεν ἰσχυροὺς ὑποστηρικτάς, ἐν τῷ προσώπῳ ἰδίᾳ τοῦ πάπα Εὐγενίου τοῦ Δ' καὶ τῆς ἡγουμένης τῆς μονῆς τοῦ Πράτο. Κατά τινα ὅμως παράδοσιν ἀπέθανεν οἰκτρῶς, δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῆς συζύγου του εἰς ἡλικίαν 69 ἐτῶν. Ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῶν Οὐφφίτσι τῆς Φλωρεντίας ἀπόκεινται δύο ἄκρως ἀξιόλογα ἔργα του: «Ἡ λατρεία τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ», πίναξ ἐξόχου τρυφερότητος, καὶ «Ἡ στέψις τῆς Θεοτόκου», ἐκτελεσθεῖσα τῷ 1447· μεταξὺ τῶν ἐν τῷ πίνακι τούτῳ εἰκονιζομένων ἁγίων γυναικῶν ὁ καλλιτέχνης παρέστησε καὶ τὴν ἐρωμένην του Λουκρητίαν Μποῦτι μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Is perfecit opus». Ἕτερα ἀξιομνημόνευτα ἔργα του εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ» (ἐν τῷ παλατίῳ Ρικκάρντι τῆς Φλωρεντίας), «Ὁ εὐαγγελισμὸς» (ἐν τῷ Ἁγίῳ Λαυρεντίῳ τῆς Φλωρεντίας), «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ» καὶ μία «Ἀλληγορία», ἀποδιδομένη μετά τινος βεβαιότητος εἰς αὐτὸν (ἐν τῇ πινακοθήκῃ Πίττι τῆς αὐτῆς πόλεως), «Ὁ Εὐαγγελισμὸς» ἐν τῷ Palazzo Venezia τῆς Ρώμης, «Ἡ στέψις τῆς Θεοτόκου» ἐν τῷ Βατικανῷ, «Ὁ Ἰησοῦς μετὰ δύο ἀγγέλων» κλπ. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ἐπισκοπήσεως τῶν διασωθεισῶν συνθέσεών του, ὁ Φρὰ Φίλιππο Λίππι ἐξειργάζετο πολλάκις τὸ αὐτὸ θέμα εἰς διαφόρους παραλλαγάς. [Πρβλ. *E. Strutt*, Fra Filippo Lippi (1902).— *I. B. Supino*, Les deux Lippi (γαλλ. μετάφρ. 1904)]

Ι. Μ. Π.

λιππία (ἡ) (Lippia) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἱεροβοτανοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας, φρύγανα ἢ θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 80 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον, ἀξιολογώτερα εἶναι ἡ *λιππία ἡ ἕρπουσα* (Lippia nodiflora), πολυετὴς ἕρπουσα πόα, ἀπαντῶσα εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικήν, καὶ *λιππία ἡ κίτροσμος* (Lippia citrodora) (κοιν. *λουΐζα ἢ ἀλουΐζα)*, θάμνος φυλλοβόλος, ἰθαγενὴς τῆς Χιλῆς, καλλιεργούμενος πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Τὰ φύλλα της χρησιμεύουσιν εἰς τὴν μυρεψικὴν καὶ πρὸς ἀρωματισμὸν ἐδεσμάτων. Πολλαπλασιάζεται διὰ μοσχευμάτων καὶ καλλιεργεῖται πανταχοῦ καὶ παρ' ἡμῖν.

Δ. Ν. Π.

Λίππικ (Lippik ἢ Lipik) */Γεωγρ./*. Μεταλλικαὶ πηγαὶ ἐν Γιουγκοσλαυΐᾳ. Παρέχουν ὕδατα θερμοκρασίας 31—64°, χαρακτηριζόμενα ὡς ἀλκαλικὰ-χλωριονατριοῦχα, ἰωδονατριοῦχα, ὀξυανθρακικά. Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ὑπάρχουν νέαι ἐγκαταστάσεις, ὁ δὲ σταθμὸς οὗτος συχνάζεται ὑπὸ ρευματικῶν, δυσπεπτικῶν, ἡπατικῶν. Τοῦ ὕδατος Λίππικ γίνεται καὶ ἐξαγωγή.

Κ. Γ. Μ.

Λίππιτς, *Ἰάκωβος*. Σύγχρονος Ρῶσος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1891. Ἐγκολπωθεὶς τὰς συγχρόνους πρωτοπορειακὰς τάσεις τῆς τέχνης, ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν ἐξπρεσσιονιστικὴν κίνησιν. Τὰ ἔργα του, ἐν οἷς ὑπερέχει τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μουσικὰ ὄργανα», διακρίνονται διὰ τὴν πρωτοτυπίαν των.

Ι. Μ. Π.

Λίππμαννν (Lippmann), ***Γαβριήλ***. Γάλλος φυσικὸς ἐξ Ἀλσατίας (1845—1921). Σπουδάζων ἐν Παρισίοις, ἐπεδείξατο, ἀπὸ τῶν μαθητικῶν του ἀκόμη χρόνων, ἐξαιρετικὴν κλίσιν εἰς μελέτας ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὅπου συνειργάσθη ἐπί τινα καιρὸν μετὰ τοῦ Κίρχωφ, τοῦ ἐφευρέτου τῆς φασματικῆς ἀναλύσεως, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Παρισίους ἐξηκολούθησε συναφεῖς ἐρεύνας εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς Σορβόννης. Τῷ 1883 διεδέχθη τὸν Μπριὸ εἰς τὴν ἕδραν τοῦ λογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων, ἀνέλαβε δὲ τῷ 1886 τὴν ἕδραν τῆς πειραματικῆς φυσικῆς. Τὸ ἴδιον ἔτος ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

Γαβριὴλ Λίππμανν.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Λίππμανν περιεστράφησαν εἰς δύο ἰδίως κλάδους τῆς φυσικῆς, τὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ τὴν ὀπτικήν. Ἐξετέλεσε σειρὰν θαυμασίων πειραματικῶν μελετῶν ἐπὶ τῶν τριχοειδῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων, ἐπὶ τῆς πολώσεως τῶν ἠλεκτροδίων, ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρομαγνητισμοῦ κλπ. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἐπινόησις πολλῶν ἠλεκτρικῶν ὀργάνων, ὡς τοῦ δι' ὑδραργύρου λειτουργοῦντος εὐπαθεστάτου «τριχοειδοῦς ἠλεκτρομέτρου», τοῦ «οὐρανογράφου», διὰ τοῦ ὁποίου καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀπ' εὐθείας φωτογραφικὴ μέτρησις τῶν οὐρανίων ἀποστάσεων, νέων τελειοποιημένων τύπων εὐπαθῶν σεισμογράφων, καὶ ἄλλων. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον κατέστησε τὸν Λίππμανν διάσημον, ὑπῆρξεν ἡ ἀνακάλυψις τῆς φωτογραφίας τῶν χρωμάτων, ἣν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν κατὰ Φεβρουάριον 1891. Ἤδη πρὸ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ 1869, οἱ Κάρολος Κρὸς καὶ Λ. Ντυκὸς ντὺ Ὡρὸν εἶχον ὑποδείξει μέθοδον, καθ' ἣν ἤρκει ἡ χρησιμοποίησις τριῶν μόνον ἐκ τῶν χρωμάτων τοῦ φάσματος διὰ ν' ἀποτελεσθῇ, ἐκ τῆς ὑπὸ διαφόρους ἀναλογίας ἀναμείξεώς των, πᾶσα ἡ ἀτελεύτητος ποικιλία τῶν ἐν τῇ φύσει χρωματισμῶν. Βασιζόμενος ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως ταύτης, ὁ Λίππμαννν, καὶ χρησιμοποιῶν φωτογραφικὰς πλάκας εἰδικῆς κατασκευῆς, τὰς ὁποίας ἐτελειοποίησαν ἐπὶ μᾶλλον βραδύτερον οἱ ἀδελφοὶ *Λυμιέρ*, κατώρθωσε ν' ἀποτυπώσῃ ἐπ' αὐτῶν τὰς εἰκόνας τῶν ἀντικειμένων μὲ τὰ φυσικά των χρώματα. Εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ἐπιτυχίας ταύτης τῷ ἀπενεμήθη ἐν ἔτει 1908 τὸ βραβεῖον Νομπὲλ διὰ τὴν φυσικήν.

—Ω.

Λίππς (Lipps), *Θεόδωρος*. Γερμανὸς ψυχολόγος, ἀδελφὸς τοῦ Φρειδερίκου Λίππς (1851—1914), ἀπὸ τοῦ 1890 τακτικὸς καθηγητὴς ἐν Μπρεσλάου καὶ ἀπὸ τοῦ 1894 ἐν Μονάχῳ, ὅπου ἵδρυσε τὸ ψυχολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς πόλεως. Μαθητὴς τοῦ Βούντ, ἀπεμακρύνθη ἐνωρὶς τῆς στενῆς πειραματικῆς μεθόδου, ἐτόνισε τὴν ἀξίαν τῆς αὐτοπαρατηρήσεως καὶ ηὔρυνε τὰ ὅρια τῆς ψυχολογίας τόσον, ὥστε αὕτη συμπίπτει πρὸς τὴν λογικὴν καὶ γενικώτερον πρὸς τὴν ὅλην φιλοσοφίαν. Ἡ ψυχολογία, κατὰ τὸν Λίππς, ὡς ἐπιστήμη τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὸν βίον ἢ τὴν πραγματικότητα τῆς συνειδήσεως (τῆς ὁποίας ὀφείλει νὰ γνωρίσῃ κάθε παράγοντα) καὶ τὸν τρόπον τῆς συσχετίσεως τῶν παραγόντων τούτων, ἔργον ἐξαιρετικῶς δυσχερές, καθ' ὅτι κυρία μέθοδός της εἶναι ἡ ἀναδρομικὴ αὐτοπαρατήρησις· τὴν παροῦσαν ψυχικὴν κατάστασιν δυνάμεθα μόνον νὰ ζήσωμεν, ὄχι δὲ καὶ νὰ παρατηρήσωμεν. Σημαντικὴ διὰ τὴν ψυχολογίαν του εἶναι ἡ διάκρισις εἰς πᾶν ψυχικὸν δεδομένον μεταξὺ τῆς πράξεως τοῦ αἰσθήματος, παραστάσεως, ἐπιθυμίας κ.τ.λ. καὶ τοῦ περιεχομένου των, τὸ ὁποῖον γίνεται ἀντικείμενον τῆς ψυχολογίας μόνον καθ' ὅσον τὸ ζῶμεν. Εἰς τὰς ἐξαιρετικῶς λεπτομερεῖς ἀναλύσεις τῶν συναισθημάτων ὑπερβάλλει ὁ Λίππς τὸν Βούντ κατὰ τὴν ποικιλίαν τῶν ποιοτήτων τὰς ὁποίας διακρίνει, ἀλλὰ συμφωνεῖ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ἀναγωγὴν τῆς βουλήσεως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰς τὰ συναισθήματα (βλ. καὶ λ. *αἰσθητική*, τ. Β', σ. 852 β κ. ἑξ.).

Ὁ Λίππς θεωρεῖται γενικῶς ὡς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων διανοιῶν εἰς ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ ἐπίπεδα. Ἔργα: «Βασικὰ γεγονότα τῆς ψυχικῆς ζωῆς (1883, 1912), «Ψυχολογικαὶ μελέται» (1885, 1905²), «Ἡ ἔρις περὶ τὴν τραγῳδίαν» (1891), «Αἰσθητικοὶ παράγοντες τῆς παραστάσεως τοῦ χώρου» (1891), «Λογική», (1893, 1911), «Αἰσθητικὴ τοῦ χώρου καὶ ὀπτικογεωμετρικαὶ ἀπάται» (1897), «Τὰ θεμελιώδη ἠθικὰ προβλήματα» (1899, 1912³), «Αὐτοσυνείδησις, αἴσθησις καὶ συναίσθημα» (1901) «Ἑνότητες καὶ συσχετίσεις» (1902), «Περὶ συναισθήματος, βουλήσεως καὶ σκέψεως» (1902), «Αἰσθητική» (2 τ. 1903—1906), «Ἐγχειρίδιον ψυχολογίας» (1903), «Αἰσθητική» ἐν τῇ σειρᾷ: D. Kultur der Gegenwart» I, 6, «Συστηματικὴ φιλοσοφία» (1905), «Φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ κοσμοθεωρία» (1907), «Ψυχολογικαὶ ἔρευναι» (1907—1912), «Φιλοσοφία τῆς φύσεως» (ἐν τῇ συλλογῇ: «Φιλοσοφία τοῦ 20οῦ αἰῶνος» ὑπὸ *Βίντελμπαντ*) κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Πανηγυρικὸν τεῦχος τῶν «Münchener Philosophische Abhandlungen, ἀφιερωμένον εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν μαθητῶν του (Λειψία 1911).—*G. Auschütz*, Th. L's neuere Urteilslehre (1913, ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Archiv f. Psychologie» τ. XXXIX). — *J. Pichler*, Ueber Th. Lipps' Versuch einer Theorie des Willens (1908).— *W. Wirth*, Die Probleme d. psychologischen Studen von Th. Lipps («Archiv f. Psychologie» (1908). — *Oscar Schuster*, Die Einfühlungstheorie von Th. Lipps u, Schopenhauer's Aesthetik (ἐν «Archiv f. Geschichte de Philos.», 1912).— *Th. Lessing*, Philosophie d. Tat (1914) σ. 253.

Ε. Λ.

— **Λίππς** (Lipps), ***Φρειδερῖκος Γκόττλιμπ***. Γερμανὸς καθηγητὴς τῆς φιλολογίας, γεννηθεὶς τῷ 1865. Κατ' ἀρχὰς καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ὑφηγητὴς ἐν Λειψίᾳ, εἶναι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τακτικὸς καθηγὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης. Μαθητὴς τοῦ Βούντ, ἀσχολεῖται ἰδιαιτέρως μὲ τὴν μαθηματικὴν ἄποψιν τῆς πειραματικῆς μεθόδου εἰς τὴν ψυχολογίαν καὶ συνεχίζει τὰς ἐργασίας τοῦ Φέχνερ ἐπὶ τῶν νόμων τῶν πιθανοτήτων καὶ τῶν μεγάλων ἀριθμῶν παρατηρημένων ψυχικῶν φαινομένων. Προσεγγίζει ὅμως πρὸς τὴν νεακαντιανὴν σχολήν, καθότι ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν εἰς τὰς νοητικὰς λειτουργίας, αἵτινες δημιουργοῦν κατ' ὀλίγον, ἐκ τῆς μυθικῆς παραστάσεως, ἥτις συνίσταται κυρίως εἰς τὴν πίστιν ὅτι τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα ὑπάρχουν ἀνεξαρτήτως ἡμῶν, τὴν φιλοσοφικὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ πραγματικότης καθορίζεται ὑπὸ τῆς νοήσεως. Ἡ ζωὴ διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἀψύχου ὑπάρξεως κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ παρελθὸν δὲν ἀποθνήσκει δι' αὐτήν, ἀλλ' ἐνυπάρχει αὐτούσιον εἰς κάθε παρὸν καὶ μόνον ἡ δημιουργικὴ σύνθεσις αὐτῶν ἀποτελεῖ τὴν παροῦσαν στιγμήν· πᾶσα ἐξέλιξις συνίσταται εἰς τὴν δημιουργίαν ὁλονὲν εὐρυτέρων συστημάτων συσχετισμοῦ. Ἔργα: «Αἱ λογικαὶ βάσεις τῆς μαθηματικῆς ἐννοίας τῆς συναρτήσεως» (1888, «Ἐγχειρίδιον ψυχολογικῆς» (1903, γ' ἔκδ. 1908—1914), «Αἱ μέθοδοι ψυχικῆς μετρήσεως» (1906, «Ἔρευναι ἐπὶ τῶν θεμελίων τῶν μαθηματικῶν» (ἐν Philos. Studien, τ. 9—12), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν γενικὴν θεωρίαν περὶ τῆς ποικιλίας τῶν περιεχομένων τῆς συνειδήσεως» (ἐν τῷ αὐτῷ, τ. 20), «Μυθοπλασία καὶ γνῶσις» (1907), «Κοσμοθεωρία καὶ μορφωτικὸν ἰδεῶδες» (1911), «Τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως» (1912) κ. ἄ.

Ε. Λ.

Λίππσπριγκε (Bad Lippspringe) */Γεωγρ./*. Ἰαματικὴ λουτρόπολις τῆς Γερμανίας, ἐν τῷ πρωσσικῷ νομῷ Μίντεν, εἰς τὰς νοτιοδυτικὰς κλιτῦς τοῦ Τευτοβουργίου Δρυμοῦ, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Λίππε, εἰς ὕψος 140 μ. Κλῖμα ὑγρόν. Κάτ. 6.993 (1925) καὶ ἐτησίως 13.000 περίπου θεραπευόμενοι. Ἔχει τέσσαρας ἁλατούχους θερμὰς πηγάς, θερμοκρασίας 21°, ὠφελίμους ἰδίᾳ εἰς τὰς παθήσεις τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. Ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον εἰς τὸ 800 ὡς ἀσήμαντος συνοικισμός.

Θ. Κ.

Λίππστατ (Lippstadt) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Βετσφαλίᾳ, ἐν τῷ νομῷ Ἄρνσμπεργκ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λίππε καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παντερμπὸρν-Ζοέφτ. Κάτ. 18.498. (1925). Βιομηχανία συρματοσχοίνων, σάπωνος, θώμιγγος, εἰδῶν ἐκ μετάλλου, ψηκτρῶν, ἁμαξῶν καὶ τοῦ εἰδικοῦ γερμανικοῦ ἄρτου πουμπερνίκελ. Ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ πτηνῶν. Ἱδρύθη ὡς πόλις τῷ 1168.

Θ.Κ.

Λίπσε (Lipse), ***Ἰοῦστος***. Βέλγος φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Overyssche πλησίον τῶν Βρυξελλῶν τῷ 1547 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λουβαὶν τῷ 1606. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ περίφημον τότε κολλέγιον τοῦ Ath, καὶ κατόπιν εἰς τὸ κολλέγιον τῶν ἰησουϊτῶν ἐν Κολωνίᾳ. Ἀλλ' ὁ πατήρ του ἠναντιώθη κατὰ τῆς εἰσόδου του εἰς τὸν κλῆρον καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λουβαίν. Τῷ 1569 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον ἔργον του «Variarum lectionum libri quatuor», ὅπερ ἀποτελεῖ συλλογὴν ὑπομνημάτων καὶ σχολίων ἐπὶ διαφόρων συγγραφέων καὶ προδίδει τελείαν γνῶσιν τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ φωτεινότητα τῆς κριτικῆς μεθόδου. Μετά τινα ἔτη μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου ἐμελέτησε τὰ μνημεῖα καὶ τὰς βιβλιοθήκας καὶ ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ Παύλου Μανουτίου, τοῦ Φουλτίου Οὐρσίνου, τοῦ Βελγίου κ. ἄ. Τῷ 1572 ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν τοῦ δουκὸς τοῦ Σὰξ-Βαϊμὰρ καὶ ἔγινε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ λουθηρανὸν πανεπιστήμιον τῆς Ἰένης. Ἐκ τῆς ἐν τῇ πόλει ὅμως ταύτῃ διαμονῆς του δὲν ἔμεινεν εὐχαριστημένος, λόγῳ τῶν ραδιουργιῶν τῶν ἀντιτέχνων του καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Κολωνίαν. Ἐνταῦθα ἐπεστάτησεν εἰς τὴν ἐκτύπωσιν δύο φιλολογικῶν ἔργων του, μιᾶς ἐκδόσεως τοῦ Τακίτου (Ἀμβέρσα 1574), εἰς τὴν ὁποίαν διαφωτίζει καὶ καθορίζει τὴν σημασίαν πολυαρίθμων σκοτεινῶν ἕως τότε χωρίων, καὶ τοῦ «Antiquarum lectionum commentarius» (Ἀμβέρσα 1575), κατόπιν δὲ ἀπεσύρθη εἰς τὴν γενέτειράν του, ἀποφασισμένος νὰ ζήσῃ ἐν τῇ μονώσει. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην. Λόγῳ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Ἀμβέρσαν καὶ κατόπιν εἰς Λούγδουνον, ὅπου τῷ 1579 κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς ἱστορίας καὶ διέμεινεν ἐπὶ δωδεκαετίαν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν ὡς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ ἀνέπτυξε τὸ ἀνώτατον ὅριον τῆς παραγωγικότητός του. Ἐνταῦθα ὁ Λίπσε ἐδημοσίευσε τὰ ὡραιότερα ἐκ τῶν ἔργων του καὶ δὴ τὴν πραγματείαν του «De Constantia» (1584, ἥτις ἔσχε πλέον τῶν 80 ἐκδόσεων), τὴν μεγάλην ἔκδοσιν τοῦ Τακίτου, τὸν «De recta pronunciatione latinae linquae dialogus (1856, ἐκδοθέντα 15 φοράς), τὰ «Politicotum sive civilis doctrinae libri sex» (1589, ἐκδόσεις 78). Ἡ τελευταία αὕτη ἐργασία εἶναι συλλογὴ γνωμῶν τῶν Λατίνων ἱστορικῶν περὶ πολιτείας καὶ κράτους, γενομένη μετ' ἐξαιρετικῆς φροντίδος καὶ μεταφρασθεῖσα εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Οἱ καλβινισταὶ ὅμως, στηριζόμενοι εἰς τὰ πορίσματα τῆς ἐργασίας ταύτης, κατηγόρησαν τὸν Λίπσε ὡς ὑποστηρικτὴν τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πανεπιστημιακὴν ἕδραν, ἐνῷ βραδύτερον τὸ αὐτὸ ἔργον ἐθεωρήθη ὡς στρεφόμενον κατὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ συμπεριελήφθη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων (ἴντεξ). Τῷ 1592 μετέβη εἰς Λουβαὶν καὶ ἐκεῖ ἀπέθανεν ὡς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λατινικῆς φιλολογίας εἰς τὸ κολλέγιον τῶν Τριῶν-Γλωσσῶν. Ὁ Λίπσε προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φιλολογίαν. Ἠσχολήθη μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ προβλήματα τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας καὶ τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι πρότυπα βαθύτητος καὶ σοφίας, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνατρέχουν καὶ σήμερον ἀκόμη. Ἐκτὸς τῶν ἐκδόσεων τοῦ Τακίτου, τοῦ Τίτου Λιβίου, τοῦ Κικέ-

Digitized by Google

ρωνος, τοῦ Καίσαρος, τοῦ Κατούλλου, τοῦ Μαρτιαλίου κλπ., ἐδημοσίευσε καὶ τὰ ἑξῆς ἔργα: «De militia romana» (Ἀμβέρσα 1595), «De amphitheatro liber» (Λούγδουνον καὶ Ἀμβέρσα 1584), «Tractatus ad historiam romanam cognoscendam utilis» (Λούγδουνον καὶ Ἀμβέρσα 1592) «Manuductionis ad stoicam philosophiam libri tres» (Ἀμβέρσα 1604), «Roma illustrata» (Λούγδουνον 1645). Πλήρης βιβλιογραφία τῶν ἔργων τοῦ Λίπσε περιέχεται ἐν τῇ «Bibliotheca belgica» τοῦ F. Vander Haeghen» (1880—1895). Ἐκδόσεις τῶν ἁπάντων του ἔγιναν πολλαί, καλυτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἐν Ἀμβέρσῃ (1637) ὑπὸ τοῦ Moretus γενομένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *P. Bergmans* Autobiographie de J. Lipse traduite et annotée (Gand 1889). — *Miraeus*. Vita J, Lipsii (Anvers 1609). — *De Reiffenberg*. De J. Lipsii vita et scriptis commentarius (Bruxelles 1823). — *C. Nisard*. Le triumvirat littéraire de XVI siècle, J. Lipse, J. Scaliger et Cassaubon (Paris 1852). Θ. Π.

Λίψιους (Lipsius), ***Ἰοῦστος-Ἑρμάννος***. Γερμανὸς ἑλληνιστὴς (1834—1920). Ἀφοῦ ἐδίδαξεν ὡς διευθυντὴς εἰς τὴν περίφημον σχολὴν τῆς Λειψίας Νικολάϊ, ἐγένετο τῷ 1877 καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας. Ἠσχολήθη κυρίως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, διαπρέψας ὡς κορυφαῖος ἑλληνιστής. Πλὴν πλήθους πραγματειῶν, δημοσιευθεισῶν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν Λειψίας, καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἀπὸ τοῦ 1878 περιοδικὸν «Λειψιακαὶ μελέται περὶ τῆς κλασσικῆς φιλολογίας», ἐξέδωκε τοὺς λόγους τοῦ Ἀνδοκίδου, ἔγραψε «Περὶ ἀττικοῦ δι αἰου καὶ δικονομίας» (3 τόμ. 1905—1914) ἐπεξειργάσθη τὴν «Ἀττικὴν δίκην» τοῦ Μεγιὲρ καὶ Σέμαν, καὶ τὴν 4ην ἔκδοσιν τῶν «Ἑλληνικῶν Ἀρχαιοτήτων» τοῦ Σέμαν (1897—1904. Θ. Κ.

— **Λίψιους** (Lipsius), ***Μαρία***. Γερμανὶς μουσικολόγος (γεν. 1837), γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λὰ Μάρα*, (La Mara). Ἠσχολήθη μὲ τὴν βιογραφίαν πλείστων συγχρόνων συνθετῶν καὶ ἐξέδωκε τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Λίστ (8 τόμοι), τὴν τοῦ Μπερλιὸζ πρὸς τὴν πριγκίπισσαν Σάϋν-Βίττγκενστάϊν κτλ. Ἔγραψε: «Studienköpfe» (5 τόμοι), «Musik. Gedanken-Polyphonie, eine Sammlung von Aussprüchen berümter Musiker über ihre Kunst» (1873), «Beethoven' Das Bühnenfestpiel in Bayreuth. Klassisches und Romantisches aus den Tonwelt», «Gräfin Therese Brunswick», «Beethovens unsterbliche Geliebte». Γ. Σ.

— **Λίψιους** (Lipsius) ***Ριχάρδος - Ἀδελβέρτος***. Ἐγεννήθη τῷ 1830 ἐν Gera. Μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐγένετο ὑφηγητὴς (1855) καὶ ἔπειτα ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας (1859) καὶ τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ συστηματικοῦ κλάδου ἐν Βιέννῃ (τῷ 1861), ἐν Κιέλῳ (τῷ 1865) καὶ Ἰένᾳ (τῷ 1871). Ἀπέθανε τῷ 1892. Ὡς ἱστορικὸς ἔχει δημοσιεύσει πολλὰς ἐργασίας πολλοῦ λόγου ἀξίας, ἀναφερομένας ὡς τὰ πολλὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ὡς δογματικὸς δέ, ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἀντετίθετο πρὸς τὸν A. Ritschl, κλίνων πρὸς τὸν Biedermann, ἔπειτα ἔκλινε μᾶλλον πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ Ritschl. Οὕτω π.χ., ἐνῷ ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῆς «Δογματικῆς» αὐτοῦ (1876) κλίνει πρὸς τὸν Biedermann, ἐν τῇ τρίτῃ (1892) πρὸς τὸν Ritschl. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Κριτικὴ τῶν πηγῶν τοῦ Ἐπιφανίου» 1868), «Χρονολογία τῶν Ρωμαίων ἐπισκόπων» (1869), «Αἱ πηγαὶ τοῦ περὶ τοῦ Πέτρου μύθου» (1872), «Αἱ πηγαὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τῶν αἱρέσεων» (1874), «Αἱ ἀπόκρυφοι πράξεις τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἀποστολικῶν διηγήσεων» (τόμ. 2 τῷ 1884 καὶ τῷ 1887), «Φιλοσοφία καὶ Θρησκεία» (1885) καὶ ἄλλα. Κ. Ι. Δ.

— **Λίψιους** (Lipsius), ***Φρειδερῖκος - Ράϊνχαρτ*** Γερμανὸς ψυχολόγος καὶ θεολόγος, ὑφηγητὴς ἐν Λειψίᾳ, μαθητὴς τοῦ Βούντ, ἐν σχέσει πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ ὁποίου ὑποστηρίζει ἕνα γνωσιολογικὸν μονισμόν. Τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ σύμπαντος εἶναι κατ' αὐτὸν πνευματικῆς φύσεως. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ οὐσία τοῦ σύμπαντος, ἔξω χρόνου καὶ τόπου καὶ πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν προσώπων καὶ τῆς φύσεως εἶναι μερικαὶ λειτουργίαι τῆς ἰδικῆς του. Ἔργα: «Τὰ προκαταρκτικὰ προβλήματα τῆς συστηματικῆς θεολογίας» (1899), «Κριτικὴ τῆς θεολογικῆς γνώσεως» (1904), «Ἑνότης τῆς γνώσεως καὶ ἑνότης ὀντολογική» (1913) κ. ἄ. Ε. Λ.

Λίψιτς (Lipschitch), ***Ἰσραήλ***. Ραββῖνος καὶ συγγραφεὺς (1782—1860), γεννηθεὶς ἐν Δάντσιχ. Μέλος τοῦ ἑβραϊκοῦ θρησκευτικοῦ δικαστηρίου τῆς γενεθλίου του, ἐξειδικευθεὶς εἰς τὴν «Μιζνὰ» (ἑβραϊκὴν νομολογίαν), εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην φήμην. Θεοσεβὴς καὶ φιλάνθρωπος, ἐθεωρεῖτο σχεδὸν ὡς ἅγιος παρὰ τῶν Ἑβραίων τῆς ἐποχῆς του. Τὸ σοβαρώτερον του ἔργον: «Ἡ δόξα τοῦ Ἰσραήλ», εἶναι ἀνάλυσις τῶν ἑβραϊκῶν νόμων ἐφ ὅλων τῶν ὑποθέσεων καὶ ἀπολογία αὐτῶν. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξέδόθη εἰς πλείστας ἐκδόσεις καὶ θεωρεῖται καὶ σήμερον ὡς τὸ κλασσικώτερον εἰς τὸ εἶδός του.

λιπτοβιόλιθος (ὁ) (Liptobiolith) *[Πετρογρ.]*. Ὁμὰς ὀρυκτῶν ἀνθράκων, διακριθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ποτονιὲ καὶ περιλαμβάνουσα τοὺς ὀρυκτοὺς ἐκείνους ἄνθρακας καὶ τὰ ἀνθρακοειδῆ πετρώματα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται ἐκ τῆς ἰδιαζούσης ἀφθονίας τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπαρχόντων κηρωδῶν καὶ ρητινωδῶν συστατικῶν. Ἡ ὁμὰς αὕτη περιλαμβάνει ἐπίσης καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀρυκτοὺς κηροὺς καὶ τὰς ὀρυκτὰς ρητίνας (ἤλεκτρον καὶ ἄλλα).

Διακρίνονται δύο κατηγορίαι λιπτοβιολίθων: 1) ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ρητίνη ἢ ὁ κηρὸς διετηρήθησαν ὑπὸ μορφὴν ἀσυνδέτων μεγαλυτέρων μέχρι καὶ μικροτέρων τεμαχίων, ἐνσπαρμένων ἐντὸς τῆς μάζης τῶν ἀνθράκων καὶ 2) ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ κηρὸς ἢ ἡ ρητίνη εἶναι ἡνωμένη μὲ τὸν ἄνθρακα εἴς τινα τμήματα τῶν διατηρηθέντων φυτικῶν συστατικῶν.

Ἡ χημικὴ σύνθεσις ἀμφοτέρων τῶν ὁμάδων καὶ τῶν *σαπροπηλιτῶν* εἶναι πολὺ ὁμοία. Μέγα μέρος λιπτοβιολίθων εἶναι μεγίστης σημασίας ἀπὸ βιομηχανικῆς ἀπόψεως, διότι ἐπ' αὐτῶν στηρίζονται μεγάλαι χημικαὶ βιομηχανίαι (παραφφίνης, πίσσης, διαφόρων ἐλαίων, βενζόλης κλπ.). Παραδείγματα λιπτοβιολίθων σημαντικῶν εἶναι ὁ *πυροπισσίτης* τῆς φαιανθρακοφόρου λεκάνης Hallisch-Zeitz - Weissenfels τῆς Γερμανίας, οἱ *γυριοῦχοι* ἢ *σποριοῦχοι ἄνθρακες*, αἱ *γυριοῦχοι τύρφαι* καὶ ἄλλα. Γ. Κ. Γ.

Λίπτο - Σέντ - Μίκλος (Lipto - Szent - Miklos) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν τῇ κομητείᾳ Λίπτο, παρὰ τὸν Βάγκ, παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως. Κάτ. 5.858 Πρὸς Ν. αὐτῆς εὑρίσκεται ἡ κοιλὰς Ντεμπάνοβα μὲ σπήλαια σταλακτιτῶν. Σλοβενιστὶ καλεῖται *Λίπτοφσκυ-Σβάτυ-Μίκουλας*. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Μ. Δ. Β.

λίπυρο (τό) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀρύζοψις ἡ κεγχροειδής*.

λιπώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ὁ πλήρης λίπους, λιπαρός, παχύς· ‖ ὁ ὅμοιος μὲ λίπος: «λιπώδης οὐσία».

— **λιπώδης** *ἐκφύλισις τῆς καρδίας* *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *καρδίας* λιπώδης ἐκφύλισις.

— **λιπώδης** *ἱστὸς* *['Ανατ.]*· βλ. λ. *ἱστός*.

— **λιπώδης** *κάψα* *('Ανατ.]*. Αὕτη ἀποτελεῖ ἓν τῶν τεσσάρων περιβλημάτων τοῦ νεφροῦ. Συνίσταται δ' ἐκ μαλθακοῦ λίπους, ἄλλοτε ἄλλου τὸ ποσόν, ἀναλόγως τῆς πολυσαρκίας καὶ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀτόμου, παχυτέρα οὖσα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας, κατὰ τοὺς δύο πόλους, περὶ τὰ ἐπινεφρίδια καὶ κατὰ τὰ χείλη τοῦ νεφροῦ, εἰσδυομένη διὰ τῶν πυλῶν καὶ εἰς τὸν κοιλίαν αὐτοῦ. Κατὰ τὸν κάτω πόλον σχηματίζει κωνικὴν προσεκβολήν, διελαυνομένην ὑπὸ συνδετικῶν δεσμίδων, αἵτινες συνάπτουσι τὸν νεφρὸν μετὰ τοῦ κόλου ἐντέρου. Ι. Π.

λίπωμα (τό). Ὄγκος λοβωτὸς χροιᾶς κιτρινωπῆς, ἀποτελούμενος ἐκ λιπώδους ἱστοῦ. Τὸ λίπωμα δύναται νὰ ἑδράζῃ εἰς οἱονδήποτε μέρος τοῦ σώματος, τόσον εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα (ἧπαρ, νεφρούς, καρδίαν, ἐγκέφαλον κλπ.), ὅσον καὶ κάτωθι τοῦ δέρματος, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον. Εἶναι ὄγκος σαφῶς περιγεγραμμένος, χωριζόμενος ὑπὸ τῶν πέριξ ἱστῶν δι' ἰνώδους θήκης, βραδέως αὐξανόμενος, διαφόρου μεγέθους, δυνάμενος νὰ λάβῃ καὶ μεγίστας διαστάσεις. Οὕτω τὸ λίπωμα δύναται νὰ μὴ ἔχῃ μέγεθος μεγαλύτερον πίσου, περιεγράφησαν ὅμως καὶ λιπώματα τεραστίων διαστάσεων, βάρους μέχρι καὶ 30 χιλιογράμμων. Τὸ κάτωθι τοῦ δέρματος ἑδραζόμενα λιπώματα αὐξανόμενα ὑπεγείρουσι τὸ ἐπικαλύπτον δέρμα καὶ προβάλλουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας δίκην ὕβου. Διὰ τῆς ψηλαφήσεως ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι τὸ ἐπικαλύπτον δέρμα εἶναι φυσιολογικόν, εὐκίνητον, ἡ δὲ σύστασις τοῦ ὄγκου μαλακὴ ψηλαφουμένων καὶ τῶν λοβῶν, ἐξ ὧν ὁ ὄγκος συνίσταται. Ὅταν τὰ κάτωθι τοῦ δέρματος λιπώματα λάβωσι μεγάλας διαστάσεις, τότε ταῦτα κρέμανται, τὸ δὲ κατὰ τὴν βάσιν αὐτῶν δέρμα τείνεται σχηματιζόμενον οὕτω μίσχον (μισχωτὰ λιπώματα). Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι τὰ λιπώματα ἐμφανίζονται ἐνίοτε πολλαπλᾶ, εἴς τινας δὲ περιπτώσεις καὶ συμμετρικά. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ἀποδεικνύεται σχέσις τῶν συμμετρικῶν λιπωμάτων πρὸς τὰ νεῦρα. Τὰ λιπώματα εἶναι ἀνώδυνα καὶ ἐντελῶς καλοήθη, ἐξαιροῦνται δ' εὐκόλως δι' ἐγχειρήσεως. Καθίστανται μόνον ἐπικίνδυνα ὅταν μεγεθυνθῶσι πολὺ καὶ ὅταν ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των πιέζουσι ζωτικὰ ὄργανα τοῦ σώματος. Ι. ΚΑΤΣΕΑΡΑΣ

— *['Οφθαλμολ.]* Τὰ λιπώματα εἶναι συνήθως διαμαρτίαι, παρουσιάζονται δὲ ὑπὸ μορφὴν ὄγκων, οἵτινες γίνονται καταφανέστεροι κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν. Οἱ τοιοῦτοι ὄγκοι ἑδράζουσι, κατὰ γενικὸν κανόνα, ὑπὸ τὸ βλέφαρον πρὸς τὸ ἄνω καὶ ἔξω τμῆμα τοῦ βολβοῦ καὶ τῆς ψαλίδος, δὲν ἔχουσι προσφύσεις μὲ τὸν σκληρόν, τὸν ἐπιπεφυκότα καὶ τὸν δακρυογόνον ἀδένα, εἶναι μαλθακοί, ἀνώδυνοι, κινητοί, μὲ ἐπιφάνειαν λείαν ἢ ὑβώδη. Ὅταν τὸ λίπωμα εἶναι μικρόν, ἵνα ἴδωμεν αὐτὸ πρέπει ν' ἀνασύρωμεν τὸ βλέφαρον, ὁ δὲ πάσχων νὰ στρέψῃ τὸν βολβόν του πρὸς τὰ ἔσω καὶ κάτω. Ὅταν τὸ λίπωμα εἶναι εὐμέγεθες, προκαλεῖ δυσμορφίαν καὶ ἐνίοτε στραβισμὸν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσω. Μετὰ τοῦ λιπώματος εἶναι δυνατὸν νὰ συνυπάρχουσι καὶ ἄλλαι συγγενεῖς ἀνωμαλίαι (κολόβωμα τοῦ βλεφάρου, σπίλοι τοῦ προσώπου καὶ τῆς κεφαλῆς, καταρράκτης κτλ.). Θεραπεία: ἐγχειρητικὴ ἀφαίρεσις τοῦ ὄγκου. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

λιπωμάτωσις,—εως (ἡ)· ἐπώδυνος πιμέλωσις, καλουμένη καὶ ἄλλως νόσος τοῦ *Ντέρκουμ* (βλ. λ.).

λιπωτὶς (ἡ) (Lipotis) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κητωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰνιιδῶν*. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, ἡ *λιπωτὶς ἡ παράδοξος* (Lipotis paradoxa). Αὕτη ἔχει μῆκος 2,50 μ. καὶ χρῶμα κυανόφαιον πρὸς τὸ ὠχρόφαιον κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ ὑπόλευκον ἢ τελείως λευκὸν κατὰ τὰ κάτω μέρη. Τὸ κρανίον της ἔχει μῆκος 0,50 μ. περίπου, οἱ ρώθωνες εἶναι πολὺ πρὸς τὰ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς τοποθετημένοι, οἱ ὀφθαλμοὶ καθὼς καὶ τὰ ὦτα εἶναι μικρότατα, οἱ φυσητῆρες εἶναι εὐθύγραμμοι καὶ ἕκαστος χωρίζεται διὰ διαφράγματος

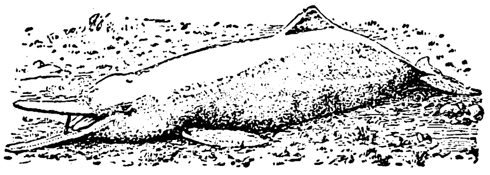

Λιπωτὶς ἡ παράδοξος.

εἰς δύο. Ἡ σπονδυλικὴ στήλη ἀποτελεῖται ἐκ 45 σπονδύλων καὶ τὸ στόμα φέρει 100—132 ὀδόντας. Τὸ περιεργότατον τοῦτο κῆτος ἀπαντᾷ εἰς τὴν λίμνην Τούγκ-Τίγκ (Tung-Ting), ἤτοι περὶ τὰ 1000 χλμ. μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Γιανγσέ (Yangtsé). Πληγωνόμενα τὰ κήτη ταῦτα ἐκβάλλουσι κραυγὰς παρομοίας πρὸς τὰς τοῦ βοός. Οἱ Κινέζοι τῶν περιοχῶν ἐκείνων διηγοῦνται ὅτι κατὰ τὰ τέλη τοῦ φθινοπώρου αἱ λιπωτίδες μεταβαίνουσιν εἰς μικροὺς ποταμούς, ὅπως γεννήσωσι καὶ ἀναθρέψωσι τὰ νεογνά των. Δ. Ν. Π

Λὶρ (Lier), ***Ἀδόλφος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1826—1882). Διέπρεψεν ὡς τοπιογράφος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Δρόμος ὑπὸ βροχὴν παρὰ τὸ Μόναχον» (1872), «Βράδυ εἰς τὸν ποταμὸν Ἴζαρ», «Ὁ βάλτος τοῦ Φράϊζινγκ» κλπ. Ι. Μ. Π.

λίρα (ἡ) (ἰταλ. lira, ἐκ τοῦ λατιν. libra, γαλλ. livre)· νόμισμα διαφόρου κατὰ τόπους ἀξίας: «χρυσῆ λίρα», «λίρα Ἀγγλίας, — Αἰγύπτου, — Τουρκίας»· ‖ χαρτονόμισμα ἔχον ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν ἴσην πρὸς μίαν λίραν χρυσῆν· ‖ τὸ ἰταλικὸν φράγκον, ἄλλως *λιρέττα*· ‖ φρ «λίρες μὲ οὐρὰ» ἄμετρος πλοῦτος, ἰδίως εὐκόλως κερδηθείς.

— *[Νομισμ.]* Ἐκ τῆς σχέσεως, ἣν εἶχε παλαιότερον τὸ βάρος νομισμάτων πρὸς τὴν *λίβραν* (βλ. λ.), ὡς μονάδα βάρους, πολλὰ τῶν τοιούτων νομισμάτων ἐκλήθησαν *λίραι* ἢ *λίβραι*. Πρῶτον δὲ τὰ as (νομίσματα ρωμαϊκὰ ἐξ ὀρειχάλκου) τοῦ Numa ἐκλήθησαν οὕτω, διαιρεθέντα βραδύτερον εἰς τόσα μέρη, ὅσας οὐγγίας ἔχει ἡ λίβρα. Οἱ πρῶτοι βασιλεῖς τῆς Γαλλίας ἔκοψαν νομίσματα ἀργυρᾶ, κληθέντα *λίβραι*, ἐν ἀναλογίᾳ 288 κατὰ λίβραν βάρους.

Ἡ λίρα ὡς νόμισμα, χρυσοῦν, ἀργυροῦν ἢ χαλκοῦν, ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης: Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, γερμανικὰ κράτη, διάφορα ἰταλικὰ κράτη, Αὐστρίαν, Ἱσπανίαν κλπ., τὰ δ' οὕτω καλούμενα νομίσματα εἶχον κατὰ διαφόρους τόπους καὶ χρόνους διάφορον βάρος καὶ τίτλον.

Σήμερον, ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *λίρα* ὑπάρχουν τὰ ἑξῆς νομίσματα:

1) *Λίρα Ἀγγλίας*. Κατὰ τοὺς σαξωνικοὺς χρόνους ἡ λίρα ἦτο ἐξ ἀργύρου, εἶχε βάρος 1 livre troy, ἢ ἄλλως ἑνὸς Pound καὶ ἐκαλεῖτο Pound Sterling, ἐξ οὗ καὶ ἤδη καλεῖται *στερλίνα* καὶ Pound (Sterling=αὐθεντική, ἤτοι ἀκριβοῦς τίτλου καὶ κατασκευῆς). Χρυσαῖ λίραι ἐκόπησαν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ Ζ' τῷ 1849, εἶχον δὲ τίτλον 0,9948 καὶ βάρος 240 grains livre troy. Τῷ 1816, θεσπισθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ μονομεταλλισμοῦ χρυσοῦ, ὡρίσθη ὡς νομισματικὴ μονὰς ἡ χρυσῆ λίρα, κληθεῖσα gold Sovereing καὶ παρασταθεῖσα συμβολικῶς διὰ £ Αὕτη ὡρίσθη ὥστε ἐκ χρυσοῦ 48 livres troy τίτλου 22 καρατίων (0,9166) νὰ κατασκευάζωνται 1.869 λίραι (1 livre troy=373, 2419 γραμμάρια).

Ἡ μία £ ὑποδιαιρεῖται εἰς 20 σελλίνια (Shillings=S), ἕκαστον δὲ σελλίνιον εἰς 12 *πέννας* (pence=d). Ἡ οὕτως ὁρισθεῖσα £ ἔχει βάρος 7,9881 γραμμάρια καὶ τίτλον 0,9166. Συνεπῶς περιέχει 7,3224 γραμμάρια καθαροῦ χρυσοῦ καὶ δι' ἑνὸς χιλιογράμμου καθαροῦ χρυσοῦ κόπτονται 136,5676 £. Ταῦτα ἰσχύουσι καὶ σήμερον. Τὰ πρῶτα χρυσᾶ νομίσματα τῆς μιᾶς £ ἐκόπησαν τῷ 1817, τὰ τῶν

Digitized by Google

πέντε £ ἐπὶ βασιλίσσης Βικτωρίας καὶ τὰ τῶν δύο £ ἐπὶ Γεωργίου Δ'.

Ἡ ἰσοτιμία τῆς £ εἶναι: £=375 δραχμάς, = 4,8666 $ Ἡν. Πολιτειῶν, =25,2215 χρ. φρ. Λατ. Νομ. Ἑνώσεως, =124,213 γαλλ. φρ., =20,429 γερμ. μάρκα, =92,46 47 λίραι Ἰταλίας κλπ.

2) *Λίραι Περοῦ, Ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν, Κεϋλάνης*. Αἱ αὐταὶ ἀκριβῶς πρὸς τὴν ἀγγλικὴν λίραν. Ἡ λίρα Περοῦ παρίσταται διὰ *Lp*, ὑποδιαιρεῖται εἰς 10 Soles, ἑκάστου Sol ὑποδιαιρουμένου εἰς 10 centavos

3) *Λίρα Τουρκίας*. Χρυσῆ νομισματικὴ μονὰς τῆς Τουρκίας βάρους 7,216 γραμμ., τίτλου 0,9166. Συνεπῶς περιέχει 6 614467 γραμμ. καθαροῦ χρυσοῦ καὶ δι' ἑνὸς χιλιογράμμου καθαροῦ χρυσοῦ κόπτονται 151,179 λίραι Τουρκίας. Αὐτὴ ὑποδιαιρεῖται εἰς 100 piastres καὶ ἕκαστον piastre εἰς 40 para Ἡ ἰσοτιμία εἶναι: £=110,699 piastres. Ἐν $ Ἡν. Πολιτειῶν = 22,7466 piastres. Μία λίρα Τουρκίας=338,754 δραχμαί.

3) *Λίρα Αἰγύπτου*. Χρυσῆ νομισματικὴ μονὰς τῆς Αἰγύπτου, βάρους 8,54 γραμμ., τίτλου 0,875. Συνεπῶς περιέχει 7,4375 γραμμ. καθαροῦ χρυσοῦ καὶ κόπτονται 134 4538 λίραι ἐξ ἑνὸς χιλιογράμμου καθαροῦ χρυσοῦ. Αὐτὴ ὑποδιαιρεῖται εἰς 100 piastres καὶ ἕκαστον piastre εἰς 10 ochr-el guerche. Κατ' ἐπίσημον διατίμησιν: μία £=97,5 piastres καὶ μία λίρα Τουρκίας=87,75 piastres. Μία λίρα Αἰγύπτου=380,895 δραχμαί.

4) *Λίρα Ἰταλίας*. Νομισματικὴ μονὰς τῆς Ἰταλίας, ἡ χρυσῆ λίρα (Lire) πρὸ τοῦ 1927 ἡ αὐτὴ πρὸς τὸ χρ φρ. τῆς Λατ. Νομισμ. Ἑνώσεως καὶ ἀπὸ τοῦ 1927 ὁρισθεῖσα ὡς περιέχουσα: 0,079191 γραμμάρια καθαροῦ χρυσοῦ, ἤτοι ὅτι δι' ἑνὸς χιλιογράμμου καθαροῦ χρυσοῦ κόπτονται 12.627,697 λίραι. Νομίσματα τῆς ἰταλικῆς λίρας ὑπάρχουσι μόνον κέρματα νικέλινα. Ἡ ἰσοτιμία εἶναι: £= 92,46 47 λίραι. Ἐν $ Ἡν. Πολιτειῶν=18,9998 λίραι. Μια ἰταλικὴ λίρα=4,0556 δραχμαί. ΤΡ. Κ.

λιρέττα (ἡ) (ἰταλ. liretta) τὸ ἰταλικὸν φράγκον. —*[Νομισμ.]* Βλ. *λίρα*.

Λίρι Liri) */Γεωγρ./*. Ὄνομα τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ ποταμοῦ *Γκαριλιάνο* (βλ. λ.).

Λίριχ, ἡ *Λειρία* (Liria) */Γεωγρ./* Πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Βαλεντίας. Κάτ. 9.312. Ἔχει ῥωμαϊκὰ ἐρείπια καὶ ἰαματικὰς πηγάς, ὧν τὸ ὕδωρ ἐξάγεται καὶ εἰς φιάλας, χρησιμοποιούμενον διὰ στομαχικὰ παθήσεις. Θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἡ ἀρχαία *Ἔδητα* (βλ. λ.). Μ. Δ. Β

Λιριμιρὶς (Lirimiris) */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Μεγάλης Γερμανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Ἄγνωστος ἄλλοθεν ὡς καὶ ἡ τοποθεσία αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Λίριος */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς Μέσης Ἰταλίας (βλ. λ. *Λεῖρις*).

λιροκονίτης (ὁ) (Lirokonit) */Ὀρυκτολ./*. Ὀρυκτόν. Ἀποτελεῖ βασικὸν ἀρσενικικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου καὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ ἔχει χημικὸν τύπον $Cu_6[OH]_{18}Al_4[AsO_4]_6 \cdot 20H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τρικλινὲς σύστημα ὑπὸ μορφὴν πρισματικήν, παρουσιάζει δὲ θραυσμὸν ἀνώμαλον, σκληρότητα 2–2 ½, εἰδικὸν βάρος 2,83–2,93, λάμψιν ὑαλώδη καὶ χρῶμα οὐρανοκύανον. Ἀπαντᾷ ἐν Cornwall, Vogtland κ. ἀ. Γ. Β.

Λίσα */Γεωγρ./* βλ. λ. *Πολυνέρι*.

Λισαβὼν (Lisboa) */Γεωγρ./*. Πρωτεύουσα τῆς Πορτογαλίας (βλ. λ. *Λισσαβών*).

Λίσαι */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Κροσσαίας ἐν Χαλκιδικῇ ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VII, 123), ἀπὸ τῆς ὁποίας διερχόμενος ὁ Ξέρξης τῷ 480 π.Χ. παρέλαβε στρατὸν καὶ πλοῖα. Α. Θ. Σ.

Λίσαν */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Πολυνέρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λίσβατο (τὸ) */Βοτ./*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σμῖλαξ ἡ τραχεῖα*.

Λισβώριον */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς Λέσβου, ἀποτελοῦν ἴδιαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Πλωμαρίου τοῦ ὁμωνύμου τῇ νήσῳ νομοῦ. Κεῖται ἐγγὺς τῆς παραλίας τοῦ κόλπου τῆς Καλλονῆς καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 904. Χ. Δ.

Λισγαρᾶς, *Ἰωάννης*. Πολιτευτής, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1805. Διορισθεὶς συμβολαιογράφος (1831), ἐπαύθη τῷ 1851 καὶ ἐξεδιώχθη εἰς Ὀθωνοὺς διὰ τὰ ῥιζοσπαστικὰ φρονήματά του, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἐκαλεῖτο «Ἀδὰμ τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ». Ἐξόριστος ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ζάκυνθον παρημποδίσθη ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας να μεταβῇ εἰς τὴν Βουλήν. Γενομένης τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἐξελέγη, τῷ 1866, πρῶτος δήμαρχος τοῦ δήμου Ζακυνθίων, ἀλλ' ἀπολυθεὶς ἐπὶ πρωθυπουργίας Βούλγαρη ἀναδιωρίσθη ἐπὶ Ζαΐμη. Συμμετέσχε τῶν ἰταλοελληνικῶν κομιτάτων καὶ ἀπέθανε, τῷ 1872, ἐν Ζακύνθῳ (βλ. *Λ. Χ. Ζώη*, «Λεξικὸν Ζακύνθου», σ. 523 καὶ ἐφημ. Ζακύνθου «Ἀλήθειαν», ἀρ. 6—22). Λ. Χ. Ζ.

λίσγος (ὁ). Καλεῖται οὕτως εἰδικὸν ἐργαλεῖον πρὸς καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους, τὸ κοινῶς γνωστὸν ὡς λισγάρι. Ὁ λίσγος ἀποτελεῖται ἐκ σιδηροῦ ἐλάσματος, τραπεζοειδοῦς, ἐλαφρῶς κοίλου, ὅπερ προσαρμόζεται εἰς ξυλίνην λαβήν. Δ. Ν. Π.

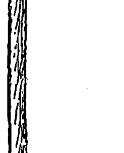

Λίσγος.

Λίσε */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Ὀχυρὸν* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λὶ Σέου-Χιούν. Κινέζος ζωγράφος (651–715 ἢ 720). Θεωρεῖται ὡς ἱδρυτὴς τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἡγεμόνων Τάγκ ἢ Θάγκ (618–905 μ.Χ.) ἀκμασάσης καλλιτεχνικῆς σχολῆς τοῦ Βορρᾶ. Φαίνεται ὅτι ὑπέστη ἐν μέρει τὴν ἐπίδρασιν τῆς βουδικῆς τέχνης (βλ. *R. Petrucci*, Les peintres Chinois, σελ. 122). Ι. Μ. Π.

Λίσερ (Leeser), *Ἰσαάκ*. Ραββῖνος καὶ ἱεροκήρυξ, γεννηθεὶς ἐν Πρωσσίᾳ (1806—1868). Δεκαοκταετὴς μετηνάστευσεν εἰς Ἀμερικὴν καὶ τῷ 1829 διωρίσθη ῥαββῖνος ἐν Φιλαδελφείᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1843 —1845 διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Ἡ Δύσις». Ἔργα του εἶναι: «Οἱ Ἑβραῖοι καὶ ὁ νόμος τοῦ Μωϋσῆ», μετάφρασις ἀγγλικὴ τῆς Βίβλου (1857), «Αἱ ὁμιλίαι του» (1867), μετέφρασε δὲ ἀγγλιστὶ καὶ τὸ βιβλίον τοῦ ῥαββίνου Ἰωσὴφ Σβάρτς «Γεωγραφία τῆς Παλαιστίνης» (1853). Α. Ε. Μ.

Λισερὰ */Παραλ. Γεωγρ./*. Ὅρμος τῆς Β. πλευρᾶς τῆς Κύπρου, σχηματιζόμενος ἀμέσως πρὸς Α. τοῦ ἀκρωτηρίου Κορμακίτης. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην (πλάτ. 35°22'50" Β, μηκ. 32°57'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus) σημειοῦται ὡς Liveras. Χωρίον φερώνυμον. Σ. Ε. Λ.

Λισερτὲλ (Lissertel), *Ζινὲστ ντὲ* —. Γάλλος ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς τοῦ Μορέως, διακριθεὶς κατὰ τὴν τετραετίαν 1828—1832, εἰς Καλαμάταν καὶ ἀλλαχοῦ. Προσέφερε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν γενομένην τότε ὁδοποιίαν τῆς Πελοποννήσου. Γ. Δ. Κ.

Λίσετς */Γεωγρ./*. Ὀροπέδιον τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῷ Β. τμήματι τῆς σερβικῆς Μακεδονίας. Κεῖται πρὸς Δ. τοῦ ὄρους Ὀσιγκόβη καὶ παρὰ τὴν Ἄνω Πετσίναν. Μ. Δ. Β

Λισία */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἡ κατὰ τὸν Πεουτινγεριανὸν χάρτην ἀναγραφὴ (Lisia) τῆς κρητικῆς πόλεως *Λασαία* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Λίσινγκ (Liesching), *Κάρολος φὸν* —. Γερμανὸς φιλέλλην, ἐκ Βυρτεμβέργης, πρώην ἀξιωματικὸς τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔφοδον τοῦ Ναυπλίου, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1821. Θ. Κ.

Λίσιον */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἡ κατὰ τὸν γεωγράφον Ραβέννης ἀναγραφὴ (Licium) τῆς κρητικῆς πόλεως *Λασαία* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

λισκεαρδίτης (ὁ) (Liskeardit) */Ὀρυκτολ./*. Ὀρυκτὸν ἀρσενικικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου, περιέχον καὶ σίδηρον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι:

$$(Al, Fe)AsO_4 \cdot 8\,H_2O.$$

Ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν ἐπιφλοιώσεων πρασινολεύκων ἕως κυανολεύκων ἐν Liskeard καὶ Chyandour τοῦ Corwall. Γ. Β.

Λίσμορ (Lismore) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Αὐστραλίας ἐν τῇ Νέᾳ Νοτίῳ Οὐαλλίᾳ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σίντνεϋ—Μπρίσμπ. Κάτ. 10 000. Παράγει ξυλείαν, ἀραβόσιτον καὶ ἔχει βιομηχανίαν σακχαροποιίας, τυροκομίας κλπ. Δ.Σ.Δ.

Λίσμπορν (Lisburn) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Βορείου Ἰρλανδίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Αἴτριμ καὶ Ντάουν ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπέλφαστ—Δουβλίνου. Κάτ. 11 500. Ἡ κυριωτέρα βιομηχανία τῆς πόλεως εἶναι ἡ τῶν λινῶν ὑφασμάτων, εἰσαχθεῖσα ὑπὸ προσφύγων Οὐγενότων τῷ 1685. Δ. Σ. Δ.

Λισὸς */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἑτέρα γραφὴ τῆς ἀρχαίας κρητικῆς πόλεως *Λίσσου* (βλ. λ.).

λίσπη (ἡ) (Lispa) */Ζωολ./*. Γένος ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυιιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰς μυίας σκοτεινοῦ χρώματος. Τὰ εἴδη τοῦ γένους τούτου ἐνδιαιτῶνται παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ὑδάτων καὶ ἀπαντῶσι πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Λίσσα (Lissa) */Γεωγρ./*. —1) Νῆσος τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ Ἀδριατικῇ θαλάσσῃ, ὑπαγομένη εἰς τὸν νομὸν τοῦ Σπαλάτου. Ἔχει μῆκος 15 χλμ., πλάτος 7 χλμ., ἐμβαδὸν 90 τ. χλμ. καὶ 10.107 κατ. Ἔχει ἔδαφος ὀρεινὸν μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ Χοῦμ (592 μ.) καὶ ἀκτάς, αἵτινες σχηματίζουν πρὸς Β. στενὸν καὶ βαθὺν κόλπον, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἡ πόλις *Λίσσα*, καὶ πρὸς Δ. ἕτερον κόλπον μετὰ λιμένος, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ἐκ τῶν καλυτέρων τῆς Ἀδριατικῆς καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἡ πόλις *Κόμισα*. Καὶ οἱ δύο οὗτοι κόλποι εἶναι καλῶς ὠχυρωμένοι καὶ ὑπῆρξαν ἀπὸ παλαιῶν χρόνων ὀχυρὰ πολεμικὰ ὁρμητήρια. Παράγει κυρίως οἴνους, οἵτινες ἀποτελοῦν τὸν σημαντικώτερον πόρον τῆς νήσου. Ἡ νῆσος εἶναι ἡ ἀρχαία *Ἴσσα*, τὴν ὁποίαν οἱ Σλαῦοι ἀποκαλοῦν *Βις* καὶ *Βιτς* (Vis, Vic). Λέγεται ὅτι ἀπῳκίσθη ὑπὸ Λεσβίων καὶ εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰς παρ' αὐτὴν λαβούσας χώραν ναυμαχίας. Τῷ 384 π. Χ. οἱ κάτοικοι αὐτῆς, σύμμαχοι ὄντες τοῦ Διονυσίου τῶν Συρακουσῶν, ἐνίκησαν τοὺς Ἰλλυριούς. Οἱ Βενετοὶ κατέλαβον αὐτὴν τῷ 1278, οἱ Οὐγγροι ἀπὸ τοῦ 1358 μέχρι τοῦ 1420, οἱ δὲ Γάλλοι κατὰ τὴν ναπολεόντειον ἐποχήν. Τῷ 1815 ἡ νῆσος εἶχε περιέλθει εἰς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες παρεχώρησαν αὐτὴν κατόπιν εἰς τοὺς Αὐστριακούς, ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν ὁποίων παρέμεινε μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. —2) Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ νήσῳ Λίσσα, εἰς τὸ βάθος ὁμωνύμου κόλπου πρὸς τὸ Β. τμῆμα τῆς νήσου. Κάτ. 6.000. Ἔχει ἀρχαῖον ἀνάκτορον τῶν Ἑνετῶν κομίτων Γαριβάλδι καὶ παρ' αὐτὴν ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως *Ἴσσας*, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχε κτισθῆ ἡ διαδεχθεῖσα ταύτην πόλις *Βέλο Σέλο*, ἥτις διετέλεσε πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1571. Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει μνημεῖον ἀναμνηστικὸν τῆς ναυμαχίας τοῦ 1866. Μ. Δ. Β.

—**Λίσσας** (Lissa) *ναυμαχία*. Ὁ μεταξὺ Αὐστρίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἰταλίας καὶ Πρωσσίας ἀφ' ἑτέρου πόλεμος ἐκηρύχθη τὴν 20 Ἰουνίου 1866. Πεδίον τῶν κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεων ἦτο ἡ Ἀδριατική. Ἡ ἀπὸ ἀπόψεως ὑλικοῦ κατάστασις τῶν στόλων Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας ἦτο πολὺ διάφορος, τοῦ ἰταλικοῦ σημαντικῶς ὑπερέχοντος κατά τε τὴν θωράκισιν καὶ τὸ πυροβολικόν, ὅλως τὸ ἐναντίον ὅμως συνέβαινεν ἀπὸ ἀπόψεως προσωπικοῦ. Αἱ κατὰ θάλασσαν ἰταλικαὶ δυνάμεις συνίσταντο ἐκ 12 θωρηκτῶν, 11 ξυλίνων φρεγατῶν καὶ κορβεττῶν καὶ 3 διαδρομέων καὶ ἀγγελιαφόρων σκαφῶν, ἐχόντων ἐν συνόλῳ 645 πυροβόλα, βάλλοντα καθ' ἑκάστην ὁμοβροντίαν συνολικὸν βάρος 5323 λιτρῶν. Αἱ αὐστριακαὶ συνίσταντο ἐξ 7 θωρηκτῶν, 7 ξυλίνων φρεγατῶν καὶ κορβεττῶν καὶ 9 κανονιοφόρων καὶ διαδρομέων, ἐχόντων ἐν συνόλῳ 532 πυροβόλα, βάλλοντα συνολικὸν βάρος 23538 λιτρῶν. Ἀρχηγὸς τῶν ἰταλικῶν δυνάμεων ἐτάχθη, ὀλίγας πρὸ τοῦ πολέμου ἡμέρας, ὁ ναύαρχος Κάρολος Πελλιόνε-ντὶ-Περσάνο, τῶν δ' αὐστριακῶν ὁ ὑποναύαρχος βαρῶνος Γουλιέλμος φὸν-Τέγετωφ. Ὁ Ἰταλὸς ἀρχηγὸς Περσάνο, ἑξηκοντούτης τὴν ἡλικίαν, ἦτο ὅλως ἀκατάλληλος διὰ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἀρχηγίαν. Ἀντιθέτως ὁ Αὐστριακὸς ἀρχηγὸς Τέγετωφ, καὶ νέος ἦτο (39 ἐτῶν) καὶ γενναῖος. Ἕνεκεν τῆς ἀριθμητικῆς καὶ βληνικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς ἰσχυροτέρας θωρακίσεως τῶν ἰταλικῶν πλοίων, ὁ Τέγετωφ συνέστησεν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν μοιράρχους καὶ κυβερνήτας συγκεντώνουν πυρὰ κατὰ πλοίων καὶ κατὰ μοῖραν καὶ ὅπως διὰ παντὸς τρόπου προσπαθήσωσι νὰ ἐμβολίσωσι τὰ ἐχθρικὰ σκάφη. Περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου ὁ Περσάνο ἔλαβε διαταγὴν παρὰ τοῦ ὑπουργείου νὰ προσβάλῃ τὴν Λίσσαν καὶ διὰ παντὸς τρόπου νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, ἵνα ἔχωσιν οἱ Ἰταλοὶ καταλάβει σπουδαῖόν τι σημεῖον ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ὅπερ βραδύτερον ν' ἀνταλλάξωσι μετὰ τοῦ Τρεντίνου. Τῷ ὄντι, τῇ 16 Ἰουλίου, ὁ ἰταλικὸς στόλος ἀπέπλευσεν ἐξ Ἀγκῶνος, τῇ δ' ἐπαύριον προσεβάλλετο ὁ λιμὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Λίσσας, μετὰ τὸν σφοδρὸν βομβαρδισμὸν τοῦ ὁποίου απεφασίσθη ἀπόβασις εἰς τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν μέρος τοῦ λιμένος· τρικυμία ὅμως σφοδρὰ ἐπελθοῦσα κατέστησεν ἄδυνατον ἐπὶ διήμερον πᾶσαν ἐπιχείρησιν. Τὴν πρωΐαν τῆς 20 Ἰουλίου ἐπανελήφθη ὁ βομβαρδισμὸς καὶ ἐγένετο ἑτοιμασία πρὸς ἀπόβασιν, ὅτε ἐνεφανίσθησαν τὰ ἐχθρικὰ σκάφη. Ἐκπλέων ὁ Περσάνο διέταξε τὸν στόλον εἰς γραμμὴν μετώπου, κακῶς ὅμως τηρηθεῖσαν, ἕνεκεν τῆς μεταξὺ τῶν πλοίων μεγάλης ἀποστάσεως. Ὁ Τέγετωφ εἶχε διατάξει τὸν ἀπόπλουν τοῦ ὑπ' αὐτὸν στόλου καὶ ἔταξε τὸν στόλον του ἐπὶ μάχην. Σκοπῶν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἔμβολον, ὡς ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἀντιπάλων κατά τε τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων, τὸ πυροβολικὸν καὶ τὴν θωράκισιν, ἔταξε τὰς τρεῖς μοίρας, εἰς ἃς εἶχε διαιρέσει τὸν στόλον του, ἐν γωνίᾳ διαδοχῇ, παραγγείλας ὅπως ἡ μὲν 1η, ἣν αὐτοπροσώπως διῴκει, διαρρήξῃ τὴν πολεμίαν παράταξιν καὶ ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως προσπαθήσῃ νὰ ἐμβολίσῃ καὶ βυθίσῃ τὰ ἐχθρικὰ σκάφη, ἡ 2α νὰ παρατείνῃ καὶ ὑποβοηθήσῃ τὴν 1ην, ἡ δὲ 3η (τῶν κανονιοφόρων), ἐπὶ τῶν πλοίων τῆς ὁποίας ὑπῆρχον τὰ 37 βαρύτερα τοῦ στόλου πυροβόλα καὶ ἧς τὰ πλοῖα ἦσαν μικρότερα καὶ μᾶλλον εὐέλικτα,

Digitized by Google

νὰ πλευροκοπήσῃ τὰ μετὰ τῶν δύο πρώτων μοιρῶν συμπλακησόμενα ἐχθρικὰ πλοῖα.

Τὴν 7ην πρωϊνὴν τῆς 20 Ἰουλίου τὰ δύο αὐστριακὰ θωρηκτὰ «Κάϊζερ Μὰξ» καὶ «Πρίγκιψ Εὐγένιος», προπλέοντα πρὸς ἀνίχνευσιν, ἐσήμανον 6 σκάφη εἰς τὸν ὁρίζοντα, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτε τὸν ὁρίζοντα ὁ Τέγετωφ ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του. Ὁ Περσάνο ἔπλεεν εἰς γραμμὴν μετώπου, ἀλλά, κατιδὼν τὸ ἀδύνατον τῆς τηρήσεως κανονικῶς τῆς τάξεως, τὴν 10ην διέταξε γραμμὴν παραγωγῆς, καὶ μετεφέρθη ἐκ τῆς ναυαρχίδος του «Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας» ἐπὶ τοῦ «Ἀφονδατόρε». Τὴν 10ην ὥραν 35′ ἤρχισαν τὸ πῦρ ἀπὸ ἀποστάσεως 800 μ., τὴν δὲ 10 ὥραν 50′ ἡ 1η αὐστριακὴ μοῖρα εἶχε διέλθει διὰ τοῦ μεταξὺ 1ης καὶ 2ας ἰταλικῆς μοίρας εὐρέος χάσματος. Οἱ ἀντίπαλοι ἐμάχοντο ἐν μέσῳ νεφῶν καπνοῦ μόλις διακρίνοντες ἀλλήλους ἐκ τοῦ χρώματος τῶν σκαφῶν, μέλανος τῶν αὐστριακῶν, φαιοῦ ἀνοικτοῦ τῶν ἰταλικῶν. Τοσοῦτον μικραὶ ἦσαν αἱ ἀποστάσεις, ὥστε πλὴν τοῦ πυροβόλου, τὸ τυφέκιον, αὐτὸ τὸ περίστροφον ἐκρότει. Ἡ μάχη ἔπαυσε τὴν μεσημβρίαν καὶ 10′, τῶν δύο ἀντιπάλων στόλων συνταχθέντων εἰς γενικὴν γραμμὴν παραγωγῆς, τῶν μὲν Αὐστριακῶν διαδρομούντων μεταξὺ Κομίζας καὶ Καροβέρ, τῶν δ' Ἰταλῶν μεταξὺ Λίσσας καὶ Λεζίνας. Ἡ ἔκβασις, κυρίως εἰπεῖν, ὑπῆρξεν ἀμφίρροπος. Ὁ Περσάνο διέταξεν ὑποχώρησιν πρὸς Ἀγκῶνα. Ὁ Τέγετωφ δὲν κατεδίωξε τοὺς ὑποχωροῦντας Ἰταλούς, ἀλλ' ἠρκέσθη εἰς τὸ ἐπιτευχθὲν ἀποτέλεσμα, περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Λίσσης καὶ τὴν ἑσπέραν τῆς ἑπομένης ἀπέπλευσε διὰ Φαζάναν. Τῇ 25 ὑπεγράφετο ἡ προκαταρκτικὴ εἰρήνη καὶ αἱ ἐχθροπραξίαι κατέπαυον.

Αἱ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἀπώλειαι ἦσαν τῶν μὲν Ἰταλῶν 620 νεκροὶ καὶ 80 τραυματίαι, τῶν δὲ Αὐστριακῶν 38 νεκροὶ καὶ 138 τραυματίαι. Δύο ἰταλικὰ θωρηκτά: «Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας» καὶ «Παλέστρο», ἐβυθίσθησαν, οὐδὲν δ' αὐστριακὸν σκάφος. Παρὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν εὐψυχίαν τῶν Ἰταλῶν, ἡ ἀδεξιότης καὶ τὸ ἀναποφάσιστον τοῦ ναυάρχου Περσάνο καὶ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ μοιράρχων, ἡ ἔλλειψις ἐκπαιδεύσεως ἀξιωματικῶν καὶ πληρωμάτων, ἤγαγεν εἰς τὴν ἧτταν τοῦ ἰταλικοῦ στόλου παρὰ τὴν ἀναμφισβήτητον τοῦ ὑλικοῦ ὑπεροχὴν ἀπέναντι τοῦ λίαν ὑποδεεστέρου αὐστριακοῦ στόλου, ὅστις ὅμως καὶ σθεναρῶς διῳκεῖτο καὶ ἐξησκημένος λίαν ἦτο. Ἐκ τῶν χρησιμοποιηθέντων ὅπλων, πυροβόλου δηλαδὴ καὶ ἐμβόλου, τὸ πυροβόλον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατεδείχθη ἀνίκανον εἰς τὴν διάτρησιν τῶν θωράκων, ἀλλὰ κατεδείχθη καὶ τὸ μὴ ἐφικτὸν τῆς διὰ τοῦ ἐμβόλου προσβολῆς, ὡς ἐκ τοῦ δυσελίκτου τῶν μεγάλων σκαφῶν. Εἰς τοὺς μετέπειτα δὲ χρόνους, ὡς ἐκ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν πολεμικὴν σκηνὴν τοῦ τορπιλλοβόλου καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ βεληνεκοῦς τῶν πυροβόλων, τὸ ἔμβολον ἐγκατελείφθη ὁριστικῶς, μὴ χρησιμοποιουμένης τῆς ἐμβολῆς ἢ ἐν ἐσχάτῃ ἀπογνώσει. Γ. Ν. Ν.

— **Λίσσα** (Lissa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας, ἐν Ποσνανίᾳ, ἐπὶ τοῦ Σλάϊσισχες-Ἀαντγκράμπεν, παραποτάμου τοῦ Ὄντερ. Κάτ. 17.500. Ἔχει ὑφαντουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, μηχανουργεῖα, ἐργοστάσια πυρείων, οἰνοπνευμάτων, ζύθου, ἐπίπλων, σιγαρέττων κτλ. καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν, οἴνου καὶ κτηνῶν. Ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν κομίτων Λεσίνσκι κατὰ τὸν ΙΔ′ αἰῶνα. Ἐν αὐτῇ εἶχον καταφύγει οἱ «Ἀδελφοὶ Βοημοί», οἵτινες εἶχον ἐκδιωχθῇ ἐκ τῆς Πράγας ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου τοῦ Α′ κατὰ τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα. Οὗτοι ἵδρυσαν ἐν αὐτῇ ὀνομαστὴν σχολήν, τῆς ὁποίας πρῶτος διευθυντὴς ὑπῆρξεν ὁ Κομένιος. Πολωνιστὶ καλεῖται *Λέσνο* (Leszno). Μ. Δ. Β.

Λισσαβὼν (πορτ. Lisboa, προφερ. *Λισμπόν*, γαλλ. Lisbonne, ἀγγλ. Lisbon, ἰταλ. Lisbona) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς Πορτογαλίας. Κεῖται παρὰ τὸ

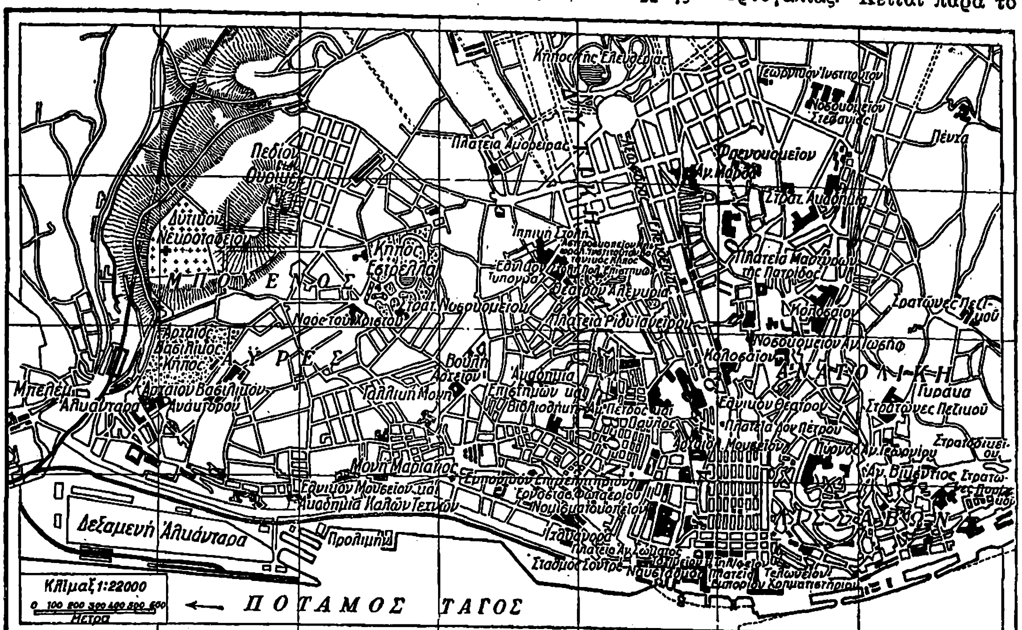

Σχεδιαγράφημα τῆς Λισσαβῶνος.

στόμιον τοῦ ποταμοῦ Τάγου (τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἐνταῦθα φθάνει ἀπὸ 2 χλμ. μέχρι 6 χιλμ.), ἐπὶ τῆς Β ὄχθης αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 15 χλμ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του, εἰς 38°42′17″ Β. πλάτος καὶ 9°05′ Δ. μήκους. Ἐκτείνεται ἐπὶ ἐπιφανείας 125 περίπου τ. χλμ. καὶ ἔχει 529.524 κατ.

Εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ σειρᾶς τριῶν μεγάλων καὶ τεσσάρων μικρῶν λόφων, ὑψουμένων κλιμακηδὸν ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Τάγου πρὸς Β. καὶ κατὰ μῆκος αὐτοῦ ἐπὶ ἐκτάσεως 9 χλμ., ἐν τῷ μέσῳ καταφύτων κήπων, καὶ θεωρεῖται ἐκ τῶν ὡραιοτέρων πρωτευουσῶν τῆς Εὐρώπης. Διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα: τὴν *Παλαιὰν* ἢ *Ἀνατολικὴν Λισσαβῶνα*, τὴν *Νέαν* ἢ *Δυτικὴν Λισσαβῶνα* καὶ τὴν *Κάτω* ἢ *Κεντρικὴν πόλιν*. Ἡ Ἀνατολική, ἥτις περιλαμβάνει καὶ ὑπολείμματα τῆς ἀραβικῆς ἐποχῆς, ἐκτείνεται πρὸς τὸν λόφον τῆς ἀκροπόλεως πρὸς Α. καὶ πρὸς ΒΑ. ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, τῆς Παναγίας τῶν Χαρίτων καὶ τῆς Παναγίας Πένα ντὰ Φράντσα. Ἡ Νέα καταλαμβάνει τοὺς λόφους τῆς Παναγίας Σάγκας, τοῦ Ἁγίου Ρόκου καὶ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, καθὼς καὶ τὰ ὑψώματα Μπουένος Ἄϋρες. Πρὸς Δ. τοῦ τμήματος τούτου εὑρίσκονται τὰ ἄλλοτε προάστεια *Ἀλκάνταρα*, *Ζουνκέϊρα*, *Μπέλεμ* καὶ *Πεντρούτσες*, τὰ ὁποῖα περιελήφθησαν ἐντὸς τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ 1885. Ἡ Κάτω πόλις εὑρίσκεται ἐν τῇ κοιλάδι, ἥτις σχηματίζεται μεταξὺ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας πόλεως καὶ ἀποτελεῖ τὸ τμῆμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον, καταστραφὲν τελείως κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 1755, ἀνῳκοδομήθη μετὰ ταῦτα ἐκ βάθρων.

Τὸ χαρακτηριστικώτερον καὶ περιεργότερον τμῆμα τῆς Λισσαβῶνος εἶνε ἡ Κάτω πόλις, ἥτις ἀρχικῶς ἀπετέλει βραχίονα τοῦ δέλτα τοῦ ποταμοῦ ἀποξηρανθέντα κατόπιν. Τὸ τμῆμα τοῦτο συγκεντρώνει τὴν μεγαλυτέραν ἐμπορικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν καὶ κίνησιν. Αἱ κυριώτεραι τῶν ὁδῶν τῆς Κάτω πόλεως εἶναι ἡ *Οὖρο*, ὅπου εἶναι συγκεντρωμένα τὰ κοσμηματοπωλεῖα, ἡ ὁδὸς *Αὐγούστα*, ὅπου εἶναι συγκεντρωμένα τὰ ὑφασματοπωλεῖα, ἡ πλατεῖα *Φιγκέϊρα* μὲ τὴν περίεργον σκεπαστὴν ἀγοράν της, ἡ πλατεῖα *Ροσσίο*, ὅπου τὸ θέατρον τῆς Ντόνα Μαρία καὶ ὁπόθεν ἄρχεται μὲ κατεύθυνσιν ΒΔ. ἡ περίφημος λεωφόρος τῆς *Ἐλευθερίας*, μία τῶν ὡραιοτέρων τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ κέντρον τῆς κοσμικῆς κινήσεως τῆς πόλεως. Ἔχει μῆκος 2 χλμ. καὶ πλάτος 80 μ. Τὸ κέντρον αὐτῆς εἶναι προωρισμένον διὰ τὴν τροχαίαν κίνησιν, ἑκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ ὑπάρχουν διπλαῖ δενδροστοιχίαι, κεκοσμημέναι μὲ πρασιάς, ἀγάλματα κτλ. καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν εὐρέων πεζοδρομίων δύο ὁδοὶ διὰ τὰ τρὰμ καὶ τὰ ὀχήματα βαρείας ὁλκῆς. Εἰς τὸ Ν. τμῆμα αὐτῆς ἀνηγέρθη τῷ 1882 ὀβελίσκος καλούμενος τῆς *Ἐλευθερίας*, ὕψους 30μ, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πορτογαλίας ἀπὸ τῆς ἰσπανικῆς κυριαρχίας, ἐξ οὗ ὠνομάσθη καὶ ἡ λεωφόρος. Πρὸς Β. ἡ λεωφόρος καταλήγει εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ *Καμόενς*. Ἡ πλατεῖα τοῦ Ἐμπορίου εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τῆς πόλεως καὶ ἔχει σχεδιασθῆ ἐπὶ τῆς θέσεως ὅπου εὑρίσκοντο τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα, καταστραφέντα ἐκ τοῦ σεισμοῦ τῷ 1755. Ἡ μία πλευρὰ αὐτῆς πρὸς Ν. βλέπει πρὸς τὸν ποταμόν, αἱ δὲ ἄλλαι ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν περισσοτέρων δημοσίων κτηρίων, τὰ ὁποῖα ἔχουν συγκεντρωθῆ ἐν αὐτῇ, ὡς εἶναι τὸ κυβερνεῖον, τὰ ὑπουργεῖα τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Παιδείας, τῶν Δημοσίων Ἔργων, τῶν Οἰκονομικῶν, τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ τελωνεῖον, τὸ Δημόσιον Χρέος, τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον, τὸ χρηματιστήριον καὶ τὸ μέγαρον τῶν Τ.Τ.Τ. Ἡ παλαιὰ πόλις ἔχει στενὰς καὶ σκολιὰς ὁδοὺς καὶ παλαιὰς οἰκίας, χρονολογουμένας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸ τοῦ μεγάλου σεισμοῦ τοῦ 1755, ὁ ὁποῖος ἐπέφερεν ἐν αὐτῇ μικρὰς μόνον ζημίας. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ λόφου Μόντε ντὶ Καστέλλο τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, χρησιμεῦον σήμερον ὡς στρατών, καθὼς καὶ τὰ ἐρείπια παλαιῶν μεγάρων, ἀνακτόρων καὶ ἀρχαίων ὀχυρωματικῶν

Θυρεὸς τῆς Λισσαβῶνος.

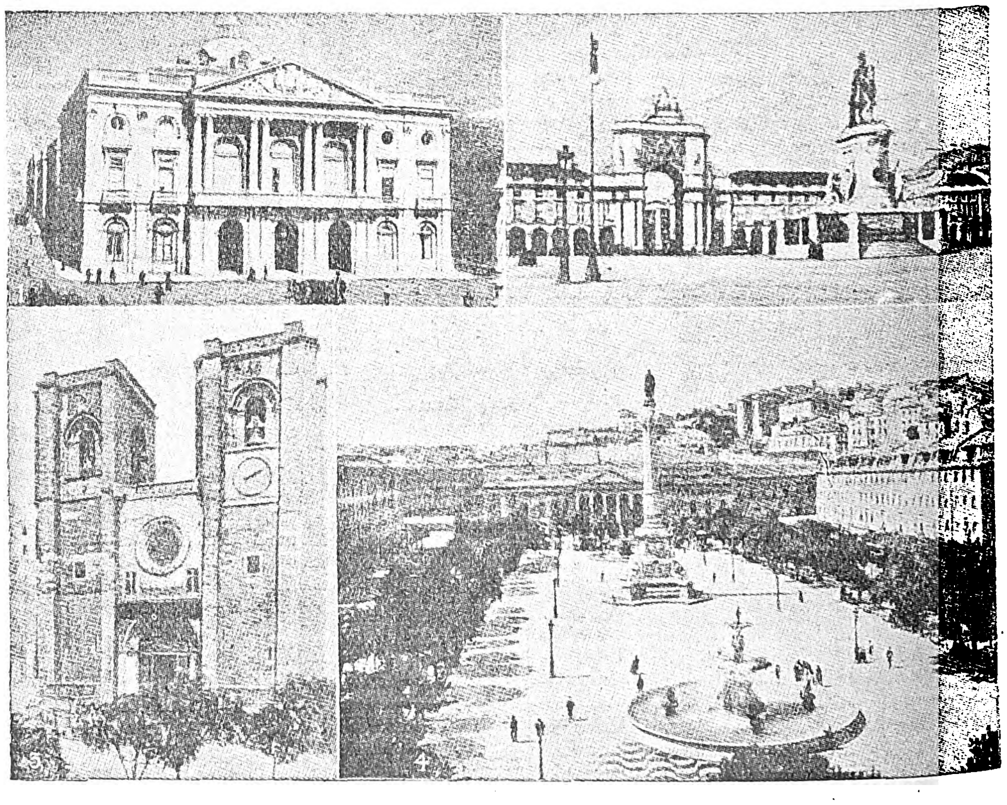

Λισσαβών.

[1=τὸ Δημαρχεῖον, 2=ἡ πλατεῖα τοῦ ἐμπορίου μετὰ τοῦ ἀγάλματος Ἰωσὴφ τοῦ Α′, 3=ἡ δυτικὴ πρόσοψις τῆς μητροπόλεως, 4=ἡ πλατεῖα τοῦ Ροσίο ἢ Δὸμ Πέτρου μετὰ τοῦ ἀγάλματός του.]

Digitized by Google

ἔργων. Ἡ νέα πόλις ἔχει εὐρείας ὁδούς, μεγάλας πλατείας, πολλὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ μέγαρα καὶ ἐπαύλεις. Καὶ τὰ τρία τμήματα τῆς πόλεως περιέχουν ἀφθόνους κήπους, οἵτινες καθιστοῦν αὐτὴν ἐκ τῶν μᾶλλον καταφύτων πόλεων τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Λισσαβὼν ἔχει πλεῖστα μνημεῖα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ διάφορα ἀνάκτορα, τὰ μοναστήρια καὶ αἱ ἐκκλησίαι της. Τὰ μοναστήρια ἀποτελοῦν ὀγκώδη καὶ ἐπιβλητικὰ μέγαρα, τὰ ὁποῖα ἐπιστέφουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς λόφους τῆς πόλεως. Ἡ μητρόπολις, εὑρισκομένη ἐν τῇ παλαιᾷ πόλει, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου Α΄, τῷ 1150. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει τὸ παρεκκλήσιον, ἔνθα ὁ τάφος τοῦ πολιούχου τῆς Λισσαβῶνος Ἁγίου Βικεντίου. Εἰς τὸν περίβολον τῆς μητροπόλεως διατηρεῖται ζεῦγος κοράκων, τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς πιστεύει ὡς αὐτὰ τὰ πτηνά, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν παράδοσιν ὡδήγησαν τὸ πλοῖον τοῦ ἁγίου Βικεντίου εἰς τὴν Λισσαβῶνα. Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Βικεντίου, τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος, περιέχει πολλοὺς τάφους βασιλέων, ἡ ἐκκλησία Σακρὲ-Κὲρ ἢ Ἐστρέλλα ἔχει ὡραῖον θόλον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ρόκου ἔχει μεγάλης ἀξίας μωσαϊκά, ἡ ἐκκλησία τῶν Καρμηλιτῶν, ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἐστοίχισε 30 ἑκατομμύρια φράγκων, ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τοῦ Ὄρους εἶναι τοῦ Γ΄ αἰῶνος καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Χάριτος τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. Τὸ μοναστήριον τῶν Ἱερωνυμιτῶν τοῦ Μπέλεμ εἶναι γοτθικοῦ ρυθμοῦ καὶ ἐκτίσθη τῷ 1499. Ἄνωθεν τοῦ προαστείου Μπέλεμ εὑρίσκονται τὰ ἀνάκτορα Ἀζουντά, παρὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρχει θαυμάσιος βοτανικὸς κῆπος. Ἄλλα ἀνάκτορα εἶναι τὰ Νεσεσσιντάντες, καὶ τὸ Πάσος ντὲ Ριμπέϊρα, πλήρη ἱστορικῶν ἀναμνηστικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν. Τὸ παλαιὸν μοναστήριον Σὰν Μπέντο χρησιμοποιεῖται ὡς βουλὴ καὶ γερουσία. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τάγου καὶ πρὸς τὸ Δ. ἄκρον τοῦ προαστείου Μπέλεμ ὑπάρχει ὁ περίφημος πύργος τοῦ Μπέλεμ, ἐπιβλητικὸν τετράγωνον μὲ πλευρὰς 35 μ. μήκους καὶ φερούσας εἰς τὸ ἄνω ἄκρον αὐτῶν γοτθικοὺς πυργίσκους. Ἡ Λισσαβὼν ἔχει ἐπίσης καὶ πολλὰ μνημειώδη ὑδραγωγεῖα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ Ἄγκοας Λίβεες, κατασκευασθὲν ἀπὸ τοῦ 1713 μέχρι τοῦ 1732, μήκους 18 χλμ., μὲ 127 τόξα, ὧν τὸ ὑψηλότερον ἔχει ὕψος 75 μ. καὶ ἄνοιγμα 35 μ. Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο διέρχεται διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀλκάνταρα. Τὸ νέον ὑδραγωγεῖον κατεσκευάσθη τῷ 1880 καὶ φέρει εἰς τὴν πόλιν τὰ ὕδατα τῆς Ἀλιρέλλα. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλὰ ἀγάλματα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τοῦ Καμόενς, τοῦ Βάσκο ντὰ Γάμα, τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ Α΄, τοῦ Ἀλμπουκέρκη κλπ.

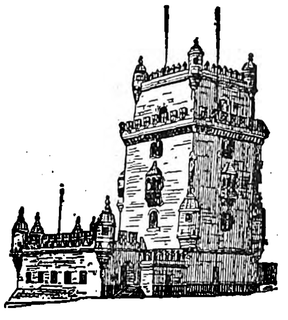

Ὁ πύργος τοῦ Μπέλεμ.

Μερικὴ ἄποψις τῆς Λισσαβῶνος.

Ἡ Λισσαβὼν εἶναι κέντρον σημαντικῆς πνευματικῆς κινήσεως, ἔχουσα πανεπιστήμιον, ἀκαδημίαν ἐπιστημῶν, πολυτεχνεῖον, διάφορα μουσεῖα (ἐθνολογικόν, ἀρχαιολογικόν, ὠκεανογραφικόν, φυσικῶν ἐπιστημῶν κτλ.), βιβλιοθήκας (ὧν ἡ ἐθνικὴ ἔχει 800.000 τόμους καὶ 16.000 χειρόγραφα), θέατρα, βοτανικὸν καὶ ζῳολογικὸν κῆπον, γεωγραφικὴν ἀκαδημίαν, ἑταιρείαν καλῶν τεχνῶν, ἀστεροσκοπεῖον, ᾠδεῖον, ναυτικὴν σχολήν, στρατιωτικὴν σχολήν, ἀγρονομικὴν σχολήν, νομισματικὸν μουσεῖον μετὰ 40.000 νομισμάτων κτλ. Ἔχει ἐπίσης πολλὰ μεγάλα νοσοκομεῖα, στάδιον ταυρομαχιῶν κτλ. Ἡ Λισσαβὼν εἶναι ὡσαύτως ἐκ τῶν ἐμπορικωτέρων καὶ βιομηχανικωτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης. Ἔχει μεγάλα ναυπηγεῖα, ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν εἰδῶν πολυτελείας, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, κοσμημάτων, ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια μηχανημάτων, χημικῶν προϊόντων, σακχάρεως, σάπωνος, μουσικῶν ὀργάνων, χαρτοποιεῖα, καπνεργοστάσια, ἐργοστάσια ὑποδημάτων καὶ πίλων κ.τ.λ. Εἶναι κυρίως ἐμπορικὸς λιμήν, προικισμένος δι' ὅλων τῶν νεωτέρων μέσων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας, συνήθης σταθμὸς τῶν ἀπὸ Εὐρώπης εἰς Ν. Ἀμερικήν, Ἀφρικὴν καὶ Ἀσίαν ἀτμοπλοίων, συνδεδεμένος διὰ τακτικῶν ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν μεθ' ὅλων τῶν κυριωτέρων λιμένων τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου. Εἰσάγει κυρίως σιτηρά, βάμβακα, γαιάνθρακας, ξύλα, καπνόν, καφέν, πετρέλαιον καὶ ἐξάγει οἴνους, ἰχθῦς, κτήνη, ἔλαιον, ἅλας, ὀπώρας κτλ. Ὁ σιδηροδρομικὸς αὐτῆς σταθμὸς εἶναι ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τῆς μεγαλυτέρας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ κόσμου: Λισσαβῶνος-Παρισίων - Βερολίνου - Μόσχας - Βλαδιβοστόκ. Ὁ λιμὴν αὐτῆς ἔχει ἐπιφάνειαν 18 τ. χλμ. Πρὸς Δ. τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ἀμμώδους ὄχθης τοῦ Τάγου, καλουμένης «Ριβιέρας τῆς Πορτογαλίας», ὑπάρχουν πολλὰ ἱδρύματα θαλασσίων λουτρῶν, μετὰ πολυτελῶν καὶ μεγάλων ξενοδοχείων, συχναζόμενα κατὰ τὸ θέρος ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Λισσαβῶνος καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Πορτογαλίας, καθὼς καὶ ὑπὸ πλήθους ξένων.

— *[Ἱστορ.]* Δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον ἀπὸ ποῖον καὶ πότε ἐκτίσθη ἡ πόλις, οὔτε πόθεν προῆλθε τὸ ὄνομα αὐτῆς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ὑπαρχουσῶν ὑποθέσεων αἱ ἐπικρατέστεραι εἶναι ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ Φοινίκων. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο πρωτεύουσα τῶν Λουσιτανῶν καὶ ἐκαλεῖτο Olissipo ἢ Ulysippo καὶ Ulys-ipona, τινὲς δὲ παράγοντες τὸ κατόπιν ἐπικρατῆσαν ὄνομα Lisbonua ἐξ αὐτοῦ, εὑρίσκουν ἀναλογίαν πρὸς τὸ Ulysses, λατινικὸν τύπον τοῦ ὀνόματος Ὀδυσσεὺς καὶ συμπεραίνουν ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ὑπ' αὐτοῦ, κατά τινα μῦθον, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἰβηρίᾳ πόλις, ἐνῷ ἄλλοι παράγουν τὸ ὄνομα τῆς Λισσαβῶνος ἐκ τῶν Ἠλυσίων πεδίων. Τὸ μόνον θετικὸν εἶναι ὅτι ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 205 π. Χ. καὶ ὠνομάσθη Olissipo, πιθανῶς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐκ τοῦ φοινικικοῦ alis ubbo. Βραδύτερον, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ὠνομάσθη «Felicitas Julia» καὶ ἦτο ἡ δευτέρα κατὰ σπουδαιότητα πόλις τῆς Λουσιτανίας, μετὰ τὴν Μέριδα. Καταληφθεῖσα κατόπιν ὑπὸ τῶν Γότθων ὠνομάσθη ὑπ' αὐτῶν Olissipona. Τῷ 714 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἐκάλουν αὐτὴν *Ἀλ - Ὀσμπάνα*. Τῷ 1147 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου Α΄ τῇ βοηθείᾳ Γάλλων, Ἄγγλων, Γερμανῶν καὶ Φλαμανδῶν σταυροφόρων. Τῷ 1260 οἱ βασιλεῖς τῆς Πορτογαλίας μετέφερον ἐν αὐτῇ τὴν ἕδραν των, τῷ δὲ 1288 ἱδρύθη τὸ πρῶτον πανεπιστήμιον. Κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα ἡ Λισσαβών, ἕνεκα τῶν ναυτικῶν ἀνακαλύψεων τῶν Πορτογάλων καὶ τῶν κατακτήσεων αὐτῶν ἐν Ἀνατολῇ, ἀπέβη ἡ πλουσιωτέρα πόλις τῆς Εὐρώπης, παρὰ τοὺς τρομεροὺς σεισμοὺς τοὺς ὁποίους ὑπέστη κατὰ τὰ ἔτη 1290, 1344, 1356 καὶ 1531 καὶ τὴν ἐπιδημίαν τῆς πανώλους τῷ 1506, ἐξ ὧν κατεστράφη μέγα μέρος τῆς πόλεως. Ἡ ἱσπανικὴ ὅμως κατάκτησις, διαρκέσασα ἀπὸ τοῦ 1580 μέχρι τοῦ 1640, ἀπέβη δι' αὐτὴν ὀλεθριωτάτη. Τῷ 1723 νέα ἐπιδημία πανώλους ἔσχε 40.000 θύματα. Τὴν 1ην Νοεμβρίου 1755 τρομερὸς σεισμός, ὃν ἐπηκολούθησε πυρκαϊὰ καὶ παλίρροια, κατέστρεψε τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς παλαιᾶς πόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ θύματα ἀνῆλθον εἰς 40.000. Τῷ 1807 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἄγγλων ἡ Λισσαβὼν ἀπὸ τοῦ 1820 ἀπέβη τὸ θέατρον πολλῶν ἐπαναστάσεων καὶ ταραχῶν, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι τοῦ 1821, 1823, 1833, 1836, 1838, 1846, 1870, 1872 καὶ 1890. Ἡ τελευταία αὕτη προεκλήθη συνεπείᾳ τελεσιγράφου τῆς Ἀγγλίας ὅπως ἀποσυρθοῦν τὰ πορτογαλικὰ στρατεύματα ἐκ τοῦ Σιρὲ τῆς Ἀφρικῆς. Μετὰ τὰς ἐπακολουθησάσας ἐκλογὰς καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν δημοκρατικῶν, αἱ ὁδοὶ τῆς Λισσαβῶνος ἀπέβησαν τὸ

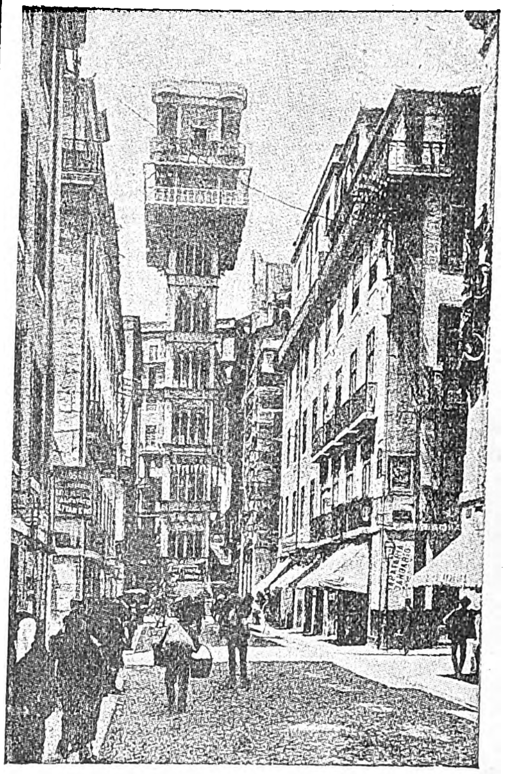

Ἀναβατὴρ εἰς ὁδὸν τῆς Λισσαβῶνος, δι' οὗ ἀνέρχονται τὰς ὑπερκειμένας ὁδούς.

πεδίον συνεχῶν συγκρούσεων τῶν δημοκρατικῶν πρὸς δυνάμεις τῶν δικτατορικῶν κυβερνήσεων, μέχρις ὅτου, διὰ νέας ἐπαναστάσεως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1910, κατελύθη ἡ μοναρχία καὶ ἐγκατεστάθη ἡ δημοκρατία. Καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν ὅμως τῆς δημοκρατίας αἱ ἐπαναστάσεις δὲν ἔπαυσαν ἐν Λισσαβῶνι, ἥτις τῷ 1915 ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατικῶν πολεμικῶν.

Ἡ Λισσαβὼν εἶναι ἡ πατρὶς τῶν ποιητῶν Καμόενς, Μανοὲλ καὶ τοῦ ὀνομαστοῦ ἰησουΐτου ἱεραποστόλου Ἱερωνύμου Λόμπο.

Μ. Δ. Β.

— **Λισσαβῶνος** *συνθήκη*. Ὡς *συνθήκη* ἢ *πρωτόκολλον* ἢ *σύμβασις Λισσαβῶνος* εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπὸ 26 Μαρτίου 1887 συναφθεῖσα μεταξὺ Πορτογαλίας καὶ Κίνας. Διὰ τοῦ πρώτου ἄρθρου τῆς ἐν λόγῳ συνθήκης παρείχετο ἡ ἀμοιβαία ὑπόσχεσις μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων κρατῶν, ὅπως συνομολογήσωσιν ἐν Πεκίνῳ συνθήκην φιλίας καὶ ἐμπορίου, ἥτις καὶ συνωμολογήθη τὴν 1 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ διὰ τῆς ὁποίας, ἐκτὸς ἄλλων, ἐν ἄρθρῳ 3 ἐπεκυροῦτο τὸ ἄρθρον δεύτερον τῆς συνθήκης τῆς Λισσαβῶνος, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Κίνα ἀνεγνώριζε τὴν διαρκῆ κατοχὴν καὶ κυριαρχίαν τῆς Πορτογαλίας ἐν Macao καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κτήσεων αὐτῆς. Διὰ τοῦ τρίτου ἄρθρου τῆς αὐτῆς συνθήκης ἀνελάμβανεν ἡ Πορτογαλία τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ προβῇ εἰς παραχώρησιν ὑφ' οἱονδήποτε τύπον ἢ εἰς τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τοῦ Macao τῆς εἰς αὐτὸ ἀνηκούσης χώρας ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Κίνας. Ἐν τέλει δὲ ἡ Πορτογαλία ἔδιδε τὴν ὑπόσχεσιν, ὅπως προκειμένου περὶ τοῦ ἐμπορίου τοῦ ὀπίου ἐν Macao συνεργασθῇ μετὰ τῆς Κίνας καθ' ὃν τρόπον συνειργάζετο μετ' αὐτῆς ἡ Ἀγγλία ἐν Hongkong.

Η. Γ. Κ.

Λίσσαι (Lissae) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θράκης, κειμένη ἀριστερὰ τοῦ Ἕβρου ποταμοῦ, ΒΔ. τῆς Βησαπάρας, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σαρδικῆς (Σόφιας) εἰς Φιλιππούπολιν ὁδοῦ. Σήμερον καλεῖται *Κίσκιοϊ*.

Α. Θ. Σ.

Λισσὰν ***Καχπὲ μπουρνοῦ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Καραμανίας, ὀναμαζόμενον ὡσαύτως καὶ *Μπαγάσσα μπουρνοῦ* (πλάτ. 36° 14′ 10″ Β., μῆκ. 33° 59′ 00″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Kara-Burnu to Karadash burùn). Εἶναι ἐπίφοβον διὰ τὴν ἀτελῆ καὶ ἀπὸ τοῦ 1812 μήπω ἀναθεωρηθεῖσαν χαρτογράφησίν του (Med. Pilot 1925, τόμ. V, 107, 41). Φωτίζεται ἀπὸ τοῦ 1864 διὰ δύο λευκῶν σταθερῶν κατακορύφων φώτων. Εἶναι ἡ *Σαρπηδονία ἄκρα* (Σταδ. Μέγ. θαλ. 178) τῆς Κιλικίας.

Σ. Ε. Λ.

Λισσάουερ (Lissauer), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς ἀνατομοπαθολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1861. Διετέλεσε βοηθὸς τῆς πανεπιστημιακῆς ψυχιατρικῆς κλινικῆς τοῦ Μπρεσλάου καὶ ἠσχολήθη εἰς τὴν φαρμα-

Digitized by Google

κολογίαν καὶ κυρίως εἰς τὴν ἀνατομοπαθολογίαν τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἔγραψε: «Über die Veränderungen der Clarkeschen Säulen bei Tabes dorsalis» (Fortschr. der Med. 1884), «Schbügelveränderung bei progressiver Paralyse» (D. m. W. 1890) κτλ. Τὸ ὄνομά του συνεδέθη μὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν ἐπιχείλιον ζώνην τοῦ Λισσάουερ τὴν κειμένην ἐπιπολῆς μεταξὺ τῆς ὀπισθίας καὶ τῆς πλαγίας δέσμης τῆς λευκῆς οὐσίας τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ο. Ρ.

Λισσένκο Lissenko) ***Νικόλαος-Βιτάλιεβιτς.*** Ρῶσος συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1842. Ἐσπούδασε μουσικὴν καὶ παραλλήλως φυσικὰς ἐπιστήμας εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Χαρκόβου καὶ τοῦ Κιέβου. Τελειοποιηθεὶς εἰς τὸ ᾠδεῖον τῆς Λειψίας ἐγκατεστάθη εἰς Κίεβον, ἔνθα ταχέως ἐγένετο δημοφιλέστατος, θεωρηθεὶς ὁ λαϊκὸς συνθέτης τῆς Μικρο-Ρωσίας. Τὸ μελόδραμά του «Χριστούγεννα», ἀληθὴς φαντασμαγορία ἐπὶ τοῦ διηγήματος τοῦ Γκόγκολ, ἐπαίχθη μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας ἀπὸ τῆς σκηνῆς ὅλων τῶν λυρικῶν θεάτρων τῆς Ρωσίας. Ἡ παραγωγὴ τοῦ Λισσένκο ἔχει εἰσέτι νὰ ἐπιδείξη τὰ μελοδράματα: «Τσερνομίρζυ», «Ἡ νύχτα τοῦ Μαΐου», «Χειμῶνας καὶ ἄνοιξις», «Ταράς Μπούλμπα», «Σαπφώ», τὰ παιδικὰ μελοδράματα: «Κοζαντερέζα», «Πὰν Κότσκυ», διαφόρους μελῳδίας, χορῳδίας, θρησκευτικὰ ἔργα κλπ. Γ. Σ.

Λισσὴν */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Ἀρχαῖος λιμὴν τῆς Κρήτης, κείμενος ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου, εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν παραλίαν τῆς Μεσαρᾶς, ὅπου νῦν τὸ ἀκρωτήριον Λίθινον. Ἦτο κατὰ Στράβωνα (10,479) ἐπίνειον τῆς ἀρχαίας Φαιστοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀνῆκεν, ὠνομάζετο δὲ προσέτι *Βλεισσήνη, Βλισσή, Ὀλησσήν.* Ἡ πόλις αὕτη συγχέεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων γεωγράφων μετὰ τῆς *Λασσαίας* καὶ τῆς *Λισσοῦ* (βλ. λ.). ΕΡ. Μ.

— **Λισσὴν** */Γεωγρ./.* Ἀκρωτήριον τῆς Ν. παραλίας τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Λίθινον*).

Λισσαζοῦ (Lissajus). —1) ***Ἰούλιος-Ἀντώνιος.*** Γάλλος φυσικὸς (1822—1880). Καθηγητὴς τῷ 1850 ἐδίδαξε τὴν φυσικὴν εἰς τὸ λύκειον τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου ἐν Παρισίοις μέχρι τοῦ 1874. Ἐγένετο ἀλληλοδιαδόχως πρύτανις τῶν ἀκαδημιῶν τοῦ Chambéry (1874—1875) καὶ τῆς Βεζανσὸν (1875—1879), τῷ δὲ 1879 ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του εἶναι «Ὀπτικὴ μελέτη τῶν παλμικῶν κινήσεων», τὰ δ' ἐν αὐτῷ πειράματα κατέπληξαν καὶ κατέστησαν ἀμέσως κλασσικὰ (βλ. *Λισσαζοῦ* σχήματα). Πλεῖσται μελέται του μεγάλης ἀξίας εὑρίσκονται δημοσιευμέναι εἰς τὰ «Annales de chimie et de physique» καὶ «Comptes rendus de l'Académie des sciences». Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται πρωτίστως ἡ ἰδέα τοῦ κανονικοῦ διαπασῶν, τὸ ὁποῖον τῷ 1859 ἐγένετο ἀποδεκτὸν κατόπιν ἀνακοινώσεώς του. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐπενόησε σύστημα ὀπτικοῦ τηλεγράφου, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον εὑρίσκεται ἐν χρήσει εἰς τοὺς στρατούς, τὴν δὲ ἐγκατάστασίν του εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς φρουρὰς ἔκαμε μεταβὰς δι' ἀεροστάτου.

— 2) ***Ἰούλιος-Βίκτωρ-Φιλιππέρ.*** Γάλλος δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1854, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Κατόπιν ὀλιγοχρονίου ὑπηρεσίας του εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας, ἰδίως δὲ εἰς τὰς «Avenir militaire» καὶ «Indépendance tonkinoise» καὶ τῷ 1890 ἵδρυσε τὴν «Journal des Colonies et Protectorats». Διετέλεσε συντάκτης καὶ τοῦ «Petit Journal». —Ω.

— **Λισσαζοῦ** (Lissajus) ***σχήματα.*** Τὰ σχήματα ταῦτα παριστῶσι τὴν σύνθεσιν ἁρμονικῶν ἢ παλμικῶν κινήσεων διαφόρων διευθύνσεων. Λίαν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ περίπτωσις σχημάτων Λισσαζοῦ, προερχομένων ἐκ τῆς συνθέσεως δύο παλμικῶν κινήσεων, αἵτινες γίνονται κατὰ δύο διευθύνσεις καθέτους ἐπ' ἀλλήλας. Συνήθως δεικνύομεν πειραματικῶς τὴν περίπτωσιν σχημάτων Λισσαζοῦ, προερχομένων ἐκ τῆς συνθέσεως δύο παλμικῶν κινήσεων διὰ δύο διαπασῶν, ἅτινα τοποθετοῦνται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὰ σκέλη αὐτῶν νὰ πάλλωνται κατὰ διευθύνσεις καθέτους, ἤτοι τὸ ἓν ἐν κατακορύφῳ ἐπιπέδῳ, τὸ δ' ἐν ὁριζοντίῳ. Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς σκέλους ἑκάστου τῶν διαπασῶν προσαρμόζεται ἐπίπεδον κάτοπτρον, οὕτινος τὸ ἐπίπεδον εἶναι παράλληλον πρὸς τὴν διεύθυνσιν καθ' ἣν πάλλεται τὸ διαπασῶν. Ἡ διάταξις συμπληροῦται διὰ μικροῦ προβολέως, φέροντος διάφραγμα μετ' ὀπῆς. Ἡ ἐκ τῆς ὀπῆς στενὴ φωτεινὴ δέσμη προσπίπτει ὑπὸ κατάλληλον γωνίαν προσπτώσεως ἐπὶ τοῦ κατόπτρου τοῦ πρώτου διαπασῶν, δεχόμεθα δὲ τὴν ἀνακλωμένην δέσμην ἐπὶ τοῦ κατόπτρου τοῦ δευτέρου διαπασῶν, διατασσομένου καταλλήλως ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρῶτον, καὶ τὴν ἀπὸ τούτου τέλος ἀνακλωμένην δέσμην δεχόμεθα ἐπὶ διαφράγματος, ἐφ' οὗ σχηματίζει μικρὰν φωτεινὴν κηλῖδα. Ἐὰν θέσωμεν τὸ πρῶτον διαπασῶν εἰς κίνησιν, τότε σχηματίζεται ἐπὶ τοῦ διαφράγματος, ὡς ἐκ τῆς ταχείας παλμικῆς κινήσεως τῆς φωτεινῆς κηλῖδος, μία ἁπλῆ φωτεινὴ γραμμή. Ὁμοίως, ἐὰν ἐμβάλωμεν εἰς κίνησιν μόνον τὸ δεύτερον διαπασῶν, πάλιν ἐπὶ τοῦ διαφράγματος παράγεται φωτεινὴ γραμμή, ἀλλὰ κάθετος τῇ προηγουμένῃ. Ἐὰν ὅμως ἐμβάλωμεν εἰς κίνησιν ταυτοχρόνως καὶ τὰ δύο διαπασῶν, τότε ἀντὶ ἁπλῶν γραμμῶν προκύπτουσι γενικῶς πολύπλοκα σχήματα. Ἐὰν αἱ δύο συντιθέμεναι κινήσεις ἔχουσι τὴν αὐτὴν περίοδον καὶ πλάτος, τότε προκύπτουσιν, ἀναλόγως τῆς μεταξὺ αὐτῶν διαφορᾶς φάσεως, διάφορα σχήματα. Οὕτω διὰ διαφορὰν φάσεως 0, π, 2π προκύπτει εὐθεῖα, διὰ διαφορὰν φάσεως $\frac{\pi}{2}$, $\frac{3\pi}{2}$ κύκλος, καὶ τὰς ἐνδιαμέσους διαφόρους φάσεις ἔλλειψις. Ἡ περίπτωσις αὕτη πραγματοποιεῖται, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν παλμῶν τῶν διαπασῶν εἶναι ὁ αὐτός. Ἐὰν ὁ λόγος μεταξὺ τῶν περιόδων δὲν εἶναι 1:1, ἀλλ' ἴσος πρὸς τὸν λόγον δύο ἀκεραίων ἀριθμῶν, τότε προκύπτουσι πολυπλοκώτερα σχήματα, ἡ μορφὴ δὲ τοῦ σχήματος ἡ προκύπτουσα δι' ἕκαστον λόγον περιόδων ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν σχετικῶν πλατῶν καὶ φάσεων. Ἐὰν εἰς ἕκαστον διάστημα ὑποτεθῇ ὅτι ὑφίσταται μικρὸς ἀποτονισμός, τότε τὸ προκύπτον σχῆμα δὲν ἔχει σταθερὰν μορφὴν ὡς εἰς τὴν προηγουμένην περίπτωσιν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς βαθμιαίας μεταβολῆς τῆς φάσεως τὸ σχῆμα διέρχεται δι' ὅλων τῶν μορφῶν τῶν ἀντιστοιχουσῶν εἰς τὸ θεωρούμενον διάστημα διὰ μεταβολῆς τῆς φάσεως ἀπὸ 0 μέχρι 2π. Τὸ ἀνωτέρω φαινόμενον χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ μέτρησιν ἐξόχως μικροῦ ἀποτονισμοῦ διαστήματος (βλ. *σχήματα* ἐν λ. *ἁρμονικὴ κίνησις*, τ. Ε', σ. 621 α). Κ. Π.

Λίσσμαν (Lissmann), ***Ἐρρῖκος-Φρίτς.*** Γερμανὸς ἀοιδὸς (1847—1894) διαπρέψας ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῶν μεγαλυτέρων θεάτρων τῆς Γερμανίας ὡς πρῶτος βαρύτονος. Ἡ σύζυγός του *Ἄννα-Μαρία Γκούτσμπαχ* Gutszbarh) ὑπῆρξεν ἐπίσης διακεκριμένη ὑψίφωνος. Γ. Σ.

λισσόκερας (τὸ) (Lissoceras Bayle) */Παλαιοζῳολ./.* Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἁπλοκερατιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Συνώνυμον κατά τινας πρὸς τὸ γένος *ἁπλόκερας.*

Λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν Λευκάδα (θέσις Δεκατιὲς εἰς τὴν νοτίαν κλιτὺν τοῦ Μεγανόρους) ἐντὸς πρασινοτέφρου μαργαϊκοῦ ἀσβεστολίθου τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ἢ μαλμίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Λισσόνε Lissone) */Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μιλάνου. Κάτ. 11 531. Παράγει σιτηρὰ καὶ οἴνους καὶ ἔχει ἐργοστάσια καλλιτεχνικῶν ἐπίπλων καὶ ἐπαγγελματικὴν σχολήν. Μ. Δ. Β.

Λίσσος */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Ἀρχαία πόλις καὶ λιμὴν τῆς Κρήτης. Ἔκειτο εἰς τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τῆς νήσου, ἐν τῇ νῦν ἐπαρχίᾳ Σελίνου, καὶ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Ἁγίου Κυριακοῦ. Ἐνταῦθα φαίνονται τὰ ἐρείπια ταύτης, ἐπὶ μικροῦ ἡμικυκλοειδοῦς αἰγιαλοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μικρὸν θέατρον ἔχον διάμετρον 78 ποδῶν. Ἡ Λίσσος φέρεται ὑπό τινων μὲν ὡς ἐπίνειον τῆς Ὑρτακίνης, ὑπ' ἄλλων δὲ μετὰ τῆς Συίας ὡς τοιοῦτον τῆς Ἐλύρου. Εἰς τὴν Λίσσον ἀποδίδονται ἐξ ἄλλου νομίσματα (ἐξ οὗ κρίνεται ὅτι ἦτο αὕτη αὐτόνομος), φέροντα εἴτε τοὺς φοειδεῖς πίλους καὶ τοὺς ἀστέρας τῶν Διοσκούρων καὶ ὄπισθεν τόξον καὶ βέλος, εἴτε δελφῖνα καὶ ὄπισθεν κεφαλὴν γυναικός, τῆς Ἀρτέμιδος πιθανῶς.

Ἡ πόλις γράφεται καὶ *Λισὸς* καὶ *Λίσσα*, συγχέεται δὲ πολλάκις ὑπὸ τῶν νεωτέρων γεωγράφων μὲ τὴν *Λασαίαν* καὶ *Λεσσήνα* (βλ. λ.). ΕΡ. Μ.

—**Λίσσου** ***ἐπισκοπή.*** Ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ἀναφέρεται ἡ *Λίσσος* (βλ. λ.) ὡς ἕδρα ἐπισκοπῆς, τοῦ ἐπισκόπου ταύτης ταττομένου μετὰ τὸν τῆς Κανδάνου. Ὀνόματα ὅμως ἐπισκόπων Λίσσου δὲν διεσώθησαν μέχρι ἡμῶν, καταργηθείσης ἄλλωστε ἐνωρίτατα τῆς ἐπισκοπῆς. ΕΡ. Μ.

— **Λίσσος**, καὶ *Λισσὸς* */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Πόλις παράλιος τῆς Ἰλλυρίας, τὸ σύγχρονον *Ἀλέσσιο* (βλ. λ. καὶ λ. *Ἀκρόλισσος*) τῆς Ἀλβανίας. Σ. Ε. Λ.

—**Λίσσος** */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Ποταμὸς τῆς Μεσημβρινῆς Θρᾴκης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κικόνων, ὅστις διερχόμενος διὰ τῆς πόλεως Στρύμης ἐξέβαλλε πρὸς Δ. τῆς Μεσημβρίας (νῦν Μάκρης), ἀπέναντι τῆς Σαμοθρᾴκης. Περὶ τούτου διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος (VII, 108 ὅτι «οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξεω στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε». Α. Θ. Σ.

—**Λίσσος** */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Μικρὸς ποταμὸς τῆς Σικελίας πηγάζων δυτικῶς τῶν Λεοντίνων καὶ ἐκβάλλων οὐ μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὸν Τηρίαν (νῦν Φιούμε ντὶ Σὰν Λεονάρντο). Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου (Ζ' 6) καὶ εἶναι ὁ σημερινὸς *Μπαρμπατζιάνι* (Barbagiani). Π. Ν. Π.

λισσόχειλος (ὁ) (Lissochilus) */Βοτ./.* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν* περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη κονδυλόρριζα, ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς καὶ εἰς τὰς περὶ ταύτην νήσους. Δ. Ν. Π.

Λὶστ (Liszt), ***Φραγκῖσκος φὸν*** —. Διάσημος Οὗγγρος συνθέτης καὶ δεξιοτέχνης τοῦ κλειδοκυμβάλου, γεννηθεὶς τῷ 1811 εἰς Ράϊντινγκ τῆς Οὑγγαρίας καὶ ἀποθανὼν ἐν Μπαϋρόϋτ τῷ 1886. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀδὰμ Λίστ, ὅστις ἦτο ἁπλοῦς λογιστὴς εἰς τὰ κτήματα τοῦ πρίγκιπος Ἐστερχάζυ, ἀλλ' ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὴν μουσικήν. Εἰς ἡλικίαν μόλις ἓξ ἐτῶν ὁ νεαρὸς Φραγκῖσκος ἤρχισε τὰς μουσικὰς σπουδάς του ὑπὸ τὸν πατέρα του, τόση δὲ ἦτο ἡ ἐπίδοσίς του, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ὡμίλουν ἤδη περὶ αὐτοῦ ὡς φαινομένου. Ἐννεαετὴς ἐνεφανίσθη ἐπισήμως ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ εἰς συναυλίαν καὶ μετ' ὀλίγον εἰς ἄλλην,

Φραγκῖσκος Λίστ.

κατόπιν τῆς ὁποίας διάφοροι Οὗγγροι εὐγενεῖς ἐξησφάλισαν εἰς τὸν νεαρὸν δεξιοτέχνην ὑποτροφίαν ἐξ 600 φιορινίων, χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν. Ὁ πατὴρ Λὶστ παραλαβὼν τὸν υἱόν του μετέβη εἰς Βιέννην, ὅπου τὸν ἐνεπιστεύθη, ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1823, εἰς τὸν διάσημον κλειδοκυμβαλιστὴν Τσέρνυ. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ νεαρὸς μουσικὸς ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Μπετόβεν, ὅστις παρακολουθήσας συναυλίαν τού τινα τόσον ἐνεθουσιάσθη, ὥστε πηδήσας ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν ἐνηγκαλίσθη. Τῷ 1823 μετέβη εἰς Παρισίους, ἔνθα αἱ δημόσιαι ἐμφανίσεις του ταχέως τὸν κατέστησαν διάσημον, ἡ δὲ διεύθυνσις τοῦ μελοδράματος τῷ παρήγγειλε τὴν σύνθεσιν τοῦ μονοπράκτου λυρικοῦ ἔργου «Δὸν Σάντσος ἢ ἡ ἔπαυλις τοῦ ἔρωτος», τὸ ὁποῖον ἀνεβιβάσθη ἀπὸ σκηνῆς τῷ 1825 Μεταβὰς καὶ εἰς Ἀγγλίαν ἔγινεν ὡσαύτως δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Τῷ 1826 ἐξέδωκε σπουδὰς διὰ κλειδοκύμβαλον, αἵτινες μὲ τεχνικωτέραν ἀνάπτυξιν ἀπετέλεσαν τῷ 1838 τὰς περιφήμους «Δώδεκα σπουδὰς» (transcendantes). Περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Λὶστ καταλαμβάνεται ὑπὸ θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ καὶ ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ λάβῃ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας τὸν ἀποτρέπει ὁ πατήρ του. Αἱ στερήσεις ὅμως καὶ ὁ ἀσκητισμός, εἰς ὃν ὑποβάλλει τὸν ἑαυτόν του, τὸν ἐξασθενίζουν μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Βουλώνην πρὸς ἀλλαγὴν ἀέρος. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀποθνήσκει ὁ πατήρ του καὶ ἵνα συντηρήσῃ ἑαυτὸν καὶ τὴν μητέρα του ἐπανέρχεται εἰς Παρισίους καὶ ἀρχίζει νὰ παραδίδῃ μαθήματα κλειδοκυμβάλου. Κατόπιν ἐρωτικοῦ ἐπεισοδίου πρὸς τὴν Καρολίναν τοῦ Σαὶν-Κρίκ, κόρην τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Ἐμπορίου καὶ μαθήτριάν του, καταλαμβάνεται ἐκ νέου ὑπὸ μυστικισμοῦ, τοῦ ὁποίου βραδύτατα ἀπαλλάσσεται. Ἀκούει μετ' ὀλίγον τὸν Πογκανίνι καὶ μένει ἔκθαμβος ἐνώπιον τῆς τεχνικῆς του. Ἔτι μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἀσκεῖ ἐπ' αὐτοῦ ὁ Μπερλιόζ, ἰδίως διὰ τῆς «Φανταστικῆς συμφωνίας», ἣν διασκευάσας διὰ κλειδοκύμβαλον, μὲ καταπληκτικὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας μόνον αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ὑπερνικήσῃ, ἔπαιξεν εἰς ὅλα τὰ μουσικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης. Γίνεται μετὰ τοῦ Γάλλου μουσουργοῦ ὀπαδὸς τῆς προγραμματικῆς μουσικῆς καὶ ἀσπάζεται τὴν θεωρίαν ὅτι ἡ μουσικὴ ὀφείλει νὰ ἐκφράζῃ μίαν ποιητικὴν ἰδέαν. Γνωρίζεται ἐπίσης μετὰ τοῦ Σοπέν, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ στενῆς φιλίας καὶ συχνάζει εἰς τὰς φιλολογικὰς ἑσπερίδας τῆς κομίσσης *ντ' Ἀγκού.* Σφοδρὸν αἴσθημα γεννᾶται μεταξὺ ἀμφοτέρων, μὲ συνεπείας τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ συζύγου ὑπὸ τῆς κομίσσης καὶ τὴν ἀναχώρησίν της μετὰ τοῦ Λὶστ εἰς Γενεύην τῷ 1835. Ἐκ τοῦ δεσμοῦ τούτου, ὅστις διετηρήθη μέχρι τοῦ 1844, ἐγεννήθησαν τρία τέκνα, ἐξ ὧν ἡ *Κόζιμα* ἐγένετο ἀργότερον σύζυγος ἀρχικῶς μὲν τοῦ Μπύλωφ, εἶτα δὲ τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ. Μακρὰν τοῦ κόσμου ζῶν μετὰ τῆς κομίσσης, ὁτὲ μὲν ἐν Ἰταλίᾳ, ὁτὲ δὲ ἐν Νοάν, παρὰ τῇ Γεωργίᾳ Σάνδῃ, ὁ Λὶστ ἐπιδίδεται εἰς τὴν σύνθεσιν· κινδυνεύει ὅμως νὰ λησμονηθῇ ὡς δεξιοτέχνης. Ἐπανεμφανίζεται εἰς Παρισίους καὶ ἀνακτᾷ τὴν προτέραν του φήμην. Συνεχίζων τὸν πλάνητα βίον ἐγκαθίσταται ἐπί τινα χρόνον ἐν Ρώμῃ, ἔνθα ἔχει τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ εἰς τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Βατικανοῦ, τὰ θρησκευτικὰ ἀριστουργήματα τοῦ Παλεστρίνα, τοῦ Βικτόρια, τοῦ Καρίσ

Digitized by Google

σιμι καὶ τοῦ Ἀλλέγκρι, ἡ ἐπίδρασις τῶν ὁποίων καταφαίνεται ἀργότερον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικήν του μουσικήν. Τῷ 1839 ἀναλαμβάνει σειρὰν συναυλιῶν μὲ τὸν σκοπὸν τῆς συμπληρώσεως τοῦ ποσοῦ τῶν 60.000 φράγκων, ὅσα ἀπῃτοῦντο διὰ τὴν ἐν Βόννῃ ἀνέγερσιν μνημείου τοῦ Μπετόβεν. Αἱ καλλιτεχνικαί του περιοδεῖαι ἀνὰ τὰ μουσικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης συνεχίζονται μέχρι τοῦ 1847, ὁπότε ἀρχίζει διὰ τὸν Λίστ νέα περίοδος ζωῆς. Ἐγκαθίσταται εἰς τὴν Βαϊμάρην, ἥτις ἤδη εἶχε λαμπρυνθῆ διὰ τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Σίλλερ καὶ ἄλλων, καὶ ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῆς μουσικῆς τῆς αὐλῆς. Ὑπὸ τὴν ὤθησίν του ἡ Βαϊμάρη γίνεται τὸ σημαντικώτατον καλλιτεχνικὸν κέντρον, ἀπὸ δὲ τῆς σκηνῆς τοῦ μελοδράματός της καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λίστ ἀνοβιβάζονται πλεῖστα ὅσα λησμονηθέντα ἢ νέα ἀριστουργήματα: ὁ «Μπενβενοῦτο Τσελίνι» τοῦ Μπερλιόζ, ὁ «Ταγχώϋζερ» καὶ ὁ «Λόενγκριν» τοῦ Βάγνερ, ἡ «Γενοβέφα» τοῦ Σοῦμαν κ. ἄ. Εἰς δὲ τὰς συμφωνικὰς συναυλίας ὁ Λίστ δίδει τὰς πρώτας ἐκτελέσεις τῆς «Παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ» τοῦ Μπερλιόζ, τὸν «Ἔγκμοντ» τοῦ Μπετόβεν, τὴν «Ἀθαλίαν», τὸν «Ἠλίαν», τὸ «Ὄνειρον θερινῆς νυκτός», τὴν «Ἀντιγόνην» καὶ τὴν «Βαλπουργίαν νύκτα» τοῦ Μένδελσων, τὸν «Παράδεισον καὶ τὴν ψυχήν» καὶ τὸν «Φάουστ» τοῦ Σοῦμαν, τὴν «Καταδίκην τοῦ Φάουστ», τὸν «Ἀρόλδον», τὸν «Ρωμαῖον καὶ Ἰουλιέτταν» καὶ τὴν «Φανταστικὴν συμφωνίαν» τοῦ Μπερλιὸζ κ. τ. λ.

Ἡ ἐν Βαϊμάρῃ περίοδος τοῦ Λίστ εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς πριγκιπίσσης *Καρολίνας τοῦ Σάϋν-Βίττγκενσταϊν*, ἣν εἶχε γνωρίσει κατόπιν συναυλίας τινὸς ἐν Κιέβῳ. Ἡ ἐξαιρετικῆς μορφώσεως ἀριστοκράτις αὕτη δὲν ἐδίστασε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν σύζυγόν της καὶ νὰ συζήσῃ μετὰ τοῦ Λίστ, ἐφ' οὗ ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν. Εἰς τὴν πριγκίπισσαν ὀφείλεται ἡ ὑπὸ τοῦ δεξιοτέχνου ἐγκατάλειψις τοῦ πλάνητος βίου καὶ ἡ ἐπίδοσίς του εἰς τὴν σύνθεσιν. Αἱ μετ' αὐτῆς ἀναγνώσεις τῆς «Θείας κωμῳδίας» ἐνέπνευσαν εἰς τὸν Λίστ τὴν συμφωνίαν τοῦ Δάντου. Ὁ δεσμὸς ὅμως οὗτος οὐδέποτε ἐνομιμοποιήθη, μὴ ἐπιτευχθέντος τοῦ διαζυγίου τῆς πριγκιπίσσης. Ἀλλὰ καὶ ὅτε ἀργότερον, ἀποθανόντος τοῦ πρίγκιπος τοῦ Βίττγκενσταϊν, ἡ σύζυγός του ἦτο ἐλευθέρα, ὁ Λίστ ἐπροτίμησε νὰ λάβῃ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα (1865 καὶ ἀποκαλεῖται πλέον ὁ *ἀββᾶς Λίστ*.

Συνθέτης, δεξιοτέχνης, μουσικολόγος, διευθυντὴς τῆς μουσικῆς τῆς αὐλῆς ἐν Βαϊμάρῃ, ὁ Λίστ ἦτο φυσικὸν νὰ κινήσῃ τὸν φθόνον τῶν ἀντιπάλων του. Χάρις εἰς τὰς ῥαδιουργίας των, ὁ μέγας δοὺξ ἤρχισεν ἀδιαφορῶν διὰ τὸ θέατρον καὶ τὴν μουσικήν· ἑσπέραν δέ τινα τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1858, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Λίστ ἀνεβίβαζε διὰ πρώτην φορὰν τὸν θαυμάσιον «Κουρέα τῆς Βαγδάτης» τοῦ Κορνέλιους, ἐξέσπασαν τὰ συρίγματα. Ὁ Λίστ ἀπογοητευμένος ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του (1861). Διέρχεται κατόπιν τὸ πλεῖστον εἰς Ρώμην, μὲ συχνὰ ταξίδια ἀνὰ τὴν Αὐστρίαν, Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν. Τῷ 1870 καλεῖται εἰς Βουδαπέστην, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ νεοσυστάτου ᾠδείου, εὑρίσκει ὅμως ἀρκετὰς δυσκολίας, διότι Οὖγγρος αὐτὸς ἀγνοεῖ τὴν πάτριον γλῶσσαν, ἐνῷ χειρίζεται τὴν Γαλλικὴν ὡς μητρικήν του καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τὴν Γερμανικήν. Τὸ αὐτὸ ἔτος καλεῖται ἐκ νέου εἰς Βαϊμάρην, ἔνθα ἀνασυνδέει τὰς μετὰ τῆς αὐλῆς σχέσεις του καὶ γίνεται περιζήτητος διδάσκαλος τοῦ κλειδοκυμβάλου. Μένει ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, ἓν δὲ τρίμηνον ἀφιερώνει εἰς τὴν Βουδαπέστην. Ὀλίγοι καλλιτέχναι ἐτιμήθησαν ὡς ὁ Λίστ· ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας τὸν ὠνόμασεν εὐγενῆ, πλεῖσται πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας τὸν ἀνεκήρυξαν ἐπίτιμον πολίτην, τὸ πανεπιστήμιον τῆς Καινιξβέργης τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας κτλ.

Ὁ Λίστ εἶναι ὁ καταπληκτικώτερος δεξιοτέχνης τοῦ κλειδοκυμβάλου ὅλων τῶν ἐποχῶν· δεκαεξαετὴς ὑπερέβαινεν ἤδη εἰς τὴν τεχνικὴν ὅλους τοὺς συγχρόνους του. Ἰδιαιτέραν θέσιν μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Λίστ ἔχουσιν αἱ συνθέσεις του διὰ τὸ κλειδοκύμβαλον. Ἐξ αὐτῶν αἱ Παραφράσεις καὶ αἱ Φαντασίαι τῆς «Λουκίας τοῦ Λαμερμούρ», τοῦ «Δὸν Ζουάν», τοῦ «Ροβέρτου Διαβόλου», τοῦ «Ριγολέττου» κλ. εἶναι καθαρῶς ἔργα τοῦ συρμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπροκάλουν τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν τότε φιλομούσων διὰ τῶν ἀκροβατισμῶν καὶ τῆς ψευδοῦς των λαμπρότητος. Διὰ τῶν περιφήμων «Οὐγγρικῶν ῥαψῳδιῶν», ὁ Λίστ προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἓν εἶδος μουσικῆς ἐποποιίας τῶν Ἀτσιγγάνων. Αἱ «Ἓξ σπουδαί», κατὰ τὰ καπρίτσια τοῦ Παγκανίνι, καὶ αἱ «Δώδεκα σπουδαί», εἶναι ἀπόπειρα προσαρμογῆς εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον τῆς τεχνικῆς τοῦ μεγάλου βιολιστοῦ. Ἐκ τῶν πρώτων, λόγῳ τεχνικῶν συνδυασμῶν, ἐξέχει ἡ περίφημος «Καμπανέλλα». Αἱ δεύτεραι εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῆς τεχνικῆς τοῦ κλειδοκυμβάλου. Τὰ «Ἔτη προσκυνήματος εἰς Ἑλβετίαν» εἶναι γραφικαὶ ἐντυπώσεις, μᾶλλον ἐπιπόλαιαι, ἐνῷ τὰ «Ἔτη προσκυνήματος εἰς Ἰταλίαν» εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν Δάντην, τὴν Μιχαὴλ Ἄγγελον, τὸν Ραφαὴλ ἢ τὸν Πετράρχην. Ἡ καταπληκτικωτέρα ὅμως σύνθεσις τοῦ Λίστ διὰ κλειδοκύμβαλον εἶναι ἡ μοναδική του «Σονάτα» εἰς Σι ἔλασσον, ἡ ἀποτελουμένη ἀπὸ ἓν μόνον μέρος. Ὁ κατάλογος τῶν ἔργων διὰ κλειδοκύμβαλον τοῦ Λίστ, ἐκτὸς τῶν δύο ἀπαραμίλλων εἰς λαμπρότητα κοντσέρτων εἰς Μι ὕφ. καὶ Λά, περιλαμβάνει ἐπὶ πλέον τὸν «Μακάβριον χορόν» (μετ' ὀρχήστρας), τὸ «Παθητικὸν κοντσέρτον», τὴν «Φαντασίαν καὶ φούγκαν» ἐπὶ τοῦ ὀνόματος Bach. κ. ἄ. Εἰς τὸν Λίστ ὀφείλεται ἡ δημιουργία τοῦ ὅρου *συμφωνικὸν ποίημα*, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπονοεῖται ὅτι ἡ μουσικὴ ὀφείλει νὰ παριστᾷ σαφῶς καθωρισμένα φυσικὰ ἢ ψυχικὰ συναισθήματα ἢ ν' ἀποδίδῃ τὴν ἔννοιαν ἑνὸς ποιήματος. Τὰ συμφωνικὰ ποιήματα τοῦ Λίστ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Τί ἀκούεται στὸ βουνό», «Τάσσου θρῆνος καὶ θρίαμβος», «Τὰ πρελούντια», «Ὀρφεύς», «Προμηθεύς», «Μαζέππα», «Festklänge», «Ἡρωϊκὴ καὶ πένθιμος», «Οὐγγαρία», «Ἀμλέτος», «Ἡ μάχη τῶν Οὔννων», «Ἡ ἰδεώδης», «Ἀπὸ τοῦ λίκνου στὸν τάφον». Εἰς τὴν συμφωνικὴν μουσικὴν αὐτοῦ ἀνήκουσι καὶ αἱ συμφωνίαι τοῦ «Δάντη» μετὰ γυναικείας χορῳδίας καὶ ἡ τοῦ «Φάουστ» εἰς τρεῖς εἰκόνας: Φάουστ, Μαργαρίτα, Μεφιστοφελῆς, μετ' ἐπιλόγου δι' ἀνδρικὴν χορῳδίαν. Ἡ τελευταία αὕτη συμφωνία, μετὰ τῆς σονάτας τῶν «Παραλλαγῶν» ἐπὶ τοῦ ὀνόματος Bach, συμφωνικῶν τινων ποιημάτων καὶ τμημάτων τοῦ «Christus», εἶναι ἐκ τῶν αὐθεντικωτέρων ἀριστουργημάτων τοῦ συνθέτου. Ὡς θρησκευτικὸς μουσουργὸς ὁ Λίστ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ: «Λειτουργίας», μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν περίφημον «Λειτουργίαν τοῦ Γκράν», δι' ἣν τὸν κατηγόρησαν ὅτι μετέφερε τὸ θέατρον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ δύο ὀρατόρια: «Ὁ θρῦλος τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ» καὶ «Christus», ἓν «Requiem», «Ave Maria», «Ave verum», τὴν «Ἁγίαν Καικιλίαν» καντάτας κλπ. Ἡ ὑπόλοιπος δημιουργία τοῦ Λίστ περιλαμβάνει 55 μελῳδίας, ἔργα δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον κ. ἄ. Ὁ Λίστ διεκρίθη ἐπίσης ὡς μουσικολόγος καὶ κριτικός. Αἱ κυριώτεραι συγγραφαί του εἶναι: «Περὶ τοῦ ἱδρύματος Γκαῖτε ἐν Βαϊμάρῃ», «Ὁ Λόενγκριν καὶ ὁ Ταγχώϋζερ τοῦ Ρ. Βάγνερ», «Φρειδερῖκος Σοπέν», «Οἱ Ἀτσίγγανοι καὶ ἡ μουσική των», «Περὶ τῶν νυκτερινῶν τοῦ Φίλντ», «Ροβέρτος Φράντς» κλπ. Ἡ ἀλληλογραφία του μετὰ διαφόρων καλλιτεχνῶν καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων καταλαμβάνει 8 τόμους.

Ἐκ τῶν ἀντιπροσωπευτικωτέρων τύπων τοῦ μουσικοῦ ῥωμαντισμοῦ ὁ Λίστ, ὑπέστη κατὰ τὴν νεότητά του τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ροσσίνι, τοῦ Ντονιζέττι, τοῦ Μάγερμπεερ κ. ἄ. Ἔτι μεγαλυτέρα ὅμως εἶναι ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὡρίμου Λίστ ἐπὶ τῶν συγχρόνων του, μηδὲ αὐτοῦ τοῦ Βάγνερ ἢ τοῦ Φρὰνκ ἐξαιρουμένων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Boytarel*, L' oeuvre symphonique de Liszt (1886).— *Calvocoressi*, Franz Liszt (1906). — *Goellerich*. Franz Liszt. —*Kapp*, Franz Liszt (1909).— *La Mara*, Briefe hervorragender Zeitgenossen an Franz Liszt (1895). — *Louis*. Fr. Liszt. — *Saint-Saëns*, Harmonie et Mélodie Souvenirs et portraits.— *Schorn*, Fr. Liszt et la Princ. de Sayn-Wittgenstein.

Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

— **Λίστ** (List), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς δημοσιολόγος (1789—1846). Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἀνδρῶν τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα, πρόδρομος τοῦ Βίσμαρκ, κατὰ τὰς ἰδέας, καὶ συνεπῶς εἷς ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ἡνωμένου γερμανικοῦ κράτους. Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς ἁπλοῦς γραφεὺς ἐν Τυβίγγῃ, ταχέως δὲ ἔγινε καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας (1818), εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μεγάλης γερμανικῆς ἐμπορικῆς ἑνώσεως (1819), κατόπιν ἐξελέγη βουλευτὴς Βυρτεμβέργης (1820). Ἀνεμείχθη εἰς τὸ φιλελεύθερον κίνημα τῆς ἐποχῆς του, αἱ δὲ διαμαρτυρίαι του κατὰ τῶν διοικητικῶν καταχρήσεων ἐπέφερον τὸν ἀποκλεισμόν του ἐκ τοῦ κοινοβουλίου (1821). Καταδικασθεὶς εἰς δεκάμηνον φυλάκισιν (1822), κατέφυγεν εἰς Ἀλσατίαν, ὁπόθεν ἐπανῆλθε τῷ 1825, διὰ νὰ ἀποτίσῃ τὴν ποινήν του. Ἀντὶ τούτου ὑπεχρεώθη νὰ μεταναστεύσῃ εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅπου ἠγόρασεν ἓν κτῆμα ἐν Χάρρισμπουργκ. Ἡ ἀνακάλυψις μεταλλείου γαιανθράκων ἐν Πενσυλβανίᾳ τοῦ προσεπόρισε καλὸν εἰσόδημα. Κατόπιν τούτου ἐπανῆλθεν εἰς Εὐρώπην καὶ ἔζησεν ἀλληλοδιαδόχως ὡς πρόξενος τῆς Ἀμερικῆς ἐν Λειψίᾳ (1833), Παρισίοις (1840) καὶ Ἄουξμπουργκ (1842). Ἀπὸ τοῦ 1830 εἶχε στρώσει σιδηρόδρομον (ἀπὸ τῆς Ταμάκα μέχρι τοῦ Κλίντον) διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ μεταλλείου του καὶ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ νέου τούτου διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεταφορικοῦ μέσου. Ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἑνοποίησιν τῶν δασμῶν τῶν διαφόρων γερμανικῶν κρατῶν καὶ ἐξέθηκε τὰς ἰδέας του εἰς διάφορα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Outlines of a new system of political economy» (Φιλαδέλφεια 1827), «Das nationale system der politischen economie» (Στουτγάρδη 1841, γαλ μετ. ὑπὸ Richelot, 1851), μέγα ἔργον διατηροῦν καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν ἀξίαν του. Ἐν αὐτῷ ἀντιπροβάλλει εἰς τὰς ἰδέας τοῦ A. Smith τὴν ἰδικήν του θεωρίαν περὶ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἑκάστη χώρα ὀφείλει κατὰ πρῶτον λόγον ν' ἀναπτύξῃ τὰς ἰδίας της δυνάμεις πρὶν ἢ ὀνειρευθῇ τὰ κέρδη τὰ ὁποῖα δύναται νὰ τῆς προμηθεύσῃ ἡ ἀνταλλαγή. «Système des chemins de fer saxons comme base d'un système allemand» μεθ' ἑνὸς «Journal des chemins de fer» (Λειψία 1835), «Pièces concernant l'association commerciale» (1818—1820), «De la Nature, de l' importance des forces productives de l'industrie» (1839), «L'unité nationale allemande» (1846). Εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς (ἑνότης τῆς Γερμανίας, ἀνάπτυξις τῶν σιδηροδρόμων, ἐθνικὴ δασμολογικὴ πολιτική) αἱ ἀπόψεις τοῦ Λίστ ἐπραγματοποιήθησαν. Ἀντέταξεν εἰς τὰς θεωρίας τῆς ἐλευθέρας ἀνταλλαγῆς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐθνικότητος. Ἐν ὅσῳ ἔζη ὑπῆρξε παρεγνωρισμένος καὶ ἴσως τοῦτο καὶ ἡ ἀσθένειά του τὸν ὡδήγησαν τέλος εἰς τὴν αὐτοκτονίαν εἰς ἡλικίαν 57 ἐτῶν. Θ. Π.

λίστα (ἡ)· δημοτ., κατάλογος ὀνομάτων ἢ πραγμάτων, συνήθως δὲ φαγητῶν, ὀψολόγιον (ἐκ τοῦ ἰταλ. lista).

Λίστα (Lista) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αἰκούων (Aequi). Ἐχρησίμευσεν ὡς μία τῶν πρώτων πρωτευουσῶν τῶν Ἀβοριγίνων, πρὸ τῆς ἰταλικῆς ἐπιδρομῆς. Ὑπό τινων ταυτίζεται πρὸς τὴν νῦν *Ἁγίαν Ἀνατολίαν* (Santa Anatolia). Α. Θ. Σ.

—**Λίστα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 490. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λίσταλ (Liestal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τῆς Βασιλείας. Κάτ. 6 414. Ἔχει ἐργοστάσια μετάξης καὶ χυτήρια σιδήρου. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκονται αἱ θερμοπηγαὶ Μπούμπεντορφ. Μ. Δ. Β.

Λίστα-ὑ-Ἀραγκὼν (Lista-y-Aragon), ***Ἀλβέρτος***. Ἱσπανὸς ποιητής, μαθηματικὸς καὶ συγγραφεὺς (1775—1848). Τῷ 1820 ἐξέδωσε τὴν ἐπιθεώρησιν «Censor» καὶ τῷ 1833 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπισήμου «Ἐφημερίδος τῆς Μαδρίτης». Συνέβαλεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ «Ἀθηναίου» τῆς Μαδρίτης καὶ κατόπιν διηύθυνε τὸ κολλέγιον Ἁγίου Φιλίππου Νέρι ἐν Κάδιξ. Ἐδημοσίευσε: «Δοκίμιον θεωρητικῶν καὶ ἐφηρμοσμένων μαθηματικῶν», «Ποιήματα» (1822), «Ἐκλεκτὰ τεμάχια» (1842), «Μαθήματα περὶ ἱσπανικῆς δραματικῆς λογοτεχνίας» (1839), «Μαθήματα γενικῆς ἱστορίας» (1848), «Φιλολογικὰ καὶ κριτικὰ δοκίμια» (1844) κτλ. Μ. Δ. Β.

λιστβαινίτης (ὁ) (Listwänit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα κρυσταλλοσχιστῶδες. Ἀποτελεῖ παράμειξιν τάλκου μὲ ἀνθρακικὰ συστατικά, πλούσια εἰς μαγνησίτην, ὅπου ὑπάρχει καὶ ὁ χαλαζίας ἢ καὶ λείπει καθ' ὁλοκληρίαν. Ἡ ὑφὴ τοῦ πετρώματος τούτου εἶναι ἄλλοτε σχιστολιθικὴ καὶ ἄλλοτε κοκκώδης. Ἐνίοτε ὑπάρχει εἰς μικρὰ ποσὰ καὶ μαγνητίτης ἢ χρωμίτης. Ὁ λιστβαινίτης παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν εἰς τὰ Οὐράλια, εἶναι γνωστὸς δὲ καὶ εἰς τὴν Βραζιλίαν καὶ τὴν Ἱσπανίαν. Γ. Β.

Λίστερ (Lister), *βαρῶνος Ἰωσήφ*. Διάσημος Ἄγγλος χειρουργός, ὁ εἰσαγωγὼν καὶ ἐφαρμόσας τὴν ἀντισηπτικὴν μέθοδον ἐν τῇ χειρουργικῇ.

Ἰωσὴφ Λίστερ.

Ἐγεννήθη ἐν Upton Essex παρὰ τὸ Λονδῖνον (1827—1912). Γόνος κουακερικῆς οἰκογενείας ἐπιφανῶν ἰατρῶν, εἶχε πατέρα τὸν *Ἰωσὴφ Σάκσον Λίστερ* F. R. S., ἑταῖρον τῆς βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου καὶ γνωστὸν διὰ τὰς τελειοποιήσεις του ἐπὶ τοῦ ἀχρωματικοῦ φακοῦ τοῦ μικροσκοπίου. Τῷ 1847 ἤρξατο πανεπιστημιακῶν σπουδῶν εἰς τὸ βασιλικὸν κολλέγιον Λονδίνου ὑπὸ τοὺς καθηγητὰς Sharpey, Lindley, Ellis, Jenner, Parkes κλ., τῷ δὲ 1852 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ, γενόμενος βοηθὸς τῆς πανεπιστημιακῆς κλινικῆς τοῦ Λονδίνου. Τῷ 1854 προσελήφθη βοηθὸς τοῦ Syme ἐν τῷ βασιλικῷ νοσοκομείῳ Ἐδιμβούργου. Μετὰ δύο ἔτη ἐνυμφεύθη τὴν κόρην τοῦ Syme Ἁγνήν, προήχθη εἰς πρῶτον βοηθὸν καὶ ἤρξατο ἐλευθέρων μαθημάτων χειρουργικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἐδιμβούργου. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξέδωκε τὰ πρακτικὰ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς Ἐδιμβούργου (1854—1855), ἐδημοσίευσε τὰς πρώτας του ἐργασίας, σχετικὰς μὲ τὴν φυσιολογίαν καὶ ἱστολογίαν «On the contractile tissue of the iris» (1853), «Minute structure of involuntary muscular fibre» (1857), «The parts of the nervous system wich regulate the contraction of arteries» (1857), «Function of the visceral nerves» (1858) κλπ., ὡς καὶ τὴν κλασσικὴν αὐ-

Digitized by Google

τοῦ πραγματείαν περὶ φλεγμονῆς. Τῷ 1860 ἐκλήθη καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς ἐν Γλασκώβῃ, ἔνθα συνειργάσθη καὶ εἰς τὴν «Χειρουργικὴν» τοῦ Holmes εἰς τὰ κεφάλαια «Ἀναισθητικὰ φάρμακα», «Ἀκρωτηριασμός». Τῷ 1869 διεδέχθη τὸν πενθερόν του Syme εἰς τὴν χειρουργικὴν ἕδραν τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ τέλος τῷ 1877 διεδέχθη τὸν Sir William Fergusson εἰς τὴν ἕδραν τῆς χειρουργικῆς τοῦ βασιλικοῦ κολλεγίου τοῦ Λονδίνου, διδάξας αὐτόθι ἐπὶ 15ετίαν. Ἤδη ἡ πρώτη του ἐπαφή, ὡς βοηθοῦ τοῦ νοσοκομείου Ἐδιμβούργου, μὲ τὴν ἐπιπολάζουσαν αὐτόθι πυαιμίαν καὶ γάγγραιναν, ἔδωκεν ὤθησιν εἰς τὸ ἐρευνητικόν του πνεῦμα πρὸς τὴν μελέτην καὶ καταπολέμησιν τοῦ σκοτεινοῦ τούτου προβλήματος. Ἐκ τῶν σχετικῶν του ἐρευνῶν ἐπήγασεν ἡ περὶ φλεγμονῆς ἐργασία αὐτοῦ «On the early stages of inflammation» (1857), καὶ ἡ μετέπειτα «On the coagulation of the blood» (1863). Τὰς ἀπόψεις του περὶ ὀργανικῶν ἀποσυντεθειμένων οὐσιῶν καὶ ἀποσυνθέσεως τοῦ αἵματος ἐν τῷ τραύματι ὡς αἰτίων τῆς διαπυήσεως ἀνέπτυξεν εἰς τοὺς μαθητάς του ἐν Γλασκώβῃ, στηριζόμενος δὲ ἐπὶ τῶν γνωστῶν πειραμάτων τοῦ Pasteur, ἐτόνιζε τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ ἀέρος ἐκ τῆς τραυματικῆς ἐπιφανείας (1861). Ἡ θεωρία τοῦ Pasteur, ἐφ' ἧς ἐπέστησεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τοῦ Λίστερ ὁ dr Thomas Andersen καὶ καθ' ἣν ἡ σῆψις, ὡς καὶ πᾶσα ζύμωσις, ὀφείλεται εἰς τὴν ἐν τῷ ἀέρι ὕπαρξιν μικροργανισμῶν, ἀνέτρεψε τὰς ἰδέας αὐτοῦ ὡς καὶ τὰς σχετικὰς τῆς ἐποχῆς του δοξασίας περὶ αὐτομάτου γενέσεως σπόρων ἢ ἐπηρείας τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ ἐπέρρωσε καὶ ἐπετάχυνε τὸ ἔργον του τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀντισηπτικῆς του μεθόδου. Γνωστοῦ ἤδη καταστάντος τοῦ αἰτίου, πρὸς καταπολέμησίν του ὁ Λίστερ, μεταξὺ τῆς διηθήσεως, τῆς θερμότητος καὶ τῶν χημικῶν παραγόντων, ἐξέλεξε τὸ τελευταῖον τοῦτο μέσον ὡς τὸ μόνον δραστικόν, θεωρῶν τὴν μέθοδον τοῦ Pasteur, τῆς ἀποστειρώσεως καὶ καταστροφῆς τῶν σπόρων τοῦ ἀέρος, ἤτοι τῆς ἀσηψίας, ἣν διέκρινεν ἐκ τῆς ἀντισηψίας, ὡς μὴ ἀποτελεσματικόν, ἄνευ τῆς χρήσεως τῶν ἀντισηπτικῶν φαρμάκων, οἰνοπνεύματος, φαινικοῦ ὀξέος, ὑδραργύρου, ἰωδοφορμίου κτλ. Κατόπιν δὲ διαφόρων πειραμάτων ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀντισηπτικῶν, ὡς τοῦ χλωριούχου ψευδαργύρου καὶ λοιπῶν, κατέληξεν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ φαινικοῦ ὀξέος, ὅπερ ὅμως κακῶς ἐθεωρήθη ὡς τὸ ἅπαντον τῆς Λιστερείου ἀντισηπτικῆς ἀγωγῆς. Τὸ ἀντισηπτικὸν τοῦτο καὶ πρότερον, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Λίστερ, ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν Μαγχεστρίᾳ ὑπὸ τοῦ James Whitehead καὶ Thomas Turner, ὁ δὲ Λίστερ, ὅστις σκοπίμως καὶ μεθοδικῶς μετεχειρίσθη τοῦτο, δὲν ἐπέμεινε μέχρι τέλους εἰς τὴν χρῆσιν τούτου, ἀλλὰ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου τοῦ Koch «Περὶ αἰτιολογίας τῶν τραυματικῶν μολυσματικῶν νόσων», κατόπιν διαφόρων πειραμάτων ἀντικατέστησε τοῦτο μὲ τὰ διπλᾶ ἅλατα τοῦ κυανιούχου ὑδραργύρου καὶ ψευδαργύρου. Τῷ 1865 ἐξετέλει τὸ πρῶτον πείραμά του ἐπὶ ἐπιπεπλεγμένου κατάγματος διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀδιαλύτου κρυσταλλικοῦ φαινικοῦ ὀξέος. Τὰ ἀποτελέσματα μετὰ πρώτην ἀποτυχίαν ὑπῆρξαν λίαν ἱκανοποιητικά. Μετὰ δύο ἔτη ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ ἡ πρώτη δημοσίευσις τῆς νέας ἀντισηπτικῆς του μεθόδου ὑπὸ τὸν τίτλον: «On a new method of treating compound fractures, abcess etc. with observations in the conditions of suppuration (Lancet 1867). Ἡ μέθοδος τοῦ Λίστερ ὡρμήθη ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι τὸ τραῦμα μολύνεται ἐκ τῶν σπερμάτων τῶν μεταδιδομένων διὰ τῶν χειρῶν καὶ ἐργαλείων τοῦ χειρουργοῦ, ὡς καὶ διὰ τοῦ ἀέρος. Πρὸς ἀποτροπὴν τῆς μολύνσεως ἀπέβλεψεν οὗτος εἰς τὰς ληπτέας ἀντισηπτικὰς προφυλάξεις τοῦ τραύματος κατὰ τὴν ἐγχειρητικὴν περίοδον, ὡς καὶ τὴν μετεγχειρητικήν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἐγχείρησιν ἔδει αἱ χεῖρες καὶ τὰ ἐργαλεῖα νὰ ἐμβαπτίζωνται ἐντὸς φαινικούχου διαλύσεως, αὐτὴ δὲ ἡ ἐγχείρησις νὰ ἐκτελῆται ἐντὸς ἀντισηπτικοῦ περιβάλλοντος, ὅπερ ἐπετυγχάνετο διὰ ψεκασμῶν (spray) ἐκ διαλύσεως 1:20 φαινικοῦ ὀξέος ἐντὸς τῆς χειρουργικῆς αἰθούσης. Τοῦτο ἀπετέλεσε τὴν καθ' αὐτὸ λεγομένην Λιστέρειον ἀντισηπτικὴν ἀγωγὴν (1865—1874). Μετὰ δὲ τὴν ἐγχείρησιν ἔδει τὸ τραῦμα στεγανῶς νὰ καλύπτεται δι' ἀντισηπτικοῦ ἐπιδέσμου. Πρὸς μετρίασιν τῆς καυστικῆς ἐνεργείας τοῦ ἀδιαλύτου φαινικοῦ ὀξέος καὶ τοῦ ἐκ ταύτης ἐρεθισμοῦ τῶν ἱστῶν ἐχρησιμοποίησε σειρὰν διαφόρων ἐμπλάστρων καὶ κατέληξεν εἰς τὸν ἀκόλουθον Λιστέρειον ἐπίδεσμον, ἀποτελούμενον: α') Ἐκ μεταξίνης ἐλαιορρητινούχου ὀθόνης, ἐμπεπασμένης δι' ἀμύλου καὶ ἐμπεποτισμένης δι' ἀραιᾶς διαλύσεως φαινικοῦ ὀξέος (protective plaster), ἥτις ἐπετίθετο ἐπὶ τῆς ἐγχειρητικῆς τραυματικῆς ἐπιφανείας. β') Ἐκ τεμαχίων ἀντισηπτικῆς γάζης διαβεβρεγμένης δι' ἀραιᾶς ἀντισηπτικῆς διαλύσεως. γ') Ἐξ 7 ἀντισηπτικῶν ὀθονῶν καλυπτομένων ὑπὸ ὀθόνης ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεως (mackintosh), ἧς ἡ λεία ἐπιφάνεια ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὴν τραυματικὴν ἐπιφάνειαν. δ') Ἐκ μιᾶς ἑτέρας ἀντισηπτικῆς γάζης καλυπτούσης ἄνωθεν τὸ σύνολον τοῦ ἐπιδέσμου, ὅστις ἐξετείνετο εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τραύματος καὶ συνεκρατεῖτο εἰς τὴν θέσιν του δι' ἀντισηπτικῶν ταινιῶν.

Ἡ ἐπίδεσις αὕτη ἠλλάσσετο καθ' ἑκάστην, τὰς πρώτας δὲ ἡμέρας τῶν ἀλλαγῶν ὑπὸ τοὺς ψεκασμοὺς τοῦ φαινικοῦ ὀξέος, λαμβανομένης φροντίδος ἵνα μὴ τὸ τραῦμα παραμείνῃ ἀκάλυπτον. Οὕτω, διὰ τῆς ἀντισηπτικῆς του ταύτης μεθόδου ἐπέτυχε 36 θεραπείας ἐπὶ 40 ἀκρωτηριασμῶν (1867—1869), ἀπότομος δὲ ἐπῆλθε βελτίωσις τῆς ὑγιεινῆς τῶν νοσοκομείων, ὡς ἀναφέρει καὶ ἡ πραγματεία του «On the effects of the antiseptic system of treatment upon the salubrity of a surgical hospital» (Ἐδιμβοῦργον 1870). Μία ἔτι τελειοποίησις τῆς μεθόδου του ὑπῆρξεν ἡ μετὰ δοκιμὴν μεταξίνων καὶ ἄλλων νημάτων χρῆσις ζωϊκῆς χορδῆς ἐμβεβαπτισμένης ἐν θειοχρωμικῇ διαλύσει πρὸς ἀπολίνωσιν τῶν ἀρτηριῶν «Observations on the ligature of arteries on the antiseptic system» (Λονδῖνον 1869). Σχετικῶς μὲ τὴν μέθοδόν του ἐδημοσίευσε πλείστας πραγματείας, ἐξ ὧν ἀναφέρομέν τινας: «Natural history of bacteria and the germ theory of fermentative charges» (Λονδῖνον 1873), «The germ theory of fermentation and its bearings on Pathology (Patholog. Transact. 1878), «Principles of antiseptic surgery (Virch. Festschr. III, Βερολῖνον 1891) κλπ. Ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν Pasteur, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1874, ἀνέφερε πρὸς αὐτὸν τὴν ἀποστολὴν πραγματείας του σχετικῆς μὲ τὸ ἀντικείμενον τῶν σπερμάτων καὶ ζυμώσεων, ὅπερ ὁ τελευταῖος τόσον κατηύγασεν, ἀγγέλλων ἅμα καὶ τὰς ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἀγγλικῆς χειρουργικῆς πραγματείας του, περὶ τοῦ ἀντισηπτικοῦ του συστήματος. Ἐπὶ δὲ τῷ ἰωβηλαίῳ τοῦ Pasteur (1892) δι' ἑτέρας ἐπιστολῆς του καθίστα γνωστὸν πρὸς αὐτὸν ὁποίαν ἐπήρειαν ἔσχον ἐπὶ τοῦ τρόπου τῶν σκέψεών του τὰ σπουδαῖα πειράματά του. Ἀλλ' ἡ συμβολὴ τοῦ Λίστερ οὐ σμικρὰ ὑπῆρξε καὶ εἰς τὴν ἐν γένει χειρουργικήν. Εἰσήγαγε νέαν μέθοδον τοῦ διὰ τῶν κονδύλων μικροῦ ἀκρωτηριασμοῦ, τῆς ἐκτομῆς τῆς ἀρθρώσεως τοῦ καρποῦ «On excision of the wrist for caries» (Lancet 1865), τῆς ἐγχειρήσεως τοῦ καρκίνου τοῦ θώρακος, ἐτελειοποίησε τὴν τεχνικὴν τῆς χειρουργικῆς τῆς οὐροδόχου κύστεως καὶ οὐρήθρας, καὶ ἐφεῦρε νέα ἐργαλεῖα: αἱμοστατικὴν λαβίδα τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς, ἄγκιστρον διὰ τὰς ἐγχειρήσεις τῶν ὤτων, ἐμβρυουλκόν, οὐρηθρικοὺς καθετῆρας, λιθολαβίδας κλπ. Τῷ 1896 ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ δράσεως ἀφιερωθεὶς εἰς ἐπιστημονικὰς μελέτας. Ἀπέθανε κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1912 εἰς Walmer, Kent. Ὑπῆρξεν ἄριστος διδάσκαλος καὶ ἔσχε φήμην διεθνῆ, οἱ δὲ Γερμανοὶ χειρουργοὶ καὶ εἰδικῶς οἱ Thiersh καὶ Volkmann ἐκ τῶν πρώτων ἠσπάσθησαν τὴν τεχνικὴν τῶν ἀπολινώσεών του, ὡς καὶ τὴν ἀντισηπτικήν του μέθοδον. Τῷ 1883 ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ βαρωνέτου, ἀργότερον προήχθη εἰς βαρῶνον καὶ τέλος προσέλαβε τὸν τίτλον τοῦ λόρδου καὶ χειρουργοῦ τῆς βασιλίσσης. Ἀπὸ τοῦ 1895—1900 διετέλεσε πρόεδρος τῆς βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, καὶ τῷ 1896 πρόεδρος τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρείας. Ἐπίσης διετέλεσεν ἐπίτιμον μέλος πλείστων ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν, ἐπίτιμος δημότης Ἐδιμβούργου καὶ ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ νομικῆς τῶν κυριωτέρων πανεπιστημίων τῆς Ἀγγλίας, ὡς καὶ τῶν τῆς Βυτζβούργης, Βολωνίας καὶ Βουδαπέστης. Ἐπίσης ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεταλλίου Cothenius τῆς Ἀκαδημίας Φυσικῶν Ἐπιστημῶν Λεοπόλδου Καρόλου ὡς καὶ διὰ πλείστων σταυρῶν ἀγγλικῶν καὶ ξένων ταγμάτων, κατὰ δὲ τὰς ἑορτὰς τῆς στέψεως τοῦ 1902 ὠνομάσθη μέλος τοῦ τάγματος τῆς Ἀξίας. Ἀλλὰ τὸ ὡραιότερον μνημεῖον δι' αὐτὸν ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὸ 1891 ἵδρυσις ἐν Λονδίνῳ ὑπ' αὐτοῦ, μετ' ἄλλων ὁμοῦ, τοῦ «Ἰνστιτούτου προληπτικῆς ἰατρικῆς» καθ' ὑπόδειγμα τοῦ ἐν Παρισίοις ἰνστιτούτου Pasteur. Ο. ΡΑΛΛΙΔΗΣ

λιστέρα (ἡ) (Listera) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἱκανὰ εἴδη φυόμενα εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Πλεῖστα εἴδη τοῦ γένους τούτου ἀπαντῶσι καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

Λίστον (Liston), ***Ροβέρτος***. Ἄγγλος χειρουργὸς (1794—1847). Ὑπηρέτησεν ἐν τῷ βασιλικῷ νοσοκομείῳ ὑπὸ τὸν George Ball καὶ Gillespie, ἀπὸ δὲ τοῦ 1817 ἐξήσκει ἐπιτυχῶς τὴν χειρουργικὴν ἐν Ἐδιμβούργῳ, διαπρέψας ἰδίως ὡς λιθοτόμος, καὶ ἐδίδασκε τὴν ἀνατομικήν, εἶτα δὲ τὴν χειρουργικήν. Τὸ πρῶτόν του ἔργον «Memoir on the formation and connections of the crural arch» κτλ. (Ἐδιμβοῦργον 1819) ἠκολούθησε σειρὰ πραγματειῶν περὶ ἀνευρυσμάτων, πολυπόδων τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου, ὄγκων ὀσχέου, λιθοθρυψίας, ρινοπλαστικῆς κλπ., ὡς καὶ δίτομον χειρουργικὴν «Elements of surgery» (Λονδῖνον 1830, 2 ἔκδ. 1840). Τῷ 1822 διωρίσθη χειρουργὸς τοῦ βασιλικοῦ νοσοκομείου, καὶ τῷ 1833 ἐκλήθη καθηγητὴς τῆς κλινικῆς χειρουργικῆς τοῦ πανεπιστημιακοῦ κολλεγίου. Τὸ ὄνομά του εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν δύο ψαλίδων του πρὸς τομὴν γυψίνων ἐπιδέσμων, καὶ λεπτῶν ὀστῶν (πλευρῶν, φαλάγγων) καὶ ἐκ τῆς ἐγχειρητικῆς μεθόδου του πρὸς ἀποκόλλησιν τῶν μαλθακῶν μερῶν τῶν μετακαρπίων ὀστῶν. Ο. Ρ.

Λιστονιαβίστα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 268.

Λιστρίνα /*Γεωγρ.*/. Φραγκικὸν φρούριον παρὰ τὰς Πάτρας. Ἐν αὐτῷ εἶχεν ἐγκαθειρχθῆ ἐπὶ μακρὸν διάστημα τῷ 1390 ὁ Νέριος Ἀτζαγιώλης. —Π.

λίστρον (τὸ) /*Ἐγκυκλ.*/. Ἐργαλεῖον κατάλληλον διὰ τὴν λείανσιν τῆς ἐπιφανείας διαφόρων ἀντικειμένων. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ ὕλη τῆς κατασκευῆς του ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἐργασίας δι' ἣν ἑκάστοτε προορίζεται, ἡ δὲ χρῆσις του εἶναι εὐρυτάτη εἰς πλείστους κλάδους τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.

λίστρος (ὁ) (Listrus) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοδέρμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δασυτιδῶν* περιλαμβάνον κανθάρους μετρίου μεγέθους μὲ σῶμα ᾠοειδὲς καὶ ὑπὸ τριχῶν κεκαλυμμένον, οἵτινες ἐνδιαιτῶνται ἐν Εὐρώπῃ ἐπὶ διαφόρων δασικῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

λιστρῶ (*—όω*)· ἰσάζω, ἰσοπεδώνω τὸ ἔδαφος· ‖ καθόλου, ἰσάζω, ὁμαλίζω διὰ τοῦ λίστρου.

λισφακιὰ (ἡ) /*Βοτ.*/. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φλωμὶς ἡ θαμνώδης*.

λισφράγκειεν ***φῦμα*** /*Ἀνατομ.*/. Φῦμα ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς 1ης πλευρᾶς, ἐγγὺς τοῦ ἔσω χείλους αὐτῆς, εἰς ὃ φῦμα προσφύεται ὁ πρόσθιος σκαληνὸς μῦς. Ι. Π.

— **λισφράγκειος** ***διάρθρωσις*** /*Ἀνατομ.*/. Τὰ τρία σφηνοειδῆ ὀστᾶ τοῦ ταρσοῦ καὶ τὸ κυβοειδές, συντασσόμενα μετὰ τῶν βάσεων τῶν πέντε μεταταρσίων, ἀπεργάζονται τρεῖς διαρθρώσεις, τὰς *ταρσομεταταρσίους*, ἀνεξαρτήτους συνήθως ἀλλήλων, τὴν *ἔσω*, τὴν *μέσην* καὶ τὴν *ἔξω*, αἵτινες ἐν τῇ χειρουργικῇ περιλαμβάνονται ὑπὸ τὴν κοινὴν ὀνομασίαν *λισφράγκειος διάρθρωσις*, ἥτις παριστᾷ γραμμὴν τεθλασμένην καὶ κλιμακωτήν. Ι. Π.

— **λισφράγκειος** ***σύνδεσμος*** /*Ἀνατομ.*/. Ὁ 1ος ἐκ τῶν πλαγίων ταρσομεταταρσίων συνδέσμων τῶν ὁμωνύμων διαρθρώσεων, ἰσχυρὸς ὢν καὶ δυσχεραίνων τὴν ἀπεξάρθρωσιν, φέρεται ἐν τῇ χειρουργικῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λισφράγκειος σύνδεσμος*· ἐκφύεται ἐκ τοῦ προσθίου μέρους τῆς ἔξω ἐπιφανείας τοῦ 1ου σφηνοειδοῦς καὶ καταφύεται εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς ἔσω πλαγίας ἐπιφανείας τοῦ 2ου μεταταρσίου. Ι. Π.

Λισφρὰν (Lisfranc), ***Ἰάκωβος***. Διάσημος Γάλλος χειρουργὸς (1790—1847). Ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς ἰατρικῆς ὑπὸ τοῦ πατρός του, μεθ' ὃ ἤρξατο ἰατρικῶν σπουδῶν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν Dupuytren, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1812. Τῷ 1815 ἐγένετο χειρουργὸς τοῦ νοσοκομείου Pitié, ἀργότερον δὲ ἀρχιχειρουργὸς τούτου καὶ καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς, ἀποκτήσας μεγάλην φήμην. Ἠσχολήθη ἰδίως μὲ τὴν ἐγχειρητικήν, ἐπενεγκὼν πλείστας βελτιώσεις εἰς ταύτην. Γνωστὴ εἶναι ἡ ἀπεξάρθρωσις τοῦ ἄκρου ποδὸς ἐκ τῆς ταρσομεταταρσίου ἀρθρώσεως, ἡ ὡς ἐγχείρησις τοῦ Λισφρὰν φερομένη. Αἱ σχετικαὶ μὲ τὴν ἐγχείρησιν ταύτην πραγματεῖαι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: «Mém. sur l'amputation du pied dans son articulation tarso-metatarsienne; méthode précédée des nombreuses modifications qu'a subie celle de Chopart etc.» (1815), «Nouvelle méthode opératoire pour l'amputation du pied» (1815). Ἐπίσης ἀναφέρομεν καὶ τὰς ἑξῆς πραγματείας του διὰ τὸν ἀκρωτηριασμὸν τῶν ἄνω ἄκρων: «Mém. sur l'amputation du bras dans l'articulation de l'épaule» (1815), «Mém. sur des méthodes et des procédés nouveaux pour pratiquer l'amputation dans l'articulation scapulo-humérale» (Παρίσιοι 1823) κλπ. Μετ' ἐπιτυχίας ἠσχολήθη καὶ εἰς τὰς ἐγχειρήσεις τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ ὀρθοῦ, τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας «Excision du rectum carcinomateux» (1830), μὲ τὴν θεραπείαν τῶν ἀνευρυσμάτων «Des diverses méthodes et des différents procédés pour l'oblitération des artères dans le traitement des anévrysmes etc.» (1834) κλπ. Προϊόντα τῆς μακρᾶς νοσοκομειακῆς χειρουργικῆς του δράσεως ὑπῆρξαν τὰ δύο τρίτομα συγγράμματά του, τῆς «Κλινικῆς χειρουργικῆς» καὶ τῆς «Ἐγχειρητικῆς», μεταφρασθέντα καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν (1841—1843, 1845—1847). Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρονται: «*Λισφράγκειος* διάρθρωσις, — σύνδεσμος, — φῦμα (βλ.λ.). Ο. Ρ.

Λίτα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις παράλιος τῆς Κοίλης Συρίας (Φοινίκης) παρὰ τὸν ποταμὸν Λέοντα καὶ τὴν Βηρυττόν. Σ. Ε. Λ.

Λιταὶ /*Μυθ.*/. Προσωποποίησις τῶν παρακλήσεων τῆς μετανοίας καὶ θλίψεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ

Digitized by Google

ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ. Ὁ Ἡσύχιος ὀνομάζει αὐτὰς *Λῖτας*, φέρονται δὲ θυγατέρες τοῦ Διὸς Ἱκεσίου, ἀδελφαὶ τῆς Ἄτης ἢ ἀκόλουθοι αὐτῆς καὶ σχετίζονται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου μὲ τὰς Ἔριδας. Ἀντικείμενον διεξοδικῆς περιγραφῆς καθίστανται ἐν τῷ Θ' τῆς Ἰλιάδος (στ. 502 κ. ἑ.) ἐπιγραφομένῳ «Λιταί», ἔνθα χαρακτηρίζονται ὡς «χωλαί τε ρυσαί τε παραβλῶπες τ' ὀφθαλμώ», τρέχουσαι ὄπισθεν τῆς Ἄτης καὶ προκαλοῦσαι τὴν μῆνιν τοῦ Διὸς κατὰ τῶν μὴ σεβομένων αὐτὸς ἢ παρακαλοῦσαι τὸν Δία ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ μετανοούντων. Ἀπ' αὐτῶν πιθανώτατα ἡ ἐπίκλησις Λιταῖος τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Π. Ν. Π.

Λιταὶ /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Λακωνικῆς ἀγνώστου ἐπακριβοῦς θέσεως, γνωστὴ μόνον ἀπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου. Οἱ κάτοικοι *Λιταιεῖς*. —Π.

Λιταῖος (ὁ) /*Μυθολ.*/. Ἐπίκλησις τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος (βλ. λ. *Λιταί*).

Λὶ-Ταϊπό, ἢ ***Λὶ-Ταϊπὲ*** (Li-tai-po ἢ Li-tai-pe). Κινέζος λυρικὸς ποιητὴς 698—762). Εἰκοσαετὴς μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του, ἤρξατο διάγων βίον πλάνητα καὶ ἔκδοτον. Εὐνοούμενος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Χιονὲν-Τσόνγκ, διωρίσθη ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας Χὰν-λὶν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν, ἐξ ἧς ἀπεβλήθη λόγῳ τοῦ ἀτιθάσου χαρακτῆρός του. Συμμετασχὼν εἰς πλείστας συνωμοσίας, κατεδικάσθη τρὶς εἰς θάνατον, χαρισθείσης τῆς ζωῆς του λόγῳ τῆς δημοφιλίας του. Ὁ Λὶ-Ταϊπὸ θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος λυρικὸς ποιητὴς τῆς Κίνας καὶ πνευματικὸς ἀδελφὸς τῶν Περσῶν Χαγιὰμ καὶ Χάφιζ. Συνέγραψε πολεμικά, ποιμενικά, ἐλεγειακὰ ποιήματα καὶ μπαλλάντας μεγάλης πρωτοτυπίας καὶ βαθυτάτου αἰσθήματος. Πλεῖστα ἐξ αὐτῶν ᾄδονται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Κίνᾳ ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Τὰ ἔργα του μετεφράσθησαν εἰς τὴν Γαλλικὴν ὑπὸ τοῦ Ἑρβὲ ντὲ Σαὶν Ντεὺ («Poésies de l Époque des Thangs», 1862), εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑπὸ τοῦ Ἑρβέρτου Α. Τζάϊλς («Chinese Poetry», 1898) καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ Φόρκε καὶ τοῦ Χάουζερ («Blüten chinesischer Dichtung» 1899). Δ. Σ. Δ.

Λίτανα ***Σίλβα*** (Litana Silva) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Εκτεταμένον δάσος τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων, ἐν τῇ ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίᾳ, παρὰ τὸ Forum Cornelii (σημ. Ἴμολα), ΝΑ. τῆς Βονωνίας, περιώνυμον διὰ τὰς δύο νίκας τῶν Γαλατῶν κατὰ τῶν Ρωμαίων τῷ 216 καὶ 192 π. Χ. Α. Θ. Σ.

λιτανεία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λιτανεύειν, πάνδημος ἐν ὁμηγύρει παράκλησις τοῦ Θεοῦ πρὸς κατάπαυσιν κακοῦ, οἷον ἀνομβρίας, ἐπιδημίας, ἐπιδρομῆς ἀκρίδων κττ.

—/*Τελετουργ.*/ Καλεῖται *λιτανεία* ἡ θρησκευτικὴ πομπὴ ἀπὸ ἕνα ἱερὸν τόπον εἰς ἄλλον (procession). Τοιαύτας θρησκευτικὰς πομπὰς εἶχον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐθνικοὶ (γνωστὴ ἰδίως ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναίων εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας), ἐξ ὧν παρέλαβον ταύτας καὶ οἱ Χριστιανοί. Σκοπὸς τῆς λιτανείας εἶναι ἡ ἐξωτερίκευσις τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας, ἢ ἡ ἐπίκλησις τῆς θείας βοηθείας. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν, ὁ ἐκ τῶν ἐθνικῶν κίνδυνος δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ κάνουν λιτανείας, μόνον δὲ νεκρικὰς πομπὰς ἀπαντῶμεν παρ' αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (αἱ ὁποῖαι εἶχον καὶ ἀστικὸν χαρακτῆρα καὶ ἑπομένως δὲν παρουσίαζον δυσχερείας). Μετὰ τὴν χειραφέτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ αἱ λιτανεῖαι γίνονται συχνότεραι· αὗται ἐγίνοντο ἐκ διαφόρων λόγων, ὡς μεταφορᾶς λειψάνων, ὑποδοχῆς τοῦ ἐπισκόπου ἢ τοῦ βασιλέως, ἢ πρὸς εὐχαριστίαν ἢ δέησιν ἐν καιρῷ κινδύνου καὶ ἀνάγκης, εἰς ἐπιδημίας, δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας κλπ. Ἰδίως ἀνεπτύχθησαν αἱ λιτανεῖαι ἐν τῇ Δύσει, ἔνθα ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἀναφαίνονται καὶ αἱ θεοφορικαὶ λιτανεῖαι, πρὸς τιμὴν τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ (ὡς π. χ. ἡ τῆς Ἁγίας Δωρεᾶς, Fête-Dieu). Παρ' ἡμῖν σπουδαιότεραι λιτανεῖαι εἶναι ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Μ. Πέμπτης, ἡ κατὰ τοὺς ἑσπερινοὺς μεγάλων ἑορτῶν (ὅτε τελοῦνται καὶ πανηγύρεις), αἱ λιτανεῖαι τῶν ἱερῶν λειψάνων ἁγίων ἐν Ἑπτανήσῳ κλπ. Δ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

—/*Ἐκκλησ. Δίκ.*/ *Λιτανεῖαι* (sacrae processiones, ἢ supplicationes) καλοῦνται αἱ μετ' εὐχῶν καὶ ὕμνων ἐκκλησιαστικαὶ πομπαὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ πόλεως ἢ κώμης ἢ χωρίου, χάριτας ὁμολογοῦντος τῷ Κυρίῳ ἢ ἐπικαλουμένου τὴν βοήθειαν αὐτοῦ (ἱκετήριοι πορεῖαι, ἱκετηρίαι) ἐν καιρῷ λιμοῦ, σεισμοῦ ἢ ἄλλης θεομηνίας, ἢ πρὸς τιμητικὴν προσκύνησιν ἁγίου τινός. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν, καθ' οὓς οὐδ' ἐν τοῖς ὑπογείοις σπηλαίοις ἐδύνατο ἀδεῶς νὰ τελῆται ἡ θεία λατρεία τῶν Χριστιανῶν, ἡ τέλεσις λιτανειῶν ἦτο εἰκότως ἔργον δυσχερέστατον. Ἀπαντῶσιν οὐδὲν ἧττον καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοιαῦται. Οὕτως, ἐν τῇ εἰσηγήσει τῆς ἀπὸ 277 διαλέξεως τοῦ ἐπισκόπου Ἀρχελάου πρὸς τὸν Μάνην, λέγεται ὅτι «κατ' ἔθος παρὰ τῶν προγόνων παραληφθέν, τηρούμενον δ' ἔτι, ἐξερχόμενοι κατ' ἔτος τῆς πόλεως σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις εὐχόμεθα τῷ ἑνὶ ἀοράτῳ Θεῷ καὶ αἰτούμεθα παρ' αὐτοῦ τὸ ἐξ οὐρανοῦ ὕδωρ ὑπὲρ τῶν καρπῶν. Τελουμένων δὲ τούτων κατὰ τὸν εἰθισμένον χρόνον καὶ τρόπον, ἐπεγένετο, ἡμῶν καρτερούντων ἐν νηστείᾳ, νύξ, καθ' ἣν ὀρδὴ στρατιωτῶν ἐπιθεμένη κατὰ τῶν ὑπὸ τῆς νηστείας καὶ φρουρήσεως ἠσθενωμένων χιλίους τριακοσίους μὲν ἄνδρας ἀπέκτεινε, πεντακοσίους δ' ἔτρωσε, τοὺς δὲ λοιποὺς αἰχμαλώτους ἔλαβεν». Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀποθανόντων καὶ τρωθέντων δυνάμεθα εὐκόλως νὰ εἰκάσωμεν τὸ μέγεθος τῆς λιτανείας, ἥτις ἀναμφιβόλως ἦτο ἱκετηρία ὑπὲρ εὐτυχοῦς θερισμοῦ, ἅμα δὲ καὶ μετανοίας δηλωτική, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τῆς νηστείας τῶν ταύτης μετασχόντων. Ἂν τῆς λιτανείας μετέσχον καὶ ἱερεῖς, εἶναι ἄδηλον. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ δεχθῶμεν τὴν ἱκετηρίαν ταύτην ὡς μοναδικὴν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, οὐδ' ἀρχαιοτέραν πάσης ἄλλης. Καὶ ὄντως τοῦ ἔθους τούτου παραληφθέντος περὶ τὸ ἔτος 247, ὅλως δ' ἀπιθάνου οὔσης τῆς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δεκιείου διωγμοῦ, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἱ λιτανεῖαι ἦσαν γνωσταὶ ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' αἰῶνος. Τῷ 258 μετηνέχθη παραπεμπόντων καὶ κληρικῶν νύκτωρ τὸ λείψανον τοῦ μαρτυρικὸν θάνατον ὑποστάντος Κυπριανοῦ μετὰ λαμπάδων καὶ εὐχῶν καὶ καθόλου μεγάλης πομπῆς εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Μακροβίου. Κατὰ τὴν τῷ 290 γενομένην ἀπὸ Ταρσοῦ εἰς Ρώμην μεταφορὰν καὶ ἐνταφιασμὸν τοῦ λειψάνου τοῦ μάρτυρος Βονιφατίου, ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ ἡ Ρωμαία δέσποινα Ἀγλαῒς μετὰ κληρικῶν καὶ ἄλλων πιστῶν, ἐν χερσὶν ἐχόντων κηρία καὶ λιβανωτὸν καὶ ᾀδόντων ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους. Μετὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν ἀπέβησαν, ὡς εἰκός, αἱ λιτανεῖαι συνηθέστεραι καὶ πομπωδέστεραι, τελούμεναι οὐ μόνον κατὰ τὰς νύκτας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας.

Εἶναι δὲ αἱ λιτανεῖαι: 1) *Ἔκτακτοι* (processiones extraordinariae) ἢ *τακτικαὶ* (processiones ordinariae) τελούμεναι ἐν ὡρισμέναις ἡμέραις τοῦ ἔτους, μάλιστα δ' ἐν ἡμέραις μεγάλων ἑορτῶν. Οὕτω λ. χ. ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχε καθιερωθῇ ἐτησία λιτανεία καὶ δέησις πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν 26 Ὀκτωβρίου διὰ τὸν κατὰ ταύτην συμβάντα αὐτόθι μέγαν σεισμόν· ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κατὰ τὴν δευτέραν τῆς διακαινησίμου τελεῖται λιτανεία, καθ' ἣν περιάγεται περὶ τὴν πρωτεύουσαν τῶν Καρυῶν ἡ ἱερὰ εἰκών· ἐν Σκύρῳ τῇ προτεραίᾳ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐτελεῖτο κατ' ἔτος λιτανεία· ἐν Μαυροβουνίῳ οἱ ἐφημέριοι ὤφειλον νὰ τελῶσι μίαν τοὐλάχιστον κατ' ἔτος λιτανείαν καὶ δὴ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῆς ἢ ἄλλης ἑορτῆς. Αἱ τοιαῦται λιτανεῖαι γίνονται κατ' ἀκολουθίαν γενικῆς ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως ἢ τοῦ ἔθους τῆς τοῦ τόπου ἐκκλησίας. 2) *Δημόσιαι* ἢ *γενικαὶ* processiones publicae generales), μετέχοντος τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐκ πάντων τῶν ναῶν τόπου τινὸς ἢ ἐξ ἑνὸς μόνον (processiones privatae, particulares).

Αἱ λιτανεῖαι τελοῦνται οὐχὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ὡς πρὸς τὸν κλῆρον κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, ἔν τισι μὲν αὐτῶν ἡγουμένου τοῦ κλήρου, ἔν τισι δ' ἀποτελοῦντος τὸ μέσον καὶ ἐν ἄλλαις ἑπομένου. Τοῦ ἐπισκόπου προεπορεύετο ὁ δεποτᾶτος. Τῆς λιτανείας ἡγεῖτο ὁ φέρων τὸν μετὰ κηρίων ἀνημμένων κεκοσμημένον σταυρὸν διάκονος ἢ ὑποδιάκονος. Κατὰ τὴν βυζαντινὴν νομοθεσίαν οἱ τίμιοι σταυροὶ φέρονται κατὰ τὰς λιτανείας μόνον ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων, ἀποτίθενται δ' εἶτα μόνον εἰς εὐαγεῖς τόπους. Ἡ τήρησις τῶν διατάξεων τούτων ἐπαφέθη τοῖς τοῦ τόπου ἐπισκόποις καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοὺς κληρικοῖς καὶ τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν, ἡ δὲ παράβασις τούτων ἢ ἡ παράλειψις τῆς τιμωρίας τοῦ παραβάντος αὐτὰς ἐπήγετο βαρυτάτας ποινάς. Τῷ φέροντι τὸν σταυρὸν εἵπετο ποιούμενος τὰς συναπτὰς καὶ αἰτήσεις ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων ἐν χερσὶν ἔχων τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπερ ἐνίοτε καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου ἐφέρετο.

Τὰ ἅγια λείψανα κατὰ μὲν τὰς κατὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ μετακομιδὴν αὐτῶν λιτανείας ἔφερον οἱ ἐπίσκοποι, κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἕτεροι πρὸς τοῦτο τεταγμένοι κληρικοὶ καὶ δὴ οἱ βασταγάριοι ἢ βαστιάριοι. Τὰς ἁγίας εἰκόνας ἔφερον κατὰ τὰς λιτανείας οἱ ἐπίσκοποι καὶ λοιποὶ κληρικοί, ἐνίοτε δὲ καὶ οἱ μοναχοί. Ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου οὐχὶ σπανίως ἐφέρετο ἐπὶ ὀχήματος λαμπρῶς κεκοσμημένου. Ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπεδοκίμασε τὴν τέλεσιν τῶν λιτανειῶν, καθ' ἃς ἐνιαχοῦ τοῦ κράτους περιάγονται ἅγιαι εἰκόνες ἢ καὶ μεταφέρονται ἀπὸ δήμου εἰς δῆμον μετὰ θορύβου καὶ φανατικοῦ ἀλαλαγμοῦ, προκαλουμένων ἐνίοτε ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν, καὶ ἀπηγόρευσε τῷ κλήρῳ, ἐπὶ ἀπειλῇ αὐστηρᾶς ποινῆς, νὰ μετέχῃ τούτων. Τῶν λιτανειῶν ἡγοῦντο νεώτεροί τινες κληρικοὶ πλήττοντες σανίδα, ἵνα οὕτω, γνωριζομένης τοῖς πιστοῖς τῆς ἐκκινήσεως τῆς λιτανείας, μετάσχωσιν οὗτοι ταύτης. Ὁ τῆς ἐκκλησίας κτήτωρ ἡγεῖται τῶν λοιπῶν λαϊκῶν. Ἐνίοτε ἔφερον οἱ τῶν λιτανειῶν μετέχοντες λευκὰ κηρία ἐν χερσίν, ἢ μικροὺς σταυρούς, ἢ ποτήρια, ὡς λ. χ. κατὰ τὴν ἐν Σκύρῳ λιτανείαν τὴν τελουμένην τὴν προηγουμένην τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ἐν Ρώμῃ, κατὰ τὰς λιτανείας ἡγοῦντο οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ κληρικοί, τούτοις δ' εἵποντο οἱ ἄνδρες, αὐτοῖς δ' αἱ λαϊκαὶ γυναῖκες, ταύταις δ' αἱ μοναχαί, ὕστατοι δὲ πάντων ἦσαν οἱ παῖδες. Κατὰ τὰς ἱκετηρίους πορείας ἢ τὰς πρὸς δήλωσιν μετανοίας γινομένας, ἔθος ἦτο ἐν τῇ Δύσει νὰ ὁδεύωσιν ἀνυπόδητοι οἱ πιστοί, οὐδ' αὐτῶν τῶν ἐπιφανῶν καὶ κληρικῶν ἐξαιρουμένων, περιβεβλημένοι ἐνδυμασίαν λευκὴν ἢ μέλαιναν, ἀπαγορευομένης ὑπὸ τοῦ κανόνος λδ' τῆς συνόδου Μογουντίας πάσης πολυτελοῦς ἀμφιέσεως.

Οἱ μετέχοντες τῆς λιτανείας ὥδευον ἔν τινι ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσει ἀνὰ δύο. Οἱ κατὰ τὰς λιτανείας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου διά τινος διακόνου ὁριζόμενοι ὕμνοι ἀμοιβαδὸν ἐψάλλοντο, ὡς καὶ αἱ προσευχαὶ ἀμοιβαδὸν ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ πάντων. Κατὰ τὰς λιτανείας τοῦ ἐπιταφίου καὶ τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων ἐπιτρέπεται καὶ ἡ χρῆσις ἐμπνευστῶν καὶ ἐγχόρδων ὀργάνων.

Αἱ λιτανεῖαι ἀνάγκη νὰ τελῶνται μετ' ἄκρας σεμνότητος. Κατὰ τὴν βυζαντινὴν νομοθεσίαν, ὁ κατὰ τὰς λιτὰς ὑβρίζων τοὺς ἐπισκόπους ἢ τοὺς κληρικοὺς ὑπεβάλλετο εἰς βασάνους καὶ ἐξορίαν, ταράσσων δὲ καὶ διασπῶν ταύτας ὑπεβάλλετο κεφαλικῇ ποινῇ, δικαζόμενος οὐ μόνον ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν. Κατὰ τὸ ἄρθρον 194 τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου, ὁ μὲν πειρώμενος τὴν βίᾳ ἢ δυναστείᾳ παρακώλυσιν ἢ διατάραξιν τῶν συναθροίσεων ἐπὶ λατρείᾳ ἢ τελετῶν τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν, ὁ δ' ἄνευ μὲν βίας ἢ δυναστείας, ἀλλὰ δι' ἀπρεποῦς τρόπου ταράττων τὴν ἡσυχίαν ἢ εὐταξίαν τοιούτων συναθροίσεων ἢ διακόπτων τὴν θρησκευτικὴν τελετὴν τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τὸ πολὺ δύο μηνῶν.

Αἱ λιτανεῖαι τελοῦνται δυναμένων νὰ μετέχωσιν αὐτῶν πάντων τῶν πιστῶν, ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας, φύλου καὶ τάξεως, πλὴν τῶν ἀφωρισμένων, τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν. Τοὐναντίον δ' οἱ βαρέως πλημμελήσαντες καὶ γνωστοὶ ὡς τοιοῦτοι δὲν ἀποκλείονται, διότι οἱ λόγοι οἱ ἐπαγόμενοι τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἀναδοχῆς ἢ ἀπὸ τῆς μεταλήψεως δὲν ἰσχύουσι πρὸς ἀποκλεισμὸν καὶ ἀπὸ τῶν λιτανειῶν, τοσοῦτο μᾶλλον ὅσον ἡ μετοχὴ αὕτη δύναται ἀκριβῶς νὰ δηλοῖ μετάνοιαν.

Οἱ μὴ ἀνήκοντες τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὰς ὑπὸ ταύτης τελουμένας λιτανείας δὲν ἔχουσι μὲν οἵας οἱ ὀρθόδοξοι ὑποχρεώσεις τοῦ ἀποκαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν κλπ., πάντως ὅμως ὀφείλουσι νὰ ἀπονέμωσι τὸν προσήκοντα σεβασμόν, ἀποφεύγοντες σκώμματα, σαρκασμοὺς καὶ χλευασμούς. Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτεία ὀφείλει, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, τοῖς ἑτεροδόξοις ὑπαλλήλοις καὶ στρατιωτικοῖς νὰ μὴ ἐπιβάλλῃ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ μετέχειν τῶν λιτανειῶν καὶ τῆς ὑπὸ τούτων παροχῆς τιμῶν παρὰ τὴν συνείδησιν αὐτῶν.

Τὸ δικαίωμα τοῦ καθορισμοῦ τῶν λιτανειῶν προσήκει τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ. Ἐν Ἑλλάδι τὸ ἀπὸ 23 Ἰουλίου/4 Αὐγούστου 1833 καταστατικὸν ἠκολούθησε τὰ ἄρθρα 76 καὶ 77 τοῦ ἀπὸ 1818 βαυαρικοῦ θρησκευτικοῦ ἐδίκτου, καθ' ὃ πᾶσαι αἱ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν θείαν λατρείαν ἀφορῶσαι διατάξεις καὶ εἰς τὸν περιορισμὸν ἢ τὴν κατάργησιν τῶν μὴ ἀποτελουσῶν οὐσιῶδες μέρος τῆς θείας λατρείας λιτανειῶν καὶ τελετῶν καθόλου ἀφορῶσαι διατάξεις εἶναι μεικτῆς φύσεως, περὶ ὧν ἡ μὲν ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ οὐδὲν δύναται μονομερῶς νὰ διατάξῃ ἄνευ συμπράξεως τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς, αὕτη δὲ δύναται νὰ λάβῃ γνῶσιν καὶ νὰ παρακωλύσῃ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ βλάψῃ τὴν δημοσίαν τάξιν· κατὰ τὰ ἄρθρα δὲ ταῦτα, τὸ εἰρημένον καταστατικόν, διὰ τῶν ἄρθρων 13 καὶ 14 §§ 3 καὶ 8, ὥρισεν ὅτι αἱ ἔκτακτοι ἐκκλησιαστικαὶ τελεταί, ὅταν μάλιστα σκοπῆται ἡ τέλεσις αὐτῶν ἐν ἐργασίμοις ἡμέραις ἢ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, καὶ αἱ διατάξεις περὶ τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας, περὶ τοῦ χρόνου καὶ τόπου ταύτης, μεικτῆς φύσεως οὖσαι, εἶναι μὲν τῆς ἁρμοδιότητος τῆς ἱερᾶς συνόδου, δὲν δύναται δ' ὅμως αὕτη μόνη νὰ διατάξῃ τι περὶ αὐτῶν, ἄνευ συγκαταθέσεως καὶ συμπράξεως τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς, ἥτις ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μανθάνῃ πρότερον περὶ τούτων καὶ νὰ παρακωλύῃ πᾶν ὅ,τι ἐδύνατο νὰ βλάψῃ τὸ δημόσιον συμφέρον. Ἡ συγκατάθεσις δ' αὕτη παρείχετο κατὰ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ ἀπὸ 15/27 Αὐγούστου 1833 διατάγματος ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου, ἀρνουμένου δὲ τούτου ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον ΙΑ τοῦ ἀπὸ 9 Ἰουλίου 1852 καταστατικοῦ νόμου, διὰ τὸ κῦρος τῶν εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς τελετάς, πομπάς, παρατάξεις κλπ. ἀφορωσῶν διατάξεων τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἀναγκαία ἦτο ἡ ἔγκρισις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν (βλ. καὶ λ. *βασταγάριος*, *δεποτᾶτος* καὶ *δευτερεύων* τῶν διακόνων).

[Βλ. *Κ. Μ. Ράλλη*, «Περὶ τῶν λιτανειῶν κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», 1910.] Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

Digitized by Google

λιτανεύω· παρακαλῶ, καθικετεύω· || κάμνω λιτανείαν.

Λιτάρβαι *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Θέσις καὶ ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Β. Συρίας μεταξὺ 'Αντιοχείας (περὶ τὰ 300 στάδια) καὶ Βεροίας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ 'Αντιοχείας πρὸς τὸν Εὐφράτην. 'Αναφέρεται ἐπὶ Τιγλατπιλεζὲρ τοῦ Δ' ὑπὸ τὸ ὄνομα *'Ελ-λὶ-τὰ-ἀρ-βί*. Ὁ 'Ιουλιανὸς λέγει αὐτὴν κώμην τῆς Χαλκίδος, ἦτο δὲ ὁ πρῶτος σταθμὸς κατὰ τὴν πορείαν του ἀπὸ 'Αντιοχείας εἰς Εὐφράτην. Θεοδόσιος ὁ Α' ἐτείχισεν αὐτήν, ὀνομάζεται δὲ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν μὲ τὰ ὀνόματα *Λίταργον, Λιτχαρὶβ Φέρεπ, Φερὲσκ* καὶ *Λιτχερέβ*. Εἰς τοὺς μονοφυσίτας ἐπισκόπους τῆς Β. Συρίας ἀναφέρεται καὶ ἐπίσκοπος Λιτάργου. 'Ιδίως γνωστὴ εἶναι ὁ τόπος διαμονῆς τοῦ 'Ιωάννου Στυλίτου (†737) καὶ ἐκ τῆς διαρκοῦς συνθήκης τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ πρὸς τοὺς Ἄραβας (969 μ. Χ.). Οἱ Ἄραβες τὴν ὠνόμαζον *'Αλ-'Αταρίβ*, οἱ δὲ Φράγγοι *'Αταρὶβ* ἢ *Ἱερέφα*. Κατὰ τὰς σταυροφορίας κατεστράφη (1130), ἀνῳκοδομήθη δὲ ὕστερον (1138) Εἶναι τὸ χωρίον *Τερὶβ* ἐπὶ ὑψώματος 50 μ. ὕψους μὲ λείψανα μεσαιωνικοῦ ἀνακτόρου καὶ πύργου Περὶ τὸ χωρίον δὲ εὑρίσκονται εὑρήματα πασῶν τῶν ἐποχῶν, ἀπὸ τῆς ἀσσυριακῆς μέχρι τῆς ἀραβικῆς. [*Cumont*, «Études Syriennes», Paris 1917.] Ν. Ι. Ζ

Λιτᾶς *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Συρίας, ὁ νῦν *Λιτά, Λιτανὶ* ἢ *Λαντά*. Πηγάζει μεταξὺ Κεράκ-Νοὺχ καὶ Ἡλιουπόλεως (Βααλβέκ), ῥέει πρὸς ΝΔ. διασχίζων τὸν Λίβανον καὶ ἐκβάλλει Β. τῆς Τύρου. Ὁ κάτω ῥοῦς αὐτοῦ ἰδιαιτέρως καλεῖται *Νὰχρ-ἐλ-Κασιμιγιέ*, ὅλος δὲ ὁ ποταμὸς ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἀποκαλεῖται *Λεόντης* (Leontes). —Π

Λιτβίνωφ, *Μάξιμος Μαξίμοβιτς*. Ρῶσος κομμουνιστής, γεννηθεὶς τῷ 1876 'Απὸ τοῦ 1894 μέλος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ἐξελέγη τῷ 1900 μέλος τῆς διευθυνούσης ἐπιτροπῆς τῶν σοσιαλιστῶν τοῦ Κιέβου. Προδοθεὶς ἐφυλακίσθη. Τῷ 1901 κατεδικάσθη εἰς πολλῶν ἐτῶν φυλάκισιν. 'Εν τῇ φυλακῇ προσεχώρησεν εἰς τὴν σοσιαλδημοκρατικὴν ὁμάδα τῆς «Ἴσκρας» τοῦ Λένιν καὶ Πλεχάνωφ. Δραπετεύσας ἐκ τῆς φυλακῆς κατέφυγεν εἰς 'Ελβετίαν, ἔνθα ἔγινε μέλος τῆς συντάξεως τῆς «Ἴσκρας». Κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν σοσιαλδημοκρατῶν εἰς μπολσεβίκους καὶ μενσεβίκους (1903) ἐτάχθη μὲ τοὺς πρώτους. Εἰσελθὼν πολλάκις εἰς Ρωσίαν κρυφίως, ἐγκατεστάθη τέλος ἐν Ρίγᾳ, ἔνθα διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν βορειοδυτικὴν περιφέρειαν, παρὰ τὰ σύνορα. Βραδύτερον ἔγινε μὲ τὸν Κράσσιν μέλος τῆς συντάξεως τῆς «Νόβαγια Ζίζν» (Νέα Ζωὴ) ἐν Πετρουπόλει καὶ τῷ 1907 γραμματεὺς τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸν συνέδριον τῆς Στουτγάρδης. Μετέσχεν ἐπίσης τοῦ σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου τῷ 1915 καὶ ὑπεστήριξε τὴν κατὰ τοῦ πολέμου καὶ ὑπὲρ τῆς καταψηφίσεως τῶν πολεμικῶν πιστώσεων ἄποψιν. Διετέλεσε πρῶτος διπλωματικὸς ἀπεσταλμένος τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως εἰς Λονδῖνον τῷ 1917 καὶ ἐκρατήθη ὡς ὅμηρος, ἀντηλλάγη ὅμως μὲ τὸν Ἄγγλον πρόξενον τῆς Μόσχας Lockhart. 'Ακολούθως μετέσχε τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὰς συνδιασκέψεις τοῦ ἀφοπλισμοῦ. 'Απὸ τοῦ 1925 ἐγένετο βοηθὸς ἐπίτροπος (ὑφυπουργὸς) εἰς τὸ ἐπὶ τῶν 'Εξωτερικῶν συμβούλιον τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως. 'Εσχάτως, παραιτηθέντος τοῦ Τσιτσέριν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἐπιτρόπου ἐπὶ τῶν 'Εξωτερικῶν, ἀντικατέστησεν αὐτόν. Α. Ε. Μ.

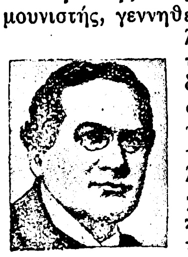

Μάξιμ. Λιτβίνωφ.

Λιτερατὰ *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λεδεράτα*.

Λίτερνα *λίμνη* (Literna Palus) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἕλος τῆς 'Ιταλίας, ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Καμπανίας, πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως Λίτερνον (νῦν Torre di Patria), διασχιζόμενον ὑπὸ τοῦ Κλάνιος ποταμοῦ, ὅστις περὶ τὰς ἐκβολάς του ἐκαλεῖτο *Λίτερνος*. Α. Θ. Σ.

Λίτερνον (Liternun) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Καμπανίας ἐν 'Ιταλίᾳ, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σινουέσσης (νῦν Mondragone) εἰς Κύμην (Kumae ὁδοῦ, εἰς ἀνατ. μῆκ. 39°40' καὶ βόρ. πλάτ. 41°40' κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. III, 1, 6). 'Ενταῦθα ἀποσυρθεὶς Σκιπίων ὁ 'Αφρικανός, ἀπέθανε τῷ 183 π. Χ. Σήμερον καλεῖται Torre di Patria. Α. Θ Σ.

Λίτζα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Θερμὰ* (βλ. λ.). Χ. Δ

— Λίτζα *Κάστρου* *[Γεωγρ.]*. Θερμαὶ ἰαματικαὶ πηγαὶ τῆς 'Ιωνίας, ΝΔ. τῆς Σμύρνης, ἀπέχουσαι αὐτῆς περὶ τὸ δίωρον, πλησίον τῶν χωρίων Γενήκιοϊ καὶ Βαλτζόβα. Ἦσαν γνωσταὶ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀναφερόμεναι καὶ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου. Ὁ Φιλόστρατος (Ἡρωϊκ. Γ, 35) γράφει ὅτι οἱ τὴν Σμύρνην οἰκοῦντες ἐκάλουν αὐτὰς *'Αγαμεμνόνεια λουτρά*, καθόσον εἰς τὰ ὕδατα αὐτῶν ἐλούσθησαν οἱ τραυματίαι ἐκ τῶν 'Αχαιῶν τῶν εἰς Τροίαν ἐκστρατευσάντων καὶ συμπλακέντων παρὰ τὸν Κάϊκον ποταμὸν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Μυσίας Τήλεφον. Οἱ κατὰ τὴν μάχην ταύτην νικήσαντες 'Αχαιοὶ ἀφιέρωσαν τὰς περικεφαλαίας τῶν ἐχθρῶν εἰς τὸ ἐγγὺς τῶν πηγῶν ἱερὸν τοῦ 'Απόλλωνος. Ὕπερθεν τῶν πηγῶν ὑψοῦται ἐσβεσμένον ἡφαίστειον, οὗ ἐμφανὴς εἶναι ἔτι ὁ κρατήρ, πλήρης χωμάτων. 'Αλλεπάλληλοι σεισμοὶ ἔχουν καταστρέψει καὶ τὸ παρακείμενον χωρίον Γενήκιοϊ, ὥστε οἱ Τοῦρκοι κάτοικοί του εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ ἐγκαταλίπουν αὐτό, καταληφθὲν εἶτα ὑπὸ 'Ελλήνων. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν, ἔχον θερμοκρασίαν 62° Κ., θεωρεῖται ἐκ τῶν θερμοτέρων ἰαματικῶν ὑδάτων τῆς Μικρᾶς 'Ασίας καὶ συνιστᾶται ἐναντίον τῶν ρευματισμῶν, ἐξ οὗ καὶ τὰ λουτρὰ συχνάζονται ὑπὸ πολλῶν. Τὰ 'Αγαμεμνόνεια λουτρὰ καλοῦνται σήμερον *Λίτζα Κάστρου*, ἐκ τοῦ ἐγγὺς παραθαλασσίου φρουρίου τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου. Σ. Γ. Σ.

—Λίτζα *Τσεσμὲ* *[Γεωγρ.]*. Θερμαὶ πηγαί, κείμεναι παρὰ τὴν κωμόπολιν Κρήνην (Τσεσμὲ) τῆς 'Ερυθραίας χερσονήσου, ἐν Μικρᾷ 'Ασίᾳ, συχναζόμεναι ὑπὸ πολλῶν ἔκ τε τῶν περιοίκων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Σμύρνης. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων εἶναι ἄφθονα, ἡ δ' ὑψηλὴ αὐτῶν θερμοκρασία ἀποδίδεται εἰς ἡφαιστειώδη ἐνέργειαν τοῦ ἐδάφους, δεδομένου ὅτι τοῦτο πολλάκις ὑπέστη σεισμικὰς δονήσεις καταστρεπτικάς. Οὕτω τῷ 1883 σεισμὸς ἐπισυμβὰς ἐνταῦθα κατηρείπωσε περὶ τὰς ἑξακισχιλίας οἰκίας ἐν Κρήνῃ, 'Αλατσάτοις καὶ Λυθρίῳ. Σ. Γ. Σ.

Λιτζᾶς καὶ ***'Αγράφων ἐπισκοπή***. Ἦτο ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Λαρίσης, ἀναφερομένη μὲν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (μόνον Λιτζᾶς), παρατείνασα δὲ τὸν βίον αὐτῆς μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε περιῆλθεν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς πρότερον, νῦν δὲ μητροπόλεως Εὐρυτανίας. Πρωτεύουσα τοῦ ἐπισκόπου Λιτζᾶς καὶ 'Αγράφων ἦτο τὸ Καρπενήσι. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπισκοπῆς ὑπῆρχον αἱ μοναὶ Τατάρνης, Γούβας, Προσοῦ, εἰς δὲ τὴν μονὴν Γούβας (Ἁγίαν Παρασκευὴν) ἐδίδαξεν ἐπὶ μακρὸν ὁ ἐξ 'Αγράφων ἱερομόναχος 'Αναστάσιος ὁ Γόρδιος. Τῆς σχολῆς αὐτοῦ μαθηταὶ ἐπιφανεῖς ἐγένοντο πολλοὶ κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, ὧν κυριώτεροι Θεοφάνης ὁ ἐξ 'Αγράφων, παρ' ᾧ ἐδιδάχθησαν ὁ Σέργιος Μακραῖος, 'Ιωάννης Δημητριάδης ὁ λεξικογράφος καὶ Κύριλλος ὁ διδάσκαλος καὶ πνευματικὸς Ἁγίου Ὄρους. Περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἔπαθον ὑπὸ συμμοριῶν Τούρκων ληστῶν πολλὰ κακά. Μ. Ι. Γ.

Λίτζια *Μπουρούν* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὸν ἀκρωτήριον παρὰ τὴν Νέαν Φώκαιαν (Φώκια-Νόβα), χωρίζον ἀμφιδύμως τοὺς κόλπους τοῦ Τσανδαρλῆ καὶ τῆς Σμύρνης (πλάτ. 38° 44' 1/2 Β., μῆκ. 26° 46' 1/4 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Khios island and gulf of Smyrna). 'Ονομαζόμενον καὶ *'Ασλὰν Μπουρούν*, εἶναι ἡ *Ὕδρα* τοῦ Στράβωνος (531,45). Σ. Ε. Λ.

Λιτζίνσκυ (Lizinscky), ***Λεοπόλδος***. Πολωνὸς εὐπατρίδης, κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην 'Ελλάδα μετὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου. 'Εστάλη μετὰ τοῦ Σάλλα νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Μακεδονίαν, μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ διασωθῇ τῆς ἐπελθούσης καταστροφῆς. 'Επολέμησε κατόπιν ὡς πυροβολητὴς εἰς Πελοπόννησον καὶ τὴν ἐκστρατείαν τῆς 'Αττικῆς. 'Αναχωρήσας μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς 'Ακροπόλεως ἐπέστρεψεν εἰς Ρωσίαν. Γ. Δ. Κ.

λιτὴ (ἡ)· παράκλησις, δέησις, ἱκεσία.

λιτὴ (ἡ)· ὁ ἐσωτερικὸς νάρθηξ τῶν Βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν· || ἡ μεγάλη δέησις, ἡ συνοδευομένη δι' ἐπικλήσεως πάντων τῶν ἁγίων καὶ ἰδιαιτέρως ἐν τέλει τοῦ ἑορταζομένου, ἥτις ἐκφωνεῖται κατὰ τὰς ὁλονυκτίας· ἡ λιτανεία γενικώτερον.

—*['Αρχιτ.]* 'Εν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχιτεκτονικῇ *λιτὴ* καλεῖται ὁ ἐσωνάρθηξ, ὁ εὑρισκόμενος ἀμέσως πρὸ τοῦ κυρίως ναοῦ. Εἰς τοὺς ναοὺς τῶν πόλεων ἡ λιτή, ὡς μὴ ἔχουσα οὐδεμίαν πλέον λειτουργικὴν σημασίαν, ἔχει καταργηθῆ· εἰς τὰ καθολικὰ ὅμως τῶν μονῶν καὶ μάλιστα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος διατηρεῖται καὶ χρησιμεύει δι' ὡρισμένας ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας, ὡς αἱ λιταὶ (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα), τὸ ἀπόδειπνον, μέρος τοῦ ἑσπερινοῦ, ὡς καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ μεσονυκτίου, ἐξ οὗ συνήθως καλεῖται ἡ λιτὴ καὶ *μεσονυκτικόν*. 'Επίσης ἐν τῇ λιτῇ ψάλλονται καὶ αἱ νεκρώσιμοι ἀκολουθίαι τῶν μοναχῶν. Ἡ διάταξις τῆς λιτῆς εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον προορίζεται αὕτη. Αἱ λιταὶ τῶν ἁγιορειτικῶν ἰδίᾳ μονῶν εἶναι εὐρύχωρα διαμερίσματα, τῶν ὁποίων ἡ στέγη φέρει τρούλλους καὶ στηρίζεται ὑπὸ κιόνων. Πολλάκις, ὑπεράνω αὐτῶν ὑπάρχει δεύτερος ὄροφος, τὰ κατηχούμενα, χρησιμεύων ὡς σκευοφυλάκιον, βιβλιοθήκη κλπ.

'Επίσης ἡ διὰ τοιχογραφιῶν διακόσμησις τῆς λιτῆς ἔχει ὡρισμένον τύπον. 'Εν αὐτῇ εἰκονίζονται τὰ μαρτύρια τῶν ἁγίων τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν σειρὰν τῶν μηναίων, οἱ εἰκοσιτέσσαρες οἶκοι τοῦ 'Ακαθίστου, ἀλληγορικαὶ παραστάσεις τοῦ βίου τοῦ ἀληθοῦς μοναχοῦ, οἱ Αἶνοι, δηλαδὴ ἡ δι' εἰκόνων ἀπόδοσις τῶν τριῶν τελευταίων ψαλμῶν, εἰς τὰ κάτω δὲ μέρη ὁλόσωμοι εἰκόνες ἀσκητῶν καὶ μαρτύρων. Τέλος εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς λιτῆς εὑρίσκεται μεγάλη σύνθεσις τῆς Δευτέρας Παρουσίας. 'Εκ τῶν ὡραιοτέρων διὰ τὰς ἀναλογίας καὶ τὴν διακόσμησιν αὐτῶν λιτῶν εἶναι ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἡ τῆς μονῆς Δοχειαρίου, ἐν δὲ τοῖς Μετεώροις ἡ τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως. Α. Ξ

Λιτὶν (Litin) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα καὶ πόλις τῆς Ρωσίας, ἐν Οὐκρανίᾳ καὶ τῷ κυβερνείῳ τῆς Ποδολίας. Τὸ διαμέρισμα ἔχει ἐπιφάνειαν 3 344 τ. χλμ. καὶ 210.000 κατ. Ἡ πόλις εἶναι πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος καὶ κεῖται ἐπὶ τοῦ Ζγκάρ, παραποτάμου τοῦ Μπούγκ. Κάτ. 9.500, ὧν τὰ δύο πέμπτα Ἑβραῖοι. Ἔχει μελισσοκομίαν καὶ ἐργοστάσια σακχάρεως. Μ. Δ. Β.

Λίτινας *[Γεωγρ.]*. Οὕτω καλεῖται κοινῶς τὸ ἐν Κρήτῃ ἀκρωτήριον *Λίθινον* (βλ. λ.), ἀποτελοῦν τὸ νοτιοανατολικὸν κέρας τοῦ κόλπου τῆς Μεσαρᾶς. 'Ενταῦθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία *Λισσὴν* (βλ. λ.). ΕΡ. Μ.

Λίτινος, *'Ιωάννης*. Ζακύνθιος κληρικός, γεννηθεὶς τῷ 1731 καὶ σπουδάσας ἐν Βενετίᾳ καὶ Παταυΐῳ. 'Εχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἑβραϊκῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Παταυΐου, εἰς αὐτὸν δ' ἐπανελθόντα εἰς τὴν γενέτειραν ἐδόθη ὑπὸ τῆς βενετικῆς πολιτείας ἰσοβίως ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου Ὁδηγητρίας ἐκ Ζακύνθῳ, ὅπου καὶ διωρίσθη ἐπόπτης τῆς δημοτικῆς σχολῆς μέχρι τοῦ θανάτου του, τῷ 1806 ἐπισυμβάντος. Ἔγραψε διάφορα θεολογικὰ ἔργα καὶ ἀφῆκεν ἀνέκδοτον ἱστορίαν τῶν 'Ιταλῶν ἐν Πελοποννήσῳ. Λ. Χ. Ζ.

Λιτίτζης *ἐπισκοπή*. 'Επισκοπὴ ὑπαγομένη εἰς τὴν μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως. Φαίνεται γενομένη ἀρχιεπισκοπὴ κατὰ τοὺς χρόνους 'Ανδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ γέροντος, διετηρήθη δ' εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον μέχρι τῶν λεγομένων 'Εθνικῶν Κανονισμῶν (1859—1861), ὅτε προήχθησαν εἰς μητροπολίτας ὅ τε Λιτίτζης καὶ ὁ Καρπάθου καὶ Κάσου. Τοὺς δύο τούτους ἀρχιεπισκόπους ἐτιτλοφόρουν οἱ γράφοντες πρὸς αὐτοὺς ὄχι πανιερωτάτους, ἀλλὰ «θεοφιλεστάτους», ὡς ἔγραφον καὶ τοὺς ἐπισκόπους. Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1922, ἡ μητρόπολις ἐξηφανίσθη, τελευταῖον μητροπολίτην ἀριθμοῦσα τὸν Νικόδημον. Μ. Ι. Γ.

λιτόβιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ζῶν βίον λιτόν, ἄλλως *λιτοδίαιτος*.

Λιτοβόϊ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ δήμου Γιαννιτσῶν τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 364.

Λίτολφφ (Litolff), ***'Ερρῖκος-Κάρολος***. Γερμανὸς πιανίστας καὶ συνθέτης (1818—1891). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μόσελες καὶ εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν ἔλαβε μέρος εἰς δημοσίαν συναυλίαν εἰς τὸ Λονδῖνον. Κατόπιν κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν καὶ μόλις τῷ 1840 κατώρθωσε νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ παρισινοῦ κοινοῦ. Κατ' ἀρχὰς ἔγινε διευθυντὴς ὀρχήστρας εἰς τὴν Βαρσοβίαν, κατόπιν ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Γερμανίαν, Ὁλλανδίαν κτλ. Ἔλαβεν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 εἰς τὴν Βιέννην, ἀλλ' ἀπεμακρύνθη ἐγκαίρως καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Βρουνσβίκην. Τῷ 1850 διὰ λόγους ὑγείας ἐγκατέλειψε τὸ στάδιον τοῦ δεξιοτέχνου καὶ νυμφευθεὶς τὴν χήραν τοῦ μουσικοῦ ἐκδότου Μέγερ ἵδρυσε τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον, ὁ ὁποῖος φέρει ἔκτοτε τὸ ὄνομά του. Ὡς συνθέτης ὁ Λίτολφφ εἶναι ἀρκετὰ σημαντικός. Ἔγραψε πέντε κοντσέρτα διὰ πιάνο καὶ ὀρχήστραν, πολλὰ μικρὰ δεξιοτεχνικὰ κομμάτια σαλονιοῦ, ἕνα τρίο μὲ πιάνο, ἕνα κονσέρτο διὰ βιολί, ἕνα μικρὸ ὀρατόριο «Ρούθ καὶ Βοόζ» καὶ ἀρκετὰ μελοδράματα καὶ ὀπερέττας. Α. Θ.

'Ερρῖκος Λίτολφφ.

Λιτομέρζιτσε (Litomerice) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Βοημίᾳ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα. Κάτ. 16.988. Ἔχει παλαιὸν δημαρχεῖον μετὰ πύργου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, μητρόπολιν κτισθεῖσαν τῷ 1671, θεολογικὴν σχολήν, γεωργικὴν σχολήν, ἄλλας ἀνωτέρας σχολάς, οἶκον κωφαλάλων, θέατρον, μουσεῖον κτλ. Εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου καὶ διεξάγει ἐμπόριον οἴνου, ὀπωρῶν, δερμάτων, λαχανικῶν, κηρίων, κεράμων, ζύθου κτλ. Μ. Δ. Β.

Λιτονιάβιστα, ἢ ***Κλειδουνιάουστα*** *[Γεωγρ.]*. Χωριον τῆς 'Ηπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κονίτσης,

Digitized by Google

κείμενον εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Ραδόβολης (κοιν. Παπιγγιώτικο) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Βοϊδομάτη, παραποτάμου τοῦ Ἀώου εἰς ἀπόστασιν 50 χλμ. ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 268 κατ., ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν. Παρ' αὐτὴν κεῖται ἡ ἀρχαία μονὴ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Χ. Ι. Σ.

λιτόπτερνα (τὰ) (Litopterna) *[Παλαιοζωολ.]*. Ὑποτάξις ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὰ *ὀνυχωτὰ* ἢ *ὁπληφόρα* θηλαστικά. Τὰ ζῷα ταῦτα ἦσαν δακτυλοβάμονα. Τὰ ἄκρα των ἔφερον πέντε ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἕνα δάκτυλον. Ἡ ὀδοντοστοιχία των ἦτο πλήρης ἢ οἱ κοπτῆρές των ἦσαν οὐχὶ πολὺ ἀνεπτυγμένοι. Οἱ ὀδόντες των ἦσαν συχνὰ τεταγμένοι εἰς κλειστὴν σειράν. Αἱ ἀκραῖαι φάλαγγες ἦσαν εὐρεῖαι καὶ ἀποπεπλατυσμέναι. Τὰ λιτόπτερνα, σύμφωνα μὲ τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ περὶ αὐτῶν, ἔζησαν εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Ἐξειλίχθησαν ἐκ τῶν μεταναστευσάντων ἐκ τῆς Β. Ἀμερικῆς βουνοδόντων κονδυλάρθρων καὶ ὑπέστησαν, ὅπως πολλὰ ἄλλα περιττοδάκτυλα, περιορισμὸν τῆς ἀναπτύξεως τῶν πλευρικῶν δακτύλων. Εἰς τὴν ὑποτάξιν ὑπάγονται τέσσαρες οἰκογένειαι, ἡ τῶν *βουνολιτοπτερνιδῶν* (ἢ *διδολοδιδῶν*), ἡ τῶν *μακραυχενιειδῶν*, ἡ τῶν *προτεροθηριιδῶν* καὶ ἡ τῶν *ἀδιαντιδῶν*. Γ. Κ. Γ.

λιτορέλλη (ἡ) (Litorella) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀρνογλωσσωδῶν*, περιλαμβάνον δύο μόνον εἴδη, ἰθαγενῆ τῆς νοτίου καὶ μέσης Εὐρώπης. Εἶναι φυτὰ πολυετῆ, ἀπὸ 002,—0,12 μ, φέροντα παραφυάδας, φύλλα ἐπίγεια, ἐπιμήκη, καὶ ἄνθη μοναδικὰ μακροσμισχα, κωδωνοειδῆ, ἔχοντα μακρούς, λίαν ἐξέχοντας τῆς στεφάνης ἀνθῆρας καὶ καρπὸν ἐπίμηκες κάρυον. Ἀπαντῶσιν ὑπὸ πλεῖστας ποικιλίας εἰς ἀμμώδεις, ἑλώδεις καὶ παραλίους τοποθεσίας. Τὰ ὡς ἄνω εἴδη εἶναι: *λιτορέλλη ἡ μονοανθής* (Litorella uniflora ἢ juncea ἢ lacustris) καὶ *λιτορέλλη ἡ νότιος* (Litorella australis). Κ. ΠΑΠ.

λιτός,—ή,—όν ὁ ἀρκούμενος εἰς ὀλίγα, ἁπλοῦς, ἀπέριττος, ἀντιθ. *πολυτελής*: «λιτὸς βίος», «λιτὸν γεῦμα».—Ἐπίρρ. **λιτῶς**.

—*λιτὸν ὕφος*. Καλεῖται οὕτως ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ τὸ λεκτικὸν τὸ ἀπηλλαγμένον ποιητικῶν μεταφορῶν, πομπωδῶν ἐκφράσεων, ἐξεζητημένων λέξεων, πλατειασμῶν, λεκτικῆς ἐπιτηδεύσεως, περιττοῦ καλλωπισμοῦ, παριστάνον δὲ τὰ πράγματα ἀκριβῶς, σαφῶς καὶ μετὰ πάσης δυνατῆς κυριολεξίας (βλ. καὶ λ. *ὕφος*). Ι. Φ. Δ.

Λιτόσελον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 495. Χ. Δ.

λιτότης, —ητος (ἡ) τὸ γνώρισμα τοῦ λιτοῦ, ἁπλότης, τὸ ἀπέριττον, ὀλιγάρκεια: «λιτότης τοῦ βίου, —τῆς διαίτης».

—*[Ρητορ.]* Ἡ *λιτότης* εἶναι ἓν τῶν ῥητορικῶν σχημάτων, κατὰ τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἀρνήσεως μιᾶς ἐννοίας φθάνομεν εἰς τὴν ὅλως ἀντίθετον αὐτῆς, ἢ ὅταν θέλοντες νὰ εἴπωμέν τι δηλώσωμεν τοῦτο διὰ τοῦ ἐναντίου, ἢ λέγομεν ὀλιγώτερον ἀφ' ὅ,τι νοοῦμεν, ἢ παριστάνομεν τὰ πράγματα μικρότερα παρ' ὅ,τι εἶναι. Ὁ γραμματικὸς Σέρβιος (ἐν Aen. I, 77) δίδει τὸν ἑξῆς ὁρισμόν· «litotes sit, quotienscumque minus dicimus et plus significamus per contrarium intellegentes». Παραδείγματα λιτότητος εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῆ, ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμῃ τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι (=ξυνετώτατος)... λέγει ἐπ' αὐτοῖς τὸν ἔπαινον» (*Θουκ.* Β, 34, 6· «ἐχθροὺς ἔσχεν οὐ τοὺς ἀδυνατωτάτους (ἀντὶ τοῦ τοὺς δυνατωτάτους, γενναιοτάτους) λέγειν τε καὶ πράττειν». Τινὲς τῶν ἀρχαίων τεχνογράφων ἐκάλεσαν τὴν λιτότητα *ἀντεναντίωσιν*, ἄλλοι δὲ ταυτίζουσιν αὐτὴν πρὸς τὴν *ἀντίφρασιν*, ἥτις «ἐστὶ λέξις διὰ τοῦ ἐναντίου ἢ παρακειμένου τὸ ἐναντίον παριστῶσα χωρὶς ὑποκρίσεως· πρόκειται δὲ χωρὶς ὑποκρίσεως διὰ τὴν εἰρωνείαν. Διὰ μὲν τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἀντιφράζεται οὕτως,

ἐπεὶ οὐ μιν ἀφαυρότατος βάλ' Ἀχαιῶν·

ἀλλ' ὁ ἄριστος δηλονότι. Καὶ

οὐδ' ἄρα την γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς·

ἀλλὰ συνεχύθη καὶ ἐλυπήθη. Ἐνίοτε καὶ αὐτὸ προτίθεται τὸ ἐκ τοῦ ἐναντίου, οἷον οὐχ ὁ κάκιστος, ἀλλ' ὁ ἄριστος» (*Τρύφωνος* «Περὶ τρόπων» ιε'). Ι.Φ.Δ.

λιτουΐτης (ὁ) (Lituites Breyn) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ναυτιλιδῶν* *ναυτιλοειδῶν τετραβραγχίων κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον κέλυφος, τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς ἦτο περιειλιγμένον ἐφ' ἑνὸς ἐπιπέδου εἰς κλειστὴν σπεῖραν. Ἡ τελευταία σπεῖρα ἦτο ἀποκεχωρισμένη καὶ εὐθυγράμμως ἐπιμεμηκυσμένη. Ὁ σίφων ἦτο κυλινδρικός, ὑποκεντρικὸς ἢ πλησιάζων πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν πλευράν. Εἰς τὸ γένος ἀνῆκουν τὰ ὑπογένη *ἀγκιστρόκερας* (συνώνυμον *στρομβολιτουΐτης*), *κυκλολιτουΐτης*, *ὀλμίκερας* καὶ *ἀγγελινόκερας*. Λείψανα ἀπολιθωμένα λιτουΐτῶν (20 καὶ πλέον εἰδῶν) εὑρέθησαν πολλαχοῦ ἐντὸς στρωμάτων τῆς σιλουρίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

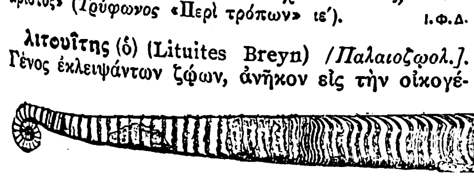

Λιτουΐτης lituus.

λιτουόλη (ἡ) (Lituola) *[Ζῳολ.]*. Γένος πρωτοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρηματοκόγχων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μιλιολιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτους θαλασσίους ὀργανισμοὺς μὲ κόγχην πυριτοασβεστολιθικῆς συστάσεως, διάτρητον καὶ μονοθάλαμον ἢ πολυθάλαμον, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν. Ἀπαντῶσιν εἰς πλείστας θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ γένους τούτου εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον. Ἰδιαιτέρως ἄφθονα λείψανα ἀπαντῶνται ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἰουρασίου καὶ τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

λιτουονέλλα (ἡ) (Lituonella) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος *τρηματοκόγχων πρωτοζῴων*, λείψανα ἀπολιθωμένα, τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα (Πίνδος) ἐντὸς νουμμουλιτοφόρων ἀσβεστολίθων τῆς παλαιογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Λιτόχωρον *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Πιερίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 4.602. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου εἰς ὕψος 400 μ. παρὰ τὸν Ἐνιπέα, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Τὰ πέριξ βουνὰ εἶναι κεκαλυμμένα ἐκ δασῶν πεύκης καὶ ἐλάτης, ἀποδιδόντων οἰκοδομήσιμον ξυλείαν καὶ ἄλλα δασικὰ προϊόντα. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος σπείρονται δημητριακὰ καὶ καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος, ὁ καπνὸς καὶ τὸ τριφύλλιον. Ἔχει ὡσαύτως ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν. Τὸ Λιτόχωρον συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Κατερίνης διὰ σιδηροδρόμου (χλμ. 20). Εἰς τὴν κωμόπολιν ὑπάγεται καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου μονὴ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου (μοναχοὶ 27). Ἐν τῇ θέσει τοῦ Λιτοχώρου τοποθετεῖται ἡ ἀρχαία *Πίμπλεια*, ΝΔ. δὲ αὐτοῦ ἐνεργοῦνται ἀνασκαφαὶ αἵτινες ἔφερον εἰς φῶς ἀρχαιότητας τοῦ ἀκμάσαντος κατὰ τοὺς μακεδονικοὺς χρόνους *Δίου*. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας τὸ Λιτόχωρον διεδραμάτισε σπουδαῖον ῥόλον. Ὅτε ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1878, ἐχρησίμευσεν ὡς ἕδρα τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Μακεδονίας, ἐντεῦθεν δ' ἀπεστάλη (19 Φεβρουαρίου) ὑπὸ τῶν προεστῶν τῆς περιφερείας ἔκκλησις πρὸς τὰς μεγάλας δυνάμεις, δι' ἧς ἐζητεῖτο ἡ ἐπέμβασίς των. Ἀποτέλεσμα τῶν γεγονότων τούτων ἦτο ὁ ὁλοκαύτωμά του (3 Μαρτίου). Ἔκτοτε ἤρχισε ν' ἀνοικοδομῆται καὶ νὰ προάγεται, σήμερον δ' εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας κωμοπόλεις τῆς Μακεδονίας μὲ λαμπρὰς οἰκοδομάς, καλὴν ῥυμοτομίαν, ἠλεκτροφωτισμὸν κλπ., ἀποτελοῦσα συνάμα περιζήτητον κέντρον παραθερισμοῦ λόγῳ τοῦ ἀρίστου κλίματος καὶ τῶν φυσικῶν καλλονῶν της. Δ. Ε. Μ.

λίτρα (ἡ)· μετρικὴ μονὰς ὄγκου (γαλλ. litre), ἰσουμένη πρὸς 1000 κυβ. ἑκατοστόμετρα, ἤτοι πρὸς μίαν κυβικὴν παλάμην· ἄλλως *λίτρον* (τό)· ‖ μετρικὴ μονὰς βάρους (λατιν. libra, γαλλ. livre), ποικίλων κατὰ τόπους καὶ ἐποχὰς τιμῶν.

—*[Ἐγκυκλ.]* Ἀρχικῶς, τοῦ ὅρου *λίτρα* ἐγίνετο συχνὰ χρῆσις ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀντὶ τοῦ *λίβρα* (βλ. λ.). Ἀπὸ τῆς παραδοχῆς ὅμως τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος ὑπὸ τῶν πλειοτέρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἐν οἷς καὶ ἡ Ἑλλάς, ὁ ὅρος *λίτρα* καθωρίσθη διὰ διατάγματος (ἔτους 1836) πρὸς δήλωσιν μετρικῆς μονάδος ὄγκου καὶ χωρητικότητος, ἰσουμένης πρὸς τὸν ὄγκον κύβου ἔχοντος πλευρὰν 10 ἑκατοστομέτρων. Ἡ λίτρα ὑποδιαιρεῖται εἰς 10 *κοτύλας* (ὑποδεκάλιτρα ἢ δεκατόλιτρα), ἢ εἰς 100 *μύστρα* (ἑκατοστόλιτρα ἢ ὑφεκατόλιτρα), ἢ εἰς 1000 *κύβους* (ὑποχιλιόλιτρα). Πολλαπλάσια δὲ αὐτῆς εἶναι τὸ *δεκάλιτρον*, τὸ *ἑκατόλιτρον* (ἄλλως *κοιλόν*) καὶ τὸ *χιλιόλιτρον* (κυβικὸν μέτρον). Μία λίτρα ὕδατος ἀπεσταγμένου θερμοκρασίας 4° ἔχει βάρος ἑνὸς *χιλιογράμμου*, ἓν δὲ *χιλιόλιτρον* ὁμοίου ὕδατος ἔχει βάρος ἑνὸς *τόννου*.

Πλὴν τῆς ὡς ἀνωτέρω ἐπισήμως καθορισθείσης *λίτρας*, ἥτις δὲν ἐπεβλήθη ἀκόμη (Μάρτιος 1931) ὑποχρεωτικῶς εἰς τὰς συναλλαγάς, εἶναι ἢ ὑπῆρξαν ἐν χρήσει ἐν Ἑλλάδι καὶ αἱ ἑξῆς ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα μετρικαὶ μονάδες:

1) *Φαρμακευτικὴ λίτρα*, καθορισθεῖσα διὰ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω διατάγματος (ἔτους 1836) ὡς εἰδικὴ μονὰς βάρους τῶν φαρμάκων καὶ ἰσουμένη πρὸς 360 γραμμάρια. Ὑποδιαιρεῖται εἰς 12 *οὐγκίας*, 96 *δραχμάς*, 288 *γράμματα*, 5.760 *κόκκους*.

2) *Μεγάλη ἢ βαρεῖα ἐνετικὴ λίτρα*, ἐν χρήσει καὶ σήμερον ἔτι ὡς μονὰς βάρους εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς σταφίδος. Ἰσοῦται ἐπακριβῶς μὲν πρὸς 477,05 γραμμάρια, ὑπολογίζεται ὅμως ἐν τῇ πράξει ὡς ἰσουμένη πρὸς 150 δράμια (480 περίπου γραμμάρια). Πολλαπλάσιον αὐτῆς εἶναι τὸ *χιλιόλιτρον σταφίδος*, ἰσούμενον πρὸς 375 ὀκάδας βάρους.

3) *Μικρὰ ἢ ἐλαφρὰ ἐνετικὴ λίτρα*, ἥτις ἐχρησιμοποιεῖτο παλαιότερον ὡς μονὰς βάρους τῶν πολυτίμων ἰδίως μετάλλων καὶ πολυτίμων λίθων. Ἰσοῦται πρὸς 301,23 γραμμάρια, ὑποδιαιρεῖται εἰς 12 *οὐγκίας*, 72 *ξάγια*, 1728 *καράτια*, 6.912 *κόκκους*.

4) *Ἀγγλικὴ ἐμπορικὴ λίτρα*, παραμένουσα ἀκόμη ἐν κοινῇ χρήσει εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ὡς μονὰς βάρους. Ἰσοῦται πρὸς 453.56 γραμμάρια, ἤτοι $141^1/_2$ δράμια, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς 16 *οὐγκίας*. Εἰς τὰς καθ' ἡμέραν συναλλαγὰς ἡ λίτρα λογίζεται ἰσουμένη πρὸς 144 δράμια, ἡ δὲ ὀκᾶ πρὸς 45 οὐγκίας. —Ρ.

Λίτραι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Θράκης ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχον πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν 110 περίπου οἰκογενείας. Οἱ κάτοικοι διετήρουν σχολεῖον καὶ ναόν. Ὑπήγοντο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δέρκων. Μ. Ι. Γ.

Λίτριμ (Leitrim) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λεΐτριμ*.

λίτρον (τό)· ἄλλως *λίτρα* (βλ. λ.).

λιτρόπι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἡλιοτρόπιον τὸ εὐρωπαϊκὸν* (Heliotropium europaeum).

Λιτς (Lietz), **Ἕρμανν**. Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1868—1919). Καθηγητὴς εἰς τὸ παιδαγωγικὸν σεμινάριον τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἰένης, ἀφιερώθη ἀπὸ τοῦ 1896 εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων. Ἔγραψε: «Τὸ γερμανικὸν ἐθνικὸν σχολεῖον» (1911), «Οἱ νέοι χρόνοι καὶ ἡ νέα γενεά» (1918), «Ἡμερολόγια τῶν οἰκοτροφείων» (1899—1914). Θ. Κ.

Λι Τσάο-τάο. Κινέζος ζωγράφος. Ἔζησε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ζ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η' μ. Χ. αἰῶνος. Ι. Μ. Π.

Λιτσάρδα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ξηροστερνίου τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 263. Χ. Δ.

λιτσάρμο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑοσκύαμος ὁ μελανὸς* (Hyoscyamus niger).

Λι-τσέ (Lieh-tszè). Κινέζος φιλόσοφος, ζήσας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, ἄμεσος διάδοχος τοῦ *Λάο-τσὲ* εἰς τὴν σχολὴν τοῦ ταοϊσμοῦ. Τὰ περὶ τοῦ βίου του εἶναι μυθώδη, περὶ δὲ τῆς αὐθεντικότητος τοῦ ἔργου του, ὅπερ κατέχει ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας, ἔχουν ἐγερθῆ ἱκαναὶ ἀμφιβολίαι. Κατ' αὐτὸν τὰ πάντα ῥέουν καὶ μεταβάλλονται διαρκῶς· ἡ πρωταρχικὴ βάσις αὐτῶν εἶναι ἄγνωστος καὶ σκοτεινὴ οὐσία, ἡ ὁποία διαφοροποιουμένη κατανέμεται εἰς τρεῖς ποιότητας, δυναμένας νὰ μεταφρασθοῦν ὡς *ὕλη*, *μορφὴ* καὶ *δύναμις*. Ὁ Λι-τσὲ εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἔθεσε τὸ πρόβλημα τῆς ὑποκειμενικότητος τῆς γνώσεως, καὶ τοῦ δυϊσμοῦ μεταξὺ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου ἢ φαινομένων καὶ πράγματος καθ' ἑαυτό. Αἱ λεπταὶ παρατηρήσεις του εἰς τὴν ψυχολογίαν τὸν ἤγαγον εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι τὰ ὄνειρα καὶ ἡ πραγματικότης δὲν χωρίζονται δι' αὐστηρῶν κριτηρίων. Ἐνόησεν ἐπίσης πλήρως τὴν ὑπάρχουσαν ἀντινομίαν μεταξὺ τοῦ ἀπείρου τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πεπερασμένου ἑκάστου πράγματος. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ ἀνώτατον ὂν τῆς δημιουργίας καὶ μόλις ἡ σειρὰ τῶν ὄντων καταλήξῃ εἰς αὐτόν, ἐπαναρχίζει ἡ ἐξέλιξις ἐκ νέου. Ἡ γενικὴ ἠθικὴ τάσις τοῦ Λι-τσὲ εἶναι πρὸς τὴν ἀπραξίαν, τὴν ἠρεμίαν καὶ τὸν ἀγνωστικισμόν. Ε. Λ.

λιτσέα (ἡ) (Litsea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δαφνιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ ὧν τινα εἶναι χρήσιμα εἰς τὴν φαρμακευτικήν. Δ. Ν. Π.

λίτσι (τὸ) (Litchi) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαπινδωδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: *λίτσι τὸ κινεζικὸν* (Litchi chinensis), γνωστὸν ἐκ τῶν ἐδωδίμων καρπῶν του, οἵτινες μεταφερόμενοι εἰς τὴν Εὐρώπην ἀντικαθιστῶσιν εὐρέως τὰ *δαμάσκηνα*. Κ. ΠΑΠ.

λιτσιβέρι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ῥάμνος ὁ ἑλληνικὸς* (Rhamnus Graecus).

Λιτσίνιο (Licinio). Ἰταλὸς ζωγράφος (βλ. λ. *Πορντενόνε*).

Λίτσιστα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Πολύκαρπος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λίτσμαν (Litzmann), **Βερθόλδος**. Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ φιλόλογος (1857—1926). Τῷ 1897

Digitized by Google

διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου καὶ βραδύτερον ἐν Μονάχῳ. Ἔγραψεν: «Ὁ Σίλλερ ἐν Ἰένῃ» (1890), «Ἓν ἐπεισόδιον ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου» (1890), «Τὸ γερμανικὸν δρᾶμα ἐν τῇ φιλολογίᾳ», «Τὰ δράματα τοῦ Ἴψεν», «Ζωὴ καλλιτέχνου» (1906), «Ὁ λυρισμὸς τοῦ Γκαῖτε», «Ὁ Φάουστ τοῦ Γκαῖτε», «Κλάρα Σοῦμαν» (1902—1909 εἰς 3 τ.), «Ἔρνστ φὸν Βίλντενμπρουχ» (1913—1916 εἰς 2 τ.). θ. κ.

— **Λίτσμαν** (Lietzmann), ***Χὰνς φὸν***—. Ἐπιφανὴς Γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1875. Τῷ 1900 διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς παλαιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν τῇ διαμαρτυρομένῃ σχολῇ τῆς Βόννης. Τῷ 1905 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης, προήχθη δὲ αὐτόθι εἰς τακτικὸν καθηγητὴν τῷ 1908. Τῷ 1924 μετεκλήθη ὡς διάδοχος τοῦ Harnack ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Der Menschensohn» (1896), «Catenen» (1897), «Catenarum graecarum catalogus» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ G. Karo (1902), «Apollinarius von Laodicea und seine Schule» (1904), «Wie wurden die Bücher des N. Test. heil. Schrift» (β' ἔκδ. 1907), «Petrus und Paulus in Rom» (β' ἔκδ. 1927), «Messe und Herrenmahl» (1926) κ. ἄ. Ἐκδίδει τὰ «Kleine Texte für Vorlesungen u. Ubungen», τὸ «Handbuch zum N. T.» ἔνθα ἔχει ἑρμηνεύσει τὰς 4 μεγάλας ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου (γ' ἔκδ. 1923—1928), τὴν «Zeitschrift für Neutest. Wiss». κ. ἄ. π. ι. μ.

Λίτσες /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὕφορμος τῆς νήσου Σχίζας (πλάτ. 36° 44' Β., μῆκ. 21° 46' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 682: Gulf of Kalamata) τῆς συστάδος τῶν μεσσηνιακῶν Οἰνουσσῶν. Ἀνώνυμος εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην. σ. ε. λ.

Λιτσοτέρι /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Περιστερὰ* (βλ. λ.).

Λίτσφιλντ (Lichfield) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Στάφφορντ. Κάτ. 8.600. Ἡ πόλις εἶναι κυρίως γνωστὴ διὰ τὸν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐξόχου τέχνης μητροπολιτικὸν ναόν της, κτισθέντα κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα καὶ ἀνακαινισθέντα τὸν ΙΘ'. Ὁ κεντρικὸς αὐτοῦ πύργος ἔχει ὕψος 86 μ. Ἡ πόλις ἔχει προσέτι πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Δ. Σ. Δ.

Λίττα (Litta), ***Ἰούλιος-Βισκόντε-Ἀρέζε***. Ἰταλὸς συνθέτης (1822—1891), ἀναβιβάσας ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῶν λυρικῶν θεάτρων τοῦ Μιλάνου τὰ μελοδράματα: «Bianca di Santafiera», «Sardanaplo», «Leoni», «Maria Giovanna», «Editta di Lormo», «Don Giovanni di Portogallo», «Il viandante», «Il raggio d'amore», «Il sogno de'fiori», «Il violino di Cremona». Γ. Σ.

Λίτταου (Littau) [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Λίταβελ*.

Λίττεν (Litten), ***σημεῖον τοῦ*** —. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζεται ἡ ἐλάττωσις τῆς εὐκινησίας τοῦ διαφράγματο πρὸς τὸ πλευρὸν τοῦ πάσχοντος πνεύμονος. Τὸ σημεῖον τοῦτο διαγνωσθὲν ἐκσημαίνει τὴν ἔναρξιν τῆς πνευμονικῆς φυματιάσεως. Μ.Ν.Κ.

Λίττλ (Little), ***Οὐΐλλιαμ-Ἰωάννης***. Ἄγγλος ἰατρὸς (1810—1894). Εἰσήγαγε τὴν τενοντοτομίαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἵδρυσε τῷ 1839 ἐν Λονδίνῳ ὀρθοπεδικὸν ἰνστιτοῦτον. Ἐδημοσίευσε: «Treatise on club foot and analogous distortions (1839), «On ankylosis or stiff joint etc.» (1843), «On spinal weakness and spinal curvatures κτλ.» (1882). Τὸ ὄνομα τοῦ Λίττλ κατέστη γνωστὸν ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφέντος συνδρόμου τῆς *σπασμωδικῆς διπληγίας* (*νόσος τοῦ Little*), ἐπισυμβαινούσης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, σπανιώτερον δὲ τὴν ἐφηβικήν, συνεπείᾳ συγγενοῦς ἢ ἐπικτήτου ἀτελοῦς διαπλάσεως τοῦ πυραμιδικοῦ δεματίου, ἧς ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ δυσκαμπτικὴ πάρεσις ἢ παράλυσις κυρίως τῶν κάτω ἄκρων. Ο. Ρ.

Λίττλμπορω (Littleborough) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Λάνκαστερ. Κάτ. 11.700. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα, σιδηρουργεῖα, βαμβακουργεῖα καὶ ὑφαντήρια. Δ. Σ. Δ.

Λίττλ Ρὸκ (Little Rock) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Ἀρκάνσας, μὲ σημαντικὸν λιμένα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀρκάνσας. Κάτ. 65.142. Ἔχει πανεπιστήμιον, βιοτεχνικὴν ἀκαδημίαν, φρενοκομεῖον, οἶκον τυφλῶν, κωφαλάλων κλπ. Εἶναι ἐμπορικὸν κέντρον. Δ. Σ. Δ.

Λιττλχάμπτον (Littlehampton) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν Μάγχῃ. Κάτ. 11.300. Ἔχει λιμένα προσιτὸν ὑπὸ οἱονδήποτε καιρόν, κατὰ δὲ τὸ θέρος προσελκύει πλῆθος ἐπισκεπτῶν χάριν λουτρῶν. Δ. Σ. Δ.

Λίττλ Χῶλτον (Little Hulton) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Λάνκαστερ. Κάτ. 9.000. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα. Δ. Σ. Λ.

Λίττλ Φὼλς (Little Falls) [*Γεωγρ.*]. Δύο πόλεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς: —1) Ἐν τῇ πολιτείᾳ Νέας Ὑόρκης. Κάτ. 12.500. Ἔχει ἐργοστάσια βυρσοδεψίας, ταπητουργίας, πλεκτικῶν μηχανῶν, ἀλευροποιίας καὶ διεξάγει μέγα ἐμπόριον τυροῦ. —2) Ἐν τῇ πολιτείᾳ Μιννεσότας, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Μισσισσιπῆ. Κάτ. 9.000. Ἔχει ἐργοστάσια ἀλευροποιίας. Δ. Σ. Δ.

λιττορίνη (ἡ) (Littorina) /*Ζωολ.*/. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιττορινιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς κοχλίας μὲ ὄστρακον ᾠοειδὲς καὶ παχέα τοιχώματα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λιττορίνη ἡ ἐδώδιμος* (Littorina edula), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἀβαθῆ ὕδατα τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου. Δ. Ν. Π.

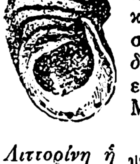

Λιττορίνη ἡ ἐδώδιμος.

—[*Παλαιοζωολ.*] Ἀπολιθωμένα λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἠωκαίνου τοῦ καινοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Ἀμφίβολα ὅμως λείψανα εὑρέθησαν καὶ ἐντὸς τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

λιττορινίδαι (οἱ) (Littorinidae) /*Ζωολ.*/. Οἰκογένεια μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα κοχλίας ὑδροβίους, πανταχοῦ τῶν εὐκράτων θαλασσῶν ἀπαντῶντας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ἡ *λιττορίνη* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Λιττρὲ (Littré), ***Αἰμίλιος-Μαξιμιλιανὸς-Παῦλος***. Γάλλος φιλόσοφος (1801—1881). Ἰατρός, σοφός, φιλόλογος, πολιτικός, συγγραφεύς, διανοητής, ὁ Λιττρὲ εἶναι εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας. Μετὰ ἀρίστας σπουδὰς εἰς τὸ λύκειον Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου, ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς γραμματεὺς τοῦ κόμιτος Νταρύ, κατόπιν δὲ ἀφιερώθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ πατρός του τὸν ἠνάγκασε νὰ διακόψῃ τὰς σπουδάς του κατὰ τὸ πέρας αὐτῶν καὶ νὰ παραδίδῃ μαθήματα ζωντανῶν γλωσσῶν καὶ μαθηματικῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπεδόθη μετὰ πάθους εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἐν αἷς καὶ τῆς σανσκριτικῆς καὶ πολλῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Δημοκρατικὸς ἐκ πεποιθήσεως, μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830, συνειργάσθη εἰς τὸν «National» καὶ συνεδέθη μετὰ τοῦ Α. Καρρέλ, τοῦ ὁποίου ἐξέδωκε τὰ ἔργα τῷ 1857. Ἀπὸ τοῦ 1839 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐγνώρισε τὸν Αὔγουστον Κόντ, τοῦ ὁποίου παρεδέχθη τὰς θεωρίας, διατηρήσας ὅμως καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, διότι ἀπέφυγε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἐπιδιώξεις του, αἱ ὁποῖαι τὸν κατέστρεψαν. Χρηματίσας ἐπί τινα χρόνον μέλος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῶν Παρισίων κατὰ τὸ 1848, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν καὶ παρέμεινεν ἀφωσιωμένος εἰς τὰς μελέτας του μέχρι τοῦ 1871. Ἀπὸ τοῦ 1854 ἔγραφεν εἰς τὴν «Journal des Débats» καὶ τῷ 1858 ἐξελέγη ἐλεύθερος ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Τῷ 1867 ἵδρυσε τὴν «Revue de philosophie positive», ἡ ὁποία ἐπέζησεν αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1883. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καταφυγὼν εἰς Βρυξέλλας, ὠνομάσθη, κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1871, ὑπὸ τοῦ Γαμβέττα καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ τῆς Μπορντώ, ἀλλὰ μόνον ἅπαξ ἐδίδαξεν εἰς αὐτήν. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξελέγη μέλος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ τὸν Δεκέμβριον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας εἰς τὴν θέσιν τοῦ Βιλλμαίν. Τῷ 1875 ἐγένετο γερουσιαστής, μετασχὼν τῆς ἀριστερᾶς δημοκρατικῆς πτέρυγος. Μισῶν τὴν ἀντίδρασιν τοῦ κλήρου, προσεχώρησε κατὰ τὸ 1875 εἰς τὸν ἐλευθεροτεκτονισμόν. Θετικιστὴς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του, οὐδέποτε προσέβαλε τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα τῶν πλησίον του. Ὁ Λιττρὲ ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα. Ὡς ἰατρός, συνειργάσθη εἰς τὴν «Journal hebdomadaire de médécine», ἱδρυθεῖσαν τῷ 1828 ὑπὸ τοῦ Ἀντράλ, κατόπιν εἰς τὴν «Expérience», τὴν ὁποίαν ἵδρυσε μετὰ τοῦ φίλου του Ντεζαιμερὶς τῷ 1837. Τῷ 1832 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον «Le choléra oriental». Ἡ μετάφρασις τῶν ἔργων τοῦ Ἱπποκράτους, ἀρξαμένη τῷ 1839, ἐτερματίσθη τῷ 1861 καὶ ἐξεδόθη εἰς 10 τόμους. Κατόπιν μετὰ τοῦ φυσιολόγου Ρομπὲν ἐπανίδρυσε καὶ ἐπανεξέδωκε τὸ «Dictionnaire de médécine» τοῦ Νυστέν. Τῷ 1872 ἐξέδωκε τὸ «Médécine et médecins».

Αἰμίλιος Λιττρέ.

Αἱ μεταφράσεις του τοῦ «Βίου τοῦ Ἰησοῦ» τοῦ Στράους (1839—1840), τοῦ «Ἐγχειριδίου φυσιολογίας» τοῦ Μύλλερ (1846) καὶ τῆς «Φυσικῆς Ἱστορίας» τοῦ Πλινίου εἰς τὴν συλλογὴν τῶν Λατίνων κλασικῶν τοῦ Νιζὰρ (1848 τόμ. 2) εἶναι ἄξιαι ἰδιαιτέρας μνείας. Ἀποδεικνύουν τὴν ποικιλίαν τῶν σπουδῶν καὶ τῶν διαφερόντων του, τὴν φυσιοδιφικήν του κατάρτισιν, τὴν λατινικήν του μόρφωσιν τὴν γνῶσιν τῆς Γερμανικῆς κλπ. Τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα προητοίμασαν τὴν δημοτικότητά του ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς λυσσώδους πολεμικῆς τῶν ἀντιπάλων του ὑπῆρξαν: «Application de la philosophie positive au gouvernement des sociétés et en particulier à la crise actuelle» 1849) καὶ «Conservation, révolution et positivisme» (1852). Εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, ἡ ἔλλειψις γλωσσικῆς εὐχερείας περιώρισε πολὺ τὴν δρᾶσίν του. Ὑπεστήριζεν ἐν τούτοις τὴν πολιτικὴν τοῦ Θιέρσου καὶ κατόπιν τοῦ Γαμβέττα διὰ τῆς ἠθικῆς του αὐθεντίας. Ὅ,τι δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς, τὸ ἔγραφεν εἰς τὴν «Revue de philosophie positive», ἡ ὁποία διὰ τῶν ἄρθρων του ἤσκησε μεγάλην πολιτικὴν ἐπιρροήν. Ὁ Λιττρέ, διὰ τοῦ Γαμβέττα καὶ τοῦ Παύλου Μπέρτ, οἱ ὁποῖοι ἐθεώρουν ἑαυτοὺς μαθητάς του καὶ προσεπάθουν νὰ ἱδρύσουν τὴν θετικὴν πολιτικήν, εἰργάσθη νὰ κατοχυρώσῃ τὸν θρίαμβον τῆς δημοκρατίας καὶ κατόπιν νὰ τὴν προσανατολίσῃ ἐν τῇ πορείᾳ της. Ἤθελε τὴν δημοκρατίαν μετριοπαθῆ καὶ σταθεράν, καὶ ἐθεώρει ὡς μεγαλύτερον κίνδυνον αὐτῆς τὸν κληρικὸν καισαρισμὸν καὶ βασιλισμόν. Μὲ τοιοῦτον πνεῦμα εἶναι γραμμένα τὰ ἔργα του: «Le genie militaire de Bonaparte» (1872), «Restauration de la légilimité et de ses alliés» (1873), «Fragments de philosophie positive et de sociologie contemporaine» (1876), «De l'établissement de la troisième république» (1880). Ἡ φιλοσοφία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ βάσιν τῆς πολιτικῆς τοῦ Λιττρέ, εἶναι ὁ θετικισμός, διάφορος ὀλίγον τοῦ θετικισμοῦ τοῦ Α. Κόντ, μὲ μικροτέραν ἴσως γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῶν μεγάλων πολιτισμῶν, μὲ ὀλιγώτερα μαθηματικὰ καὶ περισσοτέραν βιολογίαν. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται ἡ ἐν αὐτῷ κυριαρχία τῆς ἰδέας τῆς ἐξελίξεως, ἡ πίστις εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως καὶ τῶν βραδειῶν μεταρρυθμίσεων. Ἡ διαφορά του ἀπὸ τοῦ κοντισμοῦ ἐκτίθεται εἰς τὰ ἔργα: «Exposé de la philosophie positive» (1845), «Sur la mort d' Auguste Comte» (1857), «Paroles de philosophie positive» (1859), «Auguste Comte et la philosophie positive (1863), «École de la philosophie positive» (1876). Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἄρθρων του, εἰς τὰ ὁποῖα, μὴ εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ θετικιστικοῦ πιστεύω, ἀναπτύσσει καὶ ὠθεῖ πρὸς τὰ πρόσω τὴν θεωρίαν, συνελέγησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «La science au point de vue philosophique» (1873). Ἀλλὰ καὶ ὡς φιλόλογος ὁ Λιττρὲ ἐπέδειξεν ἀκάματον δημιουργικότητα. Ἐξέδωκε τὸ περίφημον «Dictionnaire de la langue française», τὴν «Histoire de la langue française» (1862 τόμ. 2), συνειργάσθη εἰς τὴν «Histoire littéraire de la France» ἀπὸ τοῦ 1844 καὶ εἰς τὴν «Journal de Savant», ἐξέδωκε τὸ ἔργον «Étude sur les barbares et le moyen âge» (1867) κλπ. Τὸ λεξικόν του ἐξεδόθη ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1873 εἰς 4 τόμους μετὰ συμπληρώματος (1877—1882) καὶ διακρίνεται διὰ τὴν πληρότητά του καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν πληροφοριῶν καὶ παραμένει μοναδικὸν διὰ τὴν μελέτην τῆς γενέσεως καὶ ταξινομήσεως τῶν διαφόρων καὶ διαδοχικῶν σημασιῶν ἑκάστης λέξεως. Ὁ Λιττρὲ εἶναι ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία τῶν γαλλικῶν γραμμάτων. Ἡ πληρότης τῆς διανοίας του, ἡ ἀπόλυτος ἔλλειψις ἐκζητήσεως, τὸ πηγαῖον τῆς φιλοσοφίας του, ἡ πολιτική του ἐντιμότης, τὸν κατατάσσουν μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας. θ. π.

λίττρειοι ***ἀδένες*** /*Ἀνατομ.*/. Ἀδένες τῆς οὐρήθρας καλούμενοι καὶ *ἀγελαῖοι* καὶ *κυψελοειδεῖς* ἀπαντῶσι μονήρεις ἢ καθ' ὁμάδας (=ἀγελαῖοι) σχεδὸν καθ' ἅπασαν τὴν οὐρήθραν καὶ κυρίως ἐν τῷ ραχιαίῳ τοιχώματι τῆς σηραγγώδους καὶ ὑμενώδους μοίρας. Καὶ οἱ μὲν μονήρεις παριστῶσι λαγυνοειδῆ ἢ κωνοειδῆ θυλάκια, οἱ δ' ἀγελαῖοι ἀποτελοῦνται ἐξ ὑποστρογγύλων ἀδενοκυψελῶν. ι. π.

λιττρῖτις (ἡ) /*Ἰατρ.*/. Φλεγμονὴ τῶν οὐρηθραίων ἀδενίσκων τοῦ ἀνδρός, παρουσιαζομένη ὡς ἐπιπλοκὴ τῆς *βλεννορροίας* (βλ. λ.). Ἐπὶ τῶν γυναικῶν λέγεται *σκινῖτις*.

Λιττρὸβ (Littrow), ***Ἰωσὴφ-Ἰωάννης***. Αὐστριακὸς ἀστρονόμος καὶ μαθηματικὸς (1781—1840). Σπουδάσας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας νομικήν, ἰατρικὴν καὶ θεολογίαν, ἵδρυσε τῷ 1801, ἐν συνεργασίᾳ μετά τινων συμφοιτητῶν του, φιλολογικὴν ἐπιθεώρησιν «Τὰ προπύλαια», ἐν ᾗ ἔγραφε κυρίως ἄρθρα κριτικῆς. Τῷ 1803 ἀνέλαβε καθήκοντα καθηγητοῦ παρὰ τῷ κόμιτι Renard ἐν Σιλεσίᾳ, ἐγκαταλιπὼν δὲ τὴν φιλολογίαν ἐπεδόθη εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν οὐράνιον μηχανικήν. Τῷ 1807 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς

Digitized by Google

Κρακοβίας, τῷ 1810 μετέβη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν, ὅπου τοῦ ἐδόθη ἡ αὐτὴ ἕδρα, καὶ ἀπὸ τοῦ 1816 ἐχρημάτισε συνδιευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Bude, ὁπόθεν ἐκλήθη τῷ 1819 ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Βιέννης καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀστρονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης. Τῷ 1837 τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος εὐγενείας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Δ', κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Διεκρίθη τόσον ὡς καθηγητὴς διὰ τὴν μεθοδικότητα καὶ τὸ μεταδοτικὸν αὐτοῦ, ὅσον καὶ ὡς διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Βιέννης διὰ τὴν διοικητικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα καὶ τὴν δεξιότητα εἰς τὰς παρατηρήσεις, συντελέσας σημαντικῶς εἰς τὴν πρόοδον τῆς πρακτικῆς ἀστρονομίας διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθεισῶν νέων μεθόδων. Πλὴν τῆς ἀστρονομίας ἠσχολήθη καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν διαφόρων κοινωνικῆς ὠφελείας ὀργανισμῶν συντάξεων, ἀσφαλειῶν ζωῆς κτλ.). Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του κυριώτερα εἶναι: «Theor. und Pract Astronomie» (1821—1827, 3 τ.), «Vorlesungen über Astronomie» (1830, 2 τ.). «Die Wunder des Himmels» (Stuttgart 1834, Berlin 1886), ἓν ἐκ τῶν ἀρίστων συγγραμμάτων λαϊκῆς ἀστρονομίας, «Atlas des gestirnten Himmels» κ.ἄ. Πρὸς τούτοις ἐξέδωκεν ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι 1840 τὰ «Annalen der wiener Sternwarte». Σ. Π.

Λιτυέρσης */Μυθολ./*. Μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Κελαινῶν τῆς Φρυγίας, νόθος υἱὸς τοῦ Μίδα ἢ τοῦ Κώμιδος. Κατὰ τὴν παρ' Αἰλιανῷ παράδοσιν κατελέγετο μεταξὺ τῶν περιφημοτέρων ἀδηφάγων τῆς ἀρχαιότητος, κατ' ἄλλην δὲ παράδοσιν, μᾶλλον διαδεδομένην, ἦτο γεωργός, ὅστις εὐωχῶν τοὺς πρὸς αὐτὸν ἐρχομένους ξένους καὶ κρατῶν αὐτοὺς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς τὸν θερισμόν, ἀπεκεφάλιζε κατὰ τὴν ἑσπέραν. Ἦδε χαρακτηριστικὸν ᾆσμα καθ' ὃν χρόνον κατεγίνετο εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν δραγμάτων, ἀπ' αὐτοῦ δὲ ὠνομάσθη κατὰ τὸν μῦθον ἡ ᾠδὴ τῶν θεριστῶν *λιτυέρσης*, ἧς δεῖγμα δίδει ὁ Θεόκριτος ἐν τῷ Θ' εἰδυλλίῳ του «Ἐργατῖναι ἢ θερισταί». Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, τὸ δὲ πτῶμά του ἐρρίφθη εἰς τὸν Μαίανδρον. Π. Ν. Π.

λίτυον (τὸ) (λατιν. lituus). —1) Ῥάβδος μαντικὴ μὲ κεκαμμένον ἄκρον, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο οἱ Ῥωμαῖοι οἰωνοσκόποι (augures). Ἦτο κατά τινας ἐτρουσκικῆς καταγωγῆς, ἀπαντᾷ δὲ ἐπὶ ἀναγλύφων καὶ συχνότατα ἐπὶ νομισμάτων τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας. Ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων ῥωμαϊκῶν νομισμάτων τὸ σχῆμά του ἐξελίσσεται ὀλίγον, καμπτομένου τοῦ ἄκρου ἐν εἴδει σπείρας. —2) Σάλπιγξ ὁμοίου σχήματος, τὴν ὁποίαν οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον ἀπὸ τοὺς Ἐτρούσκους. Ε. Β.-Χ.

λιφαιμία (ἡ) (lipemie). Ὅρος δι' οὗ ἐκσημαίνεται ἡ ἐν τῷ αἵματι παρουσία λίπους, ἐν σημαντικῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ποσότητι. Αἱ ἐν τῷ αἵματι ὑπάρχουσαι λιπώδεις οὐσίαι ἀπαντῶσι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φυσιολογικῆς πέψεως, κατὰ τὴν γαλο χίαν καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας παθολογικὰς καταστάσεις. Μ. Ν. Κ.

Λίφμαν (Liefmann), ***Ροβέρτος***. Γερμανὸς οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1874. Ἀπὸ τοῦ 1904 διατελεῖ καθηγητὴς τοῦ ἐν Φρειβούργῳ πανεπιστημίου. Ἐμελέτησεν ἰδιαιτέρως τοὺς συνδέσμους παραγωγῶν καὶ ἐπιχειρηματιῶν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως καὶ συνέγραψε τὸ ἔργον «Kartelle und Trusts» (8 ἔκδ. 1928), θεωρούμενον κλασσικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Ὁ Λίφμαν ἀντιπροσωπεύει καὶ ἴδιον σύστημα πολιτικῆς οἰκονομίας, ὡς τῆς ἐπιστήμης τῶν κανόνων, δι' ὧν ἐπωφελέστερον πραγματοῦται τὸ ἀντικείμενον τῆς οἰκονομικῆς προσπαθείας. Α. Α. Τ.

Λίφτα */Γεωγρ./*. Ἀραβικὸν χωρίον πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων συνόρων τῶν κλήρων Ἰούδα καὶ Βενιαμίν. Ταυτίζεται πρὸς τὴν *Νεφθιὰ* τῆς Γραφῆς. Γ. Λ. Α.

Λίχα */Παραλ. Γεωγρ./*· βλ. λ. *Λεία*.

Λιχάδες */Γεωγρ./*. Συστὰς νησίδων προεκτείνουσα τὸ ἀκρωτήριον Κήναιον, ΒΔ. τῆς Εὐβοίας ἐσχατιάν, πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον. Εἶναι ἀποθραύσματα τοῦ ἀκρωτηρίου, ἀπότοκα πλουτωνείου ἐκδηλώσεως κατ' ἄγνωστον ἐποχὴν ἐπισυμβάσης. Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις δὲ τοῦ ἱστορήσαντος τοὺς σεισμοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Δημητρίου τοῦ Καλατιανοῦ (παρὰ *Στράβ* Α, 60) μεγάλα τμήματα τῶν Λιχάδων καὶ τοῦ Κηναίου κατέδυσαν κατά τινα μέγαν σεισμόν. Κατά τινα παράδοσιν ὠνομάσθησαν αἱ νῆσοι ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὑπηρέτου τοῦ Ἡρακλέους *Λίχα* (βλ. λ.). Ὀνομαζόμενα τανῦν καὶ *Λιχαδονήσια* καὶ *Λιθάδες*, ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν μεγίστην ὅλων *Μονολιό*, τὴν νοτιωτάτην καὶ γραφικωτάτην *Στρογγύλην* (πλάτ. 38° 48' 30" Β., μῆκ. 22° 50' 25" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo, Oreos and Talanta Channels), ἔχουσαν φάρον, καὶ ἀπὸ πλειάδα ἐνδιαμέσων μυρμήκων. Ὁ ἑλληνικὸς ὑδρογραφικὸς χάρτης ὡς καὶ ὁ ἀγγλικὸς ἀφίνουν νὰ νοῶνται σαφῶς τὰ μέρη, ὧν τὸν καταποντισμὸν ἀφηγεῖται Δημήτριος ὁ Καλατιανός.

Σήμερον αἱ Λιχάδες ὑπάγονται εἰς τὴν κοινότητα Λιχάδος τῆς ἐπαρχίας Ἱστιαίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 70. Σ. Ε. Λ.—Ι. Ε. Σ.

— **Λιχάδων *στενὸν*** */Παραλ. Γεωγρ./*. Ὁ μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Λιθάδα καὶ τῆς νησῖδος Μονολιὸ πλόϊμος πόρος. Ὁ διάπλους του ἀπαιτεῖ μεγίστην δεξιότητα καὶ διὰ τὸ δολερῶς ἐμφανιζόμενον εὖρός του, ὑπὸ τὰς πλευρὰς τοῦ ὁποίου ἐκτείνονται ἀβαθῆ, καὶ διὰ τὸ παλιρροιακὸν ῥεῦμα, ὅπερ ἐναλλάσσον ἐμφανίζει ταχύτητα ῥοῦ 2 μιλλ. Ἡ παλιρροιακὴ δὲ ἀποστάθμισις εἶναι 2 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων κατὰ τὰς ἰσημερινὰς συζυγίας. Σ. Ε. Λ.

Λιχαδονήσια */Γεωγρ./*· βλ. *Λιχάδες*.

λιχανὸς (ὁ), ἡ ***δείκτης***. Ὁ δεύτερος δάκτυλος τῆς χειρός, ἤτοι ὁ μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ μέσου, ὁ ἄλλως *δείκτης* (βλ. καὶ λ. *δάκτυλος*). Ι. Π.

— */Ἀρχ. Μουσ./* Ἐκαλεῖτο *λιχανὸς* τονιαία θέσις τῆς μουσικῆς κλίμακος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, κατέχουσα τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς βάσεως βαθμῖδα ἐν τοῖς τετραχόρδοις ὑπάτων καὶ μέσων. Ἐκλήθη οὕτω, διότι ἐκρούετο πάντοτε διὰ τοῦ λιχανοῦ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἀντιστοιχεῖ δὲ ὁ τοῦ τετραχόρχου τῶν ὑπάτων πρὸς τὸν φθόγγον Πα τῆς μέσης τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἢ τὸν re_2 τῆς εὐρωπαϊκῆς, ὁ δὲ τοῦ τῶν μέσων πρὸς τὸν Δι τῆς μέσης τῆς βυζαντινῆς ἢ τὸν sol_2 τῆς εὐρωπαϊκῆς. Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

Λίχας */Μυθολ./*. Ὑπηρέτης τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἀποσταλεὶς ὑπ' αὐτοῦ, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Οἰχαλίας καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὡραίας Ἰόλης, εἰς τὴν ἐν Τραχῖνι διαμένουσαν Δηϊάνειραν, ἵνα φέρῃ αὐτῷ λευκὸν χιτῶνα, ὃν θὰ περιεβάλλετο κατὰ τὴν ὥραν τῶν θυσιῶν, ἐγνώρισε τῇ Δηϊανείρᾳ τὸν πρὸς τὴν Ἰόλην ἔρωτα τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτῆς τὸν χιτῶνα τοῦ Νέσσου, ὃν περιβληθεὶς ὁ Ἡρακλῆς κατελήφθη ὑπὸ ἀφορήτων πόνων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐκμανεὶς ἥρπασεν ἐκ τῶν ποδῶν τὸν Λίχαν καὶ ἐξεσφενδόνησεν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπί τινος παρὰ τὴν Αἰδηψὸν βράχου. Ἔκτοτε ὁ βράχος ἐκεῖνος καὶ τὰ περὶ αὐτὸν νησίδια ἀπεκλήθησαν Λιχάδες. Γ. Θ. Δ.

λιχάς, *—άδος* (ἡ) */Μετρολ./*. Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν μέτρον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρουν ὁ Πολυδεύκης καὶ ὁ Ἥρων. Ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ διάστημα τῶν δύο δακτύλων τῆς χειρὸς ἀπὸ τοῦ ἀντίχειρος μέχρι τοῦ λιχανοῦ (δείκτου), ὅταν ἐντείνῃ τις αὐτούς, ἤτοι μὲ τὴν παρ' ἡμῖν σήμερον μικρὰν σπιθαμήν. Ἡ λιχὰς ἀποτελεῖται ἀπὸ δέκα δακτύλους, καλεῖται δ' ἄλλως *κυνόστομον*.

Λιχάς, ἢ ***Λιθάδα*** */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς Εὐβοίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἱστιαίας (Ξηροχωρίου) τοῦ ὁμωνύμου τῇ νήσῳ νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς χερσονήσου *Λιθάδος* ἐγγὺς τῶν Γιάλτρων, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Αἰδηψίων, καὶ περιβάλλεται ὑπὸ πλουσίων φυτειῶν ἐκ ῥοιῶν. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 552. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ μικρὸν χωρίον *Παλαιοχώρι* (κάτ. 86 καὶ τὰς ἔναντι τῆς χερσονήσου νησῖδας *Λιχαδονήσια* (κάτ. 70), ἔχει δὲ κατ. (1928) 708, ἐν συνόλῳ. Χ. Δ.

—**Λιχὰς *χερσόνησος*** */Γεωγρ./*· βλ. *Λιθάδα*.

λιχία (ἡ) (Lichia) */Ζῳολ./*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *σκομβριδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς μὲ σῶμα ἀρκετὰ ἐπίμηκες, ᾠοειδὲς καὶ πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λιχία ἢ ἀμία* (Lichia

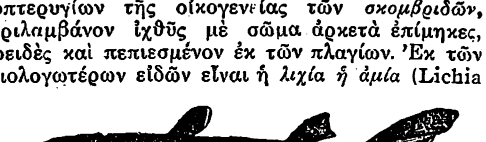

Λιχία ἢ ἀμία.

amia), ἥτις φθάνει τὸ ἓν μέτρον, ἔχει χρῶμα πρασινόγλαυκον καὶ εἶναι ἐδώδιμος. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῶν εὐρωπαϊκῶν θαλασσῶν, ἐν ἀφθονίᾳ δὲ καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

— */Παλαιοζῳολ./* Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ἰχθύων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ ὄρος Bolca, ὡς καὶ ἐντὸς ὀλιγοκαινικῶν τοῦ Vicentin. Γ. Κ. Γ.

Λίχινδος */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Σικελίας καὶ ὁ κάτοικος αὐτῆς Λιχινδῖνος. Α. Θ. Σ.

λιχνεία (ἡ)· τὸ λιχνεύειν, σφοδρὰ ἐπιθυμία φαγητοῦ, λαιμαργία· || ἐπιθυμία ἐκλεκτοῦ φαγητοῦ, λιχουδιά· || *λιχνεῖαι* (αἱ)· ἐκλεκτά, ὀρεκτικὰ φαγητά, κοιν. *λιχουδιές*.

λίχνευμα (τό)· ἐκλεκτόν, ὀρεκτικὸν φαγητόν, κοιν. *λιχουδιά*.

λιχνεύω, καὶ ***λιχνεύομαι***· εἶμαι λίχνος, ἐπιθυμῶ καλὰ φαγητά, κοιν. *λιχουδεύομαι*.

λιχνίζω· δημοτ., ἀποχωρίζω τὸ ἄχυρον ἀπὸ τοῦ σίτου τῇ βοηθείᾳ ἐλαφρῶς πνέοντος ἀνέμου, ἢ διὰ λικμητηρίου, ἀρχ. *λικμῶ* (ἐκ τοῦ *λικμίζω*).

λίχνισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *λιχνίζω* (βλ. λ.).

λιχνιστήρι (τό)· τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται τὸ λίχνισμα, *λικμητήριον*.

λιχνιστὴς (ὁ)· ὁ λικμίζων, ὁ ἐργάτης τοῦ λιχνίσματος.

λιχνιστικός, *—ή, —όν*· *λικμητικὸς* (βλ. λ.).

Λιχνόβσκυ (Lichnowsky), ***Κάρολος - Μάρξ***, *πρίγκιψ—*. Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1860—1928). Καταγόμενος ἐκ πριγκιπικῆς οἰκογενείας τῆς Βοημίας, εἰσῆλθε νεώτατος εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον. Ἀφοῦ ὑπηρέτησεν εἰς τὰς πρεσβείας Στοκχόλμης, Κωνσταντινουπόλεως, Βουκουρεστίου καὶ Βιέννης, ἐτοποθετήθη τῷ 1899 ὡς διευθυντὴς τοῦ προσωπικοῦ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῷ 1904, τεθεὶς τῇ αἰτήσει του εἰς διαθεσιμότητα, ὠνομάσθη μέλος τῆς ἄνω βουλῆς τῆς Πρωσσίας καὶ παρέμεινεν ἰδιωτεύων. Ἀλλὰ τῷ 1912 ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ ἐστάλη εἰς τὸ Λονδῖνον ὡς πρεσβευτής. Χάρις εἰς τὴν δεξιότητά του καὶ τὴν συμπάθειαν, ἧς ἀπελάμβανε παρὰ τῷ ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν Γκρέϋ, ἠδυνήθη νὰ καθησυχάσῃ τὴν Ἀγγλίαν διὰ τὴν ἀποστολὴν εἰς Τουρκίαν τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Λίμαν φὸν Σάντερς καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἀπειληθείσας περιπλοκὰς ἐκ τῆς συζητουμένης συμφωνίας περὶ ζωνῶν ἐπιρροῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ περὶ τῶν ἀφρικανικῶν ἀποικιῶν τῆς Πορτογαλίας. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἤδη συνδεθῆ διὰ μυστικῆς συμμαχίας μετὰ τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ Λιχνόβσκυ κατέστησε περὶ τούτου ἐνήμερον τὴν κυβέρνησίν του, εἰς ἣν οὐδεμίαν ἀφῆκεν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς στάσεως τῆς Ἀγγλίας ἐν περιπτώσει γαλλογερμανικῆς συρράξεως. Οὐχ ἧττον, ὅτε κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν, κατηγορήθη ὅτι ἐχειρίσθη ἀδεξίως τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν, ἐτοποθετήθη δὲ ὡς ἔφεδρος ἴλαρχος εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον. Τῷ 1917, ἵνα ἀπαντήσῃ εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ κατακραυγήν, ὑπέβαλεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἀποστολῆς του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπέρριπτε τὰς εὐθύνας τῶν ἐπελθόντων γεγονότων εἰς σφάλματα τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βερολίνου. Ἀντίγραφον τοῦ ὑπομνήματος τούτου εἶχε παραδώσει εἰς τὸν φίλον του τραπεζίτην Βίττιγκ, παρ' οὗ ἔλαβεν αὐτὸ καὶ ἔφερεν εἰς τὴν δημοσιότητα ὁ εἰρηνιστὴς λοχαγὸς Μπέερφελντ, τῷ 1918. Ἡ δημοσίευσις ἐπροκάλεσε βαθεῖαν αἴσθησιν εἰς τὴν δημοσίαν γνώμην τῆς Εὐρώπης, ἐνίσχυσε δὲ τὴν ὑπὸ τῶν συμμάχων ὑποστηριζομένην ἄποψιν περὶ τῶν εὐθυνῶν τῆς Γερμανίας διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου. Ὁ Λιχνόβσκυ ἀπεκλείσθη τότε ἐκ τῆς ἄνω βουλῆς καὶ ἀπειλούμενος ὑπὸ τῶν ἐθνικοφρόνων ἔφυγεν εἰς Ἑλβετίαν. Ἐπανῆλθε μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς δημοκρατίας, ἐπὶ βραχύ, μεθ' ὃ ἐγκατεστάθη εἰς τὰ κτήματα αὐτοῦ ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν του ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Βερολιναίαν Τάγκεμπλαττ» τὰ ἀπομνημονεύματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀβύσσου». Θ. Κ.

Κάρολος Λιχνόβσκυ.

λίχνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ σφόδρα ἐπιθυμῶν τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, κοιν. *λιχούδης*· || πολυφάγος, ἄπληστος, λαίμαργος.

Λιχουδέσι ἢ ***Λυκουδέσι*** */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 161. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Κλωνὶ* καὶ *Τριπύλα*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 368. Χ. Δ.

λιχουδεύομαι· εἶμαι λιχούδης, ἐπιθυμῶ σφόδρα ἐκλεκτὰ καὶ ὀρεκτικὰ φαγητά, λιχνεύω.

λιχούδης (ὁ)· ὁ σφόδρα ἐπιθυμῶν ἐκλεκτὰ καὶ ὀρεκτικὰ φαγητά, λίχνος.

Digitized by Google

λιχουδιὰ (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λιχούδη, σφοδρὰ ἐπιθυμία ἐκλεκτῶν ἢ ὀρεκτικῶν φαγητῶν, λιχνεία· || *λιχουδιὲς* (οἱ)· ἐκλεκτὰ φαγητά.

λιχουδιάρης (ὁ)· ὁ ἐπιζητῶν λιχουδιές, λιχούδης.

Λὶ-Χοὺνγκ-Τσὰνγκ (Li-Hung-Chang). Κινέζος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1823 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1901. Ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορίας ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν Τάϊπινγκς καὶ Νίενφεῖ καὶ διωρίσθη ἀντιβασιλεὺς τοῦ Χουκβὰνγκ, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1870, ὁπότε ἐγένετο ἀντιβασιλεὺς τῆς μεγάλης ἐπαρχίας Τσὶ-λί. Κατέβαλε μεγίστας προσπαθείας, ὅπως ἀποτρέψῃ πᾶσαν ἀντιξενικὴν κίνησιν τοῦ κινεζικοῦ λαοῦ καὶ διωρίσθη μέλος τοῦ μεγάλου συμβουλίου τοῦ κράτους. Ἔκτοτε, μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐξαιρέσει μικρῶν διαλειμμάτων, διηύθυνεν οὐσιαστικῶς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Κίνας. Τῷ 1876 συνῆψε μετὰ τοῦ Θωμᾶ Wade τὴν συνθήκην τοῦ Τσιφού. Ἐπίσης συνῆψε συμβάσεις μετὰ τοῦ Περοὺ καὶ τῆς Ἰαπωνίας καὶ γενικῶς διηύθυνε τὴν κινεζικὴν πολιτικὴν ἐν Κορέᾳ. Τῷ 1875, ἀποθανόντος τοῦ αὐτοκράτορος Τσοὺνγκ-σί, ὁ Λὶ συνεκέντρωσε κρυφίως στρατὸν εἰς τὸ Πεκῖνον καὶ διὰ πραξικοπήματος ἐγκατέστησε καὶ ἀνεκήρυξεν αὐτοκράτορα τὸν Κουὰνγκ-σί, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν δύο αὐτοκρατειρῶν. Τῷ 1886 συνῆψεν ἑτέραν συνθήκην μετὰ τῆς Γαλλίας. Κυρίως ὅμως ὁ Λὶ ἐπέστησε μεγάλως τὴν προσοχήν του εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἰσχυροῦ στρατοῦ καὶ ἐδαπάνησε σημαντικὰ ποσὰ διὰ τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Πὸρτ-Ἀρθοὺρ καὶ τοῦ Τακού. Μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Κίνας τῷ 1894 ὁ Λὶ ἐστάλη ἀντιπρόσωπος αὐτῆς εἰς τὸ ἐν Σιμονοσέκι συνελθὸν συνέδριον καὶ ὑπέγραψε τὴν παραχώρησιν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν τῆς Φορμόζας, τῶν νήσων Πεσκαντόρες καὶ τῆς χερσονήσου Λιάουτουνγκ. Διὰ μεταγενεστέρας συμφωνίας ἡ χερσόνησος Λιάουτουνγκ ἐπεστράφη ἔναντι μεγάλης ἀποζημιώσεως, εἰς τὴν Κίναν. Τῷ 1896 ἀντεπροσώπευσε τὴν Κίναν κατὰ τὴν στέψιν τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ Β' καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεσκέφθη τὴν Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Ἅμα τῇ ἐπανόδῳ του εἰς Πεκῖνον ὑπῆρξεν ὁ πραγματικὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Κίνας. Τῷ 1900 διωρίσθη ἀντιβασιλεὺς τῶν δύο Κουὰνγκ μὲ ἕδραν τὴν Καντῶνα, ἀλλ' ἀνεκλήθη εὐθὺς μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος τῶν Μπόξερς εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπετεύχθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1901 ἡ ὑπογραφὴ εἰρήνης μετὰ τῶν Μ. Δυνάμεων. Ἀπέθανε μετὰ δίμηνον, ἐγκαταλείψας καὶ σπουδαιότατα ἀπομνημονεύματα, ἐκδοθέντα δὶς εἰς τὴν ἀγγλικὴν (1913 καὶ 1917) καὶ τῷ 1915 εἰς τὴν γερμανικήν. Μ. Ν. Δ.

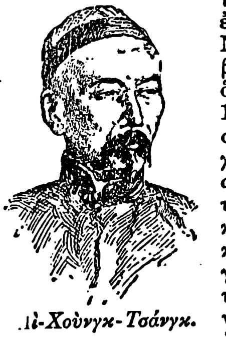

Λὶ-Χοὺνγκ-Τσάνγκ.

Λίχτβαρκ (Lichtwark), ***Ἀλφρέδος***. Γερμανὸς τεχνοκρίτης, γεννηθεὶς ἐν Ἁμβούργῳ (1852—1914). Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν Λειψίᾳ καὶ Βερολίνῳ καὶ ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν δι' ἔργου του ἐπὶ τῆς διακοσμητικῆς τέχνης τῶν πρώτων χρόνων τῆς γερμανικῆς ἀναγεννήσεως (1888), διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἁμβούργῳ μουσείου, τὸ ὁποῖον ἀναδιωργάνωσε καὶ ἐπλούτισεν. Ἀκολουθῶν τὴν νεωτέραν σχολήν, ἐξωτερίκευσε τὰς ἰδέας του εἰς τὰ συγγράμματά του, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν πρακτικὴν αἰσθητικήν. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ ἔργα του: «Ἕρμανν Κάουφμανν καὶ ἡ τέχνη ἐν Ἁμβούργῳ» (1893), «Τὰ μέσα καὶ οἱ σκοποὶ τῆς ἐρασιτεχνίας» (1894), «Ἡ σημασία τῆς φωτογραφίας ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν» (1894), «Ἡ λατρεία τῶν ἀνθέων» (1897), «Ὁδηγίαι διὰ τὴν μελέτην καλλιτεχνημάτων» (1904), «Ψυχὴ καὶ καλλιτέχνημα. Μελέται ἐπὶ τοῦ Μπαῖκλιν» (1902), «Ὁ Γερμανὸς τοῦ μέλλοντος» (1905), «Meister Francke» (1898), «Meister Bertram 1367—1415» (1905). Συλλογὴ τῶν μελετῶν του ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Μάννχαρτ καὶ Σέφφλερ τῷ 1917 εἰς δύο τόμους. Γ. Ε. Κ.

Λίχτβερ (Lichtwer), ***Μάγνος - Γοδοφρεῖδος***. Γερμανὸς ποιητὴς (1719—1783). Τὸ κύριον ἔργον του εἶναι: «Τέσσαρα βιβλία αἰσωπείων μύθων». Γ. Ε. Κ.

Λιχτενάου (Lichtenau), ***Βιλλελμίνη - Ἔνκε***, *κόμισσα φὸν—*. Περίφημος ἐρωμένη τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου - Γουλιέλμου Β', γεννηθεῖσα ἐν Πότσδαμ τῷ 1754 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1820. Θυγάτηρ ἑνὸς μουσικοῦ τῆς πρωσσικῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, ὡραιοτάτη καὶ χαριέσσα, κατέστη εἰς ἡλικίαν δεκαὲξ ἐτῶν ἐρωμένη τοῦ τότε διαδόχου Φρειδερίκου - Γουλιέλμου, ὅστις ἐγκατέστησεν αὐτὴν εἰς Καρλόττενμπουργκ καὶ πρὸς τήρησιν τῶν προσχημάτων τὴν ἐνύμφευσε μετὰ τοῦ θαλαμηπόλου του Ρίτς (Rietz), ὅταν δὲ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς ἀπένειμε τὸν τίτλον τῆς κομίσσης τοῦ Λιχτενάου. Ἡ Βιλλελμίνη, καίπερ οὐδόλως ἀναμιχθεῖσα εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις τῆς χώρας, ἤσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ Πρώσσου βασιλέως, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ κατέστη μήτηρ τριῶν τέκνων. Αὐτὴ αὕτη ἡ βασίλισσα ὑπεχρεώθη νὰ τὴν περιβάλῃ διὰ τῆς φιλίας της, οἱ δὲ ὑπουργοὶ καὶ οἱ ξένοι ὑπουργοὶ ἐπεδίωκον τὴν ἀπόκτησιν τῆς εὐνοίας της. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, ἡ εὐνοουμένη του ἐστερήθη ὁλοκλήρου τῆς περιουσίας, ἣν τῆς εἶχε παραχωρήσει ὁ βασιλικὸς ἐραστής της, ἐρρίφθη δὲ καὶ εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ δεκαοκτὼ μῆνας. Ἀνακτήσασα τὴν ἐλευθερίαν της ἔζησε βίον εἰς ἄκρον ἐλευθέριον καὶ σκανδαλώδη, περιεπλάκη δὲ καὶ εἰς πολλὰς τυχοδιωκτικὰς περιπετείας. Ἐν τούτοις ὁ Ναπολέων, ὅτε ἐγένετο κύριος τῆς Πρωσσίας (1807), ἐνήργησε ν' ἀποδοθῇ εἰς αὐτὴν μέρος τῆς περιουσίας της. Συνέγραψεν ἄξια λόγου «Ἀπομνημονεύματα». —Ω.

Λίχτενμπεργκ (Lichtenberg) */Γεωγρ./*. Προάστειον τοῦ Βερολίνου (βλ. λ. *Βερολῖνον* τ. Ζ', σ. 120, β').

— **Λίχτενμπεργκ** (Lichtenberg) */Γεωγρ./*. Πρώην πριγκιπᾶτον, κείμενον μεταξὺ τοῦ βαυαρικοῦ παλατινάτου, τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μπίρκενφελντ καὶ τῆς Ρηνανίας, ἐκτάσεως 537 τ. χλμ., ἀποτελοῦν ἀπὸ τοῦ 1835 τὴν πρωσσικὴν ἐπαρχίαν Ζάνκτ Βέντελ, ἐν τῷ νομῷ Τρίρ. Κάτ. 32.219 (1922). Τὸ Λίχτενμπεργκ, ἀρχικῶς ὑπάρχον ὡς δεσποτεία Μπάουμχόλντερ, παρεχωρήθη τῷ 1816 παρὰ τῆς Πρωσσίας εἰς τὸν δοῦκα Ἐρνέστον Α' τοῦ Σὰξ Κοβούργου, κατ' ἀπόφασιν τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης. Οὗτος τὸ ἐξεχώρησε τῷ 1834 εἰς τὴν Πρωσσίαν ἀντὶ ἰσοβίου ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως 500.000 μάρκων. Θ. Κ.

Λίχτενμπεργκ (Lichtenberg), ***Γεώργιος - Χριστόφορος***· Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ φυσικὸς (1742—1799). Καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1769 ἐν Γοτίγγῃ γνωστὸς διὰ τὰς ἐπὶ τῆς πειραματικῆς φυσικῆς διδασκαλίας του καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐφευρέσεις του. Τὴν φήμην του ὡς συγγραφέως ἀπέκτησε διὰ τῶν φιλοσοφικῶν ἀφορισμῶν καὶ σατιρικῶν ἐπιγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐκδιδόμενον «Γοττιγγιανὸν ἡμερολόγιον» (1778—1799). Εἰς τὰς πλήρεις εὐθύμου πνεύματος καὶ κλασσικῆς σαφηνείας δημοσιεύσεις του ἐπιτίθεται ἐναντίον τῆς αἰσθηματικῆς φαντασίας καὶ τοῦ παντὸς εἴδους μυστικισμοῦ. Ἔγραψε πραγματείαν ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ μυθιστορήματος καὶ ἐδημοσίευσε τὸ γελοιογραφικὸν ἔργον: «Διεξοδικαὶ ἐξηγήσεις εἰς χαλκογραφίας τοῦ Χόγκαρτ» (1794—1799, 5 τεύχη), πλῆρες ὀξείας σατιρικῆς παρατηρήσεως ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου Ἄγγλου καλλιτέχνου. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῶν υἱῶν του (1800—1805 εἰς 9 τόμους). [Πρβλ. *Grisebach*, Gedanken u Maximen aus L s Schriften (μετὰ βιογραφίας, 1871). —*Dostal-Winkler*. L. und Kant (1924)]. Γ. Ε. Κ.

— **Λίχτεμπεργκ** (Lichtemberg), *σχήματα [Φυσ.]*. Ὅταν ἠλεκτρικὴ ἐκκένωσις διὰ σπινθῆρος ἢ ἀκίδων συναντᾷ στερεὸν κώλυμα, π. χ. ὑαλίνην πλάκα, διαδίδεται ἐν αὐτῷ κατὰ ἐντελῶς περίεργον τρόπον. Τὴν τροχιάν, ἣν ἀκολουθεῖ ἡ ἐκκένωσις, δυνάμεθα νὰ δείξωμεν κατὰ διαφόρους τρόπους, ὡς π. χ. ἐὰν ρίψωμεν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ἐκκενώσεως προσβληθέντα μέρη κόνιν ἐξ ἀνθέων θείου, ὅτε ἡ κόνις προσκολλᾶται κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τῶν προσβληθέντων μερῶν. Αἱ τροχιαί, ἃς ἀκολουθεῖ ἡ ἐκκένωσις, ἔχουσι διάφορον μορφὴν ἀναλόγως τοῦ ἂν τὸ προκαλοῦν αὐτὴν ἠλεκτρόδιον εἶναι θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς φορτισμένον. Τὰ ἄνω προκύπτοντα σχήματα κατὰ τὴν ἠλεκτρικὴν ἐκκένωσιν καλοῦνται *σχήματα Λίχτεμπεργκ* ἢ *ἠλεκτρικὰ σχήματα*. Κ. Π.

Λιχτενμπερζὲ (Lichtenberger)· βλ. λ. *Λικτανμπερζέ*.

Λιχτενστάϊν (Liechtenstein) */Γεωγρ./*. Ἀνεξάρτητος ἡγεμονία, μετὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μονακὸ καὶ τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἁγίου Μαρίνου, τὸ μικρότερον κράτος τῆς Εὐρώπης, συνορευόμενον δυτικῶς μετὰ τοῦ ἑλβετικοῦ καντονίου τοῦ Ἁγίου Γάλλου, βορειοανατολικῶς ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς χώρας Βόραρλμπεργκ καὶ νοτίως ὑπὸ τοῦ ἑλβετικοῦ καντονίου Γκράουμπύντεν, ἐκτάσεως 159 τ. χλμ. καὶ πληθυσμοῦ 11 500 κατοίκων (1920), ἀσχολουμένου εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἔχει σχολεῖα καὶ καλὸν ὁδικὸν δίκτυον, ἡ σιδηροδρομικὴ δὲ γραμμὴ Φέλντκιρχ—Μποὺχς διέρχεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του εἰς μῆκος 9 χλμ Κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1921 εἶναι κληρονομικὴ συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ βουλῆς ἐκ 15 μελῶν, ἐξ ὧν τοὺς τρεῖς διορίζει ὁ ἡγεμών. Πρὸ τοῦ πολέμου ἐτέλει οὐσιαστικῶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αὐστροουγγαρίας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς δυαδικῆς μοναρχίας, ἡ διοίκησις τῆς ἡγεμονίας τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἑλβετίας. Ἀπὸ τοῦ 1920 τὸ κυκλοφοροῦν νόμισμα, τὰ ταχυδρομεῖα καὶ τὰ δικαστήρια εἶναι τὰ τῆς Ἑλβετίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1924 καὶ ἡ τελωνειακὴ καὶ φορολογικὴ ὑπηρεσία καὶ ἡ διπλωματικὴ ἀντιπροσώπευσις. Ἡ κυβέρνησις παραμένει εἰς τὴν πρωτεύουσαν *Φαντοὺς* (κάτ. 1.405). Ἐθνικὰ χρώματα κυανοῦν καὶ ἐρυθρόν. Θ. Κ.

— */Φιλοτ./* Τὸ μικρὸν τοῦτο πριγκιπᾶτον μόλις κατὰ τὸ 1912 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον γραμματόσημα, ἤτοι μίαν σειρὰν ἀπὸ 3 ἀξίας, παριστῶσαν τὸν βασιλεύοντα πρίγκιπα Ἰωάννην τὸν Β' καὶ μὲ ἀξίας εἰς αὐστριακὸν νόμισμα χέλλερ. Τῷ 1917 ἐξεδόθη νέα σειρὰ 6 ἀξιῶν ἀπὸ 3—25 χέλλερ, ἡ ὁποία ἐπεσημάνθη κατόπιν, καὶ τῷ 1920 τὴν διεδέχθη ἄλλη σειρὰ παριστῶσα τοπία, χωρὶς ὀδόντωσιν. Ταυτοχρόνως ἐξεδόθησαν δύο ἄλλαι σειραί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ δευτέρα ἀναμνηστικὴ τῆς ὀγδοηκονταετηρίδος τοῦ βασιλεύοντος πρίγκιπος, παριστῶσα τὴν Παναγίαν. Ἀπὸ τοῦ 1921 ἡ νομισματικὴ μονὰς τοῦ Λιχτενστάϊν μετεβλήθη εἰς ράππεν καὶ φράγκα ὅπως τῆς γειτονικῆς του Ἑλβετίας, καὶ τὰ γραμματόσημα ἔλαβον ἔκτοτε τὴν νέαν αὐτὴν νομισματικὴν μονάδα. Ὅλαι αἱ ἐκδοθεῖσαι κατόπιν σειραὶ εἶναι ἀληθινὰ καλλιτεχνήματα εἰς ἐκτύπωσιν Παριστῶσι τὰ ἐμβλήματα τῆς χώρας, τοπία καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἔχουσι πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τοὺς συνδυασμοὺς τῶν χρωμάτων. Ἡ σειρὰ τοῦ 1921 ἀποτελεῖται ἀπὸ 15 ἀξίας, τῶν 2 1/2 ράππεν μέχρις 1 φράγκου, τοῦ 1924 εἶναι μικροτέρα ἀπὸ 9 ἀξίας, τῶν 2 1/2 ράππεν μέχρις 1 1/2 φράγκου. Ἐξεδόθησαν ἐπίσης πολλαὶ ἀναμνηστικαὶ σειραί, καὶ ἑτέρα μικρὰ σειρὰ (1925) τριῶν ἀξιῶν διὰ τὴν ὀγδοηκονταπενταετηρίδα τοῦ πρίγκιπος. Ἄλλη ἐκ 3 ἀξιῶν (1927) περιθάλψεως. Ἄλλη (1928) ἐκ 4 ἀξιῶν διὰ τοὺς πλημμυροπαθεῖς τοῦ Ρήνου. Ἑτέρα ἀπὸ 8 ἀξίας (1928) ἀναμνηστικὴ τοῦ πρίγκιπος. Τέλος ἄλλη (1929) ἀναμνηστικὴ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Φραγκίσκου Α' εἰς τὸ πριγκιπᾶτον. Κατὰ τὸ 1930 ἐξεδόθη νέα σειρά, παριστῶσα τοπία καὶ τύπους τοῦ πριγκιπάτου, ἀληθινὰ καλλιτεχνήματα. Ἐκτὸς αὐτῶν ἐξεδόθησαν ἐνάριθμα γραμματόσημα (1920 καὶ 1928). Τὰ γραμματόσημα τοῦ Λιχτενστάϊν εἶναι περιζήτητα ἀπὸ τοὺς συλλέκτας τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ ἡ ἐμπορικὴ ἀξία των εἶναι ἀρκετὰ σημαντική. (Ε. Φ. Ε.)

Λιχτενστάϊν (Liechtenstein).—1) ***Ἰωσὴφ-Βέντσελ***, *πρίγκιψ —*. Αὐστριακὸς στρατάρχης (1696—1772). Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Τούρκων (1716—1720) καὶ εἰς τὸν Ρῆνον κατὰ τὸν πόλεμον τῆς πολωνικῆς διαδοχῆς (1734), μεθ' ὃ ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Βερολῖνον καὶ βραδύτερον εἰς Βερσαλλίας (1737—1741). Ἐπανελθὼν ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐν Σιλεσίᾳ καὶ Βοημίᾳ, καὶ ὀνομασθεὶς στρατάρχης ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς στρατιᾶς τῆς Ἰταλίας καὶ κατήγαγε τὴν νίκην τῆς Πλακεντίας. Ἔπειτα ἀφωσιώθη ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ αὐστριακοῦ πυροβολικοῦ. —2) ***Ἰωάννης-Ἰωσήφ***, *πρίγκιψ—*. Αὐστριακὸς στρατάρχης (1760—1830). Διεκρίθη εἰς τοὺς κατὰ τῆς Τουρκίας (1788—1790) καὶ κατὰ τοῦ Μ. Ναπολέοντος πολέμους. Συνετέλεσεν εἰς τὴν νίκην τῆς Τρέμπια, διέπρεψεν εἰς τὰς μάχας Νόβι, Χοενλίντεν καὶ Σάλτσβουργ. Γενόμενος ἡγεμὼν τοῦ Λιχτενστάϊν ἐκάλυψε τὴν ὑποχώρησιν τῶν Αὐστριακῶν μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ἄουστερλιτς καὶ ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Πρεσβούργου. Τῷ 1809, διοικῶν τὸ ἱππικὸν καὶ τοὺς γρεναδιέρους, ἐπολέμησε γενναίως εἰς Ἔσσλιγκ καὶ Βαγκρὰμ καὶ διεδέχθη τὸν ἀρχιδοῦκα Κάρολον εἰς τὴν ἀρχιστρα-

Digitized by Google

τηγίαν τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ. Ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τῆς Βιέννης. Θ. Κ.

—Λιχτενστάϊν (Lichtenstein), *Ἰλλέλ* Ραββῖνος καὶ λόγιος (1815—1891), γεννηθεὶς ἐν Οὐγγαρίᾳ. Εἶναι γνωστὸς περισσότερον διὰ τὸν ἀγῶνά του κατὰ τῶν νεωτεριστικῶν τάσεων τῶν Ἑβραίων καὶ διὰ τὴν προσκόλλησίν του εἰς τὰ παλαιὰ ἤθη. Κατεπολέμησε τὴν ἵδρυσιν ραββινικοῦ σεμιναρίου μὲ κυβερνητικὴν ὑποστήριξιν καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως. Α. Ε. Μ.

Λιχτερφέλντε (Lichterfelde) *[Γεωγρ.]*. Ἄλλοτε προάστειον, περιληφθὲν ἀπὸ τοῦ 1920 ἐντὸς τοῦ σχεδίου πόλεως τοῦ Βερολίνου εἰς ἀπόστασιν 9 χλμ. πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς κεντρικῆς πόλεως. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ἡ στρατιωτικὴ σχολὴ τοῦ Βερολίνου. Μ. Δ. Β.

λίψ, —*βὸς* (ὁ). Ἐκαλεῖτο οὕτως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὁ ἄνεμος ὁ πνέων περίπου ἀπὸ ΝΔ. καὶ ἀντιστοιχῶν εἰς τὸ ἀνεμολόγιον τῶν 32 διευθύνσεων περίπου πρὸς τὸν S W 1/4 W. Σήμερον καλεῖται *λὶψ* ὑπὸ τῶν ναυτικῶν ὁ πραγματικὸς νοτιοδυτικὸς (SW) τοπικὸς ἄνεμος (κοιν. *γαρμπῆς*). Διὰ τοῦ ὅρου *λὶψ* καλοῦνται αἱ ἑξῆς δύο κατηγορίαι ἀνέμων:

α') Ὁ *σιρόκκος* ἢ *λίψ*, ὅστις εἶναι ὁ θερμὸς καὶ συνήθης ὑγρὸς Ν.—ΝΔ. ἄνεμος τῆς Μεσογείου, πνέων ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἀνὰ τὰ παράλια τῆς Ἀλγερίας καὶ τῆς Τύνιδος εἰς τὴν Σικελίαν, τὴν Ν. Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὁ ἀντίθετος τῆς *μπόρα* ἢ *βορρᾶ* (bora) τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Ὁ σιρόκκος ἢ λὶψ πνέει, ὅταν ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις εἶναι ὑψηλὴ ἐν Ἀφρικῇ καὶ σχετικῶς χαμηλὴ ἐπὶ τῆς Μεσογείου, ἡ ὑφίσταται στάσιμος ἢ μεταβατικὴ βαρομετρικὴ ὕφεσις ἐπ' αὐτῆς (συνηθέστερον ἀπὸ Ὀκτωβρίου μέχρις Ἰανουαρίου καὶ μάλιστα κατὰ Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον). Εἰς τοὺς τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ λίψ, ὡς ἐκ τῆς τοπογραφικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους, κατέρχεται ἐξ ὑψηλῶν ὀρέων, θερμαινόμενος καὶ ξηραινόμενος διὰ τῆς ταχείας καθόδου του καθίσταται ὑπερμέτρως ξηρὸς καὶ καυστικός.

β') Ὁ *λίψ*, ἄνεμος διαφόρων διευθύνσεων, κυρίως δυτικός, θερμὸς καὶ ξηρός, ὀχληρὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ καταστρεπτικὸς εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ θερμότης καὶ ξηρότης τῶν ἀνέμων τούτων ὀφείλεται εἰς τὸ μέγεθος τοῦ ὕψους, ἐκ τοῦ ὁποίου κατέρχονται. Θ. Θ. Φ.

Λίψ, *Κωνσταντῖνος*. Βυζαντινὸς πατρίκιος ἐπὶ Λέοντος ΣΤ' (886—912) καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Κωνσταντίνου Ζ'. Τῷ 917 συμμετέσχεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείαν ὡς σύμβουλος τοῦ ἀρχιστρατήγου Λέοντος Φωκᾶ, καὶ ἐφονεύθη εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀγχίαλον μάχην τῆς 21 Αὐγούστου 917. Ὁ πατρίκιος Λὶψ ἦτο πλουσιώτατος καὶ ἀνήγειρεν ἰδίαις δαπάναις τὴν φερώνυμον αὐτοῦ μονὴν (βλ. λ. *Λιβὸς μονή*). Ν. ΚΛΙ

Λίψε (Lipse), *Ἰοῦστος*. Βέλγος φιλόλογος (βλ. *Λίπσε*).

Λίψιος (Lipsius)· βλ. *Λίπσιους*.

Λιψὸ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον χερσονησίζον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Λευκάδος (πλάτ. 38°34'35" Β, μήκ. 20°39'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia), χωρίζον ἀμφιδύμως τὸν κόλπον τῆς *Βασιλικῆς* πρὸς Δ. του καὶ τὸν ὅρμον *Ἀφτέλι* πρὸς Ἀν. Λέγεται καὶ *Λιψόπυργος*. Σ. Ε. Λ.

Λιψοκουτάλα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησὶς τοῦ Σαρωνικοῦ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, ἡ ἀρχαία *Ψυττάλεια* (βλ. λ.).

Λιψόπυργος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς Λευκάδος (βλ. λ. *Λιψὸ*).

λιψός, —*ή*, —*όν* ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *λειψὸς* (βλ. λ.).

Λιψωνᾶς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μαστὸς πρὸς Β. τῆς κωμοπόλεως τῆς Μονεμβασίας, ἐφ' οὗ τῷ 1896 ἀνηγέρθη ὁ φάρος (πλάτ. 36°40'49" Β., μήκ. 23°03'30" Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia), ὅστις τροποποιηθεὶς (1923) ἐκπέμπει φῶς λευκὸν σχαρδαμύσσον 12 μιλλ. Σ. Ε. Λ.

Λιώσα *οἶκος*· βλ. *Λιόσα*.

Λό. Τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς κινεζικῆς τριάδος τῶν θεῶν τοῦ καλοῦ. Προΐσταται τῆς γενέσεως καὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν αἰωνιότητα τῆς οἰκογενείας.

Λὸ (Loo) *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν Ὀλλανδίᾳ, πλησίον τῆς πόλεως Ἄπελντορν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γκέλντερλαντ, χρησιμοποιουμένη ὡς θερινὴ διαμονὴ τῶν βασιλέων τῆς Ὀλλανδίας.

Λὸ (Loo), *βὰν* —· βλ. *Βανλό*.

Λόα (Loa) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Χιλῆς. Πηγάζει ἐκ τοῦ ἡφαιστείου Μίνιο καὶ χύνεται εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν μετὰ ροῦν 440 χλμ. Μ. Δ. Β.

λοαζελευρία (ἡ) (loiseleuria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικωδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: *λοαζελευρίαν τὴν χαμοφυῆ* (Loiseleuria procumbens). Τὰ ἄνθη της, χρώματος ἀνοικτοῦ ροδίνου, εἶναι τεταγμένα κατὰ ταξιανθίας καλαθίων, ὁ δὲ καρπός της ἐρυθρωπὴ κάψα. Ἀπαντᾷ εἰς ὑψηλὰς περιφερείας. Κ. ΠΑΠ.

λόαι (αἱ) (Las loas) *[Ἰσπαν. Θεατρ.]*· βλ. λ. *Ἀοῦτος σακραμεντάλες*.

Λοάνγκο (Loango) *[Γεωγρ.]*. —1) Χώρα τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Κόνγκο καὶ 4° Ν. πλάτους. Ἀποτελεῖ παραλιακὴν λωρίδα μεταξὺ τῆς Κιλούνγκα πρὸς Β. καὶ τῆς Λοέμα πρὸς Ν. καὶ εἶναι διανεμημένη μεταξὺ τοῦ Γαλλικοῦ Κόνγκο, τοῦ Βελγικοῦ Κόνγκο καὶ τῆς Πορτογαλικῆς Ἀγκόλας. Ἡ ἀκτὴ τοῦ Λοάνγκο σχηματίζει δύο κόλπους, τὸν τοῦ *Λοάνγκο* καὶ τὸν τῆς *Καμπίντα*, καὶ εἶναι χθαμαλὴ καὶ ἑλώδης, ὑψουμένη πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν κλιμακηδόν. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Κουΐλου-Νιάρι, Λοέμα, Κιλοάνγκο καὶ Λουκούλλα καὶ εἶναι λίαν εὔφορος μετὰ παναρχαίων δασῶν, ἐξάγουσα καουτσούκ, φοινικοπυρῆνας καὶ φοινικέλαιον. Κατοικεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν φυλῶν Λοάνγκο ἢ Μπαβίλι καὶ Μπαφιότε, τὰς ὁποίας οἱ Εὐρωπαῖοι ὀνομάζουν Καμπίντα. Οἱ ἰθαγενεῖς εἶναι μεγαλόσωμοι, καστανέρυθροι, δολιχοκέφαλοι καὶ οὐχὶ ἄγριοι.

—2) Πόλις τῆς ὁμωνύμου χώρας, ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Λοάνγκο. Κεῖται εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Νιάρι-Κουΐλου καὶ ἦτο ἄλλοτε πόλις σημαντική, ἔχουσα περὶ τοὺς 18 000 κατ. Νῦν εὑρίσκεται ἐν παρακμῇ, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι σημαντικὸς λιμὴν εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων τῆς γαλλικῆς περιφερείας Κόνγκο-Οὐμπανγκί. Μέχρι τοῦ 1868 ἦτο ἐκ τῶν κυριωτέρων κέντρων προμηθείας δούλων εἰς τοὺς Εὐρωπαίους δουλεμπόρους.

Ἡ χώρα ἀνῆκεν ἄλλοτε εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Κόνγκο. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος κατέστη ἀνεξάρτητον κράτος καὶ ἤκμαζεν εἰσέτι περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Οἱ ἡγεμόνες αὐτοῦ ἐπλούτουν ἐμπορευόμενοι δούλους. Τῷ 1766 ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ χώρᾳ Γάλλοι ἱεραπόστολοι, οἵτινες ἤρχισαν νὰ προσηλυτίζουν τοὺς ἰθαγενεῖς εἰς τὸν Χριστιανισμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἡγεμὼν αὐτῆς εἶχεν ἤδη προσηλυτισθῆ. Μ. Δ. Β.

Λοάντα (Loanda) *[Γεωγρ.]*. Περιφέρεια ἐν τῇ πορτογαλικῇ κτήσει τῆς Ἀγκόλας (Δυτ. Ἀφρική), ἔχουσα ὡς πρωτεύουσαν τὸν *Ἅγιον Παῦλον* (βλ. λ.) τῆς Λοάντα (São Paolo de Loanda).

λοβάνη (ἡ) (Lovan) *[Φαρμακογν.]*. Λιπαρὰ οὐσία χρησιμεύουσα ὡς βάσις πρὸς κατασκευὴν ἀλοιφῶν, ἀποτελουμένη ἐκ ἀκατεργάστου λίπους ἐρίων καὶ κεκαθαρμένων ὀρυκτελαίων. Προσλαμβάνει ἱκανὸν ποσὸν ὕδατος. Κ. Γ. Μ.

Λόβασι-Μπακτσὲ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Κηπάρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λόβατ (Lovat), *Σίμων-Φρέιζερ*. Σκῶτος εὐγενὴς ἰακωβίτης, διάσημος διὰ τὸν τυχοδιωκτικόν του βίον (1667—1747). Τῷ 1696 ἀνημφεύθη διὰ τῆς βίας τὴν κόμισσαν χήραν καὶ μόνην κληρονόμον τοῦ λόρδου Λόβατ, οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Ἐγκαταλείψας τὴν σύζυγόν του ἐγένετο αἴτιος ἀντεκδικήσεων μεταξὺ τῶν συγγενῶν αὐτῆς καὶ τῶν τῆς συζύγου του. Γενόμενος ἰακωβίτης κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν παρὰ τῇ χήρᾳ Ἰακώβου τοῦ Β'. Συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ὡς ραδιουργὸν ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Βαστίλλην. Διὰ νὰ ἀποφυλακισθῇ ἠσπάσθη τὸν καθολικισμὸν καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς βασιλίσσης Ἄννης μετέβη εἰς Σκωτίαν, ὅπου καὶ κατώρθωσε νὰ τύχῃ ἀμνηστίας καὶ ν' ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν περιουσίαν του. Ταυτοχρόνως ὅμως δὲν ἔπαυσε συνεννοούμενος καὶ μετὰ τῶν ἰακωβιτῶν. Τῷ 1745 ἀνέλαβε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν ἐν Σκωτίαν ἀποβιβασθέντα μνηστῆρα τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου Κάρολον Ἐδουάρδον, συλληφθεὶς δὲ ὅμως κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων εἰς θάνατον καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Μ. Ν. Δ.

Λοβάτ, ἢ *Λοβὸτ* (Lovat, Lowat ἢ Lowot) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΒΔ. Ρωσίας, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Ταβιέσνο, ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Βιτέμπσκ. Διέρχεται διὰ διαφόρων μικρῶν λιμνῶν καὶ χύνεται εἰς τὴν λίμνην Ἴλμεν, σχηματίζων δέλτα ἐκ τριῶν βραχιόνων, τοῦ *Παλαιοῦ Λοβάτ*, τοῦ *Νέου Λοβὰτ* καὶ τοῦ *Βεργέτ*. Ἔχει μῆκος 501 χλμ., ὧν τὰ 132 χλμ. εἶναι πλωτὰ εἰς μικρὰ πλοῖα. Μ. Δ. Β.

λοβεΐτης (ὁ) *[Ὀρυκτ.]*· βλ. *λοιβεΐτης*.

λοβελακρίνη (ἡ) (Lobélacrine) *[Φαρμ.]*. Γλυκοζίτης εὑρισκόμενος εἰς τὴν πόαν τῆς λοβελίας. Εἶναι κρύσταλλοι κιτρινόφαιοι. Κ. Γ. Μ.

λοβελία (ἡ) (Lobelia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κωδωνανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἢ θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 200 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τινὰ εἶναι τοξικὰ καὶ ἕτερα κοσμητικά, ἀξιολογώτερα εἶναι ἡ *λοβελία ἡ ἐξαισία* (Lobelia cardinalis), *λοβελία ἡ λάμπουσα* (Lobelia fulgens) καὶ *λοβελία ἡ μεγαλοπρεπὴς* (Lobelia splendens). Πάντα τὰ εἴδη ταῦτα ἀπαντῶσιν ἐν Ἀμερικῇ καὶ καλλιεργοῦνται ὑπὸ πλείστας διαφορὰς ὡς κοσμητικά. Ἰθαγενὲς τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος εἶδος εἶναι ἡ *λοβελία ἡ τοῦπα* (Lobelia tupa), λίαν κοσμητικὸν φυτόν, ἰθαγενὲς δὲ τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ *λοβελία ἡ καυστηρὰ* (Lobelia urens), λίαν δηλητηριώδης. Ἐν τῇ φαρμακευτικῇ χρησιμοποιοῦνται ἡ *λοβελία ἡ φυσώδης* (Lobelia inflata) καὶ *λοβελία ἡ συφιλιδικὴ* (Lobelia syphilitica). Δ. Ν. Π.

— **λοβελίας πόα** (Herba Lobeliae) *[Φαρμ.]*. Παραγωγὸν φυτὸν εἶναι ἡ Lobelia inflata. Ἡ πόα κόπτεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως, τὰ δὲ ἐναέρια μέρη μετὰ τὴν ξήρανσιν τέμνονται καὶ συσκευάζονται εἰς μικρὰς τετραγωνικὰς δεσμίδας. Συνήθης νοθεία τῆς πόας γίνεται δι' ἄλλων φυτῶν, ἅτινα ὅμως δὲν παρουσιάζουν τὰ αὐτὰ μορφολογικὰ χαρακτηριστικά. Ἡ πόα τῆς λοβελίας περιέχει: λοβελίνην, λοβελακρίνην, ἰνφλατίνην, ἴχνη αἰθερίου ἐλαίου καὶ 30 % ρητινοειδῶν καὶ ἐλαιωδῶν οὐσιῶν. Εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἀναγράφεται ὡς ἀφέψημα ἢ ὡς κόνις ὑπὸ μορφὴν καταποτίων, ὡς φάρμακον καταπραϋντικόν, ἀποχρεμπτικόν, ἀντισπασμωδικὸν καὶ ὡς εἰδικὸν κατὰ τοῦ κοκκύτου καὶ τοῦ ἄσθματος. Εἰς μεγάλας δόσεις προκαλεῖ ἀφθόνους ἱδρῶτας, διευκολύνουσα τὴν ἔκκρισιν τῶν βρογχικῶν ὑγρῶν, εἶτα δὲ δρᾷ ἐμετικῶς· εἰς ἐξαιρετικῶς μεγάλας δόσεις προκαλεῖ θανατηφόρους δηλητηριάσεις. Ἀσύμβατα τῆς λοβελίας εἶναι: αἱ δεψικαὶ οὐσίαι, τὰ ἰωδιοῦχα, τὸ ὕδωρ τῆς δαφνοκερασέας, τὰ βρωμιοῦχα, τὸ σιρόπιον τοῦ ἰωδιούχου σιδήρου κλπ. Εἰς τὴν φαρμακοτεχνίαν ἡ πόα τῆς λοβελίας χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν τῶν: Tinctura lobeliae, Acetum lobeliae καὶ Extractum lobeliae. Τὸ ὄνομα τῆς λοβελίας ἐδόθη πρὸς τιμὴν τοῦ βοτανικοῦ Lobel. Εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἡ δρόγη εἰσήχθη τῷ 1787. Κ. Γ. Μ.

λοβελίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ τύπου $C_{22}H_{29}O_2N$ ἀπαντῶν εἰς *λοβελίαν τὴν διωγκωμένην*. Λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 131°. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν θεραπευτικήν. Σ. Γ.

λοβενγουλισμὸς (ὁ) (lobengulisme) *[Ἰατρ.]*. Οὕτω καθορίζεται νοσηρὰ συνδρομή, ἀπαντῶσα κυρίως εἰς τὴν χώραν τῆς Λοβενγούλας (Lobengula) τῆς ἀγγλικῆς Καφρερίας, χαρακτηριζομένη δὲ ὑπὸ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς πιμελώσεως ἢ παχυσαρκίας πρὸς τὴν ἀτροφίαν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων καὶ τῶν τριχῶν ἐν γένει, ὡς καὶ πρὸς τὴν ὑπερβολικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαστῶν καὶ δὴ τῶν θηλῶν αὐτῶν. Μ. Ν. Κ.

Λοβεντὰλ (Lovendal), *Οὔλριχ-Φρειδερῖκος-Βαλδεμάρ, κόμης* —. Γάλλος στρατάρχης (1700—1755) δανικῆς καταγωγῆς. Ἠκολούθησε νεώτατος τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, δεκαπενταετὴς δὲ εἶχεν ἤδη τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ. Τῷ 1716 μετέβη εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ὅπου διέπρεψεν εἰς τὰς μάχας τοῦ Τέμεσβαρ καὶ τοῦ Βελιγραδίου πολεμῶν κατὰ τῶν Τούρκων. Βραδύτερον μετέβη εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδηνίαν, ἔνθα ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἰσπανῶν καὶ μετά τινα χρόνον ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν τῆς Σαξωνίας προαχθεὶς εἰς στρατηγόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας Αὐγούστου τοῦ Β' (1733), ὁ Λοβεντὰλ προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ρωσίας, ἐπολέμησε καὶ πάλιν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῷ 1742 μετέσχε τῆς εἰς Φινλανδίαν ἐκστρατείας. Τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰσῆλθε, μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν καὶ διεδραμάτισε σπουδαιότατον ρόλον εἰς πλείστας μάχας. Μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἅλωσιν τῆς ὀχυρωτάτης θέσεως Zoom ἐν Ὀλλανδίᾳ, προήχθη εἰς στρατάρχην. Αἱ στρατιωτικαὶ ἀρεταὶ καὶ τὸ θάρρος τοῦ Λοβεντὰλ ἦσαν ἀξιοθαύμαστοι. Μ. Ν. Δ.

λόβερ (τὸ) *[Ναυτ.]*. Ἱστιοφόρον πλοῖον δίστηλον, ἔχον κανονικὸν σκάφος μετ' ἐστρογγυλωμένης κορώνης, ἱστιοφορίαν δὲ ἀποτελουμένην ἐξ ἐπιδρόμου, ἡμιολίου, λαιφῶν, προϊστίων καὶ ἀρτεμόνων. Ἐνίοτε προστίθεται εἰς τὸν ἀκάτιον ἱστὸν τῆς οὐριοδρομίαν ἀφαιρετὸν ἀκάτιον καὶ κάποτε (ὡς εἰς τὸ ποτὲ πολεμικὸν «Αὔρα») δολώνιον καὶ φωσώνιον. Σ. Ε. Λ.

— **Λόβερ τρικάταρτο** *[Ναυτ.]*. Πλοῖον ὅμοιον πρὸς τὸ συνήθες *λόβερ* πλὴν τρίστηλον. Σ. Ε. Λ.

Λοβέρδος. Ὄνομα κεφαλληνιακῆς οἰκογενείας, καταγομένης κατ' ἄλλους ἀπό τινος Abuardo, ἐκ τῶν ἐν Ἀνατολῇ ἐγκαταστάντων Φράγκων, γραμματέως τοῦ τελευταίου Λατίνου αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως· κατ' ἄλλους ἀπὸ Λομβάρδου τινος, διατελέσαντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν Ἠλ. Τσιτσέλην («Κεφαλληνιακὰ Ἀνάμικτα» σελ. 317) ὁ πρῶτος Λοβέρδος ἦτο μνηστὴρ ἰταλικοῦ τινος θρόνου, ἀπο-

Digitized by Google

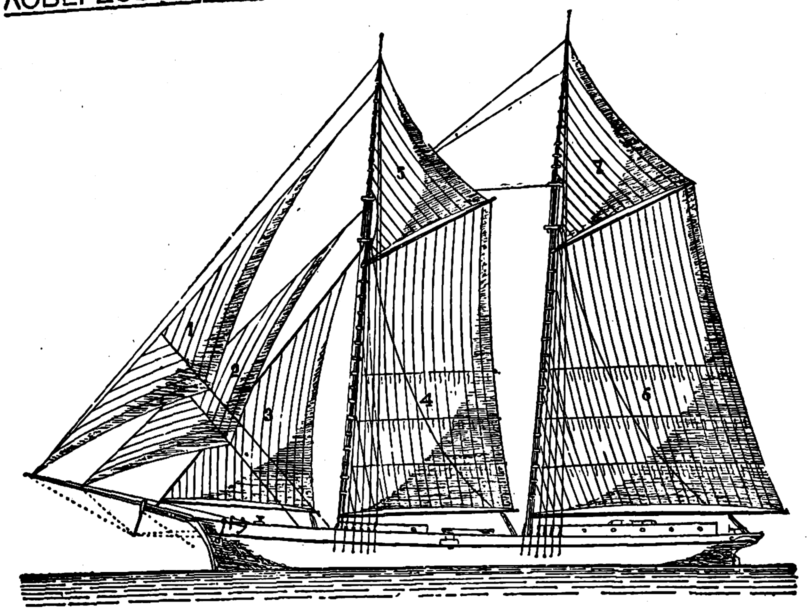

Λόβεο ἄνευ τῶν ἀφαιρετῶν τετραγώνων ἱστίων τοῦ πρωραίου πετάσματος.

[1=Πρόθοος. 2='Αρτέμων. 3='Αρτεμονίς. 4=Πρωραῖον ἡμιόλιον. 5=Πρωραῖον λαῖφος. 6='Επίδρομος. 7=Μέγα λαῖφος,]

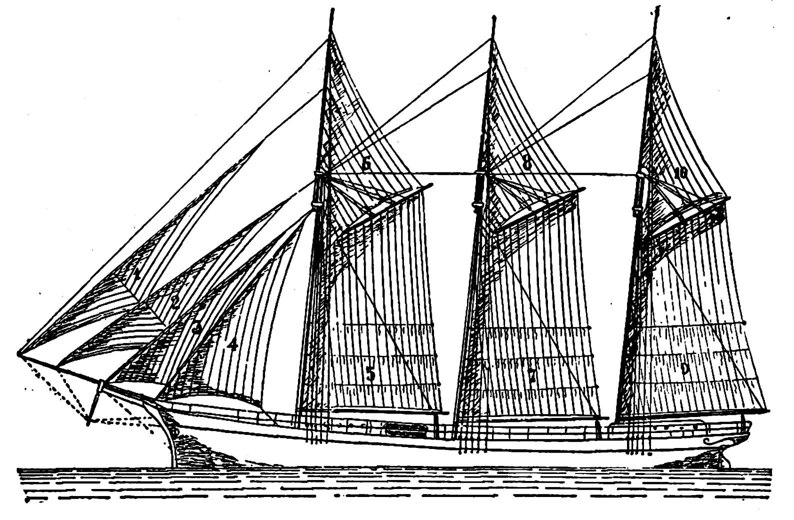

Λόβερ τρίστηλον.

[1=Πρόθοος. 2='Αρτέμων. 3='Αρτεμονίς. 4=Προτονὶς ἀκατίου. 5=Ἡμιόλιον ἀκατίου. 6=Λαῖφος ἀκατίου. 7=Μέγα ἡμιόλιον. 8=Μέγα λαῖφος, 9='Επίδρομος. 10—Λαῖφος ἐπιδρόμου.]

βιβασθεὶς εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Κεφαλληνίας καὶ γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ φεουδάρχου ἄρχοντος Μάτσακα, οὗτινος ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα· κατ' ἄλλους ἡ οἰκογένεια αὕτη φαίνεται ὅτι ἐγκατεστάθη εἰς τὴν νῆσον μετὰ τὸ 1262. Τῆς οἰκογενείας ταύτης ὑπάρχουν πολλοὶ κλάδοι, γνωστοὶ ὑπὸ τὰ παρώνυμα *Δοττοράτοι, Κωστῆ, Λασκαράκαι, Λιβιεράτοι, Μικελακᾶτοι, Σπυρακᾶτοι, Σταθακᾶτοι, Στελακᾶτοι* καὶ *Τζουγαννῖτοι*. Ἡ οἰκογένεια ἐνεγράφη εἰς τὴν Χρυσῆν βίβλον τῶν εὐγενῶν τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1593, ὁ δὲ τίτλος τοῦ κόμιτος ἀπενεμήθη εἰς τὸν *Μιχαὴλ Λοβέρδον* τοῦ κλάδου τῶν Μικελακάτων τῷ 1725. Τὰ κυριώτερα πρόσωπα τῆς οἰκογενείας εἶναι:

—1) ***Δὸν 'Αγάπιος***, ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας τῷ 1717. Συνέγραψε διάφορα θεολογικὰ συγγράμματα. Τὸ ἀντιμήνσιον τούτου σῴζεται εἰς τὴν βυζαντινὴν συλλογὴν τοῦ Σπ. Λοβέρδου.

—2) ***Ἀγάπιος***. Ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος ἐκ τοῦ κλάδου τῶν Δοττοράτων (1710—1795). Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς του ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὅπου ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Δαμωδῷ, μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐσπούδασε φιλοσοφίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου. 'Επανελθὼν εἰς τὴν γενέτειράν του ἐχειροτονήθη κληρικὸς καὶ ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον. Τῷ 1762 μετέβη εἰς Βενετίαν, ὅπου διωρίσθη ἱερεὺς τοῦ ἐκεῖ ἑλληνικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῷ 1766 διευθυντὴς τοῦ Φλαγγινιανοῦ φροντιστηρίου, ἔνθα ἐδίδασκε μέχρι τοῦ θανάτου του ἑλληνικά, λατινικὰ καὶ φιλοσοφίαν. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Χρονικὴ βίβλος» (1767), «Μηναῖον τοῦ 'Ιουλίου» (1764), «Τετράγλωσσον λεξικὸν τοῦ Ἰωαννίτου Κωνσταντίνου», «Ἱστορία τῶν ἐτῶν 1787—1788», «'Εκκλησιαστικαὶ διδαχαὶ» κλπ.

—3) ***Δὸν Γεράσιμος***. Πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ τὸ πρῶτον ἱστορικὸν πρόσωπον τῆς οἰκογενείας (1390—1510). 'Εχειροτονήθη εἰς ἱερέα τῷ 1430 καὶ εἰς ἀρχιεπίσκοπον Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης τῷ 1450, ἐπὶ τοῦ δουκὸς τῆς Κεφαλληνίας καὶ Λευκάδος Λεονάρδου Β' τοῦ Τόκκου, ἀνασυστήσαντος τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων καταργηθεῖσαν ὀρθόδοξον ἐπισκοπὴν τῆς Κεφαλληνίας. 'Απέθανεν εἰς ἡλικίαν 120 ἐτῶν.

—4) ***Διονύσιος Παν***. Διακεκριμένος τραπεζίτης καὶ φιλότεχνος, γεννηθεὶς ἐν Ληξουρίῳ τῷ 1878. Ἵδρυσε καὶ διευθύνει τὴν «Λαϊκὴν Τράπεζαν». Κατέχει πλουσιωτάτην συλλογὴν βυζαντινῶν εἰκόνων καὶ ξυλογλυπτικῶν (βλ. κατ. *Λοβέρδου μουσεῖον*).

5) ***Εὐφήμιος***, ἢ ***Εὐθύμιος***, ἐκ τοῦ κλάδου τῶν Μικελακάτων. Διοικητὴς Ἰθάκης (1752—1800). 'Εσπούδασεν ἐν Παταβίῳ μαθηματικὰ καὶ ἐν Βολωνίᾳ ἰατρικήν. Διετέλεσε σύνδικος Κεφαλληνίας καὶ τῷ 1791 ἐξελέγη διοικητὴς Ἰθάκης, ἐπιδείξας αὐστηρότητα καὶ ἀπροσωληψίαν καὶ προκαλέσας διὰ τοῦτο πολλὰς δυσαρεσκείας. Διετέλεσεν ἐπίσης προβλεπτὴς τοῦ ὑγειονομείου, κατὰ δὲ τὰς διαφόρους τῆς Ἑπτανήσου μεταπολιτεύσεις διωρίσθη εἰς διάφορα ὑπουργήματα ἀποσταλεὶς ἐν τέλει εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τῶν Ρωσοτούρκων, πρὸς διαπραγμάτευσιν τοῦ νέου πολιτεύματος τῶν νήσων. 'Εν Κωνσταντινουπόλει εὑρισκόμενος ἐξεπόνησε νέον σχέδιον πολιτεύματος τῶν 'Ιονίων νήσων, ὀνομασθέντος Βυζαντινοῦ, ἀλλ' ἀπέθανεν ἢ κατ' ἄλλους ἐδηλητηριάσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὶν φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν του.

—6) ***Ἰωάννης***, τοῦ κλάδου *Κωστῆ*. Ἱστορικὸς (1773—1842). 'Εταξινόμησε τὸ ἀρχειοφυλακεῖον Κεφαλληνίας καὶ ἔγραψεν ἰταλιστὶ «Ἱστορικὸν δοκίμιον περὶ Κεφαλληνίας», μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Π. Γρατσιάτου τῷ 1888.

—7) ***'Ιωάννης Μιχαήλ***. Στρατιωτικὸς (1817—1902). Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν, διέπρεψεν ἐν Ῥώμῃ καὶ εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, διωρίσθη διοικητὴς ἐν 'Αλγερίᾳ καὶ μετακληθεὶς διετέλεσε διοικητὴς τοῦ σώματος Τουρκό, προαχθεὶς εἰς στρατηγόν.

—8) ***'Ιωάννης Παν***. Γεωπόνος (1868—1912). 'Εσπούδασεν ἐν Μομπελλιὲ τῆς Γαλλίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1892 μέχρι τοῦ 1893 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς 'Αθηνῶν. 'Εγκατασταθεὶς εἰς Παρισίους, ἀπέκτησεν ἐκεῖ τὴν γαλλικὴν ἰθαγένειαν καὶ ὠργάνωσε τὸ πρῶτον διεθνὲς συνέδριον τῶν ἐπιστημονικῶν ἐφαρμογῶν τοῦ ψύχους καὶ διωρίσθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως διευθυντὴς τοῦ μονίμου Διεθνοῦς Γραφείου τοῦ Ψύχους, τιμηθεὶς καὶ διὰ τοῦ παρασήμου τῆς «γεωργικῆς ἀξίας». Διωρίσθη ἐπίσης ἐπιθεωρητὴς τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας ἐν Παρισίοις. Εἰδικευθεὶς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ τὰς ἐφαρμογὰς τοῦ τεχνικοῦ ψύχους, ἐδημοσίευσε διάφορα σχετικὰ συγγράμματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Περὶ βακτηρίων» (Μομπελλιὲ 1888), «Αἱ κρυπτογαμικαὶ ἀσθένειαι τῶν δημητριακῶν» (γαλλιστί, 1891), «Ὁ περονόσπορος τῆς ἀμπέλου» (ἑλληνιστί, 'Αθῆναι 1892), «Ὁδηγίαι πρὸς καταπολέμησιν τοῦ περονοσπόρου» (ἑλληνιστί, 'Αθῆναι 1893), «Ὁ σταφιδίτης οἶνος» (ἑλληνιστί, 'Αθῆναι 1894), «Κατασκευὴ καὶ λειτουργία τῶν δημοσίων σφαγείων» (γαλλιστί, Παρίσιοι 1908), «Το τεχνητὸν ψῦχος» (γαλλιστί, Παρίσιοι 1902) κ. τ. λ.

—9) ***Νικηφόρος***. 'Αρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας ἀπὸ τοῦ 1518 μέχρι τοῦ 1526.

—10) ***Νικόλαος***, τοῦ κλάδου τῶν *Μικελακάτων*, βαρῶνος καὶ κόμις. Γάλλος στρατηγὸς (1773—1837). 'Εσπούδασε πολιτικὰς ἐπιστήμας ἐν Παταβίῳ καὶ Παρισίοις καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κεφαλληνίαν κατὰ τὴν γαλλικὴν κατοχὴν διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ κομιτάτου τῆς Κοινῆς Σωτηρίας. Βραδύτερον κατετάχθη εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν ὡς ἀνθυπολοχαγὸς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας εἰς Ἰταλίαν, Πολωνίαν, Ἱσπανίαν, Βαυαρίαν, Αὐστρίαν, Πορτογαλίαν καὶ 'Αλγέριον. Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Καμποφόρμιο κατῆλθε μετὰ τῶν Γάλλων εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ διωρίσθη γενικὸς γραμματεὺς τῆς διοικήσεως. Προαχθεὶς κατόπιν εἰς ὑποχιλίαρχον διεκρίθη κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωσοτούρκων πολιορκίαν τῆς Κερκύρας. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς νήσου ἀνεχώρησεν εἰς 'Ανκῶνα καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ γαλλικὸν στρατόπεδον. Τῷ 1796 ἐτραυματίσθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Μοντενόττου. Τῷ 1805 διωρίσθη ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ Μασσενά, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐτραυματίσθη ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ τῷ 1807 ἐτραυματίσθη καὶ πάλιν βαρέως κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Βαυαρίας. Τῷ 1812 προήχθη ἐν Πορτογαλλίᾳ εἰς στρατηγόν, τῷ δὲ 1813 ὁ Μέγας Ναπολέων ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τοὺς τίτλους τοῦ βαρώνου καὶ κόμιτος διὰ τὴν γενναιότητά του, ἰδίως κατὰ τὴν μάχην τοῦ 'Εσαλὰρ τὴν 2 Αὐγούστου 1813. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ναπολέοντος, ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ΙΗ' διώρισεν αὐτὸν σύμβουλον, εὐγενῆ τῆς αὐλῆς καὶ τῷ ἀπένειμε τὸν μεγαλόσταυρον τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου. Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τοῦ Ναπολέοντος, διωχθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ζωήν. Μετὰ τὴν μάχην ὅμως τοῦ Βατερλὼ ἀνεκλήθη ὑπὸ τῶν Βουρβώνων καὶ διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Βορδώ. Ἡ τελευταία αὐτοῦ στρατιωτικὴ δρᾶσις ἐσημειώθη ἐν 'Αλγερίᾳ, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκεῖ ἐκστρατείαν ὡς διοικητὴς μεραρχίας. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι ἐγγεγραμμένον εἰς τὴν θριαμβευτικὴν ἁψῖδα τῶν Παρισίων, ὁμοῦ μὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἄλλων στρατηγῶν τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Βουρβώνων ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις.

—11) ***Σπυρίδων Παν***. Οἰκονομολόγος, δημοσιογράφος, συγγραφεὺς καὶ βιβλιόφιλος, γεννηθεὶς τῷ 1877. 'Εσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν καὶ κατέγινεν εἰς τὰ οἰκονομολογικά, δημοσιεύσας πολλὰς μελέτας εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. 'Επιδοθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἀφιερώθη κατόπιν εἰς τὰς τραπεζιτικὰς ἐργασίας, διατελέσας διευθυντὴς τῆς 'Εθνικῆς Τραπέζης καὶ ἱδρύσας τὴν «Γενικὴν Τράπεζαν», τῆς ὁποίας ἐχρημάτισε γενικὸς διευθυντής. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς τραπέζης ταύτης ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς «Λαϊκῆς Τραπέζης». Κατέχει πλουσίαν βιβλιοθήκην ἐκ 30 000 τόμων ἑλληνικοῦ ἀποκλειστικῶς ἐνδιαφέροντος, καθὼς καὶ πλουσίαν συλλογὴν χαλκογραφιῶν καὶ εἰκόνων. Ἔγραψε τὰ ἔργα: «Ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος» (2 τόμοι 1901—1902), «'Αποταμίευσις καὶ ταμιευτήρια» (1904), «Ἡ ἁγία πόλις» (1902), «Ἡ οἰκονομικὴ ἐπέμβασις τοῦ κράτους» (1915), «Ὁ μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος» (1929).

—12) ***Στάθης***, γεννηθεὶς ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ διακριθεὶς ὡς ἑλληνιστὴς καὶ θεολόγος. Τούτου σῴζεται κῶδιξ χάρτινος τοῦ ΙΣΓ' αἰῶνος ἐν τοῖς Ναυιανοῖς, περιέχων ἑρμηνείαν τῆς θείας λειτουργίας, ὑπομνήματα καὶ ψαλμούς.

—13) ***Δὸν Σωφρόνιος***, ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας ἀπὸ τοῦ 1536 μέχρι τοῦ 1550.

—14) ***Φιλόθεος***. 'Αρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας ἀπὸ τοῦ 1567 μέχρι τοῦ 1580, ὁ κατὰ κόσμον *Φίλιππος*. Τῷ 1558 ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς εἰς Βενετίαν διὰ νὰ διαπραγματευθῇ τὰ προνόμια τῆς νήσου (*Σάθα* V, σελ. 190).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Π. Χιώτου*, «'Επιφανεῖς Ἑπτανήσιοι» ἐν «Μούσαις» Ζακ. Ἔτ. ΙΓ', ἀρ. 287—297).—*Ἠ. Τσιτσέλη*. «Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα (σελ. 315—385).—*Δ. Χ. Ζώη*, «Λεξικὸν Ζακύνθου» (σ. 525). —Σ.—Λ. Χ. Ζ.

—**Λοβέρδος**, ***'Αλέξανδρος***. Νομικὸς καὶ τραπεζιτικὸς (ἐν τῇ 'Εθνικῇ Τραπέζῃ), γεννηθεὶς τῷ 1901. 'Ησχολήθη εἰς οἰκονομικὰς μελέτας ἐν 'Αθήναις καὶ Παρισίοις, διεσκεύασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὸ ἔργον τοῦ Pierre Marais «Φορτωτικοὶ τίτλοι καὶ τραπεζικαὶ πιστώσεις» (1928), μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ τοῦ Irving Fisher τὰς «Νομισματικὰς πλάνας» (1930) καὶ ἔγραψε διαφόρους μελέτας εἰς τὰ περιοδικὰ «Δικαιοσύνη» καὶ «'Εργασία» καὶ τὴν ἐφημερίδα «Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος». Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς 'Εγκυκλοπαιδείας». —Ω.

—**Λοβέρδου**, ***Μουσεῖον*** —. Χριστιανικὸν βυζαντινὸν μουσεῖον, ἱδρυθὲν ἐν 'Αθήναις ὑπὸ τοῦ τραπεζίτου *Διονυσίου Λοβέρδου* ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μαυρομιχάλη καὶ ἐγκαινιασθὲν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἐν 'Αθήναις συνελθόντος Γ' Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1930. Εἶναι τὸ ἀνώτερον, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ὅλων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ μουσείων τοῦ εἴδους του. Τὰ ἐν αὐτῷ ἔργα ἀπῄτησαν τριακονταετίαν ὅλην καὶ δαπάνην ἑκατομμυρίων, ὅπως περισυλλεγοῦν ἀπὸ ἰδιώτας, ἐκκλησίας, παρεκκλήσια καὶ μοναστήρια, διασωθοῦν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ἢ διαφυγὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τοποθετηθοῦν συστηματικῶς καὶ φιλοκάλως πρὸς ἀκριβεστέραν κατανόησιν καὶ ἔξαρσιν τῆς ἀξίας των. Καταλαμβά-

Digitized by Google

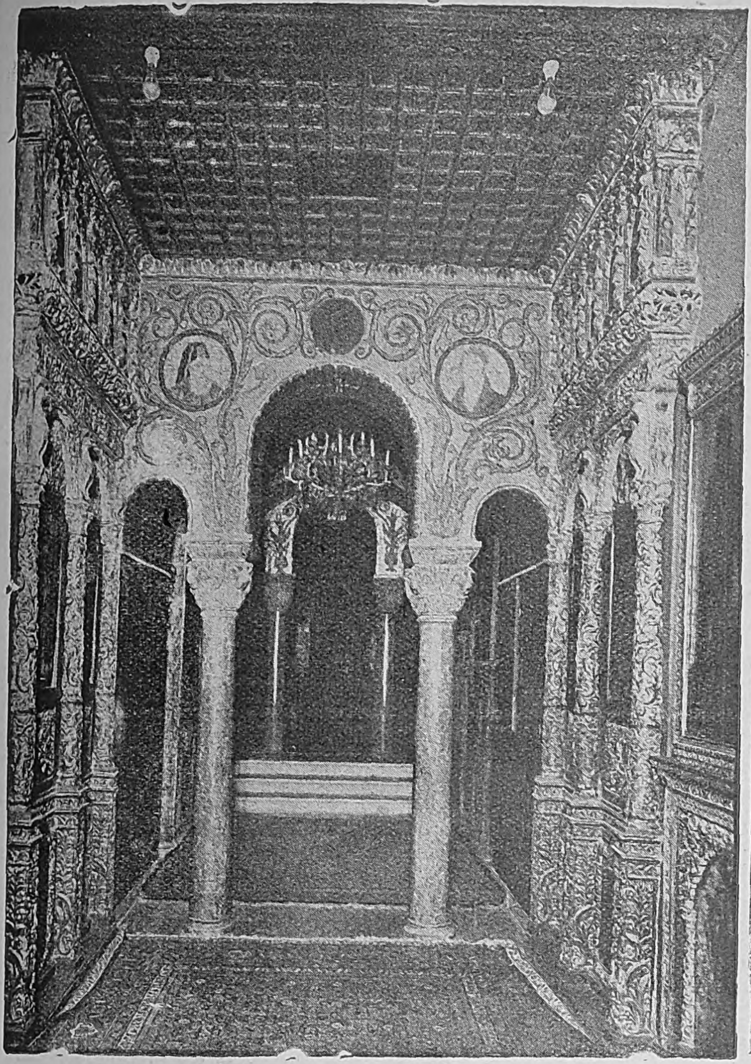

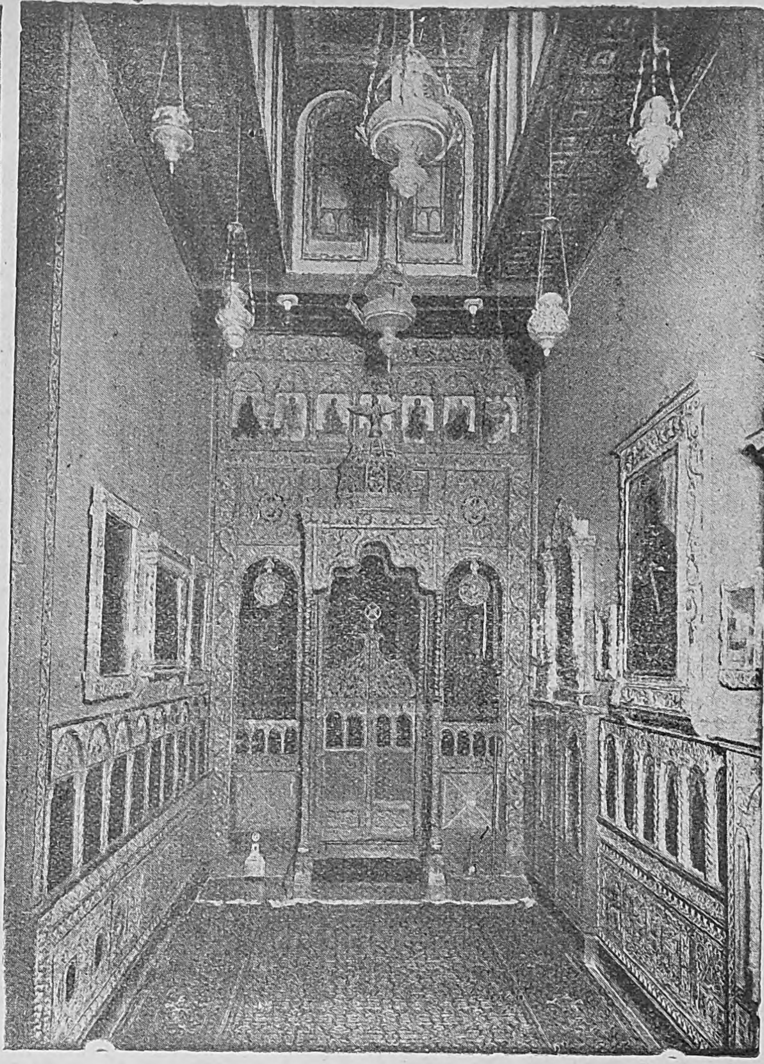

Ἄποψις τοῦ ἐσωτερικοῦ δύο ἐκ τῶν αἰθουσῶν τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μαυρομιχάλη Βυζαντινοῦ μουσείου Λοβέρδου.

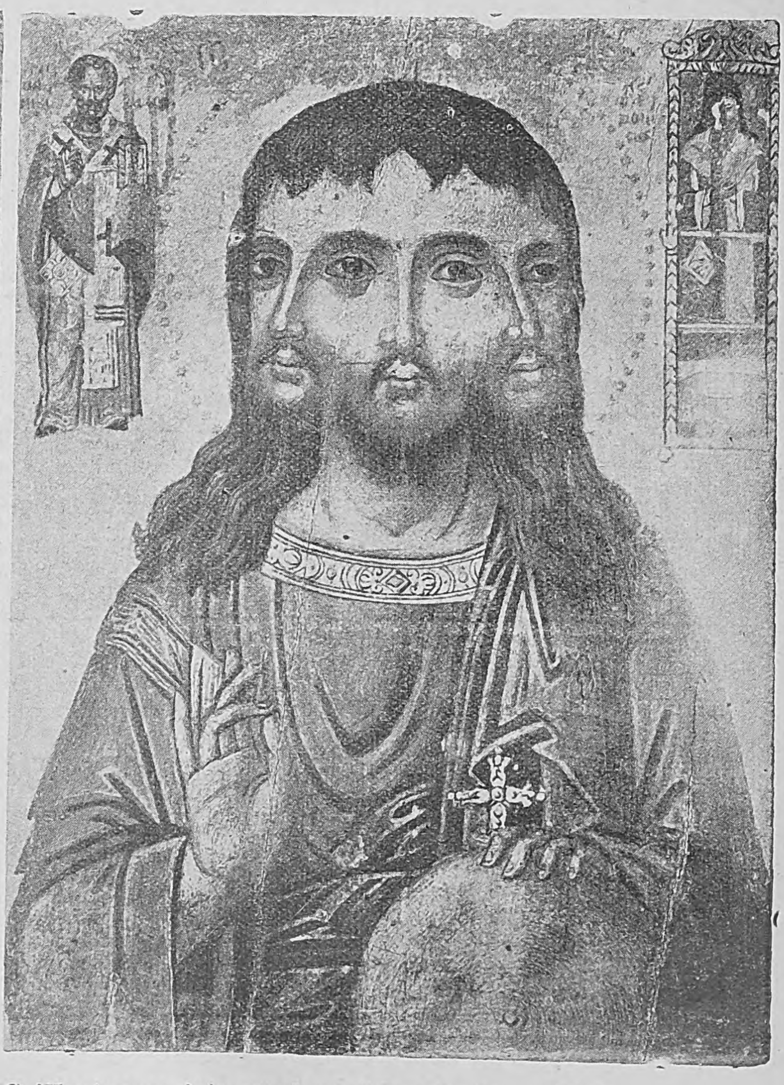

1) *Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ θεολόγος.* [Ἔργον Μιχ. Δαμασκηνοῦ.] 2) *Ἡ τρίμορφος εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ.* [Ἔργον ἀγνώστου (1840.]
[Μουσε ον Λοβέρδου].

Digitized by Google

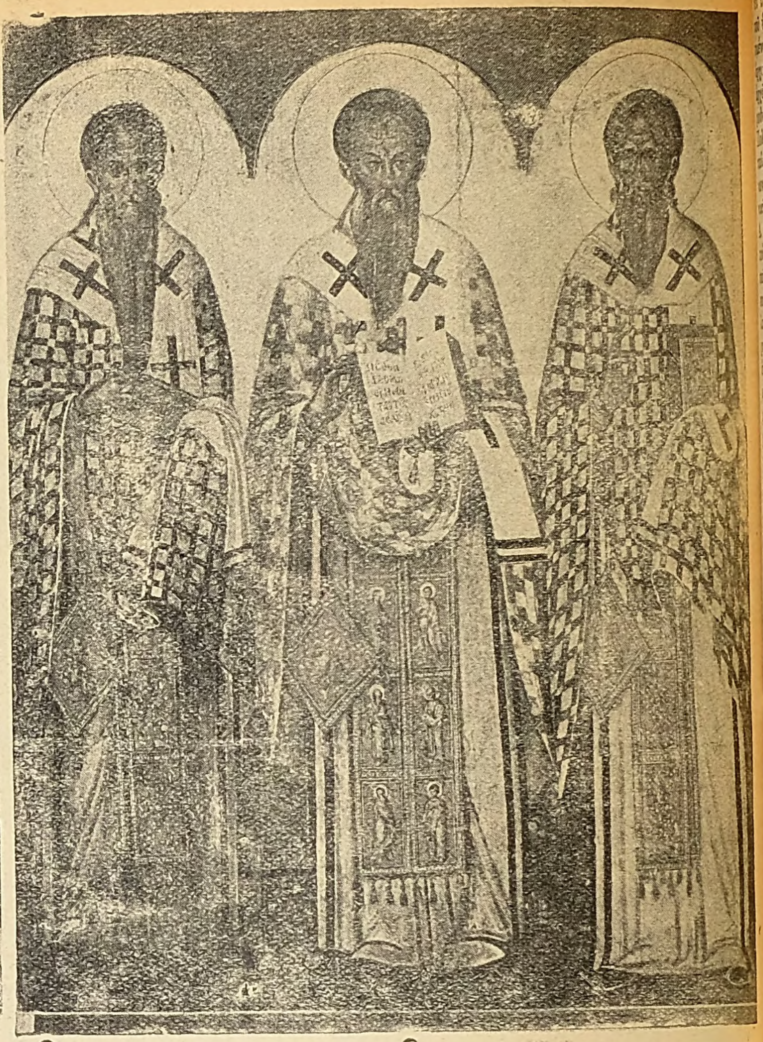

1) Οἱ Ἅγιοι Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη [ἔργον Ἐμμανουὴλ Τζάνε (1600)]. 2) Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι [ἔργον ἀγνώστου (1400)].

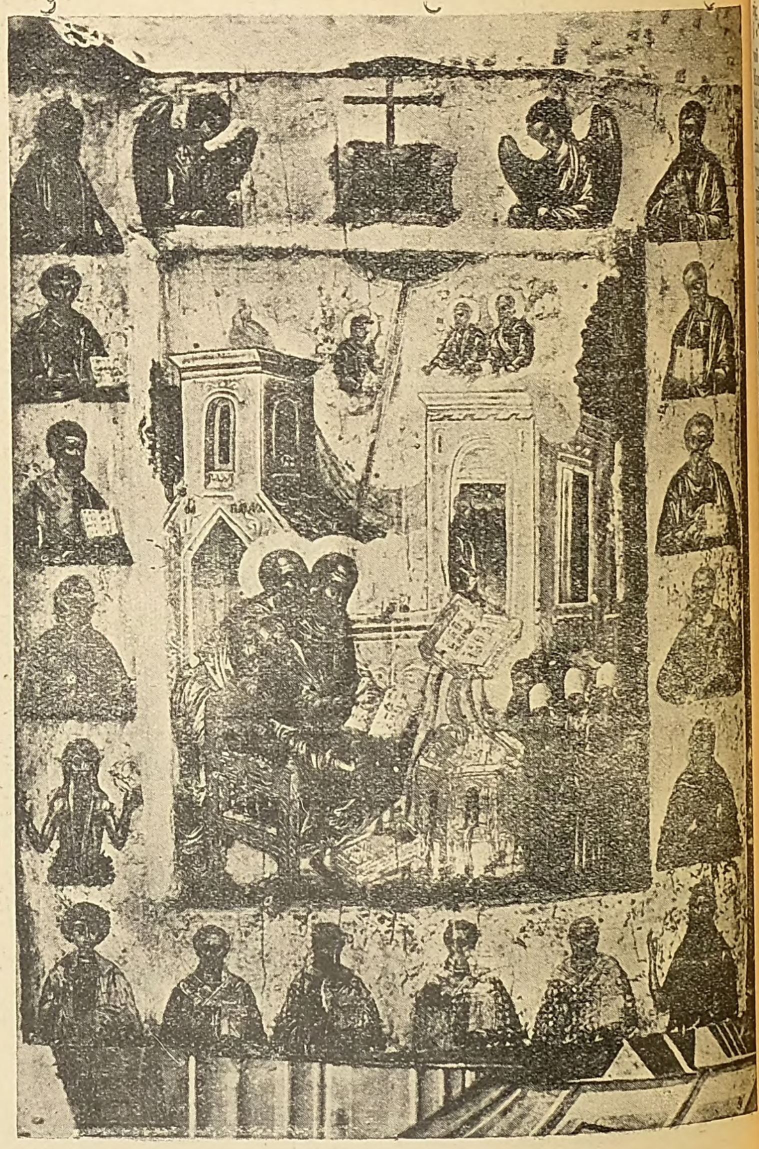

1) Ὁ Ἐπιτάφιος Θρῆνος [ἔργον Παυλάκη (1650)]. 2) Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι (ἔργον ἀγνώστου (1450)].

[Μουσεῖον Λοβέρδου].

νει τριάκοντα δωμάτια τοῦ πρώτου ὀρόφου καὶ τοῦ ὑπογείου τοῦ μεγάρου, καταλλήλως διεσκευασμένα εἰς 18 ἀναπαραστάσεις διαφόρων τύπων ἀρχιτεκτονικῆς, ἀπὸ τῆς ἀρχαίας βασιλικῆς, τῶν ἀρχῶν τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, τῶν τρούλλων, τῶν σταυροθολίων, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Πολλὰ δωμάτια ἔχουν ὀροφὰς ξυλογλύπτους ἐκ παλαιῶν ἔργων τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ κατασκευὴ τοῦ μουσείου, ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς μὲν ἀπόψεως ὀφείλεται εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα Α. Ζάχον, ἀπὸ διακοσμητικῆς δέ, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς διαφόρους τρούλλους καὶ τὰ δάπεδα ἐκ μωσαϊκῶν, καθὼς καὶ εἰς τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν διαφόρων εἰκόνων, εἰς τοὺς καλλιτέχνας Δ. Πελεκάσην καὶ Πολυχρόνην Ρενιέρην. Τὸ μωσαϊκὸν τῆς μεγάλης αἰθούσης εἶναι ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῷ Λούβρῳ μωσαϊκοῦ τοῦ μετακομισθέντος ἐκ Τύρου. Τὰ διάφορα δωμάτια ἔχουν διακοσμηθῆ μὲ ξυλόγλυπτα διαφόρων ἐποχῶν, τέμπλα, πλευρὰς ἀπὸ κασέλλας σπανίας τέχνης, βυζαντινοὺς πολυελέους κ. τ. λ. Ἡ συλλογὴ τῶν χριστιανικῶν βυζαντινῶν ἔργων ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ εἰκόνας τοῦ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀνερχομένας εἰς 2.000 περίπου. Ἰδιαιτέρα φροντὶς ἔχει καταβληθῆ ὅπως οἱ μεγάλοι ζωγράφοι τῆς ἐποχῆς ταύτης: Δαμασκηνός, Λαμπράδος, Μόσχος, Τζανφουρνάρης, Ρωμανός, Πουλάκης, Κουτούζης, Πανταζῆς κ. τ. λ. ἀναπαριστάνωνται καθ' ὅλην τὴν ἐξέλιξίν των. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὑπάρχουν ἔργα τῶν ζωγράφων τούτων ἀπὸ τῆς νεαρᾶς των ἡλικίας μέχρι τῆς γεροντικῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται ἐφικτὴ ἡ παρακολούθησις τῆς ἐξελίξεως αὐτῶν καὶ ἡ μελέτη τῆς τεχνοτροπίας ἑνὸς ἑκάστου. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὸ μουσεῖον Λοβέρδου ἀποτελεῖ πολύτιμον βοήθημα πρὸς μελέτην, οὐχὶ μόνον μεμονωμένων ἔργων τέχνης, ἀλλ' ὁλοκλήρων ἐποχῶν, καθὼς καὶ ὁλοκλήρου τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Τὸ ἀρχαιότερον ἔργον τῆς συλλογῆς εἶναι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Πάντα τὰ ἔργα ταῦτα ἔχει καταβληθῆ προσπάθεια ὅπως τοποθετηθοῦν ἐντὸς τοῦ καταλλήλου δι' ἓν ἕκαστον περιβάλλοντος. Οὕτω δὲ ἔχουν δημιουργηθῆ ἡ αἴθουσα τῶν Θεοτόκων, ἡ αἴθουσα τῶν μωσαϊκῶν, ἡ ψηφιδωτὴ αἴθουσα, ἡ αἴθουσα τῶν ἑορτολογίων, τρεῖς βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι διαφόρων ἐποχῶν καὶ τύπων, ἡ ὀκτάγωνος αἴθουσα τῶν μικρογραφιῶν, αἱ αἴθουσαι τῆς Κρητικῆς σχολῆς, τὸ Σκυριανὸν σαλόνι, τὰ ροδίτικα κτλ. Ἐκ τῶν σπανιωτέρων καὶ σπουδαιοτέρων ἔργων τῆς συλλογῆς εἶναι: ὁ «Ἰησοῦς Μέγας Ἀρχιερεύς», ὁ «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος» τοῦ Μιχ. Δαμασκηνοῦ (1550), ἡ «Κοίμησις», καὶ ὁ «Χριστὸς» τοῦ Ἡλίου Μοσκοῦ (1650), ὁ «Ἐπιτάφιος θρῆνος» τοῦ Θεοδώρου Πουλάκη (1670—1690), ὁ «Ἄγγελος μετὰ τοῦ ἁγίου Ἀρχίππου», ὁ «Εὐαγγελισμός», ἡ «Θεοτόκος ἡ Λαμποβιώτισσα», ἡ «Προσκύνησις τῶν Μάγων», ὁ «Ἅγιος Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Ἁγία Ἑλένη» τοῦ Ἐμμανουήλου Τζανφουρνάρη ἐκ Ρεθύμνης (1590—1602), ἡ «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» τοῦ Κωνσταντίνου Κάνταρη, ἡ «Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος», ἣν «χεὶρ Κωρωναίου τοῦ Κρητὸς» ἐποίησε (1500), ὁ «Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ» τοῦ Στεφάνου Τζαγκαρόλου, ἡ «Καιομένη καὶ μὴ φλεγομένη βάτος» τοῦ Ἐμμ Λαμπράδου, διάφοροι τύποι Γλυκοφιλούσης Θεοτόκου καὶ Μαυροπαναγιὲς τῶν Παναγιώτου καὶ Νικολάου Δοξαρᾶ, Κουτούζη, Καντούνη, Πανταζῆ, ὁ «Μαστιγωμένος Χριστὸς» τοῦ Πανταζῆ, αἱ μικρογραφίαι τοῦ Ἰωάννου Μόσκου (1700—1790), ὁ «Ἅγιος Δονάτος μὲ τὰ θαύματά του» τοῦ Φιλοθέου ἱερομονάχου Σκούφου (1660—1680), ὁ «Βίος καὶ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ» τοῦ Δημητρίου Νομικοῦ (1520—1540), αἱ τοιχογραφίαι τῶν Ναυπλιέων Γεωργίου καὶ Δημητρίου Μόσχου, ἡ περιεργοτάτη εἰκὼν «Τρίμορφος», ἔργον ἀγνώστου τοῦ 1480, ὁ «Ἐρημίτης Ὀνούφριος», ἔργον ἀγνώστου ἀλλὰ σπουδαιοτάτης τέχνης καὶ χαρακτῆρος, εἰκόνες Θεοτόκων ἔγγλυφοι, ἡμίγλυφοι καὶ ἐσώγλυφοι καὶ πλεῖσται ἄλλαι εἰκόνες ἀγνώστων, ἀλλὰ χαρακτηριστικωτάτης καὶ ἐκφραστικωτάτης τέχνης ζωγράφων.

Ἐν τῇ ψηφιδωτῇ αἰθούσῃ ὑπάρχει τροῦλλος καὶ ψηφιδωτὸν τοῦ «Παντοκράτορος» τοῦ Δημ. Πελεκάση, κατὰ παλαιὸν ψηφιδωτὸν τοῦ 1200. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν ἐπίσης ξυλογραφικαὶ διακοσμήσεις, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶναι τοποθετημέναι παλαιαὶ πλάκες τῆς Ρόδου. Ὑπάρχουν ὡσαύτως πολλαὶ βιτρῖναι περιέχουσαι μεγάλης τέχνης μικρογραφίας ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, σπανιωτάτην εἰκόνα τοῦ «Παύλου τυφλωθέντος καὶ γράφοντος», χειρόγραφα (μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ πρῶτον ἑλληνικοῦ Συντάγματος μὲ τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφὰς τῶν τότε πληρεξουσίων), εὐαγγέλια πανάρχαια, ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα μεγάλης ἱστορικῆς ἀξίας, ἄμφια κτλ. Εἰς τὸ «Σκυριανὸ σαλόνι», ὅπερ εἶναι τελεία ἀναπαράστασις παλαιοῦ σκυριανοῦ ἐσωτερικοῦ, ὑπάρχουν πλεῖστα ἔργα λαϊκῆς τέχνης καὶ ροδιακὰ πινάκια μεγάλης ποικιλίας. Ἐπίσης ἐν τῷ μουσείῳ ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἔργα παλαιᾶς ἀγγειοπλαστικῆς τῆς Κιουταχείας. Ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ζωγράφων περιέχει ἔργα τοῦ Ν. Γύζη, τοῦ Νικηφόρου Λύτρα, τοῦ Λεμπέση, τοῦ Παρθένη κ. ἄ.

Οἱ ἐπισκεφθέντες τὸ μουσεῖον Λοβέρδου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐν Ἀθήναις Βυζαντινολογικοῦ συνεδρίου ξένοι βυζαντινολόγοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Γάλλος Κάρολος Ντήλ, ὁ Ρουμᾶνος Γιόργκα, ὁ Βούλγαρος Φίλωβ, ὁ Γερμανὸς Ἄϊζεμπεργκ, ὁ Ἄγγλος κριτικὸς Ροῦτερ, ὁ Βέλγος Γκρεγκουάρ, ὁ Γιουγκοσλαῦος Ράντονιτς, ὁ Ἰταλὸς Φερράρι κλπ. ἐχαρακτήρισαν αὐτὸ εἰς ἐκφωνηθέντας λόγους των, εἰς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν ἱδρυτὴν καὶ εἰς δημοσιευθέντα ἄρθρα καὶ μελέτας ὡς «μοναδικὸν καὶ φαντάστου πλούτου», ὡς «τὸ μόνον μέρος ὅπου δύναται νὰ μελετηθῇ ὁ βυζαντινὸς πολιτισμός», ὡς «ἔργον ὄχι μόνον τιμῶν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦν ὡραίαν προσφορὰν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα» καὶ ὡς ἔργον «τοποθετούμενον εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀκρόπολιν μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν μνημείων». Μ. Δ. Β

Λόβετς [Γεωγρ.]. Πόλις τῆς Βουλγαρίας τῆς περιφερείας Πλεύνας. Κάτ. 8.264. Ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐκαλεῖτο *Μέλτη* καὶ ἤκμαζεν ἀρκούντως. Τ. Β.

λοβηλία (ἡ) [Βοτ.]· βλ. λ. *λοβελία*.

λοβικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λοβόν, ὁ τοῦ λοβοῦ.

λόβιον (τό)· (ὑποκορ. τοῦ *λοβὸς*) μικρὸς λοβός, ὑποδιαίρεσις λοβοῦ.

—[*Ἀνατομ.*] —1) *Λόβια ἡπατικά*· σμικραὶ μᾶζαι ἡπατικαὶ πολύεδροι ἢ πυραμοειδεῖς, ἔχουσαι μέγεθος κέγχρου. Ἐπὶ ἑκάστου τῶν λοβίων τούτων διακρίνονται: α') ἡ βάσις, προσκειμένη εἰς τὴν ὑπολόβιον φλέβα· β') 5 ἢ 6 ἐπιφάνειαι· καὶ γ') ἡ κορυφή· χωρίζονται δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ λόβια διὰ τῶν ὑπολοβίων φλεβῶν καὶ διὰ τῶν *μεσολοβίων σχισμῶν* ἢ *σχισμῶν τοῦ Kiernan* (βλ. *ἧπαρ*). —2) *λόβια θυμικά*· ὁ περιβάλλων τὸν θύμον ἀδένα ἔξωθεν ἰνώδης χιτών, εἰσδυόμενος εἰς τὰ ἐντός, χωρίζει αὐτὸν εἰς λόβια *πρωτογενῆ* καὶ *δευτερογενῆ* (βλ. *θύμος ἀδήν*). —3) *Λόβια παρεγκεφαλίδος*. ὁμάδες ἑλίκων, εἰς ἃς ἀφορίζεται διὰ βαθειῶν αὐλάκων ἡ φαιὰ κάψα ἢ ἡ ἐπιφάνεια τῆς παρεγκεφαλίδος. —4) *Λόβια πνευμονικά*· κυστίδια πολυθάλαμα, ἀπηρτημένα ἢ προσκεκολλημένα κατὰ τὰ ἀκροτελεύτια πέρατα τοῦ βρογχικοῦ δένδρου. Τὰ λόβια, ὅσα μὲν κεῖνται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ πνεύμονος (ὑπὸ τὸν πνευμονικὸν ὑπεζωκότα) ἔχουσι σχῆμα πυραμίδος ἢ κώνου, ὅσα δὲ σκηνοῦσιν ἐνδότερον εἶναι πολύγωνα· πάντα δὲ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ συνδετικοῦ ἱστοῦ, οὐδαμοῦ δὲ ἀναστομοῦνται ἢ συγκοινωνοῦσι πρὸς ἄλληλα καὶ ἔχουσι μέσον μέγεθος (ὕψος) 1 ἑκ. Ἕκαστον λόβιον, ἀπηρτημένον ἔκ τινος ἀκροτελευτίου τοῦ βρογχικοῦ δένδρου κλάδου, ὅστις καλεῖται *βρόγχος λοβιακὸς* ἔχων αὐλὸν 1 χλμ., σύγκειται: πρῶτον καὶ κυρίως ἐκ τῶν ἀποσχίσεων τοῦ λοβιακοῦ τούτου βρόγχου, αἵτινες κολπώδεις οὖσαι παρέχουσιν αὐτῷ σπογγώδη ὄψιν· β') ἐκ τῶν τριχοειδῶν διακλαδώσεων τοῦ τῶν λοβιακῶν βρόγχων συνοδεύοντος ἀρτηριδίου· γ') ἐκ νεύρων καὶ ὀλίγου συνδετικοῦ ἱστοῦ (βλ. *βρόγχια, βρογχικὸν δένδρον* καὶ *βρόγχοι*). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— **λόβιον** *βρεγματικὸν* [*Ἀνατομ.*]. Ὁ βρεγματικὸς λοβὸς τοῦ ἐγκεφάλου διὰ τῆς διαβρεγματίου αὔλακος διαιρεῖται εἰς τὸ *ἄνω* καὶ *κάτω βρεγματικὸν λόβιον*. Ι. Π.

— **λόβιον** *διγάστορ* [*Ἀνατομ.*]· βλ. λ. *διγάστορ* λόβιον.

— **λόβιον** *παράκεντρον* [*Ἀνατομ.*]. Συναπαρτίζει τὸ ἄνω χεῖλος καὶ τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν τοῦ ἡμισφαιρίου, σχηματιζόμενον ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν ἄνω ἄκρων τῶν κεντρικῶν ἑλίκων· τὸ παράκεντρον λόβιον εἶναι τὸ κέντρον τῶν μυῶν τῶν κάτω ἄκρων. Ι. Π.

— **λόβιον** *τοῦ πνευμονογαστρικοῦ* [*Ἀνατομ.*]. Οὕτως ἐπικαλεῖται τὸ κροκυδοειδὲς λόβιον ἢ ἡ *κροκὺς* (βλ. λ.) τῆς κάτω ἐπιφανείας τῶν ἡμισφαιρίων τῆς παρεγκεφαλίδος ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως τῆς κροκύδος πρὸς τὸ πνευμονογαστρικὸν νεῦρον. Ι. Π.

λοβιόφασα (ἡ) (Lobiophasa) [*Ζωολ.*]. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλεκτορωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασιανιδῶν*, περιλαμβάνον πτηνὰ χαρακτηριζόμενα ὑπὸ κεφαλῆς σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου γυμνῆς πτερῶν εἰς τὸν ἄρρενα καὶ φερούσης τρεῖς σαρκώδεις ἀποφύσεις (λειρία) κρεμάμενα. Ἡ θήλεια φέρει δύο μόνον σαρκώδεις ἀποφύσεις, μίαν ἐξ ἑκάστης πλευρᾶς τῆς βάσεως τῆς κεφαλῆς καὶ μικροτέρου μήκους. Ἡ οὐρὰ ἀποτελεῖται ἐκ 32 κωπαίων πτερύγων εἰς τὸν ἄρρενα καὶ 28 μόνον εἰς τὴν θήλειαν. Οἱ πόδες εἶναι ὑψηλοί, κατὰ τὸ τρίτον τοῦ μήκους των καλύπτονται ὑπὸ πτερῶν καὶ φέρουσιν ἰσχυρότατον καὶ εὐμεγέθη μεσαῖον δάκτυλον. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, ἡ *λοβιόφασα ἢ μπουλβέριος* (Lobiophasa Bulwerii), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς βορειοδυτικὰς ἐκτάσεις τῆς νήσου Βόρνεο. Τὸ γενικὸν μῆκος τοῦ θαυμασίου τούτου πτηνοῦ εἶναι περίπου 0,90 μ., ὧν ἡ οὐρὰ κατέχει τὰ 0,45 μ.· τὸ δὲ μῆκος τῶν πτερύγων φθάνει τὰ 0,25 μ. Ὁ λαιμὸς ἔχει χρῶμα πυρρομελανόν, ἡ ῥάχις μελανοῖδες, τὰ πτερὰ εἶναι φαιὰ μετὰ πορφυρῶν καὶ κυανοπρασίνων ἀποχρώσεων, αἱ πλευραὶ καὶ ἡ κοιλία πρασινομελαναί, οἱ πόδες καὶ τὸ ράμφος σαρκομέλαναι καὶ οἱ πόδες κατὰ τὸ κατώτερον αὐτῶν μέρος ἐρυθροί. Ἡ οὐρὰ εἶναι στιλπνῶς μελανὴ μετὰ πρασινοϊωδῶν ἀποχρώσεων καὶ καλύπτεται ἄνωθεν ὑπὸ ἀργυροχρόων πτερῶν. Ἡ θήλεια καὶ τὰ νεαρὰ δὲν ἔχουσι τόσον στιλπνὰ χρώματα ὅσον οἱ ἄρρενες. Δ Ν Π.

Λοβιόφασα ἢ μπουλβέριος.

λοβίσκος (ὁ) ὑποκορ. τοῦ *λοβός*, μικρὸς λοβός.

Λόβιτζ (Lowitz), *Γεώργιος-Μαυρίκιος*. Γερμανὸς ἀστρονόμος καὶ φυσικὸς (1722 — 1774). Κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη παρὰ τῷ Homann, κατασκευαστῇ ὑδρογείων σφαιρῶν καὶ γεωγραφικῶν χαρτῶν ἐν Νυρεμβέργῃ, ἀκολούθως δὲ ἐγένετο καθηγητὴς φυσικομαθηματικῶν εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς πόλεως ταύτης καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐκεῖ ἀστεροσκοπείου (1751—1754). Ἐκεῖθεν διωρίσθη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοττίγγης (1754 — 1763) καὶ κατὰ τὸ 1766 μετέβη εἰς Ρωσίαν, ὅπου ἐξελέγη μέλος τῆς ἐν Πετρουπόλει Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Τῷ 1769 παρετήρησεν ἐν Gourief τὴν διάβασιν τῆς Ἀφροδίτης πρὸ τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου. Ἐπιφορτισθεὶς τὴν ἐκτέλεσιν τοπογραφικῶν ἐργασιῶν διὰ τὴν κατασκευὴν διώρυγος συνδεούσης τὸν ποταμὸν Δὸν μετὰ τοῦ Βόλγα, συνελήφθη κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐργασιῶν του ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ κοζάκου Pougatchev, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀνεσκολόπισαν καὶ τὸν ἐκρέμασαν. Πλὴν διαφόρων ἀνακοινώσεων του ἐπὶ μαθηματικῶν καὶ ἀστρονομικῶν ζητημάτων, δημοσιευθεισῶν εἰς τὰ περιοδικὰ «Gelehrten Anzeigen» τῆς Γοττίγγης καὶ «Comentarii» τῆς Πετρουπόλεως, συνέγραψε καὶ διαφόρους πραγματείας: «Description des gr. globes terrestres et célestes (Nüremberg 1746—1752). «Über die Eigenschaften der atmosphaerischen Luft» κτλ. Σ. Π.

—**Λόβιτζ** (Lowitz), *Ἰωάννης-Τωβίας*. Ρῶσος χημικός, γερμανικῆς καταγωγῆς (1757—1804). Ἦτο υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Λόβιτζ*. Κατόπιν λαμπρῶν σπουδῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοτίγγης (1780—1783) ἐξελέγη τῷ 1787 ἀντεπιστέλλον καὶ τῷ 1793 τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Διάφοροι ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι του ἐδημοσιεύθησαν γαλλιστί, γερμανιστὶ καὶ λατινιστὶ εἰς τὰ «Annalen» τοῦ Crelle (1786—1792) καὶ εἰς τὰ «Nova Acta» τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρουπόλεως (1789—1801), ἀναφέρονται δὲ εἰς θέματα τῆς μεταλλουργικῆς, τῆς βιομηχανικῆς καὶ τῆς ἰατρικῆς χημείας. Σ. Π.

λοβίτης (ὁ) (Lobites) [*Παλαιοζωολ.*]. Γένος ἀπολιθωμένων ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κυκλολοβιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ κέλυφος τῶν ζῴων τούτων ἦτο πολὺ μικρόν, λεῖον ἢ μετ' ἐγκαρσίων πλευρῶν. Ὁ κατοικίδιος θάλαμος πολὺ μακρός, κάπως συστενωμένος. Λείψανά των εὑρέθησαν πολλαχοῦ ἐντὸς στρωμάτων τοῦ ἀλπινικοῦ τριασίου συστήματος στρωμάτων.

Ἐν Ἑλλάδι λείψανα λοβιτῶν εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Καρόλου Ρέντς παρὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον τῆς Ἐπιδαύρου εἰς θέσιν Ἅγιος Ἀνδρέας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν κλιτὺν τοῦ ὄρους Θεόκαφτα, ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς κατωτέρας καρνίου ὑποβαθμῖδος τῆς ἀνωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Προσδιωρίσθησαν τὰ εἴδη *λοβίτης ὁ ἐλλειπτικός, λοβίτης Schloenbachi, λοβίτης Pompeckyi, λοβίτης* (*ψιλολοβίτης*) *ὁ ἀργολικός, λοβίτης transitorius, λοβίτης Philippii* καὶ *λοβίτης karreri*. Γ. Κ. Γ.

λοβιτοῦρα (ἡ)· (ρουμανικὴ λέξις, ἐκ τοῦ *λόβι* = κτύπημα, πλῆγμα καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἀπατηλὸν τέχνασμα καὶ δὴ χρηματιστικόν, δι' οὗ προσπορίζεται τις μεγάλα κέρδη· ἔχει σχέσιν μὲ τὸ ἑλλην. *λωβάομαι*=ἀπατῶ). Ἡ λέξις εἰσήχθη παρ' ἡμῖν τῷ 1928 κατὰ τὴν διάρκειαν δημοσιογραφικοῦ ἀγῶνος καὶ σημαίνει παρασκηνιακὴν ἐνέργειαν πρὸς ἀνάληψιν προμηθείας ἢ ἐπίλυσιν ὑποθέσεως, ἐξ ἧς προσπορίζεται μέγα καὶ ἀθέμιτον κέρδος, κατ' ἐπέκτασιν

Digitized by Google

δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ενεργείας· ἄλλως: (γερὴ) *μπάζα*, (μεγάλο) *κόλπο*.

— **«Λοβιτοῦρα».** Ἑβδομαδιαία σατιρικὴ ἐφημερὶς ἐκδιδομενη ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Ἀ. Κουρτίδη ἀπὸ τῆς 25ης Νοεμβρίου 1928.

Λόβιτς (Lowicz) /*Γεωγρ.*/· βλ. *Οὐόβιτς*.

λοβιώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ πλήρης λοβίων.

—**λοβιώδη** *ἐπιθηλιώματα* [*Ἰατρ.*]· βλ. λ. *ἐπιθηλιωμα*

—**λοβιώδης**, ἡ *καταρροϊκὴ πνευμονία* [*Ἰατρ.*]· βλ. λ *βρογχοπνευμονία*.

λοβόρραμφος (ὁ) (Loborhamphus) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *παραδεισιωδῶν* ἢ *παραδεισίων*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: τὸν *λοβόρραμφον τὸν εὐγενῆ* (Loborhamphus nobilis), ὅστις εἶναι ἰθαγενὲς πτηνὸν τῆς Νέας Γουϊνέας (Ὁλλανδικῆς) καὶ ἔχει μῆκος 0,30 μ. περίπου, ὧν τὰ 0 15 κατέχει ἡ οὐρά. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματος εἶναι στιλπνὸς μελανὸς μὲ ὀρειχαλκώδεις ἀποχρώσεις, τὸ μέτωπον καὶ τὸ στῆθος εἶναι χαλκοπράσινα, ἡ κοιλία μελανὴ μὲ πορφυρᾶς ἀνταυγείας, αἱ πτέρυγες καὶ ἡ οὐρὰ στιλπνῶς μελαναὶ μὲ ἰώδεις ἀποχρώσεις, τὸ ράμφος καὶ οἱ πόδες μελανοί. Δ. Ν. Π.

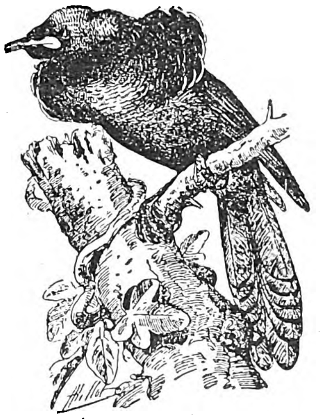

Λοβόρραμφος ὁ εὐγενής.

λοβὸς (ὁ)· τὸ σαρκῶδες κάτω ἄκρον τοῦ ὠτός, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναρτῶνται τὰ σκουλαρίκια (ὅθεν καὶ *ἐλλόβια* λέγονται ταῦτα)· || συνεκδ., τὸ ἄκρον τοῦ ἥπατος, τὸ ὁποῖον παρατηροῦντες οἱ μάντεις εἰς τὰ σφαζόμενα ζῷα ἐμάντευον τὴν θέλησιν τῶν θεῶν· || ἡ φοθήκη ἢ σπερμοθήκη τῶν ὀσπρίων ὡς ἔχει μετὰ τὴν ὡρίμανσιν, κοιν. *λουβί*· || τὸ εἰς σχῆμα λοβοῦ μικρὸν τόξον τῶν ἀψίδων.

—[*Ἀνατομ.*] Καλεῖται *λοβὸς* ἕκαστον τῶν τμημάτων, εἰς ἃ ὄργανόν τι ἢ σπλάγχνον χωρίζεται διὰ τομῶν μᾶλλον ἢ ἧττον βαθειῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Λοβοὶ πνεύμονος. Ἑκάτερος πνεύμων δι' ἐντομῶν βαθειῶν, τῶν *μεσολοβιων ἐντομῶν*, διῄρηται ὁ μὲν δεξιὸς εἰς τρεῖς λοβούς, τὸν *ἄνω*, τὸν *μέσον* καὶ τὸν *κάτω*, ὁ δὲ ἀριστερὸς εἰς δύο, τὸν *ἄνω* καὶ τὸν *κάτω*.

Λοβὸς βρεγματικός, ἰνιακός, κροταφικός, μετωπιαῖος, ὀσφυητικός· βλ. λ. *ἐγκέφαλος*.

Λοβὸς γλωσσοειδὴς πνεύμονος. Καλεῖται τὸ πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω προέχον ἄκρον τοῦ ἄνω λοβοῦ τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς καρδίας.

Λοβὸς θυρεοειδοῦς ἀδένος. Τὰ δύο εὐογκότερα τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος πλάγια μέρη, τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν (βλ. *θυρεοειδὴς* ἀδήν).

Λοβὸς κερκοφόρος ἢ σπιγέλειος. Καλεῖται οὕτως ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὀβελιαίων αὐλάκων τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ ἥπατος κειμένη μέση μοῖρα· κεῖται δ' ὄπισθεν τοῦ τετραπλεύρου λοβοῦ, στενότερος ὢν τούτου.

Λοβὸς πυραμοειδής. Ὁ τρίτος λοβὸς τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος, ὅστις ἐκφύεται ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ ἀδένος καὶ φέρεται πρὸς τ' ἄνω μέχρι τοῦ ὑοειδοῦς ὀστοῦ καὶ ἐνίοτε μέχρι τῆς γλώσσης.

Λοβὸς στεφανιαῖος ἢ δρεπανοειδής· βλ. λ. *δρεπανοειδὴς* λοβός.

Λοβὸς ὑποκάρδιος. Μοῖρα τοῦ πνεύμονος, κειμένη ὑπὸ τὴν καρδίαν, οὖσα μᾶλλον ἀνεπτυγμένη παρὰ τοῖς ζῴοις.

Λοβὸς ὠτός. Τὸ κάτω πέρας τοῦ πτερυγίου τοῦ ὠτός, ἀποτελούμενον ἐκ πτυχῆς τοῦ δέρματος, μὴ περιλαμβανούσης χόνδρον, ἀλλὰ λιπώδη ἱστόν. Ι. Π.

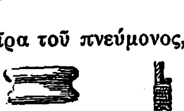

Λοβός.

(1=Λοβός. 2=Χρῆσις αὐτοῦ.)

—/*Ναυτ.*/ Καλεῖται *λοβὸς* (κοιν. *μπιγότα*) ξύλινον ψέλλιον, ὅπερ ἐχμαζόμενον εἰς τοὺς ἐπιτόνους χρησιμεύει ἵνα δι' αὐτοῦ διέρχωνται ἀγόμενα τῆς ἐξαρτίας. Γ. Ν. Ν.

Λόβοσιτσε, ἢ ***Λόμποσιτς***, καὶ ***Λόβοσιτς*** (Lovosice ἢ Lobositz καὶ Lowositz) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Βοημίᾳ. Κάτ. 5.588. Παρ' αὐτὴν τῷ 1756 ὁ Μέγας Φρειδερῖκος ἐνίκησε τοὺς Αὐστριακοὺς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μπράουν. Μ.Δ.Β.

λοβόστεμον (τὸ) (Lobostemon) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τραχυφυλλωδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ πεντήκοντα εἴδη, ἰθαγενῆ τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Εἶναι φυτὰ πολυετῆ, καλλιεργούμενα πολλαχοῦ ὡς κοσμητικά. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *λοβόστεμον τὸ γλαυκόφυλλον* (Lobostemon glaucophyllum), *λοβόστεμον τὸ ἀργυρῶδες* (Lobostemon argenteus) καὶ *λοβόστεμον τὸ ὡραιοανθὲς* (Lobostemon formosum). Κ. ΠΑΠ.

λοβόσχημος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸ σχῆμα τοῦ λοβοῦ, ὁ εἰς σχῆμα λοβοῦ κατεσκευασμένος: «λοβόσχημον τόξον».

λοβσενιπόρα (ἡ) (Lovcénipora Giattini) [*Παλαιοζ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *φαβοσιτιδῶν τραπεζοειδῶν* κοραλλίων. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὸ Μαυροβούνιον, ὡς καὶ ἐντὸς ἰουρασίων στρωμάτων τῆς Εὐρώπης. Ἐν Ἑλλάδι εὑρέθησαν ἄφθονα ἀπολιθωμένα λείψανα ἐντὸς ἰουρασίων ἀσβεστολίθων τῶν ὀρέων τῆς ὀρεινῆς ζώνης τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος (Ὄθρυς, Παρνασσός, Γκιώνα, κλπ.). Συνώνυμον *κλαδοκορόψις* (Cladocoropsis Felix). Γ. Κ. Γ.

Λόβτσεν (Lovcen) [*Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς Νοτιοσλαυΐας. ἐν Μαυροβουνίῳ, πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ Κάτταρο, ὕψους 1759 μ. Κατέστη ὀνομαστὸν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πολεμον ἐκ τῶν μαχῶν, αἵτινες διεξήχθησαν ἐπ' αὐτοῦ μεταξὺ Μαυροβουνίων καὶ Αὐστρογερμανῶν. Οἱ Μαυροβούνιοι, χρησιμοποιήσαντες τὸ ὄρος τοῦτο ὡς ἔρεισμα, ἠμύνθησαν ἐφ' ἱκανόν, ἀλλὰ μετὰ τριήμερον μάχην ἐξετοπίσθησαν ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν, τὴν 10 Ἰανουαρίου 1916. Μ. Δ. Β.

Λόβων. Ἕλλην γραμματικὸς καὶ ἐπινοητὴς σκολίων. Ἀναφέρεται καὶ ἔργον αὐτοῦ «περὶ ποιητῶν».

λογ (log) /*Μαθημ.*/. Σύντμησις τῆς λέξεως *λογάριθμος*, προτιθεμένη, ὡς σύμβολον, τοῦ ἀριθμοῦ, οὗτινος τὸν λογάριθμον ὑποδηλοῖ, π. χ. λογ *α* = λογάριθμος τοῦ ἀριθμοῦ *α*.

Λογάδης, *Νικόλαος*. Ἐπιφανὴς διδάσκαλος τοῦ Γένους, γεννηθεὶς ἐν Σωτηροπόλει (νῦν Κουρὶ) τῷ 1779. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐδίδαξε κατ' ἀρχὰς παρ' ἡγεμονικαῖς οἰκογενείαις τοῦ Φαναρίου, κατόπιν δὲ διωρίσθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, σχολαρχοῦντος τοῦ Δωροθέου Πρωΐου. Ἀναγορευθεὶς μέλος αὐτῆς, παρῃτήσατο μετὰ ὀκταετίαν περίπου τὴν διδασκαλίαν (1814) καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς «Κιβωτοῦ» τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Τῷ 1821 ἀνέλαβε πάλιν τὴν ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ διδασκαλίαν, διηύθυνε δ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ 1830—1835, ὅτε ἀπέθανεν. Ἐξέδωκε: «Παράλληλον φιλοσοφίας καὶ χριστιανισμοῦ» (1830), «Ἀληθοφωνήσεις μητρικὰς πρὸς ψευδοφωνήσεις ἀντιμητρικὰς» κατὰ προτεσταντῶν κυρίως καὶ «Ρητορικήν». Ἔγραψε δὲ προσέτι «Δογματικήν», «Λογικήν», «Ἀρχαιολογίαν» καὶ «Ἑρμηνείαν εἰς τὸ Δ' τοῦ Γαζῆ». Ὁ υἱός του *Κωνσταντῖνος* ὑπηρέτησεν ὡς διοικητικὸς ὑπάλληλος ἐν Τουρκίᾳ. Μ. Ι. Γ.

λογάκι (τό)· ὑποκορ. τοῦ *λόγος*, μικρὸς λόγος, μικρὴ κουβέντα: «ἔχω νὰ σοῦ πῶ δυὸ λογάκια».

λογᾶμαι· ἰδιωματ. τύπος τοῦ *λογίζομαι* (βλ. λ.).

λογανίνη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Γλυκοζίτης τοῦ τύπου $C_{25}H_{34}O_{14}$, ἀπαντῶν εἰς τὰ σπέρματα ψευδοστρύχνου τοῦ ἐμετικοῦ (*ἐμετικὰ κάρυα*), παρὰ τὴν στρυχνίνην καὶ τὴν βρυκίνην. Ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 225°. Εἶναι εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην καὶ λίαν δυσδιάλυτον εἰς τὸν αἰθέρα καὶ τὸ χλωροφόρμιον. Σ. Γ.

λογαοιδικὸν *μέτρον (στροφή, στίχος)* /*Μετρ.*/. Εἰς τὴν ἀρχαίαν μετρικὴν ἐκαλοῦντο οὕτως ὡρισμένοι στίχοι, ἐπειδὴ ἔκειντο κατὰ τὸν ρυθμὸν μεταξὺ πεζοῦ λόγου καὶ ποιητικῆς ἀοιδῆς, δεικνύοντες τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ δακτυλικοῦ μέτρου εἰς τὸν τροχαϊκόν. Οἱ Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι λυρικοὶ ποιηταὶ μετεχειρίσθησαν πολλὰ λογαοιδικὰ μέτρα, εἰς τὰ ὁποῖα καταλέγονται στίχοι συγκείμενοι ἐξ ἀνομοίων μέτρων. Τοιοῦτοι στίχοι εἶναι: ὁ *ἀδώνιος, φερεκράτειος, γλυκώνειος, σαπφικός, ἀλκαϊκός, ἀσκληπιάδειος*. Τ. ΣΤΡ

— ***λογαοιδικὰ σημεῖα.*** Σημεῖά τινα παριστῶντα λόγον καὶ ᾆσμα, προστεθέντα δὲ ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὰ ἐκφωνητικὰ καλούμενα σημεῖα καὶ εὑρισκόμενα ἐν Εὐαγγελισταρίοις τοῦ Η'—ΙΒ' αἰῶνος. Ταῦτα ἐγράφοντο δι' ἐρυθρᾶς μελάνης καὶ κατὰ διαφόρους στάσεις, ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τῶν λέξεων ἢ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τῶν φράσεων τοῦ κειμένου τῶν ἐπ' ἐκκλησίαις ἀναγινωσκομένων περικοπῶν τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ Ἀποστόλου καὶ τῶν προφητικῶν ἀναγνωσμάτων. Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

Λογαρᾶς, *Θεοφάνης*. Ἕλλην ἱερομόναχος καὶ λόγιος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἐκ Κύπρου καταγόμενος. Διέτριψεν ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἐπεμελήθη τῆς ὑπὸ τοῦ Τζανέτου γενομένης ἐκδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου (1575), τοῦ «Τυπικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίας Λαύρας τοῦ Ὁσίου Σάββα» (1577) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Λογαρᾶτα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Διβαράτων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 86. Χ. Δ.

λογάρι (τό)· μεσαιων., χάρτης παρεσκευασμένος διὰ τὴν καταγραφὴν τῶν καθημερινῶν δαπανῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ὀψωνίων· || αὐτοὶ οὗτοι οἱ καθημερινοὶ μικροὶ λογαριασμοί· || δημοτ., τὰ συνηθροισμένα καὶ φυλαγμένα χρήματα ἢ ἄλλα πολύτιμα πράγματα: παροιμ. «καὶ τὰ κρυφὰ τῆς μάννας μας ἀμέτρητο λογάρι».

λογαριάζω, *ἀόρ. ἐ)λογάριασα—ἐλογαριάσθην—λογαριάστηκα*, παρακ. παθ. μετχ. *λογαριασμένος*· ὑπολογίζω ἀριθμητικῶς, κάμνω ἀριθμητικὸν λογισμόν: «λογαριάζω τὰ χρέη, —τοὺς τόκους, —τὴν περιουσίαν μου» «λογαριάζω 'ς τὸ χαρτί, — μὲ τὸν νοῦ μου, —'ς τὰ δάχτυλα»· || καθόλου, κάμνω ὑπολογισμόν, λογίζομαι, ἀναλογίζομαι, σκέπτομαι, διανοοῦμαι: «λογαριάζω τοὺς κόπους μου, — τὰ βάσανά μου», «λογαριάζω νὰ κάμω ταξίδι»· || συμπεριλαμβάνω εἰς τὸν λογαριασμόν, συνυπολογίζω, καταλογίζω, καταριθμῶ, κοιν. *περνῶ 'ς τὸ λογαριασμό*: «λογάριασε ὄχι μόνον ὅ,τι σοῦ θέλω, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι μοῦ θέλεις» λαμβάνω ὑπ' ὄψιν μου, ὑπολογίζω σοβαρῶς: «ποιὸς τὸν λογαριάζει αὐτόν!», «δὲν σὲ λογαριάζω γιὰ τίποτε»· || παθ. *λογαριάζομαι*· καθαρίζω τὸν λογαριασμόν μου πρός τινα: «ἐπῆγα 'ς τὸν ἔμπορό μου καὶ λογαριάστηκα»· || καὶ ἀλληλοπαθῶς: «ἔλα νὰ λογαριαστοῦμε»· || μεταφ., λύω τὰς διαφοράς μου πρός τινα: «ὅταν συναντηθοῦμε, λογαριαζόμαστε».

λογαριασμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λογαριάζειν, λογισμὸς ἀριθμητικός, ἐκτέλεσις ἀριθμητικῆς πράξεως: «λογαριασμὸς ἀκριβής, —ἐσφαλμένος», «ἔγινε λάθος εἰς τὸν λογαριασμόν»· || παροιμ. «κάμνει τὸ λογαριασμὸ χωρὶς τὸν ξενοδόχο» ὅτι ὑπολογίζει τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ἀλήθειαν, «οἱ καλοὶ λογαριασμοὶ κάμνουν τοὺς καλοὺς φίλους» ὅτι οἱ ἐκκρεμεῖς ἢ ἀμφισβητούμενοι λογαριασμοὶ μεταξὺ φίλων δύνανται νὰ μεταβάλουν αὐτοὺς εἰς ἐχθρούς· || «λογαριασμὸς ἐσόδων, — ἐξόδων» ὁ εἰδικὸς λογαριασμὸς τῶν ἐσόδων ἢ ἐξόδων ἐνεργείας ἢ ἐπιχειρήσεώς τινος· || δοσοληψία, πιστοχρεωτικὸς πίναξ, κατάλογος: «πέρασέ τα 'ς τὸ λογαριασμό μου», «ἔχομε ἕνα μικρὸ λογαριασμό»· || «ἀνοικτὸς λογαριασμὸς» πίστωσίς τινος παρὰ προσώπῳ ἢ ἱδρύματι, δυναμένη νὰ χρησιμοποιηθῇ μέχρις ἀνωτάτου ὁρίου: «ἔχει ἀνοικτὸν λογαριασμὸν εἰς τὴν τράπεζαν ἑκατὸν χιλιάδων δραχμῶν», ἄλλως «— τρεχούμενος»· || λογιστικῶς (βλ. κατ.)· || σκέψις, διαλογισμός, ὑπολογισμός: «κάμε τὸ λογαριασμό σου»· || «αὐτὸ εἶναι ἰδικός μου λογαριασμὸς» ἰδική μου ὑπόθεσις· || λογοδοσία, εὐθῦναι: «δὲ θὰ σοῦ δώσω λογαριασμό».

—/*Λογιστ.*/ *Λογαριασμὸς* καλεῖται πίναξ ἀπεικονίζων τὴν εἰς νόμισμα ἀξίαν ὑφισταμένου περιουσιακοῦ στοιχείου (μετρητῶν, ἐμπορευμάτων, ἀπαιτήσεως κατὰ τρίτου, ὑποχρεώσεως πρὸς τρίτον) καὶ τὰς ἐπερχομένας μεταβολὰς (αὐξήσεις καὶ ἐλαττώσεις) τοῦ στοιχείου τούτου. Οὕτως ὁρίζει τὸν λογαριασμὸν ἡ κλασσικὴ σχολή. Ἡ νεωτέρα (*J. Dumarchey 1914*) ἀποφαίνεται ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶναι σύνολον μονάδων ἀξίας.

Θὰ δημιουργηθῶσιν ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς ἐπιχειρήσεως τόσοι λογαριασμοί, ὅσα καὶ τὰ εἴδη τῶν περιουσιακῶν αὐτῆς στοιχείων. Δεδομένου δὲ ὅτι ταῦτα εἶναι δύο εἰδῶν, ἐνεργητικὰ καὶ παθητικά, καὶ οἱ ἀπεικονίζοντες τὴν κίνησιν αὐτῶν λογαριασμοὶ διακρίνονται εἰς δύο θεμελιώδεις κατηγορίας: *λογαριασμοὺς ἐνεργητικοῦ* καὶ *λογαριασμοὺς παθητικοῦ*.

Ὁ λογαριασμὸς ἐμφανίζεται τὸ συνηθέστερον ἐν σχήματι κεφαλαίου Τ. Ἄνωθεν τοῦ σχήματος τούτου γράφεται ὁ «τίτλος» τοῦ λογαριασμοῦ, ἤτοι τὸ ὄνομα τοῦ περιουσιακοῦ στοιχείου ὅπερ ἀντιπροσωπεύει, ὡς «Ταμεῖον», «Ἐμπορεύματα», «Χρεῶσται», «Πιστωταί», κλπ. Τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ λογαριασμοῦ καλεῖται *χρέωσις* ἢ *δοῦναι*, τὸ δὲ δεξιὸν *πίστωσις* ἢ *λαβεῖν*.

Οἱ λογαριασμοὶ τοῦ παθητικοῦ κινοῦνται ἀντιθέτως πρὸς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ἐνεργητικοῦ. Εἰς τοὺς τελευταίους τούτους ἡ εἰς νόμισμα ἀξία τοῦ ὑπάρχοντος περιουσιακοῦ στοιχείου καὶ τὰ ποσὰ τῶν αὐξήσεων αὐτοῦ ἐγγράφονται εἰς τὴν χρέωσιν (ἀριστερά), τὰ δὲ ποσὰ τῶν ἐλαττώσεων εἰς τὴν πίστωσιν (δεξιά), ἐνῷ, ἀντιθέτως, εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ παθητικοῦ τὰ ὑπάρχοντα χρέη καὶ αἱ αὐξήσεις αὐτῶν ἐγγράφονται εἰς τὴν πίστωσιν, αἱ δὲ ἐλαττώσεις εἰς τὴν χρέωσιν. Ἑκάστη χρεωστικὴ ἢ πιστωτικὴ ἐγγραφὴ εἰς τοὺς λογαριασμοὺς θὰ λάβῃ χώραν κατὰ ἡμερομηνίαν, δικαιολογίαν, καὶ ποσὸν νομίσματος, διατιθεμένων πρὸς τοῦτο ἀναλόγων στηλῶν.

Λέγοντες «χρεώνω λογαριασμὸν» ἐννοοῦμεν ὅτι ἐγγράφομεν ποσόν τι εἰς τὴν χρέωσίν του, καὶ «πιστώνω λογαριασμὸν» ὅτι ἐγγράφομεν ποσόν τι εἰς τὴν πίστωσίν του.

Digitized by Google

Ἄθροισις τῶν ποσῶν τῶν ἐγγεγραμμένων εἴς τε τὴν χρέωσιν καὶ τὴν πίστωσιν λογαριασμοῦ τινος, θὰ παρουσιάσῃ ἢ τὸ ἄθροισμα τῆς χρεώσεως ὑπερβαῖνον τὸ τῆς πιστώσεως, ἢ τὸ ἀντίθετον, ἢ τὰ ἀθροίσματα ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἴσα. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ λογαριασμὸς καλεῖται *χρεωστικός*, εἰς τὴν δευτέραν *πιστωτικός*, καὶ εἰς τὴν τρίτην *ἐξισωμένος*. Λογαριασμὸς ἐξισωμένος θεωρεῖται μὴ ὑπάρχων, καὶ πρέπει νὰ «κλείσῃ» συρομένης διπλῆς γραμμῆς κάτωθεν τῶν δύο ἀντιμετώπων καὶ ἴσων πρὸς ἄλληλα ἀθροισμάτων του. Ἡ μεταξὺ τῶν ἀθροισμάτων χρεώσεως καὶ πιστώσεως ὑφισταμένη διαφορὰ καλεῖται ὑπόλοιπον λογαριασμοῦ, χαρακτηριζόμενον ὡς χρεωστικόν, ἐὰν τὸ ἄθροισμα τῆς χρεώσεως εἶναι μεγαλύτερον, καὶ πιστωτικόν, ὅταν συμβαίνῃ τὸ ἀντίθετον.

Τεχνητὴ ἐξίσωσις τοῦ λογαριασμοῦ λαμβάνει χώραν, κατὰ κανόνα, εἰς τὸ τέλος τῆς χρήσεως (ὁπότε «κλείουσι» τὰ βιβλία), ἢ καὶ ὁψέποτε ἤθελε παραστῇ τοιαύτη ἀνάγκη. Ἡ ἐξίσωσις αὕτη ἐνεργεῖται προστιθεμένου τοῦ ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ εἰς τὸ ἀσθενέστερον αὐτοῦ μέρος, μὲ τὴν δικαιολογίαν «πρὸς ἐξίσωσιν», ὅτε τὰ ἀθροίσματα χρεώσεως καὶ πιστώσεως ἐξομοιοῦνται καὶ κλείονται διὰ διπλῆς γραμμῆς. Εὐθὺς ἀμέσως, ὅμως, καὶ διότι ὁ λογαριασμὸς δὲν ἐξισώθη φυσιολογικῶς, θὰ «ἀνοίξῃ» ἐκ νέου, διὰ τῆς κάτωθεν τῆς διπλῆς γραμμῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὑπολοίπου του εἰς τὸ οἰκεῖον δι' αὐτὸ μέρος, ὅπερ εἶναι τὸ ἀντίθετον ἐκείνου, εἰς ὃ προηγουμένως ἀνεγράφη διὰ τὴν ἐξίσωσιν. Ἡ ἐγγραφὴ τοῦ ὑπολοίπου συνοδεύεται ὑπὸ τῆς δικαιολογίας «ὑπόλοιπον εἰς νέον» ἢ «νέον ὑπόλοιπον» ἢ καὶ ἁπλῶς «ὑπόλοιπον» (ἄλλοτε ἦτο ἐν χρήσει ἡ ἔκφρασις «ὑπόλοιπον ἐκ παλαιοῦ»).

Ὡς εἰκός, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ ἀποτελεῖ τὸ νῦν ὑφιστάμενον σύνολον μονάδων ἀξίας ἐνεργητικῆς ἢ παθητικῆς. Συνεπῶς, ὁ ἰσολογισμός, ὁ δεικνύων τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς μίαν δεδομένην στιγμήν, ἀποτελεῖται, τὸ μὲν ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα τῶν χρεωστικῶν λογαριασμῶν, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὸ ἐνεργητικόν, τὸ δὲ ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα τῶν πιστωτικῶν, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὸ παθητικόν. Δεδομένου δὲ ὅτι τὸ διπλογραφικὸν σύστημα ἀπαιτεῖ δι' ἑκάστην οἰκονομικὴν πρᾶξιν δύο ταυτοχρόνους καὶ ἰσοπόσους ἐγγραφάς, ἐξ ὧν ἡ μία χρεωστικὴ καὶ ἡ ἑτέρα πιστωτική, ἔπεται ὅτι τὸ ἄθροισμα τῶν χρεώσεων πάντων τῶν λογαριασμῶν δέον νὰ εἶναι ἴσον πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν πιστώσεων, καὶ συνεπῶς τὸ ἄθροισμα τῶν ὑπολοίπων τῶν χρεωστικῶν λογαριασμῶν θὰ εἶναι πάντοτε ἴσον πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ὑπολοίπων τῶν πιστωτικῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡ μαθηματικὴ ἰσότης, ὑφ' ἣν ἐμφανίζεται πάντοτε ὁ ἰσολογισμὸς τῆς ἐπιχειρήσεως.

Μεταφορὰ λογαριασμοῦ ὀνομάζεται ἡ συνέχισις τούτου εἰς ἄλλο φύλλον περαιωθέντος τοῦ πρώτου. Τοῦτο θεωρεῖται πληρωθέν, ἔστω καὶ ἂν μόνον τὸ μέρος τῆς χρεώσεως ἢ μόνον τὸ μέρος τῆς πιστώσεως συνεπληρώθη. Διὰ νὰ μεταφερθῇ ὁ λογαριασμὸς θὰ προσδιορισθῶσι καὶ θὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὴν τελευταίαν γραμμήν του τὰ ἀθροίσματα ἀμφοτέρων τῶν μερῶν του μὲ τὴν δικαιολογίαν «εἰς μεταφοράν». Τὰ ἀθροίσματα ταῦτα θὰ ἀναγραφῶσι καὶ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ νέου φύλλου, εἰς τὰς οἰκείας στήλας, μὲ τὴν δικαιολογίαν «ἐκ μεταφορᾶς».

Οἱ λογαριασμοὶ ἐν γένει διακρίνονται: Α) Εἰς *προσωπικούς*, ἤτοι τοὺς δεικνύοντας τὰς μετά τινος προσώπου (χρεώστου ἢ πιστωτοῦ) συναλλαγὰς τῆς ἐπιχειρήσεως. Β) Εἰς *λογαριασμοὺς ἀξιῶν ἢ πραγμάτων*, τοὺς δεικνύοντας τὴν κατὰ εἰσαγωγὴν καὶ ἐξαγωγὴν κίνησιν μιᾶς ὑλικῆς ἀξίας (μετρητῶν, ἐμπορευμάτων, χρεογράφων, ἐπίπλων κλπ.) καί, κατ' ἐπέκτασιν, ἀΰλου τοιαύτης (φήμη καταστήματος, βιομηχανικὸν σῆμα, μελέται, διπλώματα εὑρεσιτεχνίας κλπ.). Γ) Εἰς *λογαριασμοὺς ἀποτελεσμάτων*, εἰς οὓς ἀναγράφονται τὰ πραγματοποιούμενα παρὰ τῆς ἐπιχειρήσεως ἔξοδα, ζημίαι καὶ κέρδη. Τινὲς προσθέτουσι τὴν κατηγορίαν τῶν *λογαριασμῶν κεφαλαίων* ἢ *καθαρᾶς περιουσίας*. Καὶ οἱ τοιοῦτοι λογαριασμοί, ἐμφανιζόμενοι εἰς τὸ παθητικὸν τοῦ ἰσολογισμοῦ, εἶναι προσωπικοί, δεικνύοντες τὰ ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐνεργητικοῦ δικαιώματα τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ἀντιπροσωπεύοντες τοῦτον.

Λογαριασμοὶ *ἀρνητικοὶ* ἢ *ἀντίθετοι* λογαριασμοὶ ἐνεργητικοῦ ἢ παθητικοῦ, καλοῦνται λογαριασμοὶ στερούμενοι αὐτοτελείας καὶ μειοῦντες ἁπλῶς τὸ ὑπόλοιπον λογαριασμοῦ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἢ τοῦ παθητικοῦ, οὗτινος κατ' οὐσίαν ἀποτελοῦσι τὸ ἕτερον σκέλος, δημιουργοῦνται δὲ διὰ λόγους προσφορωτέρας λογιστικῆς ἀπεικονίσεως. Οἱ λογαριασμοὶ ἀποτελεσμάτων, δεικνύοντες εἴτε κέρδη (προσαυξήσεις τοῦ κεφαλαίου), εἴτε ἔξοδα ἢ ζημίας (ἐλαττώσεις τοῦ κεφαλαίου), ἀποτελοῦσι κατ' οὐσίαν παραρτήματα τοῦ λογαριασμοῦ «κεφάλαιον», περιλαμβάνοντες τὰς αὐξομειώσεις τούτου. Ἐκ τῶν λογαριασμῶν ἀποτελεσμάτων, συνεπῶς, οἱ λογαριασμοὶ ἐξόδων καὶ ζημιῶν ὑπὸ τὴν προεκτεθεῖσαν ἔννοιαν, ἀποτελοῦσιν ἀντιθέτους λογαριασμοὺς καθαρᾶς περιουσίας.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν ὑφίσταται καὶ ἡ κατηγορία τῶν *μεικτῶν λογαριασμῶν*. Καλεῖται δὲ μεικτὸς λογαριασμὸς ὁ περιλαμβάνων πλείονα τοῦ ἑνὸς περιουσιακὰ στοιχεῖα καὶ καταστρωθεὶς οὕτω εἴτε ἐκ λάθους, εἴτε καὶ ἐξ ἀνάγκης, ὡς λ. χ. συμβαίνει συνήθως μὲ τὸν λογαριασμὸν «ἐμπορεύματα», χρεούμενον μὲ τὴν τιμὴν κτήσεως (κόστος) τοῦ ἐμπορεύματος καὶ πιστούμενον κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν μὲ τὴν τιμὴν πωλήσεως, περιλαμβάνουσαν δύο ἀνόμοια στοιχεῖα, ἤτοι τὴν τιμὴν κτήσεως τοῦ ἐξαχθέντος ἐμπορεύματος καὶ τὸ προκῦψαν κατὰ τὴν πώλησιν ἀποτέλεσμα, κέρδος ἢ ζημίαν. Ὡς εἰκός, οἱ μεικτοὶ λογαριασμοὶ ἔχουσιν ἀνάγκην ἐκκαθαρίσεως, πραγματοποιουμένης εὐθὺς ὡς αὕτη ἤθελε καταστῇ δυνατή. Διὰ ταύτης τὸ προκῦψαν ἀποτέλεσμα μεταφέρεται εἰς τὸν οἰκεῖον ἀποτελεσματικὸν λογαριασμόν.

Ἡ φύσις τῶν λογαριασμῶν ἀξιῶν, προσώπων, ἀποτελεσμάτων, ἢ μεικτῶν, ὡς τοιούτων, μεταβάλλεται αὐτομάτως, ἀκολουθοῦσα τὴν πορείαν τῶν οἰκονομικῶν γεγονότων. Ὁ λογαριασμὸς λ. χ. τῆς κατὰ τοῦ Α ἀπαιτήσεως (προσωπικὸς) θὰ μεταβληθῇ αὐτομάτως εἰς λογαριασμὸν ἀποτελέσματος, εὐθὺς ὡς διαπιστωθῇ ὅτι ἡ ἀπαίτησις αὕτη δὲν πρόκειται νὰ ρευστοποιηθῇ.

Λογαριασμὸς προσωπικὸς δύναται νὰ εἶναι εἴτε χρεωστικός, ὅτε δεικνύει ἀπαίτησιν κατὰ τρίτου, εἴτε πιστωτικός, ὅτε δεικνύει ὑποχρέωσιν. Λογαριασμὸς ἀξίας θὰ εἶναι πάντοτε χρεωστικὸς καὶ οὐδέποτε πιστωτικός, ἀφοῦ ἐν τῇ χρεώσει τοιούτου λογαριασμοῦ ἐγγράφονται εἰσαγωγαὶ καὶ ἐν τῇ πιστώσει ἐξαγωγαί, οὐδέποτε δὲ ἡ ἐν γένει ἐξαγωγὴ δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν ἐν γένει εἰσαγωγήν. Ἐκ τῶν λογαριασμῶν ἀποτελεσμάτων οἱ μὲν τῶν ἐξόδων καὶ ζημιῶν, ἀποτελοῦντες ἀντιθέτους λογαριασμοὺς καθαρᾶς περιουσίας (ἐγγραφομένης εἰς τὸ παθητικόν), θὰ εἶναι πάντοτε χρεωστικοί, οἱ δὲ τῶν κερδῶν, διὰ τὸν ἀντίθετον λόγον, θὰ εἶναι πάντοτε πιστωτικοί. Ὡς πρὸς τοὺς μεικτοὺς λογαριασμούς, τὸ ὑπόλοιπόν των, εἴτε χρεωστικὸν εἴτε πιστωτικόν, κατ' οὐδὲν διαφωτίζει, ἐφόσον προκύπτει ἐκ συνδυασμοῦ ἀνομοίων περιουσιακῶν στοιχείων, πολλάκις ἀντιτιθεμένων ἀλλήλοις.

Γενικὸς ἢ *περιληπτικὸς* ἢ *συνθετικὸς* λογαριασμὸς καλεῖται ὁ ἀνοιγόμενος ἐπ' ὀνόματι ὁμάδος προσώπων συναλλασσομένων μετὰ τῆς ἐπιχειρήσεως (χρεῶσται, πιστωταὶ κλπ.), ἢ συνόλου ἀξιῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν (ἐμπορεύματα, χρηματόγραφα κλπ.). *Εἰδικὸς* δὲ λογαριασμὸς (κατά τινας *ὑπολογαριασμὸς* ἢ *ἀναλυτικὸς λογαριασμός*), ὁ ἀνοιγόμενος ἐπ' ὀνόματι ἑνὸς μόνον προσώπου (χρεώστης Α, πιστωτὴς Β), ἢ ἑνὸς μόνου εἴδους ἀξίας (ὄρυζα, σάκχαρις, προκειμένου περὶ ἐμπορευμάτων, μετοχαὶ τραπέζης Α, ἢ ὁμολογίαι ἐθνικοῦ δανείου Β, προκειμένου περὶ χρηματογράφων κ. ο. κ.). Οἱ ὁμοειδεῖς εἰδικοὶ λογαριασμοὶ συμπτύσσονται οὕτως εἰς ἕνα γενικόν, οὗτινος ἀποτελοῦσιν ὑποδιαιρέσεις. Ἐξυπακούεται ὅτι πᾶσα ἐγγραφὴ εἰς τὸν γενικὸν λογαριασμὸν θὰ γίνῃ ἐκ παραλλήλου καὶ εἰς τὸν οἰκεῖον εἰδικὸν τοιοῦτον. Κατ' ἀκολουθίαν, τὸ ἐξαγόμενον τοῦ γενικοῦ λογαριασμοῦ δέον νὰ εἶναι ἴσον πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἐξαγομένων τῶν εἰδικῶν, εἰς οὓς ὁ γενικὸς οὗτος λογαριασμὸς ὑποδιαιρεῖται.

Πρωτοβάθμιος λογαριασμὸς καλεῖται ὁ ἀνοιγόμενος ἐν τῷ Γενικῷ Καθολικῷ τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπ' ὀνόματι περιουσιακοῦ στοιχείου. *Δευτεροβάθμιοι* δὲ οἱ εἰδικοὶ λογαριασμοί, εἰς οὓς διαιρεῖται ὁ πρωτοβάθμιος. Δυνατὸν δευτεροβάθμιος λογαριασμὸς νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς τριτοβαθμίους. Αἱ ὑποδιαιρέσεις τοῦ πρωτοβαθμίου λογαριασμοῦ (δευτεροβάθμιοι) περιλαμβάνονται εἰς ἴδιον ἀναλυτικὸν Καθολικὸν φέρον τὸν τίτλον τοῦ πρωτοβαθμίου λογαριασμοῦ.

Διάμεσος λογαριασμὸς (κοιν. «κανάλι») καλεῖται λογαριασμὸς δημιουργούμενος προσωρινῶς, ὅπως περιλάβῃ ἐγγραφὰς ἀφορώσας περιουσιακὸν στοιχεῖον μὴ διαμορφωθὲν εἰσέτι. Θὰ δημιουργηθῇ λ. χ. ὁ λογαριασμὸς «ἀκίνητον ὑπὸ κατασκευήν», εἰς ὃν θὰ ἐγγράφωνται πᾶσαι αἱ διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀκινήτου καταβολαὶ δαπανῶν. Ὁ διάμεσος οὗτος λογαριασμός, ἅμα ὡς περαιωθῇ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀκινήτου, θὰ κλείσῃ, μεταφερομένου τοῦ ὑπολοίπου του εἰς τὸν ὁριστικὸν λογαριασμὸν «Ἀκίνητα».

Συμμετοχικὸς καλεῖται ὁ λογαριασμὸς ἀξίας, κατὰ τὸ πλεῖστον, ὁ δεικνύων ὅτι εἰς πρόσκαιρον ἐπιχείρησιν, ἧς ἀντικείμενον ἀποτελεῖ ἡ ἀξία αὕτη, συμμετέχει καὶ τρίτος, ἢ τρίτοι, κατὰ τὸ ἥμισυ, τὸ τρίτον, ἢ ἄλλην ἀναλογίαν. Οἱ τοιοῦτοι λογαριασμοὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς μετοχικὰς ἑταιρείας (συμμετοχικὰς ἐπιχειρήσεις), διακρίνονται δὲ ἐκ τοῦ τίτλου των, ὡς λ. χ. «συμμετοχικὰ ἐμπορεύματα», ἢ «ὄρυζα ἐξ ἡμισείας μετὰ τοῦ Α» κλ.

Λογαριασμὸς ἀπολήψεων εἶναι ὁ δεικνύων τὰ ποσά, ἅτινα ὁ ἐπιχειρηματίας, ἢ οἱ συνεταῖροι, προκειμένου περὶ ὁμορρύθμου ἢ ἑτερορρύθμου ἑταιρείας, ἀποσύρουσι διὰ τὰς ἀτομικὰς αὐτῶν ἀνάγκας. Οἱ λογαριασμοὶ οὗτοι εἰσὶ προσωπικοί, καθόσον αἱ ἀναλήψεις αὗται ἐνεργοῦνται ἔναντι τῶν μελλόντων κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐξισοῦνται δὲ ἐν τέλει τῆς χρήσεως ἐκ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἀπομενόντων εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἡ γνώμη λογιστικῶν τινων συγγραφέων, χαρακτηριζόντων τοὺς λογαριασμοὺς τούτους ὡς ἀποτελεσματικοὺς (ἀμοιβῆς ὑπὸ τύπον μισθοδοσίας) εἶναι ἐσφαλμένη, ἐφ' ὅσον δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ ἡ ἰδιότης ὑπαλλήλου ἢ ἐργάτου ἐκμισθουμένου παρ' ἑαυτοῦ.

Λογαριασμὸς κερδῶν καὶ ζημιῶν, ἢ *ἀποτελεσμάτων χρήσεως*, ἢ *ἐσόδων καὶ ἐξόδων* εἶναι λογαριασμὸς δημιουργούμενος ἐν τέλει τῆς χρήσεως, μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν μεικτῶν λογαριασμῶν, εἰς ὃν συγκεντροῦνται τὰ ὑπόλοιπα τῶν λογαριασμῶν ἀποτελεσμάτων (κερδῶν, ἐξόδων καὶ ζημιῶν). Οὕτω, ἂν ὁ λογαριασμὸς ἀποτελεσμάτων χρήσεως εἶναι πιστωτικός, δεικνύει κατὰ τὸ ὑπόλοιπόν του τὸ προκῦψαν καθαρὸν κέρδος τῆς χρήσεως, ἂν δὲ χρεωστικός, τὴν προκύψασαν καθαρὰν ζημίαν. Τὸ ὑπόλοιπον δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν ἐπαύξησιν ἢ ἐλάττωσιν τοῦ κεφαλαίου τῆς ἐπιχειρήσεως.

Λογαριασμοὶ ἀποθεματικῶν κεφαλαίων καλοῦνται οἱ σχηματιζόμενοι κατὰ τὸ τέλος τῆς χρήσεως ἑταιρικῆς, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπιχειρήσεως, ἐκ παρακρατήσεως μέρους τῶν καθαρῶν κερδῶν αὐτῆς, καὶ προοριζόμενοι νὰ καλύψωσιν ἐνδεχομένας ἐκτάκτους ζημίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Τοιοῦτοι λογαριασμοὶ εἶναι συνήθως δύο, τοῦ «τακτικοῦ ἀποθεματικοῦ», δημιουργούμενος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου (Ν. 2190 περὶ Ἀνων. Ἑταιρειῶν), ἢ τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἑταιρείας, καὶ ὁ τοῦ «ἐκτάκτου ἀποθεματικοῦ», ἑπόμενος, κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ πρώτου, καὶ δημιουργούμενος ἐφόσον ὑφίσταται περίσσεια καθαρῶν κερδῶν.

Ἀποθεματικὰ κεφάλαια ἀποτελοῦσι καὶ οἱ ἀνοιγόμενοι *λογαριασμοὶ προβλέψεων* καὶ *κρατήσεων* δι' εἰδικοὺς σκοπούς. Οἱ λογαριασμοὶ οὗτοι ἔχουσι κοινὴν τὴν προέλευσιν μετὰ τοῦ λογαριασμοῦ ἀποθεματικοῦ γενικῆς φύσεως, ἤτοι σχηματίζονται διὰ παρακρατήσεως, ἑκάστοτε, μέρους τῶν καθαρῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Διαφέρουσιν ὅμως οὐσιωδῶς ὡς πρὸς τὸν σκοπόν. Διότι, ἐνῷ ὁ λογαριασμὸς συνήθους ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου προώρισται νὰ ἀντικρύσῃ ἐνδεχομένας ἐν τῷ μέλλοντι καθαρὰς ζημίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ὁ λογαριασμὸς «προβλέψεως διὰ τὴν Α ἢ Β αἰτίαν» δημιουργεῖται ἵνα ἀντιμετωπίσῃ πιθανὴν ζημίαν διαφαινομένην ἤδη, ὁ δὲ λογαριασμὸς «κρατήσεις διὰ τὴν Α ἢ Β αἰτίαν» διὰ νὰ καλύψῃ ζημίαν βεβαίαν μᾶλλον, δι' ἀποτροπὴν τῆς ὁποίας ἐλάχισται ἐλπίδες ὑπάρχουσιν. Εὐθὺς δ' ὡς ἡ ζημία αὕτη καταστῇ ὁριστική, ὁ λογαριασμὸς τῶν κρατήσεων θὰ μεταβληθῇ εἰς λογαριασμὸν ἀποσβέσεως (βλ. λ. *ἀπόσβεσις*).

Λογαριασμοὶ τάξεως καλοῦνται οἱ ἀνοιγόμενοι ὅπως περιλάβωσι διαχείρισιν ἐνεργητικῶν στοιχείων μὴ ρευστῶν, ἀνηκόντων κατὰ κυριότητα εἰς τρίτους καὶ ὧν, ἑπομένως ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἔχει τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν, λ. χ. ἐμπορευμάτων τρίτων εὑρισκομένων εἰς χεῖρας αὐτῆς πρὸς πώλησιν διὰ λογαριασμὸν τῶν τελευταίων, γραμματίων, χρεογράφων καὶ παντοειδῶν ἄλλων πιστωτικῶν τίτλων πρὸς εἴσπραξιν ἢ φύλαξιν ἐπίσης διὰ λογαριασμὸν τρίτων, παρὰ τῇ ἐπιχειρήσει, ὑποχρεουμένῃ νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς τίτλους τούτους αὐτουσίους. Οὕτω τιθεμένης τῆς βάσεως, οἱ λογαριασμοὶ τάξεως θὰ εἶναι πάντοτε δύο, εἷς ἐν τῷ ἐνεργητικῷ, παριστῶν τὴν εἰς χεῖρας τῆς ἐπιχειρήσεως ἀξίαν τρίτου, καὶ εἷς ἐν τῷ παθητικῷ διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀξίας ταύτης πηγάζουσαν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν τρίτον εἰς εἶδος. Ὡς εἰκὸς δέ, μὴ ἀναμειγνυόμενοι μὲ τοὺς λοιποὺς λογαριασμοὺς τῆς ἐπιχειρήσεως, δὲν δύνανται νὰ κινῶνται εἰμὴ μόνον ἀμοιβαίως, τῶν ὑπολοίπων των, ἴσων πάντοτε, αὐξανομένων ἢ ἐλαττουμένων, ἐφόσον ἡ εἰς χεῖρας τῆς ἐπιχειρήσεως ἀξία τρίτου αὐξάνει ἢ ἐλαττοῦται. Ὑφίσταται ὅμως καὶ ἄλλη κατηγορία λογαριασμῶν τάξεως. Οὗτοι εἶναι οἱ μὴ περιλαμβάνοντες ὑφιστάμενα στοιχεῖα ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς προσδιορίζοντες ὅρια, μέχρι τῶν ὁποίων τοιαῦτα στοιχεῖα δύνανται νὰ δημιουργηθῶσιν, ὡς λ. χ. οἱ λογαριασμοὶ «ἐγκριθεῖσαι πιστώσεις» ἐν τῷ ἐνεργητικῷ καὶ «πιστοῦχοι» ἐν τῷ παθητικῷ. Οἱ λογαριασμοὶ οὗτοι ἐλαττοῦνται ἐκ παραλλήλου, ἐφόσον ἡ ἐγκριθεῖσα πίστωσις πραγματοποιεῖται.

Λογαριασμοὶ εἰς ξένα νομίσματα εἶναι οἱ περιλαμβάνοντες τὴν κίνησιν ἀξιῶν ἀπαιτήσεων ἢ ὑποχρεώσεων εἰς ἀλλοδαπὰ νομίσματα. Οὗτοι τηροῦνται κατὰ διπλᾶς στήλας χρεώσεως καὶ πιστώσεως διὰ τὴν ἀναγραφὴν καὶ τῆς εἰς ξένον νόμισμα ποσότητος, καὶ τοῦ παριστῶντος τοῦτο ποσοῦ εἰς ἰθαγενὲς νόμισμα. Πρῶτος δὲ δημιουργὸς εἰδικῆς στήλης διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν ξένων νομισμάτων, ὑπῆρξεν ὁ Ἰταλὸς Marziano Venturi ἐν ἔτει 1653. Εἰς τὴν τραπεζικὴν λογιστικὴν χρησιμοποιοῦνται τριῶν εἰδῶν τοιοῦτοι λογαριασμοί: 1) διὰ τὸν αὐτούσιον χρυσόν· 2) διὰ τὸ ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα· καὶ 3) διὰ τὰ ξένα τραπεζογραμμάτια καὶ χαρτονομίσματα.

Λογαριασμὸς ἀλληλόχρεως ἢ *τρεχούμενος* καλεῖται προσωπικὸς λογαριασμός, ὃν ἀνοίγουσιν ἀμοιβαίως δύο συναλλασσόμενοι, περιλαμβάνων τὰς μεταξὺ αὐτῶν δοσοληψίας εἰς ρευστὸν χρῆμα (βλ. *ἀλληλόχρεως λογαριασμός*). Λογαριασμὸς ἀλ-

Digitized by Google

ληλόχρεως εἰς ἄλλο εἶδος δὲν δύναται νὰ νοηθῇ. Τοιοῦτος λογαριασμὸς θὰ εἶναι nostro ἢ vostro. Nostro εἶναι δι' ἡμᾶς ὁ λογαριασμός, τὸν ὁποῖον ἀνοίγει εἰς τὰ βιβλία της, ἐπ' ὀνόματί μας καὶ τῇ αἰτήσει μας, τράπεζα ἢ ἀνταποκριτής μας, καὶ τοῦ ὁποίου λογαριασμοῦ ἡ πρωτοβουλία τῆς κινήσεως ἀνήκει εἰς τὴν τράπεζαν ἢ τὸν ἀνταποκριτήν. Διὰ τοὺς τελευταίους τούτους ὁ αὐτὸς λογαριασμὸς εἶναι vostro ἢ loro. Ἑπομένως ὁ μικρέμπορος θὰ ἔχῃ τὸν λογαριασμόν του (nostro δι' αὐτὸν) παρὰ τῷ μεγαλεμπόρῳ (vostro διὰ τοῦτον), καὶ ὁ μεγαλέμπορος τὸν λογαριασμόν του nostro παρὰ τῇ τραπέζῃ, δι' ἣν ὁ αὐτὸς λογαριασμὸς εἶναι vostro. Αἱ ἑλληνικαὶ τράπεζαι ἔχουσιν εἰς τὰ βιβλία των λογαριασμοὺς nostro εἰς ξένα νομίσματα ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀνταποκριτῶν των, καὶ λογαριασμοὺς vostro εἰς δραχμὰς ἐπ' ὀνόματι τῶν αὐτῶν ἀνταποκριτῶν. Ὁ «τηρῶν τὸν λογαριασμὸν» (δι' ὃν οὗτος εἶναι vostro) ἀποστέλλει εἰς τὸν πελάτην του, κατὰ τακτικὰ χρονικὰ διαστήματα, ἐκ τῶν προτέρων ὁρισθέντα μεταξὺ τῶν δύο συναλλασσομένων, ἀντίγραφον τοῦ μεταξύ των ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διὰ τὴν ἑκάστοτε συμφωνίαν τῶν γενομένων ἐγγραφῶν.

—*['Εμπ. Οἰκον.] Εἰς λογαριασμόν*, ἢ *ἔναντι λογαριασμοῦ*, δίδεται ποσόν τι παρὰ τοῦ ὀφειλέτου εἰς τὸν δανειστήν, ὅπως ἐλαττωθῇ ἡ πρὸς τοῦτον ὀφειλή του, εἰς *ἐξόφλησιν λογαριασμοῦ* δέ, ὅταν διὰ τῆς καταβολῆς ἐξοφλῆται τὸ ὀφειλόμενον ὑπόλοιπον.

Ἀξία εἰς λογαριασμόν, ῥήτρα ὀπισθογραφήσεως συναλλαγματικῆς ἢ γραμματίου εἰς διαταγήν, ἀποστελλομένου παρὰ τοῦ τελευταίου κομιστοῦ εἰς τραπεζίτην ἢ ἀνταποκριτήν, παρ' ᾧ ἔχει λογαριασμόν, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως μὲ τὸ ἰσότιμον πιστωθῇ ὁ λογαριασμὸς οὗτος.

Λογαριασμὸς ἐπιστροφῆς καλεῖται τὸ σημείωμα τὸ συνοδεῦον ἐπιστρεφομένην συναλλαγματικὴν ἢ ἐπισυναλλαγματικήν, τὸ ἀναγράφον τὰ γενόμενα ἔξοδα διαμαρτυρήσεως, προμηθείας, ἀλληλογραφίας κλπ.

Λογαριασμὸς ἐκκαθαρίσεως (ἢ καὶ *τιμολόγιον ἐκκαθαρίσεως*) εἶναι τὸ ἀντίγραφον λογαριασμοῦ τὸ ἀποστελλόμενον εἰς τὸν δικαιοῦχον παρὰ τοῦ ἀναλαβόντος ἐπιχείρησίν τινα διὰ λογαριασμὸν τρίτου, ὡς λ. χ. πώλησιν ἐμπορεύματος, εἴσπραξιν τίτλου κτλ. Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀναγράφεται κατὰ βάσιν τὸ εἰς νόμισμα προϊὸν τῆς πωλήσεως ἢ εἰσπράξεως, τὰ γενόμενα ἔξοδα, προμήθεια τοῦ πωλήσαντος κτλ. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἐκπίπτονται ἐκ τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τηρεῖται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐντολέως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Dumarchey*, «La Comptabilité moderne». — *H. Deschamps*, «Cours de Banque». — *Σ. Συρμοπούλου*, «Ἡ Λογιστικὴ τῶν ξένων νομισμάτων».— *Ἰδίου*, «Περὶ Λογαριασμῶν Τάξεως». — *Leautey et Guilbaut*, «Principes généraux de Comptabilité».

Σ. ΣΥΡΜΟΠΟΥΛΟΣ

—**λογαριασμῶν** ***ἰσοζύγιον*** *[Λογιστ.]*· βλ. λ. *ἰσοζύγιον λογαριασμῶν*.

λογαριαστὴς (ὁ)· ὁ λογαριάζων, ὁ εἰδικὸς εἰς τοὺς λογαριασμούς, λογιστής.

λογαριθμικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς λογαρίθμους, ὁ τῶν λογαρίθμων: «λογαριθμικοὶ πίνακες».

—**λογαριθμικὴ** *ἕλιξ [Μαθημ.]*· βλ. *ἕλιξ*.

—**λογαριθμικὴ** *καμπύλη [Μαθημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἀποτελοῦσα τὴν γραφικὴν παράστασιν τῆς συναρτήσεως $λογ_α x$ (ἔστω π. χ. $α > 1$), ἤτοι ἡ καμπύλη μὲ ἐξίσωσιν $y = λογ_α x$. Ἡ ἐξίσωσις αὕτη προκύπτει ἐκ τῆς $x = λογ_α y$ δι' ἐναλλαγῆς τῶν x καὶ y. Ἀλλ' ἡ τελευταία αὕτη ἐξίσωσις γράφεται: $y = α^x$ (ἐκθετικὴ συνάρτησις) καὶ παρίσταται γραφικῶς ὑπὸ τῆς καμπύλης τοῦ σχήματος· ὥστε ἡ $y = λογ_α x$ προκύπτουσα ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης δι' ἐναλλαγῆς τῶν x καὶ y, θὰ παρίσταται ὑπὸ τῆς καμπύλης ἥτις

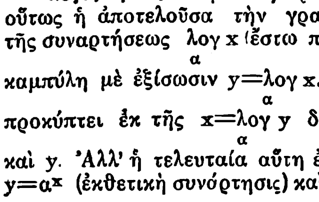

προκύπτει ἐκ τῆς καμπύλης τῆς ἐκθετικῆς συναρτήσεως, ἂν τὸν ἄξονα τῶν x καλέσωμεν ἄξονα τῶν y καὶ ἀντιστρόφως· ἢ ὅπερ τὸ αὐτὸ ἡ καμπύλη μὲ ἐξίσωσιν $y = λογ_α x$ προκύπτει ἐκ τῆς καμπύλης μὲ ἐξίσωσιν $y = α^x$ διὰ στροφῆς τῆς τελευταίας ταύτης περὶ τὴν διχοτόμον τῆς γωνίας τῶν ἀξόνων.

Σ. Μ.-Ο.

—**λογαριθμικὴ** *μείωσις*. Εἰς τὴν περίπτωσιν φαινομένων, ὧν ὁ νόμος τῆς μεταβολῆς συναρτήσει τοῦ χρόνου παρίσταται ὑπὸ καμπύλης τοῦ παρατιθεμένου σχήματος, ἐν ᾗ τὸ πλάτος ἐλαττοῦται προϊόντος τοῦ χρόνου, ἡ ἀπόσβεσις ἢ μείωσις τοῦ πλάτους χαρακτηρίζεται ὑπὸ μεγέθους, ὅπερ καλεῖται *λογαριθμικὴ μείωσις* καὶ ὅπερ ὁρίζεται ὡς ἑξῆς:

Ἐὰν δι' $α_0, α_1, α_2, \ldots$ καλέσωμεν τὰ διαδοχικὰ πλάτη τῆς καμπύλης τοῦ σχήματος, τότε δεικνύεται ὅτι:

$$\frac{α_0}{α_1} = \frac{α_1}{α_2} = \ldots = \frac{α_{ν-1}}{α_ν} = k$$

ὅπου k σταθερὰ ποσότης, ἥτις καλεῖται συντελεστὴς ἀποσβέσεως ἢ μειώσεως. Ὁ λογάριθμος ὡς πρὸς βάσιν ν τοῦ συντελεστοῦ ἀποσβέσεως καλεῖται *λογαριθμικὴ μείωσις*, ὁ δὲ φυσικὸς λογάριθμος αὐτοῦ *φυσικὴ λογαριθμικὴ μείωσις*.

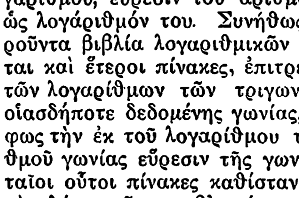

Κ. Π.

—**λογαριθμικοὶ** *πίνακες [Μαθημ.]*. Καλοῦνται πίνακες περιέχοντες τοὺς λογαρίθμους ὡρισμένων ἀριθμῶν (π. χ. ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ 10.000 ἢ μέχρις 100.000 κλπ.) κατὰ διάταξιν ἐπιτρέπουσαν τὴν δι' ἐφαρμογῆς ὡρισμένης μεθόδου εὕρεσιν τοῦ λογαρίθμου παντὸς δοθέντος ἀριθμοῦ, ὅπως καὶ τὴν ἐκ δοθέντος ἀριθμοῦ, θεωρουμένου ὡς λογαρίθμου, εὕρεσιν τοῦ ἀριθμοῦ, ὅστις ἔχει αὐτὸν ὡς λογάριθμόν του. Συνήθως εἰς τὰ κυκλοφοροῦντα βιβλία λογαριθμικῶν πινάκων παρατίθενται καὶ ἕτεροι πίνακες, ἐπιτρέποντες τὴν εὕρεσιν τῶν λογαρίθμων τῶν τριγωνομετρικῶν ἀριθμῶν οἱασδήποτε δεδομένης γωνίας, ὅπως καὶ ἀντιστρόφως τὴν ἐκ τοῦ λογαρίθμου τριγωνομετρικοῦ ἀριθμοῦ γωνίας εὕρεσιν τῆς γωνίας ταύτης· οἱ τελευταῖοι οὗτοι πίνακες καθίστανται ἀπαραίτητοι διὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς ἐπιπέδου ὅπως καὶ τῆς σφαιρικῆς τριγωνομετρίας, εἰς τὰ ὁποῖα ζητεῖται ὁ ἐξ ἐπαρκῶν δεδομένων διὰ τοῦ λογισμοῦ προσδιορισμὸς τῶν στοιχείων ἐπιπέδων πολυγώνων διὰ τὴν πρώτην ἢ πολυγώνων ἐπὶ τῆς σφαιρικῆς ἐπιφανείας διὰ τὴν δευτέραν.

Οἱ λογαριθμικοὶ πίνακες ἐν γένει ἔχουσι μεγίστην πρακτικὴν σπουδαιότητα, διότι ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν καὶ μόνον καθίστανται συνήθως δυνατοὶ οἱ ἀριθμητικοὶ ὑπολογισμοί. Οἱ πρῶτοι λογαριθμικοὶ πίνακες ὀφείλονται εἰς τὸν ἐφευρέτην τῶν λογαρίθμων Σκῶτον βαρῶνον J. Neper. Τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθὲν λατινιστὶ βιβλίον ἔφερε τὸν τίτλον: «Περιγραφὴ θαυμασίου πίνακος λογαρίθμων καὶ ἐξήγησις τῆς παγκοσμίου χρήσεως αὐτοῦ, εὐλου καὶ ταχείας εἰς ἀμφοτέρας τὰς τριγωνομετρίας καὶ εἰς πάντα μαθηματικὸν λογισμόν». Τὸ ἔργον τοῦτο περιλαμβάνον 56 σελίδας κειμένου καὶ 90 σελίδας πινάκων, ἀφιεροῦται εἰς τὸν πρίγκιπα Κάρολον, μετέπειτα βασιλέα τῆς Ἀγγλίας. Ὤθησιν διὰ τὴν ἐπινόησιν τοῦ θαυμασίου διὰ τῶν λογαρίθμων μηχανισμοῦ πρὸς σημαντικωτάτην συντόμευσιν τῶν ὑπολογισμῶν ἢ καὶ πολλάκις πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῶν, καθισταμένων ἄλλως ἀδυνάτων ἄνευ χρησιμοποιήσεως τῶν λογαρίθμων, ἔδωκαν εἰς τὸν Neper αἱ ἀστρονομικαὶ ἀνακαλύψεις τοῦ Κοπερνίκου καὶ τοῦ Tycho-Brahé, αἵτινες εἶχον κατευθύνει τὴν προσοχὴν τῶν ὑπολογιστῶν πρὸς τὰ μέσα τῆς συντομεύσεως τῶν τριγωνομετρικῶν πράξεων, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν μεγάλων ἀριθμῶν, οἵτινες εἰσήρχοντο εἰς τοὺς τύπους.

Ὑπάρχουσιν ἄπειρα λογαριθμικὰ συστήματα (βλ. λ. *λογάριθμος*), ὧν ὁ Neper φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν ἰδέαν. Οἱ λογάριθμοι, τοὺς ὁποίους θεωρεῖ οὗτος, εἶναι οἱ ἔχοντες βάσιν τὸν μετέπειτα μελετηθέντα ἀριθμὸν e· καὶ ἀνεγνώρισε μὲν βραδύτερον τὰ πλεονεκτήματα τοῦ συστήματος μὲ βάσιν τὸ 10 ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε, λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος θανάτου του, νὰ ὑπολογίσῃ νέους πίνακας. Τῷ 1624 ὁ φίλος αὐτοῦ καθηγητὴς Briggs ἐδημοσίευσε τοὺς πρώτους αὐτοῦ μὲ βάσιν 10 λογαριθμικοὺς πίνακας. Περιεῖχον οὗτοι τοὺς λογαρίθμους τῶν ἀριθμῶν ἀπὸ 1 ἕως 20 000 καὶ ἀπὸ 90 000 ἕως 100 000 μὲ δεκατέσσαρα δεκαδικὰ ψηφία. Βραδύτερον ὁ Vlacq, Ὁλλανδὸς μαθηματικός, συνεπλήρωσε τὸ μεταξὺ 20.000 καὶ 90 000 χάσμα τῶν πινάκων τοῦ Briggs εἰς πίνακας μὲ δέκα δεκαδικὰ ψηφία, δημοσιευθέντας ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1628. Οἱ πίνακες οὗτοι περιεῖχον ἐπὶ πλέον τοὺς λογαρίθμους τῶν ἡμιτόνων, τῶν ἐφαπτομένων καὶ τῶν τεμνουσῶν τῶν τόξων τοῦ τετάρτου τῆς περιφερείας ἀπὸ λεπτοῦ εἰς λεπτόν.

Πάντες οἱ μετέπειτα δημοσιεύσαντες πίνακας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκτεταμένους, εἶχον ὡς βάσιν τοὺς πίνακας τούτους τοῦ Vlacqu. Ἐκ τούτων μνημονεύομεν τοὺς θαυμασίους πίνακας τοῦ La Lande, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων κατηρτίσθησαν οἱ κοινῶς διαδεδομένοι καὶ λίαν εὔχρηστοι πίνακες τοῦ Dupuis μὲ πέντε δεκαδικὰ ψηφία, οἵτινες ἐπαρκοῦν διὰ τὰς κοινὰς λογιστικὰς ἀνάγκας. Διὰ τὴν περίπτωσιν ὑπολογισμῶν οἵτινες ἀπαιτοῦν μεγάλην ἀκρίβειαν, χρησιμοποιοῦνται, πλὴν τῶν πινάκων τοῦ La Lande, οἱ ἐν Brunswick ἐκδοθέντες ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Schvön, διευθυντοῦ τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Ἰένας, πίνακες φυσικῶν λογαρίθμων (δηλαδὴ μὲ βάσιν τὸν e) μὲ 16 δεκαδικὰ ψηφία, ὡς ἐπίσης οἱ πίνακες τοῦ Callet, τοῦ Véga κλπ.

Σ. Μ.-Ο.

λογάριθμος (ὁ). Λογάριθμος ἀριθμοῦ ὡς πρὸς βάσιν α (ἀριθμὸν θετικὸν) καλεῖται ὁ ἐκθέτης τῆς δυνάμεως, εἰς ἣν δέον νὰ ὑψωθῇ ὁ α ἵνα ἡ δύναμις αὕτη τοῦ α γίνῃ ἴση πρὸς τὸν δοθέντα ἀριθμόν. Ὥστε ἂν y εἶναι ὁ δοθεὶς ἀριθμὸς καὶ x ὡς πρὸς βάσιν α λογάριθμος αὐτοῦ, θὰ ὑφίσταται ἡ ἰσότης: $α^x = y$.

Εἶναι φανερὸν ὅτι, ἂν εἶναι π. χ. $α > 1$, τοῦ x διατρέχοντος πάσας τὰς πραγματικὰς τιμὰς $-\infty \ldots 0 \ldots +\infty$, ἡ ἐκθετικὴ συνάρτησις $α^x$, ἤτοι τὸ y, διατρέχει τὰς τιμὰς $0 \ldots 1 \ldots +\infty$. Ὅθεν βλέπομεν ὅτι μόνον πᾶς θετικὸς ἀριθμὸς ἔχει λογάριθμον καὶ ὅτι οἱ μὲν μεγαλύτεροι τῆς μονάδος ἀριθμοὶ ἔχουσι λογαρίθμους θετικούς, οἱ δὲ μικρότεροι τῆς μονάδος ἔχουσι λογαρίθμους ἀρνητικούς.

Τὴν σχέσιν $α^x = y$ δυνάμεθα νὰ γράψωμεν καὶ $x = λογ_α y$, ἤτοι x εἶναι ὁ λογάριθμος τοῦ y ὡς πρὸς τὴν βάσιν α.

Αἱ θεμελιώδεις ἰδιότητες τῶν λογαρίθμων, αἵτινες ἔχουσι πολύτιμον ἐφαρμογὴν εἰς τὸν ἀριθμητικὸν ὑπολογισμὸν παραστάσεων, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

1) Ὁ πρὸς οἱανδήποτε βάσιν λογάριθμος τοῦ γινομένου δύο ἀριθμῶν ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν λογαρίθμων τῶν ἀριθμῶν τούτων ὡς πρὸς τὴν αὐτὴν βάσιν· ἤτοι:

$$λογ_α (x.y) = λογ_α x + λογ_α y.$$

2) Ὁ λογάριθμος τοῦ πηλίκου δύο ἀριθμῶν πρὸς οἱανδήποτε βάσιν ἰσοῦται μὲ τὴν διαφοράν, ἣν εὑρίσκομεν ἀφαιροῦντες ἀπὸ τοῦ λογαρίθμου τοῦ διαιρετέου τὸν λογάριθμον τοῦ διαιρέτου, τῶν λογαρίθμων τούτων λαμβανομένων πρὸς τὴν αὐτὴν οἵαν καὶ τὸ πηλίκον βάσιν· ἤτοι:

$$λογ_α \left(\frac{x}{y}\right) = λογ_α x - λογ_α y.$$

3) Ὁ πρὸς οἱανδήποτε βάσιν λογάριθμος δυνάμεως μὲ οἱονδήποτε (πραγματικὸν) ἐκθέτην ἰσοῦται μὲ τὸν ἐκθέτην τοῦτον ἐπὶ τὸν λογάριθμον τῆς βάσεως τῆς δυνάμεως· ἤτοι:

$$λογ_α (β^ρ) = ρ . λογ_α β.$$

Γνωστοῦ ὄντος τοῦ λογαρίθμου ἀριθμοῦ τινος x ὡς πρὸς βάσιν α, πρὸς εὕρεσιν τοῦ λογαρίθμου τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ὡς πρὸς βάσιν β, χρησιμοποιοῦμεν τὸν εὐκόλως δυνάμενον ν' ἀποδειχθῇ τύπον:

$$λογ_β x = \frac{λογ_α x}{λογ_α β}$$

κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ λογάριθμος ἀριθμοῦ ὡς πρὸς νέαν βάσιν β ἰσοῦται μὲ τὸν λογάριθμον αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν παλαιὰν βάσιν α διαιρεθέντα διὰ τοῦ λογαρίθμου τῆς νέας βάσεως β ὡς πρὸς τὴν παλαιὰν βάσιν α.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τύπου τούτου δυνάμεθα π.χ. ἐκ τῶν λογαρίθμων τῶν ἀριθμῶν πρὸς μίαν ὡρισμένην βάσιν, π.χ. πρὸς βάσιν 10, οἵτινες πάντες μᾶς δίδονται ὑπὸ τῶν λογαριθμικῶν πινάκων, π. χ. τοῦ Dupuis, νὰ εὕρωμεν τοὺς λογαρίθμους τῶν ἀριθμῶν ὡς πρὸς μίαν ἄλλην βάσιν, π. χ. τὸν ἀριθμὸν 7. Ἀρκεῖ τὸν γνωστὸν δεκαδικὸν λογάριθμον ἑνὸς ἀριθμοῦ νὰ διαιρέσωμεν διὰ τοῦ $λογ_{10} 7$, ὅστις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν πινάκων ἰσοῦται πρὸς 0,84570.

Εἰς τὴν Ἀνάλυσιν θεωρεῖται κατὰ προτίμησιν τὸ σύστημα μὲ βάσιν τὸν ἀριθμὸν

$$e = ὅρ\left(1 + \frac{1}{μ}\right)^μ = 1 + \frac{1}{1.2} + \frac{1}{1.2.3} + \\ + \frac{1}{1.2.3.4} + \ldots + \frac{1}{1.2.3 \ldots ν} + \ldots μ = \infty$$

ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι ὁ ἀριθμὸς e ἰσοῦται μὲ μεγάλην προσέγγισιν πρὸς 2,7182818284· δι' ὑπολογισμοὺς μὴ ἀξιοῦντας μεγάλην ἀκρίβειαν ἴσος πρὸς 2,72.

Οἱ πρὸς βάσιν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον λογάριθμοι καλοῦνται *φυσικοὶ* ἢ *Νεπέρειοι* (ἐκ τοῦ ἐφευρέτου τῶν λογαρίθμων Neper). Ὁ φυσικὸς λογάριθμος ἀριθμοῦ α ἢ ὁ $λογ_e α$ παρίσταται συντόμως διὰ τοῦ συμβόλου la, τοῦ l ὄντος ἀρχικοῦ τῆς λέξεως logarithme.

Δεικνύεται τῇ βοηθείᾳ τῆς περιφήμου σειρᾶς τοῦ Taylor ὅτι

$$la = 2\left\{\frac{α-1}{α+1} + \frac{1}{3}\left(\frac{α-1}{α+1}\right)^3 + \frac{1}{5}\left(\frac{α-1}{α+1}\right)^5 + \ldots\right\}$$

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σειρᾶς ταύτης δύναταί τις νὰ κατασκευάσῃ λογαριθμικοὺς πίνακας ὡς πρὸς οἱανδήποτε βάσιν· διότι ἀρκεῖ, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, νὰ εὕρῃ τοὺς λογαρίθμους τῶν ἀριθμῶν ὡς πρὸς βάσιν τὸν e καὶ εἶτα νὰ διαιρέσῃ πάντας τούτους διὰ τοῦ λογαρίθμου τῆς νέας βάσεως ὡς πρὸς

Digitized by Google

τὸν e. Χρησιμωτέρα, ὡς ταχύτερον συγκλίνουσα, εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἀνωτέρω προκύπτουσα σειρά:

$$l(\omega+1)-l\omega=2\left\{\frac{1}{2\omega+1}+\frac{1}{3}\left(\frac{1}{2\omega+1}\right)^{3}+\quad\right\}$$

ἐξ ἧς δυνάμεθα νὰ εὑρίσκωμεν διαδοχικῶς τοὺς φυσικοὺς λογαρίθμους τῶν ἀκεραίων π. χ. ἀριθμῶν.

Διαιροῦντες πάντας τοὺς οὕτω εὑρισκομένους λογαρίθμους διὰ τοῦ $l10$, ὅστις ἔχει ὑπολογισθῆ, καταρτίζομεν πίνακας δεκαδικῶν λογαρίθμων. Ἂν ὅμως ἐπὶ τῇ βάσει πινάκων δεκαδικῶν λογαρίθμων, λ. χ. ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πινάκων τοῦ Dupuis, θέλωμεν νὰ εὕρωμεν τὸν φυσικὸν λογάριθμον ἀριθμοῦ τινος α, τότε ἀρκεῖ κατὰ τ' ἀνωτέρω τὸν δεκαδικὸν αὐτοῦ λογάριθμον νὰ διαιρέσωμεν διὰ $\text{λογ}_{10}e = 0{,}4342944819$ ἢ μὲ ἀρκετὴν προσέγγισιν ἴσου πρὸς 0,43429.

Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν φανταστικῶν ἀριθμῶν ἐγενικεύθη ἡ ἔννοια τοῦ λογαρίθμου, οὕτως ὥστε ὄχι μόνον νὰ ἔχουν λογάριθμον εἰς τὸ σύστημα τοῦτο καὶ οἱ ἀρνητικοὶ ἀριθμοί, οἵτινες, ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, δὲν ἔχουν λογάριθμον εἰς τὸ σύστημα τῶν πραγματικῶν ἀριθμῶν, ἀλλὰ γενικῶς πᾶς ἀριθμὸς (πραγματικὸς δηλαδὴ ἢ φανταστικὸς) νὰ ἔχῃ λογάριθμον καὶ μάλιστα οὐχὶ ἕνα ἀλλ' ἀπείρους.

Πράγματι ἂν ρ καὶ φ εἶναι ἀντιστοίχως τὸ μέτρον καὶ τὸ ὄρισμα δοθέντος φανταστικοῦ ἀριθμοῦ, οἱ ἄπειροι λογάριθμοι αὐτοῦ δίδονται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$l\rho + (\varphi + 2k\pi)i$$

ἔνθα $l\rho$ εἶναι ὁ φυσικὸς λογάριθμος τοῦ θετικοῦ ἀριθμοῦ ρ ὑπὸ τὴν εἰς τοὺς πραγματικοὺς ἀριθμοὺς ἀναπτυχθεῖσαν ἔννοιαν, ὁ k δὲ εἶναι οἱοσδήποτε ἀκέραιος ἀριθμός, θετικὸς ἢ ἀρνητικός.

Κατὰ τὸν τύπον τοῦτον οἱ λογάριθμοι θετικοῦ ἀριθμοῦ θ (μέτρον θ καὶ ὄρισμα 0) εἶναι:

$$l\vartheta + 2k\pi i.$$

διὰ $k=0$ ἔχομεν τὸν κοινὸν λογάριθμον τοῦ θετικοῦ ἀριθμοῦ θ, ἤτοι τὸν $l\vartheta$.

Οἱ λογάριθμοι ἀρνητικοῦ ἀριθμοῦ $-\vartheta$ (μέτρον θ καὶ ὄρισμα π) δίδονται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$l\vartheta + (2k+1)\pi i.$$

Προφανῶς οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐκφράσει ταύτῃ ἀριθμῶν εἶναι πραγματικός. Σ. Μ.-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

λογάριον (τὸ) *[Βυζαντ.].* Ἐλέγετο οὕτως εἰς τὴν ὑπηρεσιακὴν γλῶσσαν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ τὸ «ἀντισήκωμα», δηλαδὴ τὸ χρηματικὸν ποσὸν τὸ καταβαλλόμενον πρὸς ἐξαγορὰν τῆς ὀφειλομένης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ν. ΚΛΣ

Λογαροῦ *[Γεωγρ.].* Λιμνοθάλασσα τῆς περιφερείας Πρεβέζης ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν τῆς Ἠπείρου Ἀράχθου καὶ Λούρου, ὀνομαστὴ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἰχθυοτροφεῖα. Εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον προσοδοφόρα ἁλιευτικὰ πεδία τῆς Ἑλλάδος. Ὀνομαστὰ εἶναι τὰ αὐγοτάραχα τῶν ἰχθυοτροφείων τῆς Λογαροῦς. Χ. Ι. Σ.

λογάς, *—άδος* (ὁ, ἡ)· ἐκλεκτός, ἐπίλεκτος, διακεκριμένος, κοιν. *διαλεχτός:* «οἱ λογάδες τοῦ ἔθνους», «στρατιωτικὸν σῶμα ἀποτελούμενον ἐξ ἀνδρῶν λογάδων»· ‖ «λογάδες λίθοι» λίθοι συλλεγόμενοι ὡς φυσικῶς ἔχουσιν, ἀκατέργαστοι, ἄλλως *ἀργοί.*

—*[Ἐγκυκλ.] Λογάδες,* παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ἐκαλοῦντο ἐν τῷ στρατεύματι οἱ ἀποτελοῦντες σώματα ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, διακρινομένων διὰ τὴν ἀνδρείαν των. Περίφημοι τοιοῦτοι λογάδες ἦσαν οἱ ὑπὸ Ὀλυμπιόδωρον τὸν υἱὸν τοῦ Λάμπου 300 Ἀθηναῖοι, οἱ πολεμήσαντες κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Μαρδονίου. Εἰς τὸ σπαρτιατικὸν στράτευμα ἰδιαζόντως *λογάδες* ἐκαλοῦντο τὰ ἐξ ἐκλεκτῶν περιοίκων σώματα. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους διὰ τῆς λέξεως λογὰς ἐπεκράτησε νὰ δηλοῦται τὸ τουρκικὸν τσοχαντὰρ καὶ λεβέντ. —Π.

—**λογάδες** ***ἑταῖροι*** *['Αρχ.].* Οἱ βαρέως ὡπλισμένοι Μακεδόνες ἱππεῖς (βλ. λ. *ἑταῖροι* λογάδες).

λογᾶς, *—ᾶ* (ὁ), θηλ. *λογοῦ*· δημοτ., ὁ λέγων πολλά, πολύλογος, φλύαρος· ‖ ὁ πολλὰ ὑπισχνούμενος, ἀλλ' οὐδὲν ἐκτελῶν.

Λογγᾶ *[Γεωγρ.].* Κώμη τῆς Πελοποννήσου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος καὶ παλαιοτέρα πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου *Κορώνης.* Κεῖται παρὰ τοὺς ΝΑ. πρόποδας τοῦ Λυκοδήμου ὄρους, ἐγγύτατα τῆς Δ. παραλίας τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, συνδέεται δὲ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ μετὰ τῆς Μεσσήνης καὶ τῆς Κορώνης. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ βραχώδους καὶ ἐπικλινοῦς θέσεως, ἡ δὲ παραλία αὐτῆς προσβάλλεται ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.293. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἅγιος Ἀνδρέας, Ἀραποχώρι* καὶ *Νεράντζα* (Πασαλίνα), ἔχει δὲ κατ. (1928) 1.587. Χ. Δ.

—**Λογγᾶ** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Τυμφαίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 376. Ἀνῆκεν εἰς τὴν κοινότητα Γερακαρίου, ἐξ ἧς ἀπεσπάσθη ἐσχάτως. Χ. Δ.

Λογγάκι *[Γεωγρ.].* Χωρίον ἐγγὺς τῶν Τρικκάλων, ἀνῆκον εἰς τὸν δῆμον Τρικκαίων τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 194. Χ. Δ.

Λογγάναιον *['Αρχ. Γεωγρ.].* Σικελικὴ πόλις γνωστὴ μόνον ἐκ νομισμάτων της (Ε' π. Χ. αἰών). Πιθανῶς ἔκειτο παρὰ τὸν ποταμὸν Λογγανὸν— πιθανῶς τὸν σύγχρονον Fiume Rhodi—τὸν διαρρέοντα τὴν πεδιάδα τῶν Μυλαίων (νῦν Milazzo), πλησίον τοῦ ὁποίου (270 π. Χ.) ἐνικήθησαν οἱ Μαμερτῖνοι ὑπὸ τοῦ Ἱέρωνος (Πολυβ. Α, θ, 7). Σ. Ε. Λ

Λογγανὸς (Longanus) *['Αρχ. Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς ΒΑ. Σικελίας, ἐκβάλλων εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος μεταξὺ τῶν πόλεων Τυνδαρίδος (νῦν Santa Maria del Tindaro), καὶ τῶν Μυλῶν (νῦν Milazzo), ἔνθα ὁ Ἱέρων Β', τύραννος τῶν Συρακουσῶν, ἐνίκησε τοὺς Μαμερτίνους τῷ 269 π. Χ. Σήμερον καλεῖται Santa Lucia. Α. Θ. Σ.

Λογγάρι *[Γεωγρ.].* —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Πηγαδίου τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 188. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἱέρακος τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 111. Χ. Δ

Λογγᾶς, ἢ ***Λογγός,*** ἢ ***Λόγγος*** *[Γεωγρ.].* Μικρὸν χωρίον τῶν Παξῶν, ἕδρα κοινότητος τῆς ὁμωνύμου τῇ νήσῳ ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Λακιωτῶν, νοτιοανατολικῶς τῆς Λάκκας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 21. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἀνεμογιαννιάτικα, Δενδιανάτικα, Ζερβάτικα, Καγκάτικα, Κοντογιαννιάτικα, Κουσάτικα* καὶ *Κοῦτσι,* ἔχει δὲ κατ. (1928) 388. Χ. Δ.

Λογγιβαρδία, ***Λογγιβάρδοι***· βλ. *Λογγοβαρδία, Λογγοβάρδοι.*

Λογγινιάνα *['Αρχ. Γεωγρ.].* Φρούριον τῆς Ἄνω Μοισίας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (IV, 6, 23), τὸ ὁποῖον ἐπισκευάσας ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565) ἀνέδειξεν «ἔργον διαφερόντως ἐξαίσιον». Α. Θ. Σ

Λογγίνοβιτς, ***Ἰβάν***· βλ. λ. *Γκολενίστσεφ-Κουτούζωφ.*

Λογγῖνος. Χριστιανὸς μάρτυς, σύγχρονος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἦτο ἑκατόνταρχος εἰς τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τὸ παραστὰν εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Σωτῆρος, ἐκπλαγεὶς δὲ ἐκ τῶν θαυμάτων τῶν γενομένων κατὰ τὴν σταύρωσιν, ἐπείσθη περὶ τῆς θειότητος τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐγένετο Χριστιανὸς μετὰ δύο ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τὴν 16ην Ὀκτωβρίου, τὸ μαρτύριόν του δὲ περιγράφεται ἐν κώδικι τῶν Μετεώρων —Π

—**Λογγῖνος.** Ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Ζήνωνος (474—491). Ἦτο ἀνὴρ γενναῖος, ἀλλ' ἀκόλαστος καὶ ἄσωτος, δι' ὃ καὶ παρηγκωνίσθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις, ἀποθνήσκων ἄτεκνος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀνακηρύξῃ αὐτὸν διάδοχόν του. Μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν εἰς βασιλέα τοῦ Ἀναστασίου Α', τῷ 491, ὁ Λογγῖνος, στηριζόμενος εἰς τὴν προστασίαν τῶν συνεπαρχιωτῶν του Ἰσαύρων, ἐπειράθη νὰ ἁρπάσῃ τὸν θρόνον, συλληφθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου ἐκάρη ἱερεὺς καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου μετὰ ἑπταετίαν ἀπέθανε (τῷ 498). Ν. ΚΛΣ

—**Λογγῖνος.** Βυζαντινὸς στρατιωτικὸς ἐξ Ἰσαυρίας τῆς Μ. Ἀσίας. Ὑπηρετῶν ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν δορυφόρων τοῦ στρατηγοῦ Βελισσαρίου, συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ ἐκστρατείας αὐτοῦ κατὰ τῶν Περσῶν καὶ εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τῶν Γότθων. Ἔπεσε γενναίως μαχόμενος εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Ρώμης τῷ 538. Ν. ΚΛΣ

—**Λογγῖνος.** Βυζαντινὸς πατρίκιος καὶ στρατηγός. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α' (527—525) διετέλεσε φρούραρχος Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ 568 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰουστίνου Β' (565—578) εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀνακληθέντος στρατηγοῦ Ναρσῆ. Ν. ΚΛΣ

—**Λογγῖνος.** Στρατηγὸς Βυζαντινός. Ἦτο διοικητὴς τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν (περιφέρεια Ἰκονίου) τῷ 741, ὅτε ὁ διοικητὴς τοῦ Ὀψικίου, στρατηγὸς Ἀρτάβασδος, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Ε', ἐπωφελούμενος τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπομακρύνσεως τούτου, ἐκστρατεύσαντος κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων εἰς Μ. Ἀσίαν Ἀράβων, ἐστασίασε καὶ διὰ δόλου κατέλαβε τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου. Ὁ στρατηγὸς Λογγῖνος, συγκεντρώσας τότε τὰς δυνάμεις του, ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ νομίμου βασιλέως Κωνσταντίνου Ε' καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατόπιν τριετῶν ἀγώνων κατατρόπωσιν τοῦ στασιαστοῦ καὶ τὴν σύλληψιν αὐτοῦ, τῷ 743, ἐν τῷ φρουρίῳ Πουζάνης τοῦ θέματος Ὀψικίου (Μ. Ἀσίας). Ν. ΚΛΣ

—**Λογγῖνος** ***Κάσσιος.*** Νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος καὶ ἐπιφανέστατος σοφιστὴς καὶ κριτικός, Σύρος τὸ γένος. Εἰκάζεται ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' αἰῶνος μ. Χ. (210—213) ἐν Απαμηνῇ ἢ ἐν Ἐμέσῃ, ὅθεν κατήγετο καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Φροντωνίς, ἀδελφὴ τοῦ Φρόντωνος. Ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ περιηγήθη πολλοὺς τόπους μετὰ τῶν γονέων του, οὕτω δ' εὗρε τὴν κατάλληλον ἀφορμὴν νὰ ἀπολαύσῃ τῆς διδασκαλίας πλήθους ὀνομαστῶν φιλοσόφων τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐμαθήτευσε παρ' Ἀμμωνίῳ τῷ Σακκᾷ καὶ Ὠριγένει τῷ ἐθνικῷ, περιφήμοις ἀντιπροσώποις τῆς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ' αἰῶνος ἀναπτυσσομένης αὐτόθι νεοπλατωνικῆς σχολῆς, ἐν Ρώμῃ διήκουσε τοῦ Ἀμελίου καὶ τοῦ Πλωτίνου καὶ κατόπιν ἀποκατέστη ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἔτυχε ρητορικῆς παιδεύσεως, δι' ἧς συνεπλήρωσε τὰς εὐρυτάτας αὐτοῦ φιλοσοφικὰς σπουδάς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ Ἀθῆναι ἦσαν τὸ κέντρον πολλῶν πεπαιδευμένων τῶν παραμεσογείων χωρῶν. Ἡ Συρία, ἡ Φοινίκη, ἡ Παλαιστίνη, ἡ Τραχωνῖτις, ἡ Πετραία Ἀραβία καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου ἐν Ἀθήναις ἀκριβῶς εὕρισκον τότε τὴν ἀκαδημεικὴν αὐτῶν πρωτεύουσαν. Ἡ ἐπιμελὴς σπουδὴ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἡ πολυχρόνιος ἐν Ἀθήναις διατριβὴ καὶ ἡ φυσικὴ κλίσις κατέστησαν τὸν Λογγῖνον γνήσιον Ἕλληνα. Καίτοι δ' ἐδιδάχθη ὑπὸ νεοπλατωνικῶν καὶ ἐμυήθη εἰς τὸν νεοπλατωνισμὸν καὶ μεγάλως ἐσέβετο τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν δεξιότητα αὐτῶν, ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον διετέλεσεν ἀσπαζόμενος τὰ δόγματα τοῦ Πλωτίνου, ὅμως τὸ πνεῦμα αὐτοῦ φύσει ἔρρεπε πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις· ὅθεν ἀπέσχε τῆς ὁδοῦ τοῦ μυστικισμοῦ, τῆς θεοσοφίας καὶ τοῦ ἐνθουσιαστικοῦ τρόπου αὐτῶν, αὐθόρμητος δ' ἀπεσπάσθη τῆς αἱρέσεως ταύτης καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, τὰς ὁποίας προσεπάθησε νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ ἑρμηνεύσῃ δι' εὐσυνειδήτου χρήσεως τῆς γραμματικῆς κριτικῆς. Ἐμελέτησεν ὅθεν μετὰ προσοχῆς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, ἐπιμελῶς ἐξετάζων τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς λεκτικὰς καλλονάς των ἢ τὸ περιεχόμενον, ὥστε ὁ Πλωτῖνος εἶπε περὶ αὐτοῦ, ὅτι «φιλόλογος μὲν ὁ Λογγῖνος, φιλόσοφος δὲ οὐδαμῶς». Ὁ Λογγῖνος, ἐξ ἄλλου, ἐτίμα ὑπερβαλλόντως τὰ συγγράμματα τοῦ Πλωτίνου, οὐχὶ χάριν τῶν ὑποθέσεων περὶ ὧν ἐπραγματεύοντο, ἀλλὰ διὰ «τὸν τύπον τῆς γραφῆς καὶ τῶν ἐννοιῶν τὴν πυκνότητα καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς τῶν ζητημάτων διαθέσεως».

Ἐν Ἀθήναις ἀνεδείχθη ὁ Λογγῖνος λόγιος πρώτης τάξεως. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠσχολεῖτο περὶ τὸ διδάσκειν, τῶν δὲ μαθητῶν αὐτοῦ διασημότερος ἐγένετο ὁ Πορφύριος. Δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἐν τῷ αὐτόθι πανεπιστημίῳ ἐδίδαξεν οὐχὶ ὡς καθηγητὴς τῆς σοφιστικῆς ἢ ρητορικῆς, ἀλλ' ἐπισήμως ὡς γραμματικός. Τὴν μεγάλην τῶν πεπαιδευμένων κοινωνίαν τῶν χρόνων ἐκείνων ἐξέπληξεν ἐν πρώτοις ἡ εὐρεῖα πολυμάθεια τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ συγγραφικὴ γονιμότης αὐτοῦ. Τὰ συγγράμματα τοῦ Λογγίνου διὰ τῆς ἀκριβείας, τῆς κριτικότητος, τοῦ σφρίγους καὶ τῆς γλαφυρότητος τοῦ ὕφους καὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἐν τοῖς γράμμασι παρασκευῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐνεποίουν θαυμασμὸν καὶ ἐξησφάλισαν πρωΐμως εἰς τὴν κριτικὴν αὐτοῦ γνώμην ἔξοχον θέσιν μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων τῶν χρόνων του. Αἱ μελέται αὐτοῦ ἦσαν τόσον βαθεῖαι καὶ γενικαί, αἱ δὲ γνώσεις τοσοῦτον ἀκριβεῖς καὶ ποικίλαι, ὥστε ὁ Εὐνάπιος ἀπεκάλεσεν αὐτὸν «βιβλιοθήκην ἔμψυχον καὶ περιπατοῦν μουσεῖον»

Ὁ Εὐσέβιος (Εὐαγγ. προπαρ. Ι', 3), ἀντλῶν τὰς πληροφορίας του ἐκ τοῦ Πορφυρίου, ἱστορεῖ τὰ κατὰ τὴν ἐπώνυμον ἑορτὴν τοῦ Πλάτωνος, ἣν ὁ Λογγῖνος, πιστὸς διατελῶν εἰς ἀρχαιότερον ἔθος, ἑώρτασε, συγκαλέσας ἐν τῷ οἴκῳ του, εἰς λαμπρὸν συμπόσιον, μέγαν ἀριθμὸν πεπαιδευμένων καὶ λογίων ἀνδρῶν ἐκ τοῦ ἀκαδημεικοῦ κύκλου τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀρχαία μεταξὺ τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν σοφιστῶν ἀντιζηλία ἐπὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐκλίπει, ὥστε καθηγηταὶ πάντων τούτων τῶν πνευματικῶν ἐπιτηδευμάτων ἠδύναντο ἐν οἰκειότητι νὰ συναναστρέφωνται ἀλλήλους. Μεταξὺ ἄλλων παρευρέθησαν οἱ σοφισταὶ Νικαγόρας καὶ Μαΐορας, ὁ φιλόλογος Ἀπολλώνιος, ὁ γεωμέτρης Δημήτριος, ὁ περιπατητικὸς Προσήνης καὶ ὁ στωϊκὸς Καλλιήτης. Καὶ κατὰ συνήθειαν καλήν, τὸ συμπόσιον ἐξωογονήθη δι' ἀττικῆς εὐφυολογίας καί τινος χαριέσσης, ἀλλὰ λίαν ἐνδιαφερούσης, συζητήσεως περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστοριογραφίας τῶν Ἑλλήνων. Καταλιπὼν τὰς Ἀθήνας, πιθανῶς λόγῳ τῆς ἀθλίας θέσεως, εἰς ἣν ἡ πόλις καὶ τὸ πανεπιστήμιον αὐτῆς εὑρέθησαν μετὰ τὰς τρομερὰς ἡμέρας τῆς γοτθικῆς εἰσβολῆς τοῦ 267, μετέβη εἰς τὴν Συρίαν καὶ ἐκεῖθεν περιηγεῖτο τὴν Ἀνατολήν. Τότε

Digitized by Google

ἐγένετο γνωστὸς εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς Παλμύρας Ζηνοβίαν, ἥτις προσέλαβεν αὐτὸν κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, κατόπιν δὲ ὡς πρῶτον αὐτῆς σύμβουλον (πρωθυπουργόν). Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Λογγῖνος συνεβούλευσε τὴν Ζηνοβίαν νὰ ὑπερμαχήσῃ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἀνεξαρτησίας ἔναντι τῶν Ρωμαίων. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται καὶ ἡ σύνταξις τῆς ὡραίας ἐκείνης καὶ γενναιόφρονος ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἡ Ζηνοβία ἀπέρριπτε τὰς πρὸς ὑποταγὴν προτάσεις τοῦ αὐτοκράτορος Αὐρηλιανοῦ. Μετὰ τὴν ἧτταν ὅμως τῆς βασιλίσσης καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Παλμύρας ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ὁ Λογγῖνος συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐρηλιανοῦ ἐθανατώθη μετ' ἀδυσωπήτου αὐστηρότητος, τῷ 273, διότι, ὡς λέγεται, ἡ Ζηνοβία τὸν κατήγγειλεν ὡς συμβουλεύσαντα τὴν ἀντίστασιν. Ὑπέμεινε δὲ τὸν θάνατον μετὰ μεγάλης γενναιοψυχίας. «Ἂν ὁ Λογγῖνος, οὗ τὸ πνεῦμα ἐτράφη ἐν τῇ βαθείᾳ ἑλληνικῇ τῆς ἐλευθερίας συνειδήσει τῶν μεγάλων ἀρχαίων, ἀλλ' ὅστις λίαν καλῶς ἐγίνωσκε καὶ βαθέως ᾐσθάνετο τὴν πραγματικὴν βαρεῖαν κατάπτωσιν τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, ἦτο τοσοῦτον φανταστικός, ὥστε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὑπὸ τὸ μεγαλοφυὲς σύστημα τῆς Ζηνοβίας ἀνέτελλε νέος χρόνος ἐλευθερίας, τοῦτο βεβαίως εἶναι δύσκολον νὰ κρίνωμεν. Πιθανὸν ὅμως εἶναι ὅτι οὗτος, ὁ διὰ μακρῶν ἐτῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρατηρήσας τὴν φρικώδη ἀθλιότητα τοῦ κατὰ τὰ φαινόμενα ἄνευ ἐλπίδος ἀνορθώσεως καταρρέοντος ρωμαϊκοῦ κράτους, μεθ' ἱκανῶν ὁπωσδήποτε ἐλπίδων ἀπέβλεψε πρὸς τὴν πολιτικὴν ὕψωσιν τῆς σφριγώσης παλμυρικῆς Ἀνατολῆς» (*Χέρτσβεργ*).

Ὁ Λογγῖνος, ἀποβλέπων μᾶλλον εἰς τὴν σαφῆ λογικὴν διανόησιν ἢ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἠθικήν, διατελῶν πολέμιος τῆς καινῆς καὶ φαντασιώδους φιλοσοφίας, ὢν δ' ἐπὶ πλέον εὐρύτατα πολυμαθὴς καὶ εἰλικρινῆ καὶ ζωηρὰν ἔχων αἴσθησιν τοῦ καλοῦ καὶ κρίσιν λεπτοτάτην καὶ μάλα ἠσκημένην, ἐκτήσατο ἐν ταὐτῷ καὶ ὡς ἔξοχος γραμματικὸς παγκόσμιον φήμην. Πολυάριθμοι μαθηταὶ τοῦ ἀνδρὸς παρέχουν εὐγλώττους μαρτυρίας περὶ τῆς ἀξίας του, πλεῖστοι δὲ τῶν μετέπειτα συγγραφέων ὁμιλοῦσι μετὰ μεγάλης ἐκτιμήσεως περὶ αὐτοῦ· οὕτως ὁ Πορφύρης λέγει ὅτι ὁ Λογγῖνος «κριτικώτατος, ἐν κρίσει πρῶτος ὢν καὶ ὑπειλημμένος ἄχρι νῦν», ὁ Εὐνάπιος τὸν ἀποκαλεῖ «πάντων τῶν κριτικῶν ἀριδηλότερον», «οὗ συγγράμματά ἐστι μέγα τοῖς παιδείας μεταποιουμένοις ὄφελος φέροντα» (*Ζώσιμος*)· «μή μοι οὖν τὰς Λογγίνου κρίσεις περίαπτε, μὴ καὶ δόξῃς τισὶν αὐτός γε οὐ κατὰ Λογγῖνον κρίνειν» (*Θεοφύλακτος*). Καὶ προσθέτει ὁ Εὐνάπιος: «εἴ τις κατέγνω τινὰς τῶν παλαιῶν, οὐ τὸ δοξασθὲν ἐκράτει πρότερον, ἀλλ' ἡ Λογγίνου πάντως ἐκράτει κρίσις». Ὁ δὲ Σουΐδας τὸν ἀποκαλεῖ «φιλόσοφον πολυμαθῆ καὶ κριτικὸν κατ' ἐξοχήν».

Κατὰ τὰς διασωθείσας μαρτυρίας, ὁ Λογγῖνος συνέγραψε: «Περὶ τοῦ τρόπου τῆς Πλωτίνου φιλοσοφίας» (ἐπιστολὴ πρὸς Ἀμέλιον), «Ἀπορήματα ὁμηρικά», «Εἰ φιλόσοφος Ὅμηρος», «Προβλήματα Ὁμήρου καὶ λύσεις ἐν βιβλίοις β'», «Ἀττικῶν λέξεων ἐκδόσεις β'», «Λέξεις Ἀντιμάχου καὶ Ἡρακλέωνος», «Τίνα παρὰ τῆς ἱστορίας οἱ γραμματικοὶ ὡς ἱστορικὰ ἐξηγοῦνται», «Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ πολλὰ σημαινουσῶν λέξεων», «Περὶ ἀρχῶν», «Φιλάρχαιος», «Περὶ τέλους τοῦ βίου», «Περὶ ψυχῆς», ἐν ᾗ προσέβαλλε δόγματά τινα τῶν στωϊκῶν, «Περὶ ὁρμῆς», «Περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα δικαιοσύνης», «Περὶ ἰδεῶν» (κατὰ Πλωτίνου καὶ κατὰ Πορφυρίου), «Περὶ συνθέσεως λόγων», «Περὶ ἐθνικῶν», σχόλια εἰς τὸ «Περὶ μέτρων» ἐγχειρίδιον τοῦ Ἡφαιστίωνος, «Οἱ φιλόλογοι» ἢ «Φιλόλογοι ὁμιλίαι» εἰς 21 τοὐλάχιστον βιβλία, ὑπομνήματα εἰς τὸν Ὅμηρον, τὸν «Τίμαιον» καὶ «Φαίδωνα» τοῦ Πλάτωνος, τὸν Δημοσθένη, τὸν ποιητὴν Ἀντίμαχον καὶ τὴν «Ρητορικὴν» τοῦ Ἑρμογένους.

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λογγίνου διεσώθησαν σχόλια εἰς τὸν μετρικὸν Ἡφαιστίωνα, μέρος ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πορφύριον περὶ τοῦ Πλωτίνου, τὸ προοίμιον τοῦ φιλοσοφικοῦ βιβλίου «Περὶ τέλους», μακρὸν ἀπόσπασμα ρητορικῆς τέχνης (παρὰ *Walz*, Rhet. Gr. IX, 543—596) ἐν ᾗ πραγματεύεται περὶ τῶν ἀφορμῶν τοῦ λόγου, περὶ οἰκονομίας, περὶ λέξεως, περὶ ὑποκρίσεως καὶ περὶ μνήμης, καὶ τὸ συγγραμμάτιον «Περὶ ὕψους», ὅπερ ἀπευθύνεται πρός τινα Ρωμαῖον ὀνόματι Τερεντιανόν. Ὁ Spengel (Rhet. Gr. I, 325—328) ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐκ τῶν Λογγίνου» ἀπανθίσματα ἀξιόλογα, ἐκδοθέντα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Egger, ἐκ λαυρεντιακοῦ κώδικος, χωρὶς νὰ εἶναι βέβαιον ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸν Λογγῖνον. Δυστυχῶς τὸ «Περὶ ὕψους» ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἔξοχος αἰσθητικὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, θεωρεῖται ὡς γραφὲν ὑπὸ ἄλλου. Μολονότι τὸ περιεχόμενον καὶ ὁ ἐν γένει χαρακτὴρ τοῦ βιβλίου δικαιολογοῦσι πλήρως τὴν προσωνυμίαν τοῦ Λογγίνου ὡς «κριτικοῦ» καὶ συμβιβάζονται οὐ μόνον πρὸς τὴν φιλολογικὴν καὶ τὴν ρητορικὴν ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοσοφικὴν παίδευσιν αὐτοῦ, ἐν τούτοις τὸ ἐν λόγῳ ἔργον δὲν ἀποδίδεται εἰς τὸν Λογγῖνον. Θερμοὺς ὑπερμάχους εὗρεν ἡ γνώμη, καθ' ἣν ἡ πραγματεία αὕτη εἶναι ἔργον ἀνωνύμου τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος, οὐχὶ πολὺ μεταγενέστερον τῶν αὐγουστείων χρόνων. Τοῦτο δέ, διότι πάντες οἱ ἐν τῷ συγγραμματίῳ τούτῳ κρινόμενοι εἶναι προγενέστεροι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου (31 π. Χ.—14 μ. Χ.), οὐδενὸς λογοτέχνου ἢ ἄλλου γνωστοῦ ἀνδρὸς τῶν ἐφεξῆς χρόνων μνημονευομένου· οὕτω, οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τῶν δύο ἐπιφανεστάτων ρητόρων τῶν χρόνων τῶν Ἀντωνίνων, τοῦ Ἀλεξάνδρου Νουμηνίου καὶ τοῦ Ἑρμογένους. Τινὲς ἐθεώρησαν ὡς συγγραφέα τοῦ ἔργου Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα, ἄλλοι Διονύσιον τὸν Περγαμηνόν, τὸν ἐπικληθέντα Ἀττικόν, ἄλλοι τὸν Πλούταρχον, τὸν Θέωνα, συγγραφέα βιβλίου «Περὶ συντάξεως λόγων» κτλ. Μολονότι δὲ θεωρεῖται ὡς ἐκ τῶν καλλίστων τεχνογραφικῶν ἔργων τῆς ἀρχαιότητος, ὅμως φαίνεται παντελῶς ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἀγνοούμενον. Ὁ Knox ὑπέλαβεν ὅτι τὸ βιβλίον δὲν ἐγράφη πρὸς δημοσίευσιν ἢ τοὐλάχιστον πρὸς εὐρεῖαν διάδοσιν, κατὰ δὲ τὸν Buchenau, ὁ συγγραφεὺς ἐπίτηδες ἀπέφυγε τὴν δημοσίευσιν εἴτ' ἐκ μετριοφροσύνης, εἴτε καὶ ἐκ προνοίας, δι' οὓς εἶχε λόγους. Ὁ Π. Σ. Φωτιάδης εἰκάζει, ὅτι «ἐν τῷ δοθέντι τῷ Τερεντιανῷ ἀντιγράφῳ, ἐσπευσμένως πως γεγραμμένῳ, τὸ τοῦ συγγραφέως ὄνομα, ἅτε δὴ γνωστὸν τῷ φιλτάτῳ καὶ οἰκειοτάτῳ αὐτῷ Ρωμαίῳ, οὔτ' ἐν ἀρχῇ, ὡς εἴθιστο, οὔτ' ἀλλαχοῦ οὐδαμοῦ τοῦ βιβλίου ἀνεγράφετο, οὕτω δὲ τὸ συγγραμμάτιον εἰς πάντ' ἄλλον, πλὴν τοῦ Τερεντιανοῦ, παρίστατο ὡς ἀδέσποτον ἢ ἀνωνύμου συγγραφέως». Τοῦ βιβλίου τούτου μόλις περὶ τὰ δύο τρίτα περιεσώθησαν ἐν τῷ ἀρχαιοτάτῳ καὶ καλλίστῳ παρισινῷ κώδικι 2036, τοῦ ὑπολοίπου μέρους μετὰ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ περιεχόντων αὐτὸ εἴκοσι φύλλων ἐξαφανισθέντος. Τὰ ὑπάρχοντα μακρὰ χάσματα ἀνέρχονται εἰς ἕξ, οἱ δὲ ἐκπεσόντες στίχοι ὑπολογίζονται εἰς 900. Ἀναγινώσκονται δὲ εἰς τοὺς διασωθέντας κώδικας τέσσαρες διάφοροι ἐπιγραφαί, κατ' εἰκασίαν πάντως τεθεῖσαι: ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΛΟΓΓΙΝΟΥ ΠΕΡΙ ΥΨΟΥΣ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Ἢ ΛΟΓΓΙΝΟΥ ΠΕΡΙ ΥΨΟΥΣ — ΛΟΓΓΙΝΟΥ ΠΕΡΙ ΥΨΟΥΣ — ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΠΕΡΙ ΥΨΟΥΣ. «Ἀλλ' ἂν ἀποκρύπτεται ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ὅμως δυνάμεθα ν' ἀναπλάσωμεν τὴν εἰκόνα τοὐλάχιστον τοῦ ἀνδρός, οἷα διαφαίνεται ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ. Καὶ λοιπὸν παρίστησιν ἄνδρα μεγάλου διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ ὕψους, ἀνώτερον τῶν ἀντιλήψεων καὶ προλήψεων σχολῆς, ἄνδρα ὅστις θεωρεῖ τὴν λογοτεχνικὴν παραγωγὴν οὐχὶ ὥς τι ἔργον κατὰ συνθήκην ἢ καὶ ἁπλῶς τυπικόν, ἀλλὰ δὴ καὶ μάλιστα ὡς τὴν ἀνταύγειαν τοῦ ἀστικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου τοῦ λαοῦ, ὅστις δ' ἀνυψούμενος εἰς τὰς αἰωνίους καὶ παγκοσμίως ἀνθρωπίνας ἀρχὰς τοῦ καλοῦ, πραγματεύεται τὰ φιλολογικὰ προβλήματα κατὰ τρόπον πρωτότυπον. Διδάσκει δ' ὅτι μόνον ἡ μεγαλοφροσύνη καὶ τὸ σφοδρὸν πάθος ἀπεργάζονται τὸν μέγαν συγγραφέα, ὅτι δὲ τὰ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς μεγέθη ὑπερεξωνοῦνται τὰ ἐν ἐνίοις διημαρτημένα, διὸ πάντως προτιμητέα τῆς ἀμωμήτου μετριότητος. Καὶ λοιπὸν τοιοῦτος ὢν ἀποτελεῖ τὸν συνδετικὸν κρίκον τῆς ἀρχαίας πρὸς τὴν νέαν λογοτεχνικὴν κριτικήν» (*Fr. Zambaldi*).

Ὁ συγγραφεὺς ἄρχεται τῆς πραγματείας αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπικρίσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ρήτορος Καικιλίου συνταχθέντος συγγραμματίου περὶ ὕψους, ἀποφαινόμενος περὶ τούτου ὅτι «ταπεινότερον ἐφάνη τῆς ὅλης ὑποθέσεως καὶ ἥκιστα τῶν καιρίων ἐφαπτόμενον, οὐ πολλήν τε ὠφέλειαν.... περιποιοῦν τοῖς ἐντυγχάνουσι...». Γράφει δὲ ταῦτα πρὸς τὸν Τερεντιανόν, μεθ' οὗ, ὡς λέγει, «κοινῇ ἀνασκοπούμενοι» διεξῆλθον τὸ τοῦ Καικιλίου βιβλίον. Ὁ ἄγνωστος οὗτος Ρωμαῖος, ὡς συνάγεται ἐξ ἄλλων χωρίων, ἦτο πιθανῶς μαθητὴς τοῦ συγγραφέως. Ὁρίζων κατόπιν τὸ ὕψος λέγει ὅτι εἶναι «ἀκρότης καὶ ἐξοχή τις λόγων» καὶ «μεγαλοφροσύνης ἀπήχημα», καὶ προθέτει ὅτι «φύσει πως ὑπὸ τἀληθοῦς ὕψους ἐπαίρεταί τε ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ γαῦρόν τι ἀνάστημα λαμβάνουσα πληροῦται χαρᾶς καὶ μεγαλαυχίας, ὡς αὐτὴ γεννήσασα ὅπερ ἤκουσεν... Ὅλως δὲ καλὰ ὕψη καὶ ἀληθινὰ τὰ διὰ παντὸς ἀρέσκοντα καὶ πᾶσιν». Μολονότι δὲ παραδέχεται ὅτι «τὴν κρατίστην μοῖραν ἐπέχει τῶν ἄλλων τὸ μεγαλοφυές», ἐν τούτοις δὲν συμφωνεῖ πρὸς τοὺς ἀποφαινομένους ὅτι «γεννᾶται τὰ μεγαλοφυῆ καὶ οὐ διδακτὰ παραγίνεται· καὶ μία τέχνη πρὸς αὐτὰ τὸ πεφυκέναι», ἀλλὰ παρατηρεῖ εἰς ταῦτα ὅτι «ἡ μὲν φύσις τὴν τῆς εὐτυχίας τάξιν ἐπέχει, ἡ τέχνη δὲ τὴν τῆς εὐβουλίας» καὶ ἀποφαίνεται ὅτι προκειμένου καὶ περὶ μεγαλοφυῶν ἀπαιτοῦνται τεχνικὰ παραγγέλματα καὶ μέθοδος ἱκανὴ «τὴν ἀπλανεστάτην ἄσκησίν τε καὶ χρῆσιν περιορίσαι καὶ συνενεγκεῖν»· τὰ μεγάλα «δίχα ἐπιστήμης ἀστήρικτα καὶ ἀνερμάτιστα» καθίστανται. Πηγαὶ δὲ καὶ ἀρεταὶ «τῆς ὑψηγορίας γονιμώταται» εἶναι πέντε, «προϋποκειμένης ὥσπερ ἐδάφους τινὸς κοινοῦ ταῖς πέντε ταύταις ἰδέαις τῆς ἐν τῷ λέγειν δυνάμεως, ἧς ὅλως χωρὶς οὐδέν, πρῶτον μὲν καὶ κράτιστον τὸ περὶ τὰς νοήσεις ἁδρεπίβολον, δεύτερον δὲ τὸ σφοδρὸν καὶ ἐνθουσιαστικὸν πάθος». Ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἀρετὰς θεωρεῖ «αὐθιγενεῖς συστάσεις», αἱ δὲ λοιπαὶ ἀποκτῶνται καὶ «διὰ τέχνης»· εἶναι δὲ αὗται «ποιὰ τῶν σχημάτων πλάσις, ἡ γενναία φράσις, ἧς μέρη πάλιν ὀνομάτων τε ἐκλογὴ καὶ ἡ τροπικὴ καὶ πεποιημένη λέξις». Πέμπτη δὲ ἀρετὴ «μεγέθους αἰτία καὶ συγκλείουσα τὰ πρὸ αὐτῆς ἅπαντα, ἡ ἐν ἀξιώματι καὶ διάρσει σύνθεσις». Ἀλλὰ «καὶ ἄλλη τις παρὰ τὰ εἰρημένα ὁδὸς ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ τείνει. Ἡ τῶν μεγάλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν μίμησίς τε καὶ ζήλωσις... ἔστι δ' οὐ κλοπὴ τὸ πρᾶγμα». Συνεπῶς, ὅταν κατὰ τὴν συγγραφὴν ἀσχολούμεθα περί τι «ὑψηγορίας καὶ μεγαλοφροσύνης δεόμενον, καλὸν ἀναπλάττεσθαι ταῖς ψυχαῖς πῶς ἄν, εἰ τύχοι, ταὐτὸ τοῦθ' Ὅμηρος εἶπεν, πῶς δ' ἂν Πλάτων ἢ Δημοσθένης ὕψωσαν ἢ ἐν ἱστορίᾳ Θουκυδίδης... πῶς ἂν τόδε τι ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενον παρὼν Ὅμηρος ἤκουσεν ἢ Δημοσθένης, ἢ πῶς ἂν ἐπὶ τούτῳ διετέθησαν· τῷ γὰρ ὄντι μέγα τὸ ἀγώνισμα τοιοῦτον ὑποτίθεσθαι τῶν ἰδίων λόγων δικαστήριον καὶ θέατρον καὶ ἐν τηλικούτοις ἥρωσι κριταῖς τε καὶ μάρτυσιν ὑπέχειν τῶν γραφομένων εὐθύνας». Παρέχει δὲ πρὸς τοὺς κρίνοντας τὴν πολυτιμοτάτην συμβουλήν, ὅτι «ἡ τῶν λόγων κρίσις πολλῆς ἐστι πείρας τελευταῖον ἐπιγέννημα».

Πανταχοῦ τῆς πραγματείας ταύτης διαπρέπει ὑγιὴς καὶ ἀσφαλὴς κρίσις, βαθεῖα γνῶσις τῶν δοκίμων καὶ μεταγενεστέρων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ζωηρὰ καὶ ἰσχυρὰ ἔκφρασις καὶ ἀξιοσημείωτος ἐπιτυχία περὶ τὰς ἀποδείξεις. Τὸ ἔργον, ὅπερ ὁ Cassaubon ἀπεκάλεσε «χρυσοῦν βιβλίον», προδίδει εὐαίσθητον καὶ λεπτὸν κριτικόν, πνεῦμα αὔταρκες, διαυγὲς καὶ διορατικόν. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ 44 κεφαλαίων, διαλαμβανόντων περὶ τῶν ἑξῆς: «1) Ὅτι τὸ τοῦ Καικιλίου συγγραμμάτιον, τὸ περὶ ὕψους, ἐλλιπές ἐστι· καὶ διότι; 2) Πότερον διδακτὸν ἐστι τὸ ὕψος. 3) Περὶ τοῦ ὑποκένου ὄγκου. 4) Περὶ τοῦ ψυχροῦ. 5) Πόθεν αἱ κακίαι, περὶ ὧν ἔμπροσθεν διελέχθη. 6) Ὅτι ἡ τοῦ ἀληθινοῦ ὕψους ἐπιστήμη καὶ ἐπίκρισις, οὐ ῥᾴδιον. 7) Πῶς ἂν οἷόν τε ᾖ τοῦ ὕψους αἰσθάνεσθαι. 8) Πέντε τόποι τοῦ ὕψους. 9) Περὶ νοήσεως. 10) Ὅτι ἡ τῶν ἄκρων καὶ καιριωτάτων ἐκλογὴ τοῦ ὕψους αἴτιον, καὶ πῶς. 11) Περὶ αὐξήσεως. 12) Ὅτι ὁ τῆς αὐξήσεως ὅρος, ὁ παρὰ τοῖς τεχνογράφοις οὐκ ἀληθινός. 13) Ὅτι ὁ Πλάτων μεγεθύνεται, καὶ περὶ τῆς μιμήσεως. 14) Ὅτι δεῖ προστίθεσθαί σοι τοὺς ἐξοχωτάτους συγγραφεῖς. 15) Περὶ φαντασίας. 16) Περὶ σχημάτων. 17) Ὅτι τῷ ὕψει συμμαχεῖ τὰ σχήματα. 18) Περὶ παύσεως καὶ ἐρωτήσεως. 19) Περὶ ἀσυνδέτων. 20) Σύνοδος τῶν σχημάτων. 21) Ὅτι οἱ σύνδεσμοι ἄκεντρον ποιοῦσι τὸν λόγον. 22) Περὶ ὑπερβατῶν. 23) Περὶ πολυπτώτων καὶ ἄλλων τοιούτων σχημάτων· περὶ ἑνικῶν καὶ πληθυντικῶν 24) Ὅτι ἐνίοτε καὶ ἑνικὰ ὑψηλοφανῆ ἐστιν. 25) Ὅτι παρεληλυθότα διηγητέον ὡς παρόντα ἢ γιγνόμενα. 26) Περὶ προσώπων ἀντιμεταθέσεως. 27) Περὶ ἀντιμεταστάσεως ἀπὸ προσώπου εἰς πρόσωπον. 28) Περὶ περιφράσεως. 29) Ὅτι ἀσυμμέτρως παραλαμβανομένη ἡ περίφρασις, κοῦφόν τι καὶ παχύ. 30) Περὶ ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων. 31) Περὶ ἰδιωτισμοῦ. 32) Περὶ πλήθους μεταφορῶν. 33) Πότερον κρεῖττον ἢ τὸ ἀδιάπτωτον ἐν κατορθώμασιν ἄνευ ὕψους, ἢ τὸ διημαρτημένον ὕψος. 34) Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ τοῦ Δημοσθένους καὶ Ὑπερίδου σύγκρισις. 35) Περὶ Πλάτωνος καὶ Λυσίου 36) Περὶ ἀπταίστου ἐν λόγοις, καὶ περὶ μεγαλοφροσύνης. 37) Περὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων. 38) Περὶ ὑπερβολῶν. 39) Περὶ συνθέσεως 40) Περὶ μελῶν ἐπισυνθέσεως. 41) Τίνα ἀντιμάχεται τῷ ὕψει. 42) Περὶ φράσεως συγκοπῆς. 43) Περὶ μικρότητος ὀνομάτων καὶ αὐξήσεως. 44) Ζήτημα λαμπρόν· διὰ τί τοσαύτη ἀφορία τῶν δεινῶν καὶ γενναίων συγγραφέων» (*A. Gräfenhan*, Gesch. d. klass. Philologie im Altertum, III 355 ἑ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ruhnken*, «Dissertatio de vita et scriptis Longini» 1776 (Opuscula τ. Ι' σ. 488—526).—*L. Vaucher* Études critiques sur le traité du Sublime et sur les écrits de Longin (Genève, 1854).—*H. Mutschmann*, Tendenz, Aufbau und Quellen der Schrift vom Erhabenen.—*A. Glatzel*, De optativi apud Ps.-Longinum usu.—*E. Winckler*, De Longini qui fertur libello «περὶ ὕψους».—*Drerup*, ἐν «Wochenschrift für Klassische Philologie» (ἔτ. 1914 σ. 1232).—*H. F. Mueler*, Die Schrift über das Erhabene, deutsch mit Einleit. und Erläut. (Heidelberg Winter 1914 XVIII 91 p.).—*K. Ziegler*, Das Genesiscitat in der Schrift περὶ ὕψους (ἐν «Hermes» 1915 σ. 572—603).—*Fr Zambaldi*, Della sublimità. Testo greco d' incerto autore con proemio e note italiane (Biblioth. di class. greci, Livorno Giusti 1915, XX σ. 78).—*N. Terzaghi*. Marginalia al trattato περὶ ὕψους (ἐν περιοδ. «Athenaeum» ἔτ. 1918 σ. 146—148).—*Π. Σ. Φωτιάδου* [Διονυσίου ἢ Λογγίνου] Περὶ ὕψους. Ἔκδοσις μετὰ εἰσαγωγῆς, κριτικῶν ὑποσημειώσεων, λεξικοῦ πίνακος κλπ. (ἐν Ἀθήναις 1927). Περὶ τῶν διαφόρων κωδίκων, τῶν προηγουμένων ἐκδόσεων, ὑπὸ ἡμετέρων καὶ ξένων, τῆς κριτικῆς παραδόσεως τῶν κειμένων κτλ. βλ. αὐτόθι τὰ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ λεγόμενα.—Ὀνομαστὴ μετάφρασις εἰς τὴν γαλλικὴν εἶναι ἡ τοῦ *Boileau* (1674).

Ι. Φ. ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ

Λογγίστη [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ψηλοβράχου (Συβολάκου) τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 127. Χ. Δ.

Λογγίτσι(ον) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Φαλάρων, κατὰ τοὺς Ν. πρόποδας τῆς Ὄθρυος καὶ ΒΔ τῆς Στυλίδος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 373. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν μικροσυνοικισμὸν *Δριστελλον*, ἔχει δὲ κατ. (1928), 382. Χ. Δ.

Λογγιώτισσα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων, ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀντερεισμάτων τῆς Μικρᾶς Ὀλύτσικας παρὰ τὴν ἁμαξιτὸν ὁδὸν Ἰωαννίνων - Πρεβέζης (χλμ. 22). Ἔχει (1928) 63 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωρ-

Digitized by Google

γίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν κοινότητα *Μελιὰς* (πρώην *Μελιχόβου*). Παρ' αὐτὴν κεῖται τὸ Χάνι 'Εμὶν 'Αγᾶ, νῦν μετονομασθὲν Στρατηγεῖον, διότι εἰς τοῦτο ἥδρευον κατὰ τὴν ἐκστρατείαν 1912—1913 τὸ στρατηγεῖον, τὰ νοσοκομεῖα καὶ αἱ βοηθητικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λόγγο *[Γεωγρ.]* Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Φωσταίνης τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ 'Αχαΐας. Κάτ. (1928) 31. Χ. Δ.

Λογγὸ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν φυσικός, διανοιγόμενος εἰς τὴν νοτίαν ἀκτὴν τῆς νήσου Σαπιέντζας (πλάτ. 36° 46′ Β., μῆκ. 21° 43′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Castro Torneze to Venetico) τῶν *Οἰνουσῶν* τῆς Μεσσηνίας. Προφυλάττεται ὑπὸ νησῖδος *Λογγώνας* ὀνομαζομένης. Σ. Ε. Λ.

Λογγοβαρδία (λατιν. Longobardia) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. 'Η ὑπὸ τῶν *Λογγοβάρδων* (βλ. λ.) κατοικηθεῖσα χώρα, ἢ ἄλλως *Λομβαρδία* (βλ. λ.). Ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐκλήθη *Λογγοβαρδία* ἢ (*Λογγιβαρδία* καὶ *Λαγοβαρδία* ἢ *Λαγουβαρδία*) ἓν τῶν ἕνδεκα ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους βυζαντινῶν θεμάτων, κατὰ τὴν ἀναγραφὴν δὲ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου τὸ ἑνδέκατον. Συνεστήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ′ μ. Χ. αἰῶνος, ἐπὶ Βασιλείου Α′ τοῦ Μακεδόνος, ὅτε ὁ περίφημος ναύαρχος Νικήτας Ὠορύφας ἔγινε κύριος τοῦ στενοῦ τοῦ 'Οτράντο καὶ μεγάλου μέρους τῆς νοτίου 'Ιταλίας, νικήσας τοὺς Ἄραβας τῆς Σικελίας. Τὰ ὅρια τοῦ θέματος τούτου ἔπασχον αὐξομειώσεις, ἀναλόγως τῶν ἐπιτυχιῶν ἢ ἀτυχιῶν τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τοὺς πολέμους αὐτῶν πρὸς τοὺς Σαρακηνούς, Γερμανοὺς αὐτοκράτορας, Λογγοβάρδους καὶ Νορμανδούς. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι′ αἰῶνος ἔσχε τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἔκτασιν. Σπουδαιότεραι τῶν πόλεων τοῦ θέματος τούτου ἦσαν: *Βάρη*, πρωτεύουσα αὐτοῦ, *Τάρας*, *Βρεντέσιον*, *Ὑδροῦς*, *Καλλίπολις*, *Λουκερία*, κλπ. 'Απὸ μολυβδίνας σφραγῖδας καὶ ἄλλα ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μανθάνομεν πολλὰ ὀνόματα στρατηγῶν, κατεπάνω καὶ τουρμαρχῶν Λογγιβαρδίας. Τὸ θέμα τοῦτο δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολύ. Ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ Μιχαὴλ Δ′ ὁ Παφλαγών, οἱ Νορμανδοί, οἱ ὁποῖοι πάντοτε εἰς αὐτὸ ἀπέβλεπον, εὑρόντες εὐκαιρίαν, κατέλαβον αὐτό, περιορίσαντες τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βυζαντίου εἰς τρεῖς μόνον παραλίους πόλεις (1035). Καὶ ταύτας ὅμως μετ' ὀλίγα ἔτη κατέλαβον οἱ ἴδιοι καὶ οὕτως ἐξέλιπε πᾶν ἴχνος κυριαρχίας τοῦ Βυζαντίου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ν. Ι. Ζ.

λογγοβαρδικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Λογγοβάρδους, ὁ τῶν Λογγοβάρδων: «λογγοβαρδικὴ γλῶσσα».

—['Εγκυκλ.]· βλ. *Λομβαρδοί*.

Λογγοβάρδοι (οἱ) (Longobardi). Γερμανικῆς καταγωγῆς λαός, εἰσβαλὼν περὶ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα μ. Χ. εἰς 'Ιταλίαν καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸ βόρειον τμῆμα αὐτῆς, τὸ ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθὲν *Λομβαρδία*. Οἱ Λογγοβάρδοι εἶναι γνωστότεροι ὑπὸ τὸν συγκεκομμένον τύπον τοῦ ὀνόματός των *Λομβαρδοί* (βλ.λ.).

Λογγόβικον (Longovicum) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Βρεττανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βριγάντων, ἀπέχουσα περὶ τὰ 7 ½ χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Σήμερον ταυτίζεται μὲ τὴν *Λαγκάστερ* (Lancaster). Α. Θ. Σ.

Λογγοβίτσα, ἢ *Λαγγαβίτσα [Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Θυάμιδος (κοιν. Καλαμᾶ) ποταμοῦ τῆς 'Ηπείρου, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Μούργαινα τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος (πρώην Φιλιατῶν). Ἡ κυριωτέρα πηγὴ αὐτοῦ, καλουμένη *Μάννα τοῦ νεροῦ*, κεῖται παρὰ τὸ χωρίον Λίστα. Εἰς τὸν Θύαμιν συμβάλλει παρὰ τὰ χωρία Βορσίνα καὶ Ραβενή. Στερούμενος γεφυρῶν, εἶναι ἐπικίνδυνος κατὰ τὸν χειμῶνα διὰ τὰ παρακείμενα χωρία. Χ. Ι. Σ.

Λογγομοντᾶνος (Longomontanus), ***Χριστιανὸς-Σεβερῖνος***. Δανὸς ἀστρονόμος (βλ. λ. *Λογκομοντάνους*).

Λογγὸν *[Βυζαντ.]*. Μεσαιωνικὸν φρούριον ἐν Βουλγαρίᾳ (εἰς τὴν περιφέρειαν Τριαδίτσας, τῆς νῦν Σόφιας). Τῷ 1017 ἐξεπόρθησεν αὐτό, κατόπιν πολιορκίας, ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Βασίλειος Β′ ὁ Βουλγαροκτόνος, αἰχμαλωτίσας ὁλόκληρον αὐτοῦ τὴν φρουράν, μεθ' ὃ ἐνέπρησεν αὐτό. Ν. ΚΛΣ

λόγγος (ὁ)· δημοτ., πυκνὸν δάσος ἀπὸ χαμόδενδρα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἄλλως *ρουμάνι*.

Λόγγος. Ἕλλην μυθιστοριογράφος, ζήσας πιθανῶς μεταξὺ τοῦ 250 καὶ τοῦ 350 μ.Χ. Συνέγραψε τὸ περιβόητον καὶ κατὰ τοὺς χρόνους μάλιστα τῆς 'Αναγεννήσεως ἀπλήστως ἀναγινωσκόμενον ποιμενικὸν μυθιστόρημα «Τὰ κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην» εἰς 4 βιβλία. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἔζη ἀκμαζούσης ἔτι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς θρησκείας καὶ ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς Λέσβου, διότι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ διαδραματίζονται τὰ ἐν τῷ μυθιστορήματι, αἱ δὲ περιγραφαὶ τῶν τόπων εἶναι ἐναργέσταται, ἐλέγχουσαι ὅτι ἐγένοντο ἐξ αὐτοψίας. Ἐκτὸς τούτου, τὸν στενότερον σύνδεσμον τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν νῆσον ὑπεμφαίνει καὶ αὐτὴ ἡ ἐκλογὴ τοῦ τόπου, κατὰ τὸν Christ, διότι ἄλλως ἕδρα τῆς βουκολικῆς ποιήσεως ἦτο ἡ Σικελία. Αἱ ποιμενικαὶ ἱστορίαι τοῦ Λόγγου εἶναι τὸ τελευταῖον γέννημα τῆς βουκολικῆς ποιήσεως, διαφέρουσαι τῶν εἰδυλλίων μόνον διότι εἶναι εἰς πεζὸν λόγον καὶ ἐγκαταπλέκουν τὰς εἰκόνας ἐντὸς πλαισίου συνεχοῦς ἱστορίας. Ὑπόθεσις τοῦ μυθιστορήματος εἶναι αἱ περιπέτειαι δύο ἐκθέτων παιδίων, τὰ ὁποῖα, ἀνατραφέντα ὑπὸ ἀγαθῶν ποιμένων, ἀναγνωρίζονται ἐν τέλει ὅτι εἶναι τέκνα πλουσίων Μυτιληναίων γονέων, ἀλλὰ τοσοῦτον ἠγάπησαν τὴν φύσιν, ὥστε ἐζήτησαν νὰ ἐπανέλθουν εἰς αὐτὴν καὶ τελέσαντα τοὺς γάμους των ἔζησαν τοῦ λοιποῦ εὐδαίμονες μακρὰν τῆς πόλεως. Τὴν σκηνὴν πληροῦν αἱ χαρίεσσαι μορφαὶ τῆς ἀγροτικῆς μούσης, αἱ Νύμφαι, οἱ Ἔρωτες, οἱ Πᾶνες. Τὸ ὕφος τοῦ μυθιστορήματος εἶναι ἁπλοῦν καὶ λιτὸν μὲ βραχείας περιόδους, τελειότατον ὑπόδειγμα τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλουμένης «ἀφελοῦς λέξεως». Ὁ Λόγγος ἀντιπροσωπεύει τὴν νέαν μορφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ μυθιστορήματος, οὗ τὴν παλαιοτέραν ἐκπροσωπεῖ ὁ 'Ηλιόδωρος καὶ ὁ μιμητὴς αὐτοῦ 'Αχιλλεὺς Τάτιος. 'Αμφοτέρους τούτους εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Λόγγος καὶ εἰς πολλὰ τοὺς ἐμιμήθη, ἀνεδείχθη ὅμως ἀνώτερός των κατὰ τὴν ψυχολογικὴν ἐμβάθυνσιν.

«Τὰ κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην» ἀπετέλεσαν τὸ πρότυπον τῶν βουκολικῶν καὶ εἰδυλλιακῶν μυθιστορημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνεφάνησαν μετὰ τὸ 1500 μ. Χ. ἐν 'Ιταλίᾳ, 'Ισπανίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ τῶν ὁποίων τὸ τελειότερον ἦτο ἡ περίφημος «'Αστραία» τοῦ Ὀνωρίου ντ' Οὐρφέ, μέχρις ὅτου, κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, ἀνεφάνη τὸ ἔργον τοῦ Bernardin de Saint-Pierre «Παῦλος καὶ Βιργινία», ὅπερ ἐπεσκίασεν ὅλα τὰ ἄλλα. Τὸν Λόγγον μετέφρασεν ὁ Γάλλος ἐπίσκοπος Th. Amyot τῷ 1559, ἤτοι τριάκοντα ἔτη πρὸ τῆς πρώτης δημοσιεύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου ὑπὸ τοῦ Κολουμπάνι ἐν Φλωρεντίᾳ. Τὸ κείμενον ὅμως ἦτο ἐλλιπὲς μέχρι τοῦ 1808, ὁπότε ὁ Γάλλος ἑλληνιστὴς P.-L. Courier ἀνεκάλυψε πλῆρες χειρόγραφον τῶν «Κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην» τοῦ ΙΓ′ αἰῶνος. 'Εκδόσεις τοῦ ἔργου ἐγένοντο ὑπὸ Villoison τῷ 1778 ἐν Παρισίοις μετὰ ἑρμηνευτικῶν σχολίων, τοῦ Α. Κοραῆ ἀνωνύμως ἐν Παρισίοις τῷ 1802 μετὰ κριτικῶν διορθώσεων, τοῦ P.-L. Courier πλήρης τῷ 1810, τοῦ Hercher τῷ 1858 εἰς τοὺς «Erotici scriptores» καὶ τοῦ Lowe τῷ 1908. Νεοελληνικὴν μετάφρασιν μετὰ προλεγομένων ἐφιλοτέχνησεν ὁ 'Η. Βουτιερίδης τῷ 1924. Θ. Π

—Λόγγος (Longus), ***Κορνήλιος***. Ποιητὴς ἐπιγραμμάτων. Εἰς τὴν «'Ανθολογίαν» ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ δύο ἐπιγραμμάτων ('Ανθ. Παλ. VI, 191. XVI, 117). 'Εκ τούτων τὸ ἓν φαίνεται ὅτι συνυφάνθη ἐξ ἐπιγράμματος Λεωνίδα τοῦ Ταραντίνου καὶ τοῦ Γαιτουλικοῦ. Τὸ ἕτερον ἀναφέρεται εἰς τὸν Κυναίγειρον.

Λόγγος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ σύγχρονος ὀνομασία τῆς χερσονήσου Σιθωνίας, τῆς μεσαίας τῶν τριῶν τῆς Χαλκιδικῆς προβολῶν, ἐχούσης μῆκος 26 μιλλ. καὶ μέγιστον πλάτος 9 μιλλ. καὶ διαχωριζούσης τὸν πρὸς ἀνατολάς της Σιγγιτικὸν κόλπον (κοιν. 'Αγίου Ὄρους) ἀπὸ τὸν πρὸς δυσμάς της Τορωναῖον κόλπον (κοιν. τῆς Κασσάνδρας) (βλ. *Αἰγαῖον* τ. Β′, σ. 386 α′ καὶ σ. 387 γ′). Σ. Ε. Λ.

—Λόγγος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χθαμαλὴ καὶ ἀμμώδης προβολὴ τοῦ Β. Εὐβοϊκοῦ, ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς Λοκρίδος, ἀν. κέρας τοῦ ὅρμου Βορλοβοῦ (πλάτ. 38°46′ Β., μῆκ. 22°54′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channels). Σ.Ε.Λ.

—Λόγγος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ 'Αχαΐας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται βορειοδυτικῶς τοῦ Αἰγίου (8 περίπου χλμ.) ἐντὸς τῆς παραλίας πεδιάδος τῆς διαβρεχομένης ὑπὸ τοῦ Σαλμενίκου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἀξιόλογον παραγωγὴν σταφίδος. Κάτ. (1928) 490. Χ. Δ.

—Λόγγος ***'Αχμὲτ-'Αγᾶ*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μεγάλου Χωριοῦ (Μπουχουνίτσης) τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 244. Χ. Δ.

— Λόγγος ***Βορίλα***· βλ. λ. *Βορίλα* λόγγος.

— Λόγγος ***ποταμὸς*** (Longus fluvius) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΒΔ. Βρεττανίας, ἐν Καληδονίᾳ (νῦν Σκωτίᾳ), ἐκβάλλων, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. II, 3, 1) εἰς ἀνατ. μῆκ. 24°30′ καὶ βόρ. πλάτ. 60°40′. Ἔκειτο πρὸς Β. τοῦ 'Επιδίου ἄκρου (νῦν Mull of Cantyre), ταυτίζεται δὲ πρὸς τὸν Loch Linhe, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκβάλλει ὁ Loch Lochy. Α. Θ. Σ.

Λογγός, ἢ ***Λόγγος*** *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῶν Παξῶν (βλ. λ. *Λογγᾶς*). —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Βρεστοῦ τῆς ἐπαρχίας 'Ολυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 106. —3) Χωρίον τῆς κοινότητος 'Αγίου Κωνσταντίνου τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 178. Χ. Δ.

Λογγοῦλα (Longula) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Οὐόλσκων ἐν Λατίῳ, κειμένη οὐ μακρὰν τῆς πόλεως Κορίολα ἢ Κόριλα, πρὸς Α. τοῦ 'Αντίου (νῦν Anzio). Α. Θ. Σ.

Λογγώνα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος ἐλάσσων ἐν τῇ συστάδι τῶν Μεσσηνιακῶν *Οἰνουσῶν*. Πρόσκειται τοῦ λιμένος *Λογγό*.

λογγῶνες (οἱ) *['Αρχαιολ.]*. Αἱ λίθιναι δέστραι τῶν λιμένων, διὰ τὴν πρόσδεσιν τῶν πλοίων, «οἱ ἐπὶ τῶν λιμένων τρητοὶ λίθοι, οὓς τρυποῦσιν ἵν' ἐξαρτῶσιν ἐξ αὐτῶν τὰ σχοινία τῶν νεῶν» (Μέγ. 'Ετυμολ. σ. 569, 41). 'Εκ τῆς ὑπάρξεως τοιούτων λογγώνων ἐπεκράτησαν τοπωνυμίαι (λ. χ. Λογγὼν Σαρδῷος, ὁ νῦν λιμὴν Longosardo Σαρδηνίας, Porto Pongone τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, Λογγῶνα τῆς Σαπιέντζας τῶν Μεσσηνιακῶν Οἰνουσῶν κλπ.). Σ. Ε. Λ.

λογεῖον (τὸ) *['Αρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς καὶ μετ' αὐτῆς συνεχόμενον μέρος (τὸ ἄλλως *προσκήνιον*), διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἔπαιζον, ὡμίλουν οἱ ὑποκριταί, ἐξειλίσσετο δηλονότι ἐπ' αὐτοῦ τὸ κυριώτερον τοῦ δράματος μέρος, ὁ *λόγος*, κατ' 'Αριστοτέλην. Ἕτεραι ὀνομασίαι τοῦ λογείου εἶναι: *ὀκρίβας*, *βῆμα* καὶ καταχρηστικῶς *σκηνή*. Περὶ τοῦ προσκηνίου ἢ λογείου τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς πολλὰς θετικὰς πληροφορίας δὲν ἔχομεν. 'Εν τούτοις, οἱ νεώτεροι θέλουν νὰ πιστεύουν ὅτι μέχρι τοῦ Γ′ π. Χ. αἰῶνος τὰ προσκήνια ἐν γένει ἦσαν ξύλινα, στηρίζουν δὲ τὴν γνώμην των ταύτην εἰς τὸ ὅτι ἐν Συκιῶνι καὶ Μεγαλοπόλει εὑρέθησαν λίθιναι βάσεις τοιούτων προσκηνίων, καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν ὁποίων φαίνονται, λέγουν, ἀκόμη αἱ ὀπαὶ ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐστηρίζοντο αἱ δοκοί. Ὁ Δαῖρπφελδ φρονεῖ ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑποκριταὶ οὐδέποτε ἔπαιζον ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας μόνον καὶ ὅτι τὸ προσκήνιον τοῦ ἐν 'Αθήναις Διονυσιακοῦ θεάτρου ἦτο ξύλινον μέχρι τοῦ 85 π. Χ., ὅτε καὶ ἐκάη μετὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἀνεγερθέντος Ὠδείου. 'Εκ τῶν ἐν 'Επιδαύρῳ καὶ Τελμισσῷ σῳζομένων ἐρειπίων συμπεραίνεται ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις θεάτροις τὸ δάπεδον τῶν προσκηνίων θὰ ἦτο σανιδόστρωτον, ὅπερ καὶ πιθανώτατον εἶναι, ὅτι ἐγίνετο χάριν τῆς ἀκουστικῆς. Οὐχ ἧττον ἐξ ἐπιγραφῆς τῶν Πατάρων δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι τὰ προσκήνια ἦσαν καὶ πλακόστρωτα. Ν. Ι. Λ.

λογευτὴς (ὁ). Οὕτως ὠνομάζετο παρὰ Πτολεμαίοις ὁ παρὰ τοῖς μισθωταῖς τῶν δημοσίων κτημάτων εἰσπράκτωρ τῶν μισθωμάτων.

λογὴ (ἡ)· μόνον εἰς τὴν γεν. *λογῆς* καὶ *λογιῶν*· εἴδους: «τί λογῆς φόρεμα εἶναι αὐτό», «τί λογῆς κουβέντες εἶναι αὐτὲς ποῦ λές», «φόρεσε ὅ,τι λογῆς καπέλλο θέλεις». «λογῆς - λογῆς ἄνθη, — φορέματα», «λογιῶν - λογιῶν βιβλία», «δυὸ λογιῶν φαγητά».

Λόγης, ***Κίμων***. Σύγχρονος Ἕλλην ζωγράφος. 'Εγεννήθη ἐν Σέρραις τῷ 1875, ἐσπούδασε δ' ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Μονάχῳ. 'Εγκατεστάθη εἶτα ὁριστικῶς ἐν Βουκουρεστίῳ, ἐπεσκέφθη δὲ κατὰ περιόδους τὰς 'Αθήνας, ἔνθα ἐξέθηκε πίνακάς του. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ 'Ορφεύς», «Ἡ 'Ιφιγένεια ἐν Ταύροις», «Φθινόπωρον εἰς τὸν κῆπον», «Οἱ κύκνοι». Ι. Μ. Π.

λόγια (τά)· πληθ. τοῦ *λόγος*· δημοτ., τὰ λεγόμενα ὑπό τινος, λόγοι, λέξεις, κοιν. *κουβέντες*: «θυμοῦμαι τὰ λόγια του καὶ κλαίω», «μοῦ εἶπε κάτι λόγια κι' ἔφριξα», «τί λόγια εἶν' αὐτὰ ποῦ λές!»· || «παχιὰ λόγια», ἢ «μεγάλα λόγια» κομπορρημοσύναι· || «λόγια τοῦ ἀέρος» φλυαρίαι· || παροιμ. «τὰ πολλὰ λόγια εἶναι φτώχια» ὅτι αἱ πολλαὶ ὑποσχέσεις εἶναι ἀπατηλαί· || κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἔργα: «λόγια ὅσα θέλεις, ἔργα τίποτε», παροιμ. «χίλια λόγια ἕνα ἄσπρο», «ὁ Μανώλης μὲ τὰ λόγια χτίζει ἀνώγεια καὶ κατώγεια»· || φράσ. «μὲ λίγα λόγια», ἐν ὀλίγοις, βραχυλογικῶς· || «τὰ μασάει τὰ λόγια του» ὁμιλεῖ ἀσαφῶς ἢ συγκεκαλυμμένως· || «ἤρθανε 'ς τὰ λόγια» ἀντήλλαξαν τραχεῖς λόγους· || «παίρνει ἀπο λόγια» ὑπακούει, δέχεται συμβουλάς: «δὲν παίρνει ἀπὸ λόγια αὐτός»· || «βάζει λόγια» διαβάλλει, προκαλεῖ διαμάχας· || «παίρνει λόγια» ὑποκλέπτει τοὺς σκοποὺς τῶν ἄλλων· || «τοῦ κόσμου λόγια» ὅ,τι οἱ ἄνθρωποι λέγουν περί τινος, συνήθως αἱ ἐπικρίσεις: «τοῦ κόσμου λόγια μὴν ἀκούς».

Λογιάδες *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία δυτικῶς τοῦ χωρίου 'Αρδομίστης, δίωρον ἀπέχοντος ἀνατολικῶς τῶν 'Ιωαννίνων, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθησαν ἀρχαῖοι τάφοι (βλ. λ. *'Αρδομίτσα*). Χ. Ι. Σ

λογιάζω, *ἀόρ. ἐ)λόγιασα*· ἰδιωματ., λογίζομαι, ἐννοῶ, ἀντιλαμβάνομαι: «αὐτὸς δὲ λογιάζει τίποτα»· || βλέπω, παρατηρῶ, κοιτάζω: «λόγιασε δῶ», «δὲ λογιάζω νὰ περάσω τὴ βελόνα».

Λόγιαλτυ ***νῆσοι*** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λόϋαλτυ* νῆσοι.

Digitized by Google

Λογίας *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Β Α. Ἰβερνίας (νῦν Ἰρλανδίας), ὅστις διαρρέων τὴν χώραν τῶν Δαρίνων ἐκβάλλει, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. II, 2, 7), εἰς τὸν Ἰβερνικὸν ὠκεανὸν (νῦν Ἰρλανδικὴν θάλασσαν) εἰς ἀνατ. μῆκ. 15° 20′ καὶ βόρ. πλάτ. 60° 40′. Σήμερον καλεῖται *Λαγαν* (Lagan) καὶ διαρρέων τὰς κομιτείας Δάουν (Dawn) καὶ Ἄντριμ (Antrim), ἐκβάλλει, μετὰ ροῦν 56 χλμ., παρὰ τὴν Βελφάστ, σχηματίζων τὸν βαθὺν ὁμώνυμον κόλπον. Α. Θ. Σ.

λογιασμὸς (ὁ)· ἰδιωμ., ὁ λογισμός, ὁ συλλογισμός, ἡ σκέψις, ἡ περίσκεψις.

λογίδιον (τό)· ἐσφαλμ. ἀντὶ *λογύδριον* (βλ. λ.).

λογίδριον (τό)· ἐσφαλμ. ἀντὶ *λογύδριον* (βλ. λ.).

λογιέμαι· ἰδιωματ. τύπος τοῦ *λογίζομαι* (βλ. λ.).

λογίζομαι· συλλογίζομαι, σκέπτομαι, λογαριάζω *(σπαν.)*· || συνήθ. λογαριάζομαι, θεωροῦμαι, νομίζομαι: «λογίζομαι εὐτυχής,—πλούσιος»· || παθ. μετχ. *λελογισμένος, —η, —ο*· μεμετρημένος, ἐσταθμημένος: «λελογισμένη ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου».

λογικεύομαι· συλλογίζομαι κατὰ τοὺς κανόνας τῆς λογικῆς· || σκέπτομαι λογικῶς, ὀρθῶς: «ἂν λογικευθῆς, θὰ ἀναγνωρίσης ὅτι ἔχω δίκαιον».

λογικὴ (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐξετάζουσα τοὺς νόμους καὶ κανόνας τοῦ ὀρθῶς διανοεῖσθαι, δηλαδὴ τῆς ἀναγκαίας καὶ μὲ ἀπόλυτον ἰσχὺν συνδέσεως διανοημάτων, κρίσεων καὶ ἐννοιῶν πρὸς ἄλληλα. Ὡς τοιαύτη ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν πάσης ἄλλης ἐπιστήμης καὶ τὸ ἀνώτατον κριτήριον διὰ τὰ συμπεράσματα μιᾶς ἑκάστης ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα κατὰ πόσον δικαιολογεῖται μία αὐτονομία τῆς διανοήσεως ἀπέναντι τῶν ἐξωτερικῶν γεγονότων, ἐγείρει τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ νοῦ πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἐπομένως τὴν γνωσιολογικὴν ἔρευναν. Ὄπισθεν πάσης θεωρίας τῆς λογικῆς, ὑπάρχουν, ἐκπεφρασμέναι ἢ μή, ὡρισμέναι γνωσιολογικαὶ καὶ κάποτε καὶ ὀντολογικαὶ προϋποθέσεις. Ἐὰν ἡ λογικὴ θελήση νὰ τὰς ἀποκλείση, κατ' ἀνάγκην θὰ περιορισθῇ εἰς τὸ τυπικὸν μέρος, τὴν τεχνικὴν τῆς ἐξαγωγῆς ἢ προελεύσεως μιᾶς κρίσεως ἀπὸ ἄλλην ἢ ἄλλας, ἄνευ τῆς βοηθείας ἄλλου μέσου γνώσεως δι' ἀμέσου ἀντιλήψεως· καὶ ἡ τυπικὴ ἢ εἰδολογικὴ ὅμως αὕτη λογικὴ προϋποθέτει τὴν δύναμιν τῆς νοήσεως ὄχι μόνον νὰ παράγη ἐξελικτικῶς νέας γνώσεις ἐξ ὡρισμένων δεδομένων, ἀλλὰ καὶ νὰ κρίνη καὶ ἐλέγχη τὴν ἰσχὺν τῶν συμπερασμάτων της διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς μέσων. Ἐπίσης προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν ἰσχὺν σταθερῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν φαινομένων τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ ἐπ' αὐτοῦ στηρίζεται ὁλόκληρος ἡ λογικὴ ἐπεξεργασία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν· τέλος προϋποθέτει ἀντιστοιχίαν τινὰ ἢ παραλληλισμὸν τῶν ἐξαγομένων τῆς νοητικῆς ἐργασίας πρὸς τὴν ἀλληλουχίαν τῆς φύσεως. Ὁσονδήποτε δὲ καὶ ἂν ἠμφεσβητήθη καὶ συνεζητήθη κατὰ καιροὺς ἡ προϋπόθεσις αὕτη, αἱ ἑκάστοτε τεχνικαὶ προσθῆκαι νέων τρόπων συμπερασμοῦ ἀπετέλεσαν ἀναφαίρετον κέρδος τῆς ἐπιστήμης, ἀνεξαρτήτως τῶν σχετικῶν μεταφυσικῶν θεωριῶν. Πάντως ἀναγνωρίζεται σήμερον ὅτι ἡ λογικὴ δὲν ἀσχολεῖται μὲ τοὺς ἀμέσους τρόπους προσκτήσεως τῆς γνώσεως δι' αἰσθητῆς ἀντιλήψεως, ἐμπειρίας ἢ ἐναισθήσεως, ἀλλὰ μὲ τὴν νοητικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν καθ' οἱονδήποτε τρόπον δεδομένων, οὕτως ὥστε ν' ἀποτελοῦν ἔγκυρον καὶ ἀσφαλὲς κτῆμα τῆς ἀντικειμενικῆς γνώσεως, ἀνεξαρτήτως οἱωνδήποτε ἄλλων δεδομένων ἢ προσθήκης νέων ἐμπειριῶν. Ἡ μεθοδολογία ἀποτελεῖ ὅμως ἀπαραίτητον τμῆμα τῆς λογικῆς, ἥτις ὀφείλει νὰ ἐξετάση περαιτέρω κατὰ πόσον ὡρισμένοι τρόποι ἐμμέσου ἀναπτύξεως γνώσεων προσαρμόζονται πρὸς τὴν φύσιν ὡρισμένων ἀντικειμένων· εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ ἐπαφή της πρὸς τὰς ἐπὶ μέρους ἐπιστήμας γίνεται στενοτέρα καὶ αἱ ἀμοιβαῖαί των σχέσεις δημιουργικώτεραι.

Τὸ κυριώτερον μέρος τῆς τυπικῆς λογικῆς, ἡ συλλογιστικὴ ἢ ἡ θεωρία τῆς ἀπαγωγικῆς σχέσεως τῶν *κατηγορικῶν* κρίσεων, διετυπώθη πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους τόσον πλήρως ὡς αὐτοφυὲς δημιούργημα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, σχεδὸν ἄνευ ἄλλων εἰμὴ σποραδικῶν προηγουμένων, ὥστε ὁ Κὰντ ἀπεφάνθη ὅτι ὅλοι οἱ ἔκτοτε διατυπωθέντες κανόνες καὶ αἱ ἐπεξεργασίαι αἰώνων ὁλοκλήρων δὲν προσέθεσαν εἰς αὐτὴν οὐδὲν οὐσιῶδες καὶ ὅλη ἡ μελλοντικὴ ἐξέλιξις τῆς ἐπιστημονικῆς διανοήσεως δὲν πρόκειται οὔτε νὰ τὴν μεταβάλη οὔτε νὰ τὴν πλουτίση σημαντικῶς. Ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ λογικά του ἔργα: «Κατηγορίαι», «Περὶ ἑρμηνείας», «Ἀναλυτικὰ πρότερα», «Ἀναλυτικὰ ὕστερα», «Τοπικά», «Σοφιστικοὶ ἔλεγχοι», τὰ ὁποῖα οἱ μαθηταί του συμπεριέλαβον ὑπὸ τὴν περιληπτικὴν ὀνομασίαν «Ὄργανον», ὁρμᾶται ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀφετηρίας ἀφ' ἧς καὶ ὁ Πλάτων, ὅτι αἱ ἔννοιαι ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων καὶ ὅτι, μολονότι δὲν ζοῦν δι' ἰδίας ὑπάρξεως, εἶναι ὅμως κατ' ἀρχὴν (γνωστικῶς) πρότεραι τῶν ἐπὶ μέρους ἀντικειμένων, ἅτινα ὑπάγονται εἰς αὐτάς, καὶ ὅτι τὴν κορυφὴν τῶν ὄντων ἀποτελεῖ μία γενικωτάτη καὶ οὐσιώδης ἔννοια, ἥτις διακλαδίζεται κατὰ κατιοῦσαν κλίμακα, διὰ προσθέσεως ἐπὶ μέρους γνωρισμάτων, ἤτοι διὰ τῆς ἐμβαθύνσεως καὶ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ πλάτους αὐτῶν, μέχρι τῶν κατωτάτων ἀτομικῶν ἐννοιῶν, τῶν ὁποίων τὸ πλάτος συμπίπτει μὲ ἓν μοναδικὸν ἀντικείμενον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ παραδεδομένη λογικὴ τῶν σχολῶν ἀρχίζει ἀπὸ τῆς ἀναλύσεως τῆς ἐννοίας καὶ ἀναγνωρίζει κυρίως μίαν σχέσιν μεταξύ των, τὴν τῆς ὑπαγωγῆς τοῦ μερικωτέρου ὑπὸ τὸ γενικώτερον. Ἔχει ὅμως σήμερον ἀναγνωρισθῆ γενικῶς ὅτι ἡ ἀρχικὴ νοητικὴ πρᾶξις ἡ ἀποτελοῦσα τὴν βάσιν πάσης λογικῆς ἐργασίας, εἶναι ἡ κρίσις, ἥτις προηγεῖται καὶ προαπαιτεῖται πρὸς σχηματισμὸν καὶ τῆς ἁπλουστέρας ἐννοίας· καὶ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην συνετέλεσε σημαντικῶς καὶ ἡ τόσον κατακρινομένη (καὶ ὄχι ἀδίκως) ψυχολογιστικὴ κατεύθυνσις τῆς νεωτέρας λογικῆς, ἡ θεωροῦσα τὰς λογικὰς ἐργασίας πρωτίστως ὑπὸ τὴν ἄποψίν των ὡς ψυχικῶν φαινομένων καὶ ὑπάγουσα αὐτὰς εἰς τμῆμα τῆς ψυχολογίας. Διὰ πᾶσαν κρίσιν ἀπαιτοῦνται, κατὰ τὴν παραδεδομένην λογικήν, δύο ἔννοιαι καὶ ἀρκοῦσι δι' αὐτήν. Αἱ τυχὸν ἐμφανιζόμεναι περισσότεραι, εἶναι ἀποτέλεσμα συμπτύξεως δύο ἢ περισσοτέρων ἄλλων κρίσεων καὶ δύνανται εὐκόλως ν' ἀναλυθοῦν εἰς τὰ συστατικά των στοιχεῖα. Αἱ δύο αὗται ἔννοιαι, ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον, συνδέονται, ἀναλόγως τοῦ ποιοῦ, θετικοῦ ἢ ἀρνητικοῦ, καὶ τῆς ποσότητός των (γενικαὶ ἢ μερικαὶ) κατὰ τέσσαρας τρόπους· ὡς ὑπόδειγμα χρησιμεύουν πάντοτε αἱ κατηγορικαὶ κρίσεις, τὰς δὲ ὑποθετικὰς ἢ διαζευκτικάς, μὴ ἀναγνωρίζουσα τὰ ὅλως ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά των γνωρίσματα, ἀνάγει ἡ παραδεδομένη λογικὴ πάντοτε εἰς τὰς πρώτας. Ἡ σύνδεσις τῶν δύο ὅρων τῆς κρίσεως καθορίζει ἐπομένως αὐτὴν ὡς: γενικὴν καταφατικήν, μερικὴν καταφατικήν, γενικὴν ἀποφατικὴν καὶ μερικὴν ἀποφατικήν, ἐκφραζομένας συμβολικῶς καὶ ἀντιστοίχως διὰ τῶν στοιχείων *α, ι, ε* καὶ *ο*. Ἄνευ μεσολοβήσεως ἄλλης κρίσεως, ἐξάγονται ἀμέσως, ἀπὸ πᾶσαν τοιαύτην κρίσιν, μία ἢ δύο ἄλλαι μὲ ἀναγκαστικὴν ἰσχύν, ὡς ἐμπεριεχόμεναι ἐν αὐταῖς· π. χ. ἐκ τῆς γενικῆς καταφατικῆς: «πάντα τὰ υ (ὑποκείμενον) εἶναι κ (κατηγορούμενον)», ἐξάγεται ἡ μερικὴ καταφατικὴ (ι): «μερικὰ υ εἶναι κ» καὶ δι' ἀντιστροφῆς ἡ ἐπίσης μερικὴ καταφατικὴ «μερικὰ κ εἶναι υ» καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλ' ἡ κυρίως συλλογιστικὴ εἶναι ἡ ἔρευνα τῶν τύπων, καθ' οὓς δύναται ἐγκύρως ν' ἀποδοθῇ εἴς τι ὑποκείμενον υ ὡρισμένον κατηγορούμενον κ, ὅταν ἡ ἄμεσος σχέσις των δὲν εἶναι γνωστή, ἀλλ' ὑπάρχει τρίτος τις μέσος ὅρος Μ, ὅστις συνδεόμενος ἀφ' ἑνὸς μὲ τὸ υ καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὸ κ συνεπάγει σχέσιν τινὰ τῶν δύο τούτων μεταξύ των, ἥτις ἐκφράζεται εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅπου ὁ μέσος ὅρος ἐξαφανίζεται. Ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ μέσου τούτου ὅρου εἰς τὰς δύο πρώτας κρίσεις, ὧν ἡ πρώτη λέγεται *μείζων* καὶ ἡ δευτέρα *ἐλάσσων*, παράγονται αἱ τέσσαρες μορφαὶ τοῦ συλλογισμοῦ. Εἰς τὴν πρώτην ὁ μέσος ὅρος εἶναι ὑποκείμενον τῆς μείζονος καὶ κατηγορούμενον τῆς ἐλάσσονος· εἰς τὴν δευτέραν εἶναι κατηγορούμενον ἀμφοτέρων· εἰς τὴν τρίτην ὑποκείμενον ἀμφοτέρων καὶ εἰς τὴν τετάρτην κατηγορούμενον τῆς μείζονος καὶ ὑποκείμενον τῆς ἐλάσσονος. Ἀναλόγως πάλιν τοῦ τετραπλοῦ συνδυασμοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ εἰς ἑκατέραν τῶν δύο κρίσεων, ἔχομεν δεκαὲξ δυνατοὺς συνδυασμοὺς εἰς ἑκάστην μορφὴν συλλογισμοῦ, ἤτοι, ἂν ἐκφρασθοῦν διὰ τῶν ἀντιστοίχων συμβόλων των, τὰς ἑξῆς: αα, αι, αε, αο, ια, ιι, ιε, ιο, εα, ει, εε, εο, οα, οι, οε, οο, ἐπομένως ἑξήκοντα τέσσαρας ἐν ὅλῳ τύπους συλλογισμοῦ. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ὀκτὼ συνδυασμοὶ ποσοῦ καὶ ποιοῦ ἀποκλείουν ἐκ τῶν προτέρων πᾶσαν πιθανότητα ἐξαγωγῆς συμπεράσματος, ὡς π. χ. ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δύο γενικῶν ἀποφατικῶν προτάσεων ὡς πρώτων. Ἐκ τοῦ ὅτι π. χ. «οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶναι ψυχρόαιμον» καὶ «οὐδὲν ψυχρόαιμον τίκτει ἑτοίμους ὀργανισμούς», δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συναχθῇ τίποτε περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν τίκτει ὁ ἄνθρωπος. Ἐκ τῶν 32 ὑπολοίπων δυνατῶν συνδυασμῶν μείζονος καὶ ἐλάσσονος εἰς τὰς τέσσαρας συλλογιστικὰς μορφάς, ἀποκλείονται πάλιν οἱ 13, ὡς μὴ ἐπιτρέποντες τὸν ἔγκυρον συμπερασμόν. Καὶ ἀπομένουν 19 δυνατοὶ τύποι, ἤτοι εἰς μὲν τὴν 1ην μορφὴν οἱ ἑξῆς, ἐκφραζόμενοι διὰ τῶν ἀντιστοίχων συμβόλων ποσοῦ καὶ ποιοῦ τῶν δύο πρώτων καὶ τοῦ συμπεράσματος: ααα, αιι, εαε, ειο· εἰς τὴν 2αν μορφήν: αεε, αοο, εαε, ειο· εἰς τὴν 3ην οἱ ἑξῆς: ααι, αιι, ιαι, εαε, ειο, οαο· καὶ εἰς τὴν 4ην: ααι, αεε, ιαι, εαο, ειο. Ἐκ τῶν συνδυασμῶν τούτων ἐξάγεται ὅτι μόνον ἡ πρώτη μορφὴ μᾶς παρέχει συμπεράσματα καὶ τῶν τεσσάρων εἰδῶν· καὶ πράγματι ἡ πρώτη μορφὴ ἐθεωρήθη ὡς ὁ τελειότερος τύπος τοῦ συλλογισμοῦ, καθότι εἶναι ἄλλωστε καὶ ἡ μόνη ἥτις δίδει εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν (ααα) γενικὸν καταφατικὸν συμπέρασμα, ἤτοι θετικὸν νόμον· διὸ καὶ τινες νεώτεροι λογικοὶ θεωροῦν τὸν τύπον τοῦτον τοῦ συλλογισμοῦ μὲ τὰς τρεῖς γενικὰς καὶ καταφατικὰς προτάσεις ὡς τὸ ἀρχέτυπον παντὸς ἄλλου, καὶ τὴν πρώτην μορφὴν ὡς τὴν μόνην φυσικήν, τὰς δὲ ἄλλας, καὶ ἰδίως τὴν τετάρτην, ὡς τεχνητὰς καὶ ὡς ἀντιστροφὴν τῆς σειρᾶς τῶν μειζόνων. Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα τοῦ πρώτου τύπου δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ ἑξῆς: «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι θνητοί—Ὅλοι οἱ Αἰθίοπες εἶναι ἄνθρωποι—Ὅλοι οἱ Αἰθίοπες εἶναι θνητοί». Ἐκ τῶν ἐφαρμογῶν τῶν 19 περιπτώσεων ἐξάγονται γενικοί τινες κανόνες: π. χ. οὐδεὶς ὅρος δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ μερικῶς εἰς τὸ συμπέρασμα, ἐὰν δὲν εἶναι μερικὸς εἰς μίαν τοὐλάχιστον τῶν πρώτων· οὐδὲν συμπέρασμα ἐξάγεται ἐκ δύο ἀρνητικῶν πρώτων ἢ ἐκ δύο μερικῶν· ἂν ἡ μία τῶν πρώτων εἶναι μερική, τὸ συμπέρασμα δὲν δύναται νὰ εἶναι γενικόν· δὲν ἐξάγεται συμπέρασμα ἐκ μείζονος μερικῶς καὶ ἐλάσσονος ἀποφατικῶς, κ. ἄ. Ὅταν ἡ μία τῶν πρώτων εἶναι καταφατικὴ καὶ ἡ ἄλλη ἀρνητική, δὲν ὑπάρχει ἀναγκαστικὸς κανὼν περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐξαγομένου συμπεράσματος· πρέπει νὰ ἐπέμβη ὁ κοινὸς νοῦς καὶ ἡ γνῶσις τοῦ ἑκάστοτε εἴδους τῶν δηλουμένων σχέσεων μεταξὺ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου, ὅταν τὸ συνδετικὸν δὲν εἶναι ἁπλῶς τὸ σύμβολον τῆς κατὰ ποσὸν ὑπαγωγῆς τοῦ ὑποκειμένου.

Οἱ *ὑποθετικοὶ* συλλογισμοί, καταλληλότεροι τῶν κατηγορικῶν πρὸς ἔκφρασιν ἀφῃρημένων καὶ γενικῶν σχέσεων καὶ ὄχι πραγματικῶν καταστάσεων, ἐθεωρήθησαν ἀνέκαθεν ὡς ὑπαγόμενοι εἰς τοὺς κατηγορικούς, μολονότι τελείως διάφοροι κατ' οὐσίαν. Ὁ τύπος: «ἐὰν ὑπάρχῃ (ἢ συμβαίνῃ) τὸ χ, τότε ὑπάρχει (ἢ συμβαίνει) τὸ ψ», συνεπάγεται, κατ' ἄμεσον συμπερασμόν, ὅτι ἂν ἀρνηθῶμεν τὸ ψ, εἴμεθα ἠναγκασμένοι ν' ἀρνηθῶμεν καὶ τὸ χ, ἀλλὰ δὲν συνεπάγεται καὶ τὴν ὕπαρξιν τοῦ χ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ψ ἢ τὴν ἄρνησιν τοῦ ψ ἐκ τῆς ἀρνήσεως τοῦ χ. Ὅταν θέσωμεν ὅτι: «ἐὰν βρέχῃ, ὑπάρχει ὑγρασία εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν», δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ὅτι ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ὑγρασία δὲν βρέχει· ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ συναγάγωμεν ἀναγκαίως ὅτι ἐὰν δὲν βρέχῃ δὲν ὑπάρχει ὑγρασία, οὔτε ὅτι ἐὰν ὑπάρχῃ ὑγρασία, βρέχει. Ὁ καθαρὸς ὑποθετικὸς συλλογισμὸς συνίσταται ἐκ τριῶν ὑποθετικῶν προτάσεων, χρησιμοποιουμένων τῶν ἑκάστοτε δύο προτάσεων, αἵτινες ἀπαρτίζουν ἑκάστην ὡς τῶν δύο ὅρων τῶν προτάσεων τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ, ἀλλ' εἶναι σπανιώτερος. Ὁ συνηθέστερος τύπος εἶναι ὁ μεικτός, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ μὲν μείζων εἶναι ὑποθετική, ἡ δὲ ἐλάσσων κατηγορική, ὁπότε καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι κατηγορικόν· ἡ ἐλάσσων ἢ θέτει τὸ ἡγούμενον τῆς ὑποθετικῆς ἢ ἀρνεῖται τὸ ἑπόμενον.

Αἱ *διαζευκτικαὶ* κρίσεις δηλώνουν ὅτι μία ἐκ δύο ἀντιθέτων, εἰ καὶ οὐχὶ πάντοτε ἀντιφατικῶν πιθανοτήτων εἶναι ἀληθής, χωρὶς νὰ καθορίζουν ποία εἶναι αὕτη· κατ' οὐσίαν εἶναι πάντοτε καταφατικαί, ἔστω καὶ ὅταν ἀρνοῦνται τὴν μίαν πιθανότητα. Ἐπίσης ἡ ὀρθὴ χρῆσις αὐτῶν προαπαιτεῖ νὰ εἶναι γενικαί, ἄλλως δὲν εἶναι ἢ συγκεκαλυμμένη κατανομὴ μιᾶς γενικῆς κατηγορικῆς εἰς δύο ἢ πλείονας μερικὰς τοιαύτας. Ὁ μόνος καθαρὸς τύπος διαζευκτικοῦ συλλογισμοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀμφότεραι αἱ πρῶται εἶναι διαζευκτικαὶ προτάσεις, παρουσιάζεται, ὅταν μία πιθανότης, περιεχομένη εἰς τὴν μίαν τῶν πρώτων, ἀποτελῇ ἀντίφασιν πρὸς τὴν μίαν ἐκ τῶν περιεχομένων εἰς τὴν ἄλλην. Ὁ τύπος ὅμως αὐτὸς τοῦ συλλογισμοῦ εἶναι ἀσυνήθης καὶ δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ προσέγγισιν πρὸς τὸν κατηγορικὸν τύπον, πρὸς τὸν ὁποῖον παραλληλίζεται καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ ὁποίου χρησιμοποιεῖται. Ὁ συνηθέστερος τύπος εἶναι καὶ ἐδῶ ὁ μεικτός, ὅπου ἡ ἐλάσσων ἀρνεῖται τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο πιθανοτήτων καὶ τὸ συμπέρασμα θέτει τὴν ἄλλην.

Τὸ *δίλημμα* τέλος εἶναι συλλογισμὸς ἀνάμεικτος ἐξ ὑποθετικῆς καὶ διαζευκτικῆς προτάσεως· τὴν μείζονα ἀποτελοῦν δύο ὑποθετικαὶ προτάσεις καὶ τὴν ἐλάσσονα μία διαζευκτική, ἥτις εἴτε θέτει κατὰ διάζευξιν τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο ἡγουμένων τῶν ὑποθετικῶν, εἴτε ἀρνεῖται πάλιν κατὰ διάζευξιν μίαν ἐκ τῶν δύο ἑπομένων τῶν δύο ὑποθέσεων, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν μείζονα.

Τὰ σύνθετα ταῦτα εἴδη τῶν συλλογισμῶν ἐξετέθησαν πολὺ ἐλλιπῶς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας λογικῆς φιλοσοφίας· ἡ σχέσις μεταξὺ τῶν δύο ὅρων τῶν κρίσεων, αἵτινες τοὺς ἀπαρτίζουν, μόνον βεβιασμένως δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀνάλογος πρὸς τὴν ὑπαγωγήν, ἥτις ἐκφράζεται διὰ τοῦ κλασσικοῦ συνδετικοῦ ἐστί. Εἶναι σχέσεις δυναμικαί, ἀντιθέτως πρὸς τὴν στατικὴν περὶ ἐννοιῶν θεωρίαν τῶν Ἑλλήνων· προϋποθέτουν δηλαδὴ χρονικὴν ἀκολουθίαν καὶ ἐπίδρασιν ἑνὸς γεγονότος ἐπὶ τὸ ἄλλο, ἑπομένως σχέσεις αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, λειτουργίαν, συνάρτησιν (fonction). Οἱ σύνθετοι συλλογισμοί, τοὺς ὁποίους ἐπραγματεύθη ἐκτενέστερον ὁ Ἀριστοτέλης καὶ μετ' αὐτὸν οἱ στωϊκοί, οἵτινες χαρακτηριστικώτατα ὀνομάζουν τὴν λογικὴν διαλεκτικήν, εἶναι τὸ *ἐνθύμημα* καὶ ἰδίως τὸ συνθετικὸν αὐτοῦ εἶδος, ὁ *σωρείτης*. Ταῦτα δὲν εἶναι εἰμὴ σειρὰ συλλογισμῶν, ἐν τῇ διαδρομῇ τῶν ὁποίων παραλείπεται ἡ μία τῶν τριῶν ἀπαραιτήτων προ-

Digitized by Google

τάσεων, ἀναλόγως δὲ τῆς τάξεως, ἥτις παραλείπεται, εἶναι καὶ τὸ ἐνθύμημα πρώτου, δευτέρου καὶ τρίτου εἴδους. Τὸ συνθετικὸν εἶδος, ὁ σωρείτης, προχωρεῖ ἀπὸ τοῦ γνωστικῶς πρώτου συλλογισμοῦ, τοῦ προσυλλογισμοῦ, εἰς τὸν ἑπόμενον, τὸν ἐπισυλλογισμόν· τὸ ἀναλυτικόν, ἢ *ἐπιχείρημα*, ἀπὸ τοῦ γνωστικῶς ὑστέρου εἰς τὸ πρότερον.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν λογικὴν ἡ ἐπαγωγὴ παίζει ἐλάχιστον μέρος· ζήτημα μέγα εἶναι πάντως ἂν ἡ ἐπαγωγικὴ ἀκολουθία, ἡ συναγωγὴ δηλαδὴ γενικῶν κανόνων ἐκ φαινομένων παρατηρηθέντων ἐπὶ μέρους, εἶναι καθαρῶς λογικὴ ἐργασία, ἂν ὁρίσωμεν ταύτην ὡς ἐξέλιξιν νέων γνώσεων ἐκ δεδομένων, διὰ μόνης τῆς λειτουργίας τῶν νοητικῶν ἱκανοτήτων. Οὐδεὶς ἐννοεῖται τῶν κανόνων, ὅσοι ἰσχύουν διὰ τὸν συλλογισμόν, εὑρίσκει ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ἐπαγωγήν, οὔτε οἱ περιορισμοὶ ὡς πρὸς τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν τῶν ἡγουμένων προτάσεων, οὔτε οἱ ἀφορῶντες τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καὶ τὸν μέσον ὅρον κλπ. Ἡ κλασσικὴ κοινοτοπία τῶν ἐγχειριδίων ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης γνωρίζει μόνον τὴν πλήρη ἐπαγωγήν, ἐκείνην δηλαδὴ καθ' ἣν ἅπασαι αἱ περιπτώσεις, ὅπου παρουσιάζεται ὡρισμένον φαινόμενον ἢ ἰδιότης, εἶναι γνωσταὶ καὶ τὸ συμπέρασμα ἁπλῶς συνοψίζει εἰς γενικὴν κρίσιν τὸ ἄθροισμα τῶν ἐπὶ μέρους παρατηρήσεων, δὲν εἶναι ἀπολύτως ὀρθή. Κατὰ τὸν Riehl, ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις γνωρίζει μόνον τὸ σχῆμα τοῦ ἀπαγωγικοῦ συλλογισμοῦ, βλέπει ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἅς, ἀντιθέτως πρὸς αὐτόν, εἶναι γνωστὸν τὸ συμπέρασμα καὶ ἄγνωστοι αἱ πρῶται· πάντως ὁ τοιοῦτος ὁρισμὸς προσεγγίζει περισσότερον πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἐπαγωγῆς ἢ ὁ τοῦ Φ. Βάκωνος, ὅστις θεωρεῖται ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας. Κατ' αὐτόν, ἐκ τῶν διαφόρων περιπτώσεων, καθ' ἃς ἐμφανίζεται φαινόμενόν τι τοῦ πραγματικοῦ κόσμου ἢ ἰδιότης ὡρισμένων ἀντικειμένων, συνάγεται δι' ἀφαιρέσεως καὶ ἐπαγωγικῶς ὁ ὁρισμὸς τῆς φύσεως ἢ τῆς οὐσίας αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ Βάκων, ἐν τῷ ἀκράτῳ ἐμπειρισμῷ του, δὲν διεῖδεν ὅτι τοῦτο εἶναι εἴτε ἡ ἐπανάληψις τῆς πλήρους ἐπαγωγῆς, τῆς ἁπλῆς καὶ ἀγόνου ἀθροιστικῆς αὐτῆς πράξεως, εἴτε ἀδικαιολόγητος γενίκευσις, ἄνευ ἀναγκαιότητος, ὑποκειμένη πάντοτε εἰς ἀνατροπὴν διὰ τῆς ἐμφανίσεως νέων, ἀγνώστων μέχρι τοῦδε περιπτώσεων· ἐκτὸς τούτου, ἵνα δυνηθῶμεν νὰ κατατάξωμεν ὡς ὁμοίας ὡρισμένας ἰδιότητας ἢ φαινόμενα, προαπαιτεῖται ψυχολογικῶς ἡ ἔννοια ἀκριβῶς τῆς γενικότητος, τὴν ὁποίαν ὑποτίθεται ὅτι ἀναζητοῦμεν. Ἡ στιγμὴ ὅμως τῆς εὑρέσεως τῆς γενικότητος ταύτης εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἐπαγωγικῆς ἐργασίας. Ὁ Γαλιλαῖος, ὁ δημιουργὸς τῆς νεωτέρας θεωρίας τῆς ἐπιστήμης, ὑποστηρίζει ὅτι δι' ἀναλύσεως τῆς μεμονωμένης περιπτώσεως εἰς τὰς αἰτίας καὶ τὰ συστατικά της στοιχεῖα εὑρίσκεται ὁ γενικὸς κανών, καὶ ὄχι διὰ συγκρίσεως τῶν διαφόρων περιπτώσεων τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ ἀφαιρέσεως τῶν κοινῶν των γνωρισμάτων. Ἡ πρώτη ὅμως αὕτη γενίκευσις δὲν γίνεται νόμος, συνεπαγόμενος τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀναγκαιότητος καὶ τοῦ γενικοῦ κύρους, εἰμὴ ἀφοῦ διὰ τῆς περαιτέρω παρατηρήσεως καὶ τοῦ πειράματος ἐπαληθευθῇ ἡ ἀπαγωγικὴ ἐφαρμογή του εἰς ἄλλας μερικὰς περιπτώσεις. Πρὸ τούτου εἶναι ἁπλῆ ὑπόθεσις. Ἡ ἐπαγωγὴ λοιπὸν εἶναι σύνθετος ἐργασία, περιέχουσα τέσσαρα στάδια: α) τὴν μεθοδικὴν ἀνάλυσιν μιᾶς περιπτώσεως εἰς τοὺς παράγοντας αὐτῆς· β) τὴν δημιουργικὴν ἔμπνευσιν, ἥτις βλέπει εἰς τὸ προκείμενον φαινόμενον τὸν ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον ἑνὸς γενικοῦ νόμου· ὄπισθεν τούτου ὑπάρχει πάντοτε ἡ προϋπόθεσις τῆς κανονικῆς κατὰ σταθεροὺς νόμους πορείας τοῦ φυσικοῦ γίγνεσθαι καὶ τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν· γ) τὸν ἀπαγωγικὸν συλλογισμόν, ὅστις ἐκ τοῦ γενικοῦ τούτου νόμου συνάγει τὸ μέλλον νὰ παρουσιασθῇ εἰς ὡρισμένην περίπτωσιν φαινόμενον, πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ὅτι ἡ γενικότης εἶναι μόνον ὑπόθεσις· καὶ δ) τὴν νέαν παρατήρησιν ἢ τὴν δημιουργίαν ὡρισμένων ὅρων συμπεριλαμβανομένων εἰς τὴν γενικότητα, ἐπὶ τῇ ἀναμονῇ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ συμπεράσματος τοῦ συλλογισμοῦ.

Πάντα τὰ στάδια ταῦτα εἶναι ἀναγκαῖα, ὄχι ψυχολογικῶς, ἀλλὰ θεωρητικῶς καὶ γνωστικῶς καὶ ἡ διαρκὴς σύνδεσις τῆς ἐπαγωγῆς πρὸς τὴν ἀπαγωγὴν ἀπαραίτητος. Ἡ ἔννοια καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῆς ἐπαγωγῆς εἶναι καθαρὸν δημιούργημα τοῦ νεωτέρου δυτικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐκυριάρχησε τόσον, ὥστε νὰ θεωρηθῇ καὶ διὰ τὸν ἀπαγωγικὸν συλλογισμὸν τὸ σπουδαιότερον ὄχι ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ συμπεράσματος, ἀλλ' ἡ ἐξεύρεσις καὶ ὁ συνδυασμὸς τῶν πρώτων. Ἡ ἐπαγωγὴ ἀποσκοπεῖ τὴν ἐξεύρεσιν κρίσεων τοιούτων, ὥστε τὰ παρατηρούμενα φαινόμενα νὰ δύνανται νὰ συναχθῶσιν ἐξ αὐτῶν ὡς συμπεράσματα. Ἴσως ἐξ ὅλης τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας ὁ Πλάτων προσήγγισε περισσότερον εἰς τὴν νεωτέραν ἔννοιαν τῆς ἐπαγωγῆς ἐφαρμόζων αὐτὴν μόνον μεταξὺ ἐννοιῶν, ὡς ἐπαγωγὴν ἐννοιῶν ἢ ἐπὶ ζητημάτων καθαρᾶς φιλοσοφίας ὡς «ὑποθετικὴν ζήτησιν ἐννοιῶν» *(Zeller)*. Οἱ ἐπικούρειοι, ἀσχοληθέντες μὲ τὴν ἀναλογίαν, ἔχασαν τὴν θεωρητικὴν ἰδέαν τῆς γενικότητος καὶ προσεγγίζουν πρὸς τὰς νεωτέρας ἐμπειριστικὰς θεωρίας. Καὶ σήμερον χωρίζουν πολλοὶ λογικοὶ τὰς κρίσεις εἰς δύο εἴδη: κρίσεις πραγματικὰς καὶ κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν· τὴν διαφοράν των καθώρισεν ὁ Λὸκ εἰπὼν ὅτι πᾶσα κρίσις, περὶ τῆς ἀληθείας ἢ μὴ τῆς ὁποίας εἶναι δυνατὴ ἡ βεβαία γνῶσις, δὲν ἀφορᾷ πράγματα, ἀλλ' ἐννοίας. Πᾶσα μερικὴ κρίσις, ἥτις παύει νὰ εἶναι ἀπολύτως βεβαία, μόλις δοκιμάζωμεν νὰ τὴν γενικεύσωμεν, εἶναι γνῶσις ἀφορῶσα πραγματικὰς καταστάσεις. Τοῦτο ἀπᾴδει βεβαίως πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ φυσικοῦ νόμου, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη, πρὸς τὰς θεωρητικὰς προϋποθέσεις τῆς ὁποίας ὁ Λόκ, παρὰ τὰς πολλαπλᾶς γνώσεις του, δὲν ἦτο ἐξῳκειωμένος. Ἄλλαι λογικαὶ ἐργασίαι ἐκτὸς τῆς ἀπαγωγικῆς συλλογιστικῆς καὶ τῆς ἐπαγωγῆς, δευτερεύουσαι θεωρούμεναι σήμερον, εἶναι ἡ διαίρεσις, ἡ ἀνάλυσις, ἡ αἰτιολογία, ὁ ὁρισμός, ἐπ' αὐτῶν ὅμως ἔγιναν αἱ πρῶται λογικαὶ προσπάθειαι τῶν Ἑλλήνων, τῶν ἐλεατῶν, σοφιστῶν, μεγαρικῶν κλπ. Ὁ Πλάτων δημιουργεῖ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον μὲ τὴν διαίρεσιν τῶν ἐννοιῶν διὰ τῆς ἑκάστοτε προσθέσεως νέου γνωρίσματος καὶ τοῦ ἀρνητικοῦ του. Ὁ Ἀριστοτέλης θεωρεῖ τὴν διαλεκτικὴν αὐτὴν ὡς ἀνταγωνιστικὴν τοῦ συλλογισμοῦ μέθοδον, ἀλλ' εἶναι κυρίως κριτήριον τῆς ἐπιστημονικῆς ταξινομήσεως. Ὁ ὁρισμὸς ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτοῦ ἐπίσης ὡς ἐκφράζων τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν οὐσιωδῶν χαρακτηριστικῶν, ἅτινα εἶναι ἀναλλοίωτοι ὀντότητες· σήμερον θεωρεῖται ὁ ὁρισμὸς τεχνικὸν μέσον καθορισμοῦ καὶ διακρίσεως τῶν ἰδεῶν, τὸ οὐσιῶδες δὲ χαρακτηριστικὸν εἶναι ἄλλοτε ἄλλο, ἀναλόγως τοῦ ἑκάστοτε σκοποῦ τῆς ἐρεύνης καὶ τῶν μεθοδολογικῶν προϋποθέσεων.

Εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν ἰδιαιτέραν θέσιν καταλαμβάνουν αἱ νομοθετικαὶ ἢ δεοντολογικαὶ μαθήσεις· ὡς τοιαῦται θεωροῦνται συνήθως ἡ λογική, ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἡ ἠθική· ἡ ἔννοια τοῦ ὀρθοῦ, τοῦ κανόνος, τοῦ δέοντος γενέσθαι, ἀντιτίθεται ἐν αὐταῖς πρὸς τὸ πραγματικῶς ὑπάρχον, τοῦ ὁποίου τὴν πιστοποίησιν, ἀνάλυσιν καὶ ἑρμηνείαν ἀναλαμβάνουν ἄλλαι ἐπιστῆμαι. Τὰ κριτήρια τοῦ ὀρθοῦ εἶναι δεδομένα ἐκ τῶν προτέρων, ἀνεξαρτήτως πάσης ἐμπειρίας καὶ χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ κύρους καὶ τῆς ἀναγκαιότητος, μεθ' ἧς παρουσιάζονται εἰς τὴν συνείδησιν. Ἐνῷ οὕτως ἡ δεοντολογία τάσσεται ἀφ' ἑνὸς ὑπεράνω τῆς πραγματικότητος, εἶναι ἀφ' ἑτέρου πρόδηλον ὅτι τὸ δέον γενέσθαι ἔχει πάντοτε σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν πρᾶξιν, τὴν ἐκδήλωσιν, τὴν ἐφαρμογήν. Ἡ λογικὴ ὡς νομοθετικὴ ἐπιστήμη εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τὴν συσχέτισιν ταύτην καὶ νὰ μὴ θεωρηθῇ ἀφορῶσα τὴν καθοδήγησιν πρὸς ὀρθὸν διὰ πρακτικοὺς σκοποὺ χειρισμὸν τῶν διανοητικῶν ἱκανοτήτων. Ἡ τοιαύτη δεοντολογικὴ πρακτικὴ καὶ τεχνική της ἔννοια εὑρίσκει ἀντιπάλους μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες τὴν θεωροῦν ἀποκλειστικῶς θεωρητικὴν ἐπιστήμην, στενῶς συνδεδεμένην πρὸς τὴν γνωσιολογίαν καὶ ἀφορῶσαν τὴν ἐπισκόπησιν τῶν ἀντικειμένων τῆς νοήσεως, τῶν ἐννοιῶν καὶ κρίσεων, ἀνεξαρτήτως τοῦ δυνατοῦ ἢ ὄχι τῆς ἐφαρμογῆς των, ὡς θεωρίαν τῶν θεωριῶν, καθαρὰν ἐπιστημολογίαν κτλ. Ἡ νομοθετικὴ ἰδιότης τῆς λογικῆς ὅμως ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῶν ἐμπειριστικῶν σχολῶν ἄλλως: οὗτοι δὲν ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ὀρθὸν καθ' ἑαυτό, ὡς ἐκ τῶν προτέρων δεδομένον, ἀλλ' ἑρμηνεύουν τὸ γεγονὸς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ δεοντολογικοῦ φαινομένου εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὡς βιολογικὸν φαινόμενον ἀποσκοποῦν εἰς τὴν πληρεστέραν καὶ εὐκολωτέραν προσαρμογὴν πρὸς ὡρισμένον περιβάλλον καὶ κατάκτησιν εὐνοϊκῶν βιοτικῶν ὅρων. Οἱ κανόνες τῆς λογικῆς εἶναι ἡ συσσωρευμένη ἐμπειρία τοῦ γένους, δοκιμασθεῖσα διὰ τῆς μεθόδου τῆς διορθώσεως τῶν ἐσφαλμένων, καὶ δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἀπόλυτον, τὸ μεταφυσικῶς πρότερον καὶ τὸ γενικόν. Τὸ πολὺ ἀναγνωρίζουν εἰς αὐτὴν τελολογικὴν σημασίαν. Ὅταν ὅμως ἡ λογικὴ λειτουργία ἀναγνωρισθῇ ὡς γεγονὸς παραπλεύρως πρὸς τόσα ἄλλα, εἶναι φυσικὸν νὰ γεννηθῇ ἡ τάσις νὰ ἐξετασθῇ τὸ φαινόμενον αὐτὸ διὰ τῶν ἰδίων μεθόδων, αἵτινες ἐφαρμόζονται εἰς τὰς ἐμπειρικὰς ἐπιστήμας· ν' ἀφεθῇ κατὰ μέρος τὸ ζήτημα τῆς φύσεως ἢ τῆς οὐσίας του καὶ νὰ ἐξετασθοῦν αἱ αἰτιαταὶ σχέσεις πρὸς φαινόμενα τοῦ αὐτοῦ ἢ ἀλλοίου εἴδους, νὰ ἐρευνηθοῦν αἱ συνθῆκαι τῆς ἐμφανίσεώς του καὶ ν' ἀναλυθῇ εἰς τὰ συστατικά του στοιχεῖα· οὕτω θεωρουμένη ἡ λογική, ὑπάγεται εἰς τὴν ψυχολογίαν καὶ ἐρευνᾶται διὰ τῆς παρατηρήσεως, τοῦ πειράματος, τῆς στατιστικῆς κλπ. Εἰς τὴν σχολὴν ταύτην, εἰ καὶ πάντοτε μὲ ὑποχωρήσεις πρὸς τὸν νομοθετικὸν χαρακτῆρα τῆς λογικῆς, ἀνήκουν ὁ Dittes, ὁ Beucke, ὁ Λίππς κατ' ἀρχάς, ὁ Μάχ, ὁ Ἀβενάριους κ.ἄ. Ὁ Wundt καταλαμβάνει μέσην τινὰ θέσιν, χωρίζων τὴν λογικήν του εἰς δύο μέρη: α) τὸ ψυχολογικὸν καὶ β) τὸ γνωσιολογικὸν καὶ μεθοδολογικόν. Ἀπέναντι αὐτῶν παρατάσσονται τὰ ἐπιχειρήματα ὅτι ἡ ψυχολογικὴ παράστασις, ἐξηρτημένη ἐξ ὑποκειμενικῶν παραγόντων καὶ οὖσα ἑκάστοτε ἄλλη, εἶναι τελείως ἄσχετος μὲ τὰς ἀναλλοιώτους ἐννοίας καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ κύρους τῶν λογικῶν κρίσεων, αἵτινες ἔξω τόπου καὶ χρόνου, εἰς τὸ βασίλειον τῆς ἰσχύος, ἀνεξάρτητοι πάσης ἐμπειρικῆς προελεύσεως. Ἡ ἀντιψυχολογιστικὴ αὕτη κατεύθυνσις ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τοῦ Bolzano, τοῦ Ligwart καὶ τοῦ Husserl, τοῦ ὁποίου ἡ φαινομενολογικὴ θεωρία ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν λογικῶν συγγραμμάτων ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἡ καθαρὰ λογικὴ εἶναι ἀποδεικτικὴ ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀσχολεῖται μὲ ἑνότητας κύρους, μὲ ἰδανικὰς σημασίας, νοηματικὰς πραγματικότητας· αἱ λογικαὶ σχέσεις εἶναι προφανεῖς οὐσιαστικαὶ συσχετίσεις νοηματικῶν σημασιῶν.

Ἄλλοι τονίζουν ὅτι τὸ κέντρον τῆς λογικῆς δὲν εἶναι αἱ ἔννοιαι, ἀλλ' ἡ κρίσις, ἥτις βάσιν ἔχει τὴν κύρωσιν ἢ μὴ ὡρισμένης συσχετίσεως· ἀλλ' ἡ κύρωσις εἶναι βουλητικὴ πρᾶξις. Ἡ τοιαύτη βουλησιαρχικὴ ἀντίληψις ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς ἰδεολογικῆς τελολογίας τοῦ Lotze μέχρι τῆς πραγματιστικῆς σχολῆς, καθ' ἣν πᾶσα νοητικὴ ἐνέργεια εἶναι ἀποτέλεσμα ἐκλογῆς καὶ σκόπιμος (purposive), οἰκονομία διανοητική, δι' ἧς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπιτυγχάνει ταχύτερον τοὺς σκοπούς του. Ἡ σχολὴ αὕτη ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, διεδέχθη τὴν καθαρῶς ἐμπειριστικὴν παράδοσιν τοῦ J. S. Mill, τοῦ W. Hamilton, Bain κ. ἄ, ἀντιπροσωπεύεται δὲ ὑπὸ τῶν W. James, Lidgwick, Peirce, F. C. S. Schiller κ. ἄ, ἐν Γαλλίᾳ δὲ ὑπὸ τοῦ Paulhan, Lévy-Brühl κλπ. Ἡ κυριωτέρα ὅμως ὤθησις εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς λογικῆς ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Κάντ, ὅστις ἐχαρακτήρισεν ἀπροκαλύπτως τὴν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του διδασκομένην λογικὴν ὡς τελείως ἄχρηστον· μετὰ τοὺς βαρεῖς χαρακτηρισμοὺς τοῦ Βάκωνος (logica quae nunc habetur inutilis est ad inventionem scientiarum) καὶ τοῦ Καρτεσίου, ὁ Κὰντ θεωρεῖ τὴν λογικὴν ὡς ἐκ τῶν προτέρων μέν, ἀλλὰ σύνολον κανόνων, δι' ὧν τὸ πολὺ διατυποῦνται κεχωρισμένως γνώσεις μόνον συνυπονοούμεναι προηγουμένως. Τὰ συμπεράσματα δηλαδὴ παντὸς συλλογισμοῦ ἐμπεριέχονται εἰς τὰς πρώτας καὶ δὲν προσθέτουν νέας γνώσεις· πᾶσα συνέπεια ἀπαγωγικοῦ συλλογισμοῦ εἶναι κρίσις ἀναλυτική. Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁλόκληρον τὸ γνωσιολογικὸν ἔργον τοῦ Κὰντ εἶναι μία ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα: πῶς εἶναι δυναταὶ κρίσεις συνθετικαὶ ἐκ τῶν προτέρων; καὶ ὅτι τὸ ἐρώτημα τοῦτο εἶναι ὑπὸ τὴν στενοτέραν του ἔννοιαν λογικόν. Ἀπέναντι τῆς ἀναλυτικῆς λογικῆς θέτει τὴν ὑπερβατικὴν λογικὴν (transzendentale), ἥτις διὰ τῶν συνθετικῶν της μορφῶν ἐπιδιώκει τὴν σύνδεσιν τῶν περιεχομένων τῆς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως εἰς ἀντικείμενα τῆς ἐμπειρίας, κατὰ τρόπον ἀναγκαῖον καὶ γενικῶς ἔγκυρον. Ἡ ὑπερβατικὴ λογικὴ ἔχει δι' ὁλόκληρον τὸν κόσμον τῶν φαινομένων τὴν αὐτὴν ἀξίαν δημιουργικοῦ παράγοντος, οἵαν ἡ παλαιὰ μεταφυσικὴ ἀπέδιδεν εἰς τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτό. Διὰ τῶν μορφῶν τῆς παραστάσεως, διὰ τῶν νοητικῶν κατηγοριῶν, ἀδιάφορον κατὰ πόσον αὗται μετεβλήθησαν καὶ ἔγιναν ἀντικείμενον πολλαπλῆς ἔκτοτε ἐπεξεργασίας, ἡ ἐμπειρία ἔπαυσε νὰ ἀντιτίθεται εἰς τὴν διανόησιν· ἀντικείμενον τῆς ἐμπειρίας δὲν ὑπάρχει ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, τὸ ὁποῖον τὴν ἀντιλαμβάνεται, προσδίδον εἰς τὸ ἄμορφον ὑλικόν, εἰς τὸ ἄγνωστον χ τοῦ πράγματος καθ' ἑαυτό, τὰς μορφὰς καὶ τὰς κατηγορίας, ὑπὸ τὰς ὁποίας καὶ μόνον γίνεται ἀντικείμενον τῆς νοήσεως. Ὁ Κὰντ λύει οὕτω, χωρὶς νὰ δεχθῇ οὐδεμίαν τῶν δύο ἀντιθέτων ἐκδοχῶν, ὅπως γίνεται πάντοτε εἰς τὴν πρόοδον τῶν φιλοσοφικῶν ζητήσεων, ἀλλὰ θέτων αὐτὸ ἐκ νέου καὶ ἄλλως, τὸ ὀντολογικὸν πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἐχώρισε τὸν μεσαίωνα εἰς δύο στρατόπεδα (ρεαλισμὸν καὶ νομιναλισμόν). Εἰς τὴν ἀρχαιότητα πολὺ ὀλίγον ἠμφεσβητήθη, ἐκτὸς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν, τῶν μεγαρικῶν καὶ τῶν ἀτομικῶν - ἐπικουρείων, ἡ αὐθύπαρκτος ὀντότης τῶν ἐννοιῶν εἰς τὸ βασίλειον τῶν ἰδεῶν. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος κληροδοτηθεὶς ρεαλισμός, ἤτοι ἡ πίστις εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν ἐννοιῶν ὡς πνευματικῶν μονάδων, εὑρίσκει ἰσχυρὸν ἀντίπαλον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γουλιέλμου ἐξ Oceani εἰς τὸν νομιναλισμόν, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ μακρόθεν πρόδρομος τοῦ σημερινοῦ ψυχολογισμοῦ. Ἡ καντιανὴ θεωρία καὶ ὁ πίναξ τῶν κατηγοριῶν τυγχάνουν εἰδικῆς ἐπεξεργασίας ὑπὸ τῶν μεγάλων ρωμαντικῶν φιλοσόφων, ἀλλ' ὁ ἀπόλυτος ἰδεαλισμὸς τοῦ Ἑγέλου, ὅστις ταυτίζει τὸ ὂν μὲ τὴν ἔννοιαν, ἀπομακρύνει τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἑρβαρτιανὴ σχολὴ ἐπιστρέφει πρὸς τὴν τυπικὴν εἰδολογικὴν λογικὴν τοῦ Βόλφ. Μόνον μετὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀναζῇ ἡ καντιανὴ θεωρία, συσχετιζομένη πρὸς τὰς προόδους τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν, ὄχι μιμουμένη τὰς μεθόδους των εἰς τὸ ἴδιον αὐτῆς ἐπίπεδον, ἀλλ' ἐρευνῶσα καὶ κατανοοῦσα ταύτας ὑπὸ τὴν ἄποψιν τῶν θεωρητικῶν καὶ γνωσιολογικῶν των προϋποθέσεων. Καὶ δημιουργεῖται ἡ νεοκαντιανὴ σχολὴ μὲ τοὺς

Digitized by Google

H. Cohen, Natorp, Rickert, Cassirer, Riehl, Windelband, κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Α΄. *Σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς λογικῆς κείμενα καὶ μονογραφίαι.* *Prantl*, Geschichte d. Logik im Abendlande, III τόμ. (1855—1870).— *Th. Stscherbatzky*, Erkenntnistheorie u. Logik nach d. Lehre d. späteren Buddhisten (1924).— *Lutoslawski*, Origin and grouth of Platon's Logic (1897). — *N. Hartmann*, Platon's Logik d. Seins (1909).— *Trendelenburg*, Elementa logices Aristotelicae (9η ἐκδ. 1892).— *H. Maier*, D. Syllogistik d. Aristoteles (1896—1900). — *P. Barth*, Die Stoa. — *L. Stein*, Die Erkenntnistheorie der Stoa (1888). — *Horten*, Die Philosophie des Averroès (1912). — Διὰ τὸν μεσαίωνα γενικῶς παρὰ *Prantl* τ. III καὶ κείμενα ἐν Patrologia τοῦ *Migne*.—*R. Bacon*, Jus magnus et minus (νέα ἐκδ. 1897—1900). *F. Bacon*, Novum organon. Λογικαὶ τῆς Ἀναγεννήσεως εἶναι: *Μελάγχθονος*, Διαλεκτική (1528).— *L. Valla*, Περὶ διαλεκτικῆς (1499).— *L. Vives*, De disciplinis (1531), τοῦ *Πέτρου Ράμου* Διαλεκτικαὶ διαιρέσεις (1543), τὰ ἔργα τοῦ *Νικολάου Κοτζάνου* κ. ἄ. Ἡ νέα ἐξέλιξις τῆς τυπικῆς λογικῆς, ἥτις προηγεῖται αὐτῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος, ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἀράβων καὶ τὰς μεταφράσεις τῶν ἀριστοτελικῶν σχολίων αὐτῶν, ἴσως δὲ καὶ εἰς βυζαντινὴν πάντως μέσῳ τῶν Ἀράβων ἐπιρροὴν (*Πέτρος Ἱσπανός*, Summulae logicales καὶ Σύνοψις εἰς τὴν Ἀριστοτέλους λογικὴν ἐπιστήμην *Μιχαὴλ Ψελλοῦ* εἰ καὶ ἀμφισβητούμενον. *F. Bacon*, Novum organum.—Εἰς τὴν καρτεσιανικὴν σχολὴν ἀνήκουν: *Geulinx*, Logica (1662). — *Chauberg*, Logica vetus et nova (γ ἐκδ. 1685).— *Arnauld et Nicole*, La logique ou l'art de penser (γενικῶς γνωστὴ ὡς λογικὴ τοῦ Port-Royal, 1644). Ἐναντίον τοῦ καρτεσιανισμοῦ: *Gassendi* καὶ *P. Poiret*, De vera methodo inveniendi rerum (1692).— *P. Bayle*, Système de philosophie (1737).—*Tönnies*, Th. Hobbes (1912).—*Martinak*, Die Logik John Lockes (1894).— *Couturat*, La Logique de Leibniz (1901). — *B. Russell*, A critical exposition of the philosophy of Leibniz (1900). — *Chr. Wolff*, Philosophia rationalis sive logica. — *Lambert*, Neues organon (1764) — *Condillac*, La logique (1781). — *Τοῦ αὐτοῦ*, La langue des calculs (1798).— Λογικαὶ πολλῶν καντιανῶν, ὡς τῶν *Kiesewetter*, *Tieftrunk*, *Ulrich*. *Schulze*, *Bachmann* κ. ἄ. μεταξὺ 1790—1830. — *S. Maimon*, Versuch einer neuen Logik. — *Chr. Weiss*, Lehrbuch d. Logik (1811) —*Chr. Krausee*, Lehrbuch d. histor. Logik (1803).—*Schleiermacher*, Dialektik.— *W. Wallace*, The logic of Hegel (1873). — *Hibben*, Hegel's logic (1902).—*Herbart*. Lehrbuch zur Einleitung in d. Philosophie. — *A. Riehl*, D. englische Logik d. Gegenwart («Vierteljahrschrift f. wissens. Philos.» 1877).— *R. Adamson*. A short history of logic (1911).— *Liord*, Les logiciens anglais contemporains 1878). — *P. Hermant* καὶ *A. von de Wade*, Les principales théories de la logique contemporaine (1909).— *F. Enriques*, Zur Geschichte d. Logik (1921). — *Koppelmann*, Untersuchungen zur Logik der Gegenwart (1913). Β΄. *Συστηματικά*. Τυπικὴ λογική: *Drabisch*, Neue Darstellung d. Logik.—*Strümpell*, Grundriss der Logik (1881). — *Debal*, Lehrbuch d. propädentuchen Logik (1874). — *Ziehen*, Lehrbuch d. Logik — *Whatsly* Elements of logic (1848).— *W. Hamilton*. Lectures ou metaphysics logic (1866). — *Überweg*, System d Logik (5η ἐκδ. 1882).— Ἐπαγωγικὴ λογική: *J. S. Mill*, A system of logic (1843 ν΄ ἐκδ.) — *A. Bain*, Logic (1870).— *J. Veun*, The principles of empirical or inductive logic (1907, β΄ ἐκδ.). — *Whewell*, Philosophy of inductive aciences (1840). — *Jevons*. Handbook of logic (1924) —Συγγενὴς πρὸς αὐτὴν θετικιστικὴ λογική: *A. Comte*, Système de logique positive (1856).—*Laromignière*, Leçons de philosophie sur les principes de l'intelligence (ζ΄ ἐκδ. 1858).— Πραγματιστικὴ λογική: *F. C. S. Schiller*, Formal logic (1912). —*A. Sidgwick*, The application of logic (1910). —*Peirce*. Studies in logic β΄ ἐκδ 1909).—*Balduin*, Thought and things, or genetic logic (1906—1911).— *Paulhan*, Logique de la contradiction. — Ψυχολογιστικὴ κατεύθυνσις: *Baveke*. System der Logik (1842). — *Dittes*, Lehrbuch d. Psychologie u. Logik (9η ἐκδ. 1891). — *Elsenhaus*, Psychologie u. Logik (δ΄ ἐκδ. 1913). — *Th. Lipps*, Grundzüge d. Logik (1912 β΄ ἐκδ.). — Μέση στάσις: *Mach*, Erkenntnis u. Zertum.— *Wundt*, Logik (ε΄ ἐκδ. 1924) καὶ Logisch Studien IV, V, X. xIII. — *Külpe*, Vorlesungen über Logik (1923). —*H. Gomperz*, Zur Psychologie d. logischen Tatsachen (1897).—Ἀπόλυτος, ὀντολογικὴ ἢ ἰδεαλιστικὴ νεοκαντιανικὴ λογική: *Sigwart*, Logik (ε΄ ἐκδ. 1921).— *B. Erdmann*. Logik (γ΄ ἐκδ. 1923).— *Driesch*, Ordnungslehre.—*E. Erdmann*, Grundriss d Logik u. Metaphysik (1875).— *H. Cohen*, Logik d seinen Erkenntnis (1902).—*P. Natorp*. Die logischen Grundlagen d. exakten Wissenschaften —*Windelband*, Präludien. — *Rickert*, System de Philosophie I. Die grenzen d. naturwissenschaftlichen Begriffsbildung (1896). Der Gegenstand der Erkenntnis (β΄ ἐκδ. 1904).— *Riehl*. D. philosophische Kritizismus 2 τόμ. Beiträge zur Logik (ἐν Kultur d. Gegenwart» I, VI). — Ἄκρατος ἰδεολογία: *Bradley*, Principles of logic (1883) —*Bosanguet*, Logic (β΄ ἐκδ. 1912). Knowledge and reality (β΄ ἐκδ. 1892). — *Joachim*, The nature of truth (1906).— *Lotze*, Logik (1912 ε΄ ἐκδ.) (τελολογικὸς ἰδεαλισμός).— *Croce*, Logica.— *Gentile*. Sistema di logica come teoria del conoscere (1923). — *Bolzano*. Wissenschaftslehre (1837 β΄ ἐκδ. 1914).—*Meinong*. Untersuchungen zur Gegenstandstheorie (1904). — *Herbertz* Prolegomena zu einer realistischen Logik (1916).— *W. Freytag*, D. Realismus u. d. Transzendentalproblem (1902). — *Pichler*, Zur Logik d. Gemeinschaft (β΄ ἐκδ. 1913). — *Husserl*, Logische Untersuchungen I. II. Ideen zu einer reinen Phänomenologie — *J. Welton*, Intermediate logic.—*W. Johnson*, Logik (1921).—
Ε. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

—*[Τεκτον.]* Ἡ *λογικὴ* εἶναι μία τῶν ἑπτὰ ἐλευθερίων τεχνῶν, τῶν ὁποίων ἡ διδασκαλία ἀποτελεῖ μέρος τῆς μυήσεως εἰς τὸν συμβολικὸν βαθμὸν τοῦ *ἑταίρου*. Ὡς τέχνη τοῦ ὀρθῶς σκέπτεσθαι καὶ μεθοδικῶς διαλογίζεσθαι, δι' ἧς τὸ ἄτομον λαμβάνει πλήρη συναίσθησιν τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεών του, αἱ δὲ σκέψεις του παρουσιάζουν ὀρθότητα καὶ εἱρμόν, ἡ λογικὴ ἀποτελεῖ ἓν τῶν ἰσχυροτέρων μέσων καθοδηγήσεως τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ἐφ' ᾧ καὶ ὁ τεκτονισμός, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν, κλείει τὰς πύλας του εἰς τοὺς εὐήθεις καὶ τοὺς παράφρονας, ὡς μὴ δυναμένους νὰ ἔχουν πλήρη συναίσθησιν τῶν ἰδίων των πράξεων. Η. Π. Γ.

λογικοκρατία (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ παραγωγὴ τῶν ψυχικῶν καθόλου φαινομένων ἐκ λογικῶν ἐνεργειῶν καὶ ἡ ἐντεῦθεν ὕψωσις τῆς λογικῆς εἰς ἀρχὴν καὶ βάσιν τῆς φιλοσοφίας καθόλου. Οὕτως ἡ λογικοκρατία ἀντιτίθεται εἰς τὸν ψυχολογισμὸν καὶ ἀποτελεῖ εἶδός τι νοησιαρχίας ἢ ἀκριβέστερον νοησιαρχικῆς μεθόδου. Ἐν στενοτέρα ἐννοίᾳ ἐκλήθη λογικοκρατία καὶ ἡ περὶ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ὄντων ὡς λογικὸν χαρακτῆρα κεκτημένων διδασκαλία, ὡς εἶναι λ. χ. ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἑγέλου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διαλεκτικὴ τοῦ φιλοσόφου τούτου δὲν εἶναι λογικὴ ἐν τῇ συνήθει τῆς λέξεως σημασίᾳ, προτιμότερον νὰ χαρακτηρίζεται τὸ σύστημα αὐτοῦ ὡς *λογοκρατία*. Κατὰ τῆς λογικοκρατίας ἐκηρύχθησαν πολλοὶ τῶν νεωτέρων, ἐν οἷς οἱ Βούντ, Γερούζαλεμ, Σάουερ, Τσίεν, Μόογ. Λογικοκρατικοί, τοὐναντίον, εἶναι οἱ H. Cohen καὶ P. Natorp, ὡς καὶ ἡ φαινομενολογία τοῦ Χοῦσσερλ. Ν. Λ.

λογικὸν (τὸ) *[Φιλοσ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ δεξιότης τοῦ διακρίνειν τὸ ἀληθὲς τοῦ ψευδοῦς. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀνεξάρτητος τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον τὴν νοεῖ· εἶναι ἡ αὐτὴ δι' ὅλα τὰ πνεύματα. Διὰ νὰ εἶναί τι ἀληθές, πρέπει νὰ περιέχῃ τι τὸ κοινὸν εἰς ὅλα τὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα κρίνουν κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους. Τὸ κοινὸν τοῦτο βάθρον κάθε νοήσεως, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται ν' ἀποκτήσῃ τις ἀληθῆ γνῶσιν, καλεῖται λογικόν. Τὸ λογικὸν εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι διευθύνουν τὴν διανοητικὴν λειτουργίαν τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ *λογικαὶ* αὗται *ἀρχαὶ* (ἄλλως *λογικὰ ἀξιώματα*, *λογικοὶ νόμοι*, principia logica) εἶναι αἱ ἑξῆς: 1) Ὁ *νόμος τοῦ ἀποχρῶντος λόγου*, ὁ ὁποῖος γενικῶς μόνον ἀποφαίνεται ὅτι πᾶσα κρίσις ἀξιοῦσα νὰ θεωρῆται ἀληθής, ἔχει ἀνάγκην ἀμέσου ἢ ἐμμέσου καταδείξεως τοῦ κύρους αὐτῆς. 2) Ὁ *νόμος τῆς ταυτότητος*, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι πᾶσα ἔννοια εἶναι ὅ,τι εἶναι: Α ἐστὶν Α. Ὁ νόμος οὗτος ὅμως δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀπόλυτον ταυτότητα τῶν ἐννοιῶν, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὴν σχετικήν, καθόσον δηλαδὴ τὸ μετά τινος περιορισμοῦ τιθέμενον βάθος ἢ πλάτος τῆς μιᾶς ἐννοίας, ταυτίζεται πρὸς τὸ μετὰ περιορισμοῦ ἢ ἄνευ περιορισμοῦ τιθέμενον βάθος ἢ πλάτος τῆς ἑτέρας ἢ καθόσον ὑπάρχει ταυτότης τῆς θέσεως τῶν ἐννοιῶν. 3) Ὁ *νόμος τῆς ἀντιφάσεως*, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι κρίσις τις περιέχει ἀντίφασιν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἄκυρος ἐὰν ἢ συνάπτῃ πρός τι ὑποκείμενον κατηγορούμενον, τὸ ὁποῖον οὔτε ἀπολύτως οὔτε σχετικῶς ταυτίζεται πρὸς αὐτό, ἢ ἀποχωρίζῃ ἀπ' αὐτοῦ κατηγορούμενον, τὸ ὁποῖον ταυτίζεται πρὸς αὐτὸ ἀπολύτως ἢ σχετικῶς. 4) Ὁ *νόμος τῆς τοῦ τρίτου ἀποκλείσεως*, ἐκφράζων ὅτι εἰς πᾶν ὑποκείμενον ἢ ἀνήκει κατηγορούμενόν τι ἢ δὲν ἀνήκει. Δυνάμει αὐτοῦ ἐκ δύο κρίσεων, ὧν ἡ ἑτέρα ἀποδίδει εἰς τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τὸ αὐτὸ κατηγορούμενον, τὸ ὁποῖον ἡ ἑτέρα ἀποφάσκει ἀπ' αὐτοῦ, ἡ μία πάντοτε εἶναι ἀληθής.

Οἱ νόμοι αὐτοὶ ἐξελήφθησαν ὑπὸ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας ὡς ἀντικειμενικὸς ὅρος τῆς φύσεως, πραγματικότης ὑπερβατική, κυριαρχοῦσα εἰς τὰ πράγματα καθ' ἑαυτά· εἰς τὴν νεωτέραν ὅμως, καὶ πρό, ἀλλ' ἰδίως μετὰ τὸν Κάντ, ἐθεωρήθησαν ὡς ἡ θεμελιώδης μορφὴ τῆς ἑνότητος τοῦ πνεύματος, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει δυνατὴ ἐμπειρία. Οἱ νεοκαντιανοὶ λογικοὶ χωρίζουν τὴν ὑπερβατικὴν λογικὴν συνείδησιν ὡς περιοχὴν τῶν νοημάτων, τοῦ ἰδεατοῦ εἶναι, τοῦ κύρους καὶ τῆς ἔξω χρόνου συσχετίσεω, ἀπὸ τὴν ἐμπειρικὴν ψυχολογικὴν συνείδησιν. Ὥστε τὸ λογικὸν ἀντιτίθεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἐμπειρίαν. Ὁ Ἀριστοτέλης ὁμιλεῖ περὶ λογικοῦ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ φυσικόν. Λογικὴ εἶναι μία ἀπόδειξις ὅταν εἶναι γενικὴ καὶ ἄσχετος ἢ ἀπομακρυσμένη τῶν ἰδιαιτέρων καὶ ἐπὶ μέρους νόμων, οἵτινες διέπουν ὡρισμένην περιοχὴν τῆς πραγματικότητος. Περὶ λογικῶν ἀρχῶν ὁμιλοῦν οἱ στωϊκοί. Συχνότατα εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν ταυτίζεται ἢ παραλληλίζεται ἡ λεγομένη ἐργασία πρὸς τὴν διαλεκτικήν. Ἡ συνείδησις ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν συμβαίνουν τὰ πάντα συνεπῶς πρὸς τοὺς λογικοὺς νόμους, ὅτι ὑπάρχουν στοιχεῖα ἑρμηνευόμενα μὲν λογικῶς, ἀλλ' ὄχι καὶ ἐκ τῶν προτέρων λογικῶς συναγόμενα, ἐκδηλώνεται εἰς τὴν διάκρισιν τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας μεταξὺ usus logicus καὶ usus realis. —Ω.

λογικός, *—ή*, *—όν*· ὁ σύμφωνος μὲ τὸν λόγον, μὲ τὴν ὀρθὴν σκέψιν, ἀντίθ. *παράλογος*, *ἄλογος*: «λογικὸς ἰσχυρισμός», «λογικὴ ἀντίρρησις, — ἀξίωσις», «λογικὸν ἐπιχείρημα»· ‖ ὁ κατὰ λόγον, ὀρθῶς διανοούμενος: «λογικὸς ἄνθρωπος», «αὐτὰ δὲν εἶναι ἔργα λογικοῦ ἀνθρώπου»· ‖ συνετός, φρόνιμος, μετριοπαθής: «λογικὴ τιμὴ» ἀντίθ. *ὑπερβολική*· ‖ ὁ ἔχων τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, τοῦ ὀρθῶς διανοεῖσθαι: «ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῷον λογικόν»· ‖ *ἡ λογικὴ* (βλ. λ.) ὡς οὐσ., ἡ ἐπιστήμη τοῦ ὀρθῶς διανοεῖσθαι· ‖ *τὸ λογικὸν* (βλ. λ.) ὡς οὐσ., τὸ λογικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ἡ δύναμις τοῦ διανοεῖσθαι, ὁ νοῦς: «ἔχασε τὸ λογικό του»· ‖ ὁμοίως *λογικὰ* (τά)· ἡ ὀρθὴ σκέψις: «ἔλα 'ς τὰ λογικά σου» ἄλλως «—'ς τὰ σύγκαλά σου».—Ἐπίρρ. **λογικῶς, λογικά.**

—**λογικὰ ἀξιώματα** *[Λογ.]*. Καλοῦνται οὕτω αἱ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι διέπουν τὴν λειτουργίαν τοῦ *λογικοῦ* (βλ. λ.).

—**λογικὴ σχολὴ** *['Ιατρ.]*· βλ. λ. *δογματικὴ* σχολή.

λογικότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λογικοῦ, ἡ συμφωνία πρὸς τὸν λόγον, πρὸς τὴν ὀρθὴν σκέψιν: «ἡ λογικότης τῶν ἐπιχειρημάτων,—τῶν ἀξιώσεων» κττ.

Λογιόλα (Loyola), *Ἰγνάτιος ντὲ —*· βλ. λ. *Λουόλα* Ἰγνάτιος ντὲ —.

λόγιον (τό)· ῥῆσις βραχεῖα, χρησμός: «πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγοντο, πολλὰ δὲ οἱ χρησμολόγοι ᾖδον» *(Θουκ.)*· ‖ ἀπόφθεγμα, γνωμικόν: «ἀρχαῖον λόγιον», «κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Εὐαγγελίου, ὃ σὺ μισεῖς ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς»· ‖ πληθ. *λόγια* (τὰ) (βλ. λ.).

—*[Παπυρολογ.]* «*Λόγια*» ὀνομάζονται συνήθως ἐν τῇ παπυρολογίᾳ λόγιά τινα τοῦ Ἰησοῦ σποραδικά, ἀνευρεθέντα ἔν τισι παπύροις, ἐξ ὧν τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Τὰ ἔκ τινος παπύρου τοῦ Φαγιοὺμ τῷ 1898 δημοσιευθέντα ὑπὸ τῶν Greufell καὶ Hunt (Oxyrhynchus Pap. I) ἓξ λόγια, ἐξ ὧν τὸ τέταρτον προδήλως γνωστικίζει (τὰ λόγια ταῦτα εἶναι παράλληλα πρὸς τὰ *Ματθ.* κστ΄ 30—34 καὶ *Μάρκου* ιδ΄ 26—30). 2) Τὰ ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ δημοσιευθέντα τῷ 1904, ὧν ὅμως ἡ ἀνάγνωσις, λόγῳ τῆς φθορᾶς τοῦ σχετικοῦ παπύρου, παραμένει ἀμφίβολος. 3) Εἰς ταῦτα προσθετέον καὶ τὸ ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Ἀμερικανοῦ Freer λόγιον τοῦ ἀναστάντος Κυρίου, δι' οὗ ἐπεκτείνεται τὸ τέλος τοῦ κατὰ Μᾶρκον εὐαγγελίου. 4) Τὸ σπουδαιότατον πάντων εἶναι τὸ ἐν ἔτει 1907 δημοσιευθὲν τεμάχιον, ὅπερ περιέχει διάλογον τοῦ Ἰησοῦ μετά τινος Φαρισαίου περὶ λευϊτικῆς καθαρότητος. Κατὰ πόσον τὰ λόγια ταῦτα κατάγονται ἐξ ἀποκρύφων εὐαγγελίων ἢ ἐκ τῶν συγγραφικῶν ἀποπειρῶν, ὧν μνημονεύει ὁ Λουκᾶς ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ εὐαγγελίου του, δὲν γινώσκομεν. Π. Ι. Μ.

λόγιος, *—α*, *—ον*· ὁ ἄνθρωπος τοῦ λόγου, ὁ καλλιεργῶν τὸν λόγον, τὸν ἐν τοῖς βιβλίοις κείμενον πολιτισμὸν καὶ καθόλου τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως, ὁ ἄνθρωπος τοῦ βιβλίου, τῆς ἐπιστήμης· ‖ *λογιώτατος*· προσηγορία ἀνθρώπου φιλολογοῦντος· ‖ ἰδίᾳ ὁ περὶ τὴν φιλολογίαν ἐν γένει ἀσχολούμενος· ‖ παρ' ἀρχαίοις ἐπίθετον τοῦ Ἑρμοῦ: «λόγιος Ἑρμῆς» κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν *κερδῷον* (βλ. *Ἑρμῆς*).

Λόγιος, *Δημήτριος*· βλ. λ. *Βαροῦχαι*.

«Λόγιος *Ἑρμῆς*». 1) Φιλολογικὸν περιοδικὸν ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου *Κόντου* (βλ. λ.) πρὸς τὸν σκοπὸν κυρίως διορθώσεως τῶν πλημμελῶς ἐχόντων ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς, ταῖς γραμματικαῖς καὶ ταῖς χρηστομαθείαις, λόγῳ τῶν ὁποίων «τὰ ἑλληνικὰ γράμματα οὔτ' ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ οὔτ' ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι διδάσκονται προσηκόντως», ὡς ἐτονίζετο ἐν ἀρχῇ τοῦ α΄ τεύχους. Πλὴν τοῦ Κόντου, ἐδημοσίευσαν ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ πραγματείας κριτικὰς ἀξιολογωτάτας ἐν ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γεγραμμένας, ὁ Ὁλλανδὸς φιλόλογος Κόβητος, ὁ Ἄγγλος Βάδαμος κ. ἄ. Ὁ «Λόγιος Ἑρμῆς» ἐξεδόθη ἐν Λουγδούνῳ τῶν Βαταυῶν (1866—1867) καὶ ἐν Ἀθήναις (1876) ἓν μόνον τεῦχος. 2) Περιοδικὸν ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ ἐν Βιέννῃ (βλ. λ. «*Ἑρμῆς* Λόγιος». Ι. Φ. Δ.

— **Λόγιος, *Λεωνίδας***. Κρὴς ἀγωνιστὴς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 — 1869. Τὸ πραγματικὸν ὄνομα αὐτοῦ ἦτο *Λεωνίδας Γεωργιάδης*. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα εὐθὺς ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως, τὸν δὲ Φεβρουάριον τοῦ 1867 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς συνελεύσεως γενικὸς γραμματεὺς τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Κρήτης καὶ διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τῆς λήξεως τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπαναστάσεως κατέφυγεν εἰς Ἑρμούπολιν Σύρου, ὅπου μετά τινα χρόνον ηὐτοκτόνησεν ἀπογοητευθεὶς καὶ εἰς μελαγχολίαν περιπεσὼν ἕνεκα τῆς ἐκ νέου εἰς τοὺς Τούρκους καθυποτάξεως τῆς πατρίδος αὐτοῦ. ΕΡ. Μ.

λογιότης, *—τητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λογίου, τὸ νὰ εἶναί τις λόγιος, πολυμαθής· ‖ «ἡ λογιότης» μετὰ τῆς κτητικῆς ἢ τῆς γενικῆς τῆς προσωπικῆς: «ἡ ὑμετέρα λογιότης ἐντρυφᾷ εἰς τὴν ἱστορίαν».

Λογισμογραφία. Μέθοδος τηρήσεως λογιστικῶν βιβλίων ἐφευρεθεῖσα παρὰ τοῦ Ἰταλοῦ Cerboni, καὶ ἀνακοινωθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1873. Ἡ μέθοδος αὕτη, περὶ ἧς πλεῖστα συγγράμματα ἰδίᾳ ἰταλικὰ ἐξεδόθησαν, ἐκτίθεται ἰδίως εἰς τὸ περίφημον ἔργον Ragioneria Scientifica Cerboni. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰουνίου 1877 τὸ Ἰταλικὸν κράτος ἀπεδέχθη τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Λογισμογραφίας εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ Ἰταλικοῦ Θησαυροῦ (βλ. λ. *Λογιστική*).

λογισμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λογίζεσθαι, συλλογισμός, σκέψις, στοχασμός: ᾆσμ. «πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος, ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου;» *(Βαλαωρ.)* ‖ λογαριασμὸς ἀριθμητικός: «διαφορικὸς—, ὁλοκληρωτικὸς λογισμός».

— *[Λογιστ.]*. Καλεῖται *λογισμὸς* ἡ λογιστικὴ ἐγγραφὴ ἡ ἐνεργουμένη κατόπιν τῆς ἐπιβεβλημένης ἀναλύσεως τῆς σχετικῆς οἰκονομικῆς

Digitized by Google

πράξεως, καὶ τοῦ ἐκ ταύτης προσδιορισμοῦ τῶν λογαριασμῶν, οἵτινες δέον νὰ κινηθῶσι.

— **λογισμὸς *ἀπειροστικὸς*** [*Μαθ.*]· βλ. λ. *ἀπειροστικὸς* λογισμός (τ. Ε' σ. 87 γ').

— **λογισμοῦ *πίνακες*** βλ. *λογιστικοὶ* πίνακες.

λογιστεία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις λογιστής, τὸ ἔργον τοῦ λογιστοῦ: «ἐπὶ τῆς λογιστείας τοῦ δεῖνος».

λογιστήριον (τό)· τὸ κατάστημα, τὸ γραφεῖον ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένοι οἱ λογισταί, ὅπου διεξάγεται ἡ λογιστικὴ ὑπηρεσία: «τὸ λογιστήριον τῆς ἑταιρείας, — τοῦ καταστήματος, — τοῦ ἐργοστασίου, — τοῦ ὑπουργείου» || «γενικὸν λογιστήριον»· κατάστημα ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ ἀνωτάτη λογιστικὴ ὑπηρεσία τοῦ κράτους || καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτή: «διευθυντὴς τοῦ γενικοῦ λογιστηρίου», ἐπισήμως: *γενικὴ διεύθυνσις δημοσίου λογιστικοῦ*.

— **Λογιστήριον. *Γενικὸν*** — (*Γενικὴ Διεύθυνσις Δημοσίου Λογιστικοῦ*). Τὸ Γενικὸν Λογιστήριον συνέστη διὰ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1842, δι' οὗ τὸ Γενικὸν Ταμεῖον, ὅπερ, κατὰ τὸ βασιλικὸν διάταγμα τοῦ 1834 περὶ ταμείων, ἐξετέλει ἔργα λογιστηρίου, περιωρίσθη εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ Κεντρικοῦ Ταμείου, ἀπετέλει δέ, κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 10 Φεβρουαρίου 1851, τὸ στ' τμῆμα τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν. Διὰ τοῦ νόμου ΒΡΑ' τῆς 22 'Οκτωβρίου 1892 μετωνομάσθη εἰς Γενικὴν Διεύθυνσιν τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ νόμου ΒΣΞΣΤ' τοῦ 1895 ἔλαβεν ἐκ νέου τὸ ὄνομα Γενικὸν Λογιστήριον. Διὰ τοῦ νόμου 2761 τοῦ 1922 αἱ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου ὑπαγόμεναι ὑπηρεσίαι ὑπήχθησαν εἰς τὸ τότε συσταθὲν ὑπουργεῖον τοῦ Θησαυροῦ. τούτου δὲ καταργηθέντος τῷ 1922, διετηρήθη ἡ Γενικὴ διεύθυνσις τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου καὶ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς ὑπήχθησαν, ἐκτὸς ἄλλων, ἅπασαι αἱ ὑπηρεσίαι αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου. Νεώτατος νόμος «Περὶ τροποποιήσεως διατάξεών τινων τῶν περὶ δημοσίου λογιστικοῦ νόμων» εἶναι ὁ νόμος 4796 τῆς 5 'Ιουλίου 1930. Ὁ νόμος οὗτος εἰσήγαγε σπουδαίαν καινοτομίαν εἰς τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχῦον λογιστικὸν σύστημα, διότι ὑπήγαγε τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν τῶν ὑπουργείων, ἥτις πρότερον συνετελεῖτο εἰς τὰ καθ' ἕκαστον ὑπουργεῖα, εἰς τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τῆς Διευθύνσεως τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ καὶ εἰς τὴν ἐξάρτησίν της ἀπὸ τὸν ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, ἵνα οὗτος παρακολουθῇ πᾶσαν εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους ἀναλαμβανομένην δαπάνην, διὰ τῆς παρ' ἑκάστῳ ὑπουργείῳ δημιουργίας τμήματος τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐγκρίσεως καὶ ἐκκαθαρίσεως τῶν δαπανῶν τοῦ δημοσίου ('Εφημερὶς Κυβερνήσεως 354 τῆς 20 'Οκτωβρίου 1930). Γ. Ν. Κ.

λογιστὴς (ὁ)· ὁ ἐκτελῶν λογιστικὴν ὑπηρεσίαν: «λογιστὴς ἐργοστασίου, — τραπέζης, — ὑπουργείου» || βαθμὸς ὑπαλληλικῆς ἱεραρχίας τραπεζῶν || παλαιότερον, βαθμὸς τοῦ οἰκονομικοῦ κλάδου τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ || ὁ *ἐξεταστής* (βλ. λ.) || (ἀρχ.) οἱ ἐπίσημοι λειτουργοί, εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ 'Ελλάδι ὁ ἔλεγχος τῆς διαχειρίσεως τῶν ἀρχόντων τῆς πολιτείας.

— [*'Εγκυκλ.*] *Λογιστὴς* καλεῖται ὁ κάτοχος ἐπαρκοῦς λογιστικῆς μορφώσεως, ὁ δυνάμενος ν' ἀναλάβῃ ὑπευθύνως τὴν λογιστικὴν ἐπιχειρήσεώς τινος, νὰ τηρῇ δηλαδὴ τοὺς λογαριασμοὺς αὐτῆς κατὰ λογιστικὴν τάξιν καὶ μέθοδον, ὥστε νὰ ἐμφανίζῃ σαφῆ τὰ ζητούμενα στοιχεῖα. Τοιουτοτρόπως ὁ λογιστής, ἐμπεπιστευμένος λειτουργὸς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἔχει ἰδίαν θέσιν ἐν τῇ κινήσει καὶ ἐξελίξει τῶν ἀγαθῶν μιᾶς οἰκονομίας. 'Εκ τούτου ἕπεται ὅτι ὁ λογιστὴς δέον νὰ συγκεντροῖ ἀπόλυτον τιμιότητα ἀπέναντι τῆς ἐπιχειρήσεως, ἱκανότητα νὰ διακρίνῃ τὴν φύσιν τῶν ἑκάστοτε ἐργασιῶν καὶ νὰ διατυπώνῃ μεθοδικῶς τὰς ἐγγραφὰς αὐτῶν, ἡ κακὴ θέσις τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀγάγῃ εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα καὶ ἐκεῖθεν εἰς ἐπιζημίους ἐνεργείας. Ὁ λογιστὴς δὲν εἶναι ἁπλοῦς καταστιχογράφος, οὔτε πρέπει νὰ εἶναι διαχειριστὴς-ταμίας τῆς ἐπιχειρήσεως, οὔτε ἐλεγκτὴς τῶν ὑπ' αὐτοῦ συντασσομένων λογιστικῶν πράξεων. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν ἀπασχολήσεων τούτων ἀποτελεῖ τὴν πληρότητα τῆς καλῆς λειτουργίας καὶ τάξεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως. Εἰς τοὺς μεγάλους ἐμπορικούς, τραπεζιτικοὺς ἢ βιομηχανικοὺς οἴκους ἡ ὕπαρξις πολλῶν λογιστῶν ἐν τῷ λογιστηρίῳ δημιουργεῖ μίαν τάξιν ἱεραρχίας, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἵσταται ὁ *ἀρχιλογιστής*, δίδων τὴν κατεύθυνσιν καὶ τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς ἐμφανίσεως τῆς λογιστικῆς τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ λογιστοῦ εὑρίσκεται ἐν τῇ ὀργανώσει του, εἴς τινα δὲ κράτη ἔτυχε καὶ νομοθετικῆς ῥυθμίσεως. Α. Λ.

Βοηθὸς λογιστοῦ. Καλεῖται ὁ κάτοχος στοιχείων μόνον λογιστικῆς, στερούμενος ἰδίας πρωτοβουλίας καὶ δυνάμενος ἁπλῶς νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ παρὰ τοῦ λογιστοῦ καθοριζόμενα.

Πραγματογνώμων λογιστής. Καλεῖται ὁ ἐπιστήμων ὁ κατέχων θεωρητικῶς καὶ τεχνικῶς τὴν λογιστικὴν ἐν ὅλαις αὐτῆς ταῖς λεπτομερείαις, καὶ ὢν εἰς θέσιν νὰ ἐλέγξῃ καὶ ὀργανώσῃ τὰς μεγάλας διαχειρίσεις. Τοιοῦτοι ἀποτελοῦσιν ἐν 'Αγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τὸ σῶμα τῶν *ὁρκωτῶν λογιστῶν* (chartered accountants) ἐπισήμως ἀναγνωριζομένων. Σ. Σ.

λογιστικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ λογίζεσθαι, τοῦ ἐκτελεῖν λογιστικὰς πράξεις || σύστημα καταγραφῆς ἐμπορικῶν πράξεων.

— [*'Εγκυκλ.*] Καλεῖται *λογιστικὴ* τὸ σύνολον τῶν κανόνων, οἵτινες διέπουσι τὴν μεθοδικὴν καταγραφὴν καὶ παρακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν μιᾶς ἐπιχειρήσεως. Τὴν ἀρχικὴν ἔννοιαν αὐτῆς συναντῶμεν εἰς τὴν πρώτην σκέψιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ παρακολουθήσῃ τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ, τὸν τρόπον δηλαδὴ τῆς πληρώσεως τῶν ἀναγκῶν του. Οὕτω ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ ἀτομικὴ λογιστική, ἡ ὑποτυπώδης δηλαδὴ ἀριθμητικὴ παρακολούθησις τῶν στοιχειωδῶν ἀναγκῶν καὶ εἰσοδημάτων τοῦ ἐργαζομένου ἀτόμου (comptabilité prolétaire). Ἡ ἐμφάνισις βραδύτερον τοῦ πλεονάζοντος εἰσοδήματος καὶ ἡ δημιουργία τοῦ ἀποταμιεύματος διεμόρφωσε, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ κεφαλαιούχου, τοῦ μετέπειτα ἐμπόρου καὶ τοῦ βιομηχάνου, καὶ προήγαγε τὴν λογιστικὴν εἰς τὴν σημερινὴν αὐτὴν τελειότητα. Σήμερον ἡ λογιστικὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ κλάδος τῶν μαθηματικῶν, περιλαμβάνων τὴν σπουδὴν τῆς πορείας τῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς ἐπιστήμη τρόπον τινὰ τῶν λογαριασμῶν καὶ ὑπολογισμῶν ἐκείνων, δι' ὧν παρακολουθεῖται ἐν τῇ κοινωνικῇ οἰκονομίᾳ ἡ παραγωγὴ τῆς ἐν γένει ἐργασίας, αἱ σχέσεις πρὸς τὰ προϊόντα αὐτῆς καὶ αἱ μεταβολαὶ παντὸς κεφαλαίου. Πρὸς τοῦτο προβαίνει εἰς τὴν συστηματικὴν κατάταξιν τῶν λογαριασμῶν τῆς παραγωγῆς, τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως τῶν κεφαλαίων ἰδιωτικῆς τινος ἢ δημοσίας οἰκονομίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἑκάστοτε: 1) ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τοῦ κόστους τῶν παραγομένων, τῶν καταναλισκομένων ἢ ἀνταλλασσομένων ἀγαθῶν, 2) ὁ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὀρθὸς ὑπολογισμὸς τοῦ κέρδους καὶ 3) ἡ ὅσῳ τὸ δυνατὸν πληρεστέρα ἐκτίμησις τῆς πραγματικῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως. Βάσις τῆς παρακολουθήσεως ταύτης εἶναι ὁ *λογαριασμός*.

Ὁ τρόπος τῆς τηρήσεως τῶν λογαριασμῶν τούτων ὑπέστη διαφόρους ἐξελίξεις καὶ διαμορφώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυρίαν καὶ οὐσιαστικὴν θέσιν κατέλαβεν ἡ διάκρισις τῆς *ἁπλογραφικῆς* καὶ *διπλογραφικῆς* μεθόδου. Ἡ πρώτη, συμπίπτουσα μὲ τὰ πρῶτα βήματα τῆς λογιστικῆς, εἶναι ἡ ἁπλῆ καταχώρισις τῆς δοσοληψίας ἑνὸς τρίτου εἰς τὰ βιβλία τῆς ἐπιχειρήσεως. 'Ανοίγεται δηλαδὴ μία μερὶς (λογαριασμὸς) αὐτοῦ, προωρισμένη νὰ ἐμφανίζῃ, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον, πᾶσαν *ὀφειλὴν* (πρὸς τὰ ἀριστερὰ) ἢ πᾶσαν *ἀπαίτησιν* (πρὸς τὰ δεξιὰ) αὐτοῦ, ἀπέναντι τῆς ἐπιχειρήσεως. Διὰ τῆς τηρήσεως ὅμως τῶν προσωπικῶν τούτων λογαριασμῶν δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ πλήρη καὶ ἀνὰ πᾶσαν πρᾶξιν τοποθέτησις τῆς δημιουργηθείσης περιουσιακῆς μεταβολῆς. Οὕτως ἐγγράφεται π.χ. ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις (δεξιὰ) λογαριασμοῦ τινος μία ἀναγνωριζομένη μεσιτεία, πρὸς εἴσπραξιν ὑπὸ τοῦ δικαιούχου τοῦ λογαριασμοῦ· δὲν σημειοῦται ὅμως εἰς τὰ βιβλία τῆς ἐπιχειρήσεως ἡ δημιουργουμένη ἐξ αὐτῆς περιουσιακὴ μείωσις τοῦ ὀφειλέτου ἐπιχειρηματίου. Οὗτος, ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δὲν δύναται νὰ γνωρίζῃ τὸ σύνολον τῶν τοιούτων ἐν παραδείγματι ὀφειλῶν του, ἂν δὲν ἀνατρέξῃ καὶ ἐξετάσῃ ἱστορικῶς καὶ ἀναλυτικῶς τὴν εἰκόνα ἑκάστου λογαριασμοῦ. Τὴν βασικὴν ταύτην ἔλλειψιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς προκύπτουσαν ἀνεπάρκειαν ἐν τῇ λογιστικῇ παρακολουθήσει ἦλθε νὰ ἀναπληρώσῃ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς διπλογραφικῆς μεθόδου. Διὰ ταύτης, ἐνῷ τηρεῖται ὁ λογαριασμὸς τοῦ τρίτου, παρακολουθεῖται δι' ἀντιστοίχου λογαριασμοῦ καὶ ἡ θέσις τῆς ἐπιχειρήσεως· ἐνῷ δηλαδὴ ἡ ἁπλογραφία τηρεῖ ἁπλῶς ἐνήμερον τὸν ἐπιχειρηματίαν τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς πρόσωπα, ἡ διπλογραφία παρακολουθεῖ συγχρόνως τὰ προκύπτοντα οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα· εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἡ ὀφειλομένη μεσιτεία θὰ ἀναγραφῇ δίς. Τὸ μὲν εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ δικαιούχου, τὸ δὲ εἰς ἀντίστοιχον εἰδικὸν λογαριασμὸν προωρισμένον διὰ τὸν ἐπιχειρηματίαν πρὸς παρακολούθησιν τῆς περιουσιακῆς του ταύτης μεταβολῆς. Ὡσαύτως, κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, ὅταν ὁ ἐπιχειρηματίας πωλῇ ἓν εἶδος ἐκ τῆς περιουσίας τῶν ἐμπορευμάτων του ἔναντι μετρητῶν, σημειώνει τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν δίς· ἐγγράφει, ἀφ' ἑνὸς τὴν αὔξησιν τοῦ ταμειακοῦ του, ἀφ' ἑτέρου τὴν μείωσιν ἀντιστοίχως τῶν ἐμπορευμάτων. Οὕτω κινοῦνται πάντοτε οἱ λογαριασμοὶ κατὰ τὴν διπλογραφικὴν μέθοδον, παρουσιάζοντες πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἀμοιβαίου ἐλέγχου τῆς ἀριθμητικῆς ἀκριβείας τῶν δεδομένων αὐτῶν. Ἡ διπλογραφικὴ μέθοδος προήγαγε τὴν λογιστικὴν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὰ τεχνικὰ στοιχεῖα τῆς διαμορφώσεώς της ἀπὸ ἁπλῶς τεχνικῆς καταστιχογραφίας εἰς πραγματικὴν λειτουργίαν.

Ἡ λογιστικὴ ἐν τῇ πλήρει αὐτῆς ἐννοίᾳ περιλαμβάνει νῦν: 1) Τὴν κατάστρωσιν λεπτομερῶς τῆς περιουσιακῆς θέσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως. 2) Τὴν ἀριθμητικὴν «ἐξιστόρησιν» τῶν ἐμφανιζομένων περιουσιακῶν μεταβολῶν. 3) Τὸν ἔλεγχον τῆς ἀκριβείας τῶν δεδομένων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων καθ' ἑαυτὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν πραγματικότητα. 4) Τὴν σύνταξιν στατιστικῶν στοιχείων καὶ κατάστρωσιν γραφικῶν πινάκων, δι' ὧν σκοπεῖται ἡ συγκριτικὴ παρακολούθησις καὶ ἡ πρόβλεψις διὰ τὸ μέλλον τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. 'Αναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀκολουθεῖται καὶ ἴδιον σύστημα διατυπώσεως τῶν λογιστικῶν πράξεων. 'Αναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τῶν κατ' ἰδίαν λογαριασμῶν προκύπτει ἡ διάκρισις τῆς *ἐμπορικῆς*, τῆς *τραπεζιτικῆς*, τῆς *βιομηχανικῆς* ἢ *ἀγροτικῆς* λογιστικῆς κ.ο.κ. Τὴν κατεύθυνσιν δίδει ὁ ἐπιδιωκόμενος ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἐπιχειρήσεως σκοπός. Τὸν ἔμπορον ἐνδιαφέρει ἡ παρακολούθησις τῶν μεταβολῶν τοῦ ἐν τῇ ἀποθήκῃ αὐτοῦ ἐμπορεύματος καὶ εἰς τὴν παρακολούθησιν ταύτην κατευθύνει τὴν σύνταξιν τῶν λογιστικῶν του πράξεων. Τὸν βιομήχανον ἐνδιαφέρει ὁ προσδιορισμὸς τοῦ βιομηχανικοῦ κόστους καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ λεπτότερον σημεῖον τῆς λογιστικῆς. Τὸν τραπεζίτην ἐνδιαφέρει ἡ παρακολούθησις τῆς ῥευστότητος τῆς τραπέζης (liquidité) καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν ταύτης τείνουν ὅλαι αἱ μέριμναι αὐτοῦ. Τὸ κράτος ἐν τῇ δημοσίᾳ του λογιστικῇ, μὴ ἔχον οὔτε βιομηχανικὸν κόστος, οὔτε προκύπτον κέρδος νὰ παρακολουθήσῃ, ἐνδιαφέρεται κυρίως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ πρὸς φορολογίαν εἰσοδήματος. 'Απὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ὅλα τὰ σύγχρονα κράτη καταβάλλουν προσπαθείας προσαρμογῆς πρὸς τὰς προβαλλομένας πολυπλόκους συνθήκας τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ μηχανισμοῦ, ἡ παρακολούθησις τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖ πλήρη καὶ συστηματικὴν ὀργάνωσιν, διαθέτουσαν ἄφθονα ὑλικὰ καὶ πνευματικὰ μέσα. Τοιουτοτρόπως ἡ λογιστική, εἰσχωρήσασα εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνικὴν ζωήν, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρας σημασίας λειτούργημα, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξέλιξις ἀπετέλεσεν ἑνιαχοῦ ἀντικείμενον νομοθετικῶν ῥυθμίσεων. Ἡ τήρησις ὡρισμένων διατυπώσεων περὶ τὴν σύνταξιν τῶν βιβλίων, ἰδίως ὡρισμένων κατηγοριῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς αἱ ἀσφάλειαι ζωῆς, τῶν ὁποίων ἡ πορεία ἐνδιαφέρει τὸ πολὺ κοινόν, ἡ σύστασις εἰδικῶν σωμάτων λογιστῶν (ἐν 'Αγγλίᾳ chartered accountants), ἡ ἐπιβολὴ ὡρισμένων περιορισμῶν ἐν τῇ ἐκτιμήσει τῶν περιουσιακῶν στοιχείων καὶ διάφορα ἄλλα νομοθετικὰ μέτρα δεικνύουσι τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἀποδίδει ἡ πολιτεία εἰς τὴν λογιστικήν.

'Εν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ κατέλαβεν ἡ λογιστικὴ ἰδίαν θέσιν. Ἡ κατανομή, ἡ κυκλοφορία καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν κεφαλαίων δι' αὐτῆς ἐμφανίζουν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν ἐκ τῶν κατ' ἰδίαν μερῶν εἰς τὸ σύνολον· αὐτὴ ὁδηγεῖ τὸν ἐπιχειρηματίαν ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ καὶ τῷ ὑποδεικνύει ἄλλοτε τὰ σφάλματα καὶ ἄλλοτε τὰ ἀποτελέσματα, ἐν οἱαδήποτε ὥρᾳ διευκολύνουσα αὐτὸν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς πραγματικότητος πρὸς ἀλλαγὴν κατευθύνσεως ἢ περαιτέρω ἐγκατάλειψιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Αἱ σύγχρονοι οὕτω κατευθύνσεις τῆς λογιστικῆς, ὡς ἐπραγματεύθη ἰδίᾳ αὐτὰς ὁ Dumarchey ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἀναλύσει τῶν κατ' ἰδίαν λογαριασμῶν μιᾶς μεγάλης ἐπιχειρήσεως, ἀποτελοῦν διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ πλούτου κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ. Α. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

— [*Φιλοσ.*] *Λογιστικὴ* καλεῖται ἡ συμβολικὴ ἢ μαθηματικὴ λογική, ἥτις παριστάνει τὰς λογικὰς σχέσεις διὰ συμβόλων μαθηματικῶν εἴτε δι' ἰδίων σημείων. Ἡ προϋπόθεσίς της εἶναι ὅτι δύνανται διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τῶν συμβόλων ἐκτελουμένων πράξεων νὰ ἐπιτευχθοῦν ἀποτελέσματα ἀνέφικτα διὰ μόνης τῆς γλωσσικῆς διατυπώσεως τῶν συλλογισμῶν, ὅπως τὰ ἀλγεβρικὰ σύμβολα μᾶς ὁδηγοῦν πολὺ περαιτέρω τῆς ἀριθμητικῆς. Ἡ λογιστικὴ εἶναι ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις τῆς τυπικῆς (formal) λογικῆς, ἥτις εἶχεν ἀνέκαθεν τὴν τάσιν νὰ μετατρέπῃ τὰ σχήματά της εἰς μαθηματικοὺς τύπους, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως λείπει τὸ ζωντανὸν νόημα τῶν κρίσεων ἐκείνων, αἵτινες ἐκφράζουν πραγματικὴν ἢ αἰτιατὴν σχέσιν. Τὸ συνδετικὸν γίνεται σημεῖον τῆς ἐξισώσεως (=) καὶ ὑποκαθίσταται βαθμηδὸν εἰς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων.

λογιστικισμὸς *κοινωνικὸς* (Comptabilisme social). Καλεῖται οὕτω τὸ ὑπὸ τοῦ Βέλγου μεγαλοβιομηχάνου Solvay προταθὲν σχέδιον ὀργανώσεως τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, δι' οὗ καταργεῖται παντελῶς ἡ κυκλοφορία τοῦ χρήματος τόσον τοῦ μεταλλικοῦ ὅσον καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν τραπεζογραμματίων ἀντιπροσωπευομένου καὶ εἰσάγεται ἡ δι' ἐπιταγῶν, μεταβιβάσεων, μεταφορῶν ἢ καὶ ἄλλων, μὴ χρηματικῶν, μέσων διενέργεια τοῦ συνόλου τῶν πληρωμῶν. Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ

Digitized by Google

σχεδίου τούτου προῆλθεν εἰς τὴν διατύπωσιν αὐτοῦ ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε εὐεργετικῆς δράσεως παρεμφερῶν τινῶν θεσμῶν ἐν τῇ σημερινῇ χρηματικῇ οἰκονομίᾳ, ἰδίᾳ δὲ τῶν συμψηφιστικῶν γραφείων καὶ ὀργανώσεων (Clearing - Houses, Chambres de compensation). Ἐνταῦθα πᾶσα πληρωμὴ διενεργουμένη μεταξὺ τῶν μελῶν τῶν ἱδρυμάτων τούτων δὲν ἐκτελεῖται τῇ βοηθείᾳ αὐτουσίου χρήματος, εἴτε μεταλλικοῦ εἴτε χαρτίνου, ἀλλὰ διὰ λογιστικῆς ἐγγραφῆς, τουτέστι μεταβιβάσεως τοῦ ἑκάστοτε ποσοῦ ἀπὸ τῆς μερίδος τοῦ ὀφειλέτου εἰς τὴν μερίδα τοῦ πιστωτοῦ. Ὁ Solvay προτείνων τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, προβλέπει καὶ ἐπιζητεῖ τὴν βαθμιαίαν μὲν ἀλλ' ὁριστικὴν κατάργησιν τοῦ χρήματος. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, ἕκαστος πολίτης (comptabiliste) θὰ λαμβάνῃ βιβλιάριον ἐπιταγῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ πολιτεία θ' ἀναφέρῃ ἀρχικῶς τὸ συνολικὸν ποσόν, μέχρι τοῦ ὁποίου θὰ δύναται ὁ κάτοχος τοῦ βιβλιαρίου νὰ διενεργῇ μετεγγραφὰς ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ του εἰς τὸν λογαριασμὸν ἄλλου πολίτου. Τὸ ποσὸν δὲ τοῦτο θὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ σύνολον τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας ἑκάστου ἀτόμου. Τὸ βιβλιάριον θὰ φέρῃ δύο στήλας, μίαν διὰ τὰς εἰσπράξεις ἢ χρεωστικὰς ἐγγραφὰς (ἔσοδα) καὶ ἑτέραν διὰ τὰς πληρωμὰς ἢ πιστωτικὰς ἐγγραφὰς (ἔξοδα). Εἰς περίπτωσιν, ὅθεν, ἀγοραπωλησίας τινὸς ἢ πληρωμῆς δι' οἱανδήποτε ἄλλην αἰτίαν ὁ ἀγοραστὴς (ὀφειλέτης) θὰ ἐγγράφῃ εἰς τὸ βιβλιάριον τοῦ πωλητοῦ (πιστωτοῦ) τὸ ὀφειλόμενον εἰς αὐτὸν ποσὸν εἰς τὴν στήλην τῶν εἰσπράξεων, ὁ δὲ πωλητὴς θὰ ἐγγράφῃ εἰς τὸ βιβλιάριον τοῦ ἀγοραστοῦ τὸ αὐτὸ ποσὸν εἰς τὴν στήλην τῶν πληρωμῶν ἢ ἐξόδων. Ὅταν διὰ τῶν ἐγγραφῶν τούτων ἐξαντληθῇ τὸ ἀρχικῶς ὑπὸ τῆς πολιτείας ὁρισθὲν ποσὸν (somme initiale), θὰ στέλλεται τὸ βιβλιάριον εἰς τὸ ἁρμόδιον κρατικὸν γραφεῖον, ἔνθα θὰ διενεργῶνται, βάσει τούτου, αἱ ὁριστικαὶ μετεγγραφαί, εἰς τὰ βιβλία τοῦ κράτους, εἰς τὸν ἀτομικὸν λογαριασμὸν ἑκάστου πολίτου. Οὕτως δὲ καθίσταται καὶ ἡ πολιτεία ἐνήμερος τοῦ ποσοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἑκάστου τῶν πολιτῶν της.

Ν. Γ. Φ.

λογιστικὸν (τό)· οὐδ. τοῦ *λογιστικός, —ή, —όν*, χρησιμοποιούμενον ὡς οὐσιαστικόν: «δημόσιον λογιστικόν».

— Λογιστικὸν *Δημόσιον*' βλ. λ. *Δημόσιον* Λογιστικόν.

λογιστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λογιστήν, ὁ τοῦ λογιστοῦ: «λογιστικὰ *βιβλία*», «λογιστικὴ ὑπηρεσία»· ‖ ὁ ἱκανός, ἐπιτήδειος εἰς τὸ ἐκτελεῖν λογιστικὰς πράξεις· ‖ *λογιστικὴ* (ἡ) ὡς οὐσ. βλ. λ. —'Επίρρ. *λογιστικῶς*.

— λογιστικὴ δίκη *[Πολιτ. Δικ.]*. Οἱ διαχειρισταὶ ἀλλοτρίας περιουσίας, ὀφείλοντες νὰ λογοδοτήσουν καὶ ν' ἀποδώσουν εἰς τὸν κύριον τῆς διοικουμένης περιουσίας τὸ τυχὸν ὑφιστάμενον ἐκ τῆς διαχειρίσεως ὑπόλοιπον, δυνατὸν νὰ παραλείψουν τοῦτο ἢ νὰ διαφωνήσουν πρὸς τὸν ἐνδιαφερόμενον διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν λογαριασμῶν. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ ἐγειρομένη δίκη καλεῖται *λογιστικὴ* καὶ ὑπάγεται ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 695—716 τῆς πολιτικῆς δικονομίας. Ὁσάκις ἡ ἀμφισβήτησις ἀφορᾷ μόνον τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ δοσιλόγου, πρόκειται περὶ ἑκουσίας λογοδοσίας, ὅταν ὅμως οὗτος δὲν πείθεται ἑκουσίως εἰς λογοδοσίαν, ἐξαναγκάζεται πρὸς τοῦτο δι' ἀγωγῆς ὑπὸ τοῦ δεξιλόγου καὶ τότε πρόκειται περὶ βιαίας (ἀναγκαίας) λογοδοσίας. Τὰ τῆς διαδικασίας ρυθμίζει κατ' ἐξαιρετικὸν τρόπον ἡ πολιτικὴ δικονομία ἐπὶ λογιστικῶν δικῶν. Κατὰ τοῦ ὀφειλέτου διαχειριστοῦ τὸ δικαστήριον δύναται νὰ ἐπιβάλῃ καὶ προσωπικὴν κράτησιν. Ὁ τελεσιδίκως δὲ κριθεὶς λογαριασμός, καθ' ὃ δεδικασμένον, οὐδέποτε ἀναθεωρεῖται, ἐν τούτοις δυνατὴ εἶναι ἐκ τοῦ νόμου ἡ διόρθωσις παρὰ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου καὶ κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν τῶν καταδήλων λογιστικῶν λαθῶν.

Π. Ι. Ζ.

— «Λογιστικὴ *'Επιθεώρησις*». Μηνιαῖον περιοδικόν, ἐπίσημον ὄργανον τῆς «Πανελληνίου 'Επιστημονικῆς Λογιστικῆς 'Εταιρείας τῆς 'Ελλάδος», ἐκδοθὲν τῷ 1930.

— λογιστικὴ *ἰσότης* *[Λογιστ.]*· βλ. λ. *ἰσότης* λογιστική.

—λογιστικὴ *μηχανή*' ὄργανον ἐκτελοῦν μηχανικῶς ἀριθμητικοὺς ἢ ἀλγεβρικοὺς λογαριασμούς.

—[ΕΓΚΥΚΛΟΠ.] Οἱ ἀριθμητικοὶ λογισμοί, προκειμένου ἰδίως περὶ ἀριθμῶν πολυψηφίων, ἀπαιτοῦσι κοπιώδη διανοητικὴν ἀπασχόλησιν, ὑπόκεινται δὲ πάντοτε καὶ εἰς τὸ ἐνδεχόμενον σφαλμάτων, ὁσηδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἄσκησις τοῦ ἐκτελεστοῦ. Φυσικὸν ἄρα ἦτο ν' ἀναζητηθῇ, ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἤδη χρόνων, ἡ ἐξεύρεσις μέσων καὶ ὀργάνων πρὸς μείωσιν ἀφ' ἑνὸς τῆς δι' αὐτοὺς καταβαλλομένης πνευματικῆς ἐργασίας, καὶ πρὸς πληρεστέραν ἀφ' ἑτέρου ἐξασφάλισιν ἀπὸ τῶν λαθῶν. Ὁ πολλαπλασιαστικὸς πίναξ τοῦ Πυθαγόρου ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐκδήλωσιν τῆς προσπαθείας ταύτης, ἐπηκολούθησαν δὲ βραδύτερον τὰ διαφόρων τύπων λογιστικὰ *ἀβάκια* (βλ. λ. *ἄβαξ*) καὶ μηχανικὰ δὲ ἀκόμη ἐφευρήματα πρὸς ἐπίλυσιν ἀλγεβρικῶν ἐξισώσεων, ὅπως οἱ *μεσόλαβοι* τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ 'Ερατοσθένους. Εἰς τὰς ἐπινοήσεις ταύτας προσετέθη, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, πληθὺς ὅλη συναφῶν ἐφευρέσεων, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐργασία τῶν λογαριασμῶν ἐμηχανοποιήθη, οὕτως εἰπεῖν, ἀτλουστευθεῖσα κατὰ τρόπον ἀξιοθαύμαστον.

Ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα τῶν *λογιστικῶν μηχανῶν* (ἄλλως *ἀριθμομηχανῶν*, ἢ *ἀριθμογράφων*, *ἀριθμομέτρων* κλπ.) νοοῦνται σήμερον διαφόρων τύπων συσκευαί, διακρινόμεναι ἀπὸ ἀπόψεως κατασκευῆς εἰς δύο κυρίως κατηγορίας: α') τὰς λειτουργούσας δι' ἁπλοῦ χειρισμοῦ, ἄνευ βοηθείας μηχανικῶν μέσων, αἵτινες καὶ ὀνομάζονται εἰδικώτερον *λογιστικὰ ὄργανα*· καὶ β') τὰς λειτουργούσας διὰ μηχανισμῶν, τὰς κυρίως δηλαδὴ *λογιστικὰς μηχανάς*.

Α') 'Αθροιστικὰ ὄργανα. Τὸ ἁπλούστερον ἐκ τῶν τοιούτων ὀργάνων ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κανόνας, φέροντας ὁμοίας ἠριθμημένας διαιρέσεις (σχ. 1). Ἐκ τῶν κανόνων τούτων ὁ κάτω, ὁ καὶ *σύρτης* καλούμενος, δύναται νὰ μετακινῆται ἐλ-υθέρως κατὰ μῆκος τοῦ πρώτου.

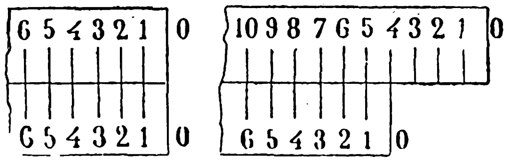

Σχ. 1—2. *'Αθροιστικοὶ κανόνες.*

Ὑποθέσωμεν, ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι θέλομεν νὰ εὕρωμεν τὸ ἄθροισμα 4+5. Φέρομεν τὸ 0 τοῦ σύρτου ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν 4 τοῦ ἄνω κανόνος (σχ. 2) καὶ παρατηροῦμεν τότε ποῖος ἀριθμὸς τοῦ τελευταίου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 5 τοῦ σύρτου· ὁ ἀριθμὸς οὗτος (ὁ 9) εἶναι τὸ ζητούμενον ἄθροισμα. Διὰ τοῦ ἰδίου χειρισμοῦ εὑρίσκομεν ἐπίσης τὴν διαφορὰν 9—5· διότι ὅταν τὸ 5 τοῦ σύρτου ἀχθῇ ὑπὸ τὸ 9 τοῦ κανόνος, τότε ὑπὲρ τοῦ 0 τοῦ σύρτου εὑρίσκεται ὁ παριστῶν τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἀριθμὸς 4. Τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ἐπιτυγχάνομεν ἂν ἀντὶ κανόνων χρησιμοποιήσωμεν δύο ὁμοκέντρους δίσκους, μὲ ὁμοίας ἠριθμημένας διαιρέσεις.

Τὸ σύστημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν παρὰ μόνον διὰ διψηφίους τὸ πολὺ ἀριθμούς, ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις πρὸς κατασκευὴν ἄλλων πληρεστέρων ὀργάνων, οἷον τὸ ἀριθμόμετρον τοῦ Τρονσὲ κλπ.

Β') Ὄργανα πολλαπλασιασμοῦ. Τὸ πρῶτον ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετυγχάνετο ἡ εὕρεσις τοῦ γινομένου δύο ἀριθμῶν, ὀφείλεται εἰς τὸν διάσημον μαθηματικὸν τὸν ἐπινοήσαντα τοὺς λογαρίθμους. Ὁ Νέπερ ἐσκέφθη ἁπλούστατα νὰ κάμῃ κινητὰς τὰς κατακορύφους στήλας τοῦ πίνακος τοῦ Πυθαγόρου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ δίδῃ εἰς αὐτὰς διαφόρους θέσεις, ἀναλόγως πρὸς τὰ ἀριθμητικὰ ψηφία τοῦ πολλαπλασιαστέου. Ἐνέγραψε δηλαδὴ τὰ τετραγωνίδια καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἑκάστης στήλης ἐπὶ κεχωρισμένων ταινιῶν χάρτου ἢ ἐπάνω εἰς ἐπιμήκη τεμάχια ξύλου (ὀνομασθέντα «ῥάβδία τοῦ Νέπερ»). Ὑποθέσωμεν, ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι ζητοῦμεν τὸ γινόμενον 365×5. Λαμβάνομεν τὰς τρεῖς στήλας τοῦ πίνακος, τῶν ὁποίων κορυφαῖοι ἀριθμοὶ εἶναι οἱ 3, 6 καὶ 5 τοῦ πολλαπλασιαστέου, καὶ παραθέτομεν αὐτὰς κατὰ σειρὰν παρὰ τὴν στήλην 1 τοῦ πίνακος (σχ. 3). Ζητοῦμεν εἰς τὴν στήλην 1 τὸν πολλαπλασιαστὴν 5 καὶ προχωροῦμεν εἰς τὴν ἔναντι τούτου ὁριζοντίαν σειρὰν τῶν τετραγωνιδίων· εὑρίσκομεν οὕτω: εἰς τὴν στήλην 3 τὸν ἀριθμὸν 15 (ἑκατοντάδες, —ἤτοι 1 χιλιὰς καὶ 5 ἑκατοντάδες)· εἰς τὴν στήλην 6 τὸν ἀριθμὸν 30 (δεκάδες, —ἤτοι 3 ἑκατοντάδες)· καὶ εἰς τὴν στήλην 5 τὸν ἀριθμὸν 25 (μονάδες, —ἤτοι 2 δεκάδες καὶ 5 μονάδες). Τὸ ἄθροισμα τῶν τριῶν τούτων ἀριθμῶν (1825) εἶναι τὸ γινόμενον τοῦ 365 ἐπὶ 5. Διὰ νὰ δυνάμεθα νὰ τὸ ἀναγνώσωμεν ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ὀργάνου, ἕκαστον τετραγωνίδιον εἶναι διῃρημένον, ὅπως φαίνεται εἰς τὸ σχῆμα, διὰ μιᾶς διαγωνίου διαχωριζούσης τὰ δύο ψηφία τοῦ ἐν αὐτῷ ἐγγεγραμμένου ἀριθμοῦ. Διὰ ν' ἀναγνώσωμεν ἄρα τὸ γινόμενον, δὲν ἔχομεν παρὰ

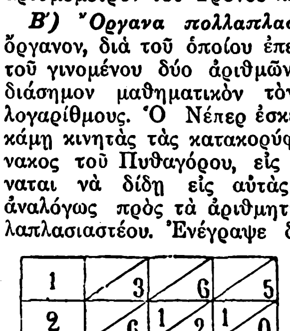

Σχ. 3. *Πολλαπλασιασμὸς διὰ τῶν «ῥαβδίων τοῦ Νέπερ».*

ν' ἀθροίζωμεν διὰ τοῦ βλέμματος τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ἐγγεγραμμένους εἰς ἕκαστον σχηματιζόμενον παραλληλόγραμμον· οὕτω, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἀναγινώσκομεν κατὰ σειράν:

1, (5+3=) *8*, (0+2=) *2*, καὶ *5* (=1825).

Ἡ ἐν τῷ σχήματι εἰκονιζομένη διάταξις τῶν στηλῶν δίδει ταυτοχρόνως πάντα τὰ γινόμενα τοῦ 365 ἐπὶ τοὺς ἐννέα πρώτους ἀριθμούς.

Ἡ περιγραφεῖσα μέθοδος τοῦ Neper ἐτελειοποιήθη βαθμηδὸν ὑπὸ τοῦ ἰησουίτου Gaspar Schott τὸ πρῶτον, κατόπιν ὑπὸ τοῦ δόκτορος Roth καὶ τέλος ὑπὸ τοῦ Genaille, ὅστις ἐπέτυχε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν εὐχέρειαν καὶ ταχύτητα χρήσεως.

Γ') Λογιστικαὶ μηχαναί. Αἱ κυρίως λογιστικαὶ μηχαναὶ εἶναι συγκροτήματα μηχανισμῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται ἡ λύσις διαφόρων μαθηματικῶν προβλημάτων, ὡς ἡ ἐκτέλεσις τῶν τεσσάρων ἀριθμητικῶν πράξεων, ἡ ἐξαγωγὴ ῥιζῶν, ἡ λύσις ἐξισώσεων κλπ. Οἱ μηχανισμοὶ οὗτοι εἶναι, γενικῶς, λίαν περίπλοκοι, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ περιγραφῶσι λεπτομερῶς ἐνταῦθα. Θὰ περιορισθῶμεν μόνον νὰ ἀναπτύξωμεν κατὰ βάσιν τὸ σύστημα τῆς πρώτης λογιστικῆς μηχανῆς, τῆς ἐπινοηθείσης ὑπὸ τοῦ Πασκὰλ τῷ 1642.

Ἐντὸς κυτίου εἶναι διατεταγμένοι κατὰ σειρὰν ἰσομεγέθεις κύλινδροι μικροῦ πάχους, δυνάμενοι νὰ περιστρέφωνται περὶ ὁριζοντίων ἀξόνων. Ἡ κυλινδρικὴ ἐπιφάνεια ἑκάστου ἐξ αὐτῶν εἶναι διῃρημένη εἰς 10 ἴσα μέρη, φέροντα τοὺς ἀριθμοὺς 0—9, οἵτινες κατὰ τὴν περιστροφὴν τῶν κυλίνδρων ἐμφανίζονται διαδοχικῶς κάτωθεν σειρᾶς μικρῶν θυρίδων εὑρισκομένων ἐπὶ τοῦ καλύμματος τοῦ κυτίου. Τὸ σχῆμα 4 δίδει γραφικὴν διάταξιν μιᾶς τοιαύτης ἀριθμομηχανῆς μὲ τρεῖς κυλίνδρους.

Προφανὲς εἶναι ὅτι ἂν εἷς ἐκ τῶν κυλίνδρων τούτων, ἔχων τὸ 0 αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἀντίστοιχον θυρίδα τοῦ καλύμματος, περιστραφῇ κατὰ $\frac{1}{10}$, $\frac{2}{10}$, $\frac{3}{10}$ κλπ. περιστροφῆς, θὰ ἔλθουν διαδοχικῶς ὑπὸ τὴν θυρίδα οἱ ἀριθμοὶ 1, 2, 3 κλπ. Δι' εἰδικοῦ ἐξ ἄλλου μηχανισμοῦ ἐπιτυγχάνεται ὥστε, ὁσάκις ἕκαστος ἐκ τῶν δύο πρὸς τὰ δεξιὰ κυλίνδρων συμπληρώνῃ μίαν πλήρη περιστροφὴν (ὁπότε τὸ 0 αὐτοῦ ἐπανέρχεται πάλιν ὑπὸ τὴν θυρίδα), νὰ ἐπιφέρῃ αὐτομάτως μετακίνησιν τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτοῦ κυλίνδρου κατὰ $\frac{1}{10}$ περιστροφῆς.

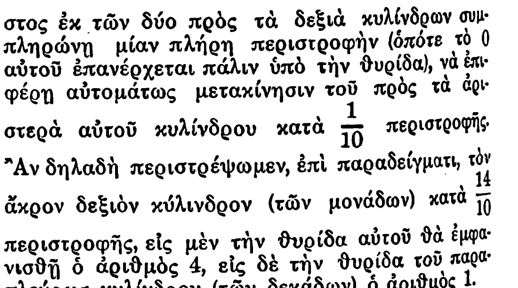

Σχ. 4. *Γραφικὴ διάταξις τῆς ἀριθμομηχανῆς τοῦ Πασκάλ.*

Ἂν δηλαδὴ περιστρέψωμεν, ἐπὶ παραδείγματι, τὸν ἄκρον δεξιὸν κύλινδρον (τῶν μονάδων) κατὰ $\frac{14}{10}$ περιστροφῆς, εἰς μὲν τὴν θυρίδα αὐτοῦ θὰ ἐμφανισθῇ ὁ ἀριθμὸς 4, εἰς δὲ τὴν θυρίδα τοῦ παραπλεύρως κυλίνδρου (τῶν δεκάδων) ὁ ἀριθμὸς 1.

Ὑποθέσωμεν ἤδη ὅτι πρόκειται ν' ἀθροίσωμεν τοὺς ἀριθμοὺς 465 καὶ 352. Θὰ φέρωμεν ἐν πρώτοις τοὺς κυλίνδρους εἰς τοιαύτας θέσεις, ὥστε νὰ ἐμφανίζεται ὑπὸ τὰς θυρίδας τοῦ καλύμματος ὁ ἀριθμὸς 465. Διὰ νὰ ἔχωμεν τὸ ἄθροισμα τῶν μονάδων (5+2) πρέπει νὰ μετακινήσωμεν τὸν ἀκραῖον δεξιὸν κύλινδρον κατὰ $\frac{2}{10}$ περιστροφῆς. Ὁ ὑπὸ τὰς θυρίδας φαινόμενος ἀριθμὸς θὰ γίνῃ τότε 467. Διὰ νὰ προσθέσωμεν κατόπιν τὰς δεκάδας μετακινοῦμεν τὸν μεσαῖον κύλινδρον κατὰ $\frac{5}{10}$ περιστροφῆς, ὁπότε, ὡς ἀνωτέρω ἐξηγήθη, εἰς μὲν τὴν θυρίδα αὐτοῦ ὁ ἀριθμὸς 6 θὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1, εἰς δὲ τὴν θυρίδα τῶν ἑκατοντάδων ὁ ἀριθμὸς 4 θὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ 5· θὰ ἐμφανίζεται δηλαδὴ συνολικῶς ὁ ἀριθμὸς 517. Προσθέτομεν τέλος καὶ τὰς 3 ἑκατοντάδας διὰ μετακινήσεως τοῦ ἀντιστοίχου κυλίνδρου κατὰ $\frac{3}{10}$ περιστροφῆς, ὁπότε ὁ ὑπὸ τὰς θυρίδας ἀριθμὸς θὰ γίνῃ 817, ἴσος δηλαδὴ πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν δύο προσθετέων. Μὲ τὴν ἰδίαν εὐκολίαν ἐκτελεῖται ἡ ἀφαίρεσις δύο ἀριθμῶν, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι αἱ περιστροφαὶ τῶν κυλίνδρων πρέπει νὰ γίνωνται κατὰ τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν.

Ἡ πρώτη αὕτη λογιστικὴ μηχανὴ ὑπέστη βαθμηδὸν πλείστας ὅσας τροποποιήσεις, τόσον ὑπὸ συγχρόνων τοῦ Πασκάλ, ὅσον καὶ ὑπὸ μεταγενεστέρων ἐρευνητῶν, μέχρις οὗ διεμορφώθη εἰς τοὺς σημερινοὺς τελειοτάτους τύπους.

Digitized by Google

Εἰς πάσας τὰς ἐν χρήσει σήμερον λογιστικὰς μηχανὰς διακρίνομεν τρία οὐσιώδη μέρη:

α') Τὴν διάταξιν «ἐγγραφῆς» τοῦ ἀριθμοῦ ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ ἐκτελέσωμεν ἀριθμητικήν τινα πρᾶξιν. Γίνεται δὲ ἡ ἐγγραφὴ τοῦ ἀριθμοῦ μέσῳ μικρῶν μοχλῶν (σχ. 5), μετακινούντων τοὺς κυλίνδρους, οὕτως ὥστε τὰ ψηφία τοῦ ἀριθμοῦ νὰ ἐμφανίζωνται κάτωθεν μιᾶς εἰδικῆς πρὸς τοῦτο σειρᾶς θυρίδων τοῦ καλύμματος τῆς μηχανῆς. Εἰς ἄλλας πάλιν μηχανὰς (σχ. 6) ἡ ἐγγραφὴ γίνεται διὰ πιέσεως τῶν ἀντιστοιχούντων εἰς τὰ ψηφία τοῦ ἀριθμοῦ πλήκτρων.

β') Τὸν «ἀθροιστὴν» (totalisateur), ἑτέραν δηλαδὴ σειρὰν θυρίδων, ὑπὸ τὴν ὁποίαν φαίνονται τὰ διδόμενα ἀθροίσματα ἢ γινόμενα.

γ') Τὸν «κινητῆρα», διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ μεταφορὰ τοῦ ἐγγραφομένου ἀριθμοῦ εἰς τὸν ἀθροιστήν. Αἱ ἁπλούστεραι μηχαναὶ φέρουσι πρὸς τοῦτο ἁπλοῦν στρόφαλον, περιστρεφόμενον διὰ τῆς χειρός, αἱ δὲ τελειότεραι εἶναι ἐφωδιασμέναι δι' ἠλεκτροκινητῆρος.

Πρὸ πάσης χρήσεως τῆς μηχανῆς πρέπει αἱ ἐνδείξεις τόσον τῆς διατάξεως τοῦ ἀθροιστοῦ, ὅσον καὶ τῆς διατάξεως τῆς ἐγγραφῆς ν' ἀχθῶσιν εἰς τὸ 0, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνεται δι' εἰδικοῦ δι' ἑκάστην διάταξιν μοχλοῦ ἢ πλήκτρου.

Ἂν ἤδη πρόκειται νὰ προσθέσωμεν δύο ἢ ὁσουσδήποτε ἀριθμούς, ἐγγράφομεν τὸν πρῶτον ἐξ αὐτῶν (ὡς ἀνωτέρω ἐξηγήθη), μεθ' ὅ, διὰ μιᾶς περιστροφῆς τοῦ στροφάλου, ὁ ἐγγραφεὶς ἀριθμὸς μεταφέρεται εἰς τὸν ἀθροιστήν. Ἐπαναφέρομεν

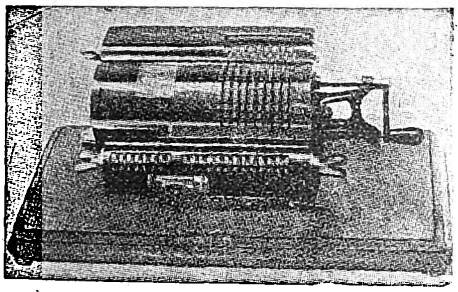

Σχ. 5. *Λογιστικὴ μηχανὴ λειτουργοῦσα διὰ μοχλῶν καὶ στροφάλου.*

τότε τὴν διάταξιν ἐγγραφῆς εἰς τὸ 0 καὶ ἐγγράφομεν τὸν ἑπόμενον προσθετέον, ὅστις διὰ τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω χειρισμοῦ μεταφέρεται καὶ οὗτος εἰς τὸν ἀθροιστήν, προστιθέμενος εἰς τὸν προηγούμενον. Προχωροῦντες οὕτω δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὸ ἄθροισμα ὁσωνδήποτε προσθετέων.

Διὰ ν' ἀφαιρέσωμεν ἕνα ἀριθμὸν Α ἀπὸ ἑνὸς ἄλλου Β, ἐγγράφομεν ἐν πρώτοις τὸν μειωτέον Β εἰς τὴν οἰκείαν διάταξιν καὶ περιστρέφοντες κατόπιν τὸ στρόφαλον μεταφέρομεν αὐτὸν εἰς τὸν ἀθροιστήν. Εἶτα, ἀφοῦ ἐγγράψωμεν τὸν ἀφαιρετέον, ἐκτελοῦμεν πάλιν μίαν περιστροφὴν τοῦ στροφάλου, ἀλλὰ κατὰ διεύθυνσιν ἀντίθετον. Ὁ δεικνυόμενος τότε ὑπὸ τοῦ ἀθροιστοῦ μειωτέος θὰ ἐλαττωθῇ κατὰ τὸν ἀφαιρετέον καὶ θὰ μᾶς δώσῃ τὴν διαφοράν.

Προκειμένου περὶ πολλαπλασιασμοῦ, ἐγγράφομεν ὁμοίως ὡς ἀνωτέρω τὸν πολλαπλασιαστέον, κατόπιν δὲ περιστρέφομεν τὸν στρόφαλον τόσας φο-

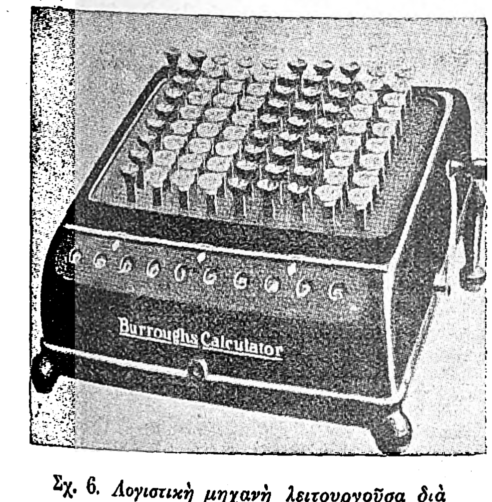

Σχ. 6. *Λογιστικὴ μηχανὴ λειτουργοῦσα διὰ πλήκτρων καὶ στροφάλου.*

ρὰς ὅσαι εἶναι αἱ μονάδες τοῦ πολλαπλασιαστοῦ. Ὑποθέσωμεν, ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι ζητοῦμεν τὸ γινόμενον 312×5. Διὰ τῶν πέντε ἀλλεπαλλήλων περιστροφῶν τοῦ στροφάλου ὁ ἐγγραφεὶς ἀριθμὸς 312 θὰ μεταφερθῇ πεντάκις εἰς τὸν ἀθροιστήν, ὅστις κατὰ συνέπειαν θὰ δείξῃ ἐν τέλει τὸ ἄθροισμα 312+312+312+312+312, ἤτοι τὸ γινόμενον 312×5. Ἐπειδὴ ὅμως, ἂν ὁ πολλαπλασιαστὴς εἶναι πολυψήφιος, ἡ ἐργασία αὕτη θὰ ἦτο μακρὰ καὶ κουραστική, ὑπάρχει εἰς τὴν μηχανὴν εἰδικὴ διάταξις, διὰ τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ μεταθέτωμεν τὸν ἀθροιστὴν ἀνὰ μίαν θέσιν πρὸς τὰ δεξιά, ὁσάκις μεταβαίνομεν ἀπὸ μίαν τάξιν μονάδων τοῦ πολλαπλασιαστοῦ εἰς τὴν ἀμέσως ἀνωτέραν. Ὑποθέσωμεν π. χ. ὅτι ζητοῦμεν τὸ γινόμενον 2514×637.

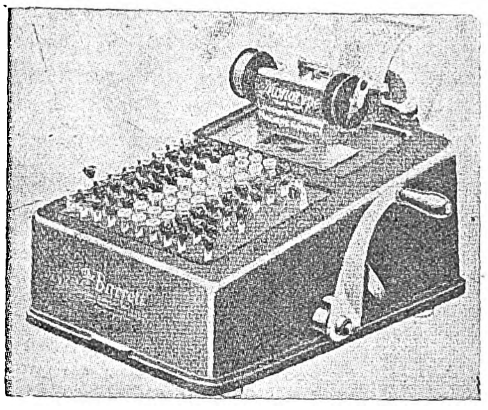

Σχ. 7. *Λογιστικὴ μηχανὴ διὰ πλήκτρων, ἀποτυποῦσα τοὺς λογαριασμοὺς ἐπὶ ταινίας χάρτου.*

Ἐγγράφομεν ἐν πρώτοις τὸν 2514 εἰς τὴν διάταξιν τῆς ἐγγραφῆς. Ἂν τότε στρέψωμεν ἑπτάκις τὸ στρόφαλον, ὁ ἀθροιστὴς θὰ μᾶς δείξῃ τὸ γινόμενον τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐπὶ 7. Μεταθέτομεν κατόπιν τὸν ἀθροιστὴν κατὰ μίαν θέσιν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ στρέφομεν τὸ στρόφαλον 3 φορὰς (ὅσαι εἶναι αἱ δεκάδες τοῦ πολλαπλασιαστοῦ)· τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ὅτι θὰ προστεθῇ τρὶς ὁ ἀριθμὸς 2514 εἰς τὰς *δεκάδας* τοῦ προηγουμένου. Μετατιθεμένου δὲ καὶ πάλιν τοῦ ἀθροιστοῦ μίαν θέσιν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ περιστεφομένου τοῦ στροφάλου ἑξάκις, θὰ προστεθῇ ἑξάκις ὁ 2514 εἰς τὰς *ἑκατοντάδας*. Θὰ γίνῃ δηλαδὴ εἰς τὸν ἀθροιστὴν ἡ ἑξῆς σειρὰ προσθηκῶν:

(2514×7=)	17598
(2514×3=)	7542
(2514×6=)	15084
	1601418

Πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπὸ σφαλμάτων, ἡ μηχανὴ φέρει καὶ διάταξιν «μετρητοῦ», ἥτις σημειοῖ πόσας φορὰς ἐστράφη τὸ στρόφαλον εἰς ἑκάστην θέσιν

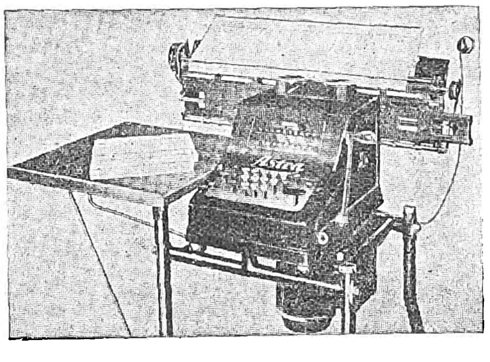

Σχ. 8. *Λογιστικὴ μηχανὴ διὰ πλήκτρων καὶ ἠλεκτροκινητῆρος, ἀποτυποῦσα τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ ἐξαγόμενα τῶν πράξεων ἐπὶ φύλλου χάρτου.*

τοῦ ἀθροιστοῦ, ἐγγράφει δηλαδή, ἐν ἄλλοις λόγοις, τὸν πολλαπλασιαστήν.

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν διαιρέσεως ἐγγράφομεν πρῶτον τὸν διαιρετέον καὶ μεταφέρομεν αὐτὸν εἰς τὸν ἀθροιστήν. Κατόπιν ἐγγράφομεν τὸν διαιρέτην καὶ ἀρχίζομεν περιστρέφοντες τὸ στρόφαλον, κατὰ διεύθυνσιν ἀντίθετον τῆς προηγουμένης, μέχρις οὗ ὁ ἐν τῷ ἀθροιστῇ διαιρετέος, μειούμενος διαδοχικῶς κατὰ τὸν διαιρέτην, φθάσῃ εἰς τὸ 0, ἢ εἰς μικρότερον ἀπὸ τὸν διαιρέτην ὑπόλοιπον. Τὸ πηλίκον δίδεται ὑπὸ τοῦ μετρητοῦ.

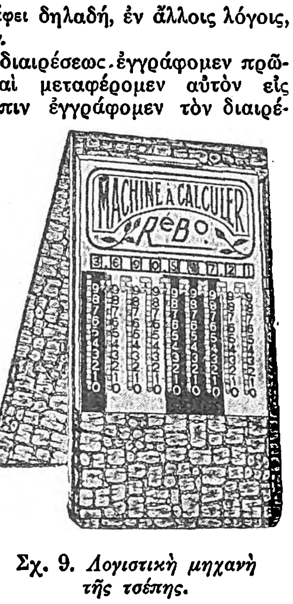

Σχ. 9. *Λογιστικὴ μηχανὴ τῆς τσέπης.*

Εἰς τὰς νεωτάτας λογιστικὰς μηχανὰς ἡ κίνησις, ὡς προελέχθη, γίνεται οὐχὶ διὰ στροφάλου ἀλλὰ δι' ἠλεκτροκινητῆρος, ὅστις περιστρέφει τὴν συσκευὴν τόσας φοράς, ὅσος εἶναι ὁ ἐπὶ τοῦ πιεσθέντος πλήκτρου ἀριθμός. Εἴς τινας ἐξ αὐτῶν αἱ ἐγγραφαὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεων ἐκτυποῦνται κατὰ στήλας ἐπὶ εἰδικῶν ταινιῶν (σχ. 7), ἢ ἐπὶ φύλλων χάρτου (σχ. 8), εἰς τὸ τέλος δὲ τῶν στηλῶν ἐκτυποῦται τὸ συνολικὸν αὐτῶν ἄθροισμα.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισαν κατασκευαζόμεναι καὶ φορηταὶ ἀθροιστικαὶ μηχαναὶ (σχ. 9), ἐλαχίστου βάρους καὶ ὄγκου, εἰς σχῆμα χαρτοφυλακίου. Εἰς αὐτὰς οἱ ἀριθμοὶ εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἐπὶ ταινιῶν, μετακινουμένων διά τινος αἰχμῆς, ἢ διὰ μολυβδίδος. Τὰ ἀθροίσματα ἢ αἱ διαφοραὶ φαίνονται εἰς τὴν ἄνω σειρὰν τῶν θυρίδων.

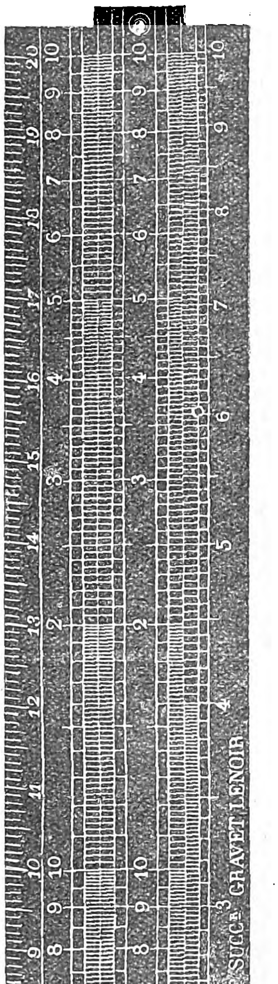

Σχ. 10. *Διάγραμμα λογιστικοῦ κανόνος.*

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λογιστικῶν μηχανῶν δύνανται ἐπίσης νὰ ταχθῶσι τὰ «αὐτόματα ταμεῖα» τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, διὰ τῶν ὁποίων τὰ εἰσπραττόμενα ποσὰ ἐκτυποῦνται ἐπὶ εἰδικῶν δελτίων διδομένων εἰς τὸν πελάτην, ταυτοχρόνως δὲ καὶ ἐπὶ εἰδικῆς ταινίας χάρτου. Αἱ μηχαναὶ αὗται δίδουσιν εἰς πᾶσαν στιγμὴν τὸ ἄθροισμα τῶν γενομένων εἰσπράξεων.

Δ') Λογαριθμικὰ ὄργανα (Λογιστικὸς κανών). Ὡς εἶναι γνωστόν, ὁ λογάριθμος ἑνὸς γινομένου ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν λογαρίθμων τῶν παραγόντων. Ἂν δηλαδὴ ἔχωμεν ἐγγράψει εἰς μίαν στήλην τοὺς ἀκεραίους ἀριθμούς, ἔναντι δὲ αὐτῶν, εἰς γειτονικὴν στήλην, τοὺς λογαρίθμους των, δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὸ γινόμενον δύο ἀριθμῶν Α×Β ἢ καὶ πλειοτέρων) ὡς ἑξῆς: Προσθέτομεν τοὺς λογαρίθμους αὐτῶν α+β καὶ ἀναζητοῦμεν εἰς τὴν στήλην τῶν λογαρίθμων τὸ εὑρεθὲν ἄθροισμα· ὁ ἔναντι τούτου εὑρισκόμενος ἀριθμὸς εἶναι τὸ ζητούμενον γινόμενον. Δι' ἑνὸς τοιούτου πίνακος δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ἐκτελέσωμεν διαιρέσεις καὶ ἐξαγωγὰς ριζῶν.

Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς βασίζονται τὰ λεγόμενα *λογαριθμικὰ λογιστικὰ ὄργανα*, ἐκ τῶν ὁποίων ἁπλούστερον καὶ εὐχρηστότερον εἶναι ὁ *λογιστικὸς κανών*. Δι' αὐτοῦ ἐκτελοῦνται τάχιστα (μετὰ προσεγγίσεως ἐπαρκοῦς διὰ τὰς πρακτικὰς χρήσεις) αἱ πράξεις τοῦ πολλαπλασιασμοῦ καὶ τῆς διαιρέσεως καὶ αἱ ἐξαγωγαὶ ριζῶν, δύναται δ' ἐπίσης οὗτος νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ δι' ἀλγεβρικοὺς λογισμούς, μέχρι καὶ τῆς λύσεως ἐξισώσεων τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου ἀκόμη, βαθμοῦ.

Ὁ λογιστικὸς κανὼν κατασκευάζεται εἴτε ἐκ ξύλου, εἴτε ἐκ πλαστικῆς ὕλης, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ δύο τεμαχίων: α') ἐκ τοῦ κυρίως κανόνος, μήκους συνήθως 20 ἑκατοστομέτρων, φέροντος κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ διαμήκη αὔλακα· β') ἐξ ἄλλου στενοτέρου κανόνος, τοῦ καλουμένου *σύρτου*, ὅστις ὀλισθαίνει ὑπὸ ἐλαφρὰν τριβὴν ἐντὸς τῆς αὔλακος τοῦ προηγουμένου.

Ἐκ τῶν πολλῶν τύπων τοῦ ὀργάνου τούτου θὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα τὸν ἁπλούστερον, τοῦ

Digitized by Google

ὁποίου διάγραμμα δίδει τὸ παρατιθέμενον σχῆμα 10.

Ὁ κυρίως κανὼν φέρει κατὰ τὸ ἐξώτατον μέρος μιᾶς ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ κλίμακα διῃρημένην εἰς ἑκατοστόμετρα καὶ χιλιοστόμετρα, μὴ χρησιμεύουσαν διὰ τοὺς λογαριασμούς. Αἱ λογιστικαί του κλίμακες εἶναι διατεταγμέναι ὡς ἀκολούθως:

α΄) Εἰς τὴν ἄνω πλευρὰν τοῦ κανόνος εἶναι χαραγμένη κλῖμαξ, τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον ἥμισυ φέρει τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Ἔχει δὲ κανονισθῆ ἡ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1 ἀπόστασις οἱουδήποτε ἐκ τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν, οὕτως, ὥστε νὰ εἶναι αὕτη ἀνάλογος πρὸς τὸν λογάριθμον τοῦ ἀριθμοῦ τούτου. Τὸ δεύτερον ἐν συνεχείᾳ τμῆμα τῆς κλίμακος εἶναι ἐντελῶς ὅμοιον πρὸς τὸ πρῶτον, φέρον τοὺς ἀριθμοὺς 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, οἵτινες ὅμως δέον νὰ ἀναγινώσκωνται ὡς 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100.

β΄) Ὁ σύρτης φέρει κλίμακα ἐντελῶς ὁμοίαν πρὸς τὴν ἄνω κλίμακα τοῦ κανόνος

γ΄) Εἰς τὴν κάτω πλευρὰν τοῦ κανόνος ὑπάρχει τρίτη κλῖμαξ, ἀνάλογος πρὸς τὰς προηγουμένας, μὲ ὑποδιαιρέσεις ὅμως διπλασίου ἀκριβῶς μήκους· οὕτω π. χ. ἡ ἀπόστασις 1 ἕως 5 τῆς κάτω κλίμακος εἶναι διπλασία τῆς ἀποστάσεως 1 ἕως 5 τῆς ἄνω.

Τὰ μήκη τῶν ὑποδιαιρέσεων τῆς ἄνω κλίμακος τοῦ κανόνος καὶ τῆς κλίμακος τοῦ σύρτου ἀντιστοιχοῦσιν, ὡς προελέχθη, εἰς τοὺς λογαρίθμους τῶν ἀριθμῶν τοὺς ὁποίους φέρουσιν· ἄρα αἱ διπλασίου μήκους ὑποδιαιρέσεις τῆς κάτω κλίμακος τοῦ κανόνος ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τοὺς λογαρίθμους

μενον ἄνωθεν τοῦ ἀριθμοῦ 5,7 τοῦ σύρτου. Εὑρίσκομεν οὕτω 13,1.

2) Ζητοῦμεν τὸ πηλίκον $x = \frac{13,9}{7,3}$. —Γράφομεν $\frac{x}{1} = \frac{13,9}{7,3}$. Φέρομεν τὸ 7,3 τοῦ συρτοῦ κάτωθεν τοῦ 13,9 τοῦ κανόνος καὶ ἀναγινώσκομεν τὸν ἀριθμὸν τῆς ἄνω κλίμακος τοῦ κανόνος, τὸν κείμενον ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν 1 τοῦ σύρτου. Εὑρίσκομεν οὕτω 1,9.

3) Ζητοῦμεν $x = \frac{7,3 \times 2,6}{4,2}$. —Γράφομεν $\frac{x}{2,6} = \frac{7,3}{4,2}$. Φέρομεν τὸ 4,2 τοῦ σύρτου ὑπὸ τὸ 7,3 τοῦ κανόνος· τὸ x εὑρίσκεται ἄνω τοῦ ἀριθμοῦ 2,6 τοῦ σύρτου. Εὑρίσκομεν οὕτω 4.52.

4) Λύσωμεν τὴν ἐξίσωσιν: $x^2 + 3,9x - 16 = 0$.

Ἐκ τῶν δύο ῥιζῶν τοῦ x^2 ἡ μία εἶναι θετικὴ καὶ ἡ ἄλλη ἀρνητική, αἱ δὲ ἀπόλυτοι τιμαὶ αὐτῶν ἔχουσι γινόμενον 16 καὶ διαφορὰν 3,9. Ἡ ἐξίσωσις δύναται νὰ γραφῇ οὕτω: $x(x + 3,9) = 16$. Διὰ τὴν λύσιν αὐτῆς ἀναστρέφομεν τὸν σύρτην καὶ τοποθετοῦμεν τὸν ἀριθμὸν 1 αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν 16 τοῦ κανόνος· ζητοῦμεν τότε ἐπὶ τοῦ κανόνος καὶ ἐπὶ τοῦ σύρτου δύο ἀριθμούς, οἱ ὁποῖοι νὰ εἶναι ὁ εἷς ὑπὸ τὸν ἄλλον καὶ τῶν ὁποίων ἡ διαφορὰ νὰ εἶναι 3,9. Οἱ ἀριθμοὶ 2,5 καὶ 6,4 πληροῦσι τὸν ὅρον τοῦτον· ἄρα αἱ ῥίζαι τῆς ἐξισώσεως εἶναι 2,5 καὶ — 6,4.

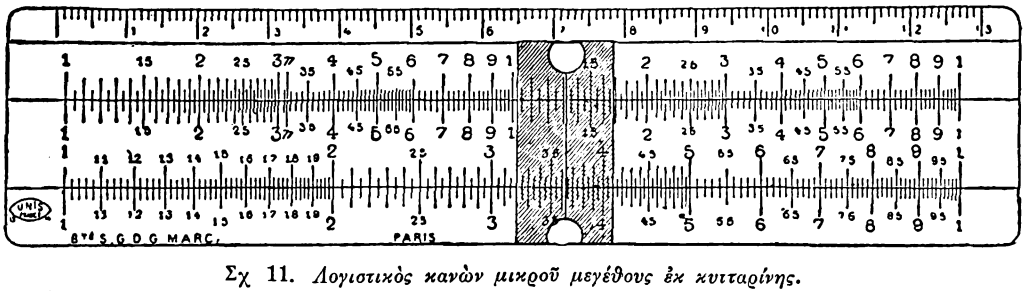

Σχ 11. *Λογιστικὸς κανὼν μικροῦ μεγέθους ἐκ κυτταρίνης.*

τῶν τετραγώνων τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν. Ἕπεται ἄρα ὅτι ἀριθμός τις ρ τῆς ἄνω κλίμακος τοῦ κανόνος, εὑρισκόμενος κατέναντι τοῦ ἀριθμοῦ ν τῆς κάτω κλίμακος, εἶναι τὸ τετράγωνον τοῦ ν· οὕτω, ἀπέναντι π. χ. τῶν ἀριθμῶν 2 καὶ 3 τῆς κάτω κλίμακος ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ ἄνω κλίμακι τοὺς ἀριθμοὺς 4 καὶ 9. Τοῦτο ἐπιτρέπει νὰ ὑπολογίζωμεν εὐκόλως τὰ τετράγωνα τῶν ἀριθμῶν, ἢ τὰς τετραγωνικὰς αὐτῶν ῥίζας.

Ἡ χρῆσις τοῦ λογιστικοῦ κανόνος εὐχεραίνεται ἀπὸ τὰς ἑξῆς δύο παρατηρήσεις, πρὸς σαφεστέραν τῶν ὁποίων ἐξήγησιν θὰ παραστήσωμεν τὸν κανόνα διὰ τριῶν παραλλήλων εὐθειῶν, ἐξ ὧν ἡ μεσαία ἀντιπροσωπεύει τὸν σύρτην.

I) Εἰς κάθε θέσιν τοῦ σύρτου, ἂν α καὶ α΄ εἶναι δύο ἀριθμοὶ σημειούμενοι ἐπὶ τῆς ἄνω κλίμακος

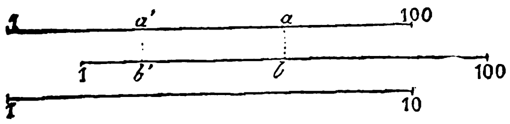

τοῦ κανόνος καὶ β καὶ β΄ δύο ἀριθμοὶ τοῦ σύρτου κείμενοι ἀντιστοίχως ὑπὸ τοὺς α καὶ α΄, θὰ ἔχωμεν $\frac{\alpha}{\beta} = \frac{\alpha'}{\beta'}$.

II) Ἂν ἀναστρέψωμεν τὸν σύρτην, ἂν φέρωμεν δηλαδὴ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρχικῶς τοποθετημένον πρὸς τὰ δεξιά, τότε ἂν οἱ ἐπὶ τοῦ σύρτου ἀριθμοὶ β, β΄ εὑρίσκωνται ἀντι-

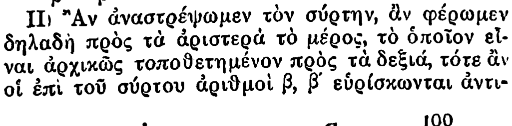

στοίχως ὑπὸ τοὺς α καὶ α΄ τῆς κλίμακος τοῦ κανόνος καὶ θὰ ἔχωμεν $\alpha\beta = \alpha'\beta'$.

Πράγματι:

$\lambda o\gamma\, \alpha - \lambda o\gamma\, \alpha' = \lambda o\gamma\, \beta' - \lambda o\gamma\, \beta$.

ἐξ οὗ

$\lambda o\gamma\, \alpha + \lambda o\gamma\, \beta = \lambda o\gamma\, \alpha' + \lambda o\gamma\, \beta'$.

ἢ $\lambda o\gamma\, \alpha\beta = \lambda o\gamma\, \alpha'\beta'$.

ἄρα $\alpha\beta = \alpha'\beta'$.

Ἐφαρμογαί: 1) Εὕρωμεν τὸ γινόμενον $x = 2,3 \times 5,7$. — Γράφομεν $\frac{x}{5,7} = \frac{2,3}{1}$. Φέρομεν τὸ 1 τοῦ σύρτου ὑπὸ τὸ 2,3 τῆς ἄνω κλίμακος τοῦ κανόνος καὶ

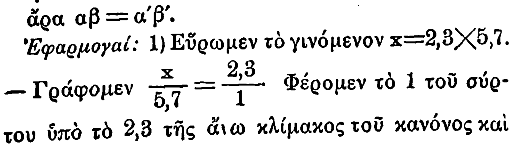

ἀναγινώσκομεν τὸν ἀριθμὸν τοῦ κανόνος τὸν κεί-

Ὁ λογιστικὸς κανὼν παρέχει ἐπίσης, μετ' ἐξαιρετικῆς ταχύτητος, τὴν λύσιν πλήθους ἄλλων προβλημάτων. Τὰ ἐξαγόμενα τῶν δι' αὐτοῦ ἐκτελουμένων πράξεων δίδονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ προσέγγισιν, ἥτις εἶναι τόσον μικροτέρα, ὅσον μεγαλύτερον εἶναι τὸ μῆκος τοῦ κανόνος. Δι' ἀκριβεστέρους ὑπολογισμοὺς χρησιμοποιοῦνται ἄλλα ὄργανα βασιζόμενα ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ὡς ὁ *λογιστικὸς κύλινδρος*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι χαραγμένη μεγάλου μήκους ἑλικοειδὴς κλῖμαξ, τὸ *λογιστικὸν τύμπανον*, καὶ ἡ *λογιστικὴ ταινία*.

Ε΄) Ἀλγεβρικαὶ μηχαναί. Αὗται εἶναι ἢ τοῦ τύπου τῶν κυρίως λογιστικῶν μηχανῶν, κατεσκευασμέναι εἰδικῶς διὰ τὴν ἐπίλυσιν ἐξισώσεων, ἢ βασίζονται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν λογαριθμικῶν λογιστικῶν ὀργάνων. Ἰδιαζόντως χρήσιμοι ἐκ τῶν μηχανῶν τούτων εἶναι αἱ δίδουσαι τὴν τιμὴν συναρτήσεως, ὁριζομένης ὑπὸ διαφορικῆς ἐξισώσεως (περὶ ὧν βλ. λ. *ὁλοκληρωτικαὶ μηχαναὶ* καὶ *ἐμβαδόμετρα*). Γ. Ζ.

— **λογιστικοὶ** ***πίνακες.*** Καλοῦνται οὕτω πίνακες, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων παρέχεται ἡ τιμὴ ἑνὸς μεγέθους ἡ ἀντιστοιχοῦσα εἰς ὡρισμένας τιμὰς ἄλλων μεγεθῶν, ἐξ ὧν τὸ ζητούμενον ἐξαρτᾶται· π. χ. δύνανται νὰ καταρτισθῶσι πίνακες παρέχοντες, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τύπου τοῦ Laplace, τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν. Ἐπίσης δύνανται νὰ καταρτισθῶσι λογιστικοὶ πίνακες παρέχοντες τὴν τιμὴν τῆς χρεωλυτικῆς δόσεως, ὅταν δοθῇ τὸ κεφάλαιον, τὸ ἐπιτόκιον καὶ ὁ χρόνος. Ἐπίσης ὑπάρχουσι πίνακες δίδοντες τὰς τιμὰς τῶν ἐλλειπτικῶν συναρτήσεων, τῶν εὐληριανῶν ὁλοκληρωμάτων κ.ο.κ. Οἱ λογαριθμικοὶ πίνακες εἶναι λογιστικοὶ πίνακες ἀλλὰ τῆς μεγαλυτέρας δυνατῆς γενικότητος, καθὸ χρησιμεύοντες εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς ἐν γένει. Σ. Μ.-Ο

— **λογιστικὸν** ***ἀβάκιον*** (βλ. λ. *ἄβαξ*).

— **λογιστικὸς** ***κανών*** (βλ. λ. *λογιστικαὶ* μηχαναὶ [Λογαριθμικὰ ὄργανα]).

λογιστικότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λογιστικοῦ, ἡ ἱκανότης, ἡ δεξιότης περὶ τὰς λογιστικὰς πράξεις.

Λογιωτατίδης, ***Γεώργιος.*** Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰγίνης. Προσήνεγκεν εἰς τὸν Ἀγῶνα πολλὰς ὑπηρεσίας, ἰδίως κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ὁπότε μετὰ τοῦ *Σ. Μαρκέλλου* ἐξήγειρε τὴν Αἴγιναν καὶ ἐξώπλισεν ἰδίαις δαπάναις μικρὰ αἰγινιτικὰ πλοιάρια, διὰ τῶν ὁποίων ἐβοήθησε τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν, τροφοδοτῶν τοὺς ἐπαναστάτας καὶ κομίζων ἀπὸ τὰς Σπέτσας πολεμεφόδια. Γ. Δ. Κ.

λογιωτατίζω· φαίνομαι, ὑποκρίνομαι τὸν λογιώτατον, κάμνω ἐπίδειξιν πολυμαθοῦς.

λογιωτατισμός. Ἐκλήθη οὕτω, κατὰ τὰ μέσα πιθανῶς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος, ἡ μεταξὺ τῶν λογίων, ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη αἰώνων τῆς δουλείας ἐν Κωνσταντινουπόλει κυρίως παρουσιασθεῖσα τάσις πρὸς χρησιμοποίησιν ἔν τε τῷ προφορικῷ καὶ τῷ γραπτῷ λόγῳ στοιχείων τῆς λογίας παραδόσεως. Τὸ ἐξ οὗ παράγεται ἡ λέξις παραθετικὸν τοῦ λόγιος *λογιώτατος* ἐχρησιμοποιεῖτο ἐπὶ τουρκοκρατίας ὡς τιμητικὴ προσηγορία τῶν ἐγγραμμάτων καὶ κυρίως τῶν διδασκάλων καὶ κληρικῶν. Ἀπὸ τοῦ *λογιώτατος* παρήχθησαν καὶ τὰ παράγωγα: *λογιωτατίδιον, λογιωτατικός, λογιωτατικώτερος, λογιωτατίνα, λογιωτατίσκος, λογιωτατιστικότης, λογιωτατοκρατία* καὶ τὸ σύνθετον *σοφολογιώτατος* (καὶ *σοφολογιωτατισμός*). Ἡ λέξις ἐνωρὶς κατήντησε νὰ σημαίνῃ πνευματικὸν μανδαρινισμὸν καὶ σχολαστικισμόν, λόγῳ τῶν ὑπερβολῶν τῶν φίλων τῆς τάσεως ταύτης καὶ τῆς κενότητός των. Τὸν λογιωτατισμὸν ἐσατίρισε καὶ ὁ Βυζάντιος ἐν τῇ «Βαβυλωνίᾳ» αὐτοῦ καὶ ἔψεξεν ὁ Δ. Σολωμὸς ἐν τῷ «Διαλόγῳ ποιητοῦ καὶ σοφολογιωτάτου». —Ω

λογιώτατος, *—η, —όν·* βλ. *λόγιος.*

Λόγκαν (Logan) *[Γεωγρ.].* Ὄρος τοῦ Καναδᾶ πλησίον τῶν συνόρων τῆς Ἀλάσκας, εἰς ἀπόστασιν 72 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ ἔχει ὕψος 6.050 μ. Δ. Σ. Δ.

Λογκανῖκος *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1.351. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται οἱ συνοικισμοὶ *Βεργαδέϊκα* καὶ *Κυπαρίσσι.* Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ταϋγέτου (ὑψόμ. 900 μ.), εἰς ἣν θέσιν ἦτο ἐκτισμένη ἡ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀκμάσασα ὁμώνυμος πόλις, ἧς ἐρείπια σῴζονται ἤδη. Εἰς ἀπόστασιν 15΄ τῆς ὥρας ὑψοῦται τὸ κάστρον τοῦ ἀρχαίου Λογκανίκου, παρ' αὐτὸ δὲ σῴζονται, εἰς καλὴν κατάστασιν, αἱ βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου», «Ἅγιοι Θεόδωροι» καὶ «Ἅγιος Γεώργιος», κτισθεῖσαι πρὸ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος. Α. Λ. ΠΕΡΙΒΟΛΙΩΤΗΣ

Λογκάου (Logau), ***Φρειδερῖκος, βαρῶνος φὸν—.*** Γερμανὸς ποιητὴς (1604—1655). Ἐγένετο πασίγνωστος διὰ τὰ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Salomon v Golaw* δημοσιευθέντα ἐπιγράμματά του («Erstes Hundert deutscher Reimensprüche» 1638, «Deutscher Siungedichte Drey Tausend» 1654), εἰς τὰ ὁποῖα ἐμφανίζεται πλήρης εὐγενῶν ἰδανικῶν καὶ ὑγιῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων. Ἐκλογὴ τῶν ἔργων του ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Φίσερ ἐν «Reclams Univ.-Bibl.». Γ. Ε. Κ.

Λογκάστρα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 854. Χ. Δ.

λογκατσάρια (τὰ) *[Λαογρ.]·* βλ. λ. *κουδουναραῖοι.*

Λόγκε (Loge) *[Σκανδ. Μυθολ.].* Προσωποίησις τοῦ πυρός, ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ μυθολογίᾳ τοῦ Βορρᾶ. Ὑπὸ τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ ταυτίζεται μετὰ τοῦ *Λόκι* (βλ. λ.).

Λογκόνε, καὶ ***Λογκόν,*** ἢ ***Λογκοὺν*** (Logone, Logoun) *[Γεωγρ.].* —1) Χώρα τοῦ κεντρικοῦ Σουδὰν ἐν Ἀφρικῇ, πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς λίμνης Τσάντ. Ἔχει ἔκτασιν 8000 τ. χλμ. καὶ 250 000 κατ., Μωαμεθανοὺς τὸ θρήσκευμα. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ ἔχει πολλὰς λίμνας. Τὸ ἔδαφος παράγει βάμβακα, καπνὸν καὶ λαχανικά. Ἐν αὐτῇ ἐνδιαιτῶνται πλῆθος ἐλεφάντων, βουβάλων, ὑαινῶν, κροκοδείλων, ἱπποποτάμων, λεόντων, λεοπαρδάλεων, ῥινοκέρων. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Καρνὰκ-Λογκόνε*, μὲ 15.000 κατ., κυριώτερον δὲ ἐμπορικὸν κέντρον ἐξαγωγῆς ἐλεφαντόδοντος ἡ *Ντίζνα.* —2) Ποταμὸς τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Ἀποτελεῖται ἐξ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ βραχίονος, ὧν ὁ πρῶτος πηγάζει ἐκ τοῦ Καμερούν, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τοῦ ὄρους Οὐμπάκα καὶ οἵτινες μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Β καὶ ΒΑ. ἑνοῦνται εἰς ἕνα ῥοῦν καὶ χύνονται εἰς τὸν ποταμὸν Σαρί Διέρχεται διὰ τῶν χωρῶν Καμερούν, Λογκόνε, Οὐμπανγκὶ-Σαρὶ καὶ λαμβάνει κατὰ τὸν ῥοῦν αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει μῆκος 1000 χλμ., διάφορα ὀνόματα. Εἰς πλεῖστα σημεῖα εἶναι πλωτὸς καὶ σημαντικὸν μέσον συγκοινωνιῶν μετὰ τοῦ Κόνγκο. Μ. Δ. Β.

Λογκρόνιο (Logroño) *[Γεωγρ.].* —1) Νομὸς τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Παλαιᾶς Καστιλλίας. Ἔχει ἐπιφάνειαν 5041 τ. χλμ. καὶ 199 000 κατ. Παράγει δημητριακά, ἔλαιον, οἶνον, λίνον καὶ κάνναβιν. —2) Πόλις τῆς Ἱσπανίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 23 900. Ἔχει οἰνοπνευματοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα, πιλοποιεῖα, κηροποιεῖα, χαρτοποιεῖα καὶ ἐργοστάσια παιγνιοχάρτων. Κοσμεῖται ὑπὸ παλαιᾶς ἐκκλησίας, ἥτις λέγεται ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἔχει θόλον καὶ βέλος ὕψους 60 μ., ὅπερ θεωρεῖται μεγάλης ἀρχιτεκτονικῆς ἀξίας. Παρὰ τὴν πόλιν εὑρίσκονται ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Βάρια. Ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων ἡ Λογκρόνιο ἐκαλεῖτο Juliobriga καὶ βραδύτερον Lucronium. Μ. Δ. Β

Digitized by Google

Λογκροσίνο (Logroscino), ***Νικόλαος.*** Ἰταλὸς συνθέτης (1700—1763). Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ δημιουργία τῶν μεγάλων *φιτάλε* εἰς ἑκάστην πρᾶξιν τοῦ μελοδράματος. Ἔγραψε τὰ κωμικὰ μελοδράματα: «Il governatore», «Il vecchio marito», «Tanto bene che male» κτλ. Σ. Γ.

λογογραφία (ἡ)· τὸ νὰ γράφῃ τις λόγους, ἀφηγήσεις εἰς πεζὸν λόγον, κατ' ἀντιδιαστολὴν τοῦτο μὲν πρὸς τὴν ποίησιν, τοῦτο δὲ πρὸς τὴν ἱστοριογραφίαν· || καθόλου, τὸ νὰ γράφῃ τις διηγήματα εἰς πεζὸν λόγον.

λογογραφικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λογογραφίαν, ὁ τῆς λογογραφίας: «λογογραφικὴ τέχνη», «μέθοδοι λογογραφικαί».—Ἐπίρρ. ***λογογραφικῶς.***

— ***λογογραφικά,*** ἢ ***πνευματικὰ παίγνια.*** Καλοῦνται οὕτως αἱ διὰ λέξεων, εἰκόνων, σχεδιαγραμμάτων ἢ συνδυασμῶν αὐτῶν καταρτιζόμεναι παιδιαί, αἱ περιέχουσαι κεκρυμμένην ἔννοιαν, ἡ ἀνακάλυψις τῆς ὁποίας παρέχει εἰς τὸν λύτην οὐ μόνον διασκέδασιν, ἀλλὰ καὶ εὐκαιρίαν πνευματικῆς ἀσκήσεως. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ Ρώμῃ ἐγίνετο μεγάλη χρῆσις τοιούτων παιγνίων. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἐν Γαλλίᾳ τὰ πνευματικὰ παίγνια ἦσαν εὐρύτατα διαδεδομένα ἐν Γαλλίᾳ, τὸ δὲ περιοδικὸν «Mercure de France» ἀπὸ τοῦ 1729 ἤρξατο τακτικῶς προτεῖνον λογογραφικὰ παίγνια εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, ἐδημοσίευσε δὲ πρὸς τοῦτο καὶ εἰδικὴν πραγματείαν τῷ 1758. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὰ λογογραφικὰ καὶ πνευματικὰ παίγνια περιωρίσθησαν μεταξὺ τῶν παίδων, δημοσιεύονται δὲ κυρίως εἰς παιδικὰ περιοδικά. Μετὰ τὸ 1923 μεγάλην διάδοσιν, ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, τὸ νεώτερον παίγνιον τῶν σταυρωτῶν λέξεων (crossword puzzle) εἶχε καταστῆ δημοφιλέστατον καὶ ἐπί τινα ἔτη υἱοθετήθη ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ καὶ τὸ παίγνιον τοῦτο τελευταίως περιωρίσθη μεταξὺ τῶν παίδων. Δ. Σ. Δ.

λογογράφος (ὁ, ἡ)· ὁ γράφων λόγους, ἀφηγήσεις, παρ' ἀρχαίοις μὲν κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς ποιητὰς καὶ μυθογράφους, παρὰ τοῖς νεωτέροις δὲ πρὸς τοὺς ποιητάς· || καθόλου, ὁ γράφων διηγήματα.

—*[Ἱστορ.] Λογογράφοι* ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων φιλολόγων, ἀπὸ τοῦ Creuzer καὶ ἐντεῦθεν, οἱ ἀρχαῖοι χρονογράφοι, οἱ πρὸ τοῦ Ἡροδότου κυρίως ἀκμάσαντες. Ἡ λέξις αὕτη εὕρηται ἤδη ἐν χρήσει παρὰ Θουκυδίδῃ (Α', 21) πρὸς δήλωσιν τῆς διαφορᾶς τῆς ὑπαρχούσης μεταξὺ τῶν ἰδίων του ἔργων καὶ ἐκείνων τῶν προκατόχων του, οἵτινες πολὺ προσεῖχον νὰ δεσμεύωσι τοὺς ἀναγνώστας των διὰ μέσων, ἅτινα μετεχειρίσθη τὸ παρακμάσαν ἔπος· «καὶ οὔτε ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν, ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες, μᾶλλον πιστεύων, οὔτε ὡς λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει ἢ ἀληθέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα». Οἱ λογογράφοι ἦσαν Ἴωνες ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων, ἐκλήθησαν δὲ οὕτως, ἐπειδὴ ἀνέγραφον ἐν πεζῷ λόγῳ ὅ,τι εἶχον συλλέξει καὶ ἐξεύρει ἀξιομνημόνευτον περὶ τῆς κτίσεως τῶν πόλεων, περὶ τῶν «λόγων» τῶν προϊστορικῶν χρόνων, περὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν θεσμῶν διαφόρων χωρῶν· «οὗτοι προαιρέσει τε ὁμοίᾳ ἐχρήσαντο περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑποθέσεων καὶ δυνάμεις οὐ πολύ τι διαφερούσας ἔσχον ἀλλήλων.... Ὅσαι διεσῴζοντο παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις μνῆμαι, εἴ τ' ἐν ἱεροῖς εἴ τ' ἐν βεβήλοις ἀποκείμεναι γραφαί, ταύτας εἰς τὴν κοινὴν ἁπάντων γνῶσιν ἐξενεγκεῖν, οἵας παρέλαβον, μήτε προστιθέντες αὐταῖς τι μήτε ἀφαιροῦντες» (*Διον. Ἁλικαρν.* «Περὶ τοῦ Θουκυδ. χαρακτ.» 5, 6, 23). Ἐν Λέσβῳ, ἔνθα διετηρήθησαν ἔνδοξοι οἶκοι, καὶ ἐν παραλίαις πόλεσι τῆς Ἰωνίας, ἐν αἷς ἡ περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἄλλων λαῶν γνῶσις ἐξήγειρε τὸν πόθον ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως τῶν ἰδίων προϊστορικῶν χρόνων, ἐπεχειρήθησαν πρωϊμώτατα ἀπόπειραι κατατάξεως χρονολογικῆς τῶν παραδόσεων τῶν ὁμηρικῶν χρόνων. Συμμετέσχον δὲ τούτου τοῦ ἔργου οἱ εὐρυτάτην ἀναπτύξαντες ἐνέργειαν λογογράφοι. Οὗτοι ἔζων διὰ τῶν παραδόσεων τοῦ παρελθόντος καὶ διέτριψαν περὶ τὴν κάθαρσιν τῶν περὶ θεῶν καὶ ἡρώων λόγων. Ἐξῇρον τοὺς γενάρχας τῶν οἴκων, οἵτινες ἐπὶ τῶν ἡμερῶν των ἠξιώθησαν νέας δόξης, προσεῖχον τὸν νοῦν μόνον εἰς τὰς γενεαλογίας διαφόρων οἴκων καὶ τὰς κτίσεις πόλεων καὶ χωρῶν κτλ. Καὶ ἦσαν μὲν ποικιλώτατα καὶ γονιμώτατα τὰ σπέρματα τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης τὰ βλαστήσαντα μεταξὺ τῶν Ἰώνων, ἀλλ' ἡ Ἰωνία δὲν παρεῖχεν ὕλην πρὸς εἰδικὴν ἱστοριογραφίαν, οὐδ' ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ πόλις ἐπιδιώκουσα σκοποὺς μεγάλους μετὰ καρτερίας καὶ ἡρωϊσμοῦ. Μόνον δ' ὅτε ἡνώθησαν αἱ δυνάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐναντίον τῶν Περσῶν, ὁ Ἡρόδοτος ἀνύψωσε τὰς ὑπὸ τῶν λογογράφων ἀναγραφὰς λόγων καὶ τὰς χωρογραφικὰς αὐτῶν διηγήσεις εἰς τέχνην ἱστοριογραφικήν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας δὲν ἐτέθησαν ἐκποδὼν οἱ λογογράφοι· ἐξηκολούθησαν νὰ ἐκθέτωσι τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ ἀσχολοῦνται περὶ τὴν χρονολογικὴν κατάταξιν τῶν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, χρησιμοποιοῦντες πρὸς τοῦτο γενεαλογικοὺς πίνακας βασιλικῶν γενῶν.

Ὡς λογογράφοι εἶναι γνωστοὶ Κάδμος ὁ Μιλήσιος, ὁ ἀρχαιότατος πάντων, Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος, ὁ ὀνομαστότατος ἐξ ὅλων, Ἀκουσίλαος ὁ Ἀργεῖος, Χάρων ὁ Λαμψακηνός, Εὐγαίων ὁ Σάμιος, Διονύσιος ὁ Μιλήσιος, Δηΐοχος ὁ Προκοννήσιος, Εὔδημος ὁ Πάριος, Δημοκλῆς ὁ Φυγελεύς, Μελησαγόρας ὁ Χαλκηδόνιος, Δαμάστης ὁ Σιγιεύς, Ξενομήδης ὁ Χῖος, Ξάνθος ὁ Λυδός, Φερεκύδης, Ἑλλάνικος ὁ Μυτιληναῖος, Στησίμβροτος ὁ Θάσιος, Ἵππυς ὁ Ρηγῖνος, Γλαῦκος ὁ Ρηγῖνος, Ἡρόδωρος ὁ Ἡρακλεώτης, Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος, Φιλέας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Creuzer,* Die historische Kunst der Griechen (1803).—*I. Lipsius,* Questiones logographicae (1886).—Τὰ ἀποσπάσματα συνέλεξεν ὁ *C. Müller* (Fragmenta historicorum Graecorum, Paris. 1841 — 1870).— Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως λογογράφος βλ. *Georg Curtius* ἐν τοῖς Berichte der Sächischen Gesselschaft der Wissenschaften (1886, σ. 141). Ι. Φ. Δ.

—*[Ρητορ.]* Ἐκαλοῦντο *λογογράφοι* ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις οἱ γράφοντες λόγους, ἰδίως δὲ οἱ ἔχοντες ὡς ἐπάγγελμα τὸ συντάσσειν ἐπὶ χρήμασι λόγους, οὓς ἕτεροι ἀπήγγελλον κατὰ τὰς δίκας. Ἐν Ἀθήναις ὤφειλεν ἕκαστος τῶν διαδίκων νὰ ὁμιλήσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ (βλ. λ. *δικανικὴ* ρητορεία), ὅτε ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τὸν ὑπὸ τοῦ λογογράφου συνταχθέντα λόγον. Ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν μαρτυριῶν συνάγεται ὅτι πρῶτον ἀπὸ τοῦ Ἀντιφῶντος ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ τὸ ἔργον τῶν λογογράφων σημασίαν καὶ σπουδαιότητα, ἐπιτήδευμα τὸ ὁποῖον ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν ἐτιμᾶτο ὅσον τὸ ἔργον τῶν δημηγόρων, τινὲς μάλιστα τῶν Ἀθηναίων καὶ κατεφρόνουν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις πολλοὶ ἐπιφανεῖς ἄνδρες ἐκ τῶν πολιτικῶν ρητόρων ἤσκησαν αὐτὸ ἐν παρέργῳ ὡς ἀναγκαῖον καὶ ἀναπόφευκτον κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἀττικῶν δικαστηρίων, διότι οἱ ἀττικοὶ νόμοι ἐκέλευον εἰς μὲν τὰς ἰδιωτικὰς δίκας ν' ἀγορεύωσιν αὐτοπροσώπως οἱ ἀντίδικοι, εἰς δὲ τὰς δημοσίας δὲν ἐπετρέπετο εἰς τὸν ἐγκαλούμενον ν' ἀπολογηθῇ διὰ συνηγόρου. Φυσικὸν λοιπὸν ἦτο ὅτι περὶ τοὺς χρόνους τούτους, καθ' οὓς κατέστη ἀναγκαιοτάτη ἐν τοῖς δικαστηρίοις κάποια δεξιότης περὶ τὸν λόγον, οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων εἶχον χρείαν ξένης συνδρομῆς καὶ εἴτε ὑπεβοήθουν αὐτοὺς ἄλλοι κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου, εἴτε καὶ ἐξεφώνουν αὐτολεξεὶ τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον δεξιός τις λογογράφος συνέταξεν ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ Ἀντιφῶν, ὁ Λυσίας, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Δημοσθένης καὶ πάντες ἐν γένει οἱ καλούμενοι λογογράφοι, ἔπραττον ἐν Ἀθήναις τὸ ἔργον τῶν ἐν Ρώμῃ causidici ἢ patroni, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς συνηγόρων, ἂν καὶ τὸ ἔργον τῶν λογογράφων ἐν Ἀθήναις δὲν ἦτο ἐν ἴσῃ τιμῇ πρὸς τὸ τῶν συνηγόρων ἐν Ρώμῃ. Τοῦτο δέ, τὸ ὑπὲρ ἄλλων συγγράφειν, ἤγαγεν ἴσως καὶ εἰς τὸ γράφειν καθόλου τοὺς λόγους καὶ μεταδίδειν αὐτοὺς πλὴν τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους· βέβαιον δ' εἶναι ὅτι πρῶτος ὅστις συνέγραψε καὶ διέδωκε λόγον ἦτο ὁ Ἀντιφῶν.

Ὁ Λυσίας, πεντηκονταετὴς ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἤρχισε νὰ συγγράφῃ λόγους κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Ἀντιφῶντος χάριν τῶν διαδίκων, οἵτινες δὲν εἶχον τὴν ἱκανότητα νὰ ἀγορεύωσιν ἐν δικαστηρίῳ. Εἰς τὸ στόμα τοιούτων ἀνθρώπων ἥρμοζε πρὸ πάντων χαρακτὴρ λόγου ἀκατάσκευος καὶ ἁπλοῦς, διότι μόνον οἱ ἀγύμναστοι περὶ τὸ λέγειν ἰδιῶται κατέφευγον εἰς τοὺς λογογράφους. Ὁ Δημοσθένης, ἀναγκασθεὶς νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀναπληρώσεως τῆς ἀπολεσθείσης περιουσίας του, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ στάδιον καὶ ἐγένετο λογογράφος· ὡς τοιοῦτος δὲ ἐφήρμοσε κατὰ πρῶτον τὴν ρητορικὴν ἐν δικανικοῖς λόγοις. Καὶ δὲν ἐτιμᾶτο μὲν ἰδιαζόντως τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο παρὰ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες μάλιστα καὶ ἔκαμνον χρῆσιν τῆς λέξεως λογογράφος ἐπὶ ὕβρει ἢ πρὸς ὀνειδισμόν, ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν μετερχομένων τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρχον συνηθέστερον ἢ ἐν παντὶ ἄλλῳ οἱ ἥκιστα χρηστοί, οἵτινες εἴτε ἐκαραδόκουν πᾶσαν διχόνοιαν τῶν πολιτῶν, εἴτε συνήργουν εἰς τὸ νὰ ἐξερεθίζωσι τοὺς ἀνθρώπους ἐναντίον ἀλλήλων, ὅπως δημιουργῶσι πελατείαν· καὶ εἰς τοῦ Δημοσθένους δὲ αὐτοῦ τὴν δρᾶσιν ὡς λογογράφου ἀνεφέροντο πολλαχῶς οἱ ἀντίπαλοι (*Αἰσχίν.* κατὰ Κτησιφῶντος 173), θέλοντες νὰ ὑβρίσωσι τὴν ἀγαθὴν τοῦ ἀνδρὸς φήμην καὶ ἐκφράσωσιν ὑπονοίας περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ μέγας οὗτος ρήτωρ ἐβάδισε πάντοτε μετὰ τελείας χρηστότητος ἐπὶ τῆς ὀλισθηρᾶς ἐκείνης ὁδοῦ. Ἄλλως τε ἡ σύνταξις λόγων δὲν ἐπέφερεν ἀναγκαίως πάντοτε ὄνειδος (βλ. *Πλάτ.* «Φαῖδρον» 258 C, *Ἀριστοτ.* «Ρητορ.» Γ, 12, 2). Ι. Φ. Δ.

—*[Ἀρχ.] Λογογράφοι* ἐκαλοῦντο ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τοὺς ἑλληνορρωμαϊκοὺς καὶ βυζαντινοὺς χρόνους εἶδος λογιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὴν σύνταξιν καταστάσεων καὶ λογαριασμῶν διὰ τὴν κατασκευὴν δημοσίων ἔργων. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐδίδετο διὰ χειροτονίας ὑπὸ τῶν βουλῶν καὶ ἦτο ὑποχρεωτικὸν διὰ τὸν ἐκλεγέντα. —Π.

λογογραφῶ (*—έω*)· εἶμαι λογογράφος, ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν λογογραφίαν, εἶμαι συγγραφεὺς διηγημάτων.

λογοδιάρροια (ἡ)· δημοτ. εἰρωνικῶς, οἱονεὶ διάρροια εἰς λόγους, ἀκατάσχετος φλυαρία: «εἶχε μιὰ λογοδιάρροια ποῦ μᾶς πῆρε τὰ ἀφτιά».

λογοδοσία (ἡ)· τὸ διδόναι λόγον, ἔκθεσις καὶ αἰτιολογία τῶν πεπραγμένων ὑπὸ διαχειριστικῆς ἀρχῆς ἢ καθόλου ὑπὸ διοικοῦντος ὡρισμένας ὑποθέσεις.

—*[Νομ.]* Πᾶς διαχειριζόμενος ἀλλοτρίαν περιουσίαν ὀφείλει, μετὰ τὸ πέρας τῆς διαχειρίσεως, νὰ λογοδοτήσῃ περὶ τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν κύριον τῆς περιουσίας, καταβάλλων καὶ τὸ τυχὸν προκύπτον ἐκ τῆς διαχειρίσεως κατάλοιπον. Λογοδοσίαν ὀφείλει ὁ *ἐντολοδόχος* (βλ. λ.), ὁ *ἐπίτροπος* (βλ. λ.), ὁ *κηδεμὼν* (βλ. λ.), ὁ *μεσεγγυοῦχος* (βλ. λ.), κατεσχημένου πράγματος, ὁ *διοικητὴς* ἀλλοτρίων (βλ. λ. *διοίκησις* ἀλλοτρίων), ὁ διαρκούσης τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως δίκης διορισθεὶς προσωρινὸς διαχειριστὴς κλπ. Ὁ κύριος τῆς διοικηθείσης περιουσίας αἰτεῖται τὴν λογοδοσίαν, διὰ τῆς ἐκ τῆς συμβάσεως ἢ οἱονεὶ συμβάσεως ἀγωγῆς. Ἡ περὶ τὴν λογοδοσίαν τυχὸν ἐγειρομένη δίκη καλεῖται *λογιστικὴ* δίκη (βλ. λ.). Π. Ι. Ζ.

λογοδοτῶ (*—έω*)· δίδω λόγον, ἐκθέτω καὶ αἰτιολογῶ τὰ πεπραγμένα ὑπ' ἐμοῦ· || καθόλου, δίδω εὐθύνας, δίδω λόγον τῶν πράξεών μου: «ἐλογοδότησεν ἐνώπιον τῶν ἐκλογέων του».

λογοθεσία (ἡ)· μεσαιων., ἡ ἐξέτασις καὶ ἐξακρίβωσις λογαριασμοῦ.

λογοθέσιον (τό)· μεσαιων., τὸ ἀρχεῖον τοῦ λογοθέτου· || σημειωματάριον, κατάστιχον.

λογοθέτης (ὁ)· μεσαιων., ὁ λαμβάνων καὶ ἐξακριβῶν τὸν λογαριασμόν· || ἐν τῇ βυζαντινῇ αὐλῇ, ὁ γενικὸς λογιστὴς τοῦ δημοσίου ταμείου· || εἶδος ὑπουργοῦ ἢ προϊσταμένου κεντρικῆς διοικήσεως: «ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου» δηλαδὴ τῶν συγκοινωνιῶν, ταχυδρομείου κττ. (βλ. κατ.)· || εἶδος ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος.

—*[Βυζαντ.]* Τὸ ἀξίωμα τοῦ *λογοθέτου* ἔφερον οἱ ἀνώτατοι ἄρχοντες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας «οἱ τοῖς δημοσίοις ἐφεστῶτες λογισμοῖς», δηλαδὴ οἱ διαχειριζόμενοι τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους ὡς οἱ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ «καγκελλάριοι» καὶ οἱ σημερινοὶ ὑπουργοί. Τοιοῦτοι λογοθέται ἦσαν ἐν τῇ ἀρχῇ τέσσαρες: 1) Ὁ «λογοθέτης τοῦ δρόμου» ἢ τοῦ «ὀξέος δρόμου» ἢ τοῦ «δημοσίου δρόμου». Οὗτος ἦτο «ὁ τῶν δημοσίων πραγμάτων τὰς ὑπομνήσεις τῷ βασιλεῖ διακομίζων». Τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ἦσαν πολλὰ καὶ ποικίλα. Ἦτο ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, εἰσῆγε τοὺς ξένους πρέσβεις ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, παρίστατο καθ' ὅλην τὴν ἀκρόασιν καὶ ἀπεκρίνετο αὐτοῖς ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, ὅστις οὐδέποτε ἀπετείνετο ἀπ' εὐθείας πρὸς αὐτούς. Ἦτο συνάμα ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας καὶ τῶν Ταχυδρομείων. Ἐκ τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἐλέγετο καὶ «κουριῶζος» (ἐκ τοῦ λατ. curiosus), δηλαδὴ ἐπιμελητὴς πολυμέριμνος. Ἀπὸ τοῦ Η' κυρίως αἰῶνος κατέστη οὗτος ὁ κυριώτερος κυβερνήτης, ὅστις «ἐφεστήκει ταῖς μυστικωτέραις τῶν πράξεων καὶ τοῖς ἀπορρήτοις βουλεύμασιν» καὶ «προειστήκει τοῖς συμβουλεύουσι» (δηλαδὴ τοῖς λοιποῖς λογοθέταις), ἦτο ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ κράτους, ὁ «εἰσαγγελεὺς τῷ κρατοῦντι (δηλαδὴ τῷ αὐτοκράτορι) ἔξωθεν καὶ ἐξαγγελεὺς τῶν τοῦ κρατοῦντος τοῖς ἔξωθεν καὶ ὡσανεὶ δεσμὸς τῆς διοικήσεως ἀκριβής». Ἐκ τῆς κατ' ἐξοχὴν ἐμπιστευτικῆς αὐτοῦ θέσεως προσέλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ «ἐπὶ τοῦ κανικλείου», διότι εἶχεν ὑπὸ τὴν φύλαξιν αὐτοῦ τὸ μελανοδοχεῖον τῆς ἐρυθρᾶς μελάνης καὶ τὸν κάλαμον, δι' οὗ ὁ βασιλεὺς ὑπέγραφε τὰ βασιλικὰ διατάγματα. Ὡς προϊστάμενος τῶν λοιπῶν λογοθετῶν ὠνομάζετο (ἴσως ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος) καὶ «μέγας λογοθέτης» καὶ ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ «πρωτοπανυπερτιμοϋπερτάτου».

2) Ὁ «λογοθέτης τοῦ γενικοῦ» ἢ «τῶν γενικῶν» ἢ «γενικὸς λογοθέτης», ὅστις ἦτο «τῶν δημοσίων φόρων λογιστής», δηλαδὴ περιεβάλλετο ὑπὸ καθηκόντων τινῶν τοῦ σημερινοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

3) Ὁ «λογοθέτης τοῦ εἰδικοῦ» ἢ «τῶν οἰκειακῶν», ὅστις ἦτο ἐπιμελητὴς τῆς βασιλικῆς περιουσίας καὶ περιεβάλλετο ὑπὸ καθηκόντων τινῶν ἐπίσης τῶν νῦν ὑπουργῶν τῶν Οἰκονομικῶν.

4) Ὁ «λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ» ἢ «στρατιωτικὸς λογοθέτης» ἢ «λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου» ἢ «λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου». Οὗτος ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ «ἐνδοξοτάτου» καὶ περιεβάλλετο διὰ καθηκόντων ἀναλόγων πρὸς τὰ τοῦ σημερινοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, πάντως ὅμως περιωρισμένων, δοθέντος ὅτι τὸ σύστημα τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἦτο λίαν ἀποκεντρωτικὸν καὶ ἡ διοίκησις τοῦ μεγίστου μέρους τοῦ στρατεύματος, καθὼς καὶ ἡ ὀργάνωσις καὶ ὁ ἐφοδιασμὸς αὐτοῦ

Digitized by Google

ἦσαν ἐξ ὁλοκλήρου ἀνατεθειμένα εἰς τοὺς στρατηγοὺς-διοικητὰς τῶν θεμάτων.

Μετὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς αὐτοκρατορίας, ἄγνωστον ἀκριβῶς πότε, ὑπῆρχον καὶ οἱ ἑξῆς λογοθέται:

1) Ὁ «λογοθέτης τῶν ἀγελῶν», ὅστις εἶχε τὴν φροντίδα ἐπὶ τοῦ φόρου τῶν ζῴων, περιεβάλλετο ὅμως καὶ ὑπὸ ἄλλων καθηκόντων, ἄγνωστον ἀκριβῶς τίνων· πάντως οὗτος ἐν καιρῷ ἐκστρατεύσεως ἐκανόνιζε τὰς ἀναγκαστικὰς εἰσφορὰς χάριν τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ, ἐπέτασσε τὰ ἀναγκαῖα κτήνη καὶ κατένεμεν αὐτὰ εἰς τὰ διάφορα σώματα, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφρόντιζε νὰ σφραγισθῶσιν «εἰς τὰ δύο μέρη τῆς καπούλας μὲ βασιλικὴν βοῦλλαν».

2) Ὁ «λογοθέτης τοῦ πραιτωρίου», οὗτινος τὰ καθήκοντα δὲν εἶναι ἡμῖν γνωστά, φαίνεται ὅμως ὅτι εἶχον σχέσιν πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς φυλακάς.

3) Ὁ «λογοθέτης τῶν σεκρέτων», ὅστις εἶχε καθήκοντα ἀνάλογα πρὸς τὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης σήμερον. Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι τὰ καθήκοντα τούτου περιελήφθησαν βραδύτερον εἰς τὰ τοῦ «μεγάλου λογοθέτου».

Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς αὐτοκρατορίας (ΙΓ'—ΙΕ'), ὁ θεσμὸς τῶν λογοθετῶν ὑπέστη ριζικὰς τροποποιήσεις. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κωδηνοῦ ὁ «μέγας λογοθέτης» ἐξηκολούθει νὰ ἐκτελῇ, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Περὶ αὐτοῦ λέγει ὅτι «διατάττει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενα προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα πρός τε τοὺς ῥῆγας, σουλτάνους καὶ τοπάρχας». Περὶ τῶν λοιπῶν λογοθετῶν, δηλαδὴ τοῦ «τοῦ δρόμου», τοῦ «τῶν ἀγελῶν», τοῦ «τῶν οἰκειακῶν», τοῦ «τοῦ στρατιωτικοῦ» καὶ τοῦ «τοῦ γενικοῦ», λέγει ὅτι εἶχον καταργηθῆ ἐντελῶς καὶ ὅτι τὸ ἀξίωμα αὐτῶν εἶχε καταντήσει ἁπλοῦς αὐλικὸς τίτλος ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπηρεσίας. Περὶ πάντων τούτων λέγει ὅτι «εἶχον μὲν πάλαι ὑπηρεσίαν ἡμῖν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν» καὶ περιγράφει λεπτομερῶς τὴν στολὴν αὐτῶν, ὡς αὐλικῶν ἀρχόντων, καθὼς καὶ τὴν ἐν τῇ αὐλικῇ ἱεραρχίᾳ σειράν των. Ν. ΚΛΣ

—*[Κανον. Δίκ.]* Ὁ *λογοθέτης* εἶναι ἀξίωμα ἐκκλησιαστικόν, ὅπερ καταλέγεται ἐν τῇ δευτέρᾳ πεντάδι τοῦ δεξιοῦ χοροῦ καὶ δή, δεύτερον ὑπὸ Κωδίνου τοῦ Κουροπαλάτου καὶ ὑπὸ Ματθαίου τοῦ μοναχοῦ, τρίτον δ' ὑπὸ τοῦ Κίτρους Ἰωάννου, καὶ τέταρτον ὑπὸ τοῦ καταλόγου τοῦ ἐν «Συν τάγματι ἱερῶν κανόνων» (ἔκδ. *Γ. Α. Ῥάλλη* καὶ *Μ. Ποτλῆ*, τόμ. Ε', σελ. 534 σημ.) καὶ ὑπὸ τοῦ Μ. Εὐχολογίου. Καθῆκον εἶχε: 1) νὰ συνεδρεύῃ μετὰ τοῦ πρωτεκδίκου ἐν τῷ δικαστηρίῳ· 2) νὰ διαφυλάττῃ τὴν ἀρχιερατικὴν σφραγῖδα (βοῦλλαν) καὶ νὰ σφραγίζῃ δι' αὐτῆς τὰ τοῦ ἀρχιερέως ἔγγραφα· 3) νὰ ποιῆται λόγους κατηχητικοὺς πρὸς τὸν λαόν· 4) νὰ λογογραφῇ τὰς ἑορτάς· 5) νὰ βεβαιοῖ τὴν ἰνδικτιῶνα· οὕτως ἐν τῷ ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1689 μαρτυρικῷ γράμματι περὶ τῶν Σιναϊτῶν ἀπαντᾷ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἡ ἑξῆς μαρτυρία· «μαρτύρομαι ὅτι ἡ παροῦσα ἰνδικτιὼν ὑπάρχει τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρῴην Κωνσταντινουπόλεως κυρ. Διονυσίου»· 6) νὰ βαστάζῃ ἐν τῷ ναῷ τὸν δίσκον τὸν περιέχοντα τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως διδόμενον ἀντίδωρον. Ὁ λογοθέτης ἐδύνατο νὰ ᾖ τετιμημένος καὶ δι' ἑτέρου ἀξιώματος, καὶ δή· 1) τοῦ τοῦ νομικοῦ, ὡς λ. χ. ἐν τῇ μητροπόλει Κρήτης ἀρχομένου τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ὁ λογοθέτης τῆς μητροπόλεως Νικήτας ἦτο ἅμα καὶ νομικὸς Κνωσοῦ ἢ Χάνδακος, ἢ 2) τοῦ τοῦ ταβουλλαρίου, ὡς ἐν τῇ μητροπόλει Σμύρνης μεσοῦντος τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ὁ λογοθέτης Ἰωάννης ὁ Ἀργυρόπουλος ἢ 3) τοῦ τοῦ δικαιοφύλακος· ὡς ἐν τῇ μητροπόλει Σερρῶν, λήγοντος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὁ λογοθέτης Μανουὴλ ὁ Ξενοφῶν.

Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἀπαντᾷ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος πρὸς τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ καὶ ἕτερος λογοθέτης, ἔτι δὲ καὶ *λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν*, ὡς καὶ *λογοθέτης τοῦ γενικοῦ* ταμίου κατ' ἐξοχὴν ἔργα ἔχων. Ὁ τελευταῖος ἠδύνατο νὰ ᾖ τετιμημένος καὶ δι' ἑτέρου ἀξιώματος καὶ δή, τοῦ τοῦ δικαιοφύλακος, ὡς ὁ τῷ 1726 τελευτήσας Ἀντώνιος Σπαντωνῆς ἢ Βυζάντιος.

Ὁ μέγας λογοθέτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καθῆκον εἶχεν: 1) Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου: Α') Νὰ μετέχῃ τῆς πρὸς ἐκλογὴν αὐτοῦ ἐκλογικῆς συνελεύσεως. Β') Νὰ ποιῆται εἰς τὸν ἐκλεγέντα καὶ διὰ τοῦ σουλτανικοῦ διατάγματος ἀναγνωρισθέντα πατριάρχην τὸ νενομισμένον μέγα μήνυμα. Γ') Νὰ μεταφράζῃ εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν τὴν πρὸς τὸν σουλτᾶνον ἐν τῷ ἀνακτόρῳ ἑλληνιστὶ γινομένην προσφώνησιν τοῦ ἐκλεγέντος καὶ ἀναγνωρισθέντος πατριάρχου, ὁμολογοῦντος χάριτας ἐπὶ τῇ σουλτανικῇ ἀναγνωρίσει τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ. 2) Νὰ μεταφράζῃ ὡσαύτως εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν τὰς πρὸς τὸν σουλτᾶνον ἐν τοῖς σουλτανικοῖς ἀνακτόροις συγχαρητηρίους ἐπὶ ταῖς μουσουλμανικαῖς ἑορταῖς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑποβαλλομένας εὐχὰς τοῦ πατριάρχου ἤ, κωλυομένου αὐτοῦ, τοῦ πρώτου τῇ τάξει συνοδικοῦ μητροπολίτου ἤ, χηρεύοντος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, τοῦ τοποτηρητοῦ. 3) Νὰ ἀπαγγέλλῃ κατὰ τὰς πατριαρχικὰς καὶ συνοδικὰς λειτουργίας τὸ σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τὴν κυριακὴν προσευχήν. 4) Νὰ ἵσταται ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἐν τῷ δεξιᾷ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου κειμένῳ παραθρονίῳ κατά τε τὰς πατριαρχικὰς λειτουργίας καὶ πάσας τὰς λοιπὰς τελετάς, ὡς καὶ κατὰ τὴν δευτέραν λεγομένην ἀνάστασιν τοῦ Πάσχα. 5) Κατὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ κηδευομένου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου νὰ παραπορεύηται δεξιόθεν τοῦ Α' τῇ τάξει. 6) Ὁ μέγας λογοθέτης εἶχε τὸν τίτλον ἐνδοξότατος ἄρχων καὶ 7) Εἶχε τὸ δικαίωμα ἐπὶ τὴν λῆψιν χρηματικῆς ἐπιχορηγήσεως. Οὕτω α') ὑπὸ τοῦ ἄρθρου ΙΓ' τοῦ κανονισμοῦ περὶ ἐπιχορηγήσεων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κλπ. ὡρίσθη, ἵνα, ἐφ' ὅσον χρόνον μέγας λογοθέτης θὰ διετέλει ὁ Νικόλαος Ἀριστάρχης, λαμβάνῃ διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τὰ εἰθισμένα δικαιώματα κατὰ τὰς τρεῖς τάξεις, ἤτοι γρόσια τρισχίλια, δισχίλια καὶ χίλια, διὰ δὲ τὰς καταργηθείσας ἐξαρχίας νὰ λαμβάνῃ ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου ποσὸν ἴσον πρὸς τὴν τότε πρόσοδον αὐτοῦ, ἤτοι δέκα ἓξ χιλιάδας γροσίων. Περιελθούσης δὲ τῆς λογοθεσίας ἑτέρῳ ταῦτα πάντα θὰ κατηργοῦντο, καὶ τὸ ὀφφίκιον θὰ ἔμενεν ἁπλοῦς τιμητικὸς βαθμός. β') Διὰ τῆς ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1896 ἀποφάσεως τῆς ἱερᾶς συνόδου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, πρὸς ἔνδειξιν εὐαρεσκείας τῷ ἄρχοντι μεγάλῳ λογοθέτῃ Σταυράκῃ βέῃ Ἀριστάρχῃ διὰ τὰς πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας αὐτοῦ ἀποκατεστάθη αὖθις τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοῦ νὰ καταβάλλωσι πρὸς αὐτὸν δικαίωμά τι οἱ λαμβάνοντες τὰς ὑπ' αὐτοῦ συντασσομένας καὶ προσυπογεγραμμένας ἐκκλησιαστικὰς πράξεις ἀρχιερεῖς.

[Βλ *Κ. Μ. Ῥάλλη*, «Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ λογοθέτου κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (ἐν Ἀθήναις 1916).] Κ. Μ Ρ.

Λογοθέτης. Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, κλάδος τῆς ὁποίας ἐγκατεστάθη εἰς Ζάκυνθον μετὰ τὴν ἅλωσιν (1453), πρώτου ἀφικομένου τοῦ ἱερέως *Στεφάνου* (1462) καὶ λαβόντος ὡς τιμάριον παρὰ τοῦ Λεονάρδου δὲ Τόκου τὸν ναὸν τῆς Θκοῦ εἰς Ξηροκάστελλον, τῆς παραχωρήσεως κατακυρωθείσης, τῷ 1489, ὑπὸ τῆς βενετικῆς πολιτείας. Τῆς οἰκογενείας ταύτης ἐγγραφείσης ἐν τῇ Χρυσοβίβλῳ τῶν εὐγενῶν Ζακύνθου καὶ λαβούσης, τῷ 1720, τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος, διεκρίθησαν σὺν ἄλλοις οἱ:

—*Ἀναστάσιος*, διορισθεὶς ἐπὶ βενετοκρατίας σοπρακόμιτος καὶ πρέσβυς.

—*Εὐστάθιος*, λαβών, ὡς τιμάριον, τῷ 1703, τὴν Ἄσβολαν, χωρίον τῶν Πατρῶν, διὰ τὰς κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1684 ἐκδουλεύσεις του, ὅτε, διοικῶν μοῖραν κατέργων Ζακυνθίων καὶ Κεφαλληνιωτῶν, εἰσῆλθεν ἐξ ἐφόδου μετὰ 150 ἀνδρῶν εἰς Ναύπακτον. Ἀπέθανε τῷ 1727.

—*Εὐστάθιος*, σύνδικος καὶ πρέσβυς Ζακύνθου, τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς βενετικῆς πολιτείας διὰ παρασήμου, καθὸ ὁδηγήσας, ἰδίᾳ δαπάνῃ, ἄνδρας Ζακυνθίους καὶ ἀνδραγαθήσας ἐν Λευκάδι.

—*Νικόλαος*, τιμηθεὶς διὰ χρυσοῦ περιδεραίου τοῦ Ἁγίου Μάρκου, χρηματικῆς ἐπιχορηγήσεως καὶ κομιτείας ἐν Λευκάδι διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐκδουλεύσεις του.

—*Γεώργιος*, ἀνδραγαθήσας, ὡς λοχαγός, εἰς Δαλματίαν. Ἀπέθανε τῷ 1734.

—*Νικόλαος*. Λόγιος ἐκ Γαλαξειδίου, γεννηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐδιδάχθη τὰ ἐγκύκλια παρὰ τοῖς διδασκάλοις Ἠλίᾳ Λύτσικᾳ καὶ Ἀναστασίῳ Γορδίῳ καὶ ἐτελειοποιήθη ἐν Βενετίᾳ εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν. Ἐπιστρέψας, τῷ 1720, εἰς τὴν γενέτειραν, συνέστησε σχολεῖον ἐν τῷ νησυδρίῳ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου παρὰ τὸν Κρισσαῖον κόλπον καὶ ἐδίδασκε δωρεάν, ἀλλά, διαλυθέντος τοῦ σχολείου του ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, κατέφυγεν εἰς Ζάκυνθον καὶ διωρίσθη διδάσκαλος τῆς κοινότητος. Ἀμνηστευθεὶς ἐπέστρεψε, τῷ 1749, εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου καὶ ἀπέθανε πενόμενος, τῷ 1753. Συνέγραψε διάφορα ἔργα καὶ μετέφρασεν ἁπλοελληνιστί: τοῦ Ἡσιόδου «Ἔργα καὶ Ἡμέραι», τοῦ Πλάτωνος τὸν «Φαίδωνα», τοῦ Πλουτάρχου τὸν «Παιδαγωγὸν» καὶ τοῦ Λουκιανοῦ τοὺς «Νεκρικοὺς διαλόγους».

—*Νικόλαος ὁ Γούλιαρης*. Λόγιος ἐκ Ζακύνθου, μαθητὴς τοῦ Κατηφόρου. Σπουδάσας ἐν Παταβίῳ, ἐγένετο ἑλληνιστὴς καὶ λατινιστὴς ἐκ τῶν ἀρίστων. Ἀναμειχθεὶς εἰς τὰς πολιτικὰς διαμάχας ἀριστοκρατῶν καὶ δημοκρατικῶν, διέσυρε τὸν διδάσκαλον Μαρτελάον, ὡς ὀπαδὸν τῶν ἀθέων Γάλλων, ἐγκαυχώμενος αὐτός, καθὸ ῥωσόφρων, ὡς φιλορθόδοξος. Ἀπεστάλη πρέσβυς Ζακύνθου πρὸς τὸν Οὐσακώφ, κατὰ τὴν σύστασιν τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας (1800). Κατεγένετο εἰς θεολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας, ἐσατίρισε τοὺς ἀντιπάλους του δημοκρατικοὺς καὶ παρῴδησε τὸν Ὕμνον τοῦ Μαρτελάου εἰς τὸν Μ. Ναπολέοντα. Ἔγραψεν ἑλληνιστὶ εἰς μακαρονικὸν ὕφος ᾠδὴν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσίας Παῦλον. Ἀπέθανε τῷ 1832.

—*Εὐστάθιος*. Κληρικὸς λόγιος ἐκ Ζακύνθου, περιηγηθεὶς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σάθα*, «Νεοελλ. Φιλολογία» (σελ. 471).— *Π. Χιώτου*, «Βιογραφίαι Ἑπτανησίων» (ἐν «Μούσαις» φύλλ. 297—304).—Ἀρχειοφυλακεῖον Ζακύνθου.—*Ν. Κατραμῆ*, «Φιλολ. Ἀνάλεκτα Ζακύνθου».— *Λ. Χ. Ζώη*. «Λεξικὸν Ζακύνθου» (σ.526—528).—*Δε-Βιάζη* (ἐν περιοδ. Ζακύνθου «Κυψέλη», ἔτ. Β', ἀρ. 23). Λ. Χ. Ζ.

—**Λογοθέτης.** Παλαιὰ οἰκογένεια ἐκ Χόμορης τῆς Ναυπακτίας (βλ. λ. *Δεσποταῖος*).

—**Λογοθέτης, *Ἀλέξανδρος*.** Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος (1876—1878) ἐν Χανίοις. Εἰς τὰς ῥωσικὰς ἐνεργείας πρὸς ἐπανάστασιν ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸν ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877 ἀντέδρασε συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας τῆς κυβερνήσεώς του, οἰκουμενικῆς τότε. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Κουμουνδούρου παρώτρυνε τὴν ἐπαναστατικὴν συνέλευσιν νὰ κηρύξῃ τὴ ἕνωσιν. Ἐνίσχυσε δὲ μονομερῶς ἀρχηγούς τινας, ὡς τὸν Χατζῆ-Μιχάλην καὶ Γιαννουδοβαρδῆν, κηρύξαντας τὴν ἕνωσιν, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξε τέλος ἡ συνέλευσις ἐν Ἀργυρουπόλει Ῥεθύμνης τῇ 2 Φεβρουαρίου 1878. Ε. Γ.

—**Λογοθέτης, *Ἰωάννης Στάμου*.** Πρόκριτος τῆς Λεβαδείας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ τοῦ 1819 εἶχε κατηχηθῆ εἰς τὰ κατὰ τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Ζαρίφη. Κατηγορήθη, ἀρχομένου τοῦ 1821, ὑπὸ τοῦ βοεβόδα τῆς Λεβαδείας Καρᾶ Ἰσμαὴλ-ἀγᾶ ὡς φιλοφρονῶν πρὸς τὸν ἐπικηρυχθέντα Ἀλῆ πασᾶν τῶν Ἰωαννίνων, κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς κατηγορίας διὰ δωροδοκίας. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπεστήριξε τὴν ἄποψιν τοῦ ἁρματολοῦ τῆς χώρας Ἀθανασίου Διάκου περὶ ἀμέσου ἐπαναστάσεως τῆς Βοιωτίας καὶ κατέκτησε τὴν φιλίαν αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη μετ' ὀλίγον, ὅτε ὁ Λογοθέτης εἶχε συλληφθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ εἶχεν ἐγκλεισθῆ εἰς τὸ φρούριον τῆς πόλεως, ὅπου, μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, εἶχον οὗτοι ἀποσυρθῆ χάριν ἀσφαλείας. Ὁ Διᾶκος τότε ἔσπευσε νὰ ἀνταλλάξῃ αὐτὸν διὰ προκρίτων τινῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους εἶχε συλλάβει παρὰ τὸ Δίστομον. Κατὰ τὸ μικρὸν διάστημα τῆς αἰχμαλωσίας του μεγάλην παρέσχεν εἰς τὸν Ἀγῶνα ὑπηρεσίαν, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν φρουρῶν Τουρκαλβανῶν καὶ προλειάνας τὸ ἔδαφος διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου, ἡ ὁποία ἐπετεύχθη μετ' ὀλίγον (13 Ἀπριλίου 1821). Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ κονσόλου τῆς Ἀνατολικῆς, ἀπονεμηθέντα ἀποφάσει ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Ἀθανασίου Ζαρίφη καὶ Δήμου Ἀντωνίου φιλικῶν, τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Διονυσίου καὶ τῶν ἐπισκόπων Ταλαντίου Νεοφύτου καὶ Σαλώνων (Ἀμφίσσης) Ἠσαΐου, σῴζονται δὲ καὶ διάφορα ἔγγραφα, ἐν οἷς ὑπογράφει οὗτος μὲ τὸν ἀνωτέρω τίτλον. —α

—**Λογοθέτης, *Καῖσαρ*.** Εὐγενὴς ἐκ Ζακύνθου, ἐκ τῶν πρώτων ἐν Ζακύνθῳ μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐκ Τρικκάλων ἀποστόλου Δημητρίου Παπᾶ καὶ βοηθήσας οἰκονομικῶς τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν. —α

—**Λογοθέτης, *Κωνσταντῖνος Ἰωάν*.** Ἐγεννήθη ἐν Ἀβίᾳ τῆς Λακωνικῆς τῷ 1888, ἐσπούδασε δὲ ἐν Ἀθήναις καὶ ὕστερον ἐν Γερμανίᾳ. Τῷ 1925 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐν οἷς: «Ἡ περὶ ἰδεῶν θεωρία τοῦ Πλάτωνος» (1910), «Ἡ ἠθικὴ τοῦ Πλάτωνος» (1913), «Ἡ ψυχολογία τοῦ Πλωτίνου» (1922), «Ὁ Σπινόζας καὶ ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ» (1927), «Ἡ φιλοσοφία τῶν πατέρων καὶ τοῦ μέσου αἰῶνος» 1930). Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

—**Λογοθέτης, *Λυκοῦργος*.** Ἕλλην πολιτικὸς καὶ στρατιωτικός, ἀρχιστράτηγος τῆς Σάμου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, γεννηθεὶς ἐν Καρλοβάσι τῆς Σάμου τῷ 1772 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1850. Κατήγετο ἐξ ἀσήμων γονέων, τὸ δὲ οἰκογενειακόν του ὄνομα ἦτο *Γεώργιος Ἰωάννου*. Τὸ ὄνομα Λυκοῦργος ἐδόθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν Φιλικῶν διὰ τὴν πίστιν του εἰς τοὺς νόμους καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τῆς δικαιοσύνης, τὸ δὲ ἐπίθετον Λογοθέτης ἔλαβεν ἐκ τοῦ ἀξιώματος, εἰς τὸ ὁποῖον προήχθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Σούτσου. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὴν ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ Πορφυριάδα σχολήν, εἰς ἡλικίαν δὲ 16 ἐτῶν μετέβη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου του ἀδελφοῦ *Ἀλεξάνδρου* εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ μὲν ἀδελφός του, γενόμενος κληρικὸς καὶ μετονομασθεὶς *Ἄνθιμος*, διωρίσθη πρωτοσύγκελλος εἰς τὸ μετόχιον τοῦ Σινᾶ, αὐτὸς δὲ συνεχίσας τὰς σπουδάς του εἰσήχθη ὡς γραμματεὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πατριαρχείων. Ἡ μόρφωσίς του καὶ αἱ βλέψεις του πρὸς εὐρυτέρους ὁρίζοντας ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ τότε διορισθέντος ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, ὁ ὁποῖος παρέλαβεν αὐτὸν ὡς γραμματέα εἰς Βουκουρέστιον. Ἐκεῖ ὁ Λογοθέτης, ἐπωφεληθεὶς παρουσιασθείσης εὐκαιρίας, ἔλαβε καὶ μαθήματα ἰατρικῆς παρ' Οὔγγρου ἰατροῦ. Ὁ διάδοχος τοῦ Κωνσταν-

Digitized by Google

τίνου Ὑψηλάντου Ἀλέξανδρος Σοῦτσος διετήρησεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ὡς ταμίαν καὶ τὸν προήγαγεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ λογοθέτου. Μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἀ. Σούτσου ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐγκατασταθεὶς διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῶν Σαμίων παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. Ὡς τοιοῦτος ἐπέτυχε τὴν ἔκδοσιν φιρμανίου, δι' οὗ ἡ Σάμος ἐπανεύρισκε τὰ παλαιά της προνόμια καὶ ἀνετίθετο εἰς αὐτὸν ἡ ἐφαρμογή των. Ἀλλ' οἱ πρόκριτοι τῆς Σάμου, φοβούμενοι ὅτι διὰ τῆς καθόδου τοῦ Λογοθέτου θὰ ἔχανον ἐκ τῶν χειρῶν των τὴν ἐξουσίαν, ἠμπόδισαν τὴν κάθοδον ταύτην διὰ ψηφίσματος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τῶν Σαμίων. Κατόπιν τούτου ὁ Λογοθέτης διωρίσθη καποῦ-κεχαγιᾶς τῶν πατριαρχείων. Ἀλλ' οἱ ἐν Σάμῳ ἀντίπαλοι αὐτοῦ, ἵνα μὴ δυνηθῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ, διέβαλον αὐτὸν εἰς τὴν Πύλην ὡς ἐργαζόμενον ὑπὲρ ἐθνικῶν ἑλληνικῶν σκοπῶν. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις διέταξε τότε τὴν σύλληψιν καὶ τὴν ἀποκεφάλισιν αὐτοῦ. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅμως φίλοι τοῦ Λογοθέτου ἐπενέβησαν παρὰ τῇ Πύλῃ καὶ κατώρθωσαν νὰ μεταβάλουν τὴν θανατικὴν ποινὴν εἰς ἐξορίαν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐκεῖ ὁ Λογοθέτης κατέγινεν εἰς διαφόρους μελέτας καὶ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος μεταξὺ τῶν μοναχῶν. Τῷ 1810 ἀνακληθεὶς ἐκ τῆς ἐξορίας μετέβη εἰς τὴν Σάμον, ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ καπετὰν Σταμάτη Γεωργιάδου Λουλουδίτσαν. Τῷ 1812 ἐξελέγη προεστὼς τῶν Καρλοβασίων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιρροή του ἤρχισε νὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὸν Μαραθόκαμπον, ἡνώθησαν πάλιν οἱ πρόκριτοι κατ' αὐτοῦ, τὸν κατεδίωξαν καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ φύγῃ εἰς Κέρκυραν. Μετὰ δύο ἔτη ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον, ἀλλ' ὑποστὰς καὶ πάλιν νέας καταδιώξεις καὶ φυλακισθείς, κατώρθωσεν ἐν τέλει νὰ φύγῃ εἰς Σμύρνην, ὅπου ἐξήσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ φαρμακοποιοῦ. Ἐκεῖ τῷ 1819 ἐμυήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Λυκοῦργος. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης διώρισεν αὐτὸν ἀρχηγὸν τῶν ὅπλων τῆς Σάμου. Τὴν 24 Ἀπριλίου 1821 ὁ Λογοθέτης μετέβη εἰς Σάμον, τὴν ὁποίαν εἶχε προλάβει νὰ ἐπαναστατήσῃ ὁ Κων. Λαχανᾶς. Συνεννοηθεὶς μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ, ἀνεχώρησεν εἰς Καρλόβασι καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, ὅπου ὁ λαὸς ἐδέχθη αὐτὸν ἐνθουσιωδῶς καὶ τὸν ἀνεγνώρισεν ὡς στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν ἀρχηγόν. Ὡς τοιοῦτος ἤρχισε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς νήσου, ἐκδώσας τὸ «Πολιτικὸν σύστημα», ἤτοι στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν ὀργανισμὸν μὲ τὴν ὑπογραφὴν *Λογοθέτης Λυκοῦργος, τέλειος ἔφορος τῆς Σάμου*, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του καὶ παρεσκεύασε τὴν νῆσον, ὅπως ἀντιστῇ κατὰ πάσης τουρκικῆς εἰσβολῆς. Πράγματι, ὅταν τὴν 3 Ἰουλίου 1821 ὁ τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Καραλῆν ἐπεχείρησε νὰ ἐνεργήσῃ ἀπόβασιν εἰς τὴν Σάμον παρὰ τὸ Τηγάνιον, ὁ Λογοθέτης μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἀπέκρουσε τοὺς Τούρκους, φονεύσας πλείστους ἐξ αὐτῶν ἀποπειρωμένους ν' ἀποβιβασθοῦν. Κατόπιν τούτου ὁ τουρκικὸς στόλος ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς Σάμου, ἡ ὁποία οὕτως ἐσώθη καὶ ἀπέβη ἄσυλον τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας καταδιωκομένων Ἑλλήνων καὶ τὸ φόβητρον τῶν Τούρκων, ἕνεκα τῶν ἐπιδρομῶν τὰς ὁποίας ἐνήργουν τὰ στρατεύματα τῆς νήσου εἰς Μ. Ἀσίαν, ἵνα ἀπασχολοῦν σημαντικὸν τμῆμα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἔναντι τῆς Σάμου, ἵνα προμηθεύωνται τρόφιμα καὶ ἵνα προστατεύουν τοὺς ἑλληνικοὺς πληθυσμούς. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1822 ὁ Λογοθέτης παρεσκεύαζεν ἀπόβασιν εἰς Ν. Ἔφεσον καὶ Κάρυστον, ἀλλ' ὁ Χῖος Ἀντώνιος Βουρνιᾶς, λοχαγὸς ἄλλοτε τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐπὶ Ναπολέοντος, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Χίου, τὴν ὁποίαν παρίστανεν ἕτοιμον καὶ μόνον τὴν ἄφιξιν βοηθείας ἀναμένουσαν διὰ νὰ ἐπαναστατήσῃ. Πράγματι, τὴν 10 Μαρτίου 1822, ὁ Λογοθέτης ἀπεβιβάσθη εἰς Χῖον μετὰ 2 500 ἀνδρῶν, ἀλλὰ παρὰ τὴν γενναίαν ἀπόκρουσιν τῶν κατ' αὐτοῦ ἐπιτεθέντων Τούρκων, δὲν ἠδυνήθη νὰ σώσῃ τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἀπὸ τὴν σφαγήν, εἰς ἣν προέβησαν αἱ ἐπελθοῦσαι νέαι τουρκικαὶ δυνάμεις. Ὁ Λογοθέτης, μετὰ τὴν καταστροφήν, ἐπέστρεψε διὰ μέσου τῶν Ψαρῶν εἰς Σάμον, ὅπου κατηγορήθη ὡς ὑπεύθυνος τῆς ἀποτυχίας. Οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἀναθαρρήσαντες ἐξήγειραν τὸν λαὸν ἐπικινδύνως ἐναντίον του, ἡ δὲ κυβέρνησις τῆς ἐπαναστάσεως, πρὸς ἣν ἀπηυθύνθη, τὸν ἐκάλεσεν εἰς Πελοπόννησον ν' ἀπολογηθῇ καὶ τὸν ἐφυλάκισεν. Ἐκ τῆς φυλακῆς του ὑπέβαλεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν ἀπολογίαν του, κατόπιν τῆς ὁποίας ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, πεισθεὶς περὶ τῆς ἀθωότητός του, ἐπέτυχε τὴν ἀποφυλάκισίν του καὶ τὴν ἐκ νέου ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς Σάμον, ὅπου ὁ λαός, παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τῆς κεντρικῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως, ἀνεκήρυξεν ἐκ νέου αὐτὸν ἀρχηγὸν καὶ δικτάτορα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Χοσρὲφ πασᾶν κατέπλευσεν εἰς τὴν Σάμον καὶ ἐβομβάρδισεν αὐτήν. Ἡ σθεναρὰ ὅμως ἄμυνα, τὴν ὁποίαν ὠργάνωσεν ὁ Λογοθέτης, ἠνάγκασε τοὺς Τούρκους νὰ ἀποχωρήσουν καὶ πάλιν. Ὁ Λογοθέτης ἔσωσε τὴν Σάμον καὶ κατὰ τὴν νέαν ἐπιδρομὴν τοῦ Χοσρὲφ τῷ 1826. Ὅταν ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν ὁ Καποδίστριας, ἀνεγνώρισε τὸν Λογοθέτην ὡς ἀρχηγὸν τῆς Σάμου καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ βοηθήσῃ τὸν Φαβιέρον εἰς τὴν νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Χίου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ Λογοθέτης ἔπραξε προθύμως. Βραδύτερον, συμφώνως πρὸς τὸ ψηφισθὲν Σύνταγμα, ὅπερ ἀπέκλειε τοὺς ἐντοπίους ὑπαλλήλους νὰ ὑπηρετοῦν εἰς μέρη τῆς καταγωγῆς των, ὁ Λογοθέτης διωρίσθη μέλος τοῦ πανελληνίου, εἰς Σάμον δὲ ἀπεστάλη ὡς ἔκτακτος ἐπίτροπος ὁ Κωλέττης. Κατόπιν ὁ Λογοθέτης διωρίσθη ἔκτακτος ἐπίτροπος εἰς Λακωνίαν καὶ Μεσσηνίαν. Μετὰ τὸν ἀποκλεισμὸν ὅμως τῆς Σάμου ἐκ τῆς διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Λονδίνου τῷ 1830 συσταθείσης ἐλευθέρας ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, ὁ Λογοθέτης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ συμμερισθῇ τὰς τύχας της. Ἐν Σάμῳ ἀνηγορεύθη διευθυντὴς τῶν διοικητικῶν πραγμάτων καὶ ἠγωνίσθη διπλωματικῶς ἵνα περιληφθῇ καὶ ἡ Σάμος εἰς τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν κράτος. Αἱ προστάτιδες ὅμως δυνάμεις ἐζήτουν νὰ ἐπιβάλουν συμβιβαστικὰς λύσεις καὶ ἐν τέλει ἐδέχθησαν νὰ ἀνακηρύξουν τὴν Σάμον ἡγεμονίαν. Λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Λογοθέτη εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐκ μέρους τῶν Σαμίων, αἱ δυνάμεις ἐνήργησαν ὅπως ἐξαναγκασθῇ οὗτος εἰς παραίτησιν καὶ ἀπομακρυνθῇ τῆς νήσου. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Λογοθέτου ἐκ Σάμου, οἱ Τοῦρκοι ἀνέκτησαν τὴν νῆσον ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἐκ Σάμου ὁ Λογοθέτης μετέβη εἰς Τῆνον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ναύπλιον, ὅπου διωρίσθη συνταγματάρχης. Τῷ 1837 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας διορισθεὶς σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ τῷ 1844 γερουσιαστής. Μετὰ τριετίαν προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ ἀπέθανε τὴν 21 Μαΐου 1850, κηδευθεὶς δημοσίᾳ δαπάνῃ. Κατέλιπε δύο θυγατέρας καὶ δύο υἱούς, ὧν ὁ νεώτερος εἶναι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου *Ἀλέξανδρος*. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην Σάμου τοῦ Λιμένος Βαθέος ὑπάρχουν ἀνέκδοτα χειρόγραφα ἀπομνημονεύματά του. Ν. Ι. Ζ

Λογοθέτι, ἢ *Λογοθέτη [Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Δραγάνου τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 135. Χ. Δ

Λογοθετιάνικα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῶν Κυθήρων, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ τῇ νήσῳ ἐπαρχίᾳ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ποταμίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 316. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Κατσουλιάνικα, Κουσουνάρι, Λιανιάνικα, Περλεγιάννικα* καὶ *Χριστοφοριάνικα.* Χ. Δ

Λογοθετόπουλος, *Κωνσταντῖνος.* Ἕλλην χειρουργὸς γυναικολόγος ἐκ Ναυπλίου, γεννηθεὶς τῷ 1878, διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου (1903). Τῷ 1910 ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις. Ὑπηρέτησε καθ' ὅλους τοὺς πολέμους εἰς διάφορα νοσοκομεῖα. Τῷ 1922 ἐγένετο ὁ πρῶτος τακτικὸς καθηγητὴς τῆς γυναικολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ διευθυντὴς τῆς γυναικολογικῆς κλινικῆς τοῦ Ἀρεταιείου νοσοκομείου. Τῷ 1924 ἵδρυσεν Ἀντικαρκινικὸν Ἰνστιτοῦτον, ἐφοδιασθεὶς ἐκ τῆς δωρεᾶς Ζαχάρωφ διὰ ραδίου καὶ βραδύτερον κατὰ τὸ 1930 διὰ νέου τοιούτου. Μέλος τῶν ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῶν σωματείων ἰατρικῆς καὶ χειρουργικῆς καὶ κοσμήτωρ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς κατὰ τὸ ἔτος 1928—1929, μέλος τῆς αὐτοκρατορικῆς Γερμανικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν Leopoldina-Karolina ἀπὸ τοῦ 1926. Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν παρέχομεν τοὺς ἀκολούθους τίτλους: «Σημασία τῶν λευκοκυττάρων ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐπιλοχείους λοιμώξεις καὶ τὰς φλεγμονώδεις γυναικολογικὰς παθήσεις» (Πρακτ. Ἰατρ. Ἑταιρ. Ἀθηνῶν 1909, Gynecol. Rundch. 1910), «Περὶ συνυπάρξεως φυματιάσεως καὶ ὄγκων τῆς ᾠοθήκης» (Zeitschr. f. Geburt. und Gynec. Bd. LXI), «Περὶ φυματιάσεως τοῦ κολεοῦ» (Archiv. f. Gynec. Bd. 79), «Νέα ὁδὸς πρὸς τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν» (Πρακτ. Ἰατρ. Ἑταιρ. Ἀθ. 1928), «Περὶ ἐκστροφῆς τῆς μήτρας» (Ἀρχ. Ἰατρ 1916), «Νέα ἀσφαλὴς μέθοδος αἱμοστασίας κατὰ κολπικὰς καὶ κοιλιακὰς ὑστερεκτομίας» (Πρακτ. Ἰατρ. Ἑταιρ. Ἀθ. 1923, Grèce médicale 1923 No 8—9 Zentralbl. f. gyn. 1925 No 50). Ἡ εἰδικὴ αὐτοῦ μέθοδος αὕτη ἐκρίθη εὐμενῶς ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ Küstner (Zentralbl f. Gyn. 1930 No 13), καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ Blum (L'hémostase dans l'hystérectomie vaginale Paris), «Νέα μέθοδος ἐγχειρήσεως κυστεοκολπικοῦ συριγγίου» (Πρακτ. Ἰατρ. Ἑταιρ. 1930) κλπ. Ἀναφέρομεν ἐπίσης τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἔκδοσιν τῆς διτόμου του «Γυναικολογίας» ὡς καὶ τὴν εἰσαγωγὴν ὑπ' αὐτοῦ νέου ἐργαλείου, τοῦ κοιλιοδιαστολέως (Zentralbl. f. Gyn. 1910 No 23). Ο. Ρ.

λογοθετῶ *(—έω)*· εἶμαι λογοθέτης, ἀσκῶ τὰ τοῦ λογοθέτου, ἐξελέγχω τοὺς λογαριασμούς.

Λογοθετῶν *(ἢ ἀπὸ Λογοθετῶν) μονὴ [Βυζαντ.].* Παλαιοτάτη ἐν Βυζαντίῳ μονή, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ *Σωτῆρος Χριστοῦ.* Ἐξεχωρήθη πρὸ τοῦ 1204 εἰς τοὺς Λατίνους. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ 1204 ἐλειτούργουν ἐν αὐτῇ οἱ ἐκ Πίσης Ἰταλοί. Ἔκειτο πλησίον τοῦ παραλίου τείχους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς θέσεως ἔνθα ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἱδρύθη τὸ πτωχοτροφεῖον «Χαμιντιὲ-Ἰμαρετί». Ν. ΚΛΣ

Λόγοι (Logi) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Λαὸς τῆς ΒΑ. Βρεττανίας, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Β' 3, 8) μεταξὺ τῶν Κορναβίων πρὸς Β. καὶ τῶν Δεκαντῶν πρὸς Ν. ἐν τῇ σημερινῇ περίπου κομιτείᾳ τοῦ Sutherland τῆς ΒΑ. Σκωτίας. Α.Θ.Σ.

λογοκλοπία (ἡ)· ἡ κλοπὴ ἀλλοτρίων λόγων, ἡ ἰδιοποίησις ξένης φιλολογικῆς ἰδιοκτησίας: «ἔντυπον προερχόμενον ἐκ λογοκλοπίας».

—*[Νομ.]* Βλ. *πνευματικὴ* ἰδιοκτησία.

λογοκλόπος (ὁ, ἡ)· ὁ κλέπτων ἀλλοτρίους λόγους, ὁ ἰδιοποιούμενος ξένην φιλολογικὴν ἰδιοκτησίαν.

λογοκλοπῶ *(—έω)*· εἶμαι λογοκλόπος, κλέπτω ἀλλοτρίους λόγους, ἰδιοποιοῦμαι ξένην φιλολογικὴν ἰδιοκτησίαν.

λογοκοπία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λογοκόπου, ὑπόσχεσις πολλῶν καὶ μεγάλων, μεγαληγορία κενὴ πραγμάτων.

λογοκόπος (ὁ)· ὁ πολλὰ ὑπισχνούμενος, ὁ μεγαληγορῶν κενῶς καὶ πρὸς ἐπίδειξιν, κοιν. *λογᾶς.*

λογοκοπῶ *(—έω)*· εἶμαι λογοκόπος, ὑπισχνοῦμαι πολλὰ καὶ μεγάλα, μεγαληγορῶ κενῶς καὶ πρὸς ἐπίδειξιν: «λογοκοπῶν ἐξαπατᾷ τοὺς ἀφελεστέρους».

λογοκρίνω· κάμνω *λογοκρισίαν* (βλ. λ.): «λογοκρίνω βιβλίον,—ἐφημερίδα,—ἀλληλογραφίαν κττ.» (λ. κακῶς ἐσχηματισμένη ἀντὶ *λογοκριτῶ*).

λογοκρισία (ἡ)· ἡ κρίσις, ὁ ἔλεγχος τοῦ ἐντύπου λόγου πρὸς περιστολὴν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ: «ἐπεβλήθη λογοκρισία εἰς τὸν τύπον,—εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν».

—*[Νομ.] Λογοκρισία* καλεῖται τὸ δικαίωμα τῆς διοικήσεως ἔν τινι κράτει νὰ ὑποβάλλῃ εἰς προηγούμενον ἔλεγχον τὰ πρὸς δημοσίευσιν χειρόγραφα, ἢ τὰ πρὸς κυκλοφορίαν ἔντυπα, καὶ νὰ διατάσσῃ τὴν μὴ δημοσίευσιν ἢ κυκλοφορίαν αὐτῶν, ἢ νὰ ἐπιβλέπῃ τοῦτο ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ γίνουν ἐν αὐτοῖς ὡρισμέναι τροποποιήσεις. Ἡ λογοκρισία εἶναι, κατὰ ταῦτα, μέσον περιορισμοῦ τῆς ἐλευθέρας ἐκδηλώσεως τῶν σκέψεων καὶ πεποιθήσεων τοῦ ἀτόμου καὶ ὡς τοιοῦτον ἐφαρμόζεται συνήθως ἐπὶ τοῦ τύπου, ἡμερησίου ἢ περιοδικοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ παντὸς εἴδους ἐντύπου, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν θεατρικῶν παραστάσεων καὶ τῶν κινηματογράφων, ἐφ' ὅσον καὶ ταῦτα, ὅπως καὶ ὁ τύπος, χρησιμεύουν ὡς μέσα ἐκδηλώσεως καὶ διαδόσεως ἰδεῶν. Ἡ γένεσις τῆς λογοκρισίας ἀνάγεται εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τυπογραφίας. Εὐθὺς ὡς μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τυπογραφικῆς τέχνης ἤρχισαν αἱ σκέψεις νὰ εὑρίσκουν διάδοσιν ἄγνωστον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1450—1500), ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς λογοκρισίας, ἡ ὁποία ἐγένετο κυρίως αἰσθητὴ παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τῆς ὁποίας κυρίως ἐστρέφοντο αἱ παρὰ τῶν τότε διανοουμένων φιλελεύθεροι ἰδέαι· ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, καθ' ἣν διεξήγετο δριμὺς ὁ ἀγὼν τῶν φιλοσόφων κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἡ πανίσχυρος τότε Ἐκκλησία δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνεχθῇ τοιαύτην ἐλευθερίαν ἐκδηλώσεως σκέψεων, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ κλονήσῃ τὴν ὑπόστασίν της, καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς κοινωνίας ἐμηχανεύθη τὸν περιορισμὸν αὐτῆς διὰ τῆς λογοκρισίας. Ὡς πατὴρ ταύτης φέρεται ὁ πάπας Ἀλέξανδρος ΣΤ', ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτον ἐφηρμόσθη ἡ προληπτικὴ λογοκρισία ἐπὶ τῶν βιβλίων (1561). Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ λογοκρισία ἐξειλίχθη εἰς θεσμὸν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὑπεχρεώθησαν δὲ οἱ τυπογράφοι νὰ ὑποβάλλωσιν ἑκάστοτε καὶ πρὸ τῆς ἐκτυπώσεως τὰ βιβλία εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀρχιεπισκόπους, ἵν' ἀσκηθῇ ἐπ' αὐτῶν ἔλεγχος. Ἐν περιπτώσει παραβάσεως τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐτιμωρεῖτο ὄχι μόνον ὁ τυπογράφος, ἀλλὰ καὶ ὁ συγγραφεὺς καὶ ὁ ἀναγνώστης ἀκόμη, ἐφ' ὅσον τὸ ἐκτυπωθὲν ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπιλήψιμον. Ἦσαν δὲ αἱ τιμωρίαι: ὁ ἀφορισμός, ἡ χρηματικὴ ποινὴ καὶ ἡ δημοσίᾳ καῦσις τῶν δημοσιευομένων ἐντύπων. Ἡ τοιαύτη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβληθεῖσα λογοκρισία συνεπληρώθη σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τοῦ ἱδρυθέντος τῷ 1558 «Index librorum prohibitorum» (βλ. λ. *ἴντεξ*), ὁ ὁποῖος κατέγραψε κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν ὅλα τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπε ν' ἀναγνωσθοῦν. Ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὁ θεσμὸς τῆς λογοκρισίας μετεφυτεύθη εἰς τὴν πολιτείαν, ἡ ὁποία, θελήσασα νὰ παρεμποδίσῃ τὴν

Digitized by Google

ἐξάπλωσιν τῶν φιλελευθέρων πολιτικῶν ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δὲν ὑστέρησε καθόλου τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κατὰ τῆς ἐλευθεροτυπίας ἀγῶνι. Ἐν Γαλλίᾳ ἰδίως ὡρίσθη ὅτι πάντα ἐν γένει τὰ βιβλία πρὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν, ἔπρεπεν, ἐφ' ὅσον ἦσαν πολιτικοῦ περιεχομένου, νὰ ὑποβάλλωνται εἰς λογοκρισίαν εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένους ὑπαλλήλους, ἐν περιπτώσει δὲ παραβάσεως ἐκλείετο τὸ τυπογραφεῖον, κατεστρέφετο τὸ δημοσιευθὲν καὶ οἱ ἐκδόται ἐτιμωροῦντο κατ' ἀρχὰς διὰ θανάτου, εἶτα δὲ διὰ φυλακίσεως ἢ ἐξορίας. Κατὰ τοῦ τοιούτου ἀφορήτου περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως ἠγωνίσθησαν σθεναρῶς οἱ φιλόσοφοι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Οὐδέποτε αἱ σκέψεις, αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, ἔλεγεν ὁ Montesquieu, ἀποτελοῦν ἀδίκημα· ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου δέον νὰ εἶναι σεβαστή, διότι ἄλλως ἀναιρεῖται καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος ἐλευθερίας· ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου, παρ' ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα ἄτοπα, εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς διοικήσεως· «ἐὰν ὁ τύπος παύσῃ νὰ εἶναι ἐλεύθερος, ὁ κατέχων δημόσιον ἀξίωμα μὴ εἰδοποιούμενος διὰ σφάλματά του θὰ ὑποπίπτῃ διαρκῶς εἰς νέα, θὰ διαπράξῃ πάσας σχεδὸν τὰς μωρίας, τὰς ὁποίας ὁ συγγραφεὺς θὰ ἔλεγε μόνον. Τὸ κράτος δὲν ἐνδιαφέρεται ἂν συγγραφεύς τις λέγῃ μωρίας, διαφέρεται ὅμως τὰ μάλιστα νὰ μὴ ὑποπίπτῃ εἰς τοιαύτας ἡ κυβέρνησις». Παραπλεύρως τοῦ Montesquieu ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου ὁ Voltaire, ὁ Milton, ὁ Helvetius, ὀλίγον δὲ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Mirabeau ὁ ὁποῖος καὶ εἰδικὸν φυλλάδιον ἐξέδωκε «Περὶ ἐλευθερίας τοῦ τύπου». Ἐν τούτῳ ἀπευθυνόμενος ὁ Mirabeau εἰς τοὺς μέλλοντας ἀντιπροσώπους τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἔλεγε: «Ὁ πρῶτος νόμος ὑμῶν ἂς καθιερώσῃ ἐσαεὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, τὴν ἐλευθερίαν τὴν μᾶλλον ἀπαραβίαστον, τὴν πλέον ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδέποτε θ' ἀποκτηθοῦν αἱ ἄλλαι· διότι μόνον δι' αὐτῆς εἶναι δυνατὸν οἱ μὲν λαοὶ νὰ γνωρίσουν τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἔχουν νὰ τὴν ἀποκτήσουν, οἱ δὲ βασιλεῖς τὸ συμφέρον, τὸ ὁποῖον ἔχουν νὰ τὴν παραχωρήσουν». Ἡ μετά τινα ἔτη μεγάλη Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἔθηκε τέρμα εἰς τὰ περιοριστικὰ μέτρα κατὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ διὰ τῆς «Διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου» ἄρθρ. 11) διεκήρυξεν ὅτι: «Ἡ μετάδοσις τῶν σκέψεων καὶ τῶν φρονημάτων εἶναι ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου· πᾶς πολίτης δύναται συνεπῶς νὰ ὁμιλῇ, νὰ γράφῃ καὶ νὰ δημοσιεύῃ ἐλευθέρως, εἶναι ὅμως ὑπεύθυνος ἐν περιπτώσει καταχρήσεως τῆς ἐλευθερίας ταύτης ἐν ὡρισμέναις ὑπὸ τοῦ νόμου περιπτώσεσιν». Ἔκτοτε ἀνεγνωρίσθη ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου ὑφ' ὅλων τῶν προηγμένων πολιτειῶν, ὡς ἓν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, κατοχυρωθὲν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Συνταγμάτων τῶν πολιτειῶν, ἡ δὲ λογοκρισία ἀπηγορεύθη Κατὰ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ ἰσχύοντος ἐν Ἑλλάδι Συντάγματος: «Ἕκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως ἢ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμούς του τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος. Ἡ λογοκρισία ὡς καὶ πᾶν ἄλλο προληπτικὸν μέτρον ἀπαγορεύεται. Ἐξαιρετικῶς διὰ τοὺς κινηματογράφους δύνανται νὰ ληφθοῦν προληπτικὰ μέτρα πρὸς προστασίαν τῆς νεότητος». Παρέκκλισις τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπιτρέπεται ἐν ἀνωμάλοις πολιτικαῖς περιστάσεσιν, ἰδίᾳ ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει τῆς χώρας, ὡ. συμβαίνει ἐν περιπτώσει καταστάσεως πολιορκίας, περὶ τῆς ὁποίας προέβλεπε τὸ ἄρθρον 91 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864 καὶ προβλέπει νῦν τὸ ἄρθρον 97 τοῦ ἰσχύοντος τοιούτου. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 91 τοῦ προηγουμένου Συντάγματος ἐψηφίσθη ὁ περὶ καταστάσεως πολιορκίας ,ΔΞΘ' νόμος τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1912, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο, εἰς ἃς χώρας ἐκηρύχθη ἡ κατάστασις πολιορκίας, ἡ ἀνακοίνωσις ἢ δημοσίευσις πληροφοριῶν καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ διὰ τοῦ τύπου, ἐπιτρέπεται δὲ ἡ κατάσχεσις ἐφημερίδων καὶ ἄλλων ἐντύπων διατριβῶν εἴτε πρὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν εἴτε μετ' αὐτήν. Διὰ δὲ τοῦ νόμου 913 τῆς 19 Σεπτεμβρίου 1917 «Περὶ συστάσεως λογοκρισίας τοῦ τύπου» ἱδρύθη «προσωρινῶς, καὶ ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐμπόλεμος κατάστασις, ὑπηρεσία λογοκρισίας τοῦ τύπου, ὑπαγομένη εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν» προορισμὸν ἔχουσα «τὸν ἔλεγχον τῆς δημοσιευομένης ἢ δημοσιευθησομένης ὕλης παρ' ἐφημερίδων, περιοδικῶν καὶ παντὸς ἐντύπου ἐκδιδομένου ἐν τόπῳ εἰς κατάστασιν πολιορκίας τεθέντι».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Ν. Σαριπόλου*, Συνταγματικὸν Δίκαιον (τ. Β' 1923, σελ. 217 ἑπ., τ. Γ' 1923, σελ. 107 ἑπ.)—*Π. Ζαχαρίτσα*, Ἡ διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου τῆς 26 Αὐγούστου 1789 (1918, σελ. 172 ἑπ.).—*Otto Jöhlinger*, Pressfreiheit und Presspolitik, ἐν Handbuch der Politik (τ. I. 1920 σελ. 189 ἑπ.). — *J. Barthélemy*, Le droit public en temps de guerre (ἐν Revue de droit public, τ. XXXII, 1915, σελ. 315 ἑπ.).—*Esmein*, Éléments de droit constitutionnel (τ. II, 1921. σελ. 506 ἑπ.).

Χ. Γ. ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ

λογοκρίτης (ὁ), καὶ *λογοκριτής*· ὁ ἐνεργῶν τὴν λογοκρισίαν, ὁ ὑποβάλλων εἰς ἔλεγχον τὸ περιεχόμενον ἐντύπου ἢ γραπτοῦ τινος πρὸς περιστολὴν τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου.

λογοκριτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λογοκρισίαν, ὁ τῆς λογοκρισίας: «λογοκριτικὸς νόμος».

λογοκωφωσία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ὅρος ἰσοδύναμος πρὸς τόν: *λεξικὴ κώφωσις*. Ὁ πάσχων ταύτην ἀκούει τὰς λέξεις ὡς ἤχους ἁπλοῦς, ἄνευ νοήματος καὶ δὲν ἀναγνωρίζει πλέον αὐτάς. Ὀφείλεται δὲ κατὰ τὴν παλαιὰν κλασσικὴν θεωρίαν εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀκουστικῶν εἰκόνων τῶν λέξεων (*κέντρον τοῦ Wernicke*). Τ. Α. Ζ.

λογομάγειρος (ὁ)· ὁ οἱονεὶ μάγειρος τῶν λόγων, ὁ διατυπῶν λόγους, ἀποδείξεις ψευδεῖς, σοφιστής.

λογομαχία (ἡ)· ἡ διὰ λόγων μάχη, διαπληκτισμός, φιλονικία.

λογομαχικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λογομαχίαν.

λογομάχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διὰ λόγων μαχόμενος φιλόνικος, κοιν. *φωνακλᾶς*.

λογομαχῶ (*—έω*)· ἔρχομαι εἰς λογομαχίαν, ἐρίζω διὰ λόγων, φιλονικῶ.

λογονεύρωσις, *—εως* (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Καλοῦνται οὕτω νευρωσικῆς ἀρχῆς διαταραχαὶ τοῦ λόγου, οἷον ὁ λογόσπασμος, τονικὸς καὶ κλονικός, ἡ ἀπορία λέξεων ὡρισμένων (=ἀδυναμία προφορᾶς λέξεών τινων), ἡ ἀδυναμία προφορᾶς γραμμάτων τινῶν προφερομένων ἀλλέως πρὸς φιλαρέσκειαν, καὶ ἐν γένει πᾶσαι αἱ παρόμοιαι διαταραχαὶ τοῦ λόγου νευρωσικῆς ἀρχῆς. Τ. Α. Ζ

λογοπάθεια (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ὅρος γενικός, χρησιμοποιούμενος ἰδίως ὑπὸ μὴ εἰδικῶν, πρὸς δήλωσιν παντοίων διαταραχῶν τοῦ λόγου, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἀφασιῶν. Τ. Α. Ζ

λογοπαίγνιον (τό)· παίγνιον διὰ λόγου, διὰ λέξεων, στηριζόμενον εἰς σκόπιμον παρετυμολογίαν, κοιν. *καλαμπούρι*: «ἔφας ἀρνὶ κι' ἀρνήθης με, τυρὶ καὶ τυραννεῖς με», «χάνος εἶμαι χάνομαι, πέρκα 'μαι καὶ παίρνομαι», «ἐμπῆκε ὁ Στάθης 'ς τὸ βαρέλλι», ἤτοι ἐστάθη, δὲν ρέει πλέον, «ἦρθε ὁ Σταμάτης» ἐπὶ τῶν νυκτερευόντων, δηλαδὴ πρέπει νὰ σταματήσουν, «ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπ' τὴν Τῆνο καὶ δὲ δίνω, εἶμαι ἀπ' τὴν Πάρο καὶ θὰ πάρω».

—[*Ἐγκυκλ.*] Τὸ *λογοπαίγνιον* εἶναι εὐφυὲς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον παίγνιον διὰ λέξεων, ἐπιτυγχανόμενον ὁτὲ μὲν διὰ τῆς προσθήκης ἢ μεταβολῆς ἑνὸς γράμματος αὐτῶν, ὁτὲ δὲ διὰ τῆς συνδέσεως πολλῶν λέξεων, αἵτινες συμπροφερόμεναι ἀποτελοῦσι δύο διαφορετικὰς ἐννοίας καὶ ἄλλοτε διὰ τῆς ὁμοηχίας λέξεων διαφόρως ὀρθογραφουμένων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς πολλαπλῆς σημασίας, ἣν ἔχουν αὗται. Ὡς τοιοῦτον τὸ λογοπαίγνιον εἶναι παλαιότατον εἶδος λεκτικοῦ παιγνίου καὶ ἀπαντᾷ εἰς ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς γλώσσας, διότι ὅλαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον παρέχουν εὐκαιρίαν δημιουργίας αὐτοῦ. Ὁ Ὅμηρος ἤδη δὲν δυσκολεύεται νὰ σώσῃ τὸν ἥρωά του Ὀδυσσέα ἀπὸ τὴν ἀνθρωποφαγικὴν ἀδηφαγίαν τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου δι' ἑνὸς λογοπαιγνίου. Ὅταν ὁ Ὀδυσσεὺς ἠρωτήθη ὑπὸ τοῦ Πολυφήμου πῶς ὀνομάζεται, ἀπήντησε: «Οὖτιν μὲ κικλήσκουσιν μήτηρ ἠδὲ πατὴρ ἠδ' ἄλλοι πάντες ἑταῖροι» (Οὖτις=Κανείς). Χάρις εἰς τὴν εὐφυᾶ ταύτην ἀπάντησιν κατώρθωσε κατόπιν νὰ διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῶν ἄλλων Κυκλώπων μετὰ τὴν τύφλωσιν τοῦ Πολυφήμου, διότι οὗτοι πληροφορηθέντες παρὰ τοῦ παθόντος ὅτι Οὖτις ἐπήρωσεν αὐτὸν (δηλαδὴ Κανείς) ἐξέλαβον τὸν Πολύφημον ὡς παράφρονα. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐπίσης δὲν περιφρονεῖ τὰ λογοπαίγνια, πλεῖστα δὲ εἶναι τὰ χωρία εἰς τὰς κωμῳδίας του, ὅπου συναντᾷ κανεὶς πνευματώδη λογοπαίγνιά του. Ὅταν ἐν τῇ «Εἰρήνῃ» του ὁ Ἑρμῆς ἐρωτᾷ τὸν Τρυγαῖον: «Ποῖος εἶναι ὁ Κρατῖνος ὁ σοφός», λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν: «Ἀπέθανε τὸν καιρὸν ποῦ εἰσέβαλον οἱ Λάκωνες». Λάκωνες δέ, ὡς γνωστόν, οὐδέποτε εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικήν, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ὁ κωμικὸς σατιρίζει τοὺς «Λάκωνας», κωμῳδίαν τοῦ Πλάτωνος τοῦ κωμικοῦ. Ἄλλα του λογοπαίγνια εὑρίσκονται ἐν «Πλούτῳ» (στ. 1128—1129), «Νεφέλαις» (στ. 721—722), «Βατράχοις» (στ. 95), «Ὄρνισι» (στ. 153 καὶ 764), «Λυσιστράτῃ» (στ. 852), «Ἀχαρνεῦσι» (στ. 35—36), «Σφηξὶ» (στ. 500—503) κλπ. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους πολὺ ἠρέσκετο εἰς τὰ λογοπαίγνια καὶ ὁ Ἐπίχαρμος. Ἐν τῇ ἀπολεσθείσῃ κωμῳδίᾳ του «Λόγος καὶ Λογίνα», ὅπου ἐλέγετο ὁ Ζεὺς «Πέλοπι γ' ἔρανον ἑστιῶν», ὁ ἀκούων τὴν φράσιν ταύτην ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Ζεὺς ἀντὶ τοῦ «γ' ἔρανον», συμποσίου δηλαδή, παρέθετεν εἰς τὸν Πέλοπα «γέρανον», τὸ γνωστὸν πτηνόν. Ὁ Εὔπολις, τοῦ ὁποίου τὰ λογοπαίγνια πολὺν ἐπείραξαν κόσμον, ἀπῆλθεν οἰκτρῶς τοῦ κόσμου τούτου, τῇ συνοδείᾳ λογοπαιγνίου, ὅπερ διεπράχθη εἰς βάρος του. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ κωμικὸς οὗτος διεκωμῴδησεν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ του «Βάπται» τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἑταίρους τῆς θρᾳκικῆς θεότητος Κοτυττοῦς, ὡς παραδιδομένους εἰς ἀφαντάστου ἀκολασίας ὄργια. Τὰς κατ' αὐτοῦ ὕβρεις ἐκδικούμενος ὁ Ἀλκιβιάδης συνέλαβε τὸν Εὔπολιν συστρατευόμενον κατὰ τὴν εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν καὶ τὸν «ἐβάπτισεν» (ἐβούτηξεν) ἐν τῇ θαλάσσῃ, λέγων πρὸς αὐτὸν λογοπαικτικῶς: «Βάπτες μ' ἐν θυμέλῃσιν, ἐγὼ δέ σε κύμασι πόντου βαπτίζων ὀλέσω νάμασι πικροτέροις». Ἀλλὰ καὶ οἱ φιλόσοφοι τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ αἱ ἐπὶ εὐφυΐᾳ διαπρέπουσαι περιώνυμοι τότε ἑταῖραι περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο νὰ κάμωσι χρῆσιν τῶν λογοπαιγνίων. Ὁ Διογένης ὁ Κυνικὸς ἰδών ποτε μειράκιον νὰ κλέπτῃ ἐν βαλανείῳ ἱμάτιον, εἶπεν αὐτῷ: «ἐπ' ἀλειμμάτιον ἢ ἐπ' ἄλλ' ἱμάτιον;» Ἄλλοτε πάλιν ἰδὼν ὀλυμπιονίκην νέμοντα πρόβατα: «ταχέως, εἶπεν, ὦ βέλτιστε, μετέβης ἀπὸ τῶν Ὀλυμπίων ἐπὶ τὰ Νέμεα». Ὁ Ἀντισθένης πρὸς τὸ μειράκιον, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ φοιτᾷ παρ' αὐτῷ καὶ τὸν ἠρώτησε τίνων ἀντικειμένων εἶχεν ἀνάγκην διὰ τὰ μαθήματα, ἀπήντησε: «βιβλιαρίου καινοῦ (καὶ νοῦ), γραφείου καινοῦ καὶ πινακιδίου καινοῦ».

Κάποτε, φλύαρός τις διηγεῖτο εἰς τὴν ἑταίραν Γνάθαιναν διὰ μακρῶν περὶ τοῦ ταξιδίου του εἰς τὸν Ἑλλήσποντον: «Καὶ πῶς δὲν ἀπεβιβάσθητε εἰς τὴν πρώτην πόλιν τῆς παραλίας τοῦ Ἑλλησπόντου;» τὸν ἠρώτησεν αὐτή· «Ποίαν;», «Τὸ Σίγειον» ἀπήντησεν Ἡ Γνάθαινα ἔπαιξε μὲ τὰς λέξεις Σίγειον καὶ σιγή.

Περισσότερον ἀκόμη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, οἱ Ρωμαῖοι ἠσχολοῦντο μὲ τοιούτου εἴδους εὐφυολογίας. Εἰς τὸν «Miles gloriosus» τοῦ Πλαύτου, ἀπαντοῦν οἱ ἑξῆς στίχοι: «Maris causa, Hercle, istoc ego oculo utar minus· nam si abstinuissem a mare, tanquam hoc uterer», ὅπου γίνεται παίγνιον μεταξὺ τῶν λέξεων: a mare καὶ amare Ἐπίσης οἱ μῖμοι ἔβριθον λογοπαιγνίων. Εἷς τῶν μιμογράφων ἀπετόλμησε μάλιστα νὰ διαπράξῃ ἓν τοιοῦτον εἰς βάρος τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου καὶ τῆς αὐτοκρατείρας συζύγου του. Εἷς τῶν ἐπὶ σκηνῆς μίμων διηγεῖτο ποτέ, ὅτι κάποιος ἀπελάμβανε τὴν ἐπισημοτέραν καὶ ὡραιοτέραν γυναῖκα τῆς Ρώμης, ἐννοῶν διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτοῦ τὴν αὐτοκράτειραν. Ὅταν δὲ ὁ μεθ' οὗ συνδιελέγετο ἐπὶ σκηνῆς τὸν ἠρώτησε ποῖος ἦτο ὁ εὐτυχὴς αὐτός, τοῦ ἀπήντησε: «Ὁ Τοῦλλος». Ἐπειδὴ ὁ ἐρωτήσας ὑπεκρίνετο κατ' ἐπανάληψιν ὅτι δὲν ἤκουεν, ὁ ἕτερος τοῦ ἐπανέλαβε: «Μὰ σοῦ εἶπον τρεῖς φορὲς Τοῦλλος», ὅπερ λατινιστὶ σημαίνει *Τέρτουλλος* (Ter-Tullus, ὅστις Τέρτουλλος ἦτο καὶ πράγματι ὁ ἐραστὴς τῆς αὐτοκρατείρας. Πλὴν καὶ ἐκτὸς τοῦ θεάτρου, αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ἄνδρες δὲν ἀπηξίουν νὰ κάμουν πνεῦμα. Εἷς τῶν αὐτοκρατόρων, ὅταν ἡ σύγκλητος, δουλικῶς φερομένη, ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τοὺς τίτλους: Sarmaticus, Dacicus καὶ Pannonicus (Σαρματικός, Δακικὸς καὶ Παννονικὸς) δι' ἀνυπάρκτους θριάμβους του, ἀνέκραξε μυκτηριστικῶς: «ὥστε ἂν ἐξεστράτευα καὶ εἰς τὴν Λευκανίαν (Lucania), θὰ μ' ἐπωνόμαζε χωρὶς ἄλλο ἡ σύγκλητος καὶ Lucanicum» ὅ ἐστι λουκάνικον).

Ὁ Κικέρων ἦτο περίφημος διὰ τὰ λογοπαίγνιά του. Οἱ κατὰ τοῦ Οὐέρρη λόγοι του (Verrines orationes) γέμουν λογοπαιγνίων, διότι τὸ ὄνομα τοῦ κατηγορουμένου, σημαῖνον εἰς τὴν λατινικὴν χοῖρος, παρεῖχεν ἀφθόνους εὐκαιρίας. Ὁ Μακρόβιος πάλιν ἀναφέρει τὸ ἀκόλουθον: Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Φαύστου εἶχε ταυτοχρόνως δύο ἐραστάς, τὸν Φούλβιον, υἱὸν γναφέως, καὶ τὸν Πομπήϊον Μάκουλα. «Ἐκπλήσσομαι, ἔλεγεν ἐνίοτε ὁ Φαῦστος, πῶς ἡ ἀδελφή μου ἔχει Μάκουλα (εἰς τὴν λατινικὴν ἡ λέξις σημαίνει: κηλίς), ἀφοῦ ἔχει γναφέα» («Miror sororem meam habere maculam, cum fullonem habeat»). Ὁ Καῖσαρ εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ διαπράττῃ δεκάδας λογοπαιγνίων μεταξὺ δύο μαχῶν. Ἰδοὺ ἕν: ὁ Οὐέττιος εἶχεν ἐνταφιάσει τὸν πατέρα του ἐντὸς ἀγροῦ πλησίον τῆς Ρώμης καὶ μετ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ καλλιεργῇ τὸν ἀγρὸν καὶ νὰ φυτεύῃ λαχανικά: «Hoc est vere memoriam patris colere» εἶπεν ὁ Καῖσαρ ὅταν τὸ ἔμαθε («Αὐτὸ θὰ πῇ νὰ τιμᾷς (καλλιεργῇς) τὴν μνήμην τοῦ πατρός σου»). Ἀκόμη καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν διέφυγε τὸν πειρασμὸν τοῦ λογοπαιγνίου: «Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν» εἶπε κάποτε εἰς τὸν ἀπόστολον Πέτρον.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα φαίνεται ὅτι ἐλησμονήθη τὸ λογοπαίγνιον, διὰ ν' ἀναγεννηθῇ ἐκ τῆς τέφρας του κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὁ Ραμπελαὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὁ Δάντης ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Σαίξπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκαρύκευσαν τὰ ἔργα των μὲ εὐφυέστατα λογοπαίγνια. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ λογοπαίγνιον κατήντησε σχεδὸν μανία, τόσον ὥστε βραδύτερον ὁ Βολταῖρος, ἀγανακτῶν, νὰ θελήσῃ τὸν ἐξοστρακισμὸν τῶν λογοπαιγνίων ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν τῶν πνευματικῶς ἀνεπτυγμένων ἀνθρώπων.

Τὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ ὅλα βρίθουν λογοπαιγνίων, ἔστιν ὅτε καὶ διπλῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν φέρει εἰς ἀπελπισίαν τοὺς μεταφραστάς του. Ἕνα ἀπὸ τὰ διπλᾶ περίφημα λογοπαίγνιά του εἶναι ἐν τῷ «Ἄμλετ» καὶ τὸ ἑξῆς: Ὅταν ὁ Δανὸς πρίγκιψ ἐρωτᾷ τὸν Πολώνιον ἐὰν παρέστησε ποτὲ ἀπὸ τῆς σκηνῆς, «μάλιστα, ἀπαντᾷ οὗτος, ἔπαιξα τὸν Ἰούλιον Καίσαρα· I was killed i' the *Capitol; Brutus*

Digitized by Google

killed me.—It was, ἀπαντᾷ ὁ Ἄμλετ, a *brute* part of him to kill so *capital* a calf there». Ἀλλὰ καὶ τὸ κατωτέρω τοῦ Μολιέρου δὲν ἦτο ὀλιγώτερον περίφημον: Τὴν ἑσπέραν καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ διδαχθῇ διὰ δευτέραν φορὰν ἀπὸ σκηνῆς ὁ «Ταρτοῦφός» του καὶ τὸ θέατρον ἦτο πλῆρες καὶ ὁ κόσμος ἀνυπομόνως περιέμενε τὴν ἄρσιν τῆς αὐλαίας, ἦλθεν ἐκ μέρους τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς διαταγή, δι' ἧς ἀπηγορεύετο ἡ παράστασις. Τότε ἐξελθὼν ἐπὶ τοῦ προσκηνίου ὁ Μολιέρος εἶπε πρὸς τοὺς θεατάς: «Κυρίαι καὶ κύριοι, ἐνομίζομεν ὅτι σήμερον ἠθέλομεν ἀξιωθῆ τῆς τιμῆς νὰ σᾶς δώσωμεν διὰ δευτέραν φορὰν τὸν «Ταρτοῦφον»· ἀλλ' ὁ κύριος πρόεδρος τῆς Βουλῆς δὲν θέλει νὰ *τὸν* παίξωσι» (ne veut pas qu' on *le* joue). Οὐχ ἧττον μεγάλοι ἀπόστολοι τοῦ λογοπαιγνίου ὑπῆρξαν καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ διπλωμάται πάσης ἐποχῆς καὶ παντὸς ἔθνους. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου διατελέσας πρόεδρος τῆς Βουλῆς André Jacques Dupin ὁ πρεσβύτερος, ὁ Μέττερνιχ, ὁ Ταλλεϋράνδος, ὁ Γκορτσακώφ, ὁ Φουὰτ πασᾶς, ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς καὶ ἄλλοι. Τοῦ πρώτου — τοῦ Dupin — μεταξὺ ἄλλων μνημονεύεται καὶ τὸ ἑξῆς χαριέστατον μέν. ἀλλὰ λίαν παρακεκινδυνευμένον. Ὑπῆρχε τότε ἐν τῇ Βουλῇ βουλευτής τις, Pétou ὀνόματι, ὅστις ἐζήτει ἀκαταπαύστως τὸν λόγον. Στενοχωρηθείς ποτε ὁ Dupin εἶπε: «Il faut que toujours Monsieur Pétou (pet ou) parle!». Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ λογοπαιγνίου ἡ βουλὴ σύσσωμος καγχάζουσα ἀνέκραξε: «Qu' il parle! qu' il parle!» Τοῦ ἡμετέρου Ραγκαβῆ μνημονεύονται πλεῖστα ὅσα ἐπιτυχῆ λογοπαίγνια, λεχθέντα εἰς ἐπίσημα ἀνὰ τὴν Εὐρώπην γεύματα. Ἓν ἀπὸ τὰ ὡραιότερά του εἶναι καὶ τὸ ἑξῆς, λεχθὲν τῷ 1886 πρὸς τὴν ἔξοχον Ἰταλίδα μουσικὸν Tua: «Sei tu l'Amor, o sei la madre sua? | Non sei l'Amor, perché tu sei piu bella | La madre? No. Più giovine sei ch'ella | Non arrossir, e dimi: «Io son *Tua*». Εἷς τῶν ἐν Ἀθήναις διπλωματῶν, ἐπὶ Ὄθωνος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἑλλὰς ἐταράσσετο ἀπὸ ἐμφυλίους σπαραγμούς, ἐρωτηθεὶς τίνος πράγματος εἶχεν ἀνάγκην ἡ Ἑλλὰς διὰ νὰ σωθῇ, ἀπήντησε: «Coton, soie, fil et laine», ὅ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον: «Qu' Othon soit philellène!».

Ἐν τούτοις τὸ λογοπαίγνιον εἶχε καὶ τοὺς πολεμίους του. Ὁ ἔνδοξος τῆς Γαλλίας ποιητὴς Βίκτωρ Οὐγκὼ τὸ ἀπεκάλεσε: «la fiente de l'esprit qui vole», ὁ André Chenier εἶπε περὶ αὐτοῦ: «Le Janus à deux fronts, l'hébété calembour». Ὁ δὲ ποιητὴς Delille διετύπωσεν ὁλόκληρον κατ' αὐτοῦ κατηγορητήριον: «Le calembour, enfant gaté | du mauvais goût et de l' oisiveté, | lui va guettant dans ses discours baroques | de nos jargons nouveaux les termes équivoques | et se jouant des phrases et des mots, | d' un terme obscur fait tout l' esprit des sots». Ἐξ ἄλλου ὁ Βολταῖρος, ὅστις ἔτρεφε μεγάλην ἀποστροφὴν πρὸς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς πνευματικῆς παιδιᾶς, καθικέτευε τὴν πνευματωδεστάτην κυρίαν Du Deffand νὰ συμμαχήσῃ μαζί του, ὅπως ἐξορίσουν ἀπὸ τὰς συνομιλίας τῶν φιλολογικῶν σαλονιῶν τὸ ἐπαίσχυντον λογοπαίγνιον.

Εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὰ λογοπαίγνια δὲν εἶναι ἄγνωστα. Ὁ παιγνιώδης αὐτῶν τρόπος (μολονότι τὰ κατὰ παράδοσιν ἑλληνικὰ λαϊκὰ λογοπαίγνια δὲν εἶναι πολυάριθμα) εἶναι ἀγαπητὸς καὶ εἰσεχώρησε καὶ εἰς ἄλλα εἴδη, οἷον παιδικὰ παίγνια, παρῳδίας ἀλφαβηταρίων, χαιρετισμούς, εὐχάς, κατάρας, βλασφημίας, παροιμίας, καθὼς καὶ ᾄσματα. Οὕτω τὰ λογοπαίγνια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στηρίζονται ἢ εἰς τὸν διάφορον χωρισμὸν τῶν συνεκφερομένων λέξεων, οἷον: «Μὰ γὼ καλὰ σὲ γνώρισα σανίδα (= σὰν εἶδα) τὸ κεφάλι σου», ἢ εἰς τὴν παρήχησιν, π. χ. «Τί φταίει ἡ Νάξος, σὰν οἱ Νάξιοι εἶν' ἀνάξιοι;», ἢ εἰς τὴν παράλειψιν συλλαβῆς ἢ λέξεως ὁλοκλήρου, οἷον: «Ὁ ἄνδρας μου τὸ ζώ— (τὸ ζῷον), ὁ ἄντρας μου τὸ ζώ—, τὸ ζώ—, τὸ ζώ— τὸ ζώ —, τὸ ζώνει τὸ σπαθί», ἢ εἰς τὴν διπλῆν σημασίαν τῆς αὐτῆς λέξεως, οἷον: «Ἡμεῖς ἄντρα δὲν ἔχομε νὰ σᾶς τὸ τουφεκίσῃ, μόν' ὁ Θεὸς ποῦ τὸ δῶσε νὰ σᾶς τὸ τουφεκίσῃ», ὅπου τὸ τουφεκίζω ἐπὶ μὲν τῶν ἀνδρῶν σημαίνει πυροβολεῖν πρὸς τιμήν, ἐπὶ δὲ Θεοῦ θανατοῦν. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρηχητικῶν λογοπαιγνίων ἀνεπτύχθησαν καὶ παιδικὰ διαλογικὰ παιγνίδια, οἷον: «Γιὰ πὲς ξύδι; — Ξύδι — Νὰ φᾶς τῆς γάτας τὸ κοψίδι» ἢ «— Πὲς ἀλεύρι. — Ἀλεύρι. — Ὁ (τάδε) σὲ γυρεύει» καὶ αἱ παρῳδίαι τοῦ ἀλφαβηταρίου, τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» κτλ. «Ἄλφα βῆτα, — Κόψε πίτα»

Τὸ λογοπαίγνιον εἰσεχώρησε καὶ εἰς τοὺς χαιρετισμοὺς καὶ τὰς εὐχάς, ὅταν λέγωνται ἐπὶ τὸ ἀστειότερον, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς κατάρας καὶ τὰς βλασφημίας. Π. χ. «Καλό σ' τον· πάρε ἕνα ξύλο καὶ δῶσ' τον», «Δὲν ξέρω. — Νὰ ξεραθῇς». Ἐπίσης ἔχομεν καὶ παροιμίας στηριζομένας εἰς τὴν παρήχησιν: «Ὁ Γληγόρης γληγοροῦσε κι' ὁ Μελέτης μελετοῦσε κι' ἔτσι πῆρεν ὁ Γληγόρης τὴ γυναῖκα τοῦ Μελέτη». Καὶ εἰς τὰ ᾄσματα ἀκόμη δὲν εἶναι σπάνια τὰ λογοπαίγνια, οἷον: «Μάη μου, μάγεψέ τονε τὸ νέο ποῦ μ' ἀγάπα». Ἐκ τῶν εἰς βαπτιστικὰ ὀνόματα ἀναφερομένων λογοπαιγνίων προέκυψαν καὶ σκώμματα εἰς βάρος ὡρισμένων τόπων ἢ χωρίων, οἷον τὸ λεγόμενον περὶ Ἠπειρώτου, ὅστις ἀκούσας ὅτι τὸ τέκνον αὐτοῦ ὠνομάσθη Μιχάλης εἶπε: «Δὲν τὸ βγάζαν Ζήση, νὰ μοῦ ζήσῃ δὲν τὸ βγάζαν Στέργιο νὰ στεριώσῃ, μὸν τὸ βγάλαν Μιχάλη καὶ μοῦ τὸ χαλάσαν τὸ παιδί». [Πρβ. *Ν. Γ. Πολίτου.* Αἰνίματα καὶ λογοπαίγνια ἐν «Κωνσταντινουπ. Ἑλλην Φιλολογ. Συλλόγῳ» τ. Η' 513 κωδ. η' καὶ —*Σ. Π. Κυριακίδου* Ἑλληνικὴ λαογραφία τ. Α. (1923) σ. 361 κ. ἄλ.].

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

λογοπαίκτης (ὁ)· ὁ ἀρεσκόμενος εἰς τὰ λογοπαίγνια, ὁ ἐπιτυγχάνων λογοπαίγνια, κοιν. *καλαμπουριστής.*

λογοπαικτῶ (—*έω*)· κάμνω λογοπαίγνια, κοιν. *καλαμπουρίζω.*

Λογοπάτωρ (ὁ). Ὡς ὁ *Σαβέλλιος* ἐκάλει τὸν θεὸν *υἱοπάτορα*, ὡς τὸν αὐτὸν ὄντα πατέρα καὶ υἱόν, οὕτω ὁ ἐπίσκοπος Σιρμίου *Φωτεινὸς* ἐκάλει τὸν θεὸν *λογοπάτορα*, ὡς τὸν αὐτὸν ὄντα πατέρα καὶ λόγον, ἀρνούμενος οὕτω τὴν διακεκριμένην ἀπὸ τοῦ πατρὸς ὑποστατικὴν ὕπαρξιν τοῦ λόγου.

Κ. Ι. Δ

λογοπληγία (ἡ) /*Ἰατρ.*/. Καλεῖται οὕτως ἡ κινητικὴ ἀρθρωτικὴ ἀφασία, δηλαδὴ ἡ ἀπώλεια τῶν κινητικῶν ἀρθρωτικῶν εἰκόνων τῶν λέξεων, ἧς ἕνεκα ὁ πάσχων, ἐνῷ ἔχει φωνήν, δὲν δύναται πλέον νὰ ἀρθρώνῃ λέξεις.

Τ. Α. Ζ.

λογόρροια (ἡ) /*Ἰατρ.*/. Καλεῖται οὕτως ἡ ταχεῖα καὶ διαρκὴς (ἐπὶ ὥρας ἢ ἡμέρας ἢ καὶ μῆνας, μὲ τὰς ἀναγκαίας καὶ ἀπαραιτήτους φυσικὰς διακοπὰς) ὁμιλία, ἥτις παρατηρεῖται ἐπί τινων ψυχοπαθῶν, ἢ καὶ ἀτόμων φυσιολογικῶν εὑρισκομένων ἐν διεγέρσει. Διακρίνεται τῆς *μακρολογίας* εἰς τὸ ὅτι αὕτη εἶναι φλυαρία οὐχὶ ταχεῖα, ἐνῷ ἡ λογόρροια δὲν εἶναι πάντοτε μακρὰ ὡς ἐκείνη. Παρατηρεῖται ἐπὶ μανίας, εἰς ἣν ἐνίοτε ἡ ταχύτης ἐναλλαγῆς τῶν ἰδεῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε δὲν προλαμβάνει τὸ ἄτομον νὰ προφέρῃ ὅλας τὰς λέξεις, δι' ὃ καὶ προφέρει τὰς φράσεις ἀτελεῖς, διακόπτον τὴν μίαν ἵνα ἀρχίσῃ ἀμέσως τὴν ἑτέραν κ.ο.κ. Τούτου δ' ἕνεκεν ὑπάρχει ἀσυναρτησία φαινομενική, δηλαδὴ ἡ ἐκ τῆς μεγάλης ταχύτητος τῶν ἰδεῶν ἀσυναρτησία τοῦ προφερομένου λόγου. Τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας εἶναι ἄλλοτε ἄλλο, συνήθως δ' ἀναφέρεται εἰς πρόσωπα καὶ πράγματα σχετικὰ μὲ τὸν ἀσθενῆ, ἢ εἶναι σχετικὸν πρὸς τὸ παραλήρημα αὐτοῦ. Ἐκτὸς τῆς μανίας, ἡ λογόρροια παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν ὑπερτονικὴν φάσιν τῆς κυκλοθυμίας, ἐπί τινων ὀξέων παραληρημάτων, ἐπὶ τῆς διεγερτικῆς μελαγχολίας, ἐπὶ τῶν διεγερτικῶν μορφῶν πάσης σχεδὸν ψυχικῆς νόσου, ἐπὶ κατατονικῆς διεγέρσεως, καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προϊούσης γενικῆς παραλύσεως. Ὡσαύτως παρατηρεῖται καὶ εἰς φυσιολογικὰ ἄτομα, ὅταν εὑρίσκωνται ταῦτα ἐν εὐθυμίᾳ ἢ καὶ ἐν διεγέρσει λυπηρᾷ ἢ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν οἴνου, θυμοῦ κ.τ.λ.

Τ. Α. Ζ.

λόγος (ὁ). Α') Ἡ ἐνέργεια τοῦ λέγειν, ἡ δύναμις καὶ ἱκανότης τοῦ νὰ ἐκφράζῃ τις τὰ διανοήματά του διὰ φωνῆς ἐνάρθρου: «ὁ λόγος διακρίνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ ζῷα», «ὁ Θεὸς ἔδωσεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν λόγον»· || ὅ,τι τις λέγει, τὸ εἰρημένον, ἄλλως *ὁμιλία, κουβέντα*: «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ», «καλὸς —, κακὸς λόγος», συνήθ. δημοτ. «ὁ λόγος σου μὲ χόρτασε καὶ τὸ ψωμί σου φά' το» ὅτι ὁ καλὸς λόγος εὐφραίνει ἀπολύτως, «λόγος ποῦ ἀκούεται ἢ μισὸς ἢ ἀκέρχιος» δηλαδὴ ἀληθεύει εἴτε ἐν μέρει εἴτε ἐν ὅλῳ· || «ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος» ὁ περὶ οὗ πρόκειται: «τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ποσόν, —πρόσωπον, —ζήτημα»· || «κάμνω λόγον» ἀρχ. «ποιοῦμαι λόγον» ὁμιλῶ, ἀναφέρω: «τοῦ 'καμα λόγο διὰ τὸ ζήτημά σου»· || καὶ παθ. «γίνεται —, ἔγινε λόγος»· «ἔγινε λόγος δι' ὅλα τὰ ζητήματα»· || συζητεῖται, μελετᾶται: «γίνεται λόγος νὰ καταργηθῇ ἡ θέσις»· || «ὁ λόγος του ἔχει πέρασι» ἔχει κῦρος, λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὅ,τι εἴπῃ· || «ἕνας λόγος εἶναι» ἁπλῆ, ἀνεύθυνος ὁμιλία, εἶναι εὔκολο νὰ τὸ λέγῃ κανείς: «ἕνας λόγος εἶναι νὰ πῇς πῶς θὰ κάμῃς ταξίδι»· || ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακρὰ διατύπωσις τῆς γνώμης, ἰδίᾳ ἐν συνεδρίοις: «λαμβάνω —, ζητῶ —, δίδω τὸν λόγον», «ἀφῃρέθη ὁ λόγος ἀπὸ τὸν παρεκτραπέντα ῥήτορα»· || λόγος ῥητορικός, ὁ ἀπαγγελλόμενος λόγος ἐνώπιον πλήθους ἀκροατῶν: «λόγος πολιτικός, — δικανικός, — θρησκευτικός, — συμβουλευτικός, — παραινετικός, — ἐπικήδειος, — ἐπιτάφιος κτλ.»· || «βγάνω λόγο» ὁμιλῶ εἰς ἐπήκοον: «ἔβγαλε λόγο ὁ δεσπότης»· || ὁ γραπτὸς λόγος: «λόγος πεζός, — ποιητικός», «λόγος δόκιμος, — ἀδόκιμος, — μεταγενέστερος, — μεσαιωνικός»· || πληθ. *λόγοι* αἱ ἱστορικαὶ διηγήσεις τῶν πρὸ τοῦ Ἡροδότου ἱστορικῶν (βλ. λ. *λογογράφοι*)· || πλαστὴ διήγησις, μῦθος, παροιμιώδης λόγος: «οἱ Αἰσώπου λόγοι», «ἕνας λόγος λέει: ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχά του ἔχει τὰ μισά», ἀρχ. «τὸ τοῦ λόγου»· || φρ. «ποῦ λέει ὁ λόγος» ἐπὶ συγκαταβάσεως: «τοῦ 'δωσα, ποῦ λέει ὁ λόγος, ἕνα κομμάτι ψωμί»· || ὑπόσχεσις ὅτι τις θὰ πράξῃ ἢ δὲν θὰ πράξῃ τι, ἄλλως «λόγος τιμῆς»: «σοῦ δίδω τὸν λόγον μου ὅτι θὰ...», «κρατῶ —, βαστῶ τὸν λόγον μου» «στάθηκε 'ς τὸ λόγο του σὰν τίμιος ἄνθρωπος»· || «μεγάλος λόγος» μεγαληγορία, καυχησιολογία: «μεγάλη χαψιὰ φάε, μεγάλο λόγο μὴν πῇς»· || φρ. «μοῦ πέφτει λόγος» ἔχω δικαίωμα, εἶμαι ἁρμόδιος νὰ ὁμιλήσω: «ἐσένα δὲ σοῦ πέφτει λόγος»· || «τί λόγος!» ἐπιφώνησις ἀποδοκιμαστική· || φρ. «ἑνὶ λόγῳ» μὲ λίγα λόγια, κοντολογῆς· || «λόγου χάριν» κοιν. «λοχάρι» παραδείγματος χάριν.

Β') Τὸ λογικόν, ὁ διὰ τοῦ λόγου ἐκδηλούμενος λογισμός, ἡ λογικὴ σκέψις: «μετὰ λόγου κολάζειν», «κατὰ λόγον ζῆν»· || αἰτία εὔλογος, ὁ ἀποχρῶν λόγος, αἰτία, αἰτιολογία: ἐτιμωρήθη —, ἐζημιώθη ἄνευ λόγου», «ἔχω λόγους νὰ φοβοῦμαι διὰ τὸ μέλλον» «ἔχει λόγους ἐξαιρέσεως ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας»· || φρ. «ὁ λόγος αἱρεῖ», πείθει, ἐξαναγκάζει· || εὐθύνη, ἀπολογία, λογαριασμός: «θὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του»· || φρ. «οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ» ὁ οὐδόλως ὑπολογιζόμενος· || «ἄξιος —, ἀνάξιος λόγου» ὑπολογισμοῦ σημαντικὸς — ἀσήμαντος: «τὸ κέρδος ὑπῆρξεν ἄξιον λόγου», «ἄνθρωποι ἀνάξιοι λόγου ἀνῆλθον εἰς τὰ ὕψιστα ἀξιώματα»· || σκοπός, πρόθεσις: «διὰ ποῖον λόγον ἔκαμε τὸ ταξίδι;»· || σχέσις, ἀναλογία μαθηματικὴ (βλ. κατ.)· || καθόλου, σχέσις, ἀναλογία: καθ' ὃν λόγον —, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον συμβαίνει...»· || ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς αἰτίας ἡ δοτ. *λόγῳ* ὡς σύνδ. αἰτιολογικός: «λόγῳ τοῦ χειμῶνος, —τοῦ καύσωνος, —τῆς γρίππης κτλ».

Γ') Κατὰ γενικὴν μετὰ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν χάριν μετριωτέρας ἐκφράσεως ἀντὶ αὐτῶν τούτων: *τοῦ λόγου σου* ἀντὶ *σύ*, *τοῦ λόγου σας* ἀντὶ *σεῖς*, *τοῦ λόγου του* ἀντὶ *ἐκεῖνος* κτλ: «θἄρθῆτε τοῦ λόγου σας 'ς τὸ γάμο;», «τοῦ λόγου του δὲ μᾶς καταδέχεται»· || καὶ ἄνευ τοῦ ἄρθρου, προτασσομένου τοῦ *ε* κατὰ τὸ *ἐγώ — ἐσύ*: «ἐλόγου σας τί κάμνετε;», «ἐλόγου του ποιὸς εἶναι;»· || ὅταν προηγῆται πρόθεσις παραλείπεται τὸ ἄρθρον χωρὶς νὰ προτάσσεται τὸ *ε*: «ἀπὸ λόγου του ἔγινε ἡ δουλειά», «καθένας γιὰ λόγου του φροντίζει».

Δ') Γραμματ. τὸ σύνολον τῶν λέξεων, δι' ὧν ἐκφράζονται τὰ διανοήματά μας: «τὰ μέρη τοῦ λόγου» (βλ. κατ.)· || ἔκφρασις ἀρτίου διανοήματος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μικροῦ· «λόγος πλάγιος, — εὐθύς, — ἐρωτηματικὸς κτλ.».

Β. Φ.

— /*Φυσιολ.*/ Ἡ γλῶσσα συμβάλλει εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου. Τὸ νεογνὸν δύναται μὲν νὰ κινῇ πάντας τοὺς μῦς, ἀκούει καὶ βλέπει, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ συναρμόζῃ τοὺς μῦς πρὸς ἐκτέλεσιν ρυθμικῶν καὶ σκοπίμων κινήσεων· ἐπίσης δὲν ἐννοεῖ ὅ,τι ἀκούει καὶ βλέπει. Βαθμηδὸν ὅμως τὸ παιδίον ἀποκτᾷ τὴν ἱκανότητα νὰ ἐννοῇ τὰ πέριξ αὐτοῦ ἀντικείμενα, ἅτινα βλέπει καὶ ἀκούει, νὰ μιμῆται τὰς λέξεις, δι' ὧν ὀνομάζονται τὰ ἀντικείμενα καὶ προσπαθεῖ νὰ προφέρῃ αὐτάς, ἐκτελῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας κινήσεις τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. Ὅταν βλέπῃ ἀντικείμενόν τι, ἐρεθίζεται τὸ ὀπτικὸν νεῦρον, ὅπερ διαβιβάζει τὴν διέγερσιν εἰς τὴν ὀπτικὴν χώραν καὶ γεννᾶται ὀπτικὴ αἴσθησις, ὅταν δὲ παύσῃ τὸ ἀντικείμενον νὰ δρᾷ εἰς τὸ ὄργανον τῆς ὁράσεως, παραμένει ἡ εἰκὼν τοῦ ἀντικειμένου εἴς τι μέρος τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου. Τούτου ἕνεκεν, ὅταν τὸ παιδίον ἴδῃ καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον, ἀναγνωρίζει αὐτό, διότι τὸ ἐρέθισμα ἀπὸ τῆς ὀπτικῆς χώρας μεταβαίνει εἰς τὴν χώραν, ὅπου ὑπάρχει ἡ εἰκὼν τοῦ ἀντικειμένου. Συγχρόνως ὅμως ἀκούει νὰ προφέρωνται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα βλέπει, καὶ οὕτω, πλὴν τῆς ὀπτικῆς αἰσθήσεως, γεννᾶται καὶ ἀκουστικὴ τοιαύτη, ὡς καὶ ἀκουστικὴ εἰκὼν τῆς λέξεως, διὰ τῆς ὁποίας ὀνομάζεται τὸ ἀντικείμενον. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν προφορὰν τῶν λέξεων ἐξεγείρονται ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ αἱ εἰκόνες τῶν λέξεων τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα καὶ ἔγει ἴδει, τὸ παιδίον ἐννοεῖ περὶ τίνος πρόκειται. Βαθμηδὸν δὲ μανθάνει τοῦτο νὰ ἀπομιμῆται τὰς λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων ὀνομάζονται τὰ ἀντικείμενα, διὰ καταλλήλων κινήσεων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. Τῶν κινήσεων δὲ τούτων ἐναποτίθενται εἰκόνες εἰς ὡρισμένην χώραν τοῦ ἐγκεφάλου. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως εἰς τὸν διανοητικὸν κύκλον τοῦ παιδίου προστίθενται καὶ γενικαὶ ἔννοιαι, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων, αἵτινες ἐμφανίζουσι τὰ συγκεκριμένα ἀντικείμενα τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Οὕτως ἡ ἔννοια ἵππος εἶναι πενιχροτέρα ἢ ἡ θέα αὐτοῦ, ἡ ἔννοια θηλαστικὸν εἶναι πενιχροτέρα ἢ ἡ ἔννοια τοῦ ἵππου.

Πρὸς κατανόησιν τούτων μεταχειριζόμεθα ἓν ὡρισμένον ἀντικείμενον, π. χ. τὸ ῥόδον, τὸ ὁποῖον παράγει καὶ ἄλλας αἰσθήσεις πλὴν τῆς ὀπτικῆς, ἤτοι ὀσφρητικὴν αἴσθησιν διὰ τῶν ὀσμηρῶν οὐσιῶν τὰς ὁποίας ἐκπέμπει, ἁπτικὴν αἴσθησιν διὰ τῶν μαλακῶν φύλλων αὐτοῦ, τῶν αἰσθήσεων δὲ τούτων παραμένουσιν εἰκόνες καὶ ἐναποτίθενται εἰς διάφορα μέρη τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου, ἤτοι ἡ ὀπτικὴ εἰκών, ἡ ὀσφρητική, καὶ ἡ ἁπτική. Τὰ μέρη δὲ ταῦτα συνδέονται πρὸς ἄλληλα διὰ νευρικῶν ἰνῶν, ἑπομένως ὅταν διεγερθῇ ἡ μία ἐξ αὐτῶν διεγείρονται καὶ αἱ ἄλλαι, καὶ ἐκ τοῦ συνόλου τῆς διεγέρσεως τούτων γεννᾶται ἡ ἔννοια ῥόδον. Πρὸς τοῦτο ὅμως συμβάλλει καὶ ἡ γλῶσσα, καθ' ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀνο-

Digitized by Google

μάζει τὰς ἰδέας αὐτοῦ διὰ λεπτοτάτων κινήσεων τῶν χειλέων, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ λάρυγγος, αἱ ὁποῖαι τελοῦνται διὰ τῆς ἐπιδράσεως ὡρισμένης χώρας τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὴν τρίτην μετωπιαίαν ἕλικα ἢ τὴν ἕλικα τοῦ Broca

Ἐὰν ἡ χώρα αὕτη καταστραφῇ, ἔχομεν τὴν κινητικὴν καλουμένην ἀφασίαν, δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἔχει πάθει τὴν ἀφασίαν ταύτην ἐννοεῖ ὅ,τι βλέπει καὶ ἀκούει, δὲν δύναται ὅμως νὰ ποιήσῃ τὰς λεπτὰς ἐκείνας κινήσεις τῶν χειλέων, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ λάρυγγος πρὸς προφορὰν τῶν λέξεων. Ἡ ἕλιξ τοῦ Broca συνδέεται διὰ συνδετικῶν ἰνῶν πρὸς τὰς χώρας τοῦ ἐγκεφάλου, εἰς ἃς ἐναποτίθενται αἱ εἰκόνες τῶν ἰδεῶν· τούτου ἕνεκεν, ὅταν διεγείρωνται αἱ χῶραι, εἰς ἃς ἔχουσιν ἐναποτεθῆ αἱ εἰκόνες τῆς συνθέτου ἰδέας ῥόδον, διεγείρεται καὶ αὕτη καὶ προφέρεται ἡ λέξις ῥόδον. Τὸ κέντρον τοῦ *λόγου* ἑδράζει ἐπὶ μὲν τῶν δεξιοχείρων εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμισφαίριον, ἐπὶ δὲ τῶν ἀριστεροχείρων εἰς τὸ δεξιὸν ἡμισφαίριον τοῦ ἐγκεφάλου. [Περὶ τῶν διαταραχῶν τοῦ λόγου βλ. κατωτ.] Ι. Ν. Μ

—/*Νευρολ.—Ψυχιατρ.]* Διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ *λόγου* εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωσι καλῶς: α) ἡ διάνοια· β) τὸ σύστημα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ὁμιλίας· γ) τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, ἰδίως ἡ ὅρασις καὶ ἡ ἀκοή· δ) τὰ φωνητικὰ ὄργανα ὡς καὶ τὸ γραφικὸν τοιοῦτον (ἤτοι ἡ χείρ), ὡς καὶ αἱ ὁδοὶ δι' ὧν ἀπὸ τῶν κέντρων τῶν κινητικῶν εἰκόνων τοῦ λόγου μεταβιβάζεται εἰς ταῦτα ὁ ἐρεθισμὸς πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν κινήσεων.

Ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι ἔχομεν διαταραχὰς τοῦ λόγου:

1) Ἐκ διαταραχῶν τῆς διανοίας, τὰς δὴ καλουμένας *δυσλογίας*. Εἰς ταύτας ὑπάγονται αἱ διαταραχαὶ τοῦ λόγου αἱ ὀφειλόμεναι εἰς ψυχοπαθείας· τοιαῦται εἶναι: ἡ λογόρροια, ἡ μακρολογία, ἐπὶ τῶν μανικῶν καί τινων παραληρούντων, ἡ ἀσυναρτησία, αἱ λεκτικαὶ στερεοτυπίαι, ἡ βραδεῖα ὁμιλία τῶν μελαγχολικῶν, ἡ ἀφωνία τῶν κατατονικῶν ἢ τῶν εὑρισκομένων ἐν μελαγχολικῇ καταπληξίᾳ, αἱ ὀνοματομανίαι, ἡ λεξιληψία, ὁ λεξιοτροπισμός, οἱ νεολογισμοὶ καὶ αἱ κατασκευαὶ λέξεων, ἐπί τινων ἀνοϊκῶν παρατηρούμεναι, τὰ λεκτικὰ tic, ἡ κοπρολαλία, τὸ σύνδρομον τοῦ Causer αἱ ἐξ ἀμνησίας διαταραχαὶ τοῦ λόγου, οἷον λῆθαι ὀνομάτων κττ., ὡς π. χ. ἐπὶ προϊούσης παραλύσεως, ἐν ᾗ ὁ πάσχων προφέρει φράσεις ἀτελεῖς, διότι λησμονεῖ τὴν συνέχειαν αὐτῶν, ὁ παιδισμός, ἤτοι ὁμιλία κατὰ παιδικὸν τρόπον, παρατηρουμένη ἐπί τινων φρενοπαθῶν, οἱ μονόλογοι χαμηλῇ τῇ φωνῇ, αἱ καθ' ἑαυτοὺς ὁμιλίαι ἐνίων φρενοπαθῶν, ἡ ἄρνησις τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὰς ἐρωτήσεις (ἀρνητισμὸς μερικός), ἡ συμβολικὴ ὁμιλία, ἡ σχιζοφρενικὴ ἀφασία (ἀπώλεια γνώσεως γλώσσης τινός, ὡς π. χ. τῆς ἑλληνικῆς, ἐπί τινος φρενοπαθοῦς διότι ἐθεώρει ἑαυτὸν Γάλλον), αἱ ἐκ συγκινήσεως διαταραχαὶ τῆς ὁμιλίας, οἷον τραυλισμοί, ἀπορία λέξεων, ὅταν ὁμιλῇ τις δημοσίᾳ, κατὰ πρώτην φοράν, ὅτε καὶ ὁ τόνος φωνῆς πίπτει, οἱ ἐξ ὑποκρίσεως τραυλισμοί, ὡς καὶ οἱ πρὸς φιλαρέσκειαν καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τοῦ δὲ γραπτοῦ λόγου ἔχομεν ἀναλόγους διαταραχάς, ἐν αἷς ἡ γραφόρροια, ἡ γραφομανία, ἡ συμβολικὴ γραφή, αἱ γραφικαὶ στερεοτυπίαι, ἡ ἀσυνάρτητος γραφή, ἡ ἀκατάστατος καὶ ἀνώμαλος, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ χαρακτῆρος τῆς γραφῆς καὶ τὰ παρόμοια.

2) Διαταραχαὶ τοῦ συστήματος τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς γενέσεως τῆς ὁμιλίας (*ἀφασία - δυσφασία*). Τούτων διακρίνομεν: α') Τὴν ἀμιγῆ ἀκουστικὴν ἀφασίαν, ἤτοι ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ ἀσθενὴς ἀπώλεσε τὰς ἀκουστικὰς εἰκόνας τῶν λέξεων, καὶ συνεπῶς ὅ,τι ἀκούει τὸ αἰσθάνεται ὡς ἁπλοῦν ἦχον. β') Τὴν ἀμιγῆ κινητικὴν ἀρθρωτικὴν ἀφασίαν, ἤτοι ἐκείνην, καθ' ἣν ἀπώλεσε τὰς κινητικὰς ἀρθρωτικὰς εἰκόνας τῶν λέξεων (κέντρον Broca) καὶ συνεπῶς δὲν δύναται νὰ προφέρῃ λέξιν τινά, ἐνῷ ἔχει ἄναρθρον φωνήν, γράφει, ἀναγινώσκει καθ' ἑαυτόν, καὶ ἀντιλαμβάνεται τῆς ὁμιλίας ὡς καὶ τῶν γεγραμμένων. γ') Τὴν ἀμιγῆ λεξικὴν τύφλωσιν, καθ' ἣν ἀπόλλυνται αἱ ὀπτικαὶ εἰκόνες τῶν λέξεων (γωνιώδης ἕλιξ) καὶ ὁ πάσχων δὲν ἀναγινώσκει, οὐδὲ ἐννοεῖ ὅ,τι βλέπει γεγραμμένον. δ') Τὴν ἀμιγῆ ἀγραφίαν (πούς 2ας μετωπιαίας ἕλικος), καθ' ἣν δὲν δύναται νὰ γράφῃ, μολονότι ἀναγιγνώσκει, ὁμιλεῖ καὶ ἐννοεῖ ὅ,τι ἀκούει· οὗτος ἀπώλεσε τὰς κινητικὰς γραφικὰς εἰκόνας τῶν λέξεων. Τοιαῦται ἀμιγεῖς ἀφασίαι εἶναι ὑστερικαί, παροδικαί, ἢ καὶ ὀργανικαί, αἱ δὴ καλούμεναι ὑποφλοιώδεις, εἰ καί τινες ἀρνοῦνται τὴν ὕπαρξιν ἀμιγῶν ἀφασιῶν ὀργανικῶν καὶ τῶν τεσσάρων τύπων μάλιστα. ε') Τὴν ἀφασίαν τοῦ Wernicke, ἤτοι τὴν αἰσθητικὴν ἀφασίαν (ἀπώλειαν εἰκόνων ἀκουστικῶν καὶ ὀπτικῶν τῶν λέξεων), μετὰ παραφασίας (ὡς πρὸς τὰ λεγόμενα). στ') Τὴν κινητικὴν ἀρθρωτικὴν ἀφασίαν. εἰς ἣν αἱ συνυπάρχουσαι διαταραχαὶ καὶ τῶν λοιπῶν κέντρων, ὄχι ὁλικαί, ὀφείλονται εἰς τὸν ῥόλον ὃν παίζει τὸ κινητικὸν ἀρθρωτικὸν κέντρον τοῦ λόγου, διὰ πᾶσαν μορφὴν τοῦ λόγου, μάλιστα ἐπὶ τοῦ κινητικοῦ ἀρθρωτικοῦ τύπου (Broca). ζ') Τὴν ὁλικὴν ἀφασίαν, τὴν βλάβην δηλαδὴ καὶ τῶν τεσσάρων κέντρων. Αὗται εἶναι αἱ κύριαι μορφαί, κατὰ τὴν κλασσικὴν θεωρίαν.

Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Marie (1906) δὲν ὑπάρχουν εἰκόνες τῶν λέξεων (*Binet*-Σχολὴ Wurzbourg), ἀλλὰ ἡ μὲν αἰσθητικὴ ἀφασία, παρατηρουμένη πάντοτε τοιαύτη (δηλαδὴ ἀκουστικὴ ἀφασία μετὰ λεξικῆς τυφλώσεως) εἶναι εἰδικὴ ἄνοια τῶν λέξεων, δηλαδὴ ὁ πάσχων δὲν κατανοεῖ πλέον τὰς λέξεις, οὐδὲ γνωρίζει τὴν σημασίαν αὐτῶν, ἡ δὲ ἀναρθρία, ἡ κινητικὴ ἀρθρωτικὴ ἀφασία, εἶναι οὐχὶ ἀφασία, ἀλλὰ ἀναρθρία (=ἀφημία), δηλαδὴ ὁ πάσχων δὲν δύναται νὰ ἀρθρώνῃ τὰς λέξεις, καὶ ὀφείλεται εἰς ἀλλοιώσεις τῆς μεταξὺ τῆς τρίτης μετωπιαίας ἕλικος καὶ τῆς ἔσω ἐπιφανείας τοῦ φακοειδοῦς περιλαμβανομένης χώρας (= τετράγωνον τοῦ Marie). Ἡ δὲ ἀφασία τοῦ Broca εἶναι ὁλικὴ ἀφασία, ἤτοι ἀφασία τοῦ Wernicke καὶ ἀφημία. Τελευταίως δὲ ὁ Head εἰσήγαγε νέαν θεωρίαν, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχουσι τύποι ὡρισμένοι ἀφασίας, ἑκάστου ἀτόμου ἀποτελοῦντος ἴδιον τύπον, καὶ δέον νὰ ἐξετάζωνται οἱ ἀφασικοὶ διὰ κριτηρίων ψυχολογικῶν εἰδικῶν (Test Head, Test Wan Woercom)· ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς δὲ τῶν ἰδίων κριτηρίων ὁ Head ἤχθη εἰς τὴν κάτωθι διαίρεσιν (ἥτις ὅμως δὲν εἶναι διαίρεσις κατ' αὐτὸν ἀπόλυτος, δηλαδὴ οἱ πάσχοντες δὲν διαφέρουσιν οὕτως, ὥστε νὰ ὑπάγωνται εἰς τύπους εἰδικούς, ἀλλ' ὑπάρχει μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον), καθ' ἣν ἐμφανίζονται οἱ ἑξῆς τύποι: λεκτικὴ ἀφασία—ὀνοματικὴ ἀφασία—συντακτικὴ ἀφασία—σημαντικὴ ἀφασία.

3) Διαταραχαὶ τοῦ λόγου ἐκ βλάβης τῶν αἰσθητηρίων καὶ ἐν γένει τῶν αἰσθήσεων. Πρόδηλος εἶναι ἡ σημασία τῆς ἀκοῆς διὰ τὸν προφορικὸν λόγον, ὡς καὶ τῆς ὁράσεως διὰ τὸν γραπτόν. Ἑπομένως ἔχομεν διαταραχὰς τοῦ λόγου ἐξ ἀκοῆς, συνισταμένας εἰς αὔξησιν καὶ ἐν γένει ἀλλοίωσιν τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ἐπὶ κωφῶν, καὶ εἰς ἄλλας· μεταξὺ αὐτῶν ὑπάγεται καὶ ἡ ἔλλειψις ὁμιλίας ἐπὶ τῶν κωφαλάλων, ὡς καὶ ἡ ἔλλειψις σχηματισμοῦ τῶν ἀκουστικῶν εἰκόνων ἐπὶ τῶν ἐκ γενετῆς κωφῶν, ἥτις ἔχει ὡς συνέπειαν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀναπτύξεως τοῦ προφορικοῦ λόγου. Ἐπίσης, ἐπὶ τῶν τυφλῶν ἔχομεν διαταραχὰς τοῦ λόγου συνισταμένας εἰς ἔλλειψιν ὀπτικῶν εἰκόνων τῶν λέξεων (ἐπὶ τῶν ἐκ γενετῆς) καὶ συνεπῶς καὶ εἰς ἔλλειψιν καὶ τῆς γραφῆς. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀσθενῶν παρατηρεῖται ὅτι ἡ σημασία τῶν λέξεων δυσχεραίνεται, εἰ καὶ ἡ ὅρασις ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς ἁφῆς, ὡς πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀντικειμένων. Ἐνταῦθα ὑπάγεται καὶ ἡ ἐξ ἀγνωσίας παραφασία, ὀφειλομένη εἰς ψυχικὴν τύφλωσιν, ὅτε ὁ ἀσθενὴς ὀνομάζει δι' ἄλλης λέξεως ὡρισμένα ἀντικείμενα, σφαλλόμενος, ὡς καὶ ἡ ἀνικανότης νὰ ὀνομάσῃ ἀντικείμενα ὧν ἅπτεται, κλειστοὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ πάσχων τὴν ἀσυμβολίαν, ὡς καὶ ὁ πρωτόγονον ἀγνωσίαν πάσχων.

4) Διαταραχαὶ λόγου ἐκ βλάβης τῶν φωνητικῶν ὀργάνων (*δυσλαλίαι*). Ἐνταῦθα ὑπάγονται: α) Αἱ δυσαρθρίαι αἱ ὀφειλόμεναι εἰς ἀλλοιώσεις τῶν νεύρων τῶν νευρούντων τοὺς φωνητικοὺς μῦς. Διακρίνουσι δὲ πολλῶν εἰδῶν δυσαρθρίας, ἐξ ὧν αἱ τῆς σκληρύνσεως κατὰ πλάκας (συλλαβιστικὴ—κολλώδης) καὶ τῆς προϊούσης παραλύσεως (τραυλιστικὴ—διστακτική) ἔχουσιν εἰδικὴν διαγνωστικὴν ἀξίαν. Ἐπίσης παρατηρεῖται δυσαρθρία ἐπὶ ἡμιπληγίας, ὁσάκις μετέχει τῆς παραλύσεως ἡ γλῶσσα ἢ τὰ χείλη, ἐπὶ παθήσεων τοῦ προμήκους, ὡς ἡ γνησία χειλογλωσσολαρυγγικὴ παράλυσις, ἡ ἀσθενικὴ παράλυσις τοῦ προμήκους, πίεσις τοῦ προμήκους, ἐπίσης ἐπὶ παθήσεως γενικῶν τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἄλλων, οἷαι συριγγομυελία, tabes, μυοπάθεια, νόσος τοῦ Charcot, ψευδὴς χειλογλωσσολαρυγγικὴ παράλυσις, λοιμώδεις νευρίτιδες κ. ἄ. π

Ἐκτὸς αὐτῶν ἔχομεν καὶ ἰδιοπαθεῖς δυσαρθρίας, τοὺς τραυλισμούς, οἵτινες εἶναι σύμφυτοι. Εἰς τούτους ὑπάγονται ὁ τονικός, ὁ κλονικὸς καὶ ὁ ἀτονικὸς τραυλισμός. Χαρακτηρίζονται δ' οἱ δύο πρῶτοι διὰ συγχρόνου παραγωγῆς καὶ συσπάσεων ἄλλων μυῶν τοῦ προσώπου. Τοιούτους τραυλισμοὺς ἔχομεν καὶ νευρωσικούς. Ἐπίσης ἔχομεν δυσαρθρίαν ἐκ χορείας, ἀθετώσεως, μυοκλόνων καὶ tic ἀντανακλαστικῶν ἀσυνειδήτων τῶν φωνητικῶν μυῶν. Ἕτεραι διαταραχαὶ λόγου τοιαύτης κατηγορίας εἶναι αἱ δυστομίαι, ὡς συμβαίνει εἰς ἄτομά τινα ἅτινα προφέρουσιν ἠλλοιωμένα τὰ γράμματα, ὡς π. χ. τὸ λ (λαβδακισμός), τὸ ρ ὡς γ καὶ τὰ παρόμοια. Ἐκ τούτων ἔχομεν διαταραχὰς τοῦ λόγου ἐκ παραλύσεως ὄγκων τῆς γλωττίδος, τοῦ λάρυγγος κλπ., ἐν αἷς ἀλλοιοῦται ἢ ἐλλείπει ἡ φωνή. β') Αἱ δυσπνευμίαι, ἤτοι διαταραχαὶ τοῦ λόγου ἐκ δυσχερείας τῆς ἀναπνοῆς, ὡς εἶναι ἡ ἀφωνία τῶν πασχόντων ἀπόφραξιν τοῦ λάρυγγος καὶ ἀναπνεόντων ἐκ τῆς τραχείας, αἱ διακεκομμέναι ὁμιλίαι τῶν δυσπνοϊκῶν, αἱ δυσχέρειαι ὁμιλίας ἐκ βηχός, λυγγός, κατάρρου τοῦ λάρυγγος (βράγχους τῆς φωνῆς κλπ.)

Ἡ πρόγνωσις καὶ θεραπεία ἑκάστης διαταραχῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαγνώσεως καὶ τῆς ἀνευρέσεως ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς αἰτιολογίας. Τ. Α. Ζ.

—/*Γλωσσ.]* Ὁ ἄνθρωπος κατενόησεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐξελίξεώς του τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔχουν διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους συνεννόησιν τὰ ἐπιφωνήματα καὶ ἡ μίμησις τῶν φωνῶν καὶ ἤχων τῶν ζῴων καὶ τῶν πραγμάτων. Πῶς δὲ ἀπὸ τῆς μιμήσεως ταύτης ὡς μέσου ἐξυπηρετικοῦ τῆς ἐν κοινωνίᾳ συμβιώσεως ἐχώρησεν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν πρώτων λέξεων καὶ τὸν γραμματικὸν διάκοσμον, εἶναι ζήτημα σκοτεινότατον, τοῦ ὁποίου τὴν διαφώτισιν ἥ τε φιλοσοφία καὶ ἡ γλωσσολογία μόλις νὰ εἰκάσωσι δύνανται, καθ' ὅσον καὶ αὐτῶν τῶν ἀγρίων λαῶν αἱ γλῶσσαι ἔχουσιν ἤδη πρὸ πολλοῦ διέλθει διὰ τοῦ σταδίου τῆς πρώτης γλωσσικῆς δημιουργίας. Πάντως τοῦτο ὑπῆρξεν ἔργον μακροτάτου χρόνου καὶ ἔλαβε πέρας διὰ τῆς βαθμηδὸν ἀναπτυσσομένης νοητικῆς δυνάμεως, ἥτις ἐπεζήτει καὶ ἐπενόει καὶ εἰς τὰ σύμβολα τῶν νοημάτων (τὸν *λόγον*) τὴν διαφορὰν καὶ ποικιλίαν τὴν ὑπάρχουσαν εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ νοήματα (δήλωσιν γένους, ἀριθμοῦ, πτώσεως, χρόνου κλ.). Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἅπαξ ἐμορφώθη ὁ πλοῦτος τῶν ῥιζῶν καὶ ὁ γραμματικὸς διάκοσμος, ὁ λόγος δὲν ἔπαυσε νὰ πλουτίζηται καὶ νὰ διαμορφοῦται ἀναλόγως πρὸς τὸν πλουτισμὸν καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν ἑκάστου λαοῦ· οὐδέποτε δὲ ἀπεκρυσταλλώθη μονίμως καὶ ἐσαεὶ ἐπὶ μίαν μορφήν, ἀλλὰ διαρκῶς ἐξελίσσεται καὶ παραλλάσσει. Σ. Τ.

—/*Γραμματ.]* Ἡ διάκρισις τοῦ *λόγου* εἰς εἴδη καὶ ἡ ὀνομασία ἑκάστου τούτων ἤρχισεν ἀπὸ τῶν σοφιστῶν, οἵτινες πρῶτοι ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ λόγου, καὶ ἀπὸ τῶν φιλοσόφων· ὁ Πλάτων διέκρινε μόνον *ὀνόματα* καὶ *ῥήματα*, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ *σύνδεσμον*, εἰς ὃν ὑπῆγε καὶ τὴν *ἀντωνυμίαν* καὶ τὸ *ἄρθρον*, εἰς τοὺς στωϊκοὺς δ' ὀφείλεται ἡ διάκρισις δέκα μερῶν τοῦ λόγου καὶ ἡ ὀνομασία αὐτῶν, ὡς καὶ σήμερον διακρίνομεν καὶ ὀνομάζομεν ταῦτα, *ἄρθρον, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον (ὄνομα), ἀντωνυμία, ῥῆμα, μετοχή, πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος, ἐπιφώνημα*. Ἡ διάκρισις καὶ ἡ ὀνομασία αὐτῶν ὑπῆρξε καθόλου ἐπιτυχής. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς δὲ γραμματικῆς διὰ τῆς λατινικῆς παρέλαβον τοὺς γραμματικοὺς τούτους ὅρους αἱ νεώτεραι εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι. Σ. Τ.

—[*Ρητορ.]* *Λόγων* γενικῶς ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τῶν τριῶν καταστάσεων τῶν ἀκροατῶν ἐξάγει τρία εἴδη ῥητορικῶν λόγων· «ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν ἢ θεωρὸν εἶναι, ἢ κριτήν· κριτὴν δὲ ἢ τῶν γεγενημένων, ἢ τῶν μελλόντων Ἔστι δ' ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρίνων, οἷον ὁ ἐκκλησιαστής· ὁ δὲ περὶ τῶν γεγενημένων, οἷον ὁ δικαστής· ὁ δὲ περὶ τῆς δυνάμεως, οἷον ὁ θεωρός· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν, συμβουλευτικὸν (ἐν ἐκκλησίαις ἢ ἐν βουλαῖς), δικανικὸν (ὑπὲρ κοινῶν, ἤτοι δημοσίων ἢ ἰδίων) καὶ ἐπιδεικτικὸν (ἢ ἐγκωμιαστικὸν) (Ῥητορ. Α, γ. Πρβλ. καὶ *Spengel*, Rhet. Gr. III, 331). Εἰς τὰ εἴδη ταῦτα τεχνογράφοι τινὲς προσθέτουσι καὶ τὸ *ἱστορικὸν* (*Spengel* ἔ. ἀ. I, 463). Ἀφορῶσι δηλαδὴ οἱ λόγοι ἢ ἀμφισβητούμενα πράγματα, γεγονότα ἢ μέλλοντα, ἢ ἔπαινον καὶ ψόγον. Καὶ τὴν μὲν ὕλην τοῦ λόγου χορηγεῖ ἡ *εὕρεσις* (βλ. λ.), τὴν δὲ κατάλληλον διάταξιν αὐτῆς ἐπιτυγχάνομεν διὰ τῆς *οἰκονομίας* (ἢ τῆς *τάξεως* ἢ *διαθέσεως*). Οὕτω ἕκαστος ῥητορικὸς λόγος σύγκειται ἐκ τῶν ἑξῆς μερῶν: τοῦ *προοιμίου*, τῆς *προτάσεως* καὶ *διαιρέσεως* τῆς *ὑποθέσεως*, τῆς *διηγήσεως*, τῶν *πίστεων* ἢ *ἐπιχειρημάτων*, τῆς *παθοποιίας* καὶ τοῦ *ἐπιλόγου* (βλ. τὰς λ.). Ὁ ἀγορεύων προπαρασκευάζει τοὺς ἀκροατάς του διά τινων εἰσαγωγικῶν λόγων, προειδοποιεῖ κατόπιν περὶ τίνος πρόκειται νὰ ὁμιλήσῃ, προτείνει καὶ διαιρεῖ τὴν ὑπόθεσιν, διηγεῖται τὰ γεγονότα, ἐὰν ὑπάρχουσιν, ἀποδεικνύει τὰ προταθέντα, διεγείρει, ἂν παρίσταται ἀνάγκη, τὰ πρόσφορα εἰς τὸν σκοπόν του πάθη, καὶ τέλος ἀνακεφαλαιώνει τὰ οὐσιωδέστερα τῶν ἀποδειχθέντων. Καὶ τὸ μὲν προοίμιον, ἡ παθοποιία καὶ ὁ ἐπίλογος, ἀποτείνονται κυρίως εἰς τὸν ἀκροατήν, ἡ δὲ πρότασις, ἡ διήγησις καὶ αἱ πίστεις ἀποβλέπουσιν εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ ὁ λόγος. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (Ῥητορ. Γ, 1) «τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον, ἓν μὲν ἐκ τίνων αἱ πίστεις ἔσονται, δεύτερον δὲ περὶ τὴν λέξιν, τρίτον δὲ πῶς χρὴ τάξαι τὰ μέρη τοῦ λόγου». Τελικὰ δὲ κεφάλαια τῶν λόγων εἶναι τὰ ἀκόλουθα: τῶν πολιτικῶν καὶ κοινοβουλευτικῶν τὸ συμφέρον τοῦ κράτους καὶ τῶν πολιτῶν, τὸ δυνατὸν καὶ τὸ ἔνδοξον, τῶν δικανικῶν τὸ δίκαιον ἢ τὸ νόμιμον, τῶν πανηγυρικῶν ἡ ἔξαρσις ὡρισμένου γεγονότος, ἡ ἐξύμνησις τῶν ἀρετῶν ἐπιφανοῦς τινος προσώπου κτλ., τῶν ἐκκλησιαστικῶν τὸ εὐσεβὲς καὶ τὸ ἠθικὸν ἐν γένει.

Ἡ τάξις τοῦ λόγου εἶναι ὁμαλὴ μέν, ἐὰν φυλάττωνται πάντα τὰ μέρη αὐτοῦ, ἀνώμαλος δὲ ἐὰν λείπῃ ἓν ἢ πλείονα (π. χ. τὸ προοίμιον ἢ ἡ διήγησις ἢ ὁ ἐπίλογος), ἢ δὲν τηρῆται ἡ κανονικὴ σειρὰ αὐτῶν, ὡς ὅταν προηγῆται ἡ διήγησις τῆς προτάσεως, ἡ ἀνασκευὴ τῆς κατασκευῆς (π. χ. ἐν ταῖς πίστεσι), ὅταν ἕπεται ἡ διήγησις ἀμέσως μετὰ τὸ προοίμιον, ἐκ ταύτης δὲ ἀπορρέει ἡ πρότασις καὶ ἡ διαίρεσις, ἢ ὅταν ἀναγκαζώμεθα νὰ τάξωμεν πρὸ τῆς διηγήσεως μέρος τῆς κατασκευῆς, ἵνα

Digitized by Google

διασκεδάσαντες τὰς προλήψεις τῶν ἀκροατῶν ἢ δικαστῶν προδιαθέσωμεν αὐτοὺς εὐνοϊκῶς πρὸς ἀποδοχὴν τῆς παρ' ἡμῶν γενησομένης ἐκθέσεως τοῦ γεγονότος. Οἴκοθεν δὲ νοεῖται ὅτι εἰς τροποποιήσεις ὑπόκεινται ὡσαύτως ἥ τε εὕρεσις καὶ τὸ λεκτικόν. Ὅθεν, παρὰ τοὺς κανόνας τῆς ῥητορικῆς καὶ τὴν βαθεῖαν τῆς ὑποθέσεως μελέτην, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὡς ὁδηγὸν τὸν ὀρθὸν νοῦν.

Πρὸ τῆς συνθέσεως οἱουδήποτε ῥητορικοῦ λόγου, ὁ ῥήτωρ ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ εἰς ποῖον κυρίως εἶδος ὑπάγεται οὗτος, κατόπιν δὲ προσδιορίζει ἀκριβῶς τὸ εἶδος καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ προοιμίου, θέτει καλῶς τὴν ἀποδειχθησομένην πρότασιν, ἣν διαιρεῖ συντόμως καὶ ἀκριβῶς, ἐπιφέρει τὴν διήγησιν τοῦ γεγονότος, ἐπιζητεῖ τὰ ἁρμοδιώτερα τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων καὶ ἐν τέλει, συγκεφαλαιώνων τὰ οὐσιωδέστερα σημεῖα καὶ κινῶν τὰ πλέον εὐαίσθητα τῶν ἀκροατῶν πάθη, καταστρέφει τὸν λόγον δι' ἐπιλόγου πειστικοῦ καὶ παθητικοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀχθῇ ἐπιτυχῶς εἰς πέρας ἡ ὅλη σύνθεσις τοῦ λόγου, ἀπαιτεῖται προηγουμένως νὰ ὡριμάσῃ καλῶς ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ῥήτορος τὸ ὅλον σχέδιον· διότι ἄλλως, εἰκῇ καὶ τυχαίως ἀγορεύων, θέλει ἀποτύχει οἰκτρῶς. Καλὸν εἶναι τὸ σχέδιον ὅταν τὸ χαρακτηρίζῃ *ἀκρίβεια*, *εὐκρίνεια*, *ἁπλότης* καὶ *γονιμότης*, τὰ δὲ μέρη αὐτοῦ ἔχωσιν *ἀναλογίαν* καὶ *ἑνότητα*. Καὶ ἀκριβὲς μὲν εἶναι ἐὰν περιλαμβάνῃ ἅπασαν τὴν ὑπόθεσιν· εὐκρινὲς δὲ ἐὰν ἅπαντα τὰ μέρη του καλῶς διακρίνωνται καὶ οὐδεμίαν σύγχυσιν δημιουργῶσιν· ἁπλοῦν, ἐὰν τὸ ὅλον ἀνάγηται εἴς τινας γενικὰς προτάσεις, ὧν εὐκόλως κατανοεῖται ἡ σχέσις· γόνιμον δέ, ἐὰν ἑκάστη τῶν γενικῶν τούτων προτάσεων ὑφίσταται προηγουμένως βαθεῖαν καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐπεξεργασίαν.

Διὰ τὴν ἀναλογίαν ἀπαιτεῖται, ἵνα ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ λόγου εὑρίσκωνται εἰς ἐντελῆ ἁρμονίαν καὶ λαμβάνωσι τὴν αὐτὴν περίπου ἀνάπτυξιν· π. χ. εἰς βραχὺν λόγον δὲν ἐπιτρέπεται μακρὸν προοίμιον καὶ ἐπίλογος, ἀντιθέτως δὲ ἀποτελεῖ ἁμάρτημα ἐπὶ μακροῦ λόγου βραχὺ προοίμιον ἢ ἔκθεσις καὶ συντομώτατος ἐπίλογος. Ἄτοπον ὡσαύτως εἶναι νὰ ἐκτείνεταί τις ἀμέτρως ἐπί τινος διαιρέσεως ἢ ὑποδιαιρέσεως τοῦ λόγου, ν' ἀμελῇ δὲ κατόπιν τὰς ἄλλας. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, ἡ ὕλη νὰ περιορίζηται ἐν συμμέτρῳ ἐκτάσει, τὰ δὲ λεχθησόμενα νὰ κατανέμωνται οὕτως, ὥστε νὰ παράγεται ὅλον τι πλῆρες δι' εὐρύθμου συναρμογῆς τῶν μερῶν. Ὅταν δὲ τὰ πάντα ἐν τῷ λόγῳ τείνουσιν ἀποκλειστικῶς πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, τότε ἐπιτυγχάνεται ἡ *ἑνότης* (βλ. λ.) αὐτοῦ. Παρὰ τοῦ ῥήτορος ἀπαιτοῦμεν νὰ τηρῇ τοὺς ὡς ἄνω κανόνας τῆς ῥητορικῆς τέχνης, ὅταν οἴκοθεν ἐκλέγῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου, κατ' ἀρέσκειαν τὴν διασκευάζῃ καὶ συνεπῶς εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου κύριος αὐτῆς. Εὐνόητον, κατ' ἀκολουθίαν, τυγχάνει ὅτι δὲν εἶναι δεκτικαὶ τακτικοῦ σχεδίου ἅπασαι αἱ ὑποθέσεις. Οὕτω, αἱ δευτερολογίαι εἰς τὴν βουλὴν ἢ τὰ δικαστήρια, ὅπου ὁ ἀγορεύων εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παραδεχθῇ τὴν ὑπόθεσιν ὡς αὕτη τῷ παρουσιάζεται, τὸ σχέδιον προσδιορίζεται ἐκ τῶν περιστάσεων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ καταλληλότερος κανὼν εἶναι νὰ ὁμιλῇ συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς στιγμῆς, οὐδόλως ζαλιζόμενος περὶ τῆς κανονικῆς συμμετρίας τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου του. Ὁ ῥήτωρ δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἀμέσως εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ὑποθέσεως, ἄνευ προοιμίου, νὰ προβῇ εἰς ἀναίρεσιν τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του καθ' ἣν σειρὰν θέλει, καὶ τέλος νὰ περατώσῃ τὴν δευτερολογίαν του ἢ διὰ συντόμου γενικοῦ ἐπιλόγου ἢ ἁπλῶς δι' εἰδικοῦ τοιούτου, ἀφορῶντος τὴν σπουδαιοτέραν τῶν ἀναιρεθεισῶν ἀντιρρήσεων ἢ κατηγοριῶν τοῦ ἀντιπάλου. Τὰ ἴδια περίπου ἰσχύουσι καὶ διὰ τὰς τριτολογίας. Οἱ μεγάλοι ὅμως ῥήτορες καὶ εἰς τοὺς ἐκ τοῦ προχείρου ἐκφωνουμένους τούτους λόγους ἔχουσι τὴν ἱκανότητα νὰ τηρῶσι τὴν πρέπουσαν οἰκονομίαν καὶ ἀναλογίαν. Ὑπάρχουσι παραδείγματα ῥητόρων, κοινοβουλευτικῶν ἰδίως, οἱ ὁποῖοι διέψευσαν οἰκτρῶς τὴν ἔξοχον φήμην των ἐπὶ ῥητορικῇ ἱκανότητι μόλις ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐκφωνήσωσι λόγον ἄνευ προηγουμένης προετοιμασίας ἢ νὰ δευτερολογήσωσιν ἐκ τοῦ προχείρου. Ι. Φ. Δ.

—/*Φιλοσ.*/ *Λόγος* εἶναι ἡ συνολικὴ περιοχὴ τοῦ σκέπτεσθαι, ἡ «ἰδέα», αἱ ἀπολύτως καὶ ἔξω χρόνου ἰσχύουσαι ἀλήθειαι, τὸ περιεχόμενον τῆς ἀντικειμενικῆς συνειδήσεως καθ' ἑαυτήν. Κατὰ τὴν ἰδεαλιστικὴν φιλοσοφίαν, ὁ λόγος κυριαρχεῖ τοῦ παντὸς καὶ ἐκδήλωσίς του εἶναι ἡ πραγματικότης ὁλόκληρος, ἡ φύσις, ἡ ἱστορία, ἡ κοινωνία. Εἶναι ἐπομένως ἡ οὐσιαστικὴ αἰτία παντὸς εἶναι καὶ γίγνεσθαι. Τέλος, κατὰ τὴν μυστικοπαθῆ θρησκευτικὴν ἀντίληψιν, ὁ λόγος εἶναι ὁ θεῖος λογισμός, ὁ δημιουργήσας ἢ ὁ δημιουργῶν τὸν κόσμον. Κατὰ τὴν Ῥὶγκ-Βέδα ὁ λόγος (vak) εἶναι ἡ ἐκ Θεοῦ ἐκπορευομένη ἀλήθεια. Κατὰ τὴν Ζὲνδ-Ἀβέστα καὶ κατὰ τὴν Βίβλον, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐπενεργεῖ κατὰ τὴν δημιουργίαν. Ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἀποδίδει μεταφυσικὴν αὐθυπαρξίαν εἰς τὸν λόγον. Κατὰ τὸν Ἡράκλειον εἶναι ἡ λογικὴ ἀλληλουχία τοῦ κόσμου, νόμος τοῦ γίγνεσθαι ἐμπεριεχόμενος εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα. Κατὰ τὸν Πλάτωνα, λόγος εἶναι ὁ καθιστῶν τὰ πράγματα νοητά. Ὁ Ἀριστοτέλης ὀνομάζει λόγον τὰς ἐννοίας καὶ γενικῶς τὴν διανόησιν· καλεῖ δὲ *ἔξω λόγον* τὴν ἔναρθρον ἐκδήλωσιν καὶ *ἔσω λόγον* τὴν σκέψιν. Οἱ στωϊκοὶ ὀνομάζουν λόγον τὸ πεπρωμένον, τὴν ἀπαράγραπτον αἰτιατὴν συνοχήν, τὸ τὰ πάντα διατρέχον πνεῦμα· διακρίνουν ἐπίσης τὸν ἐνδιάθετον λόγον ἀπὸ τοῦ προφορικοῦ ἢ ἐξωπροϊόντος. Ὁ Φίλων καὶ οἱ νεοπλατωνικοὶ τοῦ ἀποδίδουν μεταφυσικὴν ὀντότητα· εἶναι ἡ ἀνωτάτη θεία δύναμις, ἐν ᾗ ἑδρεύει ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν, ἡ μεσάζουσα μεταξὺ Θεοῦ καὶ κόσμου, ἡ ὑψίστη «ἔννοια». Συμπυκνούμενος εἰς ὑπόστασιν, γίνεται ἡ σκιὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ πρωτόγονος αὐτοῦ, «δεύτερος θεός». Κατὰ τὸν Πλωτῖνον «νοῦς εἰκὼν τοῦ ἑνός». Τῆς ὑψίστης ταύτης ἰδέας εὑρισκομένης ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὸ μεταβλητὸν τῆς πραγματικότητος, παρεμβάλλονται οἱ «λόγοι σπερματικοί», οἵτινες εἶναι οἱ παράγοντες τῆς ἐν χρόνῳ ἐξελίξεως τοῦ κόσμου. Κατὰ τὸν Πλωτῖνον, λόγοι σπερματικοὶ ἢ γεννητικοὶ εἶναι αἱ ἰδέαι, τῶν ὁποίων τὴν ἑνότητα ἀποτελεῖ ὁ λόγος. Κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα ὁ διαπνέων τὰ πάντα λόγος ὑπῆρξεν ἡ πηγή, ἐξ ἧς ἐφωτίζοντο οἱ ἐθνικοὶ φιλόσοφοι, καὶ κατὰ τὸν Εἰρηναῖον ἀποκαλύπτει διηνεκῶς τὴν θεότητα. Κατὰ τὸν Ἰουστῖνον πᾶς ἄνθρωπος μετέχει τοῦ λόγου «διὰ τὸ ἔμφυτον παντὶ γένει ἀνθρώπων σπέρμα τοῦ λόγου». Ὁ Ὠριγένης τὸν ἀποκαλεῖ «ἰδέαν ἰδεῶν, σύστημα θεωρημάτων ἐν τῷ δημιουργῷ». Κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ λόγος εἶναι ἡ ἰδέα, ἡ μορφὴ τῶν πραγμάτων· αἱ λέξεις τοῦ Θεοῦ εἶναι τὰ πράγματα. Ἡ νεωτέρα φιλοσοφία λαμβάνει κατ' ἀρχὰς τὸν ὅρον ὑπὸ τὴν θρησκευτικήν του σημασίαν, ἀλλὰ κατόπιν ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν χρῆσιν, ὡς νοητικῆς οὐσίας ἢ δυνάμεως. Ὁ Σπινόζας θεωρεῖ τὸν λόγον ὡς τὸν προαιώνιον υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἢ τὴν σοφίαν αὐτοῦ, ἀποκαλυφθεῖσαν κυρίως ἐν τῷ Χριστῷ. Ὁ Κάντιος βλέπει ἐν τῇ μορφῇ τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀρχέγονον πρότυπον τοῦ τελείου ἀνθρώπου. Κατὰ τὸν Ἕγελον ὁ Λόγος εἶναι τὸ νόημα τοῦ Ὄντος. Κατὰ τὸν Λότσε ὁ Θεὸς ὡς ἄτομον εἶναι Λόγος, ἑνιαῖον κέντρον τοῦ κόσμου, περιλαμβάνον συνειδητὸν καὶ ἀσυνείδητον, ἡ ἰδέα τοῦ αἰσθητοῦ, διεξάγουσα ἐφ' ἅπαξ τὴν κοσμικὴν ἐξέλιξιν. Κατὰ τὸν Σολόβιεφ καὶ Βουλγακόφ, λόγος εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ, τὸ νόημα τοῦ κόσμου. Ὁ Μάνκε θεωρεῖ ὅτι Λόγος εἶναι ὁ Θεὸς ὡς ἀντικειμενικὴ συνείδησις, τὸ ἔξω χρόνου περιεχόμενον τῶν αἰωνίων ἀξιῶν καὶ ἀληθειῶν, κείμενον ἐντὸς αὐτῶν τῶν φαινομένων. Ἀπέναντι τῆς ἠρεμούσης θεότητος-λόγου, εὑρίσκεται ὁ Θεὸς-ἔρως, ὁ ἐξελισσόμενος καὶ ἀενάως γιγνόμενος Θεός. Διὰ τὸν Κάϋζερλιγκ ὁ λόγος, ἡ ἐννοοῦσα ἰδέα, εἶναι τὸ καθ' ἑαυτὸ δημιουργικὸν στοιχεῖον. Ὅταν ὁ ἔρως ἐνεργῇ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ λόγου, προέρχεται «δημιουργικὴ γνῶσις», ὡς λόγος σπερματικός. Διὰ τοὺς νεοκαντιανοὺς λόγος εἶναι ἡ ἑνότης τοῦ λογικοῦ, τοῦ κύρους, τῆς γενικότητος. Ἀνεξάρτητος ἡμῶν, καθιστᾷ λογικὴν τὴν σκέψιν μας. Ὁ Κάρος θεωρεῖ τὸν Λόγον ὡς τὸ σύνολον τῶν δεοντολογικῶν ἀξιῶν, τὴν ὑψίστην καὶ τελευταίαν κύρωσιν. Ε. Λ.

—/*Μαθ.*/ Καλεῖται *λόγος* δύο ὁμοειδῶν μεγεθῶν ὁ ἀριθμός, ὅστις ἐκφράζει πόσας φορὰς ὁ πρῶτος περιέχει τὸν δεύτερον καὶ πόσα μέρη τοῦ δευτέρου. Δηλαδὴ ὁ λόγος δύο ὁμοειδῶν μεγεθῶν εἶναι τὸ μέτρον τοῦ πρώτου, ὅταν τὸ δεύτερον ληφθῇ ὡς μονάς, π. χ. ἂν τὸ πρῶτον μέγεθος περιέχῃ τρεῖς φορὰς τὸ δεύτερον, ὁ λόγος εἶναι ὁ ἀκέραιος ἀριθμὸς 3. Ἐὰν τὸ πρῶτον μέγεθος περιέχῃ τρεῖς φορὰς τὸ πέμπτον μέρος τοῦ δευτέρου, ὁ λόγος εἶναι τὸ κλάσμα $\frac{3}{5}$. Ἐὰν τὸ πρῶτον μέγεθος περιέχῃ τέσσαρας φορὰς τὸ δεύτεραν καὶ δύο φορὰς τὸ πέμπτον αὐτοῦ, ὁ λόγος εἶναι ὁ ἀριθμὸς $4\frac{2}{5}$. Ὁ λόγος κ δύο ὁμοειδῶν μεγεθῶν α καὶ β παρίσταται διὰ τοῦ κλάσματος, ὅπερ ἔχει ἀριθμητὴν τὸ α καὶ παρονομαστὴν τὸ β, οὕτω: $\varkappa = \frac{\alpha}{\beta}$. Οὕτω ὅλαι αἱ θεμελιώδεις ἰδιότητες τῶν συνήθων κλασμάτων ἰσχύουν καὶ διὰ τοὺς λόγους γενικῶς:

α') Ἡ τιμὴ τοῦ λόγου δύο ὁμοειδῶν μεγεθῶν δὲν μεταβάλλεται, ὅταν πολλαπλασιάσωμεν ἢ διαιρέσωμεν τὰ δύο μεγέθη δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ.

β') Δύο λόγοι $\frac{\alpha}{\beta}$ καὶ $\frac{\alpha'}{\beta'}$ πολλαπλασιάζονται ἐὰν πολλαπλασιασθῇ ὁ α ἐπὶ τὸν α' καὶ ὁ β ἐπὶ τὸν β' καὶ ληφθῇ τὸ πηλίκον τῶν δύο γινομένων: $\frac{\alpha\,\alpha'}{\beta\,\beta'}$.

γ') Δύο λόγοι $\frac{\alpha}{\beta}$ καὶ $\frac{\alpha'}{\beta'}$ διαιροῦνται (ὁ πρῶτος διὰ τοῦ δευτέρου) ἐὰν ὁ πρῶτος πολλαπλασιασθῇ ἐπὶ τὸν δεύτερον ἀντεστραμμένον.

δ') Λόγος $\frac{\alpha}{\beta}$ ὑψοῦται εἰς δύναμιν, ἐὰν ἕκαστον τῶν μεγεθῶν α, β ὑψωθῇ εἰς τὴν δύναμιν ταύτην π. χ. $\left(\frac{\alpha}{\beta}\right)^2 = \frac{\alpha^2}{\beta^2}$.

ε') Ἡ ῥίζα ἑνὸς λόγου ἐξάγεται, ἐὰν ἐξαχθῇ ἡ ῥίζα ἑκάστου μεγέθους χωριστά· π. χ.

$$\sqrt{\frac{\alpha}{\beta}} = \frac{\sqrt{\alpha}}{\sqrt{\alpha}}$$

Ἡ ἰσότης δύο λόγων καλεῖται *ἀναλογία* (βλ. λ.).

Λόγος ἀριθμητικῆς προόδου καλεῖται ἡ σταθερὰ διαφορὰ δύο διαδοχικῶν ὅρων αὐτῆς. Οὕτως ἕκαστος ὅρος τῆς ἀριθμητικῆς προόδου γίνεται ἀπὸ τὸν προηγούμενον, ἐὰν προστεθῇ ἢ ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτοῦ ὁ λόγος τῆς προόδου.

Ὁ λόγος ἀριθμητικῆς προόδου, τῆς ὁποίας ἔχουσι δοθῆ οἱ ἄκροι ὅροι καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὅρων, ἰσοῦται πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν ἄκρων ὅρων διαιρεθεῖσαν διὰ τοῦ πλήθους τῶν ὅρων ἠλαττωμένου κατὰ μονάδα.

Λόγος γεωμετρικῆς προόδου καλεῖται τὸ σταθερὸν πηλίκον δύο διαδοχικῶν ὅρων αὐτῆς. Ἐὰν ὁ λόγος εἶναι μεγαλύτερος τῆς μονάδος, οἱ ὅροι τῆς γεωμετρικῆς προόδου βαίνουσιν αὐξανόμενοι καὶ ἡ γεωμετρικὴ πρόοδος καλεῖται *αὔξουσα*, ἂν δὲ οὗτος εἶναι μικρότερος τῆς μονάδος, οἱ ὅροι της βαίνουσι φθίνοντες καὶ καλεῖται αὕτη *φθίνουσα*.

Ὁ λόγος γεωμετρικῆς προόδου, τῆς ὁποίας ἔχουσι δοθῆ ὁ πρῶτος ὅρος, ὁ τελευταῖος καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὅρων, ἰσοῦται πρὸς τὴν ῥίζαν τοῦ πηλίκου τῶν δύο ἄκρων ὅρων τῆς προόδου, τὴν ἔχουσαν δείκτην τὸ πλῆθος τῶν ὅρων ἠλαττωμένων κατὰ μονάδα. Οὕτως ἂν 2 καὶ 1458 εἶναι ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος ὅρος, τὸ δὲ πλῆθος τῶν ὅρων 7, ὁ λόγος θὰ ἰσοῦται πρὸς

$$\sqrt[6]{\frac{1458}{2}} = \sqrt[6]{729} = 3$$

Καὶ ἡ γεωμετρικὴ πρόοδος εἶναι:

2, 6, 18, 54, 162, 486, 1458.

Λόγος ἀναρμονικὸς ἢ διπλοῦς τεσσάρων σημείων Α, Β, Γ, Δ μιᾶς εὐθείας γραμμῆς καλεῖται ἡ σχέσις: $\frac{AB}{\Gamma B} : \frac{A\Delta}{\Gamma\Delta} = \lambda$. Ἡ τιμὴ λ τοῦ ἀναρμονικοῦ λόγου μεταβάλλεται μετὰ τῆς πρὸς ἄλληλα σχετικῆς θέσεως τῶν σημείων Α, Β, Γ, Δ. Οὕτως, ἂν καλέσωμεν λ τὸν ἀνωτέρω λόγον $\frac{A\Gamma}{\Gamma B} : \frac{A\Delta}{\Gamma\Delta}$, ὅστις ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν διαδοχὴν ΑΒΓΔ τῶν σημείων, τότε αἱ 24 τιμαὶ αἱ ἀντιστοιχοῦσαι εἰς τὰς 24 μεταθέσεις τῶν σημείων Α, Β, Γ, Δ ἀνάγονται εἰς 6 διακεκριμένας, τοὺς ἑξῆς:

$$\lambda,\ \frac{1}{\lambda},\ 1-\lambda,\ \frac{1}{1-\lambda},\ \frac{\lambda}{\lambda-1},\ \frac{\lambda-1}{\lambda}.$$

Ἐὰν λ=1, ὁ διπλοῦς λόγος $\frac{AB}{\Gamma B} : \frac{A\Delta}{\Gamma\Delta} = -1$ καλεῖται ἁρμονικὸς καὶ τὰ τέσσαρα σημεῖα Α, Β, Γ, Δ τῆς εὐθείας ἁρμονικὰ (βλ. λ. *διπλοῦς*, *ἁρμονικός*, *ἀναρμονικός*). Σ. Μ.-Ο.

—/*Δογμ.*/ Ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου, τοῖς περιληφθεῖσιν ἐν τῷ κανόνι τῆς Καινῆς Διαθήκης, εὕρηται ὁ ὅρος *Λόγος* ἀναφερόμενος εἰς τὸν Χριστὸν εἰς τρία χωρία (Εὐαγγ. *Ἰωάνν.* 1, 1—14, Α' *Ἰωάνν.* 1, 1 καὶ Ἀποκ. 19, 13). Ἐκ τῶν χωρίων τούτων, καὶ ἰδίᾳ τοῦ πρώτου, καθίσταται δήλη ἡ περὶ τοῦ Λόγου διδασκαλία τοῦ Ἰωάννου. Ὁ Λόγος, ὢν συναΐδιος τῷ Πατρὶ («ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος» «οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ» «ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς»), ἐνυπόστατος, ἔχων διακεκριμένην ὑπόστασιν ἀπὸ τῆς τοῦ Πατρὸς («καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν», οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν») καὶ ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ («καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»), ἐσαρκώθη «καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο») γενόμενος ἄνθρωπος («καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»), «ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν»), ἐνῷ συγχρόνως ἦν ἐν τῷ Πατρὶ («ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης διὰ τοῦ ὅρου Λόγος δηλοῖ τὴν ἀΐδιον ὕπαρξιν καὶ σχέσιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῷ Θεῷ, ὡς ὁ ἀπόστολος Παῦλος διὰ τῶν ὅρων «εἰκὼν τοῦ Θεοῦ» (Β' Κορ. 4, 4. Κολ. 1, 15) καὶ «ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως» (Ἑβρ. 1, 3).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται δῆλον ὅτι ἡ γνώμη τινῶν ἐκ τῶν νεωτέρων, καθ' ἣν ὁ ὅρος Λόγος παρελήφθη ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου ἐκ τῆς ἰουδαϊκο-αλεξανδρινῆς φιλοσοφίας, ὡς ἀνεπτύχθη αὕτη ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Φίλωνος, ἢ ἐκ τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως τῶν Ταργκουμίμ, δὲν εἶναι ὀρθή. Ὁ Φίλων διακρίνει τὸ «ὂν» ἐκ τοῦ «λόγου τοῦ ὄντος» τὸν ὁποῖον λόγον καλεῖ δεύτερον Θεόν, Θεὸν (ἄνευ ἄρθρου), υἱὸν πρεσβύτερον, υἱὸν μονογενῆ, πρωτόγονον, εἰκόνα, σκιάν, παράδειγμα, δόξαν, σοφίαν καὶ ἐπιστήμην τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸν Φίλωνα ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι «ἡ ἰδέα τῶν ἰδεῶν»,

Digitized by Google

είναι επομένως τὸ σύνολον καὶ ἡ ἕδρα τοῦ ἰδεατοῦ κόσμου. εἶναι ἔτι ὁ δι' οὗ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ Θεοφανίαι καὶ «ἡ ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῶν καλῶν πράξεων» (παράκλητος, ἱκέτης, πρεσβευτής, ὁποδὸς τοῦ Θεοῦ). Ὁ Φίλων διακρίνει τέλος τὸν ἐνδιάθετον καὶ προφορικὸν λόγον, ἀλλ' ἐν ἀνθρωπομορφικῇ ἐννοίᾳ «ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δ' ὁ μὲν ἐστιν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφορικὸς καὶ ὁ μὲν οἷα τις πηγή, ὁ δὲ γεγονὼς ἀπ' ἐκείνου ῥέων». Κατὰ ταῦτα ἡ περὶ τοῦ Λόγου θεωρία τοῦ Φίλωνος ἑδράζεται ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περὶ ῥήματος, λόγου, σοφίας καὶ ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ, μετὰ τῆς ὁποίας ἔχει ἀναμείξει στοιχεῖα εἰλημμένα ἐκ τῆς στωϊκῆς καὶ δὴ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Καὶ φαίνεται μέν, ἔν τισι τοὐλάχιστον χωρίοις, ὅτι ὁ Φίλων προσωποποιεῖ τὸν Λόγον, ἀλλ' εἶναι φανερὸν ἐκ τῆς ὅλης αὐτοῦ διδασκαλίας ὅτι οὗτος δὲν θεωρεῖ τὸν Λόγον ὡς ἰδίαν ὑπόστασιν, διάφορον τῆς τοῦ Πατρός. Ὁ Λόγος εἶναι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ νοητῇ αὐτοῦ σχέσει πρὸς τὸν κόσμον, εἶναι ἡ ἰδέα τοῦ κόσμου ἐν τῷ Θεῷ, εἶναι ὁ πρωτότοκος υἱός, τοῦ κόσμου ὄντος τοῦ δευτεροτόκου, εἶναι τέλος ὑποτεταγμένος τῷ Θεῷ, ὑπερκείμενος μόνον τοῦ κόσμου, ὡς δημιουργὸς αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Λόγου τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ Λόγου τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐπομένως οὐδεὶς δύναται λόγος νὰ γίνῃ περὶ δανεισμοῦ τῆς περὶ τοῦ Λόγου θεωρίας τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ τῆς θεωρίας τοῦ Φίλωνος. Πολὺ δ' ὀλιγώτερον δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ δανεισμοῦ τῆς περὶ τοῦ Λόγου θεωρίας τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως τῶν Ταργκουμίμ, διότι ἐν αὐτοῖς ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ (μεμβρὰ Ἰαχβὲ) εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸ ἐρώτημα πόθεν παρέλαβεν ὁ Ἰωάννης τὴν περὶ τοῦ Λόγου θεωρίαν αὐτοῦ, ἡ ἀπάντησις εἶναι εὐκολωτάτη διὰ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὴν θείαν ἀποκάλυψιν· παρέλαβεν αὐτὴν ἐκ τῆς θείας ἀποκαλύψεως αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἥτις συνεσκιασμένως γενομένη ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἐγένετο πλήρως ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ. Καὶ ἡ ἀπάντησις αὕτη εἶναι ἀναμφιβόλως πολὺ ἁπλουστέρα καὶ πειστικωτέρα διὰ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὴν θείαν ἀποκάλυψιν, τῆς ἀπαντήσεως, ἣν δίδουσιν οἱ δεχόμενοι ὅτι ἡ περὶ τοῦ Λόγου θεωρία τοῦ Ἰωάννου προῆλθεν ἐκ δανεισμοῦ τῆς περὶ τοῦ Λόγου θεωρίας τοῦ Φίλωνος ἢ τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως τῶν Ταργκουμίμ. κ. ι. δ.

— [*Ἀποκρυφ.*] *Λόγος* εἶναι ἡ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διὰ τοῦ κόσμου ἐκδήλωσις τοῦ ἄνευ αἰτίας αἰτίου, ἡ ἐν τῷ σύμπαντι διακεχυμένη καὶ διὰ τοῦ ὁρατοῦ κόσμου ἐκδεδηλωμένη θεότης, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν τριπλῆν ὑπόστασιν τοῦ Πατρός, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τοὺς Χριστιανούς, ὡς Βράχμα, Βισνοῦ καὶ Σίβε κατὰ τοὺς Ἰνδούς, ἢ ὡς Σοφία, Ἰσχὺς καὶ Κάλλος. Ὁ λόγος ὅθεν, μονὰς ἢ τριὰς ἐν ταὐτῷ, δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος, εἶναι ἡ θεότης τῶν διαφόρων θρησκειῶν, ἡ Ἁγία Τριὰς τῶν Χριστιανῶν, ὁ Ἰαβὲ τῶν Ἑβραίων, ὁ μέγας ἀρχιτέκτων τοῦ σύμπαντος τῶν τεκτόνων. Ὁ λόγος ἐνυπάρχει καὶ εἰς τὰ μύχια τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, δύναται δὲ νὰ ἐκδηλωθῇ κατὰ διαφόρους βαθμούς, ὡς ἐκδηλοῦται καὶ εἰς τὸ σύμπαν διὰ σειρᾶς ὑποστάσεων. Ἡ ἀφύπνισις αὕτη τοῦ ἐντὸς ἡμῶν ὑπνώττοντος θείου σπινθῆρος, ἡ εὕρεσις τοῦ ἀπολεσθέντος λόγου διὰ τῆς μυστηριακῆς Γνώσεως καὶ τῶν μεθόδων τῆς μυήσεως, ἀποτελεῖ τὸ ὑπέρτατον ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ἐπεδίωξαν τὰ μυστήρια.

Κατὰ τὴν Θεοσοφίαν *Λόγος* εἶναι ὁ ἐκδεδηλωμένος θεὸς ἑνὸς ὡρισμένου ἡλιακοῦ συστήματος. η. π. γ.

— **λόγοι ἐρωτικοὶ** [*Ἱστορ. Λογοτ.*]· βλ. λ. *ἐρωτικοὶ* λόγοι.

— **«Λόγοι *Ζωῆς*»**. Μηνιαῖον θρησκευτικὸν περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Φραντζεσκάκη ἀπὸ τοῦ 1925 μέχρι τοῦ 1929.

— **«Λόγοι *πανεπιστημιακοί*»**. Ἐτήσιον δημοσίευμα τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου, τακτικῶς ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1850 καὶ ἐφεξῆς. Περιέχει τοὺς ἀνὰ πᾶσαν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ πανεπιστημίου ἐκφωνουμένους λόγους. — π.

— **«Λόγος»**. —1) Μηνιαῖον ἐκκλησιαστικὸν περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος Ἠλία Βλαχοπούλου ἀπὸ τοῦ 1874 μέχρι τοῦ 1875.

—2) Θρησκευτικὴ ἐφημερίς, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1868 μέχρι τοῦ 1895 καὶ τῷ 1901 ὑπὸ Σ. Δ. Φιλαρέτου.

—3) Μηναῖον λογοτεχνικὸν περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1919 καὶ τῷ 1922 ὑπὸ τῶν Ὁμ. Μπεκὲ καὶ Γ. Χαλκούση.

—4) Μηνιαῖον περιοδικόν, ἐκδοθὲν ὑπὸ Θεοδ. Ε. Καμινάρη ἐν Λευκάδι ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι τοῦ 1920.

—5) Ἡμερησία ἑλληνικὴ ἐφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Τραπεζοῦντι ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1916. Διευθυντὴς Νικόλαος Λεοντίδης.

— **«Λόγος»** (Logos). Τίτλος γερμανικοῦ φιλοσοφικοῦ περιοδικοῦ, ἐκδιδομένου ἐν Βερολίνῳ ἀπὸ τοῦ 1910 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γεωργίου Μέλις (Mehlis) καὶ φέροντος τὸν ἑξῆς ὑπότιτλον: «διεθνὲς περιοδικὸν τῆς φιλοσοφίας τοῦ πολιτισμοῦ». μ. δ. β.

— **λόγος *βασιλικὸς*** [*Συνταγμ. Δίκ.*]· βλ. λ. *βασιλικὸς* λόγος.

— **«Λόγος, *Ἐλεύθερος*»**. —1) Καθημερινὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις· βλ. *Ἐλεύθερος* Λόγος.

—2) Περιοδικὸν κοινωνικοπολιτικόν, ἐκδοθὲν ἐν Βραΐλᾳ ἀπὸ τοῦ 1895 μέχρι τοῦ 1901 ὑπὸ Διον. Μεταξᾶ Λασκαράτου.

—3) Μηνιαῖον περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Ἐπαμ. Βαλσαμάκη τῷ 1916 καὶ 1917.

—4) Μηνιαῖον περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Νίκου Η. Στρούτζου ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1925.

—5) Ἑβδομαδιαία πολιτική, κοινωνικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Νώντα Γ. Ἡλιοπούλου καὶ ἐκδοθεῖσα ἐν Πάτραις ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1923.

—6) Ἑβδομαδιαία τοπικὴ ἐφημερίς, ἐκδοθεῖσα ἐν Βερροίᾳ τῷ 1928. μ. δ. β.

— **λόγος *ἐπικήδειος*** [*Ῥητορ.*]· βλ. λ. *ἐπικήδειος* λόγος.

— **λόγος *ἐπιμερὴς*** [*Μουσ.*]· βλ. λ. *ἐπιμερὴς* λόγος.

— **λόγος *ἐπιμνημόσυνος*** [*Ῥητορ.*]· βλ. λ. *ἐπιμνημόσυνος* λόγος.

— **λόγος *ἐπιτάφιος*** [*Ῥητορ.*]· βλ. λ. *ἐπιτάφιος* λόγος.

— **λόγος *ἡμιόλιος*** [*Βυζαντ. Μουσ.*]· βλ. λ. *ἡμιόλιος* λόγος.

— **λόγος *τοῦ θρόνου***· βλ. λ. *βασιλικὸς* λόγος.

— **«Λόγος *παρηγορητικὸς περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας*»**. Βυζαντινὸν ποίημα ἐξ 756 ἀνομοιοτελεύτων δεκαπεντασυλλάβων. Νέος δυστυχὴς πορεύεται πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ κάστρου τῆς Δυστυχίας μὲ τὸν σκοπὸν νὰ πληροφορηθῇ παρ' αὐτῆς περὶ τῶν δεινῶν του. Μετὰ πολύμηνον εἰς πετρώδεις ὁδοὺς καὶ ἀπόκρημνα ὄρη ὁδοιπορίαν συναντᾷ τὸν Χρόνον, τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας ἀκολουθεῖ ἵνα εὕρῃ τὴν Δυστυχίαν καὶ τῇ μεσιτείᾳ τοῦ ὁποίου ἐλευθεροῦται ὑπ' αὐτῆς καὶ στέλλεται πρὸς τὴν ἀδελφήν της Εὐτυχίαν, ἵνα ζήσῃ τοῦ λοιποῦ εὐτυχής.

Ὁ σκοπὸς τῆς συγγραφῆς ὑπῆρξε προφανῶς ἠθικὸς καὶ «παρηγορητικός», ὡς βάσις ὅμως ἐχρησίμευσαν εἰς τὸν ἄγνωστον ποιητὴν λαϊκαὶ μυθιστορίαι καὶ παραμύθια. Οὕτω πολλῶν παραμυθιῶν, ἑλληνικῶν καὶ ἀνατολικῶν, ὑποκείμενον ἀποτελεῖ ἡ πρὸς τὴν Τύχην ὁδοιπορία, ἐμφανὴς δ' εἶναι ἐξ ἄλλου ὁ δημώδης τοῦ στιχουργήματος χαρακτήρ.

Τὸ ἔργον παρεδόθη εἰς δύο χειρόγραφα (Ὀξφόρδης καὶ Λιψίας), διαφέροντα ἱκανῶς ἀπ' ἀλλήλων τόσον, ὥστε δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δύο διασκευαί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἀμφοτέρας τὰς διασκευὰς ἐξέδωσεν ὁ *Σ. Π. Λάμπρος* 1 (Ὀξφόρδης) Collection de romans grecs (Paris 1880), σ. 289—321 (βλ. καὶ Εἰσαγωγήν, σ. 114—120). 2 (Λιψίας) ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι 3 (1906), σ. 402 κ. ἑ. Πρβ. Ἱστορίας *Κρουμβάχερ* (Γ' 54—55), *Βουτιερίδη* (Α' 94—96). λ. ν. π.

— **λόγος *τοῦ στέμματος*** [*Συνταγμ. Δίκ.*]· βλ. λ. *βασιλικὸς* λόγος.

— **λόγος *τιμῆς*** [*Διεθν. Δίκ.*]. Ἀποτελεῖ θεσμὸν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς αἰχμαλώτους πολέμου, δυνάμει τῆς ἀπὸ 18 Ὀκτωβρίου 1907 κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τῆς Χάγης ὑπογραφείσης διεθνοῦς συμβάσεως «Περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν ἐθίμων τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πολέμου». Κατὰ τὸ ἄρθρ. 10 αὐτῆς οἱ αἰχμάλωτοι (ἀδιακρίτως βαθμοῦ) δύνανται νὰ ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτῶν, ἐὰν τοῦτο ἐπιτρέπωσιν οἱ νόμοι τῆς ἰδίας πολιτείας, ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ ὑποχρεοῦνται ὅπως, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς προσωπικῆς αὐτῶν τιμῆς, τηρήσωσιν ἀκριβῶς τὰς ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις, ἀπέναντι καὶ τῆς ἰδίας κυβερνήσεως καὶ τῆς παρ' ᾗ διατελοῦσιν αἰχμάλωτοι. Ἡ κυβέρνησις τῶν οὕτως ἐλευθερουμένων αἰχμαλώτων δὲν δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ οὔτε νὰ δεχθῇ παρ' αὐτῶν ὑπηρεσίαν ἀντίθετον πρὸς τὸν δοθέντα λόγον. Κατὰ τὸ ἄρθρον 11, ὁ αἰχμάλωτος δὲν δύναται νὰ ἐξαναγκασθῇ ὅπως ἀποδεχθῇ τὴν ἐλευθέρωσίν του ἐπὶ λόγῳ τιμῆς. Ἡ παράβασις τοῦ δοθέντος λόγου, ἐὰν δηλαδὴ ὁ ἀπελευθερωθεὶς αἰχμάλωτος συλληφθῇ ἐκ νέου φέρων τὰ ὅπλα ἢ ἄλλως πράττων κατὰ τῆς ἐλευθερωσάσης πολιτείας ἢ κατὰ συμμάχου αὐτῆς, τιμωρεῖται, κατὰ τὸ ἄρθρον 12, πάντοτε μὲν διὰ στερήσεως τῶν ἐκ τοῦ διεθνοῦς δικαίου παρεχομένων εἰς τοὺς αἰχμαλώτους πλεονεκτημάτων, προαιρετικῶς δὲ διὰ παραπομπῆς τοῦ παραβάτου εἰς τὸ στρατοδικεῖον, πρὸς ἐφαρμογὴν κατ' αὐτοῦ τῆς ὑπὸ τοῦ οἰκείου στρατιωτικοῦ ποινικοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς, ἐξικνουμένης μέχρι καὶ τοῦ θανάτου, διά τινα κράτη. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀνωτέρω διάταξιν, οἱ αἰχμάλωτοι οἱ δραπετεύοντες (ἄνευ δόσεως λόγου τιμῆς), συλλαμβανόμενοι ἐκ νέου, εἰς οὐδεμίαν ὑποβάλλονται ποινὴν διὰ τὴν δραπέτευσιν, πλὴν ἐὰν αὕτη συνετελέσθη δι' ἄλλης τινὸς ἀξιοποίνου πράξεως. Πρὸ τῆς καθιερώσεως τοῦ θεσμοῦ τούτου ὑπὸ τῆς συνδιασκέψεως τῆς Χάγης, ἐφήρμοσαν αὐτὸν ἐξαιρετικῶς αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατὰ τὸν Ἱσπανοαμερικανικὸν πόλεμον τοῦ 1898, ὅτε ἀφῆκαν ἐλεύθερον, ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς του, ἐντὸς τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐδάφους, τὸν ἡττηθέντα κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Σαντιάγο ἀρχηγὸν τοῦ ἱσπανικοῦ στόλου, ναύαρχον Θερβέρα, εἰς ἀπότισιν φόρου πρὸς τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ. θ. κ.

— **λόγου *ἐλευθερία*** [*Νομ.*]. Ἡ ἐλευθερία νὰ ἐκφράζῃ τις προφορικῶς τὰς σκέψεις του, τὰς γνώμας του καὶ τὰς πεποιθήσεις του. Ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου πολλαπλῶς καταπιεσθεῖσα ὑπὸ τῆς μοναρχίας καὶ τοῦ κλήρου κατὰ τὸν μεσαίωνα, εὗρε θερμοὺς ὑποστηρικτὰς τοὺς φιλοσόφους τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος. «Οἱ λόγοι, ἔγραφεν ὁ Montesquieu, δὲν ἀποτελοῦν ἀδίκημα καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθεροι, ἐκτὸς ἐὰν προπαρασκευάζουν ἐγκληματικήν τινα πρᾶξιν ἢ παρακολουθοῦν αὐτήν, ὁπότε καθίστανται ἀδίκημα». «Ἐν δημοκρατίᾳ ἀξίᾳ τοῦ ὀνόματος τούτου, ἔγραφεν ἐξ ἄλλου ὁ Voltaire, ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκδηλώσεως τῶν σκέψεων εἶναι φυσικὸν δικαίωμα τοῦ πολίτου. Πᾶς τις δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν γραφίδα καὶ τὴν φωνήν του· πρέπει νὰ εἶναι ἐξ ἴσου ἐλεύθερος καὶ ὁ τύπος καὶ ὁ λόγος· πρέπει δ' ἐπίσης νὰ τιμωροῦνται ἐξ ἴσου καὶ τὰ διὰ τῆς γραφίδος καὶ τὰ διὰ τοῦ λόγου διαπραττόμενα ἀδικήματα». Παρόμοια ἐκήρυξαν οἱ Milton, Helvetius, Mirabeau καὶ ἄλλοι, τὰ δὲ κηρύγματα ταῦτα εὗρον ἀπήχησιν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐκυρώθησαν ὑπὸ τῆς διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου, κατὰ τὸ ἄρθρον 11 τῆς ὁποίας: «Ἡ μετάδοσις τῶν σκέψεων καὶ τῶν φρονημάτων εἶναι ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου· πᾶς πολίτης δύναται συνεπῶς νὰ ὁμιλῇ, νὰ γράφῃ καὶ νὰ δημοσιεύῃ ἐλευθέρως, εἶναι ὅμως ὑπεύθυνος ἐν περιπτώσει καταχρήσεως τῆς ἐλευθερίας ταύτης ἐν ὡρισμέναις ὑπὸ τοῦ νόμου περιπτώσεσιν». Ἔκτοτε ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, παραπλεύρως πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ἀνεγνωρίσθη ὑφ' ὅλων τῶν προηγμένων πολιτειῶν ὡς ἓν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, κατοχυρωθὲν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος τῶν πολιτειῶν. Καὶ παρ' ἡμῖν, κατὰ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος: «ἕκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως ἢ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμούς του, τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ κράτους...» (βλ. καὶ λ. *λογοκρισία*). χ. γ. σ.

— **Λόγου *ὀρθοῦ λατρεία*** (culte de la Raison) [*Ἐγκυκλ.*]. Ἡ λατρεία αὕτη ἐγεννήθη τῷ 1793 καὶ ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῶν βιαιοτήτων τοῦ ἀντιδραστικοῦ κλήρου, τῆς λυσσώδους καταπολεμήσεως ἐκ μέρους του τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν φιλοσοφικῶν δοξασιῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν, περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος, μεγάλων διαστάσεων ἀντικαθολικὸν κίνημα. Ὁ ἀνώτερος κλῆρος μετεχειρίζετο πᾶν μέσον διὰ νὰ βλάψῃ τὴν μερίδα ἐκείνην τοῦ κλήρου, ἡ ὁποία ἐτήρει εὐμενῆ στάσιν ἀπέναντι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐζήτει νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ἐπέτρεπε τὸν γάμον τῶν κληρικῶν, θεωροῦσα τὸ ἔργον της ὡς ἔργον ἠθοπλαστικὸν μᾶλλον ἢ θεολογικὸν καὶ τὸν γάμον ἐπιστροφὴν εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰ καλὰ ἤθη. Λόγῳ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἡ ἰδέα τῆς καταργήσεως πάσης λατρείας ἐκέρδιζεν ὁσημέραι ἔδαφος, διότι ἀνταπεκρίνετο καὶ πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς. Ἐπανειλημμένως εἶχον γίνει κατασχέσεις, πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου, διαφόρων πολυτίμων ἀντικειμένων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων. Τὴν 16ην Μπρυμαὶρ 1793 ὁ ἐπίσκοπος Παρισίων Γκουπέλ, πεισθεὶς ὑπὸ μελῶν τῆς Συμβατικῆς, παρῃτήθη τῶν καθηκόντων του καὶ τὴν ἑπομένην ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς Συμβατικῆς, ὡμολόγησε πίστιν εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἐδήλωσεν ὅτι ὑπακούει εἰς τὴν βούλησιν τοῦ κυριάρχου λαοῦ, ἠρνήθη νὰ ἐκτελῇ ἐφεξῆς καθήκοντα ἐκκλησιαστικοῦ καθολικοῦ λειτουργοῦ καταθέσας τοὺς τίτλους του, καὶ κατόπιν ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ Βωμοῦ τῆς Πατρίδος τὸν σταυρόν του. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἐπισκόπου Παρισίων, ὁ ὁποῖος εἶχε φιλοσοφικὴν μόρφωσιν καὶ ἦτο ἔνθερμος πατριώτης, ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι, μετ' αὐτοὺς δὲ καὶ ἱερεῖς.

Ἡ Συμβατικὴ ἐδέχθη τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπεδίωξε νὰ ἐκβιάσῃ τὰς συνειδήσεις τῶν πιστῶν, ὥρισε δὲ διὰ τὴν 20 Μπρυμαὶρ (10 Νοεμβρίου) τὴν τέλεσιν ἑορτῆς τοῦ Ὀρθοῦ Λόγου ἀντὶ τῆς καταργηθείσης πλέον παλαιᾶς λατρείας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας. Ἐντὸς τοῦ χοροῦ ὑψώθη συμβολικὸν ὄρος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἱδρύθη ὁ ναὸς τῆς Φιλοσοφίας, κοσμούμενος ὑπὸ προτομῶν φιλοσόφων καὶ εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπὶ ἑνὸς βράχου ἔκαιεν ὁ πυρσὸς τῆς Ἀληθείας. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ δὲν ὑπῆρχεν οὔτε ἴχνος στρατιωτικῆς δυνάμεως· λαὸς

Digitized by Google

μόνον, ἐπίσημοι καὶ σειραὶ παρθένων, αἱ ὁποῖαι ἐνδεδυμέναι λευκὰ καὶ ἐστεφανωμέναι ᾖδον μὲ καθαρὰν καὶ δροσερὰν φωνὴν τὸν ὕμνον τοῦ Ὀρθοῦ Λόγου μὲ στίχους τοῦ Chenier καὶ μουσικὴν τοῦ Γκοσσέκ. Ὀρχήστρα τοποθετημένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους συνώδευε τὸν χορὸν τῶν παρθένων καὶ ἐξετέλει διάφορα τεμάχια. Τὸν Ὀρθὸν Λόγον καὶ τὴν Ἀλήθειαν ὡρίσθη ὅπως ἐκπροσωποῦν διάφορα πρόσωπα, ἐμπνέοντα σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν, τὰ ὁποῖα μόνον ἅπαξ θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν τιμητικὴν ταύτην ἐκπροσώπησιν. Τὸ κίνημα διεδόθη ταχύτατα καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας. Αἱ κοινότητες τῆς περιφερείας τῶν Παρισίων ἔσπευσαν νὰ προσκομίσουν ἐπὶ τοῦ Βωμοῦ τῆς Πατρίδος ὅ,τι ἀπέμενεν ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας των. Αἱ ἀποστασίαι τῶν κληρικῶν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ηὔξανον, αἱ δὲ ἐκκλησίαι μετεβάλλοντο εἰς ναοὺς τοῦ Ὀρθοῦ Λόγου ἢ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ δημοσίας ἀνάγκας. Ἐναντίον τῆς θρησκευτικῆς ταύτης ἐπαναστάσεως ἐτάχθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ Ροβεσπιέρρος, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπέτυχε διὰ τῶν ραδιουργιῶν του τὴν ψήφισιν ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως (6 Δεκεμβρίου) διατάγματος ἐξασφαλίζοντος τὴν ἐλευθερίαν τῆς λατρείας καὶ ἐπαναφέροντος οὕτω ἐμμέσως τὸν καθολικισμόν. Μετ' ὀλίγον οἱ πρωτεργάται τοῦ κινήματος, Κλότς, Σωμέτ, Γκομπέλ, ἐπλήρωσαν μὲ τὴν κεφαλήν των τὴν ἀναμορφωτικὴν προσπάθειάν των. Ἡ λατρεία τοῦ Ὀρθοῦ Λόγου, καταπνιγεῖσα ἐν Παρισίοις, διετηρήθη ἐπ' ἀρκετὸν καιρὸν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Θ. Π.

λόγος (ὁ) /*Μετρολ.*/. Μέτρον χωρητικότητος ὑγροῦ, ἐν χρήσει παρ' Αἰγυπτίοις καὶ Ἑβραίοις. Τὸ ἑβραϊκὸν ἰσοδυναμεῖ πρὸς 0,505 τῆς λίτρας, ἤτοι 160 περίπου δράμια (βλ. καὶ λ. *ἵν*).

λογόσπασμος (ὁ) /*Ψυχιατρ.*/. Διαταραχὴ τοῦ λόγου, συνισταμένη ἢ εἰς ἐπανάληψιν τῆς πρώτης, συνήθως, συλλαβῆς λέξεώς τινος, μεθ' ἣν ἡ λοιπὴ λέξις ἢ καὶ ὁλόκληρος φράσις προφέρεται ταχέως *(λογόσπασμος κλονικός)*· ἢ εἰς παῦσιν πρὸ ὡρισμένης συλλαβῆς ἢ λέξεως, ἣν ὁ ἀσθενὴς ἐπί τινα χρόνον ἀδυνατεῖ νὰ προφέρῃ *(τονικὸς λογόσπασμος)*. Ὀφείλεται ἢ εἰς νεύρωσίν τινα ἢ εἰς συγκίνησιν, δέον δὲ νὰ διακρίνεται τῶν τραυλισμῶν. Τ. Α. Ζ

λογόστεμα (τό)· Ἰδιωμ. Κρήτ., ὁ ἀρραβών, ἡ ἀμοιβαία ὑπόσχεσις γάμου, ὁ λόγος ὁ διδόμενος εἰς μίαν νέαν κόρην.

λογοστεμένη (ἡ) (Ἰδιωμ. Κρητ.)· ἡ ἀρραβωνιασμένη. Ι. Δ. Μ.

λογοτέχνης (ὁ)· ὁ τεχνίτης τοῦ λόγου, ὁ καλλιεργῶν τὸν ἔντεχνον λόγον, εἴτε τὸν πεζὸν εἴτε τὸν ποιητικόν: «ἡ περὶ γλώσσης γνώμη τῶν συγχρόνων λογοτεχνῶν».

—«**Λογοτέχνης**». —1) Μηνιαῖον φιλολογικὸν περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Χρήστου Ἀπηλιώτη τῷ 1917. —2) Δεκαπενθήμερος φιλολογικὴ ἐπιθεώρησις, ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1927.

λογοτεχνία (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ λογοτέχνου, ἡ περὶ τὸν ἔντεχνον λόγον ἐνασχόλησις· ‖ τὸ σύνολον τῶν φιλολογικῶν ἔργων, πεζῶν καὶ ἐμμέτρων, τῶν ἀναφερομένων εἴς τινα λαὸν ἢ ἐποχήν: «λογοτεχνία ἑλληνική, —ρωμαϊκή, —ἀρχαία, —μεσαιωνική, —νεωτέρα».

—*[Ἐγκυκλ.]* *Λογοτεχνία* καλεῖται τὸ σύνολον τῶν γραπτῶν μνημείων τοῦ ἐντέχνου λόγου ἔθνους τινός. Λογοτεχνικὸν εἶναι πᾶν μνημεῖον, τοῦ ὁποίου ὁ συγγραφεὺς ἐπεμελήθη ἰδιαιτέρως τὴν μορφὴν ἀποβλέπων εἰς αἰσθητικὰς ἀξίας. Ἡ λογοτεχνία ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς ὅλης *γραμματείας* ἔθνους τινός, διακρίνεται δ' αὐτῆς ἐκ τοῦ ὅτι συνήθως δὲν ἀποβλέπει εἰς πρακτικοὺς σκοπούς, ἀπευθύνεται μᾶλλον εἰς τὸ συναίσθημα καὶ τὴν φαντασίαν τοῦ ἀναγνώστου καὶ παρουσιάζει, ἀνεξαρτήτως τοῦ περιεχομένου, ὡρισμένην μορφήν, ἀποτέλεσμα τῆς προσπαθείας τοῦ συγγραφέως νὰ ἐπιτύχῃ ἐπίδρασιν εἰς τὸν ἀναγνώστην διὰ καθαρῶς αἰσθητικῶν συγκινήσεων. Οὕτως ὁ ὅρος *λογοτεχνία* (ἐκ τοῦ *λόγος* καὶ *τέχνη*) εἶναι στενότερος τοῦ ὅρου *γραμματεία*, σημαίνοντος τὸ σύνολον τῶν γραπτῶν μνημείων ἑνὸς ἔθνους, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν ἀνωτέρας ἐκδηλώσεις τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὅλως διάφορος τοῦ ὅρου *γραμματολογία*, ὅστις δηλοῖ τὴν ἐπιστήμην τὴν ἐξετάζουσαν ἱστορικῶς τὸ σύνολον τῶν γραμματειακῶν μνημείων ἔθνους τινὸς ἐν τῇ ἀδιαρρήκτῳ ἑνότητι τῆς μορφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν.

Λέγοντες ἑλληνική, γαλλική, ἰνδική, λατινική, ἰταλικὴ κτλ. λογοτεχνία, ἐννοοῦμεν ὅλα τὰ πνευματικὰ προϊόντα τῶν Ἑλλήνων, Γάλλων κτλ., ὅσα ἀποτελοῦν μνημεῖα τοῦ ἐντέχνου λόγου καὶ διακρίνονται διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῶν διατύπωσιν καὶ ἀξίαν (ποιήματα, δράματα, μυθιστορήματα, τινὰ ἱστορικὰ ἔργα κτλ.). Μὲ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁ ὅρος *λογοτεχνία* (ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν γερμανικὸν schoene Literatur, τὸν γαλλικὸν belles lettres, τὸν ἰταλικὸν lettere κτλ.) ἐχρησιμοποιήθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰ. Πανταζίδου κατὰ τὸ 1886. Παλαιότερον ἀντ' αὐτοῦ ἦσαν ἐν χρήσει οἱ ὅροι *γράμματα, γραμματολογία, γραμματεία, φιλολογία* κτλ. (βλ. καὶ λ. *γραμματεία* καὶ *γραμματολογία*). —Ω

λογοτεχνικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ὁ τῆς λογοτεχνίας: «ὕφος λογοτεχνικόν», «ἀπὸ ἀπόψεως λογοτεχνικῆς».—Ἐπίρρ. ***λογοτεχνικῶς***.

— **λογοτεχνικὴ *ἑρμηνεία*** /*Φιλολ.*/· βλ. λ. *ἑρμηνευτική*.

λογοτριβὴ (ἡ)· λογομαχία, συζήτησις σφοδροτέρα.

λογοφέρνω· δημοτ., μόνον εἰς τὸν πληθ. πρὸς δήλωσιν ἀλληλοπαθείας: «λογοφέρνουν κάθε ἡμέρα» διαπληκτίζονται, ἀνταλλάσσουν βαρείας φράσεις, «ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ λογοφέραμε δὲν ξαναμιληθήκαμε».

λογόχορτο (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *τραγοπώγων ὁ πρασόφυλλος*

λογύδριον (τό)· μικρός, σύντομος λόγος (ὑποκορ. τοῦ *λόγος*).

λογυρίστρα (ἡ)· Ἰδιωματ., ἡ παρωνυχίς, ἄλλως *τριγυρίστρα*.

λογχεύω· πλήττω, τρυπῶ μὲ τὴν λόγχην.

λόγχη (ἡ)· ἡ μεταλλίνη ἄκρα τοῦ δόρατος τῶν ἀρχαίων, ἡ *ἐπιδορατίς*· ‖ κατ' ἐπέκτασιν ὁλόκληρον τὸ δόρυ· ‖ μεσαιωνικὸν ἀγχέμαχον ὅπλον, πολεμικὸν ἢ κυνηγετικόν· ‖ χαλύβδινον αἰχμηρὸν ἔλασμα, τοποθετούμενον εἰς τὸ ἄκρον τῆς κάννης τοῦ τυφεκίου, ὅπως μεταβάλῃ τοῦτο εἰς ἀγχέμαχον ὅπλον, χωρὶς καὶ νὰ παρεμποδίζῃ τὴν βολήν, ἄλλως *βαϊονὶς* βλ. λ.)· ‖ στρατ. παραγγ. «ἐφ' ὅπλου λόγχην!».

—*[Ἐγκυκλ.]* Διὰ τοῦ ὅρου *λόγχη* ἐδηλοῦντο παρ' ἀρχαίοις πλεῖστα μέρη τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων, ὅπως ἡ σιδηρᾶ αἰχμὴ τοῦ ἀκοντίου καὶ τοῦ δόρατος (ἐπιδορατίς, spiculum) κλπ., ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ δόρυ. Ἐν τῷ πληθυντικῷ ἡ λέξις ἐσήμαινε τὴν αἰχμὴν τῶν ὅπλων τούτων μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν γλωχίνων ἢ ἀκίδων. Γενικῶς ὅμως αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι συγκεχυμέναι. Ὑποτίθεται ὅτι λόγχην ἐκάλουν οἱ Ἕλληνες καὶ παλαιότατον πρωτόγονον ὅπλον, συνιστάμενον ἐξ αἰχμηρᾶς μεταλλίνης ἄκρας ἐφηρμοσμένης ἐπὶ ἰσχυροῦ ξυλίνου ξυστοῦ. Ἐνίοτε ἡ λέξις σημαίνει αὐτὸ τοῦτο τὸ *δόρυ*. Ἐκ τοῦ πρωτογόνου τούτου ἀγχεμάχου ὅπλου προέρχονται καὶ αἱ λόγχαι τῶν ἱππέων καὶ ἱπποτῶν (lance) καὶ αἱ λόγχαι τῶν πεζῶν (pique, épieu) κατὰ τὸν μεσαίωνα.

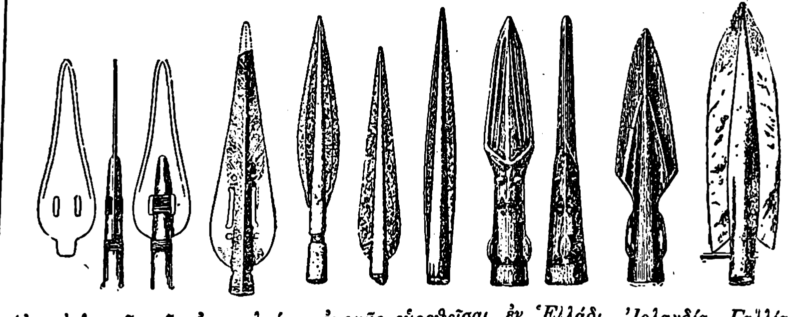

Αἰχμαὶ λογχῶν τῆς ὀρειχαλκίνης ἐποχῆς εὑρεθεῖσαι ἐν Ἑλλάδι, Ἰρλανδίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Σουηδίᾳ

Διάφοροι τύποι λόγχης.
(1=Ἀκόντιον τοῦ Ενγκάνο. 2=Κάμαξ. 3=Γαλλικὴ λόγχη. 4=Λόγχη μετὰ διπλοῦ ἀγκίστρου. 5=Ὀβελός. 6=Λόγχη Κιρκασίων 7=Λόγχη προσαρμοστή. 8=Λόγχη μετὰ (δισκίου) προφυλακτῆρος. 9=Σημερινὴ λόγχη (ἀθλητική).

Παρ' Αἰγυπτίοις, μόνον κατ' ἐξαίρεσιν βλέπει τις εἰκονιζομένους πολεμιστὰς μαχομένους μὲ λόγχην, ἡ ὁποία ἔχει ἁπλουστάτην μορφήν. Εἶχον ἐν τούτοις οὗτοι κατὰ τοὺς μηδικοὺς χρόνους ἐπινοήσει ἰδιαίτερον εἶδος λόγχης προωρισμένης διὰ τοὺς ναύτας τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ἡ λόγχη εἶναι πολὺ συνηθεστέρα εἰς τὰ μνημεῖα τῆς ἀσιατικῆς Ἀνατολῆς εἴτε εἰς χεῖρας πολεμιστῶν, εἴτε

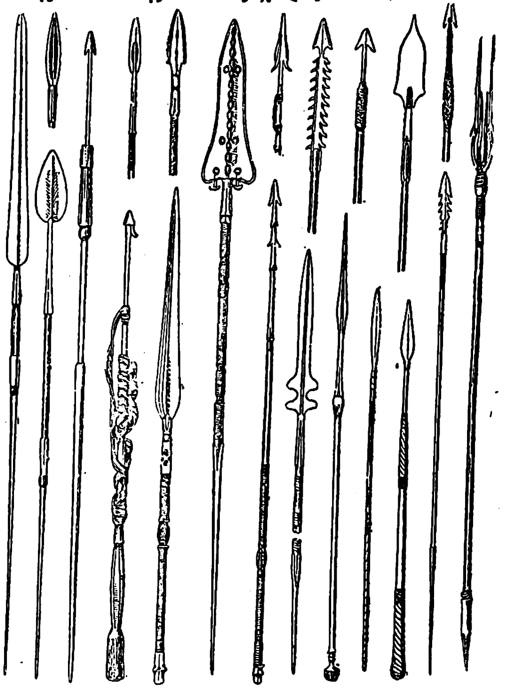

Λόγχαι διαφόρων ἀφρικανικῶν φυλῶν.

εἰς χεῖρας θεῶν. Αἱ λόγχαι αὗται εἶναι βραχεῖαι, σιδηραῖ καὶ ἔχουν εἰς τὸ ἓν ἄκρον εἶδος λαβῆς. Οἱ Φοίνικες ἐπίσης, καθὼς μαρτυροῦν τὰ μνημεῖά των, ἐχρησιμοποίουν εὐρέως τὴν λόγχην, ἀφοῦ φέρονται εἰς διαφόρους παραστάσεις ὡπλισμένοι ὄχι μὲ μίαν ἀλλὰ μὲ δύο λόγχας. Οἱ Χετταῖοι εἴτε πεζοί, εἴτε ἔφιπποι, εἴτε ἐποχούμενοι ἅρματος, δὲν ἀπεχωρίζοντο τῆς λόγχης των.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ λόγχη τῶν ἱππέων ἤρχισε νὰ χρησιμοποιῆται ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Ἀπετελεῖτο ἐκ ξυλίνης κυλινδρικῆς ράβδου μήκους 3—4 μέτρων, ὡπλισμένης μὲ σιδηρᾶν αἰχμὴν 0,25 μ. Ἡ λόγχη αὕτη (τὸ μῆκος τῆς ράβδου τῆς ὁποίας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἔφθασε τὰ 5 μ.) δὲν φαίνεται νὰ εἶχε λαβήν. Ἡ αἰχμή της, ὀξυτάτη, ρομβοειδὴς ἢ τριγωνική, ἠδύνατο νὰ διατρυπήσῃ καὶ τὸν ἐν χρήσει τότε μετάλλινον ὁπλισμόν. Ἐχρησιμοποιήθη μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὁπότε περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν διὰ νὰ ἐπαναφερθῇ ἐπὶ Ναπολέοντος, ὁπότε ἱδρύθη τὸ σύνταγμα τῶν λογχοφόρων, διετηρήθη δὲ μέχρι τοῦ 1870, ὁπότε κατηργήθη ἀπὸ τὸν γαλλικὸν στρατόν. Ἀλλὰ τῷ 1889, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Γερμανίας, ἡ χρῆσις τῆς λόγχης τοῦ ἱππικοῦ ἐπανεφέρθη. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1914—1918, τὸ ὅπλον τοῦτο ἐλάχιστα ἐχρησιμοποιήθη εἰς συρράξεις, ὑπὸ τοῦ 21ου συντάγματος τῶν Ἄγγλων λογχοφόρων ἐν Σεριζὺ τῷ 1914, εἰς τὰ ΝΔ. σύνορα τῶν Ἰνδιῶν τῷ 1916 καὶ ἐν Παλαιστίνῃ τῷ 1918. Ἐν Ἰαπωνίᾳ ἡ λόγχη ἀποτελεῖ ἴδιον ὅπλον τοῦ ἱππικοῦ συντάγματος τῆς φρουρᾶς, ἐν δὲ Πολωνίᾳ, Ἐσθονίᾳ, Λιθουανίᾳ, ἱππικῶν τινων συνταγμάτων.

Πλὴν τῶν ἱππέων καὶ οἱ πεζοὶ ἐχρησιμοποίουν κατὰ τὸν μεσαίωνα λόγχην, ἀλλὰ μὲ μακρότερον ξυστὸν (5,40—6,30 μ.), βραχυτέραν σιδηρᾶν αἰχμὴν σχήματος φύλλου καὶ σιδηροῦν σαυρωτῆρα εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον. Πλὴν ταύτης ὑπῆρχε καὶ ἕτερον εἶδος λόγχης τῶν πεζῶν μὲ πολὺ βραχύτερον ξυστὸν (1,50 μ.) καὶ αἰχμὴν ρομβοειδῆ μήκους 0,30 μ. Ἡ λόγχη αὕτη περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἤρχισε νὰ περιπίπτῃ εἰς ἀχρηστίαν, ἀντικαθιστωμένη σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ τῆς βραχυτάτης καὶ σήμερον γνωστῆς *λόγχης ὅπλου* ἢ *βαϊονίδος* ἢ *βαϊονέττας*.—Ω.

—*[Στρατ. Τεχνολ.]* Ἡ *λόγχη τοῦ ἱππικοῦ* ἀποτελεῖται ἐκ τῆς *αἰχμῆς* καὶ τοῦ *ξυστοῦ*, εἴτε ἐκ ξύλου, εἴτε ἐκ μετάλλου, ἐν εἴδει σωλῆνος· κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον καταλήγει εἰς τὸν *σαυρωτῆρα*. Τὸ ὁλικὸν μῆκος κυμαίνεται συνήθως μεταξὺ 2.00 καὶ 3.00 μ.
Ἡ *λόγχη τοῦ πεζικοῦ*, ἢ ἡ *βαϊονίς*, ἀποτελεῖται ἐκ τῆς *λαβῆς* καὶ τοῦ *ἐλάσματος*· ὡς ἐκ τοῦ σχή-

Digitized by Google

ματος τούτου, λαμβάνει τὴν προσωνυμίαν εἴτε *ξιφολόγχη* ἢ *ξιφοβαϊονὶς* (ἔλασμα εὐθύ, τομῆς συνήθως τριγωνικῆς· ὡς εἰς τὸ τυφέκιον Γκρᾶ καὶ Λεμπέλ), εἴτε *σπαθολόγχη*, *ξιφοδρέπανον* ἢ *σπαθοβαϊονὶς* (ἔλασμα ἐν εἴδει σπάθης, ὡς εἰς τὸ τυφέκιον Σασεπώ)· ἐκτὸς τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐν εἴδει μαχαίρας, *βραχεῖα βαϊονὶς* (αἱ εἰς τὸ τυφέκιον Μάννλιχερ).

Ἡ αἰχμὴ τῆς λόγχης τοῦ ἱππικοῦ καὶ τὸ ἔλασμα τῆς βαϊονίδος κατασκευάζονται ἐκ χάλυβος καλῆς ποιότητος, δι' ἐξελάσεως ἐν πρώτοις καὶ εἶτα δι' ἐκγλυφάνσεως πρὸς τελειοποίησιν· ἡ εἰς ἁρμόζοντα βαθμὸν συνύπαρξις σκληρότητος καὶ ἐλαστικότητος ἐπιτυγχάνεται διὰ καταλλήλου βαφῆς καὶ ἀνοπτήσεως. Ἡ λαβὴ τῆς βαϊονίδος παλαιότερον μὲν κατεσκευάζετο ἐξ ὁλοκλήρου μεταλλική, ἐξ ὀρειχάλκου, νῦν δὲ κατ' ἀρχὴν ἐκ ξύλου μετὰ μεταλλικῶν μερῶν καὶ καταρτισμάτων, πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ διὰ τὴν προσαρμογὴν ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς κάννης τοῦ τυφεκίου. Κ. Φ. Δ.

— *[Τακτ.]* Διὰ τῆς *λόγχης* διεξάγεται ὁ ἀγχέμαχος ἀγὼν τοῦ πεζικοῦ καί τινων μονάδων τοῦ ἱππικοῦ.

Πεζικόν. Ἡ λόγχη εἶναι τὸ ὅπλον, δι' οὗ ἐκτελεῖται πάντοτε τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς *ἐφόδου* (βλ. λ.). Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεώς της (1703), ὑπὸ τοῦ Βωμπάν, ἡ λόγχη τοῦ τυφεκίου ἤρχισε διαδραματίζουσα σπουδαῖον ἔργον ἐν τῇ μαχητικῇ ἐνεργείᾳ, μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε οἱ Ρῶσοι στρατηγοὶ Σουβάρωφ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ Δραγομιρώφ τοῦ ΙΘ' νὰ θεωρήσωσι ταύτην ὡς τὸ κύριον ὅπλον τοῦ πεζικοῦ. Μετὰ τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπελθοῦσαν ραγδαίαν τελειοποίησιν τοῦ ὁπλισμοῦ (δραστικότητα καὶ ταχυβολίαν), ἐφάνη πρὸς στιγμὴν (1890—1905) ὅτι τὸ πῦρ θὰ καθίστατο ὁ μοναδικὸς τρόπος δράσεως τοῦ πεζικοῦ, ἡ δὲ χρῆσις τῆς λόγχης θὰ ἐτίθετο ἐν ἀμφιβόλῳ, ἀλλ' ὁ ἐπακολουθήσας Ρωσοϊαπωνικὸς πόλεμος 1904—1905, διέψευσε τὰς δοξασίας ταύτας καὶ ἔπεισε τοὺς πάντας ὅτι ἡ λόγχη δὲν ἔπαυσεν ἔχουσα τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἀξίαν, ἅτε λαβοῦσα ὡς ἀποτέλεσμα, γενικῶς μὲν τὰ 3%, ἔν τισι περιπτώσεσι τὰ 7% (ὡς π. χ. ἡ 2α ἰαπωνικὴ στρατιὰ εἰς τὴν μάχην τῆς Μοῦκδεν), ἐν ὅλως δ' ἐξαιρετικαῖς τὸ σύνολον σχεδὸν τῆς ὅλης τρωτότητος, ὡς π. χ. συνέβη εἰς τοὺς 1300 Ἰάπωνας τοῦ στρατηγοῦ Γιαμάτα τοὺς διαπερασθέντας ὑπὸ τῆς ρωσικῆς λόγχης ἐπὶ τοῦ λόφου Πουτίλωφ τὴν νύκτα 16—17 Ὀκτωβρίου 1904. Τόσην μάλιστα ἀξίαν εἶχε λάβει κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ἡ λόγχη, ὥστε ἡ ἧττα μονάδων τινῶν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπελθοῦσα λόγῳ τῆς μὴ ἐγκαίρου χρησιμοποιήσεως τῆς λόγχης, ὡς π. χ. κατὰ τὴν μάχην Νταστιτσάο τῆς 24ης Ἰουλίου 1904, καθ' ἣν τὸ ἰαπωνικὸν πεζικόν, καθ' οὗ ἀντεπετέθη ἓν ρωσικὸν σύνταγμα, δὲν ἔλαβε τὸν χρόνον νὰ θέσῃ τὴν λόγχην ἐφ' ὅπλου.

Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἡ ἀξία τῆς λόγχης ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα, ἰδίως ἡ βουλγαρικὴ κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1912 καὶ ἡ ἑλληνικὴ κατὰ τῶν Βουλγάρων τῷ 1913. Κατὰ τὸν τελευταῖον Παγκόσμιον πόλεμον ἡ λόγχη δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πολλὰς ἐπιτυχίας, λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ εἶδος τοῦ ἐπὶ τριετίαν (χειμὼν 1915—ἄνοιξις 1918) διεξαχθέντος ἀγῶνος (στασιμότητος) δὲν ἔδιδεν εὐκαιρίαν εἰς χρησιμοποίησιν τῆς λόγχης ἐν εὐρείᾳ κλίμακι· ἀλλ' ἅμα ὡς ἀνελήφθησαν αἱ πραγματικαὶ μάχαι ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως 1918, ἡ λόγχη ἀνεφάνη ἐν ὅλῃ της τῇ παλαιᾷ αἴγλῃ· ὡς π. χ. ἡ γερμανικὴ λόγχη τοῦ φὸν Γκάϊλ, ἡ καταλαβοῦσα τὴν 22αν Μαρτίου 1918 τὸ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κατεχόμενον χωρίον Tergnier, ἡ γαλλικὴ λόγχη τοῦ Ντεμπενέ, ἡ ἀπωθήσασα μίαν γερμανικὴν μεραρχίαν τῆς Φρουρᾶς κατὰ τὴν γαλλικὴν ἀντεπίθεσιν τῆς 31ης Μαρτίου 1918, ἡ βελγικὴ λόγχη ἡ ἀπωθήσασα τοὺς Γερμανοὺς κατὰ τὴν βελγικὴν ἀντεπίθεσιν τῆς 15ης Ἀπριλίου 1918 τὴν ἀπαγορεύσασαν τὴν κατάληψιν τῆς διώρυγος τοῦ Ὑζὲρ κλπ.

Ἡ λόγχη εὑρίσκει εὐρυτάτην χρησιμοποίησιν κατὰ τοὺς νυκτερινοὺς ἀγῶνας.

Ἱππικόν. Ἡ λόγχη ὡς ὅπλον τοῦ ἱππέως πλεονεκτεῖ τῆς σπάθης κατὰ τὸ ὅτι, εἰς τὸν ἐκ τοῦ συστάδην τοῦ ἐφίππου ἱππικοῦ ἀγῶνα, τὴν *ἐμπλοκὴν* (βλ. λ. καὶ λ. *ἐπέλασις*), ἡ νύξις δύναται νὰ ἐπενεχθῇ ἀπὸ μείζονος κατά τι ἀποστάσεως ἀφ' ἧς ὁ σπαθισμός, δεδομένου ὅτι ἡ λόγχη εἶναι ἐπιμηκεστέρα τῆς σπάθης (βλ. λ. *λογχοφόροι*). Ν. Θ. Κ.

— *[Λειτουργ.]* Καλεῖται *λόγχη* μαχαιρίδιον, τὸ ὁποῖον ἀπολήγει εἰς σταυρὸν καὶ χρησιμεύει διὰ νὰ κόπτῃ ὁ ἱερεὺς καὶ ἐξάγῃ ἐκ τῆς προσφορᾶς τὸν ἅγιον Ἄρτον καὶ τὰς μερίδας κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς προσκομιδῆς. Εἶναι ἐν χρήσει μόνον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ, ταύτην δ' ἀναφέρει ἤδη ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς (†733). Τὸ ἱερὸν τοῦτο σκεῦος ὑπενθυμίζει τὴν λόγχην, διὰ τῆς ὁποίας ἐκεντήθη ἡ πλευρὰ τοῦ Κυρίου καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς αἷμα καὶ ὕδωρ (*Ἰωάν.* ιθ' 34). Δ. Ν. Μ.

«Λόγχη». Ἀντιτορπιλλικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ναυπηγηθὲν (1906—1907) εἰς τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ ναυπηγεῖα Γιάρρω μετὰ τῆς «Ναυκρατούσης», τῆς «Θυέλλης» καὶ τῆς «Σφενδόνης». Ἐκτοπίσματος 380 τόννων, ἔχει μῆκος 67 μέτρων, πλάτος 6,60 μέτρων, ἔδωσε δὲ ταχύτητα 31 μιλλίων κατὰ τὰς δοκιμάς. Ὁ ὁπλισμός της 2 ταχυβόλα τῶν 76, 4 τῶν 57, ὧν τὸ ἓν ἀντιαεροπορικόν, καὶ 4 ἐκσφενδονιστικοὶ σωλῆνες. Μετέσχε πασῶν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ναυτικοῦ μας ἀπὸ τοῦ 1912 ἕως τοῦ 1922. Σ. Ε. Λ.

λογχήρης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ ὡπλισμένος μὲ λόγχην, ὁ φέρων λόγχην.

λογχίδιον (τό)· μικρὰ λόγχη.

λογχίζω· πλήττω, τρυπῶ μὲ τὴν λόγχην, ἄλλως *λογχεύω*.

λογχίς,—*ίδος* (ἡ)· ὑποκορ. τοῦ *λόγχη*, μικρὰ λόγχη, λογχίδιον.

λογχισμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λογχίζειν, πλῆγμα, κτύπημα μὲ τὴν λόγχην.

λογχιστὴς (ὁ)· ὁ λογχίζων, ὁ φέρων λόγχην, λογχοφόρος.

— *[Στρατ.]* *Λογχιστὴς* ἀπεκαλεῖτο ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὰς παλαιὰς ἐποχάς, ὁ διὰ λόγχης ὡπλισμένος ἱππεύς. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1835—1860 ἡ μονὰς τοῦ ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ ἐκαλεῖτο ἑκάστοτε ἢ σύνταγμα ἢ μοῖρα λογχιστῶν (βλ. λ. *λογχοφόροι*). Ν. Θ. Κ.

λογχίτης (ὁ)· λογχοφόρος, ἄλλως *λογχιστὴς* (παρώνυμ. ἀπὸ τοῦ *λόγχη*).

λογχῖτις (ἡ) (Lonchites) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πτεριδοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων, πρὸς κόσμον καλλιεργουμένων εἰδῶν, εἶναι ἡ *λογχῖτις ἡ χνοώδης* (Lonchites pubescens). Δ. Ν. Π.

λογχοδόκη (ἡ). Μικρά, κυλινδρικοῦ σχήματος, σκυτίνη θήκη, ἀναρτωμένη ἐκ τοῦ δεξιοῦ ἀναβολέως τοῦ λογχοφόρου (λογχιστοῦ) ἱππέως, ἵνα στηρίζηται ἐντὸς αὐτῆς τὸ κατώτερον ἄκρον τῆς λόγχης κατὰ τὰς πορείας. Ν. Θ. Κ.

λογχοδρέπανον (τό)· λόγχη ἔχουσα ἔμπροσθεν προσκεκολλημένον δρέπανον, ἄλλως *δορυδρέπανον*.

λογχοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς λόγχην, ὁ ἔχων σχῆμα λόγχης: «ξίφος λογχοειδές».

λογχοθήκη (ἡ)· ἡ θήκη, ὁ κολεὸς τῆς λόγχης.

λογχομαχία (ἡ)· μάχη διὰ τῆς λόγχης· || εἰδικὴ ἄσκησις πρὸς ἐκμάθησιν τοῦ χειρισμοῦ τῆς λόγχης.

— *[Στρατ.]* Καλεῖται οὕτως ἡ ἐν τῷ πεζικῷ ἐκτελουμένη ἐκπαίδευσις, καθ' ἣν ὁ πεζὸς ἐξασκεῖται εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ τυφεκίου του (ἐφ' οὗ ἔχει τεθῇ ἡ λόγχη) εἰς τὸν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα κατὰ τὴν ἔφοδον, καὶ εἰς τὴν ἀντίκρουσιν τοῦ ἀντιπάλου ἱππέως κατὰ τὸν ἀτομικὸν ἀγῶνα. Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἡ λογχομαχία ἐδιδάσκετο ὑφ' ὃν τύπον καὶ ἡ *ὁπλασκία*, δηλαδὴ διὰ συγχρόνου καὶ ὁμοιομόρφου ἐκτελέσεως ὑφ' ἁπάντων τῶν πεζῶν, ἐνῷ σήμερον διδάσκεται κατὰ τρόπον ἐντελῶς διάφορον, καθόσον ἕκαστος πεζὸς ἐξασκεῖται ἀτομικῶς εἰς τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν τοῦ τυφεκίου του καθ' ὃν τρόπον ἕκαστος εὐκολύνεται, δι' ὃ ἡ ἐν λόγῳ ἐκπαίδευσις ἐκτελεῖται σήμερον ἀτομικῶς ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου πεζοῦ ἐναντίον διαφόρων ἀνδρεικέλων. Ἐκεῖνο ὅπερ, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, συνιστᾶται κατὰ τὴν λογχομαχίαν εἶναι ὅτι ὁ πεζὸς πρέπει νὰ φροντίζῃ νὰ τάσσηται, ἐναντίον μὲν πεζοῦ ἀντιμετώπως αὐτῷ καὶ νὰ τὸν λογχίζῃ πρὸς τὸ στῆθος, ἐναντίον δ' ἱππέως πρὸς τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν αὐτοῦ, ἐφόσον οὗτος εἶναι ὡπλισμένος διὰ σπάθης, πρὸς τὸ δεξιὸν πλευρὸν αὐτοῦ, ἐφόσον εἶναι ὡπλισμένος διὰ λόγχης, ἵνα τοιουτοτρόπως παρεμβάλληται σχετικὴ δυσκολία εἰς τὸν σπαθισμὸν ἢ τὸν λογχισμὸν τοῦ ἀντιπάλου ἱππέως, καὶ νὰ λογχίζῃ πάντοτε πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου ἢ πρὸς ἓν τῶν πλευρῶν τοῦ ἱππέως. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

λογχομάχος (ὁ)· ὁ μαχόμενος διὰ τῆς λόγχης, λογχιστής.

λογχομαχῶ (—*έω*)· εἶμαι λογχομάχος, μάχομαι διὰ τῆς λόγχης.

λογχοπέλεκυς,—*εως* (ὁ)· μακρὰ λόγχη, φέρουσα κάτωθεν τῆς αἰχμῆς πέλεκυν ἀμφίστομον.

λογχόπτερις (ἡ) (Lonchopteris) *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἐκλειψάντων φυτῶν, ἀνῆκον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *ἀληθοπτερίδων πτεριδοφύτων ἀγγειοκρυπτογάμων*. Ἡ λογχόπτερις εἶχε φύλλα μακρά, πολλαχῶς διαμεμελισμένα καὶ ἀπολήγοντα εἰς ὀξύ. Τὰ φυλλίδια ἔφερον κεντρικὴν ράχιν, ἀπολήγουσαν εἰς τὴν ὀξύληκτον ἄκραν, καὶ δευτερεύοντα νεῦρα διανεμημένα δικτυοειδῶς. Λείψανα ἀπολιθωμένων λογχοπτερίδων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

λογχοφόριον (τό)· βλ. λ. *λογχοδόκη*.

λογχοφόρος (ὁ, ἡ)· ὁ φέρων, ὁ ὡπλισμένος μὲ λόγχην.

— *[Στρατ.]* *Λογχοφόρος* καλεῖται ὁ ἱππεὺς ὁ ὡπλισμένος διὰ λόγχης. Ὁ λογχοφόρος (λογχιστὴς) ἱππεὺς πλεονεκτεῖ κατὰ τὸν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα τοῦ ἐφίππου ἱππικοῦ (βλ. λ. *ἐμπλοκὴ* καὶ *ἐπέλασις*) ἀπέναντι τοῦ σπαθοφόρου ἱππέως, καθόσον ὁ λογχοφόρος δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὴν κατὰ τοῦ ἀντιπάλου ἱππέως νύξιν ἀπὸ ἀποστάσεως κατά τι μείζονος, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ λόγχη ἔχει μῆκος τετραπλάσιον περίπου τοῦ τῆς σπάθης. Μολονότι ὅμως τὸ λογχοφόρον ἱππικὸν ἔχει τὸ πλεονέκτημα τοῦτο, ἐν τούτοις, ὄχι μόνον σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἀνέκαθεν, ἅπαν τὸ ἱππικὸν δὲν ἦτο λογχοφόρον, καὶ τοῦτο διότι ἡ λόγχη πλεονεκτεῖ μόνον κατὰ τὴν ἐμπλοκήν, ἐνῷ τοὐναντίον παρουσιάζει πολλὰς τὰς δυσκολίας κατὰ τὰς πορείας καὶ τὴν ἐπέλασιν. Δι' αὐτό, λογχοφόρον ἱππικὸν ἦτο πάντοτε τὸ ἐλαφρόν, π. χ. οὐσσάροι, κυνηγοὶ κτλ. Εἴς τινας ξένους στρατοὺς ὑπάρχουσι καὶ σήμερον ἀκόμη μονάδες λογχοφόρου ἱππικοῦ, ἀλλὰ διὰ λόγους μᾶλλον ἱστορικῆς παραδόσεως παρὰ μαχητικούς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν 1860—1866 ἡ μονὰς τοῦ ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ ἐκαλεῖτο *ἱππαρχία λογχοφόρων* (βλ. λ. *λογχιστής*). Ν. Θ. Κ.

—**λογχοφόροι** (οἱ). Εἶδος χοροῦ (βλ. *λανσιέδες*).

λογχωτός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἔχων λόγχην, ὁ ὀξὺς ὡς λόγχη: «λογχωτὸν βέλος»· || *λογχωτὸν* (τό)· ὡς οὐσ., εἶδος μεταλλικῆς μελάνης τῶν ὑποδηματοποιῶν (ἀρχ.).

Λοδὸ *[Γεωγρ.]*. Νησίον προσκείμενον εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Ἁλικαρνασσοῦ (πλάτ. 37° 00' ½ Β., μῆκ. 27° 13' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1899: Kalimno, Kappari and Kos channels) μεταξὺ Μύνδου καὶ τῶν νήσων Ψερίμου καὶ Καλύμνου. Σ. Ε. Λ.

Λοδομερία (Lodomeria) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα δοθέν, μετὰ τὴν πρώτην διανομὴν τῆς Πολωνίας, τῷ 1772, εἰς μίαν τῶν περιφερειῶν αὐτῆς, ἥτις προσηρτήθη εἰς τὴν Αὐστρίαν. Ἡ περιφέρεια αὕτη ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ὁλότητος σχεδὸν τοῦ παλαιοῦ πριγκιπάτου τοῦ Χάλιτς καὶ ἐξ ἑνὸς τμήματος τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν εἶχε κατακτήσει κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα ὁ Βλαδίμιρος, δοὺξ τοῦ Κιέβου, δώσας εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομά του καὶ ἡ ὁποία τῷ 1340 εἶχε προσαρτηθῆ εἰς τὴν Πολωνίαν ὑπὸ τοῦ Καζιμίρου. Μ. Δ. Β.

Λόδος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς Τρωάδος (πλάτ. 39° 27' ½ Β., μῆκ. 26° 08' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mytileni island) κατέναντι τοῦ Μολύβου τῆς Λέσβου. Εἶναι τὸ ΒΔ. καὶ τὸ ἀριστερᾷ τῷ ἐκ δυσμῶν εἰσπλέοντι τὸν διέκπλουν τοῦ Μουζελὶμ κέρας, ἀπέχον τοῦ ἀκρωτηρίου Λεκτὸν 3 μίλλ. πρὸς Ἀν. Σ. Ε. Λ.

Λοεβὺ (Loewy), ***Μαυρίκιος***· βλ. *Λαιβύ*.

Λόενγκριν (Lohengrin). Γερμανὸς μυθικὸς ἥρως ποιήματος τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Υἱὸς τοῦ Πάρσιφαλ, ἀπεστάλη παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου ἐπὶ λέμβου συρομένης ὑπὸ κύκνου, ἵνα βοηθήσῃ τὴν πιεζομένην καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ εὑρισκομένην Ἔλσαν, κόρην τοῦ δουκὸς τῆς Βραβάντης. Ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου, μάχεται ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ Τέλραμουντ, τὸν ὁποῖον καὶ νικᾷ, λαμβάνει ὡς σύζυγον τὴν Ἔλσαν, συνοδεύει τὸν αὐτοκράτορα εἰς τὴν ἐναντίον τῶν Οὔγγρων ἐκστρατείαν καὶ ἀγωνίζεται, ὑπὲρ τοῦ πάπα, ἐναντίον τῶν Σαρακηνῶν. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του, ἡ Ἔλσα, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσίν του, τὸν ἐρωτᾷ περὶ τῆς καταγωγῆς του· εἰς μάτην ἀρνεῖται δύο φορὰς ὁ Λόενγκριν ἀπάντησιν· εἰς τὴν τρίτην ἐρώτησιν ἀποκαλύπτεται, πλὴν ὅμως ταυτοχρόνως ἀναχωρεῖ μετὰ τοῦ κύκνου διὰ τὴν πατρίδα του Γκράλ. Γ. Ε. Κ.

—**«Λόενγκριν»** (Lohengrin). Μουσικὸν δρᾶμα εἰς τρεῖς πράξεις τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ, ἀναβιβασθὲν διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῆς Βαϊμάρης καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λίστ, τὴν 28 Αὐγούστου 1850.

Ἐκ τῶν ὡραιοτέρων σελίδων τοῦ ἔργου εἶναι τὸ ὑπέροχον πρελούντιο τῆς πρώτης πράξεως, τὸ ὄνειρον τῆς Ἔλσας, ἀπαράμιλλον εἰς ἁγνότητα ἐκφράσεως, καὶ τὸ δραματικώτατον φινάλε· εἰς τὴν δευτέραν πρᾶξιν ὁ φρικιαστικὸς διάλογος μεταξὺ Φρειδερίκου καὶ Ὀρτρούδης καὶ τὸ πλούσιον εἰς χρώματα καὶ κίνησιν φινάλε· εἰς τὴν τρίτην πρᾶξιν τὸ περίφημον «ἐπιθαλάμιον ἐμβατήριον», ἡ ἐρωτικὴ δυῳδία καὶ ἡ ἀπαράμιλλος σκηνὴ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ μυστικοῦ ὑπὸ τοῦ Λόενγκριν (ρετσιτατίβο τοῦ Γκράλ). Γ. Σ.

Λόενσταϊν (Lohenstein), *Δανιὴλ-Γάσπαρ φὸν* (1635—. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος

—1683). Εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῆς καλουμένης δευτέρας σιλεσιανῆς σχολῆς, ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Λειψίᾳ καὶ ἐπεχείρησε διάφορα ταξίδια. Ἐκ τῶν ἄνευ ἀξίας ποιητικῶν του ἐργασιῶν, μὲ τὰς ὁποίας μόνον παρέργως ἠσχολήθη, κατέχομεν λυρικὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄνθη», ἓξ τραγῳδίας καὶ τὸ ἐκτενέστατον ἱπποτικὸν μυθιστόρημα «Ὁ μεγαλόψυχος στρατηλάτης Ἀρμίνιος» (Λειψία 1689—1690), τὸ ὁποῖον, καίτοι ἡμιτελές, περιλαμβάνει περὶ τὰς 7 χιλιάδας σελίδας καὶ διακρίνεται, παρ᾽ ὅλην τὴν ἀκαλαισθησίαν του, διὰ τὸ πλούσιον εἰς μόρφωσιν καὶ ἐφευρετικότητα πνεῦμά του. Εἰς τὰς τραγῳδίας του: «Ἰμπραὴμ πασᾶς», «Ἀγριππῖνα», «Ἰμπραὴμ σουλτᾶνος», «Ἐπίχαρις», «Κλεοπάτρα» καὶ «Σοφονίσβη», μετὰ παροιμιωδῶς πομπώδους ὕφους περιγράφει πλήρεις ἀγριότητος καὶ ἀνηθικότητος σκηνάς. Γ. Ε. Κ.

Λοὲς-λὰ-Βὶλ, ἢ *Λόϋκ* (γαλλ. Loèche-la-Ville ἢ Leuk) /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τῆς Βαλαισίας, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ Νταλὰ πρὸς τὸν Ροδανόν. Κάτ. 2000. Εἰς ἀπόστασιν 8 χλμ. πρὸς Β. εὑρίσκεται ἡ λουτρόπολις *Λοὲς-λὲ-Μπαὶν* ἢ *Λόϋκερμπαντ* (Loèche-les-Bains, Leukerbad), ἥτις ἔχει 800 κατ. καὶ κεῖται εἰς ὕψος 1438 μ. Ἔχει 22 θερμοπηγάς, τῶν ὁποίων ἡ θερμοκρασία ποικίλλει ἀπὸ 36°,9 μέχρι 50°,7. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν ἐνδείκνυνται εἰς γαστρικάς, δερματικὰς καὶ ρευματικὰς παθήσεις καὶ χρησιμοποιοῦνται πρὸς πόσιν, διὰ λουτρὰ καὶ διὰ καταιονήσεις. Μ. Δ. Β

Λὸζ (des Loges), ***Ντὲ*** —. Πατρικὸν ἐπώνυμον τοῦ Γάλλου ποιητοῦ *Βιγιὸν* (βλ. λ.).

Λοζανὰ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Παραμυθίας, κείμενον ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Χιονίστρα (κ. Λαμπανιτσιώτικο). Ἔχει (1928) 74 κατ. καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν κοινότητα Κερασόβου. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Τῶν Ἰωαννίνων ἀπέχει δεκάωρον. Χ. Ι. Σ.

Λοζάνοβον /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πέλλης χωρίου *Παλαίφυτον* (βλ. λ,). Χ. Δ.

Λοζὲρ (Lozère) /*Γεωγρ.*/. Νομὸς τῆς Γαλλίας, ὀνομασθεὶς οὕτως ἐκ τοῦ ὄρους *Λοζέρ*, τοῦ κυριωτέρου καὶ ὑψηλοτέρου ὄρους τοῦ νομοῦ. Εὑρίσκεται εἰς τὴν μεσημβρινὴν περιοχὴν τῆς Γαλλίας, ΝΑ. τοῦ κεντρικοῦ ὀροπεδίου, χωριζόμενος μόνον ἐκ τῆς Μεσογείου θαλάσσης διὰ τοῦ νομοῦ τοῦ Γκάρντ (Gard). Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ πόλις *Μὰντ* (Mende), ἀπέχουσα σιδηροδρομικῶς τῶν Παρισίων 651 χλμ. Ὁ νομὸς τῆς Λοζὲρ εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν νομῶν Ὠτ-Λουὰρ (Ἄνω Λείγηρος) πρὸς ΒΑ., τῆς Ἀρντὲς πρὸς Α., τοῦ Γκὰρντ πρὸς ΝΑ., τοῦ Ἀβεϋρὸν ΝΔ. καὶ τοῦ νομοῦ τοῦ Καντὰλ ΒΔ. περιλαμβάνεται δὲ μεταξὺ 44° 6′ 29″ καὶ 44° 58′ 16″ βορ. μήκ. καὶ μεταξὺ 0° 38′ 40″ καὶ 1° 39′ 48″ ἀν. πλάτ. Ἔχει συνολικὴν ἐπιφάνειαν 516.973 ἑκταρίων, τὸ δ᾽ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου τραχὺ καὶ ὀρεινόν. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ γαλλικοῦ τούτου νομοῦ εἶναι ὅτι οἱ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενοι ποταμοὶ πηγάζουν ἐκ τῶν ὀρέων τοῦ νομοῦ καὶ διευθύνονται πρὸς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος, ἀρδεύοντες τὰς γειτονικὰς περιοχὰς καὶ συντελοῦντες εἰς τὴν αὔξησιν τῶν ὑδάτων τοῦ Ροδανοῦ, τοῦ Λείγηρος καὶ τοῦ Γαρούνα. Ὁ νομὸς οὗτος ἐσχηματίσθη τῷ 1790 ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐπαρχίας τοῦ Ζεβωντὰν καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἐπαρχίας, ὑποδιαιρουμένας εἰς 24 καντόνια καὶ 198 κοινότητας, μὲ συνολικὸν πληθυσμὸν 132.733 κατοίκων. Λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ καὶ ἀγόνου ἐδάφους του, πολλοὶ τῶν κατοίκων του μετηνάστευσαν εἰς ἄλλους νομοὺς τῆς Γαλλίας. Ἀπὸ ἀπόψεως βιομηχανικῆς, γεωργικῆς καὶ ἐμπορικῆς εἶναι ἐκ τῶν πτωχοτέρων νομῶν, ἔχει ὅμως προηγμένην κτηνοτροφίαν καὶ τυροκομίαν. Ἐπίσης ἔχει ἐλάχιστον μεταλλευτικὸν πλοῦτον, ἀλλὰ πολλὰς θερμοπηγάς. Μ. Ν. Δ.

—**Λοζὲρ** (Lozère) /*Γεωγρ.*/. Ὄρος τῆς Γαλλίας εἰς τὸ μεσημβρινὸν τμῆμα τοῦ Κεντρικοῦ ὀροπεδίου μὲ κατεύθυνσιν ἐξ Α. πρὸς Δ., μεταξὺ τῶν κοιλάδων τοῦ Λὸ πρὸς Β. καὶ τοῦ Τὰρν πρὸς Ν. Εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα ὀροσειρὰ τῶν Σεβεννῶν, βραχώδης, γυμνὴ καὶ ἥκιστα κατῳκημένη. Ἀποτελεῖ σπουδαῖον ὑδρογραφικὸν κόμβον, ὅθεν πηγάζουν οἱ ποταμοὶ Τάρν, Λὸ καὶ Ἀλτιέ, χυνόμενοι εἰς τὸν Γαρούναν καὶ τὸν Ροδανόν. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτοῦ εἶναι τὸ Φινιέλ, ὕψους 1702 μ. Μ. Ν. Δ.

Λόζερτ (Loserth), ***Ἰωάννης***. Αὐστριακὸς ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1846. Καθηγητὴς ἐν Γράτς, ἔγραψε: «Χούσσιος καὶ Βίκλιφ» (2α ἔκδ. 1925), «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χουσσιτικῆς κινήσεως» (1894), «Ἡ ἀναβάπτισις ἐν Τυρόλῳ» (1896), «Ὁ κομμουνισμὸς τῶν ἀναβαπτιστῶν τῆς Μοραβίας» (1894), «Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀναβαπτίσεως ἐν Μοραβίᾳ» (1893). «Μελέται περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸν ΙΔ´ αἰῶνα» (1897), «Ἡ μεταρρύθμισις καὶ ἀντιμεταρρύθμισις ἐν Αὐστρίᾳ» (1898), «Ἱστορία τῆς τελευταίας ἐποχῆς τοῦ μεσαίωνος» (1903). Θ. Κ.

Λοζέτσι /*Γεωγρ.*/. Προτέρα ὀνομασία τῆς ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων κοινότητος *Ἑλληνικὸ(ν)* (βλ. λ.).

Λοζίστα /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Μεσόλοφος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λόζνιτσα (Loznica) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Σερβίᾳ, παρὰ τὸν ποταμὸν Δρίνα, πρὸς Δ. τοῦ Βελιγραδίου. Κάτ. 5.000. Εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. πρὸς Ν. ὑπάρχουν αἱ πολυσύχναστοι θειοῦχοι θερμοπηγαὶ *Κοβιλιάτσα*. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατελήφθη ὑπὸ τῶν αὐστροουγγρικῶν στρατευμάτων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀντεπίθεσιν τῶν Σέρβων ἐξεκενώθη, καταληφθεῖσα ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν γενικὴν εἰσβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν Σερβίαν. Μ. Δ. Β.

Λόζοντς (Losonz) /*Γεωγρ.*/· βλ. *Λούτσενετς*.

Λοθαριγγία (Lotharingia) /*Γεωγρ.*/. Ὄνομα τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς τὴν παρὰ τὰ σύνορα Γαλλίας καὶ Γερμανίας, μεταξὺ Μόσα καὶ Ρήνου, χώραν, καλουμένην πρότερον *Αὐστρασίαν*. Ἡ χώρα αὕτη εἶχε δοθῆ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λοθαρίου τοῦ Α´ κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ κράτους του μεταξὺ τῶν τριῶν υἱῶν του, τῷ 855, εἰς τὸν δευτερότοκον υἱόν του Λοθάριον τὸν Β´, ἐξ οὗ ὠνομάσθη «βασίλειον τοῦ Λοθαρίου» ἢ «βασίλειον τοῦ υἱοῦ τοῦ Λοθαρίου» (Lother-rike ἢ Lother-ingrike), λατιν. Lotharingia, ἐξ οὗ ἐγένετο βραδύτερον τὸ γαλλικὸν Lorraine (*Λωρραίνη*, βλ. λ.). Μ. Δ. Β.

Λοθάριος. Ὄνομα προερχόμενον ἐκ τοῦ ἀρχαίου γερμανικοῦ Lothar (τοῦ ὁποίου ἡ γαλλικὴ ἀπόδοσις εἶναι *Chlotar*) καὶ σημαῖνον τὸν κύριον τῶν πόλεων. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ διάφοροι ἡγεμόνες τῆς Δύσεως, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἑξῆς:

—**Λοθάριος Α´**, *αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως* (*795—855*). Ἦτο πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς, ὁ ὁποῖος τῷ 814 ἀπέστειλεν αὐτὸν ὡς βασιλέα εἰς Βαυαρίαν καὶ τῷ 817 τὸν προσέλαβεν ὡς συμβασιλέα, παραχωρήσας εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν πρώτην διανομὴν τοῦ κράτους του, τὴν Ἰταλίαν, τῷ 820. Ἀλλὰ μετὰ τὴν νέαν διανομὴν τοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ πατρός του, τῷ 829, ἐπανεστάτησεν ἐναντίον αὐτοῦ (βλ. λ. *Λουδοβῖκος* ὁ Εὐσεβής). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, τῷ 840, ἀνεγνωρίσθη μόνος αὐτοκράτωρ, κατορθώσας νὰ νικήσῃ τὸν ἀδελφόν του Κάρολον τὸν Φαλακρόν. Μετ᾽ ὀλίγον ὅμως οἱ δύο ἀδελφοί του, *Λουδοβῖκος* καὶ *Κάρολος*, ἑνωθέντες ἐνίκησαν αὐτὸν κατὰ τὴν αἱματηρὰν μάχην τοῦ Φοντενουὰ-ἀν-Πυϊζὰν τῷ 841 καὶ τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ Βερδὲν τῷ 843, διὰ τῆς ὁποίας ἐγίνετο νέα διανομὴ τοῦ ὅλου κράτους τῶν Καρολιγγείων. Κατὰ ταύτην ὁ Λοθάριος διετήρησε τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἔλαβε τὴν Ἰταλίαν, μέρος τῆς Γερμανίας (μεταξὺ τοῦ Ρήνου καὶ τοῦ Βέζερ), τὴν Ἀνατολικὴν Γαλατίαν, μεταξὺ τοῦ Ρήνου, τοῦ Σκάλδιος καὶ τοῦ Μόσα, τὴν Βουργουνδίαν καὶ τὴν Προβηγκίαν. Ἐβασίλευσε κατόπιν ἐπὶ 12 ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ μόνον ἄξιον λόγου κατόρθωμά του ἦτο ἡ ὑποταγὴ εἰς αὐτὸν τοῦ πάπα Σεργίου τοῦ Β´. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας του οἱ Δανοὶ καὶ οἱ Νορμανδοὶ εἶχον εἰσβάλει εἰς τὰς ὑπ᾽ αὐτοῦ κατεχομένας πρὸς Β. χώρας, ἐνῷ οἱ Σαρακηνοὶ εἶχον κατακλύσει τὴν Ἰταλίαν. Ὁ Λοθάριος τῷ 855 διένειμε τὸ κράτος του μεταξὺ τῶν υἱῶν του Λουδοβίκου, Λοθαρίου καὶ Καρόλου καὶ παραιτηθεὶς τοῦ θρόνου ἐγένετο μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Πρύμ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἴσοδόν του.

—**Λοθάριος Β´**, *βασιλεὺς τῆς Λοθαριγγίας* (825—869). Ἦτο ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Λοθαρίου τοῦ Α´, ὁ ὁποῖος, τῷ 855, κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ κράτους του εἰς τοὺς τρεῖς υἱούς του, ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν τὴν Αὐστρασίαν, ἥτις ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη *Λοθαριγγία*. Τῷ 859 ἔλαβε μέρος εἰς τὸ συνέδριον τῆς Κόμπλεντς, ὅπου ἔπαιξε τὸν ρόλον τοῦ διαιτητοῦ, μεταξὺ τῶν θείων του Λουδοβίκου τοῦ Γερμανικοῦ καὶ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ. Εἶχε νυμφευθῆ τὴν Τευτβέργην ἢ Θευτβέργην, τὴν ὁποίαν ἐγκατέλειψε κατόπιν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀπιστίας καὶ ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὴν Βαλδράδην, μετὰ τῆς ὁποίας κατὰ τὴν νεότητά του εἶχε συνάψει γάμον μὴ ἀναγνωρισθέντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Λοθάριος Β´ προσεπάθησεν ἐπίσης νὰ νομιμοποιήσῃ καὶ τὰ ἐκ τῆς Βαλδράδης τέκνα του, ἀλλ᾽ ὁ πάπας Νικόλαος Α´ ἀφώρισε τὴν Βαλδράδην, καθῄρεσε τοὺς ἐπισκόπους τῆς Κολωνίας καὶ τῆς Τρέβης, οἵτινες εἶχον καταδικάσει τὴν Τευτβέργην, καὶ ὑπεχρέωσε τὸν βασιλέα νὰ λάβῃ ἐκ νέου σύζυγον αὐτὴν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην ὅπως ζητήσῃ συγγνώμην. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸ κράτος του διενεμήθη μεταξὺ τῶν θείων του.

—**Λοθάριος Γ´**, ***ὁ Σάξων***, *κόμις τοῦ Σούππλινσμπουργκ, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1060—1137).* Ἦτο υἱὸς μικροῦ Σάξωνος κόμιτος, ἀλλὰ νυμφευθεὶς τὴν Ριχένζαν, ἀνεψιὰν τοῦ δουκὸς τῆς Σαξωνίας Ὄθωνος, ἐκληρονόμησε τοῦτον καὶ ἐγένετο ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων ἡγεμόνων, αὐξήσας κατόπιν τὰς κτήσεις του διὰ τῆς Βρουνσβίκης, τῆς Μισνίας καὶ ἄλλων χωρῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρρίκου Ε´ τῷ 1125 ἐξελέγη αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, κατορθώσας νὰ ὑπερνικήσῃ τοὺς δύο ἑτέρους μνηστῆρας τοῦ θρόνου, Φρειδερῖκον τὸν Χοενστάουφφεν καὶ Λεοπόλδον τῆς Αὐστρίας. Κατόπιν, θελήσας νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς Γουέλφους, ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του Γερτρούδην τῷ 1127 εἰς τὸν Γουέλφον δοῦκα τῆς Βαυαρίας Ἐρρῖκον τὸν Ὑπερήφανον, ἐξωλόθρευσε τὸν δοῦκα τῆς Φραγκονίας Κορράδον, ὅστις εἶχεν ἀνακηρύξει ἑαυτὸν βασιλέα, καὶ ἐκυρίευσε τῷ 1130 διαφόρους πόλεις, ἀνηκούσας εἰς τὸν Φρειδερῖκον Χοενστάουφφεν. Τῷ 1132 καὶ 1136 ἐπεχείρησε δύο ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ἰταλίας. Ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης ἦτο νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν ποντιφικὸν θρόνον τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον τὸν Β´, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκδιώξει ὁ ἀντίπαλός του Ἀνάκλητος, τῆς δὲ δευτέρας ἡ κατάληψις τοῦ Μπάρι καὶ ἡ ἐκθρόνισις ἐκ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως τοῦ προστάτου τοῦ Ἀνακλήτου, Ρογήρου τοῦ Β´. Ὁ Λοθάριος Γ´ ἀπέθανε παρὰ τὸ Τριδέντον, ἐπιστρέφων ἐκ Σικελίας.

—**Λοθάριος**, *βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (941—986).* Ἦτο υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου Δ´, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, τῷ 954, ἐγένετο βασιλεύς, τῇ βοηθείᾳ τῶν θείων του Ὄθωνος τοῦ Α´ καὶ Βρούνου, ἀρχιεπισκόπου τῆς Κολωνίας. Συνεπείᾳ ἀξιώσεών του ἐπὶ τῆς Λοθαριγγίας, περιεπλάκη εἰς πόλεμον μετὰ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος τοῦ Β´, τὸν ὁποῖον κατ᾽ ἀρχὰς ἐνίκησεν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ ὁποίου βραδύτερον κατεδιώχθη μέχρι τῶν Παρισίων, διασωθεὶς χάρις εἰς τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἰσχυροτέρου τιμαριούχου του Οὔγου Καπέτου καὶ ὑποχρεωθεὶς τῷ 980 νὰ παραιτηθῇ πάσης ἀξιώσεώς του ἐπὶ τῆς Λοθαριγγίας. Βραδύτερον, ὑποπτευθεὶς τὰς διαθέσεις τοῦ Οὔγου Καπέτου, προῆλθεν εἰς μυστικὰς συνεννοήσεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ὄθωνα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἀφορμὴ πολέμου μεταξὺ τοῦ Λοθαρίου καὶ τοῦ Οὔγου Καπέτου. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου τούτου ὁ Λοθάριος ἀπέθανεν.

—**Λοθάριος**, *βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας*. Ἦτο υἱὸς τοῦ Οὔγου, κόμιτος τῆς Βιέννης καὶ τῶν Ἄρλεων. Ὁ Οὖγος εἶχε προσλάβει ἀπὸ τοῦ 931 τὸν υἱόν του Λοθάριον ὡς συμβασιλέα, ἀλλ᾽ ὁ Βερεγγάριος μαρκήσιος τῆς Ἰβρέας, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου, κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Οὖγον ἐξ Ἰταλίας. Ὁ Λοθάριος ὅμως ἐπέτυχε νὰ διατηρήσῃ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, ἀφήσας τὴν πραγματικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Βερεγγάριον. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ προσηταιρίζετο τὴν φιλίαν τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος, ἐνυμφεύθη ὁ Λοθάριος τὴν Ἀδελαΐδα, ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τῆς Βουργουνδίας Κορράδου. Ἀλλ᾽ ὁ Βερεγγάριος καὶ ἰδίως ἡ σύζυγος αὐτοῦ Βίλλα, οἵτινες προώριζον τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας διὰ τὸν υἱόν των Ἀδαλβέρτον, ἐφοβήθησαν μεγάλως ἐκ τοῦ γάμου τούτου καὶ ἰδίως ἐκ τῆς γεννήσεως τέκνου καὶ λέγεται ὅτι ἐδηλητηρίασαν τὸν Λοθάριον (950). Μ. Δ. Β.

—**Λοθάριος** (Lothair, Leuthari). Ἡγεμὼν τῶν Ἀλαμαννῶν· (βλ. λ. *Λεύθαρις* καὶ λ. *Βουτιλῖνος*).

Λόϊ /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας χωρίου *Διόδια* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λοιβεΐτης (ὁ) (Löweit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν θειικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου καὶ νατρίου ἔνυδρον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $M_9Na_2 [SO_4]_2 . 2\frac{1}{2} H_2 O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τετραγωνικὸν σύστημα, ἔχει δὲ χρῶμα κιτρινόλευκον ἕως κρεατέρυθρον. Ἀπαντᾷ παρὰ τὸ Ischl ἐν συμφύσει μετ᾽ ἀνυδρίτου καθὼς καὶ εἰς τὰ ἁλατοῦχα κοιτάσματα τῶν Ἄλπεων. Γ. Β.

λοιβὴ (ἡ) (ἐκ τοῦ *λείβω*, λατιν. libatio) /*Ἀρχ.*/. Ἡ δι᾽ ὑγρῶν ἀναίμακτος θυσία, σχεδὸν ἀπαραίτητον μέρος πάσης παρ᾽ ἀρχαίας θυσίας σφαγίου ἢ καὶ αὐτοτελὴς προσφορὰ εἰς τοὺς νεκρούς, τὰς χθονίους θεότητας κλπ., ταυτόσημος ἐν μέρει πρὸς τὴν *σπονδὴν* καὶ τὰς *χοάς*. Π. Ν. Π.

λοιβιγίτης (ὁ) (Löwigit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτόν. Ἀποτελεῖ διπλοῦν βασικὸν θειικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου καὶ καλίου καὶ ἔχει χημικὸν τόπον: $K [Al. 2OH]_3 [SO_4]_2 . 1\frac{1}{2} H_2O$. Εἶναι φαινομενικῶς ἄμορφον, ἔχει δὲ σκληρότητα 3—4, εἰδικὸν βάρος 2,58 καὶ χρῶμα ἀχυροκίτρινον. Ἀπαντᾷ παρὰ τὴν Hindenburg ἐν τῇ Ἄνω Σιλεσίᾳ κ. ἀ. Γ. Β.

Λοιδίας /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/· βλ. λ *Λουδίας*.

λοιδορία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λοιδορεῖν, κακολογία, ὀνειδισμός, ὕβρις.

—**λοιδορίας δίκη** /*Ἀρχ. Δίκ.*/. Ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν *κατηγορίας δίκην* (βλ. λ.).

Digitized by Google

λοιδορία (ἡ) /Βοτ./. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ δρῦς ἢ σμίλαξ.

λοίδορος (ὁ, ἡ)· ὁ λοιδορῶν, κακολόγος, ὀνειδιστής, ὑβριστής.

λοιδορῶ (—έω)· εἶμαι λοίδορος, κακολογῶ, ὀνειδίζω, ὑβρίζω.

λοιλλιγγίτης (ὁ) (Löllingit) / Ὀρυκτολ./. Ὀρυκτὸς ἀρσενικοῦχος σίδηρος τοῦ τύπου $Fe As_2$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα ὡς ἰσόμορφος πρὸς τὸν μαρκασίτην, σπανίως εἰς κρυστάλλους μικροὺς βελονοειδεῖς καὶ πρισματικούς, συνήθως ὅμως εἰς κοκκώδη, ραβδοπαγῆ καὶ βελονοειδῆ συσσωματώματα. Εἶναι εὔθραυστος μὲ θραυσμὸν ἀνώμαλον, ἔχει σκληρότητα $5-5\frac{1}{2}$, εἰδικὸν βάρος 7,1—7,4, λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα ἀργυρόλευκον, κλῖνον πρὸς τὸ τεφρόν. Ἀπαντᾷ ἐντὸς σερπεντίτου τοῦ Reichenstein, ἐντὸς κοιτασμάτων σιδηρίτου τοῦ Lölling παρὰ τὴν Hüttenberg κ. ἄ. Γ. Β

λοιμική (ἡ), καὶ *λοιμικό* (τό)· δημοτ., λοιμικὴ νόσος, νόσος μολυσματική, οἷον ἡ εὐλογία, ὁ τῦφος: «ἔπεσε 'ς τὸν τόπο μας λοιμική», «τὸν χτύπησε λοιμικὴ καὶ τοῦ ἄφησε κουσούρι».

λοιμικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λοιμόν, ὁ τοῦ λοιμοῦ, λοιμώδης: «λοιμικὸς πυρετός» || *λοιμική* (ἡ) ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

λοιμογόνος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ γεννῶν λοιμὸν (ἐπὶ μικροβίων).

—**λοιμογόνος** *δύναμις* /Μικροβ./. Λοιμογόνος δύναμις μικροβίου τινὸς ὀνομάζεται ἡ ἱκανότης του νὰ ἐγκαθίσταται καὶ πολλαπλασιάζεται ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ, προκαλοῦν οὕτω τὴν νόσον. Ἡ λοιμογόνος δύναμις τῶν μικροβίων δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὴν *τοξικὴν* αὐτῶν δρᾶσιν, ἡ ὁποία εἶναι ἱκανότης πρὸς παραγωγὴν τοξίνης. Ὑπάρχουν μικρόβια, τὰ ὁποῖα εἶναι λίαν λοιμογόνα, χωρὶς νὰ εἶναι λίαν τοξικά. Εἰς τὴν πρᾶξιν ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολος ἡ τοιαύτη διάκρισις, ἰδίως προκειμένου περὶ μικροβίων, τῶν ὁποίων ἡ βλαπτικότης ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν λοιμογόνον καὶ εἰς τὴν τοξικὴν αὐτῶν δρᾶσιν. Εἰς μερικὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν, ὡς εἶναι π. χ. τὰ βακτηρίδια τοῦ τετάνου, τῆς διφθερίτιδος κ. ἄ., εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ βαρύτης τῆς νοσήσεως, τὴν ὁποίαν προκαλοῦν, δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν λοιμώδη αὐτῶν δύναμιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ποσὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐκκρινομένης τοξίνης.

Ἡ λοιμογόνος δύναμις τῶν μικροβίων ἐπηρεάζεται ἐκ πολλῶν παραγόντων, ὅπως τὸ εἶδος καὶ ἡ ὀργανικὴ κατάστασις τοῦ ζῴου, αἱ ἐξωτερικαὶ ἐπιδράσεις (ὑψηλὴ θερμοκρασία, ἡλιακὸν φῶς, ἀντισηπτικά). Ἐξασθένησις τῆς λοιμογόνου δυνάμεως τῶν μικροβίων ἐπέρχεται αὐτομάτως, διὰ τοῦ χρόνου ἰδίως, ὅταν ταῦτα καλλιεργοῦνται ἐπὶ τεχνητῶν θρεπτικῶν ὑλικῶν· ἀντιθέτως ἡ διαβίβασις δι' εὐπαθῶν ζῴων αὐξάνει τὴν λοιμογόνον δύναμιν. Ἐπαύξησις τῆς λοιμογόνου δυνάμεως δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ διὰ καλλιεργείας τῶν σχετικῶν μικροβίων ἐπὶ ὑλικῶν περιεχόντων πρόσφορα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν συστατικὰ (ὡς χυμῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, χημικῶν οὐσιῶν). Γ.Η.Π

λοιμοκαθαρτήριον (τό) /Ὑγιειν./. Μέρος εἰς τὸ ὁποῖον σταθμεύουν, ὅπως ὑποστοῦν τὴν κεκανονισμένην κάθαρσιν ὅσα πλοῖα προέρχονται ἀπὸ τόπους, ἔνθα ὑπάρχει λοιμῶδες νόσημα (πανώλης, χολέρα κλπ.). Ἡ κάθαρσις συνίσταται εἰς τὴν ὑγειονομικὴν ἐπίβλεψιν τῶν ταξιδιωτῶν ἐπὶ ὡρισμένον δι' ἑκάστην νόσον διάστημα, εἰς τὴν ἀπολύμανσιν, μυοκτονίαν κλπ. Εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον πρέπει νὰ ὑπάρχῃ νοσοκομεῖον ἢ ὑγειονομικὸς σταθμός, ἐργαστήριον, οἰκήματα διὰ τὸ προσωπικόν, νεκροταφεῖον κλπ. Τὰ λοιμοκαθαρτήρια ἱδρύονται συνήθως ἐπὶ νησίδων, ὅπου ἡ ἀπομόνωσις εἶναι καλυτέρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ξηρὰν εἰς παραμεθορίους σταθμούς. Γ. Η. Π.

λοιμὸς (ὁ)· ἡ πανώλης, κοιν. *πανούκλα* || πᾶσα μολυσματικὴ καὶ θανατηφόρος νόσος, νόσος λοιμώδης.

— /Ἐγκυκλ./ Ἀρχαῖος ὅρος δηλῶν τὰς ἐκτενεῖς καὶ ὀλεθρίους ἐπιδημίας τῶν λοιμωδῶν νόσων, τὰς μαστισάσας τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Κατὰ τὸν λίαν χαρακτηριστικὸν ὁρισμὸν τοῦ Γαληνοῦ (XIX, 393), λοιμὸς ἦτο «κοινὸν πάθος (ἀτόμων) ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη ὀξεῖς κινδύνους καὶ θανάτους ἐπιφέρον». Τοὺς λοιμοὺς οἱ ἀρχαῖοι διέκρινον τῶν ἁπλῶν καὶ ἐλαφρῶν νόσων, τῶν *ἐπιδήμων* (ἐπιδημικῶν) καὶ τῶν *ἐνδήμων* (ἐνδημικῶν) νοσημάτων, οὕτω καλῶς, ὥστε ἐπίδημον μὲν νόσημα ἐκάλουν τὸ νόσημα τὸ «πολλοῖς ἐν ἑνὶ χωρίῳ γιγνόμενον», λοιμὸν δὲ τὸ νόσημα τὸ προελθὸν εἰς βαθμόν, ὥστε «τοὺς πολλοὺς ἀναιρεῖν» (Γαλ. XVII. A. 667). Ὁ Ἱπποκράτης λίαν ὀρθῶς ὡς αἴτιον τῶν μὲν λοιμῶν παρεδέχετο τὴν μόλυνσιν τοῦ ἀέρος διὰ μιασμάτων ἐχθρικῶν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει (*Littré* VI, 99), τῶν δ' ἐπιζωοτιῶν τὸν διὰ μολύνσεως ἀνάρμοστον καταστάντα ἀέρα δι' ὡρισμένον εἶδος ζῴων.

Ὅτι λοιμοὶ ἐμάστισαν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀφ' ἧς ἐμορφώθη ἡ ἀνθρωπότης, παρίσταται πιθανώτατον, ἐκ τῶν πρώτων δὲ ἤδη γραπτῶν μνημείων ἔχομεν εἰδήσεις περὶ ἐνσκηψάντων λοιμῶν, οἵτινες οὐ σμικρᾶς φθορᾶς ἐπέφερον. Ὅμοιοι λοιμοὶ ἀναφέρονται καὶ ἐν Ἑλλάδι ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, δυστυχῶς ὅμως τὸ εἶδος τούτων ἀδυνατοῦμεν νῦν ἐπακριβῶς νὰ καθορίσωμεν, διότι αἱ εἰδήσεις, ἃς κατέλιπον οἱ συγγραφεῖς, εἶναι ὅλως ἀνεπαρκεῖς, ὅπως παράσχωσιν ἡμῖν τὰ ἀναγκαιοῦντα πρὸς τοῦτο στοιχεῖα. Πρώτη ἐπιδημία νόσος, ἣν σχετικῶς τελειότερον γνωρίζομεν, εἶναι ἡ τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἀττικοῦ λοιμοῦ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, οὗ περιγραφὴν κατέλιπεν ἡμῖν κυρίως ὁ Θουκυδίδης (II, 47). Ἡ λέξις λοιμὸς κατόπιν περιωρίσθη κυρίως προκειμένου περὶ περιγραφῆς ἐπιδημιῶν πανώλους. Καὶ σήμερον ἔτι ἡ λέξις λοιμὸς διετηρήθη προκειμένου περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ (βλ. λ. *πανώλης*), ἡ δὲ λέξις *λοιμικὴ* προκειμένου περὶ *εὐλογίας* (βλ. λ.). ΑΡ. Π. Κ.

λοιμώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ἐπὶ νόσου, ἡ συνοδευομένη μὲ συμπτώματα λοιμοῦ, μολυσματική, θανατηφόρος: «λοιμώδης νόσος».

— **λοιμώδεις** *νόσοι* /Μικροβιολ./. Νόσοι ὀφειλόμεναι εἰς παθογόνα μικρόβια καὶ συνοδευόμεναι κατὰ κανόνα ὑπὸ βαρέων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συμπτωμάτων. Ὅταν αἱ λοιμώδεις νόσοι ἐπιπολάζουν εἰς ἕνα τόπον καὶ ἐμφανίζωνται κατ' ἀραιὰς περιπτώσεις, ὀνομάζονται *ἐνδημικαί*. Τοιαῦται νόσοι διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ ἑλονοσία, ὁ τῦφος, ἡ διφθερῖτις, ἡ ὀστρακιά, ἡ ἱλαρὰ κτλ. Ὅταν λοιμώδης τις νόσος λάβῃ μεγαλυτέραν ἔκτασιν καὶ ἐμφανισθῇ εἰς ἀθρόα κρούσματα, τότε χαρακτηρίζεται ὡς *ἐπιδημία*. Ὅταν δὲ τέλος ἐξαπλωθῇ εἰς τὸ μέγιστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας, λέγεται *πανδημία*. Τὴν ἀθρόαν ἐπέλευσιν λοιμώδους νόσου ἐπὶ ζῴων ὀνομάζουν *ἐπιζωοτίαν*. Οὕτως ἡ μᾶλις προκαλεῖ ἐπιζωοτίαν ἐπὶ τῶν ἵππων, ἡ πανώλης ἐπιζωοτίαν ἐπὶ τῶν ποντικῶν κτλ. *Ἐξωτικὰς λοιμώδεις νόσους* ὀνομάζουν ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται ἐκ τόπων, ἔνθα ἐνδημοῦν εἰς χώρας συνήθως ἀπηλλαγμένας αὐτῶν. Ἐξωτικαὶ νόσοι διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι π. χ. ἡ χολέρα, ἡ πανώλης κτλ. Γ. Η. Π.

λοίμωξις, —εως (ἡ) /Μικροβ./. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου χαρακτηρίζεται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀλληλεπιδράσεως δύο παραγόντων τῆς παθογόνου δράσεως τῶν μικροβίων ἀφ' ἑνὸς (λοιμογόνου δυνάμεως) καὶ τῆς ἀντιδράσεως τοῦ ὀργανισμοῦ (διαθέσεως) ἀφ' ἑτέρου. Εἶναι δηλονότι ἡ λοίμωξις ἐγκατάστασις καὶ πολλαπλασιασμὸς μικροβίων ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ μὲ ἐπακολούθημα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βαρεῖαν νόσησιν. Κατὰ ταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς λοίμωξιν τὸν ἁπλοῦν πολλαπλασιασμὸν παθογόνων μικροβίων ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, ἄνευ ἐμφανοῦς ὁπωσδήποτε διαταραχῆς τῆς ὑγείας. Π. χ. εἰς τὸν φάρυγγα ὑγιῶν ἀνθρώπων ὑπάρχουν ἐγκατεστημένοι καὶ πολλαπλασιάζονται παθογόνοι στρεπτόκοκκοι, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ χώραν λοίμωξις. Ὁμοίως τὸ ἔντερον φιλοξενεῖ συχνότατα παθογόνα μικρόβια εἰς ἱκανὸν ἀριθμόν, χωρὶς ταῦτα νὰ προκαλοῦν σημαντικὰς διαταραχὰς τῆς ὑγείας.

Πηγαὶ τῆς λοιμώξεως. Πηγαὶ τῆς λοιμώξεως εἶναι κυρίως καὶ πρὸ πάντων οἱ ἐκ τῆς σχετικῆς λοιμώδους νόσου πάσχοντες ὀργανισμοί, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν φυσιολογικῶν αὐτῶν ἐκκριμάτων (οὔρων, κοπράνων) ἢ παθολογικῶν τοιούτων (πτυέλων, πύου) μεταδίδουν τὴν νόσον εἰς τοὺς ὑγιεῖς εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως. Ἡ ἄμεσος μετάδοσις συντελεῖται διὰ τῆς ἐπαφῆς τοῦ ὑγιοῦς πρὸς τὸν ἀσθενῆ ἢ διὰ τῶν ἀντικειμένων τῶν ὁποίων οὗτος ποιεῖται χρῆσιν (ἐνδύματα, σκεύη). Κατὰ τὴν ἔμμεσον μετάδοσιν τῆς λοιμώξεως τὰ μικρόβια μεταδίδονται διὰ τοῦ ἀέρος (γρίππη), τοῦ ὕδατος καὶ τροφίμων (τῦφος, χολέρα, δυσεντερία), ἐνίοτε δὲ καὶ δι' ἄλλων ζῴων, τὰ ὁποῖα εἴτε νοσοῦσιν ἐκ τῶν οἰκείων λοιμωδῶν νόσων (φορεῖς) εἴτε χρησιμεύουν ἁπλῶς ὡς διαβιβασταὶ τῶν μικροβίων ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς εἰς τὸν ὑγιᾶ. Οὕτω, ὁ ποντικός εἶναι φορεὺς τοῦ πανωλικοῦ βακτηριδίου πάσχων καὶ ὁ ἴδιος ἐκ πανώλους, ὁ δὲ ἀνωφελὴς κώνωψ εἶναι ἁπλῶς ὁ διαβιβαστὴς τοῦ μικροβίου τῆς ἑλονοσίας ἐκ τοῦ ἑλονοσοῦντος εἰς τοὺς ὑγιεῖς.

Διὰ μερικὰ μικρόβια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀφθόνως διαδεδομένα εἰς τὴν φύσιν καὶ ζῶσι ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ, ὡς εἶναι οἱ σταφυλόκοκκοι, οἱ στρεπτόκοκκοι καὶ ἄλλα, δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ὕπαρξις ἀσθενοῦς πρὸς ἐπέλευσιν τῆς λοιμώξεως, διότι δύνανται τὰ μικρόβια ταῦτα λόγῳ εἰδικῶν περιπτώσεων νὰ ἀποκτήσουν ἱκανὴν λοιμογόνον δύναμιν καὶ νὰ προκαλέσουν αὐτόματον λοίμωξιν (*αὐτολοίμωξις*). Ἀπαιτοῦνται ὅμως εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἰδικαὶ συνθῆκαι, ὅπως καταστήσουν τὸν ὀργανισμὸν εὐάλωτον εἰς τὰ μικρόβια. Π. χ. συνεχὴς κάκωσις τοῦ δέρματος καθιστᾷ πρόσφορον τὸν πολλαπλασιασμὸν τοῦ σταφυλοκόκκου καὶ τὸν σχηματισμὸν δοθιήνων. Ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ σύνθλιψις τῶν σαρκῶν εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τετάνου κ. ο. κ.

Παράγοντες τῆς λοιμώξεως. Ἡ ἐπέλευσις τῆς λοιμώξεως ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν παραγόντων. Τοιοῦτοι εἶναι: α') Αἱ συνθῆκαι τοῦ περιβάλλοντος, ἡ θερμοκρασία, τὸ κλίμα, ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους, ἡ παρουσία ὡρισμένων ζῴων ἢ φυτῶν κλπ. Π. χ. τὸ ψῦχος καὶ ἡ ὑγρασία εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν λοιμώξεων τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν (πνευμονία, γρίππη). Τὸ κλίμα τῶν τροπικῶν χωρῶν εἶναι πρόσφορον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν λοιμώξεων, τῶν ὁποίων τὰ μικρόβια ἢ οἱ διαβιβασταὶ δὲν δύνανται νὰ ζήσωσιν εἰς ψυχρότερα κλίματα (κίτρινος πυρετός). Ἡ ἑλονοσία ἐπιπολάζει εἰς μέρη, ἔνθα ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἑλῶν εὐνοεῖται ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν κωνώπων. Ὁ τέτανος ἀπαντᾷ εἰς τὰ ὑγρὰ καὶ ρυπαρὰ ἐδάφη καὶ οὕτω καθεξῆς. β') Τὸ πλῆθος καὶ ἡ ἀντοχὴ τῶν μικροβίων. Διά τινας περιπτώσεις ἀρκεῖ ἓν καὶ μόνον μικρόβιον νὰ ἐπιφέρῃ λοίμωξιν. Π. χ. ἓν καὶ μόνον βακτηρίδιον φυματιάσεως ἀρκεῖ διὰ νὰ μολύνῃ τὸν εὐπαθῆ εἰς τὴν νόσον ταύτην ἰνδόχοιρον. Ἀντιθέτως, ἀπαιτεῖται ἱκανὴ δόσις τυφικῶν βακτηριδίων, ὅπως σὺν τῇ συνυπάρξει καὶ ἄλλων εὐνοϊκῶν ὅρων ἐπέλθῃ τυφικὴ λοίμωξις εἰς τὸν ἄνθρωπον. Μικρόβια, ἔστω καὶ παθογόνα, ὅταν λόγῳ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων ἔχουν χάσει μέγα μέρος τῆς λοιμογόνου αὐτῶν δυνάμεως, καθίστανται ἀκατάλληλα νὰ προκαλέσουν λοίμωξιν. Μικρόβια μικρᾶς ἀντοχῆς εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις, ὡς εἶναι ὁ μηνιγγιτιδόκοκκος καὶ ὁ λυσσικὸς ἰὸς μόνον ἐφ' ὅσον δὲν παραμείνουν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐκτὸς τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ, εἶναι ἱκανὰ νὰ προκαλέσουν λοίμωξιν, ἐνῷ τὰ μεγάλης ἀντοχῆς μικρόβια (σταφυλόκοκκος, βακτηρίδιον φυματιάσεως) δύνανται ἐπὶ μακρὸν νὰ ζήσουν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν περιβάλλον καὶ νὰ διατηροῦν τὴν πρὸς λοίμωξιν ἱκανότητα. γ') Ἡ εἰδικὴ εὐπάθεια τῶν ζῴων πρὸς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μικρόβιον. Ὁ ἰνδόχοιρος, ὁ ὁποῖος εἶναι λίαν εὐαίσθητος εἰς τὴν φυματίασιν καὶ τὴν διφθερίτιδα, εἶναι ἀπρόσβλητος ἀπὸ τὰ μικρόβια τοῦ τύφου, τὸν γονόκοκκον, τὴν συφίλιδα κλπ.

Ζῷα μὴ ἔχοντα εὐπάθειαν πρὸς ὡρισμένον εἶδος λοιμώξεως, πάσχουσιν ἐν τούτοις ἐξ αὐτῆς ὅταν εὑρεθῶσιν ὑπὸ εἰδικὰς συνθήκας. Οὕτως ἡ ἀπαθὴς εἰς τὸν τέτανον ὄρνις ὑφίσταται τὴν ἐκ τούτου λοίμωξιν, ἂν κατὰ τὴν μόλυνσιν ἐμβαπτισθῇ ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος. Αἱ κακουχίαι, ἡ ὑπερκόπωσις, ἡ ἀτελὴς διατροφή, οἱ ψυχικοὶ κλονισμοὶ καθιστοῦν τὸν ὀργανισμὸν εὐάλωτον εἰς τὰς λοιμώξεις. Μικρόβια παθογόνα δύνανται νὰ ζῶσι σαπροφυτικῶς ἐπὶ ὑγιοῦς ὀργανισμοῦ, χωρὶς νὰ προκαλοῦν νόσον καὶ εἰς δεδομένην στιγμὴν λόγῳ ἐλαττώσεως τῆς φυσικῆς ἀντιστάσεως νὰ ἐπιφέρουν σοβαρὰν λοίμωξιν. Μεγάλην π. χ. σημασίαν ἔχουν αἱ διαιτητικαὶ παρεκτροπαί, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ ἐντέρου διὰ τὴν ἐπέλευσιν τῆς τυφικῆς ἢ δυσεντερικῆς λοιμώξεως. Λοιμώδη τινὰ νοσήματα ἐπηρεάζουν κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὸν ὀργανισμόν, ὥστε τὸν καθιστοῦν εὐάλωτον εἰς ἄλλας λοιμώξεις. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῆς ἱλαρᾶς, ἡ ὁποία καθιστᾷ τὸν ὀργανισμὸν τῶν παιδίων πρόσφορον εἰς τὴν διὰ τῶν βακτηριδίων τῆς φυματιάσεως λοίμωξιν. δ') Ἡ ἐγκατάστασις τοῦ λοιμογόνου παράγοντος ἐπὶ τοῦ προσφόρου ἱστοῦ. Οἱ διάφοροι ἱστοὶ τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ δὲν εἶναι ἐξ ἴσου πρόσφοροι πρὸς ὑποδοχὴν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μικροβίου. Οὕτως ἡ κατάποσις οἱασδήποτε ποσότητος γονοκόκκων δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ λοίμωξιν γονοκοκκικήν, ἐνῷ ἡ ἐλαχίστη μόλυνσις τοῦ βλεννογόνου τῆς οὐρήθρας ἢ τοῦ ἐπιπεφυκότος συνεπάγεται ἀφεύκτως λοίμωξιν. Συνηθέστατα δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι πρόσφορος ὁ ἱστὸς πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ λοιμογόνου παράγοντος· εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ἔστω καὶ μικροτάτη βλάβη (λύσις συνεχείας), ἡ ὁποία νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πύλη εἰσόδου τοῦ μικροβίου, ὡς τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὴν συφιλιδικὴν λοίμωξιν.

Ἐπώασις τῆς λοιμώξεως. Ἡ λοίμωξις δὲν ἐπέρχεται εὐθὺς ἅμα τὸ λοιμογόνον αἴτιον εἰσέλθῃ εἰς τὸν ὀργανισμόν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται πάντοτε χρονικόν τι διάστημα ὅπως ἐκδηλωθῇ. Τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὀνομάζεται στάδιον ἐπωάσεως καὶ ἔχει ἄλλοτε ἄλλην διάρκειαν, ἀναλόγως τῆς λοιμογόνου δυνάμεως τῶν μικροβίων, τοῦ ποσοῦ αὐτῶν, τῆς ἀντοχῆς τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἄλλων ἀκόμη συνθηκῶν. Ἡ λοίμωξις, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς της, εἶναι τοπικὴ ἢ γενική. Τοπικὴ λοίμωξις εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ λοιμογόνον αἴτιον ἐγκαθίσταται καὶ δρᾷ ἐπὶ περιωρισμένου τμήματος τοῦ ὀργανισμοῦ, ὡς εἶναι π. χ. ἡ γονοκοκκικὴ λοίμωξις, καθ' ἣν πάσχει ὡρισμένος ἱστός, ὡς ἡ οὐρήθρα, ὁ ἐπιπεφυκὼς κλπ. Εἰς τινας περιπτώσεις ἡ λοίμωξις, μολονότι τοπική, ἔχει ἐν τούτοις γενικωτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ λόγῳ τῆς εἰς αὐτὸν διαχύσεως τῶν ἐκ τῆς τοπικῆς λοιμώξεως παραγομένων δηλητηρίων (τοξινῶν), ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ τῆς διφθερίτιδος, τοῦ τετάνου κλπ. Κατὰ τὴν γενικὴν λοίμωξιν τὸ αἴτιον καταλαμβά-

Digitized by Google

νει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν ὀργανισμὸν (μικροβιαιμία)· τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὸν τῦφον, μελιττοκοκκίασιν, στρεπτοκοκκίασιν κλ. Συχνότατα ἡ γενικὴ λοίμωξις ὀφείλεται εἰς τοπικὴν τοιαύτην, ἐξ ἧς τὸ λοιμογόνον αἴτιον διασπείρεται εἰς ὁλόκληρον τὸν ὀργανισμόν. Ἡ διασπορὰ αὕτη γίνεται εἴτε δι' ἐπεκτάσεως διὰ μέσου τῶν ἱστῶν, εἴτε διὰ μεταστάσεων, καθ' ἃς μικρόβιά τινα μεταφερόμενα ἐγκαθίστανται ἀλλαχοῦ, σχηματίζοντα νέας ἑστίας λοιμώξεως, εἴτε τέλος διὰ μικροβιαιμίας. Σημειωτέον ὅτι σαφὴς διαχωρισμὸς τῶν τρόπων τούτων γενικεύσεως τῆς λοιμώξεως δὲν δύναται νὰ γίνῃ εἰς τὴν πρᾶξιν, καθ' ὅσον οὗτοι συγχέονται ἢ ἐναλλάσσονται. Ἡ λοίμωξις δύναται νὰ εἶναι πρωτοπαθής, ὅταν ὀφείλεται εἰς τὸ ἀρχικῶς εἰσβαλὸν εἰς τὸν ὀργανισμὸν αἴτιον, ἢ δευτεροπαθής, ὅταν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν λοίμωξιν ἐπιπροστίθεται νέα τοιαύτη, ὀφειλομένη εἰς ἄλλο εἶδος μικροβίου. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπὶ τῶν φυματιωδῶν ἑστιῶν λοίμωξις διὰ στρεπτοκόκκου, αἱ δευτεροπαθεῖς πνευμονίαι κατὰ τὴν γρίππην καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἡ δευτεροπαθὴς λοίμωξις ἐπέρχεται, ὅταν λόγῳ τῆς ἀρχικῆς τοιαύτης διανοίγωνται θύραι εἰσόδου εἰς ἄλλα μικρόβια (καταστροφὴ τῶν βλεννογόνων, ἐξελκώσεις) ἢ ἐλαττοῦται ἐκ τῆς νοσήσεως ἡ ἀντίστασις τοῦ ὀργανισμοῦ. Δύναται ὅμως ἡ λοίμωξις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ εἶναι μεικτή, ἕνεκα τῆς εἰσβολῆς εἰς τὸν ὀργανισμὸν περισσοτέρων τοῦ ἑνὸς μικροβιακῶν εἰδῶν. Σημειωτέον ὅτι τοῦτο εἶναι ἀρκετὰ σπάνιον, καθ' ὅσον κατὰ κανόνα ἡ λοίμωξις γίνεται πολλαπλῆ διὰ τῆς ἐπελεύσεως ἐπιγενῶν μολύνσεων. Συνήθεις παράγοντες δευτερογενῶν λοιμώξεων εἶναι οἱ στρεπτόκοκκοι, οἱ σταφυλόκοκκοι καὶ τὰ κολοβακτηρίδια. Ἡ διὰ στρεπτοκόκκων ἢ σταφυλοκόκκων γενικὴ λοίμωξις λέγεται συνήθως *σηψαιμία* ἢ *πυαιμία*. Κρυψιγενὴς λέγεται ἡ λοίμωξις, ὅταν θύρα τῆς εἰσόδου τοῦ μικροβίου μᾶς εἶναι ἄγνωστος. Κληρονομικὴ λοίμωξις εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ παθογόνον αἴτιον μεταδίδεται ἐκ τῶν γονέων εἰς τὰ τέκνα. Ἡ λοίμωξις αὕτη ἐπέρχεται εἴτε κατὰ τὴν σύλληψιν ἐκ τοῦ μεμολυσμένου σπερματοζωαρίου ἢ ᾠαρίου, εἴτε ἐπιτελεῖται κατὰ τὴν ἐνδομήτριον ζωήν. Ἡ δευτέρα αὕτη περίπτωσις εἶναι καὶ συνηθεστέρα. Εἰς τὴν κληρονομικὴν λοίμωξιν ἀπέδιδον ἄλλοτε μεγαλυτέραν τοῦ δέοντος σημασίαν. Νόσοι ὡς ἡ φυματίασις καὶ ἡ λέπρα ἐθεωροῦντο νόσοι κατ' ἐξοχὴν κληρονομικαί. Ὅταν ὅμως παρετηρήθη ὅτι τὰ τέκνα λεπρῶν ἢ φυματικῶν γονέων ἀποχωριζόμενα ἐνωρίτατα καὶ ἀναπτυσσόμενα μακρὰν τῆς λοιμώδους ἑστίας παρέμενον ὑγιᾶ, παρεδέχθησαν ὅτι ἡ λοίμωξις ἐλάμβανε χώραν εἰς τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν. Εἶναι ἄλλωστε ἀποδεδειγμένον ὅτι ὁ ὑγιὴς πλακοῦς εἶναι λίαν δυσδιάβατος εἰς τὰ μικρόβια. Αἱ νεώτεραι ἐν τούτοις ἔρευναι ἐπὶ τῶν διηθητῶν μορφῶν τῶν μικροβίων (ἰδίως τῆς φυματιάσεως) φέρουν πιθανὴν εἰς πολλὰς περιπτωσεις τὴν διὰ τοῦ πλακοῦντος λοίμωξιν τοῦ ἐμβρύου. Γ. Κ. Π.

λοίπαδος (ὁ)· βλ. *σακκολαίφη*.

λοιπάς, *—άδος* (ἡ)· μεσαιων., ὑπόλοιπον χρέους, μικρὸν ὑπολειπόμενον μέρος μετὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ πλείστου, δημοτ. *κουσούρι*.

— *Ἀστικ. Δίκ.] Περὶ λοιπάδος ἀγωγὴ ἢ τῶν δαπανηθέντων* (actio de in rem verso) καλεῖται ἡ ἀνήκουσα εἰς τὸν συναλλαγέντα μεθ' ὑπεξουσίου καὶ στρεφομένη κατὰ τοῦ ἐξουσιαστοῦ πατρός, ἐφ' ὅσον ἐκ τοῦ συναλλάγματος κατέστη ὁ τελευταῖος πλουσιώτερος, εἴτε δι' ἀποκτήσεως κέρδους θετικοῦ, εἴτε δι' ἀποφυγῆς δαπάνης. Ἡ ἀγωγὴ παράγεται ἐκ μόνου τοῦ γεγονότος (ex facto), καθ' ὃ ὁ πατὴρ ἐγένετο πλουσιώτερος ἐπὶ ζημίᾳ ἄλλου, τοῦθ' ὅπερ ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιεικείας, χωρεῖ δὲ μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ ὑπεξούσιος, αὐτεξούσιος λογιζόμενος, ἠδύνατο νὰ ἔχῃ κατὰ τοῦ πατρὸς τὴν ἀντίθετον ἀγωγὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἢ τῆς διοικήσεως ἀλλοτρίων (actio mandati contraria ἢ negotiorum gestorum c.). Ὅθεν ὁ πατὴρ δὲν ἐνέχεται ἂν ὁ ὑπεξούσιος ἀπέτισε διὰ τῶν ληφθέντων φυσικὸν χρέος ἢ ἔσχε τὴν πρόθεσιν δωρεᾶς πρὸς αὐτόν. Ὡσαύτως δὲν ἐνέχεται ὁ πατὴρ ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ περιουσία του ηὔξησε διὰ δαπάνης πολυτελοῦς, ἀλλ' ὅμως ὁ τρίτος ἔχει τότε τὸ δικαίωμα τῆς ἀφαιρέσεως (jus. tollendi), ἂν ἐκ τῆς ἐνασκήσεως αὐτοῦ δὲν βλάπτηται τὸ πρᾶγμα. Ἀπαραίτητοι ὡσαύτως προϋποθέσεις τῆς ἀγωγῆς εἶναι: 1) Σύμβασις τοῦ τρίτου πρὸς τὸν ὑπεξούσιον καὶ οὐχὶ ἄμεσος αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα παροχή, ὅτε δὲν δίδεται ἡ προκειμένη ἀγωγή, ἀλλ' ἡ τυχὸν ἐκ τοῦ νόμου ἐν τῇ τοιαύτῃ σχέσει προσιδιάζουσα. 2) Μόνιμος αὔξησις τῆς περιουσίας τοῦ πατρός, μὴ ἐνεχομένου τούτου ἂν αὕτη ἐκ τύχης ματαιωθῇ βραδύτερον, πλὴν ὁσάκις ἀποφεύγεται δαπάνη, ἡ ὁποία, γενομένη ἅπαξ, δὲν λογίζεται ἐν πάσῃ περιπτώσει ματαιωθεῖσα.

Ἡ ἀγωγὴ ἐπεξετάθη ὡς ὠφέλιμος (utilis) καὶ ἐπὶ συμβάσεων ὑπὸ αὐτεξουσίου συνομολογηθεισῶν, ἐξ ὧν ἐπέρχεται πλουτισμὸς τρίτου προσώπου. Τινὲς ἐκ τῶν ἑρμηνευτῶν ἠρνήθησαν τὴν ὡς εἴρηται ἐπέκτασιν, ὡς μὴ στηριζομένην εἰς διάταξιν ῥητήν, ἀλλ' ἐκράτησεν ἡ ἀντίθετος ἐκδοχή, στηριχθεῖσα εἰς τὴν κατ' ἀντιδιαστολὴν ἑρμηνείαν τοῦ νόμου 7 § 3 κώδικος (4, 26). Διὰ τὴν κατ' ἐπέκτασιν ἀγωγὴν ἀπαιτεῖται σύμβασις τοῦ ζημιωθέντος (ἐνάγοντος) μετὰ τοῦ αὐτεξουσίου, πλουτισμὸς τοῦ τρίτου προσώπου (ἐναγομένου), χωρῶν ἐκ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἀμέσου προσπορισμοῦ (κατὰ τὴν ἐν ἀργῇ ἔννοιαν) τοῦ περιεχομένου τῆς συμβάσεως, ἄνευ δηλονότι ἀποζημιώσεως ἢ ἄλλης συμβάσεως, καὶ ἐνέργεια τοῦ συναλλασσομένου αὐτεξουσίου πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ τρίτου, μὴ προσαπαιτουμένης καὶ τῆς γνώσεως τοῦ τελευταίου τούτου γεγονότος ἐκ μέρους τοῦ ζημιωθέντος κατὰ τὴν κατάρτισιν τῆς συμβάσεως, ὡς ὑπεστηρίχθη παρά τινων, καθ' ὅσον βάσις τῆς ἀγωγῆς εἶναι τὸ γεγονὸς τοῦ πλουτισμοῦ καὶ οὐχὶ τὸ ὅτι ὁ ζημιωθεὶς ἐπίστωσε τὸν αὐτεξούσιον, θετικὴ δ' ἄλλωστε διάταξις δὲν εὕρηται συνηγοροῦσα ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς. Θ. Ι. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

λοιπόν· σύνδ συμπερασμ., κατὰ ταῦτα, τούτων οὕτως ἐχόντων, ὥστε: «λοιπὸν ἂς φύγωμεν», «λοιπὸν τίποτε δὲν κατωρθώσαμε», «λοιπὸν ἀρνεῖσθε τὴν ἐνοχήν σας;» ‖ συλλογιστ. κατὰ τὸ ἀρχ. *οὖν*: «βλέπετε λοιπὸν ποῦ μᾶς ὡδήγησε τὸ πεῖσμα», «ἐνόμιζα λοιπὸν ὅτι κάτι εἶχα» ‖ μετὰ τοῦ ἄρθρου *τό*: «τὸ λοιπόν, τί νομίζετε;» ‖ ἰδιωματ. «τὸ λοιπός», «τὸ λοιπὸς σὰν ἐφάγαμε, πέσαμε νὰ κοιμηθοῦμε».

λοιπονικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $HN<C_6H_8{\cdot}CO_2H)_2$, λαμβανόμενον δι' ὀξειδώσεως τῆς *κιγχονίνης*. Τήκεται ὑπὸ ἀποσύνθεσιν εἰς 260°. Σ. Γ.

λοιπός, *—ή, —όν*· ὁ λειπόμενος, ὁ ὑπολειφθείς, ὁ ὑπόλοιπος μετὰ ἀφαίρεσιν ἢ χωρισμόν: «ὅσοι ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἐπρόφθασαν ἔμειναν εἰς τὰς οἰκίας, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὸ ὕπαιθρον», «ὁ λοιπὸς σῖτος, —οἶνος», «τὸ λοιπὸν χρέος» τὸ μὴ πληρωθέν ‖ φράσ. «καὶ τὰ λοιπὰ» ὅταν τις παραλείπῃ ὅμοια πράγματα, τῶν ὁποίων ἡ ὀνομασία κουράζει, ἢ ὅταν ἀποφεύγῃ νὰ τὰ ὀνομάσῃ· γραπτῶς ἡ φράσις αὕτη παρίσταται διὰ τοῦ *κτλ.* ἢ *κλπ*, καθὰ τὸ γαλλικὸν *etc.* ‖ ἐπιρρ. «τοῦ λοιποῦ» εἰς τὸ ἑξῆς, εἰς τὸ μέλλον: «τοῦ λοιποῦ θὰ εἶμαι τακτικώτερος».

λοίσθιος, *—α, —ον*· ἀρχ., ὁ μένων ὀπίσω, ὁ ὑπολειπόμενος, ὁ ἔσχατος, ὁ τελευταῖος: «φάος λοίσθιον βλέπων» ‖ εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν μόνον εἰς τὴν φράσιν «πνέει τὰ λοίσθια» ἐπὶ τοῦ ψυχοραγοῦντος.

Λόκ (Locke), *Ἰωάννης*. Μέγας Ἄγγλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς τὴν 29ην Αὐγούστου τοῦ 1632 ἐν Βρίνγκτον τῆς κομιτείας Μπριστὸλ καὶ ἀποθανὼν τὴν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1704 ἐν Oates. Ὁ πατήρ του ἦτο κτηματίας καὶ δικηγόρος, μετέσχε τοῦ Ἐμφυλίου πολέμου ὡς διοικητὴς ἴλης ἱππικοῦ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ κόμματος, μετέδωκεν εἰς τὸν υἱόν του τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν φιλελευθερίαν τοῦ πνεύματός του, καὶ τὸν διεπαιδαγώγησε μὲ ἀρίστην παιδαγωγικὴν μέθοδον (τὴν ὁποίαν κατόπιν ὁ φιλόσοφος προέβαλλεν ὡς ἰδεώδη εἰς τὰς παιδαγωγικάς του πραγματείας), ἀντικαταστήσας τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν μὲ σχέσεις φίλου πρὸς φίλον. Ἐφοίτησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Οὐεστμίνστερ, ὅπου ἐξέμαθε τὰς ἀρχαίας γλώσσας, ἀναγκαζόμενος νὰ

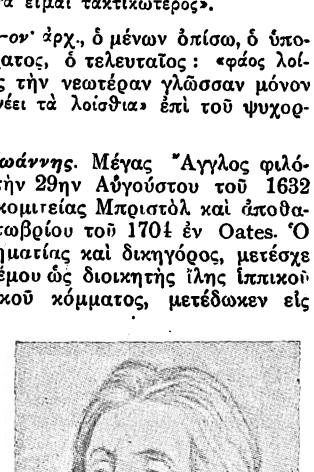

Ἰωάννης Λόκ.

ἀποστηθίζῃ ἀτελείωτα κείμενα καὶ νὰ συντάσσῃ λατινικὰ θέματα ἐπὶ ἀκαταλήπτων δι' αὐτὸν ζητημάτων καὶ κατόπιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης (1652) εἰς μίαν ἐποχήν, καθ' ἣν ἐκυριάρχει ὁ πουριτανισμὸς καὶ ὁ σχολαστικισμός. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀφύπνισε καὶ ἔτρεψε τὸ πνεῦμά του πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἦτο (κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν) ἡ μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Καρτεσίου, τὰ ὁποῖα ἐτόνωσαν τὸ ἠθικόν του, καὶ βραδύτερον τοῦ Γκασσένδι καὶ τοῦ Χόμπς.

Ἡ ἐφηβικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία τοῦ Λὸκ συμπίπτει πρὸς τὴν περίοδον τῶν μεγάλων καὶ σφοδρῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἀγώνων ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁπότε ἡ πάλη μεταξὺ τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν φιλελευθέρων στοιχείων εἶχε κορυφωθῆ, ὑποδυομένη πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν μορφήν. Ἐν Ὀξφόρδῃ ἐπεκράτει πλήρης θρησκευτικὴ ἀνοχὴ (ἀνεξιθρησκεία) Οὐ μόνον ὁ Τζὼν Ὄουεν, ὁ πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου, ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀλιβιέρος Κρόμβελ, ὁ πανίσχυρος δικτάτωρ, ὁ ὁποῖος εἶχε καρατομήσει τὸν βασιλέα Κάρολον τὸν Α', ἐξησφάλιζον εἰς ὅλους τοὺς διαμαρτυρομένους ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως. Ἡ ἐποχὴ αὕτη ἀφῆκε βαθύτατα ἴχνη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Λὸκ καὶ καθώρισεν ἐν πολλοῖς τὴν θέσιν του ὡς φιλοσόφου. Μὲ τὴν παλινόρθωσιν, ἡ ἐπισκοπικὴ Ἐκκλησία ἀνέκτησε τὴν ἐξουσίαν. Κατ' ἀρχὰς ὁ Λὸκ ἐπεδίωκε νὰ γίνῃ ἐκκλησιαστικὸς λειτουργός, ἀλλ' αἱ φιλελεύθεραι ἀντιλήψεις του κατέστησαν τὴν πρόθεσίν του ταύτην μὴ πραγματοποιήσιμον. Εἰς μίαν πραγματείαν του τῷ 1667, ἀρνεῖται εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ εἰς ἕκαστον ἰδιαιτέρως τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιβάλλειν εἰς τοὺς ἄλλους διὰ τῆς βίας θεωρητικὰς ἰδέας καὶ καθυστερημένας λατρευτικὰς μορφάς. Ἀλλαχοῦ τονίζει τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς ἠθικῆς πλευρᾶς τῆς θρησκείας καὶ ζητεῖ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερα δόγματα καὶ τελετάς. Ἡ ἐπισκοπικὴ Ἐκκλησία, μὲ τὰ 39 ἄρθρα πίστεως καὶ τὰς πολυαρίθμους τελετάς, ἦτο κατὰ συνέπειαν κλειστὴ δι' αὐτόν. Ἀπεφάσισε τότε νὰ γίνῃ ἰατρός, ἐσπούδασε τὴν χημείαν καὶ τὴν ἰατρικήν, συνεδέθη δὲ διὰ προσωπικῆς φιλίας πρὸς τὸν διάσημον χημικὸν R. Boyle καὶ τὸν διάσημον ἰατρὸν Sydenham, οἱ ὁποῖοι ἐπέδρασαν οὐκ ὀλίγον ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς φιλοσοφίας του Διότι ὁ μὲν Boyle ὑπεστήριζε τὴν πειραματικὴν μέθοδον ἐν τῇ χημείᾳ ἐναντίον τῶν ἀλχημιστῶν καὶ τῶν χημικῶν ἰατρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωκον σκοποὺς ξένους πρὸς τὴν καθαρὰν ἐπιστήμην, ὁ δὲ Sydenham ὑπεστήριζε τὴν ἐμπειρικὴν μέθοδον εἰς τὴν ἰατρικήν. Ἀλλ' ἡ ἰατρικὴ δὲν ὑπῆρξεν ἡ μοναδικὴ ἀσχολία τοῦ Λόκ. Γνωρισθεὶς μὲ τὸν κόμιτα Shaftesbury, τὸν μέγαν πολιτικὸν τῆς βασιλείας Καρόλου τοῦ Β', προσελήφθη εἰς τὴν οἰκογένειάν του ὡς γραμματεύς, ἰατρὸς καὶ παιδαγωγός. Ὁ Λόκ, ὅπως εἰς τὰ θρησκευτικά, οὕτω καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα ἦτο φιλελεύθερος. Ἀνῆκε μετὰ θέρμης καὶ πεποιθήσεως εἰς τὸ κόμμα τῶν Οὐΐγων (Whigs) καὶ ἠκολούθησε τὴν τύχην των. Ἡ πτῶσις τοῦ Shaftesbury κατὰ τὸ 1672 συνεπέφερε καὶ τὴν πτῶσιν τοῦ Λόκ. Ἔζησε τότε ἐπί τινα ἔτη ἐν Γαλλίᾳ, κατόπιν δέ, ἐπειδὴ ὁ φίλος του εἶχε μετάσχει συνωμοσίας τινὸς καὶ εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ καταφύγῃ εἰς Ὁλλανδίαν, μετέβη καὶ αὐτὸς πρὸς συνάντησίν του (1683). Ἐπί τι διάστημα ἠναγκάσθη νὰ κρυβῇ ἐκεῖ, διότι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐζήτει τὴν ἔκδοσίν του. Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα συνέγραψε τὴν περίφημον «Epistola de tolerantia» (1685), ἡ ὁποία ἐξεδόθη βραδύτερον εἰς τὴν Ἀγγλικήν, καὶ τὸ ἀριστούργημά του «Δοκίμιον περὶ τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως», ἓν ἐκ τῶν ἐπιτυχεστέρων καὶ σπουδαιοτέρων ἔργων τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας.

Τῷ 1689 ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν, ἀφοῦ εἶχε δημοσιεύσει τὸ προηγούμενον ἔτος καὶ διὰ πρώτην φοράν, εἰς τὸ ὁλλανδικὸν περιοδικὸν «Bibliothèque universelle» τοῦ J. Leclerc, ἐπιτομὴν τοῦ «Δοκιμίου περὶ τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως», ὅπερ ἐκυκλοφόρησε πλῆρες εἰς τὴν Ἀγγλικὴν τῷ 1690. Τὸ ἔργον τοῦτο περιλαμβάνει τέσσαρα βιβλία: τὸ πρῶτον ἐπικρίνει τὴν θεωρίαν τῶν ἐμφύτων ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν, τὸ δεύτερον ἀποδεικνύει ὅτι πᾶσαι αἱ ἰδέαι (παραστάσεις) προέρχονται ἐκ τῆς πείρας καὶ ἀναλύει τὰς συνθέτους ἰδέας εἰς τὰ ἁπλᾶ των στοιχεῖα· τὸ τρίτον ἐρευνᾷ τὴν ἐπίδρασιν τῆς γλώσσης ἐπὶ τῆς σκέψεως, καταπολεμεῖ τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν, ὡς φιλοσοφίαν λέξεων κλπ., τὸ δὲ τέταρτον διακρίνει τὰ διάφορα εἴδη γνώσεων καὶ καθορίζει τὰ ὅρια τῆς γνώσεως. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης, ὁ Λὸκ ἔσχε σημαντικὴν ἐπίδρασιν. Ἦτο φίλος τοῦ βασιλέως καὶ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, τῆς ἀνεξιθρησκείας, τῆς ψηφίσεως συνετῶν ἐμπορικῶν νόμων κλπ. Αἱ «Two Treatises on Government», αἵτινες ἐξεδόθησαν τῷ 1690, ἀποδεικνύουν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ θεωρητικοῦ των σκοποῦ, ἀπέβλεπον ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία εἶχε δημιουργήσει νέαν κατάστασιν πραγμάτων. Ὁ Λόκ, ὅστις οὐδέποτε ἐνυμφεύθη, ἔζησε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐν Oates, πλησίον τοῦ Λονδίνου, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ἦτο προικισμένος μὲ γλυκύτητα χαρακτῆρος, ἠγάπα τοὺς φίλους του, ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀξίαν τῆς ἀτομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεζήτει μετὰ πάθους τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας.

Ἔργα. Τὰ ἔργα τοῦ Λὸκ δύνανται νὰ καταταχθοῦν εἰς τέσσαρας κατηγορίας, ὡς ἀφορῶντα: α') τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν, β') τὸν Χριστιανισμόν, γ') τὴν ἀγωγὴν καὶ δ') τὴν φιλοσοφίαν. Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθοῦν καὶ ἄλλα ποικίλης φύσεως. Ἔργα του ἀφορῶντα τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν εἶναι: «Epistola de tolerantia» (1689), «Two treatises on Government» (1690), «A second letter concerning toleration» (1690), «Some considerations on the consequence of lowering the rate of interest and raising the value of money» (1691), «A third letter of toleration» (1692), «Short observations on a printed paper entitled: «For encouraging the coining of silver money in England, and after for keeping it here» (1695), «Further considerations concerning raising the value of money» (1695), «A fourth letter for toleration» (1706). Ἔργα ἀφορῶντα τὸν Χριστιανισμὸν εἶναι: «The reasonableness of Christianity

Digitized by Google

as delivered in the Scriptures» (1695), «A vindication of the reasonableness of Christianity from Mr Edwards's reflections» (1695), «A second vindication of the reasonableness of Christianity» (1697), «A discourse of miracles» (1716) κ. ἄ. Ἔργα ἀφορῶντα τὴν ἀγωγήν: «Some thoughts concerning education» (1693), «The conduct of the understanding» (1706), «Some thoughts concerning reading and study for a gentleman» (1706), «Instructions for the conduct of a young gentleman» (1706), «Of study» (1830 ἐν τῇ «Life of Locke» τοῦ L. King τῷ 1830). Ἔργα ἀφορῶντα τὴν φιλοσοφίαν: «An essay concerning human understanding» (1690), «A letter to the bishop of Worcester concerning some passage relating to Mr Locke's «Essay of human understanding» in a late discourse of his Lordship's in vindication of the Trinity» (1697) καὶ ἄλλαι ἀπαντήσεις τῷ 1697 καὶ 1699, «An examination of father Malebranche's opinion of seeing all things in God» (1706) κ. ἄ. Ποικίλα: «A new method of a common place book» (1686), «The fundamental constitutions of Carolina» (1673), «Memoirs relating to the life of Anthony, first earl of Shaftesbury» (1706), «Elements of natural philosophy» (1706) κ. ἄ.

Φιλοσοφία κλπ. Ἡ θεωρητικὴ φιλοσοφία τοῦ Λὸκ εἶναι κυρίως ἔρευνα τοῦ γνωσιολογικοῦ προβλήματος ἐπὶ τῇ βάσει ψυχολογικῶν παρατηρήσεων, καὶ ἐπιμελὴς ἀποφυγὴ πάσης μεταφυσικῆς σκέψεως. Πρὶν ἢ προβῇ τις εἰς τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα δημιουργεῖ καὶ προβάλλει εἰς ἡμᾶς πρὸς λύσιν ἡ παρατήρησις τοῦ κόσμου, εἶναι ἀνάγκη, κατὰ τὸν Λόκ, νὰ ἐρευνήσῃ προηγουμένως τὸ ὄργανον, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται, ἤτοι τὴν γνῶσιν, καὶ νὰ καθορίσῃ τὴν χρησιμότητα αὐτοῦ. Δεδομένα τῆς γνώσεως εἶναι αἱ ἰδέαι (παραστάσεις). Ἀλλ' αἱ παραστάσεις αὗται δὲν εἶναι ἔμφυτοι, ὅπως ὑπεστήριζεν ἡ ὀρθολογιστικὴ σχολή· εἶναι ἐπίκτητοι, ἀποτέλεσμα τῆς ἐμπειρίας. Ἡ καθολικὴ παραδοχή, τὴν ὁποίαν τινὲς προβάλλουν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως ἐμφύτων ἰδεῶν, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι πραγματική, οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὀρθῶς ὡς ἀποτέλεσμα ὁμοίων ἐμπειριῶν. Ἐξ ἄλλου, ἡ περίφημος αὕτη καθολικὴ παραδοχὴ δὲν ἔχει τὴν νομιζομένην ἔκτασιν. Τὰ ὕψιστα καὶ γενικώτατα ἀξιώματα, ὅπως π. χ. ὁ νόμος τῆς ἀντιφάσεως, ἡ ταυτότης, ἡ διαφορά, ἡ δυνατότης, ἡ ἀδυνατότης, ὁ Θεός, δὲν ὑπάρχουσιν ἐξ ἴσου συνειδηταὶ εἰς πάντας, ἢ καθ' ὅμοιον τρόπον. Ἔμφυτος λοιπὸν δύναται νὰ εἶναι ὄχι ἡ παράστασις, ἀλλὰ μόνον ἡ ἱκανότης νὰ σχηματίσωμεν καὶ κατανοήσωμεν αὐτήν. Πᾶσαι αἱ ἡμέτεραι παραστάσεις προέρχονται ἄνευ ἐξαιρέσεως ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει κάμει ἐμπειρίας, ὁμοιάζει πρὸς ἄγραφον χάρτην (tabula rasa), ἡ ἐμπειρία δὲ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία καλύπτει βαθμιαίως τὸν χάρτην τοῦτον διὰ γραφικῶν χαρακτήρων. Πρέπει ὅμως νὰ διακρίνωμεν δύο εἰδῶν ἐμπειρίας: α) τὴν ἐξωτερικὴν ἢ αἰσθητικὴν ἐμπειρίαν ἢ αἰσθητικότητα (sensation) προερχομένην ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως (external sense) καὶ β) τὴν ἐσωτερικὴν ἐμπειρίαν ἢ ἄλλως τὴν σκέψιν ἢ διανόησιν (reflexion) προερχομένην ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως (internal sense) ἢ τῆς αὐτοσυνειδησίας. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμπειρία πληροφορεῖ ἡμᾶς περὶ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων, τῶν ἀντικειμένων, δηλαδή, τῆς ὑλικῆς ἡμῶν αἰσθήσεως, διὰ δὲ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως γινώσκομεν τὰς ἰδίας ἡμῶν καταστάσεις. Ἐκ τῶν δύο πηγῶν τῆς ἐμπειρίας, ἡ ἐξωτερικὴ αἴσθησις εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα, διότι, ἂν δὲν πληροῦται δι' αὐτῆς ὁ κενὸς χῶρος τῆς ψυχῆς, ἡ ἐσωτερικὴ αἴσθησις δὲν εὑρίσκει πλέον τι, δι' οὗ θὰ ἠδύνατο ἐμπραγμάτως νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ὕπαρξις αὐτῆς. Τὰ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως διαβιβαζόμενα εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν καλεῖ ὁ Λὸκ *ἁπλᾶς* παραστάσεις (simple ideas) πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν *συνθέτων* παραστάσεων (complex ideas), τὰς ὁποίας τὸ πνεῦμα σχηματίζει βραδύτερον ἐκ τῶν ἁπλῶν. Αἱ ἁπλαῖ παραστάσεις διαιροῦνται εἰς 4 κατηγορίας: α) τὰς διὰ μιᾶς μόνον μορφῆς τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως μεταδιδομένας ἡμῖν (χρώματα, ἦχοι, ὀσμαί, γεύσεις, ψῦχος κλπ.), β) τὰς διὰ πλειόνων ἐξωτερικῶν αἰσθήσεων μεταδιδομένας (ἔντασις, μορφή, κίνησις, ἀδράνεια κλπ.), γ) τὰς διὰ τῆς ἐσωτερικῆς μόνον αἰσθήσεως (ἀντίληψις, νόησις, αἴσθησις, βούλησις κλπ.) καὶ δ) τὰς διὰ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως ταυτοχρόνως μεταδιδομένας (εὐχαρίστησις, δυσαρέστησις, ὕπαρξις κλπ.). Αἱ ἁπλαῖ αὗται παραστάσεις ἀποτελοῦν τὰ κύρια συστατικὰ τῆς ὅλης γνώσεως ἡμῶν καὶ δι' αὐτῶν σχηματίζονται αἱ σύνθετοι ὑπὸ τοῦ πνεύματος. Διὰ νὰ σχηματισθοῦν αἱ σύνθετοι παραστάσεις, τὸ πνεῦμα θέτει εἰς ἐνέργειαν διαφόρους δεξιότητας, ἐχούσας τὴν αἰτίαν των ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτοῦ, π. χ. τὴν ἱκανότητα τοῦ νὰ συγκρατῇ, συγκεντροῖ, διαφυλάσσῃ καὶ ἀναπαράγῃ παραστάσεις, τὴν δεξιότητα τοῦ παρομοιοῦν, διακρίνειν, συνδέειν καὶ ἀφαιρεῖν κλπ.

Αἱ ἁπλαῖ παραστάσεις εἶναι πράγματι τοιαῦται, οἷαι παριστάνονται εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν. Πάσας τὰς καταστάσεις, ὧν ἔχομεν συνείδησιν, τὰς ἔχομεν πραγματικῶς. Ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον τοῦτο τῆς συνειδήσεως δὲν δύναται ν' ἀξιώσῃ ἀντικειμενικὸν κῦρος. Χρώματα, ἦχοι, γεύσεις, ὀσμαί, θερμότης ψῦχος κλπ. εἶναι πάντα ὑποκειμενικά, δηλαδὴ παραστάσεις ἐν ἡμῖν, οὐχὶ ἰδιότητες αὐτῶν τῶν ὄντων. Ἐνῷ ἡ ἔκτασις καὶ μορφή, ἡ κίνησις καὶ ἡ ἀδράνεια κλπ. εἶναι ἰδιότητες, τὰς ὁποίας αὐτὰ τὰ ὄντα ἔχουσι πραγματικῶς, ἰδιότητες ἔχουσαι ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα. Οὕτω, κατὰ τὴν Λόκ, ὑπάρχει, ἐκτὸς τοῦ ὑποκειμένου, ἀντικειμενικὸς κόσμος, ὅστις ἐρεθίζων τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν προκαλεῖ ἐντὸς ἡμῶν τὸ φαινόμενον τῆς ἠχούσης, ἐγχρώμου κλπ. πραγματικότητος. Τὰς εἰς τὰ ὄντα πράγματι ἀνηκούσας ἰδιότητας ὀνομάζει ὁ Λὸκ *πρωτευούσας* (primary qualities), τὰς δὲ ὑφ' ἡμῶν ἀτόπως ἀποδιδομένας εἰς αὐτὰ *δευτερευούσας* (secondari qualities).

Ἡ σύνθετος παράστασις τῆς οὐσίας εἶναι καθαρὸν δημιούργημα τῆς νοήσεως ἡμῶν καὶ ὄχι ἔμφυτος, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀντικειμενικὸν κῦρος. Ἁπλῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίσωμεν τὶ εἶναι οὐσία. Ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς οὐσίας στηρίζεται καὶ ἡ περὶ Θεοῦ παράστασις (μὴ οὖσα ἔμφυτος), ἥτις σημαίνει οὐσίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν σχετίζεται ἄθροισμα προσδιορισμῶν ἐκφραζόντων διαφόρους τελειότητας. Αἱ παραστάσεις, ὡς παραστάσεις, οὔτε ἀληθεῖς, οὔτε ψευδεῖς εἶναι. Ἀλήθεια καὶ ψεῦδος προσήκουσι μόνον εἰς τὴν κρίσιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ σχετίζομεν τὰς παραστάσεις πρὸς ἀλλήλας. Τὸ μοναδικὸν κριτήριον πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀληθείας ἢ μὴ τῶν κρίσεων εἶναι ἡ συμφωνία ἢ ἡ ἀντίθεσις τῶν παραστάσεων μόνον πρὸς ἀλλήλας. Εἰς πάσας τὰς κρίσεις δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν ἀπόλυτον βεβαιότητα. Ἔχομεν κρίσεις: α') ταυτολογικὰς (α=α), β') ἀποδεικτικάς, παραγούσας λογικὴν σχέσιν μεταξὺ παραστάσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι αἱ αὐταί, γ') τὰς ποιουμένας λόγον περὶ συνυπάρξεως ἢ ἀναγκαίας συνδέσεως δύο παραστάσεων, δ') τὰς ποιουμένας λόγον περὶ ὑπάρξεως ἐννοίας τινός. Ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων μόνον τὸ δεύτερον ἔχει σημασίαν.

Ὁ Λὸκ παραδέχεται ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἔμφυτος, ἀλλ' ἀποδείξιμος. Θεὸς ὑπάρχει, διότι ὑπάρχουν πεπερασμένα ὄντα σχόντα ἀρχὴν καὶ ἑπομένως αἰτίαν. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ ἄπειρόν τι ὂν ὡς ἡ τελευταία αἰτία πάντων τῶν πεπερασμένων ὄντων, νοοῦν, διότι νοοῦντα πεπερασμένα ὄντα δὲν δύνανται νὰ ἔχουν αἰτίαν μὴ νοοῦν ὄν. Ὁ Χριστιανισμός, ὅπως ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἀντιτιθέμενον πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον. Πίστις, κατ' αὐτόν, εἶναι ἡ παραδοχὴ προτάσεως ἡ ὁποία στηρίζεται ὄχι ἐπὶ λογικῆς ἐπαγωγῆς, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ἐμπιστοσύνης εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἰσχυρίζεται ὅτι προέρχεται ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἔχει ἐπικοινωνήσει μετ' αὐτοῦ κατὰ ὑπερβατικὸν τρόπον. Καθῆκον τοῦ ὀρθοῦ λόγου εἶναι νὰ κρίνῃ ἂν εὑρίσκεται πρὸ πραγματικῆς ἀποκαλύψεως ἢ μή. Ἐν τούτοις, τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχει τὴν ἱκανότητα ἢ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑποβάλλῃ τὴν θρησκείαν εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ ἐγκαταλείπεται ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας τοῦ δεισιδαίμονος κλήρου. Ὁ Λὸκ μετὰ τοῦ Χ. Βὸλφ εἶναι ἱδρυτὴς τοῦ θρησκευτικοῦ ὀρθολογισμοῦ. Αἱ ἰδέαι του ἤσκησαν μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Βολταίρου καὶ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β'.

Εἰς τὰ κοινωνικὰ ἐπίσης ζητήματα ὁ Λὸκ ἦτο ἐξ ἴσου φιλελεύθερος. Ἡ βασιλεία, ὑπεστήριζε, δὲν εἶναι «ἐλέῳ Θεοῦ», ἀλλὰ «ἐλέῳ λαοῦ» καὶ διὰ τοῦτο τὸ δικαίωμα τοῦ λαοῦ ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν παραχωρηθεῖσαν εἰς τὸν βασιλέα ἐξουσίαν του, ὅταν οὗτος παραβῇ τὰ καθήκοντά του καὶ καταχρασθῇ τῆς παραχωρήσεως, εἶναι ἀπόλυτον. Ἡ πολιτεία προῆλθεν ἐξ ἐλευθέρας σιωπηρᾶς συμφωνίας τῶν ἀτόμων (τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο καὶ πρὸ τοῦ καταρτισμοῦ της) πρὸς ἄρσιν τῶν ἀντιθέσεων, χωρὶς ὅμως τοῦτο νὰ σημαίνῃ παραίτησιν ἀπὸ τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου, ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς ἰδιοκτησίας. Ἔργον τῆς πολιτείας εἶναι ἡ προάσπισις τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τῶν μελῶν της καὶ ἡ προαγωγὴ τῆς εὐδαιμονίας των. Εἰς τὴν παιδαγωγικὴν ὁ Λὸκ εἶναι ἔτι μᾶλλον προοδευτικός. Καταφέρεται δριμέως κατὰ τῆς σχολαστικῆς μορφώσεως, καὶ ὑποστηρίζει ὅτι σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς δὲν εἶναι αἱ γνώσεις, ἀλλὰ ἡ καλλιέργεια τῶν πνευματικῶν δεξιοτήτων καὶ ἡ μόρφωσις χρησίμου χαρακτῆρος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ ἔργα τοῦ *Λὸκ* ἐξεδόθησαν ἐν τῷ συνόλῳ των διὰ πρώτην φορὰν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1714, μετὰ συμπληρώματος τῷ 1720. Τῷ 1835 ἐγένετο πλήρης ἔκδοσίς των ἐν Λονδίνῳ εἰς 9 τόμους, τῷ δὲ 1854 μόνον τῶν φιλοσοφικῶν ἔργων του εἰς 2 τόμους. Νεωτέρα καὶ ἀξιόλογος ἔκδοσις τοῦ «Essay concerning human understanding» ἐγένετο τῷ 1894 ὑπὸ τοῦ *A. C. Fraser*, τῶν δὲ παιδαγωγικῶν ἔργων ὑπὸ τοῦ *J. W. Adamson* (1922). — *L. King*, Life of Locke (1930) — *Fox Bourne*, The life of J. Locke (London 1876 τ. 2). — *T. Fowler*, Locke (1880). — *V. Cousin*, Philosophie de Locke (στ' ἔκδ. 1873). — *H. Marion*, J. Locke, sa vie et son oeuvre (Paris 1878). — *C. Bastide*, John Locke, ses théories politiques et leur influence en Angleterre (Paris 1907). — *H. Ollion*, La philosophie générale de J. Locke (1909). — *J. Didier*, J. Locke (Paris 1911). — *A. Carlini*, La filosofia di Giovanni Locke (Φλωρεντία 1920 τ 2). — *Ferrari*, Locke et il sensismo francese (Milano 1900).

Θ. Π.

λόκα (ἡ) *['Αποκρυφ.]*. Λέξις σανσκριτικὴ σημαίνουσα *τόπος*. Εἶναι ἡ σφαῖρα ἐφ' ἧς ἐκδηλοῦται ρεῦμα ζωῆς βαῖνον πρὸς ἀνιοῦσαν ἐξέλιξιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *τάλα*, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ σφαῖρα, εἰς ἣν ἐκδηλοῦται ρεῦμα ζωῆς βαῖνον τὴν κατιοῦσαν (involution). Ἡ ἰνδικὴ ἀπόκρυφος διδασκαλία δέχεται τὴν ὕπαρξιν ἑπτὰ λόκα. Η. Π. Γ.

«Λοκὰλ 'Αντσάϊγκερ, Μπερλίνερ —» (Berliner Lokalanzeiger='Εγχώριος ἀγγελιαφόρος τοῦ Βερολίνου). Πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ἐν Βερολίνῳ, εἰς πρωινὴν καὶ ἑσπερινὴ ἔκδοσιν, ἱδρυθεῖσα τῷ 1883 ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου Σέρλ, ἀείποτε ὄργανον τῆς συντηρητικῆς πολιτικῆς. Ἑκάστην Δευτέραν ἐκδίδει ἀντὶ τῆς κυρίας ἐφημερίδος (ὡς ἐκ τῆν Κυριακῆς ἀργίας) τὸ παράρτημα «Der Montag» (=Ἡ Δευτέρα). Θ. Κ.

Λόκανα, ἢ ***Λόκανον*** *[Βυζ.]*. Ὀχυρὸν κάστρον τῶν Βυζαντινῶν ἐπὶ τοῦ Ἀντιταύρου τῆς Μ. Ἀσίας (βλ. λ. *Κουρτίκιος*). Ν. ΚΛΣ

Λόκανος *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἐκβάλλων εἰς τὰ ΝΑ. παράλια τῆς Βρουττίας (νῦν Καλαβρίας) πρὸς βορρᾶν τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν (παρὰ τὴν νῦν Gerace Marina). Εἶναι τὸ σημερινὸν *Λοκάνο*. Α. Θ. Σ.

λοκάντα (ἡ)· ξενοδοχεῖον, πανδοχεῖον· || συνήθως ξενοδοχεῖον τοῦ φαγητοῦ (ἐκ τοῦ ἰταλ. locanda).

λοκαντιέρης (ὁ)· ὁ ἰδιοκτήτης τῆς λοκάντας, ὁ διατηρῶν *λοκάνταν* (βλ. λ.).

λοκάο, ἢ ***λουκάο*** (Locao, Lucao) *[Φαρμακογν.]*. Τὸ προϊὸν τοῦτο, καλούμενον καὶ *πράσινον τῆς Κίνας*, εἶναι πράσινον λακόχρωμα, λαμβανόμενον ἐν Κίνᾳ ἐκ τῶν φλοιῶν *ράμνου τοῦ χρησίμου* (Rhamnus utilis) καὶ *ράμνου τοῦ χλωροφόρου* (Rhamnus chlorophorus). Διὰ τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ εἶναι ἀναγκαῖα καὶ τὰ δύο φυτά. Ἐν τῷ ἐμπορίῳ φέρεται εἰς λεπτοὺς κυρτοὺς δίσκους πάχους 1-4 χλστμ., κυανοῦς μὲ ἰώδη καὶ πρασίνην λάμψιν. Καιόμενον καταλείπει ἱκανὸν ποσὸν τέφρας (28-45 %), περιέχον πολλὴν ἄσβεστον καὶ ἄργιλλον. Ὁ Kayser χαρακτηρίζει τὸ λοκάο ὡς ἕνωσιν ἀργίλλου καὶ χρωστικῆς τινος, ἣν καλεῖ *λοκαονικὸν ὀξύ*. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σῶμα δύναται νὰ ληφθῇ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἀμμωνιακοῦ ἅλατός του δι' ἀνθρακικοῦ ἀμμωνίου. Παλαιότερον τὸ λοκάο ἐχρησίμευεν ἐν Εὐρώπῃ πρὸς βαφὴν μετάξης, ὑποκατεστάθη ὅμως βραδύτερον τοῦτο διὰ τῶν πρασίνων χρωστικῶν τῆς πίσσης. Κ. Γ. Μ.

λοκαονικὸν ***ὀξὺ*** *[Χημ.]*. Σῶμα ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν σύνθεσιν: $C_{42}H_{48}O_{27}$. Εἶναι κόνις βαθέως κυανοῦ χρώματος, ἥτις τριβομένη ἀποκτᾷ μεταλλικὴν στιλπνότητα. Λαμβάνεται ἐκ τοῦ λοκάο καὶ εἶναι ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην, διαλυτὸν δὲ εἰς ἀλκάλια καὶ ἀμμωνίαν μὲ κυανῆν χροιάν. Τὰ ἀραιὰ ὀξέα διασποῦν τὸ προϊὸν εἰς λοκαονικὸν ὀξὺ καὶ λοκαόσην ($C_6H_{12}O_6$), ἥτις εἶναι σάκχαρον ἀδρανές. Οἱ Glöz καὶ Guignet χαρακτηρίζουν τὸ ἀνωτέρω ὀξὺ ὡς *λοκαΐνην* ($C_{28}H_{34}O_{17}$). Διὰ ζέσεως μετ' ὀξέων ἡ λοκαΐνη σχᾶται εἰς λοκαετίνην καὶ γλυκόζην. Κ. Γ. Μ.

λὸκ - ἄουτ (lock-out) *[Πολ. Οἰκον.]*. Καλεῖται οὕτω (ἑλλην. ἀπόδ. *ἀνταπεργία* ἢ *ἀποκλεισμός*) ἡ ὁμαδικὴ ὑπὸ τῶν ἐργοδοτῶν ἄρνησις παροχῆς ἐργασίας πρὸς καταναγκασμὸν τῶν ἐργατῶν. Τὸ λὸκ-ἄουτ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἐργοδοτῶν ὡς μέσον ἀμύνης κατὰ ἀπεργιακῶν τινων μεθόδων καὶ ἰδίᾳ ὅταν οἱ ἐργάται, μὴ καταφεύγοντες εἰς τὸν ἀπεργιακὸν ἀγῶνα, ἐπιδίδονται εἰς τὴν καταστροφὴν ἢ ἀχρήστευσιν τῶν μηχανημάτων (σαμποτάζ). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἀπεργιακῶν ἀγώνων, τὸ λὸκ-ἄουτ ἦτο σπάνιον, πρὸ πάντων διότι ἦτο δύσκολον νὰ ἐπέλθῃ συμφωνία μεταξὺ τῶν ἐργοδοτῶν ἀνταγωνιζομένων ἀλλήλους. Ὅταν ὅμως ἡ ἐντατικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐργατικῆς τάξεως ηὔξησε σημαντικῶς τὴν δύναμίν της, οἱ ἐργοδόται συνησπίσθησαν ἀμυντικῶς. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ λὸκ-ἄουτ λαμβάνει χώραν συνηθέστερον, ὡς ἐπακόλουθον ἀπεργίας ἢ καὶ ἀκόμη ὡς ἐπιθετικὴ κροῦσις τῶν ἐργοδοτῶν. Θ. Π.

Λοκάρνο (Locarno) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ κλιματολογικὸς σταθμὸς τῆς Ἑλβετίας, ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Τεσσίνου. Κάτ. 10.000. Συνδέεται μετὰ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Σεμπλὸν καὶ Ἁγίου Γοτθάρδου. Ἔχει μέσην ἐτησίαν θερμοκρασίαν 13° καὶ συχνάζεται ὑπὸ πολλῶν ξένων. Εἶναι ἐκτισμένη κατὰ μικρὰς συνοικίας, διαχωριζομένας ὑπὸ χειμάρρων καὶ κήπων, καὶ ἔχει παλαιὸν πύργον καὶ μεσαιωνικὴν ἐκκλησίαν μὲ νωπογραφίας τοῦ Λουΐνι. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος εἶχε περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν Βισκόντι τοῦ Μιλάνου. Τῷ 1512 παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς πόλεως τοῦ Μιλάνου εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν προσηρτήθη τῷ 1798 εἰς τὸ καντόνιον τοῦ Λουγκάνο, ἀπὸ δὲ τοῦ 1803 περιῆλθεν εἰς τὸ καντόνιον τοῦ Τεσσίνου. Τῷ 1925 συνῆλθεν ἐν τῷ ἐν αὐτῷ δικαστικῷ μεγάρῳ ἡ ἐκ τῆς πόλεως

Digitized by Google

ταύτης ἀποκληθεῖσα συνδιάσκεψις τοῦ Λοκάρνο, καθ' ἣν ὑπεγράφη τὸ σύμφωνον τοῦ Λοκάρνο (βλ. κατωτ.). Μ. Δ. Β.

— **Λοκάρνο** ***Συμφωνίαι.*** Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Γενεύης τοῦ 1924 εἶχεν ἐπιζητηθῆ ἡ διὰ τῆς διαιτητικῆς ὁδοῦ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, εἰρηνικὴ ἐπίλυσις τῶν διεθνῶν διαφορῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς παροχῆς ἐγγυήσεων ἀσφαλείας εἰς τὰ συμμετέχοντα κράτη. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐματαιώθη κατόπιν ἀντιδράσεως τῆς Ἀγγλίας ἰδίως καὶ ἄλλων τινῶν κρατῶν, ἅτινα ὑπεστήριξαν ὅτι καθίστατο πρακτικῶς ἀπραγματοποίητος ὁ ἐπιδιωχθεὶς σκοπός, ἐφ' ὅσον ἡ Γερμανία δὲν εἶχε προσχωρήσει εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Εἰσηγήσει τῆς Ἀγγλίας, μετὰ προηγηθείσας μακρὰς συνεννοήσεις μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Βελγίου, ἡ Γερμανία προέτεινε, τὴν 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1925, τὴν συνομολόγησιν συνθήκης μὴ ἐπιθέσεως μεταξὺ τῶν δυνάμεων τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὸν Ρῆνον, καὶ συμφώνου φιλίας καὶ διαιτησίας μετὰ τῆς Γαλλίας. Ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ἤχθη εἰς τὴν πρότασιν ταύτην, πρωτίστως διότι ἐθεώρει ὅτι οὕτω, ἡ Γαλλία, ἀσφαλιζομένη ἀπὸ παντὸς κινδύνου θὰ συνῄνει εἰς τὴν ἄρσιν τῆς κατοχῆς τῆς Ρηνανίας καὶ τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Σάαρ. Ἡ Γαλλία ἀπεδέχθη κατ' ἀρχὴν τὴν πρότασιν, ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους: 1) Εἴσοδος τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. 2) Ἀμετάβλητον τῶν συνθηκῶν. 3) Διατήρησις τῆς κατοχῆς τῆς Ρηνανίας. 4) Συνομολόγησις ὁμοίων συμφώνων μεταξὺ τῆς Γερμανίας ἀφ' ἑνός, τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Πολωνίας ἀφ' ἑτέρου. Μολονότι αἱ ἀπόψεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας ἐφαίνοντο ἀσυμβίβαστοι, συνῆλθον οἱ ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Πολωνίας εἰς συνδιάσκεψιν ἐν Λοκάρνο τῆς Ἑλβετίας, μετὰ διαπραγματεύσεις δὲ ἐπιπόνους ἐμονογραφήθησαν, τὴν 26 Ὀκτωβρίου 1925, τὰ κείμενα τῶν συμφωνιῶν, τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Συμφωνίαι τοῦ Λοκάρνο», ὑπογραφέντα τελικῶς ἐν Λονδίνῳ τὴν 1ην Δεκεμβρίου 1925. Αἱ συμφωνίαι αὗται περιλαμβάνουσι: Τὸ πρωτόκολλον, τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτον ἄρθρον, ἀποτελοῦν ὡς εἰρηνικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ ἔννοια τὸ ἀποκληθὲν «πνεῦμα τοῦ Λοκάρνο», ἔχει οὕτω: «Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Γερμανίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας, συνῆλθον ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ἀναζητήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὰ μέσα τῆς προφυλάξεως τῶν ἐθνῶν των ἀπὸ τῆς μάστιγος τοῦ πολέμου καὶ ἀσφαλίσωσι τὸν εἰρηνικὸν διακανονισμὸν παντὸς ζητήματος, οἱασδήποτε φύσεως, ὅπερ ἤθελεν ἐγερθῆ μεταξὺ αὐτῶν». Μετὰ τοῦ πρωτοκόλλου συνάπτονται ἓξ παραρτήματα: α') Τὸ κυρίως σύμφωνον τοῦ Ρήνου, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἡ Γερμανία, τὸ Βέλγιον, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἰταλία ἐγγυῶνται ὁμαδικῶς καὶ ἰδιαιτέρως τὸ ἐδαφικὸν καθεστὼς μεταξὺ Γερμανίας καὶ Γαλλίας, καὶ Γερμανίας καὶ Βελγίου, ὡς διεμορφώθη τοῦτο διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, καὶ ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ προσφύγωσιν εἰς τὸν πόλεμον, πλὴν εἰς περίπτωσιν νομίμου ἀμύνης. β'—ε') Τέσσαρας συνθήκας διαιτησίας μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς τῆς Γερμανίας καὶ ἀφ' ἑτέρου κεχωρισμένως τοῦ Βελγίου, τῆς Γαλλίας, τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας. στ') Ἐπιστολὴν τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας περὶ ἀποδοχῆς τῆς ὑπὸ τῶν Συμμάχων δοθείσης ἑρμηνείας τοῦ ἄρθρ. 16 τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Τὸ δεύτερον μέρος τῶν συμφωνιῶν ἀποτελοῦν αἱ δύο συνθῆκαι ἀμοιβαίας βοηθείας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Πολωνίας, Γαλλίας καὶ Τσεχοσλοβακίας, ἐν περιπτώσει ἀθετήσεως τῶν συμπεφωνημένων ἢ ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας. Αἱ συμφωνίαι, νοούμεναι ὡς ἑνιαῖον σύνολον, διετυπώθησαν κατὰ τρόπον στενῆς προσαρμογῆς πρὸς τὸ σύμφωνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, καὶ δὴ τὰ ἄρθρα 10 καὶ 16 αὐτῶν, καὶ ὡς προπαρασκευὴ πρὸς σύναψιν ὁμοίου παγκοσμίου συμφώνου, ὅπερ ὄντως καὶ ἐπηκολούθησε, τοῦ συμφώνου Κέλλογκ. Ἡ ἔναρξις τῆς ἰσχύος αὐτῶν ἐξηρτήθη ἐκ τῆς εἰσόδου τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, πραγματοποιηθείσης τὴν 6ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1926. Ἡ ἐπιτυχία τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λοκάρνο εἶναι κυρίως ἔργον τῶν τριῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν, τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας, Μπριάν, Τσάμπερλαιν καὶ τοῦ ἀποθανόντος Στρέζεμαν, οἵτινες καὶ διὰ τοῦτο ἐτιμήθησαν διὰ τοῦ βραβείου Νόμπελ τῆς εἰρήνης (βλ. καὶ εἰς λ. *διαιτησία* περὶ τῶν διαφόρων συμφώνων).

[Πρβλ. *K. Baden*, «Der Vertrag von Locarno und die Weltpolitik» εἰς τὸ γερμ. περιοδ. «Archiw fuer Politik und Geschichte» τόμ. 4, 1927).] Θ. Κ.

Λοκατέλλι (Locatelli), ***Ἀντώνιος.*** Ἰταλὸς ἀεροπόρος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1895. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν τολμηροτέρων «ἄσσων» τῆς ἰταλικῆς ἀεροπορίας κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πτῆσιν τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο ἄνωθεν τῆς Βιέννης καὶ τῷ 1925 ἐπεχείρησε τὸ πρῶτον ἀεροπορικὸν ταξίδιον ἀπὸ Εὐρώπης εἰς Ἀμερικὴν ἐπὶ ὑδροπλάνου διὰ τῶν παραλίων τῆς Γροιλανδίας, ὅπου καὶ κατέπεσε, συνεπείᾳ θυέλλης, σωθεὶς ὑπὸ ἀμερικανικοῦ πολεμικοῦ, κατόπιν τριημέρου πάλης τοῦ ὑδροπλάνου του πρὸς τὰ κύματα. Τῷ 1923 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ φασιστικοῦ κόμματος καὶ κατόπιν ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ἰταλικῆς ἀεροπορικῆς ἑταιρείας «Ἀεροεσπρέσσο». Μ. Δ. Β.

— **Λοκατέλλι** (Locatelli), ***Πέτρος.*** Διάσημος βιολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1693 εἰς τὸ Μπέργκαμο καὶ ἀποθανὼν τῷ 1764 εἰς τὸ Ἀμστελλόδαμον. Μαθητὴς τοῦ Κορέλλι εἰς τὴν Ρώμην, ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰ μέρη καὶ κατέληξεν εἰς τὸ Ἀμστελλόδαμον, ὅπου ἔδιδε συνεχῶς κοντσέρτα. Ὁ Λοκατέλλι ἀνέπτυξε τὴν τεχνικὴν τοῦ βιολίου του πρὸς τὴν δεξιοτεχνίαν, προσέφερεν ὅμως καὶ ὑπηρεσίας ὡς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῆς σονάτας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι 12 κοντσέρτα γκρόσσο σονάτες διὰ φλάουτο, 12 κοντσέρτα καὶ 24 καπρίτσια διὰ σόλο βιολίου, ὀρχήστραν ἐγχόρδων καὶ μπάσσο, 6 σονάτες διὰ βιολίον κλπ. Α. Θ.

Λοκάτνα */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Βουνοκορυφὴ* (βλ λ.). Χ. Δ.

Λόκε (Loke) */Σκανδ. Μυθολ./*. Πλάσμα τῆς σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας, μεταξὺ θεοῦ καὶ γίγαντος, ἀποτελοῦν μετὰ τοῦ Ὀδὶν καὶ τοῦ Χένε εἶδος ἱερᾶς τριάδος, προϊσταμένης εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι συγχρόνως δαίμων τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὑπηρετεῖ τοὺς θεούς, οἵτινες δὲν κατορθώνουν νὰ εἶναι ἀνεξάρτητοι αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐρεθίζει αὐτούς. Εἶναι τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, πιστὸς σύντροφος ἀλλὰ καὶ προδότης. Οἱ ἄνθρωποι δὲν τοῦ ἀνεγείρουν βωμούς, διότι δὲν αἰσθάνονται πρὸς αὐτὸν σεβασμόν, ἀλλὰ μόνον φόβον. Παραβάλλεται καὶ πρὸς τὸν Ἐγκέλαδον τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, διότι ὅταν ταράσσεται ἐξ ὀδύνης, ἐκ τοῦ δηλητηρίου τοῦ ὄφεως, σείεται μετ' αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ γῆ. Θ. Κ.

Λόκε, ἢ ***Λόκη*** (Locke), ***Ἰωάννης.*** Ἄγγλος φιλόσοφος (βλ. λ. *Λὸκ* Ἰωάννης).

Λόκερεν (Lokeren) */Γεωγρ./*. Πόλις τοῦ Βελγίου, ἐν τῷ νομῷ τῆς Ἀνατολικῆς Φλάνδρας, παρὰ τὸν ποταμὸν Ντύρμ. Κάτ. 23.386. Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ πόλις κατ' ἐξοχὴν βιομηχανική, ἔχουσα πολυάριθμα ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων, καπνοῦ, μαλλίνων, βαμβακερῶν καὶ λινῶν ὑφασμάτων, ἱστίων κ.τ.λ. καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον σιτηρῶν, δημητριακῶν, ἐλαίου, λίνου κ.τ.λ. Παρ' αὐτὴν ἀνευρέθησαν νομίσματα καὶ ρωμαϊκὰ μετάλλια. Μ. Δ. Β.

Λόκκα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πασᾶ τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 215. Χ. Δ.

Λόκκαρτ (Lockhart), ***Ἰωάννης Γκίμπσον.*** Σκῶτος συγγραφεὺς καὶ ἐκδότης (1794—1854). Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Γλασκώβης καὶ τῆς Ὀξφόρδης, ἐγκαταλείψας ὅμως τὰ νομικὰ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν, δημοσιεύσας σειρὰν ἄρθρων καὶ δύο μυθιστορήματα. Τῷ 1818 ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ σὲρ Οὐῶλτερ Σκώτ, δύο δὲ ἔτη βραδύτερον ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Σοφίαν. Τῷ 1825, ἐγκατασταθεὶς εἰς Λονδῖνον, ἐγένετο διευθυντὴς τῆς «Τριμηνιαίας Ἐπιθεωρήσεως», διατηρήσας τὴν θέσιν μέχρι τοῦ 1854. Τὸ ἔργον ὅπερ τὸν κατέστησε περιώνυμον εἶναι ἡ βιογραφία τοῦ πενθεροῦ του, δημοσιευθεῖσα τῷ 1837—1838. Συνέγραψεν ἐπίσης τοὺς βίους τοῦ Μπέρνς (1828) καὶ τοῦ Ναπολέοντος (1829) καὶ μετέφρασε πλείστας ἀρχαίας ἱσπανικὰς μπαλλάντας (1828). Δ. Σ. Δ.

Λόκκιος (Locke), ***Ἰωάννης.*** Ἄγγλος φιλόσοφος (βλ. λ. *Λὸκ* Ἰωάννης).

Λοκκρουᾶ (Lockroy), ***Στέφανος-Αὔγουστος-Ἐδουάρδος-Ἀντώνιος.*** Γάλλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1838—1913). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς ζωγραφικὴν καὶ ἐξέθεσε πίνακάς τινας εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἔκθεσιν τῶν Παρισίων. Τῷ 1860 μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τοῦ Γαριβάλδη εἰς Σικελίαν· εἶτα ἠκολούθησε τὸν Ρενὰν εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, γράφων εἰς τὸν «Figaro», τὸν «Diable à quatre» καὶ τὸ «Rappel». Διεξῆγε σφοδρὰν πολεμικὴν κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας, ἐτιμωρήθη δὲ διὰ φυλακίσεως καὶ προστίμου δι' ἄρθρα του κατὰ τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Ἐκραγέντος τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, μετὰ τὴν ἀνατρέψασαν τὴν αὐτοκρατορίαν ἐπανάστασιν τῆς 3 Σεπτεμβρίου, ἐγένετο διοικητὴς ἑνὸς τῶν ταγμάτων τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, καὶ τῷ 1871 ἐξελέγη βουλευτής, ταχθεὶς μετὰ τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς. Ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ἐξελέγη ἔκτοτε πολλάκις βουλευτής. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου (1886), παρασκευάσας τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1889. Ἔπειτα ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν εἰς τὸ ὑπουργεῖον Μπουρζουᾶ καὶ εἰς τὸ τοῦ Μπρισσὼν (1898), ὡς καὶ εἰς τὸ τοῦ Ντυπυΐ. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς: «l'île révoltée», «Ahmed le boucher», «Monsieur Moltke et la guerre future», «Six mois rue Royale» κτλ. Θ. Β.

Λόκκυερ (Lockyer), *σὲρ* ***Ἰωσὴφ-Νόρμαν.*** Ἄγγλος ἀστρονόμος (1836—1820). Ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν, κατεγίνετο κατὰ τὰς ὥρας σχολῆς εἰς τὴν ἀστρονομίαν, συντελέσας σημαντικῶς εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης τῶν ἄστρων. Τῷ 1870 διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν βασιλικῆς ἐπιτροπῆς, κατὰ δὲ τὸ 1875 μετετέθη εἰς South Kensington καὶ κατὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ βασιλικοῦ κολλεγίου τῶν ἐπιστημῶν τῷ ἀνετέθη ἡ ἕδρα τῆς ἀστροφυσικῆς καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἡλιοφυσικοῦ ἀστεροσκοπείου. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἡγήθη ὀκτὼ κυβερνητικῶν ἀποστολῶν πρὸς παρατήρησιν τῶν ἐκλείψεων τοῦ Ἡλίου (1870—1905). Ἔκθεσις τῶν παρατηρήσεών του ἐδημοσιεύθη ἐν συγγράμματί του ὑπὸ τὸν τίτλον «Recent and coming eclipses» 1897 καὶ 1900).

Ὁ Λόκκυερ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ἀστρονόμων, οἱ ὁποῖοι κατέγιναν εἰς τὴν φασματοσκοπικὴν παρατήρησιν τοῦ Ἡλίου καὶ τῶν ἀπλανῶν. Εἰσηγηθεὶς τὴν φασματοσκοπικὴν παρατήρησιν τῶν ἡλιακῶν κηλίδων τῷ 1866, ἀνεκοίνωσε μετὰ διετίαν ὅτι αἱ προεξοχαὶ ἀποτελοῦσιν ἀνυψώσεις ἑνὸς στρώματος περὶ τὸν Ἥλιον, ὅπερ ἐκάλεσε χρωμόσφαιραν. Τῷ 1869 ἐφήρμοσεν ἐπιτυχῶς τὴν μέθοδον τοῦ Doppler ἐπὶ τοῦ Ἡλίου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1872 καὶ ἑξῆς ἐπλούτισε σημαντικῶς τὰς ἐπὶ τῆς χημικῆς συστάσεως τοῦ Ἡλίου γνώσεις. Τῷ 1868 ὁ Λόκκυερ ἀνεκάλυψεν ὅλως ἀνεξαρτήτως τοῦ Janssen τὴν φασματοσκοπικὴν μέθοδον παρατηρήσεως τῶν προεξοχῶν τοῦ Ἡλίου, δι' ἧς αὗται εἶναι ἤδη παρατηρήσιμοι ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, ἐνῷ ἄλλοτε ἦσαν ὁραταὶ μόνον κατὰ τὰς ὁλικὰς ἐκλείψεις. Πρὸς ἀνάμνησιν τῆς σπουδαίας ταύτης ἀνακαλύψεως ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἔκοψε τῷ 1872 μετάλλιον, φέρον τὰ ὀνόματα καὶ τὰ πρόσωπα τῶν δύο ἀστρονόμων. Τῇ συνεργασίᾳ τῆς συζύγου του λαίδης Λόκκυερ, ἵδρυσεν ἐν Sidmouth ἀστεροσκοπεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξηκολούθησε τὰς φωτογραφικὰς καὶ φασματοσκοπικὰς παρατηρήσεις του καὶ τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν θάνατόν του ἐκλήθη Norman Lockyer Observatory.

Ὁ Λόκκυερ ἐξελέγη μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου τῷ 1869 καὶ τῷ 1874 ἔλαβε τὸ μετάλλιον τοῦ Rumford. Τῷ 1892—1893 ἐχρημάτισεν ἀντιπρόεδρος τῆς Β. Ἑταιρείας καὶ τῷ 1903 πρόεδρος τῆς Βρεττανικῆς Ἀστρονομικῆς Ἑνώσεως. Τῷ 1869 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ «Nature», ἣν ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ θανάτου του. Πλὴν διαφόρων ἀνακοινώσεων, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Β. Ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, τῆς Β. Ἀστρονομικῆς Ἑταιρείας κτλ., συνέγραψε καὶ διάφορα συγγράμματα, ὧν σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «The chemistry of the Sun» (1887), «The Sun's place in Nature» (1897), «The dawn of astronomy» (1894), «Stonehenge and other British stone monuments astronomically considered» (1906), «Inorganic evolution» (1900) κτλ. Σ. Π.

Λόκλ (Locle) */Γεωγρ./*· βλ. *Λὲ Λόκλ.*

Λόκμαν (Lokman), ἐπιλεγόμενος *ὁ Σοφός.* Μυθολογικὸς μονάρχης τῆς προϊσλαμικῆς Ἀραβίας, ὅστις ὑποτίθεται καὶ συγγραφεὺς συλλογῆς μύθων, γνωστῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ μῦθοι τοῦ Λόκμαν». Ἀναφέρεται, ὅτι ἐγένετο βασιλεὺς τῶν Ἀδιτῶν καὶ ὅτι ὁ Θεὸς τῷ παρεχώρησε ζωὴν ἴσην πρὸς την ζωὴν ἑπτὰ γυπῶν. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ἡ κατασκευὴ τοῦ περιφήμου φράκτου τοῦ Μαρέμπ, δι' οὗ ἡ περιοχὴ τῆς Ὑεμένης ἀπηλλάγη τῆς ἐκ τῶν πλημμυρῶν καταστροφῆς. Ὁ Λόκμαν ἐβασίλευσεν ἐπὶ χίλια ἔτη. Ὑπό τινων ἀναφέρεται ὡς σύγχρονος τοῦ Δαβίδ. Κατά τινας σχολιαστὸς τοῦ Κορανίου, ὁ Λόκμαν ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἰώβ. Ὁ Δέρενμπουργκ ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ὄνομα Λόκμαν εἶναι μετάφρασις τοῦ βιβλικοῦ προφήτου Βαλαάμ. Οἱ ἀποδιδόμενοι εἰς αὐτὸν τεσσαράκοντα καὶ εἷς μῦθοι εἶναι μᾶλλον παραλλαγαὶ τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου καὶ τοῦ Συντίπα τοῦ σοφοῦ, πιστεύεται δὲ σήμερον γενικῶς ὅτι ἐγράφησαν ὑπὸ Χριστιανοῦ. Μ. Ν. Δ.

Λοκμαριακὲρ (Locmariaquer) */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Μορμπιάν. Κάτ. 1 648. Ἔχει ἐνυδρεῖον πρὸς καλλιέργειαν ὀστρέων. Παρ' αὐτὸ ὑπάρχει ἡ μεγαλυτέρα προϊστορικὴ νεκρόπολις τῆς Γαλλίας, περιλαμβάνουσα πέντε μεγαλιθικὰ μνημεῖα, ὧν τὰ δύο εἶναι περίφημα διὰ τὸ μέγεθος τῶν ντολμέν, καλούμενα Ντολὲρ-Μερσὰν καὶ Μανὲ-Λούντ. Τὸ μνημεῖον, τὸ ὁποῖον καλεῖται «Ἡ τράπεζα τῶν Νηρηΐδων», εἶναι κεχωσμένον ὑπὸ τύμβον ὕψους 12 μ., εἰς τὸ ἐσωτερικόν του δὲ ὑπάρχουν σχεδιάσματά τινα ἀναγλύφων. Τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν μνημείων τούτων.

Digitized by Google

ἔχων ὕψος 25 μ., καὶ πλάτος 3—5 μ., ἐθραύσθη εἰς τέσσαρα τεμάχια ὑπὸ κεραυνοῦ κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα. Παρὰ τὸ χωρίον εὑρέθησαν καὶ ρωμαϊκὰ ἐρείπια. Πιστεύεται ὅτι εἶναι ἡ ἀρχαία Dariorigum. Μ. Δ. Β

λοκμᾶς (ὁ)· ἀντὶ *λουκουμᾶς*.

Λὸκ Μπροὺμ (Loch Broom) *[Γεωγρ.]*. Κόλπος τῆς Σκωτίας (βλ. *Βόλσας* κόλπος). Χ. Δ.

λόκο (loco) *[Μουσ.]*. Ὅρος συνήθης ἐν τῇ μουσικῇ συντομογραφίᾳ καὶ σημαίνων ὅτι ἔν τινι συνθέσει οἱ φθόγγοι οἱ σημειούμενοι διὰ τοῦ σημείου 8va καὶ ἐκτελούμενοι συνεπῶς μίαν ὀγδόην ὀξύτερον ἢ βαρύτερον ἐπανέρχονται εἰς τὴν φυσικήν των ὀξύτητα ἀφ' ἧς τεθῇ ἡ λέξις *λόκο* («εἰς τὴν θέσιν»). Γ. Σ.

Λοκόμων (ὁ), ἢ ***Λουκούμων***. Ὁ ἐξελληνισθεὶς ἐτρουσκικὸς τίτλος *lucumo*, ὁ ὁποῖος σημαίνει, κατὰ τὸν Servius, βασιλέα ἢ ἀρχηγόν. Τὸν τίτλον τοῦτον ἔφερεν ὁ ἀρχηγὸς ἑκάστης τῶν δώδεκα πόλεων, αἵτινες ἀπήρτιζον τὴν ἐτρουσκικὴν ὁμοσπονδίαν, ὡς καὶ οἱ δώδεκα ἀρχηγοί, οἵτινες εἶχον τὴν ὑπάτην ἐξουσίαν ἐν τῇ ὁμοσπόνδῳ ἐκείνῃ πολιτείᾳ. Οἱ λοκόμωνες οὗτοι εἶχον πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν συνάμα ἐξουσίαν. Ὁ Τίτος Λίβιος λέγει ὅτι οἱ λοκόμωνες συνῆπτον συμμαχίας μετὰ τῆς Ρώμης καὶ ἀνελάμβανον πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Ὁ Censorius ἀναφέρει ὅτι οἱ ἄρχοντες οὗτοι ἦσαν καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς θρησκευτικῆς πειθαρχίας, αὐτοὶ δεχθέντες τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ δαίμονος Τάγκτος καὶ καταγράψαντες αὐτὰς εἰς βιβλία. Τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγεταί τις λοκόμων ἦτο προνόμιον τῶν ἀριστοκρατικῶν τάξεων. Ὁ Fustel de Coulanges φρονεῖ ὅτι αἱ οἰκογένειαι τῶν λοκόμων ἦσαν ὅ,τι εἶναι τὰ γένη ἐν Ἑλλάδι καὶ τὰ gentes ἐν Ρώμῃ, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἀντιθέτως μὲ τὰ κρατοῦντα ἐν Ἑλλάδι καὶ Ρώμῃ, ἡ γυνὴ ἐν τῇ ἐτρουσκικῇ ταύτῃ ἀριστοκρατίᾳ κατεῖχεν ἰσαξίαν τῷ ἀνδρὶ θέσιν. Β. Δ. Θ.

Λοκόριτον (Locoritum) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Μοίνου ποταμοῦ (νῦν Main). Ταυτίζεται μὲ τὴν σημερινὴν Lohr. Α. Θ. Σ.

Λοκότζα (Lokodja, Lokoja, Lokodsha) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας τῆς Νιγηρίας ἐν τῇ Δυτικῇ Ἀφρικῇ, παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Μπενουὲ καὶ Νίγηρος, εἰς ἀπόστασιν 480 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Πάττα. Κάτ. 6.000. Ἱδρύθη τῷ 1865 ὑπὸ τοῦ Μπάλκι καὶ εἶναι σημαντικὸς ἐμπορικὸς σταθμὸς καὶ ἕδρα Ἄγγλου στρατιωτικοῦ διοικητοῦ. Ἔχει καλὸν ποτάμιον λιμένα, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἄλλοτε ζωηρὰν κίνησιν. Μ. Δ. Β.

Λοκούστα (Lucusta). Περιβόητος Ρωμαία φαρμακὶς (βλ. *Λουκούστα*).

Λόκπορτ (Lockport) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης, πρωτεύουσα τῆς κομητείας Νιαγάρα. Κάτοικοι 22.000. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ πλείστων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, εἶναι δὲ κέντρον ὑδροφρακτῶν λειτουργούντων δι' ἠλεκτρισμοῦ, παρεχομένου ὑπὸ τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων. Ἔχει ἐμπόριον σιτηρῶν, ὀπωρῶν καὶ ὑφαντουργεῖα, σιδηρουργεῖα κλπ. Δ. Σ. Δ.

Λόκρας *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΝΔ. Κορσικῆς, ἐκβάλλων παρὰ τὴν πόλιν Παῦκα (νῦν Porto-Polo). Σήμερον καλεῖται *Ταράβο* (Taravo). Α. Θ. Σ.

λοκρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Λοκρούς, ὁ τῶν Λοκρῶν: «λοκρικαὶ πόλεις», «λοκρικὸς θεσμός».

—λοκρικὴ *διάλεκτος*. Καλοῦμεν οὕτω τὴν διάλεκτον, ἡ ὁποία ἐλαλεῖτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τῶν Λοκρῶν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι διεκρίνοντο εἰς ἀνατολικοὺς («ἠοίους») Λοκροὺς (συμπεριλαμβάνοντας τοὺς Ὀπουντίους καὶ τοὺς Ἐπικνημιδίους Λοκρούς) καὶ εἰς δυτικοὺς («ἑσπερίους» ἢ «προσεσπερίους» ἢ ἄλλως Ὀζόλας καλουμένους Λοκρούς, διὰ τοῦτο καὶ ἡ διάλεκτος αὐτῶν διακρίνεται εἰς *ἀνατολικὴν* καὶ εἰς *δυτικὴν Λοκρικήν*. Ἀμφότεραι μᾶς εἶναι γνωσταὶ ἐκ τοῦ μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντος ἐπιγραφικοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Dittenberger (Inscriptiones Graeciae Septentrionalis Pars I. Inscriptiones Phocidis, Locridis, Aetoliae, Acarnaniae, Insularum maris Ionii. Berolini 1897, IG. IX, I ἀριθ. 234—395). Καὶ τῆς μὲν ἀνατολικῆς Λοκρικῆς τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ εἶναι: 1) ἡ (κατὰ τὰς αἰολικὰς διαλέκτους) δοτικὴ πληθυντικὴ εἰς *—εσσι* (ἥτις χαρακτηρίζει καὶ τὴν γειτονικὴν φωκικὴν διάλεκτον): Κεφαλλάνεσσι, χρημάτεσσι· 2) τὰ ἀπαρέμφατα εἰς *—εν*: ἀναγράφεν = ἀναγράφειν· 3) τὰ πατρωνυμικὰ ὀνόματα τὰ (κατὰ τὸ αἰολικὸν ἔθος) προσδιορίζοντα τὰ κύρια ὀνόματα προσώπων: Δαναΐς Νικοτελεία (=θυγάτηρ τοῦ Νικοτέλους) κλ.· 4) ἡ πρόθεσις *κατὰ* μετὰ γενικῆς πρὸς δήλωσιν τοῦ «συμφώνως πρὸς....» (δηλαδὴ ἀντὶ τῆς *κατὰ* μετ' αἰτιατικῆς): καθ' ὧν=καθ' ἅ. Τῆς δὲ δυτικῆς Λοκρικῆς ἄξια λόγου γνωρίσματα εἶναι: 1) ἡ κατ' ἐπίδρασιν τῶν δευτεροκλίτων δοτικὴ πληθυντικὴ τῶν τριτοκλίτων εἰς *—οις* (ἥτις, ὡς γνωστόν, ἀπετέλει ἓν ἐκ τῶν ἁδροτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς ὁμάδος τῶν βορειοδυτικῶν διαλέκτων): πάντοις, μειόνοις κλπ. ἀντὶ πᾶσι, μείοσι κ.ο.κ. 2) τὸ ἐπίθετον *διπλειός*=διπλοῦς· 3) ἡ ἀφομοίωσις τοῦ τελικοῦ συμφώνου τῆς προθέσεως *ἐκ* πρὸς πᾶν σχεδὸν σύμφωνον τῆς ἑπομένης λέξεως: ἐ(δ) δάμω=ἐκ δήμου, ἐ(θ) θαλάσσας=ἐκ θαλάσσης, ἐ(λ) λιμένος=ἐκ λιμένος, ἐ(ν) Ναυπάκτω=ἐκ Ναυπάκτου, ἐ(τ) τᾶς=ἐκ τᾶς (τῆς) κ. ο. κ. καὶ 4) ἡ ὁμοίως πρὸς τὴν ἐν ἀνατολικῇ Λοκρικῇ σύνταξις τῆς προθέσεως *κατὰ* μετὰ γενικῆς πρὸς δήλωσιν τοῦ διὰ τῆς *κατὰ* μετ' αἰτιατικῆς δηλουμένου: κα(τ) τῶνδε=κατὰ τάδε, κα(τ) τᾶς συμβολᾶς=κατὰ τὴν συμβολήν, κατὰ τὴν συνθήκην κλ.

[Πρβλ. *Fr. Bechtel*, Die griechische Dialekte (II Berlin 1923).] Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Λοκρῖνος *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Κολπίζουσα λιμνοθάλασσα κατὰ τὰς Βαίας τῆς Καμπανίας, χωριζομένη ἀπὸ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης διὰ τῆς παρεμβολῆς προσχωματικοῦ βέλους, μῆκος ἔχοντος ὀκταστάδιον, εὖρος δὲ ὅσον πλατεῖα ὁδὸς ἁμαξιτός. Ἐμυθολογεῖτο δὲ περὶ τῆς χωματώδους ταύτης λωρίδος ὅτι ὑπῆρξεν ἔργον τοῦ Ἡρακλέους, ὅπως διαπεράσῃ τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν τοῦ Γηρυόνου, ἃς εἶχε συναποκομίσει ἐξ Ἰβηρίας. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὰς ἀπὸ τοῦ πελάγους ἐπιφορὰς τὸ κῦμα ὑπερεκάλυπτεν αὐτό, δυσχεραινομένης τῆς πεζῆ διαβάσεως, ηὐξήθη τὸ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ὕψος του διὰ προσχωματώσεων γενομένων ἐπὶ Ἀγρίππα, διελθούσης δι' αὐτοῦ τῆς ἀπὸ Ποτιόλων (τανῦν Ποτζουόλι) πρὸς Βαίας (ταν. Μπάϊα) ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, τῆς καλουμένης Ἡρακλείας. Εἰς τὰς ἀνωτέρω εἰδήσεις του προσθέτει ὁ Στράβων (Ε, 245 Teubner. *Διοδ. Σικελ.* Δ, κβ′) ὅτι διεκόπτετο μὲν τὸ βέλος ὑπὸ στομάτων, πλὴν ἡ λιμνοθάλασσα δὲν ἦτο πλωτὴ παρὰ μόνον εἰς λέμβους εἰσπλεούσας πρὸς ἁλιείαν τῶν ἐν αὐτῇ ἀφθονούντων ὀστρέων, πάντως δὲ «ἐνορμίσασθαι ἄχρηστος». Ἀντιθέτως Δίων ὁ Κάσσιος (48,50) περιγράφων τὰ ἔργα τοῦ Ἀγρίππα, ἑνώσαντος τὴν Ἄορνον πρὸς τὸν Λοκρῖνον κόλπον, τονίζει ὅτι ἐκεῖνος «λιμένας ναυλοχωτάτους ἀπέδειξε», τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἥτις ἐσύγχυσε τοὺς μελετητὰς (Geogr. de Strabon ἔκδ. 1809, III 261,1), ὀφειλομένης εἰς τὸ ὅτι ὁ μὲν Στράβων εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὴν φυσικὴν διαμόρφωσιν, ὁ δὲ Δίων τὰ τεχνικὰ ἔργα τοῦ Ἀγρίππα, τὰ ἀποτελέσαντα τὸν Portus Julius, ὃν μεσοῦντος τοῦ ΙΣΤ′ μ. Χ αἰῶνος κατέχωσαν κατολισθήσεις ἀπὸ τοῦ ὄρους Μόντε Νουόβο. Ἡ λιμνοθάλασσα αὕτη, ἣν ὁ μὲν Ἀρτεμίδωρος συνέχεε πρὸς τὴν *Ἄορνον*, ἄλλοι δὲ τὴν ὑπελάμβανον ὡς τὴν *Ἀχερουσίαν λίμνην (Στράβ. αὐτόθι)*, εἶναι ἡ σύγχρονος *Λάγκο Λουκρῖνο* (Lago Lucrino, πλάτ. 40°49′ Β, μῆκ. 14°05′ Ἀν., χάρτ. ὀγγλ. 1400: Pozzuoli bay), 1 χιλ. ΝΔ. τοῦ προμνησθέντος ὄρους, ὑπάρχοντος ἡφαιστείου. Σῴζονται δὲ ἴχνη τῆς διώρυγος, ἥτις τὴν ἥνωνέ ποτε πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἄορνον, τὴν σύγχρονον Λάγκο Ἀβέρνο. Σ. Ε. Λ.

λόκριος *τρόπος* *['Αρχ. Μουσ.]*· βλ. *λοκριστί*.

Λοκρὶς *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται δύο χῶραι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐξ ὧν ἡ μία κεῖται πρὸς τὰ παράλια τοῦ βορείου Εὐβοϊκοῦ καὶ Μαλιακοῦ κόλπου, ἡ δ' ἑτέρα πρὸς τὰ τοῦ Κορινθιακοῦ. Αἱ δύο αὗται χῶραι ἐχωρίζοντο ἀπ' ἀλλήλων ὑπὸ τῆς Δωρίδος καὶ τῆς Φωκίδος, ὠνομάζοντο δὲ ἡ μὲν πρὸς τὸν Εὐβοϊκὸν *Ἑῴα Λοκρὶς* (Ἀνατολική) ἢ ἁπλῶς *Λοκρίς*, ἡ δὲ πρὸς τὸν Κορινθιακὸν *Ἑσπερία Λοκρὶς* (Δυτική).

Ἑῴα Λοκρίς. Ἀποτελεῖται ἐκ στενῆς καὶ ἐπιμήκους χώρας, διηκούσης κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τοῦ βορείου Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν μέχρι τῶν καταβοθρῶν τῆς Κωπαΐδος μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ. καὶ χωριζομένης πρὸς Δ. ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ Βοιωτικοῦ Πτῴου πρὸς Ν. μέχρι τῶν ἀνατολικωτέρων κλιτύων τῆς Οἴτης πρὸς Β. Τὰ ὄρη ταῦτα, ὧν πολλὰ χωροῦσιν ἐντὸς τοῦ λοκρικοῦ ἐδάφους, εἶναι τὰ ἑξῆς ἀπὸ βορρᾶ: *Καλλίδρομον* (νῦν *Σαρώματα*), *Φρίκιον*, *Κνημίς*, *Ρόδα* καὶ *Χλωμός*. Ἡ Ἑῴα Λοκρὶς κατῳκεῖτο ὑπὸ δύο λοκρικῶν φυλῶν, τῶν *Ὀπουντίων Λοκρῶν*, οἰκούντων τὸ νότιον τμῆμα τῆς χώρας (*Ὀπουντίαν Λοκρίδα*), οἱ ὁποῖοι ὠνομάσθησαν οὕτως ἐκ τῆς μητροπόλεως αὐτῶν Ὀποῦντος, καὶ τῶν *Ἐπικνημιδίων* ἢ *Ὑποκνημιδίων Λοκρῶν*, οἰκούντων τὸ βόρειον τμῆμα τὸ πρὸς Β. τοῦ ὄρους Κνημίς, ἐξ ἧς ἔλαβον τὸ ὄνομα. Τὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς χώρας ἀποτελεῖ ἡ κοιλὰς τῆς *Λαρύμνης* (νῦν *Κεφαλάρι*), ἔχουσα μεγάλας πηγάς, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα ρέουσι πρὸς τὰς καταβόθρας τῆς Κωπαΐδος. Πρὸς Β. τῆς Λαρύμνης σχηματίζεται ἀκρωτήριον, ἄγνωστον πῶς ὀνομαζόμενον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, γνωστὸν δὲ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀετολίμνη*. Παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο καὶ ἐγγὺς τοῦ σημερινοῦ χωρίου Μαρτῖνον ἔκειτο πόλις ὀνομαζομένη *Βουμελιτταία* ἐκ τῶν πολλῶν ἐν αὐτῇ μελισσῶν. Ἡ πόλις αὕτη ἤκμαζε μέχρι τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ὁπότε κέντρον τῆς περιοχῆς κατέστη ἡ Λάρυμνα. Βορειοδυτικῶς τοῦ Μαρτίνου καὶ ἐγγὺς τῶν σημερινῶν χωρίων Μάζι καὶ Μαλεσίνα, παρὰ τὰς θέσεις Χιλιαδοῦ καὶ Προσκηνᾶ, σῴζονται τὰ ἐρείπια δύο ἀρχαίων συνοικισμῶν, τῆς *Κορσείας* πιθανῶς καὶ τῆς *Κυρτώνης*, ἥτις κατ' ἄλλους τοποθετεῖται παρὰ τὴν σημερινὴν *Κολάκαν*. Βορειοδυτικώτερον τοῦ Προσκηνᾶ ἀνοίγεται ὁ ἀναπεπταμένος *Ὀπούντιος κόλπος*, τμῆμα τοῦ βορείου Εὐβοϊκοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ βάθος ἐκτείνεται μικρά, ἄγονος καὶ ξηρὰ πεδιάς, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ *Πλατανίου* (νῦν *Ραβένικο* ποταμοῦ. Τὸν κόλπον τοῦτον περικλείουσι δύο χθαμαλὰ ἀκρωτήρια, ὀνομαζόμενα σήμερον τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου* (πρὸς Α) καὶ τῆς *Ἀρκίτσης* (πρὸς ΒΔ.), εἰς τὸ μέσον δ' αὐτοῦ κεῖται σήμερον ἡ μικρὰ νησὶς *Γαϊδουρονήσι*, ἡ ὁποία συνείχετο ἄλλοτε μετὰ τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας, ἀποχωρισθεῖσα διὰ καθιζήσεως, καὶ διῄρει τὸν Ὀπούντιον κόλπον εἰς δύο τμήματα. Τούτων τὸ μὲν ἀνατολικόν, φημιζόμενον ὡς ἰχθυοτρόφον, ἀνῆκεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως *Ἁλαί*, ἐκτισμένης ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας αὐτοῦ, τὸ δὲ δυτικόν, περιλαμβάνον καὶ τὴν μικρὰν νῆσον *Ἀταλάντην*, ἀνῆκεν εἰς τὸν Ὀποῦντα. Τὴν θέσιν τῆς πόλεως Ἁλαὶ ἀνέσκαψαν αἱ Ἀμερικανίδες Walker καὶ Goldman (Amer. jour. arch. XIX, 418 ff.), ἀνεῦρον δὲ αὐτόθι δωρικοῦ ρυθμοῦ ναόν, τείχη τοῦ ΣΤ′ καὶ Ε′ αἰῶνος π. Χ., ἐπιγραφάς, ἀγγεῖα βιωτικὰ καὶ νεκρόπολιν, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ ΣΓ′ μ. Χ. αἰῶνος ἐχρησίμευεν ὡς ἐκκλησία· ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι ἡ πόλις ἐσῴζετο καὶ ἤκμαζε κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ὁ Ὀποῦς, μητρόπολις τῶν Λοκρῶν, ἔκειτο ἐντὸς ἐκτεταμένης καὶ εὐφόρου πεδιάδος, τοῦ *Καλλιάρου πεδίου* τῶν ἀρχαίων, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρίσκοντο ἐπίσης ἡ *Νάρυξ*, ἧς τὴν θέσιν κατέχει ἡ σημερινὴ κωμόπολις *Ἀταλάντη*, καὶ ὁ *Κῦνος* (νῦν *Λιβανάτες*), χρησιμεύουσα κατὰ τὸν Στράβωνα ὡς ἐπίνειον τοῦ Ὀποῦντος. Καθ' ὅλην τὴν πεδιάδα τῆς Ἀταλάντης (Καλλιάρου) ἀνευρέθησαν ἐγκατεσπαρμένα λείψανα ἀκροπόλεων καὶ ἐρείπια συνοικισμῶν. Εἰς τὸ χωρίον *Ἅγιος Νικόλαος* σῴζονται δύο κίονες καὶ κορινθιακὸν κιονόκρανον, πρὸς τὴν πλευρὰν δὲ τῆς

Digitized by Google

θαλάσσης περιτείχισμα πόλεως· πρὸς Ν., παρὰ τὸ ὄρος *Χλωμός*, παλαιὸν φρούριον ἀνῆκον πιθανῶς εἰς τὴν πόλιν *Κυρτώνην*, τοποθετουμένην παρὰ τὴν σημερινὴν Κολάκαν, ὅπου ἀνευρέθησαν ἐρείπια Παρὰ τὴν σημερινὴν *Νέαν Πέλλαν* (πρὸς Β.) σώζεται τεῖχος παλαιόν, ἀνασκαφὲν ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς. Ἐγγὺς τῆς σημερινῆς *Σκάλας τῆς Ἀταλάντης* καὶ εἰς μικρὸν ἐντὸς τῆς θαλάσσης βάθος διακρίνονται εὐκρινῶς αἱ βάσεις βυζαντινοῦ ναοῦ, ἐντεῦθεν δὲ συνάγεται ὅτι ἔκειτο ἐκεῖ βυζαντινὸς συνοικισμός. Τέλος, πρὸς Δ τῆς σημερινῆς Ἀρκίτσης ἐρείπια τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων μαρτυροῦσι τὴν ὕπαρξιν πόλεως. Βορειοδυτικῶς τῆς πεδιάδος καὶ ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ βορείου Εὐβοϊκοῦ κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς *Ἀλόπης*, πρὸς Δ. δ᾽ αὐτῆς ἀνοίγεται ὁ κόλπος τοῦ *Ἁγίου Κωνσταντίνου*, παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ πόλις *Δαφνοῦς*, ἐκτισμένη ἐπὶ βραχώδους ὑψώματος· τὸ πρὸς Ν. τῆς Δαφνοῦντος καὶ τοῦ κόλπου τμῆμα τῆς χώρας ἀνῆκε μέχρι τοῦ 346 π. Χ. εἰς τὴν χώραν τῆς Φωκίδος, ἡ ὁποία συνορεύει μετὰ τῆς Λοκρίδος πρὸς ΝΔ. Δεξιὰ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου συναντῶμεν ἀκρωτήριον, καλούμενον σήμερον *Βουβάλι*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τοποθετεῖται ἡ ἀρχαία πόλις *Κνημῖδες*, κειμένη κάτωθι τοῦ ὄρους Κνημίς. Πρὸς Δ. τοῦ ὄρους τούτου κεῖται ἡ εὐρεῖα καὶ εὔφορος πεδιὰς τοῦ *Βοαγρίου*, διασχιζομένη ὑπὸ ὁμωνύμου ποταμοῦ, ἐξ οὗ ἔλαβε τὸ ὄνομα· καὶ εἰς μὲν τὸ πρὸς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην τμῆμα ἔκειτο ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις *Θρόνιον*, τοποθετουμένη ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ λοφίσκου *Πικράκι*, εἰς δὲ τὸ πρὸς τὴν ἀριστερὰν ἡ *Σκάρφεια*, ἐγγὺς καὶ πρὸς Ν. τῆς σημερινῆς κωμοπόλεως *Μώλου*. Παρὰ τὸν ροῦν τοῦ Βοαγρίου ἔκειτο τέμενος τοῦ Ἄρεως, *Ἄρεια* καλούμενον, πρὸς τὰς πηγὰς δὲ αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸ χωρίον *Ρεγγίνι* ἢ *Ρηγίνι* ἔνθα ἀνευρέθησαν ἀρχαῖα λείψανα, ἡ πόλις *Τάρφη* Ἄλλαι ἀρχαῖαι πόλεις, τοποθετούμεναι περὶ τὴν πεδιάδα ταύτην, εἶναι ἡ *Βῆσσα*, παρὰ τὸ χωρίον *Καρυά*, αἱ *Αὐγειαί*, πατρὶς τοῦ ποιητοῦ τοῦ δελφικοῦ παιᾶνος Φιλοδήμου, καὶ αἱ *Φαρύγαι*. Τῶν τελευταίων δύο ἡ ἀκριβὴς θέσις δὲν εἶναι γνωστή, ἔκειντο ὅμως αὗται ἐγγὺς τῆς Σκαρφείας. Χωροῦντες πρὸς Δ. συναντῶμεν τὰς *Θερμοπύλας*, πρὸ αὐτῶν δὲ καὶ παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Μενδενίτσα*, ὅπου ἀνευρέθησαν ἐρείπια τείχους, τοποθετεῖται ὁ ἄλλος *Ὀποῦς*, ἄσχετος πρὸς τὸν προηγούμενον. Παρὰ τὰς Θερμοπύλας μνημονεύεται βράχος φέρων τὸ ὄνομα *Μελάμπυγος* ἢ *Κερκώπων ἕδραι*, ὡς καὶ ἡ πόλις *Νίκαια*, 30 στάδια ἀπ᾽ αὐτῶν ἀπέχουσα, τοποθετουμένη δὲ παρὰ τὸ χωρίον *Δρακοσπηλιά*. Τέλος παρὰ τὸ χωρίον *Ἁγία Τριὰς* τοποθετεῖται ἡ ἐσχάτη πρὸς Δ. λοκρικὴ πόλις *Ἀλπηνοί*, ἧς ὁ ἀρχαῖος λιμὴν διακρίνεται ἐντὸς τοῦ ἕλους.

Ἑσπερία Λοκρίς. Ἐν αὐτῇ κατῴκουν οἱ *Ἑσπέριοι* ἢ *Ὀζόλαι Λοκροί*, ὀνομασθέντες οὕτως ἀπό τινος δυσώδους ὕδατος ἀναβλύζοντος ἀπὸ τῆς ρίζης λόφου τινὸς καλουμένου *Ταφιασσοῦ*, ἐν τῷ ὁποίῳ κατὰ τὸν Στράβωνα ἦσαν οἱ τάφοι τοῦ Νέσσου καὶ τῶν ἄλλων Κενταύρων Ἡ χώρα αὕτη βρέχεται πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρουσιάζει παραλίαν διήκουσαν ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀντιρρίου μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Ἰτέας. Τὰ χερσαῖα ὅρια αὐτῆς καθορίζει πρὸς Α. νοητὴ γραμμή, βαίνουσα πρὸς Β. ἀπὸ τῆς σημερινῆς *Ἰτέας* μέχρι τοῦ *Παρνασσοῦ* καὶ διερχομένη μεταξὺ *Ἀμφίσσης* καὶ *Δελφῶν*. Κατὰ τὸ νοτιώτερον αὐτῆς τμῆμα ἀκολουθεῖ αὕτη τὸν κάτω ροῦν τοῦ ποταμοῦ *Ὑλαίθου*. Ἀπὸ τῆς σημερινῆς *Τοπόλιας* ἡ γραμμὴ στρέφεται πρὸς Δ., ἀκολουθεῖ τὸ ὄρος *Ἀσέληνον (Γκιώνα)*, τὸ ὁποῖον διαγράφει τὰ βορειότερα σύνορα τῆς χώρας, στρέφει εἶτα πρὸς Ν., ἀπαντᾷ τὸν παραπόταμον τοῦ *Δάφνου*, *Παραδεισορρευμα*, λαμβάνει ἐπὶ μακρὸν κατεύθυνσιν πρὸς Δ., διερχομένη παραλλήλως σχεδὸν πρὸς τὸν μέσον ροῦν τοῦ Δάφνου διὰ τῶν κορυφῶν *Τρίκορφο* καὶ *Βίγλα*, τέμνει εἶτα τὸν Δάφνον, φθάνει μέχρι τοῦ ὄρους *Ρήγανι* καὶ καταλήγει πρὸς Δ. τοῦ Ἀντιρρίου καὶ παρὰ τὸ ὄρος *Ταφιασσὸς* εἰς τὸν Κορινθιακόν. Τὰ χερσαῖα ταῦτα ὅρια τῆς Ἑσπερίας Λοκρίδος δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐξηκριβωμένα, ἐκτὸς τῶν πρὸς Α, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται ἐν ἐπιγραφῇ. Σπουδαιότερα τῶν ὀρέων τῆς χώρας ταύτης εἶναι ὁ Παρνασσὸς πρὸς Α., τὸ Ἀσέληνον (Γκιώνα) πρὸς Β, τὰ Βαρδούσια ἐπίσης πρὸς Β. καὶ ὁ Ταφιασσὸς καὶ Ρήγανι πρὸς Δ., ἐκ δὲ τῶν ποταμῶν ὁ Δάφνος, οὗτινος μόνον ὁ κάτω ροῦς διασχίζει τὴν Λοκρίδα. ὁ *Ὕλαιθος* πρὸς Α. καί τινες μικρότεροι ρύακες, ἐν οἷς ὁ *Ὄζων*, πιθανῶς τὸ σημερινὸν *ποτάμι τῆς Βιτρινίτσας*. Αἱ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Λοκρίδι πόλεις εἶναι αἱ ἑξῆς: *Χάλαιον*, κειμένη παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ *Κρισαίου* κόλπου (τῆς σημερινῆς Ἰτέας) καὶ πρὸς Β.ΒΔ. αὐτῆς ἡ *Ἄμφισσα*, ἐπισημοτέρα πασῶν, μετ᾽ αὐτὴν δὲ πρὸς Β. ἡ *Μυονία*. Ἐπίσης πρὸς Ν. τῆς *Ἀμφίσσης* εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ *Προφήτης Ἠλίας* σῴζονται ἐρείπια τειχῶν τοῦ Δ′ π. Χ. αἰῶνος, 3 – 4 μέτρων ὕψους, καὶ λείψανα ναοῦ, ὑποτίθεται δὲ ὅτι πρόκειται περὶ τῆς θέσεως τῶν πόλεων *Τριταίας* ἢ *Ἀλόπης*. Τέλος ἄλλαι πόλεις εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς χώρας καὶ ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ Παρνασσοῦ κείμεναι ἦσαν οἱ *Ἰπνεῖς*, οἱ *Ἡσσιοὶ* καὶ οἱ *Μεσσάπιοι*. Παραπλέοντες μετὰ τὸ Χάλαιον τὴν παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ, μὲ κατεύθυνσιν ἐξ Α. πρὸς Δ., ἀπαντῶμεν τὴν *Οἰάνθειαν*, ἐγγὺς τοῦ σημερινοῦ *Γαλαξειδίου*, ἧς σῴζονται μυκηναϊκὰ ἐρείπια, μετ᾽ αὐτὴν δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφερομένην *Φαιστόν*, κειμένην παρὰ τὴν σημερινὴν τοποθεσίαν *Μάρμαρα* πρὸς Β. τοῦ Βιδαβίου. Μεσογειότερον καὶ παρὰ τὴν σημερινὴν *Κάτω Κίσσελην* ἀνευρέθησαν ἐρείπια ἀξιόλογα ἀγνώστου πόλεως, βορειότερον δ᾽ ἔτι ἐπὶ λόφου παρὰ τὸ χωρίον Κίσσελη κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως *Φύσκου* καὶ παρὰ τὸ φύσει ὀχυρὸν *Παλαιόκαστρον* κυκλώπεια τείχη Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ σπουδαίαν, ὡς φαίνεται, ἐπιρροὴν ἤσκησεν ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμός, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν μυκηναϊκῆς ἐποχῆς μνημείων, τὰ ὁποῖα σῴζονται πολλαχοῦ. Μετὰ τὴν Φαιστὸν ἀπαντῶμεν τὴν *Τολοφῶνα* (νῦν *Βιτρινίτσαν*), πρωτεύουσαν τῆς περιοχῆς πόλιν κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν καὶ μετ᾽ αὐτὴν τὴν *Ἀντικύραν*, ἔναντι τῆς νησῖδος τῆς γνωστῆς σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Τριζόνια*, ἐφ᾽ ἧς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔκειτο ἡ *Κύρα*. Τὸν πλοῦτον τῆς Τολοφῶνος μαρτυροῦσιν, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ καὶ τοῖς πέριξ ἀνευρεθέντων ἀρχαιολογικῶν μνημείων, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ὁ καὶ μέχρι σήμερον σῳζόμενος μῦθος, καθ᾽ ὃν ἡ ὑπάρχουσα ἐκεῖ πόλις ἠρίθμει 20 μυριάδας κατοίκων. Μεσογείως παρὰ τὸν *Ἅγιον Νικόλαον* τοποθετοῦσι τὴν *Ἀπολλωνίαν*. Πέραν τῆς Ἀντικύρας, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ, ἀπαντῶμεν τὰς πόλεις *Ἐρυθράς*, ἐπίνειον τοῦ ἐγγὺς κειμένου *Εὐπαλίου*, καὶ *Οἰνεῶνα*, παρὰ τὸ χωρίον *Μαγοῦλα*. Τέλος, παρὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Δάφνου, ὑπῆρχε Ἀσκληπιεῖον καὶ ἡ πόλις *Βοῦττος* παρ᾽ αὐτό. Πέραν τοῦ Δάφνου καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ὁμωνύμου σημερινῆς πόλεως ἔκειτο ὁ λιμὴν τῆς *Ναυπάκτου* καὶ πρὸς Δ. αὐτῆς τὸ *Μολύκρειον*, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκε τὸ ἀκρωτήριον *Ἀντίρριον*. Πρὸς ΒΔ. αὐτοῦ, ὑπεράνω τοῦ *Μαμάκου*, τοποθετεῖται ἡ *Μακυνία*. Ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑσπερίας Λοκρίδος ἀναφέρονται ὁ *Αἶνος*, ὁ *Καλάμισος* καὶ ἡ *Ποτιδανία*, ἐξ ὧν ἡ τελευταία τοποθετεῖται πρὸς Β. τοῦ χωρίου *Ὀμὲρ-Ἐφέντη* Ἡ πόλις αὕτη ἡνώθη ἀπὸ τοῦ Ε′ π. Χ. αἰῶνος μετὰ τῆς Αἰτωλίας.

Ν. Ι. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

— (*Γεωλογ.*) Α′) Τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Λοκρίδος, ἡ *Ὀπουντία Λοκρίς*, εἶναι κυρίως ὀρεινὴ χώρα, καταλαμβανομένη ὑπὸ ὀρέων ἀποτελούντων τὸ μέγιστον τμῆμα τῆς σφηνοειδοῦς ρηξιγενοῦς προεξοχῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς Οἴτης ἐκπροβάλλει μὲ διεύθυνσιν ΒΔ—ΝΑ. μεταξὺ τῆς ἐγκατακρημνισιγενοῦς τάφρου τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου (πορθμὸς Ἀταλάντης) καὶ τῆς τάφρου τῆς Κωπαΐδος. Ἀπὸ τῆς Οἴτης χωρίζεται ἡ ὁμὰς τῶν ὀρέων τῆς Λοκρίδος διὰ τοῦ βυθίσματος τοῦ Μπράλου. Τὰ κυριώτερα ὄρη τῆς ὁμάδος εἶναι τὸ *Καλλίδρομον* (νῦν *Σαρώματα*), τὰ *Ἐπικνημίδια* καὶ ὁ *Χλωμός*. Γενικῶς τὰ ὄρη τῆς Λοκρίδος δεικνύουν σαφέστατα τὴν κατὰ τεμάχη τεκτονικὴν διάταξίν των. Εἰς τὴν κατασκευὴν δὲ αὐτῶν λαμβάνουσι μέρος πετρώματα τῶν ἀκολούθων διαπλάσεων: 1) Παχεῖς, ἀνοικτόχρωμοι λευκόφαιοι *δολομῖται*, φέροντες ἀπολιθωμένας *γυροπορέλλας* καὶ *μεγαλόδοντας*. Ἀποτελοῦν τὸ ὑπόβαθρον τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν στρωμάτων καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν ἀνωτέραν τριάσιον ὑποδιάπλασιν τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Παρὰ τὴν Ἀταλάντην ἐμφανίζονται πιθανῶς ἀρχαιότερα ἐκρηξιγενῆ πετρώματα 2) *Ἀσβεστόλιθοι* σκοτεινόφαιοι μέχρι μέλανες, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰς στρώματα τεταγμένοι, πάχους 300—400 μ. Οἱ ἀσβεστόλιθοι οὗτοι φέρουν κατὰ μὲν τὴν βάσιν των ἀπολιθωμένους *μεγαλόδοντας*, κατὰ δὲ τὸ ἀνώτερον τμῆμά των *κοράλλια* (*λοβσενιπόρα* ἢ *κλαδοκορόψις mirabilis*, *θηκοσμιλίαι*, *θαμναστραῖαι*, *χαιτετίδαι*, κλπ.). Οἱ ἀσβεστόλιθοι οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὴν ἀνωτέραν τριάσιον ἢ τὴν κατωτέραν λιάσιον μέχρι καὶ τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. 3) Ὑπεράνω τῶν σκοτεινοχρώμων, κυρίως ἰουρασικῶν, ἀσβεστολιθικῶν μαζῶν, ἀκολουθεῖ ἓν σύμπλεγμα *σχιστολιθικῶν* καὶ κυρίως *πυριτικῶν πετρωμάτων* μετ᾽ ὀφειτῶν, ὀνομαζομένη *ὁμὰς σχιστολίθων - κερατολίθων*. 4) Ὑπεράνω τούτων ἀκολουθοῦν οἱ *ρουδιστοφόροι ἀσβεστόλιθοι* τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἡ διεύθυνσις τῶν μεσοζωϊκῶν στρωμάτων εἶναι γενικῶς Β.—Α. μέχρι Δ. ΒΔ.—Α.ΝΑ. καὶ συμπίπτει μὲ τὴν ὀρογραφικὴν τοιαύτην. 5) Ἀσυμφώνως νῦν ἐπὶ τῶν μεσοζωϊκῶν στρωμάτων ἐπικάθηνται τὰ στρώματα τῆς νεογενοῦς ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ταῦτα εἶναι κυρίως *κροκαλοπαγῆ* καὶ καλύπτουν τοὺς ὑποκειμένους ὄγκους τῶν μεσοζωϊκῶν πετρωμάτων μέχρι μεγάλων ὑψῶν (εἰς τὴν Κνημῖδα π. χ. μέχρις 900 μ.). Τὰ νεογενῆ στρώματα συναντῶνται ἐπίσης καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων ὀρέων ταπεινώματα. 6) Νεώτατα τέλος πετρώματα εἶναι οἱ ἐκ πλειστοκαίνων καὶ ὁλοκαίνων προσχωμάτων ἀποτελούμενοι κῶνοι ποταμῶν τινων, ὡς καὶ τὰ προσχώματα τῶν πεδινῶν τμημάτων καὶ τῶν παραλίων.

Τὰ ὄρη τῆς Λοκρίδος ἔχουν γεννηθῆ κατ᾽ ἀρχὰς διὰ πτυχώσεων καὶ κατόπιν διὰ διαρρήξεων τῶν πτυχώσεων τούτων εἰς τεμάχη. Ἐκ τῶν τεμαχῶν τούτων τινὰ μὲν ἐγκατεκρημνίσθησαν, ἐνῷ τὰ ἀπομείναντα εἰς τὴν θέσιν των ἀποτελοῦν τὰ σημερινὰ ὄρη. Ἀποτελέσματα τῶν μεγάλων διαρρήξεων καὶ τεκτονικῶν μεταπτώσεων εἶναι: α′) Ἡ ἐμφάνισις μιᾶς γραμμῆς θερμῶν πηγῶν τῆς Λοκρίδος, διηκούσης κατὰ μῆκος τοῦ μεγάλου ρήγματος τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Καλλιδρόμου—Κνημῖδος. Αἱ θέρμαι αὗται εἶναι: 1) Αἱ τῶν *Θερμοπυλῶν*. Ὑδροθειοχλωριονατριοῦχοι πηγαί, θερμοκρασίας 38°,2—40°,6 Κ. 2) Αἱ τοῦ *μύλου Κονιαβίτη*. Ὑδροθειοχλωριονατριοῦχοι πηγαί, θερμοκρασίας 31°,9—32°,7 Κ. 3) *Πηγαὶ Καμμένων Βούρλων*. Ραδιενεργοὶ χλωριονατριοῦχοι, θερμοκρασίας 33°,2—33°,9 Κ. β′) Ἡ ἐνδημία σεισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπανειλημμένως ἔσεισαν τὴν Ἀνατολικὴν Λοκρίδα. Ἐκ τούτων οἱ σημαντικώτεροι ὑπῆρξαν οἱ τοῦ 106/7 μ. Χ., ὁπότε κατεστράφη ὁ Ὀποῦς, τοῦ 551 μ. Χ. περὶ τὰς Θερμοπύλας καὶ κυρίως τοῦ 1894, ὁπότε ὅλη ἡ περιοχὴ ἠρημώθη, ἰδίᾳ δ᾽ ἡ περὶ τὴν Ἀταλάντην πλατεῖα ταινία τοῦ Ὀπουντίου κόλπου (παρὰ τὴν Ἁλμύραν) ἔπαθε καθίζησιν, βυθισθεῖσα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ρῆγμα μέγα, μήκους 55—60 χλμ. περίπου καὶ πλάτους 5—6 ἑκατοστομέτρων μέχρι καὶ 4 μέτρων (τὸ πλεῖστον κάτω τοῦ 1 ½ μ.), παραλλήλως πρὸς τὴν ἀκτὴν διῆκον, διέσχισε τὰ ὄρη τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Λοκρίδος ἀπὸ τοῦ ὅρμου τῶν Σκροπονερίων μέχρι τοῦ ὅρμου Ἁγίου Κωνσταντίνου.

Β′) Ἡ *Δυτικὴ* ἢ *Ἑσπερία Λοκρὶς* εἶναι ἐπίσης χώρα ὀρεινή, ἀποτελουμένη κυρίως ἀπὸ τὸ ὄρος *Γκιώνα*, τὸ δυτικὸν καὶ νότιον τμῆμα τοῦ *Παρνασσοῦ* καὶ ἀπὸ τμῆμα τῶν *Βαρδουσίων* ὀρέων Εἰς τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν τῆς Δυτικῆς Λοκρίδος λαμβάνουν μέρος τὰ πετρώματα τῶν ἀκολούθων διαπλάσεων: 1) *Ἀσβεστόλιθοι* καὶ *δολομῖται*, ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀνωτέραν τριάσιον ὑποδιάπλασιν τοῦ μεσοζωϊκοῦ. 2) Ἀσβεστόλιθοι μὲ ἀπολιθωμένας *λοβσενιπόρας (=κλαδοκορόψεις)* τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. 3) Ἀσβεστόλιθοι μὲ ἀπολιθωμένα *κοράλλια* καὶ *ἐλλειψακτινίας* τῆς τιθωνείου σειρᾶς τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως. 4) Ἀσβεστόλιθοι μετ᾽ ἀπολιθωμένων *γαστροπόδων* καὶ μὲ τὸ ἀπολίθωμα *ἁρπαγώδης aff. Pelagii* τῆς οὐργκωνίου σειρᾶς τῆς παλαιοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. 5) *Σχιστόλιθοι* καὶ *ψαμμῖται* (ἀνώτερος κρητιδικὸς φλύσχης) μετ᾽ ἐνστρώσεων *κροκαλοπαγῶν*. 6) *Ἀσβεστόλιθοι ρουδιστοφόροι*. Τὰ ὑπ᾽ ἀριθμὸν 5 καὶ 6 συμπλέγματα πετρωμάτων ἀνήκουν εἰς τὴν ἀνωτέραν κρητιδικὴν ἢ νεοκρητιδικὴν ὑποδιάπλασιν τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Εἰς τὰ Βαρδούσια ὄρη συναντῶνται μόνον οἱ ὑπ᾽ ἀριθ. 3 ἀσβεστόλιθοι ὡς πυρὴν καὶ περὶ αὐτοὺς κρητιδικοὶ πλακώδεις ἀσβεστόλιθοι, σχίσται καὶ κερατόλιθοι. 7) Εἰς τὰ Βαρδούσια ὄρη ἐπίσης, ὡς καὶ δυτικώτερον αὐτῶν καὶ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν αἰτωλικῶν ἁλύσεων τῆς ὀρεινῆς ζώνης Πίνδου-Ὀλονοῦ συναντῶνται ἠωκαινικὰ στρώματα τῆς ζώνης τοῦ φλύσχου τῆς ἀνατολικῆς Αἰτωλίας. Ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων παρουσιάζονται φαινόμενα ὑπάρξεως παγετώνων κατὰ τὴν παγετώδη ἐποχὴν τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ἀπὸ τεκτονικῆς ἀπόψεως ἡ δυ

Digitized by Google

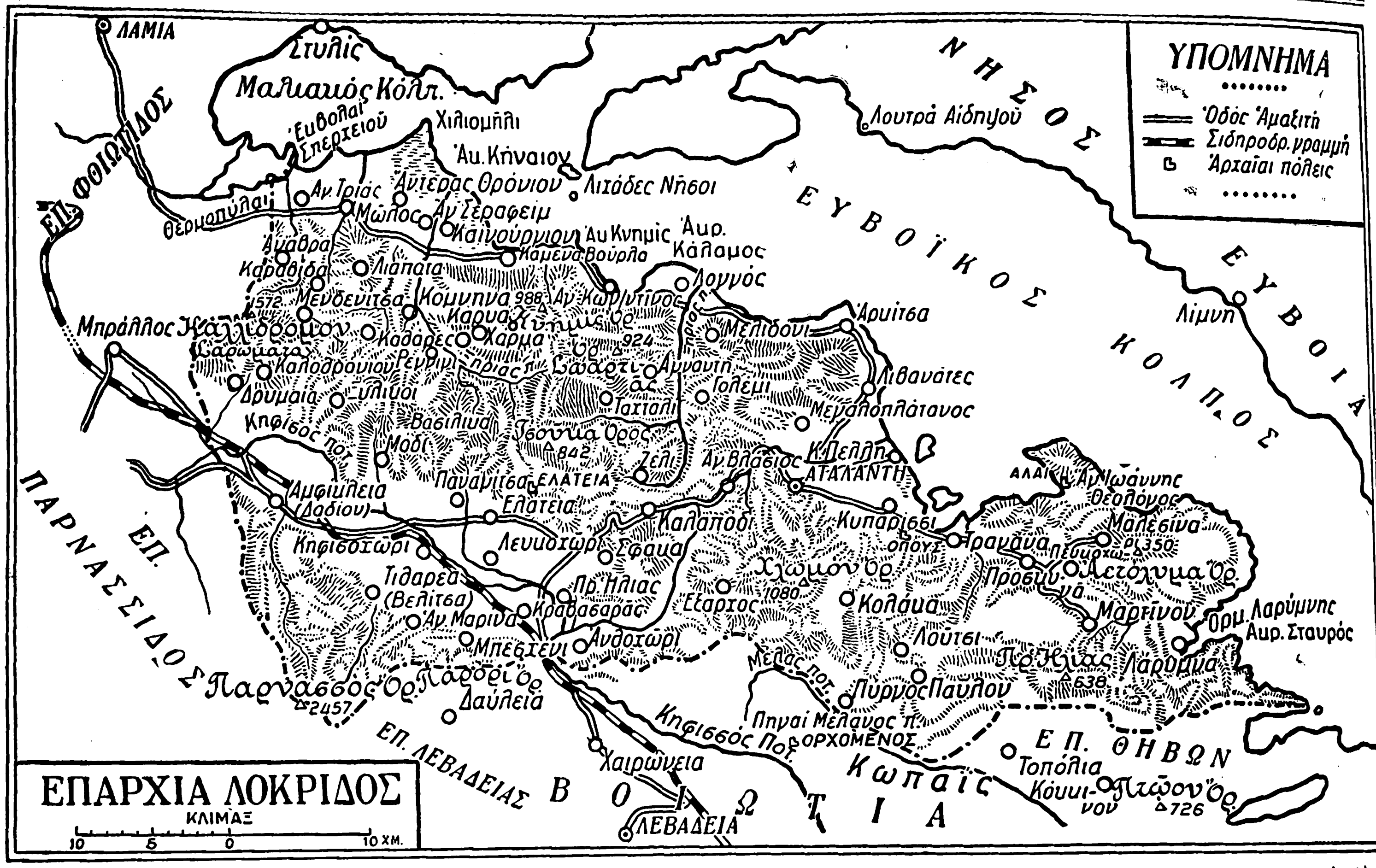

τικὴ Λοκρὶς εἶναι χώρα πτυχωθεῖσα κατὰ τὰς ἀλπικὰς ὀρεογένους πτυχώσεις τῶν μέσων τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ καὶ κατόπιν διαρραγεῖσα ὑπὸ διαρρήξεων καὶ μεταπτώσεων. Τὸν ἰδιάζοντα κατακόρυφον διαμελισμόν της ὀφείλει κυρίως εἰς τὰς διαρρήξεις, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο κατὰ τὴν νεογενῆ - τεταρτογενῆ περίοδον διαρρήξεων τῆς Ἑλλάδος. Ἀποτέλεσμα τῶν τεκτονικῶν τούτων διαρρήξεων καὶ μετακινήσεων εἶναι οἱ σεισμοί, οἱ ὁποῖοι συνταράσσουν κατὰ περιόδους τὴν δυτικὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Φωκίδα, ἐνίοτε μάλιστα καταστρεπτικῶς. Ἐκ τῶν σεισμῶν οἱ σημαντικώτεροι ὑπῆρξαν οἱ τῶν ἐτῶν 426, 348 και 279 π. Χ. περὶ τοὺς Δελφούς, τῷ 551 μ. Χ. ἐπὶ τοῦ Κρισσαϊκοῦ κόλπου, τῷ 1660 τῆς Οἰανθείας. 1857 καὶ 1858 (Ναύπακτος), 1861 (Δυτικὴ Λοκρίς), 1870, 1871—1873 (Ἰτέα, Ἄμφισσα) κλπ. Γ. Κ. Γ.

—*(Ἱστορ.)* Οἱ κάτοικοι τῆς *Λοκρίδος* (οἱ *Λοκροί*) ἦσαν κρᾶμα βορειοδυτικῶν ἑλληνικῶν φύλων, καθὼς δεικνύει καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν. Εἰς παλαιοτάτους χρόνους, κατελθόντες ἐκ βορρᾶ καὶ φθάσαντες εἰς τὴν ὀροσειρὰν τῆς Πίνδου, ἐχωρίσθησαν εἰς δύο ὁμάδας· καὶ ἡ μὲν μία, ἀκολουθήσασα τὸν ῥοῦν τοῦ Δάφνου, ἐγκατεστάθη εἰς τὰ παράλια τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου *(Ἑσπερία Λοκρίς)*, ἡ δὲ ἄλλη διὰ τῶν Θερμοπυλῶν κατέλαβε τὰ παράλια τοῦ Μαλιακοῦ καὶ Εὐβοϊκοῦ κόλπου *(Ἑῴα Λοκρίς)*. Τοὺς παλαιοὺς κατοίκους, οἵτινες ἦσαν Λέλεγες, ἐξεδίωξαν ἢ καὶ ἀπερρόφησαν οἱ Λοκροί. Πρῶτοι οἱ Λοκροί, οἱ πλησίον τῶν Θερμοπυλῶν, ἐδέχθησαν τὸ ὄνομα *Ἕλληνες*, ὅπερ κατόπιν δι' αὐτῶν καὶ τῆς Ἀμφικτονίας, τῆς ὁποίας ἀνέκαθεν ἦσαν ἐνεργὰ μέλη, διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς λατρείας τῶν Λοκρῶν διεδόθη τὸ ὄνομα Ἕλληνες. Ὁ σπουδαιότερος τῶν ἡρώων αὐτῶν ἦτο ὁ *Αἴας*, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀϊλέως, δευτερεύων δὲ ὁ *Πάτροκλος*. Λατρεία τοῦ Αἴαντος καὶ ἑπομένως λοκρικὸς πολιτισμὸς ἀναφέρεται εἰς τὴν Εὔβοιαν, εἰς πάσας σχεδὸν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἰς τὸν Εὔξεινον, τὴν Μ. Ἀσίαν, τὴν Πελοπόννησον, τὴν Κέρκυραν, τὴν Ἤπειρον, τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ αὐτὴν τὴν Ἀφρικήν.

Στενῶς δὲ σχετίζει τοὺς Λοκροὺς ἡ μυθολογία των μὲ τοὺς Φωκεῖς καὶ τοὺς Ἠλείους· ὑπάρχουν δηλαδὴ ἥρωες καὶ ἡρωῖναι εἰς τὰ ᾄσματα καὶ τὰς παραδόσεις τῶν Λοκρῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Φωκέων καὶ Ἠλείων ἀφ' ἑτέρου. Ὡσαύτως πρὸς τοὺς Θεσσαλούς, μὲ τοὺς ὁποίους μάλιστα συγγενεύουσι καὶ γλωσσικῶς. Ὁ *Λοκρὸς* βοηθεῖ τοὺς Βοιωτοὺς εἰς τὴν ἵδρυσιν τῶν Θηβῶν. Ἡ *Εὔβοια* εἶναι θυγάτηρ τοῦ Λαρύμνου, ἐπωνύμου τῆς πόλεως Λαρύμνης· ἡ *Ἄμφισσα* εἶναι θυγάτηρ τοῦ Μάκαρος, ἐγγόνου τοῦ Λοκροῦ, οἰκιστοῦ καὶ βασιλέως τῆς Λέσβου· ὁ Λοκρὸς εἰς ἄλλον μῦθον ἀναφέρεται ὡς υἱὸς τοῦ Φαίακος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀλκινόου. *Ὀποῦς* δὲ ἀναφέρεται πόλις εἰς τὴν Λιβύην. Τὰ ὀνόματα ταῦτα καὶ οἱ μῦθοι δεικνύουν ὄχι μόνον τὴν συγγένειαν τῶν Λοκρῶν πρὸς τοὺς ἄλλους ἑλληνικοὺς λαούς, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωηρὰν κίνησιν αὐτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀποικιακῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς αὐτὴν τὴν Τρῳάδα ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι ἄποικοι μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου· ἐπεκράτει δὲ ἔθιμον νὰ πέμπουν ἑκάστοτε οἱ Λοκροὶ δύο εὐγενεῖς παρθένους ὡς νεωκόρους τῆς Ἰλιάδος Ἀθηνᾶς, ἱκανοποιοῦντες τοιουτοτρόπως τὴν θεὰν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Αἴαντος προσβολὴν κατὰ τῆς Κασσάνδρας. Τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς εὑρέθησαν λείψανα εἰς τὴν Ἑσπερίαν Λοκρίδα καὶ εἰς τὰς Ἁλάς. Κατὰ τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα οἱ Λοκροὶ συνεκρούσθησαν πρὸς τὰ πέριξ ἡμιβάρβαρα φῦλα καὶ πρὸς τὴν ὀγκουμένην δύναμιν τῆς Κορίνθου, ἡ ὁποία ἠνάγκασε τοὺς Ἑσπερίους Λοκροὺς νὰ ὑποκύψουν καὶ νὰ παύσουν πλέον ἔχοντες ἐθνικὴν ἱστορίαν τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα. Οἱ Ἠοῖοι Λοκροὶ ἀντέστησαν περισσότερον, ἀλλὰ ἡ γεωγραφική των θέσις ἔφερε ποικίλα ἔθνη εἰς τὸ ἔδαφός των, τὰ ὁποῖα, διαγωνιζόμενα πρὸς ἄλληλα, ἠρήμωσαν τὴν χώραν των καὶ ἀπὸ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος δὲν ἔχουσι πλέον καὶ οὗτοι ἐθνικὴν ἱστορίαν, ἥτις περιορίζεται εἰς τὴν ἱστορίαν ὡρισμένων λοκρικῶν πόλεων. Οἱ Λοκροὶ ἀνέκαθεν ἦσαν διῃρημένοι εἰς πολλὰς πολιτείας χαλαρῶς πρὸς ἀλλήλας συνδεδεμένας, τοῦτο δὲ φαίνεται ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἔχουν καὶ διάφορα ὀνόματα. Πλὴν τῶν ἐπισήμων ὀνομάτων *Ἑσπέριοι* καὶ *Ἠοῖοι* (κοινὸν Λοκρῶν Ἠοίων) ὠνομάζοντο *Φυσκεῖς* ἐκ τῆς μεγάλης πόλεως Φύσκου, *Ὀπούντιοι* ἐκ τῆς μητροπόλεως Ὀποῦντος, *Ἐπικνημίδιοι* καὶ *Ὑποκνημίδιοι* ἐκ τοῦ ὄρους Κνημῖδος, καὶ *Ὀζόλαι*. Οἱ Ὀπούντιοι ἀναφέρονται εἰς τὰς Θερμοπύλας κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τῷ 395 ὡς γενόμενοι ἀφορμὴ τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου, ἕνεκα τῶν διαφορῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς Φωκεῖς· τῷ 371 ἐμφανίζονται ὡς σύμμαχοι τῶν Θηβαίων, τῷ 265 ὡς μέλη τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας καὶ τῷ 197 κηρύσσονται ἀνεξάρτητοι ὑπὸ τοῦ Φλαμινίνου. Οἱ Ἑσπέριοι ἀνεμείχθησαν εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, τῷ 371 ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Θηβαίων, τῷ 554 ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλομήλου, στρατηγοῦ τῶν Φωκέων, τῷ 290 ἔλαβον μέρος εἰς τὴν Αἰτωλικὴν συμπολιτείαν, τῷ 197 ἐκηρύχθησαν καὶ αὐτοὶ ἐλεύθεροι ὑπὸ τοῦ Φλαμινίνου· περὶ τὰ τέλη δὲ τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας οἱ Λοκροὶ ἀποτελοῦν κοινὸν μετὰ τῶν Βοιωτῶν, Εὐβοέων, Φωκέων καὶ Ἀχαιῶν. Ἐπὶ Παυσανίου ἡ *Λάρυμνα*, ἡ *Κόρσεια*, ἡ *Κυρτώνη* καὶ αἱ *Ἁλαὶ* φέρονται ὡς βοιωτικαὶ πόλεις· εἰς δὲ τὴν Ἑσπερίαν Λοκρίδα ὁ Παυσανίας ἀναφέρει τέσσαρας μόνον πόλεις· τὴν *Ἄμφισσαν*, τὴν *Ναύπακτον*, τὴν *Μυονίαν* καὶ τὴν *Οἰάνθειαν*. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος ὁ *Ὀποῦς* ἀναφέρεται ὡς ἡ σπουδαιοτέρα πόλις μεταξὺ Δημητριάδος καὶ Χαλκίδος, τῆς δὲ Ναυπάκτου ὁ λιμὴν ἔρχεται εὐθὺς μετὰ τὸν τῆς Κορίνθου. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Ὀποῦς, ἡ Σκάρφεια καὶ ἡ Ναύπακτος ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἀλαρίχου (401/2) ἡ *Σκάρφεια* καὶ ἡ Κόρινθος εἶναι τὰ σπουδαιότερα κέντρα τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὸν ἑπόμενον αἰῶνα ἀναφέρονται καὶ ἄλλαι τέσσαρες πόλεις τῆς Λοκρίδος: *Ὀποῦς*, *Βουμελιτταία*, *Ἄμφισσα* καὶ *Ναύπακτος*. Τῷ 551 ἡ Σκάρφεια κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ, εἰς δὲ τὰ «Νέα τακτικὰ» Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἐκ μὲν τῆς Ἀνατολικῆς Λοκρίδος οὐδεμία πόλις ἀναφέρεται· ἐκ δὲ τῆς Δυτικῆς μόνον τὰ *Σάλωνα* ἀναφέρονται ὡς ἕδρα μητροπολίτου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην παρουσιάζεται ὡς κέντρον καὶ ἡ *Βουδονίτσα*, ἡ δὲ ἱστορία τῆς Λοκρίδος εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τῆς Ναυπάκτου, τῶν Σαλώνων καὶ ἐν μέρει τῆς Βουδονίτσης. Ν. Ι. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

—**Λοκρίδος** ***ἐπαρχία*** *(Γεωγρ.)*. Ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, καταλαμβάνουσα τὸ ΝΑ. τμῆμα αὐτοῦ καὶ ὁριζομένη πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος, πρὸς ΒΔ. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Βοιωτίας, βρεχομένη δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Μαλιακοῦ καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ βορείου Εὐβοϊκοῦ κόλπου. Περιλαμβάνει τὴν ἀρχαίαν χώραν τῆς *Ἀνατολικῆς Λοκρίδος* καὶ ἔχει κατ. (1928) 39.830 καὶ πρωτεύουσαν τὴν κώμην *Ἀταλάντην* (κάτ. 3.318). Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινόν, καλυπτόμενον ὑπὸ προεκτάσεων τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Καλλιδρόμου ὄρους, παραφυάδος τῆς Οἴτης, σχηματίζει δὲ μικρὰς μόνον μεταξὺ τῶν βουνῶν κοιλάδας καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν στενὰς πεδιάδας, ὧν σπουδαιοτέρα ἡ τῆς Ἀταλάντης. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀγροτικὴ περιφέρεια, παράγουσα σιτηρά, ὄσπρια, ἔλαιον κλπ. καὶ ἔχουσα καλὴν κτηνοτροφίαν ἐξ αἰγοπροβάτων κατ' ἀγέλας διαιτωμένων. Ἄλλα κέντρα ἡ ἐπαρχία ἔχει τὸ *Δαδίον* (νῦν *Ἀμφίκλειαν*), τὴν *Ἐλάτειαν (Δραχμάνι)*, τοὺς *Λειβανάτας*, τὴν *Μαλεσίναν*, τὸ *Μαρτῖνον*, τὸν *Μῶλον* καὶ τὴν *Τιθορέαν*. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται καλῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν - Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος διασχίζει ἀπὸ Ν. πρὸς Β. τὸ Δ. τμῆμα τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ δικτύου ἁμαξιτῶν ὁδῶν, ὧν σπουδαιότεραι ἡ κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μεγάλη ἐθνικὴ ὁδὸς τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς καὶ αἱ μὲ κέντρον τὴν Ἀταλάντην τρεῖς μικρότεραι ἁμαξιτοὶ πρὸς τὴν Λαμίαν, τὴν Ἀμφίκλειαν καὶ τὴν Μαλεσίναν, ἐπαρχιακαὶ τοιαῦται, ἔχουσαι καὶ τινας μικροτέρας διακλαδώσεις. Ἐπὶ τῶν ὁδῶν τούτων τακτικαὶ δι' αὐτοκινήτων γραμμαὶ συνδέουσι τὰς κοινότητας μετὰ τοῦ κέντρου τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς Λαμίας. Ἕδρα τῶν δημοσίων ἀρχῶν εἶναι ἡ Ἀταλάντη, ἔχουσα οἰκονομικὴν ἐφορείαν, ταμεῖον, ὑποθηκοφυλακεῖον, εἰρηνοδικεῖον, ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς, ὑποτελωνεῖον, γυμνάσιον κλπ. Ἐκ τῶν ἄλλων κωμοπόλεων, τὸ Δαδίον ἔχει τμῆμα χωροφυλακῆς, εἰρηνοδικεῖον, γυμνάσιον καὶ δασοκομεῖον, τὸ Δραχμάνιον καὶ ὁ Μῶλος ἡμιγυμνάσια καὶ εἰρηνοδικεῖα, τὸ Μαρτῖνον ἡμιγυμνάσιον καὶ ἡ Ἄρκιτσα ὑποτελωνεῖον. Τέλος ὑπάρχουσιν 8 ἀστυνομικοὶ σταθμοὶ καὶ 2 τελωνειακοί.

Μεγάλων λιμένων στερεῖται ἡ ἐπαρχία, μικρὰ δὲ μόνον ἐπίνεια (*Ἅγιος Κωνσταντῖνος*, *Λάρυμνα*, *Λειβανάται* κλπ.) ἐξυπηρετοῦσι μέρος τῶν ἀναγκῶν τοῦ τοπικοῦ ἐμπορίου. Διοικητικῶς ἡ Λοκρὶς διῃρεῖτο ἄλλοτε εἰς 9 δήμους (*Ἀταλάντης*, *Δαφνουσίων*, *Δρυμέας*, *Ἐλατείας*, *Θερμοπυλῶν*, *Θρονίου*, *Λαρύμνης*, *Νέας Πέλλης* καὶ *Τιθορέας*), νῦν δὲ

Digitized by Google

εἰς 40 κοινότητας περιλαμβανούσας 70 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς. Αἱ κοινότητες αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς: *Ἁγίας Μαρίνης, Ἁγίας Τριάδος, Ἁγίου Κωνσταντίνου, Ἁγίου Σεραφεὶμ (Δερβισάδες), Ἀγνάντης, Ἀμφικλείας (Δαδίου), Ἀνθοχωρίου (Μπέλεσι), Ἄντερα, Ἀρκιτσης, Ἀταλάντης, Δρυμαίας (Γλούνιστας), Ἐλατείας (Δραχμανίου), Ἐξάρχου, Ζέλιου, Καινούργιου, Καλαποδιου, Καλλιδρόμου (Ρεντζερίου), Καλοθ·ονίου (Δερνίτσης), Καρυᾶς, Κηφισσοχωρίου, Κολλάκας, Κομνήνης, Λαρύμνης, Λειβανατῶν, Λευκοχωρίου (Μάνεσι), Λιαπάτας, Μαλεσίνης, Μαρτίνου, Μεγαπλατάνου (Σκεντέραγα), Μενδενίκσης, Μοδίου, Μπεσχει·ίου, Μώλου, Ξυλικῶν, Παναγίτσας (Σουλέμπεη), Παύλου, Ρεγγινίου, Σφάκας, Τιθορέας (Βελιτσης)* καὶ *Τραγάνας*. Χ. Δ.

—[*Ἱστορ. Ἀγῶνος*] Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εὗρε τὴν Λοκρίδα ἐντελῶς παρεσκευασμένην πρὸς ἐξέγερσιν, ἥτις καὶ ἐξεδηλώθη εὐθὺς ἀμέσως εἰς δύο κέντρα τῆς ἐπαρχίας, τὴν *Ἀταλάντην*, καλουμένην τότε *Ταλάντη* ἢ *Ταλάντιον*, καὶ τὴν *Μπουδουνίτσαν*. Οἱ εἰς τὰς δύο ταύτας κώμας ὀχυρωθέντες Τοῦρκοι μετὰ βραχεῖαν ἀντίστασιν παρεδόθησαν ἅμα τῇ πτώσει τῆς Λεβαδείας. Κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον ἡ χώρα ὁτὲ μὲν κατείχετο ὑπὸ τῶν κατερχομένων ἀπὸ βορρᾶ τουρκικῶν στρατευμάτων, ὁτὲ δὲ κατελείπετο εἰς τοὺς ἐπαναστάτας. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ. Ὁ Κωλέττης ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Λοκρίδος ἀπὸ βορρᾶ πρὸς δημιουργίαν ἀντιπερισπασμοῦ, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς Ἀταλάντης· ἡ ἐκστρατεία ὅμως αὕτη ἀπέτυχε λόγῳ κακῆς ὀργανώσεως (βλ. λ. *Ἀταλάντη*). Ω.—

λοκριστί, ἢ ***λοκρικὸν διαπασῶν***, ἢ ***ὑποδώριον***, ἢ ***κοινὸν*** [*Ἀρχ.*]. Οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ ἕβδομον τῶν ἑπτὰ εἰδῶν τῶν διαπασῶν συστημάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἔχον ὡς χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ ἕβδομον τὸν τόνον ἐπι τὸ ὀξύ. Ἡ ἔκτασις τοῦ εἴδους τούτου ἦτο, ἢ ἀπὸ τοῦ προσλαμβανομένου (κε τῆς ὑπάτης· la_1) μέχρι τῆς μέσης (κε τῆς μέσης· la_2), ἢ ἀπὸ τῆς μέσης (κε τῆς μέσης· la_2) μέχρι τῆς νήτης ὑπερβολαίων (κε τῆς νήτης· la_3). Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

Λοκροὶ (οἱ)· οἱ κάτοικοι τῆς *Λοκρίδος* (βλ. λ.).

Λοκροὶ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς, κειμένη ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Τριπολίτιδος 300 στάδια πρὸς Δ. τῆς πόλεως Σαβράθης (νῦν Ζοάρα). Α. Θ. Σ.

—**Λοκροὶ *Ἐπιζεφύριοι*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας, κειμένη ἐν Βρουττίᾳ (σημ. Καλαβρίᾳ) ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς βορρᾶν τοῦ Ζεφυρίου ἄκρου (νῦν Capo Bruzzano), ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπώνυμον *Ἐπιζεφύριοι*, εἰς ἀνατ. μῆκ. 40°50′ καὶ βόρ. πλάτ. 38°25′, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. III, 1, 10). Ἱδρυθεῖσα περὶ τὰ 700 π. Χ., κατέστη περίφημος διὰ τοὺς νόμους, ὀφειλομένους εἰς τὸν νομοθέτην Ζάλευκον, περὶ τὰ 680 π. Χ.

Παρ' αὐτὴν ὑπῆρχεν ἀρχαῖος ναὸς τῆς Περσεφόνης, οἱ δὲ κάτοικοί της ἐκαυχῶντο ὡς καταγόμενοι ἀπὸ Αἴαντος τοῦ Ὀϊλέως. Ἐπὶ πολὺ διηγωνίσθη μετὰ τοῦ Κρότωνος, τέλος ὅμως ὑπερίσχυσεν αὐτοῦ περὶ τὰ 550 π. Χ. Διετέλεσε σύμμαχος τοῦ Διονυσίου Α', τυράννου τῶν Συρακουσῶν, ὑπέφερεν ὅμως πολὺ ὑπὸ Διόνυσον τὸν νεώτερον, ὅστις ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Συρακοσίων ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ, μέχρις οὗ, ἐπαναστατήσαντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Τιμολέοντα. Ἐπὶ τῶν Καρχηδονιακῶν πολέμων ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Ἀννίβα μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην, τῷ 216 π. Χ., ἀλλ' ἐτιμωρήθη αὐστηρότατα ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην τῷ 205 π. Χ. Μολονότι δὲ περὶ τὸ 89 π.Χ. ἐγένετο ἰσοπολῖτις, ἔκτοτε ἤρχισε παρακμάζουσα. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ἀναφέρεται ὡς ἕδρα ἐπισκόπου, ὑπὸ δὲ τοῦ ἱστορικοῦ Προκοπίου ὡς μία τῶν μεγαλυτέρων καὶ ἀκμαιοτέρων πόλεων τῆς Κάτω Ἰταλίας. Πότε καὶ ὑπὸ τίνος κατεστράφη εἶναι ἄγνωστον, κατὰ πᾶσαν ὅμως πιθανότητα ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν. Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ πυθαγορείου φιλοσόφου Τιμαίου, διατελέσαντος, ὡς λέγεται, διδασκάλου τοῦ Πλάτωνος. Σῴζονται αὐτῆς πλεῖστα νομίσματα, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ, διαφόρων τύπων τῶν ἐτῶν 344—268 π. Χ. μαρτυροῦντα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς αἴγλην (*Head-Σβορώνου*, Ἱστορ. τῶν νομισμ. τ. Α', σ. 129—134). Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται εἰς Cento Camerelle, 3 χλμ. περίπου ΝΔ. τῆς Τζεράτσε Μαρίνα (Gerace Marina). Α. Θ. Σ.

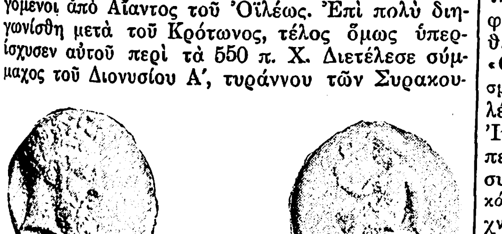

Νομίσματα τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν.

Λόκρος. Πάριος γλύπτης. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἔργον τοῦ γλύπτου τούτου ἦτο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἄρεως ἐν Ἀθήναις. Ἀττική τις ἐπιγραφὴ τοῦ ἔτους 403/402 π.Χ. φέρουσα τὸ ὄνομα Λόκρος καὶ ἡ παράδοσις ὅτι τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα τοῦ Ἄρεως ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ ἦτο ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους, ἀφίνουσι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Λόκρος οὗτος, σύγχρονος τοῦ Ἀλκαμένους, ἔζησε κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Β. Δ. Θ.

Λοκρὸς [*Μυθολ.*]. —1) Υἱὸς τοῦ Φύσκου ἢ τοῦ Ἀμφικτίονος καὶ ἀρχηγέτης τῶν Λοκρῶν. Σύζυγος αὐτοῦ ἦτο ἡ Καβύη ἢ Πρωτογένεια, θυγάτηρ τοῦ Ὀποῦντος, βασιλέως τῶν Ἐπειῶν, υἱὸς δὲ αὐτοῦ ὁ Ὀποῦς. —2) Υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μαιρᾶς—θυγατρὸς τοῦ Προίτου καὶ τῆς Ἀντείας καὶ ἀδελφῆς τῆς Αἴθρας—ἥτις κατ' ἀρχὰς ἦτο εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἀρτέμιδος, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐφονεύθη, ὅτε ἐγένετο γνωστὴ ἡ μετὰ τοῦ Διὸς περιπέτεια αὐτῆς. Ὁ υἱός της Λοκρὸς μετὰ τοῦ Ζήθου καὶ Ἀμφίωνος ἵδρυσαν τὰς Θήβας. —3) Υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μεγακλίτης ἢ Μεγακλοῦς, θυγατρὸς τοῦ Μακαρέως ἢ Μάκαρος καὶ ἀδελφὸς τῆς Θήβης. —4) Υἱὸς τοῦ Φαίακος καὶ τῆς Σχερίας (Κερκύρας) καὶ ἀδελφὸς τοῦ περιφήμου βασιλέως τῶν Φαιάκων Ἀλκίνου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φαίακος, ὁ Λοκρὸς λαβὼν τὰ κειμήλια καὶ μέρος τοῦ λαοῦ μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου διέμενε παρὰ τῷ Λακίνῳ, τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα Λαυρίνην ἔλαβε σύζυγον. Ἀργότερον ἐφονεύθη κατὰ λάθος ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, τὸν ὁποῖον ἐφιλοξένει. Εἰς τὸ μέρος ὅπου ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ Λοκροῦ ἐκτίσθη κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἡρακλέους ἡ πόλις Λοκροί. Τ. ΣΤΡ.

Λοκρουὰ (Lockroy)· βλ. λ. *Λοκκρουά*.

Λόκστετ (Lokstedt) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σλέσβιχ Ὁλστάϊν, βορείως τοῦ Ἀμβούργου, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ τροχιοδρόμου. Κάτ. 11.906 (1925). Ἔχει βιομηχανίαν τεχνητοῦ ὄξους, χημικῶν προϊόντων, ὑφαντουργίας καὶ κοσμηματολίθων. Τῷ 1927 ἡνώθησαν μετ' αὐτῆς τὰ χωρία *Νίντορφ* καὶ *Σνέλλεν*. Θ. Κ.

Λόκυερ (Lockyer)· βλ. λ. *Λόκκυερ*.

Λολιὲ (Loliée), ***Φρειδερῖκος***. Γάλλος φιλόλογος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1856 ἐν Παρισίοις. Συνειργάσθη εἰς τὴν δεκάτομον «Ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας» τοῦ Φρειδερίκου Γκοντφρουὰ καὶ εἰς πλείστας γαλλικὰς καὶ ξένας ἐπιθεωρήσεις καὶ περιοδικά. Τῷ 1887 ἐδημοσίευσε: «Οἱ λόγιοί μας, ἡ ἐσωτερική των ζωή, οἱ ἀνταγωνισμοί των, αἱ συνθῆκαί των» κοινωνικὴν μᾶλλον μελέτην ἢ ἔργον φιλολογικόν, ἐπαινεθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου. Τῷ 1888 ἐδημοσίευσε μονογραφίαν περὶ τοῦ «Παραδόξου» καὶ κατόπιν διαδοχικῶς συνέγραψε: τοὺς «Ἀνηθίκους» (Immoraux), τὸ «Παγκόσμιον λεξικὸν τῶν συγγραφέων καὶ τῶν λογοτεχνιῶν», «Ἱστορίαν τῶν συγκριτικῶν λογοτεχνιῶν», «Τὰς γυναῖκας τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας», «Ἐρωτικὰς ἱστορίας» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Λόλλαντ (Lolland) [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Λώλαν*.

Λολλάρδοι (οἱ). Κατά τινα ἐπιδημίαν πανώλους ἐν Ἀμβέρσῃ (1300), ἐνεφανίσθη σωματεῖον, οὗτινος σκοπὸς ἦτο ἡ περίθαλψις τῶν πασχόντων καὶ ἡ ταφὴ τῶν ἀποθνῃσκόντων. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ σωματεῖον τοῦτο, θεωρηθέντες ἅμα τῇ ἐμφανίσει των ὕποπτοι αἱρέσεως, ἐκλήθησαν *Λολλάρδοι*, ὅπερ δηλοῖ ἀνθρώπους, οἵτινες ὑμνοῦσι τὸν Θεόν. Κατὰ ταῦτα ἡ παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἔκ τινος αἱρετικοῦ *Λόλλαρντ* (βλ. λ.), ἢ ἐκ τοῦ lollen (lullen) ἢ lollium δὲν φαίνεται ὀρθή, εἰ καὶ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ Γρηγορίου τοῦ ΙΑ' ἐν ᾗ καλοῦνται τὸ πρῶτον οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Οὐϊκλέφου Λολλάρδοι εὕρηται πολλάκις ἡ λέξις lollium (= ἀγρία βοτάνη). Οἱ Λολλάρδοι ἐκαλοῦντο ἔτι παρήγοροι ἅγιοι, *Ἀλεξιανοὶ* καὶ *Κελλῖται* (Celliten). Λολλάρδοι ἐκλήθησαν ἔπειτα οἱ ὀπαδοὶ τοῦ γνωστοῦ προδρόμου τῆς διαμαρτυρήσεως Οὐϊκλέφου. Οὗτοι, μὴ ἀναγνωρίζοντες τὴν ἱερωσύνην ὡς μυστήριον μεταδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου, ἦσαν περιοδεύοντες ἱεροκήρυκες, ἐνδεδυμένοι πενιχρὰ ἐνδύματα καὶ κηρύττοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῇ βάσει μόνον τῆς ἁγίας Γραφῆς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐϊκλέφου ἤρχισαν οὗτοι ἐλαττούμενοι, πρὸς τοῦτο δὲ συνέτειναν ἀναμφιβόλως ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἡ παράδοσις εἰς τὰς ἀρχὰς αἱρετικῶν βιβλίων ἦτο ὑποχρεωτικὴ (1400) καὶ ἀπηγορεύετο ἡ διάδοσις βιβλικῶν κειμένων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφῶν (1408), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ εἰς θάνατον καταδίκη τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἰωάννου Olcastle (1417). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐλάχιστα ἴχνη αὐτῶν σῴζονται ἐν Σκωτίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Κ. Ι. Δ.

Λόλλαρντ (Lollard ἢ Lolhard), ***Οὐῶλτερ***. Αἱρετικὸς καεὶς ἐπὶ πυρᾶς μετὰ δίκην ἐν Κολωνίᾳ τῷ 1323. Οὗτος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ δώδεκα ἀνδρῶν, οὓς ἐκάλει ἀποστόλους, περιήρχετο διαφόρους χώρας, ἰδίᾳ τὴν Γερμανίαν, καὶ ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Ἑωσφόρος καὶ οἱ δαίμονες ἀδίκως ἐξέπεσαν τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐπανέλθωσι μετὰ δόξης, ἀναγνωριζομένης τῆς ἀδικίας, ἐτίμα ὀλίγον τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπέρριπτε τὴν ἐπίκλησιν τῶν ἁγίων, τὴν θείαν λειτουργίαν, τὸ εὐχέλαιον καὶ τὸν γάμον, ὃν ἐθεώρει πορνείαν. Μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ ὀπαδοί του, εἰ καὶ δὲν κατεδιώχθησαν, ἐξέλιπον, ἀναμιχθέντες μετὰ τῶν οὐσσιτῶν ἐν Βοημίᾳ καὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Οὐϊκλέφου ἐν Ἀγγλίᾳ. Κ. Ι. Δ.

Λόλλι (Lolli), ***Ἀντώνιος***. Ἰταλὸς συνθέτης (1667—1740). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Λεγκρέντσι καὶ εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ἔγραψε τὸ πρῶτόν του μελόδραμα «Ἰουστῖνος», τὸ ὁποῖον ἐξετελέσθη εἰς τὴν Βενετίαν. Τῷ 1687 εἰσῆλθεν εἰς τὴν χορῳδίαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ βαθμηδὸν ἔγινε βοηθὸς ὀργανιστής, πρῶτος ὀργανιστὴς καὶ τέλος διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας καὶ τοῦ χοροῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Κατόπιν προσκλήσεως εἰδικῆς ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὴν πριγκιπικὴν αὐλὴν τῆς Δρέσδης, ὅπου ἔγραψε μερικὰ ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ἔργα του καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὴν σκηνὴν μερικὰ μελοδράματά του. Ὁ Λόλλι εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἐξεχούσας προσωπικότητας τῆς ἐποχῆς του καὶ ἀντιπροσωπεύει λαμπρότατα τὴν σχολὴν τῆς Βενετίας καὶ εἰδικώτερον τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν. Διὰ τὴν Βενετίαν ἔγραψε 17 μελοδράματα καὶ διὰ τὴν Δρέσδην τρία. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἀπὸ τὴν Δρέσδην ἔγραψε πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔργα. Α. Θ.

—**Λόλλι** (Lolli), ***Ἀντώνιος***. Ἰταλὸς βιολιστὴς (1730—1802). Κατόπιν πολλῶν ταξιδίων εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, καθὼς καὶ εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὅπου ἔτυχε τῆς ἰδιαιτέρας εὐνοίας τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης, ἀνεγνωρίσθη δεξιοτέχνης τοῦ βιολίου. Ἔγραψεν ἀρκετὰς συνθέσεις διὰ βιολίον, 18 σονάτας μὲ μπάσσο, 6 σονάτας μὲ συνοδείαν δευτέρου βιολίου, 8 κοντσέρτα καὶ μίαν μέθοδον τοῦ βιολίου, ἡ ὁποία δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν.

—**Λόλλι** (Lolli), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Ἰταλὸς σκακιστὴς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Μοδένῃ. Ἔγραψε κλασσικὸν ἔργον περὶ ζατρικίου, ἐπιγραφόμενον «Θεωρητικο-πρακτικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ζατρικίου», ἐκδοθὲν ἐν Βολωνίᾳ τῷ 1763. Μ. Δ. Β.

Λολλία (Lollia), ***Παυλῖνα***. Θυγάτηρ τοῦ ὑπατικοῦ Μάρκου Λολλίου ὡραιοτάτη καὶ πλουσιωτάτη, ἐξαναγκασθεῖσα εἰς γάμον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Γαΐου Καλιγούλα (38 μ. Χ.), ἂν καὶ ἦτο ὑπανδρευμένη μὲ τὸν Μέμμιον Ρήγουλον. Ἡ Λολλία ἀποτυχοῦσα μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀπόπειράν της νὰ συνδεθῇ διὰ γάμου μὲ τὸν αὐτοκράτορα Κλαύδιον κατεδιώχθη λυσσωδῶς ὑπὸ τῆς γενομένης συζύγου αὐτοῦ Ἀγριππίνης, κατ' ἀρχὰς ἐξορισθεῖσα καὶ στερηθεῖσα τῆς περιουσίας της, ὕστερον δὲ καὶ φονευθεῖσα ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Χ. Κ. Κ.

Λολλιανός. Περίφημος Ἕλλην σοφιστὴς ἐξ Ἐφέσου, ἀκμάσας τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα, ἐπὶ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων Ἀδριανοῦ καὶ Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς. Ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἀσσυρίου σοφιστοῦ Ἰσαίου. Ἐν Ἀθήναις κατέλαβε σοφιστικὴν ἕδραν (124), τὰ δὲ μαθήματα αὐτοῦ ἀπέβλεπον εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ῥητορικῆς. Ἔγραψε πολλὰ περὶ ῥητορικῆς συγγράμματα, τῶν ὁποίων ἀναφέρονται οἱ τίτλοι: «Τέχνη ῥητορική», «Περὶ τῶν προοιμίων καὶ ῥητορικῶν διηγήσεων», «Περὶ ἀφορμῶν ῥητορικῶν». Ὁ Λολλιανὸς ἔλαβε καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ «στρατηγοῦ ἐπὶ τῶν ὅπλων», τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνίστατο μόνον εἰς τὴν περὶ τῶν τροφῶν καὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ σίτου ἐπιμέλειαν. Οἱ Ἀθηναῖοι εὐγνωμονοῦντες διὰ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς του ἐπισυμβάντα λιμόν, τὸν ἐτίμησαν διὰ τῆς ἀνεγέρσεως δύο ἀνδριάντων, ἑνὸς εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἑτέρου εἰς τὸ μικρὸν ἄλσος, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος εἶχε φυτεύσει. Ἦτο προσέτι ἱερεὺς καὶ εἷς τῶν πρυτάνεων, ὡς καταφαίνεται ἐξ ἐπιγραφῆς ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν εὑρεθεισῶν βάσεων. Τ. ΣΤΡ.

—**Λολλιανός, *Οὔλπιος-Κορνήλιος***· βλ. λ. *Λαιλιανός*.

Λόλλινγκ (Lolling), ***Γεράρδος, Χάμπο***. Γερμανὸς ἀρχαιολόγος (1848—1894). Ἔζησεν ἐπὶ μακρότατον διάστημα ἐν Ἑλλάδι. Ἐκμαθὼν τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, κα-

Digitized by Google

τῆλθεν εἰς Ἀθήνας τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1872 ὡς οἰκοδιδάσκαλος τοῦ Γερμανοῦ προξένου, περιηγηθεὶς δὲ τότε τὴν Βοιωτίαν, τὴν Αἴγιναν καὶ τὴν Κόρινθον, ἀλλ' ἰδίως τὴν Ἀττικήν, ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Γερμανικῆς ἀκαδημίας εὑρήματα τάφων και ἐπιτυμβίας στήλας Ἀθηνῶν καὶ περιχώρων. Τῷ 1877 ὁ Λόλλινγκ, γενόμενος ἑταῖρος τῆς συσταθείσης τότε γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν, ἐδημοσίευσε τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος οὐκ ὀλίγα συνεισέφερεν. Εἰς αὐτὸν ἀνετέθη τὸ πρῶτον ἡ ἀρχαιολογικὴ περιγραφὴ τῶν ὁδηγῶν τοῦ Bädecker. Κατὰ τὰ ἔτη 1876 καὶ 1877 ὁ Λόλλινγκ περιηγήθη πλεῖστα ὅσα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπεκόμισε πλούσιον ὑλικὸν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων Τῷ 1876 περιηγήθη τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Εὔβοιαν, τὸ δὲ ὑλικὸν τῶν περιηγήσεων τούτων ἐδημοσίευσε τμηματικῶς. Ἐπίσης ἐπεσκέφθη τὴν ἑλληνικὴν Μικρασίαν, ὅπου ἀνέσκαψε μετὰ τοῦ Humann τὸ γυμνάσιον τῆς Περγάμου, ἀνεῦρε δὲ μόνος του τὰ ἐν Δεκελὶ λείψανα τῆς πόλεως Ἀταρνέως. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας, ἀνέσκαψε τὸν θολωτὸν τάφον τοῦ Μενιδίου μετὰ τοῦ Σταματάκη, γενόμενος δὲ ὑποδιευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἀνέσκαψε τοὺς προϊστορικοὺς τάφους τοῦ Παλαμηδίου τοῦ Ναυπλίου. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας ἐδημοσίευσε τὰς «Εἰδήσεις ἐκ Θεσσαλίας» ἀπὸ τοπογραφικῆς καὶ ἐπιγραφικῆς ἀπόψεως. Πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἠρεύνησε μετὰ τοῦ διαδόχου τῆς Σαξωνίας Βερνάρδου, ὡς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἤπειρον, τὴν Αἰτωλίαν καὶ Κέρκυραν, ἀποτέλεσμα δὲ τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ περιηγήσεων καὶ ἐρευνῶν ἦτο ἡ ἔκδοσις τῆς περιφήμου αὐτοῦ «Γεωγραφίας καὶ τοπογραφίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἰδίᾳ τῆς «Τοπογραφίας τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν». Εἰς τὸν Λόλλινγκ ἀνετέθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου ἡ σύνταξις τοῦ «Corpus» τῶν ἐπιγραφῶν Μεγαρίδος, Βοιωτίας καὶ Ὠρωποῦ. Μετὰ τοῦ Koldewey διενήργησεν ἀνασκαφὰς ἐν Μυτιλήνῃ καὶ ἐδημοσίευσε τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῆς. Μετὰ τοῦ Π. Καββαδία ἀνέσκαψε τὸν θολωτὸν τάφον τοῦ Διμηνίου. Διορισθεὶς παρὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐπιγραφικοῦ μουσείου, ἀνέλαβε τὴν συστηματοποίησιν τοῦ μουσείου τούτου καὶ τὴν καταγραφὴν ἐν καταλόγοις τῶν ἐπιγραφῶν αὐτοῦ. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης πλείστας ἐδημοσίευσεν ἐπιγραφὰς ἐν τῷ «Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ», ἐν τῷ ἐπισήμῳ ὀργάνῳ τῆς γενικῆς ἐφορείας καὶ τῇ «Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι». Ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις, ἐκηδεύθη δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἕνεκα τῶν πολυτίμων αὐτοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ὑπηρεσιῶν. Ὁ Λόλλινγκ ἐδημοσίευσε, κατὰ χρονολογικὴν σειράν, τὰ ἑξῆς ἔργα καὶ πραγματείας: «De Medusa» (Göttingen 1871), «Mitteilungen über Athenische Ausgrabungen» (Berlin 1872), «Griechenland - Ergebnisse der Reisen aus den Fahrten 1876 und 1877» (1878). «Archaische Inschriften in Boetien» (Berlin 1885), «Thessalische Freilassungsurkunden» (Berlin 1887), «Eine Delphische Weihinschrift» (1888), «Hellenische Landeskunde und Topographie» (1889), «Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου».
Β. Δ. Θ.

Λολλῖνος, ***Ἀλοΐσιος.*** Κρὴς κληρικὸς λόγιος καὶ ἐπίσκοπος καθολικός, γεννηθεὶς τῷ 1557 ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης καὶ ἀποθανὼν τῷ 16·6, καταγόμενος ἐξ Ἰταλίας. Ἐσπούδασεν ἐν Βενετίᾳ καὶ ἐν Πataυΐῳ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, τὰ φυσικομαθηματικά, τὰ νομικὰ καὶ τὴν θεολογίαν καὶ ἐχρημάτισεν ἐπὶ τριακονταετίαν ἐπίσκοπος. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, κυρίως πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος του Κρήτης, ἐν οἷς τὰ «Vita Andreae Mauroceni», ἡ ὁποία ἐτυπώθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1623, «De vario Musarum numero apud antiquos» (Bononiae 1640) κατὰ δὲ τὸν Cornelius (ἐν «Creta Sacra» II, σελ. 441 - 442) καὶ «Apologeticus, seu adversus coloniae Cretensis calumniatores», «Epimenides» καὶ «Elucibratio de Creta».
Κ. Μ. Κ.

Λόλλιο (Lollio), ***Ἀλβέρτος.*** Ἰταλὸς λόγιος καὶ ποιητής (1500—1568). Ἐκαλλιέργησε μετ' ἐπιτυχίας τὴν ποίησιν καὶ τὴν ῥητορικήν, καὶ ἔγραψε τὸ βουκολικὸν θεατρικὸν ἔργον «Ἀρετοῦσα» (1563), τὴν ῥητορικὴν συλλογὴν «Orationes» καὶ πιθανῶς τὴν πραγματείαν «De oratoribus praecipuis regni Florentini, a saeculo primo salutis nostrae usque ad decimma quintum» (Φλωρεντία 1560). Μ. Δ. Β.

Λόλλιος ***Βάσσος*** βλ. *Βάσσος* Λόλλιος

— **Λόλλιος** (Lollius). ***Μᾶρκος.*** Εἷς τῶν συνεργατῶν τοῦ Αὐγούστου. Τῷ 25 π. Χ. ἐστάλη ὡς πρῶτος legatus pro praetore εἰς τὴν νέαν ἐπαρχίαν τῆς Γαλατίας, ἔνθα τῷ 17 π. Χ. ὑπέστη τὴν μεγάλην ἧτταν (clades Lolliana) ὑπὸ τῶν Συγάμβρων. Πρὸς ἀναστήλωσιν τοῦ καταπεσόντος γοήτρου του ἐποίησεν ὁ Ὁράτιος τὴν πινδαρικὴν του IX ᾠδὴν τοῦ IV βιβλίου. Τῷ 1 π. Χ. ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὡς πολιτικὸς σύμβουλος τοῦ Γαΐου Καίσαρος, ὅτε διῆλθε καὶ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐκεῖ ὑποπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Γαΐου, διότι ἐδέχετο δῶρα ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Ἀνατολῆς, ηὐτοκτόνησε. Χ. Κ. Κ.

Λόλο (Lolo ἢ Lopo). Ὄνομα διδόμενον ὑπὸ τῶν Κινέζων εἰς πολυάριθμον φυλὴν κατοικοῦσαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ νοτίου Σετσουέν. Πατρίς των εἶναι ἡ ὀρεινὴ χώρα ἡ καλουμένη Ταλιὰνγκ σάν, κειμένη μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Γιανγκτσὲ πρὸς Α. καὶ τῆς κοιλάδος Κιὲν τσὰνγκ πρὸς Δ., ἐν τῷ νοτίῳ Σετσουέν, ἀλλ' εὑρίσκονται εἰς διεσπαρμένους συνοικισμοὺς μέχρι τῆς Βιρμαννικῆς μεθορίου και Δ. τοῦ Μακόνγκ. Ἡ γλῶσσά των, ὅπως καὶ ἡ τῶν Κινέζων, εἶναι μονοσυλλαβικὴ καὶ πιθανῶς ἰδεογραφική, ὁμοιάζουν δὲ οἱ χαρακτῆρες πρὸς τοὺς κινεζικούς. Πολιτικῶς διαιροῦνται εἰς τρεῖς φυλάς, ἑκάστη τῶν ὁποίων κυβερνᾶται ὑπὸ κληρονομικοῦ φυλάρχου. Καλλιεργοῦν τὰ σιτηρά, συχνάκις δὲ ἐπιχειροῦν ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν γειτόνων των Κινέζων. Σέβονται ἰδιαιτέρως τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἐπιτρέπεται νὰ γίνουν φύλαρχοι. Οὐδέποτε ἔρχονται εἰς ἐπιγαμίαν μετὰ τῶν Κινέζων. Δ. Σ. Δ.

— *[Ἀνθρωπολ.]* Οἱ Λόλο ἀνήκουν φυλετικῶς εἰς τὴν μὴ κινεζικὴν ὁμάδα τῶν *Μαντσέ,* ἀποτελοῦν ὑπόλειμμα παλαιᾶς φυλῆς καὶ διακρίνονται εἰς διαφόρους μικροτέρας ὁμάδας. Εἶναι μετρίου ἀναστήματος (1,51—1,65 μ.), ἰσχυρᾶς διαπλάσεως. ὀρφνῆς συνδρομῆς (τρίχες, ἶρις, δέρμα) καὶ ἔχουν εὐθεῖαν ῥῖνα. Τὸ σύνολον διαφέρει ἀρκούντως τοῦ καθαροῦ μογγολικοῦ τύπου, οὕτως ὥστε νὰ θεωροῦνται ὡς ξένης φυλετικῆς προελεύσεως (Προσθίας Ἀσίας). Ι. Γ. Κ.

Λολόγκαινα *[Γεωγρ.].* Μικρὸν ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ περιφερείᾳ Τραπεζοῦντος κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 35 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. Ε. Ι. Χ.

λολός, *—ή, —ό·* ἀντὶ *λωλός* (βλ. λ.).

Λὸμ (Lomme) *[Γεωγρ.].* Κωμόπολις τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ, εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ ἀπὸ τῆς Λίλλης, παρὰ τὸν ποταμὸν Ντέλ. Κάτοικοι 9.500. Ἔχει οἰνοπνευματοποιεῖα καὶ κλωστήρια. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο τὸ θέατρον σφοδρῶν ἀγώνων πυροβολικοῦ καὶ κατὰ μέγα μέρος εἶχε καταστραφῆ, ἀνοικοδομηθεῖσα βραδύτερον. Μ. Δ. Β.

—**Λὸμ** *[Γεωγρ.].* Ὄνομα δύο ποταμῶν τῆς Βουλγαρίας, παραποτάμων τοῦ Δουνάβεως. Ὁ σημαντικώτερος εἶναι ὁ Λὸμ τοῦ Ρουχτσουκίου, ὅστις συνίσταται κυρίως ἐκ τοῦ *Λευκοῦ* καὶ *Μέλανος Λόμ,* πηγαζόντων τοῦ πρώτου βορείως, τοῦ δευτέρου δυτικῶς τῆς πόλεως Ἐσκὶ - Τζουμαγιᾶ. Ἡ διαδρομή του εἶναι περὶ τὰ 100 χλμ., αἱ δὲ ἐκβολαί του πλησιέστατα τῆς πόλεως Ρουχτσούκιον. Ὁ ἕτερος Λὸμ συνίσταται ἐκ τριῶν παραποτάμων, τῶν ὁποίων αἱ πηγαὶ εὑρίσκονται εἰς τὰ ὄρη τὰ χωρίζοντα τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τὴν Σερβίαν. Αἱ ἐκβολαὶ τούτου εἶναι πλησίον τῆς πόλεως *Λόμ - Παλάνκα* (βλ. λ.). Τ. Β.

— **Λὸμ** ἢ ***Λὸμ - Παλάνκα*** *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Βουλγαρίας τῆς περιφερείας Βιδινίου (κάτ. 13.067) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ *Λὸμ* (βλ. λ.), σταθμὸς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σόφιας—Μέζδρας — Βράτσης — Λόμ, 88,5 χλμ. ΝΑ. τοῦ Βιδινίου, 154,5 Β. τῆς Σόφιας. Λέγεται ὅτι ἡ πόλις ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Μοισῶν, κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν δὲ ἐποχὴν ἔφερε τὸ ὄνομα Almus. Τὸ Λὸμ εἶναι πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ καὶ ἔχει ἐργοστάσια φυτικῶν ἐλαίων: καρυᾶς, σινάπεως, καννάβεως, σησαμίου καὶ ἡλιοτροπίου. Τ. Β.

Λομακὶν (Lomakine), ***Γαβριὴλ - Γιακίμοβιτς.*** Ρῶσος θρησκευτικὸς συνθέτης (1812—1885), ὁ πρῶτος ὅστις, μετὰ τοῦ Βορoτνίκωφ, μετέγραψε διὰ τετράφωνον χορὸν τὴν παλαιὰν μουσικὴν τῆς ὀρθοδόξου ῥωσικῆς Ἐκκλησίας. Τῷ 1862 ἵδρυσε μὲ τὸν Μπαλακίρεφ τὴν «Ἐλευθέραν μουσικὴν σχολὴν» τῆς Πετρουπόλεως. Αἱ θρησκευτικαὶ συνθέσεις τοῦ Λομακὶν ἀποτελοῦνται ἐκ μιᾶς λειτουργίας, 10 χερουβικῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ὕμνων. Γ. Σ.

Λομάμι ἢ ***Μπολόκο*** (Lomami ἢ Boloko *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τοῦ βελγικοῦ Κόνγκο, ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ. Πηγάζει ἐκ τοῦ διαμερίσματος τῆς Κατάνγκας, διαρρέων τὰ διαμερίσματα Στάνλεϋβιλ, Λεοπόλδου Β' καὶ Ἀρουβίμι καὶ χύνεται εἰς τὸν Κόνγκον, παρὰ τὴν πόλιν Ἰσσανγκί, μετὰ ῥοῦν 1.550 χλμ., ὧν τὰ 550 πλωτά. Ἔχει δεξιοὺς παραποτάμους τοὺς *Λοκέρι, Λοκόπο* καὶ *Λουμπάϊ* καὶ ἀριστεροὺς τοὺς *Λουγιουμπού, Λουρίμπι, Λόα* κτλ. Μ. Δ. Β.

Λομάτσο (Lomazzo). Ἰταλὸς ζωγράφος (1538—1600). Ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ τυφλωθῇ ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν. Ἀναγκασθεὶς οὕτω νὰ καταλίπῃ τὴν ζωγραφικήν, ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα. Συνέγραψε «Πραγματείαν περὶ ζωγραφικῆς», ἐκδοθεῖσαν τὸ πρῶτον τῷ 1584, καὶ ἕτερα περὶ τέχνης ἔργα. Ὡς ζωγράφος διεκρίθη διὰ τὴν διαύγειαν τοῦ σχεδίου του καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ χρωματισμοῦ του. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Μελχισεδὲκ προσευχόμενος πρὸς τὸν νικητὴν Ἀβραὰμ» καὶ «Ἡ τροφὴ τῆς τεσσαρακοστῆς» (ἐν τῷ Ἁγίῳ Αὐγουστίνῳ τῆς Πλακεντίας), «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ» καὶ «Ἡ Ἐλεημοσύνη» (ἐν τῷ μουσείῳ Μπρέρα τοῦ Μιλάνου). Ι. Μ. Π.

Λομβαρδία (Lombardia) *[Γεωγρ.].* Χώρα τῆς Β. Ἰταλίας, μία τῶν 17 αὐτῆς περιφερειῶν, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς Ἑλβετίας πρὸς Β., τῆς περιφερείας τῆς Βενετίας πρὸς Α., τῆς Αἰμιλίας πρὸς Ν. καὶ τοῦ Πεδεμοντίου πρὸς Δ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 23 810 τ. χλμ. καὶ 5.184 763 κατοίκους, οὖσα ἐκ τῶν μᾶλλον πυκνοκατῳκημένων περιφερειῶν τῆς Ἰταλίας (218 ἀνὰ πᾶν χλμ.). Σήμερον περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς Βαρέζε, Βρεσκίας, Κρεμώνας, Κώμου, Μαντούης, Μιλάνου, Παβίας, Περγάμου καὶ Σόντριο. Ἔχει ἔδαφος χθαμαλὸν πρὸς τὰ Ν. καὶ ὀρεινὸν πρὸς Β., ὅπου διακλαδοῦνται διάφοροι κορυφαὶ τῶν *Ραιτικῶν Ἄλπεων,* μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ *Ντισγκράτσια* (3 680 μ. ὕψους), η *Ρεντόοτα* (3037 μ.), τὸ *Μόντε Τζενερόζο* καὶ πρὸς Α. ἡ *Ὄλτλερ* (3 905 μ.), ἡ *Ἀνταμέλλο* (3554 μ.) κτλ. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ὧν αἱ κοῖται ἔχουν ῥυθμισθῆ καὶ ὁ κυριώτερος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Πάδος,* ὁ ὁποῖος διαχωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τὴν Αἰμιλίαν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀριστεροὺς παραποτάμους αὐτοῦ, οἵτινες ῥέουν πρὸς Β. καὶ οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Τιτσίνο,* ὁ *Ἄδδας,* ὁ *Ὄλιο* καὶ ὁ *Μίντσιο.* Τὰ ἐκ τῶν Ἄλπεων κατερχόμενα ὕδατα σχηματίζουν πρὸς τὸ Β. ἰδίως τμῆμα τῆς Λομβαρδίας πολλὰς ὡραίας λίμνας, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Λάγκο Ματζόρε,* ἡ *Λουγκάνο,* ἡ *Κώμου,* ἡ *Ἰζέο* καὶ πρὸς Α. ἡ *Γκάρντα.* Τὸ πλούσιον ὑδρογραφικὸν σύστημα τῆς Λομβαρδίας συμπληροῦται διὰ πολυαρίθμων διωρύγων, χρησιμοποιουμένων πρὸς ἄρδευσιν καὶ εἰς τὰς συγκοινωνίας. Αἱ πλεῖσται τούτων κατεσκευάσθησαν ἐπὶ σχεδίων τοῦ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι, αἱ δὲ σπουδαιότεραι εἶναι ἡ *Ναβίλιο Γκράντε,* ἡ ὁποία ἐκ τοῦ ποταμοῦ Τιτσίνο διευθύνεται πρὸς τὸ Μιλᾶνον, ἡ *Ναβίλιο ντέλλα Μαρτεζάνα,* ἡ ὁποία ἄρχεται ἐκ τοῦ Ἄδδα ποταμοῦ παρὰ τὸ Κασσάνο καὶ ἑνοῦται πρὸς τὴν Ναβίλιο Γκράντε παρὰ τὸ Μιλᾶνον, ἡ *Μούσα,* χρησιμοποιουμένη μόνον πρὸς ἄρδευσιν, καὶ ἡ *Ναβίλιο ντὶ Κρεμόνα,* ἥτις ἄρχεται ἐκ τοῦ Ὄλιο καὶ ἑνοῦται πρὸς τὸν Πάδον παρὰ τὴν Κρεμόναν. Τὸ κλῖμα εἶναι ὑγρόν, λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν ὑδάτων, ἑλῶδες εἰς τὰ τμήματα ὅπου καλλιεργεῖται ἡ ὄρυζα καὶ λίαν ψυχρὸν κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ μετρίως θερμὸν κατὰ τὸ θέρος. Τὸ ὑπέδαφος περιέχει θαυμασίας ποιότητος μάρμαρα, ἄφθονον λιγνίτην καὶ σίδηρον, καθὼς καὶ μεταλλικὰ ὕδατα. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἐκ τῶν εὐφορωτέρων τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Εὐρώπης, καλλιεργούμενον δὲ ἐντατικῶς καὶ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης παράγει σιτηρά, λαχανικά, ὀπώρας, χορτονομήν, μέταξαν, λίνον, κάνναβιν, οἶνον καὶ ἰδίως ὄρυζαν, τῆς ὁποίας ἡ καλλιέργεια εἰσήχθη κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἡ Λομβαρδία εἶναι ἡ βιομηχανικωτέρα περιφέρεια τῆς Ἰταλίας, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς καταγίνονται ἰδίως εἰς τὰς βιομηχανίας, τὰς ἀπορρεούσας ἐκ τῆς κτηνοτροφίας (παραγωγὴ τυροῦ, βουτύρου κτλ.), εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς μετάξης, τῶν ταπήτων καὶ τῶν ὅπλων.

—*[Στρατ. Γεωγρ.]* Ἡ *Λομβαρδία* ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ λομβαρδοβενετικοῦ θεάτρου ἐπιχειρήσεων. Ἡ Λομβαρδία ὁρίζεται ἀπὸ δυσμῶν παρὰ τοῦ ποταμοῦ Τικίνου, ὅστις ἐχρησιμευσεν ὡς πρώτη γραμμὴ ἀμύνης τῶν Αὐστριακῶν μέχρι τοῦ 1859 κατὰ τῶν ἀπὸ δυσμῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Πεδεμοντιακοῦ κράτους, ἀπ' ἀνατολῶν δὲ παρὰ τοῦ ποταμοῦ Μιγγίου, ἐφ' οὗ ἐπικάθηνται δύο τῶν φρουρίων τοῦ στρατηγικοῦ τετραπλεύρου τῆς βορείου Ἰταλίας, τὸ τῆς Πεσκιέρας καὶ τῆς Μαντούης. Ἡ Λομβαρδία προστατεύεται ἀπὸ βορρᾶ διὰ τῶν ἀντιστηριγμάτων τῶν Κεντρικῶν καὶ Ραιτικῶν Ἄλπεων, ἀπὸ νότου δὲ παρὰ τοῦ Μέσου Πάδου. Οἱ παραπόταμοι τοῦ Πάδου, ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ, Τίκινος, Ἄδδα, Ὄλιο, Σιέζε καὶ Μίγνιος, διασχίζοντες τὴν Λομβαρδίαν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἐχρησίμευσαν ὡς διαδοχικαὶ γραμμαὶ ἀμύνης κατὰ τῶν ἀπὸ δυσμῶν ἐπιχειρούντων πρὸς ἀνατολὰς καὶ τἀνάπαλιν. Ἀπὸ βορρᾶ κατέρχονται εἰς Λομβαρδίαν αἱ κάτωθι κύριαι γραμμαὶ ἐπιχειρήσεων: 1) Ἡ γραμμὴ τοῦ Ἁγίου Γοθάρδου, ἧς ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἔσται τὸ Μεδιόλανον, καὶ ἥτις ἔχει εἰσόδους εἰς Βαρέζε καὶ Κόμο. 2) Ἡ γραμμὴ τοῦ Σπλύγεν καὶ Ἄδδα, ἧς ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἔσται τὸ Μεδιόλανον ἢ τὸ Μπέργκαμο. 3) Ἡ γραμμὴ τοῦ ποταμοῦ Ὄλιο, ἥτις θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπιχειρήσῃ τις πρὸς Μπέργκαμο καὶ Βρεσκίαν. Τὸ Μεδιόλανον εἶναι ἕδρα σώματος στρατοῦ. Ν. Ι. Κ.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ Λομβαρδία κατῳκήθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Οὐμβρίων, οἵτινες βραδύτερον ἀνεμείχθησαν μετὰ Λατίνων, Λιγύρων, Ἰβήρων καὶ διαφόρων γαλατικῶν φυλῶν. Αἱ ἐπακολουθήσασαι γερμανικαὶ εἰσβολαὶ ἀφῆκαν ἐν τῇ χώρᾳ ἀδρὰ ἴχνη. οἱ δὲ Γότθοι, οἱ Βάνδαλοι, οἱ Ἔρουλοι καὶ οἱ Λογγοβάρδοι, συγχωνευθέντες πρὸς τοὺς ἐκλατι-

Digitized by Google

νισθέντας ἰθαγενεῖς, ἀπετέλεσαν ἰδιαίτερον τύπον κατοίκων, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίδρασις ὑφίσταται μέχρι σήμερον καὶ ἐξηγεῖ τὸν μέγαν ἀριθμὸν ὑψηλῶν καὶ ρωμαλέων ἀνδρῶν, ὅστις ἀπαντᾶται εἰς τὰς πεδιάδας τῶν παραποτάμων τοῦ Πάδου. Οἱ Λομβαρδοὶ διεκρίθησαν μεγάλως εἰς τὰς καλὰς τέχνας, ἡ δὲ λομβαρδικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἦτο ἡ μᾶλλον ἀξία λόγου καὶ ἀντεπροσώπευεν ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν μέχρι τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. Περίφημος ἐπίσης ὑπῆρξε καὶ ἐν τῇ ζωγραφικῇ ἡ Λομβαρδικὴ σχολή, τῆς ὁποίας ὁ κυριώτερος δημιουργὸς καὶ ἀντιπρόσωπος ἦτο ὁ Λεονάρδος ντὰ Βιντσι

Ἡ Λομβαρδία, κατεχομένη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τῶν Κενομάνων καὶ τῶν Ὀροβίων, κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 222 π. Χ. καὶ ἀπετέλεσεν ἰδιαιτέραν ἐπαρχίαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, τὴν Πέραν τοῦ Πάδου Γαλατίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κυριαρχίας τῶν Κενομάνων ὑφίσταντο ἤδη αἱ πόλεις Πέργαμος, Βρεσκία, Κρεμόνα καὶ Μάντουα. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μαξιμιανοῦ τὸ Μιλᾶνον ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνου. Ὁ Ἀττίλας ἐδήωσε καὶ καθυπέταξε τὴν χώραν τῷ 452, οἱ δὲ Λογγοβάρδοι ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ τῷ 568. Οὗτοι παρέμειναν ἐν τῇ χώρᾳ ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας, ἱδρύσαντες ἐν αὐτῇ βασίλειον, μετέφερον δὲ τὴν πρωτεύουσαν εἰς τὴν Παβίαν καὶ ἐγκατέστησαν τὸ φεουδαρχικὸν σύστημα διοικήσεως. Ὁ Κάρολος ὁ Μέγας, καταλαβὼν τὴν χώραν τῷ 774, δὲν μετέβαλε τὸ φεουδαρχικὸν τοῦτο σύστημα διοικήσεως, ἕνεκα δὲ τούτου οἱ ἀσθενεῖς αὐτοῦ διάδοχοι ἐλαχίστην πραγματικὴν ἐξουσίαν ἐξήσκουν ἐπὶ τῆς χώρας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου, ὁ ὁποῖος κατέβαλε ματαίας προσπαθείας πρὸς κατάργησιν τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος, εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Λομβαρδίας ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα, οἱ δὲ πόλεμοι τῶν παπῶν καὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἐπέτρεψαν εἰς τὰς νεαρὰς δημοκρατίας νὰ ἀναπτυχθοῦν. Βραδύτερον, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β΄, τῷ 1220, ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰς πόλεις ταύτας αἱ φατρίαι τῶν γουέλφων καὶ τῶν γιβελίνων, οἱ δὲ ἐπακολουθήσαντες ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἐπέτρεψαν εἰς διαφόρους ἰσχυρὰς οἰκογενείας, ἰδίως εἰς τοὺς Τορριάνι, τοὺς Βισκόντι καὶ τοὺς Σφόρτσα, νὰ κυριαρχήσουν ἐπὶ πολὺ εἰς πολλὰς πόλεις. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Λουδοβίκου Σφόρτσα ἐν Μιλάνῳ, ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ὁ Β΄ ἤγειρεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Λομβαρδίας, αἰχμαλωτίσας δὲ τὸν Σφόρτσα κατέλαβε τὰς ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένας περιοχάς. Ἀλλ' ὁ πάπας Ἰούλιος ὁ Β΄ ἱδρύσας τὴν «Ἱερὰν Συμμαχίαν», τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἱσπανίας, κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ, διὰ τῶν ἱσπανικῶν στρατευμάτων, τοὺς Γάλλους ἐκεῖθεν τῶν Ἄλπεων. Μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ἱσπανίας, ἡ Λομβαρδία περιῆλθε τῷ 1714 εἰς τὴν Αὐστρίαν, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ράσταττ. Οἱ Γάλλοι ἐπέδραμον ἐκ νέου τῷ 1796 κατὰ τῆς Λομβαρδίας, κατόπιν δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπο Φόρμιο τὸ Μιλᾶνον ἀπέκτησεν εἶδος αὐτονομίας, ὡς πρωτεύουσα τῆς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἱδρυθείσης τῷ 1797 πέραν τῶν Ἄλπεων δημοκρατίας. Μετ' ὀλίγον ἀνέκτησαν αὐτὴν οἱ Αὐστριακοί, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν συνεπείᾳ τῆς ἥττης τοῦ Μαρένγκο. Τῷ 1802 ἡ Λομβαρδία ἐγένετο ἰταλικὴ δημοκρατία καὶ τῷ 1805 ἰταλικὸν βασίλειον. Τῷ 1815 ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐν τῇ Ἄνω Ἰταλίᾳ τμήματος τῆς πρῴην δημοκρατίας τῆς Βενετίας ἀπετέλεσε τὸ Λομβαρδο-βενετικὸν βασίλειον, ἀνῆκον εἰς τὴν αὐστριακὴν μοναρχίαν. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιλλαφράγκας τῷ 1859 οἱ Αὐστριακοὶ ἐξεχώρησαν τὴν Λομβαρδίαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Ναπολέοντα τὸν Γ΄, ὁ ὁποῖος παρεχώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ Β΄. Ἔκτοτε ἡ Λομβαρδία ἀποτελεῖ τμῆμα ἀναπόσπαστον τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου. Μ. Δ. Β

λομβαρδικός, *—ή, —όν*· ὁ τῶν Λομβαρδῶν ἢ τῆς Λομβαρδίας: «λομβαρδικαὶ πόλεις».

—λομβαρδικὴ *σχολή*. Ἡ τέχνη τῆς Λομβαρδίας ἐξεδηλώθη ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ μέγιστον λόγον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ζωγραφικῆς. Κέντρα τῆς καλλιεργείας τῆς τέχνης ταύτης ὑπῆρξαν ἰδίᾳ μὲν τὸ Μιλᾶνον, εἰς ἐλάσσονα δὲ βαθμὸν ἡ Μάντουα ἡ Μόδενα, ἡ Πάρμα καὶ ἡ Κρεμόνα. Ἀπό τινων, ἄλλωστε, ἀπόψεων αἱ πόλεις αὗται παρουσίασαν τόσον σημαντικὰς διαφορὰς εἰς τὴν ἐν αὐταῖς ἀσκηθεῖσαν τέχνην, ὥστε ὑπὸ πολλῶν, τῶν κριτικωτέρων δέ, θεωροῦνται ὡς ἐκθρέψασαι ἰδίας καλλιτεχνικὰς σχολάς.

Ἡ λομβαρδικὴ ἀρχιτεκτονικὴ κατ' ἀρχὰς προσηρμόσθη εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δόγματα τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης μετὰ τῶν μεταλλαγῶν, ἃς διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὑπέστη αὕτη. Βραδύτερον, ἀπὸ τοῦ Ι΄ αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα, ἠσπάσθη τὸν ρωμανικὸν ρυθμόν, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ὁποίου, ἐν τούτοις, παρουσιάζει οὐσιώδη τινὰ διακριτικὰ γνωρίσματα, ἐν οἷς τάσσονται αἱ βαρεῖαι καὶ ἀφώτιστοι προσόψεις, αἱ τυφλαὶ ἢ ἐπὶ πολλαπλῶν κιονίσκων ἀψιδοστοιχίαι καὶ ἡ πλουσία, διὰ φανταστικῶν ζῴων καὶ ἄλλων διακοσμητικῶν θεμάτων, διακόσμησις. Κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα ἡ κατὰ κυριολεξίαν λομβαρδικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς γοτθικῆς. Μετὰ ταῦτα ἀνεβαπτίσθη μέσω εἰς τὸν ρυθμὸν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τέλος ὑπεχώρησε τελείως πρὸ τῶν νέων καλλιτεχνικῶν ἐξελίξεων. Οἱ πλεῖστοι ναοὶ τῆς Λομβαρδίας, ἐν οἷς δύναταί τις νὰ μελετήσῃ τὰς μορφὰς τῆς λομβαρδικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀνήκουν εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ ΙΑ΄ μέχρι τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος χρονικὸν διάστημα.

Πολὺ μᾶλλον ἢ ἡ ἀρχιτεκτονική, ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ζωγραφικὴ τῆς Λομβαρδίας, μάλιστα δὲ τοῦ Μιλάνου. Ἱδρυτὴς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἀκμάσας Βικέντιος Φόππα, κυριώτατος δὲ ἐκπρόσωπός της, ἀθάνατος δόξα ταύτης, ὁ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι. Οὗτος ἵσταται μεταξὺ τῆς παλαιοτέρας καὶ τῆς νεωτέρας λομβαρδικῆς σχολῆς, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωποῦν ἰδίᾳ οἱ μαθηταί του, ἐν οἷς μᾶλλον ἀξιομνημόνευτοι τυγχάνουν οἱ: Μπελτράφφιο, Τσεζάρε ντὰ Σέστο, Μάρκο ντ' Ὀτζιόνο καὶ Μπερναρντῖνο Λουΐνι, ὁ γνωστότερος τῶν ὀπαδῶν καὶ μιμητῶν τοῦ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι. Ἄλλοι, παλαιότεροι, καλλιτέχναι τῆς λομβαρδικῆς σχολῆς εἶναι οἱ: Μπραμάντε, Μπραμαντῖνο καὶ Ἀμβρόσιος Μποργκονιόνε. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος ἱδρύθη νέα σχολὴ ἐν Λομβαρδίᾳ ὑπὸ τῶν Προκατσίνι, μεταξὺ δὲ τῶν νεωτέρων ἐκπροσώπων τῆς ἐν Μιλάνῳ καλλιεργηθείσης τέχνης ἀναφέρονται ὁ Δανιὴλ Κρέσπι (1590—1630) καὶ ὁ Ἀππιάνι (1754—1817). Ἂν ἐξαιρέσῃ τις τὸ γιγάντιον ἔργον τοῦ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι, ἡ σχολὴ τῆς Λομβαρδίας δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰσαξία πρὸς ἑτέρας σχολὰς τῆς ἰταλικῆς τέχνης, ὡς ἡ φλωρεντινὴ ἢ ἡ ρωμαϊκή. Στερεῖται ἀληθείας καὶ ἐνίοτε καταλαμβάνεται ἀπὸ πλαδαρὸν αἰσθηματισμόν. Ι. Μ. Π.

—λομβαρδικὴ *παρασημαντική*. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἀπαντᾷ ἐν τῇ Δύσει ἡ *νευματικὴ* καλουμένη γραφή, ἥτις καὶ *σαξωνικὴ παρασημαντικὴ* καλεῖται. Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

λομβαρδοβενετικὸν *βασίλειον* (Lombardo-Veneto) *(Ἱστορ.)*. Ὄνομα δοθέν, ἀπὸ τοῦ 1815 καὶ διατηρηθὲν μέχρι τοῦ 1866, εἰς τὸ ἰταλικὸν τμῆμα τῆς αὐστριακῆς μοναρχίας, τὸ ἀποτελεσθὲν ἐκ τῆς Λομβαρδίας καὶ τῆς Βενετίας, μὲ πρωτεύουσαν τὸ Μιλᾶνον. Καίτοι ἡ Λομβαρδία εἶχε παύσει νὰ ἀποτελῇ μέρος τῆς Αὐστρίας ἀπὸ τοῦ 1859, τὸ ὄνομα Λομβαρδοβενετικὸν βασίλειον ἐξηκολούθησε νὰ ὑφίσταται μέχρι τοῦ 1866, ὁπότε καὶ ἡ Βενετία προσηρτήθη εἰς τὸ ἰταλικὸν βασίλειον (βλ. καὶ λ. *Λομβαρδία*). Μ. Δ. Β.

Λομβαρδοὶ (οἱ) (Lombardi). Οἱ κάτοικοι τῆς Λομβαρδίας. Νεώτερος τύπος σχηματισθεὶς κατὰ συγκοπὴν τοῦ *Λογγοβάρδοι*, λαοῦ γερμανικῆς καταγωγῆς.

—(Ἱστορ.) Οἱ *Λογγοβάρδοι* ἢ *Λογγιβάρδοι* ἦτο γερμανικῆς καταγωγῆς λαός, κατελθὼν ἀπὸ Σκανδιναυΐας πιθανῶς περὶ τὸ 100 π. Χ. εἰς τὰς περὶ τὸν Ἔλβαν ποταμὸν χώρας, ὅπου ἦλθον εἰς ρῆξιν ἀμέσως πρὸς τοὺς Βανδάλους. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἦσαν ἐγκατεστημένοι καὶ ἑδραιωμένοι εἰς τὸν κάτω Ἔλβαν, ὅπου προσέβαλεν αὐτοὺς ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος (5 μ. Χ.), τοὺς ἠνάγκασε δὲ νὰ περάσουν τὸν Ἔλβαν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην αὐτοῦ. Δὲν ἐβράδυναν ὅμως νὰ ἐπεκταθοῦν πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Ρῆνον καὶ τὸν Δούναβιν. Τὸ ἀρχικὸν ὄνομα αὐτῶν ἦτο *Βιννίλοι* (Winniler), ἐκλήθησαν δὲ κατόπιν *Λογγοβάρδοι* (= Μακρυγένειοι), διὰ τὸν μακρὸν πώγωνα τὸν ὁποῖον ἔτρεφον. Κατὰ τὴν μεγάλην μετανάστευσιν τῶν λαῶν (Δ΄—Ε΄ αἰὼν μ. Χ.) ἐκινήθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐγνώρισεν αὐτοὺς ἡ Σιλεσία μὲ τοὺς Ρώσους καὶ τὰ Καρπάθια μὲ τοὺς Βουλγάρους, πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ ἀγῶνες ἦσαν δεινοί.

Περὶ τὸ 548 μ.Χ. ἐγκατεστάθησαν ἐν Παννονίᾳ καὶ Νωρικῇ, ἃς κατέλαβον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρώτου γνωστοῦ βασιλέως αὐτῶν Αὐδουῆνος ἢ Ἀλδουΐνου (526—561), νικήσαντες τοὺς Γεπίδας καὶ τοὺς Γότθους. Ἐνταῦθα οἱ Λογγοβάρδοι ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν, δεχθέντες τὸν ἀριανισμόν, συνέτρεξαν δὲ καὶ τὸν Ναρσῆν εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ὀστρογότθων τῆς Ἰταλίας ἀγῶνάς του. Ὁ διάδοχος τοῦ Αὐδουῆνος Ἀλβουῖνος (561—573), ἐνίκησεν, ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπὸ τῶν Ἀβάρων, μίαν ἔτι φορὰν τοὺς ἀτιθάσους Γεπίδας, φονεύσας ἰδίαις χερσὶ καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν, οὗτινος τὴν θυγατέρα, τὴν ὡραίαν Ροζαμόνδην, ἐνυμφεύθη. Περὶ τὸ 568 οἱ Ὀστρογότθοι, πιεζόμενοι ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τῶν τέως συμμάχων των Ἀβάρων καὶ θέλοντες ἀφ' ἑτέρου νὰ συνδράμωσι τὸν Ναρσῆν, εἰσέβαλον σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ εἰκοσακισχιλίων Σαξώνων, εἰς Βόρειον Ἰταλίαν, αἱ πλεῖσται πόλεις τῆς ὁποίας ἠναγκάσθησαν νὰ ἀνοίξωσι τὰς πύλας των, ἐνῷ ἄλλοι ἐκ τῶν κατοίκων κατέφυγον εἰς τὰς νήσους τῆς Βενετίας, ἥτις ἔκτοτε ἤρχισε καθισταμένη σπουδαία πόλις. Ὁ Ἀλβουῖνος ἀνεκηρύχθη τότε βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, κατέλαβε μετὰ τριετῆ πολιορκίαν τὴν Παβίαν, ἣν κατέστησε πρωτεύουσάν του καὶ κατένειμε τὸ βασίλειόν του εἰς δουκᾶτα, ἅτινα κατένειμε μεταξὺ τῶν ἑταίρων του. Ὁ Ἀλβουῖνος ἐδολοφονήθη τῷ 573 ὑπὸ τῆς συζύγου του Ροζαμόνδης, ἥν, διαρκοῦντος ἑνὸς συμποσίου, ἐξηνάγκασε νὰ πίῃ οἶνον ἐκ τοῦ κρανίου τοῦ πατρός της, οἱ δὲ Λογγοβάρδοι δοῦκες ὑπέδειξαν ὡς διάδοχόν του τὸν Κλέφιν (573-575), ὅστις ἐξέτεινε τὸ βασίλειόν του μέχρις αὐτῆς τῆς Ραβέννας, ἐνῷ πρὸς βορρᾶν ἐνήργησε πλείστας ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν. Οὗτος ἐδολοφονήθη μετὰ δεκαοκταετῆ βασιλείαν, μὴ ἐκλεγέντος δὲ νέου βασιλέως τὸ Λογγοβαρδικὸν βασίλειον ἐκυβερνήθη ἐπὶ ἐννεαετίαν ὑπὸ τριάκοντα δουκῶν, ὧν σπουδαιότεροι ὑπῆρξαν οἱ δοῦκες τοῦ Φρίουλ καὶ τοῦ Σπολέτου. Τῷ 584 οἱ Λογγοβάρδοι, ἀπειλούμενοι ἀπὸ νότου ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἀπὸ βορρᾶ ἀπὸ τῶν Φράγκων, ἐξέλεξαν ὡς βασιλέα των τὸν Αὔθαριν, ὅστις συμμαχήσας μετὰ τῶν Βαυαρῶν ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως των. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ βασίλειον τῶν Λογγοβάρδων ἀπέκτησε σταθερόν, οὕτως εἰπεῖν, πολιτικὸν καθεστώς. Ὁ Αὔθαρις ἐπεξέτεινε τὸ βασίλειόν του μέχρι τοῦ Ρηγίου καὶ ἐδημιούργησε τὸ δουκᾶτον τοῦ Βενεβέντου, ἀλλ' ὑπέστη τὰς ἐπιθέσεις τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων Χιλδεβέρτου, ὅστις τῇ προτροπῇ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου εἰσβαλὼν εἰς Ἰταλίαν κατέλαβε τὸ Μιλᾶνον καὶ τὴν Ἀγκῶνα, ἃ ὅμως ἐγκατέλειψε μετὰ τρίμηνον. Μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ Λογγοβάρδοι ἀπεφάσισαν ὅπως ἀναγνωρίσουν ὡς βασιλέα των ἐκεῖνον, ὃν ἡ χήρα βασίλισσα Θεοδελίνδη θὰ ἐξέλεγεν ὡς σύζυγόν της. Αὕτη ἐνυμφεύθη τὸν Ἀγιλοῦλφον, ἡ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπιρροή της ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ διὰ τὸ Λογγοβαρδικὸν κράτος. Μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως των οἱ Λογγοβάρδοι ἠσπάσθησαν τὸ δυτικὸν δόγμα, γεγονὸς ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὸν ὁλοσχερῆ ἐκλατινισμόν των. Ἐπὶ Ἀγιλούλφου ἡ χώρα ὑπέστη τὰ πάνδεινα ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἀβάρων. Ὁ Ἀδαλοάλδος, ὅστις τῷ 615 τὸν διεδέχθη ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός του Θεοδελίνδης, δὲν εἶχε τὴν εὐστροφίαν νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς ἰσχύοντας δοῦκας, οὗτοι δὲ ἐκθρονίσαντες αὐτὴν τῷ 625 ἀνεκήρυξαν βασιλέα τὸν Ἀρκοβάλδον, δοῦκα τοῦ Τουρίνου, ὅστις κατέπνιξεν εἰς τὸ αἷμα τὴν ἐξέγερσιν τῶν ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένων δουκῶν. Ὁ Ρόθαρις (636—652), ὅστις τὸν διεδέχθη τῷ 636, ἐκυρίευσε πάσας τὰς πόλεις, ἃς κατεῖχον ἔτι οἱ Βυζαντινοὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τῆς Λούκας ἐν Τοσκάνῃ μέχρι τῶν φραγκικῶν συνόρων, συνέταξε δὲ καὶ τὸν περίφημον Λομβαρδικὸν κώδικα. Ὁ διάδοχός του Ροδοάρδος ἐβασίλευσε μόνον ἐπὶ ἓν ἔτος, δολοφονηθεὶς ὑπό τινος Λομβαρδοῦ, οὗτινος ἠτίμασε τὴν σύζυγον. Ὁ Ἀριβέρτος Α΄ οὐδὲν προσέθεσεν εἰς τὸ ἔργον τῶν προκατόχων του. Μετὰ τὸν θάνατόν του τὸ βασίλειον διεμοιράσθησαν οἱ δύο υἱοί του Γονδιβέρτος καὶ Περθαρίτης. Ὁ πρῶτος τούτων θέλων νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐζήτησε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ δουκὸς τοῦ Βενεβέντου Γριμοάλδου, ὅστις ὅμως φονεύσας τὸν Γουδιβέρτον καὶ ἐκδιώξας τὸν Περθαρίτην, ἀνεκηρύχθη μόνος βασιλεύς. Τῷ 771 ὁ τελευταῖος οὗτος ἀνατρέψας τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γριμοάλδου ἀνακηρυχθέντα βασιλέα Γαριβάλδην, ἐγκατεστάθη διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον, ἐβασίλευσε δὲ μέχρι τοῦ θανάτου του μετὰ συνέσεως καὶ σωφροσύνης. Ὁ υἱός του Κουνιβέρτος δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῶν δουκῶν τοῦ Βενεβέντου καὶ τοῦ Σπολέτου, οἵτινες ἀνεκήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ὁ Λουϊτπέρτος, ὅστις τὸν διεδέχθη τῷ 700, ἐξεθρονίσθη μετὰ βραχυχρόνιον βασιλείαν ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Τουρίνου Ραγιμβέρτου, ὃν διεδέχθη ὁ Ἀριβέρτος Β΄ καὶ τοῦτον ὁ Ἀνσπράνδος, βασιλεύσας μόνον ἐπὶ τρίμηνον. Ἐπὶ τοῦ Λουϊτπράνδου (712—744) τὸ Λογγοβαρδικὸν κράτος ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς ἰσχύος του. Οὗτος καταστείλας ἐν ἀρχῇ ἐπανάστασιν τῶν εὐγενῶν του, ἐπεδίωξε νὰ ὑποτάξῃ ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν, ἔφθασε δὲ μέχρις αὐτῆς τῆς Ρώμης, ἧς ὁ πάπας Γρηγόριος Γ΄ ἐξελιπάρησε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Καρόλου Μαρτέλλου· αἱ πρὸς τὸν σκοπὸν ὅμως τοῦτον διαπραγματεύσεις διεκόπησαν λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ Γρηγορίου. Ὁ Ράτχις, ὅστις διεδέχθη καθ' ὑπόδειξιν τῶν δουκῶν τὸν Λουϊτπράνδον, ὑπέστη μέχρι τοιούτου σημείου τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πάπα Ζαχαρίου, ὥστε ὄχι μόνον ἐγκατέλιπε τὰ περὶ καταχτήσεως τῆς Ἰταλίας σχέδιά του, ἀλλὰ παρῃτήθη καὶ αὐτοῦ τοῦ θρόνου, ὅπως καρῇ μοναχὸς (749). Ὁ ἀδελφός του Ἀστόλφος ἐπεχείρησε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ μεγαλεπήβολον σχέδιον τοῦ Λουϊτπράνδου. Κατέλαβε τὴν Ἰστρίαν, τὴν Πεντάπολιν καὶ τέλος τὴν Ραβένναν, καταργήσας τὸ βυζαντινὸν ἐξαρχᾶτον, ἠξίωσε δὲ παρὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ ὑποταγὴν εἰς αὐτόν, ὡς διάδοχον τῶν ἐξάρχων. Πρὸ τοῦ κινδύνου τούτου ὁ πάπας Στέφανος Β΄ ἐζήτησε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Πεπίνου, ὅστις καὶ ἠνάγκασε τὸν

Digitized by Google

'Αστόλφον νὰ ἐγκαταλείψῃ πλείστας τῶν ἁλωθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ πόλεων. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου οἱ δοῦκες ἐξέλεξαν ὡς βασιλέα τὸν δοῦκα τῆς Βρεσκίας Δεσιδέριον ἢ Διδιέρον (756—774), ἐνῷ ὁ Ράτχις, ἐγκαταλείψας τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἠξίου ἀνάκτησιν τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων του. Ὁ Δεσιδέριος ἀπηλλάγη τοῦ ἀντιζήλου του χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ πάπα, εἰς ὃν ἔσπευσε νὰ παράσχῃ πλείστας ὑποσχέσεις, οὐδέποτε τηρηθείσας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντεπεξέλθῃ νικηφόρως καὶ κατὰ τοῦ ἀπὸ βορρᾶ κινδύνου. Ὁ Καρολομάγνος, ὅστις εἶχε νυμφευθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ Λογγοβάρδου βασιλέως, ἅμα τῇ στέψει του ὡς αὐτοκράτορος, ἀπέπεμψε τὴν σύζυγόν του, τὸν χωρισμὸν δὲ τοῦτον ἐπεκύρωσεν ὁ πάπας. Ὁ Δεσιδέριος, ὅπως ἐκδικηθῇ τὴν προσγενομένην εἰς αὐτὸν ἀτιμίαν, ἐβάδισε κατὰ τῆς Ρώμης, ἀφήσας ἰσχυρὰν δύναμιν ὑπὸ τὸν υἱόν του Ἄδελχιν, ὅπως φρουρῇ τὰς διαβάσεις τῶν Ἄλπεων. Παρὰ τὴν ἡρωϊκὴν ὅμως ἀντίστασιν τῶν Λογγοβάρδων, ὁ Καρολομάγνος εἰσήλασεν εἰς 'Ιταλίαν καὶ ἔκτοτε τὸ λογγοβαρδικὸν βασίλειον ἀπετέλεσε τμῆμα τοῦ ἀχανοῦς κράτους τοῦ μεγάλου δορικτήτορος. Ὁ Δεσιδέριος, συλληφθείς, ὡδηγήθη αἰχμάλωτος εἰς τὴν ἐν Γαλλίᾳ μονὴν τῆς Κορβίας, ἐνῷ ὁ υἱός του Ἄδελχις κατέφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Κατὰ τὴν περίοδον τῶν δύο καὶ ἥμισυ αἰώνων, καθ' οὓς ἤκμασε τὸ Λογγοβαρδικὸν κράτος, ἡγεμόνες αὐτοῦ ὑπῆρξαν:

Αὐδουὴν ἢ 'Αλδουῖνος	526—561	Γριμοάλδος	662—671
'Αλβουῖνος	561—573	Γαριβάλδης	671
Κλέφις	573—575	Περθαρίτης (β' περίοδος)	671—686
Τριάκοντα δοῦκες	575—584	Κουνιβέρτος	686—700
Αὐθάριος	584—591	Λουϊτπέρτος	700—701
'Αγιλοῦλφος	591—615	Ραγιμβέρτος	701
'Αδαλοάλδος	615—625	'Αριβέρτος Β'	701—712
'Αρκοβάλδος	625—636	'Ανσπράνδος	712
Ρόθαρις	636—652	Λουϊτπράνδος	712—744
Ροδοάλδος	652—653	Χιλδεβράνδος	744
'Αριβέρτος Α'	653—661	Ράτχις	744—749
Γονδιβέρτος καὶ Περθαρίτης	661—662	'Αστόλφος	749—756
		Δεσιδέριος ἢ Διδιέρος	756—774

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ κράτους των οἱ Λογγοβάρδοι ἢ Λομβαρδοὶ διεσπάρησαν εἰς τὰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς χώρας, διεκρίθησαν δὲ κυρίως εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐνεχυροδανειστοῦ, ἀνταγωνιζόμενοι ἐπιτυχῶς, ὡς Χριστιανοί, τοὺς αἰσχροκερδῶς ἀσκοῦντας τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην 'Ισραηλίτας. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἀπέκτησαν ἐπιρροὴν ἐν τῷ τόπῳ, καταστάντες παράγοντες τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς κινήσεως. Τὸ ὄνομά των ἔκτοτε παρέμεινεν ὡς ταυτόσημον πρὸς τραπεζιτικὰς καὶ δανειστικὰς ἐργασίας καὶ ἐντεῦθεν ἐν Λονδίνῳ ὠνομάσθη Lombard Street ἡ ὁδός, ἐφ' ἧς τὸ τραπεζιτικὸν κέντρον, καὶ ἐν Γερμανίᾳ Lombard σημαίνει τὸ ἐνεχυροδανειστήριον, τὸ ρῆμα δὲ lombardieren, δανείζειν ἐπὶ ἐνεχύρῳ καὶ γενικώτερον ἐπιχορηγεῖν οἰκονομικῶς ἐπιχείρησίν τινα. —Ω.

—**«Λομβαρδοὶ οἱ —»** (I Lombardi). Μελόδραμα εἰς τέσσαρας πράξεις (ποίησις *Σολέρα*, μουσικὴ *Βέρδι*), παιχθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου, τὴν 11 Φεβρουαρίου 1843. Τὸ λιμπρέττο, ἐπὶ τῇ βάσει ποιήματος τοῦ Γκρόσσι, παρουσιάζει τὸν Γάστωνα, ὑποκόμιτα τοῦ Μπεάρν, κατηγορούμενον ἀδίκως ὅτι ἠθέλησε νὰ φονεύσῃ τὸν κόμιτα τῆς Τουλούζης, οὗτινος ἀγαπᾷ τὴν κόρην Ἑλένην. Ὁ Γάστων ἀναθεματισθεὶς ἀπὸ τὸν πάπαν, ἀκολουθεῖ τοὺς σταυροφόρους καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὰ τείχη τῆς ὁποίας πρῶτος ἐμπήγει τὸν σταυρόν. Κατὰ τὴν αὐτὴν πολιορκίαν, ὁ Ρογῆρος, ἀδελφὸς τοῦ κόμιτος τῆς Τουλούζης, πληγώνεται θανασίμως καὶ ἐκμυστηρεύεται ὅτι ἦτο ὁ πραγματικὸς ἔνοχος τῆς ἀποπείρας. Ἡ ἕνωσις τοῦ Γάστωνος καὶ τῆς Ἑλένης ἐξασφαλίζεται, ἐνῷ, ἀνοιγομένων τῶν παραπετασμάτων τῆς σκηνῆς τοῦ κόμιτος τῆς Τουλούζης, διακρίνεται εἰς τὸ βάθος ἡ ἀπελευθερωθεῖσα Ἱερουσαλήμ. Οἱ «Λομβαρδοὶ» παιχθέντες μὲ τοὺς Γκουάσκο, Σέβερι, Ντεριβὶς καὶ τὴν Φριτσολίνι-Λότζι, εἶχον καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν, ἔδωκαν δὲ ἀφορμὴν εἰς τοὺς 'Ιταλούς, διὰ τῆς ὑπερόχου χορῳδίας», «Ὦ πατρίδα μου ὡραία καὶ χαμένη», νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐμμέσως κατὰ τῆς αὐστριακῆς κατοχῆς. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπαίχθη ἐν Παρισίοις τῷ 1847 ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱερουσαλὴμ» (Jerusalem). Γ. Σ.

Λομβάρδος. Ὄνομα οἰκογενείας, ἥτις μετηνάστευσεν ἐκ Κρήτης εἰς Ζάκυνθον, μετὰ τὴν ἅλωσιν (1669) τῆς μεγαλονήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

—***'Ιωάννης.*** Τούτου μνείαν ποιεῖται ἐν τῷ καταλόγῳ του ὁ Στέφανος Γερλάχιος, ὡς ἀνδρὸς ἱππέως καὶ ρέκτορος, διδάξαντος (1572—1600) μετ' ἄλλων εἰς τὸ τότε πανεπιστήμιον τοῦ Παταυίου.

—***Ἱερώνυμος.*** 'Εκ Κρήτης, φοιτήσας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Παταυίου (1572—1600).

—***Κωνσταντῖνος.*** Πολιτευτὴς γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1820 ἐκ πατρὸς *Χαραλάμπους* καὶ μητρὸς *Ἑλένης Ντελῆ*. Μαθητεύσας ὑπὸ τοὺς Χ. Φιλητᾶν καὶ 'Ασώπιον καὶ Βάμβαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν, μετέβη κατόπιν εἰς Μόναχον καὶ ἐγγραφεὶς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ προσηγορεύθη ἰατροδιδάκτωρ. 'Επιστρέψας εἰς Ζάκυνθον κατόπιν περιοδείας πρὸς τελειοποίησιν εἰς 'Ιταλίαν καὶ Γαλλίαν, ἐξήσκησεν ἐπιτυχῶς καὶ φιλανθρώπως τὴν ἐπιστήμην του, ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς χολέρας ἐν Ζακύνθῳ. Ἔμπλεως πατριωτικῶν αἰσθημάτων συνετάχθη εἰς τὸ κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς Ἑπτανήσου ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας καὶ ἑνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. 'Εκλεχθεὶς βουλευτὴς τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος, τῷ 1852, κατεπολέμησε τὰς ὑπὸ τοῦ Οὐάρδου προτεινομένας μεταρρυθμίσεις καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Γλάδστωνος αὐτοκυβέρνησιν τῶν 'Ιονίων Νήσων, κατέλαβε δὲ εὐθὺς ἀμέσως ἐξέχουσαν θέσιν διὰ τὴν ρητορικήν του δεινότητα, τὴν πειθὼ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του εὐγένειαν, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται ἰδίως τὸ περὶ ἑνώσεως ψήφισμα τῆς ΙΑ' βουλῆς (20 Ἰουνίου 1857), τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἀπόλυτον, καθαρὰν καὶ ἄνευ ὅρων. 'Επιτευχθείσης τῆς ἑνώσεως, ἐξελέγη μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ εἰσῆλθεν

Κωνσταντῖνος Λομβάρδος.

εἰς τὴν ἑλληνικὴν βουλήν. Ἔκτοτε ἐξελέγετο πάντοτε βουλευτὴς Ζακύνθου μεθ' ὅλου τοῦ συνδυασμοῦ του. Συνταχθεὶς κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸν Κουμουνδοῦρον, ἐγένετο ἐπανειλημμένως ὑπουργός, ὅτε δ' ἐσχηματίσθη, τῷ 1871, ὑπὸ τὸν Χ. Τρικούπην τὸ πέμπτον κόμμα, συνετάχθη πρὸς αὐτό, ἐκλεγεὶς πρόεδρος τῆς βουλῆς, καὶ κατόπιν συμμετέσχεν ἁπάντων τῶν τρικουπικῶν ὑπουργείων. Μόνον ἀπεκλείσθη, κυβερνητικῇ βίᾳ, τῷ 1874, ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν Στυλιτῶν, ὅτε καὶ ἐξεφώνησε τὸν ὑπέροχον περὶ δημοκρατίας ἐν Ἑλλάδι λόγον, δι' ὃ καὶ διεβλήθη ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του ὡς ἀντιβασιλικός, ἐν τούτοις τρὶς κατόπιν κληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐγένετο ὑπουργός. Αἱ πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίαι του ἦσαν πολλαὶ καὶ πολύτιμοι, διότι καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν κινημάτων κρητικοῦ, ἠπειρωτικοῦ καὶ θεσσαλικοῦ ἠγωνίσθη, καὶ ἀποστολῶν εἰς 'Ιταλίαν πρὸς λύσιν ἑλληνικῶν ζητημάτων συμμετέσχε καὶ εἰς συνεννοήσεις διετέλει μετὰ τοῦ Ὄθωνος βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, Γαριβάλδου, Βίκτωρος 'Εμμανουὴλ καὶ Ναπολέοντος Γ' περὶ συγχρόνου ἐξεγέρσεως τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν ἀλυτρώτων ἑλληνικῶν χωρῶν. 'Αλλὰ καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ διεκρίθη διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας προσπαθείας του κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἄγγλων ἐκ Ζακύνθου, ἀπήλαυε δὲ μεγίστης συμπαθείας παρὰ τῶν συμπολιτῶν του. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ μεγάλου λομβαρδιανοῦ κόμματος, ἔτι καὶ νῦν ὑφισταμένου ἐν Ζακύνθῳ. Καὶ ὡς δημοσιογράφος διεκρίθη διὰ τὸ θαρραλέον τοῦ καλάμου του, ὅτ' ἐξέδιδε τὴν ἐφημερίδα «Φωνὴν τοῦ 'Ιονίου», ἀπὸ δὲ τοῦ 1870—1875 ἐξέδωκε φυλλάδιά τινα ὑπὸ τίτλον: «'Απομνημονεύματα πρὸς καταρτισμὸν τῆς περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑπτανήσου ἱστορίας». 'Απέθανε τῷ 1888.

[Βλ. *Π. Χιώτου.* «Βιογραφίαι Ἑπτανησίων» (ἐν «*Μούσαις*», ἔτ 14ον ἀρ. 304—311).—*Λ. Χ. Ζώη.* «Λεξικὸν Ζακύνθου» (τόμ. Β' σ. 535—537).—*Ἰδίου* (ἐν ἐφημ Ζακ. «Τόπος»).] Λ. Χ. Ζ

—**Λομβάρδος**, ***Κωνσταντῖνος, 'Αργασάρης***—. Υἱὸς τοῦ *Δημητρίου* καὶ τῆς *Αἰκατερίνης Λομβάρδου*, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1859. Σπουδάσας τὰ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν, μετέβη εἰς Νεάπολιν τῆς 'Ιταλίας, ὅπου ἐτελειοποιήθη. 'Επανελθὼν εἰς Ἑλλάδα προσελήφθη παρὰ τῇ ἐν 'Αθήναις μεγάλῃ τραπέζῃ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θείου του πολιτευτοῦ Κωνσταντίνου Λομβάρδου (1888), παρὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν υἱοθετηθῆ, ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τοῦ ἐν Ζακύνθῳ λομβαρδιανοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον καὶ διεκράτησεν ἀμείωτον μέχρι θανάτου του. 'Εξελέγη βουλευτὴς Ζακύνθου, κατὰ τὰ ἔτη 1888, 1890, 1892, 1899, 1902, 1906, 1915 καὶ 1920 ὑπὸ τὴν πολιτικὴν σημαίαν πρῶτον τοῦ Τρικούπη, κατόπιν τοῦ Θεοτόκη καὶ τέλος τοῦ Γούναρη. Τῷ 1903 καὶ 1904 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, τῷ 1909 τῆς Δικαιοσύνης, καὶ τέλος τῷ 1921 πρόεδρος τῆς Γ' 'Εθνοσυνελεύσεως. 'Απέθανε τῷ 1925. Λ. Χ. Ζ.

— **Λομβάρδος** (Lombardus). —1) 'Ιταλὸς κληρικὸς καὶ φιλόσοφος (βλ. λ. *Λομβαρδὸς* Πέτρος. —2) Φλαμανδὸς ἀρχιτέκτων, ζωγράφος καὶ συγγραφεὺς (βλ. λ. *Λόμπαρντ* Λαμβέρτος).

Λομβαρδὸς (ὁ), θηλ. —ή· ὁ κάτοικος τῆς Λομβαρδίας, ὁ ἐκ Λομβαρδίας καταγόμενος.

— /*'Ιστορ.*/ Βλ. *Λομβαρδοί.*

Λομβαρδὸς (Lombardus), ***Πέτρος.*** Μεσαιωνικὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Νοβάρᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1160. 'Εσπούδασεν ἐν τῇ περιφήμῳ τότε σχολῇ τῆς Reims, καὶ κατόπιν ἐν Παρισίοις, ὅπου εὐδοκιμήσας ἐγένετο καθηγητὴς τῆς θεολογίας. Τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν διασωθέντων ἔργων του εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Sententiarum libri quatuor», ἐξ οὗ καὶ ὁ συγγραφεύς του ὠνομάσθη «magister sententiarum». Μολονότι μαθητὴς τοῦ 'Αβαιλάρδου, ὁ Λομβαρδὸς φαίνεται ὅτι ἀπέφυγε τὰς ἀκρότητας τούτου. 'Εφρόντισε νὰ τὰς μετριάσῃ ἐπεξηγῶν καὶ διαφωτίζων ὅλας τὰς πηγὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ ἔργου του ἀναπτύσσει ὅ,τι ἀφορᾷ εἰδικῶς τὸ δόγμα τῆς Τριάδος· εἰς τὸ δεύτερον τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, τὴν θειότητα τῶν διαφόρων δημιουργημάτων ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα καὶ τὰς συνεπείας του· εἰς τὸ τρίτον τὴν ἐνσάρκωσιν, τὰς κυρίας ἀρετὰς καὶ τὰ δῶρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ εἰς τὸ τέταρτον, τέλος, τὰ μυστήρια. 'Απὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως ἐξετάζει τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, τὴν παντοδυναμίαν του, τὴν βούλησίν του, τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως. Ὁ Λομβαρδὸς παραδέχεται ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἔχει ἱκανὴν δύναμιν διὰ νὰ γνωρίσῃ τὰ πάντα, καὶ ποῦ μὲν ὑποστηρίζει ὅτι διὰ τὴν γνῶσιν τῶν ὑπερβατικῶν ἀληθειῶν δέον νὰ προηγῆται ἡ πίστις, ποῦ δὲ ὅτι δέον νὰ προηγῆται ὁ λόγος. Τὰ πάντα εὑρίσκονται ἐν τῷ Θεῷ, ὄχι διότι οὗτος ἔχει ταῦτα κατ' οὐσίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ γινώσκει τὰ πάντα, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ ὑπάρχουν αἱ ἔννοιαι πάντων τῶν πραγμάτων. Ὁ Θεὸς ἔχει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, ἀλλὰ θέλει μόνον τὸ καλόν. Ὁ Λομβαρδὸς εἶναι ἐκλεκτικός, τὸ δὲ ἔργον του ἐθεωρεῖτο ὡς βάσις τῆς θεολογικῆς μορφώσεως κατὰ τὸν μεσαίωνα. Θ. Π.

Λομὲ (Lomé) /*Γεωγρ.*/. Πρωτεύουσα τῆς ἐν τῇ Δ. 'Αφρικῇ, κατ' ἐντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν διοικουμένης ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἀποικίας τοῦ Τογκό, ἐπὶ τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας. Κάτ. 11.500. Ἔχει καλὸν λιμένα καὶ εἶναι ἀφετηρία τριῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι ὑγιεινόν. 'Εξάγει κακάον, κοκκοφοίνικας, βάμβακα καὶ φοινικέλαιον. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὴν Γερμανίαν, κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τούτου κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες παρεχώρησαν αὐτὴν εἰς τοὺς Γάλλους τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1920. Ἡ ἐντολὴ πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐδόθη ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν τῷ 1922. Μ. Δ. Β.

Λομέλλο (Lomello) /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς 'Ιταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Παβίας, παρὰ τὸν ποταμὸν 'Αγκόνια, παραπόταμον τοῦ Πάδου. Κάτ. 3.900. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ Ι' αἰῶνος, ναὸν καὶ πύργον λομβαρδικοῦ ρυθμοῦ. Εἶναι τὸ ρωμαϊκὸν *Λαύμελλον* (βλ. λ.). Μ. Δ. Β.

Λομενὶ ***ντὲ Μπριὲν*** (Lomenie de Brienne), ***Στέφανος-Κάρολος*** Γάλλος καρδινάλιος καὶ πολιτικὸς (1727 — 1794). Παραχωρήσας τὰ δικαιώματα τῆς πρωτοτοκίας εἰς τὸν νεώτερόν του ἀδελφὸν ἠσπάσθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ βαθμηδὸν ἀνῆλθε μέχρι τοῦ ἀξιώματος τοῦ καρδιναλίου, γενόμενος καὶ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τουλούζης.

Ὁ Λομενὶ ντὲ Μπριέν, χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Βολταίρου καὶ τοῦ 'Αλαμπέρ, ἐξελέγη ἀκαδημαϊκὸς καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν παρὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀντιπάθειαν Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ'. Ὡς ὑπουργὸς ἀπεπειράθη νὰ περιορίσῃ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ κοινοβουλίου, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀντιστάσεως τούτου ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως εὑρίσκετο ἐν 'Ιταλίᾳ, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Παρισίους, τῷ 1790, ὡρκίσθη εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν πάπαν τὴν ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ καρδιναλίου παραίτησίν του. Παρ' ὅλα ταῦτα συνελήφθη τῷ 1793, ἀφέθη δὲ ἐλεύθερος διὰ νὰ συλληφθῇ καὶ πάλιν τῷ 1794, ὁπότε καὶ ἀπέθανε. Μ. Ν. Λ.

Λόμνιτσε, ἢ ***Τάτρα Λόμντς*** (Lomnice ἢ Tatra Lomnitz) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐν τῇ ὀρεινῇ περιοχῇ Τσὶπς τῆς Τάτρας, εἰς ὕψος 840 μ. Κάτ. 1.600. Ἔχει ὑδροθεραπευτήριον καὶ σανατόριον. Μ. Δ. Β.

Λομὸν (Lhomond), ***Κάρολος-Φραγκῖσκος.*** Διαπρεπὴς Γάλλος λόγιος καὶ κληρικὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. 'Εγεννήθη εἰς Chaulnes (Somme) τῷ 1727 καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ 1794 μ. Χ. Κατήγετο ἐκ πτωχῆς οἰκογενείας καὶ ἐσπούδασε θεολογίαν. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐφυλακίσθη καὶ ἠλευθερώθη ἀμέσως τῇ ἐπεμβάσει τοῦ μαθητοῦ του Tallien. Εἰργάσθη ὡς καθηγητὴς τοῦ κολλεγίου τοῦ καρδιναλίου Lemoine διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν στοιχείων τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τῶν θρησκευτικῶν. Διὰ τοῦ περιωνύμου καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα βιβλίου του «De viris illustribus urbis Romae» (=Περὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως Ρώμης), ὅσον καὶ τῆς «Epitome sacrae Historiae» (='Επιτομὴ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας) κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ προσιτὸν εἰς τοὺς μαθητάς του τὸ λεξιλόγιον καὶ τὴν σύνταξιν τῆς λατινικῆς γλώσ-

Digitized by Google

σης. Ὁ Λομὸν ἔγραψεν ἐπίσης «Λατινικὴν γραμματικήν», ἥτις ἐξεδόθη ἐπανειλημμένως, καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα θρησκευτικοῦ περιεχομένου.

Κάρολος Λομόν.

Ἐκδόσεις κριτικαὶ καὶ ἐσχολιασμέναι ἑλληνικαί: Ἑρρίκου Σκάσση «De viris illustribus urbis Romae» μετὰ προλόγου εἰς τὴν λανινικὴν γλῶσσαν γραμμένου (Ἀθῆναι 1904), Θεοδ. Κακριδῆ ἐσχολιασμένη σχολικὴ ἔκδοσις τοῦ αὐτοῦ ἔργου, Χατζηεμμανουήλ, ἐπίσης ἐσχολιασμένη σχολικὴ ἔκδοσις (1896) τοῦ αὐτοῦ ἔργου (1892) καὶ Γ. Μπὰρτ σχόλια εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον. Χ. Κ. Κ.

Λομονόσωφ, ***Μιχαὴλ - Βασίλειεβιτς***. Ρῶσος φιλόλογος, ποιητὴς καὶ σοφὸς (1714—1765). Ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν πτωχῶν ἁλιέων. Μικρὸς ἀκόμη ἐγένετο ἀναγνώστης τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου του, κάτοχος τῆς σλαυονικῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης. Καταλιπὼν κατόπιν τὴν πατρικὴν στέγην μετέβη εἰς Μόσχαν τῷ 1731 καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν ἀκαδημίαν, ὅπου ἐσπούδασεν ἐπὶ τρία ἔτη. Ἐκεῖθεν ἀπεστάλη εἰς Κίεβον, ὅπως συμπληρώσῃ τὰς σπουδάς του εἰς τὴν σχολὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, εἰς Πετρούπολιν καὶ τέλος εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐσπούδασε τὴν φυσικήν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν λογικήν. Ἐν Γερμανίᾳ συνέθεσεν ᾠδὴν κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Günther ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς Χότινας ὑπὸ τῶν Ρώσων καὶ πραγματείαν περὶ τῆς προσῳδίας τῆς ρωσικῆς γλώσσης. Κατόπιν κατετάχθη εἰς τὸν πρωσσικὸν στρατὸν καὶ ὡδηγήθη εἰς τὸ φρούριον Βέζελ. Κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ εἰς Ὀλλανδίαν, ἐπέστρεψεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φυσικῆς. Τῷ 1745, κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς χημείας καὶ ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ τμήματος τῆς ὀρυκτολογίας, τῷ δὲ 1751 διωρίσθη μέλος τῆς ἀκαδημίας. Τῷ 1760 ἐξελέγη πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου καὶ τῷ 1764 σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας. Ἐκ τῶν ποιητικῶν αὐτοῦ ἔργων πλειοτέραν ἀξίαν ἀπέδιδεν εἴς τινας μεταφράσεις τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ καὶ εἰς τὰς ἀπομιμήσεις τῆς ποιήσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Φυσιολόγος, χημικὸς καὶ κατ' ἐξοχὴν φυσικὸς ὁ Λομονόσωφ δὲν ἠσχολήθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ὡς ἐπιστήμων κατεῖχε τὴν κορυφὴν ἐν Ρωσίᾳ καὶ κατὰ τὴν ἐποχήν του καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους. Αἱ θεωρίαι του περὶ διαδόσεως τοῦ φωτὸς καὶ σήμερον τυγχάνουσιν ἄξιαι πάσης προσοχῆς, ὅπως καὶ αἱ περὶ σχηματισμοῦ τῶν λιθανθράκων, αἵτινες ἐπεκυρώθησαν ἐκ τῶν σημερινῶν ἐρευνῶν τῆς ἐπιστήμης, ἡ δὲ περὶ ἠλεκτρικῶν φαινομένων μελέτη του δεικνύει αὐτὸν πρόδρομον τοῦ Φραγκλίνου. Ἐπεδόθη ταυτοχρόνως εἰς τὴν μελέτην τῆς γλώσσης καὶ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας. Εἰς τὴν ποίησιν εἶναι ὁ εἰσηγητὴς τοῦ ἁρμονικοῦ στίχου. Ὑπὲρ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Λομονόσωφ προβάλλει ἡ γλωσσοπλαστικὴ αὐτοῦ συμβολή, δύναταί τις δὲ νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς σημερινῆς φιλολογικῆς γλώσσης τῆς Ρωσίας. Θ. Β.

Λόμοντ (Lomond) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη ἐν Σκωτίᾳ μεταξὺ τῶν κομιτειῶν Στέρλινγκ καὶ Ντομμπάρτον. Τὸ μεῖζον μῆκος αὐτῆς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. εἶναι 38 χιλμ., τὸ δὲ μεῖζον πλάτος πρὸς Ν. 7, 5 χλμ Δέχεται τὰ ὕδατα τῶν Ἔντρικ, Λώς, Ἄρκλετ καὶ ἄλλων μικρῶν ποταμῶν, τὰ δὲ ὕδατα αὐτῆς χύνονται διὰ τοῦ Λέβεν καὶ τοῦ Κλάϋντ εἰς τὴν θάλασσαν. Περιέχει πλείστας νησῖδας. Δ. Σ. Δ.

Λόμπ (Lomb), ***Κονράδος***. Γεννηθεὶς ἐν Fulda ἀπέθανε τῷ 1862. Γενόμενος μοναχὸς καὶ ἔπειτα καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐδημοσίευσεν «Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν τοῦ ἀποστόλου Παύλου» (1843) καὶ «Βιβλικὴν ἑρμηνευτικὴν ἐκτεθειμένην κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας» (1847). Κ. Ι. Δ.

Λόμ-Παλάνκα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λόμ*.

Λομπάνωφ-***Ροστόβσκι***, ***Ἀλέξιος - Βορίσοβιτς***, *πρίγκιψ*—. Ρῶσος διπλωμάτης (1825—1904). Ἀνῆκεν εἰς περιφανῆ ρωσικὸν οἶκον καταγόμενον ἐκ τοῦ Ροῦρικ, τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ ρωσικοῦ κράτους, ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1846. Διετέλεσε γραμματεὺς πρεσβείας ἐν Βερολίνῳ καὶ εἶτα σύμβουλος τῆς ρωσικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπὸ δὲ τοῦ 1856 μέχρι τοῦ 1863 πρεσβευτὴς εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ρωσίαν διωρίσθη κυβερνήτης τοῦ διαμερίσματος Ὀριὸλ καὶ βραδύτερον διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν. Κατόπιν διετέλεσεν ἀλληλοδιαδόχως πρεσβευτὴς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Λονδῖνον καὶ Βιέννην. Τῷ 1895 διεδέχθη τὸν Γκὶρς ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ παρέμεινεν ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1902. Θ. Β

Λομπάου (Lobau) *[Γεωγρ.]*. Νησὶς ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, ἐκτάσεως 13,58 τ. χλμ. ἀνατολικῶς καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς Βιέννης, συνοικισθεῖσα μετὰ τὸν πόλεμον. Θ. Κ.

Λομπὰρ (Lombard), ***Βικέντιος***, ἐπιλεγόμενος Lombard de Langres. Γάλλος λόγιος (1765—1830). Δικαστικὸς ὑπάλληλος, ἐν ἀρχῇ ἠσχολεῖτο ταυτοχρόνως εἰς τὴν συγγραφὴν θεατρικῶν ἔργων. Διετέλεσε δικαστὴς καὶ τῷ 1798 ἐστάλη ὡς ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς Γαλλίας εἰς Ὀλλανδίαν, ἐπιτυχὼν γενικὴν ἀμνηστίαν τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων. Τῷ 1800 ἰδιωτεύσας ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἐκ τῶν πολλῶν του ἔργων τὰ ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ὁ τραπεζίτης ἢ ὁ μεγαλέμπορος τῆς Γενεύης» ἔμμετρος τρίπρακτος κωμῳδία, «Οἱ τάφοι», «Ὁ δημοσιογράφος» κωμῳδία, «Ὁ μυλωνᾶς τοῦ Σὰν - Σουσὶ» κωμειδύλλιον, «Νεσλὶ» ποίημα ἐξ ὀκτὼ ᾀσμάτων, «Ἡ δεκάτη ὀγδόη Brumaire», «Ἰωσήφ», «Βέρθα», «Στρατιωτικὰ διηγήματα», «Ὁ ἄθεος» πεντάπρακτον ἔμμετρον δρᾶμα, «Ἀπομνημονεύματα ἠλιθίου» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

— **Λομπὰρ** (Lombart), ***Πέτρος***. Γάλλος χαράπτης. Ἐγεννήθη καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις (1612—1682). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Σίμωνι Βουέ. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Λονδίνῳ ἀπέκτησε μεγάλην φήμην. Διέπρεψεν ἰδίᾳ ὡς προσωπογράφος, ἐξετέλεσεν ὅμως καὶ ἑτέρας συνθέσεις ἐπὶ τῇ βάσει ὀνομαστῶν πινάκων διασήμων ζωγράφων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Κάρολος ὁ Α΄ ἔφιππος» (κατὰ τὸν Βὰν Ντάϊκ), 12 προσωπογραφίαι γνωσταὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ κόμισσαι τοῦ Βὰν Ντάϊκ», ἡ προσωπογραφία τοῦ «Κρόμβελ» συνοδευομένου ὑφ' ἑνὸς ἀκολούθου, «Ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων», «Ὁ δοὺξ τῆς Βανδώμης», «Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ» καὶ «Ὁ μυστικὸς δεῖπνος» (κατὰ τὸν Πουσὲν) κλπ. Ι. Μ. Π

—**Λομπὰρ** (Lombard), ἢ ***Λομπάρντο***, ἢ ***Λομπάρντους***, ***Πέτρος***. Μεσαιωνικὸς φιλόσοφος· βλ. *Λομβαρδὸς* Πέτρος.

Λομπάρδα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χερσονησὶς τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ, ἡ σχηματίζουσα τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ ὅρμου τῆς Βουλιαγμένης (πλάτ. 37° 48′ Β., μῆκ. 23° 47′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1657 : Gulf of Athens) κατέναντι τοῦ φάρου τῆς νήσου Φλέβες. Σ. Ε. Λ

Λόμπαρντ (Lombard), ***Λαμβέρτος***. Φλαμανδὸς ζωγράφος, ἀρχιτέκτων καὶ συγγραφεὺς (1505 ἢ 1506—1566). Λατινιστὶ ἐπονομάζεται Lambertus Lombardus. Ὑπῆρξεν ἄνθρωπος ἐξόχως εὐρυμαθής, ἠσχολήθη δὲ παραλλήλως εἰς ποικίλους κλάδους τῆς λογοτεχνίας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης μετ' ἐπιτυχίας, ἡ ὁποία καθιστάνει ἄκρως ἐνδιαφέρουσαν τὴν πολυμέρειαν τοῦ ταλάντου του. Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἔσχε τὸ εὐτύχημα νὰ ταξιδεύσῃ εἰς Ἰταλίαν ὡς συνοδὸς τοῦ καρδιναλίου Pole, τῇ ἐπινεύσει τοῦ ἐπισκόπου Λιέγης Erard de la Marck, ὅστις ᾐσθάνθη σφοδρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν Λόμπαρντ. Ὡς ζωγράφος δὲν εἶναι ἐπαρκῶς γνωστός· πλὴν τῆς «Συνομιλίας τοῦ φιλοσόφου Κέβητος», ἥτις ἀναφέρεται εὐφήμως ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, ἐλάχιστοι ἄλλοι πίνακες εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδοθοῦν μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος εἰς αὐτόν. Μεταξὺ τούτων τάσσονται: «Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ», «Ὁ μυστικὸς δεῖπνος» καὶ «Ἡ ἀποκαθήλωσις». Ὡς χαράκτης ὅμως καὶ σχεδιαστὴς συνθέσεων διὰ ζωγράφους, γλύπτας, ὑαλογράφους, κοσμηματοποιοὺς καὶ χαράκτας κατέλιπε σωρείαν ἔργων. Ὡς ἀρχιτέκτων ἤγειρε πολυπληθῆ ἰδιωτικὰ μέγαρα ἐν Λιέγῃ, κατὰ τὸν ρυθμὸν τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἵδρυσε καλλιτεχνικὴν σχολήν. Συνέγραψε καὶ μίαν «Γραμματικὴν τῆς τέχνης». Ι. Μ. Π.

Λομπάρντι (Lombardi), ***Ἀλφόνσος***, κατὰ τὸ πραγματικόν του ἐπώνυμον *Τσιταντέλλα*. Ἰταλὸς γλύπτης (1487—1537). Μεταβὰς εἰς Βολωνίαν συνειργάσθη μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κολοσσικοῦ ἀνδριάντος τοῦ πάπα Ἰουλίου τοῦ Β΄ (ἐν Ἁγίῳ Πετρωνίῳ τῆς Βολωνίας). Βραδύτερον ἠκολούθησε τὸν καρδινάλιον Ἱππόλυτον Μέδικον εἰς Ρώμην, ἐξ ἧς ἐπανῆλθεν εἰς Βολωνίαν, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἔργου του ἀπόκειται ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει. Ἀναφέρομεν: τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ κοντοττιέρου Ραματζάτο Ραματζότι, τὸν «Ἅγιον Βαρθολομαῖον», τὸν «Ἑρμῆν», τὴν «Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ», τὰς προτομὰς τῶν «Δώδεκα Ἀποστόλων», τὸν «Ἡρακλῆ», καὶ τὰς ἐν μεταλλίοις ἀπεικονίσεις τοῦ Καρόλου Κουΐντου, τοῦ ναυάρχου Ἀνδρέα Ντόρια, τοῦ Ἀλφόνσου τῆς Ἔσσης, τοῦ Ἀριόστου καὶ τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ Ζ΄. Ι. Μ. Π.

— **Λομπάρντι** (Lombardi), ***Ἡλιόδωρος***. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς (1836—1894). Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ εἰς νεαρὰν ἔτι ἡλικίαν κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Γαριβάλδι, πληγωθεὶς εἰς τὴν μάχην τῆς Μπετσέκα. Κατόπιν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παλέρμου καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ποιητικαὶ συλλογαὶ «Μελῳδίαι», «Ἰταλικὰ τραγούδια», «Νέα τραγούδια». Μ. Δ. Β.

Λομπάρντο (Lombardo), ***Ἀντώνιος***. Υἱὸς τοῦ Πέτρου Λομπάρντο, Βενετὸς καλλιτέχνης ἀποθανὼν τῷ 1516. Εἰργάσθη ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ πατρός του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Τουλλίου. Τῷ 1505 ἐγκατεστάθη ἐν Φερράρᾳ. Εἶναι ἰδίᾳ γνωστὸς ἐκ τοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης ἀναγλύφου του: «Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος διακηρύττων τὴν ἀθῳότητα μιᾶς γυναικὸς διὰ τοῦ στόματος τοῦ τέκνου της». Ι. Μ. Π.

— **Λομπάρντο** (Lombardo), ***Μαρτῖνος***. Ὁ ἀρχηγέτης τῆς καλλιτεχνικῆς οἰκογενείας τῶν *Λομπάρντο*, Βενετὸς ἀρχιτέκτων τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται ἡ σχολὴ τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ζαχαρία (οὗτος οὐχὶ μετὰ πλήρους βεβαιότητος) ἐν Βενετίᾳ. Ι. Μ. Π.

— **Λομπάρντο** (Lombardo), ***Πέτρος***. Υἱὸς τοῦ Μαρτίνου Λομπάρντο, Βενετὸς ἀρχιτέκτων καὶ γλύπτης, ὁ ἐπιφανέστερος ἐκπρόσωπος τῆς καλλιτεχνικῆς οἰκογενείας τῶν *Λομπάρντο*. Ἀπέθανεν ἐν Βενετίᾳ περὶ τὸ 1515. Διηύθυνε τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ δουκικοῦ παλατίου (1499—1511), ἐξετέλεσε δὲ ἕτερά τινα γλυπτικὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα ἐν Βενετίᾳ σημαντικώτατα. Μεταξὺ τούτων τάσσονται: οἱ βωμοὶ τῶν ἁγίων Ἰακώβου καὶ Παύλου ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου (1462—1471), ὁ πύργος τοῦ Ὡρολογίου, ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τῶν Θαυμάτων, τὰ μνημεῖα τῶν δογῶν Πέτρου Μοντσενίγο καὶ Μαρσέλλο, τὸ παλάτιον Βεντραμίνι - Καλλέργη κλπ. Ἐν Ραβέννῃ ἐξειργάσθη τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ Δάντου, εἰργάσθη δ' ἐπί τι χρονικὸν διάστημα καὶ ἐν Μαντούῃ. Ι. Μ. Π.

— **Λομπάρντο** (Lombardo), ***Τούλλιος***. Βενετὸς ἀρχιτέκτων καὶ γλύπτης, υἱὸς τοῦ Πέτρου Λομπάρντο. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1470, ἀπέθανε δὲ περὶ τὸ 1532. Συνειργάσθη ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας μετὰ τοῦ πατρός του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀντωνίου. Κατεσκεύασε τοὺς ναοὺς τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Σωτῆρος ἐν Βενετίᾳ, τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας ἐν τῷ παλατίῳ Βεντραμίνι τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ τὸ βαπτιστήριον τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου. Ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Λεοπάρντι ἐξειργάσθη τὸ μνημεῖον τοῦ δόγη Ἀνδρ. Βεντραμίνι ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἰωάννου καὶ Παύλου τῆς Βενετίας. Ι. Μ. Π.

Λομπατσέφσκυ, ***Νικόλαος***. Μέγας Ρῶσος γεωμέτρης. Ἐγεννήθη τῷ 1793 εἰς τὸ Μακάριεφ τῆς ἐπαρχίας Νίσνι Νοβγορὸδ καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Καζὰν τῷ 1856. Τὰς πρώτας του σπουδὰς ἔκαμεν εἰς τὸ τότε νεοϊδρυθὲν πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν, τῷ δὲ 1881 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ, ὑποβαλὼν διατριβὴν ἐπὶ τῆς οὐρανίου μηχανικῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ μαθηματικοὶ ἠσχολοῦντο ν' ἀποδείξουν τὸ περίφημον ἀξίωμα, τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐκλείδου τεθέν, ὅτι ἐκ σημείου ἐκτὸς εὐθείας κειμένου μία καὶ μόνη παράλληλος εὐθεῖα πρὸς τὴν πρώτην δύναται νὰ ἀχθῇ. Ὁ Λομπατσέφσκυ καὶ ὁ Οὔγγρος μαθηματικὸς J. Bolyai διέκριναν σχεδὸν συγχρόνως τὸ ἀδύνατον τῆς ἀποδείξεως τοῦ ἀνωτέρω ἀξιώματος. Τὰ ἔργα των ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θεωριῶν τοῦ Kant, ὅστις ἐθεώρει τὸν χῶρον ὑπάρχοντα a priori, ἀνεξαρτήτως τῶν πειραμάτων, ὡς ἔννοιαν ὑποκειμενικήν. Εἰς τὴν ἀντίληψιν ταύτην ὁ Λομπατσέφσκυ ἀντέταξεν ἑτέραν, δι' ἧς ἐβεβαίωνε τὴν σχετικότητα τῶν γνώσεών μας ὡς πρὸς τὸν χῶρον. Γενικῶς δὲ ἡ μέθοδος αὐτοῦ, δι' ἧς ἐπροχώρει εἰς τὰς ἐρεύνας του, ἦτο νὰ προτιμᾷ ἀπὸ τὰς μεταφυσικὰς μελέτας τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν τὴν ἔχουσαν βάσιν τὸ πείραμα. Εἰς τὸ βιβλίον του «Nouvaux principes de Géométrie» (1836—1838) λέγει σχετικῶς: «Τὰ πρῶτα δεδομένα εἶναι βεβαίως αἱ ἔννοιαι, τὰς ὁποίας λαμβάνομεν ἐκ τῆς φύσεως διὰ τῶν αἰσθήσεων. Τὸ λογικὸν δύναται κατόπιν νὰ τὰς ἀνάγῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον, διὰ νὰ χρησιμεύουν κατόπιν ὡς στερεὰ βάσις εἰς τὴν ἐπιστήμην».

Ἀντὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Εὐκλείδου ἔθεσε τὸ ἑξῆς: Ἐκ σημείου ἐκτὸς εὐθείας κειμένου δύνανται ν' ἀχθῶσι πολλαὶ παράλληλοι εὐθεῖαι πρὸς τὴν δοθεῖσαν. Διατηρήσας τὰ ἄλλα ἀξιώματα τῆς παλαιᾶς γεωμετρίας ὡς ἦσαν, συνήγαγε σειρὰν θεωρημάτων, τὰ ὁποῖα συνδεόμενα μεταξύ των λογικῶς καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιφάσεως ἀποτελοῦν τὴν μὴ *εὐκλείδειον γεωμετρίαν*. Τὰ θεωρήματα ταῦτα διαφέρουν κατὰ πολὺ ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχά των τῆς εὐκλειδείου γεωμετρίας. Π. χ. τὸ ἄθροισμα τῶν γωνιῶν παντὸς τριγώνου εἶναι μικρότερον τῶν δύο ὀρθῶν γωνιῶν, ἡ δὲ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀθροίσματος τούτου καὶ τῶν δύο ὀρθῶν μεταβάλλεται ἀναλόγως τῆς ἐπιφανείας τοῦ τριγώνου. Ἐπίσης εἶναι ἀδύνατος ἡ κατασκευὴ ἑνὸς σχήματος ὁμοίου πρὸς δοθέν, ἀλλὰ μὲ διαφόρους διαστάσεις κτλ. Τὰ περίεργα ταῦτα ἐξαγόμενα ἐχρειάσθησαν ἀρκετὸν χρόνον διὰ νὰ διαδοθοῦν, ὁ δὲ Λομπατσέφσκυ δὲν ἐπρόφθασε τὸν θρίαμβόν των. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γίνει καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Καζὰν καὶ ὅταν ἀπέθανε, τῷ 1856, ἦτο πρύτανις αὐτοῦ. Μετὰ τέσσαρα ἔτη ὁ Houël ἐδημοσίευσε γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ ἔργου του «Θεωρία τῶν παραλλήλων» ἔκτοτε δὲ αἱ

Digitized by Google

ἰδέαι αὗται διεδόθησαν καὶ ἔγιναν ἀφορμὴ πλήθους ἐργασιῶν πρὸς τὴν νέαν ὅσον καὶ γόνιμον ταύτην κατεύθυνσιν. Μὲ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς μὴ Εὐκλειδείου γεωμετρίας ηὐρύνθη σημαντικώτατα ὁ ὁρίζων τῆς σκέψεως. Σ. Μ. - Ο

Λόμπε (Lobe), ***Ἰωάννης - Χριστιανός***. Γερμανὸς μουσουργὸς (1797—1881), ἱδρυτὴς μουσικῆς σχολῆς ἐν Βαϊμάρῃ. Ἐγκατασταθεὶς τῷ 1846 ἐν Λειψίᾳ ἐπεδόθη εἰς τὴν σύνθεσιν, παραγαγὼν τὰ μελοδράματα: «Witte-Kind», «Die Flibustier», «Die Fürstin von Granada», «Der rote Domino» «König und Pächter», διάφορα κοντσέρτα καὶ ἔργα μουσικῆς δωματίου. Μεγαλυτέρας σημασίας εἶναι τὰ παιδαγωγικά του συγγράμματα: «Μέθοδος μουσικῆς συνθέσεως», «Κατήχησις τῆς μουσικῆς», «Ἁπλοποιημένη ἁρμονία», «Συμφωνίαι *καὶ* διαφωνίαι» κτλ. Γ. Σ.

Λόμπεκ (Lobeck), ***Χριστιανὸς-Αὔγουστος***. Ἔγκριτος Γερμανὸς φιλόλογος. Ἐγεννήθη ἐν Naumburg τῷ 1781 καὶ ἀπέθανεν ἐν Καινιξβέργῃ τῷ 1860. Μετὰ τὰς ἐν Ἰένᾳ καὶ Λειψίᾳ σπουδάς του (ἀπὸ τοῦ 1797 καὶ ἑξ.) διωρίσθη τῷ 1802 ὑφηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Wittenberg, τῷ δὲ 1810 ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ. Τῷ 1814 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινιξβέργης, ἔνθα καὶ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου του. Τὰ ἔργα τοῦ Lobeck ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, εἰς την ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γραμματικήν, εἰς τὴν μυθολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας. Τὰ γνωστότερα εἶναι ἡ ἔκδοσις τοῦ «Αἴαντος» τοῦ Σοφοκλέους (1809, γ' ἔκδ. 1866, ἥτις, καίπερ ἀπηρχαιωμένη ἤδη, εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητος εἰς πάντα φιλόλογον) καὶ τοῦ Φρυνίχου (1820), τὰ «Paralipomena grammaticae graecae» (εἰς 2 τόμους, 1837), «Pathologiae sermonis graeci prolegomena» (1843), «Pathologiae sermonis graeci elementa (εἰς 2 τόμ., 1862) καὶ «Aglaophamos» (εἰς 2 τόμους 1829), ἔργον σπουδαιότατον διὰ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ τῆς θρησκείας ἐν γένει τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Ludwich*, Briefwechsel von und an Chr. A. Lobeck und K. Lehrs (Leipzig 1894).—*E. Kammer* ἐν τῇ Πεντηκονταετηρίδι τοῦ *L. Friedländer* (Leipzig 1895), σελ. 183—209. Γ. Π. Α.

λόμπια (τὰ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τῶν καρπῶν τοῦ φυτοῦ *φασίολος ὁ κοινὸς* ἢ *μακρανθής*.

Λομπινὼ (Lobineau), ***Γκὶ Ἀλέξιος***. Γάλλος σοφὸς καὶ ἱστορικὸς (1666—1727). Δεκαεπταετὴς εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Βενεδικτίνων καὶ παρέμεινεν ἐργαζόμενος ἐπὶ μακρὸν ἐν Παρισίοις. Ἐκτὸς διαφόρων ὑπομνημάτων ἐδημοσίευσεν: «Ἱστορίαν τῆς Βρετάνης ἀπὸ τοῦ 458 μέχρι τοῦ 1532», «Ἱστορίαν τῶν ἁγίων τῆς ἐπαρχίας τῆς Βρετάνης», τοὺς τρεῖς τελευταίους τόμους τῆς «Ἱστορίας τῆς πόλεως τῶν Παρισίων» κ. ἄ. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τὰς κωμῳδίας τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἐκ τῆς Ἱσπανικῆς τὴν «Ἱστορίαν τῆς δὶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων καταχτηθείσης Ἱσπανίας» τοῦ Miguel de Luma. Μ. Ν. Δ.

Λόμπιτο (Lobito) *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς πορτογαλικῆς Δ. Ἀφρικῆς ἐν Ἀγγόλᾳ καὶ τῷ διαμερίσματι τῆς Μπενγκουέλλα, πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς πόλεως Μπενγκουέλλα, εἰς 12°20' Ν. πλάτους. Εἶναι ἀσφαλὲς ὁρμητήριον τῶν πλοίων, καλῶς προστατευόμενον ἀπὸ τοὺς δυτικοὺς ἀνέμους τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Μ. Δ. Β.

Λόμπκοβιτς (Lobkowicz), ***Ἰωάννης-Γεώργιος-Χριστιανός***, *πρίγκιψ* —. Αὐστριακὸς στρατηγός, καταγόμενος ἐξ ἀρχαίας πριγκιπικῆς οἰκογενείας τῆς Βοημίας (1686—1755). Διοικητὴς τῆς Σιλεσίας τῷ 1739, τῆς Τρανσυλβανίας τῷ 1742, ἔλαβε μέρος ὡς ἀρχηγὸς στρατιᾶς εἰς τὸν πόλεμον τῆς αὐστριακῆς διαδοχῆς, καθ' ὃν ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Γάλλων ἠδυνήθη μετ' οὐ πολύ, ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Καρόλου, νὰ ἀπωθήσῃ αὐτοὺς πέραν τοῦ Μολδάβα καὶ νὰ πολιορκήσῃ εἰς Πράγαν τὸν στρατηγὸν Μπὲλ-Ἴλλ, μετὰ 16.000 Γάλλων, κατορθώσαντα οὐχ ἧττον νὰ διαφύγῃ. Τῷ 1743 ἐστάλη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἀνέκτησε τὸ Ρίμινι ἀπὸ τῶν Ἱσπανῶν. Θ. Κ.

Λὸμπ-Νόρ, ἢ ***Λὸπ-Νόρ***, ἢ ***Καρὰ-Κοσοὺν-Κιοὺλ*** (Lob-Nor, ἢ Lop-Nor ἢ Kara-Koshun-Kiul *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Κίνας ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Σιὲν-Κιάνγκ τοῦ κινεζικοῦ Τουρκεστάν, μεταξὺ 40° Β. πλάτ. καὶ 90° Ἀν. μήκ. Εὑρίσκεται εἰς ὕψος 790 μ., ἔχει ἐμβαδὸν 2500 τ. χλμ. καὶ βάθος 1 μ. περίπου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ αὐτὴν τελματώδη. Εἰς αὐτὴν ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Ταρίμ, ἕνεκα τῆς ἀσταθείας τοῦ ῥοῦ τοῦ ὁποίου ἡ λίμνη μετετοπίσθη πολλάκις. Διὰ τοῦ Ταρὶμ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς λίμνης Καρὰ-Μπουράν, ἥτις φαίνεται ὡς συνέχεια ταύτης καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τῆς ὁποίας εὑρίσκεται καὶ ἡ πόλις *Λόμπ*. Τὴν λίμνην ταύτην ἐπεσκέφθη ὁ Μᾶρκο Πόλο, τῷ δὲ 1876 ἐξηρεύνησεν αὐτὴν ὁ Ρῶσος Πρεβάλσκι. Μ. Δ. Β

Λόμπο (Lobo), ***Ἱερώνυμος***. Πορτογάλος ἰησουΐτης, ἱεραπόστολος καὶ ἐξερευνητὴς (1594—1678). Εἰσῆλθε νεαρώτατος εἰς τὸ τάγμα τῶν ἰησουϊτῶν καὶ τῷ 1621 ἤρχισε σειρὰν ταξιδίων πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, περιηγηθεὶς τὰς Ἰνδίας τὴν Γκόα, τὴν Μοζαμβίκην, τὴν Ἀβησσυνίαν, τὴν Ἀγγόλαν, τὴν Βραζιλίαν κλπ. Τολμηροτάτη ἦτο ἡ διείσδυσίς του εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν, ὅπου ἐπεχείρησε νὰ διαδόσῃ τὸν καθολικισμόν. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων περιεργότατα «Ἀπομνημονεύματα» ὅπου περιγράφει τὰ ταξιδιά του (1670), «Περὶ το Χριστιανισμοῦ τῆς Αἰθιοπίας» καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔργα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν, «Περὶ τῶν ἐναντίον τῶν ἱεραποστόλων διώξεων ἐν Ἰνδίαις» κλπ. Μ. Δ. Β

— **Λόμπο** (Lobo) ***Φραγκῖσκος-Ροδρῖγος***. Πορτογάλος ποιητὴς (1575—1627). Κατήγετο ἐκ πλουσίας καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας καὶ ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κοΐμβρας. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ρωμάντσες» (1596 εἰς δύο τόμ.), «Ἡ ἄνοιξις» (1601), «Ἐκλογαί» (1605), «Φοίνιξ ἀναγεννώμενος» (1623), «Ἡ αὐλὴ τοῦ χωρίου» (1619 κτλ. Τὰ ἅπαντα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τῷ 1723 — 1744). Μ. Δ. Β

Λόμποκ, ἢ ***Σέλαπαρανγκ*** (Lombok, Selaparang) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ὠκεανίας, ἐν τῇ Μαλαϊκῇ Πολυνησίᾳ, ἀνήκουσα εἰς τὰς μικρὰς ὁλλανδικὰς νήσους τῆς Σόνδης. Χωρίζεται πρὸς Α. ἀπὸ τῆς νήσου Σουμπάβα διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Ἄλας καὶ πρὸς Δ ἀπὸ τῆς νήσου Μπάλι διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Λόμποκ. Ἔχει ἐμβαδὸν 4990 τ. χλμ. καὶ 469 560 κατ. Ὑπάγεται διοικητικῶς εἰς τὴν πρὸς Δ. αὐτῆς κειμένην νῆσον Μπάλι. Ἔχει ἀκτὰς ἀποτόμους, πλαισιουμένας ἀπὸ πλῆθος κοραλλιογενῶν μικρῶν ἀκατοικήτων νήσων, καὶ διασχίζεται ὑπὸ δύο ὀροσειρῶν, ὧν ἡ βορειοτέρα, φύσεως ἡφαιστειογενοῦς, ἔχει ὕψος 3 760 μ. Τὸ κλῖμα αὐτῆς ὁμοιάζει πρὸς τὸ τῶν νήσων Μπάλι καὶ Ἰάβας, ἀλλ' ἡ πανὶς καὶ ἡ χλωρὶς εἶναι λίαν διάφοροι. Διατρέφει βουβάλους, βοῦς καὶ ἵππους καὶ παράγει ὄρυζαν, καπνόν, ἀραβόσιτον, βάμβακα, ζαχαροκάλαμον, ἰνδικόν, καφὲ κτλ. Οἱ κάτοικοι ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ τὴν φυλὴν τῶν Σασσάκ, οἵτινες εἶναι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς νήσου, ἀπὸ ἰθαγενεῖς τῆς νήσου Μπάλι καὶ ἀπὸ Μαλαισίους. Οἱ πλεῖστοι τούτων πρεσβεύουν τὸν Μωαμεθανισμόν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Ματαράμ*, κυριώτερος δὲ λιμὴν τὸ ἐπίνειον αὐτῆς *Ἀμπενάμ*. Μέχρι τοῦ 1840 οἱ ἡγεμόνες τῆς Λόμποκ ἦσαν τελείως ἀνεξάρτητοι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτη ὑπήχθησαν εἰς τοὺς Ὁλλανδούς, οἵτινες τῷ 1895 ἐξεθρόνισαν τὴν τότε βασιλεύουσαν δυναστείαν καὶ κατέστησαν τὴν νῆσον ἁπλῆν ἐπαρχίαν τῆς ἀποικίας τῶν Ὁλλανδικῶν Ἰνδιῶν. Μ. Δ. Β.

λομπότι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀτράφαξις ἡ κηπαία*.

Λομποτινά, ***Μεγάλη*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Δ. Στερεᾶς, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Ἦτο ἄλλοτε θερινὴ πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Ἀποδοτίας καὶ ἔχει κατοίκους (1928) 881. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ΒΑ. κλιτύων τῆς κορυφῆς Σύρτα ἐπὶ ὑψομέτρου 970 μ. ἐν μέσῳ δάσους ἐκ καστανεῶν, ἐλάτων καὶ ὀλίγων κέδρων καὶ ἔχει ὡραίους ὀπωροκήπους. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον γεωργοὶ καὶ τεχνῖται. Ἔχει εἰρηνοδικεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμόν, δασαρχεῖον, ὑποθηκοφυλακεῖον, Τ.Τ.Τ. γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἀπέχει τῆς Ναυπάκτου 44 χιλιόμετρα. Λόγῳ τοῦ δροσεροῦ κατὰ τὸ θέρος καὶ ὑγιεινοῦ κλίματός της χρησιμεύει ὡς κέντρον παραθερισμοῦ πολλῶν κατοίκων ἐκ Ναυπάκτου, Μεσολογγίου καὶ Πατρῶν. Ἔχει κτηνοτροφίαν καὶ παράγει ἐκλεκτὸν μέλι, κηρόν, γεώμηλα, μῆλα, φασιόλους, κάστανα καὶ κάρυα. Χ. Δ.

—**Λομποτινά**, ***Μικρὰ*** *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας χωρίου *Χώρα* Κάτω (βλ. λ.). Χ. Δ

Λομπρόζο (Lombroso), ***Ἰάκωβος***. Ἰουδαῖος ἰατρὸς ἐξ Ἱσπανίας, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Οὗτος, κάτοχος ὢν τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης, ἐδημοσίευσε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ «Biblia hebraica cum commentario» (Βενετία 1639) μὲ χαρακτῆρας ἑβραϊκούς, σύγγραμμα τιμώμενον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Ἀνατολῆς μέχρι σήμερον. Π. Ι. Μ.

— **Λομπρόζο** (Lombroso), ***Καῖσαρ***. Ἰταλὸς ἰατρός, ἐγκληματολόγος καὶ ἀνθρωπολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ τῷ 1836 καὶ ἀποθανὼν ἐν Τουρίνῳ τῷ 1909. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Παδούῃ καὶ Παβίᾳ, κατὰ τὴν ἔκρηξιν δὲ τοῦ Ἰταλοαυστριακοῦ πολέμου (1859) κατετάγη ἐθελοντὴς εἰς τὸν στρατόν, ἔνθα ὑπηρέτησεν ἐπὶ τετραετίαν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔλαβεν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ ἀνθρωπολογικῶς περὶ τοὺς τρισχιλίους στρατιώτας καὶ τὰ κρανία πολλῶν τυφεκισθέντων ἐν Καλαβρίᾳ λῃστῶν. Ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τούτων στηριζόμενος, ἐσχημάτισε διὰ πρώτην φορὰν τὴν γνώμην περὶ τῶν ἰδιαιτέρων κρανιακῶν χαρακτήρων τῶν μεγάλων ἐγκληματιῶν, γενόμενος ταχύτατα γνωστὸς καὶ ἐπισύρας τὴν προσοχὴν τοῦ Βίρχωβ. Μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του ἀπὸ τοῦ στρατοῦ (1862) διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς καὶ ἰατροδικαστικῆς ἐν Παβίᾳ, τῷ δὲ 1871 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ φρενοκομείου τοῦ Πεζάρο καὶ βραδύτερον καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου. Ὡς ἐγκληματολόγος ὁ Λομπρόζο ἀνέπτυξε νέας ὅλως θεωρίας· δι' αὐτὸν αἱ ἀνεξάρτητοι τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως συνθῆκαι, ὅπως ἡ κληρονομικότης, ἡ ἐπίδρασις τῶν νευρικῶν νόσων κλπ., διαδραματίζουν σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἐγκληματίου καὶ ἐλαττώνουν εἰς μεγαν βαθμὸν τὴν εὐθύνην του. Ὁ ἐγκληματίας εἶναι διὰ τὸν Λομπρόζο μᾶλλον ἀσθενὴς παρὰ ἔνοχος. Αἱ ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας παρουσιάζει διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν θεωριῶν του (αἵτινες βραδύτερον προσηρμόσθησαν εἰς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην ὑπὸ τοῦ Ερρ. Φέρρι καὶ τοῦ Ρ. Γκαρόφαλο), εἶναι ἀφ' ἑνὸς ἡ λεπτομερὴς σπουδὴ τῶν διαφόρων φάσεων τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ δεδομένα, τὰ ὁποῖα παρέχει ἡ ἔρευνα μερικῶν ἰδιαιτέρων ἀνατομικῶν ἰδιοτυπιῶν, στιγμάτων ἐκφυλισμοῦ καὶ ἀνθρωπομετρικῶν χαρακτηριστικῶν. Αἱ θεωρίαι αὗται, ἂν καὶ ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ σήμερον ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἐξακολουθοῦν ἐν τούτοις νὰ διαδραματίζουν σημαντικὸν πρόσωπον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐγκληματολογίας. Δὲν πιστεύουν πλέον σήμερον εἰς τὸν ἐκ γενετῆς ἐγκληματίαν, εἶδος ἀσθενοῦς ἐκ κληρονομικότητος, ἀσυνείδητον θῦμα τοῦ ἀταβισμοῦ, δεῖγμα μιᾶς πρωτογόνου ἀνθρωπότητος ἐμφανιζόμενον κατὰ τύχην εἰς τοὺς κόλπους ἡμερωμένης κοινωνίας. Ἐπίσης ἡ ἀντίληψις περὶ ἀνατομικοῦ τύπου τοῦ κακοποιοῦ ἔχει ἀπειράκις διαψευσθῆ ὑπὸ τῶν γεγονότων καὶ τῶν στατιστικῶν. Ἀλλ' ἡ ἀξία τοῦ Λομπρόζο ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἀτομικῶν συνθηκῶν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς μειωμένης εὐθύνης, τὴν ὁποίαν ὑπέχει ὁ ἐγκληματίας λόγῳ τῶν φυσικῶν ἀνωμαλιῶν, τῶν ἐκφυλιστικῶν στιγμάτων καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν φυσικῶν καὶ ψυχικῶν ἀλλοιώσεών του.

Καῖσαρ Λομπρόζο.

Ὅπως ἐλέχθη ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἀσθένειαι ἀλλ' ἀσθενεῖς, οὕτω καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ Λομπρόζο (τὰς ὁποίας ὑπεστήριξε μὲ σπανίαν πολεμικότητα) ἦγον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχουν ὄχι ἐγκλήματα καθαρῶς διακεκριμένα καὶ κολάσιμα συμφώνως πρὸς ἀναλλοίωτον κλίμακα ποινῶν, ἀλλὰ ἐγκληματίαι κριτέοι κατ' ἀτομικὸν ἕκαστος τρόπον καὶ δικαστέοι μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς ἢ ὑπὸ τῶν δικαστηρίων. Αἱ θεωρίαι τοῦ Λομπρόζο ἔγιναν ἀφορμὴ τῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στενουμένης συνεργασίας τῆς ἰατρικῆς πρὸς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην.

Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἰατροψυχολογικὰ ἀποτελέσματα» (1858), «Ἔρευναι ἐπὶ τοῦ κρητινισμοῦ ἐν Λομβαρδίᾳ» (1859), «Μεγαλοφυΐα καὶ παραφροσύνη» (1864), «Κλινικαὶ μελέται ἐπὶ τῶν φρενικῶν νόσων» (1865), «Ἡ ἰατροδικαστικὴ τῆς παραφροσύνης κατὰ τὴν πειραματικὴν μέθοδον» (1873), «Ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνθρωπολογίαν, τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ψυχιατρικὴν» (1875, ε' ἔκδ. 1896, καὶ ἑλλ. μετ.) «Ἀλγομετρία τοῦ ὑγιοῦς καὶ τοῦ παράφρονος ἀνθρώπου» (1878), «Παράφρονες καὶ ἀνώμαλοι» (1889), «Περὶ τῆς ἰατροδικαστικῆς τοῦ πτώματος» (1890), «Παλίμψηστα τῶν φυλακῶν» (1891), «Πραγματεία περὶ πελλάγρας» (1892), «Ἡ ἐγκληματίας γυνή» (1893), «Αἱ μᾶλλον πρόσφατοι ἀνακαλύψεις καὶ ἐφαρμογαὶ τῆς ψυχιατρικῆς καὶ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας» (1893), «Γραφολογία» (1894), «Οἱ ἀναρχικοί» (1895), «Τὸ πολιτικὸν ἔγκλημα καὶ ἡ ἐπανάστασις», «Ἔγκλημα, αἰτίαι καὶ θεραπεία» (1900). Ἀπὸ τοῦ 1880 ὁ Λομπρόζο ἐξέδιδε τὸ «Ἀρχεῖον ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας, ψυχιατρικῆς καὶ ἰατροδικαστικῆς», ὅπερ ἀπὸ τοῦ θανάτου του ἐξακολουθεῖ ἐκδιδόμενον ἐν Τουρίνῳ ὑπὸ τῆς θυγατρός του καὶ τοῦ συζύγου της καθηγητοῦ Καρράρα. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη της ζωῆς του ἠσχολήθη μὲ τὸν πνευματισμόν, συγγράψας καὶ εἰδικὸν περὶ αὐτοῦ ἔργον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σ. Βλαβιανοῦ*, Ὁ Καῖσαρ Λομπρόζο καὶ τὸ μέγα ἔργον αὐτοῦ (ἐν «Ψυχιατρ. καὶ Νευρολ. Ἐπιθεωρ.» Ἀθῆναι 1909). — *Π. Γιωτοπούλου*, Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν Ἰταλίᾳ (Ἀθῆναι 1906). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνακαίνισις τοῦ ποινικοῦ δικαίου (Ἀθῆναι 1907). — *Γ. Τ. Ἠλιοπούλου* Ὁ Κ. Λομπρόζο (Ἀθῆναι 1907).—*P. καὶ G. Lombroso* Cesare Lombroso (Torino 1906). — *Τῶν ἰδίων*, L'opera scientifica di Lombroso nella scienza e nelle sue applicazioni (Torino 1906). — *A. Zerboglio*, Cesare Lombroso (Genova 1912). — *Frank*, Lombroso's Theorie zur Geboren Verbrechner (Tubingen 1908) — *Hayman*, Cesare Lombroso als Mensch und Forscher (Wiesbaden 1910). — *Ruhl*, Cesare Lombroso (Halle 1910). Θ. Π.

— **Λομπρόζο** (Lombroso), ***Τζίνα***. Θυγάτηρ τοῦ Καίσαρος Λομπρόζο καὶ ἀδελφὴ τῆς Πάολας, ἰα-

Digitized by Google

τρός, φιλόλογος καὶ δημοσιογράφος, σύζυγος τοῦ Ἰταλοῦ ἱστορικοῦ καὶ φιλοσόφου Γουλ. Φερρέρο, γεννηθεῖσα τῷ 1875. Συνεργάζεται εἰς πολλὰς ἐφημερίδας, ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ ἐπιθεωρήσεις, ἔγραψε δὲ πλεῖστα ἔργα, ὧν ἀξιολογώτερα εἶναι: «Τὰ προβλήματα τῆς γυναικός», «Ἡ ψυχὴ τῆς γυναικός», «Τὰ ἀποτελέσματα τῶν προστατευτικῶν τῆς ἐργασίας νόμων» κ.ἄ.

—Λομπρόζο (Lombroso), ***Πάολα.*** Θυγάτηρ τοῦ Καίσαρος Λομπρόζο, συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεῖσα τῷ 1871 καὶ νυμφευθεῖσα τὸν καθηγητὴν Καρράρα, μεθ' οὗ συνεχίζει ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός της τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ἀρχείου ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας, ψυχιατρικῆς καὶ ἰατροδικαστικῆς». Συνέγραψε: «Δοκίμιον παιδικῆς ψυχολογίας», «Αὐτὸς εἶναι ὁ σιδηρόδρομός μας», «Ἡ ψύχωσις τοῦ Βεκκαρία», «Τὸ πρόβλημα τῆς εὐτυχίας», «Ζωὴ τῶν παιδίων», «Αἱ ἐξομολογήσεις μιᾶς κόρης τοῦ αἰῶνος» «Τὸ ἀποκαλυπτικὸν ὄνειρον», «Ἐγὼ καὶ ὁ ἐκλογεύς μου» κλπ. Μετὰ τῆς ἀδελφῆς της Τζίνας ἔγραψε τὴν βιογραφίαν τοῦ πατρός της (1906). θ. π.

Λόμπσταϊν (Lobstein), ***Παῦλος.*** Ἐγεννήθη τῷ 1850 ἐν Epinal. Μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐγένετο τῷ 1876 ὑφηγητής, τῷ 1877 ἔκτακτος καθηγητὴς καὶ τῷ 1884 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς συστηματικῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Στρασβούργου. Οὗτος, ἀκολουθῶν τὴν σχολὴν τοῦ Ritschl, ἔγραψε πλεῖστα ἔργα γερμανιστὶ ἢ γαλλιστί, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ ἠθικὴ τοῦ Καλβίνου ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῆς ἀρχαῖς» (1877), «Ἡ ἔννοια τῆς προϋπάρξεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ» (1883), «Ἡ διδασκαλία τῆς ὑπερφυσικῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ» (1896 εἰς δευτέραν ἔκδοσιν), «Μελέται περὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας περὶ Θεοῦ» (1907) κ. ἄ. Ἐτελεύτησε τῷ 1922. Κ. Ι. Δ.

—Λόμπσταϊν (Lobstein), ***νόσος τοῦ —.*** Οὕτω καλεῖται νόσος κληρονομικὴ καὶ οἰκογενειακή, ἐκδηλουμένη εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας καὶ χαρακτηριζομένη ὑπὸ εἰδικῆς τινος εὐθραυστίας τῶν ὀστῶν, προκαλούσης πολυάριθμα κατάγματα τούτων. Τὰ κατάγματα ὅμως ταῦτα συγκολλῶνται καὶ συνοστεοῦνται ἀφ' ἑαυτῶν φυσιολογικῶς. Ἡ παθογονία τῆς νόσου ταύτης δὲν εἶναι εἰσέτι σαφῶς ἐγνωσμένη. Μ. Ν. Κ.

— Λόμπσταϊν *πλακοῦς* (Lobstein placenta). Οὕτω καλεῖται ἡ εἰδικὴ περίπτωσις τῆς δικτυοειδοῦς ἐμφύσεως τῆς ὀμφαλίδος ἐπὶ τοῦ πλακοῦντος, ἡ ὑπὸ τοῦ Lobstein τὸ πρῶτον καθορισθεῖσα (βλ *ὀμφαλίς, πλακοῦς*). Μ. Ν. Κ.

Λομπῶ (Lobau), ***Γεώργιος - Μουτόν,*** *κόμις* —. Γάλλος στρατάρχης (1770—1838). Ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντὴς τῷ 1792, διετέλεσε βραδύτερον ὑπασπιστὴς τοῦ Ζουμπέρ, μετέσχε τῆς ἡρωϊκῆς ἀμύνης τῆς Γενούης, ὅπου καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς. Προβιβασθεὶς εἰς ὑποστράτηγον ἐγένετο ὑπασπιστὴς τοῦ Βοναπάρτου, ἔλαβε δὲ μέρος εἰς τὰς μάχας τοῦ Ἄουστερλιτς, τῆς Ἰένας καὶ τῆς Πολωνίας. Τῷ 1809 ὁ Ναπολέων τὸν ὠνόμασε κόμιτα τοῦ Λομπῶ. Τῷ 1812 μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῆς Ρωσίας, κατὰ δὲ τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ, ὅπου καὶ διεκρίθη, ἦτο διοικητὴς τοῦ Ε' σώματος στρατοῦ. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὡδηγήθη εἰς Ἀγγλίαν. Μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης, ἐλευθερωθεὶς παρέμεινεν εἰς Ἀγγλίαν μέχρι τοῦ 1818, ὁπότε καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν. Τῷ 1828 διετέλεσε βουλευτὴς καὶ τῷ 1831, ὡς ἀρχιστράτηγος τῆς ἐθνοφρουρᾶς τῶν Παρισίων, διεσκόρπισε διὰ πυροσβεστικῶν ἀντλιῶν τὰς διαδηλώσεις τῶν Βοναπαρτιστῶν, ἐπισύρας διὰ τοῦτο τὰ σκώμματα τοῦ τύπου. Τὸ ἴδιον ἔτος ὠνομάσθη στρατάρχης τῆς Γαλλίας καὶ τῷ 1833 ὁμότιμος. Μ. Ν. Δ.

Λόμσα (Lomza) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Πολωνίας, ἐν τῷ βοϊβοδάτῳ τοῦ Μπιαλυστόκ, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νάρεβ καὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Ὀστρολένκα, εἰς ἀπόστασιν 128 χλμ. ἀπὸ τῆς Βαρσοβίας. Κάτ. 24 400. Εἶναι ἕδρα καθολικοῦ ἐπισκόπου, ἔχει ἀνώτερα σχολεῖα, μεταλλουργίαν, ζυθοποιεῖα καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ξυλείας. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν πυκνότατα δάση. Ἄλλοτε ἦτο ἐκ τῶν σημαντικωτέρων πόλεων τῆς Πολωνίας, καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Σουηδῶν καὶ μέχρι τοῦ 1918 ἦτο πρωτεύουσα τοῦ κυβερνείου Λόμσα. Ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων φρουρίων τῆς Ρωσίας καὶ ἀπετέλει τμῆμα τῆς ρωσικῆς γραμμῆς ἀμύνης ἐπὶ τοῦ Νάρεβ, ἥτις κατεσκευάσθη τῷ 1908. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τὴν 10ην Αὐγούστου 1915 τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τῆς Λόμσα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Μ. Δ. Β.

Λὸν (Lund), ***Τροὲλς-Φρειδερῖκος.*** Δανὸς συγγραφεὺς καὶ ἱστορικὸς (1840—1921). Ἀρχειοφύλαξ εἰς τὸ μυστικὸν ἀρχεῖον τοῦ κράτους καὶ βραδύτερον καθηγητὴς εἰς τὴν σχολὴν τοῦ πολέμου. Ἔγραψεν: «Ἱστορικὰ σκίτσα» (1876), «Ἱστορία τῆς Σκανδιναυΐας τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος» (1882), «Ὑγεία καὶ ἀσθένεια καθ' ὅλους τοὺς χρόνους» (1901). Θ. Κ.

Λονάτο (Lonato) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Βρεσκίας, εἰς ἀπόστασιν 3 χλμ. ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Γκάρντας. Κάτ. 8.910. Εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων κέντρων βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου τῆς μετάξης ἐν Λομβαρδίᾳ. Παρ' αὐτὴν οἱ Γάλλοι ἐνίκησαν δὶς τοὺς Αὐστριακούς, τῷ 1706 καὶ τῷ 1796 ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα. Μ.Δ.Β.

Λὸνγκ (Long), ***Ντὲ —***· βλ. *Ντὲ Λόνγκ.*

Λὸνγκ (Long), ***Ἐδουάρδος.*** Ἑλβετὸς ἰατρός, καθηγητὴς τῆς νευρολογίας ἐν Γενεύῃ (1868—1929). Διετέλεσεν ἐσωτερικὸς ἰατρὸς τῶν νοσοκομείων τῶν Παρισίων (1894) καὶ ἀργότερον τοῦ καθηγητοῦ Déjerine. Αἱ κυριώτεραί του μετὰ τοῦ Déjerine ἐργασίαι εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι: «Ἐπὶ τῶν δευτερογενῶν ἐκφυλίσεων τοῦ ἐγκεφαλικοῦ σκέλους», «Αἱ ἐξαρτήσεις τοῦ ὀπτικοῦ θαλάμου μετὰ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ», «Ἡ ἐντόπισις τῆς βλάβης εἰς τὴν ἡμιαναισθησίαν τῆς ἔσω κάψης». Ἐμελέτησε τὴν νόσον τοῦ Little ὑπὸ κλινικὴν καὶ ἀνατομικὴν ἔποψιν. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1914 ἐτέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, δημοσιεύσας τὰς ἀκολούθους σχετικὰς ἐργασίας: «Ἐπώδυνοι παθήσεις τῶν μελῶν μετὰ διαχύτων τροφικῶν διαταραχῶν συνεπείᾳ τραυμάτων πολέμου», «Συμπληρωματικὴ θεραπεία τραυμάτων πολέμου καὶ ἡ φυσιοθεραπεία», «Τραύματα νεύρων ἐκ τοῦ πολέμου» κλπ. Ο. Ρ.

—Λὸνγκ (Long), ***Οὐῶλτερ-Χιούμ.*** Ἄγγλος πολιτικὸς (1854—1924). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ὀξφόρδην, τῷ δὲ 1905 διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Ἰρλανδίας, συμμετέσχεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ συνασπισμοῦ τῷ 1915 καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ὑπουργεῖον συνασπισμοῦ (1916) ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν. Ὅτε ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ ἀνεσχημάτισε τὸ ὑπουργεῖόν του (1919), ὁ Λὸνγκ ἐγένετο πρῶτος λόρδος τοῦ ναυαρχείου, παραιτηθεὶς τῷ 1921 διὰ λόγους ὑγείας. Ὀλίγους μῆνας βραδύτερον εἰσήχθη εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων ὡς ὑποκόμις Λόνγκ. Δ. Σ. Δ.

Λὸνγκ-Ἄϊλαντ (Long-Island) /*Γεωγρ.*/. Νῆσος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἀποτελοῦσα τὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης. Χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἦστ καὶ τοῦ πορθμοῦ Λὸνγκ-Ἄϊλαντ καὶ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα νῆσος τῆς Α. ἀκτῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἔχουσα μῆκος 192 χλμ., πλάτος 32 χλμ. καὶ ἐπιφάνειαν 3780 τ. χλμ. Κάτ. 2.000.000 Εἶναι χθαμαλή, ἔχουσα ὑψώματα μόλις φθάνοντα τὰ 60 μ. Αἱ ἀκταὶ αὐτῆς εἶναι πολυσχιδεῖς μετὰ πολλῶν μικρῶν νησίδων καὶ σχηματίζουν πολλοὺς κολπίσκους καὶ ὅρμους, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Ζαμάϊκα Μπαΐϋ, ὁ Γκρὴτ Σοὺθ Μπαΐϋ πρὸς Ν. καὶ ὁ Σμίθταουν Μπαΐϋ πρὸς Β. Αἱ νότιαι ἀκταὶ καταλήγουν εἰς ἀμμώδη παραλίαν, ὅπου ὑπάρχουν πολυσύχναστα θαλάσσια λουτρά. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας κομιτείας καὶ ἔχει πρὸς τὸ Δ. αὐτῆς τμῆμα τὸ προάστειον τῆς Νέας Ὑόρκης *Μπρούκλιν* καὶ τὴν εἰς αὐτὸ συμπεριληφθεῖσαν πόλιν τοῦ *Λόνγκ-Ἄϊλαντ-Σίτυ.* Πλὴν τῶν δύο τούτων πόλεων ὑπάρχουν ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἄλλαι πόλεις καὶ χωρία, ὡς τὸ Κόνυ-Ἄϊλαντ, ὅπου τὰ κυριώτερα θαλάσσια λουτρὰ τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ Γουὲστ-Μπράϊτον, τὸ Μπράϊτον-Μπήτς, τὸ Μανάτταν-Μπήτς, τὸ Ρόκαγουαΐϋ-Μπήτς, πολυσύχναστος θερινὴ διαμονή, τὸ Σήπχηντ-Μπαΐϋ, γνωστὸν διὰ τὸν μέγαν ἱππόδρομόν του, κλπ. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1776 οἱ Ἄγγλοι ἐνίκησαν ἐν αὐτῇ τοὺς Ἀμερικανούς, ἐν μάχῃ συναφθείσῃ εἰς τὸ Δ. τμῆμα τῆς νήσου. (Βλ. καὶ λ. *Νέα Ὑόρκη.*) Μ. Δ. Β.

— Λὸνγκ-Ἄϊλαντ-Σάουντ (Long-Island-Sound) /*Γεωγρ.*/. Πορθμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς χωρίζων τὴν νῆσον Λὸγκ Ἄϊλαντ ἀπὸ τῆς ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς τῶν πολιτειῶν τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τοῦ Κοννέκτικωτ. Ἔχει μέγιστον πλάτος 30 χλμ., ὅπερ περιορίζεται εἰς 1.500 μ. πρὸς τὸ στενὸν τοῦ Ἦστ Ρίβερ, διὰ τοῦ ὁποίου συγκοινωνεῖ πρὸς τὰ ΝΔ. μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Νέας Ὑόρκης. Μ. Δ. Β

— Λὸνγκ-Ἄϊλαντ-Σίτυ (Long-Island-City) [*Γεωγρ.*]. Παλαιὰ πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ κομιτείᾳ Κουῆνς τῆς νήσου Λὸνγκ-Ἄϊλαντ. Ἀπὸ τοῦ 1928 προσηρτήθη εἰς τὸ προάστειον τοῦ Μπροῦκλιν τῆς *Νέας Ὑόρκης* (βλ. λ.). Μ. Δ. Β

Λονγκβὶλ (Longueville)· βλ. λ. *Λονγκεβίλ.*

Λονγκβὺ (Longwy) /*Γεωγρ.*/· βλ.λ. *Λονουΐ.*

Λόνγκγουντ (Longwood) [*Γεωγρ.*]. Ἀγροικία τῆς νήσου Ἁγίας Ἑλένης, παρὰ τὰς Δ. ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς, ὀνομαστὴ ὡς ἡ τελευταία διαμονὴ τοῦ Ναπολέοντος Α' ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι τοῦ 1821. Κατὰ τὸ 1858 ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐδώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν Ναπολέοντα Γ'. Μ. Δ. Β

Λονγκὲ (Longuet), ***Ἰωάννης.*** Γάλλος σοσιαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1876. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐπεδόθη εἰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν Παρισίοις. Βουλευτὴς ἐπὶ ἔτη, διεκρίθη διὰ τὰς ἀντιπολεμικάς του ἐνεργείας κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, μετασχὼν τῶν διεθνῶν σοσιαλιστικῶν συνδιασκέψεων ἐν Ἑλβετίᾳ. Ὑπῆρξεν ὁ ἐμπνευστὴς ἐν Γαλλίᾳ τῆς κινήσεως πρὸς κατάπαυσιν τοῦ πολέμου καὶ ἀνανέωσιν τῶν δεσμῶν τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων. Κατὰ τὸ 1918 ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μειοψηφίας τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία καὶ ἐπεκράτησεν εἰς τὸ συνέδριον Στρασβούργου, ὠθήσασα τὸ κόμμα τοῦτο πρὸς τὰ ἀριστερά. Μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν σοσιαλιστῶν εἰς κομμουνιστὰς καὶ σοσιαλδημοκράτας, ἐτάχθη μὲ τοὺς τελευταίους. Κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ πολέμου χρόνους διηύθυνε τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς ἐφημερίδος τοῦ Ζωρὲς «Ἀνθρωπότης» («Humanité»), σήμερον δὲ εἶναι εἷς ἐκ τῶν συντακτῶν τῆς σοσιαλιστικῆς ἐφημερίδος «Λαϊκός» (Populaire). Πλὴν τῶν ἀναριθμήτων ἄρθρων του ἐπὶ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων ζητημάτων διεθνοῦς πολιτικῆς, ἔχει συγγράψει τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Ὁ σουλτᾶνος καὶ αἱ Δυνάμεις» (1900), ἀποτελοῦν δριμὺ κατηγορητήριον κατὰ τῶν δυνάμεων διὰ τὴν συνδρομήν των πρὸς τὸν σουλτᾶνον Χαμίτ, «Ἡ ἐξέλιξις τῆς σοσιαλιστικῆς κινήσεως ἐν Γαλλίᾳ» (1906), «Τρομοκρατία καὶ ἀστυνομικοί» (1908), «Ἡ διεθνὴς σοσιαλιστικὴ κίνησις» (1912), «Οἱ Γερμανοὶ σοσιαλισταὶ κατὰ τοῦ πολέμου» (1913), «Ἡ διεθνὴς πολιτικὴ τοῦ μαρξισμοῦ» (1918) κ. λ. π. Α. Ε. Μ.

Λονγκεβὶλ *οἶκος* (Maison de Longeville). Εὐγενὴς γαλλικὸς οἶκος, καταγόμενος ἐκ τοῦ κόμιτος Ντυνουά, νόθου υἱοῦ τοῦ Λουδοβίκου Α', δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης. Ὁ τίτλος τοῦ κόμιτος τῆς Λονγκεβὶλ ἐδόθη εἰς τὸν Ντυνουὰ τῷ 1443 ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Καρόλου Ζ'. Τὰ κυριώτερα μέλη τοῦ οἴκου τούτου, φέροντα τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος, εἶναι: ὁ υἱὸς τοῦ κόμιτος Ντυνουὰ *Φραγκῖσκος* (1447—1497), ὁ ὁποῖος διετέλεσεν αὐλάρχης τοῦ βασιλέως καὶ διοικητὴς τῆς Νορμανδίας· ὁ υἱὸς τούτου *Λουδοβῖκος* (1479—1516)· ὁ υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω *Λουδοβῖκος ὁ Β'* (1510—1537)· ὁ *Ἑρρῖκος Α'* (1568—1595), ὁ ὁποῖος διετέλεσε κυβερνήτης τῆς Πικαρδίας καὶ διεκρίθη εἰς τὰς μάχας κατὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς Λίγας· ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ἑρρῖκος Β'* (1595—1663), ὁ ὁποῖος διετέλεσε κυβερνήτης τῆς Πικαρδίας καὶ τῆς Νορμανδίας, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συνωμοσίαν κατὰ τοῦ Ρισελιὲ καὶ διεκρίθη εἰς τοὺς πολέμους ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, φυλακισθεὶς κατόπιν συνεπείᾳ τῆς ἐπαναστατικῆς διαγωγῆς τῆς γυναικός του, ἥτις παρέσυρε καὶ αὐτὸν εἰς τὰς συνωμοσίας κατὰ τῆς αὐλῆς· ἡ σύζυγος αὐτοῦ *Ἄννα Γενεβιέβη* τῶν Βουρβώνων-Κονδὲ δούκισσα τῆς Λονγκεβὶλ (1619 — 1679), ἦτο θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Ἑρρίκου Κονδὲ καὶ τῆς Καρλότας Μονμορανσὺ καὶ ἀδελφὴ τοῦ στρατηγοῦ Κονδέ. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Καρμηλιτῶν. Νεαρωτάτη, σχεδὸν ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ τὸν σύζυγόν της, ἔσχε πλείστας ἐρωτικὰς περιπετείας, αἵτινες ἐδημιούργησαν θορυβώδη σκάνδαλα εἰς τὴν αὐλήν. Ὑπῆρξεν ἡ ἐρωμένη τοῦ κόμιτος Κολινὺ καὶ τοῦ Λὰ Ροσφουκώ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε καὶ υἱόν. Κατὰ τὴν πρώτην στάσιν τῆς Σφενδόνης ἀνέπτυξε μεγίστην δραστηριότητα καὶ ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τοῦ κινήματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος ὁ σύζυγός της, ὁ ἀδελφός της πρίγκιψ τοῦ Κόντι καὶ ὁ πρίγκιψ ντὲ Μαρσιγιάκ, εἷς τῶν ἐραστῶν της. Ὅταν ἡ αὐλὴ μετεφέρθη εἰς Σαὶν-Ζερμαίν, αὕτη παρέμεινεν εἰς Παρισίους καὶ διηύθυνε τὴν κίνησιν τῶν ραδιουργιῶν, ἥτις κατέληξεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς πόλεως τῶν Παρισίων. Μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Ρυέϊγ ἐξύφανε νέαν συνωμοσίαν, ἔχουσα ὡς συνενόχους της τοὺς πρίγκιπας τοῦ Κονδὲ καὶ τοῦ Κόντι. Μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν δύο τούτων καὶ τοῦ συζύγου της, αὕτη ἐπέτυχε νὰ διαφύγῃ μετὰ τοῦ Μαρσιγιὰκ εἰς Νορμανδίαν καὶ Ρότερνταμ, κατορθώσασα δὲ κατόπιν νὰ προσεταιρισθῇ τὸν Τυρὲν ἐξύφανεν ἄλλην συνωμοσίαν. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Σφενδόνης ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ἀλλὰ βραδύτερον, μετὰ πολλὰς ἄλλας περιπετείας, καταστᾶσα ἀσυμπαθὴς πρὸς τὸν λαὸν ἠναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Καρμηλιτῶν ἐν Παρισίοις, ὅπου διῆλθε τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς της. Μ. Δ. Β.

— Λονγκεβὶλ (Longeville), ***Ἐδμόνδος-Παῦλος-Μαρκελλῖνος.*** Γάλλος φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1785 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1855. Προσβληθεὶς ἤδη κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν ὑπὸ παραλυσίας τῶν κάτω ἄκρων, ἀφιέρωσε τὴν ζωήν του εἰς τὴν μελέτην καὶ συνέγραψεν ἔργα προωρισμένα διὰ τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Συνέθεσε σειρὰν ἑλληνικῶν θεμάτων (1825), μετέφρασεν εἰς τὴν Γαλλικὴν τὴν «Ἑλληνικὴν γραμματικὴν» τοῦ A. Matthiae (1831—1836 τόμ. 3) καὶ συνέγραψε τὰ ἔργα: «Traité élémentaire d'accentuation grecque (1845), «Prosodie grecque» (1848), «Traité théorique et pratique de l'accentuation grecque» (1849) κλπ. Ὁ Λονγκεβὶλ συνειργάσθη εἰς τὸ «Dictionnaire grec» τοῦ Alexandre καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Thesaurus linguae graecae» τοῦ Ἑρ. Στεφάνου. Θ. Π.

Λονγκένα (Longhena), ***Βαλτάσαρ.*** Βενετὸς ἀρχιτέκτων (1604—1682). Ἤγειρεν ἐν Βενετίᾳ πο-

Digitized by Google

λυπληθεῖς ἰδιωτικὰς καὶ δημοσίας οἰκοδομάς. Μεταξὺ τούτων μνημονεύομεν τὸ ἐπισκοπικὸν σεμινάριον, τὸν ναὸν τῆς Santa Maria della Salute, τὸν ναὸν τῆς Santa Maria degli Scalzi, τὰ παλάτια Pesaro, Bataggia καὶ Rezzonico καὶ τὸ μαυσωλεῖον τοῦ δόγη Ι. Πεζάρο. Ι. Μ. Π.

Λόνγκ Ἤτον (Long Eaton) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ντέρμπυ, κειμένη ἐν τῇ ἀναπεπταμένῃ κοιλάδι τοῦ Τρέντ, εἰς βραχεῖαν ἀπόστασιν ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ πλησίον τοῦ σπουδαιοτάτου σιδηροδρομικοῦ κόμβου τῆς Μεσογειακῆς γραμμῆς. Κάτ. 22.150. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀσχολεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν δαντελλῶν, ὑπάρχουν δ' ἐπίσης ἐργοστάσια κατασκευῆς σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν. Δ. Σ. Δ.

Λόνγκι (Longhi), ***Ἀλέξανδρος*** ἢ ***Ἀλέξιος***. Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης (1733—1813). Ἀνήκει εἰς τὴν βενετικὴν σχολήν. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ πατρί του Πέτρῳ Λόνγκι καὶ τῷ Ἰωσὴφ Ντογκάρι, ἐξετέλεσε δὲ πολυπληθεῖς προσωπογραφίας τῶν μελῶν τῆς βενετικῆς ἀριστοκρατίας καὶ χαλκογραφίας, αἵτινες ἀποτελοῦν τὸ σημαντικώτερον μέρος τοῦ ἔργου του. Ἀξιόλογοι εἶναι αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελεσθεῖσαι προσωπογραφίαι τῶν δογῶν Παύλου Ρενιέρι, Φραγκίσκου Λορεντάνου καὶ Ἀλοΐζου Μοντσενίγου, ἔτι δὲ συνθέσεις τινές, ὡς αἱ: «Ἡ πυθαγόρειος φιλοσοφία», «Μαῦρος τυμπανοκρούστης», «Ἕνας τσαρλατᾶνος», «Γονδολιέρης ὀρχούμενος» καὶ «Βενετσιάνικη μασκαράτα». Ὁ Λόνγκι ἐξέδωκε τῷ 1763 σειρὰν προσωπογραφιῶν τῶν διασήμων Βενετῶν καλλιτεχνῶν τοῦ Η' αἰῶνος ὑπὸ τὸν τίτλον: «Vite e ritratti dei famosi pittori veneziani». Ι. Μ. Π.

— **Λόνγκι** (Longhi), ***Ἰωσήφ***. Ἰταλὸς χαράκτης καὶ μικρογράφος (1766—1831). Ἐγένετο τὸ πρῶτον εὐφήμως γνωστὸς διὰ τοῦ «Πνεύματος τῆς μουσικῆς» (κατὰ τὸν Γκουΐντι) καί τινων προσωπογραφιῶν (κατὰ τὸν Ρέμπραντ). Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Ρώμην, ἔνθα συνεπλήρωσε τὴν καλλιτεχνικήν του κατάρτισιν. Μεταβὰς βραδύτερον εἰς Μιλᾶνον, ἀπέκτησε τὴν εὔνοιαν τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς χαρακτικῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐδίδασκεν ἀκαταπονήτως καὶ παρῆγεν ἔργα, δι' ὧν ἀπέκτησε τὸν τίτλον ἑνὸς τῶν μεγίστων χαρακτῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τὸ δρᾶμα τοῦ Ἰεζεκιήλ», «Ἡ Παρθένος μὲ τὸν πέπλον», «Ἡ μνηστεία τῆς Θεοτόκου» κατὰ τὸν Ραφαήλ, «Ὁ ἀγαθὸς Σαμαρείτης», «Ὁ φιλόσοφος», «Ὁ λευκοπώγων γέρων», «Ὁ γελῶν νέγρος» κατὰ τὸν Ρέμπραντ, «Ἡ Μαγδαληνὴ ἐν τῇ ἐρήμῳ» κατὰ τὸν Κορρέγιον, «Ἡ Παναγία τῆς λίμνης» κατὰ τὸν Λεονάρδον ντὰ Βίντσι, «Ἡ ἐσχάτη κρίσις» κατὰ τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον, «Ἡ προσωπογραφία τοῦ Ναπολέοντος» κατὰ τὸν Γκρὸ κλπ. Ὁ Λόνγκι συνέγραψε καί τινας διδακτικὰς πραγματείας. Ι. Μ. Π.

— **Λόνγκι** (Longhi), ***Λουκᾶς***. Ἰταλὸς καλλιτέχνης ἐκ Ραβέννης (1507—1580). Πίνακές του ἀπόκεινται ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν τῆς Ραβέννης. Ι. Μ. Π.

— **Λόνγκι** (Longhi), ***Μαρτῖνος*** *ὁ πρεσβύτερος*. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων ἐκ Viggiù. Εἰργάσθη ἐν Ρώμῃ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ναοῦ τῆς Santa-Maria in Vallicella, τοῦ παλατίου Altemps, τοῦ παλατίου Borghese καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ San Carlo al Corso. Ἐπὶ σχεδίων αὐτοῦ καὶ τοῦ Viguola ᾠκοδομήθη ἡ παρὰ τὴν Ρώμην Villa Mondragone. Ἀπέθανε τῷ 1600. Ι. Μ. Π.

— **Λόνγκι** (Longhi), ***Μαρτῖνος*** *ὁ νεώτερος*. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων ἐκ Μιλάνου, ἀποθανὼν τῷ 1656. Ἐξειργάσθη ἐν τῇ Isola Tiberina τῆς Ρώμης τὴν πρόσοψιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, ἱδρυθέντος κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, εἰς ὃν τόπον ἔκειτο ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ συνεπλήρωσε τὸ παλάτιον Ruspoli, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀμμαννάτι ἐν τῷ σημερινῷ Corso Umberto I τῆς ἰδίας πόλεως. Ι. Μ. Π.

— **Λόνγκι** (Longhi), ***Ὀνώριος***. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων ἐκ Μιλάνου (1569—1619). Τῷ 1612 ἀνεκαίνισε τὸν ἐν Ρώμῃ ναὸν τοῦ San Carlo Al Corso, ἱδρυθέντα ὑπὸ τοῦ πάπα Σίξτου τοῦ Δ'. Ι. Μ. Π.

— **Λόνγκι** (Longhi), ***Παῦλος***. Ἰταλὸς φυσιοδίφης καὶ ἀγρονόμος, γεννηθεὶς τῷ 1856. Καθηγητὴς τῆς ἐν Παταβίῳ σχολῆς τεχνῶν, ἔγραψε διάφορα ἔργα.

— **Λόνγκι** (Longhi), ***Πέτρος***. Ἰταλὸς ζωγράφος ἐκ Βενετίας (1702—1762). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Balestra καὶ Crespi, ἠσχολήθη δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν ἢ θρησκευτικῶν θεμάτων, εἶτα δὲ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν εὐθύμων σκηνῶν, ἀγροτικῶν ἑορτῶν, πότων καὶ τοπίων. Διαφημισθεὶς παρ' ἀξίαν, μόλις ἠδύνατο νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνατιθεμένας εἰς αὐτὸν παραγγελίας. Ἔργα του ἀπόκεινται εἰς πλείστας, ἰδιωτικὰς ἰδίᾳ συλλογάς. Ι. Μ. Π.

— **Λόνγκι**, ἢ ***Λοῦνγκι*** (Longhi ἢ Lunghi), ***Σύλλας-Ἰωακείμ***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Silla da Vigiù*. Ἰταλὸς γλύπτης. Ἐγεννήθη παρὰ τὸ Μιλᾶνον περὶ τὸ 1560 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ περὶ τὸ 1625. Ἔργα του ἀπόκεινται πολλαχοῦ τῆς Ἰταλίας. Μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Τὸ τόξον τοῦ Ἁγίου Σιλβέστρου» (ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Νονάντολας), τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἀαρών, τοῦ πάπα Παύλου τοῦ Ε' καὶ τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ Η', «Ἡ στέψις Πίου τοῦ Ε'» καὶ τὸ ἐν Νεαπόλει μαυσωλεῖον τῆς οἰκογενείας Καράτσιολο. Ι. Μ. Π.

Λονγκμπέντον (Longbendon) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Νορθούμπερλαντ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νιουκάστλ-Μόρπεθ. Κάτ. 13 750. Ἔχει σημαντικὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ λατομεῖα. Δ. Σ. Δ.

Λόνγκ-Μπὴτς Long-Beech) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις καὶ λιμὴν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐν τῇ πολιτείᾳ Καλιφορνίᾳ, νεωστὶ κτισθεῖσα. Κάτ. 125.000. Σιδηροδρομικὸς κόμβος τῆς γραμμῆς Λὸς Ἄνγκελες. Δ. Σ. Δ.

Λόνγκ Μπράντς (Long Branch) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Νέας Ἰερσέης, ἐπὶ τοῦ ἀνατολικωτάτου μέρους τοῦ βραχίονος τοῦ ποταμοῦ Σριούμπερυ καὶ τῆς ἀτλαντικῆς ἀκτῆς. Κάτ. 50.500. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ πλείστων σπουδαίων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, εἶναι δὲ μία τῶν ἀρχαιοτέρων λουτροπόλεων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἔχει ὡραῖα πάρκα, ἔνθα δίδονται θεατρικαὶ καὶ μελοδραματικαὶ ὑπαίθριοι παραστάσεις. Ἐπίσης γίνονται ἐτησίως μεγάλαι ἐκθέσεις ἵππων. Κατὰ τὸ θέρος ἡ πόλις προσελκύει πλείστους ἐπισκέπτας, περιέχει δὲ πολυτελεῖς θερινὰς ἐπαύλεις. Δ. Σ. Δ.

Λονγκοβάρδοι (οἱ) (Longobardi)· βλ. *Λομβαρδοί*.

Λονγκομοντάνους (Longomontanus), ***Χριστιανὸς-Σεβερῖνος***. Δανὸς ἀστρονόμος. Ἐγεννήθη τῷ 1562 ἐν Langborg ἢ Loengsberg (λατ. Longomontus), ὅθεν προέρχεται τὸ ἐπώνυμόν του. Ἦτο υἱὸς ταπεινοῦ γεωργοῦ, ἀπεχθανόμενος δὲ τὸ βαρὺ ἔργον τοῦ πατρός του, ἐγκατέλιπε τὴν πατρικὴν στέγην εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν καὶ μετέβη εἰς Viborg τῆς Ἰουτλάνδης, ὅπου κατόπιν ἐπιμόνων προσπαθειῶν καὶ συνεχοῦς ἐργασίας κατώρθωσεν οὐ μόνον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιδοθῇ μετὰ ζήλου εἰς σπουδάς. Τῷ 1588 ἦλθεν εἰς Κοπεγχάγην καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἠκολούθησε τὸν Τύχωνα εἰς Οὐρανιούπολιν, ὅπου ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀστρονομίας. Συμμεριζόμενος τὴν τύχην τοῦ διδασκάλου του, ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς Γερμανίαν καὶ Βοημίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Δανίαν διωρίσθη τῷ 1603 διευθυντὴς τοῦ κολλεγίου τοῦ Viborg, μετὰ διετίαν δὲ τῷ ἀνετέθη ἐν Κοπεγχάγῃ ἡ ἕδρα τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν, ἣν ἐτίμησε μέχρι τοῦ θανάτου του κατὰ τὸ 1647.

Ἐκ τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «De eclipsibus» (1616), «Introductio in theatrum astronomicum» (1639) καὶ «Astronomia Danica», ἥτις ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1622 ἐπανεδημοσιεύθη τῷ 1630, 1640 καὶ 1663 (1577—1648). Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου τούτου πραγματεύεται περὶ τῆς ἡμερησίας κινήσεως καὶ τὸ δεύτερον περὶ τῶν κινήσεων τῶν πλανητῶν συμφώνως πρὸς τὰ τρία συστήματα τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ Κοπερνίκου καὶ τοῦ Τύχωνος. Ὁ Λονγκομοντάνους παρετήρησε τὸν κατὰ τὴν 18ην Σεπτεμβρίου 1607 ἐμφανισθέντα κομήτην, ὡς καὶ τὸν παρουσιασθέντα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου (1618), ὅστις χαρακτηρίζεται συμφώνως πρὸς τὰς τότε περὶ τῶν ἄστρων τούτων δοξασίας ὡς ἀπαίσιος, ἀλλὰ καὶ μεγαλοπρεπής, ἐπειδὴ ἡ οὐρά του τὴν 30ὴν Νοεμβρίου 1618 εἶχεν ἔκτασιν μείζονα τῶν 100°.

Ὁ Λονγκομοντάνους ἂν καὶ λόγῳ ἴσως τῶν θρησκευτικῶν του πεποιθήσεων ἦτο ὑποστηρικτὴς τοῦ συστήματος τοῦ Τύχωνος μᾶλλον παρὰ τοῦ Κοπερνίκου, ἐν τούτοις διετύπου ἐπιφυλάξεις ἐπὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ διδασκάλου του, παραδεχόμενος μὲν τὴν περὶ ἄξονα περιστροφὴν τῆς Γῆς, ἀλλ' ἀποκρούων τὴν μεταβατικὴν κίνησιν αὐτῆς πέριξ τοῦ Ἡλίου. Προσέτι ὡς ἀστρολόγος ἐπίστευεν ὅτι οἱ κομῆται εἶναι κακοὶ οἰωνοὶ καὶ ἐδίδασκεν ὅτι κατάγονται ἐκ τῆς οὐσίας ἐξ ἧς συνίσταται ὁ Γαλαξίας. Σ. Π.

Λόνγκουε (Loengwe) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Κάφουε*.

Λονγκπεριὲ (Longpérier), ***Ἐρρῖκος-Ἀδριανός***. Γάλλος νομισματολόγος καὶ ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1816—1882). Διετέλεσε διαδοχικῶς ἐπιμελητὴς τῶν μεταλλίων ἐν τῇ Βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ, μέλος τῆς ἑταιρείας τῶν ἀρχαιοδιφῶν, βοηθὸς ἐπιμελητὴς τοῦ αἰγυπτιακοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου, ἐπιμελητὴς τοῦ ἀσσυριακοῦ μουσείου, τοῦ μεξικανικοῦ μουσείου καὶ τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς. Τῷ 1854 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Ὁ Λονγκπεριὲ μεταξὺ ἄλλων συνέγραψεν ὑπομνήματα περὶ τῆς «Νομισματικῆς τῶν Σασσανιδῶν καὶ τῶν Ἀρσακιδῶν βασιλέων» καὶ «Τὸ μουσεῖον Ναπολέοντος τοῦ Γ'». Τὰ κυριώτερα αὐτοῦ ἀρχαιολογικὰ ὑπομνήματα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔργα» (Oeuvres) παρὰ τοῦ Γ. Σλουμπερζὲ τῷ 1884. Μ. Ν. Α.

Λονγκφέλλω (Longfellow), ***Ἐρρῖκος-Οὐαϊτσουωρθ***. Ἀμερικανὸς ποιητὴς (1807—1882). Ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει Πόρτλαντ τῆς πολιτείας Μαίν, κατάγεται δὲ ἐκ προγόνων Ἄγγλων, οἵτινες μετηνάστευσαν εἰς Ἀμερικὴν τῷ 1676. Τὴν παιδικήν του ἡλικίαν διῆλθεν εἰς τὴν γενέτειράν του, τῆς ὁποίας τὴν φυσικὴν καλλονήν, τὴν ἤρεμον καὶ ἁγνὴν ζωὴν περιέγραψεν εἰς τὸ ποίημά του «Τὰ χαμένα νιᾶτά μου». Δεκαπενταετὴς εἰσῆλθεν εἰς τὸ κολλέγιον Μπόουντοΐν, ἐν Βρουνσβίκῃ. Κατὰ τὰ τελευταῖα φοιτητικά του ἔτη ἐδημοσίευσε ποιήματα εἰς τὴν «Φιλολογικὴν Ἐφημερίδα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν» ἐνδιαφέροντα, ἀφ' ἑνὸς διότι προδίδουν τὴν ἀγάπην τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς τὰ θύματα θρυλικῶν ἡρωϊσμῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι εἶναι ἀπηλλαγμένα τῆς ὑπερφυσικῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς φύσεως, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε κατὰ τὴν μετέπειτα διαμονήν του ἐν Εὐρώπῃ. Ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῆς νομικῆς τῷ 1825, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικηγορικὸν γραφεῖον τοῦ πατρός του, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξεδήλωσε κλίσιν πρὸς τὰ νομικά. Διωρίσθη καθηγητὴς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν εἰς τὸ κολλέγιον Μπόουντοΐν, ὅπως δὲ συμπληρώσῃ τὰς σπουδάς του ἀνεχώρησε διὰ τὴν Εὐρώπην, περιοδεύσας ἐπὶ τρία καὶ ἥμισυ ἔτη τὴν Γαλλίαν, Ἰταλίαν, Ἰαπωνίαν, Γερμανίαν, Ὁλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν, καὶ ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῶν γλωσσῶν τῶν χωρῶν τούτων, δι' ἣν ἐπεδείξατο ἐξαιρετικὴν ἰδιοφυΐαν. Ἐπανῆλθεν εἰς Ἀμερικὴν τῷ 1829, παραμείνας ἐπὶ ἑξαετίαν καθηγητής. Εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν Στὸρν Πόττερ, τὴν ὁποίαν ἠγάπα. Τῷ 1835 ἐξελέγη ὅπως διαδεχθῇ τὸν Γεώργιον Τίκνορ ὡς καθηγητὴς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν καὶ τῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον Χάρβαρντ. Ἐπεσκέφθη καὶ πάλιν τὴν Εὐρώπην, μελετήσας ἰδιαιτέρως τὰς σκανδιναυϊκὰς χώρας καὶ τὴν Ἑλβετίαν. Κατὰ τὴν περιοδείαν του ταύτην ἀπώλεσε τὴν σύζυγόν του, θανοῦσαν ἐν Ρόττερνταμ τὴν 29 Νοεμβρίου 1835. Ἐπιστρέψας τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἐγκατεστάθη ἐν Καΐμπριτζ, διδάσκων εἰς τὸ πανεπιστήμιον Χάρβαρντ καὶ γράφων. Τῷ 1839 ἐδημοσίευσε τὸ ποίημά του «Ὑπερίων», ποιητικὴν ἀφήγησιν τῶν ταξιδίων του, καὶ τὸν πρῶτον τόμον ποιημάτων του ὑπὸ τίτλον «Φωναὶ τῆς Νύκτας». Τῷ 1842 ἐδημοσίευσε τὸν τόμον «Μπαλλάνται καὶ ἄλλα ποιήματα», καὶ τὰ «Ποιήματα ἐπὶ τῆς δουλείας». Τῷ 1843 ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον, νυμφευθεὶς τὴν Φραγκίσκην Ἐλισάβετ Ἄπλετον. Τῷ 1845 ἐδημοσίευσεν ὀγκώδη τόμον «Ποιηταὶ καὶ ποίησις τῆς Εὐρώπης», περιέχοντα θαυμασίας μεταφράσεις καὶ τῷ 1847 τὸ σημαντικώτερον ἔργον του «Εὐαγγελική, μιὰ ἱστορία τῆς Ἀκαδίας», ὅπερ θεωρεῖται μέχρι τινὸς σημείου μίμησις τοῦ «Ἑρμάννου καὶ Δωροθέας» τοῦ Γκαῖτε. Τὸ ποίημα ἀμέσως ἀπέκτησε μεγίστην δημοτικότητα, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἀπώλεσε. Τῷ 1849 ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Καβάνα», τῷ 1851 τὸ λυρικὸν δρᾶμα «Ὁ χρυσοῦς θρῦλος» καὶ τῷ 1854 «Τὸ τραγούδι τοῦ Χαϊγουέϊθα», ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ ὡς πρὸς τὸ θέμα καὶ ὡς πρὸς τὸ μέτρον μίμησιν τοῦ Φινικοῦ ἔπους «Καλαβάλα». Δύο σημαντικὰ γεγονότα διέκοψαν τὴν δραστηριότητα τοῦ ποιητοῦ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἐβύθισαν τὴν σκέψιν του εἰς πένθος: ἡ ἔκρηξις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τὸ ἀτύχημα τῆς συζύγου του, ἥτις ἐκάη ζῶσα (1861) λόγῳ ἐνάρξεως πυρκαϊᾶς, ἥτις μετεδόθη εἰς τὰ ἐνδύματά της. Ἐπανευρὼν τὴν γαλήνην του ἤρξατο πάλιν γράφων καὶ δημοσιεύων. Τῷ 1863 ἐδημοσίευσε τὰς «Ἱστορίας ἑνὸς παράμερου καπηλείου» καὶ τῷ 1865 «Τὰ οἰκογενειακὰ τραγούδια». Ἠκολούθησαν αἱ «Τραγῳδίαι τῆς Νέας Ἀγγλίας» (1868), ἡ «Θεία τραγῳδία» (1871), τὰ «Τρία βιβλία τραγουδιῶν» (1872), μὲ πρωτότυπα ποιήματα καὶ μεταφράσεις, καὶ «Τὸ προσωπεῖον τῆς Πανδώρας καὶ ἄλλα ποιήματα» (1875). Ἐξηκολούθησε δημοσιεύων εἰς περιοδικά, τινὰ δὲ τῶν ποιημάτων του περιελήφθησαν εἰς τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Κέραμος καὶ ἄλλα ποιήματα» (1878). Τῷ 1880 ἐξεδόθη τὸ «Ultima Thule», τὸ τελευταῖον ἔργον του. Τὸν Ἰανουάριον 1882, ἐνῷ προῃσθάνετο τὸ τέλος του, ἔγραψε τὸ ποίημά του «Ἑρμῆς τρισμέγιστος». Καθ' ὅλας τὰς περιόδους τοῦ βίου του ἡ ἀντίληψις περὶ τοῦ κόσμου ἦτο οὐσιωδῶς θρησκευτικὴ καὶ ὑποκειμενικὴ καὶ συνεπῶς ἡ ἔκφρασις τῶν αἰσθημάτων του ὑμνητικὴ ἢ λυρική. Εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο, πολὺ περισσότερον ἢ εἰς τὴν ἀναμφισβήτητον ἀξίαν του ὡς καλλιτέχνου, ὀφείλεται ἡ μεγίστη δημοτικότης του. Ὁ Λονγκφέλλω παραμένει ὁ σημ-

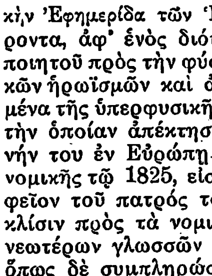

Ἐρρῖκος Λονγκφέλλω.

Digitized by Google

μαντικώτερος ποιητὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν μετὰ τὸν Πῶ καὶ τὸν Χουΐτμαν. Πάντα τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ οἴκου «Riverside» εἰς 11 τόμους (Boston, 1886—1890). Δ. Σ. Δ.

Λόγγκφορντ (Longford, ἰρλανδ. Longhort) */Γεωγρ./*. Κομιτεία τοῦ ἐλευθέρου Ἰρλανδικοῦ κράτους, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάϊστερ. Ἐμβαδὸν 1043 τ.χλμ. Κάτοικοι 40.000, ἐξ ὧν τὰ 92% καθολικοί. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Σάννον ἐπὶ τῆς Δ. μεθορίου, ὁ Ἴννυ καὶ ὁ Κάμλιν. Ἔχει πολλὰς λίμνας. Οἱ κάτοικοι κυρίως ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γαλακτοκομίαν. Πρωτεύουσα *Λόγγκφορντ*. Κάτ. 3,800. Δ. Σ. Δ.

Λονδίνειος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό), ἀντὶ *Λονδίνιος* (βλ. λ.).

Λονδίνιος (ὁ, ἡ) καὶ *—α*, *—ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ Λονδῖνον, ὁ ἰδιάζων εἰς τὸ Λονδῖνον, ὁ ἀπὸ τούτου χαρακτηριζόμενος.

— λονδινία ἢ ***λονδίνιος βαθμὶς*** (Londinien) */Γεωλογ./*. Βαθμὶς στρωμάτων, καθορισθεῖσα ὑπὸ τῶν γεωλόγων Μάγερ-Ἄϊμαρ ὡς ἡ τελευταία καὶ νεωτέρα βαθμὶς τῆς παλαιοηωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἀργότερον ἡ βαθμὶς αὕτη διεκρίθη εἰς δύο: τὴν *σπαρνάκιον*, ἡ ὁποία ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἡ νεωτέρα βαθμὶς τῆς παλαιοηωκαίνου ὑποδιαπλάσεως, καὶ τὴν *ὑπρέσιον*, ἡ ὁποία καθωρίσθη ὡς ἡ ἀρχαιοτέρα βαθμὶς τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ.

Ἡ λονδίνιος βαθμὶς παρουσιάζεται ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἀρχίζει μὲ στρώματα γλαυκονιτικῶν ἄμμων, περιεχόντων κροκάλας ἀπὸ πυριτόλιθον καὶ τὸ ἀπολίθωμα *ὄστρεον bellovacina*. Ἀκολουθοῦν κατόπιν λιμναῖαι ἄμμοι καὶ ἄργιλλοι ἄνευ ἀπολιθωμάτων, στρώματα ἄμμων, κροκαλοπαγῶν καὶ ἀργίλλων μετὰ λιγνιτῶν, γεννηθέντα ἐντὸς λιμνοθαλασσῶν καὶ περικλείοντα ἀπολιθώματα τοῦ *κορυφόδοντος* (ἀμβλυπόδου πελματοβάμονος ὁπληφόρου θηλαστικοῦ), *γαστόρνιθος*, *γαστεροπόδων* καὶ *διθύρων ἐλασματοβραγχίων*. Τέλος τὴν ὅλην βαθμῖδα κλείουν θαλάσσια στρώματα ἄμμων ἀπολιθωματοφόρων. Γ. Κ. Γ.

Λονδῖνον. Πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας καὶ μητρόπολις τῆς Βρεττανικῆς αὐτοκρατορίας, ἡ μεγαλυτέρα εἰς ἔκτασιν καὶ πληθυσμὸν πόλις τοῦ κόσμου, ἐκτεινομένη ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ταμέσεως, διασχίζοντος τὴν πόλιν μαιανδρικῶς ἐκ ΝΔ. πρὸς Α., 50 περίπου μίλλια πρὸ τῆς ἐκβολῆς του εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν.

Πληθυσμός. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1921 ὁ πληθυσμὸς τοῦ Μείζονος Λονδίνου ἀνήρχετο (μετὰ τοῦ Ἄστεως) εἰς 7.480.201, ἔκτοτε ὅμως ἔχει ἱκανῶς αὐξηθῇ. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ἄστεως, τοῦ ὁποίου ἡ μικρὰ περιοχὴ κατοικεῖται ὑπὸ τοῦ λόρδου δημάρχου, τῶν κληρικῶν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου καὶ 14 περίπου χιλιάδων ψυχῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον γραφειακῶν ὑπηρετῶν καὶ ἐργατῶν, περιλαμβάνει κατὰ τὴν ἡμέραν ἐργαζόμενον πληθυσμὸν 436.721 (ἀπογραφὴ 1921). Σημειωτέον ὅτι ὁ ἐντὸς εἰκοσιτετραώρου κινητὸς πληθυσμὸς τοῦ Ἄστεως ὑπολογίζεται ἐπέκεινα τοῦ ἑκατομμυρίου. Ὁ πληθυσμὸς τῆς κομιτείας τοῦ Λονδίνου, ἤτοι τῶν 28 δημοτικῶν περιφερειῶν, ἀνέρχεται εἰς 4.483.249.

Τοπογραφία. Τὸ *Μεῖζον Λονδῖνον* (ἢ *περιοχὴ τῆς Μητροπολιτικῆς ἀστυνομίας*), ἤτοι ἡ ὅλη πόλις μετὰ τῶν ἀπωτέρων προαστείων, καλύπτει ἐν συνόλῳ ἐμβαδὸν 693 καὶ πλέον τετραγωνικῶν μιλλίων. Συμπεριλαμβάνει ἐκτὸς τῆς *Κομιτείας τοῦ Λονδίνου* (117 τετρ. μιλλ.), ὁλόκληρον τὴν κομιτείαν τοῦ *Μίντλσεξ* καὶ τμήματα τῶν κομιτειῶν *Κέντ, Σώρρεϋ, Ἔσσεξ* καὶ *Χέρτφορντ-σάϊρ* (576 τετρ. μιλλ.), πᾶσαν δηλαδὴ τὴν περιβάλλουσαν χώραν τὴν ἐξικνουμένην εἰς ἀκτῖνα δεκαπέντε μιλλίων ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ σημείου, λαμβανομένου ὡς τοιούτου τοῦ *Τσαίαριγκ Κρός*. Τὸ κυρίως *Σίτυ* (City) ἢ *Ἄστυ τοῦ Λονδίνου*, τὸ κέντρον δηλονότι τῆς τραπεζικῆς, χρηματιστικῆς καὶ τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ Λονδίνου καὶ ὁ πρῶτος ἀστικὸς πυρὴν ἀφ' οὗ ἐξειλίχθη ἡ σημερινὴ μεγαλόπολις, κατέχει μόλις ἔκτασιν ἑνὸς τετραγωνικοῦ μιλλίου, ἐν τῇ καρδίᾳ ἀκριβῶς τῆς πόλεως, ἀποτελεῖ δὲ ἕνα τῶν 29 δήμων, οἵτινες συγκροτοῦν τὴν λεγομένην *Διοικητικὴν κομιτείαν τοῦ Λονδίνου* (Administrative County of London). Λογιζομένου κατὰ μέρος τοῦ Ἄστεως, ὅπερ ἀποτελεῖ ἴδιον καὶ αὐτεξούσιον διοικητικὸν κέντρον, αἱ λοιπαὶ 28 δημοτικαὶ περιφέρειαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τοῦ *Οὐεστμίνστερ* προσωνυμεῖται ἐπίσης ὡς Ἄστυ, ἀπαρτίζουν τὴν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ «Κομιτειακοῦ Συμβουλίου τοῦ Λονδίνου» (London County Council) περιοχήν, ἔχουσαν μέγιστον μῆκος (ἐξ Α. πρὸς Δ.) 16 μιλλίων, πλάτος (ἐκ Β. πρὸς Ν.) 11 ½ μιλλίων καὶ ἐμβαδὸν 117 τετραγωνικῶν μιλλίων. Ἐκ τῶν 29 ἐν συνόλῳ δημοτικῶν περιφερειῶν, αἱ 19 κεῖνται βορείως τοῦ ποταμοῦ, 10 δὲ νοτίως τούτου. Καὶ ἐκ μὲν τῶν πρώτων ἐφάπτονται τοῦ ποταμοῦ αἱ ἑξῆς ἑπτὰ (ἐξ Α. πρὸς Δ.): *Πόπλαρ, Στέπνυ*, τὸ *Ἄστυ τοῦ Λονδίνου*, τὸ *Ἄστυ τοῦ Οὐεστμίνστερ, Τσέλσυ, Φοῦλαμ, Χάμμερσμιθ*. Βορειότερον τούτων ἐκτείνονται μέχρι τῶν ἀκροτάτων ὁρίων τῆς κομιτείας αἱ ἑξῆς ἑπτά: *Χάκνυ, Στὼκ Νιούϊννκτον, Ἴσλιγκτον, Σαὶν Πάνκρας, Χάμπστεντ, Πάντιγκτον, Κένσιγκτον*. Αἱ ὑπόλοιποι δὲ πέντε κεῖνται ἐνδιαμέσως: *Μπέθναλ Γκρήν, Σόαρντιτς, Φίνσμπερυ, Χῶμπον, Μάρυμπον*. Ἐκ τῶν νοτίως δὲ τοῦ ποταμοῦ 10 δημοτικῶν περιφερειῶν αἱ ἑξῆς ὀκτὼ ἐφάπτονται ἐπίσης αὐτοῦ (ἐξ Α. πρὸς Δ.): *Γούλιτς, Γκρήνιτς, Ντέτφορντ, Μπέρμοντσυ, Σάουθωρκ, Λάμπεθ, Μπάττερσυ, Οὐάντσουερθ*· αἱ δὲ λοιπαὶ δύο *Λιούϊσαμ* καὶ *Κάμπερουελλ* κατέχουν τὰ νότια ἄκρα τῆς κομιτείας. Ἡ κομιτεία τοῦ Λονδίνου ἐφάπτεται πρὸς Β. μὲν καὶ Δ. τῆς κομιτείας Μίντλσεξ, πρὸς Α. τῆς Ἔσσεξ καὶ Κέντ, πρὸς Ν. δὲ τῆς Κὲντ καὶ Σώρρεϋ.

Ὁ Τάμεσις. Ὁ ποταμὸς Τάμεσις, τὸ κυριώτατον φυσιογραφικὸν γνώρισμα τῆς βρεττανικῆς μητροπόλεως καὶ ὁ δεύτερος εἰς μῆκος ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας (210 μιλλ.), ἐπωνυμούμενος κοινῶς ὑπὸ τοῦ λονδινίου λαοῦ «Πατὴρ Τάμεσις», ὑπῆρξεν εἰς ἐποχὴν μὴ δυναμένην νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς ἡ ἀρχικὴ αἰτία καὶ ὁ πραγματικὸς πατὴρ τοῦ πρώτου συνοικισμοῦ τοῦ Ἄστεως, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ εἶναι ὁ κυριώτατος παράγων τῆς ἐμπορικῆς καὶ ναυτιλιακῆς κινήσεως τοῦ λιμένος τοῦ Λονδίνου καὶ ὁ ἔμμεσος συντελεστὴς τοῦ οἰκονομικοῦ μεγαλείου τοῦ Ἄστεως. Ἡ διὰ τῆς κομιτείας τοῦ Λονδίνου διαδρομή του ἔχει περίπου μῆκος 25 μιλλλίων, ζευγνύεται δὲ διὰ 16 γεφυρῶν, τῶν ὁποίων ἡ τελευταία καὶ νεωτέρα (πρὸς Α) εἶναι ἡ τοῦ *Πύργου*, γέφυρα περιαιρετή, κειμένη κατέναντι τοῦ ἱστορικοῦ πύργου καὶ ἐμπερικλείουσα τὸ «Pool», τὸ μεταξὺ δηλαδὴ τοῦ πύργου καὶ τῆς προηγουμένης «Γεφύρας τοῦ Λονδίνου» τμῆμα τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ μεγαλυτέρα ναυτιλιακὴ κίνησις. Ἡ διὰ τοῦ ποταμοῦ κίνησις εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον εἰδικοῦ ἀστυνομικοῦ σώματος, «τοῦ Ταμέσεως», ἀνήκοντος εἰς τὴν μητροπολιτικὴν λεγομένην ἀστυνομίαν, τῆς ὁποίας ἡ δικαιοδοσία ἐκτείνεται ἐφ' ὅλου τοῦ Μείζονος Λονδίνου, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν «ἀστυνομίαν τοῦ Ἄστεως», τῆς ὁποίας τὰ καθήκοντα περιορίζονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Σίτυ· ταύτης τὰ μέλη φέρουσι κράνος χαρακτηριστικῶς διάφορον τοῦ τῶν λοιπῶν ἀστυνομικῶν. Ἡ διοίκησις τῶν δύο σωμάτων εἶναι χωριστὴ καὶ ἀνεξάρτητος, καίτοι ἡ ἀστυνομία τοῦ Ἄστεως, δεχθεῖσα πρό τινος κυβερνητικὴν χορηγίαν, ὑπήχθη ὑπὸ τὰς γενικὰς διατάξεις τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν.

Ὁ Τάμεσις, διασχίζων τὸ λεκανοπέδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἁπλοῦται ἡ πόλις, ἐν μέσῳ δύο ὑψιπέδων, τῶν ὁποίων τὸ βορειότερον ἀποκορυφοῦται περὶ τὸ *Χάμπστεδ*, εἰς ὕψος 400 καὶ πλέον ποδῶν, ἐδέχετο ἄλλοτε εἰς τὰ ὕδατά του τὴν συμβολὴν πολλῶν καὶ ἱστορικῶν παραποταμίων ἢ ρυάκων ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς κοίτης του. Αἱ ἀνάγκαι ὅμως τῆς διαρκῶς ἐπεκτεινομένης πόλεως συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐπικαλυφθοῦν μὲν πάντες σχεδὸν οἱ ἐκ τοῦ βορείου ὑψιπέδου καταρρέοντες, οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν ἐκ τοῦ νοτίου, χρησιμοποιούμενοι πλέον ὡς ἀφανεῖς ὀχετοὶ διαφόρων τμημάτων καὶ προαστειακῶν κέντρων. Ταυτοχρόνως ἡ προϊοῦσα ἐξομάλυνσις τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ συμπύκνωσις τῆς πόλεως ἐξηφάνισαν σχεδὸν τελείως τὰ ἴχνη τῆς προτέρας διαβάσεώς των. Ἡ ἄλλοτε ὕπαρξίς των ἐμφαίνεται σήμερον, ἀλλαχοῦ μὲν εἰς διατηρουμένας τοπωνυμίας, ἀλλαχοῦ δὲ εἰς γεφύρας ζευγνυούσας τὴν ἄλλοτε κοίτην των, καλυπτομένην σήμερον ὑπὸ πολυθορύβων ὁδῶν, καὶ ἀλλαχοῦ εἰς χαρακτηριστικῶς στενοὺς καὶ ἑλικοειδεῖς δρομίσκους, ἀντιστοιχοῦντας πρὸς τὰς ἄλλοτε ὄχθας τῶν ἐκλιπόντων ρυάκων. Εἰς συγκεκριμένην δὲ περίπτωσιν, καθ' ἣν αἱ ἀνάγκαι τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐπέβαλον τὴν μηχανικὴν ἐπέμβασιν, ὁ ἱστορικὸς ρύαξ *Οὐέστμπωρν*, ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ ὁποίου ἐσχηματίσθη ἄλλοτε, διαταγῇ τῆς βασιλίσσης Καρολίνας, ἡ ὡραία μαιανδρικὴ λίμνη *Σερπεντίνη* τοῦ *Χάϋδ Πάρκ*, ἐπικουρηθεῖσα βραδύτερον τεχνητῶς καὶ ἐκ τοῦ Ταμέσεως, μετεμορφώθη εἰς τεράστιον σιδηροσωλῆνα διοχετεύοντα σιγηλῶς διὰ μέσου τοῦ ὑπογείου σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τοῦ *Σλόουν Σκουαίαρ* τὰ περὶ τὴν περιοχὴν ἐκείνην ὑπόγεια πλέον ὕδατά του. Τοπογραφικῶς τὰ δύο τμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα χωρίζει τὴν μητρόπολιν ἡ ροὴ τοῦ Ταμέσεως, παρουσιάζουν χαρακτηριστικὰς ἀντιθέσεις. Ἐνῷ τὸ βόρειον τμῆμα, τὸ ἄνωθεν δηλαδὴ τοῦ ποταμοῦ, περιλαμβάνει τὰ πλουσιώτερα διαμερίσματα, τὰ οἰκονομικὰ καὶ χρηματιστηριακὰ κέντρα, τὰ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα, τὰ ἀνάκτορα, τὰ κυβερνητικὰ γραφεῖα, τὰ μεγάλα καταστήματα καὶ ἐν γένει τὰ ἱστορικώτερα μνημεῖα καὶ τὰ ἐκλεκτότερα συνοικιακὰ διαμερίσματα, τὸ νότιον τμῆμα ὑπολείπεται κατὰ πολὺ αὐτοῦ. Εἰς μακρὰν ἔκτασιν, δέκα καὶ πλέον μιλλίων, ἐντεῦθεν τοῦ Ταμέσεως μέχρι τοῦ *Γκρήνιτς* ἀποτελεῖται ἀπὸ πτωχικὰς καὶ ἐργατικὰς συνοικίας, νοτιώτερον ὅμως ἡ ἐμφάνισις τοῦ τμήματος τούτου τοῦ Λονδίνου προσλαμβάνει ἀξιοπρεπεστέραν μορφήν. Ἀλλὰ καὶ τὸ βορείως τοῦ ποταμοῦ τμῆμα παρουσιάζει ἐπίσης χαρακτηριστικὰς ἀντιθέσεις. Ἀνατολικῶς τοῦ Σίτυ ἐκτείνεται τὸ *Ἦστ Ἔντ*, ἤτοι τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς πόλεως, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημέναι ἡ πολυάριθμος ἰουδαϊκὴ συνοικία καὶ ἄλλαι ξέναι ἐθνότητες, ἰδίως ἐκ τῆς ἄπω Ἀνατολῆς. Εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦτο, παροιμιωδῶς διαβόητον διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν του, κατοικοῦν ἐπίσης αἱ χιλιάδες τῶν ναυτεργατῶν τοῦ λιμένος καὶ τῆς μακρᾶς ἀλύσεως τῶν ξηρῶν δεξαμενῶν, αἱ ὁποῖαι κρασπεδοῦν τὴν βορείαν κυρίως ὄχθην τοῦ ποταμοῦ μέχρι καὶ πέραν τοῦ *Γούλιτς*. Ἄλλοτε τὸ Ἦστ Ἔντ ἦτο τὸ χειρότερον τμῆμα τοῦ Λονδίνου ὑπὸ ἔποψιν δημοσίας ἀσφαλείας. Ἡ χασισοποσία ἠσκεῖτο σχεδὸν ἀκωλύτως καὶ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα ἐπλεόναζον. Σήμερον ὅμως ἡ κατάστασις εἶναι καλυτέρα, ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἡ χρῆσις τῶν ναρκωτικῶν καταδιώκεται συστηματικῶς.

Δυτικῶς τοῦ Ἄστεως ἐκτείνεται τὸ *Ἄστυ τοῦ Οὐεστμίνστερ*, ὁ ἐπιφανέστερος δῆμος τῆς κομιτείας τοῦ Λονδίνου, περιλαμβάνων τὸν περίφημον ναὸν *Οὐεστμίνστερ Ἄμπυ*, κτίσμα Ἐδουάρδου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τὸ Ἡρῷον τῆς Ἀγγλίας, τὴν Ἐθνικὴν Πινακοθήκην, τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα, τὸ κοινοβούλιον, τὰ ὑπουργεῖα, τὰ ὡραιότερα πάρκα, τὰ πλεῖστα τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἱδρυμάτων τῆς μητροπόλεως καὶ ἐκλεκτὰ συνοικιακὰ κέντρα. Συνοικία τοῦ δήμου τούτου εἶναι τὸ *Μαίηφαιαρ*, ἓν τῶν ἀριστοκρατικωτέρων διαμερισμάτων τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης, τοῦ ὁποίου ἡ ὅλη περιοχὴ περιλαμβάνεται ἐντὸς τοῦ *Οὐέστ Ἔντ*, ἤτοι τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῆς πόλεως. Τοῦτο σχηματίζει ἀκανόνιστον παραλληλόγραμμον ἐκτάσεως τριῶν τετάρτων περίπου τετραγωνικοῦ μιλλίου, ὅπου κεῖνται αἱ ὁδοὶ μὲ τὰ πλουσιώτερα καταστήματα (*Ρῆτζεντ στρήτ, Ὄξφορδ στρήτ, Μπὸντ στρήτ, Πικκαδίλλυ*) καὶ κατοικίαι μελῶν τῶν ἀνωτάτων κοινωνικῶν τάξεων, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ *Πὰρκ Λαίην*, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κοινὸν δυτικὸν ὅριον τοῦ τε Μαίηφαιαρ καὶ τοῦ Οὐέστ Ἔντ καὶ ταυτοχρόνως τὸ ἀνατολικὸν σύνορον τοῦ κατέναντι ἐκτεινομένου Χάϋδ πάρκ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι οἱ ὅροι «δυτικὸν» καὶ «ἀνατολικὸν» ἄκρον εἶναι σήμερον καθαρῶς συμβατικοί, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται ἐν τῇ κυριολεξίᾳ των, ἀφοῦ τὰ πραγματικὰ ἄκρα τῆς πόλεως εἶναι πολὺ ἀπώτερα. Ἐκλεκτὰ ἐπίσης καταστήματα καὶ συνοικιακὰ κέντρα ἀπαντῶσιν εἰς τὸν συνεχόμενον πρὸς Δ. βασιλικὸν δῆμον τοῦ *Κένσιγκτον*, καθὼς καὶ εἰς τὰς δημοτικὰς περιφερείας *Μάρυμπον, Πάδδιγκτον* καὶ *Χάμπστεδ*, ἡ τελευταία τῶν ὁποίων προσελκύει ἰδιαιτέρως τὰς φοιτητικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς τάξεις. Τὸ τμῆμα ὅμως τοῦ Λονδίνου, ὅπερ ἀσκεῖ ἐξαιρετικὴν γοητείαν ἐπὶ τῶν ζωγράφων καὶ τῶν καλλιτεχνῶν ἐν γένει, εἶναι τὸ *Τσέλσυ*, μὲ τὰς ἁδρὰς του ἀναμνήσεις τὰς σχετιζομένας μὲ ἱστορικὰς φυσιογνωμίας, ὡς ὁ Ἐρρῖκος Η', ὁ σὲρ Τόμας Μόαρ, ὁ Χόλμπαϊν, ὁ Ἔρασμος, ὁ Νεύτων, ὁ Κάρλαϋλ κ. ἄ. Ἡ ἱστορικὴ ὅμως αὕτη διάκρισις δὲν εἶναι ἀποκλειστικὴ τοῦ Τσέλσυ. Ἀναρίθμητα τμήματα καὶ συνοικίαι τοῦ Λονδίνου καυχῶνται ἐπίσης διὰ τὰ ἰδικά των ἱστορικὰ κειμήλια ἢ τὰς τοπικάς των ἀναμνήσεις. Εἰς τὰ βορειότερα τμήματα τῆς κομιτείας καὶ ἰδίως εἰς τὸ *Σαὶν Πάνκρας*, τὸ *Ἴσλιγκτον* καὶ τὸ *Χάκνυ* ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ μεσαίας, ἐπαγγελματικὰς καὶ ἐργατικὰς τάξεις.

Προάστεια. Ἵνα σχηματίσῃ τις ἰδέαν τῆς γοργότητος μεθ' ἧς χωρεῖ ἡ οἰκοδομικὴ συμπύκνωσις τῆς μητροπόλεως, ἀρκεῖ ν' ἀναλογισθῇ ὅτι πρὸ ἑκατὸν περίπου ἐτῶν ἡ σημερινὴ ἐκλεκτὴ περιοχὴ τοῦ Λονδίνου, τὸ *Χάϊγκαιτ*, ἀπέχον πέντε ἀκριβῶς μίλλια ἀπὸ τοῦ κέντρου, ἦτο χωρίον ἀπομεμακρυσμένον τῆς πόλεως. Πρὸ διακοσίων δὲ καὶ πλέον ἐτῶν ὁ χρονογράφος *Πήπς* (Pepys) ἀναγράφει περὶ ἐκδρομῆς ἐκ Λονδίνου εἰς τὴν κώμην Τσέλσυ.

Σήμερον τὸ Τσέλσυ εἶναι συνοικία τοῦ ἐγγυτάτου Λονδίνου. Διὰ τῆς ἐποικοδομήσεως τῶν κενῶν τῶν μεταξὺ τοῦ Ἄστεως καὶ τῶν διαφόρων ἄλλοτε περὶ αὐτὸ χωρίων, ὧν τὰ ὀνόματα διασῴζουν κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ σημερινοὶ δῆμοι, καὶ διὰ τῆς πυκνώσεως τοῦ δικτύου τῶν σιδηροδρομικῶν, λεωφορειακῶν καὶ τροχιοδρομικῶν συγκοινωνιῶν, τὰ μὲν ἐγγύτερα προάστεια, εἰς ἀκτῖνα 7—8 μιλλίων, ἀποτελοῦν πλέον κεντρικὰς συνοικίας τῆς ἀχανοῦς βρεττανικῆς πρωτευούσης, τὰ δὲ ἀπώτερα ἀπώλεσαν σχεδὸν τὸν χαρακτῆρα τῆς προαστειακῆς των ὑποστάσεως. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ὁμοιομορφία τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς ὅλης ἄλλης ἀστικῆς συγκροτήσεως καθιστᾷ ἔτι μᾶλλον ἐμφανῆ τὴν ἑνιαίαν μορφὴν τοῦ συνόλου. Ὁ τεράστιος οὗτος ἀστικὸς ὀργανισμὸς δὲν ἔχει πλέον τὴν ἐμφάνισιν πόλεως, ἀλλὰ χώρας. Εἰς ἀκτῖνα δεκαπέντε καὶ πλέον μιλλίων ἀπὸ τοῦ κέντρου οὐδὲν οἰκοδομικὸν κενὸν καὶ οὐδεμία σχεδὸν φυσιογραφικὴ μεταβολὴ θὰ δημιουργήσῃ τὴν ἐντύπωσιν διακοπῆς τῆς γενικῆς γραμμῆς καὶ τῶν γενικῶν γνωρισμάτων τοῦ κέντρου. Τὰ ἀπώτερα προάστεια, ἰδίως τὰ κείμενα βορείως, δυτικῶς καὶ νοτιοανατολικῶς τοῦ Λονδίνου, χρησιμοποιοῦνται ὡς κατοικίαι ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν ἐργαζομένων

Digitized by Google

εἰς τὸ Σίτυ, λόγῳ τῆς σχετικῆς των ἠρεμίας ἢ τοῦ ὀλιγοδαπάνου τῆς αὐτόθι ζωῆς, καίτοι εἴς τινα τούτων ἡ διαβίωσις εἶναι πολυδάπανος. Τὰ ἐπισημότερα προάστεια (τῶν ὁποίων σημειοῦται ἐνταῦθα ἐν παρενθέσει ἡ ἐκ τοῦ κέντρου ἀπόστασις εἰς μίλλια) εἶναι τὸ *Ρίτσμονδ* (8 ½ μίλ.) δυτικῶς τῆς πόλεως καὶ ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ. Νοτιοανατολικῶς ὑψοῦται ἡ θαυμασία τοποθεσία *Ρίτσμονδ Χίλλ*, ἡ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄποψις τοῦ Ταμέσεως εἶναι ὄντως μαγευτική, ἐμπνεύσασα ὡραίους στίχους εἰς τὸν ποιητὴν Τόμσον. Ἐπέκεινα τῆς πολίχνης ἐκτείνεται τὸ τεράστιον βασιλικὸν πάρκον τοῦ *Ρίτσμονδ*, ὀκτὼ περίπου μιλλίων περιφερείας καὶ πλῆρες ἡμέρων δορκάδων, φθάνον μέχρι τῆς ἀρχαίας πολίχνης *Κίγκστον* (10 μίλ.), ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς ὁποίας διασῴζεται ἀκόμη ὁ λίθινος θρόνος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατὰ τὸν Ι΄ αἰῶνα ἐστέφοντο οἱ Σάξωνες βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας. Τὸ Κίγκστον εἶναι ἡ ἀφετηρία εἰδικῆς ποταμοπλοϊκῆς ὑπηρεσίας πρὸς τὸ *Χένλυ* καὶ τὸ *Ὄξφορδ*. Βορειότερον τοῦ Ρίτσμονδ εἶναι τὸ *Κιοῦ* (7 ½ μίλ.), ὅπου οἱ *Κιοῦ Γκάρντενς*, ἤτοι ὁ Βοτανικὸς κῆπος τοῦ Λονδίνου, εἷς τῶν μεγίστων τοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἐπίσης προαστείων εἶναι δυτικῶς καὶ ἄνωθεν τοῦ ποταμοῦ τὸ *Ἤλιγκ* (8 μίλ.) καὶ τὸ *Ἄκτον* (6 μίλλ.), βορειοδυτικῶς τὸ *Χάρρω* (10 ½ μίλ.) ὅπου ἡ σχολὴ τῶν παιδικῶν χρόνων τοῦ λόρδου Βύρωνος, τὸ πολύφυλλον *Πίννερ* (13 μίλλ.) καὶ τὸ *Ράσλιπ* (14 μίλ.), βορείως δὲ τὸ *Φίντσλεϋ* (7 μίλ.) καὶ τὸ *Χένδον* (7 μίλ.), ὅπου εὑρίσκεται τὸ μεγαλύτερον ἀεροδρόμιον τοῦ Λονδίνου. Ὀλίγον βορειοδυτικώτερον κεῖται τὸ *Ἐτζουαίαρ* (10 μίλ.), ὅπου ὁ Χάνδελ ἐνεπνεύσθη τὸν «Ἐναρμόνιον σιδηρουργόν» του ἀπὸ τοὺς ρυθμικοὺς ἤχους τῶν σιδηρουργῶν τῆς πολίχνης. Τὰ νοτίως τοῦ ποταμοῦ κυριώτερα προάστεια εἶναι τὰ ἑξῆς: *Οὐΐμπλετον* (7 μίλ.), ἐφαπτόμενον τοῦ μητροπολιτικοῦ δήμου Οὐάνδσουερθ, ἀξιόλογον συνοικιακὸν κέντρον, ὅπου περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου διεξάγεται κατ᾿ ἔτος τὸ διαγώνισμα παγκοσμίου πρωταθλήσεως εἰς τὴν ἀντισφαίρισιν. *Κρόϋτον* (10 μίλ.), ἕδρα τοῦ μεγάλου ἀερολιμένος τοῦ Λονδίνου, ὁπόθεν διεξάγεται τακτικὴ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία μὲ τὰς πλείστας τῶν πρωτευουσῶν τῆς Εὐρώπης· λόγῳ τῆς τοιαύτης του ἰδιότητος τὸ Κρόϋτον ἐξελίσσεται βαθμηδὸν εἰς καλὴν συνοικιακὴν περιοχήν. *Σύδεγχαμ*, ὅπου τὸ *Κρυστάλλινον Παλάτιον* (6 ½ μίλ.), ὅπερ ἀρχικῶς ἀνεγερθὲν ἐν Χάϋδ Πάρκ, ὅπως στεγάσῃ τὴν πρώτην μεγάλην Διεθνῆ Ἔκθεσιν τοῦ Λονδίνου τῷ 1851, μετεφέρθη ἀπὸ τοῦ 1853 εἰς Σύδεγχαμ, περιοχὴν ἀνήκουσαν ἐν μέρει εἰς τὴν μητροπολιτικὴν περιφέρειαν *Λιούϊσαμ*· ἔκτοτε χρησιμεύει ὡς μέγαρον ἐκθέσεων, μουσικῶν συγκεντρώσεων κ.τ.λ. Περὶ τὸ Κρυστάλλινον Παλάτιον, κείμενον εἰς δεσπόζουσαν ὑψηλὴν τοποθεσίαν, πυκνοῦται ὡραῖος συνοικισμός. Εἰς ἀπόστασιν 15 μιλλ. ΝΔ. κεῖται τὸ *Ἔψομ*, ὅπου κατ᾿ ἔτος τελοῦνται περὶ τὰ τέλη Μαΐου αἱ μεγάλαι ἱπποδρομίαι Δέρβυ καὶ Ὄουξ.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τοῦ Λονδίνου, καίπερ εὐμετάβλητον καὶ συνήθως ὑγρόν, λόγῳ τῶν ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ ἐπιδράσεων, αἵτινες προκαλοῦν ἀφθόνους βροχάς, εἶναι γενικῶς ἤπιον καὶ ἐξόχως ὑγιεινόν. Ἡ θνησιμότης ἀναλογεῖ πρὸς 10.9 ἐπὶ τοῖς χιλίοις καὶ αἱ γεννήσεις πρὸς 16.9. Ἡ χιὼν δὲν εἶναι πολὺ σύνηθες φαινόμενον. Ἀφ᾿ ἑτέρου ἡ ὁμίχλη, ἂν καὶ ὀλιγώτερον συχνὴ καὶ πυκνὴ ἢ ὅσον ἐξεδηλοῦτο ἄλλοτε, ἐξακολουθεῖ ἑκάστοτε ἐπικαλύπτουσα τὴν πόλιν καὶ ἐξαρθροῦσα ἐπὶ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα τὸ ὅλον σύστημα τῶν συγκοινωνιῶν της. Ὁ συνήθης μὴν τῆς ὁμίχλης εἶναι ὁ Νοέμβριος, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ἐποχαὶ τοῦ ἔτους, ἰδίως μεταξὺ Ὀκτωβρίου καὶ Ἀπριλίου, δὲν εἶναι ἀπηλλαγμέναι αὐτῆς. Ὁσάκις ἡ ὁμίχλη εἶναι πυκνή κιτρινόφαιος καὶ βαρεῖα, ὁ διαβάτης ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ τὸν συνοδόν του. Αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας συγκοινωνίαι διακόπτονται πάραυτα, γιγάντειοι πυρσοὶ ἀνάπτονται εἰς κεντρικὰ μέρη, ἀστυνομικὰ δὲ ὄργανα ἐκφωνοῦσι διηνεκῶς τὸ ὄνομα καὶ τὸν προσανατολισμὸν τοῦ χώρου, ὅπου ἵστανται, πρὸς ὁδηγίαν τῶν τυχὸν διαβαινόντων. Ὁσάκις ἡ ὁμίχλη εἶναι περιωρισμένη εἰς ὑψηλότερα ἀτμοσφαιρικὰ στρώματα, ἡ μὲν πόλις εὑρίσκεται εἰς νύκτιον σκότος ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ (ὡς συνέβη δι᾿ ὅλης τῆς ἡμέρας τῆς 17 Δεκεμβρίου 1930), ἡ ὁρατότης ὅμως εἶναι σχετικῶς καλή.

Ἡ δημοσία ὑγεία τοῦ Λονδίνου εἶναι ἔξοχος. Εἰς τοῦτο συμβάλλουσιν ὄχι μόνον τὰ συστηματικῶς λαμβανόμενα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ὑγειονομικὰ μέτρα καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστον ἀποχετευτικὸν σύστημα, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδαπανήθη ποσὸν ἑκατομμυρίων λιρῶν, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατ᾿ ἐξοχὴν ἡ ἰδεώδης ὑδραγωγικὴ διοχέτευσις τοῦ ποσίμου ὕδατος τῆς πόλεως.

Τοπωνυμίαι. Ἡ ὀνοματοθεσία τοῦ Λονδίνου ἔχει κυρίως ἱστορικὸν χαρακτῆρα, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐξυπηρετεῖ τὴν σημερινὴν τοπογραφικὴν πραγματικότητα. Οὕτω, πολλαὶ γνωστόταται σήμερον τοπωνυμίαι, ὑπομιμνήσκουσαι παλαιὰς δημοτικὰς ἢ ἱστορικὰς περιόδους τῆς πόλεως ἢ τῆς ὅλης χώρας, δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν πραγματικὴν ἐμφάνισιν τῆς πόλεως. Ὀνόματα ὁδῶν, ὡς λ. χ. *Ἄλσος Οὐέστμπωρν*, *Βασιλικὴ Δρῦς* κ.τ.τ., ὑπενθυμίζουν μόνον παλαιὰν τοπογραφικὴν διάταξιν. Ἡ εἰς τὴν πλατεῖαν (σκουαίαρ) *Σόχο* ὑπάρχουσα μέχρι σήμερον *Ἑλληνικὴ ὁδὸς* ἢ *Ὁδὸς Ἑλλήνων* ὑπενθυμίζει τὴν κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα μεγάλην αὐτόθι ἑλληνικὴν παροικίαν. Ἀφ᾿ ἑτέρου πλεῖσται ἄλλαι τοπωνυμίαι προέρχονται ἐξ ὀνομάτων πλουσίων γαιοκτημόνων ἢ διαιωνίζουν γεγονότα τῆς προσφάτου πολιτικῆς καὶ ἀποικιακῆς ἱστορίας τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

Συγκοινωνίαι. Αἱ συγκοινωνίαι τοῦ Λονδίνου διεξάγονται δι᾿ ὑπογείων ἠλεκτρικῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὡρισμέναι καταλήγουν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κατὰ τὴν προαστειακὴν ἐπέκτασιν τῆς πόλεως, δι᾿ αὐτοκινήτων λεωφορείων καὶ ἠλεκτρικῶν τροχιοδρόμων. Αἱ ὑπάρχουσαι ἕνδεκα σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ διακλαδώσεις διασχίζουν ὑπογείως ὅλα τὰ τμήματα τῆς πόλεως, εἰς ὡρισμένα σημεῖα διεισδύουσαι ὑπὸ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἀποτελοῦν δὲ τὸ ταχύτερον συγκοινωνιακὸν μέσον. Ἑκατὸν ἑνενήκοντα σταθμοί, ἐγκατεσπαρμένοι ἁπανταχοῦ τῆς μητροπόλεως, φέρουν εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς τὰς κεντρικωτέρας ὁδοὺς τῶν ἐξυπηρετουμένων κέντρων. Ἡ κάθοδος καὶ ἄνοδος τῶν ἐπιβατῶν εἰς τὰς βαθύτατα ὑπογείους «σωληνοειδεῖς» (tubes) γραμμὰς γίνεται εἴτε δι᾿ ἠλεκτρικῶν ἀνελκυστήρων εἴτε δι ἠλεκτρικῶς κινουμένων ἐπικλινῶν βαθμίδων (escalators). Ἀπό τινος τὸ τελευταῖον τοῦτο μηχανικὸν μέσον προτιμᾶται τῶν ἀνελκυστήρων, λόγῳ τοῦ δι᾿ αὐτοῦ ἐπιτυγχανομένου καλυτέρου ἀερισμοῦ. Εἰς πολλοὺς μάλιστα σταθμοὺς ἀντικαθίστανται διὰ τοιούτων βαθμίδων οἱ ἀνελκυστῆρες. Λόγῳ συνεννοήσεως τῶν διαφόρων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὁ ἐπιβάτης δύναται διὰ τοῦ ἀρχικοῦ του εἰσιτηρίου νὰ συνεχίσῃ τὸ ταξίδιόν του καὶ ἐπὶ ἄλλων γραμμῶν. Αἱ λεωφορειακαὶ γραμμαὶ εἶναι ἐπίσης χρησιμώτατον μεταγωγικὸν μέσον, διασχίζουσαι τὴν μητρόπολιν πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις μέχρι καὶ τῶν ἀπωτέρων προαστείων Αἱ ὀλίγαι λειτουργοῦσαι γραμμαὶ τῆς ὁπωσδήποτε ἀπηρχαιωμένης τροχιοδρομικῆς συγκοινωνίας ἐξυπηρετοῦν μᾶλλον προαστειακὰ κέντρα. Ἐξαιρέσει τροχιοδρομικῶν τινων γραμμῶν, αἵτινες τελοῦν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου τοῦ Λονδίνου, πᾶσαι αἱ ἄλλαι μεταγωγικαὶ ὑπηρεσίαι, σιδηροδρομικαὶ καὶ λεωφορειακαί, διεξάγονται ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἑταιρειῶν

Γέφυραι. Αἱ γέφυραι τοῦ Ταμέσεως, ἐξαιρέσει τεσσάρων εὑρισκομένων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως, διατελοῦν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου. Μία τῶν ὡραιοτέρων καὶ πλατυτέρων εἶναι ἡ *γέφυρα τοῦ Οὐεστμίνστερ*, ζευγνύουσα τὸν ποταμὸν παραπλεύρως τοῦ κοινοβουλίου. Ἡ ἀρχαιοτέρα γέφυρα ἦτο ἡ πρὸ τῆς ἀνοικοδομήσεώς της κατὰ τὸ 1831 ἱστορικὴ *γέφυρα τοῦ Λονδίνου*. Αὕτη κτισθεῖσα μεταξὺ τοῦ 1176 καὶ τοῦ 1209 ἦτο μέχρι τοῦ 1738, ἐπὶ πεντακόσια δηλαδὴ καὶ πλέον ἔτη, ἡ μόνη γέφυρα τοῦ Λονδίνου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σύνηθες θέαμα ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ πυργίσκου τῆς εἰσόδου τῆς γεφύρας ἀνάρτησις ἐπὶ πασσάλων κεφαλῶν καταδίκων.

Πάρκα. Ἱκανὸς ἀριθμὸς τῶν πάρκων τοῦ Λονδίνου, ἅτινα δικαίως ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς οἱ «πνεύμονες τῆς πόλεως», εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν διαχείρισιν τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου, ἔνια ὅμως, ὡς λ. χ. τὸ *Χάϋδ Πάρκ*, οἱ *κῆποι Κένσιγκτον* καὶ *τὰ πάρκα Ρῆτζεντ*, *Γκρήν*, *Σαὶντ Τζαίημς*, *Πρίμρωζ Χίλ* τοῦ Κεντρικοῦ Λονδίνου, καὶ τά: *Ριτσμονδ*. *Γκρήνιτζ*, *Μποῦσυ*, *Χόουμ (Χάμπτον Κῶρτ)* κ. ἄ. τῆς προαστειακῆς περιοχῆς, διατελοῦν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Δημοσίων Ἔργων ὡς βασιλικὰ πάρκα. Ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ τοῦ Λονδίνου ἔχει ἐπίσης ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν της διάφορα πάρκα καὶ ἀνοικτὰς δασώδεις ἐκτάσεις. Τὸ Χάϋδ Πάρκ, περιφραχθὲν ἀπὸ τοῦ 1536 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ Η΄ ἐπὶ γαιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀρχικῶς ἀνήκουσαι εἰς τὸ Οὐεστμίνστερ Ἄμπυ κατεσχέθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν μοναστηρίων, ὑπῆρξε πάντοτε καὶ εἶναι τὸ ἀριστοκρατικώτερον τῶν πάρκων τοῦ Λονδίνου, ταυτοχρόνως ὅμως καὶ τὸ λαϊκώτερον. Εἰς αὐτὸ κατὰ προτίμησιν γίνονται ἑκάστοτε ὅλαι αἱ ἐργατικαὶ διαδηλώσεις καὶ παρελάσεις. Ἡ νοτιοανατολικὴ πύλη τοῦ πάρκου φέρει ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου ἐπιστυλίου τμῆμα τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος ἀντιγραφὲν ἐκ τῶν φυλασσομένων ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ φειδιακῶν ἀριστουργημάτων. Ὄπισθεν τῆς πύλης ταύτης ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος ἐν τῷ πάρκῳ ἐγείρεται ἐπὶ βάθρου τὸ πελώριον χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ Ἀχιλλέως, ἀνεγερθὲν τῷ 1822 ὑπὸ τῶν Ἀγγλίδων γυναικῶν πρὸς τιμὴν τοῦ δουκὸς τοῦ Οὐέλλιγκτων. Περαιτέρω, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ πάρκου καὶ ἐντὸς περιφράκτου τμήματος, ὑψοῦται τὸ ἄγαλμα τοῦ λόρδου Βύρωνος. Ἔσωθεν τῆς βορειοανατολικῆς πύλης τοῦ πάρκου, τῆς *Μαρμαρίνης Ἁψῖδος*, ρητορεύουν ἀενάως, ἡμέρας τε καὶ νυκτός, οἱ παντοδαποὶ ὑπαίθριοι ρήτορες ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Μίσθιοι προπαγανδισταὶ ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων — πολλάκις δύο ἀντιπάλων ὀργανώσεων ρήτορες δημηγοροῦσιν ἐν ἀμέμπτῳ εὐπρεπείᾳ εἰς ἀπόστασιν πέντε βημάτων ὁ εἷς ἀπὸ τοῦ ἄλλου — ὑγιεινολόγοι καὶ κοινωνιολόγοι, πράκτορες πολιτικῶν ὀργανώσεων καὶ σοσιαλισταί, μπολσεβικίζοντες ἐργατικοὶ ἢ ἀπ᾿ ἐναντίας συνήγοροι τοῦ πλουτοκρατικοῦ καθεστῶτος, Ἰνδοὶ διαρρηγνύοντες τὰς φωνητικάς των χορδὰς κατὰ τοῦ βρεττανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἢ Κάφροι ζητοῦντες μὲ μειδίαμα καὶ μὲ ἔκφρασιν ἀγγλομαθοῦς ρητορικῆς αὐταρεσκείας νὰ ἐφελκύσουν τὴν συμπάθειαν τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοῦ εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἀδικουμένης πατρίδος των, ἀπευθύνουν τὸν λόγον ἀπὸ σειρᾶς προχείρων βημάτων, θωπευομένων ἀπὸ τὰ δένδρα τοῦ πάρκου, πρὸς ὁμάδας ἀκροατῶν οἱασδήποτε ἀριθμητικῆς συγκροτήσεως, παροιμιώδους δὲ ἀκροατικῆς σεμνότητος. Πολλάκις τὸ ἀκροατήριον ἐλλείπει παντελῶς, ὁ ρήτωρ ὅμως ἐξακολουθεῖ λαλῶν, βέβαιος ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἕλκῃ τοὺς ἀκροατάς του. Αἱ δημηγορίαι πολλάκις λαμβάνουν μορφὴν διαλεκτικὴν καὶ συζητητικὴν συνεπείᾳ ἀντιρρήσεων τοῦ ἀκροατηρίου. Ἐπὶ παντὸς ἀνεξαιρέτως θέματος ἡ παρεχομένη ἐλευθερία λόγου εἶναι πλήρης. Εἷς μόνον περιορισμὸς τίθεται: ὅτι ὁ ρήτωρ δὲν θὰ προκαλέσῃ διὰ τῶν λόγων του διατάραξιν τῆς τάξεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ πανταχοῦ παρὼν ἀστυνομικὸς ἐπιθέτει ἀμέσως τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ ταραξίου.

Εἰς τὴν διασχίζουσαν ὀφιοειδῶς τὸ πάρκον λίμνην *Σερπεντίνην* λειτουργοῦν μεικτὰ λουτρὰ καὶ γίνονται λεμβοδρομικαὶ ἀσκήσεις. Ἀπειρία ὑδροχαρῶν πτηνῶν καὶ κύκνων ἐνδημοῦν εἰς τὰ ὕδατα τῆς λίμνης, προστατευόμενα ἀπὸ εἰδικὰ ἀναπαυτήρια. Κατὰ μῆκος τῆς νοτίας, δυτικῆς καὶ βορείας πλευρᾶς τοῦ πάρκου διήκει στίβος πρὸς ἱππασίαν καλούμενος Rotten row. Κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον παιανίζει μουσικὴ εἰς τὰ πάρκα, χιλιάδες δὲ ἀνθρώπων διέρχονται πολλάκις ὁλόκληρον ἡμέραν ὑπὸ τὰ δένδρα. Τὸ *Ρῆτζεντς πάρκ*, χρονολογούμενον ἐπίσης ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Ἑρρίκου τοῦ Η΄, ἔλαβε τὴν σημερινήν του μορφὴν ἐπὶ τοῦ ἀντιβασιλεύοντος πρίγκιπος (Regent), τοῦ μετέπειτα Γεωργίου Δ΄, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ὠνομάσθη, ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου τοῦ μεγάλου ἀρχιτέκτονος Νάς. Πρὸς σύνδεσιν τοῦ πάρκου μετὰ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ «Δυτικοῦ ἄκρου» τῆς πόλεως ἠνοίχθη ἡ *Ρῆτζεντ Στρήτ*, ἡ πλουσιωτέρα σήμερον ὁδὸς τοῦ Λονδίνου.

Βορείως τοῦ πάρκου, ἔχοντος ἐπίσης ὡραίον λίμνην, εἶναι ἐγκατεστημένος ἀπὸ τοῦ 1826 ὁ μέγας *Ζωολογικὸς κῆπος* τοῦ Λονδίνου. Εἰς τὸ πάρκον διεξάγονται ἑκάστοτε ποδοσφαιρικὰ καὶ ἄλλα διαγωνίσματα.

Ἱδρύματα Ἐκ τῶν κοινωφελεστέρων ἱδρυμάτων τοῦ Λονδίνου εἶναι τὸ *Βρεττανικὸν* μουσεῖον (βλ.λ.). Ἄλλα πλουσιώτατα μουσεῖα εἶναι: Τὸ *Μουσεῖον Βικτωρίας καὶ Ἀλβέρτου*, περιλαμβάνον θησαυροὺς ὑφαντικῆς παντὸς εἴδους καὶ παντὸς ἔθνους, ξυλογλυπτικῆς, διακοσμητικῆς, κεραμεικῆς, γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς, ἐπιπλοποιίας κλ. Τὸ *Ἐπιστημονικὸν μουσεῖον*, τοῦ ὁποίου τὸ ἀεροναυτικὸν τμῆμα καὶ τὸ ἀτμομηχανικὸν εἶναι ἐκ τῶν τελειοτέρων, τὸ *Μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας*. τὸ *Μουσεῖον Λονδίνου* μὲ πολύτιμα ἀρχαιολογικὰ καὶ ἄλλα κειμήλια τῆς ἱστορίας τῆς βρεττανικῆς μητροπόλεως, ἡ *Συλλογὴ Οὐώλλας*, μὲ μοναδικὰς συλλογὰς μικρογραφημάτων, εἰδῶν πορσελλάνης, πινάκων ζωγραφικῆς κ. ἄ., τὸ *Μουσεῖον τῶν ἡνωμένων ὑπηρεσιῶν* (δηλ. στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ), περιλαμβάνον κειμήλια καὶ τρόπαια ναυτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἱστορίας, μεγάλα σχεδιαγράμματα ἱστορικῶν μαχῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν κλπ.

Δημόσιον Ἀρχεῖον. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατεῖ ἀπὸ τοῦ 1838 τὸ συγκεντρωτικὸν σύστημα ἐν τῇ διαφυλάξει τῶν ἐθνικῶν ἀρχείων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1851 αἱ ἑκασταχοῦ τῆς χώρας συλλογαὶ κρατικῶν ἐγγράφων ἤρχισαν στεγαζόμεναι εἰς τὸ σημερινὸν Δημόσιον ἀρχεῖον. Ὅλα τὰ κυβερνητικὰ τμήματα ἀποστέλλουν εἰς τὸ ἀρχεῖον τὰ ἔγγραφά των πλὴν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἰνδιῶν ὑπουργείου. Μεταξὺ τῶν πολυτιμοτέρων κειμηλίων τοῦ ἀρχείου εἶναι τὸ δίτομον κτηματολογικὸν ἀρχεῖον Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ (1066) μετὰ τοῦ κιβωτίου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφυλάσσετο τότε. Ἐξ ἴσου πολύτιμοι διὰ τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν εἶναι αἱ ἑκατοντάδες τῶν τόμων τῆς ἀλληλογραφίας τῶν εἰς τὰς διαφόρους χώρας Βρεττανῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων μετὰ τῆς κυβερνήσεώς των.

Πινακοθῆκαι. Ἡ *Ἐθνικὴ πινακοθήκη*, ἐπὶ τῆς πλατείας Τραφάλγκαρ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1824, περιλαμβάνει τετρακισχίλια περίπου ἔργα ἀντιπροσωπευτικὰ ὅλων τῶν μεγάλων σχολῶν ζωγραφικῆς. Ἡ ἐν τῷ αὐτῷ μεγάρῳ *Πινακοθήκη τῶν ἐθνικῶν προσωπογραφιῶν*, ἱδρυθεῖσα τῷ 1856, καὶ ἡ πινακοθήκη *Τέϊτ* (1897) ἀντιπροσωπεύουν καθαρῶς τὴν βρεττανικὴν τέχνην καθ᾿ ὅλας αὐτῆς τὰς περιόδους.

Νοσοκομεῖα. Τὰ ἀρχαιότερα τῶν ἱδρυμάτων τούτων εἶναι τὸ νοσοκομεῖον τοῦ *Ἁγίου Βαρθολομαίου*, θεμελιωθὲν ἐν τῷ Ἄστει (1123), ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ραχήρ, καὶ προστατευθὲν ἔκτοτε ὑπὸ τριάκοντα καὶ πέντε ἐν συνεχείᾳ βασιλέων τῆς Ἀγγλίας. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι Ἕλληνες προσ-

Digitized by Google

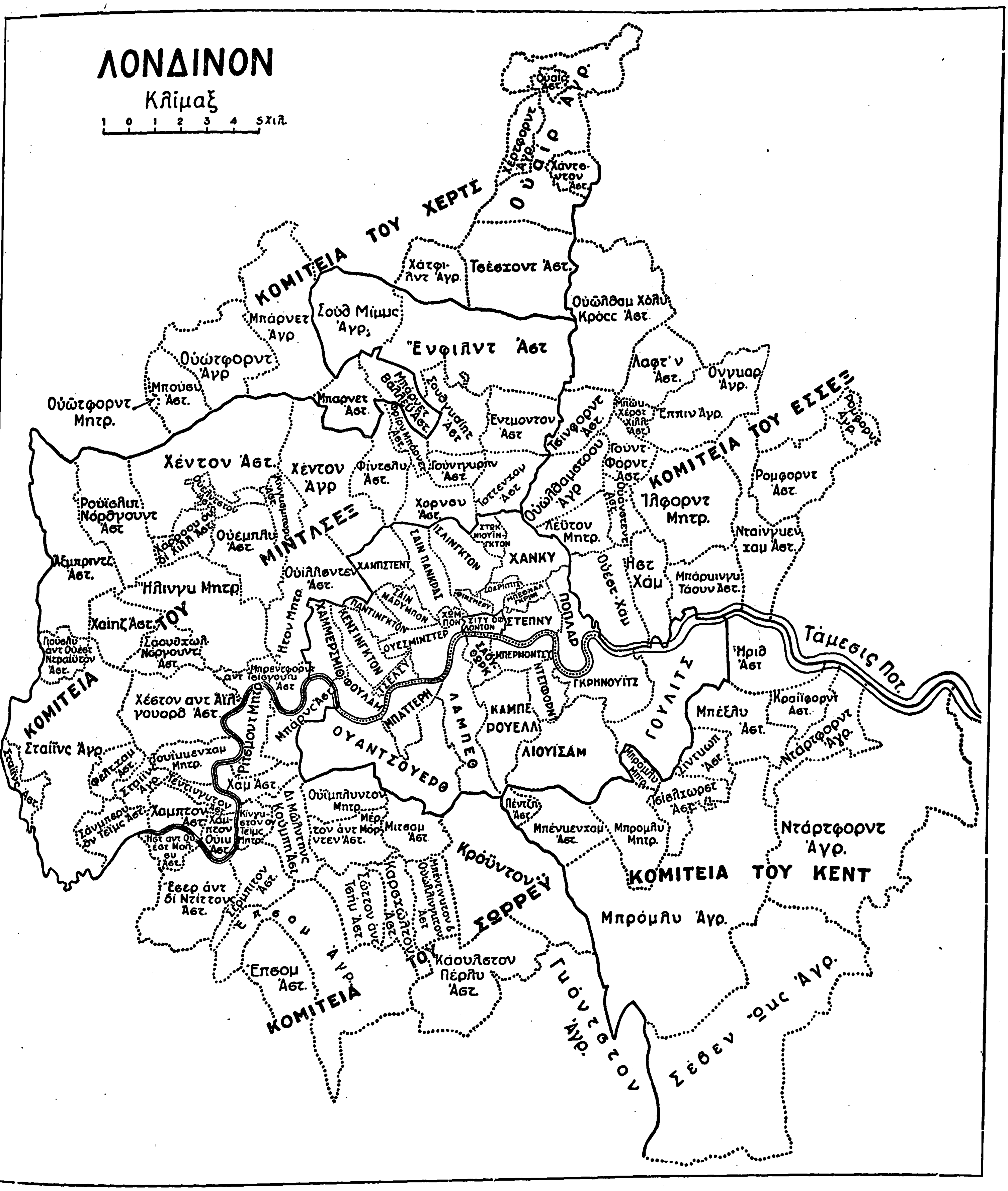

κυνηταὶ ἐπισκεφθέντες τὸ ἀνεγειρόμενον τότε ἵδρυμα, προεῖπον ὅτι «ἡ φήμη του θὰ ἔφθανεν ἀπ᾽ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν ἡλίου». Τὸ νοσοκομεῖον *Ἁγίου Θωμᾶ* (ἐν τῷ ἄστει Οὐεστμίνστερ) ἱδρύθη τῷ 1215.

Ἀστεροσκοπεῖον Γκρήνιτς. Νοτιοανατολικῶς τοῦ Ἄστεως καὶ εἰς ἀπόστασιν ἓξ μιλλίων ἀπὸ τοῦ κέντρου ὑψοῦται ὁ λόφος *Φλάμστηδ*, φερώνυμος τοῦ πρώτου βασιλικοῦ ἀστρονόμου τῆς Ἀγγλίας (1675—1719). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου κεῖται τὸ ἀστεροσκοπεῖον. Πλὴν τῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν ἐφοδιάζει τὸ ναυαρχεῖον διὰ τῶν ἐν τῇ ναυτικῇ ὑπηρεσίᾳ χρονομέτρων καὶ ἔχει τὴν φροντίδα τοῦ συγχρονισμοῦ των. Μέγα εἰκοσιτετράωρον ὡρολόγιον ἐντοιχισμένον ἔξωθεν, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἱδρύματος, παρέχει τὴν ἀκριβῆ ὥραν, μεταδιδομένην τετράκις τῆς ἡμέρας διὰ τοῦ ἀσυρμάτου εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Οἱ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ναυτιλλόμενοι πληροφοροῦνται τὴν ὥραν ἐκ μεγάλης σφαίρας ὑψουμένης ἐπὶ κοντοῦ, καταπιπτούσης δὲ ἀκριβῶς κατὰ τὴν πρωτην μεταμεσημβρινὴν ὥραν. Παραπλεύρως τοῦ ὡρολογίου εἶναι ἐντετοιχισμένα ἐπίσης τὰ ἀκριβῆ μέτρα μήκους. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸ ἀστεροσκοπεῖον δὲν εἶναι ἐλευθέρα. Μόνον ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένα πρόσωπα δύνανται, κατόπιν αἰτήσεως, νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἱδρύματος καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ὄργανα.

Λονδίνου πύργος. Τὸ περίφημον τοῦτο κτίσμα, τὸ συνδεόμενον ἀρχικῶς μὲ τὸ ὄνομα Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ, εἶναι τὸ ἄριστα σῳζόμενον ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπόδειγμα μεσαιωνικῆς ὀχυρωτικῆς, τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία συνυφαίνεται στενῶς μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Λονδίνου ἐπὶ 600 τοὐλάχιστον ἔτη. Καθ᾽ ὅλην τὴν ὑπεροκτακοσιετῆ ἱστορικὴν σταδιοδρομίαν του, ὁ πύργος ἐχρησίμευσεν ὡς φρούριον, ὡς βασιλικὸν ἀνάκτορον, ὡς εἱρκτή, ὡς ὁπλοστάσιον, ὡς ναύσταθμος, ὡς πυριτιδαποθήκη, ὡς ζῳολογικὸς κῆπος, ὡς νομισματοκοπεῖον, ὡς ἀστεροσκοπεῖον καὶ ὡς δημόσιον ἀρχεῖον. Ἡ ἀνέγερσίς του ἐπὶ τῆς ΝΑ. ἄκρας τοῦ τείχους τοῦ Λονδίνου ἦτο ἔργον ἀμύνης τοῦ Κατακτητοῦ κατὰ ἐνδεχομένης ἐχθρότητος τοῦ Ἄστεως καὶ ταυτοχρόνως προστασία τῆς ποταμίου διαβάσεως καὶ τῆς μόνης τότε ὑφισταμένης ἐκεῖ που Γεφύρας τοῦ Λονδίνου. Τὸ κυρίως ὅμως κτίσμα τοῦ Κατακτητοῦ εἶναι μόνον τὸ κεντρικὸν τοῦ ὅλου πύργου ὀχύρωμα, ἤτοι ὁ *Λευκὸς Πύργος*, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομά του τὸ πολυμερὲς σύνολον. Τὸν Λευκὸν πύργον περικλείουν δύο τείχη, ἀκανονίστως ἑξάπλευρα καὶ σχεδὸν παράλληλα: τὸ *ἐσωτερικόν*, ἀνεγερθὲν ὑπὸ Ρούφου, υἱοῦ τοῦ Κατακτητοῦ, καὶ ἐνισχυόμενον ὑπὸ δεκατριῶν ἐν συνόλῳ πύργων, καὶ τὸ *ἐξωτερικόν*, συμπληρωθὲν ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ Γ', ἐνισχυόμενον δὲ ὑπὸ ἓξ πύργων ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν ποταμὸν πλευρᾶς καὶ διὰ τριῶν μεγάλων προμαχώνων πρὸς βορρᾶν, ἤτοι πρὸς τὴν ξηράν. Τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος περιθέεται ἀπὸ ξηρᾶς διὰ τάφρου, ἥτις ἄλλοτε ἐπληροῦτο ἐκ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ μεταβάλλουσα τὸν ὅλον πύργον οἱονεὶ εἰς νησῖδα. Ἀπὸ τοῦ 1843 ἡ τάφρος ἀπεξηράνθη, μεταβληθεῖσα εἰς ἔδαφος ἀσκήσεων διὰ τὴν φρουρὰν τοῦ πύργου. Ὁ Λευκὸς πύργος ἀποτελεῖται

Digitized by Google

ἀπὸ ὑπόγειον καὶ τρεῖς ὀρόφους, ὁ πρῶτος τῶν ὁποίων περιλαμβάνει πολύτιμον συλλογὴν ὅπλων. Εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον σῴζεται τὸ παλαιᾶς νορμανδικῆς ἀρχιτεκτονικῆς παρεκκλήσιον τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου*, ὅπερ ἦτο ὁ ἰδιαίτερος ναΐσκος τῶν βασιλέων, ὅταν τὰ βασιλικὰ ἐνδιαιτήματα εὑρίσκοντο (μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΓ′ αἰῶνος) ἐν τῷ πύργῳ. Εἰς τὸν ἀνώτατον ὄροφον συνεκροτοῦντο ἄλλοτε τὰ βασιλικὰ συμβούλια· σήμερον ἐκτίθενται ἐν αὐτῷ συμπλέγματα ἱπποτικῶν πανοπλιῶν. Ἕκαστον τῶν διαμερισμάτων τούτων τοῦ Λευκοῦ πύργου, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἄλλος πύργος τῶν δύο περιτειχισμάτων καὶ κάθε γωνία τῆς ὅλης περιοχῆς, συνδέεται μὲ σκηνὰς φρίκης καὶ αἵματος καὶ ἀνθρωπίνης δυστυχίας. Ἐντὸς τῆς αὐλῆς, μεταξὺ τοῦ Λευκοῦ πύργου καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τείχους καὶ ἀπέναντι τοῦ πύργου *Μπωσὰμ (Μπῆτσαμ)* εἶναι περίφρακτος ὁ χῶρος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπετέμνοντο δι᾽ ἀξίνης αἱ κεφαλαὶ τῶν ἀποκλήρων τῆς βασιλικῆς εὐνοίας ἢ ἄλλων ἐπιφανῶν καταδίκων. Ὀλίγον περαιτέρω εἶναι ὁ ναΐσκος τοῦ *Ἁγίου Πέτρου*, ὅπου ἐθάπτοντο τὰ ἀκέφαλα πτώματα, «τὸ μελαγχολικώτερον σημεῖον τῆς γῆς», κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἱστορικοῦ Μακώλεϋ. Ἐντὸς τοῦ πύργου *Οὐέϊκφιλδ*, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε ἐχρησίμευε πρὸς φύλαξιν τοῦ δημοσίου ἀρχείου, φυλάσσονται σήμερον τὰ ἀδαμαντοκόλλητα στέμματα, σκῆπτρα, κοσμήματα καὶ ἄλλα τιμαλφῆ τῶν βασιλέων τῆς Ἀγγλίας. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ πύργου ἀποτελεῖται ἐξ 100 περίπου ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ἡ στολὴ εἶναι εἰσέτι τουδορική. Λόγῳ τῆς σωματικῆς των εὐρωστίας ἀποκαλοῦνται κοινῶς beefeaters, δηλαδὴ βιδελοφάγοι. Ἄλλοτε ἦσαν οἱ ἔμπιστοι σωματοφύλακες τοῦ βασιλέως καὶ ὡς τοιοῦτοι εἶχον συλλάβει ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ κοινοβουλευτικοῦ μεγάρου τοὺς ἐνόχους τῆς διὰ πυρίτιδος ἀνατινάξεως (1605) αὐτοῦ, ὀλίγα λεπτὰ πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἐγκληματικοῦ σκοποῦ. Ἔκτοτε, κατὰ παράδοσιν, ἀνερευνοῦν τὰ ὑπόγεια τοῦ κοινοβουλίου τὴν παραμονὴν τῆς ἐνάρξεως ἑκάστης συνόδου. Μολονότι ὁ πύργος ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος χρησιμοποιούμενος εἰς βασιλικὰς τελετάς, ἡ διοίκησίς του παραμένει ἀμετάβλητος, καθ᾽ ἑκάστην δὲ ἑσπέραν τελεῖται ἡ σκηνὴ τῶν «Βασιλικῶν κλειδῶν», ἡ κλείδωσις δηλαδὴ τοῦ πύργου καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν βασιλικῶν κλειδῶν, μετὰ τὴν ὁποίαν οὐδεὶς δύναται οὔτε νὰ εἰσέλθῃ, οὔτε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πύργου.

Καθεδρικοὶ καὶ ἄλλοι ναοί. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀξιολόγων ἐκκλησιαστικῶν ἱδρυμάτων τοῦ Λονδίνου δύο εἶναι τὰ ἐπιφανέστερα: ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ *Ἁγίου Παύλου* καὶ ἡ *Οὐεστμίνστερ Ἄμπυ*. Αἱ διαστάσεις τοῦ πρώτου εἶναι: ἐξωτερικὸν μῆκος 515 πόδες, πλάτος 250, ὕψος μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ἄνωθεν τοῦ τρούλου σταυροῦ 365, ἐσωτερικὸν ὕψος θόλου 225. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ὁ περὶ τὴν ἐσωτερικὴν βάσιν τοῦ θόλου «ἐξώστης τῶν ψιθύρων». Καὶ ὁ σιγηλότερος ψιθυρισμὸς ἐπὶ τῆς παρειᾶς τοῦ θόλου γίνεται ὑπερακουστὸς εἰς τὸν στηρίζοντα τὸ οὖς ἐπὶ οἱουδήποτε σημείου τοῦ ἐσωτερικοῦ θόλου. Ἐν τῇ κρύπτῃ τοῦ ναοῦ διατηροῦνται οἱ τύμβοι τοῦ ναυάρχου Νέλσωνος, τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτων, τοῦ ναυάρχου Κοδριγκτῶνος καὶ πλείστων ἄλλων ἐπιφανῶν Ἄγγλων, ἐν οἷς καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ ναοῦ σὲρ Χρίστοφερ Ρέν. Τὸ μνημεῖον τοῦ ναυάρχου Νέλσωνος κεῖται ἀκριβῶς εἰς θέσιν ἀντιστοιχοῦσαν κατακορύφως πρὸς τὸν σταυρὸν τοῦ τρούλλου. Ἡ Οὐεστμίνστερ Ἄμπυ, τὸ γεραρὸν ἵδρυμα τοῦ Ἐδουάρδου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἓξ μεταγενέστεροι βασιλεῖς ἔκαμον συμπληρώσεις καὶ ἐπεκτάσεις, ἐγκλείει τὰ μαυσωλεῖα τῶν βασιλέων τῆς Ἀγγλίας μέχρι Γεωργίου τοῦ Γ′ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἡρῷον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Μεγάλων πολιτευτῶν, ποιητῶν, μουσουργῶν, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν κεῖνται αὐτόθι οἱ τάφοι ἢ ἀναμνηστικαὶ πλάκες. Διασῴζεται ἡ ξυλίνη ἕδρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστέφθη ὁ Ὁμολογητὴς καὶ ὅλοι οἱ ἔκτοτε βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας. Παρὰ τὴν δυτικὴν πύλην τοῦ ναοῦ, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κεῖται ὁ τάφος τοῦ «Ἀγνώστου στρατιώτου», ἐπικεκαλυμμένος δι᾽ ἐνεπιγράφου πλακὸς μελανοῦ μαρμάρου. Ἡ λέξις *Οὐεστμίνστερ* σημαίνει τὸ δυτικῶς κείμενον μοναστήριον, κατ᾽ ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ εὑρισκόμενον ἀνατολικῶς, τὸν ναὸν τοῦ Ἄστεως, δηλαδὴ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Παύλου.

Ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι τοῦ Ἄστεως (Livery Companies). Καίτοι ἀπὸ τῶν ἀγγλοσαξωνικῶν ἤδη χρόνων ὑφίσταντο αἱ θρησκευτικαὶ καλούμεναι ἀδελφότητες (guilds), τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα καθήκοντα περιεστρέφοντο εἰς τὴν περίθαλψιν, νοσοκομίαν καὶ γηροκόμησιν ἀδελφῶν καὶ εἰς ἔργα ἐλεημοσύνης καὶ φιλανθρωπίας, αἱ καθαρῶς ἐμπορικαὶ ὀργανώσεις ἢ ἀδελφότητες (merchant guilds) ἀνεπτύχθησαν βραδύτερον, μὲ τὴν πρόοδον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας, καὶ δὴ μετὰ τὴν νορμανδικὴν κατάκτησιν (1066). Αἱ ἐμπορικαὶ αὗται ἑνώσεις, αἱ ὁποῖαι συνεκέντρουν ὡς μέλη των πάντας τοὺς μετερχομένους τὸ αὐτὸ εἶδος ἐμπορίας ἢ ἐμπορικῆς βιοτεχνίας, ἀπετέλουν ἰσχυρὰν δύναμιν πρὸς προστασίαν, διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπαγγελματικὸν καὶ πειθαρχικὸν ἔλεγχον τῶν μελῶν, εἶχον δὲ τὴν μονοπωλιακήν, οὕτως εἰπεῖν, διεύθυνσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὅλου κύκλου τῶν ἐργασιῶν των. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως μὲ τὴν πρόοδον τῆς βιομηχανικῆς κινήσεως καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἐμπορίου, τὸ παλαιὸν σύστημα τῆς μονοπωλιακῆς συγκεντρώσεως τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν ἔπαυσε ν᾽ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ ὁσημέραι ἐπιτεινόμενον πνεῦμα τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ πλειοτέρου καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας. Διὰ τοῦτο, παραλλήλως πρὸς τὰς ἐμπορικάς, ἤρχισαν ἱδρυόμεναι αἱ βιομηχανικαὶ ἑταιρεῖαι ἢ ἀδελφότητες, εἶδος συντεχνιακῶν ἑνώσεων, αἱ ὁποῖαι βαθμηδὸν ἐξετόπισαν τὰς πρώτας. Αἱ ἑνώσεις αὗται ἀπέκτησαν μεγάλην ἰσχὺν ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἐδουάρδου τοῦ Γ′ (1327), ὅστις παρεχώρησεν εἰς αὐτάς, ὅπως καὶ ὁ προκάτοχός του, προνόμια ἐπικυρωθέντα καὶ ἐπεκταθέντα βραδύτερον (1390—1498), κατέστη δὲ καὶ ὁ ἴδιος μέλος τῆς ἀδελφότητος τῶν ἐμπορορραπτῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ ἑταιρεῖαι ἀποκτῶσι τὴν ἐπωνυμίαν τῶν «ἰδιοστόλων» (Livery), διότι τὰ μέλη αὐτῶν δικαιοῦνται νὰ φέρωσιν ἰδίαν στολὴν μετὰ χαρακτηριστικοῦ πίλου. Αἱ ἐμπορικαὶ αὗται ἑταιρεῖαι, αἵτινες μέχρι τῆς περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος ἱδρύσεως τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας ἀπετέλουν μετὰ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς τοῦ Ἄστεως τὰ δύο δανειστικὰ σώματα τοῦ Λονδίνου, δανείσασαι πολλάκις καὶ βασιλεῖς, ἀπέκτησαν ἰσχυρὰν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς δημοτικῆς διοικήσεως τοῦ Ἄστεως, τὴν ὁποίαν καὶ διατηροῦν εἰσέτι, ἀφοῦ μέχρι σήμερον ἡ ἐκλογὴ τοῦ τε λόρδου δημάρχου καὶ τῶν σπουδαιοτέρων δημοτικῶν λειτουργῶν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ψήφου τῶν μελῶν των. Ἡ κατὰ τὸ 1835 ὅμως κατάργησις τῶν παλαιῶν των προνομίων ἐμείωσε τὸ πρότερον κῦρός των, καὶ σήμερον ἡ σπουδαιοτέρα των ἀποστολὴ εἶναι μᾶλλον φιλανθρωπικὴ καὶ ἐκπαιδευτική. Ἑκάστη σχεδὸν τῶν ἑταιρειῶν τούτων φέρεται ἱδρύτρια τεχνικῆς τινος σχολῆς σχετικῆς πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἐργασιῶν της. Ἂν καὶ ὁ ἀριθμός των ἀνέρχεται εἰς 78, μόνον 12 εἶναι αἱ σπουδαιότεραι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ τῶν μεταξεμπόρων, τῶν παντοπωλῶν, τῶν ἰχθυεμπόρων, τῶν χρυσοχόων, τῶν ἐμπορορραπτῶν, τῶν σιδηρεμπόρων κλπ. Ἐκ τῶν λοιπῶν αἱ 23 ἔχουν ἴδια μέγαρα (halls), αἱ δὲ στερούμεναι τοιούτων διεξάγουν τὰς ἐργασίας των ἐν τῷ Γκίλδχωλλ. Μεριserved καὶ τῶν ὀργανώσεων τούτων ὑφίστανται εἰσέτι ὡς ἑταιρεῖαι, ἀλλὰ τὸ βιομηχανικὸν ἢ ἐμπορικὸν εἶδος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἕλκουν τὸ ὄνομά των, πρὸ πολλοῦ ἐξέλιπε. Γίνεταί τις ἐλεύθερον μέλος τῶν ἑταιρειῶν τούτων: α′) διὰ μαθητεύσεως ἢ τετραετοῦς ὑπηρεσίας, β′) λόγῳ καταγωγῆς (ἐὰν δηλαδὴ εἶναι υἱὸς μέλους), γ′) διὰ τιμητικῆς ἀναγορεύσεως καὶ δ′) δι᾽ ἐξαγορᾶς. Ὡρισμένων ἑταιρειῶν τὰ μέλη ἀνήκουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Τὰ μέλη τῶν ὀργανώσεων τούτων προέρχονται ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἀστῶν τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως. Γίνεταί τις δὲ ἐλεύθερος ἀστὸς μόνον λόγῳ καταγωγῆς, ὑπηρεσίας ἢ γάμου, ὄχι ὅμως καὶ δι᾽ ἐξαγορᾶς τοῦ ἀξιώματος. Ὁ ἐλεύθερος ἀστὸς εἶναι ψηφοφόρος κατὰ τὰς κοινοβουλευτικὰς ἐκλογὰς τοῦ Ἄστεως καὶ ἀπαλλάσσεται ὡρισμένων δημοτικῶν φόρων. Δυνάμει τοῦ νόμου τοῦ 1885 ἕκαστος δῆμος δύναται ν᾽ ἀνακηρύξῃ ἐξέχοντα πρόσωπα ὡς ἐπιτίμους ἐλευθέρους πολίτας του. Ἡ διοικητικὴ κομητεία τοῦ Λονδίνου ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῇ βουλῇ τῶν Κοινοτήτων δι᾽ 61 μελῶν, ἐξ ὧν δύο ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἐμπορικὸν Ἄστυ.

Χρηματιστήρια. Τὸ σημερινὸν *Βασιλικὸν Χρηματιστήριον* (συναλλάγματος) ἀνοιχθὲν τῷ 1844 ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, εἶναι τὸ τρίτον κατὰ σειρὰν ἵδρυμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Τὸ προγενέστερον, ἱδρυθὲν τῷ 1669 εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ καταστραφέντος ὑπὸ τῆς Μεγάλης πυρκαϊᾶς, ἀπετεφρώθη ἐπίσης τῷ 1838. Τὸ Βασιλικὸν Χρηματιστήριον διατελεῖ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς «Ἑταιρείας τῶν μεταξεμπόρων», τῆς πρώτης καὶ πλουσιωτάτης ἐκ τῶν δώδεκα μεγάλων ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν τοῦ Ἄστεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκε καὶ ὁ ἐπὶ Ἐλισάβετ ἱδρυτὴς τοῦ πρώτου χρηματιστηρίου Γκρέσαμ. Ἕτερα ἱδρύματα ὁμοίας φύσεως εἶναι: Τὸ *Χρηματιστήριον Ἀξιῶν*, τοῦ ὁποίου ὁ κανονισμὸς κατέστη ἀπό τινος αὐστηρότερος ὡς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν ξένων ἢ ἐντοπίων ἀξιῶν. Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ εἰσαγωγὴ παντὸς εἴδους μετοχῶν καὶ χρεογράφων ἦτο εὐκολωτάτη, ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅμως εἶναι δυνατὴ μόνον κατόπιν ἀδείας εἰδικῆς ἐπιτροπῆς καὶ κατόπιν δημοσιεύσεως ὑπευθύνων πληροφοριῶν περὶ τῶν οἴκων ἢ ἱδρυμάτων ἢ κυβερνήσεων, τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ εἰσαχθῶσι πρὸς διαπραγμάτευσιν αἱ ἀξίαι ἢ τὰ χρεόγραφα. Τὸ *Χρηματιστήριον τοῦ Γαιανθρακεμπορίου*, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διεξάγονται ἀγοραπωλησίαι γαιάνθρακος ἀντιπροσωπεύουσαι χιλιάδας λιρῶν. Σημειωτέον ὅτι αἱ πράξεις αὗται ἐνεργοῦνται δι᾽ ἁπλῆς προφορικῆς συνεννοήσεως. Τὸ σημερινὸν κτήριον τοῦ χρηματιστηρίου τούτου ἀνηγέρθη τῷ 1849 ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς. Τὸ *Χρηματιστήριον τῶν Ἐρίων*, τὸ *Χρηματιστήριον τοῦ Μεταλλεμπορίου*, τὰ δύο σιτεμπορικὰ τοιαῦτα καὶ τὸ *Βαλτικὸν χρηματιστήριον*, καλούμενον οὕτω, διότι κατ᾽ ἀρχὰς ἐνησχολεῖτο μὲ εἴδη προερχόμενα ἐκ τῶν Βαλτικῶν χωρῶν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ὁποῖον διεξάγονται σήμερον πράξεις ἐπὶ παντοδαπῶν προϊόντων, ἰδίως σιτηρῶν. Τοῦ Βαλτικοῦ χρηματιστηρίου μέλη εἶναι οἱ διαπρεπέστεροι τῶν πλοιοκτητῶν καὶ ναυλομεσιτῶν, λόγῳ τῆς πρὸ τριακονταετίας συγχωνεύσεως τοῦ χρηματιστηρίου τούτου μετὰ τοῦ *Ναυτιλιακοῦ*. Χαρακτηριστικὸν τμῆμα τῆς καθαρῶς ἐμπορικῆς κινήσεως τοῦ Ἄστεως εἶναι τὸ *Μίνσιγκ Λαίην*, τὸ σπουδαιότερον προμηθευτικὸν κέντρον ἀποικιακῶν προϊόντων καὶ ἕδρα τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου τοῦ τεΐου καὶ τῶν οἴνων.

Ἀσφάλειαι. Τὸ Λονδῖνον εἶναι ἕδρα πολυαρίθμων ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν πάσης φύσεως. Ἐξαιρετικὴ ὅμως καὶ ἰδιάζουσα τοιαύτη ὀργάνωσις εἶναι ὁ ναυτασφαλιστικὸς *Λόϋδ*. Ἀπὸ τοῦ 1774 τὸ μοναδικὸν καὶ ἀπαράμιλλον τοῦτο ἵδρυμα τοῦ Ἄστεως ἥδρευεν ἐντὸς τοῦ Βασιλικοῦ χρηματιστηρίου, ὁπόθεν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1928 ἐγκατεστάθη εἰς τὸ σημερινὸν μεγαλοπρεπές του κτήριον. Ἀφετηρία τοῦ ἀσφαλιστικοῦ τούτου ὀργανισμοῦ ὑπῆρξε τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λόμβαρδ μικρὸν κατ᾽ ἀρχὰς καφενεῖον τοῦ Ἐδουάρδου Λόϋδ, εἰς τὸ ὁποῖον περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ′ ἑκατονταετηρίδος ἐσύχναζον διάφοροι ἀσφαλισταὶ καὶ ἔμποροι. Δυνάμει τοῦ νόμου τοῦ 1911 ὁ Λόϋδ δύναται νὰ ἐνεργῇ ἀσφαλιστικὰς πράξεις οἱασδήποτε φύσεως, πλὴν τῆς ζωῆς. Ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐφαρμοζομένου ὑπὸ τοῦ Λόϋδ συστήματος εἶναι ὅτι αἱ διάφοροι ἀσφαλίσεις ἐνεργοῦνται οὐχὶ ὑπὸ ἑνὸς προσώπου ἐμφανιζομένου ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λόϋδ, ἀλλὰ τῇ συνεργασίᾳ καὶ συμβολῇ πολλῶν ὁμοῦ ἀσφαλιστῶν ἀνεγνωρισμένης ἀξιοπιστίας καὶ κύρους, ἀνηκόντων δὲ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Λόϋδ. Αὐστηρὸς ἔλεγχος ἀσκεῖται ἐντὸς ὡρισμένων χρονικῶν περιόδων ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν ἑκάστου τῶν ἀσφαλιστῶν τούτων κατὰ τρόπον ἐγγυώμενον ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην. Πρὸ τοῦ νόμου περὶ δημοσικῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ 1888 ἑκάστη πυρασφαλιστικὴ ἑταιρεία ἦτο ἐφωδιασμένη καὶ διὰ πυροσβεστικῶν μέσων. Ἔκτοτε ὅμως ἡ πυροσβεστικὴ ὑπηρεσία τοῦ Λονδίνου περιῆλθεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου, αἱ δὲ ἀσφαλιστικαὶ ἑταιρεῖαι κατὰ παράδοσιν εἰσφέρουν πρὸς συντήρησίν της.

Ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον. Τὸ Ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον τοῦ Λονδίνου, ἱδρυθὲν τῷ 1881, συγκεντρώνει περὶ τὰ ὀκτακισχίλια μέλη, εὑρίσκεται δὲ ἐν στενῇ ἐπαφῇ καὶ συνεργασίᾳ μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐμπορικῶν ὀργανώσεων. Ἡ συμβολὴ τοῦ ἐπιμελητηρίου τούτου ὑπῆρξε καὶ εἶναι πολύτιμος, ἰδίᾳ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν εἰσήγησιν νομοθετικῶν μέτρων προωρισμένων νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴν ἐμπορικὴν καὶ ναυτιλιακὴν πρόοδον.

Τράπεζαι. Κορωνὶς τοῦ ἀγγλικοῦ τραπεζικοῦ συστήματος καὶ τράπεζα τῆς κυβερνήσεως εἶναι ἡ *Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας*, ὀνομασθεῖσα διὰ τῆς μερικωτέρας ταύτης ἐθνικῆς προσωνυμίας, καθόσον ἡ ἵδρυσίς της (1694) προηγήθη κατὰ ὀλίγα ἔτη τῆς συνενώσεως τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ σκωτικοῦ κοινοβουλίου (1707). Ἡ *Τράπεζα*, ὡς ὀνομάζεται μετὰ χαρακτηριστικῆς βραχυλογίας ἐν Ἀγγλίᾳ, δὲν εἶναι μόνον τὸ πιστωτικὸν ἵδρυμα, τὸ παρέχον ἐν ἀνάγκῃ τὴν χρηματικήν του ἐπικουρίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ διαχειριζόμενον τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐθνικοῦ χρέους, ἀλλὰ καὶ τράπεζα τραπεζῶν, φυλάττουσα εἰς τὰ ταμεῖά της τὰ ἀποθεματικὰ τῶν ἄλλων τραπεζῶν καὶ κατ᾽ ἀκολουθίαν τὸ ἐθνικὸν ἀπόθεμα. Ἐντὸς τῆς τραπέζης κρατεῖται ὁ ἡμερήσιος λογαριασμὸς τοῦ λεγομένου «Συμψηφιστικοῦ γραφείου τῶν τραπεζῶν τοῦ Λονδίνου» (London Clearing House), τὸ ὁποῖον σχηματισθὲν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1775 ἔχει ὡς μέλη του τοὺς μεγαλυτέρους τραπεζικοὺς κολοσσοὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Λόγῳ τῆς τεραστίας χρήσεως τοῦ μέσου τῶν τραπεζικῶν ἐπιταγῶν (cheques), τὸ ποσὸν τῶν διὰ τοῦ «Συμψηφιστικοῦ γραφείου» διερχομένων καθ᾽ ἑκάστην ἐπιταγῶν πρὸς διακανονισμὸν τῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων τραπεζῶν πιστωτικῶν ἢ χρεωστικῶν ὑπολοίπων εἶναι ἐπίσης τεράστιον, ἀντιπροσωπεῦον ἡμερησίως περὶ τὰ 130 ἑκατομμύρια λιρῶν. Ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ τράπεζαι ἔχουσι λογαριασμὸν παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀγγλίας, τὰ ἡμερήσια ὑπόλοιπα τοῦ συμψηφισμοῦ μεταφέρονται καταλλήλως εἰς τὰ κεντρικά των ἱδρύματα. Τὸ γραφεῖον ἐνεργεῖ τρεῖς τοιαύτας συμψηφιστικὰς ὑπηρεσίας, μίαν διὰ τὰς ἐν τῷ Ἄστει τραπέζας, ἑτέραν διὰ τὰς ἐπαρχιακάς, καὶ τρίτην διὰ τὰ ἔξω τοῦ Ἄστεως τραπεζικὰ ὑποκαταστήματα. Παρεμφερὲς συμψηφιστικὸν γραφεῖον λειτουργεῖ καὶ ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ Ἀξιῶν. Οὐδεμία ἀπολύτως παρεμβάλλεται δυσκολία εἰς τὴν ἵδρυσιν ξένων τραπεζῶν ἐν Λονδίνῳ, τῶν ὁποίων τοὐναντίον αἱ ἐργασίαι προσβλέπονται εὐμενῶς ὡς ὑποβοηθητικαὶ τῆς ἐμπορικῆς προόδου τοῦ Ἄστεως. Οὐσιώδης ὅμως, καίτοι ἄγραφος ὅρος, τὸν ὁποῖον ὀφείλουν νὰ σέβωνται πάντοτε αἱ ξέναι τράπε-

Digitized by Google

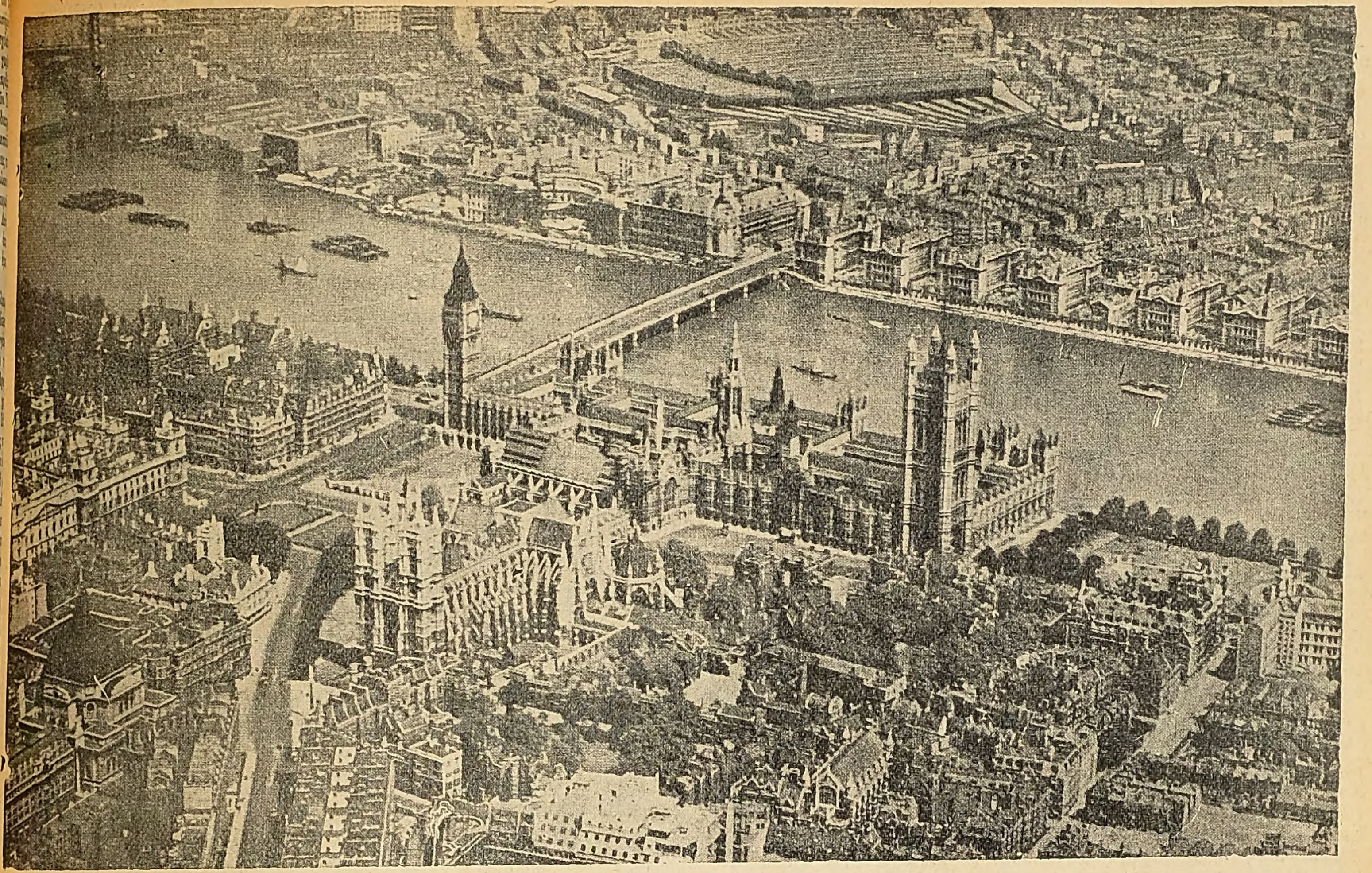

Ἄποψις ἐξ ἀεροπλάνου τοῦ περὶ τὴν Γέφυραν τοῦ Οὐεστμίνστερ τμήματος τοῦ Λονδίνου.
[Πρὸ τοῦ Ταμέσεως τὸ Ἀββαεῖον τοῦ Οὐεστμίνστερ καὶ τὸ μέγαρον τοῦ Κοινοβουλίου· μετὰ τὸν Τάμεσιν ὁ σταθμὸς τοῦ Βατερλώ.]

Ἄποψις ἐξ ἀεροπλάνου τοῦ West India Docks ἐν τῷ λιμένι τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης.
[Αἱ δύο διακλαδώσεις τοῦ Ταμέσεως ἑνοῦνται διὰ σειρᾶς διωρύγων καὶ δεξαμενῶν.]

Digitized by Google

ζαι, εἶναι ὅτι αἱ ἐργασίαι των πρέπει νὰ γίνωνται μόνον μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Χρηματαγορά. Τῆς χρηματαγορᾶς τοῦ Λονδίνου σπουδαιοτέρα ἀρτηρία εἶναι ἡ *Λόμβαρδ Στρήτ*, ἕδρα τῶν κυριωτέρων τραπεζικῶν, ἀσφαλιστικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἱδρυμάτων τοῦ Ἄστεως. Ἡ τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, αἱ «πέντε μεγάλαι» λεγόμεναι τράπεζαι, ἤτοι ἡ *Μπάρκλαιυς*, ἡ *Λόϋδς*, ἡ *Μίδλανδ*, ἡ *Νάσιοναλ Προβίνσιαλ* καὶ ἡ *Οὐεστμίνστερ*, οἱ διάφοροι ἐκδοτικοὶ οἶκοι καὶ αἱ ἐμπορικαὶ τράπεζαι, ὡς ἡ τῶν *Ρότσιλδς* κ. ἄ., αἱ ἀποικιακαὶ καὶ αἱ ξέναι τοιαῦται, τὰ ταμιευτήρια, αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἑταιρεῖαι κ ἄ ἀποτελοῦν τοὺς μεγάλους παράγοντας τῆς λονδινίου χρηματαγορᾶς. Ἡ Λόμβαρδ Στρὴτ ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῶν Λομβαρδῶν ἐμπόρων, οἵτινες ἐγκατασταθέντες ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ὡς χρηματοδανεισταὶ ἔθεσαν τὰς πρώτας βάσεις τῶν τραπεζικῶν ἐργασιῶν. Τὸ ὄνομα τῆς ὁδοῦ ταύτης χρησιμοποιεῖται συχνότατα μεταφορικῶς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν χρηματαγορὰ Λονδίνου.

Ομοσπονδία βρεττανικῶν βιομηχανιῶν (Federation of British Industries). Ἡ ὀργάνωσις αὐτη, ἱδρυθεῖσα τῷ 1916 καὶ ἀναγνωρισθεῖσα διὰ βασιλικῶν γραμμάτων τῷ 1923, ἀντιπροσωπεύει τρισχιλίας περίπου βιομηχανίας καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἰσχυροτέραν δύναμιν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν βρεττανικὴν βιομηχανίαν. Μέλη της εἶναι μόνον βιομήχανοι. Ἡ ὁμοσπονδία, ἐπικοινωνοῦσα ἐλευθέρως μετὰ τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως καὶ διατηροῦσα σχέσεις μετὰ πλείστων βιομηχανικῶν ὀργανώσεων τῶν ἄλλων χωρῶν, εἶναι εἰς θέσιν νὰ εἰσηγῆται πάντοτε τὰ βέλτιστα διὰ τὴν προαγωγὴν τῶν ἐθνικῶν βιομηχανιῶν καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου. Ἀποτελεῖ ἐπίσης τὸ αὐθεντικώτερον ὄργανον πληροφοριῶν διὰ τοὺς ἀλλοδαπούς, τοὺς θέλοντας νὰ ἐργασθῶσι μετ' ἀγγλικῶν οἴκων καὶ τἀνάπαλιν.

Δημοτικὴ αὐτοδιοίκησις. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ἀποδίδομεν τὸ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Local Government» (=Τοπικὴ διοίκησις) γνωστὸν ἀγγλικὸν σύστημα ἀποκεντρώσεως, κατὰ τὸ ὁποῖον «ἡ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐθνικοῦ κρατικοῦ ὀργανισμοῦ διοίκησις τῶν τοπικῶν πραγμάτων κομιτείας τινὸς ἢ δημοτικῆς περιφερείας ἐπιτελεῖται ὑπὸ τοπικῶν ἀρχῶν, ἀπαλλαττομένης τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως τοῦ βάρους τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων καὶ μετριαζομένης τοιουτοτρόπως τῆς γραφειοκρατικῆς συγκεντρώσεως». Ὁ θεσμὸς οὗτος, ὅστις ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ παρ' ἄλλαις χώραις κρατοῦντα συστήματα δημοτικῆς διοικήσεως παρουσιάζει οὐσιώδεις διαφοράς, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν θεμελιώδη διάκρισιν τῶν «τοπικῶν» λεγομένων ὑπηρεσιῶν ἀπὸ τῶν γενικωτέρων τοιούτων ἢ ἐθνικῶν, τῶν ὑπαγομένων διὰ τοῦτο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς κεντρικῆς ἢ ἐθνικῆς κυβερνήσεως, ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἐπιτυχεστέρων ἐφαρμογῶν τοῦ δημοκρατικοῦ θεσμοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιστημονικωτέραν αὐτοῦ ἔκφανσιν. Ἡ δημοτικὴ διοίκησις τοῦ Λονδίνου μέχρι τοῦ 1855 ἦτο εἰσέτι πρωτόγονος καὶ χαώδης. Ἐξαιρέσει τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐν ἐφαρμογῇ τὸ μέχρι καὶ σήμερον ἀκόμη παραμένον ἀμετάβλητον ἀρχαῖον διοικητικόν του σύστημα, τὰ διάφορα ἀστικὰ κέντρα τῆς ἐσωτέρας καὶ εὐρυτέρας περιοχῆς τοῦ Λονδίνου ἐνήσκουν ὁπωσδήποτε τὴν περὶ τῶν δημοτικῶν των πραγμάτων φροντίδα διὰ τῶν ἐνοριακῶν των συμβουλίων (vestries). Οὐδεὶς ὅμως νομικὸς δεσμὸς ἑνιαίας δημοτικῆς συγκροτήσεως ὑφίστατο καὶ τοιουτοτρόπως, ὅτε περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐπῆλθεν ἡ τοπογραφικὴ συνένωσις τοῦ κέντρου τῆς πόλεως πρὸς τὰ περὶ αὐτὴν προάστεια, ἡ συναίσθησις τῆς ἐλλείψεως ἑνιαίου συστήματος δημοτικῆς διοικήσεως κατέστη ἐμφανεστέρα.

Ὁ «Περὶ μητροπολιτικῆς διοικήσεως» νόμος τοῦ 1855, ἐγκαθιδρύσας τὸ λεγόμενον «Μητροπολιτικὸν συμβούλιον τῶν δημοτικῶν ἔργων», ἐδημιούργησεν ἐκλογικὸν σῶμα ἐκ δημοτῶν φορολογουμένων, λόγῳ ὅμως τῆς διαπιστωθείσης ἀνεπαρκείας τοῦ συμβουλίου τούτου ἐθεσπίσθη κατὰ τὸ 1888 ὁ «Περὶ δημοτικῆς αὐτοδιοικήσεως νόμος» (Local Government Act), διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεκηρύχθη ἡ μητρόπολις τοῦ Λονδίνου εἰς ἰδίαν κομιτείαν, καὶ ἐγκαθιδρύθη τὸ «Κομιτειακὸν συμβούλιον τοῦ Λονδίνου» ὡς κεντρικὴ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιοικήσεως ταύτης, ὑπὸ τὴν κεντρικὴν ἐποπτείαν τοῦ ὑπουργείου τῆς Ὑγιεινῆς (ὅπερ ἱδρύθη τῷ 1919). Συνεπείᾳ ὅμως αἰτήσεως, κατὰ τὸ 1897, τῶν ἐπιφανεστέρων ἀστικῶν κέντρων Οὐεστμίνστερ καὶ Κένσιγκτον, ὅπως ἀνακηρυχθοῦν εἰς αὐτοτελεῖς δήμους, ἐπηκολούθησεν ὁ «Περὶ διοικήσεως τοῦ Λονδίνου» νόμος τοῦ 1899 (London Government Act), δι' οὗ ἡ διοικητικὴ κομιτεία τῆς μητροπόλεως ἀπετελέσθη ἐξ 29 πόλεων, αἵτινες ἀπετέλεσαν ἰσαρίθμους ἕδρας δημοτικῶν περιφερειῶν. Ἐκ τῶν 29 τούτων κέντρων δύο εἶναι *ἄστεα*, τὸ *Ἄστυ τοῦ Λονδίνου* (ἢ *Ἐμπορικὸν Ἄστυ*, ὡς ἐκαλεῖτο ἄλλοτε) καὶ τὸ *Ἄστυ Οὐεστμίνστερ*, ἀνακηρυχθὲν ὡς τοιοῦτον διὰ «βασιλικῶν γραμμάτων» κατὰ τὸ 1900 (μολονότι ἀνέκαθεν ἐτιτλοφορεῖτο ἄστυ ἐπὶ τῇ βάσει προγενεστέρων βασιλικῶν προνομίων). Παραλλήλως πρὸς τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως, διατηροῦσαν τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς μορφήν, ἑκάστη τῶν 28 ἄλλων δημοτικῶν περιφερειῶν τοῦ Λονδίνου διατελεῖ ὑπὸ δημοτικὰ συμβούλια συγκείμενα ἐκ δημάρχου, παρέδρων καὶ συμβούλων, πάντων ἐκλεγομένων κατὰ τριετίαν.

Κομιτειακὸν Συμβούλιον τοῦ Λονδίνου. Τὸ συμβούλιον τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν κεντρικὸν ὀργανισμὸν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1888 ἐγκατασταθείσης δημοτικῆς αὐτοδιοικήσεως. Σύγκειται ἐξ ἑνὸς προέδρου (chairman), 20 παρέδρων (aldermen=δημογερόντων) καὶ 124 συμβούλων (councillors), ἐν ὅλῳ 145 προσώπων. Οἱ σύμβουλοι ἐκλέγονται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν φορολογουμένων δημοτῶν 61 ἐκλογικῶν τμημάτων, εἰς ἃ διαιρεῖται ἡ ὅλη διοικητικὴ κομιτεία τοῦ Λονδίνου, ἀνὰ δύο ἐξ ἑκάστου τμήματος, ἐξαιρέσει τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως, ὅπερ προνομιακῶς ἐκλέγει ἐν συνόλῳ τέσσαρας. Οἱ σύμβουλοι οὗτοι, οἵτινες ὑπηρετοῦν ἐπὶ τριετίαν, συνερχόμενοι ἐκλέγουν δι' ἑξαετῆ ὑπηρεσίαν τοὺς 20 *παρέδρους* (εἴτε ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῶν σώματος εἴτε καὶ ἔξωθεν)· ἀνὰ πᾶσαν ὅμως τριετίαν ἀποχωροῦν ἐκ περιτροπῆς οἱ ἡμίσεις τοῦ ὅλου σώματος. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ προέδρου (ἐκλεγομένου ἐν ἀνάγκῃ καὶ προσώπου ἔξωθεν τοῦ συμβουλίου) ἐνεργεῖται ὑφ' ὅλου τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου. Ἕδρα τούτου εἶναι τὸ ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ καὶ κατέναντι τοῦ κοινοβουλίου νεόδμητον μέγαρον, περιλαμβάνον ἄνω τῶν χιλίων γραφείων μὲ δισχιλίους καὶ πλέον ὑπαλλήλους. Αἱ ἐξουσίαι καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου εἶναι πράγματι εὐρύταται. Μεταξὺ ἄλλων ἀποτελεῖ, δυνάμει τοῦ νόμου 1902, τὴν κυρίαν ἐκπαιδευτικὴν ἀρχὴν δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀνωτέραν καὶ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν τῆς κομιτείας τοῦ Λονδίνου, ἐντὸς τῆς ὁποίας διατηρεῖ 1169 σχολεῖα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἐξ ὧν 80 κεντρικά, ἤτοι παρέχοντα ἐκπαίδευσιν ἀνωτέραν τῆς στοιχειώδους, καὶ 152 εἰδικὰ (διὰ τυφλά, φρενοπαθῆ ἢ ἀνάπηρα παιδία)· ἐπίσης 268 σχολεῖα ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ἐξ ὧν 5 διδασκαλεῖα, 27 μέσης ἐκπαιδεύσεως, 26 τεχνικά, 11 συνεχίσεως σπουδῶν καὶ 199 ἑσπερινὰ ἱδρύματα. Ἐπὶ πλέον ἐπιχορηγεῖ 101 ἄλλα σχολεῖα καὶ ἱδρύματα ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως. Πολυάριθμοι ὑποτροφίαι παρέχονται εἰς διακρινομένους μαθητὰς πρὸς ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν. Διατηρεῖ τὴν ἀποχετευτικὴν ὑπηρεσίαν τῆς μητροπόλεως—θαῦμα μηχανικῆς—ἐξυπηρετουμένην διὰ δύο χωριστῶν διακλαδώσεων βορείως καὶ νοτίως τοῦ ποταμοῦ. Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν κτιστῶν ὀχετῶν ὑπολογίζεται εἰς 1300 μίλλια. Διατηρεῖ ἐπίσης: Τὴν πυροσβεστικὴν ὑπηρεσίαν ἐν ξηρᾷ καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μετὰ νοσοκομειακῶν φορείων. Τὰς ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως γεφύρας, πλὴν τεσσάρων, τὰς ὁποίας διοικεῖ τὸ ἐμπορικὸν Ἄστυ. Ὑπερτεσσαράκοντα νοσοκομεῖα καὶ 28 ἄλλα εἰδικὰ ἰατρικὰ ἱδρύματα καὶ σανατόρια. Τοὺς σταθμοὺς τῶν πρώτων βοηθειῶν μετὰ τῆς ὑπηρεσίας τῶν φορητῶν νοσοκομείων. Δώδεκα πάρκα καὶ εἰκοσάδας ἀνοικτῶν δενδροφύτων ἐκτάσεων δημοσίας χρήσεως. Δέκα φρενοκομεῖα καὶ ἄλλα ἱδρύματα διὰ φρενικὰς παθήσεις. Τὴν τροχιοδρομικὴν ὑπηρεσίαν. Ἐλέγχει τὴν ρυμοτομίαν τῆς πόλεως καὶ τὴν ὀνοματοθεσίαν τῶν ὁδῶν αὐτῆς. Ἐφαρμόζει τοὺς περὶ προστασίας τῆς νηπιακῆς καὶ παιδικῆς ἡλικίας νόμους. Ἐξελέγχει τὰ μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ τὰ μέτρα φωταερίου καὶ ἠλεκτρικῆς δυνάμεως. Προστατεύει τὰ ἱστορικὰ κτήρια καὶ μνημεῖα. Ἐπιθεωρεῖ τὰ ἐργοστάσια. Παρέχει ἀδείας πρὸς λειτουργίαν κινηματογράφων, αἰθουσῶν μουσικῆς, χοροῦ κλπ. Ἐπιτηρεῖ τὴν ἀποθήκευσιν εὐφλέκτων ὑλῶν. Ἐποπτεύει τὰ ἑτοιμόρροπα κτήρια. Εἶναι ἡ κυρία ἀρχὴ πρὸς ἀνοικοδόμησιν οἰκιῶν διὰ τὰς ἐργατικὰς τάξεις ἐπὶ σκοπῷ βαθμιαίας ἐγκαταλείψεως τῶν ὑπογείων ἐνδιαιτημάτων, πρὸς βελτίωσιν τῶν ὁδῶν, πῆξιν γεφυρῶν, ἀνόρυξιν σηράγγων ἐντὸς τῆς κομιτείας κλπ. Σημειωτέον ὅτι, ἐξαιρέσει τῆς ἀστυνομίας τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως, ἥτις εἶναι αὐτοδιοίκητος, ἡ μητροπολιτικὴ ἀστυνομία εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν ἄμεσον ἔλεγχον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν. Αἱ κυριώτεραι ὁδοὶ εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν εἰδικοῦ «Συμβουλίου τοῦ μητροπολιτικοῦ δήμου» (ἱδρυθέντος τῷ 1899), ἡ δὲ ὑδρονομικὴ ὑπηρεσία ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ «Μητροπολιτικοῦ ὑδρονομικοῦ συμβουλίου» (ἱδρυθέντος τῷ 1902), εἰς τὸ ὁποῖον παρακάθηνται καὶ μέλη διοριζόμενα ὑπὸ τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου. Τὸ πόσιμον ὕδωρ λαμβάνεται ἐκ τοῦ Ταμέσεως, ἡ δὲ ἐν *Λίττλ'τον* τοῦ *Μιδδλσεξ* μεγίστη ὑδραποθήκη ἔχει χωρητικότητα 6 δισεκατομμυρίων καὶ 750 ἑκατομμυρίων γαλλονίων ὕδατος. Οἱ πόροι τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου προέρχονται ἐκ δημοτικῶν φόρων, τῆς ἐκμεταλλεύσεως διαφόρων ἐπιχειρήσεων καὶ ἐκ κυβερνητικοῦ χορηγήματος. Ἡ ἐτησία δαπάνη ὑπερβαίνει τὰ 30 ἑκατομμύρια λιρῶν στερλινῶν. Ἡ λεπτομερειακὴ ἐκτέλεσις τοῦ ὡς ἄνω πολυσυνθέτου ἔργου καὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως καθίσταται δυνατὴ διὰ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας εἰς πολυαρίθμους εἰδικὰς ἐπιτροπὰς ἢ συμβούλια καὶ διὰ συνεργασίας μετὰ τῶν δημοτικῶν συμβουλίων τῶν ἄλλων πόλεων τῆς κομιτείας, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπαφίενται ὑπηρεσίαι δυνάμεναι κάλλιον νὰ διεξαχθῶσιν ἐπιτοπίως, διατηρουμένου ὅμως πάντοτε τοῦ ἀνωτάτου ἐλέγχου εἰς τὸ κεντρικὸν σῶμα.

Δημοτικὴ ἀρχὴ τοῦ Ἄστεως τοῦ Λονδίνου. Τὸ ἐμπορικὸν Ἄστυ, ἐμμένον εἰς τὸ προαιώνιόν του καθεστὼς καὶ τὴν μεσαιωνικήν του παράδοσιν, δὲν ὑπήχθη εἰς τὰς διατάξεις τῶν μεταρρυθμιστικῶν νομοθετημάτων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἐξακολουθεῖ δὲ ἐντὸς τῆς περιοχῆς του ἀσκοῦσα τὴν διοικητικήν της ἐξουσίαν, οἱονεὶ κράτος ἐν κράτει, ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ τοῦ Ἄστεως (Corporation of the City of London). Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ λόρδου δημάρχου, 26 παρέδρων (aldermen)—καταλογιζομένου εἰς τὸν ἀριθμὸν τούτων καὶ τοῦ δημάρχου ὡς ἐκπροσωποῦντος ἓν ἐκ τῶν τμημάτων—, 206 συμβούλων ἢ μελῶν τοῦ *κοινοῦ συμβουλίου* (common councilmen), δύο *σεριφῶν* (sheriffs), τοῦ *θησαυροφύλακος* (chamberlain), διαφόρων δικαστικῶν λειτουργῶν ἀστικῆς καὶ ποινικῆς δικαιοδοσίας (recorder, common serjeant κ. ἄ.), τοῦ ἀρχιάτρου, τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστικῆς ἀστυνομίας, τριακοντάδος ἄλλων βαθμούχων, δεκακισχιλίων περίπου «ἑταίρων» (liverymen) καὶ εἰκοσακισχιλίων ὡς ἔγγιστα «ἐλευθέρων ἀστῶν» (freemen). Οἱ 26 πάρεδροι ἐκλέγονται ἰσοβίως, ἀντιπροσωπεύοντες ἕκαστος τὸ οἰκεῖον ἐκ τῶν 26 τμημάτων (wards), εἰς τὰ ὁποῖα ἔκπαλαι διαιρεῖται τὸ Ἄστυ. (Κυρίως εἰπεῖν, τὰ τμήματα εἶναι 27, διότι τὸ ἓν εἶναι διπλοῦν.) Οἱ σύμβουλοι ἐκλέγονται κατ' ἔτος τὴν 21 Δεκεμβρίου ὑπὸ τῶν τμημάτων, μερικῶν ἐκ τούτων ἐκπροσωπουμένων ἐν τῷ συμβουλίῳ διὰ πλειοτέρων (μέχρι 16) καὶ ἄλλων δι' ὀλιγωτέρων μελῶν. Οἱ σερίφαι ἐκλέγονται κατ' ἔτος τὴν 24ην Ἰουνίου ὑπὸ τῶν μελῶν τῶν 78 ἀρχαίων *ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν* τοῦ Ἄστεως, ἀναλαμβάνουν δὲ καθήκοντα τὴν 29ην Σεπτεμβρίου. Τὸ ἀξίωμα τῶν σεριφῶν ἐμφανίζεται ἤδη ἀπὸ τοῦ 1130, προγενέστερον δηλαδὴ τοῦ δημάρχου. Οὗτοι εἶναι πάντοτε δύο τὸν ἀριθμόν, ἐν περιπτώσει δὲ θανάτου τοῦ ἑτέρου τούτων ὁ ἐπιζῶν ἀδυνατεῖ νὰ προβῇ εἰς οἱανδήποτε ἐνέργειαν πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ συναδέλφου του. Εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ παρακολουθοῦν τὸν λόρδον δήμαρχον εἰς ὅλας τὰς ἀστικὰς καὶ κρατικὰς τελετάς, ἀσκοῦν δὲ ἐν τῷ Ἄστει διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ καθήκοντα. Παρακολουθοῦν διὰ τῶν βοηθῶν των (ὑποσεριφῶν) τὰς θανατικὰς ἐκτελέσεις, καταρτίζουν τοὺς καταλόγους τῶν ἐνόρκων, παρακάθηνται μετὰ τῶν βοηθῶν των εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ κακουργιοδικείου κλπ. Ὁ ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν τοῦ *ἀρχιθεράποντος* (chamberlain) βαθμοῦχος εἶναι ὁ θησαυροφύλαξ καὶ ὁ προϊστάμενος τῆς τελετῆς τῆς εἰσδοχῆς μελῶν ὡς ἐλευθέρων ἀστῶν, τόσον δὲ οὗτος, ὅσον καὶ ὁ κύριος δικαστικὸς λειτουργὸς τοῦ Ἄστεως (recorder) καὶ ἄλλοι βαθμοῦχοι ἐκλέγονται διὰ τῆς ψήφου τῶν ἑταίρων καὶ τῶν ἐλευθέρων ἀστῶν. Ὁ λόρδος δήμαρχος ἐκλέγεται ἐτησίως ἐν τῷ *Γκίλδχωλλ* (Guildhall) τὴν 29 Σεπτεμβρίου ἐκ τοῦ σώματος τῶν παρέδρων καὶ δὴ ἐκείνων, οἵτινες προϋπηρέτησαν ὡς σερίφαι. Ἐκ τούτων ἡ κοινὴ συνέλευσις τῶν ἑταίρων καὶ τῶν ἐλευθέρων ἀστῶν ἐκλέγει δύο, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σῶμα τῶν παρέδρων προκρίνει τὸν καταλληλότερον. Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου ὁ ἐκλεγεὶς μεταβαίνει εἰς τὸ Οὐεστμίνστερ, ὅπως δεχθῇ τὴν βασιλικὴν ἔγκρισιν παρὰ τοῦ λόρδου καγκελλαρίου τῆς κυβερνήσεως, τὴν δὲ 9ην Νοεμβρίου γίνεται ἡ συνήθης διὰ τοῦ Ἄστεως πομπή, καθ' ἣν ὁ λόρδος δήμαρχος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν σεριφῶν, παρέδρων καὶ συμβούλων καὶ ἐποχούμενος περιχρύσου ἁμάξης, μεταβαίνει εἰς τὰ δικαστήρια, ὅπως ὑποστῇ τὸν ὅρκον ἐνώπιον τοῦ λόρδου ἀρχιδικαστοῦ καὶ τῶν ἄλλων δικαστῶν. Ἐὰν ἡ 9η Νοεμβρίου συμπέσῃ Κυριακήν, ἡ τελετὴ γίνεται τὴν προτεραίαν. Ὁ λόρδος δήμαρχος κατοικεῖ ἐν τῷ δημαρχείῳ (Mansion House), ὅπερ χρησιμοποιεῖται προσέτι ὡς δικαστήριον καὶ ὡς φυλακή. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο κτήριον ἀνηγέρθη τῷ 1751—1753, περίφημος δὲ εἶναι ἡ αἰγυπτιακὴ αὐτοῦ αἴθουσα, ὅπου παρατίθενται τὰ ἐπίσημα γεύματα καὶ γίνονται οἱ χοροί. Πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μεγάρου, οἱ δήμαρχοι διέμενον εἰς τὰς ἰδιωτικάς των κατοικίας. Ἡ προσωνυμία τοῦ λόρδου, χρονολογουμένη ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἐπεξετάθη ἀπό τινος καὶ εἰς τοὺς δημάρχους ἄλλων μεγάλων ἀγγλικῶν πόλεων, ὡς τῆς Βιρμιγχάμης, Λίβερπουλ, Μάντσεστερ, Σέφφιλδ, Κάρδιφ, Βράδφορδ, Μπέλφαστ, Κόρκ, Λήδς, Νιουκὰσλ-ὀν-Τάϋν, Μπρίστολ.

Τὸ Γκίλντχωλλ, τὸ γειτονικὸν ἱστορικὸν μέγαρον, ὅπερ οἰκοδομηθὲν τῷ 1411 καὶ μεγάλως φθαρὲν κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ 1666, ἐπιδιωρθώθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀρχιτέκτονος σὲρ Χρίστοφερ Ρὲν (Ch. Wren) καὶ συνεπληρώθη ἔκτοτε, ὑπῆρξεν, ὅπως καὶ ἡ λέξις δηλοῖ, κέντρον τῶν μεσαιωνικῶν ἐμπορικῶν καὶ συντεχνιακῶν ἑνώσεων (guilds), ἀποτελεῖ δὲ τὴν ἱερὰν κοιτίδα τῆς δημοτικῆς διοικήσεως τοῦ Ἄστεως. Ἐντὸς τῆς μεγάλης αὐτοῦ αἰθούσης ἐκλέγονται ὁ λόρδος δήμαρχος καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς, καθὼς καὶ τὰ ἀντιπροσωπεύοντα εἰδικῶς τὸ Ἄστυ ἐν τῇ βουλῇ τῶν Κοινοτήτων δύο μέλη, καὶ παρατίθεται τὸ ἐπίσημον μετὰ τὴν τελετὴν τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ λόρδου δημάρχου γεῦμα.

Digitized by Google

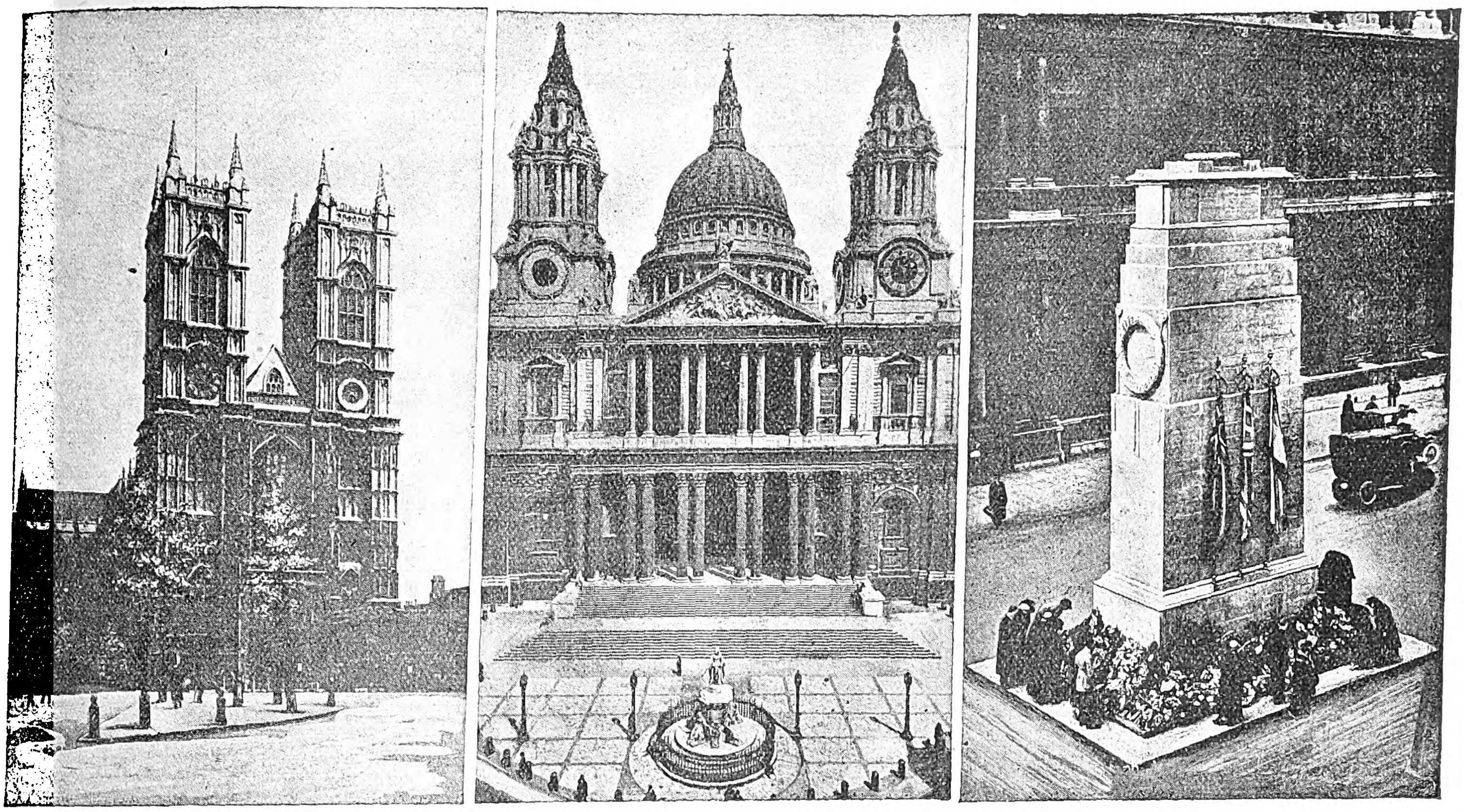

1) Τὸ Ἀββαεῖον τοῦ Οὐεστμίνστερ. 2) Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Παύλου. 3) Τὸ ἐν Οὐάϊτχωλλ καὶ πρὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν κενοτάφιον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου.

Ἐν τῷ ἱστορικῷ μεγάρῳ λειτουργεῖ μεγάλη δημοσία βιβλιοθήκη μετ' ἀναγνωστηρίου καὶ διατηρεῖται μουσεῖον, ὅπου φυλάσσονται πολύτιμα κειμήλια ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως καὶ τοῦ Λονδίνου. Μεταξὺ τῶν διαφόρων προνομίων τοῦ λόρδου δημάρχου, συμβολικῶν τῆς ὑπερτάτης αὐτοῦ ἀρχῆς ἐν τῷ Ἄστει, εἶναι ὅτι ὁσάκις ὁ βασιλεὺς εἰσέλθῃ ἐκ τοῦ Ἄστεως τοῦ Οὐεστμίνστερ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς δημαρχιακῆς δικαιοδοσίας, θὰ διαδραματισθῇ ἡ ἑξῆς σκηνή: Εἰς ὡρισμένον σημεῖον (Temple Bar) τῆς ὁδοῦ *Στράνδ*, ἑνούσης τὸ ἐμπορικὸν μετὰ τοῦ βασιλικοῦ Ἄστεως καὶ ὅπου ἄλλοτε ὑψοῦτο ἡ δυτικὴ πύλη τοῦ πρώτου, ὁ βασιλεύς, προτοῦ εἰσέλθῃ, θὰ παραλάβῃ παρὰ τοῦ λόρδου δημάρχου τὸ ξίφος καὶ τὰς κλεῖς τοῦ Ἄστεως, ἅτινα θὰ ἐπιστρέψῃ πάραυτα πρὸς τὸν δημοτικὸν ἄρχοντα. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀποτελεῖ ὑπόμνησιν τῆς δικαιοδοσίας καὶ τῆς νομιμοφροσύνης τούτου, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ ἄμεσον ἐπιβεβαίωσιν τῶν κεκτημένων δικαιωμάτων του. Ἐπίσης, ἐντὸς τοῦ Ἄστεως ἡ ἐθιμοτυπικὴ διάταξις ἀναγνωρίζει τὸν λόρδον δήμαρχον ἐρχόμενον εὐθὺς μετὰ τὸν ἄνακτα. Ἕτερον προνόμιόν του εἶναι νὰ προσκαλῆται ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ μυστικοσυμβουλίου κατὰ τὴν συνεδρίασίν του ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ὑπογράφῃ τὴν προκήρυξιν τοῦ νέου μονάρχου.

Τὸ ἐμπορικὸν Ἄστυ ἔχει καὶ ἰδίαν σημαίαν καὶ ἴδιον θυρεόν, παριστῶντα τὸ τεθραυσμένον ξίφος τοῦ πολιούχου τοῦ Ἄστεως ἀποστόλου Παύλου, ἀνεστραμμένον. Ὁ λόρδος δήμαρχος ἐκτελεῖ καὶ δικαστικὰ καθήκοντα. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι μετέχει μετὰ τῶν παρέδρων καὶ τῶν ἄλλων δικαστικῶν λειτουργῶν τοῦ Ἄστεως τοῦ ἐν Γκίλδχωλλ «Δημαρχικοῦ Δικαστηρίου», παρακάθηται ἐπίσης ὡς δικαστὴς εἰς τὸ ἀστυνομικὸν δικαστήριον τὸ συγκροτούμενον ἐν τῷ δημαρχείῳ καὶ συμμετέχει τῶν μηνιαίων συνεδριάσεων τοῦ κεντρικοῦ κακουργιοδικείου τοῦ Λονδίνου (κοινῶς Old Bailsy), μὴ ἀναμειγνυόμενος ποσῶς εἰς τὸ δικαστικὸν ἔργον, ἀλλ' ἁπλῶς παρακαθήμενος ἐπὶ τῆς ἕδρας πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς παραδόσεως ὅτι τὸ ἐν λόγῳ δικαστήριον ἀποτελεῖ ἵδρυμα τοῦ Ἄστεως. Σημειωτέον ὅτι τῶν κανονικῶν συνεδριάσεων τοῦ κεντρικοῦ κακουργιοδικείου μετέχει ὡς τακτικὸς δικαστὴς ὁ κύριος δικαστικὸς λειτουργὸς τοῦ Ἄστεως. Τὸ δημαρχικὸν σκῆπτρον (Mace), πανάρχαιον σύμβολον τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀνωτάτου δημοτικοῦ ἄρχοντος, μεταφέρεται ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ σκηπτροφόρου (mace bearer) εἰς ἑκάστην στέψιν βασιλέως καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δημαρχιακῆς ἐγκαταστάσεως, τοποθετεῖται δὲ καθ' ἑκάστην ἐνώπιον τοῦ λόρδου δημάρχου. Ἡ μέχρι σήμερον ἀκόμη χρησιμοποιουμένη κοινὴ σφραγίς, ἡ τρίτη κατὰ σειράν, εὑρίσκεται εἰς χρῆσιν ἀπὸ 706 ἐτῶν.

Ἀγοραὶ τροφίμων. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἶναι: ἡ *Κόβεντ Γκάρντεν*, ἡ μεγαλυτέρα ἀγορὰ ὀπωρῶν, λαχανικῶν καὶ ἀνθέων· ἡ *Σμιθφηλντ* (κεντρικὴ ἀγορὰ κρεάτων κλπ.)· ἡ *Μπίλλιγκς-γκαίητ* (ἰχθυαγορά)· ἡ *Λαίδεγχωλλ* (ἀγορὰ κρεάτων καὶ εἰδῶν κυνηγίου)· ἡ *Καληδονιανὴ* (κτηνῶν κ. ἄ.). Τὸ ἐμπορικὸν Ἄστυ ἀσκεῖ, ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν ἐφ' ὅλων τῶν ἐντὸς ἀκτῖνος ἑπτὰ μιλλίων κειμένων ἀγορῶν.

Φωτισμός. Ὁ φωτισμὸς τοῦ Λονδίνου (δι' ἠλεκτρισμοῦ καὶ ἐνιαχοῦ διὰ φωταερίου) διεξάγεται ὑπὸ πολλῶν ἰδιωτικῶν ἑταιρειῶν, εἰς ὡρισμένας δὲ δημοτικὰς περιοχὰς ὑπὸ τῶν οἰκείων δημοτικῶν συμβουλίων.

Λιμενικὴ Ἀρχή. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ὀργανισμῶν τῆς διοικητικῆς μηχανῆς τοῦ Ἄστεως εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ 1909 κατασταθεῖσα *Λιμενικὴ ἀρχὴ τοῦ Λονδίνου*, ἀποτελουμένη ἐξ εἰκοσιοκταμελοῦς συμβουλίου, οὗ τὰ μὲν 10 μέλη διορίζονται ὡς ἑξῆς: ὑπὸ τοῦ Ναυαρχείου ἕν, ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Συγκοινωνιῶν δύο, τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς τοῦ Ἄστεως δύο, τοῦ κομιτειακοῦ συμβουλίου τέσσαρα καὶ τοῦ Τρίνιτυ Χάους (φαρικῆς καὶ πλοηγικῆς ἀρχῆς) ἕν, τὰ δὲ 18 ἐκλέγονται ὑπὸ ἐμπόρων καὶ πλοιοκτητῶν. Ὁ λιμὴν τοῦ Λονδίνου, ἀνέκαθεν εὐνοηθεὶς ὑπὸ τῆς θέσεώς του, βραδύτερον δὲ ὠφεληθεὶς ὑπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἀμβέρσης καὶ τῆς μεγάλης μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορικῆς κινήσεως τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος, ὑπῆρξε πάντοτε τὸ σπουδαιότατον εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν κέντρον τῆς ὅλης χώρας. Ἡ ἀξία τῶν διὰ τοῦ λιμένος εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων προϊόντων ὑπερβαίνει κατ' ἔτος τὰ 700 ἑκατομμύρια λιρῶν στερλινῶν, ὑπολογίζεται δὲ ὅτι ἄνω τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τοῦ ἑνὸς τετάρτου τῆς ἐξαγωγῆς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας γίνεται διὰ τοῦ Ταμέσεως. Ἡ λιμενικὴ ἀρχὴ τοῦ Λονδίνου, τὴν ὁποίαν ἐξυπηρετοῦν πολυάριθμοι δεξαμεναί, προκυμαῖαι, προβλῆτες καὶ ἄλλα λιμενικὰ ἔργα ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ, ἔχει ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν της 69 περίπου μίλλια τῆς διαδρομῆς αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ λεγομένου κλείθρου τοῦ *Τέδδιγκτον*, ἐξασκεῖ δὲ ἀπόλυτον ἔλεγχον ἐπὶ πάσης ποταμίου κινήσεως, ἐποπτεύει τὴν καθαριότητα τῶν ὑδάτων, παρέχει ἀδείας πρὸς ποταμοπλοΐαν ἢ ἵδρυσιν ἐργοστασίων παρὰ τὸν ποταμὸν κλπ.

Ταχυδρομεῖον. Ἐκ τῶν τελειοτέρων δημοσίων ὑπηρεσιῶν τοῦ Λονδίνου εἶναι ἡ ταχυδρομική. Διανομὴ ἐνεργεῖται πολλάκις τῆς ἡμέρας, τῆς πρώτης γινομενης τὴν 8ην πρωϊνὴν καὶ τῆς τελευταίας τὴν 9ην ἑσπερινήν. Τὴν Κυριακὴν οὐδεμία γίνεται διανομή, ἐνεργεῖται ὅμως περισυλλογὴ τὴν ἑσπέραν. Ἡ μητρόπολις εἶναι διῃρημένη διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας εἰς ἐννέα τμήματα, τὸ *Ἀνατολικὸν* (E), τὸ *Ἀνατολικοκεντρικὸν* (E.C.) τὸ *Νοτιοανατολικὸν* (S. E.), τὸ *Δυτικὸν* (W.), τὸ *Νοτιοδυτικὸν* (S. W.), τὸ *Δυτικο-κεντρικὸν* (W.C.), τὸ *Βόρειον* (N.), τὸ *Βορειοδυτικὸν* (N.W.) καὶ τὸ *Βορειοανατολικὸν* (N. E.). Ἡ προσθήκη ἐπὶ τοῦ φακέλου τῶν ἐνδεικτικῶν τούτων ἀρχικῶν στοιχείων διευκολύνει τὰ μέγιστα τὴν ταχεῖαν διανομήν. Ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ ταχυδρομείου (ἑδρεύοντος ἐν τῷ ἐμπορικῷ Ἄστει) πρὸς τὸ Οὐάϊτ-Τσάπελ (ἀνατολικὸν Λονδῖνον), καθὼς καὶ πρὸς τὸν σταθμὸν Πάδδιγκτον (δυτικὸν Λονδῖνον) λειτουργεῖ μικροσκοπικὸς ὑπόγειος σιδηρόδρομος, συγκοινωνῶν ἐνδιαμέσως μὲ τὰ ἑκασταχοῦ ἐπὶ τῆς γραμμῆς του λειτουργοῦντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταχυδρομικὰ γραφεῖα. Διὰ τοῦ ἠλεκτροκινήτου τούτου μέσου, τοῦ ὁποίου οὐδεμία ἐπιβαίνει ἀνθρωπίνη ὕπαρξις, μεταφέρονται καθ' ἑκάστην ἀστραπιαίως, ἐκ τῶν διαφόρων τμημάτων πρὸς τὸ κεντρικὸν ταχυδρομεῖον καὶ τἀνάπαλιν, ἑκατοντάδες τόννων ταχυδρομικῶν δεμάτων καὶ συνήθους ἀλληλογραφίας.

Ἕλληνες ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ ἀρχαιοτέρα μνεία τοῦ ὀνόματος τῆς *Ἀγγλίας*, καθὼς καὶ τοῦ τῆς *Βρεττανίας (Ἀλβιὼν)* καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐπιθέτου *βρεττανικός*, ἀπαντᾷ ἐν ἀνωνύμῳ ἑλληνικῇ πραγματείᾳ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος. Πλὴν τοῦ Πυθέου τοῦ Μασσαλιώτου, πλεύσαντος εἰς Βρεττανίαν πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ βρεττανικοῦ κασσιτέρου, ἕτερος ἐπιφανὴς Ἕλλην ἐξερευνητὴς τῆς Κελτικῆς Βρεττανίας εἶναι ὁ *Ποσειδώνιος ὁ στωϊκός*, διακόσια περίπου ἔτη βραδύτερον ἐπισκεφθεὶς τὰς βρεττανικὰς νήσους καὶ συγγράψας ὑπὸ τύπον ἡμερολογιακῶν σημειωμάτων τὰς παρατηρήσεις του, ὧν περικοπάς τινας διέσωσε Διόδωρος ὁ Σικελιώτης. Ἐὰν λοιπὸν ἐξαιρεθῇ ἡ μεμονωμένη περὶ τέλη τοῦ Ζ' αἰῶνος περίοδος, καθ' ἣν ἡ ἱερὰ ἀφοσίωσις τοῦ Ἕλληνος ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας *Θεοδώρου* τοῦ ἐκ Ταρσοῦ ὑπῆρξε κεφαλαιώδης διὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν κλασσικῶν μαθημάτων ἐν Ἀγγλίᾳ, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας στερούμεθα ἱστορικῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς παρουσίας καὶ τῆς καθόλου δράσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ ἀνωτέρω Ἕλλην κληρικός, ὁ εἰσαγαγὼν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας τὸ σύστημα τῶν ἐνοριῶν, ἔθηκε ταυτοχρόνως διὰ τούτου τὰς βάσεις τῆς μετέπειτα τοπικῆς ἐν Ἀγγλίᾳ αὐτοδιοικήσεως καὶ τοῦ ἐν γένει κοινοβουλευτικοῦ θεσμοῦ. Ἡ πτῶσις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων σοφῶν τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρξεν ἐμμέσως εὐεργετικὴ διὰ τὴν Ἀγγλίαν, καθόσον ἐπιφανεῖς Ἄγγλοι ἑλληνισταὶ καὶ ἀναμορφωταί, ὡς ὁ *Λινάκριος* καὶ ὁ *Γκρόσυν* ὑπῆρξαν ἐν Ἰταλίᾳ μαθηταὶ τοῦ Δημητρίου Χαλκοκονδύλη

Περὶ τὰ τέλη τῆς μεσαιωνικῆς περιόδου ἡ μετὰ τοῦ Βυζαντίου ἐμπορικὴ ἐπικοινωνία τοῦ Λονδίνου (ἰδίως εἰς μεταξωτὰ καὶ βαμβακερὰ εἴδη) ἦτο ζωηροτάτη. Βραδύτερον, ἡ ἰσχυρὰ ἐπίδρασις τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἡ ἐκκλησιαστικὴ μεταρρύθμισις ἐπὶ τὸ ῥηξικέλευθον καὶ ἀντιπαπικὸν πνεῦμα τοῦ πατριάρχου *Κυρίλλου* τοῦ Λουκάρεως (βλ. λ.) συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀναζωογονηθοῦν οἱ μετὰ τῆς Αγγλίας πνευματικοὶ καὶ ἠθικοὶ δεσμοὶ τοῦ ἤδη τουρκοκρατηθέντος ἑλληνισμοῦ. Χάρις δὲ εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ πατριάρχου ἐκείνου πολλοὶ Ἕλληνες σπουδασταὶ ἐγένοντο τότε τρόφιμοι τῶν ἀγγλικῶν πανεπιστημίων. Τὴν πνευματικὴν ταύ-

Digitized by Google

την ἐπικοινωνίαν ἐζήτησε νὰ ἐξυπηρετήσῃ διὰ
προσφόρων ἐνεργειῶν καὶ ὁ ἐκ Μήλου μητρο-
πολίτης Σάμου *Γεωργιρήνης*, ὁ ὁποῖος φεύγων
τὴν τουρκικὴν τυραννίαν ἀφίκετο εἰς Λονδῖνον
περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, γενόμενος διὰ συν-
δρομῶν ὁ κτίτωρ ἑλληνικοῦ ναοῦ ἐν τῇ πλατείᾳ
Σόχο (1677) ἐπὶ ἐδάφους παραχωρηθέντος ὑπὸ
τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Λονδίνου. Ὁ ναὸς οὗτος,
ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς πυρὴν τῆς τότε ἑλληνικῆς
ἐν Λονδίνῳ παροικίας, ταχέως περιῆλθεν εἰς ξέ-
νας χεῖρας λόγῳ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ
κτίτορος καὶ συνεπείᾳ βαθμιαίας ἀπομακρύνσεως
τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς πλατείας Σόχο πρὸς τὸ ἐμ-
πορικὸν Ἄστυ. Ἀνοικοδομηθεὶς ἐκ νέου τῷ 1873,
περιλαμβάνει μέχρι σήμερον ἐντοιχισμένην τὴν
ἀρχικὴν τοῦ ναοῦ ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν. Κατὰ τὸν
Ἰ. Γεννάδιον, βασιζόμενον ἐπὶ ἰσχυρῶν ἱστορι-
κῶν τεκμηρίων, ὅσοι ἀπέμειναν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς
ἐν Λονδίνῳ κοινότητος μετὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν
τοῦ ἑλληνικοῦ ἐν Σόχο ναοῦ, ἐξεπλήρουν τὰ θρη-
σκευτικά των καθήκοντα ἐν τῷ ρωσικῷ ναῷ.

Τὰ γεγονότα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως,
ἅτινα συνετέλεσαν εἰς τὴν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ
1823 ἵδρυσιν τοῦ «Φιλελληνικοῦ κομιτάτου τοῦ Λον-
δίνου», ἔτρεψαν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πολλοὺς πρόσ-
φυγας ἐκ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ δὴ τῶν νή-
σων, ἐξαιρετικῶς δὲ τῆς Χίου, οἵτινες ὑπῆρξαν
κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ γενάρχαι τῆς σημερινῆς ἐν
Λονδίνῳ κοινότητος καὶ οἱ θεμελιωταὶ μεγαλουρ-
γησάντων ἐμπορικῶν οἴκων. Ἡ πύκνωσις αὕτη
τῆς ἑλληνικῆς παροικίας κατέστησε σκόπιμον τὴν
ἵδρυσιν ἑλληνικοῦ ναοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἐχρησιμοποιή-
θησαν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως
δύο κατὰ διαδοχὴν ναοὶ διὰ τὸ ἑλληνικὸν ἐκ-
κλησίασμα, ἱδρύθη τέλος τῷ 1878 κατὰ τὴν δυ-
τικὴν προέκτασιν τῆς πόλεως, ἐν τῇ συνοικίᾳ
Bayswater, ὁ σημερινὸς ναὸς τῆς τοῦ *Θεοῦ Σο-
φίας*, ἐπὶ βυζαντινοῦ σχεδίου, εἷς τῶν ὡραιοτέ-
ρων καὶ ἄριστα διακεκοσμημένων ναῶν τῆς βρετ-
τανικῆς πρωτευούσης. Τὴν ἐναρκτήριον προσφώ-
νησιν ἐπὶ τῷ ἀνοίγματι τοῦ ναοῦ ἐξεφώνησε τὴν
29 Μαΐου (10 Ἰουνίου 1879) ὁ εὐπαίδευτος ἀρχι-
μανδρίτης καὶ συγγραφεὺς Ἱερώνυμος Μυριαν-
θεύς, ὁ πρῶτος προϊστάμενος τοῦ νεοδμήτου
ἱδρύματος. Ἔκτοτε ὁ ναὸς διατελεῖ ἑκάστοτε ὑπὸ
προϊστάμενον ἀρχιμανδρίτην, ἐκλεγόμενον καὶ μι-
σθοδοτούμενον ὑπὸ τοῦ «Διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς
Ἀδελφότητος», ὅπερ ἐκλέγουν κατ' ἔτος τὰ εἰσφέ-
ροντα ὑπὲρ τοῦ ναοῦ μέλη αὐτῆς.

Μητροπολιτικὴ καθέδρα. Τῷ 1922 (24 Μαρτίου)
ὁ τότε οἰκουμενικὸς πατριάρχης Μελέτιος Μετα-
ξάκης, θεωρήσας σκόπιμον τὴν μόνιμον ἐν Ἀγ-
γλίᾳ ἀντιπροσώπευσιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας,
διώρισε παρὰ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Καντουαρίας ὡς
ἀποκρισάριον αὐτοῦ τὸν καὶ νῦν μητροπολίτην
Θυατείρων *Γερμανόν*, μεταστήσας εἰς Λονδῖνον
τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἐν Λυδίᾳ μητρόπολιν τοῦ
οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ἡ ἐκκλησία Λονδίνου ὑπή-
γετο ἄλλοτε, καθὼς καὶ αἱ ἄλλαι ἐν διασπορᾷ
ἐκκλησίαι, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀπό
τινων ὅμως ἐτῶν, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ
οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐξαρτῶνται ἀπὸ τού-
του. Ὁ ἀποκρισάριος τοῦ πατριαρχείου τιτλοφο-
ρεῖται Μητροπολίτης Θυατείρων καὶ ἔξαρχος Δυτικῆς
καὶ Βορείου Εὐρώπης.

Ἡ ἑλληνικὴ παροικία τοῦ Λονδίνου ἀποτε-
λεῖται ἐκ τετρακισχιλίων περίπου μελῶν.

—[ΙΣΤΟΡ.] Πρῶτος οἰκιστὴς τῆς πόλεως ἀνα-
φέρεται, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Βροῦτος, ὁ ἐξ
εὐθείας γραμμῆς ἀπὸ τοῦ Αἰνείου τοῦ Ὁμήρου
καὶ τοῦ Βιργιλίου καταγόμενος, διὸ κατὰ τὸν
Ἀμμιανὸν Μαρκελλῖνον *Τρινοβάντιον* ἢ *Νέαν
Τρωάδα* ὠνόμασεν αὐτήν. Πρόσφατοι ἔρευναι
ἐφάνησαν ὑποστηρίξασαι τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ πόλις
δὲν δύναται νὰ εἶναι προγενεστέρα τῶν ρωμαϊ-
κῶν ἢ τῶν ἀμέσως προρρωμαϊκῶν χρόνων. Τὸ
κελτικὸν ὅμως ὄνομα τῆς πόλεως (σύνθετον ἐκ
τῆς λέξεως (llyn=λίμνη καὶ dun=λόφος) εἶναι
ἐνδεικτικὸν παλαιοτέρας ἡλικίας. Σημειωτέον ὅτι
τὸ πρῶτον ἐκ τῶν συνθετικῶν τούτων ἀνεφέρετο
πιθανώτατα εἰς τὴν μορφὴν ἀναπεπταμένης λί-
μνης, τὴν ὁποίαν εἶχε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους
ὁ ποταμός, ἐστερημένος τῶν σημερινῶν κτιστῶν
τοιχωμάτων του, καὶ τῆς ὁποίας ὠχρὰν ὑπόμνη-
σιν ἀποτελεῖ ἴσως ἡ μέχρι σήμερον ὑφισταμένη
κατονομασία ὡρισμένου εὐρέος τμήματος τοῦ πο-
ταμοῦ διὰ τῆς λέξεως pool (εὐρεῖα συλλογὴ ὕδα-
τος, λίμνη). Τοῦ δὲ δευτέρου συνθετικοῦ ἡ πρα-
γματικὴ ὑπόστασις διαιωνίζεται ἴσως εἰς τὴν
γνωστοτάτην καὶ σήμερον ἐν τῷ Ἄστει τοπωνυ-
μίαν Cornhill.

Τὸ γεγονὸς ἄρα ὅτι οἱ Ρωμαῖοι κατακτηταὶ
ἐσεβάσθησαν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως μεταπλάσαν-
τες ἁπλῶς εἰς Londinium ἢ Londinum, εὐλόγως
θεωρεῖται ὡς ἔνδειξις προϋπάρξαντος ἀξιολόγου
συνοικισμοῦ, δυνηθέντος νὰ ἐπιβάλῃ τὸ ὄνομά του.
Εἰς παρομοίαν δὲ ὑπόθεσιν ἄγει καὶ τὸ ὅτι ὁ
Τάκιτος (55—120 μ. Χ.) ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Λονδίνου
ὡς περὶ πόλεως γνωστοτάτης ἤδη, εἰς τὴν ὁποίαν
ἐσύχναζον οἱ ἔμποροι καὶ τὰ πλοῖα. Εἶναι ἐντελῶς
ὅμως ἄγνωστον ἐὰν ὑφίστατο συνοικισμὸς καθ' ἣν
ἐποχὴν ὁ σύγχρονος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου
καὶ ἐπιφανὴς γεωγράφος καὶ ἀστρονόμος Πυθέας
ἐπεσκέφθη τὰς βρεττανικὰς νήσους. Πιστεύεται ὅτι
κατὰ τὴν προρρωμαϊκὴν ταύτην περίοδον πρω-
τεύουσα (μερικὴ πάντως καὶ δι' ὡρισμένας φυλὰς)
ἦτο πόλις τις κειμένη ὅπου ἡ σημερινὴ St Albans
(Σαὶντ - Ὤλμπανς).

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας
διαρκέσασα ἐν Βρεττανίᾳ ρωμαιοκρατία ὑπῆρξεν
ἡ πρώτη ἀσφαλὴς ἱστορικὴ περίοδος, ἐξαιρέσει δὲ
τῆς ἐν ἔτει 61 μ. Χ. (ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Νέρω-
νος) γενομένης ἀνταρσίας ὑπὸ τῆς Βρεττανίδος
βασιλίσσης τῶν Ἰκενῶν (ὅπου σήμερον τὸ Νόρφωκ)
Βοαδικείας (βλ. λ.) ἢ Βουδίκκας καὶ τῆς ἐπακο-
λουθησάσης δῃώσεως τοῦ Λονδίνου, ἡ ἐπὶ τοῦ
Ταμέσεως πόλις ἤκμασεν ἐμπορικῶς καθ' ὅλην
ταύτην τὴν περίοδον, ἂν μὴ ὡς πρωτεύουσα, ἀφοῦ
τὰ πρεσβεῖα τοιαύτης εἶχεν ἐπὶ Ρωμαίων ἡ Ὑόρκη
(Ἐβόρακον), ἀλλ' ὡς μία τῶν μεγαλυτέρων ὑπὸ
τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν πόλεων, καταστᾶσα ἐν
τέλει σπουδαῖον στρατιωτικὸν κέντρον. Ἡ πόλις
περιτειχισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, πιθανώτατα
ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος, κατώρθωσεν
ὄχι μόνον νὰ προστατευθῇ ἐμπορικῶς, ἀλλὰ καὶ
ν' ἀμυνθῇ κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Σαξώνων καὶ
τῶν Δανῶν κατὰ τοὺς ἓξ μετὰ τὸ πέρας τῆς ρω-
μαιοκρατίας (418) αἰῶνας. Τὸ ρωμαϊκὸν τοῦτο
τεῖχος, μετὰ τριῶν κατ' ἀρχάς, ἀκολούθως δὲ πλειο-
τέρων πυλῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα διασῴζον-
ται εἰς σημερινὰς οἰκειοτάτας τοπωνυμίας τοῦ
Λονδίνου, κατηδαφίσθη τῷ 1760, λείψανα ὅμως
αὐτοῦ δύναταί τις νὰ ἴδῃ εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ γε-
νικοῦ ταχυδρομείου καὶ ἀλλαχοῦ. Κατὰ τὰ τελευ-
ταῖα ἔτη τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τὸ Londi-
nium ἐπωνομάσθη Augusta καὶ ἦτο ἕδρα θησαυ-
ροφύλακος (praepositus thesaurorum).

Μετὰ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν ρωμαϊκῶν λεγεώ-
νων ἡ βρεττανικὴ ἱστορία περιπίπτει εἰς μακρὰν
σκοτεινὴν περίοδον, καθ' ἣν ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ ἐπι
δρομαὶ τῶν Πικτῶν καὶ τῶν Σκώτων, ἀκολούθως
δὲ ἡ ἐπέμβασις τῶν Ἀγγλοσαξώνων διῄρεσαν τὴν
χώραν εἰς πολυάριθμα καὶ ἐχθρικῶς πρὸς ἄλληλα
διακείμενα μικρὰ βασίλεια, μέχρις ὅτου ὁ Ἔγβερτ
τοῦ Οὐέσσεξ ἐπικρατήσας ἀνεγνωρίσθη ὁ πρῶ-
τος βασιλεὺς τῆς ὅλης Ἀγγλίας (827). Πρὸ αὐ-
τοῦ, καὶ πιθανώτατα ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος, ὁ Χρι-
στιανισμὸς εἶχεν εἰσαχθῇ εἰς Ἀγγλίαν, αἱ μετα-
πτώσεις ὅμως τῶν Σαξώνων ἀπὸ τοῦ Χριστια-
νισμοῦ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τἀνάπαλιν
ὑπῆρξαν συχναί, καὶ μόλις κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ'
αἰῶνος ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου εἰς
Ἀγγλίαν ὡς πρωθιεράρχης ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος
(597—605), ὅστις κατὰ τὸ 604 διώρισεν ὡς πρῶ-
τον ἐπίσκοπον Λονδίνου τὸν Μέλλιτον, τὸν μετέ-
πειτα γενόμενον τρίτον κατὰ σειρὰν ἀρχιεπίσκο-
πον Καντουαρίας. Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τοῦ πάπα Γρη-
γορίου ἦτο ὅπως ἡ Ἀγγλία διαιρεθῇ εἰς δύο
ἀρχιεπισκοπάς, τὴν τοῦ Λονδίνου καὶ τὴν τῆς Ὑόρ-
κης· ὁ Αὐγουστῖνος ὅμως, ἐλθὼν εἰς Ἀγγλίαν καὶ
εὑρὼν ὅτι ὁ ἰσχυρότερος βασιλεὺς ἦτο ὁ Ἔθελ-
βερτ τοῦ Κέντ, ἐγκατεστάθη ἐν Καντουαρίᾳ, ἥτις
καὶ παραμένει ἔκτοτε ἡ μητρόπολις τῆς ἑτέρας
τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀρχιεπισκοπῶν, τοῦ Λονδίνου δια-
τηροῦντος μόνον ἐπισκοπήν. (Ἕδρα ἐν Λονδίνῳ
τῆς μητροπόλεως διατελεῖ ἀπὸ ὀκτακοσίων πε-
ρίπου ἐτῶν τὸ «Λάμπεθ πάλαις», ὅπου συγκρο-
τοῦνται τὰ ἑκάστοτε συνέδρια τῆς Ἀγγλικανικῆς
Ἐκκλησίας. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐπισκοπὴ τοῦ Λονδί-
νου ἑδρεύει μονίμως ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν
«Φούλαμ πάλαις», ἡ τοῦ ὁποίου περιοχὴ ἀνῆκεν
ἔκπαλαι εἰς τοὺς ἐπισκόπους τοῦ Λονδίνου.) Ση-
μειωτέον ἐπίσης, ὅτι ἡ ἑδραίωσις τοῦ Χριστια-
νισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ ὀφείλεται εἰς τὸν διορισμὸν
ἐπισκόπου τῶν Σαξώνων ἐν Λονδίνῳ περὶ τὰ τέλη
τοῦ Ζ' αἰῶνος (675) ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος ἀρχιεπι-
σκόπου Καντουαρίας Θεοδώρου τοῦ ἐκ Ταρσοῦ.
Ὁ μέγας οὗτος ποιμενάρχης (668—690, ἕβδομο.
κατὰ σειρὰν πρωθιεράρχης Καντουαρίας, τὸν
ὁποῖον χειροτονήσας ἀπέστειλεν εἰς Ἀγγλίαν ὁ
πάπας Βιταλιανός, ὑπῆρξεν ὁ σοφὸς νομοθέτης
καὶ ἀναμορφωτὴς τῆς Ἐκκλησιας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ
ὁ ἱδρυτὴς τῆς πρώτης ἐν Καντουαρίᾳ ἑλληνι
κῆς σχολῆς Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ζ' αἰῶνος ἀνη-
γέρθη ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ τοῦ Ἔθελβερτ ὁ πρῶτος
καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Παύλου, τοῦ ὁποίου
τὸ σημερινὸν ὁμώνυμον κτίσμα εἶναι ἴσως ἡ τε
τάρτη κατὰ σειρὰν ἀνοικοδόμησις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ
τόπου.

Πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῶν Σαξώνων
βασιλέων ἦτο ἡ τοῦ Οὐέσσεξ πρωτεύουσα πόλις
Οὐΐντσεστερ, καίτοι τὸν Λονδῖνον, λόγῳ τῆς ἐξαι-
ρετικῆς αὐτοῦ θέσεως, ὑπῆρχε πάντοτε ἰσχυροτάτη
καὶ προνομιοῦχος ἀντίζηλος. Ὁ Ἀλφρέδος ὁ μέ-
γας ἐπηύξησε τὴν αἴγλην τῆς σαξωνικῆς πρωτευ-
ούσης, καίτοι μετὰ τὴν κατὰ τῆς δανικῆς ἐπιδρο-
μῆς νίκην του (886) ἐθεώρησε σκόπιμον ν' ἀνοι-
κοδομήσῃ τὸ τεῖχος τοῦ Λονδίνου καὶ νὰ θέσῃ
τὰς βάσεις τῆς μετέπειτα ἐμπορικῆς προόδου τῆς
πόλεως.

Μετὰ τὰς κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα ἐπανειλημμένας
ἐπιδρομὰς τῶν Δανοσκανδιναυῶν, κατὰ τῶν ὁποίων
τὸ Λονδῖνον κατώρθωσε ν' ἀντιτάξῃ τελεσφόρον
ἄμυναν, διατηρῆσαν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἀνεξαρ-
τησίαν του καὶ δυνηθὲν μέχρι τινὸς ν' ἀντεπε-
ξέλθῃ μόνον κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως, ἐπῆλθε τὸ
τέρμα τῆς σαξωνοκρατίας καὶ ἡ ἀπαρχὴ τῆς
σπουδαιοτέρας ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ Λονδίνου
καὶ τῆς ὅλης Ἀγγλίας. Ὁ τελευταῖος τῶν Σαξώ-
νων βασιλέων Ἐδουάρδος ὁ Ὁμολογητὴς (1042—
1066) ὑπῆρξε καὶ ὁ τελευταῖος στεφθεὶς ἐν Οὐΐν-
τσεστερ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀμέσως προηγηθεὶς (ἐὰν
ἐξαιρεθῇ ἡ βραχυτάτη ἐπί τινας μῆνας βασιλεία
Χαρόλδου τοῦ Β') τῆς νορμανδικῆς κατακτήσεως
(1066). Ἐδουάρδος ὁ Ὁμολογητὴς ἀνοικοδομήσας
τὸν περίφημον ναὸν Οὐεστμίνστερ Ἄμπυ, ἐφ' οὗ
τόπου ὑφίστατο προγενέστερον ἐκκλησιαστικὸν
κτίσμα τῶν βενεδικτίνων ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀπο-
στόλου Πέτρου, ἔθηκε τὰς βάσεις τοῦ βασιλικοῦ
ἄστεως τοῦ Οὐεστμίνστερ καὶ τῆς μελλούσης ἐπι-
κρατήσεως τοῦ Λονδίνου ὡς πρωτευούσης.

Γουλιέλμος ὁ Κατακτητὴς (1066), μετὰ τὴν ἀνα-
γνώρισίν του ὡς βασιλέως ὑπὸ τοῦ Λονδίνου,
κατὰ τοῦ ὁποίου, καίπερ συγκεντρώσαντος τὰ ἡτ-
τημένα στρατεύματα, δὲν εἶχε κρίνει ἐν τούτοις
σκόπιμον νὰ προβῇ εἰς ἐπιχειρήσεις, ἀνεγνώρισε
δι' ἐπισήμου βασιλικοῦ γράμματος τὰ προνόμια
τοῦ Ἄστεως. Ἓν τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων τοῦ
Κατακτητοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ τῆς νοτιοανατολικῆς
γωνίας τοῦ λονδινίου τείχους ἀνέγερσις τοῦ πρώ-
του ὀχυρώματος, ὅπερ ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ ἱστο-
ρικοῦ *πύργου* τοῦ Λονδίνου. Παρ' ὅλα ταῦτα, ἐν
τούτοις, τὸ Οὐΐντσεστερ ὑπῆρξεν ἡ εὐνοουμένη πό-
λις τῶν πρώτων Νορμανδῶν βασιλέων, ἕδρα ἑπο-
μένως τοῦ κράτους ἐθεωρεῖτο εἰσέτι ἡ σαξωνικὴ
πρωτεύουσα. Μετὰ τὴν ὑπὸ Γουλιέλμου ὅμως τοῦ
Ρούφου ἀνέγερσιν τοῦ Οὐεστμίνστερ Χὼλλ, τοῦ
ἱστορικοῦ δικαστηρίου, ὅπερ κατέστησε τὸ Λον-
δῖνον τὴν δικαστηριακὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀγγλίας,
καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν ἐν Οὐΐντσεστερ ἐπὶ
βασιλέως Στεφάνου μεγάλην πυρκαϊὰν καὶ τὴν
ὑπὸ Ἐρρίκου τοῦ Γ' μεταφορὰν τοῦ θησαυροφυ-
λακίου εἰς Οὐεστμίνστερ, τὸ Λονδῖνον κατέστη
ἡ ἀδιαφιλονίκητος πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας.

Μετὰ τὸν ὀργανικὸν χάρτην τῶν βασιλικῶν προ-
νομίων, τὰ ὁποῖα παρεχώρησεν Ἐρρῖκος ὁ Α'
(1100) καὶ διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἀστοὶ τοῦ Λονδίνου
ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα τῆς δικαστικῆς των αὐ-
τοτελείας, ἔκτοτε διατηρηθείσης, ἡ βασιλεία Ρι-
χάρδου τοῦ Λεοντοθύμου (1189—1199) καὶ ἡ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου (1199—1216) ὑπῆρξαν
βαρυσήμαντοι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Λονδίνου.
Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως τὸ Ἄστυ
ὡς αὐτοδιοίκητος δημοτικὴ ὀντότης (commune),
ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰωάννου ἀνεγνωρίσθη καὶ πάλιν ἢ
μᾶλλον ἐπεκυρώθη ἡ αὐτοδιοίκητος ὑπόστασις τοῦ
Ἄστεως καὶ τὸ δικαίωμα τῶν ἀστῶν του νὰ ἐκλέ-
γουν κατ' ἔτος (1215), ἀντὶ ὡς πρότερον δι' ἰσό-
βιον ὑπηρεσίαν, τὸν δήμαρχόν των. Τὸ δικαίωμα
τοῦτο παρεκωλύθη ἐπί τινα μόνον χρόνον ἐπὶ
Ἐρρίκου τοῦ Γ' καὶ Ἐδουάρδου τοῦ Α'. Ση-
μειωτέον ὅτι ὁ δήμαρχος τοῦ Λονδίνου, ὅπερ
ὑπεστήριξε τοὺς βαρώνους εἰς τοὺς κατὰ τοῦ
Ἰωάννου ἀγῶνάς των, κατελέγετο μεταξὺ τῶν
25 βαρώνων, οἵτινες θὰ ἐπέβλεπον τὴν ἐφαρμογὴν
τοῦ παραχωρηθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως (1215)
Μεγάλου Χάρτου (Magna Carta). Κατὰ τὴν ἐπο-
χὴν ταύτην (1230) καθωρίσθησαν τὰ 26 τμήματα
τοῦ Ἄστεως, ἅτινα, ἐξαιρέσει βραχείας περιόδου
(1376—1384), ἐξακολουθοῦν ἔκτοτε ἐκλέγοντα τοὺς
ἰσοβίους παρέδρους τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς.

Κατὰ τὰς ἀνταρτικὰς ἐξεγέρσεις τοῦ ΙΔ' καὶ
ΙΕ' αἰῶνος τὸ Λονδῖνον ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν παρά-
γοντα φιλονόμου τάξεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ πρόο-
δος τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν
τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς εἶναι κατα-
φανής, χάρις ἰδίᾳ εἰς τὴν εὐμενῆ στάσιν Ἐδουάρ-
δου τοῦ Β' καὶ Γ', Ἐρρίκου τοῦ Δ' (1399) καὶ
Ἐδουάρδου τοῦ Δ' (1461), ὁ δεύτερος καὶ ὁ τελευ-
ταῖος τῶν ὁποίων συμμετέσχον καὶ ὡς μέλη τῶν
ἑταιρειῶν. Ἀλλ' ἡ πρόοδος ἐνετάθη κατὰ τὸν ΙΣΤ'
αἰῶνα, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς καὶ
τῶν νέων θαλασσίων ἐπικοινωνιῶν πρὸς τὴν Ἀνα-
τολήν, ὁπότε ἐτέθησαν αἱ πραγματικαὶ βάσεις τῆς
ἐμπορικῆς ὑπεροχῆς τοῦ Λονδίνου ὡς λιμένος.
Πολλαὶ ἐκ τῶν ἑταιρειῶν καθίστανται σπουδαιό-
τατοι παράγοντες τῆς ἐθνικῆς οἰκονομικῆς ζωῆς
καὶ δημιουργοῦνται αἱ ἀπαρχαὶ πολλῶν μονοπω-
λιακῶν προνομίων τοῦ σημερινοῦ Λονδίνου. Ἡ
ἵδρυσις χρηματιστηρίου (1571) καὶ ἡ μετὰ πεν-
ταετίαν καταστροφὴ τῆς Ἀμβέρσης ἐξήσκησαν
ἐπίσης εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Ἄστεως.

Ἀλλὰ τοῦ ἐμπορίου ἡ ἐπέκτασις ἀφ' ἑνὸς καὶ
αἱ συνέπειαι τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως
ἀφ' ἑτέρου, εἰδικῶς δὲ ἡ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ'
αἰῶνος ὑπὸ Ἐρρίκου τοῦ Η' διαταχθεῖσα διάλυ-
σις τῶν μοναστηριακῶν ἱδρυμάτων καὶ δήμευσις
τῶν περιουσιῶν των, ἐδημιούργησαν ἀνθυγιεινὴν
συμπύκνωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, τῆς
ὁποίας τ' ἀποτελέσματα δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐκδη-
λωθῶσιν εἰς τὸν ὀλέθριον λοιμὸν τοῦ 1665 καὶ
τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ ἐπιόντος ἔτους (1666),
ἥτις ἀπετέφρωσε τὰ τρία τέταρτα τοῦ Ἄστεως.
Ἡ πυρκαϊὰ αὕτη, τὴν ὁποίαν ὑπομιμνήσκει ἡ
παρὰ τὸν τόπον τῆς ἐκρήξεώς της ὑψηλὴ στήλη

Digitized by Google

1) Τὸ Κοινοβούλιον καὶ ἡ γέφυρα τοῦ Οὐεστμίνστερ. 2) Ἡ περιαιρετὴ γέφυρα τοῦ Πύργου.

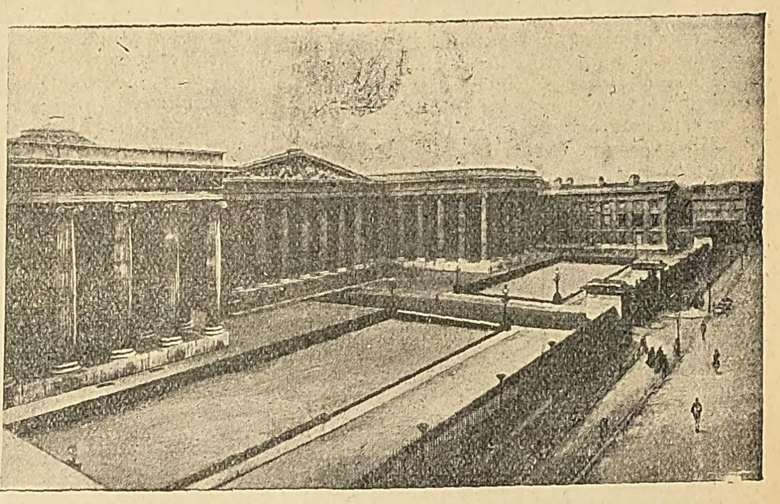

1) Τὸ Pool τοῦ Λονδίνου, ἤτοι τὸ μεταξὺ τῶν γεφυρῶν Λονδίνου καὶ Πύργου τμῆμα τοῦ Ταμέσεως, εἰς τὸ ὁποῖον συγκεντροῦται ἡ μεγαλυτέρα ναυτιλιακὴ κίνησις τοῦ λιμένος. 2) Νοτιοδυτικὴ πρόσοψις τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου.

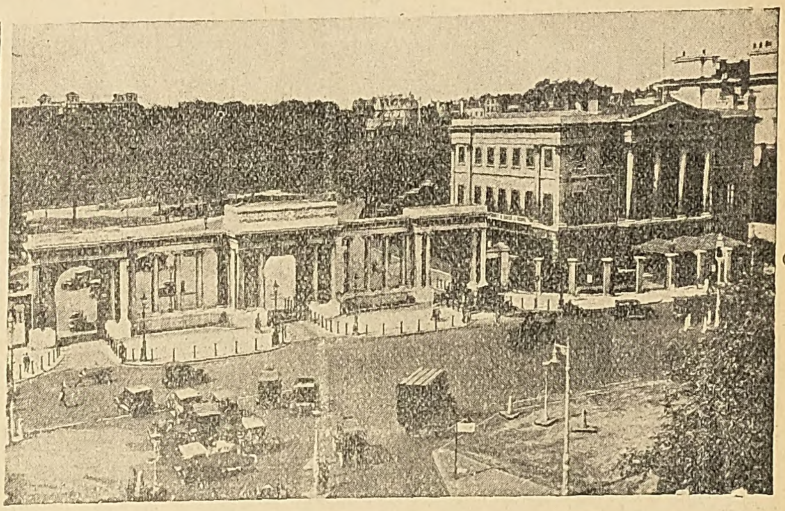

1) Ἡ Ρήτζεντ Στρήτ, ἡ πλουσιωτέρα ὁδὸς τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης, ἥτις ἐντὸς τῆς εἰκοσαετίας 1910—1930 ἀνῳκοδομήθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου. 2) Ἡ ΝΑ. εἴσοδος τοῦ Χάϋντ-Πὰρκ (Χάϋντ-Πὰρκ Κόρνερ). Τὰ γλυπτὰ τῆς μετόπης τῆς κεντρικῆς πύλης εἶναι ἀπομίμησις τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ μέγαρον εἶναι τὸ Apsley House, κατοικία τοῦ δουκὸς τοῦ Οὐέλλιγκτον, νικητοῦ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος.

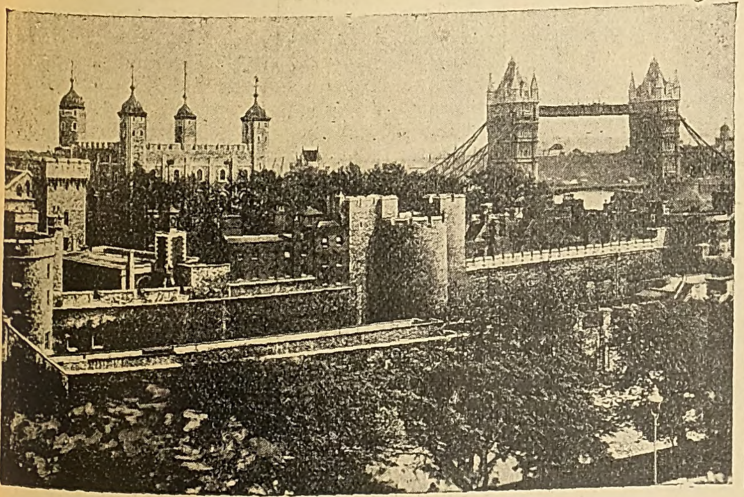

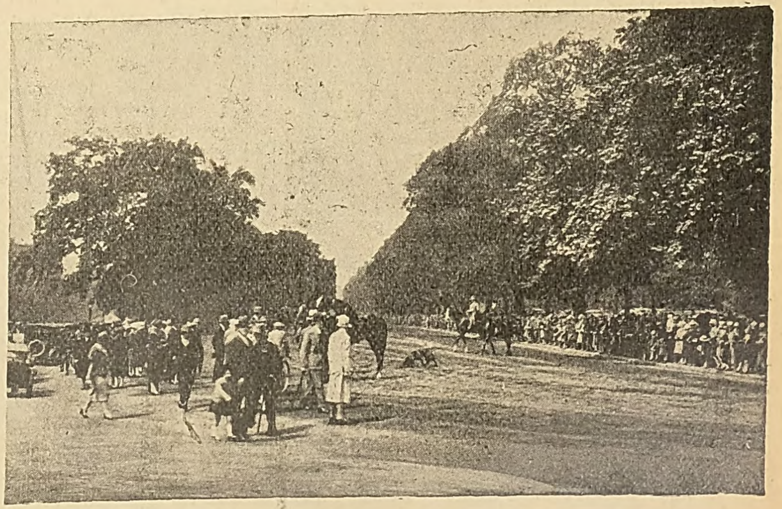

1) Ὁ Πύργος τοῦ Λονδίνου καὶ (δεξιὰ) ἡ γέφυρα τοῦ Πύργου. 2) Ὁ εἰδικὸς δι' ἱππασίαν στίβος ἐν τῷ Χάϋντ-Πὰρκ.

Digitized by Google

τοῦ σὲρ Χρίστοφερ Ρέν, ὑπῆρξε σπουδαῖον ὀρόσημον τῆς λονδινίου χρονολογίας, καθότι ἠμπορεῖ νὰ λεχθῇ ὅτι, καίτοι ἀνυπολόγιστοι ὑπῆρξαν αἱ εἰς ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα καὶ βιβλιοθήκας ἐπενεχθεῖσαι καταστροφαί, ἐτέθη δι' αὐτῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν τέρμα εἰς τὸ μεσαιωνικὸν Λονδῖνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀπαρχὴ τῆς συγχρόνου πόλεως, οἵα περίπου ὑφίσταται σήμερον. Ἐπὶ πλέον ἡ πυρκαϊὰ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ στραφῇ ἡ δημιουργικὴ πρωτοβουλία καὶ δραστηριότης τοῦ Ἄστεως πρὸς νέας ὁδούς, καὶ δὴ πρὸς τὰς ἀσφαλιστικὰς ἐργασίας, τῶν ὁποίων ἡ βρεττανικὴ μητρόπολις ὑπῆρξεν ἡ κοιτίς, ὅπως ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μέχρι σήμερον τὸ παγκοσμίως ἀνεγνωρισμένον κέντρον. Τὸ ἀρχιτεκτονικὸν δαιμόνιον τοῦ σὲρ Χρίστοφερ Ρὲν συνδέεται στενῶς μετὰ τῆς περιόδου ταύτης τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς πόλεως, ὁ σημερινὸς δὲ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Παύλου, μεταξὺ πλείστων ἄλλων ναῶν καὶ κτηρίων, ἀποτελεῖ τὸ ἀνεγνωρισμένον ἀριστούργημά του.

Ἡ πρόοδος τὴν ὁποίαν αἱ ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι ἐσημείωσαν ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Τυδὸρ (1485—1603) ἐσυνεχίσθη καὶ ἐπὶ τῶν Στούαρτ (1603—1702), οἵτινες πολλάκις κατέθλιψαν τὸ Ἄστυ διὰ τῶν καταναγκαστικῶν δανείων των, πολλαὶ δὲ νέαι ἑταιρεῖαι ἤρχισαν σχηματιζόμεναι καὶ διαρκούσης ἀκόμη τῆς ἀνοικοδομήσεως. Μερικαὶ ἐκ τούτων ὑπῆρξαν πρωτοπόροι αὐτοκρατορικῆς ἐξαπλώσεως. Ἡ ἑταιρεία τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν (East India C°), φέρ' εἰπεῖν, ἐξειλίχθη εἰς πραγματικὴν κυρίαρχον δύναμιν, πολλάκις δανείσασαν τὸ κράτος, μέχρις ὅτου διὰ σειρᾶς νομοθετημάτων, ἀπὸ τοῦ 1773 μέχρι τοῦ 1833, ἀπεστερήθη διαδοχικῶς, ἔναντι ἀποζημιώσεως, τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων της, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποκατέστη ἐν τέλει ὁριστικῶς τὸ βρεττανικὸν κράτος μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1858 ἰνδικὴν ἀνταρσίαν. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ἑξῆς γεγονός, τὸ ὁποῖον προηγήθη κατὰ ὀλίγας μόνον ἡμέρας τῆς ἐκρήξεως τοῦ πρώτου ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων (1642—1646 καὶ 1648—1652). Ὅτε ὁ Κάρολος Α', περιφρονῶν τὴν λαϊκὴν κυριαρχίαν, παρεβίασε τὴν 4ην Ἰανουαρίου 1642 τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ζητήσας νὰ συλλάβῃ διὰ τῶν στρατιωτῶν του τοὺς πέντε βουλευτάς, ἐν τῷ μεταξὺ καταφυγόντας διὰ τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐμπορικοῦ Ἄστεως, ἡ πρᾶξίς του ἐκείνη ὑπῆρξεν ὁ πρόλογος τοῦ μετὰ ἑπταετίαν τραγικοῦ του τέλους. Ἀλλ' ὅτε τὴν ἐπαύριον, διὰ προσωπικῆς του μεταβάσεως εἰς τὸ Γκίλδχωλλ, ἐζήτησε παρὰ τοῦ λόρδου δημάρχου τὴν παράδοσιν τῶν πέντε προσφύγων, ἡ ἄρνησις τοῦ Ἄστεως ὑπῆρξεν ὄχι μόνον ἠθικὴ ἐνίσχυσις τῆς κατὰ τῆς βασιλικῆς αὐθαιρεσίας κοινοβουλευτικῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀλλὰ καὶ ὑπερήφανος διεκδίκησις τῆς παλαιᾶς ἀστικῆς αὐτοκυριαρχίας. Ἡ ὑπὲρ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ θεσμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου εὐεργετικὴ συμβολὴ τοῦ Ἄστεως ἐξεδηλώθη καὶ βραδύτερον (κατὰ τὸ 1771), ὁπότε ἡ εὐθαρσὴς στάσις τοῦ λόρδου δημάρχου, ὑποστάντος καὶ ἐγκάθειρξιν εἰς τὸν Πύργον, ἐξησφάλισεν ὑπὲρ τοῦ τύπου τὸ δικαίωμα δημοσίας ἀναγραφῆς τῶν κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων, πρότερον ἀπηγορευμένης.

Μὲ τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν ἐπίδοσιν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς βρεττανικῆς μητροπόλεως, ἐξυπηρετηθεῖσαν κυρίως διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, συγχρονίζεται ἡ Βικτωριανὴ περίοδος, καλύπτουσα τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος (1830—1901). Περὶ τὰ τέλη τῆς περιόδου ταύτης ἐτέθη τέρμα εἰς τὴν κρατοῦσαν μέχρι τέως ἀναρχίαν εἰς τὰ τῆς δημοτικῆς διοικήσεως τοῦ Λονδίνου.

Ἡ εἰς τὸν Μέγαν πόλεμον συμβολὴ τῆς βρεττανικῆς πρωτευούσης, τόσον ἡ στρατιωτικὴ ὅσον καὶ ἡ οἰκονομική, ὑπῆρξεν ἀνάλογος πρὸς τὰς μακραίωνας παραδόσεις της. Ὑπολογίζεται ὅτι ἄνω τῶν 750 χιλ. κατοίκων τοῦ Λονδίνου μετέσχον τῶν διαφόρων μαχίμων ὑπηρεσιῶν, ἐκ τούτων δὲ 300 χιλ. περίπου ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι τὸ φερώνυμον τοῦ Ἄστεως σύνταγμα ἔλαβε τὸ πρῶτον βάπτισμα τοῦ πυρός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. B. Wheatley's*, «London Past and present». — *D. Lyson's*, «Environs of London» (1792—1811). — The Times book of «The City of London» (1928). — *Charles Elton's*, «Origin of English history» (1882). — *Percy Ashley's*, «Local and central Government». — *W. C. Hazlitt's*, «The livery companies of the City of London». — *G. Unwin's*, «Gilds and companies of London» (1918). — *W. Herbert's*, «Twelve great livery companies of London» (1837). — *W. G. Bell's*, «Great Plague in London in 1665 and «Great Fire of London 1666». — *G. R. Stirling Taylor's*, «An Historical Guide to London». — *St. John Adcock's*, «Wonderful London». — Ἀξιόλογος ἱστορικὴ μονογραφία περὶ τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ ἑλληνισμοῦ εἶναι τὸ ὑπὸ *Theodore E. Dowling* D. D. καὶ *Ed. W. Fletcher* «Hellenism in England» (London) μετὰ προεισαγωγῆς ὑπὸ τοῦ Ἰω. Γενναδίου (1915).

Χ. Χ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΣ

— **Λονδίνου *δήλωσις*.** Μετὰ τὴν προσχώρησιν τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν συνασπισμὸν τῶν δυνάμεων τῆς Ἀντὰντ (βλ. λ. *Λονδίνου* σύμβασις συμμαχίας) ὑπεγράφη τὴν αὐτὴν ἡμέραν (26 Ἀπριλίου 1915), καθ' ἣν κατηρτίσθη μεταξὺ τῶν αὐτῶν δυνάμεων ἡ περὶ συμμαχίας σύμβασις, δήλωσις, διὰ τῆς ὁποίας αἱ συμβαλλόμεναι δυνάμεις ἔδιδον ἀμοιβαίως τὴν ὑπόσχεσιν, ὅπως οὐδεμία τούτων συνομολογήσῃ ἰδιαιτέρως εἰρήνην διαρκοῦντος τοῦ παρόντος πολέμου· ἐπὶ τούτοις ἐν τῇ αὐτῇ δηλώσει αἱ συμβαλλόμεναι δυνάμεις ἐδήλουν ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν διὰ μίαν τούτων ἤθελε παραστῇ εὐκαιρία συνομολογήσεως εἰρήνης μετὰ τῶν ἀντιπάλων, μὴ ὑποβάλῃ μόνη της ὅρους εἰρήνης «ἄνευ προηγουμένης συμφωνίας μεθ' ὅλων τῶν λοιπῶν συμμάχων». Ἐν τῇ ὡς ἄνω δηλώσει προσηρτᾶτο καὶ ἑτέρα δήλωσις περὶ διατηρήσεως αὐτῆς μυστικῆς· ἐν τῇ τελευταίᾳ δηλώσει ὡρίζετο ὅτι «μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου παρὰ ἢ ἐναντίον τῆς Ἰταλίας, αἱ τέσσαρες δυνάμεις θὰ καταρτίσωσι νέαν ταυτόσημον δήλωσιν, ἥτις θέλει δημοσιευθῇ τὴν αὐτὴν στιγμήν».

[Τὸ κείμενον τῶν ὡς ἄνω δηλώσεων βλ. παρὰ *Strupp*, «Documents pour servir à l'histoire du droit des gens» (τ. III (1923) σ. 39).] Η. Γ. Κ.

—**Λονδίνου *δήλωσις ναυτική*.** Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Β' συνδιασκέψεως τῆς Χάγης περὶ ἱδρύσεως διεθνοῦς δικαστηρίου λειῶν, συνεκλήθη ἐν Λονδίνῳ τὴν 4 Δεκεμβρίου 1908, πρωτοβουλίᾳ τῆς Ἀγγλίας, ἄλλη συνδιάσκεψις, εἰς ἣν μετέσχον αἱ σπουδαιότεραι ναυτικαὶ δυνάμεις, Ἀγγλία, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς, Γερμανία, Γαλλία, Αὐστροουγγαρία, Ἰαπωνία, Ρωσία, ὡς καὶ ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Ὁλλανδία. Μετὰ πολλὰς συνεδριάσεις τῆς συνδιασκέψεως συνῆλθεν αὕτη εἰς τελευταίαν συνεδρίαν τὴν 26 Φεβρουαρίου 1909, καθ' ἣν καὶ ἐπετεύχθη ἡ ὁμοφωνία τῶν συμμετασχουσῶν αὐτῆς δυνάμεων. Αἱ σχετικαὶ δ' ἀποφάσεις διετυπώθησαν εἰς «Δήλωσιν» καὶ «Τελικὸν πρωτόκολλον» (Protocole de clotûre»). Ἡ δήλωσις αὕτη, τιτλοφορουμένη «Δήλωσις σχετικὴ μὲ τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον» περιέχει τοὺς παρὰ τῆς συνδιασκέψεως «γενικῶς ἀναγνωρισθέντας διεθνεῖς κανόνας». σχετικῶς μὲ τὸ δικαίωμα ἐν γένει τῆς λείας, εἰς 64 ἄρθρα, ἐξαιρουμένων τῶν τελικῶν διατάξεων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι καταταχθῇ εἰς 9 κεφάλαια, τὰ ὁποῖα διαπραγματεύονται τὰ ἑξῆς εἰδικώτερον ζητήματα: ἀποκλεισμόν, καταστροφὴν λείας οὐδετέρας πολιτείας, ἐναλλαγὴν σημαίας, ἐχθρικὴν ἰδιότητα πλοίου καὶ ἐμπορεύματος, λαθρεμπόριον πολέμου, παράνομον βοηθείας ἐκ μέρους οὐδετέρας πολιτείας πρὸς ἐμπόλεμον τοιαύτην, ἀντίστασιν κατὰ τῆς ἐνασκήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς λείας, ἀποζημίωσιν. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη ἔλαβεν ἀποφάσεις ἐπὶ περισσοτέρων ζητημάτων τῶν τεθέντων ὑπ' ὄψιν αὐτῆς, δὲν ἔλυσεν ὅμως τὸ ζήτημα τοῦ ἐξοπλισμοῦ ἐμπορικῶν πλοίων καὶ δὲν καθώρισεν ἐντελῶς τὸ ζήτημα τῆς ἐχθρικῆς περιουσίας.

Τὸ Α' κεφάλαιον τῆς δηλώσεως περιέχει πλήρη κωδικοποίησιν τῶν ἰσχυόντων ἐπὶ ἀποκλεισμοῦ διεθνῶν κανόνων, οὐδόλως δὲ θίγει τὸ ζήτημα τοῦ καλουμένου «εἰρηνικοῦ ἀποκλεισμοῦ». Τὸ Β' καὶ σπουδαιότερον κεφάλαιον ἀφορᾷ τὸ λαθρεμπόριον πολέμου. Τὸ Γ' κεφάλαιον περιέχει διατάξεις σχετικὰς μὲ τὴν μεταφορὰν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἢ εἰδήσεων παρὰ πλοίου οὐδετέρας πολιτείας εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ γενικῶς περὶ παραβιάσεως τῶν ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἀπορρεουσῶν ὑποχρεώσεων πάσης πολιτείας καὶ τῶν ἀντιστοίχων δικαιωμάτων τῆς ἐμπολέμου δυνάμεως. Τὸ Δ' κεφάλαιον διαλαμβάνει περὶ τῆς δυνατότητος ἐν ἐκτάκτοις περιστάσεσι καταστροφῆς οὐδετέρας λείας. Τὸ Ε' κεφάλαιον περὶ τῆς ἐναλλαγῆς τῆς σημαίας καὶ τοῦ τρόπου τῆς διαπιστώσεως τῆς ἐθνικότητος τοῦ πλοίου. Τὸ ΣΤ' κεφάλαιον, ἐπιγραφόμενον «ἐχθρικὴ ἰδιότης», λύει ἐν μέρει τὸ ἐριζόμενον ζήτημα περὶ τῆς διαπιστώσεως τῆς ἐχθρικῆς ἢ οὐδετέρας ἰδιότητος ἐμπορικοῦ τινος πλοίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐμπορευμάτων. Τὸ Ζ' κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὸ ζήτημα τῆς συνοδείας ἐμπορικοῦ τινος πλοίου παρὰ πολεμικοῦ τῆς αὐτῆς πολιτείας. Τὸ Η' κεφάλαιον, φέρον ὡς ἐπικεφαλίδα τὰς λέξεις «Ἀντίστασις κατὰ τῆς ἐρεύνης», ἐπιτρέπει τήν, ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως τοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου, κατάσχεσιν αὐτοῦ. Τὸ Θ' καὶ τελευταῖον κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὴν ὀφειλομένην παρὰ τῆς συλλαβούσης τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον πολιτείας ἀποζημίωσιν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν τὸ δικαστήριον λειῶν δὲν ἤθελε κηρύξει νόμιμον τὴν σύλην.

Ἡ δήλωσις τοῦ Λονδίνου, ἂν καὶ ὑπεγράφη παρ' ὅλων τῶν κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν συμμετασχουσῶν δυνάμεων, παρ' οὐδεμιᾶς τούτων ἐκυρώθη, συνεπείᾳ δὲ τούτου ἀπέτυχε καὶ ἡ νέα προσπάθεια περὶ ἱδρύσεως τοῦ διεθνοῦς δικαστηρίου λειῶν. Ἡ Ἑλλὰς μὴ συμμετασχοῦσα οὐδ' εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου δὲν προσεχώρησεν εἰς τὴν δήλωσιν. Ἐν τούτοις ὅμως, χαρακτηριστικὸν τυγχάνει ὅτι αἱ νομοθεσίαι πολλῶν κρατῶν προσηρμόσθησαν πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τῆς ἐν λόγῳ δηλώσεως, αὕτη δὲ ἡ ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1912 διακήρυξις (καὶ αἱ συμπληρωματικαὶ αὐτῆς τῆς 22 Ὀκτωβρίου καὶ 3 Νοεμβρίου 1912) τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως περὶ εἰδῶν λαθρεμπορίου πολέμου κατὰ τὴν διαφωνίαν τοῦ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος πολέμου δὲν ἔμεινεν ἐντελῶς ἀνεπηρέαστος τῆς δηλώσεως τοῦ Λονδίνου, ἂν καὶ δὲν ἠκολούθησεν ἰδίως τὰ ἄρθρα 22-24 αὐτῆς περὶ διακρίσεως τοῦ λαθρεμπορίου πολέμου εἰς ἀπόλυτον καὶ σχετικόν, θεωροῦσα ὡς ἀπόλυτον λαθρεμπόριον πολέμου «τὰς καυσίμους ὕλας πάσης φύσεως» καὶ «τὰς ὕλας λιπάνσεως μηχανῶν», ἐνῷ ἡ δήλωσις τοῦ Λονδίνου κατατάσσει αὐτὰς εἰς τὸν πίνακα τῶν εἰδῶν τοῦ σχετικοῦ λαθρεμπορίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γ. Στρέϊτ*, «Ἡ ἐν Λονδίνῳ Ναυτικὴ Συνδιάσκεψις» (1910). — *Schramus*. «Die Verhandlungen und Beschlusse der Londoner Seekriegsrechts Konferenz (1911). — *Hold v. Ferneck*. «Die Reform des Seekriegsrechts durch die Londoner Konferenz 1908/9 (ἐν τῷ Handbuch des Völkerrechts (1914).

Η. Γ. Κ.

—**Λονδίνου *διακοίνωσις*.** Μετὰ τὴν ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας ἀπόρριψιν τῶν κατ' αὐτῆς ἐν τῇ συνδιασκέψει τῶν Παρισίων (Ἰανουάριος 1921) ληφθεισῶν ἐκ μέρους τῶν συμμάχων δυνάμεων ἀποφάσεων καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου (Μάρτιος 1921), διετυπώθη, ἐν νέᾳ συναντήσει τῶν πρωθυπουργῶν τῶν συμμάχων δυνάμεων ἐν Λονδίνῳ, τὸ κείμενον διακοινώσεως αὐτῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 Μαΐου 1921 πρὸς τὴν Γερμανίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐτίθετο αὐτῇ προθεσμία ἓξ ἡμερῶν, ὅπως ἀπαντήσῃ ῥητῶς καὶ σαφῶς ἂν δέχεται ἄνευ ὅρων ἢ ἄλλης τινὸς ἐπιφυλάξεως: α) τὰς παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐπανορθώσεων διατυπωθείσας ὑποχρεώσεις αὐτῆς· β) τὴν σύστασιν τῆς παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐπανορθώσεων προταθείσης «Ἐγγυητικῆς Ἐπιτροπῆς»· γ) νὰ λάβῃ τὰ περὶ τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν καὶ ἐναερίως ἀφοπλισμοῦ προταθέντα μέτρα παρὰ τῆς συνδιασκέψεως τῶν Παρισίων καὶ δ) νὰ εἰσαγάγῃ εἰς δίκην τοὺς ὑπευθύνους τοῦ πολέμου καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ ὡρισμένας ἄλλας τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν διατάξεις, τὰς ὁποίας παρέβη. Ἐν τῇ αὐτῇ διακοινώσει διετυποῦτο ἡ ἀπειλὴ ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ Γερμανία δὲν ἀπεδέχετο ἐντελῶς τοὺς ὡς ἄνω ὅρους μέχρι τῆς 12 Μαΐου, αἱ σύμμαχοι δυνάμεις ἤθελον προβῇ εἰς τὴν κατοχὴν τῆς περιφερείας τοῦ Ροὺρ καὶ ἤθελον λάβει πάντα τ' ἄλλα κατάλληλα μέτρα κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, ὅσα ἤθελον θεωρηθῆ σκόπιμα πρὸς τούτοις· ἡ κατοχὴ θὰ διήρκει μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τῶν παρὰ τῆς Γερμανίας ὑποχρεώσεων. Τῆς διακοινώσεως ταύτης ἐπισυνήπτετο «λογιστικὸς πίναξ», ἐμφαίνων τὸν χρόνον καὶ τὸ εἶδος τῶν ὀφειλομένων ἐπανορθώσεων· κατὰ τὸν πίνακα τοῦτον τὸ ποσὸν τῶν ἐπανορθώσεων ἀνήρχετο εἰς 132 δισεκατομμύρια χρυσῶν μάρκων, ἀφαιρεθέντων τῶν πληρωθέντων ἔναντι τῶν ἐκ τῶν ἐπανορθώσεων ὀφειλομένων ποσῶν καὶ τῆς ἀξίας τῆς εἰς τὰ παραχωρηθέντα ἐδάφη πιστωθείσης κρατικῆς περιουσίας, συνυπολογιζομένων ὅμως τῶν παρὰ τοῦ Βελγίου εἰς τὰς συμμάχους δυνάμεις ὀφειλομένων πολεμικῶν δανείων. Ἡ διανομή, ὡς πρὸς τὴν καταβολὴν τοῦ ὡς ἄνω ποσοῦ τῶν 132 δισεκατομμυρίων μάρκων, θὰ ἐγίνετο εἰς τρεῖς δόσεις ὡς ἑξῆς: α) ἡ πρώτη δόσις ὡρίζετο εἰς 12 δισεκατομμύρια χρυσᾶ μάρκα ἐντόκως ἀπὸ τῆς 1 Μαΐου 1921 πρὸς 5 %· β) ἡ δευτέρα δόσις ὡρίζετο εἰς 38 δισεκατομμύρια χρυσᾶ μάρκα ἐντόκως ἀπὸ τῆς 1 Νοεμβρίου 1921· γ) ἡ τρίτη δόσις εἰς 82 δισεκατομμύρια χρυσᾶ μάρκα ἀτόκως ἐν πρώτοις. Κατὰ ταῦτα ἡ Γερμανία ὤφειλε νὰ πληρώνῃ ἐτησίως ἓν δισεκατομμύριον χρυσᾶ μάρκα διὰ τόκους καὶ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ χρέους καὶ 26 % ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐξαγωγῆς της. Ἡ καταβολὴ θὰ ἐγίνετο κατὰ τριμηνίαν. Ἐπὶ πλέον, κατὰ τὴν αὐτὴν διακοίνωσιν, ὤφειλεν ἡ Γερμανία νὰ καταβάλῃ ἐντὸς 25 ἡμερῶν ἓν δισεκατομμύριον χρυσῶν μάρκων εἰς χρῆμα ἢ ἀξίας. Πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν πληρωμῶν ἡ ἐπὶ τῶν ἐπανορθώσεων ἐπιτροπὴ προέβαινεν εἰς τὴν σύστασιν ὑποεπιτροπῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐγγυητικὴ Ἐπιτροπή», ἥτις θὰ ἐξήλεγχε: α) τοὺς τελωνειακοὺς δασμοὺς τούς τε ἐξαγωγικοὺς καὶ τοὺς εἰσαγωγικούς· β) τὴν ἐπιβολὴν εἰδικοῦ ἐξαγωγικοῦ δασμοῦ ἀπὸ 25 % καὶ γ) τοὺς ἀμέσους ἢ ἐμμέσους φόρους καὶ λοιπὰ ἔσοδα, τὰ ὁποῖα διὰ φορολογικῶν νόμων θὰ ἐπετύγχανεν ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν ἐκ τῆς κατηγορίας α καὶ β προερχομένων δημοσίων ἐσόδων. Τὰς ὡς ἄνω ἀξιώσεις τῶν συμμάχων δυνάμεων ἀπεδέχθη ἡ γερμανικὴ βουλὴ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 11 Μαΐου 1921 ἐνδίδουσα εἰς τὰ ἐξαναγκαστικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα προὐτίθεντο νὰ λάβουν αὗται, κατόπιν τῆς ἐπισυμβάσης ὑπουργικῆς κρίσεως διὰ τῆς παραιτήσεως τῆς κυβερνήσεως Fehrenbach-Simons καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς νέας κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Βίρθ. Τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς συνδιασκέψεως τῶν Καννῶν.

Η. Γ. Κ.

— **Λονδίνου *σύμβασις συμμαχίας*.** Ὡς τοιαύτη εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπὸ 26 Ἀπριλίου 1915 σύμβασις συμμαχίας μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς Ἰταλίας, διὰ τῆς ὁποίας καθωρίζοντο οἱ ὅροι τῆς συμμετοχῆς τῆς τελευταίας ταύτης εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Διὰ τοῦ πρώτου ἄρθρου τῆς συμβάσεως ταύτης ὡρίζετο ὅτι μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιτελείων τῶν συμβαλλομένων δυνάμεων ἤθελε καταρτισθῆ εὐθὺς ἀμέσως στρατιωτικὴ σύμβασις, ὁρίζουσα τὸ ἐλάχιστον τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας θὰ διέθετεν

Digitized by Google

ἡ Ρωσία πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τοῦ αὐστροουγγρικοῦ στρατοῦ, ὅπως οὗτος μὴ ἐπιτεθῇ κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος ἐναντίον τῆς Ἰταλίας, καθ' ὃν χρόνον ἡ Ρωσία θὰ συνεκέντρου τὰς προσπαθείας της ἐναντίον τοῦ γερμανικοῦ μετώ του. Μετὰ τὸ ὡς ἄνω πρῶτον ἄρθρον, τὸ ὁποῖον ἐτέθη ὡς προϋπόθεσις, ἐν τῷ δευτέρῳ ἄρθρῳ ὡρίζετο ὅτι ἡ «Ἰταλία ὑποχρεοῦται νὰ διαθέσῃ τὸ σύνολον τῶν δυνάμεων αὐτῆς πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσίας ἐναντίον ὅλων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν». Ἐπίσης διὰ τοῦ τρίτου ἄρθρου αἱ δύο ναυτικαὶ δυνάμεις, Γαλλία καὶ Μεγάλη Βρεττανία, ὑπέσχοντο νὰ παράσχωσι διὰ τοῦ στόλου των «ἐνεργὸν καὶ συνεχῆ βοήθειαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ αὐστροουγγρικοῦ στόλου ἢ μέχρι τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης», καταρτιζομένης εὐθὺς ἀμέσως σχετικῆς ναυτικῆς συμφωνίας μεταξὺ τῶν εἰρημένων Δυνάμεων. Τὰ ἑπόμενα ἄρθρα τῆς συμφωνίας ταύτης 4—13 ἀφορῶσι τὰ ἐδαφικὰ ὀφέλη, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπετύγχανεν ἡ Ἰταλία διὰ τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης. Εἰδικῶς αἱ σύμμαχοι δυνάμεις τῆς Ἀντὰντ ὑπέσχοντο εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ Τρεντῖνον, τὸ Τυρόλον μέχρι τῆς γραμμῆς τοῦ Βενέρου, τὴν Τεργέστην, τὴν Ἰστρίαν μετὰ τῶν παρακειμένων νήσων (ἄρθρον 4)· ἐπίσης τὴν ἐπαρχίαν τῆς Δαλματίας μεθ' ὅλων τῶν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς κειμένων νήσων (ἄρθρον 5), τὴν Αὐλῶνα μεθ' ἱκανῆς ἐνδοχώρας (ἄρθρον 6), ἀναλαμβανούσης τῆς Ἰταλίας τὴν προστασίαν τῆς Ἀλβανίας καὶ εἰδικώτερον ἐχούσης τὸ δικαίωμα τῆς πρὸς τὰς ξένας Δυνάμεις ἐκπροσωπήσεως ταύτης (ἄρθρον 7)· κατὰ τὸ ἄρθρον 8 «ἡ Ἰταλία θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν Δωδεκανήσων, τὰς ὁποίας κατέχει ἤδη». Διὰ τοῦ ἄρθρου 9, ἂν καὶ ὁρίζεται ὅτι ἡ Γαλλία, Μεγάλη Βρεττανία καὶ Ρωσία ἀναγνωρίζουσι «κατὰ γενικὸν τρόπον» ὅτι ἡ Ἰταλία «ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἰσορροπίας ἐν τῇ Μεσογείῳ», ἐπιτρέπεται ὅπως ἐν περιπτώσει ὁλικῆς ἢ μερικῆς διανομῆς τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας καταλάβῃ ἡ Ἰταλία «τμῆμά τι πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, συνορεῦον πρὸς τὴν Ἀττάλειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει αὕτη ἤδη κεκτημένα δικαιώματα καὶ συμφέροντα, τὰ ὁποῖα ἀπέβησαν ἀντικείμενον ἰταλοβρεττανικῆς συμφωνίας». Διὰ τοῦ 10 ἄρθρου ὡρίζετο ὅτι ἡ Ἰταλία θὰ ὑποκαθίστατο ἐν Λιβυκῇ εἰς τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια, τὰ ὁποῖα χαίρει «σήμερον» ὁ σουλτᾶνος, δυνάμει τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης (1912). Τὸ 13 ἄρθρον ἀνεφέρετο εἰς τὴν πρόσκτησιν ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας ἀποικιῶν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Γαλλία καὶ Μεγάλη Βρεττανία θὰ ἐπεξέτεινον τὰς ἀποικιακάς των κτήσεις εἰς βάρος τῆς Γερμανίας Τὸ 14 ἄρθρον ἀπέβλεπεν εἰς τὴν συνομολόγησιν ἐν Λονδίνῳ δανείου ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας τοὐλάχιστον 50.000.000 λιρῶν Ἀγγλίας. Διὰ τοῦ 15 ἄρθρου αἱ τρεῖς δυνάμεις τῆς Ἀντὰντ ἔδιδον τὴν ὑπόσχεσιν πρὸς τὴν Ἰταλίαν ν' ἀντιταχθῶσι μετ' αὐτῆς κατὰ πάσης ἀξιώσεως τῆς Ἁγίας Ἕδρας ν' ἀντιπροσωπευθῇ εἰς τὰ συνέδρια καὶ τὰς λοιπὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης. Διὰ τοῦ 16 καὶ τελευταίου ἄρθρου ὡρίζετο ὅτι ἡ παροῦσα σύμβασις ἔδει νὰ τηρηθῇ μυστική, τῆς Ἰταλίας ὑποχρεουμένης, ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, τὸ πολὺ ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς παρούσης, νὰ ἄρξηται τοῦ πολέμου. (Βλ. τὸ κείμενον τῆς συμβάσεως ταύτης παρὰ *Strupp* «Documents pour servir à l'histoire du droit des gens», τ. III (1923) σ. 33 ἑπ.)

Η. Γ. Κ.

— **Λονδίνου *σύμφωνον*.** Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, συνωμολογήθη τὴν 6 Σεπτεμβρίου 1914 μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, ἤτοι Γαλλίας, Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ρωσίας, σύμφωνον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνελάμβανον αὗται ἀμοιβαίως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ συνομολογήσωσιν εἰρήνην κεχωρισμένως. Διὰ τοῦ συμφώνου τούτου, διὰ τοῦ ὁποίου καθωρίζοντο τρόπον τινὰ οἱ ὅροι τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν κεντρικῶν δυνάμεων, λόγῳ τῆς οὕτω πως ἀναλαμβανομένης ὑποχρεώσεως ἐδημιουργεῖτο καὶ τυπικῶς ἐπισήμως συμμαχικὸς δεσμὸς μεταξὺ Γαλλίας καὶ Μεγάλης Βρεττανίας. Εἰς τὸ σύμφωνον τοῦτο προσεχώρησαν βραδύτερον καὶ αἱ λοιπαὶ κατὰ τῆς Γερμανίας κηρύξασαι τὸν πόλεμον δυνάμεις, Ἰαπωνία, Ἰταλία, Σερβία, Ρουμανία καὶ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Η. Γ. Κ.

— **Λονδίνου *συνδιασκέψεις* καὶ *συνθῆκαι*.** Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω συνεκροτήθησαν ἐν Λονδίνῳ αἱ ἑξῆς συνδιασκέψεις ἢ συνωμολογήθησαν αἱ ἑξῆς διεθνεῖς πράξεις.

Λονδίνου συνδιάσκεψις (Μαρτίου 1921). Μετὰ τὴν συνδιάσκεψιν τῶν Παρισίων (Ἰανουάριος 1921), ἧς τὰς ἀποφάσεις (σχετικὰς μὲ τὰς ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας ὀφειλομένας ἐπανορθώσεις), ἐδήλωσεν ἡ Γερμανία ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἀποδεχθῇ, συνεκροτήθη ἐν Λονδίνῳ τὴν 1 Μαρτίου 1921 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ συνδιάσκεψις, εἰς ἣν ὁ πρόεδρος τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας Dr. Simons ἐξέθηκε τὰς ἀντιρρήσεις τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἀποφάσεων. Αὗται συγκεφαλαιοῦνται εἰς τὰ ἑξῆς. Ἐκ τῶν πεντήκοντα δισεκατομμυρίων χρυσῶν μάρκων, τὰ ὁποῖα ἡ Γερμανία ὑπεχρεοῦτο νὰ καταβάλῃ εἰς τοὺς συμμάχους τὴν 1 Μαρτίου 1921, εἴκοσι περίπου δισεκατομμύρια εἶχον ἤδη πληρωθῆ εἰς εἶδος κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας· τὸ ἐκ 30 δισεκατομμυρίων χρυσῶν μάρκων ὑπόλοιπον θὰ ἐπληρώνετο ἐκ δανείου, τὸ ὁποῖον θὰ συνωμολόγει ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον· πρὸς τούτοις ἔδει νὰ παρασχεθῶσιν ὅλαι αἱ εὐκολίαι καὶ εἰδικώτερον ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ παντὸς φόρου εἰς ὅλας τὰς ξένας ἀγοράς. Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συλλεγῇ ποσὸν 8 περίπου δισεκατομμυρίων χρυσῶν μάρκων, τὸ ὁποῖον ἀφαιρούμενον ἐκ τοῦ ὑπολειπομένου χρέους (30 δισεκατομμυρίων) θὰ ἐγκατέλειπε χρέος εἰς βάρος τῆς Γερμανίας ἑτέρων 22 δισεκατομμυρίων χρυσῶν μάρκων. Κατὰ τὰ ἑπόμενα πέντε ἔτη ἐκτὸς τῶν τόκων τοῦ δανείου ἡ Γερμανία θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ πληρώσῃ τὸ πολὺ 1 δισεκαμομμύριον χρυσῶν μάρκων, τὸ ὁποῖον ἂν δὲν ἐπήρκει οὔτε διὰ τοὺς τόκους τοῦ χρέους τῶν 22 δισεκατομμυρίων, οὗτοι θὰ προσετίθεντο μετὰ τὴν πάροδον τῆς πενταετίας εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ χρέους. Ἀπὸ τοῦ 1926, ἔδει, κατὰ τὴν γερμανικὴν ἀντιπρότασιν, νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν νέον οἰκονομικὸν πρόγραμμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ καθίστατο δυνατὸν ν' αὐξηθῇ τὸ ποσὸν τῶν ἐτησίων δόσεων τῆς Γερμανίας (ὑποχρεουμένης νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος ἐντὸς 30 ἐτῶν), κατὰ δὲ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ πενταετὲς διάστημα τὰς καταβολὰς ἔναντι τοῦ χρέους της θὰ ἐνήργει οὐχὶ εἰς χρῆμα ἀλλ' εἰς εἴδη. Αἱ ἀντιρρήσεις αὗται τῆς Γερμανίας ἀπεκρούσθησαν παρὰ τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ, ὁμιλήσαντος ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν συμμμάχων. Οὕτως ἡ συνδιάσκεψις ἐπεράτωσε τὰς ἐργασίας της, τῶν συμμάχων ἀξιούντων τὴν ἐκπλήρωσιν παρὰ τῆς Γερμανίας τῶν ἀποφάσεων τῆς συνδιασκέψεως τῶν Παρισίων καὶ διατυπωσάντων τὴν ἀπειλὴν ὅτι: α') ἤθελον προβῆ εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου πόλεων Dwisburg, Ruhrort καὶ Düsseldorf, β') θὰ κατάσχωσι τοὺς φόρους, τοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς κατοχῆς εἰσπραττομένους, ὑπὲρ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐπανορθώσεων καὶ γ') θὰ κατάσχωσιν ἓν μέρος τῆς ἀξίας πάντων τῶν εἴς τι συμμαχικὸν κράτος εἰσαγομένων γερμανικῶν ἐμπορευμάτων. Τὰ ἐπακολουθήσαντα σχετίζονται μὲ τὴν ἀπὸ ἀπὸ 5 Μαΐου 1921 διακοίνωσιν τοῦ *Λονδίνου* (βλ. λ.).

Λονδίνου συνδιάσκεψις (7—14 Αὐγούστου 1922). Συνεκλήθη αὕτη πρωτοβουλίᾳ τῆς Γαλλίας, κατόπιν τῆς ἀπὸ 14 Ἰουλίου 1922 δηλώσεως τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἐπανορθώσεων περὶ ἀδυναμίας νὰ καταβάλῃ τι ἐπὶ πλέον ἔναντι τῶν ἐπανορθώσεων, καθ' ὅλον τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τοῦ 1922. Εἰς τὴν συνδιάσκεψιν ταύτην, ἐργασθεῖσαν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ, συμμετέσχον ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰαπωνία καὶ τὸ Βέλγιον, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ Γερμανία, μὴ προσκληθεῖσα. Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς συνδιασκέψεως ὁ τότε Γάλλος πρωθυπουργὸς Πουανκαρὲ ἐξέθεσε τὰ κατὰ τὴν γαλλικὴν πολιτικὴν κατάλληλα μέτρα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λάβωσιν οἱ σύμμαχοι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε παρασχεθῆ πίστωσις χρόνου εἰς τὴν Γερμανίαν· μεταξὺ ἄλων δηλαδὴ ἐπρότεινε τὴν ἐπανακαθιέρωσιν τῆς ἐνδιαμέσου τελωνειακῆς ζώνης ἐπὶ τῆς κατεχομένης Ρενανίας καὶ τὴν κατάσχεσιν τῶν ἐκεῖ δημοσίων δασῶν καὶ τῶν μεταλλείων τῆς περιφερείας τοῦ Ρούρ, ἐπὶ τούτοις δὲ ἐπρότεινε τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐμπειρογνωμόνων πρὸς ἔλεγχον τῶν σκοπουμένων ἐν Γερμανίᾳ οἰκονομικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τῶν ἐκ τούτων προσδοκωμένων ἀποτελεσμάτων. Αἱ ἀπόψεις αὗται τῆς γαλλικῆς ἀντιπροσωπείας δὲν ἐγένοντο ἀποδεκταὶ παρὰ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς συνδιασκέψεως τῆς 12 Αὐγούστου προέβησαν εἰς ἠπιωτέρας, διὰ τὴν Γερμανίαν, προτάσεις, ἐπὶ τῶν περισσοτέρων τῶν ὁποίων ἐπῆλθε συμφωνία μετὰ τῶν Γάλλων ἀντιπροσώπων· μόνον εἰς ἓν σημεῖον διεφώνησαν οὗτοι, τῆς μὴ κατασχέσεως τουτέστι τῶν κρατικῶν δασῶν καὶ μεταλλείων ἐπὶ τῶν κατεχομένων ἐδαφῶν. Οὕτω πως καὶ ἡ συνδιάσκεψις αὕτη, ἀφοῦ ἠσχολήθη ἐπ' ὀλίγον καὶ μὲ τὸ αὐστριακὸν ζήτημα, διελύθη τὴν 14 Αὐγούστου χωρὶς νὰ ἐπιτευχθῇ συμφωνία ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτέρου τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα τὴν ἀπησχόλησαν, ἀναθέσασα εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἐπανορθώσεων τὴν ἐξέτασιν τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργοῦντο ἐκ τῆς ἀπὸ 14 Ἰουλίου 1922 δηλώσεως τῆς Γερμανίας.

Συνδιάσκεψις τοῦ 1830. Πρόκειται περὶ τῆς συγκροτηθείσης (4 Νοεμβρίου) διασκέψεως, πρῶτον μὲν ἐκ μέρους τῆς Ρωσίας, Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Γαλλίας, ἔπειτα δὲ καὶ τῆς Πρωσσίας, Αὐστρίας καὶ Ὀλλανδίας καὶ ἀσχοληθείσης ἐπὶ τῆς βελγικῆς ἐπαναστάσεως· ἀποτυχοῦσα ἡ συνδιάσκεψις αὕτη διελύθη τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1832.

Συνθήκη τοῦ 1839 Δι' αὐτῆς ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Βελγίου (19 Ἀπριλίου 1839) ἐκ μέρους τῆς Ὀλλανδίας, ἥτις ἀνεγνώρισε καὶ τὸ ἀπὸ 15 Νοεμβρίου 1831 γνωστὸν «πρωτόκολλον τῶν 14 ἄρθρων» (βλ. λ. *Βέλγιον*).

Συνδιάσκεψις 1852 καὶ 1864. Ἀμφότεραι αἱ συνδιασκέψεις αὗται ἠσχολήθησαν μὲ τὸ ζήτημα τῶν δουκάτων Σλέβιχ - Ὁλστάϊν καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ δανικοῦ θρόνου διαδοχῆς· ἡ πρώτη τούτων κατέληξεν εἰς τὸ ἀπὸ 8 Μαΐου 1852 πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου, δι' οὗ ἐρρυθμίζετο ὁριστικῶς τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς τοῦ δανικοῦ χρόνου· ἡ δευτέρα συνδιάσκεψις συνελθοῦσα τὴν 25 Ἀπριλίου 1864 διὰ τὸ αὐτὸ ζήτημα εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα κατέληξεν.

Συνθῆκαι 1836 καὶ 1864. Διὰ τὴν παραχώρησιν τῶν Ἰονίων νήσων ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνωμολογήθη τὴν 14 Νοεμβρίου 1863 ἡ πρώτη συνθήκη μεταξὺ Μεγάλης Βρεττανίας, Αὐστρίας, Γαλλίας, Πρωσσίας καὶ Ρωσίας καὶ τὴν 29 Μαρτίου 1864 ἡ δευτέρα συνθήκη, δι' ἧς περιωρίσθη τὸ καθεστὼς τῆς οὐδετερότητος, τὸ ὁποῖον ἱδρύετο διὰ τῆς πρώτης τῶν συνθηκῶν τούτων, μόνον εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ τοὺς Παξοὺς (βλ. λ. *Ἰόνιοι* νῆσοι).

Συνθήκη 1867. Ἡ ἀπὸ 11 Μαΐου 1867 συνθήκη τοῦ Λονδίνου καθιέρωσε τὸ καθεστὼς τῆς διεθνοῦς οὐδετερότητος τοῦ *Λουξεμβούργου* (βλ.λ.).

Συνδιάσκεψις 1871. Πρὸς ἀναθεώρησιν τῶν περὶ Εὐξείνου πόντου διατάξεων τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων τοῦ 1856 συνῆλθε τῇ προτάσει τῆς Γερμανίας συνδιάσκεψις ἐν Λονδίνῳ τῇ 17 Ἰανουαρίου 1871, ἥτις κατέληξεν εἰς συνομολόγησιν συνθήκης, ὑπογραφείσης τὴν 7 Φεβρουαρίου ὑπὸ τῆς Γερμανίας, Αὐστροουγγαρίας, Ἰταλίας, Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ρωσίας, τὴν 13 Μαρτίου παρὰ τῆς Γαλλίας, διὰ τῆς ὁποίας κατηργεῖτο ἰδίως ἡ οὐδετερότης τοῦ *Εὐξείνου* (βλ. λ.).

Συνδιάσκεψις 1883. Κατόπιν τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου συνῆλθε τὴν 8 Φεβρουαρίου συνδιάσκεψις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅπως λάβῃ ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν ἄρθρ. 54 καὶ 55 τῆς εἰρημένης συνθήκης καὶ χωρὶς νὰ καταλήξῃ εἰς ἀποτελέσματα διελύθη τὴν 10 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Συνδιάσκεψις 1885. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη ἐσκόπει τὴν ρύθμισιν τοῦ ζητήματος τοῦ δημοσιονομικοῦ ἐλέγχου ἐν *Αἰγύπτῳ* (βλ. λ.).

Συνθήκη 1913. Πρόκειται περὶ τῆς ἀπὸ 17/30 Μαρτίου συνθήκης, ἥτις ἔθεσε τέρμα εἰς τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 (βλ. λ. συνθήκη *Ἀθηνῶν*).

Συνδιάσκεψις 1930. Κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1930 συνῆλθεν ἐν Λονδίνῳ συνδιάσκεψις, ὅπως ἀσχοληθῇ μὲ τὸ ζήτημα τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν τῶν κρατῶν. Ἡ ἐν λόγῳ συνδιάσκεψις, κυρίως εἰπεῖν, ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ της, λόγῳ μὴ ὁμοφωνίας ἰδίως τῶν Δυνάμεων τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης· τὸ μόνον ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ παρ' ὅλων γενομένη ἱκανοποιητικῶς ἀποδεκτὴ ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Η. Γ. Κ.

— **Λονδίνου *Συνδιάσκεψις περὶ Ἑλλάδος*.** Μετὰ τὸ μυστικὸν πρωτόκολλον τῆς Πετρουπόλεως τῆς 23 Μαρτίου/4 Ἀπριλίου 1826, τὸ ὁποῖον συνωμολογήθη μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἀνελάμβανον αἱ δύο δυνάμεις νὰ μεσολαβήσωσι παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ὅπως καταπαύσῃ ὁ ἑλληνοτουρκικὸς ἀγών, αἱ αὐταὶ Δυνάμεις ἐζήτησαν νὰ προσεταιρισθῶσι καὶ τὴν γαλλικὴν πολιτικήν, τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων ὑπῆρξεν ἡ σύγκλησις τὸν Ἰούνιον τοῦ 1827 ἐν Λονδίνῳ Συνδιασκέψεως ἀντιπροσώπων καὶ τῶν τριῶν τούτων Δυνάμεων, ἥτις ἐξηκολούθησε συνεδριάζουσα μὲ τινας διακοπὰς μέχρι τοῦ 1832. Ἐκ τῆς συνδιασκέψεως ταύτης ἀπέρρευσαν αἱ ἑξῆς διεθνεῖς πράξεις:

Συνθήκη τοῦ Λονδίνου (1827). Τὸ πρῶτον ἔργον τῆς ἐν Λονδίνῳ συνελθούσης συνδιασκέψεως ὑπῆρξεν ἡ ἀπὸ 21 Ἰουνίου (6 Ἰουλίου) 1827 συνθήκη «περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος», διὰ τῆς ὁποίας συνεφωνεῖτο μεταξὺ τῶν Δυνάμεων, ὅπως προσφέρωσιν αὗται τὴν μεσιτείαν των «ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς παρούσης συνθήκης, διὰ δηλοποιήσεως ἐγγράφου ὑπογεγραμμένου ἀπὸ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πληρεξουσίους τῶν συμμάχων Δυνάμεων», ζητουμένης ἀμέσου ἀνακωχῆς καὶ παρὰ τῶν δύο ἀνταγωνιζομένων μερῶν καὶ ἐπιδιωκομένου συμβιβασμοῦ μεταξὺ αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑξῆς ὅρων: «Οἱ Ἕλληνες θέλουν ἀναγνωρίζει τὴν ὑπεροχὴν τοῦ σουλτάνου ὡς ὑπερέχοντος κυρίου», πληρώνοντες εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην φόρον ὁρισθησόμενον διὰ κοινῆς συγκαταθέσεως καὶ κυβερνώμενοι παρ' ἀρχῶν», τὰς ὁποίας αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θέλουν ἐκλέγει καὶ διορίζει, ἀλλ' εἰς τὸν διορισμὸν αὐτῶν ἡ Πόρτα θὰ ἔχῃ προδιωρισμένην τινὰ ψῆφον (ἄρθρον 2). Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι ἔμελλον τοῦ λοιποῦ νὰ χωρισθῶσιν ἐντελῶς, ἀποξενουμένων τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπὶ ἀποζημιώσει, τῶν κτημάτων αὐτῶν. Ἑκάστη τῶν τριῶν Δυνάμεων παρῃτεῖτο πάσης ἀξιώσεως μείζονος ἐπιρροῆς καὶ ἰδιαιτέρων ἐμπορικῶν προνο-

Digitized by Google

μίων ἐν Ἀνατολῇ (ἄρθρον 5). Ἀξιοσημείωτον τυγχάνει καὶ τὸ ἄρθρον 6, κατὰ τὸ ὁποῖον «αἱ συμφωνίαι τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ τῆς εἰρήνης, αἱ ὁποῖαι τελευταῖον ἤθελον ἐγκριθῇ μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν, θέλουν ἀσφαλισθῇ διὰ τῆς ἐγγυήσεως ἐκείνων τῶν Δυνάμεων ἀπὸ τὰς ὑπογραφούσας τὴν παροῦσαν συνθήκην, αἱ ὁποῖαι ἤθελον κριθῇ ὠφέλιμοι καὶ ἱκαναὶ νὰ δεχθῶσιν αὐτὴν τὴν ὑποχρέωσιν». Τῆς συνθήκης ταύτης προσηρτᾶτο μυστικὸν ἄρθρον σχετικὸν μὲ τὴν ἐνδεχομένην ἄρνησιν τῆς Πύλης ν' ἀποδεχθῇ τὴν μεσολάβησιν καὶ τὴν στάσιν τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Ἐν τῷ μυστικῷ τούτῳ ἄρθρῳ ὡρίζετο ὅτι αἱ Δυνάμεις ἤθελον γνωρίσει εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους των πρὸς ἀναγγελίαν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὅτι τὰ «δυσάρεστα ἐπακόλουθα καὶ τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα δεικνύονται εἰς τὴν φανερὰν συνθήκην ὡς ἀχώριστα ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων» τῆς Ἀνατολῆς, ὑποχρεώνουν τὰς Δυνάμεις «νὰ λάβουν ἄμεσα μέτρα προσεγγίσεως μὲ τοὺς Ἕλληνας», νὰ συνδέσωσι τουτέστιν ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνταλλάξωσι μετ' αὐτῶν προξένους. Μὴ γενομένης ἀποδεκτῆς τῆς μεσιτείας τῶν Δυνάμεων πρὸς ἀνακωχὴν παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιμαχομένων, αἱ Δυνάμεις θέλουν δηλώσει «ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ βάλουν εἰς πρᾶξιν ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα αἱ περιστάσεις εἰμποροῦν νὰ ὑπαγορεύσουν εἰς τὴν φρόνησίν των διὰ ν' ἀπολαύσουν τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ἀνακωχῆς.... προλαμβάνουσαι.... κάθε σύγκρουσιν.... Ἑπομένως αἱ Δυνάμεις.... θέλουν πέμψει ὁδηγίας συμπληρωματικάς, συμφώνους μὲ ὅσα κατὰ πρόβλεψιν ἐσυμφώνησαν, πρὸς τοὺς ναυάρχους τοὺς κυβερνῶντας τοὺς στόλους των εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Ἀνατολῆς». Ἐτελείωνε τὸ μυστικὸν τοῦτο ἄρθρον μὲ τὴν δήλωσιν ὅτι, ἂν καὶ «αὐτὰ τὰ μέτρα δὲν ἤθελον ἀρκέσει.... θέλουν ἐξακολουθήσει (αἱ Δυνάμεις) τὸ ἔργον τῆς εἰρηνοποιήσεως ἐπάνω εἰς τὰς μεταξὺ αὐτῶν συμφωνηθείσας βάσεις καὶ κατὰ συνέπειαν δίδουν ἀπὸ τοῦ νῦν τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς ἀμοιβαίους ἐν Λονδίνῳ ἀντιπροσώπους των ν' ἀναζητήσουν καὶ προσδιορίσουν τὰ μετὰ ταῦτα μέτρα...». Ἡ ἄρνησις τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ν' ἀποδεχθῇ τὴν προτεινομένην μεσολάβησιν καὶ ἡ ἐπισυμβᾶσα ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου, κατόπιν τῆς ἀποχωρήσεως τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεων τῶν Δυνάμεων συνεπείᾳ τῆς ἀρνητικῆς στάσεως τῆς Τουρκίας καὶ τῶν εἰς πόλεμον προετοιμασιῶν αὐτῆς, προεκάλεσαν τὸ ἀπὸ (30 Νοεμβρίου) 12 Δεκεμβρίου 1827 πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου.

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1827. Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων Δυνάμεων διεπίστουν ὅτι κατὰ τὰς ἀναφορὰς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεων αὐτῶν «ἐναντίον τῶν εὐχῶν καὶ τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν... θέλουσιν ἴσως ἐμπλακῇ εἰς πόλεμον κατὰ τῆς ὀθωμανικῆς Πύλης», τούτου δ' ἕνεκα ἐκρίνετο σκόπιμον «νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ ἐπίσημος δήλωσις τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ὑπηγόρευσαν εἰς τὰς εἰρημένας Δυνάμεις τὰς πράξεις τοῦ Λονδίνου» καὶ ὅτι ἐὰν ἐκραγῇ πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Τουρκίας, σκοπὸς αὐτοῦ «ἔσεται πάντοτε αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗπερ ἀνέκαθεν προέθεντο τὴν ἐπίτευξιν διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν διαπραγματεύσεων», ἐπὶ πλέον δὲ ὅτι αἱ προσπάθειαι αὐτῶν «θέλουσι τείνει πρὸς τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τοὺς διαγραφέντας διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου ὅρους» καὶ τέλος ὅτι «ἀναλαμβάνουν ἐπισήμως τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ μὴν ἐπιδιώξωσι, συνεπείᾳ τῆς ἐπιτυχίας, ἣν ἡ ὑπεροχὴ αὐτῶν τοῖς ὑπόσχεται κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, μηδὲν ἀποκλειστικὸν πλεονέκτημα. ἐμπορικὸν προνόμιον ἢ ἐπέκτασίν τινα γῆς». Ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ ἡ ἐν Πελοποννήσῳ παραμονὴ τοῦ Ἰμπραῒμ πασᾶ ὤθησε τὰς συμμάχους Δυνάμεις ν' ἀποφασίσωσι τὴν εἰς Ἑλλάδα ἀποστολὴν γαλλικοῦ στρατοῦ, ἡ ἀπόφασις δὲ αὐτὴ διετυπώθη εἰς τὸ ἀπὸ 19 Ἰουλίου 1828 πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου.

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1828. Ὡς δικαιολογία τῆς ἀποφάσεως ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν προῆλθον αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις, ἀνεφέρετο ὅτι «ἡ κατάληψις τῆς ἑλληνικῆς Χερσονήσου (Πελοποννήσου) ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου (Ἰμπραῒμ πασᾶ) ἐπιφέρει δυσκολίας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς τῶν οὐσιωδεστέρων ἀντικειμένων τῆς συνθήκης τῆς 6 Ἰουλίου 1827, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἄμεσος ἀνακωχὴ» καὶ ὡς ἐκ τούτου «καταντᾷ ἄφευκτον νὰ ληφθῶσι μέτρα δραστηριώτερα καὶ συντελεστικώτερα εἰς τὴν τελείαν ἐκπλήρωσιν τῆς ῥηθείσης συνθήκης», ὡς ἐξέθεσε κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Συνδιασκέψεως ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας. Εἰς τὴν γινομένην ἐκ μέρους τῆς Γαλλίας πρότασιν περὶ ἀποστολῆς ἐκ μέρους αὐτῆς στρατοῦ εἰς Πελοπόννησον συνεφώνησαν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ὑπὸ τὸν ὅρον ἰδίως, ὅπως δηλοῦται ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ, «ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἐκ μέρους Του, δὲν θέλει παρεκτραπῆ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς συνθήκης, ὅτι θέλει περιορίσει τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις Του ἐντὸς τοῦ διαγραφέντος κύκλου, καὶ ὅτι, ἅμα ἐκπληρωθῇ ὁ προκείμενος σκοπός, θέλει ἀνακαλέσει τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον», κατὰ τὴν δήλωσιν τοῦ Ἄγγλου ἀντιπροσώπου (εἰς τὴν ὁποίαν συνεφώνησε καὶ ὁ Ρῶσος πληρεξούσιος) προσθέσαντος ἐν τέλει ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκ τῆς Πελοποννήσου τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ πρέπει νὰ «μείνῃ σῶμα ἐπιτηρητικὸν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπιστροφήν του (τοῦ Ἰμπραῒμ) εἰς Πελοπόννησον». Τὰ διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ἐπιδιωχθέντα ἀποτελέσματα ταχέως ἐπετεύχθησαν διὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μαιζῶνος. Ὁ Γάλλος ἀντιπρόσωπος Πολινιὰκ προέτεινε τότε εἰς τὴν συνδιάσκεψιν διάφορα μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἔδει αἱ σύμμαχοι δυνάμεις νὰ ἐξασφαλίσωσι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γενομένης ἐκστρατείας, εἴτε προασπίζουσαι τοὺς Ἕλληνας κατὰ νέας τουρκικῆς προσβολῆς, εἴτε παρέχουσαι εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα νὰ ὑπεραμυνθῶσι· κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ἀπῃτεῖτο ἡ ἀνακωχή, ἢ ἐπ' ἀρνήσει τῆς Ὑψηλῆς Πύλης δήλωσις τῶν συμμάχων ὅτι ἀναλαμβάνουσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν των τὰς ἠλευθερωμένας χώρας· κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἔδει οἱ Γάλλοι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸ ἔργον των καὶ πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ, διότι τότε μόνον ἡ Πελοπόννησος ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ στρατιωτικῶς ἐξησφαλισμένη, ἐὰν ἐδίδετο εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ ἀπὸ τοῦ Βόλου μέχρις Ἄρτης γραμμή. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τοιούτων ἀνακοινώσεων καὶ προτάσεων τοῦ Γάλλου πληρεξουσίου ὑπῆρξε τὸ ἀπὸ 4/16 Νοεμβρίου 1828 νέον πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου.

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1828. Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ἐπαφίετο εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας νὰ κρίνῃ, ἂν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἰμπραῒμ εἶναι ἀναγκαῖον «νὰ μένῃ εἰς Πελοπόννησον πρὸς καιρὸν ἓν σῶμα στρατιωτικόν», ὡρίζετο δὲ ὅπως ἡ Πελοπόννησος, αἱ παρακείμεναι νῆσοι καὶ αἱ κοινῶς καλούμεναι Κυκλάδες τεθῶσιν ὑπὸ τὴν προσωρινὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν, ἕως ὅτου ἀποφασισθῇ ὁριστικῶς ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Πύλης, χωρὶς νὰ ἐννοοῦν μὲ τοῦτο ὅτι προαποφασίζουν εἰς τὸ παραμικρὸν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ὁριστικῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον θέλει ἀποφασισθῇ εἰς τὰς μετὰ τῆς Τουρκίας νέας διαπραγματεύσεις». Διὰ ταυτοχρόνου δὲ δηλώσεως πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις, γνωρίζουσαι τὰς ὡς ἄνω ἀποφάσεις των, ἐδήλουν εἰς αὐτήν, ὅτι «ἤθελαν θεωρήσει ὡς ἐχθροπραξίαν κατ' αὐτῶν τῶν ἰδίων τὴν εἰσβολὴν ὁποιασδήποτε στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς τοὺς τόπους τούτους». Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου, ὅσον καὶ ἂν δὲν ἐτίθετο παρὰ τῶν συμμάχων ὁροθετικὸν περὶ Ἑλλάδος ζήτημα, ἐφέρετο ἐμμέσως ἐπὶ τάπητος τοῦτο, μετὰ πολλὰς δὲ διαπραγματεύσεις καὶ κατόπιν τῶν πολλῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Καποδιστρίου συνωμολογεῖτο νέον πρωτόκολλον ἐν Λονδίνῳ μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν αὐτῶν Δυνάμεων τὴν 10/22 Μαρτίου 1829.

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1829. Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου, αἱ τρεῖς Δυνάμεις συνεφώνουν, ὅπως προτείνωσιν εἰς τὴν Πύλην ὅτι οἱ Ἕλληνες, διατελοῦντες ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου «θέλουσι πληρώνει εἰς αὐτὴν ἐτήσιον φόρον 1.500 000 γροσίων τουρκικῶν», προσδιοριζομένης ἐφάπαξ «ἐκ κοινῶς συνεννοήσεως», πρὸς ἀποφυγὴν πάσης φιλονικίας, τῆς ἀναλογίας τῆς τιμῆς τοῦ τουρκικοῦ γροσίου πρὸς τὸ ἱσπανικὸν δίστηλον· «διὰ τὴν ἔνδειαν δὲ χρημάτων» ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ὡρίσθη ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἡ Ἑλλὰς θέλει πληρώσει ποσότητα «οὔτε κατὰ τὸ πεμπτημόριον τοῦ ὁλικοῦ φόρου ἐλάσσονα, οὔτε κατὰ τὸ τριτημόριον αὐτοῦ μείζονα» καὶ ὅτι ἡ ποσότης αὕτη θέλει αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος «μέχρις οὗ ἐν τῷ διαστήματι τετραετίας ὁ ἐτήσιος φόρος φθάσῃ εἰς τὸν ἀνώτατον ὅρον τῶν 1.500.000 γροσίων, τὰ ὁποῖα τὸ ἑλληνικὸν κράτος θέλει πληρώνει τακτικῶς κατ' ἔτος ἄνευ τινὸς μειώσεως ἢ αὐξήσεως». Ἐν τῷ αὐτῷ πρωτοκόλλῳ ἐρρυθμίζετο καὶ τὸ ζήτημα τῆς «ἐπικυριότητος» τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ταύτης ἐχούσης «τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τὴν μᾶλλον κατάλληλον εἰς τὸ νὰ παρέχῃ ἐγγυήσεις μὲν διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς, ἀσφαλείας δὲ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἡσυχίαν της»· πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δέον ἡ διοίκησις νὰ «προσεγγίζῃ ὅσον εἶναι δυνατόν, εἰς τοὺς μοναρχικοὺς τύπους καὶ θέλει διαπιστευθῇ εἰς ἄρχοντα ἢ ἡγεμόνα Χριστιανόν», κληρονομικόν, μὴ δυνάμενον νὰ προέρχηται ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν τῶν τριῶν Δυνάμεων, καὶ ἡ πρώτη ἐκλογὴ τοῦ ὁποίου «θέλει γίνει κατὰ συναίνεσιν τῶν τριῶν Αὐλῶν καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης», πᾶς δὲ κληρονομικῷ δικαιώματι διάδοχος αὐτοῦ «πρὸς ἔνδειξιν τῆς ὑποτελείας τῆς Ἑλλάδος... ἀναλαμβάνων τὴν ἐξουσίαν θέλει πληρώνει εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἐφάπαξ διπλάσιον τοῦ ἐτησίου φόρου». Καθόσον ἀφορᾷ τὴν ὁροθεσίαν τῆς ὑποτελοῦς ἑλληνικῆς πολιτείας, ὡρίσθη ἐν τῷ αὐτῷ πρωτοκόλλῳ ὅτι αὕτη «κατὰ μὲν τὴν Στερεὰν ἄρχεται ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου φθάνουσα εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Ὄθρυος, ἐκτείνεται κατ' εὐθεῖαν μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς πρὸς Ἀνατολὰς τῶν Ἀγράφων, ἐν ᾗ ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ Πίνδου. Ἐκ τῆς ἀκρωρείας ταύτης ἡ γραμμὴ κατέρχεται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀχελώου, πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ Λεοντίτου, τὸ ὁποῖον μένει εἰς τὴν Τουρκίαν· εἶτα διέρχεται τὴν σειρὰν τοῦ Μακρυνόρους, περιλαμβάνει ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους τὸ ὁμώνυμον στενόν, τὸ ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Ἄρτης ἀρχόμενον, καὶ καταλήγει διὰ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅλαι αἱ πρὸς μεσημβρίαν τῆς γραμμῆς ταύτης κείμεναι ἐπαρχίαι θέλουσι συμπεριληφθῆ εἰς τὸ νέον ἑλληνικὸν κράτος. Αἱ νῆσοι αἱ εἰς τὴν Πελοπόννησον παρακείμεναι, ἡ Εὔβοια καὶ αἱ κοινῶς καλούμεναι Κυκλάδες, θέλουσιν ὡσαύτως συμπεριληφθῆ ἐντὸς αὐτοῦ τούτου τοῦ κράτους». Τὸ αὐτὸ πρωτόκολλον περιεῖχε διατάξεις σχετικὰς μὲ τὴν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου τοῦ 1827 ἀναφερομένην ἀποζημίωσιν, περὶ ἀμνηστείας καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς μεταναστεύσεως. Τέλος δὲ ὡρίζετο, ὅτι αἱ μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεις ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω προτάσεων πρέπει ν' ἀρχίσωσι τὸ ταχύτερον καὶ ὅτι δέον ν' ἀξιώσωσι «ταχεῖαν ἀπάντησιν» αὐτῆς. Ἡ ἐκ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ἐντύπωσις ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Τουρκίᾳ οὐδόλως ὑπῆρξεν εὐμενής· ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις διὰ τῆς ἀπὸ 11 Μαΐου 1829 ἀπαντήσεως αὐτῆς, ὡς καὶ διὰ τοῦ ἀπὸ 24 Μαΐου/5 Ἰουνίου 1829 ὑπομνήματος αὐτῆς προσεπάθει νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῶν συμμάχων τὴν μείωσιν τῆς αὐστηρότητος τῶν ὅρων τοῦ ὡς ἄνω πρωτοκόλλου, ἡ δὲ Τουρκία ἐν τῇ ἀπὸ 15 Αὐγούστου 1829 ἀντιπροέτεινε κατὰ πολὺ διαφόρους ὅρους «συμβιβασμοῦ» μετὰ τῶν Ἑλλήνων, τῶν ἐν τῷ εἰρημένῳ πρωτοκόλλῳ περιεχομένων. Ὁ ἐκραγεὶς ἤδη Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος καὶ τὰ ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Ἀδριανουπόλεως καταδειχθέντα ἀποτελέσματα αὐτοῦ, τῆς Πύλης ὑποχρεωθείσης διὰ τοῦ 10 ἄρθρου ταύτης ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου τοῦ 1827, προεκάλεσαν τὸν ἀντιπερισπασμὸν τῶν ἄλλων δυνάμεων, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα, οἱ δ' ἐν Λονδίνῳ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν δυνάμεων, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀπὸ 9 Σεπτεμβρίου 1829 δηλώσεως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καθ' ἣν αὕτη «συναινέσασα ἤδη εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, ὑπόσχεται καὶ ὑποχρεοῦται περὶ πλέον σήμερον...νὰ ὑπογράψῃ ὁλοσχερῶς πάσας τὰς πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς γενησομένας ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνδιασκέψεως ἀποφάσεις» συνεφώνησαν εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπὸ 3 Φεβρουαρίου (22 Ἰανουαρίου) 1830 πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου «περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1930. Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ἡ Ἑλλὰς ἀνεκηρύσσετο εἰς κράτος ἀνεξάρτητον, ἀπολαῦον ὅλων τῶν πολιτικῶν, διοικητικῶν καὶ ἐμπορικῶν δικαίων, ἅτινα ἀνταποκρίνονται «εἰς ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν (ἄρθρον 1), ἀλλὰ περιωρίζοντο τὰ ὅρια τούτου» πρὸς συγκατάνευσιν εἰς τὴν ἔφεσιν, ἣν ἐξέφρασεν ἡ Πύλη περὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22 Μαρτίου τεθέντων ὁρίων»· ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ ἀρχομένη ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀσπροποτάμου, ἀνατρέχουσα τὸν ποταμὸν ἕως κατέναντι τῆς λίμνης Ἀγγελοκάστρου καὶ διασχίζουσα ταύτην καὶ τὰς λίμνας τοῦ Βραχωρίου καὶ τῆς Ζαυροβίτσας, κατέληγεν εἰς τὸ ὄρος Ἀρτοτίνα, ὁπόθεν ἀκολουθοῦσα τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Ἄξου, τὴν κοιλάδα τῆς Κοτύρης καὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Οἴτης, ἕως τοῦ κόλπου τοῦ Ζητουνίου, θ' ἀπέληγε πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σπερχειοῦ. Εἰς τὸ ἀνεξάρτητον ἑλληνικὸν κράτος προσηρτᾶτο ὁλόκληρος ἡ νῆσος Εὔβοια, αἱ Δαιμόνησοι, ἡ νῆσος Σκῦρος καὶ αἱ Κυκλάδες μετὰ τῆς νήσου Ἀμοργοῦ (ἄρθρον 2). Ἡ κυβέρνησις ὡρίζετο ὅτι θέλει εἶναι «μοναρχικὴ καὶ κληρονομικὴ κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας», ἐμπιστευομένη εἰς ἡγεμόνα, ὅστις δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀνήκῃ εἰς τὰς βασιλευούσας οἰκογενείας μιᾶς τῶν τριῶν συμμάχων δυνάμεων, καὶ θὰ ἔφερε τὸν τίτλον «Ἡγεμὼν κυριάρχης τῆς Ἑλλάδος» (ἄρθρον 3). Ἐκτὸς ἄλλων διατάξεων δευτερευούσης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φύσεως, ὡρίζετο ἐν ἄρθρῳ 8, ὅτι «ἑκάστη τῶν τριῶν Αὐλῶν φυλάττει τὴν διὰ τοῦ ἕκτου ἄρθρου τῆς συνθήκης τῆς 6 Ἰουλίου ἐξασφαλιζομένην ἐξουσίαν, τοῦ νὰ ἐγγυᾶται περὶ τοῦ ὅλου τῶν προηγουμένων συμβιβασμῶν καὶ ἄρθρων. Αἱ περὶ ἐγγυήσεως πράξεις, ἐὰν γενῶσι, θέλουν συνταχθῆ χωριστά.. Κανὲν στράτευμα ἀνῆκον εἴς τινα τῶν συνταξασῶν τὴν συνθήκην τριῶν δυνάμεων θέλει δυνηθῆ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἑλληνικοῦ νέου κράτους, ἄνευ συγκαταθέσεως τῶν δύο ἑτέρων Αὐλῶν τῶν ὑπογραψασῶν τὴν συνθήκην». Ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου αἱ τρεῖς δυνάμεις συνεχαίρον ἀλλήλας «μετ' εἰλικρινείας, διότι ἔφθασαν εἰς εὐτυχῆ ὁμοφωνίαν ἐν μέσῳ τῶν πλέον ἐμβριθῶν καὶ τῶν πλέον ἀξίων προσοχῆς καὶ ἀκροσφαλῶν περιστάσεων».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ὡς ἄνω πρωτο-

Digitized by Google

κόλλου, αἱ τρεῖς σύμμαχοι Δυνάμεις ὑπέγραφον καὶ ἕτερον πρωτόκολλον, διὰ τοῦ ὁποίου αὗται, ἐπειδὴ «μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες συνίστανται πλέον ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς συμμαχίας διὰ τῶν προσωπικῶν των ἀρετῶν καὶ διὰ τῆς κοινωνικῆς των ὑπάρξεως, ὁ πρίγκιψ Λεοπόλδος τοῦ Σάξ-Κοβούργου παρεῖχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην ὅλας τὰς δυνατὰς ἐγγυήσεις», ἀπεφάσιζον νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν «τὴν κυβέρνησιν τῆς νέας ἑλληνικῆς πολιτείας, μὲ τὴν ἐπίκλησιν ἡγεμὼν ἄρχων τῆς Ἑλλάδος, ἥτις θέλει μεταβῆ διαδοχικῶς εἰς τοὺς ἀπογόνους του».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830. Ὑπὸ τὴν ἡμερομηνίαν τῶν ἀνωτέρω πρωτοκόλλων ὑπεγράφετο καὶ ἕτερον «περὶ τῶν τοῦ καθολικοῦ δόγματος κατοίκων τῆς Ἑλλάδος», διὰ τοῦ ὁποίου αἱ τρεῖς Δυνάμεις ὡς «νέον δεῖγμα τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐμενοῦς κηδεμονίας τῶν ἡγεμόνων των» εὑρίσκοντο σύμφωνοι ὅτι πάντες οἱ ὑπήκοοι τῆς νέας πολιτείας «οἱασδήποτε καὶ ἂν εἶναι θρησκείας, θέλουν εἶναι δεκτοὶ εἰς ὅλα τὰ δημόσια ὑπουργήματα, ἀξιώματα καὶ τιμάς, καὶ θεωρεῖσθαι καθ' ὅλας τὰς θρησκευτικάς, ἀστικὰς καὶ πολιτικὰς αὐτῶν σχέσεις πάντῃ ἴσοι, μηδαμῶς λογιζομένης τῆς διαφορᾶς τῆς πίστεως».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830. Τοῦ Λεοπόλδου ἐξαρτήσαντος τὴν ἀποδοχὴν τοῦ τίτλου «ἡγεμὼν ἄρχων τῆς Ἑλλάδος», διὰ τῆς ἀπὸ 11 Φεβρουαρίου ἀπαντήσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου, ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως ὡρισμένων παρὰ τῶν Συμμάχων ὅρων, κατηρτίσθη παρὰ τῶν ἐν Λονδίνῳ ἀντιπροσώπων αὐτῶν τὴν 20 Φεβρουαρίου νέον πρωτόκολλον, ἐπέχον θέσιν ἀνταπαντήσεως εἰς τὸ ὡς ἄνω ἔγγραφον τοῦ Λεοπόλδου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεδέχοντο τινὰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ προβαλλομένων ὅρων, ὡς τῆς «ἀσφαλείας» τῆς νέας πολιτείας παρὰ τῶν Δυνάμεων, τῆς χορηγήσεως εἰς αὐτὴν χρηματικῶν βοηθημάτων, τῆς διαθέσεως τοῦ ἐν Ἑλλάδι εὑρισκομένου γαλλικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἡγεμόνος ἐπὶ ἓν ἔτος, ἀφινον ὅμως μεταξὺ ἄλλων ἄλυτον ἰδίως τὸ ζήτημα τῆς διευθετήσεως τῶν ὁρίων τοῦ ἀρτιγεννήτου ἑλληνικοῦ κράτους. Παραιτηθέντος τὴν 9/21 Μαΐου 1830 τοῦ Λεοπόλδου ὁριστικῶς τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἐν Λονδίνῳ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἤρξαντο νέων διαπραγματεύσεων πρὸς συνεννόησιν περὶ τοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖον θὰ προεκρίνετο ν' ἀναλάβῃ τὸ ἑλληνικὸν στέμμα, πρὸς τούτοις δὲ κατήρτισαν νέον πρωτόκολλον ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2/14 Ἰουνίου 1830.

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830. Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις ἐδήλουν ὅτι ἡ παραίτησις τοῦ Λεοπόλδου, οὐδόλως «μεταβάλλει τὰς ἀποφάσεις των, ὅτι ἡ συνδέουσα αὐτὰς σύμπνοια ἔμεινε πάντῃ ἀνέπαφος... καὶ ὅτι περὶ τὴν ἐκλογὴν νέου ἡγεμόνος τοῦ κράτους τούτου δὲν θέλουσι παραβλέψει οὐδεμίαν τῶν ἀρχῶν, αἵτινες καθωδήγησαν αὐτὰς εἰς τὴν τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830 (τῆς 4/16 Ἰουνίου). Τὸ πρωτόκολλον τοῦτο ἐπέχει ἐν πολλοῖς θέσιν ἑρμηνείας διατάξεών τινων τοῦ πρώτου πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 «περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος»· συναφὲς δὲ πρὸς τοῦτο τυγχάνει καὶ τὸ ἑπόμενον πρωτόκολλον.

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830 (19 Ἰουνίου/1 Ἰουλίου). Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ἑρμηνεύονται ἐπίσης ἔνιαι διατάξεις καὶ τῶν τριῶν πρωτοκόλλων τῆς 3 Φεβρουαρίου· ἰδίως δι' αὐτοῦ ὁρίζεται ὅτι τὰ χορηγούμενα εἰς τοὺς καθολικοὺς προνόμια «οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὑποχρέωσιν πρὸς βλάβην τῆς ἐπικρατούσης Ἐκκλησίας», ἐπὶ τούτοις δὲ ὅτι αἱ τρεῖς Δυνάμεις «δὲν ἠθέλησαν νὰ προδικάσωσι περὶ τῆς φύσεως τῶν θεσμοθεσιῶν καὶ τῶν νόμων» τοῦ νεοϊδρυομένου κράτους.

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1831 (14/26 Σεπτεμβρίου). Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ἀναγνωρίζουσαι αἱ Δυνάμεις ὅτι ἡ διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου ὁροθεσία τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει ἐσφαλμένου χάρτου, δηλοῦσιν ὅτι ἐθεώρησαν εὔλογον, «ὅπως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις προτρέψωσι τὴν Πύλην νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ Βόλου καὶ τῆς Ἄρτης, τὴν διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22 Μαρτίου προταθεῖσαν». Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ δανείου, τὸ ὁποῖον ἐζήτει νὰ συνομολογήσῃ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, καὶ τῶν σχετικῶν λόγων, οἵτινες προεβάλλοντο ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐδηλοῦτο ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τούτῳ ὅτι ἡ συνδιάσκεψις «φρονεῖ, ὅτι ἑκάστη τῶν τριῶν Αὐλῶν ὀφείλει νὰ διαφυλάξῃ εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ σταθμίσῃ ἰδιαιτέρως τὰς προτεινομένας παρὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς ὑποστήριξιν τῆς αἰτήσεώς της λόγους, καὶ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν τοιαύτην αἴτησιν, ἐφόσον ἡ ἰδία ἤθελε θεωρήσει ἐπάνεγκες ἢ ἁρμόδιον». Τέλος, διὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου, ἡ συνδιάσκεψις πληροφορηθεῖσα τὰ ἐν Πόρῳ γεγονότα, ἐδήλου ὅτι «δὲν θέλει παρεκτραπῆ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τοῦ ὑποστηρίζειν τὴν ἐν Ἑλλάδι καθεστῶσαν προσωρινὴν κυβέρνησιν, ἄχρις ὅτου ἡ λίαν προσεχὴς ἐκλογὴ ἡγεμόνος ἐπιτρέψῃ τὴν σύστασιν ὁριστικῆς κυβερνήσεως» καὶ ὅτι ἡ αὐτὴ ἀρχὴ θέλει καθοδηγήσει πάντας, ἀντιπρέσβεις, ναυάρχους καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ γαλλικοῦ στρατοῦ «εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῶσιν ὅλην αὐτῶν τὴν ἐπιρροήν, ἵνα ἀποθαρρύνωσι πᾶσαν ἀπόπειραν στάσεων καὶ ταραχῶν».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830 (4/16 Νοεμβρίου 1831). Τοῦτο ἀφορᾷ τὴν νῆσον Σάμον καὶ εἰδικώτερον τὸν ἐτήσιον φόρον, ὃν ἔδει νὰ πληρώνωσιν οἱ Σάμιοι εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, ὅπως οὗτος δηλαδὴ «πληρώνεται ἐτησίως εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην διὰ Σαμίων ἀπεσταλμένων, ἀντὶ νὰ εἰσπράττηται παρὰ τοῦ Καπετὰν πασᾶ».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830 (26 Δεκεμβρίου 1831/7 Ἰανουαρίου 1832). Τὸ πρωτόκολλον τοῦτο ἀποτελεῖ παραγγελίαν πρὸς τοὺς ἀντιπρέσβεις καὶ τοὺς ναυάρχους τῶν συμμάχων Δυνάμεων, ὅπως ἀναγνωρίσωσι τὴν παρὰ τῆς ἐν Ἄργει Συνελεύσεως συσταθησομένην προσωρινὴν Κυβέρνησιν, ὀφείλοντες «νὰ δώσωσι παράδειγμα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένων τιμῶν» καὶ καταστείλωσι τὴν πειρατείαν εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας. Καθόσον ἀφορᾷ τὴν παροχὴν χρηματικῆς βοηθείας εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου ὡρίσθη ὅτι ἡ αἴτησις τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως «ἀπεφασίσθη νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰς ἰδίας Αὐλὰς καὶ συνεφωνήθη ὅτι ἑκάστη αὐτῶν θέλει θεωρεῖσθαι ὡς ἔχουσα πληρεστάτην ἐξουσίαν νὰ κάμῃ τοιαύτας προκαταβολάς».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830 (1/13 Φεβρουαρίου 1832). Ἡ συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου διαπιστοῦσα τὴν συμφωνίαν τῶν ἀντιπροσώπων ἐπὶ τῆς «κατεπειγούσης ἀνάγκης ἐκλογῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡγεμόνος», ἐπὶ τούτοις δὲ διαδηλοῦσα ὅτι «ἡ ἀρίστη ἐκλογὴ» εἶναι ἡ τοῦ πρίγκιπος Ὄθωνος, ἀπεφάσισε νὰ εἰδοποιήσῃ «ἐμπιστευτικῶς τὴν Α. Μ. τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας, ὅτι αἱ τρεῖς Αὐλαὶ προτίθενται νὰ προσφέρωσι τὸ ἑλληνικὸν στέμμα εἰς τὸν δευτερότοκον Αὐτοῦ υἱόν, τὸν πρίγκιπα Ὄθωνα» καὶ νὰ προσκαλέσῃ τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας νὰ πέμψῃ εἰς Λονδῖνον πληρεξούσιον αὐτοῦ, «ἵνα συμφωνήσῃ μετὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν Αὐλῶν τῶν ἄλλων Δυνάμεων περὶ πάντων τῶν μέτρων, ὑφ' ὧν ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ὄθωνος πρέπει ἀναγκαίως νὰ συνοδευθῇ, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος». Τὰ ἀποτελέσματα τῶν οὕτω πως μεταξὺ τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων καὶ τῆς Βαυαρίας ἀρξαμένων διαπραγματεύσεων, μετὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἀποδοχὴν τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς, ἐπεκύρωσεν ἡ ἀπὸ 7 Μαΐου (25 Ἀπριλίου 1832) συνθήκη τοῦ Λονδίνου μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας.

Συνθήκη τοῦ Λονδίνου 1832. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης προσεφέρθη παρὰ τῶν συμμάχων Δυνάμεων «ἡ διαδοχικὴ κυριαρχία τῆς Ἑλλάδος» πρὸς τὸν πρίγκιπα Ὄθωνα, τοῦ πατρός του βασιλέως τῆς Βαυαρίας ἐνεργοῦντος ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ του, ἀποδεχομένου ταύτην. Κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου, «ὁ πρίγκιψ Ὄθων τῆς Βαυαρίας, θέλει φέρει τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος», ἥτις ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ «καὶ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν Αὐλῶν, θέλει ἀποτελεῖ κράτος μοναρχικὸν ἀνεξάρτητον», τὰ ὅρια τοῦ ὁποίου θέλει εἶσθαι «ὁριστικῶς οἷα θέλουσι προσδιορισθῆ διὰ τῶν δυνάμει τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1831» μεταξὺ τῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεων (ἄρθρα 4—5). Ἐπίσης, διὰ τῆς αὐτῆς συνθήκης ὡρίζετο ὅτι τὸ πρωτόκολλον τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 θέλει μετατραπῆ εἰς ὁριστικὴν συνθήκην, τῆς ὁποίας συνομολογοῦν μέρος θὰ ἦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Ὄθων, ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ ὁποίου θέλουσι μεσολαβήσει ἀπὸ τοῦδε αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις παρὰ ταῖς κυβερνήσεσι τῆς Εὐρώπης (ἄρθρα 6—7). Ἀπηγορεύετο ἡ ἕνωσις τοῦ στέμματος Ἑλλάδος καὶ Βαυαρίας (ἄρθρον 8 § 2)· ὡρίζετο ἡ ἐνηλικιότης τοῦ Ὄθωνος ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους αὐτοῦ (ἄρθρον 9) καὶ ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης «τὰ κυριαρχικὰ αὐτοῦ δικαιώματα θέλουσιν ἐνεργεῖσθαι ἐν Ἑλλάδι, καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν, ὑπὸ ἀντιβασιλείας, συγκειμένης ἐκ τριῶν συμβούλων, δοθησομένων αὐτῷ ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας» (ἄρθρον 10). Διὰ τῆς αὐτῆς συνθήκης τέλος, αἱ τρεῖς δυνάμεις ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν παροχῆς δανείου εἰς τὴν Ἑλλάδα (ἄρθρον 12), ἐκ τοῦ ὁποίου θέλει πληρωθῆ ἡ ἐνδεχομένη ὑπὲρ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ὁρισθησομένη ἀποζημίωσις (ἄρθρον 13), ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας νὰ παράσχῃ τὰ μέσα εἰς τὸν Ὄθωνα «νὰ στρατολογήσῃ ἐν Βαυαρίᾳ καὶ παραλάβῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, σῶμα στρατιωτικόν, μέχρι τρισχιλίων πεντακοσίων ἀνδρῶν, οὗ τὸν ὁπλισμόν, τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὴν μισθοδοσίαν θέλει χορηγήσει τὸ ἑλληνικὸν κράτος», ἐπίσης δὲ νὰ «συμπαραλάβῃ ἀριθμόν τινα ἀξιωματικῶν Βαυαρῶν, διὰ νὰ συντρέξωσιν εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῆς ἐθνικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως».

Πρωτόκολλον τοῦ 1832 (30 Ἀπριλίου). Τὸ πρωτόκολλον τοῦτο ἐνέχει θέσιν ἑρμηνείας τοῦ ἄρθρου 8 § 1 τῆς ἀνωτέρω συνθήκης τοῦ Λονδίνου, τὸ ὁποῖον ὥριζε τὰ τῆς τάξεως διαδοχῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, ἐγκαταλείποντος ἢ ὄχι κληρονόμους. Διὰ τοῦ ἑρμηνευτικοῦ τούτου πρωτοκόλλου ὡρίσθη ὅτι ἡ τοῦ στέμματος διαδοχὴ «θέλει γίνεσθαι ἀπὸ ἄρρενος εἰς ἄρρεν κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας. Τὰ θήλεα δὲν δύνανται νὰ διαδεχθῶσι τὸ ἑλληνικὸν στέμμα, εἰμὴ μόνον ἐν περιπτώσει ὁλοσχεροῦς ἀποσβέσεως τῶν ἀρρένων γνησίων κληρονόμων... Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τὸ στέμμα καὶ ἡ βασιλικὴ ἀξία ἐν Ἑλλάδι θέλουσι περιέλθει εἰς τὴν ἡγεμονόπαιδα ἢ τοὺς γνησίους ἀπογόνους τῆς ἡγεμονόπαιδος, ἥτις κατὰ τὴν διαδοχικὴν τάξιν θέλει εἶναι πλησιεστέρα τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος», προτιμωμένων κατὰ τὴν διαδοχὴν τῆς ἡγεμονόπαιδος τῶν γνησίων ἀρρένων αὐτῆς κατιόντων ἢ τῶν θηλέων· ἐν τέλει ἐπανελαμβάνετο ὅτι τὰ στέμματα Ἑλλάδος καὶ Βαυαρίας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συναντηθῶσι καὶ συνυπάρξωσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς.

Διακήρυξις τοῦ Λονδίνου 1832. Τὸ γεγονὸς τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ὄθωνος ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ἡ συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου ἀνήγγειλεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τῆς ἀπὸ 18/30 Αὐγούστου διακηρύξεως αὐτῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐτονίζετο ὅτι ἡ Ἑλλὰς «ἀποκτᾷ τὴν συμμαχίαν ἑνὸς τῶν παλαιοτέρων καὶ ἐπιφανεστέρων βασιλικῶν οἴκων τῆς Εὐρώπης, ἑνὸς οἴκου, ὁ ὁποῖος τὴν ὑπεστήριξεν εἰς τὸν ἀγῶνά της, τὴν ἐβοήθησεν εἰς τὰ παθήματά της, τὴν ἐνεθάρρυνεν εἰς τὴν ἀναγέννησίν της»· ἡ αὐτὴ διακήρυξις ἐπερατοῦτο μὲ τὴν παραίνεσιν, ὅπως πάντως συνδράμωσι τὸν νέον βασιλέα «εἰς τὸ ἔργον τοῦ νὰ δώσῃ εἰς τὸ κράτος ὁριστικὸν σύνταγμα...· εἶναι ἡ μόνη ἀνταμοιβή, τὴν ὁποίαν σᾶς ζητοῦν αἱ τρεῖς Αὐλαὶ δι' ὅσα ὑπὲρ ὑμῶν ἔπραξαν».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1832 (18/30 Αὐγούστου). Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ἐπεκύρωσεν ἡ συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου τὸν ἀπὸ 9/21 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους γενόμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει συμβιβασμὸν ἐπὶ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ὡς κατὰ πάντα «σύμφωνον πρὸς τὰς ὁδηγίας, δι' ὧν ἐφωδιάσθησαν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1831».

Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1836 (30 Ἰανουαρίου). Διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου ἐπεζητήθη ἡ ἐφαρμογὴ ἑκατέρωθεν τῶν περὶ μεταναστεύσεως ὁρισθέντων ἰδίως ἐν § 6 τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3ης Φεβρουαρίου 1830, ὡς ἡρμηνεύθη διὰ τοῦ ἀπὸ 16 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρωτοκόλλου· πρὸς τούτοις ὡρίσθη, ὅπως ὑποδειχθῇ φιλικῶς «εἰς τὴν Πύλην, ὅτι εἶναι ἴδιον αὐτῆς συμφέρον τὸ νὰ μὴ παρεμβάλλῃ προσκόμματα εἰς τὴν μετανάστευσιν ἀριθμοῦ τινος ἀνθρώπων, οἵτινες, ἀκουσίως ἐμποδιζόμενοι, ἤθελον δυσανασχετεῖ κατὰ τῆς τύχης αὐτῶν καὶ οἵτινες ἐν κρισίμοις στιγμαῖς δύνανται νὰ γίνωσιν ἀφορμὴ ταραχῶν καὶ ὅτι συμφέρει ἀπ' ἐναντίας νὰ διευκολυνθῶσιν εἰς τὰ μέσα τῆς ἐλευθέρας ἐξόδου αὐτῶν».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὸ κείμενον πάντων τῶν ὡς ἄνω πρωτοκόλλων καὶ συνθηκῶν εὑρίσκει τις ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ *Α. Ι. Σούτσου*, «Συλλογὴ τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν Δημόσιον Δίκαιον τῆς Ἑλλάδος ἀναγομένων ἐπισήμων ἐγγράφων» τ. Ι (1858), τῶν σπουδαιοτέρων δὲ τούτων γαλλιστὶ ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Γερμανοῦ *Strupp*, «La situation internationale de la Grèce» (1821—1917). Ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἔργων τὰ ὁποῖα εἰδικώτερον ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ὡς ἄνω διεθνεῖς πράξεις βλ. *Mendelssohn-Bartholdy*, «Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων» (μετ. *Α. Βλάχου*, τ. δύο, 1873—1876).—*Hertzberg*, «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» (μετ. *Π. Καρολίδου* τ. 1—4 1917).—*Οὐΐλλιαμ Μίλλερ*, «Ἡ Τουρκία καταρρέουσα. Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας» (1801—1913, μετ. *Σ. Λάμπρου* 1915).

Η. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

— **Λονδίνου *συνθήκη*** (1840). Καθ' ἣν ἐποχὴν διὰ δευτέραν φορὰν ὁ πασᾶς τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ Ἀλῆς ἐπανεστάτει ἐναντίον τῆς Πύλης, τὰ δὲ στρατεύματα αὐτοῦ ἐπετύγχανον νὰ κατανικήσωσι τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ ὁ σουλτᾶνος πρὸ τῶν ἀπειλῶν τοῦ Μεχμὲτ ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ συνθηκολογήσῃ, αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις σφόδρα ἀνησυχήσασαι ὡς πρὸς τὴν ἔκβασιν τῆς νέας ταύτης τουρκοαιγυπτιακῆς ῥήξεως, ταχύτατα ἐνεργήσασαι ἀπηύθυναν διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεων αὐτῶν διακοίνωσιν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 Ἰουλίου 1839, διὰ τῆς ὁποίας ἐγνώριζον εἰς αὐτὴν «ὅτι ἐξησφαλίσθη ἡ ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν πέντε Μεγάλων Δυνάμεων, ὡς πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα» καὶ συνίστων εἰς αὐτὴν «ὅπως ἀπόσχῃ πάσης ὁριστικῆς ἀποφάσεως ἄνευ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν καὶ ν' ἀναμείνῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὑπὲρ αὐτῆς ἐνδιαφέροντός των». Ἡ πρωτοβουλία τῆς διακοινώσεως ταύτης ὠφείλετο μὲν εἰς τὸν Μέττερνιχ, προῆλθεν ὅμως προτροπῇ τῆς Ἀγγλίας, ἥτις, φοβουμένη τὴν ἐν τῇ Μεσογείῳ ἐπικράτησιν τῆς Γαλλίας, ἐζήτει παντὶ σθένει νὰ ἐξασθενίσῃ ταύτην.

Digitized by Google

Εἰς ἐκτέλεσιν δέ, τρόπον τινά, τῆς πρὸς τὴν Πύλην ἀνωτέρω διακοινώσεως τῶν Δυνάμεων, συνεκλήθη ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψις τῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Ρωσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, ἥτις ἐπέτυχε τὴν συνομολόγησιν τῆς ἀπὸ 3/15 Ἰουλίου 1840 συνθήκης, ἡ ὁποία ἐν πολλοῖς ἀποτελεῖ ἀπόρροιαν τῆς μεγάλης διπλωματικῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἤσκησεν ὁ Πάλμερστων ἐπὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἐν λόγῳ Συνδιασκέψεως. Ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς συνθήκης ταύτης δηλοῦται ὅτι αὕτη κατηρτίσθη ἐπὶ τῷ σκοπῷ «τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς εἰρήνης τῆς Εὐρώπης», ἐν τῷ 4ῳ ἄρθρῳ δὲ αὐτῆς, «κατόπιν εἰδικῆς αἰτήσεως τοῦ σουλτάνου». Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης αἱ συμβαλλόμεναι Δυνάμεις ἀνελάμβανον ἀμοιβαίως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπεραμυνθῶσι τῆς ἀκεραιότητος τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ συνεφωνεῖτο ν' ἀνακηρυχθῇ ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς κληρονομικὸς ἄρχων τῆς Αἰγύπτου, εἰς τὴν ὁποίαν προσηρτᾶτο ἡ Πτολεμαΐς, ἐφόσον θ' ἀπεδέχετο ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων καὶ θὰ προέβαινεν εἰς τὴν ἐκκένωσιν τῆς Συρίας, Ἀραβίας καὶ Κρήτης, ἄλλως θὰ ἐκηρύσσετο ἔκπτωτος τοῦ θρόνου του. Ὡς ἐγνώσθη τὸ περιεχόμενον τῆς συνθήκης ταύτης ἐν Γαλλίᾳ, καθ' ἧς κυρίως ἐστρέφετο, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ τελευταία ηὐνόει μεγάλως τὸ κίνημα τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, προεκάλεσε μεγάλον ἐρεθισμόν, πόλεμος δὲ εὐρωπαϊκὸς ἠπειλήθη πρὸς στιγμὴν μεταξὺ Γαλλίας καὶ τῶν ὑπογραψασῶν τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου Δυνάμεων, αἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ μετέλθωσι βίαν κατὰ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ὅπως καθυποχρεώσωσιν αὐτὸν καὶ δεχθῇ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου. Ἡ πτῶσις ὅμως τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργείου ὑπὸ τὸν Θιέρσον καὶ ἡ διαδοχὴ τούτου παρὰ τοῦ ὑπουργείου Γκιζώ, ἐπέφερε μεταστροφὴν εἰς τὴν φιλοπόλεμον πολιτικὴν τῆς ἐπισήμου Γαλλίας. Κατόπιν νέων διαπραγματεύσεων μεταξὺ τῶν δυνάμεων τῆς Γαλλίας, συνεφωνήθη νὰ καταρτισθῇ νέα συνθήκη, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ συμμετάσχῃ καὶ ἡ Γαλλία, ὅπως καὶ ἐπραγματοποιήθη ἓν ἔτος βραδύτερον, ἤτοι τὴν 1/13 Ἰουλίου 1841, ἀφοῦ ἕνα μῆνα προηγουμένως ὁ σουλτᾶνος, ὑπείκων εἰς τὴν ἐπιμονὴν τῶν δυνάμεων, διὰ φιρμανίου ἐκδοθέντος τὴν 1 Ἰουνίου ἀνεγνώριζε τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου τοῦ 1840. Διὰ τῆς νέας συμφωνίας τοῦ Λονδίνου τοῦ 1841, «χάριν τῆς εἰρήνης» καὶ ὅπως αἱ δυνάμεις παράσχουν δεῖγμα «σεβασμοῦ πρὸς τὸν σουλτᾶνον καὶ τὰ ἀναπαλλοτρίωτα κυριαρχικὰ δικαιώματα αὐτοῦ» κηρύσσονται «κατὰ παράκλησιν» τοῦ ἰδίου ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, ὅπως τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου παραμένωσι κλειστὰ ἐν καιρῷ εἰρήνης εἰς τοὺς πολεμικοὺς στόλους τῶν δυνάμεων· εἰς τὴν σύμβασιν ταύτην προσεχώρησαν βραδύτερον καὶ τρεῖς ἄλλαι δυνάμεις, ἡ Δανία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Σουηδία. Η. Γ. Κ.

Λονδοβρὶς (Londobris) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Νῆσος τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, κειμένη παρὰ τὰ παράλια τῆς Λουσιτανίας (νῦν Πορτογαλίας) εἰς Α. μῆκ. 30° καὶ Β. πλάτ. 41° κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. II, 5, 7). Σήμερον καλεῖται Berlanza ἢ Berlenza. Α. Θ. Σ.

λονδρέζικος, —η, —ο· δημοτ., ὁ τῆς Λόντρας, τοῦ Λονδίνου: «λονδρέζικη μόδα, — ὁμίχλη».

Λονδρέζος (ὁ), *—α* (ἡ)· ὁ κάτοικος τοῦ Λονδίνου.

Λονὲ (Loney), *ὕφαλος* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὑφαλόνησος διαμέτρου ἡμίσεος μιλλίου καὶ βολίσματος 7 ὀργυιῶν (πλάτ. 39°58′ Β., μῆκ. 26°06′ ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1599: Eski-Stambul to Kum Kalé) πρὸ τοῦ στομίου τῶν Δαρδανελλίων, μὴ ἀναδύσασα νῆσος τῆς συστάδος τῶν *Μαυριῶν*. Σ. Ε. Λ.

Λονεὶθ, καὶ ***Ἀλὼθ*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς γῆς Μωὰβ μνημονευομένη ὑπὸ τῶν προφητῶν Ἡσαΐου καὶ Ἱερεμίου. Κατὰ τὸν Εὐσέβιον καὶ τὸν Ἱερώνυμον πρόκειται περὶ πόλεως σῳζομένης καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν καὶ κειμένης μεταξὺ Ἀρεοπόλεως καὶ Ζοάρ. Ἡ ἀκριβὴς τοποθεσία αὐτῆς παραμένει ἀκαθόριστος. Π. Ι. Μ.

Λονζὲ (Longet), ***Φραγκῖσκος - Ἀχιλλεύς***. Γάλλος ἰατρὸς καὶ φυσιολόγος (1811 — 1871). Μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν ἐπιστημῶν, διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων ἀπὸ τοῦ 1844. Ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ πειραματικὰς ἐρεύνας ἐπὶ τῆς φυσιολογίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Τῷ 1843 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον «Ἔρευναι ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων καὶ λειτουργιῶν τῶν δεματίων τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καὶ τῶν ριζῶν τῶν ραχιαίων νεύρων». Πρῶτος διεπίστωσεν ὅτι τὸ φαιὸν δεμάτιον ἢ τὸ διάμεσον τοῦ προμήκους μυελοῦ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν λειτουργίαν τῆς ἀναπνοῆς. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται ἐπίσης ἐνδιαφέρουσαι μελέται ἐπὶ τοῦ πνευμονικοῦ ἐμφυσήματος, τῆς συνθέσεως τοῦ σιέλου, ἐπὶ τῆς φωνῆς, τῆς λειτουργίας λάρυγγος καὶ ἐπιγλωττίδος «Sur les fonctions de l'épiglotte et les agents de l'occlusion de la glotte dans la déglutition, le vomissement et la rumination» (1841), «Sur les fonctions des muscles et des nerfs du larynx, et sur l'influence du nerf accessoire de Villis dans la phonation» (1842). Τῷ 1842 ἐξέδωκε τὸ κλασσικὸν αὐτοῦ ἔργον «Ἀνατομικὴ καὶ φυσιολογία τοῦ νευρικοῦ συστήματος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων». Ο. Ρ.

Λονζεπιὲρ (Longepierre), ***Ἱλάριος - Βερνάρδος ντὲ*** *Roqueleyne, βαρῶνο ντὲ—*. Γάλλος ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1659 — 1721). Διετέλεσε παιδαγωγὸς διαφόρων δουκῶν καὶ πριγκίπων καὶ ἦτο πλουσιώτατος. Τὴν λογοτεχνικήν του σταδιοδρομίαν ἤρχισε διὰ μεταφράσεων τῶν «Ὠδῶν» τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τῆς Σαπφοῦς καὶ τῶν εἰδυλλίων τοῦ Βίωνος, τοῦ Μόσχου καὶ τοῦ Θεοκρίτου. Ταυτοχρόνως ἔγραψε παραλληλισμὸν τῶν δύο μεγάλων τραγικῶν τῆς Γαλλίας, τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Ρακίνα, κηρυχθεὶς ὑπὲρ τοῦ δευτέρου. Μετ' ὀλίγον ἐδημοσίευσε τὰ «Νέα εἰδύλλια» καὶ τέλος ἀφωσιώθη εἰς τὸ θέατρον, προσπαθήσας νὰ μιμηθῇ τοὺς Ἕλληνας καὶ ν' ἀποκλείσῃ ἐκ τῆς τραγῳδίας τὸν ἔρωτα. Ἐκ τῶν τριῶν δραμάτων του: «Μήδεια», «Σέσωστρις» καὶ «Ἠλέκτρα», ὡς καλύτερον θεωρεῖται τὸ πρῶτον. Μ. Ν. Δ.

Λονζυμὼ (Longjumeau) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σὲν-ὲ-Οὐάζ, παρὰ τὸν Ἰβέτ, παραπόταμον τοῦ Ὂρζ. Κάτ. 2.480. Ἐν αὐτῷ λαμβάνει χώραν ἑβδομαδιαία ἀγορὰ ἵππων. Ὑπὸ τὸ ὄνομα «Εἰρήνη τοῦ Λονζυμώ», συνήφθη τὴν 23 Μαρτίου 1568 ἡ συνθήκη, διὰ τῆς ὁποίας ἐτίθετο τέρμα εἰς τὸν δεύτερον θρησκευτικὸν πόλεμον. Ἡ εἰρήνη αὕτη, ἥτις καλεῖται ἐπίσης καὶ «μικρὰ εἰρήνη» ἢ «πλαστὴ εἰρήνη», ὑπῆρξεν ἁπλῆ ἐκεχειρία ἓξ μηνῶν, μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὁποίων ὁ πόλεμος ἐπανήρχισε. Μ. Δ. Β.

Λόνι (Loni) [*Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον ἐπίσημον τοῦ Β. Ἀδριατικοῦ, βορεία ἄκρα τῆς νήσου *Πάγκο* (Pago: πλάτ. 44°42′ Β., μῆκ. 14°44′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2711: Grossa to Zironna channel). Ἐπιστέφεται ἀπὸ βενετικὸν φρυκτωρικὸν πύργον. Σ. Ε. Λ.

Λόνια, ἢ ***Λόννα*** (Lonja ἢ Lonya) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἐν Κροατίᾳ, πηγάζων μεταξὺ τῶν ὀρέων Ἰβάντσικα καὶ Καλνικ. Ρέει πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ μετὰ ροῦν 160 χλμ. χύνεται εἰς τὸν Σαῦον, ἔχων ὡς κυριωτέρους παραποτάμους τὸν *Κάσκα* καὶ τὸν *Ἴλλοβα*. Μ. Δ. Β.

Λονίγκο (Lonigo) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Βικεντίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας, παρὰ τὸν ποταμὸν Φραζίνα. Κάτ. 13 370. Ἔχει δύο μεσαιωνικοὺς πύργους καὶ μέγαρον κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Παλλάντιο. Διεξάγει ἐμπόριον μετάξης καὶ ἔχει παρ' αὐτὴν σιδηρούχους πηγάς. Εἶναι πόλις παλαιά, καλουμένη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Leonicium. Μ. Δ. Β.

Λονιὸν (Longnon), ***Αὔγουστος***. Γάλλος σοφὸς καὶ ἱστορικὸς (1844—1911). Ἁπλοῦς ἐργάτης ὑποδηματοποιός, ἠσχολεῖτο μὲ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας καὶ τῷ 1869 κατώρθωσε νὰ γίνῃ δεκτὸς ὡς μαθητὴς τῆς πρακτικῆς σχολῆς τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν. Μετὰ ἓν ἔτος διωρίσθη βοηθὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀρχείων καὶ τῷ 1871 ἀρχειοφύλαξ. Συνέγραψεν ἱστορικὰς μελέτας, ὡς: «Οἱ Παρίσιοι κατὰ τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν» (1420—1436), «Βιογραφικὴ μελέτη περὶ τοῦ ποιητοῦ Φραγκίσκου Βιγιὸν» καὶ ἄλλα. Κυρίως ὅμως ὁ Λονιὸν κατέγινε μὲ τὴν μελέτην τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας τῆς Γαλλίας, συγγράψας τὴν «Γεωγραφίαν τῆς Γαλατίας κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα», τὸν «Ἱστορικὸν Ἄτλαντα τῆς Γαλλίας» ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καίσαρος μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Τῷ 1879 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὴν σχολὴν τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν καὶ τῷ 1892 καθηγητὴς τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας. Ἀπὸ τοῦ 1886 μέχρι τοῦ 1911 ὑπῆρξε καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Μ. Ν. Δ.

Λὸν-λὲ-Σωνιὲ (Lons-le-Saunier) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τοῦ Ἰούρα, παρὰ τὸν ποταμὸν Βαλιέρ, παραπόταμον τοῦ Σέϊγι. Κάτ. 14.500. Εἶναι πόλις βιομηχανική, ἔχουσα ἐργοστάσια ταπήτων καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ σημαντικὰς ἁλυκάς. Ἔχει μουσεῖον ἀρχαιολογικὸν καὶ φυσικῆς ἱστορίας, βιβλιοθήκην, κολλέγια καὶ ἀκαδημίας. Ἐκτίσθη ὑπὸ Γαλατῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ledo, ὅπερ οἱ Ρωμαῖοι μετὰ τὴν κατάκτησιν αὐτῆς μετέβαλον εἰς Salinarius. Λόγῳ τῆς μεγάλης σημασίας, τὴν ὁποίαν εἶχε τὸ ἅλας κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἡ Ledo ἢ Lons ὑπῆρξε τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ πολλῶν ἡγεμόνων καὶ ὑπέστη πολλὰς ἐπιδρομάς. Μ. Δ. Β.

Λονουΐ (Longwy) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μὲρτ-ὲ-Μοζέλ, ἐπὶ ὑψώματος 395 μ., δεσπόζοντος τοῦ ποταμοῦ Σιέρ, παραποτάμου τοῦ Μόσα. Κάτ. 9.033. Εἶναι φρούριον νεωτέρας κατασκευῆς, μεγάλης στρατηγικῆς ἀξίας. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν σημαντικὰ μεταλλεῖα σιδήρου, ἐξ ὧν ἐξάγεται σίδηρος ὑπὲρ τοὺς 370.000 τόννους ἐτησίως. Ἔχει ἐργοστάσια πίλων, ἀργυρῶν καὶ σιδηρῶν σκευῶν καὶ κοσμημάτων. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα κομιτείας καὶ κατόπιν ἀνῆκεν εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Λωρραίνης. Μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Νὶμ περιῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὴν 23 Αὐγούστου 1792 παρεδόθη εἰς τοὺς Πρώσσους, ἀλλὰ τὴν 23 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871 ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἐβομβαρδίζετο ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1870 μέχρι 16 Ἰανουαρίου 1871, ὁπότε παρεδόθη μὲ 200 τηλεβόλα καὶ 4.000 ἄνδρας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ κατελήφθη τῷ 1915. Μ. Δ. Β.

Λονσὰν (Longchamp) [*Γεωγρ.*]. Ἱππόδρομος τῶν Παρισίων, κείμενος ἐγγὺς τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα, ἐντὸς ἀπεψιλωμένου τμήματος τοῦ δάσους τῆς Βουλώνης καὶ ἱδρυθεὶς ἀπὸ τοῦ 1857 ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ὁμωνύμου ἀββαείου, διαλυθέντος ἀπὸ τοῦ 1790. Ὁ ἱππόδρομος οὗτος χρησιμεύει διὰ τὰς ἐπὶ ὁμαλοῦ στίβου ἱπποδρομίας ταχύτητος. Τὸ ἀββαεῖον εἶχεν ἱδρυθῆ τῷ 1260 ὑπὸ τῆς Ἰσαβέλλας τῆς Γαλλίας, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως Ἐρρίκου Θ′. Ἀργότερον, ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Μακροῦ καὶ Καρόλου Ε′, ἐπλουτίσθη, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος τὰ ἤθη εἶχον ἐκφυλισθῆ ἐν αὐτῷ, ὁ δὲ Ἐρρῖκος Δ′ εἶχεν εὐνοουμένην μίαν ἐκ τῶν καλογραιῶν του, τὴν Αἰκατερίνην τοῦ Βερντέν. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ παρισινὴ ἀριστοκρατία συνήθιζε νὰ μεταβαίνῃ ἐν αὐτῷ διὰ νὰ παρακολουθῇ τὰς ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως (1790) τὸ ἀββαεῖον διελύθη, μέγα δὲ μέρος τῶν κτηρίων του κατεστράφη. Χ. Δ.

λονσδαλεία (Lonsdaleia) [*Παλαιοζῳολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κυαθοφυλλιδῶν* τετρακοραλλίων. Τὰ κοράλλια ταῦτα ἐσχημάτιζον κορμοὺς θαμνώδεις ἢ ἀστραιοειδεῖς. Τὰ διαφράγματά των ἦσαν καλῶς ἀνεπτυγμένα καὶ τὸ στηλίδιον παχύ. Λείψανα τῶν κοραλλίων τούτων εὑρίσκονται ἄφθονα ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως καὶ ἐντὸς τῆς περμίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ Ρέντς ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς λιθανθρακοφόρου ὑποδιαπλάσεως εἰς τὴν ὀροσειρὰν Κιθαιρῶνος, Πάρνηθος (παρὰ τῆς Ἁγίαν Τριάδα τῆς κορυφῆς Βελέτσι), ὡς καὶ εἰς τὴν Εὔβοιαν ΝΔ. τῆς κώμης Θαρούνια (Μακρὰ Λένια). Γ. Κ. Γ.

Λονσὲν (Loncin), ***φρούριον τοῦ —***. Ἓν τῶν ὀχυρῶν τῆς Λιέγης κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου. Τὸ ὀχυρὸν τοῦτο, ἕδρα τοῦ διοικητοῦ τῆς ὀχυρᾶς περιοχῆς τῆς Λιέγης, κατέστη πασίγνωστον, διὰ τὴν παρατεταμένην ἀντίστασίν του, καὶ ἀνετινάχθη ὑπ' αὐτῶν τῶν Βέλγων, διαταγῇ τοῦ διοικητοῦ στρατηγοῦ Λεμάν, τὴν 17ην Αὐγούστου 1914. Ν. Θ. Κ.

Λοντβάϊκ (Lodewyck), ***Βάντερ***· βλ. λ. *Βάντερ* Λοντβάϊκ.

Λοντὲβ (Lodève) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἐρώ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας. Κάτ. 7.400. Εἶναι ἡ Luteva τῶν Γαλατῶν καὶ Forum Neronis τῶν Ρωμαίων. Μ. Δ. Β.

Λοντεϊνόγε ***Πόλε*** (Lodeinoie Pole) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ρωσίας, ἐν τῷ κυβερνείῳ τῆς Πετρουπόλεως. Κάτ. 7.243. Εἶναι γνωστὴ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ναυπηγεῖα, τῶν ὁποίων τὴν κατασκευὴν ἤρχισε τῷ 1702 ὁ Μέγας Πέτρος. Τὰ ναυπηγεῖα ταῦτα, περατωθέντα μόλις τῷ 1850, μετεφέρθησαν κατόπιν ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς. Μ. Δ. Β.

Λοντελενσάρ, ἢ ***Λοντελενζὰρ*** (Lodelinsart, ἢ Lodelinzart) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ τοῦ Αἰνὼ (Ἀννονίας), παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Σάμβρ καὶ πρὸς Β. τοῦ Σαρλρουᾶ. Κάτ. 11.160. Εἶναι σιδηροδρομικὸς κόμβος τῶν γραμμῶν Σαρλρουὰ καὶ Λουβαὶν καὶ ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα καὶ ὑαλουργεῖα. Μ. Δ. Β.

Λὸντζ (Lotz)· βλ. λ. *Λότζ*.

Λόντζιανο [*Γεωγρ.*]. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Παλιάμπελα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λόντι (Lodi) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μιλάνου, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἄδδα καὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Μιλάνου-Πλακεντίας. Κάτ. 25.478. Ἔχει ἐργοστάσια σχοινίων, ἀγγειοπλαστικῆς, ὑφασμάτων, μεταξωτῶν κλπ. Ἐν αὐτῇ κατασκευάζεται καὶ ὁ περίφημος τυρὸς καλούμενος *παρμεζάνα*, οὗ γίνεται σημαντικὴ ἐξαγωγή. Ἔχει ἱκανὰ παλαιὰ μνημεῖα. Ἐκτίσθη τῷ 1162 ὑπὸ Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα εἶχεν ἀποβῆ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος τοῦ Μιλάνου, μετὰ τοῦ ὁποίου διεξήγαγε σφοδροὺς ἀγῶνας ἀλληλοεξοντώσεως. Ἐξασθενήσασα κατόπιν συνεπείᾳ ἐμφυλίων σπαραγμῶν, περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Βι-

Digitized by Google

σκόντι, τοὺς Βενετούς, τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ τοὺς Γάλλους. Μ. Δ. Β.

—*(Στρατ. Ἱστορ.)* Κατὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν τοῦ ὑπὸ τὸν Βοναπάρτην γαλλικοῦ στρατοῦ τῷ 1796 (βλ. λ. *Διευθυντηρίου πόλεμοι*), εὑρέθησαν τὴν 9ην Μαΐου 1796 οἱ μὲν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Beaulieu ἐν ὑποχωρήσει Αὐστριακοὶ (25 000 ἄνδρες καὶ 140 πυροβόλα) ἐν ἀμυντικῇ τοποθεσίᾳ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Adda, προβάλλοντες τὸν ποταμὸν τοῦτον ὡς κώλυμα καὶ ἀφήσαντες τὴν τέως ἐξ 8 000 ἀνδρῶν ὀπισθοφυλακήν των ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ὡς προκεχωρημένην γραμμὴν παρὰ τὸ χωρίον Λόντι, οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Βοναπάρτην Γάλλοι (30 000 ἄνδρες καὶ 60 πυροβόλα), προσπεράσαντες πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ταύτης ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πάδου παρὰ τὴν Πλακεντίαν, καὶ σπεύδοντες πρὸς τὸ Λόντι ἵνα, διὰ τῆς κατοχῆς τῆς παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο γεφύρας, παρακωλύσωσι τοὺς Αὐστριακοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ προσπεράσωσιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἄντα, συνεπῶς ἀποκόψωσιν αὐτοῖς τὴν ὑποχώρησιν. Ὁ Βοναπάρτης ὅμως δὲν ἐπρόφθασε νὰ καταλάβῃ τὴν γέφυραν τοῦ Λόντι ἐντὸς τῆς 9ης Μαΐου, δι' αὐτὸ οἱ Αὐστριακοὶ κατώρθωσαν νὰ προσπεράσωσι τὸν Ἄντα ἐντὸς τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ νὰ ταχθῶσιν ἀμυντικῶς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης. Ἅμα ὡς τὴν πρωΐαν τῆς 10ης Μαΐου εὑρέθη ὁ Βοναπάρτης ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν, συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἐκβιάσεως τοῦ Ἄντα διὰ τῆς καταλήψεως τῆς μοναδικῆς ἐπ' αὐ-

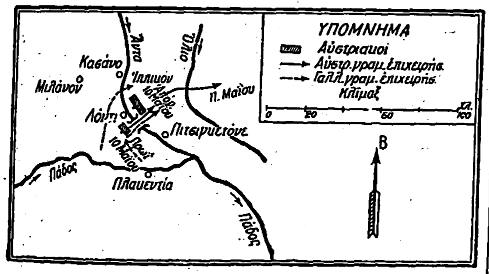

Μάχη τοῦ Λόντι, 10 Μαΐου 1796.

τοῦ γεφύρας παρὰ τὸ Λόντι, καίτοι βαλλομένης δραστικῶς ὑπὸ τῶν πυρῶν τῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης Αὐστριακῶν. Ἀφοῦ προηγουμένως ἀπώθησε πολὺ εὐκόλως τὸ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄντα προκεχωρημένον αὐστριακὸν στράτευμα, ἐξαναγκασθὲν νὰ προσπεράσῃ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἤρχισεν ἀμέσως βάλλων δραστικώτατα διὰ τοῦ πυροβολικοῦ του τὸν περὶ τὴν γέφυραν χῶρον, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀπαγορεύσῃ εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς τὴν καταστροφὴν τῆς γεφύρας· μεθ' ὃ διέταξεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἱππικὸν νὰ προσπεράσῃ τὸν Ἄντα διὰ πόρου τινὸς βορείως τοῦ Λόντι, ἵνα εὑρεθῇ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης καὶ τότε ν' ἀπειλήσῃ τὸ δεξιὸν αὐστριακὸν πλευρόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἰσχυρὰν φάλαγγα πεζικοῦ ἐκ γρεναδιέρων νὰ ἐκβιάσῃ ὁπωσδήποτε τὴν γέφυραν, ἀδιαφοροῦσα περὶ τῶν ἀπωλειῶν. Μεθ' ὅλην τὴν κατὰ τῆς γεφύρας ταύτης δραστικὴν βολὴν τοῦ αὐστριακοῦ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, ἡ γέφυρα ἐξεβιάσθη, καὶ τοιουτοτρόπως τὸ ἀπόγευμα τῆς 10ης Μαΐου τμῆμα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἄντα, ἐπενεγκὸν διάρρηξιν ἐπὶ τῆς αὐστριακῆς γραμμῆς. Ἐν τούτοις οἱ Αὐστριακοὶ δὲν ὑπεχώρουν· ἅμα ὅμως ἐνεφανίσθη εἰς τὸ δεξιὸν των τὸ γαλλικὸν ἱππικόν, ἀπειλοῦν τὰς γραμμὰς ὑποχωρήσεώς των, πάραυτα ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν Ὄλιο, χωρὶς νὰ καταδιωχθῶσιν ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἅτε ἐπειγομένων νὰ καταλάβωσι τὸ Μιλᾶνον. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Λοντομερία (Lodomeria)· βλ. λ. *Λοδομερία*.

Λόντον (London) *(Γεωγρ.)*. Ἀγγλικὸν ὄνομα τοῦ *Λονδίνου* (βλ. λ.).

—**Λόντον** (London) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τοῦ Καναδᾶ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ὀντάριο παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Ἥστερ-Τζέϊμς καὶ Νόρθερν-Τζέϊμς. Κάτ. 60 959. Εἶναι κέντρον πλουσιωτάτης γεωργικῆς περιφερείας. Ἔχει βιομηχανίαν διυλίσεως πετρελαίων καὶ ἐργοστάσια ἐπίπλων καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν θειοῦχοι μεταλλικαὶ πηγαί. Ἔχει πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1895 καὶ ἀνωτέραν γυναικείαν σχολήν. Ἐκτίσθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὁ δὲ πληθυσμός αὐτῆς ἀπὸ 15.000 τῷ 1900 ηὐξήθη εἰς 53.000 τῷ 1910. Μ. Δ. Β.

—**Λόντον, Ἦστ** — (East London) *(Γεωγρ.)* βλ. λ. *Ἦστ Λόντον*.

Λοντόντερρυ (Londonderry) *(Γεωγρ.)*. Κομιτεία καὶ πόλις τῆς Ἰρλανδίας. Ἡ κομιτεία εὑρίσκεται ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Ὤλστερ, ἔχει ἐπιφάνειαν 2083 τ. χλμ. καὶ 139.675 κατ. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὀρεινόν. Παράγει κριθήν, γεώμηλα καὶ λίνον καὶ ἔχει ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν. Ἡ πόλις εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας καὶ κεῖται παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Φόϋλ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει γέφυραν μήκους 360 μ. Κάτ. 45.165. Ἔχει ἀνώτερα σχολεῖα, ναυπηγεῖα, μουσεῖα, θέατρα κλπ., ἐργοστάσια λινῶν ὑφασμάτων, οἰνοπνευματοποιεῖα καὶ χυτήρια σιδήρου. Ἔχει ἐπίσης καλὸν λιμένα, διεξάγουσα ζωηρὸν ἐμπόριον μετὰ τῆς Γλασκώβης καὶ τῆς Λίβερπουλ. Εἶναι ἕδρα καθολικοῦ καὶ διαμαρτυρομένου ἐπισκόπου. Ἐκτίσθη τῷ 1612 ὑπὸ τῶν 12 «Σωματείων τοῦ Σίτυ τοῦ Λονδίνου», τῷ δὲ 1689 ἠμύνθη ἐπὶ 107 ἡμέρας, ἀποκρούουσα τὰς συνεχεῖς ἐπιθέσεις τοῦ πολιορκοῦντος αὐτὴν Ἰακώβου Β'. Μ. Δ. Β.

Λοντόντερρυ (Londonderry), *Ροβέρτος Στιούαρτ, μαρκήσιος τοῦ* —. Ἄγγλος πολιτικός (βλ. λ. Κάστελρῆγος).

Λόντορ (Lontor) *(Γεωγρ.)*. Νῆσος τῶν Ὀλλανδικῶν Ἰνδιῶν, ἐν Ὠκεανίᾳ, ἡ μεγαλυτέρα τῆς ὁμάδος τῆς *Μπάντα* (βλ. λ.).

Λόντος. Ὄνομα ἐπιφανοῦς Ἀχαϊκῆς οἰκογενείας, καταγομένης ἐκ τοῦ χωρίου Καλάνου τῶν Πατρῶν, ὅπου ἀκόμη καὶ νῦν διασῴζεται ὁ φερώνυμος πύργος, προσενεγκούσης δὲ σπουδαίας ὑπηρεσίας κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν. Μοῖρα τῆς οἰκογενείας ταύτης, μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τοῦ Δαμὰτ-Ἀλῆ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Βοστίτσαν (Αἴγιον), ὅπου μεγίστην ἀπέκτησεν ἐπιρροήν, συγκεντρώσασα ὅλην τὴν κτηματικὴν κίνησιν τῆς περιφερείας, σπουδαιοτάτην λόγῳ τῶν «ἀσταφίδων». Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐν Βοστίτσῃ Λόντων, *Γκολφῖνος* ὀνόματι, ἐπεβλήθη ὡς κοτζάμπασης, ἔκτοτε δὲ ἡ οἰκογένειά του διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν Αἰγιάλειαν. Τούτου ἔγγονος ὑπῆρξεν ὁ πανίσχυρος κατὰ τὰς δυσμὸς τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος Σωτηράκης.

—*Σωτηράκης ὁ Μωράγιαννης.* Γεννηθεὶς τῷ 1750, μετέσχε τῆς κινήσεως τοῦ 1769, ἀλλὰ κατώρθωσε μετὰ τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 καὶ τὴν ἀναρχίαν τὴν ἐξιχθεῖσαν μέχρι τοῦ 1780 νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀλλεπαλλήλων πασάδων τοῦ Μορέως. Ἀναδειχθεὶς ἀπὸ τοῦ 1778, κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὴν τουρκικὴν διοίκησιν, ἐπανειλημμένως δὲ ἀποσταλεὶς βεκίλης εἰς Κωνσταντινούπολιν προήχθη τέλος εἰς μωράγιαννην, ἤτοι γενικὸν ἐπίτροπον τῶν Πελοποννησίων παρὰ τῷ πασᾷ τῆς Τριπόλεως. Τῷ 1799, κατόπιν διενέξεως πρός τινας ἀρχιερεῖς, ἐπέτυχε τὸ προνόμιον νὰ κρίνῃ τελικῶς τοὺς ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐκλεγομένους ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου, ἄνευ τῆς συναινέσεως δὲ αὐτοῦ οὐδεὶς ἀρχιερεὺς ἠδύνατο νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν ἕδραν του. Τὸ ἀνώτατον τοῦ μωράγιαννη ἀξίωμα διεκδικῶν πρὸς ἄλλους ἰσχυροὺς Πελοποννησίους κοτζαμπάσηδες ὁ Σωτηράκης, ἀπέσπασε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς σατραπείας του τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Τεπελενλῆ Βελῆ-πασᾶ καὶ διετέλει μωράγιαννης μέχρι τῆς πτώσεώς του τῷ 1812. Τότε ὅμως, ὁ διαδεχθεὶς τὸν Βελῆ πασᾶν τρομερὸς Ἰντζελῆ Ἀχμὲτ πασᾶς, εἰσακούσας τῆς δημοσίας κραυγῆς, ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν Τριπόλει τὸν Δεκέμβριον 1812.

—*Ἀνδρέας.* Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Γεννηθεὶς τῷ 1784, ἐσπούδασεν εἰς Βοστίτσαν ὑπὸ τὸν Παλαμᾶν, ἐνωρὶς δὲ ἀπέκτησε φήμην γενναιοτάτου, γενναιοδώρου καὶ φιλοξένου ἀνδρός. Τῷ 1809 ἐφιλοξένησε τὸν Βύρωνα, ἔθαυμάσθη δὲ παρ' αὐτοῦ διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας θέρμην του. Διωχθεὶς μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ πατρός, κατέφυγεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖ δὲ μετά τινα ἔτη ἐπεβλήθη εἰς τοὺς ἰθύνοντας κύκλους, καὶ τῷ 1818 ἐπανῆλθεν ὡς διοικητὴς τοῦ χαζᾶ τῆς Βοστίτσας. Ἐπανακτήσας ὅλην τὴν παλαιὰν τοπικὴν ἰσχὺν χάρις εἰς τὸν ἀνοικτόκαρδον χαρακτῆρά του, ὁ Ἀνδρέας μεταξὺ τῶν πρώτων ἠσπάσθη τὴν ἰδέαν τῆς Ἐπαναστάσεως, μολονότι αἱ πρὸς τοὺς Τούρκους σχέσεις του ὡς κοτζάμπαση εἰς πολλοὺς κινδύνους ἐξέθετον καὶ αὐτὸν καὶ τὸν οἶκόν του. Σχηματίσας ἀμέσως σῶμα ἐκ Πελοποννησίων καὶ Ρουμελιωτῶν, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ μακρὸν ἐξ ἰδίων ἐδαπάνα, ἔσπευσεν εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν τῶν Πατρῶν, μὲ τὴν ἰδίαν του σημαίαν, ἐρυθρὰν μετὰ μέλανος σταυροῦ, καὶ ἔκτοτε, ὡς στρατηγός, ἐπέδειξεν ἀπαράμιλλον ἀνδρείαν, ἐθελοθυσίαν καὶ δεξιότητα. Ἀλλὰ καὶ ὡς πολιτικὸς παραστάτης εἰς τὰς συνελεύσεις διεκρίθη, ἀγωνισθεὶς ὅπως ἐπιβάλῃ τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καθεστῶτος χριστιανικοῦ ἀρχοντολογίου. Τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀνεκτὸν ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς μερίδα, ἥτις ἐζήτει ν' ἀναλάβῃ ὄχι μόνον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πολεμικῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν διοίκησιν τῆς χώρας, οὔτε ἀπὸ τοὺς Στερεοελλαδίτας καὶ μάλιστα τὸν Ἠπειρώτην Ἰωάννην Κωλέττην, ὅστις ἐπεδίωκεν ἄλλο σύστημα διοικήσεως. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀνδρέας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Ἀνδρέα Ζαΐμη, ἐνεργὸν ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διαφόρους ἐσωτερικὰς ἀνωμαλίας τῶν ἐμφυλίων πολέμων, κατὰ μὲν τὸν πρῶτον ἡνωμένος μὲ τὴν κυβέρνησιν διὰ ν' ἀνατρέψῃ τὸν Κολοκοτρώνην, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον διωχθεὶς ἀπηνῶς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὡς ἀντάρτης καὶ ἀναγκασθεὶς εἰς ὑπερορίαν. Σπουδαίως συμβαλὼν εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Πελοποννήσου καὶ κατὰ τοῦ Δράμαλη καὶ τῶν λειψάνων τῆς στρατιᾶς του, καὶ κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ, ἀλλὰ καὶ ἔξω τῆς Πελοποννήσου ὁδηγήσας τὸ ἀρτίως κατηρτισμένον στρατιωτικόν του σῶμα, πάντοτε διεκρίθη διὰ τὴν ἐπιβλητικότητα καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειάν του, διὰ τὴν ὁποίαν μάλιστα τὸν ἔσκωπτεν ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος, προλέγων εἰς αὐτὸν τὸν ἐν ἐνδείᾳ θάνατόν του. Εἰς δὲ τὰς συνελεύσεις ὑπῆρξε διαλ-

Ἀνδρέας Λόντος.

λακτικὸς καὶ πάντοτε προσεπάθησε νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα. Φιλελεύθερος, παρηγκωνίσθη κατὰ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν γενέτειραν, ὅπου ἰδιώτευε συχνάκις. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου, τὴν ὁποίαν ἀπεδοκίμασε, προσεπάθησε νὰ περιορίσῃ τὴν ἰσχύν, ἣν ἀπέκτα ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ὁ Κωλέττης, ἔκτοτε δὲ ἀνενεώθη τὸ παλαιὸν μῖσος, ὅπερ τοὺς ἐχώριζε. Λαβὼν ἐπὶ Ὄθωνος τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου καὶ τὸν ταξιάρχην τοῦ Σωτῆρος, ἀπεσύρθη καὶ πάλιν εἰς Βοστίτσαν, ὅπου ὅμως ἡ οἰκονομικὴ στενοχωρία καθημερινῶς ἐγίνετο πλέον αἰσθητή, μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ προσφέρῃ καφὲν εἰς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτόν. Πρωτοστατήσας μετὰ τοῦ Καλλέργη, Μακρυγιάννη καὶ ἄλλων διὰ τὸ Σύνταγμα, ἔλαβε μέρος εἰς τὸ πρῶτον συνταγματικὸν ὑπουργεῖον, ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1844 καὶ κατόπιν διετέλεσεν ὑπουργός. Ἀνατραπεὶς ὅμως τῷ 1845 καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀνεχθῇ τὴν ἔνδειαν, ἥτις σὺν τῷ γήρατι ἐξηρέθιζον αὐτόν, ηὐτοκτόνησε κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1846.

—*Ἀναστάσιος.* Ἀδελφὸς νεώτερος τοῦ προηγουμένου. Ὑπηρέτησεν ὡς πολιτικὸς τὸν Ἀγῶνα, εἰς ὃν κατῆλθε καταλιπὼν τὰς ἐν τῇ Δύσει σπουδάς του. Διατελέσας μέλος τῶν διαφόρων συνελεύσεων, ἐξελέγη γερουσιαστής, διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ κατόπιν παρέμεινε γερουσιαστὴς μέχρι τοῦ θανάτου του (1791—1856).

—*Λουκᾶς.* Ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω, ἐγεννήθη ἐν Βοστίτσῃ τῷ 1795, ἐπολέμησε κατὰ τὸν Ἀγῶνα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀνδρέα καὶ κατόπιν ἐπιδοθεὶς εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ἀπέθανε γερουσιαστὴς τῷ 1861.

—*Νικόλαος.* Ἀγωνιστὴς καὶ πολιτικὸς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Πάτραις παραμένοντος οἴκου τῶν Λόντων, ἐγεννήθη τῷ 1770, ὑπῆρξε κοτζάμπασης κατ' ἐπανάληψιν, τῷ δὲ 1819 ἐμυήθη ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, ἔδραξε τὰ ὅπλα ὡς ἀρχηγὸς σώματος καὶ ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν καὶ ἀλλαχοῦ. Σταλεὶς πληρεξούσιος τῶν Πατρῶν εἰς τὴν ἐν Ἄστρει συνέλευσιν, ἐξελέγη μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ, προσβληθεὶς δὲ ὑπὸ λοιμοῦ ἀπέθανε τὴν 1 Ἀπριλίου 1824.

—*Ἀνδρέας*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Λοντίδης*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἐγεννήθη τῷ 1810, ἐξελέγη δήμαρχος Πατρῶν, διετέλεσε δὲ ὑπουργὸς καὶ πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Ἀπέθανε τῷ 1881. Γ. Δ. Κ.

Digitized by Google

— **Λόντος,** *Τζίμ.* Ἕλλην ἐπαγγελματίας παλαιστὴς τῆς ἐλευθέρας πάλης. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Κουτσοπόδιον τοῦ Ἄργους τῷ 1896. τὸ δὲ πραγματικόν του ὄνομα εἶναι *Χρῆστος Θεοφίλου* Ἐγκατασταθεὶς παιδιόθεν εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἤρχισε νὰ ἐπιδίδεται εἰς τὴν πάλην, κατορθώσας νὰ διακριθῇ μεταξὺ τῶν καλυτέρων παλαιστῶν καὶ νὰ καταλάβῃ πρωτεύουσαν θέσιν, καταστὰς συνάμα καὶ ὁ ἀγαπητότερος τῶν παλαιστῶν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Τῷ 1930 ὁ Λόντος συναντηθεὶς μὲ τὸν πρωταθλητὴν τοῦ κόσμου Σικατ διὰ τὸ πρωτάθλημα τοῦ κόσμου, κατώρθωσε νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ τὸν τίτλον. Ἔκτοτε συνηντήθη μὲ πολλοὺς παλαιστὰς εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἀμερικῆς, κερδίσας πλὴν τῶν νικῶν καὶ πολλὰ δολλάρια. Τῷ 1929 ὁ Λόντος ἐπεσκέφθη διὰ πρώτην φορὰν τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, νικήσας τὸν Ζὰν Ζυμπίσκο, κατόπιν δὲ καὶ πρὸ τῶν συμπατριωτῶν του εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀμφιθέατρον Ἄργους. Δ. ΚΑΡ.

Λοντοτσακίρης, *Χαράλαμπος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Σοπωτοῦ. Ἦτο ἐγγράμματος καὶ εἰς τὰ ἐν Πελοποννήσῳ στρατόπεδα μεγάλως συνετέλει εἰς ἐμψύχωσιν τῶν πολεμιστῶν, ἀναγινώσκων εἰς αὐτοὺς διάφορα ἐνθουσιώδη ποιήματα καὶ συντάσσων λόγους προτρεπτικούς. Δὶς ἐπληγώθη, καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτάχθη εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς Φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Λόντς (Lodz) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Πολωνίας (βλ. *Λότζ*).

λόξα (ἡ)· τεμάχιον ὑφάσματος κεκομμένον λοξῶς: «οἱ λόξες τῆς φουστανέλλας»· || μεταφ., ἰδιότροπος ἀντίληψις, παράδοξος ἰδέα, ἐλαφρὰ παραφροσύνη: «ἔχει κάποια λόξα ποῦ τὸν χαλάει».

Λόξα, ἢ *Λόϊα* (Loja) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς ΝΑ. Ἱσπανίας, ἡ *Ἰλλίπουλα Μεγάλη* τοῦ Πτολεμαίου, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ξενίλου ἐν τῷ νομῷ Γρενάδας, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀντεκέρα—Γρενάδας, ἀπέχουσα τῆς τελευταίας 45 χλμ. ΒΔ. Κάτ. 20 000 περίπου. Κεῖται ἐπὶ εὐφορωτάτου ἐδάφους, πλουσίου εἰς ὀπωροφόρα δένδρα καὶ λαχανοκήπους. Ἔχει ὑφαντουργεῖα καὶ χαρτοποιεῖα. Ἄλλοτε πλουσία καὶ ἀκμαία. σήμερον εὑρίσκεται ἐν παρακμῇ. Ὑπέστη σοβαρωτάτας ζημίας κατὰ τὸ 1885 ὑπὸ σεισμῶν. Α. Θ. Σ.

Λοξάδα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Θεσσαλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Ν. τοῦ Φαναρίου ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἰθώμης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 442. Χ. Δ.

λοξαρθρία (ἡ) *[Ἰατρ.].* Ἡ ἐλαττωματικὴ κατεύθυνσις ἀρθρώσεώς τινος συνεπείᾳ συγγενοῦς τινος ἢ ἐπικτήτου παραμορφώσεως αὐτῆς, ὡς π.χ. συμβαίνει εἰς τὴν ῥαιβοποδίαν, τὸ βλαισὸν γόνυ κ. λ. π.

Λόξας *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ποταμὸς Ἀλουΐωνος νήσου Βρεττανικῆς, ἐκβάλλων εἰς τὸν Γερμανικὸν ὠκεανὸν μεταξὺ τῶν εἰσχύσεων Οὐαρὰρ καὶ Τουέσις (*Πτολεμ.* Β, γ, 5, Nobbe). Ταυτίζεται πρὸς τὸν σύγχρονον ποταμὸν Nairn τῆς Σκωτίας. Σ. Ε. Λ.

λόξευσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λοξεύειν, ἡ λοξὴ κατεύθυνσις.

λοξεύω· κάμνω τι λοξόν: «λοξεύω τὸ ξύλον»· || ἐξέρχομαι τῆς εὐθείας, παρεκκλίνω.

Λοξίας (ὁ) *[Μυθολ.].* Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος ὀφειλόμενον εἰς τὸ διφορούμενον τῶν χρησμῶν τοῦ δελφικοῦ μαντείου. Ὁ Οἰνοπίδης καὶ ἄλλοι ἐκλαμβάνουν τὸ ἐπίθετον Λοξίας ὡς ἑρμηνεῦον τὸν λοξὸν κύκλον ὃν διανύει ὁ ἥλιος. Κατ' ἄλλους τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἔλαβεν ὁ Ἀπόλλων, ἐπειδὴ ἀνέθρεψεν αὐτὸν ἡ Λοξώ. Οἱ νεώτεροι τέλος σχετίζουν τὴν λέξιν πρὸς τὸ λατινικὸν lux (=φῶς) καὶ τὰ ἑλληνικὰ *λυκ—λυκαυγὲς—λευκός.* Τ. ΣΤΡ.

— **«Λοξίας τοῦ** ***Σικάγου».*** Ἐφημερὶς ἑβδομαδιαία, πολιτική, σατιρικὴ καὶ τῶν εἰδήσεων, ἐκδιδομένη ἐν Σικάγῳ ὑπὸ Δημ. Σ. Εὐταξία ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ 1913.

λοξοβάλλω· βάλλω, ῥίπτω λοξῶς.

λοξοβλέπω· βλέπω λοξῶς, πλαγίως.

λοξογώνιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λοξὴν γωνίαν.

λοξοδρομία (ἡ)· δρόμος λοξός, οὐχὶ εὐθύς.

— *[Ναυτ.]* Ὁ ὅρος *λοξοδρομία* χρησιμοποιεῖται ὑπὸ δύο ὅλως διαφόρους καὶ πολλάκις συγχυσθείσας ἐννοίας: 1) Ἡ κατὰ τεθλασμένην γραμμὴν πλεῦσις τοῦ πλοίου ἐναντίον τῆς κοίτης τοῦ ἀνέμου (ὀρθότερον *πλαγιοδρομία*). 2) Τὸ πλέειν κατὰ τὸν μέγιστον κύκλον τῆς ὑδρογείου τὸν ἑνοῦντα τὸ ἀφετήριον πρὸς τὸ κατιτήριον σημεῖον (βλ. λ. *καμπύλη* λοξοδρομίας). Εἰς τοὺς Μερκατορικοὺς χάρτας ἡ μὲν λοξοδρομία ἀναπτύσσεται κατὰ εὐθεῖαν, ἡ δὲ μικροτέρα ταύτης ὀρθοδρομία κατὰ καμπύλην, ἔχουσαν τὰ αὐτὰ πέρατα πρὸς τὴν εὐθεῖαν Ἡ ὀνομασία ὀφείλεται εἰς τὸν Πορτογάλον γεωμέτρην Petro Nunez, σχηματίσαντα αὐτὴν ἐξ ἑλληνικῶν ῥιζῶν ΙΣΤ' αἰών), πρῶτον δὲ κατιδόντα καὶ καταδείξαντα τὰς εὐεργετικὰς διὰ τοὺς πλοϊζομένους ἰδιότητας τῆς καμπύλης, λόγῳ τῆς σταθερότητος τῆς γωνίας, ἣν ἡ ἐφαπτομένη τῆς λοξοδρομίας σχηματίζει μὲ τὸν μεσημβρινόν, ἐφ' οὗ εὑρίσκεται τὸ ἑκάστοτε σημεῖον τῆς ἐπαφῆς. Ὅταν λοιπὸν τὸ πλοῖον ἐπέχῃ σταθερῶς πρὸς ὡρισμένον ἀνεμόρρομβον, ἡ τρόπις τοῦ πλοίου δίδει τὴν ἑκάστοτε ἐφαπτομένην εἰς τὴν λοξοδρομίαν, ἡ δὲ στρεβλὴ καμπύλη αὕτη ἔχει ἐπὶ *λοξοδρομικοῦ* χάρτου μετεσχηματισμένην εὐθεῖαν. Ἐὰν ἡ πλεῦσις εἶναι Βορρᾶς ἢ Νότος, Ἀπηλιώτης ἢ Ζέφυρος, τότε ἡ λοξοδρομία ταυτίζεται κατὰ μὲν τὰς δύο περιπτώσεις πρὸς τόξον μεσημβρινοῦ, οὗ τὸ ἀνάπτυγμα δίδει τὴν διαφορὰν πλάτους, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πρὸς τμῆμα παραλλήλου δίδον ἀμέσως καὶ ἄνευ ὑπολογισμοῦ τὴν ἀποχώρησιν. Σ. Ε. Λ

λοξοδρομικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λοξοδρομίαν, ὁ τῆς λοξοδρομίας: «λοξοδρομικὴ γραμμή».—Ἐπίρρ. ***λοξοδρομικῶς.***

— **λοξοδρομικὴ** *ἀπόστασις [Ναυτ.].* Τὸ εἰς μίλλια μῆκος τοῦ τμήματος τοῦ τόξου λοξοδρομίας, τοῦ ἑνοῦντος τὸ ἀφετήριον σημεῖον πρὸς τὸ κατιτήριον. Εἶναι ἐπιμηκέστερον τοῦ τόξου τοῦ μεγίστου κύκλου, ὅστις διέρχεται διὰ τῶν αὐτῶν σημείων. Σ. Ε. Λ.

— **λοξοδρομικὴ** *πλεῦσις [Ναυτ.].* Ἡ πλεῦσις, καθ' ἣν ἡ πυξὶς δεικνύει σταθερῶς τὴν αὐτὴν πορείαν. Ὡς εἰκός, ἡ *ὀρθοδρομία* δὲν εἶναι ἐν τῇ πραγματοποιήσει της ἡ τεθλασμένη γραμμὴ ἀποτελουμένη ἐκ διαρμάτων διανυθέντων τμηματικῶς διὰ λοξοδρομικῆς πλεύσεως. Σ. Ε. Λ

— **λοξοδρομικὸς** *πίναξ [Ναυτ.].* Πίναξ μεγίστης χρησιμότητος, εἰς τὰ ἱστιοφόρα ἰδίως, πρὸς παροχὴν στοιχείων διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ στίγματος ἐξ ἀναμετρήσεως. Τοῦτο δέον νὰ ὁρίζεται ἀνὰ πᾶσαν μεσημβρίαν καὶ συχνότερον ἔτι, ἂν αἱ ἀνάγκαι τῆς θαλασσοπλοΐας ἀπαιτοῦσι τοῦτο, λαμβανομένου ὡς ἀφετηρίου ἐκείνου, εἰς ὃ εὑρισκόμεθα κατὰ τὴν προηγουμένην ἐκτέλεσιν τῆς αὐτῆς ἐργασίας. Μεταξὺ ὅμως δύο ἐπαλλήλων προσδιορισμῶν τοῦ στίγματος σπανίως συμβαίνει νὰ ἠκολούθησε τὸ πλοῖον τὴν αὐτὴν πλεῦσιν, ἕνεκα ἐναντίων ἰδίως ἀνέμων· συνηθέστατον δὲ εἶναι νὰ ἠκολούθησε πλεύσεις διαφόρους, αἵτινες ἐμφαίνονται ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ πλοίου μετὰ τοῦ ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ τῶν καθ' ἑκάστην πλεῦσιν διανυθέντων μιλλίων. Θὰ ἔπρεπεν ὅθεν νὰ ἐλύοντο τοσαῦτα προβλήματα ἑκάστοτε, ὅσαι ὑπάρχουσι πλεύσεις διάφοροι, νὰ λαμβάνεται δὲ ἑκάστοτε ὡς ἀφετήριον σημεῖον τὸ κατιτήριον σημεῖον τῆς προηγουμένης πλεύσεως. Τὸν τοιοῦτον ὅμως μακρὸν ὑπολογισμὸν ἀντικαθιστᾷ ἀμέσως ὁ λοξοδρομικὸς πίναξ, ὅστις συντεταγμένος οὕτω:

Πλεύσεις πυξίδος	*Παραλλαγὴ*	*Ἔκπτωσις*	*Διόρθωσις πλεύσεως*	*Πλεύσεις ἀληθεῖς*	*Διαρμα μίλλια*	*Διαφοραὶ πλάτους* Βορ.	*Διαφοραὶ πλάτους* Νοτ.	*Ἀποχωρήσεις* Ανατ.	*Ἀποχωρήσεις* Δυτ.
....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
		Ἄθροισμα πρὸς ἀφαίρεσιν....................				....	....	....	....
		Ὑπόλοιπον....................							

παρέχει, τῇ βοηθείᾳ τοῦ πίνακος 4 Caillet ἢ Friocourt, δι' ἑκάστην πλεῦσιν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν διανυθὲν δίαρμα, διαφορὰν πλάτους καὶ ἀποχώρησιν, τὴν μὲν πρώτην βορείαν ἢ νοτίαν, ἐὰν ἡ πλεῦσις ἦγε πρὸς Β. ἢ Ν., τὴν δὲ δευτέραν ἀνατολικὴν ἢ δυτικήν, ἂν ἡ πλεῦσις ἦγε πρὸς Α. ἢ πρὸς Δ. Τὸ δὲ δεξιᾷ κάτω τοῦ πίνακος σημειούμενον ἀλγεβρικὸν ἄθροισμα τῶν διαφορῶν πλάτους καὶ τῶν ἀποχωρήσεων, παρέχει τὰς τελικὰς τοιαύτας, ἃς καταλογίζομεν εἰς τὸ ἀφετήριον στίγμα, προσθέτοντες ἐν περιπτώσει ὁμωνυμίας, ἀφαιροῦντες ἐν ἑτερωνυμίᾳ, ἀφοῦ ὅμως πολλαπλασιάσωμεν τὴν ἀποχώρησιν ἐπὶ τὴν τέμνουσαν τοῦ μέσου πλάτους, ὅπως τρέψωμεν αὐτὴν εἰς διαφορὰν μήκους. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **λοξοδρομικὸς** *χάρτης [Ναυτ.].* Παλαιά, κατὰ τοὺς πρώτους διδασκάλους τῆς ναυτικῆς, ὀνομασία τῶν ναυτικῶν κατὰ τὴν Μερκατόρειον ἐπιπεδογράφησιν χαρτῶν. Σ. Ε. Λ.

λοξοδρομῶ (*—έω*)· τρέχω λοξῶς, καταλείπω τὴν εὐθεῖαν καὶ τρέπομαι λοξῶς· || μεταφ., παρεκκλίνω τῆς εὐθείας ὁδοῦ, παρεκτρέπομαι.

— *[Ναυτ.]* Ὅρος ἐπίσημος τοῦ ναυτικοῦ ὑπὸ τρεῖς σημασίας: 1) Κατευθύνομαι ἐξ ἑνὸς σημείου πρὸς ἄλλο, πλέων οὐχὶ κατὰ τὴν ἑνοῦσαν αὐτὰ εὐθεῖαν, ἀλλὰ ἀκολουθῶν γραμμὴν τεθλασμένην, ἧς τὰ πέρατα εἶναι τὰ θεωρούμενα σημεῖα. 2) Ἀκολουθῶ τὸ τόξον τῆς λοξοδρομίας τὸ ἑνοῦν τὸ ἀφετήριον πρὸς τὸ κατιτήριον σημεῖον· τὸ ἀντίθετον, *ὀρθοδρομῶ.* 3) Ἐκκλίνω τῆς πλεύσεως, ἣν ἀκολουθῶ κατὰ γωνίαν ὡρισμένων μοιρῶν, ἰδίως πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ πλοίου ἀντιπλέοντος· πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν κανονικήν, τηρεῖται λογαριασμὸς τοῦ διαρρεύσαντος χρόνου κατὰ τὴν παρέκκλισιν ταύτην, μεθ' ἣν τὸ πλοῖον ἐκκλίνει τῆς ἣν ἐτήρει πορείας κατὰ ἴσον ἀριθμὸν μοιρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἴσον χρόνον, μεθ' ὃν ἐπαναφέρεται εἰς τὴν ἀρχικὴν πλεῦσιν. Σ. Ε. Λ.

λοξόκλαστον (τὸ) (Loxoklas) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν ἀστρίων. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα, εἶναι δὲ κατ' οὐσίαν περθίτης ὁμοιάζων πρὸς ἀδουλαῖον, καὶ ἀπαντᾷ ἐν Hammond τῆς Νέας Ὑόρκης. Γ. Β.

λοξόκοσμος (ὁ) *[Ἀστρον.].* Ἀστρονομικὸν ὄργανον, χρησιμεῦον πρὸς ἐπίδειξιν τῶν διαφόρων φαινομένων τῆς ἡμερησίας περιστροφῆς καὶ τῆς ἐτησίας κινήσεως τῆς Γῆς, τῆς κλίσεως τοῦ ἄξονος αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ἐκλειπτικήν, τῶν σχετικῶν θέσεων τῶν πλανητῶν κτλ. Σ. Π.

λοξολάβη (ἡ), καὶ *λοξολάβος* (ὁ)· εἶδος τανάλλιας.

λοξοπορῶ (*—έω*)· τρέπομαι πορείαν λοξήν, λοξοδρομῶ.

λοξός, *—ή, —όν*· ὁ μὴ εὐθὺς ἢ ὀρθός, ὁ πλάγιος, ὁ κεκλιμένος: «λοξὸν βλέμμα», «λοξὴ ματιά»· || «λοξὴ γραμμή» ἡ μὴ οὖσα οὔτε κάθετος οὔτε παράλληλος πρὸς ἄλλην· || «λοξὴ παράταξις».—Ἐπίρρ. **λοξῶς.**

— **λοξαὶ** *γέφυραι [Τεχν.].* Οὕτω καλοῦνται αἱ γέφυραι, τῶν ὁποίων ἡ διεύθυνσις τοῦ ἄξονος τοῦ ἀνοίγματός των δὲν σχηματίζει ὀρθὰς γωνίας πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τοῦ ζεύγματος αὐτῶν (βλ. λ. *γέφυρα* τ. Η', σ 261α').

— **λοξὴ** *κερούλκησις [Ναυτ.].* Εὐθέτησις τῶν σταυρωτῶν κεραιῶν ἱστιοφόρου πλοίου, ὑπὸ γωνίαν ὡς πρὸς τὴν ἐγκαρσίαν αὐτῶν θέσιν, δηλαδὴ ὑπὸ γωνίαν διάφορον τῆς ὀρθῆς ὡς πρὸς τὸ διάμηκες τοῦ πλοίου ἐπίπεδον. Ὁ χειρισμὸς οὗτος λαμβάνει χώραν ἑλκομένων τῶν ὁλκῶν διὰ τῶν κελευμάτων «ὁλκοὺς δεξιᾷ» (ἢ «ἀριστερᾷ») | «Ἕλκε» | «Καλῶς» | «Δέσον». Καὶ ἐν πλῷ μὲν κατὰ πάσας τὰς πλαγιοδρομίας, δηλαδὴ κατὰ τὰς ἱστιοδρομίας ἐπίφορον, φορόν, ἐγγυτάτην ἐκ κεραίας καὶ ὀξυτάτην, σπανιώτατα δὲ κατὰ τὴν οὐριοδρομίαν καὶ δὴ μόνον ὅταν σκοπῆται πρόσκαιρος ἐλάττωσις τῆς ταχύτητος, ἄνευ προσφυγῆς εἰς συστολὴν ἱστίων. Ἐν ὅρμῳ δὲ ἐπὶ μὲν πλοίων σαλευόντων ἐπ' ἀγκύρας, ἐν περιπτώσει σφοδροῦ ἢ καταιγίζοντος ἀνέμου, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἐφ' ἧς οὗτος προσπίπτει ἐπιφανείας, τῶν κεραιῶν παρουσιαζουσῶν τότε τὴν προβολὴν τοῦ μήκους των μόνον, οὗτινος ὅμως χειρισμοῦ προηγεῖται καθαίρεσις τῶν κεραιῶν καὶ τῶν ἐπιστηλίων τῶν φωσώνων· ἐπὶ τῶν ὡρμισμένων πλοίων, ὅπως αἱ κεραῖαι τοῦ μὲν μὴ ἐμπλέκωνται εἰς τὴν ἐξαρτίαν τοῦ παραπλεύρως του· ἐπὶ πλοίων δὲ παραβεβλημένων εἰς κρηπιδώματα ἢ προβλῆτας, ὅπως μὴ ἐμπλέκωνται εἰς τοὺς ἐπ' αὐτῶν γεράνους ἢ τοὺς φορτωτῆρας. Ἀσχέτως ὅμως τῶν λόγων τούτων, ἐκτελεῖται λοξὴ κερούλκησις κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν τερθρίων συσπάστων, διὰ τὰς ἐνθέσεις ἢ τὰς ἐξαιρέσεις τῶν ἀκάτων καὶ τὴν φόρτωσιν ἢ ἐκφόρτωσιν βαρέων ἀντικειμένων. Σ. Ε. Λ

— **λοξὴ** *παράταξις [Τακτ.].* Λοξὴ παράταξις ἐκαλεῖτο τακτικὴ διάταξις τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου, καθ' ἥν, μετὰ κατάλληλον ἑλιγμόν, διετίθετο τὸ μέτωπον τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ οὐχὶ παραλλήλως πρὸς τὸ ἐχθρικὸν μέτωπον, ὡς δηλαδὴ γίνεται συνήθως, ἀλλὰ λοξῶς πρὸς αὐτὸ (ὑπὸ γωνίαν 45° περίπου) (βλ. λ. *παράταξις*). Ν. Θ. Κ.

— **λοξὴ** *τάξις [Ναυτ. Τακτ.].* Πᾶσα τάξις ἢ σχηματισμός, καθ' ἅ, ὁ ῥυθμιστὴς διοπτεύεται κατὰ γωνίαν διάφορον τῶν 0° ἢ τῶν 90°. Σ. Ε. Λ

— **λοξὴ** *φάλαγξ*· βλ. λ. *φάλαγξ* λοξή.

— **λοξὴ** *φλὲψ καρδίας [Ἀνατομ.].* Μικρὰ φλὲψ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ ἀριστεροῦ κόλπου τῆς καρδίας, ἐκβάλλουσα εἰς τὸν στεφανιαῖον κόλπον. Ι. Π

— **λοξὴ** *χορδὴ [Ἀνατομ.].* Ταινία τενοντώδης, στερρά, λοξή, κειμένη ἐν τῷ μεσοστέῳ συνδέσμῳ τῆς κερκιδωλενικῆς συνδεσμώσεως. Ἐκφύεται ἐκ τοῦ ὠλενίου ὀγκώματος καὶ καταφύεται εἰς τὸ ἄνω πέρας τοῦ μεσοστέου χείλους τῆς κερκίδος. Περιστέλλει τὸν ὑπέρμετρον ὑπτιασμόν. Ι. Π.

Digitized by Google

—λοξοὶ μύες [Ἀνατομ.]. —1) *Κεφαλῆς*. Εἶναι δύο, ὁ ἄνω καὶ ὁ κάτω. Καὶ ὁ μὲν ἄνω ἐκφύεται ἐκ τῆς ἐγκαρσίας ἀποφύσεως τοῦ ἐπιστροφέως καὶ φερόμενος πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔσω καταφύεται ὑπερθεν τοῦ μέσου τριτημορίου τῆς κάτω αὐχενικῆς γραμμῆς τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ. Ὁ δὲ κάτω ἐκφύεται ἐκ τῆς ἀκανθώδους ἀποφύσεως τοῦ δευτέρου αὐχενικοῦ σπονδύλου καὶ καταφύεται, φερόμενος πρὸς τὸ ἄνω καὶ ἔξω, εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τῆς ἐγκαρσίας ἀποφύσεως τοῦ ἐπιστροφέως. Ἀμφότεροι οἱ λοξοὶ μύες ἐκτείνουσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. —2) *Κοιλίας*. Εἶναι δύο, πλατύτατοι, ὁ ἔξω ἢ μέγας καὶ ὁ ἔσω ἢ μικρός. Καὶ ὁ μὲν *ἔξω λοξός*, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς 6ης μέχρι τῆς 12ης πλευρᾶς, διήκει πρὸς τὰ κάτω μέχρι τῆς λαγονίου ἀκρολοφίας καὶ τῆς ἡβικῆς συμφύσεως, καταλαμβάνων τὴν ἐπιγάστριον, τὴν μεσογάστριον καὶ τὴν ὑπογάστριον χώραν, χωρῶν δὲ διὰ τῶν ἄνω καὶ μέσων προσφυτικῶν δεσμίδων εἰς τὴν ἀπονεύρωσιν αὐτοῦ, ἥτις διὰ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ ὀρθοῦ κοιλιακοῦ μυὸς φέρεται εἰς τὴν λευκὴν γραμμὴν καὶ τελευτᾷ εἰς τὸν βουβωνικὸν σύνδεσμον. Ὁ δ' *ἔσω λοξός*, μικρότερος τοῦ προηγουμένου καὶ καλυπτόμενος ὑπ' αὐτοῦ, φέρεται πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρόσω κατὰ φορὰν ἀντίθετον τοῦ ἔξω λοξοῦ, μεταβαίνων διὰ τῶν μέσων καὶ κάτω δεσμίδων αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπονεύρωσιν τοῦ ἰδίου μυός, καταφυομένην εἰς λευκὴν γραμμήν. —3) *Ὀφθαλμοῦ*. Εἶναι δύο, ὁ ἄνω καὶ ὁ κάτω. Καὶ ὁ μὲν *ἄνω* ἐκφύεται ὄπισθεν παρὰ τὸ ὀπτικὸν τρῆμα, διήκων δὲ πρὸς τὰ πρόσω ἀνακάμπτει διὰ τῆς ἐν τῷ ἄνω καὶ ἔσω μέρει τοῦ κόγχου κειμένης τροχιλίας πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἔξω ἄνωθεν τοῦ βολβοῦ καὶ καταφύεται εἰς τὸν σκληρὸν χιτῶνα, περὶ τὰ 15 χλμ. μακρὰν τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς. Ὁ δὲ *κάτω* λοξὸς ἐκφύεται ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ ρινοδακρυϊκοῦ πόρου καὶ φερόμενος πρὸς τὰ ἔξω ὑπὸ τὸν βολβὸν καταφύεται εἰς τὸ κροταφικὸν μέρος τοῦ σκληροῦ παρὰ τὸν προηγούμενον μῦν. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—λοξὸν πῦρ [Τακτ.]. Καλεῖται οὕτω τὸ ἐκπεμπόμενον, οὐχὶ καθέτως πρὸς τὸ ἐχθρικὸν μέτωπον, ἀλλὰ λοξῶς πρὸς αὐτό, χωρὶς ὅμως ποτὲ ἡ λοξότης αὐτὴ νὰ ὑπερβαίνῃ ὡρισμένον τι ὅριον, πέραν τοῦ ὁποίου τὸ πῦρ ἐκπέμπεται παραλλήλως τῷ ἐχθρικῷ μετώπῳ, καθ' ὅσον τότε πρόκειται περὶ *πλευρικοῦ πυρός*. Ν. Θ. Κ.

—λοξὸς κεφαλικὸς μῦς [Ἀνατομ.]. —1) *Ἄνω λοξὸς κεφαλικός* τρίγωνος ὤν, ἐκφύεται ἐκ τῆς ἐγκαρσίας ἀποφύσεως τοῦ ἐπιστροφέως καὶ καταφύεται εἰς τὴν κάτω αὐχενικὴν γραμμὴν τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ· ἀμφότεροι οἱ μύες ἐνεργοῦντες ἐκτείνουσι τὴν κεφαλήν, ὁ ἕτερος δὲ μόνος ἐγκλίνει αὐτὴν πρὸς τὸ σύστοιχον πλάγιον. Νευροῦται ὑπὸ τοῦ πρώτου αὐχενικοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ μείζονος ἰνιακοῦ νεύρου. —2) *Κάτω λοξὸς κεφαλικός* ἐπιμηκέστερος καὶ παχύτερος τοῦ ἄνω, ἐκφύεται ἐκ τῆς ἀκανθώδους ἀποφύσεως τοῦ δευτέρου αὐχενικοῦ σπονδύλου καὶ καταφύεται εἰς τὴν ἐγκαρσίαν απόφυσιν τοῦ ἐπιστροφέως· ἀμφοτέρων τῶν μυῶν συσπωμένων ἐκτείνεται ἡ κεφαλὴ πρὸς τὰ ὀπίσω, τοῦ ἑνὸς δὲ μόνου, στρέφεται ἡ κεφαλὴ πρὸς τὰ πλάγια. Νευροῦται ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὡς καὶ ὁ ἄνω νεύρων. Ι. Π.

—λοξὸς κοιλιακὸς μῦς [Ἀνατομ.]. —1) *Ἔξω λοξὸς κοιλιακός* ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἕκτης πλευρᾶς διήκει πρὸς τὰ κάτω μέχρι τῆς λαγονίου ἀκρολοφίας καὶ τῆς ἡβικῆς συμφύσεως, καταλαμβάνων ἀλληλοδιαδόχως τὴν ἐπιγάστριον, τὴν μεσογάστριον καὶ τὴν ὑπογάστριον χώραν· νευροῦται ὑπὸ τῶν κατωτέρων μεσοπλευρίων νεύρων, τοῦ λαγονοϋπογαστρίου καὶ τοῦ λαγονοβουβωνικοῦ νεύρου. —2) *Ἔσω λοξὸς κοιλιακός* οὗτος καλύπτεται σχεδὸν ὑπὸ τοῦ ἔξω λοξοῦ, ἀλλ' ἔχει ἀντίθετον πορείαν αὐτοῦ, φερόμενος ἐκ τῶν κάτω καὶ ὄπισω πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρόσω. Νευροῦται ὡς καὶ ὁ ἔξω λοξός. Ι. Π.

λοξοτέμνω· τέμνω λοξῶς, ἀντὶ *λοξοτομῶ*.

λοξότης, —ητος (ἡ)· τὸ νὰ εἶναι τι λοξόν, ἡ λοξή, ἡ πλαγία διεύθυνσις· || ἡ σκολιότης περὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ λόγου, διλημματικότης.

—λοξότης τῆς ἐκλειπτικῆς [Ἀστρον.]· βλ. λ. *λόξωσις τῆς ἐκλειπτικῆς*.

λοξότμησις —εως (ἡ)· ἡ λοξὴ τμῆσις, λοξοτομία.

λοξότμητος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ λοξῶς τετμημένος: «λοξότμητον ξύλον».

λοξοτομία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λοξοτομεῖν, λοξὴ τομή.

λοξοτομῶ (—έω)· τέμνω λοξῶς.

λοξόφθαλμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς λοξούς· || ὁ βλέπων λοξῶς, ἀλλοίθωρος.

λόξυγγας (ὁ)· δημοτ., σύσπασις τῶν λαρυγγικῶν μυῶν, ἕνεκα τῆς ὁποίας, παρακωλυομένης τῆς εἰσπνοῆς, παράγεται ὀξὺς τις ἦχος, *λύγξ*: «μ' ἔπιασε λόξυγγας, κάποιος μὲ μελετάει» (κατὰ λαϊκὴν πρόληψιν, ὅταν γίνεται λόγος περί τινος ἀπόντος, τὸν ἀπόντα τοῦτον πιάνει ὁ λόξυγγας).

Λοξὼ [Μυθολ.]. Θυγάτηρ τοῦ Βορέου, ἥτις μετὰ τῶν ἀδελφῶν της Οὔπιδος καὶ Ἑκαέργης ἦλθεν ἐκ τῶν Ἀριμασπῶν, μυθικοῦ λαοῦ κατοικοῦντος ὑπὲρ τὴν Σκυθίαν, εἰς τὴν Δῆλον, ἀφιερωθεῖσα εἰς τὸ ἐν αὐτῇ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (*Καλλιμ.* Ὕμν. εἰς Δῆλον, IV, 292).
Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἦτο μία τῶν Ναϊάδων, τὴν ὁποίαν προσέφερον οἱ Ὑπερβόρειοι εἰς τὸν ἐν Δήλῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Σχετίζεται πρὸς τὸν Λοξίαν Ἀπόλλωνα, ὡς δηλοῖ αὐτὴ αὕτη ἡ λέξις. Α. Θ. Σ.

λοξῶ (—όω)· καθιστῶ τι λοξόν, λοξεύω.

λόξωσις, —εως (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λοξοῦν, λόξευσις.

— *λόξωσις τῆς ἐκλειπτικῆς* [Ἀστρον.]. Ἡ γωνία ἡ σχηματιζομένη ὑπὸ τῶν ἐπιπέδων ἐκλειπτικῆς καὶ ἰσημερινοῦ (βλ. καὶ λ. *ἐκλειπτική*).

Λόο (Loo), *Βὰν* —. Οἰκογένεια Φλαμανδῶν καλλιτεχνῶν (βλ. λ. *Βὰν-Λόο*).

Λόον (Loon), *Βὰν* —, *Θεόδωρος*· βλ. λ. *Βὰν-Λόον Θεόδωρος*.

Λοὸς (Loos) [Γεωγρ.]. —1) Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Λίλλης. Κάτ. 12.197. Κεῖται παρὰ τὴν διώρυγα τοῦ ποταμοῦ Ντὲλ καὶ εἶναι προάστειον τῆς Λίλλης. Ἔχει ὀνομαστὴν μονὴν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἀνακαινισθεῖσαν τῷ 1732 καὶ χρησιμοποιουμένην ὡς φρενοκομεῖον, λατομεῖα, ἐργασία βαμβακερῶν καὶ λινῶν ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων καὶ χρωμάτων κτλ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρξε τὸ θέατρον σφοδρῶν μαχῶν. —2) Κώμη τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Πὰ-ντὲ-Καλαὶ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Μπετύν. Κάτ. 3.231. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐγένετο τὸ θέατρον αἱματηρῶν μαχῶν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1914 καὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1915. Μ. Δ. Β.

Λόου (Law καὶ Lowe)· βλ. λ. *Λῶ*.

Λόουελ (Lowell)· βλ. λ. *Λῶελ*.

Λόουθ (Lowth), *Ροβέρτος*. Ἄγγλος κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Winchester τῷ 1710. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης (1741—1750) καὶ ἔπειτα (τῷ 1777) ἐπίσκοπος τοῦ Λονδίνου. Τῷ 1787 ἐτελεύτησεν. Ἐκ τῶν ἔργων του ἄξιον ἰδίας μνείας εἶναι τὸ «Praelectiones de sacra poesie Hebraeorum», ὅπερ ἐκδοθὲν τῷ 1753 μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν τῷ 1815. Κ. Ι. Δ.

λόουν-τέννις (lawn-tennis). Ἀγωνιστικὴ παιδιὰ (βλ. λ. *ἀντισφαίρισις*).

Λόοφς (Loofs) *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1858 ἐν Hildesheim. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐγένετο ὑφηγητὴς εἰς τὸ μάθημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (τῷ 1882) καὶ ἔπειτα (τῷ 1886) ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας, ὅποθεν κληθεὶς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Χάλλης (τῷ 1887) ἐγένετο ἔπειτα τῷ 1888) τακτικὸς καθηγητής. Ἀπὸ τοῦ 1910 ἐγένετο καὶ μέλος τοῦ κονσιστορίου τῆς Σαξωνίας. Κατ' ἀρχὰς ἑλκυσθεὶς ὑπὸ τοῦ A. Harnack ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν δογμάτων, ἔπειτα ὅμως, ἀκολουθῶν τὸν A. Ritschl, ἔκλινε πρὸς τὴν ἄνευ μυστικισμοῦ καὶ μεταφυσικῆς θεολογίαν. Ὁ Loofs ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἅτινα χαρακτηρίζει ἡ γνῶσις τῶν πηγῶν καὶ τῆς σχετικῆς φιλολογίας, ἡ ἀκρίβεια τῆς μεθόδου καὶ τῆς κριτικῆς καὶ ἡ ὀρθὴ ἔκθεσις. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι: «Λεόντιος ὁ Βυζάντιος» (1887), «Τὰ χειρόγραφα τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Εἰρηναίου» (1888), «Ὁδηγὸς πρὸς σπουδὴν τῆς ἱστορίας τῶν δογμάτων» (τόμ. 9 τῷ 1892, τόμ. 2 τῷ 1901), «Σπουδαὶ περὶ τῶν εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν ἀποδιδομένων Παραλλήλων» (1892), «Αἱ περὶ ἀναστάσεως ἐλπίσεις καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν» (1898), «Ὁ Σεβάστης Εὐστάθιος καὶ ἡ χρονολογία τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Βασιλείου» (1898), «Ἀντιχαῖκελ» (1900, τῷ 1906 ἡ πέμπτη ἔκδοσις), «Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας» (1905), «Συμβολική» (1909), «Νεστοριανά» (1905), «Ἡ αὐθεντικὴ ἔννοια τοῦ συμβόλου τῆς Νικαίας» (1905), «Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς» (1924) καὶ πλεῖστα ἄλλα. Κ. Ι. Δ.

Λοπάδιον [Ἀρχ. Γεωγρ.]. Πόλις Βυζαντινὴ ἐν Βιθυνίᾳ (Μ. Ἀσίας), κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ρυνδάκου καὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τῆς Ἀπολλωνίας λίμνης, 6 χλμ. περίπου ἀνατολικῶς τῆς κωμοπόλεως Μιχαλίτσι (ἀρχ. Μιλητοπόλεως). Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Β' Κομνηνὸς (1118—1143) περιέβαλεν αὐτὴν δι' ἰσχυρῶν τειχῶν, ἵνα τὴν καταστήσῃ προπύργιον κατὰ τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ ἔστησε τὴν βάσιν του ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ Α' Κομνηνὸς κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ νικηφόρον ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Τούρκων (1145). Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν καὶ τὸν φόνον τοῦ νεαροῦ βασιλέως Ἀλεξίου Β' Κομνηνοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ (τῷ 1183), τὸ Λοπάδιον ἐστασίασε κατὰ τούτου καθὼς καὶ ἡ Προῦσα καὶ ἡ Νίκαια. Ἐπελθὼν ὁ Ἀνδρόνικος ἐξεπόρθησεν αὐτό, τιμωρήσας διὰ φοβερῶν ὠμοτήτων τοὺς κατοίκους καὶ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ. Τῷ 1204 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Φράγκων τῆς Δ' σταυροφορίας, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνακατελήφθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Θεοδώρου Α' Λασκάρεως. Τῷ 1339 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἤδη καλεῖται ὑπὸ τῶν Τούρκων *Οὐλουμπάτ* καὶ εἶναι πενιχρὸν χωρίον μαστιζόμενον ὑπὸ ἑλωδῶν πυρετῶν. Σῴζονται ἐν αὐτῷ ἴχνη τῶν βυζαντινῶν τειχῶν, ἀνατολικῶς δὲ αὐτοῦ ἐρείπια μεσαιωνικοῦ κτηρίου «Χιρσὶζ χάν» ἢ «πανδοχεῖον ληστῶν» καλουμένου σήμερον. Ν. ΚΛΣ

Λοπαδιώτης, *Ἀνδρέας*. Λόγιος καὶ λεξικογράφος τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Κύριον αὐτοῦ ἔργον εἶναι τὸ «Βιενναῖον λεξικὸν» (Lexicon Vindobonense), ἐν τῷ ὁποίῳ κυρίαν πηγὴν ἔσχε τὴν ἐπιτομὴν τοῦ Ἁρποκρατίωνος. Τὸ ἔργον τοῦτο στερεῖται αὐστηρᾶς ἀλφαβητικῆς τάξεως, ἔχει πολυαρίθμους παρεμβολὰς μαρτυριῶν πεζῶν καὶ ποιητῶν καὶ δεικνύει ἀνεξέλεγκτον χρησιμοποίησιν ξένων πηγῶν καὶ ἀμάθειαν τοῦ συγγραφέως. Διεσώθη ἐν Βατικανῷ κώδικι τοῦ 1344. ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοφ. Μπέργκ (Χάλλη 1859/1862) καὶ τοῦ Αὐγούστου Νάουκ (Πετρούπολις 1876), ὅστις ἐπέφερε καὶ προσθήκας εἰς τὴν ἔκδοσίν του (ἐν «Mélanges grecorom.» Γ' 343 κ. ἑ.). Ἔλεγχον τῶν πηγῶν τοῦ Λοπαδιώτου ἐξεπόνησεν ὁ Α. Χάρτ (ἐν Jahns Jahrbücher» 1869,49 κ. ἑ.). Ὁ Λοπαδιώτης ἔγραψεν ἐπίσης καὶ ἐπιγράμματα, ὧν διεσώθη τὸ εἰς τὴν σταύρωσιν. —Π.

λοπαδοειδὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς λοπάδα, μὲ πιατέλλαν.

Λοπάδουσα, καὶ *Λοπαδοῦσσα* [Ἀρχ. Γεωγρ.]. Νῆσος κατὰ Θάψον τῆς Λιβύης (*Στεφ. Βυζαντ.* 419). Ὁ Στράβων (ΙΖ', γ, 16) ὀνομάζει αὐτὴν *Λοπαδοῦσα*. Ἡ ἀρχαιοτάτη ὀνομασία της ἦτο *Λαμπάς*. Σ. Ε. Λ.

λοπάς, —άδος (ἡ)· ἀρχ., εἶδος σκεύους πηλίνου μαγειρικοῦ ἢ ἐπιτραπεζίου, χρησιμοποιούμενον εἴτε ἀντὶ τηγάνου εἴτε ἀντὶ πιατέλλας.

Λοπάτκα (Lopatka) [Γεωγρ.]. Ἀκρωτήριον τῆς Ρωσίας, ἐν τῇ Α. Σιβηρίᾳ, εἰς τὸ Ν. ἄκρον τῆς νήσου Καμτσιάτκας. Ἀποτελεῖ γλῶσσαν μήκους 2.5 χλμ. καὶ ὕψος 20 μ., στερουμένην πάσης βλαστήσεως. Μ. Δ. Β.

Λόπε ντὲ Βέγκα (Lope de Vega), *Φῆλιξ*· βλ. λ. *Βέγκα*, Λόπε ντὲ—.

—*Λόπε ντὲ Ρουέντα* (Lope de Rueda)· βλ. λ. *Ρουέντα*.

Λοπέβι (Lopevi) [Γεωγρ.—Ἡφαιστ.]. Τὸ ὑψηλότερον ἐκ τῶν ἡφαιστείων τῶν νήσων Νέων Ἑβρίδων, ἔχον ὕψος 1600 μ. περίπου. Κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους καπνίζει καὶ ἐξάγει μονίμως ἀτμούς. Ὁ Φίλιψ λέγει ὅτι κατὰ καιροὺς ἀνεκτινάσσει καὶ σποδόν. Κατὰ τὰ ἔτη 1863 καὶ 1864 ἦτο ἐντόνως ἐνεργὸν καὶ ἐξέπεμψε φλέγοντα νέφη. Γ. Κ. Γ.

λοπεζία (ἡ) (Lopezia) [Βοτ.]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτωδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη (5—6), ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς Γουατεμάλας. Εἶναι φυτὰ ἐτήσια ἢ πολυετῆ, εὐθυτενῶς διακλαδούμενοι θάμνοι, φέροντες μικρὰ ἄνθη ἐνθυμίζοντα τὰ ὀρχεοειδῆ κλπ. καὶ ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης εἰς θερμοκήπια. Ἀξιολογώτερα εἴδη θεωροῦνται: *λοπεζία ἡ στεφανωματική* (Lopezia coronata), φυτὸν φθάνον τὸ ὕψος 0,90 μ λίαν κοσμητικόν· *λοπεζία ἡ βοτρυοειδής* (Lopezia racemosa)· *λοπεζία ἡ μακρόφυλλος* (Lopezia macrophylla) κ.ἄ. Κ. Π.

Λόπεθ, ἢ *Λόπεθ-Γκονθάλβο*, ἢ *Λοπὲζ* (Lopez, Lopez-Gonzalvo) [Γεωγρ.]. Ἀκρωτήριον τῆς Γαλλικῆς Ἀφρικῆς, τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐν τῇ ἀποικίᾳ Γκαμπόν. Κεῖται πρὸς Β. τῆς χερσονήσου Μαντζῆ, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ὀγκουέ. Μ. Δ. Β.

Λόπεθ (Lopez), *Ἀλφόσος*, ὁ ἐπικαλούμενος *Ἐλ Πινθιάνο* (El Pinciano). Ἱσπανὸς ποιητὴς καὶ κριτικὸς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀποθανὼν τῷ 1610. Εἶχε σπουδάσει ἰατρικὴν καὶ ἐχρημάτισεν ἐπὶ καιρὸν ἰατρὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ Καρόλου Κουΐντου. Τῷ 1596 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον του «Ἀρχαία ποιητικὴ φιλοσοφία», εἰς τὸ ὁποῖον σχολιάζει μὲ πολλὴν εὐρυμάθειαν καὶ λεπτότητα πνεύματος τὰς θεωρίας τῶν ἀρχαίων σοφῶν, ἰδιαιτέρως τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαφόρους μορφὰς τῆς ποιητικῆς συνθέσεως, ἐπικρίνει δὲ πάντα δριμύτατα τοὺς δραματικοὺς νεωτερισμοὺς τοὺς εἰσαχθέντας ἀπὸ τὸν Λόπε ντὲ Βέγκα καὶ τὴν σχολήν του. Τὸ ἡρωϊκὸν του ἔπος «Πελάγιο» (Μαδρίτη 1605) κρίνεται ὡς ὠχρὰ ἀπομίμησις τοῦ Τορκουάτου Τάσσου. —Ω.

Digitized by Google

— **Λόπεθ ντὲ Ἀϋάλα** (Lopez de Ayala), *δὸν Πέτρος* —. Ἱσπανὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1332—1407). Ὑπῆρξε γενναῖος ἱππότης, συμμετασχὼν ἐνεργῶς εἰς τοὺς ἐμφυλίους καὶ ἐξωτερικοὺς πολέμους τῆς ἐποχῆς του, ἐχρησιμοποιήθη δὲ μετέπειτα εἰς διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολάς, τὰς ὁποίας διεξήγαγε μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Ἀλλ' ὑπῆρξεν ἰδίως ἄνθρωπος μεγάλης μορφώσεως καὶ διακεκριμένος λογοτέχνης. Αὐτόπτης μάρτυς τῶν κυριωτέρων συμβάντων τῆς ταραχώδους ἐκείνης ἐποχῆς, ἔγραψε σειρὰν χρονικῶν, ἀναγομένων εἰς τὰ ἔτη 1350—1396 καὶ περιλαμβανόντων τὴν ἱστορίαν τεσσάρων βασιλέων τῆς Καστιλλίας, Πέτρου τοῦ Σκληροῦ, Ἑρρίκου Β', Ἰωάννου Α' καὶ Ἑρρίκου Γ'. Ἡ πρώτη ἔκδοσις αὐτῶν, ἱστοροῦσα μόνον τὰ ἐπὶ Πέτρου συμβάντα, ἐγένετο τῷ 1495 ἐν Σεβίλλῃ. Ἡ ἑπομένη ἔκδοσις (Τολέδον 1526), πολλάκις ἀνατυπωθεῖσα, περιλαμβάνει καὶ τὰ γεγονότα τῆς βασιλείας τῶν δύο πρώτων διαδόχων τοῦ Πέτρου. Τὸ τμῆμα τέλος τὸ ἀφορῶν τὴν βασιλείαν τοῦ Ἑρρίκου Γ' ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν πλήρη ἔκδοσιν τὴν γενομένην μερίμνῃ τῆς Βασιλικῆς Ἱστορικῆς Ἀκαδημίας ἐν τῇ συλλογῇ τῶν «Ἱσπανικῶν Χρονικῶν» (Μαδρίτη 1779—1780). Ὁ Λόπεθ ντὲ Ἀϋάλα ἀφῆκε καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔργα, ἱστορικά, ποιητικά, μεταφράσεις κ. λ. π., ἐξ ὧν τινα μὴ ἐκδοθέντα διατηροῦνται ἐν χειρογράφοις εἰς τὴν Βασιλικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Μαδρίτης.

— **Λόπεθ ντὲ Ἀϋάλα ὔ Ἐρρέρα** (Lopez dè Ayala y Herrera), *Ἀδελάρδος*. Ἱσπανὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1828—1879). Ὀπαδὸς ἐν ἀρχῇ τοῦ Ναρβάεθ, ἵδρυσε κατόπιν τὸ κόμμα τῆς Φιλελευθέρας ἑνώσεως, συνεργασθεὶς δὲ βραδύτερον μετὰ τοῦ Κανόβας ντὲ Καστίλιο εἰς τὴν παλινόρθωσιν τῆς μοναρχίας, διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν τῷ 1875. Ἡ πρώτη ἐμφάνισίς του εἰς τὸ φιλολογικὸν στάδιον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1849, ὁπότε ἀνεβιβάσθη μετ' ἐπιτυχίας ἐν Μαδρίτῃ ἡ κωμῳδία του «Ὁ πολιτευτής». Μεταγενέστερα θεατρικὰ ἔργα του, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ δραματικὸν τάλαντον τοῦ Λόπεθ ἐξεδηλώθη πληρέστερον, εἶναι: «Ἡ ὑαλίνη στέγη», «Ὁ νέος Δὸν Ζουάν», «Τιμωρία καὶ συγγνώμη» καὶ ἄλλα, μεταξὺ τῶν ὁποίων θεωρεῖται ἰδίως ὡς ἀριστούργημα «Ὁ Κονσουέλο», δρᾶμα ἀνωτέρων ἠθικῶν ἀντιλήψεων. Ὁ Λόπεθ Ἀϋάλα χαρακτηρίζεται ὡς εἷς τῶν μεγαλυτέρων θεατρικῶν συγγραφέων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἰδίᾳ εἰς τὴν κωμῳδίαν τῶν χαρακτήρων καὶ τὸ ψυχολογικὸν καὶ κοινωνικὸν δρᾶμα. Ἡ ἐπιτυχία του ἔγκειται ἰδίως εἰς τὸ ὅτι τὰ ἔργα του συναποτελοῦνται ἀπὸ ἁπλᾶ στοιχεῖα, πιστὰς ἀπεικονίσεις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐξειργασμένας διὰ χειρὸς ἀνωτέρου τεχνίτου. Αὐτὸς πρῶτος κατενόησε καλῶς ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ δραματικὸς διάλογος, κομψός, ζωηρός, χωρὶς σχοινοτενεῖς μακαρονισμοὺς καὶ λέξεις πομπώδεις. Πλήρης σειρὰ τῶν ἔργων του περιλαμβάνεται εἰς τὴν «Συλλογὴν τῶν Καστιλλιανῶν συγγραφέων» (Μαδρίτη 1882 κ. ἑφ.) —ω.

— **Λόπεθ** (Lopez), ***Γάσπαρος***, ὁ ἐπιλεγόμενος Gasparo dei Fiori. Ἰταλὸς ἀνθογράφος ἐκ Νεαπόλεως. Ἐγεννήθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἀπέθανε τῷ 1732. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Α. Μπελβεντέρε καὶ ἐπεσκέφθη τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἰταλίας. ι. μ. π.

—**Λόπεθ** (Lopez), *Ἰάγος*. Ἱσπανὸς ζωγράφος ἐκ Τολέδου (1465—1530). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Antonio del Rincon, διεκόσμησε δὲ τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Τολέδου καὶ τὸ θέατρον τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀγκάλα ντὲ Ἑνάρες. Τὸ πλεῖστον τῶν ἔργων του κατεστράφη. ι. μ. π.

— **Λόπεθ** (Lopez), *Ἰωσήφ*. Ἱσπανὸς ζωγράφος. Ἐγεννήθη ἐν Σεβίλλῃ τῷ 1650, ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Μουρίλλο καὶ ἐξεικόνισεν ἰδίᾳ σκηνὰς ἐκ τοῦ βίου τῆς Θεοτόκου. Ἐν Ἀλκάσαρ τῆς Σεβίλλης ὑπάρχει εἷς ἐξαίρετος «Ἅγιος Φίλιππος» τοῦ καλλιτέχνου τούτου.

— **Λόπεθ** (Lopez), ***Πέτρος***. Ἱσπανὸς ζωγράφος τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Δομινίκῳ Θεοτοκοπούλῳ. Ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν μία «Προσκύνησις τῶν Μάγων» τοῦ 1608. ι. μ. π.

—**Λόπεθ ντὲ Σεγκούρα** (Lopez de Segura), ***Ρούϋ***. Ἱσπανὸς ζατρικιστής, ὁ ἱδρυτὴς τῆς θεωρίας τοῦ νεωτέρου ζατρικίου. Ἦτο ἐφημέριος τῆς Θάφρα, μικρᾶς πόλεως ἐν τῷ διαμερίσματι τῆς Ἐστραμαδούρας, καὶ ἔζησε κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐπενόησε πρῶτος καθ' αὐτὸ θεωρίαν ἀνοιγμάτων. Καὶ σήμερον εἶναι εἰσέτι ἐν ἰσχύϊ τὸ παλαιότατον ἄνοιγμά του, γνωστὸν ὡς *ἱσπανικὴ παρτὶς* ἢ *ἄνοιγμα Ρούϋ Λόπεθ*. Ἐν ἔτει 1561 ἐξέδωσε σύγγραμμα θεωρίας ζατρικίου.

—**Λόπεθ** (Lopez), ***Φραγκῖσκος***. Ἱσπανὸς ζωγράφος. Ἔζη ἐν Μαδρίτῃ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ G. Becerra καὶ διεκόσμησε τὰ ἐν Μαδρίτῃ ἀνάκτορα, τὸ Πράντο κλπ. ι. μ. π.

—**Λόπεθ** (Lopez), ***Φραγκῖσκος***. Ἱσπανὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ B. Carducci καὶ εἵλκυσε τὴν προσοχὴν Φιλίππου τοῦ Γ', ὅστις τῷ ἐνεπιστεύθη τὴν ἐκτέλεσιν διακοσμητικῶν συνθέσεων εἰς τὸ Πράντο. Ἀριστούργημά του θεωρεῖται ὁ ἐν τῷ ἐν Μαδρίτῃ ναῷ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου πίναξ του «Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος». ι. μ. π.

— **Λόπεθ ὔ Πορτάνια** (Loped y Portaña), *Βικέντιος*. Ἱσπανὸς ζωγράφος (1772—1855). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ φραγκισκανῷ μοναχῷ Βιλλανουέβα καὶ τῷ Μαριάνο Μαέλλα, ἐχρημάτισε δ' αὐλικὸς ζωγράφος ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ζ' καὶ διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἁγίου Φερδινάνδου. Ἐξειργάσθη τοιχογραφίας καὶ ἐλαιογραφίας. Διέπρεψεν ὡς προσωπογράφος. Μεταξὺ τῶν καλυτέ-

Λόπεθ ὁ Πορτάνια. Προσωπογραφία τοῦ Γκόγια. [Μουσεῖον Πράντο.]

ρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ γέννησις τοῦ ἁγίου Βικεντίου Φερριέ», «Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος τῆς Παδούης», «Ἡ Παναγία δεομένη ὑπὲρ τῶν πτωχῶν», «Ἡ Παρθένος τῶν Ὀρφανῶν» καὶ ἡ θαυμασία προσωπογραφία τοῦ Γκόγια. ι. μ. π.

—**Λόπεθ** (Lopez), ***Χριστόφορος***. Υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ Λόπεθ θανὼν τῷ 1730, ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν τῆς Σεβίλλης. Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονεύομεν τὸν «Ἅγιον Χριστόφορον» καὶ τὸν «Μυστικὸν δεῖπνον», ἀποκειμένους ἐν Σεβίλλῃ. ι. μ. π.

Λόπες *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Ἀνάργυροι* (βλ. λ.). χ. δ.

Λόπες (Lopez), ***Κάρολος-Ἀντώνιος***. Πολιτικὸς τῆς Παραγουάης (1790—1862). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δικτάτορος Φράνσια, θείου του, ἐξελέγη δεύτερος ὕπατος (1841), μετέπειτα δὲ (1844) τοῦ ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Κογκρέσσου ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἡ προεδρία τῆς δημοκρατίας. Ἀνεδείχθη ἱκανώτατος πολιτικὸς ἀνήρ· συνῆψεν ἐμπορικὰς συνθήκας μετὰ πολλῶν ξένων χωρῶν, ἤνοιξε τοὺς λιμένας τῆς Παραγουάης εἰς τὴν διεθνῆ ναυτιλίαν, κατεσκεύασε τὸν πρῶτον ἐν τῇ χώρᾳ σιδηρόδρομον, ὠργάνωσε τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἵδρυσεν ἐργοστάσια στρατιωτικοῦ καὶ ναυτικοῦ ὑλικοῦ. Ἐξ ἄλλου διέλυσε τὰς ἐν Παραγουάῃ ἱεραποστολὰς καὶ παρεχώρησεν εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς Ἰνδιάνους τὸν τίτλον τοῦ πολίτου. Ἐπανεκλεγεὶς διὰ μίαν δεκαετίαν τῷ 1854, ἀπέθανε τῷ 1862, ὑποδείξας ὡς διάδοχόν του τὸν υἱὸν αὐτοῦ *Φραγκῖσκον-Σολάνο* (βλ. κατωτ.).

— **Λόπες** (Lopes), ***Φερδινάνδος***. Πορτογάλος ἱστορικὸς (1380—1451). Ἐπιφορτισθεὶς τῷ 1434 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου νὰ γράψῃ χρονικὸν τῶν ἐπὶ τῶν προκατόχων του ἱστορικῶν συμβάντων, ἐγένετο ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἐν Πορτογαλίᾳ. Ἐκ τοῦ ἔργου του τούτου διασῴζονται ἄθικτα μόνον τὰ μέρη τὰ ἀφορῶντα τὰς βασιλείας τῶν Πέτρου Α', Φερδινάνδου καὶ Ἰωάννου Α'· τὰ ὑπόλοιπα ἠλλοιώθησαν ὑπὸ μεταγενεστέρων συγγραφέων, οἰκειοποιηθέντων τὴν ἐργασίαν τοῦ Λόπες. Πρῶτον ἐδημοσιεύθησαν τὰ «Χρονικὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου» (Λισσαβὼν 1644), τὰ δὲ τοῦ Πέτρου Α' καὶ τοῦ Φερδινάνδου περιελήφθησαν εἰς τὴν «Συλλογὴν ἀνεκδότων βιβλίων τῆς Πορτογαλικῆς ἱστορίας» (1816). —ω.

—**Λόπες** (Lopez), ***Φραγκῖσκος-Σολάνο***. Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῆς Παραγουάης (1827—1870). Φέρων τῷ 1845 βαθμὸν στρατηγοῦ, ἀπεστάλη εἰς Εὐρώπην ὡς πληρεξούσιος ὑπουργὸς διὰ τὴν συνομολόγησιν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, κατόπιν δὲ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν. Τῷ 1862 διεδέχθη τὸν πατέρα του *Κάρολον-Ἀντώνιον* (βλ. ἀνωτ.) εἰς τὴν προεδρείαν τῆς δημοκρατίας καὶ ἐσυνέχισε τὸ δημοκρατικὸν ἐκείνου ἔργον. Τὰ ὑπὲρ τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας μέτρα του ἤνοιξαν εἰς τὴν χώραν ἄγνωστον ἕως τότε ἐποχὴν εὐημερίας. Ἀλλὰ τὰς προσπαθείας του ἀνέκοψεν ὁ μακρὸς καὶ αἱματηρὸς πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον περιεπλάκη ἡ Παραγουάη ἀπὸ τοῦ 1864 ἐναντίον τῆς Βραζιλίας, τῆς Ἀργεντινῆς καὶ τῆς Οὐρουγουάης. Διορισθεὶς τότε, ὁ Λόπες, ὑπὸ τοῦ Κογκρέσσου ἀρχιστράτηγος καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀφοσίωσιν ὁλοκλήρου τῆς χώρας, διεξήγαγε τὸν πόλεμον μετ' ἀδαμάστου ἐνεργητικότητος, ἕως οὗ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐμηδενίσθη σχεδὸν ὑπὸ τὴν μεγάλην ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῶν ἀντιπάλων του. Τῷ 1870 ἐκυκλώθη μὲ τὰς ὀλίγας χιλιάδας ἀνδρῶν, οἵτινες τῷ ἀπέμειναν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀκουϊντάμπαν, ὅπου καὶ ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος. —ω.

Λόπεσι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Σειρῶν (Βερσιτσίου) τοῦ τέως δήμου Ψωφῖδος, τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κεῖται παρὰ τὸν Σειραῖον ποταμόν, ἐντὸς κοιλάδος περιβαλλομένης ὑπὸ δάσους δρυῶν καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Βερτσιώτικου βουνοῦ, ἀπέχει δὲ τῶν Σειρῶν ΝΔ. ἡμίσειαν ὥραν. Μετωνομάσθη *Ἅγιοι Θεόδωροι*, ἀριθμεῖ δὲ 84 κατ. (1928). α. ι. ο.

— **Λόπεσι** *[Γεωγρ.]*. 1) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἠλείας χωρίου *Κρυόνερον* (βλ. λ.) 2) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐας (ἐπαρχία Πατρῶν) χωρίου *Καταρράκτης* (βλ. λ.) χ. δ.

λόπια (τά). Κοινὴ ὀνομασία τῶν φασιόλων (ἀρχ. *λοβοί*).

Λ' Ὀπιτὰλ (L' Hopital), *Γουλιέλμος-Φραγκῖσκος-Ἀντώνιος ντὲ* —. Γάλλος μαθηματικὸς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (1662—1704), μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου Bernouilli. Ἀνῆκεν εἰς ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν, φέρων καὶ τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου de Saint Mesne, εἶχε χρηματίσει δὲ καὶ ἀξιωματικός. Κατέλιπε δύο συγγράμματα, μᾶλλον διδακτικῆς παρὰ ἐπιστημονικῆς σημασίας, πραγματευόμενα τὴν ἀπειροστικὴν ἀνάλυσιν τῶν καμπύλων γραμμῶν γενικῶς τὸ ἕν, τὸ ἄλλο ἰδιαιτέρως τῶν κωνικῶν τομῶν. Ὑπὸ τὸ ὄνομά του εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τὸ θεώρημα τῆς εὑρέσεως τοῦ ὁρίου τῆς τιμῆς κλάσματος, οὗτινος ἀμφότεροι οἱ ὅροι τείνουν πρὸς τὸ μηδέν. γ. θ. κ.

— **Λ' Ὀπιτὰλ** (L' Hopital), *Μιχαήλ*. Γάλλος πολιτικὸς (1507—1573). Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν ἐν Ἰταλίᾳ, διετέλεσεν ἐν ἀρχῇ σύμβουλος τοῦ παρισινοῦ κοινοβουλίου καὶ τῷ 1547 ἐστάλη ἐπὶ ἀποστολῇ εἰς τὴν σύνοδον τῶν τριάκοντα. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἀνέλαβε διάφορα ἀξιώματα, γενόμενος ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ τῷ 1560 τῷ ἀνετέθη ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων τὸ ἀξίωμα τοῦ καγκελλαρίου τῆς Γαλλίας. Αὐστηρὸς καὶ δίκαιος πρός τε τοὺς καθολικοὺς καὶ τοὺς διαμαρτυρομένους συνίστα τὴν κατεύνασιν τῶν παθῶν, προσπαθῶν νὰ πείσῃ τοὺς κορυφαίους τῶν δύο μερίδων, ὅτι ἡ ἔκρηξις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου θὰ προσεπόριζεν ὠφελήματα μόνον εἰς τοὺς ξένους καὶ ἰδίως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας Φίλιππον τὸν Β'. Πρὸς τοῦτο ἀντέστη εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως ἐν Γαλλίᾳ καὶ κατεπολέμησεν ἐνεργῶς τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ πρίγκιπος Κοντέ. Ἐν τούτοις, μολονότι δὲν ἠδυνήθη νὰ προλάβῃ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου, προσεπάθησε παντοιοτρόπως ν' ἀμβλύνῃ τὰς ὠμότητας αὐτοῦ. Τῷ 1568 ὁ Λ' Ὀπιτὰλ περιπεσὼν εἰς δυσμένειαν παρῃτήθη. Κατὰ τὴν νύκτα τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου θὰ ἐσφάζετο καὶ αὐτός, ἀλλ' ἐπροστατεύθη ὑπὸ ἀποσπάσματος στρατοῦ σταλέντος ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων, ἀπέθανεν ὅμως μετ' ὀλίγον ἐκ θλίψεως. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν τῷ 1824 εἰς πέντε τόμους ὑπὸ τοῦ Dufey. μ. ν. ἀ.

λόπος (ὁ) (Lopus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν καψιδῶν. Τὸ εἶδος Lopus sulcatus ἔχει μῆκος 7 καὶ πλάτος 2 χιλιοστ., χρῶμα καστανόχρουν μὲ γραμμὰς καὶ στιγμὰς κιτρίνας. Ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἄνθησιν τῆς ἀμπέλου καὶ διὰ τοῦ μυζητῆρός του νύσσει καὶ ἀπομυζᾷ τοὺς χυμοὺς τῶν ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ξηραίνονται. Γεννᾷ κατὰ Ἰούνιον εἰς τὰς σχισμὰς τῶν φλοιῶν καὶ τοὺς στύλους. Αἱ προνύμφαι ἐκκολάπτονται τὴν ἑπομένην ἄνοιξιν καὶ τρέφονται ἀπὸ διάφορα αὐτοφυῆ φυτά. Αἱ ζημίαι εἶναι πολλάκις σοβαραί. Ἐνδείκνυται ἡ ἀποφλοίωσις τῶν πρέμνων καὶ στύλων καὶ ὁ ψεκασμὸς δι' ἐντομοκτόνων, μὲ βάσιν τὸ κατράμιον, ὡς καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν πέριξ τῶν ἀμπέλων αὐτοφυῶν φυτῶν. ε. τ. ε.

λοποτιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *χηνοπόδιον τὸ λευκόν*.

Digitized by Google

λοπουρνιὰ (ἡ) */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐλαιόπρινος ὁ ὀξύφυλλος.*

λοφανδίτης (ὁ) (Lorandit) */'Ορυκτολ./.* 'Ορυκτὸν θειοαρσενικῶδες ἅλας τοῦ θαλλίου. 'Ο χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $TlAsS_2$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα εἰς κρυστάλλους, κατὰ τὸ πλεῖστον πινακοειδεῖς, παρουσιάζει δὲ σκληρότητα 2—2½, εἰδικὸν βάρος 5,53, λάμψιν ἀδαμαντοειδῆ καὶ χρῶμα ἐρυθρόν, ἐπιφανειακῶς δὲ πολλάκις ὑπομέλαν μολυβδότεφρον. 'Απαντᾷ παρὰ τὸ 'Αλχὰρ ἐν Μακεδονίᾳ εἰς μικροὺς κρυστάλλους ἐπικαθημένους ἐπὶ κοκκίνης σανδαράχης. Γ. Β.

λόρανθος (ὁ) (Loranthus) */Βοτ./.* Γένος φυτῶν φανερογάμων τῆς οἰκογενείας τῶν λορανθωδῶν, ὁμοιάζον πρὸς τὸν ἰξόν. Τὸ εἶδος Loranthus europaeus ἀναπτύσσεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν δρυῶν καὶ καστανεῶν. Εἶναι φυλλοβόλον, ἀποβάλλον τὸ φύλλωμά του καὶ ἐπανακτῶν αὐτὸ συγχρόνως μὲ τὰ φιλοξενοῦντα αὐτὸ φυτά. 'Ο κορμός του εἶναι ξυλώδης καὶ διακλαδίζεται πολλάκις διχοτομικῶς εἰς θαμνίσκους μεγαλυτέρους τοῦ κοινοῦ ἰξοῦ. Τὰ φύλλα εἶναι μικρόμισχα, ἐπιμήκη καὶ περιέχουν χλωροφύλλην, τὰ δὲ ἄνθη δίοικα, μικρά, κιτρινωπά, ἡνωμένα εἰς στάχυς. 'Η κωνικὴ ῥίζα του εἰσχωρεῖ μέχρι τοῦ ξύλου τοῦ φιλοξενοῦντος καὶ ἀπορροφεῖ μέρος τῶν χυμῶν του ὡς ἡμιπαράσιτον. Ε. Τ. Ε.

λόρδα, *—ας* (ἡ)· δημοτ., πεῖνα ἰσχυρά, ἰδίᾳ εἰς τὴν φράσιν: «μ' ἔκοψε λόρδα» ἐπείνασα ὑπερβολικά, «ἐπέρασα μιὰ λόρδα».

λόρδος (ὁ) (lord). 'Αγγλικὸς τίτλος εὐγενείας, φερόμενος ὑπὸ τῶν ὁμοτίμων καὶ κυρίως ὑπὸ τῶν βαρώνων. 'Η λέξις σημαίνει «κύριος» καὶ προέρχεται ἐκ τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς hlâford, ἥτις δηλοῖ τὸν ἐπιστάτην, τὸν φρουρὸν τοῦ ἄρτου. Κατ' ἐπέκτασιν ὁ τίτλος οὗτος δίδεται καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν δουκῶν καὶ τῶν μαρκησίων καὶ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους υἱοὺς τῶν κομίτων, οἵτινες καλοῦνται lord by courtesy. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι θέτουν τὸ βαπτιστικόν των ὄνομα εὐθὺς μετὰ τὸν τίτλον (π. χ. λόρδος Τζὼν Ροῦσσελ), ἐνῷ οἱ πρῶτοι, οἱ ὁμότιμοι καὶ οἱ βαρῶνοι, οἱ καὶ πραγματικοὶ λόρδοι, θέτουν μετὰ τὸν τίτλον τὸ οἰκογενειακόν των ὄνομα (π. χ. λόρδος Ντέρμπυ). 'Εξ ἄλλου ὁ τίτλος οὗτος χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς ὑποδήλωσιν ὑψηλῶν τινων ἀξιωμάτων, ἑνούμενος μετὰ τῶν λέξεων ἢ φράσεων, αἵτινες ἐκφράζουν ταῦτα. Οὕτω καλοῦνται *λόρδοι τοῦ Ναυαρχείου* καὶ *λόρδοι τοῦ Θησαυροφυλακείου* τὰ μέλη τῶν ἀνωτάτων συμβουλίων τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν οἰκονομικῶν. 'Εν Σκωτίᾳ (ὅπου ἡ ἀρχαία ὀρθογραφία τῆς λέξεως εἶναι laird) καλοῦνται λόρδοι πάντες οἱ δικασταὶ τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων, ἐνῷ ἐν 'Αγγλίᾳ καὶ ἐν 'Ιρλανδίᾳ δίδεται εἰς αὐτοὺς ὁ τίτλος οὗτος μόνον ὅταν εὑρίσκωνται ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων των. Λόρδοι ἐπίσης καλοῦνται καὶ τὰ μέλη τῆς ἄνω βουλῆς, ἥτις διὰ τοῦτο λαμβάνει τὸ ὄνομα «Βουλὴ τῶν Λόρδων». Οἱ ἐπίσημοι ἐπίσης φέρουν τὸν τίτλον λόρδος, ὡς μετέχοντες διὰ τοῦ ἀξιώματός των τῆς ἐπισήμου εὐγενείας. Οἱ ἐπίσκοποι, μέλη τῆς ἄνω βουλῆς καλοῦνται «πνευματικοὶ λόρδοι» (lords spiritual), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς κοσμικοὺς λόρδους (lords temporal). Οἱ Ἄγγλοι χρησιμοποιοῦν ἐπίσης τὴν λέξιν λόρδος πρὸς ὑποδήλωσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ὀνομάζουν τὴν Κυριακὴν προσευχὴν Lords prayer καὶ τὸν «Μυστικὸν Δεῖπνον» Lords supper. Μ. Δ. Β.

—λόρδος δήμαρχος (Lord Mayor, *προφ. λὸρντ μαίρ).* Τίτλος, ὃν φέρουσιν οἱ ἀνώτατοι δήμαρχοι τοῦ Λονδίνου (Ἄστεως Λονδίνου), Δουβλίνου, Ὑόρκης, Μάντσεστερ καὶ Μπέλφαστ.

'Ο λόρδος δήμαρχος τοῦ Λονδίνου φέρων τὴν ἐπίσημον στολήν του.

—λόρδος καγκελλάριος Εἷς τῶν ἀνωτάτων ἐν τῷ βρεττανικῷ κράτει λειτουργῶν, καὶ ἐν 'Αγγλίᾳ ὁ ἀνώτατος δικαστικὸς λειτουργός. 'Εν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει προηγεῖται πάντων τῶν λοιπῶν μετὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Καντερβουρίας. Εἶναι σύμβουλος τοῦ στέμματος, κατὰ μακρὰν συνήθειαν πρόεδρος (Speaker τῆς βουλῆς τῶν λόρδων, λαμβάνων—κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων—τὸν λόγον ἀπὸ τῆς ἕδρας του. 'Ανήκει πάντοτε εἰς πολιτικόν τι κόμμα, μετέχων ἐκ τούτου τῆς πολιτικῆς τύχης αὐτοῦ. 'Ως διοικητικὸς λειτουργός, ὡς δικαστὴς καὶ ὡς φρουρὸς τοῦ νόμου ἐνεργεῖ μόνον ἐντὸς τῆς 'Αγγλίας. 'Επισκέπτεται ἐξ ὀνόματος τοῦ βασιλέως πάντα τὰ βασιλικὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ κολλέγια, εἶναι γενικὸς ἐπίτροπος τῶν νηπίων, τῶν διανοητικῶς ἀνικάνων καὶ τῶν φρενοβλαβῶν καὶ ἔχει τὴν γενικὴν ἐποπτείαν πάντων τῶν ἀγαθοεργῶν ἱδρυμάτων Πολλὰ τῶν καθηκόντων του καὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ λόρδου καγκελλαρίου διὰ νεωτέρων νόμων μετεβιβάσθησαν, κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς ἄλλους ὑπαλλήλους τοῦ κράτους καὶ εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Παραμένει ὅμως πάντοτε μέλος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου καὶ τοῦ ἐφετείου καὶ ὁσάκις παρίσταται, προεδρεύει τούτου. Κατ' ἔθος εἶναι ὁ δικαστικὸς σύμβουλος τοῦ στέμματος προκειμένου περὶ διορισμοῦ δικαστῶν εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Γ. Ι. Β.

—Λόρδων *Βουλὴ* (House of Lords) */Συντ. Δίκ./.* Τὸ ἕτερον ἐκ τῶν δύο νομοθετικῶν σωμάτων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον. Λέγεται καὶ *ἄνω βουλή,* ἀντιστοιχεῖ δὲ πρὸς τὴν Γερουσίαν τῶν ἄλλων κρατῶν (βλ. καὶ λ. *'Αγγλία* [Πολιτ.]).

Λόρδων */Μυθολ./.* Δαίμων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας, ταυτιζόμενος ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ Πλάτωνος πρὸς τὰς ἰθυφαλλικὰς θεότητας 'Ορθάνην, Κονίσαλον, Κύβδαλον κ. ἄ. Η ὀνομασία του παράγεται ἀπὸ τοῦ λορδαίνειν, πιθανώτατα δὲ εἶναι εἷς τῶν ἀπείρων τοπικῶν θεῶν τῆς ἀνθρωπίνης γονιμότητος. Παράστασιν αὐτοῦ θεωρεῖ ὁ Michaelis μικρόν τινα ἰθυφαλλικὸν 'Ερμῆν. —Π

λόρδωσις (ἡ) */'Ιατρ./.* Παραμόρφωσις τοῦ κορμοῦ συνισταμένη εἰς ὑπερβολικὴν πρὸς τὰ πρόσω κύρτωσιν τῆς ὀσφυϊκῆς μοίρας τῆς σπονδυλικῆς στήλης 'Η συνηθεστέρα μορφὴ τῆς λορδώσεως εἶναι ἡ ὀσφυϊκή, εἰς τινας ὅμως σπανίας περιπτώσεις δύναται ἡ λόρδωσις νὰ εἶναι καὶ αὐχενική, ὡς π. χ ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες, λόγῳ τοῦ ἐπαγγέλματός των, βαστάζουσι βάρη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των. Τὸ χαρακτηριστικώτερον τῆς λορδώσεως σύμπτωμα, ὅπερ καὶ προσπίπτει ἀμέσως εἰς τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν, εἶναι ἡ ὑπερβολικὴ πρὸς τὰ πρόσω κύρτωσις τῆς ὀσφυϊκῆς μοίρας, ἥτις συνδυάζεται ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς ὑπερβολικὴν κοίλανσιν τῆς ράχεως ὄπισθεν κατὰ τὸ σημεῖον τῆς λορδώσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ἰσχυρὰν προπέτειαν τῆς κοιλίας πρὸς τὰ πρόσω Πρὸς ἀντιρρόπισιν τῆς διαταραχθείσης ἰσορροπίας τῆς στατικῆς τοῦ σώματος, οἱ ἐκ λορδώσεως πάσχοντες α') φέρουσι τὴν λεκάνην αὐτῶν εἰς ἐπικλινῆ θέσιν τοιαύτην, ὥστε τὸ μὲν ἱερὸν ὀστοῦν ἔχει φορὰν λοξὴν ἐκ τῶν πρόσω καὶ ἄνω πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ κάτω, αἱ δὲ πρόσθιαι ἄνω λαγόνιοι ἄκανθαι παρατηροῦσι σχεδὸν καθέτως πρὸς τὰ κάτω ἀντὶ νὰ βλέπουν πρὸς τὰ πρόσω· β') ἔχουσι τοὺς γλουτοὺς αὐτῶν ἀνυψωμένους καὶ συνάμα προβάλλοντας πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ γ') τέλος κλίνουσι τοὺς ὤμους καὶ τὴν κεφαλήν, πρὸς τὰ ὀπίσω.

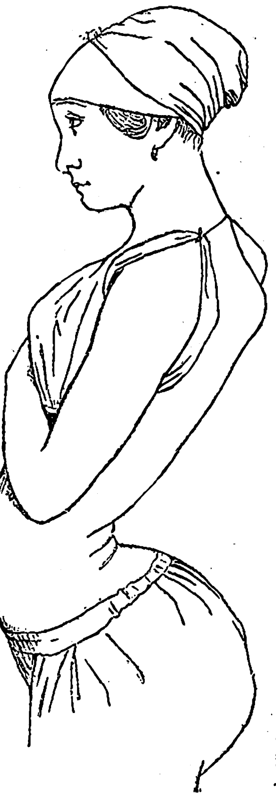

Λόρδωσις.

'Η λόρδωσις δύναται νὰ εἶναι: 1) *'Ιδιοπαθής,* ὀφειλομένη εἰς πλημμελῆ στάσιν ἐπὶ μακρὸν διατηρουμένην, εἴτε λόγῳ ἐπανειλημμένων κυήσεων εἴτε λόγῳ παθολογικῶν καταστάσεων, οἷαι ἡ πτῶσις τῶν κοιλιακῶν σπλάχνων, οἱ ὄγκοι τῆς κοιλίας, ἡ παχυσαρκία κλπ., εἴτε λόγῳ ἐπαγγελματικῶν ἕξεων, ὡς π. χ. συμβαίνει μὲ τοὺς πλανοδίους μικροπωλητάς, οἵτινες στηρίζοντες τὸ ἐμπόριον αὐτῶν δι' εἰδικῶν μηχανημάτων ἐπὶ τῆς κοιλίας των ἀναγκάζονται νὰ φέρωσι τὴν ράχιν των πρὸς τὰ ὀπίσω, εἴτε τέλος εἰς φυλετικὰς ἕξεις (π. χ. αἱ γυναῖκες τῶν 'Αράβων ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ στηρίζωσι τὰ φορτία των ἐπὶ τῶν γλουτῶν αὐξάνουσαι τὴν ὀσφυϊκὴν κυρτότητα τῆς σπονδυλικῆς στήλης).

2) *Συμπτωματικὴ* ἢ *ἀντισταθμιστική,* ὀφειλομένη δηλαδὴ εἰς ἄλλην πάθησιν, συνεπαγομένην πλημμελῆ στάσιν μονίμως διατηρουμένην. Ἔχομεν οὕτω λόρδωσιν ὀφειλομένην: α') εἰς παθήσεις τοῦ ἰσχίου (συγγενὲς ἐξάρθρημα τοῦ ἰσχίου, ἰσχιορθροκάκη κλπ.), β') εἰς παθήσεις τοῦ κάτω ἄκρου (ραιβὸν ἰσχίον κλπ.), γ') εἰς ραχιτικὰς παραμορφώσεις καὶ δ') εἰς βλάβας τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ὧν ἡ χαρακτηριστικωτέρα εἶναι ἡ σπονδυλολίσθησις, ἥτις ὀφείλεται εἰς ἐξάρθρημα πρὸς τὰ πρόσω τοῦ σώματος τοῦ 5ου ὀσφυϊκοῦ σπονδύλου.

3) *Παραλυτική,* ἥτις δύναται νὰ ὀφείλεται εἰς παράλυσιν ἢ τῶν μυῶν τῆς ράχεως ἢ τῶν κοιλιακῶν μυῶν.

4) *Συγγενής,* ἥτις εἶναι καὶ σπανιωτάτη. 'Η λόρδωσις λόγῳ τῶν παραμορφώσεων, ἃς προκαλεῖ εἰς τὴν λεκάνην, ἢ ἀλλάσσει τὴν κατεύθυνσιν, εἶναι πάθησις σοβαρά, ἰδίως εἰς τὰς γυναῖκας ἀπὸ μαιευτικῆς ἀπόψεως.

Θεραπεία. 'Η ἰδιοπαθὴς λόρδωσις ἐγκαίρως διαγιγνωσκομένη δύναται νὰ θεραπευθῇ διὰ ὀρθοπεδικῆς γυμναστικῆς. Μεταξὺ ὅμως τῶν συνεδριῶν τῆς γυμναστικῆς ὁ πάσχων δέον νὰ φορῇ ὀρθοπεδικὸν στηρικτικὸν στηθόδεσμον. Τοὐναντίον ἡ συμπτωματικὴ ἢ ἀντισταθμιστικὴ λόρδωσις, ὡς καὶ ἡ παραλυτική, ἀνθίστανται εἰς πᾶσαν θεραπείαν, ἡ δὲ βελτίωσίς της ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ἑνὸς ὀρθοπεδικοῦ στηθοδέσμου, ὃν δέον οἱ ἀσθενεῖς πάντοτε νὰ φέρωσι, καὶ ἐκ τῆς βελτιώσεως τῶν ὑπολειμμάτων τῆς παθήσεως, εἰς ἣν αὕτη ὀφείλεται Οὕτως ἐπὶ ἐξαρθρήματος δέον νὰ ἀναταχθῇ τοῦτο, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἐπιτρέπει ἡ ἡλικία τοῦ ἀρρώστου, ἐπὶ παραλύσεως δέον νὰ καταπολεμηθῇ αὕτη δεόντως καὶ οὕτω καθεξῆς. Α. Κ.

Λορὲ (Loret), ***Βίκτωρ.*** Γάλλος αἰγυπτιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1859. Διετέλεσεν ἐπί τινα ἔτη καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λυὼν καὶ διηύθυνε τὰς ἐν Θήβαις καὶ Μέμφιδι τῆς Αἰγύπτου γενομένας ἀνασκαφάς. Τῷ 1898 ἵδρυσε τὸ ἀρχαιολογικὸν περιοδικὸν «Χρονικὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν τῆς Αἰγύπτου», συνέγραψε πλείστας μονογραφίας καὶ τὰ ἔργα: «'Η Αἴγυπτος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Φαραώ», «'Εγχειρίδιον τῆς αἰγυπτιακῆς γλώσσης» καὶ ἄλλα. Μ. Ν. Δ.

—Λορὲ (Loret), ***'Ιωάννης.*** Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς (1595—1665). 'Εστερημένος μορφώσεως, ἀλλὰ προικισμένος μὲ σπάνιον ποιητικὸν τάλαντον, ἐγένετο ὁ ἱδρυτὴς νέου εἴδους φιλολογίας, τῆς ἐμμέτρου δημοσιογραφίας. 'Επὶ σειρὰν ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1650 μέχρι τοῦ 1665 ἐξέδιδεν ἑκάστην Κυριακήν, χειρόγραφον κατ' ἀρχάς, ἔντυπον ἀκολούθως τὴν «'Ιστορικὴν Μοῦσαν», εἶδος «Ρωμηοῦ» τοῦ Σουρῆ, ἀφιερωμένην εἰς τὴν προστάτιδά του Λογκεβίλ, δούκισσαν τοῦ Νεμούρ, ὅπου διὰ στίχων δηκτικῶν ἐξέθετε τὰ γεγονότα τῆς αὐλῆς καὶ τῆς πόλεως. 'Η πολιτική, τὸ θέατρον, ἡ φιλολογία ἐσατιρίζοντο κατὰ τρόπον εὐτράπελον, ἀλλὰ ἀμερόληπτον καὶ ἄνευ πάθους. 'Η συλλογὴ τῆς «'Ιστορικῆς Μούσης» περιλαμβάνει 750 ἀριθμοὺς μὲ 400.000 στίχους, ἀνετυπώθη δὲ τῷ 1857—1878 εἰς 4 τόμους καὶ θεωρεῖται πολύτιμος. Μ. Ν. Δ.

Λορεδάνο (Loredano)· βλ. λ. *Λορεντάνο.*

Λορελάϊ (Lorelei καὶ Lorlei=Βράχοι τῶν φαντασμάτων) */Γεωγρ./.* Βράχοι εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ρήνου, μεταξὺ Ζὰνκτ Γκοὰρ καὶ Ὀμπερβέζελ, ἐν Ἔσσεν Νασσάου, σχεδὸν κάθετοι ὕψους 133 μ., ὀνομαστοὶ διὰ τὴν ἰσχυρὰν ἠχὼ εἰς τὸ

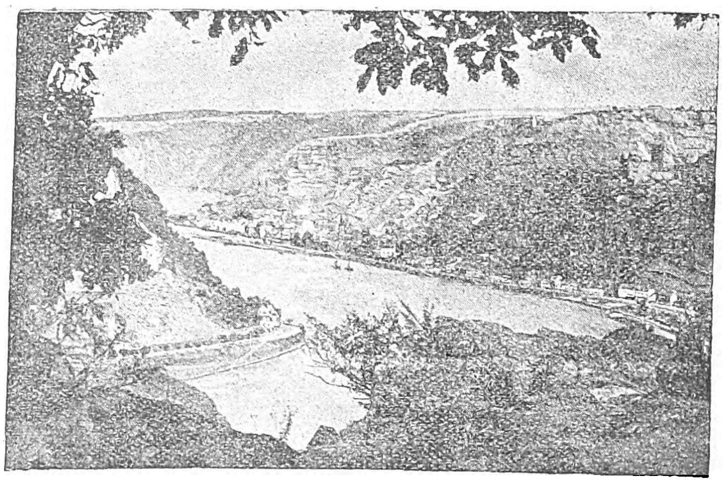

Οἱ βράχοι Λορελάϊ ἐπὶ τοῦ Ρήνου.

Digitized by Google

μέρος ἐκεῖνο. Ἀπὸ τοῦ 1861 διετηρήθησαν διὰ σήραγγος, δι' ἧς διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή. Ἡ θέσις ἦτο παλαιότερον ἐπικίνδυνος εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν καὶ ἐντεῦθεν ἐδημιουργήθη ὁ θρῦλος ὅτι εἰς τοὺς βράχους διέμενεν ἡ Νύμφη Λορελάϊ, ἡ ὁποία διὰ τοῦ ᾄσματος αὐτῆς ἐγοήτευε τοὺς ναυτιλλομένους, καὶ τὰ πλοῖα αὐτῶν παρασυρόμενα συνετρίβοντο ἐπὶ τῶν βράχων. Ὁ θρῦλος, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξακρίβωσιν, δὲν στηρίζεται εἰς ἀμνημονεύτου χρόνου λαϊκὴν παράδοσιν, ἀλλ' ὑπῆρξε δημιούργημα τῆς φαντασίας τοῦ Γερμανοῦ ῥωμαντικοῦ ποιητοῦ Κλέμενς Μπρεντάνο (Klemens Brentano) ἐκτεθεὶς εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Lore Lay» (1800). Ἐνισχύθη δὲ εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ θέματος ποιήματος τοῦ Ἐρρίκου Χάϊνε: «Δὲν ξεύρω τί σημαίνει αὐτό» (Ich weiss nicht, was soll es bedeuten), ὅπερ μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ F. Silcher ἀπέβη δημοφιλὲς λαϊκὸν ᾆσμα. Ὁ θρῦλος ἐμελοδραματοποιήθη ὑπὸ τοῦ Φ. Μένδελσον, ἐπὶ κειμένου τοῦ Ε. Γκέμπελ («Die Lorelei») καὶ ἀνεπτύχθη εἰς ἔπος ὑπὸ τοῦ Ἰουλ. Βὸλφ (Lurlei). Θ. Κ.

Λορεντάνο (Loredano). Ὄνομα διαπρεποῦς οἰκογενείας τῆς Ἐνετίας, ἧς τὰ μέλη ἔδρασαν ἀπὸ τοῦ ΙΔ' μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὡς δόγαι, στρατηγοί, ναύαρχοι, κυβερνῆται τῶν διαφόρων ἐνετικῶν κτήσεων ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς χώρας, καὶ λόγιοι. Διασημότεροι ἐξ αὐτῆς ἀναφέρονται κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν οἱ ἑξῆς:

—1) *Παῦλος*. Ἐνετὸς στρατιωτικὸς ἀποσταλεὶς ὡς προβεδοῦρος εἰς Κρήτην, μετὰ ἐνισχύσεων, διαρκούσης τῆς ἐκεῖ ἐπαναστάσεως τοῦ Καλλέργη (1365—1367).

—2) *Πέτρος*. Ἐνετὸς ναύαρχος. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β' ἐκπόρθησιν τῆς Βοδονίτζης καὶ τὸν ἐξανδραποδισμὸν τῶν κατοίκων αὐτῆς (1414), καὶ τὴν κατὰ τὸ ἑπιὸν ἔτος λεηλασίαν τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Κυκλάδων, διατελουσῶν τότε ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἐνετίας, ἡγούμενος τοῦ ἐνετικοῦ στόλου εἰσέπλευσεν εἰς Προποντίδα καὶ συναντήσας τὴν 29 Ἰουνίου 1416 τὸν τουρκικὸν στόλον μεταξὺ Καλλιπόλεως καὶ Προκονήσου (Μαρμαρᾶ) κατεναυμάχησεν αὐτόν, βυθίσας πλεῖστα αὐτῶν πλοῖα.

—3) *Ἰωάννης*. Διωρίσθη ἁρμοστὴς Κρήτης τῷ 1419 καὶ μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανεν ἐν Ἡρακλείῳ, ταφεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Τίτου.

—4) *Δανιήλ*. Βάϊλος τῆς Ἐνετίας ἐν Χαλκίδι (1422—1424).

—5) *Φραγκῖσκος*. Ἁρμοστὴς τῆς Κρήτης (1424—1427).

—6) *Βαρνάβας*. Διωρίσθη τῷ 1424 διοικητὴς Θεσσαλονίκης, ἣν κατέλαβον οἱ Ἐνετοὶ ἀπὸ τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἡ διοίκησις αὐτοῦ ἦτο ἀγρίως πιεστική, προκαλέσασα τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν τῶν κατοίκων. Τοῦτο ἐπηύξησε τὴν ἀγριότητα αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἤθελε νὰ προλάβῃ ἐπανάστασιν δῆθεν τῶν Θεσσαλονικέων ἐξώρισε πλείστας οἰκογενείας εἰς Εὔβοιαν, Κρήτην καὶ Ἐνετίαν. Ἰδιαιτέρως κατεδίωξε τοὺς εὐγενεῖς, ὧν ἄλλους μὲν ἐξώρισε, ἄλλους ποικιλοτρόπως ἐβασάνισε καὶ ἄλλους ἐθανάτωσε, ῥίπτων αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν· ἐν τέλει ἀντικατεστάθη τῷ 1427.

—7) *Παῦλος*. Ἐνετὸς διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης (1429) καὶ εἶτα τῆς Χαλκίδος (περὶ τὸ 1450).

—8) *Λουδοβῖκος*. Ἐνετὸς ναύαρχος. Ἀπεστάλη τῷ 1445 (μετὰ τὴν ἐν Βάρνῃ ἧτταν τῶν συμμαχικῶν χριστιανικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τῶν Τούρκων), εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐνετικοῦ στόλου, ἵνα προστατεύσῃ τὰς ἐκεῖ ἐνετικὰς κτήσεις. Τῷ 1463 ἀπεστάλη εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, ἀπειλουμένης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ μετὰ τὴν φυγὴν τῶν ἐνετικῶν στρατευμάτων τῶν φρουρούντων τὸν Ἰσθμὸν καὶ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων εἰς Πελοπόννησον ὁ Λορεντάνο ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ μετ' ὀλίγον ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Ὄρσο Ἰουστινιάνη.

—9) *Ἰάκωβος*. Ἐνετὸς ναύαρχος. Διοικῶν τὸν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐνετικὸν στόλον τῷ 1452, ὅτε ὁ σουλτᾶνος Μωάμεθ Β' ἠπείλει τὴν Κωνσταντινούπολιν, διετάχθη ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως νὰ συλλέξῃ ἐν Κρήτῃ, Μεθώνῃ, Ναυπλίῳ καὶ Εὐβοίᾳ ὅσα ἠδύνατο περισσότερα πλοῖα καὶ στρατεύματα, καθὼς καὶ παντοῖα ἐφόδια καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀπειλουμένου Βυζαντίου. Ἐν τούτοις εἰς τὰ ἐπακολουθήσαντα δραματικὰ γεγονότα τῆς ἁλώσεως οὐδαμοῦ ἀνεφάνη οὗτος, μόνον δὲ μετὰ δεκαετίαν περίπου (1464), ὅτε οἱ Ἐνετοὶ διετέλουν εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἐνεφανίσθη πάλιν ὡς διοικητὴς τοῦ πρὸ τῶν Δαρδανελλίων καταπλεύσαντος ἐνετικοῦ στόλου, ἀλλὰ καὶ τότε ἠπράκτησε, μὴ τολμήσας νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸν εἰς τὰ Στενὰ εἴσπλουν, μολονότι ὁ ὑπ' αὐτὸν γενναῖος πλοίαρχος Βενιέρης εἰσῆλθεν ἐντὸς αὐτῶν μετὰ τοῦ πλοίου του ὑπὸ τὰ πυρὰ τῶν τουρκικῶν πυροβολείων καὶ ἐξῆλθε πάλιν ἐκεῖθεν τελείως ἀβλαβής. Καὶ μετὰ τὸ γενναῖον ἐγχείρημα τοῦ Βενιέρη ὁ Λορεντάνο ἀνέφερεν εἰς τὴν ἐνετικὴν κυβέρνησιν ὅτι ἡ Προποντὶς ἔδει νὰ θεωρῆται τοῦ λοιποῦ «θάλασσα κλειστὴ διὰ τοὺς χριστιανικοὺς στόλους».

—10) *Ἀντώνιος*. Στρατηγὸς Ἐνετός. Διοικῶν τῷ 1474 τὸ φρούριον τῆς Σκόδρας, ἀπέκρουσε γενναίως τοὺς προσβαλόντας αὐτὸ Τούρκους ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν-πασᾶν καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσι. Μετὰ ταῦτα ἐπεχείρησεν ἐκστρατείαν τινὰ εἰς Μ. Ἀσίαν, τῷ δὲ 1467, ἄγων στόλον ἐκ 32 γαλερῶν, ἀπέκρουσε τοὺς Τούρκους ἐπιχειρήσαντας νὰ καταλάβωσι τὴν Ναύπακτον. Μετὰ δύο ἔτη ἔπεσε γενναίως μαχόμενος εἰς τὴν παρὰ τὴν Σαπιέντζαν ναυμαχίαν, καθ' ἣν, εἰσπηδήσας μετά τινων ἀνδρῶν ἐντὸς μεγάλου τουρκικοῦ σκάφους ἵνα κυριεύσῃ αὐτό, κατεκάη ὑπὸ τῆς ἐκραγείσης πυρκαϊᾶς, ἣν οἱ ἴδιοι Τοῦρκοι ἔθεσαν ἐπὶ τοῦ ἁλισκομένου πλοίου των.

—11) *Λεονάρδος*. Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω Λουδοβίκου, συνεζεύχθη περὶ τὸ 1440 τὴν θυγατέρα τοῦ δυνάστου τῆς Πάρου καὶ Ἄνδρου Κρουσίου Α' Σουμαρίπα, λαβὼν ὡς προῖκα τὴν Ἀντίπαρον, ἥτις τότε ἦτο παντελῶς ἔρημος ἕνεκα τῶν συνεχῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐγκαταστήσας νέους κατοίκους ἐν τῇ νήσῳ, ἐκαλλιέργησε καὶ προήγαγεν αὐτήν, κτίσας καὶ ὀχυρὸν φρούριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατῴκει ὁ ἴδιος καὶ οὗτινος ἴχνη τινὰ σῴζονται ἀκόμη μέχρι σήμερον.

—12) *Λεονάρδος*. 76ος δόγης τῆς Ἐνετίας, ἐκλεγεὶς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1501, ὅτε ἡ Ἰταλία διετέλει εἰς πόλεμον μετὰ τῆς Τουρκίας. Συνθηκολογήσας μετὰ τοῦ σουλτάνου Βαγιαζὶτ Β', ἐπεζήτησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ ἐνετικὰς κτήσεις καὶ καταλαβὼν τὴν Φαγεντίαν καὶ τὸ Ῥίμινι προῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν πάπαν Ἰούλιον Β', ὅστις ἐκδικούμενος κατώρθωσε νὰ ἐξεγείρῃ ἐναντίον τῆς Ἐνετίας διάφορα κράτη τῆς δυτικῆς Εὐρώπης (συμμαχία τοῦ Blois τοῦ 1504, καὶ τοῦ Cambrai τοῦ 1508), κατὰ τῶν ὁποίων ὁ Λορεντάνο διεξήγαγε μακροὺς πολέμους ἐξαντλήσαντας τὴν Ἐνετίαν καὶ περιαγαγόντας αὐτὴν εἰς τὸ χεῖλος τῆς καταστροφῆς, ἐξ ἧς μόλις ἐσώθη, χάρις εἰς τὴν δεξιότητα τοῦ Λορεντάνο (Συνθήκη Βρυξελλῶν). Ἀπέθανε τῷ 1521.

—13) *Ἀντώνιος*. Ἐνετὸς ἁρμοστὴς τῆς Κρήτης (1517—1519).

—14) *Πέτρος*. 85ος δόγης τῆς Ἐνετίας (1567—1570). Εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἀνῆλθεν εἰς ἡλικίαν 86 ἐτῶν καὶ μετὰ τρία ἔτη ἀπέθανε καταναλώσας ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ εἰς ἀνωφελεῖς ἔριδας πρὸς τὸν πάπαν Πίον Ε'.

—15) *Ἀλβέρτος*. Ἐνετὸς ἁρμοστὴς τῆς Κρήτης (1588—1590).

—16) *Ἰωάννης-Φραγκῖσκος* ὁ πρεσβύτερος. Ἐνετὸς λόγιος, τασσόμενος μεταξὺ τῶν καλυτέρων δραματικῶν συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του. Συνέγραψεν ἑπτὰ κωμῳδίας: «I vani amori», «La Malandrina», «L'incendio», «La Turca», «Berenice», «La matrigna» καὶ «Il Bigonzio», ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μὲν δύο πρῶται ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, αἱ δὲ λοιπαὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐπελθόντα τῷ 1590.

—17) *Ἰωάννης Φραγκῖσκος* ὁ νεώτερος. Γεννηθεὶς ἐν Ἐνετίᾳ τῷ 1606, διετέλεσεν ἐκ περιτροπῆς μέλος τῆς γερουσίας, διοικητὴς τῆς Νέας Πάλμας καὶ προβλεπτὴς τῆς Πεσκιέρας. Συγχρόνως ἐπεδίδετο εἰς διαφόρους συγγραφὰς καὶ διετέλει εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν λογιωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ συνέταξε τὴν «Ἀκαδημίαν τῶν ἀγνώστων». Κυριώτερα συγγράμματα αὐτοῦ ὑπῆρξαν: «Gli scherzi geniali» (1632), «Bizarrie Accademiche» (1640), «Dianea» (1636), «Glorie degli incogniti» (1647), «Istoria de re Lusignani» (1647), «Italia» graziosa» (1654) «Novelle amorose» (1656), «Lettere» (1665) κλπ., ὧν τινα μετεφράσθησαν εἰς πολλὰς γλώσσας. Τὰ τελευταῖα τρία ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπελθόντα τῷ 1651 ἐν Πεσκιέρᾳ.

—18) *Ἰάκωβος*. Ἐνετὸς ἁρμοστὴς τῆς Κρήτης (1663—1665).

—19) *Φραγκῖσκος*. 117ος δόγης τῆς Ἐνετίας, ἐκλεγεὶς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο τὴν 18ην Μαρτίου 1752 καὶ ἀποθανὼν τὴν 20 Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους. Ν. ΚΛΕ

Λορεντζᾶτος, *Παναγῆς Ζ*. Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Κεφαλλὴν τὴν καταγωγὴν ἐγεννήθη τῷ 1871 ἐν Γαλαζίῳ τῆς Ῥουμανίας. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Ἀργοστολίου μέχρι τοῦ 1882, εἶτα εἰς τὴν ἑλληνοεμπορικὴν σχολὴν τῆς Ὀδησσοῦ, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1887. Συμπληρώσας τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς του ἐν τῷ γυμνασίῳ Ἀργοστολίου, ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τῷ 1890. Τὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐξέτασιν ὑπέστη τῷ 1895, διδάκτωρ δὲ ἀνηγορεύθη τῷ 1913. Ὑπηρέτησεν ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος καὶ εἶτα ὡς καθηγητής, ἀπὸ δὲ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1914 ὡς γυμνασιάρχης ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ Ἀθήναις. Τῷ 1914 διωρίσθη ἀρχισυντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, διατελέσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1924, ὅτε διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἐπιστημονικὰς πραγματείας εἰς διάφορα περιοδικὰ («Λαογραφία», «Ἀθηνᾷ», «Παιδαγωγικῷ δελτίῳ», «Ἡμερολογίῳ Μεγάλης Ἑλλάδος» κλπ.), ὡς καὶ λεξικογραφικάς, ἐτυμολογικάς, σημασιολογικὰς καὶ διαλεκτολογικὰς ἐργασίας εἰς τὸ «Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον» (τόμ. Α', Γ', Δ', Ε', καὶ Ϛ'), μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἑξῆς: «Ἡ ἀνάμειξις καὶ φωνητικά τινα φαινόμενα ἐν τῷ κεφαλληνιακῷ ἰδιώματι» (Ἀθηνᾶς τόμ. ΙΣΤ' 1904), «Τὰ σύνθετα ἐν τῷ κεφαλληνιακῷ ἰδιώματι» (αὐτόθι τόμ. ΚΕ' 1913), «Συμβολὴ εἰς τὰ ἑλληνικὰ παρωνύμια» Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τόμ ΣΤ') «Συμβολὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν παρ' Ὁμήρῳ ψυχολογικῶν ὅρων» (Ἀθηνᾶς τ. ΛΕ' 1922). Συνέγραψεν ὡσαύτως καὶ «Ὁμηρικὸν Λεξικὸν» (ἐκδοθὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1925 ἐκ σελ. 407 σχ. 8ον) καὶ ἐκ τῶν τοῦ Πλουτάρχου παραλλήλων βίων τὸν Σόλωνα καὶ Θεμιστοκλέα μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σημειώσεων (Ἀθ. 1928).

Λόρεντς (Lorenz), *Ἄδολφος*. Βιενναῖος ὀρθοπεδικὸς χειρουργός, γεννηθεὶς τῷ 1854. Τῷ 1884 ἐγένετο ὑφηγητής, τῷ 1889 ἔκτακτος καθηγητὴς καὶ εἶτα τακτικὸς καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς ὀρθοπεδικῆς κλινικῆς τοῦ πανεπιστημίου Βιέννης. Τὴν περὶ «πλατυποδίας» μονογραφίαν του ἐπηκολούθησε σειρὰ ῥηξικελεύθων ἐργασιῶν περὶ σκολιώσεως, ῥαιβοκράνου, συντηρητικῆς θεραπείας τῆς ἰσχιαρθροκάκης, ἀναιμάκτων ἐγχειρήσεων τῆς ῥαιβοποδίας καὶ πλατυποδίας, τοῦ βλαισοῦ καὶ ῥαιβοῦ γόνατος, τῆς θεραπευτικῆς του μεθόδου τοῦ ῥαιβοῦ ἰσχίου, τῆς παραμορφωτικῆς ἀρθρίτιδος τοῦ ἰσχίου, τῶν παραλυτικῶν συσπάσεων κλπ., αἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν, δι' ἧς οὗτος ἀπέβη ὁ δημιουργὸς τῆς νεωτέρας ὀρθοπεδικῆς. Τὸ σημαντικώτερον ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ μέθοδός του τῆς αἱματηρᾶς ἀρχικῶς καὶ εἶτα ἀναιμάκτου θεραπείας τοῦ συγγενοῦς ἐξαρθρήματος τῆς κατ' ἰσχίον ἀρθρώσεως (μέθοδος Λόρεντς). Σημειοῦμεν τίτλους τινὰς τῶν ἐργασιῶν του: «Die operative Orthopädie des Klumpfusses, Wienerklinik 1884), «Die Behandlung der tuberculösen Spondylitis» (Wien. Klin 1889), «Pathologische Anatomie der angeborenen Hüftluxation» (W. Kl. W. 1894), «Das instrumentelle, combinirte Redressement der Hüftgelenkcontracturen» (Samml. Kl. Vortr. N. F. Nr. 206) κλπ. Ο. Ρ.

— **Λόρεντς** (Lorenz), *Χέντρικ-Ἀντώνιος*. Ὁλλανδὸς φυσικός, γεννηθεὶς ἐν Arnheim τῷ 1853 καὶ ἀποθανὼν ἐν Haarlem τῷ 1928. Τῷ 1878 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Leyden, ἣν θέσιν διετήρησε μέχρι τοῦ 1923. Ὁ Λόρεντς ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς ἠλεκτρονικῆς θεωρίας, εἰς ἣν ἠσχολήθη ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1895. Ἐδημοσίευσε: «Théorie électromagnétique de Maxwell et son application aux corps mouvants» (1892), τῷ 1895 τὸ περίφημον ἔργον αὐτοῦ «Versuch einer Theorie der elektrischen und optischen Erscheinungen in bewegten Körpern» καὶ τῷ 1909 «Theory of Elektrons and its Application to the phenomena of Light and Heat». Τῷ 19 2 ἐτιμήθη μετὰ τοῦ Peter Zeeman διὰ τοῦ βραβείου Nobel διὰ τὴν φυσικήν. Ὁ Λόρεντς πρὸς τούτοις ἐδημοσίευσε καὶ ἄλλα δευτερευούσης σημασίας ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀξιομνημόνευτα εἶναι τ' ἀκόλουθα: «Text Book of the Differential and Integral Calculus» (1882, γερμ ἔκδοσις 1900), «Visible and Invisible Movements» (1901), «Abhandlungen uber theoretische Physik» (1907), «The Einsteins theory of Relativity: a concise Statement» (1920), «Clerk Maxwell's Electromagnetic Theory» (1924). Ἀπὸ τοῦ 1919 ἤρξατο ἐπίσης δημοσιεύων ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐπίβλεψιν τὰς παραδόσεις αὐτοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ εἰς ὀκτὼ τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Lessons on Theoretical Physics».

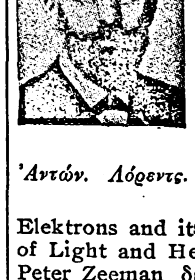

Ἀντών. Λόρεντς.

Ὁ Λόρεντς πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ἀρνητικοῦ ἀποτελέσματος τοῦ πειράματος Michelson διετύπωσε τὴν περίφημον θεωρίαν συστολῆς (Lorentz Kontraktion theorie), ἐν ᾗ πρὸς ἐξήγησιν τούτου παραδέχεται ὅτι πᾶν κινούμενον σῶμα ὑφίσταται συστολήν, ἤτοι μείωσιν τῆς κατὰ μῆκος διαστάσεως κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως. Γενικῶς ὁ Λόρεντς θεωρεῖται εἷς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων συγχρόνων θεωρητικῶν φυσικῶν καὶ θετικῶν φιλοσόφων. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

—Λόρεντς (Lorentz), *μετασχηματισμὸς τοῦ—*, καὶ *συστολὴ τοῦ—* βλ. λ. *Αἰνστάιν* τ. Β' σ. 774α καὶ 775β.

Λορεντσέττι (Lorenzetti), *Ἀμβρόσιος*, ὁ λεγόμενος Amrogio di Lorenzo. Ἰταλὸς ζωγράφος ἐκ Σιέννης, ἀδελφὸς τοῦ *Πέτρου Λορεντσέττι*. Γνωστὸν ἐκ τοῦ βίου του εἶναι ὅτι ἔζησε περὶ τὰ 83 ἔτη καὶ ὅτι ἀπέθανε πιθανῶς τὸ αὐτό, καθ' ὃ καὶ ὁ ἀδελφός του, ἔτος, ἐκ πανώλους. Ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἀδελφοῦ του, θεωρεῖ-

Digitized by Google

ται δ' ὡς εἷς ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἐκείνων ζωγράφων, οἵτινες πρῶτοι ἀπηλλάγησαν τῆς ἀρχαιοπληξίας τῶν χρόνων των καὶ ἐκαλλιέργησαν τὰς καθαρῶς καλλιτεχνικὰς ἀξίας τῆς ζωγραφικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1397—1399 ἐξετέλεσεν ἐν τῷ Palazzo del Publico τῆς Σιέννης τοιχογραφίας εἰκονιζούσας «Ἁγίους προσπίπτοντας πρὸ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς» καὶ «Νίκην

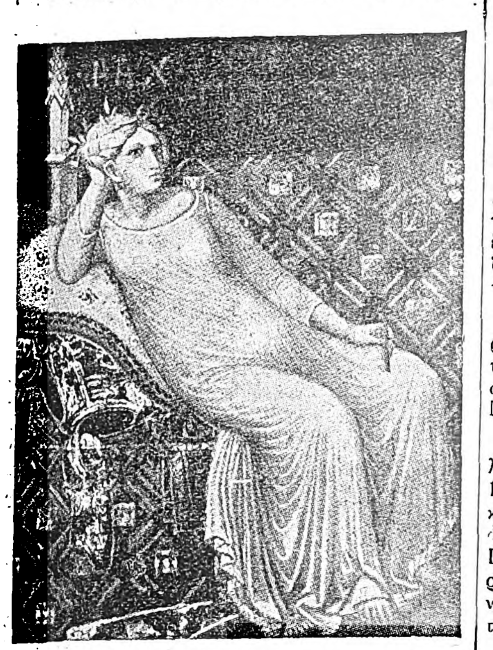

Ἀμβροσ. Λορεντσέττι, Ἡ Εἰρήνη.

τῶν Σιενναίων κατὰ τῶν Βρετόνων». Πολλὰ ἔργα ἐξετέλεσε καὶ ἐν τῇ ἐν Σιέννῃ μονῇ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, ἅτινα κατεστράφησαν. Ἐξ αὐτῶν σῴζεται ἤδη μόνον μία «Θεοτόκος». Ἐπὶ πλέον σῴζονται μικροί τινες πίνακες τοῦ Ἀμβρ. Λορεντσέττι, ἐκ τῶν καλυτέρων τοῦ καλλιτέχνου τούτου. Ι. Μ. Π.

—Λορεντσέττι (Lorenzetti), ***Πέτρος***, ὁ ἐπιλεγόμενος Laurati da Sienna. Ἰταλὸς ζωγράφος ἐκ Σιέννης (περὶ τὸ 128 —1348). Εἰργάσθη εἰς πολλὰς ἰταλικὰς πόλεις, ἐνίοτε ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀμβροσίου. Ἐν Campo Santo τῆς Πίζης διασῴζεται ἀπέραντος τοιχογραφία του εἰκονίζουσα τὴν «Ζωὴν τῶν Πατέρων τῆς ἐρήμου». Τὸ ἔργον τοῦτο, ἀπὸ τὰ ἀντιπροσωπευτικώτερα τοῦ Λορεντσέττι, διακρίνεται διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν σφοδρότητα τοῦ χρωματισμοῦ του, ἀλλ' ὑπολείπεται εἰς τὴν καθόλου διάταξιν τοῦ συνόλου. Ἐν τῇ Santa Maria della Pieva τοῦ Arezzo ὑπάρχει ἀξιολογώτατον πολύπτυχον τοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνου, ἕτερα δ' ἔργα του ἀπόκεινται ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ τῆς Ἀσσίζης, ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Κορτόνε, ἐν τῇ Φλωρεντινῇ Πινακοθήκῃ τῶν Οὐφφίτσι καὶ ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τῆς Σιέννης. Μεταξὺ τούτων ἀναφέρομεν: τὴν «Γέννησιν τῆς Θεοτόκου», τὴν «Εὕρεσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ», τοὺς «Ἁγίους Βαρθολομαῖον, Ἰάκωβον, Θωμᾶν, Γρηγόριον κλπ.», τὴν «Παναγίαν», τὴν «Θηβαΐδα» καὶ τὴν «Παρθένον μετ' ἁγίων». Ι. Μ. Π.

Λορεντσέττο (Lorenzetto), ***Δόττι Λορέντσο***, ὁ ἐπιλεγόμενος —. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων καὶ γλύπτης ἐκ Φλωρεντίας (1494—1541). Ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τοῦ Λαοῦ ἐν Ρώμῃ εὑρίσκεται εἷς «Προφήτης Ἠλίας» ἐπὶ σχεδίων τοῦ Ραφαὴλ καὶ ἓν ἀνάγλυφον ἐπὶ χαλκοῦ εἰκονίζον τὸν «Ἰησοῦν μετὰ τῆς Σαμαρείτιδος», ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου. Ι.Μ.Π.

Λορέντσι (Lorenzi), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***, ὁ ἐπιλεγόμενος Cavaliere. Ἰταλὸς γλύπτης καὶ χαράκτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Φλωρεντίᾳ (1528—1593). Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων γλυπτικῶν του ἔργων καταλέγονται: «Αἱ ἐποχαί», ἀγάλματα ἐκτελεσθέντα χάριν τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ πρέσβεως τῆς Γαλλίας καὶ μετενεχθέντα εἰς τὸ Φονταινεμπλώ· ἔτι δ' ἡ «Ζωγραφική» διὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ ἡ προτομὴ τοῦ καλλιτέχνου τούτου. Καταλιπὼν τὴν γλυπτικὴν ὁ Λορέντσι ἐπεδόθη εἰς τὴν χαρακτικήν, ἐκτελέσας πλὴν ἄλλων τὴν «Ἐσχάτην Κρίσιν» κατὰ τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον, τὴν «Σταύρωσιν τοῦ ἁγίου Πέτρου» κλπ. Ι.Μ.Π.

Λορέντσο (Lorenzo). Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ μικρογράφος τῆς φλωρεντινῆς σχολῆς. Ἀνῆκεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Καμαλδούλων μοναχῶν, ἔζησε δ' ἀπὸ τοῦ 1370 περίπου μέχρι τοῦ 1425. Ἐξειργάσθη ἐν Φλωρεντίᾳ πολυπληθεῖς συνθέσεις, ὧν αἱ πλεῖσται ἤδη κατεστράφησαν. Ἐκ τῶν καταστραφεισῶν τούτων συνθέσεών του ἄκρως ἐνδιαφέρουσα ἦτο ἐκείνη, ἐν ᾗ εἶχεν εἰκονίσει τὸν Ντάντε καὶ τὸν Πετράρχην ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἔνθα σῴζεται νῦν εἷς «Εὐαγγελισμός» του). Ἡ Ἀκαδημία τῶν καλῶν τεχνῶν τῆς Φλωρεντίας κατέχει ἓν τρίπτυχόν του εἰκονίζον τὸν «Εὐαγγελισμόν», ἕτερος δ' «Εὐαγγελισμὸς» τοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνου ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου. Ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ πινακοθήκη τῶν Οὐφφίτσι κατέχει σύνθεσίν του εἰκονίζουσαν τὴν «Παρθένον μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ καὶ τεσσάρων ἁγίων», ἡ δὲ Λαυρεντιανὴ βιβλιοθήκη ἐξόχους μικρογραφίας του ἐπὶ ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου χειρογράφων. Ι. Μ. Π.

—Λορέντσο (Lorenzo), ὁ ἐπιλεγόμενος da Viterbo Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς ρωμαϊκῆς σχολῆς. Ἔζησε κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἐν Viterbo σῴζεται ἐξαίρετος τοιχογραφία του εἰκονίζουσα τὸν «Γάμον τῆς Παρθένου». Ι. Μ. Π

— Λορέντσο (Lorenzo), ***Βενετσιάνο***. Ἰταλὸς καλλιτέχνης τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐκ τοῦ βίου του εἶναι γνωστὸν μόνον ὅτι εἰργάσθη κατὰ τὰ ἔτη 1357 ἕως 1372. Ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Βικεντίας σῴζεται ἓν ἀξιόλογον πολύπτυχόν του, εἰργασμένον τῷ 1366. Ι. Μ. Π.

— Λορέντσο (Lorenzo), ***Μπίτσι ντὶ —***. Ἐκ Φλωρεντίας ζωγράφος (1373—1452). Ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Αἰγιδίου εὑρίσκεται τοιχογραφία του εἰκονίζουσα τὸν «Πάπαν Μαρτῖνον τὸν Ε' καθιεροῦντα τὸν ναόν». Ι. Μ. Π.

— Λορέντσο (Lorenzo) ***Φιορέντσο ντὶ —***. Ἰταλὸς ζωγράφος ἐκ Περουζίας. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1440 καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 1521. Πλεῖστοι πίνακές του, ἐν οἷς «Ἡ Φάτνη» καὶ τὰ «Θεοφάνια» ἀπόκεινται εἰς τὴν πινακοθήκην Vannucci τῆς Περουζίας. Τινὰ τούτων ἀποδίδονται εἰς τὸν Περουτζῖνο. Ἕτερα ἔργα του ἀπόκεινται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ντερόντας καὶ τῇ πινακοθήκῃ Μποργκέζε τῆς Ρώμης. Ι. Μ. Π.

Λορέντσο *Μάρκες* (Lorenzo Marquèz) */Γεωγρ./.* Περιφέρεια καὶ πόλις τῆς Πορτογαλικῆς Α. Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Λουρένσου Μάρκες*).

Λορὲτ *(Νὸτρ Ντὰμ ντὲ—)* (Notre-Dame-de-Lorette) */Γεωγρ./.* Μακρὰ ράχις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Πὰ-ντὲ-Καλαὶ (ἐπαρχία Ἀρράς), ἐκτεινομένη ἐκ Δ. πρὸς Α., βορείως τοῦ Ἀμπλαὶν-Σαὶν-Ναζαὶρ καὶ τοῦ Σουσέ, μέχρι τῆς γαιανθρακοφόρου περιοχῆς τοῦ Λάνς. Ὀφείλει τὸ ὄνομά της εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς της (165 μ.) ναὸν τῆς Παναγίας (Notre-Dame), ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευεν ἄλλοτε ὡς τόπος προσκυνήματος. Ἔχει μεγάλην σημασίαν ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως ὡς δεσπόζουσα τῶν περιοχῶν τοῦ Ἀρράς, τοῦ Λὰνς καὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Λύς. Χ. Δ.

—*/Στρατ. Ἱστορ./.* Κατὰ τήν, διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, πρώτην μάχην τῆς Ἀρτουὰ (βλ. λ. [Στρατ. Ἱστορ.]) σοβαρὸς ἀγὼν διεξήχθη κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 9—23 Μαΐου 1915 ἐπὶ τοῦ *Λορέτ*, ἐφ' οὗ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὑρίσκοντο, σταθεροποιηθέντα, τὰ μέτωπα, γαλλικὸν καὶ γερμανικόν. Οἱ Γάλλοι, ἀφοῦ προπαρεσκεύασαν τὴν ἐπίθεσιν διὰ μιᾶς ἐκλεκτῆς μεραρχίας των, ἐξετέλεσαν ἰσχυρότατον βομβαρδισμὸν διὰ πυροβολικοῦ ἀπὸ τῆς χαραυγῆς μέχρι τῆς 10ης ὥρας τῆς 9ης Μαΐου 1915, ὅτε καὶ ἐπετέθησαν ἐρρωμένως καὶ ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου κατέλαβον τρεῖς διαδοχικὰς γερμανικὰς γραμμάς. Ἀλλ' ἡ περαιτέρω προχώρησίς των ἀνεκόπη, καὶ μόλις τὴν 12 Μαΐου ἠδυνήθησαν οἱ Γάλλοι νὰ προχωρήσωσιν ἐκ νέου, ἀφοῦ προηγουμένως διεξήχθησαν θρυλικοὶ ἀγῶνες σώματος πρὸς σῶμα διὰ τῆς λόγχης. Ἀπῃτήθησαν κατόπιν 7 ὅλαι ἡμέραι (13—20 Μαΐου), ἵνα φθάσωσιν οἱ Γάλλοι μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ ἀντερείσματος τοῦ ὀροπεδίου. Ἅπασαι αἱ γερμανικαὶ ἀντεπιθέσεις τῆς 21ης Μαΐου ἀπέτυχον, καὶ τοιουτοτρόπως τὴν 22αν Μαΐου κατώρθωσαν οἱ Γάλλοι νὰ γίνωσι κύριοι ὁλοκλήρου τοῦ ὀροπεδίου Λορέτ. Ν. Θ. Κ.

Λορέτα (Loreta), ***Πέτρος***. Ἰταλὸς χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Ραβέννῃ (1831—1889). Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἰατρικῶν του σπουδῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἰταλικὴν ἐπανάστασιν, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὁποίας ἐσυνέχισε τὰς ἐν Βολωνίᾳ σπουδάς του ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1858. Τῷ 1861 προσελήφθη παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Calori ἐπιμελητὴς τῆς Ἀνατομικῆς, τῷ δὲ 1865 ἀνεπλήρωσε τὸν καθηγητὴν Rizzoli εἰς τὴν χειρουργικὴν κλινικήν. Τῷ 1866 ἐπολέμησεν ὡς ἐθελοντὴς μετὰ τῶν γαριβαλδινῶν ἐν Τυρόλῳ, μεθ' ὃ ἐγένετο ἀρχιχειρουργὸς τοῦ νοσοκομείου Ferm καὶ τέλος τῷ 1868 ἐκλήθη ὡς τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὴν ἕδραν τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τοῦ πανεπιστημίου Βολωνίας. Ἔγραψε: «Le fratture del cranio e la commozione cerebrale etc.» (Βολωνία 1872), «Di alcuni fenomeni consecutivi alla contusione dell'abdome e della colonna vertebrale» 1875), «Del cateterismo esofageo per l'estrazione dei corpi estranei e del cateterismo conduttore per la cistotomia perineale» 1876 κλ. Ἡ ὑπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐγχείρησις Λορέτα ἀφορᾷ τὴν διὰ τῶν δεικτῶν τῆς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς χειρὸς διαστολὴν τοῦ ἐστενωμένου πυλωροῦ μέχρι διευρύνσεως αὐτοῦ 8 περίπου ὑφεκατοστομ. Ο. Ρ.

λορετίνη (ἡ) (Loretinum) */Φαρμ. Χημ./.* Εἶναι τὸ μ-ἰωδο-οξυκινολινο-αια-σουλφοξύ. Λαμβάνεται

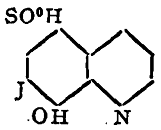

διὰ συντήξεως α-κινολινοσουλφοξέος καὶ σουλφουρώσεως τοῦ οὕτω λαμβανομένου α ὀξυκινολινοσουλφοξέος. Τὸ προϊὸν τοῦτο ἐξουδετεροῦται διὰ διαλύματος ἀνθρακικοῦ καλίου καὶ ζέεται μετὰ διαλύματος ἰωδιούχου καλίου καὶ ὑποχλωριώδους ἀσβεστίου καὶ τὸ μεῖγμα ἐξουδετεροῦται δι' ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Ἡ λαμβανομένη λορετίνη εἶναι θειοκιτρίνη κόνις, σχεδὸν ἄοσμος καὶ ἄγευστος. Εἰς τὸ ὕδωρ εἶναι ὀλίγον διαλυτή, ἐλάχιστα δὲ διαλυτὴ εἰς ἀλκοόλην, αἰθέρα καὶ τὰ λιπαρὰ ἔλαια. Ἡ λορετίνη ἀνεγράφη ὡς ἀναπλήρωμα τοῦ ἰωδοφορμίου. Τὰ ἀλκαλικὰ ἅλατα τῆς λορετίνης εἶναι εὐδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ, χρησιμεύουν δὲ εἰς τὴν παρασκευὴν ἐπιδέσμων. Κ. Γ. Μ.

Λορέτο (Loreto) */Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἀγκῶνος. Κάτ. 6.675 Εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου καὶ ἔχει ἀνώτερον κολλέγιον καὶ τεχνικὴν σχολήν. Ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Παναγίας ὑπάρχει ὡραῖον παπικὸν ἀνάκτορον, κτισθὲν ἀπὸ τοῦ 1510 μέχρι τοῦ 1563, ἐπὶ σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος Μπραμάντε, ἐπὶ τῆς ἔναντι δὲ τούτου πλευρᾶς τῆς πλατείας ὁ ναὸς τῆς Παναγίας, κτισθεὶς ἀπὸ τοῦ 1465 μέχρι τοῦ 1587, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀρχιτεκτόνων Μαγιάνο καὶ Μπραμάντε. Αἱ 3 θύραι του φέρουν περίφημα ἀνάγλυφα, ὀφειλόμενα εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ μαθητὸς τοῦ Ἱερολάμου Λομπάρντο. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ναοῦ ὑπάρχει ἡ περίφημος «Ἁγία οἰκία» (Santa Casa), ἐν τῇ ὁποίᾳ κατῴκει ἡ ἁγία οἰκογένεια ἐν Ναζαρέτ, ὁπόθεν κατὰ τὴν παράδοσιν λέγεται ὅτι μετεφέρθη ἐν Λορέτῳ ὑπὸ ἀγγέλων. Ἡ οἰκία αὕτη τῷ 1499—1500 περιεβλήθη ὑπὸ ἑτέρου ἐξωτερικοῦ μαρμαρίνου κτηρίου, κατασκευασθέντος ὑπὸ τοῦ Σανσοβῖνο, τοῦ Λομπάρντο καὶ ἄλλων ἐπὶ σχεδίων τοῦ Μπραμάντε καὶ κοσμηθέντος δι' ἀναγλύφων, ἀγαλμάτων καὶ ὀρειχαλκίνων θυρῶν. Ἐντὸς τῆς «Ἁγίας οἰκίας» ὑπάρχει ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ καλουμένη «Μαύρη Παναγία» μετὰ τοῦ νηπίου Ἰησοῦ, ἀγάλματος ἐκ ξύλου κέδρου, κοσμουμένου διὰ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο καὲν κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1922 ἀντικατεστάθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διὰ νέου. Ἡ Παναγία αὕτη, καλουμένη κοινῶν «Παναγία τοῦ Λορέτο», ἀνεκηρύχθη τῷ 1920 προστάτις τῶν Ἰταλῶν ἀεροπόρων. Ἐντὸς τῆς «Ἁγίας οἰκίας» ὑπῆρχε καὶ ἡ αἴθουσα τῶν θησαυρῶν, ἀποτελουμένων ἐκ διαφόρων πολυτίμων συνεισφορῶν, τοὺς ὁποίους τῷ 1798 ἀφήρεσαν οἱ Γάλλοι καὶ ἀντικατέστησαν κατόπιν οἱ διάφοροι προσκυνηταὶ διὰ νέων βαρυτίμων ἀφιερωμάτων. Οἱ προσκυνηταὶ ἀνέρχονται εἰς 200.000 περίπου ἐτησίως. Μ. Δ. Θ.

Λόρια (Lluria). Ἀραγωνικὴ οἰκογένεια (βλ. λ. *Λούρια*).

Λόρια (Loria), ***Ἀχιλλεύς***. Ἰταλὸς οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς ἐν Μαντούῃ τῷ 1857. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μαντούης καὶ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς κοινωνιολογικὰς μελέτας, γενόμενος καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Σιέννης τῷ 1881, τῆς Παδούης τῷ 1891 καὶ τοῦ Τουρίνου τῷ 1902, ὅπου διωρίσθη καὶ διευθυντὴς τοῦ ἰνστιτούτου τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τοῦ προσηρτημένου εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξελέγη μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν Λυγκέων, προηγουμένως δὲ εἶχεν ἐκλεγῆ μέλος τοῦ διεθνοῦς ἰνστιτούτου τῆς κοινωνιολογίας, τοῦ ὁποίου διετέλεσε πρόεδρος κατὰ τὸ 1899. Τῷ 1888 ἡ ἀκαδημία τῶν Λυγκέων τῆς Ρώμης ἐβράβευσε τὸ ἔργον του «Ἀνάλυσις τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἰδιοκτησίας», ὅπερ θεωρεῖται τὸ κυριώτερον καὶ τὸ βασικὸν ἔργον του. Ὁ Λόρια ἀνέπτυξεν ἴδιον οἰκονομικὸν σύστημα, φρονῶν ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ διὰ νόμου εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον τὸ δικαίωμα ἐπὶ ὡρισμένης ἐκτάσεως γῆς, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει μονάδα ἐγγείου ἰδιοκτησίας (unità della proprietà fondiaria). Χάριν τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας του ταύτης προτείνει ὅπως ἕκαστος ἰδιοκτήτης πληρώνῃ τοὺς ἐργάτας του, ὄχι μόνον διὰ τοῦ ἡμερομισθίου, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ δι' ἐκτάσεώς τινος γῆς, ἡ ὁποία θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν των, ἀφοῦ παρέλθῃ ὡρισμένος ἀριθμὸς ἐτῶν ἐργασίας. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου πάντες, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ καταστοῦν ἰδιοκτῆται καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐργασίας των. Ἀπὸ τοῦ 1910 ὁ Λόρια ἐκδίδει ἐν Ρώμῃ τὸ περιοδικὸν «Echi e Comenti», τῇ συνεργασίᾳ πλείστων ἐπιστημόνων καὶ πολιτευτῶν, πραγματευόμενον κοινωνιολογικά, οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ ζητήματα καὶ θεωρούμενον ἐκ τῶν ἐγκυροτέρων τοῦ εἴδους του μεταξὺ τοῦ διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ καὶ πολιτικοῦ κόσμου. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Τὸ εἰσόδημα τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας», «Τὸ σημερινὸν οἰκονομικὸν καθεστώς», «Ἡ ἐργατικὴ κίνησις», «Ἀνάλυσις τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἰδιοκτησίας», «Αἱ οἰκονομικαὶ

Digitized by Google

βάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος» (1902), «Σύγχρονα κοινωνικὰ προβλήματα» (γαλλιστί, Παρίσιοι 1897), «Ἡ ἔγγειος ἰδιοκτησία καὶ τὸ κοινωνικὸν ζήτημα», «Πρὸς τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην» (1902). «Ἡ κεφαλαιοκρατία καὶ ἡ ἐπιστήμη» (1901), «Ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος» (1901), «Ἡ οἰκονομικὴ σύνθεσις» (1909), «Ἡ κοινωνιολογία, τὸ ἔργον αὐτῆς, αἱ σχολαί της καὶ αἱ τελευταῖαι πρόοδοί της» (1909), μεταφρασθὲν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Ἰ. Σιδερη, «Ἡ γῆ καὶ τὸ κοινωνικὸν σύστημα», «Κάρολος Δάρβιν καὶ πολιτικὴ οἰκονομία», «Ὁ Μὰρξ καὶ τὸ δόγμα του», «Πλήρης σειρὰ μαθημάτων πολιτικῆς οἰκονομίας» (1910) κτλ. Εἰς τὰ «Χρονικὰ τοῦ Διεθνοῦς Ἰνστιτούτου τῆς κοινωνιολογίας» ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἐνδιαφέροντα ὑπομνήματα: «Ἡ κοινωνιολογικὴ σημασία τῶν οἰκονομικῶν μελετῶν τῶν ἀποικιῶν» (τόμ. Δ', Παρίσιοι 1898), «Ἡ γλωσσολογικὴ κοινωνιολογία» (τόμ. ΣΤ', Παρίσιοι 1900), «Αἱ βάσεις τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ» (τόμ. Η', Παρίσιοι 1902). Μ. Δ. Β

—Λόρια, ἢ ***Λαούρια*** (Loria, ἢ Lauria), ***Ρογῆρος.*** Ἰταλὸς ναύαρχος (1250—1305). Ὁλόκληρος ἡ ζωή του ὑπῆρξε μακρὰ σειρὰ νικῶν. Ἀπέσπασε τὴν Σικελίαν ἀπὸ τοὺς Γάλλους, τῶν ὁποίων κατετρόπωσε πολλάκις τοὺς στόλους, καὶ ὑπῆρξεν ἐπὶ πολὺ ὁ τρόμος τοῦ Λαγκντόκ, τὸ ὁποῖον ἐδῄωσε κατὰ τὸ 1286. Μετὰ τὴν σύναψιν ἀνακωχῆς μεταξὺ τοῦ Καρόλου Β', βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, καὶ τοῦ Ἰαύμου τῆς Ἀραγῶνος, ὁ Λόρια εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Τούρκων ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ νικήσῃ ἐπανειλημμένως τὸν στόλον των. Κατόπιν, τῷ 1295, μετὰ τὸ συνέδριον τοῦ Ἀντάνι, ἐπανέλαβε τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν Γάλλων. Ὁ ἀδελφὸς ὅμως τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος Φρειδερῖκος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ ἴδιος θέσει ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Σικελίας, ἐστράφη κατόπιν ἐναντίον του, ἕνεκα δὲ τούτου ὁ Λόρια ἠναγκάσθη νὰ τὸν πολεμήσῃ. Τῷ 1300 προσέβαλεν αὐτὸν ἐν Σικελίᾳ καὶ κατέστρεψε τὸν στόλον του. Ἀπέθανεν εἰς Βαλεντίαν, ὅπου εἶχεν ἀποσυρθῇ. Μ. Δ. Β.

Λοριὰν (Lorient) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ Μορμπιὰν τῆς Βρετάνης. Κάτ. 49.040. Εἶναι ἀξιόλογον πολεμικὸν κέντρον τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατοῦ, ἔχει δὲ προγυμναστήρια, ἀποθήκας καὶ καλὴν σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν. Ἔχει βιομηχανίαν κονσερβῶν, ναυπηγεῖα καὶ λατομεῖα γρανίτου. Χ. Δ.

Λορικὲ (Loriquet), ***Ἰωάννης - Νικόλαος.*** Γάλλος παιδαγωγὸς καὶ ἱστορικὸς ἐκ τοῦ τάγματος τῶν ἰησουϊτῶν. Ἐξέδωκεν: «Ἀρχαία ἱστορία τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Βαβυλωνίων, τῶν Ἀσσυρίων, τῶν Μήδων, τῶν Περσῶν, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Καρχηδονίων», «Ρωμαϊκὴ ἱστορία» καὶ «Ἱστορία τῆς Γαλλίας», ἐν ᾗ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ὑπέστησαν παραμόρφωσιν. Μ. Ν. Δ.

Λόριμερ (Lorimer), ***Ἰάκωβος.*** Ἐγεννήθη τῷ 1818 ἐν Aberdalgie τῆς ἐν Σκωτίᾳ κομιτείας Πὲρθ καὶ ἀπέθανε τῷ 1890. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου, μεθ' ὃ μετέβη εἰς Γερμανίαν, ἔνθα ἠκολούθησε τὰ μαθήματα τῶν πανεπιστημίων τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Βόννης. Ἡ ἐν Γερμανίᾳ μακρὰ διαμονὴ αὐτοῦ καὶ ἐν γένει ἡ γερμανικὴ ἐπιστήμη ἐξήσκησαν μεγίστην ἐπὶ τοῦ Λόριμερ ἐπήρειαν. Τῷ 1845 εἰσῆλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον, ἑλκυόμενος ὅμως ὑπὸ τῆς θεωρητικῆς μελέτης τοῦ δικαίου μᾶλλον ἢ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, δὲν ἔπαυσε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς δικαστικῆς αὐτοῦ ὑπηρεσίας νὰ συνεργάζηται εἰς τὰ ἐγκριτώτερα νομικὰ περιοδικά. Αἱ μελέται αὗται ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου, τὸ ὁποῖον ἐκάλεσε τῷ 1862 τὸν Λόριμερ, ὅπως καταλάβῃ τὴν κενὴν ἕδραν τοῦ δημοσίου δικαίου. Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων του δέον ἰδίᾳ ν' ἀναφέρῃ τις τὰ ἀκόλουθα δύο, ἅτινα ἔτυχον μεγάλης προσοχῆς: «The Institutes of Law» (1872) καὶ «The Institutes of the Law of Nations» (1883—1884). Τὸ πρῶτον σύγγραμμα μετεφράσθη τῷ 1890 εἰς τὴν Γαλλικήν, τὸ δεύτερον τῷ 1884. Ὁ Λόριμερ θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν τελευταίων ὀπαδῶν τῆς παλαιοτέρας νομικῆς σχολῆς, καθ' ἣν τὸ διεθνὲς δίκαιον δὲν ἦτο θετικὸν δίκαιον, ἀλλὰ φυσικόν, τουτέστι δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν διεθνῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ἐθίμων, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀφῃρημένου καὶ ἀϊδίου θείου δικαίου.

Αἱ θεωρίαι τοῦ Λόριμερ διακρίνονται μὲν διὰ τὴν πρωτοτυπίαν των, ἐν τούτοις ὅμως ἐγένοντο μετὰ πολλῶν ἐπιφυλάξεων ἀποδεκταὶ ὑπὸ τῶν συγγραφέων. Οὕτω διαιρεῖ τὸ διεθνὲς δίκαιον εἰς τρεῖς προεχούσας θεωρίας: α') τὴν θεωρίαν τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν κρατῶν, β') τὴν τῶν ὁμαλῶν ἢ εἰρηνικῶν σχέσεων, τῶν ἀπορρεουσῶν ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ἀναγνωρίσεως, καὶ γ') τὴν τῶν μὴ ὁμαλῶν σχέσεων, δυναμένων νὰ ὑπάρξωσι μόνον ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει. Ἡ θεωρία τῆς ἀναγνωρίσεως ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ θετικοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἐπειδὴ δέ, ἰσχυρίζεται, δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ διεθνεῖ περιβάλλοντι ἀνωτάτη κεντρικὴ ἐξουσία, ἱσταμένη ὑπεράνω τῶν καθ' ἑκάστην πολιτειῶν, ἡ ἀναγνώρισις προσλαμβάνει κατ' ἀνάγκην τὸν χαρακτῆρα πράξεως ἐσωτερικῆς νομοθεσίας δι' ἕκαστον κράτος. Συνεπῶς, δὲν ἀποτελεῖ διεθνῆ πρᾶξιν. Ὁ αὐτὸς διεθνολόγος διατυποῖ περαιτέρω τὴν θεωρίαν ὅτι ἐν τῇ καταστάσει, ἐν ᾗ νῦν διατελεῖ ἡ ὅλη ἀνθρωπότης, αὕτη διαιρεῖται εἰς τρεῖς σφαίρας, τὴν πολιτισμένην ἀνθρωπότητα, τὴν βάρβαρον καὶ τὴν ἀγρίαν. Εἰς τὰ κράτη, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρώτην σφαῖραν, παρέχεται πλήρης ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν πολιτισμένων κρατῶν, εἰς τὰ τῆς δευτέρας σφαίρας παρέχεται μερικὴ ἀναγνώρισις, δικαιολογουμένη ἐκ τοῦ κατωτέρου βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν ᾧ διατελοῦσι. Τέλος, εἰς τὰ κράτη τῆς τρίτης σφαίρας παρέχεται φυσικὴ ἢ ἁπλῶς φιλάνθρωπος ἀναγνώρισις. Δ. ΔΡΟΣΟΣ

Λορίνι (Lorini), ***Ἐτεοκλῆς.*** Ἰταλὸς οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς ἐν Μιλάνῳ, τῷ 1865. καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Παβίας, ἐκλήθη παρὰ τῶν κυβερνήσεων Ρωσίας, Ἰαπωνίας, Ἀργεντινῆς, Κολομβιανῆς καὶ Μεξικανικῆς πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῶν οἰκονομικῶν αὐτῶν. Ἐδημοσίευσε διάφορα νομισματικὰ ἔργα.

Λοριντάνο· βλ. λ. *Λορεντάνο.*

Λόριον (Lorion) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὰ χώρα τῆς Ἰταλίας, κειμένη ἐν τῇ νοτίῳ Ἐτρουρίᾳ, παρὰ τὰ μεθόρια τοῦ Λατίου, ἐπὶ τῆς Αὐρηλίας ὁδοῦ (Via Aurelia). Ἐνταῦθα, ἐν τῇ ἐπαύλει του, ἀπέθανε τῷ 161 μ. Χ. Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής, ὁ δὲ διάδοχός του Μᾶρκος Αὐρήλιος ἠρέσκετο νὰ διατρίβῃ. Α. Θ. Σ.

Λόρις-*Μέλικωφ, Μιχαὴλ Ταριέλοβιτς-Τάϊνεφ.* Ρῶσσος στρατηγὸς (1826—1888) ἀρμενικῆς καταγωγῆς. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν εὐγενοπαίδων τῆς Πετρουπόλεως καὶ ἐξῆλθεν αὐτῆς ὡς ἀνθυπολοχαγὸς τῶν οὐσάρων, προσελήφθη δὲ ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ Βοροντσὼφ ἐν Καυκάσῳ. Διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἀνῆλθε μέχρι τοῦ βαθμοῦ συνταγματάρχου τῷ 1854 καὶ διωρίσθη κυβερνήτης τοῦ Κάρς. Τῷ 1865 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ τῷ 1875 εἰς στρατηγὸν τοῦ ἱππικοῦ. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1877) ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀσίας ἐπὶ τῶν ἀρμενικῶν μεθορίων, διέβη ταῦτα καὶ ἐπολιόρκησε τὸ Κάρς. Ἀλλ' ἡττηθεὶς ἐν Ζεβὶν ἠναγκάσθη νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ Κάρς, τηρήσας ἐκ τῶν κατακτηθέντων μερῶν μόνον τὸ Ἀρδαχὰν καὶ τὸ φρούριον τοῦ Βαγιαζήτ. Ἐνισχυθεὶς ὕστερον στρατιωτικῶς διὰ 56.000 ἀνδρῶν, ἀνέλαβε νέον ἐπιθετικὸν ἀγῶνα, ἐνίκησε τοὺς Τούρκους εἰς τὸ ὄρος Ἀλατζᾶ τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1877, κατέλαβε τὸ Κάρς δι' ἐφόδου τὴν 18 Νοεμβρίου καὶ κατήγαγε τὴν μεγάλην νίκην τῆς Δεβεμουγιάν. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Β' ἤμειψεν αὐτὸν διὰ τὰς πράξεις του ταύτας, ἀπονείμας τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος καὶ διορίσας αὐτὸν κυβερνήτην τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Βόλγα καὶ τῷ 1879 γενικὸν κυβερνήτην τοῦ Χάρκοβ. Τῷ 1880, ὅτε αἱ ἐνέργειαι τῶν μηδενιστῶν ἐγένοντο ἐπικίνδυνοι, ὁ Λόρις-Μέλικωφ ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κατ' αὐτῶν ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς μετὰ δικτατορικῆς ἐξουσίας. Ὑπέστη τότε ἀπόπειραν φόνου. Κατὰ τὸν μῆνα Αὔγουστον 1880 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ εἰσηγήθη εἰς τὸν τσάρον τὴν σύγκλησιν συνελεύσεως, ὅπως ἐκπονήσῃ Σύνταγμα. Μετὰ πολλὰς ἀναβολὰς ὁ αὐτοκράτωρ ὑπέγραψε τὸ σχετικὸν οὐκάζιον, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ὥρας ἐδολοφονεῖτο ὑπὸ τῶν μηδενιστῶν. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀλέξανδρος Γ', πιστὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπολυταρχίας, δὲν ἐδημοσίευσε τὸ οὐκάζιον καὶ ὁ Λόρις-Μέλικωφ παραιτηθεὶς τῆς ἀρχῆς ἀπῆλθε τὸν Ἰούνιον 1881 εἰς Νίκαιαν, ὅπου διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του. Θ. Β.

Λόρκα (Lorca) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Σαγγκονέρε (κάτ. 22.000). Ἔχει βιομηχανίαν πυριτιδοποιίας, βυρσοδεψίας, ὑφαντουργίας, οἰνοποιίας, εἶναι δὲ ἐξ ἄλλου κέντρον ἐμπορίου τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς ἐν ᾗ κεῖται εὐφόρου περιοχῆς καὶ μεταλλευμάτων μολύβδου καὶ ἀργύρου, ἐξαγομένων ἀπὸ πλησίον αὐτῆς κείμενα μεταλλεῖα. Ἡ πόλις εἶναι παλαιοτάτη, διατηρεῖ δὲ τὴν μαυριτανικὴν μορφὴν εἰς τὸ βόρειον αὐτῆς τμῆμα, ὅπου διασῴζεται παλαιὸν φρούριον καὶ μητρόπολις γοτθικοῦ ρυθμοῦ κτισθεῖσα τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Σιδηροδρομικῶς συνδέεται μὲ τὴν πρὸς βορρᾶν αὐτῆς κειμένην Μουρκίαν, πρωτεύουσαν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. —Ω

Λὸρμ (Lorm), ***Ἱερώνυμος·*** βλ. *Λάντεσμανν* Ἑρρῖκος.

—Λὸρμ (Lorme), ***Μαριὸν ντὲ—·*** βλ. λ. *Ντελὸρμ Μαριόν.*

Λόρμπερν (Loreburn). ***Ροβέρτος Θρέσι-Ρήντ,*** *κόμις —.* Ἄγγλος νομομαθὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1846 ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1923 ἐν Λονδίνῳ. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ κολλέγιον Μπάλλιολ τῆς Ὀξφόρδης, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Τῷ 1898 ἀντεπροσώπευσε τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν συνόρων τῆς Βενεζουέλας, τῷ δὲ 1905, ὅτε οἱ φιλελεύθεροι εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκεν ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἀρχήν, ἐγένετο λόρδος καγκελλάριος καὶ ἰσότιμος. Τῷ 1912 ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς, ἀποκηρύξας τὸ πρόγραμμα τῶν φιλελευθέρων, τῷ δὲ 1917 ἐκηρύχθη ἀπροκαλύπτως ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς πολιτικῆς τοῦ λόρδου Λανσντάουν. Συνέγραψε τὰ ἔργα «Λεία πολέμου» (1913) καὶ «Πῶς ἐπῆλθεν ὁ πόλεμος» (1919). Δ. Σ. Δ.

Λὸρντ *Χάου νῆσος* (Lord Howe Island) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀνήκουσα εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ κειμένη εἰς ἀπόστασιν 650 χλμ. πρὸς Α. τῆς Νέας Νοτίου Οὐαλλίας, εἰς 31° 33' Ν. πλάτους καὶ 159° Α. μήκους. Ἔχει ἔκτασιν 162 χλμ. καὶ 114 κατ. ἀποίκους. Ἔχει ἔδαφος ἡφαιστειογενὲς καὶ γόνιμον. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1788 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Μπαίιλς. Μ. Δ. Β.

λορόγλωσσον (τὸ) (Loroglossum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: *λορόγλωσσον τὸ τράγιον* (Loroglossum hircinum). Εἶναι πολυετὲς φυτὸν φθάνον τὸ ὕψος 0,90 μ., ἔχον βολβοειδὲς ρίζωμα, φύλλα πλατέα καὶ ἐπιμήκη καὶ ἄνθη τεταγμένα κατ' ἀντιστρόφους βότρυς, ἐπάκρια κλπ. Ἀπαντᾷ εἰς ἀσβεστώδη ἐδάφη παρὰ τὸ βόρειον Τυρόλον καὶ εἰς ὕψος μέχρι 850 μέτρων. Κ. ΠΑΠ.

Λορραὶν (Lorrain), ***Ἰωάννης.*** Ψευδώνυμον τοῦ Γάλλου συγγραφέως *Παύλου Ντυβὰλ* (1855—1906). Ἀφοῦ ὑπηρέτησεν ἐπί τινα χρόνον ὡς ἐθελοντὴς ἐν Ἀλγερίῳ, ἐπέστρεψε καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου συνειργάσθη εἰς τὰς ἐφημερίδας «Mot d' ordre», «Évènement», «Ἠχὼ τῶν Παρισίων» καὶ «Journal» ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Raitif de la Bretonne. Ἔγραψε σειρὰν ἐντυπώσεων περιέργων, εἰς ὕφος χάριεν καὶ δηκτικόν. Ὁ Λορραίν, ἐκτὸς συλλογῶν τινων ποιημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Τὸ αἷμα τῶν θεῶν», «Νεωτερισμοί» κλ., συνέγραψε καὶ μέγαν ἀριθμὸν μυθιστορημάτων καὶ διηγημάτων, ὅπου διαφαίνεται ἡ λεπτότης τοῦ ὕφους καὶ ἡ ὀξυτάτη παρατηρητικότης του. Ἐξ αὐτῶν τὰ κυριώτερα εἶναι: «Τὸ κυανοῦν δάσος», «Οἱ Λεπιγέ», «Πολὺ Ρῶσος», «Ἡ ὀνειροπόλος», «Ἀναμνήσεις», «Οἱ πόται ψυχῶν», «Ἡ κυρία», «Κονιορτοὶ τῶν Παρισίων», «Μία μικρὰ πόλις», «Ἱστορία προσωπείων», «Ἕνας δαιμονισμένος», «Λορελαῦ» κ. ἄ. Τέλος διὰ τὸ θέατρον ἔγραψε παντομίμας, μπαλέττα καὶ τὴν λυρικὴν τραγῳδίαν «Ὁ Προμηθεύς». Μ. Ν. Δ.

Λορραίνη (Lorraine) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λωρραίνη.*

Λορρὶς (Lorris), ***Γκιγιὼμ ντὲ —·*** βλ. λ. *Γκιγιὼμ ντὲ Λορρίς.*

Λὸρς (Lorsch) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Στάρκεμπουργκ τῆς Ἔσσης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βόρμς-Μπενσχάϊμ. Κάτ. 5.597 (1925). Διασῴζονται ἐν αὐτῇ ἐρείπια σπουδαίας ἀρχιτεκτονικῆς μονῆς, ἱδρυθείσης τῷ 764. Θ. Κ.

Λορτὲ (Lorthet), ***σπήλαιον*** *[Γεωγρ.-Ἀνθρωπ.]*. Σπήλαιον τῶν Ἄνω Πυρηναίων (Lorthet), ἐν ᾧ ἀνεκαλύφθησαν χαρακτικὰ ἔργα ἐπὶ τῶν βράχων καὶ ἐπὶ κινητῶν λίθων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων, κέρατος κλπ., τῆς καλουμένης γλυπτικῆς περιόδου τῆς προϊστορίας τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τοῦ *νεωτέρου παλαιολιθικοῦ*, ἢ καὶ ἐποχῆς τοῦ ταράνδου καλουμένης. Ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων καλλιτεχνημάτων εἶναι ἡ εἰκὼν ἐλάφων καὶ ἰχθύων ἐπὶ κέρατος ἐλάφου, εὑρισκόμενον ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Piette τοῦ μουσείου St. Germain en Laye. Τὸ ἔργον τοῦτο δεικνύει περίεργόν τι σημεῖον, δύο τρίγωνα εἰς μίαν γωνίαν τῆς εἰκόνος, ἅτινα κατὰ τὸν Boule εἶναι πιθανῶς ἡ ὑπογραφὴ τοῦ καλλιτέχνου τρωγλοδύτου. Ι. Γ. Κ.

Λόρτσιγκ (Lortzing), ***Ἀντώνιος - Ἀλβέρτος.*** Γερμανὸς μελοδραματικὸς συνθέτης (1801—1851). Ἔμαθε νὰ παίζῃ διάφορα ὄργανα τῆς ὀρχήστρας καὶ ἤρχισεν ἀπὸ πολὺ νέος νὰ συνθέτῃ. Ἐλάμβανεν ἐπίσης μέρος εἰς θεατρικὰς παραστάσεις εἰς παιδικοὺς ρόλους ὡς τραγουδιστὴς καὶ ἠθοποιός. Τῷ 1824 ἐξετελέσθη εἰς τὴν Κολωνίαν τὸ πρῶτόν του μελόδραμα «Ὁ Ἀλῆ πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων». Ἄλλα ἔργα του εἶναι: δύο ὀρατόρια «Πέτρος» καὶ «Ἡ ἀνάληψις τοῦ Χριστοῦ», διάφορα μελοδράματα «Ὁ Πολωνὸς καὶ τὸ παιδί του», «Σκηναὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Μόζαρτ», «Χὰνς Σάξ», «Καζανόβα» κτλ. καὶ μερικαὶ λυρικαὶ κωμῳδίαι, «Ἡ γκριζέτα τοῦ Βερολίνου», «Ἡ πρόβα τῆς ὄπερας», καθὼς καὶ ἄλλα μικρότερα ἔργα. Τὰ ἔργα του τὰ κωμικὰ διαπνέονται ἀπὸ φαιδρότητα ἀνεξάντλητον. Α. Θ.

Λὸρχ, ἢ ***Λόριχ*** (Lorch ἢ Lorich), ***Μελχιὼρ*** Δανὸς ζωγράφος, χαράκτης καὶ ξυλουργὸς (1527—μετὰ τὸ 1590). Ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν

Digitized by Google

Ἰταλίαν καὶ τὴν Τουρκίαν, ἔνθα ἔτυχεν ἐξαιρέτων τιμῶν. Τῷ 1852 ὠνομάσθη αὐλικὸς ζωγράφος τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Φρειδερίκου τοῦ Β'. Μέχρι τοῦ 1859 διεσῴζοντο ἐν Φρεντερικσμποργκ δώδεκα προσωπογραφίαι τοῦ καλλιτέχνου τούτου. Ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουν σήμερον μόνον τρεῖς, τῶν λοιπῶν καταστραφεισῶν ὑπὸ πυρκαϊᾶς. Ὁ Λὸρχ διέπρεψεν ἰδίᾳ ὡς χαράκτης. Ἐκ τῶν σχετικῶν ἔργων του μνημονεύομεν τὸν «Ἀλβέρτον Ντύρερ», τὸν «Λούθηρον» καὶ τὸν «Κατακλυσμόν». Ι. Μ. Π.

Λὸς (Loches), ***Τιερρὶ ντὲ* —**. Εἷς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ τῶν Σταυροφόρων κατὰ τὴν Δ' σταυροφορίαν (βλ. λ. *Τιερρὶ* ντὲ Λός).

Λὸς (Loches) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἔντρ καὶ Λουάρ, κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Ἔντρ, 37 χλμ. πρὸς ΝΑ. τῆς πόλεως Τούρ. Ἔχει σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν, ὡραῖον παλαιὸν ὀχυρὸν πύργον καὶ εἶναι πατρὶς τοῦ Αλφρέδου ντὲ-Βινύ. Κάτ. 5.350. Ὑπὸ τὸ ὄνομα *συνθήκη τοῦ Λὸς* ἢ *τοῦ Μπωλιὲ* εἶναι γνωστὴ σύμβασις ὑπογραφεῖσα τῷ 1576, δι' ἧς ὁ βασιλεὺς Ἑρρῖκος Γ' παρεχώρει ἐλευθερίας τινὰς εἰς τοὺς καλβινιστάς. Χ. Δ.

Λὸς Ἄγγελες (Los Angeles) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἄγγελες*.

Λὸς Ἄντες, ἢ ***Σάντα Ρόζα ντὲ Λὸς Ἄντες*** (Los Andes ἢ Santa Rosa de Los Andes) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Σάντα Ρόζα* ντὲ Λὸς Ἄντες.

Λόσβα (Loswa) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δ. Σιβηρίας, πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων καὶ συναντώμενος μετὰ τοῦ Σόσβα, μεθ' οὗ σχηματίζει τὸν Τάβα, παραπόταμον καὶ τοῦτον τοῦ Ἴρτυς, ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει εἰς τὴν περιοχὴν τῶν λιμνῶν τοῦ Τουρκεστάν. Ὁ Λόσβα, λόγῳ τοῦ ὅτι διασχίζει πεδινὴν ἔκτασιν, ἔχει ρεῦμα βραδύ, χρησιμοποιεῖται δὲ κατὰ τὴν τῆξιν τῶν πάγων ὡς συγκοινωνιακὸν μέσον. Χ. Δ.

Λοσένκο, ***Ἀντώνιος-Παύλοβιτς***. Ρῶσος ζωγράφος (1736—1773). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ Ρώμῃ, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ρωσίαν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Ακαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Πετρουπόλεως. Πλεῖστοι τῶν πινάκων αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὰς πινακοθήκας τῆς Πετρουπόλεως καὶ τῆς Μόσχας. Θ. Β.

λοσιὸν (ἡ) (γαλλ. lotion). Ὕδατα τουαλέτας. Λαμβάνονται διὰ διαλύσεως διαφόρων ἀρωμάτων εἰς ἀραιὸν διάλυμα γλυκερίνης ἐν ὕδατι. Προστίθενται εἰς τὸ κοινὸν ὕδωρ τῆς πλύσεως καὶ ἐκπληροῦν διπλοῦν προορισμόν, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀρωματίζουν τὸ δέρμα καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐνεργοῦν ἀναζωογονητικῶς καὶ δροσιστικῶς ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος.

Λοσνὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πλάτσης τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 189. Χ. Δ.

Λόσνιτσα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης κώμης *Γέρμας* (βλ. λ.). Χ. Δ.

— Λόσνιτσα (Loznica) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λόζνιτσα*.

Λοσοδίκη (Losodica) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ραιτίας ἐν Βινδελικίᾳ, κειμένη παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως. Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει σήμερον ἡ Ἔττιγγεν (Œttingen), 60 χλμ. ΝΔ. τῆς Νυρεμβέργης ἐν Βαυαρίᾳ. Α. Θ. Σ.

λοσοφάνη (ἡ) (Losophan) *[Φαρμ. Χημ.]*. Εἶναι ἡ τριωδομεταχρεσόλη : $C_8 H_8 J_8 \left\langle \begin{matrix} CH \\ OH_8 \end{matrix} \right.$ Ἄχροοι καὶ ἄοσμοι κρυσταλλικαὶ βελόναι, ἀδιάλυτοι εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυταὶ εἰς ἀλκοόλην, λίαν διαλυταὶ εἰς αἰθέρα καὶ χλωροφόρμιον. Τὸ σκεύασμα εἶναι στυπτικὸν καὶ ἀντισηπτικόν, εἰσήχθη δὲ τῷ 1892 ἀναγραφὲν ἐπὶ παρασιτικῶν παθήσεων, εἴτε ὡς ἀλκοολικὸν διάλυμα, εἴτε ὡς ἀλοιφή, εἴτε ὡς κόνις. Κ. Γ. Μ.

Λὸς Ρίος (Los Rios) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἰσημερινοῦ (Ν. Ἀμερική), μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Γκουάγια καὶ Μπόλιβαρ. Κεῖται ἐπὶ τῶν δασωδῶν κλιτύων τῶν Ἄνδεων, λόγῳ δὲ τοῦ ὅτι διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά της (Los Rios=Οἱ ποταμοί). Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ἐξαιρετικῶς εὔφορον, παράγον ἰδίως ὄρυζαν, καπνὸν καὶ κακάον. Ἔχει συνολικὸν πληθυσμὸν 32 800 κατοίκων, πρωτεύουσαν δὲ τὴν *Μπαρμπαχόγιο* ἢ *Μποντέγκας*. — Ω.

λοσσενίτης (ὁ) (Lossenit) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν ἀρσενικικὸν ἅλας τοῦ σιδήρου μετὰ θειικοῦ μολύβδου ἔνυδρον. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι: $[Fe\,OH]_9 \cdot [As\,O_4]_8 \cdot Pb\,SO_4 \cdot 12\,H_2\,O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα, εἰς μικροὺς κρυστάλλους πυραμιδοειδεῖς, ὁμοίους πρὸς τὸν σκοροδίτην, ἔχει δὲ χρῶμα ἐρυθρόφαιον καὶ καλύπτεται ἀπὸ ἐπάνθημα ἐλαιοπράσινον. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ κοιτάσματα τῆς Καμαρίζης ἐν Λαυρίῳ. Γ. Β.

Λοσσένκο (Lossenko), ***Ἀντώνιος-Παύλοβιτς***. Ρῶσος ζωγράφος (1737—1773). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ἀργκούνωφ ἐν Ρωσίᾳ καὶ τοῖς Restout καὶ Vien ἐν Παρισίοις, διετέλεσε δὲ καθηγητὴς τῆς ἐν Πετρουπόλει Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ θαυμαστὴ ἁλιεία», «Ὁ ἀποχαιρετισμὸς Ἕκτορος καὶ Ἀνδρομάχης», «Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ» κλπ. Ι. Μ. Π.

Λόσσονα *[Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται παρὰ Προκοπίῳ (Περὶ κτισμ. 4, 4) ἡ θεσσαλικὴ πόλις *Ἐλασσὼν* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λόσσω (Lossow), ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1862—1914). Κατεσκεύασε πολλὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Γερμανίας εἴτε μόνος εἴτε ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Κύνε. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται: ὁ περίφημος σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς Λειψίας, τὸ κεντρικὸν θέατρον τῆς Δρέσδης καὶ ἡ συναγωγὴ τοῦ Γκαϊρλιτς. Ὁ Λόσσω ἐχρημάτισε διευθυντὴς τῆς ἐν Δρέσδῃ τεχνικῆς καὶ βιομηχανικῆς σχολῆς. Ι. Μ. Π.

Λὸστ (Lost) *[Χημ. Πολ.]*. Γερμανικὴ συνθηματικὴ ὀνομασία τῆς πολεμικῆς οὐσίας *θειοῦχον* διχλωροδιαιθύλιον (βλ. λ.). Ι. Γ. Τ.

Λοστὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὡραῖος μικρασιατικὸς φυσικὸς λιμήν, ἐν τῇ νοτίᾳ ἀκτῇ τοῦ κόλπου τῆς Δωρίδος διανοιγόμενος (πλάτ. 36° 43' Β., μῆκ. 28°08' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi). Εἶναι ὁ *Σχοινοῦς* κόλπος τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

λοστὸς (ὁ), ἰδιωματ. *λουστός*· ράβδος σιδηρᾶ ἢ καὶ ξυλίνη πρὸς μετακίνησιν βαρέων λίθων καὶ καθόλου πρὸς χρησιμοποίησιν ὡς μοχλοῦ: «ὁ λοστὸς τοῦ λιοτριβειοῦ» (ἀρχ. ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ *λοισθός*)· || κυλινδρικὴ σιδηρᾶ ράβδος μήκους 0 80 μ περίπου, ἀπολήγουσα εἰς αἰχμὴν καὶ χρησιμοποιουμένη ὡς ἐργαλεῖον εἰς πλείστας ἐργασίας. Κυριωτέρα χρησιμοποίησις τοῦ λοστοῦ γίνεται κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν βραχωδῶν ἐδαφῶν ἀνοιγομένης ὀπῆς δι' αὐτοῦ, εἰς ἣν τίθεται ἡ ἐκρηκτικὴ ὕλη πρὸς ἀνατίναξιν τῶν πετρωμάτων. Ὁ λοστὸς ἐπίσης εὑρίσκει εὐρυτάτην ἐφαρμογὴν ὡς *μοχλὸς* πρώτου εἴδους διὰ τὴν μετακίνησιν βαρῶν.

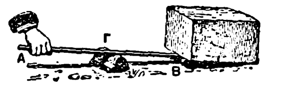

Λοστός.
[Α-Γ-Β=Λοστός, Α-Γ=βραχίων δυνάμεως, Γ-Β=βραχίων ἀντιστάσεως.]

λοστρόμος (ὁ) *[Ναυτ.]*. Ἐκ παραφθορᾶς σὺν τῷ χρόνῳ τῆς παλαιοτέρας, ἀλλὰ καὶ ὀρθοτέρας, *νοστρόμος*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης, ἀπότοκος τοῦ πρὸς ὃν ἀνταποκρίνεται ἰταλικοῦ nostr(o)-(u)omo (=«ὁ ἄνθρωπός μας»), σημαίνων δὲ τὸν πρῶτον ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ πληρώματος ἐμπορικοῦ πλοίου ἄνδρα, μετὰ τοὺς ἀξιωματικούς. Ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν ἐπίσημον ὅρον *πρωρεὺς* καὶ τὸν ἡμιεπίσημον *ναύκληρος*. *Λοστρόμος τῆς βάρδιας* καλεῖται ὁ ναύκληρος, οὗ αἱ γνώσεις ἐμπνέουν εἰς τὸν πλοίαρχον ἐμπιστοσύνην, ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν εἰς ἐκεῖνον ἀνάθεσιν τετραωρίας ἐν πλῷ καὶ δὴ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ τρίτος (πλοίαρχος) ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ ἱστιοφόρα. Σ. Ε. Λ.

Λοσφάκι *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν ὀροπέδιον, ἔχον ὑψόμετρον 2345 καὶ ἀνῆκον εἰς τὴν ὀροσειρὰν τὴν σχηματίζουσαν τὴν βορειοδυτικὴν παρυφὴν τῆς Λαρισαϊκῆς πεδιάδος. Διὰ τοῦ ὀροπεδίου τούτου διήρχετο κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 ὁ ὁροθετικὴ γραμμή.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Συμφώνως ταῖς πεπλανημέναις ἀντιλήψεσι ταῖς ἐπικρατούσαις παρ' ἡμῖν τῷ 1897, περὶ διακατοχῆς ἁπασῶν τῶν κορυφῶν, συνεπῶς τῆς σχοινοτενοῦς (en cordon) ἀμυντικῆς παρατάξεως τοῦ στρατοῦ, κατελήφθη καὶ τὸ Λοσφάκι ὑπὸ λόχων τινῶν τῆς 2ας ἑλληνικῆς ταξιαρχίας, λόγῳ δὲ τῆς παρὰ τῶν Τούρκων οἰκειοθελοῦς ἐγκαταλείψεως τῶν παρ' αὐτὸ σταθμῶν, κατελήφθησαν οὗτοι λίαν εὐκόλως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων (6ην Ἀπριλίου), ὁπότε ἐθεωρήθη τοῦτο ὑπὸ τῶν τότε ἀνωτέρων στρατιωτικῶν ὡς θρίαμβος. Μετὰ τὴν ἐκ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς ὑποχώρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐγκατελείφθη κατὰ τὴν νύκτα 6—7 Ἀπριλίου καὶ τὸ Λοσφάκι, ἀλλ' ἅμα διέταξεν ὁ Ἕλλην ἀρχιστράτηγος τὴν ἀναστολὴν πάσης ὑποχωρητικῆς κινήσεως καὶ τὴν ἄμεσον ἀνακατάληψιν τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν θέσεων, ἀνακατελήφθη πρὸς τὸ ἀπόγευμα τῆς 7ης Ἀπριλίου δι' ἑνὸς λόχου φθάσαντος εἰς αὐτὸ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τουρκικὸν στράτευμα (τάγμα τῆς 2ας μεραρχίας), φθάσαν ἤδη μέχρι τοῦ Ρουπάκι (κορυφῆς περὶ τὰ 800 μέτρα βορείως τοῦ Λοσφάκι), προὐχώρει πρὸς Λοσφάκι. Κατὰ τὴν νύκτα 7—8 Ἀπριλίου ὁ ἐν Λοσφάκι ἑλληνικὸς λόχος ἐνισχύθη ὑφ' ἑνὸς ἑτέρου λόχου καὶ τοιουτοτρόπως ἐπετεύχθη ἡ ἀπόκρουσις νέας τουρκικῆς ἐπιθέσεως ἀναληφθείσης τὴν χαραυγὴν τῆς 8ης Ἀπριλίου. Μετὰ ταῦτα ἡ ἐνίσχυσις ἐξηκολούθησε φθάσασα μέχρι πέντε λόχων καὶ δύο πυροβόλων, ἐναντίον τῶν ὁποίων κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν 8ης καὶ 9ης Ἀπριλίου ἐπειέθησαν οἱ Τοῦρκοι ἀλλ' ἀκάρπως, λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀντέστησαν ἐρρωμένως χάρις εἰς τὴν σθεναρὰν διοίκησιν τοῦ διοικοῦντος τὰ στρατεύματα Λοσφάκι ταγματάρχου Πριονιστῆ. «Ἡ 2α μεραρχία ἐπετέθη σφοδρῶς διὰ ζωηροῦ πυρὸς πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ ἐναντίον τῶν ἀμυνομένων ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Λοσφάκι. Πολλαὶ ἔφοδοι τοῦ ἀνδρείου πεζικοῦ ἀπέτυχον» (*Γκόλτς*: Ἱστορ. ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897 σ. 88) Τὸ ἐν Λοσφάκι ἑλληνικὸν στράτευμα ἐνισχύθη κατὰ τὴν 10ην Ἀπριλίου, μετὰ τὰς ρητὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου, μέχρις ἕνδεκα λόχων καὶ οἱ ἀγῶνες ἐξηκολούθησαν, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσωσιν οἱ Τοῦρκοι νὰ καταλάβωσι τὸ Λοσφάκι· μετὰ δὲ τὴν ἐν Δελερίοις μάχην τῆς 11ης Ἀπριλίου παρηκολούθησε τὴν γενικὴν πρὸς Καζακλὰρ ὑποχώρησιν. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Λὸτ (Lot) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Γαρούνα, πηγάζων ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Λοζέρ, διερχόμενος διὰ τῶν πόλεων Μάντ, Ἐσπαλιόν, Καόρ, Φυμὲλ καὶ Βιλλνὲβ καὶ συμβάλλων εἰς τὸν Γαρούναν, μετὰ ροῦν 481 χλμ., ἐξ ὧν τὰ 273 ἔχουσι κατασταθῆ πλωτὰ διὰ τεχνητῆς διώρυγος. Χ. Δ.

— *Λὸτ νομὸς* *[Γεωγρ.]*. Μεσόγειος νομὸς τῆς ΝΔ. Γαλλίας, περιλαμβάνων τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς παλαιᾶς ἐπαρχίας τοῦ Κερσὺ (Quercy) καὶ διασχιζόμενος ὑπὸ τοῦ μέσου ροῦ τοῦ ποταμοῦ Λότ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ ὄνομα. Ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Καὸρ καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις (Φιζὰκ καὶ Γκουρντόν), 3 ἐπαρχίας, 29 δήμους καὶ 329 κοινότητας, ἔχει δὲ ἔδαφος πεδινὸν εἰς τὸ ὁποῖον καλλιεργοῦνται ἡ ἄμπελος, οἱ δημητριακοὶ καὶ ὁ καπνός. Πλούσια λατομεῖα. Ἔκτασις 5.226 τ. χλμ. Κάτ. (1926) 171.776. Χ. Δ.

— *Λὸτ-ἐ-Γκαρὸν νομὸς* *[Γεωγρ.]*. Μεσογειακὸς νομὸς τῆς ΝΔ. Γαλλίας, περιλαμβάνων τμήματα τῶν παλαιῶν χωρῶν Γουυέννης καὶ Γασκωνίας, σχηματιζόμενος δὲ μεταξὺ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Λὸτ καὶ Γαρούνα (Γκαρόν), ἐξ ὧν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Ἔχει πρωτεύουσαν τὴν πόλιν *Ἀζὰν* καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς 3 ὑποδιοικήσεις: *Μαρμάντ*, *Νερὰκ* καὶ *Βιλλνέβ*, 4 ἐπαρχίας, 35 δήμους καὶ 326 κοινότητας. Καλλιεργοῦνται εἰς μεγάλας ποσότητας τὰ σιτηρά, ἡ δαμασκηνέα, τὰ τεῦτλα καὶ ἡ ἄμπελος, ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ὁποίας παρασκευάζονται οἶνος ἐκλεκτὸς καὶ οἰνοπνευματώδη ποτὰ κλπ. Ἡ βιομηχανία ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ πλεκτηρίων, ἀλευρομύλων, διυλιστηρίων κλπ. Ἔκτασις 5.385 τ. χλμ. Κάτ. (1926) 246.609. Χ. Δ.

Λὸτ (Lhote), ***Νέστωρ***. Γάλλος ἐξερευνητὴς καὶ αἰγυπτιολόγος (1804—1842). Συνδεόμενος διὰ φιλίας μετὰ τοῦ Σαμπολιὸν τοῦ νεωτέρου, προσελήφθη τῷ 1828 ὡς σχεδιαστὴς τῆς πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς Αἰγύπτου συσταθείσης ἐπιτροπῆς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαμπολιὸν παρέμεινεν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῷ 1838 καὶ 1841 προέβη εἰς νέας ἐρεύνας. Ἐκτὸς ἄλλων ὁ Λὸτ συνέγραψεν: «Ἱστορικὰς σημειώσεις περὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ὀβελίσκων», «Ἐπιστολὰς ἐξ Αἰγύπτου» κ. ἄ. Διετέλεσε συνεργάτης εἰς τὸ «Μουσεῖον τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων» τοῦ Καρόλου Λενορμάν, εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων» καὶ ἀλλαχοῦ. Μ. Ν. Δ.

Λόταρ (Lothar), ***Ροδόλφος***. Ψευδώνυμον τοῦ *Ροδόλφου Σπίτσερ* (Spitzer). Γερμανὸς ποιητὴς καὶ κριτικός, γεννηθεὶς τῷ 1865 ἐν Βουδαπέστῃ. Ἐδημοσίευσε συγγράμματα κριτικῆς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς φιλολογίας: «Τὸ Μπουργκτεάτερ τῆς Βιέννης» (1900), «Ἑρρῖκος Ἴψεν» (1902), «Τὸ σύγχρονον γερμανικὸν δρᾶμα» (1905) κλπ. καὶ πολλὰ θεατρικὰ ἔργα: «Ἁρλεκῖνος βασιλεύς» (1900, τιμηθὲν διὰ βραβείου καὶ μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικήν), «Αἱ τρεῖς χάριτες» (μετὰ τοῦ Μπλούμενταλ, 1910), «Υἱὸς τοῦ Καζανόβα» (1920), «Ἡ γυναῖκα μὲ τὴν μάσκαν» (1922), «Ἐρωτικαὶ κωμῳδίαι» (1924), «Ἡ ὡραία Μελουζίνη» (1925) κ. ἄ. Ἔγραψεν ἐπίσης κείμενα διὰ μελοδράματα καὶ ὀπερέττας («Τίφλαντ» διὰ τὸν Οὔγκεν Ντ' Ἀλμπέρ, 1904, «Ἡ κοιλὰς τοῦ ἔρωτος» διὰ τὸν Ο. Στράους 1909 κ. ἄ.). Γ. Ε. Κ.

λοταρία (ἡ)· εἶδος τυχηροῦ παιγνίου, παιζομένου δι' ἐξαγωγῆς ἐναρίθμων κλήρων ἢ πεσσῶν, εὑρισκομένων ἐντὸς σακκιδίου ἢ κυτίου· || πᾶν εἶδος λαχείου: «βγάζουν ἕνα ρολόϊ στὴ λοταρία», ἄλλως *λότος* (ὁ).

—*[Ἐγκυκλ.]* Ἡ κυρίως *λοταρία* ἢ *τόμπολα* παίζεται συνήθως ὡς ἑξῆς: Ἕκαστος τῶν παικτῶν λαμβάνει, ἐπὶ καταβολῇ καθωρισμένου ἀντιτίμου, μίαν ἢ πλειοτέρας πινακίδας, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἐγγεγραμμένοι κατὰ ποικίλλοντας συνδυασμοὺς

Digitized by Google

15 διάφοροι ἀριθμοὶ (ἀπὸ 1—99), ἀνὰ 5 εἰς τρεῖς ὁριζοντίας σειράς. Κατόπιν ἀρχίζει ἡ ἐξαγωγὴ των κλήρων ἢ τῶν πεσσῶν. Ἄν, ἐπὶ παραδείγματι, ἐξαχθῇ πρῶτος ὁ ἀριθμὸς 35, ὅσοι ἐκ τῶν παικτῶν ἔχουν πινακίδας περιλαμβανούσας τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, θὰ τὸν διαγράψουν, εἴτε διὰ μολυβδίδος, εἴτε καλύπτοντες αὐτὸν διὰ μικροῦ τεμαχίου ὑέλου. Ὁμοίως διὰ τὸν δεύτερον ἀριθμόν, τὸν τρίτον καὶ καθεξῆς. Ὁ παίκτης, ὅστις θὰ συμπληρώσῃ πρῶτος τὴν διαγραφὴν τῶν ἀριθμῶν μιᾶς ὁριζοντίας πεντάδος τῆς πινακίδος του (μιᾶς «τσινκούνας») κερδίζει ἓν προκαθωρισμένον τμῆμα τοῦ καταβεβλημένου συνολικοῦ ποσοῦ. Τὸ ὑπόλοιπον κερδίζει ὁ παίκτης, ὅστις θὰ διαγράψῃ πρῶτος ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς τῆς πινακίδος.

Ἄλλο εἶδος λοταρίας εἶναι τὸ παιζόμενον μεταξὺ δύο παικτῶν μόνον, ὡς ἑξῆς: Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν,—ὁ *λοταρτζῆς*—διακυβεύει τὴν ἀξίαν ἀντικειμένου τινός, ἰδίως τροφίμου (ὡς ἰνδιάνου, ὄρνιθος, ἐκλεκτοῦ ἰχθύος κλπ.), ὁ δὲ ἄλλος, καταβάλλων εἰς τὸν πρῶτον ὡρισμένον χρηματικὸν ποσὸν (τὸ ἓν δέκατον π. χ. τῆς ἀξίας τοῦ ἀντικειμένου) ἀποκτᾷ τὸ δικαίωμα νὰ λάβῃ ἐκ τῆς κληρωτίδος ἀντίστοιχον ποσὸν κλήρων. Προηγουμένως καθορίζει τοὺς ἀριθμούς, ἐπὶ τῶν ὁποίων θέλει νὰ παίξῃ, ἂν δέ τις ἐκ τῶν ἐξαχθησομένων κλήρων συμβῇ νὰ συμπέσῃ πρὸς ἕνα τῶν προκαθορισθέντων ἀριθμῶν, τότε ὁ παίκτης κερδίζει τὸ ἀντικείμενον τοῦ λαχείου· ἄλλως χάνει τὸ καταβληθὲν ποσόν. Ἐννοεῖται ὅτι εἶναι τοιαῦται αἱ ἀναλογίαι μεταξὺ τῆς μίζας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς πραγματικῆς ἀξίας τοῦ ἀντικειμένου καὶ μεταξὺ ἀφ' ἑτέρου τῶν λαμβανομένων ἀπὸ τὸν παίκτην κλήρων καὶ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, ὥστε αἱ μεγαλύτεραι πιθανότητες κέρδους ν' ἀπομένουν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ λοταρτζῆ. —Ρ

λοταρτζῆς (ὁ)· ὁ ἔχων ὡς ἐπάγγελμα νὰ παίζῃ λοταρίαν.
— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *λοταρία*.

Λὸτζ (Lodz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λόντκα, παραποτάμου τοῦ Νέρ. Ἀνήκει εἰς τὸ κυβερνεῖον τοῦ Πιοτρκὸβ καὶ ἔχει πληθυσμὸν 424 000 κατοίκων. Εἶναι σημαντικωτάτη βιομηχανικὴ πόλις, κέντρον τῆς ἐν Πολωνίᾳ κλωστοϋφαντουργίας, ἀποτελεῖται δὲ κυρίως ἐκ μιᾶς εὐρυτάτης ὁδοῦ μήκους πολλῶν χιλιομέτρων, ἑκατέρωθεν τῆς ὁποίας ἐγείρονται παμπληθῆ κλωστήρια, ὑφαντήρια, βαφεῖα καὶ ἄλλα συναφῆ ἐργοστάσια. Ἡ ἵδρυσίς της ἐγένετο τῷ 1816 ἀπὸ Γερμανοὺς βιομηχάνους, ὁ δὲ πληθυσμός της κατὰ τὸ 1821 δὲν ὑπερέβαινε τοὺς 800 κατοίκους. Ἔκτοτε ὅμως ἡ πρόοδος τῆς Λὸτζ ὑπῆρξε ραγδαία. Σήμερον εἶναι ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν πόλις τῆς ἀπὸ τοῦ 1918 ἀνεξαρτήτου Πολωνικῆς δημοκρατίας. —Ω.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τάς, διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἐπιχειρήσεις τῆς *Βαρσοβίας* (βλ. λ.) εὑρέθησαν οἱ Ρῶσοι τὴν 18ην Νοεμβρίου 1914, λόγῳ κακίστων ἑλιγμῶν, μὲ μέγα κενὸν πολλῶν χιλιομέτρων παρὰ τὴν Lodz, καθ' ὅσον ἡ 1η στρατιὰ τοῦ Ρέννενκαμπφ ὑποχωρήσασα εὑρέθη βορειοδυτικῶς τῆς Βαρσοβίας, ἀφήσασα ἐντελῶς ἀκάλυπτον τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς παρὰ τὴν Λὸτζ 2ας στρατιᾶς τοῦ Σαμπόνοου, τῆς ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Γερμανῶν ἐξαναγκασθείσης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Λὸτζ καὶ νὰ ταχθῇ ἐπὶ ἀμυντικῆς τοποθεσίας κειμένης ἀνατολικῶς τῆς Λὸτζ καὶ ἡμικυκλικῶς περὶ αὐτὴν (Bréziny—Strykow). Οἱ Ρῶσοι ἐσκόπευον ν' ἀναλάβωσιν ἐπίθεσιν, ἀλλὰ προκατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Ἀντιληφθέντες οὗτοι τὴν ὕπαρξιν τοῦ κενοῦ, ἐπεζήτησαν ἀμέσως νὰ ἐπωφεληθῶσι τούτου, δι' ὃ ἀπὸ τῆς 18ης Νοεμβρίου διέταξαν διείσδυσιν ἐντὸς τοῦ ρωσικοῦ κενοῦ διὰ τῆς 9ης στρατιᾶς τοῦ Μάκενσεν, ἐνισχυθείσης ὑπὸ δύο σωμάτων στρατοῦ τῆς 8ης στρατιᾶς (ἐν ὅλῳ 6 σωμάτων στρατοῦ καὶ 5 μεραρχιῶν ἱππικοῦ), ἵνα τοιουτοτρόπως ἐπιτευχθῇ διάρρηξις τοῦ ρωσικοῦ μετώπου. Ὄντως, ἐπετεύχθη τότε ὑπερκέρασις τῆς 2ας ρωσικῆς στρατιᾶς κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρόν της (βορειοανατολικῶς τῆς Λὸτζ) καὶ διάρρηξις περὶ τὸ Στρυκόου. Ἅμα διετάχθη ἡ ἐντὸς τῆς 20ῆς Νοεμβρίου ἄμεσος ἐπίθεσις ὑπὸ τμήματος τῆς 1ης ρωσικῆς στρατιᾶς, ἐκκινοῦντος ἐκ Lowitch μὲ κατεύθυνσιν πρὸς νοτιοδυσμάς, ἀμέσως ἠπειλήθη τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῆς 9ης γερμανικῆς στρατιᾶς, ἐξαναγκασθείσης νὰ ὑποχωρήσῃ κατά τι ἐντὸς τῆς 21ης Νοεμβρίου, ἵνα διαφύγῃ τὴν ὑπερκέρασιν, καὶ τέλος νὰ ἐγκαταλείψῃ μέχρι τῆς 26ης Νοεμβρίου ἐξ ὁλοκλήρου τὴν στενωπὸν τοῦ Στρυκόου. Τοιουτοτρόπως, ὁ περὶ τὴν Λὸτζ ρωσικὸς στρατὸς εὑρέθη τότε ἀπηλλαγμένος πάσης πιέσεως καί, ἂν ὁ διοικητὴς τῶν ρωσικῶν δυνάμεων τοῦ βορείου θεάτρου στρατηγὸς Ρούσκυ δὲν διέτασσε γενικὴν ὑποχώρησιν πρὸς ἀνατολάς, ὁ περὶ τὴν Λὸτζ ἀγὼν θὰ ἠδύνατο νὰ παραταθῇ. Ἡ μάχη τῆς Λὸτζ ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι κατ' αὐτὴν εὗρεν ἐφαρμογὴν τὸ γνωστὸν ἀξίωμα «ὁ κυκλῶν κυκλοῦται». Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Λὸτζ (Lodge), ***Ἐρρῖκος-Κάμποτ***. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1850—1924). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρντ καὶ ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν ἐξέδωκεν ἀπὸ τοῦ 1874 μέχρι τοῦ 1876 μετὰ τοῦ *Ἐρρίκου Ἄνταμς* τὴν «Βορειοαμερικανικὴν Ἐπιθεώρησιν» καὶ ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1882 μετὰ τοῦ *Τζὼν Μὸρς* τὴν «Διεθνῆ Ἐπιθεώρησιν». Ἀπὸ τοῦ 1876 μέχρι τοῦ 1879 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀμερικανικῆς ἱστορίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρντ. Τῷ 1880 εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν βουλὴν τῆς Μασσαχουσέττης. Τῷ 1887 εἰσῆλθεν εἰς τὸ Κογκρέσσον ὡς βουλευτὴς καὶ τῷ 1893 ἐξελέγη γερουσιαστής, ἐπανεκλεγόμενος ἔκτοτε συνεχῶς μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ γερουσίᾳ ἀνεδείχθη ταχέως ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν ρεπουμπλικάνων, τῶν ὁποίων ἀπέβη εἷς τῶν κυριωτέρων ἡγετῶν. Ἦτο ἐκ τῶν θερμοτέρων ὑποστηρικτῶν τοῦ Ροῦζβελτ, προτείναντος τῷ 1916 αὐτὸν ὡς ὑποψήφιον πρόεδρον τῆς δημοκρατίας εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Ρεπουμπλικάνων, ἡ ὁποία ὅμως ἐξέλεξεν ὡς ὑποψήφιόν της τὸν Χιούζ. Διετέλεσε πρόεδρος διαφόρων ἐπιτροπῶν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν τῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ καὶ τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων καὶ καταπολέμησε τὴν πολιτικὴν τοῦ προέδρου Οὐΐλσων, τὴν εἴσοδον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ κατόπιν τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν, συντελέσας εἰς τὴν ἀπόρριψιν αὐτῆς ὑπὲρ τῆς γερουσίας καὶ εἰς τὴν σύναψιν χωριστῆς συνθήκης εἰρήνης μετὰ τῆς Γερμανίας. Τῷ 1921 ὑπῆρξε μέλος τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν διεθνῆ διάσκεψιν τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῆς Βασιγκτῶνος. Ἔγραψε πλεῖστα ἱστορικὰ ἔργα, ἐν οἷς: «Βίος καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Γεωργίου Κάμποτ» (1877), «Βίος τοῦ Ἅμιλτον» (1882), «Γεώργιος Βάσιγκτων» (2 τόμ. 1889), «Ἱστορικαὶ μελέται» 1884), «Ἱστορικὰ καὶ πολιτικὰ δοκίμια» (1892), «Ἱστορία τῆς ἀμερικανικῆς ἐπαναστάσεως» (1898 τόμ. 2), «Ὁ πόλεμος μετὰ τῆς Ἱσπανίας» (1899), «Ἱστορία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν» (1906, 4 τόμ.), «Ἑκατὸν ἔτη εἰρήνης» 1913), «Ἡ γερουσία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν» (1921), κ. τ. λ. Μ. Δ. Β.

— **Λὸτζ** Lodge), *σὲρ* ***Ὄλιβερ-Ἰωσήφ***. Ἄγγλος φυσικός, γεννηθεὶς τῷ 1851. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου καὶ τῷ 1879 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ κολλεγίῳ τοῦ Λονδίνου. Τῷ 1881 ἐκλήθη ὡς καθηγητὴς τῶν φυσικῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λίβερπουλ, τῷ δὲ 1900 ἐκλήθη εἰς Βιρμιγχαμ, ὅπου ἐγένετο πρύτανις τοῦ ἐκεῖ νέου πανεπιστημίου. Τῷ 1887 ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπιστημονικῆς βασιλικῆς ἑταιρείας. Ἠσχολήθη κυρίως εἰς μελέτας περὶ φωτός, περὶ θερμότητος, περὶ μαγνητισμοῦ, περὶ ἠλεκτρισμοῦ, περὶ ἀσυρμάτου τηλεγράφου. Κατέγινεν ἐπίσης εἰς μελέτας μεταφυσικῆς, θεολογικοῦ καὶ πνευματιστικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις, συνελθὸν συνέδριον τῶν Ψυχικῶν ἐρευνῶν τῷ 1930. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Στοιχεῖα μηχανικῆς». «Αἱ νεώτεραι θεωρίαι περὶ ἠλεκτρισμοῦ» (1889), «Οἱ σκαπανεῖς τῆς ἐπιστήμης», «Σηματολογία ἄνευ σύρματος», «Φύσις καὶ ἰδιότητες τοῦ ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ» (1907), «Ἄτομα καὶ ἀκτῖνες, εἰσαγωγὴ εἰς τὰς νεωτέρας θεωρίας περὶ συστάσεως καὶ ἀκτινοβολίας τῶν ἀτόμων», «Ζωὴ καὶ ὕλη», «Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ σύμπαν», «Αἰθὴρ καὶ πραγματικότης» (1929), «Ἡ σχετικότης» (1925), «Περ ἀσυρμάτου» (1925), «Ἐξέλιξις καὶ δημιουργία» (1927), «Νέαι ἐπιστημονικαὶ ἰδέαι» (1927), «Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀνθρωπίνη πρόοδος» (1927), κτλ. Μ. Δ. Β.

Λότζε (Lotze), ***Ἑρμάννος***. Γερμανὸς φυσιολόγος καὶ φιλόσοφος (βλ. λ. *Λότσε*).

Λότι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Λουτρῶν Ἡραίας (Καλυβιων) τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 192. Χ. Δ

Λοτὶ (Loti), ***Πέτρος***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γάλλου μυθιστοριογράφου Julien Viaud (1850—1923). Ὁ Λοτὶ κατήγετο ἐκ παλαιᾶς οἰκογενείας Οὐγενότων. Μετὰ τὰς πρώτας σπουδάς του, καταταχθεὶς εἰς τὸ ναυτικὸν ὡς ἀξιωματικός, ἐταξίδευσεν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τοῦ κόσμου. Αἱ ἐκ τῶν ταξιδίων αὐτῶν ἐντυπώσεις του ἀπετέλεσαν πηγὴν ἀνεξάντλητον ἐμπνεύσεως· ἔγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα καὶ ταξιδιωτικὰς περιγραφάς, ὅπου ζωγραφίζει μὲ λαμπρὰ χρώματα, ἀλλὰ καὶ μ' ἐλαφρὰν μελαγχολίαν, τὰ ἐξωτικὰ τοπία, τὰ ὁποῖα συνήντησε κατὰ τὰς περιηγήσεις του, ἐκφράζει τὴν θλῖψίν του διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν παλαιῶν πολιτισμῶν καὶ τὴν ἀποστροφήν του πρὸς τὴν τεχνικὴν πρόοδον, ἥτις βαθμηδὸν ἐξαλείφει πᾶν ἴχνος γραφικῆς ὡραιότητος. Ὁ Λοτὶ εἶναι συγγραφεὺς εὐαίσθητος καὶ ὑποκειμενικός· αἰσθάνεται τὴν ζωὴν ἀενάως ρέουσαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ἐπιδιώκει τὴν παροδικὴν ἀπόλαυσίν της. Ἀπολαμβάνει, ἀλλὰ ταυτοχρόνως δοκιμάζει τὴν ἀναπόφευκτον πικρίαν τὴν προερχομένην ἐκ τῆς συναισθήσεως τοῦ ἐκμηδενισμοῦ τῶν φαινομένων. Εἶναι οὕτω πεσσιμιστὴς καὶ μελαγχολικὸς φιλήδονος. Τὸ ναυτικὸν στάδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφωσιώθη, ἦτο καταλληλότατον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰδιοσυγκρασίας του ταύτης. Ἡ πρὸς τὴν λογοτεχνίαν κλίσις του ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι μόνον τὸ βιβλίον δύναται νὰ συγκρατήσῃ ἐπὶ μακρότερον χρόνον τὸν φευγαλέον ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν κόσμον, προσδίδον εἰς αὐτὸν ποιάν τινα πραγματικότητα. Τὸ ἔργον του πάλλεται ἀπὸ εἰλικρίνειαν καὶ δύναμιν· τὸ ὕφος του εἶναι λαμπρὸν καὶ ἡ περιγραφικὴ δεινότης του μεγάλη. Αἱ μακροσκελεῖς περιγραφαί του, αἵτινες διὰ τοῦτο καθίστανται ἐνίοτε ἀνιαραί, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ζωηρὰ ἀπεικόνισις τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον περιπλανήσεων τοῦ συγγραφέως. Ἡ ψυχολογία τῶν ἡρώων του συνήθως ἀντικατοπτρίζει τὰς ἰδίας αὐτοῦ ψυχικὰς καταστάσεις, τοὺς ἀορίστους καὶ θλιβεροὺς πόθους του, τὰς ἀπελπισίας του, ὅλην τὴν αἰσθηματικὴν ἰδιοσυγκρασίαν του. Ὁ Λοτὶ ἠγάπα μετὰ πάθους τὴν Ἀνατολήν, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἀποκλειστικὴ σχεδὸν πηγὴ τῶν ἐμπνεύσεών του· εἶχε ζήσει τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἦτο φανατικὸς φιλότουρκος, καταλήξας πολλάκις μέχρι πολιτικῶν ἐκδηλώσεων· κατὰ δὲ τὸ 1921 ἐδημοσίευσεν εἰς γαλλικὰς ἐφημερίδας δριμύτατα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἄρθρα. Συνέγραψε πλεῖστα μυθιστορήματα, ἐν οἷς: «Ὁ ψαρᾶς τῆς Ἰσλανδίας» (1886), «Τὸ ναυτόπουλο», «Ἡ Κυρία Χρυσάνθεμον», «Τὸ ἀφρικανικὸ ρομάντσο» («Le Roman d' un Spahi»), «Ὁ ἀδελφός μου Ὕβ», «Αἱ ἀπογοητευμέναι» μετυφρασθέντα καὶ ἑλληνιστί, τὸ διήγημα «Τὸ τραγούδι τῶν γερόντων» καί τινα θεατρικὰ ἔργα. Ὁ Λοτὶ ὑπῆρξεν ἀκαδημαϊκὸς ἀπὸ τοῦ 1891. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς 14 τόμους (Calmann-Lévy). Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του ἔγραψεν ὁ ἴδιος εἰς τὸ βιβλίον του «Le Roman d' un enfant» (1890). Ι. Ο.

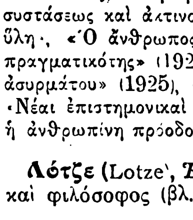

Πέτρος Λοτί.

λότκα *[Ναυτ.]*. Ἀβαθὲς ἱστιοφόρον σκάφος, μεγάλου σχετικῶς ἐκτοπίσματος, παραλαμβάνον φορτίον ἐξ ἀτμοπλοίου μὴ δυναμένου λόγῳ τοῦ μεγάλου βυθίσματος νὰ πλεύσῃ μέχρι τοῦ λιμένος τῆς ἐκφορτώσεως διὰ τὸ ἀβαθὲς τῆς παρεμβαλλομένης θαλάσσης· ἢ καὶ ἀντιστρόφως φέρον φορτίον εἰς πλοῖον, ὅπερ εἶναι ἠγκυροβολημένον ἀνοικτά, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποπλεύσῃ ἐὰν ἐφόρτωνεν εἰς τὸν λιμένα φορτώσεως. Ὁ ὅρος εἶναι ρωσικός. Εἰς τὴν ἀβαθῆ Ἀζοφικὴν χρησιμοποιεῖται εἰς εὐρυτάτην κλίμακα ἡ λότκα. Σ. Ε. Λ

λότος (ὁ)· λαχεῖον, παιγνίδιον παρέχον τὰ κέρδη εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ κλήρου, τοῦ λαχνοῦ εὐνοηθέντα: «ἔβγαλε 'ς τὸ λότο το ὡρολόγι του». «ἐκέρδισε 'ς τὸ λότο ἕνα ψάρι», «τά 'βαλε 'ς τὸ λότο» διεκύβευσε τὴν περιουσίαν του (ὅταν τις ἀναμειγνύεται εἰς ἐπιχειρήσεις ἐξαρτωμένας ἐκ τῆς τύχης)· ἐνετ. *loto* (βλ. λ. *λοταρία*).

Λὸτς (Lotz), ***Βάλτερ***. Γερμανὸς οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1863. Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου, ἠσχολήθη εἰδικῶς μὲ τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀφιέρωσε τὸ κυριώτερον ἔργον του «Finanzwissenschaft» (1917), διακρινόμενον ἰδίως διὰ τὴν ἐξονυχιστικὴν ἔρευναν τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῶν δημοσιονομικῶν δεσμῶν. Ἔγραψεν ἐπίσης: «Die Technik des deutschen Emmissiongeschäfts» (1890), «Die Ideen der deutschen Handelspolitik von 1860—1891» (1892), «Schaty der deutschen Landwirtschaft» (1900). Α. Α. Τ.

— **Λὸτς** Lotz), ***Ἰωάννης-Φρειδερῖκος-Εὐσέβιος***. Γερμανὸς νομομαθὴς καὶ οἰκονομολόγος 1700—1838). Ἐπεδόθη εἰς νομικὰς σπουδὰς ἐν Ἰένᾳ καὶ εἰσῆλθε κατόπιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δουκὸς τοῦ Κοβούργου. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γάλλων ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς νομοθετικὰς μεταρρυθμίσεις τῶν κατόπιν ἑνωθέντων δουκάτων τῆς Γόθας καὶ τοῦ Κοβούργου. Ὀπαδὸς τῶν θεωριῶν τοῦ Ἀδὰμ Σμίθ. Ἔγραψεν: «Revision der Grundbegriffe der Nationalöconomie in Beziehung auf Tenerung und Wohlfeilheit» κτλ. (4 τόμ. 1811—1814), «Handbuch der Staatswirtschaftslehre» (β' ἔκδ. 1837—1838 3 τόμ.). Α. Α. Τ.

Λότσε (Lotze), ***Ἕρμαν***. Γερμανὸς φιλόσοφος (1817—1881). Διήγαγε βίον πτωχὸν μὲν εἰς ἐξωτερικὰς ἐναλλαγὰς καὶ ἥσυχον, ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του φαίνεται, ἀλλὰ πλούσιον εἰς περιεχόμενον· ἔζησεν ὡς γνήσιος καὶ ἀληθὴς σοφός. Σπουδάσας ἐν Λειψίᾳ ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν, ἐδίδασκεν ἔπειτα ἀμφοτέρας ταύτας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης ἀπὸ τοῦ 1839. Πέντε ἔτη βραδύτερον ἐκλήθη ὡς διάδοχος τοῦ Ἑρβάρτου εἰς Γοτίγγην, ἔνθα ἐδίδασκε φιλοσοφικὰ μαθήματα μέχρι τοῦ 1881, ὅτε ἐκλήθη εἰς Βερολῖνον. Τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν διαιροῦσι συνήθως εἰς τρεῖς περιόδους· καὶ ἡ μὲν πρώτη (μέχρι τοῦ 1852) εἶναι οἱ χρόνοι τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν μονογραφιῶν· ἡ δευτέρα συμπίπτει πρὸς τὴν δημιουργίαν τοῦ φι-

Digitized by Google

λοσοφικοῦ του συστήματος, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσει κυρίως ἐν τῷ «Μικροκόσμῳ» (1856)· τὴν τρίτην τέλος περίοδον ἀποτελεῖ ἡ συστηματικὴ ἐπεξεργασία καὶ διατύπωσις τῆς φιλοσοφίας του. Τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου κύριον ἔργον εἶναι τὸ «Σύστημα τῆς φιλοσοφίας» («Λογικὴ» β' ἔκδ. 1881, «Μεταφυσικὴ» 1879). Ἡ ἀκμὴ τοῦ Λότσε συμπίπτει τὸ μὲν πρὸς τὴν χρεοκοπίαν τῶν μεγάλων μεταφυσικῶν συστημάτων τοῦ γερμανικοῦ ἰδανισμοῦ, τὸ δὲ πρὸς τὰς προόδους καὶ κατακτήσεις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Τῶν δύο τούτων γεγονότων ἀπότοκος ἐγένετο ὁ ὑλισμὸς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Λότσε δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ τούτου, οὖσα συνδυασμὸς τῆς μηχανιστικῆς θεωρίας μετὰ τῆς τελολογικῆς μεταφυσικῆς. Αὐτὸς ὁ φιλόσοφος ὀνομάζει αὐτὴν *τελολογικὸν ἰδανισμόν*. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιχειρεῖ ὁ φιλόσοφος νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ θυμικοῦ πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν φυγαδευθεῖσαν εἰρήνην. Ἦτο δὲ πρὸς τοῦτο εἴπερ τις καὶ ἄλλος κεκλημένος, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν πορισμάτων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν πρὸς τὸν γερμανικὸν ἰδανισμὸν στενὴν αὐτοῦ ἐπαφήν. Ἡ τοῦ τελευταίου τούτου ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ Λότσε ἀναφέρεται πρὸ πάντων εἰς τὴν ἠθικήν· διὰ τοῦτο καὶ τὸ σύστημα αὐτοῦ τὸ κέντρον αὐτοῦ ἔχει ἐν ταῖς ἠθικαῖς ἰδέαις, ὡς ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τοῦ Σωκράτους. Σκοπὸς τῆς φιλοσοφίας κατὰ τὸν Λότσε εἶναι ἡ κτῆσις συμφώνου πρὸς ἑαυτὴν θεωρίας, ἥτις βοηθεῖ ἡμᾶς ἵνα ὑψωθῶμεν ὑπεράνω τῶν δεινῶν τῆς ζωῆς, ἐμβάλλοντες εἰς αὐτὴν σκοποὺς ἀξίως κεκτημένους καὶ πραγματοποιοῦντες αὐτούς. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ ἐναντίον τῆς μονομεροῦς μηχανιστικῆς θεωρίας. Ἀναλαμβάνων ἐν μέρει ἰδέας τοῦ *Λεϊβνιτίου* (βλ. λ.), διδάσκει ὅτι ὅ τε ἀνόργανος καὶ ὁ ὀργανικὸς κόσμος ἀποτελοῦνται ἐκ πνευματικῶν ὄντων, εἴδους τινὸς μονάδων κατὰ κλίμακα χωρουσῶν καὶ κατὰ βαθμοὺς συντεταγμένων. Ἐν τῷ οὕτω νοουμένῳ κόσμῳ κυριαρχεῖ βεβαίως ὁ μηχανισμός· ἀλλ' ὁ μηχανισμὸς οὗτος ἐξυπηρετεῖ τὴν πραγμάτωσιν ἀξιῶν, εἶναι μέσον ἁπλῶς διεπόμενον ὑπὸ τῆς τελολογίας, τῆς ὁποίας ἔσχατος σκοπὸς εἶναι τὸ *ἀγαθόν*. Τοιουτοτρόπως ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ ἀποβαίνει λόγος συγχρόνως καὶ σκοπὸς τῶν ὄντων, ὁ δὲ μηχανισμὸς ἐμφανίζεται ὡς ἡ μορφὴ μόνον τῆς πεπερασμένης ὑπάρξεως, μορφὴ τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς ἑαυτὸν ὁ ἰδανικὸς κόσμος, τὸ ὄντως ὄν. Τὰ ὄντα ὅμως δὲν δέχεται ὁ Λότσε ὡς ἀπολύτως αὐτοτελῆ. Δεχόμενος ὅτι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ *ὄντος* περιλαμβάνεται κατ' ἀνάγκην τὸ γνώρισμα τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως καὶ τῆς ἀλληλεπιδράσεως, διδάσκει πρὸς ἐξήγησιν αὐτῆς ὅτι τὰ ὄντα καθόλου δέον νὰ ἐξαρτῶνται κατὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν ἐξ ἀπολύτου πνευματικῆς, καὶ δὴ καὶ προσωπικῆς οὐσίας, κεκτημένα καθ' ἑαυτὰ σχετικὴν μόνον τινὰ αὐτοτέλειαν. Μόνον ἐφ' ὅσον τὰ καθ' ἕκαστον ὄντα, ὡς πεπερασμένα, εἶναι συγχρόνως μέρη μιᾶς καὶ τὰ πάντα ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης ἀπείρου οὐσίας, καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἐξάρτησις αὐτῶν. Ὡς μέρη τῆς ἀπείρου ταύτης οὐσίας μετέχουσιν ἐν διαφόρῳ ἕκαστον βαθμῷ τῆς πνευματικότητος αὐτῆς, εἶναι κατ' ἀκολουθίαν πνευματικαὶ μονάδες. Πᾶν πραγματικὸν εἶναι κατὰ ταῦτα πνευματικόν. Τὸ πνευματικὸν τοῦτο, τὸ ἀπόλυτον καὶ ἄπειρον πνεῦμα, εἶναι ἡ αἰτία καὶ ὁ λόγος τῆς συνυπάρξεως καὶ τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν πολλῶν ὄντων· διότι αὗται πρὸς ἐξήγησιν ἑαυτῶν προϋποθέτουσι τὴν κατ' ἀνάγκην ἑνότητα τοῦ οὐσιώδους λόγου τοῦ παντός, τὴν ἐνέργειαν πρωταρχικῆς τινος ἑνότητος τῆς οὐσίας παντὸς πραγματικοῦ. Τὸ ἄπειρον τοῦτο πνεῦμα εἶναι ἡ μία ἑνιαία δύναμις, ἥτις παρέσχεν εἰς ἑαυτὴν ἀπειραρίθμους τρόπους τῆς ὑπάρξεώς της, συμφώνους πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀποτελοῦντας οὕτω καθολικήν τινα ἁρμονίαν. Ἡ καθολικὴ αὕτη καὶ ἄπειρος οὐσία, ἥτις εἶναι ὁ λόγος τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, ἀποτελεῖ ἅμα καὶ τὸν λόγον τοῦ ἰδανικοῦ κόσμου, τὸ κεφάλαιον τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τῶν ὁποίων ἡ πραγματοποίησις εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως καθόλου. Ὁ Λότσε ὅμως δὲν παραμένει εἰς τὴν ἀόριστον ἔννοιαν τοῦ ἀπείρου, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἐν τέλει ἢ μεταφυσικὸν αἴτημα, ἀλλ' ἀντικαθιστᾷ αὐτὴν διὰ τῆς πλήρους καὶ ζώσης ἰδέας τοῦ Θεοῦ, παρέχων οὕτω περιεχόμενον εἰς αὐτὴν καὶ ἐκδεχόμενος αὐτὴν ὡς προσωπικότητα. Καίπερ δὲ ὁμολογεῖ ὅτι ἡ πλήρης βεβαιότης περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς καὶ ἡ περὶ αὐτῆς γνῶσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐσωτάτων τῆς ψυχῆς βιωμάτων, ἐπιχειρεῖ ὅμως ὀντολογικήν τινα ἀπόδειξιν αὐτῆς. Διακρίνων δὲ τὰς ἰδιότητας τοῦ Θεοῦ εἰς μεταφυσικὰς καὶ εἰς ἠθικάς, ἐπάγεται ὅτι ἐκεῖναι μὲν καθορίζουσιν αὐτὸν ὡς τὸν λόγον πάσης πραγματικότητος τοῦ πεπερασμένου, αὗται δὲ ἱκανοποιοῦσι τὴν ἀνάγκην, ἵνα ἐν τῷ ἀπολύτως ὑπάρχοντι πραγματικῷ ἀνευρίσκωμεν καὶ τὰς ἀπολύτως ἰσχυούσας ὑψίστας ἀξίας. Τὴν σχέσιν δὲ καθόλου τοῦ πραγματικοῦ πρὸς τὸ βασίλειον τῶν ἀξιῶν καθορίζει ὁ Λότσε διὰ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ ὄντως ὄντος, τοῦ πρώτου πραγματικοῦ, τοῦ Θεοῦ, ὡς ζώσης ἀγάπης. Ὑπὸ ταύτης κινούμενον ἀνελίσσεται τοῦτο ἐν μιᾷ κινήσει. Αὕτη δὲ γίνεται ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν πεπερασμένων ὄντων ἐφ' ὅσον ἀναλύουσιν αὐτὴν εἰς τρεῖς δευτερευούσας δυνάμεις, εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅπερ ὁ σκοπὸς τῆς κινήσεως ἐκείνης τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν τῆς ὁρμῆς πρὸς διαμόρφωσιν, διὰ τῆς ὁποίας πραγματοποιεῖται ὁ σκοπὸς ἐκεῖνος, καὶ εἰς τὴν τῆς ἐννόμου τάξεως τοῦ σύμπαντος, δι' ἧς ἡ ὁρμὴ ἐκείνη εὑρίσκει τὴν ἐπὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς κατεύθυνσιν καὶ συγκρατεῖται ἐν αὐτῇ. Διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ὅπερ εἶναι σχέσις τῆς ψυχῆς ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, λαμβάνομεν συνείδησιν ἡμῶν ὡς θείων ὄντων, τῆς ἑνώσεως ἡμῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ φύσις ἡμῶν καὶ ὅστις ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν ἐν ἡμῖν. Τὴν ἀθανασίαν ὅμως τῆς ψυχῆς θεωρεῖ ὁ Λότσε ἀναπόδεικτον, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἐξαρτᾷ αὐτὴν ἐκ τῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀτόμου καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν κατορθοῖ αὕτη νὰ ἐπιτύχῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ βαθμὸς οὗτος εἶναι ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς, δὲν γνωρίζομεν ἂν πᾶσαι αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαὶ εἶναι ἄφθαρτοι. Ἡ ἐξέλιξις ἐκείνη κατὰ τοὺς διαφόρους αὐτῆς βαθμοὺς ἔχει φυσικῷ τῷ λόγῳ σχέσιν πρὸς τὰς ἠθικὰς ἰδέας, ἀφοῦ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως εἶναι ἡ πραγματοποίησις τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ. Τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ κῦρος τῶν ἰδεῶν τούτων εἶναι, ὡς διδάσκει ὁ Λότσε, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, ἥτις μόνον τὴν ἀφορμὴν πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν παρέχει. Τὴν ὑποχρεωτικὴν δύναμιν αὐτῶν ἐξηγεῖ ὁ φιλόσοφος, δεχόμενος ὅτι διὰ τῆς πληρώσεως αὐτῶν συντελοῦμεν εἰς τὴν κατόρθωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ κόσμου, ὅστις συνίσταται εἰς τὴν ἀποτέλεσιν ἀγαθοῦ ἀπόλυτον ἀξίαν κεκτημένου. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Λότσε ἐλάχιστα προσέσχον κατ' ἀρχὰς οἱ φιλοσοφοῦντες, οὐδεμίαν δὲ ἤσκησε ῥοπὴν καὶ ἐπὶ τῆς συγχρόνου τῷ φιλοσόφῳ θεολογίας, παρὰ τὸν ἰδανικὸν καὶ πνευματοκρατικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐνισχύεται, ἑλκύονται δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ θεολόγοι καὶ περὶ τὴν θρησκείαν ἐνδιαφερόμενοι φιλόσοφοι. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Λότσε λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ ἱκανοποιεῖ δαι τῆς φιλοσοφας του καὶ τὰς ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀνάγκας τοῦ θυμικοῦ. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ὀφείλεται ἡ γένεσις τῆς ὑπὸ τοῦ Λεϊβνιτίου ἀφορμωμένης νέας πνευματοκρατικῆς ῥοπῆς ἐν τῇ μεταφυσικῇ, τῆς ὁποίας κυριώτατοι ἐκπρόσωποι ἐγένοντο ὁ Busse καὶ ὁ Paulsen.

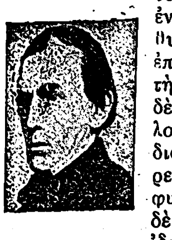
Ἕρμαν Λότσε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. α') Ἔργα *Lotze:* Allgem. Pathologie und Therapie als mechan. Naturwissenschaften (1842). Allgem. Physiologie des körperlichen Lebens (1851). Medicinische Psychologie (1852). Mikrokosmos (1856–1864). System der Philosophie Logik 1875, Metaphysik 1879). Ἐκδόσεις διάφοροι τῶν παραδόσεών του, ἐν αἷς φιλοσοφία τῆς φύσεως, ψυχολογία, πρακτικὴ φιλοσοφία, φιλοσοφία τῆς θρησκείας, αἰσθητική. Διάφοροι ἐκδόσεις ἐπιστολῶν τοῦ Λότσε. β') Ἔργα περὶ Lotze: *Hartmann* Lotze's Philosophie (1888). —*Thieme*, Glauben und Wissen bei Lotze (1888).—*Falckenberg*, Das Leben und die Entstehung der Schriften Lotze's nach den Briefen (1901). —*Loewig* Ueber Teleologie und mechanismus in der Philosophie Lotze's (1901).— *Schoen*, La métaphysique de H. Lotze (1902). — *Wentscher*. Das Kausalproblem in Lotze's Philosophie (1903).—*Weidel*, Mechanismus und Teleologie in der Philosophie Lotze's (1903).—*Kronenberg*, Moderne Philosophen 1909.— *Becher*, Lotze und seine Psychologie (1917). — *Schmidt - Japing*. Lotze's Religionsphilosophie in ihrer Entwicklung (1925).

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

Λότσκυ (Lhotzky), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1859. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1886—1901 ἐφημέριος ἐν Νοτίῳ Ρωσίᾳ καὶ συνέγραψε λαϊκὰ θρησκευτικὰ ἔργα: «Ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν Πατέρα» (1903, 15 ἔκδ. 1923), «Ἡ ψυχὴ τοῦ τέκνου σου» (1908), «Τὸ βιβλίον τοῦ γάμου» (1911), «Ὁ πλανήτης καὶ ἐγώ, ἀναμνήσεις ἐκ τῆς ζωῆς καὶ σκέψεις περὶ τοῦ μέλλοντος» (1925). Ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Ζωὴ» (1905—1911), ἀπὸ δὲ τοῦ 1927 ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν «Der Armane». Γ. Ε. Κ.

Λόττνερ (Lottner), *Λίνα φὸν* —. Γερμανὶς κλειδοκυμβαλίστρια, γεννηθεῖσα ἐν Μονάχῳ τῷ 1852. Ἐσπούδασε παρὰ τῷ Χὰνς φὸν Μπύλωφ, κατῆλθε δὲ εἰς Ἑλλάδα μὲ τὸν σκοπὸν ἵνα δώσῃ συναυλίας τινάς, ὡς εἶχεν ἤδη κάμει καὶ εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας. Τέλος καταπεισθεῖσα ἐδέχθη νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ἀθήναις, ἔνθα καὶ ὠνομάσθη καθηγήτρια τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν, θέσιν ἣν διετήρησεν ἀπὸ τοῦ 1891 μέχρι τοῦ 1899. Περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπεσύρθη τοῦ ᾠδείου καὶ ἵδρυσε μικρὰν ἰδιωτικὴν σχολήν, ἐν ᾗ ἀρχικῶς ἐδιδάσκετο μόνον τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ ἀργότερον καὶ ἄλλα ἔγχορδα ὄργανα, ὡς καὶ ἡ μονῳδία. Ἐν τῷ μεταξὺ συσταθέντος τοῦ μουσικοῦ συλλόγου «Ἀπόλλων» ἡ σχολὴ αὕτη, προοδεύσασα σὺν τῷ χρόνῳ, μετωνομάσθη «*Ὠδεῖον* Λόττνερ» (βλ. λ.), ὅπερ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1919. Γ. Σ.

Λόττο (Lotto), *Λαυρέντιος*. Ἰταλὸς ζωγράφος. Ἐγεννήθη ἐν Βενετίᾳ ἢ Μπεργκάμῳ περὶ τὸ 1480 καὶ ἀπέθανεν ἐν Λορέτο περὶ τὸ 1560. Ἐμορφώθη εἰς τὴν σχολὴν τῶν Μπελλίνι καὶ τοῦ Τζιορτζόνε. Εἰργάσθη ἐν Μπεργκάμῳ καὶ Βενετίᾳ, διεκρίθη δὲ ἰδιαίτατα ὡς προσωπογράφος. Ὑπῆρξε καλὸς σχεδιαστὴς καὶ ἀξιολογώτατος χρωματιστής. Ἐπὶ πλέον ἀπέδωκε τὴν ἔκφρασιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξεικονισθέντων προσώπων μετ' ἰσχύος καὶ ψυχογραφικῆς δεινότητος. Ἐν τῷ ἐν Μπεργκάμῳ ναῷ τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου ὑπάρχει ἓν τῶν καλυτέρων του ἔργων: «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν ἁγίων», καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τῆς αὐτῆς πόλεως «Ὁ μικρὸς Ἅγιος Ἰωάννης μετὰ τοῦ ἀμνοῦ», τὸ ἀριστούργημά του. Ἕτερα ἔργα του εἶναι τὰ ἀκόλουθα: τρεῖς προσωπογραφίαι ἐν τῷ μουσείῳ Μπρέρα τοῦ Μιλάνου, πίνακές του ἀποκείμενοι ἐν τῷ Museo Civico τῆς Βικεντίας, «Ὁ ἅγιος Ἀντωνῖνος» ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἰωάννου καὶ Παύλου τῆς Βενετίας. «Ἡ Παρθένος μεταξὺ τεσσάρων ἁγίων» ἐν S. Giacomo dell' Orio τῆς Βενετίας, προσωπογραφίαι ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν τεχνῶν τῆς αὐτῆς πόλεως, «Ὁ ἅγιος Νικόλαος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς καὶ ἡ ἁγία Λουκία» ἐν τῇ Santa Maria del Carmine τῆς αὐτῆς πόλεως, «Προσωπογραφία μοναχοῦ» ἐν τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Τρεβίζο. «Προσωπογραφία ἀγνώστου» καὶ «Ἡ Ἁγία Οἰκογένεια μεθ' ἁγίων» ἐν τῇ πινακοθήκῃ Οὐφφίτσι τῆς

Λαυρεντίου Λόττο : Πορτραῖτο.

Digitized by Google

Φλωρεντίας, «Ἡ Παρθένος μεταξὺ ἁγίων» καὶ ἡ «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» ἐν τῇ πινακοθήκῃ Ποντέστι τῆς Ἀγκῶνος, ἔργα τοῦ τινα ἐν τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Ρεκανάτι, «Προσωπογραφία εὐπατρίδου» ἐν τῇ Καπιτωλίνῃ πινακοθήκῃ τῆς Ρώμης, «Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος» ἐν τῇ πινακοθήκῃ Ντόρια-Παμφίλι τῆς αὐτῆς πόλεως, «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ καὶ τινων ἁγίων» ἐν τῇ πινακοθήκῃ Μποργκέζε τῆς αὐτῆς πόλεως, «Ὁ θρίαμβος τῆς ἁγνότητος» ἐν τῇ συλλογῇ Παλλαβιτσινι τῆς αὐτῆς πόλεως, «Ὁ Πομπέο Κολλόνα» ἐν τῇ συλλογῇ Κολόννα τῆς αὐτῆς πόλεως, «Ἡ μοιχαλὶς» ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου, «Ὁ γάμος» ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Μαδρίτης καὶ «Ὁ γάμος τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης» ἐν τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου. Ι. Μ. Π.

Λοὺ (Loue) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ντούμπς, πηγάζων ἐκ τοῦ Ἰούρα παρὰ τὸ Πονταρλιὲ καὶ διασχίζων τὸ Ὀρνάν. Μῆκος 125 χλμ. Χ. Δ.

Λουαγιωτέ, ἢ *Λόγιελτι νῆσοι* (γαλλ. Iles de Loyauté, ἀγγλ. Loyalty Islands=Νομιμότητος νῆσοι) *[Γεωγρ.]*. Σύμπλεγμα νησιωτικὸν τῆς Πολυνησίας, ἐν τῷ ΝΑ. ἄκρῳ τῆς Μελανησίας καὶ πρὸς ΒΑ. τῆς Νέας Καληδονίας κείμενον. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1795 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ἀνήκει ἀπὸ τοῦ 1864 εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὑπάγεται διοικητικῶς εἰς τὴν ἀποικίαν τῆς Νέας Καληδονίας. Ἀποτελεῖται ἐκ σειρᾶς νησίδων ἀποτελουσῶν τὰς κορυφὰς ὑποβρυχίου ὀροσειρᾶς, ἐκτεινομένης κατὰ μῆκος τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς Νέας Καληδονίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται δι' εὐρέος διαύλου. Μεγαλύτεραι ἐκ τῶν νήσων του εἶναι ἡ *Λιφού*, ἡ *Μαρὲ* καὶ ἡ *Οὐβέα*. Κατοικεῖται ὑπὸ μιγάδων Πολυνησίων καὶ Μελανησίων, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκχριστιανισθέντων, καὶ ἐξάγει βανάνας, κοκοφοίνικας, σανδάλιον ξύλον καὶ καουτσούκ, ἔχει ἔκτασιν 3.111 τετρ. χλμτρ. καὶ κατ. 11.200. Χ. Δ.

Λουάγκαι (οἱ) (Luancae) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, καθὼς καὶ ἡ πρωτεύουσα αὐτῶν Μερούα. Α. Θ. Σ.

Λουαζὲλ (Loisel), *Ἀντώνιος*. Γάλλος νομομαθὴς καὶ συγγραφεὺς (1536—1617). Ὑπῆρξε σύμβουλος τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων καὶ τοῦ δουκὸς τοῦ Ἀνζοῦ, τῷ δὲ 1581 διωρίσθη γενικὸς εἰσαγγελεύς. Ἔγραψεν ἀρκετὰ νομικὰ ἔργα καὶ ἕνα τόμον ποιήσεων ὑπὸ τὸν τίτλον «Poésies latines» (1610). —Ω

Λουαζελὲρ (Loiseleur), *Ἰωάννης-Αὔγουστος-Ἰούλιος* Γάλλος συγγραφεὺς (1816—1900). Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἀξιοσημείωτα ἄρθρα εἰς τὸν παρισινὸν «Χρόνον», εἰς τὴν «Ἱστορικὴν ἐπιθεώρησιν» καὶ εἰς ἄλλας ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, συνέγραψε δὲ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Τὰ ἐγκλήματα καὶ αἱ ποιναὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους», «Ἱστορικὰ προβλήματα», «Τὸ ἀπόρρητον δόγμα τῶν Ναΐτῶν», «Σιδηρᾶ προσωπὶς», «Σκοτεινὰ σημεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Μολιέρου», «Τρία ἱστορικὰ αἰνίγματα» «Ὁ Μολιέρος» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Λουαζὸν (Loyson), *Κάρολος*, ὁ ἐπικληθεὶς *πατὴρ Ὑάκινθος*. Ἐγεννήθη ἐν Avignon τῷ 1827 καὶ ἀπέθανε τῷ 1912. Μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν, ἐγένετο τῷ 1881 καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ σεμιναρίῳ τῆς Ἀβινιόν, τῷ δὲ 1854 καθηγητὴς τῆς δογματικῆς ἐν τῷ σεμιναρίῳ τῆς Νάντης καὶ ἔπειτα ἱεροκήρυξ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ Βατικανοῦ (1870) ἀνακήρυξιν τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα, προσεχώρησεν εἰς τὸν παλαιοκαθολικισμόν, ἐξ οὗ ὅμως μετ' ὀλίγον ἀπεχωρίσθη, ὅπως ἱδρύσῃ ἐλευθέραν Ἐκκλησίαν. Τῇ βοηθείᾳ Ἄγγλων καὶ Ἀμερικανῶν θαυμαστῶν του περιηγήθη τὴν Ἀνατολήν. Πεπεισμένος ὅτι ὁ Μωάμεθ ἦτο προφήτης τοῦ Θεοῦ, προέτεινεν ὡς ὠφέλιμον διὰ τὴν Γαλλίαν τὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ Μωαμεθανισμοῦ. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι: «Ἡ πολιτικὴ κοινωνία ἐν ταῖς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν σχέσεσιν αὐτῆς» (1867), «Περὶ τῆς καθολικῆς μεταρρυθμίσεως» (εἰς δύο τόμ. 1872—1873), «Αἱ ἀρχαὶ τῆς καθολικῆς μεταρρυθμίσεως» (1878), «Ἡ διαθήκη μου» (1893). Κ. Ι. Δ.

Λουαζὺ (Loisy), *Ἀλφρέδος*. Ἐγεννήθη ἐν Ambrières τῷ 1857. Μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν, ἐγένετο τῷ 1881 καθηγητὴς τῆς ἑρμηνείας τῶν ἁγίων Γραφῶν ἐν τῷ καθολικῷ Ἰνστιτούτῳ τῶν Παρισίων, ἀπὸ τῆς θέσεως ὅμως ταύτης ἐπαύθη τῷ 1893, ἐπειδὴ εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῆς ἱστορικῆς καὶ κριτικῆς μεθόδου ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν βιβλικῶν προβλημάτων. Ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1904 ἐδίδασκε δι' ἐλευθέρων παραδόσεων, ἀναφερομένων εἰς τὰ βιβλικὰ ζητήματα, ἐν τῇ πρακτικῇ σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν τῶν Παρισίων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξέδωκε τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἡ Ἐκκλησία» (1902), «Εὐαγγελικαὶ μελέται» (1902), «Περὶ ἓν μικρὸν βιβλίον» (1903) καὶ «Τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον», ἅτινα κατὰ τὸ 1903 ἐτέθησαν ὑπὸ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ πίνακι τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων. Ὅτε δέ, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ γνωστοῦ συλλάβου καὶ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ πάπα Πίου Ι' (1907), ἔγραψεν ὁ Λουαζὺ τὰς «Simples réflexions sur le decret Lamentabili», δι' ὧν ὀξέως κατέκρινε τὴν θεολογίαν τοῦ Βατικανοῦ, ὁ πάπας ἀφώρισεν αὐτὸν (1908). Τῷ 1909 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῶν θρησκειῶν ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας, τὴν θέσιν δὲ ταύτην διετήρησε μέχρι τοῦ 1926. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἔργων ἔγραψε καὶ πλεῖστα ἄλλα, ὧν ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι: «Τὰ συνοπτικὰ Εὐαγγέλια» (1912), «Εἰδωλολατρικὰ καὶ χριστιανικὰ μυστήρια» (1914 καὶ «Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» (1920). Κ. Ι. Δ.

Λουκάκις, *Στάης*. Πρόκριτος καὶ ἐκ τῶν εὐπορωτέρων κατοίκων τῆς νήσου Ἴου, ὑπηρέτησε τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ἐν Κρήτῃ μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως. Συνεισέφερε πλειστάκις ὑπὲρ αὐτῆς, ἀπέστειλε σῶμα ἐξ 100 ἀνδρῶν δι' ἰδίων ἐξόδων, ἐξώπλισε καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Κρήτης ἰδίαν πολεμικὴν γαλιόταν, μετέσχε δὲ καὶ αὐτοπροσώπως τῶν Κρητικῶν ἀγώνων τῷ 1822 καὶ 1823. Διὰ τὸν θερμὸν δὲ πατριωτικὸν ζῆλόν του ἐτιμήθη μὲ τὸν βαθμὸν πεντακοσιάρχου καὶ διωρίσθη εἰς δικαστικὰς θέσεις ὑπὸ τοῦ ἁρμοστοῦ τῆς Κρήτης. Ε. Γ.

Λουαλάμπα (Lualaba) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Καμολόντο*).

Λουὰν (Loing) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Γαλλίας πηγάζων παρὰ τοὺς λόφους Πυϊζαὶ καὶ συμβάλλων εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα μετὰ ροῦν 60 χλμτρ. Ἡ διῶρυξ τοῦ Λουὰν ἄρχεται ἀπὸ τῆς πόλεως Μπύζ, ὅπου ἑνοῦται μετὰ τῶν διωρύγων τῆς Ὀρλεάνης καὶ τοῦ Μπριὰρ καὶ ἀκολουθεῖ τὸν ροῦν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ μέχρι τῆς συμβολῆς του μετὰ τοῦ Σηκουάνα. Χ. Δ.

Λουάνγκ-Πραμπάνγκ (Louang-Prabang) *[Γεωγρ.]*. —1) Βασίλειον τῆς γαλλικῆς Ἰνδοκίνας, κείμενον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Μεκόνγκ καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Ναμχοῦ. Ἄλλοτε ὑπήγετο εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Βιὰν-Χάνγκ, τὸ ὁποῖον κατεστράφη τῷ 1827 ὑπὸ τοῦ Σιαμαίου ἀρχηγοῦ Μαντίνγκ. Ἔκτοτε τὸ Λουάνγκ-Πραμπάνγκ ἐπλήρωνε φόρον ὑποτελείας καὶ εἰς τὸ Σιὰμ καὶ εἰς τὸ Ἀννάμ. Τῷ 1886 ὅμως οἱ Σιαμαῖοι ἐνίσχυσαν τὴν ἐπιρροήν των ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ καὶ προώθησαν τὰς στρατιωτικὰς θέσεις των μέχρι τῶν ἀνναμιτικῶν συνόρων. Ἡ Γαλλία τότε, βλέπουσα ἀπειλουμένην τὴν κατοχὴν τῆς Ἰνδοκίνας, ἐπενέβη ἐναντίον τῶν Σιαμαίων, διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης δὲ συμφωνίας τοῦ Μπανγκὸκ ἔθεσεν ὑπὸ τὴν προστασίαν της πάντα τὰ ἐδάφη τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μεκόνγκ, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Λουάνγκ-Πραμπάνγκ. Σήμερον ἡ χώρα, συνορεύουσα πρὸς τὸ Τογκῖνον, τὸ Σιὰμ καὶ τὴν Βιρμανίαν, ἔχει ἔκτασιν 6.000 περίπου τετρ. χλμ καὶ πληθυσμὸν 180.000 κατοίκων. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ μεταλλευτικὴ παραγωγή της, ἀποδίδουσα χρυσόν, σίδηρον, χαλκόν, μόλυβδον, ἀντιμόνιον κλπ.

—2) Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου βασιλείου, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μεκόνγκ. Ἀποτελεῖ σημαντικὸν ἐμπορικὸν κέντρον ἐξαγωγῆς τῶν ἐγχωρίων μεταλλευτικῶν καὶ γεωργικῶν προϊόντων καὶ κόμβον τῶν ὁδικῶν συγκοινωνιῶν Τογκίνου, Σιὰμ καὶ Βιρμανίας. Κάτοικοι περίπου 20.000. —Ω.

Λουανὺ-λὰ-Μπαταΐγ (Loigny-la-Bataille) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἑρ-ἐ-Λουάρ, ἀπέχον 34 χλμτρ. τοῦ Σατωντύν, παρὰ τὸ ὁποῖον τὴν 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1870 ἡ γαλλικὴ στρατιὰ τοῦ Λείγηρος ἡττήθη ὑπὸ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου-Καρόλου. Χ. Δ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ *Λειγῆρος* (βλ. λ.), διαρκοῦντος τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου 1870, ἠθέλησεν ὁ γαλλικὸς στρατὸς (3 σώματα στρατοῦ) νὰ ἐπιτεθῇ πρὸς βορρᾶν τῆς Ὀρλεάνης, ἵνα ὑποβοηθήσῃ ἔξοδόν τινα ἐκ Παρισίων πρὸς Champigny. Τὴν 1ην Δεκεμβρίου 1870 ἡ γαλλικὴ ἐπίθεσις μιᾶς μεραρχίας τοῦ 16ου σώματος στρατοῦ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ χωρίου Villepion ἐπέτυχε πλήρως, ἀλλὰ τὴν ἑπομένην, 2αν Δεκεμβρίου, ἐπῆλθον κατὰ τοῦ σώματος τούτου μεγάλαι γερμανικαὶ δυνάμεις, αἵτινες ἐπιτεθεῖσαι κατ' αὐτοῦ παρὰ τὸ *Λοανὺ* τὸ συνέτριψαν, καθ' ὃν χρόνον ἐλάχισται δυνάμεις τοῦ 17ου γαλλικοῦ σώματος ἠδυνήθησαν νὰ σπεύσωσι πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ, ὁλόκληρον δὲ τὸ 15ον σῶμα εἶχε καθηλωθῆ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Ν. Θ. Κ.

Λουάπουλα (Luapula) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Μπανγκβεόλου τῆς Β. Ροδεσίας καὶ διαγράφων ἐπὶ μακρὸν τὰ ὅρια τῆς Ροδεσίας καὶ τοῦ Βελγικοῦ Κόνγκου, μέχρι τῆς λίμνης Μοέρο, εἰς ἧς τὸ Ν τμῆμα ἐκβάλλει. Ἐξέρχεται ἀκολούθως ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λουβούα* ἐκ τοῦ Β. τμήματος τῆς λίμνης, λαμβάνει κατεύθυνσιν βορειοδυτικὴν καὶ συμβάλλει εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Κόνγκου. Ἐξ αὐτοῦ ὀνομάζεται τὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς διοικήσεως Κατάνγκα τοῦ Βελγικοῦ Κόνγκου. Ἀπὸ τῆς λίμνης Μοέρο μέχρι τῶν καταρρακτῶν τοῦ Τζόνστον (Johnston Falls), δηλαδὴ κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ροῦ του, εἶναι πλωτός. Χ. Δ.

Λουὰρ (Loire) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας (βλ. *Λίγηρ*).

—**Λουὰρ** (Loire) **νομοὶ** *[Γεωγρ.]*. Κατὰ μῆκος καὶ περὶ τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ Λίγηρος σχηματίζονται πολλοὶ γαλλικοὶ νομοί, εἰς τοὺς ὁποίους δίδει οὗτος τὸ ὄνομά του. Εἶναι δὲ οὗτοι οἱ ἑξῆς κατὰ σειρὰν ἀπὸ τῶν πηγῶν πρὸς τὰς ἐκβολάς:

Ὦτ Λουάρ, ἢ *Ἄνω Λίγηρος* (Haute Loire). Περιλαμβάνει τμήματα τῶν παλαιῶν χωρῶν Βιβαραί, Ζεβωντάν, Φορὲζ καὶ Λυονναί, ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Πυὺ* καὶ δύο ὑποδιοικήσεις (*Μπριούντ* καὶ *Ὑσινγκώ*), ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς 3 ἐπαρχίας, 28 δήμους καὶ 265 κοινότητας. Τὸ ἔδαφός του εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινόν, ἔχει δὲ ἀξιόλογον κτηνοτροφίαν (ἵππων, προβάτων καὶ χοίρων), βιομηχανίαν χειροποιήτων τριχάπτων κλπ. Ἔκτασις 5.001 τετρ. χλμτρ. Κάτ. (1926) 260.610.

Λουάρ, ἢ *Λίγηρος* (Loire). Κεῖται ἐν τῇ κεντρικῇ Γαλλίᾳ, περιλαμβάνει τμήματα τῶν παλαιῶν χωρῶν Φορέζ, Μπωζολαὶ καὶ Λυονναί, διασχίζεται ἀπὸ Ν. πρὸς Β. ὑπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Λίγηρος καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν πόλιν *Σαίντ-Ετιὲν (Ἅγιον Στέφανον)* καὶ δύο ἕδρας ὑποδιοικήσεων (*Μονμπριζὸν* καὶ *Ροάν*), ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς 3 ἐπαρχίας, 31 δήμους καὶ 336 κοινότητας. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα, πολλὰς μεταλλικὰς πηγὰς καὶ βιομηχανίας μεταλλευτικὰς ἀκμαζούσας, ἐν οἷς χυτήρια, μηχανουργεῖα, ὁπλοποιεῖα, ὑφαντήρια, μεταξουργεῖα κλπ. Ἔκτ. 4799 τ. χλμ Κάτ. (1926) 669 216.

Σὼν-ἐ-Λουάρ, ἢ *Ἄραρος καὶ Λίγηρος* (Saône-et-Loire). Ἐν τῇ κεντρικῇ Γαλλίᾳ, περιλαμβάνει τμῆμα τῆς παλαιᾶς Βουργουνδίας, ἔχει πρωτεύουσαν τὴν πόλιν *Μακὸν* καὶ 4 ἕδρας ὑποδιοικήσεων (*Ὠτέν, Σαλόν, Σαρὸλλ* καὶ *Λουάν*), ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς 5 ἐπαρχίας, 50 δήμους καὶ 589 κοινότητας. Μέγα μέρος τῶν συνόρων αὐτοῦ καθορίζουσι πρὸς Δ. μὲν ὁ Λίγηρ, πρὸς Α δὲ ὁ Σὼν (Ἄραρ), ἐξ ὧν ποταμῶν ἔλαβε τὸ ὄνομα. Ἔχει ἀνεπτυγμένην ἀμπελουργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, πολλὰς δὲ μεταλλουργικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ σιδηρουργεῖα. Ἔκτασις 8.627 τ. χλμ. καὶ κάτ. (1926) 549.240.

Ἐντρ-ἐ-Λουάρ, ἢ *Ἴνδρα καὶ Λίγηρος* (Indre-et-Loire) βλ. λ. *Ἐντρ-ἐ-Λουάρ*.

Μαὶν-ἐ-Λουὰρ (Maine-et-Loire). Μεσόγειος νομὸς ἐν ΒΔ. Γαλλίᾳ, περιλαμβάνων ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἀνδηγαυΐαν (Ἀνζοῦ) καὶ διασχιζόμενος ἐξ Α. πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Λίγηρος. Ἔχει ἕδραν τὴν πόλιν *Ἀγγέρην (Ἀνζὲ)* καὶ 4 ἕδρας ὑποδιοικήσεων (*Μπωζέ, Σολέ, Σωμὺρ* καὶ *Σεγκρέ*), ὑποδιαιρεῖται εἰς 5 ἐπαρχίας, 34 δήμους καὶ 381 κοινότητας. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ νομοῦ τούτου ὁ ποταμὸς Μαὼ συμβάλλει μετὰ τοῦ Λίγηρος. Κυριώτερα προϊόντα τὰ κτηνοτροφικά, τὰ γεωργικὰ καὶ μάλιστα τὰ τῆς ἀμπέλου (παράγει ἐξαιρέτους οἴνους) καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλουσίων λατομείων πλακῶν. Ἔκτασις 7.218 τ. χλμ. Κάτ. (1926) 477.741.

Λουὰρ Ἐνφεριέρ, ἢ *Κάτω Λίγηρος* (Loire Inférieure). Παράλιος νομὸς ἐν τῇ ΒΔ. Γαλλίᾳ, περιλαμβάνων τὸ περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λίγηρος τμῆμα τῆς Βρετάνης. Ἔχει ἕδραν τὴν *Νάντην* καὶ 4 ἕδρας ὑποδιοικήσεων (*Ανσαρί, Σατωμπριάν, Παιμπαὶφ* καὶ *Σαὶν-Ναζαίρ*), ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς 5 ἐπαρχίας, 46 δήμους καὶ 218 κοινότητας. Κυριώτερα προϊόντα τὰ δημητριακά, τὰ κτηνοτροφικὰ καὶ τὰ ἁλιευτικά. Ἡ βιομηχανία ἀκμάζει περὶ τὴν κατωτέραν κοιλάδα τοῦ Λίγηρος, κυριώτεραι δὲ ἐγκαταστάσεις εἶναι αἱ μεταλλουργικαὶ καὶ σιδηρουργικαί. Ἔκτασις 6.980 τ. χλμ. Κάτ. (1926) 651 487.

—**Λουὰρ** (Loir) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας πηγάζων ἐκ τῆς λοφοσειρᾶς τῆς Πέρχης (Πέρς), διερχόμενος διὰ τῶν πόλεων Σατωντὺν καὶ Βαντὼμ καὶ ἑνούμενος παρὰ τὴν Μαϋέννην μετὰ τοῦ Σαρτ, μετὰ τοῦ ὁποίου σχηματίζει τὸν Μαίν. Μῆκος 311 χλμτρ.

—**Λουὰρ-ἐ-Σὲρ** (Loir-et-Cher) **νομὸς** *[Γεωγρ.]*. Ἐν τῇ κεντρικῇ Γαλλίᾳ, διασχιζόμενος ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Λίγηρος καὶ περιβαλλόμενος ἀπὸ Β. καὶ ἀπὸ Ν ὑπὸ τῶν μικροτέρων ποταμῶν Λουὰρ καὶ Σέρ, ἐξ ὧν ἔλαβε τὸ ὄνομα. Ἐκτείνεται ἐπὶ ἐδαφῶν τῶν παλαιῶν χωρῶν Τουραίν, Ὀρλεαναί, Μπλεσουὰ καὶ Νευνουά. Ἔχει ἕδραν τὸ *Μπλουά*, καὶ δύο ἕδρας ὑποδιοικήσεων, ἐν *Ρομοραντὲν* καὶ *Βαντώμ*, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς 3 ἐπαρχίας, 24 δήμους καὶ 297 κοινότητας. Εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου γεωργικὸς καὶ ἔχει μεγάλας ἀμπελοφυτείας. Κυριώτεραι βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις εἶναι ἐργοστάσια ὄξους, χαρτοποιίας καὶ μεταλλουργίας. Ἔκτ. 6.422 τετρ. χλμτρ. Κάτ. (1926) 248.099. Χ. Δ.

Digitized by Google

Λουὰρ (Loir). Γάλλος περιηγητὴς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ταξιδεύσας ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ δημοσιεύσας τὰς ἐντυπώσεις του, ὑπὸ μορφὴν ἐπιστολῶν, εἰς βιβλίον ἐκδοθὲν τῷ 1654 ἐν Παρισίοις. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, φέρον τὸν τίτλον «Les voyages du sieur du Loir», ὁ Γάλλος περιηγητὴς ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν καὶ μετὰ συμπαθείας περὶ τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν εὗρεν εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους χρόνους τῆς δουλείας.

Λουαρὲ (Loiret) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Λίγηρος, εἰς ὃν συμβάλλει μετὰ ροῦν 13 χλμτρ. Ἡ κοιλὰς αὐτοῦ φημίζεται διὰ τὰς ἐξόχους φυσικὰς καλλονάς της. Δίδει τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς ἕνα μεσογειακὸν νομὸν τῆς κεντρικῆς Γαλλίας, διασχιζόμενον ὑπὸ τοῦ μέσου ροῦ τῆς Λίγηρος καὶ ἀποτελούμενον ὑπὸ τμημάτων τῶν παλαιῶν ἐπαρχιῶν Ὀρλεαναὶ, Γκατιναὶ, Ντυνουὰ καὶ Μπερρύ. Ἔχει ἕδραν τὴν *Ὀρλεάνην* καὶ 3 ἕδρας ὑποδιοικήσεων ἐν *Ζιάν, Μονταρζὶ* καὶ *Πετιβιέ*, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς 4 ἐπαρχίας, 31 δήμους καὶ 349 κοινότητας. Κυριώτερα προϊόντα τὰ δημητριακὰ καὶ τὰ τεῦτλα, ἀξιολογώτεραι δὲ βιομηχανίαι ἡ βυρσοδεψία καὶ ἡ ὀξοποιία. Ἔκτασις 6.812 τετρ. χιλ. Κάτ. (1926) 341.225.
Κ. Δ.

Λουβαὶν (Louvain) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τῆς μεσημβρινῆς Βραβάντης, κειμένη 24 χλμ. ΒΑ. τῶν Βρυξελλῶν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντάϊλ. Κάτοικοι 41.000.

Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ' αἰῶνος ὑπὸ τὸ λατινικὸν ὄνομα Lovanium καὶ τὸ φλαμανδικὸν Leuven *(Λέφε)* φαίνεται δὲ ὅτι τὴν ἀπαρχήν της ἔλαβεν ἔκ τινος πύργου κτισθέντος ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Ντάϊλ πρὸς προστασίαν τῆς περιοχῆς ἀπὸ τῶν νορμανδικῶν ἐπιδρομῶν. Τῷ 1165 περιεβλήθη διὰ τείχους, ἐμεγεθύνθη δὲ ἰδίως ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶ-

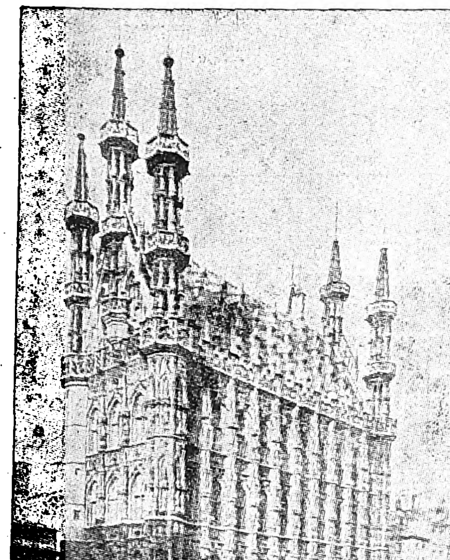

Τὸ δημαρχεῖον τοῦ Λουβαίν.

νος. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑπομένης ἑκατονταετηρίδος, ὁπότε τὸ Λουβαὶν ἦτο πρωτεύουσα τῆς Βραβάντης, εἶχε πληθυσμὸν 200.000 κατοίκων καὶ ἀνθοῦσαν ὑφαντουργίαν, ἀπασχολοῦσαν πλέον τῶν 4 000 ἱστῶν. Τῷ 1382 ὅμως οἱ ὑφαντεργάται τοῦ Λουβαὶν ἐπανεστάτησαν, ἡττηθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ Βενσεσλάβου ἐγκατέλειψαν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν πόλιν καὶ μετηνάστευσαν εἰς Ἀγγλίαν. Καὶ μετὰ τὴν παρακμὴν ὅμως τῆς ὑφαντουργίας τὸ Λουβαὶν διετήρησεν ἱκανὴν βιομηχανικὴν σημασίαν, χάρις εἰς τὰ ἱδρυθέντα αὐτόθι ἐργοστάσια ζυθοποιίας, χημικῶν προϊόντων, βυρσοδεψίας καὶ μεταλλοτεχνίας, καὶ ἐγένετο ἐξ ἄλλου κέντρον ἐμπορίου δημητριακῶν καρπῶν καὶ κηπουρικῶν προϊόντων. Τῷ 1792 ἡ πόλις καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Γάλλων προσηρτήθη εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος, μέχρι τοῦ 1815, ὁπότε περιελήφθη εἰς τὰς Κάτω Χώρας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἀφοῦ προηγουμένως ὑπέστη τεραστίας καταστροφὰς ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ, κατελήφθη ἐν τέλει ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατ' Αὔγουστον τοῦ 1914.

Ὀνομαστὸν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα τοῦ Λουβαὶν εἶναι τὸ δημαρχεῖον τῆς πόλεως, ἀνεγερθὲν τὸν ΙΕ' αἰῶνα, ἀριστούργημα γοτθικοῦ ρυθμοῦ, τὸ ὁποῖον,—κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ A. Schayes,—«φαίνεται ὡς νὰ ἔχῃ κατασκευασθῆ διὰ νὰ φυλάσσεται ἐντὸς βελουδίνης θήκης καὶ ὄχι διὰ νὰ εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ καιροῦ, τῆς ὁμίχλης καὶ τῶν βροχῶν τῆς Δύσεως». Ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ὀρόφων μὲ φεγγίτη παράθυρα, τὰ ἐνδιάμεσα τῶν ὁποίων κοσμοῦν γλυπταὶ θυρίδες μὲ ἀναπαραστάσεις βιβλικῶν σκηνῶν. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κτηρίου ἐγείρονται ὀκτάγωνοι πύργοι, φέροντες εἰς διάφορα ὕψη γλυπτοὺς μαρμαρίνους ἐξώστας εἰς σχῆμα κανίστρων καὶ καταλήγοντες εἰς πυραμιδοειδῆ βέλη, χάρμα κομψότητος καὶ ἐλαφρότητος. Δύο ἄλλοι ὅμοιοι πύργοι ὑψοῦνται κατὰ τὰ δύο ἄκρα τῆς στέγης. Εἰς τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας του ὑπάρχουν ἀρκετοὶ πίνακες διασήμων ζωγράφων.

Ἄλλο σημαντικὸν ἀρχιτεκτονικὸν μνημεῖον τοῦ Λουβαὶν εἶναι τὸ πανεπιστήμιον, ἱδρυθὲν τῷ 1426, τὸ ὁποῖον λέγεται ὅτι κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα εἶχεν 6 000 φοιτητάς. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τὸ πανεπιστήμιον καὶ ἡ βιβλιοθήκη του, περιλαμβάνουσα 500 000 τόμων, κατεστράφησαν ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ. Καὶ τὸ μὲν πανεπιστήμιον ἀνοικοδομηθὲν ἤρχισε λειτουργοῦν ἐκ νέου ἀπὸ τοῦ 1919, ἀριθμοῦν ἤδη περὶ τοὺς 3.000 σπουδαστάς, ἡ δὲ βιβλιοθήκη ἐπανεκτίσθη, δαπάνῃ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καὶ ἐπλουτίσθη διὰ συνεισφορᾶς διαφόρων κρατῶν, συμμετεχούσης ὑποχρεωτικῶς καὶ τῆς Γερμανίας, δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν.

Ἐκ τῶν ἄλλων μνημείων τῆς πόλεως ἀξιολογώτερα εἶναι: Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, κτίσμα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, καταστραφεὶς δὶς ἐκ πυρκαϊᾶ καὶ ἀνοικοδομηθεὶς (τῷ 1130 καὶ τῷ 1373), τοῦ ὁποίου θαυμάζεται ἰδίως ἡ ἐσωτερικὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ αἱ εἰκονογραφίαι. Καὶ τὸ ἵδρυμα τοῦτο ὑπέστη μεγάλας καταστροφὰς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐπεσκευάσθη ὅμως ἀπὸ τοῦ 1926 καὶ ἐφεξῆς. Ἐπίσης ὁ ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Α' ἱδρυθεὶς μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς Ἁγίας Γερτρούδης, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ δρύϊνα στασίδια τοῦ χοροῦ ἀναπαριστῶσιν εἰς εἴκοσιν ὀκτὼ γλυπτὰς συνθέσεις τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος. Ὁμοίως ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, κτισθεῖσα ἀπὸ τῷ 1200, καεῖσα τῷ 1350 καὶ ἀνοικοδομηθεῖσα ἔκτοτε, ἡ τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, ἡ τῆς Παναγίας τῶν Δομινικανῶν καὶ ἄλλαι.

Ἡ πόλις ἔχει Ἀκαδημίαν Καλῶν τεχνῶν, πινακοθήκην, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον καὶ ὡραῖον βοτανικὸν κῆπον.
—Ω.

Λουβαῖνοι (οἱ) (Lubaeni) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, τῶν ὁποίων πρωτεύουσα ἦτο τὸ *Κάμβαιτον*. Πιθανὸν νὰ εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς *Λεύνους* (Leuni) τοῦ Πλινίου (Nat. Hist. IV, 34,3).
Α. Θ. Σ.

Λουβαρᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ὑπαγόμενον εἰς τὸ διαμέρισμα Λεμεσοῦ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας. Κάτ. 180, ἀσχολούμενοι μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν.
Κ. Μ. Κ.

Λούβαρις, *Νικόλαος*. Καθηγητὴς τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, γεννηθεὶς τῷ 1887 ἐν Τήνῳ. Ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1903 ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ριζάρειον σχολήν, εἶτα δὲ μέχρι τοῦ 1907 εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τῷ 1910 μετέβη εἰς Γερμανίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν του σπουδῶν, ὅπου διήκουσε τῶν Wundt, Spranger, Volkelt, Wirth, Barth, Heinrici, Bethe κλπ. μέχρι τοῦ 1914. Ἐπανακάμψας ἐκ Γερμανίας διωρίσθη καθηγητὴς τῶν παιδαγωγικῶν ἐν τῷ Ἀρσακείῳ Ἀθηνῶν (1914—1917), εἶτα διευθυντὴς τοῦ διδασκαλείου ἀρρένων Θεσσαλονίκης (1917—1923) καὶ τέλος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου (1925). Ἐχρημάτισεν ἐπίσης γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἐπὶ οἰκουμενικῆς καὶ ἐπὶ κυβερνήσεως συνασπισμοῦ, καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων ἐν τῇ σχολῇ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν (1930), διευθυντὴς τοῦ θρησκευτικοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος Παλαμᾶς» (Θεσσαλονίκη 1918—1925), διευθυντὴς μετὰ τοῦ Εὐστρ. Πελεκίδου τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «Αὐγὴ» (1922—1924) κλπ. Ἐδημοσίευσεν ἄρθρα, μελέτας, λογοτεχνήματα ἐν ταῖς ἐφημερίσι «Πρόοδος» καὶ «Ἀστὴρ» (Τήνου), «Φῶς», «Ταχυδρόμος», «Νέα Ἀλήθεια» «Μακεδονικὰ Νέα» (Θεσσαλονίκη), «Πολιτεία», «Πρωΐα» (Ἀθῆναι) καὶ ἐν τοῖς περιοδικοῖς «Χριστιανικὸς Κόσμος» (Σύρου), «Τρεῖς Ἱεράρχαι», «Ἀνάπλασις», «Παρθενών», «Ἑλληνικὸν ἔτος» (Ἀθῆναι) κλπ. Ὡσαύτως ἐδημοσίευσε καὶ τὰ ἑξῆς αὐτοτελῆ ἔργα: «Ἡ φιλοσοφία τῆς θρησκείας ἐν τῷ παρόντι», «Ἡ θρησκεία τοῦ Βάγνερ», «Νίτσε, ὁ προφήτης μιᾶς νέας θρησκείας», «Ὁ Γκαῖτε ὡς θρησκευτικὴ προσωπικότης», «Ἀπὸ τὴν χώραν τῶν χιλίων λιμνῶν», «Στὴ χώρα τοῦ Πὲρ Γκύντ», «Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς περὶ Παύλου σπουδάς», «Ἡ εἰς πνεύματα πίστις κατὰ τοὺς περὶ Χριστὸν χρόνους», «Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν», «Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ», «Ἡ θρησκεία ἀπὸ ἀξιολογικῆς ἀπόψεως» «Θρησκειολογία καὶ Καινὴ Διαθήκη» καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τοῦ Spranger τὰ «Εἴδη ζωῆς» καὶ τὴν «Ψυχολογίαν τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας» καὶ τοῦ Radermacher τὴν «Γραμματικὴν τῆς Καινῆς Διαθήκης». Τῷ 1931 ἵδρυσε τὸ φιλοσοφικὸν περιοδικὸν «Κοσμοθεωρία». Εἶναι ὁ εἰσηγητὴς τῶν θρησκειολογικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας» καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1927, διευθυντὴς τοῦ κλάδου τῆς Φιλοσοφίας.
—Ω.

Λουβὲ (Louvet), *Ἰωάννης*, ὁ ἐπονομαζόμενος *Πρόεδρος τῆς Προβηγκίας*. Γάλλος πολιτικὸς (1370—1440). Τῷ 1416 διωρίσθη γενικὸς ἐπίτροπος ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν χάρις εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν εὐμένειαν τῆς Ἰσαβέλλας τῆς Βαυαρίας, δὲν ἐδίστασεν ἐν τούτοις, ὅταν αὐτὴ ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀφόβου, νὰ κατάσχῃ τοὺς κεκρυμμένους θησαυρούς της. Ἐπιτυχὼν κατόπιν τὴν εὔνοιαν τοῦ δελφίνου Καρόλου (τοῦ κατόπιν βασιλέως Καρόλου Ζ'), ἐγένετο ἔμπιστος αὐτοῦ σύμβουλος καὶ διετήρησε κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του ἀπόλυτον παντοδυναμίαν, τὴν ὁποίαν δὲν παρέλιπε νὰ καταχρᾶται ποικιλοτρόπως. Κατόπιν ὅμως, εἰσηγήσει τῆς βασιλίσσης Ὑολάνδης τῆς Ἀραγωνίας, περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως καὶ ἀπεσύρθη εἰς Ἀβινιόν, ραδιοῦργος πάντοτε καὶ φιλόδοξος, ἀλλ' ἀνίσχυρος πλέον πρὸς ἀξιόλογον δρᾶσιν.
—Ω.

— **Λουβὲ ντὲ Κουβραὶ** (Louvet de Couvray), *Ἰωάννης - Βαπτιστής*. Γάλλος φιλόλογος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1760—1797). Διετέλεσε κατ' ἀρχὰς γραμματεὺς τοῦ χημικοῦ Dietrich καὶ εἶτα ὑπάλληλος βιβλιοπωλείου, ἐγένετο δὲ γνωστὸς τῷ 1787 δι' ἑνὸς μυθιστορήματός του «Les amours du chevalier de Faublas, εἰς τὸ ὁποῖον εἰκονίζει τὰ ἤθη τῆς κοινωνίας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐγκολπωθεὶς τὰς ἰδέας τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «La Sentinelle», δι' ἧς διεξήγαγε σφοδρὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς αὐλῆς. Ἐκλεγεὶς ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει, ἐτάχθη εἰς τὸ πολιτικὸν κόμμα τῶν Γιρονδίνων καὶ ἠγόρευσε κατὰ τῶν Μαρᾶ, Δαντὼν καὶ Ροβεσπιέρρου. Προγραφεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν Γιρονδίνων ἔφυγεν εἰς Βρετάνην καὶ εἶτα εἰς Γιρόνδην, ὅπου ἐκρύπτετο μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ροβεσπιέρρου. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν συνέλευσιν τῷ 1795, ἐγένετο μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν Πενταχοσίων καὶ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐξελθὼν τοῦ πρώτου τῷ 1797, συνέστησε μικρὸν βιβλιοπωλεῖον εἰς τὸ Παλαὶ - Ρουαγιάλ. Τὸ αὐτὸ ἔτος διωρίσθη πρόξενος εἰς Παλέρμον, προτοῦ ὅμως ἀναλάβῃ τὴν θέσιν ταύτην ἀπέθανεν. Ἔγραψεν ἐπίσης τὴν «Émilie de Varmont» καὶ πλεῖστα ἄλλα μυθιστορήματα, πρὸς δὲ τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του, δημοσιευθέντα τῷ 1795.
Θ. Β.

Λουβὲλ (Louvel), *Λουδοβῖκος-Πέτρος*. Γάλλος ἐργάτης, γεννηθεὶς ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1783. Κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τῶν Βουρβώνων ἐτέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας, ἀπεφάσισε τὴν ἐξόντωσίν της, ἔκαμε δὲ ἀρχὴν ἀπὸ τὸν δοῦκα ντὲ Μπερρύ, διὸ καὶ ὑπέστη τὸν δι' ἀπαγχονισμοῦ θάνατον (1820). Ἡ δολοφονία αὕτη ἐπροκάλεσε τὴν πτῶσιν τοῦ ὑπουργείου Ντεκάζ, τὸ ὁποῖον οἱ βασιλόφρονες ἐθεώρησαν ὡς ὑπαίτιον.
Θ. Π.

Λουβερτὺρ (Louverture), ***Φραγκῖσκος-Δομίνικος Τουσσαίν***, ὁ ἐπονομασθεὶς ἀπὸ τοῦ 1793 —. Στρατηγὸς τοῦ Ἁγίου Δομίγκου, υἱὸς Ἀφρικανοῦ δούλου, γεννηθεὶς τῷ 1746 ἐν Ἁγίῳ Δομίγκῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1803. Ὁ Τουσσαὶν κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν δούλων, κατετάγη τῷ 1791 εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ Μπιασσοῦ καὶ μετ' αὐτοῦ μετεπήδησεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἱσπανίας. Διηύθυνε στρατιωτικὰς μονάδας μαύρων, ἐτιτλοφορήθη «στρατηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλέως», ἐπετέλεσεν ἐπιτυχίας τινάς, κατόπιν δὲ ἐπανῆλθε μετὰ τῶν ἀνδρῶν του (1794) εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας καὶ ἐνίκησεν ἐπανειλημμένως τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ τοὺς συμμάχους των μαύρους ἐν Ντοντοὺ (1794), Βερέτ, Μιρεμπαλαὶ (1795) κλπ. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1796 ἀπέκρουσεν ἐπιτυχῶς ἐπίθεσιν τοῦ Βιλὰτ ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ἐναντίον τοῦ κυβερνήτου Λαβώ. Εἰς ἀνταμοιβὴν ὠνομάσθη ὑπαρχηγὸς ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Ἁγίου Δομίγκου καὶ στρατηγὸς τοῦ διαμερίσματος. Κατόπιν ὅμως ἐξήγειρε τὴν ἀποικίαν ἐναντίον τῆς Γαλλίας, συνελήφθη, ἐφυλακίσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ζοῦ.
—Ω.

λουβὶ (τό)· δημοτ., τὸ περικάλυμμα τῶν ὀσπρίων, λοβός· || *λουβιὰ* (τά)· δημώδης ὀνομασία τῶν φυτῶν: *φασίολος ὁ μικρανθής, φασίολος ὁ ἐπιμήκης* καὶ *δόλιχος*.

λουβιάζω· ἰδιωμ., γίνομαι λεπρός.

λουβιάρης (ὁ)· ἰδιωμ., ὁ λεπρός.

λουβίδι (τό)· ἄλλως *λουβὶ* (βλ. λ.).

Λουβιὲ (Louviers) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ Ἒρ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἒρ, 20 χλμ. πρὸς Β. τοῦ Ἐβρέ. Ἔχει ἀξιόλογον μεσαιωνικὸν ναὸν τῆς Παναγίας καὶ εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν

Digitized by Google

συγκοινωνιῶν καὶ ἀξιόλογον κέντρον βιομηχανίας ὑφασμάτων. Κάτ. 10.210. Χ. Δ.

Λουβιὲο *(Λὰ —)* (La Louvière) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν Ἀνωνίᾳ (Hainaut), κειμένη ἐπὶ τῆς ἑνούσης τὸν Σκάλδην (Escaut) μετὰ τοῦ Μόζα (Meuse) κεντρικῆς διώρυγος. Κεῖται ἐντὸς πλουσίας εἰς γεωργικὰ καὶ μεταλλευτικὰ προϊόντα (ἰδίως γαιάνθρακας) περιοχῆς, ἔχει δὲ ἀξιολόγους βιομηχανίας σιδήρου φαγεντιανῶν καὶ ὑελουργικῶν εἰδῶν. Κάτ. 23.660. Δ. Χ.

Λούβιον *κώμη* (Lubium pagus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ἰβηρίας, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ἐπὶ τοῦ Κύρου ποταμοῦ, παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Α. Θ. Σ.

Λουβουᾶ (Louvois), ***Μιχαὴλ-Φραγκῖσκος Λὲ Τελλιέ***, *μαρκήσιος ντὲ —*. Γάλλος πολιτικὸς (1639 1691). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Μιχαὴλ Λὲ Τελλιὲ εἰς τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Βραδύτερον ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Κολμπὲρ ἀνέλαβε καὶ ἄλλα πολιτικὰ ἀξιώματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπέδειξεν ἔκτακτον ὀργανωτικὴν μεγαλοφυΐαν. Ἀλλ' ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὁ Λουβουᾶ ἀπέκτησεν ἰδίως μεγίστην φήμην καὶ ἐγένετο ὁ ἀληθὴς δημιουργὸς τοῦ νεωτέρου στρατοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ ὀργανισμὸς διετηρήθη ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰσήγαγε τὸ σύστημα τῆς ἐφ' ὅπλου λόγχης εἰς τὸ πεζικόν, καταργήσας οὕτω τὴν χρῆσιν τῶν δοράτων. Ἵδρυσε στρατιωτικὰς σχολάς. Συνέστησε πλεῖστα σώματα, ἐν οἷς τὰ τῶν δραγόνων, οὐσάρων, γρεναδιέρων καὶ τοῦ μηχανικοῦ, τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν, ἐθεμελίωσε δὲ τὸ μέγαρον τῶν Ἀπομάχων καὶ τὸ ἱστορικὸν στρατιωτικὸν ἀρχεῖον. Διὰ τῆς νέας ταύτης ὀργανώσεως τοῦ στρατοῦ παρεσκευάσθησαν θαυμασίως αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Εἰς τὸ ὀργανωτικὸν αὐτοῦ ἔργον ἔσχε διαπρεπεστάτους συνεργάτας, ἐν οἷς τὸν Βωμπάν, τὸν Σαὶν-Πουάνζ, τὸν Σαμπλαὶ κτλ. Τὸ πολιτικὸν ἔργον τοῦ Λουβουᾶ δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς ἀξίας. Ὤθει τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον ΙΔ' διαρκῶς εἰς πολέμους, ὅπως καθίσταται ἀπαραίτητος ὡς ὑπουργός του. Παρημπόδισε τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Ὁλλανδίας καὶ ζηλοτυπῶν τὸν Κολμπὲρ διευθύνοντα τὸ ναυτικὸν ἔπεισε τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ' νὰ παραιτηθῇ τοῦ πολέμου τῆς Βιβόννης καὶ ἀφῆκεν οὕτω τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μεσογείου εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Ὁλλανδίαν. Ἔχων τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι δεκτικὸς πάσης βαρβαρότητος πρὸς ἐπίτευξιν ἐπιτυχίας, διέταξε τὴν πυρπόλησιν τοῦ Παλατινάτου, εἰς τὰς εἰσηγήσεις δὲ τοῦ Λουβουᾶ ὠφείλετο ἡ ἀγέρωχος πολιτικὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἡ στρέψασα κατ' αὐτοῦ ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Ἡ πολιτικὴ αὕτη τοῦ Λουβουᾶ ἐδημιούργησε κατ' αὐτοῦ πολλοὺς ἐχθρούς, οἵτινες προεκάλεσαν τὴν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν τοῦ βασιλέως. Θ. Β.

λουβουδιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *χηνοπόδιον τὸ λευκόν*.

Λουβράδες *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Σκιερὸν* (βλ. λ.) Χ. Δ.

Λούβρη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 193. Χ. Δ.

Λοῦβρον (τὸ) (Louvre). Περίφημον ἀνάκτορον καὶ μουσεῖον τῶν Παρισίων. Ὑπὸ ἔποψιν πλούτου καὶ ποικιλίας ἔργων θεωρεῖται ὡς τὸ ἀξιολογώτερον μουσεῖον τοῦ κόσμου. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι παρουσιάζει τὰ χαρακτηριστικώτερα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑποδείγματα τῆς τέχνης τῶν πλείστων λαῶν καὶ τῶν πλείστων ἐποχῶν, ἀπὸ τῶν πυναρχαίων ἀσσυροβαβυλωνιακῶν καὶ αἰγυπτιακῶν εὑρημάτων μέχρι τῶν καλλίστων πινάκων τῆς νεωτέρας εὐρωπαϊκῆς τέχνης. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα καὶ καταλαμβάνει ἔκτασιν 198.000 τ. μ. Κατ' ἀρχάς, ἐν ᾧ τόπῳ εὑρίσκονται νῦν ἱδρυμένα τὰ ἀπαρτίζοντα τὸ Λοῦβρον οἰκοδομήματα, δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ εἷς ὠχυρωμένος πύργος, κατασκευασθεὶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου-Αὐγούστου, ὅστις ἠθέλησε νὰ δημιουργήσῃ οἱονεὶ μίαν σκοπιὰν εἰς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ νέου τείχους τῶν Παρισίων. Βραδύτερον, ἄλλοι βασιλεῖς ἐπεξέτειναν τὸν ἀρχικὸν τοῦτον πύργον καὶ τὸν μετέβαλον εἰς ἀρχιτεκτονικὸν σύνολον πλῆρες σοβαρᾶς, σκυθρωπῆς μεγαλοπρεπείας. Τοιουτοτρόπως ἕνα καὶ ἥμισυν αἰῶνα μετὰ τὸν Φίλιππον-Αὔγουστον, Κάρολος ὁ Ε' προέβη εἰς ἐπέκτασιν τοῦ παλαιοῦ ἱδρύματος διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Raymond du Temple καὶ τὸ κατέστησε μόνιμον βασιλικὸν ἐνδιαίτημα. Φραγκῖσκος ὁ Α' ἐπήνεγκε ριζικωτέρας ἔτι μεταλλαγάς. Κατηδάφισεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸν παλαιὸν πύργον καὶ ἀνήγειρεν εἰς τὴν θέσιν του λαμπρὸν ἀνάκτορον ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως, διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Πέτρου Λεκὸ καὶ τοῦ γλύπτου Ἰωάννου Γκουζόν. Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνακτόρου τούτου διήρκεσεν ἐπὶ ἕνα ὁλόκληρον αἰῶνα. Βραδύτερον ὁ Φιλιμπὲρ Ντελὸρμ ᾠκοδόμησε χάριν τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων τὸ νέον ἀνάκτορον τοῦ Κεραμεικοῦ. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν κατασκευὴν λαμπρᾶς στοᾶς, παραλλήλου πρὸς τὸν Σηκουάναν, δι' ἧς ὁ Κεραμεικὸς ἡνώθη μετὰ τοῦ Λούβρου. Ἡ στοὰ αὕτη ἐπερατώθη μόλις κατὰ τὸ 1608 ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ Δ', διὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων Dupérac καὶ Métezeau. Μετὰ ταῦτα Λουδοβῖκος ὁ ΙΓ' ἐπήνεγκε νέας μεταρρυθμίσεις, οἰκοδομήσας τὸ βόρειον τμῆμα τῆς δυτικῆς πτέρυγος καὶ τὸν καλούμενον πύργον τοῦ Ὡρολογίου. Κατὰ τὴν βασιλείαν Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' τὸ Λοῦβρον ἐπεξετάθη καὶ συνεπληρώθη ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον. Εἰς τὰς σχετικὰς ἐργασίας ἐπεστάτησεν αὐτὸς οὗτος ὁ ὑπουργὸς καὶ φίλος τοῦ βασιλέως Κολμπέρ, διεξήχθησαν δ' αὗται διὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων Λεμερσιέ, Λεβὼ καὶ Περρώ. Εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον ἰδιαιτέρως ὀφείλεται ἡ κατασκευὴ τῆς φερωνύμου ἀνατολικῆς στοᾶς. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τὸ Λοῦβρον ἔπαυσε νὰ χρησιμοποιῆται ὡς βασιλικὴ κατοικία καὶ ὡς ἐνδιαίτημα τῶν εὐνοουμένων λογίων καὶ καλλιτεχνῶν. Δι' ἀποφάσεως τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως μετετράπη (1793) εἰς «Μουσεῖον τῆς δημοκρατίας», βραδύτερον δ' ὠνομάσθη «Γαλλικὸν μουσεῖον». Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἀπεφασίσθησαν νέαι μεταρρυθμίσεις καὶ μεγεθύνσεις τούτου· ἀλλ' αὗται μόλις ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Α' ἤρξαντο πραγματοποιούμεναι διὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων Περσιὲ καὶ Φονταίν, ἐπερατώθησαν δὲ κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ Βισκόντι καὶ τοῦ Λεφυὲλ διὰ τῆς κατασκευῆς ἑτέρας στοᾶς, ἑνούσης τὸν Κεραμεικὸν μετὰ τοῦ Λούβρου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ριβολί. Οἱ αὐτοὶ ἀρχιτέκτονες Βισκόντι καὶ Λεφυὲλ συνέλαβον τὸ σχέδιον νὰ δημιουργήσωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Λούβρου, μεταξὺ τῆς τετραγώνου αὐλῆς καὶ τῆς πλατείας τοῦ Καρουζέλ, σειρὰν περιπτέρων. Τοιαῦτα ἱδρύθησαν ὑπὸ διαφόρων ἀρχιτεκτόνων, εἶναι δὲ γνωστὰ ὑπὸ ποικίλα ὀνόματα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν τοῦ 1871 τὸ Λοῦβρον ὑπέστη σημαντικάς τινας καταστροφὰς ἐκ πυρκαϊᾶς, ἥτις ἐτέθη ἵνα τὸ ἀποτεφρώσῃ ἐξ ὁλοκλήρου. Αἱ συλλογαὶ τοῦ Λούβρου ὀφείλονται: α) Εἰς τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυρούς, ὅσους κατὰ καιροὺς συνεσώρευσαν παρ' ἑαυτοῖς οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας ἀπὸ Φραγκίσκου τοῦ Α' μέχρι τῶν τελευταίων Λουδοβίκων (μόνον ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἀναφέρεται ὅτι κατήρτισε συλλογὴν ἐκ δισχιλίων πινάκων). β) Εἰς τὰς κατακτήσεις ξένων χωρῶν ἐπὶ Ναπολέοντος, ὅστις ἐσύλησε τὰς πινακοθήκας τῆς Ἰταλίας, διὰ νὰ μεταφέρῃ εἰς Παρισίους τὰ ἀριστουργήματα τῶν μεγάλων διδασκάλων τῆς Ἀναγεννήσεως. γ) Εἰς ἰδιωτικὰς δωρεάς. δ) Εἰς τὰς ἀνασκαφὰς Γάλλων ἀρχαιολόγων ἐν Ἀνατολῇ, καὶ ε) Εἰς ἀνοράς. Κατ' ἀπόφασιν ἐκδοθεῖσαν τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου 1888 τὸ Λοῦβρον διῃρέθη εἰς ἓξ τμήματα, τὰ ἑξῆς: 1) τμῆμα ζωγραφικῆς, σχεδίων καὶ χαλκογραφιῶν, 2) τμῆμα ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων, 3) τμῆμα ἀνατολικῶν ἀρχαιοτήτων, 4) τμῆμα αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων, 5) τμῆμα πλαστικῆς καὶ κομψοτεχνημάτων τῶν μέσων χρόνων, τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ 6) τμῆμα ἐθνογραφικὸν καὶ ναυτικόν.

Θὰ ἦτο δύσκολον ν' ἀπαριθμήσῃ τις καὶ τὰ σημαντικώτερα ἔτι τῶν ἀποκειμένων ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου καλλιτεχνημάτων. Ἀναφέρομεν τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου, ἀνακαλυφθεῖσαν τῷ 1820 καὶ δοθεῖσαν εἰς τὸ Λοῦβρον ὑπὸ τοῦ de Rivière, πρέσβεως τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὴν «Νίκην τῆς Σαμοθράκης», τὸν «Ἀχιλλέα», ἀντίγλυφον ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους, τὸν «Μαχόμενον ξιφομάχον», τὸν «Βοργήσιον Ἑρμαφρόδιτον», τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, τὰ ἔργα τοῦ Puget, τοῦ Coysevox, τοῦ Coustou, τοῦ Houdon, τοῦ Chaudet, τοὺς «Σκλάβους» τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ ἀπειροπληθεῖς πίνακας τοῦ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι, τοῦ Ραφαήλ, τοῦ Βελάσκουεθ, τοῦ Τισιανοῦ, τοῦ Ρέμπραντ, τοῦ Θεοτοκοπούλου, τοῦ Ἀλβέρτου Ντύρερ, τοῦ Χόλμπαϊν κλπ. Ι. Μ. Π.

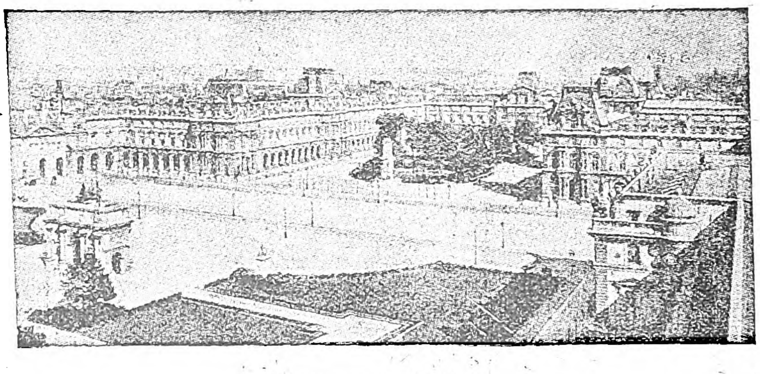

Ἄποψις τοῦ Λούβρου.

Λοῦβρον (*Ἄνω καὶ Κάτω*) *[Γεωγρ.]*. Δύο παρακείμενα χωρία τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦντα τὴν κοινότητα *Λούβρου*. Κεῖνται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ὀλυμπίων παρὰ τὸν Ἀλφειὸν καὶ ἔχουσι ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928), Ἄνω Λούβρου 94 καὶ Κάτω Λούβρου 210. Χ. Δ.

Λούβρου, ***καταστήματα*** — (Grandes Magasins du Louvre). Παγκοσμίου φήμης γαλλικὸν ἐμπορικὸν κατάστημα νεωτερισμῶν, εἰδῶν ἀμφιέσεως, ἐπιπλώσεως κλπ., ἀποτελοῦν ἕνα τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν ὀργανισμῶν τοῦ κόσμου. Ἱδρυθὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1855 ὑπὸ δύο ἐμποροϋπαλλήλων, τῶν Ἱππ. Σωσσὰρ καὶ Ἑρριό, μὲ ἐλάχιστα κεφάλαια, προήχθη τάχιστα τόσον, ὥστε καταλαμβάνει ἤδη ὁλόκληρον οἰκοδομικὸν τετράγωνον, κείμενον μεταξὺ τεσσάρων κεντρικῶν ὁδῶν, ἀπέναντι τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Παλαὶ-Ροαγιάλ. Ὁ κύκλος τῶν ἐργασιῶν του εἶναι τεράστιος, πολλὰ δὲ φιλανθρωπικὰ καταστήματα ἔχουσιν ἱδρυθῇ διὰ τῆς διαθέσεως ποσοστῶν ἐκ τῶν κατὰ ὡρισμένας χρονικὰς περιόδους εἰσπράξεων αὐτοῦ. Ὁ ἐκ τῶν ἱδρυτῶν Σωσσάρ, παραμείνας ὡς διευθυντὴς τῶν καταστημάτων ἔτι τριάκοντα ἔτη, ἀπεσύρθη τῷ 1885 ἔχων ἀτομικὴν περιουσίαν 150 ἑκατομμυρίων χρυσῶν φράγκων. —Ω

Λουγαλάνδα. Υἱὸς τοῦ Ἐνλιταρζῆ πρωθιερέως τοῦ Νιννιρσοῦ ἐν τῇ χαλδαϊκῇ πόλει Λαγκάς, ὅστις καὶ ἐπέβη τοῦ θρόνου. Καὶ ὁ Λουγαλάνδα ὑπηρέτησεν ὡς ἀρχιερεὺς (ἰσαρκοῦ) πρὶν ἢ διαδεχθῇ τὸν πατέρα του. Ἀλλ' ἡ διαφθορὰ τῆς διοικήσεως τῶν θεοκρατικῶν τούτων ἡγεμόνων ηὐνόησε τὴν ἀνατροπήν των καὶ τὸν Λουγαλάνδα διεδέχθη ὁ Οὐρονκαλίνα, τοῦ ὁποίου τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῶν μεταρρυθμίσεων ἀφηγοῦνται τὰς καταχρήσεις τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τάξεως των ἡγεμόνων, ἀρχομένης τῆς Γ' χιλιετηρίδος π. Χ. Γ. Λ. Α.

Λουγὰλ-καλάμα. Βασιλικὸς τίτλος ἐν Σοῦμερ, τῇ Ἄνω Χαλδαίᾳ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σαργών. Γ. Λ. Α.

Λουγὰλ-μαγοῦρι. Ἀρχιερεὺς (ἰσαρκοῦ) τῆς Οὔρ. Γ. Λ. Α.

Λουγὰλ-Σαγκίζι. Βασιλεὺς τῆς χαλδαϊκῆς Οὐροὺκ κατὰ τὸν ΚΘ' αἰῶνα π. Χ. Ἥνωσεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του πάσας τὰς πόλεις τῆς Χαλδαίας καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφάς του διατείνεται ὅτι ὡρίσθη ὑπὸ τῶν θεῶν ἐπίτροπος αὐτῶν εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Σοῦμερ. Ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του μέχρι καὶ τῆς ἰσχυρᾶς Νιππούρ, θρησκευτικῆς μητροπόλεως τῆς χώρας. Γ. Λ. Α.

λουγαρίτης (ὁ) (Lugarit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές. Ἡ θεμελιώδης μᾶζα αὐτοῦ εἶναι τεφροπράσινος καὶ συνίσταται ἀπὸ ἀνάλκιμον καὶ ἐλάχιστα ἀπὸ νεφελίνην. Ὡς φαινοκρύσταλλοι διακρίνονται βαρκεβικίτης, μέλος τῆς σειρᾶς τῶν ἀμφιβόλων, μικροὶ κρύσταλλοι τιτανιούχου αἰγίτου καὶ ἐνίοτε ἄστριοι. Ὀλιβίνης καὶ βιοτίτης, ἀκόμη δὲ περισσότερον ἰλμενίτης καὶ ἀπατίτης εἶναι ὁρατοὶ μόνον ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον. Ἀπαντᾷ εἰς Lugar διασχίζον φλέβας πικρίτου. Γ. Β.

λουγγαβόλτα (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης τῶν ὠκεανοπόρων τοῦ ἱστιοφόρου ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ. Σημαίνει δὲ τὴν ἐπὶ μακρότατον διάρμα διατήρησιν τῶν αὐτῶν προπόδων («μὲ τὴς ἴδιες μοῦρες») εἰς πλοῖον πλαγιοδρομοῦν ἐν ὠκεανῷ ὑπὸ σταθεροὺς ἀνέμους (βλ. *ἄνεμοι καὶ ἀληγεῖς*). Σ. Ε. Λ.

Λουγγῆς, ***Ἀντώνιος***. Μήλιος ναυτικὸς (1806—1899), καταταγεὶς νεώτατος μετὰ τοῦ Ἐμμ. Μοδινοῦ καὶ Ἐμμ. Ταταράκη εἰς τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν ἐπὶ Καρόλου τοῦ Ι' (1825) ὡς πλοηγός, ὑφ' ἣν ἰδιότητα ἐπλοήγησεν ἀπὸ τῆς φρεγάτας «La Cybèle» τὴν ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Cuvillier πρώτην μοῖραν τοῦ στόλου, τῆς ἀποστολῆς τῆς Πελοποννήσου, τῆς στρατιᾶς τοῦ Μαιζῶνος. Ἐκ τούτων, ἀποτελεσάντων τὸν πυρῆνα τοῦ ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐπισημοποιηθέντος ἐν Γαλλίᾳ, ἐξ Ἑλλήνων δὲ ναυτῶν καὶ δὴ ἐκ Μηλίων, καταρτισθέντος σώματος τῶν «πλοηγῶν τοῦ βασιλέως» («Pilotes du Roi»), οἱ μὲν δύο ἐπανῆλθον εἰς Ἑλλάδα, καταταγέντες εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν ὡς ἀξιωματικοί, τοῦ Λουγγῆ μὴ δυνηθέντος, καίτοι πρώ-

Digitized by Google

του σχόντος τὴν ἰδέαν, νὰ πράξῃ τὸ αὐτό, ἕνεκα τῆς πιέσεως τοῦ ναυάρχου Roncière de Nourry, ὅστις πολὺ τὸν ἠγάπα καὶ τὸν ἐξετίμα. Προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποπλοιάρχου, ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα ἀξιωματικὸς τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος, ἅμα τῇ λήξει τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, ὅτε κατηργήθη τὸ σῶμα τῶν ξένων πλοηγῶν, οὗ ἦτο ἀρχηγός, καὶ ἀπέθανεν εἰς Πειραιᾶ. Σ. Ε. Λ.

Λούγγουντσα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πέλλης χωρίου *Λαγκαδιὰ* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λουγκὸλ διάλυμα (Solution Lugol) *[Φαρμ. Χημ.]*. Διάλυμα ἰωδίου εἰς ἰωδιοῦχον κάλιον. Ἡ διαλυτότης τοῦ ἰωδίου εἰς τὸ ἰωδιοῦχον κάλιον αὐξάνει μετὰ τῆς περιεκτικότητος τοῦ τελευταίου τούτου. Ὡς διάλυμα κεκορεσμένον δι' ἰωδίου καὶ ἰωδιούχου καλίου εὑρίσκονται ἀμφότερα εἰς ἴσας ἀναλογίας βαρῶν. Τὴν σχέσιν ταύτην τῆς διαλυτότητος ἐμελέτησαν οἱ Weeth καὶ Δόσιος. Τὸ διάλυμα λουγκὸλ ἀποτελεῖται ἐξ 1 γρ. ἰωδίου, 2 γρ. ἰωδιούχου καλίου καὶ 200 ἀπεσταγμένου ὕδατος, εὐχρηστεῖ δὲ εἰς τὴν μικροσκοπικὴν τέχνην. Κ. Γ. Μ.

Λουγδουνησία (Gallia Lugdunensis) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν, Λίγηρος, Σηκουάνα καὶ Ἄραρ (νῦν Saône). Ἡ χώρα αὕτη ἀπετέλεσε μίαν τῶν τεσσάρων ἐπαρχιῶν τῆς Πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia Transalpina), κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου γενομένην διοικητικὴν διαίρεσιν, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς πρωτευούσης αὐτῆς *Λουγδούνου*. Α. Θ. Σ.

λουγδουνικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν πόλιν Λούγδουνον, ὁ τοῦ Λουγδούνου «λουγδουνικὴ λάγηνος».

— λουγδουνικὴ λάγηνος. Οὕτω καλεῖται εἰδικὸς τύπος ἠλεκτρικοῦ συμπυκνωτοῦ εὐρυτάτης χρήσεως ἐν ταῖς ἐφαρμογαῖς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ λουγδουνικὴ λάγηνος, ἥτις ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὅτι ὁ τρόπος τῆς λειτουργίας αὐτῆς διεδόθη εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἐκ Leiden (Λουγδούνου) τῆς Ὁλλανδίας, συνδέεται τὰ μέγιστα πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ὁ κυρίως ἐφευρέτης τῆς λουγδουνικῆς λαγήνου εἶναι ὁ Kleist, ὅστις ἐν Πομμερανίᾳ ἐν ἔτει 1745 ἐξετέλεσε τὸ ἀκόλουθον πείραμα. Ἐντὸς ποτηρίου ὑαλίνου, ὅπερ ἐκράτει διὰ τῆς χειρός, ἔθεσε μεταλλικὴν ῥάβδον, ἣν ἀκολούθως συνέδεσε πρὸς ἀγωγὸν φορτισμένον. Ὅταν ἀπεμάκρυνε τὸν φορτισμένον ἀγωγὸν καὶ ἤγγισε διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς τὴν μεταλλικὴν ῥάβδον ἐδέχθη ἰσχυρὸν ἠλεκτρικὸν κτύπημα. Ἐρευνήσας ὁ Kleist περαιτέρω τὸ ἀνωτέρω φαινόμενον, παρετήρησεν ὅτι τὸ κτύπημα καθίστατο ἰσχυρότερον, ὅταν ἐπλήρου τὸ ποτήριον δι' οἰνοπνεύματος ἢ ὑδραργύρου. Ὁ Kleist ἀνεκοίνωσε τὴν παρατήρησίν του ταύτην πρὸς τὸν Daniell Gralath, δήμαρχον τοῦ Danzig, ὅστις ἐπανέλαβε μὲ τὴν ἀκόλουθον τροποποίησιν τὸ πείραμα. Ἔλαβεν ὑαλίνην φιάλην (λάγηνον), ἣν ἐπλήρωσε κατὰ τὸ ἥμισυ δι' ὕδατος, ἐντὸς δ' αὐτῆς ἔθεσε ῥάβδον σιδηρᾶν ἀπολήγουσαν εἰς σφαῖραν καὶ συνεκοίνησε τὴν σφαῖραν πρὸς τὸν ἀγωγὸν ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, ἐνῷ ἐκράτει τὴν φιάλην διὰ τῆς χειρός. Ἀκολούθως ἐσχημάτισεν ἅλυσιν ἐξ εἴκοσιν ἀνδρῶν κρατουμένων διαδοχικῶς διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ὁ πρῶτος τῶν ἀνδρῶν ἔλαβε τὴν φορτισθεῖσαν φιάλην διὰ τῆς ἐλευθέρας χειρὸς αὐτοῦ, ὅταν δὲ ὁ τελευταῖος ἤγγισε τὴν σφαῖραν διὰ τῆς ἐλευθέρας χειρὸς του, πάντες οἱ ἄνδρες τῆς ἁλύσεως ὑπέστησαν ἠλεκτρικὸν κτύπημα. Ἀνεξαρτήτως πρὸς τὸν Kleist ἔκαμε τὴν αὐτὴν παρατήρησιν ὁ Picter Musschenbrook ἐν ἔτει 1746 εἰς Leiden. Ὁ Musschenbrook κατὰ τὰ πειράματα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ συνήντα τὴν δυσχέρειαν ὅτι τὰ ἠλεκτρικὰ φορτία ἐξηφανίζοντο ταχύτατα καὶ ἐπεδίωξεν εἰ δυνατὸν νὰ συγκρατήσῃ τὰ ἠλεκτρικὰ φορτία διὰ συσσωρεύσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐν σώματι, ὅπερ νὰ περιβάλληται ὑπὸ κακῶν ἀγωγῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετεχειρίσθη φιάλην (λάγηνον) ὑαλίνην, ἐν ᾗ ἔθεσεν ὕδωρ καὶ ἐπεδίωξε νὰ συγκρατήσῃ φορτίον ἠλεκτρισμοῦ ἐν τῷ ὕδατι τῆς φιάλης. Ὅπως ἐπιτύχῃ τοῦτο, συνέδεσεν ἀγωγὸν πρὸς ἠλεκτρικὴν μηχανήν, ὃν ἐβύθισεν ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ἡμέραν τινὰ ὅμως ὁ Gunaeus, ὅστις ἠσχολεῖτο ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Musschenbrook εἰς πειράματα φυσικῆς, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὡς ἄνω πειράματος, ἐνῷ ἐκράτει τὴν φιάλην διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ προσεπάθει νὰ συσσωρεύσῃ ἐν τῷ ὕδατι φορτίον ἠλεκτρισμοῦ, ἤγγισε κατὰ τύχην διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς αὐτοῦ τὸν ἀγωγὸν τῆς μηχανῆς, ὅτε ἐδέχθη ἰσχυρότατον ἠλεκτρικὸν κτύπημα. Ὁ Musschenbrook ἐπανέλαβε τὸ ἀνωτέρω πείραμα, ἀλλ' ἐδέχθη τόσον ἰσχυρὸν κτύπημα, ὥστε, ὡς ἔγραφε κατόπιν πρὸς τὸν Réaumur, δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ ὑποστῇ καὶ ἐκ δευτέρου ὅμοιον κτύπημα, ἔστω καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐπρόκειτο οὕτω νὰ κερδίσῃ τὸ στέμμα τῆς Γαλλίας. Ἐκ Leiden ἔλαβε γνῶσιν τοῦ ἀνωτέρω πειράματος ὁ Abbé Nollet, ὅστις, ἐπειδὴ εὑρίσκετο εἰς ἀλληλογραφίαν πρὸς ὅλον τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διέδωκεν εὐρύτατα τὸ ἀνωτέρω πείραμα τῆς φιάλης ἢ λαγήνου, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα *λουγδουνικὴ λάγηνος*, ἐνῷ ὁ πραγματικὸς ἐφευρέτης τῆς λαγήνου ὁ Kleist ἐλάχιστα ἀναφέρεται.

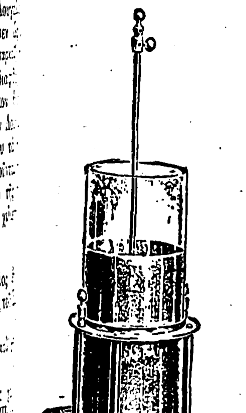

Σχ. 1. Λουγδουνικὴ λάγηνος.

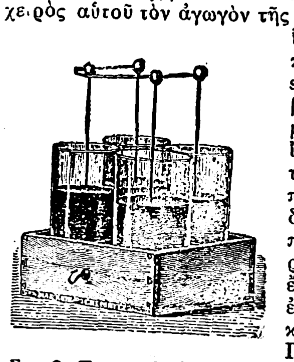

Σχ. 2 *Συστοιχία λουγδουνικῶν λαγήνων.*

Ἡ λουγδουνικὴ λάγηνος ἔτυχεν εὐρυτάτης ἐφαρμογῆς ἐν ταῖς συσκευαῖς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Πραγματοποιεῖται δὲ σήμερον ὡς ἑξῆς: Ἡ συσκευὴ ἀποτελεῖται ἐξ ὑαλίνης λαγήνου, ἧς ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια καλύπτεται διὰ φύλλου κασσιτέρου. Ἡ λάγηνος κλείεται διὰ σώματος ἐκ φελλοῦ, ὅπερ κατὰ τὸ μέσον διαπεράται ὑπὸ μεταλλικοῦ στελέχους ἀπολήγοντος συνήθως ἄνωθεν εἰς σφαῖραν, ἐνῷ ἐσωτερικῶς τίθεται καταλλήλως εἰς μεταλλικὴν ἐπαφὴν πρὸς τὸν κασσίτερον τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς λαγήνου. Ἡ ἐκ κασσιτέρου ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἀποτελεῖ τὸν *ἐξωτερικὸν ὁπλισμὸν* τῆς λαγήνου, ἡ δὲ ἐσωτερικὴ τὸν *ἐσωτερικὸν ὁπλισμόν*. Τὸ παρατιθέμενον σχ. 1 δεικνύει σύγχρονον τύπον λουγδουνικῆς λαγήνου, τὸ δὲ σχ. 2 συστοιχίαν ἐκ τεσσάρων λουγδουνικῶν λαγήνων συνδεδεμένων ἐν παραλλήλῳ. Συνήθως πληροῦμεν λουγδουνικὴν λάγηνον, διὰ προσεγγίσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁπλισμοῦ πρὸς τὸν ἕνα τῶν πόλων ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, ἐνῷ κρατοῦμεν τὴν λάγηνον διὰ τῆς χειρός, τοῦ ἑτέρου πόλου τῆς μηχανῆς συγκοινωνοῦντος πρὸς τὴν γῆν. Ἡ χωρητικότης τῶν λαγήνων ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαστάσεων αὐτῶν. Λάγηνος συνήθων διαστάσεων παρουσιάζει χωρητικότητα τάξεως μεγέθους 10^{-3} microfarad. Κ. Π.

λουγδούνιος, —α, —ον· ὁ τοῦ Λουγδούνου, λουγδουνικός.

—Λουγδούνιος κῶδιξ *[Ἁγ. Γραφ.]*. Πολύτιμον χειρόγραφον τῆς βιβλιοθήκης τῆς Λυών, περιέχον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ λατινικὴν μετάφρασιν τῆς Πεντατεύχου, διαφέρουσαν τοῦ κειμένου τῆς Βουλγάτας. Ἀνάγεται δὲ τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἰς τὸν ΣΤ' καὶ ὑπό τινων εἰς τὸν Ε' αἰῶνα, ἡ δὲ μετάφρασις ἣν περιέχει ἀνάγεται εἰς τὸν Γ' αἰῶνα καὶ θεωρεῖται καταγωγῆς ἀφρικανικῆς. Π. Ι. Μ.

Λούγδουνον, ἢ *Λουγούδουνον* καὶ *Λούγδονον* (Lugdunum Segusiavorum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλατίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σεγουσιαύων, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ροδανοῦ μετὰ τοῦ Ἄραρος (νῦν Saône). Κατά τινα παράδοσιν ἐκτίσθη τῷ 1700 π.Χ. ὑπὸ τινος Γαλάτου, συγχρόνου τοῦ Μωϋσέως, *Λύγδου* (Lygdus) καλουμένου. Κατ' ἄλλην ὑπὸ ἀποίκων Ροδίων, οἵτινες ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Φωκαέων τῆς Μασσαλίας, ἵδρυσαν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέα αὐτῶν Μόμορον, ὁδηγούμενοι ὑπὸ κοράκων, ἐξ οὗ καὶ τὸ κελτικὸν αὐτῆς ὄνομα *Λούγδουνον*, σημαῖνον «λόφον κόρακος». Ἱστορικῶς ὅμως ἀποδεδειγμένον εἶναι ὅτι ἱδρύθη τῷ 43 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λ. Μουνατίου Πλάγκου. Ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου διετέλεσε πρωτεύουσα τῆς Λουγδουνικῆς Γαλατίας (Gallia Lugdunensis). Ἐνταῦθα ἐγεννήθησαν ὁ Καλιγούλας καὶ ὁ Κλαύδιος, οἵτινες περιέβαλλον αὐτὴν δι' ἐξαιρετικῆς εὐνοίας. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον ὑπῆρξεν ἡ πολυανθρωποτέρα πόλις τῶν Γαλατῶν καὶ ἡ πλουσιωτέρα εἰς μνημεῖα, τῶν ὁποίων σῴζονται ἀρκετά. Ἤκμασαν δὲ αὐτόθι σχολαὶ ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἑλληνικῆς τέχνης, ἐφάμιλλοι τῶν ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ὑπῆρξε μία τῶν ἀρχαιοτέρων χριστιανικῶν κοινοτήτων καὶ θέατρον ἀπηνοῦς διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου τῷ 177 μ. Χ., καθ' ὃν ἐμαρτύρησαν ὁ ἅγιος Ποθεινὸς καὶ ἡ ἁγία Βλανδίνη. Ἐπίσκοπος αὐτῆς ὑπῆρξεν ἐπὶ 24 ἔτη ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, μαρτυρήσας καὶ οὗτος τῷ 203 μ. Χ. ἐπὶ Σεπτιμίου Σευήρου. Σήμερον καλεῖται *Λυὼν* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

— Λούγδουνον τῶν Βαταυῶν (Lugdunum Batavorum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Γερμανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαταυῶν, τῶν ὁποίων ἦτο πρωτεύουσα, ἐπὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, οὐ μακρὰν τῆς παραλίας. Ἡ θέσις αὐτῆς ἔκειτο παρὰ τὴν σημερινὴν *Λέϋντεν* (Leyden), κειμένην ἐν τῇ νοτίῳ Ὁλλανδίᾳ. Α. Θ. Σ.

— Λούγδουνον τῶν Κονβένων (Lugdunum Convenarum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλατίας ἐν Ἀκουϊτανίᾳ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Γαρούνα, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κονβένων, ὧν ἦτο πρωτεύουσα. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἦτο ἀνθηροτάτη πόλις, κατέληγον δὲ εἰς αὐτὴν τρεῖς ὁδοὶ προερχόμεναι ἀπὸ τὰ Ταρβελλικὰ ὕδατα (Dax), τὴν Αὐγούσταν (Auch) καὶ τὴν Τολῶσαν (Τουλοῦζην). Σήμερον καλεῖται Saint-Bertrand-de-Comminges, μικρὰ καὶ ἄσημος πολίχνη ἐν τῷ νομῷ Ἄνω Γαρούνα, παρὰ τὰ ἱσπανικὰ μεθόρια, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

— Λουγδούνου σύνοδος. Ἡ δευτέρα οἰκουμενικὴ σύνοδος τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας (βλ. λ. *Λυῶνος σύνοδος*).

Λούγεον ἕλος (Lugeus lacus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς βορείου Ἰλλυρίας, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἰστρίας καὶ Παννονίας, ΝΑ. τῆς Ὄκρας ἢ τῶν Ἰουλιανῶν Ἄλπεων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Ζ', 314). Σήμερον καλεῖται λίμνη Zirknitz ἐν τῇ ΒΔ. Νοτιοσλαυΐᾳ. Α. Θ. Σ.

Λουγίδουνον (Lugidunum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀνεξαρτήτου Γερμανίας (Germania Magna). Ταυτίζεται πρὸς τὴν νῦν πόλιν Liegnitz ἐν Σιλεσίᾳ τῆς Πρωσσίας. Α. Θ. Σ.

Λούγιοι (οἱ) (Lugii) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Ἀνεξαρτήτου Γερμανίας (Germania Magna), «μέγα ἔθνος», κατὰ τὸν Στράβωνα (Ζ' 290), ἀποτελούμενος ὑπὸ πολυαρίθμων φυλῶν, καὶ κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Β', 11, 10) τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Βιαδούα (Ὄδερ). Σύμμαχοι κατ' ἀρχὰς τῶν Μαρκομάννων καὶ ἔπειτα πολέμιοι τῶν Κουάδων, ἀναφέρονται κατὰ τὸν Β' καὶ Γ' μ. Χ. αἰῶνα, εἰς τοὺς κατὰ τῶν Γερμανῶν πολέμους τῶν Ρωμαίων. Ἡ χώρα αὐτῶν ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς τὴν σημερινὴν *Σιλεσίαν* ἐν Πρωσσίᾳ. Α. Θ. Σ.

Λούγιον (Lugio) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Παννονίας, ἡ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου *Λουγίωνον* (βλ. λ.) καλουμένη. Α. Θ. Σ.

Λουγίωνον (Lugionum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Παννονίας, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ἀπὸ Λουσσονίου (Paks) εἰς Μούρσαν (Esseg) ὁδοῦ. Ταυτίζεται πρὸς τὴν νῦν οὐγγρικὴν πόλιν *Βάτα*. Α. Θ. Σ.

Λούγκα (Luga) *[Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς τῆς Ρωσίας, χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τῆς Φινλανδίας. Πηγάζει ἐκ τῆς ἑλώδους λίμνης τοῦ διαμερίσματος τοῦ Νόβγοροδ Ρίττεν καὶ διέρχεται διὰ τοῦ κυβερνείου τῆς Πετρουπόλεως, διαχωριζόμενος κατόπιν εἰς δύο βραχίονας, εἰς τῶν ὁποίων χύνεται εἰς τὸν κόλπον Λούγκα, ὁ δὲ ἕτερος ἑνοῦται μετὰ τοῦ Ναρόβα, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ροζεόν*, ὀλίγον πρὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 347 χλμ. Κατὰ μέγα μέρος εἶναι πλωτὸς καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ τὴν μεταφορὰν ξυλείας. Ἔχει πολλοὺς παραποτάμους, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Ὀρόντες* μήκους 206 χλμ., ὁ *Σάμπα* καὶ ὁ *Ντολγκάϊα*. —2) Πόλις τῆς Ρωσίας, πρωτεύουσα διαμερίσματος, εἰς ἀπόστασιν 137 χλμ ἀπὸ τῆς Πετρουπόλεως. Κάτ. 12.279. Διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον κτηνῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Μ. Δ. Β.

Λουγκάνο (Lugano) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῶν Ἄλπεων, κειμένη μεταξὺ τῶν λιμνῶν Μείζονος (Λάκο Μαντζόρε) καὶ τοῦ Κώμου (Λάκο ντὶ Κόμο) εἰς ὕψος 271 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἀπαντᾷ ἐπίσης ὑπὸ τὸ ὄνομα *Τσερέζιο* (Ceresio), προελθὸν ἐκ τοῦ λατινικοῦ Ceresius Lacus καὶ γερμανιστὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λάουϊς* (Lauis). Ἐκτείνεται κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῆς μέρος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἑλβετικοῦ καντονίου τοῦ Τεσσίνου, βρέχει δὲ διὰ τῆς ΝΔ. αὐτῆς ὄχθης τὸ ἰταλικὸν ἔδαφος καὶ εἰσχωρεῖ εἰς αὐτὸ πρὸς ΒΑ. διὰ τοῦ πρὸς τὴν λίμνην τοῦ Κώμου διευθυνομένου βραχίονός της. Ἔχει σχῆμα στενόμακρον καὶ ὀφιοειδὲς μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ., καὶ κατὰ μὲν τὸ ΒΑ. αὐτῆς ἄκρον προσεγγίζει τὴν λίμνην τοῦ Κώμου εἰς ἀπόστασιν 12 περίπου χλμ., κατὰ δὲ τὸ Δ. τὴν Μείζονα, εἰς ἣν ἐκρέει διὰ τοῦ ποταμοῦ Τρέζα. Ἔχει ἔκτασιν 54 τ. χλμ., μέγιστον μῆκος 35 καὶ πλάτος 3, σχηματίζει 5 κολπώσεις καὶ ἔχει μέγιστον βάθος 279 μ. Κυριωτέρα πόλις ἐπ' αὐτῆς εἶναι τὸ *Λουγκάνο*, νοτιώτερον τοῦ ὁποίου καὶ παρὰ τὴν πολίχνην Μελίντ ἀνάχωμα μήκους 800 μ. ζευγνύει τὰς δύο παραλίας τῆς λίμνης, ἐπ' αὐτοῦ δὲ διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Ἁγίου Γοτθάρδου, συνδέων τὴν Ἰταλίαν μετὰ τῆς κεντρικῆς καὶ δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ συγκοινωνία ἐπὶ τῆς λίμνης, μεταξὺ τῶν διαφόρων παραλιακῶν κέντρων, διεξάγεται διὰ βενζινοκινήτων καὶ ἀτμοκινήτων πλοιαρίων. Χ. Δ.

Digitized by Google

—**Λουγκάνο** (Lugano) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Τεσσίνου, ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ ἐπικλινοῦς παραλίας τῆς ὁμωνύμου λίμνης μεταξὺ τῶν κορυφῶν Μπρὲ (933 μ.) καὶ Σὰν Σαλβατόρε (915 μ.). Κάτ. 13.900, κατὰ τὸ πλεῖστον καθολικοί, ὁμιλοῦντες ἰταλικὸν ἰδίωμα. Ἀνεπτύχθη μεγάλως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐξωραΐσθη διὰ διαφόρων πολυτελῶν οἰκοδομημάτων (ξενοδοχείων, κέντρων διασκεδάσεων κλπ.), προκυμαιῶν κατὰ μῆκος τῆς λίμνης καὶ εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον πολυσυχνάστων τουριστικῶν κέντρων τῆς Ἑλβετίας, λόγῳ τῶν φυσικῶν καλλονῶν του. Ἡ παλαιὰ πόλις ἔχει πολλοὺς ναοὺς μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας, ἐν οἷς ὁ *Ἅγιος Λαυρέντιος*, κτισθεὶς ἐπὶ σχεδίου τοῦ Μπραμάντε, ἡ *Ἁγία Μαρία τῶν Ἀγγέλων*, εἰς ἣν φυλάσσεται μία «Σταύρωσις» τοῦ Λουίνι, ἡ *Ἁγία Μάρθα* κ. ἄ. Κατὰ τὸ διάστημα 1917—1920, παρέμεινεν ἐν Λουγκάνο ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Κωνσταντῖνος μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Χ. Δ.

Γενικὴ ἄποψις τοῦ Λουγκάνο.

Λουγκάνο (Lugano), *Πλάτσιντο*. Ἰταλὸς παλαιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1876. Μέλος διαφόρων ἀκαδημιῶν, ἐδημοσίευσε σειρὰν ἔργων ὑπὸ τὸν τίτλον «Spicilegium Montolivetense». Λ. Χ. Ζ.

Λουγκάνσκ, ἢ *Λουγκὰν* (Lugansk ἢ Lugan) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Οὐκρανίᾳ, παρὰ τὸν ποταμὸν Λούγκαν. Κάτ. 71.000, ἐπιδιδόμενοι εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουσίων μεταλλείων γαιανθράκων καὶ σιδήρου τῆς περιοχῆς. Ἡ πόλις ἔχει ὑψικαμίνους, χυτήρια σιδήρου, μηχανουργεῖα καὶ χυτήρια τηλεβόλων. Τινὰ τῶν ἐργοστασίων της ἱδρύθησαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1795 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Γκασκόϋν διὰ λογαριασμὸν τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως. Μ. Δ. Β.

Λούγκαου (Lugau) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σαξωνίᾳ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Στόλλμπεργκ — Βύστενμπραντ. Κάτοικοι 10.619 (1925). Ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα, κλωστήρια, σιδηροχυτήρια, ἐργοστάσια μηχανῶν καὶ χειροκτίων κλπ. Θ. Κ.

Λοῦγκερ (Lueger)· βλ. *Λύγκερ*.

Λοῦγκο (Lugo) /*Γεωγρ.*/. —1) Νομὸς τῆς Ἱσπανίας, ἐν Γαλικίᾳ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 9 881 τ. χλμ. καὶ 473.511 κατ. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μίνιο καὶ Σὶλ καὶ ἔχει ἔδαφος ὀρεινὸν καὶ ἀρκετὰ γόνιμον, παράγον σιτηρὰ καὶ κάστανα. Ἔχει ἀκτὰς βραχώδεις καὶ πολυσχιδεῖς, μὲ ἀκμάζουσαν ἁλιείαν. Τὸ κλῖμα εἶναι ὑγιεινόν.

—2) Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ τῆς Ἱσπανίας. Κάτ. 33.073. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μονφόρτε — Κορούνια καὶ παράγει σιτηρά, ἔλαια καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ἔχει βυρσοδεψεῖα, ὑφαντουργεῖα, πιλοποιεῖα κτλ. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκονται θειοῦχοι ἰαματικαὶ πηγαί, ἐνδεικνυόμεναι εἰς τοὺς ρευματισμοὺς καὶ τὰς δερματικὰς παθήσεις καὶ ἀρχαιότατον ὑδροθεραπευτήριον. Ἔχει καθεδρικὸν ναὸν ἐκ γρανίτου τοῦ Θ' αἰῶνος καὶ περιβάλλεται ὑπὸ παλαιῶν ρωμαϊκῶν τειχῶν, τὰ ὁποῖα περιέκλειον τὴν ἀρχαίαν Lucense ἢ Lucus Augusti. Τὰ τείχη ταῦτα ἀποτελοῦν μέγα τετράγωνον, πολὺ εὐρύτερον τῆς σημερινῆς πόλεως. Μ. Δ. Β.

—**Λοῦγκο** (Lugo) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἰταλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ραβέννης, παρὰ τὸν ποταμὸν Σένιο. Κάτ. 25.800. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ραβέννης — Βολωνίας καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον οἴνων, οἰνοπνευμάτων, ὀρύζης, μετάξης, κτηνῶν κτλ. Ἔχει μεσαιωνικὸν πύργον. Τῷ 1796 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων. Εἶναι τὸ ἀρχαῖον Lucus Diana ἢ Forum Lucium. Μ. Δ. Β.

Λοῦγκοζ ἢ *Λοῦγκος* (Lugoj ἢ Lugosch) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ρουμανίας ἐν τῷ Βανάτῳ καὶ τῇ περιφερείᾳ τοῦ Κράσσο-Σεβερὶν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τεμέλ. Κάτ. 20.035. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τεμεσβὰρ — Βουκουρεστίου καὶ εἶναι σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου οἴνου. Ἔχει γεωργικὴν καὶ ἐμπορικὴν σχολὴν καὶ ἐργοστάσια ὑφασμάτων καὶ κεραμεικῆς. Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, συνδεομένη διὰ μεγάλης γεφύρας, εὑρίσκεται ἡ *Νεμὲτ-Λοῦγκοζ*, γερμανικὸν προάστειον τῆς Λούγκοζ, ἥτις πρὸς διάκρισιν καλεῖται καὶ *ρουμανικὴ Λούγκοζ*. Παρ' αὐτὴν οἱ Τοῦρκοι ἐνίκησαν τῷ 1625 τοὺς Γερμανοὺς καὶ τῷ 1788 τοὺς Αὐστριακούς. Μ. Δ. Β.

Λουγκουβάλλιον (Luguvallium) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Βδ. Βρεττανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βριγάντων, ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς παραλίας, παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ ἀδριανείου τείχους (Vallum Hadriani). Ὠχυρωθεῖσα κατὰ τὸν μεσαίωνα ὑπὸ τῶν Ἀγγλοσαξώνων ἐκλήθη Cærleol, ἤτοι «πόλις τοῦ πύργου», ἐξ οὗ καὶ τὸ σημερινὸν ὄνομα αὐτῆς *Καρλάϊλ* (Carlisle). Εἶναι πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Κουμβερλάνδης (Cumberland). Α. Θ. Σ.

λοῦγκρ (lougre) /*Ναυτ.*/. Ἀκτοπλοϊκὸν ἱστιοφόρον σκάφος τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τρίστηλον, ἐξαρτισμοῦ προσομοιάζοντος τὸν τοῦ *σὰς-μαρέ*, ἔχοντος δὲ ψαθωτὰ ἱστία, ἐν εἴδει τῶν τῆς μεγάλης ἀκάτου, ἀλλὰ μετὰ ψαθωτῶν δολωνίων, ὅταν πρόκειται περὶ λουγκρ πολεμικῆς. Πειρατικὸν σκάφος ἐν ἀρχῇ — lugger ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καλούμενον — ἀπετέλει μονάδας ἐλαφρῶν τμημάτων εἰς μοίρας στόλων τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ, φεροῦσας ὡς ὁπλισμὸν καρονάδας τινάς. Αἱ γαλλικαὶ λοῦγκρ διέπρεψαν εἰς Μάγχην κατὰ τὴν ναπολεόντειον ἐποχὴν εἰς τὴν περίοδον τοῦ στρατοπέδου τῆς Βουλωνίας. Σ. Ε. Λ.

Λουγόδουνον (Lugodunum) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/ βλ. *Λούγδουνον*.

Λοῦγοι (οἱ) (Lugi). Λαὸς τῆς Βρεττανίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 3, 8) καὶ κατοικῶν τὴν Βδ. ἄκραν τῆς Καληδονίας (νῦν Σκωτίας), μεταξὺ τῶν Δεκαιτῶν πρὸς Ν. καὶ τῶν Κορναβίων πρὸς Β. Ἡ χώρα αὐτῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν σημερινὴν κομιτείαν Sutherland, πρὸς βορρᾶν τοῦ κόλπου Μοράϋ (Moray Firth). Α. Θ. Σ.

— **Λοῦγοι οἱ Διδοῦνοι** (Lugi Diduni). Μία τῶν πολυαρίθμων φυλῶν τῶν Λούγων ἢ Λουγίων, μεγάλου γερμανικοῦ ἔθνους, κατοικοῦσα τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Βιαδούα (νῦν Ὄδερ), Βδ. τοῦ Ἀσκιβουργίου ὄρους (νῦν Riesengebirge), ἐν τῇ νῦν περίπου Σιλεσίᾳ τῆς Πρωσσίας. Α. Θ. Σ.

— **Λοῦγοι οἱ Ὀμανοὶ** (Lugi Omani). Μία τῶν πολυαριθμων φυλῶν τῶν Λούγων ἢ Λουγίων, μεγάλου γερμανικοῦ λαοῦ, κατοικοῦσα τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Βιαδούα (νῦν Ὄδερ), Βδ. τοῦ Ἀσκιβουργίου ὄρους (νῦν Riesengebirge), ἐν τῇ νῦν περίπου Σιλεσίᾳ τῆς Πρωσσίας. Α. Θ. Σ.

Λοῦγον (Lucus Diana ἢ Forum Lucium) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/ βλ. λ. *Λοῦγκο* (πόλις τῆς Ἰταλίας).

Λοὺδ /*Βιβλ.*/. Τέταρτος υἱὸς τοῦ Σήμ, κατὰ τὴν βίβλον τῆς «Γενέσεως» ι' 22), ὅστις θεωρεῖται συνήθως ὡς προπάτωρ τῶν Λυδῶν, κατὰ παλαιὰν ἰουδαϊκὴν παράδοσιν (*Ἰωσήπου* Ἰουδ. Ἀρχ. Α' στ' 4 καὶ *Ἡροδ.* Α' 7). Κατὰ νεωτέρας ἐρεύνας ἀνευρίσκονται παρὰ τοῖς Λυδοῖς παραλλήλως πρὸς τὰ ἄρεια καὶ σημιτικὰ στοιχεῖα. Π. Ι. Μ.

Λόϋδ (Loyd), *Δαυίδ*. Ἄγγλος βιογράφος (1635—1692). Ὑπῆρξεν ἐφημέριος τοῦ Λαντούλας καὶ ἐγένετο γνωστὸς ἐκ τῶν περιέργων βιογραφιῶν προσώπων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀνωτέραν ἀγγλικὴν κοινωνίαν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Βίοι, πράξεις, δεινοπαθήματα καὶ θάνατοι τῶν μαρτυρησάντων ὑπὲρ τῆς προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας» (1668), «Ἡ κόμισσα τοῦ Μπρίτζγουώτερς Γκὸστ» (1663), «Νεωτέρα πολιτική» (1660), «Εἰκὼν βασιλικὴ (ὁ τίτλος ἑλληνιστί), ἤτοι αἱ τρεῖς προσωπογραφίαι τοῦ Καρόλου Β'» (1660), «Καμπάλα» (1664), «Οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ εὐνοούμενοι τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς μεταρρυθμίσεως» (1665—1670) κλπ. Μ. Δ. Β.

—**Λόϋδ** Lloyd', *Ἐδουάρδος*. Λεβαντῖνος ἰδιοκτήτης καφενείου εἰς Λάμπερτ Στρὴτ τοῦ Ἄστεως Λονδίνου, εἰς ὃ ἐσύχναζον ἐφοπλισταὶ καὶ ἀσφαλισταί. Χάριν αὐτῶν ἐδημιούργησε (1696) ἐμπορικὴν ἐφημερίδα «Lloyd's news» ἑβδομαδιαίως ἐκδιδομένην, διακοπεῖσαν λόγῳ τῶν πολιτικῶν της ἀντιλήψεων καὶ ἐπανεκδοθεῖσαν τῷ 1726 ὑπὸ τίτλον «Lloyd's list», ἐξυπηρετήσασαν δ' ἔκτοτε τὰς ἀνάγκας τῆς ναυτιλίας καὶ δὴ τῶν ναυτασφαλειῶν. Τῷ 1771 συνέπηξε ναυτικὴν καὶ ναυτασφαλιστικὴν ἑταιρείαν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «New Lloyd» (Νέος Λόϋδ), ἥτις ἐγκατασταθεῖσα εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ χρηματιστηρίου ἔλαβεν ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι της (1871) μορφὴν αὐτονόμου ὀργανισμοῦ διεθνοῦς κύρους· ἔκτοτε δὲ ἐκδίδει ναυτικὴν ἐφημερίδα «Shipping and mercantile Gazette and Lloyd list» δημοσιεύουσαν ναυτικὰς εἰδήσεις πάσης φύσεως δι' ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου, ἑβδομαδιαίως δὲ πίνακα τῶν δι' ὑπερωκεανίους λιμένας ναυλουμένων πλοίων, μετὰ μνείας τοῦ εἴδους τοῦ φορτίου, τοῦ συμφωνηθέντος ναύλου, ἡμερομηνιῶν ἀπόπλου καὶ τῆς παρακολουθήσεως τῶν ἐνδεχομένων ἐνδιαμέσων προσεγγίσεων τῶν πλοίων τούτων. Ἀπὸ τοῦ 1760 εἶχεν ἐκ παραλλήλου ἱδρύσει ἡ τότε ἑταιρεία Λόϋδ τὸ «Lloyd's register shipping», ναυτικὸν ἰνστιτοῦτον, ὅπερ ἐκδίδει ἔκτοτε, τελειοποιηθὲν τῷ 1834, φερώνυμον περιοδικὸν σύγγραμμα ἐτησίως κατὰ Ἰούλιον, ὅπερ περιλαμβάνει τὰ ὀνόματα καὶ πᾶσαν χρήσιμον πληροφορίαν διὰ πᾶν πλοῖον ἱστιοφόρον, ἀτμόπλοιον ἢ πετρελαιοκίνητον, ἄνω τῶν 100 τόννων παντὸς ἔθνους, ἰδίᾳ δὲ τὴν τάξιν εἰς ἣν κατέταξαν αὐτὸ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Λόϋδ πρὸς παροχὴν στοιχείου διὰ τὴν ναυτασφάλειαν αὐτοῦ. Κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Λόϋδ τούτου, τοῦ ἀγγλικοῦ πρὸς διάκρισιν ἐπικληθέντος, ἐγένοντο εἰς Ροστὸκ (1868), μεταφερθεὶς κατόπιν εἰς Βερολῖνον ὁ «Γερμανικὸς Λόϋδ» (Germanische Lloyd), ὁ Γαλλικός, ὁ Νορβηγικός, ὁ Ρωσικός, ὁ Βεστφαλικὸς καὶ ἄλλοι τινές, πᾶσαι Λόϋδ ναυτασφαλιστικαὶ ἑταιρεῖαι. Τὸ ὄνομα Λόϋδ προσετέθη καὶ ὡς χαρακτηριστικὸν τίτλον μεγάλων ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιρειῶν. Σ. Ε. Λ.

—**Λόϋδ Τζῶρτζ** (Lloyd George), *Δαυίδ*. Ἄγγλος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐκ γονέων καταγομένων ἐξ Οὐαλλίας τῷ 1863 ἐν Μάντσεστερ, ὅπου ὁ πατήρ του Γουλιέλμος Τζῶρτζ ἦτο δημοδιδάσκαλος. Δύο ἔτη μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ ὁ πατήρ του ἀπέθανεν, ὁ δὲ μικρὸς Δαυῒδ ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρός του Ριχάρδου Λόϋδ, πτωχοῦ ὑποδηματοποιοῦ, τοῦ ὁποίου βραδύτερον τὸ ἐπίθετον προσέταξε τοῦ πατρικοῦ του ἐξ εὐγνωμοσύνης. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ 1890 ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν τῇ Ν. Οὐαλλίᾳ καὶ ἐν Λονδίνῳ, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὰς προοδευτικωτάτας καὶ τολμηρὰς ἰδέας, τὰς ὁποίας διετύπωνεν εἰς διαφόρους συνελεύσεις. Τὴν πρώτην μεγάλην φήμην καὶ δημοτικότητα, ἥτις ὤθησεν αὐτὸν νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ νὰ ἐκλεγῇ κατὰ πρῶτον βουλευτής, ὀφείλει εἰς τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν κατήγαγεν ἐν τῷ ἐφετείῳ τοῦ Λονδίνου, ἐπὶ μιᾶς πολυκρότου δίκης, ἡ ὁποία εἶχε συνταράξει ὁλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν του. Ἐπρόκειτο περὶ ἀπαγορεύσεως ὅπως ὁ νεκρὸς τοῦ μὴ εὑρισκομένου ἐν τάξει πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα πατρὸς ταφῇ παρὰ τὸν τάφον τῆς θυγατρός του ἐν τῷ αὐτῷ νεκροταφείῳ. Ὁ νεαρὸς τότε δικηγόρος ἐξέφερε τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ ἱερέως ἦτο ἄκυρος καὶ συνεβούλευσε τοὺς πελάτας του νὰ θάψουν τὸν νεκρὸν ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ τῆς βίας. Κατόπιν τούτου ὁ ἱερεὺς κατήγγειλε τοὺς παραβάτας τῶν διαταγῶν του, οἱ ὁποῖοι ἐκάλεσαν ὡς συνήγορον τὸν Λόϋδ Τζῶρτζ. Τὸ ἐπαρχιακὸν δικαστήριον κατεδίκασε τοὺς παραβάτας, ἀλλὰ τὸ ἐφετεῖον τοῦ Λονδίνου ἠθώωσεν αὐτούς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸν πρῶτον θρίαμβον τοῦ νεαροῦ δικηγόρου, ὁ ὁποῖος δὲν ἀφῆκε νὰ χαθῇ ὁ περὶ τὸ ὄνομά του ἐγερθεὶς θόρυβος, ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως ἔθεσεν ὑποψηφιότητα βουλευτοῦ, εἰς τὰς διενεργηθείσας τότε, κατὰ τὸ 1890, ἐκλογάς καὶ ἐξελέγη ὡς ὑποψήφιος τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κάρναρβον. Ἔκτοτε δὲ ἀκολουθεῖ ἐκλεγόμενος συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως βου-

Digitized by Google

λευτὴς τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας. Ἐν τῇ βουλῇ διεκρίθη εὐθὺς ἀμέσως διὰ τὴν τολμηρότητα τῶν γνωμῶν του καὶ διὰ τὰς θεωρίας, τὰς ὁποίας ἀνέπτυσσεν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἰδίως προβλημάτων, αἵτινες βραδύτερον ἀπετέλεσαν μέρος τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματός του καὶ ἐφηρμόσθησαν βαθμιαίως ὑπὸ πολλῶν κυβερνήσεων, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προεκάλουν ἀγανάκτησιν καὶ ἐκρίνοντο ὡς αὐτόχρημα ἐπαναστατικαί, ἰδίως ἀπὸ τοὺς συντηρητικωτέρους. Τόσον ζωηρὰ δὲ ὑπῆρξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ πολεμικὴ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν συντηρητικῶν, ὥστε οἱ τελευταῖοι οὗτοι παρ' ὀλίγον νὰ τὸν λυντσάρουν ἐν Βιρμιγχάμῃ, ὅπου ἐπεχείρησε νὰ κάμῃ διάλεξιν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγγλοβοερικοῦ πολέμου ἐκηρύχθη κατ' αὐτοῦ καὶ διεξήγαγε σφοδροτάτας συζητήσεις μετὰ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἰωσὴφ Τσάμπερλαιν. Ἤδη ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ εἶχεν ἀναδειχθῆ ὡς εἷς τῶν δυνατωτέρων ῥητόρων τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων καὶ εἶχεν ἐπιβληθῆ ὡς εἷς τῶν ἀρχηγῶν αὐτοῦ. Ἕνεκα δὲ τούτου, ὅταν ὁ Κάμπελ-Μπάννερμαν ἐσχημάτισε φιλελευθέραν κυβέρνησιν τῷ 1905, προσέλαβε τὸν Λόϋδ Τζῶρτζ ὡς ὑπουργὸν τοῦ Ἐμπορίου. Εἰς τὸ ὑπούργημα τοῦτο διεκρίθη διὰ τὴν ἐπιτυχῆ λύσιν τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς ἀπεργίας, ἥτις εἶχεν ἐκραγῆ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, καὶ διὰ τὴν ψήφισιν τοῦ σπουδαιοτάτου νόμου περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς νομοθεσίας τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Τῷ 1908, κατὰ τὸν σχηματισμὸν νέας φιλελευθέρας κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Ἄσκουϊθ, ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν. Ἡ νέα αὕτη ὑπουργία του ἀποτελεῖ ἕνα τῶν σημαντικωτέρων σταθμῶν τῆς πολιτικῆς του σταδιοδρομίας, σημειώνουσα ἐπίσης συγχρόνως νέαν ἐντελῶς ἐποχὴν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας του. Διότι ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀφορμὴν καὶ τὰ μέσα νὰ ἀναπτύξῃ πλήρως καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ πάσας ἐκείνας τὰς προοδευτικὰς θεωρίας καὶ τὰ ῥιζοσπαστικώτατα μέτρα, ἅτινα οὐδείς, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, Εὐρωπαῖος πολιτικὸς εἶχε τολμήσει καὶ εἶχε δυνηθῆ νὰ πραγματοποιήσῃ. Εἶχε νὰ παλαίσῃ πρὸς τεραστίας δυσκολίας, διότι πᾶσαι αἱ συντηρητικαὶ τάξεις καὶ ἡ κοινοβουλευτικὴ αὐτῶν ἀντιπροσωπεία, ἡ βουλὴ τῶν Λόρδων, ἀντετίθεντο δι' ὅλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων. Ἐν τούτοις ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ κατώρθωσε νὰ προπαρασκευάσῃ καὶ νὰ παρασύρῃ μὲ τὸ μέρος του τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τῆς κοινῆς γνώμης διὰ διαλέξεων, φυλλαδίων καὶ δραστηριωτάτης καὶ πλήρους σθεναρῶν ἐπιχειρημάτων προπαγάνδας διὰ τοῦ τύπου. Καὶ ὅταν ἡ βουλὴ τῶν Λόρδων ἀπέρριψε τὰ ἀπὸ τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ψηφισθέντα νομοσχέδιά του, διὰ τῶν ὁποίων ἐφορολογοῦντο οἱ γαιοκτήμονες, τὰ εἰσοδήματα, τὸ οἰνόπνευμα κλπ., καὶ συνεπείᾳ τῆς ἀπορρίψεως ταύτης ἔλαβον χώραν, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1910, ἐκλογαί, τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων ἐνίκησε. Μετὰ τὴν ἐνέργειαν δὲ καὶ νέων ἐκλογῶν, κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ κατώρθωσε νὰ ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνησικυρίας ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ψηφιζομένων νόμων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπέτυχεν ἐπίσης τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου περὶ τῆς ἀσφαλίσεως τῶν ἐργατῶν, διὰ ταμείου προικοδοτουμένου ὑπὸ τῶν ἐργατῶν, τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τοῦ κράτους. Οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ κατὰ τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων καὶ πρὸς ψήφισιν νόμων φιλεργατικῶν ηὔξησαν τεραστίως τὴν δημοτικότητά του καὶ κατέστησαν αὐτὸν ἕνα τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῶν φιλελευθέρων, ἰσότιμον πρὸς τὸν τότε ἀρχηγὸν Ἄσκουϊθ. Ὅταν ἐξερράγη ὁ Παγκόσμιος πόλεμος, ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς βοηθείας τῶν ἀδυνάτων, ὧν τὰ δίκαια εἶχον καταπατηθῆ ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν, καὶ ἰδίως ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ Βελγίου, τῷ δὲ 1915 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Πολεμεφοδίων, συμβαλὼν διὰ τῆς δραστηριότητός του εἰς τὸν ταχύτατον ἐφοδιασμὸν τῶν βρεττανικῶν στρατευμάτων ὑπὸ ἐπαρκῶν πυρομαχικῶν καὶ πυροβόλων. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1916, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Κίτσενερ, ἀνέλαβε καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ διὰ τῶν εὐγλώττων λόγων του καὶ τῆς ἀπεράντου αἰσιοδοξίας του κατώρθωσε νὰ ἐμψυχώσῃ ἅπαντας τοὺς συμμάχους εἰς τὰς κρισιμωτέρας τῶν περιστάσεων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπρότεινεν εἰς τὸ ἀνώτατον στρατιωτικὸν συμβούλιον τῶν συμμάχων, ὅπως ἀποσυρθοῦν ἐκ τοῦ δυτικοῦ μετώπου ἅπαντα τὰ στρατεύματα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ μεταφερθοῦν εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς δημιουργίαν νέων μετώπων ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν ὑπαρχόντων, ἀλλ' ἡ πρότασίς του αὕτη δὲν ἐγένετο δεκτή. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κῦρος αὐτοῦ εἶχεν αὐξηθῆ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ἄσκουϊθ καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως, ἀποτελεσθείσης ἐξ ὅλων τῶν κοινοβουλευτικῶν κομμάτων τῆς χώρας, ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ προεδρία τῆς κυβερνήσεως ταύτης. Κατὰ τὸ ἐπακολουθῆσαν διάστημα ἐπῆλθε διάστασις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἄσκουϊθ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέφερε σχίσμα εἰς τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων.

Κατὰ τὰς γενομένας ὅμως ἐκλογὰς τῷ 1918 τὸ κόμμα τοῦ Λόϋδ Τζῶρτζ ἐπέτυχε διὰ μεγάλης πλειοψηφίας, ἥτις ἐπέτρεψεν εἰς αὐτόν, κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης, νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν μετὰ πλήρους ἐξουσιοδοτήσεως. Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ κατέστη εἰς πλείστας περιστάσεις ὁ διαιτητὴς τῶν τυχῶν τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, χωρὶς δὲ νὰ τηρήσῃ ἑνιαίαν καὶ προδιαγεγραμμένην γραμμήν, ἐξήσκησε πολλάκις εὐεργετικῶς μετριοπαθῆ ἐπιρροὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων συμφερόντων. Ἀντετάχθη πολλάκις εἰς τὰς γνώμας τοῦ Οὐΐλσων καὶ ἠρνήθη εἰς πλεῖστα σημεῖα νὰ συγκατατεθῆ εἰς τὴν ἐπιβολὴν διαφόρων γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν ἀξιώσεων, κατορθώσας νὰ κάμῃ παραδεκτὰς τὰς ἀγγλικὰς ἀντιλήψεις περὶ ἐπανορθώσεων καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν βρεττανικῶν ἀποικιῶν. Ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ τῷ 1919, ἐπωφελούμενος τῆς ἀπουσίας τῶν Ἰταλῶν ἀντιπροσώπων ἐκ τῆς παρισινῆς διασκέψεως, ἐπέτυχε, παρὰ τὴν ἀντίθεσιν τῶν Γάλλων, νὰ γίνῃ ἀνεκτὴ καὶ ὑπ' αὐτῶν ἡ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποστολὴ στρατοῦ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τῷ 1920, κατὰ τὴν διάσκεψιν τοῦ Σὰν Ρέμο, ἐνέκρινε, παρὰ τὴν ἀντίθε-

Δαυῒδ Λόϋδ Τζῶρτζ.

τον γνωμάτευσιν τῶν συμμάχων στρατιωτικῶν, τὰς ἀπόψεις τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων περὶ ἐπαρκείας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὅπως ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς Τούρκους τὴν εἰρήνην καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς μετὰ τῆς Τουρκίας συνθήκης τῶν Σεβρῶν. Καὶ κατόπιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ ἀγῶνος, ὑπεστήριξε τὰς ἑλληνικὰς ἀπόψεις, δὲν κατώρθωσεν ὅμως ὅπως ἡ ὑποστήριξις αὕτη ἀποβῇ θετικωτέρα καὶ ἀποτελεσματική, λόγῳ τῆς ἐπικρατήσεως, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἀγγλίᾳ, τῶν φιλοτούρκων ῥευμάτων καὶ τοῦ φόβου τῶν Ἄγγλων συντηρητικῶν συνυπουργῶν του περὶ ἐξεγέρσεως τῶν Μωαμεθανῶν τῶν Ἰνδιῶν. Ἕνεκα τούτου ἡ Ἑλλὰς δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ τύχῃ τῆς παρ' αὐτοῦ ἀναμενομένης βοηθείας κατὰ τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν τοῦ μικρασιατικοῦ ἀγῶνος, οὐδ' ἐπετράπη, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, εἰς τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα νὰ εἰσβάλουν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐκβιασμὸν τῶν Τούρκων νὰ συνάψουν τὴν εἰρήνην. Οὕτω ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἡττήθη ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἡ δὲ ἧττα αὕτη ἐπεσφράγισε τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀνατολικῆς πολιτικῆς τοῦ Λόϋδ Τζῶρτζ. Ἡ ἀποτυχία αὕτη ἠλάττωσε κατὰ πολὺ τὴν δημοτικότητα τοῦ Ἄγγλου πρωθυπουργοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε μίαν τῶν κυριωτέρων αἰτιῶν τῆς ἀποτυχίας τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1922. Μετὰ τὰς ἐκλογὰς ταύτας ὁ Λόϋδ Τζῶρτζ περιῆλθεν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν, κατὰ τὰς ἐπαναληφθείσας δὲ ἐκλογὰς τοῦ 1924 καὶ 1929, ἐπειδὴ οὐδὲν τῶν τριῶν μεγάλων κομμάτων συνεκέντρωσεν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν, τὸ δὲ σχετικῶς πλειοψηφῆσαν Ἐργατικὸν κόμμα δὲν διέθετεν ἐπαρκῆ ἀριθμὸν βουλευτῶν, ὑπεστήριξε, κατόπιν ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων, τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸ πρόγραμμά του εὑρισκόμενον κόμμα τοῦτο, ὅπως σχηματίσῃ κυβέρνησιν, γενόμενος οὕτω ὁ ῥυθμιστὴς τῆς πολιτικῆς καταστάσεως ἐν Ἀγγλίᾳ. Κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο διάστημα ἐταξίδευσεν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης, εἰς Ἀμερικὴν καὶ εἰς Ἀφρικήν, ὅπου κατεγίνετο εἰς κυνήγιον ἀγρίων θηρίων. Τῷ 1924 ἐξέδωσε τὸ βιβλίον «Ὑπάρχει ἆρά γε πραγματικὴ εἰρήνη;», ἐν τῷ ὁποίῳ κατακρίνει τὴν πολιτικὴν τοῦ Πουανκαρὲ εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐπανορθώσεων καὶ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τοῦ Ρήνου. Τῷ 1911 ἐξεδόθησαν εἰς γερμανικὴν μετάφρασιν διάφοροι κοινωνικοπολιτικοὶ λόγοι του ὑπὸ τὸν τίτλον «Καλύτεροι καιροί». Ὁ Λόϋδ Τζῶρζ ἐδημοσίευσεν ἐπίσης εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ πλεῖστα ἄρθρα καὶ μελέτας ἐπὶ πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν θεμάτων, σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὰς δημιουργηθείσας μεταπολεμικὰς καταστάσεις. Μ. Δ. ΒΑΤΑΛΑΣ

—**Λόϋδ** (Lloyd), ***Χάρολδ.*** Εἷς ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοτέρους κωμικοὺς τοῦ ἀμερικανικοῦ κινηματογράφου. Ἐγεννήθη τῷ 1863 εἰς τὴν Νεβράσκαν. Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἐνεφανίσθη εἰς ἕνα θίασον ποικιλιῶν. Εἰς τὸν κινηματογράφον ἔκαμε τὴν ἀρχικήν του ἐμφάνισιν τῷ 1917 ὡς μιμητὴς τοῦ Τσάρλυ Τσάπλιν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Βῆνελ. Ἐβαρύνθη ὅμως αὐτὸ τὸ εἶδος καὶ παρουσίασεν ὀλίγον βραδύτερον κωμικὰς ταινίας μὲ αἰσθηματικὴν ὑπόθεσιν. Αἱ κυριώτεραι δημιουργίαι του εἶναι: «Ὁ μικρός μου ἀδελφός», «Ἀνέβα ἐκεῖ ἀπάνω», «Ναύτης θέλοντας καὶ μή», «Χούμπλυ» κ. ἄ. Εἶναι νυμφευμένος ἀπὸ τοῦ 1925 μὲ τὴν Ἀμερικανίδα ἠθοποιὸν τοῦ κινηματογράφου Μίλντρεδ Νταῖβις (Mildred Davies). ΙΡ. Σ.

«**Λόϋδ**» (Lloyd). Αὐτόνομος ναυτικὸς καὶ ναυτασφαλιστικὸς διεθνοῦς κύρους ὀργανισμός, ὀφείλων τὸ ὄνομά του εἰς τὸ ἐπίθετον τοῦ ἱδρυτοῦ του Ἐδουάρδου *Λόϋδ* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

—«**Λόϋδ *αὐστριακὸν***» (Lloyd Austriaco). Ὄνομα ὑφ' ὃ ἤρξατο καὶ ἐτερματίσθη ἡ μεγάλη αὐστριακὴ ἀτμοπλοΐα, ἥτις ἐνδιαμέσως ὠνομάζετο αὐστροουγγρικὸς *Λόϋδ* (βλ. λ.).

—«**Λόϋδ *αὐστροουγγρικὸν***» /*Ναυτ.*/. Μεγάλη αὐστροουγγρικὴ ἑταιρεία ἑδρεύσασα ἐν Τεργέστῃ. Ἱδρυθεῖσα τῷ 1833 ὡς ναυτασφαλιστικὴ ἑταιρεία ὑπὸ τίτλον «Lloyd Austriaco», μετετράπη τῷ 1836 εἰς ἀνώνυμον μετοχικὴν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρείαν, ἥτις ὑπὸ τὸν τίτλον «Lloyd Austroungarico» ἐλειτούργησε μέχρι τοῦ 1891, ἀναπτυχθεῖσα ἰδίως χάρις εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐπικοινωνιῶν μεταξὺ τῶν λιμένων τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Τῷ 1891 ἀνασυνεκροτήθη ὡς «Αὐστριακὸν Λόϋδ» καὶ πάλιν· διαλυθείσης τῆς ἑταιρείας κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἀνασυνεκροτήθη αὕτη ὡς ἰταλικὴ πλέον, ἀλλὰ πάντοτε Τεργεσταία, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Λόϋδ Τριεστῖνο» (Lloyd Triestino), συνεχίζουσα τὰς ἐργασίας τῆς αὐστριακῆς μητρός της, ἐν τῇ ἐπικοινωνίᾳ τῶν πέντε ἠπείρων. Σ. Ε. Λ.

— «**Λόϋδ *Βορειογερμανικὸν***» (Norddeutscher Lloyd). Ὁ κολοσσὸς τῶν γερμανικῶν ὑπερωκεανίων ἀτμοπλοϊῶν, ἱδρυθεῖσα ἐν Βρέμῃ τῷ 1857. Ἐκτελεῖ τὰς γραμμὰς ἐπικοινωνίας τῆς Γερμανίας πρὸς τὰς πέντε ἠπείρους. Ἐσχάτως ἡνώθη μετὰ τῶν ἐφοπλιστικῶν γραφείων Ἄργκο καὶ Χίρν, ὡς καὶ πρὸς τὴν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρείαν Ἁμβούργου-Βρέμης. Σ. Ε. Λ.

— «**Λόϋδ *Γερμανικὸν Ἀερο* —**» (Deutsche Aero Lloyd). Ἡ μετὰ τὴν διάλυσιν (1926) τῶν ἐργοστασίων τῆς γερμανικῆς ἀεροπορικῆς ἑταιρείας «Γιοῦγκερς» καὶ τὴν ἕνωσιν πρὸς αὐτὴν τῆς γερμανικῆς ἑταιρείας «Χάνσα» σχηματισθεῖσα μεγάλη γερμανικὴ ἀνώνυμος ἀεροπορικὴ ἑταιρεία, ἔχουσα μονοπώλιον τακτικῆς ἐκτελέσεως ἐναερίων ταξιδίων ὑπέρ τε τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Εὐρώπην καὶ ἄλλας χώρας. Σ. Ε. Λ.

— «**Λόϋδ *Σαμπάουντο***» (Lloyd Sabaudo). Ὑπερωκεάνιος ἰταλικὴ ἀτμοπλοΐα, ἱδρυθεῖσα τῷ 1905 ὑπὸ Γενουηνσίων ἐφοπλιστῶν. Ἡ ὀνομασία της προέρχεται ἐκ τῆς «Casa Sabaudo» (οἶκος Σαβοΐας), πατρωνυμικοῦ τῆς ἐκ Σαβοΐας καταγομένης βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἰταλίας. Αἱ κυριώτεραι ὑπερωκεάνιοι γραμμαί, ἃς ἐξυπηρετεῖ, εἶναι αἱ ἀπὸ Μεσογείου πρὸς Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικὴν καὶ πρὸς Αὐστραλίαν. Σ. Ε. Λ.

— «**Λόϋδ *Τριεστῖνο***», ἢ «***Τεργεσταῖον* —**» (Lloyd Triestino. Ἡ διαδεχθεῖσα τὴν αὐστριακὴν *Λόϋδ* Αὐστριακὸν (βλ. λ.) ἰταλικὴ ἀτμοπλοϊκὴ ἑταιρεία.

Λόϋδ *Ναύσταθμος* (Lloyd's Arsenal) /*Παραλ Γεωγρ.*/. Παραλία νοτίως τῆς Τεργέστης καὶ κατὰ τὴν Β. ἀκτὴν τοῦ ὅρμου τῆς Μούτζια (Muggia), εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ ναυστάθμου τοῦ «Λόϋδ Τριεστῖνο», ἥμισυ μίλλ. ἀνατολικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Σὰντ Ἀνδρέα (πλάτ. 45° 39′ Β., μῆκ. 13° 46′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1434: Trieste harbour). Ἱδρύθη ἅμα τῇ μετατροπῇ τοῦ «Αὐστριακοῦ Λόϋδ» εἰς «Αὐστροουγγρικὸν Λόϋδ» ἐπὶ τοῦ μικροῦ ναυστάθμου τοῦ πρώτου, ὅστις ὠνομάζετο «ναύσταθμος τοῦ Στροῦντορφ» ἀπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ του. Ἐκτὸς τῶν ἀφθάστου τελειότητος συνεργείων, διαθέτει μίαν μόνιμον δεξαμενὴν 446 ποδῶν καὶ μηχανικὸν νεωλκεῖον 222 ποδῶν, ἀπασχολουμένων 2.600 ἐργατῶν. Ἐκεῖ, εἰς τὴν θέσιν Σὰν Ρόκκο, καὶ τὰ συνεργεῖα μετὰ δεξαμενῆς 414 ποδῶν μονίμου καὶ τὰ χυτήρια τοῦ «Σταμπιλιμέντο Τέκνικο». Σ. Ε. Λ.

Λουδᾶρος, *Κάβο* — /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀνάφης (πλάτ. 37° 24′ ½ Β, μῆκ. 25° 47′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 872: Kalymno to Rhodos), ἡ βορεία τῆς νήσου ἐσχατιά, δι' ὃ καὶ *Βόρειον* ὑπὸ τῶν Ἀναφαίων ὀνομάζεται. Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

λουδβιγία (ἡ) (Ludwigia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτωδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ εἴκοσιν εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἑλώδη φυτά, πολυετῆ, μὲ ἀντίθετα ἢ ἐπαλλάσσοντα φύλλα, ἔχοντα ἄνθη μασχαλιαῖα, μοναδικὰ ἢ ἐπάκρια. εἰς ταξιανθίας ψευδοσταχύων ἢ κεφαλῶν, 3 — 6 καὶ συνήθως τετραμερῆ, καὶ καρπὸν κάψαν κυκλοειδῆ, περικλείουσαν πλεῖστα σπέρματα περιβεβλημένα χαρτοειδὲς χιτώνιον. Ἐν Εὐρώπῃ ἀπαντᾷ τὸ μοναδικὸν εἶδος *λουβδιγία ἡ πολιὰ* (Ludwigia palustris ἢ apetala), φυτὸν ἕρπον, ὕψους 0,10—0,50 μ. Ἕτερα διεθνῶς γνωστὰ εἴδη θεωροῦνται: *λουδβιγία ἡ πολύκαρπος* (Ludwigia polycarpa), *λουδβιγία ἡ μικρανθὴς* (Ludwigia parviflora), *λουδβιγία ἡ πελιδνὴ* (Ludwigia lurida). κ. ΠΑΠ.

λουδβιγίτης (ὁ) (Ludwigit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν βορικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου καὶ σιδήρου· ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Mg_8 B_2 O_6 + Fe_8 O_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα εἰς στιφρὰ ἕως ἰνώδη συσσωματώματα. Ἔχει σκληρότητα 5, εἰδικὸν βάρος 3,9—4,1, λάμψιν ὑελώδη ἕως μεταξώδη καὶ χρῶμα μαῦρον. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ Βανᾶτον ἐπὶ κοιτασμάτων ἐπαφῆς μαγνητίτου, εἰς Montana, Ἀλάσκαν κ. ἀ. Γ. Β.

Λούδειος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λουδίας*.

Λούδενδορφ (Luderndorf), ***Ἐρρῖκος***· βλ. λ. *Λούντεντορφ* Ἐρρῖκος.

λουδεπάκτης (ὁ) *[Καν. Δίκ.]*. Τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ *λουδεπάκτου* (=παιγνίων ἄρχοντος) ἦτο ἐπιτήδευμα, ὅπερ οἱ πιστοί, κατὰ τὸν κανόνα στ' τοῦ ἁγίου Παύλου, ἂν μὴ ἔπαυον ἀσκοῦντες, ἀπεβάλλοντο τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Κ. Μ. Ρ.

Λουδία *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία τῆς λίμνης τῶν *Γιαννιτσῶν* (βλ. λ.).

Λουδίας (ὁ) (κοιν. *Μαυρονέρι*, τουρκ. *Καρὰ-Ἀσμάκ*) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μακεδονίας, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῆς ὀροσειρᾶς Νίτσου (Βέρμιον) καὶ διασχίζων τὴν ὁμώνυμον λίμνην (Γιαννιτσῶν) χύνεται μετὰ διαδρομὴν 35 χλμ. περίπου εἰς τὸν Ἀξιὸν ποταμόν, μεταξὺ τῶν χωρίων Πλατὺ καὶ Κουλακιᾶς. Καθιστᾷ τὴν ὑπ' αὐτοῦ διαρρεομένην χώραν εὐφορωτάτην καὶ ἐχώριζε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὴν Βοττιαίαν ἀπὸ τῆς Ἠμαθίας. Ἦτο πλωτός, ὅπως καὶ σήμερον, μέχρι τῆς Πέλλης.

Καθ' ὅλον τὸν ροῦν αὐτοῦ περιβάλλεται ὑπὸ βαθέων καὶ ἀπροσίτων τελμάτων, καθιστώντων τὴν χώραν νοσηράν, καὶ μία μόνον δίοδος ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν, περίπου δύο χλμ. πλάτους. Ἐπ' αὐτοῦ διέρχονται δύο γέφυραι: μία τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου, καὶ ἄλλη τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Θεσσαλονίκης—Βερροίας. Α. Θ. Σ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Βλ.λ. *Γιαννιτσὰ [Στρατ. Ἱστορ.]*.

Λουδιείμ, καὶ *Λωδιείμ*, καὶ *Λῶδοι [Βιβλ.]*. Ἀπόγονοι τοῦ Μεσραΐν, υἱοῦ τοῦ Χὰμ κατὰ τὴν «Γένεσιν» (ι' 13). Ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ θεωροῦνται οἱ Λουδιεὶμ ὡς κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει βεβαιότης περὶ τίνος λαοῦ πρόκειται, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν καὶ τῶν ἐκφρασθεισῶν εἰκασιῶν. Π. Ι. Μ.

Λούδιος (Ludius). Ἀρχαῖος Ρωμαῖος ζωγράφος τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου. Κατὰ τὸν Πλίνιον ὁ ζωγράφος οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος, ὅστις ἐξέλεξεν ὡς θέματα διὰ τοιχογραφίας τοπία, ὡς ἀγρεπαύλεις, κήπους, ἄλση, δάση, λόφους, ἰχθυοτροφεῖα, διώρυγας, χειμάρρους, ἀκτὰς μὲ τὰ συμπληρώματα αὐτῶν, ἤτοι περιπατητάς, πλοῖα, ταξιδιώτας ἐπὶ ὄνων ἢ ἐπὶ ἁμαξῶν, ἁλιεῖς, κυνηγούς, κόσμον κατὰ τὸν τρυγητόν, ἄνδρας φέροντας ἐπὶ τῶν ὤμων γυναῖκας καὶ διαβαίνοντας ἕλη κτλ. Ὁ Πλίνιος δίδει εἰς τὸν ζωγράφον τοῦτον ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ τοιχογραφίᾳ, ὡς ἀποδίδοντα τὰ λαμπρότερα ἀποτελέσματα διὰ τῶν ἁπλουστέρων μέσων. Β. Δ. Θ.

λούδιος *βαθμὶς* (Ludian) *[Γεωλογ.]*. Ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν πέντε βαθμίδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἠώκαινος ὑποδιάπλασις τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τῆς γῆς. Καθωρίσθη τὸ πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου στρώματα αὐτῆς συναντῶνται ἰδίᾳ εἰς τὴν Παρισινὴν λεκάνην. Τὰ στρώματα ταῦτα ἔχουν ὄψιν καὶ σύστασιν πετρωμάτων ἀποτεθέντων ἐν λιμνοθαλάσσῃ. Συνεπείᾳ ἰσχυρᾶς ἐξατμίσεως γενομένης τότε, ἀπεξεκρίθησαν καὶ μεγάλαι μᾶζαι γύψου, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουσι τέσσαρα διάφορα κοιτάσματα, χωριζόμενα ἀλλήλων διὰ θαλασσογειῶν ἐνστρώσεων ἢ διὰ στρωμάτων ὑφαλμύρων ὑδάτων. Ἐντὸς τῶν στρωμάτων τούτων εὑρέθη πλουσία πανίσκη ἀπολιθωμένων θηλαστικῶν, ἑρπετῶν καί τινων πτηνῶν, περιγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Cuvier.

Στρώματα λούδια εὑρέθησαν καὶ εἰς τὰ Πυρηναῖα, Βέλγιον, Ν. Γερμανίαν, Οὐγγαρίαν, εἰς Ν. Γαλλίαν καὶ ἀλλαχοῦ.

Εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν στρώματα τῆς βαθμῖδος ταύτης εἶναι τὰ στρώματα Uinta, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὑρέθησαν ἄφθονα λείψανα θηλαστικῶν (*περιττοδακτύλων, ἀρτιοδακτύλων, σαρκοφάγων, κρεοδοντίων*, κλπ.).

Ἐν Ἑλλάδι στρώματα αὐτῆς δὲν ἔχουσι σαφῶς διακριθῆ ἐκ τῆς ὅλης ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως. Μόνον ὁ Ρὲντς διέκρινε τὴν παρουσίαν λουδίων στρωμάτων εἰς τὸν ἀδριατικοϊόνιον φλύσχην τῶν δυτικῶν κρασπέδων τῆς Πίνδου. Γ. Κ. Γ.

λουδλώϊος *βαθμὶς [Γεωλογ.]*. Ἡ τρίτη (κατὰ σειρὰν ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας πρὸς τὰς νεωτέρας) ἐκ τῶν τεσσάρων βαθμίδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀνωτέρα σιλούριος ὑποδιάπλασις τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τῆς γῆς. Ἡ βαθμὶς αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς χώρας τῶν Galles Ludlow. Χαρακτηριστικὸν ἀπολίθωμά της εἶναι τὸ δίθυρον ἐλασματοβράγχιον καρδιόλη interrupta.

Στρώματα τῆς βαθμῖδος ταύτης συναντῶνται εἰς τὰς Βρεττανικὰς νήσους, εἰς τὴν Νορβηγίαν καὶ Σουηδίαν, Πολωνίαν, Βέλγιον, βόρειον Γαλλίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Κατὰ τὴν νεωτέραν διαίρεσιν ἡ βαθμὶς αὕτη διῃρέθη εἰς δύο, τὴν *ἀνωτέραν σαλόπιον*, καὶ τὴν *δαουντόνιον βαθμῖδα*. Γ. Κ. Γ.

Λουδμίλη (Ludmila ἢ Lidmila), *ἁγία*. Δούκισσα τῆς Βοημίας, ἐγεννήθη τῷ 873 καὶ ἀπέθανε στραγγαλισθεῖσα τὴν 16 Σεπτεμβρίου τοῦ 928. Ὅταν ὁ σύζυγός της Βορζιβόζ, δοὺξ τῆς Βοημίας, προσηλυτίσθη ὑπὸ τῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἐβαπτίσθη καὶ ἡ ἰδία μεθ' ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας της καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Βοημίᾳ καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ της Βρατισλαύου. Οὗτος θνῄσκων ἐνεπιστεύθη τὴν διακυβέρνησιν τοῦ κράτους καὶ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του Βενσεσλάου οὐχὶ εἰς τὴν σύζυγόν του Δραγομίραν, ἀλλ' εἰς τὴν μητέρα του Λουδμίλην. Ἡ Δραγομίρα ἐκμανεῖσα διότι ἡ διακυβέρνησις τῆς Βοημίας διέφευγε τῶν χειρῶν της, ὡρκίσθη νὰ ἐκδικηθῇ. Πρὸς τοῦτο ἐπεφόρτισε δύο ἐκ τῶν ἐμπίστων της νὰ φονεύσουν τὴν Λουδμίλην. Οὗτοι, μεταβάντες τὴν 16 Σεπτεμβρίου τοῦ 928 εἰς τὸν πύργον της τὴν ἐστραγγάλισαν. Τὸ σῶμά της διακομισθέν, φροντίδι τοῦ ἐγγόνου της ἁγίου Βεγκεσλάου, εἰς Πράγαν ἐνεταφιάσθη εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ Λουδμίλη καταταχθεῖσα μεταξὺ τῶν ἁγίων θεωρεῖται ἡ προστάτις τῆς Βοημίας. Μ.Ν.Δ.

λουδοβίκειον (τό), ἢ ***λουΐζιον*** (louis). Ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΓ' ἐκόπησαν κατὰ τὸ 1640 χρυσᾶ νομίσματα τῶν 10 livres, φέροντα ἐν ἀναγλύφῳ τὴν προτομὴν τοῦ βασιλέως, ἐξ οὗ καὶ ἐκλήθησαν λουδοβίκεια (louis). Καίτοι τῷ 1641 καὶ 1720 ἐκόπησαν καὶ ἀργυρᾶ τοιαῦτα τῶν 60 sous, ἐν τούτοις τὸ ὄνομα λουδοβίκεια ἐκράτησε διὰ τὰ χρυσᾶ νομίσματα. Οὕτω ἐκαλοῦντο louis τὰ ἀπὸ τοῦ 1640 μέχρι τοῦ 1803 κοπέντα χρυσᾶ νομίσματα ἐπὶ τῶν διαφόρων Λουδοβίκων, ἦσαν δὲ ταῦτα ἑκάστοτε διαφόρου βάρους καὶ ἀξίας, 10, 15, 30, 27, 24 livres. Μετὰ τὸ 1803 μέχρι τοῦ 1929 ἐκόπτοντο ἐν Γαλλίᾳ τὰ χρυσᾶ εἰκοσάφραγκα, φέροντα ἢ τὸ ἔμβλημα τῆς δημοκρατίας, ἢ τὴν προτομὴν τοῦ Ναπολέοντος, διὸ καὶ ἐκαλοῦντο *ναπολεόνια*. Παρὰ τοῦτο τὸ κοινὸν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ταῦτα συνήθως ἀποκαλεῖ louis. Τ. Κ.

λουδοβίκειος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Λουδοβῖκον (ἢ τοὺς Λουδοβίκους)· ‖ τὸ οὐδ. *λουδοβίκειον* βλ. λ.) ὡς οὐσιαστ.

— **λουδοβίκειος** ***κυνάγχη*** *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *κυνάγχη* λουδοβίκειος.

Λουδοβῖκος. Μεταγενέστερος τύπος τοῦ ἀρχαίου γερμανικοῦ *Χλωδοβῖκος* (Hluodowik= ἔνδοξος ἀγωνιστής, ἥρως), παραγομένου ἐκ τῶν ἀρχαίων γερμανικῶν λέξεων *hlud* (=ἔνδοξος, ἐξακουστὸς) καὶ *wic* (=ἀγών). Τὸ ὄνομα τοῦτο (γερμ. Ludwig, λατιν. Ludovicus, ἰταλ. Lodovico καὶ Luigi, γαλλ. Louis, ἰσπαν. Luis, πορτογαλ. Luiz ἀγγλ. Louis καὶ Lewis) ἔφερον πλεῖστοι ἡγεμόνες τῆς δυτικῆς καὶ κεντρικῆς Εὐρώπης, ὡς ἐκ τούτου δὲ κατέστη ὄνομα κοινότατον ἐν ταῖς χώραις ταύταις.

ΑΓΙΟΙ

— **Λουδοβῖκος**, *ἅγιος*. Γάλλος ἱερωμένος, γεννηθεὶς τῷ 1274 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1297, δευτερότοκος υἱὸς Καρόλου τοῦ Β', βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Εἰς ἡλικίαν δεκατεσσάρων ἐτῶν ἐδόθη ὡς ὅμηρος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ πατρός του, ὁ ὁποῖος εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας. Ἀφεθεὶς ἐλεύθερος εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Φραγκισκανῶν καὶ ἐγένετο ἐπίσκοπος Τουλούζης τῷ 1296. Διεκρίθη διὰ τὴν ἁγιοθεοεργίαν του καὶ τὸν ἔντονον ἀγῶνά του κατὰ τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀλβιγγίων. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τριῶν ἐτῶν, κατά τι ταξίδιον, ἐν Προβηγγίᾳ. Τῷ 1317 ἀνεκηρύχθη ἅγιος ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου ΙΒ'. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 11ην Ἀπριλίου.

— **Λουδοβῖκος** ***Γκοντσὰγκ*** (Gonzague), *ἅγιος*. Υἱὸς τοῦ Φερδινάνδου Γκοντσάγκ, μαρκησίου τοῦ Καστιλιόνε, γεννηθεὶς τῷ 1568. Εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν παρεχώρησεν ὅλα του τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ δικαιώματα εἰς τὸν ἀδελφόν του Ροδόλφον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν ἐν Ρώμῃ. Ἀπέθανε τῷ 1591 περιθάλπων πανωλοπλήκτους καὶ ἀνεκηρύχθη ἅγιος τῷ 1725 ὑπὸ Βενεδίκτου τοῦ ΙΓ'. Ἑορτάζεται τὴν 21 Ιουνίου.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΣ, ΗΓΕΜΟΝΕΣ, ΠΡΙΓΚΙΠΕΣ

[Λεξικογραφικῶς οἱ Λουδοβῖκοι κατετάγησαν ὡς ἀκολούθως: 1) Οἱ αὐτοκράτορες τοῦ ὑπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἱδρυθέντος Ἁγίου Γερμανορρωμαϊκοῦ κράτους. 2) Οἱ βασιλεῖς, ἡγεμόνες καὶ πρίγκιπες τῶν διαφόρων κρατῶν κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴν σειρὰν τοῦ κράτους των. Οἱ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες τῶν μικρῶν μεσαιωνικῶν κρατῶν ζητητέοι εἰς τὴν χώραν, εἰς ἣν σήμερον τὰ κράτη των περιλαμβάνονται. Οὕτω οἱ Λουδοβῖκοι τῆς Βαυαρίας ζητητέοι εἰς τὴν Γερμανίαν, οἱ τῆς Βουργουνδίας εἰς τὴν Γαλλίαν, οἱ τῆς Νεαπόλεως εἰς τὴν Ἰταλίαν κ.ο.κ.]

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ

— **Λουδοβῖκος Α'** ὁ ***Εὐσεβὴς*** ἢ ***Ἀγαθός***, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως (814—840) καὶ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας. Τριτότοκος υἱὸς τοῦ Καρολομάγνου καὶ τῆς Ἰλδεγάρδης, γεννηθεὶς ἐν Σασσενέϊγ τῷ 778 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἰνγκελχάϊμ τῷ 840 μ. Χ. Τριετὴς ἔτι ἐστέφθη ἐν Ρώμῃ βασιλεὺς τῆς Ἀκουϊτανίας ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ Α', διεδέχθη δὲ τὸν πατέρα του ὡς μόνος ἐπιζῶν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του, τῷ 814. Καίτοι ἔτυχεν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς, δὲν εἶχε τὰ προσόντα τὰ ἀπαιτούμενα εἰς τὸν μονάρχην ἑνὸς τοσοῦτον ἀπεράντου κράτους, ὑπῆρξε δὲ περισσότερον καλόγηρος ἢ πολεμιστής. Τῷ 798 ἐνυμφεύθη τὴν Ἰρμενγάρδην, θυγατέρα τοῦ δουκὸς Χασμπάϊν, ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἔσχε τρεῖς υἱούς, τὸν *Λοθάριον*, τὸν *Πεπῖνον* καὶ *Λουδοβῖκον τὸν Γερμανικόν*. Ὅπως ἀσφαλίσῃ τὴν ἑνότητα τοῦ κράτους του, εἰσηγήθη τῷ 817 ἐν τῇ διαίτῃ τοῦ Βὸρμς ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ μὲν πρωτότοκος Λοθάριος ἀνεγνωρίζετο διάδοχος τοῦ θρόνου μὲ πλήρη κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας, ὁ δὲ Πεπῖνος βασιλεὺς τῆς Ἀκουϊτανίας, καὶ ὁ Λουδοβῖκος βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν ὅμως ἀμφότεροι τοῦ Λοθαρίου. Κατὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου ἀντετάχθη ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας Βερνάρδος, ἔγγονος τοῦ Καρολομάγνου, ἡττηθεὶς ὅμως συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ τυφλωθεὶς διαταγῇ τοῦ Λουδοβίκου ἐφονεύθη. Ὁ οἰκτρὸς θάνατος τούτου προὐκάλεσεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον τύψεις συνειδήσεως, τῇ προτροπῇ δὲ τῶν ἐπισκόπων διεκήρυξε δημοσίᾳ τὴν μεταμέλειάν του ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀττινὺ (822). Ἐν τούτοις ἡ ὑπὸ τῆς διαίτης τοῦ Βὸρμς καθορισθεῖσα κατάστασις πραγμάτων δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν. Ἀποθανούσης τῷ 818 τῆς αὐτοκρατείρας Ἰρμενγάρδης, ὁ Λουδοβῖκος ἐνυμφεύθη τὴν Ἰουδήθ, θυγατέρα τοῦ κόμητος Γουέλφου τῆς Βαυαρίας, ἐκ τῆς ὁποίας τῷ 823 ἔσχε καὶ τέταρτον υἱόν, τὸν *Κάρολον τὸν Φαλακρόν*. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ Ἰουδήθ, γυνὴ δραστηρία, ἕνα μόνον εἶχε σκοπόν: νὰ ἐξασφαλίσῃ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ της ἱκανοποιητικὸν μερίδιον ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ κράτους. Ἀσκήσασα πᾶσαν τὴν ἐπιρροήν της πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς ὑπὸ τὸν ἀββᾶν Οὐάλαν μερίδος τῶν εὐγενῶν, ἥτις ὑπεστήριζε τὰς ἀποφάσεις τῆς διαίτης τοῦ Βόρμς, καὶ περιβαλοῦσα διὰ παντοδυναμίας τὸν εὐνοούμενόν της δοῦκα τῆς Σεπτιμανίας Βερνάρδον, κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Λουδοβῖκον, ὅπως δημιουργήσῃ τῷ 829 ὑπὲρ τοῦ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ καὶ τέταρτον βασίλειον, περιλαμβάνον τὴν Ἀλσατίαν, τὴν Ἀλαμανίαν καὶ τὴν Ραιτίαν. Κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐξηγέρθησαν οἱ τρεῖς ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱοὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πάντες οἱ ὑπὸ τὸν Οὐάλαν δυσηρεστημένοι εὐγενεῖς. Καὶ ὁ μὲν εὐνοούμενος Βερνάρδος, ὃν κατηγόρουν ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος, κατέφυγεν εἰς Βαρκελώνην, ἡ Ἰουδήθ, ἣν κατηγόρουν ἐπὶ μοιχείᾳ, ἐνεκλείσθη εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Ραδεγόνδης ἐν Πουατιέ, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἐγκαταλελειμμένος ὑπὸ πάντων, ἐνεκλείσθη εἰς τὴν Κομπιένην, ἀναμένων ἐκεῖ τὴν ἐκθρόνισίν του. Εὐτυχῶς δι' αὐτὸν αἱ μεταξὺ τῶν τριῶν υἱῶν του ἀντιζηλίαι ἔσωσαν τὸν θρόνον του. Οἱ δύο νεώτεροι υἱοί του Πεπῖνος καὶ Λουδοβῖκος κατηγόρουν τὸν Λοθάριον ὡς ζητοῦντα νὰ καρπωθῇ πάντα τὰ ὀφέλη. Οὗτοι δὲ φοβηθεὶς ἔσπευσε νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ πατρός του. Οὕτως ὁ αὐτοκράτωρ ἐνεφανίσθη ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ Ἀκυϊσγράνου (Αἲξ-Λὰ-Σαπὲλ) πανίσχυρος πάλιν, ἡ αὐτοκράτειρα Ἰουδὴθ ἐγκατεστάθη ἐκ νέου εἰς τὰ

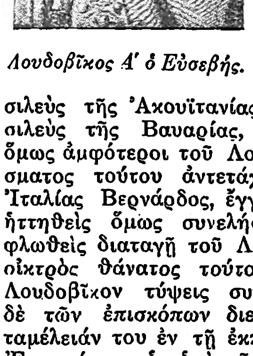

Λουδοβῖκος Α' ὁ Εὐσεβής.

Digitized by Google

ἀνάκτορα, ὁ δὲ Βερνάρδος τῆς Σεπτιμανίας, ἐπανελθὼν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλήν, ἠθωώθη ἀπὸ τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ Τιονβίλ. Ἐν τούτοις, ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν κατώρθωσε νὰ ἀνακτήσῃ τὴν προτέραν ἰσχύν του καὶ ἐγκαταλείψας αἰφνιδίως τὴν αὐλὴν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δουκᾶτόν του, ὅπως παρασκευάσῃ τὴν πλήρη αὐτοτέλειάν του ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κράτους. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ διαβολαὶ εἰς τὴν αὐλὴν ἐξηκολούθουν. Ὁ Λοθάριος, στερηθεὶς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τίτλου, ὑπεχρεώθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰταλίαν. Ὁ Πεπῖνος, δυσηρεστημένος κατὰ τοῦ πατρός του, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀκουϊτανίαν καὶ συνεμάχησε μετὰ τοῦ Βερνάρδου, ἐνῷ ὁ Λουδοβῖκος ἤρχισε λεηλατῶν τὴν Ἀλαμανίαν, ἥτις διεφυλάσσετο ὑπὲρ τοῦ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος, χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν Γερμανῶν, κατώρθωσε νὰ διαφυλάξῃ τὴν χώραν του ἀπὸ τῶν ἁρπακτικῶν διαθέσεων τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του, ἐπὶ πλέον δὲ ἔλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ τὸν Πεπῖνον, καὶ τὸ βασίλειον τῆς Ἀκουϊτανίας.

Ἡ τελευταία αὕτη πρᾶξις τοῦ Λουδοβίκου ὑπῆρξεν ἀφορμὴ νέου ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Ὁ Λοθάριους, ζητήσας ἐν ὀνόματι τῆς ἑνότητος τῆς αὐτοκρατορίας τὴν ἐπέμβασιν τοῦ πάπα Γρηγορίου Δ', ἐστράτευσεν εἰς Ἀλσατίαν, ὅπου ἡνώθη καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Πεπίνου καὶ Λουδοβίκου. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλης στρατιᾶς, ἥτις τὸν Ἰούνιον τοῦ 833 εὑρέθη ἀντιμέτωπος τοῦ στρατοῦ τῶν τριῶν ἀδελφῶν μεταξὺ Βασιλείας καὶ Κολμάρ. Ἀντὶ ὅμως νὰ ἀφήσῃ τὴν λύσιν τῆς ἔριδος εἰς τὴν τύχην τῶν ὅπλων, ὁ Λουδοβῖκος διέπραξε τὸ σφάλμα νὰ δεχθῇ εἰς τὸ στρατόπεδον τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πάπα Γρηγορίου, προσπαθοῦντος νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς διισταμένους. Καὶ ὁ μὲν Λουδοβῖκος ἠρνήθη κατηγορηματικῶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν σύζυγόν του καὶ νὰ ἀποκληρώσῃ τὸν υἱόν του Κάρολον· ὁ πάπας ὅμως κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς μεγιστᾶνας ὅπως ἐγκαταλείψωσι τὸν αὐτοκράτορα, ἀναγκασθέντα οὕτω νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Λοθάριον, ὅστις ἐγκλείσας τὸν πατέρα του εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Μεδάρδου ἐν Σουασσὸν καὶ ἀποστείλας τὴν μὲν Ἰουδὴθ εἰς Ἰταλίαν, τὸν δὲ Κάρολον τὸν Φαλακρὸν εἰς Πρύμ, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν αὐτοκράτορα.

Αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Λοθαρίου ἐξήγειραν κατ' αὐτοῦ τοὺς δύο ἑτέρους ἀδελφούς του, οἵτινες συμμαχήσαντες ἐβάδισαν κατ' αὐτοῦ. Ὁ Λοθάριο ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Προβηγκίαν, οὕτω δὲ ὁ Λουδοβῖκος ὁ Εὐσεβὴς ἀνέκτησε τὸ τρίτον τὸν θρόνον (835) καὶ ἐγκατεστάθη ἐκ νέου ἐν Ἀκυϊσγράνῳ μετὰ τῆς Ἰουδὴθ καὶ τοῦ Καρόλου, οἵτινες ἀφέθησαν ἐλεύθεροι ὑπὸ τῶν φυλάκων των μετὰ τὴν νέαν τροπὴν τῶν πραγμάτων. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένετο νέα διανομὴ τοῦ κράτους, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν εἰς τὸ μερίδιον τοῦ Καρόλου προσετίθετο ἡ Γοτθία καὶ ἡ Προβηγκία. Ἀλλ' ἡ Ἰουδὴθ δὲν ἐθεώρει τὸν υἱόν της ἐξησφαλισμένον, ἂν δὲν εὕρισκεν ἕνα ἰσχυρὸν σύμμαχον μεταξὺ τῶν τριῶν πρεσβυτέρων του ἀδελφῶν. Πρὸς τοῦτο διεξήγαγε διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Λοθαρίου, μετὰ δὲ τὴν ἀποτυχίαν τούτων ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν Πεπῖνον, συμφωνοῦντος δὲ τούτου ἐγένετο ἐν Κρεμιὲ τῷ 837 καὶ νέα διανομὴ τοῦ κράτους, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Κάρολος ἐλάμβανε τὴν πρὸς Β. τοῦ Λείγηρος, ὁ δὲ Πεπῖνος τὴν νότιον Γαλλίαν. Τὸ ἑπόμενον ὅμως ἔτος ὁ Πεπῖνος ἀπέθανεν, ἡ δὲ Ἰουδὴθ ἐστράφη ἐκ νέου πρὸς τὸν Λοθάριον, ὅστις τῇ μεσολαβήσει αὐτῆς συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ πατρός του, μεθ' οὗ συνηντήθη ἐν Βὸρμς τῷ 839 Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν διανομὴν ὁ Κάρολος διετήρει τὴν Γαλλίαν, ἐνῷ ὁ Λοθάριος πλὴν τῆς Ἰταλίας ἐλάμβανε καὶ πάσας τὰς ἀνατολικῶς τοῦ Μὲζ ἐπαρχίας, ἐκτὸς τῆς Βαυαρίας, ἥτις παρέμενεν ὑπὸ τὸν Λουδοβῖκον τὸν Γερμανικόν. Διὰ τῆς νέας ταύτης διανομῆς ἀπεξενοῦτο τῶν δικαιωμάτων του ὁ υἱὸς τοῦ Πεπίνου, οἱ ὑποστηρίζοντες δὲ αὐτὸν εὐγενεῖς ἐπανεστάτησαν. Ὁ Λουδοβῖκος ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς ὑποτάξῃ. Ἐκτὸς τούτου ἐπληροφορήθη ὅτι ἐπανεστάτησε καὶ ὁ τρίτος τῶν υἱῶν του Λουδοβῖκος ὁ Γερμανικός. Καίτοι γέρων πλέον καὶ ἀσθενής, ὁ Λουδοβῖκος ἀνέλαβε νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ υἱοῦ του, ἀπέθανεν ὅμως καθ' ὁδὸν (840), ἔν τινι νησῖδι τοῦ Ρήνου παρὰ τὸ Ἰνγκελχάϊμ. Μετὰ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐξέλιπε καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἑνότητος τοῦ ἀχανοῦς ἁγίου ρωμαϊκοῦ κράτους

— **Λουδοβῖκος Β'**, *ὁ Νέος*, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως 855—875) καὶ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας (844—875). Υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Λοθαρίου Α' καὶ τῆς Ἐρμενγάρδης, γεννηθεὶς τῷ 825 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βρεσκίᾳ τῷ 875 Τῷ 844 ἐστέφθη ἐν Λομβαρδίᾳ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τοῦ πάπα Σεργίου Β', τῷ 850 συναυτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος Δ', τῷ δὲ 855 διεδέχθη τὸν παραιτηθέντα πατέρα του. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν διανομὴν τοῦ κράτους ὁ Λουδοβῖκος Β' διετήρησε τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας, ἐνῷ οἱ δύο ἕτεροι ἀδελφοί του Λοθάριος Β' καὶ Κάρολος ἔλαβον τὴν Αὐστρασίαν καὶ τὴν Προβηγκίαν. Ὁ Λουδοβῖκος Β' ὑπῆρξεν ἀσθενὴς καὶ ἀνίσχυρος μονάρχης. Τῷ 863, θανόντος τοῦ ἀδελφοῦ του Καρόλου, διενεμήθη τὸ μερίδιόν του μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Λοθαρίου Β', ὅτε ὅμως, τῷ 869, ἀπέθανε καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος, δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφυλάξῃ τὴν κληρονομίαν του ἀπὸ τῶν ἁρπακτικῶν διαθέσεων τῶν θείων του, ἀπώλεσε δέ, παρὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ, τὴν Λοθαριγγίαν καὶ τὴν νότιον Βουργουνδίαν. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῆς αὐτοκρατορικῆς καὶ παπικῆς ἀρχῆς οὐδέποτε ἄλλοτε ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον ὀξὺ σημεῖον ὅσον ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τούτου αὐτοκράτορος, ἀνικάνου νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ πολυπράγμονος πάπα Νικολάου Α', οὗτινος ἀνεγνώρισε τὰ πρωτεῖα κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ραβέννης 862). Καὶ κατέλαβε μὲν βραδύτερον ὁ Λουδοβῖκος Β' τὴν Ρώμην (864), ἀλλ' οἱ στρατιῶταί του διέπραξαν τοιαύτας ἀτιμίας, ὥστε ὁ Λουδοβῖκος, πτοηθείς, ἠναγκάσθη νὰ ἐκκενώσῃ τὴν πόλιν. Ἐπὶ πλέον δὲ δὲν ἠδυνήθη, παρὰ τὴν ἔκκλησιν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου, νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ρήξεως μεταξὺ τοῦ πάπα καὶ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως ταπεινώσῃ τὸν ἀντίπαλόν του (867) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τούτου, ὁ Λουδοβῖκος ἠσχολήθη μὲ τὸν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν πόλεμον καὶ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Βασίλειον ἔριδα. Οἱ δύο αὐτοκράτορες ἦσαν σύμμαχοι εἰς τὸν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων ἀγῶνα, διαρκοῦντος τοῦ ὁποίου ἀνέκτησαν τὸ Βάρι (871) καὶ συνέτριψαν τὸν ἐχθρὸν πρὸ τῆς Καπύης Οἱ Βυζαντινοὶ ὅμως διεξεδίκουν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὰς ἀνακτηθείσας χώρας, ἐπὶ πλέον δὲ ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος δὲν ἀνεγνώριζεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον τὸν τίτλον τοῦ «Imperator Augustus». Ἐκ τούτου ἐπῆλθε ρῆξις μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων, ἡ συμμαχία διελύθη καὶ ὁ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἀγὼν ἐγκατελείφθη. Ἐκτὸς τούτου οἱ μεγιστᾶνες τῆς νοτίου Ἰταλίας ἐξεγέρθησαν, εἷς δὲ τούτων μάλιστα, ὁ δοὺξ τοῦ Βενεβέντου, καὶ ἐκράτησεν ἐπί τι διάστημα τὸν αὐτοκράτορα ὡς αἰχμάλωτον. Ὁ Λουδοβῖκος Β' ἀπέθανεν ὀλίγον χρόνον βραδύτερον ἐν Βρεσκίᾳ, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἄρρενα διάδοχον Ἡ σύζυγός του Ἐνγελβέργη, θυγάτηρ Λουδοβίκου τοῦ Γερμανικοῦ, κατέβαλε πᾶσαν τὴν ἐπιρροήν της, ὅπως ἀσφαλίσῃ τὴν κληρονομίαν εἰς τὸν Βόσωνα, σύζυγον τῆς θυγατρός της Ἰρμενγάρδης.

— **Λουδοβῖκος Γ'**, *ὁ τυφλός*, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως (901—905 ἢ 924), βασιλεὺς τῆς Βουργουνδίας (887—924) καὶ τῆς Ἰταλίας (900—924). Υἱὸς τοῦ Βόσωνος καὶ τῆς Ἰρμενγάρδης καὶ ἔγγονος ἐκ μητρὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 880 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἄρλ τῷ 924. Ἐκ τοῦ πατρός του ἐκληρονόμησε τὴν κάτω Βουργουνδίαν καὶ τὸ Ἄρλ (Ἀρελᾶτον), ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Παχέος, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τούτου, τοῦ υἱοῦ του Ἀρνόλφου. Χάρις ὅμως εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς μητρός του Ἰρμενγάρδης καὶ τῇ προτροπῇ τοῦ μαρκησίου τῆς Τοσκάνης Ἀδελβέρτου, οἱ Ἰταλοί, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Οὔγγρων ἧτταν τοῦ βασιλέως των Βερανζέρου, ἐκάλεσαν εἰς Ἰταλίαν τὸν Λουδοβῖκον, ὅστις καὶ ἐστέφθη τῷ 900 βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, τῷ δὲ 901 αὐτοκράτωρ ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ πάπα Βενεδίκτου Δ'. Ταχέως ὅμως ὁ Λουδοβῖκος Γ' περιῆλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν Ἀδελβέρτον, ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Βερανζέρος ἐπανελθὼν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐπωφελούμενος τῆς ἐν Προβηγκίᾳ παραμονῆς τοῦ Λουδοβίκου, κατέλαβε τὴν Παβίαν καὶ τὴν Βερώναν. Ὁ Λουδοβῖκος ἐπελθὼν κατ' αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ ἀπωθήσῃ αὐτὸν πέραν τοῦ Ἀδίγη καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Βερώνῃ. Ἡ πόλις ὅμως κατελήφθη αἰφνιδιαστικῶς διὰ νυκτερινῆς ἐπιθέσεως ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του καὶ ὁ Λουδοβῖκος συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἐτυφλώθη. Ἔκτοτε ὁ τυφλὸς αὐτοκράτωρ ἀπεσύρθη εἰς Βουργουνδίαν, ὅπου ἔζησε μέχρι τοῦ 924, ἐγκαταλείψας τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν ἐξάδελφόν του Οὖγον, υἱὸν τοῦ κόμιτος τῆς Προβηγκίας Θεοβάλδου καὶ μιᾶς θυγατρὸς τοῦ Λοθαρίου Β'. Ὁ υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου Γ' *Κάρολος Κωνσταντῖνος* ἐστερήθη παντὸς κληρονομικοῦ δικαιώματος.

— **Λουδοβῖκος Δ'**, ὁ *Βαυαρός*, αὐτοκράτωρ τοῦ Γερμανορρωμαϊκοῦ κράτους (1314—1347). Υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου Β' τοῦ Αὐστηροῦ, δουκὸς τῆς Ἄνω Βαυαρίας καὶ παλατίνου κόμιτος, καὶ τῆς Ματθίλδης τῶν Ἀψβούργων, θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ροδόλφου. γεννηθεὶς τῷ 1282 καὶ ἀποθανὼν ἐν Φίρστεντελντ, ἐγγὺς τοῦ Μονάχου. Ἀνετράφη ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Βιέννης, πλησίον τοῦ δουκὸς τῆς Αὐστρίας Ἀλβέρτου, οὗτινος ὁ πατήρ του ἦτο πιστὸς φίλος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1294) ἡ Ἄνω Βαυαρία περιῆλθεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον καὶ τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του Ροδόλφον, οἵτινες κατόπιν πολλῶν ἐρίδων συνεφώνησαν ὅπως κυβερνήσουν τὸ δουκᾶτον ἀπὸ κοινοῦ, ἀλλὰ τοῦ Ροδόλφου μόνον ἔχοντος τὸν τίτλον τοῦ ἐκλέκτορος Τῷ 1313 ὁ Λουδοβῖκος περιῆλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Αὐστρίας ἐξ ἀφορμῆς τῆς κηδεμονίας τοῦ ἀπορφανισθέντος ἀνηλίκου δουκὸς τῆς Βαυαρίας, ἥτις τελικῶς περιῆλθεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον, νικήσαντα τοὺς Αὐστριακοὺς ἐν Γκάμμελσντορφ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου, τὴν διαδοχὴν ἐξεδίκουν οἱ δοῦκες τῶν Ἀψβούργων καὶ τοῦ Λουξεμβούργου. Τέσσαρες ὅμως ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐκλεκτόρων, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Μαγεντίας, ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Τρέβ, ὁ δοὺξ τοῦ Βραδεμβούργου Βαλδεμὰρ καὶ ὁ νεαρὸς βασιλεὺς τῆς Βοημίας Ἰωάννης, φοβούμενοι τὴν ὁλονὲν αὔξουσαν δύναμιν τῶν δύο τούτων οἴκων, ἐστράφησαν πρὸς τὸν Λουδοβῖκον τῆς Βαυαρίας, ὃν καὶ ἐξέλεξαν αὐτοκράτορα. Συγχρόνως ὅμως οἱ ὑπόλοιποι τρεῖς ἐκλέκτορες, ἤτοι ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κολωνίας, ὁ δοὺξ τῆς Σαξωνίας καὶ ὁ παλατῖνος κόμις Ροδόλφος, ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου, ἐξέλεξαν ὡς αὐτοκράτορα τὸν Φρειδερῖκον τῆς Αὐστρίας (1314). Τὴν διπλῆν ταύτην ἐκλογὴν ἐπηκολούθησεν ἐμφύλιος πόλεμος, διαρκέσας ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη, τέλος δὲ ὁ Λουδοβῖκος ὑπερίσχυσε, νικήσας κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μύλντορφ καὶ αἰχμαλωτίσας τὸν ἀντίπαλόν του.

Μετὰ τὴν νίκην του ταύτην ὁ Λουδοβῖκος ἐστερέωσε τὴν δύναμίν του νυμφευόμενος εἰς δεύτερον γάμον (πρώτη του σύζυγος ὑπῆρξεν ἡ Βεατρίκη φὸν Γκλογκάου) τὴν θυγατέρα τοῦ κόμιτος τῆς Ὀλλανδίας Μαργαρίταν, ἥτις ἔλαβεν ὡς προῖκα τὸ Αἰνώ, καὶ δίδων εἰς τὸν υἱόν του Ἑρρῖκον τὸ μαργραβᾶτον τοῦ Βραδεμβούργου· διὰ νὰ αὐξήσῃ δὲ ἐπὶ πλέον τὴν ἐπιρροήν του ἠθέλησε νὰ στεφθῇ αὐτοκράτωρ ἐν Ρώμῃ. Ἀλλ' ὁ ἐν Ἀβινιὸν παραμένων τότε πάπας Ἰωάννης ΚΒ', καὶ ἐξ ἔχθρας πρὸς τὸν Λουδοβῖκον, ὑποστηρίζοντα ἐν Ρώμῃ τὴν οἰκογένειαν Βισκόντι, καὶ διότι ὑπεστήριζε διὰ τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν Ὡραῖον, ὄχι μόνον δὲν ἐδέχθη νὰ στέψῃ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν προσεκάλεσε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν, ἀπαγγέλλων κατ' αὐτοῦ καὶ ἀφορισμόν. Ὁ Λουδοβῖκος συμφιλιωθεὶς τότε μετὰ τοῦ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἔτι διατελοῦντος Φρειδερίκου τῆς Αὐστρίας, ὃν καὶ προσέλαβεν ὡς συναυτοκράτορα, ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν ἐστέφθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν τεσσάρων συνδίκων τῆς Ρώμης καὶ ἀνεκήρυξεν ὡς πάπαν τὸν Νικόλαον Ε'. Παρὰ τὰς ἐπιτυχίας του ταύτας, ὁ Λουδοβῖκος ἀπέβλεπε πάντοτε εἰς τὴν συμφιλίωσίν του πρὸς τὸν Ἰωάννην ΚΒ', πᾶσαι ὅμως αἱ πρὸς τοῦτο προσπάθειαί του ἀπέτυχον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου, ὁ Λουδοβῖκος προσεπάθησε νὰ προσεταιρισθῇ τὸν διάδοχόν του Βενέδικτον ΙΒ', ἀλλὰ καὶ αἱ πρὸς τοῦτον διαπραγματεύσεις του ἀπέτυχον, καθόσον ὁ νέος πάπας διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Φιλίππου τοῦ Βαλεσιακοῦ. Ὁ Λουδοβῖκος ἐξεδικήθη τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας συμμαχῶν μετὰ τῶν Ἄγγλων 1339) καὶ εἰσηγούμενος τὴν ὑπὸ τῶν ἐκλεκτόρων ψήφισιν ἐν Φραγκφούρτῃ τῆς «Πραγματικῆς κυρώσεως», διὰ τῆς ὁποίας διεκηρύσσετο ἡ πλήρης ἀνεξαρτησία τοῦ γερμανικοῦ κράτους ἀπὸ τῆς παπικῆς ἀρχῆς (1344). Ἐν τῷ μεταξύ, ἐν Γερμανίᾳ ἡ θέσις τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις μέχρι τοῦδε δὲν ἐστηρίζετο εἰμὴ εἰς τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν οἴκων τῶν Ἀψβούργων καὶ τοῦ Λουξεμβούργου, ἤρχισε κλονιζομένη, ὅταν δέ, λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ Γουλιέλμου Δ' τῆς Ὀλλανδίας, ὁ Λουδοβῖκος κληρονομικῷ δικαίῳ ἐγένετο κύριος τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Ζηλανδίας καὶ τῆς δυτικῆς Φρίζας, πέντε τῶν ἐκλεκτόρων (οἱ τρεῖς ἐκκλησιαστικοί, ὁ Ἰωάννης τῆς Βοημίας καὶ ὁ Ροδόλφος τῆς Σαξωνίας) συνελθόντες τῷ 1346 ἐν Ρένθῃ ἐκήρυξαν τὸν Λουδοβῖκον ἔκπτωτον τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς καὶ ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τὸν Κάρολον Δ', υἱὸν τοῦ Ἰωάννου τῆς Βοημίας. Ἀλλ' ἡ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀντίδρασις τῶν Ἀψβούργων ἐπεβράδυνε τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀποφάσεων τούτων, ὁ δὲ Λουδοβῖκος διετήρησε τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τὸ ἑπόμενον ἔτος (1347) ἐξ ἀποπληξίας. Γ. Α. Κ.

ΑΥΣΤΡΙΑ

— **Λουδοβῖκος - *Ἰωσὴφ - Ἀντώνιος***, ἀρχιδοὺξ τῆς Αὐστρίας. Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου - Ἰωσὴφ Α', γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1784 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1864. Τῷ 1809 διῴκει τὸν αὐστριακὸν στρατὸν τὸν ἡττηθέντα ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἐν Ἄμπενσμπεργκ. Ἀπομακρυνθεὶς τοῦ στρατοῦ ἠσχολήθη εἰς ἐπιστημονικὰς μελέτας, ἐπιχειρήσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του δουκὸς Ἰωάννου πλεῖστα ἐπιστημονικὰ ταξίδια. Τῷ 1822 ἐπανελθὼν εἰς τὸν στρατὸν ἀνέλαβε τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ πυροβολικοῦ. Ἀναμειχθεὶς ἐνεργητικῶς εἰς τὴν πολιτικὴν μετέσχε τῷ 1835, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου, τοῦ μυστικοῦ συμβουλίου τοῦ ἀπαρτισθέντος ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου-Καρόλου, τοῦ Μέττερνιχ καὶ τοῦ Κόλοβρατ (1835—1848). Μετὰ τὰς ἐν Βιέννῃ ταραχὰς τοῦ 1848 καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Μέττερνιχ ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ ἐντελῶς τῆς πολιτικῆς.

— **Λουδοβῖκος-*Σαλβατὼρ τῆς Τοσκάνης***, ἀρχιδοὺξ τῆς Αὐστρίας. Υἱὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης Λεοπόλδου Β', γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ

Digitized by Google

τῷ 1847 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πράγᾳ τῷ 1915. Καίτοι, λόγῳ τοῦ τίτλου του, ὡρίσθη διοικητὴς τοῦ 58ου συντάγματος τοῦ Αὐστριακοῦ ἱππικοῦ, ἐν τούτοις ἀφιερώθη μετὰ πάθους εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ ταξίδια, περιοδεύσας ἐπὶ τῆς ἰδιοκτήτου θαλαμηγοῦ του ἀνὰ τὰς πέντε ἠπείρους. Ἐπὶ μακρὸν διέμεινεν εἰς τὴν Μαγιόρκαν καὶ τὰς ἑλληνικὰς νήσους, οἰκοδομήσας ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἰδίαν ἔπαυλιν. Τῷ 1887 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Βιέννης καὶ τῆς Βοημίας. Συνέγραψε πλεῖστα βιβλία, ἅτινα ὁ ἴδιος εἰκονογράφησε, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα κρίνονται: «*Λευκωσία, ἡ πρωτεύουσα τῆς Κύπρου*» (Πράγα, 1873), «*Ταξίδιον εἰς τὰς Σύρτεις*» (Πράγα 1874), «*Ἐκδρομὴ εἰς τὸν κόλπον τῆς Κορίνθου*» (Πράγα, 1876), «*Τὸ Λὸς-Ἄγγελες τῆς Νοτίου Καλιφορνίας*» καὶ αἱ «*Βαλεαρίδες*», ἅτινα ἔτυχον χρυσοῦ μεταλλίου ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῶν Παρισίων, «*Ἡ ὁδὸς τῶν καραβανίων ἀπὸ Αἰγύπτου εἰς Συρίαν*» (Πράγα, 1878), «*Οἱ Σέρβοι ἐπὶ τοῦ Ἀδρία*» (Λειψία, 1879), «*Οἱ Παξοὶ καὶ οἱ Ἀντίπαξοι ἐν τῷ Ἰονίῳ*» (Βούρτσμπουργ, 1887), «*Ἡ Ζάκυνθος*» (Λειψία, 1904) καὶ ἄλλα. Γ. Α. Κ.

ΓΑΛΛΙΑ

— **Λουδοβῖκος Α' ὁ *Εὐσεβὴς*** (814—840), βασιλεὺς τῆς Γαλλίας· βλ. ἀνωτέρω *Λουδοβῖκος Α'*, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως.

— **Λουδοβῖκος Β' ὁ *Τραυλός***, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (877—879). Υἱὸς τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ καὶ τῆς Ἑρμεντρούδης, γεννηθεὶς τῷ 846 καὶ ἀποθανὼν ἐν Κομπιένῃ τῷ 879. Ζῶντος τοῦ πατρός του ἐστέφθη βασιλεὺς τῆς Ἀκυϊτανίας τῷ 867, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸν διεδέχθη εἰς τὸν γαλλικὸν θρόνον στεφθεὶς βασιλεὺς δίς, ἐν Κομπιένῃ (877) ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἀρχιεπισκόπου, καὶ ἐν Τρουὰ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου Η'. Τῷ 862 εἶχε νυμφευθῆ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρός του τὴν Ἀσγάρδην, ἀδελφὴν τοῦ κόμιτος τῆς Βουργουνδίας Εὔδου, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν σύζυγόν του καὶ νὰ νυμφευθῇ ὑποδείξει τοῦ πατρός του κυρίαν τινὰ Ἀδελαΐδα, ἀγνώστου καταγωγῆς. Τὴν τελευταίαν ταύτην ὁ πάπας ἠρνήθη νὰ στέψῃ βασίλισσαν. Ἡ βραχεῖα βασιλεία τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Β' ἀποτελεῖ ἓν ἔτι βῆμα πρὸς τὴν πτῶσιν τῆς δυναστείας τῶν Καρολιδῶν. Ἠναγκάσθη νὰ διανείμῃ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα γαίας καὶ φέουδα εἰς τοὺς εὐγενεῖς τοῦ βασιλείου του καὶ νὰ ἐξασθενήσῃ οὕτω τὸν θρόνον του, χωρὶς τοὐλάχιστον νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς ἀντάλλαγμα τὴν πίστιν τῶν φεουδαρχῶν, οἵτινες ἐπανειλημμένως ἐπανεστάτησαν. (Σπουδαιοτέρα τῶν ἐξεγέρσεων ὑπῆρξεν ἡ τοῦ μαρκησίου τῆς Σεπτιμανίας Βερνάρδου.) Κατὰ τούτου ὁ Λουδοβῖκος Β' ἐπῆλθεν αὐτοπροσώπως, ἀπέθανεν ὅμως καθ' ὁδὸν ἐν Κομπιένῃ. Ἐκ τοῦ πρώτου γάμου του μετὰ τῆς Ἀσγάρδης ἔσχε τὸν *Λουδοβῖκον Γ'* καὶ τὸν *Καρλομάνον*, διανεμηθέντας τὸ βασίλειόν του, ἐκ δὲ τῆς Ἀδελαΐδος, ἥτις ἦτο ἔγκυος κατὰ τὸν θάνατόν του, τὸν *Κάρολον τὸν Ἁπλοῦν*.

Λουδοβῖκος Β' ὁ Τραυλός.

— **Λουδοβῖκος Γ'**, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (879—882). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς περὶ τὸ 863 καὶ ἀποθανὼν ἐν Σαὶν-Ντενὶ τῷ 882. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (879) διενεμήθη τὸ κράτος του ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἑτέρου ὁμομητρίου ἀδελφοῦ του Καρλομάνου, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν μεγάλης μερίδος εὐγενῶν, οἵτινες, μὴ ἀναγνωρίζοντες αὐτοὺς ὡς νομίμους υἱοὺς τοῦ Λουδοβίκου Β', ὑπεστήριζον τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ Λουδοβίκου Γ' τῆς Γερμανίας. Χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ δουκὸς Βόσωνος, οἱ δύο ἀδελφοὶ κατώρθωσαν νὰ ἐξουδετερώσουν τὰς ἀντιδράσεις ταύτας, ἐπὶ πλέον δέ, κατόπιν τῆς ἐν Μὲτς συμφωνίας, ὁ Λουδοβῖκος τῆς Γερμανίας παρῃτήθη τῶν ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ θρόνου ἀξιώσεών του. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 880 ὁ Λουδοβῖκος, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Καρόλου τοῦ Χονδροῦ, ἐπῆλθε κατὰ τῶν Νορμανδῶν τοῦ Λίγηρος, οὓς καὶ ἐνίκησε, μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν του διενεμήθη τὴν πατρικὴν κληρονομίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Καὶ ὁ μὲν Λουδοβῖκος ἔλαβε τὴν Νευστρίαν, ὁ δὲ Καρλομάνος τὴν Βουργουνδίαν καὶ τὴν Ἀκυϊτανίαν. Μετὰ τὴν διανομὴν οἱ δύο ἀδελφοὶ συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ Λουδοβίκου τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Καρόλου τοῦ Παχέος, ἐπῆλθον κατὰ τοῦ Οὔγου, νόθου υἱοῦ τοῦ Λοθαρίου, διεκδικοῦντος τὴν Λωρραίνην, καὶ κατὰ τοῦ Βόσωνος, ὅστις εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀνακηρυχθῆ βασιλεύς. Ὁ Βόσων ἡττηθεὶς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκλεισθῇ εἰς τὴν Βιέννην (Γαλλίας), ἣν ὁ Λουδοβῖκος μετὰ τῶν συμμάχων του ἔσπευσε νὰ πολιορκήσῃ. Τούτου ἐπωφελούμενοι οἱ Νορμανδοὶ ἐξηγέρθησαν, ὁ δὲ Λουδοβῖκος ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτῶν. Καὶ τοὺς μὲν Νορμανδοὺς τοῦ Σὸμ συνέτριψεν ἐν Σωκοὺρ-ἀν-Βιμὲ (881), τοὺς δὲ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Λίγηρος ἐξεδίωξε τοῦ βασιλείου του. Ἀπέθανε τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκ μυστηριώδους ἀσθενείας ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, εἰς ἣν εἶχεν ἀποσυρθῆ.

Λουδοβῖκος Γ'.

— **Λουδοβῖκος Δ' ὁ *Ὑπερπόντιος***, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (936—954). Υἱὸς τοῦ Καρόλου τοῦ Ἁπλοῦ καὶ τῆς Ὀγίβης, γεννηθεὶς τῷ 921 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ῥέϊμς τῷ 954. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πατρός του (923), ὁ τριετὴς τότε διάδοχος του ὡδηγήθη ὑπὸ τῆς μητρός του εἰς Ἀγγλίαν, πλησίον τοῦ θείου του βασιλέως Ἀθελσταν, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποίου καὶ ἀνετράφη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ῥαοὺλ ἐκλήθη ὑπὸ τῶν πιστῶν εἰς τὸν οἶκον τῶν Καρολιδῶν φεουδαρχῶν εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον, στεφθεὶς βασιλεὺς ἐν Λὰν (936) καὶ εἶτα ἐν Ῥέϊμς. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του ὁ νεαρὸς βασιλεὺς εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Νορμανδῶν καὶ τῶν Οὔγγρων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐχθρότητα τῶν δυσηρεστημένων εὐγενῶν, ὧν ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Οὖγος ὁ Μέγας, ὁ Ἑρβέρτος Β' τοῦ Βερμαντουὰ καὶ ὁ Γουλιέλμος Α' τῆς Νορμανδίας. Τῷ 938 οἱ φεουδάρχαι τῆς Λωρραίνης, ἐπαναστατήσαντες κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος Α', ἐζήτησαν ν' ἀντιτάξουν κατ' αὐτοῦ τὸν Λουδοβῖκον τῆς Γαλλίας. Οὗτος νυμφευθείς, ὅπως ἀσφαλίσῃ τὰ ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης δικαιώματά του, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ὄθωνος Γερβέργην, χήραν τοῦ δουκὸς Γιζλεβέρτου, ἐστράτευσεν εἰς Λωρραίνην, φθάσας μέχρις αὐτῆς τῆς Ἀλσατίας, ὅπου ὅμως ἡττήθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ περὶ τὸν Οὖγον δυσηρεστημένοι, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀπουσίας τοῦ Λουδοβίκου, κατέλαβον τὸ Ῥέϊμς (940). Ὁ βασιλεὺς ἔσπευσε νὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἡττηθεὶς ἐν Λὰν ὑπὸ τῶν ἡνωμένων δυνάμεων τοῦ Οὔγου καὶ τοῦ Ἑρβέρτου Β' τοῦ Βερμαντουά, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Βιέννην ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Καρόλου-Κωνσταντίνου. Ἐκεῖθεν μεταβὰς εἰς Ἀκυϊτανίαν καὶ συγκεντρώσας τοὺς ἀπομείναντας εἰς αὐτὸν πιστοὺς φεουδάρχας, ἐζήτησε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ πάπα Στεφάνου Η' καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Νορμανδίας Γουλιέλμου Α', χάρις δὲ εἰς αὐτοὺς ἐπέτυχε τὴν ὑποταγὴν τοῦ Οὔγου καὶ τοῦ Ἑρβέρτου.

Λουδοβῖκος Δ' ὁ ὑπερπόντιος.

Τῷ 943 ἐπωφελούμενος τοῦ θανάτου τοῦ Γουλιέλμου Α' ἠθέλησε νὰ καταλάβῃ τὴν Νορμανδίαν. Οἱ Νορμανδοὶ ὅμως, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας ἐνίκησαν τὸν Λουδοβῖκον καὶ συλλαβόντες αὐτὸν αἰχμάλωτον τὸν παρέδωσαν εἰς τὸν Οὖγον τὸν Μέγαν, παρὰ τῷ ὁποίῳ καὶ παρέμεινεν ὡς αἰχμάλωτος ὑπὸ τὴν φύλαξιν τοῦ κόμιτος τοῦ Μπλουὰ Τιμπὼ Α'. Τῷ 946 ὁ Λουδοβῖκος ἀποκτήσας τὴν ἐλευθερίαν του, ἀφοῦ ἐξεχώρησεν εἰς τὸν Οὖγον τὸ Λὰν καὶ τὸ Ῥέϊμς, καὶ συμμαχήσας μετὰ τοῦ Ὄθωνος Α' τῆς Γερμανίας, τοῦ Κονράδου, βασιλέως τῆς Προβηγκίας, καὶ τοῦ Ἀρνούλ, κόμιτος τῆς Φλάνδρας, ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Οὔγου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν εὐγενῶν. Καὶ ἠδυνήθη μὲν νὰ καταλάβῃ διαδοχικῶς τὸ Ῥέϊμς, τὸ Λάν, τὴν Ἀμιένην καὶ τὸ Σαὶν-Κεντέν, τελικῶς ὅμως ἡττήθη πρὸ τοῦ Ῥουὲν καὶ ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Τότε ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Ἰνγκελχάϊμ, ὅπερ ἠπείλησε δι' ἀφορισμοῦ τὸν Οὖγον ἐὰν ἠρνεῖτο νὰ ὑποταγῇ εἰς τὸν βασιλέα. Κατόπιν τῆς ἀρνήσεως τούτου ὁ πόλεμος ἐπανήρχισεν ἄνευ ἀποτελέσματος, μέχρις οὗ, τῷ 950, οἱ δύο ἀντίπαλοι, καταπεπονημένοι ἐκ τοῦ μακροῦ ἀγῶνος, ἐσυνθηκολόγησαν, ὁ δὲ Οὖγος παρέδωσεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον τὸ Λάν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Λουδοβῖκος ἐστράτευσεν εἰς Βουργουδίαν, ἥτις ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν του, τὰ δὲ ἑπόμενα ἔτη ἠγωνίσθη, ἄνευ μεγάλης ἐπιτυχίας, κατὰ τῶν ἐπιδρομέων Οὔγγρων. Ἀπέθανε τῷ 954, πεσὼν ἐκ τοῦ ἵππου του, ἐνῷ μετέβαινεν ἐκ Λὰν εἰς Ῥέϊμς. Ἐκ τῆς Γερβέργης ἔσχε πέντε υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων δύο μόνον ἐπέζησαν τοῦ πατρός των. Ὁ *Λοθάριος*, ὅστις τὸν διεδέχθη, καὶ ὁ *Κάρολος*, ὁ κατόπιν γενόμενος δοὺξ τῆς Κάτω Λωρραίνης.

— **Λουδοβῖκος Ε' ὁ *Ὀκνηρός***, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (979—987). Υἱὸς τοῦ βασιλέως Λοθαρίου καὶ τῆς Ἔμμας, γεννηθεὶς τῷ 967 καὶ ἀποθανὼν ἐν Κομπιένῃ τῷ 987. Εἰς ἡλικίαν δεκατριῶν ἐτῶν ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ πατρός του συμβασιλεύς, στεφθεὶς ἐν Ῥέϊμς (979). Δύο ἔτη ἀργότερον ἐνυμφεύθη τὴν Ἀδελαΐδα, χήραν τοῦ κόμιτος ντὲ Ζεβωντάν, τοῦ ἰσχυροτέρου φεουδάρχου τῆς Ἀκυϊτανίας, καὶ ἀδελφὴν τοῦ κόμιτος τῆς Ἀνδηγαβίας Γοδεφρείδου Γριζεγονέλλου. Ἐν τούτοις ὁ Λουδοβῖκος δὲν ἠδυνήθη νὰ προσποριοσθῇ κέρδη ἐκ τοῦ γάμου του τούτου, συναφθέντος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐξασφαλίσεως εἰς τὸν οἶκον τῶν Καρολιδῶν τῆς νοτίου Γαλλίας. Ἐπιρρεπὴς εἰς τὰς ἡδονάς, διήρχετο τὸν καιρόν του διασκεδάζων, ἐνῷ ἡ σύζυγός του, καταληφθεῖσα ἐξ ἀπεχθείας πρὸς αὐτόν, τὸν ἐγκατέλειψε καὶ ἐνυμφεύθη εἰς τρίτον γάμον τὸν κόμιτα τῆς Ἀρλ Γουλιέλμον Α'. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του Λοθαρίου (986), ὁ Λουδοβῖκος Ε' κατέστη ὄργανον τοῦ Οὔγου Καπέτου, οὗτινος ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν ὅπως πολιορκήσῃ ἐν Ῥέϊμς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀνταλβερόν, ὃν κατηγόρει ἐπὶ προδοσίᾳ. Οὗτος, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν βασιλικὴν ἐκδίκησιν, ἐζήτησεν ὅπως δικασθῇ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τῆς Κομπιένης, οὕτω δὲ ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν. Ἐκτὸς τούτου ὁ Λουδοβῖκος, πειθόμενος εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ θείου του Καρόλου τῆς Γαλλίας, ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς αὐλῆς του τὴν μεγάλως ἰσχύουσαν μητέρα του Ἔμμαν, ἥτις κατέφυγε πλησίον τοῦ Οὔγου Καπέτου, οὗτινος ἡ ἰσχὺς ὑπερέβαινεν ἤδη τὴν βασιλικήν. Τῷ 987 συνῆλθεν ἐν Κομπιένῃ τὸ συνέδριον, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ δικάσῃ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀδαλβερόν, πρὸ τῆς λήψεως ὅμως τῆς περὶ αὐτοῦ ἀποφάσεως ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε συνεπείᾳ ἀτυχήματος ἔν τινι κυνηγίῳ. Ὁ Λουδοβῖκος Ε', ἀποθανὼν ἄκληρος, ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος Καρολίδης βασιλεὺς τῆς Γαλλίας. Διάδοχός του ὑπῆρξεν ὁ Οὖγος Καπέτος.

Λουδοβῖκος Ε' ὁ Ὀκνηρός.

—**Λουδοβῖκος ΣΤ' ὁ *Παχύς***, ἢ ὁ ***Μαχητής***. Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1108—1137). Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Φιλίππου Α' καὶ τῆς Βέρθας τῆς Ὁλλανδίας, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1081—1137). Ἀνετράφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1093, μακρὰν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, ἐχθρικῶς διακειμένης πρὸς αὐτὸν λόγῳ τῆς ἀποπομπῆς τῆς μητρός του Βέρθας καὶ τοῦ γάμου τοῦ πατρός του μετὰ τῆς Βερτράδης. Τῷ 1097 ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν Βεξὲν στρατοῦ, καίπερ δὲ διαθέτων μικρὰς σχετικῶς δυνάμεις ἠμύνθη ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν Ἄγγλων. Τῷ 1099—1100 ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ πατρός του συμβασιλεύς, ἀλλ' ἀπεσύρθη εἰς Ποατιέ, ὅπου ἐσχημάτισε περὶ αὐτὸν ἰδίαν αὐλήν, κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα δὲ ἔτη ἠγωνίζετο κατὰ τῶν ῥαδιουργιῶν τῆς μητρυιᾶς του, ἥτις καὶ δολοφονικὴν ἀπόπειραν ὠργάνωσε κατ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἐπεμβάσει τοῦ βασιλέως Φιλίππου ἡ Βερτράδη καὶ ὁ Λουδοβῖκος συνεφιλιώθησαν, οὗτος δὲ τῇ προτροπῇ τοῦ πατρός του ἐδέχθη νὰ μνηστευθῇ (1104) τὴν ἐξαδέλφην του Λουκιανήν, θυγατέρα τοῦ πανισχύρου Γκὺ τοῦ Πυρροῦ αὐθέντου τοῦ Ῥοσεφόρ. Ὁ γάμος οὗτος ἐκηρύχθη ἐν τούτοις μετὰ τριετίαν ἄκυρος ὑπὸ τοῦ πάπα Πασχάλη Β' τῇ εἰσηγήσει τῆς ἐπίσης ἰσχυρᾶς οἰκογενείας τῶν Γκαρλὰντ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ὁ γάμος οὗτος ἀπετέλει αἱμομεικτικὴν πρᾶξιν. Τοῦτο τοῦ ἐστοίχισε τὴν ἀποστασίαν τοῦ Γκὺ ντὲ Ῥοσφόρ, ὃν ὅμως ὁ Λουδοβῖκος κατενίκησε τὸ αὐτὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὁποῖον διεδέχθη

Λουδοβῖκος ΣΤ' ὁ Παχύς.

Digitized by Google

εἰς τὸν θρόνον τὸν θανόντα πατέρα του (1108). Ὡς βασιλεὺς ὁ Λουδοβῖκος ΣΤ' ὑπῆρξε πρὸ παντὸς πολεμιστής, διεξήγαγε δὲ μακροὺς πολέμους καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κατὰ τῶν Γάλλων φεουδαρχῶν καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ Νορμανδῶν. Ἀντιληφθεὶς ὅτι πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἔδει νὰ ἐξασθενήσῃ τοὺς ἰσχυροὺς φεουδάρχας τῆς χώρας, ἐκτύπησεν ἀλληλοδιαδόχως πάντας τοὺς ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους. Οὕτω ᾐχμαλώτισε (1118) τὸν Οὖγον ντὲ Πιζέ, τὸν ἰσχυρὸν τοῦ ὁποίου πύργον παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας, συνέλαβε μετὰ μακροὺς ἀγῶνας (1130) τὸν ἰσχυρὸν καὶ περίφημον διὰ τὴν σκληρότητά του Θωμᾶν ντὲ Μάρλ, αὐθέντην τοῦ Κουσύ, ὑπέταξε τοὺς αὐθέντας τοῦ Ροσφὸρ - Μοντλερύ, ὧν τὰς γαίας μετεβίβασεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Γκαρλάντ, καὶ κατεπολέμησεν ἐπὶ ὁλόκληρον εἰκοσιπενταετίαν τὸν κόμιτα τῆς Καμπανίας καὶ τοῦ Μπλουὰ Τιμπὼ Δ', τὴν ψυχὴν ὅλων τῶν κατὰ τῆς Γαλλίας ἐχθρικῶν συνασπισμῶν. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν προσπαθειῶν τούτων τοῦ Λουδοβίκου ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις πασῶν τῶν ὁδῶν, αἵτινες ὡδήγουν ἐκ Παρισίων εἰς τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τοῦ βασιλείου του. Πρὸς ἐξασθένησιν ἐπίσης τῶν φεουδαρχῶν παρεχώρησε διὰ τοῦ κληθέντος «Χάρτου τοῦ Λουδοβίκου» πλείστας ἐλευθερίας εἰς τὰς κοινότητας τὰς περιλαμβανομένας εἰς τὰ φέουδα τῶν ἀντιπάλων του, χάρις δὲ εἰς τοῦτο ἀπεκλήθη καὶ «πατὴρ τῶν κοινοτήτων».

Καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας του ὁ Λουδοβῖκος ΣΤ' ἠγωνίσθη κατὰ τοῦ Ἑρρίκου Α' βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ δουκὸς τῆς Νορμανδίας, ὅστις εἶχεν ὡς συμμάχους ἐν μὲν τῷ ἐξωτερικῷ τὸν γαμβρόν του Ἑρρῖκον Ε', αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ τὸν προαναφερθέντα Τιμπὼ Δ', ὅστις ἦτο ἀνεψιός του. Ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν ἡνωμένων συμμάχων ὁ Λουδοβῖκος ἐν Μπρεντβὶλ (1119) καὶ βλέπων τὴν χώραν του ἀπειλουμένην ὑπὸ τῆς ἀγγλογερμανικῆς ἐπιδρομῆς, κατέφυγεν εἰς Ἅγιον Διονύσιον καὶ ὑψώσας τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν τῶν ἀρχαίων βασιλέων τῆς Γαλλίας ἤγειρεν ἀληθῆ σταυροφορίαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν του· χάρις δὲ εἰς τὴν βοήθειαν, ἣν τῷ παρέσχον οἱ Φλαμανδοὶ καὶ οἱ Ἀνδηγαυοί, κατώρθωσε νὰ ἀμυνθῇ ἐπιτυχῶς κατὰ τοῦ Ἑρρίκου Ε', ὅστις ἐφοβεῖτο καὶ τὴν ἠθικὴν ἐπίδρασιν, ἣν ὁ Γάλλος βασιλεύς, λόγῳ τῆς μετὰ τοῦ πάπα συμμαχίας του, ἤσκει μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων.

Ὁ Λουδοβῖκος ΣΤ' μετὰ τὴν ἀποπομπὴν τῆς πρώτης του συζύγου Λουκιανῆς, ἐκ τῆς ὁποίας ἔσχε μίαν θυγατέρα, τὴν Ἰσαβέλλαν, νυμφευθεῖσαν ἀργότερον τὸν Γουλιέλμον αὐθέντην τοῦ Σωμόν, ἐνυμφεύθη (1115) τὴν Ἀλίκην ἢ Ἀδελαΐδα, θυγατέρα τοῦ κόμιτος τῆς Σαβοΐας Οὐμβέρτου Β'. Αὕτη, γυνὴ πεπροικισμένη διὰ μεγάλων ἀρετῶν, ἤσκησεν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ συζύγου της, χάρις δὲ εἰς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἀπέπεμψε τοὺς εὐνοουμένους του ἀδελφοὺς ντὲ Γκαρλάντ καὶ ἀνύψωσεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ καγκελλαρίου τοὺς ἀφωσιωμένους εἰς τὴν βασιλείαν πολιτικοὺς ἀββᾶν Συγῆρον καὶ κόμιτα Ραοὺλ τοῦ Βερμαντουά. Ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Ἀλίκης ὁ Λουδοβῖκος ἔσχεν ἑπτὰ υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα: τὸν *Φίλιππον*, ἐπίδοξον διάδοχον, φονευθέντα τῷ 1129 κατόπιν πτώσεως ἐκ τοῦ ἵππου του, τὸν *Λουδοβῖκον Ζ'*, τὸν *Ἑρρῖκον*, ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Ρέϊμς, τὸν *Ροβέρτον* ντὲ Ντρέ, τὸν *Πέτρον* ντὲ Κουρτεναί, τὸν *Φίλιππον*, ἀρχιδιάκονον τῶν Παρισίων, τὸν *Οὖγον*, γενόμενον καλόγηρον ἐν Τιρὸν καὶ τὴν *Κωνσταντίαν*, νυμφευθεῖσαν τὸν Εὐστάθιον κόμιτα ντὲ Μπουλὸνὶ καὶ εἰς δεύτερον γάμον τὸν Ραϊμόνδον Ε' τῆς Τουλούζης.

— **Λουδοβῖκος Ζ', *ὁ Νέος*.** Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1137—1180). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1122 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1180. Ἀνακηρυχθεὶς ἐπίδοξος διάδοχος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Φιλίππου, ὠνομάσθη τῷ 1131 συμβασιλεύς, στεφθεὶς ἐν Ρέϊμς ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Β'. Τῷ 1137 ἐνυμφεύθη ἐν Βορδώ, τῇ ὑποδείξει τοῦ πατρός του, τὴν κληρονόμον τοῦ δουκὸς τῆς Ἀκυϊτανίας Ἐλεονώραν. Γενόμενος τὸ αὐτὸ ἔτος μόνος βασιλεὺς ὁ Λουδοβῖκος Ζ' ἐσυνέχισε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του τὴν πολιτικὴν τοῦ πατρός του, διατηρήσας παρ' αὐτῷ καὶ τοὺς συμβούλους αὐτοῦ, τὸν ἀββᾶν Συγῆρον καὶ τὸν ἐξάδελφόν του κόμιτα Ραοὺλ ντὲ Βερμαντουά, περιῆλθεν ὅμως εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον Β', ὅστις παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ βασιλέως ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀνεψιοῦ του Πέτρου ντὲ λὰ Σάρτρ ὡς ἀρχιεπισκόπου ἐν Μπούρζ. Ὁ Λουδοβῖκος ἀπηγόρευσε τότε εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τὴν παραμονήν του εἰς Γαλλίαν, τοῦτο ὅμως προὐκάλεσε τὴν ἀποστασίαν τοῦ μέχρι τότε συμμάχου του Τιμπώ, κόμιτος τῆς Καμπανίας. Οὗτος, δυσηρεστημένος ἤδη κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ κόμις Ραοὺλ ντὲ Βερμαντουὰ διέλυσε τὸν γάμον του μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς του πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ νυμφευθῇ τὴν ἀδελφὴν τῆς Ἐλεονώρας τῆς Ἀκυϊτανίας, ὑπεστήριξεν ἐνόπλως τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Μπούρζ. Παρὰ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ μεγάλου τότε κύρους ἀπολαύοντος ἐν Γαλλίᾳ ἁγίου *Βερνάρδου* (βλ. λ.), ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ὑπῆρξε τραχύτατος, κατ' αὐτὸν δὲ μέγα πλῆθος ἀνθρώπων ἐκάη ἐντὸς τῆς ὑπὸ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων ἐμπρησθείσης ἐκκλησίας τοῦ Βιτρὺ (1143). Ἡ ῥῆξις ἐτερματίσθη δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων ἐν τῇ μεγάλῃ συνελεύσει τοῦ Κορμπέϊγ τῷ 1144, μικρὸν πρὸ τῆς ἀναγγελίας τῆς ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν καταλήψεως ἐν Ἀσίᾳ τῆς Ἐδέσσης. Ὁ Λουδοβῖκος, ὑπείκων εἰς τὰς ἐκκλήσεις τοῦ ἁγίου Βερνάρδου καὶ θέλων νὰ ἐξιλεωθῇ διὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Βιτρύ, ἐδέχθη νὰ συμμετάσχῃ, παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ σώφρονος Συγήρου, τῆς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ αὐτοκράτορος Κονράδου ὀργανωθείσης κατὰ τῶν ἀπίστων Σταυροφορίας. Τῷ 1147, ἀφοῦ παρέλαβεν ἐν Ἁγίῳ Διονυσίῳ την ἐρυθρὰν σημαίαν τῶν ἀρχαίων Γάλλων βασιλέων ἐκ χειρὸς τοῦ πάπα Εὐγενίου Γ', μετέβη εἰς Μέτς, κέντρον συγκεντρώσεως τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων, ὅπου ἀνέλαβε καὶ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τῶν ἰταλικῶν καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μὴ γερμανικῶν δυνάμεων. Ἐκεῖθεν ὁ Λουδοβῖκος διὰ τοῦ Βὸρμς καὶ τῆς Ρατισβόνης, ὅπου καὶ ἐδέχθη τοὺς πρέσβεις τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, διέσχισε πεζῇ τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Βαλκανικήν, φθάσας εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1147 Διαπεραιωθεὶς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν ἐνίκησεν ἀρχικῶς τοὺς Τούρκους παρὰ τὸν Μαίανδρον καὶ ἐγγὺς τῆς Λαοδικείας, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ σειρὰν πολλῶν μαχῶν, εἰς μίαν τῶν ὁποίων καὶ ἐκινδύνευσε νὰ συλληφθῇ αἰχμάλωτος (1148). Πρὸ τῶν δυσχερειῶν τούτων ὁ Λουδοβῖκος ἀνέθεσε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν ἱππότην Γιλβέρτον, ὅστις κατώρθωσε νὰ ὁδηγήσῃ τὸν στρατὸν εἰς Συρίαν. Ὁ Λουδοβῖκος, ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς ὡς ἀπελευθερωτής, ἡνώθη μετὰ τοῦ Κονράδου, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ προέβησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Δαμασκοῦ (Ἰούλιος 1148), ἣν ὅμως ἠναγκάσθησαν μετ' ὀλίγον νὰ ἐγκαταλείψωσιν.

Λουδοβῖκος Ζ' ὁ Νέος.

Ἡ ἀποτυχία τῆς Σταυροφορίας ταύτης ἔσχε σοβαρὸν ἀντίκτυπον ἐν Γαλλίᾳ. Ἤδη, διαρκούσης τῆς ἀπουσίας τοῦ βασιλέως, ὁ Συγῆρος ἀντεμετώπισε συνωμοσίαν ἐξυφανθεῖσαν ὑπὸ τῶν δυσηρεστημένων εὐγενῶν καὶ σκοποῦσαν τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Λουδοβίκου καὶ τὴν ἀνακήρυξιν ὡς βασιλέως τοῦ ἀδελφοῦ του Ροβέρτου ντὲ Ντρέ. Ὁ Λουδοβῖκος κατόπιν τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γαλλίαν, ὅπου ὅμως περιεπλάκη εἰς νέας περιπετείας. Τῷ 1152, θανόντος τοῦ σώφρονος Συγήρου, ὁ Λουδοβῖκος διεζεύχθη τὴν Ἐλεονώραν τῆς Ἀκυϊτανίας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἦσαν ἀπομεμακρυσμένοι συγγενεῖς, πράγματι ὅμως λόγῳ τῆς ἀσυμφωνίας τῶν χαρακτήρων των, ἐκδηλωθείσης ἰδίως κατὰ τὴν ἐν Παλαιστίνῃ διαμονήν των. Τὸ αὐτὸ ὅμως ἔτος ἡ Ἐλεονώρα ἐνυμφεύθη τὸν Ἑρρῖκον Πλανταγενέτην, ἀποφέρουσα εἰς αὐτὸν ὡς προῖκα καὶ τὴν Ἀκυϊτανίαν. Τὸν πατέρα τούτου Γοδεφρεῖδον Πλανταγενέτην, κόμιτα τῆς Ἀνδηγαυΐας, εἶχε βοηθήσει ἄλλοτε ὁ Λουδοβῖκος ὅπως καταλάβῃ τὴν Νορμανδίαν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως διαρρήξῃ τὴν ἀγγλονορμανδικὴν συμμαχίαν. Ἤδη ὅμως ὁ Ἑρρῖκος διὰ τοῦ μετὰ τῆς Ἐλεονώρας γάμου του ἀπέβαινεν εἷς τῶν ἰσχυροτέρων ἀντιπάλων τοῦ Γάλλου βασιλέως, ὅστις ἔσπευσε νὰ σχηματίσῃ κατ' αὐτοῦ συναπισμὸν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, τὸν θρόνον τοῦ ὁποίου διεξεδίκει ὁ Ἑρρῖκος, καὶ τοῦ κόμιτος τῆς Φλάνδρας. Παρὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ὅμως ἀντίδρασιν, ὁ Ἑρρῖκος Πλανταγενέτης ἐστέφθη τῷ 1154 βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑρρῖκος Β', ἐκ τῶν πρώτων δὲ μελημάτων του ὑπῆρξε καὶ ἡ προσπάθειά του ὅπως συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ Λουδοβίκου Ζ'. Πράγματι ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ Ζιζὸρ (1158) ἐπετεύχθη ποιά τις συνεννόησις, ἀποφασισθέντος μάλιστα ὅπως ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου νυμφευθῇ μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Λουδοβίκου ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου του (1154) μετὰ τῆς Κωνσταντίας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλλης Ἀλφόνσου Ζ', ἀλλ' ἡ συμφωνία αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Ὁ Ἑρρῖκος ἐγείρας ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Τουλούζης, ὁ κόμις τῆς ὁποίας Ραϋμόνδος Ε' εἶχε νυμφευθῇ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Λουδοβίκου Κωνσταντίαν, προέβη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως, ὁ ἀγὼν ὅμως ἐτερματίσθη μεσολαβήσει τοῦ πάπα (1160) καὶ ἡ προτέρα συμφωνία ἐθεωρήθη ὡς ἰσχυρά. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Λουδοβῖκος ἐνυμφεύθη εἰς τρίτον γάμον τὴν Ἀδέλαν ἢ Ἀλίκην τῆς Καμπανίας.

Ἐσωτερικῶς ὁ Λουδοβῖκος ἐσυνέχισε τοὺς πρὸς περιορισμὸν τῆς δυνάμεως τῶν φεουδαρχῶν ἀγῶνάς του, ὑποστηρίξας τὰς κοινότητας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νέων πόλεων, καλῶς ἀντιλαμβανόμενος ὅτι αὗται ἀπετέλουν τὸ σπουδαιότερον ἔρεισμα τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς. Τέκνα του ὑπῆρξαν, ἐκ μὲν τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Ἐλεονώρας τῆς Ἀκυϊτανίας ἡ *Μαρία*, νυμφευθεῖσα τὸν κόμιτα τῆς Καμπανίας Ἑρρῖκον Α', καὶ ἡ *Ἀλίκη*, νυμφευθεῖσα τὸν κόμιτα τοῦ Μπλουὰ Τιμπὼ τὸν Καλόν, ἐκ τῆς Κωνσταντίας ἡ *Μαργαρίτα*, ἥτις ἐνυμφεύθη εἰς πρῶτον γάμον τὸν διάδοχον τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου Ἑρρῖκον καὶ εἰς δεύτερον τὸν βασιλέα τῆς Οὑγγαρίας Μπέλα Γ', καὶ ἡ *Ἀλίκη*, ἀποθανοῦσα εἰς μικρὸν ἡλικίαν, ἐκ δὲ τοῦ τρίτου γάμου του μετὰ τῆς Ἀδέλας, ὁ *Φίλιππος - Αὔγουστος*, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἡ *Ἀλίκη*, μνηστευθεῖσα ἐν ἀρχῇ τὸν Ριχάρδον τὸν Λεοντόθυμον καὶ νυμφευθεῖσα εἶτα τὸν Γουλιέλμον Β' κόμιτα τοῦ Ποντιέ, καὶ ἡ *Ἁγνή*, νυμφευθεῖσα διαδοχικῶς τοὺς αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Ἀλέξιον Β' καὶ Ἀνδρόνικον Κομνηνὸν καὶ τὸ τρίτον τὸν στρατηγὸν Θεόδωρον Βρανᾶν.

— **Λουδοβῖκος Η' *ὁ Λεοντόθυμος*,** βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1223—1226). Υἱὸς τοῦ βασιλέως Φιλίππου - Αὐγούστου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας τοῦ Αἰνώ, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1187 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μονπανσιὲ τῷ 1226. Τῷ 1213 ὁ Φίλιππος - Αὔγουστος, ὀργανώσας τῇ αἰτήσει τοῦ πάπα ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἰωάννου τοῦ Ἀκτήμονος, προώριζε τὸ ἀγγλικὸν στέμμα διὰ τὸν υἱόν του Λουδοβῖκον. Ἡ δήλωσις ὅμως τοῦ Ἄγγλου βασιλέως περὶ ὑποταγῆς του εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν καὶ ἡ μεταστροφὴ τῆς πολιτικῆς τῆς τελευταίας ταύτης ἐματαίωσαν τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου - Αὐγούστου, ὅστις ἐστράφη τότε κατὰ τοῦ κόμιτος Φερράντ, ἐνῷ ὁ υἱός του ἀνελάμβανε τὴν ἀρχηγίαν τῆς εἰς Φλάνδραν ἐκστρατείας. Τῷ 1214, καθ' ὃν χρόνον ὁ πατήρ του ἐκέρδιζε τὴν ἐν Μπουβὶν μάχην, ὁ Λουδοβῖκος ἠκολούθει ἐν Πουατοὺ κατὰ πόδας τὸν Ἰωάννην τὸν Ἀκτήμονα, μὴ τολμῶντα ν' ἀντιπαραταχθῇ κατ' αὐτοῦ. Τὸ ἑπόμενον ἔτος, λόγῳ τῆς ὑπὸ τοῦ βασιλέως των καταπατήσεως τοῦ «χάρτου περὶ ἐλευθεριῶν», οἱ Ἄγγλοι βαρῶνοι προσέφερον τὸ ἀγγλικὸν στέμμα εἰς τὸν Λουδοβῖκον, ὅστις νυμφευθεὶς τῷ 1200 τὴν Λευκὴν τῆς Καστίλλης, ἐγγονὴν τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Β' Πλανταγενέτου, ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ Λουδοβῖκος ἀποβιβασθεὶς τῷ 1216 ἐπὶ κεφαλῆς δυνάμεως ἐκ 1200 ἱππέων εἰς Ἀγγλίαν, ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς εἰς Λονδῖνον καὶ κατώρθωσε νὰ γίνῃ εὐχερῶς κύριος τῶν βορείων καὶ ἀνατολικῶν κομιτειῶν. Τὸ αὐτὸ ὅμως ἔτος ὁ Ἰωάννης ὁ Ἀκτήμων ἀποθνήσκων ὑπέδειξεν ὡς διάδοχόν του τὸν Ἑρρῖκον Γ', ὅστις ὑποσχεθεὶς ἀμνηστίαν εἰς τοὺς Ἄγγλους βαρώνους καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ «χάρτου περὶ ἐλευθεριῶν», ἔχων δὲ καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ λεγάτου τοῦ πάπα, κατώρθωσε νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις ἡττηθεὶς ἐν Λίνκολν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου ἀξιώσεις του διὰ τῆς ἐν Λάμπεθ συνθήκης (1217).

Λουδοβῖκος Η' ὁ Λεοντόθυμος.

Στεφθείς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, βασιλεὺς ἐν Ρέϊμς, ὁ Λουδοβῖκος Η' ἠκολούθησε κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῆς βασιλείας του τὴν πολιτικὴν τοῦ Φιλίππου - Αὐγούστου. Ἐπωφελούμενος τῆς ἐν Πουατοὺ κρατούσης ἀναρχίας ἐκυρίευσε τὴν Λὰ Ροσὲλ καὶ κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν μεταξὺ Λίγηρος καὶ Γαρούνα χώραν, ἥτις διετέλει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ οἴκου τῶν Πλανταγενετῶν (1224). Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ, ὡς εἶχε σκοπόν, τὴν Γασκώνην. Τῷ 1226, τῇ προτροπῇ τοῦ πάπα Ὁνωρίου Γ', ἀνέλαβε τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς νοτίου Γαλλίας, ἥτις δὲν ἀνεγνώριζε τὴν Ἁγίαν Ἕδραν. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ὑπῆρξε διὰ τὸν Λουδοβῖκον ἀληθὴς θρίαμβος. Πρὸ τῆς ἀφίξεώς του ἔτι οἱ εὐγενεῖς τοῦ Λαγκεντὸκ ἔσπευσαν νὰ ὑποταγῶσιν, ἐνῷ ἡ Ἀβινιὸν πολιορκηθεῖσα παρεδόθη μετὰ τρεῖς μῆνας. Ὁ Λουδοβῖκος προετίθετο νὰ καταλάβῃ τὴν Τουλούζην, τελευταῖον ἔρεισμα τῆς νοτίου Γαλλίας κατὰ τῆς βασιλικῆς κυριαρχίας, ἀλλ' ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐκ δυσεντερίας. Ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Λευκῆς τῆς Καστίλλης ἔσχε δώδεκα τέκνα: μίαν θυγατέρα, τὸν *Φίλιππον* καὶ δύο δίδυμα, ἀποθανόντα πάντα πρὸ τῆς ἀνόδου τοῦ πατρός των εἰς τὸν θρόνον,

Digitized by Google

τὸν *Λουδοβῖκον Θ΄*, τὸν *Ροβέρτον*, ὅστις κατὰ τὴν διαθήκην του θὰ ἐλάμβανε τὸ Ἀρτουά, τὸν *Ἰωάννην*, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπεφύλασσε τὸ Ἀνζοῦ (Ἀνδηγαυΐαν), τὸν *Ἀλφόνσον*, εἰς τὸν ὁποῖον προώριζε τὸ Πουατιέ, τὸν *Φίλιππον*, ὅστις θὰ ἠκολούθει τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, τὴν *Ἰσαβέλλαν*, τὸν *Στέφανον* καὶ τὸν *Κάρολον*, τὸν κατόπιν κόμιτα τοῦ Ἀνζοῦ.

— **Λουδοβῖκος Θ΄** ὁ *Ἅγιος*, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1226—1270). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Πουασσὺ τῷ 1215 καὶ ἀποθανὼν πρὸ τῆς Τύνιδος τῷ 1270. Ἔτυχεν ἐκτάκτως ἐπιμελοῦς ἀνατροφῆς ὑπὸ τῆς μητρός του Λευκῆς τῆς Καστίλλης, ἥτις καὶ ἀνέλαβε τῷ 1226, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου Η΄, τὴν ἀντιβασιλείαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της. Ἡ διοίκησις τῆς Λευκῆς τῆς Καστίλλης, παραταθεῖσα ἐπὶ δεκαετίαν, παρεσκεύασε κυρίως τὴν μέλλουσαν ἔνδοξον βασιλείαν τοῦ Λουδοβίκου Θ΄, διὰ τῆς συντριβῆς διαδοχικῶς ὅλων τῶν κατὰ τοῦ θρόνου συνασπισμῶν τῶν δυσηρεστημένων εὐγενῶν, διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς διεισδύσεως ἐν Λαγκεντὸκ καὶ διὰ τοῦ γάμου τοῦ νεαροῦ βασιλέως μετὰ τῆς Μαργαρίτας τῆς Προβηγκίας (1234), χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ηὐξήθη μεγάλως ἡ βασιλικὴ ἐπιρροὴ ἐν τῇ νοτίῳ Γαλλίᾳ (βλ. λ. *Λευκὴ* τῆς Καστίλλης). Οὕτω, ὅτε ὁ Λουδοβῖκος Θ΄ ἀνέλαβε τὰ βασιλικὰ του καθήκοντα (1236), ὁ γαλλικὸς θρόνος, χάρις εἰς Λευκήν, ἥτις δὲν ἔπαυσε μέχρι τοῦ θανάτου της ἀσκοῦσα εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ της, ἐθεωρεῖτο ὡς εἷς τῶν ἰσχυροτέρων τῆς Εὐρώπης. Τῷ 1237 ὁ Γάλλος βασιλεύς, ὅστις ἔκτοτε ἐφημίζετο διὰ τὸν εὐθύν, τίμιον καὶ σταθερὸν χαρακτῆρά του, ἐδέχθη τοὺς πρεσβευτὰς τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννου τοῦ Βρυεννίου ἀπέκτησεν ἀντὶ δώρων τὸν ἐξ ἀκανθῶν στέφανον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκτὸς δὲ τούτου διηυκόλυνε καὶ τὸν σχηματισμὸν σταυροφορικοῦ στρατοῦ ἐκ Γάλλων καὶ Ἄγγλων, ὅστις ἀνεχώρησεν εἰς Ἀνατολὴν τῷ 1239. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φρειδερῖκος Β΄ ἐζήτησε τὴν ἐπέμβασίν του πρὸς περιορισμὸν τῆς παπικῆς ἐξουσίας ἐντὸς τῶν κανονικῶν ὁρίων. Ὁ Λουδοβῖκος, καίτοι ἠρνήθη νὰ μετάσχῃ τῆς πρὸς τοῦτο συγκληθείσης εἰδικῆς συνόδου, ἐν τούτοις ἐπεζήτησε νὰ συνδιαλλάξῃ τὸν Φρειδερῖκον μετὰ τοῦ πάπα Γρηγορίου Θ΄, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ὅμως τῆς προσπαθείας του ἐτήρησεν αὐστηρὰν οὐδετερότητα ἔναντι τῶν δύο ἀντιπάλων.

Τῳ 1241 ὁ Λουδοβῖκος ἀντεμετώπισε σθεναρῶς νέον συνασπισμὸν τῆς Νοτιοδυτικῆς Γαλλίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν κομίτων τῆς Μαρκίας Οὔγου τοῦ Μελαψοῦ καὶ τῆς Τουλούζης Ραϋμόνδου, ὑποστηριζομένων καὶ ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Καστίλλης, ὃν ὅμως οἱ πρὸς τοὺς Μαυριτανοὺς ἀγῶνες ἠμπόδισαν νὰ μετάσχῃ ἐνεργῶς τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐπιχειρήσεων. Ὁ Λουδοβῖκος συγκεντρώσας πολυάριθμον στρατὸν ἐν Σινὸν (1242), συνέτριψε τοὺς ἀντιπάλους του παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Ταγιεμπούρ, ὅπου ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐρρῖκος Γ΄, τὴν ἐπομένην δὲ κατενίκησεν ἐκ νέου ἐν Σαὶντ τοὺς Ἄγγλους, οὓς κατεδίωξε μέχρι τοῦ Μπλαὶ (1242). Τὸ ἑπόμενον ἔτος (1243) οἱ εὐγενεῖς ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν βασιλικὴν κυριαρχίαν, καθ' ἣς δὲν ἐτόλμησαν πλέον νὰ ἀναλάβουν νέον ἀγῶνα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Θ΄.

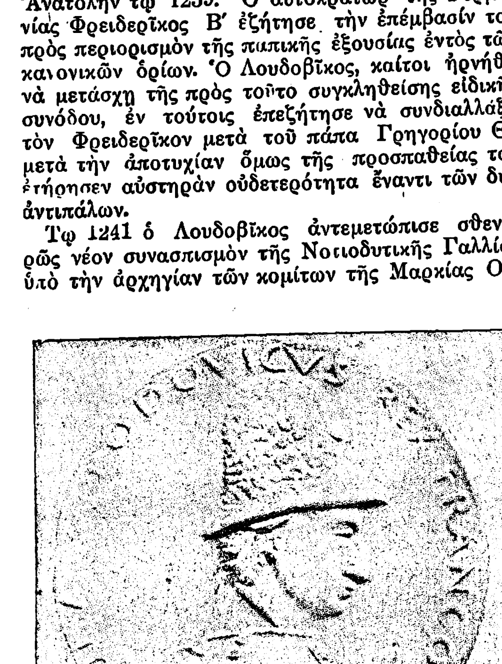

Λουδοβῖκος Θ΄ ὁ Ἅγιος.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ποιᾶς τινος τάξεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ βασιλείου του ὁ βασιλεὺς ἀφιερώθη εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μυχίου σκοποῦ του, τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἁγίων Τόπων. Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1244, κατὰ τὴν διάρκειαν βαρείας ἀσθενείας του, εἶχεν ὁμόσει τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου τούτου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου συνηγόρει καὶ ὁ νέος πάπας Ἰννοκέντιος Δ΄, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ Λουδοβῖκος ἔσχε σειρὰν μυστικῶν συναντήσεων ἐν Κλυνὺ (1245), ἐπὶ παρουσίᾳ μόνον τῆς μητρός του Λευκῆς. Μετὰ μακρᾶς παρασκευὰς ὁ Λουδοβῖκος ἔλαβεν ἐν ἔτει 1248 τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν τῶν ἀρχαίων βασιλέων καί, ἀφοῦ διέσχισε γυμνόπους τὰς ὁδοὺς ἀπὸ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων μέχρι τοῦ ἀββαείου τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ἐκίνησε διὰ Λυῶνος, ὅπου ἔλαβε τὴν εὐλογίαν τοῦ πάπα, ἐπὶ κεφαλῆς 40.000 σταυροφόρων, οἵτινες ἐπιβιβασθέντες περὶ τὸ τέλος Αὐγούστου ἐν Μασσαλίᾳ γενουατικῶν πλοίων, ἀφίκοντο μετὰ εἰκοσαήμερον πλοῦν εἰς Λεμεσὸν τῆς Κύπρου. Ἐν τούτοις ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἑβδόμης κατὰ σειρὰν σταυροφορίας ταύτης διέπραξε τὸ σφάλμα νὰ διαχειμάσῃ ἐν Κύπρῳ, ἐγκατασταθεὶς ἐν Λευκωσίᾳ, ὅπου καὶ ἐδέχθη τοὺς πρεσβευτὰς τῆς αὐτοκρατείρας τοῦ Βυζαντίου Μαρίας, συζύγου τοῦ Βαλδουΐνου Β΄, ζητούσης ἐνισχύσεις κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῦ Χάνου τῶν Τατάρων, ἰσχυριζομένου ὅτι εἶναι Χριστιανὸς καὶ προσφερομένου νὰ τῷ παράσχῃ ἐνίσχυσιν. Τὸν Μάϊον τοῦ 1249 ὁ Λουδοβῖκος Θ΄ ἔπλευσεν εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ κεφαλῆς 50.000 σταυροφόρων καὶ κατέλαβε τὴν Δαμιέττην, ἣν οἱ Σαρακηνοὶ ἔσπευσαν νὰ ἐκκενώσωσι. Παρὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὅμως ταύτην ἡ σταυροφορία ἦτο καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν λόγῳ τῶν ἀδιαλείπτων φιλονικιῶν μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν σταυροφόρων, οὓς ὁ Λουδοβῖκος ματαίως προσεπάθει νὰ συμφιλιώσῃ. Τέλος, περὶ τὸν Νοέμβριον μόλις, ὁ Γάλλος βασιλεὺς προήλασε πρὸς κατάληψιν τῆς Μανσούρας, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸ αὐτῆς δοθεῖσαν μάχην οἱ σταυροφόροι ἡττήθησαν καὶ ὁ Λουδοβῖκος ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ, ἐνῷ ὁ ἀδελφός του Ροβέρτος τοῦ Ἀρτουὰ ἐφονεύθη (Φεβρουάριος 1250). Τρεῖς ἡμέρας ἀργότερον οἱ σταυροφόροι ὑπέστησαν νέαν ἐπίθεσιν τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ὁ Λουδοβῖκος ἠναγκάσθη νὰ διατάξῃ ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ του, ὅστις μόλις ἀνήρχετο πλέον εἰς 6 000 ἄνδρας. Διαρκούσης τῆς ὑποχωρήσεως τὰ λείψανα τῶν σταυροφόρων ὑπέστησαν νέαν ἐπίθεσιν καὶ ἡ ὀπισθοφυλακή, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας εὑρίσκετο ὁ βασιλεύς, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Σαρακηνοὺς (6 Ἀπριλίου). Ὁ Λουδοβῖκος καὶ δύο τῶν ἀδελφῶν του ὡδηγήθησαν αἰχμάλωτοι εἰς Μανσούραν, ἐνῷ ἐκ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ καταβάλωσι λύτρα ἐσφαγιάσθησαν. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἐπιτευχθεῖσαν διὰ τῆς καταβολῆς ἑνὸς ἑκατομμυρίου χρυσῶν πέζων (10.000.000 χρυσῶν φράγκων), ὁ ἅγιος Λουδοβῖκος κατέφυγεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Ἄκρης, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ναζαρέτ, ὅπου γυμνόπους ἐπετέλεσε τὸ προσκύνημά του.

Ὁ θάνατος τῆς Λευκῆς τῆς Καστίλλης (1254) τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γαλλίαν, ὅπου εἶχεν ἤδη ἐκραγῆ τὸ γνωστὸν ὡς «ἐπανάστασις τῶν χωρικῶν» κίνημα, νέος δὲ πόλεμος πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἠπειλεῖτο. Τὸ διὰ μέσου τῆς Γαλλίας ταξίδιόν του ὑπῆρξεν ἀληθὴς θρίαμβος· τὸ ἐκραγὲν κίνημα κατεστάλη ἐγκαίρως, ὁ δὲ Λουδοβῖκος ἠδυνήθη νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ σπουδαιότερον ἔργον τῆς βασιλείας του, τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς διοικήσεως τοῦ κράτους του. Τὸ νομοθετικὸν ἔργον τοῦ βασιλέως διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1254 μέχρι τοῦ 1269, κατὰ τὴν δεκαπενταετίαν δὲ ταύτην ἀπέκτησε τὸ πρῶτον ἡ Γαλλία ἓν πρότυπον συγκεντρωτικοῦ διοικητικοῦ συστήματος. Κέντρον τοῦ ὅλου διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ κατέστη ἡ βασιλικὴ αὐλή, διαιρεθεῖσα εἰς τρία τμήματα, δικαστικόν, οἰκονομικὸν καὶ πολιτικόν· αἱ κοινότητες ὑπεχρεώθησαν ἀντὶ ὡρισμένων προνομίων νὰ παρέχωσιν ἐτήσιον ἀπολογισμόν, ἡ ἐπίδρασις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἀνεγνωρίσθη καὶ οἱ ἐμφύλιοι μεταξὺ τῶν φεουδαρχῶν ἀγῶνες ἀπηγορεύθησαν. Τῷ 1258 ὑπέγραψε δύο συνθήκας μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀραγωνίας. Ὁ πρῶτος παρῃτεῖτο τῶν ἐπὶ τῆς Νορμανδίας ἀξιώσεών του ἀντὶ τοῦ Λιμουζέν, τοῦ Κενοὺ καὶ τοῦ Ἀζενουά, ἐνῷ ὁ δεύτερος ἐγκατέλειπε τὰς ἐπὶ τοῦ Φουὰ καὶ Λαγκεντόκ, ἐκτὸς τῆς Ναρβωνίας, βλέψεις του, ἀντὶ τῆς παραιτήσεως τοῦ Λουδοβίκου ἀπὸ τῶν περὶ κυριαρχίας ἐπὶ τῆς Βαρκελώνης ἀξιώσεών του.

Ἐν τούτοις ὁ ἅγιος Λουδοβῖκος δὲν εἶχεν ἐγκαταλείψει τὰ περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν Ἁγίων Τόπων ὄνειρά του, καὶ τῷ 1267 ἀνέλαβε, παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ πάπα καὶ τῶν εὐγενῶν, νέαν κατὰ τῶν ἀπίστων σταυροφορίαν. Τῷ 1270 ἔπλευσε κατὰ τοῦ σουλτάνου τῆς Τύνιδος, ὅπου ὅμως τὰ στρατεύματά του προσεβλήθησαν ἐξ ἐπιδημίας, ἐκ τῆς ὁποίας μετ' ὀλίγον προσεβλήθη καὶ ὁ βασιλεύς. Ἀπέθανε πρὸ τῆς Τύνιδος τὸ αὐτὸ ἔτος, ὁ δὲ νεκρός του μετεφέρθη εἰς Παρισίους ἐν μέσῳ γενικῆς θλίψεως καὶ πένθους. Ἤδη ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἅγιος καὶ εἰς τὰ λείψανά του ἀπεδόθησαν πλεῖστα θαύματα. Ἐν τούτοις ἀπὸ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀνεκηρύχθη ὡς ἅγιος μόνον τῷ 1297, ἡ μνήμη του δὲ ἑορτάζεται ἔκτοτε τὴν 25ην Αὐγούστου. Ἐκ τοῦ γάμου μετὰ τῆς Μαργαρίτας τῆς Προβηγκίας ἔσχε ἕνδεκα τέκνα: τὸν *Λουδοβῖκον*, ἀποθανόντα τῷ 1260, τὸν *Φίλιππον*, ὅστις τὸν διεδέχθη, τὸν *Ἰωάννην*, ἀποθανόντα τῷ 1248, τὸν *Ἰωάννην-Τριστάνον*, κόμιτα τοῦ Ν. βέρ, τὸν *Πέτρον*, κόμιτα τοῦ Ἀλανσόν, τὸν *Ροβέρτον*, κόμιτα τοῦ Κλερμόν, ὅστις ἐνυμφεύθη τὴν Βεατρίκην τῶν Βουρβώνων, τὴν *Ἰσαβέλλαν*, νυμφευθεῖσαν τὸν Τιμπὼ τὸν Νέον, βασιλέα τῆς Ναβάρρας, τὴν *Λευκήν*, θανοῦσαν τῷ 1243, τὴν *Λευκήν*, νυμφευθεῖσαν τὸν Φερδινάνδον ντὲ λὰ Θέρντα, ἰνφάντην τῆς Καστίλλης, τὴν *Μαργαρίταν*, νυμφευθεῖσαν τὸν Ἰωάννην Α΄, δοῦκα τῆς Βραβάντης, καὶ τὴν *Ἀγνήν*, νυμφευθεῖσαν τὸν Ροβέρτον Β΄, δοῦκα τῆς Βουργουνδίας.

— **Λουδοβῖκος Ι΄** ὁ *Φίλερις*, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1314—1316). Υἱὸς τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου καὶ τῆς Ἰωάννας τῆς Ναβάρρας, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1289 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βενσὲν τῷ 1316. Τῷ 1305, θανούσης τῆς μητρός του, ὠνομάσθη βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας καὶ κόμης τῆς Καμπανίας, στεφθεὶς τῷ 1307 ἐν Παμπελούνᾳ. Διεδέχθη τὸν πατέρα του θανόντα τῷ 1314, στεφθεὶς βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐν Ρέϊμς τῷ 1315. Κυρίως εἰπεῖν ὁ Λουδοβῖκος Ι΄ δὲν ἤσκησε τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἀκούσας ἐν παντὶ τὸν θεῖόν του Κάρολον τοῦ Βαλουά. Οὗτος, ὅπως καταστείλῃ τὰς ἐξεγέρσεις τῶν εὐγενῶν, οἵτινες ἐπεδίωκον τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ καθεστῶτος τοῦ ἰσχύοντος πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου, εἶχον σχηματίσει ἰσχυροὺς συνασπισμούς. Κατεδίωξεν ἀπηνῶς τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ πατρός του Φιλίππου, ἀπαγχονίσας τὸν ἄλλοτε πανίσχυρον Ἀγκεράν ντὲ Μαρινύ, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ παραχωρήσῃ διὰ σειρᾶς «χαρτῶν» προνόμια εἰς τὰς σπουδαιοτέρας περιφερείας Νορμανδίαν, Βουργουνδίαν, Καμπανίαν, Πικαρδίαν, Λανγκεντὸκ καὶ Ὠβέρνην, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, σειρὰν δὲ ἐγγυήσεων εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὸν κλῆρον. Τῷ 1315 ἐπεχείρησεν ἐκστρατείαν εἰς Φλάνδραν, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος λόγῳ ἐπιδημίας, ἥτις ἐνέσκηψεν εἰς τὸν στρατόν του. Ἀπέθανε τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξ αἰφνιδίου θανάτου, κατὰ τοὺς μέν, διότι ἔπιε καθ' ὑδρως ποτήριον παγωμένου οἴνου, κατὰ τοὺς δὲ δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τῆς δουκίσσης τοῦ Ἀρτουὰ καὶ Βουργουνδίας, ἐπιζητούσης νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου εἰς τὸν υἱόν της. Εἶχε νυμφευθῆ εἰς πρῶτον γάμον τὴν *Μαργαρίταν* τῆς Βουργουνδίας (βλ. λ.), τὴν περίφημον ἡρωΐδα τοῦ «Πύργου τοῦ Νέλ», ἐκ τῆς ὁποίας ἔσχε θυγατέρα τὴν *Ἰωάνναν*, σύζυγον τοῦ Φιλίππου ντ' Ἐβρέ, βασιλέως τῆς Ναβάρρας, καὶ εἰς δεύτερον γάμον τὴν *Κλημεντίαν*, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας *Καρόλου-Μαρτέλου*, ἥτις, ἔγγυος κατὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, ἔτεκε τὸν κατόπιν βασιλέα Ἰωάννην Α΄.

Λουδοβῖκος Ι΄ ὁ Φίλερις.

— **Λουδοβῖκος ΙΑ΄**, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1461—1483). Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Καρόλου Ζ΄ καὶ τῆς Μαρίας τῆς Ἀνδηγαυικῆς, γεννηθεὶς ἐν Μπουρζ τῷ 1423 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πλεσσὶς-λὲ-Τοὺρ τῷ 1483. Ἔτυχεν ἐξαιρετικῆς διὰ τὴν ἐποχήν του ἀνατροφῆς, ἧς μεγάλως ἐπωφελήθη, ἐνωρίτατα δὲ ἐπέδειξεν ὡριμότητα κρίσεως, ὑπερβαινούσης τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του. Τῷ 1436 ἐνυμφεύθη, τῇ ὑποδείξει τοῦ πατρός του, τὴν πριγκήπισσαν τῆς Σκωτίας Μαργαρίταν, θυγατέρα Ἰακώβου Α΄. Τρία ἔτη βραδύτερον ὁ πατήρ του τῷ ἐνεπιστεύθη τὴν ὑποταγὴν τῶν αὐθεντῶν τοῦ Πουατοῦ, τῷ δὲ 1440 τὴν ἀποκατάστασιν τῆς βασιλικῆς κυριαρχίας ἐν Λανγκεντὸκ καὶ Γουϋέννῃ. Ὁ Λουδοβῖκος ἐξεπλήρωσεν ἐκτάκτως ἐπιτυχῶς ἀμφοτέρας τὰς ἀποστολάς, εἰσελθὼν δὲ εἰς Τουλούζην, ἔλαβεν ἀποφασιστικὰ μέτρα διὰ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας κατὰ τῶν Ἄγγλων. Αἱ σχέσεις ἐν τούτοις μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ παραμείνωσιν ἐπὶ πολὺ φιλικαί. Εἰς ἄκρον φίλαρχος ὁ νεαρὸς διάδοχος, δὲν ἀπεδέχθη εὐμενῶς τὴν ἐκ Τουλούζης ἀνάκλησίν του, τὴν ἑπομένην δὲ τῆς ἀνακαταλήψεως ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ζ΄ τῶν Παρισίων, κατεχομένων ὑπὸ των Ἄγγλων, μετέσχε τοῦ κατὰ τοῦ βασιλέως συνασπισμοῦ τῶν ἰσχυρῶν φεουδαρχῶν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἡ μήτηρ του παρηγκωνίσθη χάριν τῆς εὐνοουμένης τοῦ πατρός του Ἀγνῆς Σορέλ. Μετὰ τὴν συντριβὴν τοῦ συνασπισμοῦ τούτου, ὁ Λουδοβῖκος, τυχὼν τῆς πατρικῆς συγγνώμης, ἀπεσύρθη εἰς τὸ Δελφινᾶτον, ὅπερ κατέστησε σχεδὸν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς πατρικῆς κυριαρχίας. Τῷ 1444 ἐν τούτοις ὁ Κάρολος τῷ ἀνέθεσε τὴν ἀρχηγίαν τῆς εἰς Ἐλβετίαν ἐκστρατείας, τῆς ὀργανωθείσης πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ αὐτοκράτορος Φρει-

Digitized by Google

δερίκου Γ΄. Ὁ δελφῖνος διηύθυνε μετὰ σπανίας συνέσεως τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἧς ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ κατάληψις τῆς Ἀλσατίας μετὰ τὴν ἐν Σαὶν-Ζὰκ μάχην. Τραυματισθεὶς ἐλαφρῶς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Λαμπάχ, ἦλθε πρὸς συνάντησιν τοῦ πατρός του εἰς Νανσύ, ἀπέφυγεν ὅμως ἐπιμελῶς νὰ μετάσχῃ τῶν περιφήμων ἑορτῶν, αἵτινες ὠργανώθησαν τῷ 1444 καὶ 1445, χάριν τῆς Ἀγνῆς Σορὲλ κυρίως, ἐν Νανσὺ καὶ Σαλόν. Διαρκουσῶν τῶν ἑορτῶν τούτων ἀπέθανε κατὰ ἐντελῶς μυστηριώδη τρόπον ἡ Μαργαρίτα τῆς Σκωτίας, ἣν ἄλλωστε οὐδόλως συνεπάθει ὁ Λουδοβῖκος, ὅστις ἀποσυρθεὶς εἰς Δελφινᾶτον ἐνυμφεύθη, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρός του, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀποκτήσῃ ἰσχυροὺς συμμάχους, τὴν θυγατέρα τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας Καρλότταν, καθ᾽ ὃν χρόνον ἐνύμφευε τὴν ἀδελφήν του Ὑολάνδην τῆς Γαλλίας μετὰ τοῦ πρίγκιπος τοῦ Πεδεμοντίου Ἀμεδαίου. Ἀποτέλεσμα τούτου ἦτο νὰ στερηθῇ ὁ Λουδοβῖκος τῶν κτήσεών του ὡς δελφίνου τῆς Γαλλίας (1452), καὶ ἀργότερον, στερηθεὶς πλήρως τῆς πατρικῆς ἐμπιστοσύνης, νὰ ἀναγκασθῇ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον πλησίον τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας Φιλίππου τοῦ Καλοῦ, ὅστις καὶ τῷ παρεχώρησε πρὸς διαμονήν του τὸν πύργον τοῦ Ζενάπ. Ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ ὁ Λουδοβῖκος παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του, διάγων εὔθυμον ζωὴν ἐν μέσῳ ἐκλεκτοῦ καὶ πνευματώδους κύκλου, κατὰ τὴν περίοδον δὲ ταύτην συνεγράφησαν κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Βοκκακίου τὰ διάφορα ἐλευθεριάζοντα διηγήματα, τὰ γνωστὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑκατὸν νέα διηγήματα».

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1461) ὁ Λουδοβῖκος φοβούμενος ἀπόπειραν πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ του Καρόλου, ὃν ἄλλωστε ὁ Κάρολος Ζ΄ εἶχε σκεφθῆ πρὸς στιγμὴν νὰ ἀνακηρύξῃ διάδοχόν του, ἔσπευσεν εἰς Ρέϊμς συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας, ὅστις ἐνεφανίζετο ὡς προστάτης τοῦ νέου βασιλέως. Πράγματι δὲ ἡ ἄνοδος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ΄ ἐφαίνετο ὅτι ἀπετέλει θρίαμβον τῶν μεγάλων φεουδαρχῶν, ὧν ἄλλοτε οὗτος ὑπῆρξε καὶ ἀρχηγὸς εἰς τὴν κατὰ τοῦ πατρός του ἐξέγερσιν. Ἐν τούτοις, ἀκριβῶς κατὰ τούτων ἐστράφησαν πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τοῦ νέου βασιλέως καὶ ἡ ὑποταγὴ αὐτῶν ὑπῆρξε τὸ μέγα ἔργον τῆς ὑπερεικοσαετοῦς βασιλείας του. Τὰ μεγάλα προτερήματά του, ἡ ἀνδρεία, ἡ ἐργατικότης, ἡ ἰσχυρὰ θέλησις, ἡ πολιτικότης του, ἀκόμη δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματά του, ἡ ἀπιστία του, ἡ εἰς τὰς ραδιουργίας ἐπινοητικότης του, ἡ ἔλλειψις οἱουδήποτε ἱπποτικοῦ αἰσθήματος, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Γαλλία τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν την πολιτικήν της ἑνότητα, παρ᾽ ὅλην τὴν τρομερὰν ἀντίδρασιν τῶν φεουδαρχῶν, ὧν κυρίως ἐπλήττοντο τὰ συμφέροντα, καὶ τὰς ἀλλεπαλλήλους προδοσίας, αἵτινες ἐσημειώθησαν ἐντὸς αὐτοῦ τούτου τοῦ βασιλικοῦ περιβάλλοντος.

Πρῶτον μέλημα τοῦ Λουδοβίκου, ἀνελθόντος εἰς τὸν θρόνον, ὑπῆρξε τὸ νὰ ἀπαλλαγῇ ὅλων τῶν ἄλλοτε πιστῶν εἰς τὸν πατέρα του ἐπιφανῶν προσώπων (Σαμπάν, Ντὲξ Οὖρσιν, Ντὲ Φουὰ) καὶ νὰ σχηματίσῃ νέον κύκλον ἐξ ἀσήμων μᾶλλον ἀτόμων, καθ᾽ ὅσον ἐφρόνει ὅτι οἱ ἐπιφανεῖς ἄνδρες ἀποτελοῦσι κίνδυνον διὰ τὸν θρόνον. Μετ᾽ αὐτὸ ἤρχισε τὸν πρὸς ὑποταγὴν τῶν φεουδαρχῶν ἀγῶνα, ὅστις κυρίως χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς ἀντιζηλίας μεταξὺ τοῦ Λουδοβίκου καὶ τοῦ Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ, ἐν ἀρχῇ κόμιτος τοῦ Σαρολαι καί, ἀπὸ τοῦ 1467, δουκὸς τῆς Βουργουνδίας καὶ ψυχῆς πάσης τῆς κατὰ τοῦ βασιλέως ἀντιδράσεως. Τῷ 1464 ὀργανοῦται ὁ πρῶτος κατὰ τοῦ Λουδοβίκου «Σύνδεσμος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος», οὗτινος προΐστατο ὁ Κάρολος ὁ Τολμηρὸς καὶ ὁ Φραγκῖσκος Β΄, δοὺξ τῆς Βρετάνης, ὑποστηριζόμενος ὑπ᾽ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Καρόλου. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μοντλερὺ (1465) ὁ Λουδοβῖκος, καίτοι κύριος τῶν Παρισίων, ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὰς συνθήκας τοῦ Κουφλὰν καὶ τοῦ Σαὶν-Μώρ, διὰ τῶν ὁποίων παρεχώρει εἰς τὸν ἀδελφόν του Κάρολον τὴν Νορμανδίαν ὡς κλῆρον κληρονομικόν, τὰς πόλεις τοῦ Σὸμ καὶ τὰς κομιτείας τοῦ Γκὶν καὶ Μπουλὸν εἰς τὸν Κάρολον τὸν Τολμηρόν, τὸ Τοὺλ καὶ τὸ Βερντὲν εἰς τὸν δοῦκα τῆς Λωρραίνης, τὸ ἀξίωμα τοῦ κοντοστάβλου εἰς τὸν Σαὶν-Πόλ. Διὰ τῶν συνθηκῶν τούτων ἡ Γαλλία ἐπανήρχετο εἰς τὸ καθεστὼς τῶν πρώτων Καπετιδῶν βασιλέων, ὁ δὲ Λουδοβῖκος εἶχε πολλὴν ἐλαστικὴν τὴν συνείδησιν ὥστε νὰ μὴ ἐκπληρώσῃ ἄνευ μεγάλης πιέσεως τὰς συνθήκας, ἃς ὑπέγραψε. Διαβλέπων ὅτι διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς Νορμανδίας εἰς τὸν ἀδελφόν του διηνοίγετο ἡ πρὸς τοὺς Παρισίους ὁδὸς διὰ τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας καὶ τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, ἠκύρωσεν, ἐπωφελούμενος τῆς ἐν τῇ ἐπαναστατημένῃ Φλάνδρᾳ ἀποσχολήσεως τοῦ Καρόλου τοῦ Τρομεροῦ, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον πάντας τοὺς ὅρους τῶν συνθηκῶν. Δεύτερος συνασπισμὸς ὠργανώθη ὡς ἐκ τούτου κατ᾽ αὐτοῦ, ὁ δὲ Λουδοβῖκος, φοβούμενος κυρίως τὴν ἀγγλικὴν εἰσβολήν, ἐπεζήτησε νὰ καθησυχάσῃ τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας, συναντώμενος μετ᾽ αὐτοῦ ἐν Περόν, ὅπου ὅμως ἐξηναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ νέαν συνθήκην. Διὰ ταύτης ὑπεχρεοῦτο ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ἀδελφόν του ἀντὶ τῆς Νορμανδίας τὴν Καμπανίαν, νὰ βοηθήσῃ δὲ τὸν Κάρολον τὸν Τρομερὸν πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς προκληθείσης ὑπὸ πρακτόρων αὐτοῦ τούτου τοῦ Λουδοβίκου ἐν Λιέγῃ. Ἐν τούτοις καὶ τὴν φορὰν ταύτην, ὁ βασιλεύς, μόλις ἀπαλλαγεὶς τῆς ἀμέσου πιέσεως, ἠρνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ὅρους, ὡς ἐκ τούτου δὲ τρίτος συνασπισμὸς ὠργανώθη κατ᾽ αὐτοῦ. Εὐτυχῶς δι᾽ αὐτόν, ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπίσης μυστηριωδῶς ἀποθανόντος, ἐκ δηλητηριάσεως πιθανῶς, ἀπήλλαξεν αὐτὸν ἀπὸ ἕνα τῶν σπουδαιοτέρων του ἀντιπάλων (1472) ἐνῷ ὁ Κάρολος ὁ Τολμηρός, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ ἐδῄου τὴν Πικαρδίαν, ἠναγκάσθη ν᾽ ἀποσυρθῇ κατόπιν τῆς ἀποτυχίας του ἐν Μπωβαί. Τὴν ἀποτυχίαν τοῦ συνασπισμοῦ τούτου ἐπηκολούθησε σκληροτάτη τιμωρία τῶν δευτερευόντων ἀρχηγῶν της ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου. Ὁ δοὺξ τοῦ Ἀλανσὸν κατεδικάσθη εἰς ἰσόβιον κάθειρξιν, ὁ κόμις τοῦ Ἀρμανιὰκ Ἰωάννης Ε΄, οὗτινος ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ εἶχε προκαλέσει τὸ γενικὸν μῖσος (εἶχε νυμφευθῆ τὴν ἰδίαν του ἀδελφήν), ἐπολιορκήθη ἐν Λεκτοὺρ καὶ ἐφονεύθη, ὁ ἐξάδελφός του δοὺξ τοῦ Νεμοὺρ ἀπεκεφαλίσθη, ἐνῷ ὁ κόμις ντὲ Φουά, ὅστις ἄλλωστε ἀπέθανε μετ᾽ ὀλίγον, ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ὑποταγήν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τούτου ἡ βασιλικὴ ἰσχύς, παρά τινας ἀποπείρας τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας Ἰωάννου Β΄, ὅστις τελικῶς ἠναγκάσθη νὰ ἐκχωρήσῃ τὸ Περπινιάν, ἑδραιώθη ἐφ᾽ ὁλοκλήρου τῆς νοτίου Γαλλίας.

Λουδοβῖκος ΙΑ΄.

Τὸ αὐτὸ ἄδοξον τέλος ἔσχε διὰ τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Λουδοβίκου καὶ ὁ τέταρτος καὶ τελευταῖος κατ᾽ αὐτοῦ συνασπισμός, παρὰ τὴν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Δ΄, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ Πικκινὺ (1475), ἐνῷ ὁ δοὺξ τῆς Βουργουνδίας ἐγκατέλιπε διὰ παντὸς τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις ἠσχολήθη ἔκτοτε εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ ἐπέφερε τὴν πτῶσιν τοῦ ἐχθροῦ του. Διότι ἔργον τοῦ Λουδοβίκου ὑπῆρξεν ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλβετῶν, διαρκούσης τῆς ὁποίας ὁ Κάρολος ὁ Τολμηρὸς εὗρε τὸν θάνατον πρὸ τοῦ Νανσὺ (1477). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου δουκὸς τῆς Βουργουνδίας καὶ τὸν γάμον τῶν δύο θυγατέρων τοῦ Λουδοβίκου μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Ορλεάνης καὶ τοῦ αὐθέντου τοῦ Μπωζέ, τῶν δύο ἰσχυροτέρων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας, ἡ ὑποταγὴ τῆς φεουδαρχίας ὑπῆρξε πλήρης.

Τὸ δεύτερον μέγα ἔργον τοῦ Λουδοβίκου ὑπῆρξεν ἡ εἰς τὴν Γαλλίαν προσάρτησις τῆς Βουργουνδίας καὶ ἡ ἕνωσις τοῦ Ἀνζοῦ, τοῦ Μαὶν καὶ τῆς Προβηγκίας. Τοῦ δουκάτου τῆς Βουργουνδίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου κληρονόμος ὑπῆρξεν ἡ θυγάτηρ του Μαρία, ἥτις ἐνυμφεύθη τὸν Μεξιμιλιανὸν τῆς Αὐστρίας. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμὴ πολέμου διὰ τὸν Λουδοβῖκον, παραταθέντος ἐπὶ τετραετίαν καὶ μέχρι τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τῆς Μαρίας τῆς Βουργουνδίας, ὃν ἐπηκολούθησεν ἡ ἐν Ἀρρὰς συνθήκη (1482). Χάρις εἰς ταύτην προσηρτῶντο εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Λουδοβίκου ἡ Βουργουνδία καὶ ἡ Πικαρδία, ἐπὶ πλέον δὲ τὸ Ἀρτουὰ καὶ ἡ Φραγκοκομητεία, ὡς προὶξ τῆς θυγατρὸς τῆς Μαρίας Μαργαρίτας πρὸς τὸν μνηστῆρά της δελφῖνον τῆς Γαλλίας. Ἡ ἕνωσις τοῦ Ἀνζοῦ, τοῦ Μαὶν καὶ τῆς Προβηγκίας ἐπετεύχθη χάρις εἰς τὴν ἐξάλειψιν τοῦ Ἀνδηγαυϊκοῦ οἴκου, οὗτινος μόνος κληρονόμος ἀπέμεινεν ὁ Γάλλος βασιλεύς. Τέλος, χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ΄ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς Ἱσπανίας, προσηρτήθη εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ Ρουσσιγιόν.

Καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ὅμως ἔργον τοῦ Λουδοβίκου δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον ἄξιον λόγου. Ἐσυστηματοποίησε τὴν πολιτικὴν ὀργάνωσιν, ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς δημιουργίας ἰσχυροῦ στόλου καὶ ὠργάνωσεν ἐπαρκῆ ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν. Ὡς μονάρχης ἤσκησε τὴν ἀρχὴν ἀπολυταρχικῶς, ἀλλὰ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν συγκοινωνιῶν, αἵτινες ἄλλοτε ἦσαν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ληστρικῶν συμμοριῶν. Ἐπὶ πλέον ηὐνόησε τὴν διάδοσιν τῆς τυπογραφικῆς τέχνης καὶ ἰδίως τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων, παρασχὼν προνόμια εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων καὶ προσελκύσας εἰς Γαλλίαν πλείστους Ἕλληνας σοφούς, ἐγκαταλείψαντας τὸ Βυζάντιον μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπέθανεν ἐν Πλεσσὶς-λὲ-Τούρ, ὅπου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εἶχεν ἐγκλεισθῆ κατατρυχόμενος ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου καὶ ἐπιδιδόμενος εἰς παντὸς εἴδους μαγγανείας ὅπως παρατείνῃ τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του, μὲ μόνην τὴν συνδρομὴν τῶν ἀφωσιωμένων του φίλων, τοῦ Τριστάνου τοῦ Ἐρημίτου, τοῦ Ὀλιβιὲ ντὲ Νταὶν καὶ τοῦ ἰατροῦ Κουακτιέ. Ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Καρλόττας τῆς Σαβοΐας ἔσχεν ἓξ τέκνα, ὧν τρία μόνον ἐπέζησαν: ὁ *Κάρολος Η΄*, ἡ *Ἄννα*, νυμφευθεῖσα τὸν αὐθέντην τοῦ Μπωζέ, καὶ ἡ *Ἰωάννα ἡ Χωλή*, νυμφευθεῖσα τὸν δοῦκα τῆς Ὀρλεάνης, τὸν κατόπιν βασιλέα Λουδοβῖκον ΙΒ΄.

— **Λουδοβῖκος ΙΒ΄**, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1499—1515). Υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Καρόλου τῆς Ὀρλεάνης καὶ τῆς Μαρίας ντὲ Κλὲβ καὶ ἔγγονος τοῦ Λουδοβίκου τῆς Ὀρλεάνης, ἀδελφοῦ τοῦ Καρόλου ΣΤ΄, καὶ τῆς Βαλεντίνης Βισκόντι, γεννηθεὶς τῷ 1462 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1515. Ἀνετράφη μετ᾽ αὐστηρότητος ὑπὸ τοῦ θείου του Λουδοβίκου ΙΑ΄, ὅστις καὶ τὸν ἐνύμφευσε παρὰ τὴν θέλησίν του μετὰ τῆς ἀσθενικῆς καὶ δυσμόρφου θυγατρός του Ἰωάννας τῆς Χωλῆς.

Ὡς διάδοχος τοῦ γαλλικοῦ θρόνου ὁ Λουδοβῖκος, δοὺξ τότε τῆς Ὀρλεάνης, ἀνεγνωρίσθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δελφίνου Καρόλου-Ὀρλάνδου, υἱοῦ τοῦ Καρόλου Η΄. Τοῦτο δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ μετάσχῃ τῆς μεγάλης φεουδαρχικῆς ἐξεγέρσεως, τῆς γνωστῆς ὡς «Τρελλὸς πόλεμος», μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ὁποίας συλληφθεὶς ἐνεκλείσθη ὡς αἰχμάλωτος ἐν Σαὶν-Ὠμπὲν-ντὺ-Κορμιὲ (1488). Τυχὼν χάριτος τῷ 1491, ἠκολούθησε τὸν Κάρολον Η΄ εἰς τὴν κατὰ τῆς βορείας Ἰταλίας ἐκστρατείαν του, διαρκούσης τῆς ὁποίας, πολιορκηθεὶς ἐν Νοβάρᾳ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Σφόρτσα, ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν πόλιν.

Ἀνελθὼν τῷ 1499 εἰς τὸν γαλλικὸν θρόνον, διετήρησε τοὺς συμβούλους τοῦ Καρόλου Η΄, ἀκόμη καὶ ἐκείνους, οἵτινες ὑπῆρξαν, ὡς ὁ Λὰ Τρεμουΐγ, ἐχθροί του, μετεκάλεσε δὲ πλησίον του τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Ρουὲν Γεώργιον ντ᾽ Ἀμπουάζ. Ἐξ ἄλλου διὰ νὰ μὴ ἀπολέσῃ τὴν Βρετάνην, ἔσπευσε νὰ διαζευχθῇ τὴν Ἰωάνναν τὴν Χωλὴν καὶ νὰ νυμφευθῇ τὴν χήραν τοῦ Καρόλου Η΄ Ἄνναν τῆς Βρετάνης, διὰ νὰ ἀποφύγῃ δὲ τὰς φεουδαρχικὰς ἐξεγέρσεις, ὧν εἶχε πικρὰν πεῖραν, ἐξηγόρασε τὴν ὑποταγὴν τοῦ δουκὸς τῆς Λωρραίνης, ἐνύμφευσε τὴν μόνην θυγατέρα τῆς Ἄννας ντὲ Μπωζὲ Σουζάνναν μετὰ τοῦ κόμιτος τοῦ Μονπανσιὲ (κοντοστάβλου ντὲ Μπουρμπόν), διετήρησε πάντας τοὺς σπουδαιοτέρους τῶν ἄλλων εὐγενῶν εἰς τὰς θέσεις, ἃ, ἐπὶ τοῦ προκατόχου του κατεῖχον, ἀνενέωσε τὰ προνόμια τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ ἔλαβε σειρὰν μέτρων πρὸς ἑδραίωσιν τῆς δικαιοσύνης. Ἐκ παραλλήλου πρὸς ταῦτα ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ΄ ἔσπευσε νὰ ἀνανεώσῃ τὰς φιλικάς του σχέσεις μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Ἀραγωνίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, τοῦ ἀρχιδουκὸς Ροδόλφου, τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καί, τέλος, παρὰ τὰς ραδιουργίας τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου Λουδοβῖκου Σφόρτσα, μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ.

Οὕτω διακανονίσας τὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ πράγματα τῆς Γαλλίας ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ΄, ἐπεδόθη εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἔργου, εἰς ὃ ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον τὴν ζωήν του καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει ἐν ταὐτῷ τὴν δόξαν του καὶ τὰς βαθείας ἀπογοητεύσεις του, τὴν ἀποκατάστασιν ἐν Ἰταλίᾳ τῆς γαλλικῆς κυριαρχίας. Τὸ ὄνειρον τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν ἐγκατέλιπον ποτὲ οἱ Γάλλοι μονάρχαι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, ἐδικαιοῦτο περισσότερον πάντων νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ Λουδοβῖκος, ὡς κληρονόμος ἀπὸ μὲν τῆς μάμμης του Βαλεντίνης Βισκόντι τῆς Λομβαρδίας, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐκλιπόντος Ἀνδηγαυϊκοῦ οἴκου, τοῦ βασιλείου τῆς Νεα-

Digitized by Google

πόλεως. Ἡ πρώτη εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατεία (1499—1500) ἐστράφη κατὰ τοῦ δουκάτου τοῦ Μιλάνου. Ὁ Λουδοβῖκος Σφόρτσα, ὁ ἐπιλεγόμενος Μαῦρος, ἦτο ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων ἡγεμόνων τῆς Ἰταλίας, ἕνεκα δὲ τούτου ὁ Γάλλος βασιλεὺς δὲν ἀνέλαβε τὴν κατ' αὐτοῦ ἐκστρατείαν, εἰμὴ ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὴν οὐδετερότητα τοῦ μεγίστου μέρους τῶν Ἰταλῶν ἡγεμόνων, τοῦ δουκὸς τῆς Φερράρας, τοῦ μαρκησίου τῆς Μαντούης, τῶν Τοσκανικῶν δημοκρατιῶν, καὶ δὴ τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἐπέτυχε τὴν σύναψιν συμμαχίας μετὰ τῆς Βενετίας καὶ τῆς Ἁγίας Ἕδρας, ἣν τότε κατεῖχεν ὁ Ἀλέξανδρος ΣΤ' Βοργίας, εἰς μὲν τὴν πρώτην ὑποσχόμενος τὴν προσάρτησιν τῆς Κρεμώνας, εἰς δὲ τὸν δεύτερον τὴν δημιουργίαν ἰδίας ἡγεμονίας χάριν τοῦ υἱοῦ του Καίσαρος Βοργία. Κατόπιν τούτων ἡ κατάληψις τοῦ Μιλάνου ἀπέβη εὐχερής, ὁ δὲ Λουδοβῖκος Σφόρτσα ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Γερμανίαν. Ἐν τούτοις ἡ ἐκστρατεία δὲν ἐπέπρωτο νὰ τερματισθῇ ἀμέσως. Τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ φρουρίου τοῦ Μιλάνου ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὁ Σφόρτσα ἐπανελθὼν αἰφνιδίως ἐπέτυχε τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ δουκάτου του. Τοῦτο προὐκάλεσε τὴν ἐπάνοδον τῶν Γάλλων καὶ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀγῶνος. Οἱ Γάλλοι ὑπὸ τὸν Λὰ Τρεμουΐγ ἀνακατέλαβον τὴν Νοβάραν, ὁ δὲ Λουδοβῖκος Σφόρτσα, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλβετῶν, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Γάλλον βασιλέα. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Λός, τὰ σπουδαιότερα δὲ μέλη τῆς οἰκογενείας του ἐξορίσθησαν, ἐνῷ τὸ Μιλᾶνον ὑπεχρεώθη νὰ καταβάλῃ βαρυτάτην ἀποζημίωσιν καὶ νὰ δεχθῇ Γάλλον διοικητήν. Πρὸς τὸν πόλεμον τοῦτον συνδυάζονται καὶ δύο μικρότεραι ἐκστρατεῖαι, ἡ μὲν ὑπὸ τὸν Μπωμόν, βοηθοῦντα τοὺς Φλωρεντίνους, κατὰ τῆς Πίζης, ἥτις ἀπέτυχεν, ἡ δὲ ὑπὸ τὸν Ὕβ ντ' Ἀλέγκρ, βοηθοῦντα τὸν Καίσαρα Βοργίαν κατὰ τῆς Αἰκατερίνης Σφόρτσα, ἥτις ἐτερματίσθη διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Φόρλι καὶ τῆς Ἰμόλας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κρεμώναν, ἡ προσάρτησις ταύτης εἰς τὴν Βενετίαν ἐπετεύχθη ἄνευ δυσκολιῶν (1500).

Ἡ δευτέρα εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατεία ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως. Ἐξασφαλίσας ἐκ τῶν προτέρων τὴν ὑποστήριξιν τῆς Φλωρεντίας, ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ' συνῆψεν ἐν Γρενάδᾳ εἰδικὴν συνθήκην περὶ διανομῆς τοῦ βασιλείου τούτου μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φερδινάνδου τοῦ Ἀραγωνικοῦ. Κατόπιν τούτου τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα, οἱ Γάλλοι ὑπὸ τὸν Ὠμπινύ, οἱ Ἱσπανοὶ ὑπὸ τὸν περίφημον Γκοντσάλβο τῆς Κορδούνης, εἰσβαλόντα εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ἐγένοντο εὐκόλως κύριοι αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς Φρειδερῖκος, καταφυγὼν εἰς Ἰσχίαν, ἀπεπειράθη νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τοῦ Ὠμπινύ, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Φίλιππον ντὲ Ραβενσταΐν, διοικητὴν τοῦ γαλλικοῦ στόλου, καὶ νὰ ὁδηγηθῇ αἰχμάλωτος εἰς Γαλλίαν. Τὴν εὔκολον ὅμως ταύτην νίκην ἐπηκολούθησαν ἔριδες μεταξὺ τῶν συμμάχων, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ ἔνοπλος μεταξὺ αὐτῶν ῥῆξις. Οἱ Γάλλοι ὑπέστησαν κατ' αὐτὴν ἀληθῆ πανωλεθρίαν. Ὁ Ὠμπινὺ ἡττήθη ἐν Σεμινάρᾳ, ὁ Λὰ Παλὶς ᾐχμαλωτίσθη καὶ ὁ δοὺξ τοῦ Νεμοὺρ ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σεριν᾿ιόλε. Ὁ Ὠμπινὺ διωκόμενος κατέφυγεν εἰς Νεάπολιν, ὅπου ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ, ἐνῷ ὁ ὑπὸ τὸν Λὰ Τρεμουΐγ στρατός, μὴ δυνηθεὶς νὰ διέλθῃ τὸ Καριλιάνο καὶ ἐξαναγκασθεὶς νὰ παραμείνῃ ἐπὶ δύο μῆνας εἰς ἑλώδη περιοχήν, συνετρίβη τελικῶς ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν. Τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ τελευταῖον γαλλικὸν προπύργιον ἐν Γαέτᾳ, ὅπου καὶ ἐσυνθηκολόγησαν (1504). Ἐξ ὅλων τῶν Γάλλων ἀρχηγῶν μόνον ὁ Λουδοβῖκος ντ' Ἄρς, συνεχίσας τὸν πόλεμον, ἐπέστρεψε σχεδὸν ἄθικτος εἰς Γαλλίαν. Εἷς ἀντιπερισπασμός, ὃν ἐπεχείρησεν ὁ Λουδοβῖκος κατὰ τῶν Ἱσπανῶν ἐν Ρουσιγιόν, ἀπέβη ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν αἱματηρὰν ταύτην κατάρρευσιν τῶν περὶ Ἰταλίας ὀνείρων του, ὁ Λουδοβῖκος ὑφίστατο ἀλλεπαλλήλους ἥττας καὶ ἐν τῷ διπλωματικῷ πεδίῳ. Οὕτω, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος σχέσεις του ἀπεδέχθη νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα του Κλαυδίαν τῆς Γαλλίας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Καρόλου (τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορος Καρόλου Κουΐντου), ὅπερ θὰ ἦτο καταστρεπτικὸν διὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Γαλλίας. Ἐξ ἄλλου, προκειμένης τῆς ἐκλογῆς νέου πάπα, κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου ΣΤ', ὁ καρδινάλιος ντ' Ἀμπουάζ, ὃν ὑπεστήριζεν ὁ Λουδοβῖκος, ἀπέτυχε, λόγῳ τῆς στάσεως τοῦ Κονκλαβίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Καῖσαρ Βοργίας, ἀσθενῶν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀπαιτουμένην πίεσιν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐξελέγη ὁ καρδινάλιος Πικολόμινι (Πίος Γ'), μετὰ δὲ τὸν θάνατον καὶ τούτου, ὁ δεδηλωμένος ἐχθρὸς τῆς γαλλικῆς διεισδύσεως εἰς Ἰταλίαν Ἰούλιος ντὲ Λὰ Ροβὲρ (Ἰούλιος Β'). Τῶν ἀτυχιῶν ὅμως τούτων κορωνὶς ὑπῆρξεν ἡ ὑπογραφὴ τῶν συνθηκῶν τοῦ Μπλουὰ (1504). Διὰ τῆς πρώτης συνήπτετο συμμαχία μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανοῦ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ πάπα πρὸς τιμωρίαν τῆς Βενετίας, ἥτις προσήρτα πόλεις ἀνηκούσας εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν. Διὰ τῆς δευτέρας ὁ Μαξιμιλιανὸς παρεχώρει τὸ δουκᾶτον τοῦ Μιλάνου εἰς τὸν Λουδοβῖκον καὶ τοὺς ἄρρενας ἀπογόνους του, ἐν ἐλλείψει δὲ τοιούτων εἰς τὴν Κλαυδίαν τῆς Γαλλίας. Διὰ τῆς τρίτης καθωρίζοντο ὡς προὶξ τῆς Κλαυδίας πρὸς τὸν Κάρολον τῆς Αὐστρίας αἱ ἐν Ἰταλίᾳ γαλλικαὶ κτήσεις (Γένουα, Μιλᾶνον, Ἄστι) καὶ τὰ δουκᾶτα τῆς Βρετάνης καὶ τοῦ Μπλουά. Αἱ συνθῆκαι αὗται συνεπληρώθησαν τὸ ἑπόμενον ἔτος (1405) διὰ τῆς ὑπογραφῆς συμβάσεως, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ Λουδοβῖκος παρῃτεῖτο παντὸς δικαιώματός του ἐπὶ τῆς Νεαπόλεως, ἐπὶ τῇ προόψει γάμου τοῦ Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ μετὰ τῆς Ζερμαὶν ντὲ Φουά. Αἱ συμφωνίαι αὗται ἦσαν καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Γαλλίας καὶ ἡ κατ' αὐτῶν κατακραυγὴ ἐν Γαλλίᾳ γενική. Ὁ Λουδοβῖκος ἀντιληφθεὶς τὸν κίνδυνον ἔσπευσε νὰ συγκαλέσῃ ἐν Τοὺρ τὴν συνέλευσιν τῶν Γενικῶν Τάξεων, ἥτις, διὰ πρώτην φορὰν ἀπ' τῆς συστάσεώς της ἠσχολήθη μὲ ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους. Αἱ συνθῆκαι ἠκυρώθησαν, ἡ Κλαυδία τῆς Γαλλίας ἐμνηστεύθη τὸν Φραγκῖσκον ντ' Ἀγγουλέμ, ἐπίδοξον διάδοχον τοῦ γαλλικοῦ θρόνου (Φραγκῖσκον Α'), ὁ δὲ Λουδοβῖκος ΙΒ' ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς συνελεύσεως «Πατὴρ τοῦ Λαοῦ».

Τῷ 1507 μία ἐπανάστασις τῆς ὑπὸ τὴν γαλλικὴν κατοχὴν διατελούσης Γενούης, παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Λουδοβῖκον πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς ἐν Ἰταλίᾳ. Ἡ πόλις κατελήφθη

Λουδοβῖκος ΙΒ'.

καὶ οἱ πρωταίτιοι ἐτιμωρήθησαν σκληρῶς, ἀποκεφαλισθέντος καὶ αὐτοῦ τοῦ δόγη Πάολο ντὶ Νόβι. Αἱ ἐπιτυχίαι αὗται τοῦ Λουδοβίκου συνεκίνησαν τὰ ἰταλικὰ κράτη, αὐτὸς δὲ ὁ πάπας Ἰούλιος Β' ἤρχισεν ἐπιδιώκων τὴν γαλλικὴν συμμαχίαν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος (1508) συνήφθη ὑπὸ τὴν αἰγίδα τούτου ὁ «Συνασπισμὸς τοῦ Καμπραί», ὃν ἀπετέλεσαν οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ Ἀραγωνίας, ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς καὶ οἱ δοῦκες τῆς Φερράρας καὶ τῆς Σαβοΐας καὶ ὅστις ἀπέβλεπεν εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας, ἧς ἡ μεγίστη ἀνάπτυξις ἀπέβαινεν ἀνησυχαστικὴ διὰ τοὺς γείτονάς της. Ὁ Λουδοβῖκος συνέτριψε τοὺς Βενετοὺς παρὰ τὰ ἕλη τοῦ Ἀνιαντέλο (1509) καὶ κατέλαβε τὴν Βρεσκίαν καὶ τὴν Πέργαμον, ἐνῷ ὁ Μαξιμιλιανὸς ἡττηθεὶς ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Παδούης. Ὁ πάπας Ἰούλιος Β', ἀνησυχήσας ἐκ τῶν γαλλικῶν ἐπιτυχιῶν, ἐγκατέλειψε τοὺς τέως συμμάχους του καὶ ἐξασφαλίσας τὴν ὑπακοὴν τῆς Βενετίας, ἤρχισε τὰς κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ῥαδιουργίας του. Νέος πόλεμος ἐπηκολούθησεν ἕνεκα τούτου κατ' αὐτῆς τῆς Ἁγίας Ἕδρας, ἐνῷ δὲ ὁ στρατηγὸς Μπαγιὰρ κατεπολέμει τὰ παπικὰ στρατεύματα ἐν Ραβέννῃ, ὁ Λουδοβῖκος συνεκάλει σύνοδον ἐν Πίζῃ ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἰουλίου Β'. Ὁ πάπας ὠργάνωσε τότε κατὰ τῆς Γαλλίας τὸν «Ἱερὸν συνασπισμόν», εἰς ὃν μετέσχον ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας Φερδινάνδος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Κάρολος Η', οἱ Βενετοὶ καὶ οἱ Ἑλβετοί, παρέσχε δὲ τὴν ὑποστήριξίν του καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανός. Τὰ γαλλικὰ στρατεύματα εἶχον ὡς ἀρχιστράτηγον τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως Γάστωνα ντὲ Φουά, δοῦκα τοῦ Νεμούρ. Οὗτος, παρὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του (ἦτο μόλις 22 ἐτῶν) ἐπέδειξεν ἀληθῆ στρατηγικὴν μεγαλοφυΐαν, ἐπιστεφθεῖσαν διὰ τῆς αἱματηρᾶς νίκης του ἐν Ραβέννῃ (1512). Ὁ κατ' αὐτὴν ὅμως ἡρωϊκός του θάνατος ἠμπόδισε τοὺς Γάλλους νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἐπιτυχίαν των. Ὁ Λὰ Παλὶς μόλις ἠδυνήθη νὰ ὁδηγήσῃ τὰ στρατεύματα εἰς Μιλᾶνον, τὸ ὁποῖον ἐπέπρωτο νὰ ἀπολεσθῇ διὰ παντὸς διὰ τὴν Γαλλίαν, περιελθὸν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Λουδοβίκου Σφόρτσα Μαξιμιλιανόν. Ἐπὶ πλέον ὁ πόλεμος μετεφέρετο ἤδη εἰς αὐτὸ τὸ γαλλικὸν ἔδαφος, τὰ δὲ γαλλικὰ σύνορα ἠπειλοῦντο πανταχόθεν. Ὁ Κάρολος Η' τῆς Ἀγγλίας ἀπέστειλε δύναμιν 8000 ἀνδρῶν εἰς Ἱσπανίαν, ὅπως εἰσβάλωσιν εἰς Γουϊάννην (ἀρχ. Ἀκυϊτανίαν), ἡ Μαργαρίτα τῆς Αὐστρίας ἠξίου τὴν Πικαρδίαν, οἱ Ἑλβετοὶ εἰσέβαλον εἰς Βουργουνδίαν, ὁ Φερδινάνδος τῆς Ἱσπανίας κατέλαβε τὴν Ναβάρραν, νικήσας τὸν Ἰωάννην ντ' Ἀλμπρέ. Ὁ θάνατος τοῦ Ἰουλίου Β' (1513) καὶ ἡ ἀνανέωσις τῆς μετὰ τῆς Βενετίας συμμαχίας ὑπῆρξαν διὰ τὸν Λουδοβῖκον δύο παρήγορα σημεῖα ἐν μέσῳ τῆς καταστροφῆς ταύτης. Εὐτυχῶς δι' αὐτὸν οἱ Ἄγγλοι, οἵτινες ἐνίκησαν τοὺς Γάλλους ἐν Ἐπερόν, ἐγκατέλιπον τὸν ἀγῶνα λόγῳ προστριβῶν ἀναφυεισῶν μεταξὺ τοῦ Ἑρρίκου Η' καὶ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ἐνῷ ὁ Λὰ Τρεμουΐγ κατώρθωσε νὰ διασκορπίσῃ τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Ντιζὸν Ἑλβετούς. Τῷ 1514 ὁ νέος πάπας Λέων Ι' συνῆψε μετὰ τοῦ Λουδοβίκου συνθήκην εἰρήνης, ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν ἐκ μέρους τούτου ἐγκατάλειψιν τῶν ἐπὶ τοῦ Μιλάνου βλέψεών του, τὸ παράδειγμά του δὲ ἠκολούθησαν πάντες οἱ μετασχόντες τοῦ «Ἱεροῦ συνασπισμοῦ». Πρὸς ἐπισφράγισιν τῆς μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκης ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐνυμφεύθη εἰς τρίτον γάμον τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἑρρίκου Η' Μαρίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ θερμὴ διάθεσις τῆς μόλις δεκαεξαέτιδος πριγκιπίσσης ταύτης ὑπῆρξεν ὀλεθρία διὰ τὸν ὑπερπεντηκοντούτη τότε Λουδοβῖκον ΙΒ', ὅστις καὶ ἀπέθανεν ἓξ ἑβδομάδας μετὰ τὴν τέλεσιν τῶν γάμων του.

Παρὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν περὶ τῆς Ἰταλίας σχεδίων του, ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἱκανωτέρων μοναρχῶν τῆς ἐποχῆς του. Διῴκησε μετὰ συνέσεως τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας του, ἐπέδειξε διαχειριστικὴν ἱκανότητα σπανίαν εἰς τὰ οἰκονομικὰ αὐτῆς, ἀνεμόρφωσε τὴν δικαιοσύνην, κατέστειλε τὰς ἁρπακτικὰς διαθέσεις τοῦ στρατοῦ, ὑπεστήριξε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ ὑπῆρξε προστάτης τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Τέκνα ἔσχε μόνον δύο θυγατέρας ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Ἄννης τῆς Βρετάνης, τὴν *Κλαυδίαν*, νυμφευθεῖσαν τὸν ἐξάδελφόν του Φραγκῖσκον ντ' Ἀγγουλέμ, ὅστις καὶ τὸν διεδέχθη ἐν τῷ θρόνῳ, καὶ τὴν *Ρενέ*, συζευχθεῖσαν τὸν δοῦκα τῆς Φερράρας Ἀλφόνσον ντ' Ἔστε.

—Λουδοβῖκος ΙΓ', ὁ *Δίκαιος*, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1610—1643). Υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου Δ' καὶ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων, γεννηθεὶς ἐν Φονταινεμπλὼ τῷ 1601 καὶ ἀποθανὼν ἐν Σαὶν-Ζερμαὶν τῷ 1643. Κατὰ τὰ πρῶτα παιδικά του ἔτη, τῆς ἀνατροφῆς του ἐπεμελήθη αὐτὸς ὁ πατήρ του, ὅστις καὶ τοῦ ἐνέπνευσεν ἔκτοτε τὸ κατὰ τῆς Ἱσπανίας μῖσος. Τούτου δολοφονηθέντος τῷ 1610, ὁ Λουδοβῖκος ἀνηγορεύθη βασιλεὺς εἰς ἡλικίαν ἐννέα μόλις ἐτῶν, παρὰ δὲ τὴν διαθήκην τοῦ Ἑρρίκου Δ', ἡ ἀντιβασιλεία περιῆλθεν ἄνευ περιορισμῶν εἰς μόνην τὴν μητέρα του Μαρίαν τῶν Μεδίκων. Αὐτή, χαρακτῆρος ἀσθενοῦς καὶ τελοῦσα ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς φιλοδόξου Λεονώρας Καλιγκάϊ, προσέλαβεν ὡς σύμβουλον τὸν σύζυγον ταύτης, τὸν ἀνίκανον καὶ δοξομανῆ Ἰταλὸν Κοντσίνι, ἀγαπῶσα δὲ περισσότερον τοῦ Λουδοβίκου τὸν δευτερότοκον υἱόν της Γάστωνα τῆς Ὀρλεάνης, παρημέλησε συστηματικῶς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ νεαροῦ βασιλέως. Οὕτως ἡ νεανικὴ ζωὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' ὑπῆρξεν ἐκτάκτως θλιβερά, ἐπηρέασε δὲ βαθύτατα τὸν ἐκ φύσεως ἄλλως σοβαρόν, σιωπηλὸν καὶ δειλὸν χαρακτῆρά του. Ἡ πολιτικὴ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων ὑπῆρξεν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν τοῦ Ἑρρίκου Δ' καὶ τοῦ Σουλύ, χαρακτηρίζεται δὲ κυρίως ἐκ τῶν παραχωρήσεων, ἃς ὑπεχρεώθη νὰ προβῇ πρὸς τοὺς εὐγενεῖς καὶ τῆς προσεγγίσεως πρὸς τὴν Ἱσπανίαν (βλ. λ. *Μαρία* τῶν Μεδίκων). Ὁ νεαρὸς βασιλεὺς ὑπεχρεώθη νὰ νυμφευθῇ τὴν ἰνφάντην τῆς Ἱσπανίας Ἄνναν τὴν Αὐστριακήν, ἐνῷ ἡ ἀδελφή του Ἐλισάβετ ἐνυμφεύετο τὸν πρίγκιπα τῶν Ἀστουριῶν. Ὁ Λουδοβῖκος, ὅστις ἀπέστεργεν ἐκ μίσους πρὸς τοὺς Ἱσπανοὺς τὸν γάμον τοῦτον, οὐδέποτε ἠγάπησε τὴν σύζυγόν του, ἐνῷ αὐτή, ἀπογοητευμένη ἐκ τῆς ψυχρότητος τοῦ συζύγου της, ἔλαβεν ἀργότερον ἐπανειλημμένως ἀφορμὴν καὶ νὰ ἐξοργισθῇ κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν κατὰ τῆς πατρίδος της πολιτικὴν τοῦ βασιλέως. Εἰς ἀντιστάθμισμα οὗτος, καίπερ ἀποδοκιμάζων ἐξ ἰδιοσυγκρασίας τὰ ἔκλυτα ἤθη τῆς αὐλῆς, ἅτινα ἐπεκράτουν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πατρός του, ἐπεζήτησε τὴν φιλίαν μᾶλλον ἢ τὸν ἔρωτα μεταξὺ τῶν γυναικῶν τῆς αὐλῆς του. Ἀφοῦ ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ βασισθῇ ἐπὶ τῆς φιλίας τῆς κυρίας ντὲ Ὠτφόρ, ἐστράφη κατόπιν πρὸς τὴν δεσποινίδα ντὲ Λαφαγιέτ, ἥτις ὅμως ἐνεκλείσθη ὀλίγον ἀργότερον εἰς μοναστήριον. Ἔκτοτε κυρία ἀσχολία τοῦ βασιλέως ὑπῆρξε τὸ κυνήγιον, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ πάθους ἐπεδίδετο.

Τῷ 1614 ὁ πρίγκιψ Κοντέ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐγκατελίπετο παρὰ τὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας ἡ πολιτικὴ τοῦ Ἑρρίκου Δ', ἡγήθη σοβαροῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος κατὰ τῆς ἀντιβασιλείας. Τὸ κίνημα τοῦτο κατέληξεν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Σαὶν-Μενεοὺλ (1614), τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων, ὅπως ἄρῃ πᾶσαν ἀφορμὴν ἐπανα-

Digitized by Google

στάσεως ἐν τῷ μέλλοντι, συνεκάλεσεν ἐν Παρισίοις τὴν συνέλευσιν τῶν γενικῶν τάξεων. Αἱ μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν τάξεων προστριβαὶ ἠμπόδισαν ταύτην νὰ καταλήξῃ εἰς ἀποφάσεις, ὁ δὲ πρίγκιψ Κοντέ, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν λῆψιν εὐνοϊκῶν δι' αὐτὸν ἀποφάσεων, ἔλαβε καὶ πάλιν τὰ ὅπλα, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς παρεμποδίσεως τοῦ γάμου τοῦ Λουδοβίκου μετὰ τῆς Ἱσπανῆς ἰνφάντης. Ἐν τούτοις ὁ γάμος οὗτος ἐτελέσθη ἐν Μποrντὼ (1615), οἱ δὲ στασιασταὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν συνθήκην τοῦ Λουντὲν (1616). Τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Κοντσίνι εὑρίσκετο εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς ἰσχύος του, εἰς τὸ συμβούλιον εἰσήρχετο ὁ Καρδινάλιος Ρισελιέ, ὁ Κοντὲ ἐνεκλείετο εἰς τὴν Βαστίλλην, οὐδεὶς δὲ ἀνησύχει διὰ τὸν ἀνήλικον ἀκόμη βασιλέα, ὅστις ἠσχολεῖτο πάντοτε μὲ τὸ κυνήγιον μετὰ τοῦ φίλου του ντὲ Λυύν, ὅτε αἰφνιδίως τὰ ἐσωτερικὰ ἐν Γαλλίᾳ ἔλαβον νέαν ὅλως τροπήν. Ὁ Λουδοβῖκος, ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ εὐνοουμένου του, ἀποφασίζει νὰ ἀναλάβῃ εἰς χεῖράς του τὴν ἀρχήν. Ὁ Ἰταλὸς Κοντσίνι δολοφονεῖται, ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων κρατεῖται ἐξόριστος εἰς Μπλουὰ καὶ ὁ Λουδοβῖκος ἀναλαμβάνει μόνος τὴν βασιλικὴν ἀρχήν.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ ντὲ Λυύν, ὅστις ἦτο ὁ πραγματικὸς κυβερνήτης τῆς Γαλλίας, ἐπέδειξε καὶ πατριωτισμὸν καὶ ἀποφασιστικότητα μεγαλυτέραν τοῦ φονευθέντος εὐνοουμένου. Αἱ δυσχέρειαι κατὰ τῶν ὁποίων εἶχε νὰ παλαίσῃ ἦσαν μέγισται. Οἱ εὐγενεῖς δὶς ἔλαβον κατὰ τοῦ βασιλέως τὰ ὅπλα ἐν ὀνόματι τῆς βασιλίσσης μητρός. Ἡ πρώτη τῶν ἐξεγέρσεων κατέληξεν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Ἀνγκουλὲμ (1619). Κατὰ τὴν δευτέραν ὁ βασιλεύς, νικητὴς ἐν Πὸν-ντὲ-Σέ, ἐξηνάγκασε τοὺς στασιαστὰς νὰ ὑποταγοῦν, ὑπογράφοντες τὴν συνθήκην τοῦ Ἀνζὲρ (1620), ἐνῷ ὁ καρδινάλιος Ρισελιὲ προητοίμαζε τὴν συμφιλίωσιν τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς μητρός του. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξερράγη νέα ἐπανάστασις τῶν διαμαρτυρομένων τῆς Νοτίου Γαλλίας αὐτὴν τὴν φοράν, ὧν ἀρχηγὸς ἦτο ὁ δοὺξ τοῦ Ροάν. Ὁ πόλεμος ἤρξατο διὰ θριαμβευτικῶν νικῶν τοῦ βασιλέως, ἰδίως ἐν Σαὶν-Ζὰν-ντ' Ἀνζελύ, ἀλλὰ κατόπιν τὰ βασιλικὰ στρατεύματα ἀπέτυχον πρὸ τοῦ Μοντωβάν, πρὸς μεγίστην θλῖψιν τοῦ ντὲ Λυύν, ὀνομασθέντος πρὸ μικροῦ κοντοστάβλου, ὅστις καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε (1621).

Ὁ Λουδοβῖκος ἐπέδειξε κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην μεγίστην ἐνεργητικότητα, προεδρεύσας πολλάκις τοῦ συμβουλίου καὶ ἐπιδείξας καὶ παρατηρητικότητα καὶ κρίσιν. Οἱ γνωρίζοντες ὅμως τὸν βασιλέα ἀντελαμβάνοντο ὅτι ἡ ἀφύπνισίς του αὕτη θὰ ἦτο βραχεῖα καὶ ὅτι ἡ πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν ἱκανότητά του δυσπιστία, ἣν λόγῳ τῆς παρημελημένης ἀνατροφῆς εἶχεν ἀποκτήσει, θὰ τὸν ἠνάγκαζον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχὴν εἴς τινα σύμβουλόν του. Ἐξ ἄλλου ἡ κατάστασις ἦτο σοβαρωτάτη. Τὸ ζήτημα τῶν Οὐγενότων ἔπρεπεν ἅπαξ διὰ παντὸς νὰ διακανονισθῇ, ὅπως τὸ κράτος ἀμυνθῇ κατὰ τῆς ἀπειλητικῆς Ἱσπανίας. Ὁ βασιλεὺς διετέλει ὑπὸ διπλῆν ἐπιρροήν, τῆς μητρός του καὶ τοῦ ἀπελευθερωθέντος Κοντέ, ἔπρεπε δὲ νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν δύο. Εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπεκράτησε τελικῶς ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων, ἥτις καὶ εἰσηγήθη τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἐν Μομπελλιὲ (1622 συνθήκης μετὰ τῶν Οὐγενότων. Ἐπὶ πλέον αὕτη ἐπέτυχε τὴν εἴσοδον ἐκ νέου ἐν τῷ συμβουλίῳ τοῦ καρδιναλίου Ρισελιὲ (1624), ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ καταστῇ ὁ πραγματικὸς κυβερνήτης τῆς Γαλλίας μέχρι τοῦ θανάτου του.

Διὰ τὰς μεταξὺ Λουδοβίκου καὶ Ρισελιὲ σχέσεις, οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ ἐκληροδότησαν εἰς τὴν ἱστορίαν περιέργους πληροφορίας. Κατ' αὐτὰς ὁ βασιλεὺς ἐμίσει τὸν ὑπουργόν του καὶ πολλάκις ἠθέλησε νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ, ἀλλ' ἑκάστοτε, τὴν τελευταίαν ἀκόμη στιγμήν, ὑφίστατο τὴν ἐπίδρασιν μυστηριώδους καὶ ἀνεξηγήτου δυνάμεως, ἥτις ἐξουδετέρου τὴν θέλησίν του. Οὐδὲν τούτου ἀνακριβέστερον, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῶν μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ἀνταλλαγεισῶν ἐπιστολῶν. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ' εἶχε πλήρη συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του καὶ ὑψηλὴν ἀντίληψιν περὶ αὐτῆς. Ἐπεθύμει ἀφ' ἑνὸς νὰ ὑποτάξῃ ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς ἰσχυροὺς εὐγενεῖς, οἵτινες ὑπῆρξαν ἀφορμαὶ τόσων ταραχῶν ἐν Γαλλίᾳ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συντρίψῃ τὴν Ἱσπανίαν, ἥτις ἦτο τὸ πρόσκομμα τῆς προόδου τῆς Γαλλίας. Ἀντιλαμβανόμενος ὅτι ὁ ἴδιος ἦτο ἀνίκανος νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του, ἐδέχθη καὶ ὑπεστήριξεν, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ρισελιέ, τὸν ἄνθρωπον, ὅστις εἶχε τὰς ἰδιότητας, τῶν ὁποίων αὐτὸς ἐστερεῖτο. Ἐκ παραλλήλου ὁ μεγαλοφυὴς καρδινάλιος οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ θεωρῇ τὸν Λουδοβίκον ὡς βασιλέα του καὶ νὰ ζητῇ τὴν συγκατάθεσίν του διὰ τὰς μεγάλας ὅσον καὶ τὰς μικρὰς πράξεις του. Δὲν ἐπέβαλλε τὰς θελήσεις του, ἀλλ' ἁπλῶς εἰσηγεῖτο εἰς τὸν βασιλέα του ποία θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἑκάστοτε ἡ θέλησίς του. Εἰς τοὺς πολέμους ὁ Ρισελιὲ εἰσηγεῖτο τὰς μεγάλας ἀποφάσεις, ἀλλ' ὁ μονάρχης ἐπέβλεπε τὴν ἐκτέλεσίν των, ἱκανοποιῶν οὕτω καὶ τὴν φυσικήν του κλίσιν πρὸς τὰ στρατιωτικὰ ἔργα. Ἦτο μία ἕνωσις δύο ἀνδρῶν, ἐπιδιωκόντων τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἂν δὲ εἰς τὸν Ρισελιὲ ἀνήκῃ ἡ τιμὴ τῶν ἐπὶ τῆς ὑπουργίας του ἐπιτελεσθέντων μεγάλων ἔργων, ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῆται ἡ εἰς αὐτὰ συμβολὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ', ὅστις ἐγνώριζε νὰ προστατεύῃ τὸν ὑπουργόν του κατὰ τῶν ῥαδιουργιῶν τοῦ περιβάλλοντός του, κατὰ τῆς μητρός του Μαρίας τῶν Μεδίκων, κατὰ τῆς συζύγου του Ἄννας τῆς Αὐστριακῆς, κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Γάστωνος τῆς Ὀρλεάνης, καθ' ὅλων τῶν ἄλλων εὐγενῶν, οὓς ἡ πολιτικὴ τοῦ Ρισελιὲ ὑπεβίβασεν εἰς ἁπλοῦς ὑπηκόους του.

Τὸ ἐσωτερικὸν ἔργον τοῦ Ρισελιὲ ἀπέβλεπεν εἰς δύο σκοπούς. Τὴν ὑποταγὴν τῶν Οὐγενότων καὶ τῶν εὐγενῶν. Οἱ πρῶτοι ἠναγκάσθησαν νὰ παραδώσωσι καὶ τὸ τελευταῖον ἔρεισμα, τὴν Λὰ Ροσὲλ (1628), ἔπαυσαν δὲ ὁριστικῶς ὑφιστάμενοι ὡς πολιτικὸν κόμμα μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ἐδίκτου τῆς χάριτος» ἐν Ἀλαὶ (1629). Οἱ δεύτεροι προέβαλον ἰσχυροτέραν ἀντίστασιν, ἀλλὰ τελικῶς συνετρίβησαν ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς πυγμῆς τοῦ καρδιναλίου. Ὁ Σαλαί, ὅστις ἐσυνωμότησε κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Ρισελιέ, ἐθανατώθη (1626), τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν ὁ Μονμορανσὺ-Μποντεβὶλ καὶ ὁ Ντὲ Σαπέλ, ὡς παραβάντες τὴν περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς μονομαχίας διαταγήν, ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων, ἥτις ἐρραδιούργει κατὰ τοῦ καρδιναλίου, ὑπεχρεώθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Γαλλίαν, ἡ ἐξέγερσις τοῦ Λανγκεντὸκ (1632) κατεστάλη, στοιχίσασα τὴν ζωὴν εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Μονμορανσύ, ὁ κόμις τοῦ Σουασσὸν ἐφονεύθη καὶ τέλος ὁ Σὲνκ-Μάρς, ὅστις πρὸς στιγμὴν ὑπῆρξεν εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως, παρεδόθη εἰς τὴν μάχαιραν τοῦ δημίου (βλ. λ. *Ρισελιέ*). Τὴν ὑποταγὴν τῶν εὐγενῶν ἐπηκολούθησε ῥιζικὴ ἀναδιοργάνωσις τοῦ κράτους. Τὰ ὀχυρὰ καὶ τὰ φρούρια, ἅτινα ἐθεωρήθησαν ὡς μὴ προστατεύοντα τὴν ἀσφάλειαν τῶν συνόρων καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλοτε οἱ στασιασταὶ εὕρισκον καταφύγιον, κατηδαφίσθησαν, ἡ ἀρχὴ τοῦ κοντοστάβλου καὶ τοῦ μεγάλου ναυάρχου κατηργήθη, εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους ἐγκατεστάθησαν διοικηταὶ ἐξαρτώμενοι ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ συμβουλίου τοῦ βασιλέως. Οὕτω τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους, ὅπερ ἀναδιωργανώθη τῷ 1630, καθίστατο πανίσχυρον. Ἐπὶ πλέον ὁ Ρισελιὲ ηὐνόησε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ἱδρύσας τὴν Ἀκαδημίαν, παρεσκεύαζε δὲ καὶ τὴν κωδικοποίησιν τῶν νόμων, ἀλλ' ἀπέθανε πρὸ τῆς πραγματοποιήσεώς της.

Λουδοβῖκος ΙΓ', στεφόμενος ὑπὸ τῆς Νίκης (ὑπὸ Σαμπαίν).

Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτική, στρεφομένη κυρίως κατὰ τῆς Ἱσπανίας, ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ μᾶλλον ἀμυντική. Τὰ γαλλικὰ στρατεύματα κατέλαβον τὴν Βαλτελίν, νικήσαντα τὰ μέσῳ τῆς Ἱσπανίας εἰσδύσαντα ἐκεῖ ποντιφικὰ στρατεύματα, καὶ προητοίμασαν οὕτω τὴν συνθήκην τοῦ Μονζὸν (1626). Τῷ 1629 ὁ συνασπισμὸς τῆς Αὐστρίας, τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Σαβοΐας κατὰ τοῦ Γάλλου πρίγκιπος δουκὸς τοῦ Νεβέρ, γενομένου δουκὸς τῆς Μαντούης, ὡδήγησαν τὰ γαλλικὰ στρατεύματα εἰς τὰς Ἄλπεις. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὁ Λουδοβῖκος ἐπέδειξε μίαν ἔτι φορὰν τὴν στρατιωτικήν του ἀξίαν, θριαμβεύσας κατὰ τῶν Πεδεμοντίων καὶ ἐκπορθήσας τὴν ὡς ἀπόρθητον θεωρουμένην δίοδον τοῦ Πὰ-ντὲ-Σύζ. Ὁ πόλεμος ἔληξε μὲ πλήρη θρίαμβον τῆς Γαλλίας, ἥτις προσήρτησε τὸ Πινιερὸλ καὶ ἐξησφάλισε διὰ τὸν δοῦκα τοῦ Νεβὲρ τὴν Μάντουαν. Μετὰ τὸ 1630 ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καθίσταται ἐπιθετική. Ἡ Γαλλία διαδραματίζει τὸν σημαντικώτερον ῥόλον κατὰ τὸν *Τριακονταετῆ* (βλ. λ.) πόλεμον, τοῦ ὁποίου ἐκαρπώθη πλεῖστα ὠφέλη, κυρίως δὲ τὴν προσάρτησιν τοῦ Ρουσιγιὸν (1642) καὶ ἀργότερον τῆς Ἀλσατίας.

Ἀποθνήσκων τὸ αὐτὸ ἔτος τοῦ θριάμβου του ὁ Ρισελιὲ (1642), ὑπέδειξεν ὡς διάδοχόν του τὸν Μαζαρῖνον, φίλον καὶ ἀπὸ πολλοῦ συνεργάτην του. Ἀντιλαμβανόμενος τὴν ἀξίαν τοῦ νέου ὑπουργοῦ του καὶ αἰσθανόμενος προσεγγίζοντα τὸν θάνατόν του, ὁ Λουδοβῖκος ἔλαβε πάντα τὰ μέτρα ὥστε νὰ περιβάλῃ αὐτὸν δι' ἱκανῆς δυνάμεως, ὅπως δυνηθῇ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του. Ἀπεξένωσε καὶ τῆς τελευταίας δυνάμεώς του τὸν Γάστωνα τῆς Ὀρλεάνης, εἰς δὲ τὴν βασίλισσαν Ἄνναν, πρὸς ἣν ἐν τούτοις ἐφέρετο μετ' ὀλιγωτέρας ψυχρότητος ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ δελφίνου (1688), ἐπέβαλε συμβούλιον ἀντιβασιλείας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπλειοψήφουν οἱ φίλοι του Μαζαρίνου. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ' ἀπέθανε τῷ 1643, τὴν ἐπέτειον ἀκριβῶς τῆς γεννήσεώς του, ἐπωνομάσθη δὲ *Δίκαιος*, ὡς γεννηθεὶς ὑπὸ τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Ζυγοῦ (14 Μαΐου). Ἐκ τῆς συζύγου του Ἄννας τῆς Αὐστριακῆς ἔσχεν εἰκοσιτρία ἔτη μετὰ τὸν γάμον του δύο τέκνα: τὸν *Λουδοβῖκον ΙΔ'*, τὸν ἐπικληθέντα Θεοδώρητον (Dieudonné) καὶ τὸν *Φίλιππον*, δοῦκα τῆς Ὀρλεάνης.

— **Λουδοβῖκος ΙΔ'** *ὁ Μέγας*, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1643—1715). Υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' καὶ τῆς Ἄννας τῆς Αὐστριακῆς, γεννηθεὶς ἐν Σαὶν-Ζερμαὶν-ἀν-Λαὶ τῷ 1638 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1715. Διεδέχθη τὸν πατέρα του μόλις πενταετής, παρὰ δὲ τὴν διαθήκην τούτου, ἡ μήτηρ του ἀνεκηρύχθη ἀντιβασίλισσα μὲ πλήρη ἐξουσίαν καὶ ἄνευ τῶν περιορισμῶν, οὓς ἡ σώφρων δυσπιστία τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' ἠθέλησε νὰ τῆς ἐπιβάλῃ. Ἄλλωστε ἔσπευσεν αὐτὴ μόνη νὰ ἀποξενωθῇ τοῦ παλαιοῦ περιβάλλοντός της, τοῦ ἐχθρικῶς διακειμένου πρὸς τὸν ἀποθανόντα βασιλέα, ἐκχωροῦσα τὴν ἄσκησιν τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς, ὅπως καὶ τὴν καρδίαν της, εἰς τὸν καρδινάλιον Μαζαρῖνον, τὸν ὑπὸ τοῦ Ρισελιὲ ὑποδειχθέντα ὡς μόνον δυνάμενον νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του. Καίτοι δὲ ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἀνεκηρύχθη ἐνήλικος ἅμα ὡς ἐγένετο δεκατετραετὴς (1651), ἐν τούτοις ἡ πρώτη περίοδος τῆς βασιλείας του συγχέεται μέχρι τοῦ 1661 μὲ τὴν δρᾶσιν τοῦ Μαζαρίνου, ὅστις, χάρις εἰς τὰς νίκας τοῦ Τυραὶν καὶ τοῦ Κοντέ, ἐτερμάτισεν ἐπιτυχῶς τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον, συνῆψε τὴν συνθήκην τῆς Βεστφαλίας, ἀντιμετώπισε τὸ κίνημα τῆς Σφενδόνης καὶ ἠνάγκασε τὴν Ἱσπανίαν νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τῶν Πυρηναίων (βλ. λ. *Ἄννα* ἡ Αὐστριακὴ καὶ *Μαζαρῖνος*).

Ἡ ἀνατροφή, ἧς ἔτυχεν ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ', δὲν ἦτο ἀνατροφὴ «φιλολογική». Ἔχων πρὸ αὐτοῦ ὡς ὑπόδειγμα τὸν Μαζαρῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἄλλωστε συμπεριεφέρετο «ὡς πρὸς πατέρα του», ἔμαθεν ἐνωρίτατα νὰ ἀναγιγνώσκῃ εἰς τὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, νὰ διακρίνῃ τὴν ἀλήθειαν ἐν μέσῳ τῶν σκοτεινῶν ῥαδιουργιῶν, νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀξίαν καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες τὸν περιεστοίχιζον, ἐξέμαθεν ἐν μιᾷ λέξει νὰ «πολιτεύεται». Ὁ Μαζαρῖνος διέκρινεν ἀμέσως τὴν ἔκτακτον εὐφυΐαν τοῦ μαθητοῦ του καὶ τοῦ ἐνέπνευσε τὰς ὑψηλοτέρας ἰδέας περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων του ὡς μονάρχου. Αὐτὸ τοῦτο ἀκόμη τὸ πάθος του διὰ τὸ κυνήγιον καὶ τὸν χορόν, διὰ τὰς μεγαλοπρεπεῖς ἑορτὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις, ἡ σφοδρότης τῶν πρώτων ἐρώτων του, ἰδίως δὲ ἡ μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ καρδιναλίου Μαρίας *Μαντσίνι* (βλ. λ.) περιπέτειά του, ἀπεδείκνυον ὅτι ὁ ἐκλείπων ἤδη καρδινάλιος ἐγκατέλειπε κατὰ πάντας ἄξιον διάδοχον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ νεαροῦ βασιλέως. Μέσου μᾶλλον ἀναστήματος, ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἐπεβάλλετο εἰς πάντας χάρις εἰς τὸ ἦθός του τὸ πλῆρες εὐγενοῦς μεγαλείου, ἐκδηλουμένου καὶ εἰς τὰς παραμικροτέρας κινήσεις του. «Εἴτε ἔφερεν ἁπλῶς τὸν κοιτωνίτην, εἴτε τὴν στολήν του εἶχε πάντοτε τὸ ὕφος τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου». Χωρὶς νὰ ἔχῃ λεπτόν, καλλιεργημένον πνεῦμα, «τὸ ἀνάστημά του, οἱ τρόποι, τὰ χαρίσματά του, αὐτὸς ὁ τόνος τῆς φωνῆς καὶ ἡ φυσικὴ καὶ πλήρης μεγαλοπρεπείας χάρις τῆς φυσιογνωμίας του, συνετέλουν νὰ διακρίνεται» μεταξὺ ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων «ὅπως ἡ βασίλισσα τῶν μελισσῶν», γράφει ὁ Σαὶν-Σιμόν, ὅστις ἐν τούτοις δὲν διέκειτο συμπαθῶς πρὸς αὐτόν. Ἔχων ἐκ φύσεως εὐθὺν χαρακτῆρα, ἠγάπα «τὴν ἀλήθειαν, τὴν τάξιν καὶ τὴν λογικήν, ἠγάπα ἀκόμη νὰ νικᾶται ὑπ' αὐτῆς». Χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἱπποτικὴν χάριν τοῦ Φραγκίσκου Α', οὔτε τὴν θέλγουσαν οἰκειότητα τοῦ Ἑρρίκου Δ', ἦτο πανταχοῦ καὶ πάντοτε «βασιλεύς», ἐξ ἴσου ἀξιοπρεπὴς καὶ ἐν τῇ χαρᾷ καὶ ἐν τῇ θλίψει του, «ἂν δὲ ὑπῆρξε μισητὸς εἴς τινας, οὐδέποτε ὅμως ἐγένετο γελοῖος». Πεπροικισμένος μὲ ἀκατάβλητον ψυχικὸν σθένος, δὲν ἐκάμφθη οὐδὲ πρὸς στιγμήν, ἀκόμη καὶ ὅτε, κατὰ

Digitized by Google

τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς βασιλείας του. εἶδε τὸ ἔργον του σχεδον καταστρεφόμενον, τὴν Γαλλίαν δῃουμένην, τὴν πρωτεύουσάν του ἀπειλουμένην, τὸν υἱόν του, τὸν Μέγαν Δελφῖνον, καὶ ἔπειτα τὸν ἔγγονόν του, τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας, τὴν ἐγγόνην του. τὴν τρισεγγόνην του ἀποθνήσκοντας πάντας εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν ἐκ μυστηριώδους ἀσθενείας. Τότε ἀκόμη ὑπερήφανος και ἀξιοπρεπὴς δὲν ἐγκατέλειψεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους του, ἐλπίζων καὶ ὅταν δὲν ὑπῆρχε πλέον οὐδεμία ἐλπίς, ὑπέρτερος καὶ τῶν ἀτυχημάτων καὶ τοῦ θανάτου Τὴν ἐπομένην ἀκόμη τοῦ θανάτου τοῦ Μαζαρίνου ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἐδήλωσε τὴν θέλησίν του νὰ κυβερνήσῃ αὐτὸς ὡς βασιλεὺς τὴν χώραν του. «Μέχρι σήμερον, ἐδήλωσε πρὸς τοὺς συμβούλους του, ἠθέλησα νὰ ἀφήσω τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεών μου εἰς ἄλλους 'Εν τῷ μέλλοντι θὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ πρωθυπουργός μου. Θὰ μὲ βοηθῆτε διὰ τῶν συμβουλῶν σας, ὁσάκις σᾶς ζητήσω τοιαύτας. Σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς διατάσσω, ὅπως οὐδὲν ἐνεργήσητε πέραν τῶν διαταγῶν μου, ὅπως οὐδὲν ὑπογράψητε ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς μου». Αἱ λέξεις αὗται παρέχουν πιστὴν εἰκόνα τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων τοῦ βασιλέως, ὅστις καθ' ὅλην τὴν μακρὰν βασιλείαν του οὐδέποτε ἀπεμακρύνθη αὐτῶν. Διότι ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ὑπῆρξε μονάρχης ἀπόλυτος μὲ ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, καὶ ἂν δὲ ἀκόμη δὲν εἶπε τὴν περίφημον ἱστορικὴν φράσιν «Τὸ κράτος εἶμαι ἐγώ» (L'état c' est moi), ὅμως αὐτη ὑπῆρξεν ἡ βασικὴ ἀρχὴ τῆς κυβερνήσεώς του. Ἔχει *πλησίον* του ἱκανωτάτους ὑπουργοὺς καὶ μεγαλοφυεῖς στρατάρχας, ἀλλ' οὐδὲν γίνεται ἄνευ τῆς ἰδικῆς του συγκαταθέσεως. 'Εργατικός, ἀποφασιστικὸς καὶ πλήρης σιδηρᾶς θελήσεως προΐσταται παντοῦ, ἐπιβλέπει τὰ πάντα, ἐξασκεῖ εὐσυνειδήτως τὸ «ἐπάγγελμά του ὡς βασιλεύς». Ὁ *Κολμπὲρ* (βλ. λ.), ὁ περίφημος οἰκονομολόγος, τῷ προμηθεύει τὸ ἀναγκαῖον χρῆμα. Ὁ *Λουβουὰ* (βλ. λ.), ὠργανώνει χάριν αὐτοῦ τὸν ἰσχυρότερον καὶ πειθαρχικώτερον στρατόν, ὃν εἶδε μέχρι τῆς ἐποχῆς του ἡ Εὐρώπη. Ὁ *Οὖγος ντὲ Λιὸν* (βλ. λ.), ὁ ἐπιτήδειος διπλωμάτης, δημιουργεῖ ἰσχυρὰς συμμαχίας καὶ διαλύει τοὺς κατὰ τῆς Γαλλίας συνωμοτοῦντας ἐν τῷ διπλωματικῷ ἐπιπέδῳ. Ὁ *Βωμπὰν* (βλ. λ.) καθιστᾷ ἀπόρθητα τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας καὶ ὁπλίζει τὸν γαλλικὸν στρατὸν μὲ τὰ ἰσχυρότερα πολεμικὰ ὅπλα τῆς ἐποχῆς του. Καὶ ὁ Λουδοβῖκος, ὑπερήφανος διὰ τὴν ἰσχύν του, ἐπεμβαίνει ἀποφασιστικὸς εἰς ὅλα τὰ ζητήματα τὰ ταράσσοντα ἑκάστοτε τὴν Εὐρώπην καὶ ἐπιβάλλει πανταχοῦ τὴν θέλησίν του. 'Αναγκάζει τὸν Φίλιππον Δ' τῆς 'Ισπανίας, οὗτινος τῷ 1659 εἶχε νυμφευθῆ τὴν θυγατέρα Μαρίαν Θηρεσίαν, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀπέναντι τῶν Ἱσπανῶν πρεσβευτῶν πρωτοκαθεδρίαν τῶν Γάλλων τοιούτων (ὑπόθεσις *Βαττεβίλ*). Ταπεινώνει τὸν πάπαν 'Αλέξανδρον Ζ'. Ὑποστηρίζει τὴν Πορτογαλίαν κατὰ τῶν Ἱσπανῶν (νίκη τοῦ Βιλλαβιτσιόζα) καὶ τὴν Αὐστρίαν κατὰ τῶν Τούρκων (νίκη τοῦ Ἁγίου Γοτθάρδου). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του (1665) διεκδικεῖ τὰς Κάτω-Χώρας ἐν ὀνόματι τῆς συζύγου του Μαρίας-Θηρεσίας. Καταλαμβάνει μετὰ λαμπρὰς νίκας τὴν Φλάνδραν (1667) καὶ τὴν Φραγκοκομητείαν (1668), ἀλλ' ἀναγκάζεται λόγῳ τῆς κατ' αὐτοῦ τριπλῆς συμμαχίας τῆς συναφθείσης ἐν Χάγῃ μεταξὺ Ὀλλανδίας, 'Αγγλίας καὶ Σουηδίας νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἐν 'Ακυϊσγράνῳ (Αἲξ-λὰ-Σαπὲλ) εἰρήνην. ἀρκεσθεὶς μόνον εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Φλάνδρας (1668). Τῆς συμμαχίας ταύτης πρωτεργάτις ὑπῆρξεν ἡ Ὀλλανδία καὶ κατ' αὐτῆς στρέφεται νῦν ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀφοῦ τὴν ἀπομονώνει διπλωματικῶς, μεταστρέφων ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν 'Αγγλίαν (συνθήκη τοῦ Δούβρου) καὶ τὴν Σουηδίαν (συνθήκη τῆς Στοκχόλμης), ἐξαπολύει κατ' αὐτῆς τὸν ὄλεθρον (1672) Οἱ Ὀλλανδοί, ἡττημένοι, ἐκλιπαροῦσι τὴν εἰρήνην. 'Αλλὰ πρὸ τῶν ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων τοῦ Λουδοβίκου τάσσονται πάντες ὑπὸ τὸν Γουλιέλμον τῆς 'Οράγγης καὶ ἐπιτυγχάνουσι τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας σχηματισμὸν τρομεροῦ συνασπισμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μετέχουν ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ, ἡ Ἱσπανία, ἡ Ὀλλανδία, τὸ Βρανδεμβοῦργον. Αὐτὴ αὕτη ἡ 'Αγγλία ἀποφασίζει, ὅπως ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος κατὰ τῆς τέως συμμάχου της. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ὅμως, χάρις εἰς τὰς νίκας τοῦ Τυρὲν ἐν 'Αλσατίᾳ, τοῦ Κοντὲ ἐν Σενέφ, καὶ τὴν κατίσχυσιν τοῦ ὑπὸ τὸν Ντὲ Κὲσν γαλλικοῦ στόλου παρὰ τὴν νῆσον Στρόμπολι, τὴν 'Αγκόσταν καὶ τὸ Παλέρμον, θριαμβεύει τῶν ἡνωμένων ἐχθρῶν του καὶ συνάπτει τὰς συνθήκας τοῦ Νιμὲγκ (1678), χάρις εἰς τὰς ὁποίας προσαρτᾷ τὴν Φραγκοκομητείαν.

Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' τὴν ἐποχὴν ταύτην εὑρίσκετο εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δόξης του. Διέπραξεν ὅμως τὸ σφάλμα νὰ μὴ ἀντιληφθῇ ἐγκαίρως ὅτι ἡ Εὐρώπη δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ ἐπ' ἄπειρον τὸ καθεστώς, τὸ ὁποῖον τῆς ἐπέβαλεν ἡ θέλησις ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου. Μεθύων ἐκ τῆς δόξης του, ἀποκαλούμενος *Βασιλεὺς-Ἥλιος*, ὡς ἔχων τὸν ἀπαστράπτοντα ἥλιον ὡς ἔμβλημα, καὶ *Μέγας* ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Παρισίων, ἐφαίνετο «ἐπειγόμενος εἰς τὸ νὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν Εὐρώπην νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγόν του». Ἡ ἐξέχουσα θέσις του μεταξὺ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, αἱ κολακεῖαι αἱ πλέον θελκτικαὶ καὶ πλέον τεχνικαί, ὅσαι ποτὲ ἐλέχθησαν εἰς ἡγεμόνα, ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἐκ τῶν εὐκόλων καὶ συνεχῶν ἡδονῶν μέθη «ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ νοῦ τούτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Γαλλία, ἄνευ ἄλλου στηρίγματος εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὰς τύχας της». Ἡ Γαλλία ὤφειλεν εἰς τὴν ἑνότητα καὶ τὴν ἰσχυρὰν κυβέρνησίν του τοὺς μέχρι τοῦδε θριάμβους της, ἐπέπρωτο ὅμως νὰ πληρώσῃ τάχιστα τὸν ἀπόλυτον αὐτὸν δεσποτισμὸν ἑνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος «δὲν τὴν ἔσωζεν ἐν πολέμῳ παρὰ διὰ νὰ τὴν καταστρέψῃ ἐν εἰρήνῃ». Τῷ 1681 τὰ ἔξοδα ὑπερέβαινον τὰ ἔσοδα κατὰ 44 ὅλα ἑκατομμύρια, λόγῳ τῶν κολοσσιαίων ποσῶν, ἅτινα ἀπῄτει ἡ συντήρησις τῆς βασιλικῆς Αὐλῆς καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς ἑορταὶ τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τοῦ Μαρλύ. Ὁ μέγας Κολβὲρ ἀπέθανε τῷ 1683 ἀπηλπισμένος ἐκ τῶν καταπληκτικῶν αὐτῶν σπαταλῶν καὶ οἱ ἀντικατασταται του ἀπεδείχθησαν ἀνίσχυροι, ἂν μὴ ἀνίκανοι, νὰ ἐξαγάγωσι τὸν βασιλέα των ἐκ τοῦ οἰκονομικοῦ βαράθρου. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπέθανε καὶ ἡ Μαρία-Θηρεσία, ἡ σύζυγος τοῦ Λουδοβίκου. Οὗτος, ζώσης ἔτι τῆς συζύγου του, ἔσχε πλείστας ἐρωτικὰς περιπετείας, ἐρωμέναι του ὅμως «ἐπὶ τίτλῳ» ὑπῆρξαν ἡ *Λουΐζα ντὲ Λὰ Βαλλιέρ*, ἡ *κυρία ντὲ Μοντεσπὰν* καὶ ἡ *κυρία ντὲ Μαιντενόν*. Τὸ πάθος τοῦ βασιλέως διὰ τὰς δύο πρώτας ἦτο καθαρῶς αἰσθησιακόν, ἡ κυρία ντὲ Μαιντενὸν ὅμως τὸν εἶχεν καθυποτάξει ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς. Ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του ὁ Λουδοβῖκος τὴν ἐνυμφεύθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Βερσαλλιῶν, δύναταί τις δὲ νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ διαγωγὴ τοῦ βασιλέως ὑπῆρξεν ἔκτοτε σχεδὸν ἀνεπίληπτος.

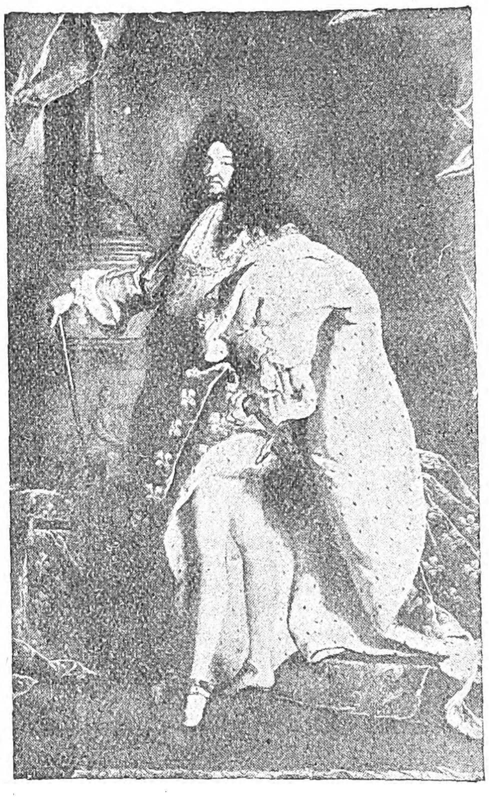

Λουδοβῖκος ΙΔ' ὁ Μέγας (ὑπὸ Ριγκώ).

Ὁ ἀπολυταρχισμὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' εἶχεν ἐκταθῆ, ἀφ' ἧς ἔτι ἀνέλαβεν εἰς χεῖράς του τὰς τύχας τῆς Γαλλίας, καὶ ἐπὶ τῶν συνειδήσεων τῶν ὑπηκόων του. 'Επιθυμῶν νὰ εἶναι ὁ «καθολικώτατος» τῶν μοναρχῶν, δὲν ἠνείχετο τὴν ἐν τῷ κράτει του ὕπαρξιν ὑπηκόων φρονούντων ἄλλως ἢ ὁ βασιλεύς των. 'Εξ αὐτοῦ οἱ κατὰ τῶν Ἰανσενιστῶν διωγμοί του, ἐξ αὐτοῦ ἡ πρὸς τὸν πάπαν 'Ιννοκέντιον ΙΑ' ῥῆξίς του, λόγῳ τῆς ὁποίας ἀνεκηρύχθη αὐτοκέφαλος ἡ γαλλικανικὴ 'Εκκλησια (1682), ἐξ αὐτοῦ τέλος ἡ ἀνάκλησις τοῦ ἐδίκτου τῆς Νάντης καὶ ἡ κήρυξις τοῦ κατὰ τῶν διαμαρτυρομένων διωγμοῦ. Τὸ σφάλμα τοῦτο καί, ἔτι πλειότερον, ἡ τεραστία αὐτη ἀδικία, ὑπῆρξεν ἓν τῶν αἰτίων, ὅπερ ἐκίνησεν ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην κατ' αὐτοῦ. Τῷ 1686, πρωτοβουλίᾳ τοῦ Γουλιέλμου τῆς 'Οράγγης, τοῦ κακοῦ τούτου δαίμονος τοῦ Γάλλου βασιλέως, συνήφθη ὁ τρομερὸς συνασπισμὸς τοῦ Ἄουγκσμπουργκ, εἰς ὃν μετέσχον ἡ Ἱσπανία, ἡ Σουηδία, ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ, ἡ Σαβοΐα, οἱ Ἰταλοὶ ἡγεμόνες καί, τέλος, αὐτὸς οὗτος ὁ πάπας. Ἡ 'Αγγλία μόνον ἔλιπεν ἐκ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καὶ αὐτη ὅμως δὲν ἐβράδυνε νὰ τεθῇ ἀντιμέτωπος τοῦ Λουδοβίκου, ὅτε ὁ Γουλιέλμος τῆς 'Οράγγης, ἐκδιώξας τὸν Ἰάκωβον Β', ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς αὐτῆς. Ὁ Λουδοβῖκος, μὴ θέλων νὰ ἀφήσῃ εἰς τοὺς ἐχθρούς του τὴν τιμὴν νὰ κηρύξωσι τὸν πόλεμον κατ' αὐτοῦ, ἔσπευσε νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν. Καὶ ἀρχικῶς μὲν προσεπάθησε, ματαίως, νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν 'Ιάκωβον Β' εἰς τὸν θρόνον του (ἐκστρατεία τῆς 'Ιρλανδίας, καταστροφὴ τοῦ ὑπὸ τὸν Τουρβὶλ στόλου). Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἀνέλαβεν ἐπίθεσιν πρὸς τὸν Ῥῆνον, σημειωθεῖσαν διὰ τῆς τρομακτικῆς διὰ τοῦ πυρὸς καταστροφῆς τοῦ Παλατινάτου (1689), πρὸς τὰς Κάτω Χώρας, ὅπου ὁ στρατάρχης τοῦ Λούξεμπουργκ ἦρεν ἀληθεῖς θριάμβους ἐν ταῖς μάχαις τοῦ Φλερὺ (1690), Σταϊνκέρκε (1692), ἐν Νερβίντεν (1693), πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ὁ «πληβεῖος» Καντινὰ ἐκέρδισε τὰς ἐπωμίδας τοῦ στρατάρχου χάρις εἰς τὰς νίκας του ἐν Σταφφάρντε (1690) καὶ ἐν Λὰ Μαρσάϊγ (1693). Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ δουκὸς τοῦ Λούξεμπουργκ, ἡ ἀνικανότης τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Βιλλερουὰ ἐστοίχισεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν Κάτω Χωρῶν. Τέλος, τῷ 1696, ὁ Βίκτωρ-'Αμεδαῖος Β' τῆς Σαβοΐας ἐδέχθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἐν Τουρίνῳ συνθήκην, τῷ δὲ 1697 γενικὴν τοιαύτην ἐν Ῥύσβικ, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Λουδοβῖκος ἠναγκάζετο νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Γουλιέλμον ὡς βασιλέα τῆς 'Αγγλίας καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πόλιν τοῦ Λουξεμβούργου.

Τῷ 1701 ἡ Γαλλία ἀντιμετώπισεν ἕνα ἔτι τρομερώτερον συνασπισμόν. Τῷ 1700 ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας Κάρολος Β', ἀποθνήσκων ἄνευ κληρονόμων, ὥρισεν ὡς διάδοχόν του τὸν δοῦκα ντ' 'Ανζοῦ, ἔγγονον τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ὅστις καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Φίλιππος Ε'. Ἡ 'Αγγλία καὶ ἡ Ὀλλανδία ἀπεδέχθησαν ἀρχικῶς τοῦτο, ἀλλὰ τὰ σφάλματα τοῦ Γάλλου βασιλέως ὡδήγησαν ταχέως εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ μεγάλου συνασπισμοῦ τῆς Χάγης, εἰς ὃν μετέσχον ἡ 'Αγγλία, ἡ Ὀλλανδία, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ὀλίγον δὲ ἀργότερον, ἡ Σαβοΐα καὶ ἡ Πορτογαλία. Ἡ Γαλλία παρά τινας ἐπιτυχίας ἐν τῷ Ῥήνῳ (νίκη τοῦ στρατάρχου Βιλλὰρ ἐν Φριντλίνγκεν τῷ 1702) καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ (νίκη τοῦ στρατάρχου Βαντὸμ ἐν Βιλλαβιτσιόζα τῷ 1710), ἠτύχησε λόγῳ τῆς ἀνικανότητος τῶν ἄλλων στρατηγῶν της καὶ ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ κατὰ τὰς ἐν Γκερτρούντεμπεργκ (1710) διαπραγματεύσεις σχεδὸν πάσας τὰς ἐπὶ τῆς βασιλείας του κατακτηθείσας χώρας. Εὐτυχῶς ὅμως δι' αὐτὸν ὅτι ἡ παράλογος ἀξίωσις τῶν Ὀλλανδῶν, ὅπως ἀναλάβῃ αὐτὸς οὗτος διὰ γαλλικοῦ στρατοῦ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Φιλίππου Ε', ἐπιμένοντος νὰ διατηρήσῃ τὸν ἱσπανικὸν θρόνον, ἤγαγον εἰς τὴν συνέχισιν τοῦ πολέμου. Χάρις εἰς τὰς μεταξὺ τῶν συμμάχων διενέξεις, τὴν ἀλλαγὴν ὑπουργείου ἐν 'Αγγλίᾳ, καί, κυρίως, τὴν ἐν Ντεναὶν νίκην τοῦ Βιλλὰρ (1712), ἡ Γαλλία ἠδυνήθη νὰ σώσῃ μετὰ τῆς τιμῆς της (συνθῆκαι Οὐτρέχτης, Ράσταντ, Βάδης) καὶ τὰς πλείστας τῶν κατακτήσεων τοῦ Λουδοβίκου, ἐν οἷς τὴν 'Αλσατίαν, τὸ Ρουσιγιόν, τὸ 'Αρτουά, τὴν Φλάνδραν καὶ τὴν Φραγκοκομητείαν, ἐνῷ ὁ Φίλιππος Ε' διετήρησε τὸν ἱσπανικὸν θρόνον.

Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἀπέθανεν ἓν ἔτος (1715) μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ περὶ διαδοχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου πολέμου, ἀφίνων τὴν χώραν του πλήρη δόξης, ἀλλὰ οἰκονομικῶς ἠρειπωμένην. Ὁ αἰών του ὠνομάσθη «χρυσοῦς αἰὼν» τῆς Γαλλίας, ἤ, κατὰ τὸν Βολταῖρον, ἁπλῶς «αἰὼν τοῦ Λουδοβίκου». Ὑπῆρξε θερμὸς προστάτης τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ὑποστηρίξας ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς, καίτοι κατὰ τὰς ἰδικάς του ἐνίοτε ἀντιλήψεις, τοὺς καλλιτέχνας, τοὺς ποιητάς, τοὺς λογογράφους καὶ τοὺς φιλοσόφους. Συμπληρῶν τὸ ἔργον τοῦ Ριστελιὲ ἵδρυσε τὰς ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν (1663), τῶν ἐπιστημῶν (1666), τῆς μουσικῆς (1669), τῆς ἀρχιτεκτονικῆς (1671). Συνέλεξεν εἰς ἰδίους κώδικας τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Γαλλίας, ηὐνόησε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς βιομηχανίας, καὶ ᾠκοδόμησε πλεῖστα οἰκοδομήματα τοῦ Βὰλ-ντὲ-Γκράς, τὸ ἰσπιτοῦτον, τὸ ἀστεροσκοπεῖον, τὰς Βερσαλλίας, τὸ Μαρλύ, τὸ Τριανὸν κλπ. καὶ συνεπλήρωσε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Λούβρου. 'Εκ τῆς συζύγου του Μαρίας-Θηρεσίας ἔσχε μοναδικὸν υἱὸν τὸν μέγαν δελφῖνον Λουδοβῖκον, ἀποθανόντα τῷ 1711, ἀπέκτησεν ὅμως πλεῖστα τέκνα ἐκ τῆς δεσποινίδος ντὲ Λὰ Βαλλιὲρ καὶ τῆς κυρίας ντὲ Μοντεσπάν, ἅτινα πάντα ἐνομιμοποίησε.

—Λουδοβῖκος ΙΕ', βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1715–1774). Υἱὸς τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας Λουδοβίκου καὶ τῆς Μαρίας-'Αδελαΐδος τῆς Σαβοΐας, δισέγγονος δὲ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', γεννηθεὶς τῷ 1710 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1774 ἐν Βερσαλλίαις. Διεδέχθη εἰς ἡλικίαν πέντε καὶ ἡμίσεος ἐτῶν τὸν προπάππον του Λουδοβῖκον ΙΔ', ὅστις ἀποθνήσκων εἶχεν ἀναθέσει τὴν ἀντιβασιλείαν εἰς συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀνεψιοῦ του καὶ γαμβροῦ του ἐν ταὐτῷ Φιλίππου τῆς 'Ορλεάνης. Ἡ προεδρία αὐτη ἦτο μόνον τιμητική· οὐσιαστικῶς τὰ δικαιώματα τῆς ἀντιβασιλείας θὰ ἐξήσκει τὸ συμβούλιον, μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ὁποίου τὴν μεγαλυτέραν δύναμιν συνεκέντρουν οἱ ἐκ τῆς κυρίας ντὲ Μοντεσπὰν νόθοι υἱοὶ τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως, κόμης τῆς Τουλούζης καὶ δοὺξ τοῦ Μαίν. Καὶ τὴν φορὰν ταύτην ὅμως συνέβη ὅ,τι καὶ ἐπὶ τῆς προηγουμένης βασιλείας μὲ τὴν Ἄνναν τὴν

Digitized by Google

Αὐστριακήν. Ὁ Φίλιππος τῆς Ὀρλεάνης ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἀκόμη τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως συνεκέντρωσε διὰ πραξικοπήματος εἰς χεῖράς του ὁλόκληρον τὴν ἀρχήν, ἣν καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του 1723). Κυριώτερα γεγονότα τῆς περιόδου ταύτης (βλ. λ. *Φίλιππος* τῆς Ὀρλεάνης) ὑπῆρξαν ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ διοικητικοῦ συστήματος διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν συμβούλων ὑπὸ πολυμελῶν συμβουλίων ἀποτελεσθέντων ἐξ εὐγενῶν καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς ἀναστήλωσιν τῶν οἰκονομικῶν, ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ δουκὸς ντὲ Νοάϊγ προταθέντων μέτρων, ἀργότερον δὲ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἑνὸς πρωτοτύπου συστήματος τοῦ Σκώτου οἰκονομολόγου *Λῶ* (βλ. λ.), ἥτις προσπάθεια ὅμως δὲν ἀπέδωσε τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν, ὁ Φίλιππος τῆς Ὀρλεάνης ἠκολούθησε πολιτικὴν προσεγγίσεως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, τῇ συμβουλῇ τοῦ καρδιναλίου Ντυμπουά, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ σύναψις τριπλῆς συμμαχίας μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ὁλλανδίας (συνθήκη Χάγης 1717). Πρὸς τὴν Ἱσπανίαν περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ *Ἀλμπερόνι* (βλ. λ.), ὁ δὲ ἐπακολουθήσας πόλεμος κατέληξεν εἰς τὴν πρὸς ὄφελος τῆς Γαλλίας συναφθεῖσαν ἐν Μαδρίτῃ συνθήκην (1720). Ἡ περίοδος τῆς ἀντιβασιλείας τυπικῶς ἔληξε κατὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' (1723), ὁ ἀντιβασιλεύς, ὅμως ἐξηκολούθησε διευθύνων τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους ἐμμέσως διὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ καρδιναλίου Ντυμπουὰ μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος ὀλίγους μῆνας βραδύτερον.

Ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ' ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἦτο ἀσθενικῆς ἰδιοσυγκρασίας, χαρακτῆρος δὲ δειλοῦ, ψυχροῦ καὶ ὀκνηροῦ, οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ ὅτι τὸ μειράκιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατελήφθη ὑπὸ λυγμῶν ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τῆς μετὰ τῆς, τετραετοῦς τότε, Ἰνφάντης Βικτωρίας τῆς Ἱσπανίας μνηστείας του, ἐκ φόβου μὴ διαταραχθῇ ἡ ἡσυχία του, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξελιχθῇ εἰς τὸν ἀπεχθῆ μονάρχην, οἷος ὑπῆρξεν ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ'. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ νεαρὸς βασιλεὺς ἔτυχεν οἰκτρᾶς ἀνατροφῆς. Ἡ μεγάλη του ἀτυχία ὑπῆρξε τὸ ὅτι, ὢν ὀρφανός, ἀνεκηρύχθη εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν βασιλεύς. Ἀπὸ τῆς ἡλικίας ταύτης δὲν ἔβλεπε πέριξ αὐτοῦ εἰμὴ ἀναξίους αὐλικούς, ἁμιλλωμένους εἰς τὰς περιποιήσεις καὶ τὰς κολακείας, τοῦτο δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐγωϊστικῶν του ἐνστίκτων. Ἐν τούτοις, ἐξ ὅλων τῶν προσώπων ἅτινα τὸν περιεστοίχιζον, τὴν μεγαλυτέραν ἐπιρροὴν ἤσκει ἐπ' αὐτοῦ ὁ παιδαγωγός του ἐπίσκοπος Φλερύ, χάρις εἰς τὴν ὑπομονήν, τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἀληθῆ πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσιν. Τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου τῆς Ὀρλεάνης, οὗτος ὑπέδειξεν εἰς τὸν βασιλέα τὴν πρόσληψιν ὡς πρωθυπουργοῦ τοῦ δουκὸς ντὲ Μπουρμπόν, δισεγγόνου τοῦ Μεγάλου Κοντέ.

Τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο ὑπῆρξε πραγματικῶς ἀξιοθρήνητον. Ὁ δοὺξ ντὲ Μπουρμπὸν ἐπανήρχισε τὰς κατὰ τῶν Ἰανσενιστῶν καὶ Οὑγενότων διώξεις. Ἀγόμενος ὑπὸ τῆς ἐρωμένης του μαρκησίας ντὲ Πρί, ἐσυνέχισε τὴν πολιτικὴν τῆς μετὰ τῆς Ἀγγλίας φιλίας, καίτοι οὐδὲν συμφέρον πολιτικὸν ὑπηγόρευε πλέον τὴν πολιτικὴν ταύτην. Τῷ 1725, φοβηθεὶς ἔκ τινος ἀσθενείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' μὴ οὗτος ἀποθάνῃ καὶ ὁ θρόνος περιέλθῃ εἰς τὸν νέον δοῦκα τῆς Ὀρλεάνης, ἄσπονδον ἐχθρόν του, ἀπεφάσισε νὰ νυμφεύσῃ αὐτόν. Πράγματι δέ, μόλις ἡ ὑγεία τοῦ βασιλέως ἀποκατεστάθη, ἔσπευσεν, ἀδιαφορῶν τελείως διὰ τὴν προσγενομένην εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὕβριν, νὰ ἀποπέμψῃ τὴν Ἰνφάντην Βικτωρίαν καὶ νὰ νυμφεύσῃ τὸν Λουδοβῖκον μετὰ τῆς γυναικός, ἣν ἐθεώρει ἀφωσιωμένην εἰς τὴν ἐγωϊστικὴν πολιτικήν του: τὴν Μαρίαν Λεστσίνσκα, θυγατέρα τοῦ τότε ἐκθρονισμένου βασιλέως τῆς Πολωνίας Στανισλάου Λεστσίνσκι. Διὰ τοῦ γάμου τούτου ἐθίγετο, πλὴν τῆς Ἱσπανίας, καὶ ἡ Ῥωσία, ἡ αὐτοκράτειρα τῆς ὁποίας Αἰκατερίνη Α' εἶχε προτείνει τὴν θυγατέρα της ὡς σύζυγον διὰ τὸν Γάλλον βασιλέα ὡς ἐκ τούτου δὲ πρὸς στιγμὴν ἠπειλήθη πόλεμος ἐκ μέρους τῶν δύο τούτων χωρῶν, ὑπὲρ ὧν εἶχε ταχθῆ καὶ ἡ Αὐστρία, κατὰ τῆς Γαλλίας· αἱ πρὸς τὸν σκοπὸν ὅμως τοῦτον προετοιμασίαι ἀνεκόπησαν λόγῳ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τῆς Αἰκατερίνης Α'. Ταῦτα πάντα ἐξήγειραν κατὰ τοῦ δουκὸς ντὲ Μπουρμπὸν τὴν κοινὴν γνώμην, ἣν διερμηνεύων ὁ Φλερὺ ἔπεισε τὸν βασιλέα νὰ ἀποπέμψῃ τὸν πρωθυπουργόν του (1726). Ὁ Φλερύ, ὅστις, γενόμενος καρδινάλιος, διεδέχθη τὸν ἀποπεμφθέντα πρωθυπουργόν, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀλίγων ἀξίων τῆς ἀποστολῆς των ὑπουργῶν, οἵτινες περιεστοίχισαν τὸν Λουδοβῖκον ΙΕ'. Οὗτος, ἀπησχολημένος μὲ τὰς ἐρωτικάς του περιπετείας, ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν διαχείρισιν τῶν κρατικῶν ὑποθέσεων, ὁ δὲ Φλερύ, σώφρων καὶ εἰρηνόφιλος, κατέβαλε μεγίστας προσπαθείας ὅπως ἐπουλώσῃ τὰς πληγάς, ἃς ἡ χώρα εἶχεν ὑποστῆ ἐκ τῆς ταραχώδους βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Παρὰ τὴν εἰρηνοφιλίαν του ὅμως ὑπεχρεώθη νὰ μετάσχῃ ὑπὲρ τοῦ Στανισλάου Λεστσίνσκι εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ πολωνικοῦ θρόνου πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Γαλλία, συμμαχοῦσα μετὰ τῆς Ἱσπανίας κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἀνεδείχθη νικήτρια ἐν τῷ Ῥήνῳ καὶ τῇ Ἰταλίᾳ. Ὁ πόλεμος οὗτος ἔληξε διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἐν Βιέννῃ συνθήκης (1738), δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ Λεστσίνσκι ἐγκαθίστατο ἐν Λωραίνῃ, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ θὰ περιήρχετο εἰς τὸ γαλλικὸν στέμμα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπετεύχθη, διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κολμπὲρ (1672), ἡ ἰσοσκέλισις τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐν τούτοις τοῦτο ἦτο τὸ τελευταῖον εὐτυχὲς περιστατικὸν τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. Τῷ 1741 ὁ Φλερὺ ἠναγκάσθη νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου πόλεμον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ Γαλλία ἐπέπρωτο νὰ ἐξέλθῃ ἡττημένη.

Ὅτε ὁ Φλερὺ ἀπέθανε (1743), ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ', ὅστις θὰ ἐκυβέρνα ἐφεξῆς τὴν Γαλλίαν, ἦτο ἡλικίας τριάκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν. Ἀλλ' ἦτο ἐστερημένος παντὸς ἠθικοῦ ἕρματος, ἦτο δὲ ἔκτοτε ὑποχείριος εἰς τὰς εὐνοουμένας του. Ὀλίγον χρόνον ἀκόμη μετὰ τὸν γάμον του ἐγκατέλειψε τὴν σύζυγόν του, ἥτις, δειλὴ καὶ ἄτολμος, δὲν ἐπεχείρησεν οὐδὲ νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς συζυγικῆς ἀπιστίας. Ὡς ἐρωμένας ἔσχε διαδοχικῶς τέσσαρας ἀδελφὰς τῆς οἰκογενείας Νέλ: τὴν κόμισσαν ντὲ *Μαγὺ* (βλ. λ.), τὴν δίδα ντὲ Νέλ, τὴν κατόπιν μαρκησίαν ντὲ *Βεντιμὶλ* (βλ. λ.), τὴν δούκισαν ντὲ *Λωρανκαὶ* (βλ. λ.) καὶ τὴν χήραν τοῦ μαρκησίου ντὲ Λὰ Τὸυρνέλ, ἣν κατέστησε δούκισσαν ντὲ *Σατωροὺ* (βλ. λ.). Ἡ τελευταία αὕτη εἶχε τοὐλάχιστον ὡρισμένας ἀρετάς, προσεπάθησε δὲ νὰ ἐξαγάγῃ τὸν βασιλέα ἐκ τῆς ἀδρανείας. Κατὰ συμβουλὴν αὐτῆς, διαρκοῦντος τοῦ περὶ διαδοχῆς τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου πολέμου, ὁ Λουδοβῖκος ἐδέχθη νὰ τεθῇ αὐτοβούλως ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων του ἐν Κάτω Χώραις (1744) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀλσατίαν, ὅπως προασπίσῃ τὸ ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν ἀπειλούμενον Μέτζ. Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ βασιλέως προὐκάλεσε μέγαν ἐνθουσιασμὸν ἐν Γαλλίᾳ, ὁπότε οὗτος ἠσθένησε βαρέως. Ἡ δούκισσα τοῦ Σατωροὺ ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, εἰς δὲ τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς μόνην τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας 6 000 λειτουργίαι ἐγένοντο ὑπὸ τῶν Παρισινῶν πρὸς διάσωσιν τοῦ βασιλέως των, ὅστις ἔκτοτε ἐπωνομάσθη *Λουδοβῖκος ὁ Πολυαγαπημένος*.

Λουδοβῖκος ΙΕ' (ὑπὸ Ριγκώ).

Ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ' τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡλικίᾳ τριάκοντα καὶ τεσσάρων ἐτῶν, δὲν ἐμισεῖτο ἀκόμη ὑπὸ τοῦ λαοῦ του. Οἱ Παρισινοί, κρίνοντες ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως, ἐθαύμαζον τὴν χάριτα καὶ τὴν λεπτότητα τῶν τρόπων του, ἦσαν δὲ ὑπερήφανοι διὰ τὴν καλλονὴν τοῦ προσώπου του, τὴν ἐλάχιστα ὅμως, εἶναι ἀληθές, ἀνδρικήν. Οἱ ἐγγύτερον ὅμως πρὸς αὐτὸν εὑρισκόμενοι διέβλεπον εἰς τὴν ὀκνηρίαν, τὴν ἀδιαφορίαν, τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν σκληρότητά του τὸν ἐπὶ τῆς χώρας ἐπικρεμάμενον κίνδυνον. Ἡ ὀκνηρία του αὕτη τὸν ὤθει εἰς αὐτὰς τὰς τραγικωτέρας ἀκόμη διὰ τὴν χώραν του στιγμὰς πρὸς τὰς λύσεις, αἵτινες ἐνεφάνιζον ὀλιγωτέρας δυσκολίας, καὶ τοῦτο εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν εὑρίσκοντο ὁ Φρειδερῖκος ὁ Μέγας, ἡ Μαρία Θηρεσία, ἡ Αἰκατερίνη ἡ Μεγάλη. Ὑπῆρξε δὲ τοσοῦτον περισσότερον ἔνοχος, ὅσον, πεπροικισμένος ὑπὸ μεγάλης εὐφυΐας, διέβλεπε καλῶς τὴν ἐπερχομένην καταστροφήν: «Ἡ μηχανή, ἔλεγε, ἡ καλὴ μηχανὴ θὰ διαρκέσῃ ἀσφαλῶς τόσον, ὅσον θὰ ζήσωμεν ἡμεῖς». Καὶ ὢν πεπεισμένος περὶ αὐτοῦ ἐγκατέλειπε τὰς κυβερνητικὰς φροντίδας εἰς χεῖρας τῶν εὐνοουμένων του καὶ τῶν ὑπουργῶν του. Ἰδικαί του ἀσχολίαι ἦσαν αἱ εὐνοούμεναι, αἱ ἑορταί, τὸ κυνήγιον καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐκθέσεων τῆς εἰδικῆς ἀστυνομίας, ἣν εἶχε καταρτίσει, καὶ τῆς γνωστῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Cabinet noir». Κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν ἑνὸς ἱστορικοῦ «ὁ βασιλεὺς οὗτος τῆς Γαλλίας εἶχε τὰς συνηθείας καὶ τὰ γοῦστα ἑνὸς λακέ». Ἀπὸ τοῦ 1750 ἰδίως ἐκυλίσθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν βόρβορον. Ὁ λαός του τὸν περιεφρόνει καὶ τὸν ἐμίσει, κατὰ δὲ τὰς γενομένας τότε ἐν Παρισίοις ταραχὰς οἱ Παρισινοὶ ἐζήτουν νὰ βαδίσουν κατὰ τῶν Βερσαλλιῶν. Ἔκτοτε ὁ βασιλεὺς ἐφοβεῖτο νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ἀκόμη δὲ καὶ ὅτε ἀπέθανε, προσβληθεὶς ἐξ εὐλογίας, δὲν ἐτόλμησαν νὰ μετακομίσουν, διαρκούσης τῆς ἡμέρας, τὸ φέρετρόν του εἰς τὴν κρύπτην τοῦ Ἁγίου Διονυσίου.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς δουκίσσης τοῦ Σατωροὺ (1745), εὐνοουμένη τοῦ βασιλέως ἐγένετο, πρὸς μέγαν σκανδαλισμὸν τῆς αὐλῆς, ἡ ἁπλῆ ἀστὴ Ἰωάννα Πουασσόν, ἣν ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ' κατέστησε μαρκησίαν ντὲ *Πομπαντοὺρ* (βλ. λ.). Αὕτη διῴκησε πραγματικῶς μέχρι τοῦ θανάτου της τὴν Γαλλίαν, διορίζουσα ὑπουργοὺς καὶ ὀνομάζουσα στρατάρχας τοὺς ἀφωσιωμένους εἰς αὐτὴν φίλους, ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ὑπήκουε τυφλῶς ὄχι μόνον διότι τῷ ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν «ὀργάνωσιν τῶν ἡδονῶν του», ἀλλὰ καὶ διότι τὸν ἀπήλλασσε τῶν φροντίδων τῆς κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν ἐν Αἲξ-Λὰ-Σαπὲλ τῆς εἰρήνης (1748), δι' ἧς ἐτίθετο τέρμα εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου πόλεμον καὶ δι' ἧς ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ', παρὰ τὰς νίκας τοῦ Φοντενουά, τοῦ Ρωκοὺ καὶ τοῦ Λάβφελντ, ἐθυσίασε, χάριν τῆς ἀτομικῆς του ἡσυχίας, τὰς ἐν Κάτω Χώραις κατακτήσεις τοῦ στρατάρχου Λὲ Σὰξ καὶ τὰς ἐν Ἰνδίαις ἐπιτυχίας τοῦ ναυάρχου Ντυπλέξ, ἡ Γαλλία διῆλθεν ἔτη τινὰ ἐν εἰρήνῃ. Ἡ εἰρήνη αὕτη ὅμως ἦτο δαπανηροτέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ πολέμου. Ποτὲ ὁ δημόσιος θησαυρὸς δὲν κατεσπαταλήθη τόσον ἀσυνειδήτως. Εἰς διάστημα εἴκοσι ἓξ ἐτῶν ποσὸν ἴσον πρὸς τρία δισεκατομμύρια χρυσῶν γαλλικῶν φράγκων ἐδαπανήθη διὰ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς ἡδονὰς τοῦ βασιλέως. Ὁ βασιλικὸς οἶκος ἀπερρόφει τὸ ἥμισυ περίπου τῶν δημοσίων εἰσπράξεων. Ἡ μαρκησία ντὲ Πομπαντοὺρ ἔλαβεν εἰς διάστημα 19 ἐτῶν 36 ἑκατομμύρια λιβρῶν, ἕτερα δὲ 16 ἡ κυρία ντὺ Μπαρρὺ εἰς διάστημα τριῶν ἐτῶν. Πᾶσαι αἱ καταβληθεῖσαι προσπάθειαι πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν οἰκονομικῶν ἐναυάγησαν, ἐπὶ πλέον δὲ τῷ 1756 ἡ Γαλλία παρεσύρθη εἰς τὸν *Ἑπταετῆ πόλεμον* (βλ. λ.), ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθε ταπεινωμένη καὶ ἠκρωτηριασμένη, ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἡττήθη, ὁ στόλος κατεστράφη, διὰ δὲ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης ἡ Γαλλία ἀπώλεσε τὰς ὡραιοτέρας καὶ πλουσιωτέρας ἀποικίας της, τὸν Καναδᾶν καὶ τὰς Ἰνδίας. Ὁ δοὺξ ντὲ Σουαζέλ, ὅστις ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν (1758—1770), κατέβαλε μίαν σοβαρὰν προσπάθειαν, ὅπως ἀναδιοργανώσῃ τὸν στρατὸν καὶ ἐπανορθώσῃ τὴν χώραν, ἥτις ὑπὸ τόσων συμφορῶν εἶχε πληγῆ. Περιέπεσεν ὅμως εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς νέας εὐνοουμένης τοῦ βασιλέως κομίσσης ντὺ Μπαρρύ, ἥτις εἶχε διαδεχθῆ τῷ 1769 τὴν ἀποθανοῦσαν Πομπαντούρ, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Ἀπὸ τοῦ 1770—1774 ἡ κυβέρνησις ἀνετέθη εἰς τὴν τριανδρίαν τοῦ Μωπεοῦ, τοῦ ἀββᾶ Τερραί, ὅστις θέλων νὰ προμηθευθῇ διὰ παντὸς τρόπου χρήματα ἐφήρμοσε τὸ σύστημα τῶν μερικῶν χρεοκοπιῶν, καὶ τοῦ δουκὸς ντ' Αἰγκιγιόν, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ ματαιώσῃ τὸν διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας (1772). Ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ' ἀπέθανε τῷ 1774, ὁ δὲ θάνατός του ἐθεωρήθη ὡς τὸ τέρμα τῶν δεινῶν τῆς Γαλλίας. Ἐκ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν Γάλλων βασιλέων οὐδεὶς ἐπροξένησε μεγαλυτέραν καταστροφὴν εἰς τὴν χώραν του. Ὁ ἐγωϊσμός του, ἡ διαφθορά του, ἡ σκληρότης καὶ ἡ διὰ τὴν χώραν του ἀδιαφορία ἐπέφερον θανάσιμον πλῆγμα κατὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς μοναρχίας, ὅστις ἔκτοτε κατεδικάσθη ὁριστικῶς ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, διαπαιδαγωγουμένου ὑπὸ τῶν τότε ἀκμασάντων μεγάλων «ἐγκυκλοπαιδικῶν» φιλοσόφων. Ἐκ τῆς Μαρίας Λεστσίνσκα ὁ Λουδοβῖκος ἔσχε δέκα τέκνα: τὸν δελφῖνον *Λουδοβῖκον τῆς Γαλλίας*, θανόντα τῷ 1765, τὴν *Λουΐζαν-Ἐλισάβετ*, νυμφευθεῖσαν τὸν Ἰνφάντην Φίλιππον, τὴν *Μαρίαν-Λουΐζαν-Θηρεσίαν Βικτωρίαν* (1732—1799), τὴν *Σοφίαν-Φιλιππίναν* (1734—1782), τὴν *Λουΐζαν-Μαρίαν* (1737—1787), ἓν ἄρρεν τέκνον θανὸν τῷ 1733, καὶ τέσσαρας θυγατέρας, ἀποθανούσας ἐπίσης προώρως.

— **Λουδοβῖκος ΙΣΤ'**, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1774—1792). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ δελφίνου Λουδοβί-

Digitized by Google

κου τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Μαρίας-Ἰωσηφίνας τῆς Σαξωνίας, ἔγγονος δὲ τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1754 καὶ ἀποκεφαλισθεὶς ἐν Παρισίοις τὴν 21 Ἰανουαρίου 1793. Ὠνομάσθη δελφῖνος τῆς Γαλλίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1765). Τῷ 1770 ἐνυμφεύθη τὴν *Μαρίαν-Ἀντουανέτταν* (βλ. λ.), ἀρχιδούκισσαν τῆς Αὐστρίας. Αἱ γαμήλιοι ἑορταὶ ἐσκιάσθησαν ἐκ σειρᾶς τραγικῶν δυστυχημάτων, ὀφειλομένων εἰς τὴν ἀμέλειαν τῶν ἀστυνομικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν, ἔκτοτε δὲ οἱ ἀπαισιόδοξοι εἶχον προμαντεύσει ἀτυχὲς τέλος διὰ τὸ νεαρὸν ζεῦγος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δύνανται νὰ μαντεύσωσιν ὅλην τὴν τραγικότητα, ἥτις θὰ περιέβαλλε τὸν τερματισμὸν τῆς βασιλείας του. Ἄλλωστε οἱ διάδοχοι τοῦ ἀπαισίου Λουδοβίκου ΙΕ' ἦσαν τότε δημοφιλέστατοι, πανταχοῦ ὅπου ἐνεφανίζοντο ἐγίνοντο δεκτοὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ἡ δὲ ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ δελφίνου ἀπετέλει αὐστηρὰν ἐπίκρισιν τῶν βασιλικῶν ὀργίων. Ὅτε ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ' ἀπέθανε (1774), ὁ νέος βασιλεὺς καθώρισε διὰ τῆς ἑξῆς χαρακτηριστικῆς φράσεως τὸ πρόγραμμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐπεθύμει νὰ κυβερνήσῃ τὴν χώραν του: «Ἐγὼ θέλω νὰ ἀποκληθῶ Λουδοβῖκος ὁ Αὐστηρός».

Ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' ἦτο εἰκοσαετὴς ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, κατὰ ἓν ἔτος δὲ νεωτέρα ἡ σύζυγός του. Εὔσωμος, ὑγιής, ρωμαλέος, ἔτρεφεν ἀληθὲς πάθος πρὸς τὰς φυσικὰς ἀσκήσεις καὶ τὸ κυνήγιον, τοῦ ἤρεσε δὲ ν' ἀσχολῆται μὲ τὴν τέχνην τοῦ κλειθροποιοῦ καὶ τοῦ σιδηρουργοῦ. Τίμιος καὶ καλός, ἐπεθύμει πάντοτε τὸ καλόν: «Κύριος σκοπός μας, εἶπεν ἅμα γενόμενος μονάρχης, εἶναι νὰ ἀνακουφίσωμεν τὸν λαόν». Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἦτο χαρακτῆρος ἀσθενοῦς, αὐτὴ δὲ ἡ σύζυγός του τὸν ἀπεκάλει «τὸν καϋμένον». Μικρᾶς ἀντιλήψεως, δειλὸς καί, τὸ χειρότερον, ἔχων πλήρη συναίσθησιν τῆς ἀνεπαρκείας του ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν βασιλικῶν καθηκόντων, ὑπέστη μοιραίως τὴν ἐπιρροὴν τῶν περὶ αὐτόν: ἐν ἀρχῇ τὴν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν τοῦ Τυργκό, κατόπιν τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν τῆς συζύγου του.

Λουδοβῖκος ΙΣΤ' (ὑπὸ Καλλέ).

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀνόδου του εἰς τὸν θρόνον ἐκάλεσε πλησίον του τὸν γηραιὸν Μωρεπά, ἄλλοτε ὑπουργὸν τοῦ πάππου του, ὑποπεσόντα εἰς δυσμένειαν δι' ἓν ἐπίγραμμά του κατὰ τῆς κυρίας ντὲ Πομπαντούρ. Πρῶτον μέλημα τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἐπανασύστασις τοῦ κοινοβουλίου τῶν Παρισίων, ὅπερ πρὸ τετραετίας εἶχε καταργηθῆ ὑπὸ τοῦ Μωπεού, ἡ ἀπομάκρυνσις πάντων τῶν ὑπουργῶν τῆς προκατόχου βασιλείας καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτῶν διὰ προσώπων ἱκανῶν, ἐν οἷς τοῦ Βερζέν, τοῦ Σαρτίν, τοῦ Μαλεσὲρμπ καί, ἰδίως, τοῦ Τυργκό. Ἡ πρώτη τῶν πράξεων τούτων, καίτοι γενομένη διὰ τὴν ἀπόκτησιν δημοτικότητος, ὑπῆρξεν ὀλεθρία, διότι τὸ κοινοβούλιον τῶν Παρισίων ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα, ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθεν ἀργότερον ἡ ἐπανάστασις, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ τῶν ὑπουργῶν ὑπῆρξε λίαν ἐπιτυχής.

Ὁ Τυργκό, ὅστις ἀπεκαλεῖτο ἤδη «νέος Σουλλύ», ἐφήρμοσε πρόγραμμα αὐστηρῶν οἰκονομιῶν, κατήργησε τοὺς φόρους τοὺς βαρύνοντας τοὺς χωρικούς, ἀντικαταστήσας αὐτοὺς διὰ τῆς «εἰκοστῆς», ἤτοι τοῦ εἰκοστοῦ τῶν εἰσοδημάτων, ὅπερ κατέβαλλον καὶ αὐτοὶ οἱ προνομιοῦχοι, καὶ ἔλαβε πλῆθος ἄλλων μέτρων προστασίας τῆς γεωργίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, ἅτινα πραγματικῶς, παρὰ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, ἐσημείωσαν σημαντικὴν ἀνάπτυξιν. Δυστυχῶς τὰ μέτρα ταῦτα τοῦ Τυργκὸ προὐκάλεσαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξέγερσιν τῶν αὐλικῶν, ὁ δὲ Λουδοβῖκος παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς Μαρίας-Ἀντουανέττας, ἀπέπεμψε τὸν σοφὸν ὑπουργόν του (1176). Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Νέκκερ, τραπεζίτης ἐν Γενεύῃ, τίμιος καὶ ἱκανὸς οἰκονομολόγος, προσεπάθησε νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον τοῦ προκατόχου του, προβαίνων εἰς αὐστηρὰς οἰκονομίας. ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ ἔξοδα, ἅτινα ἀπῄτει ὁ ἐν Ἀμερικῇ πόλεμος κατὰ τῆς Ἀγγλίας, διὰ δανείων, ἅτινα συνῆψε βασιζόμενος εἰς τὴν προσωπικὴν πίστιν αὐτοῦ ὡς τραπεζίτου. Ὁ πόλεμος οὗτος προεκλήθη ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Γαλλία, κατόπιν τῆς ὑπογραφείσης μετὰ τοῦ *Φραγκλίνου* (βλ. λ.) συνθήκης, ἐπενέβη ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν, παρασύρουσα ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τὴν Ἰσπανίαν. Ὁ πόλεμος ἔληξε διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν (1783), ἥτις προσέδωκε νέαν δόξαν εἰς τὴν γηραιὰν μοναρχίαν, ἀλλὰ τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας ὑπέστησαν νέον σφοδρὸν κλονισμόν. Τῷ 1781 ὁ Νέκκερ ἐδημοσίευσε τὸν περίφημον «Ἀπολογισμόν», διὰ τοῦ ὁποίου διὰ πρώτην φορὰν ἐτίθετο ὑπ' ὄψει τοῦ λαοῦ ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας. Τοῦτο τῷ ἐστοίχισε τὴν θέσιν του καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Νέκκερ Ζολὺ ντὲ Φλερύ, ντ' Ὀρμεσσὸν καὶ Καλλὸν ἀπέτυχον διαδοχικῶς ἐν τῷ ἔργῳ των. Ὁ τελευταῖος, ὅστις ἐν ἀρχῇ, θέλων νὰ εἶναι ἀρεστὸς εἰς πάντας, ἠκολούθησε πολιτικὴν σπατάλης, πρὸ τοῦ ἀδιεξόδου εἰς ὃ περιῆλθεν ἡ χώρα οἰκονομικῶς τῷ 1786, προέτεινεν εἰς τὸν βασιλέα τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ριζικοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος τοῦ Νέκκερ. Εὑρέθη ὅμως ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν συνέλευσιν τῶν εὐγενῶν, ἥτις ἠξίωσε τὴν ἀποπομπήν του, ὑποδείξει δὲ τῆς Μαρίας-Ἀντουανέττας προσελήφθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ Λομεννὶ ντὲ Μπριέν, ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τουλούζης. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, μετὰ μελέτην τῆς καταστάσεως, υἱοθέτησε τὸ πρόγραμμα τοῦ Καλλόν, πρὸ τῆς ἐπιμονῆς δὲ τῶν εὐγενῶν ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὴν σύγκλησιν τῆς συνελεύσεως τῶν «Γενικῶν Τάξεων», ἥτις μόνη θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀποφάσεις περὶ τῶν οἰκονομικῶν μέτρων, ἅτινα ἀπῃτοῦντο πρὸς πρόληψιν τῆς χρεοκοπίας τοῦ κράτους.

Ἡ σύγκλησις τῆς συνελεύσεως τῶν «Γενικῶν Τάξεων» ἐγκαινιάζει τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' καὶ τὴν ἀπαρχὴν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἤδη, διὰ τῆς συγκλήσεως τῆς συνελεύσεως ταύτης, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1614 δὲν εἶχε συνέλθει, προσέδιδεν εἰς τὴν μοναρχίαν συνταγματικὴν μορφήν. Ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ', ἐμποτισμένος καὶ οὗτος ἐκ τῶν ἀπολυταρχικῶν ἰδεῶν, ἔχων δὲ κακὸν σύμβουλον τὸν Νέκκερ, ὅστις ἀντικατέστησεν ἐκ νέου τὸν ἀποπεμφθέντα Μπριέν, διέπραξε σειρὰν σφαλμάτων, ἅτινα καὶ ἤγαγον εἰς τὴν καταστροφήν του. Ἅμα τῇ συγκλήσει τῆς συνελεύσεως προὐκλήθη τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου, καθ' ὃν αἱ τρεῖς τάξεις θὰ ἐψήφιζον. Πρὸ τοῦ 1614 αἱ τρεῖς τάξεις ἐψήφιζον κεχωρισμένως, οὕτω δὲ αἱ τάξεις τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου εἶχον δύο ψήφους κατὰ τῆς μιᾶς, ἣν εἶχεν ὁ λαός. Ἤδη ὅμως οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ τελευταίου τούτου ἀξιοῦσι τὴν κατ' ἄτομον ψῆφον καὶ τὴν ἀντιπροσώπευσίν του ὑπὸ διπλοῦ ἀριθμοῦ βουλευτῶν. Αἱ ἀξιώσεις αὗται ὡδήγησαν εἰς τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως (βλ. λ. *Γαλλικὴ ἐπανάστασις*).

Ἐπὶ τῇ ἀρνήσει τοῦ βασιλέως νὰ ἀποδεχθῇ ταύτας, οἱ λαϊκοὶ ἀντιπρόσωποι ἀνακηρύσσουν ἑαυτοὺς *Ἐθνικὴν συνέλευσιν* (17 Ἰουνίου 1789) καὶ εἶτα *Συντακτικὴν* (9 Ἰουλίου) καὶ δίδουσι τὸν ὅρκον νὰ μὴ διαλυθῶσιν, ἂν δὲν παράσχωσιν εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ Σύνταγμα, οὗτινος αὕτη ἔχει ἀνάγκην. Τὴν 14 Ἰουλίου πίπτει ἡ Βαστίλλη καὶ τὴν 4ην Αὐγούστου καταργοῦνται τὰ φεουδαρχικὰ προνόμια. Ἐν τούτοις ἡ ἐπανάστασις δὲν στρέφεται ἀκόμη κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ βασιλέως. Τοῦτο γίνεται πολὺ ἀργότερον, ὅτε ὁ βασιλεύς, διατελῶν πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς Μαρίας-Ἀντουανέττας, ἐπιχειρεῖ φεύγων νὰ ζητήσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀπολυταρχικῶν του δικαιωμάτων διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ μάλιστα τῶν ξένων στρατευμάτων. Συλληφθεὶς ὅμως ἐν Βαρὲν καὶ ὁδηγηθεὶς εἰς Παρισίους ἠναγκάσθη νὰ ὁρκισθῇ πίστιν εἰς τὸν νέον Σύνταγμα (Σεπτέμβριος 1791).

Ἐπὶ τῆς *Νομοθετικῆς συνελεύσεως* (1 Ὀκτωβρίου 1791—21 Σεπτεμβρίου 1792) ἡ μεταξὺ βασιλέως, προασπιζομένου πάντοτε τὰ δικαιώματά του, καὶ τῆς συνελεύσεως ἀντίθεσις ὀξύνεται. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' δὲν παύει ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ξένους μονάρχας καὶ ζητῶν τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Γαλλίας. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1792 τὰ αὐστροπρωσσικὰ στρατεύματα ἐμφανίζονται εἰς τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας, ἀλλ' αἱ πρῶται ἐπιτυχίαι αὐτῶν καὶ ἰδίως τὸ μανιφέστον τοῦ ξένου ἀρχιστρατήγου δουκὸς τοῦ Μπροῦνσβικ δὲν συντελοῦν παρὰ εἰς τὴν ἔξαψιν τῶν παθῶν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἰσχυροῦ ἄλλως τε δημοκρατικοῦ κόμματος. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας τῆς βασιλείας του ἐπέδειξε ποιάν τινα ἐνεργητικότητα, ἀρνηθεὶς νὰ ὑπογράψῃ τὰ κατὰ τοῦ κλήρου μέτρα (20 Ἰουνίου 1792). Τὴν 10 Αὐγούστου ὅμως τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ καταλαμβάνονται κατόπιν μάχης ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν καὶ ὁ βασιλεὺς μεταφέρεται εἰς τὸ Τέμπλον, ὁπόθεν δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθῃ, παρὰ διὰ νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τῆς *Συντακτικῆς συνελεύσεως* καὶ εἶτα νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ ἐδικάσθη ὑπὸ τῆς Συντακτικῆς συνελεύσεως, καταδικασθεὶς εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου διὰ τῆς λαιμητόμου διὰ ψήφων 387 ἐναντίον 334. Ἡ ποινή του ἐξετελέσθη τὴν 21 Ἰανουαρίου 1793 ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ἐπαναστάσεως (νῦν Ὁμονοίας), αἱ δὲ τελευταῖαί του λέξεις ὑπῆρξαν αἱ ἑξῆς: «Ἀποθνήσκω ἀθῷος· ἐπιθυμῶ ὅπως τὸ αἷμά μου μὴ πέσῃ ἐπὶ τῆς Γαλλίας». Ἐκ τῆς συζύγου Μαρίας-*Ἀντουανέττας* ἔσχε τρία τέκνα· ἓν ἄρρεν, ἀποθανὸν τῷ 1795, τὸν ἐπίσης τραγικὸν δελφῖνον *Λουδοβῖκον ΙΖ'* καὶ τὴν *Μαρίαν-Θηρεσίαν-Καρλότταν τῆς Γαλλίας*, ἥτις ἐνυμφεύθη τὸν ἐξάδελφόν της δοῦκα ντ' Ἀιγκουλέμ.

—**Λουδοβῖκος ΙΖ'** *(Λουδοβῖκος-Κάρολος τῆς Γαλλίας)*. Ἐκλήθη οὕτως ὑπὸ τοῦ κόμιτος τῆς Προβηγκίας, ἀδελφοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' καὶ κατόπιν βασιλέως τῆς Γαλλίας ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ', ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Οὗτος γεννηθεὶς ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1785 καὶ φέρων ἀρχικῶς τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς τῆς Νορμανδίας, ὠνομάσθη δελφῖνος τῆς Γαλλίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του (1789). Ἦτο παιδίον εὐφυὲς καὶ ἀξιαγάπητον, ἀλλὰ φιλάσθενον καὶ χοιραδικόν.

Λουδοβῖκος ΙΖ', ὁ τραγικὸς δελφῖνος (ὑπὸ Γκορτσάσκι).

Ἡ ὑγεία του ἐκλονίσθη ἐπικινδύνως λόγῳ τῶν κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν περιπετειῶν. Χωρισθεὶς ἀπὸ τῆς μητρός του, ἥτις ἄλλωστε ὀλίγον ἀργότερον ἐκαρατομήθη, ἐνεκλείσθη εἰς τὸ Τέμπλον (1793, ὅπου καὶ παρέμεινεν ὑπὸ τὴν φύλαξιν τοῦ ὑποδηματοποιοῦ Σιμόν, ὅστις συμπεριφέρετο βαναύσως, ἂν ὄχι κακῶς, πρὸς αὐτόν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ τὸν καταστήσῃ «καλὸν πολίτην». Ὁ νεαρὸς δελφῖνος, κακῶς διαιτώμενος, κακῶς τρεφόμενος, στερούμενος τῆς ἐλευθερίας του καὶ ἰδίως τῶν μητρικῶν φροντίδων, ἠσθένησε βαρέως ἐκ χοιραδικῆς ἀσθενείας καὶ ἀπέθανε τῷ 1795, μετὰ ἀτυχῆ χειρουργικὴν ἐπέμβασιν τῶν ἰατρῶν Πελλετὰν καὶ Ντεζώ. Ὁ μυστηριώδης θάνατός του ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ πιστευθῇ ὑπὸ πολλῶν ἱστορικῶν ὅτι τὸ ἐν τῷ Τέμπλῳ ἀποθανὸν παιδίον δὲν ἦτο ὁ δελφῖνος τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἕτερον, δι' οὗ εἶχεν ἀντικατασταθῆ ὁ Λουδοβῖκος ΙΖ'. Εἰς τὴν φήμην ταύτην κυρίως ἔδωκε λαβὴν καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἰατρὸς Ντεζὼ ἀπέθανε μυστηριωδῶς ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θεωρουμένου ὡς δελφίνου.

Τῆς φήμης ταύτης ἐπωφελήθησαν πλεῖστοι τυχοδιῶκται, ὅπως ἐμφανίσουν ἀργότερα ἑαυτοὺς ὡς τὸν ἀποδράσαντα δελφῖνον καὶ διεκδικήσουν τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. Τούτων, ἐκτὸς τοῦ *Λὰ Γκεριέρ*, ὅστις ἐξελήφθη παρὰ τὴν θέλησίν του ὡς ὁ δελφῖνος, σπουδαιότεροι ὑπῆρξαν: ὁ *Ἰωάννης-Μαρία Ἑρβαγκώ*, υἱὸς ράπτου τινὸς ἐν Σαὶν-Λό, ὅστις συνελήφθη τῷ 1804 ὑπὸ τοῦ Φουκέ· ὁ *Ματθουρῖνος Μπρυνώ*, ὁ *Ρισεμὸν* καὶ ὁ Πρῶσσος *Νάουνδορφ*. Οὐδεὶς ὅμως τούτων ἠδυνήθη νὰ ἀποδείξῃ τὴν ταυτότητά του, καίτοι πάντες εἶχον χαρακτηριστικὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τῶν Βουρβώνων.

—**Λουδοβῖκος ΙΗ'**, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1815—1824). Υἱὸς τοῦ δελφίνου Λουδοβίκου τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Μαρίας-Ἰωσηφίνας τῆς Σαξωνίας, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', γεννηθεὶς ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1755 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1824. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ ἀδελφοῦ του ὡς βασιλέως ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ «Κυρίου» (Monsieur). Καλοκάγαθος καὶ τίμιος, ἀλλὰ πνεύματος στενοῦ καὶ σχολαστικοῦ, ἠρέσκετο νὰ καταγίνεται εἰς τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν καὶ νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικήν, συνέγραψε δὲ ἀνων-

Digitized by Google

μως λιβέλλους κατὰ τοῦ Τυργκό, τοῦ Καλλὸν καὶ αὐτῆς τῆς βασιλίσσης Μαρίας - Ἀντουανέττας. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀνεμίχθη εἰς τὴν συνωμοσίαν τοῦ μαρκησίου ντὲ Φαβρὰ (1790), ὡς εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων πρακτόρων του. Κατὰ τὴν ἀτυχῆ ἀπόπειραν τῆς φυλῆς τῶν Βαρέν, οὗτος, τυχηρότερος τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, κα-

Λουδοβῖκος ΙΗ΄ (ὑπὸ Γκερέν).

τώρθωσε νὰ διαφύγῃ εἰς Βρυξέλλας, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Κόμπλεντζ, ὅπου καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μεταναστῶν ὡς γενικὸς τοποτηρητὴς τοῦ βασιλέως ἀδελφοῦ του. Μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ΄ ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ἀντιβασιλέα ἐπ' ὀνόματι τοῦ κρατουμένου ἐν Παρισίοις ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν δελφίνου, ὃν καὶ ἀνεκήρυξε βασιλέα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λουδοβίκου ΙΖ΄, μετὰ δὲ τὸν θάνατον καὶ τούτου μετέβη μετὰ τῆς αὐλῆς του εἰς Βερώναν. Αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐπιτυχίαι τῶν δημοκρατικῶν στρατευμάτων καὶ κατόπιν τοῦ Ναπολέοντος τὸν ἠνάγκασαν νὰ μεταναστεύσῃ ἀλληλοδιαδόχως εἰς Μπλάνκενμπουργκ (1796), Μιττάου, Ρωσίαν (1798), Βαρσοβίαν (1801), ἐκ νέου εἰς Μιττάου καὶ τέλος εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἡ σύζυγός του Λουΐζα-Μαρία-Ἰωσηφίνα τῆς Σαβοΐας, ἐκ τῆς ὁποίας δὲν εἶχεν ἀποκτήσει τέκνα. Τῷ 1800 ἤλπισε πρὸς στιγμὴν νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ Βοναπάρτου τὴν ἀναγνώρισιν τῶν ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ θρόνου δικαιωμάτων του, ἀλλ' ἰδὼν διαψευσθείσας τὰς ἐλπίδας του ἀπέρριψε μὲ τὴν σειράν του τὰς περὶ παραιτήσεώς του ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀξιώσεών του ἀντὶ χρηματικῆς ἀποζημιώσεως προτάσεις τοῦ Ναπολέοντος (1803).

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἦλθεν εἰς Γαλλίαν καὶ προστατευόμενος ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰσῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1814) ὑπὸ τῆς τότε προσωρινῆς κυβερνήσεως, ἧς προΐστατο ὁ Ταλλεϋράνδος, ἀφ' οὗ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν συμμάχων ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν δήλωσιν τοῦ Σαὶν-Οὐὲν (2 Μαΐου) καὶ νὰ παραχωρήσῃ τὸν συνταγματικὸν χάρτην τῆς 4 Ἰουνίου. Ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη ὅμως, δυνάμει τῆς ὁποίας τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας περιωρίζοντο εἰς τὰς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐπαρχίας της, καί, ἰδίως, ἡ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πολιτικὴ τοῦ εὐνοουμένου του ντὲ Μπλακά, ἡ κατάργησις τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου προὐκάλεσαν μεγίστην ἐξέγερσιν ἐν Γαλλίᾳ, ἥτις μεγάλως διηυκόλυνε τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος ἐκ τῆς Ἔλβας. Ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ γεγονότος τούτου ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ΄ ἔσπευσε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Γαλλίαν καὶ νὰ καταφύγῃ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦ *κόμιτος τῆς Λίλλης* εἰς Γάνδην, ὅπου καὶ παρέμεινε καθ' ὅλον τὸ *Ἑκατονθήμερον* (βλ. λ.). Ἀποκατασταθεὶς εἰς τὸν θρόνον του μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ, ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ πάντας τοὺς ὅρους, οὓς τῷ ἐπέβαλλον οἱ σύμμαχοι διὰ τῆς δευτέρας ἐν Παρισίοις συνθήκης. Τότε ἐπηκολούθησε σειρὰ δικαστικῶν δολοφονιῶν, ὧν ἐπιφανέστερον θῦμα ὑπῆρξεν ὁ στρατάρχης Νέϋ, καὶ ἡ «λευκὴ τρομοκρατία», κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδολοφονοῦντο ἀτιμωρητὶ εἰς τὰς ὁδοὺς οἱ σημαίνοντες βοναπαρτικοί. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τρομοκρατίας ταύτης ἐξελέγη ἡ περίφημος «δυσεύρετος βουλή», οὕτως ὀνομασθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ἀποτελεσθεῖσα κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν ἐξ ἀδιαλλάκτων βασιλικῶν. Ἐν τούτοις ταχέως ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ΄ ἀντιληφθεὶς ὅτι τὰ πιεστικὰ μέτρα τῶν ἀδιαλλάκτων οὐδόλως συνέτεινον εἰς τὴν στερέωσιν τοῦ θρόνου του, προέβη εἰς τὴν διάλυσιν τῆς βουλῆς (1816) καὶ τὴν ἐκλογὴν νέας τοιαύτης, περιλαμβανούσης περισσότερα φιλελεύθερα στοιχεῖα. Αἱ ἐπακολουθήσασαι κυβερνήσεις ὑπὸ τὸν Ρισελιέ, ἰδίως δὲ ὑπὸ τὸν Ντεκάζ, ἐκυβέρνησαν ὑπὸ φιλελεύθερον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πνεῦμα, ἐνῷ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις ἠκολούθουν κατὰ πάντα τὴν «Ἱερὰν Συμμαχίαν» Τῷ 1820, κατόπιν τῆς ὑπό τινος φανατικοῦ δολοφονίας τοῦ δουκὸς ντὲ Μπερρύ, ἐπιδόξου διαδόχου, οἱ ἀδιάλλακτοι ἠδυνήθησαν νὰ πείσωσι τὸν ἀσθενῆ βασιλέα, ὅπως ἐγκαταλίπῃ τὴν φιλελευθέραν πολιτικήν του καὶ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν ἀδιαλλαξίαν. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐκυβέρνησε τὸ δεύτερον ὑπουργεῖον Ρισελιὲ καὶ ἰδίως τὸ ὑπουργεῖον ντὲ Βιλλὲλ (1821), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο καὶ ἡ εἰς Ἱσπανίαν ἐκστρατεία πρὸς παλινόρθωσιν τοῦ Φερδινάνδου Ζ΄ Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ΄ ἀφιερώθη εἰς τὴν φιλολογίαν, ἀπέθανε δὲ τὸ 1824, ἔχων πλήρη συνείδησιν τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχεν ὁ θρόνος τῶν Βουρβώνων. Τὸν διεδέχθη ὁ ἀδελφός του κόμις τῆς Προβηγκίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Κάρολος Ι΄.

— **Λουδοβῖκος *Φίλιππος***, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας (1830 — 1848). Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου - Φιλίππου - Ἰωσήφ, πέμπτου δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βουρβώνων καὶ τῆς Λουΐζης - Μαρίας - Ἀδελαΐδος τῶν Βουρβώνων, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς τοῦ Penthièvre, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους τῷ 1773 καὶ ἀποθανὼν εἰς Κλαῖρμοντ τῆς Ἀγγλίας τῷ 1850. Ἀνάδοχός του ἦτο ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ΄ καὶ ἡ βασίλισσα Μαρία Ἀντουανέττα. Κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν ἔτυχεν ἐπιμεμελημένης ἐγκυκλοπαιδικῆς καὶ πρακτικῆς μορφώσεως, διεκρίνετο δ' ἔκτοτε διὰ τὴν ἐργατικότητά του, τὴν θετικήν του κρίσιν καὶ τοὺς ἁπλοῦς καὶ μειλιχίους τρόπους του. Ὑπὸ τὰ προσόντα ὅμως ταῦτα ἐκαλύπτετο φιλοχρηματία ἄμετρος καὶ φιλοδοξία ἄνευ ὁρίων. Δεκαεξαετὴς μόλις κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789, ἐτάχθη, ὅπως καὶ ὁ πατήρ του, μὲ τοὺς ἐπαναστάτας, ἐγένετο μέλος τῆς ἐθνοφρουρᾶς καὶ τῆς λέσχης τῶν Ἰακωβίνων, διωρίσθη στρατοπεδάρχης καὶ εἶτα, εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν, ὑποστράτηγος ἐν τῇ στρατιᾷ τοῦ Βορρᾶ, πολεμήσας εἰς τὸ Valmy, τὸ Jemmapes καὶ τὸ Neerwinden. Κατηγορηθεὶς ὅμως ὅτι εἶχε βλέψεις ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ συνειργάζετο μυστικῶς μετὰ τοῦ Ντυμουριέ, ἠναγκάσθη, καθ' ὃν χρόνον ὁ πατήρ του συνελαμβάνετο καὶ ἀπεκεφαλίζετο ἐν Παρισίοις, νὰ καταφύγῃ εἰς Ἑλβετίαν. Παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπί τινα χρόνον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Σαμπὼ-Λατούρ, ἐκτελῶν χρέη καθηγητοῦ εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Reichenau, μεθ' ὃ μετέβη εἰς Ἀμβοῦργον πλησίον τοῦ Ντυμουριέ, ἡ μετὰ τοῦ ὁποίου παραμονὴ ἐξήγειρεν ἐπὶ μᾶλλον τὰς φιλοδοξίας του. Ἐταξίδευσε κατόπιν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ βραδύτερον, διὰ νὰ κατασιγάσῃ τὰς ἐναντίον του ὑποψίας τῶν Γάλλων δημοκρατικῶν, ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Ἀμερικήν. Ἐπιστρέφων ἐκεῖθεν τῷ 1800, εὗρε τὴν Γαλλίαν ὑπὸ τὸν Βοναπάρτην, ὑπὸ συνθήκας δηλαδὴ μὴ εὐνοούσας τὰ σχέδιά του. Ἀνακρούων τότε πρύμναν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ ἐκεῖ διαμένοντος Λουδοβίκου ΙΗ΄, ὅστις ὅμως τὸν ἐδέχθη μετὰ ψυχρότητος. Ἀφοῦ ματαίως ἐζήτησε νὰ τοῦ ἀνατεθῇ μία διοίκησις εἰς τοὺς συμμαχικοὺς κατὰ τοῦ Ναπολέοντος στρατούς, μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν-Ἀμαλίαν, θυγατέρα τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου τῆς Σικελίας καὶ τῆς βασιλίσσης Μαρίας - Καρολίνας. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ΄ μετέβη ἐκ Παλέρμου εἰς Παρισίους καὶ κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τούτου τὴν ἀπόδοσιν τῶν κατασχεθέντων ἐπὶ δημοκρατίας πατρικῶν του κτημάτων (1814). Ἀπεσυρθεὶς εἰς Ἀγγλίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑκατονθημέρου, ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν μετὰ τὸ Βατερλώ, καταστὰς ὅμως ὕποπτος εἰς τὸν βασιλέα ἐξωρίσθη ἐκ νέου. Τῷ 1817 ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἐφαίνετο τότε ἐξ ὁλοκλήρου ἀπερροφημένος εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του, πράγματι ὅμως δὲν εἶχεν ἀποξενωθῇ τῶν πολιτικῶν ραδιουργιῶν. Ἐν τῷ μεταξύ, κατακτήσας ἀμέριστον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ νέου βασιλέως Καρόλου Ι΄, τὸν ἔπεισε, παρὰ τοὺς ἐμφανεῖς δεσμούς του πρὸς τὸ φιλελεύθερον κόμμα, νὰ τῷ παραχωρήσῃ 17 ἑκατομμύρια φράγκα ἐκ τοῦ διατεθέντος ὑπὲρ τῶν ἐξορίστων δισεκατομμυρίου. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830, προκληθεῖσαν ὑπὸ τῶν φίλων τῶν φιλελευθέρων, διωρίσθη, πρωτοβουλίᾳ τοῦ Θιέρσου καὶ τοῦ Λαφφίτ, ὑποστράτηγος, ἔπεισε δὲ τὸν ἀφελῆ Κάρολον Ι΄, παραιτηθέντα τοῦ θρόνου μετὰ τοῦ διαδόχου, νὰ ἀναθέσῃ εἰς αὐτὸν καθήκοντα ἀντιβασιλέως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικότητος τοῦ ἐγγόνου του. Ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος Φίλιππος εἰς ἀντάλλαγμα ἐξώθησε τοὺς ἐπαναστάτας μέχρι τοῦ Ραμπουγιέ, ὅπου εἶχεν ἀποσυρθῇ ὁ Κάρολος, καὶ τὸν ἐξηνάγκασεν οὕτω νὰ καταφύγῃ εἰς Ἀγγλίαν μεθ' ὅλων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του. Οὕτω τὸ ἔδαφος ἀπέμενεν ἐλεύθερον καὶ τὴν 7ην Αὐγούστου ἰδίου ἔτους, μετὰ τὴν ψηφισθεῖσαν μεταρρύθμισιν τοῦ Συντάγματος, ὁ Λουδοβῖκος Φίλιππος ἀνεκηρύσσετο ὑπὸ τῆς βουλῆς βασιλεὺς τῶν Γάλλων.

Τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὡς βασιλέως χαρακτηρίζουν δύο κυρίως προσπάθειαι: ἡ τῆς διατηρήσεως ἀφ' ἑνὸς τοῦ θρόνου καὶ ἡ τῆς ἀκορέστου ἀφ' ἑτέρου αὐξήσεως τοῦ οἰκογενειακοῦ του πλούτου, τὸν ὁποῖον ἔφθασε ν' ἀναβιβάσῃ εἰς τὸ ποσὸν τῶν 200 ἑκατομμυρίων φράγκων. Στηριζόμενος ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τοῦ κόμματος τῶν φίλων του φιλελευθέρων, δὲν ἐβράδυνεν ἐν τούτοις ν' ἀποκλίνῃ μικρὸν κατὰ μικρὸν πρὸς τοὺς συντηρητικούς, φρονῶν ὅτι ἐξησφάλιζεν οὕτω καλύτερον τὴν εὐστάθειαν τοῦ θρόνου του. Οἱ ἐπαμφοτερισμοί του αὐτοὶ δὲν ἔμειναν ἄνευ δυσαρέστων συνεπειῶν, κατὰ τῶν ὁποίων ὅμως ἐγνώριζε ν' ἀντιτάσσῃ ἐνεργὸν καὶ ἀποφασιστικὴν ἄμυναν. Μέχρι τοῦ 1840 εἶχε καταπνίξει τὴν ἐπανάστασιν τῆς 5ης καὶ 6ης Ἰουνίου 1832, τὴν ἀπόπειραν τῆς δουκίσσης τοῦ Μπερρὺ πρὸς ἐξέγερσιν τῶν βασιλοφρόνων ἐν Βανδέᾳ, τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ Λυὼν καὶ τῶν Παρισίων (1834), τὴν τοῦ Barbès καὶ τοῦ Blanqui (1839) καὶ τὰς δύο ἀποπείρας τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτου ἐν Στρασβούργῳ (1836) καὶ ἐν Βουλώνῃ (1840). Καὶ κατὰ τῆς ζωῆς δὲ τοῦ βασιλέως εἶχον γίνει ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι, ἀπὸ τὰς ὁποίας διεσώθη πάντοτε χάρις εἰς τὴν καλὴν ὀργάνωσιν τῶν διὰ τὴν προσωπικήν του ἀσφάλειαν ἀσχολουμένων ὑπηρεσιῶν. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἐνέτεινεν ἰδίως τὴν ἐναντίον του δυσαρέσκειαν τοῦ λαοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἐξωτερική του πολιτική. Οἱ δεσμοί του πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἠμπόδισαν τὴν ἕνωσιν τοῦ Βελγίου μετὰ τῆς Γαλλίας (1831) καὶ ἐπεβράδυναν τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἀλγερίου. τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει τῷ 1830 ὁ Κάρολος Ι΄. Αἱ φροντίδες του περὶ τῶν οἰκογενειακῶν του περιουσιακῶν συμφερόντων δὲν τὸν ἀφῆκαν νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς τετραπλῆς συμμαχίας, τὴν ὁποίαν εἶχε συμπήξει τῷ 1834. Τέλος, παρὰ τὴν ἐπιτελεσθεῖσαν ἐν τῷ μεταξὺ κατάκτησιν τοῦ Ἀλγερίου (1841 — 1848), ἡ ἐναντίον του λαϊκὴ ἐξέγερσις ἔλαβε νέαν ἔντασιν συνεπείᾳ τῶν ματαίων ἀγώνων τῆς φιλελευθέρας ἀντιπολιτεύσεως πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου. Ἡ ἄρνησίς του εἰς τὸ νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸν ἐκλογικὸν νόμον, ἤγαγεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου 1848, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἔσπευσε νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ ἐγγόνου του, τοῦ κόμιτος τῶν Παρισίων.

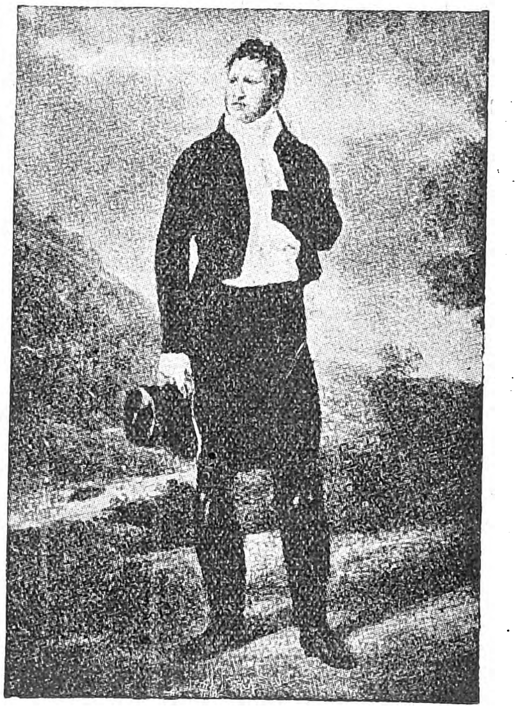

Λουδοβῖκος Φίλιππος, τῆς Γαλλίας.

Ἀλλ' οἱ ἐπαναστάται εἶχον ἤδη ἀνακηρύξει τὴν δημοκρατίαν καὶ ὁ Λουδοβῖκος Φίλιππος ἐξηναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ταχύτερον τοὺς Παρισίους ἐν συνοδείᾳ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Dreux καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀγγλίαν, εἰς τὸν πύργον τοῦ Κλαῖρμοντ, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετὰ δύο ἔτη. Ὁ πρωτότοκος υἱός του, δοὺξ τῆς Ὀρλεάνης, εἶχε φονευθῇ τῷ 1842 ἐξ ἁμαξοδρομικοῦ δυστυχήματος. Ἄλλα τέκνα ἀφῆκε: τὴν *Λουΐζαν*, ἥτις ἐγένετο βασίλισσα τῶν Βέλγων, τὴν *Μαριαν*, πριγκίπισσαν τῆς Βυρτεμβέργης, τὸν δοῦκα τοῦ Νεμούρ, τὴν *Κλημεντίνην* τοῦ Σὰξ-Κοβούργου, τὸν πρίγκιπα τοῦ Ζοανβίλλ, τὸν δοῦκα τοῦ Ὠμὰλ καὶ τὸν δοῦκα τοῦ Μονπανσιέ.

Τὰ ὀστᾶ τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου καὶ τῆς βα-

Digitized by Google

σιλίσσης 'Αμαλίας μετεφέρθησαν εἰς Γαλλίαν καὶ ἐτάφησαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Λουδοβίκου τοῦ Dreux, εἰς θαυμάσιον μαρμάρινον μνημεῖον, ἔργον τοῦ γλύπτου 'Αντωνίου Μερσιέ. Γ. Α. Κ.

— **Λουδοβῖκος** ***τῆς Γαλλίας***, ἐπιλεγόμενος ***Μέγας Δελφῖνος***. Ὁ μόνος νόμιμος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ τῆς Μαρίας Θηρεσίας τῆς Αὐστριακῆς, γεννηθεὶς ἐν Φονταινεμπλῶ τῷ 1661 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μεντὸν τῷ 1711. Ὡς παιδαγωγοὺς ἔσχε τὴν δούκισσαν καὶ τὸν δοῦκα ντὲ Μοντωζιέ, εἶτα δὲ τὸν Βοσσουέτον, ὅστις χάριν αὐτοῦ συνέγραψε τὰ ἔργα του: «Discours sur l'histoire universelle», «La connaissance de Dieu et de soi-même» καὶ «La politique tirée des propres paroles de l'Ecriture sainte». Μετρίας διανοητικότητος, πείσμων, φιλάργυρος, τρέμων πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἀνίκανος νὰ ἐπωφεληθῇ τοῦ παραδείγματός του, διῆλθε τὴν ζωήν του ἐν σχετικῇ μονώσει εἰς τὸν ἐν Μεντὸν πύργον, ὃν εἶχε παραχωρήσει εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεύς, ἐν μέσῳ τῆς ἰδιαιτέρας του αὐλῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἐρωμένων, ἀναξίου κατὰ τὸ πλεῖστον λόγου. Τῷ 1679 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν-"Ανναν-Χριστίναν τῆς Βαυαρίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἔσχε τρεῖς υἱούς: τὸν *Λουδοβῖκον*, δελφῖνον καὶ δοῦκα τῆς Βουργονδίας, τὸν *Φίλιππον*, δοῦκα τοῦ 'Ανζοῦ καὶ κατόπιν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας, καὶ τὸν *Κάρολον*, δοῦκα τοῦ Μπερρύ.

Τῷ 1688 διῴκησε τὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου, καταλαβὼν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ντυρὰ καὶ τοῦ ντὲ Βωμπὰν τὸ Φίλιππσμπουργκ καὶ τὸ Μαννχάϊμ. Τῷ 1692 ἐπολέμησεν ἐν Γερμανίᾳ μετὰ τοῦ στρατάρχου ντὲ Λὸρζ καὶ τῷ 1694 ἐν Φλάνδρᾳ μετὰ τοῦ στρατάρχου ντὲ Λούξεμπουργκ. Κατὰ τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου πόλεμον προητοίμασε μετὰ τοῦ στρατάρχου Βιλλὰρ τὰς ἐκστρατείας 1709 καὶ 1710.

Ζώσης ἔτι τῆς συζύγου του, ὁ Μέγας δελφῖνος περιεπλάκη εἰς πολλὰς ἐρωτικὰς περιπετείας, ὧν σπουδαιότεραι αἱ μετὰ τῶν δεσποινίδων ντὲ Ραμπὺρ καὶ ντὲ Λα Φόρς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐνύμφευσεν ἀμφοτέρας, τὴν μὲν πρώτην μετὰ τοῦ κόμιτος ντὲ Πολινιὸκ (1681), τὴν δὲ δευτέραν μετὰ τοῦ κόμιτος Γκριμοὰρ ντὺ Ρούρ, ὅπως τὰς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ του. 'Εκ τῆς δευτέρας ὁ Λουδοβῖκος ἔσχε καὶ μίαν θυγατέρα, νυμφευθεῖσαν ἀργότερον τὸν ντὲ Φρεναί. Δύο ἕτερα τέκνα ἔσχε ἐκ τῶν σχέσεών του μετὰ τῆς ἠθοποιοῦ Ραιζέν. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του (1690) συνεδέθη ἐπὶ μακρὸν μετὰ τῆς δεσποινίδος Ζολὺ ντὲ Σουάν, κυρίας ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς ἀδελφῆς του πριγκιπίσσης ντὲ Κοντί.

— **Λουδοβῖκος**, δελφῖνος τῆς Γαλλίας. Υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' καὶ τῆς Μαρίας Λεστζίνσκα, γεννηθεὶς ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1729 καὶ ἀποθανὼν ἐν Φονταινεμπλῶ τῷ 1765. Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας εἰς Φλάνδραν καὶ παρέστη εἰς τὴν μάχην τοῦ Φοντενουά. Καίτοι μετρίας ἀξίας πρίγκιψ, κατέστη ἐν τούτοις, λόγῳ τῶν μετὰ τῶν ἰησουϊτῶν σχέσεών του, ὕποπτος εἰς τὸν πατέρα του, ὅστις, τῇ προτροπῇ τῆς μαρκησίας ντὲ Πομπαντούρ, δὲν τῷ ἐπέτρεψεν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν εἰς τὰς κρατικὰς ὑποθέσεις. Τῷ 1745 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν-Θηρεσίαν τῶν Βουρβώνων, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας, μετὰ δὲ τὸν ὀλίγας ἑβδομάδας μετὰ τὸν γάμον των ἐπισυμβάντα θάνατον αὐτῆς, τὴν Μαρίαν-'Ιωσηφίναν τῆς Σαξωνίας, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας (1747). Ἔσχε τρεῖς υἱούς, οἵτινες ἐβασίλευσαν πάντες τῆς Γαλλίας ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Λουδοβῖκος ΙΣΤ'*, Λουδοβῖκος ΙΗ' καὶ Κάρολος Ι', καὶ δύο θυγατέρας, τὴν *Κλοτίλδην*, τὴν κατόπιν βασίλισσαν τῆς Σαρδηνίας, καὶ τὴν *'Ελισάβετ*.

[Μπλουὰ]

— **Λουδοβῖκος**, κόμις τοῦ Μπλουὰ καὶ τῆς Σάρτρ (1191—1205), δοὺξ τῆς Νικαίας. Υἱὸς τοῦ Τιμπὼ Ε' τοῦ Καλοῦ, καὶ ἔγγονος ἐκ τῆς μητρός του 'Αλίκης τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Νέου. Διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του τῷ 1191 μετέσχεν εἰς πολλὰς ἐπαναστάσεις κατὰ τοῦ Φιλίππου-Αὐγούστου, ἀναγνωρίσας ἐπί τινα περίοδον καὶ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς 'Αγγλίας Ριχάρδου τοῦ Λεοντοθύμου. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου μετέσχε τῆς Δ' Σταυροφορίας, καθ' ἣν ὠνομάσθη δοὺξ τῆς Νικαίας. 'Εφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τῆς 'Αδριανουπόλεως (1205).

[Μπουρμπὸν]

— **Λουδοβῖκος Α'**, κόμις τοῦ Κλερμὸν καὶ δοὺξ ντὲ Μπουρμπὸν (1310—1341). Υἱὸς τοῦ Ροβέρτου τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βεατρίκης τῶν Βουρβώνων καὶ ἀνεψιὸς Λουδοβίκου τοῦ 'Αγίου, γεννηθεὶς τῷ 1279 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1341. Ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός του ὠνομάσθη αὐθέντης τοῦ Μπουρμπόν, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπολέμησεν εἰς τὰς μάχας τοῦ Φύρν, τοῦ Κουρτραὶ καὶ τοῦ Μὸνζ-ἀν-Πυέλ... 'Αργότερον ἐπὶ βασιλέως Καρόλου τοῦ Δ', διεκρίθη εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἄγγλων πολέμους, χάρις εἰς τὰς ὑπηρεσίας του δὲ ταύτας ὠνομάσθη δοὺξ τοῦ Μπουρμπὸν (1327). 'Ενυμφεύθη τὴν Μαρίαν τοῦ Αἰνώ.

— **Λουδοβῖκος Β'**, δοὺξ ντὲ Μπουρμπὸν (1357—1410). Υἱὸς τοῦ Πέτρου Α' καὶ τῆς Ἰσαβέλλας τοῦ Βαλουά, τρίτος δὲ κατὰ σειρὰν δοὺξ τοῦ Μπουρμπόν, γεννηθεὶς τῷ 1337 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μονλυσὸν τῷ 1410. Διαρκούσης τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ βασιλέως 'Ιωάννου, ἀνεδείχθη εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων ὑπερασπιστῶν τοῦ γαλλικοῦ στέμματος. Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Μπρετινὺ μετέβη αὐθορμήτως ὡς ὅμηρος εἰς 'Αγγλίαν, μετὰ δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφήν του ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἄγγλων εἰς Πουατοῦ καὶ Γουυέννην. Τῷ 1390 διηύθυνεν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Μαυριτανῶν καὶ τῶν πειρατῶν τῆς Τύνιδος, μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Γαλλίαν ὑπεστήριξε τὸν 'Εδουάρδον ντὲ Μπωζὲ κατὰ τοῦ κόμιτος τῆς Σαβοΐας. 'Ενυμφεύθη τὴν Ἄνναν ντ' 'Ωβέρν, κόμισσαν ντὲ Κλερμόν.

[Μπουρμπὸν-Κοντὲ]

— **Λουδοβῖκος Α'** ***τῶν Βουρβώνων***, πρίγκιψ τοῦ Κοντὲ (βλ. λ. *Κοντέ*).

— **Λουδοβῖκος Β'** ὁ ***Μέγας***, πρίγκιψ τοῦ Κοντὲ (βλ. λ. *Κοντέ*).

— **Λουδοβῖκος Γ'** ***τῶν Βουρβώνων***, πρίγκιψ τοῦ Κοντέ. Υἱὸς τοῦ 'Ερρίκου-'Ιουλίου, πρίγκιπος ντὲ Κοντέ, καὶ τῆς Ἄννας τῆς Βαυαρίας, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1668—1710). Ὑπῆρξε μέγας μάγιστρος τῆς Γαλλίας καὶ διοικητὴς τῆς Βουργουνδίας, μετέσχε δὲ εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ Μὸνς καὶ τοῦ Ναμοὺρ καὶ τὰς μάχας τοῦ Στάϊνκέρκε καὶ Νεσβίντε, διακριθεὶς διὰ τὸν ἡρωϊσμόν του.

— **Λουδοβῖκος**-***'Ερρῖκος τῶν Βουρβώνων***, πρίγκιψ τοῦ Κοντέ, δοὺξ ντὲ Μπουρμπόν· βλ. λ. *Κοντέ*.

— **Λουδοβῖκος**-***'Ιωσὴφ τῶν Βουρβώνων***, πρίγκιψ τοῦ Κοντέ· βλ. λ. *Κοντέ*.

— **Λουδοβῖκος**-***'Ερρῖκος-'Ιωσὴφ τῶν Βουρβώνων***, πρίγκιψ τοῦ Κοντέ· βλ. λ. *Κοντέ*.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

— **Λουδοβῖκος Α'** ὁ ***Εὐσεβής***, βασιλεὺς τῆς Γερμανίας· βλ. ἀνωτ. *αὐτοκράτορες*.

— **Λουδοβῖκος Β'** ὁ ***Γερμανικός***, βασιλεὺς τῆς Γερμανίας (840—875). Τριτότοκος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου Α' τοῦ Εὐσεβοῦς καὶ τῆς 'Ερμενγάρδης, γεννηθεὶς τῷ 804 καὶ ἀποθανὼν τῷ 875. Λαβὼν κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ 817 τὴν Βαυαρίαν μετὰ τῶν γειτονικῶν χωρῶν τῶν Σλάβων καὶ τῶν Καρινθίων, μετέσχε τῶν ἐμφυλίων πολέμων, οἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν νέαν ὑπὲρ τοῦ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ διανομὴν τοῦ κράτους τοῦ 829 (βλ. ἀνωτ. *Λουδοβῖκος Α'* ὁ Εὐσεβής). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του καὶ τὴν ἀνακήρυξιν ὡς αὐτοκράτορος τοῦ πρεσβυτέρου του ἀδελφοῦ Λοθαρίου, ὁ Λουδοβῖκος Β' ἡνώθη κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ. Οἱ δύο ἀδελφοὶ νικήσαντες τὸν Λοθάριον ἐν Φοντενουά, ἔδωσαν ἀμοιβαῖον ὅρκον πίστεως ἐν Φραγκφούρτῃ τῷ 842. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Λουδοβῖκος, δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βερντὲν (843), προσέθεσεν εἰς τὸ κράτος του τὴν 'Ανατολικὴν Μαρκίαν, τὴν 'Αλαμανίαν, τὴν Θουριγγίαν, τὴν Σαξωνίαν, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τμήματα ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Ρήνου, ἐν οἷς τὴν Μαγεντίαν καὶ τὸ Βόρμς. Ὁ Λουδοβῖκος, οὗτινος τὸ βασίλειον ἦτο περισσότερον ὁμογενὲς τῶν ἄλλων φραγκικῶν κρατῶν, παρὰ τὴν μεταξὺ Βαυαρῶν καὶ ἀνατολικῶν Φράγκων ἀντιζηλίαν, διῴκησε τὸ κράτος του μετὰ συνέσεως, διεξήγαγε δὲ πολλοὺς ἐπιτυχεῖς πολέμους κατὰ τῶν βαρβαρικῶν ἐθνῶν, τῶν ἀπειλούντων ἐξ ἀνατολῶν τὴν χώραν του.

Τῷ 858 ὁ Λουδοβῖκος, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἐδαφικὴν αὔξησιν τῆς χώρας του, διέρρηξε τὴν μετὰ τοῦ Καρόλου συμφωνίαν καὶ εἰσέβαλεν εἰς Γαλλίαν, μετά τινας ὅμως ἐπιτυχίας ὑπεχρεώθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ περὶ κατακτήσεων σχέδιά του καὶ νὰ συμφιλιωθῇ ἐκ νέου μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του 860), μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνῆψε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λοθαρίου, νέαν συμφωνίαν ἐν Μέρσεν. Καίτοι ὅμως ὁ αὐτοκρατορικὸς θρόνος περιήρχετο κληρονομικῷ δικαιώματι εἰς αὐτόν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Κάρολον τὸν Φαλακρὸν ἀπὸ τοῦ νὰ στεφθῇ ἐν Ρώμῃ αὐτοκράτωρ ἀντ' αὐτοῦ (875). Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Β' πληροῦσιν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, οἱ προκληθέντες ἐκ τῆς διανομῆς τοῦ Γερμανικοῦ κράτους εἰς τοὺς ἐκ τῆς συζύγου του Ἔμμας, ἀδελφῆς τῆς δευτέρας συζύγου τοῦ πατρός του Ἰουδήθ, τρεῖς υἱούς του, *Καρλομάνον*, *Λουδοβῖκον τῆς Σαξωνίας* καὶ *Κάρολον τὸν Παχύν*. Κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ 865 ὁ Λουδοβῖκος εἶχε διαφυλάξει διὰ μὲν τὸν πρῶτον τὴν Βαυαρίαν μετὰ τῶν ἐγγὺς σλαυϊκῶν χωρῶν, διὰ τὸν δεύτερον τὴν Σαξωνίαν, τὴν Φρανκονίαν καὶ τὴν Θουριγγίαν, διὸ δὲ τὸν τρίτον τὴν 'Αλαμανίαν καὶ τὴν Ραιτίαν 'Εκ τούτων ὁ Καρλομάνος, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ του 'Ερνέστου, μαργράβου τῆς Βαυαρίας, εἶχεν ἀποπειραθῇ ἤδη ἀπὸ τοῦ 861 νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπὸ τοῦ πατρός του πλήρη ἀνεξαρτησίαν. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀδελφοῦ των ἐμιμήθησαν τῷ 866 ὁ Λουδοβῖκος καὶ τῷ 871—873 ἀπὸ συμφώνου ὁ Λουδοβῖκος μετὰ τοῦ Καρόλου τοῦ Παχύ. 'Απέθανεν ἐν Φραγκφούρτῃ τῷ 875.

— **Λουδοβῖκος Γ'** ***τῆς Σαξωνίας***, βασιλεὺς τῆς Γερμανίας (876—882). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν ἐν Φραγκφούρτῃ τῷ 882. Λαβὼν κατὰ τὴν διανομὴν τῆς Γερμανίας τὴν Σαξωνίαν, τὴν Θουριγγίαν καὶ τὴν Φρανκονίαν, ἠγωνίσθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του κατὰ τῶν ἁρπακτικῶν διαθέσεων Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ, ὃν καὶ ἐνίκησεν ἐν Ἄντερναχ (876), μετὰ τοῦτο δὲ προέβη ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του εἰς νέαν διανομὴν τοῦ κράτους, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἐγένετο κύριος καὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς Λοθαριγγίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Β', ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ κόμιτος τῶν Παρισίων Κονράδου καὶ τοῦ καγκελλαρίου Γκοζλὲν εἰς Νευστρίαν, ὅπου ἀνεγνωρίσθη ὡς βασιλεὺς τῶν Γάλλων. 'Εν τούτοις τὸν τίτλον τοῦτον δὲν διετήρησεν ἐπὶ μακρόν, προσήρτησεν ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Καρλαμάνου τὴν Βαυαρίαν (880), ἀφήσας εἰς τὸν νόθον υἱὸν τοῦ τελευταίου τούτου μόνον τὴν Καρινθίαν. Τῷ 881 ἡττήθη ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν ἐν Ἔντερσντορφ. Ἔπασχεν ἐξ ἐπιληψίας, ἀπέθανε δὲ ἐκ τοῦ νοσήματος τούτου τῷ 882 ἄκληρος, καθόσον ὁ μόνος υἱός, ὃν εἶχεν ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Λουιτγάρδης, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς τῆς Σαξωνίας, ὁ *Λουδόλφος*, εἶχεν αὐτοκτονήσει τῷ 879 ριφθεὶς ἐκ τοῦ παραθύρου.

— **Λουδοβῖκος Δ'** ὁ ***Παῖς***, βασιλεὺς τῆς Γερμανίας (900—911). Υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος 'Αρνόλφου καὶ τῆς Ὄτας, γεννηθεὶς ἐν Αἴττινγκεν τῷ 893 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ρατισβόνῃ τῷ 911. Ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος Καρολίδης βασιλεὺς τῆς Γερμανίας, ἀνακηρυχθεὶς τοιοῦτος ἑξαετὴς μόλις ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ Φορχάϊμ. 'Επειδὴ ἦτο ἀνήλικος, τὴν χώραν ἐκυβέρνησαν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Μαγεντίας Ἄττο, καὶ ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Ἀουγκσμπουργκ 'Αδαλβερών, οἵτινες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τῆς κρατούσης ἀναρχίας καὶ τῶν ἁρπακτικῶν διαθέσεων τῶν ἰσχυρῶν φεουδαρχῶν. Τὴν κρατοῦσαν σύγχυσιν ἐπέτειναν αἱ εἰσβολαὶ τῶν Οὔγγρων, κατὰ τῶν ὁποίων ὁ Λουδοβῖκος Δ' ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τῶν Φράγκων, τῶν Σουάβων καὶ τῶν Βαυαρῶν. Ἡττηθεὶς πλησίον τοῦ Λὲχ ἀπέθανεν ὀλίγον χρόνον ὕστερον.

[Ἄνχαλτ]

— **Λουδοβῖκος**, πρίγκιψ τοῦ Ἄνχαλτ-Καῖτεν. Φιλειρηνικὸς ἡγεμών, γεννηθεὶς ἐν Ντεσσάου τῷ 1579 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1650. 'Αφιερώθη εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, ὑπῆρξε δὲ ἐκ τῶν ἱδρυτῶν καὶ βραδύτερον ὁ ἀρχηγὸς ἑταιρείας ἀποσκοπούσης τὴν ἀπὸ τῶν ξενικῶν ἐπιδράσεων ἀπαλλαγὴν τῆς γερμανικῆς γλώσσης. 'Εφιλοτέχνησε μετάφρασιν τοῦ Πετράρχου καὶ συνέθεσε διδακτικὸν ποίημα «Kurze Anleitung zur deutschem Poesie oder Reimkunst» (Καῖτεν 1640).

[Βάδης]

— **Λουδοβῖκος**-***Γουλιέλμος, ὁ Τοῦρκος***, μαργράβος τῆς Βαδης (1677—1707). Υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Φερδινάνδου-Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Βάδεν-Βάδεν καὶ τῆς Λουΐζας-Χριστιανῆς τῆς Σαβοΐας, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1655 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ράσταττ τῷ 1707. Νεανίας ἔτι ἐπολέμησε κατὰ τῆς Γαλλίας ὑπὸ τὸν Μοντεκούκκουλι καὶ τὸν δοῦκα τῆς Λωρραίνης. Τῷ 1677, διαδεχθεὶς ὡς μαργράβος τῆς Βάδης τὸν πάππον του, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀγωνιζομένου τότε κατὰ τῶν Τούρκων. Τῷ 1689, ὡς ἀρχιστράτηγος τοῦ οὐγγρικοῦ στρατοῦ, κατετρόπωσε τοὺς Τούρκους ἐν τῇ μάχῃ τῆς Νύσσης, καταλαβὼν ταύτην καὶ εἶτα τὸ Βιδδίνιον, τῷ 1690 ἐν Τρανσυλβανίᾳ καὶ τῷ 1691 ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σαλανκέμεν. Τῷ 1693 διοικῶν τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου ἀνέκτησε τὴν 'Αϊδελβέργην, εἶτα δὲ κατεσκεύασε τὰ περίφημα χαρακώματα τοῦ Στολλχόφεν, ὅπου παρέμεινε κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη. Τῷ 1702, διαρκοῦντος τοῦ περὶ διαδοχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου πολέμου, κατέλαβε τὸ Λαντάου, τῷ δὲ 1704, χάρις εἰς τὴν ἐν Σέλλενμπεργκ νίκην του, ὠνομάσθη στρατάρχης τοῦ αὐτοκράτορος. Τῷ 1696 εἶχε προβάλει, ἄνευ ἐπιτυχίας, ὑποψηφιότητα ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Πολωνίας.

— **Λουδοβῖκος**, ***Γουλιέλμος-Αὔγουστος***, μέγας δοὺξ τῆς Βάδης (1818—1830). Υἱὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Καρόλου-Φρειδερίκου, γεννηθεὶς ἐν Καρλσρούῃ τῷ 1763. Τῷ 1785 κατετάχθη εἰς τὸν πρωσσικὸν στρατόν, μετασχὼν τῆς κατὰ τῆς Γαλλίας ἐκστρατείας τοῦ 1792. Τῷ 1795 ἀνέλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ τῆς Βάδης, ἀλλὰ παρέμεινε σχεδὸν ἐν ἀπραξίᾳ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν Ναπολεοντείων πολέμων. Τῷ 1818 διεδέχθη τὸν ἀνεψιόν του Κάρολον-Λουδοβῖκον. 'Απέθανε τῷ 1830 ἄτεκνος, τὸν διεδέχθη δὲ εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀδελφός του Λεοπόλδος.

— **Λουδοβῖκος Β'**, μέγας δοὺξ τῆς Βάδης (1852—1856). Υἱὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Λεοπόλδου καὶ τῆς Σοφίας-Βιλλελμίνης τῆς Σουηδίας, γεννηθεὶς τῷ 1824. Ἔτυχεν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς, ἀλλὰ ὢν ἐπισφαλοῦς ὑγείας δὲν ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ δουκάτου του, ὅπερ μετὰ τὸν

Digitized by Google

θάνατόν του περιῆλθεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Φρειδερῖκον.

[Βαυαρίας]

— Λουδοβῖκος Α' *τοῦ Κελχάϊμ*, δοὺξ τῆς Βαυαρίας (1183–1231). Υἱὸς τοῦ Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου, γεννηθεὶς ἐν Κελχάϊμ τῷ 1174 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1231. Ἐπειδὴ ὅτε διεδέχθη τὸν πατέρα του ἦτο ἀνήλικος, τὸ δουκᾶτον διῴκησε μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του ὁ θεῖός του Κονράδος Βίτελσμπαχ, ἀρχιεπίσκοπος τῆς Μαγεντίας. Ὅπως καὶ ὁ πατήρ του, ὁ Λουδοβῖκος ἐπηύξησε τὸ δουκᾶτόν του διὰ τῆς κατακτήσεως καὶ ὑποταγῆς πολλῶν γειτονικῶν κομιτειῶν. Τῷ 1214 μετέσχε τῆς κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος Δ' ἐξεγέρσεως τῶν Γερμανῶν ἀρχόντων, διὰ τοὺς ἀγῶνάς του δὲ τούτους ἔλαβε παρὰ τοῦ Φρειδερίκου Β' τὸ Παλατινᾶτον, ὅπερ ἀφῃρέθη παρὰ τοῦ Ἑρρίκου τῆς Σαξωνίας, Παλατίνου κόμιτος τοῦ Ρήνου. Τῷ 1217 μετέσχε τῆς ἀτυχοῦς εἰς τὴν Συρίαν καὶ Αἴγυπτον σταυροφορίας. Φίλος καὶ σύμβουλος τοῦ Ἑρρίκου, υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Β', περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ τελευταίου τούτου, ἐδολοφονήθη δὲ τῷ 1231 ὑπ' ἀγνώστων ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Κελχάϊμ.

— Λουδοβῖκος Β' *ὁ Αὐστηρός*, δοὺξ τῆς Βαυαρίας (1253–1294). Υἱὸς τοῦ δουκὸς Ὄθωνος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἁϊδελβέργῃ (1228–1294). Κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη ἐκυβέρνησε τὸ δουκᾶτον ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἑρρίκου, τῷ 1255 ὅμως οἱ δύο ἀδελφοὶ διένειμον τὴν πατρικὴν κληρονομίαν, καὶ ὁ μὲν Λουδοβῖκος ἔλαβε τὴν Ἄνω Βαυαρίαν καὶ τὸ Παλατινᾶτον, ὁ δὲ Ἑρρῖκος τὴν Κάτω Βαυαρίαν. Τῷ 1273, κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ αὐτοκράτορος, οἱ Γερμανοὶ πρίγκιπες διαφωνήσαντες ἐπεκαλέσθησαν ἀπὸ συμφώνου τὴν διαιτησίαν τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις ὑπέδειξεν ὡς αὐτοκράτορα τὸν Ροδόλφον τῶν Ἀψβούργων. Τὸ ἐπώνυμόν του *Αὐστηρὸς* ὤφειλεν εἰς τὸ ὅτι κινούμενος ἐκ ζηλοτυπίας παρέδωσεν εἰς χεῖρας τοῦ δημίου τὴν πρώτην του σύζυγον Μαρίαν τῆς Βραβάντης.

— Λουδοβῖκος Γ', δοὺξ τῆς Βαυαρίας (1294–1347). Ὁ αὐτὸς μὲ τὸν κατόπιν αὐτοκράτορα τοῦ γερμανορωμαϊκοῦ κράτους *Λουδοβῖκον Δ' τὸν Βαυαρὸν* (βλ. ἀνωτ.).

— Λουδοβῖκος *ὁ πρεσβύτερος*, δοὺξ τῆς Βαυαρίας (1343–1361) καὶ μαργράβος τοῦ Βρανδεμβούργου (1323–1351). Υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Λουδοβίκου Δ' τοῦ Βαυαροῦ, γεννηθεὶς τῷ 1315 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1361. Τῷ 1323 ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ πατρός του χάριν τῆς ἀσφαλείας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου ὡς μαργράβος τοῦ Βρανδεμβούργου. μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Λουδοβίκου Δ' ἐκυβέρνησεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Λουδοβίκου τοῦ Ρωμαίου καὶ Ὄθωνος τὴν Ἄνω Βαυαρίαν. Πολεμήσας κατὰ τὴν τριετίαν 1347–1350 τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον Δ', παρῃτήθη τῷ 1351 ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του τοῦ Βρανδεμβούργου, διατηρήσας μόνον τὴν Ἄνω Βαυαρίαν. Τὸν διεδέχθη ὁ ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Μαργαρίτας Μάουλταρχ (1363) μόνος υἱός του *Μαϊνχάρδος*.

— Λουδοβῖκος ὁ *Ρωμαῖος*, δοὺξ τῆς Βαυαρίας (1349–1351). Υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Λουδοβίκου Δ' τοῦ Βαυαροῦ καὶ τῆς Μαργαρίτας τῆς Ὁλλανδίας, γεννηθεὶς ἐν Μονάχῳ τῷ 1330 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1365. Παραιτηθεὶς τῆς μητρικῆς κληρονομίας ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν του Γουλιέλμου καὶ Ἀλβέρτου, προέβαλεν ἄνευ ἐπιτυχίας ὑποψηφιότητα ἐπὶ τοῦ πολωνικοῦ θρόνου. Κατὰ τὴν μετὰ τῶν ἀδελφῶν του διανομὴν τῆς πατρικῆς κληρονομίας (1349) ἔλαβε μετὰ τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Λουδοβίκου τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ Ὄθωνος τὴν Ἄνω Βαυαρίαν, ἣν τῷ 1351 ἐγκατέλειψεν, ἀποζημιωθεὶς διὰ τοῦ Βρανδεμβούργου και τοῦ Κάτω Λάουζιτς.

— Λουδοβῖκος ὁ *Πωγωνοφόρος*, δοὺξ τῆς Βαυαρίας τῆς περὶ τὸ Ἴνγκολσταντ (1394–1415) Υἱὸς τοῦ δουκὸς Στεφάνου καὶ ἀδελφὸς τῆς βασιλίσσης τῆς Γαλλίας Ἰσαβέλλας, γεννηθεὶς τῷ 1365 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1447. Κατὰ τὴν περίοδον 1384–1394 παρέμεινεν ἐν τῇ γαλλικῇ αὐλῇ, νυμφευθεὶς ἀλληλοδιαδόχως τὴν Ἄνναν τῶν Βουρβώνων καὶ τὴν Αἰκατερίνην τοῦ Ἀλανσόν. Διῴκησε τὴν Βαυαρίαν ἐν μέσῳ διαρκῶν ἐρίδων πρὸς τοὺς συγγενεῖς του, τελικῶς δὲ περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν υἱόν του *Λουδοβῖκον τὸν Κωφὸν* (1404–1405 ὡς εὐνοήσας τὸν νόθον υἱόν του Βηλάνδον. Ἡττηθεὶς τῷ 1405 καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, ἀπέθανε μετὰ διετίαν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

— Λουδοβῖκος ὁ *Πλούσιος*, δοὺξ τῆς Βαυαρίας τῆς περὶ τὸ Λάντσχουτ (1450–1479). Υἱὸς τοῦ δουκὸς Ἑρρίκου τοῦ Πλουσίου, γεννηθεὶς τῷ 1417 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1479. Καίτοι φίλος τῆς εἰρήνης, ἠναγκάσθη νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τοῦ Ἀλβέρτου τοῦ Βρανδεμβούργου, ὃν ἐξηνάγκασεν εἰς τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης τοῦ Ρὸτ 1460). Τῷ 1472 ἵδρυσε τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἴνγκολσταντ

— Λουδοβῖκος Α' *(Κάρολος-Αὔγουστος)*, βασιλεὺ τῆς Βαυαρίας (1825–1848). Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μαξιμιλιανοῦ-Ἰωσὴφ καὶ τῆς πρώτης συζύγου του Αὐγούστας τοῦ Ἔσσεν-Ντάρμστατ, γεννηθεὶς ἐν Στρασβούργῳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Νικαίᾳ τῆς Γαλλίας (1786–1868). Ἀνετράφη διαρκούσης τῆς ἐξορίας τοῦ πατρός του ἐν Μαγχάϊμ, τυχὼν μεγάλης μορφώσεως. Ὅταν ὁ πατήρ του ἐγένετο ἐκλέκτωρ τῆς Βαυαρίας (1799), ὁ Λουδοβῖκος ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐν Λάντσχουτ πανεπιστήμιον, ὡς φοιτητὴς δὲ ἔγραψε τοὺς πρώτους του στίχους Διαρκούσης τῆς συμμαχίας τοῦ πατρός του μετὰ τοῦ Γάλλου αὐτοκράτορος ἐπολέμησεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ εἰς τὰς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Γερμανίας (1807) καὶ τῆς Αὐστρίας (1809), διακριθεὶς εἰς τὰς ἐν Τυρόλῳ μάχας. Ἐν τούτοις κατὰ βάθος ὁ Λουδοβῖκος, εἰς ἄκρον σωβινιστής, δὲν διέκειτο συμπαθῶς πρὸς τοὺς Γάλλους, ἡ δὲ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἐχθρότης του τὸν εἶχε καταστήσει λίαν δημοτικὸν μεταξὺ τῶν Βαυαρῶν. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, συνέθεσεν ἐνθουσιώδεις στίχους ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατέστη εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων φίλων τῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας, ὅτε ἀργότερον (1832) ὁ υἱός του *Ὄθων Α'* ἐξελέγη βασιλεύς, διέθεσεν ὑπὲρ τὰ τέσσαρα ἑκατομμύρια φράγκων. Φίλος τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ὁ Λουδοβῖκος, μόλις ἐγένετο βασιλεὺς (1825), ἠσχολήθη εἰς τὸν ἐξωραϊσμὸν τοῦ Μονάχου, ὅπερ ἤθελε νὰ καταστήσῃ τὴν πρώτην πόλιν τῆς Γερμανίας. Μεταξὺ ἄλλων ᾠκοδόμησε τὴν Γλυπτοθήκην, τὴν Πινακοθήκην, τὸ Ὠδεῖον, τὴν Βαλχάλα (Γερμανικὸν Πάνθεον), μνημειώδη οἰκοδομήματα, ἅτινα διεκόσμησαν εἰδικῶς πρὸς τοῦτο μετακληθέντες οἱ μεγαλύτεροι καλλιτέχναι τῆς ἐποχῆς (Cornelius, Schnorr, Kaulbach, Schwanthaler). Ἠγόρασε πλεῖστα ἔργα μεγάλων καλλιτεχνῶν καὶ ἀρχαιότητας καὶ μετέφερε τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Λάντσχουτ εἰς Μόναχον.

Λουδοβῖκος Α' τῆς Βαυαρίας.

Παρὰ ταῦτα ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ Λουδοβίκου ἐν Βαυαρίᾳ ὑπῆρξεν ἀξιοθρήνητος. Καὶ ἀρχικῶς μὲν εἶχε προβῆ εἰς φιλελευθέρας τινὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830 μετῆλθε πᾶν μέσον ὅπως περιορίσῃ τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας καὶ κατέστησεν αὐστηροτάτην τὴν ἐπὶ τοῦ τύπου λογοκρισίαν. Ἐκτὸς τούτου τὰ προμνημονευθέντα μεγαλοπρεπῆ ἔργα ἀπῄτησαν τὴν δαπάνην πολλῶν ἑκατομμυρίων, αἱ δὲ βουλαὶ ἠρνήθησαν τὴν χορήγησιν πιστώσεων εἰς τὸν βασιλέα. Τῷ 1837 ὁ Λουδοβῖκος ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν *Ἄβελ* (βλ. λ.), ὃν ὅμως μετὰ δεκαετίαν (1847) ἀπέπεμψε τῆς ἀρχῆς, ἵνα γίνῃ ἀρεστὸς εἰς τὴν εὐνοουμένην του *Λόλαν Μοντὲς* (βλ. λ.) Οἱ σκανδαλώδεις ἔρωτες τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Ἱσπανίδος ταύτης χορευτρίας, τῆς ὁποίας αἱ διαρκεῖς ἐπεμβάσεις εἰς τὴν διοίκησιν δὲν ἐγνώριζον ὅρια, προεκάλεσαν ἀλλεπαλλήλους ἐξεγέρσεις τοῦ λαοῦ, πρωτοστατούντων τῶν φοιτητῶν. Τῷ 1848, συνεπείᾳ τοῦ ἀντικτύπου, ὃν ἔσχεν ἐν Μονάχῳ ἡ τότε ἐκραγεῖσα ἐν Παρισίοις ἐπανάστασις, ἡ μὲν Λόλα Μοντὲς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν βαυαρικὴν πρωτεύουσαν, ὁ δὲ Λουδοβῖκος νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ του *Μαξιμιλιανοῦ Β'* (1848). Ἔκτοτε ἀφιερώθη εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸν καταρτισμὸν διαφόρων καλλιτεχνικῶν συλλογῶν. Ἔγραψε ποιήματα ἐκδοθέντα εἰς τέσσαρας τόμους (1829–1847), «Walhallas Genossen» 1843), καὶ μίαν κωμῳδίαν ἐπὶ τῇ βάσει ἱσπανικοῦ πρωτοτύπου «Rezeptgegen Schwiegermütter» (Βερολῖνον, 1866). Ἐκ τοῦ μετὰ τῆς Θηρεσίας τοῦ Σὰξ-Χιλντμπουργάουζεν γάμου του (1810 ἔσχε τέσσαρας υἱούς, τὸν *Μαξιμιλιανόν*, τὸν *Ὄθωνα*, γενόμενον βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, τὸν *Λουϊτπόλδον*, τὸν ἀργότερον ἀντιβασιλέα τῆς Βαυαρίας, καὶ τὸν *Ἀδαλβέρτον*, θανόντα τῷ 1875

— Λουδοβῖκος Β' *(Ὄθων - Φρειδερῖκος - Γουλιέλμος)*, βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας (1864–1886. Υἱὸς τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Β' καὶ τῆς πριγκιπίσης Μαρίας τῆς Πρωσσίας, γεννηθεὶς ἐν Νύμφεμπουργκ καὶ πνιγεὶς ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Στάρνμπεργκ (1845–1886. Καίτοι τρέφων μεγάλην περὶ ἑαυτοῦ ἰδέαν καὶ ἔχων ὡς πρότυπον τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ' τῆς Γαλλίας, ἐν τούτοις ἐγκατέλιπε τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας του εἰς τοὺς ὑπουργούς του, οὓς ὑπεστήριξε μετὰ πείσματος κατὰ τοῦ ἔχοντος τὴν πλειοψηφίαν ἐν ταῖς βουλαῖς ὑπερνεωτεριστικοῦ κληρικόφρονος κόμματος. Τῷ 1866 ἐβοήθησε τὴν Αὐστρίαν εἰς τὴν μετὰ τῆς Πρωσσίας σύρραξιν. μετὰ τὴν ἧτταν ὅμως τῆς συμμάχου του συνῆψεν ἐπιθετικὴν καὶ ἀμυντικὴν συμμαχίαν μετὰ τῆς Πρωσσίας. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν νίκην τῶν Γερμανῶν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἡ Βαυαρία εἰσῆλθεν εἰς τὴν βορειογερμανικὴν ὁμοσπονδίαν, ὁ Λουδοβῖκος δὲ ἐξ ὀνόματος τῶν ἄλλων Γερμανῶν ἡγεμόνων προσέφερε διὰ τοῦ πρίγκιπος Λουϊτπόλδου τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γερμανίας Γουλιέλμον Α'.

Ὁ Λουδοβῖκος Β', μισάνθρωπος ἀπὸ τῆς νεανικῆς του ἔτι ἡλικίας, ἔζησε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας του σχεδὸν μονήρη βίον, ἐγκεκλεισμένος τὸν μὲν χειμῶνα εἰς τὸν πύργον τοῦ Λίντερχοφ ἢ τοῦ Χοχενσβαγκάου, τὸ δὲ θέρος εἰς Μπέργκ. Τῷ 1866 ἐγκατέλειψε πρὸς στιγμὴν τὸ καταφύγιόν του, διὰ νὰ μνηστευθῇ τὴν δούκισσαν τῆς Βαυαρίας (τὴν κατόπιν δούκισσαν ντ' Ἀλανσόν), ἀλλὰ ταχέως διέλυσε τὴν μνηστίαν καὶ ἐγκατελείφθη εἰς τοὺς διεστραμμένους ἔρωτάς του. Ἡ μισανθρωπία του, αὐξανομένη μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν, ἔφθασεν εἰς σημεῖον, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἴδῃ εἰμὴ τοὺς ὑπηρέτας του, διεβίβαζε δὲ τὰς διαταγάς του πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς δι' ἐπιστολῶν. Ἀφιερώθη εἰς τὴν οἰκοδόμησιν μεγάλων ἔργων, ὡς ὁ πύργος τοῦ Χορρενχίμσε, κατὰ μίμησιν τῶν ἀνακτόρων τῶν Βερσαλλιῶν, τὸ εἰδικὸν διὰ τὰς παραστάσεις τῶν ἔργων τοῦ Βάγνερ, οὗτινος ἦτο θερμὸς θαυμαστής, θέατρον τοῦ Μπαϋρόϋτ καὶ ἄλλα. Αἱ δαπάναι αὗται ἐπεβάρυναν τοσοῦτον τὸν προϋπολογισμὸν τῆς χώρας, ὥστε ἡ κρίσις ἐθεωρεῖτο πλέον ἀναπόφευκτος. Ἐν τούτοις ὁ Λουδοβῖκος ἀπέπεμπε τοὺς ὑπουργούς, οἵτινες ἐτόλμων νὰ διαμαρτύρωνται διὰ τὰς σπατάλας ταύτας, τῷ δὲ 1886 διέταξε καὶ τὴν σύλληψιν αὐτῶν. Ταῦτα πάντα ἐθεωρήθησαν ὡς πράξεις ἀνθρώπου παράφρονος, πράγματι δὲ ὁ Λουδοβῖκος ἐξετασθεὶς ὑπὸ ἰατρῶν ἐκρίθη ὡς πάσχων ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκ παραφροσύνης. Τὸ συνελθὸν οἰκογενειακὸν συμβούλιον ἀνέθεσε τὴν ἀντιβασιλείαν εἰς τὸν θεῖόν του πρίγκιπα Λουϊτπόλδον, ὁ δὲ ἀτυχὴς βασιλεὺς μετεφέρθη εἰς τὸν πύργον τοῦ Μπέργκ. Τὴν ἐπομένην ὅμως τῆς μεταφορᾶς του εὑρέθη πνιγμένος μετὰ τοῦ ἰατροῦ του Γκοῦντεν ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Στάνμπεργκ. Τὸ μυστήριον τὸ καλύπτον τὸν θάνατον τοῦ τραγικοῦ τούτου βασιλέως δὲν διελευκάνθη μέχρι σήμερον, θεωρεῖται δὲ ὡς πιθανώτερον ὅτι ηὐτοκτόνησε, συμπαρασύρας εἰς τὸν θάνατον τὸν ἀποπειραθέντα νὰ τὸν σώσῃ ἰατρόν του.

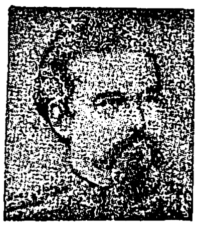

Λουδοβῖκος Β' τῆς Βαυαρίας.

Τὸ Λουδοβῖκον διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Ὄθων, ἐπειδὴ ὅμως καὶ οὗτος ἦτο προσβεβλημένος ἐκ παραφροσύνης, ὁ Λουϊτπόλδος διετήρησε τὴν ἀντιβασιλείαν.

— Λουδοβῖκος Γ' *(Λεοπόλδος-Ἰωσὴφ-Μαρία-Ἀλφόνσος-Ἀλφρέδος)*, βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας (1913–1918). Υἱὸς τοῦ ἀντιβασιλέως πρίγκιπος Λεοπόλδου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Αὐγουστίνης, γεννηθεὶς ἐν Μονάχῳ τῷ 1845 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1921 ἐν

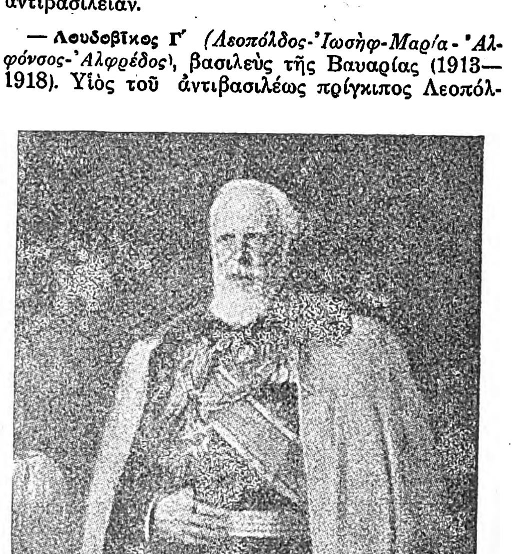

Λουδοβῖκος Γ' τῆς Βαυαρίας.

Digitized by Google

Σάρβαρ (Οὐγγαρίας). Μετέσχε τοῦ Αὐστροπρωσ- σικοῦ πολέμου τοῦ 1866, καθ' ὃν ἐπληγώθη, καὶ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ τοῦ 1870 Τῷ 1901 ὠνομά- σθη καθηγητὴς τῆς μηχανικῆς ἐν τῇ 'Ανωτέρᾳ Τεχνικῇ Σχολῇ καὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου. Τῷ 1912, θανό- τος τοῦ πατρός του, ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ὡς ἀν- τιβασιλεύς, τῷ δὲ 1913 ἀνεκηρύχθη βασιλεύς. Φιλελευθέρων ἀρχῶν, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον τῆς χώρας του, λαβὼν πρό- νοιαν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ τὴν πύκνωσιν τῆς συγκοινωνίας. Τὸ ἔργον του ἀνέ- κοψεν ὁ ἐκραγεὶς ἐν τῷ μεταξὺ Παγκόσμιος πό- λεμος, μετὰ τὸν ὁποῖον ὁ Λουδοβῖκος ὑπέστη τὴν τύχην ὅλων τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων, ἐκθρονι- σθεὶς καὶ ἀπελαθεὶς τῆς Βαυαρίας. 'Ενυμφεύθη τῷ 1868 τὴν Μαρίαν-Θηρεσίαν τῆς Αὐστρίας, ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἐγεννήθησαν οἱ πρίγκιπες *Ροῦπρεχτ* καὶ *Φραγκῖσκος* καὶ αἱ πριγκίπισσαι *'Αλδεγόνδη, Μαρία, 'Ιλδεγάρδη, Βιλτρούδη, 'Ελμ- τρούδη* καὶ *Γονδελίνδη.*

— **Λουδοβῖκος** - ***Γουλιέλμος***, δοὺξ τῆς Βαυαρίας. Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ δουκὸς Μαξιμιλιανοῦ καὶ τῆς Λουΐζας τῆς Βαυαρίας, γεννηθεὶς καὶ ἀποθα- νὼν ἐν Μονάχῳ (1831—1920). Στρατηγὸς τοῦ βαυαρικοῦ ἱππικοῦ. Τῷ 1859 παρῃτήθη πάντων τῶν ὡς πρωτοτόκου δικαιωμάτων του, ὅπως συ- νάψῃ ἐν "Αουγκσμπουργκ μοργανατικὸν γάμον μετὰ τῆς 'Ερριέτας Μέντελ, βαρώνης φὸν Βάλ- λερσεε. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς (1891) συνῆψε καὶ δεύτερον μοργανατικὸν γάμον μετὰ τῆς 'Αν- τωνίας Μπὰρτ φὸν Μπάρτολφ, ἣν ὅμως διεζεύ- χθη τῷ 1913.

— **Λουδοβῖκος** (*Φερδινάνδος - Μαρία - Κάρολος-'Ερ- ρῖκος*), πριγκιψ τῆς Βαυαρίας. Υἱὸς τοῦ πρίγκι- πος 'Αδαλβέρτου τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς ἰνφάντης τῆς Ἱσπανίας 'Αμαλίας, γεννηθεὶς ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1859. "Ελαβε δίπλωμα ἰατρικῆς, ἐγκαταστα- θεὶς ἐν Μονάχῳ, ὅπου παρέμεινε καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας. Τῷ 1883 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν ντὲ λὰ Πάθ, ἰνφάντην τῆς Ἱσπα- νίας, ἀδελφὴν τοῦ 'Αλφόνσου ΙΒ΄.

[Βρουνσβίκης]

—**Λουδοβῖκος**-***'Ερνέστος,*** δοὺξ τῆς Βρουνσβίκης. Υἱὸς τοῦ δουκὸς Φερδινάνδου -'Αλβέρτου Β΄, γεν- νηθεὶς ἐν Βόλφενμπύττελ τῷ 1718 καὶ ἀποθανὼν ἐν "Αϊσεναχ τῷ 1788. Τω 1737 μετέσχε τοῦ κατὰ τῶν Τούρκων πολέμου τῆς αὐτοκρατορίας. Τῷ 1740 ἐξελέγη δοὺξ τῆς Κουρλανδίας, μὴ ἀναγνωρι- σθεὶς ὅμως ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας 'Ελισάβετ τῆς Ρωσίας, ἀνελθούσης εἰς τὸν θρόνον τῷ 1741, κα- τετάγη εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατὸν καὶ μετέσχε τοῦ περὶ διαδοχῆς πολέμου. ἀργότερον δὲ εἰς τὸν ὀλλανδικόν, οὗτινος ἦτο εἷς τῶν ἀρχηγῶν κατὰ τὸν δεύτερον Σιλεσιακὸν πόλεμον (1750). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουλιέλμου Δ΄ ὠνομάσθη γενικὸς ἀρχηγός, ὡς τοιοῦτος δὲ ἀνέλαβε μετὰ τὸν θάνα- τον καὶ τῆς χήρας τοῦ βασιλέως "Αννας τὴν κη- δεμονίαν (1759 — 1766) τοῦ Γουλιέλμου Ε΄. Διαρ- κοῦντος τοῦ κατὰ τῆς 'Αγγλίας πολέμου τοῦ 1780, κατηγορήθη ὑπὸ τῶν πατριωτῶν ὡς μὴ ἀμυνθεὶς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μεθ' ὅσης ἔπρεπε δραστηριότη- τος, τῷ δὲ 1884 ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ὁλλανδίαν.

["Εσσης]

— **Λουδοβῖκος,** λανδγράβος τῆς "Εσσης (1596— 1626). Υἱὸς τοῦ Γεωργίου τοῦ Εὐσεβοῦς, γεννη- θεὶς τῷ 1577 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1626. Διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του τῷ 1596, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἡγε- μὼν τῆς "Εσσης, ὁ λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ λανδ- γράβου. Τῷ 1622 περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς τὸν μαρκήσιον τῆς Βάδης, Ντούρλαχ. Ὁ Λουδο- βῖκος ἵδρυσε τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Γκίζεν.

— **Λουδοβῖκος Α΄,** μέγας δοὺξ τῆς "Εσσης-Ντάρμ- σταιτ (1790 — 1830). Υἱὸς τοῦ λανδγράβου Λουδο- βίκου Θ΄, γεννηθεὶς ἐν Πρεντσλάου καὶ ἀποθανὼν ἐν Ντάρμσταιτ (1753—1830). Τῷ 1777 ἐνυμφεύθη τὴν Λουΐζαν-Καρολίναν-'Ερριέταν, θυγατέρα τοῦ λανδγράβου τῆς "Εσσης-Ντάρμσταιτ Γεωργίου-Γου- λιέλμου, διεδέχθη δὲ τὸν πατέρα του τῷ 1790 ὑπὸ τὸ ὄνομα Λουδοβῖκος Ι΄. Μετέσχεν εἰς τὰς κατὰ τῆς Γαλλίας ἐκστρατείας, μετὰ τὴν ἧτταν δὲ τῶν συμμάχων ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πρω- τεύουσάν του καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Σαξωνίᾳ. Τῷ 1799 συνῆψεν εἰδικὴν μετὰ τῆς Γαλλίας συν- θήκην, δυνάμει τῆς ὁποίας ἐξεχώρει εἰς ταύτην τὰς δυτικῶς τοῦ Ρήνου χώρας του, ἐλάμβανε δὲ ἀντ' αὐτῶν τὸ δουκᾶτον τῆς Βεστφαλίας καὶ τμή- ματα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Μαγεντίας καὶ τοῦ Παλατινάτου. Τῷ 1806, προσχωρήσας εἰς τὴν ὁμο- σπονδίαν τοῦ Ρήνου, ἔλαβε παρὰ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος τὸν τίτλον τοῦ μεγάλου δουκός, μετο- νομασθεὶς εἰς Λουδοβῖκον Α΄. Τῷ 1813 μετέσχε τῆς κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συμμαχίας, τῷ δὲ 1815 ἔλαβεν ἀντὶ τοῦ δουκάτου τῆς Βεστφαλίας τὴν παραρρήνιον "Εσσην μετὰ τῆς Μαγεντίας καὶ τοῦ Βόρμς, διπλασιάσας οὕτω τὸ παλαιὸν λανδγραβᾶ- τον. Τῷ 1820 παρεχώρησεν εἰς τὴν χώραν του νέον σύνταγμα. Τῷ 1828 συνῆψε μετὰ τῆς Πρωσ- σίας τελωνειακὴν σύμβασιν, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς συναφθείσης ἀργότερον (1833) γερμανι- κῆς τελωνειακῆς ἑνώσεως.

—**Λουδοβῖκος Β΄,** μέγας δοὺξ τῆς "Εσσης (1830— 1848). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς καὶ ἀπο- θανὼν ἐν Ντάρμσταιτ (1777—1848). Τῷ 1804 ἐνυμ- φεύθη τὴν Βιλελμίνην, θυγατέρα τοῦ πρίγκιπος Καρόλου - Λουδοβίκου τῆς Βάδης. 'Ανελθὼν εἰς τὸν θρόνον ἐπεχείρησε νὰ κυβερνήσῃ αὐταρχικῶς. Τῷ 1848, συνεπείᾳ τοῦ ἀντικτύπου, ὃν ἔσχε καὶ ἐν τῇ χώρᾳ του ἡ Γαλλικὴ 'Επανάστασις, ἠναγκά- σθη νὰ ἀναθέσῃ τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν προο- δευτικὸν 'Ερρῖκον Γκάγκερν, ὀλίγον δὲ ἀργότερον, μετὰ τὰς ταραχὰς τοῦ Μαρτίου, νὰ προσλάβῃ ὡς συγκυβερνήτην τὸν πρωτότοκον υἱόν του. Ἡ θυ- γάτηρ του Μαρία ἐνυμφεύθη τῷ 1824 τὸν τσά- ρον 'Αλέξανδρον Β΄.

— **Λουδοβῖκος Γ΄,** μέγας δοὺξ τῆς "Εσσης (1848 —1877). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Ντάρμσταιτ τῷ 1806 καὶ ἀποθανὼν ἐν Σεεχάϊμ τῷ 1877. 'Εγένετο συγκυβερνήτης τοῦ δουκάτου ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του (1848). 'Εν ἀρχῇ ἠκολούθησε τὸ λαϊκὸν αἴσθημα ὑποστηρίξας πάσῃ δυνάμει τὰς πρὸς ἕνωσιν τῆς Γερμανίας προσπαθείας τοῦ ἐθνικοῦ κόμματος Τῷ 1850 ὅμως, ὅτε ἤρξατο ἡ πρὸς τοῦτο ἀποφα- σιστικὴ ζύμωσις τῶν γερμανικῶν κρατῶν, ἐ- πανῆλθεν εἰς τὴν πα- τρικὴν πολιτικήν. 'Ανα- θέσας τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν βαρῶνον Ντάλ- βιγκ προσεδέθη εἰς τὸ ἅρμα τῆς Αὐστρίας, ὑ- πὲρ ἧς καὶ ἐπολέμησε κατὰ τὸν Αὐστροπρωσ- σικὸν πόλεμον τοῦ 1866. Οἱ Πρῶσσοι νικήσαν- τες ἐπέβαλον εἰς αὐτὸν διὰ τῆς συνθήκης τῆς Πράγας τὴν πληρωμὴν ἀποζημιώσεως 300.000 φλωρινίων, τῷ ἀφήρε- σαν δὲ τὸ λανδγραβᾶ- τον τῆς "Εσσης - Χομβούργου καὶ τμῆμα τῆς "Ανω "Εσσης. Τῷ 1867 συνῆψε μετὰ τῆς Πρωσσίας ἐπιθετικὴν καὶ ἀμυντικὴν συνθήκην, τῷ δὲ 1871 προσεχώρησεν εἰς τὴν βορειογερμανικὴν ὑπὸ τὴν Πρωσσίαν ὁμοσπονδίαν.

Λουδοβῖκος Γ΄ τῆς "Εσσης.

— **Λουδοβῖκος Δ΄,** μέγας δοὺξ τῆς "Εσσης - Ντάρμσταιτ (1877—1892). Υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Κα- ρόλου τῆς "Εσσης, γεννηθεὶς τῷ 1837 καὶ ἀποθα- νὼν τῷ 1892. Τῷ 1862 ἐνυμφεύθη τὴν θυγα- τέρα τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας τῆς 'Αγ- γλίας πριγκίπισσαν 'Αλίκην, θανοῦσαν τῷ 1878. 'Επολέμησε κα- τὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1866 κατὰ τῆς Πρωσ- σίας καὶ τοῦ 1870— 1871, ὡς διοικητὴς με- ραρχίας πεζικοῦ, κατὰ τῆς Γαλλίας, τῷ δὲ 1877 διεδέχθη εἰς τὸν δουκικὸν θρόνον τῆς "Εσσης τὸν θεῖόν του Λουδοβῖκον Γ΄. Τῷ 1884 ἐνυμφεύθη μορ- γανατικῶς τὴν κόμισ- σαν Σζάπσκα, ἀλλ' ὁ γάμος οὗτος ἠκυρώθη ὀλίγον ἀργότερον διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ.

Λουδοβῖκος Δ΄ τῆς "Εσσης.

[Θουριγγίας]

— **Λουδοβῖκος *ὁ "Αλτης*,** κόμις τῆς Θουριγγίας (1080—1123). Υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Πωγωνο- φόρου, γεννηθεὶς τῷ 1042 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ράϊν- χαρντσμπρουν τῷ 1123 Ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς τῆς ἡγεμονίας τῆς Θουριγγίας καὶ κτίτωρ τοῦ Βάρτ- μπουργ καὶ τοῦ Νόϋεμπουργκ. Τῷ 1085 ἐνήργησε τὴν δολοφονίαν τοῦ Φρειδερίκου τῆς Σαξωνίας ὅπως νυμφευθῇ τὴν σύζυγον αὐτοῦ 'Αδελαΐδα. Διὰ τὴν πρᾶξίν του ταύτην συνελήφθη διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Ε΄ τῷ 1114 καὶ ἐνε- κλείσθη εἰς τὸ ἐγγὺς τῆς Χάλλης φρούριον τοῦ Γκιμπεχενστάϊν. Ὁ Λουδοβῖκος ὅμως ἠδυνήθη νὰ δραπετεύσῃ μετὰ διετίαν ἐκ τῆς φυλακῆς του ὑπερπηδήσας διὰ τολμηροῦ ἅλματος τὸν ποταμὸν Σάαλε, χάρις δὲ εἰς τὸ κατόρθωμά του τοῦτο ἐπω- νομάσθη *"Αλτης.*

— **Λουδοβῖκος Α΄,** λανδγράβος τῆς Θουριγγίας (1123—1140). Υἱὸς Λουδοβίκου τοῦ "Αλτου, ὠνο- μάσθη πρῶτος λανδγράβος Θουριγγίας (1130) ὑπὸ τοῦ Λοθαρίου Β΄, οὗτινος ὑπεστήριξε τὴν ἐκλο- γὴν ὡς αὐτοκράτορος, ὅστις τῷ ἐξεχώρησε καὶ τὰ φέουδα τοῦ ἐκθρονισθέντος Ἑρμάννου τοῦ Βίν- τσενμπουργκ.

— **Λουδοβῖκος Β΄ *ὁ Σιδηροῦς*,** λανδγράβος τῆς Θουριγγίας (1140—1172). Υἱὸς τοῦ προηγουμέ- νου, γεννηθεὶς τῷ 1128 ἐν Νόϋενμπουργκ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1172 ἐν Φρίμπουργκ. Κατὰ τὰ πρῶτα τέσσαρα ἔτη τῆς κηδεμονίας του διετέ- λεσεν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός του. Τῷ 1150 ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κορράδου Γ΄ 'Ιουδήθ, χάρις δὲ εἰς τὸν γάμον του τοῦτον καὶ τὴν προσωπικήν του ἀξίαν ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν μεταξὺ τῶν ἄλλων Γερμανῶν ἡγεμόνων. Τῷ 1157 ἠκολούθησε τὸν αὐτοκράτορα εἰς τὴν κατὰ τῆς Πολωνίας ἐκστρατείαν, τῷ δὲ 1158 καὶ 1161 εἰς 'Ιταλίαν. Τὸ ἐπώνυμόν του ὤφειλεν εἰς τὴν σιδηρᾶν πανοπλίαν, ἣν οὐδέποτε ἐξεδύετο. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὴν πανοπλίαν ταύτην κατεσκεύασεν ὁ σιδηρουργὸς Ροῦλα, ὅστις ὅτε τὴν προσήρμοζεν ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ Λου- δοβίκου τοῦ ἀπηύθυνε τὴν φράσιν: «Λανδγράβε, γίνου σκληρός». Τὴν συμβουλὴν ταύτην οὐδέποτε ἐλησμόνησεν ὁ Γερμανὸς πρίγκιψ, συμπεριφερ- θεὶς πρὸς τοὺς ὑπηκόους του μετὰ μεγίστης σκλη- ρότητος.

— **Λουδοβῖκος Γ΄ *ὁ Εὐσεβής*,** λανδγράβος τῆς Θουριγγίας (1172—1190). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, οὗτινος κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ἡγεμο- νίας του ἐγένετο συγκυβερνήτης. Ὑπῆρξε πιστὸς ὀπαδὸς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ διεξήγαγε συνεχεῖς ἀγῶνας κατὰ τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Λέοντος, δουκὸς τῆς Σαξωνίας, "Οθωνος τοῦ Πλουσίου, μαργρά- βου τῆς Μισνίας, καὶ τοῦ Κορράδου, ἀρχιεπισκό- που τῆς Μαγεντίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος Α΄, μετὰ τὴν ἀποκήρυξιν Ἑρρίκου τοῦ Λέοντος, παρεχώρησεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον τὸν τίτλον τοῦ παλατίνου κόμιτος τῆς Σαξωνίας (1180). Ὁ Λου- δοβῖκος Γ΄ μετέσχε τῆς σταυροφορίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη ὁ Φρειδερῖκος Βαρβαρόσσας.

— **Λουδοβῖκος Δ΄ *ὁ "Αγιος*,** λανδγράβος τῆς Θου- ριγγίας (1217—1227). 'Ανεψιὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1200. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Ἑρ- μάννον Α΄. Ἠγωνίσθη κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Μαγεντίας καὶ μετέσχε τῆς ὑπὸ τὸν Φρειδε- ρῖκον Β΄ σταυροφορίας, ἀπέθανεν ὅμως καθ' ὁδὸν ἐν 'Οτράντο. Ὑπῆρξε σύζυγος τῆς Ἁγίας 'Ελι- σάβετ τῆς Οὐγγαρίας, πρὸς ἣν ἡμιλλᾶτο ὡς πρὸς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πίστιν.

[Νασσάου]

—**Λουδοβῖκος,** κόμις τοῦ Νασσάου-Ντίτς. 'Αδελ- φὸς τοῦ Γουλιέλμου Α΄ τῆς Ὀράγγης, γεννηθεὶς ἐν Ντίλλενμπουργκ τῷ 1538. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν δημοφιλεστέρων πριγκίπων ἐν ταῖς Κάτω Χώραις διαρκούσης τῆς ἱσπανικῆς κατοχῆς καὶ ἠγωνίσθη μετ' ἀδαμάστου δραστηριότητος κατὰ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ καὶ τῆς τυραννικῆς διοικήσεως τοῦ "Αλβα. 'Εφονεύθη ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μοὺκ (1574) μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἑρρίκου.

[Παλατινάτου]

—**Λουδοβῖκος Α΄,** κόμις τοῦ Παλατινάτου (1214 —1231). Ὁ πρῶτος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βίττελσμπαχ, εἰς ὃν παρεχωρήθη τὸ Παλατινᾶτον παρὰ τοῦ αὐ- τοκράτορος Ἑρρίκου Β΄ (βλ. *Λουδοβῖκος Α΄ τοῦ Κελχάϊμ*, δοὺξ τῆς Βαυαρίας).

—**Λουδοβῖκος Β΄,** κόμις τοῦ Παλατινάτου (1253 —1294). Διεδέχθη τὸν κόμιτα "Οθωνα Β΄ τὸν "Εν- δοξον (βλ. *Λουδοβῖκος Β΄ ὁ Αὐστηρός*, δοὺξ τῆς Βαυαρίας).

— **Λουδοβῖκος Γ΄,** ἐκλέκτωρ πρίγκιψ τοῦ Πα- λατινάτου (1410—1436). Υἱὸς τοῦ βασιλέως Ρο- βέρτου Γ΄ τῆς Γερμανίας. Κατὰ τὴν εἰς 'Ιταλίαν ἀναχώρησιν τοῦ πατρός του (1401) ὠνομάσθη διοικητὴς τοῦ κράτους. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ (1410) καὶ τὴν διανομὴν τοῦ κράτους μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του *'Ιωάννου* ("Ανω Πα- λατινᾶτον), *Στεφάνου* (Τσβάϊμπρύκεν καὶ Σίμμερν) καὶ *"Οθωνος* (Μόσμπαχ), ὁ Λουδοβῖκος ἔλαβε τὸ παραρρήνιον Παλατινᾶτον. 'Ωνομάσθη προστά- της τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου, καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ ταύτης καθαίρεσιν τοῦ πάπα 'Ιωάννου ΚΓ΄ συνέ- λαβε τοῦτον καὶ τὸν μετέφερεν αἰχμάλωτον εἰς Ἁϊδελβέργην.

—**Λουδοβῖκος Δ΄,** ἐκλέκτωρ πρίγκιψ τοῦ Παλα- τινάτου (1437—1449). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ δεύτερος ἐκλέκτωρ ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ ἐκλεκτορι- κοῦ κλάδου τῶν Βίττελσμπαχ. Τὸν διεδέχθη Φρει- δερῖκος ὁ Νικητής.

—**Λουδοβῖκος Ε΄,** ἐκλέκτωρ πρίγκιψ τοῦ Παλα- τινάτου (1508—1544). Υἱὸς τοῦ ἐκλέκτορος Φιλίπ- που, γεννηθεὶς τῷ 1478. Ἠνόησε τὴν διάδοσιν τῆς λουθηρανικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν τῇ χώρᾳ του.

—**Λουδοβῖκος ΣΤ΄,** ἐκλέκτωρ πρίγκιψ τοῦ Πα- λατινάτου (1576—1583). Υἱὸς τοῦ Φρειδερίκου Γ΄ τοῦ Εὐσεβοῦς ἐκ τοῦ κλάδου τῶν Βίττελσμπαχ τοῦ Σίμμερν, γεννηθεὶς τῷ 1539. Φανατικὸς Λουθη- ρανὸς κατεδίωξε τοὺς καλβινιστάς, οὓς εἶχεν εὐ- νοήσει ὁ πατήρ του.

—**Λουδοβῖκος Α΄,** ὁ *Μαῦρος*, αὐθέντης τοῦ Παλα- τινάτου-Τσβαϊ-Μπρύκεν (1459 — 1514). Δευτερότο- κος υἱὸς τοῦ κόμιτος Στεφάνου Βίττελσμπαχ καὶ ἔγγονος τοῦ βασιλέως Ροβέρτου Γ΄. Μετὰ τὸν θά- νατον τοῦ πατρός του διεμοιράσθη τὸ παλατινᾶτον τοῦ Τσβάϊ-Μπρύκεν καὶ Σίμερν μετὰ τοῦ πρεσβυ-

Digitized by Google

τέρου ἀδελφοῦ του Φρειδερίκου. Καὶ οὗτος μὲν ἔλαβε τὸ Σίμμερν, ὁ δὲ Λουδοβῖκος τὸ Τσβάϊ-Μπρύκεν (Δύο-Γέφυραι), γενόμενος οὗτος ἀρχηγὸς τοῦ κλάδου τῶν Βίττελσμπαχ τοῦ Τσβάϊ-Μπρύκεν.

—Λουδοβῖκος Β΄, αὐθέντης τοῦ παλατινάτου Τσβάϊ-Μπρύκεν (1514—1532). Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, ὃν καὶ διεδέχθη, ἀποθανὼν τῷ 1532, ἀφοῦ ἀπεδέχθη τὴν λουθηρανικὴν μεταρρύθμισιν.

[Πρωσσίας]

— Λουδοβῖκος-*Φρειδερῖκος-Χριστιανός*, πρίγκιψ τῆς Πρωσσίας. Υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Φερδινάνδου, ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Β΄, γεννηθεὶς τῷ 1772 καὶ φονευθεὶς ἐν Σάαλφελντ τῷ 1806. Κατὰ τὴν νεότητά του εἶχεν ἀποκτήσει φήμην διὰ τὸν ἄσωτον βίον του καὶ τὸν ἡρωϊσμόν του, ἐκδηλωθέντα ἰδίως κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Μαγεντίας (1793). Λόγῳ τῶν ἀσωτειῶν του, ἐνεκλείσθη τῷ 1800 εἰς τὰς φυλακάς. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του μετέβη εἰς Βερολῖνον, ὅπου κατέστη λόγῳ τοῦ ἐλευθεριάζοντος χαρακτῆρός του δημοτικώτατος. Ὑπεστήριξε τὴν πολιτικὴν τῆς αὐστροπρωσσικῆς συμμαχίας κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Τῷ 1806 διοικῶν τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τῆς στρατιᾶς τοῦ πρίγκιπος Χοενλόε καὶ εὑρισκόμενος εἰς Σάαλφελντ προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, παρὰ δὲ τὰς ὁδηγίας, ἃς εἶχεν, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν μάχην, ἐρρίφθη εἰς τὸν ἀγῶνα. Καὶ ὁ μὲν στρατός του συνετρίβη, αὐτὸς δὲ ἀπωλέσθη κατὰ τὸν πανικόν. Τὰ ἐκ τῆς ἐρωμένης του Ἑρριέτας Φρὸμ δύο τέκνα του ἐξευγενισθέντα τῷ 1810 ἔλαβον τὸ ὄνομα τῶν Βίλντενμπρουχ.

ΙΣΠΑΝΙΑ

—Λουδοβῖκος Α΄, βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας (1724). Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Φιλίππου Ε΄ καὶ τῆς Μαργαρίτας-Λουΐζας-Γαβριέλλας τῆς Σαβοΐας, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Μαδρίτῃ (1707—1724). Τῷ 1709 ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς ἱσπανικῆς συνελεύσεως ἐπίδοξος διάδοχος, τῷ δὲ 1722 ἐνυμφεύθη τὴν τότε δωδεκαετῆ Λουΐζαν τῆς Ὀρλεάνης, δούκισσαν ντὲ Μονπανσιέ. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τὴν 17 Ἰανουαρίου 1724, συνεπείᾳ τῆς παραιτήσεως τοῦ πατρός του, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο ἐχαιρετίσθη ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τοῦ ἱσπανικοῦ λαοῦ, λόγῳ τοῦ μειλιχίου χαρακτῆρος αὐτοῦ. Ἀτυχῶς ὁ Λουδοβῖκος Α΄ ἀπέθανεν ἐξ εὐλογίας τὴν 31 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῆς ἀνόδου του εἰς τὸν θρόνον, ἀνέλαβε δὲ τὸ σκῆπτρον ἐκ νέου ὁ πατήρ του.

— Λουδοβῖκος-*Ἀντώνιος τῶν Βουρβώνων*, ἰνφάντης τῆς Ἱσπανίας. Υἱὸς τοῦ Φιλίππου Ε΄, γεννηθεὶς τῷ 1727 ἐν Βιλλᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1785 ἐν Ἀρένας. Ὀνομασθεὶς καρδινάλιος ὑπὸ τοῦ πάπα Κλήμεντος ΙΒ΄, ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Τολέδου. Ἐν τούτοις οὐδόλως ἠσχολήθη μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του παρῃτήθη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σχήματος, ἀφιερωθεὶς εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν μουσικήν. Τῷ 1776 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν-Θηρεσίαν ντὲ Βαλαμπρίγα.

— Λουδοβῖκος-*Μαρία τῶν Βουρβώνων*, ἰνφάντης τῆς Ἱσπανίας. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Καντααλσο (1777—1823). Τῷ 1800 ἐγένετο καρδινάλιος, ὀνομασθεὶς ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σεβίλλης. Κατὰ τὴν γαλλικὴν εἰσβολὴν προΐστατο τῆς ἀντιβασιλείας ἐν Κάδιξ. Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ ἐξεδιώχθη τῆς ἕδρας του. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1820 ἐγένετο μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, ἀργότερον δὲ ἡ συνταγματικὴ κυβέρνησις ὠνόμασεν αὐτὸν μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

ΙΤΑΛΙΑ

— Λουδοβῖκος Α΄ *ὁ Εὐσεβής*, βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας (814—840)· βλ. *Λουδοβῖκος Α΄*, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως.

— Λουδοβῖκος Β΄ *ὁ Νέος*, βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας (844—875)· βλ. *Λουδοβῖκος Β΄*, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως.

—Λουδοβῖκος Γ΄ *ὁ Τυφλός*, βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας (900—924)· βλ. *Λουδοβῖκος Γ΄*, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως.

— Λουδοβῖκος-*Ἀμεδαῖος* *(Ἰωσὴφ-Μαρία-Φερδινάνδος-Φραγκῖσκος)* ***τῆς Σαβοΐας***, δοὺξ τῶν Ἀβρουζίων. Υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Ἀμεδαίου, δουκὸς τῆς Ἀόστης καὶ τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας-Βικτωρίας, γεννηθεὶς ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1873. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Χάρβαρντ καὶ γεωγραφικὰς ἐπιστήμας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου. Τῷ 1893—1894 ἐπεχείρησε τὸ πρῶτόν του ἐξερευνητικὸν ταξίδιον εἰς Ἐρυθραίαν, τῷ δὲ 1894—1896 τὸν γῦρον τοῦ κόσμου. Τῷ 1897 ἀνῆλθε τὸ ὄρος Ἠλιὰ τῆς Ἀλάσκας (5494 μ.) καὶ τῷ 1899—1900 ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς τὸν βόρειον πόλον, φθάσας μέχρι 81°55΄ Β. πλάτους. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1900 ἀφῆκε τὴν διοίκησιν τῆς ἀποστολῆς εἰς τὸν ὑπασπιστήν του Κάνι, ὅστις προὐχώρησε μέχρι τοῦ 86°34΄ παραλλήλου. Κατὰ τὸν Ἰταλοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 ἦτο κυβερνήτης ἰταλικῆς μοίρας τοῦ Ἰονίου πελάγους. Συνέγραψεν: «Ὁ πολικὸς ἀστὴρ εἰς τὴν Ἀρκτικὴν θάλασσαν» (1899—1900).

[Ἐτρουρίας]

— Λουδοβῖκος Α΄, βασιλεὺς τῆς Ἐτρουρίας (1801—1803). Υἱὸς τοῦ Φερδινάνδου Γ΄ τῶν Βουρβώνων, δουκὸς τῆς Πάρμας, γεννηθεὶς τῷ 1773 ἐν Πάρμᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1803 ἐν Φλωρεντίᾳ. Τῷ 1795 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν-Λουΐζαν τῶν Βουρβώνων, θυγατέρα τοῦ Καρόλου Δ΄ τῆς Ἱσπανίας. Ὅτε τῷ 1801 ὁ Λουκιανὸς Βοναπάρτης ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πρώτου ὑπάτου εἰς Μαδρίτην, ὅπως διαπραγματευθῇ τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ δουκάτου τῆς Πάρμας πρὸς τὴν Τοσκάνην, ὑπέγραψε μετὰ τοῦ Ἱσπανοῦ βασιλέως συνθήκην, δυνάμει τῆς ὁποίας ἐδημιουργεῖτο ἐν Ἰταλίᾳ τὸ βασίλειον τῆς Ἐτρουρίας πρὸς χάριν τοῦ Λουδοβίκου Α΄. Ἐν τούτοις οὗτος ἐγένετο δεκτὸς μετὰ ψυχρότητος εἰς Φλωρεντίαν (1801), ἀπέθανε δὲ μετὰ διετίαν.

— Λουδοβῖκος Β΄ *(Κάρολος-Λουδοβικος)*, βασιλεὺς τῆς Ἐτρουρίας (1803—1807). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1899. Ἀνεκηρύχθη τετραετὴς βασιλεὺς ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός του, ἥτις ὑπεχρεώθη τῷ 1807, κατόπιν νέας συμφωνίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ βασίλειον τῆς Ἐτρουρίας (βλ. λ. *Κάρολος Β΄*, δοὺξ τῆς Πάρμας).

[Μιλάνου]

— Λουδοβῖκος *ὁ Μαῦρος*, δοὺξ τοῦ Μιλάνου (1494—1508)· βλ. λ. *Σφόρτσα*.

[Νεαπόλεως καὶ Δύο Σικελιῶν]

— Λουδοβῖκος *ὁ Ἀραγωνικός*, βασιλεὺς τῆς Σικελίας (1342—1355). Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Πέτρου Α΄ καὶ τῆς Ἐλισάβετ τῆς Καρινθίας, γεννηθεὶς τῷ 1338. Διεδέχθη τετραετὴς τὸν πατέρα του ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ θείου του δουκὸς Ἰωάνου τοῦ Ραντάτσο, ὅστις κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ραλίτσι, ὀπαδῶν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δουκὸς τοῦ Ραντάτσο (1448) τὴν ἀντιβασιλείαν ἤσκησεν ἡ βασιλομήτωρ, ἥτις μετεκάλεσε τοὺς Παλίτσι. Τὸ 1454 οἱ ὀπαδοὶ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως κατώρθωσαν νὰ γίνωσι κύριοι τοῦ ἡμίσεος τῆς νήσου, ἀλλ' ἐξεδιώχθησαν τῷ 1456. Ὁ Λουδοβῖκος ἀπέθανε πρὸ τῆς ἐνηλικιώσεώς του, ἀφήσας διάδοχόν του τὸν ἀδελφόν του Φρειδερῖκον Γ΄.

— Λουδοβῖκος *τοῦ Τάραντος*, βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως (1346—1362). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Φιλίππου τοῦ Τάραντος, γεννηθεὶς τῷ 1320 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1362. Μετέσχε τῆς δολοφονίας τοῦ βασιλέως Ἀνδρέου τῆς Οὐγγαρίας, πρώτου συζύγου τῆς βασιλίσσης Ἰωάννας, ἣν κατόπιν καὶ ἐνυμφεύθη (1346). Ὅταν ὁ Λουδοβῖκος τῆς Οὐγγαρίας, ἀδελφὸς τοῦ δολοφονηθέντος, εἰσέβαλεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ὁ Λουδοβῖκος τοῦ Τάραντος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Νεάπολιν καὶ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον πλησίον τοῦ πάπα Κλήμεντος ΣΤ΄. Χάρις εἰς τὴν μεσολάβησιν τοῦ τελευταίου τούτου τῷ 1350 συνήφθη συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων, ὁ δὲ Λουδοβῖκος ἐπιστρέψας εἰς Νεάπολιν ἐστέφθη μετὰ διετίαν (1352) βασιλεύς. Ἤσκησε τὴν ἀρχὴν μετ' ἐνεργητικότητος, κατορθώσας νὰ καταστείλῃ ἐπανάστασιν τῶν Ἰταλῶν χωροδεσποτῶν. Τῷ 1356 ἀπεπειράθη ἀνεπιτυχῶς νὰ καταλάβῃ τὴν Ἰταλίαν. Ἀπέθανεν ἄκληρος.

—Λουδοβῖκος Α΄ *τῆς Γαλλίας*, δοὺξ τῆς Ἀνδηγαυΐας, κόμις τῆς Προβηγκίας καὶ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως (1382—1384). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἰωάννου Β΄ τοῦ Καλοῦ, γεννηθεὶς ἐν Βενσὲν τῷ 1339 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἰταλίᾳ τῷ 1384. Τῷ 1354, συνεπείᾳ τῆς ἐν Μάντῃ συνθήκης μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Καρόλου τοῦ Κακοῦ, βασιλέως τῆς Ναβάρρας, παρεδόθη εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον ὡς ὅμηρος. Ἀνακτήσας μετὰ μικρὸν τὴν ἐλευθερίαν του διώκησε τὸ ἑπόμενον ἔτος (1356) τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Πουατιέ, ὑπῆρξε δὲ οὗτος μετὰ τῶν ἀδελφῶν του οἱ πρῶτοι τραπέντες εἰς φυγήν. Ὅταν μετὰ τὴν ἐν Μπρετινὺ συνθήκην ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του, παρέδωσε τὸν Λουδοβῖκον ὡς ὅμηρον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδον Γ΄. Ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος ἐπωφεληθεὶς τῆς χορηγηθείσης εἰς αὐτὸν ἀδείας, ὅπως ἐπισκεφθῇ τὴν σύζυγόν του ἐν Γκίζ, ἦλθεν εἰς Παρισίους καὶ ἠρνήθη, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Ἐδουάρδου, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν. Ὀνομασθεὶς διοικητὴς τοῦ Λαγκεντοὺκ διεξήγαγε πεισμόνας μακροὺς πολέμους πρὸς τοὺς Ἄγγλους, ὧν τὸν ἀρχηγὸν Θωμᾶν Φέλτον καὶ ἠχμαλώτισεν ἐν τῇ μάχῃ τῆς Λὰ Ρεόλ, καὶ κατώρθωσε νὰ ἀνακτήσῃ τὸ Πουατοὺ καὶ τὴν Γουϋέννην. Λόγῳ ὅμως τῶν βαρυτάτων φόρων, οὓς ἐπέβαλεν ὁρμώμενος ἐκ τῆς φιλαργυρίας του, οἱ κάτοικοι τοῦ Λαγκεντοὺκ ἐξηγέρθησαν ἐπανειλημμένως, καὶ ὁ βασιλεὺς Κάρολος Ε΄ ἠναγκάσθη νὰ ἀνακαλέσῃ αὐτὸν εἰς Παρισίους. Τῷ 1380 ἡ βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως Ἰωάννα Α΄, τῇ προτροπῇ τοῦ ἐν Ἀβινιὸν πάπα Κλήμεντος Ζ΄, υἱοθέτησε τὸν Λουδοβῖκον, ὁρίσασα αὐτὸν ὡς διάδοχον τοῦ θρόνου της. Ὁ πάπας Ρώμης ὅμως Οὐρβανὸς ΣΤ΄ κηρύξας ἔκπτωτον τὴν Ἰωάνναν προσέφερε τὸ στέμμα τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸν Κάρολον τοῦ Δυρραχίου. Ὁ Λουδοβῖκος, ὅστις λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του Καρόλου Ε΄ εἶχεν ὀνομασθῆ ἀντιβασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἔσπευσε κατόπιν τούτου εἰς Προβηγκίαν καὶ Νεάπολιν, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἰωάννα Α΄ εἶχε φονευθῆ ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Δυρραχίου. Ὁ Λουδοβῖκος πρὸς στιγμὴν ἐδέχθη ὅπως συμβιβασθῇ μετὰ τοῦ ἀντιπάλου του, ἀφίνων εἰς αὐτὸν τὴν Νεάπολιν καὶ κρατῶν μόνον τὴν Προβηγκίαν, ἀλλὰ τῇ προτροπῇ τοῦ Κλήμεντος Ζ΄, ὅστις καὶ τὸν ἔστεψεν ἐν Ἀβινιὸν βασιλέα (1382), ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Καρόλου. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἀπέτυχεν, ὁ δὲ Λουδοβῖκος ἀπέθανεν ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τῆς ἀπογοητεύσεώς του ἐν Μπισέλια, παρὰ τὸ Βάρι, τῷ 1384. Ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Μαρίας τοῦ Μπλουὰ (1367) ἔσχε δύο υἱούς: τὸν Λουδοβῖκον Β΄, ὅστις τὸν διεδέχθη, καὶ τὸν Κάρολον, δοῦκα τῆς Καλαβρίας. Ὁ Λουδοβῖκος ὑπῆρξεν ἀρχηγέτης τοῦ δευτέρου Ἀνδηγαυϊκοῦ οἴκου.

—Λουδοβῖκος Β΄ ***ὁ Ἀνδηγαυϊκός***, βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, τῆς Σικελίας (1384—1417) καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Τουλὸν τῷ 1377 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀνζὲρ τῷ 1417. Διεδέχθη τὸν πατέρα του τῷ 1384 ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός του Μαρίας τοῦ Μπλουά, ἐστέφθη δὲ βασιλεὺς τῷ 1389 ὑπὸ τοῦ πάπα Κλήμεντος Ζ΄. Στρατεύσας ἅμα τῇ στέψει του εἰς Ἰταλίαν, κατέλαβε τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη, ἐκδιωχθεὶς τελικῶς ὑπὸ τοῦ Λαδισλάου, υἱοῦ τοῦ Καρόλου Γ΄ τοῦ Δυρραχίου. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν (1397), ἀφοῦ ἀφῆκεν εἰς Ἰταλίαν τὸν κόμιτα τῆς Μαρκίας, ὅπως προασπίζῃ τὰς πιστὰς εἰς αὐτὸν πόλεις, ἐνυμφεύθη ἐν Ἄρλ τὴν Ὑολάνδην τῆς Ἀραγωνίας, θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Α΄. Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ὑπεστήριξε τὸν Λουδοβῖκον τῆς Ὀρλεάνης κατὰ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας, κατόπιν ὅμως τὸν ἐγκατέλειψε. Τῷ 1409—1411 ἐπεχείρησε τέσσαρας ἀκάρπους ἐκστρατείας πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ βασιλείου του τῆς Νεαπόλεως, εἶτα δὲ ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν ὑπεστήριξε τοὺς δοῦκας τοῦ Ἀλανσὸν καὶ τῆς Βρετάνης καὶ προητοίμασε τὸν γάμον τῆς θυγατρός του Μαρίας τῆς Ἀνδηγαυϊκῆς μετὰ τοῦ κόμιτος Καρόλου τοῦ Ποντιέ, τοῦ κατόπιν βασιλέως Καρόλου Ζ΄. Τῷ 1415 ἐπεσκέφθη τὴν Προβηγκίαν, ὅπου ἵδρυσε τὸ κοινοβούλιον τοῦ Αἲξ καὶ παρεχώρησε προνόμια εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Αἲξ καὶ τοῦ Ἀνζέρ. Τέκνα του ἐκ τῆς Ὑολάνδης ὑπῆρξαν ὁ Λουδοβῖκος Γ΄, ὅστις τὸν διεδέχθη, καὶ ἡ Μαρία ἡ Ἀνδηγαυϊκή, ἡ σύζυγος τοῦ Καρόλου Ζ΄.

— Λουδοβῖκος Γ΄ *ὁ Ἀνδηγαυϊκός*, βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας (1417—1434). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1403 καὶ ἀποθανὼν ἐν Κοσέντσᾳ τῆς Καλαβρίας τῷ 1434. Διεδέχθη τὸν πατέρα του τῷ 1417 ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός του Ὑολάνδας τῆς Ἀραγωνίας, γυναικὸς μεγάλης ἀξίας, καὶ ἠσχολήθη εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ βασιλείου του, ὅπερ διεξεδίκει ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας Ἀλφόνσος ὁ Μεγαλοπρεπής. Τῷ 1420 ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Νεαπόλεως μετὰ στόλου ἐκ 14 πλοίων καὶ σημαντικοῦ στρατοῦ καὶ κατώρθωσε νὰ γίνῃ κύριος τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος τοῦ βασιλείου του. Ἀπέθανε προώρως (1434) εἰς ἡλικίαν 31 ἐτῶν. Εἶχε νυμφευθῆ εἰς ἡλικίαν ἑπτὰ ἐτῶν τὴν Αἰκατερίνην τῆς Βουργουνδίας, ἥτις ὅμως ἀπεπέμφθη τῷ 1413. Τῷ 1431 ἐνυμφεύθη τὴν Μαργαρίταν τῆς Σαβοΐας, δὲν ἀπέκτησεν ὅμως τέκνα καὶ τὸν διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Ρενᾶτος.

[Σαβοΐας]

— Λουδοβῖκος *τῆς Σαβοΐας*, πρίγκιψ τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ Μορέως, κόμις τοῦ Πεδεμοντίου. Υἱὸς τοῦ Ἰακώβου τῆς Σαβοΐας καὶ τῆς Μαργαρίτας Μπωζέ, ἀποθανὼν ἐν Πινιερὸλ τῷ 1418. Ἵδρυσε τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Τουρίνου (1405) καὶ διεδραμάτισε σημαντικὸν ρόλον εἰς τὰς μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας διαπραγματεύσεις πρὸς ἄρσιν τοῦ σχίσματος. Ἀποθανὼν ἄκληρος ἀφῆκε διάδοχόν του τὸν γυναικάδελφόν του Ἀμεδαῖον Η΄, ὅστις οὕτως ἥνωσε ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν του τὴν Σαβοΐαν καὶ τὸ Πεδεμόντιον.

— Λουδοβῖκος, δοὺξ τῆς Σαβοΐας (1451—1465). Υἱὸς τοῦ Ἀμεδαίου Η΄ καὶ τῆς Μαρίας τῆς Βουργουνδίας, γεννηθεὶς ἐν Γενούῃ τῷ 1402 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λυῶνι τῷ 1465. Ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τῆς Σαβοΐας ἀπὸ τοῦ 1434, διεδέχθη τὸν πατέρα του τῷ 1451. Ἡ βασιλεία του ὑπῆρξε ταραχώδης, τὸ μὲν λόγῳ τῶν προστριβῶν του πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Ζ΄, ὅστις ἠθέλησε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, διότι παρὰ τὴν θέλησίν του ἐνύμφευσε τὴν θυγατέρα του Καρλότταν τῆς Σαβοΐας μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ δελφίνου τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΑ΄, τὸ δὲ λόγῳ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ υἱοῦ του Φιλίππου, προφασιζομένου ὅτι

Digitized by Google

ὑποστηρίζει τὴν ἀδικηθεῖσαν μητέρα του Ἄνναν τῆς Κύπρου. Τῷ 1463 ὁ Λουδοβῖκος ἐζήτησε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ γαμβροῦ του Λουδοβίκου ΙΑ', ὅστις καλέσας τὸν Φίλιππον εἰς Παρισίους τὸν ἐνέκλεισεν ἐπὶ διετίαν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Λέζ. Τὸν Λουδοβῖκον τῆς Σαβοΐας διεδέχθη ὁ πρεσβύτερος υἱός του Ἀμεδαῖος Θ'.

— **Λουδοβῖκος** *τῆς Σαβοΐας*. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ τῆς Ἄννας τῆς Κύπρου, γεννηθεὶς ἐν Γενούῃ τὸ 1431 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ριπάϊγ τῷ 1482. Τῷ 1458, νυμφευθεὶς τὴν Καρλότταν Λουζινιάν, θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου Β', βασιλέως τῆς Κύπρου, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος τῆς Ἀντιοχείας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Β', βασίλισσα τῆς Κύπρου ἐστέφθη ἡ Καρλόττα Λουζινιάν, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ὁ Λουδοβῖκος μεταβὰς εἰς Λευκωσίαν τῷ 1459. Ἡττηθεὶς ὅμως ἐν Κερυνείᾳ ὑπὸ τοῦ γυναικαδέλφου του Ἰακώβου τοῦ Ἅρπαγος—τοῦ κατόπιν νυμφευθέντος τὴν Αἰκατερίνην Κορνάρο—ὁ Λουδοβῖκος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κύπρον καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰταλίαν, ἐνῷ ἡ σύζυγός του ἐξεχώρησε τὰ ἐπὶ τῆς Κύπρου δικαιώματά της εἰς τὸν Κάρολον Α', δοῦκα τῆς Σαβοΐας.

ΜΟΝΑΚΟ

— **Λουδοβῖκος Α'**, πρίγκιψ τοῦ Μονακὸ (1662—1701). Ἔγγονος καὶ διάδοχος τοῦ πρίγκιπος Ὀνωρίου Β'. Ὑπῆρξε πιστὸς φίλος τῆς Γαλλίας, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ δουκὸς ντὲ Γκραμμὸν καὶ μετέσχε τοῦ πολέμου τῆς Ὀλλανδίας. Τῷ 1678 ἐδημοσίευσε τετράτομον κώδικα, περιλαμβάνοντα ἀστικόν, ποινικόν, γεωργικὸν καὶ διοικητικὸν δίκαιον. Ὡς πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Ρώμῃ ὑπεστήριξε τὴν ἐκλογὴν τοῦ πάπα Κλήμεντος ΙΑ', εὐνοοῦντος τὰ περὶ διαδοχῆς τοῦ ἰσπανικοῦ θρόνου σχέδια τῆς Γαλλίας. Ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς τῆς περιφήμου μονῆς τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου». Τὸν διεδέχθη ἐν Μονακὸ ὁ υἱός του Ἀντώνιος.

— **Λουδοβῖκος Β'** (*Ὀνώριος - Κάρολος - Ἀντώνιος*), πρίγκιψ τοῦ Μονακὸ. Υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου Α' καὶ τῆς πρώτης του συζύγου λαίδης Μαρίας Ντούγκλας-Ἄμιλτον, γεννηθεὶς ἐν Βάδεν-Βάδεν τῷ 1870. Ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπολέμησε κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ. Διεδέχθη τὸν πατέρα του ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Μονακὸ τῷ 1922. Τῷ 1919 υἱοθέτησε τὴν πριγκίπισσαν Καρλότταν-Λουΐζαν-Ἰουλιέτταν, δούκισσαν τοῦ Βαλεντινουά, νυμφευθεῖσαν τὸ ἑπόμενον ἔτος (1920) τὸν Πέτρον κόμιτα ντὲ Πολινιάκ, ὀνομασθέντα πρίγκιπα τοῦ Μονακό.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

— **Λουδοβῖκος** *Βοναπάρτης*, βασιλεὺς τῆς Ὀλλανδίας (1805—1810)· βλ. λ. *Βοναπάρτης* Λουδοβῖκος.

— **Λουδοβῖκος** *τῆς Φλάνδρας*, κόμις τοῦ Νεβέρ. Υἱὸς τοῦ Ροβέρτου Γ', κόμιτος τῆς Φλάνδρας, ἀποθανὼν τῷ 1322. Γενόμενος, χάρις εἰς τὸν γάμον του, κύριος τοῦ Νεβὲρ καὶ τοῦ Ρετὲλ προσεπάθησε νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς γαλλικῆς ἐπικυριαρχίας, ἥτις τῷ εἶχεν ἐπιβληθῆ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κανονικῆς πληρωμῆς ποσοῦ 20.000 λιβρῶν, ὅπερ εἶχεν ἐπιβληθῆ εἰς τὸν κόμιτα τῆς Φλάνδρας συνεπείᾳ τῆς συνθήκης τοῦ Ἀτὶλ-σὺρ-Ὄρζ. Συλληφθεὶς διαταγῇ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Δ' ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Μοντλερύ, ἐκ τοῦ ὁποίου ὅμως κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ. Κατηγορηθεὶς ἐκ νέου δι' ἐπαναστατικὰς ἐνεργείας καὶ συλληφθεὶς ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ρυπελμόντ, ὁπόθεν ἐξῆλθεν ὀλίγας ἑβδομάδας πρὸ τοῦ θανάτου του.

— **Λουδοβῖκος Α'** *τοῦ Νεβέρ*, κόμις τῆς Φλάνδρας (1322—1337). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1304 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1346. Ἀνατραφεὶς ἐν Γαλλίᾳ ἐγκατέστησε τὴν αὐλήν του ἐν Νεβέρ, οὐδόλως ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν διοίκησιν τῆς Φλάνδρας, εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ὁποίας ἐπέβαλε βαρυτάτας φορολογίας. Ἐκ τούτου ἐπανειλημμέναι ἐπαναστάσεις κατ' αὐτοῦ ἐγένοντο, τῷ δὲ 1326 συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν Βρυγῶν ἐκρατήθη ὑπ' αὐτῶν ὡς αἰχμάλωτος ἐπὶ ἑξάμηνον, ἀπελευθερωθεὶς μόνον κατόπιν τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Καρόλου Δ'. Τῷ 1328 ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τοῦ Φιλίππου ΣΤ' τοῦ Βαλουά, ὅστις κατενίκησε τοὺς Φλαμανδοὺς παρὰ τὸ ὄρος Κάσσελ. Ὅταν ὅμως ὁ Ἐρρῖκος, τῇ προτροπῇ τοῦ Φιλίππου, ἠθέλησε νὰ διακόψῃ τὰς μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Φλάνδρας ἐμπορικὰς σχέσεις, νέα τρομερὰ ἐπανάστασις ἐξερράγη ἐν Φλάνδρᾳ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰακώβου Ἀρτεβέλντε. Ὁ Λουδοβῖκος ἡττηθεὶς ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Παρισίους (1337), ματαίως δὲ ἀπεπειράθη νὰ ἀνακτήσῃ τὸν θρόνον του. Μετέσχε τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Ἐδουάρδου Γ' τῆς Ἀγγλίας, φονευθεὶς κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κρεσὺ (1346).

— **Λουδοβῖκος Β'** *τοῦ Μάλ*, κόμις τῆς Φλάνδρας καὶ τοῦ Νεβὲρ (1346—1383). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1330 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1383. Ὅπως ὁ πατήρ του, ὑπῆρξε περισσότερον Γάλλος ἢ Φλαμανδός. Ἡ πρώτη κατ' αὐτοῦ ἐξέγερσις ὠφείλετο εἰς τὸ ὅτι διέρρηξε τὴν μνηστείαν του μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἐδουάρδου Γ' Ἰσαβέλλας· ὁ Λουδοβῖκος ὅμως κατώρθωσε νὰ κατευνάσῃ τὰ πνεύματα τῶν ὑπηκόων του, ὑποσχεθεὶς ὅτι οὐδέποτε θὰ ἔστρεφε τὰ ὅπλα του κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Καὶ ἐτήρησε μὲν τὴν ὑπόσχεσίν του ταύτην, ἡ ἐπιβολὴ ὅμως δυσβαστάκτων φόρων προὐκάλεσε τῷ 1379 νέαν ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ, κατασταλεῖσαν μετὰ τριετίαν χάρις εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ Καρόλου ΣΤ', ὅστις κατέσφαξε τοὺς Φλαμανδοὺς ἐν Ροσεμπέκε (1382). Ἐν τούτοις, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γάλλων, οἱ κάτοικοι τῆς Γάνδης, ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἔλαβον ἐκ νέου τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις ἀπέθανε διαρκοῦντος τοῦ ἀγῶνος ἐν Σαὶν-Ὀμέρ, εἴτε ἐξ ἀσθενείας, εἴτε φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ δουκὸς ντὲ Μπερρύ, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε περιέλθει εἰς ρῆξιν. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ Φλάνδρα περιῆλθεν εἰς τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας Φίλιππον τὸν Τολμηρόν, γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Λουδοβίκου Β'.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

—**Λουδοβῖκος Α'**. *ὁ Μέγας*, βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας (1342—1382). Υἱὸς τοῦ Καρόλου-Ροβέρτου καὶ τῆς Ἐλισάβετ τῆς Πολωνίας, γεννηθεὶς ἐν Βίσεγκραντ τῷ 1326 καὶ ἀποθανὼν ἐν Τυρνάου τῷ 1382. Διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του εἰς τὸν οὐγγρικὸν θρόνον, ὑπῆρξεν εἷς τῶν μεγαλυτέρων μοναρχῶν τῆς ἐποχῆς του, τὸ δὲ Βίσεγκραντ, ὅπου εἶχεν ἐγκαταστήσει τὴν αὐλήν του, κατέστη ἓν τῶν σπουδαιοτέρων κέντρων τῆς Εὐρώπης. Ἅμα τῇ ἀνόδῳ του εἰς τὸν θρόνον ἐστράτευσε κατὰ τῶν ἐπαναστατησάντων Σαξώνων τῆς Τρανσυλβανίας, οὓς καὶ ὑπέταξεν, εἶτα δὲ ἠσχολήθη μὲ τὴν ὑποταγὴν τῶν Κροατῶν. Τῷ 1347 ἐστράτευσε κατὰ τῆς Νεαπόλεως ἵνα ἐκδικηθῇ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀνδρέου, δολοφονηθέντος τῇ ἐπινεύσει τῆς συζύγου του Ἰωάννας ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Δυρραχίου, ὃν καὶ ἐφόνευσε. Τῷ 1349 ἐστράτευσεν ἐκ νέου εἰς Ἰταλίαν, ἀλλὰ κατόπιν μεσολαβήσεως τοῦ πάπα Κλήμεντος ΣΤ' συνῆψε συνθήκην μετὰ τῆς βασιλίσσης Ἰωάννας. Τῷ 1358 ὁ Λουδοβῖκος, κατόπιν ἐπιτυχοῦς πολέμου πρὸς τὴν Βενετίαν, ἐγένετο κύριος τῆς Δαλματίας, εἰς ἣν προσεπάθησε νὰ ἐπιβάλῃ τὸν καθολικισμόν.

Τῷ 1370 διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας τὸν θεῖόν του Καζίμιρον, ὃν ἄλλοτε εἶχε βοηθήσει κατὰ τοῦ Ἰωάννου τῆς Βοημίας (1344), τῶν Λιθουανῶν, τῶν Ταττάρων καὶ τῶν Ρουθηνῶν. Οὕτω διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν δύο καθολικῶν κρατῶν, τῆς Πολωνίας καὶ τῆς μεγάλης Οὐγγαρίας, τὸ κράτος τοῦ Λουδοβίκου Α' ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τοῦ Εὐξείνου, ἀποτελοῦν οὕτως ἰσχυρὸν προπύργιον κατὰ τῆς ὀθωμανικῆς ἐξαπλώσεως. Τῷ 1373 ὁ Λουδοβῖκος προέβη εἰς διαβήματα παρὰ τῷ πάπα διὰ τὴν ἀνάληψιν μεγάλης σταυροφορίας κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ' αἱ διαπραγματεύσεις εἰς οὐδὲν κατέληξαν.

Τὸ ἔργον τοῦ Λουδοβίκου Α' διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν τῆς Οὐγγαρίας ὑπῆρξεν ἀξιοθαύμαστον. Ὠργάνωσε τὸ φεουδαρχικὸν σύστημα, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀποτελῇ τοῦτο διαρκῆ ἀπειλὴν κατὰ τῆς βασιλείας, ἀποκατέστησε τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην, ἀναδιωργάνωσε τὴν δικαιοσύνην, ἐπροστάτευσε τὰς μειονότητας, παρασχών, καίτοι φανατικὸς καθολικός, ἐλευθερίας καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς Ἰουδαίους. Χάρις εἰς τὰς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας, οἱ Μαγυάροι ἐγνώρισαν τὴν τότε ἀρχομένην ἀναγέννησιν, τότε δὲ μόλις ἐγνώρισεν ἡ Οὐγγαρία τὴν παιδείαν καὶ τὴν τέχνην. Ἐν Πολωνίᾳ ἐν τούτοις τὸ ἔργον τοῦ Λουδοβίκου δὲν ἔσχε τοὺς αὐτοὺς πλουσίους καρπούς. Εἶχεν ἐγκαταστήσει ἐκεῖ ὡς ἀντιβασίλισσαν τὴν μητέρα του Ἐλισάβετ, ἥτις ὑπῆρξεν ὄργανον τῶν ἑκάστοτε εὐνοουμένων της. Ὁ Λουδοβῖκος πρὸ τοῦ θανάτου του ὥρισεν ὡς διάδοχόν του τὴν θυγατέρα του Μαρίαν, μνηστὴν τοῦ νεαροῦ ἐκλέκτορος τοῦ Βρανδεμβούργου Σιγισμόνδου, υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Δ'.

Λουδοβῖκος Β' τῆς Οὐγγαρίας (ὑπὸ Βερνάρδου Στρίγκ-λ)

—**Λουδοβῖκος Β'**, βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Βοημίας (1516—1526). Υἱός, προώρως γεννηθείς, τοῦ ἀσθενοῦς βασιλέως Βλαδισλάου Β' καὶ τῆς Ἄννας τοῦ Φουά. Ἡ ἱστορία τοῦ ἀτυχοῦς τούτου μονάρχου καὶ τελευταίου βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας συνοψίζεται εἰς τὸν χαρακτηρισμόν, ὃν περὶ αὐτοῦ ἔδωσε Γάλλος ἱστορικός: «προώρως γεννηθείς, προώρως νυμφευθείς, προώρως βασιλεύσας, προώρως ἀποθανών». Ἀνελθὼν δεκαετὴς (1516) εἰς τὸν θρόνον τοῦ πατρός του, ὑπῆρξεν ὁ στόχος, καθ' οὗ ἐστράφησαν οἱ φιλόδοξοι Ἀψβοῦργοι. Τῷ 1522 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν τὴν Αὐστριακήν, ἐνῷ συγχρόνως ἡ ἀδελφή του ἐνυμφεύετο Φερδινάνδον τὸν Αὐστριακόν. Ἡ Οὐγγαρία κατὰ τὴν περίοδον ταύτην διετέλει ἐν πλήρει ἀναρχίᾳ, ἧς ἐπωφελούμενος ὁ Σουλεϊμὰν Ε' κατέλαβε τὸ Βελιγράδιον. Πέντε ἔτη ἀργότερον ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μοχὰκ ἐτάφη ὁριστικῶς ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Οὐγγαρίας, καταληφθείσης ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐνῷ τὰ ἐπὶ τοῦ οὐγγρικοῦ θρόνου δικαιώματα περιήρχοντο εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τοῦ Λουδοβίκου Φερδινάνδον τῶν Ἀψβούργων.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

— **Λουδοβῖκος Α'** (*Φίλιππος - Μαρία - Φερδινάνδος - Πέτρος ντ' Ἀλκαντάρα ντὲ Μπραγκὰνς - Μπουρμπόν*), βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας (1861—1889). Υἱὸς τοῦ δουκὸς τοῦ Σὰξ-Κοβούργου-Γόθα Φερδινάνδου, γεννηθεὶς ἐν Λισσαβῶνι τῷ 1838 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῷ πύργῳ τῆς Κασκάες τῷ 1889. Ἐν ἀρχῇ ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς τοῦ Ὀπόρτο. Διαδεχθεὶς τῷ 1861 τὸν ἀδελφόν του Πέτρον Ε', διῴκησε τὴν Πορτογαλίαν ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἐκ τοῦ συντάγματος δικαιωμάτων του. Κατέβαλε μεγάλας προσπαθείας διὰ τὴν διοικητικὴν οἰκονομικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς χώρας, αἵτινες ὅμως δὲν ἀπέδωσαν τοὺς ἀναμενομένους καρπούς, κατήργησε τὸ δουλεμπόριον τῶν μαύρων ἐν τῇ Πορτογαλικῇ Ἀφρικῇ (1868), ἀπεποιήθη, μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τῆς Ἰσαβέλλας τῆς Ἰσπανίας, τὸ ἰσπανικὸν στέμμα καὶ ἀντετάχθη εἰς τὸν σχηματισμὸν Ἰβηρικῆς δημοκρατίας (1868—1869). Τῷ 1870 ηὐνόησε τὴν πώλησιν τῶν περιουσιῶν τοῦ κλήρου, ἣν ἠκολούθησε τὸ προνουντσιαμέντον τοῦ στρατηγοῦ Σαλντάνχα, ὅστις ἠδυνήθη ἐπί τινας μῆνας νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν εἰς χεῖράς του. Τὴν ἀνατροπὴν τούτου ἐπηκολούθησεν ὀξεῖα διαπάλη μεταξὺ τῶν κομμάτων, παρὰ δὲ τὰς γενομένας μεταρρυθμίσεις, κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1887 τὸ δημοκρατικὸν κόμμα ἀντεπροσωπεύθη εὐρέως ἐν τῇ βουλῇ. Ὁ Λουδοβῖκος Α' ἠσχολήθη μετὰ θέρμης μὲ τὰς καλὰς τέχνας. Τῷ 1862 κατέλαβε, κατόπιν συμφωνίας μετὰ τῆς Κίνας, τὴν χερσόνησον τοῦ Μακάο. Τὸν διεδέχθη ὁ ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Μαρίας - Πίας τῆς Ἰταλίας υἱός του Κάρολος Α'.

Λουδοβῖκος Α', βασιλεὺ. τῆς Πορτογαλίας.

— **Λουδοβῖκος**. Ἰνφάντης τῆς Πορτογαλίας, τέταρτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουέλ, γεννηθεὶς ἐν Ἀμπραντὲς καὶ θανὼν ἐν Λισσαβῶνι (1506—1555). Ἔτυχεν ἐκτάκτου μορφώσεως, εἰς αὐτὴν δὲ ἀποδίδονται πολλὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς του. Μετέσχε, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀδελφοῦ του, τῆς εἰς Τύνιδα ἐκστρατείας τοῦ Καρόλου Ε', ἐπιδείξας μεγάλην ἀνδρείαν καὶ ἱκανότητα. Ἐνυμφεύθη τὴν Βιολάντην Γκομέθ, ὁ δὲ υἱός των Ἀντώνιος ντὲ Κράτο ὑπῆρξε διεκδικητὴς τοῦ πορτογαλικοῦ θρόνου.

— **Λουδοβῖκος** (*Φίλιππος - Μαρία- Κάρολος-Ἀμπέλιο*), δοὺξ τῆς Μπραγκάντζας. Υἱὸς τοῦ Καρόλου Α' καὶ διάδοχος τοῦ πορτογαλικοῦ θρόνου, γεννηθεὶς τῷ 1887. Ἐδολοφονήθη μετὰ τοῦ πατρός του ἐν Λισσαβῶνι τὴν 1ην Φεβρουαρίου 1908.

Γ. Λ. Κ.

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ:

— **Λουδοβῖκος** *ντ' Ἀμπουάζ* (Louis d'Amboise). —1) *Λουδοβῖκος Α'*, καρδινάλιος τοῦ Ἀμπουάζ, γενόμενος ἐπίσης ἐπίσκοπος τοῦ Ἀλμπὶ τῷ 1474. Τὸ ἑπόμενον ἔτος διωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΑ' τοποτηρητὴς εἰς Λαγκεντόκ, διετήρησε δὲ τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1502, ὁπότε παρῃτήθη τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Ἦτο κληρικὸς πολλῆς μορφώσεως καὶ ἐνθουσιώδης φιλότεχνος. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἀλμπί, τὸν ὁποῖον ἐπὶ πλέον ἐπλούτισε διὰ διαφόρων γλυπτικῶν ἔργων, κληροδοτήσας εἰς αὐτὸν καὶ τὴν βιβλιοθήκην του.

— 2) **Λουδοβῖκος Β'**, καρδινάλιος τοῦ Ἀμπουάζ, ἐπίσκοπος τοῦ Ἀλμπί. Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, ὃν καὶ διεδέχθη εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῷ 1502. Μερίμνῃ αὐτοῦ συνεπληρώθη ἡ διὰ ζωγραφιῶν ἀνωτέρας τέχνης ἐσωτερικὴ διακόσμησις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀλμπὶ καὶ κατεσκευάσθη ἡ ἐξωτερικὴ αὐτοῦ πύλη, τῆς ὁποίας θαυμάζεται ἡ χάρις καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἐκτέλεσις. Τῷ 1510 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰουλίου Β' καρδινάλιος τῶν Ἁγίων

Digitized by Google

Πέτρου καὶ Μαρκελλίνου, ἀπέθανε δὲ εἰς Λορέτταν τῷ 1517. —ο.

— **Λουδοβῖκος** *τῆς Γρενάδης* (Louis de Grenade). Ἱσπανὸς κληρικός, διακεκριμένος συγγραφεὺς καὶ ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ (1504—1588). Καταταχθεὶς ἀπὸ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας εἰς τὸ τάγμα τῶν δομινικανῶν, διεκρίθη τάχιστα ὡς καθηγητὴς καὶ ἱεροκῆρυξ. Ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις τὸν ἔθεσε τῷ 1557 ὑπὸ κατηγορίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὅμως ὄχι μόνον ἠθωώθη, ἀλλ' ἐξῆλθε διασημότερος. Κληθεὶς εἰς Λισσαβῶνα ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Ἐρρίκου, ἰνφάντου τῆς Πορτογαλίας καὶ ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἐβόρας, ἐγένετο ἔξαρχος τοῦ τάγματός του ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἐξομολογητὴς τῆς βασιλίσσης Αἰκατερίνης, χήρας τοῦ Ἰωάννου Γ'. Παρ' αὐτῆς τῷ προσεφέρθη βραδύτερον ἡ ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Βράγας, ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος δὲν ἐδέχθη, παρῃτήθη δὲ καὶ τῆς θέσεως τοῦ δομινικανοῦ ἐξάρχου, διὰ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων του καὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ κηρύγματα. Πολλοὶ τὸν ὠνόμασαν Χρυσόστομον τῆς Ἱσπανίας, ἄλλοι δὲ τὸν παρέβαλον μὲ τὸν Βοσσουέτον. Πλήρης ἔκδοσις τῶν ἔργων του, μεταφρασθέντων βραδύτερον καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας, ἐγένετο τῷ 1609 ἐν Μαδρίτῃ. Ἐξ αὐτῶν σημαντικώτερον θεωρεῖται ὁ «Ὁδηγὸς τῶν ἱεροκηρύκων». —ο

54 — **Λουδοβίκων** *παράσημα*. Πολλὰ ἱπποτικὰ τάγματα τῆς Δύσεως, ἱδρυθέντα ὑπὸ Λουδοβίκων ἢ πρὸς τιμὴν Λουδοβίκων, φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο. Σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι:

1) Τὸ *Γαλλικὸν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου*, ἱδρυθὲν τῷ 1693 ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Θ' τοῦ Ἁγίου. Προωρίζετο διὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι ἐπρέσβευον τὸ καθολικὸν δόγμα, καὶ τοῦτο πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ καθολικισμοῦ. Περιελάμβανε τρεῖς τάξεις καὶ ἀπενέμετο μέχρι τῶν χρόνων τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὁπότε κατηργήθη. Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ' ἐπανιδρύθη ἐκ νέου τῷ 1816 καὶ παρέμεινεν ἐν ἰσχύϊ μέχρι τοῦ 1830, ὁπότε κατηργήθη ὁριστικῶς.

2) Τοῦ *Λουδοβίκου τῆς Ἔσσης*, ἱδρυθὲν τῷ 1807 ὑπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Ἔσσης Λουδοβίκου Α', πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν παρασχεθεισῶν ὑπηρεσιῶν καὶ πρὸς παρασημοφόρησιν ἄλλων διακεκριμένων προσωπικοτήτων. Περιλαμβάνει 6 τάξεις.

3) Τοῦ *Λουδοβίκου τῆς Βαυαρίας*, ἱδρυθὲν τῷ 1827 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του πρὸς παρασημοφόρησιν τῶν συμπληρωσάντων 50ετῆ ὑπηρεσίαν εἰς τὸν στρατόν, τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα. Περιλαμβάνει 2 τάξεις.

— **Λουδοβίκων** *ῥυθμοί*. Αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Γαλλίᾳ βασιλείας τῶν τελευταίων Λουδοβίκων ἐμφανισθεῖσαι ἐξελίξεις καὶ μεταλλαγαὶ τῆς τέχνης τῆς Ἀναγεννήσεως, ἀπαντῶσιν ἰδίᾳ ἐφηρμοσμέναι εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν, τὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν τῶν κατοικιῶν, τὰς μικρὰς τέχνας καὶ κατ' ἐλάσσονα λόγον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὴν πλαστικὴν καὶ τὴν ζωγραφικήν, αἵτινες ἀπὸ ποικίλων ἀπόψεων δὲν δύνανται νὰ περικλεισθῶσιν εἰς χαρακτηρισμοὺς ἀναφερομένους εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα μιᾶς βασιλείας. Ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΒ' ἡ τέχνη μένει προσηλωμένη εἰς τὴν γοτθικὴν τεχνοτροπίαν, μεμειγμένη μεθ' ἑλληνορρωμαϊκῶν στοιχείων. Ἡ ἐπιπλοποιία ἐξεργάζεται βαρέα, ὀγκώδη καὶ σκυθρωπὰ ἀντικείμενα, ἡ δὲ διακόσμησις, ἀρυομένη, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὰ θέματά της ἐκ τῶν κύκλων, οὓς ἐξειργάσθη ὁ γοτθικὸς ῥυθμός, εἶναι αὐστηρὰ καὶ ἐνέχει δυσάρεστόν τινα φόρτον. Ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ ἐπέρχεται μεταβολή, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιοσημείωτος. Πρωτοστατοῦν εἰς ταύτην πρωτοπόροι καλλιτέχναι, ὡς οἱ Androuet du Cerceau καὶ Jacques de Brosse. Αἱ ἐπιφερόμεναι μεταλλαγαὶ ὀφείλονται εἰς τὴν εἰσροὴν φλαμανδικῶν στοιχείων καὶ ἰταλικῶν παραδόσεων. Ἡ τεχνοτροπία παραμένει εἰσέτι βαρεῖα, ἀλλὰ διακρίνεται διὰ τὴν ἰσχυρὰν της πρωτοτυπίαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειάν της. Ἡ εὐθεῖα γραμμὴ κυριαρχεῖ κατὰ μέγα μέρος, ἐμφανιζομένη εἰς τὴν ἐξεργασίαν τῶν ἐπίπλων, τὴν διακόσμησιν τῶν αἰθουσῶν, τὴν κατασκευὴν κομψοτεχνημάτων, τὴν τοποθέτησιν αὐτῶν τῶν κατόπτρων, ἅτινα τίθενται ἐντὸς τετραγώνων ἢ πολυγωνικῶν πλαισίων. Ἐμφανεστέρα εἶναι ἡ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' συντελουμένη μεταβολή, κατοπτρίζουσα πιστῶς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς. Τὴν μεταβολὴν ταύτην ὑπεβοήθησαν γεγονότα τινά, ἐν οἷς καὶ ἡ ἵδρυσις τῆς ταπητουργίας τῶν Γκομπελέν, εἰς ἣν καὶ αὐτὸς ὁ διάσημος Κολμπὲρ ἀνεμίχθη ἐνεργῶς. Ἡ διακόσμησις ἐμφανίζεται λεπτοτέρα ἢ κατὰ τὰς προηγουμένας ἐποχάς, χωρίς, ἐν τούτοις, ν' ἀποβάλλῃ τελείως τὴν φορτικήν της χλιδήν. Αἱ αἴθουσαι εἶναι εὐρύταται, διαχωρίζονται δὲ διὰ μεγάλων ἐμπετασμάτων καὶ ἡ ἐπιβίωσις τοῦ ἀρχαίου πνεύματος ἐμφανίζεται ζωηρά, ἀλλ' ὄχι ἱκανὴ νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν τέχνην τῆς ἐποχῆς τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐντέλειαν. Αἱ μυθολογικαὶ ἀλ-

Ῥυθμοὶ Λουδοβίκων.

[*Λουδοβίκου ΙΓ'*: 1) Διακόσμησις θύρας ναοῦ Σαὶν-Μακλού, ἐν Ρουέν.—2) Σκευοθήκη ἐξ ἐβένου ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Φονταινεμπλώ.—3) Ὡρολόγιον.—4) Ἧλος κεφαλωτὸς φέρων κόσμημα.—5) Φανὸς προαυλίου.—6) Βασιλικὸν περίπτερον, ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Βοσγίων τῶν Παρισίων.— *Λουδοβίκου ΙΔ'*. 7) Πλαίσιον ξυλόγλυπτον.—8) Πόρπη ξυλόγλυπτος.—9) Κόσμημα, ὑπὸ Ἰ. Μπεραίν.—10) Σοκολατιέρα ἐξ ἐγγλύφου ἀργύρου.—11) Ἐκκρεμὲς ἐκ μαρκετερὶ ὀστράκων καὶ χαλκοῦ μετ' ἐγγλύφων ὀρειχαλκίνων κοσμημάτων (ἀνάκτορον Φονταινεμπλώ).—12) Ἔπιπλον ἐξ ἐβένου μετ' ἐγγλύφων ἐκ χαλκοῦ καὶ μαρκετερὶ ὀστράκων καὶ χαλκοῦ ὑπὸ Μπούλ (Λοῦβρον).—13) Κονσόλα ἐκ ξύλου ἐγγλύφου καὶ ἐπιχρύσου (ἀνάκτορον Βερσαλλιῶν).—14) Ἔπιπλον ἐκ μαρκετερὶ χαλκοῦ καὶ ὀστράκων ὑπὸ Μπούλ (μουσεῖον ἐθνικῶν ἐπίπλων).—15) Πολυθρόνα ἐπεστρωμένη.—16) Προτομὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ἐξ ἐπιχρύσου ὀρειχάλκου ὑπὸ Κούτσι καὶ Γκὸλ (ἀνάκτορον Βερσαλλιῶν).—17) Ἀγγεῖον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὑπὸ Κουαζεβὸ (πάρκον Βερσαλλιῶν).—18) Ἐκκρεμὲς ἐκ μαρκετερὶ καὶ ἐπιχρύσου ὀρειχάλκου.—19) Διαχώρισμα πεποικιλμένον (μουσεῖον διακοσμητικῶν τεχνῶν).—20) Κιονοσειρὰ (στοὰ) τοῦ Λούβρου ἐν Παρισίοις.]

ληγορίαι χρησιμεύουν ὡς ἀκένωτος πηγὴ ἐμπνεύσεων· ἡ ἐπιπλοποιία διὰ τῆς χρήσεως ποικίλων ὑλῶν κατ' ἐμπαιστικὰς μεθόδους καθιστάνει τὰ ἔπιπλα ποικιλόμορφα, λαμπρὰ καὶ πολυτελῆ. Ἄψογός τις κανονικότης καὶ τις εὐρυθμία ψυχρὰ καὶ εὐχερῶς μεταπίπτουσα εἰς συμβατικότητα καὶ ἐκζήτησιν δικαιολογεῖ τὴν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' παρατηρηθεῖσαν ἔντονον τάσιν πρὸς τὴν εἰδυλλιακὴν λεπτότητα, χάριν καὶ κομψοπρέπειαν. Ἡ τέχνη τῆς ἐποχῆς ταύτης τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' ἐκφράζει θαυμασίως τὸ ἐπίχαρι, ἡδυπαθὲς καὶ πρὸς τὴν οἰκειότητα ῥέπον πνεῦμα τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἡ ἑλληνορρωμαϊκὴ μυθολογία ἐξακολουθεῖ νὰ χρησιμοποιῆται εἰσέτι ὡς πηγὴ ἐμπνεύσεων· ἀλλ' ἐκ τῆς μυθολογίας ταύτης λαμβάνονται ἰδίᾳ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀποθέωσιν τοῦ ἀμερίμνου καὶ ἐκλύτου βίου. Τὰ μεγάλα διαμερίσματα καταργοῦνται, ἀντὶ τούτων δ' εἰσάγεται τὸ ἔθος τῶν ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ καὶ χώρῳ συγκεντρώσεων, τῶν λεπτῶν μέχρις ἐκζητήσεως ἀπολαύσεων, αἵτινες συνδυάζονται μετ' ἐπιπλάστου τινός, ἀλλὰ πλήρους χάριτος εἰδυλλιακῆς ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς, ἣν καὶ ἡ λογοτεχνία τῆς ἐποχῆς ζωηρῶς ἐκφράζει. Ὁ δημιουργούμενος κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ῥυθμὸς εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «ροκοκό», ἐφαρμόζεται δ' οὐ μόνον εἰς ἀπέραντον ποικιλίαν μικρῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, κατὰ τὰς διαστάσεις ἐπίπλων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μετ' ἀξιοσημειώτου ἐφευρετικότητος ἐπινόησιν πολυπληθῶν ἀχρήστων, ἀλλ' εὐαρέστων κομψοτεχνημάτων καὶ εἰς διακόσμησιν ἱκανοποιοῦσαν τολμηροτάτας καὶ ἄκρως περιτέχνους φαντασιοπληξίας. Τόνος τις εὐθυμίας καὶ ἱλαρότητος διαπνέει τὴν τέχνην ταύτην, ἡ δὲ κυριαρχία τῆς καμπύλης γραμμῆς, ἥτις ἀντικατέστησε τὴν εὐθεῖαν τῶν προγενεστέρων χρόνων, ἐμφανίζεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἔκδηλος. Ἐπάνοδον κατὰ μέρος εἰς τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ αὐστηροτέραν προσαρμογὴν πρὸς τὰ πρότυπα τῆς ἑλληνορρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος, δικαιολογουμένην διὰ τῆς προσφάτου τότε ἀνακαλύψεως τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν τῆς Πομπηΐας καὶ τοῦ Ἡρακλείου, ἐμφαίνει ὁ ῥυθμὸς Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ'. Κομψότης καὶ καλαισθησία διαπνέουσι τοῦτον. Ἡ ἐπίδρασις τῆς πομπηϊανῆς τέχνης διὰ τῆς συχνοτάτης ἐπαναλήψεως τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων, ἅτινα ἐχρησιμοποίει αὕτη, ἐμφανίζεται ἀπτή. Ἡ ξυλογλυπτικὴ δρᾷ εἰς εὐρυτάτας περιοχάς, ἡ δὲ ἐνδελεχὴς ἐξεργασία τῶν λεπτομερειῶν εἶναι ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων τῆς γνωρισμάτων. Σκηναὶ ἀγροτικαὶ καὶ αἰσθηματικαί, ἐρωτιδεῖς, περιστεραί, ποιμενίδες καὶ ποιμένες ἀνευρίσκονται ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ εἰς πίνακας,

Digitized by Google

Ρυθμοὶ Λουδοβίκων.

[*Λουδοβίκου ΙΕ'*: 1) Σκευοθήκη μετ' ἐγγλύφων ὀρειχαλκίνων κοσμημάτων.—2) Μελανοδοχεῖον ἐξ ἐπιχρύσου ὀρειχάλκου ὑπὸ Μεσσονιὲ (ἀνάκτορον Βερσαλλιῶν).—3) Δοχεῖον μετὰ κυανοῦ διακόσμου ἐκ πορσελλάνης τοῦ Σαὶν-Κλοὺ (Μουσεῖον διακοσμητικῶν τεχνῶν).—4) Ἀνάκλιντρον ἐκ δαμασκηνῶν τοῦ Μπω αἰ.—5) Ἑρμάριον κεκοσμημένον διὰ παραστάσεων ἐκ βερνικίου Μαρτέν.—6) Πινάκιον μετὰ μονογράμματος τῆς κυρίας ντὶ Μπαρρὺ (πορσελλάνη Σεβρῶν, μουσεῖον διακοσμητικῶν τεχνῶν).—7) Ριπίδιον ζωγραφισμένον ὑπὸ τοῦ Βαττώ.—8 Φωτοφόρος βραχίων (ἀνάκτορον Φονταινεμπλώ.—9) Θήκη ὡρολογίου ἐξ ἐπικολλημένων χαλικίων.—10) Διάζωμα ἐζωγραφισμένον ὑπὸ Μπουσέ.—11) Ἐκκρεμὲς ἐξ ὀρειχάλκου ἐγγλύφου, ὑπὸ Β.όν.—*Λουδοβίκου ΙΣΤ'*: 12) Κηροστάτης ἐν σχήματι στήλης.—13) Φωτοφόρος βραχίων ἐξ ὀρειχάλκου ἐγγλύφου καὶ ἐπιχρύσου, (ἀνάκτορον Φονταινεμπλώ).—14) Τρίπους ἐξ ὀρειχάλκου ἐγγλύφου, ὑπὸ Γκατιέρ.—15) Ἐκκρεμὲς ἐξ ὀρειχάλκου ἐγγλύφου καὶ ἐπιχρύσου (ἀνάκτορον Τριανόν).—16) Τὲτ-ἀ-τέτ.—17) Γραφεῖον κεκοσμημένον διὰ πλακῶν ἐκ πορσελλάνης ὑπὸ Ριζενέ.—18) Φορεῖον (μουσεῖον Κλυνύ).—19) Διάζωμα ὑπὸ Σαλαμπιέ.—20) Παννὼ ὑπο Σαλαμπιέ.—21) Ρυθμιστὴς ἐξ ἐβένου καὶ ἐπιχρύσου ὀρειχαλκίνου.—22) Σκευοθήκη ἐκ λάκκας μετ' ἐγγλύφων χαλκίνων καὶ ἐπιχρύσων κοσμημάτων (ἀνάκτορον τοῦ Τριανόν).—23) Κάνιστρον ἀνθέων ὑπὸ Μπερτώ.—24) Ἐκκρεμὲς μετὰ θήκης (μουσεῖον Λούβρου).]

τοιχογραφίας, κομψοτεχνήματα, ἔπιπλα, ὑφάσματα κλπ. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ' τέχνη ἀποτελεῖ ἐπέκτασιν μετά τινων βελτιώσεων καὶ μεταλλαγῶν τῆς ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' ἀσκηθείσης τοιαύτης, ἡ δὲ καθόλου ἐξέλιξις τῶν σχημάτων, τῶν μορφῶν καὶ τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' μέχρι τοῦ ΙΣΤ' παρουσιάζει συνεχῆ πορείαν, ἀρχομένην ἀπὸ τῶν σκυθρωπῶν γοτθικῶν δημιουργημάτων καὶ καταλήγουσαν εἰς συλλήψεις κομψάς, καλαισθήτους καὶ λεπτάς. Ἂν ἡ τέχνη ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΒ' καὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' εἶναι σκυθρωπὴ καὶ βαρεῖα, ὁ ρυθμὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' εἶναι πολυτελής, μεγαλοπρεπὴς καὶ ἀψόγως κανονικός, ὁ ρυθμὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' διακρίνεται διὰ τὸν εἰδυλλιακὸν χαρακτῆρά του καὶ ὁ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ὑπεμφαίνει γνησιωτέραν τινὰ κομψότητα καὶ ὀλιγώτερον ἐξεζητημένην χάριν. Ι. Μ. Π.

Λουδοβίκου *διῶρυξ*, ἡ *διῶρυξ Δουνάβεως-Μοίνου* (Ludwigs-Kanal ἢ Donau-Main-Kanal) */Γεωγρ./*. Διῶρυξ ἐν Γερμανίᾳ, συνδέουσα τὸν Μοῖνον μετὰ τοῦ Δουνάβεως. Κατεσκευάσθη κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου ἀπὸ τοῦ 1836 μέχρι τοῦ 1845. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ρέγκνιτς, παρὰ τὴν πόλιν Μπάμπεργκ, εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ἄνωθεν τῆς συμβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Μοῖνον, διέρχεται διὰ Πέγκνιτς, μεταξὺ Φὸρτ καὶ Νυρεμβέργης, καὶ ἐκεῖθεν διὰ κοιλάδος τοῦ Φραγκονικοῦ Ἰούρα, μέσῳ τοῦ Νόϋμαρκτ, φθάνει εἰς τὸν Ἄλτμυλ, παρὰ τὴν Ντίτφουρτ, ὅστις ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἔχει ἐκβαθυνθῆ καὶ μεταρρυθμισθῆ εἰς διώρυγα, μέχρι τῆς συμβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν Κέλχαϊμ. Ἔχει μῆκος 176 χλμ., πλάτος 17,5 μ. εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ 11 εἰς τὸ βάθος καὶ μέσον βάθος 1.6 μ. Τὸ ὕψος αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἶναι παρὰ τὸ Νόϋμαρκτ 400 μ., παρὰ τὸν Πέγκνιτς 211 καὶ παρὰ τὸν Ἄλτμυλ 328 μ. Ἔχει 69 ὑδροφράκτας πρὸς τὸν Μοῖνον καὶ 25 πρὸς τὸν Δούναβιν. Κατὰ μῆκος αὐτῆς ὑπάρχουν 22 μικροὶ λιμένες. Ἕνεκα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄλλων μέσων συγκοινωνίας, ἡ διῶρυξ αὕτη ἔχασε ταχέως τὴν μεγάλην αὐτῆς σημασίαν καὶ δὲν ἐπραγματοποίησε τὰς ἐλπίδας, αἵτινες ἐστηρίχθησαν ἐπ' αὐτῆς.

Διὰ τῆς παρεμβολῆς τῆς διώρυγος ταύτης καθίσταται δυνατὴ ἡ διὰ τῆς ὑδατίνης ὁδοῦ διέλευσις ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, καὶ δὴ ἀπὸ Βορείου Θαλάσσης ἕως Εὐξείνου Πόντου, χάρις εἰς τὰ ἑκατέρωθεν τῆς διώρυγος πλέγματα ποταμῶν καὶ διωρύγων, ἅτινα ἑνοῖ αὕτη, τὸ μὲν πρὸς τὸ δὲ (ὅρα λεπτομ. εἰς Black Sea Pilot, ἔκδ. 1908 σελ. 150). Μ. Δ. Β.—Σ. Ε. Λ.

Λούδοβον */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Κρύα Νερὰ* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λουδολφία (ἡ) (Arundinaria) */Γεωγρ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βαμβουσοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀνεπτυγμένας πόας, ἰθαγενεῖς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

λοῦδος (ὁ) *[Ἀρχ.]* βλ. λ. *καταγώγιον* μονομάχων.

λουδοτρόφος (ὁ), ἡ *μονομαχοτρόφος* */Ἀρχ./*. Ὁ διδάσκαλος καὶ ἐξασκητὴς τῶν μονομάχων. Οἱ λουδοτρόφοι εἶχον συνήθως τὴν ἐποπτείαν τῶν *καταγωγίων* τῶν μονομάχων (βλ. λ.).

Λούεγκερ (Lueger)· βλ. *Λύγκερ*.

Λουέντιον (Luentium) */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις τῆς ΝΔ. Βρεττανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δημήτων, παρὰ τὴν πόλιν Μαρίδουνον (νῦν Caer-Marthen). Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταυτίζεται πρὸς τὴν Slanioisaw ἢ Llanio dewi brewi, κειμένην ἐπὶ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Teify ἐν τῇ κομιτείᾳ Cardigan τῆς Οὐαλλίας. Α. Θ. Ι.

Λουὲσσ-*λὲ-μπαὶν* (Louèche-les-bains). Μεταλλικαὶ πηγαὶ ἐν Ἑλβετίᾳ εἰς τὸ καντόνιον τοῦ Valais. Τὰ ὕδατα ἔχουν θερμοκρασίαν 29°—52°, χαρακτηρίζονται ὡς θειικο-ασβεστοῦχα καὶ εἶναι ὀλίγον μεταλλικά. Ἐνδείκνυνται ἐπὶ παθήσεων τοῦ δέρματος, χρονίων ρευματισμῶν καὶ χειρουργικῶν παθήσεων. Κ. Γ. Μ.

λούζα (ἡ) *[Ἐγκυκλ.]* βλ. λ. *λούτζα*.

—**λοῦζα** */Κυνηγ./* βλ. λ. *λάκκα*.

Λοῦζα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ βορειότατος τῶν μυχῶν τοῦ ὅρμου τῆς Δομβραίνης (πλάτ. 38° 13' 50'' Β., μῆκ. 22° 57' 10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth) ἐν τῇ Ἀλκυονίδι θαλάσσῃ. Σ. Ε. Λ.

Λουζατία (λατ. Lusatia, γερμ. Lausitz) *[Γεωγ.]* βλ. λ. *Λουσατία*.

λουζατιανός, *—ή, —όν* βλ. λ. *λουσατιανός*.

Λουζέστι */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀμαράντου (Βενδίστης) τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. (1928) 146. Χ. Δ.

Λούζης. Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ τῶν εὐγενῶν τῆς Κεφαλληνίας, ἑλκούσης τὴν καταγωγὴν ἐξ Ἑλβετίας, κατὰ δὲ τὸν Σάθαν ἐκ Πελοποννήσου, ἐκ τῶν ἐκεῖ τιμαριούχων ἀλβανικῶν οἰκογενειῶν. Ἡ οἰκογένεια ἐνεγράφη μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῆς νήσου τῷ 1593, ἀπὸ δὲ τοῦ 1722 ἐπροικίσθη διὰ τεμαχίου τοῦ παλαιοτάτου τιμαρίου Δ' Ἀριάνο. Κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας εἶναι οἱ ἑξῆς:

—1) ***Νικόλαος.*** Ἀπήλλαξε τῷ 1590 τὴν Κεφαλληνίαν ἀπὸ ἐσωτερικῶν ταραχῶν καὶ πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἱππότου (1593) καὶ χρυσῆς ἁλύσεως.

—2) ***Σπυρίδων.*** Γεννηθεὶς ἐν Ληξουρίῳ τῷ 1740, ἐσπούδασε κατόπιν ἐν Παταυΐῳ, ὅπου ἔτυχε τοῦ διπλώματος τῆς ἰατρικῆς. Γλωσσομαθέστατος καὶ ἐγκρατὴς τῆς φιλολογίας, ἐδίδαξε τῷ 1760 ἑλληνικὰ καὶ μαθηματικὰ ἐν Βενετίᾳ τοὺς ἐκεῖ ἑλληνόπαιδας. Φύσις φιλοπόλεμος, ἀνεχώρησε τω 1771 ἐξ Ἰταλίας καὶ μετέβη εἰς Βιέννην, ὅπως καταταχθῇ εἰς τὸν στρατὸν Φρειδερίκου τοῦ Β'· πληροφορηθεὶς ὅμως τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου μεταξὺ τῆς Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας, ἐσκέφθη νὰ μεταβῇ εἰς Ρωσίαν, ἵνα πολεμήσῃ κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ διιδὼν τὴν μόρφωσίν του ἐκράτησεν αὐτὸν ἐν Βιέννῃ, τὸν κατέταξεν ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος. Ἀποδυθεὶς κατόπιν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, διεπραγματεύθη πολυπλόκους ὑποθέσεις κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας πολέμους. Κατὰ τὰς πολιτικὰς ἀνωμαλίας τῆς Ἑπτανήσου, διαμένων ἐν Πετρουπόλει, ἠσχολήθη εἰς τὴν πολιτικὴν ὀργάνωσιν τῶν νήσων. Τω 1806 μεταβὰς εἰς Πρωσσίαν προσήνεγκε σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν Πρῶσσον μονάρχην κατὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἀγῶνάς του. Μεταβὰς κατόπιν εἰς Πότσδαμ παρὰ τῷ υἱῷ του ἀπέθανεν αὐτόθι τῷ 1815.

—3) ***Φρειδερῖκος.*** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1786. Ἔσχεν ἀνάδοχον τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας, ὅστις ἐτίμα τὸν πατέρα του. Μορφωθεὶς ἐπιστημονικῶς εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς Βερώνης, διεκρίθη εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν Γάλλων πολέμους, καθ' οὓς καὶ ἐπληγώθη. Ἐγκρατὴς τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἀπεστάλη πρέσβυς τῆς Πρωσσίας εἰς Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῆς εἰς βασίλειον (1833).

—4) ***Νικόλαος.*** Πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Κερκύρᾳ (1812—1882). Νομομαθέστατος, ἐγένετο πληρεξούσιος Κεφαλλη-

Digitized by Google

νίας ἐν τῇ Β' ἐθνικῇ συνελεύσει καὶ σταλεὶς εἰς Ἀθήνας συνειργάσθη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ νέου πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος.

—5) *Φίλιππος*. Στρατιωτικὸς μουσικὸς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ. Ἐπολέμησε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Ἀνδρέου* ἐν Πέτᾳ τῷ 1854. Ἐδημοσίευσε διάφορα ποιήματα καὶ μετέφρασεν ἐκ τῆς ἰταλικῆς λυρικὰς ᾠδάς. λ. χ. ζ.

Λοῦζι /*Γεωγρ.*/. —1) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καλυβιων τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 45 —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 207. χ. δ.

Λουζιανὴ /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Ἐλάτη* (βλ. λ.). χ. δ.

Λουζινᾶνος, ***Ἰάκωβος***. Λόγιος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐκ Κύπρου ἕλκων τὴν καταγωγήν. Ἐγεννήθη ἐν Λονδίνῳ, ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ κατόπιν ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ λόρδου Γυΐλφορδ. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ τῆς Κερκύρας καὶ συνέγραψε διάφορα ἔργα, ἐν οἷς «Περὶ λαγχεστριανῆς μεθόδου». λ. χ. ζ

Λουζινιὰν (Lusignan, προφ. *Λυζινιάν*) /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Γαλλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πουατιὲ τοῦ νομοῦ Βιέννης, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ ἐν Κύπρῳ κυριαρχήσασα μεγάλη φραγκικὴ οἰκογένεια τῶν *Λουζινιάν*. Κάτ. 2 180. Ἔχει ἐρείπια μεσαιωνικοῦ πύργου, ὁ ὁποῖος κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Β' τῆς Ἀγγλίας. Βραδύτερον ἐνεκλείσθη ἐν αὐτῷ ὁ δοὺξ τῆς Ὀρλεάνης, ὁ μετέπειτα βασιλεύσας ὡς Λουδοβῖκος ΙΒ'. Τῷ 1569 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Κολινύ, ἀνακατελήφθη δὲ μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν καθολικῶν, διὰ νὰ περιέλθῃ ἐκ νέου εἰς χεῖρας τῶν Οὐγενότων τῷ 1574. Τέλος κατελήφθη καὶ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Ροὰν μετὰ τρίμηνον πολιορκίαν. χ. δ.

Λουζινιὰν (Lusignan). Ἐπιφανὴς οἰκογένεια Φράγκων χωροδεσποτῶν, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν ὁποίων διετέλεσαν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ι' μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος αἱ κομιτεῖαι τοῦ Πουατοῦ, τῆς Μάρκης καὶ τῆς Ἀγκουλέμης. Κλάδος τοῦ ἰδίου τούτου γένους ὑπῆρξεν ὁ οἶκος τῶν λεγομένων *ὑπερποντίων Λουζινιὰν* (Lusignan d' outre mer), τῶν βασιλευσάντων κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπὶ τῆς Κύπρου, τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας.

Ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας φέρεται ὁ *Οὔγος Α'*, χωροδεσπότης τοῦ Πουατοῦ, ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Ι' αἰῶνος. Ἐκ τῶν διαδόχων αὐτοῦ φερόντων πάντων τὸ ἴδιον ὄνομα, ὁ *Οὔγος ΣΤ'*, ὁ ἐπιλεγόμενος Διάβολος, συμμετέσχε τῆς α' σταυροφορίας. Ὁ *Οὔγος Ζ'* ἠκολούθησε καὶ οὗτος τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον Ζ' εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὁ *Οὔγος Η'* εἶναι γενάρχης τῶν κομίτων ἀφ' ἑνὸς τῆς Μάρκης καὶ τῆς Ἀγκουλέμης καὶ τῶν βασιλέων ἀφ' ἑτέρου τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ (περὶ ὧν βλ. κατωτέρω). Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Οὔγος Θ'*, νυμφευθεὶς τὴν Ἰσαβέλλαν τῆς Ἀγκουλέμης, ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς τὸ πριγκιπᾶτον τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ τῆς Μάρκης ἀπὸ τοῦ 1190. Συμμετέσχε καὶ οὗτος τῶν σταυροφοριῶν, μετὰ τῶν Γάλλων ἐν ἀρχῇ, μεθιστάμενος κατόπιν εἰς τοὺς Ἄγγλους, ἀποθνήσκει δὲ διαρκούσης τῆς ε' σταυροφορίας (1219). Ὁ *Οὔγος Ι'* εἶναι φίλος ἐναλλὰξ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἄγγλων, ἐπαναστατεῖ δὲ τῷ 1242 ἐναντίον τοῦ νέου του ἐπικυριάρχου Ἀλφόνσου κόμιτος τοῦ Πουατιέ, συμμαχῶν μετὰ τοῦ Ἐρρίκου Γ', ἀλλ' ἐξαναγκάζεται νὰ ὑποκύψῃ. Ἀπὸ αὐτοῦ, θανόντος τῷ 1248, κατάγονται οἱ αὐθένται τοῦ Cognac, τῆς Sainte-Hermine καὶ τοῦ Jarnac καὶ οἱ κόμιτες τοῦ Pembroke. Ὁ *Οὔγος ΙΑ'* ἀποθνήσκει ἐν ἐκστρατείᾳ κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Τὸν υἱὸν τούτου *Οὔγον ΙΒ'*, μὴ ἀποκτήσαντα τέκνα, διεδέχθη ὁ ἀδελφός του *Γουΐαρδος* ἢ *Γουΐδων* (Guiard ἢ Guy), μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου (1308) αἱ χῶραί του περιῆλθον εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ *Ὑολάνδην ντὲ Πόνς*, ἥτις ἐπώλησεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὰς δύο κομιτείας τῆς Μάρκης καὶ τῆς Ἀγκουλέμης. Ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ὁ Ὡραῖος ἐξηγόρασε κατόπιν τοὺς τίτλους τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας, οὕτω δὲ ἀπεσβέσθη ἐφεξῆς πᾶν κυριαρχικὸν δικαίωμα τοῦ οἴκου τῶν Λουζινιὰν ἐπὶ γαλλικοῦ ἐδάφους.

Οἱ Λουζινιὰν τῆς Κύπρου καὶ τῆς Παλαιστίνης. Ἀπὸ τοῦ Οὔγου Η' κατάγεται, ὡς προελέχθη, ὁ κλάδος τῶν Λουζινιὰν τῶν βασιλευσάντων κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Γουΐδων* ἢ *Γουΐδος* (Guy), μεταβὰς εἰς Παλαιστίνην ὡς σταυροφόρος, ἐνυμφεύθη ἐκεῖ τῷ 1180 τὴν Σιβύλλαν, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀμαλαρίχου (Amaury), χήραν τοῦ μαρκίωνος τοῦ Μορφερράτου, ἔλαβε δ' ἐκ τοῦ γάμου του τούτου τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τῆς Ἰόππης καὶ τῆς Ἀσκάλωνος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμαλαρίχου (1185), ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ ἀνήλικος υἱὸς τοῦ Γουΐδωνος, ἀποθανόντος δὲ τούτου μετ' οὐ πολύ, τὸ στέμμα περιῆλθεν εἰς τὸν πατέρα του (1186). Τὸ ἴδιον ἔτος ὁ Γουΐδων ἡττήθη καὶ ᾐχμαλωτίσθη παρὰ τὴν Τιβεριάδα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Σαλαδδίν, ὅστις ἐκπορθήσας τὴν Ἱερουσαλὴμ κατέλυσε τὸ ἐκεῖ χριστιανικὸν κράτος (3 Ὀκτωβρίου 1187). Ὁ Γουΐδων ἠλευθερώθη βραδύτερον, ἀφοῦ προηγουμένως ὑπεσχέθη παραίτησιν ἀπὸ τοῦ τίτλου τοῦ βασιλέως καὶ πάσης ἄλλης διεκδικήσεως, μὴ δυνάμενος δὲ οὕτως ἢ ἄλλως νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπανάκτησιν τοῦ βασιλείου του, ἐξεχώρησε τὰ δικαιώματά του εἰς τὸν Ριχάρδον τὸν Λεοντόκαρδον, λαβὼν παρ' αὐτοῦ ὡς ἀντάλλαγμα τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Κύπρου, ἐπὶ καταβολῇ 100.000 χρυσῶν βυζαντίων. Πρὸ τῆς παρελεύσεως ὅμως διετίας καὶ προτοῦ ἀκόμη ἐπιτύχῃ νὰ στεφθῇ βασιλεύς, ἀπέθανε τῷ 1194, εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν, ἀφήσας διάδοχόν του τὸν ἀδελφόν του Ἀμαλάριχον, καθόσον οἱ τέσσαρες αὐτοῦ υἱοὶ εἶχον φονευθῇ ἐν Παλαιστίνῃ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἄκρης. [Περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ δράσεως τοῦ Γουΐδωνος Λουζινιάν, καθὼς καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, βλ. λεπτομερέστερον ἐν λ. *Κύπρος* (Ἱστορ.)]

Ἀμαλάριχος (1194—1205). Εὐθὺς ἅμα τῇ ἀναρρήσει του, ὁ Ἀμαλάριχος ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Ἐρρῖκον ΣΤ', ὀμνύων ἀφοσίωσιν καὶ ὑποταγὴν καὶ παρακαλῶν νὰ τὸν στέψῃ βασιλέα. Ὁ Ἐρρῖκος, δεχθείς, ἔπεμψεν εἰς Κύπρον πολυπρόσωπον ἀντιπροσωπείαν, ἔχουσαν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν σφραγιδοφύλακα αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἔστεψεν ἐν πομπῇ βασιλέα τὸν Ἀμαλάριχον ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Λευκωσίας. Μετά τινα χρόνον, ἀποθανούσης τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἐχίβης, ὁ Ἀμαλάριχος ἐνυμφεύθη τὴν Ἰσαβέλλαν, χήραν τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἐρρίκου τῆς Καμπανίας, ἔλαβε δ' ἐκ ταύτης καὶ τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς ὁποίας καὶ ἐστέφθη βασιλεὺς ἐν Πτολεμαΐδι. Θέλων τότε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ νέον κράτος του, μετέφερεν ἐκ Κύπρου ἀξιόλογον στρατιωτικὸν σῶμα καὶ ἤρχισε προσβάλλων διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τὴν Βηρυττόν, ἣν καὶ ἐκυρίευσεν ἐν τέλει. Ἀλλ' ἐνῷ ἐξηκολούθει ἀκόμη τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἀράβων, ἀπέθανεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἐρρῖκος τῆς Γερμανίας, οἱ δὲ βοηθοῦντες τὸν Ἀμαλάριχον Γερμανοὶ ἀπεσύρθησαν. Ἠναγκάσθη τότε οὗτος νὰ ἐξακολουθήσῃ παραμένων ἐν Συρίᾳ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὑπολοίπων δυνάμεών του, μέχρι τοῦ 1205, ὁπότε ἀπέθανεν εὑρισκόμενος ἐν Πτολεμαΐδι.

Οὔγος Α' (1205—1218). Τὸν Ἀμαλάριχον διεδέχθη εἰς τοὺς θρόνους τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὁ δεκαετὴς υἱός του Οὔγος, ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ πλησιεστέρου συγγενοῦς του Γωτιὲ Πομπελλιέ, ὅστις, ἐπωφελούμενος τῆς ἐξουσίας, ἐχρηματίζετο κατὰ τὸν ἀναιδέστερον τρόπον εἰς βάρος τοῦ λαοῦ. Ἅμα τῇ ἐνηλικιώσει του (1212) ὁ Οὔγος ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν, ἐνυμφεύθη δὲ τὴν Ἀλισίαν, θυγατέρα τοῦ Ἐρρίκου τῆς Καμπανίας, εἰς τὴν ὁποίαν, ὅτε τῷ 1217 ἐκηρύχθη ἡ ε' σταυροφορία, ἀφῆκε τὴν διακυβέρνησιν τῆς Κύπρου, ἀπελθὼν αὐτὸς εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἡ Ἀλισία ηὐνόησεν ἐπὶ μᾶλλον τὸν λατινικὸν κλῆρον τῆς νήσου εἰς βάρος τοῦ ἑλληνικοῦ, ἐπηκολούθησε δ' ἐκ τούτου σφοδρὰ διαπάλη μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Οὔγος, πολεμῶν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τῶν Μουσουλμάνων, ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ Καΐρου, ὁπόθεν οἱ σταυροφόροι ἀπωθήθησαν ὑπὸ τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου. Παραμένων τότε ἐν Τριπόλει καὶ ἀσθενήσας, ἀπέθανεν ἐκεῖ (1218) εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν.

Ἐρρῖκος Α' (1218—1253). Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὔγου ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἐρρῖκος ἦτο ἐννεαετὴς μόλις, δι' ὃ καὶ ἀνετέθη ἡ ἀντιβασιλεία εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἡ δὲ πραγματικὴ διοίκησις εἰς δύο θείους τοῦ ἀποβιώσαντος βασιλέως, τοὺς Φίλιππον καὶ Ἰωάννην Ἰβελῖνον. Μετ' οὐ πολὺ ἡ Ἀλισία, περιελθοῦσα εἰς διάστασιν πρὸς αὐτούς, τοὺς ἐξηνάγκασε νὰ παραιτηθῶσι καὶ διώρισεν ἐπίτροπον τὸν εὐνοούμενόν της Καμέντε Βάρβοραν, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ αὐθαίρετος διοίκησις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ. Ἐπανῆλθε τότε ἡ ἐξουσία εἰς χεῖρας τοῦ Ἰωάννου Ἰβελίνου. Ἀλλ' ὁ Καμέντε καὶ οἱ ὀπαδοί του ἐπέτυχον νὰ πείσουν τὸν Φρειδερῖκον Β', αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, μεταβαίνοντα ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στρατοῦ καὶ στόλου εἰς Παλαιστίνην (ΣΤ' σταυροφορία), νὰ καταλάβῃ τὴν Κύπρον καὶ νὰ ὑπαγάγῃ αὐτὴν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του. Ἐπηκολούθησαν γεγονότα καὶ ἀγῶνες (βλ. λ. *Κύπρος* [Ἱστορ.]), ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰς ὑπέστη ἡ νῆσος καταστροφάς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἐρρῖκος ἐνηλικιωθείς, ἐπέτυχε, μετὰ τὴν τελειωτικὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Κύπρου ἀπὸ τῶν Γερμανῶν, νὰ δώσῃ νέαν ἀκμὴν εἰς τὴν νῆσον καὶ νὰ προαγάγῃ αὐτὴν εἰς πλοῦτον καὶ εὐημερίαν. Τῷ 1247 ὁ πάπας τὸν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας ὅρκου τοῦ προγόνου του Ἀμαλαρίχου, οὕτω δὲ ἀπεσβέσθη ὁ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὑφιστάμενος πολιτικὸς δεσμὸς ὑποτελείας τοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου πρὸς τοὺς Γερμανοὺς αὐτοκράτορας. Τὸ ἴδιον ἔτος ὁ βασιλεὺς τῶν Γάλλων Λουδοβῖκος Θ' ὁ Ἅγιος, ἡγούμενος τῆς ΣΤ' σταυροφορίας, προσωρμίσθη εἰς Λεμεσόν, ὅπου ἐγένετο φιλικώτατα δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου, ὅστις καὶ συνώδευσεν αὐτὸν ἐπὶ κεφαλῆς Κυπρίων σταυροφόρων, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Δαμιέττης. Εὑρισκόμενος εἶτα ἐν Τριπόλει, ἐνυμφεύθη ἐκεῖ τὴν Πλακεντίαν, θυγατέρα τοῦ Βοημούνδου Ε' τῆς Ἀντιοχείας, ἐξ ἧς ἐγέννησεν ἕνα υἱόν. Ἀπέθανε τῷ 1253.

Οὔγος Β' (1253—1267). Ὁ υἱὸς τοῦ Ἐρρίκου Οὔγος ἦτο νήπιον ἀκόμη κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ Πλακεντία, ὡς ἀντιβασίλισσα, ἐδείχθη λίαν ἱκανὴ εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας, ἀποθανούσης ὅμως καὶ ταύτης ἡ ἀντιβασιλεία ἀνετέθη εἰς τὸν ἐξάδελφον τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως Οὔγον τῆς Ἀντιοχείας, ὅστις καὶ τὸν διεδέχθη ἀποθανόντα (τῷ 1267) εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν. Μετὰ τοῦ Οὔγου Β' ἐξέλιπεν ὁ πρῶτος κλάδος τῶν ἐν Κύπρῳ Λουζινιάν.

Οὔγος Γ' (1267—1284). Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνόδου αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον τῆς Κύπρου, ὁ σουλτᾶνος τῆς Αἰγύπτου Βονδοχὰρ ἐκυρίευσε τὴν Ἰόππην, ἧς διετήρησε τὰ τείχη καὶ τὸ φρούριον καὶ τὴν Ἀντιόχειαν, τῆς ὁποίας τεσσαράκοντα χιλιάδας τῶν κατοίκων κατέσφαξε καὶ ἑκατὸν ᾐχμαλώτισεν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ Κορραδῖνος ἀπέθανε, ὁ δὲ Οὔγος Γ', ὢν ὁ πλησιέστερος κληρονόμος αὐτοῦ, ἤγειρεν ἀξιώσεις διαδοχῆς καί, μεταβὰς εἰς Τύρον μετὰ στρατοῦ, κατώρθωσε νὰ στεφθῇ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῆς θείας του Μαρίας τῆς Ἀντιοχείας, ἥτις διεξεδίκει δι' ἑαυτὴν τὸν θρόνον. Ὁ σουλτᾶνος τῆς Αἰγύπτου συνῄνεσε νὰ συνομολογήσῃ ἀνακωχὴν δέκα ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν μετὰ τοῦ Οὔγου, ὅστις μετὰ ταῦτα παραχωρήσας τὴν διοίκησιν τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς Βηρυττοῦ ἐπέστρεψεν εἰς Κύπρον. Ἀλλ' ὁ Κάρολος τῆς Ἀγκῶνος, θέλων νὰ δώσῃ κῦρος εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ἃς ἤγειρεν ἐπὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ ἡ θεία τοῦ Οὔγου Μαρία, κατέλαβεν αἴφνης τὴν Πτολεμαΐδα, ὅτε δὲ ὁ Οὔγος ἀπεπειράθη νὰ ἀνακτήσῃ αὐτήν, εὗρεν ἐνταῦθα ἐναντίον του καὶ τὸν μάϊστρον τῶν Ναϊτῶν ἔχοντα ἰσχυρὰς δυνάμεις. Ὅθεν ἐπιστρέψας κατόπιν τούτου ἄπρακτος εἰς Κύπρον, ἐξεδικήθη τοὺς Ναΐτας, δημεύσας τὰς ἐν τῇ νήσῳ περιουσίας των, τὰς ἐν Λεμεσῷ δηλονότι, Πάφῳ καὶ Γαστρίοις ἐπαύλεις αὐτῶν (1277). Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Τύρος καὶ ἡ Βηρυττὸς διέμενον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του, ὁ δὲ ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ Καρόλου τῆς Ἀγκῶνος ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Οὔγον τὴν συνολικὴν ἀνάκτησιν τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλήμ. Τότε μετέφερε τὴν ἕδραν τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς Πτολεμαΐδος εἰς Τύρον, ἀλλ' ἀσθενήσας ἐκεῖ ἐπέστρεψεν εἰς Κύπρον, ὅπου καὶ ἀπέθανε (1284).

Ἰωάννης Α' (1284—1285). Τὸν Οὔγον Γ' διεδέχθη ὁ πρωτότοκος υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, ὅστις πάσχων ἐξ ἀνιάτου νόσου ἀπεβίωσε μετὰ πάροδον ὀλίγων μηνῶν.

Ἐρρῖκος Β' (1285—1324). Διαδεχθεὶς οὗτος τὸν ἀδελφόν του, ἐπεδίωξεν, ἅμα τῇ ἀναρρήσει του εἰς τὸν θρόνον, νὰ στερεώσῃ τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλήμ. Πρὸς τοῦτο δὲ παραλαβὼν ἐκ Κύπρου σημαντικὸν στρατὸν καὶ στόλον, ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Πτολεμαΐδος καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὑπ' αὐτῆς βασιλεύς, μετέβη κατόπιν εἰς Τύρον, ὅπου καὶ ἐτέλεσε τὴν στέψιν του. Ἀλλ' ὁ διαδεχθεὶς τὸν Βονδοχὰρ σουλτᾶνος τῆς Αἰγύπτου Κελασὶν ἤρχισε μετ' ὀλίγον νὰ πολιορκῇ τὴν Πτολεμαΐδα, ἣν καὶ ἐκυρίευσε (1291). Εἰς ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀνῆλθον οἱ φονευθέντες, τὰ φρούριά της ἠκρωτηριάσθησαν, ἡ δὲ πόλις ἐπυρπολήθη. Ἡ Κύπρος τότε κατέστη τὸ ἄσυλον τῆς Ἁγίας Γῆς. Οἱ τοῦ τάγματος τῶν Νοσοκόμων καὶ οἱ Τεύτονες, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου, ἀπῆλθον τῆς νήσου, ἀλλ' οἱ Ναΐται ἐγκαθιδρύθησαν ἐν Λεμεσῷ, ἔνθα μετέφερον τὴν ἕδραν τοῦ τάγματός των. Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ φυγάδες ἐγκατεστάθησαν εἰς Ἀμμόχωστον.

Ἐν Κύπρῳ ἐπίσης ἡ βασιλεία τοῦ Ἐρρίκου Β' ὑπῆρξε περιπετειώδης, λόγῳ τῶν ἐναντίον του ἀγώνων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (περὶ ὧν βλ. ἐν λ. *Κύπρος* [Ἱστορ.]) καὶ τῶν κατὰ τῆς νήσου ἐπιδρομῶν τῶν Γενουατῶν. Ἤρεμος δι' αὐτὸν ἐποχὴ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ μόνον ἡ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1318 μέχρι τοῦ θανάτου του (1324). Τῷ 1318 ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας, μετὰ ταῦτα δὲ ἐνυμφεύθη καὶ αὐτὸς μετὰ τῆς Κωνσταντίας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας.

Οὔγος Δ' (1324—1359). Διάδοχος τοῦ Ἐρρίκου Β' ἐγένετο ὁ ἀνεψιός του Οὔγος Δ', στεφθεὶς βασιλεὺς τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ σημαντικωτέρα τοῦ οἴκου τῶν Λουζινιάν, λόγῳ ἀφ' ἑνὸς τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους μεγάλης ἐμπορικῆς ἀναπτύξεως τῆς Κύπρου καὶ λόγῳ ἀφ' ἑτέρου τῶν ὑπὸ τοῦ Οὔγου διεξαχθέντων ἐπιτυχῶν ἀγώνων ἐναντίον τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Μουσουλμάνων ἐπιδρομέων. Ἡ πτῶσις τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ μετέθεσε τὸ μεταξὺ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ θέατρον τοῦ πολέμου ἐκ

Digitized by Google

τῶν παραλίων τῆς Συρίας εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος. Ὁ Οὖγος Δ', ἀφιερώσας τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του εἰς τὸν κατὰ τῶν ἀπίστων πόλεμον, κατήγαγε τόσας νίκας καὶ ἐπετέλεσε τόσα ἀνδραγαθήματα, ὥστε ἠξιώθη παρὰ τοῦ πάπα Κλήμεντος ΣΤ' τῆς προσωνυμίας τοῦ «ἀνδρείου ὑπερμάχου τοῦ Χριστιανισμοῦ». Ἀκούραστος καὶ ἀκατάβλητος, δὲν ἔπαυε νὰ περιτρέχῃ ἐπὶ κυπριακῶν πλοίων τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας, βοηθῶν ἰδίως τοὺς Ἀρμενίους, ὧν ἡ θέσις ὁσημέρα ἐχειροτέρευε, λαφυραγωγῶν τὰς ἐχθρικὰς πόλεις καὶ καταδιώκων τοὺς πειρατάς. Ἄλλοτε πάλιν ἀποβιβαζόμενος εἰς τὴν ξηρὰν εἰσέβαλλεν ἐπιτυχῶς καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν μουσουλμανικῶν ἐδαφῶν, τιμωρῶν καὶ παραδειγματίζων. Διάφορα παράκτια μέρη τῆς Κιλικίας, ὡς τὸ Ἀνεμούριον, ἡ Σελινοῦς καὶ τὸ Κανδηλῶρον ἀνεγνωρίσθησαν ὑποτελῆ αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ ἡ Ἀττάλεια περιῆλθεν ὑπὸ τὸ κράτος του. Τῷ 1344 ὁ πάπας Κλήμης ΣΤ' ἔπεισε τοὺς Ἑνετοὺς νὰ ἑνωθῶσι μὲ τὸν βασιλέα τῆς Κύπρου καὶ τοὺς ἱππότας τῆς Ρόδου, διὰ νὰ καταπολεμήσωσι τοὺς Τούρκους πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Ἀρχιπελάγους, τὸ ὁποῖον ἠνωχλεῖτο διαρκῶς ἀπὸ τοὺς ἐμίρας τοῦ Ἀϊδινίου. Οἱ σύμμαχοι ἑνωθέντες πράγματι κατὰ τὸν Εὔξεινον περιέπλευσαν τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπυρπόλησαν εἰς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης τὸν ὀθωμανικὸν στόλον καὶ ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὸ φρούριον τῆς πόλεως, ἐγκαταστήσαντες ἐν αὐτῷ φρουράν.

Τῷ 1346 ὁ Οὖγος Δ' ἐνίκησε τοὺς Τούρκους ἐν Λυδίᾳ, ἐνῷ ὁ ἄρχων τῆς Ρόδου ἐπυρπόλει ἐχθρικὸν στόλον εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἴμβρου. Μετὰ τὰς ἐπιτυχίας του ταύτας, ὁ Οὖγος ἀπεσύρθη εἰς Κύπρον, ἀφιέρωσε δ' ἐφεξῆς πᾶσαν τὴν προσοχήν του καὶ ὅλας του τὰς φροντίδας εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ βασιλείου του, βελτιώσας τὴν πολιτικήν του νομοθεσίαν καὶ ἐξυψώσας τὴν ἐμπορικήν του ἀκμὴν (βλ. λ. *Κύπρος* [Ἱστορ.]. Ἀπὸ τοῦ 1358, κουρασθείς, παρῃτήθη τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Πέτρου, ἀπέθανε δὲ τῷ 1361.

Πέτρος Α' (1358—1369). Ὁ υἱὸς τοῦ Οὔγου Δ' ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρός του τὴν τόλμην, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐνεργητικότητα, ἦτο ὅμως βίαιος, ἡδυπαθὴς καὶ ἄσωτος. Ἐν Κύπρῳ ἐπέτυχε πλήρη σχεδὸν συνδιαλλαγὴν μεταξὺ τοῦ λατινικοῦ καὶ τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, πρᾶγμα σημαντικώτατον διὰ τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην τῆς νήσου καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Τῷ 1361 προσεκλήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων κατοίκων τοῦ Κουρίκου, κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς πόλεως ταύτης, τὸ μόνον ἐκ τοῦ βασιλείου τῆς Ἀρμενίας μὴ καταληφθὲν εἰσέτι ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸ ἴδιον ἔτος, παρασκευάσας στόλον ἐξ ἑκατὸν εἴκοσι πλοίων, ἔπλευσεν εἰς τὴν ἀποστατήσασαν Ἀττάλειαν, ἣν καὶ ἐκυρίευσεν, ἀφοῦ δὲ ἐκανόνισε τὰ τῆς διοικήσεώς της ἐπέστρεψεν εἰς Κύπρον. Τῷ 1362 ἀπέστειλε δέκα πλοῖα πρὸς ἀλλαγὴν τῆς ἐκεῖ φρουρᾶς, ἡ ὁποία ἀπερχομένη ἐξ Ἀτταλείας ἔπλευσεν εἰς τὴν Σμύρνην καὶ κυριεύσασα καὶ κατεδαφίσασα τὰ φρούριά της ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Οὖγος πρίγκιψ τῆς Ἀντιοχείας, θεῖος τοῦ Πέτρου Α', διεξεδίκει τὸ βασίλειον τῆς Κύπρου, ἐπέτυχε δὲ νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν πάπαν, ὅστις καὶ ἐκάλεσε τὸν Πέτρον νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην πρὸς συνεννόησιν. Οὗτος τότε, προτιθέμενος νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Δύσεως, παρεσκεύασε στολίσκον καὶ τῷ 1362 ἔπλευσεν εἰς Ἑνετίαν, ὅπου τοῦ ἐγένετο μεγάλη ὑποδοχή. Ἐκεῖθεν μετέβη παρὰ τῷ πάπᾳ, μέσῳ τοῦ ὁποίου συνδιηλλάγη μετὰ τοῦ θείου του Οὔγου, παραιτηθέντος τῶν ἐπὶ τοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου ἀπαιτήσεών του, ἐπ' ἀνταλλάγματι ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως 5 χιλιάδων βυζαντίων. Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέφθη ὅλας τὰς αὐλὰς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, προσπαθῶν νὰ πείσῃ τοὺς ἡγεμόνας ὅπως κινήσωσι πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων. Πανταχοῦ ὅμως εὗρεν ἀπροθυμίαν διὰ μίαν τοιαύτην πολεμικὴν ἐπιχείρησιν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ οἱ Τοῦρκοι ἐπιδραμόντες εἰς Καρπασίαν τῆς Κύπρου ἐλεηλάτησαν τὴν πόλιν, αἰχμαλωτίσαντες καὶ πολλοὺς τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ὁ Πέτρος Α' παρήγγειλε τότε εἰς τὸν κυβερνήτην τῆς Κύπρου νὰ παρασκευάσῃ στόλον ἐξ ἑκατὸν εἴκοσι μεγάλων καὶ μικρῶν σκαφῶν, ἅτινα καὶ ἔπλευσαν εἰς Ρόδον, ἔνθα μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ὁ βασιλεὺς κατερχόμενος ἐξ Ἑνετίας. Ὁ κυπριακὸς οὗτος στόλος ἑνωθεὶς μὲ τὸν ἑνετικὸν συναπετέλεσε δύναμιν 165 πλοίων, ἅτινα ἐκπλεύσαντα ἐκεῖθεν ἔφθασαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν 21ην Ὀκτωβρίου 1365. Τὴν ἑπομένην ὁ βασιλεὺς ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐξ ἐφόδου κατέλαβεν αὐτήν, εἰς δὲ τὸν στρατόν του ἐπετράπη νὰ λεηλατῇ τὴν πόλιν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ τῶν κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐχθροπραξιῶν ἐζημιοῦντο τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῶν Ἑνετῶν, ὁ Πέτρος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκείνων, ἔστειλε δὲ μέρος τοῦ στόλου του ὑπὸ τὸν Πέτρον Μουσρῆν κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Κανδηλώρου, οὗτινος ὁ ἡγεμὼν εἶχε κηρύξει ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον. Τὸ φρούριον ἡλώθη μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν καὶ ἡ πόλις ἐλεηλατήθη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ μετὰ τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου διαπραγματεύσεις δὲν κατέληγον εἰς ἀποτέλεσμα, ὁ δὲ Πέτρος, μὴ δυνάμενος νὰ παραμένῃ ἐν ἀδρανείᾳ, προσβάλλει τὰ παράλια τῆς Συρίας, κυριεύει ἐξ ἐφόδου τὴν Τρίπολιν, Ταρτοῦσαν, Βελινὰν καὶ Λάγιατσον, καὶ δέχεται τὸ στέμμα τῆς Ἀρμενίας. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα σχεδιάζει ἀνίδρυσιν τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλήμ, συγκροτήσας δὲ νέα στρατεύματα καὶ ἐξοπλίσας τὸν στόλον του ἐπισκέπτεται τὴν Εὐρώπην πρὸς ἐπίτευξιν ἐπικουριῶν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν του καὶ ἐπανέρχεται αὖθις εἰς Ρόδον, ἵνα διαπραγματευθῇ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἱπποτῶν νέον σχέδιον σταυροφορίας. Ἀλλ' ἡ μακρὰ ἐκ Κύπρου ἀπουσία του δίδει καιρὸν εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ νὰ ἐξυφάνουν ἐναντίον του συνωμοσίαν, εἰς ἣν μετέσχον οἱ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως καὶ ὁ ἐξάδελφός του ἡγεμὼν τῆς Ἀντιοχείας. Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν νῆσον ὁ Πέτρος πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἰσχύος του δολοφονεῖται ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν τὴν 16ην Ἰανουαρίου 1369, ἀνακηρύσσεται δὲ βασιλεὺς ὁ ἀνήλικος υἱὸς αὐτοῦ.

Πέτρος Β' (1369—1382). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικιότητος τούτου ἤσκει τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ὁ ἡγεμὼν τῆς Παλαιστίνης Ἰωάννης, ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου Α' καὶ εἷς τῶν πρωτουργῶν τῆς ἐναντίον του συνωμοσίας, ὅστις ἐν τέλει ἐδολοφονήθη καὶ οὗτος ἐντολῇ τῆς βασιλομήτορος. Αἱ ἐσωτερικαὶ ἐν τῇ νήσῳ ἔριδες καὶ οἱ ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν κίνδυνοι ἀνέκοψαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὴν πρόοδον τῆς Κύπρου καὶ ἤγαγον ἐξ ἄλλου εἰς πλήρη παραίτησιν ἀπὸ τῶν κατακτητικῶν σχεδίων τοῦ Πέτρου Α'. Ἡ Ἀρμενία καὶ ἡ Ἀττάλεια ἐγκατελείφθησαν, προκληθείσης δὲ ἔριδος μεταξὺ Κυπρίων καὶ Γενουατῶν ἡ Κύπρος ὑπέστη ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους τῶν τελευταίων, οἵτινες ἀπήγαγον αἰχμάλωτον τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς νήσου Ἰάκωβον, θεῖον τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸν δ' ἀκόμη τὸν ἀνήλικον βασιλέα ἐκράτησαν ἐπί τινα χρόνον ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Κύπρου ἀπὸ τοὺς Γενουάτας διατηρήσαντας μόνον τὴν Ἀμμόχωστον, ὁ Πέτρος Β' ἤρχισεν ὀργανώνων ἐπὶ τὰ βελτίω τὴν παραλύσασαν διοίκησιν τῆς νήσου, ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ νόσου ἀπέθανε τῷ 1381 εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν.

Ἰάκωβος Α' (1382—1398). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πέτρου Β' ἡ Κύπρος ἀνεκήρυξε βασιλέα τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἰάκωβον, τέως ἀρχιστράτηγον, αἰχμάλωτον ἐν Γενούῃ. Οἱ Γενουᾶται ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Ἰάκωβον νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον κατόπιν ἐπωφελοῦς δι' αὐτοὺς συνθήκης, ἧς οἱ κυριώτεροι ὅροι ἦσαν: α') Οἱ Γενουᾶται νὰ κρατήσωσι τὴν πόλιν Ἀμμόχωστον καὶ δύο λεύγας τοῦ πέριξ τόπου. β') Νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐξασκήσεως κατὰ τὴν νῆσον παντὸς εἴδους τέχνης. γ') Νὰ ἀπολαμβάνουν τῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς Κυπρίους προνομίων. Ἀλλὰ παρεκτὸς τῆς τοιαύτης ἐξαρτήσεως τοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου ἀπὸ τῆς Γενούης, καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἀφ' ἑτέρου κατάστασις αὐτοῦ δὲν ἦτο παντάπασιν εὐχάριστος. Ἐξ ὅλων τῶν κατακτήσεων τοῦ Οὔγου Δ' καὶ τῶν τοῦ υἱοῦ του ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, εἰς τὸν βασιλέα Ἰάκωβον ἐναπέμεινε μόνον τὸ φρούριον τοῦ Κουρίκου· ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἰσχὺς τῶν σουλτάνων τῆς Προύσης ὁλονὲν ηὔξανεν. Οἱ Λουζινιὰν κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην περίοδον ὄχι μόνον ἔπαυσαν κάθε ἐχθροπραξίαν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ συνδεθῶσι καὶ διὰ φιλικῶν σχέσεων μετ' αὐτῶν. Δι' ὃ καὶ ὅτε, μετὰ τὴν μάχην τῆς Νικοπόλεως, καθ' ἣν ὁ Βαγιαζὴτ διεσκόρπισε τὴν χριστιανικὴν στρατιάν, διεξήγοντο διαπραγματεύσεις πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν 25 000 αἰχμαλώτων, ἀνηκόντων κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἀριστοκρατικὰς γαλλικὰς οἰκογενείας, ἐγένετο ἔκκλησις εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κύπρου ὅπως παρέμβῃ πλησίον τοῦ Βαγιαζὴτ πρὸς ἐπιτυχίαν συμβιβαστικῆς λύσεως. Πράγματι δὲ κατώρθωσεν ὁ Ἰάκωβος Α', ἀποστείλας πρὸς τὸν Βαγιαζὴτ πρεσβείαν μετὰ πολυτιμοτάτων δώρων, νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὰς προτάσεις του. Κατακτήσας οὕτω τὴν συμπάθειαν τῶν Γάλλων, συνῆψε μετ' αὐτῶν, τῷ 1398, ἐπὶ βασιλέως Καρόλου ΣΤ', συνθήκην φιλίας, ἥτις τῷ ἐπέτρεψε νὰ καλυτερεύσῃ τὴν θέσιν τοῦ βασιλείου του ἀπὸ ἀπόψεως ἐξωτερικῆς καὶ νὰ στρέψῃ τὴν προσοχήν του πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ αὐτοῦ ζητήματα. Ἀλλὰ δὲν ἐπέζησεν ἔκτοτε οὐδ' ἐπὶ ἓν πλῆρες ἔτος.

Ἰάνος Α' (1398—1432). Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Ἰάκωβον Α' υἱὸς αὐτοῦ Ἰάνος, παρὰ τὰς προσπαθείας του ὅπως βελτιώσῃ τὰ πράγματα τῆς Κύπρου, ὄχι μόνον δὲν κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς κατέχοντας τὴν Ἀμμόχωστον Γενουάτας, ἀλλὰ τοὐναντίον εἶδε τοὺς Μαμελούκους εἰσβάλλοντας εἰς τὴν νῆσον καὶ μαχόμενος ἐναντίον αὐτῶν ᾐχμαλωτίσθη καὶ μετεφέρθη εἰς Κάϊρον. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἠναγκάσθη νὰ καταστήσῃ τὴν Κύπρον φόρου ὑποτελῆ εἰς τὸν σουλτᾶνον τῆς Αἰγύπτου.

Ἰωάννης Β' (1432—1458). Ὁ υἱὸς τοῦ Ἰάνου Ἰωάννης Β', ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1432), ἐπεχείρησε ν' ἀνανεώσῃ τὰς μετὰ τῶν Μουσουλμάνων συνθήκας φιλίας, ἄνευ ὅμως θετικοῦ ἀποτελέσματος. Κατὰ τὸ 1444 ὁ ἄρχων τοῦ Κανδηλώρου παρεσκεύασε στρατιὰν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κύπρου, ἀλλὰ φοβούμενος τοὺς ἱππότας τῆς Ρόδου παρῃτήθη τοῦ σκοποῦ του. Παρόμοιος κίνδυνος ἠπειλήθη κατὰ τῆς νήσου ὀλίγον βραδύτερον ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου Καραμάνου καὶ διὰ δευτέραν φορὰν κατόπιν ἐκ μέρους τοῦ ἄρχοντος τοῦ Κανδηλώρου. Ἡ παρέμβασις ὅμως καὶ πάλιν τῶν Ροδίων ἱπποτῶν ἔσωσεν ἐκ νέου τὴν Κύπρον ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου καὶ τῆς δῃώσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἰωάννης Β', βασιλεὺς ἄβουλος καὶ ἀδρανής, εἶχε νυμφευθῆ τὴν Ἑλένην Παλαιολογίναν, θυγατέρα τοῦ δεσπότου τοῦ Μορέως Θεοδώρου, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ εἶχεν ἐγκαταλίπει ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν τὴν διοίκησιν τῆς νήσου.

Καρλόττα καὶ Λουδοβῖκος (1458—1460). Ὁ Ἰωάννης Β' ἀφῆκε μίαν θυγατέρα, τὴν Καρλότταν, ἐκ τοῦ μετὰ τῆς Ἑλένης Παλαιολογίνας γάμου του, καὶ ἕνα νόθον υἱόν, τὸν Ἰάκωβον, τὸν ὁποῖον καὶ ὑπερηγάπα. Μετὰ τὸν θάνατόν του (1458) ἀνεγνωρίσθη βασίλισσα ἡ Καρλόττα, διανεμηθεῖσα τὸν θρόνον μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς Λουδοβίκου τῆς Σαβοΐας. Ὁ Ἰάκωβος τότε ἔφυγεν ἐκ Κύπρου καὶ μεταβὰς εἰς Αἴγυπτον παρουσιάσθη πρὸ τοῦ σουλτάνου τοῦ Καΐρου, ὅστις, κολακευθείς, ἔστεψεν αὐτὸν βασιλέα τῆς Κύπρου καὶ τῷ παρεχώρησεν ὀγδοήκοντα πλοῖα καὶ στρατόν, ἵνα διεκδικήσῃ τὰς ἀξιώσεις του.

Ἰάκωβος Β' (1460 — 1473). Ὁ Ἰάκωβος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου καὶ στρατοῦ ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀμμοχώστου, ὅπου μέγας ἀριθμὸς Κυπρίων ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος του. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἐν τῇ νήσῳ σύγχυσις καὶ ἀταξία ὑπερέβησαν πᾶν ὅριον. Οἱ Σαρακηνοὶ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Ἰακώβου λεηλατοῦν τὴν νῆσον, οἱ δὲ Γενουᾶται δι' ἑαυτοὺς κάμνουν τὸ ἴδιον. Ὁ Λουδοβῖκος τῆς Σαβοΐας μετὰ τῆς συζύγου του, ἐκδιωκόμενοι ἀπὸ θέσεως εἰς θέσιν, καταφεύγουν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κερυνείας, ὅπερ ὁ Ἰάκωβος ἐπολιόρκησεν. Ἐντεῦθεν ὁ Λουδοβῖκος ἐδραπέτευσε μετὰ τῆς συζύγου του, καταφυγὼν εἰς Πεδεμόντιον. Ἡ Καρλόττα μεταβᾶσα εἰς Ἰταλίαν συνέλεξε στρατὸν καὶ ἐπιστρέψασα εἰς Κύπρον ἀπεβιβάσθη εἰς Πάφον, ἣν ἐκυρίευσε. Προχωρεῖ κατόπιν πρὸς τὴν Κερύνειαν καὶ ἐφοδιάζει τὸ φρούριον αὐτῆς, ὅπερ ὅμως ἐν τέλει (25 Ἀπριλίου 1464) παρεδόθη εἰς τὸν Ἰάκωβον, γενόμενον οὕτω κύριον τῆς νήσου ὅλης. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀφῄρεσεν οὗτος ἀπὸ τοὺς Γενουάτας τὴν Ἀμμόχωστον καὶ δι' ἐπιτυχοῦς πολιτικῆς κατώρθωσε νὰ προσελκύσῃ τὴν φιλίαν ὅλων. Ὁ θρόνος του ἑδραιώθη κατὰ μικρόν, ἐνῷ ταυτοχρόνως ηὔξανεν ὁλονὲν ἡ ἐπιρροὴ τῶν Ἑνετῶν ἐπὶ τῆς νήσου. Ὁ Ἰάκωβος ἐγκατέλιπε τὴν ὑπὸ τῶν προκατόχων του πολιτικὴν καὶ τὰ κυπριακὰ πλοῖα ἐναυμάχουν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰωνίας καὶ Παμφυλίας μετὰ τῶν ἑνετικῶν γαλερῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου Πέτρου Μοτσενίγου. Τὰς σχέσεις του ἄλλωστε πρὸς τὴν Ἑνετικὴν δημοκρατίαν ἐπηύξησεν ὁ γάμος του μετὰ τῆς Αἰκατερίνης Κορνάρου, δύο ἔτη μετὰ τὸν ὁποῖον ἀπεβίωσεν ἐν Ἀμμοχώστῳ (1473).

Ἰάκωβος Γ' (1473 — 1475). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰακώβου Β' ἡ Αἰκατερίνη Κορνάρου ἀνεγνωρίσθη ἀντιβασίλισσα, κυβερνῶσα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡμέρας τινὰς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της γεννηθέντος υἱοῦ της. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ἡ ἐξουσία εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν Ἑνετῶν, οἵτινες καὶ ἔπεισαν αὐτὴν ἐν τέλει νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου, παραχωροῦσα τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ἑνετικὴν δημοκρατίαν.

Οὕτως ἐτερματίσθη ἡ σειρὰ τῶν ἐν Ἀνατολῇ βασιλέων τοῦ οἴκου Λουζινιάν. —Ω.

— **Λουζινιάν, Στέφανος.** Κύπριος καθολικὸς κληρικὸς καὶ χρονογράφος, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Λουζινιάν, υἱὸς τοῦ Jason Λουζινιάν. Ἐγεννήθη ἐν Λευκωσίᾳ τῷ 1537 καὶ ὠνομάσθη Ἰάκωβος, εἶτα δὲ εἰσελθὼν νεαρὸς εἰς τὸ τάγμα τῶν Δομινικανῶν μετωνομάσθη εἰς *Στέφανον*. Ἐσπούδασεν ἐν Κύπρῳ καὶ τριακονταετὴς ἐγένετο βικάριος τῆς ἐν Κύπρῳ λατινικῆς ἀρχιεπισκοπῆς (1567). Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων κατέφυγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα τὸ πρῶτον διέμεινεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἐν Νεαπόλει. Τῷ 1573, ἐξέδωκε, τὸ πρῶτον ἐν Βολωνίᾳ, τὴν «Chronograffia, et breve Historia universale dell'Isola di Cipro principiando at tempo di Noé par in sino al 1572», ἣν ἐπανεξέδωκεν εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν τῷ 1578 ἐν Παρισίοις μετὰ ἐπεξεργασίαν. Ἐξέδωκεν ἐπίσης καὶ δεκάδα ἄλλων συγγραμμάτων ἀναφερομένων κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Κύπρον.

[Πρβ. *Λουΐζου Φιλίππου* «Τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα ἐν Κύπρῳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας 1571—1878» (τ. Β' σ. 45 κ. ἑξ.).] Κ. Μ. Κ.

Λουζιτάνια (λατιν. Lusitania) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν διοικητικῶν τμημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο διῃρημένη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος. Περιελάμβανε τὴν σημερινὴν Πορτογαλλίαν καὶ τμήματα τῶν ἱσπανικῶν ἐπαρχιῶν Ἐστρεμαδούρης καὶ Λεώνης (βλ. λ. *Λυσιτανία*). Χ. Δ.

Digitized by Google

Λουζιτανίας περίπτωσις *[Διεθν. Δίκ.]*. Διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἐβυθίσθη τὴν 7ην Ἰουνίου 1915 ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ ὑποβρυχίου «U 20», ἄνευ προηγουμένης εἰδοποιήσεως, τὸ εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἑταιρείαν «Cunard Line» ἀνῆκον πλοῖον «Λουζιτανία». Ὁ τορπιλλισμὸς ἐγένετο παρὰ τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς Ἰρλανδίας ἐντὸς τῆς ἐμπολέμου ζώνης τοῦ γερμανικοῦ πολεμικοῦ στόλου. Ἡ «Λουζιτανία» χρησιμεύουσα διὰ τὴν ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς, μετέφερε πολλάκις καὶ πολεμικὸν ὑλικόν· ἂν ὅμως καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον ταξίδιον αὐτῆς ἔφερε τοιοῦτο, μεγάλως ἠμφισβητήθη. Ἐν τούτοις ἡ ἀπὸ 23 Αὐγούστου 1918 ἀπόφασις τοῦ District Court τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν δέχεται ὅτι τὸ πλοῖον μετέφερε πολεμικὸν ὑλικόν, τὸ ὁποῖον καὶ ρητῶς κατονομάζει. Τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ πλοῖον ἔφερεν ὑλικὸν πολέμου προκαλεῖ ἕτερον ζήτημα, ἂν δηλαδὴ τοῦτο ἦτο *ἐμπορικὸν* ἢ *βοηθητικὸν* πλοῖον τοῦ στόλου, ἤτοι πολεμικόν. Ὅτι ἡ «Λουζιτανία» δὲν ἦτο ἐμπορικόν, συνηγορεῖ τὸ γεγονὸς τῆς ἀναγραφῆς αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγγλικὸν navy list, ἐξ οὗ κατὰ τεκμήριον δύναται νὰ συναχθῇ ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς βοηθητικὸν πλοῖον· ἐπὶ πλέον τὸ πλοῖον ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ ἀξιωματικοῦ τοῦ πολεμικοῦ ἀγγλικοῦ στόλου. Ἂν ἐβεβαιοῦτο δὲ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ αὐτὸ πλοῖον ἦτο ἐξωπλισμένον, τότε ἀναμφιβόλως κατὰ τὰ διεθνῆ νόμιμα ἐπρόκειτο περὶ βοηθητικοῦ πλοίου τοῦ πολεμικοῦ στόλου τῆς Ἀγγλίας ἢ τουλάχιστον περὶ ἐξωπλισμένου ἐμπορικοῦ. Ὡς βοηθητικὸν πλοῖον ἡ «Λουζιτανία» ἦτο ἐκτεθειμένη διαρκῶς εἰς τὸν ἐχθρικὸν κίνδυνον ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἔπλεεν, ἐξαιρέσει τῶν οὐδετέρων ὑδάτων, ὅπως καὶ ἐν περιπτώσει—συντρεχουσῶν ὅμως ὡρισμένων περιστάσεων—, καθ' ἣν θὰ ἐπρόκειτο περὶ ἐξωπλισμένου ἐμπορικοῦ πλοίου· ἀλλ' ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει, ἂν καὶ ἐξωπλισμένον, δὲν εἶχεν ἀποβάλει τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου καὶ συνεπῶς ὑπέκειτο εἰς τοὺς κανόνας τοῦ διεθνοῦς δικαίου τοὺς ἐπὶ *λειῶν* (βλ. λ.) ἰσχύοντας. Ἡ καταβύθισις λοιπὸν τοῦ πλοίου θὰ ἐπετρέπετο μόνον εἰς τὰς ὑπὸ τῶν αὐτῶν κανόνων δημιουργηθείσας ἐξαιρέσεις, ἐν συναντήσει δηλαδὴ αὐτοῦ μετ' ἐχθρικοῦ πολεμικοῦ πλοίου. Τὸ γεγονὸς δὲ ὅτι διὰ τῆς ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου 1915 ἀνακοινώσεως τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ γερμανικοῦ στόλου ἐκηρύχθη ὡρισμένη θαλασσία ἔκτασις περὶ τὰς ἀγγλικὰς ἀκτὰς ὡς «ἐμπόλεμος ζώνη», οὐδόλως δικαιολογεῖ, ὅπως ὁ πολέμιος ἐνεργήσῃ κατὰ παράβασιν τῶν διεθνῶν κανόνων τῶν ἰσχυόντων προκειμένου περὶ τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας πολιτῶν ἀντιπάλου πολιτείας. Συνεπῶς ἡ πρὸς ἀποζημίωσιν τούτων ὑποχρέωσις ὑφίσταται, βαρύνουσα τὴν πολιτείαν, τῆς ὁποίας πολεμικὸν πλοῖον ἐβύθισε τὸ ἐμπορικόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Lützow*. «Der Lusitania - Fall» (1921).— *Meurer*, «Der Lusitania Fall» (1915). Η. Γ. Κ

λουζιτάνιος ἢ ***λουσιτάνιος βαθμὶς*** (Lusitanien) */Γεωλογ./*. Ὀνομασία προταθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1885 ὑπὸ τοῦ Γάλλου γεωλόγου Choffat καὶ χρησιμοποιηθεῖσα κατόπιν ὑπὸ τοῦ Haug πρὸς δήλωσιν τοῦ συνόλου τῶν ὑποβαθμίδων στρωμάτων, τῆς ἀργκοβίου δηλαδὴ καὶ τῆς ρωρακίου μετὰ τῆς σεκυανίου τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ὀνομασία αὕτη δὲν εἶναι πολὺ ἐν χρήσει, καθόσον χρησιμοποιεῖται περισσότερον ἡ ἀντίστοιχος ὀνομασία *κοράλλιος βαθμίς*. Γ. Κ. Γ.

Λουζιτάνο (Lusitano), ***Βικέντιος***. Πορτογάλος μουσικοθεωρητικὸς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ζήσας τὸ πλεῖστον ἐν Ρώμῃ. Ἔγινε γνωστὸς ἔκ τινος συζητήσεως πρὸς τὸν Νικόλαον Βιτσεντῖνο, ὅστις ὑπεστήριζεν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναζήσῃ ἐν τοῖς ἔργοις του τὸ χρωματικὸν καὶ τὸ ἐναρμόνιον γένος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὁ Λουζιτάνο ἀντιθέτως ὑπεστήριζεν ὅτι μόνον οἱ διατονικοὶ τρόποι εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῶσιν. Αἱ γνῶμαι ἀμφοτέρων ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν Μπαΐνι καὶ Ἀρτεάγκα, οἵτινες ἐδικαίωσαν τὸν Πορτογάλον μουσικόν. Ὁ Λουζιτάνο ἐξέδωκεν ἐν Ρώμῃ ἓν βιβλίον μοτέττων δι' 6—8 φωνάς. Γ. Σ.

Λούζνιτσα (Luznitsa) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Νοτιοσλαυίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Μοράβα, συμβάλλων εἰς αὐτὸν ΝΔ. τοῦ Πιρότ. Χ. Δ.

λουζούλη (ἡ) (Luzula) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βρουλιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πολλὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λουζούλη ἡ πεδινὴ* (Luzula arvensis), ἥτις ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π

λούζω· δημ. τύπος τοῦ *λούω* (βλ. λ.).

Λούης, ***Λουδοβῖκος***. Δραματικὸς ἠθοποιὸς γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1880. Ἀνῆλθεν εἰκοσαετὴς εἰς τὴν σκηνὴν ἐν Καΐρῳ, ὅπου ἐδίδασκεν ὁ θίασος τῆς Εὐαγγ. Παρασκευοπούλου. Τῷ 1903 ἐνεφανίσθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις εἰς τὴν «Ὀρέστειαν» τοῦ Αἰσχύλου, ὑποδυθεὶς μετ' ἐπιτυχίας τὸν ρόλον τοῦ Ἀπόλλωνος. Κατόπιν ὑπεδύθη τὸν Λέανδρον εἰς τὸ ἔργον «Ἡρὼ καὶ Λέανδρος» τοῦ Γκριλλπάρτσερ, τὸν Δημήτριον εἰς τὸ «Ὄνειρον θερινῆς νυκτὸς» τοῦ Σαίκσπηρ, τὸν Κρῖσπον εἰς τὴν «Φαύσταν» τοῦ Βερναρδάκη, τὸν Νικηφόρον εἰς τὴν «Σκλήραιναν» τοῦ Ἀμπελᾶ, τὸν Δὸν Κάρολον τοῦ Σίλλερ καὶ ἄλλους τινάς. Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου, ὡς μέλος ὁτὲ μὲν τοῦ θιάσου Κυβέλης, ὁτὲ δὲ τοῦ θιάσου Κοτοπούλη, ἔπαιξε διαφόρους ρόλους εἰς ἔργα τοῦ Κιστεμέκερς, τοῦ Ντίκενς, τοῦ Νικοντέμι, τοῦ Τολστόϊ, τοῦ Σαίκσπηρ καὶ τοῦ Γκριλλπάτσερ. Ἐσχάτως (1931) ἐκλήθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν θίασον τοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου. Ν. Ι. Λ.

— **Λούης**, ***Σπῦρος***. Ὀλυμπιονίκης τοῦ Μαραθωνίου δρόμου τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος Ἀθηνῶν τοῦ 1896. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τῷ 1875 ἐκ γονέων γεωργῶν καὶ ἠκολούθησε τὸ πατρικόν του ἐπάγγελμα χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸν ἀθλητισμόν. Μολονότι μετέσχε τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἀπροετοίμαστος, κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ χαρίσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ὡραίαν νίκην, διατρέξας τὴν ὁρισθεῖσαν ἀπόστασιν τῶν 40 χιλιομέτρων εἰς 2 ὥρας 58'50", χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπετέλεσεν ἑλληνικὴν ἐπίδοσιν. Δ. ΚΑΡ.

Σπῦρος Λούης.

Λουθὰν (Luzan), ***Κλάραμουντ ντὲ Σουέλβες ὑ Γκουρρέο, Ἰγνάτιος***. Ἱσπανὸς κριτικὸς καὶ ποιητὴς (1702—1754). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἐδημοσίευσε (1737) τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του «Ποιητική», ἐν τῷ ὁποίῳ κηρύσσει τὰς κλασσικὰς ἀρχὰς καὶ ὑποστηρίζει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανόνων τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ ρητορικῇ καὶ τῇ ποιήσει. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου, σημαντικωτάτου διὰ τὰ ἱσπανικὰ γράμματα, ἀνεκηρύχθη ἀρχηγὸς τοῦ φιλολογικοῦ μεταρρυθμιστικοῦ κινήματος. Τῷ 1747 διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐν Παρισίοις ἱσπανικῆς πρεσβείας, τῷ δὲ 1750 ἐπανελθὼν εἰς Μαδρίτην ἐξελέγη μέλος τῆς ποιητικῆς ἀκαδημίας, ἔνθα ἦτο γνωστὸς λόγῳ τῶν πολλῶν ταξιδίων του ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *El Peregrino*. Συνέγραψεν ἀξιόλογα ποιήματα καὶ αὐτογραφίαν. Δ. Σ. Δ.

Λουθένα (Lucena) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῷ νομῷ Κορδούης, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κασκαχάρ. Κάτ. 16.580. Ἔχει ἐργοστάσια κατασκευῆς ὀρειχαλκίνων λυχνιῶν καὶ ἀγγειοπλαστικῆς. Ἐν τῇ περιφερείᾳ ὑπάρχουν περιώνυμα ἱπποτροφεῖα, ἐτησίως δὲ γίνεται μεγάλη ἀγορὰ ἵππων. Δ. Σ. Δ.

λουθηρανικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Λούθηρον ἢ εἰς τὸ θρησκευτικὸν δόγμα τοῦ Λουθήρου: «λουθηρανικὴ ἐκκλησία».

— **Λουθηρανικὴ** ***Ἐκκλησία***. Οἱ *διαμαρτυρόμενοι* οἱ ὑπὸ τὸν Λούθηρον ἐγερθέντες κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ὠνομάσθησαν *Λουθηρανοὶ* (Lutheraner) καὶ *λουθηρανικὴ Ἐκκλησία* (Lutherische Kirche) τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν δυτικῶν περιφρονητικῶς ὡς αἱρετικοί, ἀποσχισθέντες τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν διδασκαλίαν τοῦ Λουθήρου (βλ. λ. *διαμαρτύρησις*). Οἱ διαμαρτυρόμενοι ἠνέχθησαν τὴν ὀνομασίαν ταύτην, οὐχὶ βεβαίως διότι ἐδέχοντο ὡς ἱδρυτὴν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν τὸν Λούθηρον, ἱδρυτὴν τῆς ὁποίας ἐδέχοντο τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διότι ἐδέχοντο τὴν διδασκαλίαν τῆς ἁγίας Γραφῆς ὡς ὁ Λούθηρος ἀνέπτυξεν αὐτήν. Ἤδη ὁ Λούθηρος ἐν ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ἐτόνιζεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι τοῦ Λουθήρου ἢ τοῦ πάπα, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ διδασκαλία αὐτοῦ δὲν ἔχει ἀξίαν ὡς διδασκαλία αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς τοιαύτη τοῦ Χριστοῦ. Ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον ἐπεκράτησαν τὰ ὀνόματα Λουθηρανοὶ καὶ λουθηρανικὴ Ἐκκλησία πρὸς δήλωσιν τῶν διαμαρτυρομένων ἐν ἀντιθέσει οὐ μόνον πρὸς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν μετερρυθμισμένην τῆς Ἑλβετίας. Ὅτε τέλος ἐγένετο ἡ ἕνωσις τῶν διαμαρτυρομένων καὶ μετερρυθμισμένων, πρὸς δήλωσιν τῆς ὁποίας ἐγένετο χρῆσις τοῦ ὀνόματος *εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία*, οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν Λούθηρον διετήρησαν τὰ ὀνόματα Λουθηρανοὶ καὶ Λουθηρανικὴ Ἐκκλησία (παλαιολουθηρανοὶ) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἡνωμένους διαμαρτυρομένους, τοὺς εὐαγγελικούς. Τὰ συμβολικὰ βιβλία τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὰ ἀκόλουθα: 1) Τὸ ἀποστολικὸν σύμβολον, τὸ ἀθανασιανὸν καὶ τὸ τῆς Νικαίας Κωνσταντινουπόλεως. 2) Αἱ δύο Κατηχήσεις τοῦ Λουθήρου (ἡ μικρὰ καὶ μεγάλη). 3) Ἡ ὁμολογία τῆς Αὐγούστης (Confessio Augustana). 4) Ἡ ἀπολογία τῆς ὁμολογίας τῆς Αὐγούστης (Apologia). 5) Τὰ σμαλκαδικὰ ἄρθρα (Schmalcadici Articuli) καὶ 6) Ὁ τύπος τῆς συμφωνίας (Concondienformel).

Τὰ ἀνωτέρω συμβολικὰ βιβλία ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον ὁμοῦ τῷ 1580 γερμανιστὶ καὶ τῷ 1584 λατινιστί, ἔπειτα δ' ἐγένοντο διάφοροι ἐκδόσεις αὐτῶν. Ἡ καλυτέρα ἔκδοσις εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ζ. Τ. Müller γενομένη «Die symbol'schen Bücher der evang. luth. Kirche deutsch und lateinisch» (ἔκδ. 10 τῷ 1907). Ἐννοεῖται ὅτι τὰ συμβολικὰ βιβλία ἐν τῇ διαμαρτυρομένῃ καθόλου Ἐκκλησίᾳ καὶ ἑπομένως καὶ ἐν τῇ λουθηρανικῇ, τῇ δεχομένῃ ὡς πηγὴν καὶ κριτήριον τῆς ἑαυτῆς διδασκαλίας μόνην τὴν ἁγίαν Γραφὴν ἐλευθέρως κατὰ τὴν συνείδησιν ἑκάστου ἑρμηνευομένην, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν αἰώνιον κῦρος, ὡς τὰ συμβολικὰ βιβλία τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐκφαίνουσι μόνον τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ διαμαρτυρομένῃ Ἐκκλησίᾳ διδασκαλίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγγραφῆς αὐτῶν, ὁσάκις δὲ ἐν τῇ λουθηρανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπεδόθη αὐτοῖς αἰώνιον κῦρος, ἐγένετο τοῦτο παρὰ τὴν θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς.

Ἡ λουθηρανικὴ Ἐκκλησία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλθοῦσα εἰς προστριβὰς καὶ ἔριδας πρὸς τὴν μετερρυθμισμένην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλβετίας καὶ διαπνεομένη ὑπὸ συντηρητικοῦ πνεύματος, ἤρξατο μετ' ὀλίγον νὰ ἐξετάζῃ ἐλευθέρως τὴν ἁγίαν Γραφήν. Κατὰ τὸν ΙΖ' ὅμως αἰῶνα, ἐκλιπούσης τῆς ἐλευθεροφροσύνης ταύτης, ἐπικρατεῖ ἐν αὐτῇ ὁ αὐστηρὸς λουθηρανισμὸς καὶ ἡ προσπάθεια τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τῶν λουθηρανικῶν συμβόλων. Ἀλλ' ὁ γνωστὸς θεολόγος Σπένερ ἤρξατο πολεμῶν τὸν αὐστηρὸν καὶ νεκρὸν δογματισμὸν τῶν συγχρόνων αὐτοῦ θεολόγων νὰ προσπαθεῖ νὰ διεγείρῃ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ νὰ ἐμπνέῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ ἀληθῆ ἐσωτερικὴν εὐσέβειαν. Οὕτως ὅμως ἐγένετο ὁ εἰσηγητὴς τοῦ *εὐσεβισμοῦ* (Pietismus) τοῦ περιορίζοντος τὴν θρησκείαν εἰς ἁπλᾶ συναισθήματα καὶ περιφρονοῦντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν ἐξωτερικὸν ἐκκλησιαστικὸν βίον. Ὡς ἀκολουθία τοῦ εὐσεβισμοῦ ἐπέρχεται ἐν τῇ λουθηρανικῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ *ὀρθολογισμὸς* (Rationalismus), ὅστις ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐπικρατεῖ. Κατ' αὐτὸν ὡς ἀνώτατον κριτήριον καὶ τῶν θρησκευτικῶν πραγμάτων πρέπει νὰ θεωρῆται ὁ ὀρθὸς λόγος (ratio) καὶ ἑπομένως νὰ ἀπορρίπτηται πᾶν ὅ,τι ἀντίκειται αὐτῷ. Καὶ ὑπῆρχον μὲν θεολόγοι ἐν τῇ λουθηρανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀντιδρῶντες κατὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ, οἱ κληθέντες *ὑπερφυσικοὶ* (Supranaturalisten) ὡς δεχόμενοι τὴν ὑπερφυσικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ περιεχομένην, ἣν ὡς τοιαύτην πρέπει νὰ δέχεται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἀλλ' ὁ ὀρθολογισμὸς ἐπεκράτει. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα οἱ θεολόγοι τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας διαιροῦνται εἰς *ὀρθολογιστάς*, τοὺς διατηροῦντας τὰς ἰδέας τῶν ὀρθολογιστῶν, τὴν *ἐλευθέραν* κληθεῖσαν *θεολογίαν* (Freie Theologie), εἰς *αὐστηροὺς* λουθηρανούς, τοὺς διατηροῦντας τὸν αὐστηρὸν λουθηρανισμόν, τὴν κληθεῖσαν *ὀρθόδοξον τάσιν* (Orthodoxe Richtung) καὶ τοὺς *μεσάζοντας*, τοὺς ἀκολουθοῦντας μέσην τινὰ ὁδὸν μεταξὺ τῶν ὀρθολογιστῶν καὶ τῶν αὐστηρῶν λουθηρανῶν, τὴν κληθεῖσαν *μεσάζουσαν θεολογίαν* (Vermi Helungstheologie).

Ἡ ἐχθρότης, ἡ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλωθεῖσα μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐξακολουθεῖ ὑπάρχουσα, αἱ δὲ ἀπόπειραι αἱ γενόμεναι πρὸς ἕνωσιν τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς δυτικῆς, ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα, ἀπέτυχον. Ἡ αὐτὴ ἐχθρότης, ἡ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλωθεῖσα μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς μετερρυθμισμένης Ἐκκλησίας, ἐξακολουθεῖ καὶ μετὰ ταῦτα, αἱ δὲ ἀπόπειραι αἱ γενόμεναι κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο τούτων Ἐκκλησιῶν ἀπέτυχον. Ἀπὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὅμως ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ ἀνεκτικώτερον πνεῦμα μεταξὺ τῶν διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν. Οὕτως, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερῖκος Γουλιέλμος ὁ Γ' ἐπεχείρησε (τῷ 1817) τὴν ἕνωσιν τῶν καλβινιστῶν καὶ λουθηρανῶν πρὸς ἀποτέλεσιν μιᾶς εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας (Union). Οἱ ἡνωμένοι λουθηρανοὶ καὶ καλβινισταὶ δικαιοῦνται νὰ μετέχωσι τῆς θείας εὐχαριστίας ἐν τοῖς ναοῖς ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπάγονται δὲ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Αἱ ἐν ἑκάστῃ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων ὑπάρχουσαι λειτουργικαί, δογματικαὶ καὶ διοικητικαὶ διαφοραὶ μένουσιν. Ἡ προσπάθεια αὕτη, ἐπαναληφθεῖσα κατὰ τὸ 1822 καὶ ἔπειτα κατὰ τὸ 1830 κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς τριακονταετηρίδος τῆς Αὐγουσταίας ὁμολογίας ἐπέφερεν ἐν μέρει μόνον ἀποτέλεσμα, διότι οἱ λουθηρανοὶ ἐξεγερθέντες ἐζήτησαν νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς αὐτοτελὴς Ἐκκλησία. Τὴν ἐξέγερσιν ταύτην ἠθέλησεν ἡ πολιτεία νὰ καταπνίξῃ διὰ τῆς βίας καὶ τῶν διωγμῶν, μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν ἵδρυσιν ἐλευθέρων λουθηρανικῶν ἐκκλησιῶν. Ὅτε ὅμως

Digitized by Google

ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Δ΄ (τῷ 1840), ἡ πολιτικὴ τῆς βίας καὶ τῶν διωγμῶν μετεβλήθη. Καὶ προσεπάθησε μὲν οὗτος νὰ συνδιαλλάξῃ εἰρηνικῶς τοὺς καλβινιστὰς καὶ τοὺς ἀνθισταμένους λουθηρανούς, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε. Τέλος τῇ 23 Ἰουλίου τοῦ 1845 ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἐκ τῶν λουθηρανῶν νὰ ἱδρύσωσιν ἰδιαιτέρας ἀνεξαρτήτους ἐκκλησίας διὰ τῆς Generalconceseion, ἥτις μετερρυθμίσθη ἔπειτα διὰ τῆς Specialconcession τῆς 7 Αὐγούστου τοῦ 1847. Οὕτως ἱδρύθησαν κεχωρισμέναι λουθηρανικαὶ ἐκκλησίαι καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἰδίᾳ ἐν Ἀμερικῇ, ἐνῷ μέγα μέρος τῶν λουθηρανῶν ἐξακολουθεῖ ἡνωμένον μετὰ τῆς καλβινικῆς Ἐκκλησίας. Κ. Ι. Δ.

λουθηρανός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Λούθηρον ἢ τὸ δόγμα τοῦ Λουθήρου, λουθηρανικός: «λουθηρανικὴ Ἐκκλησία»· || *λουθηρανός,—ή,* ὡς οὐσ. ὁ ὀπαδὸς τοῦ δόγματος τοῦ Λουθήρου.

Λούθηρος (Luther), ***Μαρτῖνος.*** Γερμανὸς μεταρρυθμιστής, γεννηθεὶς τῷ 1483 ἐν Eisleben τῆς Σαξονίας ἐκ γονέων χωρικῶν. Μετὰ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰσαχθεὶς εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Αὐγουστινιανῶν καὶ διδάξας τὴν φιλοσοφίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιττεμβέργης, ἐκηρύχθη διδάκτωρ τῆς θεολογίας. Κάτοχος πολυμεροῦς παιδεύσεως καὶ ἐναντίον τῆς τότε κρατούσης σχολαστικῆς θεολογίας διὰ τῆς μελέτης τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Αὐγουστίνου περιῆλθεν εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, χωρὶς τῶν ἔργων. Ἀκριβῶς τότε ὁ πάπας Λέων ὁ Ι΄, ἵνα καλύψῃ τὰς μεγάλας δαπάνας τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐπώλει διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ γενικὰς ἀφέσεις ἐν Γερμανίᾳ (1516). Τούτου ἐπιλαβόμενος ὁ Λούθηρος ἐπολέμησεν αὐτὰς διὰ διαφόρων θέσεων, κατέκαυσε δημοσίᾳ τὰς θέσεις τῶν παπικῶν, ὑπεστήριζε τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἔργον μόνον τῆς θείας χάριτος, κατεπολέμησε τὸ πρωτεῖον τοῦ πάπα καὶ συνδεθεὶς μετὰ πολλῶν ὁμοφρόνων καὶ δὴ Φιλίππου τοῦ Μελάγχθονος καὶ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξονίας Φρειδερίκου τοῦ σοφοῦ κατῆλθε παρρησίᾳ εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ συνέταξε τῷ 1520 καὶ 1521 τὰ σπουδαιότερα τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐξέθετε τὰς ἰδέας αὐτοῦ ἐναντίον τῶν καλῶν ἔργων, τῆς θείας λατρείας, τῶν μυστηρίων καὶ τῆς ἱερωσύνης. Ὁ Λέων ὁ Ι΄ ἀφώρισε τὸν Λούθηρον, ἀλλ' οὗτος ἐξεκάλεσε τὸ ζήτημα εἰς σύνοδον οἰκουμενικὴν καὶ μετὰ τῶν φίλων καὶ ὁμοφρόνων ἔκαυσεν ἐν Βιττεμβέργῃ τὴν παπικὴν βοῦλλαν. Ὁ πάπας διὰ νέας βούλλας ἀνεθεμάτισε τὸν Λούθηρον, πᾶσαν δὲ τὴν χώραν ὑπέβαλεν εἰς ἀπαγόρευσιν. Τότε συνεκροτήθη τοῦ ἐν Βορματίᾳ συνέδριον τῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας (1521), ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Ε΄ ἀπῄτησε παρ' αὐτῶν, ὅπως ἐκτελεσθῇ ἡ παπικὴ βοῦλλα· οὗτοι ὅμως ἀντέστησαν καὶ κατώρθωσαν ἵνα ὁ Λούθηρος ἐμφανισθῇ ἐν αὐτῷ καὶ ὑποστηρίξῃ τὰς μεταρρυθμιστικὰς αὐτοῦ ἰδέας· καὶ ὅμως ἐξεδόθη μετ' ὀλίγον κατ' αὐτοῦ προγραφή, καθ' ἣν πᾶς τις ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ αὐτὸν καὶ παραδώσῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ τὸν κίνδυνον τοῦτον διέφυγεν ὁ Λούθηρος διασωθεὶς διὰ Φρειδερίκου τοῦ σοφοῦ, καὶ ἐνεκλείσθη πρὸς ἀσφάλειαν ἐν τῳ φρουρίῳ Βάρτβουργ, ὅπου καθώρισε τὰς βάσεις τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου καὶ προέβη εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν ἁγίων Γραφῶν γερμανιστί.

Λ. Κρανάχ: Μαρτῖνος Λούθηρος.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μεταρρύθμισις ἤρξατο νὰ λαμβάνῃ χαρακτῆρα ἔξαλλον καὶ ἐνθουσιαστικόν, διότι οὐ μόνον ἐν Βιττεμβέργῃ οἱ μεταρρυθμισταὶ προέβησαν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς θείας λατρείας καὶ τὴν κατάργησιν τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ ἐν Τσβίκαου ὑπὸ Θωμᾶν τὸν Μύντσερ ἐνεφανίσθησαν ἕτεροι, οἵτινες ἀξιούμενοι δῆθεν θείων καὶ προφητικῶν ἀποκαλύψεων, τὰ αὐτὰ καὶ χείρονα ἔπραττον. Ὁ Λούθηρος ἐγκατέλιπε τότε τὸ ἄσυλον αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ Μελάγχθονος καὶ τῶν ἡγεμόνων κατώρθωσε μὲν πρὸς στιγμὴν νὰ κατασteίλῃ τὸ ἔξαλλον ἐκεῖνο κίνημα, ἀλλ' αἱ πανταχοῦ τῆς Γερμανίας διαδοθεῖσαι ἀνατρεπτικαὶ ἰδέαι προὐκάλεσαν, τῷ 1514, τὸν ἀγροτικὸν πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀνήκουστα κακὰ πανταχοῦ διεδραματίσθησαν. Ὁ Λούθηρος μὴ δυνηθεὶς κατ' ἀρχὰς διὰ λόγων νὰ καταστείλῃ τὸ κακόν, ἐπέτυχεν ἐπὶ τέλους διὰ τῶν ἡγεμόνων, τῷ 1525, νὰ καταβάλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῶν χωρικῶν, ἐν ᾧ ἀπωλέσθησαν 100 χιλιάδες ψυχῶν καὶ ἠρημώθησαν αἱ πλούσιαι τῆς Γερμανίας χῶραι.

Ἐν τούτοις ἡ μεταρρύθμισις, καίτοι ἀπώλεσε πολὺ τοῦ γοήτρου αὐτῆς, πανταχοῦ ὅμως τῆς Γερμανίας διεδίδετο, πολλαχοῦ δὲ ἱδρύθησαν λουθηρανικαὶ κοινότητες μετὰ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος, λατρείας, σχολείων κτλ. Ἡ δύναμις τῶν προσχωρησάντων εἰς τὴν μεταρρύθμισιν ἡγεμόνων ἦτο τοιαύτη, ὥστε τῷ 1526 συνεμάχησαν πρὸς ἀλλήλους, ἵνα ὑποστηρίξωσιν αὐτήν, κατώρθωσαν δὲ εἰς τὸ συγκροτηθὲν τότε ἐν Σπάϊερ συνέδριον, ἵνα ἡ κατὰ τοῦ Λουθήρου ἀποφασισθεῖσα, τῷ 1521, προγραφὴ ἀφεθῇ εἰς τὴν κρίσιν καὶ συνείδησιν τῶν ἡγεμόνων, τοῦτο δὲ ἀπεδέχθησαν καὶ οἱ παπικοὶ ἡγεμόνες καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ἐξαναγκασθέντες ἐκ τῆς κατὰ τὴν Οὐγγαρίαν προελάσεως τῶν Τούρκων καὶ τῆς νίκης τοῦ Σουλεϊμὰν κατὰ τὴν παρὰ τὸ Μοχάτι μάχην. Καὶ ὅμως ὁ Κάρολος, τῷ 1529, ἕνεκα τῆς προελάσεως τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Βιέννης, συγκροτήσας ἐν Σπάϊερ τὴν δίαιταν τῶν ἡγεμόνων κατήργησε διὰ πλειοψηφίας τὴν περὶ προγραφῆς τοῦ Λουθήρου ληφθεῖσαν τελευταίαν ἀπόφασιν· ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀληθὴς θάνατος τῆς μεταρρυθμίσεως, διὰ τοῦτο οἱ φίλοι αὐτῆς ἡγεμόνες διεμαρτυρήθησαν, ἐντεῦθεν δὲ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς μεταρρυθμίσεως ὠνομάσθησαν *διαμαρτυρόμενοι* καὶ *προτεστάνται*· τὴν διαμαρτυρίαν ταύτην ἀπέκρουσεν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ προσεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας τῷ 1530 εἰς τὴν ἐν Αὐγούστῃ σύνοδον, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα μὴ ἐπελθούσης συμφωνίας μεταξὺ παπικῶν καὶ προτεσταντῶν, καίτοι ὁ Μελάγχθων μετριάζων τὰς θεωρίας τοῦ Λουθήρου προέβαλε τὴν αὐγουσταίαν ὁμολογίαν καὶ τὴν ἀπολογίαν αὐτῆς, ὁ αὐτοκράτωρ διέλυσε τὴν δίαιταν, ἐδηλώθη δὲ τοῖς προτεστάνταις ὅτι μέχρις ὡρισμένης προθεσμίας δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκδίδωσι νέα συγγράμματα, οὐδὲ νὰ παρεμβάλλωσι τοῖς παπικοῖς κωλύματα πρὸς ἐξάσκησιν τῆς λατρείας αὐτῶν. Οἱ προτεστάνται ἡγεμόνες συμμαχήσαντες ἀπεφάσισαν ἵνα ὡς ἓν σῶμα ἀντιστῶσι κατὰ πάσης προσβολῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ Λουθήρου· ἡ συμμαχία αὕτη τῶν ἡγεμόνων καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Σουλεϊμὰν ἐξαγγελλόμενας κίνδυνος τοσοῦτον ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ Καρόλου, ὥστε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1532 συνεκάλεσεν ἐν Νυρεμβέργῃ τοὺς ἡγεμόνας, ἐκεῖ δὲ συνωμολογήθη ἡ θρησκευτικὴ εἰρήνη, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας περισυλλεγεὶς ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς κατέβαλε τὸν Σουλεϊμάν. Οὕτω σωθεῖσα ἡ μεταρρύθμισις προέβη εἰς τὴν περαιτέρω αὐτῆς ἐξάπλωσιν, κατώρθωσε δὲ νὰ καταβάλῃ καὶ τὸ φοβερὸν κίνημα τῶν ἀναβαπτιστῶν. Ὁ προτεσταντισμὸς ηὐνοήθη καὶ ἄλλως ἐκ τῶν περιστάσεων, διότι ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ περιποιηθῇ τοὺς ἡγεμόνας, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φερδινάνδος νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐν Νυρεμβέργῃ εἰρήνην καὶ εἰς τοὺς ἡγεμόνας τοὺς μετὰ ταῦτα προσελθόντας εἰς τὴν μεταρρύθμισιν (1535). Ἐν τούτοις ὁ Κάρολος συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ πάπα Παύλου τοῦ Γ΄, τῷ 1537, καὶ συνάψας τὴν λεγομένην ἱερὰν συμμαχίαν, ἀπεφάσισεν ἵνα αἱ θρησκευτικαὶ τῶν προτεσταντῶν δίκαι δικάζωνται ἐν τῷ ἐφετείῳ τῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ τοῦτο μαθόντες οἱ προτεστάνται ἡγεμόνες καὶ συνεννοηθέντες ἵνα εἰς τὴν βίαν ἀντιτάξουν βίαν, ἠνάγκασαν τὸν αὐτοκράτορα, τεταραγμένον ἤδη ἐκ τῶν νικῶν τοῦ Σουλεϊμὰν ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ ἐκ τῆς καταλήψεως τῶν Κάτω Χωρῶν ὑπὸ τῶν Γάλλων, νὰ συγκαλέσῃ τὴν δίαιταν τῶν ἡγεμόνων ἐν Σπάϊερ τω 1514, ὅπου ἀπεφασίσθη ἵνα καὶ οἱ προτεστάνται παρεδρεύωσιν ἐν τῷ ἐφετείῳ, ἡ δὲ λύσις τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος ἀνατεθῇ εἰς συμβούλιον ἐθνικὸν ἄνευ συνόδου καὶ πάπα. Οὕτως οἱ Γάλλοι ὑπέγραψαν τὴν ἐν Κρέσπυ εἰρήνην, μεγάλαι δὲ προπαρασκευαὶ ἐγένοντο διὰ τὸν κατὰ τοῦ Σουλεϊμὰν πόλεμον· καὶ ὅμως ὁ πάπας ἐκήρυξε τῷ 1545 τὴν συγκρότησιν τῆς ἐν Τριδέντῳ συνόδου, ὁ δὲ Κάρολος φοβηθεὶς τοὺς προτεστάντας, συνάπτει εἰρήνην μετὰ τῶν Τούρκων καὶ συνδέεται μετὰ τοῦ πάπα.

Οὕτω προεμηνύετο μεγάλη θύελλα κατὰ τοῦ προτεσταντισμοῦ, ὅτε οὗτος καίριον ὑπέστη τραῦμα διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Λουθήρου. Τὰ τελευταῖα ἔτη αὐτοῦ δὲν ἦσαν ἀπηλλαγμένα πικριῶν καὶ δυσθυμίας. Νυμφευθεὶς τῷ 1525 τὴν μοναχὴν Αἰκατερίνην, ἐπί τινα μὲν ἔτη ἔζησεν ἐν εἰρήνῃ, ἀκολούθως ὅμως περιέπεσεν εἰς μεγάλην δυσθυμίαν· πάντοτε ὠργίζετο, παρεπονεῖτο καὶ ἐπεθύμει νὰ ἀπαλλαγῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· ἠνώχλει αὐτὸν ἡ δύναμις τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας, ἡ πρὸς τὴν ἑλβετικὴν μεταρρύθμισιν διάστασις, οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἡγεμόνες καὶ ἡ ἀνηθικότης τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα τῆς Βιττεμβέργης, ἣν ἐκάλει χώραν τῶν Σοδόμων. Ἦτο ἀληθῶς μέγας καὶ ἐθεώρει ἑαυτὸν ἐμπνεόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλάκις ὅμως περιέπιπτεν εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι πειράζεται ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. Διὰ τῆς πολυμεροῦς αὐτοῦ ἐνεργείας μεγάλως ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἐνῷ ἔπρεπε νὰ εἶναι εὐχαριστημένος, ἀπεναντίας βλέπομεν αὐτὸν παραπονούμενον κατὰ πάντων· ἕνεκα τούτου ἐγκαταλείπει τὴν πεφιλημένην αὐτῷ Βιττεμβέργην καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Eisleben, ὅπου καὶ ἀποθνῄσκει τῇ 18 Φεβρουαρίου 1546, πιστὸς πάντοτε εἰς τὴν μεταρρύθμισιν.

Ὡς μεταρρυθμιστὴς ἐξεταζόμενος ὁ Λούθηρος ἕνεκα τοῦ ἐξόχου αὐτοῦ μεγαλείου καὶ τῆς πολυμαθείας, ἦτο ἀληθῶς μέγας ἀνὴρ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰδίου λαοῦ, ἀνὴρ ὑπὲρ πάντα ἄλλον κατανοήσας αὐτὸν καὶ ἐννοηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὡς συγγραφεὺς πολεμικός, διεκρίνετο διὰ τὴν ῥητορικὴν τέχνην καὶ τὴν δημοτικότητα, ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν ἄκρατον δηκτικότητα· δὲν ἐζήτει νὰ προσελκύσῃ τοὺς ἐναντίους διὰ τῆς ἀγάπης, ὅσον νὰ περιφρονήσῃ καὶ ἐξυβρίσῃ αὐτούς. Ὡς συγγραφεὺς ἦτο μέγας, διότι μετ' αὐτοῦ ἄρχεται νέα ἐποχὴ καὶ περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς γερμανικῆς γλώσσης· ἐπλούτισε τὸν λαὸν ὡς οὐδεὶς ἄλλος διὰ τῆς γλώσσης, τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ ᾄσματος· ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη τῷ 1523 μετάφρασις τῶν ἁγίων Γραφῶν εἶναι ἀριστούργημα ὑπὸ ἔποψιν γλωσσικήν, σκοπίμως ὅμως καὶ αὐθαιρέτως πολλαχοῦ διαστρεβλοῖ αὐτήν· καίτοι πολεμεῖ τὸ γράμμα διὰ νὰ ἐξυψώσῃ τὸ πνεῦμα, διαρρηγνύει ὅμως ἑαυτὸν πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ μετὰ περιφρονήσεως ὁμιλεῖ περὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους ὅμως πολλάκις ἐπικαλεῖται εἰς μαρτυρίαν. Ὑπερυψοῖ τὸν ἀνθρώπινον λόγον, καταρρίπτει ὅμως αὐτὸν πολλάκις καὶ ταπεινοῖ. Οὕτω περιπίπτει εἰς ἀντιφάσεις, τὰ δὲ αἰσθήματα αὐτοῦ καὶ αἱ ἰδέαι μεταβάλλονται ἐν τῇ βιαίᾳ καὶ ἐμπαθεῖ ἐξεγέρσει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Döllinger*, Reformations-Geschichte. Τόμ. Α΄—Γ΄ (1846).—*Τοῦ αὐτοῦ* Die Wiedervereinigung d. christl. Kirchen, Nürenberg (1884). — *Maurenbrecher*, Studien u. Skizzen z. Gesch. d. Reformation (Leipzig 1864).—*Meurer*, Luther's Biographie (1870).—*Köstlin*, Martin Luther (1875).—*Schröckh*, K.—Gesch. seit d. Reformation.—*Kurts*, Lehrbuch d. K.—Gesch. (1906).— *Hergenröther*, K.—Gesch. Τόμ. Γ΄.— *Gieseler*, K.—Gesch.— *Φιλ. Βαφείδου*, Ἐκκλ. Ἱστ., τομ. Γ΄, μέρος Α΄, *σελ. 227 κλπ.*

† Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

—Λούθηρος ὁ ***Δεύτερος*** (Lutherus Secundus). Γερμανὸς λουθηρανὸς θεολόγος (βλ. λ. *Ἀνδρέου Ἰάκωβος*).

λουθουνάρι (τό)· δημοτ. δοθιήν, ἰονθονάριον, ἄλλως *γιόθος*.

Λουθὼν (Luzon, Luçon) *[Γεωγρ.]*· βλ.λ. *Λουσών*.

Λουΐ (Louis), ***Γεώργιος.*** Γάλλος διπλωμάτης (1847—1917). Διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1893 μέχρι τοῦ 1902 εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ δημοσίου αἰγυπτιακοῦ χρέους, τῷ 1904 διωρίσθη διευθυντὴς τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῷ 1909 ἐστάλη ὡς πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας εἰς Πετρούπολιν, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1913, ὅτε καὶ ἀνεκλήθη. Τὰ διάφορα ὑπομνήματά του ἐξεδόθησαν τῷ 1926 εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον: «Σημειώσεις τοῦ Γ. Λουΐ». Μ. Ν. Δ.

—Λουΐ Louis), *βαρῶνος* ***Ἰωσὴφ-Δομίνικος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1755—1837). Νεώτατος περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, προεχειρίσθη εἰς ἱερέα καὶ ἐνέκυψεν εἰς τὴν μελέτην τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων. Φίλος καὶ προστατευόμενος τοῦ Ταλλεϋράνδου, ἐκηρύχθη κατ' ἀρχὰς ὑπὲρ τῶν νέων ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ μετὰ τὴν 10 Αὐγούστου τοῦ 1792 μετηνάστευσεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐμελέτησε τὸ οἰκονομικὸν αὐτῆς σύστημα. Μετὰ τὴν 18ην Μπρυμαὶρ ἐπιστρέψας εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνέλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν οἰκονομικῶν εἰς πλεῖστα ὑπουργεῖα, ἐγένετο σύμβουλος τοῦ κράτους καὶ τῷ 1814 ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ναπολέοντος ἐν Βατερλὼ ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ΙΗ΄ τῷ ἀνέθηκε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν οἰκονομικῶν. Μ. Ν. Δ.

—Λουΐ (Louis). ***Λουδοβῖκος-Νικόλαος,*** ὁ ἐπιλεγόμενος *Βίκτωρ*—. Γάλλος ἀρχιτέκτων (1731—1802). Τῷ 1755 ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ πενταετίαν. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν σημαντικωτάτων ἔργων, ἐν οἷς ἐν Παρισίοις μὲν «Τὸ θέατρον τῶν μικρῶν κωμῳδιῶν τοῦ κόμιτος ντὲ Μπωζολαί» καὶ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου, ἐν Σάρτρῃ δὲ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνακαινίσεων ἐν τῇ Μητροπόλει καὶ ἐν Μπορντὼ τὸ μέγα θέατρον, ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Ι. Μ. Π.

—Λουΐ (Louis), ***Παῦλος.*** Σύγχρονος Γάλλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1872. Διετέλεσε συνεργάτης πλείστων σοσιαλιστικῶν ἐφημερίδων, μέλος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1920—1923 καὶ συνέγραψε: «Ὁ οἰκονομικὸς πόλεμος», «Ἱστορία τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλισμοῦ», «Ὁ ἐργάτης ἀπέναντι τοῦ κράτους», «Τὸ μέλλον τοῦ σοσιαλισμοῦ», «Ἱστορία τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος ἐν Γαλλίᾳ», «Ἱστορία τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1922», «Ἱστορία τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 μέχρι τῶν ἡμερῶν μας» (1927). Μ. Ν. Δ.

—Λουΐ (Louis), ***Πέτρος-Κάρολος-Ἀλέξανδρος.*** Γάλλος κλινικὸς (1787—1872). Ἐπιστρέψας τῷ 1820 ἐκ Ρωσίας, ἔνθα μετέβη μετὰ τὴν παλινόρθωσιν, εἰργάσθη ἐπὶ μακρὸν μετὰ τοῦ φίλου του Chomel ἐν τῇ Charité εἰς κλινικὰς καὶ ἀνατομοπαθολογικὰς ἐρεύνας, ὧν προϊὸν ὑπῆρξαν τὰ αἴσθησιν μεγάλην ἐμποιήσαντα εἰς τὸν ἰατρικὸν κόσμον, καὶ καιρίως πλήξαντα τὴν «Ἰατρικὴν φυσιο-

Digitized by Google

λογίαν» τοῦ Broussais, ἀκόλουθα δύο μεγάλης ἀξίας ἔργα του: «Recherches anatomiques, pathol. et thérap. sur la phthisie» (Παρίσιοι 1825), «Recherches anat. pathol. et thérap. sur la maladie connue sons les noms de fièvre typhoïde putride, adynamique» κλπ. (Παρίσιοι 1829, δίτομον), μεταφρασθέντα εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ ἀγγλικήν. Ἀπὸ τοῦ 1826 διετέλεσε μέλος τῆς ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Τῷ 1828 μετὰ τοῦ Chervin καὶ Trousseau ἐστάλη εἰς Γιβραλτὰρ πρὸς μελέτην τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ, ὑποστηρίξας, ἀντιθέτως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Chervin, τὴν μεθοδικότητα τῆς ἄνω νόσου. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐγένετο ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου «Pitié» καὶ ἀργότερα τοῦ «Hôtel-Dieu». Συνέγραψε καὶ ἄλλας πραγματείας, ὑπῆρξεν ἀναμορφωτὴς τῆς πρακτικῆς ἰατρικῆς καὶ δημιουργὸς σχολῆς, ἥτις παρήγαγεν ἐν Γαλλίᾳ μέγαν ἀριθμὸν κλινικῶν ἰατρῶν (βλ. καὶ *Λουΐ μέθοδος, — νόμοι*). Ο. Ρ

—Λουΐ, *μέθοδος τοῦ* —. Οὕτω καλεῖται μέθοδος ἐπιστημονική, εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Πέτρου Λουΐ*, ἀναφερομένη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων καὶ ἥτις συνίσταται εἰς τὴν σαφῆ ταξινόμησιν τῶν γεγονότων, εἰς τὴν μετ' ἐπιμελείας σπουδὴν αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν αὐτῶν. Ἡ μέθοδος αὕτη ἀποκαλουμένη τὴν σήμερον στατιστική. ἐπιτρέπει ὅπως ἀνέλθωμεν ἐκ τῶν ειδικῶν καὶ ἐν λεπτομερείᾳ γεγονότων εἰς τὰ γενικὰ καὶ καθολικὰ γεγονότα καὶ νὰ ἀνακαλύψωμεν τοὺς πραγματικοὺς νόμους τούτων. Καλεῖται δὲ κατὰ συνωνυμίαν καὶ *μέθοδος ἀπαριθμιστική*. Μ. Ν. Κ.

—Λουΐ, *νόμοι τοῦ* —. Οὕτω καθορίζονται οἱ νόμοι οἱ ὑπὸ τοῦ *Πέτρου Λουΐ* διατυπωθέντες εἰς τὰς ἀνατομοπαθολογικὰς ἐρεύνας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς φθίσεως (1825)· εἶναι δὲ οἱ ἀκόλουθοι: 1) Τὰ φυμάτια ἑδράζονται ἀρχικῶς εἰς τὰς κορυφὰς τῶν πνευμόνων, εὑρίσκονται δ' ἐν αὐταῖς παλαιότερον ἐγκατεστημένα ἢ εἰς τὴν βάσιν τῶν πνευμόνων. 2) Μετὰ παρέλευσιν δεκαπενταετίας δὲν ὑπάρχει φυμάτιον εἰς ὄργανόν τι τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐὰν δὲν ὑπῆρξε προγενεστέρως ἢ ἂν δὲν ὑπάρχῃ κατὰ τὸ παρὸν εἰς τοὺς πνεύμονας. Μ. Ν. Κ.

λουιδία (ἡ) (Luidia) *[Ζωολ.]*. Γένος ζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐχινοδέρμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀστεριδῶν*, περιλαμβάνον θαλάσσια ζῷα ἱκανοῦ μήκους, μὲ σῶμα εὐρὺ καὶ πεπλατυσμένον καὶ μακροὺς πλοκάμους. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Δ. Ν. Π.

λουΐζα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λιππία ἡ κιτροσμος*. Δ. Ν. Π.

Λουΐζα (γερμαν. Luise καὶ Ludovica, ἀγγλιστ. Luise καὶ Luisa, γαλλιστ. Luise, ἰταλιστ. Luisa, ἰσπανιστ. Luisa, πορτογαλ. Luiza)· τὸ θηλυκὸν τοῦ *Λουδοβῖκος*. Ὄνομα κύριον γερμανικῆς καταγωγῆς, ὅπερ ἔφερον ἐν τῇ ἱστορίᾳ διάφοροι βασίλισσαι, πριγκίπισσαι, δούκισσαι κτλ., αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἑξῆς:

ΑΓΓΛΙΑΣ

—Λουΐζα, *Καρολίνα-Ἀμπέρτα*. Πριγκίπισσα τῆς Ἀγγλίας, γεννηθεῖσα τῷ 1848. Ἦτο θυγάτηρ τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας καὶ τῷ 1871 ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα τοῦ Ἄρτζυλ. Κατέγινε μὲ ἰδιαίτερον ζῆλον εἰς τὰς καλὰς τέχνας καὶ ἐξέθεσεν ἱκανὰ ἔργα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς εἰς διαφόρους ἐκθέσεις. Μεταξὺ ἄλλων ἀγαλμάτων ἐποίησε καὶ τὸ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Κένσινγκτον τοῦ Λονδίνου εὑρισκόμενον ἄγαλμα τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας. Τῷ 1890 ἐγένετο μέλος τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας τῶν ζωγράφων τῆς Ἀγγλίας. Μ. Δ. Β.

ΒΕΛΓΙΟΥ

—Λουΐζα *τῆς Ὀρλεάνης (Μαρία-Θηρεσία-Καρολίνα-Ἰσαβέλλα)*. Βασίλισσα τοῦ Βελγίου (1812—1850). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου τῆς Ὀρλεάνης, βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Μαρίας Ἀμαλίας τῶν δύο Σικελιῶν. Τῷ 1832 ἐνυμφεύθη τὸν Λεοπόλδον Α', βασιλέα τοῦ Βελγίου, ἐν δὲ τῇ νέᾳ αὐτῆς πατρίδι κατέστη ταχέως λίαν ἀγαπητὴ λόγῳ τῆς γλυκύτητος τοῦ χαρακτῆρός της, τῆς καλωσύνης της καὶ τῶν ἀγαθοεργιῶν της. Χάρις εἰς τὴν μεσολάβησίν της αἱ λίαν τεταμέναι τότε σχέσεις μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βελγίου ἐβελτιώθησαν αἰσθητῶς. Ἀπέκτησε τέσσαρα τέκνα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Λεοπόλδος Β'*, βασιλεὺς τοῦ Βελγίου, καὶ ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Μεξικοῦ *Καρλόττα*, σύζυγος τοῦ τυφεκισθέντος τῷ 1867 αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ (βλ. λ. *Καρλόττα*-Ἀμαλία-Μαρία). Μ. Δ. Β.

Λουΐζα τῆς Ὀρλεάνης

ΓΑΛΛΙΑΣ

—Λουΐζα *τῆς Σαβοΐας*. Ἀντιβασίλισσα τῆς Γαλλίας, δούκισσα τῆς Ἀγγουλέμης (1476—1531). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας Φιλίππου καὶ ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν τὸν Κάρολον τῆς Ὀρλεάνης, κόμιτα τῆς Ἀγγουλέμης, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τῷ 1496, ἀφήσας εἰς αὐτὴν δύο τέκνα, τὴν *Μαργαρίταν* καὶ τὸν *Φραγκῖσκον* (τὸν βραδύτερον *Φραγκῖσκον τὸν Α'*). Παρὰ τὴν πρὸς αὐτὴν ζηλοτυπίαν τῆς βασιλίσσης Ἄννης τῆς Βρετάνης, ἡ Λουΐζα ἐπέτυχεν ὅπως ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ὁ Β' ἀνακηρύξῃ τῷ 1500 τὸν υἱόν της Φραγκῖσκον ὡς διάδοχον καὶ τὸν νυμφεύσῃ, καίτοι μόλις δωδεκαετῆ, μετὰ τῆς θυγατρός του Κλαυδίνης. Ἐπισυμβάντος κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Β', ἡ Λουΐζα διεμοιράσθη μετὰ τῆς χήρας βασιλίσσης τὴν ἀντιβασιλείαν, μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ υἱοῦ της. Μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν του καὶ τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν τῷ 1515 ὁ Φραγκῖσκος Α' ἀφῆκε τὴν μητέρα του ἀντιβασίλισσαν εἰς Παρισίους. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως ἡ Λουΐζα ἐκυβέρνησε καλῶς τὴν χώραν, ἐξηκολούθησε δὲ νὰ ἀσκῇ ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως μεγίστην ἐπιρροὴν καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Φραγκίσκου Α'. Τῷ 1523 λόγῳ κατακρατήσεως ὑπὸ τῆς Λουΐζης τῶν κτημάτων τῆς ἀποθανούσης συζύγου του Σουζάνας τῶν Βουρβώνων, ὁ σταβλάρχης Κάρολος τῶν Βουρβώνων μετέστη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Καρόλου τοῦ Ε'. Καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νέας ἐκστρατείας τοῦ Φραγκίσκου Α' εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ Λουΐζα ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν ἀντιβασιλείαν, κατορθώσασα νὰ συγκρατήσῃ τὴν τάξιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, μετὰ τὴν καταστρεπτικὴν ἧτταν τῆς Παβίας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀγγλικὴν συμμαχίαν κατὰ τοῦ Καρόλου τοῦ Ε'. Ἡ Λουΐζα ἐξηκολούθησε νὰ ἐκτελῇ χρέη ἀντιβασιλίσσης καὶ κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Φραγκίσκου Α' τῷ 1525. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ βασιλέως ἐγκατέλειψε τὴν ἀντιβασιλείαν, ἀλλ' ἐξηκολούθησε νὰ ἀσκῇ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ της καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης τοῦ Καμπραὶ τῷ 1529, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα εἰρήνης τῶν Κυριῶν. Ἦτο λίαν πεπαιδευμένη, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὑπερηφάνου καὶ μεγαλεπηβόλου χαρακτῆρός της καὶ τῶν ἀγώνων αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου μοναρχίας εἶχε καταστῆ λίαν ἀντιπαθὴς παρὰ τῷ λαῷ. Ἔγραψεν «Ἡμερολόγιον», δημοσιευθὲν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν «Ἀπομνημονευμάτων τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας». Μ. Δ. Β.

Λουΐζα τῆς Σαβοΐας.

—Λουΐζα *τῆς Λωρραίνης*. Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (1553—1601). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Νικολάου κόμιτος Βωντεμὸν τῆς Λωρραίνης καὶ τῆς Μαργαρίτας Ἔγκμοντ. Τῷ 1575 ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Ἑρρῖκον Γ' καὶ ἔζησε μακρὰν τῆς τύρβης τῆς αὐλῆς, ἀφιερωθεῖσα τελείως εἰς ἔργα φιλανθρωπίας. Ὁ Ἑρρῖκος Γ', καίτοι κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐρασθῆ ἐμμανῶς ταύτης καὶ τὴν ἐνυμφεύθη ἐξ ἔρωτος, μετὰ τὸν γάμον του παρημέλησεν αὐτήν, συνεπείᾳ συμβουλῶν τῆς μητρός του, ἡ ὁποία ἐφοβεῖτο μήπως ἀποβῇ ἀντίζηλός της, εἰς τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ της, ὅσον ἀφορᾷ τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Μ.Δ.Β.

—Λουΐζα *τῶν Βουρβώνων (Μαρία-Τερέζα)* Δούκισσα τῆς Πάρμας (1819—1864). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δολοφονηθέντος Καρόλου Φερδινάνδου, δουκὸς ντὲ Μπερρὺ καὶ τῆς Μαρίας Καρολίνας τῶν δύο Σικελιῶν. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830 ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς Παρισίους μετὰ τῆς μητρός της καὶ τῷ 1845 ἐνυμφεύθη τὸν πρίγκιπα διάδοχον τῆς Λούκας, ὁ ὁποῖος μετὰ τέσσαρα ἔτη ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ συζύγου της, τῷ 1854 ἀνέλαβε τὴν διακυβέρνησιν τοῦ δουκάτου τῆς Πάρμας, ὡς ἐπίτροπος τοῦ πενταετοῦς πρεσβυτέρου υἱοῦ της Ροβέρτου, καὶ διῴκησε τὴν χώραν καλῶς, εἰσαγαγοῦσα ὠφελείας διὰ τὸν λαὸν μεταρρυθμίσεις καὶ ἐπιτυχοῦσα σημαντικὰς οἰκονομίας. Κατὰ τὸν πόλεμον μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Σαρδηνίας, τὰ στρατεύματα τῆς πρώτης παρεβίασαν τὸ ἔδαφος τῆς Πάρμας, παρὰ τὰς συγκαταθέσεις τῆς Λουΐζας, ἕνεκα δὲ τούτου, ὅτε τῷ 1859 τὸ δουκᾶτον τῆς Πάρμας προσηρτήθη εἰς τὴν Σαρδηνίαν, ἡ δούκισσα ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν της καὶ νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν ἐν Αὐστρίᾳ ἀδελφόν της, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μ. Δ. Β.

ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

—Λουΐζα-*Ἑρριέττα*. Πριγκίπισσα τοῦ Βραδεμβούργου (1627—1667). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου-Ἑρρίκου τῆς Ὀράγγης καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1646 τὸν πρίγκιπα ἐκλέκτορα Φρειδερῖκον-Γουλιέλμον. Συνώδευσε τὸν σύζυγόν της εἰς τὰ διάφορα αὐτοῦ ταξίδια καὶ τὰς ἐκστρατείας καὶ ὑπῆρξε πολύτιμος αὐτοῦ σύμβουλος. Ἵδρυσε τὸ Ὀράνιεμπουργκ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενον ὀρφανοτροφεῖον. Τὰ ἀποδιδόμενα κοινῶς εἰς αὐτὴν ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα ἐγράφησαν ὑπὸ τῆς φίλης της καὶ παιδαγωγοῦ τῶν τέκνων της Ο. Σβέριν. Θεωρεῖται ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων πριγκιπισσῶν τῆς ἐποχῆς της. Τὴν περιουσίαν της διένειμεν εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα. Μ. Δ. Β.

—Λουΐζα *Αὐγούστα-Βιλελμίνη-Ἀμαλία*. Βασίλισσα τῆς Πρωσσίας (1776—1810). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Καρόλου Λοδοβίκου-Φρειδερίκου τοῦ Μεκλεμβούργου—Στρέλιτς καὶ τῆς πριγκιπίσσης Φρειδερίκας-Καρολίνας τῆς Ἔσσης. Τῷ 1793 ἐνυμφεύθη τὸν διάδοχον τῆς Πρωσσίας Φρειδερῖκον Γουλιέλμον, ὁ ὁποῖος μετὰ τέσσαρα ἔτη ἐγένετο βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος Γ'*. Ἦτο ὡραία, μορφωμένη, καλοκάγαθος καὶ πατριῶτις καὶ κατέστη ταχέως δημοφιλεστάτη μεταξὺ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, θεωρουμένη ὡς πρότυπον συζύγου καὶ μητρός. Τῷ 1806 παρέσυρε τὸν σύζυγόν της εἰς ἀτυχῆ πόλεμον κατὰ τοῦ Ναπολέοντος καὶ παρηκολούθησε τὰ πρωσσικὰ στρατεύματα, ἐνδεδυμένη ὡς ἀμαζὼν καὶ φέρουσα τὰ διακριτικὰ τοῦ συντάγματός της τῶν δραγόνων. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν μάχην τῆς Ἰένης, ἡ βασίλισσα ἐπέστρεψεν εἰς Βερολῖνον. Ὁ Ναπολέων ἐπιθυμῶν τότε νὰ διασπάσῃ τὴν συμμαχίαν μεταξὺ Πρωσσίας καὶ Ρωσσίας, ἐπρότεινεν εἰς τὸν Φρειδερῖκον-Γουλιέλμον τὸν Γ' ἐπωφελεῖς ὅρους εἰρήνης. Ἀλλ' ἡ βασίλισσα ἔπεισε τὸν σύζυγόν της νὰ μὴ δεχθῇ τοὺς ὅρους ἐκείνους. Μετὰ τὰς νέας ὅμως ἥττας τοῦ Ἐϋλὼ καὶ τοῦ Φρείντλαντ ἠναγκάσθη ἡ ἰδία νὰ ζητήσῃ συνέντευξιν πρὸς τὸν Ναπολέοντα, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἄλλοτε συκοφαντήσει ταύτην ὡς εὑρισκομένην εἰς ἐνόχους σχέσεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρον, καὶ ὁ ὁποῖος τὴν ἐδέχθη εἰς τὸ Τιλσὶτ φιλοφρόνως, χωρὶς ὅμως νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν παραδοχὴν ἐπιεικῶν ὅρων εἰρήνης. Ἀποσυρθεῖσα κατόπιν εἰς Μέμελ καὶ βραδύτερον εἰς Καινιξβέργην, μετέβη τῷ 1808 μετὰ τοῦ συζύγου της εἰς Πετρούπολιν καὶ τῷ 1809 ἐπέστρεψεν εἰς Βερολῖνον, ὅπου ἀπέθανε μετὰ ἓξ μῆνας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων συμφορῶν τῆς χώρας της, προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς αὐτήν, παρηγοροῦσα καὶ ἐνθαρρύνουσα τὸν βασιλέα καὶ πρωτοστατοῦσα εἰς τὴν εἰσαγωγὴν διαφόρων μεταρρυθμίσεων πρὸς ἀναγέννησιν καὶ ἀναμόρφωσιν τῆς Πρωσσίας. Τῷ 1814 ὁ σύζυγός της εἰς ἀνάμνησιν αὐτῆς ἵδρυσε τὸ φερώνυμον παράσημον τοῦ Τάγματος τῆς Λουΐζης. Βραδύτερον ἐστήθη εἰς αὐτὴν καὶ ἀνδριὰς ἐν Βερολίνῳ ὀφειλόμενος εἰς τὸν Γερμανὸν γλύπτην Ράουχ. Μ. Δ. Β.

Λουΐζα βασίλισσα τῆς Πρωσσίας.

—Λουΐζα-*Δωροθέα* Δούκισσα τῆς Σαξωνίας-Γκότα (1710—1767). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Ἑρρίκου Λουδοβίκου Α' τοῦ Μάϊνινγκεν καὶ τῷ 1729 ἐνυμφεύθη τὸν διάδοχον καὶ κατόπιν δοῦκα Φρειδερῖκον Γ' τοῦ Γκότα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε τέσσαρα τέκνα καὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε πολύτιμος σύμβουλος. Ἐπεδόθη μετὰ μεγάλου ζήλου εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα, καὶ ἰδίως εἰς τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν, εὑρισκομένη εἰς στενὰς σχέσεις καὶ βοηθοῦσα παντοιοτρόπως πλείστους ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ ποιητάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ Βολταῖρος, ὁ Διδερό, ὁ Ντ' Ἀλαμπὲρ καὶ ὁ Γκρίμ. Εὑρίσκετο ἐπίσης εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ μεγάλου, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπεσκέπτετο συχνά. Μ. Δ. Β.

—Λουΐζα-*Αὐγούστα*. Μεγάλη δούκισσα τῆς Σαξωνίας (1757—1830). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ λανδγράβου τῆς Ἔσσης—Δαρμστάτης Λουδοβίκου ΙΑ' καὶ εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἐνυμφεύθη τὸν Κάρολον Αὔγουστον, δοῦκα τῆς Σαξωνίας — Βαϊμάρης — Ἀϊζεναχ. Εἶναι κυρίως γνωστὴ διὰ τὴν παρέμβασίν της πρὸς τὸν Ναπολέοντα μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἰένης, τῷ 1806, ὅπως σώσῃ τὴν χώραν της. Ἦτο φίλη καὶ προστάτις τῶν γραμμάτων καὶ εἶχε καταστήσει τὸ ἀνάκτορόν της κέντρον διανοουμένων, ὅπου ἐσύχναζον ὁ Γκαῖτε, ὁ Σίλλερ, ὁ Χέρντερ κ.ἄ. Μ. Δ. Β.

—Λουΐζα-*Ἀντουανέττα-Μαρία*. Διάδοχος πριγκίπισσα τῆς Σαξωνίας, γεννηθεῖσα τῷ 1870. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φερδινάνδου Δ', μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης, καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1891 τὸν διάδοχον τῆς Σαξωνίας πρίγκιπα Φρειδερῖκον-Αὔγουστον. Περιελθοῦσα εὐθὺς ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ γάμου της εἰς διάστασιν πρὸς τὸν σύζυγόν της, ἐξήτησε τῷ 1902 διαζύγιον καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἔφυγε μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της νεαροῦ Βέλγου Ἀνδρέου Ζι-

Digitized by Google

ρόν, παιδαγωγοῦ τῶν τέκνων της. Τῷ 1903 ἔλαβε τὸ διαζύγιον, ἀλλὰ στερηθεῖσα τῶν πριγκιπικῶν δικαιωμάτων της, ὠνομάσθη βραδύτερον *κόμισσα τοῦ Μοντινιόζο*. Τῷ 1911 ἐξέδωκε τὸ ἔργον «Ὁ δρόμος τῆς ζωῆς μου». Μ. Δ. Β.

ΔΑΝΙΑΣ

— **Λουΐζα *Βιλελμίνα-Φρειδερίκη*.** Βασίλισσα τῆς Δανίας (1817—1898). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ λανδγράβου τῆς Ἔσσης-Κάσσελ πρίγκιπος Γουλιέλμου, τὸν ὁποῖον, εἰσελθόντα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δανικοῦ στρατοῦ, συνώδευσεν εἰς νεαρωτάτην ἡλικίαν εἰς Κοπεγχάγην. Τῷ 1842 ἐνυμφεύθη τὸν ἐξάδελφόν της πρίγκιπα Χριστιανὸν τοῦ Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν, τότε δοῦκα τοῦ Γκλύκσμπουργκ, ὁ ὁποῖος μετὰ δέκα ἔτη ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς διασκέψεως τοῦ Λονδίνου διάδοχος τοῦ γηραιοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Φρειδερίκου τοῦ Ζ', ὃν διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ 1863 ὑπὸ τὸ ὄνομα Χριστιανὸς ὁ Θ'. Ἐκ τῶν τέκνων της ἡ πρεσβυτέρα θυγάτηρ της *Ἀλεξάνδρα* ἐνυμφεύθη τὸν πρίγκιπα τῆς Οὐαλλίας καὶ μετέπειτα βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδον τὸν Ζ', ἡ δὲ δευτερότοκος *Δάγμαρ* ἐνυμφεύθη τὸν τσάρεβιτς καὶ κατόπιν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρον Γ', ἡ τρίτη θυγάτηρ της *Θύρα* ἐνυμφεύθη τὸν πρίγκιπα τῆς Κουμβερλάνδης. Ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν της ὁ πρεσβύτερος ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Δανίας ὑπὸ τὸ ὄνομα *Φρειδερῖκος Η'*, ὁ δὲ δευτερότοκος *Γουλιέλμος* ἐξελέγη τῷ 1863 βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γεώργιος ὁ Α'*. Ὁ τριτότοκος υἱός της ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν τῆς Σάρτρης. Τοῦτον ἡ Λουΐζα ἀπέτρεψε νὰ δεχθῇ τὸ εἰς αὐτὸν προσφερθὲν τῷ 1886 στέμμα τῆς Βουλγαρίας, ἵνα μὴ τεθῇ ἀντιμέτωπος τοῦ ἀδελφοῦ του, εἰς περίπτωσιν ρήξεως μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας. Ἡ βασίλισσα Λουΐζα ἐσυνήθιζε νὰ συγκεντρώνῃ ἕκαστον ἔτος περὶ ἑαυτὴν πάντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας της, ἥτις εἶχε καταστῆ ἐξαιρετικῶς πολυάριθμος, ἡ δὲ θερινὴ διαμονὴ τοῦ Φρίντενμπουργκ εἶχε καταστῆ περιώνυμος διὰ τὴν ἁπλοϊκὴν ζωήν, ἣν διῆγεν ἐκεῖ ἡ πολυπληθεστέρα βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Εὐρώπης. Ἡ βασίλισσα Λουΐζα ἦτο ἁπλοῦ, εὐθύμου, ἀλλὰ καὶ σοβαροῦ συγχρόνως χαρακτῆρος καὶ εὐρυτάτης μορφώσεως καὶ ἐπεδίδετο εἰς τὴν ζωγραφικήν, τὴν μουσικὴν καὶ εἰς ἔργα φιλανθρωπίας. Μ. Δ. Β

— **Λουΐζα-*Ἰωσηφῖνα-Εὐγενία*.** Βασίλισσα τῆς Δανίας (1851—1926). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Καρόλου ΙΕ', βασιλέως τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Λουΐζης τῆς Ὁλλανδίας. Τῷ 1869 ἐνυμφεύθη τὸν διάδοχον καὶ βραδύτερον βασιλέα τῆς Δανίας *Φρειδερῖκον τὸν Η'*. Ἀπέκτησε τέσσαρας θυγατέρας καὶ δύο υἱούς, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Δανίας ὑπὸ τὸ ὄνομα *Χριστιανὸς Ι'*, ὁ δὲ δευτερότοκος *Κάρολος* ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας. Ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ ἐν τῇ «Ἐπαύλει Ἀναστασία» τοῦ πρίγκιπος Χριστοφόρου τῆς Ἑλλάδος. Μ. Δ. Β.

ΙΣΠΑΝΙΑΣ

— **Λουΐζα-*Ἰσαβέλλα*.** Βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας, ἀποθανοῦσα τῷ 1742. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τῆς Ὀρλεάνης καὶ τῆς κυρίας ντὲ Μπλουά, νόθου θυγατρὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Τῷ 1721 ἐνυμφεύθη τὸν *Λουδοβῖκον Α'*, υἱὸν τοῦ Φιλίππου Ε'. Ἀνατραφεῖσα ἐν διεφθαρμένῃ αὐλῇ εἶχεν ἀποκτήσει ἤθη καὶ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνουν ἀνεκτὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Μαδρίτῃ, ἕνεκα δὲ τούτου κατόπιν σκανδαλώδους ἐπεισοδίου ὁ σύζυγός της ἠναγκάσθη νὰ ἐγκλείσῃ ταύτην ἐντὸς δωματίου τοῦ ἀνακτόρου ἐπὶ ἑξαήμερον. Τῇ μεσολαβήσει τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας στρατηγοῦ Τές, ὁ βασιλεὺς συνεχώρησεν αὐτήν, ἀλλὰ βραδύτερον ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ διαζύγιον. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς ἀσθενείας τοῦ συζύγου της ἔδειξε μεγίστην αὐτοθυσίαν καὶ παραδειγματικὴν διαγωγὴν παρὰ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ. Μετὰ τὸν θάνατόν του παρέμεινεν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀλλὰ κατόπιν ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐξηκολούθησε νὰ ζῇ σκανδαλωδῶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἠνάγκασε τὴν ἱσπανικὴν αὐλὴν νὰ διακόψῃ τὴν πρὸς αὐτὴν βασιλικὴν ἐπιχορήγησιν. Βραδύτερον ἡ Λουΐζα ἐνεκλείσθη εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Καρμηλιτῶν, ὅπου διῆλθε τὰ ὑπόλοιπα ἔτη τῆς ζωῆς της. Μ. Δ. Β.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ

— **Λουΐζα *ντὲ Γκουσμὰν* (*Ἀλοϊσία-Μαρία-Φραγκίσκα*).** Βασίλισσα τῆς Πορτογαλίας (1613—1666). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δὸν Ἰωάννου Μανουὴλ Πέρες ντὲ Γκουσμάν, δουκὸς τῆς Μεδίνας-Σιδωνίας καὶ τῆς Ἰωάννας ντὲ Σαντοβάλ. Τῷ 1633 ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα τῆς Βραγάνσας, τὸν μετέπειτα βασιλέα τῆς Πορτογαλίας, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰωάννης Δ'*. Ὁ γάμος αὐτῆς ὑπῆρξε δυστυχής, συνεπείᾳ τῆς διαγωγῆς τοῦ συζύγου της. Ἦτο γυνὴ δραστηριωτάτη, αὐτὴ δὲ ἔπεισε τὸν σύζυγόν της, εἰς δυσχερεστάτας στιγμὰς τῆς χώρας, νὰ δεχθῇ τὸ προσφερθὲν εἰς αὐτὸν στέμμα τῆς Πορτογαλίας, τῷ 1640. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Πορτογαλία εὑρίσκετο ὑπὸ τὸν ἱσπανικὸν ζυγόν, ἡ δὲ Λουΐζα εἶχε τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κινήματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν ἐκδίωξιν τῶν Ἱσπανῶν ἐκ τῆς χώρας της καὶ εἶχεν ὠθήσει τὸν ἀδελφόν της, δοῦκα τῆς Μεδίνας-Σιδωνίας, νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Ἀνδαλουσίαν. Μετὰ τὴν ἄνοδόν της εἰς τὸν θρόνον ἐπέδειξε σπάνια χαρίσματα διοικητικοῦ πνεύματος καὶ ἀπέκτησε τὴν συμπάθειαν τοῦ λαοῦ διὰ τὴν αὐστηρότητα τῶν ἠθῶν της. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της τῷ 1656 ἐβασίλευσεν ὡς ἀντιβασίλισσα καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της *Ἀλφόνσου ΣΤ'* καὶ διεκρίθη κατὰ τοὺς ἐπιτυχεῖς ἀγῶνας κατὰ τῆς Ἱσπανίας, οἵτινες ἐξησφάλισαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Πορτογαλίας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν της τὰ πορτογαλικὰ στρατεύματα ἐνίκησαν τοὺς Ἱσπανοὺς παρὰ τὴν πόλιν Ἔλβαν. Τῷ 1663 εἰς νέαν μάχην ἐν Ἀμεϊχιάλ, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἐνίκησαν καὶ πάλιν τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Πορτογαλίας. Μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τοῦ υἱοῦ της παρῃτήθη τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκδιωχθεῖσα τῆς αὐλῆς κατέφυγεν εἰς μοναστήριον, ὅπου ἀπέθανε. Μ. Δ. Β.

ΡΩΣΙΑΣ

— **Λουΐζα-*Μαρία-Αὐγοῦστα τῆς Βάδης*.** Βλ. λ. *Ἐλισσάβετ* Ἀλεξέγιεβνα, αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας (τόμ Θ', 961, γ).

ΣΟΥΗΔΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΡΒΗΓΙΑΣ

— **Λουΐζα-*Οὐλρίκη*.** Βασίλισσα τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας (1720—1782). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φρειδερίκου-Γουλιέλμου Α' τῆς Πρωσσίας καὶ ἀδελφὴ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου. Τῷ 1744 ἐνυμφεύθη τὸν διάδοχον τῆς Σουηδίας *Ἀδόλφον Φρειδερῖκον*. Ἦτο ὡραία, μεγάλης μορφώσεως καὶ φίλαρχος, ἀναμιχθεῖσα εἰς τὴν πολιτικὴν πρὶν ἢ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀνόδου της εἰς τὸν θρόνον τῷ 1751 ἡ Σουηδία κατεσπαράσσετο ὑπὸ ἐμφυλίων διενέξεων, τὸ δὲ βασιλικὸν γόητρον εἶχε σημαντικῶς ἐξασθενήσει. Ἡ βασίλισσα Λουΐζα, κατορθώσασα νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τὸν χαρακτῆρα συζύγου της, κατέβαλε μεγάλας προσπαθείας πρὸς αὔξησιν τῶν βασιλικῶν δικαιωμάτων καὶ ἀπόσεισιν τοῦ ζυγοῦ τῆς Διαίτης. Συνεπείᾳ ὅμως ἀνακαλύψεως τῆς συνωμοσίας της τῷ 1756 πλεῖστοι τῶν κυριωτέρων ὀπαδῶν της ἀπεκεφαλίσθησαν, αὐτὴ δὲ ἐδέχθη αὐστηρὰς ἐπιπλήξεις ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπεχρεώθη, τῇ ὑποδείξει τῆς Γαλλίας, νὰ ταχθῇ πρὸς τὸ μέρος τῶν συμμάχων τοῦ ἑπταετοῦς πολέμου καὶ νὰ ἀποστείλῃ στρατεύματα καὶ κατὰ τοῦ πατρός της. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της τῷ 1771 ἐγκατεστάθη εἰς Βερολῖνον, ἀλλὰ τῷ 1772 ἐπέστρεψεν εἰς Σουηδίαν, ὅπου ὅμως περιῆλθεν εἰς διάστασιν μετὰ τοῦ υἱοῦ της βασιλέως Γουσταύου τοῦ Γ' καὶ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, ζήσασα τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς της ἐν μονώσει. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μᾶλλον ἐξεχουσῶν βασιλικῶν φυσιογνωμιῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἠσχολήθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν. Εὑρίσκετο εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ πλείστων ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς της, ὡς ὁ Γκρίμ, ὁ Ἑλβέτιος, ὁ Μοπέρτιος, ὁ Βολταῖρος κτλ. καὶ κατεῖχε θαυμασίας καὶ πλουσίας συλλογὰς εἰκόνων, βιβλίων καὶ ἐγγράφων. Τῷ 1753 ἵδρυσε δι' ἰδίων αὐτῆς ἐξόδων τὴν σουηδικὴν ἀκαδημίαν τῶν καλῶν τεχνῶν, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας, διέθεσε μεγάλα ποσὰ διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς καὶ ὑπὲρ ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας καὶ ἐβοήθησε πλείστους σοφοὺς ἐπιστήμονας, ὡς ὁ Λινναῖος, ὁ Ντάλιν κ.ἄ. Μ. Δ. Β

— **Λουΐζα-*Βιλελμίνη-Φρειδερίκη-Ἀλεξάνδρα-Ἄννα*.** Βασίλισσα τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας (1828—1871). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φρειδερίκου τῆς Ὁλλανδίας καὶ τῆς Λουΐζης τῆς Πρωσσίας. Τῷ 1849 ἐνυμφεύθη τὸν διάδοχον τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1860 βασιλέα *Κάρολον ΙΕ'*. Ἔζησε βίον ἀθόρυβον, ἀσχολουμένη ἀποκλειστικῶς εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων της. Μ. Δ. Β.

— **«Λουΐζα»** (Louise). Γαλλικὸν μελόδραμα εἰς τέσσαρας πράξεις, ποίησις καὶ μουσικὴ Γουσταύου Σαρπαντιέ, ἀναβιβασθεῖσα διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ σκηνῆς τοῦ Κωμικοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων, τὴν 2 Φεβρουαρίου 1900. Ἡ ὑπόθεσις ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἡ ἐργάτις Λουΐζα ἀγαπᾷ τὸν νεαρὸν γείτονά της Ζουλιέν, ὅστις γράφει εἰς τοὺς γονεῖς της ζητῶν αὐτὴν εἰς γάμον. Κατόπιν τῆς ἀρνήσεως τῆς μητρός, ἡ Λουΐζα φεύγει μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της. Ὁ πατὴρ ὅμως αὐτῆς, ὅστις ἔχει ἰδιαιτέραν ἀδυναμίαν διὰ τὴν κόρην του, ἀσθενεῖ βαρέως κατόπιν τῆς ἐγκαταλείψεως. Πληροφορηθεῖσα τέλος ἡ Λουΐζα διὰ τῆς μητρός της τὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ πατρός, πείθεται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν πατρικόν της οἶκον, ὅπου εὑρίσκεται ὑπὸ ἐπιτήρησιν. Ὁ ἔρως ὅμως ὑπερισχύει ἐν αὐτῇ καὶ κατόπιν σφοδρᾶς λογομαχίας ἀναχωρεῖ καὶ πάλιν ἐκδιωκομένη παρὰ τοῦ πατρός της.

Ἡ «Λουΐζα» ἔχει καταλάβει ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὸ γαλλικὸν μουσικὸν δραματολόγιον, θεωρεῖται δὲ τὸ κατ' ἐξοχὴν παρισινὸν ἔργον. Ἐξαιρετικαὶ σκηναὶ ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ τῶν ἐργατίδων τοῦ ραπτικοῦ οἴκου, ἐν ᾧ ἐργάζεται ἡ ἡρωίς, ἡ στέψις τῆς Μούσης τῆς Μονμάρτρης, ἡ ἀρχὴ τῆς τρίτης πράξεως κ. τ. λ. Γ. Σ.

— **«Λουΐζα *Μίλλερ*»,** (Luisa Miller). Σοβαρὸν μελόδραμα εἰς τρεῖς πράξεις· ποίησις Καμμαράνο, μουσικὴ Βέρδι. Ἀνεβιβάσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Σὰν Κάρλο τῆς Νεαπόλεως τὴν 8 Δεκεμβρίου 1849. Πρωταγωνισταί του ὑπῆρξαν οἱ Γκατσανίγκα, Σαλάντρι-Μαλβέτσι, Ντὲ-Μπασσίνι, Ἀράτι καὶ Σέλβα. Τὸ λιμπρέττο βασίζεται εἰς τὸ δράμα τοῦ Σίλλερ: «Ἐρωτικαὶ ραδιουργίαι» καὶ εἶναι πλῆρες τραγικῶν σκηνῶν. Ἡ μουσικὴ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πλείστας ὡραίας σελίδας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν περίφημον τελικὴν σκηνήν. Τὸ ἔργον τοῦτο πλημμυρίζει ἀπὸ θλιβεροὺς καὶ δραματικοὺς τόνους, ἡ δὲ τεχνοτροπία του δεικνύει πρόοδον ἐπὶ τῶν προγενεστέρων μελοδραμάτων τοῦ συνθέτου· διὰ τὸν λόγον τοῦτον πολλοὶ θεωροῦν ὅτι διὰ τῆς «Λουΐζας Μίλλερ» ὁ Βέρδι ἐγκαινίασε τὴν δευτέραν του περίοδον. Γ. Σ.

— **Λουΐζης *βασιλίσσης Γῆ*** (Königin-Luise-Land) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Δανίας, ἐν Γροιλανδίᾳ. Κεῖται ἐν τῷ ΒΑ. τμήματι αὐτῆς καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ τῆς Γροιλανδίας μεταξὺ 76° καὶ 77° 30' Β. πλάτους. Ἔχει ἀκτὰς πολυσχιδεῖς καὶ ἀποτόμους καὶ ἔδαφον ὀρεινόν. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ ἔχει ὕψος 2.100 μέτρων. Πλεῖστα τμήματα αὐτῆς καλύπτονται ὑπὸ πάγων. Μ. Δ. Β.

Λουϊζιάνα (Louisiana) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν νοτίων πολιτειῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, κειμένη ἐπὶ τῆς Β. ἀκτῆς τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Τὰ ὅρια αὐτῆς ἀρχόμενα πρὸς Β. ἀκολουθοῦν πρὸς ἀνατολὰς τὸν παράλληλον τῆς 33° Β., χωρίζοντα τὴν Λουϊζιάναν τῆς Ἀρκάνσας, ἀκολούθως κατέρχονται πρὸς τὸν ποταμὸν Μισσισιπῆ, χωρίζοντα ταύτην τῆς πολιτείας Μισσισιπῆ, νοτίως πρὸς τὸν 31°, διέρχονται πρὸς Α. ἐπὶ τοῦ παραλλήλου ταύτης εἰς τὸν ποταμὸν Πὲρλ καὶ κατέρχονται ἐπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ κόλπου. Περιλαμβανομένων καὶ τῶν νήσων ἐν τῷ κόλπῳ ἡ ἔκτασις τοῦ πλάτους πλησιάζει τὰς 4° καὶ τοῦ μήκους τὰς 5°. Ἐμβαδὸν 125.625 τετραγωνικὰ χλμ. Κάτοικοι 1.950.000, ἐκ τῶν ὁποίων 715.000 μαῦροι. Ἡ σπουδαιοτέρα πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ τῆς πολιτείας ὑπῆρξε πάντοτε ἡ γεωργία. Ὑπάρχουν 132.400 ἀγροκήπια, παράγοντα γεωργικὰ προϊόντα ἀξίας 235.000.000 δολλαρίων. Σῖτος, βάμβαξ, σακχαροκάλαμον, ὄρυζα, χόρτον ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας. Ἡ Λουϊζιάνα ὑπερέχει πασῶν τῶν ἄλλων πολιτειῶν εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς ὀρύζης, ἥτις φθάνει σχεδὸν τὸ ἥμισυ ὁλοκλήρου τῆς χώρας. Ἡ ἐσοδεία τοῦ 1925 ἔφθασεν εἰς 17.078.000 μποῦσελ, ἀντιπροσωπεύοντα ἀξίαν 23.226.000 δολλαρίων. Ὅλη ἡ σάκχαρις ἡ παραγομένη ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις προέρχεται ἐκ Λουϊζιάνης. Ὑπάρχει ἐπίσης σπουδαιοτάτη κτηνοτροφία καὶ μεγάλη καλλιέργεια ὀπωρῶν. Ἡ χώρα ἔχει ἀπέραντα δάση πευκῶν, κυπαρίσσων, δρυῶν κλπ. Ἡ παραγωγὴ τῆς ξυλείας καὶ προϊόντων αὐτῆς ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν βιομηχανίαν τῆς πολιτείας. Ἡ ἀξία τῆς παραχθείσης ξυλείας κατὰ τὸ 1924 ἀνῆλθεν εἰς 134.000.000 δολλαρίων. Κατὰ δεύτερον λόγον ἔρχεται τὸ καθαρὸν πετρέλαιον, ἀξίας 104.000.000 δολλαρίων καὶ ἡ διϋλισμένη σάκχαρις ἀξίας 90.000.000 δολλαρίων. Μέχρι τοῦ 1924 ἡ Λουϊζιάνα ἦτο ἡ πρώτη πολιτεία εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ θείου, ἀλλ' ἔπειτα ἡ παραγωγὴ κατέπεσε λόγῳ ἐξαντλήσεως τῶν πηγῶν, ἀφοῦ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτῶν ἀπέδωκε 10.000.000 τόννους θείου. Αἱ πηγαὶ ἐκεῖναι κατέστησαν τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τὴν πρώτην παραγωγικὴν χώραν θείου ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐν τῇ παραγωγῇ ὀρυκτοῦ ἐξαιρετικῆς καθαρότητος ἅλατος ἡ Λουϊζιάνα ἔρχεται τρίτη μὲ 360.000 τόννους. Ἐπίσης σπουδαία εἶναι ἡ ἁλιεία ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ἡ ἐξαγωγὴ φθάνει τὰ 22.000.000 μπάρρελ (βαρελίων).

Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς λευκοὺς καὶ τοὺς μαύρους, ἀλλ' ἡ φοίτησις τῶν τελευταίων ὁρίζεται πολὺ μικροτέρα, οἱ δὲ μισθοὶ τῶν διδασκάλων των εἶναι γλίσχροι, εἰς τρόπον ὥστε καὶ σήμερον ἔτι ἡ παιδεία μεταξὺ τῶν μαύρων ὑστερεῖ σημαντικῶς. Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς πολιτείας περιλαμβάνονται: τὸ πανεπιστήμιον τῆς πολιτείας, τὸ γεωργικὸν καὶ μηχανικὸν κολλέγιον, τὸ πανεπιστήμιον Τουλέϊν τῆς Λουϊζιάνας, τὸ βιομηχανικὸν ἰνστιτοῦτον, τὰ καθολικὰ ἱδρύματα, τὸ κολλέγιον τῆς Ἀσπίλου συλλήψεως, τὸ κολλέγιον Τζέφφερσον, τὸ κολλέγιον τοῦ Ἁγίου Καρόλου, τὸ κολλέγιον τοῦ Ἁγίου Ἰωσὴφ καὶ πλεῖσται σχολαὶ ἀνώτεραι καὶ κατώτεραι διὰ μαύρους.

Ἡ Λουϊζιάνα ἀποτελεῖ τὸ Ν. τμῆμα τῆς ἀρχαίας γαλλικῆς κτήσεως ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, τὸ ἐξαγορασθὲν ὑπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῷ 1803 καὶ ἀποτελέσαν μέρος τῆς συμπολιτείας τῷ 1812. Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας εἶναι ἡ *Μπατὸν Ρούζ*, ἀλλ' ἡ μεγαλυτέρα πόλις εἶναι ἡ *Νέα Ὀρλεάνη*.

Digitized by Google

—*[Ἱστορ.]* Ἡ Λουϊζιάνα ἀπετέλει παλαιὰν γαλλικὴν ἐπαρχίαν ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ, πολὺ μεγαλυτέραν εἰς ἔκτασιν τῆς σημερινῆς πολιτείας. Προηγουμένως εἶχεν ἐξερευνηθῇ ὑπὸ Ἱσπανῶν, ἀλλ' ἡ Ἱσπανία οὐδεμίαν ἀξίωσιν προέβαλεν ἐπὶ τῆς χώρας, ὅτε δὲ ὁ Ροβέρτος Καβαλιέ, Σιὲρ ντὲ λὰ Σάλλ, διέπλευσε τὸν ποταμὸν τῷ 1682 ὁρμηθεὶς ἐκ τῶν γαλλικῶν κτήσεων πρὸς βορρᾶν, κατέλαβε τὴν χώραν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τὸ ὄνομα *Λουϊζιάνα*, ὅπερ μέχρι τοῦ 1812 ἐξετείνετο ὀνομαστικῶς ἀπὸ τῶν βρεττανικῶν ἀποικιῶν πρὸς Α. μέχρι τῶν ἱσπανικῶν πρὸς Δ. καὶ ἀπὸ τὴν σημερινὴν Μανιτόμπαν καὶ τὰς Μεγάλας Λίμνας μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Τὰ Βραχώδη Ὄρη ἐθεωροῦντο ὡς χωρίζοντα ταύτην ἐκ τοῦ ἱσπανικοῦ ἐδάφους. Ἡ χώρα ἦτο ἀνθυγιεινὴ καὶ πτωχοτάτη, οὐδὲν ἀποδίδουσα εἰς τοὺς πρώτους ἀποίκους. Ἀπὸ τοῦ 1712–1717 ἡ Λουϊζιάνα ἢ αἱ γαλλικαὶ κτήσεις τῆς κοιλάδος τοῦ Μισσισιπῆ περιῆλθον εἰς τὸν Ἀντώνιον Κροζᾶ (1655–1738) ὡς ἰδιαιτέρα κτῆσις τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Αἱ προσπάθειαί του πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ἀπέτυχον, προθύμως δὲ ἀπεχωρίσθη ταύτης καὶ τὴν παρεχώρησεν εἰς τὴν «Δυτικὴν Ἑταιρείαν», βραδύτερον συγχωνευθεῖσαν μετὰ τῆς μεγάλης ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ διευθυντὴς τῆς ἑταιρείας ταύτης Ἰωάννης Λιὸν ἐδαπάνησε μεγάλα ποσὰ πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῆς χώρας. Ἔπειτα ὁ Ἰωάννης Βαπτιστὴς λὲ Μουάν, Σιὲρ ντὲ Μπενβίλλ, ἐστάλη ὡς κυβερνήτης, ἡ πρώτη του δὲ πρᾶξις ὑπῆρξεν ἡ ἵδρυσις τῆς πόλεως Νέας Ὀρλεάνης ἐπὶ τῆς σημερινῆς τοποθεσίας της (1718). Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐστάλησαν ἐκ Γαλλίας ἑπτὰ πλοῖα πλήρη προμηθειῶν καὶ μεταναστῶν, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος ἕνδεκα. Τῷ 1719 εἰσήχθησαν 500 μαῦροι ἐκ τῆς ἀκτῆς τῆς Γουϊνέας καὶ ἔκτοτε ἠκολούθησαν πολλαὶ ἑκατοντάδες ἄλλων. Ἡ ἑταιρεία ἐκράτησε τὴν ἀποικίαν μέχρι τοῦ 1731, ὁπότε περιῆλθεν εἰς τὸ γαλλικὸν στέμμα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Νέα Ὀρλεάνη κατέστη ἕδρα τῆς κυβερνήσεως (1722). Τῷ 1766 ἐπίσημος ἀπογραφὴ ἀνεβίβαζε τοὺς κατοίκους τῆς χώρας εἰς 5.552. Ἡ καλλιέργεια τοῦ βάμβακος ἤρξατο τῷ 1740, τοῦ δὲ σακχαροκαλάμου εἰσήχθη ἐπιτυχῶς ἐξ Ἁγίου Δομίγκου ὑπὸ τῶν Ἰησουιτῶν τῷ 1751. Τὸν Νοέμβριον 1762 ἡ Γαλλία παρεχώρησε διὰ μυστικῆς συνθήκης τὴν Λουϊζιάναν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἀλλὰ βραδύτερον, δυνάμει τῆς συνθήκης εἰρήνης τῶν Παρισίων (1763) ἡ ἀριστερὰ ὄχθη τοῦ Μισσισιπῆ, πλὴν τῆς Νέας Ὀρλεάνης, κατεκυροῦτο εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τοῦ ὑπολοίπου περιερχομένου εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἥτις οὐδὲν ἔπραξε πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῆς χώρας. Ὁ Ταλλεϋράνδος ὑπέδειξεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν τὴν ἀνάγκην ἱδρύσεως ἰσχυροῦ φραγμοῦ μεταξὺ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Μεξικοῦ καὶ τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1800, διὰ τῆς μυστικῆς συνθήκης τοῦ Σαὶντ Ἰλντφόνσο ἡ Λουϊζιάνα ἀπεδόθη εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὸν Μάϊον τοῦ 1803 ἡ Γαλλία ἐπώλησε τὴν ἐπαρχίαν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἀντὶ 3.000.000 λιρῶν, παραχωρηθέντων πλέον τῶν 1.100.000 τ. μιλλίων. Ἡ ἐπάκτιος περιοχὴ τῆς Δ. Φλώριντα μέχρι τοῦ ποταμοῦ Περντίτο διεξεδικήθη ὡς μέρος τῆς Λουϊζιάνας, ἀλλὰ παρέμεινεν ἱσπανικὴ μέχρι τοῦ 1919. Ἀπὸ τῆς ἑνώσεως τῆς πολιτείας εἰς τὴν συμπολιτείαν ἡ πρόοδος αὐτῆς ὑπῆρξε καταπληκτική.

Δ. Σ. Δ.

λουΐζιον (τό)· βλ. *λουδοβίκειον*.

Λουΐζο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτιοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Κῶ (βλ. λ. *Αἰγαῖον*, τ. Β', σ. 411β').

Λουΐζος, *Σωτήριος*, ἢ ***Ἀλοΐσιος***. Ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι κατὰ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα καὶ ἐσπούδασεν ἐν Πετρουπόλει φιλοσοφίαν, ἰατρικὴν καὶ θεολογίαν. Κατελθὼν εἰς Ἑπτάνησον μετὰ τοῦ πληρεξουσίου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας, τοῦ ἐκ Ζακύνθου Μοτσενίγου, προέτρεψεν εἰς εἰρήνην τοὺς στασιάζοντας Ἰονίους. Διωρίσθη πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐν Τεργέστῃ καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα.

Λουϊλλιὲ (Lhuillier), ***Σίμων***. Ἑλβετὸς μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος (1750–1810). Τῷ 1775 ἐγκατασταθεὶς ἐν Βαρσοβίᾳ ἀφωσιώθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά, ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Prevost κατέγινεν ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων. Τῷ 1786 ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου δοὺς τὴν καλυτέραν ἀπάντησιν εἰς τὸ τεθὲν ἐρώτημα: «Ποῖα εἶναι ἡ σαφὴς καὶ ἀκριβὴς γνῶσις, ἣν δέον νὰ σχηματίσῃ τις περὶ τοῦ μαθηματικοῦ ἀπείρου;». Ὁ Λουϊλλιὲ συνέγραψε: «Πολυγωνομετρίαν», «Στοιχειώδη ἔκθεσιν τῶν ἀρχῶν τῶν ἀνωτέρων ὑπολογισμῶν», «Στοιχεῖα ἀναλυτικῆς γεωμετρίας καὶ ἀναλυτικῆς ἀλγέβρας» κ. ἄ. Ἐπίσης ἐδημοσίευσε μέγαν ἀριθμὸν πραγματειῶν εἰς περιοδικὰ καὶ ἰδίως εἰς τὰ «Ὑπομνήματα τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου».

Μ. Ν. Δ.

Λουΐνι (Luini), ***Ἀμβρόσιος***. Ἀδελφὸς τοῦ *Βερναρδίνου Λουΐνι*. Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς λομβαρδικῆς σχολῆς. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ ἀδελφῷ του καὶ ἐξετέλεσεν ὡραίας τοιχογραφίας ἐν Σαρόννο.

Ι. Μ. Π.

— **Λουΐνι** (Luini), ***Αὐρήλιος***. Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ *Βερναρδίνου Λουΐνι*. Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς λομβαρδικῆς σχολῆς. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1510 καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 1573. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ πατρί του, διεκρίθη δ' εἰς τὴν ἀνατομίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ τὴν προοπτικήν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ», «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων», «Ἡ Μαγδαληνή», «Ἡ ἁγία οἰκογένεια», «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου», «Ἡ σταύρωσις» κλπ.

Ι. Μ. Π.

— **Λουΐνι** (Luini ἢ Lupino ἢ Lupinus ἢ Lovino), ***Βερναρδῖνος***. Ἰταλὸς ζωγράφος, εἷς τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῆς λομβαρδικῆς σχολῆς. Πληροφορίαι περὶ τοῦ βίου του ἐλάχισται ὑπάρχουν, δύνανται δ' αὗται νὰ συνοψισθοῦν, κατὰ τὸ P. Gauthieg (Luini, σελ. 20–23), εἰς τὰς ἀκολούθους ἐνδείξεις: Ἡ γέννησίς του πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὰ τελευταῖα τριάκοντα ἔτη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μεταξὺ τοῦ 1470 καὶ τοῦ 1480. Τῷ 1507 φέρεται ἀποκτήσας ἤδη φήμην διδασκάλου· τῷ 1512 ἐμφανίζεται ἐργοζόμενος ἐν Κιαραβάλλε καὶ Μιλάνῳ· τῷ 1516 ἐν Λενιάνο· ἀπὸ τοῦ 1522 μέχρι τοῦ 1524 ὑποτίθεται ὅτι εἰργάσθη πρὸς διακόσμησιν τοῦ Monastero Maggiore, ἐν Μιλάνῳ, κατὰ παραγγελίαν τοῦ κόμιτος Μπεντιβόλιο· ἀπὸ τοῦ 1532 μέχρι καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ 1547, ὑπό τινων δὲ καὶ περαιτέρω ἔτι, τάσσεται ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου του. Ὁ Λουΐνι ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς παρὰ τῷ Civerchio καὶ τῷ St. Scotto, μετὰ ταῦτα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι, οὗ ὑπῆρξεν ἐγκάρδιος φίλος. Τινὲς ὑποστηρίζουν ὅτι ὁλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ Λουΐνι πηγάζει ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι, ὃν μιμεῖται μετά τινος ἀφελείας. Ἄλλοι ὅμως, μολονότι δὲν ἀρνοῦνται τὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἡ προσωπικότης τοῦ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι ἤσκησεν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ταλάντου τοῦ Λουΐνι, τονίζουν ὅτι ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἔχει ἐπιδείξει προσωπικὰ προτερήματα πολλοῦ λόγου ἄξια. Ὁ Λουΐνι διέπρεψεν ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν εὐρειῶν τοιχογραφιῶν. Καὶ εἰς τὴν ἐξεργασίαν ὅμως φορητῶν πινάκων ἔχει νὰ παρουσιάσῃ πλούσιον, εἰ καὶ ἀπό τινων ἀπόψεων ὑπό τινος συμβατικότητος καὶ μονοτονίας διαπνεόμενον, ἔργον, οὗ τὸ μέγιστον μέρος ἀπόκειται ἐν τῷ πολυτίμῳ διὰ τὴν λομβαρδικὴν τέχνην μουσείῳ Μπρέρα τοῦ Μιλάνου.

Ὁ Λουΐνι εἰργάσθη ἰδίᾳ εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Κόμο, τῆς Κερτόζης, τῆς Παβίας, τῆς ἐν Μιλάνῳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου (Monastero Maggiore), τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῶν Θαυμάτων ἐν Σαρόννο (παρὰ τὸ Μιλάνον) καὶ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῶν Ἀγγέλων, ἐν Λουγκάνο. Ἡ τελευταία αὕτη διακόσμησις ἀποτελεῖ τὸ σημαντικώτερον ἔργον τοῦ Λουΐνι. Ἐκ τῶν συνθέσεων, τὰς ὁποίας ἐξειργάσθη ὁ καλλιτέχνης οὗτος, μνημονεύομεν τὰς ἀκολούθους: «Τὸ λουτρὸν τῶν Νυμφῶν» (Βασιλικὸν ἀνάκτορον ἐν Μιλάνῳ), «Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη ἀποτιθεμένη εἰς τὸν τάφον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων» (Μπρέρα, Μιλάνον), «Ἡ Παρθένος, ὁ παῖς Ἰησοῦς, ὁ ἅγιος Ἀντώνιος καὶ ἡ ἁγία Βαρβάρα» (Μπρέρα, Μιλάνον), «Ἡ μνηστεία τῆς Θεοτόκου μετὰ τοῦ Ἰωσήφ» (Μπρέρα Μιλάνον), «Ἡ Παρθένος, ὁ παῖς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής» Μουσεῖον Μπρέρα, Μιλάνον), «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ καί τινων ἁγίων» (αὐτόθι), «Ἡ παρουσίασις τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν ναόν» (ναὸς τοῦ Σαρόννο), «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων» (αὐτόθι), «Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν διδασκάλων» (αὐτόθι), «Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη» (αὐτόθι), «Ἡ φάτνη» (αὐτόθι), «Ἡ ἁγία Καικιλία καὶ ἡ ἁγία Οὐρσούλη» (Monastero Maggiore, Μιλάνον), «Ὁ Ἱππόλυτος Σφόρτσα, ἡ ἁγία Ἁγνή, ἡ ἁγία Σχολαστικὴ καὶ ἡ ἁγία Αἰκατερίνη» (αὐτόθι), «Ὁ μυστικὸς γάμος τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης» (Μουσεῖον Poldi-Pezzoli, Μιλάνον), «Τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος» (ναὸς Παναγίας τῶν Ἀγγέλων, Λουγκάνο), «Ἡ Παρθένος, ὁ παῖς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής» (αὐτόθι), «Ὁ δήμιος παρουσιάζων εἰς τὴν Σαλώμην τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ» (Πινακοθήκη Οὐφφίτσι, Φλωρεντία), «Ὁ Ἰησοῦς πορευόμενος πρὸς τὸν Γολγοθᾶν» (Μουσεῖον Poldi-Pezzoli, Μιλάνον), «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης», «Salvator mundi» (Ἀμβροσιανὴ Πινακοθήκη, Μιλάνον), «Ἡρωδιὰς» (ἐν Φλωρεντίᾳ, Βιέννῃ, Μιλάνῳ, Παρισίοις) κλπ. Ἐσχάτως ἀπέκτησε καὶ ἡ πινακοθήκη τῶν Ἀθηνῶν μικρὸν πίνακα τοῦ Λουΐνι.

Ι. Μ. Π.

— **Λουΐνι** (Luini), ***Εὐαγγελιστής***. Ἰταλὸς ζωγράφος, υἱὸς τοῦ *Βερν. Λουΐνι*. Ἔζησε κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Εἰδικεύθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν κοσμημάτων.

Ι. Μ. Π.

— **Λουΐνι** (Luini), ***Θωμᾶς***, ὁ ἐπιλεγόμενος Caravaggino. Ζωγράφος τῆς ρωμαϊκῆς σχολῆς. Ἐγεννήθη ἐν Ρώμῃ περὶ τὸ 1600 καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 1632. Ἐπωνομάσθη *Καραβατζῖνο*, διότι ἐμιμήθη τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Καραβάτζιο. Ἐξειργάσθη τοιχογραφίας ἐν τῷ ἐν Ρώμῃ ναῷ τοῦ San Carlo al Corso, ἐπὶ σχεδίων τοῦ Sacchi, τὴν «Φυγὴν εἰς Αἴγυπτον» τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωσὴφ καὶ τὸ «Φραγγέλωμα» τοῦ μουσείου Κίτζι.

Ι. Μ. Π.

— **Λουΐνι** (Luini), ***Λουδοβῖκος-Καῖσαρ***. Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς λομβαρδικῆς σχολῆς. Ἤκμασε κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Φερράρι καὶ διεκόσμησε τὸν ναὸν τοῦ Βαράλλο, παρὰ τὸ Κόμο.

Ι. Μ. Π.

Λουΐνο (Luino) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Λομβαρδίᾳ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Κώμου ἐπὶ τῆς Α. ὄχθης τῆς Λάγκο Ματζόρε. Κάτ. 6119. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μιλάνου—Λωζάννης καὶ Μιλάνου—Λουκέρνης καὶ εἶναι ἀκτοπλοϊκὸς σταθμὸς τῆς λίμνης. Συνδέεται ἐπίσης δι' ἰδιαιτέρας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μετὰ τοῦ Βαρέζε, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει 22 χλμ. Ἔχει ἐκκλησίαν μὲ ὡραίας τοιχογραφίας τοῦ Λουΐνι καὶ ὡραίας ἐπαύλεις, καθὼς καὶ μεγάλα ξενοδοχεῖα, συχναζόμενα ὑπὸ πολλῶν ξένων, λόγῳ τοῦ θαυμασίου κλίματός της. Τῷ 1848 ἐπολέμησεν ἐν αὐτῇ ὁ Γαριβάλδης τοὺς Αὐστριακούς, εἰς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ γεγονότος ἐστήθη εἰς αὐτὸν τῷ 1867 μνημεῖον. Εἶναι πατρὶς τοῦ ζωγράφου Βερναρδίνου Λουΐνι.

Μ. Δ. Β.

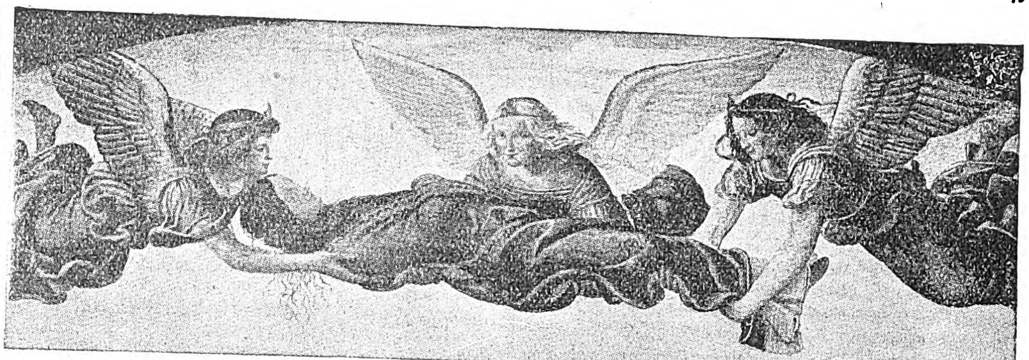

Βερν. Λουΐνι: Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη ἀποτιθεμένη εἰς τὸν τάφον ὑπὸ ἀγγέλων.

Λουΐοι (οἱ) (Lugii), *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, «μέγα ἔθνος» κατὰ τὸν Στράβωνα.

Α. Θ. Σ.

Λούϊς (Lewis). Ἀγγλικὰ ὀνόματα· βλ. λ. *Λιοῦϊς*.

Λουΐς (Louys), ***Πέτρος***· βλ. λ. *Λουὺς* Πέτρος.

Λουϊσβὶλλ (Louisville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἡ μεγαλυτέρα τῆς πολιτείας Κεντώκυ, ἕδρα τῆς κομιτείας Τζέφφερσον, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀχάϊο. Κάτ. 330.000, ἐξ ὧν 40.000 μαῦροι. Ἔχει μέτωπον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, μήκους 8 μιλλίων, διατεμνόμενον ὑπὸ πλείστων γεφυρῶν. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ πλείστων σιδηροδρομικῶν καὶ ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν. Ὁ ἐξαιρετικὸς πλοῦτος τῆς πέριξ περιφερείας εἰς γεωργικὰ προϊόντα, ξυλείαν, γαιάνθρακας καὶ σίδηρον καὶ τὸ πλῆρες δίκτυον συγκοινωνιῶν κατέστησαν τὴν πόλιν σπουδαιότατον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Ἡ ἀγορὰ καπνοῦ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἐν τῷ κόσμῳ, συγκεντροῦσα τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς παραγωγῆς τῆς πολιτείας. Μόνον τὰ ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς πόλεως παραγόμενα φύλλα καπνοῦ ὑπερβαίνουν εἰς ἀξίαν τὰ 25.000.000 δολλαρίων. Λόγῳ τοῦ ἀπαγορευτικοῦ νόμου οἰνοπνευματωδῶν διελύθησαν τὰ ἐν τῇ πόλει ἀποστακτήρια, ἀλλὰ διάφοροι ἄλλαι βιομηχανίαι ἱδρύθησαν, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀνέρχεται εἰς 250.000.000 δολλαρίων. Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι τῆς πόλεως εἶναι: συσκευασμένα κρέατα, ἰδίᾳ χοιρινά, ἀνδρικὰ ἐνδύματα, βαμβακέλαια, δερμάτινα προϊόντα, μηχανήματα, σιδηροδρομικαὶ ἅμαξαι καὶ πάσης

Digitized by Google

φύσεως ἅμαξαι, γεωργικὰ ἐργαλεῖα κλπ. Παρὰ τοὺς καταρράκτας τοῦ 'Οχάϊο ἱδρύθη ὑδροηλεκτρικὴ ἐγκατάστασις, δυνάμεως 108 000 ἵππων, χορηγοῦσα κίνησιν καὶ φωτισμὸν εἰς τὴν πόλιν. Τῷ 1925 συνεπληρώθη ἡ κατασκευὴ διώρυγος ἑνούσης τὴν Λουϊσβιλλ μετὰ τοῦ Πίττσμπουργκ διὰ τῆς διοχετεύσεως τῶν ὑδάτων τοῦ 'Οχάϊο, τῷ δὲ 1929 ἡ τῆς διώρυγος μέχρι Καΐρου. 'Εν τῇ πόλει ὑπάρχουν βιβλιοθῆκαι, μουσεῖον, πανεπιστήμιον, δύο θεολογικαὶ σχολαὶ καὶ διάφορα κολλέγια. 'Η πόλις ἔχει ὡραιότατα καὶ ἐκτεταμένα πάρκα. Τὴν θέσιν ἐν τῇ ὁποίᾳ κεῖται ἡ Λουϊσβιλλ ἐπεσκέφθη ὁ Λὰ Σάλλ τῷ 1669. 'Ο πρῶτος συνοικισμὸς ἱδρύθη τῷ 1775 περὶ τοὺς καταρράκτας τοῦ 'Οχάϊο, ἐπὶ νησῖδος, ὀνομασθεὶς Falls City (πόλις τῶν καταρρακτῶν). Τὸ σημερινὸν ὄνομα ἐδόθη αὐτῇ τῷ 1780 πρὸς τιμὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', πρώτου συμμάχου τῶν 'Αμερικανῶν. Δ.Σ.Δ.

Λουϊσιάδος ***πολύνησον*** (Louisiade) /*Γεωγρ.*/. 'Αρχιπέλαγος τῆς 'Ωκεανίας ἐν τῇ Μελανησίᾳ, κείμενον πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Νέας Γουϊνέας, μεταξὺ 152° Α. μήκους καὶ 10°50' Β πλάτους. 'Αποτελεῖται ἀπὸ πλῆθος νήσων καὶ κοραλλιογενῶν σκοπέλων ἐκτεινομένων ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. ἐπὶ μήκους 390 χλμ. καὶ πλάτους 200 χλμ. Ἔχουν συνολικὸν ἐμβαδὸν 2.200 τ. χλμ. Αἱ κυριώτεραι τῶν νήσων τούτων εἶναι ἡ *Ταγκούλα* (990 τ. χλμ.), ἡ *Ντούμπα* ἢ *Ροσσὲλ* (770 τ. χλμ.), ἡ *'Αγία Αἰνιὰν* ἢ *Μισίμα* (275 τ. χλμ.), ἡ *Παναπινάνι* ἢ *Ζοαννὲ* καὶ ἡ *Πανιέ*. 'Η νῆσος Ζαγκάλα εἶναι ὀρεινή, ἔχουσα ὑψώματα 820 μ. Τὸ ἀρχιπέλαγος εἶναι πλούσιον εἰς δάση καὶ εἴς τινας νήσους ἔχει κοιτάσματα χρυσοῦ, ὡς ἐν τῇ νήσῳ 'Αγία Αἰνιάν. Πρὸς τὸ ΝΔ. τμῆμα τοῦ ἀρχιπελάγους εὑρίσκεται ἡ σειρὰ τῶν σκοπέλων, οἵτινες ὀνομάζονται κυρίως «σκόπελοι Λουϊσιάδος». Κατοικεῖται ὑπὸ Παπούων καὶ ἰθαγενῶν, συγγενῶν τῶν Μελανησίων, καὶ ἀνεκαλύφθη τῷ 1767 ὑπὸ τοῦ Λὰ Περούζ. Τὸ ὄνομα ἐδόθη πρὸς τιμὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἐξερευνητοῦ Μπουγκαινβίλ. Διοικητικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν βρεττανικὴν Νέαν Γουϊνέαν. Μ. Δ. Β.

Λουϊσμπουργκ (Louisburg) /*Γεωγρ.*/. Πόλις καὶ λιμὴν τοῦ Καναδᾶ ἐν Νέᾳ Σκωτίᾳ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σύδνεϋ—Λουϊσμπουργκ. 'Υπὸ τὸ γαλλικὸν καθεστὼς ἦτο ἡ δευτέρα πόλις μετὰ τὴν Κουΐμπεκ, ἱδρύθη δ' ἐν αὐτῇ τὸ μεγαλύτερον καὶ δαπανηρότερον γαλλικὸν φρούριον ἐν 'Αμερικῇ, κυριευθὲν τῷ 1745 παρὰ τῶν 'Αμερικανῶν ἀποίκων, ὑπὸ τὸν σὲρ Γουλιέλμον Πέσπερρελ, βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου. Τὸ φρούριον κατηδαφίσθη τῷ 1758 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Σήμερον εἶναι σταθμὸς ἀσυρμάτου καὶ ἀριθμεῖ 1.500 κατοίκους. Δ. Σ. Δ.

Λουΐτζίνι (Luigini), ***'Αλέξανδρος***. Γάλλος διευθυντὴς ὀρχήστρας, ἰταλικῆς καταγωγῆς (1850—1906). 'Απόφοιτος τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων, ὠνομάσθη ἀρχικῶς κορυφαῖος βιολιστὴς ἐν τῷ Μεγάλῳ θεάτρῳ τῆς Λυὼν καὶ εἶτα, τῷ 1877, διευθυντὴς ὀρχήστρας ἐν αὐτῷ. 'Ο Λουΐτζίνι ὑπῆρξεν ἐπίσης ὁ ἱδρυτὴς τῶν «Συναυλιῶν τοῦ ᾨδείου» τῆς Λυών. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του διῆλθεν ἐν Παρισίοις ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας τοῦ Κωμικοῦ μελοδράματος. 'Εγένετο γνωστὸς καὶ ὡς συνθέτης διὰ τῶν μελοδραμάτων: «Les Caprices de Margot» (1877), «Faublas» (1881), διά τινων μπαλλέττων, δι' ἔργων μουσικῆς δωματίου κτλ. Γ. Σ

Λουϊτπόλδος (Luitpold). Πρίγκιψ καὶ ἀντιβασιλεὺς τῆς Βαυαρίας (1821—1912). Τριτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Α', ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς 'Ελλάδος Ὄθωνος, ἀφιέρωσε κυρίως τὰς προσπαθείας του εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐπιτελείου καὶ βραδύτερον τὴν γενικὴν ἐπιθεώρησιν. 'Αλλ' ἀνεμίχθη ποικιλοτρόπως καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς χώρας, γενόμενος πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους καὶ ἀσκήσας κατ' ἐπανάληψιν τὴν ἀντιβασιλείαν, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατρός του, ἐπὶ μακρὸν δὲ ἀπὸ τοῦ 1866, ὅτε ἀνεπλήρωσε κατὰ πρῶτον μὲν τὸν φρενοβλαβῆ ἀνεψιόν του Λουδοβῖκον Β', ἔπειτα δὲ τὸν ἀνήλικον ἀδελφὸν τοῦ τελευταίου Ὄθωνα. Διὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς αὐτοῦ ἐγένετο δημοτικώτατος, ζῶντος δὲ αὐτοῦ ἠγέρθησαν ἔφιπποι ἀνδριάντες του εἰς Λαντάου, Βαμβέργην, Νυρεμβέργην καὶ Μπεχτερσγκάντεν. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 συνειργάσθη εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας. 'Ενυμφεύθη τῷ 1844 τὴν πριγκίπισσαν Αὐγοῦσταν, θυγατέρα τοῦ ἀρχιδουκὸς Λεοπόλδου Β' τῆς Τοσκάνης, ἀπέκτησε δὲ ἐξ αὐτῆς τέσσαρα τέκνα, ὧν ὑστερότοκος ἡ πριγκίπισσα *Θηρεσία*, γνωστὴ εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Θηρεσία φὸν Μπάϋερν*. 'Ο Λουϊτπόλδος προετάθη ὡς διάδοχος τοῦ ἀτέκνου ἀδελφοῦ του βασιλεως τῆς 'Ελλάδος Ὄθωνος, ἀλλὰ δὲν ἀπεδέχθη. Θ. Κ.

Λουϊτπράνδος (Luitprand)· βλ *Λιουτπράνδος*.

Λόϋκ (Leuk) /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς 'Ελβετίας (βλ. λ. *Λοὲς-λὰ-Βίλ*).

Λουκᾶ /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Πελοποννήσου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαντινείας τοῦ νομοῦ 'Αρκαδίας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Μαντινείας εἰς πεδινὴν θέσιν βορειοανατολικῶς τῆς Τριπόλεως, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ 2 δημοτικὰ σχολεῖα. Κάτ. (1928) 1 306. Χ. Δ.

—**Λουκᾶ** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας 'Ηλείας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Πηνειῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 254. 'Η κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Γερόπετρον*, *Καρακασίμι*, *Καρυά*, *Μπέχρον*, *Νεοχώριον*, καὶ *Πρινάρι* (*Καραγιούζι* ἢ *Καραγκίζι*). Ἔχει δὲ κατ. (1908) 1.014. Χ. Δ.

—**Λουκᾶ**, ***μονὴ ὁσίου*** —· βλ. *Λουκᾶς*.

Λουκάβιτσα, ἡ ***Μουκάβιτσα*** (***Ἄνω*** καὶ ***Κάτω***) /*Γεωγρ.*/. Δύο χωρία τῆς ἐπαρχίας 'Ηλείας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦντα τὴν κοινότητα *Κάτω Λουκαβίτσης*. Κεῖνται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Πηνειῶν καὶ ἔχουσι ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) *Ἄνω Λουκαβίτσης* 189, *Κάτω Λουκαβίτσης* 438 καὶ κοινότητος 627. Χ. Δ.

Λουκάγιαι ***νῆσοι*** (Lucayas) /*Γεωγρ.*/· βλ. λ. *Βαχάμαι* νῆσοι.

Λουκάδικα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Κότρωνα τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 154. Χ. Δ.

Λούκαε (Lucaë), ***'Ερνέστος***. Γερμανὸς φιλέλλην ἐκ Μαγδεμβούργου τῆς Πρωσσίας, προσελθὼν ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης κατὰ τὴν 'Επανάστασιν. 'Εφονεύθη κατὰ τὴν μάχην ἐν Πέτᾳ τῇ 4 'Ιουλίου 1822. Θ. Κ.

Λούκαινα /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὅρμος τῆς ΒΑ πλευρᾶς τῆς νήσου Κύθνου (πλάτ 37° 26' 1/2 Β., μῆκ. 24°23' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1817: Thermia island) μεταξὺ τοῦ ὅρμου Λειβαδάκια καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἅγιος 'Ιωάννης. Σ. Ε. Λ.

Λουκαΐτη /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Διδύμων τῆς ἐπαρχίας Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος τοῦ νομοῦ 'Αργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 145 Χ. Δ

Λουκάνης, ***Νικηφόρος***, ὁ *Πελοποννησιοφθόρος*. Πελοποννήσιος ἄρχων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. 'Υπηρετῶν εἰς τὸ δεσποτᾶτον τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τοὺς δεσπότας Θωμᾶν καὶ Δημήτριον Παλαιολόγους ἔδρασεν ὀλεθρίως κατὰ τοὺς τραγικοὺς ἐκείνους διὰ τὸ ἔθνος μας χρόνους, ἐξ οὗ «Πελοποννησιοφθόρος» ἐπεκλήθη ὑπὸ τοῦ συγχρόνου του χρονογράφου Γ. Φραντζῆ. Διατελῶν τῷ 1458 διοικητὴς τῆς Κορίνθου καὶ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἰσβαλόντων εἰς Πελοπόννησον ὑπὸ τὸν σουλτᾶνον Μωάμεθ Β', ὄχι μόνον παρέδωσεν αὐτὴν (τὴν 6 Αὐγούστου 1458) ἄνευ σοβαρᾶς ἀντιστάσεως, ἀλλὰ καὶ ὑπεσχέθη ἐγγράφως τῷ σουλτάνῳ ὅτι ὁ δεσπότης Θωμᾶς Παλαιολόγος θὰ παραδώσῃ αὐτῷ καὶ τὰς Πάτρας μετὰ πάσης τῆς περιοχῆς αὐτῶν, καθὼς καὶ τὰ Καλάβρυτα καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἐν Πελοποννήσῳ κτήσεις τοῦ πεσόντος κατὰ τὴν ἅλωσιν βασιλέως Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Κατόπιν τῆς ὑποσχέσεως ἐκείνης ὁ δεσπότης Θωμᾶς Παλαιολόγος ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ πάσας τὰς ἀνωτέρω χώρας εἰς τοὺς Τούρκους ἀμαχητί. 'Αποβλέπων εἰς ἴδια ὀφέλη, ἐξώθησε τὸν δεσπότην Θωμᾶν εἰς νέον πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων καὶ συγχρόνως εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου, δεσπότου τοῦ ἑτέρου τῆς Πελοποννήσου τμήματος. 'Επανελθὼν μετ' ὀλίγον (κατὰ Μάϊον 1459) εἰς Πελοπόννησον ὁ σουλτᾶνος, κατέλυσεν ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιμαχομένους ἀδελφούς. 'Ο Λουκάνης προαπέθανε τοῦ πολέμου τούτου. Ν. ΚΛΕ

—**Λουκάνης**, ***Νικόλαος***. Ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὸ 1480. Διάγων ἐν Βενετίᾳ καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς τῆς ἑλληνικῆς, ἰταλικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας, παρέφρασεν εἰς στιχουργίαν ἁπλοελληνιστὶ καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1526 τὴν «'Ιλιάδα» τοῦ 'Ομήρου καὶ ἐν τέλει τῆς μεταφράσεως ἕτερον ποίημα «Ἅλωσις, ἤγουν ἔπαρσις τῆς Τροίας».

Λουκανία (Lucania) /*Γεωγρ.*/· βλ. λ. *Λευκανία*.

λουκανίδαι (οἱ) (Lucanidae) /*Ζωολ.*/. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυλοκέρων*, περιλαμβάνον εὐμεγέθεις κανθάρους πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς ἀπαντῶντας. 'Εκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ὁ *δόρκος*, ὁ *λουκᾶνος* καὶ ὁ *πλατύκερως* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λουκάνικον (τό). Εἶδος ἀλλᾶντος παραγόμενον ἐκ τεμαχισθέντος κρέατος, λίπους καὶ ἀρωματικῶν ὑλῶν, τοποθετημένων ἐντὸς καθαρισθέντων ἐντέρων (βλ. *ἀλλᾶς*). 'Η λέξις προῆλθεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ lucanica, σημαίνοντος τὸν ἐν Λευκανίᾳ παρασκευαζόμενον χοίρειον ἀλλᾶντα. Σ. Γ.

Λουκανοί (οἱ) (Lucani). Λαὸς τῆς Κάτω 'Ιταλίας, κατοικῶν τὴν μεταξὺ τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος καὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους χώραν, ἀντιστοιχοῦσαν περίπου πρὸς τὴν περιοχὴν Βασιλικᾶτα (βλ. *Λευκανοὶ* καὶ *Λευκανία*). Λ. Θ. Σ.

λουκᾶνος (ὁ) (Lucanus) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λουκανιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετοῦ μεγέθους κανθάρους μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κυρτὸν κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ ἐλαφρῶς κοῖλον κατὰ τὴν κοιλίαν, πόδας μακροὺς καὶ ἀρκούντως ἀνθεκτικοὺς καὶ παμμεγίστας καὶ ἰσχυροτάτας χηλοειδεῖς προσακτρίδας. 'Εκ τῶν ἀξιολογωτέρων καὶ μεγαλυτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λουκᾶνος ἢ ἔλαφος* (Lucanus cervus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν. Δ.Ν.Π.

Λουκανὸς (Lucanus), ***Μᾶρκος-'Ανναῖος***. 'Ο ὀνομαστότατος μετὰ τὸν Βιργίλιον ἐπικὸς ποιητὴς τῆς Ρώμης. Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ φιλοσόφου Σενέκα, γεννηθεὶς τὴν 3ην Νοεμβρίου τοῦ 39 μ. Χ. εἰς τὴν Κορδόβην τῆς 'Ισπανίας. Εἰς τὴν Ρώμην ἤχθη εἰς ἡλικίαν 8 μηνῶν μόλις, ὅταν ὁ πάππος του Σενέκας εἶχε μεγάλην δύναμιν ὡς συγκλητικός. 'Εξεπαιδεύθη ὑπὸ τῶν ἀρίστων γραμματικῶν καὶ ῥητοροδιδασκάλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Φιλοσοφίαν ἤκουσε μετὰ τοῦ φίλου του σατιρικοῦ ποιητοῦ Περσίου εἰς τὸν Λεύκιον 'Ανναῖον Κορνοῦτον. 'Απὸ τὸ 55 μ. Χ., ὅτε περιεβλήθη τὸν latus clavus, ἤρχισε νὰ ἀσχολῆται εἰς τὴν ποίησιν. Ἔγραψεν ἔπος «'Ιλιακόν» περιλαμβάνον τὴν ἱστορίαν τοῦ θανάτου τοῦ Ἕκτορος, «Καταχθόνιον», εἰς τὸ ὁποῖον περιγράφει τὸν Ἅδην, ἀτελῆ τραγῳδίαν «Μήδειαν» καὶ ἕνα ῥητορικὸν λόγον «In Octavium Sagittam et pro eo». Τῷ 59 μ. Χ. συμπεριελήφθη εἰς τὴν cohors amicorum τοῦ Νέρωνος ἀνακληθεὶς ἐξ 'Αθηνῶν, ὅπου εἶχε μεταβῆ διὰ μελέτας.

'Η πρώτη του δημοσία ἐμφάνισις ὡς ποιητοῦ ἔγινε τῷ 60 μ. Χ. εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Νέρωνος (Neronea), ὅπου ἀπήγγειλεν ἐγκωμιαστικὸν ὑπὲρ τοῦ Νέρωνος λόγον καὶ ἐστέφθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς ποιητής. Μετὰ τὸ 60 μ. Χ. ἐποίησεν ἔπος «'Ορφεύς», τὸ ὁποῖον ἀνεγινώσκετο πολὺ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Τότε ἐνυμφεύθη καὶ τὴν πολὺ μορφωμένην Πώλλαν 'Αργενταρίαν, ἡ ὁποία ἐξετιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τῶν προστατευομένων της ποιητῶν Στατίου καὶ Μαρτιαλίου.

Εἰς τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἀνήκουν καὶ τὰ ἔργα του «Saturnalia» καὶ «Silvarum libri X», ἡ συλλογὴ ἐπιγραμμάτων του (Epigrammata) καὶ αἱ ἀξιοσημείωτοι «Salticae Fabulae» εἰς 14 βιβλία ἐνέχοντα τὸ κείμενον διὰ τοὺς παντομίμους. Ὡς ἐξοχὴ τοῦ ποιητοῦ ἐχρησίμευεν ἡ Καμπανία, ὁπόθεν ἔστελλε τὰς Epistulas του ex Campania.

Αἱ δημοσιευθεῖσαι σάτιραι τοῦ Περσίου τῷ 59—62 μ. Χ. ἐνεποίησαν μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὸν ποιητὴν καὶ τότε ἀκριβῶς συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ποιήσῃ τὸ μέγα αὐτοῦ ἔπος «Pharsalia» (=Φαρσαλίς) τὸ ἀποτελούμενον ἐκ 10 βιβλίων καὶ περιλαμβάνον τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου, κατὰ τὴν ἱστορικὴν σειρὰν τῶν γεγονότων. Τὸ ἔπος τοῦτο ἀπετέλει μίαν ἐπαναστατικὴν ἐμφάνισιν ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, τὴν μορφὴν καὶ τὴν ἐπικὴν τεχνικὴν ἐν γένει. Οἱ 'Ολύμπιοι θεοὶ ἐξηφανίσθησαν τελείως ἀπὸ τὸ ἔπος αὐτὸ καὶ ἀντ' αὐτῶν εἰσήχθησαν τὰ δόγματα τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας, τὰ ὁποῖα ἐπίστευεν ἡ τότε κοινωνία. Παρὰ τὴν αὐστηρὰν δὲ σύγχρονον κριτικὴν (Πετρώνιος) τὸ βιβλίον τοῦ Λουκανοῦ ἐγίνετο ἀνάρπαστον. 'Ακόμη καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐθεωρεῖτο ὁ Λουκανὸς κλασσικὸς ποιητής. 'Επίσης δὲ καὶ εἰς τὸν Dante καὶ Goethe ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ Λουκανοῦ καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐμιμήθησαν.

Τῷ 64 μ. Χ. ὁ ποιητὴς ἔγινεν ἐχθρὸς τοῦ Νέρωνος ὡς ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν συνωμοσίαν τοῦ Πείσωνος. Τότε ἔγραψε κατὰ τοῦ Νέρωνος εἰς πεζὸν λόγον τὸ «De incendio urbis» καὶ τὸ «Carmen Famosum». Τῷ 65 μ. Χ., ὅταν ἀπεκαλύφθη ἡ συνωμοσία, ὁ δειλὸς ποιητὴς ἔδειξεν αἰσχρὰν διαγωγήν, προδώσας τὴν μητέρα του διὰ νὰ σωθῇ, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε, διότι τὸ ἴδιον ἔτος ἀπέθανεν ἐξ αἱμορραγίας, ἀνοίξας κατόπιν ἀπαιτήσεως τοῦ Νέρωνος τὰς φλέβας του εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν.

'Ο Κουϊντιλιανὸς κρίνων τὸν Λουκανὸν λέγει ὅτι ὑπῆρξεν ἐνθουσιώδης, διαπρεπέστατος ὡς πρὸς τὰς ἐν τῷ ἔπει του ἠθικὸς γνώμας καὶ ὅτι εἶναι ἄξιος μᾶλλον ὡς πρότυπον ῥητόρων παρὰ ποιητῶν. 'Εκδόσεις: Postgate (Cambridge[3], 1913) F. Oudendorp (Leiden 1728) καὶ Hosius (Leipzig 1892 καὶ 1913[3]).

Λούκαρις, ***Κύριλλος***· βλ. *Κύριλλος Λούκαρις*.

Λόϋκαρτ (Leuckart), ***Ροδόλφος***. Γερμανὸς ζωολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1822 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1898. 'Εκ τῶν πολλῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι αἱ περὶ ἀσπονδύλων ζῴων πραγματεῖαί του. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

Λουκᾶς (ἐκ τοῦ *Λουκανός*, κατὰ τὴν εὐρέως διαδεδομένην συνήθειαν τῶν χρόνων ἐκείνων πρὸς σύντμησιν τῶν κυρίων ὀνομάτων). Ἦτο ἐθνικὸς τὸ γένος, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολῆς (4, 11), ἔνθα δὲν ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ἐκ περιτομῆς. Κατὰ παράδοσιν διασωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου καὶ ὑπὸ τοῦ κώδικος D (ἐκ Πράξεων Ἀποστόλων 11, 28) κατήγετο ἐξ Ἀντιοχείας. Ἡ πληροφορία αὕτη ἐνισχύεται ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Λουκᾶς γνωρίζει καλῶς ὅ,τι συνδέεται πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν. Γινώσκει λ. χ. ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τῆς νέας θρησκείας ὠνομάσθησαν Χριστιανοὶ τὸ πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ· προφήτας καὶ διδασκάλους ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πρὸ πάντων· τὴν σημασίαν τῆς πόλεως ταύτης διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ κ. ἄ. Ἐκ τῶν Πράξεων ἐπίσης συνάγεται ὅτι ἀπὸ τῶν ἐν κεφαλαίοις 16, 10 καὶ ἑξῆς ἱστορουμένων εἶναι συνοδὸς καὶ συνεργάτης τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν, καὶ δή, ὡς αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου μαρτυροῦν, πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος φίλος καὶ παραστάτης (Φιλήμ. 24, Κολοσσ. 4, 14, Β′ Τιμοθ. 4, 11). Ὁ ἀπόστολος ὀνομάζει αὐτὸν (Κολοσσ. 4, 14) ἰατρόν. Ὅτι δὲ πράγματι ἦτο τοιοῦτος, πιστοποιεῖ ἡ παραβολὴ τῶν περὶ ἰάσεων διηγήσεων καὶ περιγραφῶν αὐτοῦ, μάλιστα ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἔχει κοινὰς μετὰ τοῦ Μάρκου, πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν. Ἐκ τῆς συγκρίσεως ταύτης καταφαίνεται ὅτι ὁ Λουκᾶς κατέχει τὴν ἰατρικὴν ὁρολογίαν, ἀντικαθιστῶν διὰ τεχνικῶν ἰατρικῶν ὅρων τὰς δημώδεις φράσεις τοῦ Μάρκου, ὅπου ἔχει τοῦτον ὑπ' ὄψιν. Οὕτω γράφει ἀντὶ τοῦ σπαράσσειν ῥίπτειν, ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ ἀντὶ τοῦ κατέκειτο πυρέσσων, ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς

Μικρογραφία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

ἀντὶ τοῦ ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς. Καὶ γενικώτερον δὲ διακρίνει μέγαν καὶ μικρὸν πυρετόν, ὡς οἱ ἰατροί, χρῆται τοῖς τεχνικοῖς ἰατρικοῖς ὅροις βελόνη καὶ τρῆμα, ἕλκος καὶ ἑλκοῦσθαι καταψύχειν καὶ ὀδυνᾶσθαι, ἀχλὺς καὶ ὑδρωπικὸς κ. ἄ., ὧν πολλοὶ ἀναφαίνονται ὡς τοιοῦτοι, ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἱπποκράτους. Ἀπὸ τοῦ ΣΤ′ αἰῶνος παραδίδεται τὸ πρῶτον ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Ἀναγνώστου καὶ ὡς ζωγράφος, καὶ δὴ ὡς καλλιτεχνήσας τὴν πρώτην ἢ τὰς πρώτας εἰκόνας τῆς παρθένου Μαρίας.

Ὁ Λουκᾶς εἶναι συγγραφεὺς τοῦ τρίτου Εὐαγγελίου καὶ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ἀπευθύνονται πρὸς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, τὸν Θεόφιλον. Ἐκ τοῦ τίτλου, ὃν οὗτος φέρει, συμπεραίνομεν ὅτι πρόκειται περὶ ὑπάρχοντος ἀνδρός, ὅστις ὅμως δὲν κατεῖχεν ἐπίσημον θέσιν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Τὸ δεύτερον βιβλίον εἶναι πράγματι συνέχεια τοῦ πρώτου καὶ χαρακτηρίζεται ὡς δεύτερος λόγος. Ἐξ ἄλλου καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ ὕφος καθόλου πείθουσιν ὅτι εἷς μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῶν δύο ἱστορικῶν τούτων συγγραμμάτων. Ὅτι δὲ οὗτος εἶναι ὁ Λουκᾶς, ὄχι μόνον ἡ παράδοσις ὁμοφώνως δέχεται, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖται ἐμμέσως ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν δύο βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζουσι τὸν συγγραφέα τὸ μὲν ὡς μὴ Ἰουδαῖον, τὸ δὲ ὡς μὴ αὐτόπτην μάρτυρα τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ πραχθέντων, τὸ δὲ ὡς ἰατρόν. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ γνωρίσματα συμφωνοῦσι πρὸς ὅσα περὶ τὸν Λουκᾶν ἄλλοθεν γνωρίζομεν. Ἡ γλῶσσα ἀμφοτέρων τούτων τῶν βιβλίων εἶναι γενικῶς εἰπεῖν λογία καὶ κομψὴ καὶ δὲν στερεῖται λεπτότητος, ἀνήκουσα μᾶλλον εἰς τὴν ἀνωτέραν ἢ φιλολογικὴν Κοινήν. Ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν πανταχοῦ, ἐνιαχοῦ δὲ τὸ ὕφος παρουσιάζει ἑβραϊσμούς, παρ' ὅλην τὴν προσπάθειαν τοῦ συγγραφέως, ὅπως περιορίσῃ αὐτούς, προσπάθειαν, τὴν ὁποίαν δεικνύει ἡ πρὸς τὸν Μᾶρκον παραβολή, ὅπου ὁ Λουκᾶς ἔχει τὸν εὐαγγελιστὴν τοῦτον ὑπ' ὄψιν. Πρὸς ἐξήγησιν τῶν γλωσσικῶν τούτων ἀνομοιοτήτων καὶ ἀνωμαλιῶν δέχονται πολλοὶ ὅτι ὁ Λουκᾶς ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν πλείονας πηγὰς ἀπὸ διαφόρων ἀποστόλων καὶ μαθητῶν τοῦ κυρίου καταγομένας καὶ συντεταγμένας ἐν μέρει ἀραμαϊστὶ ἢ μᾶλλον μεταφρασμένας ἐκ τῆς γλώσσης ταύτης εἰς τὴν ἑλληνικήν. Βέβαιον δύναται νὰ θεωρηθῇ τοῦτο μόνον, ὅτι ὁ Λουκᾶς χρησιμοποιεῖ πλείστας πηγὰς κατὰ τὴν συγγραφὴν τῶν πράξεων, ἰδίως τῶν δέκα ἓξ πρώτων κεφαλαίων, ἐν οἷς ἱστορεῖ γεγονότα, τῶν ὁποίων γνῶσιν μόνον ἐκ τῆς προφορικῆς διηγήσεως ἄλλων ἢ ἐκ γραπτῶν σημειώσεων τρίτων ἠδύνατο νὰ λάβῃ. Ὡς πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον δέχονται, ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψει τὸν Μᾶρκον, τὰ Λόγια, συλλογὴν τ. ἔ. λόγων τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου ἀραμαϊστὶ φιλοτεχνηθεῖσαν, μεταφρασθεῖσαν ὑπὸ διαφόρων εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀρχαιοτέραν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου, καὶ ἄλλην τινὰ πηγὴν μόνον ὑπ' αὐτοῦ χρησιμοποιηθεῖσαν. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ ἔρευνα κινεῖται ἐντὸς ἀβεβαίων ὑποθέσεων, τῶν ὁποίων ἡ ἐπαλήθευσις εἶναι ὑπερβαλλόντως δυσχερής. Τὸ κέντρον τῶν διηγήσεων αὐτοῦ ἐν ἀμφοτέροις τῆς βιβλίοις εἶναι ὁ Κύριος. Ὁ συγγραφεὺς προτίθεται ἐν μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ νὰ ἐξιστορήσῃ χάριν ἐθνικῶν ἢ ἐξ ἐθνῶν ἀναγνωστῶν τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον αὐτοῦ, ἐν δὲ ταῖς Πράξεσι τὰ ἔργα τοῦ ὑψωθέντος Κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ὑπηρετῶν τῶν θείων αὐτοῦ βουλῶν καθόλου, καὶ δὴ πάλιν χάριν τῶν αὐτῶν ἀναγνωστῶν. Ἄξιον μνείας εἶναι τὸ φαινόμενον, ὅπερ ἐμφανίζει τὸ κείμενον τῶν Πράξεων. Ἐκ τῶν κωδίκων D καὶ E, ἐξ ἀνατολικῶν τινων μεταφράσεων καὶ ἐκ χωρίων τινῶν διασωθέντων παρ' Εὐρωπαίων ἐξάγεται, ὅτι παρὰ τὸ κείμενον τὸ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χρήσει ἦτο γνωστὴ καὶ ἄλλη μορφὴ αὐτοῦ σημαντικῶς διαφέρουσα τούτου. Πρὸς ἐξήγησιν τῆς διαφορᾶς ταύτης ἄλλοι μὲν δέχονται ὅτι ὁ Λουκᾶς προέβη εἰς δευτέραν μεταβεβλημένην ἔκδοσιν τῶν Πράξεων κατὰ τὴν ἐν τῇ Δύσει διατριβὴν αὐτοῦ, διὸ καὶ ἐκάλεσε τὸ παρηλλαγμένον τοῦτο κείμενον *δυτικόν*, ἄλλοι δὲ προβάλλουσι τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἐγένετο ἀναθεώρησις τοῦ κειμένου τῶν Πράξεων, καὶ μάλιστα πρὸ τῶν μέσων τοῦ Β′ αἰῶνος. Ἡ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν ἡ γλαφυρότης καὶ ἡ κομψότης τοῦ ὕφους τοῦ Λουκᾶ, ἀλλὰ καὶ ἡ συγγραφικὴ καθόλου ἱκανότης ἐνεποίησαν ἤδη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρώτων αἰώνων, ὑποδηλοῦται ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Muratori δι' ὅσων ὁ ἄγνωστος συγγραφεὺς τοῦ καταλόγου τούτου τῶν βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς λέγει περὶ τοῦ Λουκᾶ ὅτι δηλαδὴ ὁ Παῦλος παρέλαβεν αὐτὸν ὡς συνεργὸν «quasi litteris studiosum».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hobart*, The medical language of St Luke (1882).—*Vogel*, Zur Charakteristik des Lukas nach Sprache und Stil (1899).—*Harnack*, Lukas der Arzt (1906).—*Appel*, Einleitung in das N. Testament (1922).—*Feine*, Einl. in das N. T. (1918).—*Zahn*, Einl. in das N.T. (1906).

Ν. Λ.

—Λουκᾶς ὁ ἐξ *Αἰγίνης* ἢ *Στειριώτης* (*ὅσιος*). Περίφημος ἀσκητής, ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Ι′ αἰῶνος. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατήγοντο ἐξ Αἰγίνης, ἀλλ' ἕνεκεν ἐπιδρομῆς Σαρακηνῶν πειρατῶν ἐκ Κρήτης κατέφυγον εἰς Καστορίαν τῆς Μακεδονίας. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐγεννήθη ὁ Λουκᾶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Θ′ αἰῶνος. Ἤδη ἀπὸ πολὺ νεαρᾶς ἡλικίας οὗτος ἔδειξεν ἰδιάζουσαν ἀγάπην πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον. Ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ φιλοξενίας μοναχῶν τινων ἐπιστρεφόντων ἐκ προσκυνήματος εἰς Ῥώμην, ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ ἦλθε μετ' αὐτῶν εἰς Ἀθήνας. Οἱ μοναχοὶ μέλλοντες ν' ἀναχωρήσουν ἐξ Ἀθηνῶν τὸν συνέστησαν εἰς τὸν ἡγούμενον μονῆς τινος ἀθηναϊκῆς, ὅπου καὶ ἐκάρη μοναχός. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ μήτηρ αὐτοῦ τὸν μετεκάλεσεν ἐσπευσμένως ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Καστορίαν καὶ νὰ παραμείνῃ πλησίον της μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς. Τότε φεύγει καὶ πάλιν ἐκ Καστορίας καὶ μεταβὰς εἰς τὸ ὄρος Ἰωάννιτζαν κατὰ τὰ παράλια τῆς Φωκίδος, πηγνύει τὸ ἐρημητήριόν του καὶ παραμένει ἐκεῖ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη. Ἕνεκεν ἐπιδρομῆς τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὸν Συμεὼν ἀναγκάζεται νὰ φύγῃ εἰς Κόρινθον καὶ ἐκεῖθεν παρὰ τὰς Πάτρας, ὅπου ἔμεινε πλησίον στυλίτου τινὸς μοναχοῦ ὑπηρετῶν αὐτὸν ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη. Κατὰ τὸ ἔτος 927, ἀποθανόντος τοῦ Συμεών, ὁ Λουκᾶς ἐπιστρέφει εἰς τὸ παλαιόν του ἐρημητήριον τῆς Ἰωάννιτζας, ὅπου ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ παραμείνῃ ἐπὶ μακρόν, διότι ἐπιδρομὴ Σαρακηνῶν ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ φύγῃ καὶ πάλιν καὶ νὰ εὕρῃ ἄσυλον εἰς τὴν νῆσον Ἀμπελῶνα. Ἐκεῖθεν ὁ Λουκᾶς μετέβη εἰς τὸ Στείριον τῆς Φωκίδος καὶ ἔπηξεν ἐκεῖ μετ' ἄλλων ἐρημιτῶν μικρὰν μονήν, ἐν ᾗ θέσει μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπισυμβάντα ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ ἔτος 946, ἐκτίσθη ἡ μέχρις ἡμῶν σῳζομένη περίφημος *μονὴ τοῦ ὁσίου Λουκᾶ*.

Α. Ξ.

—Λουκᾶς, *Ἰωάννης*· βλ. λ. *Ζυγούρης* Ἰωάννης.

—Λουκᾶς, ὁ *Λακεδαιμόνιος*. Πελοποννήσιος ἱερομόναχος τοῦ ΙΑ′—ΙΒ′ αἰῶνος, γνωστὸς ἐκ τοῦ συναξαρίου τοῦ ὁσίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε, ἐν τῷ ὁποίῳ διὰ μακρῶν ἐξαίρεται ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ προσωπικότης. [Πρβλ. Νέον Ἑλληνομνήμ. ΙΓ′ σ. 208 κ. ἑ.].

—Π.

Λουκᾶς, *ντέλλα Ρόμπια*· βλ. λ. *Ντέλλα* Ρόμπια.

—Λουκᾶς, *Χρυσοβέργης*, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως*** (1156—1169). Διεδέχθη Κωνσταντῖνον Δ′ τὸν Λειχούδην ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ ἔστεψε μετὰ τῆς δευτέρας συζύγου του Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς Ραϊμούνδου τῆς Ἀντιοχείας. Ἦτο γνώστης βαθὺς τῆς τε θεολογικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς σοφίας. Κατεδίκασε συνοδικῶς τὸν ἤδη ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Δ′ καταγγελθέντα αἱρετικὸν Εἰρηνικόν, ἐπέτυχε τὴν κατάργησιν τῆς ἐνώπιον κοσμικοῦ δικαστηρίου διαδικασίας κληρικῶν καὶ μοναχῶν καὶ ἐφρόντισε διὰ τὴν ἠθικοποίησιν τοῦ κλήρου, ἀπαγορεύσας εἰς αὐτὸν νὰ συντηρῇ καπηλεῖα, βαλανεῖα, μυρεψεῖα κλπ. Τούτου σῴζονται πολλὰ συνοδικὰ θεσπίσματα καὶ «Ἀσκητικά», διατηρούμενα χειρόγραφα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης. Μετὰ πατριαρχείαν 13 ἐτῶν τὸν διεδέχθη Μιχαὴλ ὁ Γ′.

—Λουκᾶ *ὁσίου μονή*. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἑλικῶνος πλησίον τοῦ ἀρχαίου Στειρίου. Ἡ μονὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ περιφήμου ὁσίου *Λουκᾶ τοῦ Στειριώτου*, ὅστις ἐμόνασεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἱδρύσας καὶ μικρὸν μοναστήριον, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 946 Ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 942 εἶχεν ἀρχίσει, δαπάναις τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἑλλάδος Κρινίτου, κατόπιν παρακλήσεων τοῦ ὁσίου, ἡ ἀνέγερσις ναοῦ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως αὐτοῦ ἐτάφη ὁ ὅσιος Λουκᾶς. Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁσίου τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας τῆς περικλειούσης τὸν τάφον τούτου. Ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἐκκλησίας οὐδὲν μέχρις ἡμῶν διεσώθη. Σήμερον εὑρίσκονται ἐντὸς τῆς μονῆς δύο ἐκκλησίαι, τὸ καθολικόν, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁσίου Λουκᾶ, καὶ ἀνεγερθὲν κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος, καὶ βορείως αὐτοῦ ἡ μικρὰ ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου, ἀνεγερθεῖσα ὀλίγον ἀργότερον.

Τὸ καθολικὸν εἶναι ναὸς ἀνήκων εἰς τὸ ἀρχιτεκτονικὸν σύστημα τῶν ὀκταγωνικῶν, ἀνάλογος δηλαδὴ πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις ρωσικὴν ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς μονῆς Δαφνίου. Ἐξωτερικῶς τὸ μνημεῖον παρουσιάζει τοιχοδομίαν λίαν ἐπιμεμελημένην, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ πωρίνων δόμων χωριζομένων ὑπὸ πλίνθων. Μαρμάριναι ζῶναι καὶ θωράκια ἀνάγλυφα συμπληροῦσι τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ διακόσμησιν. Ἔτι πλουσιωτέρα εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ διακόσμησις, ἥτις πλὴν τοῦ τρούλλου, ὁ ὁποῖος πολλάκις ἔχει ἐπισκευασθῇ, διατηρεῖται σχεδὸν ἀνέπαφος. Τὸ δάπεδον διασῴζει πλούσιον μαρμαροψηφοθέτημα.

Τὰ κάτω μέρη τῶν τοίχων μέχρι τῆς ἀρχῆς τῶν τόξων εἶναι ἐπενδεδυμένα μὲ μαρμαρίνας πλάκας πολυχρώμους, ὅλον δὲ τὸ ἄνω μέρος τοῦ οἰκοδομήματος κοσμεῖται ὑπὸ πολυτίμων ψηφιδωτῶν. Εἰς τὴν ἀψῖδα τοῦ ἱεροῦ παρίσταται ἡ Θεοτόκος Πλατυτέρα ἐπὶ θρόνου, κρατοῦσα τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τῶν γονάτων. Εἰς τὸν πρὸ τῆς ἀψῖδος μικρὸν θόλον εἰκονίζεται ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Πεντηκοστή), πρὸ αὐτῆς δὲ ἐπὶ τῶν μεγάλων τόξων τοῦ ἱεροῦ οἱ Ἀρχάγγελοι Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ. Εἰς τὴν προθήκην, πλὴν μεμονωμένων τινῶν μορφῶν ἁγίων καὶ ἱεραρχῶν, εἰκονίζονται δύο σκηναὶ ἐκ τῆς Π. Διαθήκης σχετικαὶ πρὸς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, δηλαδὴ οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ καὶ ὁ Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων. Ἡ ψηφιδωτὴ διακόσμησις τοῦ τρούλλου ἔχει καταστραφῇ, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ νεωτέρων τοιχογραφιῶν. Κάτω τοῦ τρούλλου, εἰς τὰς γωνιαίας κόγχας, παρίσταται ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὑπαπαντὴ καὶ ἡ Βάπτισις. Εἰς τὴν τετάρτην δὲ εἰκονίζεται ὁ Εὐαγγελισμός, ἀλλ' ἡ παράστασις αὕτη ἔχει καταστραφῇ. Πλὴν τῶν ὀλίγων τούτων εἰκονογραφικῶν συνθέσεων ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ κοσμεῖται ὑπὸ πολυαρίθμων εἰκόνων ἁγίων, καὶ μάλιστα ἀσκητῶν, ὧν τινες, ὅπως ὁ ὅσιος Λουκᾶς ὁ Γουρνικιώτης καὶ ὁ ὅσιος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε, ἔζων κατὰ τοὺς χρόνους περίπου, καθ' οὓς κατεσκευάσθησαν τὰ ψηφιδωτά. Εἰς τὸν νάρθηκα εἰκονίζεται ὁ Νιπτήρ, ἡ Σταύρωσις, ἡ Ἀνάστασις (εἰς Ἅδου κάθοδος) καὶ ἡ ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ, ὡς καὶ μεμονωμέναι εἰκόνες ἁγίων ὁλοσώμων ἢ ἐπὶ κύκλων. Ὑπεράνω τῆς θύρας τέλος, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ ἀπὸ τοῦ νάρθηκος εἰς τὸν κυρίως ναόν, εὑρίσκεται ὑπερφυσικοῦ μεγέθους εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ.

Τὰ ψηφιδωτὰ τοῦ ὁσίου Λουκᾶ, ἔργα τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος, εἶναι ἐκ τῶν σπου-

Digitized by Google

δαιοτέρων τῆς Ἑλλάδος. Βεβαίως δὲν δύνανται νὰ παραβληθοῦν κατὰ τὴν τελειότητα τοῦ σχεδίου καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν χρωμάτων πρὸς τὰ κατὰ ἥμισυ περίπου αἰῶνα μεταγενέστερα τῆς μονῆς Δαφνίου. Ἔχουσι χαρακτῆρα περισσότερον λαϊκὸν καὶ ὀλιγώτερον περίτεχνον. Τὸ ἀνατολικὸν στοιχεῖον καὶ ὁ ἀρχαϊσμός, ἰδίως εἰς τὰ πρόσωπα μὲ τοὺς ὑπερμέτρως μεγάλους ὀφθαλμούς, εἶναι καταφανῆ. Τὰ ψηφιδωτὰ ταῦτα εἶναι δείγματα τοῦ ἀνατολικοῦ ρεύματος τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Δαφνί, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ ἑλληνιστικὴ ἀντίληψις.

Ἡ ἐκκλησία διετήρησεν ἀνέπαφον καὶ τὸ παλαιὸν μαρμάρινον αὐτῆς τέμπλον, δίδον ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν βυζαντινῶν εἰκονοστασίων. Ἐπ' αὐτοῦ αἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου εἶναι ἔργα τοῦ διασήμου Κρητὸς ἁγιογράφου Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ, ἀλλὰ νεώτεραι ἐπισκευαὶ καὶ ἐπαλείψεις διὰ χρωμάτων ὑπὸ ἀδεξίων ζωγράφων τὰς κατέστρεψαν. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκᾶ μὲ τὸ περιτέχνως κεκοσμημένον δάπεδον, μὲ τοὺς ἁρμονικοὺς χρωματισμοὺς τῶν μαρμανίνων πλακῶν, αἱ ὁποῖαι καλύπτουσι τοὺς τοίχους του, μὲ τὴν ζωηρὰν πολυχρωμίαν τῶν ψηφιδωτῶν καὶ τὴν λάμψιν τοῦ χρυσοῦ αὐτῶν ἐδάφους, μὲ τὴν λεπτὴν τέλος ἐπεξεργασίαν τοῦ μαρμαρίνου αὐτοῦ τέμπλου ἀποτελεῖ σύνολον μοναδικὸν ἐν Ἑλλάδι, παρέχον ἀκριβεστάτην εἰκόνα τοῦ ἐσωτερικοῦ λαμπρᾶς ἐκκλησίας τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ἐξ ὧν οὐδεμία ἴσως ἄλλη ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἄθικτος μέχρις ἡμῶν. Κάτω τοῦ ναοῦ ὑπάρχει κρύπτη, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Βαρβάρας. Ὁ ὑπόγειος οὗτος ναὸς διασῴζει τὴν παλαιὰν αὐτοῦ διὰ τοιχογραφιῶν διακόσμησιν. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσι πλὴν τοῦ τάφου τοῦ ὁσίου Λουκᾶ καὶ δύο ἄλλοι, ὧν ὁ εἷς φέρεται ὡς τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ Β', ὅστις κατά τινα παράδοσιν θεωρεῖται ὡς ὁ ἱδρυτὴς τῆς μονῆς.

Ναὸς Θεοτόκου Οὗτος εἶναι προσκεκολλημένος εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ μεγάλου ναοῦ καὶ εἶναι ἐκτισμένος κατὰ τὸ σύνηθες ἐν σχήματι σταυροῦ σύστημα. Ἐξωτερικῶς οὗτος φέρει πλουσιωτέραν ἢ τὸ καθολικὸν διακόσμησιν. Μεταξὺ τῶν πωρίνων δόμων παρεμβάλλονται καὶ κοσμήματα διὰ κεράμων. Ἐσωτερικῶς ὁ τροῦλλος στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων κιόνων μετὰ κομψῶν κιονοκράνων. Ὁ ναὸς διασῴζει τὸ μαρμάρινον αὐτοῦ τέμπλον. Ἐκ τῆς δι' εἰκόνων διακοσμήσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι θὰ ἐκαλύπτετο διὰ τοιχογραφιῶν, οὐδὲν σήμερον διασῴζεται.

Πλὴν τῶν δύο ναῶν, ἐκ τῆς παλαιᾶς μονῆς διεσώθη καὶ ἡ Τράπεζα, δεινῶς παραμορφωμένη ὑπὸ νεωτέρων ἐπισκευῶν, ἐπίσης μία κινστέρνα ὡς καὶ λείψανα τῆς παλαιᾶς φιάλης. Α. Ξ.

—Λουκᾶς, ***Ἰωάννης*** βλ.λ. *Ζυγούρης* Ἰωάννης.

Λουκᾶς, *βὰν Λέϋντεν* (Leyden). Ὁλλανδὸς ζωγράφος (1494—1523) (βλ. λ. *Λέϋντεν*, Λουκᾶς βάν).

—Λουκᾶς, ἢ ***Λυκὰ*** (Lucas), ***Παῦλος***. Γάλλος περιηγητὴς καὶ ἀρχαιολόγος. Ἐγεννήθη τῷ 16ʼ4 ἐν Rouen. Ἀπὸ τοῦ 1699 μέχρι τοῦ 1704 περιηγήθη χάριν ἐμπορίας πολυτίμων λίθων τὴν Ἀνατολήν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, συλλέξας κατὰ τὰς περιηγήσεις του ταύτας πλεῖστα ἀρχαῖα νομίσματα καὶ ἄλλας ἀρχαιότητας ἀποθησαυρισθείσας εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συλλογὰς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Κατὰ τὰ ἔτη 1714 καὶ 1723 περιηγήθη ἐκ νέου τὴν Ἀνατολήν, τὴν Ἄνω καὶ Κάτω Αἴγυπτον, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν, τὴν Περσίαν καὶ τὴν Ἀρμενίαν. Κληθεὶς εἰς Ἱσπανίαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Ε' ἀπέθανεν ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1737. Αἱ περιηγήσεις του, ἱκανῶς περίεργοι, ἀλλὰ καὶ πλήρεις παραδόξων καὶ ἀπιθάνων εἰδήσεων, ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις εἰς ἑπτὰ τόμους, ὑπὸ τοὺς ἑξῆς τίτλους: «Voyage au Levant» (1704 εἰς 2 τόμ.), «Voyage dans la Grèce, l'Asie Mineure, la Macédoine et l'Afrique» (1710, εἰς 2 τόμ.), «Voyage dans la Turquie, l'Asie, Syrie, Palestine, Haute et Basse-Égypte» (1719 εἰς 3 τόμ.). Ὁ Σατωβριάνδος ἐκπλήσσεται διὰ τὴν ὑπόληψιν, ἧς ἀπολαύει μεταξὺ τῶν περιηγητῶν ὁ Παῦλος Λουκᾶς, ἐνῷ, ὡς λέγει, δὲν περιγράφει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ μύθους καὶ τερατολογήματα. Ἡ κρίσις εἶναι λίαν αὐστηρά, διότι εἰς τὰ ἔργα τοῦ Λουκᾶ περιέχονται καὶ λόγου ἄξιαι πληροφορίαι, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγράφησαν αὗται. Δ. Π. Π.

Λουκᾶτα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Διβαράτων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 95. Χ. Δ.

Λοῦκε (Luque) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παραγουάης, ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς πρωτευούσης αὐτῆς 15 χλμ. Κάτ. 16 5ʼ0. Περιβάλλεται ὑπὸ δενδροφύτου περιοχῆς παραγούσης σιτηρά, ζαχαροκάλαμον, καπνόν, ὄρυζαν, ἑσπεριδοειδῆ κτλ. Κατὰ τὸν πόλεμον πρὸς τὴν Βραζιλίαν διετέλεσε προσωρινὴ πρωτεύουσα τῆς χώρας. Μ. Δ. Β.

Λουκεζίνι (Lucchesini), ***Ἱερώνυμος***, *μαρκήσιος*—. Πρῶσσος διπλωμάτης, ἰταλικῆς καταγωγῆς (1752—1825). Ἀφοῦ ὑπηρέτησεν ἀπὸ τοῦ 1778 εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέμου Α', ἐστάλη ὑπὸ τοῦ τελευταίου, τῷ 1788, πρεσβευτὴς εἰς Πολωνίαν, ἠκολούθησε τὸν βασιλέα εἰς Παρισίους καὶ τῷ 1797 μετέβη εἰς Ἰταλίαν, εἰς ἐμπιστευτικὴν ἀποστολὴν παρὰ τῷ ἐκεῖ εὑρισκομένῳ Βοναπάρτῃ. Μεθ' ὃ ἐτοποθετήθη ὡς πρέσβυς ἐν Γαλλίᾳ (1802—1806). Ἀλλ' ἀποτυχὼν εἰς τὴν ἀποστολήν, ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην μεταξὺ τοῦ Ναπολέοντος καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ', ἀπεσύρθη εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν αὐτοῦ Λούκκαν, ὅπου παρέμεινεν ὡς αὐλάρχης παρὰ τῇ πριγκιπίσσῃ Ἐλίζῃ, ἀδελφῇ του Ναπολέοντος. Ἔγραψεν ἰταλιστὶ «Περὶ τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ὁμοσπονδίας τοῦ Ρήνου» (1819). Τὸ ἡμερολόγιόν του καὶ αἱ συνομιλίαι του μετὰ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ F. von Oppeln Broncowski, τῷ 1926. Θ. Κ.

Λόϋκεν (Luycken ἢ Luyken), ***Ἰωάννης βὰν*—**. Ὁλλανδὸς χαράκτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἄμστερνταμ (1649—1712). Ἐξετέλεσεν ἔργα χαρακτικῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ σχεδίων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἐσχάτη κρίσις», «Ὁ ἅγιος Βαρθολομαῖος», «Αἱ διάφοροι ἡλικίαι τοῦ ἀνθρώπου», «Τέχναι καὶ ἐπαγγέλματα», «Ἡ δολοφονία τοῦ Ἐρρίκου Δ'» κλπ. Ι. Μ. Π.

Λουκενβάλντε (Luckenwalde) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βρανδεμβούργῳ τῆς ἐπαρχίας Γιούτερμπογκ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νοῦτε καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βερολίνου - Βίττενμπεργκ. Κάτ. 24.791 (1925). Ἔχει βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, πίλων, μηχανῶν, μετάλλων, ἐπιπλοποιίας, χαρτοποιίας καὶ κλειδοκυμβάλων. Θ. Κ.

Λουκένδρον (Lucendro) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἑλβετίας, ὅπερ ἀποτελεῖ κορυφὴν τοῦ συγκροτήματος τοῦ Ἁγίου Γοτθάρδου καὶ ἔχει ὕψος 2 959 μ. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὄρους Φίμπια σχηματίζεται ἐκ τῶν παγώνων ὡραία μικρὰ λίμνη ὀνομαζομένη ἐπίσης *Λουκένδρον*, μήκους 700 μ. Μ. Δ. Β.

Λούκεντον (Lucentum) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἡ σημερινὴ *Ἀλικάντε* (βλ. λ.).

Λουκερᾶτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κεφαλληνίας τῆς ἐπαρχίας Πάλης τοῦ ὁμωνύμου τῇ νήσῳ νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἀνωγητῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 105. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Βληχᾶτα*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 269. Χ. Δ.

Λούκερες (οἱ) (Luceres). Ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ μία ἐκ τῶν τριῶν ἀρχαίων ρωμαϊκῶν τριττύων (Tities, Ramnes, Luceres) (φυλῶν) καὶ συγχρόνως οἱ δύο λόχοι τῶν ἱππέων ἐκ τῶν ἕξ, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε διαιρέσει τοὺς πολίτας ὁ Σέρβιος εἰς τὸ σύνταγμά του (suffragia). Ἀργότερον ἀπαντᾷ ἀντὶ τοῦ Luceres καὶ ὁ κατ' ἀναλογίαν τοῦ Titienses σχηματισθεὶς τύπος τοῦ Lucerenses. Τὸ ὄνομα Luceres εἶναι ἐτρουσκικῆς προελεύσεως. Οἱ λόχοι τῶν ἱππέων εἶχον καὶ τὴν διαίρεσιν εἰς Luceres priores καὶ Luceres postreriores. Κ. Κ. Κ.

Λουκερία (Luceria) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἐν Ἀπουλίᾳ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δαυνίων, «ἐπιφανεστάτη» κατὰ τὸν Διόδωρον Σικελιώτην (XIX, 72), κειμένη εἰς ἀνατ. μῆκ. 43° 30' καὶ βόρ. πλάτ. 41° κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. III, 1, 63), ὑπὸ τοῦ ὁποίου καλεῖται *Νουκερία Ἀπουλῶν*.

Ἔκειτο ἐν εὐφορωτάτῃ πεδιάδι, περίφημος διὰ τὴν πλουσίαν κτηνοτροφίαν καὶ τὰ ἔριά της, ἱδρυθεῖσα κατά τινα παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Διομήδους, καὶ εἶχεν ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπου ἐφυλάσσοντο παλαιὰ ἀναθήματα *(Στράβ.* VI, 284).

Μετὰ πολλὰς περιπετείας ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 314 π. Χ., οἵτινες ἀπῴκισαν αὐτὴν διὰ 2.500 ἀποίκων Ρωμαίων. Ἔκτοτε ἐχρησιμοποιήθη ὑπ' αὐτῶν ὡς κέντρον καὶ ὁρμητήριον τῶν πολεμικῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος ἦτο ἤδη κατηρειπωμένη καὶ ἐν παρακμῇ. Σῴζονται αὐτόνομα νομίσματα αὐτῆς καὶ ρωμαϊκὰ τοιαῦτα τῶν ἐτῶν 314—217 π. Χ. (Head - *Σβορώνου*, Ἱστορ. νομισμ. τόμ. Α', σελ. 61—62). Σήμερον καλεῖται *Νοτσέρα* (Nocera) ἐν τῷ νομῷ Σαλέρνου, ἀπέχουσα 35 χλμ. σιδηροδρομικῶς ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως. Α. Θ. Σ.

λουκερναρία (ἡ) (Lucernaria) *[Ζῳολ.]*. Γένος μεδουσῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λουκερναριδῶν*, περιλαμβάνον θαλάσσια ζῷα μικροῦ μεγέθους μὲ σῶμα πηκτωματῶδες, κυλινδρικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, περιβαλλόμενον ὑπὸ λεπτῶν καὶ πυκνῶν φυματίων. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς ψυχρὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Λουκερναριαβούργου *πύργος* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πύργος τις ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, παρὰ τὰ Ἰλλυρικὰ μεθόρια, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. IV, 6, 36), τὸν ὁποῖον ἐπισκευάσας ὁ Ἰουστινιανὸς (527—565) «εἰς φρούριον ἀξιοθέατον μετεστήσατο». Α. Θ. Σ.

λουκερναριίδαι (οἱ) (Lucernariidæ) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια μεδουσῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δισκομεδουσῶν*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον ἡ *λουκερναρία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Λουκέρνη (Lucerne, γερμαν. Luzern) *[Γεωγρ.]*. —1) Καντόνιον τῆς Ἑλβετίας, ἐν τῷ κεντρικῷ τμήματι τῆς χώρας, περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν καντονίων τῆς Ἀργοβίας πρὸς Β., τῆς Βέρνης πρὸς Α. καὶ Ν., τοῦ Οὐντερβάλντεν, τοῦ Σβύτζ καὶ τοῦ Τσοὺγκ πρὸς Δ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 1.492 τ. χλμ. καὶ 184 600 κατ., ὧν αἱ 140 971 εἶναι γερμανόγλωσσοι. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Λουκέρνη*. Ἔχει ἔδαφος ὀρεινόν, καλυπτόμενον ὑπὸ τῶν βορείων προεκτάσεων τοῦ *Τίτλις* καὶ φθάνον εἰς τὸ *Ρόταρν* τὰ 2351 μ. ὕψους. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Ρέους*, ὁ *Βίγκερν*, ὁ *Σούρ*, ὁ *Ἄα* κτλ., πάντες παραπόταμοι τοῦ *Ἄαρ*, χυνομένου εἰς τὸν Ρῆνον. Ἔχει κλῖμα ἤπιον καὶ διασχίζεται ὑπὸ πυκνοῦ δικτύου σιδηροδρόμων, ὧν πολλοὶ ὀδοντωτοί, ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν ἐν ταῖς λίμναις καὶ εἰς τοὺς ποταμούς, ὡραίας ἁμαξιτοὺς ὁδοὺς καὶ πολλὰ

Ἄποψις τῆς πόλεως Λουκέρνης.

Digitized by Google

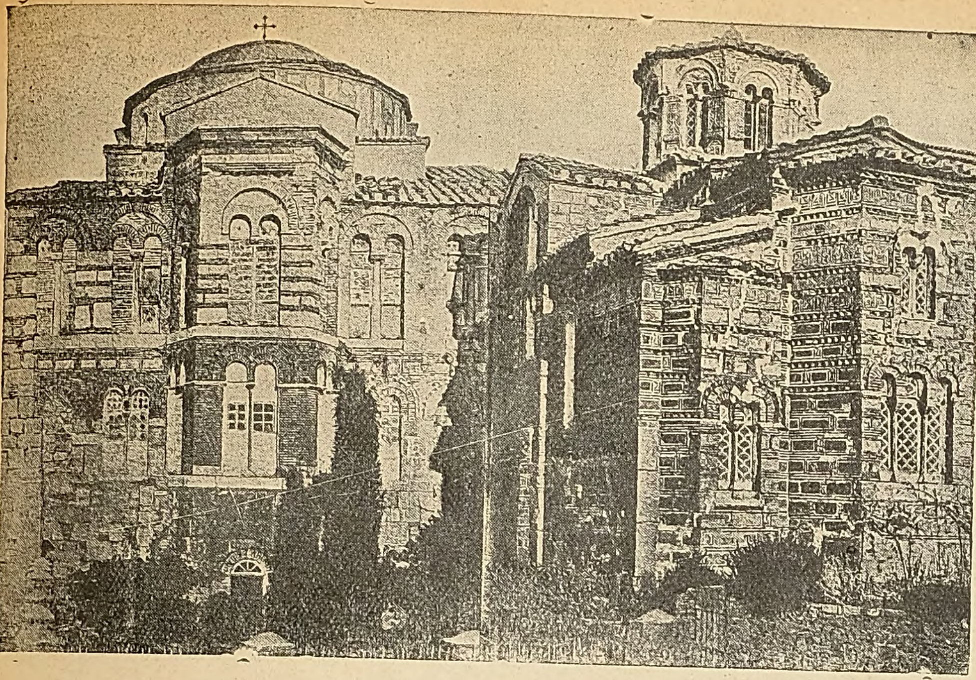

Ἄποψις τῆς μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ.
[Ἀνατολικὴ πλευρά.]

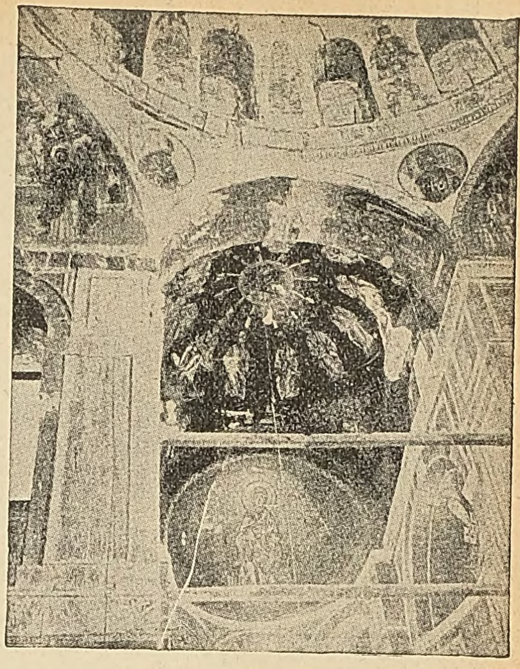

Ἄποψις τοῦ κυρίως ναοῦ. Ψηφιδωταὶ παραστάσεις τῆς Θεοτόκου, τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἁγίων.

Ἅγιος Λουκᾶς ὁ Τουρνικιώτης.
[Ψηφιδωτὸν ἐν τῷ κυρίως ναῷ.]

Εἰκὼν τῆς Θεομήτορος.
[Ἐν τῷ κυρίως ναῷ.]

Ἡ εἰς Ἅδου κάθοδος τοῦ Χριστοῦ.
[Ψηφιδωτὸν τοῦ νάρθηκος.]

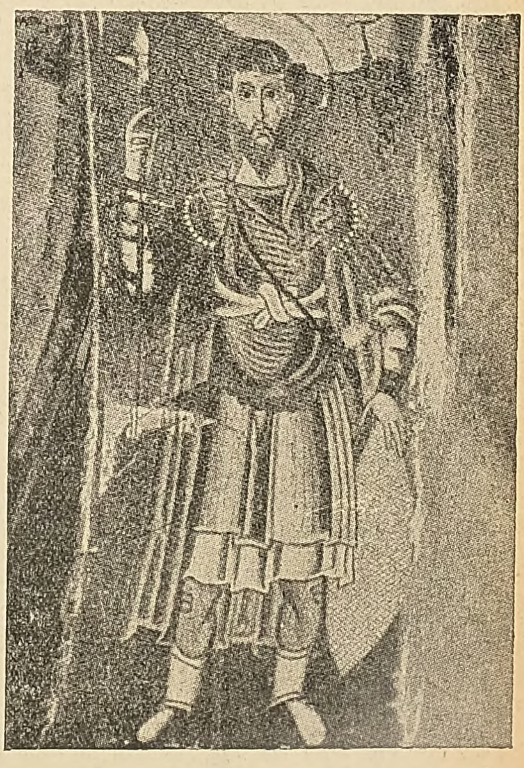

Ἅγιος Θεόδωρος Τήρων.
[Ψηφιδωτὸν ἐν τῷ κυρίως ναῷ.]

Digitized by Google

ὑδραυλικὰ ἔργα. Ἡ γεωργία εἶναι εἰς μέγαν βαθμὸν ἀνεπτυγμένη, ἡ δὲ κτηνοτροφία εἶναι ἀνθηροτάτη. Ἡ βιομηχανία εἶναι ὀλιγώτερον τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας ἀνεπτυγμένη, καίτοι τὸ ἔδαφος περιέχει κοιτάσματα γαιανθράκων, σιδήρου καὶ ἄλλων τινῶν μετάλλων. Ἔχει πολλὰ ἐργοστάσια μετάξης, βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ἰδίως ἄφθονον παραγωγὴν βουτύρου, τυροῦ, γάλακτος, χάρτου, ζύθου, ἐπίπλων κτλ. Εἶναι ἐπίσης εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία τῶν ξένων. Τὸ καντόνιον διοικεῖται ὑπὸ συμβουλίου ἐκλεγομένου ἀνὰ τετραετίαν καὶ ἀποτελουμένου ἐκ 67 μελῶν.

— 2) Πόλις τῆς Ἑλβετίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου καντονίου, παρὰ τὸν ΒΔ μυχὸν τῆς λίμνης τῶν Τεσσάρων Καντονίων, ἥτις χύνεται ἐκεῖθεν εἰς τὸν ποταμὸν Ῥέους. Κάτ. 45 700. Κεῖται ἐν γραφικωτάτῃ τοποθεσίᾳ καὶ εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον πολυσυχνάστων κλιματολογικῶν σταθμῶν τῆς Ἑλβετίας. Περιβάλλεται εἰσέτι ὑπὸ τμημάτων τῶν παλαιῶν τειχῶν μετὰ 9 πύργων, τὰ ὁποῖα ἐκτίσθησαν τῷ 1385. Ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ῥέους, ὁ ὁποῖος χωρίζει αὐτὴν εἰς *Μεγάλην* καὶ εἰς *Μικρὰν* πόλιν, ἑνουμένας ὑπὸ ἓξ γεφυρῶν, ὧν αἱ δύο εἶναι κεκαλυμμέναι δι' ὀροφῆς προστατευούσης τοὺς διαβάτας ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὰς χιόνας. Ἐκ τούτων ἡ *Κάπε μπρὺκ* (=γέφυρα τῆς ἐκκλησίας) ἔχει εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς πύργον, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὅτι ἦτο ἀρχαῖος φάρος, ἐξ οὗ προῆλθε καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως (lucerna=φάρος). Εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἀτμοπλοϊκὸς λιμήν, ἔχουσα λαμπρὰς δενδροφύτους προκυμαίας, μεγάλα ξενοδοχεῖα, παλαιὰς ἐκκλησίας, βιβλιοθήκας, μουσεῖον καὶ τὸ ὡραῖον μνημεῖον τοῦ «Λέοντος τῆς Λουκέρνης», ἔργον τοῦ γλύπτου Τόρβαλντσεν, στηθὲν εἰς μνήμην τῶν πεσόντων ἐν Παρισίοις Ἑλβετῶν τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς τῷ 1792. Ἡ Λουκέρνη εἶναι ὀνομαστὴ καὶ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ὡραιότατα ὑψώματα, ὧν ἡ θέα εἶναι μαγευτικὴ πρὸς τὴν λίμνην τῶν Τεσσάρων Καντονίων καὶ τὰς Ἄλπεις καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἄγουν κρεμαστοὶ καὶ ὀδοντωτοὶ σιδηρόδρομοι, ὡς εἶναι τὸ περίφημον Ρίγκι καὶ τὸ τοῦ Πιλάτου. Λόγῳ τοῦ θαυμασίου κλίματος καὶ τῆς προνομιούχου τοποθεσίας ἐπισκέπτονται αὐτὴν κατ' ἔτος πλείονες τῶν 200.000 ξένων, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος. Ἡ Λουκέρνη ἐκτίσθη πέριξ μιᾶς μονῆς κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα. Περιελθοῦσα κατόπιν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ἑλβετικῶν πόλεων, αἵτινες ἀπέσεισαν τὸν αὐστριακὸν ζυγὸν τῷ 1332. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἱδρύθη τὸ καντόνιον, ὑπὸ τὰ σημερινὰ σχεδὸν αὐτοῦ ὅρια, διεπόμενον ὑπὸ ὀλιγαρχικοῦ καθεστῶτος, λίαν καταθλιπτικοῦ διὰ τὴν ὕπαιθρον χώραν, ἥτις εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν διακυβέρνησιν τῆς πόλεως Λουκέρνης. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1798 ἡ Λουκέρνη ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς ὁμοσπονδίας, τῷ δὲ 1847 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ντυφούρ. Μ. Δ. Β.

—**Λουκέρνης συνέδριον.** Κατὰ τὸ 1892 συνεκρότησαν οἱ *παλαιοκαθολικοὶ* συνέδριον ἐν Λουκέρνῃ τῆς Ἑλβετίας πρὸς συμφιλίωσιν πασῶν τῶν μὴ παπικῶν ἐπισκοπιανῶν ἐκκλησιῶν, καλέσαντες εἰς τοῦτο ἀγγλικανούς, ὀρθοδόξους καὶ ἄλλων ἐκκλησιῶν θεολόγους. Ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ, εἰς ὃ παρευρέθη ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ὁ πρώην καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου καὶ πρώην ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Νικηφόρος Καλογερᾶς, διεκήρυξαν οἱ παλαιοκαθολικοὶ ὅτι ὁ παλαιοκαθολικισμὸς δὲν εἶναι μόνον διαμαρτυρία κατὰ τοῦ ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Βατικανοῦ ὑπὸ τῶν δυτικῶν θεσπισθέντος δόγματος τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα, ἀλλὰ καὶ τάσις πρὸς ἕνωσιν τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν δι' ἐπιστροφῆς αὐτῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας καθολικῆς ἐκκλησίας, τῆς πρὸ τοῦ σχίσματος, ἐν ᾗ σῴζεται ἡ γνωστὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι πάντες οἱ ἔχοντες ὡς βάσιν τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν δέον νὰ θεωρῶσι τὴν παπικὴν ἐκκλησίαν ὡς τελείως ἀντίθετον πρὸς τὴν ἀληθῆ θρησκευτικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ, ἐξέφρασαν δὲ τὴν εὐχὴν ὅπως ἱδρυθῇ διεθνὴς χριστιανικὴ θεολογικὴ ἀκαδημία καὶ διεθνὲς χριστιανικὸν περιοδικόν, καὶ ἐπέλθῃ εἰ δυνατόν, συμφωνία πασῶν τῶν μὴ παπικῶν ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τὰς τελετὰς καὶ προσευχάς, ἐπιτρεπομένης ἐν ἀνάγκῃ τῆς χρήσεως τῶν αὐτῶν ναῶν παρὰ τῶν Χριστιανῶν τῶν διαφόρων δογμάτων, καὶ συνενώσεις αὐτῶν πρὸς κοινωφελεῖς σκοπούς. Ἐκ τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ ἐκφρασθεισῶν εὐχῶν ἐπραγματώθη μόνον ἡ τῆς ἱδρύσεως διεθνοῦς χριστιανικοῦ περιοδικοῦ, τῆς «Revue internationale de Théologie». Κ. Ι. Δ.

Λουκέτο (τὸ) [*Ἐγκυκλ.*] βλ. λ. *κλεῖθρον*.

Λουκήνσιοι (οἱ) (Lucenses). Λαὸς κελτικῆς καταγωγῆς, κατοικῶν ΒΔ. τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας ἐν Καλλαϊκῇ (Gallaecia ἢ Callaecia), τῇ νῦν Γαλικίᾳ, ἔχων ὡς πρωτεύουσαν τὴν Lucus Augusti (νῦν Λοῦγο). Α. Θ. Σ.

Λούκι (τό) δημοτ., σωλήν, ὑδροσωλήν, ἄλλως *κούγκι*: «τὰ λούκια τοῦ ὑδραγωγείου», «τὸ λούκι τῆς στέγης, — τῆς ταράτσας» || αὖλαξ χαρασσομένη ἐπὶ ξύλου ἢ μετάλλου (τουρκ. *ὀλούκ*) || τυπογρ. τὰ μέταλλα τὰ χρησιμοποιούμενα διὰ τὸ σφίξιμο τῆς φόρμας ἐν τῷ πιεστηρίῳ.

Λούκι Καραδεμερτζῆ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Βαμβακοῦς (Μπαϊρακλί) τῆς ἐπαρχίας Φαρσάλων τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 250. Χ. Δ.

Λούκια [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Κρήτης, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Βαγιωνιᾶς τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 198. Χ. Δ.

Λουκία, *ἁγία*. Κατήγετο ἐκ Σικελίας (281—305). Προσκληθεῖσα ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ τῆς νήσου Ρηξωνος, ὅπως προσκυνήσῃ τὰ προσαχθέντα αὐτῇ εἴδωλα, εἵλκυσεν ἀρνηθεῖσα τὴν ὀργὴν τούτου, ὃν ὅμως διὰ τῆς περὶ Χριστοῦ στωμυλίας της ἔπεισε νὰ ἀσπασθῇ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Καμπανίαν. Προσελθόντος ἐκεῖ μετ' οὐ πολὺ καὶ τοῦ Ρήξωνος ἐνεφανίσθησαν ἀμφότεροι πρὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ λόγῳ τῆς ἐμμονῆς των ἐν τῷ Χριστῷ κατεδικάσθησαν εἰς τὸν διὰ ξίφους θάνατον μετ' ἄλλων 24 μαρτύρων, ὧν ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην τῇ 6 Ἰουλίου.

Ὑπῆρχε καὶ ἄλλη ἐκ Συρακουσῶν τῆς Σικελίας *Λουκία* (Φωτεινή), ἑορταζομένη ὑπὸ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας τῇ 13 Δεκεμβρίου, ἥτις Χριστιανὴ οὖσα καὶ μὴ θέλουσα νὰ συζευχθῇ τὸν εἰδωλολάτρην μνηστῆρά της, κατηγγέλθη ὡς τοιαύτη καὶ βασανισθεῖσα ἀπεκεφαλίσθη, τὸ δὲ λείψανόν της εἰς Βενετίαν ἐναποτεθὲν προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν δυτικῶν. Ἡ καλλιτεχνία πολλαχῶς ἐξεμεταλλεύθη τὰ θαύματα τῆς παρθενομάρτυρος ταύτης. Τ. Ε. Ε.

— «*Λουκία τοῦ Λαμερμοὺρ*» (Lucia di Lamermoor). Μελόδραμα εἰς τρεῖς πράξεις (ποίησις Καμμαρᾶνο, μουσικὴ Ντονιζέττι), ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ σκηνῆς ἐν Νεαπόλει τῷ 1835. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου, ληφθεῖσα ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Οὐάλτερ Σκώττ, παρουσιάζει τὸν Ἑρρῖκον Ἄστον, ὅστις ἔχει καταστραφῇ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, προσπαθοῦντα νὰ σωθῇ νυμφεύων τὴν ἀδελφήν του πρὸς τὸν σὲρ Ἀρθοῦρον· ἡ Λουκία ἐν τούτοις ἀγαπᾷ τὸν Ἐδουάρδον Ραβενσγούδ, ἐχθρὸν τῆς οἰκογενείας της. Ὁ Ἄστον, ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του, κατορθώνει δι' ἑνὸς τρίτου νὰ πείσῃ τὴν ἀδελφήν του ὅτι ὁ Ἐδουάρδος τὴν ἐγκατέλειψε· ἡ Λουκία πείθεται καὶ δέχεται νὰ νυμφευθῇ τὸν Ἀρθοῦρον· εἰς δεδομένην στιγμὴν ἐμφανίζεται ὅμως ὁ Ἐδουάρδος καὶ μανθάνων τὸ νέον κατηγορεῖ τὴν Λουκίαν ὡς ἐπίορκον. Κατὰ τὴν τρίτην πρᾶξιν ὁ ἥρως ἀναμένει τὸν Ἄστον, ἵνα μονομαχήσῃ μετ' αὐτοῦ· ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἐμφανίζεται, διότι ἡ ἀδελφή του παραφρονεῖ καὶ εὑρίσκεται εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου· εἰς τὴν θλιβερὰν ταύτην πληροφορίαν ὁ Ἐδουάρδος αὐτοκτονεῖ.

Ἡ «Λουκία τοῦ Λαμερμοὺρ» δικαίως θεωρεῖται τὸ ἀριστούργημα τοῦ Ντονιζέττι λόγῳ τῆς ἐμπνεύσεως, ἥτις ἐξακολουθεῖ ἀμετάπτωτος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Μία μελαγχολικὴ χροιὰ διαπνέει τὰς περισσοτέρας σελίδας τῆς μουσικῆς, ἀποδίδουσα ἀπολύτως τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου. Ἐκ τῶν περιφημοτέρων σκηνῶν εἶναι ἡ θαυμασία ἐξαφδία τῆς δευτέρας πράξεως (Διατὶ δειλὸς βραδύνω), ἐκ τῶν ὡραιοτέρων φωνητικῶν συνόλων, ἅτινα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ δραματικὴ μουσική, ἡ σκηνὴ τῆς «Παραφροσύνης τῆς Λουκίας» ἡ ἄρια τοῦ Ἐδουάρδου: «Σὺ ποῦ πέταξες στὰ ὕψη», ἐν τῇ τρίτῃ πράξει, κ. τ. λ. Γ. Σ.

Λουκιανὸς ὁ *Σαμοσατεύς*. Περίφημος σοφιστὴς καὶ συγγραφεύς. Ἐγεννήθη εἰς τὰ Σαμόσατα, τὴν πρωτεύουσαν τῆς συριακῆς χώρας Κομμαγηνῆς, περὶ τὸ 120 μ. Χ., ἤκμασε δὲ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντωνίνων. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ δὲν ἦσαν εὔποροι, διὰ τοῦτο παρέδωσαν τὸν Λουκιανόν, ἔφηβον ὄντα, εἰς τὸν θεῖόν του, ἄριστον ἑρμογλύφον, ἵνα τὸν διδάξῃ τὴν ἑρμογλυφικὴν τέχνην, εἶχε δὲ καὶ ὁ Λουκιανὸς φυσικὴν δεξιότητα πρὸς τὴν τέχνην, ὡς συνεπέραινον ἐκ τῶν ὁμοιωμάτων, τὰ ὁποῖα παίζων κατεσκεύαζεν ἐκ κηροῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ συνέβη εἰς τὸν νεαρὸν μαθητευόμενον τὸ ἀτύχημα εὐθὺς τὴν πρώτην ἡμέραν νὰ θραύσῃ μίαν πλάκα, κτυπήσας ταύτην ἰσχυρότερον διὰ τοῦ ἐργαλείου, καὶ ἔλαβε πικρὰν πεῖραν τῆς ράβδου τοῦ θείου καὶ διδασκάλου του, ἐγκατέλειψε τὸ ἐργαστήριον καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν πατρικήν του οἰκίαν. Ἀπεφάσισε τότε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὰ γράμματα, ἐνισχυθεὶς δὲ εἰς τὴν ἀπόφασιν του ταύτην καὶ ἐξ ἐνυπνίου, τὸ ὁποῖον εἶδε τὴν νύκτα, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρικήν του οἰκίαν, ὡς ὁ ἴδιος ἀφηγεῖται μετὰ πολλῆς χάριτος ἐν τῷ ἔργῳ του «Περὶ τοῦ ἐνυπνίου». Ποῦ ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον τὰ ἑλληνικὰ γράμματα αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔχων οὐχὶ ἑλληνικὴν τὴν μητρικήν του γλῶσσαν κατώρθωσε μετὰ ταῦτα νὰ γράφῃ τὴν ἑλληνικὴν μὲ τόσην εὐκολίαν, χάριν καὶ σαφήνειαν, ὅσην οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, δὲν εἶναι γνωστόν. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι συνεπλήρωσε τὴν μόρφωσίν του εἰς τὰς ῥητορικὰς σχολὰς τῆς Ἰωνίας. Ἐκεῖ ὁ νεαρὸς βάρβαρος κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του ἔγινεν εὐφραδὴς καὶ πεπολιτισμένος Ἕλλην. Ὁ Λουκιανὸς δὲν μνημονεύει τὰ ὀνόματα τῶν διδασκάλων του, ἴσως διότι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἦτο ἄξιος ἰδιαιτέρας μνείας. Ἀλλὰ τὸ ζωηρὸν πνεῦμα τοῦ Λουκιανοῦ ἦτο ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα μόνα των προχωροῦν πρὸς τὴν τελειοποίησιν. Ἀνέγνωσε τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν, ἤκουσεν, ἠσκήθη καὶ ἀφωμοίωσε πᾶν ὅ,τι προσεφέρετο εἰς αὐτόν. Ὑπέστη πλήρη καὶ ταχεῖαν μεταμόρφωσιν, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἠλλοίωσε τὴν ἔμφυτον πρωτοτυπίαν του.

Ὁ Λουκιανός, ἀφοῦ ἐδιδάχθη τὴν ῥητορικήν, ἐπεδόθη εἰς τὸ εἶδος τῆς ῥητορείας, τὸ ὁποῖον τότε ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ κατώτατον, δηλαδὴ τὸ δικανικόν, γενόμενος δικηγόρος ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἡ ὁποία τότε ἦτο ἡ ἕδρα τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπαρχίας Συρίας. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὅμως δὲν ἤσκησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἀλλ' ἐπεδόθη ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ἐπιδεικτικὸν ἢ σοφιστικὸν εἶδος τῆς ῥητορικῆς, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προσέδιδε καὶ φήμην καὶ κέρδος εἰς τοὺς ἀσκοῦντας αὐτό. Τὸ δικηγορικὸν βῆμα ἔπληττε τὸν εὐφάνταστον, εἴρωνα καὶ τεχνίτην τοῦ πνεύματος Λουκιανόν. Ὁ πλάνης βίος τοῦ σοφιστοῦ ἥρμοζε καλύτερον εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του καὶ ὡς τοιοῦτος περιῆλθε πολλὰς πόλεις ἀνὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλατίαν, ἐπιδεικνύων τὴν ῥητορικὴν τέχνην του εἰς πανηγύρεις ἢ εἰς ἄλλας εὐκαιρίας.

Ἀλλ' ὁσονδήποτε καὶ ἂν ηὐδοκίμει ὡς ῥήτωρ, δὲν ἐνέμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον σταθερῶς εἰς τὴν τέχνην ταύτην, ἀλλὰ ταχέως ἀναγνωρίσας τὴν κενότητα τοῦ νέου ἐπαγγέλματός του ἐγκατέλειψε τοῦτο καὶ ποθῶν τὰ ὑψηλότερα καὶ σεμνότερα ἐστράφη πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Μεγάλως δὲ εἰς τὴν μεταστροφὴν ταύτην συνετέλεσεν ἡ συναναστροφὴ αὐτοῦ μετὰ τοῦ πλατωνικοῦ φιλοσόφου Νιγρίνου ἐν Ῥώμῃ, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Λουκιανός, καταθελχθεὶς ἐκ τῆς εὐγενοῦς μορφῆς τοῦ ἀληθοῦς ἐκείνου σοφοῦ, διηγεῖται εἰς τὸν ὁμώνυμον διάλογόν του. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προσείλκυσε τὸν Λουκιανὸν ὄχι ἡ ἁπλῆ διδασκαλία περὶ ἀρετῆς, ἀλλ' ἡ σχετιζομένη πρὸς ταύτην καταφρόνησις τῶν κενοσπουδῶν καὶ γελοίων ὀρέξεων τῶν πλείστων ἀνθρώπων. Διότι δὲν ἤρεσκεν εἰς αὐτὸν τὸ παθητικὸν ἔργον στωϊκοῦ κήρυκος τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ ἐπίχαρις τρόπος εὐφυοῦς σατιρικοῦ. Ὅθεν, ἀναγνωρίσας τὴν ψευδογνωσίαν τῆς σοφιστικῆς καὶ ἐπιθυμῶν ὑψηλοτέραν ἀσχολίαν, παρῃτήθη τοῦ ἀποδημητικοῦ αὐτοῦ βίου καὶ ἐγκατεστάθη περὶ τὸ 165 μονίμως εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν πόλιν τῆς διανοίας καὶ τῆς λεπτῆς παιδεύσεως. Συγχρόνως δὲ μετέβαλε καὶ τὸν συγγραφικὸν τρόπον, ἀντικαταστήσας τὸν μακρὸν καὶ καλλιεπῆ λόγον διὰ τοῦ βραχυλόγου, ἀλλὰ πλήρους χαριεντισμῶν καὶ σκωμμάτων διαλόγου. Καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο μὲν ἀνέκαθεν ὁ διάλογος εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλ' ὁ Λουκιανὸς ἀφῄρεσε τὴν σεμνότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν διαλεκτικὴν μικρολογίαν αὐτοῦ καὶ τὸν ἐξωγόνησε διὰ τῆς χάριτος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς κωμῳδίας. Δικαίως δὲ ἕνεκα τούτου ἠδύνατο νὰ καυχᾶται ὅτι ἐκαινοτόμησε μορφώσας ἰδιαίτερον εἶδος λόγου. Δὲν ἐνέμεινεν ὅμως μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ ὁ Λουκιανὸς εἰς τὴν συγγραφὴν διαλόγων, διότι μετὰ ταῦτα ἔγινε πικρότερος καὶ εἰς τὰ ἱλαρὰ σκώμματα τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπηκολούθησαν σαρκασμοὶ καὶ διασυρμοὶ ὡρισμένων προσώπων. Ἐνῷ δὲ ἦτο γέρων, συνῆψε φιλίαν πρὸς πολλοὺς ἐκ τῶν τότε ἰσχυρῶν, τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ὥστε νὰ μεταβληθῇ ὁ βίος αὐτοῦ περὶ τὸ τέλος του. Αὐτὸς δηλαδή, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε ᾤκτειρε τὴν μοῖραν τῶν πεπαιδευμένων, οἵτινες λαμβάνοντες μισθὸν ὑπηρετοῦσιν ἄλλους, κατὰ τὰ τέλη τοῦ βίου του λιμφθήσας ἐδέχθη ἐπὶ μεγάλῳ μισθῷ ἀνωτάτην δημοσίαν θέσιν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀπώλεσεν οὕτω τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τοῦ λόγου του. Ἀπέθανε γέρων, μετὰ τὸ 180 καὶ πρὸ τοῦ 192 μ. Χ.

Συγγράμματα τοῦ Λουκιανοῦ. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λουκιανοῦ φέρονται 82 βιβλία, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι μερικὰ ἀμφίβολα ἢ ὑποβολιμαῖα. Πάντα ἔχουν μετρίαν ἔκτασιν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μορφὴν διαλογικήν. Πλὴν τῶν γεγραμμένων εἰς πεζὸν λόγον φέρονται καὶ δύο δραματικὰ παίγνια: «Ὠκύπους» καὶ «Τραγῳδοποδάγρα» μετὰ διαλόγων καὶ χοροῦ καὶ 53 κομψὰ καὶ εὐφυῆ ἐπιγράμματα περιληφθέντα καὶ ἐν τῇ «Ἀνθολογίᾳ». Τὰ ἔργα τοῦ Λουκιανοῦ ὡς πρὸς τὴν μορφὴν καὶ τὴν ὑπόθεσιν αὐτῶν κατατάσσονται ὡς ἑξῆς: 1) *Μελέται ἢ ἐπιδεικτικοὶ λόγοι.* Οὗτοι εἶναι πολὺ κατώτεροι τῶν ἄλλων ἔργων τοῦ Λουκιανοῦ καὶ ἐγράφησαν κατὰ τὴν περιοδείας του ῥήτορος ἀνὰ τὰς πόλεις πρὸς ἐπίδειξιν. Τοιοῦτοι εἶναι: ὁ «Τυραννοκτόνος», ὁ «Φάλαρις», ὁ «Ἀποκηρυττόμενος», τὸ «Μυίας ἐγκώμιον», ἡ «Δίκη φωνηέντων», ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑποτίθεται ὅτι δικάζεται τὸ Σῖγμα πρὸς τὸ Ταῦ ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων· κατηγορεῖ δὲ τὸ Σῖγμα τὸ Ταῦ ἐπὶ βίᾳ καὶ ἁρπαγῇ τῶν ὑπαρχόντων, διότι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοῦ ἐπιτε-

Digitized by Google

τηδευμένου ἀττικισμοῦ ἐξεβλήθη ἐκ πολλῶν λέξεων ὑπὸ τοῦ Ταῦ, τὸ ὁποῖον κατέλαβε τὴν θέσιν αὐτοῦ· «Ἡρόδοτος ἢ Ἀετίων», ὅπου διαλαμβάνει περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἡροδότου καὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ πίνακος τοῦ Ἀετίωνος ἐν Ὀλυμπίᾳ· ὁ «Ζεῦξις» ἔχων τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς περιγραφῆς εἰκόνος τῆς Ἱπποκενταύρου τοῦ Ζεύξιδος, τὸ «Περὶ τοῦ οἴκου» περιέχον φιλόκαλον καὶ φιλότεχνον περιγραφὴν καλλίστου διὰ ζωγραφιῶν κεκοσμημένου οἴκου. Εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ὡς σοφιστοῦ ἀναφέρονται τὸ «Περὶ τοῦ ἐνυπνίου», ἐν τῷ ὁποίῳ ἀφηγεῖται πῶς ἡ Τέχνη καὶ ἡ Παιδεία ἐνεφανίσθησαν καθ' ὕπνον εἰς αὐτὸν ἐρίζουσαι περὶ τῆς κατοχῆς του. Τόσον δὲ λαμπρὰ παρέστησεν ἡ Παιδεία τὰ πλεονεκτήματά της, ὥστε ἀπεστόμωσε τὴν Τέχνην, ὁ δὲ Λουκιανὸς προὐτίμησε τὴν Παιδείαν, καὶ τὸ «Πρὸς τὸν εἰπόντα, Προμηθεὺς εἶ ἐν λόγοις».

2) *Οἱ διάλογοι.* Οὗτοι κατὰ τὸν χρόνον καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν διαιροῦνται εἰς πολλὰς κατηγορίας. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τούτων περιλαμβάνει κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς βραχεῖς ἐκείνους διαλόγους, οἱ ὁποῖοι κατὰ τρόπον εὐτράπελον διασύρουν τὴν εἰς τοὺς θεοὺς πίστιν, τὰς φιλοσοφικὰς αἱρέσεις, τὴν ἀγυρτίαν τῶν σοφιστῶν καὶ τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων. Τοιοῦτοι εἶναι: οἱ «Θεῶν διάλογοι», ὁ «Προμηθεὺς ἢ Καύκασος», οἱ «Ἐνάλιοι διάλογοι», οἱ «Νεκρικοὶ διάλογοι», εἰς τοὺς ὁποίους ζωηρότατα χαρακτηρίζει τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, ὁ «Κατάπλους». Εὐφυέστατοι εἶναι καὶ ἀναγινώσκονται ὑπὸ πολλῶν οἱ διάλογοι «Χάρων» καὶ «Μένιππος». Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ διαλόγῳ ἀνέρχεται ἐκ τοῦ Ἅδου ὁ πορθμεὺς Χάρων καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ἑρμοῦ ἐπιθέσας ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου ὄρη, μεταξὺ τῶν ὁποίων τελευταῖον τὸν Παρνασσόν, ἐπισκοπεῖ ἀπὸ τῶν κορυφῶν τούτου τὰ γελοῖα, τὰ διαπραττόμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸν βίον αὐτῶν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διαλόγῳ ἀφηγεῖται τί εἶδε κάτω ἐν Ἅδου ὁ φιλόσοφος Μένιππος. Πρὸς τὸν Μένιππον συνάπτεται καὶ ὁ διάλογος «Ἰκαρομένιππος», ἐν τῷ ὁποίῳ ὑποτίθεται ὅτι ὁ Μένιππος ἀνῆλθε διὰ πτερῶν εἰς οὐρανοὺς καὶ εἶδε τὰ ἐν τῇ σελήνῃ καὶ τὰ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Διὸς συμβαίνοντα. Οἱ δὲ διάλογοι «Ζεὺς τραγῳδὸς» καὶ «Ζεὺς ἐλεγχόμενος» ἀπροκαλύπτως προσβάλλουν τὴν εἰς τοὺς θεοὺς πίστιν. Ἀξιολογώτατος εἶναι καὶ ὁ διάλογος «Δὶς κατηγορούμενος», ἔχων ὡς ὑπόθεσιν τὴν ἀπολογίαν τοῦ Λουκιανοῦ πρὸς τὰς κατηγορίας τῆς ῥητορικῆς καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ διαλόγου, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ. Ὁ δὲ κομψὸς διάλογος «Τίμων» ἔχει ὡς ὑπόθεσιν τὰς περιπετείας τοῦ μισανθρώπου Τίμωνος, ὁ ὁποῖος ἕνεκα τῆς ἐλευθεριότητός του περιπεσὼν εἰς ἐσχάτην πενίαν, ἐπλούτησε καὶ πάλιν κατὰ διαταγὴν τοῦ Διὸς εὑρὼν πολὺν θησαυρόν, ἀλλὰ σωφρονήσας ἐκράτησε τὸν θησαυρὸν πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν, τοὺς δὲ προσδραμόντας πρὸς αὐτὸν παρασίτους ἀπεδίωξε διὰ τῆς δικέλλης. Πολὺ κατώτερος εἶναι ὁ διάλογος «Τὰ πρὸς Κρόνον». Δευτέραν κατηγορίαν ἀποτελοῦν οἱ διάλογοι, οἱ ὁποῖοι πραγματεύονται περὶ φιλοσοφίας ἢ μᾶλλον περὶ τῶν ἀσκούντων τὴν θείαν ἐκείνην ἐπιστήμην ἀνθρώπων. Ἐξαιρέσει τοῦ «Νιγρίνου» καὶ τοῦ «Δημώνακτος» οἱ διδάσκαλοι τῆς φιλοσοφίας παρίστανται παρὰ τοῦ Λουκιανοῦ γελοιότατοι. Οἱ φιλόσοφοι τοῦ Λουκιανοῦ ἔχουν πάντοτε εἰς τὸ στόμα των τὰ ὀνόματα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφίας, ἀλλ' ἡ ψυχή των εἶναι ἄπληστος, φιλόνικος καὶ φιλήδονος. Τοιοῦτοι διάλογοι εἶναι: «Βίων πρᾶσις», ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐφυέστατα ὁ Λουκιανὸς ἐπινοεῖ τὴν διὰ δημοπρασίας πώλησιν τῶν φιλοσόφων, ὁ «Ἁλιεύς», ἐν τῷ ὁποίῳ εἰκονίζεται ἡ ἄγρα τῶν φιλοσόφων διὰ χρυσοῦ δελεάσματος τοποθετημένου ἐν ἀγκίστρῳ, τὸ «Συμπόσιον ἢ Λαπίθαι», ὅπερ εἶναι παρῳδία τοῦ πλατωνικοῦ συμποσίου τῶν φιλοσόφων, διότι ἐν τῷ περιγραφομένῳ τούτῳ συμποσίῳ φιλόσοφοι διαφόρων αἱρέσεων ἦλθον εἰς χεῖρας φιλονικήσαντες καὶ ἐτραυματίσθησαν. Παρόμοιος εἶναι καὶ ὁ «Περὶ παρασίτου», ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλοσοφικῆς σπουδαιολογίας ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ παρασιτικὴ εἶναι τέχνη. Πυκνότερος εἰς νοήματα καὶ σοβαρώτερος εἶναι ὁ «Ἑρμότιμος», ὁ ὁποῖος καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ σοφὸς δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθῇ μονομερῶς καὶ δὴ τυφλῶς τὰ δόγματα ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς αἱρέσεως καὶ ὅτι οὐδενὸς ἄξιος εἶναι ὁ φιλόσοφος, ἐὰν μὴ καὶ ὁ βίος αὐτοῦ εἶναι ἠθικῶς ἄμωμος. Πολὺ κατώτερος εἶναι ὁ διάλογος «Κυνικός», περὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι δὲν εἶναι γνήσιον ἔργον τοῦ Λουκιανοῦ. Ἐν τούτῳ συζητεῖται τὸ θέμα ὅτι μανία καὶ ὄχι σοφία εἶναι ἡ ἐθελουσία στέρησις τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς. Ὑπὸ διαλογικὸν τύπον περιέχει ἔπαινον τῆς ἑλληνικῆς γυμναστικῆς ὁ «Ἀνάχαρσις», ὁ δὲ «Τόξαρις» ἐπαινεῖ τὴν πρὸς τοὺς φίλους εὔνοιαν καὶ περιλαμβάνει πολλὰ χαρίεντα διηγήματα, ἀνήκοντα εἰς τὸ ἄριστα τῆς ἀρχαίας διηγηματογραφίας. Πρὸς τούτου σχετίζεται καὶ ὁ «Σκύθης», ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Λουκιανὸς παραβάλλει τὸν ἑαυτόν του, βάρβαρον καὶ Σύρον ὄντα, πρὸς τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν, οἱ δὲ διάλογοι «Εἰκόνες» καὶ «Ὑπὲρ τῶν εἰκόνων» ἀναφέρονται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς τέχνης. Τρίτην κατηγορίαν ἀποτελοῦν οἱ «Ἑταιρικοὶ διάλογοι», οἱ ὁποῖοι παρὰ τὴν ὠμὴν ἀπεικόνισιν τοῦ ἀναισχύντου βίου τῶν ἑταιρῶν εἶναι ἄξιοι μελέτης πρὸς γνῶσιν τῶν ἀρχαίων ἠθῶν. Συγγενεῖς πρὸς αὐτοὺς εἶναι καὶ οἱ «Ἔρωτες». Ἐνταῦθα δύναται νὰ καταταχθῇ καὶ τὸ «Περὶ ὀρχήσεως» βιβλίον.

Ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ Λουκιανοῦ πρὸς ἀχαλίνωτον εὐθυμίαν καὶ φαιδρότητα δὲν διατηρεῖται καθ' ὅλον τὸν βίον τούτου. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁ Λουκιανὸς ἔγινεν αὐστηρότερος καὶ πικρότερος ἕνεκα τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀδίκου μίσους καὶ τὰς ἔχθρας πολλῶν. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ παίζῃ ἀκάκως εἰς τὰ γελοῖα ἐλαττώματα, ἐπιτίθεται μετὰ σαρκασμοῦ ἐναντίον ὡρισμένων προσώπων. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν συγγραφῶν ἀνήκουν οἱ πλεῖστοι τῶν διαλόγων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Λουκιανὸς ὑποδύεται τὸ κυριώτατον τοῦ διαλόγου πρόσωπον ὑπὸ τὸ ὄνομα Λυκῖνος. Τοιοῦτοι δὲ εἶναι ὁ «Ψευδοσοφιστής» καὶ ὁ «Λεξιφάνης», ὁ «Εὐνοῦχος», οἱ «Δραπέται» καὶ ὁ «Φιλοψευδής».

3) Τρίτην κατηγορίαν ἀποτελοῦν αἱ *ἐπιστολαί*, ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν ὁποίων ἔγραψεν ὁ Λουκιανὸς πολλὰς συγγραφὰς κατὰ τὴν ὥριμον αὐτοῦ ἡλικίαν, ἄλλας μὲν ὁρμηθεὶς ἐξ ὡρισμένων ἀφορμῶν, ἄλλας δὲ πρὸς διασυρμὸν ὡρισμένων ἀνδρῶν. Τοιαῦται εἶναι: «Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων», ἡ «Ἀπολογία», «Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν». Εἰς τὴν συγγραφὴν ταύτην ἔδωκεν ἀφορμὴν ὁ ἐν ἔτει 165 λήξας πόλεμος τῶν Ρωμαίων πρὸς τοὺς Πάρθους, σκοπεῖ δὲ νὰ διακωμῳδήσῃ τοὺς αὐτοκλήτους ἱστοριογράφους, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν νὰ ἐξιστορήσουν τὸν πόλεμον ἐκεῖνον κατὰ τὸν ἡροδότειον ἢ θουκυδίδειον τρόπον. Ἐν τῷ ἔργῳ «Περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς» διακωμῳδεῖ τὸν δοξομανῆ κυνικὸν Περεγρῖνον. Ἐν τῷ «Ἀλεξάνδρῳ ἢ ψευδομάντει» στιγματίζει τὸν ἀνήθικον βίον τοῦ μεγάλου ἀγύρτου καὶ θρησκομανοῦς ἀπατεῶνος Ἀλεξάνδρου. Τὸ πικροχολώτατον ἐξ ὅλων τῶν ἔργων τοῦ Λουκιανοῦ εἶναι ὁ «Ῥητόρων διδάσκαλος», ἐν τῷ ὁποίῳ διαγράφει γελοιογραφίαν διδασκάλου τινὸς τῆς ῥητορικῆς, ἀναφερόμενος εἰς ὡρισμένον τινὰ ἄνδρα. Ὁμοίας φύσεως εἶναι καὶ αἱ δύο σάτιραι, ὁ «Ψευδολογιστής» καὶ τὸ «Πρὸς τὸν ἀπαίδευτον καὶ πολλὰ βιβλία ὠνούμενον».

4) Τετάρτην κατηγορίαν ἀποτελοῦν τὰ ὑπὸ μορφὴν μυθιστορήματος γεγραμμένα ἔργα. Τοιαῦτα εἶναι: ἡ «Ἀληθὴς ἱστορία» ἢ τὰ «Ἀληθῆ διηγήματα» εἰς δύο βιβλία, δηκτικωτάτη σάτιρα τῶν τερατολογιῶν τῶν μυθιστοριογράφων, ὁ «Λούκιος ἢ ὄνος», καθαυτὸ μυθιστόρημα, περὶ τοῦ ὁποίου πλεῖστα ἐγράφησαν ἂν εἶναι γνήσιον ἢ νόθον ἔργον τοῦ Λουκιανοῦ. Ὡς νόθα δὲ χαρακτηρίζονται σχεδὸν παρὰ πάντων τὰ ἑξῆς εἰς τὸν Λουκιανὸν ἀποδιδόμενα ἔργα: ὁ «Φιλόπατρις», διάλογος Χριστιανοῦ καὶ ἐθνικοῦ Ἕλληνος, ἐν τῷ ὁποίῳ διασύρεται ἡ εἰς τοὺς θεοὺς πίστις, οἱ «Μακρόβιοι», ξηρὰ ἀναγραφὴ μακροβίων Ἑλλήνων τῶν χρόνων τοῦ Καρακάλλα, «Περὶ ἀστρολογίας», «Περὶ τῆς Συρίης θεοῦ», «Δημοσθένους ἐγκώμιον», ὁ «Ἱππίας», «Περὶ θυσιῶν», «Περὶ πένθους», «Χαρίδημος», «Ἔρωτες». Ἄλλοι φιλόλογοι ἀμφισβητοῦν τὴν γνησιότητα καὶ ἄλλων τινῶν ἔργων.

Χαρακτηρισμὸς τοῦ Λουκιανοῦ. Ἄνευ δισταγμοῦ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ Λουκιανὸς εἶναι ὁ εὐφυέστατος καὶ τεχνικώτατος συγγραφεὺς τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Ζῶν εἰς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους οὐδεὶς πλέον ἔδιδε προσοχήν τινα εἰς τοὺς στίχους, ἀνεπλήρωσε διὰ τῶν διαλόγων καὶ τῶν σατιρῶν του τοὺς ἰάμβους καὶ τὰς κωμῳδίας τῆς κλασσικῆς περιόδου. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν κινεῖ τὸν θαυμασμὸν εἶναι ἡ βαθεῖα γνῶσις καὶ ἡ δεξιὰ χρῆσις τῆς ἀττικῆς γλώσσης, ἐνῷ μάλιστα ἡ ἑλληνικὴ δὲν ἦτο ἡ μητρικὴ γλῶσσά του. Ὁ λόγος αὐτοῦ ῥέει εὔκολος καὶ κομψὸς καὶ εἶναι πλήρης δυνάμεως μὲν ὁσάκις διώκει τὸν ἀντίπαλον μὲ τὰ ὀξέα βέλη τῆς σατίρας του, χάριτος ὅμως καὶ ἐρασμιότητος ὅταν περιγράφῃ εἰκόνα τινά, ἢ εἰσάγῃ ἀλλοκότους καὶ γελοίας μορφάς. Γνωρίζει πρὸς τούτοις νὰ ζωογονῇ θαυμασίως τὸν λόγον, παρεμβάλλων συχνὰ παροιμιώδεις φράσεις καὶ ἐκλεκτὰ χωρία ποιητῶν καὶ ῥητόρων. Εἰς τὴν εὐρεῖαν γνῶσιν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων συνήνωνεν ὁ Λουκιανὸς καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐξαίρετον κρίσιν περὶ τῆς τέχνης, ἀκριβῶς δὲ ἕνεκα τῆς ἀρετῆς του ταύτης ὁ λόγος τοῦ Λουκιανοῦ ἔχει μεγάλην πλαστικότητα καὶ προσδίδει εἰς τὰς περιγραφάς του σαφήνειαν, ὁποίαν παρ' αὐτῷ τῷ Πλάτωνι ἀνευρίσκομεν. Ἀλλὰ περισσότερον τῆς τέχνης τοῦ λόγου καταθέλγει ἡμᾶς ἡ ὑπόθεσις τῶν ἔργων του. Μὲ τὸ ὀξὺ καὶ ἠσκημένον βλέμμα του διεῖδε τὰ ἐλαττώματα τῶν συγχρόνων του, τὴν δεισιδαιμονίαν, τὸν παρασιτισμόν, τὴν προσποίησιν τῶν φιλοσόφων, τὴν ἀπειροκαλίαν τῶν γραμματικῶν καὶ ἐστιγμάτισε ταῦτα δι' ἱλαρῶν χαριεντισμῶν ἢ δηκτικῶν σκωμμάτων. Ἡ ἰδιοφυΐα του τὸν διέπλασε φιλοσκώμμονα ζωγράφον τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν καὶ στρεβλοτήτων, ὥστε νὰ προτιμᾷ τὴν εὐφυᾶ καὶ ἀστειολόγον παιδιὰν μᾶλλον ἢ τὴν πικρόχολον σάτιραν τῶν Ρωμαίων καὶ τὰς ὑπερκόμπους φράσεις τῆς φιλοσόφου ῥητορικῆς. Δὲν ἔγραφεν ὅμως ἁπλῶς καὶ μόνον ἵνα κινήσῃ εἰς γέλωτα τοὺς ἀκροατὰς καὶ τοὺς ἀναγνώστας, ἀλλ' ὡρμᾶτο καὶ ἐξ ὑψηλοτέρου ἠθικοῦ σκοποῦ. Ὡς κύριον σκοπὸν ἔτασσε νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν φαιδρὰν διαύγειαν καὶ τὸ κάλλος τῆς ἑλληνικῆς διανοίας ἐναντίον τῶν σκοτίων ἀνδρῶν, τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῶν ἡμιβαρβάρων. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀντετάχθη καὶ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ τοῦτο συνέβη διότι ἠγνόει τὴν οὐσίαν τῆς νέας διδασκαλίας καὶ ὑπέλαβεν αὐτὸν εἰς μίαν τῶν πολλῶν φιλοσοφικῶν αἱρέσεων. Ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία, κατὰ τὸν Λουκιανόν, πρὸς οὐδὲν φιλοσοφικὸν σύστημα συνδέεται, ἀλλ' εὑρίσκεται ἐν τῇ συνετῇ ἐνασκήσει τοῦ βίου καὶ ἐν τῇ ψυχικῇ διαθέσει καὶ θελήσει ἐκείνῃ, ἡ ὁποία εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὰς φιλοσοφικὰς αἱρέσεις. Διασύρων ὁ Λουκιανὸς τὰς ἐκτρόπους παραστάσεις τῆς ἀρχαίας μυθολογίας καὶ τὰς τελετὰς τῶν μυστικῶν θρησκευτικῶν θιάσων, παρέστησε γελοίους τοὺς θεούς, καταβιβάσας τούτους εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπέσκαψεν αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς πίστεως πρὸς τοὺς θεούς, χωρὶς τὴν ἄρνησίν του ταύτην νὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ θετικῆς τινος προτάσεως. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως ὁ Λουκιανὸς νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ὕψος καθολικωτέρας φιλανθρωπίας, διότι τοὺς δούλους ἐθεώρει ὡς ἀνήκοντας εἰς τάξιν ἀνθρώπων κατωτέραν, ἁπλῶς καὶ μόνον διότι ἦσαν δοῦλοι. Ἂν καὶ δὲν κατευθύνει τὴν διάνοιαν πρὸς θετικὸν σκοπόν, εὐλόγως ὅμως ὁ λεπτὸς καὶ εὐφυὴς ἐκ Σαμοσάτων φιλόσοφος καὶ ῥήτωρ ἠξιώθη πολλῶν μὲν ἀναγνωστῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, πολλῶν δὲ θαυμαστῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους μεταξὺ τῶν φιλολόγων, τῶν ποιητῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Λουκιανοῦ ἐπὶ τῆς λογοτεχνίας τῶν μεταγενεστέρων χρόνων δὲν εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἀνάλογος πρὸς τὴν σημαντικότητα τούτου. Ἐξαιρουμένου τοῦ λογοτεχνικοῦ αὐτοῦ ὕφους, αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰ πρότυπα αὐτοῦ, τὴν ὁμηρικὴν «Νέκυιαν» καὶ τὸν «Μένιππον». Διότι ἀκριβῶς αἱ περιηγήσεις ἐν τῷ Κάτω Κόσμῳ καὶ οἱ νεκρικοὶ διάλογοι ἀπετέλεσαν μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων τὴν ὑπόθεσιν πλείστων λογοτεχνικῶν ἔργων. Κατὰ πρῶτον οἱ ἐπιστολογράφοι Ἀλκίφρων καὶ Ἀρισταίνετος ἐχρησιμοποίησαν ὡς πηγὴν τὰ ἔργα τοῦ Λουκιανοῦ. Ὁ μυθιστοριογράφος Ἡλιόδωρος ὁ Ἐμεσηνὸς ἀνέγνωσε καλῶς καὶ ἐμιμήθη τὸν Λουκιανόν. Καὶ οἱ λόγιοι τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἐμελέτων τὰ ἔργα τοῦ Λουκιανοῦ. Καὶ ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἔγινε γνωστὸς καὶ ὁ Λουκιανός. Ἐν Γερμανίᾳ ὁ Reuchlin, ὁ Erasmus («Colloquia», «Μωρίας ἐγκώμιον»), ὁ Hutten καὶ ἄλλοι ἐμιμήθησαν εἰς ἔργα των τὸν Λουκιανόν. Ὁ Μελάγχθων τὸν μετέφρασε. Παρὰ τοῖς Γάλλοις ὁ Rabelais, βραδύτερον δὲ ὁ Fontenelle, ὁ Boileau, ὁ Fénélon, ὁ Démachy ἔλαβον ὡς ὑποθέσεις ἔργων των τοὺς «Νεκρικοὺς διαλόγους» τοῦ Λουκιανοῦ. Ὁ Βολταῖρος ὡσαύτως εἰς πλεῖστα ἔργα του ἔκαμε χρῆσιν τοιούτων ὑποθέσεων. Παρὰ τοῖς Ἱσπανοῖς ὁ Cervantes καὶ ὁ Quevedo ἤντλησαν ἐν ταῖς συγγραφαῖς των ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Λουκιανοῦ. Ἐν Γερμανίᾳ καὶ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα αἱ ὑποθέσεις αὗται τοῦ Λουκιανοῦ εὗρον μεγάλην ἀπήχησιν παρὰ τῷ Bodmer, Wieland, Göthe καὶ ἄλλοις. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τέχνην ὁ Λουκιανὸς ἐπεξέτεινε τὴν ἐπίδρασίν του, οὕτω π. χ. οἱ περίφημοι ζωγράφοι Boticelli, Luca Signorelli, Dürer, ὁ Raffael ἤντλησαν ἐκ τῶν συγγραφῶν τοῦ Λουκιανοῦ ὑποθέσεις διὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης των. Καὶ ἡ περίφημος τοιχογραφία τοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου Holbein: «Ὁ Μακάβριος χορός» ἔν τινι νεκροταφείῳ τῆς ἐλβετικῆς πόλεως Βασιλείας, ὑπενθυμίζει τοὺς νεκρικοὺς διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ.

Ἐκδόσεις. Κυριώτατοι κώδικες περιέχοντες τὰ ἔργα τοῦ Λουκιανοῦ εἶναι ὁ Βατικανὸς 90 (Γ) τοῦ Ι' αἰῶνος καὶ ὁ Βιενναῖος 123 (Β) τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἀμφότεροι μετὰ σχολίων. Νέα ἔκδοσις τῶν ἀρχαίων τούτων σχολίων ἔγινεν ὑπὸ Rabe, 1906. Ἡ πρώτη διὰ τοῦ τύπου ἔκδοσις ἔγινεν ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1496. Κυρίως ἐπιστημονικὴ ἔκδοσις τοῦ Λουκιανοῦ ἔγινεν ὑπὸ Nilen (Leipzig 1906), ὑπὸ Bürger τῷ 1909, καὶ ὑπὸ Helm τῷ 1907. Ἔκδοσις μετ' ἀγγλικῆς μεταφράσεως καὶ σημειώσεων ἔγινεν ὑπὸ τοῦ A. M. Marmon. Κλασσικὴν μετάφρασιν τοῦ Λουκιανοῦ ἔκαμεν ὁ Wieland (Leipzig 1788—1789)· ταύτης νεωτέρα ἔκδοσις ἔγινεν ὑπὸ Flörke (Münch. 1912). Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας ἡ τοῦ Ἰ. Κονδυλάκη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Mees*, De Luciani studiis et scriptis juvenilibus (Rotterdam 1841).— *K. F. Hermann*, Zur Charakteristik Lucians (1849).—*Maurice Croiset*, Essai sur la vie et les oeuvres de Lucien (Paris 1882). — *Helm*, Lucien und Menipp (1906).— *Christ*, Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. — *Croiset*, Histoire de la litter. grecque. — *R. Deferrari*, Lucian's atticism. The morphology of the verb. (1916). — *B. Schwarz*, Lukians Verhältnis zum Skepticismns (1914). —*Fr. Stockinger*, Pädagogisches bei Lucian (1921).

Δ. ΜΙΣΥΡΛΗΣ

— **Λουκιανός, μάρτυς.** Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς, ἐκ Σαμοσάτων καταγόμενος. Ἐκ γονέων εὐγενῶν γεννηθείς, διεκρίθη διὰ τὸν ἀσκητικὸν αὐ-

Digitized by Google

τοῦ βίον καὶ τὰς σπουδὰς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καὶ κατόπιν προεχειρίσθη εἰς πρεσβύτερον ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἔνθα μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου *Δωροθέου* ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς περιφήμου σχολῆς τῆς Ἀντιοχείας. Κατὰ τὸν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ διωγμὸν τῷ 303 εὑρίσκετο ἐν Νικομηδείᾳ. Τῷ 311 συλληφθεὶς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀπήχθη ἐπὶ Μαξιμίνου εἰς Νικομήδειαν καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ἀφοῦ ἔδωκε τῷ αὐτοκράτορι ὁμολογίαν πίστεως· περὶ αὐτοῦ ἀναφέρεται ὅτι ἐν τῇ φυλακῇ, θέλων μετὰ τῶν ἄλλων ἐγκαθείρκτων νὰ μεταλάβῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐτέλεσε τὴν εὐχαριστίαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου στήθους. Ὁ Λουκιανὸς εἶναι ἐπίσημος καὶ διότι ἀνέλαβε τὴν διόρθωσιν τοῦ κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, παραβαλὼν τὸ ἐν χρήσει κείμενον τῶν Ο' πρὸς τὸ ἑβραϊκὸν καὶ τὰς λοιπὰς μεταφράσεις. Ποία εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐπὶ τοῦ κειμένου ἐργασία τοῦ ἱερομάρτυρος καὶ ἑπομένως ἡ ἀξία αὐτῆς δὲν γινώσκομεν, οἱ δὲ κριτικοὶ διαφωνοῦσι. Διαφωνία ὑπάρχει καὶ περὶ τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ σῳζομένου «συμβόλου», τὸ ὁποῖον ἄλλοι μὲν θεωροῦσιν ὡς γνήσιον καὶ ὀρθόδοξον, ἄλλοι δὲ ἀποκρούουσι.
† Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

— **Λουκιανὸς** *Βοναπάρτης*· βλ. λ. *Βοναπάρτης*.

Λουκίδης, *Ἀναστάσιος.* Σύγχρονος Ἕλλην ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Κασαμπᾶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τῷ 1886. Ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ εἰς τὴν Καλλιτεχνικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων. Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου καὶ τὴν προσωπογραφίαν, ἐκθέσας ἐπανειλημμένως ἔργα του ἐν Παρισίοις, Χάγῃ καὶ Ἀθήναις. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων του ἐμφανίσεων κατέκτησε τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φιλοτέχνου κοινοῦ διὰ τῶν προτερημάτων τῆς τέχνης του, τῆς ἰσχυρᾶς του ἐκφραστικότητος, τῆς εὐκαμψίας καὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ ταλάντου του. Τὸ μουσεῖον τοῦ Ἄμστερνταμ ἀπέκτησε τὸν πίνακά του «Σάυλωκ», τὸ ἑλληνικὸν ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας «Τὸ μοιρολόϊ τῶν πνιγμένων» καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Προνοίας τὴν «Πρόσφυγα». Ἐκ τῶν προσωπογραφιῶν του διακρίνονται αἱ τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους τῆς Ἑλλάδος (Κωνσταντίνου καὶ Σοφίας). Βραδύτερον ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἐστράφη πρὸς τὴν διακοσμητικὴν ζωγραφικὴν καὶ ἐξεπόνησε μακρὰν σειρὰν τοιχογραφιῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις ἡ τόλμη τῆς φαντασίας του ἀνακαινίζει παλαιὰ καὶ πλειστάκις χρησιμοποιηθέντα θέματα. Τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ ἔργου του μαρτυρεῖ λεπτὴν καλαισθησίαν, κομψότητα καὶ εὐγένειαν. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἐξέχουσιν αἱ διακοσμήσεις ναῶν τινων τῶν Παρισίων, τῆς μητροπόλεως τοῦ Ρουβαὶ καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις ναῶν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἀπὸ τοῦ 1929 ὁ Λουκίδης ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς Σιβιτανιδείου βιοτεχνικῆς σχολῆς. Ι. Μ. Π.

λουκιλία (ἡ) *[Ζωολ.]*. Γένος μυιῶν (βλ. *μυῖα*).

Λουκίλιος (Lucilius), *Γάϊος.* Λατῖνος ποιητὴς (180 — 101 π. Χ.). Θεωρεῖται δημιουργὸς ἐθνικῆς ρωμαϊκῆς λογοτεχνίας διὰ τῆς ἐπινοήσεως τοῦ λογοτεχνικοῦ εἴδους τῆς σατίρας. Κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς ρωμαϊκῆς οἰκογενείας καὶ ἐξεπαιδεύθη ἑλληνοπρεπῶς. Ἔγραψε σατίρας εἰς 30 βιβλία, τῶν ὁποίων λείψανα μόνον διεσώθησαν, ἅτινα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ F. Marx («C. Lucili carminum reliquiae», Λιψία 1904 καὶ 1905). Εἰς τὰς σατίρας του ὁ Λουκίλιος ὁμιλεῖ κατὰ τῶν γυναικῶν, σκώπτει ὡρισμένους ἀνθρώπους τῆς συναναστροφῆς του, ἐξαίρει τὸν Σκιπίωνα, οὗτινος ἦτο φίλος, γράφει περὶ παιδεραστίας, περὶ γραμματικῶν καὶ ὀρθογραφικῶν ζητημάτων κλπ. Χ. Κ. Κ.

— **Λουκίλιος** (Lucilius) *ὁ νεώτερος.* Λατῖνος ποιητής, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται ὑπό τινων τὸ ποίημα «Αἴτνα». Ἦτο σύγχρονος καὶ φίλος τοῦ φιλοσόφου Σενέκα, ὅστις καὶ ἀφιέρωσεν αὐτῷ τὰς ἐπιστολάς του. Χ. Κ. Κ.

Λουκίλλα (Lucilla), *Ἀννία.* Θυγάτηρ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Λουκίου Βήρου, γεννηθεῖσα τῷ 148 μ. Χ. Ἀποθανόντος τοῦ συζύγου της ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον, μετὰ τοῦ ὑπάτου Ἀντιοχείου Κλαυδίου Πομπωνίου, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της ἐπεχείρησε νὰ δολοφονήσῃ τὸν ἀδελφόν της Κόμμοδον, οὗτινος δὲν ὑπελείπετο κατὰ τὰ ἐλαττώματα· συλληφθεῖσα ὅμως ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Καπρίαν καὶ ἔπειτα ἐφονεύθη (182 μ. Χ.). Χ. Κ. Κ.

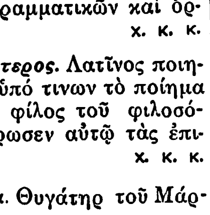
Χαλκοῦν νόμισμα, ἐφ' οὗ ἐκτετυπωμένη ἡ εἰκὼν τῆς Λουκίλλας.

— **Λουκίλλα.** Ὅτε ὁ ἐπίσκοπος Καρχηδόνος Μενσούριος καὶ ὁ διάκονος αὐτοῦ Καικιλιανὸς ἔψεγον τοὺς ἐκζητοῦντας τὸν μαρτυρικὸν θάνατον κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ Διοκλητιανοῦ, τονίζοντες ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν πρέπει νὰ τιμῶνται ὡς μάρτυρες, ἠγέρθη κατὰ τῆς ἰδέας ταύτης μερίς τις ἐν Καρχηδόνι, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς πλουσίαν τινὰ χήραν τῆς Ἱσπανίας, ὀνόματι *Λουκίλλαν*, ἣν ὁ Καικιλιανὸς εἶχεν ἐπ' ἐκκλησίας ἐλέγξει ὡς ἀσπαζομένην πρὸ τῆς θείας κοινωνίας ὀστᾶ ἀγνώστου ἁγίου, ἅτινα ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς. Ὅτε δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μενσουρίου (τῷ 312) ἐξελέγη ἐπίσκοπος Καρχηδόνος ὁ Καικιλιανός, ἡ ὑπὸ τὴν Λουκίλλαν μερὶς ἐξέλεξεν ἴδιον ἐπίσκοπον, τὸν Μαιορῖνον, ὃν διεδέχθη ὁ Δονάτος, ἐξ οὗ προῆλθε τὸ γνωστὸν σχίσμα τῶν *Δονατιστῶν*. Κ. Ι. Δ.

Λουκίλλιος, ἢ *Λούκιλλος.*—1) Γραμματικὸς καὶ ὑπομνηματιστὴς ἐπικληθεὶς *Ταρραῖος*, ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος Τάρρας τῆς Κρήτης. Εἰκάζεται ὅτι ἤκμασε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 50 π. Χ. καὶ 50 μ. Χ. Τοῦ Λουκιλλίου φέρονται σχόλια εἰς τὰ «Ἀργοναυτικὰ» Ἀπολλωνίου τοῦ Ροδίου, «Περὶ παροιμιῶν» εἰς τρία βιβλία, «Περὶ γραμμάτων καὶ τέχνης» καὶ «Περὶ Θεσσαλονίκης».—2) Ἕλλην ἐπιγραμματοποιὸς ἀκμάσας ἐπὶ Νέρωνος, ὅστις καὶ ἐπροστάτευσεν αὐτόν. Ἔγραψε δύο βιβλία ἐπιγραμμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων σῴζονται 180 εἰς τὴν «Παλατίνην Ἀνθολογίαν», ἅτινα εἶναι σκωπτικὰ καὶ κωμικά. Ὑπό τινων συγχέεται πρὸς τὸν προηγούμενον. Ν. Ι. Ζ.

Λουκῖνα (Lucina) *[Μυθολ.]* βλ. λ. *Ἥρα* (τ. ΙΒ' σ. 354 α).

λουκινία (ἡ) (Lucinia) *[Ζωολ.]*. Γένος ζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλασματοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καρδιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους μαλάκια μὲ κόγχην ἡμικυκλικὴν καὶ κυρτὴν περὶ τὴν κορυφήν της. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λουκινία ἡ γαλακτώδης* (Lucinia lactea), ἥτις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Δ.Ν.Π.

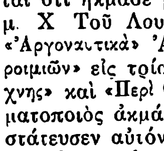
Λουκινία ἡ γαλακτώδης.

— *[Παλαιοζωολ.]* Τοῦ γένους τούτου λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς δεβονίου καὶ τῆς περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ καὶ κατόπιν ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον.

Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα αὐτῆς εὑρέθησαν: α') Ἐν Ἠπείρῳ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἑλβετίου (Ἰας μεσογειακῆς) βαθμῖδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ τὰ εἴδη *λουκινία ἡ μειοκαινικὴ* καὶ *λουκινία cfr. tauroborealis.* β') Ἐντὸς τῶν πορωδῶν ἀσβεστολίθων τῶν μεταλλείων Πειραιῶς τῆς νεογενοῦς ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ τὰ εἴδη *λουκινία lactea* καὶ *λουκινία reticulata.* γ') Ἐντὸς τῶν πλειοκαινικῶν στρωμάτων τῆς περιοχῆς τῶν Μεγάρων. δ') Ἐντὸς τῶν ὑποπλειοκαινικῶν στρωμάτων τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου τὰ εἴδη *λουκινία reticulata* καὶ *λουκινία lactea.* ε') Ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τῆς Μπόμπλιανης παρὰ τὸν κόλπον Ὀρφανοῦ εἰς τὴν ΝΑ. Μακεδονίαν τὸ εἶδος *λουκινία cf. boralis.* στ') Ἐν Πελοποννήσῳ ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων τὸ εἶδος *λουκινία orbicularis.* Γ. Κ. Γ.

Λούκιος (Lucius). Λατινικὸν ὄνομα ἀποδιδόμενον συνήθως ἐν τῇ ἑλληνικῇ διὰ τοῦ *Λεύκιος* (βλ. λ.).

— **Λούκιος.** —1) Πλατωνικὸς φιλόσοφος τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος. Ἔγραψεν «Ἀπορίας» εἰς τὸν Ἀριστοτέλη. —2) Συγγραφεὺς ἐκ Πατρῶν, σύγχρονος τοῦ προηγουμένου. Ἔγραψε: «Μεταμορφώσεων λόγοι διάφοροι», ἐκ τῶν ὁποίων οὐδὲν ἐσώθη. Μεταμορφώσεις ἔγραψε καὶ ὁ Λουκιανὸς εἰς τὸ ἔργον του «Λούκιος ἢ ὄνος» καὶ ὁ Ἀπουλήϊος. Ἀλλ' ἀμφότεροι ἐσύλησαν τὸ ἔργον τοῦ Λουκίου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ὁ μὲν Λουκιανὸς ἔσκωψε τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενα τερατολογήματα, ὁ δὲ Ἀπουλήϊος ἔδωκε πίστιν εἰς αὐτά. Ὁ Λούκιος ἐπίστευε πραγματικῶς εἰς τὰς μεταμορφώσεις καὶ διηγεῖτο ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο ποτὲ ζῷον καὶ μάλιστα ὄνος καὶ ὅτι διετήρησε τὴν ἀνάμνησιν ταύτην. Ἐπίσης ἀνέφερε πολλὰς μεταμορφώσεις ἀνθρώπων εἰς ζῷα καὶ τἀνάπαλιν. Τὸ ὕφος του ἦτο σαφές, καθαρὸν καὶ ἡδύ. Ν. Ι. Ζ.

— **Λούκιος** (Lucius), *μάρτυς.* Κατὰ τοὺς χρονικογράφους ἦτο Βρεττανὸς βασιλεὺς ἐν τῇ σημερινῇ περιοχῇ τοῦ Γκλάμοργκαν. Πρῶτος ἐλθὼν εἰς ἐπικοινωνίαν (154 μ.Χ.) πρὸς τοὺς Χριστιανούς, ἐζήτησε παρὰ τοῦ πάπα Ἐλευθερίου ἱεραποστόλους καὶ ἐγένετο Χριστιανὸς μετὰ πολλῶν ὑπηκόων του. Κατὰ τινα ἀμφίβολον παράδοσιν, ἦλθεν μετὰ τῆς ἀδελφῆς του *Ἐμερίτας* εἰς Ἰταλίαν, ἐμαρτύρησε δὲ εἰς τὴν Curia τῆς Ραιτίας. Π. Ν. Π.

— **Λούκιος,** πατριάρχης *Ἀλεξανδρείας.* Ἀρειανός, ἐπιβληθεὶς ὑπὸ τῶν ἰσχυόντων ὁμοφρόνων του, μετὰ τὸν θάνατον Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου (373), οἵτινες κατεδίωξαν καὶ ἐφυλάκισαν τὸν ὀρθόδοξον τοῦ Ἀθανασίου διάδοχον Πέτρον, διασωθέντα εἰς τὴν Ρώμην παρὰ τῷ πάπᾳ Δαμάσῳ. Ὁ Λούκιος κατεδίωξε τοὺς ὀρθοδόξους κληρικοὺς καὶ λαϊκούς, ἰδίως δὲ τοὺς μοναχοὺς τῆς ἐρήμου. Ὁ Πέτρος ἐπιστρέψας ἐκ Ρώμης, μετὰ γραμμάτων τοῦ Δαμάσου, ἀνέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, τοῦ Λουκίου φυγόντος εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 380 Θεοδόσιος ὁ Μέγας παρῄνεσε Δημόφιλον τὸν πρώην ἀρειανὸν πατριάρχην ν' ἀποδεχθῇ τὸ δόγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἀλλ' οὗτος προὐτίμησε νὰ φύγῃ καὶ παραλαβὼν καὶ τὸν Λούκιον ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ συστήσαντες παρασυναγωγὴν ἐν Ἐξωκιονίῳ (Ἐξ Μαρμάροις) ἐτέλουν τὰς ἑορτὰς αὐτῶν. Μ. Ι. Γ.

— **Λούκιος** (Lucius), πάπας *Ρώμης.* —1) *Λούκιος Α'* (*Ἅγιος*). Εἰκοστὸς τρίτος πάπας τῆς Ρώμης, ἐκλεγεὶς τῷ 253 καὶ ὑποστὰς μαρτυρικὸν θάνατον τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τὴν 4 Μαρτίου.

—2) *Λούκιος ὁ Β'* (Lucius). Ἑκατοστὸς ἑβδομηκοστὸς πρῶτος πάπας τῆς Ρώμης, ἐκλεγεὶς τῷ 1144 καὶ ἀποθανὼν τὸ ἑπόμενον ἔτος. Εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδόν του προεκάλεσε τὴν μῆνιν καὶ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Ρογήρου ὡς ἀρνηθεὶς ν' ἀναγνωρίσῃ τὰς πρὸς αὐτὸν γενομένας ὑπὸ τοῦ προκατόχου του παραχωρήσεις. Ταυτοχρόνως καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐξεγερθέντες ἐζήτησαν τὸν περιορισμὸν τῶν παπικῶν δικαιωμάτων. Ὁ Λούκιος ἀναμείνας εἰς μάτην ἐπικουρίας ἐκ Γερμανίας διέταξε τὴν κατάληψιν τοῦ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατεχομένου Καπιτωλίου. Ἀλλ' ἡ ἐπίθεσις ἀπεκρούσθη, ὁ δὲ Λούκιος τραυματισθεὶς κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ἀπεβίωσε.

—3) *Λούκιος ὁ Γ'.* Ἑκατοστὸς ἑβδομηκοστὸς ἕκτος πάπας, ἐκλεγεὶς τῷ 1181 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1185. Ὁ Λούκιος ἀρνηθεὶς ν' ἀναγνωρίσῃ τὰ ὑπὸ τῶν προκατόχων του εἰς τοὺς Ρωμαίους παραχωρηθέντα προνόμια, ἐπροκάλεσε τὴν ἐξέγερσιν αὐτῶν. Κινδυνεύων δὲ νὰ συλληφθῇ κατέφυγε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας εἰς Βερώνην, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μ. Ν. Δ.

λουκιοῦνι (τουρκ. *λουγκιούνι*). Κολλητικὴ ὕλη ἐξ ἀσβέστου, καννάβεως καὶ ἐλαίου, χρησιμοποιουμένη ἄλλοτε ἐν Τουρκίᾳ ὑπὸ τῶν ὑδρονόμων (σουγιολτζήδων) πρὸς συγκόλλησιν ἢ ἐπισκευὴν μολυβδίνων ὑδροσωλήνων. Ν. Μ.

Λουκίσια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 525. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν συνοικισμὸν *Οὔγγρα*. Χ. Δ.

Λουκίτης (ἢ *Λυκίτης*), *Κωνσταντῖνος.* Βυζαντινὸς λόγιος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐγεννήθη πιθανῶς ἐκ Μακεδονίᾳ καὶ ἀνετράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἤκμασεν ὅμως ἐν Τραπεζοῦντι, γενόμενος καθηγητὴς τῆς αὐτόθι ἀκαδημίας καὶ τιμηθεὶς διὰ τῶν ἀξιωμάτων τοῦ πρωτονοταρίου καὶ πρωτοβεστιαρίου. Ἡ δρᾶσις του εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦ Νικηφόρου Γρηγορᾶ, τοῦ ἀστρονόμου Γρηγορίου τοῦ Χιονιάδου καὶ τοῦ Θεοδώρου Ὑρτακηνοῦ, οὗτινος πιθανῶς ὑπῆρξε μαθητής. Ἔγραψεν ἐγκώμιον εἰς τὸν πολιοῦχον τῆς Τραπεζοῦντος Εὐγένιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μαρτυρήσαντας. Ἀναφέρεται ἐπίσης ὡς κάτοχος δύο κωδίκων, οὓς φαίνεται κληρονομήσας παρὰ τοῦ φίλου του Χιονιάδου μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι εἶχεν εἰς τὴν κατοχήν του πλουσίαν βιβλιοθήκην. Ἐξ ἐπιγραφῆς ἐν τῷ ἐν Τραπεζοῦντι ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰκάζεται ὅτι ἔχει ταφῆ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὸ ἐγκώμιον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ *Παπαδοπούλου Κεραμέως* ἐν «Fontes Historiae Imperii Trapezuntini I» (Πετρούπολις 1897) — Διορθωτικὰ ὑπὸ *Π. Ν. Παπαγεωργίου* ἐν «Byzantinische Zeitschrifts» 11 (1902) 79-91.— *Ἰ. Β. Παπαδοπούλου*, Γρηγορίου Χιονιάδου τοῦ ἀστρονόμου ἐπιστολαὶ (εἰς Ἐπιστ. Ἐπετ. Φιλοσ. Σχολῆς πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Α' 151 κέ., ἰδίᾳ σ. 163. 165).
Λ. Ν. Π.

Λουκιφεριανοὶ (οἱ). Ἐκτὸς τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ σχίσμα τοῦ *Λουκιφέρου*, ἐκλήθησαν *Λουκιφεριανοὶ* καὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς διαφόρους αἱρέσεις ἀναφανείσας ἐν τῇ Δύσει, αἵτινες ἀκολουθοῦσαι γνωστικὰ μανιχαϊκὰ συστήματα ἐτίμων τὸν Ἑωσφόρον (Lucifer), θεωροῦσαι τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πτῶσιν αὐτοῦ ὡς ἀδικίαν καὶ πιστεύοντες ὅτι αὐτὸς μετὰ τῶν πεσόντων ἀγγέλων θὰ ἐξυψωθῇ, ἐνῷ ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ θὰ ριφθῇ εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. Κ. Ι. Δ.

Λουκίφερος (Lucifer). Ὁ ἐπίσκοπος Λουκίφερος τῆς Καλάρεως (τῆς σημερινῆς Cagliari) τῆς Σαρδηνίας, θερμὸς ὑπερασπιστὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς Νικαίας, ἀρνηθεὶς ἐν τῇ συνόδῳ τῶν Μεδιολάνων (τῷ 355) νὰ καταδικάσῃ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουλιανοῦ (τῷ 362). Κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξορίαν του (356-361) ἔγραψε τρία ἔργα, ἀπευθυνθέντα πρὸς τὸν Κωνστάντιον, ἐν οἷς ὑπεστήριζεν ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι πρέπει νὰ ἀποφεύγωσι τὴν κοινωνίαν μετὰ τῶν ἀρειανῶν, ὅτι ἀτόπως ὁ

Digitized by Google

Κωνστάντιος ἐθεώρει τὴν εὐτυχίαν τῆς βασιλείας του ὡς ἔνδειξιν εὐνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἦτο ἀντίθετον παντὸς δικαίου νὰ ζητήσῃ ἐν τῇ συνόδῳ τῶν Μεδιολάνων τὴν κατωδίκην τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ἀναπολογήτου (*Migne* P L 13, 767—936). Τὰ ἔργα ταῦτα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν Κωνστάντιον νὰ ἐρωτήσῃ δι᾽ ἐπιστολῆς τοῦ Φλωρεντίου τὸν Λουκίφερον, ἐὰν αὐτὸς ἔγραψε τὰ ἀνωτέρω πρὸς αὐτὸν σταλέντα προσβλητικὰ ἔργα. Πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ Φλωρεντίου ἀπαντῶν ὁ Λουκίφερος, δηλοῖ ὅτι αὐτὸς ἔγραψε τὰ σταλέντα ἔργα καὶ ἀποστέλλει δύο νέα ἀκόμη, ἐν οἷς δικαιολογεῖ τὴν στάσιν του ἀπέναντι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ δηλοῖ ὅτι εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀποθάνῃ μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν του. Κατὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν ἕδραν του διῆλθε διὰ τῆς Ἀντιοχείας, ἔνθα τῷ 362 ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον αὐτῆς τὸν ἀρχηγὸν τῆς εὐσταθιανῆς μερίδος Παυλῖνον, παρὰ τὸν κανονικὸν ἐπίσκοπον Μελέτιον, καὶ οὕτω ἐγένετο συνεργὸς τοῦ Μελετιανοῦ σχίσματος. Ὅτε δὲ ἡ σύνοδος τῆς Ἀλεξανδρείας (τῷ 362) ἀνεγνώρισε τὸν Μελέτιον ὡς ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας καὶ τοὺς μετανοοῦντας ἀρειανούς, ὁ Λουκίφερος ἀπεκήρυξε τὴν σύνοδον καὶ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὴν καὶ ἀποσχισθεὶς τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ ἐκ τοῦ ὀνόματός του καλουμένου *λουκιφεριανοῦ* σχίσματος, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ὁποίου ἐνόμιζον ὅτι οἱ ἐπανερχόμενοι ἐκ τοῦ ἀρειανισμοῦ ἔπρεπε νὰ ἀποκλείωνται ἐξ ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων. Τὸ σχίσμα τοῦτο δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν, καθόσον ἔτη τινὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουκιφέρου (370) ἐξέλιπεν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἔργων ἔγραψεν ὁ Λουκίφερος καὶ πολλὰς ἐπιστολάς, αἵτινες ἀπωλέσθησαν. Ἡ νεωτάτη ἔκδοσις τῶν ἔργων του ἐγένετο ὑπὸ τοῦ *W. Hartel* τῷ 1886 ἐν Βιέννῃ (Corpus script. eccl. lat. 14). Κ. Ι. Δ.

Λούκκα (Lucka), ***Αἰμίλιος***. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Βιέννῃ τῷ 1877. Συνέγραψε τὰ μυθιστορήματα: «Ἰσόλδη Βάϊσχαντ» (1909), «Μία παρθένος» (1909), «Ἀδριανὸς καὶ Ἔρικα» (1910), «Τὸ φλεγόμενον ἔτος» (1915), «Ἡ βοὴ τῶν ὀρέων» (1918), διακρινόμενα διὰ τὴν πλήρη λεπτότητος ἀπεικόνισιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τὰ δράματα: «Οἱ μαγευμένοι» (1917), «Μήτηρ» (1918), τὰ διηγήματα: «Βίλαντ» (1912), «Αἱ σιδηραῖ μάσκαι» (1924), τὰ φιλοσοφικὰ ἔργα: «Αἱ τρεῖς βαθμῖδες τοῦ ἔρωτος» (1913), «Ὅρια τῆς ψυχῆς» (1916), τὴν μονογραφίαν: «Δοστογιέφσκι» (1924), κ. ἄ. Γ. Ε. Κ.

—**Λούκκα** (Lucca), ***Παυλίνα***. Διάσημος Αὐστριακὴ ἀοιδὸς (1841—1908). Ἐσπούδασεν ἐν Βιέννῃ καὶ ἤρχισε τὸ στάδιόν της ὡς χορῳδὸς ἐν τῷ μελοδράματι τῆς αὐλῆς. Τῆς ὑπερόχου φωνῆς της ἐκτιμηθείσης ταχέως, προσελήφθη ὡς ἀοιδὸς εἰς Ὄλμυτς καὶ Πράγαν καὶ τῷ 1861 εἰς τὸ Μελόδραμα τοῦ Βερολίνου. Διαζευχθεῖσα τὸν σύζυγόν της βαρῶνον φὸν Ράντεν ἀπεμακρύνθη τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐπί τινα ἔτη ἐνεφανίσθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῶν μεγαλυτέρων λυρικῶν θεάτρων τῆς Εὐρώπης. Ἡ Λούκκα ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος εἰς τὰ μελοδράματα: «Δὸν Ζουάν», «Κάρμεν» καὶ «Φρὰ Διάβολο». Γ. Σ.

Λούκκα (Lucca) *(Γεωγρ.)*. Νομὸς καὶ πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Τοσκάνῃ. Ὁ *νομὸς* περιλαμβάνεται πρὸς Β καὶ Δ. μεταξὺ τῶν νομῶν Μοδένης, Μάσσα καὶ Καρράρα καὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης καὶ πρὸς Α. καὶ Ν. μεταξὺ τῶν νομῶν Πίζης καὶ Φλωρεντίας. Ἔχει ἐπιφάνειαν 1991 τ. χλμ. καὶ 409 524 κατ. Ἔχει ἔδαφος ὀρεινὸν πρὸς Β. καὶ πεδινὸν πρὸς Ν. καὶ τὰ παράλια, διαρρεόμενον ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Σέρκιο* καὶ *Λίμα*. Παρὰ τὰς ἀκτὰς εὑρίσκεται ἡ λιμνοθάλασσα *Μασσακιούτσιολι*. Τὸ ἔδαφος εἶναι γονιμώτατον, καλλιεργούμενον ἐντατικῶς καὶ παράγον σιτηρά, λαχανικά, οἴνους, ὀνομαστὸν ἔλαιον, μέταξαν κτλ. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐπίσης λίαν ἀνεπτυγμένη. Αἱ κυριώτεραι βιομηχανίαι εἶναι ἡ κατεργασία τῆς μετάξης, τοῦ ἐρίου, τοῦ βάμβακος, τῆς ἰούτης κτλ. Ἔχει ἐπίσης λατομεῖα μαρμάρου καὶ ἀλαβάστρου. Ἐν τῷ νομῷ εὑρίσκονται καὶ τὰ ὀνομαστὰ Λουτρὰ τῆς Λούκκας, τὰ πολυσύχναστα Λουτρὰ τοῦ Μοντεκατίνι, τὸ σπήλαιον τοῦ Μονσουμμάνο καὶ τὰ περίφημα θαλάσσια λουτρὰ τοῦ Βιαρέτζιο. Ἡ *πόλις* εἶναι πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σέρκιο καὶ εἰς ἀπόστασιν 65 χλμ. ΒΔ τῆς Φλωρεντίας καὶ 20 χλμ. ΒΑ. τῆς Πίζης. Κάτ. 80 565. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Πίζης, τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ Βιαρέτζιο καὶ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος. Ἔχει πλεῖστα θαυμάσια κτήρια, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε κατὰ τὸ λαμπρότατον παρελθόν της ὡς πρωτεύουσα δημοκρατίας κατ᾽ ἀρχὰς καὶ τοῦ ὁμωνύμου δουκάτου βραδύτερον. Συναγωνιζομένη τὴν Πίζαν τόσον εἰς τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν καὶ τὰ πολιτικὰ πάθη, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, κατώρθωσεν ἐν τέλει νὰ τὴν φθάσῃ καὶ ἐν πολλοῖς νὰ φανῇ ἀνωτέρα της.

Ἀποτέλεσμα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τούτου ὑπῆρξεν ἡ δημιουργία πλείστων ὡραίων ἐκκλησιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ μητρόπολις τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου, τοῦ 1060, θεωρουμένη μεταξὺ τῶν ὀνομαστοτέρων τῆς Ἰταλίας, μὲ ἔργα τοῦ Νικολὸ Πιζάνο, τοῦ Φρὰ Βαρθολομαίου ντὶ Σὰν Μάρκο, τοῦ Τζιαμπολώνια, μετὰ τοῦ θαυμασίου ὀκταγώνου ναϊδίου, ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσεται παλαιά, θεωρουμένη θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Φερδινάνδου εἶναι ὁ ἀρχαιότερος τῆς πόλεως, τοῦ Θ´ αἰῶνος. Τὸ δημαρχεῖον, ἄλλοτε δουκικὸν ἀνάκτορον, εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἱστορικῶν κτηρίων τῆς πόλεως, κτισθὲν κατὰ τὸν ΙΕ´ αἰῶνα. Ἄλλα παλαιὰ ὡραῖα μέγαρα εἶναι τὸ πραιτώριον, τὸ μέγαρον Ἀμμανάτι, χρησιμοποιούμενον νῦν ὡς νομαρχεῖον, ἡ ἐπισκοπὴ κτλ. Πάντα τὰ μέγαρα ταῦτα, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ἰδιωτικὰ καὶ αἱ ἐκκλησίαι, θαυμασίας ἀρχιτεκτονικῆς, κοσμοῦνται δι᾽ ἐξόχων πινάκων καὶ γλυπτικῶν ἔργων τῆς Ἀναγεννήσεως. Αἱ περισσότεραι τῶν πλατειῶν της κοσμοῦνται δι᾽ ὡραίων μνημείων καὶ ἀγαλμάτων. Περιεβάλλετο ἄλλοτε ὑπὸ τείχους καὶ τετραγωνικῆς τάφρου, ἅτινα μετεβλήθησαν εἰς ὡραίους περιπάτους. Ἔχει πανεπιστήμιον, ἀκαδημίαν, βιβλιοθήκην, θέατρον καὶ ἀνωτέρας τεχνικὰς σχολάς. Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἰταλίας, ἥτις ἐπεδόθη εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς μετάξης κατὰ τὸν ΙΑ´ αἰῶνα. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ´ αἰῶνος ἡ βιομηχανία αὕτη ἀπησχόλει ἐν Λούκκᾳ ἄνω τῶν 30.000 ἐργατῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Παρ᾽ αὐτὴν ὑπάρχουν μεταλλικαὶ πηγαὶ λίαν ὀνομασταί, ὧν τὸ ὕδωρ ἐξάγεται

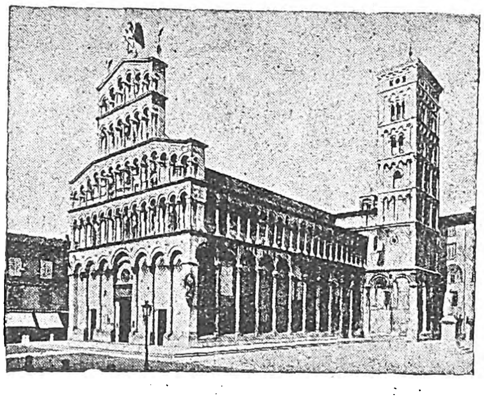

Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ.

εἰς φιάλας καθ᾽ ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον ὀνομαστοῦ ἐλαίου καὶ ἔχει πλεῖστα μεταξουργεῖα, ὑφαντουργεῖα, χαρτοποιεῖα, ἐργοστάσια ὀνομαστῶν ἐπίπλων παλαιῶν ρυθμῶν κτλ. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶναι ὀνομαστοὶ κηπουροί.

Ἡ Λούκκα εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἐτρούσκων ἐπὶ τῶν συνόρων μεταξὺ Ἐτρουρίας καὶ Λιγυρίας. Ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῷ 218 π. Χ. ὡς πόλις ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶχε καταφύγει ὁ Σεμπρώνιος μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἀννίβα. Κατακτηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ θεωρουμένη ὡς πόλις λιγυρική, περιελήφθη εἰς τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν, τῆς ὁποίας ἦτο ἡ πλησιεστέρα πόλις πρὸς τὴν Ρώμην. Ὡς τοιαύτη δὲ ἀπετέλεσε συχνάκις τὸ κέντρον τῆς συναντήσεως τοῦ Καίσαρος μετὰ τῶν ἐν Ρώμῃ φίλων του. Ὀνομαστὴ ἰδίως εἶναι ἡ ἐν αὐτῇ συνάντησις τοῦ Καίσαρος μετὰ 200 γερουσιαστῶν ἐλθόντων ἐκ Ρώμης ὁμοῦ μετὰ τοῦ Πομπηΐου καὶ τοῦ Κράσσου πρὸς ἀνανέωσιν τῆς συμφωνίας, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς πρώτης τριανδρίας. Λεηλατηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Οδοάκρου καὶ κατόπιν ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων τοῦ ΣΤ´ αἰῶνος, ἐγένετο ὑποτελὴς τῶν Λομβαρδῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἕδρα δουκός. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Καρλοβιγγείων ἡ ἐξουσία τοῦ δουκὸς τῆς Λούκκας ἐξετάθη βαθμηδὸν ἐφ᾽ ὁλοκλήρου τῆς Τοσκάνης. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ματθίλδης ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος, βραδύτερον δὲ ἐγένετο τὸ θέατρον σφοδροτάτων καὶ αἱματηροτάτων ἀγώνων μεταξὺ τῶν φατριῶν τῶν Γουέλφων καὶ τῶν Γιβελίνων. Τῷ 1288 ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ 12.000 δουκᾶτα εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ροδόλφον, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς ὑποτελείας του. Κατὰ τὸν ΙΔ´ αἰῶνα ἐγένετο κύριος τῆς πόλεως ὁ Καστρούτσιο Καστρακάνι, ὅστις ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς καὶ ηὔξησε τὴν κυριαρχίαν του καὶ ἐπὶ ἐδαφῶν, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀφαιρέσει ἐκ τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Πίζης. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, τῷ 1328, ἀνεκηρύχθη ἡ δημοκρατία, ἀλλ᾽ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν ἐν αὐτῷ μισθοφόρους πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς κυριαρχίας του, οἵτινες μὴ πληρωθέντες παρ᾽ οὐδενός, ἐπώλησαν τὴν πόλιν εἰς τὸν Γενουήνσιον ἀρχηγὸν Γεράρδον Σπίνολα, ὁ ὁποῖος κατέλαβεν αὐτὴν ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ δουκός. Οὗτος ὅμως καταπολεμηθεὶς ὑπὸ τῆς Φλωρεντίας δὲν ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ πολὺ τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἐπώλησε τῷ 1331 εἰς τὸν βασιλέα Ἰωάννην τῆς Βοημίας, ὁ ὁποῖος πάλιν ἐπώλησεν αὐτὴν ἀντὶ 35.000 δουκάτων εἰς τοὺς Ρόσσι τῆς Πάρμας. Ἀπὸ τούτους ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς τὸν δοῦκα τῆς Βερώνης, ὁ ὁποῖος τὴν ἐκυβέρνησεν ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τῆς Πίζης καὶ τὴν ἐπώλησε κατόπιν, τῷ 1339, ἀντὶ 250 000 εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Ἡ Πίζα ὅμως ἠμπόδισε τοὺς Φλωρεντινοὺς νὰ καταλάβουν αὐτήν, τέλος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Δ´, τῷ 1369, παρεχώρησεν εἰς αὐτὴν αὐτονομίαν ἀντὶ 200 000 δουκάτων. Ἔκτοτε ἐκυβερνήθη ὑπὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ὑπὸ ἕνα γονφαλονιέρην καὶ ἓξ συμβούλους καὶ διεξήγαγε σφοδροὺς ἀγῶνας πρὸς τὸ Μιλᾶνον καὶ τὴν Φλωρεντίαν πρὸς διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας της. Μετὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τῶν Γάλλων κατελήφθη καὶ ἡ Λούκκα ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ναπολέοντος, ὁ ὁποῖος τῷ 1805 προσήρτησεν αὐτὴν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἐτρουρίας καὶ κατόπιν εἰς τὸ πριγκιπᾶτον τοῦ Πιομπῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἱδρύσει χάριν τῆς ἀδελφῆς του Ἐλίζας, συζύγου τοῦ πρίγκιπος Μπατσιόκκι. Κατόπιν ἱδρύθη τὸ δουκᾶτον τῆς Λούκκας, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὴν ἰνφάνταν τῆς Ἰσπανίας Μαρίαν Λουΐζαν τῷ 1818, ἡ ὁποία παρεχώρησεν αὐτὸ εἰς τὸν υἱόν της Κάρολον Λουδοβῖκον τῶν Βουρβώνων. Ἐναντίον αὐτοῦ, λόγῳ τοῦ δεσποτικοῦ του χαρακτῆρος, ἐπανεστάτησαν οἱ κάτοικοι τῷ 1847 καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ παραχωρήσῃ τὴν πόλιν εἰς τὴν Τοσκάνην καὶ νὰ φύγῃ. Τέλος, κατόπιν τοῦ δημοψηφίσματος τοῦ 1861, ἡ Λούκκα περιελήφθη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας. Μ. Δ. Β.

Λοῦκνερ (Luckner), ***Φῆλιξ***, *κόμις φὸν* —. Γερμανὸς ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1883. Ὑπηρέτησε κατ᾽ ἀρχὰς εἰς ἐμπορικὰ πλοῖα, τῷ δὲ 1911 κατετάχθη εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποπλοιάρχου μετέσχε κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τῆς ναυμαχίας τοῦ Σκαγεράκη ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Κρόνπριντς». Ἰδίως ὅμως διεκρίθη κατὰ τὴν μεταξὺ Νοεμβρίου 1916 καὶ Αὐγούστου 1917 περίοδον, ὁπότε ἐκυβέρνα τὸ ἐξωπλισμένον ἱστιοφόρον καταδρομῆς «Ἀετὸς τῶν Θαλασσῶν» (Seeadler), τὸ ὁποῖον, περιπολοῦν ἀνὰ τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ Νότιον Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, συνελάμβανε καὶ κατέστρεφε τὰ ἐμπορικὰ τῶν συμμάχων. Τὸ πλοῖον τοῦτο κατέστη θρυλικόν. Τῷ 1922 διωρίσθη κυβερνήτης τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ «Νιόβη». Ἔγραψεν ἀπομνημονεύματα τῶν διὰ τοῦ «Ἀετοῦ τῶν Θαλασσῶν» καταδρομῶν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Seetenfel, Abenteuer aus meinen Leben». Χ. Δ.

Λούκοβιτς *(Γεωγρ.)*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πέλλης χωρίου *Σωτήρα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λούκοβον *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων, ὅπου κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Δόκνης. Χ. Ι. Σ.

Λουκόμιον *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐγγὺς τοῦ Τσοτυλίου, εἰς οὗ τὴν κοινότητα ὑπήγετο, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 245. Χ. Δ.

Λουκομιχελιανά *(Γεωγρ.)*. Μικρὸν χωρίον τῆς Κρήτης, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Βουβῶν τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι (1928) 43. Χ. Δ.

Λουκοπιβία (Lucopibia) *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς ΒΔ Βρεττανίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Νουαντῶν, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου χερσονήσου (νῦν Γκαλλογουαίυ, Galloway ἐν Σκωτίᾳ) πρὸς Ν τῆς στομαλίμνης τοῦ Κλώτα ποταμοῦ (νῦν κόλπος τοῦ Κλαΐντ, Clyde). Ἄγνωστος ἡ ταυτότης αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Λοῦκος ***Ἀστουρῶν*** (Lucus Asturum) *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Β. Ταρρακωνικῆς Ἰσπανίας, κειμένη κατὰ τὰ Β. τῆς Καλλαΐκῆς (νῦν Γαλικίας), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Νῦν καλεῖται Santa-Maria-di Lugo de Asturias. Α. Θ. Σ.

—**Λοῦκος** ***Αὐγούστου*** (Lucus Augusti) *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς ΒΔ. Ταρρακωνικῆς Ἰσπανίας, ἐν Καλλαΐκῇ (νῦν Γαλικίᾳ), ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λουκηνσίων, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μινίου (νῦν Minho). Σήμερον καλεῖται Λοῦγο (Lugo), πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἔχει θειούχους ἰαματικὰς πηγάς. Α. Θ. Σ.

—**Λοῦκος** ***Αὐγούστου*** (Lucus Augusti) *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Ναρβωνικῆς Γαλατίας (Gallia Narbonensis), γαλατικῆς καταγωγῆς, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βοκοντίων (Vocontii), ἐξ οὗ καὶ Lucus Vocontiensis ἐπωνομάζετο, κειμένη πρὸς Α. τοῦ Ροδανοῦ καὶ ΝΑ. τῆς Βαλεντίας. Σήμερον καλεῖται Luc en Diois. Α. Θ. Σ.

—**Λοῦκος** ***Φηρωνίας*** (Lucus Feroniae) *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Ἰταλίας εἰς τὰ ΒΔ τῆς Ἐτρουρίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τούσκων, παρὰ τὴν Λούκκαν. Α. Θ. Σ.

Λουκοτοκία, ἡ ***Λουκουτεκία***. Ἀρχαία ὀνομασία τῶν *Παρισίων* (βλ. λ.).

Digitized by Google

Λουκούγκα (Lukuga) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ κάτω Βελγικῷ Κόγκῳ, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Ταγκανίκας καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν ποταμὸν Λουάλαβα, παραπόταμον τοῦ Κόγκου. Κατὰ μῆκος τοῦ ροῦ αὐτοῦ μέχρι τοῦ Λουαλάβα ἔχει κατασκευασθῆ πρό τινων ἐτῶν σιδηροδρομικὴ γραμμή. Ὁ Λουκούγκα ἀνεκαλύφθη τῷ 1875 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ἐξερευνητοῦ Verney Lovett Κάμερων καὶ δὲν εἶναι πλωτός. Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς πεδιάδος ἣν διαρρέει εὑρίσκονται καὶ ἀνθρακωρυχεῖα. Μ. Ν. Δ.

Λουκουϊδωνήνσιοι (οἱ) (Lucuidonenses) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς νήσου Σαρδηνίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Α.Θ.Σ.

Λουκοὺλ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Κριμαίας, ἐπίσημον, παρὰ τὴν Εὐπατόριαν καὶ ἐγγύτατα τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλμα (πλάτ. 44° 50′ 1/2 Β.) μῆκ. 33° 33′ 1/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2232: Odessa to Sebastopol). Εἶναι τὸ *Παρθένιον* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

«Λουκοὺλ» *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Ρωσικὴ αὐτοκρατορικὴ θαλαμηγὸς τοῦ Εὐξείνου, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίει κατόπιν ὁ Πέτρος Βράγγελ, διαρκουσῶν τῶν ἀντισοβιετικῶν ἐπιχειρήσεών του. Ἠγκυροβολημένη πρὸ τοῦ Κερατίου, μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Κριμαίας, ἐδέχθη τὴν πρόσκρουσιν (Νοέμβριος 1920) φορτηγοῦ ὑπὸ ξένην σημαίαν, κόψαντος τὸ «Λουκοὺλ» εἰς δύο. Σ. Ε. Λ.

λουκουλία (ἡ) (Luculia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρυθροδανοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἰθαγενεῖς τῶν περὶ τὰ Ἱμαλάϊα μερῶν. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι ἡ *λουκουλία ἡ χαριεστάτη* (Luculia gratissima), ἥτις εἶναι θάμνος κοσμητικός, καλλιεργούμενος πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ ἀντέχων εἰς τὰ μεγάλα ψύχη. Δ. Ν. Π.

λουκούλλειος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Λούκουλλον, ὁ τοῦ Λουκούλλου: «λουκούλλειον γεῦμα» πλουσιώτατον καὶ τερπνότατον, διὰ τὴν παροιμιώδη φιληδονίαν καὶ χλιδὴν τοῦ Λουκούλλου.

Λούκουλλος, ἢ *Λεύκολλος* (Lucullus) *Λεύκιος-Λικίνιος*. Ρωμαῖος, τοῦ ὁποίου «τὰ μὲν πρῶτα πολιτείας καὶ στρατηγίας, τὰ δ' ὕστερα πότους καὶ δεῖπνά ἐστιν ἀναγνῶναι». Ἐγεννήθη πιθανὸν κατὰ τὸ 117 π. Χ. Ἦτο λάτρης τῆς ἑλληνικῆς μορφώσεως καὶ ὡμίλει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὅπως καὶ τὴν λατινικήν. Ἀκόμη δὲ νέος ὤν, παρέσχε πολλὰ δείγματα τόλμης καὶ συνέσεως εἰς τὸν Μαρσικὸν πόλεμον. Τῷ 87 π. Χ. ἔγινε ταμίας καὶ ὡς τοιοῦτος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σύλλα κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία εἶχε ταχθῆ μὲ τὸ μέρος τοῦ Μιθριδάτου. Ὅταν ὁ Σύλλας ἐκηρύχθη ἐχθρὸς τῆς πατρίδος ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως τῆς Ρώμης καὶ δὲν εἶχε πλέον τὰ μέσα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον, ἀνέθηκεν εἰς τὸν Λούκουλλον νὰ προβῇ εἰς τὴν κοπὴν νομίσματος ἐν Πελοποννήσῳ, τὸ ὁποῖον ἀπ' ἐκείνου προσηγορεύθη λουκούλλειον, ἐκ τῶν καλλίστων καὶ πολυτελεστάτων ἀναθημάτων, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἀπὸ τὰ ἱερὰ τῆς Ἐπιδαύρου, Ὀλυμπίας καὶ Δελφῶν. Ὁ Λούκουλλος καὶ ἄλλως ἐφάνη χρησιμώτατος εἰς τὸν Σύλλαν, μεταβὰς εἰς Αἴγυπτον διὰ νὰ φέρῃ πλοῖα ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖον, ἐλευθερώσας τὴν Χίον καὶ Κολοφῶνα ἀπὸ τὸν μιθριδατικὸν ζυγὸν καὶ διευκολύνας τὴν διάβασιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου. Μόνον τὸν Γάϊον Φλάβιον Φιμβρίαν, ὅστις ἐπολιόρκει τὸν Μιθριδάτην εἰς τὴν Πιτάνην, δὲν ἠθέλησε νὰ βοηθήσῃ, διότι ἐστάλη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ.

Ὀλίγον μετὰ τὴν εἰρήνην μεταξὺ Μιθριδάτου καὶ Σύλλα εἰς Δάρδανον, ἐπανῆλθεν ὁ Λούκουλλος εἰς τὴν Ρώμην. Τῷ 79 π. Χ. ἔγινεν ἀγορανόμος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μάρκου. Τῷ 74 π. Χ. μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας κατώρθωσε νὰ σταλῇ ὑπὸ τῆς συγκλήτου ὕπατος εἰς τὴν Κιλικίαν. Κατὰ τὸν Γ´ Μιθριδατικὸν πόλεμον ἐλθὼν ὁ Λούκουλλος εἰς βοήθειαν τοῦ εἰς Χαλκηδόνα κατακλεισθένος καὶ ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου πολιορκουμένου Κόττα ἐνίκησε τὸν βασιλέα, ἀφοῦ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Χαλκηδόνος. Εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Κυζίκου ἐπίσης προσέδραμεν ὁ Λούκουλλος, νικήσας πάλιν τὸν Μιθριδάτην καὶ ἀναγκάσας αὐτὸν τὰ φύγῃ ἐπὶ θάλασσαν· ἐπιπεσὼν δὲ περὶ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν κατὰ τῶν στρατηγῶν, οἱ ὁποῖοι πεζοὶ ἀπήγαγον τὸν στρατόν, ἐπέφερε μεγάλην καταστροφήν. Ἡ πανωλεθρία ὅμως τοῦ Μιθριδάτου συνετελέσθη, ὅταν κατεστράφη καὶ ὁ στόλος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου παρὰ τὴν Τένεδον, ὁπότε ὁ Μιδριδάτης ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀρμενίαν, πλησίον τοῦ γαμβροῦ του Τιγράνου. Ὁ Λούκουλλος μετὰ ταῦτα ἀποκατέστησε πολλὴν εὐνομίαν καὶ εἰρήνην εἰς τὴν Ἀσίαν καταλαβὼν καὶ τὰς πόλεις Σινώπην καὶ Ἀμισόν.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 69 π. Χ. ἐκστρατεύει ὁ Λούκουλλος μὲ 18.000 πεζούς, 3.000 ἱππεῖς καὶ 1000 ἐλαφρῶς ὡπλισμένους κατὰ 260.000 στρατοῦ τοῦ Τιγράνου, κατατροπώσας αὐτόν. Τοιαύτην μάχην δὲν εἶχεν ἰδῆ ὁ ἥλιος, γράφει ὁ φιλόσοφος Ἀντίοχος ὁ Ἀσκαλωνίτης, ὅστις τότε συνώδευε τὸν Λούκουλλον. Τῷ 68 π. Χ. ὁ Λούκουλλος ἔσχε καὶ ἄλλας λαμπρὰς νίκας κατὰ τοῦ Τιγράνου καὶ Μιθριδάτου, τῷ δὲ 66 π. Χ. ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ρώμην, διότι ὁ ρωμαϊκὸς στρατὸς δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὰς περαιτέρω κατακτήσεις του εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς.

Ἔκτοτε ἀρχίζει ἡ ἀπολαυστικὴ ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ Λουκούλλου. Ἐπειδὴ ἦτο πλουσιώτατος, ἔκτισε πολυτελεστάτας ἐπαύλεις εἰς τὴν Ρώμην καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἰταλίας, ἀπέκτησε πλουσιωτάτην φιλοσοφικὴν βιβλιοθήκην, καθὼς καὶ πολυτιμοτάτας συλλογὰς ὡραίων ἔργων ζωγραφικῆς καὶ ἀνδριάντων, ἔκαμε τοὺς περιφήμους λουκουλλιανοὺς κήπους, εἰς τοὺς ὁποίους πρῶτος αὐτὸς μετέφερε τὴν κερασέαν ἀπὸ τὴν Κερασοῦντα τοῦ Πόντου, καὶ τέλος ἔτρωγε καὶ ἔπινεν εἰς τὰ παροιμιώδη καταστάντα λουκούλλεια δεῖπνα «τὰ πλήρη ὄψων τε παντοδαπῶν καὶ πεμμάτων περιττῶς διαπεπονημένων»· δι' ὅλα αὐτὰ ὠνομάζετο Ξέρξης ὁ ἐκ τηβέννου (Xerxes togatus). Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του ἐνόσησε τὴν διάνοιαν, τὸν ἀνέλαβε δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν του ὁ ἀδελφός του Μᾶρκος. Ἀπέθανε τῷ 56 π. Χ. εἰς τὸ Τοῦσκλον. Χ. Κ. Κ.

— **Λούκουλλος** (Lucullus), ***Μᾶρκος - Λικίνιος***. Ἀδελφὸς τοῦ *Λευκίου Λικινίου Λουκούλλου*, φέρων καὶ τὸ ὄνομα M. Terentius M. f. Varro Lucullus ἐξ υἱοθετήσεως. Ἐγεννήθη τῷ 116 π. Χ. Κατὰ τὸν μεταξὺ Μαρίου καὶ Σύλλα πόλεμον ἦτο εἷς τῶν ὑπὸ τὸν Σύλλαν στρατηγούντων. Τῷ 79 π. Χ. ἔγινε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀγορανόμος. Ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ ἀδελφοῦ του ἐξελέγη μετὰ τοῦ Γ. Κασσίου Λ γγίνου ὕπατος διὰ τὸ ἔτος 73 π. Χ. καὶ ἐξέδωκε μετὰ τοῦ συνάρχοντός του νόμον περὶ διανομῆς σίτου (Lex Terentia et Cassia). Ὡς ἀνθύπατος ἔμεινεν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπὶ δύο ἔτη. Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐπαρχίας του ἀπὸ τῶν Θρακῶν καθυπέταξε τὴν Θρᾴκην καὶ Μοισίαν καὶ ὑπήγαγεν ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μαύρης θαλάσσης Ἀπολλωνίαν, Μεσημβρίαν, Ὀδησσόν, Κάλατιν, Διονυσόπολιν, Τόμους κλπ. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ρώμην ἐτέλεσε θρίαμβον «μετενεγκὼν ἐκ Καλάτιδος τὸν μέγαν Ἀπόλλωνα, τὸν ἀνακείμενον ἐν Παλατίῳ». Τῷ 62 π. Χ. εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀκμήν του καὶ παρέστη ὡς κύριος μάρτυς ὑπερασπίσεως κατὰ τὴν δίκην τοῦ ποιητοῦ Ἀρχίου. Ὁ Κικέρων τὸν ἀπεκάλεσε «lumen atque ornamentum rei publicae». Δὲν ἐπέζησε πολὺ τοῦ ἀδελφοῦ του. Χ. Κ. Κ.

λουκούμα (ἡ) (Lucuma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαποτοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρα τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

λουκουμᾶς (ὁ) (τουρκ. *λοκμὰ*=μπουκιά), λαϊκὸν γλύκισμα, ὁ ἔνζυμος τηγανίτης, ἄλλως *τηγανίτης ἀνεβατός*.

— *['Εγκυκλ.]* Οἱ *λουκουμᾶδες* παρασκευάζονται ἐξ ἀραιᾶς ζύμης ἀλεύρου, τηγανισμένης εἰς σφαιρικὰ ἢ κρικοειδῆ σχήματα, καὶ σερβίρονται μετὰ μέλιτος. Οἱ λουκουμᾶδες, γλύκισμα τῆς τουρκικῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος, παρασκευάζονται ὡς ἑξῆς: Μίαν ὀκᾶν ἀλεύρου λευκοῦ πρώτης ποιότητος ζυμώνομεν μὲ ὀλίγον ὕδωρ καὶ 3 δράμια ἅλατος, ὥστε ν' ἀποτελέσῃ ζύμην σφικτήν. Κατόπιν βρέχοντες διαρκῶς τὰς χεῖρας ἐξακολουθοῦμεν τὸ ζύμωμα ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν, ὥστε ἡ ζύμη νὰ ἀραιώσῃ πολύ. Διαλύομεν τότε ἐντὸς δέκα περίπου δραμίων ὕδατος πέντε δράμια ζυθοζύμης, τὴν χύνομεν εἰς τὴν ζύμην καὶ ἐξακολουθοῦμεν τὸ ζύμωμα ἕως ὅτου ἀνακατευθοῦν καλῶς. Σκεπάζομεν τὴν λεκάνην μὲ καθαρὸν ὕφασμα καὶ τὴν ἀφίνομεν εἰς μέρος χλιαρὸν ἕως ὅτου ἀναβῇ ἡ ζύμη. Ὅταν ἀνεβῇ, δὲν ἐξακολουθοῦμεν τὸ ζύμωμα, ἀλλ' ἁπλῶς βρέχοντες τὴν μίαν χεῖρα καὶ λαμβάνοντες τὴν ζύμην ἀπὸ τὴν ἄκραν, διπλώνομεν αὐτὴν διαρκῶς ἕως ὅτου γυρίσῃ ὅλη. Τότε περικλείοντες ποσότητα ζύμης ἐντὸς τῆς παλάμης ἀφίνομεν αὐτὴν νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ἄνω μέρους τῆς χειρὸς εἰς σχῆμα σφαίρας, διανοίγοντες κυκλικὸν ἄνοιγμα μεταξὺ τῶν δακτύλων ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ διὰ δὲ τῶν δύο δακτύλων τῆς ἑτέρας χειρός, βεβρεγμένων λαμβάνομεν τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς ζύμης, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν κυρίως λουκουμᾶν, καὶ τὸ ρίπτομεν ἐντὸς ζέοντος ἀφθόνου ἐλαίου, ὅπου τηγανίζεται. Οἱ οὕτω τηγανιζόμενοι λουκουμάδες ἐξάγονται διὰ τρυπητῆς κουτάλας, ὥστε νὰ στραγγίζεται τὸ ἔλαιον, καὶ σερβίρονται ζεστοὶ μὲ μέλι ἢ ζάχαριν. Ε. Β.

λουκουματζῆς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς καὶ πωλητὴς λουκουμάδων.

λουκουματζίδικο (τό)· τὸ κατάστημα ὅπου κατασκευάζονται καὶ πωλοῦνται λουκουμᾶδες.

λουκούμη (ἡ) (Lucuma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαποτοειδῶν* ἢ *σαποτιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα, ὧν τὰ πλεῖστα ὀπωροφόρα. Ἐκ τῶν 60 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, ἅτινα φύονται εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *λουκούμη ἡ ἀντῳειδὴς* (Lucuma obovata), *λουκούμη ἡ ἰτεόφυλλος* (Lucuma salicifolia), *λουκούμη ἡ καϊνίτειος* (Lucuma Cainitii), *λουκούμη ἡ μαστοειδὴς* (Lucuma mamosa) καὶ *λουκούμη ἡ ὀφιδωτὴ* (Lucuma serpentaria). Τὰ δύο πρῶτα εἴδη εἶναι ἰθαγενῆ τοῦ Περοῦ, τὰ ἄλλα δύο τοῦ Μεξικοῦ καὶ τὸ τελευταῖον τῆς Γουυάνας. Πάντα εἶναι ὀπωροφόρα. Δ. Ν. Π.

λουκοῦμι (τό)· (τουρκ. *λοκκούμ*)· τὸ κοινὸν ἐξ ἀμύλου καὶ σακχάρεως γλύκισμα: «λουκοῦμι συριανό»· || συνεκδ. ἐπὶ παντὸς γλυκέος ἢ καὶ ἡδέος: «σταφύλια —, πεπόνι —, καρπούζι λουκοῦμι», «ψητὸ λουκοῦμι».

— *['Εγκυκλ.]* Τὸ *λουκοῦμι* παρασκευάζεται διὰ κατεργασίας, ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας, εἰ. θερμοκρασίαν ἀνωτέραν τῶν 100° ἐντὸς λεβήτων θερμαινομένων συνήθως δι' ὑπερθέρμων ἀτμῶν, μείγματος σιροπίου σακχάρεως, ὅπερ προηγουμένως ἔχει ἐν μέρει ἰμβερτοποιηθῆ, μετὰ πολτοποιηθέντος ἀμύλου. Ἡ σάκχαρις δύναται ἐν μέρει νὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ ἀμυλοσιροπίου Συνήθως εἰς τὴν μᾶζαν τοῦ λουκουμίου καὶ πρὸ τῆς κατατμήσεως αὐτῆς εἰς τεμάχια προστίθενται διάφοροι ἀρωματικαὶ ὗλαι, ἀκίνδυνοι χρωστικαί, ὡς καὶ διάφοροι καρποὶ πεφρυγμένοι ἢ μὴ (ἀμύγδαλα, φιστίκια κλπ.). Εἰς τὸ ἐμπόριον κυκλοφοροῦσι διαφόρων τύπων καὶ ποιοτήτων λουκούμια, διακρινόμενα ἐκ τοῦ τόπου τῆς παραγωγῆς των, τῶν χρησιμοποιηθέντων ἀρωμάτων καὶ καρπῶν, τῆς μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας ἀντικαταστάσεως τῆς σακχάρεως δι' ἀμυλοσιροπίου κλπ. Ἐν Ἑλλάδι ὑφίσταται ἀνθοῦσα βιομηχανία λουκουμίου, τὰ μᾶλλον δὲ ὀνομαστὰ εἶναι τὰ τῆς Σύρου. Τὰ λουκούμια ἀποτελοῦσι λίαν εὔγευστον καὶ ἀκίνδυνον γλύκισμα τῆς παιδικῆς κυρίως ἡλικίας, εὐρύτατα παρ' ἡμῖν καταναλισκόμενον. Σ. Γ.

λουκούμων (ὁ) (lucumo) *[Ἀρχ.]*. Εἶναι ἐκλατινισθεὶς τύπος ἐτρουσκικῆς λέξεως, ἡ ὁποία κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Βιργιλίου Σέργιον ἐδήλου τὸν βασιλέα. Ἦσαν δὲ δώδεκα τοιοῦτοι *λουκούμωνες* (reges), ὡς προϊστάμενοι τῶν δώδεκα ἐτρουσκικῶν πόλεων. Μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς βασιλείας φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα λουκούμων ἔλαβον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπιφανεστέρων οἰκογενειῶν τῶν Ἐτρούσκων καὶ σὺν τῷ χρόνῳ περιωρίσθη εἰς κύριον ὄνομα ἁπλῶς. Οὕτω διὰ τοὺς Ρωμαίους τῶν χρόνων τῆς δημοκρατίας τὸ ὄνομα *Λουκούμων* ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπώνυμον τῆς μιᾶς τῶν τριῶν ρωμαϊκῶν φυλῶν (Luceres). Ἐπίσης ἐθεωρεῖτο ὡς βάσις τοῦ ἀρχικοῦ ὀνόματος Lucius τοῦ ἐκ τῆς πόλεως Ταρκύνιοι εἰς Ρώμην μετοικήσαντος βασιλέως Λ. Ταρκυνίου Πρίσκου (L. Tarquinius Priscus) καὶ τέλος *Λουκούμων* ὠνομάζετο ἐπιφανής τις νέος ἐτρουσκικῆς καταγωγῆς τοῦ Clusium, ὁ ὁποῖος διέφθειρε τὴν γυναῖκα τοῦ Aruns, ὅστις πρὸς ἐκδίκησιν ἐκάλεσε τοὺς Γαλάτας νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν χώραν του. Ἡ παράδοσις αὕτη ποικίλλει εἰς τοὺς διαφόρους συγγραφεῖς. Χ. Κ. Κ.

Λουκοῦς *μονή*. Αὕτη εὑρίσκεται δυτικῶς τοῦ Ἄστρους, ἀπέχουσα μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπ' αὐτοῦ, ἔχει δὲ κτισθῆ ἐπὶ ἀρχαίων ἐρειπίων, ἐξ ὧν πλεῖστα κατὰ καιροὺς ἦλθον εἰς φῶς γλυπτικὰ ἔργα, ἀνήκοντα εἰς τὸν Α´ καὶ Β´ μ.Χ αἰῶνα. Ποία ἡ ἀρχαία πόλις ἡ ἐκεῖ εὑρισκομένη, δὲν ἐξηκριβώθη εἰσέτι, ἂν καὶ πολλαὶ εἰκασίαι ἐγένοντο. Τὰ ἐρείπια ταῦτα ἐταυτίσθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων πρὸς τὴν *Θυρέαν*, τὴν *Νηρίδα*, τὴν *Ἀνθήνην* καὶ τὴν *Εὔαν*, ἐνῷ ἄλλοι κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ταῦτα δὲν ἀνήκουν εἰς πόλιν, ἀλλ' εἰς μεγάλην ἔπαυλιν, κτῆμα ἴσως τοῦ περιφήμου Ἡρῴδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τούτων ἐρειπίων ἀνηγέρθη περὶ τὸν Ε´ μ. Χ. αἰῶνα χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἄγνωστον πότε καταστραφεῖσα. Τὴν ὕπαρξιν ταύτης δεικνύουσι τὰ περισωθέντα γλυπτὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἅτινα εἶναι ἐντετοιχισμένα εἰς τὴν σημερινὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ κελλία τῆς μονῆς. Ἡ μέχρι σήμερον διασῳζομένη ἐκκλησία εἶναι κομψὸν οἰκοδόμημα ἀνεγερθὲν περὶ τὸν ΙΒ´ αἰῶνα εἰς ρυθμὸν σταυροειδοῦς ναοῦ μετὰ τρούλλου στηριζομένου ἐπὶ τεσσάρων κιόνων. Ἐξωτερικῶς ὁ ναὸς παρουσιάζει λίαν ἐπιμεμελημένην τοιχοδομίαν ἐκ πλίνθων καὶ πωρίνων δόμων, ὡς καὶ ποικίλων κοσμημάτων ἐσχηματισμένων διὰ πλίνθων.

Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς διὰ τοιχογραφιῶν διακοσμήσεως, ἥτις διεσῴζετο ἤδη κατὰ τὸ ἔτος 1836, οὐδὲν σήμερον ἀπομένει, καθ' ὅσον ὁλόκληρος ὁ ναὸς ἔχει ἐσωτερικῶς ἐπιχρισθῆ δι' ἀσβέστου.

Ἡ μονή, ἐν μεγάλῃ ἀκμῇ εὑρισκομένη κατὰ τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας καὶ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως, κατεστράφη ὁλοσχερῶς ὑπὸ πυρκαϊᾶς ἐν ἔτει 1826 κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰμπραήμ. Ἔμεινε δὲ ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος ἡ μονὴ μέχρι περίπου τοῦ 1837, ὁπότε καὶ πάλιν ἀνασυνεστήθη καὶ διατηρεῖται ἐν ἐνεργείᾳ μέχρι σήμερον. Α. Ι.

Digitized by Google

Λουκοῦστα Lucusta). Περιβόητος Ρωμαία φαρμακίς, καταγομένη ἐκ Γαλατίας καὶ ἀκμάσασα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νέρωνος. Αὕτη τῇ προτροπῇ τῆς Ἀγριππίνης καὶ τῇ συνεργίᾳ τοῦ εὐνούχου τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, ὀνόματι Halotus *(Tac* Ann. XIII 66), ὅστις ὑπηρέτει αὐτὸν ὡς praegustator κατὰ τὸ δεῖπνον, ἐδηλητηρίασε τὸν Κλαύδιον, ἐμβαλοῦσα ἄφυκτόν τι φάρμακον εἴς τινα μέγιστον καὶ κάλλιστον μύκητα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔφαγεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ὀλίγους μῆνας ἀργότερον, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 55 μ.Χ., ἡ Λουκοῦστα ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τοῦ Νέρωνος νὰ φαρμακώσῃ τὸν ἐπικίνδυνον ἐξ ἄλλης μητρὸς ἀδελφόν του Βρεττανικόν, ἀπαλλαγεῖσα οὕτω τῆς βαρυνούσης αὐτὴν κατηγορίας δι' ἄλλην φαρμακείαν καὶ ἀμειφθεῖσα πλουσιοπαρόχως. Λέγεται ὅτι καὶ ὁ Νέρων κατόπιν ἐκδιωχθεὶς τῆς ἀρχῆς ἔλαβεν εἰς χρυσῆν πυξίδα δηλητήριον παρασκευασθὲν ὑπὸ τῆς Λουκούστης διὰ ν' αὐτοκτονήσῃ. Ἀλλὰ καὶ τῆς φαρμακίδος τὸ τέλος ἦτο οἰκτρόν, διότι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Γάλβα περιαχθεῖσα δεδεμένη κατὰ τὴν πόλιν πᾶσαν μετ' ἄλλων τινῶν ἐπὶ τοῦ Νέρωνος ἐπιπολασάντων, ἐφονεύθη *(Δίων Κάσ.* LXIV, 3 4).
Χ. Κ. Κ.

Λούκουφ (Lukow) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Λιούμπλιν, παρὰ τὸν ποταμὸν Κρόζνα. Κάτ. 12.571, ὧν οἱ ἡμίσεις Ἰουδαῖοι. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαρσοβίας—Μπρέστ-Λιτόφσκ, ἔχει παλαιὸν ἀνάκτορον, βυρσοδεψεῖα καὶ διεξάγει ἐμπόριον κτηνῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Μ. Δ. Β.

Λουκρητία (Lucretia). Σύζυγος τοῦ καταλυτοῦ τῆς ρωμαϊκῆς βασιλείας Κολλατίνου. Ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς Ρώμης Ταρκύνιος ὁ Ὑπερήφανος ἐπολιόρκει τὴν Ἀρδέαν, εἰς ἓν ἀπὸ τὰ φιλικὰ συμπόσια, τὰ ὁποῖα ἔκαμνον οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου των Κολλατίνου κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς των, ἀφοῦ ἔπιον ἀρκετὰ ἐνεθυμήθησαν τὰς συζύγους των καὶ ἤρχισεν ἕκαστος νὰ ἐπαινῇ τὴν ἰδικήν του ὡς ἐντιμοτέραν. Ἡ λογομαχία εἶχε λάβει διαστάσεις, ὁ δὲ Κολλατῖνος πεπεισμένος ὢν περὶ τῆς ἐντιμότητος τῆς συζύγου του Λουκρητίας, πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας προέτεινε νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰς συζύγους των κατὰ τρόπον αἰφνιδιαστικόν. Τούτου γενομένου εὑρέθησαν αἱ μὲν γυναῖκες τῶν βασιλοπαίδων ὀργιάζουσαι μετ' ἄλλων εἰς τὴν Ρώμην, ἡ δὲ Λουκρητία ἐργαζομένη τὰ ἔρια μετὰ τῶν θεραπαινίδων της ἀργὰ τὴν νύκτα εἰς τὴν Κολλατίαν. Τὸ βραβεῖον ἔλαβεν ἡ Λουκρητία ὡς ὑπόδειγμα πιστῆς καὶ ἐναρέτου συζύγου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως Σέξτος Ταρκύνιος, ἐρεθισθεὶς ἀπὸ τὴν ὡραιότητα καὶ ἐντιμότητα τῆς Λουκρητίας, ἦλθεν εἰς τὴν Κολλατίαν χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὁ Κολλατῖνος καὶ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ θανάτου καὶ τοῦ αἴσχους—διότι τὴν ἠπείλησεν ὅτι διὰ τεχνάσματος θ' ἀπεδείκνυεν αὐτὴν ἄτιμον—τὴν ἐξεβίασε. Τὴν ἑπομένην ἡ ἀτιμασθεῖσα Λουκρητία ἀπεκάλυψε μετὰ δακρύων τὸ πάθημά της εἰς τὸν πατέρα καὶ τὸν σύζυγόν της, τὸν ὁποῖον ἐκάλεσεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, καὶ ζητήσασα τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἐκβιαστοῦ ηὐτοκτόνησε πρὸ τῶν ὀμμάτων ἀμφοτέρων. Τὸ πτῶμα τῆς ἐντίμου Ρωμαίας ἐξετέθη ὑπὸ τοῦ Κολλατίνου καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Κολλατίας καὶ ἔπειτα τῆς Ρώμης, διὰ νὰ κινήσουν τὴν ὀργὴν τῶν πολιτῶν κατὰ τῆς ἀτιμίας τῶν βασιλέων. Ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς ἐξεμάνη διὰ τὴν βδελυρὰν πρᾶξιν τοῦ βασιλόπαιδος καὶ ἐξεδίωξε τοὺς βασιλεῖς ἐκ τῆς Ρώμης τῷ 510 π. Χ. (*Τ. Λίβ.* I, 57,6—59,6). Ὁ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς διηγεῖται τὴν ἱστορίαν ταύτην μέ τινας παραλλαγάς. Ὁ Ὀβίδιος εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του (Fasti II, 721—852) ἀκολουθεῖ τὸν Τίτον Λίβιον. Τὸ θέμα τοῦτο τῆς Λουκρητίας ἦτο πολὺ ἀγαπητὸν εἰς τὰς ρητορικὰς σχολὰς καὶ γνωστότατον εἰς πάντα μορφωμένον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως κατέστη συμπαθέστατον εἰς τὴν εἰκαστικὴν τέχνην.
Χ. Κ. Κ.

Gir. Mazzola: Λουκρητία.

— **Λουκρητία** *Βοργία*· βλ. λ. *Βοργία.*

— «**Λουκρητία** *Βοργία*» (Lucrezia Borgia). Μελόδραμα εἰς τρεῖς πράξεις (ποίησις Φελίτσε Ρομάνι, μουσικὴ Ντονιζέττι), παιχθὲν τὸ πρῶτον ἐν Μιλάνῳ τῷ 1834. Ἡ ὑπόθεσις ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὸ ὁμώνυμον δρᾶμα τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς: Εἰς χορὸν μετημφιεσμένων, ἐν Βενετίᾳ, ἡ Λουκρητία ἀσπάζεται κρυφίως, τὴν ὥραν καθ' ἣν ἔχει ἀποκοιμηθῆ, τὸν νόθον υἱόν της Τζεννάρο, ὁ ὁποῖος ἀγνοεῖ τὴν καταγωγήν του. Οἱ φίλοι του ἀντιλαμβάνονται τὸν ἀσπασμὸν καὶ νομίζουν τὸν Τζεννάρο ἐραστὴν τῆς Λουκρητίας. Αἱ φλυαρίαι των κοινολογοῦνται μέχρι Φερράρας, τῆς ὁποίας ὁ δοὺξ καὶ σύζυγος τῆς Λουκρητίας Ἀλφόνσος ντ' Ἔστε λαμβάνει ὑπονοίας ἐναντίον τοῦ νεαροῦ ἱππότου καὶ παρακολουθεῖ αὐτόν. Εὑρίσκει τὴν εὐκαιρίαν, κατόπιν μικροῦ παραπτώματος, νὰ συλλάβῃ τὸν Τζεννάρο καὶ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν Λουκρητίαν νὰ ζητήσῃ τὸν θάνατον τοῦ νέου. Αὐτὴ ἀνθίσταται, ὁ δοὺξ ὅμως τῆς δίδει ἓν δηλητήριον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Τζεννάρο. Ἡ Λουκρητία ἀντ' αὐτοῦ δίδει εἰς τὸν νέον ἓν ἀντίδοτον, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος, γνωρίζων τὴν φαρμακεύτριαν, διστάζει νὰ πίῃ. Τέλος ὅμως δέχεται καὶ πίνων τὸ ἀντίδοτον σῴζεται. Ἡ Λουκρητία θέλει πλέον νὰ ἐκδικηθῇ. Καλεῖ εἰς συμπόσιον τοὺς φίλους τοῦ υἱοῦ της, οἵτινες ἐπρόδωσαν τὸ μυστικὸν εἰς τὸν δοῦκα. Τὴν ὥραν δὲ τῆς μεγάλης εὐθυμίας ἀκούονται πένθιμοι ψαλμοί, ἐνῷ σειρὰ μοναχῶν κρατούντων φέρετρα παρελαύνει. Ἐντὸς αὐτῶν θ' ἀποτεθοῦν οἱ δαιτυμόνες, τοὺς ὁποίους εἶχε δηλητηριάσει ἡ Λουκρητία· μετ' αὐτῶν ὅμως καὶ ὁ υἱός της Τζεννάρο, ὅστις ἐν ἀγνοίᾳ τῆς μητρός του εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸ συμπόσιον. Ἡ Λουκρητία θέλει νὰ τὸν σώσῃ, αὐτὸς ὅμως καταρᾶται τὴν φαρμακεύτριαν καὶ τὴν φονεύει δι' ἐγχειριδίου, ἐνῷ ἐκείνη φωνάζει: «Εἶμαι μητέρα σου». Αἱ ὡραιότεραι σελίδες τοῦ μελοδράματος, οὐχὶ ἐκ τῶν καλυτέρων τοῦ Ντονιζέττι, εἶναι: ὁ χορός: «Ὡραία Βενετία»· ἡ καβατίνα τῆς Λουκρητίας: «Πόσον εἶναι ὡραῖος»· ἡ καβατίνα τοῦ δουκὸς τῆς Φερράρας: «Ἔλα, ἐκδίκησίς μου»· τὸ τρίο τῆς δηλητηριάσεως· ἡ μπαλλάντα «Τὸ μυστικὸν» κλπ. Μεταξὺ τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς «Λουκρητίας Βοργία» ὑπῆρξαν: ἡ Γκρίζι, ὁ Μάριο, ὁ Ταμπουρίνι καὶ ὁ Λαμπλάς. Γ. Κ.

Λουκρητίλιον *ὄρος* (Lucretilium mons) *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Γραφικώτατον ὄρος τῆς Ἰταλίας ἐν Λατίῳ, παρὰ τὰ μεθόρια τῶν Σαβίνων, ἐκτεινόμενον πρὸς Β. τοῦ Ἀνίωνος ποταμοῦ (νῦν Aniene, Teverone), παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ ἔπαυλις τοῦ ποιητοῦ Ὁρατίου (*Ὁρατ.* Ὠδ. Α, 17,1). Σήμερον καλεῖται *Σὰν-Τζεννάρο* (monte San Gennaro), τοῦ ὁποίου ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ ἀνέρχεται εἰς 1.363 μέτρα. Α. Θ. Σ.

Λουκρήτιος (C. Lucretius Gallus). Ρωμαῖος στρατηγὸς διακριθεὶς εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἀγῶνας τῆς Ρώμης. Τῷ 171 π. Χ., κατόπιν ἀποφάσεως τῆς συγκλήτου, τῷ ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία τοῦ ρωμαϊκοῦ στόλου κατὰ τὸν ἐναντίον τοῦ Περσέως πόλεμον. Ἀφοῦ διέλυσε τὸν συμμαχικὸν στόλον, ὅστις τῇ διαταγῇ του εἶχε συναθροισθῆ εἰς τὴν Χαλκίδα πρὸς πόλεμον, ἐπετέθη κατὰ ξηρὰν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας, καταστρέψας τελείως τὴν Ἁλίαρτον καὶ ἀνασυστήσας τὸ κόμμα τῶν ρωμαιοφίλων εἰς τὰς Θήβας. Τῷ 170 π. Χ. ἀνεκλήθη εἰς τὴν Ρώμην, κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν δημάρχων, καὶ τῷ ἐπεβλήθη σοβαρὸν χρηματικὸν πρόστιμον.
Χ. Κ. Κ.

— **Λουκρήτιος** (T. Lucretius Carus). Εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἀντιπροσώπων τῆς διδακτικῆς ἐπικῆς ποιήσεως τῶν Ρωμαίων, γεννηθεὶς περὶ τὸ 97 π. Χ., πιθανώτατα εἰς τὴν Ρώμην, καὶ ἀποθανὼν τὴν 15ην Ὀκτωβρίου τοῦ 55 π. Χ. Ὁ Λουκρήτιος ἦτο ὀπαδὸς τῆς ἐπικουρείου φιλοσοφίας, τῆς ὁποίας τὰ διδάγματα ἀνέλαβε νὰ διατυπώσῃ εἰς ἔπος ἀπὸ ἓξ βιβλία ἀποτελούμενον καὶ φέρον τὸν τίτλον «De rerum natura» (=Περὶ φύσεως) Εἰς τὸ φιλοσοφικὸν τοῦτο ποίημα ἠκολούθησεν ὁ Λουκρήτιος τοὺς Ἴωνας φυσιολόγους. Τὸ ὅλον ἔργον ἀφιεροῦται εἴς τινα λόγιον Ρωμαῖον Γάϊον Μέμμιον, τῆς γενεᾶς τοῦ ὁποίου προστάτις ἐθεωρεῖτο ἡ θεὰ Ἀφροδίτη, τῆς ὁποίας τὸ ἐγκώμιον ὡς κυβερνήτιδος τῶν πάντων ἐν τῷ κόσμῳ πλέκει εἰς τὸν πρόλογον τοῦ πρώτου βιβλίου ὁ Λουκρήτιος. Τὰ 6 βιβλία τοῦ «Περὶ φύσεως» ἔργου τοῦ Λουκρητίου ἀποτελοῦσι κυρίως τρεῖς ἑνότητας, ἑκάστη τῶν ὁποίων περιλαμβάνει δύο βιβλία ὡς ἑξῆς: ἡ α) I καὶ II, ἡ β) III καὶ IV καὶ ἡ γ· V καὶ VI· πραγματεύεται δὲ ὁ ποιητὴς εἰς μὲν τὸ I καὶ II βιβλίον περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων (ὕλης, χώρου καὶ ἑνότητος τῶν ὁρατῶν σωμάτων), εἰς τὸ III καὶ IV περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὸ V καὶ VI περὶ τοῦ παγκοσμίου συστήματος καὶ τῶν διαφόρων φυσικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην ἑρμηνείας. Εἰς τὸ III βιβλίον ὁμιλεῖ διεξοδικῶς περὶ ψυχῆς, πιστεύων μετὰ τοῦ διδασκάλους του Ἐπικούρου ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι θνητή, ὅπως καὶ τὸ σῶμα, μετὰ τοῦ ὁποίου αὐτὴ συνδέεται στενῶς.

Σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ, ὅταν ἀπεφάσισε νὰ στιχουργήσῃ τὴν εἰς πεζὸν λόγον γραμμένην φιλοσοφίαν τοῦ Ἐπικούρου, ἦτο ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν ἀδικαιολόγητον καὶ μωρὸν φόβον πρὸς τὰς ὑπερφυσικὰς δυνάμεις καὶ τὸν θάνατον. Ὁ Λουκρήτιος δὲν εἶχε τελειώσει τὸ ποίημά του, ὅταν ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν ν' αὐτοκτονήσῃ, τὸ δὲ χειρόγραφον αὐτοῦ, ἀνεπεξέργαστον ὅπως ἦτο, περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κικέρωνος Κοΐντου, ὅστις τὸ ἔστειλεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Μᾶρκον, τὸν πλέον μορφωμένον τότε Ρωμαῖον εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ διδακτικὴν ποίησιν. Ὁ Κικέρων μόλις τὸ ἔλαβεν ἀπήντησεν εἰς τὸν ἀδελφόν του, συμφωνῶν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ ὅτι τὰ ποιήματα τοῦ Λουκρητίου ἐνεῖχον πνεῦμα καὶ τέχνην ἀρκετήν.

Τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου ἀνέλαβεν ὁ γαμβρὸς τοῦ Κοΐντου Ἀττικός, τὴν δὲ διόρθωσιν ὁ Κικέρων. Κατόπιν ὁ Probus μετὰ τῶν ἄλλων ποιητῶν ἐξέδωκε καὶ τὸ ἔργον τοῦ Λουκρητίου, τὸ ὁποῖον ἐξετιμήθη πάρα πολὺ καὶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων τοῦ ποιητοῦ καὶ ὑπὸ τῶν μετέπειτα. Τὸ ποίημα τοῦ Λουκρητίου, γραφὲν εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν λατινικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς ἑξαμέτρους στίχους, ἔχει ἀτελείας τινάς, διότι ἔμεινεν ἀνεπεξέργαστον ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ διὰ τοῦτο παρέχει πολλὰς δυσκολίας εἰς τὴν ἑρμηνείαν. Ὁ Λουκρήτιος ἦτο φύσις μελαγχολικὴ καὶ πλήρης πάθους καὶ ἀγάπης, τὸ δὲ ἰδεῶδές του ἦτο ἡ ἀταραξία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον μόνος του ἐπετάχυνεν αὐτοκτονήσας.

Χειρόγραφος παράδοσις: Ἐκ τοῦ ἀρχετύπου ἔχομεν ἀντίγραφον τοῦ Θ' αἰῶνος τὸν κώδικα Vossianus F 30 εἰς τὸ Leiden καὶ ἀρκετὰ ἄλλα χειρόγραφα. Ἡ editio princeps ἔγινε τῷ 1473 ὑπὸ τοῦ Ferandus von Brescia, ἡ δὲ πρώτη aldina τῷ 1500 μ. Χ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Τὸ βασικὸν ἔργον περὶ τοῦ Λουκρητίου εἶναι τοῦ *H. Diels* μετὰ ἀρίστης γερμανικῆς μεταφράσεως. Index Lucretianus ὑπὸ *Göteborg* 1911 καὶ 1926².—*R. Heinze.* Ἐσχολιασμένη ἔκδοσις ἀρίστη τοῦ III βιβλίου. — *Σπ. Κ. Σακελλαροπούλου.* Συνοπτικὴ ἱστορία τῶν λατινικῶν γραμμάτων τεῦχος Α' σελ. 77 (Ἀθῆναι 1915) καὶ *Ribbeck* μετάφρασις τοῦ ἰδίου I, 407—430 σελ. κλπ. Χ. Κ. Κ.

Λουκρίνο (Lago Lucrino) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Λουκρῖνος* λίμνη.

Λουκρῖνος *λίμνη* Lucrinus lacus) *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Μικρὰ λίμνη τῆς Ἰταλίας ἐν Καμπανίᾳ, κειμένη ἐπὶ τῆς βορείας παραλίας τοῦ Κυμαίου κόλπου (Sinus Cumanus), νῦν κόλπου τῆς Νεαπόλεως, μεταξὺ Ποτιόλων (νῦν Pouzzoles) καὶ Βαϊῶν (νῦν Baja), χωριζομένη ἀπὸ τῆς θαλάσσης διά τινος στενῆς ἀμμώδους λωρίδος «ὀκτασταδίῳ τὸ μῆκος, πλάτος δὲ ἁμαξιτοῦ πλατείας, ὅ φασιν Ἡρακλέα διαχῶσαι τὰς βοῦς ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνου» (*Στράβ.* V, 245). Τὰ ὕδατά της ἦσαν ἁλμυρὰ καὶ ἦτο περίφημος διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὀστρέων της.

Ταύτην ἐπὶ Αὐγούστου ἐπεχείρησεν ὁ Ἀγρίππας νὰ ἑνώσῃ διά τινος διώρυγος μετὰ τῆς πλησίον λίμνης Ἀβέρνης (τῆς Ἀόρνου τῶν Ἑλλήνων) καὶ νὰ μετατρέψῃ αὐτὰς εἰς μέγαν πολεμικὸν λιμένα, τὸν περιώνυμον portus Julius. Ἀλλ' αἱ ἐργασίαι ἀρχίσασαι ἔμειναν ἡμιτελεῖς. Κατὰ τὸ 1538, κατόπιν ἐκρήξεως ἡφαιστείου τινός, ἀνεπήδησεν ἐξ αὐτῆς ὄρος τι καλούμενον τῆς Τέφρας, «Monte della Cenere». Σήμερον καλεῖται *Λουκρίνο.*
Α. Θ. Σ.

λουλακᾶτος, *—η, —ο*· ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ λουλακιοῦ, ὁ βαμμένος μὲ λουκάκι, *λουλακύς.*

λουλάκι (τὸ) *['Εγκυκλ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *ἰνδικοῦ* (βλ. λ.).

λουλακύς, *—ειά, —ύ*· ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ λουλακιοῦ, ἀνοιχτὸς γαλάζιος, ἄλλως *λουλακᾶτος.*

λουλᾶς (ὁ)· σκεῦος πήλινον τοῦ ναργιλέ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τίθεται ὁ καπνὸς καὶ οἱ ἄνθρακες· || τῆς καπνοσύριγγος ἢ τσιμπουκίου τὸ δεχόμενον τὸν καπνόν.

Λουλᾶς *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Ὕφορμος τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς Σύρου (Χαλανδριανῆς) ὀνομαζόμενος καὶ (στοῦ—) *Τόμαν* (πλάτ. 37° 28′ 30″ Β, μῆκ. 24° 57′ 15″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island, *Ν. Γ. Κοτσοβίλλη* «Νῆσος Σῦρος»). Διανοίγεται μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Μνήματα καὶ τῶν ἀπορρώγων Πικριές. Ἔχει ὑδρεῖον, εἰς δὲ τὸν μυχόν του Κροκιδᾶς καὶ τὴν ἐγγὺς θέσιν Φυρὸ Βυζίνου πλῆθος ἀρχαίων τάφων τῆς ἐποχῆς τοῦ κυκλαδικοῦ πολιτισμοῦ, εἰς οὗ ὀφείλεται καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου του ἡ ὀνομασία. Ἀναπεπταμένος πρὸς Ἀν., εἶναι ἀκατάλληλος διὰ τοὺς ἀνέμους ἀπὸ Σκίρωνος ἕως Εὔρου, εἰς ἀγκυροβολίαν ἁλιευτικῶν. Σ. Ε. Λ.

Λουλὲ (Loulé) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Πορτογαλίας ἐν τῷ νομῷ Ἀλγκάμπρος, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μόντε Φίγκο. Κάτ. 25.000 Εἶναι πόλις βιομηχανική, ἔχουσα ἐργοστάσια κεραμοποιίας, δερμάτων, γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ διεξάγει ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων. Πρὸς Ν. αὐτοῦ εὑρίσκεται ὁμώνυμος παράκτιος ποταμὸς καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ τὸ φρούριον *Λουλέ.* Ἡ πόλις εἶναι παλαιά, ἔχουσα ἐρείπια ρωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ θεωρεῖται ὡς κτισθεῖσα κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων. Μ. Δ. Β.

Λούλεελβ (Luleelf) *(Γεωγρ.)*. Ποταμὸς τῆς Σουηδίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Νόρρμποττεν τοῦ διαμερίσματος τοῦ Νόρρλαντ. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Κγαῖλεν καὶ σχηματίζει δύο βραχίονας, ὧν ὁ ση-

Digitized by Google

μαντικώτερος εἶναι ὁ *Στόρα-Λούλεελβ*, ὁ ὁποῖος σχηματίζει σειρὰν λιμνῶν διατεθειμένων κλιμακηδὸν καὶ ἐπικοινωνουσῶν διὰ καταρρακτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαιότερος εἶναι ὁ Ἄντνα Μουόρκι-Κόρτιγιε ἢ Μέγας Καταρράκτης, πίπτων ἐξ ὕψους 45 μ. ἐπὶ τῆς λίμνης Ἐγιομελσάσκα. Ἡ μεγαλυτέρα λίμνη, τὴν ὁποίαν σχηματίζει ὁ ποταμὸς οὗτος, εἶναι ἡ *Λουλέα-Τραίσκ*, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 462 τ. χλμ. Ἔχει μῆκος 450 χλμ. καὶ χύνεται εἰς τὸν Βοθνικὸν κόλπον. Εἶναι ἐν μέρει πλωτός, τὰ δὲ ὕδατα αὐτοῦ καὶ ἰδίως τῶν καταρρακτῶν χρησιμοποιοῦνται πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Μ. Δ. Β.

Λουλὲ-Μπουργὰς /*Γεωγρ.*/. Τουρκικὴ ὀνομασία τῆς ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ *Ἀρκαδιουπόλεως*, δοθεῖσα εἰς αὐτὴν τὸ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοῦ φρουρίου της (τουρκ. *μπουργάς*), τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ ἀσκουμένης βιομηχανίας καπνοσυρίγγων καλουμένων τουρκιστὶ λουλάδων (βλ. *Ἀρκαδιούπολις*).

—/*Στρατ. Ἱστορ.*/ Κατὰ τὸν Βουλγαροτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 (βλ. λ. *Βαλκανικοὶ* πόλεμοι τ. ΣΤ' σ 560), οἱ Τοῦρκοι, μετὰ τὴν ἐκ τῆς γραμμῆς τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν (Κιρκιλισὲ) ὑποχώρησιν των καὶ τὴν σχετικὴν ἐξομάλυνσιν τῶν ἀνωμαλιῶν ἐν ταῖς ἀνωτάταις διοικήσεσιν, ὠργανώθησαν τέλος εἰς δύο στρατιάς, δεξιὰν (3ον σῶμα στρατοῦ, ταξιαρχία ἱππικοῦ, τὰ ἀρτισύστατα καὶ ἀσυμπλήρωτα 17ον καὶ 18ον σώματα στρατοῦ) ὑπὸ τὸν Μαχμοὺτ Μουχτάρ, ἀριστερὰν (1ον, 2ον, 4ον σώματα στρατοῦ, μεραρχία ἱππικοῦ) ὑπὸ τὸν Ἀβδουλάχ, ταχθείσας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ναζήμ, καὶ ἐγκατεσιάθησαν ἀπὸ τῆς 14ης Ὀκτωβρίου 1912 ἐπὶ τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας Λουλὲ Μπουργὰς-Καραγάτς-Μπουνὰρ Χισάρ. Ἡ ἀμυντικὴ αὕτη τοποθεσία, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ χωρίου Μπουνὰρ Χισὰρ καὶ διήκουσα πρὸς ΝΔ. κατὰ μῆκος τοῦ Καραγάτς δερεζί, φθάνει μέχρι τοῦ Ἐργένη, ἐκτεινομένη ἐπὶ ἐκτάσεως 50 χλμ. περίπου. Τὸ Καραγάτς δερεζὶ διέρχεται δι' ἀποτόμου ἐκσκαφῆς, εἰς τρόπον ὥστε ἀμφότεραι αἱ ὄχθαι του εἶναι ὑψηλόταται καὶ σχεδὸν κατακόρυφοι, καθιστῶσαι τὸ ποτάμιον τοῦτο ἀδιάβατον, ἐκτὸς τῶν εἰς Λουλὲ Μπουργάς, Τόρκμπεη, Καραγάτς καὶ Ποργιαλὶ προχείρων γεφυρῶν του Κατὰ μῆκος τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης (ἀνατολικῆς) τοῦ Καραγάτς δερεζὶ ὑπάρχει κορυφογραμμὴ ἐν εἴδει ἐπιμήκους ὀροπεδίου, ἐπικρατοῦσα τῶν ὑψωμάτων τῆς δεξιᾶς ὄχθης (δυτικῆς) τῶν κατερχομένων ὁμαλῶς πρὸς Δ, εἰς τρόπον ὥστε παρέχεται ἐλεύθερος χῶρος βολῆς μέχρις ἐκτάσεως 2 χλμ. περίπου. Ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ κορυφογραμμῆς ἐγκατεστάθησαν οἱ Τοῦρκοι. Ἡ ἀμυντικὴ αὕτη τοποθεσία ἐστήριζε τὸ μὲν ἀριστερόν της ἐπὶ τοῦ Ἐργένη, μὴ ἀποτελοῦντος ὅμως κώλυμα ὑπὸ τὴν καθαρὰν σημασίαν τοῦ ὅρου, τὸ δὲ δεξιόν της ἐπὶ τῶν χαμηλῶν ὑπωρειῶν τῆς ὀροσειρᾶς Στράντζα· συνεπῶς ἡ ἐν λόγῳ τοποθεσία ἠδύνατο νὰ ὑπερκερασθῇ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν. Τὸ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης (δυτικῆς) ἔδαφος εἶναι ἐλαφρῶς μέν, ἀλλὰ διαρκῶς κυματοειδές, διότι κατὰ μῆκος αὐτοῦ ρέουσι διάφορα παράλληλα ρεῖθρα, προερχόμενα ἐκ τῆς Στράντζα καὶ χυνόμενα εἰς τὸν Ἐργένην, συνεπῶς παράλληλα τοῦ Καραγάτς δερεζί, ρεῖθρα δέ, ὧν τὸ πορεύσιμον καὶ διαβατὸν οὐδαμοῦ παρακωλύεται οὔτε λόγῳ βάθους οὔτε λόγῳ σχήματος τῶν ὀχθῶν. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς προχώρησις τῶν Βουλγάρων ἐδυσχεραίνετο μεγάλως, συνεπῶς τὸ τοιοῦτον ἀπετέλει πλεονέκτημα διὰ τὴν τουρκικὴν ἀμυντικὴν τοποθεσίαν. Μολονότι οἱ Τοῦρκοι διέθετον σχετικόν τινα χρόνον, ἐν τούτοις οὐδεμίαν σοβαρὰν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν ἐξετέλεσαν. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐτάχθη, ὡς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαίνεται, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως ἡ μὲν στρατιὰ τοῦ Ἀβδουλὰχ ταχθῇ ἐπὶ τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας, ἡ δὲ τοῦ Μαχμοὺτ Μουχτὰρ ὑποστηρίξῃ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς τοποθεσίας ταύτης, μέλλουσα δ' ἐν καιρῷ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς στράτευμα ἑλιγμῶν.

Συμφώνως ταῖς διαταγαῖς τοῦ βουλγαρικοῦ στρατηγείου, τὴν πρωΐαν τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1912 ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς προὐχώρει ἵνα ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Τούρκων, μὲ τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως κατὰ μέτωπον καὶ ὑπερκεράσεως κατ' ἀμφότερα τὰ πλευρά, πρὸς Λουλὲ-Μπουργὰς καὶ πρὸς Βιζύην, καθ' ὅσον τὸ βουλγαρικὸν στρατηγεῖον δὲν εἶχεν ἀκόμη λάβει γνῶσιν περὶ τῆς ἀνατολικῶς τοῦ Καραγάτς δερεζὶ ἐγκαταστάσεως τῶν Τούρκων. Ἅμα ὅμως ἐπληροφορήθη, κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 14 Ὀκτωβρίου, παρὰ τῆς μεραρχίας ἱππικοῦ περὶ τῆς τοιαύτης ἐγκαταστάσεως τῶν Τούρκων, ἐσκέφθη ὅτι, ἐπειδὴ τὸ μέτωπον τῆς τουρκικῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας διῆκεν ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΔ., ὤφειλεν ὁ βουλγαρικὸς στρατός, ὁ μέχρις ὥρας ἔχων μέτωπον ἀπὸ ΒΑ. πρὸς Δ., νὰ ἐκτελέσῃ περιστροφὴν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ του πρὸς ΝΑ. περὶ ἄξονα τὰ ἀκραῖα ἀριστερὰ τμήματα τῆς 3ης στρατιᾶς, περὶ τὸ Οὐσκούμπ, συνεπῶς ὁ ἑλιγμὸς οὗτος ἔπρεπε νὰ ὑποστηριχθῇ καταλλήλως ὑπὸ τῆς 3ης στρατιᾶς, ἵνα μὴ τυχὸν προκαταληφθῇ ὑπὸ ἐνδεχομένης δράσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, δεδομένου μάλιστα ὅτι, κατὰ τὰς πληροφορίας, ὑπῆρχε μεγάλη συγκέντρωσις τουρκικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸ δεξιὸν πλευρόν του (περὶ τὸ Μπουνὰρ Χισάρ). Δι' ὃ τὸ ἀπόγευμα τῆς 14ης Ὀκτωβρίου ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς προήλαυνε μὲ τὰς μεραρχίας του πρὸς τὰς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαινομένας κατευθύνσεις καὶ μὲ ἐντολὴν ὅπως, ἅμα τῇ περαιώσει τοῦ περιστροφικοῦ ἑλιγμοῦ κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 15ης Ὀκτωβρίου, ἀναλάβῃ ἀμέσως τὴν ἐπίθεσιν.

15 Ὀκτωβρίου. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν μεγάλων ἀποστάσεων, ἃς εἶχον νὰ διανύσωσιν αἱ μεραρχίαι τοῦ δεξιοῦ βουλγαρικοῦ πλευροῦ ἵνα ἔλθωσιν ἀπέναντι τῶν κατευθύνσεών των, καταφαίνεται ὅτι ἐκ τῆς καλῆς δράσεως τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, ἤτοι τῆς 5ης μεραρχίας, ἐξηρτᾶτο ὁ ὅλος ἑλιγμὸς τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 15ης Ὀκτωβρίου. Ὁ διοικητὴς τῆς μεραρχίας ταύτης στρατηγὸς Χριστὼφ ἐσκέφθη ὅτι, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς του, ὤφειλε νὰ παραμείνῃ προσωρινῶς ἐν ἀμύνῃ, περιοριζόμενος εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, οὐχ ἧττον ἐπεζήτησε δι' ἐπιθετικῆς ἀναγνωρίσεως ν' ἀντιληφθῇ τὰ κατὰ τοὺς Τούρκους. Δι' ὃ ὠργάνωσεν ἀμυντικῶς τὸ ΒΑ. τοῦ Μπουνὰρ Χισὰρ ὀροπέδιον, διὰ μιᾶς δὲ ταξιαρχίας του κατέλαβε τὸ χωρίον Μπουνὰρ Χισὰρ τὸ κατεχόμενον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπὸ τῆς ταξιαρχίας ἱππικοῦ τῆς δεξιᾶς τουρκικῆς στρατιᾶς, μεθ' ὃ προσεπέρασε τὸν Καραγάτς δερεζί· ἀλλ' ἡ περαιτέρω προχώρησις ἀνεκόπη ὑπὸ τουρκικῶν στρατευμάτων κατεχόντων τὴν δυτικὴν παρυφὴν τοῦ δάσους Σουδζάκ. Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα ἀγῶνα, ὄχι μόνον ἀπεκρούσθη ἡ βουλγαρικὴ αὕτη ταξιαρχία, ἀλλ' ὑπέστη καὶ σοβαρὸν ἀτύχημα, ἐξαναγκασθεῖσα μάλιστα νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὸ ΒΑ. τοῦ Μπουνὰρ Χισὰρ ὀροπέδιον, ἐγκαταλείψασα ἐννοεῖται τὸ χωρίον τοῦτο. Νοτιοδυτικώτερον διεξήχθησαν ἀρκετοὶ ἀγῶνες, ἰδίως περὶ τὸ χωρίον Καραγάτς, καθ' οὗ ἐπετέθη ἡ 4η βουλγαρικὴ μεραρχία, ὁπότε ἐν ἀρχῇ ἀπωθήθησαν οἱ Βούλγαροι, ἀλλά, μετὰ ζωηρὰν ἀντεπίθεσιν, ἐκτελεσθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ταύτης ἡμέρας, κατώρθωσαν ὄχι μόνον ν' ἀνακτήσωσι τὰς ἀπολεσθείσας θέσεις, ἀλλὰ καὶ νὰ γίνωσι κύριοι τῆς ἀριστερᾶς (ἀνατολικῆς) ὄχθης τοῦ Καραγάτς δερεζὶ εἰς τὸν περὶ τὸ χωρίον Καραγάτς χῶρον, καθ' ὅσον τὸ προσβληθὲν 2ον τουρκικὸν σῶμα οὐδόλως ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ ἀριστερόθεν αὐτοῦ 1ου σώματος, καίτοι τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν ἠσχολεῖτο εἰμὴ μόνον εἰς ἀγῶνα πυροβολικοῦ. Συνεπῶς, ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ταύτης εἶχον ἐπιτύχει οἱ Βούλγαροι τὴν διάρρηξιν τοῦ τουρκικοῦ μετώπου. Ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Τούρκων, πρὸς τὸ Λουλὲ-Μπουργάς, δὲν ἐξετελέσθη σοβαρὰ ἐπίθεσις κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, καθ' ὅσον ἡ περιστρεφομένη δεξιὰ βουλγαρικὴ πτέρυξ εἶχε νὰ διανύσῃ μεγάλας ἀποστάσεις, δι' ὃ τὸ μόνον ὅπερ ἐγένετο ἦτο βομβαρδισμὸς διὰ πυροβολικοῦ κατὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Λουλὲ-Μπουργάς.

16 Ὀκτωβρίου. Τὴν πρωΐαν ἀνέλαβεν ἡ στρατιὰ τοῦ Μαχμοὺτ Μουχτὰρ γενικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ βουλγαρικοῦ πλευροῦ, μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ὑπερκεράσεως τοῦ πλευροῦ τούτου, ὁπότε ἀπώθησε μὲν τοὺς Βουλγάρους πρὸς τὸν Καραγάτς δερεζί, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς (ἀνατολικῆς) αὐτοῦ ὄχθης. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ταύτην διεξήχθησαν σφοδρότατοι ἀγῶνες ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου Καραγάτς μεταξὺ τοῦ 2ου τουρκικοῦ σώματος καὶ τῆς 4ης βουλγαρικῆς μεραρχίας, ἅτε ἑκατέρου τῶν ἀντιπάλων προσπαθοῦντος νὰ παραμείνῃ κύριος τῶν ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου τούτου ὑψωμάτων, ἀφ' ὧν ἀπὸ τῆς προτεραίας, 15ης Οκτωβρίου, εἶχον ἀπωθηθῆ οἱ Τοῦρκοι, μέχρις οὗ τέλος πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς 16ης κατώρθωσαν οἱ Βούλγαροι νὰ παραμείνωσι κύριοι αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὸ λυκόφως τῆς ἡμέρας ταύτης ἠπειλήθη πλήρης κατάρρευσις τοῦ 2ου τουρκικοῦ σώματος, ὁπότε ἡ διάρρηξις τοῦ τουρκικοῦ μετώπου θὰ διηυρύνετο πολύ, δι' αὐτὸ ἔσπευσεν ὁ Ἀβδουλὰχ νὰ στείλῃ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος τούτου ἀνὰ μίαν μεραρχίαν ἐκ τῶν 1ου καὶ 4ου σωμάτων, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων ἐπετεύχθη ἡ συγκράτησις τοῦ 2ου σώματος, ἀλλ' ἥτις ἐπέφερε τὴν χρησιμοποίησιν ἁπασῶν τῶν ἐφεδρειῶν. Ἡ 6η βουλγαρικὴ μεραρχία κατέβαλε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην μεγάλας προσπαθείας πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ 1ου τουρκικοῦ σώματος καὶ κατάληψιν τοῦ Τόρκμπεη, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς. Κατὰ τὸν μεταξὺ τῶν χωρίων Καραγάτς καὶ Τόρκμπεη χῶρον διεξήχθη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην σφοδρότατος ἀγὼν πυροβολικοῦ, εἷς τῶν χαρακτηριστικωτέρων τοῦ πολέμου τούτου, καθ' ὃν ἐπεκράτησε τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν, ἅτε τοῦ τουρκικοῦ στερηθέντος πυρομαχικῶν. Ὀλίγον νοτιώτερον, περὶ τὸ Λουλὲ Μπουργάς, ἡ 1η βουλγαρικὴ μεραρχία ἐπετέθη κατὰ τοῦ 4ου τουρκικοῦ σώματος, τὸ ἀπώθησε, καὶ πρὸς τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ταύτης κατέλαβε τὸ Λουλὲ-Μπουργάς. Ἡ μεραρχία τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ ἠγωνίσθη ἵνα ἀποτρέψῃ τὴν νοτίως τοῦ Λουλὲ-Μπουργὰς ὑπερκέρασιν τοῦ ἀριστεροῦ τουρκικοῦ πλευροῦ, ἀλλά, καίτοι ἀρχικῶς ἐπεζομάχησε, κατόπιν δ' ἐπήλασε κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ πεζικοῦ, μολαταῦτα οὐδὲν κατώρθωσεν, ἅτε βληθεῖσα διὰ ζωηροῦ πυρὸς βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἀναγκασθεῖσα νὰ ἀποσυρθῇ πρὸς Κουτσοὺκ Καρισδιράν. Πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ταύτης, κατόπιν ἀντεπιθέσεως ὑπὸ μιᾶς τουρκικῆς μεραρχίας τοῦ 4ου σώματος, ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ Λουλὲ-Μπουργάς, ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα 16—17 Ὀκτωβρίου ἀπεσύρθησαν οἱ Τοῦρκοι, τὸ δὲ Λουλὲ-Μπουργὰς παρέμεινε κενόν, χωρὶς νὰ κατέχηται παρ' οὐδενὸς τῶν ἀντιπάλων. Συνεπῶς κατὰ τὴν 16ην Ὀκτωβρίου ἡ μάχη παρέμεινεν ἀμφίρροπος.

17 Ὀκτωβρίου. Τὴν χαραυγὴν τῆς ἡμέρας ταύτης κατέλαβον τὸ Λουλὲ-Μπουργὰς ἀμαχητὶ οἱ Τοῦρκοι. Ἤδη ὅμως, ἀπὸ τῶν πρώτων ὡρῶν τῆς ἡμέρας, κατεφάνη ἡ ἐνίσχυσις τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν δεξιάν του πτέρυγα, διότι ἔφθασεν ἡ 10η μεραρχία. Τὸ 4ον τουρκικὸν σῶμα εὑρεθὲν πρὸ ἰσχυρᾶς πιέσεως ἐκ μέρους τῆς 1ης βουλγαρικῆς μεραρχίας, ἐγκατέλειψε τὸ Λουλὲ-Μπουργάς, ὅπερ κατελήφθη τότε ὁριστικῶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Ἤδη τὸ τουρκικὸν στρατηγεῖον ἀνέμενε τὰ πάντα ἐκ τῆς δράσεως τῆς δεξιᾶς στρατιᾶς, τῆς εὑρεθείσης ὅμως τότε, λόγῳ τῆς ἀρξαμένης καταρρεύσεως τῆς ἀριστερᾶς στρατιᾶς, σχεδὸν ἀπομεμονωμένης καὶ ἀπῃωρημένης. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁλόκληρος ἡ ἄκρα δεξιὰ τουρκικὴ μεραρχία, ὑποστᾶσα συντόνους βουλγαρικὰς ἐπιθέσεις ἐκ τῶν πλευρικῶν ὑψωμάτων τοῦ Τσιφλὶκ Γεκέ, ἤρχισε τρεπομένη εἰς φυγήν. Καὶ τοιουτοτρόπως οὐδὲ τὰ τῆς στρατιᾶς ταύτης ἔβαινον καλῶς. Πρὸς ὑποστήριξιν τότε τῆς στρατιᾶς ταύτης, διετάχθη τὸ πυροβολικὸν τοῦ παραπλεύρου 2ου τουρκικοῦ σώματος νὰ βάλῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Καραγάτς, ἀλλὰ λίαν ταχέως ἐξουδετερώθη ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὑπεβλήθη εἰς σιγήν. Κατὰ τὴν νύκτα 17—18 Ὀκτωβρίου ἡ 6η βουλγαρικὴ μεραρχία, ἡ καταλαβοῦσα ἀφ' ἑσπέρας τὸ Τόρκμπεη, ἐπετέθη κατὰ τῶν ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου τούτου ὑψωμάτων, ἅτινα καὶ κατέλαβεν ἀμαχητί, καθ' ὅσον τὸ ἀμυνόμενον τοῦτων 1ον τουρκικὸν σῶμα ἐγκατέλιπε τὸν ἀγῶνα χωρὶς νὰ βάλῃ οὐδὲ μίαν κἂν βολήν. Ἡ βουλγαρικὴ αὕτη μεραρχία ἠσχολήθη καθ' ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὴν προσπέρασιν ὅλων τῶν δυνάμεών της ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Καραγάτς δερεζὶ καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασίν των ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς ὄχθης ταύτης, εἰς τρόπον ὥστε ἐσχημάτισεν ἰσχυρὸν προγεφύρωμα, δυνάμενον ν' ἀντιστῇ κατὰ πάσης ἀποπείρας τουρκικῆς ἀντεπιθέσεως, ἀποβλεπούσης εἰς τὴν ἀπώθησιν τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην.

18 Ὀκτωβρίου. Ἡ πρωΐα τῆς ἡμέρας ταύτης εὗρε τὸν τουρκικὸν στρατὸν ἐν πλήρει στρατηγικῇ διαρρήξει. Ἡ 1η βουλγαρικὴ στρατιὰ (1η καὶ 10η μεραρχίαι) ἔπεσε τότε ὁλονὲν περισσότερον τὸ

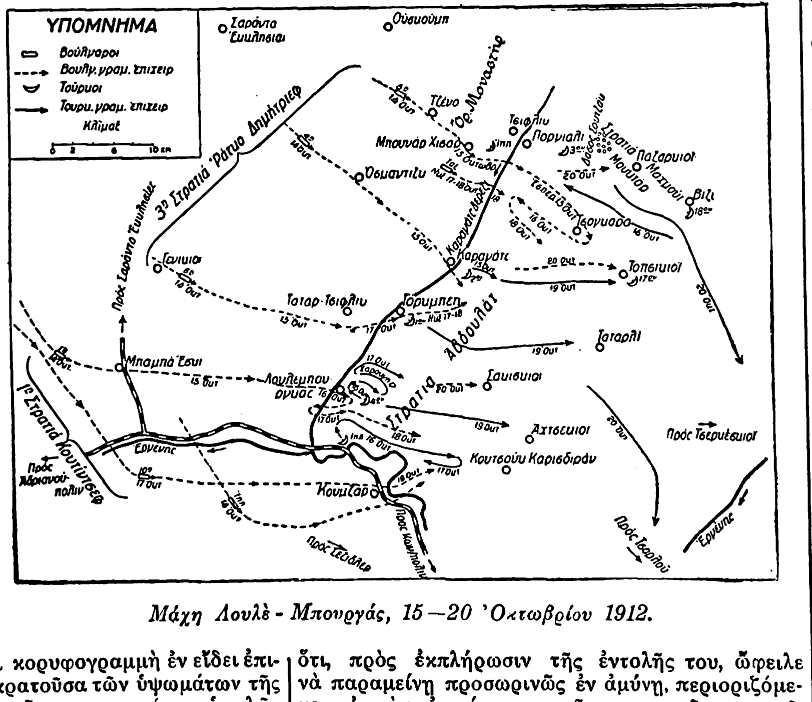

Μάχη Λουλὲ-Μπουργάς, 15—20 Ὀκτωβρίου 1912.

Digitized by Google

ἄκρον ἀριστερὸν τουρκικὸν πλευρόν, ὅπερ διαρκῶς ὑπεχώρει· ἅμα δὲ τέλος τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἐτάχθη ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κουμζὰρ καὶ ἐξετέλεσε ζωηρὸν πῦρ, ἡ ὑποχώρησις τοῦ τουρκικοῦ τούτου στρατεύματος (4ου καὶ 1ου σωμάτων) ἤρχισε μεταβαλλομένη εἰς ἄτακτον φυγὴν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Τσορλοῦ. Ἡ δεξιὰ τουρκικὴ στρατιὰ ἐξηκολούθει κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀντεπεξερχομένη κατὰ τῆς 5ης βουλγαρικῆς μεραρχίας, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε ὁ Μαχμοὺτ Μουχτάρ, μὴ γνωρίζων ἐπακριβῶς τὴν κατάστασιν εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ ἀριστερὰ στρατιά, ἐσκόπει ν' ἀναλάβῃ ὑπερκερωτικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ βουλγαρικοῦ πλευροῦ. Ἀλλ' ἅμα τὸ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συγκροτηθὲν ἀπόσπασμα ἐπεζήτησε νὰ προχωρήσῃ πρὸς ΒΑ., ἀμέσως ἀνεκόπη, καθ' ὅσον κατὰ τὴν νύκτα 17—18 Ὀκτωβρίου εἶχε καταφθάσει διὰ συντόνου πορείας μία ταξιαρχία τῆς 3ης βουλγαρικῆς μεραρχίας, τῆς περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐνισχύσασα οὕτως ἀρκετὰ τὴν κλονιζομένην 5ην βουλγαρικὴν μεραρχίαν. Ἡ ἀποτυχία τῆς προθέσεως ταύτης τοῦ Μαχμοὺτ Μουχτὰρ ἦτο μοιραία σύμπτωσις διὰ τοὺς Τούρκους, διότι, ἂν ἡ ὑπερκέρασις ἤρχιζεν ἐπιτυγχάνουσα, τότε ὁλόκληρος ἡ δεξιὰ αὕτη στρατιὰ θὰ περιεστρέφετο καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ ἐλάμβανε μέτωπον πρὸς ΒΔ., ὁπότε, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ παράπλευρος ἀριστερὰ στρατιὰ σχεδὸν δὲν ὑπῆρχεν, ἡ ἀποκοπὴ καὶ ἀπώθησις ὁλοκλήρου τῆς δεξιᾶς στρατιᾶς τοῦ Μουχτὰρ πρὸς τὴν ὀροσειρὰν Στράντζα θὰ ἦτο σχεδὸν βεβαία, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἐσήμαινε πλήρη ἀποκοπὴν ἐκ τῆς γραμμῆς ὑποχωρήσεως. Τὸ 2ον τουρκικὸν σῶμα ἐν ἀρχῇ τῆς ἡμέρας ταύτης παρέμεινεν εἰς τὰς θέσεις του, ἀλλ' ἀπὸ τῆς 16ης ὥρας ἤρχισε καὶ πάλιν ὑποχωροῦν, ὁπότε διηυρύνθη μεγάλως τὸ μεταξὺ τοῦ σώματος τούτου καὶ τῆς στρατιᾶς τοῦ δεξιοῦ κενόν, ὅπερ, χάρις εἰς τὴν προσωπικὴν παρέμβασιν ἐπὶ τόπου τοῦ Μαχμοὺτ Μουχτάρ, ἐπωματίσθη προσωρινῶς διὰ τῆς σπευσάσης ταξιαρχίας ἱππικοῦ.

19 Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ ἀριστερὰ τουρκικὴ στρατιὰ ἐξηκολούθησε τὴν φυγήν της· τὸ μὲν 2ον σῶμα πρὸς Τοπσίκιοϊ, τὸ 1ον πρὸς Ταταρλῆ, τὸ 4ον πρὸς Ἀχτσέκιοϊ. Ἡ μάχη εἶχεν ἤδη κερδηθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Ἡ δεξιὰ τουρκικὴ στρατιὰ ἐξηκολούθει ἀκόμη ἀγωνιζομένη, καθ' ὅσον ὁ Μαχμοὺτ Μουχτὰρ ἤλπιζεν ἀκόμη μήπως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συμπαρασύρῃ πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ τὴν ἀριστερὰν στρατιὰν τοῦ Ἀβδουλάχ. Ἀλλ' εἰς μάτην.

20 Ὀκτωβρίου. Τὴν 5ην ὥραν ἓν βουλγαρικὸν τάγμα ἐπετέθη ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν ἐναντίον τῆς ἀκραίας δεξιᾶς τουρκικῆς μεραρχίας, τῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν εὑρισκομένης παρὰ τὸ Ποργιαλί, ἐπενεγκὸν πλήρη αἰφνιδιασμὸν εἰς αὐτήν, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ προτροπάδην φυγὴ τῆς μεραρχίας ταύτης, ὁπότε ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους κατέστη ἀναπόφευκτος ἡ διὰ Βιζύης πρὸς Τσερκέσκιοϊ ὑποχώρησις τῆς δεξιᾶς τουρκικῆς στρατιᾶς, συντελεσθεῖσα ὅμως ἐν σχετικῇ τάξει καὶ διὰ χρησιμοποιήσεως ἀναλόγων ὀπισθοφυλακῶν.

Ἡ ὑποχώρησις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐγένετο ὑπὸ περιστάσεις καὶ καιρικὰς συνθήκας ἀθλίας, διότι ἀπὸ τῆς 19ης Ὀκτωβρίου ἔβρεχε συνεχῶς ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα. Ὁ βόρβορος καὶ ἡ ἰλὺς εἶχον κατακλύσει ἅπαν τὸ ἔδαφος, μηδὲ τῶν ὁδῶν ἐξαιρουμένων. Ἕνεκα τῆς τοιαύτης καταστάσεως τὸ 3ον τουρκικὸν σῶμα ἠναγκάσθη ν' ἀφήσῃ περὶ τὴν Βιζύην ἓξ ὁλοκλήρους πυροβολαρχίας μὴ δυναμένας νὰ ἑλκυσθῶσιν ὑπὸ τῶν ἵππων των, καθ' ὅσον εἶχον χωσθῆ κυριολεκτικῶς ἐντὸς τῆς ἰλύος. Ταύτας βραδύτερον κατώρθωσε ν' ἀποσύρῃ τῇ βοηθείᾳ δύο ταγμάτων πεζικοῦ καὶ 400 βουβάλων, σταλέντων τὴν ἐπομένην καὶ ἐργασθέντων ἐπὶ 36 ὅλας ὥρας. Οἱ Βούλγαροι δὲν ἀνέλαβον στρατηγικὴν καταδίωξιν, ἀλλ' ἠρκέσθησαν εἰς τακτικὴν τοιαύτην, φθάσαντες μέχρι τοῦ ὕψους τῆς γραμμῆς Παζάρκιοϊ — Τοπσίκιοϊ — Σακίσκιοϊ. Οἱ Βούλγαροι συνέλαβον περὶ τοὺς 3.000 Τούρκους αἰχμαλώτους καὶ περὶ τὰ 50 πυροβόλα. Αἱ ἑκατέρωθεν ἀπώλειαι ἦσαν μέγισται, ἅτε ἀνερχόμεναι εἰς 15.000 Βουλγάρους καὶ εἰς 25.000 Τούρκους ἐκτὸς μάχης.

Τὰ αἴτια τῆς τουρκικῆς ἥττης κατὰ τὴν μάχην τοῦ Λουλὲ Μπουργὰς ἀποδοτέα ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὰ μεγάλα μέτωπα, τὰ δυσανάλογα πρὸς τὰς διατιθεμένας τουρκικὰς δυνάμεις, συνεπῶς εἰς τὸ ἀδύνατον τοῦ συντονισμοῦ ἐνεργείας ἁπασῶν τῶν μονάδων, ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς τὴν μεγάλην σπάνιν πυρομαχικῶν πυροβολικοῦ. Οἱ Βούλγαροι δὲν ἐπωφελήθησαν τῆς ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκῆς δι' αὐτοὺς καταστάσεως, ἵνα καταδιώξωσι τοὺς Τούρκους, καθ' ὅσον ὁ τουρκικὸς στρατὸς ὑπεχώρησε διὰ δύο διαφόρων κατευθύνσεων, Λουλὲ Μπουργὰς—Τσορλοῦ ἀφ' ἑνός, Βιζύης—Τσερκέσκιοϊ ἀφ' ἑτέρου, συγκλινουσῶν μὲν ἀλλὰ μὲ σημεῖον συναντήσεως ἀπέχον περὶ τὰ 50 περίπου χιλιόμετρα, συνεπῶς πρὸς κατευθύνσεις, καθ' ὧν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ χώραν χωριστὴ καταδίωξις πρὸ τοῦ σημείου συναντήσεως.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Λούλεο (Luleo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σουηδίας ἐν Νόρρλαντ, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Νόρρμποττεν, ἐπὶ χερσονησῖδος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λούλεελφ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου. Κάτ. 10971. Ἔχει καλὸν λιμένα, ὁπόθεν διεξάγεται ζωηρότατον ἐμπόριον ἐξαγωγῆς ξυλείας, γουναρικῶν, τυροῦ καὶ σιδήρου. Εἶναι ἐκ τῶν βορειοτέρων πόλεων τῆς Σουηδίας καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ λιμένος τοῦ Νάρβικ. Ἔχει ἐργοστάσια μηχανημάτων, ναυπηγεῖα κτλ. Μ. Δ. Β.

λοὺ-λὲ-σωνιὲ (Lous-le saunier) *[Γεωγρ.]*. Μεταλλικὰ ὕδατα εἰς Jura ἐν Γαλλίᾳ, ψυχρά, ἔχοντα 17,5 γρ. στερεῶν συστατικῶν, διαλελυμένων ἀνὰ λίτρον ὕδατος, ὧν τὰ 10 εἶναι χλωριοῦχον νάτριον. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ὕδατα πικρὰ ἰσχυρῶς μεταλλικὰ (313 γρ. ἀνὰ λίτρον). Τὰ μεταλλικὰ ὕδατα τοῦ λοὺ-λὲ-σωνιὲ συνιστῶνται κατὰ τοῦ λυμφατισμοῦ, φυματιάσεως τῶν ὀστῶν, γυναικολογικῶν παθήσεων. Κ. Γ. Μ.

Λουλίγια. Φοινικικὸν ὄνομα τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου *Ἐλουλαίου* (βλ. λ.).

Λούλιο (Lulio), ***Ραϋμόνδος***· βλ. λ. *Λοῦλλος*.

λουλκοῦκι (τὸ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μήκων ἡ ῥοιάς*.

Λούλλι, ἢ ***Λούλλυ*** (Lulli Lully), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Διάσημος συνθέτης (1632—1687). Περὶ τὸ 1646 ἦλθεν εἰς Γαλλίαν, ἀκολουθῶν τὸν ἱππότην τῆς Γκύζης, ὅστις τὸν παρεχώρησεν εἰς τὴν δεσποινίδα τοῦ Μονπασιέ, μανθάνουσαν τότε ἰταλικά. Κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις ἄφιξίν του ὁ νεαρὸς Λούλλι ἐγνώριζεν ἁπλῶς νὰ παίζῃ κιθάραν καὶ νὰ ᾄδῃ· ἔσχεν ὅμως τὴν εὐκαιρίαν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς εὐεργέτιδός του νὰ συμπληρώσῃ τὰς μουσικάς του σπουδάς. Ἐδιδάχθη βιολίον καὶ ἐντὸς ὀλίγου διεκρίθη· ἔμαθεν ἐπίσης νὰ παίζῃ κλαβεσῖνον καὶ νὰ συνθέτῃ ὑπὸ τοὺς Ζιγκώ, Μετρὺ κ. ἄ. Βραδύτερον ἐγκαταλείψας τὴν εὐεργέτιδά του προσελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἔνθα ταχέως ἀπετέλεσε μέλος τῶν 24 βιολίων τοῦ βασιλέως, ἵνα ἐξελιχθῇ τῷ 1652 εἰς ἐπιθεωρητὴν τῆς ἄνω ὀρχήστρας καὶ εἶτα εἰς διευθυντὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθείσης ὀρχήστρας τῶν 16 μικρῶν βιολίων. Τῷ 1653 ὠνομάσθη συνθέτης τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς τῆς αὐλῆς. Μέχρι τοῦ 1655 ὁ Λούλλι ἐμφανίζεται ὡς χορευτής, συχνάκις εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', μετὰ τοῦ ὁποίου ἀποκτᾷ μεγάλην οἰκειότητα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκτελεῖται τὸ πρῶτόν του μεγάλο ἔργον, ὁ «Διάλογος τοῦ Πολέμου καὶ τῆς Εἰρήνης», καὶ ὀλίγον κατόπιν τὸ «Μπαλλέττο τῶν καλῶς ὁρισάντων». Τῷ 1662 ὁ Λούλλι ἐνυμφεύθη τὴν κόρην τοῦ διευθυντοῦ τῆς μουσικῆς δωματίου τοῦ βασιλέως Λαμπέρ, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν ἓξ τέκνα. Ἡ συνεργασία του μετὰ τοῦ Μολιέρου προσδίδει νέαν αἴγλην εἰς τὸ ὄνομά του. Γράφουν ἀπὸ κοινοῦ τὰς κωμῳδίας—μπαλλέτα, αἵτινες ἐλάμπρυναν τὴν ἐποχήν των. Ἡ συνεργασία αὕτη διετηρήθη ἀπὸ τοῦ 1661 μέχρι τοῦ 1670, καρπός της δὲ ὑπῆρξαν τὰ ἔργα: «Γάμος μὲ τὸ στανιό», «Ἡ πριγκίπισσα τῆς Ἤλιδος». «Ἡ γέννησις τῆς Ἀφροδίτης», «Ὁ θρίαμβος τοῦ Βάκχου εἰς Ἰνδίας», «Ὁ κύριος Πουρσωνιάκ» κ. λ. Τὸ καλύτερον ἔργον τῆς σειρᾶς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ «Ἀρχοντοχωριάτης», διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Λούλλι ἔγραψε πλεῖστα μουσικὰ τεμάχια, μονῳδίας, χορῳδίας, μπαλλέτα καὶ ντιβερτιμέντα.

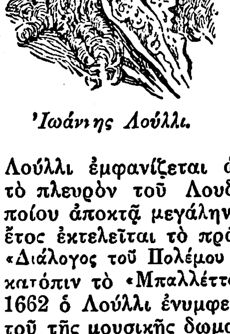

Ἰωάννης Λούλλι.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ὑφίστατο ἐν Γαλλίᾳ ἐθνικὸν μελόδραμα. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶχεν εἰσαχθῆ ἐξ Ἰταλίας, τῷ 1643, τὸ δὲ πρῶτον ἀναβιβασθὲν ἔργον ὑπῆρξεν ὁ «Ὀρφεὺς» τοῦ Λουΐτζι Ρόσσι. Μιμούμενοι τοὺς Ἰταλούς, καὶ παρὰ τὴν κοινὴν προκατάληψιν, οἱ Περρὲν καὶ Καμπὲρ ἀπετόλμησαν νὰ γράψουν μίαν «Παστοράλ», εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν, ἥτις ἐγένετο εὐμενῶς δεκτή. Ἐνθαρρυνθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἱδρύσουν τὴν «Ἀκαδημίαν ποιήσεως καὶ μουσικῆς», ἀφοῦ ἔτυχον παρὰ τοῦ βασιλέως εἰδικοῦ προνομίου. Τῷ 1671 ἀνεβιβάζετο μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας ἡ «Πομόνη» τῶν δύο συνεργατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐν τούτοις ἐχρεοκόπησαν. Ὁ Λούλλι ἐπωφελούμενος τούτου ἐξηγόρασε παρὰ τοῦ Περρὲν τὸ προνόμιον τῆς ἱδρύσεως τῆς ἀκαδημίας καὶ ἵδρυσεν οὕτω τὸ γαλλικὸν μελόδραμα. Ἡ «Βασιλικὴ μουσικὴ Ἀκαδημία» ἀρχίζει τὰς παραστάσεις της περὶ τὰ τέλη τοῦ 1672 δι' ἑνὸς ντιβερτιμέντο, ἀποτελουμένου ἐκ συρραφῆς προγενεστέρων ἔργων καὶ φέροντος τὸν τίτλον «Αἱ ἑορταὶ τοῦ Ἔρωτος καὶ τοῦ Βάκχου». Ἡ διασκευὴ εἶχε γίνει παρὰ τοῦ Κινὼ (Quinault), ὅστις ἔκτοτε γίνεται ὁ ἐπίσημος συνεργάτης τοῦ Λούλλι. Ἡ ἀπόλυτος κυριαρχία τοῦ Λούλλι ἀρχίσασα τῷ 1672 διετηρήθη μέχρι τοῦ θανάτου του. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ συνθέτης ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς μουσικῆς του ἀκαδημίας τὰ ἑξῆς μελοδράματα ἢ λυρικὰς τραγῳδίας: «Αἱ ἑορταὶ τοῦ Ἔρωτος καὶ τοῦ Βάκχου» (1672), «Κάδμος καὶ Ἑρμιόνη» (1673), «Ἄλκηστις» (1674), «Θησεὺς» (1675), «Ἄτυς» (1676), «Ἶσις» (1677), «Ψυχὴ» (1678), «Βελλεροφόντης» (1679), «Περσεφόνη» (1680), «Περσεὺς» (1682), «Φαέθων» (1683), «Ὁ Ἄμαδις ἐν Γαλατίᾳ» (1684), «Ρολάνδος» (1685), «Ἀρμίδα καὶ Ρενὼ» (1686), «Ἄκις καὶ Γαλάτεια» (1687). Τῆς αὐτῆς περιόδου εἶναι ἡ κωμῳδία-μπαλλέτο: «Εἰδύλλιον τῆς Εἰρήνης» (1685), ἐνῷ τὰ παρὰ τοῦ Λούλλι ἀποκλειστικῶς συντεθέντα μπαλλέτα διαφόρων ἐποχῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: «Μπαλλέτο τοῦ Ἀλκιδιάνη» (1658), «Μπαλλέτο τοῦ σκώμματος» (1659), «Μπαλλέτο τοῦ Ξέρξου» (1660), «Μπαλλέτο τῆς ἀνυπομονησίας» (1661), «Μπαλλέτο τῶν ἐποχῶν» (1661), «Μπαλλέτο τοῦ Ἡρακλέους ἐρῶντος» (1662), «Μπαλλέτο τῶν τεχνῶν» (1663), «Μπαλλέτο τῶν γάμων τοῦ χωρίου» (1663), «Μπαλλέτο τῶν μετημφιεσμένων ἐρώτων» (1664), «Ἰντερμέδια τοῦ Οἰδίποδος» (τοῦ Κορνηλίου, 1664), «Μπαλλέτο τῆς γεννήσεως τῆς Ἀφροδίτης» (1665), «Μπαλλέτο τῶν σωματοφυλάκων» (1665), «Μπαλλέτο τοῦ Κρεκύ, ἢ ὁ θρίαμβος τοῦ Διονύσου ἐν Ἰνδίαις» (1666), «Μπαλλέτο τῶν Μουσῶν» (1666), «Τὸ καρναβάλι ἢ μασκαράτα τῶν Βερσαλλιῶν» (1668), «Μπαλλέτο τῆς Φλώρας» (1669), «Μπαλλέτο τῶν μπαλλέτων» (1671), «Ὁ θρίαμβος τοῦ ἔρωτος» (1681), «Ὁ ναὸς τῆς εἰρήνης» (1685).

Ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Λούλλι κατέχει τὸ ρετσιτατίβο. Τὸ ρετσιτατίβο τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἐστερημένην μουσικῆς ἀξίας ἀπαγγελίαν τῶν μελοδραμάτων τῆς πρώτης φλωρεντινῆς περιόδου. Ἀποτελεῖ ὀργανικὸν τμῆμα τοῦ συνόλου· εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ βάσις τῆς τραγῳδίας. Ἡ μουσική του ἀπαγγελία ἀκολουθεῖ αὐστηρῶς τὸ ποιητικὸν μέτρον, ἀποφεύγουσα ἐπιμελῶς τοὺς περιττοὺς καλλωπισμούς, τῶν ὁποίων ἀμείλικτος ἐχθρὸς ἦτο ὁ Λούλλι. Ἡ μουσικὴ ἀπαγγελία, τὴν ὁποίαν γράφει ὁ Λούλλι διὰ τὴν τραγῳδίαν, ἀνήκει πολλάκις εἰς τὸ λεγόμενον: ρετσιτατίβο συνοδείᾳ ὀρχήστρας (recitativo strumentato), δεῖγμα δὲ αὐτοῦ μᾶς δίδει κυρίως εἰς τὸν «Πρεσέα» καὶ τὸν «Φαέθωνα». Διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν γαλλικὴν μουσικὴν ἡ ἀπαγγελία γίνεται ἐκφραστική, πλήρης ρεαλισμοῦ καὶ δραματικότητος. Ἡ ἄρια ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Λούλλι σπανίως ἔχει κανονικὸν τύπον. Εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἤρεμος καὶ γαληνιαία μελῳδία, οὐχὶ σπανίως χορευτικοῦ ρυθμοῦ, διακοπτομένη συχνάκις ὑπὸ ρετσιτατίβου, διὰ νὰ συνεχισθῇ κατόπιν. Ἐξέχουσαν ἐπίσης θέσιν ἐν τῷ ἔργῳ του, μηδὲ αὐτῶν τῶν λυρικῶν τραγῳδιῶν ἐξαιρουμένων, κατέχει τὸ κωμικὸν στοιχεῖον. Τὸ χιοῦμορ καὶ τὸ σατιρικὸν πνεῦμα παρουσιάζεται ἐξ ἀπίνης καὶ εἰς στιγμάς, κατὰ τὰς ὁποίας κανεὶς δὲν τὸ περιμένει. Οὐχὶ μικροτέρας σημασίας ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Λούλλι εἶναι τὸ συμφωνικὸν στοιχεῖον. Ἐὰν ὁ Φλωρεντινὸς συνθέτης δὲν ἐδημιούργησεν ἀκριβῶς τὴν λεγομένην «γαλλικὴν εἰσαγωγήν», πάντως ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸν ὁριστικὸν τύπον, ὅστις ἐγένετο κλασσικός, εἰσαχθεὶς καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ χρησιμοποιηθεὶς παρὰ τοῦ Ἰ. Σ. Μπὰχ ἀκόμη. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ Λούλλι ἀποτελεῖται ἐκ βραδέος καὶ πομπώδους προοιμίου, ἀκολουθουμένου ὑπὸ ζωηρᾶς ἀγωγῆς, τύπου φυγῆς, διὰ νὰ κλείσῃ διὰ τῆς ἀρχικῆς φράσεως, ἔτι εὐρυνομένης. Ἐκτὸς τῶν εἰσαγωγῶν ὁ Λούλλι χρησιμοποιεῖ καὶ τὰς ἐπῳδούς, τὰς παραστατικὰς ἢ γραφικὰς συμφωνίας καὶ τὰς χορευτικὰς μελῳδίας. Εἰς τὴν γραφικήν του μουσικὴν ἀνήκουσιν: ὁ «Θρῆνος τοῦ Πανὸς» ἐκ τῆς «Ἴσιδος», ὁ «Ὕπνος» τοῦ «Ἄτυος», ἡ συμφωνία τῆς πέμπτης πράξεως τοῦ «Ρολάνδου», ἡ «Μάχη» τοῦ «Θησέως» κλπ.

Ἡ ὀρχήστρα τοῦ Λούλλι, ἀρκετὰ πλουσία διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς ὄργανα. Ἓξ μέρη ἐγχόρδων: 1α, 2α, 3α βιολία, βιόλας, βιολοντσέλλα καὶ βαθύχορδα· 2 πλαγιαύλους· δύο ὀξυαύλους· ἕνα βαρύαυλον· κλαβεσῖνον. Εἰς ταῦτα οὐχὶ σπανίως προσετίθεντο: σάλπιγγες, κυνηγετικὰ κέρατα καὶ τύμπανα. Οὐδὲν μουσικὸν αὐτόγραφον τοῦ Λούλλι ἔχει περιέλθει μέχρις ἡμῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Boscheron*, Vie de Quinault (1715). — *Durey de Nouville et Travenol*, Histoire de l'Académie royale de Musique en France (1753). — *Guichard*. Factums contre Lully. — *Lecerf de la Vieville*, Comparaison de la musique italienne et de la musique française (1703). — *Nodot*, Le Triomphe de Lulli aux Champs-Élysées (1687). — *Boislisle*, Les débuts de l'opéra français à Paris (1875). — *Campardon*, L'Académie royale de musique au XVIII siècle (1884). — *Fétis*, Biographie universelle des musiciens. — *Goldschmidt*, Die Lehre des vokalen Ornamentik (1907). — *Pougin*. Les vrais créateurs de l'opéra français (1887). — *Frunières et de la Laurencie*, La jeunesse de Lulli. — *Romain Rolland*, Musiciens d'autrefois (1895) κτλ.

Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

λουλλίσται (οἱ) (lullistes). Οἱ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ὀπαδοὶ τοῦ γαλλικοῦ μελοδράματος, τοῦ ὁποίου θεμελιωτὴς ὑπῆρξεν ὁ Jean Lully (1633—1687). Ὅταν κατὰ τὸ 1752 ἐνεφανίσθη τὸ ἰταλικὸν μελόδραμα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις μελοδράματος, τὸ κοινὸν διῃρέθη εἰς δύο στρατόπεδα, τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς ἰταλικῆς μουσικῆς, τὸ δὲ ὑπὲρ τῆς γαλλικῆς. Οἱ ὑπὲρ τῆς ἰταλικῆς, bouf-

Digitized by Google

fonistes ὀνομασθέντες, ἐκάθηντο πάντοτε πρὸς τὸ μέρος τοῦ θεωρείου τῆς βασιλίσσης, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς γαλλικῆς, οἱ λουλλίσται, εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος, ὅπου τὸ θεωρεῖον τοῦ βασιλέως, ἐξ οὗ αἱ δύο μερίδες ὠνομάσθησαν, ἡ μὲν coin de la reine, ἡ δὲ coin du roi. Ἡ διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν λιβέλλων πολεμικὴ τῶν δύο αὐτῶν φατριῶν ὠνομάσθη guerre des coins καὶ querelle des bouffonistes et des lullistes Ν. Ι. Λ

Λοῦλλος (Lulle), *Ραϋμόνδος*. Σχολαστικὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Πάλμᾳ τῆς Μαγιόρκας περὶ τὸ 1235 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μπονζὶ τῷ 1315. Ἀφοῦ ἔζησε κατὰ τὴν νεότητά του ἀσώτως καὶ τυχοδιωκτικῶς, ἐγκατέλιπε τὸν κόσμον καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μαγιόρκαν, ὅπου ἐξέμαθε τὴν ἀραβικὴν παρ' ἑνὸς Σαρακηνοῦ δούλου. Ἐνταῦθα συνέγραψε περὶ τὸ 1275 τὴν «Ars Magna» καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀραβικῶν ἔργων του ὡς καὶ τὰ ποιητικά του ἔργα. Ἐνταῦθα ἐπίσης ἵδρυσε τῷ 1276 μίαν μονήν, οἱ ἀδελφοὶ τῆς ὁποίας ἐπεδίδοντο εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀραβικῆς γλώσσης. Τῷ 1285 μετέβη εἰς Ρώμην, κατόπιν εἰς Παρισίους (1287), Μομπελλιὲ (1289), Γενεύην (1291) καὶ Τύνιδα, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ἔτος (1291—1292), ἀγωνιζόμενος νὰ προσηλυτίσῃ τοὺς ἐντοπίους εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ συγγράφων τὰ ἀλχημιστικά του ἔργα. Κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς Ρώμην, ὅπου συνέγραψε τὴν ἔκθεσιν τῆς μεγάλης τέχνης του, τιτλοφορουμένην «Arbor Scientiae». Τῷ 1298 ἔζη ἐν Παρισίοις, τῷ 1299 ἐν Μαγιόρκᾳ, τῷ 1300 ἐν Κύπρῳ, κατόπιν ἐν Γενούῃ, Λυῶνι, Πίζῃ, Ἀβινιόν, Παρισίοις (1309), ὅπου συνέγραψε τὸ «Liber contradictionis inter Raymondum et Averroistam» (1310) καὶ ὅπου παρέδωσε μαθήματα ἐπὶ τοῦ Ἀβερρόη καὶ τῆς «Μεγάλης τέχνης» του, σχόντα ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν. Τῷ 1311 παρέστη εἰς τὴν σύνοδον τῆς Βιέννης, κατόπιν δὲ ἐπεσκέφθη ἐκ νέου τὴν Μαγιόρκαν, τοὺς Παρισίους, τὸ Μομπελλιέ, τὴν Τύνιδα καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Μπονζί, ὅπου ἐλιθοβολήθη τῷ 1315.

Ὁ Λοῦλλος, ὅστις διὰ τὴν τεραστίαν δραστηριότητα καὶ τὸ ἐξημμένον πνεῦμά του ὠνομάσθη «doctor illuminatus», εἶχε συγγράψει, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἄνω τῶν 486 ἔργων θεολογικῶν, φιλοσοφικῶν, ἀλχημιστικῶν καὶ ποιητικῶν. Ὑπὸ τὸ ὄνομά του διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν 313 ἔργα, τὰ ὁποῖα φαίνεται νὰ ἐγράφησαν εἰς τὴν ἀραβικήν, ἀλλὰ παρεδόθησαν εἰς λατινικὴν μετάφρασιν. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν αὐθεντικῶν ἀπὸ τῶν νόθων ἔργων του εἶναι σχεδὸν ἀνέφικτος. Ἐξ αὐτῶν τὰ 184 παραμένουν εἰσέτι ἀνέκδοτα· τὰ ἄλλα 129 ἐξεδόθησαν ἢ τμηματικῶς ἢ εἰς τὴν μεγάλην ἔκδοσιν τῆς Μαγεντίας (1721 – 1742, τόμ. 8 εἰς φύλλον) ἢ ἀκόμη εἰς τὴν μικρὰν ἔκδοσιν τῆς Πάλμας (1744—1746 τόμ. 3) Ὁ Λοῦλλος εἶναι εὐφάνταστος διανοητής, ὁ ὁποῖος πιστεύει ὅτι ἡ διδασκαλία του ἔχει στοιχεῖα θείας ἀποκαλύψεως καὶ ὅτι διὰ καταλλήλου χρησιμοποιήσεως τῆς ἀπολογητικῆς μεθόδου εἶναι δυνατὸν νὰ προσηλυτισθοῦν ὅλοι οἱ ἄπιστοι. Ἡ περίφημος «Ars Magna» ἀποτελεῖ ἔκθεσιν τῆς μεθόδου ταύτης. Συνίσταται κυρίως ἀπὸ πίνακας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουν ἐγγραφῆ αἱ θεμελιώδεις ἔννοιαι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε συνδυάζων τις τὰς διαφόρους δυνατὰς θέσεις τῶν πινάκων τούτων πρὸς ἀλλήλας, νὰ δύναται νὰ ἔχῃ μηχανικῶς ὅλας τὰς σχέσεις τῶν ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς οὐσιώδεις ἀληθείας τῆς θρησκείας. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἂν κανεὶς σήμερον θελήσῃ νὰ χρησιμοποιήσῃ τοὺς πίνακας τούτους, θὰ συναντήσῃ τοιαύτας δυσκολίας, ὥστε νὰ διερωτηθῇ εὐλόγως ἂν ἐστάθη πολὺ ἱκανὸς ὁ ἴδιος ὁ Λοῦλλος νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ ἐπωφελῶς, παρ' ὅλας τὰς διαβεβαιώσεις καὶ τὰς θερμὰς συστάσεις του.

Ἡ τόσον ζωηρὰ συναίσθησις τῆς ἀνάγκης ἑνὸς ἀπολογητικοῦ ἔργου πρὸς μετάπεισιν τῶν ἀπίστων, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Λούλλῳ, ἦτο ἤδη γενικὴ συναίσθησις κατὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἔζη ὁ φιλόσοφος. Παρ' αὐτῷ μόνον ἡ φροντὶς αὕτη κατέχει τὴν πρώτην μοῖραν καὶ ὑποτάσσει τὴν φιλοσοφικὴν διδασκαλίαν εἰς τὸν σκοπόν της. Χρειάζεται μία ἑνισία μέθοδος μεταπείσεως τόσον τῶν ἀβερροϊστῶν, ὅσον καὶ τῶν μουσουλμάνων. Οἱ μὲν μουσουλμᾶνοι ἀρνοῦνται τὴν χριστιανικὴν ἀποκάλυψιν, οἱ δὲ ἀβερροϊσταὶ ἀποφεύγουν, διὰ λόγους ἀρχῶν, νὰ τὴν λάβουν ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν. Τοιουτοτρόπως ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ θρησκεία χωρίζονται ὑπὸ ἀβύσσου, τῆς πρώτης συλλογιζομένης ἐν ὀνόματι τοῦ λόγου, τῆς δὲ δευτέρας διὰ μιᾶς θετικῆς μεθόδου (positiva consideratio), δηλαδὴ ἐν ὀνόματι τῶν δεδομένων τῆς ἀποκαλύψεως, τὰ ὁποῖα θέτει ὡς γεγονότα, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων κατόπιν συνάγει συμπεράσματα. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν πρέπει νὰ ἐγκαθιδρυθῇ συμφωνία. Ἡ θεολογία εἶναι μήτηρ τῆς φιλοσοφίας καὶ διὰ τοῦτο πρέπει μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας νὰ ὑφίσταται ἡ αὐτὴ σχέσις, οἵα ὑφίσταται μεταξὺ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ. Διὰ νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἡ συμφωνία αὕτη, πρέπει νὰ ἀναχωρήσῃ τις ἐξ ἀρχῶν πανθωμολογημένων, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Λοῦλλος προτείνει τὸν κατάλογον αὐτῶν εἰς τὴν «Μεγάλην Τέχνην» του. Αἱ ἀρχαὶ αὗται εἶναι ἡ ἀγαθότης, τὸ μέγεθος, ἡ αἰωνιότης, ἡ δύναμις, ἡ σοφία, ἡ θέλησις, ἡ ἀρετή, ἡ ἀλήθεια, ἡ δόξα, ἡ διαφορά, ἡ συμφωνία, ἡ ἀντίθεσις, ἡ ἀρχή, τὸ μέσον, τὸ τέλος, τὸ μεγαλύτερον, τὸ ἴσον, τὸ μικρότερον. Πάντα τὰ ὄντα ἢ ὑπάγονται εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας ἢ ἔχουν ἀναπτυχθῇ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν τῶν ἀρχῶν τούτων. Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον ὁ Λοῦλλος προσθέτει τοὺς κανόνας, οἱ ὁποῖοι ἐπιτρέπουν τὸν ὀρθὸν συνδυασμὸν τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι σειρὰ γενικωτάτων ἐρωτημάτων, ὅπως: ἐκ τίνος, ἕνεκα τίνος, πῶς, ποῖος, πότε, ποῦ καὶ ἄλλα παρόμοια Ὁ Λοῦλλος πιστεύει ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη νόησις δύναται νὰ ὑψωθῇ ὑπεράνω τῶν βεβαιώσεων, τὰς ὁποίας μᾶς παρέχουν αἱ αἰσθήσεις, καὶ νὰ τὰς διορθώσῃ καὶ ὅτι ὁ λόγος δύναται νὰ αὐτοκριθῇ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ ἐν ἑαυτῷ ἐνίοτε τὴν πραγματικότητα μιᾶς θείας πράξεως, τῆς ὁποίας αἰσθάνεται τὰ ἀποτελέσματα, χωρὶς νὰ δύναται νὰ τὰ κατανοήσῃ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. H. Probst*, Caractère et origine des idées du bienheurenx Raymond Lulle (Toulouse 1912).— *E. Gilson*, La philosophie an moyen âge (Paris 1925).— *M. de Wulf*, Histoire de la philosophie médiévale (ἔκδ. δ' 1912). Θ. Π.

Λοῦλον /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Βυζαντινὸν φρούριον μεταξὺ Ταρσοῦ καὶ Τυάνων ἐπὶ τοῦ Κιλικίου Ταύρου καὶ πρὸς ΒΔ τῶν Κιλικίων πυλῶν.

Ἐπὶ τῆς ἄνωθεν αὐτοῦ κορυφῆς τοῦ ὄρους ἦτο ἐγκατεστημένον φρυκτώριον, ἤτοι σταθμὸς σημάτων διὰ πυρσῶν, ὁ ἀκραῖος τῆς μεγάλης μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ταρσοῦ γραμμῆς ὀπτικοῦ τηλεγράφου τῶν Βυζαντινῶν (βλ. λ. *Καμινοβίγλια*). Ν. ΚΛΣ

Λοῦλος /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Γέρω-λάκκου (περιφερείας Κεραμειῶν), τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων. Ἔχει 710 κατοίκους καὶ εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς δειράδος τῶν Λευκῶν ὀρέων, ἥτις κλείει πρὸς Ν. καὶ πρὸς ΝΑ. τὴν πεδιάδα τῶν Χανίων.

Πρὸ τοῦ χωρίου τούτου συνήφθη ἡ πρώτη ἐν Κρήτῃ μάχη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 Ἅμ' ὡς ἀνηγγέλθη ἡ εἴδησις τῆς ἐκραγείσης ἐν Πελοποννήσῳ ἐπαναστάσεως, οἱ ἐν Χανίοις Τοῦρκοι ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐκεῖ καὶ τῶν πέριξ Χριστιανῶν καὶ μετὰ 5 ἡμέρας ὁ Ταμπουρατζῆς ἀγᾶς τεθεὶς ἐπικεφαλῆς σώματός τινος Χανιωτῶν Τούρκων ἐστράτευσε τὴν 9 Ἰουνίου κατὰ τῆς περιφερείας τῶν Κεραμειῶν. Πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ κατέλαβον τὰς πρὸ τοῦ Λούλου θέσεις οἱ ὁπλαρχηγοὶ Ἰω. Χάλης, Παπαδανδρέας καὶ Μουτσογιάννης ἄγοντες ἀριθμόν τινα ἀγροτῶν, ὧν οἱ τεσσαράκοντα μόνον ἔφερον ὅπλα οἱ δὲ λοιποὶ ρόπαλα καὶ ἀγροτικὰ ἐργαλεῖα. Μετὰ λυσσώδη σώματος πρὸς σῶμα ἀγῶνα, οἱ Ἕλληνες ἔτρεψαν τοὺς Τούρκους εἰς φυγήν, φονεύσαντες πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀρχηγόν των Ταμπουρατζῆν. Οἱ Τοῦρκοι, ἐκδικούμενοι τὴν ἧτταν των, ἐνήργησαν τότε νέας ἐν Χανίοις σφαγάς, φονεύσαντες ὑπερτριακοσίους Χριστιανοὺς καὶ λεηλατήσαντες τὰς περιουσίας των.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869 ἰσχυρὸν σῶμα τουρκικοῦ στρατοῦ προερχόμενον ἐκ Χανίων καὶ ἐκ Μαλάξης προσέβαλε τὴν 25 Αὐγούστου 1867 τοὺς ἐν Λούλῳ ἐστρατοπεδευμένους Ἕλληνας. Μετὰ πολύωρον πεισματώδη ἀγῶνα ἐπελθὼν ὁ ἀρχηγὸς Χατζημιχάλης Γιάνναρης ἐκ Κάμπων καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ἐξηνάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ ὑποχωρήσωσι, καταδιωκόμενοι μέχρι τῆς πεδιάδος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ν. ΚΛΣ.

Λούλουα (Lulua) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Πηγάζει ἐκ τῆς πορτογαλικῆς ἀποικίας τῆς Ἀγγόλας εἰς ἀπόστασιν 20 χλμ. ἀπὸ τῆς μεθορίου τοῦ βελγικοῦ Κόνγκο, διασχίζει αὐτὸ ἐκ Ν. πρὸς Β. εἰς μῆκος 900 χλμ., καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Κασάϊ, παραπόταμον τοῦ Κόνγκο. Ὁ Λούλουα πλωτὸς μόνον εἰς μῆκος 90 χλμ., δέχεται τὰ ὕδατα πλείστων παραποτάμων, σχηματίζει πολλοὺς καταρράκτας, αἱ δὲ περιοχαὶ τὰς ὁποίας διαρρέει φημίζονται διὰ τὴν γραφικότητά των. Μ. Ν. Δ

λουλουδάκι (τό)· μικρὸ λουλούδι, ἀνθάκι || μεταφ. κατ' ἀντίφρασιν ἐπὶ αἰσχροῦ καὶ ἀνηθίκου: «σοῦ εἶναι ἕνα λουλουδάκι».

— **λουλουδάκι** (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σιληνὴ ἡ ἔγχρους*.

— **λουλουδάκι τοῦ ἁγίου Γεωργίου** (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ φυτοῦ *χαμαίμηλον τὸ κοινόν*.

Λουλούδης, Μιχαήλ. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου, διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασιν 1821-1830. Ν. ΚΛΣ

λουλούδι (τό), καὶ **λελούδι**, καὶ **λούλουδο**· ἄνθος οἱονδήποτε: «ὁ κάμπος μὲ τὰ λούλουδα κι' ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα».

— **λουλούδι τῆς ἁγίας Ἄννας** (τὸ) /*Βοτ.*/. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βατράχιον τὸ στικτόν*.

— **λουλούδι κόκκινο** (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *νεκράνθεμον τὸ ἀρουραῖον*.

— **λουλούδι τοῦ Μάη** (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *στατικὴ ἡ κολπώδης*.

— **λουλούδι τοῦ οὐρανοῦ** (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀναγαλλὶς ἡ κυανῆ*.

«**Λουλούδια**». Ἑβδομαδιαία καλλιτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1927 ὑπὸ Ν. Π. Περισιάδου εἰς σχῆμα 8ον.

λουλουδιὰ (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ψευδομελία ἡ ἀζεδαράχη*.

λουλουδίζω· ἀνθῶ, θάλλω, εὑρίσκομαι εἰς τὴν ἄνθησιν: «ἀνθεῖς καὶ λουλουδίζεις».

λουλούδισμα (τό)· ἄνθησις, θαλερότης, ἀκμή.

λουλουδόχορτο (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀνθεμὶς ἡ ξενική*.

Λοῦμα (Luma) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Μεσόγειος πόλις τῆς Ἐρήμου Ἀραβίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πολεμαίου (*Γεωγρ.* V, 18) μεταξὺ Θέμμης καὶ Θαύδας, εἰς ἀνατ. μῆκ. 75°40' καὶ βόρ. πλάτ. 31°. Πόλις ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἀκαθόριστος. Α.Θ.Σ.

— **Λοῦμα** /*Γεωγρ.*/. Κώμη παρὰ τὸν ποταμὸν Μαίανδρον ἐν τῷ θέματι Θρᾳκησίων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὴν ἀτυχῆ κατὰ τοῦ Ἰκονίου ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ καὶ τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ εἰς Δορύλαιον, ἰσχυρὸν σῶμα τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ἀτάπακον ἐπιδραμὸν εἰς τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος ἐδῄωσε τὴν περὶ τὸν Μαίανδρον χώραν καὶ κατέλαβε τὰ Λοῦμα καὶ λοιπὰς ἐκεῖ πόλεις.

Ἐναντίον αὐτῶν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἔπεμψε στρατὸν ὑπὸ τὸν ἀνεψιόν του Ἰωάννην Βατάτζην. Μετ' αὐτοῦ ἐστρατήγουν οἱ πεπειραμένοι στρατηγοὶ Κωνστ. Δούκας καὶ Μιχαὴλ Ἀσπιέτης. Ὁ νεαρὸς Ἰωάννης Βατάτζης κατελθὼν μέχρι τοῦ Μαιάνδρου καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀπεσύροντο ἤδη, ἀποκομίζοντες πλούσια λάφυρα καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων ἐκ τῶν κατοίκων, διῄρεσε τὰς δυνάμεις του εἰς δύο σώματα καὶ τὸ μὲν μεῖζον μέρος ἐτοποθέτησεν εἰς ἐνέδρας κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ, ἣν ἔμελλον νὰ ἀκολουθήσωσιν οἱ Τοῦρκοι, διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου τμήματος κατέλαβε τὴν περὶ τὸ χωρίον Ὑέλιον γέφυραν. Οἱ Τοῦρκοι ἐμπεσόντες εἰς τὰς ἐνέδρας τῶν Βυζαντινῶν, ἐτράπησαν ἐν ἀταξίᾳ πρὸς τὴν γέφυραν, ἀλλ' εὑρόντες καὶ ταύτην κατειλημμένην ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἐρρίπτοντο ἀλλόφρονες ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Ἀτάπακος ἐφονεύθη. Ν. ΚΛΣ

— **Λούμα** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Κεῖται ἐγγὺς τῆς Νεαπόλεως καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 288. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἅγιος Γεώργιος*, *Ἅγιος Δημήτριος*, *Βάλτος*, *Παραμανλῆ*, *Σέλλες* καὶ *Χονδροβολάκκοι*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 835. Χ. Δ.

λούμακας (ὁ)· Ἰδιωμ. Κρήτ., ὁ ὑψηλὸς νέος, ὁ ἰσχυρὸς καὶ καλοκαμωμένος, ὁ σωστὸς ἔφηβος.

λουμβρικάρια (τά), ἢ *λουμπρικάρια* (Lubricaria) /*Παλαιοζωολ.*/. Ἐγκλείσματα, ἀπαντῶντα συχνὰ ἐντὸς τοῦ λιθογραφικοῦ σχιστολίθου τῆς ἀνωτέρας (λευκῆς) ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ τοῦ Solnhofen καὶ τῆς Ἄϊχσταιτ, καὶ ἔχοντα μορφὴν περιειλιγμένων ἐντέρων. Θεωροῦνται ὡς περιττώματα τῶν σκωλήκων *ἀννελιδῶν* ἢ καὶ ὡς ἀποβληθέντα ἔντερα *ὁλοθουρίων*. Γ. Κ. Γ.

λοῦμεν (lumen) /*Φυσ.*/. Μονὰς φωτομετρικὴ διὰ τὴν μέτρησιν τῆς φωτεινῆς ῥύσεως (βλ. *φωτομετρία*).

Λούμι /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας χωρίου *Ρεμματιὰ* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λουμινάλη (ἡ) (Luminal /*Φαρμ. Χημ.*/. Οὕτω καλεῖται ἡ φαινυλαιθυλομηλονυλουρία. Λευκοὶ κρύσταλλοι ὀλίγον διαλυτοὶ ἐν ὕδατι, εὐδιάλυτοι εἰς ἀλκάλια. Ἡ λουμινάλη εἶναι φάρμακον ὑπνωτικόν, καταπραϋντικόν, ἀντισπασμωδικόν. Χρησιμοποιεῖται ὅπου καὶ ἡ βερονάλη, εἶναι ὅμως δραστικωτέρα αὐτῆς. Ἐνδείκνυται: ἐπὶ ἡμικρανιῶν, ἐπιμόνου ἀϋπνίας, κοκκύτου, κατὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀπομορφινισμοῦ, ἐπὶ νευρικῶν καταπτώσεων, ψυχοπαθειῶν κλπ. Μεγίστη δόσις τοῦ σκευάσματος εἶναι 0,60 Ἡμερησία δόσις 0,02—0,05—0,10—0,20 ἀναλόγως τῶν διαφόρων ἐνδείξεων. Ἐκτὸς τῆς λουμινάλης φέρεται καὶ τὸ *λουμιναλονάτριον*, ὅπερ εἶναι λίαν εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι σκεύασμα, δίδεται δὲ ἐσωτερικῶς καὶ ὑποδορίως εἰς ἃς καὶ ἡ λουμινάλη δόσεις. Κ. Γ. Μ.

Digitized by Google

λουμίνι (τὸ) (ἐκ τοῦ ἰταλ. lumino). Ἑλλύχνιον, θρυαλλὶς καὶ εἰδικώτερον μικρὰ θρυαλλὶς διερχομένη διὰ τοῦ κέντρου μικροῦ δίσκου ἐκ σκληροῦ χάρτου, ἐπιπλέοντος ἐπὶ τῆς κανδηλήθρας. Ἐπίσης καὶ ὁ κάλυξ τοῦ φυτοῦ *βαλλωτῆς τῆς κρατηροφόρου*, ὅστις ἔχει τὸ σχῆμα καὶ χρησιμεύει κοινῶς ὡς ἐλλύχνιον. Δ. Σ. Δ.

Λοῦμιτ */Γεωγρ./*. Ἀλβανικὴ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ *Δρίνου* (βλ. λ.).

Λοῦμμερ (Lummer), *Ὄττο* Γερμανὸς φυσικός, γεννηθεὶς ἐν ἔτει 1860 εἰς Gera. Τῷ 1881 διωρίσθη μέλος τοῦ ἱδρύματος «Physikalische Technische Reichsanstalt» καὶ τῷ 1904 καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Breslau. Ὁ Lummer εἶναι ὀνομαστὸς ἐν τῇ φυσικῇ διὰ τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ ἐν τῇ ὀπτικῇ, ἰδίᾳ δ' ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς ἀκτινοβολίας. Κ. Π.

Λουμνίτσα */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Σκρᾶ* (βλ. λ.).

λουμνιτσέρη (ἡ) (Lumnitzera) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδανθῶν*, περιλαμβάνον δύο μόνον εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν χωρῶν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Εἶναι φυτὰ δενδρώδη, δασικὰ καὶ πολυετῆ, παρέχοντα πολύτιμον ξυλείαν. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι: *λουμνιτσέρη ἡ βοτρυοειδὴς* (Lumnitzera racemosa). Κ. ΠΑΠ.

Λουμπὰ (Loubat), *Ἰωσὴφ - Φλοριμόνδος δοὺξ τοῦ* —. Ἀμερικανὸς ἀρχαιολόγος καὶ διπλωμάτης γαλλικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1831. Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Βιέννῃ. Κατέχων κολοσσιαίαν περιουσίαν ἀφιερώθη εἰς τὴν χρηματοδότησιν διαφόρων ἀρχαιολογικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἐργασιῶν. Ἰδιαιτέρως ὀνομασταὶ ὑπῆρξαν αἱ χρηματικαὶ παροχαὶ αὐτοῦ, πρὸς μελέτην τῆς ἀμερικανικῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἐθνογραφίας, εἰς διάφορα πανεπιστήμια, ἀποστολὰς καὶ ἐπιστήμονας. Ἀπὸ τοῦ 1903 ἐχρηματοδότησεν ἐπίσης καὶ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπίσης ἐξέδωκε πολύτιμα ἀρχαῖα χειρόγραφα τοῦ Μεξικοῦ καὶ ὠργάνωσεν ἐξερευνητικὰς ἀποστολὰς διὰ τὴν Κεντρικὴν Ἀμερικήν, χρηματοδοτήσας ταύτας. Τῷ 1888 ὁ πάπας Λέων ὁ ΙΓ' ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ δουκός, εἰς ἔνδειξιν εὐχαριστίας διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἱδρύματα, τὰ ὁποῖα ἠγειρεν. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ «Ἱστορία τῶν μεταλλείων τῶν Ἠν. Πολιτειῶν» (1878), καὶ ἡμερολόγια καὶ ἐντυπώσεις τῶν ταξιδίων του, τὰ ὁποῖα ἐξετέλεσε τῷ 1879 καὶ 1887. Μ. Δ. Β.

Λουμπααντοὺν (Lubaantun) */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, κειμένη ἐν τῇ Βρεττανικῇ Ὁνδούρᾳ, παρὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ ποταμοῦ Κολομβία καὶ πρὸς τὸ Ν. τμῆμα τῆς χώρας. Ἀνασκαφαὶ ἐνεργηθεῖσαι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ' αἰῶνος ἀπεκάλυψαν διάφορα μνημεῖα, ἀναγόμενα εἰς τέσσαρας διαφόρους ἐποχάς, ὧν αἱ τρεῖς ἀνήκουν εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἱσπανικῆς κατακτήσεως χρόνους. Μεταξὺ ἄλλων ἀπεκαλύφθησαν καὶ πολλοὶ τάφοι, πυραμίδες, τείχη, κτήρια κ. τ. λ. Μ. Δ. Β.

Λουμπακιὸ */Παραλ. Γεωγρ./*. Ὅρμος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Πελοποννήσου (Κυπαρισσίας), ἀνώνυμος ἐν τῷ ἀγγλικῷ χάρτῃ πλάτ. 37°03' Β., μήκ. 21°36' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Kastro Torneze to Venetico). Κεῖται νοτίως τοῦ διαύλου τῆς Πρώτης καὶ εἰς μίλλιον ΝΑ τοῦ ἀκρωτηρίου *Μάραθο*. Σ. Ε. Λ.

Λουμπάνσκι (Lubanski), *Ἰούλιος-Κλεμὰν Λαδίσλαος* Γάλλος στρατιωτικὸς καὶ λογογράφος, καταγωγῆς πολωνικῆς (1854—1906). Μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων, διετέλεσε καθηγητὴς τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Σαὶν-Σὺρ καὶ τῷ 1891 ἐστάλη εἰς Ἄπω Ἀνατολήν, ὅπως διοργανώσῃ τὴν τοπογραφικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἰνδοκίνας. Τῷ 1904, προβιβασθεὶς εἰς συνταγματάρχην, ἀνέλαβε τὴν γενικὴν διοίκησιν τῶν ἐν Κρήτῃ διεθνῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων. Συνεργάτης τῆς «Illustration» καὶ τῆς «Vie Parisienne», συνέγραψε πλεῖστα τοπογραφικὰ ἔργα, ἅτινα καὶ ἐβραβεύθησαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἐπὶ πλέον ἀφῆκε καὶ ἐνδιαφέρουσαν μελέτην περὶ τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Au tableau». Μ. Ν. Δ.

λουμπάρδα (ἡ) βλ. λ. *βομβάρδα*.

Λουμπάρδα */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἄκρα τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς νήσου Σερίφου (πλάτ. 37°06' Β, μήκ. 24°30' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1817: Serpho island, ἀμέσως πρὸς δυσμὰς τοῦ φάρου Σπαθί. Ἔχει πρὸ αὐτοῦ νησίδα, Μικρὸ ἢ Γαρμπιὰ ὀνομαζομένην. Σ. Ε. Λ.

λούμπαρδο (τὸ) */Βοτ./*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *χίρσιον τὸ ἀστρωτόν*.

Λούμπαρς (Lubarsch), *Ὄθων*. Γερμανὸς ανατομοπαθολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1860. Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς φιλοσοφίαν καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας, εἶτα δὲ ἰατρικήν, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1883. Διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν βοηθὸς φυσιολογικῶν καὶ παθολογικῶν ἰνστιτούτων ἐν Βέρνῃ, Ζυρίχῃ, Μπρεσλάου, Βερολίνῳ κλπ., ὡς καὶ τοῦ ζῳολογικοῦ σταθμοῦ Νεαπόλεως καὶ τῷ 1899, μετὰ ἔκτακτον καθηγεσίαν ἐν Ρόστοκ, ἐκλήθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀνατομοπαθολογίας εἰς τὸ ὑγειονολογικὸν ἰνστιτοῦτον τῆς Posen. Ἐδημοσίευσεν: «Untersuchungen über die Ursachen der angeborenen und erworbenen Immunität» (Βερολῖνον 1890), «Achylia gastrica» μετὰ τοῦ F. Martius (Βιέννη 1897). Ἐπίσης διετέλεσε συντάκτης καὶ ἐκδότης μετὰ τοῦ R. Ostertag - Berlin τοῦ ἐκ πολλῶν τόμων συγγράμματος τῆς «Γενικῆς παθολογίας ἀνθρώπου καὶ ζῴων». Ο. Ρ.

Λουμπὲ (Loubet), *Αἰμίλιος*. Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, γεννηθεὶς ἐν Μαρσὰν τῷ 1838 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1929. Δικηγόρος ἐν τοῖς δικαστηρίοις τοῦ Μοντελιμάρ, ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ διαμερίσματος τῆς Ντρὸμ τῷ 1876 ὡς δημοκρατικός, καὶ μετέσχε τῆς ὁμάδος τῶν 363. Ἐξελέγη ἐκ νέου εἰς τὰς βουλὰς τοῦ 1877 καὶ 1881, διεκρίθη δὲ ὡς ρήτωρ κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων διὰ τὴν σαφήνειαν τῶν ἀπόψεών του. Τῷ 1885 ἐξελέγη γερουσιαστής, ὡς καὶ τῷ 1894, ταχθεὶς εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῶν δημοκρατικῶν, καὶ προήδρευσε τῆς μερίδος ταύτης ἔν τε τῇ γερουσίᾳ καὶ τῇ βουλῇ, ἀπέκτησε δὲ μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν συνέλευσιν. Τῷ 1887 μετέσχε τῆς κυβερνήσεως τοῦ Τιρὰρ ὡς ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων ἔργων. Τῷ 1892 ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ἀναλαβὼν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς κυβερνήσεώς του ἀνέλαβε τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ριμπό. Κατὰ τὴν ὑπουργίαν ταύτην ἐγένετο διαιτητὴς μεταξὺ τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν κατὰ τὴν ἐκραγεῖσαν ἀπεργίαν τοῦ Καρμὼ καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν βουλὴν τὸ νομοσχέδιον κατὰ τοῦ ἀναρχισμοῦ. Τῷ 1896 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς γερουσίας, τὴν δὲ 18 Φεβρουαρίου 1899, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φελὶξ Φώρ, ἐξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Ἡ ἔναρξις τῆς προεδρίας του ἐσημειώθη διὰ τῆς σφοδρᾶς ἐπιθέσεως κατ' αὐτοῦ τῶν ἐθνικοφρόνων, προκληθείσης λόγῳ τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ντρέϋφους. Ἐπὶ τῆς προεδρίας αὐτοῦ ἐψηφίσθη ὁ νόμος περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1906 ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Θ. Β.

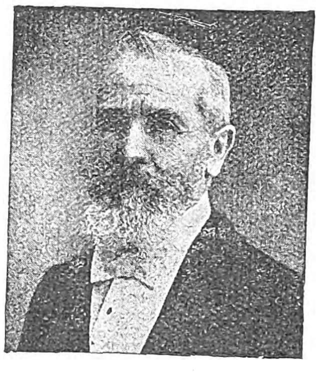

Αἰμίλιος Λουμπέ.

Λεύμπεκ (Lubeck) */Γεωγρ./* βλ. λ. *Λύμπεκ*.

Λουμπιάνα */Γεωγρ./* βλ. λ. *Λάϊμπαχ*.

λουμπινάρι (τὸ) */Βοτ./*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λούπινον τὸ λευκόν*.

λουμπινίστικα (τά). Καλοῦμεν *λουμπινίστικα* ἢ *λουμπινίστικη γλῶσσα* τὸ συνθηματικὸν ἰδίωμα τῶν ἑταιρῶν καὶ τῶν κιναίδων ἐν Ἑλλάδι. Τὸ ἰδίωμα εἶναι ἀκόμη ἀμελέτητον. Οὔτε πραγματείαν τινὰ οὔτε καὶ ἁπλοῦν γλωσσάριον ἔχομεν σχετικὸν μὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἰδίωμα. Δι' ὃ οὔτε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν χαρακτῆρά του, οὔτε τὴν θέσιν αὐτοῦ μεταξὺ τῶν λοιπῶν συνθηματικῶν ἰδιωμάτων δυνάμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ γνωρίζωμεν. —Ω

Λούμπιντσα */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Βαλάνια* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λοῦμπκε (Lubke), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων καὶ ἱστορικὸς τῆς τέχνης (1826—1893). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βερολίνου καὶ ἀπὸ τοῦ 1861 ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τῆς Ζυρίχης, τῆς Στουτγάρτης καὶ τῆς Καρλσρούης, καὶ διευθυντὴς τῶν καλλιτεχνικῶν συλλογῶν τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως. Ἔγραψεν: «Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης» (1860, τ. 4), «Προεισαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Μεσαίωνος», «Ἱστορία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς» (1855), «Ἱστορία τῆς πλαστικῆς» (1863), «Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ρυθμοῦ» 1861), «Ἱστορία τῆς ἀναγεννήσεως ἐν Γαλλίᾳ» (1898), «Ἱστορία τῆς Ἀναγεννήσεως ἐν Ἰταλίᾳ» (1868), «Ἱστορία τῆς ἀναγεννήσεως ἐν Γερμανίᾳ» (1873). Ἐπεμελήθη προσέτι τὴν 5ην ἔκδοσιν τῆς «Ἱστορίας τῆς τέχνης» τοῦ F. Kugler. Θ. Κ.

Λουμπλιάνα */Γεωγρ./* βλ. λ. *Λάϊμπαχ*. Μ. Δ. Β.

Λοῦμπλιν (Lublin) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Πολωνίας (βλ. λ. *Λιουμπλίν*).

Λουμπλίνσκι (Lub'inski), *Σαμουὴλ* Γερμανὸς συγγραφεὺς (1868—1910). Διεκρίθη ὡς πλήρης βαθείας παρατηρήσεως κριτικός, αἰσθητικὸς καὶ φιλόσοφος τῆς θρησκείας. Ἐκτὸς ἄλλων ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Φιλολογία καὶ κοινωνία τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (1899—1900), «Περὶ τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ» (1904), «Ἡ πρὸ Χριστοῦ οἰκουμένη καὶ ὁ μῦθος αὐτῆς» (1910, 2 τ.). Κηρυχθεὶς πολέμιος τῆς κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος φιλολογικῆς κινήσεως («Die Bilanz des Moderne» 1904 καὶ «Der Ausgang der Moderne» 1909), ἐμφανίζεται εἰς τὰ δράματα: «Ὁ αὐτοκράτωρ» (1901), «Ἐλισάβετ καὶ Ἔσσεξ» (1903), «Παῦλος τῆς Ρωσίας» (1906), «Γκοῦντερ καὶ Μπρούνχιλντ» (1908), «Αὐτοκράτωρ καὶ καγκελλάριος» (1910), ὡς εἷς τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τοῦ νεοκλασσικισμοῦ. Γ. Ε. Κ.

Λουμπόβσκι (Lubowski), *Ἐδουάρδος*, Πολωνὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1840. Ἔγραψε τὰ μυθιστορήματα: «Ἡ ἠθοποιὸς» (1869), «Ἐν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς» καὶ ἄλλα. Τὴν φήμην του ὡς συγγραφέως ταλάντου ἀπέκτησε διὰ τοῦ ἠθογραφικοῦ δράματός του «Νυχτερίδες» καὶ τῆς κωμῳδίας «Δικαστήριον τιμῆς», ἅτινα ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν. Μετέφρασεν ἐπίσης καὶ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ. Θ. Κ.

Λοῦμποκ (Lubbock), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος κοινωνιολόγος καὶ φυσιοδίφης, γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τὴν 30ὴν Ἀπριλίου τοῦ 1834 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὴν 28ην Μαΐου 1913. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ κολλέγιον Ἤτον καὶ κατόπιν προσελήφθη εἰς τὴν τράπεζαν Robarts, Lubbock and C°, τῆς ὁποίας διευθυντὴς ἦτο ὁ πατήρ του. Λόγῳ τῆς θέσεώς του ταύτης ἐγνωρίσθη μὲ τοὺς μεγαλυτέρους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς καὶ μὲ τὸν Ντάρβιν, ὁ ὁποῖος ἐπέδρασε σημαντικῶς ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ δραστηριότης τοῦ Λοῦμποκ δὲν περιωρίσθη εἰς τὰς τραπεζικὰς ἐργασίας, τὴν κοινωνιολογίαν καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ἀλλ' ἐπεξετάθη ἐξ ἴσου καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν πολιτικήν. Ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1880 διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Maidstone καὶ κατόπιν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου (1880—1900), ἐν τῷ ὁποίῳ κατεῖχε τὴν θέσιν ἀντιπρυτάνεως ἀπὸ τοῦ 1872 μέχρι τοῦ 1880. Ὡς βουλευτὴς ἐπρότεινε διάφορα μέτρα διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἐμπορίου. Μετέσχε τῶν περισσοτέρων ἐπιστημονικῶν σωματείων τῆς πατρίδος του καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος πρόεδρος τοῦ «Institut Internationale de Sociologie» (1894, πρόεδρος τοῦ «Royal Anthropological Institut of Great Britain and Ireland», τῆς «Entomological Society», τῆς «Sociological Society» τοῦ Λονδίνου, τῆς «Linnean Society» (1881—1893) κλπ., ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς «Berliner Gesellschaft fur Antropologie» τοῦ Βερολίνου, τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρείας τῆς Λισσαβῶνος κλπ, ἐπίτιμος διδάκτωρ τῶν πανεπιστημίων τοῦ Δουβλίνου, τοῦ Καίμπριτζ, τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ τῆς Βυρτσβούργης. Τῷ 1900 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου τοῦ Avebury. Ἡ ἐπιστημονικὴ παραγωγὴ τοῦ Λοῦμποκ ὑπῆρξε γόνιμος καὶ ποικίλη, ἀναφερομένη εἰς τὴν κοινωνιολογίαν, τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν: «Prehistoric times, as illustrated by ancient remains and the manners and customs of modern savages» (1865, στ' ἔκδ. 1900, «The origin of civilization and the primitive condition of man» (1870, στ' ἔκδ. 1901), «On the origin and metamorphoses of insects» (1878), «Ants, bees and wasps» (1882 θ' ἔκδ. 1889), «Flowers, fruits and leaves» (1886), «On the senses instituits and intelligence of animals» (1888), «The pleasures of life» (1887 καὶ ἑλλ. μετ.), «A contribution to our Knowledge of seedlings» (1892 τ. 2), «The beauties of nature and the wonders ol the world» (1892 ε' ἔκδ. 1893), «The use of life» (1894, «On bud and stipules» (1898), «Scenery of England» (1902), «Adresses, political and educational» (1879), «Scientific lectures» (1873, β' ἔκδ. 1890), «Free-trade» (1904) κλπ. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔργων του εἶναι τὰ δύο πρῶτα, εἰς τὰ ὁποῖα περιγράφει κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ ἐμπεριστατωμένον τὴν διανοητικὴν καὶ ὑλικὴν κατάστασιν τῶν ἀγρίων λαῶν. Μεγάλην ἐπίσης ἐπιτυχίαν ἔσχε τὸ ἔργον του «Αἱ ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς», τὸ ὁποῖον μετεφράσθη εἰς πλείστας γλώσσας καὶ ἐκθέτει μὲ ποιητικὸν τρόπον τὰς πηγὰς καὶ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα παρέχουσι εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅπως αἰσθανθῇ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς καὶ ζήσῃ ἐν σχετικῇ εὐτυχίᾳ. —Ω

Λουμπομίρσκι (Lubomirski). Ἀρχαία πολωνικὴ οἰκογένεια, ἀρχικῶς καλουμένη *Σρτοσεμιάβα*, ἀπὸ δὲ τοῦ 1600 *Λουμπομίρσκι*, ὑψωθεῖσα εἰς τὴν τάξιν τῶν πριγκίπων τοῦ κράτους τῷ 1774. Πλεῖστα μέλη αὐτῆς κατέλαβον ὑψηλὰ ἀξιώματα, μεταξὺ δὲ τούτων: —1) *Στανίσλαος-Ἡράκλειος*, στρατάρχης, λόγιος καὶ φιλόσοφος (1640—1702). Ἐ-

Digitized by Google

γραψε: «Consultationes sive de vanitate consiliorum», «Repertorium sive opuscula latina sacra ed moralia», διαλόγους σατιρικοὺς καὶ λόγους πολιτικούς.—2) *Θεόδωρος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. ἀποθανὼν τῷ 1745. Μέγας στρατάρχης τῆς Πολωνίας, διακριθεὶς εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων, ὑποψήφιος εἰς τὸν πολωνικὸν θρόνον, μειοψηφήσας. Θ. Κ.

λούμπουνας (ὁ)· ἰδιωμ., ὁ ἀκροχορδών.

λουμπουνιάζω· ἰδιωμ., ἀποκτῶ σπυριά, ἀκροχορδόνας.

Λούμπτωβ (Lubtow). Γερμανὸς φιλέλλην. ἐκ Πρωσσίας, ἀγωνισθεὶς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου, τὴν 11 Ἀπριλίου 1826. Θ. Κ.

λούνα (ἡ), ἢ καὶ *μετζαλούνα* /*Ναυτ.*/. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν παλαιῶν ναυτικῶν γλώσσης, σημαίνων ἱστίον ὅπερ ἐτίθετο ἄνωθεν τοῦ ἐπισιπαρίου τοῦ μεγάλου μόνον ἱστοῦ τῶν ὑπερδρομώνων (βλ. σχ. εἰς λ. *δρόμων*). Εἰς τοὺς συγχρόνους ὑπερδρόμωνας τὸ ἱστίον τοῦτο ἔχει ἐκλίπει. Σ. Ε. Λ.

Λούνα (Luna), ***Ἀλβάρο ντὲ*** —. Ἱσπανὸς πολιτικός, στρατιωτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1388—1453). Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Τολέδο καὶ ἀπέβη ὁ εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλλης Ἰωάννου τοῦ Β', ὁ ὁποῖος τῷ 1423 διώρισεν αὐτὸν κοντόσταβλον καὶ βραδύτερον μάγιστρον τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Διὰ τῶν τίτλων τούτων ὁ Λούνα κατέστη ἡ σπουδαιοτέρα προσωπικότης τοῦ βασιλείου τῆς Ἱσπανίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἱστορικοί τινες κατηγοροῦν αὐτὸν διὰ τὴν ὑπεροψίαν του καὶ τὴν ἀπληστίαν του, ἐνῷ ἄλλοι φρονοῦν ὅτι ὑπῆρξεν ἀνὴρ ὁ ὁποῖος κατέφερε τὰ ἀποτελεσματικώτερα κτυπήματα κατὰ τῆς φεουδαρχίας. Τῷ 1427 οἱ βαρῶνοι τῆς Καστίλλης κατώρθωσαν νὰ πείσουν τὸν βασιλέα ὅπως τὸν ἐξορίσῃ, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀνεκλήθη καὶ βραδύτερον κατεπολέμησεν ἐπιτυχῶς τοὺς Ἄραβας παρὰ τὴν Βαλεντίαν, καταγαγὼν τὴν περίφημον νίκην τῆς Ἰγκέρα τῷ 1431. Τῷ 1439 ἐξωρίσθη ἐκ νέου συνεπείᾳ ραδιουργιῶν τῶν εὐγενῶν, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τὸν μετεκάλεσεν ἐκ δευτέρου καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν βαρώνων τῆς Καστίλλης, οὓς ὑπεστήριζεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας, τὸν ὁποῖον ἐνίκησεν εἰς τὸ Ὀλμέντο τῷ 1445. Μετὰ τὴν χηρείαν ὅμως τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Β' ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ νυμφευθῇ, παρὰ τὴν θέλησίν του, τὴν Ἰσαβέλλαν τῆς Πορτογαλίας. ἕνεκα δὲ τούτου ὁ βασιλεύς, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἤρχισε νὰ τὸν μισῇ κρυφίως. Τῷ 1453 ὁ Λούνα, ὑποπτευόμενος ὅτι ὁ μέγας οἰκονόμος τῆς Καστίλλης Ἀλόνσο Πέρεθ ντὲ Βιβέρο ἐβυσσοδόμει ἐναντίον του, διέταξε νὰ τὸν δολοφονήσουν. Ὁ βασιλεὺς ἐπωφελούμενος τῆς γενικῆς ἀγανακτήσεως τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Λούνα διὰ τὴν πρᾶξίν του ταύτην, διέταξε νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. Ἡ τεραστία περιουσία τοῦ Λούνα ἐδημεύθη καὶ παρεχωρήθη εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ Λούνα εἶχε γράψει καί τινα ἔργα, καθὼς καὶ ποιήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων 16 μικρὰ ποιημάτια. Ὁ βίος καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐγένοντο ἀντικείμενον πολλῶν ποιημάτων καὶ μυθιστορημάτων, τινὰ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται ἐν τῷ «Romancero espagnol». Μ. Δ. Β.

Λοῦνα (Luna) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἰταλίας, εἰς τὰ ΒΔ τῆς Ἐτρουρίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τούσκων, ἀπέχουσα τέσσαρα περίπου μίλλια ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἀριστερὰ τοῦ Μάκρα ποταμοῦ (νῦν Magra), ἐπὶ τῆς Αὐρηλίας ὁδοῦ (Via Aurelia). Οἱ ἀρχαῖοι ἔδιδον τὸ ὄνομα «Portus Lunae» (*Σελήνης λιμὴν* τῶν Ἑλλήνων) εἰς τὸν εὐρύτατον καὶ καλῶς προφυλασσόμενον ὅρμον τῆς Spezzia, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν καλυτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων ὅρμων τῆς Μεσογείου.

Κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος, ἐγένετο τῷ 177 π. Χ. ρωμαϊκὴ ἀποικία καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὡς βάσις τῶν κατὰ τῶν Λιγύων πολεμικῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς ὑπῆρχον περίφημα λατομεῖα μαρμάρου, τὰ σημερινὰ περιζήτητα μάρμαρα τῆς Καρράρας. Ἐπανειλημμένως ἐδῃώθη ὑπὸ τῶν Βανδάλων, Λογγοβάρδων, Νορμαννῶν καὶ Σαρακηνῶν, κατὰ δὲ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἦτο τελείως κατεστραμμένη. Σήμερον καλεῖται *Λοῦνα*, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

—**Λοῦνα** ***ὕλη*** (Luna Silva) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Δασῶδες ὄρος τῆς Ἀνεξαρτήτου Γερμανίας (Germania Magna), ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κουάδων (Quadi), πρὸς Β. τοῦ Δουνάβεως, καὶ δεξιὰ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Μάρου (νῦν March ἢ Μοράβα). Σήμερον καλεῖται Mannhartsberg ἐν τῇ Μοραβίᾳ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Α. Θ. Σ.

λουνάδα (ἡ)· ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυπηγῶν γλώσσης, σημαίνων εἶδος κυρτότητος τῶν γραμμῶν τοῦ σκάφους (βλ. λ. *σιμότης*).

λουναρία (ἡ) (Lunaria) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταυρανθῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *λουναρία ἡ ἐτησία* (Lunaria annualis), ἥτις φύεται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔχει ἐδώδιμον ρίζαν. Δ. Ν. Π.

Λουναρία ἡ ἐτησία.

Λουνάριον ***ἄκρον*** (Lunarium promuntorium) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς ΒΑ. ἄκρας τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, πρὸς Ν. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σαμβρόκα ποταμοῦ. Ταυτίζεται πρὸς τὸ νῦν ἀκρωτήριον Bagur. Α. Θ. Σ.

Λουνατσάρσκυ, ***Ἀνατὸλ Βασιλιέβιτς***. Ρῶσος κομμουνιστής, γεννηθεὶς τῷ 1875, μέλος τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως μέχρι τοῦ 1929. Νεαρώτατος ἀνεμείχθη εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς πατρίδος του καὶ τῷ 1898 συνελήφθη καὶ ἐξωρίσθη. Τῷ 1904 κατώρθωσε ν' ἀποδράσῃ καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου προσεχώρησεν εἰς τὰς τάξεις τῶν μπολσεβίκων καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τῶν μπολσεβικικῶν ὀργάνων.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1905 ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Πετρούπολιν, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τῆς μπολσεβικικῆς ἐφημερίδος «Νόβαγια Ζίζν» (Νέα Ζωή) καὶ εἰς τὴν σοσιαλδημοκρατικὴν κίνησιν. Τῷ 1906 μετέσχε τοῦ συνεδρίου τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας ἐν Στοκχόλμῃ, τὸ ἐπόμενον ἔτος τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης. Διεκρίθη ὡς τεχνοκρίτης καὶ συγγραφεὺς πρωτοτύπων φιλολογικῶν ἔργων. Συνειργάσθη μὲ τὸν Γκόρκυ καὶ ἄλλους συγγραφεῖς τῆς ἀριστερᾶς. Κατὰ τὰ ἔτη 1908—1909, ὅτε εἰς τὸ μπολσεβικικὸν κίνημα ἀνεφύησαν διαφωνίαι, ἡγήθη μὲ τοὺς Μπογδάνωφ, Μπαζάρωφ καὶ ἄλλους τῆς ὁμάδος τῶν «ότζοβιστῶν», ἥτις ἦτο ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τῶν μπολσεβίκων βουλευτῶν τῆς τρίτης Δούμας, ἐνῷ τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων ὑπεστήριζε τὴν παραμονήν των. Ἐπίσης διεφώνει ἐπὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ ἐπιπέδου μὲ τὸν ὀρθόδοξον μαρξισμόν, ὢν ὀπαδὸς τοῦ Μὰχ καὶ θέλων νὰ συνδυάσῃ τὴν ἐμπειριοκριτικὴν φιλοσοφίαν μὲ τὸν μαρξισμόν, δι' ὃ καὶ διεγράφη τοῦ κόμματος. Κατὰ τὸν πόλεμον προσεχώρησεν εἰς τὴν διεθνιστικὴν ὁμάδα τοῦ Τρότσκυ καὶ ὅταν ἡ ὁμὰς αὐτὴ ἡνώθη (1917) μὲ τὸ μπολσεβικικὸν κόμμα, ὁ Λουνατσάρσκυ εὑρέθη ἐκ νέου ἐντὸς αὐτοῦ, λαβὼν μέρος εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς πρώτης σοβιετικῆς κυβερνήσεως, ἧς ἀνέλαβε τὸ ἐπιτροπᾶτον τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ δρᾶσίς του ὡς ἐπιτρόπου ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς Παιδείας εἶναι κολοσσιαία. Ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς ἀγραμματωσύνης ὡς καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις ἐν γένει τῆς παιδείας ἐν Ρωσίᾳ διεξήχθη μὲ τὴν ἰδικήν του πρωτοβουλίαν καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψίν του. Συνέγραψεν ἔργα φιλοσοφικά, θεατρικά, ποιήματα, ἐσκηνοθέτησε δὲ καὶ ἀρκετὰς ταινίας σοβιετικῆς παραγωγῆς ἐκ τῶν καλυτέρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Γάμος ἄρκτου». Ἐπισύρας τὴν δυσμένειαν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας ἀπεμακρύνθη τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως κατὰ τὸ 1929. Ἡ ἐκλαΐκευσις τοῦ θεάτρου ἐν Ρωσίᾳ, ἡ διαρρύθμισις τοῦ συστήματος τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὀργάνωσις τοῦ σοβιετικοῦ κινηματογράφου, ἡ ἀνάδειξις νέας φιλολογίας ἐν τῇ σοβιετικῇ Ρωσίᾳ ὀφείλονται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν Λουνατσάρσκυ. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων του εἶναι: «Θρησκεία καὶ σοσιαλισμός» 2 τόμ. 1911), «Σοσιαλισμὸς καὶ φιλοσοφία», «Ἡ ἐκπολιτιστικὴ ἀποστολὴ τῆς ἐργατικῆς τάξεως» (1919), «Κατὰ τοῦ ἰδεαλισμοῦ» (1924), «Ὁ ἀπελευθερωτὴς Δὸν Κιχώτης» (1922), «Ὀλιβὲρ Κρόμβελ» (1920), «Καγκελλάριος καὶ σιδηρουργός» (1926) καὶ πολλὰ ἄλλα. Α. Ε. Μ.

Λοῦνγκ (Lung) /*Σιν. Μυθολ.*/. Ἓν ἐκ τῶν συμβολικῶν δημιουργημάτων τῆς κινεζικῆς μυθολογίας. Εἰκονίζεται ὡς δράκων μετὰ φολιδωτοῦ σώματος ὄφεως, ἔχοντος μακροὺς ὄνυχας, κέρατα, τριχωτὸν πρόσωπον καὶ σπονδυλικὴν στήλην ὡπλισμένην δι' ὀνύχων. Τὸ ὁμοίωμά του, κατὰ παράδοσιν, ἦτο κεντημένον ἐπὶ τῆς πορφύρας τῶν Κινέζων αὐτοκρατόρων, ἐθεωρεῖτο δ' ὡς προστάτης τῆς δυναστείας καὶ χορηγὸς πάσης εὐτυχίας. Μ. Ν. Δ.

Λοῦνγκα /*Γεωγρ.*/. Νῆσος τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῇ Ἀδριατικῇ (βλ. λ. *Ἴζολα* Λοῦγκα).

Λοῦνγκε (Lunge), ***Γεώργιος***. Χημικὸς Γερμανὸς (1839—1923). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Ζυρίχῃ ἀπὸ τοῦ 1877—1907. Συνέγραψε: «Βιομηχανία τῆς λιθανθρακοπίσσης καὶ τῆς ἀμμωνίας» (4η ἔκδοσις 1899—1900), «Ἐγχειρίδιον τῆς Βιομηχανίας τῆς σόδας» (3η ἔκδ., 3 τόμοι 1903—1909), «Μέθοδοι χημικοτεχνικῶν ἐρευνῶν» (1899—1900, τόμοι 3) καὶ πολλὰ ἄλλα συγγράμματα καὶ μονογραφίας. Σ. Γ.

Λοῦνγκμεν (Lungmen) /*Γεωγρ.*/. Λέξις κινεζικὴ σημαίνουσα πύλη δράκοντος. Ὀνομασία διδομένη ὑπὸ τῶν Κινέζων εἰς διαφόρους τοποθεσίας, ἰδίως εἰς χαράδρας καὶ ποταμούς. Ἐξ αὐτῶν κυριώτεραι εἶναι ἡ τοῦ ποταμοῦ *Χουάνγκο* ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σὰν-ζὶ καὶ ἡ τοῦ *Ἴχο*, παραποτάμου τοῦ Λόχο, 16 χλμ. ΝΔ. τοῦ Χονάν. Ἡ δευτέρα εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ ἐντὸς βράχου εὑρισκομένους λαξευτοὺς ναούς, μετὰ πλουσίων γλυφῶν καὶ κολοσσιαίων ἀγαλμάτων. Μ. Ν. Δ.

Λοῦνγκ-Τσάου (Lung-Chow) /*Γεωγρ.*/. Ἐμπορικὴ πόλις τῆς Κίνας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κουάνγκ-σὶ παρὰ τὴν μεθόριον τοῦ γαλλικοῦ Τογκίνου καὶ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Σούνγκ-τσι καὶ Καόπίνγκ. Κεῖται ἐπὶ κυκλοτεροῦς κοιλάδος, τῆς ὁποίας ἡ τοποθεσία ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως εἶναι σπουδαιοτάτη. Διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ 1886, μεταξὺ Γαλλίας καὶ Κίνας, ἐξελέγη ὡς ἕδρα τοῦ μεθοριακοῦ ἐμπορίου. Κάτ. 26.000. Μ. Ν. Δ.

Λουνεβὶλ (Luneville) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Λυνεβίλ*).

Λουνέττα. Ὁ ἱστορικὸς προμαχὼν τοῦ φρουρίου Μεσολογγίου, ἐγειρόμενος ἐκτὸς τοῦ κυρίου φρουρίου καὶ θεωρούμενος ὁ ἐπικινδυνωδέστερος ὅλων. Τὴν ὑπεράσπισίν του κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν εἶχεν ὁ στρατηγὸς Γεώργιος Κίτσος. Τὰ ἐρείπια αὐτοῦ σῴζονται ἀκόμη πρὸς βορρᾶν τοῦ ἐργοστασίου Σ Β Δ Ε. παρὰ τὴν ἐθνικὴν ὁδὸν Μεσολογγίου—Ναυπάκτου. Χ. Γ. Ε.

Λουνιεβίτσα ἢ ***Μιλίτσεβιτς*** (Lunjevitsa ἢ Militsevits). Σέρβος πατριώτης (1767—1842). Ἦτο ζωέμπορος καὶ προμηθευτὴς τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ. Συγκεντρώσας μεγάλην περιουσίαν, ἐδαπάνησε μεγάλα ποσὰ καὶ ἐβοήθησε διὰ πολεμεφοδίων καὶ χρημάτων τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἐπανάστασιν τῶν Σέρβων κατὰ τῶν Τούρκων, βραδύτερον δὲ ἐγένετο φίλος καὶ ἀπέβη ὁ ἔμπιστος τοῦ ἡγεμόνος Μιλὸς Ὀμπρένοβιτς. Μ. Ν. Β.

Λούννα (Lunna) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς μετὰ ταῦτα Λουγδουνησίας (Gallia Lugdunensis), κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αἰδούων (Aedui), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄραρ ποταμοῦ (νῦν Saône) καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Λουγδούνου εἰς Ματίσκον (νῦν Mâcon) ὁδοῦ. Σήμερον καλεῖται Belleville. Α. Θ. Σ.

Λουννίτης (ἡ) (Lunnit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν φωσφορικὸν ἅλας τοῦ χαλκοῦ. Ὁ χημικὸς αὐτοῦ τύπος εἶναι $[Cu.OH]_3 PO_4$. Ἀγνώστου κρυσταλλικῆς μορφῆς, ἀπανιᾷ εἰς νεφροειδῆ, βοτρυοειδῆ καὶ ἰνώδη συσσωματώματα. Ἔχει σκληρότητα 4—5, εἰδικὸν βάρος 3,4—4,4, λάμψιν στεατώδη ἕως ὑαλώδη, καὶ χρῶμα πράσινον μὲ μαυροπρασίνας στίξεις. Ἀπανιᾷ παρὰ τὸ Rheinbreitbach, Hirschberg, Κορνουαλλίαν κ. ἀ. Γ. Β.

λουνουλαρία (ἡ) (Lunularia) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαρχαντιοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον ἡ *λουνουλαρία ἡ κοινὴ* (Lunularia vulgaris), ἥτις φύεται εἰς ὑγροὺς καὶ σκιεροὺς τόπους τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

λουνουλίτης (ὁ) (Lunulites Lianx) /*Παλαιοζ.*/. Γένος βρυοζῴων μαλακιοειδῶν, τοῦ ὁποίου ἀπολιθωμένα λείψανα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον.

Ἐν Ἑλλάδι λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ εἴδους *λουνουλίτης Haidingeri* εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ ἐντὸς στρωμάτων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἑλβέτιον (Παν) μεσογειακὴν βαθμῖδα τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Λοῦντ (Lund) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Σουηδίας (βλ. λ. *Λέντ*).

Λοῦντ (Lund), ***Τρόελς-Φρειδερῖκος***. Δανὸς συγγραφεὺς (βλ. λ. *Λόν*).

Λόϋντ (Lloyd). Ὄνομα διαφόρων ἀτμοπλοϊκῶν καὶ ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν (βλ. λ. *Λόϋδ*).

—**Λόϋντ** (Lloyd), ***Τζῶρτζ***. Ἄγγλος πολιτικὸς (βλ. λ. *Λόϋδ* Τζῶρτζ).

Λούντα ***Γιάνα*** /*Γεωγρ.*/. Ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ἕβρου ἐν Βουλγαρίᾳ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Στρέντνα-Γκόρα, ὕπερθεν τῆς πόλεως Παναγιουρίστε, μεταξὺ τῶν κορυφῶν Μπουναγιὰ καὶ Μπράτια καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Ἕβρον παρὰ τὸ χωρίον Ἀδάκιοϊ, πλησίον τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἁμαξιτὸς ὁδός, συνδέουσα τὰς πόλεις Παναγιουρίστε καὶ Παζαρτζίκ, διέρχεται παραλλήλως τοῦ ροῦ τοῦ ποταμοῦ. Τ. Β.

λουντβιγία (ἡ) (Ludwigia Bayle) /*Παλαιοζωολ.*/. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἁρποκερατιδῶν ἀμμωνοειδῶν* μαλακίων.

Digitized by Google

Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο ἀπεστρογγυλωμένον πρὸς τὰ ἔξω μὲ ἀσθενῆ τρόπιδα. μετρίως εὐρυόμφαλον. Αἱ δρεπανοειδεῖς πλευραὶ ἦσαν κεκαμμέναι, πρὸς τὰ ἔξω διχοτομούμεναι.

Λείψανα τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας δογγερίου ὑποδιαπλάσεως τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐντὸς στρωμάτων ὁμηλίκων τῆς ἀδριατικοϊονίου ὀρεινῆς ζώνης τῆς Δυτ. Ἑλλάδος εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ Ρέντς τὸ ἀπολιθωμένον εἶδος *λουντβιγία Murchisonae* (πολλαὶ ποικιλίαι του). γ. κ. γ.

Λεύντβιγκσλευστ (Ludwigslust) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Μεκλεμβούργῳ Ὀλστάϊν, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου διώρυγος, ἀρχομένης ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα, μήκους 178 χλμ. Κάτ. 7.179 (1925). Ἔχει σχολεῖον κωφαλάλων καὶ βιομηχανίαν χημικῶν προϊόντων, ψηκτρῶν κλπ. θ. κ.

Λούντβιγκσμπουργκ (Ludwigsburg) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βυρτεμβέργῃ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νεκὰρ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Στουτγάρτης - Ἀϊλμπρόν. Κάτ. 28 994 (1925). Ἔχει μουσεῖον (τὸ πρῴην ἀνάκτορον) καὶ βιομηχανίαν μεταλλίνων εἰδῶν, συρμάτων, ζύθου, πορσελλάνης, ὑφαντουργίας, τεχνητοῦ καφφέ, ἁρμονίων καὶ κλειδοκυμβάλων. Ἐν τῇ πόλει ἤκμασεν ἐργοστάσιον, ἱδρυθὲν τῷ 1737 καὶ ἐγκαταλειφθὲν τῷ 1824, εἰδῶν πορσελλάνης, περιφήμων διὰ τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης, καὶ σήμερον ἀκόμη πολυτίμων. Ἦσαν κυρίως ῥυθμοῦ ροκοκὸ καὶ ἀμπίρ, διεκρίνοντο δὲ διὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν χαρακτηριστικῶν παραστάσεων, ἀναγλύφων καὶ ζωγραφικῆς, πτηνῶν, ἐντόμων καὶ ἀνθέων. θ. κ.

Λουντβιγκσχάφεν *ἐπὶ τοῦ Ρήνου* (Ludwigshafen am Rhein) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ βαυαρικῷ Παλατινάτῳ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἔναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νεκὰρ καὶ τῆς πόλεως Μανχάϊμ, μεθ' ἧς συνδέεται ἐπὶ γεφυρῶν δι' ὁδοῦ καὶ σιδηροδρόμου. Κάτ. 101.869, ἐξ ὧν οἱ ἡμίσεις περίπου Ἰουδαῖοι (1925) Εἶναι σταθμὸς πλοίων καὶ λιμήν, σημειώσας κατὰ τὸ 1926 κίνησιν 12.384 πλοίων, μὲ εἰσαγωγὴν 2.514.300 τόννων ἐμπορευμάτων καὶ ἐξαγωγὴν 850.000 τόννων. Ἔχει ζωηροτάτην ἐμπορικὴν κίνησιν, ἐξυπηρετουμένην διὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἓξ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἡ πόλις εἶναι νεωτάτη σχετικῶς, κτισθεῖσα τῷ 1855, ἔλαβε δὲ ταχυτάτην ἀνάπτυξιν καὶ κατέστη ἓν τῶν σπουδαιοτέρων βιομηχανικῶν κέντρων τῆς Γερμανίας. Διατελεῖ ἐν ἀνταγωνισμῷ μὲ τὴν ἔναντι πόλιν Μανχάϊμ, μεθ' ἧς ἀποτελεῖ συγκρότημα πληθυσμοῦ 350.000 κατοίκων. Κολοσσιαίαν ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἰδίως ἡ χημικὴ βιομηχανία, λειτουργούντων ἐν τῇ πόλει τῶν τεραστίων ἐργοστασίων χρωμάτων ἀνιλίνης «Badische Anilin und Sodafabriken» καὶ τῆς «S. G Farben Industrie». Κατασκευάζονται ἐπίσης λιπάσματα, σιδηροδρομικαὶ ἅμαξαι, ποικίλαι οἰκοδομικαὶ ὗλαι, ὑφάσματα, ἔπιπλα, ὡς καὶ πλοῖα ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀξιολόγοις ναυπηγείοις. Τω 1924 εἰς τὰ μεγαλύτερα 43 ἐργοστάσια αὐτῆς εἰργάζοντο 29 464 ἐργάται. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ πόλις, ἕνεκα τῆς βιομηχανικῆς σπουδαιότητός της καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐν αὐτῇ κατασκευῆς πολεμικῶν χημικῶν ἀερίων, ἐβομβαρδίσθη κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν ἀεροπλάνων. θ. κ.

Λούντβιχ (Ludwig). Γερμανικὸς τύπος τοῦ *Λουδοβίκου* (βλ. λ.).

—**Λούντβιχ** (Ludwig), ***Αἰμίλιος***. Γερμανὸς συγγραφεύς, ἑβραϊκῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1881 ἐν Μπρεσλάου, υἱὸς τοῦ καθηγητοῦ Ἑρμάννου Κόν. Ἀφοῦ ἐσπούδασε νομικά, ἐπεδόθη εἰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἔκαμε διάφορα ταξίδια. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐπιστρατευθείς, ἀπεστάλη εἰς Σόφιαν, Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἀθήνας. Ἀστασθεὶς τὸν Χριστιανισμόν, ἀπηρνήθη τοῦτον τῷ 1921, εἰς ἔνδειξιν ἀλληλεγγύης πρὸς τοὺς ἐν Γερμανίᾳ διωκομένους τότε ὁμοφύλους του. Ἔγραψε τὰς δραματικὰς τριλογίας: «Ἀναγέννησις» (1904—1910), καὶ «Βίσμαρκ» (1922), θεατρικὰ ἔργα, μυθιστορήματα, περιγραφὰς ταξιδίων, δοκίμια ἐπὶ τῆς τέχνης, τῆς μεγαλοφυίας, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν μονογραφίαν «Βάγνερ» (1913). Τὴν προσοχὴν ἐκίνησε πρὸ παντὸς διὰ τῶν βιογραφιῶν του, αἵτινες ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν, μεταφρασθεῖσαι καὶ εἰς πολλὰς ξένας γλώσσας: «Γκαῖτε, ἱστορία ἑνὸς ἀνθρώπου» (1920. 3 τόμ.), «Ὁ ἄγνωστος Γκαῖτε» (1923), «Ἡ μοῖρα τοῦ Ρέμπραντ» (1923), «Ναπολέων» (1925), «Γουλιέλμος Β'» (1925), «Βίσμαρκ, ἡ ἱστορία ἑνὸς ἀγωνιστοῦ» (1926). Ἔγραψε πρὸς τούτοις: «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (1928), «Ἰούλιος 1914» (1929), «Μπετόβεν» (1930), «Ἐρρῖκος Σλῆμαν» (1931) κ.ἄ. Ἐπισκεφθεὶς τῷ 1930 ἐκ δευτέρου τὴν Ἑλλάδα, ἠσχολήθη δι' ἄρθρων του ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ τύπῳ μὲ τὴν ἱστορίαν της τῶν τελευταίων ἐτῶν. Πολλὰ ἐκ τῶν ἔργων του, μεταφρασθέντα, ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας.

Αἰμίλιος Λούντβιχ.

Τὸν Λούντβιχ, ὁ ὁποῖος ἤρχισεν εἰς τὰς τραγῳδίας του μὲ τρυφεροὺς στίχους, ὡς μαθητὴς τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο καὶ Χόφμαννσταλ, διακρίνει κυρίως ὁ πλήρης πάθους θαυμασμὸς πρὸς πᾶν τὸ δημιουργικόν, ἡ πλήρης καταπλήξεως ἀγάπη ἐνώπιον τῶν ἐκδηλώσεων τῆς τέχνης καὶ ὁ ἄκρατος ἐνθουσιασμὸς διὰ τὸ Δυνατὸν καὶ τὸ Ὡραῖον. Διὰ τῆς ζωντανῆς προβολῆς ἀνωτέρων προσωπικοτήτων ἐκ τοῦ παρελθόντος, προσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχουν οὗτοι καὶ διὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν, τῆς ὁποίας ἡ τραγῳδία συνίσταται κυρίως εἰς τὴν ἔλλειψιν πνευματικῶν ἡγητόρων. γ. ε. κ.

— **Λούντβιχ** (Ludwig), ***Ἀλφρέδος***. Ἔγκριτος Γερμανὸς γλωσσολόγος, καὶ ἰδίως ἐρευνητὴς τῆς ἀρχαίας ἰνδικῆς γλώσσης. Ἐγεννήθη ἐν Βιέννῃ τῷ 1832 καὶ ἀπέθανεν ἐν Πράγᾳ τῷ 1912, ἐν ᾗ καὶ ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ἐπὶ μακρὰ ἔτη (1860—1901). Τὸ σπουδαιότατον ἔργον του εἶναι ἡ ἐξάτομος ἔκδοσις τοῦ Rig-veda (1875—1888) μετ' ἐκτενοῦς εἰσαγωγῆς καὶ ὑπομνημάτων, ἔργον θεμελιῶδες καὶ ἀπαραίτητον εἰς πάντα ἐρευνητὴν τῆς σανσκριτικῆς γλώσσης. γ. π. α.

— **Λούντβιχ** (Ludwich), ***Ἀρθοῦρος***. Γερμανὸς φιλόλογος (1840—1920). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Μπρεσλάου καὶ Καίνιξμπεργκ καὶ ἐδημοσίευσε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Συμβολαὶ εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ Νόννου» (1873), «Maximi et Ammonis carminum de actionum auspiciis reliquiae» (1877), περὶ τῆς «Κριτικῆς ἐκδόσεως τῶν Ὁμηρικῶν κειμένων ὑπὸ τοῦ Ἀριστάρχου» (1884—1885 2 τ.), «Homeri Carmina» (κριτικὴ ἔκδοσις, «Ὀδύσσεια» 1889—1891, 2 τ. καὶ «Ἰλιάς», τ. 1, 1902), «Ἡ Ὁμηρικὴ Βατραχομυομαχία τοῦ Πίγρητος, μετὰ σχολίων καὶ παραφράσεων» (1896), «Eudociae, Procli. Claudiani carminum graecorum reliquiae» (1897), τὰ «Διονυσιακὰ» τοῦ Νόννου (1909—1911). γ. ε. κ.

— **Λούντβιχ** (Ludwig), ***Αὔγουστος***. Γερμανὸς συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐγένετο γνωστὸς διὰ σειρᾶς ἔργων ὀργανικῆς μουσικῆς, τεμαχίων διὰ κλειδοκύμβαλον, μελῳδιῶν, τῆς εἰσαγωγῆς δι' ὀρχήστραν «Adastra» κλ. Ὡς μουσικολόγος ἐξέδωκε «Geharnischte Aufsätze über Musik, Tannhäuser redivivus» κλπ. Ὁ Λούντβιχ ἐπεχείρησεν ἐπίσης νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἡμιτελῆ συμφωνίαν τοῦ Σοῦμπερτ, δι' ἣν ἔγραψεν ἓν τρίτον μέρος ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκέρτσο τῶν Φιλοσόφων» καὶ ἓν φινάλε ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐμβατήριον τοῦ πεπρωμένου». γ. σ.

— **Λούντβιχ** (Ludwig), ***Γουλιέλμος-Φρειδερῖκος, φὸν—***. Γερμανὸς χειρουργὸς (1790—1865). Τῷ 1815, μετὰ ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς Βιέννην, ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς καὶ μαιευτικῆς ἐν Τυβίγγῃ. Ὑπῆρξε τῷ 1816 αὐλικὸς ἰατρὸς τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου, τῷ 1817 τοῦ Γουλιέλμου καὶ ἀπὸ τοῦ 1827 ἰδιαίτερος αὐτοῦ ἰατρὸς καὶ ἐν ταὐτῷ μέλος τῆς ἀνωτάτης ἰατρικῆς ἐπιτροπῆς. Διετέλεσεν ἐπίσης διευθυντὴς τοῦ ἰατρικοῦ κολλεγίου, κρατικὸς σύμβουλος, πρόεδρος τῆς ἐν Βυττεμβέργῃ ἰατρικῆς ἑνώσεως (1835—1846), καὶ ἐπίτιμος πολίτης Στουτγάρτης. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατέστη γνωστὸν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ περιγραφείσης εἰδικῆς κυνάγχης (Λουδοβίκειος κυνάγχη). ο. ρ.

— **Λούντβιχ** (Ludwig), ***Κάρολος***. Γερμανὸς γλύπτης καὶ ζωγράφος (1839—1901). Ἐσπούδασεν ἐν Νυρεμβέργῃ καὶ Μονάχῳ, διετέλεσε δὲ καθηγητὴς τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἀκαδημίας τῆς Στουτγάρτης καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου. Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς τοπιογράφος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ θύρα τοῦ κήπου» καὶ «Τὸ στενὸν τοῦ Γοτθάρδου». ι. μ. π.

— **Λούντβιχ** (Ludwig), ***Κάρολος-Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος***. Διάσημος Γερμανὸς φυσιολόγος (1816—1897). Τῷ 1846 ἐγένετο ἐν Μαρβούργῃ ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς ἀνατομικῆς, μετὰ τρία δὲ ἔτη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας ἐν Ζυρίχῃ. Τῷ 1855 προσεκλήθη ἐν Βιέννῃ ὡς καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας καὶ ζωολογίας ἐν τῷ Josephinum, καὶ τέλος τῷ 1865 ἀνέλαβεν ἐν Λειψίᾳ τὴν καθηγεσίαν τῆς φυσιολογίας καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ αὐτόθι φυσιολογικοῦ ἐργαστηρίου, ὅπερ δι' αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του ἐκτήσατο διεθνῆ φήμην. Μεταξὺ τῶν φυσιολόγων τῶν νέων χρόνων ὁ Λούντβιχ κατέλαβε πρωτίστην θέσιν διὰ τῶν ἐμβριθῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν ἐπὶ παντὸς κεφαλαίου τῆς φυσιολογίας καὶ τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ δι' ὧν ἐπλούτισε ταύτην. Ἤδη διὰ τῆς ἐναισίμου αὐτοῦ διατριβῆς «Συμβολὴ εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐκκρίσεως τῶν οὔρων» (Μαρβοῦργον 1842) διήνοιξε καθαρῶς φυσικὴν τῆς ἐνδωσμώσεως θεωρίαν, ἣν ἀργότερον ἀνέπτυξε καὶ καθώρισε τελείως διὰ τῆς πραγματείας αὐτοῦ «Über endosmotische Aequivalente u. endosmotische Theorie» (1849). Ἐπὶ πειραμάτων του ἐπὶ κυναρίων, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ E Cyon, ἀνεκάλυψε κατασταλτικὸν νεῦρον τῆς καρδίας, οὗτινος ὁ ἐρεθισμὸς αἰσθητῶς καταρρίπτει τὴν πίεσιν τοῦ αἵματος. Εἰς τὴν φυσιολογίαν τῆς καρδίας πλειότερον παντὸς ἄλλου φυσιολόγου ἐμελέτησε διὰ πειραμάτων ἐπὶ βατράχων τὰς ἰδιότητας ταύτης, καὶ διὰ τὸν μηχανισμὸν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος εἰσήγαγε τὴν γραφικὴν μέθοδον διὰ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ κυματογράφου του. Ἠρεύνησε μετὰ τῶν μαθητῶν του τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ἀερίων ἐν τῷ αἵματι καὶ τῇ λύμφῃ: «Zusammenstellung der Mutersuchungen über Blutgase», καὶ τέλος διὰ τῆς ἐπιβιώσεως τῶν ἀποκεχωρισμένων ὀργάνων ἐκ τοῦ σώματος τῶν ζῴων, τῇ βοηθείᾳ τεχνητῆς κυκλοφορίας, ἐμελέτησε τὰς ἰδιότητας τῆς καρδίας, τῶν μυῶν, τῶν νεφρῶν, τοῦ ἥπατος, παγκρέατος καὶ ἐντέρων. Διὰ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐκκρίσεως τοῦ σιέλου «Neue Versuche über die Beihilfe der Nerven zur Speichelabsonderung» (1851) ἀπέδειξε μετὰ τῶν μαθητῶν του ὅτι οἱ σιελογόνοι ἀδένες αὐτοτελῶς καὶ λίαν ἐνεργῶς ἄνευ τῆς βοηθείας τῆς πιέσεως τοῦ αἵματος ἐκκρίνουσι τὸν σίελον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ αἰσθητήρια ὄργανα καὶ εἰς τὴν φυσιολογικὴν χημείαν τῶν οὔρων καὶ τοῦ αἵματος, τῇ συνεργασίᾳ τῶν μαθητῶν του καὶ τοῦ Cloëtta, λίαν ἀξιολόγους ἐργασίας ἐπίσης παρήγαγεν. Εἰς τὸ κυριώτερον αὐτοῦ σύγγραμμα, τὴν δίτομον «Φυσιολογίαν τοῦ ἀνθρώπου», τονίζει τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν δυνατότητα τῆς ἐξετάσεως πάντων τῶν βιολογικῶν φαινομένων, διὰ τῆς ἀκριβοῦς μεθόδου τῆς φυσικῆς καὶ χημικῆς ἐρεύνης τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ζῴων. Παραλλήλως μὲ την ἐπὶ 44 ἔτη ἀδιάλειπτον συγγραφικὴν ὑπερπαραγωγήν του, ἐξ ἧς ἀφθονοῦσι τὰ ἀρχεῖα Müller καὶ Du Bois Raymond, τὰ πρακτικὰ τῆς Ἑταιρείας Φυσικῶν ἐπιστημῶν τῆς Ζυρίχης καὶ τῆς Βιενναίας Ἀκαδημίας ἐπιστημῶν, τὸ περιοδικὸν Henle καὶ Pfeufer κ.λ., ὑπῆρξε καὶ ἄριστος διδάσκαλος, σχὼν πολυπληθεῖς μαθητὰς ἐξ ὅλων τῶν ἐθνοτήτων, καὶ πλείστους ἐπιστήμονας, ὀφείλοντας κατὰ μέγα μέρος εἰς αὐτὸν τὴν μόρφωσίν των. ο. ρ.

—**Λούντβιχ** (Ludwig), ***Ὄθων***. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ κριτικὸς (1813—1865). Ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ τὴν μουσικήν, κατόπιν ἐπεδόθη, μεθ' ὅλης τῆς ἐνεργητικότητός του, εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἔγραψε τὴν τραγῳδίαν «Ὁ δασοφύλαξ» (1850), πλήρη δραματικοῦ παλμοῦ καὶ ρεαλιστικῆς ἀπεικονίσεως τῶν χαρακτήρων. Μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν εἰς τὴν ἱστορικὴν τραγῳδίαν «Οἱ Μακκαβαῖοι» (1852), ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν ψυχολογίαν τῶν χαρακτήρων καὶ τὴν πλουσίαν εἰς εἰκόνας γλῶσσάν του. Μετὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ διηγήματος «Μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς» (1856), ἀριστουργήματος, πλήρους ψυχολογικῆς βαθύτητος, ἐπεδόθη εἰς μελέτας ἐπὶ τοῦ Σαίξπηρ («Shakespeare-Studien», ἐκδοθείσας ὑπὸ Heydrich, 1871) καὶ ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν προβλημάτων τῆς δραματικῆς ποιήσεως καὶ ἔγραψεν ἀποσπάσματα δραμάτων («Ἁγνὴ Μπερνάουερ», «Μαρῖνος Φαλιέρο», «Τιβέριος Γράκχος» κλπ.). Ὁ Λούντβιχ θεωρεῖται, μετὰ τοῦ Χέμπελ, ὡς ὁ σπουδαιότερος Γερμανὸς δραματικὸς ποιητὴς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐκλογὴ τῶν ἔργων του ἐξεδόθη ὑπὸ Σβάϊτσερ, τῷ 1898, εἰς 3 τόμ. καὶ ὑπὸ Μπάρτελς, τῷ 1900, εἰς 6 τόμους. γ. ε. κ.

—**Λούντβιχ** (Ludwig), ***Οὐμβέρτος***. Γερμανὸς ζωολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1825 καὶ ἀποθανὼν τω 1913. Ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ μουσείου τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῆς Βρέμης καὶ εἶτα καθηγητὴς εἰς τὴν Βόννην. Ἐπεδόθη κυρίως εἰς τὴν μελέτην τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων. δ. ν. π.

— **Λούντβιχ** (Ludwig), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς μουσικολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1872. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν μουσικὴν τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν παλαιῶν συνθέσεων τοῦ χειρογράφου τοῦ Μονπελλιέ, τοῦ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Κουσσμακέρ. γ. σ.

— **Λούντβιχ** (Ludwig), ***Χριστιανὸς-Γκότλιβ***. Γερμανὸς βοτανικός, γεννηθεὶς τῷ 1709 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1773. Ἐπεδόθη κυρίως εἰς τὴν μελέτην τῶν φυτῶν τῆς βορείου Ἀφρικῆς. δ. ν. π.

Λούντβιχ *καναλ* (Ludwig-Kanal) */Γεωγρ./*. βλ. λ. *Λουδοβίκου* διῶρυξ.

Λούντεβιγκ (Ludewig), ***Ἰωάννης-Πέτρος, φὸν —***. Γερμανὸς ἱστορικος (1668—1743). Καθηγητὴς καὶ πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης, ἔγραψε: «Δοκίμιον τῆς ἱστορίας τῆς αὐτοκρατορίας» 1706), «Σχόλια ἐπὶ τῆς Χρυσῆς Βούλλας» (1719), «Vita Justiniani» (1731), «Scriptores rerum germanicarum», «Opuscula miscellana». θ. κ.

Λούντεγκαρντ (Lundegard), ***Ἄξελ***. Σουηδὸς συγγραφεὺς (βλ. λ. *Λέντεγκορντ* Ἄξελ).

Digitized by Google

Λοῦντελλ (Lundell), *Ἰωάννης-Αὔγουστος*, Σουηδὸς γλωσσολόγος (βλ. λ. *Λέντελλ* Ἰωάννης Αὔγουστος).

Λοῦντεν (Luden), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς ἱστορικὸς (1780—1847). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένας καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν δίαιταν τῆς Βειμάρης. Τὸ κυριώτερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ δωδεκάτομος «Ἱστορία τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ» (μέχρι τοῦ 1237), δι' ἧς ἐπεζήτησε νὰ θερμάνῃ τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα τῶν Γερμανῶν. Ἔγραψεν ἐπίσης βιογραφίας τοῦ Θωμαζίου καὶ τοῦ Γροτίου: «Λέξεις τινὰς περὶ τῆς σπουδῆς τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας», «Γενικὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν καὶ κρατῶν τῆς ἀρχαιότητος», καὶ ἐξέδιδε τὸ περιοδικὸν «Νέμεσις», πολιτικοῦ καὶ ἱστορικοῦ περιεχομένου. Θ. Κ.

Λούντενμπουργκ (Lundenburg) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας, τσεχιστὶ *Μπρζέσλαβα* (βλ. λ.).

Λούντεντορφ (Ludendorff), *Ἐρρῖκος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1865 εἰς τὴν Kruszenvia τῆς ἐπαρχίας τοῦ Πόζεν καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Εἰς τὸν στρατὸν κατετάχθη τῷ 1884 ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1894 προσελήφθη εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, παρὰ τῷ ὁποίῳ ὑπηρέτησε διαρκῶς μέχρι τοῦ 1913, ἐξαιρέσει δύο ἐτῶν, καθ' ἃ, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, ὑπηρέτησε παρὰ τῷ στρατεύματι. Εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον διεκρίθη εὐθὺς ἀμέσως διὰ τὴν ὀξύνοιάν του καὶ τὴν ἐργατικότητά του, δι' ὃ τῷ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ τμήματος μεταφορῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1908 ἡ τοῦ τμήματος ἐπιστρατεύσεως, ὁπότε συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὴν ἐν ἔτει 1913 ἐπιτευχθεῖσαν μεγάλην ἀριθμητικὴν αὔξησιν τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ. Τὸ τέλος τοῦ 1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ὑπηρέτησεν ὡς διοικητὴς συντάγματος πεζικοῦ εἰς Δύσελδορφ, καὶ τῷ 1914 ὡς διοικητὴς ταξιαρχίας πεζικοῦ εἰς τὸ Στρασβοῦργον.

Ἐρρῖκος Λούντεντορφ.

Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, τὸν Αὔγουστον 1914, ἐτοποθετήθη παρὰ τῷ ἐπιτελείῳ τῆς 2ας γερμανικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ φὸν Μπύλωφ (Bulow), παρ' οὗ ἀπεστάλη τότε ὡς σύνδεσμος μετὰ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν φὸν Ἔμμιχ (Emmich) ἀποσπάσματος τῆς στρατιᾶς ταύτης, τοῦ εἰσβαλόντος εἰς Βέλγιον, ὁπότε διέπρεψεν ὁ Λούντεντορφ ἅτε διεισδύσας ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς Λιέγης τὴν νύκτα 6—7 Αὐγούστου διὰ μέσου τῶν ἀθίκτων ἔτι ὀχυρῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς περιωνύμου ἔκτοτε 14ης ταξιαρχίας, ἧς τὴν διοίκησιν ἀνέλαβεν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας μετὰ τὸν τραυματισμὸν τοῦ διοικητοῦ της. Προήχθη τότε εἰς ὑποστράτηγον, καὶ ἀπὸ τῆς 22ας Αὐγούστου 1914 ἐτοποθετήθη ἐπιτελάρχης τῆς ἐν τῷ ἀνατολικῷ θεάτρῳ 8ης στρατιᾶς, ἧς τὴν διοίκησιν ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ Χίνδενμπουργκ, συντελέσας μεγάλως εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἐξέλιξιν τῶν μαχῶν τοῦ Τάννενμπεργκ καὶ τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν, καὶ τέλος εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ὑποστάσης τὴν ρωσικὴν εἰσβολὴν ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Ἀπὸ Νοεμβρίου 1914 μέχρις Αὐγούστου 1916 διετέλεσεν ἐπιτελάρχης τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ ὅλου ἀνατολικοῦ θεάτρου στρατηγοῦ Χίνδενμπουργκ, καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἐκηρύχθη κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1916 ὑπέρμαχος τῆς ἰδέας τοῦ ὅτι ἡ λύσις του πολέμου θὰ ἐπήρχετο διὰ δράσεως, οὐχὶ ἐν τῷ δυτικῷ θεάτρῳ (τῷ Γαλλικῷ), ἀλλ' ἐν τῷ ἀνατολικῷ (τῷ Ρωσικῷ)· ἔγραφε μάλιστα βραδύτερον: «Τὸ Βερντὲν ἦτο τὸ ἕλκος, ὅπερ κατέτρωγε τὰ γερμανικὰ στρατεύματα», ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου φὸν Φαλκενχάϊν (Falkenhayn). Τὴν 29ην Αὐγούστου 1916 ἐκλήθησαν ὁ Χίνδενμπουργκ καὶ ὁ Λούντεντορφ παρὰ τῷ Καΐζερ ἐν Pless, καὶ ὁ μὲν πρῶτος διωρίσθη τότε γενικὸς ἐπιτελάρχης τοῦ ἐν ἐκστρατείᾳ γερμανικοῦ στρατοῦ (γενικὸς ἀρχιστράτηγος κατὰ τὰς γερμανικὰς διατάξεις), ὁ δὲ Λούντεντορφ ἐπιτελάρχης τοῦ στρατοῦ τούτου, μὲ τὸν εἰδικὸν δὲ τίτλον Erster Generalquartiermeister (=πρῶτος ἀρχηγὸς τοῦ στρατηγείου), δηλαδὴ τρόπον τινὰ βοηθὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου. Εἰς τὸν Λούντεντορφ ὀφείλεται ἡ συντελεσθεῖσα τότε ὀργάνωσις τῆς ἐν γένει βιομηχανικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἐκμεταλλευθέντα μάλιστα εὐρέως τοὺς ἐν Ρουμανίᾳ πόρους μετὰ τὴν κατάληψίν της. Ὁ Λούντεντορφ ὑπῆρξεν εἷς τῶν ὑπερμάχων τῆς εὐρυτάτης χρησιμοποιήσεως τοῦ ὑποβρυχιακοῦ πολέμου, καθ' ὅσον ἐφρόνει μετὰ τοῦ ἀρχιναυάρχου Τίρπιτς (Tirpitz) ὅτι τοιουτοτρόπως θὰ ἐπήρχετο πλήρης ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Ἀγγλίας. Ἀνεγνώριζε βεβαίως ὅτι ὁ ὑποβρυχιακὸς πόλεμος θὰ παρεῖχε τὸ πρόσχημα εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀντάντ, ἀλλ' ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἐξηναγκάζετο ἡ Ἀγγλία νὰ ζητήσῃ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πολέμου πολὺ πρὶν ἢ προφθάσωσι νὰ παρασκευασθῶσιν οἱ ἀμερικανικοὶ στρατοὶ καὶ ν' ἀποσταλῶσιν εἰς Εὐρώπην. Ὡς γνωστὸν ὅμως, τὸ ὑποβρύχιον δὲν ἀπέδωκε τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα. Ὁ Λούντεντορφ ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐν τῷ δυτικῷ θεάτρῳ γερμανικῆς ἐπιθέσεως τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1918, ἅτε ἐλπίζων ὅτι διὰ ταύτης θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ διάρρηξις τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ μετώπου κατὰ τὸ σημεῖον ἐπαφῆς τῶν δύο στρατῶν, ὁπότε θὰ ἐπηκολούθει μοιραίως ὑπερκέρασις τῶν Ἄγγλων καὶ ἀπώθησις αὐτῶν πρὸς τὴν θάλασσαν· ἀλλ' ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκείνων δὲν ἐπέφερε τὸ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν προσδοκώμενον. Ἅμα ὡς κατ' Ἰούλιον 1918 εὑρέθη ὁ γερμανικὸς στρατὸς εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν, φαίνεται ὅτι πρὸς στιγμὴν εἶχεν ἀποκλίνει ὁ Λούντεντορφ ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως ἀνακωχῆς, ἀλλ' εὐθὺς μετ' ὀλίγον, ἀντιληφθεὶς τὰς ἐχθρικὰς εἰρηνικὰς διαθέσεις τῆς Ἀντάντ, μετέβαλε γνώμην, ἀντιστασθεὶς ἔκτοτε μέχρι τέλους τοῦ πολέμου εἰς πᾶσαν ἀνακωχήν, διὸ καὶ ἐζήτησε τὴν ἀντικατάστασίν του τὴν 26 Ὀκτωβρίου 1918, ἅμα ὡς εὑρέθη ἡ Γερμανία πρὸ τῆς σκληρᾶς ἀνάγκης τῆς ὁπωσδήποτε συνθηκολογήσεως.

Ὁ Χίντενμπουργκ γράφει περὶ τοῦ Λούντεντορφ: «Ὅταν ἀνεγνώρισα τὴν ὑπέροχον ἀξίαν τοῦ στρατηγοῦ Λούντεντορφ, ἐθεώρησα καθῆκόν μου νὰ τῷ ἀφήσω πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας». «Εἴθε ἡ πατρίς μας νὰ εὕρισκῃ κατὰ τὰς δυσκόλους στιγμὰς παρόμοιον ἄνδρα». «Ἐκεῖνος ὅστις ὑπῆρξεν ὁ συνεργάτης μου καὶ ὁ πιστός μου σύμβουλος ἐπὶ τόσα ἔτη· τὸν ἀναπολῶ ἑκάστοτε νοερῶς καὶ τὸν εὑρίσκω πάντοτε ἐν τῇ εὐγνωμονούσῃ καρδίᾳ μου».

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1918 μέχρι τῆς ἀνοίξεως 1919 παρέμεινεν ἐν Σουηδίᾳ, μεθ' ὃ ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν καὶ ἐτέθη ἀμέσως ἐπὶ κεφαλῆς τῆς λαϊκῆς κινήσεως πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ γερμανικοῦ γοήτρου. Τῷ 1924 ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὸ Ράϊχσταγ. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς προέδρου τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας τῷ 1925 εἶχεν ὑποβάλει ὑποψηφιότητα, ἀλλὰ κατόπιν παρῃτήθη ταύτης, κηρυχθεὶς ὑπὲρ τοῦ Χίντενμπουργκ.

Ὁ Λούντεντορφ συνέγραψε: «Πολεμικαὶ ἀναμνήσεις μου» (1914—1918, 1919), «Πληροφορίαι τῆς ἀνωτάτης διευθύνσεως τοῦ στρατοῦ περὶ τῆς ἐνεργείας της» (1916—1918, 1919), «Διεύθυνσις πολέμου καὶ πολιτική» (1921), «Προτάσεις περὶ εἰρήνης καὶ ἀνακωχῆς» (1919), «Διεξαγωγὴ διαπραγματεύσεων» (1919), «Γαλλικὴ διαστροφὴ τῶν ἀπὸ τοῦ 1912 γραφέντων περὶ τοῦ ἐπαπειλουμένου πολέμου» (1919), «Τὸ ναυάγιον τῆς μεγαλοβήσεως οὐδετέρων διὰ τὴν εἰρήνην, ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Σεπτεμβρίου 1918» (1919), «Ἐκμηδένισις τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ δι' ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων του» (1927). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Λούντεντορφ** (Lundedorff), *Ἰωάννης*. Γερμανὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἀπὸ τοῦ 1921 διατελεῖ διευθυντὴς τοῦ ἀστροφυσικοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Πότσδαμ. Ἐδημοσίευσε πολλὰς πραγματείας περὶ μεταβλητῶν ἀστέρων καὶ διαφόρους ἐργασίας σχετικὰς πρὸς τὰς φασματοσκοπικὰς μελέτας τῶν ἀπλανῶν καὶ τοῦ Ἡλίου. Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων του καταλέγεται καὶ ἡ ἀναθεωρηθεῖσα καὶ συγχρονισθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ 1921—1922 «Λαϊκὴ ἀστρονομία» τοῦ Newcomb. Σ. Π.

Λούντζης. Ὄνομα εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Ζακύνθου, τιμηθείσης τῷ 1787 ὑπὸ τῆς βενετικῆς πολιτείας διὰ τοῦ τίτλου τοῦ κόμητος. Τῆς οἰκογενείας ταύτης κυριώτερα μέλη εἶναι τὰ ἑξῆς:

—1) *Νικόλαος* (1798—1885). Ἐσπούδασεν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Δανίᾳ. Συνέταξε διάφορα ποιήματα καὶ μετέφρασεν ἐκ τῆς γερμανικῆς πολλὰ φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ ἔργα.

—2) *Ἑρμάννος*. Ἱστορικὸς (1806—1868). Ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ νομικά. Τῷ 1852 ἐκλεχθεὶς βουλευτὴς Ζακύνθου προσεχώρησεν εἰς τὸ κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν. Τῷ ἐδόθη τότε ἡ εὐκαιρία ν' ἀσχοληθῇ εἰς ἐρεύνας ἀρχείων καὶ βιβλιοθηκῶν καὶ νὰ ἐξετάσῃ τὰ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων νήσων ἐπὶ βενετοκρατίας. Ἐδημοσίευσε διάφορα ἱστορικὰ ἔργα.

—3) *Ἀναστάσιος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1841—1913). Ἐσπούδασε φιλολογίαν ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐχρημάτισε βουλευτὴς καὶ δήμαρχος Ζακύνθου. Λ. Χ. Ζ.

Λούντκβιστ (Lundquist), *Ἐρνέστος*. Σουηδὸς συγγραφεὺς (βλ. λ. *Λέντκβιστ* Ἐρνέστος).

Λουντοβίζι (Ludovisi). —1) *Ἀλέξανδρος*· βλ. *Γρηγόριος ΙΕ'* πάπας. —2) *Λουδοβῖκος*. Ἰταλὸς καρδινάλιος (1575—1632). Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΕ', ὁ ὁποῖος ὠνόμασεν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Βολωνίας καὶ κατόπιν καρδινάλιον. Εἶναι κυρίως ὀνομαστὸς διὰ τὴν περίφημον ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν ἐν Ρώμῃ φερώνυμον ἔπαυλιν. Μ. Δ. Β.

— **Λουντοβίζι ἔπαυλις** (Villa Ludovisi). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὸν ἐν Ρώμῃ σύνολον ἱδρυμάτων, ἅτινα εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθείσῃ συνοικίᾳ Λουντοβίζι καὶ ἀπετελοῦντο ἐξ ἑνὸς μεγαλοπρεποῦς πάρκου, ἑνὸς ἀνακτόρου ἐντὸς αὐτοῦ, μιᾶς ἐκθέσεως ἀγαλμάτων καὶ ἑνὸς περιπτέρου, κτισθέντων τῷ 1622 ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου *Λουδοβίκου Λουντοβίζι* ἐπὶ τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν κατεῖχον κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους οἱ κῆποι τοῦ Σαλλουστίου. Τὰ σχέδια τοῦ μεγάρου καὶ τοῦ περιπτέρου ἐξεπόνησεν ὁ ἀρχιτέκτων καὶ ζωγράφος Δομινικῖνος, τὰ δὲ τῶν κήπων ὁ Γάλλος Λενότρ. Σήμερον τὸ πλεῖστον τοῦ πάρκου ἔχει οἰκοδομηθῆ, ἀποτελέσαν τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς ὁμωνύμου συνοικίας, δὲν ἀπομένει δὲ εἰμὴ μόνον μικρὸς κῆπος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται τὸ καλούμενον «περίπτερον τῆς Αὐγῆς» («Casino dell'Aurora»). Ἡ συλλογὴ τῶν περιφήμων γλυπτικῶν ἔργων μετεφέρθη, τῷ 1891, εἰς τὸ μέγαρον Μπουονκομπάνι-Πιομπίνο, τῷ δὲ 1900 ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κράτους ἀντὶ 1.400.000 λιρῶν καὶ ἐτοποθετήθη προσωρινῶς ἐν τῷ ἐθνικῷ μουσείῳ τῶν Θερμῶν τοῦ Διοκλητιανοῦ. Μ. Δ. Β.

— **Λουντοβίζι θρόνος**. Ἀρχαῖον μαρμάρινον τρίπτυχον ἀμφιβόλου προορισμοῦ, εὑρεθὲν ἐν τῇ ἀλλοτε «Ἐπαύλει Λουντοβίζι», ἐξ ἧς, καὶ ἔλαβε συμβατικῶς τὸ ὄνομα. Τὸ τρίπτυχον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔχει σχῆμα πεταλοειδές, ὁμοιάζει πρὸς θρόνον μὲ ἐρεισίνωτον καὶ ἐρεισίχειρα, ἐπὶ πολὺ δὲ ἐθεωρεῖτο παρὰ πολλῶν ἀρχαιολόγων ὡς θρόνος θεᾶς καὶ δὴ τῆς Ἀναδυομένης Ἀφροδίτης. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ὅμως καὶ ἑτέρου ἀναγλύπτου τριπτύχου τῶν αὐτῶν διαστάσεων καὶ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, τὸ ὁποῖον ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βοστώνης, ἡ ὑπόθεσις τοῦ θρόνου ἐγκατελείφθη, ἐπικρατεῖ δὲ πλέον ἡ γνώμη ὅτι αἱ ἐξ πλάκες, αἱ τρεῖς τῆς Ρώμης καὶ αἱ τρεῖς τῆς Βοστώνης, ἀπετέλουν τὸν γλυπτὸν διάκοσμον τοῦ ἀνωτάτου τμήματος μεγάλου βωμοῦ. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην ἐξήγησιν, τὰ γλυπτά, διατεθειμένα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ ἀνάγλυφα τῶν ἀετωμάτων τοῦ Παρθενῶνος, παριστῶσι τὰ μὲν τῆς Ρώμης τὴν γέννησιν τῆς Ἀφροδίτης τὰ δὲ τῆς Βοστώνης τὴν ἱερὰν ἐκδήλωσιν τῆς δυνάμεως τοῦ Ἔρωτος, κατ' ἄλλους ὅμως καὶ τὸν τελετουργικὸν λουτρὸν τῆς Ἥρας τοῦ Ἄργους. Ἡ τελευταία αὕτη ἐξήγησις βασιζομένη ἐπὶ τῶν περιγραφῶν τοῦ Πινδάρου, καθ' ὃν ἡ Ἀργεία Ἥρα ἦτο καὶ προστάτις τῶν ἐγγάμων γυναικῶν καὶ προστάτις τῶν παρθένων, ἐξηγεῖ σαφέστερον τὰς δύο ἐξωτέρας μορφὰς τοῦ τριπτύχου τοῦ Λουντοβίζι. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην ἀμφότερα τὰ τρίπτυχα ἐθεωρήθησαν παρ' ἄλλων ἀρχαιολόγων ὡς ἀποτελοῦντα τὸν διάκοσμον τῆς ἱερᾶς κλίνης τῆς Ἥρας, ἥτις ἀπέκειτο ἐν τῷ προνάῳ τοῦ Ἡραίου τοῦ Ἄργους καὶ ἐφ' ἧς ἐκαθέζοντο οἱ νεόνυμφοι ἵνα ἐξασφαλίσωσι τὴν εὐθυμίαν τῶν γάμων των. Πάντως τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ἔχουσι μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἀξίαν, διότι ὄντα ἔργα τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀποδεικνύουσι, διὰ τῆς ἀρχαϊκῆς χάριτός των, τὴν ἐξέλιξιν τῆς πρωΐμου ἰωνικῆς παραδόσεως ἐν τῇ τέχνῃ. Ἡ ἁπαλότης τῶν γραμμῶν, ἡ διαύγεια τῶν μορφῶν καὶ ἡ λεπτομέρεια τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὤτων, τὰ ὁποῖα καλύπτονται ὀλίγον ὑπὸ τῶν βοστρύχων, ὑπενθυμίζουσι τὴν τέχνην τοῦ Καλάμιδος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται ὑπὸ πολλῶν ἀρχαιολόγων τὸ ἔργον τοῦτο, ἐνῷ ὑπ' ἄλλων ἀποδίδεται εἰς τὸν Πολύκλειτον. Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

Λοῦντολφ (Ludolf), *Ἰώβ*. Γερμανὸς ἀνατολιστής (1624—1704). Ἐσπούδασε τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας, ὡς καθηγητὴς δὲ τοῦ πρίγκιπος Γκότα ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην, ὅπου ἔξέμαθε τὴν αἰθιοπικὴν παρά τινος Ἀβησσυνοῦ ἱερέως. Λέγεται ὅτι ὡμίλει 24 γλώσσας. Ἔγραψε λατινιστί: «Ἱστορίαν τῆς Αἰθιοπίας», «Γραμματικὴν τῆς αἰθιοπικῆς γλώσσης» καὶ δύο «Λατινοαιθιοπικὸν» καὶ «Αἰθιοπικολατινικόν». Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῶν αἰθιοπικῶν σπουδῶν ἐν Εὐρώπῃ. Θ. Κ.

Λοῦντσι /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Καλλονή* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λούνυ (Laun) /*Γεωγρ.*/ βλ. λ. *Λάουν*.

Λοὺξ (τὸ) (Lux). Μονὰς μετρήσεως τοῦ μεγέθους τοῦ φωτισμοῦ μιᾶς φωτιζομένης ἐπιφανείας. Ἐὰν ἔχωμεν φωτεινήν τινα πηγὴν ἐντάσεως 1 δεκαδικοῦ κηρίου, φωτίζουσαν λευκὴν ἐπιφάνειαν

Digitized by Google

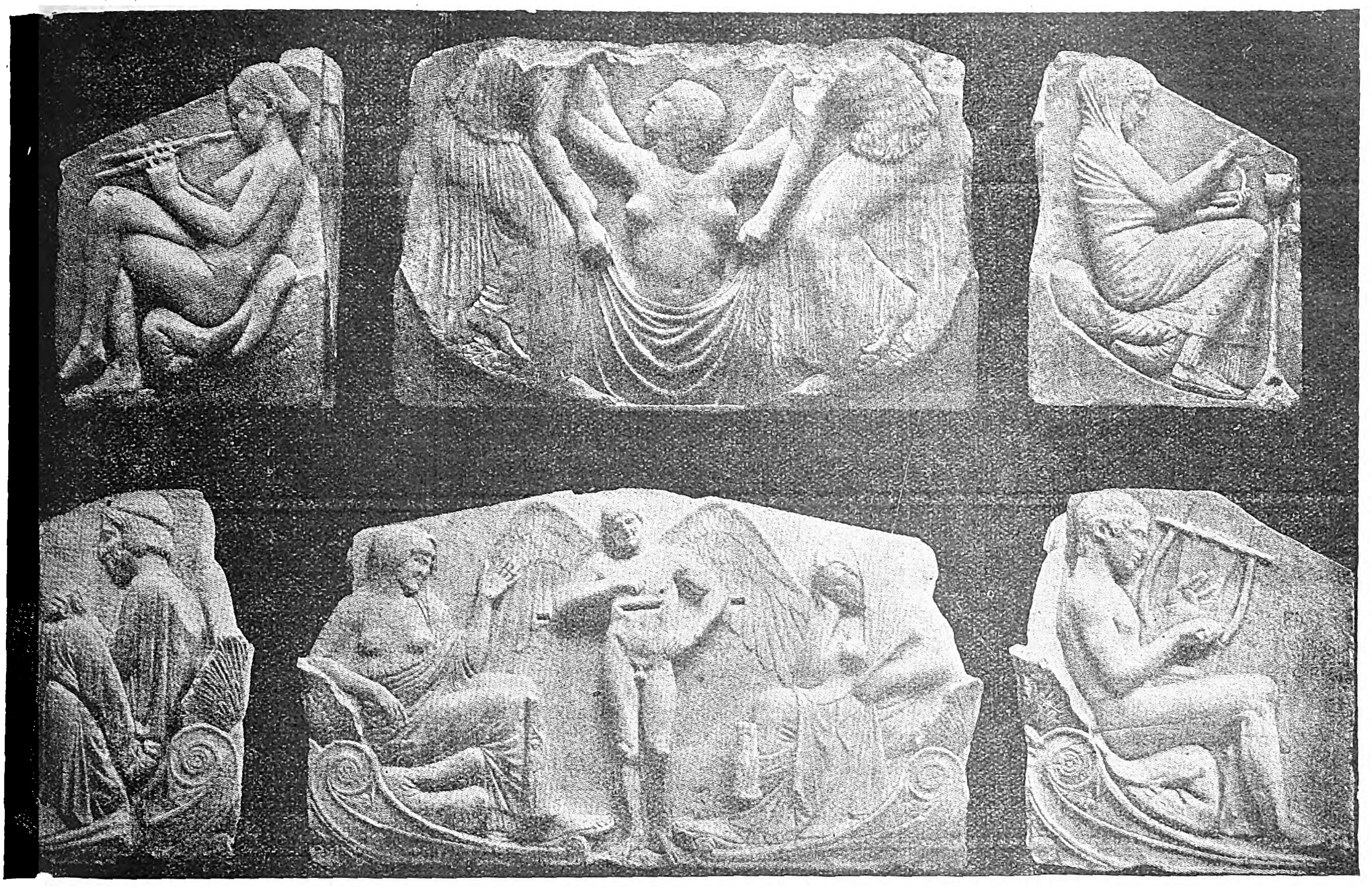

Ἄνω: Ὁ λεγόμενος θρόνος τοῦ Ludovisi ἐν τῷ μουσείῳ Terme τῆς Ρώμης. Κάτω: Τὸ ἀντίστοιχον τρίπτυχ ν ἐν τῷ μουσείῳ Βοστώνης.

εὑρισκομένην εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μέτρου ἀπὸ τῆς πηγῆς, ἡ ἐπιφάνεια αὕτη, εἰς τὸ σημεῖον ἔνθα αἱ ἀκτῖνες προσπίπτουν καθέτως αὐτῇ, φωτίζεται μὲ ἔντασιν 1 λούξ. Γενικῶς ἡ ἔντασις Ε εἰς λοὺξ τοῦ φωτισμοῦ μιᾶς ἐπιφανείας, φωτιζομένης καθέτως ὑπὸ πηγῆς φωτιστικῆς ἐντάσεως Ι δεκαδικῶν κηρίων, εὑρισκομένης εἰς ἀπόστασιν r μέτρων ἀπὸ ταύτης, δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$I = \frac{E}{r^2}$$

Ὁ ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς ἔχει εὐρὺ περιθώριον μεγεθῶν φωτισμοῦ ἐπιφανειῶν, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται νὰ προσαρμοσθῇ. Πράγματι, ὁ ἄνθρωπος, ὅστις εὐκόλως ἀνέρχεται σκοτεινὴν κλίμακα φωτιζόμενος ὑπὸ μιᾶς λαμπάδος, δύναται νὰ παραμείνῃ ἀκόπως ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ θερινῆς ἡμέρας εἰς τὸ ἀνοικτὸν ὕπαιθρον, ἂν καὶ ὁ φωτισμὸς εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν εἶναι 100.000 φορὰς μεγαλύτερος τοῦ προηγουμένου. Ἰδέαν τοῦ μεγέθους τοῦ λοὺξ δίδουν τὰ ἑπόμενα δεδομένα:

Ὑπὸ ἔντασιν φωτισμοῦ 2 λοὺξ ὁ ὀφθαλμὸς δύναται μετὰ κόπου ν' ἀναγνώσῃ.

Ὑπὸ 10 λοὺξ δύναται ἄνευ κόπου.

Ὑπὸ 50 λοὺξ εὐκόλως, σχεδὸν ὅπως εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Εἰς τὸ ἀνοικτὸν ὕπαιθρον ὑπὸ σκιὰν ἔχομεν ἔντασιν φωτισμοῦ ἐκ τοῦ ἡλίου 5.000 λούξ.

Εἰς ἀναπεπταμένον χῶρον τὴν μεσημβρίαν θερινῆς ἡμέρας ἀνεφέλου ὁ ἐκ τοῦ ἡλίου φωτισμὸς ἀνέρχεται εἰς 80.000 λούξ.

Ἡ πεῖρα, ἡ ὑγιεινὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ αἱ διάφοροι ἀνάγκαι τῆς ζωῆς ἔχουν δώσει τὰς κάτωθι περίπου τιμὰς ἀναγκαίου φωτισμοῦ ἐπιφανειῶν: διάδρομοι, κλίμακες, κλπ. 10—20 λούξ. αἴθουσαι καὶ δωμάτια κατοικιῶν 25—50, αἴθουσαι χονδροειδῶν ἐργασιῶν 20—30, αἴθουσαι συνήθων ἐργασιῶν 40—80, λεπταὶ ἐργασίαι (γραφεῖα κλπ. 75—100), ἐξαιρετικῶς λεπταὶ ἐργασίαι (σχεδιαστήρια, ὡρολογοποιεῖα κλπ. 100—200), προθῆκαι καταστημάτων 200—500.

Λ. Ν. ΚΛΑΔΑΣ

Λουξεμβοῦργον (Luxemburg ἢ Luxembourg) *[Γεωγρ.]*. Ἄλλοτε ἐπαρχία τῶν Κάτω Χωρῶν, διῃρημένη σήμερον εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ μὲν ἀνατολικὸν ἀποτελεῖ τὸ *ἀνεξάρτητον κράτος τοῦ Λουξεμβούργου* ἢ *Μέγα δουκᾶτον τοῦ Λουξεμβούργου*, τὸ δὲ δυτικὸν τὸν *βελγικὸν νομὸν τοῦ Λουξεμβούργου*.

— **Λουξεμβοῦργον** ἢ ***Μέγα δουκᾶτον τοῦ Λουξεμβούργου*** (Luxemburg ἢ Luxembourg ἢ Grand-Duché de Luxembourg) *[Γεωγρ.]*. Κράτος τῆς ΒΔ Εὐρώπης, κείμενον μεταξὺ Γαλλίας, Βελγίου κα Γερμανίας. Ἔχει σχῆμα τριγώνου μὲ βάσιν ἐστραμμένην πρὸς Ν. καὶ ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῆς πρωσσικῆς ἐπαρχίας τῆς Ρηνανίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τῶν ποταμῶν Οὖρ, Σὺρ καὶ Μοζέλλα, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ βελγικοῦ νομοῦ τοῦ Λουξεμβούργου. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ εἶναι 2.585 τ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς 285 524. Τὸ μέγιστον μῆκος τῆς χώρας ἀπὸ Β. πρὸς Ν. εἶναι 82 χλμ., τὸ δὲ μέγιστον πλάτος ἀπὸ Α. πρὸς Δ. 57. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι τὸ *Λουξεμβοῦργον*.

— *[Φυσ. Γεωγρ.]* Τὸ *Λουξεμβοῦργον* εἶναι χώρα βουνώδης. Τὸ ὑψηλότερον σημεῖον αὐτῆς *Ἔσλινγκ* φθάνει τὰ 565 μ. Ὁλόκληρος ἡ χώρα ἀποτελεῖ δασῶδες ὀροπέδιον, διασχιζόμενον ὑπὸ τῶν κοιλάδων τῶν παραποτάμων τοῦ Μοζέλλα. Τὸ ἔδαφος διαχωρίζεται εἰς δύο σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενα τμήματα: τὸ ΒΑ., ὅπερ ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν γαλλικῶν καὶ βελγικῶν Ἀρδεννῶν καὶ εἶναι ὀρεινότερον καὶ μᾶλλλον ἄγονον, καὶ τὸ ΝΔ., καλούμενον *Μπὸν-Παιῦ* ἢ *Γκούτλαντ*, ὅπερ περιλαμβάνει πολλὰς γραφικὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας καὶ εἶναι λίαν γόνιμον. Δὲν ἔχει ἰδίους ποταμούς, ἀλλὰ διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, προερχομένων ἐξ ἄλλων κρατῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ τῶν παραποτάμων τοῦ Μοζέλλα. Οἱ κυριώτεροι τούτων εἶναι ὁ *Σὺρ* ἢ *Σάουερ*, ὁ *Βίλτς*, ὁ *Βόλτς*, ὁ *Ἀλζέτ*, ὁ *Μάμερ*, ὁ *Ἀϊς*, ὁ *Οὖρ* καὶ ὁ *Ἔρνζ*. Τὸ κλῖμα εἶναι εὐμετάβλητον καὶ ψυχρόν. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἶναι 8°, 5.

— *[Οἰκον. Γεωγρ.] Γεωργία.* Τὸ *Λουξεμβοῦργον* εἶναι κυρίως χώρα γεωργική, παράγουσα σιτηρά, γεώμηλα, λαχανικὰ καὶ οἴνους. Ἔχει ἐπίσης ἄφθονα δάση, κυριώτερον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ *Γκρύνβαλντ* πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς πόλεως τοῦ Λουξεμβούργου καὶ ἐξάγει δασικὰ προϊόντα. Ὑπάρχουν ὡσαύτως ἱκανοὶ λειμῶνες, ὅπου διατρέφονται ἵπποι, βόες, χοῖροι, αἶγες καὶ πρόβατα. Τὸ ὑπέδαφος εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν μέγα μέρος τῶν κατοίκων. Ὑπάρχουν ἐπίσης μεταλλεῖα μολύβδου, ἀντιμονίου, χαλκοῦ καὶ ὀρυχεῖα γύψου καὶ μαρμάρων. Κατὰ τὸ 1929 ἡ ἐξαγωγὴ μεταλλεύματος ἀνῆλθεν εἰς 9 998.700 τόννους, ἐξ ὧν παρήχθησαν 2.732 500 τόννοι σιδήρου καὶ 247.500 τόννοι χάλυβος. Ἡ βιομηχανία εἶναι μεγάλως ἀνεπτυγμένη. Ὑπάρχουν πολυάριθμοι ὑψικάμινοι, μεταλλουργικὰ ἐργοστάσια, βυρσοδεψεῖα, ὑφαντουργεῖα, χαρτοποιεῖα, ζυθοποιεῖα, ζαχαροποιεῖα, ἐργοστάσια εἰδῶν ἀγγειοπλαστικῆς, χειροκτίων καὶ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Τὸ ἐμπόριον εἶναι ἀκμαῖον καὶ διενεργεῖται κυρίως μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐμπορίου ἀπερροφεῖτο ὑπὸ τῆς Γερμανίας, ἕνεκα τῆς ὑφισταμένης ἀπὸ τοῦ 1842 τελωνειακῆς ἑνώσεως μετ' αὐτοῦ. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπεγράφη τὴν 1 Ἀπριλίου 1922 ἡ μετὰ τοῦ Βελγίου τελωνειακὴ ἕνωσις τοῦ Λουξεμβούργου διαρκείας 50 ἐτῶν, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ ἐνεργεῖται μετὰ τοῦ Βελγίου καὶ ἔχει τὰς αὐτὰς μὲ τὸ κράτος τοῦτο πηγὰς εἰσαγωγῆς καὶ τόπους καταναλώσεως. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται διὰ πυκνοῦ δικτύου ἐθνικῶν ὁδῶν εὑρισκομένων εἰς ἀρίστην κατάστασιν καὶ διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μήκους 551 χλμ. Αἱ ταχυδρομικαὶ συγκοινωνίαι τῷ 1929 διέθετον 110 ταχυδρομικὰ γραφεῖα καὶ 429 τηλεγραφικὰ καὶ τηλεφωνικὰ μετὰ δικτύου γραμμῶν μήκους 1.160 χλμ. Τὸ παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Λουξεμβούργου τμῆμα τοῦ ποταμοῦ Μοζέλλα εἶναι πλωτόν, χρησιμεῦον μεγάλως εἰς τὴν συγκοινωνίαν.

— *[Πολιτ. Γεωγρ.]* Οἱ κάτοικοι τοῦ *Λουξεμβούργου* εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλοῦν σχεδὸν πάντες γερμανικὴν διάλεκτον. Εἴς τινα παραμεθόρια χωρία πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ Βέλγιον ὁμιλεῖται ἡ γαλλική. Ἐπίσημοι γλῶσσαι εἶναι ἡ γερμανικὴ καὶ ἡ γαλλική, προτιμωμένης εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ ὑπὸ τῶν ἀνεπτυγμένων τάξεων τῆς δευτέρας. Ἐκ τῶν κατοίκων 275.952 εἶναι καθολικοί, οἱ δὲ ὑπόλοιποι διαμαρτυρόμενοι καὶ Ἰσραηλῖται. Ἡ παιδεία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, παρεχομένη ὑπὸ πολυαρίθμων σχολείων τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως καὶ 37 τῆς μέσης. Ὑπάρχουν ἐπίσης σχολαὶ μεταλλουργικὴ καὶ γεωργική, διδασκαλεῖα, σχολὴ φυσικῶν ἐπιστημῶν, σεμινάριον καὶ ἵδρυμα διὰ κωφαλάλους, τυφλοὺς καὶ πνευματικῶς ἀνεπαρκεῖς.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα εἶναι μοναρχία κληρονομική, μεταβιζομένη εἰς τὰ ἄρρενα πρεσβύτερα μέλη τοῦ οἴκου τοῦ *Νασσάου* καὶ διέπεται ὑπὸ καταστατικοῦ χάρτου ψηφισθέντος τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1868 καὶ μεταρρυθμισθέντος πολλάκις. Ἡ τελευταία μεταρρύθμισις αὐτοῦ ἐγένετο τὴν 15 Μαΐου 1919. Ἕνεκα ἐλλείψεως ἄρρενος διαδόχου τὸ πολίτευμα μετερρυθμίσθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 10 Ἰουλίου 1907, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτρέπεται ἡ διαδοχὴ καὶ εἰς τὰ πρεσβύτερα γυναικεῖα μέλη τῆς δυναστείας. Ἀνώτατος ἄρχων τοῦ κράτους εἶναι ὁ *μέγας δοὺξ τοῦ Λουξεμβούργου* (ἢ ἡ *μεγάλη δούκισσα*), ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀσκουμένης ὑπὸ κυβερνήσεως, ἥτις ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς προέδρου καὶ τριῶν διευθυντῶν. Παρὰ ταύτην ὑπάρχει καὶ συμβούλιον ἐπικρατείας ἀποτελούμενον ἐκ 15 μελῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ μεγάλου δουκός, καὶ δυνάμενον νὰ ἀρνηθῇ τὴν κύρωσιν νόμου ψηφισθέντος ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Ἡ Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐκ 52 μελῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἡλικίας ἄνω τῶν 25 ἐτῶν, ἐκλεγομένων διὰ μίαν ἑξαετίαν, ἐπὶ τῇ βάσει ἀναλογικοῦ συστήματος καὶ ἀνανεουμένων ἀνὰ τριετίαν κατὰ τὸ ἥμισυ. Τὸ Λουξεμβοῦργον ἔχει διπλωματικοὺς ἀντιπροσώπους μόνον ἐν Βερολίνῳ, Βρυξέλλαις, Παρισίοις, Χάγῃ καὶ Βασιγκτῶνι. Εἴς τιν

Digitized by Google

ἄλλας χώρας ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῆς Ὀλλανδίας. συμφώνως πρὸς τὴν σύμβασιν τοῦ 1880. Τὸ Βέλγιον προστατεύει τὰ συμφέροντα τοῦ Λουξεμβούργου εἰς τὰς πόλεις ὅπου δὲν ὑπάρχουν προξενικοὶ ἀντιπρόσωποι, συμφώνως πρὸς τὴν σύμβασιν τοῦ 1921.

Δημόσια οἰκονομικά. Τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους, κατὰ τὸν προϋπολογισμὸν 1929—1930 ἀνῆλθον εἰς 313 336 000 φράγκα, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 347.532 000 φράγκα. Τὸ πάγιον δημόσιον χρέος ἀνέρχεται εἰς 358 649 638 φρ., τὸ δὲ κυμαινόμενον εἰς 118.664 980 φρ. Νομισματικὴ μονὰς τῆς χώρας εἶναι τὸ φράγκον, ἰσοδύναμον πρὸς τὸ βελγικόν, κυκλοφοροῦν δὲ νικέλινα κέρματα μέχρι 2 φράγκων καὶ χαρτονομίσματα τῶν 5, 10, 20 καὶ 100 φράγκων. Ὡς μετρικὸν σύστημα ἰσχύει τὸ δεκαδικόν.

Στρατός. Ἡ ἔνοπλος δύναμις τῆς χώρας ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς λόχου χωροφυλακῆς, ἀποτελουμένου ἐξ 11 ἀξιωματικῶν καὶ 225 ἀνδρῶν κατανεμημένων εἰς 36 σταθμοὺς καὶ ἐξ 1 λόχου ἐθελοντῶν, ἀποτελουμένου ἀπὸ 6 ἀξιωματικοὺς καὶ 170 ἄνδρας.

Σημαία, θυρεός, παράσημα. Ἡ σημαία τοῦ Λουξεμβούργου ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς ὁριζοντίας ταινίας ἰσοϋψεῖς, ὧν ἡ ἄνω εἶναι ἐρυθρά, ἡ μεσαία λευκὴ καὶ ἡ κάτω κυανῆ. Ὁ θυρεὸς ἀποτελεῖται ἐκ πεδίου χωριζομένου εἰς δέκα ὁριζόντια τμήματα. ἐναλλὰξ ἀργυρᾶ καὶ κυανᾶ, μετὰ λέοντος εἰς τὸ μέσον καὶ στέμματος εἰς τὸ ἄνω μέρος καὶ δύο λεόντων εἰς τὰ πλάγια. Παράσημα ἔχει τοῦ τάγματος τοῦ στέμματος τῆς δρυός, ἱδρυθέντος τῷ 1841, τοῦ τάγματος τοῦ χρυσοῦ λέοντος τοῦ οἴκου Νασσάου, ἱδρυθέντος τῷ 1858, καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ τάγματος τοῦ Ἀδόλφου Νασσάου, ἱδρυθέντος τῷ 1858.

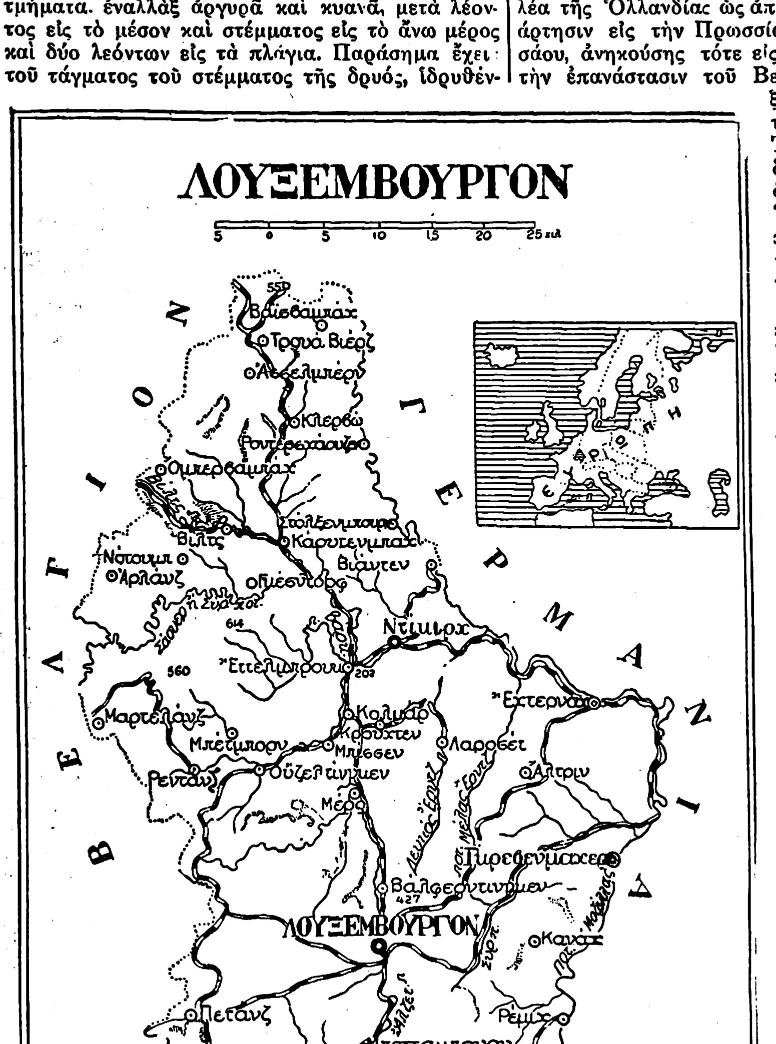

— *[Ἱστορ.]* Ἡ χώρα τοῦ *Λουξεμβούργου* ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ρωμαϊκοῦ φρουρίου Luciliburgum, ὅπερ ἀπετέλει κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τμῆμα τῆ «Belgica Prima». Βραδύτερον ἡ χώρα περιῆλθεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς αὐτοκράτορας. Τῷ 963 ὁ κόμις Σίγκφριντ ἠγόρασε τὸ φρούριον μετὰ τῆς περιοχῆς του καὶ μετέβαλεν αὐτὸ εἰς κομιτείαν, ἣ ἀποθνήσκων ἀφῆκεν εἰς τὸν δευτερότοκον υἱόν του Φριδερῖκον. Τούτου οἱ ἄρρενες ἀπόγονοι ἐξηκολούθουν νὰ κυβερνοῦν τὴν κομιτείαν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Τῷ 1136. μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κορράδου τοῦ Β', ὅστις ἦτο ἄτεκνος, ἡ κομιτεία περιῆλθεν εἰς τοὺς κόμιτας τοῦ Ναμούρ. Ὁ τέταρτος ἐκ τῶν κομίτων τούτων Ἐρρῖκος Δ', γενόμενος αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, τῷ 1308, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐρρῖκος ὁ Ζ', παρέδωκε τὸ Λουξεμβοῦργον εἰς τὸν υἱόν του Ἰωάννην, βασιλέα τῆς Βοημίας, ὁ ὁποῖος ηὔξησε σημαντικῶς τὰ ὅρια αὐτοῦ, κυρίως διὰ διαφόρων ἀγορῶν τῶν πέριξ μικροτέρων φεουδαρχικῶν κτήσεων. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τούτου. κόμιτος Βινκεσλαύου, ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Δ' ἀνύψωσε τὴν κομιτείαν εἰς δουκᾶτον Κατόπιν τοῦ γάμου τοῦ Βινκεσλαύου μετὰ τῆς Ἰωάννας τῆς Βραβάντης, τὸ νέον δουκᾶτον προσήρτησε καὶ τὰ δουκᾶτα τῆς Βραβάντης καὶ τοῦ Λιμβούργου, τὰ ὁποῖα ὅμως ἀπεσπάσθησαν ἀπ' αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἰωάννας τῷ 1383 Τῷ 1444 περιῆλθεν εἰς τὴν Βουργουνδίαν καὶ ἠκολούθησε κατόπιν τὰς τύχας τῶν Κάτω Χωρῶν, περιελθὸν εἰς τὸν οἶκον τῶν Ἀψβούργων τῆς Αὐστρίας τῷ 1473 καὶ τῆς Ἱσπανίας τῷ 1555 Ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1700 παρέμεινεν ὑπὸ τὸν ἱσπανικὸν κλάδον τοῦ οἴκου τῶν Ἀψβούργων, πλὴν μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, καθ' ὃ περιῆλθε (1659), δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Πυρηναίων, εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Κατόπιν περιῆλθε καὶ πάλιν εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τῷ 1795 εἰς τοὺς Γάλλους, οἱ ὁποῖοι ἐκυρίευσαν τὴν πρωτεύουσαν κατόπιν πολιορκίας 8 μηνῶν. Τῷ 1815 τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης μετέβαλεν αὐτὸ εἰς μέγα δουκᾶτον καὶ τὸ κατέστησε μέλος τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἥτις παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ὀλλανδίας ὡς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν προσάρτησιν εἰς τὴν Πρωσσίαν τῆς χώρας τοῦ Νασσάου, ἀνηκούσης τότε εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Βελγίου τῷ 1830, τὸ Λουξεμβοῦργον ἐξηγέρθη κατὰ τῆς ξενικῆς κατοχῆς. Τῷ 1831 συνήφθη ἐν Λονδίνῳ συνθήκη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς τῆς Ὀλλανδίας ἐλάμβανε τὴν πόλιν Λουξεμβοῦργον καὶ τὰ περίχωρά της, ἡ δὲ ὑπόλοιπος χώρα μετεβάλλετο εἰς βελγικὴν ἐπαρχίαν· ὁ βασιλεὺς τῆς Ὀλλανδίας ἐλάμβανεν ἐπίσης τὸ δικαίωμα νὰ διατηρῇ τὸν τίτλον τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Πρωσσία ἐξηκολούθει νὰ θεωρῇ τὸ Λουξεμβοῦργον ὡς ἀνῆκον εἰς τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν, ἡ δὲ Γαλλία, μετὰ τὴν διάλυσιν ταύτης, τῷ 1866 ἤγειρεν ἀξιώσεις προσαρτήσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὀλίγον ἔλειψε νὰ προκαλέσῃ πόλεμον μεταξὺ Γερμανίας καὶ Γαλλίας, συνῆλθε, τῷ 1867, ἐν Λονδίνῳ διεθνὴς συνδιάσκεψις, ἥτις ἐκήρυξε τὸ μέγα δουκᾶτον τοῦ Λουξεμβούργου ἀνεξάρτητον οὐδέτερον κράτος ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν μεγάλων δυνάμεων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Ὀλλανδίας Γουλιέλμου τῷ 1890, ἐλλείψει ἀρρένων ἀπογόνων αὐτοῦ, ἔπαυσε τὸ Λουξεμβοῦργον ὑπαγόμενον εἰς τὸ στέμμα τῆς Ὀλλανδίας, συμφώνως δὲ πρὸς τὴν συνθήκην τῆς Βιέννης, δι' ἧς ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Λουξεμβούργου διετηρεῖτο ὁ οἶκος τοῦ Νασσάου, ἀνηγορεύθη μέγας δοὺξ τοῦ Λουξεμβούργου ὁ δοὺξ Ἀλφόνσος τοῦ Νασσάου, τῷ 1890. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον οἱ Γερμανοὶ παρεβίασαν τὴν οὐδετερότητα τοῦ Λουξεμβούργου καὶ εἰσέβαλον εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος διελθόντες καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ. Μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης, τῷ 1919, ἐγένετο ἐν Λουξεμβούργῳ δημοψήφισμα πρὸς κανονισμὸν τοῦ πολιτικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ μέλλοντος τῆς χώρας, ἐψήφισαν δὲ ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Γαλλίας 60 133 ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ὑπὲρ τοῦ Βελγίου 22 242. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Γαλλία, κατόπιν ἀγγλικῶν καὶ γερμανικῶν πιέσεων, ἠναγκάσθη νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἕνωσιν ταύτην, αὕτη ἐγένετο μετὰ τοῦ Βελγίου, τῷ 1921, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς βουλῆς τοῦ Λουξεμβούργου.

Μ. Δ. Β.

— **Λουξεμβοῦργον** (Luxemburg, Luxembourg) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου μεγάλου δουκάτου, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἀλζὲτ πρὸς τὸν ποταμὸν Πετρύς. Κάτ. 52 440. Κεῖται ἐν στρατηγικῇ καὶ ὀχυρᾷ θέσει καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων. Τούτων τὸ μὲν καλούμενον *Ἄνω πόλις* εὑρίσκεται ἐπὶ βραχώδους ὀροπεδίου, ὑπερκειμένου τοῦ ποταμοῦ, συνδεομένου μετὰ τῆς λοιπῆς περιοχῆς μόνον πρὸς Δ., καὶ καταπίπτοντος πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα σημεῖα ἀποτόμως εἰς βάθος ὑπὲρ τὰ 64 μ., τὸ δὲ ἕτερον, καλούμενον *Κάτω πόλις*, ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς κάτωθεν τοῦ πρώτου κοιλάδος, ἣν διαπεροῦν τέσσαρα ὑδραγωγεῖα. Εἶναι σημαντικὸς σιδηροδρομικὸς κόμβος καὶ πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανική, ἔχουσα ἐργοστάσια ὑφασμάτων, ζύθου. χειροκτίων, βυρσοδεψεῖα, ἐργοστάσια ἀγγειοπλαστικῆς. χάλυβος, μηχανῶν κ.τ.λ. Εἶναι ἕδρα τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τοῦ μεγάλου δουκάτου καὶ ἔχει πλεῖστα παλαιὰ καὶ νεώτερα ἀξιόλογα κτήρια, ἐθνικὴν βιβλιοθήκην μετὰ ὑπερεκατὸν χιλιάδων τόμων, ἱστορικὸν καὶ φυσικοϊστορικὸν μουσεῖον, ἰνστιτοῦτον ὑγιεινῆς, ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, δουκικὸν μέγαρον κ.τ.λ. Ἱδρύθη πέριξ ρωμαϊκοῦ φρουρίου τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Γαλλιηνοῦ, καλούμενον Lucilibu gum καὶ ὠχυρώθη ἐπανειλημμένως ἀπὸ τοὺς διαφόρους κόμιτας καὶ δοῦκας, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε περιέλθει, καταστᾶσα ἐκ τῶν μᾶλλον ἀπορθήτων πόλεων τῆς Εὐρώπης. Κατελήφθη ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ Ἱσπανῶν, Γάλλων, Αὐστριακῶν καὶ Ὀλλανδῶν, ὑπέστη πολλὰς πολιορκίας, ἐκυριεύθη τῷ 1684 κατόπιν μακρᾶς ἀντιστάσεως ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Κρεκὶ καὶ ὠχυρώθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Βωμπάν. Κατόπιν τῆς συνθήκης τοῦ 1867, δι' ἧς ἐθεσπίζετο ἡ οὐδετερότης τοῦ Λουξεμβούργου, τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα αὐτοῦ κατηδαφίσθησαν καὶ μετεβλήθησαν εἰς ὡραίους κήπους καὶ περιπάτους.

Μ. Δ. Β.

— **Λουξεμβοῦργον** (Luxembourg) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τοῦ Βελγίου, ἐκτάσεως 4.418 τ. χλμ. Κάτ. 223 739. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Ἀρλόν*. Εἶναι ὁ μέγιστος εἰς ἔκτασιν καὶ νοτιώτατος νομὸς τοῦ Βελγίου, ἔχει ἔδαφος μᾶλλον πεδινόν, διασχιζόμενον ὑπὸ βαθειῶν καταφύτων κοιλάδων καὶ διαρρεόμενον ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Σεμουά, ὁ Λές, ὁ Οὖρτ καὶ ὁ Σύρ. Παράγει κριθήν, γεώμηλα καὶ βρόμην καὶ ἔχει μεταλλεῖα σιδήρου. Οἱ κάτοικοι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον Βαλλῶνοι καὶ καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν δασοκομίαν.

Μ. Δ. Β.

— *[Στρ. Ἱστορ.]* Βλ. λ. *Παγκόσμιος* πόλεμος.

— **Λουξεμβούργου *ἀνάκτορον*** καὶ ***μουσεῖον***. Ἀνάκτορον ἐν Παρισίοις κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα. Εἰς τὸν χῶρον ὅπου ἱδρύθη τοῦτο, ᾠκοδομήθη κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα μικρὸν μέγαρον ὑπὸ τοῦ δουκὸς ντὲ Πιναὶ-Λουξεμβούργου. Τὸ μέγαρον τοῦτο ἠγόρασε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Δ', τῷ 1612, ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων, ἀνέθηκε δ' εἰς τὸν διάσημον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀρχιτέκτονα Ντεμπρὸς τὴν ἐκ θεμελίων ἐπέκτασιν καὶ ἀνακαίνισίν του. Ὁ Ντεμπρὸς κατεσκεύασεν ὡραῖον ἀνάκτορον, λαμπρύνας ἐπὶ πλέον τοῦτο καὶ διὰ τῆς περιφήμου «Κρήνης τῶν Μεδίκων», ἥτις μετετοπίσθη βραδύτερον ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Γ'. Ὀνομαστοὶ καλλιτέχναι ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων ἵνα διακοσμήσουν τὸ νέον τοῦτο ἀνάκτορον, μεταξὺ δὲ τούτων ὁ Ροῦμπενς, ὅστις εἰς σειρὰν θαυμασίων συνθέσεων ἐξεικόνισε τὴν ἱστορίαν ταύτης, ὁ N. Poussin καὶ ὁ Philippe de Champaigne. Μετὰ τὴν ἐξορίαν τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων τὸ ἀνάκτορον τοῦ Λουξεμβούργου περιῆλθεν εἰς τὸν Γάστωνα τῆς Ὀρλεάνης, κατόπιν δὲ ἔλαβον τοῦτο ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν κατοχήν των ἡ δεσποινὶς ντὲ Μονπασιέ, ἡ Ἐλισάβετ τῆς Γκίζης, Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ', ὁ δοὺξ τῆς Ὀρλεάνης, ἡ δούκισσα ντὲ Μπερρύ, ἡ δούκισσα τῆς Βρουνσβίκης, ὁ κόμης ντὲ Προβὰνς κλπ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως μετετράπη εἰς φυλακὴν τῶν ἀντιπολιτευομένων προσωπικοτήτων. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο τόπος τῶν ἐπισήμων συνεδριάσεων τοῦ διευθυντηρίου, οὗ τὰ πέντε μέλη κατῴκησαν εἰς τὸ παραπλεύρως τοῦ ἀνακτόρου κείμενον «Μικρὸν Λουξεμβοῦργον», ὅπερ ἐκτίσθη τῷ 1629 τῇ διαταγῇ τοῦ καρδιναλίου Ρισελιέ. Τῇ 18ῃ Ὁμιχλώδους μετετράπη εἰς παλάτιον τῆς ὑπατείας, εἶτα δέ, δι' ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς τῶν Πεντακοσίων, κατέστη ἕδρα τῆς γερουσίας. Ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ' ἐγένετο τόπος τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς τῶν Ὁμοτίμων. Ἐπὶ Λουδοβίκου-Φιλίππου κατηδαφίσθη ἡ μεγάλη στοά, ἐν ᾗ ὑπῆρχον τὰ ἔργα τοῦ Ροῦμπενς, εἰς τὴν θέσιν της δ' ἱδρύθη ἡ μεγάλη «τιμητική» κλῖμαξ τοῦ Chalgrin, ἐν ᾗ ἐτοποθετήθησαν οἱ ἀνδριάντες τῶν μεγάλων στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν τῆς ἐπαναστάσεως. Τῷ 1879 κατέλαβε τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἡ γαλλικὴ γερουσία. Αἱ πινακοθῆκαι τοῦ Λουξεμβούργου ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κοινοῦ διὰ πρώτην φορὰν τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου 1750 Τὰ ἔργα τοῦ Ροῦμπενς μετηνέχθησαν ἐκεῖθεν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου τῷ 17 0 Ἡ πρώτη ἰδέα τῆς δημιουργίας τοῦ μουσείου τοῦ Λουξεμβούργου ἀνήκει εἰς τὸν Chaptal· ἡ ὀργάνωσίς του ὀφείλεται εἰς τὸ Naigeon, τὸ δὲ ἄνοιγμά του εἰς τὸ κοινὸν ἔλαβε χώραν τῷ 1803. Τὸ οὕτως ὅμως καταρτισθὲν μουσεῖον οὐδόλως ἔφερε διάφορον χαρακτῆρα τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου, ἐφόσον

Digitized by Google

αἱ συλλογαί του περιεῖχον κατὰ τὸ πλεῖστον ἔργα τῆς παλαιᾶς τέχνης. Μόλις κατὰ τὸ 1815 οἱ παλαιοί του πίνακες μετηνέχθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ Λοῦβρον καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου χαρακτηρισθῇ ὡς μουσεῖον τῆς ζώσης τέχνης. Συμφώνως πρὸς τὴν ἄποψιν ταύτην ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις, ὅπως μόνον πίνακες ζώντων καλλιτεχνῶν εἰσάγωνται εἰς αὐτό· παντὸς δ' ἀποθνήσκοντος καλλιτέχνου οἱ πίνακες νὰ μεταφέρωνται ἐντὸς πενταετίας τὸ πολὺ μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς τὸ Λοῦβρον. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τηρεῖται πάντοτε αὐστηρῶς. Ἀπὸ τοῦ 1866 τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου εὑρίσκεται παραπλεύρως τοῦ μεγάλου ἀνακτόρου, ἐν ἰδιαιτέρῳ οἰκοδομήματι, ὅπερ καλεῖται «Orangerie» Ι. Μ. Π.

Λούξεμπουργκ (Luxemburg), *Ρόζα*. Πολωνὶς σοσιαλίστρια (1871—1919), διαδραματίσασα ἐν Γερμανίᾳ, μετὰ τοῦ Καρόλου Λίμπκνεχτ, σπουδαιότατον ρόλον κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1918 καὶ τὴν σπαρτακικὴν ἐξέγερσιν τοῦ 1919. Ἀνῆκεν εἰς ἑβραϊκὴν ἐμπορικὴν οἰκογένειαν τῆς Σάμοστ (ρωσικὴ Πολωνία). Μετὰ λαμπρὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς ἐν Βαρσοβίᾳ, ἤρχισε ν' ἀπασχολῆται μὲ τὴν πολιτικήν, εἰς ἡλικίαν δὲ 18 ἐτῶν ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῆς ρωσικῆς ἀστυνομίας νὰ ἐγκαταλείψῃ

Ρόζα Λούξεμπουργκ.

τὴν πατρίδα της. Κατέφυγεν εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης, ὅπου ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ θετικὰς ἐπιστήμας καὶ ἐγνώρισε διὰ πρώτην φορὰν τὰς σοσιαλιστικὰς θεωρίας τοῦ Κ. Μὰρξ καὶ Φρ. Ἔνγκελς. Τῷ 1892 συνεδέθη στενῶς μὲ τοὺς Πολωνοὺς Κάρσκυ, Λέο Γιώγκισες καὶ ἄλλους, μὲ τοὺς ὁποίους παρέμεινε συνδεδεμένη πολιτικῶς μέχρι τῶν τελευταίων της ἡμερῶν. Μετ' αὐτῶν ἤρχισε μάλιστα καὶ τὴν δρᾶσίν της ἐν Πολωνίᾳ, ὅπου ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σοσιαλιστικὸν κόμμα ὑπὸ τὸν Δασίνσκυ. Ἀλλ' ὁ σοσιαλισμὸς τοῦ Δασίνσκυ ἦτο ἐθνικός, ἀπέβλεπε πρωτίστως εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πολωνίας ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ρωσίας. Διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὸ σοσιαλιστικὸν τοῦτο κόμμα τοῦ Δασίνσκυ ἡ Λούξεμπουργκ ἵδρυσεν ἐν Πολωνίᾳ σοσιαλδημοκρατικὸν καὶ τῷ 1893 ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Κάρσκυ, Λέο Γιώγκισες κλπ. τὴν ἐφημερίδα «Ἐργατικὸς Ἀγών» (Czrawa Robotnitcha). Εἰς τὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸν συνέδριον τῆς Ζυρίχης (1893) ἡ Λούξεμπουργκ ἔλαβεν ἐντολὴν ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ τοὺς Πολωνοὺς σοσιαλδημοκράτας καὶ ἀντιμετωπίσῃ τοὺς ἐθνικοσοσιαλιστὰς τοῦ Δασίνσκυ, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου. Ἐλθοῦσα εἰς ἀντίθεσιν μὲ τοὺς γνωστοὺς θεωρητικοὺς σοσιαλιστὰς ὅλου τοῦ κόσμου, ἰδίως τῆς Γερμανίας, καὶ ἐμπνεομένη ἀπὸ τὴν μαρξιστικὴν θεωρίαν, ἀνέλαβε τὸ ἔργον τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ τῆς Πολωνίας ἀπὸ τὸν ἐθνικισμὸν τοῦ Δασίνσκυ, ὁ ὁποῖος ἀπήλαυε τῶν συμπαθειῶν τῶν διεθνῶν σοσιαλιστικῶν κύκλων. Τῷ 1896 κατώρθωσε νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ ὑπ' αὐτὴν κόμμα εἰς τὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸν συνέδριον τοῦ Λονδίνου, ἀλλὰ μὲ ὀλιγωτέρας ψήφους τοῦ πολωνικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπέτυχεν ἰσοψηφίαν μόλις τῷ 1900 εἰς τὸ διεθνὲς συνέδριον τῶν Παρισίων. Ἀπὸ τοῦ 1897 ἤρχισε ν' ἀναμειγνύεται εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν κίνησιν τῆς Γερμανίας, μετέχουσα τῶν ὀργανώσεων τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, τῶν ἐκλογικῶν ἀγώνων τῆς Γερμανίας κλπ. Εἰς τὴν μεγάλην διεθνῆ συζήτησιν ἐπὶ τοῦ μαρξισμοῦ καὶ μεταρρυθμισμοῦ (Καούτσκυ καὶ Μπερνστάϊν) ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ὀρθοδόξων μαρξιστῶν μὲ τὸ ἔργον της: «Τὸ πρόβλημα τοῦ σοσιαλισμοῦ» καὶ μὲ τὰ ἄρθρα της «Κοινωνικὴ μεταρρύθμισις ἢ ἐπανάστασις;» Ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς συμμετοχῆς τῶν σοσιαλιστῶν εἰς τὰς ἀστικὰς κυβερνήσεις, ἡ Λούξεμπουργκ ἐξεδηλώθη ἐναντίον αὐτῆς, εἰς δὲ τὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸν συνέδριον τοῦ Ἄμστερνταμ ἀνῆκεν εἰς τὴν ἄκραν ἀριστεράν.

Κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου (1914—1918), ἡ Λούξεμπουργκ συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν ἀδιαλλάκτων ἐκείνων σοσιαλιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἠγωνίζοντο ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ τοῦ πολέμου. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον συνεδέθη στενῶς πρὸς τὸν Κ. Λίμπκνεχτ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν τύπον τῆς Ἑλβετίας τὴν περίφημον ἐκείνην ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς σοσιαλιστὰς ὅλου τοῦ κόσμου ἐναντίον τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Διαφωνήσασα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ πολέμου μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς σοσιαλιστὰς τῆς Γερμανίας, ἀπεχώρησε τῆς σοσιαλ-δημοκρατίας καὶ ἵδρυσε τὸν σπαρτακικὸν ὅμιλον μετὰ τοῦ Κ. Λίμπκνεχτ, τῶν ὀπαδῶν της καὶ ἄλλων. Κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ 1919 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς μετὰ τοῦ Κ. Λίμπκνεχτ καὶ συλληφθεῖσα ἐδολοφονήθη. Πλὴν τῶν ἀναφερθέντων ἔργων ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Ἡ γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία καὶ ἡ σοσιαλ-δημοκρατία», «Ὁ σοσιαλ-πατριωτισμός», «Ἡ συγκέντρωσις τοῦ κεφαλαίου». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον της εἶναι μελέτη ἐπὶ τῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι διέπουν τὴν συγκέντρωσιν τοῦ κεφαλαίου καὶ κατὰ τὴν γνώμην τινῶν ἐκ τῶν σοσιαλιστῶν ἀποτελεῖ συμπλήρωσιν τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν τοῦ Μάρξ. Α. Ε. Μ

Λουξεμποῦργκ (Luxembourg), *Φραγκῖσκος-Ἐρρῖκος ντὲ Μονμορανσύ, δοὺξ ντὲ* —. Γάλλος στρατάρχης (1628—1695). Υἱὸς τοῦ *Μονμορανσὺ-Μπουντεβίλ*, ἦτο γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ντὲ Μπουντεβίλ* μέχρι τοῦ 1661, ὅτε συνεζεύχθη τὴν *Μαγδαληνὴν ντὲ Λουξεμποῦργκ*, κληρονόμον τοῦ οἴκου τούτου, τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ ὄνομα. Τοποθετηθεὶς ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ δουκὸς Ἀγγιέν, ἠκολούθησε τοῦτον εἰς τὴν ἐπιστρατείαν τῆς Καταλανίας καὶ εἶτα εἰς τὴν τῆς Φλάνδρας, ὅπου διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Λένς. Ἀκολουθήσας τὸν Κοντὲ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Σφενδόνης, ὑπηρέτησε

Φραγκ. Λουξεμποῦργκ.

μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἱσπανικὸν στρατόν. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῶν Πυρηναίων, προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ τῷ 1672 ἐγένετο ἀρχηγὸς σώματος στρατοῦ, δι' οὗ κατεπολέμησε τὸν πρίγκιπα τῆς Ὀράγγης. Ἀναλαβὼν κατόπιν τὴν διοίκησιν τοῦ Κάτω Ρήνου, ἐξετέλεσε τὴν περίφημον ὑποχώρησιν ἐπὶ τοῦ Μάαστριχτ. Γενόμενος στρατάρχης τῆς Γαλλίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τυρέν, ἀπεστάλη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου καὶ συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν περίφημον νίκην τοῦ Κασσέλ. Γενόμενος εἶτα ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Φλάνδρας (1690), κατήγαγε τὰς λαμπροτέρας του νίκας, κατατροπώσας τὸν πρίγκιπα Βαλντέκ, τοὺς Ἀγγλο-ολλανδοὺς ἐν Λέϊτσε, τὸν βασιλέα Γουλιέλμον ἐν Steinkerque καὶ τέλος ἐπέστεψε τοὺς θριάμβους των διὰ τῆς νίκης τοῦ Neerwinde καὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Σαρλερουᾶ. Θ. Β.

λουξόμετρον (τό). Καλεῖται οὕτως ἐν τῇ τεχνικῇ τοῦ φωτισμοῦ εἰδικὸν ὄργανον τῆς κατηγορίας τῶν *φωτομέτρων*, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου προσδιορίζεται ἀμέσως, ἄνευ ἑτέρων μετρήσεων, ἡ ἔντασις τοῦ φωτισμοῦ μιᾶς φωτιζομένης ἐπιφανείας, εἰς *λούξ*. Τὰ συνήθη λουξόμετρα εἶναι μικρὰ αὐτοτελῆ φορητὰ ὄργανα, λειτουργοῦντα διὰ ξηρῶν ἠλεκτρικῶν στοιχείων περιεχομένων ἐντὸς αὐτῶν. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα τροφοδοτοῦν μικρὰν λυχνίαν φωτίζουσαν τὴν εἰς λοὺξ βαθμολογημένην κλίμακα τοῦ ὀργάνου. Τὰ λουξόμετρα δὲν εἶναι ὄργανα ἀκριβείας, αἱ ἐνδείξεις των ὅμως παρουσιάζουν ἀρκετὴν διὰ τὴν πρᾶξιν προσέγγισιν. Λ. Ν. Κ.

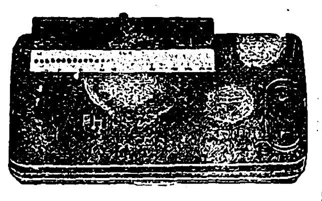

Λουξόμετρον.

Λοῦξορ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αἰγύπτου εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῶν ἀρχαίων Θηβῶν. Κάτ. 14 χιλ., ὧν τὸ τρίτον εἶναι Κόπται. Τὸ ὄνομά της εἶναι παραφθορὰ τοῦ ἀραβικοῦ *Ἐλ Κουσοὺρ* (= τὰ ἀνάκτορα), διότι τὸ χωρίον ἦτο ἄλλοτε ἐντὸς τοῦ μεγάλου ναοῦ. Τὸ Λοῦξορ εἶναι τὸ ἐντευκτήριον ὅλων τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν Ἄνω Αἴγυπτον περιηγητῶν. Εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς πολίχνης καὶ ἐγγύτατα τοῦ ποταμοῦ ὑψοῦται ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἄμμωνος (βλ. λ. *Καρνάκ*). Γ. Λ. Α

λουξουλλιανίτης (ὁ) (Luxullianit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἰζηματογενὲς πλουτώνιον. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ γρανίτου πλουσίαν εἰς τουρμαλίνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ τουρμαλίνης ἐκτοπίζει τὰ ὀρυκτὰ τοῦ μαρμαρυγίου, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸν ἀστρίον. Μετὰ τοῦ τουρμαλίνου διακρίνεται καὶ κασσιτερίτης. Ἀπαντᾷ εἰς Luxullion τῆς Κορνουαλλίας. Γ. Β.

Λουόλα (Loyola), *Ἰγνάτιος ντὲ* —. Ἱσπανὸς εὐγενὴς καὶ μοναχός, ἱδρυτὴς τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν, ἅγιος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἁγιοποιηθεὶς τῷ 1622 ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΕ' καὶ ἑορταζόμενος τὴν 31 Ἰουλίου (1491—1556). Ὀνομαζόμενος *Ἰνίγκο Λοπὲζ ντὲ Ρεκάλντε ντὲ Λουόλα*, ἦτο τὸ δέκατον τρίτον τέκνον ἀρχαίας εὐγενοῦς οἰκογενείας. Δεκαπενταετὴς προσελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φερδινάνδου, μεθ' ὅ, νεώτατος, ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ θείου του δουκὸς τῆς Ναγιάρας. Ὑπῆρξεν ὡραῖος γενναῖος καὶ ἱπποτικὸς ἀξιωματικός. Τῷ 1521 ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Κουῖντος ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἄμυναν τῆς Παμπελύν, πολιορκουμένης ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἡ πόλις ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ, ἀλλ' ὁ Λουόλα, ἀποκρούσας τὴν συνθηκολόγησιν ἀπεσύρθη εἰς τὸ φρούριον, ἀποφασισμένος εἰς ἀγῶνα μέχρις ἐσχάτων. Κατά τινα ὅμως ἔφοδον τραυματισθεὶς εἰς τὸν πόδα μετεφέρθη ὑπὸ τῶν νικητῶν, ἀποτιόντων φόρον εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ἔπαυλιν Λουόλα πρὸς νοσηλείαν. Οὐχ ἧττον παρέμεινε χωλὸς καθ' ὅλην τὴν ζωήν του. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς νοσηλείας του τοῦ ἔδωκαν πρὸς διασκέδασιν τῆς ἀνίας του τὸν «Βίον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» καὶ «Τὸ Ἄνθος τῶν Ἁγίων». Ἡ μελέτη τῶν βιβλίων τούτων ἀνέτρεψε κυριολεκτικῶς τὴν ψυχήν του. Καταληφθεὶς ἀπὸ βαθεῖαν μυστικιστικὴν εὐσέβειαν ἀπῆλθεν εἰς τὴν μονὴν Μὸν Σερρὰ (Μάρτιος τοῦ 1522), ὅπου ἠσκήτευε, τρεφόμενος διὰ τεμαχίου ἄρτου, ὃν προσεπορίζετο διὰ τῆς ἐπαιτείας. Ἀναγνωρισθεὶς καὶ φοβούμενος ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐξαναγκασθῇ πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸν πρότερον βίον, ἀπεσύρθη εἰς σπήλαιόν τι παρὰ τὴν πόλιν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μακρόν. Ἐκεῖ εἰς ὥρας παραισθήσεων ὑστερικῶν, ἃς καθίστα συχνοτέρας ἡ ἄκρα ἐκ τῆς ἀτροφίας ἐξασθένησις τοῦ ὀργανισμοῦ, συνέγραψε τὰς περιφήμους «Πνευματικὰς ἀσκήσεις», ὑπὸ τὴν θείαν ἔμπνευσιν τῆς Μαρίας, ὡς ὁ ἴδιος ἐβεβαίου. Ὡς πρῶτον καθῆκον εὐλαβείας μετέβη, τῷ 1523, εἰς προσκύνημα τοῦ Παναγίου τάφου Ἀλλ' ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν, ἐπανῆλθεν εἰς Βενετίαν τῷ 1524. Τότε ἠννόησεν ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς του, τὴν ὁποίαν συνώψιζεν εἰς ὀργάνωσιν κοσμοκρατορικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, χάριν «τῆς ὑπερτάτης δόξης τοῦ Θεοῦ», ἡ μάθησις αὐτοῦ ἦτο ἀνεπαρκής. Ἐπανῆλθεν εἰς τὰ μαθητικὰ θρανία, εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν, καὶ ἀναπτύξας καταπληκτικὴν δύναμιν θελήσεως καὶ σκληρότητα καρτερίας, ἐσπούδασεν ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ὀκταετίαν, ἀποζῶν καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ἐξ ἐπαιτείας, ρακένδυτος, ρυπαρὸς συχνάκις, κάτισχνος ἐκ τῆς πείνης, τῆς μελέτης καὶ τῶν προσευχῶν, κατ' ἀρχὰς ἐν Ἱσπανίᾳ, τὴν λατινικὴν ἐν Βαρκελώνῃ, τὴν φιλοσοφίαν ἐν Ἀλκάλᾳ, τὴν θεολογίαν ἐν Σαλαμάγκᾳ, καὶ ἀπὸ τοῦ 1528 ἐν Παρισίοις, ὅπου μετέβη πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν θεολογίαν. Ἰσχυρὸς ἤδη διὰ τῆς κτηθείσης σοφίας, κινεῖται ἀποφασιστικῶς ἐκ τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πρᾶξιν. Προσηλυτίζει τοὺς πρώτους ὀπαδούς, τὸν Γάλλον Πέτρον Λεφέβρ, τοὺς Ἱσπανοὺς Ξαβιέ, Ἰωάννην Λαϊνέθ, Ἀλφόνσον Σαλμερόν, Μπομπαντίλλα, Σίμωνα Ροδριγκὲζ καὶ συνελθόντες πάντες εἰς τὸ ὑπόγειον παρεκκλήσιον τῆς ἁγίας Μαρίας ἐν Μονμάρτρῃ, ὀμνύουν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἁγνείας καὶ ἰσόβιον πενίαν, καὶ ὁρκίζονται ὅπως, ἐὰν δὲν ἠδύναντο νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐμφανισθῶσι πρὸ τοῦ πάπα καὶ ὁμόσωσιν ἀπεριόριστον πίστιν καὶ ὑποταγὴν πρὸς αὐτόν, ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ. Τῷ 1537, ἐμποδισθέντες ὅπως ἀναχωρήσωσιν εἰς Παλαιστίνην ἕνεκα τοῦ πολέμου τῆς Ἑνετίας μετὰ τῶν Τούρκων, προσέρχονται πράγματι πρὸς τὸν πάπαν Παῦλον Γ', ὅστις, ἀνήσυχος ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ προτεσταντισμοῦ, οὐ μόνον δέχεται ἀσμένως τὴν προσφερομένην πίστιν καὶ ὑποταγήν, ἀλλὰ καὶ ἐμπιστεύεται εἰς τοὺς διαπρεπεστέρους αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Λουόλα τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν ἠθῶν τῆς Ρώμης. Τῷ 1539 ὁ Λουόλα καὶ οἱ ὀπαδοί του ἱδρύουν, προτάσει τοῦ ἀρχηγοῦ των, τὴν «Ἑταιρείαν τοῦ Ἰησοῦ» ὡς θεσμὸν αἰωνίου ἰσχύος καὶ διαρκείας, ἀποβλέποντα κατὰ τοὺς κυρίους σκοπούς: εἰς τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν τῆς νεότητος, τὸ κήρυγμα, τὴν ἄσκησιν τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ φιλανθρωπίας, τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν εἰδωλολατρῶν, τὸν ἀδυσώπητον ἀγῶνα κατὰ τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν αἱρετικῶν, τὴν ἐξύψωσιν τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀναπλάσεως τῶν ἠθῶν τοῦ κλήρου καὶ τῆς τυφλῆς ὑποταγῆς. Τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1540, ὁ πάπας Παῦλος Γ' ἐνέκρινε τὴν ἵδρυσιν καὶ τὸ καταστατικὸν τῆς ἑταιρείας ἢ τάγματος τοῦ Ἰησοῦ, περιλαβὼν εἰς τὴν ἐγκριτικὴν βοῦλλαν Regiminis Militanti Ecclesiae, τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ καταστατικοῦ, ἐξ οὗ διεφαίνετο ὅτι τὸ τάγμα δὲν θὰ ἐδίσταζε καὶ τὴν ἔνοπλον βίαν νὰ χρησιμοποιήσῃ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν του καὶ ὑποστήριξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας τῆς ἁγίας ἕδρας. Στρατηγὸς τοῦ τάγματος ἐξελέγη ὁμοψήφως ὁ Λουόλα (1541), ἀσκῶν αὐτόχρημα δικτατορικὴν ἐξουσίαν. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς στρατηγίας

Ἰγνάτιος Λουόλα.

(Προσωπογραφία ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ρούμπενς.)

Digitized by Google

του μέχρι τοῦ θανάτου παρέμενεν ἐν Ρώμῃ, διευθύνων ἐκεῖθεν τὰ πολλαπλασιαζόμενα πανταχοῦ ἰησουϊτικὰ ἱδρύματα καὶ τὰς ἀνὰ τὴν Ἀφρικὴν καὶ Ἀσίαν ἱεραποστολάς. Ὁ σεβασμὸς ὃν ᾐσθάνοντο πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Λοϋόλα τὰ μέλη τοῦ τάγματος εἶναι ἀπαραδειγμάτιστος. Ὁ φίλος του καὶ μέγας ἐξερευνητὴς καὶ ἱεραπόστολος τῶν Ἰνδιῶν Φραγκῖσκος Ξαβιὲ ἔγραφε πρὸς αὐτὸν πάντοτε γονυκλινής, ὁ δὲ ἐμπιστότερός του ὀπαδὸς Λαϊνέθ, διότι ποτὲ ἐτόλμησε νὰ τῷ ἀπευθύνῃ ἀντίρρησίν τινα ἐπὶ λεπτομερειακοῦ ζητήματος, ἐζήτησεν ὡς τιμωρίαν ἵνα μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ διδάσκῃ ἀνάγνωσιν εἰς τὰ μικρὰ παιδία. Ἵνα ὑπεκκαίῃ τὸν ζῆλον ὑπὲρ τοῦ καθολικισμοῦ διετήρει ἀλληλογραφίαν μεταξὺ τῶν καθολικῶν βασιλέων, πριγκίπων καὶ πολιτικῶν, φθάνων ἐνίοτε καὶ εἰς ἀπειλὰς ἀνατροπῆς. Ὁ Λοϋόλα ὑπῆρξε προσωπικότης ἀδαμάστου θελήσεως, μεγαλοφυοῦς διοργανωτικοῦ καὶ ἀρχηγικοῦ πνεύματος, καρτερίας ἰσαμίλλου πρὸς τὴν τῶν πρώτων μαρτύρων τοῦ χριστιανισμοῦ, καρδίας πράου καὶ συμπονετικῆς, ὅταν ἡ πραγματοποίησις τῶν σκοπῶν τοῦ τάγματος δὲν ἀπῄτει ἀπαραιτήτως τὴν σκληρότητα. Ὁ φανατισμὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀποστολήν του, ἐκφυλιζόμενος εἰς ἄσβεστον μῖσος πρὸς πᾶσαν ἀντίδρασιν, ἐκάλυπτεν οἱονδήποτε ἄλλο αἴσθημα. Διὰ τοῦτο εὐλόγως, κατὰ τὸ δόγμα αὐτοῦ «ὁ σκοπὸς ἁγιάζει τὰ μέσα» καὶ κατὰ τὴν ἀνάλογον ὑπ' αὐτοῦ ἐφαρμογήν, ἐθεωρήθη ὡς κῆρυξ καὶ ἀπόστολος τῆς βίας. Πλὴν τῶν «Πνευματικῶν ἀσκήσεων» ἔγραψε τὰ «Ἱερὰ ἀποφθέγματα» καὶ τὰ «Ἀσκητικὰ γνωμικά», μεταφρασθέντα πάντα ἐκ τῆς ἱσπανικῆς εἰς τὴν λατινικὴν καὶ ἄλλας γλώσσας.

[Βλ. *P. Funk* «S. v. Loyola» (1913) καὶ βιβλιογραφίαν ἐν λ. *Ἰησουῖται*.] θ. κ.

Λουοσαβάρα (Luossavaara) /*Γεωγρ.*/. Ὄρος ἐν τῷ νομῷ Νόρμποττεν τῆς Σουηδίας, ΒΔ τῆς πόλεως Κέρουνκ, περιέχον κοιτάσματα μαγνητίτου, ὑπολογιζόμενα εἰς 22,5 ἑκατομμύρια τόννων, τοῦ μεταλλεύματος περιέχοντος 70—73 % καθαρὸν σίδηρον. Ἡ ἐτησία ἐκμετάλλευσις κυμαίνεται μεταξὺ 100 ἕως 200 χιλιάδων τόννων. Δ. Σ. Δ.

Λοὺπ (Loupe) /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἒρ-ἐ-Λουάρ, πρωτεύουσα καντονίου. Κάτ. 1.617. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παρισίων—Σάρτρης καὶ διεξάγει ἐμπόριον ἵππων. Μ. Ν. Δ.

λούπα (ἡ)· φακὸς ἀμφίκυρτος, ὁ ὁποῖος μεγεθύνει τὰ ἀντικείμενα (γαλλ. loupe).

λουπανίνη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Ἀλκαλοειδὲς *λουπίνου τοῦ λευκοῦ* (ἢ *θέρμου*). Ἔχει τὸν τύπον $C_{15}H_{24}N_2O$ καὶ εἶναι ὀξυγονοῦχον παράγωγον τῆς *σπαρτεΐνης* ἢ *λουπενιδίνης*. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι, τηκόμενον εἰς 92°. Σ. Γ.

Λουπαρὲβ (Luparew) /*Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Μποὺγγ (πλάτ. 46°38′ Β., μῆκ. 31°51′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2378: Bùg river estuary), ἐπίσημον διὰ τοὺς πρὸς Νικολάϊεφ ἀναπλέοντας τὸν ποταμόν, δι' ὃ καὶ ἐπισημαίνεται διὰ ναυτικοῦ φανοῦ. Σ. Ε. Λ.

Λουπκρκὸς /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Βιθυνίας, παρὰ τὸν ὁποῖον ἐνικήθη τῷ 1212 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Θεόδωρος Λάσκαρις ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου. —Π.

Λουπάσης. Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ Σελίνου τῆς Κρήτης. —1) ***Ἀντώνιος***, ἐξ Ἀπανιχωρίου πεσὼν εἰς Ἀλιᾶκες Κυδωνίας τῷ 1866. —2) ***Ἐμμανουὴλ Ἰωάννου***, ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, πεσὼν ἐν Κανδάνῳ τῷ 1896. —3) ***Ἐμμανουήλ***, ἐκ Κρυᾶς-Βρύσις Κισάμου, πεσὼν τῷ 1912 ἐν Δρίσκῳ τῆς Ἠπείρου.—4) ***Κωστῆς***, τοῦ ἐπομένου Ἐμμανουὴλ υἱός, πεσὼν ἐν Δοϊράνῃ τῷ 1918. —5) ***Ἐμμανουήλ***, υἱὸς *Παπᾶ-Στυλιανοῦ* ἐκ Κακοδικίου, παλαιὸς ἑλληνοδιδάσκαλος, τοῦ ὁποίου μαθηταὶ ὑπῆρξαν πλεῖστοι τῶν Σελινιωτῶν ἐπιστημόνων. Διεκρίθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας διὰ τὸ ἐνθουσιαστικὸν τῆς διδασκαλίας. Ἀγωνιστὴς (μὲ βαθμὸν χιλιάρχου). Ἀπέθανε τῷ 1923. Ε. Γ.

Λουπασιανὰ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Πλατάνου τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 102. Χ. Δ.

Λουπατία (Lupatia) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας ἐν Ἀπουλίᾳ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Πευκετίων (Peucetii), ἐπὶ τῆς Ἀππίας ὁδοῦ (Via Appia), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ὁδοιπορικοῦ τοῦ Ἀντωνίνου. Α. Θ. Σ.

λουπενιδίνη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Ἀλκαλοειδὲς *λουπίνου τοῦ λευκοῦ* (ἢ *θέρμου*), συνώνυμον τοῦ *σπαρτεΐνη* (βλ. λ.).

λουπεόζη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Τὸ ὑδατανθρακικὸν συστατικὸν τῶν λουπίνων. Ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν *ἡμικελλουλοζῶν*. Σ. Γ.

λουπεόλη (ἡ) (Lupeol) /*Φαρμακ.*/. Σῶμα ἀποχωρισθὲν ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ φυτοῦ Lupinus lateus Εἶναι ἀλκοολικῆς φύσεως προϊόν, συγγενὲς πρὸς τὴν χοληστερίνην, ἀφ' ἧς διακρίνεται διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν της ἀντιδράσεων. Τήκεται εἰς 204°, εἶναι δυσδιάλυτος εἰς ψυχρὰν ἀλκοόλην εὐδιάλυτος εἰς αἰθέρα καὶ χλωροφόρμιον καὶ πιθανῶς ἔχει σύνθεσιν: $C_{28}H_{42}O$. Κ. Γ. Μ.

λουπερίδαι (οἱ) (Luperidae) /*Ζωολ.*/. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη κανθάρων, ὧν ἀξιολογώτερον ὁ *λούπερος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Λουπερκάλια (τὰ) (Lupercalia) /*Ἀρχ.*/. Ἑορτή, ἡ ὁποία κατά τινα παράδοσιν, βεβαιουμένην καὶ ὑπὸ ὑλικῶν μνημείων, ἤγετο ἐν Ρώμῃ ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ πόλις περιωρίζετο ἐντὸς τοῦ Παλατίνου λόφου καὶ ἡ δημοτικότης τῆς ὁποίας ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε διετηρήθη μέχρι τοῦ 494 μ.Χ. Ἀφ' ἑνὸς ἡ ἱστορία της ἡ στενότατα συνδεδεμένη πρὸς τοὺς περὶ κτίσεως τῆς Ρώμης θρύλους καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ γεγονὸς ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἀπώλεσε τὸν θρησκευτικόν της χαρακτῆρα συνετέλεσαν ὥστε ἡ ἑορτὴ αὕτη νὰ θεωρῆται ὡς λαϊκὴ μᾶλλον διασκέδασις, ἱκανοποιοῦσα ταυτοχρόνως καὶ τὰ δεισιδαιμονικὰ ἔνστικτα τοῦ πλήθους. Τὰ Λουπερκάλια ὀφείλουν τὸ ὄνομά των εἴς τινα κοιλότητα βράχου, ἡ ὁποία ἠνοίγετο ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Παλατίνου λόφου καὶ ἐκαλεῖτο Lupercal καὶ ἡ ὁποία, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐχρησίμευσεν ὡς λίκνον, ὅπου ἡ λύκαινα ἐθήλασε τοὺς ὑπὸ τῆς πλημμύρας τοῦ Τιβέρεως παρασυρθέντας διδύμους υἱοὺς τῆς Ρέας Σιλβίας, Ρωμύλον καὶ Ρέμον. Ἡ τοποθεσία τῆς κοιλότητος ταύτης ἦτο ἤδη ἀμφίβολος ἐπὶ Αὐγούστου. Ἐκ τῶν νεωτέρων τινὲς μὲν τὴν τοποθετοῦν εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν ἄκρον τοῦ Παλατίνου, κάτωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς Νικητοῦ, ἄλλοι δὲ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄψεως αὐτοῦ, ἐκεῖ ὅπου σήμερον ἐγείρεται ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. Ὁπωσδήποτε τὸ Lupercal τοῦτο ἦτο ἕδρα, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ἑνὸς σωματείου ἱερατικοῦ τοῦ τῶν Λουπέρκων (Luperci), οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τοὺς Σαλίους καὶ προΐσταντο ὡρισμένης λατρείας.

Ἐκτὸς τούτου ὅμως φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα Λουπέρκος (Lupercus) ἀπετέλει πάλαι ποτὲ ἐπίκλησιν ἰδιαιτέρας θεότητος, ἀντιστοίχου πρὸς τὴν θεοποιηθεῖσαν θηλάστριαν λύκαιναν, ἡ ὁποία ἀπεκλήθη Λουπέρκα (Luperca), καὶ λησμονηθείσης σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου. Ἡ ἐτυμολογία τῆς ἐπικλήσεως ταύτης ἔχει διαφόρως ἐξηγηθῆ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ σήμερον. Ἡ πλέον προσφιλὴς εἶναι ἡ ἐκ τοῦ lupus καὶ arceo παράγουσα τὴν λέξιν καὶ ὑποστηρίζουσα ὅτι ἐσήμαινε τὸν θεὸν τὸν προφυλάσσοντα τὰ ποίμνια ἐκ τῶν λύκων. Ἀλλ' εἰς τὸν θρῦλον τοῦ θηλασμοῦ τῶν τέκνων τῆς Ρέας ὁ λύκος δὲν παίζει καταστρεπτικὸν ρόλον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου θὰ προεφύλασσε θεός τις τοὺς ἀνθρώπους ἢ τὰ ποίμνια. Πιθανωτέρα ἐτυμολογία πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐκ τοῦ lupus καὶ hircus. Ὁ Λουπέρκος ἦτο ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐκείνων εὐεργετικῶν δαιμόνων τῆς βλαστήσεως, ἡ λατρεία τῶν ὁποίων ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένη εἰς τοὺς ἀγροτικοὺς λαούς. Ἦτο θηριόμορφος δαίμων, εὐεργετικός, τὸν ὁποῖον ἱκέτευον διὰ νὰ δώσῃ πλουσίαν συγκομιδὴν καὶ γόνιμα ποίμνια.

Τὸ ὄνομα τοῦ Λουπέρκου ἔλαβον καὶ τὰ μέλη τοῦ ἱερατικοῦ σωματείου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ τούτου, εἰς τὸ ἀρχαῖον ἄστυ τοῦ Παλατίνου λόφου. Ἂν κρίνωμεν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοὺς Σαλίους, φαίνεται ὅτι οἱ Λουπέρκοι οὗτοι ἦσαν δώδεκα τὸν ἀριθμόν. Κατ' ἀρχὰς προήρχοντο ἐκ τῶν δύο μεγάλων οἰκογενειῶν τῶν Κουϊνκτιλίων καὶ τῶν Φαβίων, ὅταν ὅμως οἱ δεσμοὶ τοῦ γένους ἤρχισαν νὰ χαλαροῦνται, ἡ δὲ σημασία τῆς λατρείας νὰ αὐξάνῃ ἐξελέγοντο καὶ ἐξ ἄλλων οἰκογενειῶν.

Τὰ Λουπερκάλια ἤγοντο τὴν 15ην Φεβρουαρίου καὶ ἀπετέλουν μέρος ὁμάδος ἑορτῶν μετὰ τῶν Κιριναλίων ἀγομένων τὴν 17ην καὶ τῶν Τερμιναλίων, τὰ ὁποῖα συνέπιπτον τὴν 23ην τοῦ αὐτοῦ μηνός. Πᾶσαι αὗται αἱ ἑορταὶ εἶχον χαρακτῆρα καθαρμοῦ ὁλοκλήρου τῆς κατοικουμένης περιοχῆς (δι' ὃ καί τινες ἐτυμολογοῦσι τὸ Lupercus ἀπὸ τοῦ lua=ἐπιδημία καὶ parco=φείδομαι). Τὰ Λουπερκάλια ἀπέβλεπον εἰς τὸν καθαρμὸν τοῦ ἄστεως τοῦ Παλατίνου καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ τῆς μεγάλης πόλεως, ἡ ὁποία ὡρμᾶτο ἐκ τοῦ κέντρου τούτου. Τὰ Κιρινάλια ἦσαν ἑορτὴ τῶν Κουρίων καὶ τὰ Τερμινάλια ἑορτὴ τῶν οἴκων καὶ τῶν ἰδιωτικῶν κτημάτων. Τὰ Λουπερκάλια περιελάμβανον τρεῖς πράξεις: μίαν θυσίαν, ἕνα δρόμον τῶν Λουπέρκων καὶ ἓν ἐπίσημον γεῦμα. Ἡ θυσία προσεφέρετο ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τῆς λυκαίνης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς κοιλότητος Lupercal. Τὰ θυσιαζόμενα ζῷα ἦσαν αἶγες καὶ κριοί, ἴσως δὲ καὶ κύνες. Τὰ δύο πρῶτα εἴδη ζῴων, ὡς εἶναι φανερόν, προδίδουν ποιμενικὴν προέλευσιν τῆς λατρείας. Εἰς τὴν θυσίαν ταύτην προΐστατο ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς flamen dialis) χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ἐνεργὸν μέρος, διότι τοῦ ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ ἐγγίσῃ αἶγα ἢ κύνα. Ἐπίσης παρίσταντο καὶ αἱ Ἑστιάδες ἀποθέτουσαι ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν mola salsa, κατεσκευασμένην ἐκ τῶν ἀπαρχῶν τοῦ σίτου τῆς προηγουμένης ἐσοδείας. Αἱ προσφοραὶ αὗται συνωδεύοντο ὑπὸ ὕμνων πρὸς τιμὴν τοῦ Φαύνου, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἂν δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Λουπέρκον, πάντως ἔχει στενὴν σχέσιν πρὸς αὐτόν. Κατόπιν ὡδήγουν πρὸ τοῦ βωμοῦ δύο νέους, τὸ μέτωπον τῶν ὁποίων ἤγγιζε διὰ τῆς ἐρυθρᾶς ἐκ τοῦ αἵματος τῶν θυμάτων μαχαίρας, καὶ ἐκαθάριζεν ἀμέσως τὴν κηλῖδα διὰ μαλλίνου ὑφάσματος ἐμβεβαπτισμένου ἐντὸς γάλακτος. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἡ πρᾶξις αὕτη ἀπετέλει συμβολικὴν ἀναπαράστασιν τῶν παλαιῶν ἀνθρωποθυσιῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εἶχον περιπέσει εἰς ἀχρηστίαν. Τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἑορτῆς, ὁ δρόμος τῶν Λουπέρκων, ἀπετέλει ἀναπαράστασιν κατά τινας μὲν τῆς ταχείας καὶ εὐτυχοῦς ἐπιστροφῆς τῶν υἱῶν τῆς Ρέας εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐθηλάσθησαν ὑπὸ τῆς λυκαίνης, μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ἀμουλίου βασιλέως τῆς Ἄλβας, κατ' ἄλλους δὲ τῆς καταδιώξεως, τὴν ὁποίαν εἶχον κάμει οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐναντίον μιᾶς συμμορίας ληστῶν, οἵτινες ἐπωφελούμενοι τῆς ἑορτῆς ἐπεχείρησαν νὰ κλέψουν τὰ ποίμνιά των. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους οἱ Λουπέρκοι ἔτρεχον γυμνοί, φέροντες μόνον τὸ δέρμα τῶν θυσιασθεισῶν αἰγῶν καὶ στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν ὅπως ὁ Φαῦνος καὶ ἐκτύπων καθ' ὁδὸν πάντα, ὃν συνήντων καὶ κατὰ προτίμησιν τὰς χεῖρας καὶ τὰ νῶτα τῶν γυναικῶν, διὰ νὰ καταστῶσι γόνιμοι μητέρες. Οἱ Λουπέρκοι ἐξεκίνουν ἐκ τοῦ Lupercal, κατηυθύνοντο πρὸς τὸ Forum Boarium, διέτρεχον τὰς νοτίας κλιτῦς τοῦ Παλατίνου λόφου, κατόπιν τὴν Ara Maxima μέχρι τοῦ βωμοῦ τοῦ Κόνσου, ἔφθανον εἰς τὰς Curiae veteres, κατόπιν εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Λαρήτων καὶ κατέληγον εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκκινήσεως. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἑορτῆς δὲν εἶχε τὴν συνήθη σκυθρωπότητα τῆς ρωμαϊκῆς λατρείας. Κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν Λουπέρκων ᾖδοντο ἄσεμνα ᾄσματα, ἐλέγοντο διάφορα ἀνοικτὰ ἀστεῖα καὶ ἐτελοῦντο ἀπρεπεῖς χειρονομίαι. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Αὔγουστος ἀπηγόρευσε τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἀνήβων νέων καὶ κορασίων καὶ μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι θέλει ν' αὐξήσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἑορτῆς ἐθέσπισε νὰ συνοδεύουν τὴν διαδρομὴν ἱππεῖς πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Ἡ ἑορτὴ ἔληγε μὲ γεῦμα, τὸ ὁποῖον παρετίθετο εἰς τὰ μέλη τοῦ σωματείου τῶν Λουπέρκων καὶ ἦτο ἀνάλογον πρὸς τὸ γεῦμα τῶν Σαλίων.

Τὰ Λουπερκάλια ἐν τῷ συνόλῳ των ἦσαν ἀγροτικὴ ἑορτή, ἡ ὁποία ἐσκόπει ἀφ' ἑνὸς τὸν καθαρμὸν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν γονιμότητα τῆς γῆς, τῶν ζῴων καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἀποκτήσαντα μεγάλην δημοτικότητα παρὰ τῷ λαῷ, διετηρήθησαν καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ αἰῶνας καὶ μεταξὺ Χριστιανῶν. Κατεδικάσθησαν ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ πάπα Γελασίου τῷ 494.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Mitscherlich*, Lupercalium origo et ritus (Goetting 1843).— *G. F. Unger*, Die Lupercalien (ἐν «Rhein. Musaeum» 1880 σ. 50—86).— *A. Schwegler*, Roemische Geschichte im Zeitalter der Koenige (1867) σελ 360. 390 κ.ἑξ.— *W Mannhardt*, Mytholog. Forschungen (Strasburg 1884) σ. 72—155.— *Marquardt*, Roem. Staatsverwaltung, III, β' ἔκδ. σ. 438 κ.ἑξ.— *O. Gilbert*, Gesch. und Topographie der Staat. Rom im Alterthum (Leipzig 1883) I, σ. 53 κ.ἑξ. 83, 145. Θ. Π.

Λούπερκος (Lupercus) /*Μυθολ.*/. Θεότης παλαιοτάτη παρὰ Ρωμαίοις, ἀργότερον ταυτισθεῖσα μετὰ τοῦ Φαύνου, τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἔπειτα ἐπίκλησις ἁπλῆ. Ἐθεωρεῖτο προστάτης τῶν ἀγροτῶν (βλ. καὶ *Λουπερκάλια*). —Π.

Λούπερκος. Ἀρχαῖος Ἕλλην ἐκ Βηρυττοῦ, ἀκμάσας κατὰ Σουΐδαν ὀλίγον πρὸ τοῦ Κλαυδίου τοῦ Β' (268—270 μ. Χ.). Ἀναφέρονται αὐτοῦ ὀκτὼ ἔργα: α) Περὶ τοῦ μορίου «ἄν» (εἰς τρία βιβλία). β) Περὶ τοῦ ταώ. γ) Περὶ τῆς χαρίδος. δ) Λέξεις ἀττικαί. ε) Περὶ τοῦ παρὰ Πλάτωνι ἀλεκτρυόνος. στ) Κτίσις τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ Ἀρσινοΐτου (ἐννοεῖται νομοῦ). ζ) Τέχνη γραμματική. η) Περὶ γενῶν ἀρρενικῶν, θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων (εἰς δέκα τρία βιβλία ἐν οἷς «πολλὰ κατευδοκιμεῖ Ἡρωδιανοῦ»). Πιθανῶς ὅμως τὰ τρία πρῶτα αὐτοῦ συγγράμματα δὲν ἦσαν αὐτοτελῆ ἔργα, ἀλλὰ μέρη τῶν Ἀττικῶν λέξεων. Π. Ν. Π.

— **Λούπερκος** (Lupercus). Φίλος καὶ φιλολογικὸς σύμβουλος Πλινίου τοῦ νεωτέρου, ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ (II 5. IX 26). —Π.

λούπερος (ὁ) (Luperus) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λουπεριδῶν*, περιλαμβάνον κανθάρους μικροῦ γενικῶς μεγέθους ἀπαντῶντας πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λούπερος ὁ πυρρόπους* (Luperus rufipes), ὅστις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, στενὸν κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα καὶ εὐρὺ κατὰ τὸ ὀπίσθιον, μὲ κεφαλὴν μικράν, χαμηλὴν καὶ πεπλατυσμένην, θώρακα κυλινδρικόν, κοιλίαν εὐμεγέθη ἀπολήγουσαν εἰς βραχύ, τε-

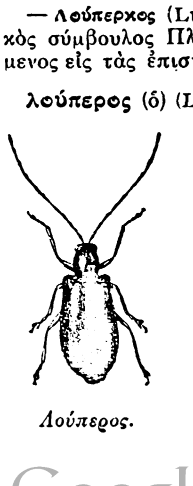

Λούπερος.

Digitized by Google

τραγωνικὸν τέρετρον καὶ χρῶμα μελανόφαιον. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

λουπεταζίνη (ἡ) (Loupetazin) /*Φαρμ. Χημ.*/. Εἶναι διμεθυλοπιπεραζίνη. Λαμβάνεται ἐκ τῆς γλυκερίνης δι' ἀποστάξεως μετὰ χλωριούχου ἀμμωνίου καὶ ἀνθρακικοῦ ἀμμωνίου καὶ ἐπαναποστάξεως τοῦ ὀξινισθέντος προϊόντος μεθ' ὑδρατμῶν. Εἶναι ἄχρουν ἀλκαλικῆς ἀντιδράσεως ἔλαιον, ζέον εἰς 153—158°, ἔχον τὴν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος διαλυτικὴν ἱκανότητα ὡς ἡ πιπεραζίνη. Κ. Γ. Μ.

Λούπης, *Γεώργιος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς γεννηθεὶς περὶ τὸ 1790 εἰς τὸ χωρίον Σκορδαλοῦ τῆς Κυδωνίας. Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του ἀνεγνωρίσθη εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαρχίας του καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχεν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, οὐ μόνον ἐν τῇ δυτικῇ Κρήτῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας αὐτῆς (ἐκστρατεία Μεραμβέλλου κτλ.), διακριθεὶς πανταχοῦ διὰ τὸν ὑπέροχον ἡρωϊσμόν του. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἀγῶνος (1830) ἀπῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ λαβὼν εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του ἐθνικάς τινας γαίας ἐν Μολάοις τῆς Λακωνίας, ἐγκατεστάθη ἐκεῖ μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἐδολοφονήθη ἐν Μολάοις τῷ 1858 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ πλησίον χωρίον Πάκια. Ν. ΚΛΣ

—**Λούπης, *Νικόλαος*.** Κρὴς ὁπλαρχηγός, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς καθ' ὅλον τὸν ἐν Κρήτῃ Ἀγῶνα 1821—1830, μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὁποίου ἐγκατεστάθη καὶ οὗτος ἐν Μολάοις, ἔνθα τοῦ ἐδόθησαν ἐθνικαί τινες γαῖαι ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Συμμετέσχεν ὡσαύτως ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασιν τοῦ 1841, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ἐπανῆλθε πάλιν εἰς Μολάους, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1864. Προσέφερε καὶ χρήματα (6892 γρόσια) ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἀγῶνος. Ν. ΚΛΣ

Λούπι (Lupi), ***Βαρθολομαῖος*.** Ἰταλὸς γλύπτης, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μπάτσιο* ντὶ Μόντε-Λοῦπο (βλ. λ.).

Λουπίαι, ἢ ***Λουππίαι*** (Lupiae) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας ἐν Καλαβρίᾳ, ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Βρινησίου εἰς Ὑδροῦντα ὁδοῦ. Ἐσφαλμένως ταυτίζεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VI, 19, 9) μὲ τὴν Σύβαριν, κειμένην ἐν Βρουττίᾳ. Σήμερον καλεῖται *Λέτσε* (Lecce). Α. Θ. Σ.

Λουπικία ἢ ***Λουπικίνα*.** Πρῶτον ὄνομα τῆς συζύγου τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου, μετονομασθείσης κατὰ τὴν στέψιν της εἰς *Εὐφημίαν* Φλαβίαν (βλ. λ.).

λουπινάρι (τὸ) /*Βοτ.*/. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λουπίνου τοῦ λευκοῦ*, ὡς καὶ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ.

Λουπινᾶς, *Σταμάτιος*. Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, μεσούσης τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ, ἐξελθὼν δαφνοστεφὴς τῶν πανεπιστημίων Βολωνίας καὶ Παταυΐου, καὶ ἐγένετο ἀκαδημαϊκὸς τῶν Ἐξησφαλισμένων.

λουπίνι (τὸ) /*Βοτ.*/. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θέρμος ὁ λευκός*.

λουπινιὰ (ἡ) /*Βοτ.*/. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θέρμος ὁ ἑλληνικός*.

λουπινίνη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Ἀλκαλοειδὲς *λουπίνου τοῦ λευκοῦ* (ἢ *θέρμου*), τοῦ τύπου $C_{10}H_{19}ON_2$. Σῶμα στερεόν, κρυσταλλικόν, λευκὸν καὶ ἄοσμον, τηκόμενον εἰς 67° καὶ βράζον εἰς 257°. Διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα. Σχηματίζει ἅλατα μετὰ λευκοχρυσικοῦ ὀξέος, βενζοϊκοῦ ὀξέος κλπ. Δρᾷ χαλαρωτικῶς ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Σ. Γ.

λούπινον (τὸ) /*Βοτ.*/. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θέρμος*.

—**λούπινο *ἄγριο*** (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Ζακύνθῳ τοῦ φυτοῦ *θέρμος ὁ στενόφυλλος*.

Λούπου, ἢ ***Λούπουλ, Βασίλειος*.** Ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας (βλ. λ. *Βασίλειος* Λούπου, τ. Στ' σ. 772β').

—**Λούπου** (Lupu), ***Νικόλαος*.** Ρουμᾶνος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1876. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐξήσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, κατόπιν δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν τῷ 1905, γενόμενος νομάρχης τῆς περιφερείας Φαλτσίου καὶ διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν χωρικῶν τοῦ 1907, καθ' ἣν κατώρθωσε νὰ εἰρηνεύσῃ αὐτοὺς χωρὶς νὰ καταφύγῃ εἰς βίαια μέτρα. Τῷ 1913 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ τῷ 1919 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κυβέρνησιν τοῦ Βαΐντα Βοεβὸντ ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ὡς ἀντιπρόσωπος μετὰ τοῦ Μιχαλάκε τοῦ κόμματος τῶν χωρικῶν, τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀποβῆ εἷς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὴν Ρωσίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅπου διεξήγαγε δραστηριωτάτην προπαγάνδαν ὑπὲρ τῶν ρουμανικῶν δικαίων. Μ. Δ. Β.

λουπουλίνη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/· βλ. *λυκίσκου πικραὶ ὗλαι*.

λουπουλινικὸν *ὀξὺ* /*Ὀργ. Χημ.*/· βλ. *λυκίσκου πικραὶ ὗλαι*.

λούπους (ὁ)· βλ. λ. *λύκος*.

Λουππὰρ *δάσος* (Bois Louppart) /*Γεωγρ.*/. Δάσος τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σὸμ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ Περόν. Ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου Μπαπώμ, πρὸς Β. τοῦ ποταμοῦ Ἄνκρ. Ἐγένετο ὀνομαστὸν διὰ τὰς πρὸς κατοχὴν αὐτοῦ διεξαχθείσας μάχας κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μεταξὺ τῶν γερμανικῶν καὶ τῶν βρεττανικῶν στρατευμάτων. Κατ' ἀρχὰς κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τῷ 1914. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1917 μετὰ τὴν σύμπτυξιν τῶν Γερμανῶν κατελήφθη ὑπὸ τῶν βρεττανικῶν στρατευμάτων. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1918 κατελήφθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τὴν δὲ 24 Αὐγούστου 1918 ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Νέας Ζηλανδίας, διοικουμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μπίνγκ. Μ. Δ. Β.

Λουππία (Luppia) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς ΒΔ. ἀνεξαρτήτου Γερμανίας (Germania Magna). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔκειτο παρὰ τὸν Λουππίαν ποταμόν, καὶ παρὰ τὴν πόλιν Λίππστὰτ (Lippstadt) ἐν Βεστφαλίᾳ. Α. Θ. Σ.

Λουππίας (Luppia) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς ΒΔ. ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Τευτοβουργίου Δρυμοῦ, ἐκβάλλει εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ρήνου, ἀπέναντι τοῦ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐπὶ Αὐγούστου κτισθέντος ὀχυρωτάτου φρουρίου Vetera Castra. Σήμερον καλεῖται *Λίππε* (Lippe). Α. Θ. Σ.

Λούπφουρδον (Lupfurdum) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου παρὰ τὸν Ἄλβιν ποταμόν. Ἡ θέσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Κατά τινας ταυτίζεται μὲ τὴν νῦν Furth. Α. Θ. Σ.

Λοὺρ (Lour). Ὄνομα φυλῆς μαύρων τοῦ Σουδὰν τῆς Ἀφρικῆς, οἰκούσης παρὰ τὴν ΝΔ ὄχθην τῆς λίμνης Ἀλβέρτου-Νυάνζα. Ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἐνδύονται διὰ δερμάτων καὶ χόρτων καὶ εἶναι ὡπλισμένοι διὰ μαχαιρῶν, τόξων καὶ ἀκοντίων. Χ. Δ.

λοὺρ (Loure). Παλαιὸς χορός, μετρίας γοργότητος καὶ τριμεροῦς μέτρου. Ἀπαντᾷ συχνάκις εἰς τὰς σουΐτας τοῦ Μπὰχ καὶ εἰς ἄλλας παρεμφερεῖς συνθέσεις τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

—**λούρ.** Ἀρχαῖον ὄργανον τῶν Νορμανδῶν, ἀνάλογον πρὸς τὸν ἄσκαυλον. Γ. Σ.

λούρα (ἡ)· δημοτ. μεγεθυντ. τοῦ *λουρί*, μεγάλο, πλατὺ λουρί || ράβδος λεπτὴ εὐλύγιστος, ἰδίᾳ ἐξ ἀγριελαίας: «τὶς ἔφαγε μὲ τὴ λούρα», «θὰ κόψω καμμιὰ λούρα καὶ θὰ σοῦ τὶς βρέξω»· || ἰδιωματ., γραμμή, σειρά.

Λουραδιανὰ /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Δελιανῶν τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 46. Χ. Δ.

Λούραις /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Στόλων τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης. Κάτ. (1928) 216. Ν. ΚΛΣ

λουράκι (τό)· ὑποκορ. τοῦ *λουρί*, μικρὸ λουρί.

Λουραντιάνικα /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Λειβαδίου τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 42. Χ. Δ.

Λούργια (Lurja), ***Ἰσαάκ*.** Ἰουδαῖος μυστικοπαθὴς (βλ. λ. *Λούρια* Ἰσαάκ).

Λουρδᾶ *κόλπος* /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Εὐρεῖα πλὴν οὐχὶ πολὺ εἰσδύουσα κόλπωσις ἐν τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ τοῦ κυρίως (τοῦ δυτικοῦ) κορμοῦ τῆς Κεφαλληνίας. Διανοίγεται δὲ μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Λιάκας* (βλ. λ.) καὶ τοῦ εἰς 8 ½ μίλ. Α. ΝΑ. *Κατελιὸς* (πλάτ. 38° 03' 55'' Β., μῆκ. 20° 45' 40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaka, Cephallonia). Πλεῦσις βορείως τῆς εὐθυγραμμίας τῶν φάρων Γέρο Γόμπου-Βαρδιᾶνοι ἄγει εἰς κίνδυνον προσαράξεως εἰς τὴν Δ. ἀκτὴν τοῦ Λουρδᾶ. Σ. Ε. Λ.

Λουρδᾶτα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Βλαχάτων Εἰκοσιμιᾶς τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 284. Χ. Δ.

Λούρδη (Lourdes). Πόλις τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Λούρντ*).

Λουρένσου *Μαρκὲς* (Lourenço Marquez) /*Γεωγρ.*/. Ἐπαρχία καὶ πόλις τῆς ἀποικίας τῆς πορτογαλικῆς Α. Ἀφρικῆς (Μοζαμβίκης). Ἡ ἐπαρχία κεῖται πρὸς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς ἀποικίας καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, εἰς 220 χλμ. μῆκος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ 575 χλμ. βάθος ἀπὸ Α. πρὸς Δ., ἔχουσα ἐμβαδὸν 39 000 τ. χλμ. Διαρρέεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κομάτι, ὁ ὁποῖος πρὶν ἐκβάλῃ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν σχηματίζει ἐκτεταμένην λίμνην, καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Οὔζουτοῦ. Τὸ δυτικὸν αὐτῆς τμῆμα εἶναι ὀρεινόν, καταλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν τελευταίων διακλαδώσεων τοῦ ὄρους Λίμποπο.

Ἡ πόλις εἶναι πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας τῆς πορτογαλικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ κεῖται ἐπὶ τοῦ κόλπου Ντελαγκόα, παρὰ τὸν ποταμὸν Οὔζουτού. Κάτ. 22.000 ὧν 8.000 Εὐρωπαῖοι. Εἶναι ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς ἀποικίας καὶ διεξάγει ζωηρότατον ἐμπόριον εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς. Εἶναι σιδηροδρομικὴ ἀφετηρία τῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία διήκει μέχρι τῆς Μαΐλάνα ἐπὶ τῶν συνόρων καὶ συνδέει τὸν κόλπον τῆς Ντελαμόα μὲ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Τράνσβααλ Πραιτωρίαν καὶ τῆς χρυσοφόρου ταύτης περιοχῆς. Τῷ 1544 ὁ Πορτογάλος ἔμπορος Λουρένσου Μαρκὲς εἶχε κτίσει ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς σημερινῆς πόλεως τὸν πρῶτον ἐμπορικὸν σταθμόν, ὁ ὁποῖος βραδύτερον ἀνεπτύχθη μεγάλως καὶ ἀπὸ τοῦ 1867 ἔλαβε τὴν μορφὴν τῆς σημερινῆς πόλεως. Μ. Δ. Β.

λουρὶ (τό)· λεπτὸς δερμάτινος ἱμάς: «λουρὶ γιὰ παπούτσα, —γιὰ τσαρούχια»· || φρ. «μάζεψε τὰ λουριά» περιόρισε τὰς ἀξιώσεις σου, «θὰ τοῦ μαζέψω τὰ λουριά» (ἀντὶ *λουρίον—λωρίον*).

— /*Λαογρ.*/ *Λουρὶ* καλεῖται νεοελληνικὴ παιδιά, παιζομένη εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος, μέ τινας παραλλαγὰς ἐνιαχοῦ. Διὰ κλήρου ἐκλέγεται μεταξὺ πολλῶν παίδων ἡ «μάννα», ἡ ὁποία, κρατοῦσα δερματίνην ζώνην, προβάλλει εἰς τοὺς ἄλλους διάφορα αἰνίγματα ἢ ἐρωτήματα, ὡς λ. χ. «Ποιὸ εἶναι τὸ πουλί, ποὺ ἔχει τόσην οὐρὰν καὶ ἔχει χρῶμα μαῦρο κλπ.;» Τὸ πρῶτον παιδίον, τὸ ὁποῖον θ' ἀπαντήσῃ εὐστόχως, θὰ λάβῃ τὴν δερματίνην ζώνην ἀπὸ τὴν «μάνναν» καὶ θὰ τραπῇ εἰς καταδίωξιν τῶν ἄλλων, πλῆττον ὅντινα ἤθελε προφθάσει. Ἡ καταδίωξις ἐξακολουθεῖ, μέχρις οὗ ἡ «μάννα» θὰ ἐκφωνήσῃ «Τῆς μάννας τὸ λουρί !». Τότε ὁ κρατῶν τὴν ζώνην ὑποχρεοῦται, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων πλέον, νὰ ἐπιστρέψῃ πάραυτα καὶ νὰ παραδώσῃ ταύτην εἰς τὴν «μάνναν», ἵνα ἡ παιδιὰ ἀρχίσῃ ἐκ νέου. Ἄλλως, συλλαμβανόμενος, τύπτεται αὐτὸς διὰ τῆς ζώνης, μέχρις ὅτου καταφύγῃ πλησίον τῆς «μάννας». Σ. Γ. Σ.

Λουρὶ (Luri) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῇ νήσῳ Κορσικῇ καὶ τῷ νομῷ τῆς Μπαστίας, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἀλλιτσιένε. Κάτ. 1.726. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεταλλεῖα ἀντιμονίου καὶ μεσαιωνικὸς πύργος καλούμενος τοῦ Σενέκα. Διεξάγει ἐμπόριον λεμονίων. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἔλαβε χώραν παρ' αὐτὸ μάχη μεταξὺ Καταλανῶν καὶ Κορσικανῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη ὁ ἐκ Βαρκελώνης ἀρχηγὸς τῶν Καταλανῶν Ντεβάλς. Μ. Δ. Β.

Λούρια, ἢ ***Λώρια*,** ἢ ***Λόρια*** (Lluria προφ. *Λιούρια*, ἢ Lauria, προφ. *Λαούρια*). Ἀραγωνικὸς οἶκος δράσας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἐν Ἑλλάδι. Ἦτο συγγενὴς πρὸς τὸν περιώνυμον μεσαιωνικὸν ναύαρχον Ρογῆρον *Λόρια* (βλ. λ.) καὶ εἶχεν ἐγκατασταθῆ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς φραγκοκρατίας καὶ δὴ κατὰ τὴν καταλωνικὴν περίοδον ἐν Θήβαις. Ἀξιολογώτερον ἐκ τῶν μελῶν του εἶναι ὁ *Ρογῆρος Α' Λούρια*, ὁ ὁποῖος τῷ 1361 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας τοποτηρητὴς τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἐξουσίας ἀνενέωσε τοὺς ἀπὸ πολλοῦ σιγήσαντας πολέμους ἐναντίον τῶν Ἑνετῶν τῆς Εὐβοίας, ζητήσας πρὸς τοῦτο τὴν συνδρομὴν τοῦ σουλτάνου Μουρὰτ τοῦ Α'. Αἱ τουρκικαὶ ὀρδαὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς Στερεάν, ἀλλ' αἱ δῃώσεις καὶ αἱ καταστροφαὶ τὰς ὁποίας ἐπέφερον ἐπανεστάτησαν τοὺς κατοίκους τῶν εἰς τὸ δουκᾶτον ἀνηκόντων πόλεων καὶ μάλιστα τῶν Θηβῶν, οἱ ὁποῖοι ἠρνήθησαν νὰ παράσχωσι τρόφιμα καὶ ἄσυλον εἰς αὐτούς, ἐζήτησαν δὲ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας. Καὶ ὁ μὲν Ρογῆρος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ματθαίου Μογκάδα, ἀλλ' ἡ μετὰ τῶν Τούρκων συμμαχία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας εἰσβολῆς τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων. Συνεχεῖς καὶ σκληροὶ ἀγῶνες ἐπηκολούθησαν μεταξὺ τοῦ Λούρια καὶ τοῦ νέου τοποτηρητοῦ Μογκάδα, οἱ ὁποῖοι διαρκέσαντες ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἠρήμωσαν τὴν χώραν. Τέλος ὁ Λούρια ἐκδιώξας ἐπιτυχῶς τοὺς ἐπανελθόντας τῷ 1367 Τούρκους καὶ νικήσας τῷ 1370 τὸν βάϊλον τῆς Ἀχαΐας κόμιτα Κομβερσᾶνον ὁ ὁποῖος ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν, ἐπεβλήθη ὁριστικῶς, ἀπέκτησε δικτατορικὴν ἐξουσίαν καὶ προσηγορεύετο ἔκτοτε μὲ τὸν τίτλον τοῦ πρωτοστράτορος καὶ ἐπιτρόπου τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐπισυμβάντα τῷ 1370, οἱ τρεῖς υἱοί του *Ἀντώνιος*, *Ἰωάννης* καὶ *Ρογῆρος* ἐσυνέχισαν τὴν πολι-

Digitized by Google

τικὴν τοῦ πατρός των ἀλλ' ἠναγκάσθησαν τέλος νὰ φύγωσιν ἐξ Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν ἐναντίον τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς τῆς ἑταιρείας τῶν Ναβαρραίων. —Ω.

Λούρια. Παλαιοτάτη ἰουδαϊκὴ οἰκογένεια, ἧς αἱ ἀρχαὶ ἀνάγονται εἰς τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα. Κλάδοι αὐτῆς ἤκμασαν ἐν Ἀνατολῇ, Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ ἀνατολικῇ Εὐρώπῃ.

—Λούρια, ***Ἰσαάκ,*** ἐπικαλούμενος καὶ *Ἀσκενάζι.* Ἰουδαῖος δραματιστὴς καὶ μυστικοπαθής, ἱδρυτὴς τῆς Νέας ἢ Λουριανῆς καββάλας (1534—1572) Ἐγεννήθη ἐν Ἱερουσαλήμ, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πατρός του μετέβη εἰς Κάϊρον. Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς ἐμπορικὸς ἐργασίας, κατόπιν ὅμως ἐμελέτησε τὸ Ταλμοὺδ καὶ κατέστη αὐθεντία εἰς τὰ ζητήματα αὐτοῦ. Ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, διεκήρυσσεν ἑαυτὸν προφήτην, ἔδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, μετὰ θάνατον δὲ ἐθεωρήθη ὡς ἅγιος. Ἐπέδρασε μεγάλως ἐπὶ τῶν συγχρόνων του καὶ μεταγενεστέρων ἰουδαϊστῶν, ἐκ τῶν μαθητῶν του δὲ περιφημότεροι εἶναι ὁ Ἀβραὰμ Ἀσουλάγε, ὁ Ἀσάργια ντὶ Φάνο, ὁ Λουτσάτο (Luzzato), ὁ Ἰσραὴλ Σαρούκ, ὁ Νάθαν Σπίρα, ὁ Ἡσαΐας Χόροβιτς κ. ἄ.

—Λούρια, ***Σολομὼν μπὲν Γιεκιέλ.*** Ραββῖνος ταλμουδιστὴς ἐκ Πολωνίας (1510—1573). Ἐγεννήθη εἰς Μπρὲστ-Λιτόβσκ, ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ πάππῳ του Ραββὶ Ἰσαὸκ Κλάουμπερ καὶ ἐγένετο ραββῖνος ἐν τῇ γενετείρᾳ του, ἔνθα ἵδρυσεν ἀνωτέραν ταλμουδικὴν σχολὴν (Γιεσιβά), διδάξας εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ἐν Λούμπλιν τοιαύτην. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς ὑπομνήματα, γλωσσικὰς διατριβὰς καὶ ἑρμηνείας εἰς τὸ Ταλμοὺδ κ. ἄ. —Π.

Λουριὰ ***Κόκκινα*** *[Γεωγρ.]* Χωρίον τῆς Λακεδαίμονος (βλ. λ. *Κόκκινα* Λουριά). Χ. Δ.

λουρίδα (ἡ)· λωρίς, ταινία· || πᾶν τι στενὸν καὶ ἐπίμηκες: «ἔκαμε τὸ πανὶ λουρίδες», «μιὰ λουρίδα ἀμπέλι, — χωράφι».

λουριδιάζω· ἰδιωμ., κάνω λουρίδες, σχίζω εἰς μικρὰς λωρίδας, κατασχίζω. Ι. Δ. Μ.

Λουριδιανὰ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Φαλαιλιανῶν τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 74. Χ. Δ.

Λουριὲ (Lourié), ***Ὀσσίπ.*** Σύγχρονος Γάλλος δημοσιογράφος καὶ κριτικός, ρωσικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1869 Ἔγραψε γαλλιστὶ καὶ ρωσιστί. Τῷ 1900 ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς Σορβόννης. Ἔγραψε «Narodnia Ischitalny» (1890), «Zvouky Jisny» (1893), «Ἡ πνευματικὴ κίνησις ἐν Γαλλίᾳ» (1898), «Σκέψεις τοῦ Τολστόϊ» (1898), «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Τολστόϊ» (1899), ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν καὶ μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν, «Ἡ κοινωνικὴ φιλοσοφία τοῦ θεάτρου τοῦ Ἴψεν» (1900) μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν, «Ἡ σύγχρονος ρωσικὴ φιλοσοφία» (1901), «Νέαι ἰδέαι τοῦ Τολστόϊ» (1903), «Ἡ ψυχολογία τῶν Ρώσων μυθιστοριογράφων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (1905) κλπ. —Ω.

Λούρινον (Lurinum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Μεσόγειος πόλις τῆς βορειοτέρας ἄκρας τῆς νήσου Κορσικῆς, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου μεταξὺ τῶν πόλεων Κενελάτης καὶ Κεντουρίνου. Σήμερον καλεῖται *Λοῦρι* (Luri). Α. Θ. Σ.

Λουριστὰν (=χώρα τῶν Λούρων) *[Γεωγρ.].* Μεγάλη ἐπαρχία τῆς δυτικῆς Περσίας, συνορεύουσα μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐκτεινομένη δὲ ἀνατολικῶς μέχρι τοῦ Ἰρὰκ-Ἀτζεμή, Β. μέχρι τοῦ περσικοῦ Κουρδιστὰν καὶ Ν. μέχρι τοῦ Χουζιστάν. Ἐμβαδὸν 390.090 τ. χλμ. Κάτοικοι περὶ τὰς 300.000. Τὰ ὄρη αὐτῆς, ἤτοι τὸ *Πουστὶ-Κοὺχ* καὶ τὸ *Σεφὶτ-Κοὺχ* (=Λευκὸν ὄρος), ὑψοῦσι κορυφὰς ἄνω τῶν 4.000 μ., αἵτινες εἶναι χιονοσκεπεῖς. Ποταμοὶ εἶναι ὁ *Ζαγενδὲ-Ρούδ*, ὁ *Δζαρεχί*, ὁ *Καροὺν* καὶ ἄλλοι. Μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων ὑπάρχουσιν εὔφοροι ἀλλὰ πολὺ ὀλίγον καλλιεργούμεναι κοιλάδες.

Κατοικεῖται ὑπὸ τοῦ αὐτόχθονος λαοῦ τῶν Λούρων, οἵτινες εἶναι καταγωγῆς περσικῆς μὲ ὀλίγον σημιτικὸν αἷμα, καὶ ὁμιλοῦσι διάλεκτον περσικὴν προσεγγίζουσαν πρὸς τὴν κουρδικήν. Κατ' ἐπιφάνειαν εἶναι Μουσουλμᾶνοι τοῦ σιϊτικοῦ δόγματος, κατὰ βάθος ὅμως πρεσβεύουσιν ἄλλας θρησκευτικὰς δοξασίας, ὑπενθυμιζούσας πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν. Κυριωτέρα πόλις εἶναι ἡ *Μπρουτζέρτ.* Ν. Μ.

λουρίτσα (ἡ). Νεοελληνικὴ παιδιά, προελθοῦσα ἐξ ἄλλης παρομοίας ἀρχαιοτάτης, ἀναφερομένης καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκου (Θ, 115). Κατὰ τὴν περιγραφὴν τούτου, οἱ ἀρχαῖοι παῖκται ἐκάθηντο κατὰ γῆς, σχηματίζοντες κύκλον, εἷς δ' αὐτῶν κρατῶν σχοινίον καὶ περιτρέχων ἔξωθεν τὸν κύκλον, προσεπάθει ν' ἀποθέσῃ τοῦτο κρύφα πλησίον τινός· καὶ ἂν μὲν ἐκεῖνος, παρ' ᾧ ἐτέθη τὸ σχοινίον, ἤθελεν ἀγνοήσει τὸ τοιοῦτον, τρέχων περὶ τὸν κύκλον ἐτύπτετο· ἂν ὅμως ἐγκαίρως ἤθελεν ἀντιληφθῇ τὸ τοιοῦτον, καταδιώκων ἔτυπτεν αὐτὸς τὸν ἄλλον. Ἡ «λουρίτσα» σήμερον παίζεται μὲν καὶ καθ' ὃν τρόπον περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκου, ἀλλὰ συνηθέστερον ἐν τροποποιήσει ὡς ἑξῆς: Περὶ τοὺς 20 παῖκται τοποθετοῦνται ὄρθιοι εἰς δύο ὁμοκέντρους κύκλους, ἔχοντες τὴν ὄψιν ἐστραμμένην πρὸς τὸ κοινὸν κέντρον, εἷς δ' αὐτῶν, κρατῶν σχοινίον, ἢ ζώνην δερματίνην, ἢ μανδήλιον καταλῆγον εἰς κόμβον, περιθέει τὸν ἐξωτερικὸν κύκλον καὶ προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τοῦτο εἴς τινα τῶν παικτῶν τοῦ κύκλου τούτου, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός. Ὁ παίκτης τότε, ὁ δεχθεὶς τὸ μανδήλιον ἢ τὴν ζώνην, ἄρχεται καταδιώκων καὶ τύπτων τὸν πρὸ αὐτοῦ ἱστάμενον ὁμόστοιχον, ὅστις προσπαθεῖ ν' ἀποφύγῃ τὰ πλήγματα διαγράφων ἑλιγμοὺς διὰ μέσου τῶν ἄλλων στοίχων. Ἡ ζώνη ἢ τὸ μανδήλιον μεταβιβάζεται ἐν τῷ μεταξὺ εἰς ἕτερον παίκτην, ὅτε ἄρχεται νέα καταδίωξις καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Μεθ' ἑκάστην δίωξιν, οἱ παῖκται, οἱ ἀποτελοῦντες τὸν στοῖχον, ἐπανέρχονται εἰς τὴν θέσιν των, ἀλλὰ τοποθετοῦνται οὕτως, ὥστε ὁ τοῦ ἐξωτερικοῦ ζυγοῦ νὰ σταθῇ ἤδη εἰς τὸν ἐσωτερικόν, ὁ δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ζυγόν. Σ. Γ. Σ

Λουριώτης, ***Ἀνδρέας.*** Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1789 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1854 Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἀκμάζουσαν τότε ἐν Ἰωαννίνοις σχολήν, εἶτα δὲ συνεπλήρωσε τὰς ἐπιστημονικὰς σπουδάς του ἐν Γερμανίᾳ καὶ Παρισίοις. Ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὡς δ' ἐκηρύχθη ἡ Ἐπανάστασις κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διακρινόμενος διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὴν γλωσσομάθειάν του ἐστάλη μετὰ τοῦ Ὀρλάνδου εἰς Λονδῖνον πρὸς σύναψιν δανείου διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἀγῶνος. Σχετισθεὶς μετὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ φιλελλήνων διηυκόλυνε πολλῶν ἐξ αὐτῶν τὴν κάθοδον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐν οἷς τοῦ Βύρωνος, τοῦ Σανταρόζα καὶ ἄλλων Ἐπέτυχε τὴν σύναψιν τοῦ πρώτου δανείου (1824—1825) καὶ προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας κατά τε τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα καὶ μετ' αὐτόν. Θ. Β.

—Λουριώτης, ***Ἐπαμεινώνδας.*** Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1817 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1887. Υἱὸς τοῦ *Νικολάου Λουριώτη*, ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατέλαβεν ἀνώτατα δικαστικὰ ἀξιώματα. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἄρτης ἀπεστάλη βασιλικὸς ἐπίτροπος καὶ ἐγκατέστησε τὰς ἑλληνικὰς ἀρχὰς εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Ἠπείρου. Ὅτε ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας Ἐλισσάβετ μετέβη εἰς Κέρκυραν διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ἀνακτόρου Ἀχιλλείου, ἐτοποθετήθη νομάρχης εἰς Κέρκυραν, εἶτα δὲ διωρίσθη διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν τούτων μετὰ τῶν τηλεγραφείων ἀνέλαβε τὴν γενικὴν διεύθυνσιν αὐτῶν. Τὸν Ἀπρίλιον 1886 μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Βάλβη ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, μεθ' ὃ ἀπεσύρθη τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας. Θ. Β.

— Λουριώτης, ***Νικόλαος.*** Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1783 καὶ ἀποθανὼν ἐν Καλάμαις τῷ 1833. Ἐσπούδασεν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ μετέσχε τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος, διατελέσας ἀρχιγραμματεὺς τῆς γερουσίας τῆς δυτικῆς χέρσου Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, κατέλαβε δὲ διάφορα ἄλλα ἀξιώματα καὶ ἐξεπλήρωσεν ἀποστολὰς τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἐπὶ Καποδιστρίου διετέλεσε γραμματεὺς (ὑπουργὸς) ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Κατὰ τὸ 1833 ἀποσταλεὶς πρὸς κατεύνασιν τῆς γενομένης ἐν Καλάμαις στάσεως ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν στασιαστῶν. Θ. Β.

— Λουριώτης, ***Χριστόδουλος.*** Φιλικὸς ἐξ Ἄρτης, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ἀποστόλων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, τοὺς ὁποίους ὁ Σκουφᾶς ὥρισε τῷ 1818, εὑρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει, διὰ νὰ μυήσωσιν εἰς τὰ τῆς ἑταιρείας τοὺς ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ Ἕλληνας. Ὁ Λουριώτης, εἰς τὸν ὁποῖον ὡς τομεὺς δράσεως ἔλαχεν ἡ Ἰταλία δὲν ἐπρόλαβε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν σκοπόν του, διότι ἀσθενήσας εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν μετάβασίν του, ἀπέθανε πιθανῶς ἐν Λιβόρνῳ (βλ. *Ἀπόστολοι* Φιλικῆς Ἑταιρείας). —Ω.

Λουρμὲλ (Lourmel), ***Φρειδερῖκος - Ἐρρῖκος.*** Γάλλος στρατηγὸς γεννηθεὶς τῷ 1811. Ἀπόφοιτος τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Σαὶν-Σὺρ ὑπηρέτησεν εἰς τὸ Ἀλγέριον, προήχθη τῷ 1849 εἰς συνταγματάρχην καὶ διεκρίθη εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Ζάατσα (Zaatcha). Ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ Λουδοβίκου Ναπολέοντος προαχθεὶς εἰς στρατηγόν, ἀπεστάλη εἰς Κριμαίαν, ὅπου καὶ ἐπληγώθη θανασίμως κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἴνκερμαν (1854). Μ. Ν. Δ.

Λούρντ, ἢ *Λούρδη* (Lourdes) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῶν Ἄνω Πυρηναίων, παρὰ τὸν χείμαρον Γκὰβ ντὲ Πὼ καὶ τὴν λίμνην Λούρντ. Κάτ. 8.750. Δεσπόζεται ὑπὸ λόφου, ὅπου ὑπάρχουν ἐρείπια φρουρίου γαλατικῆς ἐποχῆς ὀνόματι Μιραμπέλ, ὅπερ ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον αἱματηρῶν μαχῶν μεταξὺ Γάλλων καὶ Ἄγγλων κατὰ τὸν Ἑκατονταετῆ πόλεμον. Ἔχει ἐμπορικὴν σχολήν, πολυάριθμα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, βιομηχανίαν ἐκκλησιαστικῶν εἰδῶν καὶ λατομεῖα μαρμάρων. Κατ' ἔτος λαμβάνει χώραν ἐν αὐτῇ ἀγορὰ ὀνομαστῶν ἵππων. Εἶναι κυρίως γνωστὴ ὡς ἓν τῶν ὀνομαστοτέρων καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον κέντρων προσκυνήματος τῶν καθολικῶν, ἀπὸ τοῦ 1858, ὁπότε ἡ δεκατριέτις Βερναρδέττη Σουμπιρού, θυγάτηρ μυλωθροῦ, εἰσελθοῦσα εἰς σπήλαιον εὑρισκόμενον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ χειμάρρου, ἀνεκοίνωσεν ὅτι εἶδε «μίαν γυναῖκα λευχειμονοῦσαν φέρουσαν κυανῆν ζώνην, ἐξ ἧς ἐκρέματο κομβολόγιον καὶ περικυκλωμένην ἀπὸ ὑπερφυσικὴν λάμψιν», ἥτις εἰς ἐρώτησίν τῃ ποία εἶναι ἀπήντησεν: «Εἶμαι ἡ Ἄσπιλος Σύλληψις». Ἡ ἐμφάνισις αὕτη ἐπανελήφθη 18 φοράς, συγχρόνως δὲ μὲ τὴν δοθεῖσαν ἀπάντησιν ἀνεπήδησε καὶ πηγὴ ἀφθόνου ὕδατος Παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις πολλῶν καὶ τὸν ἐγερθέντα θόρυβον, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ἡ κόρη ὑπέστη λεπτομερῆ ἀνάκρισιν καὶ ὑπεβλήθη εἰς ἰατρικὴν ἐξέτασιν, ὁ λαὸς κατελήφθη ὑπὸ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἤρχισε νὰ πιστεύῃ ὡς ἀληθῆ τὴν ἐμφάνισιν. Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ κατ' ἀρχὰς ἔδειξαν ἐπιφυλακτικότητα, ἀλλὰ πρὸ τῆς ὁλονὲν αὐξανούσης πίστεως τῶν χωρικῶν καὶ τοῦ μεγάλου φανατισμοῦ, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Τάρμπ, κατόπιν ἐκθέσεως ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐξέδωσεν ἐγκύκλιον, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδήλου ἐπισήμως ὅτι «ἐπειδὴ αἱ ἐμφανίσεις τῆς Ἀσπίλου Συλλήψεως εἰς τὴν κόρην εἶχον τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀληθείας, οἱ πιστοὶ ἔπρεπε νὰ τὰς θεωρήσουν ὡς πραγματικάς». Κατόπιν τούτου οἱ πιστοὶ καθολικοὶ ἤρχισαν νὰ συρρέουν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου εἰς εὐλαβὲς προσκύνημα καὶ νὰ προσέρχωνται ἐπίσης καὶ πολυάριθμοι ἀσθενεῖς. Τῷ 1864 κατεσκευάσθη δι ἰδιωτικῶν ἐράνων καὶ πολυτελεστάτη ἐκκλησία παρὰ τὸ σπήλαιον τῆς Μασσαμπιέλ, ὅπου εἶχον λάβει χώραν αἱ ἐμφανίσεις, ἡ ὁποία κατακλύζεται κατ' ἔτος ὑπὸ πολυτίμων ἀφιερωμάτων τῶν πιστῶν, ἰδίως κατὰ τὴν 11 Φεβρουαρίου, ἡμερομηνίαν τῆς ἐμφανίσεως. Οἱ προσερχόμενοι κατ' ἔτος πιστοὶ ἐν Λούρντ ὑπερβαίνουν τὸ ἑκατομμύριον. Μ. Ο. Β.

Λοῦροι (οἱ). Λαὸς κατοικῶν ἐν τῇ περσικῇ χώρᾳ τοῦ *Λουριστὰν* (βλ λ.).

Λοῦρον *[Παραλ. Γεωγρ.]* Τὸ μεσαῖον ἀκρωτήριον τῆς ΒΑ. πλευρᾶς τῆς νήσου Κῶ (πλάτ. 36° 53' 30" Β, μῆκ. 27° 22' 05" Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 1898: Kos island). Ὀνομαζόμενον καὶ *Ἅγιος Νικόλαος*, ἀπὸ φερωνύμου ἐπὶ τῆς ἄκρας του ἐκκλησιδίου ἀποτελοῦντος γνώρισμα, ἀποτελεῖ τὸ Α. κέρας τοῦ ὅρμου τῆς Κῶ. Ι. Ε. Λ

— Λοῦρον *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Πρεβέζης (βλ. λ. *Λοῦρος*).

λοῦρος (ὁ)· δημοτ., μεγάλη λούρα, ράβδος ἐπιμήκης, μακρά, δι' ἧς ρίπτουν τὰς ἐλαίας ἀπὸ τοῦ δένδρου.

Λοῦρος *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιππιάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 849 κατ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ὑποδιοίκησιν χωροφυλακῆς καὶ τηλεγραφεῖον. Παράγει δημητριακὰ καὶ ἰδίως ἀραβόσιτον. Χ. Ι. Σ.

— Λοῦρος *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ἠπείρου μήκους 90 περίπου χιλ., κοινῶς *Βουβὸς* καλούμενος. Πηγάζει ἐκ τῆς Ὀλύτσικας ἢ Τομάρου καὶ τῶν βουνῶν τῆς Μανωλιάσσας καὶ Κανέτας. Αἱ κυρίως πηγαὶ αὐτοῦ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῆς Δωδώνης ἀπὸ τὰ χωρία Ἀλποχώρι, Μηλιγγιοί, Μανωλιάσσα, Θεριακίσι καὶ Κοπάνοι, ἡ σπουδαιοτέρα ὅμως πηγή του κεῖται παρὰ τὸ 30ὸν χιλ. τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων — Πρεβέζης εἰς τὴν θέσιν Βηρός, ὅπου μεγάλη ποσότης ὕδατος ἀναβλύζει, σχηματίζουσα ἐν πρώτοις βαθεῖαν λίμνην διαμέτρου σχεδὸν 100 μέτρων, ἐκ τῆς ὁποίας τὰ ἄφθονα ὕδατα ὑπερεκχειλίζοντα χύνονται διὰ καταρρακτῶν ὕψους 3—4 μ. εἰς τὴν κοίτην τοῦ Λούρου. Ἐκεῖθεν ρέων δι' ἀγρίων κλεισωρειῶν, καταφύτων ἐκ πλατάνων καὶ ἄλλων δένδρων μήκους 20 περίπου χιλιομέτρων, εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Φιλιππιάδος. Ὀλίγον κάτωθεν τῆς Φιλιππιάδος παρὰ τὴν γέφυραν Καλογήρου στρεφόμενος δεξιὰ διέρχεται διὰ μέσου τῶν ἑλωδῶν ἐκτάσεων τοῦ Καντζᾶ καὶ τοῦ Λούρου καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον εἰς θέσιν κειμένην ΝΑ. τοῦ χωρίου Φλάμπουρα.

Ὁ Λοῦρος μέχρι τῆς Φιλιππιάδος εἶναι διαβατὸς τὸ θέρος, μετ' αὐτὴν δὲ μόνον δι' εἰδικῶν πλοιαρίων, κοινῶς «χορύτων» καλουμένων. Ἀπὸ τοῦ χωρίου δὲ Πέτρα, ὅπου καὶ μικρὸς ὅρμος κεῖται, παρὰ τὸν ὁποῖον διέρχεται ἡ ἁμαξιτὸς ὁδὸς Ἰωαννίνων—Πρεβέζης μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, εἶναι πλωτός. Παραπλεύρως αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ 24ου χιλιομέτρου μέχρι τοῦ 70οῦ διέρχεται ἡ ἁμαξιτὸς ὁδὸς Ἰωαννίνων—Πρεβέζης. Γεφύρας ἔχει τὴν τοῦ Τεροβου, Ζήτα, Παντανάσσης, Φιλιππιάδος καὶ Καλογήρου. Παρὰ τὸ χωρίον Ἅγιος Γεώργιος, βορείως τῆς Φιλιππιάδος, σῴζονται τὰ ἐρείπια τοῦ ὑδρα-

Digitized by Google

γωγείου τῆς ἀρχαίας Νικοπόλεως, γεφυροῦντα διὰ πλινθοκτίστων καμαρῶν τὸν Λοῦρον. Οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι δὲν ἀναφέρουν σαφῶς τὸν Λοῦρον. Ὁ Πολύβιος καλεῖ τοῦτον *Χάραδρον*, ὁ Μελέτιος *Ἴναχον*, ὁ δὲ Στράβων συγχέει τοῦτον πρὸς τὸν *Ἴναχον* καὶ *Ἄραχθον*. Ὁ Πουκεβὶλ καλεῖ τοῦτον *Ἄραχθον* καὶ ἄλλοι *Ἀχέροντα* ἢ *Ἀρέθοντα*. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι πρὸ πολλοῦ ἀπεδίδετο καὶ ἀποδίδεται καὶ σήμερον ὑπὸ πολλῶν τὸ ὄνομα *Ὠρωπός*. Ὁ Ἀραβαντινὸς τὸν ὀνομάζει *Ὀρωρόν*. Χ. Ι. Σ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀγὼν τοῦ Λούρου* φέρεται εἷς ἕκαστος τῶν διεξαχθέντων ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ποταμοῦ τούτου. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπιθέσεως εἰς Γκρίμποβο, ἐστάλη μικρόν τι ἑλληνικὸν στράτευμα πρὸς τὴν νοτίαν ἔξοδον τῆς κοιλάδος τοῦ Λούρου (πρὸς τὴν γέφυραν Καλογήρου), ἵνα παρεμποδίσῃ τὸ ἐκεῖ τουρκικὸν στράτευμα ἀπὸ τοῦ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Ἄρτης, ἀλλά, μετὰ ἀγῶνα διεξαχθέντα τὴν 2αν Μαΐου, ἀπωθήθη τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο ἀπόσπασμα καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ τάχιστα εἰς Ἄρταν.

Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 κατελήφθη, μετὰ μικρόν τινα ἀγῶνα, τὴν 13ην Ὀκτωβρίου, ἡ νοτία ἔξοδος τῆς κοιλάδος Λούρου καὶ αἱ ἐπ' αὐτοῦ γέφυραι Καλογήρου καὶ Παντανάσσης· τοιουτοτρόπως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπεκόπησαν αἱ συγκοινωνίαι τοῦ ἐν τῇ χερσονήσῳ Πρεβέζης τουρκικοῦ στρατεύματος μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου τουρκικοῦ στρατοῦ Ἠπείρου, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐξησφαλίσθησαν τὰ νῶτα καὶ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ πρὸς τὴν χερσόνησον Πρεβέζης μέλλοντος νὰ προελάσῃ ἑλληνικοῦ στρατεύματος, ἀπὸ πάσης ἀπειλῆς. Κατὰ τὸ ἐπίλοιπον χρονικὸν διάστημα τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἐπιχειρήσεων, ἐχρησιμοποιήθη πολλάκις ὁ Λοῦρος ὡς ποτάμιος γραμμὴ ἐφοδιασμοῦ. Ν. Θ. Κ.

— **Λοῦρος** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τῆς ἀμμώδους στενῆς νησῖδος, τῆς χωριζούσης τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου. Ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ ὄρους Κοτσιλάρης μέχρι τῆς Παλαιᾶς Μπούκας. Χ. Γ. Ε.

— **Λοῦρος** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ζακύνθου (βλ. *Καλαμάκι*).

Λοῦρος, Κωνσταντῖνος Ν. Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, γεννηθεὶς ἐν Ναυπάκτῳ τῷ 1864. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ γενετείρᾳ, τὰ δὲ ἐγκύκλια ἐν Χαλκίδι, Ἀθήναις καὶ Κερκύρᾳ. Τῷ 1884 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου καὶ τῷ 1888 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Ὑπηρέτησεν ὡς ἐσωτερικὸς ἰατρὸς τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ» μέχρι τοῦ 1891, ὅτε ἀπεστάλη εἰς Εὐρώπην, ὅπως εἰδικευθῇ εἰς τὸν κλάδον τῆς μαιευτικῆς καὶ γυναικολογίας. Ἐν Γερμανίᾳ διαμείνας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐχρημάτισε βοηθὸς ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ Μονάχου καὶ εἶτα τοῦ Βερολίνου. Τῷ 1894 μετέβη εἰς Ἀγγλίαν καὶ εἰργάσθη εἰς κλινικὰς τοῦ Λονδίνου, τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ τὴν Rotunda τοῦ Δουβλίνου. Ἐπανακάμψας εἰς τὰς Ἀθήνας ἐχρημάτισεν ἰατρὸς τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας (1893—1923), τακτικὸν μέλος τοῦ ἰατροσυνεδρίου (1906—1928) καὶ πρόεδρος αὐτοῦ (1931). Τῷ 1908 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς μαιευτικῆς κλινικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ. Τῷ 1922—1923 ἐχρημάτισε πρύτανις. Ἐπανειλημμένως δ' ἐξελέγη κοσμήτωρ καὶ συγκλητικός. Τῷ 1924 ἐξελέγη ἐπίτιμον μέλος τῆς ἐν Βερολίνῳ γυναικολογικῆς καὶ μαιευτικῆς ἑταιρείας. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε πολλὰς ἐπιστημονικὰς πραγματείας καὶ σύγγραμμα μαιευτικῆς (1916 καὶ 1925). Ἐκ τῶν ἐργασιῶν τούτων μνημονευτέαι αἱ ἑξῆς: «Ueber die Behandlung der Nochgeburtsperiode bei Abortus» (1892), «Ueber den Einfluss des Malariafiebers auf die Schwangerschaft die Geburt and das Wochenbett» (1906), «Ueber die Bedeutung der Eihautretention u die passende Methode zur vollständigen Entfernung dersellen» (1908), «Oertliche Narkose in den Gyn u Geburt» (1906), «Therapie der Wehenschwächen während der Geburt u der Subinnlutio uteri» (1906), «Ueber die Kunstliche Eröffnung der Gebärmutter in der Geburtshilfe», «Περὶ μυωμάτων τῆς μήτρας ἐν σχέσει πρὸς τὴν κύησιν, τὸν τοκετὸν καὶ τὴν λοχείαν (1897), «Φυσιολογία καὶ παθολογία τῆς λοχείας» (1902), «Μελέτη περὶ τῆς αἰτιολογίας καὶ θεραπείας τῶν φλεγμονωδῶν ἀλλοιώσεων τῆς σάλπιγγος καὶ ᾠοθήκης» (1900), «Περὶ ἀποξέσεως τῆς μήτρας καὶ τῶν πρὸ ταύτης ἐνδείξεων» (1896), «Περὶ συμφυσιοτομίας» (1893), «Περὶ ὁλικῆς ῥήξεως τῆς μήτρας» (1893), «Περὶ βιαίου τοκετοῦ» (1906), «Περὶ τῆς προφυλάξεως τῶν τικτουσῶν καὶ λεχωΐδων ἀπὸ τῆς ἐπιλοχείου λοιμώξεως» (1905), «Καὶ αὖθις περὶ τῆς προφυλάξεως τῶν τικτουσῶν καὶ λεχωΐδων ἀπὸ τῆς ἐπιλοχείου λοιμώξεως» (1905), «Ἡ θέσις τῆς Μαιευτικῆς καὶ Γυναικολογίας ἐν τῇ καθόλου Ἰατρικῇ» (1898), «Περὶ τῆς ἐξελίξεως καὶ ἀνακαλύψεως τῆς ἐπιλοχείου λοιμώξεως καὶ τῆς ἀπ ταύτης προφυλάξεως τῆς γυναικὸς καὶ περὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἤσκησεν ἡ μεγάλη αὕτη ἀνακάλυψις ἐπὶ τῆς ἐν γένει προόδου τῆς Μαιευτικῆς καὶ τῆς καθόλου ὑγείας τῶν ἀνθρώπων» (1908), «Περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἱπποκράτους καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς αἰτιολογίας τῆς λοιμώξεως καὶ ἐπὶ τῆς ἀντισηπτικῆς καὶ ἀσηπτικῆς μεθόδου» (1930).

— **Λοῦρος, Νικόλαος Κ.** Ἕλλην μαιευτὴρ-γυναικολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1898. Μετὰ διετῆ φοίτησιν ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ ἐσυνέχισε τὰς ἰατρικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν Βέρνῃ, ἀναγορευθεὶς αὐτόθι διδάκτωρ τῷ 1919 μὲ τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν «Über gallige Peritonitis ohne makroskopische Perforation der gallenwege». Διετέλεσεν ἐπὶ πενταετίαν (1921—1925) βοηθὸς τῆς πανεπιστημιακῆς γυναικολογικῆς καὶ μαιευτικῆς κλινικῆς τοῦ Βερολίνου. Τῷ 1925, μετὰ ἐπιτυχῆ διαγωνισμόν, ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς γυναικολογικῆς καὶ μαιευτικῆς κλινικῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ Βερολίνου, καὶ εἶτα ἐπιμελητὴς τῆς ἐν Δρέσδῃ δημοσίας γυναικολογικῆς καὶ μαιευτικῆς κλινικῆς (1925—1929). Τῷ 1928 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τοῦ Βερολίνου. Διατελεῖ μέλος τῆς ἰατρικῆς ἑταιρείας Βερολίνου καὶ Ἀθηνῶν, τῆς ἑταιρείας τῶν Γερμανῶν φυσιοδιφῶν καὶ ἰατρῶν, καὶ τῶν γυναικολογικῶν ἑταιρειῶν Βερολίνου καὶ Δρέσδης. Ἠσχολήθη εἰς ἐρεύνας ἐπὶ τῆς στρεπτοκοκκικῆς λοιμώξεως τῆς ἐκλαμψίας καὶ τοῦ καρκίνου τῆς μήτρας. Ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς στρεπτοκοκκικῆς λοιμώξεως, ἐργασιῶν αὐτοῦ ἐπήγασεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ μέθοδος αὐτοῦ τῆς προφυλακτικῆς ἀνοσοποιίας καὶ αὐτεμβολιοθεραπείας τῆς ἐγκύου καὶ ἐπιτόκου, ἀφ' ἑτέρου δὲ νέα ὁδὸς πρὸς θεραπείαν τῆς λοιμώξεως ταύτης διὰ παροχῆς εἰς τὸν ὀργανισμὸν στοιχείων ἐνισχυτικῶν τῆς ἀντιδραστικῆς λειτουργίας τοῦ δικτυωτοῦ ἐνδοθηλιακοῦ συστήματος, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐκ τῶν στρεπτοκόκκων διαταραχθείσης ἰσορροπίας τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης. Παραλλήλως προέβη εἰς τὴν ἀναζήτησιν ὑπάρξεως τοξινῶν καὶ τῶν ἐξ ἐπιλοχείου λοιμώξεως προερχομένων στρεπτοκόκκων, καὶ μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τούτων παρεσκεύασεν ὁμόλογον ἀντιτοξίνην (ἵππειος θεραπευτικὸς ἀντιτοξικὸς ὀρός. Sepsisantitoxin Warnekros-Louros, πρβλ. σχετικῶς Münch med Woch. 1926 No 51). Ὡς πρὸς τὴν ἐκλαμψίαν ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἐν τῇ περιοχῇ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων παρατηρουμένη κατ' αὐτὴν πρωτογενὴς παρασυμπαθητικοτονία ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον κρίκον τῆς ἁλύσεως τῶν ποικίλων συμπτωμάτων τῆς ἐκλαμψίας, ἣν διακρίνει εἰς ποικιλόμορφον (Buntes Bild der Eklampsie), καὶ ἀφυλακτόμορφον (Anaphylaktiforme Eklampsie). Τέλος, διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ καρκίνου ἐργασιῶν του, προήχθη εἰς μέθοδον εὐχερεστέρας διαγνώσεώς του, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι οὗτος δὲν εἶναι τοπικὴ μόνον νόσος, ἀλλὰ γενικῶς τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, ἔχουσα στενοτάτην μετὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης σχέσιν. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιστημονικῶν του ἐργασιῶν ἀναφέρομεν τὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Prophylaktische Immunisierung der Schwangeren gegen puerperale Streptokokkeninfection» (1923), «Biologische Studien zur Virulenz der Vaginalkeime» (1926), «Die Streptokokkeninfection. das Reticuloendothelialsystem, ihre Beziehungen und ihre Beeinflussbarkeit» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ H. E Scheyer, «Über ein neeus Serum zur Behandlung der puerperalen Sepsis», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Warnekros καὶ E. Becker (1926), «Vagotonie als Schwangerschaftssymptom» (1924), «Des allgemeine Stoffwechsel beim Uteruscarcinom» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ E Gaessler (1929), «Παθολογία τῆς λοχείας» (κεφ. ἐν τῇ Μαιευτικῇ *Κ. Λούρου*), «Ἱστορικά τινα περὶ μετεμψυχώσεως» (Πρακτικὰ Ἑταιρ. Ἱστορίας τῆς Ἰατρικῆς, Ἀθῆναι, 1929). Ο. Ρ.

Λουρουτζίνα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ὑπαγόμενον εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Κυθραίας τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας. Κάτ. 1.240, ἀσχολούμενοι μὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Κ. Μ. Κ.

λουρώνω· δημοτ., εἶμαι εὐλύγιστος, λυγίζω: «ἡ ἀγριλήσα βέργα λουρώνει».

Λοῦσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ ἐσωτερικὸς λιμὴν τοῦ ὅρμου τῆς Δομβραίνης (βλ. λ. *Λούζα*).

Λουσάϊ (Lushai). Φυλὴ τοῦ Θιβέτ, οἰκοῦσα ἐν ὁμωνύμῳ χώρᾳ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐπαρχίαν τῶν Ἰνδιῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Lushai Hills, ὑπαγομένην εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀσσάμ. Κεῖται αὕτη μεταξὺ τῆς Μανιπούρης καὶ τοῦ Τσίτταγκονγκς Χὶλλς καὶ συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τῆς ἐπαρχίας Τσὶν Χίλλς. Βρέχεται κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῆς μέρος ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σοῦρμα καὶ ἔχει πρὸς Ν. τὸ Κυανοῦν ὄρος, ὕψους 7100 ποδῶν. Τὰ 70 % τοῦ ἐδάφους της εἶναι καλλιεργήσιμα, καλλιεργοῦνται ὅμως μόνον τὰ 2 % αὐτοῦ. Κυριώτερον καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικὸν προϊὸν ἔχει τὴν ὄρυζαν. Ἔχει ἔκτασιν 17.055 τ. χλμ. καὶ παραμένει ἐν πολλοῖς ἀνεξερεύνητος. Οἱ Λουσάϊ ἀνερχόμενοι εἰς 91.200 περίπου εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀνιμισταί. Εἶναι συγκεντρωμένοι εἰς μεγάλους συνοικισμοὺς καὶ διακρίνονται διὰ τὴν ἀνδρείαν των. Πρὸ τῆς εἰς τοὺς Ἄγγλους ὑποταγῆς των, ἡ ὁποία ἐπετεύχθη κατόπιν δύο ἐκστρατειῶν (1871—1872 καὶ 1889—1890), πολλάκις εἶχον ἐπιτεθῆ ἐναντίον τῶν εἰς τὰς γειτονικὰς χώρας βρεττανικῶν φρουρῶν.

Λουσαίρ (Luchaire). Ἀρχαιότατος γαλλικὸς οἶκος κατασκευῆς φάρων, προμηθευτὴς τῆς ὑπηρεσίας τῶν φάρων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἑδρεύων εἰς Σαὶντ Οὐὰν (Saint Ouen). Ἐπενόησε δοκιμαστικὸν μηχάνημα διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν ὑπὸ τοῦ πετρελαίου τῶν φάρων πληρωτέων ὅρων. Σ. Ε. Λ.

Λουσακιὲς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κεῖται νοτιοδυτικῶς τοῦ Καστελλίου Κισάμου, εἰς οὗ τὸν δῆμον ὑπήγετο ἄλλοτε, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Χανίων πρὸς τὴν Δ. παραλίαν τῆς Κρήτης ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 393. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Καναβᾶς*, *Νεράϊδες* καὶ *Πατεριανά*. Παρ' αὐτὸ οἱ Κρῆτες, διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 ἀπέκρουσαν δίς, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1867, τοὺς ἐκ τοῦ Καστελλίου Κισάμου ὁρμωμένους Τούρκους. Χ. Δ.

Λούσαν (Luschan), ***Φῆλιξ φὸν —***. Αὐστριακὸς ἀνθρωπολόγος καὶ ἐθνογράφος (1854 — 1924). Ἀπὸ τοῦ 1878 μέχρι τοῦ 1883 περιηγήθη χάριν τῶν μελετῶν του τὴν Βοσνίαν, Δαλματίαν, Μαυροβούνιον, Ἀλβανίαν, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον, ἀπὸ τοῦ 1883—1902 τὴν Συρίαν, ὅπου ἔφερεν εἰς φῶς τὰ ἐρείπια τοῦ Σεντζιρλῆ, τῷ 1904 τὴν Νότιον Ἀφρικήν, τῷ 1912 τὴν Κρήτην καὶ τῷ 1914 τὴν Αὐστραλίαν. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐπὶ εἰκοσαετίαν τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ λαογραφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, καὶ διευθυντὴς τοῦ λαογραφικοῦ μουσείου. Διὰ τῶν ἐργασιῶν του καὶ τῆς βιολογικῆς αὐτοῦ θεωρίας περὶ μείξεως καὶ ἀποχωρίσεως τῶν φυλῶν, συνετέλεσεν ἰδίᾳ εἰς τὴν διαφώτισιν τῆς ἀνθρωπολογικῆς συνθέσεως τῆς λεγομένης Εὐρωπαϊκῆς Ἀσίας. Ἔγραψε: «Συμβολαὶ εἰς τὴν λαογραφίαν τῶν γερμανικῶν ἀποικιῶν» (1897), «Περὶ τῆς ἀνθρωπολογίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας» (1898), «Ἀνασκαφαὶ ἐν Σεντζιρλῆ» (1893—1924), «Περὶ τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας τῶν Ἰουδαίων» (1905), «Μεῖξις καὶ ἀποχώρισις τῶν φυλῶν» (1906), «Κάτοικοι τῶν Ἄλπεων καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας» (1913), «Αἱ ἀρχαιότητες τοῦ Μπενὶν» (1918). Θ. Κ.

λουσαρίζω, καὶ ἐνίοτε ***λουσάρω***, ἀόρ. *ἐλλουσάρισα—ἐλλουσαρίστηκα*, παθ. μετχ. *λουσαρισμένος*· ἐνδύω τινὰ πολυτελῶς, ἐπιδεικτικῶς, καλλωπίζω: «πολὺ τὴν λουσαρίζει τὴν κόρη της» ‖ παθ. *λουσαρίζομαι*· ἐνδύομαι πολυτελῶς, κάμνω ἐπίδειξιν πλούτου: «λουσαρίζεται σὰν νιόνυμφη».

Λουσατία (Lusatia, γερμαν. Lausitz, γαλλ. Lusace) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς βορείου Γερμανίας, κειμένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἔλβα καὶ Ὄδερ, ἐκτάσεως 12.700 τ. χλμ. καὶ πληθυσμοῦ 1.400.000 κατ. (1925). Περιλαμβάνει τὸν νομὸν Μπάουτσεν τῆς Σαξωνίας καὶ τὰς ἐπαρχίας Χογιερσέντα, Ρότενμπουργκ, Λάουμπαν, Γκέρλιτς, Στάϊνμπεργκ, Κότμπους, Λόνμπεν, Γκοῦμπεν καὶ Σοράου τῆς Πρωσσίας, καὶ διαιρεῖται εἰς τὴν *Ἄνω Λουσατίαν* (Oberlausitz) καὶ τὴν *Κάτω Λουσατίαν* (Niederlausitz). Ἡ πρώτη κεῖται κατὰ τὸ νότιον μὲν αὐτῆς τμῆμα ἐν Σαξωνίᾳ καὶ Κάτω Σιλεσίᾳ, ἐκτάσεως 2.500 τ. χλμ. καὶ 462.000 κατ. καὶ εἶναι ὀρεινή, εὔφορος, πυκνὴ εἰς δάση καὶ πυκνοκατῳκημένη (187 κάτ. ἀνὰ τ. χλμ.), κατὰ δὲ τὸ βόρειον ἐν Πρωσσίᾳ (Βρανδεμβοῦργον) ἐκτάσεως 3.400 τ. χλμ. καὶ 355.000 κατ. καὶ εἶναι δασώδης καὶ ὀλιγώτερον εὔφορος. Ἡ Κάτω Λουσατία εἶναι ἐκτάσεως 6.900 τ. χλμ. καὶ 344.000 κατ., δασώδης καὶ ἐν μέρει ἑλώδης, ὀλιγώτερον δὲ πυκνοκατῳκημένη (80 κάτ. ἀνὰ τ. χλμ.). Ἔχει σημαντικὸν μεταλλευτικὸν πλοῦτον, ὡς καὶ γαιάνθρακας καὶ κυρίαν βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὑφασμάτων. Βιομηχανικωτέρα εἶναι ἡ σαξωνικὴ Ἄνω Λουσατία, παράγουσα ἰδίᾳ λινὰ ὑφάσματα καὶ ποικίλα εἴδη ὑαλουργίας. Ἐν Λουσατίᾳ ἀνευρίσκονται εἰσέτι 50.000 περίπου Βένδαι, ὑπολείμματα τοῦ σλαϊκοῦ τούτου φύλου, ὅπερ ἀρχικῶς ἀπῴκισε τὴν χώραν. Κατοικοῦν περὶ τὸ Μπάουτσεν καὶ ὁμιλοῦν τὴν μητρικὴν γλῶσσαν. Κυριώτεραι πόλεις εἶναι: *Μπάουτσεν*, *Ρότενμπουργκ*, *Κότμπους*, *Γκέρλιτς*, *Στίμπεν*. Ἡ Λουσατία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γερμανορρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἦτο ἔξω τῆς διοικήσεως τῶν ἀποτελουσῶν αὐτὴν δέκα περιφερειῶν καὶ ἀπετέλει δύο μαρκιωνίας, τὴν *Ἄνω* καὶ *Κάτω*. Τῷ 1467 ἡνώθη μετὰ τῆς Οὐγγαρίας, τῷ δὲ 1655 κατεκυρώθη εἰς τὴν Σαξωνίαν διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Πράγας. Τῷ 1815 μέρος τῆς Ἄνω καὶ ἡ Κάτω Λουσατία παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Πρωσσίαν. Θ. Κ.

— *[Γλωσσ.]*. Βλ. *Σορβικὴ γλῶσσα*.

Λουσατιανὸς (ὁ), θηλ. *—ή*· ὁ κάτοικος τῆς Λουσατίας, ὁ ἐκ Λουσατίας προερχόμενος.

λουσᾶτος, *—η*, *—ο*· αὐτὸς ποὺ εἶναι γεμᾶτος λοῦσο, πολυτελής: «λουσᾶτο φόρεμα», «πολὺ λουσᾶτο τὸ ἔκαμες τὸ φόρεμά σου».

Digitized by Google

Λουσὲρ (Loucheur), *Λουδοβῖκος*. Γάλλος πολιτικός, μεγαλοβιομήχανος καὶ μηχανικός, γεννηθεὶς τῷ 1872. Ἐσπούδασε τὴν μηχανικὴν ἐν τῇ σχολῇ τῶν Ponts - et - Chaussées τῶν Παρισίων καὶ προσελήφθη κατ' ἀρχὰς ὡς μηχανικὸς εἰς διαφόρους βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, εἰς πολλὰς τῶν ὁποίων βραδύτερον ἐγένετο καὶ διευθυντής, ἀποκτήσας μεγάλην περιουσίαν. Θεωρεῖται ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐπιχειρηματιῶν τῆς Γαλλίας, λόγῳ δὲ τοῦ μεγάλου ὀργανωτικοῦ του πνεύματος διεδραμάτισε κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον σπουδαιότατον πρόσωπον ὅσον ἀφορᾷ τὴν διοργάνωσιν τῆς ἀμύνης τῆς Γαλλίας ἀπὸ βιομηχανικῆς καὶ τεχνικῆς ἀπόψεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ μετώπῳ, διατελέσας ὑπουργὸς καὶ τεχνικὸς σύμβουλος ὅλων σχεδὸν τῶν γαλλικῶν κυβερνήσεων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ τὰ πρῶτα ἔτη μετ' αὐτόν. Κατ' ἀρχὰς εἶχε προσληφθῆ ὡς ὑφυπουργὸς τῶν Πυρομαχικῶν καὶ τοῦ Ὁπλισμοῦ ἐπὶ κυβερνήσεως Μπριάν, τῷ 1916, ἐν τῷ νέῳ τότε ἱδρυθέντι ὑπουργείῳ, τοῦ ὁποίου ἐγένετο ὑπουργὸς ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι τοῦ 1920, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν του καὶ ὑπὸ τὰς διαδεχθείσας τὸν Μπριὰν κυβερνήσεις Ριμπώ, Παινλεβὲ καὶ Κλεμανσώ. Μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν κατάργησιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Πυρομαχικῶν ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ νέου τότε ἱδρυθέντος ὑπουργείου τῶν Ἀπελευθερωθεισῶν Χωρῶν τῷ 1921 καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχυτέραν ἀνοικοδόμησιν τῶν καταστραφεισῶν πόλεων καὶ χωρίων, συνάψας συγχρόνως μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας Ρατενάου καὶ τὴν συμφωνίαν τοῦ Βισβάδεν„ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Γερμανία ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν ταύτην. Τῷ 1922 ἔλαβε μέρος ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν διάσκεψιν τῆς Γενούης καὶ τῷ 1924 ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου ἐπὶ κυβερνήσεως Πουανκαρέ. Ἐπὶ κυβερνήσεως Μπριὰν τῷ 1925 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ κατέβαλε προσπαθείας πρὸς συγκράτησιν τῆς πτώσεως τοῦ γαλλικοῦ φράγκου, αὐξήσας τὸ ποσὸν τοῦ κυκλοφοροῦντος χαρτονομίσματος καὶ ἐπιβαλὼν βαρεῖς φόρους. Ἐξαναγκασθεὶς εἰς παραίτησιν, προσελήφθη κατὰ τὴν δευτέραν κυβέρνησιν τοῦ Ἑρριὼ ὡς ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν διεθνῆ οἰκονομικὴν διάσκεψιν τοῦ 1927. Τῷ 1928 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Ἐργασίας ἐπὶ κυβερνήσεως Μπριὰν καὶ τῷ 1929 παρέμεινεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ κυβερνήσεως Ταρντιέ. Κατὰ τὰς συνελθούσας τὸ αὐτὸ ἔτος δύο οἰκονομικὰς διεθνεῖς διασκέψεις πρὸς καθορισμὸν καὶ νέαν κατανομὴν τῶν ἐπανορθώσεων ἀντεπροσώπευσε τὴν Γαλλίαν ὡς ὁ κυριώτερος αὐτῆς οἰκονομικὸς σύμβουλος. Διετέλεσεν ἐπίσης ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας εἰς τὰς διακοινοβουλευτικὰς διασκέψεις τῆς Ρώμης, τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν Βρυξελλῶν. Μ. Δ. Β.

Λουδοβῖκος Λουσέρ.

λουσέρνα (ἡ)· δημοτ., εἶδος λυχνίας συνήθως πολυφώτου καιούσης ἔλαιον (λατ. καὶ ἐνετ. lucerna).

Λουσέστο [*Γεωγρ.*]. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Λιμνῶν τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασιθίου. Κάτ. (1928) 80. Χ. Δ.

Λουσῆς [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. —1) Ἀττικὸς δῆμος, ἄλλως *Λουσία* (βλ. λ.). —2) Ἡ περὶ τοὺς ἀρχαίους Λουσοὺς χώρα τῆς Ἀρκαδίας.

Λουσία [*Μυθολ.*]. Θυγάτηρ τοῦ ἐν Ἀθήναις κατοικοῦντος Λακεδαιμονίου Ὑακίνθου, ἥτις μετὰ τῶν ἀδελφῶν της Αἰγληΐδος, Ἀνθηΐδος καὶ Ὀρθαίας, κατεσφάγησαν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Κύκλωπος Γεραίστου κατὰ «παλαιὸν λόγιον» πρὸς σωτηρίαν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ, οἵτινες ἠπείλησαν τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μίνωος πολιορκίαν αὐτῶν. Α. Θ. Σ.

— **Λουσία** [*'Αρχ.*]. Ἐπίκλησις τῆς Δήμητρος παρὰ Θελπουσίοις ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἔνθα ὑπῆρχε καὶ ἱερὸν αὐτῆς παρὰ τὸν Λάδωνα ποταμόν. Κατὰ τὴν παρὰ Παυσανίᾳ (Η' 25,6) παράδοσιν, ἡ ἐπίκλησις ἐδόθη εἰς τὴν θεάν, διότι ἐλούσθη εἰς τὸν Λάδωνα, ἄλλοι δὲ σχετίζουν αὐτὴν μὲ τὰς ἐπικλήσεις *Ἐλευσία*, *Ἐλευθὼ* κ.τ.τ. Κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἐσῴζετο ἄγαλμα αὐτῆς ὕψους ἓξ ποδῶν, ὑπό τινων θεωρούμενον ὡς ἀνῆκον εἰς τὴν Θέμιδα. Π. Ν. Π.

Λουσία, ἢ *Λουσῆς* [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαῖος ἀττικὸς δῆμος, ἀνήκων εἰς τὴν ἀστικὴν τριττὺν τῆς Οἰνηΐδος φυλῆς. Ἔκειτο κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ («γῆ Λουσιάς») παρὰ τὸν δῆμον Λακκιαδῶν, ἐπωνομάσθη δὲ ἀπὸ τῆς ἡρωΐδος Λουσίας. —Π.

«Λουσιάδαι» (οἱ) (Os Lusiades). Ἐπικὸν ποίημα τοῦ Πορτογάλου ποιητοῦ *Καμόενς* (βλ. λ.). Μ.Δ.Β

Λουσίας [*Γεωγρ.*]. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καρυωτίσσης (Γαλατάδων) τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν (Γενιτσῶν) τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 181. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Πλουγάρ*. Χ. Δ.

Λουσιὰς γῆ [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ περιοχὴ τοῦ ἀρχαίου ἀττικοῦ δήμου *Λουσια* (βλ. λ.).

Λουσικὰ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Δύμης καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 855. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σουδενέϊκα*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία καὶ συνοικισμούς *Γουρνοκοιμασέϊκα, Σακαλέϊκα, Σπολιαρέϊκα* καὶ *Ὑψηλὴ Ράχη*. Χ. Δ

Λουσικὸν [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Κάτω Λουσῶν (Σουδενῶν ἢ Ἁγίου Βασιλείου) τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 108. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Χαμάκου*. Χ. Δ.

λούσιμο, —*ατος* (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λούειν, τὸ πλύσιμο ἰδίᾳ τῆς κεφαλῆς.

Λουσινιὰν (Lusignan)· βλ. *Λουζινιάν*.

λουσιοπέρκη, ἡ ***λουκιοπέρκη*** (ἡ) [*Ζωολ.*]. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *περκιδῶν* (βλ λ. καὶ λ. *πέρκη*). Δ. Ν. Π.

Λούσιος [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ ποταμοῦ *Γορτυνίου* (βλ. λ.).

λοῦσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λούειν, ἡ πλύσις τοῦ σώματος, λουτρόν.

Λουσιτανία (Lusitania) [*'Αρχ. Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Λυσιτανια*.

Λούσκα (Luschka), ***Οὐβέρτος φὸν***—. Γερμανὸς ἀνατόμος (1820—1875). Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Φρειβούργῃ τῷ 1845 Διετέλεσε βοηθὸς τοῦ Stromeyer καὶ τῷ 1849 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητής, διαδεχθεὶς ἀργότερον τὸν Arnold εἰς τὴν καθηγεσίαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνατομικοῦ Ἰνστιτούτου Τυβίγγης, ἐν ᾧ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὴν τοπογραφικὴν ἀνατομικήν, πλείστας ἀνακαλύψεις εἰσαγαγὼν εἰς ταύτην. Ἐκτὸς τῆς τριτόμου «Ἀνατομικῆς τοῦ ἀνθρώπου» (Τυβίγγη 1862—1867), ἐδημοσίευσε πλείστας μονογραφίας τοπογραφικῆς ἀνατομικῆς ἐπὶ τῶν φλεβῶν τοῦ τραχήλου (1861), τοῦ λάρυγγος 1871), τῆς θέσεως τῶν ὀργάνων τῆς κοιλίας (1873) κλ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Virchow, τοῦ Müller καὶ εἰς περιοδικὰ γυναικολογικὰ καὶ ζῳολογικὰ πλείστας πραγματείας συνοδευομένας μὲ ἀνατομοπαθολογικὰς παρατηρήσεις. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φέρονται τὰ ἀκόλουθα: *ἄκανθα τοξοειδὴς τοῦ Λούσκα* ἡ ἀφορίζουσα πρὸς τὰ κάτω τὸ πρὸς τὴν προσθιο - ἐξωτερικὴν πλευρὰν τοῦ ἀρυταινοειδοῦς χόνδρου βοθρίον· *κοκκυγικὸς ἀδὴν τοῦ Λούσκα*, μικρὸν ὄργανον μεγέθους φακῆς ἐκ τῆς ἄνω κορυφῆς τοῦ κόκκυγος, εἰς ὃ καταλήγουσιν οἱ κλάδοι τοῦ μέσου ἱεροῦ νεύρου καὶ τοῦ συμπαθητικοῦ τοῦ κόκκυγος· *ἀδὴν τοῦ Λούσκα*, ἡ φαρυγγικὴ ἀμυγδάλη, ἀνώτερος καὶ κατώτερος *στερνοπερικαρδιακὸς σύνδεσμος τοῦ Λούσκα, σφηνο - ηθμοειδὲς νεῦρον τοῦ Λούσκα*, κλῶνος τοῦ ρινικοῦ διερχόμενος διὰ τοῦ ὀπισθίου ἠθμοειδοῦς τρήματος, *τρῆμα τοῦ Λούσκα* ἀμφίπλευρον ἡμισεληνοειδὲς στόμιον τῆς παρεγκεφαλίδος. Ο. Ρ.

— **Λούσκα** (Luschka), ***ἀδὴν τοῦ*** — [*'Ανατομ.*]· βλ. λ. *κοκκυγικὸς ἀδήν*.

λουσκλαδίτης (ὁ) (Luscladit) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα πυριγενές. Κατὰ τὸν A. Lacroix ἀνήκει εἰς τοὺς θηραλιθικοὺς γάββρους μὲ πλαγιόκλαστον, περιέχει δὲ συγχρόνως καὶ ὀλίγον νεφελίνην, τιτανιοῦχον αὐγίτην, ὀλιβίνην καὶ ἐνίοτε βιοτίτην Διαφέρει ἀπὸ τὸν βερονδρίτην, διότι ἐκεῖνος εἶναι πλούσιος εἰς ἀσβέστιον καὶ στερεῖται ὀλιβίνου. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Lusclade τοῦ Mont Dore. Γ. Β.

λοῦσο (τό)· δημοτ., πλεονασμὸς ἱματισμοῦ πρὸς ἐπίδειξιν πλούτου, μεγαλοπρεπείας, ἐν γένει καλλωπισμός, πολυτέλεια: «δὲν τὸ ἀφίνει τὸ λοῦσο». «τῆς ἀρέσκει πολὺ τὸ λοῦσο», «γιὰ τὸ λοῦσο ξοδεύει ὅ,τι κι' ἂν ἔχῃ» (ἰταλ. lusso)· ‖ μεταφ. «ἄς σοῦ λεί πουν τὰ λοῦσα» παῦσε τοὺς πομπώδεις λόγους.

Λουσοὶ [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Πελοποννήσου ἐν Ἀρκαδίᾳ. Ἔκειτο εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σουδενῶν μεταξὺ Κυναίθης καὶ Κλειτορίας, Ν τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς παραφυάδος τοῦ Χελμοῦ Βέλια (ὑψόμ. 1566). Εἰς παλαιοτάτους χρόνους ἦτο ἐλευθέρα πόλις, ἐν αὐτῇ δὲ ὑπῆρχεν ἄσυλον ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος Ἡμερασίας, ἔνθα ἐθεραπεύθησαν ἀπὸ τῆς μανίας αἱ θυγατέρες τοῦ Προίτου. Εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τοῦ 708 π. Χ., ὁπότε ἔσχεν Ὀλυμπιονίκην τὸν Εὐρύβατον. Τῷ 240/239 π. Χ. ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν τοῦ Τιμαίου, τῷ δὲ 220 π. Χ. ἐπέδραμον κατ' αὐτῆς ἐρχόμενοι ἀπὸ Κυναίθης Αἰτωλοὶ ὑπὸ τὸν Δορίμαχον, οἵτινες δωροδοκηθέντες ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων δὲν ἐπετέθησαν κατὰ τῆς πόλεως, διευθυνθέντες κατὰ τῆς Κλείτορος. Ἦτο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, σῴζονται δὲ νομίσματα αὐτῆς τῶν χρόνων ἐκείνων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΧΑΙΩΝ ΛΟΥΣΙΑΤΑΝ, ἔχοντα εἰκόνα τοῦ Διὸς Ὁμαγυρίου ἢ τῆς παναχαϊκῆς Δήμητρος. Κατὰ τὸν Β' μ.Χ. αἰῶνα ἡ πόλις δὲν ὑπῆρχε πλέον, ὁ δὲ Παυσανίας οὐδὲ τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀνεῦρε. Τῷ 1898/1899 ἐνήργησεν αὐτόθι ἀνασκαφὰς ἡ αὐστριακὴ ἀρχαιολογικὴ σχολὴ διὰ τοῦ Ραΐχελ καὶ Βίλελμ, ἀπεκαλύφθη δὲ πλήρως ὁ ἱερὸς χῶρος τῆς Ἀρτέμιδος, ἔνθα εὑρέθησαν ὑπὸ τὸν σημερινὸν ναΐσκον τῆς Παναγίας καὶ κάτωθεν παλαιοτέρων βυζαντινῶν ἐρειπίων τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ (30×32 μ.), ἔτι δὲ ἐρείπια τῆς μυθικῆς κρήνης, θεμέλια τοῦ βουλευτηρίου καὶ λείψανα πολυγωνικοῦ τείχους καὶ πυλῶν. Ἐκ τῶν εὑρημάτων ἀξιόλογα εἶναι βρόνζινα καὶ πήλινα εἰδώλια ἰωνικοῦ κ. ἄ ρυθμῶν, σατυρικαὶ προσωπίδες, κοσμήματα, ἐργαλεῖα, οἰκιακὰ σκεύη καὶ διάφορα ἀφιερώματα. Ἐκ τοῦ ἐπιγραφικοῦ θησαυροῦ, ἀναφερομένου εἰς ἀπονομὰς κυρίως προξενιῶν, ἀτελείας, ἐπινομίας, ἰσοπολιτείας κλπ., φαίνεται στοιχειωδῶς ἡ ὀργάνωσις τῆς πόλεως διατηρούσης ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἐπώνυμον ἱερέα, δημιουργούς, οἰκονόμον ἱερομνήμονας κ.τ.λ. [Πρβλ *W. Reichel* καὶ *A. Wilhelm*. Das Heiligtum der Artemis zu Lusoi ἐν «Jahreshefte d. öster. arch. Institut» 1901 (IV) σ. 1—89.] Π. Ν. Π.

— **Λουσοὶ** ***Ἄνω*** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Μετὰ τοῦ χωρίου *Κάτω Λουσοὶ* (βλ. κατωτ.), ἐγγύτατα αὐτοῦ κειμένου, ἀπετέλουν παλαιότερον ἑνιαίαν κώμην, τὰ *Σουδενά*, ἡ ὁποία ἦτο ἕδρα ὁμωνύμου τέως δήμου. Κεῖνται πρὸς Ν. τῶν Καλαβρύτων, παρὰ τὸ Β. ἄκρον τῆς Κλειτορίας λίμνης τῶν ἀρχαίων, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερον τὸ λεκανοπέδιον τῶν Σουδενῶν, λιμνάζον κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ εἶναι πατρὶς τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας τῶν Πετιμεζαίων. Μετωνομάσθησαν ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως Λουσοί, κειμένης ἐπίσης ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τῶν Σουδενῶν. Τὸ χωρίον Ἄνω Λουσοι (πρώην *Σουδενὰ Θεοτόκου*) ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, Τ. Τ. Τ. γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον, ἔχει δὲ κατοίκους (1928) 482.

— **Λουσοὶ** ***Κάτω*** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρυτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ὠνομάζετο πρότερον *Σουδενὰ Ἁγίου Βασιλείου* (βλ. Ἄνω *Λουσοὶ*) καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928 242. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον Λουσικὸν (Χαμάκου), ἔχει δὲ κατ. (1928) 350. Χ. Δ.

Λουσόν, *Λουθόν, Λουζών,* ἢ ***Λυσὼν*** (Luzon, Luçon) [*Γεωγρ.*]. Νῆσος τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Φιλιππίνων νήσων, ἡ μεγίστη καὶ σπουδαιοτάτη πασῶν. Κεῖται πρὸς τὸ Β. τμῆμα τοῦ ἀρχιπελάγους καὶ εἰς ἀπόστασιν 345 χλμ. κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν πρὸς Ν. τῆς νήσου Φορμόζας, μεταξὺ 18°39' καὶ 12°32' Β. πλάτους καὶ 124°8' καὶ 119°42' Α. μήκους. Ἔχει ἐπιφάνειαν 106 110 τ χλμ. καὶ 4.750.000 κατ. Ἔχει σχῆμα ἀκανόνιστον, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν Β. μεγαλύτερον τμῆμα ἀποτελεῖ ἐκτεταμένον ὀρθογώνιον, τὸ δὲ Ν πολυσχιδῆ χερσόνησον μὲ ΝΑ. κατεύθυνσιν. Αἱ ἀκταὶ αὐτῆς σχηματίζουν πολλοὺς καὶ βαθεῖς κόλπους, παρὰ δὲ τὰ ΝΑ. παράλια ὑπάρχει πλῆθος νήσων, μικρῶν καὶ μεγάλων. Μεταξὺ τῶν κόλπων οἱ κυριώτεροι εἶναι πρὸς τὰ ΒΑ., οἱ *Παλάναν*, *Ντιλασάκ, Κασιγκουράν, Μπάλερ*, πρὸς τὰ ΝΔ. οἱ *Ντινγκάλαν, Λάμον, Ἁγίου Μιχαήλ, Ταμπάκο, Λαγκονόϋ, Ἀλμπάϋ, Σόγκοντ*, πρὸς τὰ ΒΔ. οἱ *Σορσογκόν, Ραγκάϋ, Μπατάνγκας, Μανίλας*, εἷς τῶν ὡραιοτέρων κόλπων τοῦ κόσμου, *Μπάγκακ, Λιγκᾶγεν, Μπάγκι*, κτλ. Ἔχει ἐπίσης πολλὰ ἀκρωτήρια, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ *Μαϋραβία, Λαγκάο, Ντανκαλάν, Ἀρένα* κλ. Τὸ ὀρογραφικὸν σύστημα τῆς νήσου περιλαμβάνει τρεῖς μεγάλας ὀροσειράς, τὰς *Δυτικὰς Καραμπάλιος*, τὴν *Σιέρρα Μάντρα* καὶ τὰς *Ἀνατολικὰς* καὶ *Νοτιοανατολικὰς Καραμπάλιος*. Ἐν τῷ Ν. τμήματι ὑπάρχουν τὰ ἡφαίστεια *Μαγιὸν* ἢ *Αλμπάϋ* (2734 μ.), ὅπερ ἐκραγὲν τῷ 1928 προεκάλεσε μεγάλας καταστροφάς, τὸ *Τάαλ* (320 μ.), κείμενον ἐπὶ νησῖδος 22 τ χλμ. ἐν τῷ κέντρῳ τῆς λιμνοθαλάσσης *Μπαμπόν*, ἐν τῷ νομῷ Μπατάνγκας, τὸ *Ἰσαρὸνκ* (1970 μ.), τὸ *Μπακὸν* κτλ. Οἱ κυριώτεροι τῶν ποταμῶν εἶναι ὁ *Καγκαϋάν*, ὁ *Ἄγκνο*, ὁ *Ἄμπρα*, ὁ *Παμπάνγκα*, ὁ *Πάσιγκ* κτλ. Λιμνοθαλάσσας ἔχει τὴν *Μπάϋ*, τὴν *Μπαμπον*, τὴν *Καϊτάμπα*, τὴν *Παναρέμ*, τὴν *Ἀγκονόϋ* κ.τ.λ. Ἡ χλωρὶς αὐτῆς εἶναι ἡ τῶν τροπικῶν κλιμάτων, ἡ δὲ πανίσχη ἡ τοῦ μαλαϊκοῦ ἀρχιπελάγους. Τὸ ὑπέδαφος εἶναι πλούσιον εἰς κοιτάσματα χρυσοῦ, σιδήρου, γαιανθράκων, θείου κτλ. καὶ εἰς πηγὰς πετρελαίου. Κατοικεῖται ὑπὸ διαφόρων φυλῶν, αἱ κυριώτεραι

Digitized by Google

τῶν ὁποίων ἀνήκουν εἰς τὰς κατηγορίας τῶν Νέγρων καὶ τῶν Μαλαίων. Οἱ κάτοικοι τοῦ ἐσωτερικοῦ εὑρίσκονται εἰσέτι εἰς ἡμιαγρίαν κατάστασιν. Ἐπίσης ὑπάρχουν, ἰδίως εἰς τὰ παράλια, ἱκανοὶ Κινέζοι, Ἰσπανοί, Μιγάδες κ. τ. λ. Παράγει κυρίως κάνναβιν, ζάχαριν, καπνόν, ὄρυζαν, καφὲ κτλ. Ἀνεκαλύφθη κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ Ἰσπανῶν θαλασσοπόρων καὶ περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς χεῖρας τῶν Ἰσπανῶν, τῶν Πορτογάλων, τῶν Ὀλλανδῶν, τῶν Ἄγγλων καὶ ἀπὸ τοῦ 1762 ἐκ νέου τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες ἐκράτησαν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1896, ὁπότε, συνεπείᾳ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν κατοίκων καὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἰσπανικοῦ στόλου ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Μανίλας ὑπὸ τῶν Βορειαμερικανῶν, περιῆλθε, δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, τῷ 1898 εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς. Μ. Δ. Β.

Λουσόννα (Lousonna) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀνατολικῆς Γαλατίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἐλβετῶν (Helvetii), κειμένη ἐπὶ τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Λημένης λίμνης (νῦν Λεμὰν ἢ Γενεύης). Εἶναι ἡ νῦν *Λωζάννη*, πρωτεύουσα τοῦ καντονίου Βὼ (Vaud) ἐν Ἐλβετίᾳ (βλ. λ. *Λωζάννη*). Α. Θ. Σ.

Λεύσαν (Luschan), ***Φῆλιξ***. Διάσημος Γερμανὸς ἀνθρωπολόγος καὶ ἐθνολόγος (1854—1924). Μετὰ διάφορα ταξίδια ἐντὸς τῆς Εὐρώπης, εἰργάσθη εἰς Μ. Ἀσίαν, Αἴγυπτον, Συρίαν, ὅπου μετὰ τοῦ Koldewey (ἐν μέρει) ἀπεκάλυψε τὰ ἐρείπια τοῦ Σεντσιρλί, εἰς Νότιον Ἀφρικήν, εἰς Ἑλλάδα (Κρήτην), εἰς Αὐστραλίαν, δημοσιεύων ἑκάστοτε τὰς ἐντυπώσεις καὶ ἐρεύνας του. Τῷ 1900 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας καὶ ἐθνολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου του. Τῷ 1904 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ μεγάλου ἐθνολογικοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου (Völker-Kundemuseum). Ἐμελέτησεν ἰδιαιτέρως τὸ θέμα τῆς μείξεως καὶ κατατμήσεως τῶν φυλῶν, τὰς φυλετικὰς σχέσεις τῆς προσθίας Ἀσίας καὶ τὰς ἑβραϊκὰς φυλὰς κλπ. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὸ «Περὶ Κρήτης», ὅπερ συνέγραψεν ἐπὶ τῇ βάσει πολλῶν καταμετρήσεων ἐπὶ ζώντων καὶ ἐπὶ ἀρχαίων καὶ συγχρόνων σκελετῶν (1912). Κατὰ τὸ ταξίδιόν του εἰς Ἑλλάδα ἀνηγορεύθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ι. Γ. Κ.

λουσσατίτης (ὁ) (Lussatit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν διοξείδιον τοῦ πυριτίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι SiO_2, ἀποτελεῖ δὲ παραλλαγὴν τοῦ τριδυμίτου εἰς κρυπτοκρυσταλλικὰ ἰνώδη συσσωματώματα. Ἀπαντᾷ ἐπὶ κρυστάλλων χαλαζίου ἐν εἴδει λευκῶν ἐπιφλοιώσεων ἐν Auvergne. Γ. Β.

Λουσσίν, ἢ *Λουσσῖνον* (Lussin ἢ Lussino) /*Γεωγρ.*/. Νῆσος τῶν παραλίων τῆς Δαλματίας, ἀνήκουσα πρότερον εἰς τὴν Αὐστροουγγρικὴν μοναρχίαν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1919 εἰς τὴν Ἰταλίαν. Κεῖται παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου Καρνέρα, νοτιοδυτικῶς τῆς νήσου Κέρσο (Χέρσου), ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ πορθμοῦ ἐξευγμένου διὰ γεφύρας. Ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες, μέγιστον μῆκος 38 χλμ. καὶ ἔκτασιν 75 χλμ. Καλύπτεται ὑπὸ βουνοσειρᾶς ὕψους 588 μ. καὶ χωρίζεται εἰς δύο τμήματα ὑπὸ ἰσθμοῦ πλάτους 290 μ. κειμένου εἰς τὸ μέσον αὐτῆς. Παράγει ἔλαιον καὶ ἔχει ἀξιολόγους ναυπηγικὰς ἐγκαταστάσεις. Κάτ. 12.000. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Λουσσὶν Πίκολο* (κάτ. 6.000), σπουδαιοτέρα ἐκ τῶν πόλεων τῶν ἐν Δαλματίᾳ ἰταλικῶν νήσων, κειμένη ἐντὸς ἀσφαλοῦς καὶ εὐρέος ἀγκυροβολίου. Χ. Δ.

Λουσσόνιον (Lussonium) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κάτω Παννονίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀραβίσκων (Aravisci), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, εἰς ἀνατ. μηκ. 43° 45' καὶ βορ. πλάτ. 46° 45' κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. II, 15, 3). Σήμερον ταυτίζεται μὲ τὴν οὐγγρικὴν πόλιν Kœmlœa. Α. Θ. Σ.

Λουσταλὸ (Loustalot), ***Ἐλισαῖος***. Γάλλος δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1762 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1790 ἐν Παρισίοις. Δικηγόρος τὸ ἐπάγγελμα, ἀπέκτησε μεγάλην δημοφιλίαν, ἴσην σχεδὸν μὲ τὴν τοῦ Κ. Ντεμουλέν. Ὁ Πρυντὸμ τοῦ ἀνέθεσε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Les révolutions de Paris», διὰ τὴν διάδοσιν τῆς ὁποίας εἰργάσθη ἐπιτυχῶς. Ἀπέθανε προώρως, ἀφήσας μνήμην πολιτικῆς ἰδιοφυΐας καὶ εὐθύτητος. Τὸ κόμμα τῶν βασιλοφρόνων τὸν ἐξύβρισεν αἰσχρῶς εἰς λίβελλόν τινα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Précis sur la vie du fameux Loustalot» (Paris 1790). Θ. Π.

«**Λούστιγκε Μπλαῖτερ**» (Lustige Blätter = Εὔθυμα φύλλα). Εἰκονογραφημένον γερμανικὸν σατιρικὸν καὶ γελοιογραφικὸν περιοδικόν, ἐκδιδόμενον ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ἐν Βερολίνῳ καὶ ἱδρυθὲν τῷ 1886. Εἶναι λίαν δημοφιλὲς διὰ τὴν εὐφυᾶ σάτιραν καὶ τὰς ἐπιτυχεῖς γελοιογραφίας του. Θ. Κ.

λουστικὰ (τά)· ἡ ἀμοιβὴ τῆς λούσεως, τοῦ λουτροῦ, τὸ δι' ἕκαστον λουτρὸν πληρωνόμενον ποσόν.

λουστράνα (ἡ), ἡ *λουστροπάνα*, ἢ *ξελουστρόπανο* (τό). Ὕφασμα λινόν, τὸ ὁποῖον ὁ ράπτης ἀφοῦ βρέξῃ καὶ ἀποστραγγίσῃ καλῶς σιδηρώνει ἐλαφρῶς, ἵνα ἐξαλειφθῇ πᾶσα ὑπάρχουσα στιλπνότης προελθοῦσα ἐκ τῆς στράτσας. Σ. Κ.

λουστραρίζω, καὶ *λουστράρω* (βλ. λ.).

λουστράρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λουστράρω, στιλβωσις, γυάλισμα μὲ λοῦστρο: «λουστράρισμα τῆς τραπέζης, — τῶν παπουτσιῶν».

λουστράρω, καὶ *λουστραρίζω*, ἀόρ. *ἐλουστράρισα —ἐλουστραρίστηκα*, παθ. μετχ. *λουστραρισμένος*· ἐπαλείφω μὲ λοῦστρον, καθιστῶ τι στιλπνόν, στιλβῶ, γυαλίζω: «λουστράρω τὶς καρέκλες, — τὰ παπούτσια» (ἰταλ. lustrare).

λουστρᾶτος, —η, —ο· ὁ λουστραρισμένος, στιλβωμένος, στιλπνός: «χαρτὶ λουστρᾶτο».

λουστρίζω· ἐπαλείφω διὰ λούστρου, στιλβώνω ἄλλως *λουστραρίζω*: «λούστρισέ μου τὰ παπούτσα».

λουστρίν, ἡ *λουστρίνα* (loustrine ἢ lustrine καὶ lustrina). Ὕφασμα μεταξωτὸν ἢ βαμβακερόν, ἐλαφρὸν καὶ λεπτόν, ἀνῆκον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐλαφρῶν ταφτάδων καὶ χρησιμεῦον κυρίως ὡς φόδρα γυναικείων φορεμάτων, μετὰ ἢ ἄνευ χρωματιστῶν σχεδίων. — Ζ.

λουστρίνι(ον) (τό) /*Βυρσοδ.*/. Δέρμα διαφόρου προελεύσεως (ἄλλως *βερνικωτὸν δέρμα*) δέψεως καὶ χρήσεως, οὗ ἡ τριχοφόρος ἢ ἡ ὑποδόριος ἐπιφάνεια ἔχει ἐπικαλυφθῆ δι' εἰδικῶς παρασκευαζομένου λιπαροῦ βερνικίου, μελανοῦ ἢ ἐγχρώμου, ἀποσκοποῦντος τὴν ἀδιαβροχοποίησιν καὶ τὴν ἐπὶ τὸ ὡραιότερον καὶ στιλπνότερον ἐμφάνισιν τούτου. Τὰ δέρματα ταῦτα χρησιμοποιοῦνται συνήθως ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῶν ὑποδημάτων πολυτελείας, τῶν εἰδῶν ἱπποσκευῆς, ταξιδίων, ἁμαξῶν κλπ. Ἡ βιομηχανία τῶν λουστρινίων ἤρχισε τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1780, εἶτα δὲ μετεδόθη εἰς τὴν Γαλλίαν (1801), ἐτελειοποιήθη ὑπὸ τῶν Nys καὶ Logagne ἐν ἔτει 1835 καὶ κατόπιν ἐξηπλώθη εἰς ἁπάσας τὰς προηγμένας χώρας. Ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ταύτῃ ἐνέχουν σημασίαν μεγάλην 1) ἡ ἐκλογὴ τῶν πρώτων ὑλῶν, 2) ὁ τρόπος ἀναμείξεως αὐτῶν διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ βερνικίου, καθὼς καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ θερμοκρασία βρασμοῦ τούτου καὶ 3) ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ βερνικίου ἐπὶ τοῦ δέρματος. Αἱ χρησιμοποιούμεναι πρῶται ὗλαι εἶναι συνήθως: τὸ λινέλαιον, τὸ τερεβινθέλαιον, ἡ βενζίνη, διάφοροι ρητῖναι, ὁ νιτροβάμβαξ, τὸ ὀξικὸν ἀμύλιον, ἡ αἰθάλη, τὸ κυανοῦν τῆς Πρωσσίας, ὁ λιθάργυρος, τὸ διοξείδιον τοῦ μαγγανίου, ἡ ὦχρα, ὁ ἀνθρακικὸς μόλυβδος κλπ. Τὸ μεῖγμα τῶν ὑλῶν τούτων καταλλήλως κατεργασθὲν διὰ θερμάνσεως (ἐκτὸς τοῦ τερεβινθελαίου καὶ βενζίνης χρησιμοποιουμένων ὡς διαλυτικῶν ὑγρῶν, καθὼς καὶ τοῦ νιτροβάμβακος διαλελυμένου ἐν τῷ ὀξικῷ ἀμυλίῳ καὶ προστιθεμένου ἐν ψυχρῷ) ἀποτελεῖ τὸ βερνίκιον, δι' οὗ παρασκευάζονται τὰ λουστρίνια (βλ. καὶ λ. *δέρμα* τ. Θ', σ. 58 β). Ι. ΜΠΑΡΔΑΝΗΣ

λοῦστρο (τό), καὶ **λοῦστρος** (ὁ)· δημοτ., στίλβωσις, γυάλισμα: «δῶσ' του ἕνα λοῦστρο ἀκόμη» || στιλβηδών, στιλπνότης, γυαλάδα: «ἀστράφτει τὸ λοῦστρό του» || ὑγρὸν κατάλληλον πρὸς ἐπιτυχίαν στιλπνότητος, στιλβωτικόν || μεταφ. ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις, συνήθως ἀπατηλή: «ἔζησε λίγο 's τὴν Εὐρώπη καὶ πῆρε κάποιο λοῦστρο» || φρ. «τοῦ 'δωσα ἕνα λοῦστρο» τὸν ἐπέπληξα αὐστηρῶς, τραχέως (ἰταλ. lustro).

λοῦστρος (ὁ)· ὁ καθαριστὴς ὑποδημάτων, στιλβωτής.

Λουστσέβσκα (Luszczewska), ***Ἰάδβιγκ***. Πολωνὶς ποιήτρια, γεννηθεῖσα ἐν Βαρσοβίᾳ (1834-1908). Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν διὰ τῆς ἰδιοφυΐας της καὶ ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Deotyma* συλλογὰς ποιημάτων: «Αὐτοσχεδιασμοὶ καὶ ποιήσεις» (1854—1858, 2 τ.), «Ἡ Πολωνία ἐν ᾄσματι» (1859—1860 2 τ.), τὸ ἡμιτελὲς ἔπος «Ὁ Σοβιέσκι πρὸ τῆς Βιέννης» καὶ τὰ διηγήματα: «Εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ διχασμοῦ» (1876), «Ὁ σταυρὸς ἐπὶ τῆς ἀβύσσου» (1878), «Οἱ αἰχμάλωτοι ἐν Jassyr» (1890, 3 τ.), τὸ σημαντικώτερον ἐκ τῶν ἔργων της κλπ. Γ. Ε. Κ.

Λούσωνες (οἱ) (Lusones). Κελτικὸς λαὸς κατοικῶν τὰ ΒΑ. τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κελτιβήρων, «συνάπτοντες καὶ αὐτοὶ ταῖς τοῦ Τάγου πηγαῖς» (*Στράβ.* III, 162). Α. Θ. Σ.

Λοὺθ (Louth) /*Γεωγρ.*/. Κομιτεία τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Λένστερ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 818 τ. χλμ. καὶ 77 600 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Ντώνταλκ*. Παράγει σιτηρά, γεώμηλα, λαχανικὰ καὶ ἔχει βιομηχανίαν κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν σημαντικὰ προϊστορικὰ μνημεῖα, βωμοὶ ἀρχαίων ναῶν, φρούρια Δανῶν καὶ μεσαιωνικὰ μοναστήρια. Μ. Δ. Β.

Λούτα-Νζιγκὲ (Luta-N'zighè) /*Γεωγρ.*/. Λίμνη τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς, ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1889. Κεῖται παρὰ τὸν Ἰσημερινὸν καὶ εὑρίσκεται κατὰ μὲν τὸν Στάνλεϋ 1.009 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, κατά τινας δ' ἄλλους ἐξερευνητὰς μόνον 900 ἢ 988 μ. Ἀπὸ τοῦ 1909 καλεῖται *Ἐδουάρδου λίμνη* (βλ. λ.). Μ. Ν. Δ.

Λουτάτιος (Lutatius), ***Γάϊος-Κάτουλος***· βλ. λ. *Κάτουλος Γάϊος*.

—**Λουτάτιος** (Lutatius), ***Κόϊντος-Κάτουλος***. Ἐγεννήθη τῷ 150 π. Χ. Τὰ περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀνόδου του εἰς τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα τῷ 102 π. Χ. καλύπτονται ὑπὸ σκότους. Διεκρίθη εἰς τὸν ἐναντίον τῶν Κίμβρων πόλεμον. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 101 π. Χ. ἠνώθη ὁ στρατὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν λεγεώνων τοῦ Μαρίου καὶ παρὰ τοὺς campi Raudii (κατὰ τὸν Πλούταρχον εἰς Βερκέλλας) ἔδωκαν τὴν ἐπιτυχῆ ἀποφασιστικὴν μάχην κατὰ τῶν Κίμβρων. Μαζὶ μὲ τὸν Μάριον, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ ὁ κυρίως σωτὴρ τῆς Ρώμης, ἔλαβε καὶ ὁ Λουτάτιος τὴν ἄδειαν τοῦ θριάμβου ὑπὸ τῆς συγκλήτου, ἐκ δὲ τῶν λαφύρων τοῦ Κιμβρικοῦ πολέμου ἔκτισεν εἰς τὴν Ρώμην ὡραῖα κτήρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν φερώνυμον αὐτοῦ στοάν. Ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι δὲν ἐξετιμήθη ἀρκούντως ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἡ συμμετοχή του εἰς τοὺς κατὰ τῶν Κίμβρων πολέμους, ἔγραψεν ἔργον περὶ τῆς ὑπατείας καὶ τῶν κατορθωμάτων του «De consulatu et de rebus gestis suis» εἰς ὕφος ἁπλοῦν καὶ ξενοφώντειον. Τῷ 87 π. Χ. ἐπολέμησε κατὰ τοῦ συνθριαμβευτοῦ του Μαρίου, ὅταν δὲ ἐπεκράτησεν ὁ Μάριος ηὐτοκτόνησε. Ὁ Λουτάτιος Κάτουλος ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ὡς ὁ ἀξιοπιστότερος Ρωμαῖος· ἦτο δεινὸς γνώστης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἀρτιώτατα μορφωμένος εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ρητορείαν.

— **Λουτάτιος** (Lutatius), ***Κόϊντος-Κάτουλος***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, διακρινόμενος ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου πατρός του διὰ τοῦ filius ἢ minor. Ἐγεννήθη τῷ 121 π. Χ. καὶ ὑπηρέτησεν ὡς στρατιώτης ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πατρός του. Τῷ 78 π. Χ. ἔγινεν ὕπατος ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Σύλλα, ὅστις ἀπέθανεν ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ὑπατικῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Λουτατίου. Ἔκαμε πολλὰς οἰκοδομὰς κάτωθεν τοῦ Καπιτωλίου· ἐκεῖ δὲ ἐτοποθέτησε καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Εὐφράνορος, ἡ ὁποία ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη Minerva Catuliana. Ὁ Κικέρων, εἰσάγων τὸν Κάτουλον εἰς τοὺς διαλόγους του, τὸν θεωρεῖ ὡς πολὺ συνετὸν καὶ πεπαιδευμένον. Ἐξετιμᾶτο δὲ πολὺ ἀκόμη καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του καὶ εἰς τὴν βουλὴν εἶχε μεγάλην δύναμιν. Ὀλίγον μετὰ τὸ 61 π. Χ. ἀπέθανε. Χ. Κ. Κ.

λουτεΐνη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Ἡ χρωστικὴ τοῦ κρόκου τῶν ᾠῶν. Εἶναι ἰσομερὴς πρὸς τὴν *ξανθοφύλλην* καὶ ἔχει τὸν τύπον $C_{40}H_{56}O_2$. Σ. Γ.

Αἱ λουτεΐναι διαλύονται εἰς τὰ διαλυτικὰ μέσα τῶν λιπῶν. Κατὰ τὸν Thudichum αἱ κίτριναι χρωστικαὶ πολλῶν φυτῶν, ὡς π. χ. τῶν σπερμάτων τοῦ ἀραβοσίτου, τῶν κόκκων τῆς γύρεως καὶ πολλῶν ἀνθέων, εἶναι λουτεΐναι. Ἐπίσης ἡ κιτρίνη χρωστικὴ τοῦ βουτύρου, τοῦ λίπους τοῦ ἀνθρώπου καὶ πολλῶν ἀνωτέρων ζώων ὀφείλεται ἴσως εἰς λουτεΐνας. Αἱ χρωστικαὶ αὗται, ὡς καὶ γενικῶς αἱ ζωϊκαὶ λουτεΐναι, χαρακτηρίζονται ὡς λιποχρώματα. Διὰ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς σχᾶται ταχέως ἡ λουτεΐνη ἀποχρωματιζομένη. Διὰ νιτρικοῦ ὀξέος ἐνέχοντος νιτρώδες ὀξὺ χρωματίζεται ἀρχικῶς κυανῆ, τῇ περαιτέρω δὲ ἐπιδράσει ἀποχρωματίζεται. Διὰ ζέσεως μετ' ἀραιῶν ἀλκαλίων δὲν ἀλλοιοῦται ἡ λουτεΐνη. Τὰ διαλύματα τῆς λουτεΐνης δεικνύουν δύο ταινίας ἀπορροφήσεως, μίαν εἰς τὴν γραμμὴν F (κυανοῦν) καὶ δευτέραν εἰς τὸ μέσον τῆς F καὶ G τοῦ φάσματος. Κ. Γ. Μ.

— **λουτεΐνης δισκία**. Ταῦτα εἶναι δισκία περιέχοντα 0,3 γρ. ξηρᾶς οὐσίας τῶν κιτρίνων σωμάτων τῶν ᾠοθηκῶν ἀγελάδων, ἀναγράφονται δὲ κατὰ τῶν καλουμένων φαινομένων ἀποβολῆς μετὰ τὰς ἐγχειρήσεις τῆς ᾠοθήκης. Κ. Γ. Μ.

Λουτεκία (Lutecia) /*Γεωγρ.*/. Ἀρχαία ὀνομασία τῶν *Παρισίων* (βλ. λ.).

λουτέκιον (τό) (συμβολ. *Lu*), ἢ *κασσιόπιον* /*Χημ.*/. Τρισθενὲς στοιχεῖον ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν σπανίων γαιῶν. Ἔχει ἀτομικὸν βάρος 174 καὶ ἀτομικὸν ἀριθμὸν 71. Τὰ ἅλατα αὐτοῦ εἶναι ἄχροα. Ἀνεκαλύφθη ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων ὑπὸ μὲν τοῦ Αὐστριακοῦ χημικοῦ Καρόλου Ἄουερ (1906) ὡς συστατικὸν τοῦ γνωστοῦ στοιχείου ὑττερβίου καὶ ἐκλήθη *κασσιόπιον*, ὑπὸ δὲ τοῦ Γάλλου Γεωργίου Ὕρμπαιν κληθὲν *λουτέκιον*, ὄνομα ὅπερ καὶ περισσότερον ἐπεκράτησεν. Σ. Γ.

Λόϋτεν (Leuthen) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Γερμανίας ἐν Κάτω Σιλεσίᾳ, ἐν τῷ νομῷ Μπρεσλάου, 15 χλμ. δυτικῶς τῆς πόλεως Μπρεσλάου. Κάτ. 965 (1925). Θ. Κ.

Digitized by Google

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν *Ἑπταετῆ* πόλεμον (βλ. λ. τόμ. ΙΑ', σ. 487) εὑρέθησαν τὴν 4 Δεκεμβρίου 1757 οἱ μὲν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Κάρολον τῆς Λωρραίνης Αὐστριακοὶ (80.000 ἄνδρες) μὲ μέτωπον πρὸς δυσμάς, προκαλυπτόμενοι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἐχθροῦ ὑπὸ πέντε συνταγμάτων ἱππικοῦ προωθηθέντων μέχρι τοῦ χωρίου Borne, ἐπὶ ἀμυντικῆς δὲ τοποθεσίας ἀνατολικῶς τῆς Leuthen, ἡ ὁποία διῆκεν ἐπὶ μήκους 8 χλμ. ἀπὸ Nypern μέχρι Sagschütz, εἶχε δὲ τὸ μειονέκτημα ὅτι ἐχωρίζετο καθέτως ὑπὸ χαράδρας μετὰ ρυακίου καὶ εἶχε ποταμὸν εἰς τὰ νῶτά της, οἱ δὲ Πρῶσσοι (40.000 ἄνδρες) ὑπὸ τὸν Μέγαν Φρειδερῖκον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Newmarkt. Τὴν πρωΐαν τῆς 5 Δεκεμβρίου ἐξώρμησεν ὁ Φρειδερῖκος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Μπὸρν διὰ τεσσάρων φαλάγγων (ὧν αἱ δύο ἀκραῖαι ἐξ ἱππικοῦ), ἐχουσῶν πρὸ αὐτῶν ἐμπροσθοφυλακὴν ἐκ πεζικοῦ καὶ ἐκ 50 ἰλῶν ὑπὸ τὸν Ziethen, φθάσας δὲ πρὸ τοῦ χωρίου τούτου καὶ λαβὼν γνῶσιν τῆς διατάξεως τῶν Αὐστριακῶν συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ὑπερκεράσεως αὐτῶν ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ νότου, δηλαδὴ ἐκ τοῦ λόφου τοῦ Σαγσχαῖτζ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐφ' ὅλης τῆς τοποθεσίας, καθ' ὅσον ἡ ἀριστερὰ αὐτη πτέρυξ τῶν Αὐστριακῶν εὑρίσκετο ἀποκεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ κέντρου διὰ χαράδρας, συνεπῶς ἀπετέλει ἀσθενὲς σημεῖον, ὁπότε, ἀφοῦ ἀπώθησε τὴν ἐν Μπὸρν αὐστριακὴν ἐμπροσθοφυλακήν, προὐχώρησεν εὐθέως πρὸς νοτιοανατολὰς μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Schriegwitz, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐφαρμογῆς τοῦ φρειδερικείου ἑλιγμοῦ τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λοξὴ παράταξις*. Ἀλλ' ἅμα ὡς εἶδον οἱ Αὐστριακοὶ τὴν ἀρχικὴν πρὸς Μπὸρν κατεύθυνσιν τοῦ Φρειδερίκου, ἐνόμισαν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐπιθέσεως κατὰ τῆς δεξιᾶς (βορείας) αὐτῶν πτέρυγος, καὶ δι' αὐτὸ ἐνίσχυσαν ἀμέσως τὴν πτέρυγα αὐτὴν διὰ τῆς ἐφεδρείας. Τοιουτοτρόπως περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ταύτης ὁ πρωσσικὸς στρατὸς εὑρέθη μὲ τὴν ἐν τῷ σχήματι ἐμφαινομένην κατεύθυνσιν, ἔχων μέτωπον πρὸς ΒΔ., ἤτοι ὑπὸ γωνίαν 45° περίπου σχετικῶς πρὸς τὴν αὐστριακὴν παράταξιν. Τὴν 13ην ὥραν ἤρχισαν οἱ Πρῶσσοι ἐπιτιθέμενοι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Σαγσχαῖτζ καὶ μετ' ὀλίγον ἐγένοντο κύριοι τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Gohlau, ἀπωθήσαντες τὴν ἀριστερὰν αὐστριακὴν πτέρυγα πρὸς τὴν εἰς τὸ πλευρόν της χαράδραν καὶ ὑπερκεράσαντες πλήρως τὸ ἀριστερόν. Οἱ Αὐστριακοί, ἅμα ὡς εὑρέθησαν εἰς τοιαύτην δύσκολον κατάστασιν, ἐπεζήτησαν ν' ἀλλάξωσι μέτωπον, λαμβάνοντες κατεύθυνσιν πρὸς ΝΔ, ταοσόμενοι τοιουτοτρόπως παραλλήλως πρὸς τοὺς Πρώσσους· ἀλλ' ἀνάσκητοι διὰ τοιούτους ἑλιγμοὺς συνεσωρεύθησαν ἐν μεγάλῃ ἀταξίᾳ ἐντὸς ἐδαφικοῦ χώρου πολὺ στενοῦ (περὶ τὰ 5 χλμ. μόνον) μὲ τὸ δεξιόν των φθᾶνον μέχρι τοῦ Λόϋτεν. Οἱ Πρῶσσοι τότε ἐξηκολούθησαν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου των, προχωρήσαντες πρὸς τὸ Rathen. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, ναὶ μὲν κατέλαβον τὸ Λόϋτεν, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσι βορείως αὐτοῦ, ἅτε παρεμποδισθέντες ὑπὸ αὐστριακοῦ ἱππικοῦ, ὁπότε περὶ τὴν 16ην ὥραν ἐξέπεμψεν ὁ Φρειδερῖκος τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Driesen ἱππικὸν τῆς ἐφεδρείας (30 ἴλας), ὅπερ, ἀφοῦ ἐπήλασε κατὰ τοῦ αὐστριακοῦ καὶ τὸ ἔθεσεν ἐκτὸς μάχης (ἡ ἐπέλασις αὕτη ἀποτελεῖ μίαν τῶν ὡραιοτέρων καὶ ἐπιτυχεστέρων τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς), ἐπῆλθε κατὰ τῆς δεξιᾶς αὐστριακῆς πτέρυγος (περὶ τὸ Λόϋτεν) καὶ τῶν νώτων αὐτῆς, ἐξαναγκάσαν τὴν πτέρυγα ταύτην εἰς πλήρη ὑποχώρησιν, συμπαρασύρασαν τότε ἅπασαν τὴν αὐστριακὴν στρατιὰν εἰς ὑποχώρησιν πρὸς τὴν Lissa, μέχρι τῆς ὁποίας ἐπεξετάθη ἡ καταδίωξις τοῦ Φρειδερίκου. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἀπώλεσαν οἱ Αὐστριακοὶ 7.000 ἄνδρας νεκροὺς καὶ τραυματίας, πρὸς δὲ 20.000 αἰχμαλώτους. Ἡ μάχη τοῦ Λόϋτεν ἔχει δύο κύρια χαρακτηριστικά· ἀποτελεῖ τὸν τελειότερον τύπον τῆς φρειδερικείου τακτικῆς, καὶ ἡ νίκη αὐτῆς ὀφείλεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ ἱππικόν. Εἶναι μάχη τοιαύτης ἀξίας, ὥστε ὁ Μέγας Ναπολέων ἔγραφε περὶ αὐτῆς: «Θὰ ἤρκει μόνον ἡ μάχη τοῦ Λόϋτεν, διὰ νὰ κατατάξῃ τὸν Μέγαν Φρειδερῖκον μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων στρατηγῶν τοῦ κόσμου». Ν. Θ. Κ.

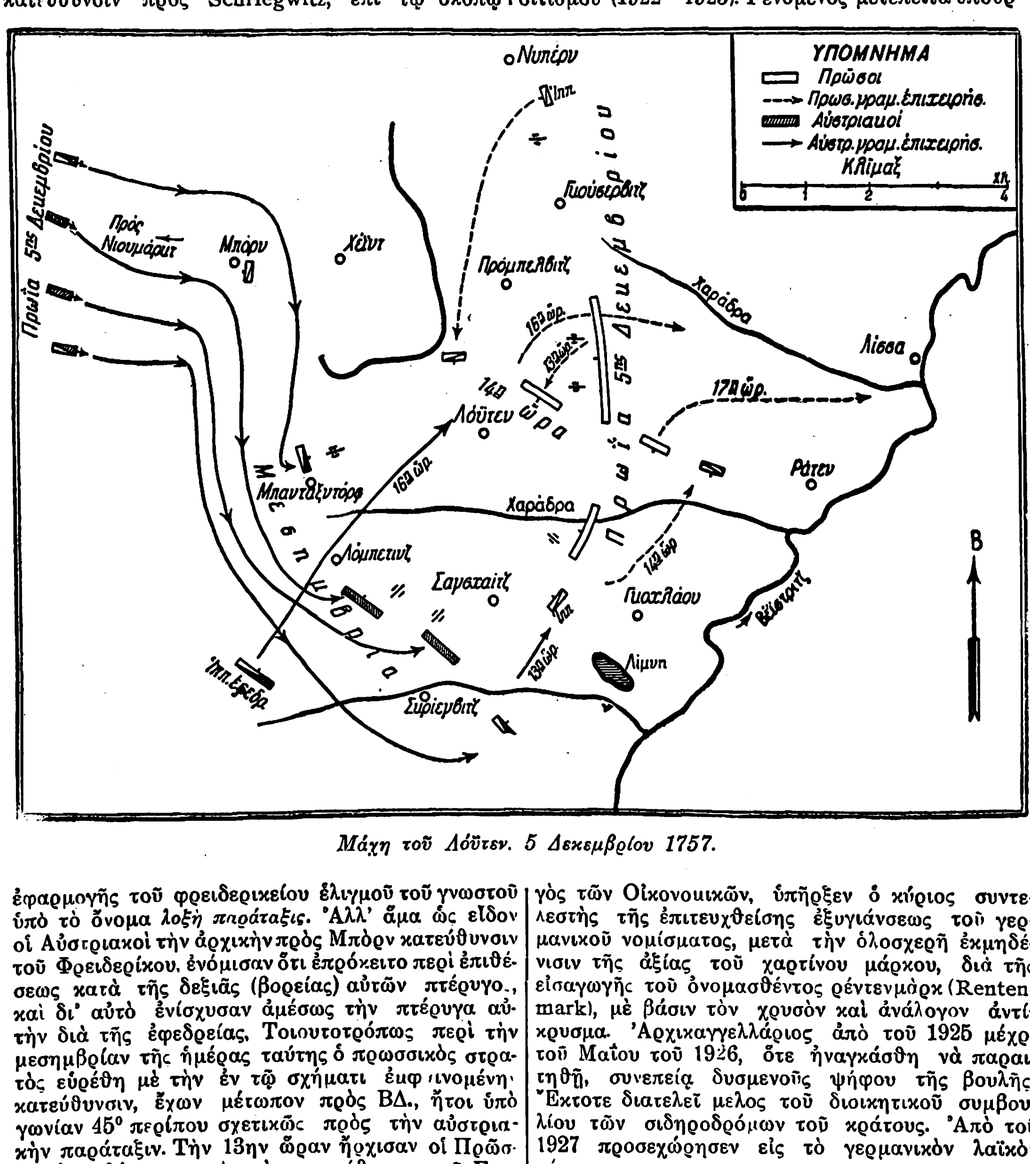

Μάχη τοῦ Λόϋτεν. 5 Δεκεμβρίου 1757.

λουτεολίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι τὸ βάπτον συστατικὸν τοῦ σησαμοειδοῦς τοῦ ὠχροῦ, τῶν φύλλων τῆς δακτυλίτιδος, ἐχινόποδος τοῦ βαφικοῦ κλπ. Χημικῶς χαρακτηρίζεται ὡς 5, 7, 3' 4' - τετραοξυφλαβόνη καὶ ἔχει τύπον $C_{15} H_{10} O_6$. Τήκεται εἰς 329°. Σ. Γ.

Λοῦτερ (Luther), ***Χάνς***. Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1879. Ἐχρημάτισε δήμαρχος τῆς πόλεως Ἔσσεν (1918—1922) καὶ ὑπουργὸς τοῦ Ἐπισιτισμοῦ (1922—1923). Γενόμενος μετέπειτα ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ὑπῆρξεν ὁ κύριος συντελεστὴς τῆς ἐπιτευχθείσης ἐξυγιάνσεως τοῦ γερμανικοῦ νομίσματος, μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἐκμηδένισιν τῆς ἀξίας τοῦ χαρτίνου μάρκου, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ὀνομασθέντος ρέντενμὰρκ (Rentenmark), μὲ βάσιν τὸν χρυσὸν καὶ ἀνάλογον ἀντίχρυσμα. Ἀρχικαγγελλάριος ἀπὸ τοῦ 1925 μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1926, ὅτε ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, συνεπείᾳ δυσμενοῦς ψήφου τῆς βουλῆς. Ἔκτοτε διατελεῖ μέλος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κράτους. Ἀπὸ τοῦ 1927 προσεχώρησεν εἰς τὸ γερμανικὸν λαϊκὸν κόμμα. Θ. Κ.

Λουτερμπούρ, ἢ ***Λούτερμπουργκ*** (Loutherbour ἢ Lutherburg), ***Φίλιππος-Ἰάκωβος***. Γάλλος ζωγράφος (1740—1812). Εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Γαλλίᾳ, μετὰ ταῦτα δ' ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἐχρημάτισε σκηνογράφος τοῦ λονδινείου θεάτρου Drury-Lane. Ὡς ἐλαιογράφος ἐξετέλεσεν ἰδίᾳ θαλασσογραφίας, πολεμικὰς σκηνὰς καὶ κυνηγετικὰ ἐπεισόδια. Ἐπὶ πλέον διεκρίθη ὡς χαλκογράφος καὶ εἰκονογράφος βιβλίων. Τῷ 1768 ἐγένετο μέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ αὐλικὸς ζωγράφος. Καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ δ' ὠνομάσθη μέλος τῆς βασιλικῆς ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος», «Τέσσαρες ὧραι τῆς ἡμέρας», «Θύελλα εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν», «Ἡ καλὴ μικρὰ ἀδελφή», «Τὸ ναυάγιον», «Ἀπόψεις παραλιῶν», «Τὰ ἀγροτικὰ ἔργα» κλπ. Ι. Μ. Π.

Λουτετία (Lutetia) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, μετὰ ταῦτα Λουγδουνικῆς (Gallia Lugdunensis), κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Παρισίων (Parisii), ἐπὶ μικρᾶς νήσου τοῦ Σηκουάνα, ὀλίγον νοτιώτερον τῆς μετὰ τοῦ Ματρόνα (νῦν Μάρνη) συμβολῆς του, εἰς ἀνατ. μῆκ. 23° 30' καὶ βόρ. πλάτ. 40° 10' κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. II, 8, 10), ὅστις καλεῖ αὐτὴν *Λουκοτεκίαν* (Lucotecia). Εἶναι ὁ ἀρχικὸς πυρήν, περὶ ὃν ἐκτίσθησαν οἱ *Παρίσιοι* (βλ. λ.).

λούτζα (ἡ), ***λόζα***, ἢ ***λότζα*** *[Ἐγκυκλ.]*. Εἶδος ἀλλᾶντος παρασκευαζομένου ἐκ χοιρινοῦ φιλέτου καπνιστοῦ καὶ διατηρουμένου ἐντὸς παχέος ἐντέρου. Εἶναι σύνηθες ἐκλεκτὸν ἔδεσμα εἰς πλείστας νήσους τοῦ Αἰγαίου.

— **λούτζα** (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δίκταμνος ὁ λευκός*.

Λουτζάκι *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ ἑλληνικὴ κώμη ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νυμφαίου. Κάτοικοι πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς 600, πάντες Ἕλληνες, συντηροῦντες σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ἀσχολούμενοι δὲ εἰς τὴν καλλιεργίαν σταφίδος.

Λουτζίκιον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Χαλκιδικῆς χωρίου *Μελισσουργός* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λούτζονος *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Ποτιστικὰ* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λουτὴρ (ὁ), *—ῆρος*· λεκάνη, σκάφη ἢ καὶ δεξαμενή, ἐν ᾗ λούεταί τις.

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *λουτρόν*.

— *[Ἀρχαιολ.]* Μεγάλη κυκλικὴ ἢ ᾠοειδὴς λεκάνη ἐν χρήσει διὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐν τοῖς λουτροῖς καὶ ταῖς παλαίστραις. Κατὰ σῳζομένας παραστάσεις ἐπὶ διαφόρων μνημείων, ὁ λουτὴρ ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τρίποδος ἢ στρογγύλης βάσεως ἢ καὶ κιονίσκου, ἅτινα ἐκαλοῦντο, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὑποστάτης ἢ ὑπόστατον, ὡς λέγουσιν ὁ Πολυδεύκης καὶ ὁ Ἀθήναιος, πέριξ δὲ αὐτοῦ ἵσταντο οἱ λουόμενοι, ἄνδρες ἢ γυναῖκες, γυμνοί, βυθίζοντες τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐν αὐτῷ καὶ βρεχόμενοι διὰ τοῦ ὕδατος αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Ἀθήναιος, λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ λουτῆρος, ἀναφέρει λουτῆρα ἐκ Ταυρομενίτου μαρμάρου, χωρητικότητος πέντε μετρητῶν, ἤτοι περίπου 200 λιτρῶν, ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει ὅτι τὸ δοχεῖον τοῦτο ὠνομάζετο καὶ *λουτὴρ* καὶ *λουτήριον*. Οἱ ὅροι οὗτοι ἀπαντῶσι καὶ εἰς πολλὰς ἐπιγραφάς, ἡ δὲ φράσις «ἄλειψας ἐκ λουτήρων» σημαίνει συχνάκις τὸ δωρηθὲν ἐκ μέρους πλουσίου ἰδιώτου ποσὸν τοῦ ἀρωματώδους ἐλαίου, τὸ ὁποῖον προσεφέρθη διὰ τοὺς λουτῆρας τῶν παλαιστρῶν.

Κατ' ἐπέκτασιν, φαίνεται, λουτῆρες ἐκαλοῦντο καὶ ἄλλα δοχεῖα μικρᾶς χωρητικότητος, καίπερ μὴ χρησιμοποιούμενα ἐν λουτροῖς. Ὁ Ἀθήναιος, λ. χ., παραβάλλει τὸ *λουτήριον* πρὸς τὸν *κότυλον*. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁ λουτὴρ τῶν λουτρῶν ἐκαλεῖτο εἰδικῶς *πύελος*, ὁ δὲ λουτὴρ πρὸς καθαρισμὸν τῶν ποδῶν *ποδανιπτήρ*. Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους, λουτὴρ ἐκαλεῖτο, κατά τινα ἐπιγραφήν, τὸ *βαπτιστήριον*. Β. Δ. Θ.

λουτήσιος ***βαθμὶς*** (Lutetien) *[Γεωλογ.]*. Ἡ δευτέρα (κατὰ σειρὰν ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας πρὸς τὰς νεωτέρας) ἐκ τῶν πέντε βαθμίδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἠώκαινος ὑποδιάπλασις τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τῆς γῆς. Ἡ βαθμὶς αὕτη καθωρίσθη ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὴν παρισινὴν λεκάνην, διὰ τοῦτο δὲ κατ' ἄλλους καλεῖται καὶ *παρίσιος*. Εἰς αὐτὴν συμπεριλαμβάνονται ἄμμοι γλαυκονιτικαὶ καὶ ψαμμῖται, ἀσβεστόλιθοι νουμμουλιτοφόροι ὡς καὶ ὁ παρισινὸς χονδρόκοκκος ἀσβεστόλιθος (πάχους μέχρι 50 μ.), ἀποτελούμενος ἀπὸ ἀμμώδεις, μαργαϊκοὺς καὶ γλαυκονιτικοὺς ἀσβεστολίθους μὲ πλουσίαν ἀπολιθωμένην πανίσκην θαλασσίων μαλακίων, ἐχινοδέρμων, τρηματοκόγχων πρωτοζῴων, ἰχθύων κλπ.

Στρώματα τῆς βαθμῖδος ταύτης ἀπαντῶνται ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Γερμανίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐν Ἑλλάδι στρώματα τῆς βαθμῖδος ταύτης καθωρίσθησαν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν Νάξον (μὲ τὸ ἀπολιθωμένον εἶδος νουμμουλιτῶν, τὸν *νουμμουλίτην millecaput*), εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα (ὄρη Κωπᾶ, Πάρνης, Βαρδούσια), εἰς τὴν Πελοπόννησον (ἀνώτερα τμήματα τῶν συστημάτων τῶν ἀσβεστολίθων Τριπόλεως καὶ Πύλου τοῦ Φιλιψων, ὁ φλύσχης τοῦ Κουμανίου, ὡς καὶ ὁ δυτικῶς τοῦ Ἐρυμάνθου, ἐπίσης ὁ φλύσχης τῶν Μαγουλιάνων καὶ τῆς Ἰθώμης) εἰς τὸν ἀδριατικοϊόνιον φλύσχην τῶν δυτικῶν κρασπέδων τῆς Πίνδου, εἰς τὴν Ἴμβρον καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

Λουτητία (Lutetia) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. *Λουτετία*.

λουτιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κελτὶς ἡ νότιος*.

Digitized by Google

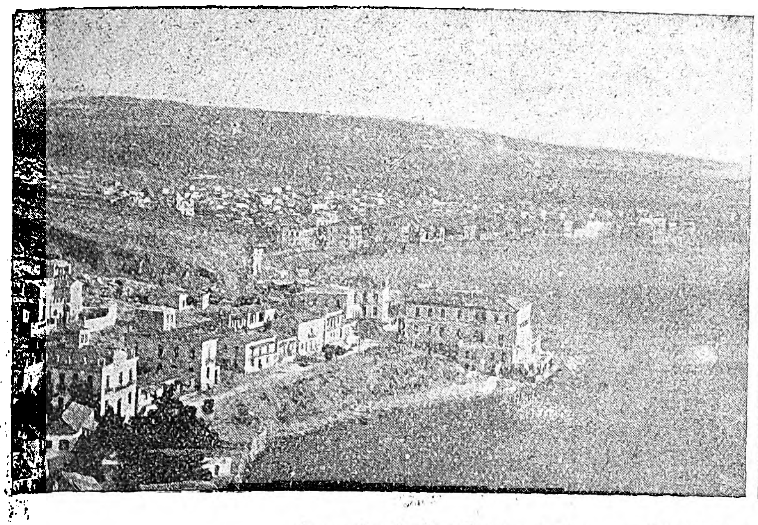

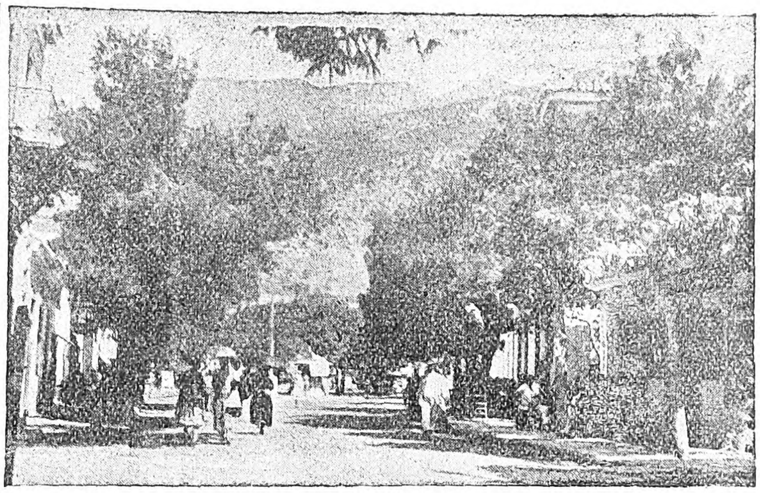

Λουτράκι(ον): *1) Γενική ἄποψις 2) Ἡ δενδρόφυτος κεντρικὴ ὁδὸς ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως.*

λουτιδικὸν *ὀξὺ* /*Ὀργ. Χημ.*/. Δικαρβονικὸν ὀξὺ τῆς *πυριδίνης*, ἰσομερὲς πρὸς τὸ κιγχομερονικὸν ὀξύ. Λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 219°. Παράγεται κατὰ τὴν δι' ὑπερμαγγανικοῦ καλίου ὀξείδωσιν τῶν *λουτιδινῶν* τοῦ ἐλαίου τοῦ Dippel. σ. γ.

λουτιδῖναι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *διμεθυλοπυριδῖναι*.

Λουτίπρις. Βασιλεὺς τοῦ Οὐραρτοῦ, χώρας ἐκτεινομένης κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῆς σημερινῆς Ἀρμενίας, κατὰ τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγρητος, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Δουσπά (νῦν Βάν). Ὁ Λουτίπρις ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων, οἵτινες εἰσήγαγον τὴν γραφὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀσσυρίων εἰς τὴν χώραν του.

Λούτιστα /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ εἰς *Κερασιὼνα* μετονομασθέντος χωρίου τῆς κοινότητος Τσοτυλίου τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης), τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 245. χ. δ.

Λούτιτζα *Μαχαλάδες* /*Γεωγρ.*/. Προτέρα ὀνομασία τῆς ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης κοινότητος *Μελανθίου* (βλ. λ.).

Λοῦτμερ (Luthmer), **Φερδινάνδος** Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1842 — 1921). Διευθυντὴς ἀπὸ τοῦ 1879 τῆς ἐπαγγελματικῆς διακοσμητικῆς σχολῆς τῆς Φραγκφούρτης, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυρίων συντελεστῶν τῆς προόδου καὶ διαδόσεως τῆς διακοσμητικῆς τέχνης εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὴν μεταλλοτεχνίαν εὐγενῶν καὶ ἀγενῶν μετάλλων καὶ τὴν βιβλιοδετικήν, δημιουργήσας πλεῖστα ἀριστοτεχνικὰ σχέδια: Ἔγραψε: «Χρυσοποίκιλτος διακόσμησις τῆς Ἀναγεννήσεως» (1880), «Αἱ συλλογαὶ τοῦ Κ. Ρότσιλδ (1882—1885), «Χρυσὸς καὶ ἄργυρος», «Τὸ σμάλτον» (1893), «Ἐγχειρίδιον τῆς διακοσμητικῆς διὰ μετάλλων», «Πρακτικὸς ὁδηγὸς τοῦ διακοσμητοῦ» (1897). θ. κ.

λουτὸς (ὁ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λωτὸς ὁ νότιος*.

Λουτουφὶ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Βοιωτίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Πλαταιῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 326. χ. δ.

λοὺτρ (γαλλ. loutre). Εἶδος μηλωτῆς ἐκ δέρματος ἐνυδρίδος μὲ στιλπνὸν καὶ λεῖον τρίχωμα. Κατ' ἀπομίμησιν ταύτης κατασκευάζονται καὶ ὑφάσματα ἐκ μετάξης, ἐρίου ἢ βάμβακος, ὀνομαζόμενα λοὺτρ καὶ χρησιμεύοντα κυρίως πρὸς κατασκευὴν γυναικείων ἐπανωφορίων διαφόρων χρωματισμῶν.

Λούτρα /*Γεωγρ.*/.—1) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀγγελιανῶν τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 10.—2) Χωρίον τῆς Κρήτης, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Μέσης τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 222. Κεῖται ἐν τῇ μᾶλλον ἐλαιοπαραγωγῷ περιοχῇ τοῦ νομοῦ. χ. δ.

Λουτρὰ /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Λέσβου, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μυτιλήνης τοῦ ὁμωνύμου τῇ νήσῳ νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται 8 χλμ. ΝΔ τῆς Μυτιλήνης, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τοῦ κόλπου τῆς Γέρας, καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν καὶ δασικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.799. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Κάμπος* (κάτ. 205), ἔχει δὲ κατ. (1928) 2.004. χ. δ.

—**Λουτρὰ** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Κώμης τῆς ἐπαρχίας Τήνου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 116. χ. δ.

—**Λουτρὰ** ***Αἰδηψοῦ,-Ἐλευθερῶν,-Ἡραίας,-Θερμοπυλῶν,-Κύθνου*** καὶ ***Ὑπάτης*** /*Γεωγρ.*/. Ὑπὸ τὰ ἀνωτέρω ὀνόματα ἀναφέρονται ἐν τῇ ἐπισήμῳ τοῦ κράτους στατιστικῇ τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ πληθυσμοῦ αἱ ἀνωτέρω κωμοπόλεις καὶ χωρία, ὅπου ὑπάρχουσιν ἰαματικαὶ πηγαί. Ἐκ τούτων ἡ μὲν κωμόπολις *Λουτρὰ Αἰδηψοῦ*, ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Ἱστιαίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 1.365 (βλ. λ. *Αἰδηψός*). Τὰ *Λουτρὰ Ἐλευθερῶν* ἀποτελοῦσι μικρὸν συνοικισμὸν τῆς κοινότητος Ὀρφανίου τῆς ἐπαρχίας Παγγαίου (Πραβίου) τοῦ νομοῦ Καβάλλας, κείμενος ἐν τῇ περιοχῇ τῶν λουτρῶν. Κάτ. (1928) 29 (βλ. *Ἐλευθεραί*). *Λουτρὰ Ἡραίας* εἶναι τὸ νεώτερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας χωρίου *Καλύβια* (βλ. λ.). Τὰ *Λουτρὰ Θερμοπυλῶν* εἶναι ὁ ἐν τῇ περιοχῇ τῶν πηγῶν τῶν *Θερμοπυλῶν* (βλ. λ.) μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Δρακοσπηλιᾶς τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτ. (1928) 20. *Λουτρὰ Κύθνου* Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς Κύθνου, ὑπαγόμενος εἰς τὴν ὁμώνυμον τῇ νήσῳ κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Κέας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κεῖται παρὰ τὸν μυχὸν ὁμωνύμου ὅρμου, ἀνοιγομένου ἐπὶ τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς νήσου, ἀναβλύζουσι δὲ ἐννὺς αὐτοῦ ἀξιόλογοι ἰαματικαὶ πηγαὶ (βλ. λ. *Κύθνος* /*Ἰαμ. Πηγ.*/). Εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. ἀπὸ τοῦ λιμένος τῶν Λουτρῶν ἀνορύσσεται μετάλλευμα σιδήρου καὶ μαγνησίου. Κάτ. (1928) 18. *Λουτρὰ Ὑπάτης* (βλ. λ. *Ὑπάτη*). χ. δ.

—**Λουτρὰ** ***Παλαιὰ*** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Μακρυλόγγου τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 156. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κάτω Μοῦσχα*. χ. δ.

Λουτράκι(ον) /*Γεωγρ.*/. Ἡ κυριωτέρα ἑλληνικὴ λουτρόπολις καὶ ἀξιόλογον κέντρον ἀναψυχῆς κατὰ τὴν θερινὴν ἰδίως περίοδον. Εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, κεῖται δὲ ἀπέναντι ἀκριβῶς τῆς Νέας Κορίνθου, ἐπὶ τῆς Ἰσθμιακῆς χώρας (Περαίας ἢ Περαχώρας) τῆς συνδεούσης τὴν Στερεὰν μετὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ παρὰ τὸν βόρειον μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Λεχαίου, τοῦ σχηματίζοντος τὸ ΝΑ. τμῆμα τοῦ Κορινθιακοῦ. Εἶναι ἐκτισμένη κατὰ μῆκος τῆς παραλίας κάτωθεν τῶν πρὸς τὴν πλευρὰν ταύτην προεκτάσεων τῶν Γερανείων, αἱ ὁποῖαι ἀποτόμως καταπίπτουσαι εἰς τὴν θάλασσαν σχηματίζουσιν ἄνωθεν αὐτῆς γραφικὸν κατάφυτον κρημνόν. Αἱ οἰκοδομαὶ δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς δύο ὁμάδας, ἀποτελούσας τὰς δύο συνοικίας, εἰς ἃς διαιρεῖται τὸ Λουτράκιον. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν, καταλαμβάνουσα τὸ πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ Ἰσθμοῦ ἀνατολικὸν τμῆμα, ἀποτελεῖ τὴν κυρίως κωμόπολιν, ὅπου αἱ οἰκίαι τῶν περισσοτέρων ἐντοπίων, τὰ καταστήματα, αἱ ἀρχαὶ καὶ πλεῖστα ξενοδοχεῖα· ἡ δὲ δευτέρα, ἡ δυτικωτέρα, ὅπου τὸ Καζῖνο, τὰ κέντρα, τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα, οἱ λουτρῶνες κλπ., εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν τόπος διασκεδάσεως τῶν ξένων. Ἡ μεγάλη μέχρι Περαχώρας ἁμαξιτὸς ὁδὸς διασχίζει κατὰ μῆκος καὶ τὰς δύο συνοικίας τῆς κωμοπόλεως καὶ εἶναι ἡ κυριωτέρα ἀρτηρία αὐτῆς, μετὰ δὲ τὴν πρὸς Δ. ἐκ τοῦ χωρίου ἔξοδόν της βαίνει κατὰ μῆκος τῆς παραλίας διασχίζουσα ὡραῖον τοπίον καὶ εἶναι ὁ κυριώτερος περίπατος τῶν λουομένων. Εἰς τὸ μέσον τῆς κωμοπόλεως κεῖται ὡραία πευκόφυτος πλατεῖα, παρὰ δὲ τὴν παραλίαν, ἐγγὺς τοῦ Καζίνου, δευτέρα ἐν εἴδει προκυμαίας, ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ ξενοδοχείου «Παλμύρα». Ἐκ τῶν ξενοδοχείων πολλὰ εἶναι νεωτάτου εὐρωπαϊκοῦ ρυθμοῦ. Πρὸς Δ. τῆς πόλεως κεῖται τὸ ἀκρωτήριον *Ἡραῖον*, καλούμενον σήμερον τοῦ *Ἁγίου Νικολάου* (κοιν. *Κάβος Μαλαγκάβι*), φέρον φάρον λειτουργοῦντα ἀπὸ τοῦ 1897, καὶ παρ' αὐτὸν ἡ λίμνη *Βουλιαγμένη*, βάθους 40 περίπου μ., ἡ ὁποία συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης δι' αὔλακος μήκους 25 μ., πλάτους 6 καὶ βάθους 50 ἑκατοστῶν. Ἡ λίμνη αὕτη ἔχει ἁλμυρὸν ὕδωρ καὶ τρέφει πολλοὺς ἰχθῦς. Μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ τῆς λίμνης σῴζονται παλαιαὶ δεξαμεναί. Παρὰ τὸ ἀκρωτήριον διενηργήθησαν τῷ 1930 ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῆς βρεττανικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, ἀνευρέθησαν δὲ ὀρειχαλκίνη πτερωτὴ μορφὴ χρησιμεύουσα ὡς ὑποστήριγμα μεγάλου ὀρειχαλκίνου κυπέλλου τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος καὶ κάλυμμα κυτίου (πυξίδος) τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος, κεκοσμημένον διὰ παραστάσεως εἰκονιζούσης λαγωόν, ὁ ὁποῖος φεύγων τὸν καταδιώκοντα αὐτὸν κύνα φθάνει ἐνώπιον λέοντος. Ἀνατολικῶς τοῦ Λουτρακίου εὑρίσκονται τὰ διὰ μέσου τῶν Γερανείων ἀνοιγόμενα ἱστορικὰ *Δερβένια*, ὁπόθεν διῆλθεν ὁ Δράμαλης ἐκστρατεύων ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου. Πρὸς Β. τοῦ Λουτρακίου, ἐπὶ τῆς ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν καταπιπτούσης ὀροσειρᾶς εὑρίσκεται ἐντὸς σπηλαίου μικρὸν παρεκκλήσιον τιμώμενον εἰς μνήμην τοῦ *Ὁσίου Παταπίου*· αὐτόθι ἀνευρέθη τῷ 1904 σκελετὸς κεκαλυμμένος ὑπὸ ἐπιτραχηλίου. Βαθύτερον τοῦ σπηλαίου τούτου ἐντὸς δευτερεύοντος μικροῦ σπηλαίου, σῴζονται τὰ ὀστᾶ μονασάντων ἐκεῖ ἀσκητῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς Λουτράκιον μεταβαινόντων χάριν ἀναψυχῆς καὶ διὰ τὰ λουτρὰ ποικίλλει ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους. Τὴν μεγαλυτέραν κίνησιν σημειώνει ἡ θερινὴ περίοδος, μετ' αὐτὴν δὲ ἔρχονται αἱ μέσαι ἐποχαὶ (ἄνοιξις καὶ φθινόπωρον). Τὸν χειμῶνα ἡ κίνησις περιορίζεται κυρίως εἰς τοὺς ἐπισκέπτας τοῦ Καζίνου. Οἱ μόνιμοι κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως ἀνέρχονται κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 εἰς 2.112. Τὸ Λουτράκιον ἦτο ἄλλοτε θερινὴ πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Περαχώρας, ἀπὸ δὲ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου περὶ κοινοτήτων ἀποτελεῖ μετὰ τῆς *Περαχώρας* καὶ τοῦ παρὰ τὸν Ἰσθμὸν συνοικισμοῦ *Ποσειδωνία* ὁμώνυμον κοινότητα, ἧς εἶναι ἕδρα. Ἐν Λουτρακίῳ ἑδρεύουν ἀστυνομικὸν τμῆμα, ταχυδρομικόν, τηλεγραφικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δασονομεῖον, τελωνοσταθμαρχεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Τὸ Λουτράκιον ἐξυπηρετεῖται συγκοινωνιακῶς ἀπὸ ξηρᾶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ΣΠΑΠ, ὁ ὁποῖος ἔχει στάσιν παρὰ τὸ 95ον χλμ. ἀπὸ Πειραιῶς, ἐγγὺς τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἀφ' ἑτέρου δὲ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ ἀποτελούσης προέκτασιν τῆς μεγάλης ἀρτηρίας τῆς συνδεούσης τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Στερεὰν μετὰ τῆς Πελοποννήσου, μέσῳ Κορίνθου. Ἡ ὁδὸς αὕτη διακλαδίζεται παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, διασχίζει κατὰ μῆκος ὁλόκληρον τὴν κωμόπολιν τοῦ Λουτρακίου καὶ φθάνει μέχρι τῆς βορειοδυτικῶς κειμένης Περαχώρας. Διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης τὸ Λουτράκιον ἀπέχει τῶν Ἀθηνῶν 85 χλμ. Αἱ μετὰ τῆς πρωτευούσης χερσαῖαι συγκοινωνίαι εἶναι τακτικώταται, διεξαγόμεναι κυρίως δι' αὐτοκινήτων πολυτελείας, διατιθεμένων χάριν τῶν ἐκ τῆς πρωτευούσης ἐπισκεπτῶν ὑπὸ τῆς ἑταιρείας τοῦ Καζίνου. Ἐπίσης πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐπισκεπτῶν διατίθενται πολλάκις, ἰδίως κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἑορτῶν, εἰδικαὶ ἐξ Ἀθηνῶν σιδηροδρομικαὶ ἁμαξοστοιχίαι. Διὰ θαλάσσης τὸ Λουτράκιον μόνον κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον ἔχει τακτικὴν μετὰ τοῦ Πειραιῶς συγκοινωνίαν, ἐξυπηρετουμένην διὰ μικρῶν ἐπιβατικῶν ἀτμοπλοίων καὶ θαλαμηγῶν (ἀπόστασις ἀπὸ Πειραιῶς 35 ναυτικὰ μίλλια). Πρὸ τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τῆς ἱδρύσεως τῆς Νέας Κορίνθου τὸ Λουτράκιον ἐχρησίμευεν ὡς σταθμὸς διαμετακομίσεως τῶν μεγάλων ἀτμοπλοίων τῆς ἑταιρείας «Λόυδ» ἰδίως, τὰ ὁποῖα πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ περίπλου τῆς Πελοποννήσου ἀπεβίβαζον τοὺς ἐπιβά-

Digitized by Google

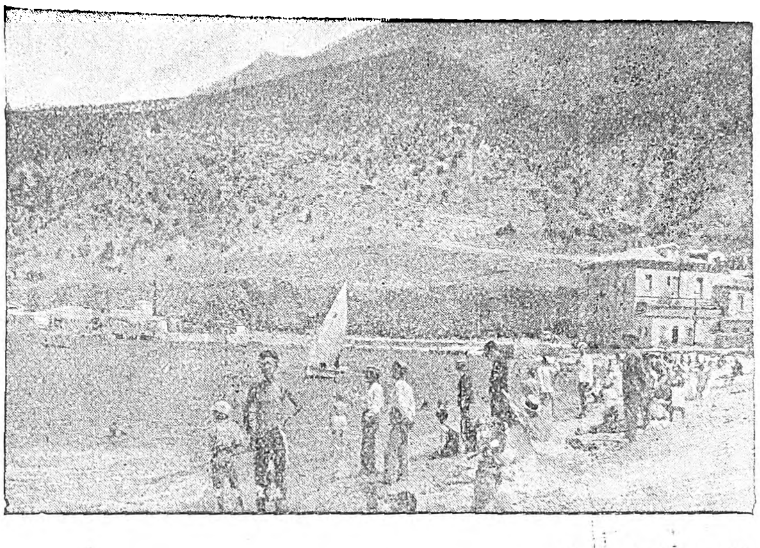

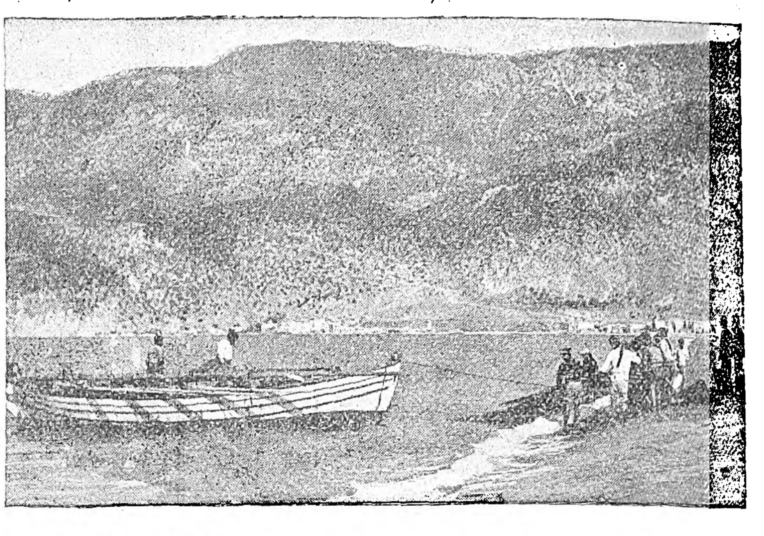

Λουτράκι(ον) : Δύο απόψεις τῆς παραλίας.

τας εἰς τὸν μικρὸν αὐτοῦ λιμένα, ἄλλα δὲ ἀτμόπλοια παρελάμβανον καὶ μετέφερον αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς λιμενίσκου τοῦ Καλαμακίου εἰς Πειραιᾶ καὶ τοὺς ἄλλους λιμένας τοῦ Αἰγαίου. Ἡ ἑταιρεία «Λόϋδ» εἶχεν ἐν τῇ κωμοπόλει καὶ μέγα πρακτορεῖον, τοῦ ὁποίου τὸ οἴκημα, διακρινόμενον ἐκ τῶν πολλῶν ἰδιορρύθμων στοῶν του, χρησιμεύει νῦν ὡς ἑστιατόριον καὶ ἀναψυκτήριον τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Καζίνου. Ὁ λιμὴν τῆς κωμοπόλεως εἶναι ὁπωσδήποτε ὑπήνεμος καὶ κατὰ τὰς μεγάλας τρικυμίας τὰ ἀτμόπλοια, μὴ δυνάμενα νὰ διέλθουν διὰ τῆς διώρυγος ἢ νὰ ἀγκυροβολήσωσιν εἰς τὴν ἀλίμενον Νέαν Κόρινθον, ἡ ὁποία ἀπέχει τρία περίπου μίλλια, μεθορμίζονται εἰς Λουτράκιον, κατὰ δὲ τὰς θυέλλας καταφεύγουσιν εἰς τὸν ἐγγὺς φυσικὸν καὶ ἀσφαλῆ λιμένα τοῦ *Ἀγριλιοῦ*.

Αἱ ἰαματικαὶ πηγαί. Ἡ ὑδατοφόρος περιοχὴ τῶν ἰαματικῶν πηγῶν ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, εἰς μῆκος ἑνὸς περίπου χλμ. ἀπὸ τοῦ ξενοδοχείου «Ἀκτὴ» μέχρι τῆς πευκοφύτου τοποθεσίας «Πευκάκι». Ὁπουδήποτε τῆς ἐκτάσεως ταύτης καὶ ἂν ἀνασκαφῇ τὸ ἔδαφος ἀναβλύζει ἰαματικὸν ὕδωρ, ὡς καταφαίνεται εἰς τὰ ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ διάφορα ἀνασκαφέντα φρέατα, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ εἶναι χλιαρόν, ὅμοιον πρὸς τὰ τῶν ἀλκαλικῶν ἁλιπηγῶν.

Τὰ μεταλλικὰ ταῦτα ὕδατα εἶναι διαυγῆ, ἐπὶ ἱκανὸν διατηρήσιμα, ἄχροα καὶ ἄοσμα, δεικνύουν θερμοκρασίαν 31—31,6, ἔχουν εἰδικὸν βάρος 1,0015—1,0018, ἔναντι εὐαισθήτων δεικτῶν παρουσιάζουν ἀλκαλικὴν ἀντίδρασιν καὶ ἡ ραδιενέργειά των φθάνει μέχρις 11 μονάδων Mache. Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ καθηγητοῦ Ἐμμανουὴλ τὸ ὕδωρ τοῦ κεντρικοῦ λουτροθεραπευτηρίου περιέχει: χλωριούχου νατρίου 1,242 γρ., ὑδροανθρακικοῦ νατρίου 0,14, θειικοῦ καλίου 0,009, χλωριούχου μαγνησίου 0,347, ὑδροανθρακικοῦ ἀσβεστίου 0,185, θειικοῦ ἀσβεστίου 0,206, ὑδροανθρακικοῦ σιδήρου 0,0008, θειικοῦ ἀργιλλίου 0,0083 καὶ μεταπυριτικοῦ ὀξέος 0,0147. Τὸ ὕδωρ τοῦτο τάσσεται εἰς τὰς ἀλκαλικὰς ἁλιπηγάς, ὑπὸ τοῦ τμήματος ὅμως τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων τῆς γεωλογικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας λογίζεται μεταξὺ τῶν χλωριονατριούχων, καθότι ἐπικρατέστερον συστατικὸν εἶναι τὸ χλωριοῦχον νάτριον (1,25 γρ. περίπου). Ἐκτὸς τῶν κυρίως μεταλλικῶν αὐτῶν ὑδάτων τοῦ Λουτρακίου καὶ τὰ φρεατιαῖα ὕδατα, ὡς ἀπεκαλύφθη τῷ 1926 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἐμμανουήλ, ἔχουν θεραπευτικὰς ἰδιότητας. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἀνάλυσις τοῦ ὕδατος τῆς κεντρικῆς δεξαμενῆς, πρὸς ὃ παραπλήσια εἶναι καὶ τὰ ὕδατα τῶν ἄλλων φρεάτων, παρουσιάζει τὸν ἀκόλουθον συνδυασμὸν ἁλάτων: ὑδροανθρακικοῦ καλίου 0,007 γρ., ὑδροανθρακικοῦ νατρίου 0,097, ὑδροανθρακικοῦ μαγνησίου 0,538, θειικοῦ μαγνησίου 0,007, χλωριούχου μαγνησίου 0,0145, χλωριούχου ἀσβεστίου 0,027, ὑδροανθρακικοῦ σιδήρου 0,004, θειικοῦ ἀργιλλίου 0,002, μεταπυριτικοῦ ὀξέος 0,015. Τάσσει δὲ τὰ ὕδατα ταῦτα εἰς τὰ ὀλιγομεταλλικὰ ἀλκαλικὰ-μαγνησιοῦχα. Τὰ μεταλλικὰ ὕδατα χρησιμοποιοῦνται πρὸς λουτροθεραπείαν καὶ ποσιθεραπείαν. Ἡ λουτροθεραπεία γίνεται εἴτε εἰς τὴν φυσικὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὕδατος, εἴτε μετὰ προηγουμένην θέρμανσιν αὐτοῦ. Ἡ θέρμανσις τοῦ ὕδατος γίνεται εἰς τὸ ἐκεῖ λουτροθεραπευτήριον, τὸ ὁποῖον διαθέτει 95 λουτῆρας. Αἱ ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσαι δύο δεξαμεναὶ πληροῦνται διὰ μηχανικῆς ἀντλίας. Ἐκ τούτων ἡ μία διοχετεύει τὸ ὕδωρ εἰς τὴν φυσικήν του θερμοκρασίαν, ἡ δευτέρα δὲ ἀφοῦ προθερμανθῇ διὰ θερμοσίφωνος. Ἐκτὸς τῶν λουτήρων τοῦ λουτροθεραπευτηρίου ὑπάρχουν ἔτι τὰ φυσικὰ λουτρὰ τοῦ δημοσίου, διαθέτοντα πέντε παλαιοτέρους λουτῆρας καὶ 12 νεωτέρους, καὶ τὰ κοινοτικά, ἅτινα ἔχουν 12 μαρμαρίνους λουτῆρας. Εἰς τὰ λουτροθεραπευτήρια χρησιμοποιοῦνται ἡμερησίως πρὸς λοῦσιν 850 περίπου τόννοι ὕδατος, ἤτοι δίδονται ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 1350 λουτρά. Πρὸς ποσιθεραπείαν χρησιμεύει τὸ ὕδωρ τῆς δημοσίας πηγῆς, τῆς κοινοτικῆς, τῶν ἰδιωτικῶν πηγῶν Καραντάνη, Πρωτοπαπᾶ καὶ Οἰκονόμου καὶ τὸ ἐκ τῆς κρήνης τοῦ λουτροθεραπευτηρίου. Περὶ τὰς 200 000 φιάλας ὕδατος ἐξαποστέλλονται εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς ἀλλοδαπήν. Ἡ πόσις τοῦ ὕδατος δέον νὰ γίνεται μετὰ περισκέψεως οὐχὶ εἰς μεγαλύτερον ποσὸν τῶν 500 γρ., εἰς τέσσαρας δόσεις, νήστεος ὄντος τοῦ στομάχου καὶ ἀφοῦ πιστοποιηθῇ ὅτι οἱ νεφροὶ λειτουργοῦν καλῶς, διότι ἄλλως τοῦτο ἐρεθίζει τοὺς νεφρούς. Τὰ μεταλλικὰ ὕδατα τοῦ Λουτρακίου ἐνδείκνυνται κατὰ τῆς ψαμμιάσεως, τῶν ἐλαφρῶν χρονίων ρευματισμῶν, τῶν νόσων τῆς κύστεως, ἰσχιάδος, ὀσφυαλγιῶν, ἡπαταλγιῶν, δυσπεψίας κλπ. Τὰ ὕδατα ἀντεδείκνυνται ἐπὶ καρδιακῶν νόσων καὶ νεφριτικῶν. Τὰ λουτρὰ Λουτρακίου ἐχρησιμοποιήθησαν τὸ πρῶτον τω 1860, τῶν πρώτων λουτήρων κτισθέντων ὑπὸ τοῦ δήμου.

Αἱ ἰαματικαὶ ἰδιότητες τῶν ὑδάτων τοῦ Λουτρακίου ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, ἀπεδίδοντο δὲ εἰς αὐτὰ θαυματουργοὶ ἰδιότητες, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ σῳζομένου μέχρι σήμερον ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, κτισθέντος τῷ 1345 ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῷ παρακειμένῳ σπηλαίῳ προσφυγῆς τοῦ ἁγίου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος χάριν τῶν λουτρῶν μεταβαινόντων εἰς Λουτράκιον ἀνέρχεται εἰς 25.000 περίπου.

—*/Ἱστορ./* Τὸ *Λουτράκιον* ἀναφέρεται εἰς τὰ «Ἑλληνικὰ» τοῦ Ξενοφῶντος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Θερμά*. Ἐν αὐτῷ διενυκτέρευσεν ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς Ἀγησίλαος, ὅτε ἐβάδιζε πρὸς κατάληψιν τῆς Περαίας (Περαχώρας) καὶ τῆς Οἰνόης (Σχοίνου) κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον. Τὸ σημερινὸν ὄνομα τῆς κωμοπόλεως ὀφείλεται εἰς τὰ ἐν αὐτῇ λουτρά. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα ἐχρησιμοποιήθη κατ' ἐπανάληψιν ὡς στρατόπεδον. Κατὰ τὸ 1822, μετὰ τὴν διὰ συνθήκης παράδοσιν τοῦ Ἀκροκορίνθου, οἱ ἐν αὐτῷ Τοῦρκοι μετεφέρθησαν εἰς τὸ Λουτράκιον, ὅπου ἀνέμενον τὰ μέλλοντα νὰ παραλάβωσιν αὐτοὺς πλοῖα, ἐκεῖ δὲ κατεσφάγησαν κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος (26 Ἰανουαρίου 1822) ὑπὸ τῶν παρασπονδησάντων ἐπαναστατῶν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ὁπλαρχηγῶν. Τῷ 1824 ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῶν ρουμελιωτικῶν στρατευμάτων τῶν μισθωθέντων διὰ νὰ καταπνίξουν τὴν ἀνταρσίαν τῶν προκρίτων τῆς Πελοποννήσου. Τῷ 1831 ἐχρησιμοποιήθη ὡς κέντρον τῶν συνταγματικῶν.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν, τὸ Λουτράκιον ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ προάγηται χάρις εἰς τὰς ἰαματικὰς αὐτοῦ πηγάς, εὑρίσκετο δὲ εἰς μεγάλην ἀκμήν, ὁπότε τῷ 1928 (22 Ἀπριλίου καὶ 7 Ἰουνίου) κατεστράφη συγχρόνως μετὰ τῆς Νέας Κορίνθου καὶ τῶν πέριξ χωρίων ὑπὸ μεγάλου σεισμοῦ. Κατὰ τὴν διαρρεύσασαν ἔκτοτε τριετίαν ἀνῳκοδομήθη ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἐμεγεθύνθη διὰ νέων οἰκοδομῶν καὶ μεγάλων ξενοδοχείων, ἀποτελεῖ δὲ σήμερον τὴν κυριωτέραν ἑλληνικὴν λουτρόπολιν καὶ τὸ ἀριστοκρατικώτερον κέντρον παραθερισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία αὐξάνει διαρκῶς χάρις εἰς τὴν μικρὰν σχετικῶς ἀπὸ τῆς πρωτευούσης ἀπόστασιν, τὴν τακτικὴν μετ' αὐτῆς συγκοινωνίαν καὶ τὸ ἀπό τινων ἐτῶν λειτουργοῦν ἐν αὐτῇ Καζῖνον. Ν. Ι. ΦΟΡΤΗΣ

—**Λουτράκι(ον)** */Γεωγρ./*.—1) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Κατούνας τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 80.

—2) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Γλώσσης (Πλατάνας) τῆς ἐπαρχίας Σκοπέλου τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 54.

—3) Χωρίον τῆς Κρήτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαλεβυζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 219.

—4) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἄνω Βιάννου τῆς ἐπαρχίας Βιάννου τοῦ νομοῦ Λασηθίου, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 184.

—5) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Κάτω Σύμης τῆς ἐπαρχίας Βιάννου τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Κάτ. (1928) 40.

—6) Χωρίον τῆς κοινότητος Γερανίου τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 194. Χ. Δ.

—**Λουτράκι(ον)** */Παραλ. Γεωγρ./*. Κολπίζων ὅρμος τῆς Ἀκαρνανίας, ἐν τῇ νοτίᾳ ἀκτῇ τοῦ Ἀμβρακικοῦ, μεταξὺ τῶν ὅρμων τοῦ Καρβασαρᾶ πρὸς Α. καὶ τῆς Ρούγας πρὸς Δ. Διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Μακριὰ-μύτη* (ΒΑ. κέρας) καὶ *Χάλικας* (ΒΔ.) καὶ ἀναπεπταμένος πρὸς Β., ἔχει ἄνοιγμα 3½ μιλλ. καὶ εἴσδυσιν 3. Κατὰ τὸν μυχόν του ὡραῖος μικρὸς φυσικὸς λιμὴν *Λουτράκι Ἐχίνου* ἢ *Λουτράκι Κατούνας* ὑπὸ τῶν ναυτικῶν λεγόμενος (πλάτ. 38°52'¼ Β, μῆκ. 21°05'⅛ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaka, Cephallonia islands), τέρμα ὁδοῦ ἀπὸ Μεσολογγίου εἰς χωρίον φερώνυμον. Σ. Ε. Λ.

—**Λουτράκι(ον)** *Ἄνω καὶ Κάτω* */Γεωγρ./*. Νεώτερον ὄνομα δύο ἐγγύτατα κειμένων χωρίων τῆς Μακεδονίας, ἀποτελούντων τὴν κοινότητα Λουτρακίου τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (Ἐνωτίας) τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κεῖνται πλησίον τῶν νοτιοσλαυϊκῶν συνόρων, ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Βόρας. Ἐκ τούτων τὸ μὲν *Κάτω Λουτράκι* (πρότερον *Κάτω Πόζαρ*) ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 1.282, τὸ δὲ *Ἄνω Λουτράκι* (πρότερον *Ἄνω Πόζαρ*) ἔχει κατ. (1928) 159. Πρόκειται νὰ συνδεθῇ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, ὑπὸ κατασκευὴν (1931), μετὰ τῆς Ἐδέσσης. Ἔχει ἰαματικὰ λουτρά. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΗΣ

λουτράρης (ὁ)· ὁ τοῦ λουτροῦ ἐπιμελητής, λουτρατζῆς, ἀρχ. *βαλανεύς*.

λουτραρία (ἡ) (Lutraria) */Παλαιοζῳολ./*. Ἀπολιθωμένα λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαπλάσεων τοῦ καινοζωικοῦ αἰῶνος. Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένα λείψανα λουτραριῶν εὑρέθησαν: α') Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ ἐν Ἠπείρῳ ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἑλβετίου (ΙΙ μεσογειακῆς) βαθμῖδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ τὸ εἶδος *λουτραρία lutraria*. β') Εἰς τὰ πλειοκαινικὰ στρώματα τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου τὸ εἶδος *λουτραρία elliptica*. Γ. Κ. Γ.

Λουτρέϊκα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κάτω Λουτροῦ τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 124. Χ. Δ.

Λοῦτρες */Γεωγρ./*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κουνουπιδιανῶν τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 7. Χ. Δ.

λουτρίδες (αἱ) */Ἀρχ./*. Ὑπηρέτριαι τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐντεταλμέναι τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν περιποίησιν τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἱεροῦ ξοάνου. Ἀναφέρονται κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Πλυντηρίων καὶ Καλλυντηρίων. Π. Ν. Π.

λουτρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ λουτρόν, ὁ τοῦ λουτροῦ· || *λουτρικὸν* (τό)· τὸ χρησιμοποιούμενον μετὰ τὸ λουτρὸν πρὸς σπόγγισιν· || *λουτρικὰ* (τά)· τὸ σύνολον τῶν χρησιμοποιουμένων πρὸς εὐτρεπισμὸν μετὰ τὸ λουτρόν.

λουτρίς, *—ίδος* (ἡ)· ἡ σκελέα, τὸ περίζωμα, τὸ ὁποῖον φορεῖ τις περὶ τὴν ἥβην, ὅταν λούεται.

Digitized by Google

λουτρίς (ἡ) *['Αρχ.]*· βλ. *λουτρίδες*.

Λουτριώτης, *Νικόλαος.* Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σφακίων, συμμετασχὼν εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἑνετῶν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης (1570) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γ. Καντανολέου, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἀπεστάλη μετὰ τῶν ὁπλαρχηγῶν Ν. Σπανιάκου πρὸς τὸν ναύαρχον τοῦ ἐν Μήλῳ σταθμεύοντος τότε τουρκικοῦ στόλου, ἵνα παραστήσωσιν αὐτῷ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν ὡς ἐπικουρικὸν κατὰ τῶν Ἑνετῶν ἀντιπερισπασμὸν καὶ ζητήσωσι τὴν συνδρομήν του εἰς ὅπλα καὶ χρήματα. Ν. ΚΛ.

λουτροθεραπεία (ἡ)· ἡ διὰ χρήσεως λουτρῶν θεραπεία.

—*['Ιατρ.]* Καλεῖται *λουτροθεραπεία* γενικῶς ἡ χρῆσις λουτρῶν πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν, εἰδικώτερον δὲ ἡ διὰ μεθοδικῆς χρήσεως λουτρῶν θεραπεία τῶν ἐμπυρέτων πρὸ παντὸς νοσημάτων. Τὸ διὰ ψυχρῶν λουτρῶν ἐπιτυγχανόμενον ἀποτέλεσμα θεραπευτικῆς ἀγωγῆς κατὰ τὸν τῦφον (μέθοδος Brandt) ὡδήγησεν εἰς ἐπέκτασιν τῆς μεθόδου ταύτης καὶ ἐπὶ ὅλων σχεδὸν τῶν ἄλλων πυρετικῶν νοσημάτων. Τὰ τοιαῦτα λουτρὰ ἔχουσι γενικῶς θερμοκρασίαν 25° Κ. Ὁ ἄρρωστος παραμένει ἐν τῷ ὕδατι ἐπὶ 15 λεπτὰ τῆς ὥρας, καθ' ὃν χρόνον ἡ κεφαλή του καλύπτεται διὰ βεβρεγμένου μάκτρου ἢ καταβρέχεται δι' ὕδατος 15° Κ. Μετὰ ταῦτα ὁ πάσχων ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ περιτυλίσσεται εἰς κάλυμμα ἐξ ἐρίου, μέχρις οὗ παρέλθῃ τὸ ῥῖγος. Ἐνίοτε παρίσταται ἀνάγκη νὰ χορηγῆται αὐτῷ πρὸ τοῦ λουτροῦ ἢ κατ' αὐτὸ ἢ μετ' αὐτὸ ῥόφημά τι ἐλαφρῶς οἰνοπνευματοῦχον. Διὰ τὰ παιδία καί ποτε διὰ τὰς γυναῖκας τὸ λουτρὸν δέον νὰ ἔχῃ ἀρχικῶς θερμοκρασίαν 35°Κ, τοῦ ὕδατος ψυχομένου εἶτα βαθμηδόν, ἵνα κατέλθῃ εἰς τοὺς 25° — 20° Κ. (βλ. καὶ λ. *λουτρὸν ('Υγιειν.)*). Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

λουτρὸν (τό)· ἡ ἐμβάπτισις τοῦ σώματος ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἢ ἡ περίχυσις δι' ἀφθόνου ὕδατος πρὸς λοῦσιν: «λουτρὸν θερμόν, —ψυχρόν, —θαλάσσιον, —τουρκικόν, — ἀρωματικόν, —εὐρωπαϊκόν», «λουτρὸν τυπικόν, τῶν ποδῶν, —τῶν χειρῶν»· ‖ τὸ κατάστημα, τὸ οἴκημα, τὸ δωμάτιον, ὅπου εἶναι ἱδρυμένοι οἱ λουτῆρες: «λουτρὰ δημόσια, — ἰδιωτικά», «οἰκία μετὰ λουτροῦ»· ‖ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης ὅπου συνήθως λούονται καὶ τὰ χάριν τῶν λουομένων κατασκευάσματα: «λουτρὰ Παλαιοῦ, Νέου Φαλήρου», «λουτρὰ ἀνδρῶν, — γυναικῶν»· ‖ ὁ τόπος ὅπου αἱ ἰαματικαὶ πηγαί, συνήθως εἰς πληθυντικόν: «λουτρὰ Αἰδηψοῦ, — Ὑπάτης κλπ.»· ‖ συνεκδ. ἐμβάπτισις τοῦ σώματος οἱαδήποτε, ἢ παρατεταμένη ἔκθεσις εἰς ὡρισμένην ἐπενέργειαν: «λουτρὸν ἄμμου, —πηλοῦ», «ἠλεκτρικὸν λουτρὸν» καὶ ἐν συνθέσει «ἀτμόλουτρον», «ἀερόλουτρον», «ἡλιόλουτρον», ‖ τὸ ὑγρὸν ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐμβαπτίζονται τὰ ὑφάσματα πρὸς βαφήν, ἢ τὰ φωτογραφικὰ ἀποτυπώματα πρὸς ἐμφάνισιν ἢ στερέωσιν· ‖ φρ. «τὸν ἄφησε—, ἀπόμεινε 'ς τὰ κρύα τοῦ λουτροῦ» ὅταν τις ἀπροσδοκήτως ἀποτυγχάνῃ εἰς τὰς προσδοκίας του. Β. Φ.

—[ΕΓΚΥΚΛΟΠ.] Ἡ χρῆσις τῶν λουτρῶν, θερμῶν καὶ ψυχρῶν, ἦτο κοινὴ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἡ Ναυσικᾶ καὶ αἱ θεραπαινίδες της, μετὰ τὴν πλύσιν τῶν ἀσπρορρούχων των, ἐτέρποντο λουόμεναι εἰς τὸν ποταμόν, ὅπως καὶ ἡ Εὐρώπη μὲ τὰς συντρόφους της εἰς τὸν Ἄναυρον καὶ ἡ Ἑλένη εἰς τὸν Εὐρώταν. Οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου, ὅταν εἶναι κατάκοποι ἀπὸ μακρᾶς πορείας ἢ ἀπὸ τὸν κάματον τῆς μάχης, ἀναζωογονοῦν δι' ἑνὸς θερμοῦ λουτροῦ τὰς δυνάμεις των, λούονται δ' ἐπίσης καὶ πρὸ τοῦ γεύματος, διὰ νὰ εἶναι καθάριοι κατὰ τὸ σῶμα καὶ ψυχικῶς εὐδιάθετοι. Οὕτως ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὴν νυκτερινὴν ἐπιδρομήν, καθ' ἣν ἀπήγαγον τοὺς ἵππους τοῦ Ρήσου, ἀποπλύνουν πρῶτον τὸν ἱδρῶτά των εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ εἰσέλθουν κατόπιν εἰς τὸν λουτῆρα, τὸν ὁποῖον ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει «ἀσάμινθον». Ἦσαν δέ, φαίνεται, οἱ ἀσάμινθοι μεγάλαι σκάφαι λαξευταί, ἐκ ξύλου ἢ μαρμάρου, δι' ἓν ἢ πλειότερα ἄτομα, εἰς τὰς ὁποίας «εἰσέβαινον» οἱ λουόμενοι· ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀργύρου τοιοῦτον λουτῆρα εἶχεν ὁ Μενέλαος, δῶρον Αἰγυπτίων φίλων του.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐγίνετο τὸ θερμὸν λουτρὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ Ὅμηρος μᾶς περιγράφει, κατὰ τὴν συνήθειάν του, λεπτομερέστατα: Ἡνάπτετο πυρά, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐτοποθετεῖτο τρίπους φέρων χαλκοῦν λέβητα καὶ τὸ βράζον ὕδωρ ἐχύνετο κατόπιν, ἀνάμεικτον μετὰ ψυχροῦ, εἰς τὸν ἀσάμινθον. Ὁ λουόμενος πλύνεται ὄρθιος ἢ ὀκλάζων ἐντὸς τοῦ λουτῆρος, βοηθούμενος παρ' ἄλλου, ὅστις καταχέει ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ὤμων του, τὸν τρίβει ὕστερον δι' ἐλαίου καὶ τὸν βοηθεῖ ἐν τέλει νὰ ἐπανενδυθῇ. Αἱ φροντίδες αὐταὶ ἀνῆκον κατὰ κανόνα εἰς τὰς γυναῖκας, ἰδίως εἰς τὰς ὑπηρετρίας ἢ τὰς θυγατέρας τοῦ οἴκου, ἐνίοτε ὅμως καὶ εἰς τὴν ἰδίαν τὴν οἰκοδέσποιναν. Ἡ Ἑλένη λούει αὐτοπροσώπως τὸν Ὀδυσσέα, τὸν ὁποῖον ἀνεγνώρισεν ὑπὸ τὴν μεταμφίεσίν του εἰς ἐπαίτην, τὴν ἰδίαν δὲ περιποίησιν τοῦ προσφέρουν ἐπίσης ἡ Κίρκη καὶ ἡ Καλυψώ. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸ θερμὸν λουτρὸν θεωρεῖται ὡς τὸ ἀποτελεσματικώτερον τονωτικὸν κατὰ τοῦ καμάτου καὶ προσφέρεται πάντοτε ὡς ἀπαραίτητον φιλοφρόνημα πρὸς τὸν ξενιζόμενον ταξιδιώτην. Καὶ δὲν εἶναι μὲν ἀκόμη τότε εἰς γενικὴν χρῆσιν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα· μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐν τούτοις, ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Φαιάκων, οἵτινες ἦσαν, πλειότερον ἀπὸ τοὺς τραχεῖς Ἀχαιούς, φίλοι τῶν βιοτικῶν ἀνέσεων, ἡ συνήθεια μεταδίδεται καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας. Μόνον ἡ αὐστηρὰ Σπάρτη παραμένει πιστὴ εἰς τὰ παλαιὰ ἔθιμα. Ἐκεῖ, νέοι καὶ γέροντες, ἐξακολουθοῦν νὰ λούωνται καθημερινῶς εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Εὐρώτα, τὸ δὲ θερμὸν λουτρὸν μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐπιτρέπεται.

Τὰ λουτρὰ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἱστορικῶν χρόνων ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι, παρεκτὸς τῶν κατ' οἶκον εἰδικῶν πρὸς λοῦσιν διαμερισμάτων, καὶ δημόσιοι λουτρῶνες, ἀλλὰ ψυχροῦ μόνον ὕδατος, ὑπαίθριοι ἐν ἀρχῇ καὶ χωριστοὶ δι' ἕκαστον φῦλον. Περὶ τῆς μορφῆς

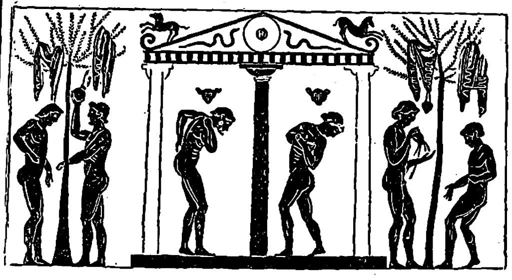

Ἑλληνικὸς λουτρὼν δι' ἄνδρας κατὰ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους.
[Ἀγγειογραφία ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λονδίνου.]

αὐτῶν μᾶς διαφωτίζουν πολλαὶ διασωθεῖσαι ἀγγειογραφικαὶ παραστάσεις, ὧν τινας παραθέτομεν ἐνταῦθα. Εἰς τὴν πρώτην ἐκ τούτων εἰκονίζεται ὑπαίθριος λουτρὼν δι' ἄνδρας, ὅπου ἄλλοι μὲν δέχονται καταιόνησιν ὕδατος, ῥέοντος ἀπὸ δύο κρουνῶν, εἰς σχῆμα κεφαλῶν πάνθηρος, ἄλλοι δὲ ἀσχολοῦνται εἰς τὰς συνήθεις μετὰ τὸ λουτρὸν ἐπαλείψεις. Συνηθέστερος φαίνεται ἦτο ὁ δημόσιος λουτὴρ τοῦ τύπου τῆς δευτέρας εἰκόνος, ἀποτελούμενος ἐκ μεγάλης κυκλικῆς λεκάνης, στηριζομένης ἐπὶ «ὑποστάτου». Ὁ λουόμενος βοηθεῖται ὑπὸ δύο ὑπηρετῶν ἢ συντρόφων, ἐξ ὧν ὁ εἷς τὸν περιχέει δι' ὕδατος ἀντλουμένου ἀπὸ παρακείμενον φρέαρ, ὁ δὲ ἄλλος τὸν ἀποξέει διὰ «ξυστρίδος» ἢ «στλεγγίδος».

Ἀρχαῖος δημόσιος λουτήρ.
[Ἀγγειογραφία.]

Εἰς τὸν τοῖχον φαίνεται ἀνηρτημένον παρόμοιον ὄργανον καὶ σάκκος περιέχων σπόγγον ἢ φιαλίδιον ἐλαίου διὰ τὴν ἐπάλειψιν, ἥτις θὰ ἐπακολουθήσῃ. Ἀντίστοιχος πρὸς τὰ ἀνδρικὰ λουτρὰ τῆς πρώτης εἰκόνος εἶναι ὁ περαιτέρω εἰκονιζόμενος γυναικεῖος λουτρών, εἴτε δημοσίας καὶ οὗτος χρήσεως, εἴτε ἀνήκων εἰς οἰκίαν πλουσίου τινὸς ἰδιώτου. Εἰς αὐτὸν ἡ λοῦσις τῶν γυναικῶν γί-

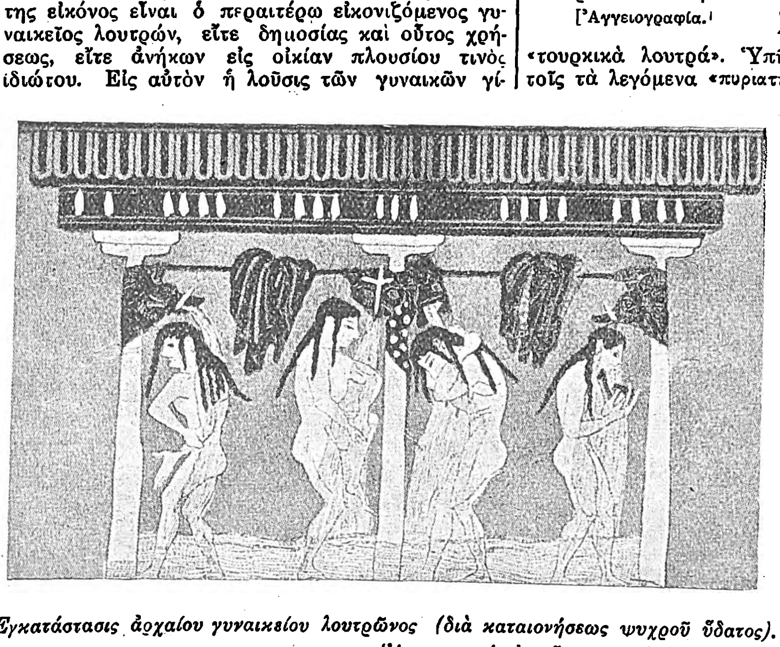

Ἐγκατάστασις ἀρχαίου γυναικείου λουτρῶνος (διὰ καταιονήσεως ψυχροῦ ὕδατος).
[Ἀγγειογραφία ἐν τῷ μουσείῳ Βερολίνου.]

νεται διὰ καταιονήσεως ψυχροῦ ὕδατος· ὑπῆρχον ὅμως καὶ γυναικεῖοι λουτρῶνες ὑπὸ μορφὴν μεγάλης δεξαμενῆς, τροφοδοτουμένης ἐκ τῶν ὑδάτων παραρρέοντος ποταμοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ αἱ λουόμεναι ἠδύναντο καὶ νὰ κολυμβῶσι (δι' ὃ καὶ «κολυμβήθρα» αὕτη ἐκαλεῖτο). Τῶν ψυχρῶν λουτρῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐγίνετο ἐνίοτε καὶ ἀνάμεικτος ὑπὸ τῶν δύο φύλων χρῆσις, χαρακτηριστικὴ δὲ συναφῶς εἶναι ἡ παρατιθεμένη παράστασις διασωθέντος χαρακτοῦ κατόπτρου.

Μεταγενεστέρα, ὡς προανεφέραμεν, ὑπῆρξεν ἡ εἰσαγωγὴ τῶν θερμῶν λουτρῶν ἐν τῇ κυρίως ἀρ-

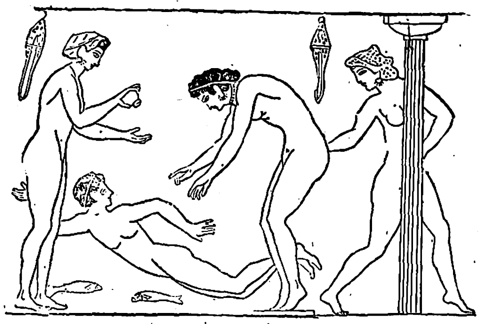

«Κολυμβήθρα» γυναικείου λουτρῶνος.
[Ἀγγειογραφία τοῦ ζωγράφου Ἀνδοκίδου. Μουσ. Λούβρου.]

χαίᾳ Ἑλλάδι. Οἱ δι' αὐτὰ λουτρῶνες, ἦσαν εἴτε ἰδιωτικοί, ἀποτελοῦντες ἴδια τμήματα τῶν μεγάρων τῶν πλουσίων, εἴτε δημόσιοι, τὰ λεγόμενα *βαλανεῖα*, ἀνήκοντες εἰς ἐπιχειρηματίας, οἵτινες εἰσέπραττον παρὰ τῶν λουομένων μικρὸν τίμημα εἰσόδου, τὸ λεγόμενον «ἐπίλουτρον». Ἱδρύοντο δὲ τὰ δημόσια βαλανεῖα εἰς θέσεις γειτνιαζούσας πρὸς τοὺς χώρους ἰδίως τῶν ἀθλητικῶν ἀσκήσεων, παρὰ τὰ «γυμνάσια» δηλαδὴ καὶ τὰς «παλαίστρας». Ὁ βαλανεὺς παρεῖχεν εἰς τὸν λουόμενον τὰ ἀναγκαῖα εἴδη καὶ ἐξαρτήματα διὰ τὴν ἀπόξεσιν τοῦ σώματος (στλεγγίδα, σμήγματα, κονίαν, κιμωλίαν γῆν κλπ.) καὶ ἔλαια διὰ τὴν ἐπάλειψιν, συνήθως ὅμως ἐκόμιζε ταῦτα μεθ' ἑαυτοῦ ὁ εἰς τὸ λουτρὸν προσερχόμενος, εἴτε ὁ ἴδιος, εἴτε διά τινος δούλου ἢ ὑπηρέτου, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀναγκαίων μάκτρων. Τὰ ἐνδύματα τῶν λουομένων ἀπετίθεντο εἰς τὸ «ἀποδυτήριον», ὑπὸ τὴν φροντίδα τῶν «ἱματιοφυλακούντων».

Ἀνάμεικτον ἑλληνικὸν λουτρόν.
[Ἀνάγλυφος παράστασις ἐπὶ κατόπτρου.]

Ἕλλην νεανίας φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ διὰ τὸ λουτρόν του ἐπιτήδεια.
[Ἀγγειογραφία.]

Ἀπὸ ἀπόψεως κατασκευῆς, τὰ βαλανεῖα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν διέφερον κατὰ πολὺ ἀπὸ τὰ σήμερον λεγόμενα «τουρκικὰ λουτρά». Ὑπῆρχον ἐν πρώτοις ἐν αὐτοῖς τὰ λεγόμενα «πυριατήρια», μικροὶ δηλαδὴ θαλαμίσκοι δι' ἕνα λουόμενον, ἢ μεγαλύτερα διαμερίσματα πρὸς χρῆσιν πολλῶν ἀτόμων συγχρόνως, ἅτινα ἐθερμαίνοντο εἴτε διὰ κλιβάνου τοποθετημένου ὑπὸ τὸ δάπεδον, εἴτε δι' ἀτμοῦ ἐκχεομένου ἐντὸς αὐτῶν ἀπὸ μεγάλου λέβητος. Ὁ λουόμενος, διαμένων ἐπί τινα χρόνον ἐντὸς τοῦ πυριατηρίου, ὑφίστατο ἔντονον ἐφίδρωσιν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐλούετο εἰς τὸν λουτῆρα διὰ θερμοῦ ὕδατος, εἶτα δὲ συνήθως καὶ διὰ ψυχροῦ. Τὰ λουτρὰ τοῦ τύπου τούτου ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὡς ἐν χρήσει κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα, ἀλλ' ὁ Ἱπποκράτης, παραδόξως, οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν περὶ αὐτῶν. Πάντως φαίνεται ὅτι ἡ χρῆσις τῶν λουτρῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι δὲν ἠκολούθησε συνεχῆ καὶ ὁμοιόμορφον ἐξέλιξιν, ἀλλ' ἐποίκιλλεν, ἀναχρονιστικῶς ἐνίοτε, κατὰ τόπους καὶ κατ' ἐποχάς, ὑφισταμένη ἄλλως τε καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῶν κατὰ καιροὺς ἠθικολογικῶν ἀντιλή-

Digitized by Google

ψεων. Οὕτως ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα, τὸ συχνάζειν εἰς τὰ θερμὰ λουτρά, παρεκτὸς τῶν προσηρτημένων εἰς τὰ «γυμνάσια», ἐθεωρεῖτο ὡς ἔνδειξις τρυφηλότητος διὰ τοὺς νέους, δι' ὃ καὶ διὰ νόμου ἀπηγορεύθη ἡ λειτουργία τοιούτων ἐγκαταστάσεων ἐντὸς τῆς πόλεως. Παρὰ

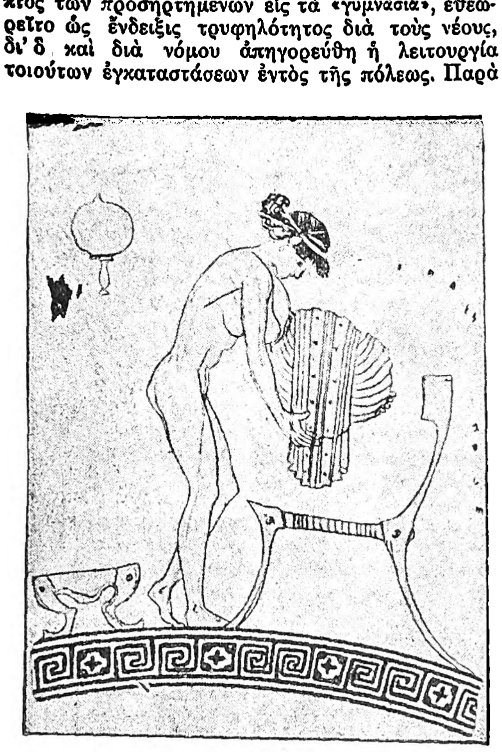

Προπαρασκευὴ λουτροῦ.
[Ἐπὶ ληκύθου, ἐν τῷ μουσείῳ τῶν Συρακουσῶν.]

τὴν ἐναντίον των ὅμως πολεμικὴν ἐκ μέρους τῶν ὑπεραμυνομένων τῆς «ἀρχαίας παιδείας», τὰ βαλανεῖα προσείλκυον ὁλονὲν καὶ πλειοτέρους θαμῶνας. Οἱ περισσότεροι ἐλούοντο καθ' ἑκάστην, πρὸ τοῦ πρώτου ἑσπερινοῦ δείπνου, κατὰ τὰ μέσα δηλαδὴ τοῦ ἀπογεύματος, ἄλλοι δὲ δὶς καὶ τρὶς τῆς ἡμέρας, ἂν μὴ καὶ συχνότερον, διημερεύοντες σχεδὸν εἰς τὰ βαλανεῖα, τὰ ὁποῖα κατήντησαν βαθμηδὸν νὰ γίνουν ἐντευκτήρια τῶν ἀργοσχόλων καὶ κέντρα διαφθορᾶς. Πολλάκις παρετίθεντο ἐν αὐτοῖς καὶ νυκτερινὰ ἀκόμη δεῖπνα, τῶν ὁποίων οἱ δαιτημόνες, γυμνοὶ ἐννοεῖται πάντοτε, οὐχὶ δὲ σπανίως ἄρρενες ἀναμὶξ μετὰ θηλέων, παρεδίδοντο μετὰ τὸν πότον εἰς ἐκλελυμένας τέρψεις καὶ παντοειδῆ ὄργια.

Ἐκ τῶν ἰαματικῶν θερμῶν λουτρῶν περιφημότερα ἦσαν ἐν Ἑλλάδι τὰ τῶν Θερμοπυλῶν, τῶν ὁποίων τὰς πηγάς, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἤνοιξεν ἡ Ἀθηνᾶ διὰ νὰ λουσθῇ ὁ Ἡρακλῆς καὶ νὰ ἀναζωογονήσῃ τὰς δυνάμεις του. Ἐκ τούτου αἱ θερμοπηγαὶ ἐν Ἑλλάδι ἦσαν ἀφιερωμέναι ὅλαι εἰς τὸν Ἡρακλέα, ὠνομάζοντο δὲ συνήθως καὶ «Ἡράκλεια λουτρά». Πολλαὶ δὲ ἐγκαταστάσεις ἰαματικῶν λουτρῶν ἀναφέρονται ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων, τόσον ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι, ὅσον καὶ εἰς τὰς νήσους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ Ἀριστοτέλης, ἀσχολούμενος περὶ αὐτῶν, κάμνει ἰδιαιτέρως μνείαν τῶν λουτρῶν τῆς Σκοτούσσης ἐν Μακεδονίᾳ καὶ τῶν τῆς Αἰδηψοῦ, τὰ ὁποῖα βέβαιον εἶναι ὅτι ἐσυχνάζοντο ὑπὸ ἀσθενῶν ἀπὸ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, ἔγιναν δὲ βραδύτερον διάσημα, τόσον διὰ τὰ θεραπευτικά των ἀποτελέσματα, ὅσον καὶ διὰ τὴν εὐμάρειαν καὶ τὰς διασκεδάσεις, τὰς ὁποίας εὕρισκον οἱ ἐκεῖ μεταβαίνοντες.

Τὰ ρωμαϊκὰ λουτρά. Ὅταν τὰ ἑλληνικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα μετεδόθησαν εἰς τοὺς Ρωμαίους, τὰ βαλανεῖα ηὐνοήθησαν παρ' αὐτοῖς πλειότερον ἔτι ἢ ὅσον παρὰ τοῖς Ἕλλησι. Λέγεται δέ, ὅτι πρῶτοι οἱ περιώνυμοι διὰ τὴν τρυφηλότητά των Συβαρῖται ἐχρησιμοποίησαν ἐν Ἰταλίᾳ τὰ «πυριατήρια» τῶν Ἑλλήνων, τὰ λουτρὰ δηλαδὴ τὰ ἔχοντα θαλάμους ἐφιδρώσεως. Κατ' ἄλλους πάλιν ἡ εἰσαγωγὴ τούτων εἰς Ρώμην ὀφείλεται εἰς πρωτότυπον ἐπινόησιν τοῦ Σεργίου Ὀράτα, κατασκευάσαντος λουτρὸν κείμενον ὑπεράνω ὑπογείου θαλάμου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκαιεν ἡ ἑστία, ἔχον δὲ κοίλους τοὺς τοίχους διὰ νὰ κυκλοφορῇ ἐντὸς αὐτῶν ὁ θερμὸς ἀήρ. Διὰ τὸν Μαικήναν ἐξ ἄλλου ἀναφέρεται ὅτι κατεσκεύασε δεξαμενὴν («κολυμβήθραν»), τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ διετηρεῖτο θερμὸν χάρις εἰς ὑποκειμένην ἑστίαν, τόσον δὲ εὐρύχωρον, ὥστε νὰ δύναται νὰ κολυμβᾷ ἀνέτως ἐντὸς αὐτῆς. Οὕτως ἢ ἄλλως, γεγονὸς εἶναι, ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς δημοκρατίας ὑπῆρχον ἐν Ρώμῃ ἄφθονα βαλανεῖα, συχναζόμενα ἀπὸ ἀνθρώπους πάσης τάξεως, ὑπῆρχον δὲ καὶ τοιαῦτα, τῶν ὁποίων θαμῶνες ἦσαν ἄνδρες ἀναμὶξ καὶ γυναῖκες τῶν εὐγενεστέρων ρωμαϊκῶν οἰκογενειῶν. Εἰς μάτην ὁ αὐστηρὸς Κάτων ἐκαυτηρίαζε τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἑλληνικῶν ἐθίμων, λέγων ὅτι εἶναι αἰσχρὸν νὰ ἐμφανίζωνται οἱ ἄνδρες γυμνοί, ὄχι μόνον πρὸ τῶν ὁμοφύλων των, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον γυναικῶν ἀκόμη. Ἡ ἕξις, ἀντὶ νὰ περιστέλλεται, ἐξηπλοῦτο ἐπὶ μᾶλλον, συνετέλεσε δὲ πράγματι εἰς τὴν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἰδίως τῆς αὐτοκρατορίας, καθ' οὓς τὰ ἀνάμεικτα λουτρὰ (mixta balna, ἢ communia) ἔγιναν κοινοτάτης χρήσεως. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἐπεχείρησε ν' ἀνακόψῃ τὴν ἔκλυσιν ταύτην, ἀλλὰ μὲ ἐφήμερα μόνον ἀποτελέσματα, παρομοία δὲ ἦτο ἡ ἔκβασις καὶ τῶν ἀπὸ τοὺς μετέπειτα αὐτοκράτορας ἐπιχειρηθέντων μέτρων. Καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς δ' ἀκόμη χρόνους δὲν ἐμετριάσθη, φαίνεται, κατὰ πολὺ τὸ κακόν, ὡς δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἀπὸ τὰ συναφῆ κηρύγματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων.

Κατακόρυφος τομὴ τοῦ caldarium εἰς τὴν ἐν Πομπηΐᾳ ἔπαυλιν τοῦ Διομήδους.

Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἀσχέτως πρὸς τὸν τρόπον τῆς χρήσεώς των, ὁ ἀριθμὸς τῶν βαλανείων ηὔξανεν ἀκαταπαύστως ἐν Ρώμῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος Σεβῆρος ἵδρυσε τοιαῦτα καὶ εἰς τὰς πλέον μεμακρυσμένας συνοικίας τῆς πόλεως, κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ρώμῃ βαλανείων ἐπλησίαζε τὰ 900, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωνται εἰς αὐτὰ αἱ τεράστιαι *θέρμαι* (βλ. λ.), αἱ ἀνεγερθεῖσαι ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τοῦ Ἀγρίππα καὶ κατόπιν ὑπὸ ἄλλων αὐτοκρατόρων, οἰκοδομήματα παμμεγίστων διαστάσεων, περιλαμβάνοντα, ἐκτὸς τῶν διαφόρων εἰδῶν λουτρώνων, πλείστας αἰθούσας καὶ εὐρυχώρους αὐλὰς διὰ γυμναστικὰς ἀσκήσεις, παί-

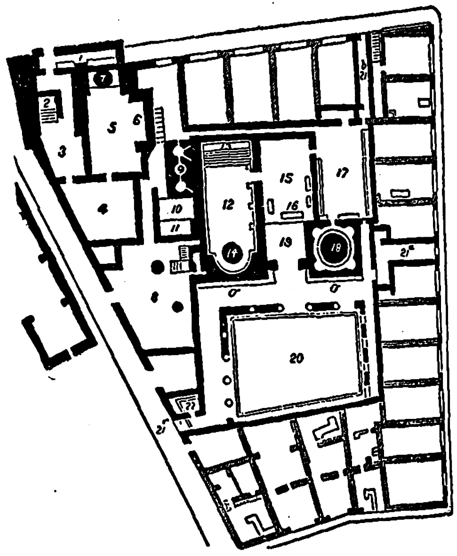

Κάτοψις τῶν «παλαιῶν» δημοσίων λουτρῶν τῆς Πομπηΐας.

Διαμέρισμα γυναικῶν: 1=εἴσοδος· 2=δεξαμενὴ (λουτὴρ) ψυχροῦ ὕδατος· 3=ἀποδυτήριον· 4=tepidarium· 5=caldarium· 6=κρουνοὶ καταιονήσεως θερμοῦ ὕδατος· 7=λουτὴρ θερμοῦ 8 = tepidarium. — *Διαμέρισμα ἀνδρῶν:* 12=caldarium· 13=λουτήρ. 14 =«λακωνικόν»· 15, 16= tepidarium· 17=ἀποδυτήριον· 18=frigidarium· 19=προθάλαμος (ἀναπαυτήριον)· σσ=ἐστεγασμέναι στοαί· 20= χῶρος περιπάτου καὶ ἀσκήσεων· 21,21α,21β=εἴσοδοι καὶ ἔξοδοι. — *Ἐνδιάμεσοι ἐγκαταστάσεις.* 9.10,11=ὑδαταποθῆκαι, ἑστίαι καὶ λέβητες.]

γνια, ἀνάγνωσιν καὶ φαγητὸν ἀκόμη. Ἐννοεῖται ὅτι τὴν τοιαύτην διάδοσιν τῶν θερμῶν λουτρῶν ἐν Ρώμῃ παρηκολούθει κατὰ πόδας ἀνάλογος μίμησις, ὄχι μόνον ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν ἰταλικῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν κτήσεων τῆς αὐτοκρατορίας.

Περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ρωμαϊκῶν λουτρῶν καὶ βαλανείων μᾶς πληροφοροῦσιν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ ἀνασκαφέντα ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Πομπηΐας. Εὑρίσκονται μεταξὺ αὐτῶν ἐν πρώτοις λουτρῶνες τοῦ παλαιοτέρου τύπου (τοῦ ὀνομαζομένου λατινιστὶ lavatrina), ἀποτελούμενοι ἐξ ἑνὸς μόνου δωματίου, παρακειμένου πρὸς τὸ μαγειρεῖον καὶ ἐφωδιασμένου διὰ κρουνῶν θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος. Ὁ ἁπλοῦς οὗτος λουτρὼν ἐξειλίχθη βαθμηδὸν εἰς ἄλλους ἀνετωτέρους, περιλαμβάνοντας λαξευτοὺς λουτῆρας καὶ ἄλλα συναφῆ ἐξαρτήματα. Ἐπακολουθεῖ ὁ τύπος τοῦ ἑλληνικοῦ *βαλανείου*, διὰ τὸ ὁποῖον χρειάζονται τρεῖς τοὐλάχιστον αἴθουσαι: μία διὰ τὴν ἐφίδρωσιν καὶ τὸ θερμὸν λουτρόν, ἥτις ἐκαλεῖτο «caldarium», ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ ἑλληνικὸν «πυριατήριον»· μία διὰ τὸ ψυχρὸν λουτρόν, ὀνομαζομένη «frigidarium» καὶ τρίτη ἐνδιάμεσος μεταξὺ τῶν δύο προηγουμένων, τὸ «tepidarium», εἰς τὴν ὁποίαν διετηρεῖτο μέση χλιαρὰ θερμοκρασία. Οἱ λουόμενοι εἰσήρχοντο καὶ διέμενον ἐπί τινα χρόνον εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην αἴθουσαν, πρὸ τῆς εἰσόδου των εἰς τὸ caldarium, διὰ νὰ προδιαθέσουν τὸ σῶμά των εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐν τούτῳ θερμότητα, παρέμενον δ' ἐπίσης ἐπ' ἀρκετὸν εἰς τὸ tepidarium καὶ κατὰ τὴν ἔξοδόν των ἀπὸ τὸ caldarium, πρὶν τοῦ εἰσέλθουν εἰς τὸ frigidarium. Ἡ ἰδία αὕτη αἴθουσα ἐχρησίμευε συνήθως καὶ διὰ τὴν ἀπόδυσιν καὶ διὰ τὰς δι' ἐλαίου ἐντριβάς, ὅταν ἡ ἐγκατάστασις δὲν περιελάμβανεν εἰδικοὺς δι' αὐτὰς θαλάμους (apodyterium καὶ unctorium).

Εἰς πολλὰς ἐκ τῶν πολυτελῶν οἰκιῶν τῆς Πομπηΐας (ἔπαυλις τοῦ Διομήδους κλπ.) ἀνευρέθησαν τοιαῦται πλήρεις λουτρικαὶ ἐγκαταστάσεις. Ἐν αὐταῖς τὸ caldarium εἶναι ἐκτισμένον (ὅπως εἰς τὸ παρατιθέμενον διάγραμμα φαίνεται) ἄνωθεν ὑπογείου θαλάμου, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκεται ἡ ἑστία, εἶναι δὲ οἱ τοῖχοί του διπλοῖ καὶ εἰς τὸν μεταξύ των διάκενον χῶρον κυκλοφορεῖ ὁ ἐκ τοῦ κάτω θαλάμου ἀνερχόμενος θερμὸς ἀήρ. Περιελάμβανε δὲ τὸ caldarium ἕνα λουτῆρα εὐρύχωρον καὶ ἀνάκλιντρα διὰ τὴν ἐφίδρωσιν. Παραπλεύρως αὐτοῦ, εἰς μικρὸν χωριστὸν διαμέρισμα καὶ ἄνωθεν ἀκριβῶς τῆς ἑστίας τοῦ ὑπογείου, ὑπῆρχον δύο λέβητες, ὁ εἷς ὑπὲρ τὸν ἄλλον, συγκοινωνοῦντες μεταξύ των διὰ σωλήνων καὶ κρουνῶν καθὼς καὶ μετὰ τοῦ λουτῆρος. Ἡ εὐφυὴς αὕτη διάταξις ἐπέτρεπεν ὥστε, ἐφόσον τὸ θερμὸν ὕδωρ τοῦ κάτω λέβητος μετωχετεύετο εἰς τὸν λουτῆρα, ν' ἀναπληροῦται διὰ χλιαροῦ ὕδατος, καταρρέοντος ἀπὸ τὸν ἄνω λέβητα, νὰ ἑτοιμάζεται δ' ἐξ ἄλλου ἄνευ χρονοτριβῆς τὸ λουτρὸν εἰς τὴν ἐπιθυμητὴν ἀπὸ τὸν λουόμενον θερμοκρασίαν. Ἐνιαχοῦ μετεχειρί-

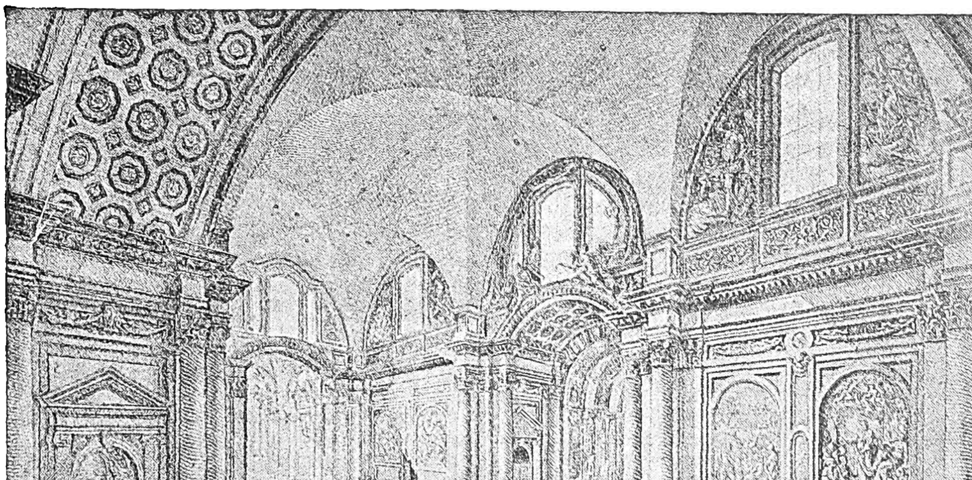

Θέρμαι τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐν Ρώμῃ (σήμερον ναὸς τῆς Παναγίας τῶν Ἀγγέλων).
[Στάμπα τοῦ Piranesi.]

Digitized by Google

ζοντο διὰ τὴν θέρμανσιν τοῦ ὕδατος τῶν λουτήρων καὶ ἑλικωτοὺς χαλκίνους σωλῆνας, ἀντιστοίχους πρὸς τοὺς διὰ πυρομοίους σκοποὺς χρησιμοποιουμένους σήμερον. Τὸ caldarium ἐκαλεῖτο ἐπίσης παρὰ Ρωμαίοις καὶ laconicum (λακωνικόν), ἄγνωστον διά τινα λόγον λαβὸν την ἑλληνικὴν

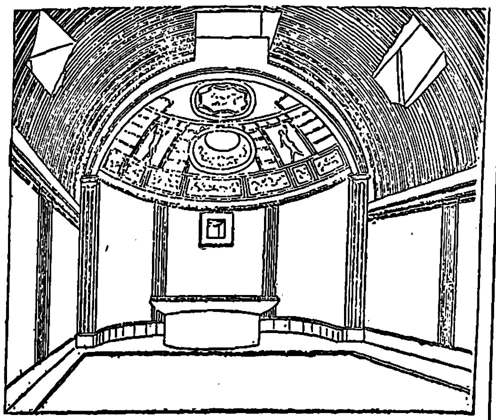

Τὸ caldarium τῶν «παλαιῶν» λουτρῶν τῆς Πομπηΐας.

ταύτην ὀνομασίαν. Ἄλλοτε πάλιν ὠνομάζετο οὕτως ἓν μόνον κεχωρισμένον τμῆμα τοῦ πυριατηρίου, τὸ ἀκριβῶς ἄνωθεν τῆς ἑστίας κείμενον, προωρισμένον, φαίνεται, διὰ τοὺς θέλοντας νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἐξαιρετικῶς ἄφθονον ἐφίδρωσιν.

Μετὰ τοῦ caldarium ἐπεκοινώνει ὁ θάλαμος τοῦ tepidarium, μετὰ τούτου δὲ ὁ τοῦ frigidarium, ὅπου ὑπῆρχεν εὐρύχωρος δεξαμενὴ (λουτὴρ) βάθους 1 μ. μέχρις 1.20 μ., ἔχουσα ἐσωτερικῶς βαθμῖδας διὰ τὴν κάθοδον τῶν λουομένων καὶ μαρμαρίνην ἐπίσης ἀναβάθραν, διὰ νὰ κάθηνται οὗτοι ἐπ' αὐτῆς εὑρισκόμενοι ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τὸ ὕδωρ εἰσέρ-

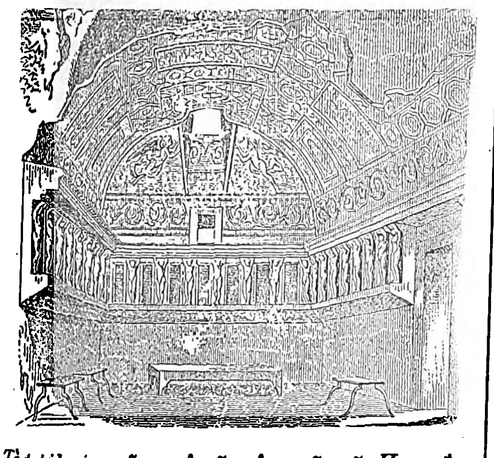

Τὸ tepidarium τῶν «παλαιῶν» λουτρῶν τῆς Πομπηΐας.

ρεεν εἰς τὴν δεξαμενὴν διὰ μεγάλου κρουνοῦ, εἰς ὡρισμένον δ' ὕψος αὐτῆς ὑπῆρχεν ἄλλος κρουνὸς ἐξαγωγῆς, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ὕδωρ ἀνενεοῦτο διαρκῶς χωρὶς νὰ ἐκχειλίζῃ. Εἰς τὸν πυθμένα εὑρίσκετο τρίτος κρουνὸς διὰ τὴν πλήρη τελικὴν ἐκκένωσιν. Εἰς τὴν ἔπαυλιν Διομήδους ὑπάρχει ἐπίσης ἐκτὸς τοῦ κλειστοῦ frigidarium καὶ μικρὰ ὑπαίθριος αὐλή, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκεται δεξαμενὴ («κολυμβήθρα») διαστάσεων 3×3 περίπου μέτρων, κάτωθεν ὑποστέγου, πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς βροχῆς καὶ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Παρὰ τὸ διαμέρισμα τοῦτο ὑπῆρχε θαλαμίσκος, πρὸς ἐναπόθεσιν πιθανῶς τοῦ ἐλαίου, τῶν ἀρωμάτων καὶ ἄλ-

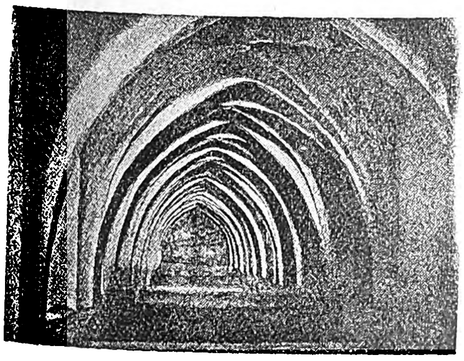

Τὸ λεγόμενον «λουτρὸν τῆς δόννα Μαρίας Παντίλια» εἰς τὸ Ἀλκαζὰρ τῆς Σεβίλλης.

λων εἰδῶν καὶ ἀντικειμένων διὰ τὸν κατόπιν τοῦ λουτροῦ ἐπακολουθοῦντα καλλωπισμόν.

Τὰ δημόσια λουτρὰ τῆς Πομπηΐας, τόσον τὰ «παλαιὰ» (τὰ ἀνασκαφέντα τῷ 1824), ὅσον καὶ τὰ «νέα» (1857), δὲν διαφέρουσι τῶν ἰδιωτικῶν κατὰ τὰς κυρίας αὐτῶν διατάξεις, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος. Τὰ «παλαιὰ» λουτρά, τῶν ὁποίων παρατίθεται λεπτομερὲς διάγραμμα, ἀποτελοῦνται ἐκ δύο κεχωρισμένων ἐγκαταστάσεων, μιᾶς διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ ἑτέρας διὰ τὰς γυναῖκας, μὲ κοινὸν ἐν τῷ μέσῳ διαμέρισμα διὰ τὰς ὑδαταποθήκας, τὰς ἑστίας καὶ τοὺς λέβητας. Ἐν αὐτοῖς τὸ caldarium ἔχει χῶρον δι' 8—10 ἄτομα. Εἰς τὸ ἓν ἄκρον τῆς αἰθούσης του εὑρίσκεται ὁ λουτήρ, ὑπάρχουν δ' ἐπίσης μαρμάρινα καθίσματα, κρουνοὶ καταιονήσεως, διαμέρισμα ὑπερεφιδρώσεως («λακωνικὸν») κλπ. Εἰς τὸ μέσον τοῦ θόλου, θυρὶς ἀνοιγοκλείουσα δι' ἁλύσεως ἄφινε νὰ διαφεύγῃ κατὰ διαστήματα ὁ θερμὸς ἀὴρ καὶ οἱ ὑδρατμοί, κανονιζομένης οὕτω τῆς θερμοκρασίας κατὰ βούλησιν. Τὸ tepidarium, πολυτελῶς διακόσμητον διὰ γλυπτῶν παραστάσεων, εἶχεν ἐκτὸς τῶν καθισμάτων καὶ εὐρὺ ἀνάκλιντρον δι' ἐντριβὰς καὶ ἐπαλείψεις, τὸ δὲ frigidarium περιελάμβανε δεξαμενὴν λουτῆρα ψυχροῦ ὕδατος) διαμέτρου 4,50 μ. καὶ βάθους 1,20 μ. περίπου.

Εἴς τινα τῶν δημοσίων ρωμαϊκῶν βαλανείων (ὅπως εἰς τὰ «νέα» λουτρὰ τῆς Πομπηΐας) ὑπῆρχον καὶ ἰδιαίτεροι χωριστοὶ θάλαμοι διὰ τὴν κατ' ἄτομον λοῦσιν. Γενικὴ δὲ ἦτο ἡ χρησιμοποίησις τοιούτων θαλαμίσκων εἰς τὰς δι' ἰαματικοὺς σκοποὺς χρησιμοποιουμένας θέρμας τῶν μεταλλικῶν πηγῶν.

Ἡ λειτουργία τῶν δημοσίων ρωμαϊκῶν λουτρῶν διήρκει κατὰ κανόνα ἀπὸ τῆς πρώτης ἢ δευτέρας μετὰ μεσημβρίαν ὥρας μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὑπῆρξαν καὶ ἐποχαί, καθ' ἃς ἐσυνεχίζετο καὶ διαρκούσης τῆς νυκτός. Οὕτως εἰς τὰ «παλαιὰ» λουτρὰ τῆς Πομπηΐας ἀνευρέθησαν 1.348 ἁπλαῖ λυχνίαι καὶ μία μὲ ἑπτὰ θρυαλλίδας, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ εἰς τὴν Ρώμην ἐπετρέπετο ἀπὸ τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος ἡ νυκτερινὴ λειτουργία τῶν βαλανείων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ κατάχρησις τῶν θερμῶν λουτρῶν εἶχεν ὑπερβῆ πᾶν ὅριον. Οἱ φρονιμώτεροι ἐλούοντο δὶς τοὐλάχιστον τῆς ἡμέρας, ἐνῷ ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ οἱ αὐτοκράτορες Κόμμοδος καὶ Γαλιηνός, ἔφθαναν μέχρις ἓξ καὶ ἑπτὰ καθ' ἑκάστην λουτρῶν, ἢ ἀκριβῶς εἰπεῖν διημέρευον εἰς τὰ βαλανεῖα, ἐν αὐτοῖς συνήθως γευματίζοντες καὶ δειπνοῦντες καὶ μὴ διστάζοντες νὰ βυθίζωνται εἰς τὸ θερμὸν ὕδωρ καὶ μετὰ κατάχρησιν φαγητοῦ καὶ πότου. Συχνότατοι, ἐννοεῖται, ἦσαν οἱ ἐκ τούτου θάνατοι. Ἀλλ' οὔτε τὰ δυστυχήματα, οὔτε τὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα διὰ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ἠθικήν, οὔτε αἱ κατακραυγαί, αἵτινες κατὰ καιροὺς ὑψώθησαν, ἴσχυσαν νὰ ἀπομακρύνουν τοὺς ἐκτεθηλυμένους ἀπὸ τὴν συνήθειαν τῶν πολλαπλῶν αὐτῶν λουτρῶν καὶ ἀπὸ τὰς τέρψεις καὶ τὰ ὄργια ποῦ τὰ συνώδευον.

Ἡ πολυτέλεια, ἣν ἐνεφάνιζον τά, ἰδιωτικὰ ἰδίως, λουτρὰ τῆς Ρώμης καὶ μεταξὺ τούτων πλειότερον τὰ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν αὐλικῶν, εἶναι ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς. Τὰ δάπεδα καὶ οἱ τοῖχοι των κατεσκευάζοντο ἀπὸ ὄνυχα, πορφυρίτην, ἴασπιδα, ἀλάβαστρον καὶ τὰ πολυτιμότερα τῶν μαρμάρων. Οἱ λουτῆρες, αἱ «κολυμβῆθραι», τὰ καθίσματα, ἐγίνοντο ἀπὸ τὰ ἴδια πολύτιμα ὑλικά, αἱ δὲ αἴθουσαι, τὸ tepidarium ἰδίως, διεκοσμοῦντο διὰ μωσαϊκῶν, εἰκονογραφιῶν, ἀγαλμάτων καὶ κιόνων ἀνωτέρας τέχνης. Γνωστὸν εἶναι ὅτι πλεῖστα τῶν διασωζομένων σήμερον μεγάλων γλυπτικῶν ἔργων (ὅπως ὁ «Λαοκόων», ὁ «Φαρνέσιος Ἡρακλῆς» καὶ ὁ «Φαρνέσιος ταῦρος») προέρχονται ἀπὸ τὰς ἀρχαίας ρωμαϊκὰς θέρμας, τῶν ὁποίων ἐξ ἄλλου ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἦτο ἀσύγκριτος εἰς μεγαλοπρέπειαν.

Πολὺ ἐπίσης ἐσυχνάζοντο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ τὰ λουτρὰ τῶν θερμοπηγῶν, τὰς ὁποίας ἔθετον εἴτε ὑπὸ τὴν προστασίαν ἰδίων θεοτήτων, ἢ ἀφιέρωνον, ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες, εἰς τὸν Ἡρακλέα. Περιφημότερα ἰαματικὰ λουτρὰ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπῆρξαν τὰ εὑρισκόμενα εἰς Βαΐας (ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ), ὅπου συνέρρεεν ἄμετρον πλῆθος θαμώνων, ἀλλ' ὄχι τόσον διὰ τὰς θεραπευτικάς των ἰδιότητας, ὅσον διὰ τὰ ἐκεῖ εὑρισκόμενα κέντρα διασκεδάσεων καὶ ἀναψυχῆς.

Παρὰ τὴν καταπληκτικὴν ἐν τούτοις ἀγάπην τῶν Ρωμαίων πρὸς τὰς θέρμας καὶ τὰ βαλανεῖα, ὑπῆρξαν ἐποχαί, καθ' ἃς τὰ ψυχρὰ λουτρὰ ἐτύγχανον προτιμήσεως. Τοῦτο συνέβη ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πομπηΐου, χάρις εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτῶν κήρυγμα τοῦ ἰατροῦ Ἀσκληπιάδου. Βραδύτερον δέ, κατὰ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου, ὁπότε ὁ ἰατρὸς Ἀντώνιος Μούσα ἐθεράπευσε τὸν αὐτοκράτορα διὰ ψυχρᾶς λουτροθεραπείας, καὶ εἶτα ἐπὶ Νέρωνος, τόση ἦτο ἡ ἐπὶ τὰ

Λουτρὼν Ὀθωμανίδων γυναικῶν.

[Πίναξ τοῦ ζωγράφου Ingres.]

ἀποτελέσματα αὐτῶν πίστις, ὥστε καὶ γέροντες ἀκόμη ἐθεώρουν καύχημά των νὰ λούωνται μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ψυχρότερον ὕδωρ. Ὁ Σενέκας ἐπὶ παραδείγματι ἠσμενίζετο λέγων ὅτι ἐλούετο ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Τιβέρεως. Καθ'

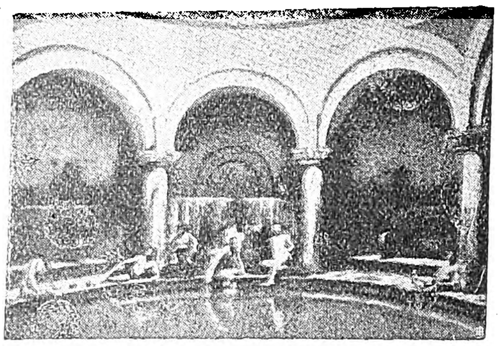

Ἐσωτερικὴ ἄποψις τῶν λουτρῶν τῆς Προύσσης.

ὅλας ἐξ ἄλλου τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου ἐγίνετο χρῆσις θαλασσίων λουτρῶν, εἰς δὲ τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Ὀστιας καὶ τοῦ Ἀντίου, εὑρέθησαν ἐρείπια τοιούτων ἐγκαταστάσεων, ἀνεπαρκῆ ὅμως, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ὁδηγήσουν εἰς σαφῆ αὐτῶν ἀναπαράστασιν.

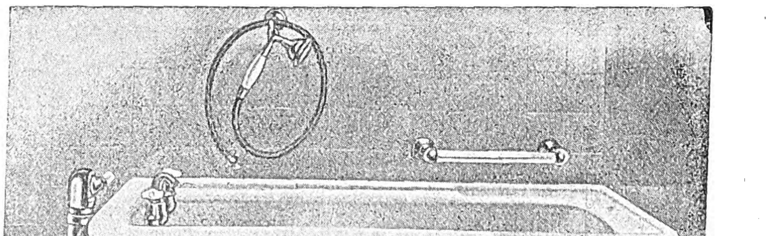

Σύγχρονος λουτὴρ ἐκ πορσελλάνης.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν, παραλαβόντων αὐτὰ ἀπὸ τῶν Ρωμαίων, ἐγνώρισαν τὰ θερμὰ λουτρὰ οἱ Μουσουλμᾶνοι κατακτηταί, ἀπὸ τῶν ὁποίων πάλιν εὐρυτάτη ὑπῆρξεν ἡ διάδοσίς των καθ' ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ λεγόμενα «τουρκικὰ λουτρὰ» ἢ κοινῶς «χαμάμια» (ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ χαμὰμ) δὲν

Digitized by Google

διαφέρουσι κατὰ βάσιν τῶν ἀρχαίων ρωμαϊκῶν. Ὁ συνηθέστερος αὐτῶν τύπος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἑξῆς διαμερίσματα: Ἀπὸ μικροὺς ἐν πρώτοις θαλαμίσκους (ἀποδυτήρια), περιλαμβάνοντας καὶ κλίνην διὰ τὴν μετὰ τὸ λουτρὸν ἐντριβὴν ἢ πρὸς

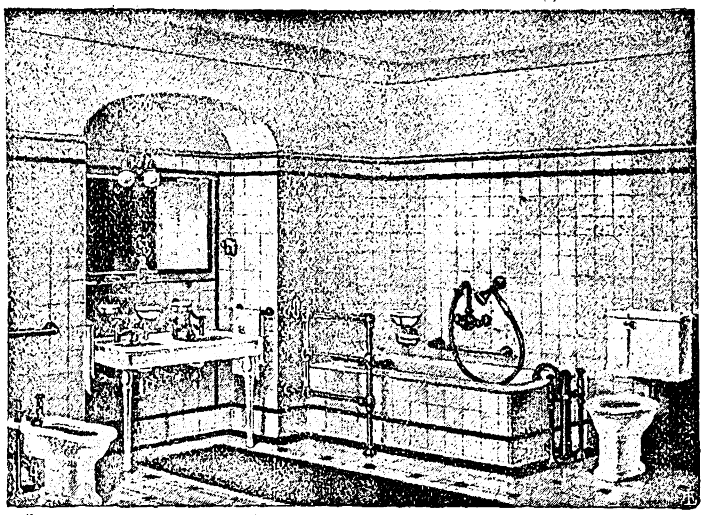

Πλήρης ἐγκατάστασις λουτροῦ τῶν σημερινῶν χρόνων.

ἁπλῆν ἀνάπαυσιν. Ἀπὸ τῶν θαλαμίσκων τούτων οἱ λουόμενοι εἰσέρχονται εἰς κοινὴν εὐρεῖαν, κυκλικὴν καὶ θολωτὴν αἴθουσαν, ὑπερκειμένην τοῦ ὑπογείου θαλάμου, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκονται αἱ ἑστίαι καὶ οἱ λέβητες. Ἐν αὐτῇ ἡ θερμοκρασία κυμαίνεται συνήθως μεταξὺ 40—45°. Εἰς τὸ μέσον της ὑπάρχει μεγάλη, κυκλικὴ ἐπίσης, μαρμαρίνη πλάξ, καθ' ὅλην δὲ τὴν περίμετρον τῆς αἰθούσης μικρὰ κελλία, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων λεκάνη καὶ κρουνοὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος. Οἱ λουόμενοι κάθηνται ἢ ἀνακλίνονται, ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης πλακός, ἀναγινώσκοντες, καπνίζοντες ἢ συνδιαλεγόμενοι, μέχρις ἐπαρκοῦς ἐφιδρώσεως, μεθ' ὃ ἕκαστος εἰσέρχεται εἰς ἓν ἐκ τῶν κελλίων τούτων, ὅπου ἀποπλύνει τὸν ἱδρῶτα καὶ τοὺς ρύπους τοῦ σώματος, διὰ σάπωνος, ἐντριβῶν καὶ ἀφθόνου λούσεως. Ἐπανέρχεται τότε εἰς τὸ ἀποδυτήριον, ἐκεῖ δὲ κατακλίνεται καλυπτόμενος μὲ θερμὰ κλινοσκεπάσματα, ἀφοῦ συνήθως ὑποβληθῇ προηγουμένως εἰς γενικὴν ἐντριβὴν (massage), ἐκτελουμένην ἀπὸ εἰδικοὺς τῶν λουτρῶν ὑπηρέτας. Μόνον δὲ ὅταν τὸ σῶμά του ἐπανέλθῃ εἰς κανονικὴν κατάστασιν θερμοκρασίας, ἐνδύεται καὶ ἐξέρχεται, μετὰ παραμονὴν ἐπί τινα χρόνον εἰς προθάλαμον, οὗτινος ἡ ἐλαφρὰ θερμοκρασία ἀποτελεῖ μεταβατικὸν σταθμὸν πρὸς ἀποφυγὴν κρυολογήματος. Εἰς τὰ κελλία ἄλλων τουρκικῶν λουτρώνων, ἀντὶ τῶν ἁπλῶν κρουνῶν θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος καὶ τῆς λεκάνης, ὑπάρχουσι πλήρεις λουτῆρες κατ' ἄτομον, εἰς ἄλλους δὲ πάλιν ἡ αἴθουσα τῆς ἐφιδρώσεως περιλαμβάνει καὶ μεγάλην δεξαμενήν, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν «κολυμβήθραν» τῶν ἀρχαίων.

Τὰ λεγόμενα «ρωσικὰ λουτρὰ» προσομοιάζουν ἐν πολλοῖς πρὸς τὰ τουρκικά, εἰς αὐτὰ ὅμως ἡ αἴθουσα τῆς ἐφιδρώσεως θερμαίνεται δι' ἀτμοῦ. ὑπάρχουν δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων της ὑπερκείμεναι ἀλλήλων βαθμῖδες, ἐπιτρέπουσαι εἰς τὸν λουόμενον νὰ ἐκτίθεται εἰς ἀνωτέραν θερμοκρασίαν ἐφ' ὅσον ἀναβαίνει ἀπὸ τῶν χαμηλοτέρων εἰς τὰς ὑψηλοτέρας.

Ἐν Εὐρώπῃ δὲν ὑπῆρχον κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐγκαταστάσεις δημοσίων θερμῶν λουτρῶν, ἡ δ' εἰσαγωγή των ὀφείλεται εἰς τοὺ ἐπανελθόντας ἐξ Ἀνατολῆς σταυροφόρους. Ἐν Γαλλίᾳ μόλις κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἀναφέρονται τοιοῦτοι δημόσιοι λουτρῶνες, ἀμέσως ὅμως μετὰ τὴν ἐμφάνισίν των ἐπεκράτησεν ἡ ἐν αὐτοῖς ἀνάμειξις ἀνδρῶν μετὰ γυναικῶν. Κατὰ τοὺς ἰσχύοντας τότε συναφεῖς κανονισμούς, ὁ ἰδιοκτήτης λουτρῶν ὤφειλε νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ τὴν εἰς αὐτὰ εἴσοδον εἰς πρόσωπα κακῆς διαγωγῆς, νὰ μὴ δέχεται λεπροὺς καὶ νὰ μὴ ἀνοίγῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, καθὼς ἐπίσης καὶ κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἄλλας ἑορτάς.

Τὰ πρῶτα ἐν Εὐρώπῃ λουτρὰ κατεσκευάζοντο παρεμφερῆ πρὸς τὰ τουρκικά, ὑπάρχουσι δὲ καὶ σήμερον «χαμάμια» εἰς τὰς πλείστας τῶν εὐρωπαϊκῶν μεγαλοπόλεων, ὅπως καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἐπεκράτησεν ὅμως κατὰ μικρὸν ὁ τύπος τῶν λεγομένων «εὐρωπαϊκῶν» λουτρῶν. Εἰς αὐτὰ δὲν ὑπάρχει αἴθουσα ἐφιδρώσεως (τὸ «πυριατήριον» τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἢ «caldarium» τῶν Ρωμαίων), ἀλλὰ μόνον κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων θαλαμίσκοι, περιλαμβάνοντες ἀνὰ ἕνα λουτῆρα μὲ κρουνοὺς θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος, συσκευὴν καταιονήσεως, ἀνάκλιντρον ἀναπαύσεως καὶ εἴδη καλλωπιστηρίου. Οἱ θαλαμίσκοι ἔχουν, ἐννοεῖται, ἄλλην διαμόρφωσιν, ὅταν πρόκειται περὶ λουτρῶν θεραπευτικῶν (κλειστοὶ λουτῆρες, εἰδικαὶ συσκευαὶ καταιονήσεως κλπ.). Παρομοία ἐπίσης εἶναι ἡ διάταξις καὶ τῶν ἰδιωτικῶν συγχρόνων λουτρώνων. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς λουτῆρας, οὗτοι κατασκευάζονται ἐκ συνηρμολογημένων μαρμαρίνων πλακῶν, εἴτε ἐκ σιδηροελάσματος ἐπικεχρισμένου, οἱ δὲ πολυτελέστεροι ἐκ πορσελλάνης. Τὸ θερμὸν ὕδωρ εἰς τὰ δημόσια λουτρὰ προέρχεται ἀπὸ κεντρικοῦ μεγάλου λέβητος, ἐκ τοῦ ὁποίου διοχετεύεται ὑπὸ πίεσιν εἰς τοὺς κρουνούς, εἰς δὲ τὰ ἰδιωτικὰ ἀπὸ εἰδικῆς συσκευῆς, τοῦ καλουμένου *θερμοσίφωνος*, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἡ προετοιμασία τοῦ λουτροῦ δύναται νὰ γίνῃ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας.

Εὐρυτάτης χρήσεως εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους εἶναι καὶ τὰ θαλάσσια ἢ ποτάμια ψυχρὰ λουτρὰ κατὰ τὸ θέρος. Αἱ δι' αὐτὰ ἐγκαταστάσεις περιλαμβάνουσι σειρὰς ἁπλῶν κελλίων διὰ τὴν ἀπόδυσιν μόνον τῶν λουομένων. Ταῦτα εἶναι διατεταγμένα ἐπὶ ἰκριωμάτων εἰς ἀρκετὴν ἀπὸ τῆς παραλίας ἀπόστασιν καὶ κατασκευάζονται συνήθως ἐκ ξύλου κατὰ τρόπον, ὥστε δύνανται εὐχερῶς ν' ἀποσυντίθενται ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ ν' ἀνασυντίθενται κατὰ τὸ θέρος. Ἐπεκράτησεν ἄλλως τε ἐσχάτως εἰς τὰς λουτροπόλεις νὰ χρησιμοποιοῦνται, ἀντὶ μονίμων ἐγκαταστάσεων, αὐτοτελεῖς μικροὶ ξύλινοι θαλαμίσκοι ἢ καὶ ἁπλαῖ σκιάδες (ὀμπρέλλαι), ἐγκαθιστάμεναι, ἄνευ θεμελιώσεως, ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς παραλίας. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύ-

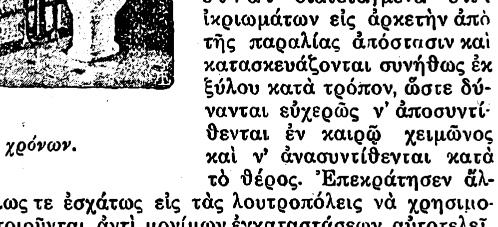

Κοινὸς σύγχρονος λουτὴρ ἐκ σιδηρελάσματος ἐπιχρίστου.

την τὰ θαλάσσια λουτρὰ γίνονται συνήθως ἀνάμεικτα (bains mixtes), μὲ ὑποχρέωσιν ὅμως τῶν λουομένων νὰ φέρωσιν ἔνδυμα ἐπαρκές, ὥστε νὰ μὴ προσβάλλωνται ἐκ τῆς πλήρους αὐτῶν γυμνότητος ἡ αἰδὼς καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη. Καὶ εἰς πό-

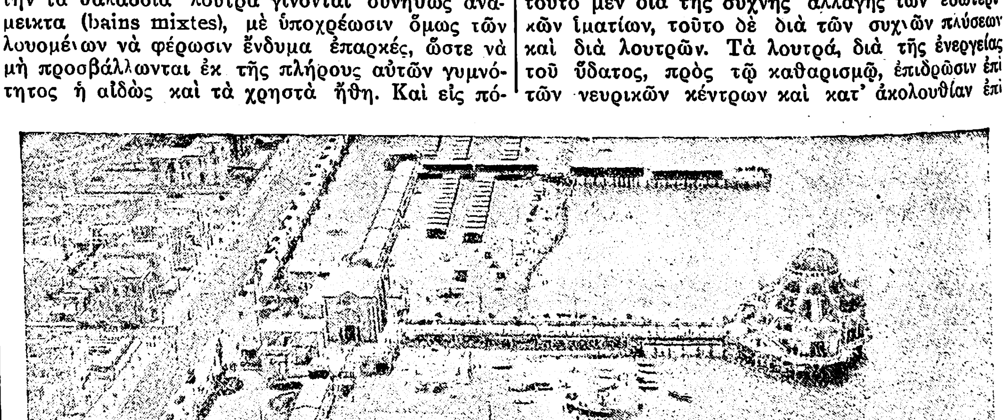

Ἄποψις τῶν θαλασσίων λουτρῶν τῆς Νέας Ὀστίας (ἐπινείου τῆς Ρώμης).

λεις ἐξ ἄλλου μὴ παραλίους, ἀλλ' ἐγγὺς πρὸς τὴν θάλασσαν εὑρισκομένας, γίνονται τώρα ἐγκαταστάσεις λουτρῶν δι' ὕδατος ἀναρροφουμένου δι' ἰσχυρῶν ἀντλιῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσσης καὶ διοχετευομένου εἰς εἰδικάς, στεγαστὰς συνήθως, δεξαμενάς, τόσον μεγάλων πολλάκις διαστάσεων, ὥστε νὰ διεξάγωνται ἐν αὐταῖς καὶ κολυμβητικοὶ ἀκόμη ἀγῶνες.

Ἐν συμπεράσματι θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν ἡ κλίσις τοῦ κοινοῦ, προκειμένου περὶ τῶν λουτρῶν, στρέφεται πρὸς τὰ θερμὰ μὲν διὰ τὴν καθαριότητα, πρὸς τὰ ψυχρὰ δὲ διὰ τὴν τέρψιν καὶ τὴν ἀναψυχήν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἄποψιν τῆς ἠθικῆς, εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως ὅτι τὰ σημερινὰ ἀνάμεικτα θαλάσσια λουτρὰ δὲν ἐμφανίζουν οὔτε τὴν χυδαιότητα, οὔτε τὴν ἔκλυσιν τῶν ἀρχαίων βαλανείων.

Γ. ΖΕΥΓΩΛΗΣ

— [ΥΓΙΕΙΝ.] Ἵνα τὸ δέρμα ἐπιτελῇ ἀπροσκόπτως τὰς σπουδαιοτάτας φυσιολογικὰς αὐτοῦ λειτουργίας καὶ δὴ τὴν ἐκκριτικὴν καὶ τὴν ἀπορροφητικήν, εἶναι ἀνάγκη νὰ διατηρῆται πάντοτε καθαρόν. Ὡς γνωστόν, διὰ τῶν πόρων τοῦ δέρματος, μετὰ τοῦ ἱδρῶτος καὶ τοῦ σμήγματος, ἀποβάλλεται καὶ σημαντικὴ ποσότης τῶν μορίων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς ζωῆς ὑπέστησαν ἐν τῷ ὀργανισμῷ καῦσιν καὶ φθορὰν καὶ ἀπέβησαν ἄχρηστα ἢ βλαβερά. Τὰ βλαβερὰ ταῦτα προϊόντα, ἀναμειγνυόμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων μετὰ διαφόρων ἀκαθαρσιῶν καὶ ἰδίως μικροβίων, ἀποσυντίθενται, ἀναδίδοντα δυσοσμίαν, ἥτις καθίσταται ἀμέσως ἀντιληπτὴ εἰς τὸν εἰσερχόμενον εἰς χῶρον κλειστόν, ἐν ᾧ διαμένουν ἀκάθαρτοι ἄνθρωποι, μάλιστα δ' ἐν ὥρᾳ θέρους. Τὰ μικρόβια, καὶ δὴ τὰ παθογόνα, καθίστανται πολυαριθμότερα, ὁσάκις ἡ ρυπαρότης εἶναι μεγαλυτέρα, εἰσδυόμενα πολλάκις διὰ τῶν ἐκφορητικῶν πόρων καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀδένας καὶ δημιουργοῦντα ἐκ τούτου δοθιῆνας, ψευδάνθρακας κλπ. Τὸ δέρμα εἶναι, καθὼς οἱ πνεύμονες καὶ οἱ νεφροί, ὄργανον ἀποκαθαῖρον τὸ αἷμα. Παρετηρήθη ὅτι, ἂν βάτραχος ἀφαιρεθῇ τοὺς πνεύμονας, δύναται νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ζῇ, καθόσον, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν, τὴν ἀναπνοὴν τελεῖ διὰ τοῦ δέρματος. Δέον ὅθεν πρὸ παντὸς ν' ἀποφεύγηται οἱαδήποτε ἀπόφραξις τῶν ἀπείρων τοῦ δέρματος πόρων, διότι ἀποβαίνει κινδυνώδης. Διηγοῦνται ὅτι κατά τινα πομπήν, τελεσθεῖσαν ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Ι', θέλοντες οἱ ὀργανωταὶ νὰ παραστήσουν τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, παρέλαβον παιδίον, ὅπερ ἀπογυμνώσαντες ἐπεχρύσωσαν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν· ἀλλὰ μετά τινας ὥρας ἀπὸ τῆς ἀπανθρώπου ταύτης ἐπεμβάσεως, τὸ ἀτυχὲς πλάσμα καταληφθὲν ὑπὸ ἀτόνων σπασμῶν ἐξέπνευσεν. Ἡ ἐπιμέλεια τοῦ δέρματος, οὐ μόνον διευκολύνει τὴν ἄδηλον διαπνοήν, ἀλλὰ προφυλάσσει καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν μικροβίων καὶ τῶν διαφόρων εἰδεχθῶν παρασίτων, φθειρῶν, ἀκάρεως τῆς ψώρας, τριχοφύτου κλπ. Τὸ δέρμα διατηρεῖται καθαρόν, τοῦτο μὲν διὰ τῆς συχνῆς ἀλλαγῆς τῶν ἐσωτερικῶν ἱματίων, τοῦτο δὲ διὰ τῶν συχνῶν πλύσεων καὶ διὰ λουτρῶν. Τὰ λουτρά, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ὕδατος, πρὸς τῷ καθαρισμῷ, ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν νευρικῶν κέντρων καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς, τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς πιέσεως τοῦ αἵματος κλπ., σκληραγωγοῦντα ἅμα τὸν ὀργανισμὸν καὶ αὐξάνοντα τὴν ἀντίστασιν αὐτοῦ κατὰ τῆς ψύξεως. Ἐπὶ πλέον, διὰ τῆς διαφορᾶς θερμοκρασίας τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ

Digitized by Google

σώματος. προκαλοῦν καὶ θερμικὸν ἐρεθισμόν

Τὰ λουτρά, ὡς πρὸς τὸν σκοπόν, ὃν ἐπιδιώκουν, διακρίνονται εἰς λουτρὰ καθαριότητος, ἀναψυχῆς, τονώσεως καὶ θεραπείας. Ἀναλόγως δὲ πρὸς τὴν καθολικὴν ἢ μερικὴν ἐμβάπτισιν τοῦ σώματος ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ, διακρίνονται εἰς *γενικά*, μάλιστα ὁ ἱδρὼς ἐξακολουθεῖ ἐκκρινόμενος ἐν ἀφθονίᾳ. Τῶν θερμῶν λουτρῶν ἡ θερμοκρασία δέον νὰ μὴ εἶναι ἀνωτέρα τῶν 34°—35° Κ., ἤτοι νὰ εἶναι κατωτέρα τῆς φυσιολογικῆς θερμοκρασίας τοῦ δέρματος. Τέλος τὰ ὑπέρθερμα λουτρὰ ἐξασθενίζουν τὸ σῶμα, ἀποβάλλοντα τὰς κατευ-

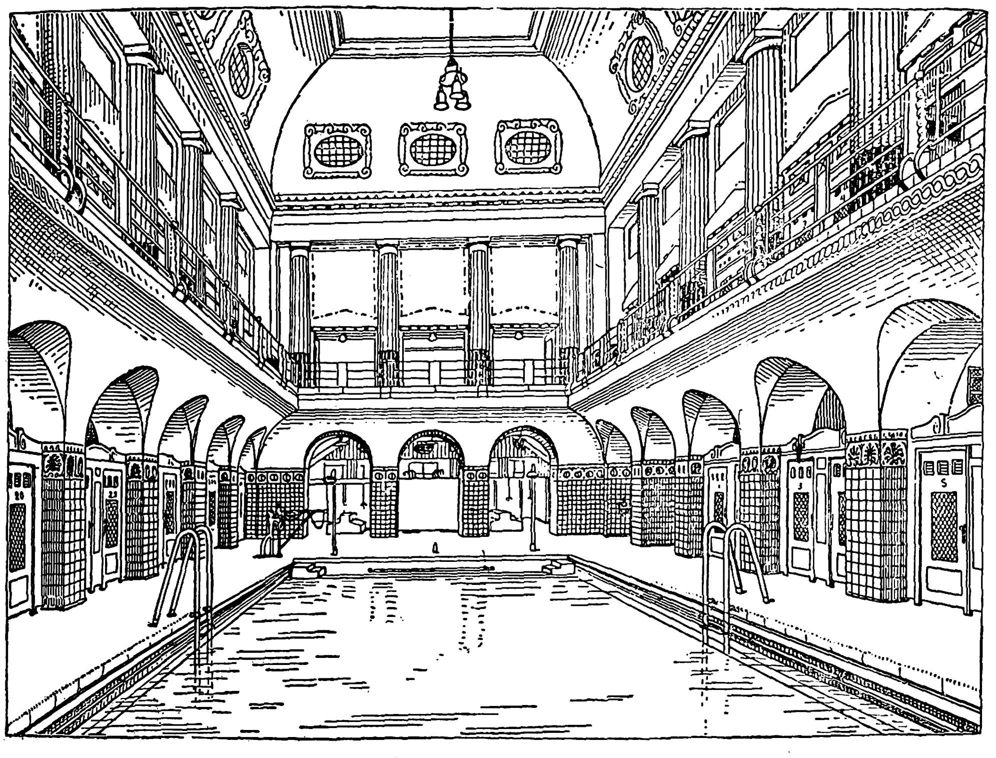

Ἡ δεξαμενὴ κολυμβήσεως τῶν χειμερινῶν λουτρῶν τῆς Λειψίας.

εἰς *ἡμίλουτρα, ὑδρόλουτρα, ποδόλουτρα* καὶ *χειρόλουτρα*. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὑγροῦ, τὰ λουτρὰ διαιροῦνται εἰς *ψυχρὰ* (τὰ κάτω τῶν 20° Κ.), *δροσερὰ* (20°—28° Κ.), *ὑπόθερμα* ἢ *χλιαρὰ* (28°—35° Κ.), *θερμὰ* (35°—40° Κ.) καὶ *ὑπέρθερμα* (τὰ ἄνω τῶν 40° Κ.). Τὰ ψυχρὰ λουτρά, αἱ ἄλλως ψυχρολουσίαι, ἐφαρμόζονται ἢ διὰ πλύσεως, τῇ χρήσει σπόγγων ἢ σινδονῶν διαβρόχων εἰς ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ δι' ἐπιβροχῶν, καθ' ἃς ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ λουομένου κενοῦνται εἷς ἢ πλειότεροι κάδοι ὕδατος, ἢ διὰ καταιονήσεως, ἤτοι διευθύνσεως στήλης ψυχροῦ ὕδατος ἐν εἴδει βροχῆς ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος ἐκ καταλλήλου συσκευῆς. Τὸ ψυχρὸν ὕδωρ προκαλεῖ συστολὴν τῶν περιφερικῶν ἀγγείων καὶ ῥῖγος, ἐπιταχύνει δὲ καὶ τὴν ἀναπνοήν· ἀλλ' ἐπέρχεται μετ' ὀλίγον ἡ ἀναγκαία ἀντίδρασις, ἡ συστολὴ τῶν ἀγγείων παρέρχεται, τὸ αἷμα ἐπανακάμπτει εἰς τὸ δέρμα, ὁπότε παράγεται αἴσθημα εὐαρέστου θερμότητος καὶ εὐφορίας καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Τὸ τοιοῦτον αἴσθημα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπέρχηται ἀνελλιπῶς, νὰ ἐνισχύηται μάλιστα διὰ ζωηρῶν ἐντριβῶν κατά τε τὴν ῥάχιν καὶ τὰ κάτω κῶλα καὶ δι' ἐπαρκῶν κινήσεων· ἄλλως ἡ ψυχρολουσία δύναται νὰ προκαλέσῃ βλάβας τῶν σπλάγχνων ἐκ συμφορήσεως ἢ καὶ θάνατον, μάλιστα μετὰ γεῦμα ἢ μετ' ἔντονον κάματον. Τὸ ψυχρὸν λουτρὸν τονώνει τὸν ὀργανισμόν, καθιστᾷ εὐκολωτέραν τὴν κυκλοφορίαν, ἐνισχύει τὴν ἐκκριτικὴν λειτουργίαν, σκληραγωγεῖ τὸ σῶμα καὶ ἀναψύχει αὐτό, μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ καύσωνος. Ἀπαγορεύεται ὅμως εἰς πάσχοντας, φυματικούς, καρδιοπαθεῖς, ἀρτηριοσκληρυντικοὺς καὶ εἰς ὅσους ἐπιφέρει ἀϋπνίαν καὶ διεγέρσεις, ὡς καὶ εἰς παιδία κάτω τῶν 7 ἐτῶν. Ἡ διάρκεια αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ 10—20 δευτερόλεπτα. Τὰ ὑπόθερμα ἢ χλιαρὰ λουτρὰ θεωροῦνται ὡς τὰ κατ' ἐξοχὴν ὑγιεινὰ λουτρά· δὲν ἐξαντλοῦν τὸ σῶμα, χρησιμεύουν δέ, τῇ χρήσει καὶ ἀφθόνου σάπωνος, εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ καὶ ἀποβαίνουν ὠφέλιμα, λαμβανόμενα κατόπιν ὑπερμέτρου σωματικῆς ἢ πνευματικῆς κοπώσεως, διότι μετριάζουν τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, καθὼς καὶ τὴν μεγάλην ἔντασιν τῆς λειτουργίας τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου. Οὐδεμία σχεδὸν ἀντένδειξις ὑπάρχει εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἡλικίαν ἢ τὸ φῦλον τοῦ λαμβάνοντος. Τὰ χλιαρὰ λουτρὰ λαμβάνονται πρὸ τοῦ γεύματος ἢ 4—5 ὥρας μετὰ τοῦτο, δὲν διαρκοῦν δὲ συνήθως πλέον τοῦ ἡμιώρου, καθόσον τότε ἐπιφέρουν ἐξάντλησιν. Τὰ θερμὰ λουτρὰ ὑψοῦσι τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματος κατὰ ½°—2° Κ., παραγγέλλονται δὲ μᾶλλον πρὸς θεραπευτικὸν ἢ ὑγιεινὸν ἐν γένει σκοπόν. Κατὰ τὸ θερμὸν λουτρὸν καὶ δὴ τῶν ἀρρώστων, ἀνάγκη πάντοτε, πρὸς ἀποφυγὴν συμφορήσεων, νὰ περιτυλίσσηται ἡ κεφαλὴ διὰ χειρομάκτρων διαβρόχων εἰς ψυχρὸν ὕδωρ. Ἡ διάρκεια αὐτοῦ δὲν πρέπει ὑπερβαίνῃ συνήθως τὸ τέταρτον τῆς ὥρας, εἰς δὲ τὸν ἐξ αὐτοῦ ἐξερχόμενον ἐπιβάλλεται νὰ προσέχῃ πλειότερον, ἵνα μὴ ἐκτεθῇ εἰς ψῦξιν, ἀφοῦ νευτικὰς αὐτῶν ἰδιότητας καὶ ἀποβαίνοντα τοὐναντίον διεγερτικὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, προκαλοῦντα ἀνησυχίαν, παλμούς, ἀταξίαν σφυγμοῦ ἢ καὶ φαινόμενα καρδιακῆς παραλύσεως.

Τὰ λουτρά, ὡς πρὸς τὰς οὐσίας, τὰς ἐν τῷ ὑγρῷ τυχὸν αὐτοφυῶς ὑπαρχούσας ἐν διαλύσει ἢ τεχνητῶς προσθέτους ἁλατούχους ἢ ἀρωματικὰς κλπ., διακρίνονται εἰς *ἰαματικὰ* ἢ *μεταλλικὰ* λουτρά, φυσικὰ ἢ τεχνητά, εἰς *ἀρωματικά*, εἰς *καλλυντικὰ* (λαμβανόμενα ἐνίοτε ἐν γάλακτι ἢ ἐν ἐλαίῳ κλπ.). Τὰ αὐτοφυῆ ἰαματικὰ λουτρὰ εἶναι συνήθως θερμά. Εἰς τὴν κατηγορίαν τούτων δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι καὶ τὰ *θαλάσσια*, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται μὲν καὶ ὡς θερμὰ ἐν λουτῆρι πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λαμβάνονται εἰς τὴν φυσικὴν θερμοκρασίαν πρὸς ἀναψυχὴν κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ φθινόπωρον, ἀποτελοῦντα ἅμα καὶ ὑγιεινοτάτην σωματικὴν ἄσκησιν, ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν συνδυάζεται καὶ κολύμβησις. Λουτρὰ μετὰ κολυμβήσεως λαμβάνονται καὶ ἐν λίμνῃ ἢ ποταμῷ.

Ἀλλὰ λουτρὸν δὲν καλεῖται μόνον ἡ παρατεταμένη ἢ βραχεῖα διαμονὴ τοῦ σώματος ἐντὸς ὑγροῦ τινος καὶ δὴ τοῦ ὕδατος. Κατ' ἐπέκτασιν λουτρὸν θεωρεῖται καὶ πᾶσα πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν καθολικὴ ἢ μερικὴ ἐμβύθισις τοῦ σώματος εἰς ἀτμούς, ἄμμον ἢ ἰλὺν (*ἀτμόλουτρον, ἀμμόλουτρον, ἰλυόλουτρον*) ἢ ἡ ἔκθεσις αὐτοῦ γυμνοῦ εἰς τὸν ἀέρα, εἴτε ἐν θερμῷ κλειστῷ χώρῳ (χαμάμ), εἴτε ἐν ὑπαίθρῳ, εἰς τὸν ἥλιον ἢ εἰς τὸ φῶς (*ἀερόλουτρον, ἡλιόλουτρον, φωτόλουτρον*). Ὁμοίως λουτρὸν θεωρεῖται καὶ ἡ διὰ καταλλήλων συσκευῶν διοχέτευσις εἰς τὸ σῶμα στατικοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἢ ῥευμάτων ὑψισύχνων κλπ. (*ἠλεκτρόλουτρον*). Ἀφ' ἑτέρου εἴς τινα λουτρὰ ἐν ὕδατι, χρησιμεύει τοῦτο ὡς ἀγωγὸς μεταξὺ τῆς ἠλεκτρικῆς πηγῆς (γαλβανικοῦ ἢ φαραδικοῦ ῥεύματος) καὶ τοῦ σώματος τοῦ πάσχοντος (*ὑδροηλεκτρόλουτρον*).

Τὸ δέρμα, δι' οὗ τελοῦνται σπουδαιόταται λειτουργίαι, ἔχει ἀνάγκην πάντοτε ἰδιαιτέρας ἐπιμελείας καὶ περιποιήσεως. Ἡ κυριωτέρα τῶν ἐνδείξεων εἶναι ὁ καθαρισμὸς αὐτοῦ διὰ τῶν χλιαρῶν ἢ τῶν θερμῶν λουτρῶν μετ' ἀφθόνου σάπωνος καὶ ἐντριβῆς διὰ τραχέος χειρομάκτρου. Διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν τραχέων χειρομάκτρων ἐνισχύεται ἡ μηχανικὴ ἀπομάκρυνσις τῆς πρὸς ἀπόπτωσιν ἐπιδερμίδος, συγχρόνως δὲ διὰ τῆς τριβῆς διερεθίζεται ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἡ λίαν συντελεστικὴ εἰς τὴν θρέψιν. Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἀνάγκης τῆς καθαριότητος τοῦ σώματος ἀνήκει εἰς τὰς πλέον στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς, τῆς ὑγείας καὶ τῆς εὐπρεπείας. Δικαίως ἄρα θεωρεῖται παρά τινων ὡς μέτρον πολιτισμοῦ χώρας τινὸς ὁ βαθμὸς τῆς ἐν αὐτῇ καταναλώσεως τοῦ σάπωνος. Ἡ ἵδρυσις λουτρώνων εἰς τὰ σχολεῖα τοὺς στρατῶνας, τὰς φυλακὰς καὶ τὰ μεγάλα ἐργοστάσια, ὡς καὶ ἡ ἵδρυσις δημοσίων λουτρώνων πρὸς παροχὴν εὐώνων λουτρῶν εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, δέον ν' ἀποτελοῦν πάντοτε τὴν κεφαλαιώδη ὑγιεινὴν φροντίδα πάσης προηγμένης πολιτείας.

Πρὸς τῇ ἐνδείξει τῶν χλιαρῶν ἢ θερμῶν λουτρῶν καὶ ἡ λογικὴ σκληραγώγησις τοῦ δέρματος, διὰ χρησιμοποιήσεως ψυχροῦ ὕδατος ὑπὸ μορφὴν ψυχρολουσιῶν καὶ κολυμβήσεως ἐπιβάλλεται, ἅτε ἐνισχύουσα τὸ δέρμα καὶ καθιστῶσα αὐτὸ ἀνθεκτικώτερον εἰς τὰς ἀποτόμους τῆς θερμοκρασίας μεταβολάς.

Σ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

— [ΧΗΜ.] Καλεῖται *λουτρὸν* πᾶν μέσον ἢ συσκευὴ χρησιμεύουσα πρὸς ἔμμεσον θέρμανσιν ἑνὸς σώματος, χωρὶς ἀπ' εὐθείας ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασιν τῆς φλογός. Διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν λουτρῶν κατορθοῦται ὁμοιόμορφος τοῦ σώματος θέρμανσις καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη. Ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιδιωκομένης θερμάνσεως χρησιμοποιοῦνται διάφορα λουτρά. Οὕτω διὰ χαμηλὰς μέχρις ἑκατὸν βαθμῶν θερμοκρασίας χρησιμοποιεῖται ὑδρόλουτρον, δι' ἀνωτέρας, λουτρὸν ἐκ μείγματος γλυκερίνης καὶ ὕδατος, περαιτέρω ἐλαιόλουτρον, ἀερόλουτρον, ἀμμόλουτρον, λουτρὸν παραφίνης, μεταλλικὸν λουτρὸν κ. λ. π.

Περαιτέρω καλεῖται *λουτρὸν* πᾶν ὑγρὸν εἰς ὃ ἐμβαπτίζεται σῶμά τι πρὸς διαπότισιν ἢ βαφὴν ἢ ἠλεκτρολυτικὴν ἐπιμετάλλωσιν κλπ., ὡς ἀκόμη καὶ τὸ ὑγρὸν τὸ χρησιμοποιούμενον πρὸς ἐμφάνισιν ἢ στερέωσιν φωτογραφικῶν πλακῶν ἢ φίλμ.

Σ. Γ.

— [ΚΑΝΟΝ. ΔΙΚ.] Ἤδη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις φροντὶς ἐλαμβάνετο, ἵνα ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὴ ἀναμειγνύωνται πρὸς ἀλλήλους ἐν τοῖς δημοσίοις βαλανείοις. Οὕτω ταῦτα ἀπετελοῦντο ἐκ δύο κεχωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων διαμερισμάτων, τοῦ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ τῶν γυναικῶν. Τὸ ἔθος τοῦτο τοῦ χωρισμοῦ τῶν διαμερισμάτων κατὰ φῦλα διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐθνικῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Οὕτως ἐξῆρον τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τοῦ ἀρχαίου ἔθους οἱ αὐτοκράτορες Ἀδριανός, Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Σεβῆρος. Οἱ Χριστιανοί, ὡς εἰκός, δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ ἐπιδοκιμάσωσι τὴν διατήρησιν τῆς τοιαύτης παλαιᾶς συνηθείας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπῆρξαν καὶ Χριστιανοὶ πλημμελήσαντες ἐν τοῖς βαλανείοις κατὰ τῶν χρηστῶν ἠθῶν, προσβάλλοντες οὕτω τὴν ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς ἐξαρθεῖσαν ἀρετὴν τῆς ἁγνότητος, καὶ ἐπειδὴ ἡ σύλλουσις γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν καὶ τὸ νὰ θεῶνται οὕτως ἄνδρες γυμνὰς γυναῖκας καὶ τἀνάπαλιν, κατὰ τὸ εἰς τὸν κανόνα λ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου ὑπόμνημα τοῦ Ζωναρᾶ «ἀναφλέγει τοὺς ἔρωτας καὶ τῆς σαρκὸς ἀνάπτει τὴν πύρωσιν, ἀρκετὸν δὲ τῇ σαρκὶ ἡ ἐκ τῆς φύσεως κίνησις, τί δὲ δεῖ πλειόνων ὑλῶν τῇ φλογί» καὶ ἐπειδὴ οἱ οὕτω πλημμελοῦντες ἐξηυτέλιζον πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἐθνικῶν θρησκείαν καὶ Ἐκκλησίαν, ἀναγκαία κατέστη ἡ τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας ἐπέμβασις. Οὕτως αἱ ἀποστολικαὶ διαταγαὶ Α', Θ' ἀπηγόρευσαν εἰς τὰς Χριστιανὰς γυναῖκας νὰ συλλούωνται μετ' ἀνδρῶν. Ἐπειδὴ δ' ὑπῆρχον ἔτι κληρικοὶ καὶ ἀσκηταὶ μὴ ἀπεχόμενοι τοῦ τοιούτου ἀτοπήματος, ἠναγκάσθη ὁ κανὼν λ' τῆς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 343 καὶ 381 συγκροτηθείσης ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου νὰ ἐπαναλάβῃ μὲν τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐν βαλανείοις συλλούσεως γυναικῶν καὶ λαϊκῶν ἀνδρῶν, ἐπεκτείνῃ δὲ τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ ἐπὶ τῶν ἀσκητῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν *ἱερατικῶν*, ἤτοι τῶν περὶ τὸ βῆμα, ἐπισκόπων, ἱερέων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων, καὶ τῶν *κληρικῶν*, ἤτοι πάντων τῶν ἐκτὸς τοῦ βήματος ἐν ναοῖς διακονούντων, ἀναγνωστῶν, θεωρῶν καὶ ἄλλων τοιούτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδον ἐξηκολούθει μὴ τηρουμένη ἀείποτε μετὰ τῆς δεούσης αὐστηρότητος ἡ ἀπαγόρευσις, ἠναγκάσθη νὰ ἐπαναλάβῃ ταύτην τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης συνόδου ὁ οζ' κανών, ἀπειλήσας κατὰ τῶν παραβατῶν, κληρικῶν μὲν ὄντων καθαίρεσιν, λαϊκῶν δ' ἀφορισμόν. Ἡ γνώμη τῶν ἰσχυρισαμένων ὅτι δὲν ἀντίκειται εἰς τὸν κανόνα ἡ ἐν βαλανείοις σύλλουσις τῶν συζύγων ἀποτελούντων σάρκα μίαν καὶ μὴ διεστηκότων ἀλλήλων τοῖς σώμασιν, ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν εὐλαβεστέρων κατὰ τὸ εἰς τὸν εἰρημένον οζ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου ὑπόμνημα τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀντιταξάντων ὅτι ἀποτελοῦσι μὲν οἱ σύζυγοι ἓν σῶμα, ἀλλ' οὐ δύνανται κακῶς τοῖς οἰκείοις χρήσασθαι μέλεσιν. Κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον νεαρὰν ριζ' κεφάλ. η' § 4, ὁ ἀνὴρ δύναται νὰ διαζευχθῇ τὴν σύζυγον αὐτοῦ συλλουομένην ἄκοντος αὐτοῦ μετ' ἄλλων ἀνδρῶν. Τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς συλλούσεως ἐν βαλανείοις γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ἐπανέλαβον ἐν τῇ Δύσει καὶ οἱ libri poenitentiales, ὧν τινες ἠπείλησαν κατὰ τῶν παραβατῶν ἐπιτίμιον ὡρισμένων ἡμερῶν, ἕτεροι δὲ ἀπηγόρευσαν καὶ τὸ ἁπλῶς νὰ θεᾶται ὁ σύζυγος γυμνὴν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

[Βλ. *Κ. Μ. Ράλλη* «Ποινικὸν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» 1907, σελ. 254—257.]

Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

— **Λουτροῦ, *παράσημον τοῦ*** — (Order of the Bath). Ἀγγλικὸν παράσημον, ἱδρυθὲν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς στέψεως τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Δ' τῷ 1399, χάριν τῶν ἱπποτῶν, οἵτινες ἐλούσθησαν μετ' αὐτοῦ, **ἀφοῦ ἠγρύπνησαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὴν προη-**

Digitized by Google

γηθεῖσαν τῆς στέψεως. Ἀκολούθως ἐπεκράτησε τὸ ἔθιμον παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς Ἀγγλίας, ὅπως ἀπονέμουν τὸ παράσημον εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, ἰδίᾳ κατὰ τὴν στέψιν των ἢ τοὺς γάμους των. Περιπεσὸν ταχέως εἰς ἀχρηστίαν, ἐχρησιμοποιήθη τῷ 1725 και καθιερώθη ὑπὸ τῆ βασιλίσσης Βικτωρίας (1847), ἀπονεμόμενον δι' ἐξαιρετικὰς πρὸς τὴν χώραν ὑπηρεσίας. Διαιρεῖται εἰς τρεῖς βαθμούς: μεγαλόσταυρον, ταξιάρχην καὶ ἑταῖρον. Δ. Σ. Δ.

Λουτρό(ν) */Γεωγρ./.* —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἀμβρακίας, ΒΑ. τῆς Ἀμφιλοχίας Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 631 Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Ἀράπης, Καλύβια* καὶ *Ξυρακιά.*

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 213. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Ἀργυρόμυλος (Καρλίγκα).*

—3 Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀνωπόλεως τῆς ἐπαρχίας Σφακίων τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ.(1928 79.

—**Λουτρό(ν),** *Ἄνω* καὶ *Κάτω* — */Γεωγρ./.* Δύο χωρία τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦντα μετὰ τοῦ χωρίου *Λουτρεΐκα* τὴν κοινότητα Κάτω Λουτροῦ τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κεῖται ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου παρὰ τὸ 141 χλμ. ἀπὸ Πειραιῶς τοῦ σιδηροδρόμου ΣΠΑΠ. Τὸ Κάτω Λουτρόν, ἕδρα τῆς κοινότητος, ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928 204, τὸ δὲ Ἄνω Λουτρὸν κατ. (1928) 122. Χ. Δ.

λουτροπαροχὴ (ἡ). Χαρακτηρίζεται οὕτως ὁ ἡμερήσιος ἀριθμὸς τῶν λουτρῶν, ὃν δύναται νὰ παράσχῃ ἀνέτως τὸ ὕδωρ μεταλλικῆς τινος πηγῆς. Διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς λουτροπαροχῆς πηγῆς τινος πρέπει νὰ γνωρίζωμεν: 1) τὴν παροχὴν ἀνὰ εἰκοσιτετράωρον τῆς πηγῆς, δηλαδὴ πόσα κυβικὰ μέτρα ἢ χιλιόγραμμα ὕδατος παρέχει ἡ πηγὴ ἡμερησίως καὶ 2) τὴν λουτρικὴν μονάδα, ἤτοι τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἐξαρκεῖ διὰ τὴν λοῦσιν. Ὡς τοιαύτη μονὰς λαμβάνεται τὸ ποσὸν τῶν 333 λιτρῶν. Ἡ λουτροπαροχὴ εἶναι τὸ πηλίκον τῆς παροχῆς τῆς πηγῆς διὰ τῆς λουτρικῆς μονάδος. Οὕτω πηγὴ ἔχουσα ἀνὰ εἰκοσιτετράωρον παροχὴν 20.000 λίτρων ὕδατος ἔχει λουτροπαροχὴν 600 λουτρῶν. Κ. Γ. Μ.

Λουτροπηγὴ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σμόκοβο(ν).* Ἔχει πηγὰς ἰαματικάς, ἐνδεικνυομένας ἐναντίον τῶν ρευματισμῶν καὶ τῶν καρδιακῶν παθήσεων (βλ. *Σμοκόβου* λουτρά). Κάτ. (1928) 777. Χ. Δ.

λουτροποκάμισο (τό)· δημοτ., ὑποκάμισον, τὸ ὁποῖον φοροῦν κατὰ τὸ λουτρόν, λουτρίς.

λουτρόπολις (ἡ). Συνοικισμός, κείμενος πλησίον ἰαματικῶν πηγῶν, ἐν ᾧ διαμένουν οἱ πάσχοντες καὶ οἱ λοιποὶ προσερχόμενοι πρὸς λουτροθεραπείαν. Ὁμοίως καλεῖται καὶ ὁ συνοικισμός, ὁ ἱδρυόμενος παρὰ τὴν θάλασαν ἢ παρὰ ποταμὸν ἢ λίμνην. Αἱ ἄξιαι τοῦ ὀνόματος λουτροπόλεις διαθέτουν, ἐκτὸς τῶν οἰκημάτων διαμονῆς, ξενοδοχείων κλπ., καὶ ἱδρύματα καὶ ἐγκαταστάσεις μηχανοθεραπείας καὶ ἠλεκτροθεραπείας, διὰ τὴν ἐκ παραλλήλου χρῆσιν καὶ τῶν φυσικοθεραπευτικῶν τούτων μέσων πρὸς τῇ λοιπῇ λουτροθεραπευτικῇ ἀγωγῇ. Ὡσαύτως διαθέτουν διάφορα ψυχαγωγικὰ κέντρα, θέατρα, γήπεδα διὰ τὴν διεξαγωγὴν ποικίλων ἀθλητικῶν παιδιῶν κλπ. Σ. Γ. Σ.

λουτρὸς (ὁ)· ἰδιωμ., τὸ κατάστημα τῶν λουτρῶν.

Λουτρὸς */Γεωγρ./.* —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀλεξανδρουπόλεως τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.151. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Πεῦκα.*

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἡμαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 568. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Καψοχώρα*

—3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1927 397. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Ἄκρη (Μπεσιριτσιά).*

—4) Χωρίον τοῦ νομοῦ Λαρίσης (βλ. *Λουτρό(ν)*).

—5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 508.

—6) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 448. Χ. Δ.

—**Λουτρὸς** */Παραλ. Γεωγρ./.* Ὅρμος τῆς Κύπρου ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μόρφου (πλάτ. 35° 10 00΄΄ Β., μῆκ. 32° 45΄ 30΄΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus) ἀμέσως πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀκρωτηρίου Λιμνίτης. Σ. Ε. Λ.

— **Λουτρὸς** */ Παραλ. Γεωγρ.* . Ἀκρωτήριον τῆς Νισύρου, ἡ ΝΝΑ. τῆς νήσου ἐσχατιὰ (πλάτ. 36° 33΄ Β., μῆκ. 26°13΄½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1898: Kos. Niseros and Piskopi island). Παρ' αὐτὸ εὑρίσκονται ἄφθονοι θερμοπηγαί. Σ. Ε. Λ.

Λουτρότοπος */Γεωγρ.]* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παρ' αὐτὸ εὑρίσκονται θειοῦχοι ἰαματικαὶ πηγαί, καλούμεναι *Βρωμονέρια,* ὡς ἐκ τῆς δυσώδους αὐτῶν ὀσμῆς. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κάτω Μπάνι.* Κάτ. (1928) 277. Ἡ κοινότης περιελάμβανεν ἄλλοτε καὶ τὸ χωρίον *Πευάνθη (Ἄνω Μπάνι* ἢ *Ἄνω Λουτρότοπος),* ἀποτελοῦν νῦν ἰδίαν κοινότητα. Χ. Δ.

—**Λουτρότοπος** *Ἄνω [Γεωγρ./.* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης χωρίου *Περάνθη* (βλ. λ.).

Λουτροῦ *Λιμὴν /Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀνωπόλεως τῆς ἐπαρχίας Σφακίων τοῦ νομοῦ Χανίων. Κεῖται παρὰ τὸν μυχὸν ὁμωνύμου ὅρμου *(Πόρτο Λουτρό),* σχηματιζομένου πρὸς Α. τοῦ ἀκρωτηρίου Μοῦρος, φωτίζεται δὲ ὑπὸ φάρου αὐτομάτου, ὁ ὁποῖος ἐγείρεται ἐπὶ μικρᾶς νησῖδος ἐντὸς τοῦ ὅρμου κειμένης. Κάτ. (1928) 85 Χ. Δ.

λουτροφόρος (ὁ). Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἀγγεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκομίζετο τὸ ὕδωρ τοῦ λουτροῦ, χρησιμοποιούμενον κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου ἢ ὡς ἐπιτύμβιον ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἀγάμων. Τὴν παραμονὴν τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ κομίζεται μὲ κἄποιαν ἐπισημότητα τὸ ὕδωρ διὰ τὸ λουτρὸν τῆς νύμφης, ἀπὸ τὸν ποταμὸν ἢ τὴν πηγὴν ἑκάστης πόλεως· εἰς τὰς Ἀθήνας ἐλαμβάνετο ἀπὸ τὴν πηγὴν Καλλιρρόην. Ἡ λουτροφόρος μὲ τὸ ὕδωρ τοῦ γαμηλίου λουτροῦ ἐκρατεῖτο ἀπὸ νεανίσκον ἢ κορασίδα συγγενῆ τῶν νεονύμφων, ἡ τελετὴ δὲ ἐκαλεῖτο *λουτροφορία.* Πολλαὶ ἀπὸ τὰς σῳζομένας λουτροφόρους κοσμοῦνται μὲ παραστάσεις τοιαύτης λουτροφορίας.

Λουτροφόρος.
[Μουσεῖον Λούβρου.]

Αἱ λουτροφόροι ἦσαν ἐκ πηλοῦ, ἐκτὸς τῶν ἐπιτυμβίων, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ε΄ π. Χ. αἰῶνος κατεσκευάζοντο ἐκ μαρμάρου. Δὲν ἦσαν ἀγγεῖα καθημερινῆς χρήσεως, προσεφέροντο δὲ καὶ ὡς δῶρον εἰς τὴν νύμφην. Τὸ σχῆμά των, ἔχον μορφὴν μεγάλου ἀμφορέως μὲ δύο λαβάς, γίνεται κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Ε΄ π. Χ. αἰῶνος λεπτότερον καὶ ῥαδινώτερον, αἱ παραστάσεις δέ, αἵτινες κοσμοῦν τὰς νεωτέρας ταύτας λουτροφόρους, εἶναι σκηναὶ ἐκ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, ἀντικαθιστῶσαι τὰς νεκρικὰς παραστάσεις τῶν ἀρχαιοτέρων λουτροφόρων. Αἱ ἀρχαιότεραι αὗται λουτροφόροι, αἱ χρησιμοποιούμεναι ὡς ἐπιτύμβιοι κατὰ τὸν ΣΤ΄ καὶ κυρίως κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα, ἔφερον παραστάσεις γραπτάς, σχετιζομένας μὲ τὰς κηδείας· ἀπεικονίζονται δηλαδὴ γυναῖκες θρηνοῦσαι ἢ σκηναὶ μὲ πρόθεσιν νεκροῦ, τὸν ὁποῖον βλέπομεν ἐξηπλωμένον ἐπὶ κλίνης, πέριξ δὲ αὐτοῦ μορφὰς θρηνούσας. Αἱ νεώτεραι λουτροφόροι, μὲ παραστάσεις σκηνῶν ἐκ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, δὲν παύουν νὰ προσφέρωνται εἰς τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν, ὅπως καὶ αἱ λήκυθοι, καθὼς ἀποδεικνύει ἡ εὕρεσις αὐτῶν εἰς τὰ νεκροταφεῖα τῆς Ἀττικῆς. Διὰ τὸν στολισμὸν τῶν τάφων ὅμως, ὡς καθαυτὸ ἐπιτύμβιον μνημεῖον, μεταχειρίζονται στερεώτερον ὑλικόν, τὸ μάρμαρον· καὶ οὕτως ἐξηγεῖται διατὶ οἱ ἀγγειογράφοι ἔπαυσαν νὰ ζωγραφίζουν ἐπὶ τῶν λουτροφόρων παραστάσεις σχετιζομένας μὲ κηδείας. Χρῆσις τῶν μαρμαρίνων λουτροφόρων γίνεται κυρίως κατὰ τὸν Δ΄ π. Χ. αἰῶνα. Αἱ μαρμάριναι λουτροφόροι κοσμοῦνται μὲ ἀνάγλυφα κοσμήματα λεπτοτάτης τέχνης, ἐνίοτε δὲ καὶ μὲ ἀναγλύφους παραστάσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν ζωὴν νέου τινὸς παίζοντος σφαῖραν ἢ ἱσταμένου πλησίον ἵππου καὶ ἀποχαιρετῶντος γέροντα· συνηθεστέρα ὅμως εἶναι ἡ παράστασις ἀποχαιρετισμοῦ πολεμιστοῦ. Τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν ἔχει καλὴν συλλογὴν μαρμαρίνων λουτροφόρων, πηλίνων δὲ κυρίως τοῦ α΄ ἡμίσεος τοῦ Ε΄ αἰῶνος. Ἐνίοτε αἱ λουτροφόφοι εἶναι ἀνάγλυφοι ἐπὶ τῆς ἐπιτυμβίας στήλης· συμβαίνει δὲ νὰ ἀπαντῶσι τοιαῦται ἐπὶ οἰκογενειακῶν τάφων μὲ περισσοτέρους τοῦ ἑνὸς νεκρούς, ἀλλὰ πάντως ὁ πρῶτος νεκρὸς θὰ ἦτο ἄγαμος. Ε. Β.-Χ.

Σκηνὴ ἐκ λουτροφόρου ἀποκειμένης ἐν τῷ μουσείῳ Ἀθηνῶν.

λουτρόχορτο (τὸ) */Βοτ./.* Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *τεύκτριον τὸ πόλιον* (Teuctrium polium).

Λουτροχώρι */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς κοινότητος Πετριᾶ (Κάμενικ) τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 165. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπάνια.* Χ. Δ.

λουτρών, *—ῶνος* (ὁ)· τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, ὅπου λούονται οἱ ἄνθρωποι· || τὸ κατάστημα, τὸ οἴκημα ὅπου εἶναι ἱδρυμένοι οἱ λουτῆρες.

— *['Εγκυκλ.]* Βλ. *λουτρόν.*

Λουτρῶν *συνοικισμὸς /Γεωγρ./.* Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Πλατυστόμου τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτ. (1928) 18. Χ. Δ.

Λοὺτς (Lutz), *Ἰωάννης, φὸν—.* Βαυαρὸς πολιτικὸς (1826—1890). Κατ' ἀρχὰς δικηγόρος, ἐχρημάτισε κατόπιν ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ βασιλέως Μαξιμιλιανοῦ Β΄, ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Παιδείας (1867—1871) καὶ πρωθυπουργὸς (1880—1890). Κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870, κληθεὶς εἰς Βερσαλλίας ὡς πολιτικὸς σύμβουλος, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυρίων συντακτῶν τῶν συνθηκῶν, δι' ὧν ἐδημιουργήθη ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ἀντιδράσα ἐνεργῶς κατὰ τῶν ἰμπεριαλιστικῶν τάσεων τῆς Πρωσσίας. Θ. Κ.

λούτσα (ἡ)· δημοτ., κοῖλος τόπος πλήρης ὕδατος· || καθόλου τόπος ὑδατώδης· || φρ. «ἔγινα λού-

Digitized by Google

τσα» ἔγινα διάβροχος: «μ' ἔπιασε ἡ βροχὴ 's τὸ δρόμο κι' ἔγινα λούτσα» || βόθρος, δεξαμενὴ παρὰ πηγὴν κατασκευαζομένη ὑπὸ ποιμένων, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ θέρος τὴν μεσημβρίαν ὁδηγοῦν τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια διὰ νὰ *λουτσιστοῦν*, δηλαδὴ νὰ εἰσέλθουν ἐντός, νὰ βραχοῦν και νὰ δροσιστοῖν· μολονότι τὰ βοσκήματα φοβοῦνται τὸ ὕδωρ, ἐν τούτοις σὺν τῷ χρόνῳ συνηθίζουν και εἰσέρχονται εἰς τὴν λοῦτσαν μόνα των, χωρὶς νὰ τὰ σπρώξουν οἱ ποιμένες· τοῦτο γίνεται ἐνιαχοῦ μόνον, οἷον ἐν Μεσσηνίᾳ.

Λούτσα */Γεωγρ./.* —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 286.

—2 Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Κότρωνα τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ (1928) 46.

—3) Χωρίον τῆς κοινότητος Κουκουλίου τῆς ἐπαρχίας Πρεβέζης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 238. Παρ' αὐτὴν κεῖνται ἐρείπια ἀρχαίας ἀγνώστου ἠπειρωτικῆς πόλεως. Χ. Δ.

Λοῦτσαι */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 458. Χ. Δ.

Λουτσάκης, *Γεώργιος*. Ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Μεραμπέλλου τοῦ νομοῦ Λασιθίου, διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821—1830. Ν. ΚΛΣ

—**Λουτσάκης, *Μανόλης*.** Ὁπλαρχηγὸς τῆς ἐπαρχία Μεραμπέλλου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1821—1830. Ν. ΚΛ.

Λουτσάρα (Luzzara) */Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ρέτζιο τῆς Αἰμιλίας. Κάτ 10 214. Παρ' αὐτὴν ἔλαβε χώραν, κατὰ τὸν πόλεμον περὶ διαδοχῆς τοῦ θρόνου ἐν Ἱσπανίᾳ, μάχη (15 Αὐγούστου 1702), καθ' ἣν τὰ γαλλοϊσπανικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Βαντώμ, ἀνερχόμενα εἰς 35 000, ἐνίκησαν τοὺς Αὐστριακοὺς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου, ἀνερχόμενα εἰς 25 000 ἄνδρας. Μ. Δ. Β.

Λουτσάττι (Luzzatti), ***Λουδοβῖκος*.** Ἰταλὸς πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1841—1927). Ἀνῆκεν εἰς εὔπορον ἑβραϊκὴν οἰκογένειαν τῆς Βενετίας καὶ ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παδούης. Τῷ 1862, καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν διὰ τὴν ἐθνικήν του δρᾶσιν, κατέφυγεν εἰς τὸ Μιλᾶνον, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπί τινα καιρὸν εἰς τὸ ἐκεῖ πολυτεχνεῖον· κατόπιν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παδούης. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀντεπροσώπευσε τὴν ἰταλικὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Παρισίων, εἶτα δὲ διετέλεσε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Γεωργίας. Τῷ 1870 ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτής, ἀλλ' ἡ ἐκλογή του ἠκυρώθη, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὴν νόμιμον εἰσέτι ἡλικίαν· εἰσῆλθεν ὅμως εἰς τὴν βουλὴν τῷ 1871 κατόπιν ἐπιτυχίας του εἰς ἐπαναληπτικὰς ἐκλογάς. Ὡς βουλευτὴς ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τῆς δεξιᾶς παρατάξεως, λόγῳ δὲ τοῦ πρακτικοῦ του πνεύματος καὶ τῆς εὐρείας μορφώσεώς του ἀπέκτησε μέγα κῦρος ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων, ἐκλεγεὶς ἐπανειλημμένως πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1891 μέχρι τοῦ Μαΐου 1892 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει Ρουντινὶ-Νικότερα καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1896 μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1898 ἐν τῇ κυβερνήσει Ρουντινί. Βραδύτερον διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Περούτζια καὶ κατόπιν εἰς τὸ τῆς Ρώμης, τὸν δὲ Ὀκτώβριον τῷ 1898 ἀπεστάλη ἐπὶ κεφαλῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς εἰς Παρισίους, ὅπου διεξήγαγεν ἐπιτυχεῖς διαπραγματεύσεις περὶ συνάψεως ἐμπορικῆς συνθήκης. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1903 μέχρι τοῦ Μαΐου 1906 ἐπὶ κυβερνήσεως Σοννίνο ἐχρημάτισε δὶς ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1909 διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας ἐπὶ τῆς αὐτῆς κυβερνήσεως, μετὰ τὴν παραίτησιν δὲ αὐτῆς ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1910 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1911. Τῷ 1920 διετέλεσε καὶ πάλιν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, τῷ δὲ 1921 ἐξελέγη γερουσιαστής. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐργατικῆς ἰταλικῆς νομοθεσίας καὶ ἡ πρωτοβουλία τῆς ἱδρύσεως πολυαρίθμων ἐργατικῶν συνοικιῶν εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἰταλίας Ἦτο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων, καθὼς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκαδημιῶν, καὶ διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν πολυμάθειάν του καὶ τὴν μεγάλην ῥητορικήν του δεινότητα. Ἔγραψε πολλὰς πραγματείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν γένει περὶ οἰκονομικῶν ζητημάτων, ὧν τινες μετεφράσθησαν καὶ εἰς ξένας γλώσσας. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἡ ἐξάπλωσις τῆς πίστεως καὶ αἱ λαϊκαὶ τράπεζαι» (1863—1864). «Περὶ τῆς μεθόδου τῆς μελέτης τοῦ Συνταγματικοῦ δικαίου» (1867), «Ἡ ἐργασία τῶν παιδίων» (1877), «Ὁ Σπινόζα καὶ οἱ πρόδρομοι τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως» (1879), «Εἷς λησμονημένος πρόδρομος τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως» (1885, «Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ τὰ κοινωνικὰ ζητήματα ἐνώπιον τῶν κοινοβουλίων τῆς Εὐρώπης» (1885), «Αἱ διευθύνουσαι τάξεις καὶ οἱ ἐργάται ἐν Ἀγγλίᾳ» 1893, «Ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης» (1909) κτλ. Μ. Δ. Β.

Λόϋτσε (Leutze), ***Ἐμμανουήλ*.** Γερμανὸς ζωγράφος (1816—1868). Συνεπλήρωσε τὰς καλλιτεχνικάς του σπουδὰς ἐν Δυσσελδόρφῃ, διήγαγε δὲ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἐν Ἀμερικῇ, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν. Ἐγένετο τὸ πρῶτον ἐν Εὐρώπῃ εὐφήμως γνωστὸς δι' ἔργων ἀναφερομένων εἰς τὸν βίον τοῦ Χρ Κολόμβου («Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος πρὸ τοῦ συμβουλίου ἐν Σαλαμάγκᾳ», «Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος πρὸ τῆς βασιλίσσης». «Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου ἐν Βαρκελώνῃ»). Τῷ 1860 ἀνέλαβε τὴν διακόσμησιν τοῦ καπιτωλίου τῆς Βάσιγκτων Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἀποβίβασις τῶν Νορμανδῶν εἰς Ἀμερικήν», «Οἱ εἰκονοκλάσται», «Ὁ Βάσιγκτων διερχόμενος τὸν Δελάουαρ» κλπ. Ι. Μ. Π.

Λεύτσενετς, ἢ ***Λόζοντς*** (Lucenec ἢ Losonz) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐπὶ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 12 417. Ἔχει θειούχους πηγάς, ἐργοστάσια κατασκευῆς κατόπτρων καὶ εἰδῶν σμάλτου, μηχανουργεῖα, ὑφαντουργεῖα κτλ. Ἦτο ἄλλοτε πόλις ὠχυρωμένη, ἀλλ' ἑκάη ὑπὸ τῶν Ρώσων τῷ 1849. Μ. Δ. Β.

Λουτσέντιο (Lucedio), ***Ραφαῆλος*, *μαρκήσιος τοῦ Φερράρι, πρίγκιψ τοῦ —, δοὺξ ντὲ Γκαλλιερά*.** Ἰταλὸς ἐπιχειρηματίας (βλ. λ. *Γκαλλιερά*).

Λουτσέρα (Lucera) *[Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Φότζια Κάτ. 16 902. Ἔχει βιβλιοθήκην, γοτθικὸν καθεδρικὸν ναόν, ἐπισκοπικὸν μέγαρον κτλ. Παράγει σιτηρά, οἴνους, ἔλαιον καὶ ὀπώρας καὶ ὀνομαστὸν τυρὸν και ἔρια. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἱδρύθη εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ Διομήδους τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ ἦτο περίφημος διὰ τὰ ἐξαιρέτου ποιότητος ἔριά της. Τῷ 320 π. Χ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὑπάτων Παπυρίου Κούρσορος καὶ Πουπλίου Φίλου καὶ ἐξειλίχθη κατόπιν εἰς ἀκμάζουσαν πόλιν. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου Β' ἀνῳκοδομήθη ταχέως, τῷ δὲ 802 ἀντέστη εἰς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Καρλομάγνου καὶ τῷ 1107 εἰς τὰς τῶν Νορμανδῶν. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν τὰ ἐρείπια ἱστορικοῦ παλαιοῦ ὠχυρωμένου πύργου, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καστὲλ-Φιορεντῖνο*, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπέθανε τῷ 1250 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φρειδερῖκος ὁ Β'. Μ. Δ. Β.

Λούτσι */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς κοινότητος Μαρτίνου τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 341. Χ. Δ.

λουτσιὰ (ἡ) *[Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βερβερὶς ἡ κρητικὴ* (Berberis cretica).

Λουτσιέντες, *Γκόγια ὑ —* (Goya y Lucientes), ***Φραγκῖσκος Χοσέ*·** βλ. λ. *Γκόγια* ὑ Λουτσιέντες.

λουτσίζω· εἰσάγω, ὠθῶ τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια εἰς τὴν *λοῦτσαν* (βλ. λ.).

λούτσισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λουτσίζω, ἡ εἴσοδος τῶν βοσκημάτων εἰς τὴν *λοῦτσαν* (βλ. λ.).

Λούτσισνο */Γεωγρ./.* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Λαγκαδάκια* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λούτσιτς (Lucich), ***Δημήτριος-Λάζαρος*.** Ραγουζαῖος πλοίαρχος (1843—1901) τοῦ «Αὐστροουγγρικοῦ Λόϋδ», ὅστις κατιδὼν πόσον ἀνεκμετάλλευτος πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ ἐνυπῆρχεν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἀκτοπλοΐας μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν, ἐπέμενε μετὰ ζέσεως εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοιούτων δρομολογίων, μεταλλάξας τὴν γνώμην τῆς πλειονότητος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, φοβουμένης τὸν ἑλληνικὸν ἀνταγωνισμόν. Ἡ γιγάντωσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ «Αὐστριακοῦ Λόϋδ» ἐν τῇ Ἐγγὺς Ἀνατολῇ, ἐδικαίωσε τὰς προβλέψεις τοῦ Λούτσιτς, καταλαβόντος μεγάλας θέσεις ἐν τῇ διοικήσει τῆς ἑταιρείας. Σ. Ε. Λ.

Λοὺτσκ (Luck) *[Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Πολωνίας ἀπὸ τοῦ 1920 ἀνήκουσα πρώην εἰς τὴν Ρωσίαν, φρουριακὸν συγκρότημα, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σιὺρ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ντοῦμπνο-Κιβέρτσυ. Κάτ. 21.157 (1921). Ἔχει ἀξιόλογον ἀνάκτορον τοῦ ΙΣΓ' αἰῶνος, καθεδρικὸν ναὸν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀλευρομύλους, ἐργοστάσιον ἀμυλοκόλλας, σιδηροχυτήρια, βυρσοδεψεῖα, ὑφαντουργίαν καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον σιτηρῶν. Ἀπετέλει κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἡμιαυτόνομον πριγκιπᾶτον, προσηρτήθη δὲ εἰς τὴν Ρωσίαν τῷ 1791. Ἡ πόλις ἐγένετο κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τὸ θέατρον τῆς δραματικωτέρας συγκρούσεως τῶν ρωσικῶν καὶ αὐστριακῶν στρατευμάτων. Καταληφθεῖσαν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1915 προσέβαλον οἱ Ρῶσοι τὴν 4 Ἰουνίου 1916 διὰ πολυπληθοῦς στρατιᾶς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μπρουσίλωφ, ἐνεργούσης γενικὴν ἐπίθεσιν εἰς τὸν τομέα ἐκεῖνον κατὰ τῆς 4ης αὐστριακῆς στρατιᾶς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου. Μετὰ πολυήμερον ἀγῶνα ἡ ρωσικὴ ἐπίθεσις διέσπασε τὸ αὐστριακὸν μέτωπον ἐπὶ μήκους 50 χιλιομέτρων καὶ ἐξηνάγκασεν εἰς ἄτακτον ὑποχώρησιν οὐ μόνον τὴν στρατιὰν τοῦ Φερδινάνδου, ἀλλὰ καὶ τὰς δυνάμεις τὰς ὑποστηριζούσας τὴν γραμμὴν τῆς Γαλικίας μετὰ τριήμερον κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν ἑτέρας ρωσικῆς στρατιᾶς. Ἡ βαρεῖα αὕτη ἧττα, ἥτις ἐστοίχισεν εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς ἀπώλειαν 200,000 ἀνδρῶν προστιθεμένη εἰς τὰς προηγηθείσας ἀποτυχίας τῶν Γερμανῶν πρὸ τοῦ Βερντὲν καὶ τῶν Αὐστριακῶν κατὰ τοῦ Τυρόλου, εἰς ἐποχὴν μάλιστα καθ' ἣν ἐπέκειτο ἡ ἔξοδος τῆς Ρουμανίας ὑπὲρ τῶν συμμάχων, περιήγαγεν εἰς κρίσιμον θέσιν τὰς κεντρικὰς αὐτοκρατορίας. Θ. Κ.

Λούτσοβος */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς Α Στερεᾶς, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ὑαίας, πρὸς Ν τοῦ Διακοπίου (Γρανίτσης) και ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 284. Χ. Δ.

Λουτσοκεφάλα (ἡ) *[Γεωγρ./.* Μία τῶν ἀνατολικῶν κορυφῶν τῶν Λευκῶν ὀρέων τῆς Κρήτης εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Σφακίων Ἐπὶ ταύτης τῇ 4 Αὐγούστου 1867 οἱ περὶ τὸν Ζυμβρακάκην συνῆψαν μάχην πρὸς τοὺς ἐξ Ἐμπροσγιαλοῦ ὁρμηθέντας Τούρκους, ἥτις ἀπέβη ἀμφίρροπος. Ι. Σ. Σ.

Λοῦττερ (Lutter am Barenberge) */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς Γερμανίας ἐν Βρουνσβίκῃ Κάτ. 1496 (1925). Εἶναι γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διότι παρ' αὐτὸ ὁ κόμης Ἰωάννης Τιλλύ, ἀρχιστράτηγος τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, ἐνίκησε κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον τὸν βασιλέα τῆς Δανίας Χριστιανὸν Δ'. Θ. Κ.

λοῦττζερ (lugger) */Ναυτ./.* Ἀγγλικὸς τύπος ἱστιοφόρου τῆς ἀκτοπλοΐας τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ (βλ. *λούγκρ*). Σ. Ε. Λ.

Λουτφῆ *πασᾶς*. Μέγας βεζύρης τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϋμὰν τοῦ νομοθέτου. Ἦτο Ἀλβανὸς τὸ γένος, ἀνετράφη δὲ ἐντὸς τῶν σουλτανικῶν ἀνακτόρων καὶ διετέλεσε διοικητὴς διαφόρων ἐπαρχιῶν. Βραδύτερον συνώδευσε τὸν καπετὰν-πασᾶν Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσαν κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς Ν. Ἰταλίας ἐκστρατείαν, μετέσχε δὲ καὶ τῶν ἐναντίον τῆς Κερκύρας ἐπιχειρήσεων ὡς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ (σερασκέρης). Τυχὼν κατόπιν τῆς εὐνοίας τοῦ νὰ νυμφευθῇ τὴν ἀδελφὴν τοῦ σουλτάνου, ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλότερα ἀξιώματα καὶ τῷ 1539 διωρίσθη μέγας βεζύρης. Περιπεσὼν ὅμως εἰς τὴν ὀργὴν τῆς συζύγου του, τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ λαοῦ, διότι διέταξε νὰ τιμωρηθῇ μία Μουσουλμανὶς ἱερόδουλος διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῶν γεννητικῶν αὐτῆς ὀργάνων, ἐδέησε νὰ διαζευχθῇ καὶ ἀμέσως κατόπιν παυθεὶς ἀπὸ τῆς μεγάλης βεζυρίας (1541) ἐξωρίσθη εἰς Διδυμότειχον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1544 Ἐξόριστος διατελῶν συνέγραψε διάφορα ἔργα ἀραβιστὶ καὶ τουρκιστί, κυρίως δὲ ἱστορίαν τῆς Τουρκίας μέχρι τοῦ 1542 διακρινομένην διὰ τὴν ἀκρίβειάν της. Ν. Μ.

—**Λουτφῆ *(Μεβλανᾶ-Λουτφουλλάχ)*.** Τοῦρκος νομομαθὴς καὶ ποιητὴς ἐκ Τοκάτης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μαθητεύσας ὑπὸ τὸν διάσημον Σινὰν πασᾶν καὶ ἀκμάσας ἐπὶ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ πορθητοῦ, τοῦ ὁποίου διετέλεσε καὶ βιβλιοφύλαξ. Ὑποπεσόντος ὅμως τοῦ Σινὰν πασᾶ εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ σουλτάνου, ἐξωρίσθη καὶ ὁ Λουτφῆ μετ' αὐτοῦ εἰς Σιβρὶ χισάρ, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν ἐπὶ σουλτάνου Βαγιαζὶτ Β'. Διαβληθεὶς ὅμως κατόπιν, ἐθανατώθη κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου. Ν. Μ.

Λούτχαρτ (Luthardt), ***Χριστόφορος-Ἐρνέστος*.** Γερμανὸς λουθηρανὸς θεολόγος (1823—1902). Καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Λειψίᾳ, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀπολογητῶν καὶ ἀποστόλων τοῦ Λουθηρανισμοῦ Ἔγραψεν: «Ἐγχειρίδιον τῆς δογματικῆς» (10η ἔκδ. 1900), «Ἱστορία τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς» (1888—1893), «Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία περὶ τῆς πίστεως» (1898), «Τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐκγερμανισθέντα» (1899), «Ἀπολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ» (1864—1880 4 τ.). Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὴν «Γενικὴν λουθηρανὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐφημερίδα» (1868—1880) καὶ «Τὸ θεολογικὸν φιλολογικὸν περιοδικόν» (1880—1900). Ἔγραψεν ὁμοίως «Ἀναμνήσεις περασμένων ἡμερῶν». Θ. Κ.

Λοῦτχινγκ (Lutching ἢ Lutjens). Γερμανὸς φιλέλλην ἐξ Ἀννοβέρου, παλαιὸς ἀξιωματικὸς τῶν οὐσσάρων, ἀγωνισθεὶς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν

Digitized by Google

καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Φαβιέρου, ὅστις μεγάλως ἐξετίμα τὴν γενναιότητα καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀρετάς του, ἀνέφερε δὲ αὐτὸν ὡς παράδειγμα. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς Χίου, τὴν 23 Ἰανουαρίου 1828, βληθεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ σφαίρας, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφόνευεν ἰδιοχείρως Τοῦρκόν τινα. Θ. Κ.

Λόϋτχολντ (Leuthold), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1827—1879), γεννηθεὶς ἐν Ζυρίχῃ. Μετὰ τὴν σπουδὴν τῶν νομικῶν μετέβη εἰς Μόναχον, ὅπου ἐγένετο γνωστὸς διὰ συμβολῶν εἰς τὸ «Βιβλίον τῶν ποιητῶν τοῦ Μονάχου» καὶ διὰ μεταφράσεων Γάλλων ποιητῶν, τὰς ὁποίας ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Γκάϊμπελ («Πέντε βιβλία γαλλικῆς λυρικῆς ποιήσεως» 1862). Τὸ ἐνδιαφέρον ἐκίνησε πρὸ παντὸς διὰ τῶν ὑπὸ φίλων του, κατόπιν τῆς διανοητικῆς του παθήσεως, ἐκδοθέντων «Ποιημάτων» του (1879), τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὴν βαθύτητα τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν τελειότητα τοῦ ὕφους. Συλλογὴ τῶν ἔργων του ἐξεδόθη τῷ 1914 εἰς 3 τόμους. Γ. Ε. Κ.

Λουτώριος, *Γάϊος-Πρίσκος*. Ρωμαῖος ποιητής βλ. λ. *Κλουτώριος* Πρίσκος).

Λουὺς (Louys), *Πέτρος*. Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ ποιητὴς (1870—1925). Τῷ 1891 ἐξέδωκε τὴν «Ἀστάρτην», τομίδιον ποιημάτων, ἅτινα εἶχον δημοσιευθῆ προηγουμένως εἰς τὴν «Κόγχην», περιοδικὸν ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου τὸ αὐτὸ ἔτος. Λάτρης τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἐδημοσίευσε διάφορα διηγήματα ἀρχαίας ὑποθέσεως, καθὼς καὶ μετάφρασιν τῶν ποιημάτων τοῦ Μελεάγρου. Κατόπιν ἐξέδωκεν εἰς τὸ πεζὸν «Τὰ τραγούδια τῆς Βιλιτῶς, μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπὸ Πέτρου Λουΰς» (1894), ἅτινα εἶχον τοιαύτην ἐπιτυχίαν ὡς μίμησις τοῦ τρόπου τῶν ἀρχαίων, ὥστε νὰ ἐξαπατήσουν καὶ εἰδικούς, θεωρηθέντα κατ' ἀρχὰς ὡς πραγματικὴ μετάφρασις. Ἠκολούθησεν ἡ «Ἀφροδίτη», μυθιστόρημα ἀρχαίας ὑποθέσεως· ἐπίσης, δι' οὗ ἐγένετο διάσημος. Τέλος διάφορα διηγήματα καὶ μυθιστορήματα, ἐν οἷς: «Ἡ γυναῖκα καὶ τὸ νευρόσπαστον» ἱσπανικὸν μυθιστόρημα (1896), «Αἱ περιπέτειαι τοῦ βασιλέως Πωζόλ» (1901), τὰ «Σκιαγραφήματα», τόμος διηγημάτων. Ἐπίσης διάφορα ἄρθρα καὶ μελέται. Διὰ τῶν ἔργων του αὐτῶν ἐγένετο περίφημος ὡς μυθιστοριογράφος. Τὰ ποιήματά του, ἅτινα ἐδημοσίευε κατὰ καιροὺς εἰς περιοδικά, ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς τόμον μὲ τὸν τίτλον «Ποιήσεις» (1927, Crès). Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθη καὶ τὸ ἡμιτελὲς μυθιστόρημα «Ψυχή». Ἡδονιστής, λάτρης τοῦ φυσικοῦ κάλλους κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων, ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἡδυπάθεια εἶναι ὁ μυστηριώδης, ἀλλ' ἀναγκαῖος καὶ δημιουργικὸς ὅρος τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Ἔθετεν ὑπεράνω ὅλων τὴν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν καὶ ἐλάμβανε μεγάλας φροντίδας διὰ τὴν τελειότητα τῶν ἔργων του. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν: «Τὰ τραγούδια τῆς Βιλιτῶς», «Ἀφροδίτη», «Ἡ γυναῖκα καὶ τὸ νευρόσπαστον», ὡς καί τινα ἄλλα ἐν οἷς: «Ἐαρινὴ νύχτα», «Ὁ ἄνθρωπος τῆς πορφύρας» κ. ἄ. Ι. Μ. Τ

λούφα (ἡ)· δημοτ., τὸ νὰ μένῃ τις ἀκίνητος καὶ σιωπηλός: «κάτσε 'ς τὴ λούφα σου».

λουφάζω, ἀόρ. ἐλούφαξα· μένω σιωπηλός, ἀκίνητος, σιωπῶ, ἀκινητῶ, ἀρχ. *λωφῶ*: «λούφαξε 'ς τὴ γωνιά σου».

λουφὲς (ὁ) (ὀρθότ. *οὐλουφές*). Λέξις ἀρσβοπερσική, σημαίνουσα τὸν μισθόν, ἐξ οὗ καὶ «οὐλουφετζῆς» ὁ μισθοφόρος καὶ ἐν γένει ὁ μίσθαρνος. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ τίτλος τοῦ μισθωτοῦ ἦτο τιμητικώτατος ἐν Ἀνατολῇ, διὰ τοὺς ὁπωσδήποτε στρατιωτικὰς ὑπηρετοῦντας, διότι ἐσήμαινε τὸν χρήσιμον, τὸν ἐπὶ τούτῳ μισθοδοτούμενον, ἀπέναντι τοῦ ἀτάκτου ἀζάπη. Κατόπιν ὅμως κατέστη φράσις περιφρονητική, λόγῳ τῆς καταχρήσεως τῶν ἀξιούντων τοὺς μισθοὺς των οὐλουφετζήδων. Οἱ ἀρματολοί, ὡς μισθωτοί, ἐλάμβανον τοὺς λουφέδες των, ὁριζομένους ἑκάστοτε ἀναλόγως τῆς περιοχῆς καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν ὑπηρεσιῶν των. Ὁ λουφὲς ἐλέγετο καὶ «χάρτζι», ἐξ οὗ καὶ τὸ «χαρτζιλίκι». Γ. Δ. Κ.

Λουφίλα, ἢ *Λουφίρα* (Lufila ἢ Lufira) *[Γεωγρ.]* Ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ Βελγικῷ Κογκό, μήκους 490 περίπου χλμ., πηγάζων ἐκ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Τσιαφουγκούμα. Συναντᾶται μετὰ τοῦ ποταμοῦ Λουαλάμπα καὶ ἐκβάλλει μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν λίμνην Κισάλε. Μ. Ν. Δ.

Λεῦ-Φοῦ. Κινέζος ζωγράφος, ζήσας κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Γνωστὸν περὶ αὐτοῦ εἶναι ὅτι ἐπεδόθη εἰδικῶς εἰς τὴν μονόχρωμον ζωγραφικὴν τῆς δαμασκηνέας, ἥτις ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα κατὰ τὴν δυναστείαν τῶν Μίγκ (1368—1644 μ. Χ.) ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ συνθετικωτέρα καὶ λεπτοτέρα συγχρόνως ἔκφρασις τοῦ σύμπαντος, προβλεπομένη ὡς τοιαύτη ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς τέχνης, συμφώνως πρὸς τὰς ἀκροβατικὰς διανοητικὰς ἀνερευνήσεις τῶν χρόνων ἐκείνων. Ὡς διδάσκαλος ὕφους ὁ Λοῦ-Φοῦ τάσσεται παρὰ τοὺς μεγάλους καλλιτέχνας τῆς ἐποχῆς τῶν Σόγκ. Πρβλ. *R. Petrucci*, «Les peintres chinois», σελ. 124). Ι. Μ. Π.

λοῦφφα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐλύφφη ἡ αἰγυπτιακή*.

Λοῦχα, ἢ *Λεῖχα* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ζακύνθου, ἕδρα κοινότητος τῆς ὁμωνύμου τῇ νήσῳ ἐπαρχίας καὶ νομοῦ. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ναφθίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 152. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Καμπί*. Χ. Δ.

Λουχάτσοβιτς (Luhacovic, ἢ Luhatschowitz *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐν Μοραυΐᾳ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μπρόντ, ἐν κοιλάδι τῶν Καρπαθίων. Κάτ. 1.138. Ὀνομαστὴ λουτρόπολις, μετὰ τεσσάρων πηγῶν ἰαματικῶν ὑδάτων, ἐξαγομένων εἰς μεγάλην ποσότητα εἰς φιάλας πρὸς πόσιν, καὶ ὑδροθεραπευτηρίου συχναζομένου ὑπὸ πολλῶν ἀσθενῶν. Μ. Δ. Β.

Λοῦχι *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Ἕλους τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 86. Χ. Δ.

λοϋχτενβεργία (ἡ) (Leuchtenbergia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κακτωδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, *λοϋχτενβεργίαν τὴν κυριωτέραν* (Leuchtenbergia principis), ἰθαγενὲς τοῦ Μεξικοῦ. Κ. ΠΑΠ.

Λόϋχτενμπεργκ (Leuchtenberg). —1) *Εὐγένιος - Μπωαρναί* (Beauharnais), δοὺξ τοῦ Λόϋχτενμπεργκ, πρίγκιψ τοῦ Ἀϊχστατ, ἀντιβασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, θετὸς υἱὸς τοῦ Ναπολέοντος (βλ. *Μπωαρναὶ* Εὐγένιος).

—2) *Εὐγένιος*. Ρῶσος πρίγκιψ καὶ στρατηγὸς (1847—1901). Ἦτο ἔγγονος τοῦ προηγουμένου καὶ υἱὸς τοῦ Μαξιμιλιανοῦ-Εὐγενίου-Ἰωσὴφ Λόϋχτενμπεργκ καὶ τῆς Μαρίας, πρεσβυτέρας θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Νικολάου Α', εἰς τὰ τέκνα τῶν ὁποίων ἀπενεμήθη ἀπὸ τοῦ 1852 ὁ τίτλος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πρίγκιπος. Οὗτος ὑπεδείχθη ὑπὸ τῆς Ρωσίας ὡς ὑποψήφιος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος. Ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, δυνάμει τῆς ἀρχῆς ὅτι οὐδὲν μέλος ἐκ τῶν δυναστικῶν οἴκων τῶν προστατίδων δυνάμεων ἠδύνατο νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν ἑλληνικὸν θρόνον. Θ. Κ.

Λοὐχτμανς (Luchtmans), *Σαμουήλ*. Διάσημος Ὀλλανδὸς τυπογράφος ἐξ οἰκογενείας τυπογράφων (1724—1780). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Λέϋντεν, ἐπεσκέφθη δέ, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του *Ἰωάννου*, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν πρὸς ἀναζήτησιν καλυτέρων τυπογραφικῶν μεθόδων. Ἐπιστρέψας εἰς Λέϋντεν ἵδρυσε περίφημον τυπογραφεῖον, ἐν ᾧ ἐτυπώθησαν οἱ κλασσικοὶ συγγραφεῖς μετὰ σχολίων τοῦ Γρονοβίου, τοῦ Βύττενμπαχ, τοῦ Μπούρμανν κλπ. Μετὰ τὸν θάνατόν του τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο περιῆλθεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην. Ι. Μ. Π.

Λουφίκον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Λυκορράχη* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λουφίστα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης χωρίου *Λειψοῦ* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λούω, κοιν. *λούζω*, ἀόρ. *ἔλουσα-ἐλούσθην*, παθ. μετχ. *λελουμένος*, κοιν. *λουσμένος*· πλύνω τὸ σῶμα ἐμβαπτίζων αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ ἢ περιχέων ἄφθονον ὕδωρ: «λούω τὸ βρέφος» || παθ. *λούομαι*· κάμνω λουτρόν: «λούομαι εἰς τὴν θάλασσαν, — εἰς τὸν ποταμόν, — εἰς τὴν λίμνην» || συνήθως, πλύνω τὴν κεφαλὴν μου ἐπιμελημένως: «λούζομαι κάθε πρωΐ», «ἐλούστηκα μὲ ζεστὸ νερὸ καὶ πόνεσε τὸ κεφάλι μου» || μεταφ. ἐπιπλήττω, δριμέως, ὑβρίζω: «τὸν βρῆκα 'ς τὸ δρόμο καὶ τὸν ἔλουσα γιὰ καλά» || καὶ παθ. «τὰ λούστηκε γιὰ καλά» ἤκουσε πολλὰς ὕβρεις.

λοφαετὸς (ὁ) (Lophaetus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἱερακιδῶν*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν τοῦ γένους εἶναι ὁ *λοφαετὸς ὁ κορυμβοφόρος* (Lophaetus occipitalis), ὅστις, ἀπαντᾷ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἔχει μῆκος 55 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ κεφαλὴν μᾶλλον μικράν, ἀπεστρογγυλωμένην, φέρουσαν κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς εὐμεγέθη λοφίον, ὀδοντωτὸν καὶ κυανομελανοῦ χρώματος. Τὸ ῥάμφος του εἶναι βραχύ, κυρτὸν καὶ ἀνθεκτικόν, ὁ λαιμὸς βραχύς, τὸ στῆθος διωγκωμένον, τὸ σῶμα εὔρωστον καὶ ἐπίμηκες, αἱ πτέρυγες ἀνεπτυγμέναι καὶ μετρίου μήκους καὶ ἡ οὐρὰ μᾶλλον βραχεῖα. Τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος εἶναι φαιὰ καὶ ἡ κοιλία μελανή. Δ. Ν. Π.

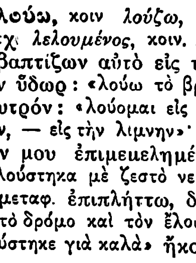

Λοφαετὸς ὁ κορυμβοφόρος.

Λοφάριον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Δ. Θρᾴκης, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Ἀρίσβης τῆς ἐπαρχίας Σαπῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 749. Χ. Δ.

Λοφείτης *[Μυθ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ Διός, ὡς θεοῦ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, ἀπαντῶσα ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. —Π.

λοφιὰ (ἡ)· ἀρχ., ὁ αὐχὴν τῶν ζῴων τῶν ἐνόντων χαίτην, καὶ ἡ χαίτη αὐτή: «λοφιὰ ἵππου» || λοφιὰ (ἡ)· δημοτ., ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πτηνῶν τινων θύσανος, ἄλλως *κατσούλα*, *σκούφια*.

λοφίας (ὁ) (Lophius) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *λοφιδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς ἱκανοῦ μεγέθους, μὲ σῶμα πλατύτατον καὶ πεπιεσμένον κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα. Ἡ κεφαλὴ εἶναι παμμεγίστη καὶ λίαν πεπιεσμένη. Τὸ στόμα λίαν εὐρὺ μὲ προέχουσαν τὴν κάτω σιαγόνα. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων καὶ γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λοφίας ὁ ἁλιεὺς* Lophius piscatorius), κοιν. βατραχόψαρο ἢ βαθρακόψαρο. Οὗτος φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζ.]* Τὰ ἀρχαιότερα ἀπολιθωμένα λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως εἰς τὸ ὄρος Bolca. Ὠτόλιθοι λοφιῶν εὑρέθησαν ἐπίσης ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου καὶ ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ Βελγίου καὶ τῆς μειοκαίνου τῆς Ἰταλίας. Γ. Κ. Γ.

λοφίδιον (τό)· μικρὸς λόφος, λοφίσκος, ὑψωματάκι.

— *[Ἀνατομ.]* —1) *Λοφίδιον προσωπικοῦ νεύρου*· κύρτωμα τῶν περιμήκων ἐξοχῶν (δεσμίδων) τοῦ ῥομβοειδοῦς βόθρου τοῦ ἐγκεφάλου, παραγόμενον ἐκ τῆς ὠθήσεως τοῦ ἔσω γόνατος τοῦ προσωπικοῦ νεύρου καὶ τοῦ πυρῆνος τοῦ ἀπαγωγοῦ νεύρου τοῦ ὀφθαλμοῦ. —2) *Λοφίδιον σπερματικόν*· πρόμηκες ἔπαρμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὀπισθίου τοιχώματος τῆς προστατικῆς μοίρας τῆς οὐρήθρας, ἀποτελοῦν τὴν μέσην παχυτέραν μοῖραν ἐπιμήκους πτυχῆς, τῆς οὐρηθραίας ἀκρολοφίας, διηκούσης ἀπὸ τοῦ στομίου τῆς κύστεως μέχρι τῆς ὑμενώδους μοίρας τῆς οὐρήθρας· ἑκατέρωθεν δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ σπερματικοῦ λοφιδίου ὑπάρχουσι δύο μικρὰ στόμια, δι' ὧν ἐκβάλλουσιν οἱ σπερματικοὶ πόροι. Ι. Π.

— **λοφίδιον** *μυλλέρειον* *[Ἐμβρυολ.]*. Τοῦτο σχηματίζεται ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ κάτω μέρους τοῦ μυλλερείου πόρου προωθήσεως τοῦ τοιχώματος τοῦ οὐρογεννητικοῦ κόλπου, παριστᾷ δὲ τὴν καταβολὴν τοῦ παρθενικοῦ ὑμένος. Ι. Π.

Λοφιήτης *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ Διὸς ὡς κατοικοῦντος εἰς τοὺς λόφους, τὰ ὄρη.

λοφιΐδαι (οἱ) (Lophiidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον ὁ *λοφίας* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Λοφίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$\begin{matrix} C_6H_5.\ C{-}NH \\ \| \\ C_6H_5.\ C{-}\ \ N \end{matrix} \!\!\gg C.C_6H_5$$

ἀνήκουσα εἰς τὰ C-ἀρυλιωμένα ἰμιδαζολικὰ σώματα. Λαμβάνεται διὰ θερμάνσεως ἄνω τῶν 360° τοῦ ὑδροβενζαμιδίου, τοῦ προϊόντος τῆς ἐπιδράσεως ἀμμωνίας ἐπὶ βενζαλδεΰδης. Ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 275° καὶ ἀποστάζον ἄνευ ἀποσυνθέσεως. Κατὰ τὴν ὀξείδωσιν δι' ἀέρος παρουσίᾳ ἀλκοολικοῦ καλίου ἐκπέμπει ἰδιάζον φῶς κυρίως εἰς τοὺς 65°. Σ. Γ.

λοφιοβουνόδους (ὁ) (Lophiobunodon Depéret) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἀνθρακοθηριιδῶν* *βουνοσεληνοδοντίων ὁπληφόρων θηλαστικῶν*. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως. Γ. Κ. Γ.

λοφιόδους (ὁ) (Lophiodon) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ταπειριδῶν* *περιττοδακτύλων ὁπληφόρων θηλαστικῶν*. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κρανίον χθαμαλὸν μακρὸν μετ' ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένης μετωπικῆς προπίδος. Τὸ ἰνιακὸν των ὀστοῦν προεῖχε, τὰ δὲ

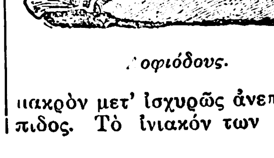

Λοφιόδους.

Digitized by Google

ρινικὰ ὀστᾶ ἐξικνοῦντο μέχρι τοῦ πρώτου κοπτῆρος τῶν ὀδόντων. Τὰ ἐμπρόσθια ἄκρα ἦσαν τετραδάκτυλα Λείψανα ἀπολιθωμένα πολυαρίθμων εἰδῶν τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Τὸ μέγεθος τούτων ἐκυμαίνετο μεταξὺ μεγέθους χοίρου καὶ ρινοκέρωτος.
Συνώνυμα: *ταπειροθήριον, περναθήριον.* Γ. Κ. Γ.

λοφιόμυς (ὁ) (Lophiomys) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*, περιλαμβάνον μῦς μὲ σῶμα ἐπίμηκες, πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλευρῶν καὶ κυρτὸν κατὰ τὴν ράχιν, ἥτις καὶ καλύπτεται ὑπὸ πυκνοτάτου τριχώματος. Πόδες μᾶλλον βραχεῖς, καταλήγοντες εἰς χειροειδῆ ἄκρον πόδα φέροντα ἀνθεκτικοὺς καὶ κυρτοὺς ὄνυχας. Οὐρὰ μακρὰ ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν κεκαλυμμένη. Κεφαλὴ εὐμεγέθης, μᾶλλον τριγωνική Τὸ ρύγχος ὀξὺ καὶ περιβάλλεται ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν ἐν εἴδει μύστακος. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι ἀρκούντως μεγάλοι. Τὰ ὦτα μικρὰ καὶ πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα. Ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ τρέφονται ἐξ ἐντόμων. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λοφιόμυς ὁ φαιὸς* (Lophiomys cinereus), ὅστις φέρει πάντα τὰ γνωρίσματα τοῦ γένους. Ὁ γενικὸς χρωματισμός του εἶναι φαιός. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ παράλια μέρη τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

Λοφιόμυς ὁ φαιός.

—*[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Roussillon. Γ. Κ. Γ.

λοφίον (τό)· θύσανος προσαρμοζόμενος ἐπὶ τοῦ πηληκίου τῶν στρατιωτικῶν (ὑποκορ. τοῦ *λόφος*, ἀντὶ *λόφιον*).

—*['Αρχ.]* Ἡ χρῆσις *λοφίου* (λατ. crista, apex conus) εἰς τὰς περικεφαλαίας τῶν ἀρχαίων ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένη, ἐκαλεῖτο δὲ τοῦτο καὶ *λόφος, χαίτη, χαίτωμα, κῶνος* κ. ἄ. Συνήθως ἀπετελεῖτο ἐκ τριχῶν οὐρᾶς ἵππου (λευκοὶ ἵππειοι λόφοι, κυνέη ἵππουρις). Παρ' Ὁμήρῳ δὲ ἀναφέρονται καὶ χάλκινα, χρυσᾶ ἢ ἄλλα μετάλλινα λοφία. Ἡ χρῆσις αὐτῶν θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὡς ἐπινόησις τῶν Καρῶν· πάντως τὸ λοφίον ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητον καὶ λόγῳ τῆς ἐπιβλητικότητος καὶ διότι ἐχρησίμευεν ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν παρατάξεων ἐν ὥρᾳ πολεμικῆς συγκρούσεως. Ἐν τούτοις ἀπαντοῦν καὶ κράνη ἄνευ λοφίου, ὁ φέρων δὲ αὐτὰ ἐκαλεῖτο ἄλοφος, ὡς ἐπίσης καὶ κράνη μετὰ τριπλοῦ λοφίου (τριλοφία), χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἀξιωματούχου· τοιαῦτα ἔφερον ἐν Ἀθήναις οἱ ταξιάρχαι. —Π.

—*[Στρατ.]* *Λοφίον* ἢ *λόφος* καλεῖται ὁ ἐξ ἱππείων τριχῶν ἢ ἐκ πτερῶν ἢ ἐκ πτίλων ἔγχρωμος θύσανος ὕψους ποικίλλοντος ἀπὸ 10 ἕως 30 ἑκατ., ὁ διὰ καταλλήλου μεταλλικοῦ στελέχους προσαρμοζόμενος ἐπὶ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς τῶν στρατιωτικῶν, ἐπὶ τοῦ προσθίου μὲν μέρους προκειμένου περὶ πηληκίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ προκειμένου περὶ κράνους. Ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ λοφίου ἦτο τὸ ν' ἀποτελῇ διακριτικὸν σῆμα τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῶν ἀνωτάτων διοικητῶν, ἵνα τοιουτοτρόπως καθίστανται οὗτοι ὁρατοὶ ἐν πάσῃ στιγμῇ κατὰ τὴν μάχην. Ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, ἰδίως δ' ἀπὸ τῆς Ναπολεοντείου ἐποχῆς, μέχρι ἐσχάτων, τὸ λοφίον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς κόσμημα τῶν παντὸς βαθμοῦ στρατιωτικῶν, δι' ὃ ἐφέρετο ὡς εἶδος μεγάλης στολῆς ὑπό τε τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ὁπλιτῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐντεῦθεν, ἀφ' ἧς κατηργήθησαν αἱ πολυποίκιλαι καὶ πολύχρωμοι μεγάλαι στολαί, τὸ λοφίον κατηργήθη ὁριστικῶς πλέον εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς στρατούς. Παρ' ἡμῖν δὲν χρησιμοποιεῖται σήμερον, εἰμὴ μόνον ὡς κόσμημα τῆς κυανῆς μεγάλης στολῆς τῶν μαθητῶν τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν σχολῶν. Ν. Θ. Κ.

λοφιόϋος (ὁ) (Lophiohyus Sinclair) *[Παλαιοζῳολ.]*: Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἀνθρακοθηριειδῶν βουνοσελενοδοντίων ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κεφαλὴν μακρὰν καὶ χθαμαλήν. Η κάτω σιαγών των ἦτο μακρά. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν στρωμάτων Bridger τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ τῆς Βορ Ἀμερικῆς. Γ. Κ. Γ.

λοφιόφασα (ἡ) (Lophiophasa)· βλ. *λοβιόφασα*.

λοφιοφόρος (ὁ)· ὁ φέρων ἐπὶ τοῦ πηληκίου του λοφίον: «ἀξιωματικοὶ λοφιοφόροι».

Λόφις (ὁ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποτάμιον παρὰ τὴν Ἁλίαρτον τῆς Βοιωτίας, λαβὸν τὸ ὄνομα ἐξ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων λόφων, ἐξ ὧν πηγάζει. Αἱ πηγαὶ τούτου εὑρίσκονται 3 χιλμ πρὸς Ν. τῆς Ἁλιάρτου (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Μάζι), ἑνοῦται δ' εἰς ποτάμιον ρέον κατὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ἡ Ἁλίαρτος καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Κωπαΐδα. Ι. Σ. Σ.

λοφίσκος (ὁ)· μικρὸς λόφος, λοφίδιον, ὑψωματάκι.

Λοφίσκος *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς Μακεδονίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κεῖται βορειοανατολικῶς τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 310. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καρὰ-Ὀμερλῆ*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Ἀρετὴ* (Τσερνὶκ) καὶ *Κρύα Νερὰ* (Γκιρμίτ).
— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Μελίσσης τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 113. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σαραχάτ*. Χ. Δ.

Λοφίτης *['Αρχ.]*. Ἐπίκλησις θεοτήτων παρ' ἀρχαίοις (βλ. *Λοφείτης* καὶ *Λοφιήτης*).

λοφνία (ἡ)· λαμπὰς ἐκ φλοιοῦ δένδρου, συνήθως ἐξ ἀμπέλου, ἐν χρήσει παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν. Ἐκαλεῖτο καὶ *λοφνὶς* ἢ *λοφνίδιον* (πιθανῶς ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ ρήματος λέπω). Π. Ν. Π.

λοφοβράγχιοι (οἱ) (Lophobranchii) *[Ζῳολ.]*. Ἄθροισμα ἰχθύων, εὐκόλως ἀναγνωριζόμενον τῶν λοιπῶν ἀθροισμάτων ἐκ τοῦ ὅτι τὰ βράγχια ἀντί, ὡς συνήθως, νὰ εἶναι κτενοειδῆ. διαιροῦνται εἰς μικρὰ ἀπεστρογγυλωμένα λοφίδια κατὰ ζεύγη, διατεταγμένα κατὰ μῆκος τῶν βραγχιακῶν τόξων, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἄθροισμα ὠνομάσθη *λοφιοβράγχιον*. Τὸ ἄθροισμα περιλαμβάνει μίαν μόνον οἰκογένειαν, τοὺς *συγναθίδας*, ὧν τὰ 3 γένη ἀπαντῶσιν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

λοφοδέρμιον (Lophodermium) *[Βοτ.]*. Γένος δισκομυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑστεριδῶν*. Τὰ ἀσκώματα εἶναι ἐπιμήκη, ἐνίοτε γραμμοειδῆ, μεμβρανώδη, μὲ σαφῆ σχισμήν, τὰ ἀσκοσπόρια νηματοειδῆ, ὑελώδη, τὸ δὲ μυκήλιον εἶναι τετμημένον καὶ ἀναπτύσσεται ἀφθόνως εἰς τὰ μεσοκυττάρια διαστήματα. Τὰ εἴδη τοῦ γένους ζοῦν παρασιτικῶς ἰδίως ἐπὶ τῶν βελονῶν τῶν κωνοφόρων εἰς τὰ δάση τῶν Ἄλπεων, προξενοῦντα ἀρκετὰ σοβαρὰς ζημίας κυρίως εἰς τὰ φυτώρια. Ε. Τ. Ε.

λοφόεσσα (ἡ) (Lophira) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *διπτεροκαρπιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι ἡ *λοφόεσσα ἡ πτερωτὴ* (Lophira alata), ἥτις φέρει βρώσιμα σπέρματα, ὧν τὸ ἔλαιον ποικίλως χρησιμοποιεῖται. Δ. Ν. Π.

λοφοηλία (ἡ) (Lophohelia) *[Ζῳολ.]*. Γένος κοραλλίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑξακοραλλίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σκουλινιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ ἢ μετρίου μεγέθους κοράλλια, σχηματίζοντα δενδρώδεις ἀποικίας, ὧν τὸ ὕψος τοῦ κορμοῦ φθάνει ἐνίοτε τὰ 60 ἑκατοστόμετρα. Ἀπαντῶσιν ἐνίοτε καὶ μονήρως ἐνδιαιτώμενα ζῷα. Γνωστὰ εἴδη τινά, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ἐλάχιστα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου. Δ. Ν. Π.

Λόφοι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Δ. Μακεδονίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Φλωρίνης. Κεῖται πρὸς Α. τῆς Φλωρίνης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 417. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ζαμπύρδανη*. Χ. Δ.

λοφόκομοι (οἱ) *['Ανθρωπολ.]*. Ὅρος εἰσαχθεὶς εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν ὑπὸ τοῦ Haeckel πρὸς δήλωσιν τῆς δευτέρας διακρίσεως τῶν οὐλοτρίχων. Χαρακτηρίζονται οὕτως ἄνθρωποι μὲ βραχυτάτας τρίχας συνεσπειρωμένας εἰς στενοτάτας σπείρας, κεχωρισμένας ἐπὶ τοῦ δέρματος. Τὴν μορφὴν ταύτην, ἣν καλοῦσι καὶ τρίχωμα, ἐν σχήματι κόκκων πεπέρεως, εὑρίσκομεν ἐπὶ πολλῶν Νεγροειδῶν φυλῶν, Παπούων κλπ., κατ' ἐξοχὴν δὲ Πυγμαίων, εἶναι δὲ τυπικὴ εἰς τοὺς Ὀττεντότους καὶ Μπουσμάνους τῆς Ν. Ἀφρικῆς.
Κατὰ τὴν μορφὴν ταύτην τῶν μικρῶν κεχωρισμένων σπειρῶν παραμένουν κενὰ μεταξὺ τούτων, οὐχὶ διότι τυχὸν τὸ δέρμα στερεῖται ἐκεῖ τριχῶν (ἡ ἔκφυσις εἶναι σχεδὸν ὁμοίως συνεχὴς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους), ἀλλὰ ἕνεκα τῆς συσπειρώσεώς των ταύτης καὶ μόνον πρὸς ἀλλήλας. Ι. Γ. Κ.

λοφοπίθηκος (ὁ) (Lophopithecus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πιθήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πιθηκίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σεμνοπιθηκιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μεγέθους πιθήκους, ἀπαντῶντας εἰς τὰ δάση τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Μαλαισίας καὶ τοῦ Σιάμ. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λοφοπίθηκος ὁ μιτροφόρος* (Lophopithecus mitratus), ὅστις ἔχει κεφαλὴν τριγωνικήν, φέρουσαν κατὰ τὴν κορυφήν της τριγωνικὴν ἀπόφυσιν ἐν εἴδει μίτρας, πρόσωπον λεπτὸν ἀπολῆγον εἰς ἀμβλὺ ρύγχος, ρῖνα σιμήν, ὦτα μικρότατα, μέτωπον καὶ παρειὰς ὑπὸ τριχῶν πυκνῶν κεκαλυμμένας καὶ γένειον σφηνοειδές. Τὸ σῶμά του εἶναι ἐπίμηκες, λεπτὸν καὶ εὐκίνητον, ἡ οὐρὰ κυλινδρικὴ καὶ μακροτάτη, οἱ πόδες ἀνθεκτικοί· οἱ ὀπίσθιοι χονδρότεροι τῶν προσθίων. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι φαιὸς κατὰ τὰ ἄνω μέρη τῶν σώματος μετὰ κιτρίνων ἀποχρώσεων καὶ ὑπόφαιος κατὰ τὰ κάτω. Τὸ μέτωπον, αἱ παρειαί, τὸ γένειον καὶ τὸ στῆθος εἶναι ὑπόλευκα. Ἐνδιαιτᾶται εἰς τὰ παρθένα δάση τοῦ Σιάμ. Δ. Ν. Π.

Λοφοπίθηκος ὁ μιτροφόρος.

λοφόποδα (τὰ) (Lophopoda) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐξωπρώκτων*, περιλαμβάνουσα μικρὰ ὑδρόβια ἢ χερσαῖα ζῳάρια ἐντὸς λιμνῶν, ποταμῶν, τελμάτων καί τινα εἰς ὑγροὺς τόπους ὑπὸ τὰς πέτρας ἐνδιαιτώμενα. Ὁ χιτὼν τῶν ζῴων τούτων εἶναι ἀσβεστολιθικῆς συστάσεως καὶ κατὰ τὴν περιφέρειάν του φέρει πολυπληθεῖς βλεφαρωτὰς ἀποφύσεις, αἵτινες χρησιμεύουν ὡς ἀναπνευστικὰ καὶ συλληπτήρια συγχρόνως ὄργανα. Τὰ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ζῶντα σχηματίζουσιν ἀποικίας. Δ. Ν. Π.

λοφοποδίδαι (οἱ) (Lophopodidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια βρυοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυλακτολαιμάτων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερον ὁ *λοφόπους* (βλ. λ.). Δ. Ν. Γ.

λοφόπους (ὁ) (Lophopus) *[Ζῳολ.]*. Γένος βρυοζῴων τῆς οἰκογενείας τῶν *λοφοποδιδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα ὑδρόβια ζῷα. Δ. Ν. Π.

λοφοπτέρυξ (ὁ) (Lophopteryx) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτοβίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νωτοδοντιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἔχουσι γενικῶς μέγεθος μέτριον, μὲ κεραίας ὀδοντωτὰς καὶ προθώρακα τροπιδωτόν. Αἱ κάμπαι τῶν ἐντόμων τούτων ἔχουσι τριχωτὸν σῶμα καὶ 8 ζεύγη ποδῶν. Δ. Ν. Π.

λοφόρνις (ἡ) (Lophornis) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τροχιλιδῶν*, περιλαμβάνον τρία εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι ἐκ τῶν μικροτέρων καὶ ὡραιοτέρων πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν τροχιλιδῶν. Ἀξιολογώτερα εἴδη εἶναι ἡ *λοφόρνις ἡ βασίλισσα* (Lophornis regina) καὶ *λοφόρνις ἡ γούλδειος* (Lophornis Guldii), ἀμφότερα ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας καὶ περιζήτητα διὰ τὸ θαυμάσιον πτέρωμά των. Δ. Ν. Π.

Λοφόρνις ἡ βασίλισσα (ἄνω). Λοφόρνις ἡ γούλδειος (κάτω).

λοφόρρινος (ὁ) (Lophorhinus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *παραδεισιιδῶν*, περιλαμβάνον παραδείσια πτηνὰ ἱκανοῦ μεγέθους, μὲ κεφαλὴν σφαιρικὴν καὶ μικράν, ράμφος ὀξὺ καὶ βραχύ, πτέρυγας μακρὰς καὶ αἰχμηράς, οὐρὰν εὐρεῖαν καὶ μὲ πτέρωμα λαμπρῶς χρωματισμένον. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ δάση τῆς Νέας Γουϊνέας. Δ. Ν. Π.

Λοφόρρινος.

λοφόρτυξ (ὁ) (Lophortyx) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλεκτοροειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασιανιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φασιανῶν ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

λόφος (ὁ)· ὕψωμα γῆς, ὄχθος, ἄλλως *γήλοφος*. δημοτ. *τούμπα*: «εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου», «πεδιὰς

Digitized by Google

μὲ πολλοὺς λόφους» || ἡ κορυφὴ τῆς περικεφαλαίας, ὁ ἐπ' αὐτῆς θύσανος, τὸ λοφίον.

—*[Γεωγρ.]* Ὕψωμα τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς χαμηλότερον τοῦ ὄρους, μέχρι 300 περίπου μ. σχετικοῦ ὕψους. Οἱ λόφοι δύνανται νὰ εἶναι εἴτε μεμονωμένοι, εἴτε ὡς παρώρειαι, ἐρειδόμενοι ἐπὶ ὄρους καὶ κατέχοντες μεγάλην περὶ τοῦτο ἔκτασιν. Ι. Σ. Σ.

Λόφος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Μακεδονίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Πιερίας (Κατερίνης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κεῖται ΝΔ. τῆς Κατερίνης, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Αἴσωνος, καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, Τ. Τ. Τ. γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 823. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ζιαζιάκον*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸν μικροσυνοικισμὸν *Ἀδριανός*. Χ. Δ.

λοφόσερις (ἡ) *[Ζωολ.]*. Γένος κοραλλίων (βλ. *παβωνία*).

λοφόσπερμον (τὸ) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν (βλ. *μαυρανδία*).

Λοφότεν, ἢ *Λοφόντεν*, καὶ *Βεστερῶλεν* (Lofoten, Lofodens, Vesteraalen) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχιπέλαγος τῆς Νορβηγίας παρὰ τὰς ΒΔ. αὐτῆς ἀκτάς, ἐν τῷ Βορείῳ Παγωμένῳ ὠκεανῷ, μεταξὺ 67°40′ καὶ 69°21′ Β. πλάτους καὶ 12°6′ καὶ 16°35′ Α. μήκους. Ἔχει ἐπιφάνειαν 5.820 τ. χλμ. καὶ 47.657 κατοίκους. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ὁμάδας, τὰς κυρίως *Λοφότεν* καὶ τὰς *Βεστερῶλεν* πρὸς Β. τῶν προηγουμένων. Αἱ μεγαλύτεραι τῶν νήσων τούτων εἶναι ἡ *Ἀνατολικὴ Βῶγκε*, ἡ *Δυτικὴ Βῶγκε* (Vaagö), ἡ *Χίντε*, ἡ *Λάνγκε* καὶ ἡ *Ἄντε*. Εἶναι ὀρειναί, τοῦ ἐδάφους αὐτῶν ἀποτελοῦντος συνέχειαν τῶν Σκανδιναϋϊκῶν Ἄλπεων, καὶ ἀποτελοῦν κέντρον ἐντατικῆς ἁλιείας, ἐκτελουμένης παρὰ τὰς ἀκτὰς αὐτῶν εἰς μεγάλην κλίμακα. Παρ' αὐτὰς ἡ ἁλιεία διενηργεῖτο ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μεσαίωνος. Μ. Δ. Β.

Λόφου *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ὑπαγόμενον εἰς τὸ διαμέρισμα Κοιλανίου τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ. Κάτ. 1.000 περίπου, ἀσχολούμενοι κυρίως μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου καὶ κερατεῶν. Κ. Μ. Κ.

λόφουρος (ὁ) (Lophurus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαύρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυριδῶν*, περιλαμβάνον σαύρας μετρίου μήκους ὑπὸ σκληρῶν καὶ ἀκανθωδῶν λεπίων καλυπτομένας καὶ ὠχροκιτρίνου χρώματος. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς Ἰνδίας. Δ. Ν. Π.

λοφοφανὴς (ὁ) (Lophophanes) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰγιθαλιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους πτηνὰ μὲ σῶμα βραχύ, εὔρωστον, κεφαλὴν εὐμεγέθη, ῥάμφος λεπτότατον καὶ βραχύ, πτέρυγας βραχείας καὶ οὐρὰν τετραγωνικὴν καὶ ἐλαφρῶς διχαλωτήν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λοφοφανὴς ὁ λοφιοφόρος* (Lophophanes cristatus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ τριγωνικὸν λοφίον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἡ ῥάχις ἔχει στιλπνῶς μελανὸν χρῶμα καὶ αἱ παρειαὶ καὶ ἡ κοιλία ὑπόλευκον. Δ. Ν. Π.

Λοφοφανὴς ὁ λοφιοφόρος.

λοφοφορίνη (ἡ) (Lophophorine) *[Φαρμακογ.]*. Ἀλκαλοειδὲς ἁπάντων εἰς τὴν πόαν τοῦ φυτοῦ Antalonium Lewinii καὶ ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν σύνθεσιν: $C_{13}H_{17}NO_3$. Εἶναι *πρίσματα* ἀστεροειδῆ ἄχροα, ἄοσμα, τηκόμενα εἰς 118°, ἐλάχιστα διαλυτὰ εἰς τὸ ὕδωρ, λίαν διαλυτὰ εἰς ἀλκοόλην, χλωροφόρμιον καὶ αἰθέρα. Τὸ ἀλκαλοειδὲς τοῦτο προκαλεῖ ὀπτικὰς ψευδαισθησίας. Κ. Γ. Μ.

λοφοφόρος (ὁ) (Lophophorus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλεκτοροειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασιανιδῶν*, περιλαμβάνον φασιανοὺς ἰθαγενεῖς τῶν περὶ τὰ Ἱμαλάϊα καὶ τὸ Θιβὲτ χωρῶν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λοφοφόρος ὁ λαμπρὸς* (Lophophorus splendidus), ὅστις ἔχει μῆκος κατά τι μεγαλύτερον τοῦ φασιανοῦ, κεφαλὴν ἀποστρογγυλωμένην φέρουσαν λοφίον, ῥάμφος μετρίου μεγέθους καὶ κωνικόν, ὀφθαλμοὺς μικρούς, πτέρυγας ἀρκούντως ἀνεπτυγμένας καὶ οὐρὰν ἀνεπτυγμένην, εὐρεῖαν καὶ ἀποστρογγυλωμένην κατὰ τὸ ἄκρον της μὲ πολλὰς ὀδοντώσεις. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματος εἶναι ἀργυρῶδης μὲ ποικίλας ἀποχρώσεις, γραμμώσεις καὶ κηλῖδας. Δ. Ν. Π.

Λοφοφόρος ὁ λαμπρός.

λοφόφυλλον (τὸ) (Lophophyllum E. und. H) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ζαφρεντιδῶν τετρακοραλλίων*. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Λοφτίστα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Καλλίκαρπον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λόφτσα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ εἰς *Ἀκρινὸν* μετονομασθέντος χωρίου τῆς ἐπαρχίας Νευροκοπίου (Ζυρνόβου) τοῦ νομοῦ Δράμας. Κεῖται κάτωθεν τοῦ ὄρους Ὄρβηλος ἐπὶ τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 214. Χ. Δ.

λόφυρος (ὁ) (Lophyrus) *[Ζωολ.]*. 1) Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *περιστεροειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *περιστεριδῶν*, περιλαμβάνον περιστερὰς ἁπαντώσας εἰς τὰς Φιλιππίνας καὶ Μολούκκας νήσους, ὡς καὶ εἰς τὴν Νέαν Γουϊνέαν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λόφυρος ὁ μέγας* (Lophyrus maximus), ὅστις ἔχει μῆκος περίπου 0,70 μ., σῶμα ἀρκούντως εὔρωστον, κεφαλὴν ἀρκετὰ εὐμεγέθη καὶ σφαιροειδῆ καὶ χρῶμα κυανοϋπόφαιον μετὰ καστανοχρόων στιγμάτων. Δ. Ν. Π.

2) Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τενθρηδονιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετοῦ μεγέθους ἔντομα μὲ σῶμα ἁδρόν, ἐπίμηκες, περιεσφιγμένον κατὰ τὸ μέσον, κεφαλὴν μικρὰν καὶ πεπιεσμένην, κεραίας λεπτὰς καὶ βραχείας, προθώρακα ἐπιμήκη, κοιλίαν εὐμεγέθη, πτέρυγας διαφανεῖς καὶ χρῶμα φαιοϋπόχρυσον. Ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ. Δ. Ν. Π.

3) Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *χιτωνιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς περισσοτέρας θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Λοφύστιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Βοιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 4 περίπου ἀπὸ τῆς Λεβαδείας χλμ. καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 604, μετὰ τῶν 32 δὲ σκηνιτῶν, οἵτινες ὑπάγονται εἰς τὴν κοινότητα, 636. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Γρανίτσα*. Χ. Δ.

λοφώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης λόφων: «*πεδιὰς λοφώδης*» || ὁ ὅμοιος μὲ λόφον: «*ὕψωμα λοφῶδες*».

λοφωτός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἔχων λοφιάν.

Λὸχ (Loch), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς λουθηρανὸς θεολόγος (1808—1872). Ὑπῆρξεν ἐφημέριος, σχηματίσας τῷ 1841 ἱεραποστολὰς διὰ τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν καὶ ἱδρύσας τῷ 1849 σύνδεσμον δι' ὁμοίας ἀποστολὰς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Ἔγραψε: «*Τρία βιβλία περὶ τῆς Ἐκκλησίας*» (4η ἔκδ. 1904), «*Αἱ ἅγιαι γυναῖκες*», «*Περὶ τῆς γυναικείας ἀπλότητος*» ἐκδοθὲν εἰς 16ην ἔκδοσιν τῷ 1922. Θ. Κ.

Λόχα (Loja) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Γρανάδας, εἰς ἀπόστασιν 50 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Γρανάδας. Κάτ. 20.000. Παράγει ἔλαιον, ὀπώρας, λαχανικὰ καὶ ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων, χαρτοποιεῖα, πιλοποιεῖα, σαπωνοποιεῖα κτλ. Ἦτο ἄλλοτε πόλις σημαντική, καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ τῷ 1486. Τῷ 1884 ὑπέστη μεγάλας ζημίας ἐκ τοῦ σεισμοῦ. —2) Νομὸς καὶ πόλις τῆς νοτιοαμερικανικῆς δημοκρατίας τοῦ Ἰσημερινοῦ Ὁ *νομὸς* εἶναι ὁ νοτιώτατος τῆς χώρας καὶ κεῖται παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Περοῦ, ἔχων 65.000 τ. χλμ. καὶ 135 000 κατ. Εἶναι εὔφορος, παράγων οἶνον, γεώμηλα, ὀπώρας, καπνόν, καφέν, κακάον, φαρμακευτικὰ φυτὰ καὶ ἔχων ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν. Ἡ *πόλις* εἶναι πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ καὶ κεῖται ἐπὶ τῶν Ἄνδεων εἰς ὕψος 2.220 μ. Κάτ. 15.000 Ἱδρύθη τῷ 1553 ὑπὸ τοῦ Ἱσπανοῦ Ἀλόνσο ντὲ Μερκαντίλιο καὶ ἐξάγει κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Μ. Δ. Β.

Λοχάγια *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ἀραβίας, εἰς ἀπόστασιν 120 χλμ. Β. τῆς Χοδεΐδας, ἐντὸς κολπίσκου. Ἔχει 3 500 περίπου κατοίκους καὶ περιβάλλεται ὑπὸ τείχους. Ν. Μ.

λοχαγὸς (ὁ)· ὁ ἄγων, ὁ διοικῶν τὸν λόχον, ὁ ἄρχων τοῦ λόχου, βαθμὸς στρατιωτικός.

—*[Ἀρχ.]* Ὁ διοικητὴς ἑνὸς λόχου, καλούμενος καὶ *λόχαγος* ἢ *λοχαγωγός*. Ἐνίοτε διὰ τοῦ ὅρου λοχαγὸς ἀποδίδεται παρ' ἀρχαίοις συγγραφεῦσι τὸ λατινικὸν curio (κουρίων) ἢ centurio (ἑκατόνταρχος).

—*[Στρατ.]* *Λοχαγὸς* καλεῖται ὁ ἀξιωματικὸς ὁ φέρων τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν μεταξὺ τῶν κατωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ (βλ. λ. *ἀξιωματικός*). Ὁ λοχαγὸς διοικεῖ λόχον, ἴλην ἢ πυροβολαρχίαν. Ν. Θ. Κ.

Λοχχῖος. Πατὴρ τοῦ Ὀλυμπιονίκου Ἀνδροσθένους ἐκ Μαινάλου τῆς Ἀρκαδίας, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἀνδριὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἔργον τοῦ συμπολίτου του Νικοδάμου. Α. Θ. Σ.

Λοχάνιστα, ἢ *Λουχάνιστα* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μαλακασίου, πεντάωρον ἀπέχον ἀνατολικῶς τῶν Ἰωαννίνων, κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων παραφυάδος τῆς Πίνδου, παρὰ τὸν Ἄραχθον ποταμὸν καὶ μετονομασθὲν *Ἀνατολική*. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 415 κατ., ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Πρότερον ἀπετέλει συνοικισμὸν τῆς *Κράψης*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λοχάρνα (Locharna) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν ΒΔ. ἐντεῦθεν τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν (India intra Gangem), ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Παροπαμισαδῶν, κειμένη ἐπὶ τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ Κωφῆνος ποταμοῦ (νῦν Καβούλ), πρὸ τῆς πόλεως Κάβουρα ἢ Ὀρτόσπανα (νῦν Καβοὺλ) ἐν τῷ σημερινῷ Ἀφγανιστάν. Α. Θ. Σ.

Λόχβιτσα (Lohvitsa, Lochwiza) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Οὐκρανίᾳ, ἐπὶ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 10 510 Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ Ρόμνυ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κρέμεντσουγκ-Μπάχματς καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν. Μ. Δ. Β.

λοχεία (ἡ)· ἡ κατάστασις τῆς λεχοῦς, ὁ χρόνος καθ' ὃν γυνή τις εἶναι λεχώ, κοιν. *λεχωνιά*.

—*[Μαιευτ.]* Καλεῖται *λοχεία* (post-partum) ἐν τῇ μαιευτικῇ ἡ χρονικὴ ἐκείνη περίοδος, ἡ περιλαμβανομένη εἰς τὰς ἀμέσως ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ τρεῖς πρώτας ἑβδομάδας. Ἀνατομικῶς ἡ λοχεία ἐπεκτείνεται καὶ μέχρι τῆς ἕκτης ἑβδομάδος, καθ' ἣν ἐποχὴν δηλαδὴ ἀναφαίνεται συνήθως ἡ καταμήνιος περίοδος παρὰ ταῖς μὴ θηλαζομέναις γυναιξί. Διαρκούσης τῆς χρονικῆς ταύτης περιόδου, ἐπιτελεῖται ἡ κανονικὴ παλινδρομὴ τῆς μήτρας, ἥτις κατὰ τὴν ἑνδεκάτην μόλις ἡμέραν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐλάσσονα πύελον· ἡ παλινδρομὴ δ' αὕτη παρακολουθεῖται ὑπὸ εἰδικῆς ἐκκρίσεως, ἥτις ἀποτελεῖ τὰ *λόχια*. Κατὰ ταύτην ὡσαύτως ἐμφανίζεται ἡ ἔκκρισις τοῦ γάλακτος 48 ὥρας ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ, παρακολουθουμένη ὑπὸ δυσφορίας τινός, διατάσεως τοῦ στήθους, κεφαλαλγίας, ταχύτητος τοῦ σφυγμοῦ καὶ ἀνυψώσεως τῆς θερμοκρασίας κατά τινα μόνον δέκατα βαθμοῦ. Ὁ καλούμενος συνήθως πυρετὸς τοῦ γάλακτος δὲν ὑφίσταται ἐν τῇ πραγματικότητι.

Ὁ ἰατρὸς κατὰ τὴν λοχείαν ὀφείλει νὰ ἐπισκέπτεται τὴν λεχὼ ἅπαξ τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα καὶ εἶτα ἀνὰ πᾶσαν τρίτην ἡμέραν. Θέλει δὲ ἐξετάζει τὰ ἀκόλουθα: α') τὸν σφυγμὸν καὶ τὴν θερμοκρασίαν τῆς λεχοῦς, ἅτινα δέον νὰ σημειῶνται τακτικῶς πρωΐαν καὶ ἑσπέραν· β') τὸν ὄγκον, τὸ μέγεθος, τὴν θέσιν καὶ τὴν εὐαισθησίαν τῆς μήτρας· γ') τὴν ὄψιν, τὴν ὀσμὴν καὶ τὴν ποιότητα τῶν λοχίων· δ') τὴν κατάστασιν τοῦ αἰδοίου, ἰδίως ὅταν ἐγένοντο ῥήξεις κατὰ τὸν τοκετὸν ἢ ἐσχάραι κατὰ τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας· ε') τὴν λειτουργίαν τῶν ἐντέρων καὶ τῆς κύστεως· στ') τοὺς μαστοὺς καὶ ἰδίως τὰς θηλάς. Πρὸς δὲ δέον νὰ ἐξετάζῃ ὁ ἰατρὸς τὸ βρέφος, ἐκδύων αὐτὸ τελείως, ὅπως παρατηρήσῃ τὴν ὀμφαλικὴν αὐτοῦ χώραν, τὰς μαστικὰς χώρας, τὴν γλουτιαίαν χώραν καὶ τὴν κατάστασιν τῆς μεγάλης πηγῆς τοῦ κρανίου· θέλει δὲ λάβει πληροφορίας περὶ τοῦ τρόπου τῆς θηλάσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ποσότητος τοῦ γάλακτος, ὅπερ λαμβάνει, περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ποιότητος τῶν κενώσεων αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὕπνου καὶ τῶν κραυγῶν αὐτοῦ, εἰ δυνατὸν δὲ θέλει ζυγίζει τὸ βρέφος ἑκάστοτε.

Τὴν προτεραίαν τῆς ἐκ τῆς κλίνης ἐγέρσεως τῆς λεχοῦς ὁ ἰατρὸς δέον νὰ προβῇ εἰς ἀσηπτικὴν κολπικὴν ἐξέτασιν αὐτῆς, ὅπως βεβαιωθῇ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς μήτρας καὶ ἐπισκοπήσῃ τὸ φλεβικὸν σύστημα ἰδίᾳ τῶν κάτω ἄκρων διὰ τὸν φόβον ἐνδεχομένης φλεβίτιδος· θὰ συστήσῃ δὲ τὴν κοιλιακὴν ζώνην καὶ θὰ ὑποδείξῃ εἰς τὴν γυναῖκα ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῆς βήματα θέλει αἰσθανθῇ ἀδυναμίαν τῶν κάτω ἄκρων, μυρμηκιάσεις, δυσκαμψίαν τῶν ἀρθρώσεων κλπ., ἅτινα ὅμως θέλουσι παρέλθει ἐντὸς ὀκταημέρου περίπου διὰ τῆς τονωτικῆς τροφῆς. Πρὸς δὲ θέλει φροντίζει διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν ἐντέρων αὐτῆς λαμβανούσης ἐλαφρά τινα ὑπακτικὰ ἢ ἐκτελούσης ὑποκλυσμοὺς τοῦ ἐντέρου. Ἡ παθολογικὴ λοχεία περιλαμβάνει τὴν ἐπιλόχειον λοίμωξιν ἐν γένει (βλ. *ἐπιλόχειος λοίμωξις*). Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

—**λοχεία ἀνδρὸς** *[Λαογρ.]*. Συμβολικὸν ἔθιμον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη χρησιμοποιούμενον παρὰ διαφόρων βαρβάρων, ὡς ἀπόδειξις τῶν πατρικῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τοῦ μέλλοντος νὰ γεννηθῇ τέκνου. Ἡ μήτηρ, κατὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο, ἐγείρεται τῆς κλίνης διὰ νὰ ἀνα-

Digitized by Google

λάβη τὴν ἐργασίαν τοῦ οἰκοκυριοῦ, ὁ δὲ πατὴρ κατακλίνεται, ὑποκρίνεται τὴν λεχώ, νηστεύει ἢ ἀπέχει ἀπὸ ὡρισμένων εἰδῶν τροφῆς, δέχεται περιποιήσεις ἐκ μέρους τῶν γειτόνων καὶ ἐκβάλλει κραυγὰς ὀδύνης. Τὸ παράδοξον τοῦτο ἔθιμον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο σύνηθες εἰς τοὺς Θρᾷκας, τοὺς Σκύθας, τοὺς Ἴβηρας, τοὺς Βάσκους, τοὺς Κορσικανούς, εἰς ὡρισμένους κελτικοὺς λαοὺς καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου. Ὁ Μάρκο-Πόλο τὸ ἐπανεῦρεν εἰς τὸ κινεζικὸν Τουρκεστάν. Ἴχνη του διεπιστώθησαν σχεδὸν πανταχοῦ ὑπὸ πολυαρίθμων περιηγητῶν. Ἡ ὕπαρξίς του ἐξηκριβώθη ἐν Εὐρώπῃ, ἰδιαιτέρως παρὰ τοῖς Βάσκοις, πρό τινος χρόνου. Εἰς πολλὰς βαλτικὰς ἐπαρχίας τῆς Ρωσίας ἦτο συνηθέστατον μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Κ' αἰῶνος.

Εἶχε διαδοθῆ πρὸ πάντων ἐν Ἀμερικῇ, ἀπὸ τῆς Γροιλανδίας καὶ τοῦ Καναδᾶ μέχρι τῶν νοτίων μερῶν τῆς Βραζιλίας. Ὑπῆρχε μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων παρά τισιν Ερυθροδέρμοις. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος διεπιστώθη ἡ ὕπαρξίς του ἐν Νέῳ Μεξικῷ, Καλιφορνίᾳ, Γουυάνῃ κλπ. Ἐν Γουυάνῃ, ἡμέρας τινὰς πρὸ τοῦ τοκετοῦ ὁ σύζυγος παύει ἐργαζόμενος καὶ ἀπέχει ἀφ' ὡρισμένων εἰδῶν ζωϊκῆς τροφῆς (ἰχθύων), ἵνα μὴ ὑποφέρῃ τὸ νεογνόν. Ἡ σύζυγος ὥρας τινὰς πρὸ τοῦ τοκετοῦ μεταβαίνει εἰς τὸ δάσος, ὅπου τίκτει καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν καλύβην μόλις ἀνακτήσῃ δυνάμεις. Τότε ὁ πατὴρ ὑποκρίνεται τὸν ἀσθενῆ, δὲν καπνίζει, δὲν λαμβάνει τροφήν, δὲν ἐγγίζει τὰ ὅπλα του καὶ δὲν ἐργάζεται ἐπὶ ἓξ ἑβδομάδας. θ. π.

Λοχεία (ἡ) *['Αρχ.]*. Ἐπίκλησις τῆς Ἀρτέμιδος Εἰλειθυίας ὡς θεότητος προστατρίας τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς λοχείας. Ἀνάλογοι ἐπικλήσεις αὐτῆς ἦσαν καὶ αἱ *Εὔλοχος, Λυσίζωνος, Μογοστόκος, Σωοδίνα, Ὠκυλόχεια* κλπ. Λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος Λοχείας εἶναι γνωστὴ εἰς Πέργαμον, Ἅλον τῆς Φθιώτιδος καὶ Γόννους τῆς Περραιβίας, ὅπου σῴζονται ἄπειρα λατρευτικὰ αὐτῆς μνημεῖα. π. ν. π.

Λοχεία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὴ ὀνομασία τῆς *Λοχάγια* ἢ *Λοχέγια*, πόλεως τῆς ΝΔ Ἀραβίας ἐν Ὑεμένῃ, ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μετὰ μικροῦ ἀλλὰ βαθέος λιμένος, πρὸς Β τῆς Χοδεΐδα, 290 χλμ. ΒΔ τῆς Μόκκας καὶ 170 ΒΔ τῆς Σανὰ ἢ Σαανά, πρωτευούσης τῆς Ὑεμένης. Διενεργεῖ ἐμπόριον καφὲ καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰς 5 000 κατοίκους. Α. Θ. Σ.

λοχεῖος, —*α*, —*ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λεχώ, ὁ τῆς λεχοῦς: «λοχεία Ἄρτεμις» καὶ ἁπλῶς «Λοχεία» ὡς προστατεύουσα τὰς λεχώνας· || λοχεῖα (τά)· ὡς οὐσ. καὶ *λόχια* (τά)· τὰ μετὰ τὸν τοκετὸν ἐκχεόμενα ὑγρά, κοιν. *τὰ νερὰ τοῦ παιδιοῦ*, ἡ κάθαρσις τῆς γυναικός.

Λοχενστάϊν (Lohenstein), ***Δανιὴλ-Γάσπαρ***· βλ. *Λοενστάϊν*.

λοχεύω· *ἀρχ.* εἶμαι λεχώνα, γεννῶ: «λοχεύω παῖδα»· || ἐπὶ τῆς μαίας, περιποιοῦμαι τὴν λεχώνα, ξεγεννῶ.

λόχη (ἡ)· ἰδιωμ. Κρήτ.· ἡ γλῶσσα, ἡ φλὸξ τῆς πυρᾶς ἀλλὰ καὶ ἡ θερμότης τόσον τῆς πυρᾶς, ὅσον καὶ τοῦ ἡλίου: «ἡ λόχη τοῦ ἥλιου τὸν ἔκαψε» τοῦ ἐπροξένησε ἐγκαύματα· || ᾆσμ. «Τί μοῦπες καὶ δὲν τό 'καμα, τί μοῦπες κι' εἶπα σου ὄχι, καὶ μ' ἄφησες νὰ καίγωμαι εἰς τοῦ σεβντᾶ τὴ λόχη».

λόχησις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λοχᾶν, ἐνεδρευτικὴ προσπάθεια, ἐνέδρα.

λόχια (τὰ) (lochies). Καλοῦμεν οὕτω τὸ ἔκκριμα τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς νεωστὶ τεκούσης γυναικὸς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς λοχείας, ὅπερ ὀφείλει ὁ ἰατρὸς νὰ ἐξετάζῃ εἰς ἑκάστην αὐτοῦ ἐπίσκεψιν. Κατὰ τὰς μετὰ τὸν τοκετὸν ἡμέρας τὸ ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἐκρέον ὑγρὸν σύγκειται ἐκ καθαροῦ αἵματος ἐρυθροῦ καὶ ἀόσμου. Ἀπὸ δὲ τῆς τρίτης ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἡμέρας τὸ ἔκκριμα τοῦτο ἀποβαίνει ὠχρότερον καὶ ὀροαιματῶδες· εἶτα ἡ ῥοδίνη χροιὰ παρέρχεται καὶ τὸ ὑγρὸν καθίσταται παχύτερον, ὑπόφαιον καὶ εἶτα ὑπόλευκον, ἐλαττουμένου ἅμα τοῦ ἐκκρίματος καὶ ἐκλείποντος ἐν τέλει· πολλάκις ὅμως περὶ τὸ τέλος τῆς τρίτης ἑβδομάδος ἀναφαίνεται μικρὰ ῥύσις αἵματος διαρκείας δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν.

Ἡ ὀσμὴ τῶν λοχίων εἶναι ἀηδής, ἀλλ' οὐχὶ κάκοσμος, ἰδιάζουσα, ἔντονος ἐνίοτε παρά τισι γυναιξίν. Ἡ ποσότης τῆς ἐκκρίσεως καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς λοχείας ποικίλλει διαφόρως δι' ἑκάστην ἡμέραν. Κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα ἡ ἐκροὴ δέον νὰ εἶναι συνεχής· ἐὰν δὲ παρατηρῆται διακοπὴ ἢ παῦσις τῆς ῥοῆς, τὸ αἴτιον τοῦτο ἔγκειται ὁτὲ μὲν εἰς κάμψιν τῆς μήτρας, ὁτὲ δὲ εἰς διάτασιν τῆς κύστεως· ἡ ἐπίσχεσις δὲ ἐν κεκλεισμένῃ κοιλότητι δημιουργεῖ προδιάθεσιν πρὸ λοίμωξιν, διότι τὸ ὑγρὸν τοῦτο, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐξ αἵματος, ἐξ ὑπολειμμάτων τοῦ φθαρτοῦ, ἐκ χοριο-επιθηλιακῶν κυττάρων καὶ ἐκ λευκῶν αἱμοσφαιρίων, εἶναι ἐξαίρετον μέσον μικροβιακῆς καλλιεργείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐπίσχεσις τῶν λοχίων διευκολύνει καὶ τὴν ἄνοδον ἐν τῇ μήτρᾳ πολυαρίθμων μικροοργανισμῶν—ἰδιαίτατα δὲ τοῦ στρεπτοκόκκου—, οἵτινες κατὰ κανόνα ὑφίστανται ἐν τῷ κολεῷ καὶ ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς μήτρας.

Ἡ παθολογικὴ ἐλάττωσις ἢ ἐπίσχεσις τῶν λοχίων παρακολουθεῖται ὑπὸ ἀναστολῆς τῆς παλινδρομῆς τῆς μήτρας, ἥτις παραμένει ἐν διογκώσει, μαλθακὴ καὶ ἐπώδυνος. Τὰ φαινόμενα δὲ ταῦτα συμπίπτουσι καὶ μετ' ἐκδηλώσεως καθολικῆς λοιμώξεως. Ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος τῶν πρώτων ἡμερῶν δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρότερον χρόνον, κατ' ἀκολουθίαν καθολικῶν διαταραχῶν, καρδιακῶν, νεφρικῶν ἢ ἡπατικῶν παθήσεων. Τὸ συνηθέστερον ὅμως αἴτιον εἶναι ἡ ἐν τῇ μήτρᾳ ἐπίσχεσις ὑπολειμμάτων πλακοῦντος ἢ ὑμένων, ὁπότε, σὺν τῇ ὀροαιματώδει ἢ πυώδει ἐκκρίσει, ἡ μήτρα παραμένει ηὐξημένη τὸν ὄγκον καὶ ὁ τράχηλος αὐτῆς ἡμιανεῳγμένος. Ἡ διάρκεια τῆς ἀκανονίστου αἱματώδους ῥύσεως ἀπαντᾷ καὶ εἰς τοὺς μαιευτικοὺς τραυματισμούς, τὴν ῥῆξιν ἢ τὴν σφακέλωσιν τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ κολεοῦ, εἰς τὴν ἔμφυσιν τοῦ πλακοῦντος πρὸς τὸ κατώτερον μέρος τῆς μήτρας καὶ εἴς τινας τοπικὰς παθήσεις, ἤτοι τὰ ὑπορογόνια ἰνώματα καὶ τὰ νεοπλάσματα τοῦ τραχήλου. Ἰδίως δὲ κατόπιν ἐκτρώσεως ἢ ἀτελοῦς ἀποβολῆς ὑδατιδώδους μύλης, παρατηροῦνται συνεχεῖς καὶ ἐπίμονοι ἀπώλειαι αἵματος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ μῆνας ἔτι· ἔχουσι δὲ σπουδαιότητα μεγάλην, διότι ἐὰν ἡ μήτρα δὲν ἀπηλλάγη τελείως διὰ δακτυλικοῦ καθαρμοῦ ἢ δι' ἀποξέσεως, καθίσταται αὕτη ἀφετηρία ἀναπτύξεως κακοήθους χοριο-ἐπιθηλιώματος.

Ἡ ἀκανόνιστος χροιὰ τῶν λοχίων, ὑπόξανθος, ὑπομέλαινα ἢ ὑποπρασίνη, ἡ σηπτικὴ αὐτῶν ὄψι καὶ ἡ δυσώδης ὀσμή, εἶναι σημεῖα ἐξαγγέλλοντα τὴν ἔναρξιν μητρικῆς ἢ τραχηλοκολπικῆς μολύνσεως· ὅταν ἡ ἀφετηρία τῆς λοιμώξεως εἶναι ἡ μήτρα, αἱ τοπικαὶ αὗται ἀλλοιώσεις ἢ βλάβαι συμπίπτουσι πάντοτε μετ' ἐπισχέσεως ἢ ἀναστολῆς τῆς παλινδρομῆς τῆς μήτρας, μαλθακότητος ταύτης καὶ ἄλγους αὐτομάτου ἢ προκαλουμένου καθ' ἅπασαν τὴν μητρικὴν ἢ περιμητρικὴν ζώνην, τὸν πυθμένα τῆς μήτρας καὶ τὰ χείλη ταύτης. Ἐὰν ἐν τοῖς λοχίοις περιέχωνται ὑπολείμματα τῶν ὑμένων τοῦ ᾠοῦ ἢ ὑπολείμματα τοῦ πλακοῦντος, ἐπιβάλλεται, ὅπως ἀπαλλάξωμεν, ὅσῳ τὸ δυνατὸν τάχιστα, τὸ ἐνδομήτριον ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ διακρατηθέντων ξένων στοιχείων. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

λοχίας (ὁ), —*ου*· ὁ φέρων τὸν δεύτερον βαθμὸν τοῦ ὑπαξιωματικοῦ τοῦ στρατοῦ (βλ. λ. *ὑπαξιωματικός*). Ὁ λοχίας διοικεῖ ὁμάδα μάχης ἢ στοιχεῖον πυροβόλου. Ν. Θ. Κ.

Λοχιὰς *ἄκρα* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀντικείμενον πρὸς τὸ ἑῷον ἄκρον τῆς ποτὲ νήσου *Φάρου*, ΝΑ. δὲ κέρας τοῦ μεγάλου *λιμένος*. Παρεκτείνεται ὑπὸ κινδυνωδεστάτων χοιράδων, δυσχεραινουσῶν τὸν εἴσπλουν εἰς τὸν μέγαν λιμένα (*Στράβ.* ΙΖ' 792—794). Ἡ πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου ὕπαρξις τῶν τοιούτων ὑφάλων κινδύνων ἐγένετο αἰτία, ὅπως σὺν τῷ χρόνῳ ἐγκαταλείπεται ὁ μέγας λιμὴν καὶ κερδίζῃ ὁ τοῦ Εὐνόστου, μολονότι χάριν τοῦ πρώτου εἶχεν ἀνεγερθῆ ὁ Φάρος, τοῦ Σωστράτου τὸ ἀριστούργημα. Ὅταν κατέρρευσε τὸ θαυμάσιον ἔργον (μεταξὺ 1326 καὶ 1349 μ. Χ.), ὁ σουλτᾶνος Μωαμὲτ Μαλὴκ Νασσὶρ ἀποφασίσας τὴν ἐπανέγερσιν τοῦ φάρου πανομοιοτύπως πρὸς τὸν παλαιόν, εἶχε σκεφθῆ ὡς νέαν θέσιν αὐτοῦ καὶ τὴν Λοχιάδα ἄκραν· ὁ πρόωρος ὅμως ἐπελθὼν θάνατός του (1341) παρεκώλυσε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μεγαλοπράγμονος ταύτης συλλήψεως αὐτοῦ. Καλεῖται νῦν ἡ *Λοχιὰς ἄκρα* ὑπὸ μὲν τῶν Εὐρωπαίων *Φιραγιὸν* (Faraillon), ὑπὸ δὲ τῶν Ἀράβων *Σιλσιλὲ μπουρουνοὺ* (πλάτ. 31° 12' 46'' Β., μῆκ. 29° 54' 10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 243: The port of Alexandria). Σ. Ε. Λ.

λοχιόμητρα (ἡ) (lochiomètre). Ἡ μήτρα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπίσχονται ἢ διακρατοῦνται τὰ λόχια· προκύπτουσι δ' ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης τοπικαὶ ἐνοχλήσεις, ἤτοι διόγκωσις καὶ σκληρία ἐπώδυνος τοῦ ὑπογαστρίου, δυσχέρεια δὲ πρὸς παλινδρομὴν τῆς μήτρας. Ἐνίοτε ἡ κατάστασις αὕτη ἐπιφέρει σηπτικὰς ἀπορροφήσεις καὶ γενικὰ φαινόμενα λοιμώξεως σοβαρᾶς (βλ. *λοχιομητρία*). Μ. Ν. Κ.

λοχιομητρία (ἡ) (lochiométrie). Οὕτω καλεῖται ἡ ἐν τῇ μήτρᾳ ἐπίσχεσις τῶν λοχίων, ὀφειλομένη πολλάκις εἰς τὴν γωνίωσιν τῆς ἐν λοχείᾳ μήτρας ἢ εἰς τὴν προσθίαν κάμψιν ταύτης, ὁπότε ἡ θερμοκρασία ἀνέρχεται ἀποτόμως εἰς 38°—38° 5' καὶ ἡ ἔκκρισις τῶν λοχίων ἀναχαιτίζεται ὁλοσχερῶς πολλάκις. Προβαίνομεν τότε εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς μήτρας, ὁπότε ἀποκαθίσταται ἡ κανονικὴ ἔκκρισις τῶν λοχίων καὶ ἡ θερμοκρασία καταπίπτει, ἀποβαίνουσα φυσιολογική, ἡ δὲ λοχεία ἐπαναλαμβάνει τὴν κανονικὴν αὐτῆς πορείαν. Μ. Ν. Κ.

λοχιορραγία (ἡ) (lochiorragie). Οὕτω καλεῖται ἡ ἄφθονος καὶ ὑπέρμετρος, παθολογικὴ δὲ σχεδόν, ἔκρυσις τῶν λοχίων, παρὰ τῇ λεχωΐδι. Μ. Ν. Κ.

λοχιόρροια (ἡ) (lochiorrée). Καλεῖται οὕτως ἡ κανονικὴ καὶ φυσιολογικὴ ἐκροὴ τῶν λοχίων παρὰ τῇ λεχωΐδι. Μ. Ν. Κ.

λόχιος, —*α*, —*ον*· ὁ τῆς λεχοῦς, λοχεῖος: «λόχιαι ὠδῖνες»· || *λόχια* (τά)· ὡς οὐσ. ἡ μετὰ τὸν τοκετὸν κάθαρσις τῆς γυναικὸς (βλ. λ.).

λοχίτης (ὁ)· ὁ εἰς τὸν αὐτὸν λόχον ἀνήκων, ὁ συστρατιώτης.

— **λοχῖτις** ***ἐκκλησία*** (λατιν. comitia centuriata). Ἡ κατὰ λόχους (ἑκατονταρχίας) συνερχομένη ἐκκλησία τοῦ δήμου παρὰ Ρωμαίοις, ἡ μεγαλυτέρα συνέλευσις τοῦ ἐνόπλου ρωμαϊκοῦ λαοῦ, ἀφ' ἧς διεκρίνετο ἡ *φρατρικὴ ἐκκλησία* (comitia curiata) καὶ ἡ *φυλέτις ἐκκλησία* (comitia tributa). Ἡ καθιέρωσις τῆς λοχίτιδος ἐκκλησίας ἀποδίδεται εἰς τὸν Σέρβιον Τύλλιον (578 π. Χ.). Κατ' αὐτὴν ἐψήφιζον ὡς ἑνιαῖον σύνολον ἑκάστη ἑκατονταρχία (centuria). Συνήρχετο κατὰ τὰς λεγομένας dies comitiales (ἡμέρας ἐκκλησίας) εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, δικαίωμα δὲ συγκλήσεως αὐτῆς (edicere comitia, imperare exercitum) καὶ προεδρείας κατὰ τὴν σύνοδον εἶχον οἱ ἄρχοντες οἱ περιβεβλημένοι στρατιωτικὴν ἐξουσίαν (imperium militare), ὡς ὁ βασιλεύς, ὁ δικτάτωρ, οἱ ὕπατοι, ὁ μεσοβασιλεύς, ὁ ἀστικὸς πραίτωρ, οἱ τιμηταὶ κλπ. Ἡ δικαιοδοσία τῆς λοχίτιδος ἐκκλησίας καθ' ὅλους τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἦτο περιωρισμένη καὶ διὰ τῶν τύπων καὶ δι' οὐσιαστικῶν διατάξεων. Εἶχε δικαιώματα ἐκλογῆς βασιλέως, ἀρχόντων, κηρύξεως πολέμου, συνάψεως εἰρήνης, νομοθεσίας κτλ., ἀλλ' αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς συνίσταντο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν παραδοχὴν ἢ ἀπόρριψιν προϋπαρχούσης εἰσηγήσεως (rogatio)· καὶ αἱ τοιαῦται ὅμως ἀποφάσεις αὐτῆς ἦσαν ἐξηρτημέναι ἀπὸ τῆς γνώμης τῆς συγκλήτου καὶ τῶν πατρικίων (senatus auctoritas et patrum), ἔπρεπε δηλονότι νὰ κυρωθοῦν διὰ συγκλητικῆς ἀποφάσεως (senatus consultum) καὶ διὰ γνωμοδοτήσεως τῆς φρατρικῆς ἐκκλησίας. Πλὴν τούτου αὐτὴ αὕτη ἡ ὀργάνωσις τῆς ψηφοφορίας ἐκ τῶν προτέρων ἐξουδένιζε τὴν γνώμην τῶν κατωτέρων τάξεων. Διότι: α) κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας ἡ πρώτη τάξις τῶν Ρωμαίων πολιτῶν διέθετεν 98 ἐν ὅλῳ ἑκατονταρχίας (ἑπομένως καὶ ψήφους), ἀριθμὸν κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ συνόλου τῶν ἑκατονταρχιῶν τῶν ὑπολοίπων τεσσάρων τάξεων καὶ τῶν ἐκτὸς τάξεως ἑκατονταρχιῶν τῶν accensi velati, τῶν προλεταρίων καὶ τῶν στερουμένων παντὸς εἰσοδήματος (capite censi)· ἡ ἀναλογία αὕτη διετηρήθη περίπου καὶ μετὰ τὰς μεταβολὰς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατονταρχιῶν κατὰ τοὺς δημοκρατικοὺς χρόνους· β) αἱ ἑκατονταρχίαι ἐψήφιζον κατὰ σειρὰν τάξεως, ἀρχομένης τῆς ψηφοφορίας ἐκ τῶν 18 ἱππικῶν ἑκατονταρχιῶν τῆς πρώτης τάξεως, τῶν καλουμένων centuriae praerogativae καὶ ἡ ἀναγγελία τοῦ ἀποτελέσματος (renunciatio) ἐγίνετο εὐθὺς ὡς συνεκεντροῦντο αἱ πλέον τῶν ἡμίσεων ψῆφοι· τοιουτοτρόπως αἱ κατώτεραι τάξεις οὐδὲ κἂν ἐψήφιζον, σπάνιαι δὲ ἀναφέρονται περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ ψηφοφορία ἔφθασε μέχρι τῆς τετάρτης καὶ σπανιώτατα μέχρι τῆς πέμπτης τάξεως. Συνήθεις ἐπίσης ἦσαν αἱ οἰωνοσκοπικαὶ ψευδολογίαι, αἱ ἀποσκοποῦσαι πρὸς ὄφελος τῶν πατρικίων τὴν ἀναβολὴν τῆς λοχίτιδος ἐκκλησίας. Ἀπὸ ἀπόψεως τυπικοῦ ἡ λοχῖτις ἐκκλησία περιελάμβανε τὰς ἀκολούθους πράξεις: προκήρυξιν τῆς ἐκκλησίας (edicere comitia), ἥτις ἐγίνετο πρὸ 17 ἡμερῶν (trinundinum) ἢ 30 κτλ., οἰωνοσκοπίαν κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν, κάθοδον τῶν ἑκατονταρχιῶν εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐκκλησίας ἐν πολεμικῇ ἐξαρτήσει (in licium vocare), κήρυξιν ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐκκλησίας (vocare ad conventionem), εἰσήγησιν τοῦ θέματος (concio), ψηφοφορίαν τῶν ἑκατονταρχιῶν (discedere in suffragium) ἀναγγελίαν τῶν ἀποτελεσμάτων (renunciatio) καὶ διάλυσιν τῆς ἐκκλησίας (remittere exercitum). Ἡ ὅλη ἐκκλησία διεξήγετο ἄνευ διαλειμμάτων (uno contextu), δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ ἐπεκταθῇ πέραν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Π. Ν. Π.

λόχμη (ἡ)· μέρος δάσους, ἰδίᾳ θάμνων, πυκνότατον καὶ ἀπρόσβατον, ὅπου φωλεαὶ ἀγρίων θηρίων.

Λόχμη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀμυγδαλιῶν (Πικριβενίτσης) τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 84. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Βίτσι*. Χ. Δ.

λοχμώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ λόχμην: «συστὰς δένδρων λοχμώδης»· || ὁ ἔχων λόχμας: «δάσος λοχμῶδες».

Λόχνερ (Lochner), ***Στέφανος***. Γερμανὸς ζωγράφος. Ἐγεννήθη εἰς τὰ περίχωρα τῆς Κωνσταντίας καὶ ἤκμασε κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρωτοπόρων τῆς γερμανικῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ τέχνη του προέρχεται ἀπὸ πλείστων ἀπόψεων ἀπὸ τὰ ἱστορημένα χειρόγραφα, ὅσα Φλαμανδοὶ καλλιτέχναι ἐξειργάζοντο κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐν Φλάνδρᾳ, Βουρ-

Digitized by Google

γουνδίᾳ καὶ Παρισίους. Τὸ σημαντικώτερον ἐκ τῶν ἔργων του, ὅπερ ἄλλωστε θεωρεῖται καὶ ὡς τὸ ἀριστούργημα τῆς γερμανικῆς ζωγραφικῆς τῶν νέων χρόνων, εἶναι ἡ «Προσκύνησις τῶν Μάγων» ἐν τῇ περιφήμῳ μητροπόλει τῆς Κολωνίας. Ἐν τῇ αὐτῇ μητροπόλει εὑρίσκεται καὶ «Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ» τοῦ Λόχνερ. Ἕτερα ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου εἶναι: «Ἡ δευτέρα παρουσία» (ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Κολωνίας) καὶ «Οἱ Ἀπόστολοι καὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας» (ἐν τῇ Ἐθνικῇ πινακοθήκῃ τοῦ Λονδίνου). Ι. Μ. Π.

λοχνέρη (ἡ) (Lochnera) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀποκυνωδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος: *λοχνέρην τὴν ροδώδη* (Lochnera rosea) ἰθαγενὲς τῶν δυτικῶν χωρῶν τῶν Ἰνδιῶν. Εἶναι φυτὸν πολυετές, ἀειθαλὲς καὶ λίαν κοσμητικὸν ὡς ἐκ τῶν ὡραίων ροδερύθρων ἀνθέων του, διὸ καὶ καλλιεργεῖται πολλαχοῦ εἰς θερμοκήπια. Κ. ΠΑΠ.

λόχος (ὁ)· ἀριθμὸς πεζῶν στρατιωτῶν, ἄλλοτε ἄλλος, ὡς ὑποδιαίρεσις τοῦ τάγματος, αὐτοτελὴς στρατιωτικὴ μονὰς διοικουμένη ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ· || ἀρχ., ὁ τόπος ὅπου στῖφος στρατιωτῶν ἐνεδρεύει, καὶ καθόλου, ἐνέδρα· || συνεκδ., τὸ ἐνεδρεῦον στῖφος· || ὡρισμένος ἀριθμὸς πεζῶν στρατιωτῶν, συνήθως ἑκατόν.

— */Ἀρχ./* Κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους ὁ λόχος ἀπετελεῖτο ἐκ 50 ἀνδρῶν διαιρουμένων πιθανῶς εἰς δύο κατωτέρας ὑποδιαιρέσεις (Ἰλιάδ. Δ. 393), ἐν τούτοις οἱ σχολιασταὶ ἀναφέρουν αὐτὸν ὡς περιλαμβάνοντα 24, 50 ἢ 100 ἄνδρας. Παρὰ *Σπαρτιάταις* ὁ λόχος ἦτο ἡ κυρία στρατιωτικὴ μονάς. Κατὰ τὰ μηδικά, ὁ σπαρτιατικὸς στρατός, ἐξαιρουμένων τῶν εἱλώτων καὶ περιοίκων, συνέκειτο ἐκ πέντε λόχων ἐχόντων ἴδιον διακεκριμένον ὄνομα (*Ἡροδ.* Θ' 53 κ.ἑ.). Μετὰ τὴν περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος γενομένην ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατεύματος, οἱ σπαρτιατικοὶ λόχοι ηὐξήθησαν εἰς ἑπτά, ἐξαιρουμένων τῶν Σκιριτῶν· κατὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην (418 π. Χ.) ἕκαστος περιελάμβανε τέσσαρας πεντηκοστύας, ὧν ἑκάστη περιεῖχε τέσσαρας ἐνωμοτίας (*Θουκυδ.* Ε' 66 68.71). Ἀργότερον ηὐξήθησαν εἰς δώδεκα, ἀνὰ δύο δὲ ἀπετέλουν μίαν μόραν. Ἕκαστος ἐξ αὐτῶν περιελάμβανε τέσσαρας πεντηκοστύας ὧν ἑκάστη περιεῖχε δύο ἐνωμοτίας (*Ξενοφ.* Ἑλλην. Ζ' 4,20. 5,10). Οἱ Σπαρτιᾶται λοχαγοὶ οἱ ἀμέσως κατώτεροι μετὰ τὸν πολέμαρχον ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἱεραρχίᾳ, ἀπετέλουν τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ στρατεύματος.

Παρ' Ἀθηναίοις ὁ λόχος ἦτο ὑποδιαίρεσις τῆς τάξεως, ἄδηλον δὲ πόσους ἄνδρας περιελάμβανεν· ὁ ὑπὸ τὸν Ὀλυμπιόδωρον τὸν Λάμπωνος λόχος (479 π. Χ.) ἀπετελεῖτο ἐκ 300 λογάδων. Εἰς τὸ στράτευμα τῶν μυρίων τοῦ Ξενοφῶντος ἕκαστος λόχος περιεῖχεν ἑκατὸν ἄνδρας, διακρινομένους εἰς δύο πεντηκοστύας. Λόχους εἶχον καὶ οἱ Θηβαῖοι, ὧν γνωστὸς ὁ ἱερὸς λόχος, παρὰ Μακεδόσι δὲ τέσσαρες λόχοι ἱππέων ἀπετέλουν τὴν λεγομένην «τετραρχίαν ἱππικήν». Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς διὰ τοῦ ὅρου λόχος ἀναφέρουν καὶ μονάδας τοῦ στρατεύματος τῶν Καρχηδονίων, ἀγνώστου ὅμως φύσεως, προκειμένου δὲ περὶ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ διὰ τοῦ λόχου μεταφράζουν ἄλλοτε τὴν cohors (κοόρτις), ἄλλοτε δὲ τὴν curia (κουρία), centuria (ἑκατονταρχία) κλπ. Π. Ν. Π.

— */Στρατ./* *Λόχος πεζικοῦ* καλεῖται ἡ θεμελιώδης καὶ κατωτέρα μονὰς τοῦ πεζικοῦ, ἡ ἔχουσα διοικητικὴν αὐτοτέλειαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ τυφεκίου (ἀρκεβουζίου ἀρχικῶς, μουσκέτου κατόπιν) μέχρι τοῦ 1703, λόχος πεζικοῦ ἐκαλεῖτο ἄθροισμα 150 περίπου ἀνδρῶν, κατὰ τὸ ἥμισυ τυφεκιοφόρων (Mousquetaires ἐν Γαλλίᾳ, Σουηδίᾳ κτλ., lansquenets ἐν Γερμανίᾳ (Germania), κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ δορατοφόρων (piquiers). Ὀκτὼ ἕως 10 τοιοῦτοι λόχοι ἀπετέλουν τὸ σύνταγμα πεζικοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1703 (ἐποχῆς τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ξιφολόγχης, καὶ καταργήσεως τῶν δορατοφόρων) μέχρι τοῦ 1916, λόχος ἐκαλεῖτο τὸ ἄθροισμα 200 περίπου ἀνδρῶν ὁμοιομόρφως ὡπλισμένων διὰ τοῦ μετὰ ξιφολόγχης τυφεκίου· 6 τοιοῦτοι λόχοι ἀπετέλουν ἀπὸ τοῦ 1750 τὸ τάγμα (ὁ Μέγας Φρειδερῖκος εἶναι ὁ πρῶτος ὀργανώσας τὴν ἐνδιάμεσον μεταξὺ συντάγματος καὶ λόχου μονάδα, τὸ τάγμα). Ὁ τοιαύτης συνθέσεως λόχος ἐχωρίζετο εἰς ὑποδεεστέρας μονάδας, ποικιλλούσας ἀναλόγως τῶν διαφόρων στρατῶν καὶ ἐποχῶν. Ὁ Μέγας Φρειδερῖκος ἐχώρισε τὸν λόχον εἰς δύο οὐλαμούς, ἄνευ ἄλλης κατωτέρας ὑποδιαιρέσεως, ὁ δὲ Μέγας Ναπολέων ἐχώρισε τοῦτον εἰς οὐλαμούς, διμοιρίας, ἡμιδιμοιρίας, ἐνωμοτίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος μέχρι τοῦ 1916 ἡ ὑποδιαίρεσις τοῦ λόχου ἐγίνετο κατὰ δύο βασικοὺς τύπους· τὸν γαλλικόν, ὅμοιον τοῦ ὁποίου ἐχρησιμοποίουν οἱ πλεῖστοι στρατοὶ (καὶ ὁ ἑλληνικός), καὶ τὸν γερμανικόν, ὅμοιον τοῦ ὁποίου εἶχον ὁ ἰαπωνικὸς καὶ ὁ τουρκικὸς στρατός.

Γαλλικὸς
- Λόχος = 2 οὐλαμοί
- Οὐλαμὸς = 2 διμοιρίαι
- Διμοιρία = 2 ἡμιδιμοιρίαι
- Ἡμιδιμοιρία = 2 ἐνωμοτίαι
- Ἐνωμοτία = ἄθροισμα 12—15 πεζῶν.

Γερμανικὸς
- Λόχος = 3 διμοιρίαι
- Διμοιρία = 8 ὁμάδες
- Ὁμὰς = 4 στοῖχοι (8 πεζοί), μὴ προσομοιάζουσα τὸ παράπαν πρὸς τὴν σύγχρονον ὁμάδα μάχης.

Τὰ αἴτια τῆς διαφόρου ταύτης ὀργανώσεως τοῦ λόχου δὲν ἦσαν τόσον ἁπλᾶ, ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως ἴσως φαίνονται, ἀλλὰ προήρχοντο ἐκ βαθυτέρων αἰτίων, ἀπορρεόντων ἐκ βασικῶν τακτικῶν ἀρχῶν. Ἀπὸ τοῦ 1916, ὁπότε εἰσήχθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ ὁπλοπολυβόλον, συνεπῶς ὠργανώθησαν μονάδες πεζικοῦ ἀνομοιομόρφου συνθέσεως, μέχρι τοῦ 1920 ἐν Γαλλίᾳ (1924 ἐν Ἑλλάδι), ὁ λόχος ἐχωρίζετο εἰς 4 διμοιρίας, ἑκάστη δὲ διμοιρία εἰς 2 ἡμιδιμοιρίας.

Κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ὁ λόχος δὲν χωρίζεται εἰς ὑποδεεστέρας μονάδας, ἀλλ' ἄθροισμα διμοιριῶν ἀποτελεῖ τὸν λόχον, καὶ τοῦτο διότι σήμερον ἡ στοιχειώδης μονὰς τοῦ πεζικοῦ εἶναι ἡ *ὁμὰς μάχης* (βλ. λ.).

Συνεπῶς, ὁ μὲν σύγχρονος γαλλικὸς λόχος (καὶ ὁ ἑλληνικὸς) συγκροτεῖται ὡς ἑξῆς:

Ὁμὰς μάχης = ἡ στοιχειώδης μονὰς τοῦ πεζικοῦ
Διμοιρία = 8 ὁμάδες
Λόχος = 4 διμοιρίαι.

Ὁ δὲ σύγχρονος γερμανικὸς λόχος ὡς ἑξῆς:

Ὁμὰς μάχης = ἡ ὁμὰς ἀκροβολιστῶν ἢ ὁμὰς πολυβολητῶν
Διμοιρία = 4 ὁμάδες, (2 ἀκροβολιστῶν καὶ 2 πολυβολητῶν)
Λόχος = 3 διμοιρίαι.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας τυγχάνει τὸ ὅτι ὁ λόχος πεζικοῦ δὲν ὑπολογίζεται σήμερον εἰς ἀριθμὸν τυφεκίων, ὡς ἐγίνετο ἀπὸ τῶν παλαιῶν ἐποχῶν μέχρι τῆς χθές, ἀλλ' εἰς ἀριθμὸν αὐτομάτων ὅπλων (ἢ ὁπλοπολυβόλων, ἢ ἐλαφρῶν πολυβόλων).

Λόχος πολυβόλων καλεῖται τὸ ἄθροισμα 3 ἕως 4 διμοιριῶν πολυβόλων (12—16 πολυβόλων) ἐν Γαλλίᾳ (καὶ Ἑλλάδι), 4 διμοιριῶν (12 βαρέων πολυβόλων) ἐν Γερμανίᾳ.

Λόχος ἁρμάτων καλεῖται τὸ ἄθροισμα 3 διμοιριῶν ἐλαφρῶν ἁρμάτων (16 ἁρμάτων), 2 διμοιριῶν βαρέων ἁρμάτων (4 ἁρμάτων).

Λόχος πυροβολικοῦ ἐκαλεῖτο κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ἡ ἐκ πυροβολητῶν μονάς, ἡ χρησιμεύουσα διὰ τὴν ὑπηρέτησιν τῆς *κανονοστοιχίας*. Παρ' ἡμῖν, ἡ ὀργάνωσις τοῦ πυροβολικοῦ κατὰ λόχους ὑφίστατο κατὰ τὴν ἐποχὴν 1833—1877. Ν. Θ. Κ.

— **Λόχος Ἱερός** βλ. λ. *Ἱερὸς λόχος*.

Λοχριὰ */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 196. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Ἄρδακτος* ἔχει δὲ κατ. (1928) 223 Χ. Δ.

Λοχτζέλλυ (Lochgelly) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Φάϊφ, πλησίον τῆς λίμνης (λόχ) Τζέλλυ, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομά της, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ντάνφερλω—Θόρντον. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα καὶ σιδηρουργεῖα Δ. Σ. Δ.

λοχῶ (—άω)· ἀρχ., ἐνεδρεύω, παραμονεύω.

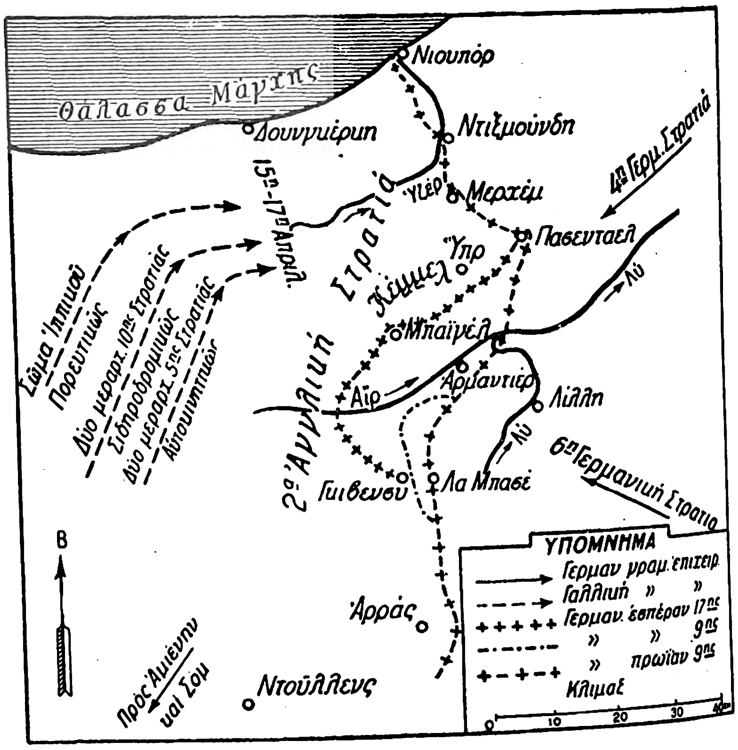

Μάχη τοῦ Λύ. 9—18 Ἀπριλίου 1918.

Ἀτσικαντάϊ. Μογγόλος στρατηγός, γνωστὸς ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ὡς *Ἐκαλθάϊ* (βλ. λ.).

Λὺ (Lys, φλαμανδ. Leye) */Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Βελγίου. Ἔχει τὰς πηγάς του ἐν τῷ γαλλικῷ νομῷ Πὰ-ντὲ-Καλαί, ὃν καὶ διασχίζει, καθορίζει τὴν γαλλοβελγικὴν συνοριακὴν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Ἀρμαντιὲρ μέχρι Μενέν, εἰσέρχεται εἰς τὸ βελγικὸν ἔδαφος καὶ διερχόμενος διὰ τοῦ Κουρτραί, χύνεται εἰς τὸν Ἐσκὼ (Σααλδίν). Ἔχει συνολικὸν μῆκος 209 χλμ., μέγιστον εὖρος 25 μ. καὶ βάθος κυμαινόμενον μεταξὺ 0,80 καὶ 2,15 μ., εἶναι δὲ πλωτὸς μέχρι τοῦ Αἴρ.

— */Στρατ. Ἱστορ./* Διὰ τοῦ ὀνόματος *μάχη τοῦ Λὺ* (Lys) φέρεται ἡ διεξαχθεῖσα κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 9—18 Ἀπριλίου 1918, καθ' ἣν οἱ Γερμανοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Λὺ Ἄγγλων μὲ τὴν πρόθεσιν τῆς καταλήψεως τῆς χαρακτηριστικῆς λοφοσειρᾶς τῆς Φλάνδρας, ἐξ ἧς καταλήψεως ἄμεσος συνέπεια θὰ ἐπήρχετο ἡ ἐγκατάλειψις ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῶν θέσεων τοῦ Ὑζέρ, καὶ ἡ κύκλωσις τῶν Βέλγων ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως τοῦ νότου, ὁπότε πλέον θὰ διηνοίγετο ἐλευθέρα ἡ πρὸς Καλαὶ ὅδευσις. Πρὸς τοῦτο συνεκέντρωσαν οἱ Γερμανοὶ δύο στρατιάς, τὴν μὲν 4ην ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σίξτ φὸν Ἀρνὶμ βορείως τοῦ Λύ, τὴν δ' 6ην ὑπὸ τὸν στρατηγὸν φὸν Quast νοτίως αὐτοῦ, ἐν ὅλῳ 27 μεραρχίας (περὶ τὰς 340.000) ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ διαδόχου τῆς Βαυαρίας (διοικητοῦ τῆς βορείας ὁμάδος στρατιῶν). Ἀντιμέτωπος τῆς ἐπιθέσεως ταύτης εὑρέθη ἡ 2α ἀγγλικὴ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Plumer, ἐνισχυμένη διὰ δύο πορτογαλλικῶν μεραρχιῶν (τελείως ἀνασκήτων), ἐν ὅλῳ 15 μεραρχίαι. Τὴν χαραυγὴν τῆς 9ης Ἀπριλίου 1918 ἐξετέλεσαν οἱ Γερμανοὶ σφοδρότατον βομβαρδισμὸν πυροβολικοῦ ἐναντίον τῶν γαλλικῶν γραμμῶν, μεθ' ὃν τὴν πρωΐαν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐξώρμησεν, ὑπὸ πυκνοτάτην ὁμίχλην, ἡ ἐπίθεσις τῆς 6ης γερμανικῆς στρατιᾶς ἐπὶ μετώπου 20 χιλιομέτρων περίπου (ἀπὸ Ἀρμαντιὲρ μέχρι Γκιβενσύ), ἀπωθήσασα εὐθὺς ἀμέσως τὰ ἀνταντικὰ στρατεύματα (δύο μεραρχίας ἀγγλικὰς καὶ μίαν πορτογαλλικήν, ἐγκαταλείψασαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰς θέσεις της καὶ φυγοῦσαν προτροπάδην) μέχρι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Αἴρ (Aire). Τὴν ἑπομένην, 10ην Ἀπριλίου, ἀνελήφθη ἡ ἐπίθεσις τῆς 4ης γερμανικῆς στρατιᾶς βορείως τοῦ Λὺ μέχρι τῆς Ὕπρ (Ypres), ἥτις, διὰ τῆς κυκλώσεως τῆς Ἀρμαντιέρ, ἐξηνάγκασε τοὺς ἀνταντικοὺς νὰ τὴν ἐκκενώσωσι τάχιστα, λόγῳ τῶν πλημμυρησάντων τὴν πόλιν ταύτην γερμανικῶν ἀερίων. Πρὸς νότον ἡ 6η γερμανικὴ στρατιὰ ἐλάχιστα ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Κατὰ τὴν 11ην Ἀπριλίου οἱ Γερμανοὶ ἤρχισαν προχωροῦντες ῥιπιδοειδῶς πρὸς ΒΔ καὶ ΝΔ, εὐρύνοντες τὸν καταληφθέντα χῶρον. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ κατάστασις ἤρχισε καθισταμένη πολὺ σοβαρά, καθ' ὅσον, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θὰ ἐξηναγκάζοντο οἱ Ἄγγλοι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς κλιτῦς τῆς Ὕπρ, ἅτε ὑπερκερασθέντες ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ νότου, ἀφ' ἑτέρου δ' ἠπειλεῖτο ἡ Bethune μετὰ τῶν ἀνθρακωρυχείων της. Ἔσπευσε τότε ὁ Φὸς παρὰ τῷ ἀγγλικῷ στρατηγείῳ ἐντὸς τῆς ἡμέρας ταύτης, ἵνα καθησυχάσῃ τοὺς θορυβηθέντας Ἄγγλους καὶ νὰ τοὺς πείσῃ ν' ἀντιστῶσι μέχρις ἐσχάτων, ὑποσχεθεὶς συγχρόνως ὅτι θὰ τοῖς ἀπέστελλεν αὐθωρεὶ ἐνισχύσεις ἐκ γαλλικῶν στρατευμάτων. Ὄντως, ἀπεστάλησαν τότε, τὸ 2ον σῶμα ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Robillot (τρεῖς μεραρχίαι), διαταχθὲν νὰ σπεύσῃ διὰ συντόνου πορείας, δύο μεραρχίαι τῆς 5ης στρατιᾶς, μεταφερθεῖσαι σιδηροδρομικῶς, δύο μεραρχίαι τῆς 10ης στρατιᾶς, μεταφερθεῖσαι αὐτοκινητικῶς, ἀλλ' αἵτινες ἐνισχύσεις ἔφθανον διαδοχικῶς κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 15—17 Ἀπριλίου· προσέτι διετάχθησαν ὁλόκληροι αἱ 5η καὶ 10η στρατιαὶ νὰ συγκεντρωθῶσιν ἡ μὲν μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ Somme, ἡ δὲ μέχρι τοῦ ὕψους τῆς Doullens, ἵνα δύνανται ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ δράσωσιν εἴτε πρὸς Ἀρρὰς εἴτε πρὸς Ἀμιένην, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς πηγή, ἐξ ἧς νὰ δύνανται οἱ Ἄγγλοι νὰ ἀντλῶσιν ἐφεδρείας. Μέχρις οὗ ὅμως συντελεσθῶσι πάντα ταῦτα, ἀπωθήθησαν οἱ Ἄγγλοι κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 12—17 Ἀπριλίου, καθόσον οἱ Γερμανοὶ ἐνέτεινον τὰς προσπαθείας των πρὸς τὸν μεταξὺ Bailleul καὶ Ὕπρ χῶρον. Ἀπὸ τῆς 18ης ἤρχισαν μόνον οἱ ἀνταντικοὶ νὰ φράσσωσι τὴν περαιτέρω προέλασιν τῶν Γερμανῶν. Ὡσαύτως γερμανικὴ ἐπίθεσις ἐκ

Digitized by Google

πεμφθεῖσα τὴν 18ην Ἀπριλίου πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Merchem καὶ ἀποσκοποῦσα τὴν διάρρηξιν τοῦ ἀντανικοῦ μετώπου, κατὰ τὸ σημεῖον ἐπαφῆς Ἄγγλων καὶ Βέλγων, ἀπέτυχεν. Ἀντιληφθεὶς τότε ὁ Φὸς ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἦσαν πολὺ ἐξηντλημένοι καὶ συνεπῶς δὲν θ' ἀντεῖχον ἐπὶ πολύ, τοὺς ἀντικατέστησεν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς λοφοσειρᾶς τῆς Φλάνδρας διὰ γαλλικῶν στρατευμάτων (9 μεραρχιῶν καὶ ἑνὸς σώματος ἱππικοῦ), συγκροτησάντων ἀπόσπασμα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μιτρύ, ὅπερ ἐκλήθη ἀπόσπασμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Βορρᾶ (γνωστὸν γαλλιστὶ ὡς D. A N.) καὶ ἐτάχθη ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ διοικητοῦ τῆς 2ας ἀγγλικῆς στρατιᾶς. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 19—24 Ἀπριλίου ἐπηκολούθησε σχετικὴ ἠρεμία, ἅτε τῶν Γερμανῶν ἀσχοληθέντων εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν γραμμῶν ἐφοδιασμοῦ τῶν προελασάντων στρατευμάτων των. Τὴν 25ην Ἀπριλίου ἀνέλαβον ἐκ νέου οἱ Γερμανοὶ τὴν ἐπίθεσιν καὶ τότε ἐπηκολούθησεν ἡ μάχη τοῦ *Κέμμελ* (βλ. λ.). Ν. Θ. Κ.

Λύ. Ὄνομα δύο δυναστειῶν τοῦ Ἀννάμ, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη, τῶν πρώτων Λύ, ἦρξεν 62 ἔτη ἀπὸ τοῦ 541 μέχρι τοῦ 6Ο3 μ. Χ. καὶ εἶχε 3 αὐτοκράτορας, ἡ δὲ δευτέρα, τῶν νεωτέρων Λὺ ἐπὶ 216 ἔτη ἀπὸ τοῦ 1010 μέχρι τοῦ 1226 μ. Χ. καὶ εἶχεν 9 αὐτοκράτορας (βλ. λ. *Ἀννὰμ* /*Ἱστορ.*/). Χ. Δ.

Λυαία (ἡ) *[Μυθ.]*. Ἐπίκλησις τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Συρακούσαις, γνωστὴ μόνον ἐκ λατινικῶν πηγῶν, καθ' ἃς ἡ λατρεία της καὶ ναὸς αὐτῆς καθιδρύθη αὐτόθι πρὸ τῆς τυραννίδος τοῦ Γέλωνο. ἢ τοῦ Ἱέρωνος, ὅτε ἐνσκηψάσης δεινῆς ἐπιδημίας ἔλυσε τοὺς κατοίκους ἀπὸ τῆς νόσου (βλ. καὶ *Λυαῖος*). —Π

Λυαῖος (ὁ) /*Μυθ.*/. Ἐπίκλησις τοῦ Διονύσου, ἧς δύο διάφοροι ἑρμηνεῖαι διασῴζονται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λεξικογράφοις καὶ ὑπομνηματισταῖς. Κατὰ τὴν μίαν, ἡ ἐπίκλησις ἐδόθη εἰς τὸν θεὸν ὡς λύσαντα τὸ ῥάμμα («ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ ῥάμματος») τοῦ μηροῦ τοῦ Διός, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχε τοποθετηθῆ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Σεμέλης· κατὰ τὴν ἄλλην ἐπεκλήθη οὕτως ὁ Διόνυσος «ὡς ἐκλύων τὰ μέλη ἐν τῷ ἀμέτρῳ πίνεσθαι», «παρὰ τῷ λύεσθαι τῷ οἴνῳ τοὺς μεθυσκομένους» (βλ. καὶ *Λυαία*). —Π.

Λύαμμος [*Μυθολ.*]. Εἷς τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως φονευθέντων 23 μνηστήρων τῆς Πηνελόπης, ἐκ Σάμης (Κεφαλληνίας). Α. Θ. Σ.

λυαργόλη (ἡ) (Luargol) /*Φαρμ. Χημ.*]. Οὕτω καλεῖται ἡ θειικὴ ἕνωσις τοῦ διοξυ-διαμινο-ἀρσενοβενζοϊκοῦ βρωμιούχου ἀργύρου καὶ ἀντιμονυλίου. Κόνις φαιὰ ἄμορφος, διαλυτὴ εἰς ἐλαφρῶς ἀλκαλικὰ ὑγρά. Τὰ διαλύματα τῆς λυαργόλης, καίτοι ἧττον ἀσταθῆ τῆς σαλβαρσάνης καὶ νεοσαλβαρσάνης, ἀλλοιοῦνται ὑπὸ τῆς θερμότητος. Τὸ σκεύασμα ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τῶν τρυπανοσωμάτων. Κ. Γ. Μ.

Λύβας, ἢ ***Λύκας*** /*Μυθολ.*]. Δαίμων τις ἐν Τεμέσῃ τῆς Κάτω Ἰταλίας, εἰς τὸν ὁποῖον κατ' ἔτος προσεφέρετο ἡ καλλίστη τῶν παρθένων τῆς πόλεως. Τοῦτον καταβαλὼν ὁ ὀλυμπιονίκης Εὔθυμος ἐκ τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, ἠλευθέρωσε τὴν πόλιν καὶ ἐνυμφεύθη τὴν σωθεῖσαν κόρην (*Παυσ.* VI, 6, 4—11). Κατὰ τὸν Στράβωνα (VI, 255) ὁ δαίμων οὗτος, ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Πολίτου, ἑνὸς τῶν ἑταίρων τοῦ Ὀδυσσέως, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσαν οἱ κάτοικοι, κατὰ τὴν ἐκεῖ προσέγγισιν αὐτοῦ. Α. Θ. Σ.

Λύβας /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Κιμμερίων τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 100. Χ. Δ.

Λυβέκκη (Lübeck) /*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Λύμπεκ*.

Λυξιάχοβον /*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Ἠπείρου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης (Ἰωαννίνων) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 212. Χ. Δ.

«Λύβιστρος *καὶ Ροδάμνη*». Ἔμμετρον βυζαντινὸν ρωμαντικὸν μυθιστόρημα, ὑπόθεσιν ἔχον τοὺς ἔρωτας τοῦ Λυβίστρου, ἄρχοντος Λατίνου, πρὸς τὴν Ινδὴν βασιλόπαιδα Ροδάμνην ἐκτιθεμένην ὑπὸ μορφὴν ἀφηγήσεως τοῦ ἡγεμονόπαιδος Κλειτοβοῦ πρὸς τὴν παιδικήν του φίλην Μυρτάνην. Ὁ Λύβιστρος παροτρύνεται καθ' ὕπνους ὑπὸ τοῦ Ἔρωτος νὰ ζητήσῃ νὰ εὕρῃ τὴν δι' αὐτὸν προωρισμένην βασιλοπούλαν τοῦ Ἀργυροκάστρου Ροδάμνην· ἀπελθὼν ἀμέσως πρὸς ἀναζήτησίν της τὴν εὑρίσκει μετὰ διετίαν, μονομαχεῖ δὲ πρὸς τὸν μνηστῆρά της βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Βερδερῖχον, νικᾷ αὐτὸν καὶ ἀναγορεύεται βασιλεὺς τοῦ Ἀργυροκάστρου. Τὸ ἀγαπώμενον ζεῦγος ἀποχωρίζει ὅμως διὰ δόλου ὁ ἡττηθεὶς Βερδερῖχος τῇ συνεργείᾳ γραίας μαγίσσης. Ὁ Λύβιστρος ἀναζητεῖ ματαίως πανταχοῦ τὴν σύζυγόν του, συναντᾷ τὸν Κλειτοβόν, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου καὶ ἀνευρίσκει τὴν Ροδάμνην, κατορθώσασαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἀποχωρισμοῦ των νὰ ἔχῃ μείνει πιστὴ εἰς αὐτόν, καὶ τὸ μυθιστόρημα περατοῦται διὰ τῆς αἰσίας ἐπανόδου τῶν συζύγων εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον. Εἰς τὴν ὅλην πλοκὴν παρενείρεται καὶ βραχεῖα διήγησις, ἣν ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος ὁ Κλειτοβὸς περὶ ἑαυτοῦ, ἔχουσα καὶ αὕτη ὡς θέμα ἀποχωρισμὸν καὶ ἀνεύρεσιν ἐραστῶν.

Τὸ ποιημα ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον τῶν βυζαντινῶν ἐρωτικῶν μυθιστοριῶν τοῦ ΙΒ'—ΙΓ' αἰῶνο., ἔχει δὲ πλείστας ὁμοιότητας πρὸς δύο ἄλλα παρεμφερῆ ἔργα: τὸν «Βέλθανδρον καὶ Χρυσάντζαν» καὶ τὸν «Καλλίμαχον καὶ Χρυσορρόην». Ὁ ποιητὴς ὅμως εἶχεν ὑπ' ὄψει του καὶ ἄλλα πρότυπα: τὰς μυθιστορίας τοῦ Εὐσταθίου, τοῦ Νικήτα Εὐγενιανοῦ καὶ τοῦ Ἀχιλλέως Τατίου. Ἀκολουθεῖ βεβαίως οὗτος ἐν πολλοῖς φραγκικὰ πρότυπα, εἶναι φανερὰ δὲ καθ' ὅλον τὸ ἔργον ἡ φραγκικὴ ἐπίδρασις, ἀναμφισβήτητον ὅμως ἐξ ἄλλου εἶναι ὅτι ἐνεπνεύσθη καὶ ἐξ ἀνατολικῶν ἱστοριῶν ἢ καὶ ἐξ ἐκείνων ἀπορρεόντων βυζαντινῶν παραμυθιῶν.

Ὁ ποιητής, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν μυθιστορημάτων, εἶναι ἄγνωστος, δὲν ἔζησεν ὅμως ἐνωρίτερον τοῦ ΙΓ' ἢ ἴσως καὶ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἡ μορφὴ τοῦ ὅλου ποιήματος εἶναι περισσότερον λογία, πολλὰ εἶναι ὅμως τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἀφήνεται εὐκρινέστερον νὰ διαφανῇ ἄμεσος ἡ ἐπίδρασις λαϊκῶν δημιουργημάτων τῆς ἐποχῆς. Τὰ φλογερὰ ἐρωτικὰ «πιττάκια», ποὺ ἀνταλλάσσουν οἱ ἐρασταί, πολὺ δὲ περισσότερον τὰ πολλαχοῦ παρεμβαλλόμενα «καταλόγια» ὁμοιάζουν πρὸς ἀληθῆ δημοτικὰ τραγούδια καὶ προσδίδουν τὸ ἄρωμα τῆς γνησίας ποιήσεως εἰς τὴν ξηρὰν κατὰ τὰ ἄλλα καὶ λεπτολόγον ἀφήγησιν.

Χειρόγραφα καὶ ἐκδόσεις. Τὸ ἔργον παρεδόθη εἰς τρία κυρίως χειρόγραφα: τῶν Παρισίων, τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Leiden (Scaligeranus SS). Τὸ παρισινὸν ἔχει πλεῖστα χάσματα καὶ διαταραγμένην τὴν σειράν, ὥστε ἡ κατ' αὐτὸ μόνον γενομένη ἔκδοσις τοῦ *Μαυροφρύδου* νὰ καθίσταται πολλάκις ἀδιανόητος. Κατὰ τὰ ἄλλα δύο χειρόγραφα ἐξέδωκε τὸ ἔργον ὁ W. Wagner, ἡ ἔκδοσις ὅμως γενομένη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐκδότου ὑπὸ τοῦ Δ. Βικέλα καὶ τοῦ Κ. Σάθα εἶναι ὀλίγιστα κριτική. Ἤδη ὁ Κρουμβάχερ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην νέας κριτικῆς ἐκδόσεως, βασιζομένης καὶ ἐπὶ ἑτέρου χειρογράφου τοῦ Ἐσκωριάλ, μηδαμῶς μέχρι τοῦδε ληφθέντος ὑπ' ὄψιν. Ἕτερον χειρόγραφον εἰκονογραφημένον, μὴ διασωθέν, ἐγνώριζε καὶ ἐμελέτησεν ὁ Μαρτῖνος Κρούσιος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἐκδόσεις. Δ. Ἰ. Μαυροφρύδου*, Ἐκλογὴ μνημείων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης (Ἀθῆναι 1866) σ. 324—428 (2853 στίχοι).—*W. Wagner*, Trois poèmee grecs du moyen-âge (Berlin 1881) σ. 242—349 (3841 στίχοι).—Ἱστορία λογοτεχνίας *Κρουμβάχερ* Γ' 152—161, *Βουτιερίδη* Α' 132 141.—*Ch. Gidel*. Études sur la litt. gr. med. (1866 σ. 151—196.—Ἀνάλυσιν ἐκ τοῦ χειρογράφου του παρέχει ὁ *Κρούσιος* ἐν Turcograecia (1584) σ. 489. Λ. Ν. Π.

λυγαῖον (τὸ) (Lygaeum) /*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστωδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς ἰθαγενεῖς τῶν παραμεσογειακῶν μερῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *λυγαῖον τὸ σπάρτον* (Lygaeum spartum), ἰθαγενὴς πόα τῆς Κρήτης, ἧς τὸ χόρτον της χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν χαρτοποιίαν. Δ. Ν. Π.

Λυγαῖος /*Μυθολ.*]. Πατὴρ τῆς Πολυκάστης, μητρὸς τῆς Πηνελόπης. Α. Θ. Σ.

λυγαριὰ (ἡ) /*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἄγνος ἡ κοινή*.

Λυγαριὰ [*Γεωγρ.*]. —1) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀργυροπουλίου (Καρατσολίου), τῆς ἐπαρχίας Τυρνάβου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 27. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Δημητριτσίου τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας (Νιγρίτης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 256. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μέργιανη*.— 3) Χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Πιαλίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον Κάτ. (1928) 398. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Γορζί*. —4) Χωρίον τῆς Α. Στερεᾶς, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κεῖται ΒΔ. τῆς Λαμίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 339. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσοπανλάδες*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Ἀγριλιὰ (Δαϊτσά)*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 454. Χ. Δ.

Λυγαρίδης, ***Παΐσιος*** ἢ ***Παντολέων*** βλ. λ. *Λιγαρίδης* Παΐσιος.

Λυγγιάδες /*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ζαγορίου, ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ Μιτσικελίου, δίωρον ἀπέχον τῶν Ἰωαννίνων. Παλαιότερον ἔκειτο ὀλίγον ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς σημερινῆς τοποθεσίας Χώρα, ἀργότερον ὅμως λόγῳ λοιμοῦ συνῳκίσθη ἐπὶ τῆς σημερινῆς θέσεως. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 208 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Εἰς Λυγγιάδες ἔκειτο ἡ ἐρημωθεῖσα ἤδη περίφημος μονὴ τοῦ Βησσαρίωνος Μακρῆ, κτισθεῖσα κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἥτις ὑπῆρξε πνευματικὸν κέντρον τῆς Ἠπείρου τότε. Εἰς Λυγγιάδες ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Καρυὲς* (πρῴην *Μουγγλιοί*). Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λύγγος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασία ὄρους τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου, ἀκαθορίστως διδομένη παρά τινων μὲν εἰς τὸ παρὰ τὴν Τύμφην ὄρος Λαζαρῆς, παρ' ἄλλων δὲ εἰς ὄρος κείμενον εἰς τὰ ὅρια Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας. Ὁ Σεμιτέλος (Ἠπειρωτικὰ σ. 60) θεωρεῖ τοῦτο συνέχειαν τῆς Τύμφης καὶ τοῦ Λάκμου καὶ συνεπῶς τὸν τοποθετεῖ κατὰ τὸν σημερινὸν Σμόλιγγαν. Ὁ Ἀραβαντινὸς ταυτίζει τὸν Λύγγον πρὸς τὸ σημερινὸν Μιτσικέλι καὶ εἰκάζει ὅτι ἡ ὀνομασία τοῦ χωρίου Λυγγιάδες, ὅπερ κεῖται ἐπὶ τοῦ Μιτσικελίου, εἶναι λείψανον τοῦ ἀρχαίου Λύγγου. Χ. Ι. Σ.

— **Λύγγος** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου, ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν (Χρονογρ. τ. Β' σ 99) ἔκειτο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κουρέντων παρὰ τὸ χωρίον Μουσπίνα. Χ. Ι. Σ.

Λύγγος, *Ἀθανάσιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κορινθίας, πολεμήσας ὑπὸ τοῦ Νοταράδες. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν, πιεζόμενος ἐξ ἀναγκῶν καὶ μὴ τυχὼν ἱκανοποιήσεως, ἐπεδόθη εἰς τὸν ληστρικὸν βίον, ἐφονεύθη δὲ κατά τινα σύρραξιν τῷ 1854. Γ.Δ.Κ.

Λύγδαμις. —1) Βασιλεὺς Κιμμερίων, ὁδηγήσας αὐτοὺς καθ' ὅλας τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν εἰς Μ. Ἀσίαν, Καππαδοκίαν καὶ Ἀσσυρίαν, ὅπου καὶ ἐξηφανίσθησαν. Εἰς ἀσσυριακὰς ἐπιγραφὰς ὀνομάζεται *Τοὺγ-δαμμέ*. —2) Ἐπιφανὴς Νάξιος, ὅστις ἐβοήθησε μὲ χρήματα καὶ ἄνδρας τὸν Πεισίστρατον ἵνα γίνῃ τύραννος τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατόπιν ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ὡς ἀνταμοιβὴν τὴν τυραννίαν τῆς Νάξου. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ὁ ἀρχαϊκὸς ναὸς τῆς Νάξου. Τῷ 524 π. Χ. ἐξεδίωξαν αὐτὸν οἱ Σπαρτιᾶται, διερχόμενοι ἐκεῖθεν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτῶν ἐναντίον τοῦ Πολυκράτους τῆς Σάμου. —3) Ἁλικαρνασσεύς, πατὴρ τῆς Ἀρτεμισίας καὶ τύραννος ἐν τῇ πατρίδι του ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Περσῶν. —4) Ἔγγονος ἢ υἱὸς τῆς Ἀρτεμισίας, τύραννος Ἁλικαρνασσοῦ, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἔφυγεν ὁ Ἡρόδοτος. Βραδύτερον βλέπομεν αὐτὸν νὰ διευθύνῃ ὡς ἰδιώτης πλέον τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος του. —5) Συρακόσιος παγκρατιαστής, νικήσας ἐν Ὀλυμπίᾳ. Ἦτο μεγαλόσωμος ὡς ὁ Ἡρακλῆς, ὁ δὲ ἀνδριάς του εὑρίσκετο εἰς τὰς Συρακούσας πλησίον τῶν λιθοτομιῶν. Ν. Ι. Ζ.

Λύγδαμος (Lygdamus). Πιθανῶς ψευδώνυμον ἐπιφανοῦς Ρωμαίου τοῦ κύκλου τοῦ Μεσσάλα, τοῦ ὁποίου αἱ 6 ἐλεγεῖαι διεσώθησαν εἰς τὸ III βιβλίον τοῦ «Corpus tibullianum». Ὁ πρῶτος, ὅστις διέγνωσεν ὅτι τὰ ποιήματα αὐτὰ δὲν ἀνῆκον εἰς τὸν Τίβουλλον, ἂν καὶ τὰ χειρόγραφα οὐδεμίαν διάκρισιν ἔκαμνον, εἶναι ὁ J. H. Voss. Περὶ τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ δὲν γνωρίζομεν σχεδὸν τίποτε· φέρεται μόνον γεννηθεὶς τῷ 43 π. Χ. καὶ ἔχων ἐρωμένην Νέαιράν τινα, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπευθύνονται αἱ 5 ἐλεγεῖαί του, ἐνῷ ἡ ἄλλη ἀναφέρεται εἰς τοὺς φίλους του. Φαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπῆρξε φίλος καὶ τοῦ Ὀβιδίου. Χ. Κ. Κ.

Λυγερέας /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 168. Χ. Δ.

Λυγερὴ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Μακεδονίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κεῖται ΒΔ καὶ ἐγγὺς τῆς Κοζάνης καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 249. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ντεϊνλῆ*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Περδικιὰ* (Τουρασλάρ), ἔχει δὲ κατ. (1928) 309. Χ. Δ.

λυγερός, —*ή*, —*ό*· δημοτ., λυγηρός, εὐλύγιστος, λεπτός· ‖ συνήθ. *λυγερὴ* (ἡ) ὡς οὐσ. ἐπὶ γυναικὸς λεπτῆς, εὐζώνου, μὲ ἀρσ. τὸ *λεβέντης*: «μιὰ λυγερὴ καυχήστηκε πῶς χάρο δὲ φοβᾶται».

λύγημα (τὸ)· ἀντὶ *λύγισμα* (βλ. λ.).

λυγηρός,—*ά*, —*όν*· εὐλύγιστος, κοιν. *λυγερὸς* (βλ. λ.).

λυγιὰ (ἡ) /*Βοτ.*]. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἄγνος ὁ κοινός*.

Λυγιὰ /*Γεωγρ.*].—1) Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Εὐρωστίνης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κατ. (1928) 470.

— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Βαρθολομιοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 204.

Digitized by Google

— 3) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Χειμαδιοῦ τῆς ἐπαρχίας Νικοπόλεως τοῦ νομοῦ Πρεβέζης. Κάτ. (1928) 64. Κεῖται ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀντερεισμάτων τοῦ Ζαλόγγου, πρὸς τὴν θάλασσαν. Χ. Δ.

— **Λυγιὰ** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὕφορμος τῆς ἀνατ. ἀκτῆς τῆς Λευκάδος (πλάτ. 38° 48′ 15″ Β., μῆκ. 20° 43′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἑλλ. ὑδρογρ. 9: «Διῶρυξ Λευκάδος») ἐν τῷ ὅρμῳ Ἀλεξάνδρου, μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Λύμη καὶ τοῦ ἀρχαίου, ὑφάλου ἤδη, δυτικοῦ κυματοθραύστου τοῦ νοτίου στομίου τῆς διώρυγος τῆς Λευκάδος. Σ. Ε. Λ.

—**Λυγιὰ-Γρᾶ** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τοῦ νομοῦ Λασηθίου (βλ. *Γρᾶ-Λυγιά*). Χ. Δ.

Λυγιὲς /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Τσαπλανεΐκων τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 68. Χ. Δ.

λυγίζω, καὶ *λυγάω,* ἀόρ. *ἐ)λύγισα,* παθ. μετχ. *λυγισμένος*· δημοτ., κάμνω τι νὰ καμφθῇ, κάμπτω, κυρτῶ: «τὸ λυγάει τὸ σίδερο»· || ἀμεταβ., κάμπτομαι, καμπυλοῦμαι: «ἡ βέργα —, τὸ σπαθὶ λυγάει», «λύγισαν τὰ κλαδιὰ ἀπὸ τὸν καρπό»· || μεταφ., ὑποχωρῶ, κάμπτομαι, ἐνδίδω· || παθ. *λυγιέμαι*· δημοτ. βαδίζω λυγιζόμενος, ἀκκίζομαι, κλασαυχενίζομαι φιλαρέσκως: φρ. «σειέται καὶ λυγιέται».

λυγινίδαι (οἱ) (Lyginidae) /*Ζῳολ.*/. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἡμιπτέρων,* περιλαμβάνουσα γένη τινὰ ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ὧν γνωστότερον εἶναι τὸ *ἄστεμμον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λύγινος, —*η,* —*ον*· ὁ κατεσκευασμένος ἐκ λύγου: «λύγινος στέφανος».

Λύγινος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Θρᾴκης, ῥέων διὰ τῆς χώρας τῶν Τριβαλλῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔφθασεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅτε ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν τὸ ἔαρ τοῦ 355 π.Χ. Κατὰ τὸν Ἀρριανὸν (Ἀνάβ. Α., 2 1). ἀπεῖχεν οὗτος «ἀπὸ τοῦ Ἴστρου ὡς ἐπὶ τὸν Αἷμον ἰόντι σταθμοὺς τρεῖς». Ἕνεκα ὅμως τῆς ἀοριστίας τοῦ κειμένου καὶ ἐλλείψει ἄλλων πληροφοριῶν, ὅλαι αἱ ἀπόπειραι πρὸς καθορισμὸν τοῦ ποταμοῦ τούτου ἀπέτυχον. Α. Θ. Σ.

Λύγιοι (οἱ) (Lygii) /*Ἀρχ.*/. Λαὸς τῆς ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, ὁ αὐτὸς μὲ τοὺς *Λουγίους* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

λύγισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λυγίζειν, κάμψις, καμπύλωσις: «τὸ λύγισμα τοῦ σπαθιοῦ, — τῆς βέργας».

— /*Βυζ. Μουσ.*/ Καλεῖται *λύγισμα* ἓν τῶν τεσσαράκοντα ἀφώνων μεγάλων σημαδίων τοῦ ἀρχαίου στενογραφικοῦ συστήματος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἅτινα καὶ μεγάλαι ὑποστάσεις ἐκαλοῦντο. Γραφόμενον πάντοτε διὰ κοκκίνης μελάνης ὑπενόει διαφόρους μελῳδικὰς γραμμάς, μνημονικῶς ψαλλομένας, ἀναλόγως τοῦ φθόγγου καὶ τοῦ ἤχου ἐφ' οὗ ἐτίθετο. Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

— **λυγίσματα πορνικὰ** /*Κανον. Δίκ.*/. Διὰ τῶν λέξεων τούτων δέον κατὰ τὸ εἰς τὸν κανόνα κβ′ τῆς γ′ οἰκουμενικῆς συνόδου ὑπόμνημα τοῦ Ζωναρᾶ νὰ νοηθῶσιν ἢ αἱ ἄσεμνοι ὀρχήσεις, ἢ τὰ ἐν ταῖς ᾠδαῖς λυγίσματα τῶν φωνῶν. Λυγίσματα πορνικὰ ἀπαγορεύονται ὑπὸ τοῦ ἄνω κανόνος. [Βλ. «Σύνταγμα ἱερῶν κανόνων» ἔκδ. *Γ. Α. Ῥάλλη* καὶ *Μ. Ποτλῆ* τόμ. Β′ σελ. 644—645.] Κ. Μ. Ρ.

λυγισμὸς (ὁ) /*Μηχαν.*/. Κάμψις ἣν δύναται νὰ ὑποστῇ σῶμα ἐπίμηκες πιεζόμενον (βλ. λ. *ἀντοχή*).

λυγιστὴς (ὁ), ἢ **λυγοπλόκος**. Παρ' ἀρχαίοις ὁ κατασκευαστὴς πλεκτῶν ἀντικειμένων ἐκ λύγου.

λυγιστικὸν (τὸ) (Levisticum) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδοφόρων,* περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν εἶναι τὸ *λυγιστικὸν* τὸ *φαρμακευτικὸν* (Levisticum officinalis), ὅπερ καλλιεργεῖται διὰ τὴν ῥίζαν του, ἥτις χρησιμεύει ὡς ἄρτυμα καὶ φάρμακον συγχρόνως. Δ. Ν. Π.

λυγιστικός, —*ή,*—*όν*· ὁ εὐκόλως λυγίζων, καμπτόμενος.

Λυγιώτης /*Γεωγρ.*/. Χείμαρρος τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ῥεθύμνης Κρήτης, σχηματιζόμενος ὑπὸ τῶν συναγομένων εἰς τὰς δύο κοιλάδας τῆς ἐπαρχίας, Ἀσωμαθιανοῦ καὶ Σμηλιανοῦ Κάμπου, ὑδάτων τῶν ὀρέων Ἴδης, Σαμίτου καὶ Κεδρίου. Τὸ ὄνομα ἐκ τῶν εἰς τὰς ὄχθας του φυομένων λύγων. Εἶναι δὲ ὁ *Ἠλέκτρας* τῶν ἀρχαίων. Ε. Γ.

—/*Ἱστορ.*/ Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ *Λυγιώτη* ὡς ἐκ τῆς ὀχυρότητος αὐτοῦ ἐχρησίμευσε κατὰ τὰς διαφόρους κρητικὰς ἐπαναστάσεις ὡς καταφύγιον τῶν γυναικοπαίδων τῶν πέριξ περιφερειῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ κείμενον μεταξὺ τῶν τμημάτων Ἡρακλείου καὶ Ῥεθύμνης καὶ διατελοῦν ἐν ἀμέσῳ συγκοινωνίᾳ μετὰ τῆς πρὸς ΝΑ. πεδιάδος τῆς Μεσαρᾶς, μετὰ τῆς πρὸς ΝΔ. ἐπαρχίας τοῦ Ἁγ. Βασιλείου, μετὰ τῆς πρὸς Δ. ἐπαρχίας τῆς Ῥεθύμνης καὶ μετὰ τῆς πρὸς Β. ἐπαρχίας τοῦ Μυλοποτάμου καὶ συγχρόνως συγκοινωνοῦν διὰ στενῆς διόδου μετὰ τῆς θαλάσσης, ἀπετέλεσε πάντοτε σπουδαιότατον κέντρον τῶν ἐν τῇ κεντρικῇ Κρήτῃ ἐπιχειρήσεων τῶν ἐπαναστατῶν, ὡς τοιοῦτον δὲ ὑπῆρξεν ὁ στόχος τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων.

Ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τούτῳ καὶ ἐπὶ τῶν ΝΔ. κλιτύων τῆς Ἴδης κατῴκουν οἱ φοβεροὶ Ἀμπαδιῶται Τοῦρκοι, οἵτινες, καὶ λόγῳ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ λόγῳ τοῦ πλήθους των, ἐμάστιζον τοὺς πέριξ ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς τε ἐπαρχίας Ἀμαρίου καὶ τῆς γειτονικῆς Μεσαρᾶς. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 οἱ Ἕλληνες ἠνάγκασαν αὐτοὺς διὰ συνεχῶν ἐπιθέσεων νὰ ἀπέλθωσι πανοικεὶ εἰς Ἡράκλειον. Φθίνοντος τοῦ Ἰανουαρίου 1822 τετρακισχίλιοι Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν Τσιλιβιτόμπαση, προερχόμενοι ἐκ Μεσαρᾶς, κατέλαβον τὸ Βαθειακόν, ἐξησφάλισαν ἐκεῖ τὰ ἐφόδιά των καὶ εἶτα κατέλαβον καὶ τὰ πλησίον χωρία Βιζάρι καὶ Φουρφουρᾶ. Πρὸς ἀναχαίτισιν αὐτῶν συνεκεντρώθησαν ἐπὶ τῶν ἀντιθέτων κλιτύων τοῦ λεκανοπεδίου (εἰς τὰ χωρία Μοναστηράκι, Ἀμάρι καὶ Μέρωνα) δισχίλιοι Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς Τσουδερόν, Μελιδόνην, Βουρδουμπᾶν, Δεληγιαννάκην κλπ. Τὴν 10 Φεβρουαρίου οἱ Τοῦρκοι διαβάντες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, τὸν Λυγιώτην, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν θέσεων, ἀλλὰ μετὰ ὁλοήμερον πεισματώδη μάχην ὑπεχώρησαν καὶ καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπώλεσαν πλείστους ἄνδρας των πνιγέντας ἐν τῷ ἐξωγκωμένῳ ῥύακι. Τὴν νύκτα τῆς 14—15 Φεβρουαρίου ὁ Μελιδόνης, παραλαβὼν 80 μόνον ἄνδρας, προσέβαλεν αἰφνιδιαστικῶς τοὺς ἐν Βαθειακῷ Τούρκους τοὺς φρουροῦντας τὰ ἐκεῖ ἀποτεθειμένα ἐφόδια τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, κατέσφαξεν ἅπαντας καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἀποκομίζων ἄφθονον λείαν. Οἱ Τοῦρκοι, μὴ θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς ἐν τῷ ὀρεινῷ ἐκείνῳ διαμερίσματι, ἀπῆλθον, καταλιπόντες τὴν ἐπαρχίαν ὁλόκληρον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ἐπαναστατῶν.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 τὸ λεκανοπέδιον περιῆλθεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς καταφύγιον τῶν πέριξ πληθυσμῶν.

Τὴν 31 Ἰανουαρίου 1867 ἰσχυρὸν σῶμα τουρκικοῦ στρατοῦ, εὑρὸν ἀφυλάκτους τὰς ἀπὸ Β διόδους, εἰσέβαλεν εἰς το λεκανοπέδιον καὶ κατέλαβε τὸ χωρίον Μέρωνα, εἶτα δὲ καὶ τὸ Γερακάρι. Τὴν 1 Φεβρουαρίου προσβληθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς Γερακάρι ὑπεχώρησαν εἰς Μέρωνα, ὅθεν ἐπανελθόντες ἰσχυρότεροι τὴν ἐπομένην ἠνάγκασαν τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποχωρήσωσι μετὰ πεισματώδη μάχην εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἁγίου Βασιλείου, ἐνῷ ἕτερα σώματα ἐπαναστατῶν κατελάμβανον τὰ ἐπὶ τῶν ἔναντι προπόδων τῆς Ἴδης χωρία Φουρφουρᾶ κλ. Τὴν 12 Φεβρουαρίου ὁ ἐν Μεσαρᾷ τουρκικὸς στρατός, ἐκκινήσας ἐκ Τυμπακίου, εἰσέβαλεν εἰς τὸ λεκανοπέδιον καὶ ἐξηνάγκασε τοὺς ἐν Φουρφουρᾷ Ἕλληνας νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὰς ὑψηλοτέρας θέσεις τῆς Ἴδης καὶ ἐκεῖθεν νὰ τραπῶσι κατὰ τῶν νώτων τοῦ ἐν Μεσαρᾷ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Ἀρχομένου τοῦ Δεκεμβρίου 1868 οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς Πορτάλιον, Πετροπουλάκην, Τσουδερόν, Μήτσαν, Βαρδάκην κλπ., συγκεντρωθέντες (περὶ τοὺς 2.500) εἰς Γερακάρι, ἀπεπειράθησαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίου (λεκανοπέδιον Λυγιώτη) τουρκικῶν στρατευμάτων, ἀλλ' ἡ ἐνσκήψασα κακοκαιρία μετὰ πυκνοτάτης χιόνος ἐματαίωσε τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἔνθα, προσβληθέντες ὑπὸ τῶν ἐκ διαφόρων διευθύνσεων ἐπελθουσῶν τουρκικῶν φαλάγγων, ὑπέστησαν ἀληθῆ πανωλεθρίαν καὶ συντετριμμένοι ὑπεχώρησαν εἰς Σφακιά. Ἦτο τὸ τέλος τῆς μακρᾶς ἐκείνης ἐπαναστάσεως. Ν. ΚΛΣ

Λύγκα /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Μυλοχώρι* (βλ. λ.).

Λυγκαῖος /*Μυθολ.*/. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους, ἐκ τῆς Τιφύσης, μιᾶς τῶν Θεσπιάδων. Α. Θ. Σ.

λυγκεΐδαι (οἱ) (Lyngeïdae) /*Ζῳολ.*/. Οἰκογένεια μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυλλοκέρων* τῆς κατηγορίας τῶν *κλαδοκέρων,* περιλαμβάνουσα μικρὰ θαλάσσια ζῷα μὲ κόγχην δίθυρον καὶ διάτρητον κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς τμῆμα, ἐξ οὗ προεκβάλλει ἡ κεφαλή. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *λυγκεὺς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λύγκειος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν λύγκα, ὁ τοῦ λυγκός: «λύγκειον βλέμμα» ὀξυδερκές.

Λύγκερ (Lueger), ***Κάρολος.*** Αὐστριακὸς πολιτικὸς (1840—1910). Τῷ 1885 καὶ 1891 ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν αὐστριακὴν βουλήν. Ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀντισημιτικῆς κινήσεως ἐν Αὐστρίᾳ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀπέκτησε μεγάλην δημοτικότητα, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἐξελέγη δήμαρχος τῆς Βιέννης τῷ 1897, διατηρήσας τὸ ἀξίωμα τοῦτο μέχρι τοῦ θανάτου του. Θ. Κ.

— **Λύγκερ** (Lueger), ***Ὄθων.*** Γερμανὸς μηχανικὸς (1843 — 1911). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τῆς Στουτγάρδης. Εἶναι γνωστὸς κυρίως ἐκ τοῦ μεγάλου «Λεξικοῦ πασῶν τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν βοηθητικῶν αὐταῖς ἐπιστημῶν» (1899 εἰς 7 τόμ., γ′ ἔκδ. 1926). Γ. Θ. Κ.

Λυγκεὺς /*Μυθολ.*/. —1) Υἱὸς τοῦ Ἀφαρέως καὶ τῆς Ἀρήνης, περιώνυμος κατὰ τοὺς ἀρχαίους μύθους διὰ τὴν ὀξυδέρκειάν του. Κατὰ τὸν Πίνδαρον ἠδύνατο νὰ βλέπῃ καὶ διὰ μέσου στελέχους δρυὸς καὶ κατ' ἄλλους καὶ τὰ ὑπὸ τὴν γῆν κεκρυμμένα· ἐκ τούτου καὶ ἡ παροιμία «ὀξύτερον Λυγκέως βλέπειν». Κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Διοσκούρων πρὸς τοὺς Ἀφαρείδας ὁ Λυγκεὺς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους.

— 2) Υἱὸς τοῦ Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀργυφίας, ὁ μόνος ἐκ τῶν 50 ἀδελφῶν διαφυγὼν τὸν θάνατον κατὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Δαναΐδος Ὑπερμνήστρας. Ἐβασίλευσε τοῦ Ἄργους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του Δαναοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε συμφιλιωθῆ μετὰ τὴν σωτηρίαν του, γενόμενος οὗτος ἀρχηγέτης τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Ἄργους. Ἀποθανὼν ἀφῆκε τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱόν του Ἄβαντα. Ὁ τάφος τοῦ Λυγκέως ἐδεικνύετο εἰς τὸ Ἄργος ἔνθα καὶ ἡρῷον ὑπῆρχε πρὸς τιμήν του. Ὁμοίως ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ἀργείων καὶ δι' ἀνδριάντος ἀφιερωθέντος εἰς Δελφούς.

— 3) Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ μιᾶς τῶν 50 θυγατέρων τοῦ βασιλέως τῶν Θεσπιῶν Θεσπίου.

— 4) Κύων τοῦ Ἀκταίωνος, ὅστις μετὰ τῶν ἄλλων θηρευτικῶν αὐτοῦ κυνῶν κατεσπάραξε τὸν κύριόν του, ἐνδυθέντα διὰ δορᾶς ἐλάφου ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος. ΚΑΨ.

— **Λυγκεύς.** Κωμικὸς ποιητὴς τῆς νέας ἀττικῆς κωμῳδίας, καὶ γραμματικός. Κατήγετο ἐκ Σάμου καὶ ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἱστοριογράφου Δούριδος καὶ φίλος τοῦ Θεοφράστου. Ἐκ τῶν κωμῳδιῶν του εἶναι γνωστὴ μία, «Ὁ Κένταυρος», ἐκ τοῦ ὁποίου διεσώθησαν ὀλίγοι στίχοι, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ἔργων του τὰ «Ἀποφθέγματα», περιέχοντα διάφορα ἀνέκδοτα τῶν αὐλικῶν τῶν Διαδόχων καὶ ἄλλα τινά. ΚΑΨ

λυγκεὺς (ὁ) (Lynceus) /*Ζῳολ.*/. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *λυγκεϊδῶν,* περιλαμβάνον ὑδρόβια ζῳάρια ζῶντα εἰς γλυκέα ὕδατα καὶ ἐπὶ διαφόρων ὑδροβίων φυτῶν ἐνδιαιτώμενα. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους εἶναι: σῶμα ἀπεστρογγυλωμένον, πεπιεσμένον καὶ ὑπὸ μικροῦ ὀστράκου περιβαλλόμενον. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μεγάλοι καὶ ἐπ' εὐθείας γραμμῆς τοποθετημένοι, οἱ πόδες, τέσσαρες τὸν ἀριθμόν, χρησιμοποιοῦνται ὡς νηκτικὰ ὄργανα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λυγκεὺς ὁ στικτὸς* (Lynceus maculatus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ στάσιμα ὕδατα τῆς Εὐρώπης. Δ.Ν.Π.

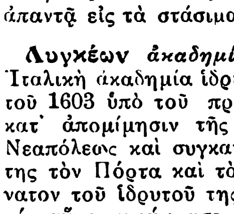

Λυγκεὺς ὁ στικτός.

Λυγκέων ***ἀκαδημία*** (Accademia dei Lincei). Ἰταλικὴ ἀκαδημία ἱδρυθεῖσα ἐν Ῥώμῃ κατ' ἀρχὰς τοῦ 1603 ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου Τσέζη κατ' ἀπομίμησιν τῆς Secretorum Naturae τῆς Νεαπόλεως καὶ συγκαταλέξασα μεταξὺ τῶν μελῶν της τὸν Πόρτα καὶ τὸν Γαλιλαῖον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ της Τσέζι τῷ 1630, ἡ ἀκαδημία αὕτη παρήκμασε καὶ διελύθη τῷ 1632. Τῷ 1847 ὁ πάπας Πῖος ὁ Θ′ ἵδρυσεν ἐν Ῥώμῃ νέαν ἀκαδημίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποντιφικὴ Ἀκαδημία τῶν Νέων Λυγκέων» («Accademia Pontificia dei Nuovi Lincei»), ἥτις ἀναδιοργανωθεῖσα τῷ 1870 ἔλαβε τὸν ἀρχικὸν τίτλον «Ἀκαδημία τῶν Λυγκέων». Ἡ ἀκαδημία αὕτη εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, ἀπὸ τοῦ 1875, ὁπότε ἐνεκρίθη τὸ καταστατικόν της, λαμβάνει δὲ ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων: α′) τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ β′) τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἐκδίδει καὶ περιοδικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Λυγκέων». Μ. Δ. Β.

Λυγκησταὶ (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Λαὸς τῆς ΒΔ. Μακεδονίας, μακεδονικῆς καταγωγῆς, κατοικῶν τὴν *Λυγκηστίδα* (βλ. λ.). Κατ' ἀρχὰς ἀπετέλει αὐτόνομον βασίλειον, ὑπὸ ἰδίους βασιλεῖς, οἵτινες ἐκαυχῶντο ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τοῦ γένους τῶν Βακχιαδῶν τῆς Κορίνθου. Οὗτοι διετέλουν μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας ἄλλοτε εἰς φιλικὰς καὶ ἄλλοτε εἰς ἐχθρικὰς σχέσεις, μέχρις οὗ ὑπετάγησαν ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Β′, προσαρτήσαντος τὴν χώραν των εἰς τὸ μακεδονικὸν κράτος. Βασιλεὺς αὐτῶν ἀναφέρεται ὁ Ἀρραβαῖος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκ θυγατρὸς ἐγγόνη Εὐρυδίκη ἦτο μήτηρ τοῦ Φιλίππου καὶ μάμμη τοῦ Ἀλεξάνδρου. Α. Θ. Σ.

Λυγκηστὶς /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ὀρεινὴ χώρα τῆς Μακεδονίας, πρὸς Β. τῆς Ἐλυμιώτιδος καὶ πρὸς Ν. τῆς Πελαγονίας, παρὰ τὰ ἰλλυρικὰ μεθόρια,

Digitized by Google

διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Ἐριγῶνος καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καὶ διασχιζομένη ὑπὸ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐκαλοῦντο *Λυγκησταί* (βλ. λ.), ἡ δὲ χώρα των, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὰς τρεῖς πεδιάδας, τοῦ Πριλάπου πρὸς Β, τῶν Βιτωλίων ἐν τῷ μέσῳ καὶ τῆς Φλωρίνης πρὸς Ν., διετέλει ὑπὸ αὐτόνομον βασιλέα, μέχρι τοῦ Φιλίππου τοῦ Β', ὅστις προσήρτησεν αὐτὴν εἰς τὸ Μακεδονικὸν κράτος. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Ρωμαίους (168 π. Χ.) ἀπετέλεσε μέρος τοῦ τετάρτου τμήματος τῆς Μακεδονίας, ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν περιελήφθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Πρωτεύουσα τῆς Λυγκηστίδος ἦτο ὁ *Λύγκος*, τὴν ὁποίαν ἀντικατέστησεν ἡ *Ἡράκλεια*, ἡ ἐπικληθεῖσα *Πελαγονική*. πόλεις δ' αὐτῆς ἀναφέρονται: ἡ *Μελιττών*, ἡ *Βεύη*, ἡ *Ἄθακος*, ἡ *Βρυγιὰς* καὶ ἡ *Ὀκτώπολις*. Α. Θ. Σ.

Λύγκος [Μυθολ.]. Μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν, τοῦ ὁποίου τὴν χώραν ἐπεσκέφθη ὁ Τριπτόλεμος, ὅτε περιοδεύων τὸν κόσμον ἐδίδασκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καρπῶν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀγαθά. Ὁ Λύγκος ὅμως φθονήσας τὴν δόξαν τοῦ Τριπτολέμου καὶ ἐπιθυμῶν αὐτὸς νὰ θεωρηθῇ ὡς κομιστὴς τῶν δώρων τούτων, ἀπεπειράθη νὰ τὸν φονεύσῃ κατὰ τὸν χρόνον τῆς φιλοξενίας. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως, διότι ἡ Δηὼ (Δημήτηρ), ἡ προστάτις τοῦ Τριπτολέμου, μετεμόρφωσεν αὐτὸν εἰς λύγκα, τὸ ὁμώνυμον ἄγριον θηρίον. Α. Θ. Σ.

Λύγκος, ἡ *Λύκος* [Ἀρχ. Γεωγρ.]. Παλαιὰ πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τῆς Λυγκηστίδος ἐν τῇ ΒΔ Μακεδονίᾳ. Α. Θ. Σ.

λυγκούριον (τὸ) (lyncurium, langurium) [Ἀρχ.]. Πολύτιμος λίθος παρ' ἀρχαίοις, ἄλλως καλούμενος καὶ *λιγύριον* ἢ *λιγυρος*. Ἦτο εἶδος ὑπερύθρου ἠλέκτρου, ὅπερ περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου (Περὶ λίθ. 28—31) ὡς «στερεώτατον, διαφανές τε καὶ σφόδρα ψυχρόν». Ἐθεωρεῖτο ὡς προερχόμενον ἐξ ἀποκρυσταλλωθέντος οὔρου τοῦ λυγκὸς καὶ διεκρίνετο εἰς ἄρρεν, θῆλυ, ἥμερον καὶ ἄγριον ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς του. Τὸ ἄρρεν καὶ ἄγριον ἦτο πολυτιμότερον, τὸ δὲ θῆλυ διαφανέστερον καὶ ὑπόξανθον. Γενικῶς ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν κατασκευὴν μικρῶν σφραγίδων, ἐθεράπευε παθήσεις τοῦ ἥπατος καὶ εἶχε τὰς ἑλκτικὰς ἰδιότητας τοῦ ἠλέκτρου. Ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἄλλοι θεωροῦν τοῦτο ὡς εἶδος ἠλέκτρου ἢ ὑακίνθου καὶ ἄλλοι τὸ ταυτίζουν πρὸς τὴν τουρμαλίνην. Π. Ν. Π.

λυγμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λύζειν, σπασμὸς τοῦ στήθους κατὰ τὸν θρῆνον, κοιν. *ἀναφιλητό*: «ἔκλαιε μετὰ λυγμῶν».

—[Ἐγκυκλ.] Καλεῖται *λυγμὸς* ἡ διακεκομμένη ἠχητικὴ δόνησις τῶν φωνητικῶν χορδῶν ἐν εἴδει κλαυθμοῦ, ἡ προκαλουμένη διὰ τῆς σπασμωδικῆς καὶ ἀποτόμου συσπάσεως τοῦ διαφράγματος, συνοδευομένης ἀμέσως ὑπὸ ἀποτόμου καὶ διακεκομμένης βραχείας εἰσπνοῆς καὶ μᾶλλον παρατεταμένης ἐκπνοῆς μικρᾶς ποσότητος ἀέρος. Οἱ λυγμοὶ ἐπέρχονται ἐπὶ μεγάλης λύπης καὶ ζωηρᾶς ψυχικῆς ὀδύνης καὶ συνοδεύονται συνήθως καὶ ὑπὸ κλαυθμῶν· ὁσάκις δὲ τὸ ὑπὸ λυγμῶν κατεχόμενον πρόσωπον ὁμιλεῖ ταυτοχρόνως, ἡ ὁμιλία αὐτοῦ γίνεται διακεκομμένη. Μ. Μ.

—[Μιμ.] Ὁ *λυγμὸς* εἶναι μεγίστης σπουδαιότητος ἐκφραστικὸν στοιχεῖον τεχνικοῦ λεκτικοῦ καὶ μιμικῆς διὰ τὸν ἠθοποιόν, ὅστις πρέπει νὰ γνωρίζῃ, πρὸς ἀποφυγὴν μονοτονίας, νὰ ποικίλλῃ τὴν σειρὰν τῶν κατὰ τὸν λυγμὸν παραγομένων ἤχων, ἄλλοτε εἰς τὸν βαρὺν τόνον καὶ ἄλλοτε κατ' ἀνιοῦσαν ἢ κατιοῦσαν κλίμακα· ἐπίσης ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ὁ λυγμὸς συνεπάγεται ἔκλυσιν τῶν δυνάμεων μετὰ τὸ ὀξὺ τῶν θρήνων στάδιον, ἄρα ἀνάλογον τοῦ προσώπου ἔκφρασιν καὶ στάσιν τοῦ ὅλου σώματος. Π. Α. Κ.

λυγμώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ὁ μετὰ λυγμῶν: «θρῆνος λυγμώδης».

λύγξ, —γγὸς (ἡ)· σύσπασις τῶν τραχηλικῶν καὶ λαρυγγικῶν μυῶν ἀπότομος καὶ ἐπανειλημμένη, κοιν. *λόξυγγας*.

—[Ἐγκυκλ.] Ἡ *λὺγξ* εἶναι ἰδιάζων ὑλακώδης λαρυγγικὸς ἦχος, παραγόμενος συνεπείᾳ ἀποτόμου σπασμωδικῆς εἰσπνευστικῆς συσπάσεως τοῦ διαφράγματος μετὰ ταυτοχρόνου αἰφνιδίας συσφίγξεως τῆς γλωττίδος, ἐξ οὗ ἐπέρχεται κοιλιακὸς σπασμὸς μετὰ ἀποτόμου ὁρμητικῆς εἰσπνοῆς ἀέρος διὰ τῆς οὕτω κεκλεισμένης γλωττίδος, τῆς ὁποίας ὁ αἰφνίδιος κραδασμὸς παράγει τὸν ἰδιάζοντα τοῦτον ἦχον τῆς λυγγός. Εἶναι γνωστὴ καὶ ἀρκετὰ συχνὴ ἐνόχλησις, πολλάκις λίαν ἐπίμονος καὶ ἐνοχλητική, ἐπερχομένη κατὰ διαλείμματα καὶ ἐπανειλημμένως ἐπί τινα λεπτὰ ἢ καὶ ὥρας πολλάς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τὸ φαγητόν, συνήθως κατόπιν ὑπερπληρώσεως τοῦ στομάχου διὰ πολλῶν ὑγρῶν, ὡς καὶ ἐπὶ θηλαζόντων παιδίων, μετὰ ἄφθονον θηλασμόν, εἴτε καὶ ἄνευ σαφοῦς αἰτίας ἐπὶ νευρικῶν ἀτόμων, ἀνακλαστικῶς ἐξ ἐρεθισμοῦ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου κυρίως ἢ καὶ τοῦ συμπαθητικοῦ, διὰ τοῦ φρενικοῦ νεύρου (ὄγκοι μεσοθωρακίου κτλ.), τοῦ κινοῦντος τὸ διάφραγμα, ἐπὶ ἐπιδημικῆς ἢ ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος, πιέσεως ἢ ἐρεθισμοῦ τοῦ αὐχενικοῦ μυελοῦ, μυελικῶν παθήσεων, κοιλιακῶν νόσων, οἷον περιτονιτίδων, νεοπλασμάτων γειτνιαζόντων πρὸς τὸ διάφραγμα, δυσπεψιῶν, ἀεροφαγίας, ἐντερικῶν παρασίτων, τοξικῶν καὶ λοιμωδῶν νόσων, πλευριτίδων, χορείας, καρδιακῶν τινων παθήσεων κ. τ. τ. Ἡ ἄρσις τῆς αἰτίας, ὅταν εἶναι δυνατή, αἴρει καὶ τὴν λύγγα, ἡ αὐτὴ δὲ αἰτία ρυθμίζει τήν τε πρόγνωσιν καὶ τὴν θεραπείαν. Πάντως συνιστᾶται ἀκινησία τοῦ διαφράγματος ἐπί τινα δευτερόλεπτα εἰς θέσιν εἰσπνευστικὴν ἢ ἐκπνευστικήν, διατήρησις τῆς γλώσσης ἐκτὸς τοῦ στόματος ἐπί τινα λεπτά, πίεσις τοῦ φρενικοῦ νεύρου διὰ τοῦ ἀντίχειρος εὐθὺς ἄνωθεν τοῦ στέρνου, καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἠλεκτρισμοὶ τοῦ νεύρου τούτου. Μ. Μ.—Π. Γ. Ζ.

λὺγξ (ὁ) (Felis lynx) [Ζωολ.]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* ἢ *ἁρπακτικῶν*, περιλαμβάνον ἱκανοῦ μεγέθους αἰλούρους μὲ σῶμα εὔρωστον, ἰσχυρόν, εὐκίνητον, ἐπιτήδειον πρὸς ἀναρρίχησιν καὶ δρόμον. Ἡ κεφαλή του εἶναι ὀγκώδης, τὸ ρύγχος ἀμβλύ, ἡ μετωπικὴ χώρα εὐρυτάτη, τὰ ὦτα μεγάλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα καὶ ὀξύληκτα, οἱ πόδες ἰσχυροὶ καὶ ὑψηλοί, οἱ δάκτυλοι ἀρκετὰ μεγάλοι μετὰ γαμψῶν ὀνύχων, ἡ οὐρὰ μετρίου μήκους, χονδρὴ καὶ κυλινδρική. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ἀπηνοῦς κυνηγίου του σπανίζει ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ. Τὰ ζῷα τοῦ γένους τούτου ἐνδιαιτῶνται εἰς ὀρεινά, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, μέρη καὶ ἐντὸς πυκνῶν δασῶν, καταφεύγουσι δέ, ὅταν προαισθανθῶσι τὸν κίνδυνον, εἰς σπήλαια ἢ πυκνὰς λόχμας. Συνήθως ἀναρριχῶνται ἐπὶ τῶν δένδρων πρὸς ἀναζήτησιν τῆς λείας των. Ἡ πλέον ἀνεπτυγμένη τῶν αἰσθήσεων εἶναι ἡ ὄσφρησις. Ἡ φωνή του εἶναι ὀξεῖα

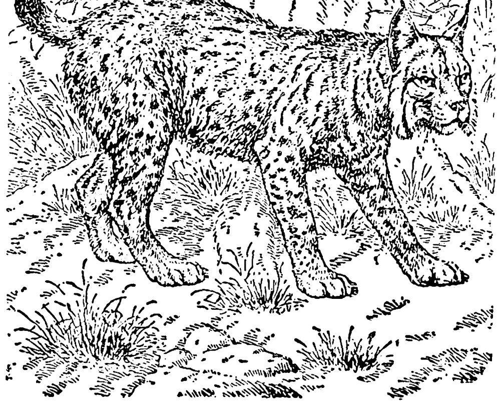

Λὺγξ ὁ κοινός.

καὶ παραπλησία πρὸς τὴν ὑλακὴν τοῦ κυνός. Εἶναι ζῷα αἱμοβορώτατα, ἅτινα ἀφοῦ κορέσουν τὴν πεῖνάν των καταπίνουν κατόπιν ὅσα ζῷα συλλάβουν ὅπως κορέσουν καὶ τὰ αἱμοβόρα ἔνστικτά των, διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον καταδιώκονται ἀπηνῶς. Οἱ λύγκες ὀργῶσι κατὰ Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον, ὁπότε λαμβάνει χώραν καὶ ἡ ὀχεία των. Ἡ θήλεια δέκα περίπου ἑβδομάδας μετὰ τὴν ὀχείαν της γεννᾷ 2—3 μικρὰ ἐντὸς σπηλαίου. Ὁ λὺγξ συλλαμβανόμενος μικρὸς ἐξημεροῦται εὐκόλως. Γνωστότερα εἴδη τοῦ γένους τούτου, εἶναι τὰ ἑξῆς:

Λὺγξ ὁ κοινὸς (Felis lynx vulgaris). Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ φέρει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: μῆκος φθάνον τὰ 130 ἑκατοστόμετρα σῶμα εὔρωστον, μυϊκὸν σύστημα ἰσχυρότατον, πόδας ὑψηλοὺς καὶ εὐρώστους, μετὰ μεγάλων καὶ γαμψῶν ὀνύχων, οὐρὰν παχεῖαν, ὦτα μικρὰ ἠνωρθωμένα καὶ ὀξύληκτα, ἀπολήγοντα εἰς θύσανον σκληρῶν τριχῶν. Τὸ ἄνω χεῖλος περιβάλλεται ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν ἐν εἴδει μύστακος, τὸ τρίχωμα τοῦ σώματος εἶναι πυκνὸν καὶ λεπτὸν καὶ ὁ χρωματισμὸς τοῦ σώματος ἐρυθροϋπόφαιος μὲ ὑπολεύκους ἀποχρώσεις, τοῦ δὲ προσώπου ἀνοικτῶς ἐπίξανθος. Ὁ χρωματισμὸς τῆς θηλείας εἶναι ζωηρότερος. Γενικῶς ὁ λὺγξ ἔχει ἀνοικτότερον χρῶμα κατὰ τὸ θέρος ἢ κατὰ τὸν χειμῶνα

Λὺγξ ὁ ἐρυθρὸς (Felis lynx ruber). Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὴν Σικελίαν Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 80 περίπου ἑκατοστόμετρα, ὁ δὲ χρωματισμός του εἶναι ἐρυθρόπυρρος μὲ μελανὰς κηλῖδας ἐπὶ τῆς ραχιαίας ἐπιφανείας τοῦ σώματος.

Λὺγξ ὁ τοῦ Καναδᾶ (Felis lynx canadensis). Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ὀρεινὰς ἐκτάσεις τοῦ Καναδᾶ φοβεῖται πολὺ τὸν ἄνθρωπον καὶ τρέφεται ἐκ μικρῶν θηλαστικῶν. Τὸ μῆκος του φθάνει τὰ 100 ἑκατοστόμετρα καὶ ὁ χρωματισμός του εἶναι βαθὺς καστανός.

Λὺγξ ὁ μικρὸς (Felis lynx minutus). Ἀπαντᾷ εἰς τὰς χώρας τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 60 ἑκατοστόμετρα καὶ ὁ χρωματισμός του εἶναι τεφρός.

Λὺγξ ὁ τελματόβιος (Felis lynx palustris). Ἀπαντᾷ εἰς τὰς περὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν χώρας, τὴν Ἀβησσυνίαν καὶ τὴν Περσίαν. Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 55 περίπου ἑκατοστόμετρα, τὸ δὲ χρῶμά του εἶναι τεφρόπυρρον μὲ βαθυχρόους ἐρυθρὰς κηλῖδας. Ἐνδιαιτᾶται παρὰ τὰ τέλματα καὶ τρέφεται ἐξ ἀρουραίων καὶ διαφόρων πτηνῶν. Δ. Ν. Π.

—[Ἱστορ.] Ὁ λὺγξ ἦτο γνωστὸς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀναφέρεται δὲ ὑπὸ πλείστων συγγραφέων καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ Πλινίου. Λόγῳ τῆς θαυμαστῆς ἐκλάμψεως τῶν ὀφθαλμῶν του ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ὑπερφυσικὸν ζῷον, δυνάμενον νὰ διαβλέπῃ διὰ μέσου καὶ τῶν τοίχων. Δ. Ν. Π.

Λὺγξ [Ἀστρον.]. Ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Σύγκειται ἐξ ἀμυδρῶν ἀστέρων καὶ ἐκτείνεται μεταξὺ τῆς Μεγάλης Ἄρκτου, τῆς Καμηλοπαρδάλεως, τοῦ Ἡνιόχου, τῶν Διδύμων, τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Μικροῦ Λέοντος. Ἐκ τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἀξιολογώτερος εἶναι ὁ φερόμενος ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν 19, ὅστις ἀποτελεῖ τριπλοῦν σύστημα καὶ εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἥτις συνδέει τὸν Πολυκὸν μετὰ τοῦ Πολυδεύκους, εἰς ἀπόστασιν 25° περίπου ἀπὸ τοῦ πρώτου. Ἐκ τῶν τριῶν μελῶν τὸ ἓν εἶναι λευκὸν καὶ μεγέθους 6ου, τὰ δὲ ἄλλα δύο εἶναι ἐρυθρὰ καὶ μεγέθους τὸ μὲν 6,5, τὸ δὲ 8ου περίπου. Σ. Π.

Λύγξαμα [Ἀρχ. Γεωγρ.]. Πόλις τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ Ἔσω Λιβύῃ (Libya interior). Ἡ θέσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Κατά τινας εἶναι ἡ νῦν Semsa, πρὸς Ν. τῆς Τριπόλεως παρὰ τὸν ποταμὸν Σεμσὲμ (Onadi-Semsem). Α. Θ. Σ.

Λυγξαμάται (οἱ) [Ἀρχ.]. Λαὸς τῆς Ἔσω Λιβύης (Libya interior), κατοικῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γίργιρι (νῦν Djebel Nefousa), πρὸς Δ. τῆς Μεγάλης Σύρτεως καὶ πρὸς Ν. τῆς Τριπολίτιδος. Α. Θ. Σ.

Λυγοδέσμα (ἡ) [Ἀρχ.]. Ἐπίθετον τῆς ἐν τῷ Λιμναίῳ τῆς Σπάρτης λατρευομένης Ἀρτέμιδος, ὀνομασθείσης οὕτω, διότι τὸ κλαπὲν ἐκ τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου ξόανον αὐτῆς εὑρέθη ἐν τῷ Λιμναίῳ ἐντὸς θάμνου λύγου (λυγαριᾶς). Κατὰ τὴν παράδοσιν, οἱ πρῶτοι εὑρόντες αὐτὸ Σπαρτιᾶται Ἀστράβακος καὶ Ἀλώπεκος παρεφρόνησαν Μετὰ ταῦτα ἦλθον εἰς σύγκρουσιν πρὸς ἀλλήλους οἱ κάτοικοι τῶν κωμῶν τῆς Σπάρτης (Λιμναίου, Κυνοσούρας, Πιτάνης καὶ Μεσόας), ὅτε ἐτέλουν θυσίαν εἰς τὸ ξόανον καὶ ἐφονεύθησαν πολλοί. Ἀλλὰ καὶ οἱ διαφυγόντες τὸν φόνον προσεβλήθησαν ὑπὸ νόσου θανατηφόρου. Καὶ θὰ ἀπέθνησκον πάντες, ἂν δὲν ἀπεφάσιζον, κατὰ ἀρχαῖον λόγιον, νὰ θυσιάζωσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἕνα Σπαρτιάτην διὰ κλήρου. Τὴν θυσίαν ταύτην κατήργησεν ὁ Λυκοῦργος ἀντικαταστήσας διὰ βαρείας μαστιγώσεως τῶν ἐφήβων, ἕως ὅτου πληρωθῇ αἵματος ἐξ αὐτῶν ὁ βωμός. Ἐὰν οἱ μαστιγοῦντες τοὺς ἐφήβους, χαριζόμενοι εἴς τινας, δὲν ἐμαστίγουν αὐτοὺς ὅσον ἐπέτρεπον αἱ δυνάμεις των, τὸ ἐλαφρότατον ξόανον ἐγίνετο τόσον βαρύ, ὥστε ἡ κρατοῦσα αὐτὸ ἱέρεια δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ βαστάσῃ καὶ ἤρχιζε τὰς διαμαρτυρίας κατὰ τῶν μαστιγούντων.

Ἡ αἱμοδιψία αὕτη τοῦ ξοάνου ἐπιστεύετο ὅτι ὠφείλετο εἰς τὴν συνήθειαν αὐτοῦ νὰ βλέπῃ χυνόμενον πρὸς τιμήν του ἀνθρώπινον αἷμα ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐν τῇ Ταυρικῇ λατρείας του, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς χώραν βαρβάρων, συνηθίζοντο αἱ ἀνθρωποθυσίαι. ΚΑΨ.

λυγόδεσμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ δεμένος μὲ λύγον, μὲ κλάδον λυγαριᾶς.

λυγοπλόκος (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς πλεκτῶν ἀντικειμένων ἐκ λύγου (ἀρχ.).

λυγόνα (ἡ), ἄλλως *λεγοῦνα*· ἰδιωμ., λεπτὴ καὶ εὐλύγιστος ράβδος ἐκ λύγου, ἀγριλιάς κτλ. «τὸν ἔδειρε μὲ τὴ λεγοῦνα».

λύγος (ἡ)· τὸ θαμνῶδες καὶ παραποτάμιον φυτὸν ἄγνος, ἄλλως *λυγιά*, *λυγαριὰ* καὶ ἰδιωμ. *καναπίτσα*· ‖ κλάδος λύγου λεπτὸς καὶ εὔκαμπτος, κατάλληλος πρὸς κατασκευὴν κοφίνων καὶ ἄλλων πλεκτῶν δοχείων· ‖ πᾶς κλάδος λεπτὸς καὶ εὔκαμπτος ἐξ οἱουδήποτε δένδρου.

—[Βοτ.] Βλ. λ. ἄγνος.

—[Ἀρχ.] Ὁ *λύγος* ὡς πρώτη ὕλη ἦτο τὰ μάλιστα διαδεδομένη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ βιοτεχνίᾳ. Δι' αὐτοῦ κατεσκευάζοντο κυρίως πλεκταὶ λάγυνοι

Digitized by Google

πρωτόγονα δόρατα, στρέβλαι (καλιάγρες) κ. ἄ. Οἱ κατασκευάζοντες ταῦτα ἐκαλοῦντο *λυγισταὶ* ἢ *λυγοπλόκοι* (vietores, viminarii). Διαδεδόμενοι ἦσαν οἱ λύγινοι στέφανοι, διὰ λύγων δὲ προσεδέθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ ἀνευρεθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν της Εὐρώπη. Π. Ν. Π.

Λύγος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἡ κατὰ Διονύσιον τὸν Βυζάντιον ἀρχαία ὀνομασία τοῦ *Βοσπορίου*, ἥτις προηγήθη τῶν ἄλλων ὀνομασιῶν του. Σ. Ε. Λ.

λύγος (ὁ) (Lygus) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *καψιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λύγος ὁ ἀγροδίαιτος* (Lygus pratensis), ὅστις εἶναι γήϊνος κόρις μικροῦ μεγέθους καὶ ὑποκιτρίνου χρώματος μετὰ λευκῶν, πυρρῶν καὶ φαιῶν ἀποχρώσεων. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων φυτῶν καὶ ἰδίως καλλωπιστικῶν, ἐπιφέρων πολλάκις μεγάλας καταστροφὰς εἰς αὐτά. Δ. Ν. Π.

λυγοσίνη (ἡ) (Lygosine) [*Φαρμ. Χημ.*]. Τῆς λυγοσίνης προὐτάθησαν δύο σκευάσματα ὡς φάρμακα: τὸ μετὰ τῆς κινίνης, ἥτις εἶναι ἕνωσις κινικὴ τῆς διορθοκουμαρακετόνης καὶ τὸ μετὰ νατρίου (*λυγοσινικὸν νάτριον*), ἥτις εἶναι ἕνωσις νατρίου διορθοκουμαρακετόνης. Τὸ πρῶτον σκεύασμα εἶναι κόνις ἄμορφος κιτρινοπορτοκαλλιόχρους, δυσκόλως διαλυτὴ εἰς ὕδωρ, διαλυτὴ εἰς ἀλκοόλην καὶ ἐν θερμῷ ἐλαίῳ. Χρησιμοποιεῖται ὡς κόνις ἢ εἰς ἀλοιφὰς πρὸς θεραπείαν πληγῶν, ἑλκῶν, αἱμορραγιῶν κλπ. Τὸ δεύτερον σκεύασμα χρησιμεύει πρὸς πλύσεις τοῦ κόλπου. Κ. Γ. Μ.

Λυγούδιστα [*Γεωγρ.*]. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας χωρίου *Χώρα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

λυγουνιὰ (ἡ) /*Βοτ.*]. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *παιωνίας τῆς κοραλλιόχρου.*

Λυγούριον ἢ *Λιγούρι(ον)* ἢ *Λιγουριὸ* /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς Α. ΒΑ. τοῦ Ναυπλίου, μεθ' οὗ συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως ὑπερκειμένης εὐφόρου πεδιάδος. Παράγει ὄσπρια, σιτηρά, ἔλαιον κλπ. καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.254. Πρὸς Α., καὶ ἐγγὺς αὐτῆς κεῖται τὸ *Ἀσκληπιεῖον τῆς Ἐπιδαύρου*, ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σήμερον συνοικισμός, ὀνομαζόμενος *Λυγουρίου Ἱερόν*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Ἅγιος Νικόλαος, Δεσκηλιά, Κοκκινάδες, Κορώνη, Κρεμνό, Ρυσβανέϊκα, Σταματέϊκα, Χατζαλέϊκα* καὶ *Ψιμουλέϊκα*. Χ. Δ.

—**Λιγουρίου** *Ἱερὸν* /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Λυγουρίου. Κάτ. (1928) 65. Χ. Δ.

λυγρός,—ά,—όν· ἀρχ., λυπηρός, ὀλέθριος, φθοροποιός, ἀντίθ. *ἀγαθός, ἐσθλός·* ἡ λέξις γνωστὴ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλ. Ζ, 168) «*σήματα λυγρὰ* | γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ», δι' ὧν ὁ Προῖτος παρήγγελλεν εἰς τὸν πενθερόν του νὰ φονευθῇ ὁ Βελλεροφόντης.

λυγῶ, καὶ **λυγάω·** ἀντὶ *λυγίζω* (βλ. λ.).

λυγώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ λύγον, λυγοειδής.

Λυγωψὰ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 398. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Βατατάδες*. Χ. Δ.

Λυδαὶ (αἱ) [*Ἀρχ.*]. Ἐπίκλησις τῶν Βακχῶν παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὡς καταγομένων κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκ Λυδίας. Ἐπὶ τῆς παραδόσεως ταύτης στηρίζεται καὶ τὸ δρᾶμα Λυδαὶ τοῦ Εὐριπίδου, καθ' ὃ ὁ Διόνυσος γεννᾶται ἐπὶ τοῦ Τμώλου τῆς Λυδίας καὶ ἀνατρέφεται ὑπὸ ἐγχωρίων γυναικῶν. —Ω.

Λύδαμ, ἢ *Λύδαμ Σαὶντ Ἄνς* (Lytham ἢ Lytham Saint Annes) /*Γεωγρ.*/. Λουτρόπολις τῆς Ἀγγλίας ἐν Λανκασάϊαρ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λύδαμ-Μπλακπούλ. Ἡ πόλις προῆλθεν ἐκ συνενώσεως τῆς Λύδαμ καὶ τῆς Σὲντ Ἄνς τῷ 1922. Κάτ. 25 877. Ἔχει ὑδροθεραπευτήρια καὶ ποικίλας διασκεδάσεις, συχνάζεται δὲ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ὑπὸ πλείστων ἐπισκεπτῶν. Ἐν Λύδαμ ὑπάρχει παλαιὰ μονὴ Βενεδικτίνων, ἱδρυθεῖσα τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Δ. Σ. Δ.

Λύδδα (ἀραβ. *Λοὺντ*) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Παλαιστίνης. Ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Σάματ τοῦ γένους Βενιαμίν, τὸ ὁποῖον τὴν κατῴκισε καὶ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπιστροφήν. Εἰς τὴν Γραφὴν ἀναφέρεται *Λώδ*. Φαίνεται ὅτι κατόπιν ἀνῆκεν εἰς τὴν Σαμάρειαν, διότι Δημήτριος ὁ Νικάτωρ ἀποσπάσας αὐτήν, τὴν ἔδωκεν εἰς τὸν Μακκαβαῖον Ἰωνάθαν. Βραδύτερον τὴν ἠρείπωσεν ὁ Κάσσιος, ἀλλ' οἱ Ρωμαῖοι τὴν ἀνῳκοδόμησαν καὶ ὠνόμασαν *Διόσπολιν* (βλ. λ.). Νικητὴς τοῦ Κασσίου ἐν Φιλίπποις ὁ Ἀντώνιος τὴν κατέστησεν ἐλευθέραν. Τῷ 66 μ. Χ. τὴν ἐνέπρησεν ὁ Κέστιος, σφάξας καὶ 50 τῶν κατοίκων της, ἐνῷ οἱ λοιποὶ ἑώρταζον εἰς Ἱερουσαλήμ. Μετὰ τριετίαν τὴν κατέλαβεν ὁ

Μαριέττας Λύδη: Ἐκ τῆς εἰκονογραφήσεως τοῦ «Κορανίου».

Βεσπασιανός. Ἐνωρὶς δεχθεῖσα τὸν Χριστιανισμόν, ἔγινεν ἕδρα ἐπισκόπων, πρῶτος δ' ἐπίσκοπος ἦτο εἷς τῶν 72 μαθητῶν. Ἐκ τῶν κατόπιν γνωρίζομεν τὸν Ἀέτιον τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου (325), τὸν Διονύσιον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει (381), τὸν Φωτεινον τῆς ἐν Χαλκηδόνι (451) καὶ κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα τοὺς Ἀπολλώνιον καὶ Εὐστάθιον. Τῷ 415 συνεκροτήθη ἐν Λύδδῃ τοπικὴ σύνοδος, δικάσασα τὸν Πελάγιον. Ἐν αὐτῇ ὁ Πέτρος ἐθεράπευσε τὸν παραλυτικὸν (Πρ. Θ'. 32) καὶ ἐτάφη τὸ σκῆνος τοῦ ἐν Νικομηδείᾳ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ μαρτυρήσαντος Ἁγ. Γεωργίου. Ὁ ἐπὶ τοῦ τάφου του ναός, ἵδρυμα τοῦ Δ' αἰῶνος, δὲν ἔπαθεν ὑπὸ τῶν Περσῶν (Ζ' αἰών), ἀλλ' ὑπὸ τοῦ καλίφου Χάκεμ

Μαριέττας Λύδη: Nature morte.

Βιαμριλλὰχ (1010). Οἱ Σταυροφόροι εὗρον αὐτὸν τῷ 1099 ἀνοικοδομηθέντα ὑπὸ τῶν κατοίκων διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Καταστραφέντα τῷ 1191 ὑπὸ τοῦ Σαλὰχ-ἐδ-Δίν, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1349, τῇ μεσιτείᾳ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ. Τὴν τελευταίαν καταστροφὴν ὑπέστη εἰς τὰ 1442, ὁπότε τὸ δυτικόν του ἥμισυ μετετράπη εἰς τζαμίον. Εἰς τὰ 1872 τὸ ἑλληνικὸν μοναστήριον τὸν ἀνῳκοδόμησεν ὅπως εἶναι σήμερον. Εἰς τὴν θέσιν τῆς πόλεως σῴζεται σήμερον μικρὰ πόλις ἐπὶ τοῦ 20οῦ χλμ. τῆς ἀπὸ Ἰόππης εἰς Ἱερουσαλὴμ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἔχουσα 7.000 κατοίκων, ὧν οἱ 2.500 Ὀρθόδοξοι.

λυδδῖτις (ἡ). Ἐκρηκτικὴ ὕλη, εἰς ἣν ἐδόθη τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ τῆς πόλεως Lydd, ἔνθα ἐγένοντο τὰ διὰ τὴν παραδοχήν της ἐν Ἀγγλίᾳ πειράματα. Χρησιμοποιεῖται ὡς διαρρηκτικὸν γέμισμα ὀβίδων, εἶναι δὲ γνωστὴ κυρίως ἐκ τοῦ Νοτιοαφρικανικοῦ πολέμου, ὅτε ἐχρησιμοποιήθη ἐναντίον τῶν Μπόερς. Εἶναι πικρικὸν ὀξύ, ὑποβληθὲν προηγουμένως εἰς τῆξιν πρὸς αὔξησιν τῆς εὐσταθείας του. Δι' ὀβίδας ἐν τούτοις μεγάλου διαμετρήματος ἡ τῆξις τοῦ πικρικοῦ ὀξέος δὲν ἀρκεῖ νὰ προσδώσῃ εἰς τοῦτο τὴν ἀπαιτουμένην εἰς κρούσεις ἀπάθειαν. Αὕτη δύναται ν' αὐξηθῇ διὰ προσθήκης ἄλλων οὐσιῶν. Οὕτως ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα *λυδδῖτις* εἶναι γνωστὴ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἄλλη ἐκρηκτικὴ ὕλη, ἀποτελουμένη ἐξ 87 % πικρικοῦ ὀξέος, 10 % δινιτροβενζόλης καὶ 3% βαζελίνης. Ἡ σύστασις ταύτης φαίνεται ὅτι μετεβλήθη κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐλαττωθείσης τῆς ποσότητος τῆς δινιτροβενζόλης καὶ αὐξηθείσης τῆς βαζελίνης (μέχρι 10 %). Ι. Γ. Τ.

Λύδη. Ἐρωμένη ἢ σύζυγος τοῦ Κολοφωνίου ποιητοῦ Ἀντιμάχου, ὅστις ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτῆς ἐποίησε τὴν περίφημον ἐλεγείαν «Λύδην», ἐν τῇ ὁποίᾳ διηγούμενος τὰς ἐρωτικὰς ἀτυχίας τῶν μυθολογικῶν ἡρώων, ἰδίως δὲ τῶν Ἀργοναυτῶν, προσπαθεῖ νὰ παρηγορηθῇ διὰ τὴν ἀπώλειάν της. Ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Α. Θ. Σ.

Λύδη (Lydis), ***Μαριέττα.*** Σύγχρονος καλλιτέχνις, γεννηθεῖσα ἐν Βιέννῃ. Διέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἐπεσκέφθη δὲ τὸ Μαρόκκον, τὴν Ρωσίαν, τὴν Ἀμερικήν, τὴν Τουρκίαν, τὴν Ἀλγερίαν, τὴν Τύνιδα, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Οὐδέποτε ἐφοίτησεν εἰς ἐργαστήρια ἢ ἔλαβεν ὁπωσδήποτε καλλιτεχνικὰ μαθήματα. Διὰ τῆς παρατηρητικότητός της ὅμως, τὴν ὁποίαν ἤσκησε πλουσιώτατα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ταξιδίων της, καὶ τῆς ἐμφύτου ἱκανότητός της κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ἔργον, ὅπερ ἐπέσυρε τὰ εὐμενῆ σχόλια τῶν διασημοτέρων τεχνοκριτῶν τῆς σημερινῆς Εὐρώπης. Ἐξέθηκεν ἔργα της ἐν Μιλάνῳ, Παρισίοις, Λονδίνῳ, Ἄμστερνταμ, Βιέννῃ, Γενεύῃ καὶ Λιέγῃ. Ἐξετέλεσε τὰς εἰκονογραφίας ὑπερείκοσι βιβλίων, ἐν οἷς «Τὸ Κοράνιον», «Τὰ ἄνθη τοῦ κακοῦ», «Οἱ διάλογοι τῶν ἑταιρῶν». Ὠνομάσθη μέλος τῆς Ἑνώσεως τῶν διακοσμητῶν καλλιτεχνῶν, ἑταῖρος τοῦ Φθινοπωρινοῦ σαλὸν καὶ ἀξιωματικὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Πολλὰ ἔργα της ἀπόκεινται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῷ μουσείῳ τοῦ Μάντσεστερ. Ἀπὸ τοῦ 1928 ἡ Μαριέττα Λύδη διαμένει ἐν Παρισίοις. Ι. Μ. Π.

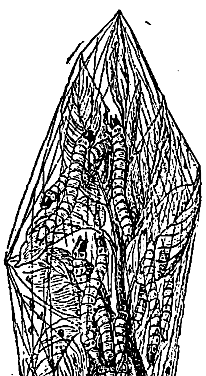

Λύδη ἡ κηπαία.

λύδη (ἡ) (Lyda) [*Ζωολ.*] Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *τενθρηδονιδῶν*. Τὸ μῆκός των δὲν ὑπερβαίνει τὰ 15 χλστ. Αἱ νύμφαι τῶν ἐντόμων τούτων ἔχουσι κίτρινον χρῶμα καὶ διακρίνονται ἐκ τῶν ἐπιμήκων κεραιῶν των καὶ τῆς ἐλλείψεως κοιλιακῶν ποδῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λύδη ἡ κηπαία* (Lyda hortensis), ἥτις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ εἶναι κοινοτάτη καὶ παρ' ἡμῖν διὰ τὰς καταστροφάς, ἃς ἐπιφέρει γενικῶς εἰς τὰς φυτείας. Δ. Ν. Π.

Λυδία, ἢ ***Λύδη*** (Lydia). Ὄνομα ἡρωΐδων τῆς ἐρωτικῆς ποιήσεως. Εἰς τὴν Ρώμην κατέστη συ

Digitized by Google

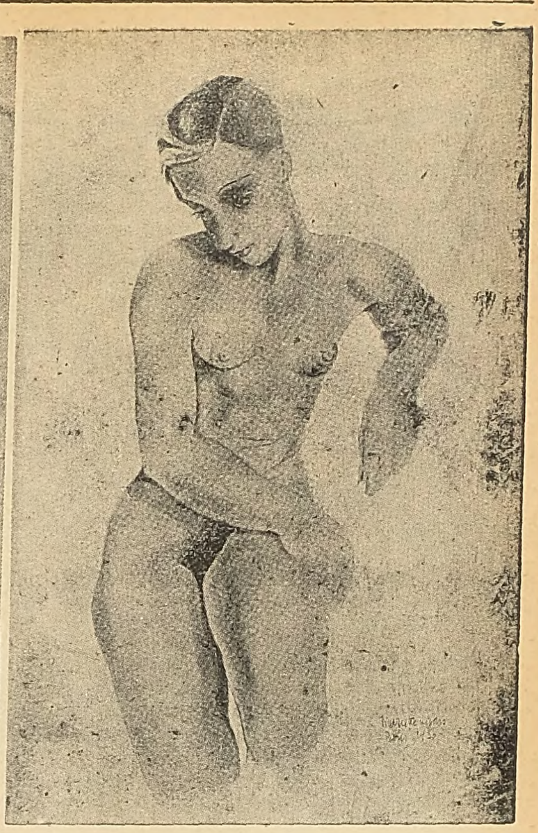

1 καὶ 2) Λιθογραφία διὰ τοὺς «Ἑταιρικοὺς διαλόγους» τοῦ Λουκιανοῦ. 3) Σπουδὴ γυμνοῦ.

1) Μία εἰκὼν ἐκ τοῦ λευκώματος τῶν «Ἐγκληματιῶν γυναικῶν»: Ἡ δὶς Ἑλένη Ε..., 24 ἐτῶν, λεσβιάζουσα, ἐστραγγάλισε τὴν φίλην της, διότι τὴν ἐγκατέλειψε διὰ τὰ ἀρραβωνισθῇ. Μετὰ τὸν στραγγαλισμὸν ἐκάλυψε τὸ πτῶμα δι' ἀνθέων καὶ περιέπεσεν εἰς βαθύτατον λήθαργον. 2—3) Δύο εἰκόνες διὰ τὰ «Ἄνθη τοῦ Κακοῦ» τοῦ Μπωντελαίρ: Τὸ «Ἀπογευματινὸ τραγούδι» καὶ αἱ «Δύο καλαὶ ἀδελφαί».

Digitized by Google

νηθέστερον διὰ τῆς Λυδίας τοῦ Κάτωνος. Ὁ Ὁράτιος χρησιμοποιεῖ αὐτὸ συχνὰ ὡς ὄνομα τῶν ἐρωμένων του. χ. κ. κ.

—**Λυδία**. Γυνὴ ἐπιστραφεῖσα εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐν Φιλίπποις τῆς Μακεδονίας. Αὕτη, καταγομένη ἐκ Θυατείρων τῆς Μ. Ἀσίας, εἶχε προσηλυτισθῆ προηγουμένως εἰς τὸν ἰουδαϊσμὸν καὶ μετήρχετο τὸ ἐπάγγελμα τῆς πορφυροπώλιδος. Ἡ Λυδία (ὡς φαίνεται ὅτι ἐπωνομάζετο λόγῳ τῆς καταγωγῆς της) βαπτισθεῖσα μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας της, ἐφιλοξένησε τὸν Παῦλον μετὰ τῆς συνοδείας του. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀσπασθεῖσα τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Εὐρώπῃ (Πράξεων ιγ' 14 ἑξ.). π. ι. μ.

λυδία ***λίθος*** βλ. *λίθος* λυδία.

Λυδία [*Ἀστρον.*]. Ἀστεροειδής, φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 110. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1870 ὑπὸ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ ἀστρονόμου Borrelly καὶ συμπληροῖ τὴν περὶ τὸν Ἥλιον περιφοράν του ἐντὸς 1650 ἡμερῶν. σ. π.

Λυδία (ἡ) [*Ἀρχ.*]. —1) Ἐπίκλησις τῆς Αἰγυπτίας θεᾶς Ἴσιδος. —2) Ἐπίκλησις τῆς μυθικῆς βασιλίσσης τῆς Λυδίας Ὀμφάλης.

Λυδία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Χώρα τῆς Μ. Ἀσίας, *Μαιονία* (παρ' Ὁμήρῳ *Μῃονίη*) πρότερον καλουμένη, ὀνομασθεῖσα δὲ *Λυδία* ἀπὸ τοῦ Λυδοῦ, υἱοῦ τοῦ Ἄτυος. Τὰ ὅρια τῆς χώρας ταύτης εἶναι δύσκολον νὰ ὁρισθῶσιν ἀκριβῶς, διότι εἶχεν ἄλλοτε ἄλλα. Εἶχε πρὸς Δ. τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, πρὸς Β. τὴν Μυσίαν, πρὸς Α. τὴν Φρυγίαν καὶ πρὸς Ν. τὴν Καρίαν. Τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτῆς, τὸ διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἕρμου, ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *Κατακεκαυμένη*, διότι τὸ ἡφαιστειῶδες τοῦτο τμῆμα τῆς χώρας εἶχεν ὄψιν οἱονεὶ κεκαυμένην. Εἰς τὰ παράλιά της δέ, πρὸς τὸ Αἰγαῖον (ὡς καὶ εἰς τὰ βόρεια τῆς γειτονικῆς της Καρίας) ἐξετείνετο ἡ Ἰωνία μὲ τὴν ἰωνικὴν δωδεκάπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνωρὶς εἶχε προστεθῆ καὶ ἡ πρότερον αἰολικὴ ἀποικία Σμύρνη.

Ὄρη τῆς Λυδίας ἦσαν τὸ *Τῆμνον* καὶ ὁ *Σίπυλος* κατὰ τὰ βόρεια ὅρια αὐτῆς, ὁ *Τμῶλος*, τοῦ ὁποίου ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ *Τέμψις* ἔχει ὕψος 2 129 μ. ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας, καὶ ἡ καταλήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Μυκάλη (Τρωγίλιον), *Μεσσωγὶς* εἰς τὰ νότια ὅρια. Ἄλλα δὲ μικρότερα τούτων ἦσαν ὁ ἀποσπώμενος ἀπὸ τῆς Μεσσωγίδος *Πακτύης* μὲ τὰς παραφυάδας του *Πρηῶνα* καὶ *Θώρακα*, ὁ *Πάγος*, ὁ *Ὄλυμπος*, οἱ δύο *Μαστοὶ* ἢ *Μαστουσία* (σήμερον *Δύο Ἀδέρφια*) παρὰ τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης, καὶ ὁ *Μίμας*, τὸ *Ἄργεννον* καὶ ὁ *Κώρυκος* εἰς τὴν Ἐρυθραίαν χερσόνησον. Ποταμοὶ δὲ ὁ *Ἕρμος*, μὲ τοὺς παραποτάμους του *Πακτωλόν*, τὸν χρυσορρόαν, καὶ *Ὕλλον*, ὁ *Κάϋστρος* καὶ ὁ κατὰ τὰ νότια ὅρια καὶ ἔξω αὐτῆς *Μαίανδρος*, ἐν μέρει δὲ κατὰ τὸ βόρειον τμῆμα αὐτῆς ὁ *Κάϊκος* καὶ ὁ *Μάκεστος*. Λίμναι ἡ *Γυγαίη*, μετονομασθεῖσα βραδύτερον *Κολόη* (ἐν ταύτῃ εὑρέθησαν παλαιόταται οἰκήσεις, ἐπὶ πασσάλων), ἡ *Σαλόη*, ἡ *Τορρηβία*, αἱ

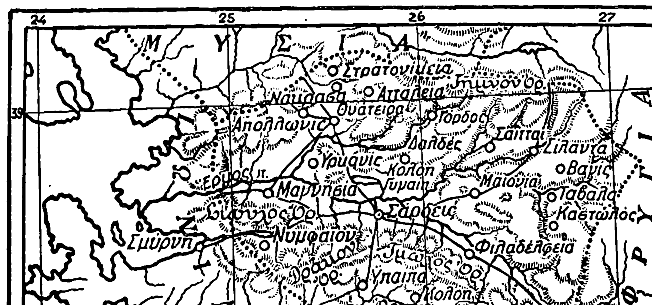

Σελληνούσιαι καὶ τὸ *Πηγάσειον*. Κοιλάδας τὴν σπουδαιοτέραν (ἱστορικῶς) καὶ γονιμωτέραν τῶν κατὰ τὴν δυτικὴν ἀπόκλισιν τῆς Μ. Ἀσίας σχηματιζομένων τεσσάρων κοιλάδων, τὴν τοῦ *Ἕρμου* καὶ τοῦ *Καΰστρου*, ἐν μέρει δὲ καὶ τὴν τοῦ *Μαιάνδρου*. Ἀκρωτήρια τὴν *Μέλαιναν*, εἰς τὴν ὁποίαν κατέληγεν ὁ Μίμας, τὸ *Ἄργεννον* καὶ τὸ *Κωρύκιον*, εἰς τὰ ὁποῖα κατέληγον τὰ ὁμώνυμα ὄρη τῆς Ἐρυθραίας, καὶ τὸ *Τρωγύλιον*, εἰς τὸ ὁποῖον καταλήγει ἡ παραφυὰς τῆς Μεσσωγίδος Μυκάλη. Καὶ κόλποι οἱ δύο μεγάλοι, *Ἑρμαῖος* (τῆς Σμύρνης) καὶ *Καΰστριος* (Ἐφέσου) καὶ ἀπειράριθμοι μικροὶ (ὅρμοι), ἰδίως ἐπὶ τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου (οἱ κόλποι καὶ τὰ ἀκρωτήρια ἀνῆκον κυρίως εἰς τὴν ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Λυδίας ἐκτεινομένης Ἰωνίας, ὑποταχθείσης ὑπὸ τοῦ Κροίσου).

Προϊόντα. Ἡ τοιαύτην διαμόρφωσιν ἐδάφους ἔχουσα Λυδία ἦτο ἡ πλουσιωτέρα τῶν χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας. Εἰς τὰς γονιμωτάτας κοιλάδας της παρήγοντο ἄφθονοι δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἦτο πλουσία ἡ βλάστησις τῆς ἀμπέλου, τῆς ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς. Τὰ κατάφυτα ἐκ δρυῶν, καστανεῶν καὶ ἄλλων ποικίλων δένδρων ὄρη της ἔκρυπτον εἰς τὰ σπλάγχνα των μέταλλα (χαλκόν, σίδηρον) καὶ μάρμαρα. Εἰς τὴν ἄμμον τοῦ Πακτωλοῦ ἀνευρίσκετο χρυσός. Καὶ εἰς τοὺς ἐκτεταμένους λειμῶνας τῆς χώρας ἐτρέφοντο ἀγέλαι βοῶν καὶ προβάτων. Τὰ πλούσια ταῦτα φυσικὰ προϊόντα τῆς χώρας ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθῇ ἐν αὐτῇ ἀκμαία βιομηχανία καὶ ν' ἀναπτυχθῇ τὸ ἐμπόριόν της. Ἐκ τῶν κλάδων τῆς βιομηχανίας της ἀνεπτύχθη ἰδίως ἡ ὑφαντουργικὴ (τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα, οἱ τάπητες ἰδίως, ἦσαν περιζήτητα καὶ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ τοὺς βυζαντινοὺς ἀκόμη), διότι οἱ Λυδοὶ ἦσαν ἀριστοτέχναι εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ ἐρίου καὶ τὸν χρωματισμὸν (τὸν ὁποῖον καὶ πρῶτοι ἐξεῦρον) αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῶν τοῦ ἐμπορίου ὁ τῶν ἀρωμάτων. Πρὸς ἐξυπηρέτησιν δὲ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας των ἐπόμενον ἦτο οἱ κάτοικοι τῆς χρυσοφόρου ταύτης χώρας καὶ πρῶτοι νὰ κόψωσι νομίσματα. Καὶ ταύτην τὴν μαρτυρίαν παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἡρόδοτος (I. 94) γράφων «Λυδοὶ πρῶτοι ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νομίσμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο».

Πόλεις τῆς Λυδίας. Εἰς τὴν εὔφορον ταύτην χώραν ἐκτίσθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τῶν ἀρχαίων χρόνων πλεῖσται πόλεις, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτεραι ἦσαν αἱ ἑξῆς: *Ἀκρασὸς* παρὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Καΐκου, *Ἀνίνητος*, πόλις ἀβεβαίου θέσεως, *Ἀπολλωνίς*, παρὰ τὰ ὅρια τῆς Μυσίας, *Ἀπόλλωνος ἱερόν*, *Ἀττάλεια*, *Αὐρηλιόπολις*, μεταξὺ Τράλλεων καὶ Ἀτταλείας κειμένη, *Βάγις*, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἕρμου, *Βολουλα*, *Γόρδος*, *Ἰουλία*, *Δάλδις*, *Διὸς ἱερόν*, *Ἑυμοκαπηλία*, *Ἡράκλεια Σιπύλου*, *Θυάτειρα*, *Θυεσσός*, *Ἱεροκαισάρεια*, *Καϋστρίανοι*, *Κυλβιανοί*, *Κλάννονδα*, *Μαιονία*, *Μαγνησία Σιπύλου*, *Μάσταυρα*, *Μοστηνοί*, *Νάκρασα*, *Νῦσα*, *Σαΐτται*, *Σάρδεις*, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Λυδίας, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τμώλου καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Πακτωλοῦ, *Σίλανδος*, *Τάβαλα*, *Τμῶλος*, *Τόμαρα*, *Τράλλεις*, ἡ ἐπὶ τῆς νοτίου κλιτύος τῆς Μεσσωγίδος ἀκμαία πόλις τῆς Λυδίας, *Ὕπαιπα*, *Ὑρκανίς*, *Φιλαδέλφεια*, τὸ κτίσμα Ἀττάλου τοῦ Φιλαδέλφου, καὶ ἄλλας.

— [*Ἱστορ.*] Περὶ τῶν κατοίκων τῆς Λυδίας, ἀπὸ ἐθνολογικῆς ἀπόψεως, ἐκράτει ἡ γνώμη παλαιότερον, ὅτι ἀνῆκον εἰς τὴν σημιτικὴν ὁμοφυλίαν, νεώτεροι ὅμως ἐρευνηταὶ τῆς γλώσσης τῶν Λυδῶν (εἰς τὰς ἀνευρεθείσας ἐπιτοπίους ἐπιγραφὰς καὶ τὰς διασωθείσας ὑπὸ ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων λέξεις αὐτῶν), οἵτινες καὶ τὸ λυδικὸν ἀλφάβητον ἠδυνήθησαν νὰ καθορίσωσι, κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ Λυδοὶ εἶναι λαὸς τῆς ἰνδογερμανικῆς ὁμοφυλίας, τοῦ ὁποίου ἡ γλῶσσα ἔχει πολλὰ στοιχεῖα χεττιτικά. Ὅ,τι δὲ ἐξέπληξε τοὺς νεωτέρους ἐρευνητὰς εἶναι ἡ ἀνακάλυψις στενῆς σχέσεως τῆς γλώσσης τῶν Λυδῶν πρὸς τὴν τῶν Τυρρηνῶν (Ἐτρούσκων καὶ Τούσκων καλουμένων ὑπὸ τῶν Ρωμαίων), ἥτις κατέδειξεν ὡς στηριζομένην ἐπὶ ἱστορικῆς βάσεως τὴν περὶ τῶν Τυρρηνῶν παρ' Ἡροδότῳ (I. 94) καὶ Στράβωνι (C. 219 παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐπισυμβάσης σιτοδείας ἐν τῇ χώρᾳ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἄτυος, ἀπεφασίσθη διὰ κλήρου ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν (Λυδοῦ καὶ Τυρρηνοῦ) τοῦ βασιλέως νὰ παραλάβῃ τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων τῆς χώρας καὶ νὰ μετοικήσῃ εἰς τὴν Ὀμβρικήν. Ὁ κλῆρος, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἔτυχεν εἰς τὸν Τυρρηνόν, ὅστις καὶ ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως πατρός του καὶ ἀποπλεύσας ἐκ τῆς Σμύρνης ἔφθασε μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις εἰς τὴν Ὀμβρικήν, ἔνθα ἔκτισε δώδεκα πόλεις, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθησαν Τυρρηνοί. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν χεττιτικῶν ἐπιγραφῶν ὑπὸ τοῦ Forrer κατέδειξεν ἀκόμη ὅτι καὶ ἄλλη παράδοσις, κατὰ τὴν ὁποίαν τὴν ἀπὸ τοῦ Ἄτυος καταγομένην πρώτην δυναστείαν τῆς Λυδίας κατέλυσεν ἡ δυναστεία τῶν Ἡρακλειδῶν (διὰ ταύτης ὑπεδηλοῦτο ἡ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Λυδῶν συγγένεια) δὲν στερεῖται πυρῆνος ἱστορικοῦ, διότι ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ὅτι ὅτε κατεῖχον τὴν Λυδίαν οἱ Χεττῖται (περὶ τὸ 1400) κατῴκουν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ Ἕλληνες δυνάσται. Κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν παράδοσιν, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς δυναστείας τοῦ Ἄτυος (ὁ Ἄτυς ἦτο θεότης ἀνήκουσα εἰς τὸν κύκλον τῆς θεᾶς Κυβέλης), ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ὁποίου, τοῦ Λυδοῦ, εἶχε λάβει τὸ ὄνομά της ἡ χώρα, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἡ δυναστεία τῶν Ἡρακλειδῶν διὰ τοῦ Ἄγρωνος, υἱοῦ τοῦ Νίνου καὶ ἐγγόνου τοῦ Βήλου, ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀλκαίου καὶ ἔγγονος τοῦ Ἡρακλέους (οὗτος εἶναι ὁ Τιρύνθιος ἥρως καὶ οὐχὶ ὁ ἀρχηγέτης τῶν Ἡρακλειδῶν τῶν Δωριέων). Ἡ δυναστεία αὕτη ἐβασίλευσε συνεχῶς ἐν Λυδίᾳ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (I 7), «παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχήν», πεντακόσια πέντε ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1200 π. Χ. περίπου, ὅτε κατελύθη τὸ κράτος τῶν Χετταίων, μέχρι τοῦ 700 π. Χ. 687), ὅτε ὁ Μερμνάδης Γύγης ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς βασιλίσσης καὶ τῇ βοηθείᾳ Καρῶν μισθοφόρων ἐφόνευσε τὸν τελευταῖον Ἡρακλείδην βασιλέα τῆς Λυδίας, Κανδαύλην, τὸν υἱὸν τοῦ Μύρσου. Καθ' ἅπαν τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς δυναστείας τῶν Ἡρακλειδῶν ἡ Λυδία, ὡς πιστεύουσί τινες τῶν ἱστορικῶν, ἂν καὶ δὲν ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐγχωρίων πηγῶν, διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἀσσυρίων, τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ὁποίων ἦτο πρόσκοπος αὕτη ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ.

Μὲ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τῆς Λυδίας τοῦ Γύγου ἀρχίζει ἡ καθαρῶς ἱστορικὴ περίοδος τῆς Λυδίας. Πρόγραμμα πολιτικὸν τῆς νέας δυναστείας (τῆς τῶν Μερμναδῶν) εἶναι ἡ ἐπέκτασις τῆς κυριαρχίας των πρὸς δυσμάς, ἡ προσάρτησις δηλαδὴ τῶν παραλίων ἑλληνικῶν πόλεων (Ἐφέσου, Σμύρνης, Φωκαίας, Κολοφῶνος, Κλαζομενῶν, Ἐρυθρῶν, Αἰγῶν, Γρυνίου, Μυρρίνης, Νοτίου, Λεβέδου, Κλάρου, Νέου Τείχους, Τέω, Κύμης, Λαρίσης καὶ ἄλλων τινῶν) καὶ ἡ ἵδρυσις λυδικῆς ναυτικῆς δυνάμεως. Τὸ πολιτικὸν ὅμως πρόγραμμα τῶν Μερμναδῶν ἐβράδυνε νὰ πραγματοποιηθῇ, διότι ὁ Γύγης ἐν ἀρχῇ ἐπεδίωξε ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπικυριαρχίας τῶν Ἀσσυρίων, ὅπερ κατώρθωσε, φαίνεται, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 652—647 π. Χ, ὅτε συγχρόνως εἶχον ἀποστατήσει τῶν Ἀσσυρίων ἡ Ἐλυμαΐς, ἡ Χαλδαία, ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη. Μετὰ τὴν ἀπαλλαγήν του ἐκ τῆς ἐπικυριαρχίας τῶν Ἀσσυρίων ὁ Γύγης ἔστρεψε τὴν προσοχήν του πρὸς τὴν Αἰολίδα τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ ἐστράφη καὶ κατὰ τῶν ἰωνικῶν πόλεων, ἐπωφελούμενος τῆς διαιρέσεως καὶ τῶν ἀντιζηλιῶν αὐτῶν, διὰ νὰ διαθέσῃ δὲ εὐμενῶς τὰ ἑλληνικὰ ἱερὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Ἑλληνολυδὸς οὗτος Μερμνάδης, ὅστις περιεστοιχίζετο ὑπὸ ποιητῶν, ὡς οἱ Ἕλληνες τύραννοι, ἔστειλε πλουσιώτατα δῶρα εἰς Δελφούς. Τὸν ἰωνικὸν πόλεμον ἐξηκολούθησεν ὁ υἱός του Ἄρδυς· καὶ κατώρθωσαν μὲν οἱ Σμυρναῖοι διὰ τῆς γενναιότητός των νὰ ἐκβάλωσι τῆς πόλεώς των τοὺς καταλαβόντας ταύτην Λυδούς, ἐκυριεύθη ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἄρδυος ἡ Πριήνη καὶ ἐκινδύνευεν ἡ Μίλητος, ὅτε ἡ εἰς τὴν Λυδίαν καὶ τὴν Ἰωνίαν ἐπιδρομὴ τῶν Κιμμερίων διέκοψε τοῦτον. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Κιμμερίων, οἵτινες ὡς μία παροδικὴ θύελλα εἶχον διαδράμει τὴν Μ. Ἀσίαν, ἐπανελήφθη ὁ ἰωνικὸς πόλεμος κατὰ τὸ 623 π.Χ. ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Ἄρδυν Σαδυάττου (628—616) καὶ ἐστράφη οὗτος, μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Φρυγίας, κατὰ τῆς Μιλήτου· ἀλλ' οὔτε ὁ Σαδυάττης, οὔτε ὁ διαδεχθεὶς τοῦτον Ἀλυάττης 616—560 π. Χ.) ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ τὴν βασιλίδα τῶν θαλασσῶν Μίλητον. Τὴν προσοχὴν τοῦ Ἀλυάττου ἀπὸ τῶν ἰωνικῶν πόλεων ἀπέστρεψ καὶ ὁ ἀπὸ τῶν Μήδων κίνδυνος, οἵτινες ἐπῆλθον κατὰ τῆς Λυδίας καὶ ἐδέχθησαν (585 π. Χ.) μετὰ ἑξαετῆ ἀγῶνα νὰ εἶναι ὅριον τῶν δύο χωρῶν ὁ ποταμὸς Ἅλυς. Κατὰ τὸ 560 π. Χ. ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Λυδίας ὁ Κροῖσος, ὅστις ἐπέτυχε μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἐφέσου καὶ τῆς Σμύρνης τὴν καθυπόταξιν ὅλων τῶν Ἰώνων, τὴν πραγματοποίησιν δηλαδὴ τοῦ πολιτικοῦ προγράμματος τῶν Μερμναδῶν. Ἐνῷ ὅμως εὑρίσκετο ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δόξης καὶ τῆς εὐτυχίας του καὶ ἡ πρωτεύουσά του Σάρδεις ἦσαν ἑστία ἀκμαίας βιομηχανίας καὶ μεγάλου ἐμπορίου, ἐντευκτήριον δὲ τῶν σοφῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν, ἐπῆλθεν ἀπροσδόκητος ἡ συντριβή του. Εἰς μάτην συνεμάχησαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου Κροῖσος, Ἄμασις (βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου) καὶ Λαβύνητος τῆς Βαβυλῶνος.

Ὁ Κροῖσος ἡττήθη ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος Κύρου, καὶ τῆς ἥττης ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἅλωσις τῶν Σάρδεων (546 π. Χ.) καὶ ἡ μετ' αὐτὴν καθυπόταξις τῆς Ἰωνίας. Ἔκτοτε ἡ Λυδία, πλὴν τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ της ἰωνικῶν πόλεων, αἵτινες μετὰ τοὺς νικηφόρους τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν πολέμους εἶχον ἀνακτήσει τὴν ἐλευθερίαν των, ἀπετέλει χώραν τοῦ περσικοῦ κράτους. Κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκστρατείαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ Λυδία κατελήφθη ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Παρμενίωνος, ἐπετράπη δὲ εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς νὰ διοικῶνται κατὰ τοὺς παλαιοὺς νόμους των, πληρώνοντες ὡρισμένους ὑπὸ νόμων τεθέντας φόρους. Ἐπὶ τῶν Διαδόχων καὶ τῶν Ἐπιγόνων ἦτο αὕτη ἐκ τῶν σατραπειῶν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους, περιελθοῦσα ὑπὸ τὴν διαδοχικὴν ἐξουσίαν διαφόρων στρατηγῶν καὶ βασιλέων, ἕως ὅτου περιῆλθεν εἰς τοὺς Σελευκίδας ὁριστικῶς, ἀπὸ τῶν ὁποίων καὶ ἀπεσπάσθη κατὰ τὸ 190 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, δοθεῖσα εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Περγάμου. Μετὰ δὲ τὴν διὰ διαθήκης παραχώρησιν τοῦ βασιλείου τῆς Περγάμου εἰς τὴν Ρώμην περιῆλθεν εἰς αὐτὴν καὶ ἡ Λυδία. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας Λυδίας ἀπετέλει τὴν ἐπαρχίαν Λυδίας (τὸ ὄνομά της εἶχε χάσει ἡ χώρα ἐπὶ πολλὰ ἔτη), ἔχουσαν 23 πόλεις. Ἐπὶ τουρκοκρατίας δὲ

Digitized by Google

ἀπετέλεσε (καὶ ἀποτελεῖ καὶ νῦν) αὔτη τμῆμα τοῦ νομοῦ 'Αϊδινίου.

Νομίσματα. Τὰ πρῶτα λυδικὰ νομίσματα ἐκόπησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος, ἐπὶ τῆς βασιλεία, πιθανῶς, τοῦ Γύγου, ἦσαν δὲ ταῦτα ἀγροίκως ἐξειργασμένα καὶ ἀπετελοῦντο ἐκ στατήρων ἠλέκτρου καὶ μικροτέρων νομισμάτων, τῶν σταθμητικῶν κανόνων βαβυλωνιακοῦ καὶ φοινικικοῦ. Τὰ παλαιότερα (700—637) ἐπὶ τῆς μιᾶ ὄψεως εἶναι ἄσημα, ἐπὶ τῆς ἄλλης δὲ φέρουν τρία ἢ δύο ἢ ἓν ἔγκοιλον τετράγωνον, ἓν δὲ καὶ ἀλώπεκα ἐν τῷ κεντρικῷ ἐγκοίλῳ καὶ ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ κεφαλὴν ἐλάφου Τὰ ἐπὶ Σαδυάττου καὶ 'Αλυάττου (637—568 π. Χ.) κοπέντα φέρουσιν ἕνα τῶν ἑξῆς τύπων α') Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως πρόσθια λέοντος καὶ ταύρου ἀντινώτως ἐστραμμένα, ἐπὶ τῆς ἄλλης τρια ἔγκοιλα (ἐπίμηκες, τὸ κεντρικόν, τετράγωνα τὰ ἄλλα), β') Λέων κατακείμενος, στρέφων τὴν κεφαλὴν χαίνουσαν ἐπὶ τῆς μιᾶς, τρία ἔγκοιλα ἐπὶ τῆς ἄλλης, ὡς τοῦ α' τύπου, ἀλλὰ μὲ ἀλώπεκα τρέχουσαν ἐν τῷ κεντρικῷ, κεφαλὴν ἐλάφου ἐν τῷ ἑνὶ τῶν ἄλλων καὶ τὸ κόσμημα Χ ἐν τῷ τρίτῳ Καὶ τὰ ἐπὶ Κροίσου (560—546 π. Χ), ἅτινα εἶναι ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ οὐχὶ ἐξ ἠλέκτρου, ὡς τὰ παλαιότερα, φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν πρόσθια λέοντος καὶ ταύρου ἀντιμετώπως, ὄπισθεν δὲ ἔγκοιλον ἐπίμηκες εἰς δύο διῃρημένον. Ταῦτα εἶναι βαβυλωνιακοῦ καὶ εὐβοϊκοῦ κανόνος καὶ διαφόρων ὑποδιαιρέσεων τοῦ στατῆρος. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ὑποταγῆς τῆς Λυδίας εἰς τοὺς Πέρσας καὶ τῆς προσαρτήσεως ταύτης εἰς τοὺς Σελευκίδας δὲν ἐκόπησαν ἐν ταύτῃ νομίσματα. Ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς καὶ τῆς ρωμαϊκῆς διοικήσεώς της ἐκόπησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων πόλεων αὐτῆς κιστοφόροι καὶ διάφορα ἄλλα νομίσματα κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Niebuhr*, Kleine Schriften.—*Schubert*, Geschichte der Könige von Lydien.—*Radet*, La Lydie et le monde grec au temps des Mermnades.— *Head - Σβορώνου*, Ἱστορια τῶν νομισμάτων.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**Λυδία** *['Αρχ.]*. —1) 'Αρχαία πόλις τῆς Πετραίας Αραβίας, κατὰ τὰ βόρεια ὅρια αὐτῆς κειμένη, μεταξὺ Μαδάβας (Madaba) καὶ Ρυβαθμόβας (Rabathmoba), καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (V. 17. 6) μνημονευομένη. —2) 'Αρχαία πόλις τῆς Σικελίας, καλουμένη καὶ *Ὕδρα (Πτολ.* III. 4 13).

Λυδιάδας. Ἕλλην στρατηγός, υἱὸς τοῦ Εὐδάμου, γεννηθεὶς ἐν Μεγαλοπόλει. Διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην τῷ 259 π. Χ. ἀνέλαβε κατόπιν ὡς τύραννος τὴν κυβέρνησιν τῆς Μεγαλοπόλεως, ἀλλὰ τῷ 235 φοβούμενος τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Ἀράτου, ἱδρυτοῦ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἀπέβαλεν οἰκειοθελῶς τὴν τυραννίδα καὶ ἀποκαταστήσας τὴν δημοκρατίαν εἰς τὴν Μεγαλόπολιν προσήρτησε ταύτην εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, δι' ὃ καὶ οἱ Αχαιοὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν στρατηγὸν τῷ 234/233. Κατὰ τὴν παρὰ τὴν Λαδόκειαν μάχην (226 π. Χ.) μεταξὺ 'Αχαιῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ἔχων ὁ Λυδιάδας τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἱππικοῦ ἐπροχώρησε πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων. Ὁ Ἄρατος δυσμενῶς διακείμενος κατὰ τοῦ Λυδιάδα, διότι εἶχεν οὗτος ἐκλεγῆ τῷ 232 π. Χ. καὶ διὰ δευτέραν φορὰν στρατηγός, δὲν ἔσπευσεν εἰς βοήθειάν του. οὕτω δὲ ὁ Λυδιάδας περικυκλωθεὶς ὑπὸ τοῦ Κλεομένους ἔπεσε γενναίως μαχόμενος Ὁ Κλεομένης ἐκτιμήσας τὴν ἀνδρείαν τοῦ Λυδιάδα ἐνέδυσε τὸ σῶμά του διὰ βασιλικῆς πορφύρας καὶ στεφανώσας διὰ χρυσῶν στεφάνων τὸ ἐναπέθηκε πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Μεγαλοπόλεως Οἱ 'Αχαιοὶ ἀπένειμον εἰς αὐτὸν τὰς δεούσας τιμάς, ἐνῷ ὁ Ἄρατος ἐξέπιπτεν εἰς τὴν συνείδησιν αὐτῶν.

Μ. Μ.

Λυδιανὰ *[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν ὀκτὼ συνοικισμῶν, οἱ ὁποῖοι συγκροτοῦν τὴν κοινότητα Παλαιῶν-Ρουμάτων τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 38.

Ε. Γ.

λυδικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Λυδίαν, ὁ τῆς Λυδίας: «λυδικὴ γλῶσσα».

—**λυδικὴ** *γλῶσσα.* Καλεῖται οὕτως ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποιαν ὡμίλουν καὶ ἔγραφον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ Λυδοὶ καὶ τῆς ὁποίας ἀνευρέθησαν εἰς τὰ ἐρείπια τῶν Σάρδεων περὶ τὰς πεντήκοντα (ἐπιτύμβιοι καὶ λοιπαὶ) ἐπιγραφαὶ τοῦ Ε' καὶ Δ' αἰῶνος π. Χ., γεγραμμέναι εἰς ἀλφάβητον συγγενὲς πρὸς τὸ ἑλληνικόν. Ἡ ἀνεύρεσις μεταξὺ τούτων καὶ διγλώσσου ἐπιγραφῆς, γεγραμμένης εἰς τὴν λυδικὴν καὶ ἀραμαϊκήν, ἐπέτρεψε τὴν ἔναρξιν (ἀπὸ τοῦ 1910 κ.ἑξ.) τῆς ἐρεύνης τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος γλώσσης. Ἡ σχέσις της πρὸς τὰς λοιπὰς μικρασιατικὰς γλώσσας (Καρικήν, Μυσικήν, Κιλικικήν, Λυκαονικήν, Ἰσαυρικήν, Πισιδικὴν κλπ.) καὶ ἐν γένει πρὸς τὰς ἀρχαιας γλώσσας δὲν ἐξηκριβώθη ἀκόμη. Πιθανὴ φαίνεται ἡ συγγένειά της πρὸς τὴν Ἐτρουσκικὴν (ἢ Τυρρηνικήν). Διὰ νὰ λάβῃ τις μικρὰν ἰδέαν τῆς Λυδικῆς, παραθέτομεν μικρὸν ἀπόσπασμα λυδικῆς ἐπιγραφῆς μετὰ τῆς πιθανῆς μεταφράσεώς της: «ess vanas Sivamlis Armavlis akit his esu vanau buk escac antolac buk escac lahrisac fensuibid κλπ» (=τὸ μνῆμα τοῦτο <εἶναι> τοῦ Σιβάν, υἱοῦ τοῦ 'Αρμάβ· ἄν τις τὸ μνῆμα τοῦτο ἢ τὰ σώματα (;) ἢ τὴν λάρνακα ταύτην (;) καταστρέψῃ κλπ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰς ἀνευρεθείσας ὑπὸ τῶν 'Αμερικανῶν ἀρχαιολόγων λυδικὰς ἐπιγραφὰς βλ. παρὰ *E. Littmann.* Sardis. Publications of the American Society for the excavation of Sardis. II. Lydian inscriptions (Μέρ Αον ὑπὸ *E. Littmann* 1916, μέρ. Βον ὑπὸ *Buckler* 1921).—*Herbig*, Kleinasiatisch-etruskische Namensgleichungen (=Sitzungsber d. München. Akad. 1914).—*R. Thurneysen*, Zum Lydischen (ἐν Kuhn's Zeitschrift τόμ. 50 (192/).—Τὰς λυδικὰς «γλώσσας» (ἀγνεών, ἀκυλλον = τὸ αἰδοῖον, ἀρφύταινον = δίσκος, ἴωπι = δεῦρο, πάλμυς = ὁ βασιλεύς, μῶλαξ = οἶνος, τάρνανος κ.λ. κ.λ.) βλ. παρὰ *de Lagarde.* Gesammelte Abhandlungen σελ. 270 κ.ἑξ. Περὶ τούτων βλ. καὶ *P. Kretschmer*, Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache. Göttingen 1896 σελ 387 κ.ἑξ., βλ. καὶ τὸ ἄρθρον «Lydia» ἐν *Pauly - Wissova*, Realenzyklopädie.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

λύδιος, *—α, —ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Λυδίαν, ὁ τῆς Λυδίας, λυδικός: «λυδία λίθος», λίθος διὰ τοῦ ὁποίου δοκιμάζομεν τὴν γνησιότητα τοῦ χρυσοῦ.

— **λύδιον** *εἶδος*, καὶ — *μέλος ['Αρχ. Μουσ.]*· βλ *λυδιστὶ ἁρμονία.*

— **λύδιος** *τρόπος.* Εἷς τῶν τρόπων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἔχων ὡς ἀφετηρίαν τὸν φθόγγον *ντο* καὶ ἀντιστοιχῶν ἑπομένως πρὸς τὴν κλίμακα:

ντο σι λα σολ φα μι ρε ντο

Τὰ ἡμιτόνια τοῦ τρόπου τούτου—δεδομένου ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐμέτρουν τὴν κλίμακα ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω—εὑρίσκονται μεταξὺ τῶν βαθμίδων 1ης—2ας καὶ 5ης—6ης.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα οἱ θεωρητικοὶ τοῦ γρηγοριανοῦ ᾄσματος, διατηροῦν μὲν τὴν ὀνομασίαν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν τρόπων, μετατοπίζουν ὅμως τὴν βάσιν αὐτῶν· οὕτως ὁ *λύδιος* ἀντιστοιχεῖ πλέον πρὸς κλίμακα ἔχουσαν ὡς ἀφετηρίαν τὸν φθόγγον *φα*:

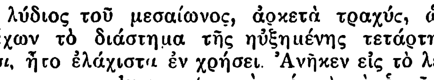

Ὁ λύδιος τοῦ μεσαίωνος, ἀρκετὰ τραχύς, ὡς περιέχων τὸ διάστημα τῆς ηὐξημένης τετάρτης *φα - σι*, ἦτο ἐλάχιστα ἐν χρήσει. Ἀνῆκεν εἰς τὸ λεγόμενον genus durum (τραχὺ γένος), τὸ ὁποῖον μετέβαλλεν εἰς genus molle (μαλακὸν γένος), προσλαμβάνων μίαν ὕφεσιν διὰ τὸν φθόγγον *σι* Ὁ Μαρκέττους τῆς Παδούης ἀναφέρει μάλιστα ὅτι κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἐχρησιμοποιεῖτο λύδιος ἔχων *σι φυσικὸν* διὰ τὴν ἀνιοῦσαν κλίμακα καὶ *σι ὕφεσις* διὰ τὴν κατιοῦσαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφεύγετο διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ διάστημα τοῦ τριτόνου: 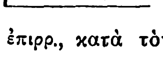

Γ. Σ.

λυδιστί· ἐπιρρ., κατὰ τὸν τρόπον τῶν Λυδῶν.

—**λυδιστὶ** *ἁρμονία ['Αρχ. Μουσ.]*. Ἓν τῶν ἑπτὰ διὰ πασῶν (ὀγδόης) συστημάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, οὗτινος χαρακτηριστικὸν δεύτερος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξὺ καὶ τοῦ ὁποίου τὰ τετράχορδα ἔβαινον ἐπὶ μὲν τὸ ὀξὺ κατὰ ἡμιτόνιον ἢ λεῖμμα ($=^{256}/_{243}$), ἐπόγδοον τόνον ($=^{9}/_{8}$) καὶ ἕτερον ἐπόγδοον τονον, ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ ἀντιστρόφως. Ἡ ἔκτασις τῆς ἁρμονίας ταύτης ἀρχομένη ἀπὸ τῆς παρυπάτης ὑπάτων (Νη τῆς μέσης· do_2), ἐξικνεῖται μέχρι τῆς τρίτης διεζευγμένων (Νη τῆς νήτης· do_3) καὶ ἀντιστοιχεῖ πληρέστατα εἰς τὸ μεῖζον γένος τῆς νεωτέρας μουσικῆς. Ἐκαλεῖτο καὶ *λύδιον εἶδος* ἢ *λύδιον μέλος.*

Ὁ Πλάτων χαρακτηρίζει τὴν λυδιστὶ ἁρμονίαν ὡς νωχελῆ καὶ ἐκτεθηλυμένην, ἀναφέρει δὲ ὅτι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν αὐλητρίδων καὶ κιθαρῳδῶν κατὰ τὰς ἑορτάς.

Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

λυδίων (ὁ), ἢ *λυδὸς* (lydio, lydius ἢ ludio, ludius). Παρὰ Ρωμαίοις εἶδος κωμικοῦ ὑποκριτοῦ Ὁ ὅρος ἀπαντᾷ ὑπὸ ποικίλας σημασίας, δηλῶν χορευτήν, μῖμον, ξιφομάχον, ὑποκριτὴν κωμῳδιῶν κλπ., ὁ δὲ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ὁμοφωνοῦντος καὶ τοῦ Οὐάρρωνος, ὀνομάζει «προσήβους κόρους στοιχηδὸν πορευομένους» πρὸ πάσης πομπῆς ἱπποδρόμου ἢ θεάτρου, φέροντας μεγαλοπρεπεῖς τηβένους, περικεφαλαίας, ξίφη καὶ δόρατα.

Π. Ν. Π.

λυδοκαρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Λυδίαν καὶ τὴν Καρίαν συγχρόνως, ὁ λυδικὸς ἅμα καὶ καρικός.

— **λυδοκαρικὴ** *μᾶζα* (Lydisch - Karische Masse) *[Γεωλογ.]*. Ἡ ὀρεινὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιοχὴ τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα αὐτῆς καὶ συνίσταται κυρίως ἐκ τελείως μεταμορφωμένων κρυσταλλοπαγῶν καὶ δευτερευόντως ἐξ ἡμιμεταμορφωμένων κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων, καταλαμβάνει δὲ τὸ μέγιστον τμῆμα τῆς ἀρχαίας Λυδίας καὶ τὸ βόρειον ἥμισυ τῆς Καρίας (ὡς καὶ τμήματά τινα τῆς νοτίου Φρυγίας).

Τὰ ὅρια τῆς κρυσταλλοπαγοῦς λυδοκαρικῆς μάζης εἶναι: Ἀπὸ Β. πρὸς τὴν ἀνατολικὴν Μυσίαν τὸ βύθισμα τοῦ Ἄνω Μακέστου· πρὸς Δ. ἀπὸ τοῦ Σιντιργὶ ὑπὲρ τὸ Μερμερὲ ἀνατολικῶς τοῦ ὄρους Σιπύλου καὶ ἀπὸ τὸ Ταχταλι - Ν ἀγ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Καΰστρου, καὶ ἐντεῦθεν νοτίως κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Μεντέλιας (ἡ νῆσος Σάμος ἀνῆκει ἐπίσης εἰς τὴν μᾶζαν)· πρὸς Ν. τὰ ὅρια ἐκτείνονται διὰ τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς Καρίας ὑπὲρ τὰ Μύλασα πρὸς ἀνατολὰς καὶ κατόπιν τοξοειδῶς πρὸς τὰ ΒΑ. ὑπὲρ τὸ Μπουμπὰ - Ντὰγ καὶ Δενιζλῆ διὰ τοῦ ὑψιπέδου τῆς Μπανάσοβας, πρὸς Β. ὑπὲρ τὸ Οὐσὰκ καὶ κατόπιν πρὸς ΒΔ. πρὸς τὸ Σιμάβ. Ἡ μεγίστη ἔκτασις τῆς μάζης εἶναι κατὰ μὲν τὴν διεύθυνσιν ΝΔ —ΒΑ. 240 χιλιόμ., κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. 170 χλμ. Ἡ λυδοκαρικὴ κρυσταλλοπαγὴς μᾶζα φαίνεται συνεχιζομένη πρὸς Δ πέραν τῆς Σάμου διὰ τῶν νήσων Ἰκαρίας καὶ Φούρνων μετὰ τῆς κρυσταλλοπαγοῦς κυκλαδικῆς ἢ μάζης τοῦ νοτίου Αἰγαίου.

Εἰς μεγάλα τμήματα τῆς εὐρείας περιοχῆς τὰ ἀρχαία κρυσταλλοπαγῆ πετρώματα εἶναι κεκαλυμμένα ὑπὸ νεογενῶν στρωμάτων. Αἱ μακραὶ καὶ βαθεῖαι ἐξ Α. πρὸς Δ. ἐκτεινόμεναι, ἐγκατακρημνισιγενεῖς τάφροι τοῦ Ἕρμου, τοῦ Καΰστρου καὶ τοῦ Μαιάνδρου μετὰ τῶν εὐφόρων βαθυπέδων προκαλοῦσι διαμελισμὸν τῆς ὅλης μάζης εἰς ταινίας ὀρέων καὶ ταπεινωμάτων, αἱ ὁποῖαι οὐδεμίαν συνεξάρτησιν ἔχουσι μὲ τὰ ὅρια τῆς μάζης καὶ τὴν ἐσωτερικήν της κατασκευήν.

Ὁ Φίλιψων, ὁ πρῶτος ὀνομάσας οὕτω τὴν κρυσταλλοπαγῆ ταύτην μᾶζαν, ὑποδιαιρεῖ αὐτήν, ἐπι τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω, εἰς τὰ ἑξῆς τμήματα: α) Τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Τέμνου. β) Τὴν λοφώδη χώραν περὶ τὸν Ἄνω Ἕρμον. γ) Τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Τμώλου. δ) Τὴν ὀροσειρὰν Μεσσωγίς. ε) Τὴν μεταξὺ Καΰστρου καὶ Μαιάνδρου παράκτιον ὀροσειράν. στ) Τὸ περὶ τὸν Τμῶλον καὶ Μεσσωγίδα νεογενὲς κράσπεδον. ζ) Τὰς τάφρους τοῦ Καΰστρου καὶ τοῦ Ἕρμου-Κοζάμου. η) Τὴν νοτίως τοῦ Κάτω Μαιάνδρου κρυσταλλοπαγῆ ὀρεινὴν χώραν. θ) Τὸ τεφροειδὲς πεδίον τοῦ Κάτω Μαιάνδρου. ι) Τὰ ὄρη τοῦ Δενισλῆ καὶ τὴν λεκάνην τῆς Ἱεραπόλεως. ια) Τὴν ὑψηλὴν χώραν τοῦ Ἄνω Μαιάνδρου.

Γ. Κ. Γ.

Λυδὸς (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Λυδίας.

—*[Ἱστορ.]* Βλ. *Λυδία.*

—*['Ανθρωπολ.]* Μεταξὺ τῶν διαφόρων ὑποθέσεων περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων *Λυδῶν* (ταυτότης πρὸς τοὺς σημιτικοὺς *Λούδ*, καὶ τοὺς ὁμηρικοὺς *Μαίονας* κλπ.) πιθανωτέρα θεωρεῖται ἡ τοῦ Ἡροδότου, καθ' ὃν καὶ οἱ Λυδοὶ ἀποτελοῦν κοινὸν κορμὸν μετὰ τῶν Καρῶν καὶ ἑπομένως καὶ τῶν λοιπῶν ὁμοφύλων λαῶν, Λυκίων, Κρητῶν κλπ.

Ι. Γ. Κ.

Λυδὸς *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἄτυος, βασιλέως τῆς Λυδίας πρὸ τῆς ἑλληνικῆς δυναστείας τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ ἀδελφὸς τοῦ Μυσοῦ καὶ Καρὸς κατὰ τὴν παρ' Ἡροδότῳ (Ι, 7 καὶ 171) παράδοσιν. Ἀπὸ τοῦ Λυδοῦ τούτου, βασιλέως γενομένου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, ὠνομάσθη *Λυδία* (βλ. λ.) μία τῶν χωρῶν τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς «Λύδιος δῆμος», «Μῄων πρότερον καλεόμενος». Υἱὸς δὲ τοῦ Λυδοῦ ἐλέγετο ὁ Τυρσηνὸς ἢ Τυρρηνός. Κατὰ τὴν παρὰ Στράβωνι (C 219) ὅμως παράδοσιν καὶ ὁ Ἄτυς ἦτο Ἡρακλείδης, ὢν ἀπόγονος τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ὀμφάλης, καὶ ὁ υἱός του Λυδός, τοῦ ὁποίου ἀδελφὸς καὶ οὐχὶ υἱὸς ἦτο ὁ Τυρρηνός.

ΚΑΨ.

—**Λυδός.** Ἀθηναῖος ἀγγειογράφος τῶν μέσων τῆς ΣΤ' π χ. ἑκατονταετηρίδος. Φαίνεται ὅτι ἦτο Λυδός τις μέτοικος ἢ δοῦλος. Τὰ μέχρις ἡμῶν διασωθέντα ἔργα τοῦ ἀγγειογράφου τούτου εἶναι: τεμάχιον μελανομόρφου ἀμφορέως ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου τῶν Παρισιων καὶ τεμάχιον δινου ἐν τῷ μουσείῳ Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, φέρον τρεῖς ὁριζοντίας ταινίας γραπτάς. Πλην τῶν ἐνυπογράφων τούτων ἔργων εἰς τὸν Λυδὸν ἀποδιδεται καὶ ὁ ἀνυπόγραφος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθμὸν 1.685 τοῦ μουσειου τοῦ Βερολίνου. Ὁ ἀγγειογράφος οὗτος ἐχρησιμοποίει ἀφθόνως τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ λευκὸν χρῶμα καὶ ἐξεπόνει τὰς συνθέσεις του μὲ ἐπιμελῆ ἐγχάρακτον διακόσμησιν.

Β. Δ. Θ.

—**Λυδός**, *Ἰωάννης.* Ἱστορικὸς τοῦ ΣΤ' μ.Χ. αἰῶνος (βλ. λ. *Ἰωάννης* ὁ Λυδός).

Λυεσκὸβ (Lyeskow spit) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον σχηματιζόμενον παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἰγκοὺλ πρὸς τὸν Μποὺγγ καὶ σχηματίζον τὸν λιμένα τοῦ Νικολάϊεφ (πλάτ 46°58' Β., μῆκ 31°59' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2378: River Bug estuary).

Σ. Ε. Λ.

Λυζάρς (Luzarches), *Ροβέρτος ντὲ* —. Γάλλος ἀρχιτέκτων. Ἐγεννήθη ἐν Λυζάρς κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἀπέθανε δ' ἐν Ἀμιένῃ τῷ 1223 Ἐκ τοῦ βιου του γνωστὸν εἶναι μετ ἀπολύτου βεβαιότητος μόνον ὅτι ἐξετέλεσε τὰ ἀρχιτεκτονικὰ σχεδιαγραμματα τῆς μητροπολεως τῆς Ἀμιένης καὶ ὅτι ἤρχισε τὴν κατασκευὴν ταύτης τῷ 1222. Θεωρεῖται ὅτι εἰργάσθη καὶ εἰς τὴν Παναγίαν τῶν Παρισίων.

Ι. Μ. Π.

Digitized by Google

Λύζεια /'Αρχ. Γεωγρ./· βλ. λ. 'Αλυζία.

Λύζερ (Lyser), *'Ιωάννης-Πέτρος*. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ ζωγράφος (1804—1870), υἱὸς τοῦ ἠθοποιοῦ Μπουρμάϊστερ, λαβὼν τὸ ὄνομα τοῦ θετοῦ πατρός του. Θελήσας κατ' ἀρχὰς νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μουσικήν, ἠναγκάσθη κατόπιν, λόγῳ τῆς κωφώσεώς του, ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐκτὸς ἄλλων ἔγραψε τὰ ἑξῆς: συλλογὰς ποιημάτων («Τραγούδια ἑνὸς περιπλανωμένου ζωγράφου», 1834), τὸ μυθιστόρημα «Βενιαμὶν» (1830), «Διηγήματα καλλιτεχνῶν» (1835 νέα σειρὰ 1837), συλλογὰς παραμυθιῶν («Εὐρωπαϊκαὶ χίλιαι καὶ μία νύκτες» 1839) καὶ λίαν ἐπιτυχεῖς κωμῳδίας. Γ. Ε. Κ.

Λυζικός. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ 'Ιωάννου ΣΤ' Καντακουζηνοῦ (1341—1355). Διατελῶν φρούραρχος Ἐδέσσης (Μακεδονίας) καὶ διαθέτων 200 μόνον ἄνδρας, ἀντέστη μετὰ πείσματος κατὰ τοῦ προσβαλόντος τὴν πόλιν κράλη τῶν Σέρβων Δουσάν, ὅταν δὲ οἱ Σέρβοι κατώρθωσαν νὰ εἰσπηδήσωσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν, κατόπιν προδοσίας τῶν φρουρούντων ἔπαλξίν τινα στρατιωτῶν, ὁ Λυζικὸς ἀπεσύρθη μετά τινων ἀνδρῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τέλος, μετ' ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ. Ὁ Δουσὰν ἀπέλυσεν ἀμέσως τὴν αἰχμαλωτισθεῖσαν φρουρὰν πλὴν τοῦ Λυζικοῦ, ὅστις ἐτιμωρήθη ἀγρίως διὰ τὴν γενναίαν αὐτοῦ ἀντίστασιν. Διαταγῇ τοῦ Δουσὰν ἐξερριζώθη ἡ γενειάς του καὶ εἶτα σιδηροδέσμιος ἀπεστάλη εἰς Σκόπια, ἀλλ' ἐτελεύτησε καθ' ὁδόν. Ν. ΚΛΕ

Λυζινιὰν (Lusignan)· βλ. *Λουζινιάν*.

λυζόλη· βλ. λ. *λυσόλη*.

λυζοφόρμιον· βλ. λ. *λυσοφόρμιον*.

λυθρία (Lythria) /Ζωολ./. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωμετριδῶν*, περιλαμβάνον ψυχὰς μὲ σῶμα μικρὸν καὶ λεπτόν. Αἱ πτέρυγες των εἶναι λεπτοφυεῖς καὶ οἱ πόδες των τριχωτοί. Γνωστὰ εἴδη τινά, ἀπαντῶντα εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ θέρος ἀναφαινόμενα ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀνθέων. Δ. Ν. Π.

λυθρίνι (τὸ) /Ζωολ./. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *ἐρυθρῖνος* (βλ. λ.).

λυθροειδῆ (τὰ) (Lythraceae) /Βοτ./. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς ἀπαντῶντα. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει πόας, θάμνους ἢ καὶ δένδρα μὲ φύλλα ἁπλᾶ, ἀκέραια ἄνευ παραφύλλων. Τὰ ἄνθη των εἶναι κατὰ βότρυς ἢ κῦμα διατεταγμένα. Ὁ καρπός των εἶναι κάψα. Τὰ σπέρματά του ἀμοιροῦσιν ἐνδοσπερμίου. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *λύθρον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λύθρον (τό)· αἷμα μεμιγμένον μετὰ κόνεως· || ρύπος, κηλὶς ἐξ αἵματος.

λύθρον (τὸ) (Lythrum) /Βοτ./. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λυθριδῶν* ἢ *λυθροειδῶν*, περιλαμβάνον πόας, θάμνους καὶ φρύγανα, ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν 15 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι τὸ *λύθρον τὸ ἰτεόμορφον* (Lythrum salicaria), πόα πολυετὴς κοσμητικὴ καὶ φαρμακευτική, ἀπαντῶσα καὶ παρ' ἡμῖν, *λύθρον τὸ ὑσσωπόφυλλον* (Lythrum hyssopofolium), ἐτησία πόα ἐνέχουσα φαρμακευτικὰς ἰδιότητας, καὶ *λύθρον τὸ πτερωτὸν* (Lythrum alatum), φρύγανον κοσμητικὸν ἀπαντῶν ἐν Ἀμερικῇ. Δ. Ν. Π.

Λὺκ (Lyck) /Γεωγρ./. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ, ἐν τῷ νομῷ Ἀλλενστάϊν, πρωτεύουσα τῆς Μαζουρίας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λύκ, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου λίμνης, ἐχούσης ἐμβαδὸν 4,1 τ. χλμ. καὶ βάθος 57 μ., καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γιοχάννισμπουργκ-Μαργκραμπόβα. Ἔχει βιομηχανίαν μηχανῶν, ἐπίπλων, βυρσοδεψίας, ἀλευρομύλους, πριονιστήρια, καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν, ζῴων καὶ δερμάτων. Κειμένη παρὰ τὰς Μαζουρίας λίμνας, ὑπέφερε δεινῶς κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιθέσεων τῶν Ρώσων, παρ' ὧν καὶ κατελήφθη τὴν 4 Φεβρουαρίου 1915. Ἠλευθερώθη κατὰ τὴν μεγάλην μάχην 14—25 Φεβρουαρίου 1915, ὅτε αἱ γερμανικαὶ 8η, 9η καὶ 10η στρατιαὶ κατενίκησαν τοὺς Ρώσους καὶ κυκλώσασαι αὐτοὺς ᾐχμαλώτισαν 110.000 ἄνδρας καὶ ἐκυρίευσαν 150 πυροβόλα. Θ. Κ.

— /Στρατ. Ἱστορ./ Ὁ κατὰ τὴν 4ην μάχην τῆς *Βαρσοβίας* (βλ. λ. /Στρατ. Ἱστορ./) διεξαχθεὶς περὶ τὴν Lyck ἀγών, ὁ ἀποληξας τὴν 25ην Φεβρουαρίου 1915 ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν, κατορθωσάντων τότε τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης, ἀπέκτησε μεγάλην φήμην, ὄχι διὰ τὸ ἀξιοσημείωτον αὐτοῦ, ἀλλὰ διότι διεσαλπίσθη ἡ νίκη αὕτη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ συγχρόνως διότι ὁ τότε κάϊζερ εἰσῆλθεν ἐπισήμως ἐντὸς τῆς πόλεως ταύτης. Ν. Θ. Κ.

Λύκ, ἢ *Λυκὰς* (Luc ἢ Lucas). Ἐγεννήθη τῷ 1549 ἐν Bruges, διὰ τοῦτο λατινιστὶ καλεῖται συνήθως Lucas Brugensis. Γενόμενος ἱερεὺς καὶ γνωρίζων ἄριστα τὰ ἑλληνικά, ἑβραϊκά, χαλδαϊκὰ καὶ συριακά, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν δημοσιευθεῖσαν πολύγλωσσον βίβλον τῆς Anvers καὶ εἰς τὰ «Biblia hebraica et latina Ariae Montani» (1609) καὶ συνέγραψε πλεῖστα ἔργα ἑρμηνευτικὰ τῆς ἁγίας Γραφῆς. Τῶν ἔργων τούτων ἄξια ἰδίας μνήμης εἶναι: «Σημειώσεις εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία» (1580 καὶ μετὰ ταῦτα), «Διάφοροι ἀναγνώσεις τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἀθροισθεῖσαι ἐκ τῶν κοινῶν λατινικῶν ἐκδόσεων» (1580—1583 διάφορα ὑπομνήματα εἰς τὰ εὐαγγέλια (1606), «Ὁδοιπορικὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων» καὶ τὸ Εὑρετήριον (concondantia) τῶν ἁγίων Γραφῶν, ὅπερ εἶναι τὸ πρῶτον καλὸν εὑρετήριον τῶν ἁγίων Γραφῶν τὸ τύποις ἐκδοθέν. Κ. Ι. Δ.

Λύκα *πηγὴ* /Μυθολ./. Πηγή τις παρὰ τὴν Τέμησαν τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VI, 6, 11), μετὰ τῆς ὁποίας σχετίζεται ὁ περὶ τοῦ δαίμονος Λύβα ἢ Λύκα μῦθος. Α. Θ. Σ.

λυκάβας, —*αντος* (ὁ) /'Αρχ./. Τὸ ἔτος παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ἰδίως παρ' Ὁμήρῳ, ποιηταῖς καὶ ἐν ἐπιταφίοις. Ἐντεῦθεν καὶ λυκαβαντίδες ὧραι αἱ ὧραι τοῦ ἔτους. Ἡ λέξις παράγεται πιθανώτατα ἐκ τοῦ *λύκη* καὶ *βαίνω* καὶ σημαίνει τὸν φωτεινὸν δρόμον τοῦ ἡλίου· ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐτυμολογιῶν γνωστότεραι εἶναι αἱ τοῦ Ἀρτεμιδώρου: ἐκ τοῦ λύκος καὶ βαίνω, καὶ Ἡσυχίου: «ἐκ τοῦ λυγαίως (σκιωδῶς) βαίνειν, ὅ ἐστι σκοτεινῶς· λεληθότως γὰρ ὁ χρόνος διέρχεται». Τὸ στοιχεῖον Λ ἢ L ἁπαντῶν ἐπὶ ρωμαϊκῶν καὶ ἑλληνικῶν νομισμάτων πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ δηλοῦντος τὸ ἔτος, θεωρεῖται σημαῖνον τὴν λέξιν λυκάβας. Π. Ν. Π.

Λυκάβας /Μυθολ./. Κατήγετο ἐκ Τυρρηνίας, ἀλλ' ἐξορισθεὶς ἕνεκα φόνου ἐκ τῆς πατρίδος του ἐπεδόθη εἰς τὴν πειρατείαν καὶ ἀπέβη ὁ θρασύτερος ἐκ τῶν Τυρρηνῶν πειρατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐλυμαίνοντο τὰς θαλάσσας. Κατά τινα πλοῦν συναντήσας τὸν Διόνυσον πλέοντα εἰς τὴν Νάξον ὑπὸ μορφὴν νεανίσκου πλουσίως ἐνδεδυμένου καὶ ἐκλαβὼν αὐτὸν ὡς ἡγεμονόπαιδα, ἐπετέθη ἐναντίον αὐτοῦ μετὰ τῶν συντρόφων του καὶ τὸν ᾐχμαλώτισεν. Ἀλλ' ὁ θεὸς χρησιμοποιήσας τὴν δύναμίν του ἔκαμε τὸ πλοῖον νὰ σταθῇ ἀκίνητον παρὰ τὰς προσπαθείας τῶν ναυτῶν. Κισσὸς ἤρχισε νὰ περιβάλλῃ πανταχόθεν τὸ σκάφος, κλῆμα καὶ ἄμπελος ἤρχισαν νὰ ἀναδίδουν σταφυλὰς καὶ οἶνος ἄφθονος νὰ κελαρύζῃ. Τὸ θαῦμα τοῦτο ἐνεποίησεν ἔκπληξιν εἰς τοὺς πειρατάς, ἡ ὁποία μετ' ὀλίγον μετεβλήθη εἰς φρίκην, διότι ἐπὶ τοῦ πλοίου ἤρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται τίγρεις, λέοντες, πάνθηρες. Μόνην διέξοδον ὁ Λυκάβας καὶ οἱ σύντροφοί του εὗρον εἰς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ὅπου μόλις ἐρρίφθησαν μετεβλήθησαν εἰς δελφῖνας. Ὁ Διόνυσος ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν του. Παράστασις τοῦ μύθου τούτου σῴζεται ἐπὶ τῆς ζῳφόρου τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους εἰς Ἀθήνας. Μ. Μ.

— **Λυκάβας** /Μυθολ./. Ἀσσύριος πολεμιστής, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ Φινεύς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κηφέως, ἀπεπειράθη νὰ ἁρπάσῃ τὴν Ἀνδρομέδαν κατὰ τοὺς γάμους της μετὰ τοῦ Περσέως. Ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε καὶ ἐπηκολούθησε συμπλοκή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη ὁ Λυκάβας, κατά τινας σφαγιασθεὶς ὑπὸ τοῦ Περσέως, κατ' ἄλλους ὅμως ἀπολιθωθεὶς ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς Μεδούσης, τὴν ὁποίαν ἐκράτει οὗτος.

— **Λυκάβας** /Μυθολ./. Εἷς ἐκ τῶν Κενταύρων, οἱ ὁποῖοι προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ Πειρίθου εἰς τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Ἱπποδαμείας καὶ μεθυσθέντες ἐπετέθησαν κατὰ τῶν παρουσῶν γυναικῶν. Ἕνεκα τούτου ἐπηκολούθησε μεγάλη σφαγή κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Λυκάβας ἐπωφελούμενος τῆς γενικῆς συγχύσεως ἐσώθη διὰ τῆς φυγῆς. Ὁ μῦθος οὗτος, ἀρεστὸς πολὺ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἐχρησίμευσεν ὡς θέμα διακοσμήσεως τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς εἰς Ὀλυμπίαν. Μ. Μ.

Λυκαβηττὸς (ἢ *Λυκαβητός*) /Γεωγρ./. Ὑψηλὸς (275 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης), κωνοειδὴς λόφος ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἀποτελῶν τὸ νότιον τμῆμα τῶν ἀνατολικῶς καὶ βορείως τῶν Ἀθηνῶν Λυκοβουνίων ἢ Τουρκοβουνίων. Ἡ ΒΑ. κορυφὴ τοῦ συνεχομένου ὀλίγον χαμηλοτέρου λόφου λέγεται *Ἀγχεσμός*. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ βωμὸς τοῦ Διός, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (Ἀττ. Α. 32). Κατὰ τὸν Θεόφραστον, ὁ λόφος οὗτος ἦτο ὁ καταλληλότερος τῆς Ἀττικῆς διὰ μετεωρολογικὸν παρατηρητήριον.

Ἡ ὀνομασία *Λυκαβηττὸς* προῆλθε, κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἐκ τῶν ἀφθόνων λύκων, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρχον εἰς ὅλην τὴν λοφοσειρὰν τοῦ Ἀγχεσμοῦ (Λυκοβούνια). Κατ' ἄλλους ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ λύκη καὶ βαίνω, διότι ὁ λόφος οὗτος ἦτο ὁ ἐγγύτερον ὅλων τῶν ἄλλων πρὸς τὰς Ἀθήνας βουνοκορυφή, «εἰς ἣν πρώτη βαίνει ἡ λύκη», τὸ λυκαυγές.

Κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἡ Ἀθηνᾶ ἀποσπάσασα τμῆμα τοῦ ὄρους Βριλησσοῦ (Πεντελικοῦ) ἐκ τῆς πρὸς τὴν Πάρνηθα πλευρᾶς του, μετέφερε τοῦτο ὅπως τὸ τοποθετήσῃ ὡς ὀχύρωμα τοῦ ἱεροῦ της βράχου, τῆς Ἀκροπόλεως· ἀλλὰ πτοηθεῖσα καθ' ὁδὸν ἐκ τοῦ κρωγμοῦ κορώνης — ἀναγγελλούσης τῇ θεᾷ δυσάρεστα — ἀφῆκε τὸν βράχον νὰ καταπέσῃ ἐκ τῶν χειρῶν της ἐκεῖ ὅπου νῦν κεῖται, καὶ ὁ βράχος οὗτος εἶναι ὁ Λυκαβηττός.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ὁ Λυκαβηττὸς καὶ ὅλη ἡ περιοχὴ τῶν Λυκοβουνίων—Ἀγχεσμοῦ ἦτο ἄδενδρος, ἄνυδρος καὶ πετρώδης, ὡς ἀναφέρουν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν· Μεταγενεστέρως ἀναφέρεται ὁ λόφος οὗτος ὡς κατάφυτος ὑπὸ ἐλαιῶν. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λυκαβηττοῦ ὑπῆρχεν ἀπὸ τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς ναΐδιον. Ἴσως τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ. Μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐγκατάστασιν τῆς πρωτευούσης ἐκτίσθη τὸ μικρὸν κατ' ἀρχὰς ναΐδιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγκατεστάθη ὡς φύλαξ ὁ Κρὴς ἱερομόναχος Ἐμμανουὴλ Λουλουδάκης, ὅστις καὶ ηὐτρέπισε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς κορυφῆς, ἀνεγείρας καὶ τὸ πρῶτον μικρὸν κελλίον, εἰς τὸ ὁποῖον διῆλθεν ὁλόκληρον τὸν βίον του († 1885). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρχισε κατασκευαζόμενος καὶ ὁ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἑλικοειδὴς δρομίσκος, ὅστις μετὰ πολλὰς συμπληρώσεις ἠσφαλτοστρώθη. Κατὰ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος ἐμεγεθύνθη τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ κατὰ τὰ μέσα τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α' προσετέθησαν κατὰ συνεχομένην ἐπέκτασιν δύο πτέρυγες εἰς τὸν ναΐσκον, μία δεξιά, ἀφιερωθεῖσα εἰς τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον, ἡ ἄλλη ἀριστερά, ἀφιερωθεῖσα εἰς τὸν Προφήτην Ἠλίαν.

Κατὰ τὸ 1901 ἐγένοντο συμπληρώσεις καὶ τοῦ νέου τούτου τοίχου τοῦ περιβάλλοντος τὴν μικρὰν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου πλατεῖαν καὶ ἐκτίσθη δαπάναις τοῦ δήμου Ἀθηναίων καὶ τὸ κωδωνοστάσιον. Ἐπὶ τῆς ἀποτόμου βορειοδυτικῆς κλιτύος τοῦ Λυκαβηττοῦ, ἐπὶ ἀβαθοῦς σπηλαιοειδοῦς κοιλώματος τοῦ βράχου, ὑπάρχει τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου (κοιν. Ἅγιος Σιδερέας). Τὸ ἐκκλησίδιον τοῦτο, κτίσμα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, πολλάκις κατεστράφη καὶ ἀνῳκοδομήθη. Κατὰ τὸ 1929 κατεστράφη ἐκ νέου ὑπὸ πυρκαϊᾶς.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ κυκλοτερῶς ἀπὸ ἀνατολῶν-νότου μέχρι βορρᾶ ὑπάρχει δασύλλιον πεύκων (κοιν. Πευκάκια). Τὰ πεῦκα ταῦτα ἐφυτεύθησαν κατὰ τὸ 1882. Περὶ τὸν βράχον τοῦ Λυκαβηττοῦ ὑπῆρχον ἄλλοτε λατομεῖα. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Λυκαβηττοῦ, ὅπου καὶ παλαιόθεν ὑπάρχει καφενεῖον, εἶναι ἡ καλυτέρα θέα τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Φαλήρων, τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τῶν πέριξ βουνῶν. Ὀλίγα μέτρα κάτω τῆς κορυφῆς, πρὸς τὰ ΝΑ., ὑπάρχει μικρὸν φρέαρ τροφοδοτούμενον ἐκ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων καὶ τῶν κατασταλαζόντων ὑδάτων τοῦ βράχου. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀποτόμου κλιτύος τοῦ βράχου, περὶ τὰ 40-50 μέτρα χαμηλότερον τῆς κορυφῆς, εἶναι ἐγκατεστημένον τὸ πυροβολεῖον χαιρετισμῶν καὶ παρ' αὐτὸ καὶ κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ ὑπάρχουν παραπήγματα τῶν φυλάκων καὶ μικρὰ κέντρα ἀναψυχῆς διὰ τοὺς περιπατητάς. Δ. Α. ΛΑΜΠΙΚΗ

Λύκαια (ἡ) /'Αρχ. Γεωγρ./. Πόλις τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας ἐν τῇ δυσχειμέρῳ Μαιναλίᾳ. Ἀπὸ ταύτης εἶχεν ὀνομασθῆ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐλισσῶνος, παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ, διαρρεομένη περὶ αὐτὴν χώρα Λυκαιᾶτις. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης (Λυκαιᾶται), ἄκοντες, ὡς καὶ οἱ Τρικολωνεῖς καὶ οἱ Λυκοσουρεῖς, μετῴκησαν εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν κατὰ τὴν κτίσιν της (369 π. Χ.) ὑπὸ συμπάντων τῶν Ἀρκάδων διὰ νὰ χρησιμεύσῃ, παρὰ τὰ ὅρια τῆς Λακωνικῆς κειμένη, ὡς προμαχὼν κατὰ τῶν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἐπιδρομῶν τῶν Σπαρτιατῶν. Ἴσως εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VIII 36, 7) μνημονευομένην *Λυκόαν*, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε καὶ ἱερὸν καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν τῆς Λυκοάτιδος Ἀρτέμιδος. ΚΑΦ.

Λύκαια (τὰ) /'Αρχ./. Ἑορτὴ τελουμένη ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους πρὸς τιμὴν τοῦ Λυκαίου Διός. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐτελεῖτο μετ' ἀγώνων, ἀνδρῶν καὶ παίδων, καὶ ἐθεωρεῖτο ἀρχαιοτάτη (ὁ Πίνδαρος πρῶτος μνημονεύει ταύτην), ἱδρυθεῖσα, κατὰ τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν, ὑπὸ τοῦ ἥρωος καὶ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Λυκάονος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πελασγοῦ. Ἡ παρὰ Παυσανίᾳ παράδοσις ὅτι ὁ Λυκάων ἐθυσίασεν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Λυκαίου Διὸς βρέφος ἀνθρώπου (*Παυσ.* VIII, 2, 3) καθιστᾷ πιθανὴν τὴν γνώμην ὅτι εἰς τὸν Λυκαῖον Δία ἐτελοῦντο παλαιότερον ἀνθρωποθυσίαι. Οἱ ἀγῶνες ἐτελοῦντο εἰς τὸν ἱππόδρομον καὶ τὸ στάδιον τοῦ Λυκαίου ὄρους καὶ ἦσαν οἱ μὲν τῶν ἀδρῶν ἀγὼν συνωρίδος, τεθρίππου πωλικοῦ, τεθρίππου τελείου, ἵππου κέλητος, σταδίου, πάλης, πυγμῆς, δολίχου, διαύλου, πεντάθλου, παγκρατίου καὶ ὁπλίτου δρόμου, οἱ δὲ τῶν παίδων σταδίου, πάλης καὶ πυγμῆς. Ἐκ τῶν κατὰ χώραν ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν προκύπτει ὅτι οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων, Λυκαιονῖκαι καλούμενοι, ἐλάμβανον διὰ τὰς νίκας

Digitized by Google

των χαλκοῦν ἀγγεῖον ἢ τρίποδα ὡς ἔπαθλον. Ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἡ ἑορτὴ τῶν Λυκαίων ἐτελεῖτο ἐν Μεγαλοπόλει. Ὁ Παυσανίας ἐπίστευεν ὅτι τὰ Λύκαια ἦσαν ἑορτὴ ἀρχαιοτέρα τῶν Παναθηναίων.
ΚΑΨ

Λύκαιθος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ἱπποκόωντος, βασιλέως τῶν Ἀμυκλῶν ἐν Λακωνίᾳ, φονευθεὶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὅτε ἐβοήθησεν οὗτος τὸν Τυνδάρεω καὶ Ἰκάριον, ἀδελφοὺς τοῦ πατρός του, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἐκδιωχθέντες ὑπ' αὐτοῦ (*Ἀπολλ.* III, 10.5)

—2) Εἷς τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως φονευθέντων 23 ἐκ Σάμης (Κεφαλληνίας) μνηστήρων τῆς Πηνελόπης (*Ἀπολλ.* Ἐπιτ. VII, 28).
Α. Θ. Σ.

—**Λύκαιθος**. Ἀθηναῖος πολιτικός, εἷς τῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκλεγέντων ἑπτὰ πρέσβεων, οἵτινες ἀπεστάλησαν τῷ 371 π. Χ. εἰς Λακεδαίμονα πρὸς σύναψιν εἰρήνης (*Ξενοφ.* Ἑλλην. VI, 3, 2).
Α. Θ. Σ.

λύκαινα, —ης (ἡ): τὸ θηλ. τοῦ *λύκου*: «ἐθήλασε γάλα λυκαίνης».

—*['Εγκυκλ.]* Βλ. *λύκος*.

Λύκαινα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Ζατούνης τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1938) 285. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἀράχωβα*.
Χ. Δ.

—**Λύκαινα** *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ περιφερείᾳ Γεμουρᾶ τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 35 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν.
Ε. Ι. Χ

—**Λύκαινα τῆς Ῥώμης** Ὁ μῦθος περὶ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου ἔδωσεν ἀφορμὴν ὅπως ἡ θηλάσασα τούτους λύκαινα τιμηθῇ ἰδιαιτέρως ἐν Ῥώμῃ καὶ χρησιμεύσῃ εἰς πολλοὺς καλλιτέχνας πρὸς δημιουργίαν γλυπτικῶν ἔργων ἀναπαριστανόντων λύκαιναν μὲ δύο θηλάζοντα νεογνά. Ἡ παράστασις αὕτη, ἧς ἀνευρέθησαν πλεῖστα ἀρχαῖα δείγματα, χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερον ὡς σύμβολον καὶ θυρεὸς τοῦ δήμου τῆς Ῥώμης, ὁ ὁποῖος, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μύθου, διατρέφει παρὰ τὴν ἄνοδον τοῦ Καπιτωλίου, ἐντὸς κλωβοῦ, ζῶσαν λύκαιναν.
Μ. Δ. Β

λυκαινίδαι (οἱ) (Lycaenidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἡμεροβίων*, περιλαμβάνουσα ψυχὰς μικροῦ ἢ καὶ μετρίου μεγέθους μὲ ἀνεπτυγμένας πτέρυγας καὶ ποικίλους χρωματισμούς. Ἐκ τῶν κυριωτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *ἄργος* (βλ. λ.).
Δ. Ν. Π.

Λύκαιον *[Γεωγρ.]*. Ἀρκαδικὸν ὄρος πρὸς Δ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ νοτίως τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Ἀλφειοῦ, περίφημον διὰ τὴν παναρχαίαν λατρείαν τοῦ Διὸς *Λυκαίου* (βλ. λ.) ὡς καὶ τοῦ Πανός. Ἡ παράδοσις ἀνάγει τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους εἰς τὸν Λυκάονα, τὸν υἱὸν τοῦ Πελασγοῦ. Τὸ ὄρος συνίσταται ἐκ διαφόρων εἰδῶν ἀσβεστολίθου καὶ καλεῖται κοινῶς *Διαφόρτι* ἢ *Διοφόρτι*. Τὸ ὄνομα Λύκαιον ἰδιάζει εἰς τὴν 1420 μ. ὑψηλὴν καὶ κυρίαν κορυφὴν (νῦν *Στεφάνι*), ἥτις ἐκαλεῖτο καὶ *Ὄλυμπος*· αὕτη ἔφερεν ἱερὸν τοῦ Διὸς (*Παυσαν* VIII, 38,2) καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων ὡς ἱερά. Ὑπὸ εὐρυτέραν ὅμως ἔννοιαν ἐπεκτείνεται τὸ ὄνομα Λύκαιον εἰς ὅλην τὴν πρὸς Δ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως ὀροσυστάδα, καθ' ἣν πηγάζει ἡ Νέδα. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ ὄρος ἦτο δασῶδες, ἀναφέρεται δ' ἄλσος, ἐν ᾧ ἦσαν δύο ἱερά, τὸ τοῦ Πανὸς καὶ τοῦ Παρρασίου Ἀπόλλωνος. Καὶ σήμερον ἔτι σῴζονται μεγάλα ἐκ φηγῶν δάση ὡς καὶ ἀφθονία πηγῶν. Ὁ Πλίνιος (25,67) δεικνύει τὸ Λύκαιον ὡς ἐξαιρετικὸν ὄρος τῶν Κενταύρων καὶ Χειρώνων. Τὸ κύριον ὄρος, πλὴν τῆς βορειοτέρας καὶ ὑψηλοτέρας κορυφῆς Στεφάνι, σχηματίζεται καὶ διὰ νοτιωτέρας καὶ χαμηλοτέρας, τοῦ *Ἁγίου Ἠλία*. Μεταξὺ τῶν κορυφῶν τούτων κεῖται εἰς ὕψος 1200 μ. μικρὸν ὀροπέδιον (νῦν *Κάτω Κάμπος*), ἔνθα ἦτο ἡ θέσις τοῦ ἀρχαίου ἱπποδρόμου. Ἐκ τῶν ἐσχάτως γενομένων ἀνασκαφῶν εὑρέθη ἡ μεγάλη αὐτοῦ στοά, ὁ περίβολος καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα (πρβλ. *Κουρουνιώτου* ἐν «Ἀρχαιολ. ἐφημ.» ἔτ. 1904, σ. 162 καὶ ἔτ. 1905, σ. 161, ὡς καὶ «Πρακτικὰ Ἀρχ. Ἑτ.» 1909, σ. 185, ἔνθα καὶ 10 πίνακες). Ἐπὶ ἄλλης θέσεως τοῦ Λυκαίου ἵσταται καὶ ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος (βλ. *Φιγαλία*).
Ι. Σ. Σ.

—**Λύκαιον** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Λυκοσούρας πρὸς Β. τῆς κώμης Ἴσαρι καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 410. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δερμπούνι*.
Χ. Δ

Λυκαῖος (ὁ) *['Αρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Διὸς ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπὸ τοῦ ὄρους Λυκαίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐλατρεύετο οὗτος καὶ ἐπιστεύετο ὅτι εἶχε γεννηθῇ ἐν τῇ θέσει Κρητέᾳ, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ εἶχεν ὀνομασθῇ Κρηταγενής, ὡς ὑπεστήριζον οἱ Ἀρκάδες, καὶ ὄχι διότι εἶχε γεννηθῇ ἐν Κρήτῃ κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν Κρητῶν. Ἐκεῖ, κατὰ τὴν ἀρκαδικὴν παράδοσιν, ἐτράφη γεννηθεὶς ὁ Ζεὺς ὑπὸ τῶν Νυμφῶν Θεισόας, Νέδας καὶ Ἁγνοῦς. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λυκαίου, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο καὶ Ὄλυμπος καὶ Ἱερὰ κορυφή, ὑπῆρχεν ὁ βωμὸς τοῦ Λυκαίου Διός, πρὸ τοῦ ὁποίου ἠγείροντο δύο κίονες μὲ ἐπιχρύσους ἀετοὺς εἰς τὴν κορυφήν. Εἰς τὸν βωμὸν τοῦτον ἡ θυσία ἐγίνετο ἐν ἀπορρήτῳ. Ἐκτὸς τοῦ βωμοῦ τούτου ὑπῆρχεν ἐν τῷ Λυκαίῳ καὶ τέμενος τοῦ Λυκαίου Διός, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπηγορεύετο νὰ εἰσέλθῃ τις, διότι ὁ εἰσερχόμενος εἰς αὐτὸ ἄνθρωπος (καὶ ζῷον) ἀπέθνησκεν ἐντὸς ἔτους. Ἐντὸς τοῦ τεμένους τούτου συνέβαινε καὶ τὸ θαῦμα νὰ μὴ ἀφίνῃ σκιὰν ὁ εἰσερχόμενος εἰς αὐτό. Ὑπῆρχεν ἀκόμη ἐντὸς τοῦ τεμένους καὶ πηγή, Ἁγνώ, ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου Νύμφης καλουμένη, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔρρεεν ἡ αὐτὴ πάντοτε (χειμῶνος καὶ θέρους) ποσότης ὕδατος, ἐκ τοῦ ὁποίου, δι' ἀνακινήσεως αὐτοῦ μὲ κλάδον δρυὸς ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Λυκαίου Διός, ἀνήρχετο ὁμίχλη, ἥτις ἐγίνετο ἐν ἀρχῇ νέφος καὶ ἔπειτα βροχή, ἥτις ἐδρόσιζε τὴν ξηρὰν γῆν τῆς Ἀρκαδίας, ὁσάκις συνέβαινεν εἰς αὐτὴν ξηρασία. Πλησίον τοῦ τεμένους τοῦ Λυκαίου Διὸς ἦτο καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Πανός, περιβαλλόμενον ὑπὸ ἄλσους δένδρων.
ΚΑΨ

Λυκάκης, *Σταῦρος*, ἢ ***Λυκοσταυριανός***. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου. Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του ἀνεκηρύχθη ὁπλαρχηγὸς καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχε μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος (1830) εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ἔν τε ταῖς δυτικαῖς καὶ ταῖς ἀνατολικαῖς ἐπαρχίαις τῆς νήσου.
Ν. ΚΛΕ

Λυκάμβης. Υἱὸς τοῦ Δώτου ἐκ Πάρου, ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Ζ' π.Χ. αἰῶνος. Μνηστεύσας τὴν νεωτέραν θυγατέρα αὐτοῦ Νεοβούλην μετὰ τοῦ ποιητοῦ Ἀρχιλόχου καὶ ἀθετήσας τὴν ὑπόσχεσίν του, τόσον δριμέως κατεδιώχθη διὰ τῶν σατιρῶν τοῦ ποιητοῦ, ὥστε ἐλέγετο ὅτι ηὐτοκτόνησεν ἐξ ἀπελπισίας, καθὼς καὶ ὅλη ἡ οἰκογένειά του.
Α. Θ. Σ.

Λυκανδὸς (ὁ καὶ ἡ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ὁμώνυμον θέμα ἐν Ἀρμενίᾳ. Ἀναφέρεται ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἦτο δὲ ἀρχικῶς ἄσημόν τι φρούριον τῆς αὐτοκρατορίας, ἀναδειχθὲν ὑπὸ τοῦ πατρικίου Μελία, θεράποντος τοῦ διακεκριμένου Ἀρμενίου Αζώτου. Προήχθη διαδοχικῶς εἰς κλεισοῦραν, στρατηγίδα καὶ πρωτεύουσαν θέματος, διαδοχικῶς δὲ τὰ ἀξιώματα ταῦτα κατέλαβεν ὁ Μελίας, ἀρχικῶς κυβερνήτης σώματος ἀτάκτων ληστῶν. Ἦτο κέντρον κτηνοτροφίας, ἤκμαζε δὲ τοὐλάχιστον μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος.
Π. Ν. Π.

λυκανθρωπία (ἡ)· ἀσθένεια τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἣν οὗτος περιφέρεται τὴν νύκτα καὶ ὠρύεται ὡς λύκος.

—*['Εγκυκλ.]* Ἡ *λυκανθρωπία*, ὡς νόσος φρενική, εἶναι εἶδος ζῳομανίας, καθ' ἣν ὁ πάσχων, νομίζων ὅτι ἔχει μεταβληθῇ εἰς λύκον, ἀπομιμεῖται τὴν φωνὴν καὶ τὰς κινήσεις τοῦ ζῴου τούτου καὶ ἀναπτύσσει διαθέσεις καὶ ἐπιθυμίας ἀγρίου ζῴου. Ἡ νόσος αὕτη, ἥτις, κατὰ τὸν ἰατρὸν τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος Μάρκελλον τὸν ἐκ Σίδης, ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μελαγχολιῶν, εἶναι σπανιωτάτη σήμερον, ἐνῷ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαίωνα εἶχε πολυπληθῆ θύματα. Οἱ κατεχόμενοι ὑπ' αὐτῆς ἐξέρχονται ἐν καιρῷ νυκτός, μιμοῦνται λύκους ἢ κύνας, διατρίβουσι περὶ τὰ μνήματα μὲ νεκροφιλικὰς διαθέσεις, ἔχουν ὠχρὸν πρόσωπον, ἀπλανεῖς, ξηροὺς καὶ κοίλους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ξηρὰν τὴν γλῶσσάν των.

Ἀλλὰ παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς ἐπικρατεῖ, διὰ λόγους ἀγνώστους μέχρι σήμερον, καὶ ἡ δοξασία ὅτι ἄνθρωποί τινες ἔχουν τὴν ἰδιότητα φύσει ἢ τὴν δύναμιν διὰ μαγικῶν πράξεων νὰ μεταβάλλωνται εἰς ἄγρια ζῷα καθ' ὡρισμένας ἢ μὴ ὥρας τοῦ ἔτους καὶ νὰ προβαίνουν εἰς πράξεις προσιδιαζούσας εἰς ζῷα. Αἱ περὶ τοιαύτης λυκανθρωπίας δοξασίαι εἶναι παλαιόταται εἰς ὅλους τοὺς λαούς. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν ἀναφέρεται ὁ Λυκάων, ὅστις «ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Λυκαίου Διὸς βρέφος ἤνεγκεν ἀνθρώπου καὶ ἔθυσε τὸ βρέφος καὶ ἔσπεισεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὸ αἷμα· καὶ αὐτὸν αὐτίκα ἐπὶ τῇ θυσίᾳ γενέσθαι λύκον φασὶν ἀντὶ ἀνθρώπου» (*Παυσαν.* VIII. 2, 3). «Λέγουσι δὲ ὡς Λυκάονος ὕστερον ἀεί τις ἐξ ἀνθρώπου λύκος γένοιτο ἐπὶ τῇ θυσίᾳ τοῦ Λυκαίου Διός, γίνοιτο δὲ οὐκ εἰς ἅπαντα τὸν βίον· ὁπότε δὲ εἴη λύκος, εἰ μὲν κρεῶν ἀπόσχοιτο ἀνθρωπίνων, ὕστερον ἔτει δεκάτῳ φασὶν αὐτὸν αὖθις ἄνθρωπον ἐκ λύκου γίνεσθαι, γευσάμενον δὲ ἐς ἀεὶ μένειν θηρίον» (αὐτόθ. VIII. 2, 6). Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἀναφέρεται ὁ Ἀρκὰς πύκτης Δάμαρχος, ὅστις θυσιάζων εἰς τὸν Λύκαιον Δία μετεμορφώθη εἰς λύκον, μετὰ πάροδον δὲ δεκαετίας ἀνέκτησε τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν (*Παυσαν.* VI, 8, 2). Εἰς τὴν Π Διαθήκην ὑπάρχει ἡ πληροφορία ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ μετεμορφώθη εἰς ζῷον «καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη καὶ χόρτον ὡς βοῦς ἤσθιε καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡς λεόντων ἐμεγαλύνθησαν καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ ἕως ὀρνέων» (*Δανιὴλ* 4, 30). Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον λέγεται «ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατῳκημένων ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς τὠυτὸ κατίσταται» (*Ἡροδ.* IV, 105). Κατὰ τὸν μεσαίωνα αἱ περὶ λυκανθρωπίας δοξασίαι ἔσχον μεγίστην ἐξάπλωσιν. Ὅλοι οἱ θεολόγοι καὶ οἱ νομομαθεῖς τῶν χρόνων τούτων παραδέχονται ἐκ συμφώνου τὴν ὕπαρξιν λυκανθρώπων. Ὁ αὐτοκράτωρ Σιγισμόνδος ὑπέβαλε σοβαρῶς εἰς τὴν κρίσιν συνελεύσεως σοφῶν θεολόγων τὸ ζήτημα τῶν λυκανθρώπων καὶ αὕτη ἀπεφήνατο ὅτι ἡ μεταμόρφωσις μάγων εἰς λυκανθρώπους εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον καὶ ὅτι πᾶσα περὶ τούτου ἀμφιβολία ἰσοδυναμεῖ πρὸς αἱρετικὴν διδασκαλίαν. Ἕνεκα τῆς συγχύσεως ταύτης πρὸς τοὺς μάγους, οἱ λυκάνθρωποι (δυστυχεῖς φρενοπαθεῖς, πιστεύοντες ἑαυτοὺς μεταμορφωμένους εἰς λύκους) ἐκαίοντο ἀνηλεῶς, ὅπως καὶ οἱ ἐπὶ μαγείᾳ ὕποπτοι. Συνηθέστερον ἐπιστεύετο ὅτι μεταξὺ τῶν λύκων ὑπῆρχον πολλοί, οἱ ὁποῖοι πρότερον ἦσαν ἄνθρωποι, δυνάμενοι νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀρχικήν των μορφὴν ἐὰν ἐτραυματίζοντο ἢ ἤκουον ἐκφωνούμενον τὸ βαπτιστικὸν ὄνομά των.

Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἀκόμη σῴζονται παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς λείψανα τῶν δοξασιῶν τούτων εἰς παραδόσεις, εἰς τὰς ὁποίας οἱ λυκάνθρωποι ἔχουν διάφορα ὀνόματα (γερμ. werwolf, ἀγγλ. werewolf, δαν. varulf, νορμανδ. garwalf, βρεταν. bleizgarou ἢ bisclaveret, γαλ. loup garou. προβηγκ. leberoum, ἰταλ. lupo mannaru, πορτογ. lobis homis κλπ.). Ἐν Ἑλλάδι ἔχει γίνει ἐν μέρει συγχώνευσις τῶν λυκανθρώπων πρὸς τοὺς *καλλικαντζάρους*, διὰ τοὺς ὁποίους πιστεύεται ὅτι εἶναι ἄνθρωποι προσβεβλημένοι ὑπὸ μανίας κατὰ τὸ Δωδεκαήμερον καὶ περιφερόμενοι τὴν νύκτα ἀνὰ τὰς ὁδούς. —Ω.

λυκάνθρωπος (ὁ)· ὁ πάσχων λυκανθρωπίαν, ὁ κατὰ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις μεταμορφωθεὶς εἰς λύκον || ἄνθρωπος ἔχων τὴν ἀγριότητα λύκου, ἀγριάνθρωπος.

Λυκάονες (οἱ) *['Αρχ.]*. Οἱ κάτοικοι τῆς *Λυκαονίας* (βλ. λ.).

Λυκαονία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία χώρα μεσόγειος τῆς Μ. Ἀσίας. Τὰ ὅρια αὐτῆς μέχρι τοῦ Ξενοφῶντος ἦσαν λίαν περιωρισμένα, καθόσον καὶ αὐτὸ τὸ Ἰκόνιον ἀναφέρεται εἰς τὴν «Κύρου ἀνάβασιν» ὡς πόλις τῆς Φρυγίας. Βραδύτερον ὅμως τὰ ὅριά της ἐπεξετάθησαν καὶ ὡρίζετο πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γαλατίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Κιλικίας, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Καππαδοκίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Πισιδίας καὶ Φρυγίας. Ὡς φυσικὰ ὅρια δύνανται νὰ ληφθοῦν ὁ Ταῦρος πρὸς Ν. καὶ ἡ λίμνη Τάττα πρὸς Β. Σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ χώρα εἶναι πεδιὰς ἔρημος καὶ λευκὴ ἐκ τῆς ἀφθόνου κρητίδος καὶ μόνον τὰ περὶ τὸ Ἰκόνιον ἀποτελοῦν δάσιν ὁπωσδήποτε ἀξίαν λόγου. Περὶ προϊόντων αὐτῆς δὲν

Χάρτης τῆς Λυκαονίας.

γίνεται λόγος, καθόσον μόνον ἡ κτηνοτροφία ἤκμαζεν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν ποιμένες, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, νομάδες καὶ λῃσταί. Ὁ τοιοῦτος βίος κατέστησεν αὐτοὺς πολεμικούς, ἰσχυροτάτους καὶ φιλελευθέρους, οὐδέποτε ἀναγνωρίσαντας τὴν κυριαρχίαν τῶν Περσῶν. Πολιτικῶς ἡ Λυκαονία ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ρευστή. Πάντοτε ἡ πολιτική της κατάστασις μετεβάλλετο καὶ τὰ διάφορα τμήματα αὐτῆς διάφορον τύχην ἔσχον· διὸ ἡ παρακολούθησις τῆς ἱστορίας αὐτῆς εἶναι ἀδύνατος. Πρῶτος ἀναφέρει αὐτὴν ὁ Ξενοφῶν. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει 14 πόλεις αὐτῆς, ὧν σπουδαιοτέρα τὸ Ἰκόνιον. Ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Πίου μέχρι τέλους τοῦ Γ' αἰῶνος μ. Χ ὑφίστατο «Κοινὸν Λυκαονίας», οὗτινος μέλη ἦσαν αἱ πόλεις Ἰκόνιον, Λύστρα, Λάρανδα, Δέρβη κ. ἄ. Ἐπολέμησαν οἱ Λυκάονες

Digitized by Google

μετὰ τοῦ Κροίσου κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ὑπήχθησαν τυπικῶς εἰς αὐτούς ἡττηθέντος τοῦ Κροίσου Εἶτα περιῆλθον εἰς τοὺς Μακεδόνας, Σελευκίδας, Εὐμένη τῆς Περγάμου, Ἀριαράθην Ε' τῆς Καππαδοκίας (129 π.Χ.). Ρωμαίους, Βυζάντιον καὶ Σελτζούκους Τούρκους, οἵτινες τὸ Ἰκόνιον κατέστησαν πρωτεύουσαν Νῦν λέγεται *Καραμανία* ἀπὸ τὴν πόλιν Καραμὰν (ἀρχ. Λάρανδα). Νομίσματα ἔχομεν τοῦ Ἀντιόχου Δ' μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Λυκαόνων» καὶ ἄλλα. Ν. Ζ.

λυκαράχναι (αἱ) (Lycoses) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία ἀραχνωδῶν (βλ. λ. *ἀράχνη*).

Λυκάρητος. Σάμιος, ἀδελφὸς τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Μαιανδρίου Φίλος τοῦ Δαρείου γενόμενος, ἠκολούθησε καὶ ἐβοήθησεν αὐτὸν πολὺ εἰς τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείαν. Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην διωρίσθη τύραννος τῆς κυριευθείσης νήσου Λήμνου, τὴν ὁποίαν διῴκησε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Πολλοὺς καὶ δὴ τοὺς πλουσίους τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐξώρισεν ἢ ἐφόνευσε, δημεύσας τὰς περιουσίας των, διότι δῆθεν δὲν ἐβοήθησαν τὸν Δαρεῖον κατὰ τῶν Σκυθῶν. Ν. Ι. Ζ.

Λυκάριος. Ἔφορος ἐν Σπάρτῃ τῷ 414 π. Χ. Ἀναφέρει αὐτὸν ὁ Ξενοφῶν (Ἑλλ. II, 3, 10), ὡς ἕνα ἐκ τῶν 29 ἐφόρων τῶν ἀρξάντων κατὰ τὰ 29 ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ δὴ δέκατον ὄγδοον κατὰ σειράν. Ν. Ι. Ζ.

Λυκᾶ - Σαμπιοννιὲρ (Lucas - Championnière), ***Ἰοῦστος - Μαρία - Μαρκελλῖνος.*** Γάλλος χειρουργὸς τῶν Παρισίων, γεννηθεὶς τῷ 1843. Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1870 μὲ τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν «Lymphatiques utérins et lymphagite utérine». Τῷ 1874 ἐγένετο χειρουργὸς τῶν νοσοκομείων καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς «Journal de médec. et de chir. pratique» Ἔγραψε: «De la fièvre traumatique», διατριβὴν ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ (1872), «Les lymphatiques utérins et leur rôle dans la pathologie utérine» ἐν «Archiv. de toxicologie» (1875), «Chirurgie antiséptique» (1876—1880), «Étude sur la trépanation du crâne Trépanation guidée par les localisations cérébrales» (1878), «Le massage et la mobilisation dans le traitement des fractures» (1886—1889) Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους του συνετέλεσεν ἰδίᾳ πρὸς διάδοσιν ἐν Γαλλίᾳ τῆς ἀντισηπτικῆς θεραπείας τῶν τραυμάτων. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φέρονται: α) εἰδικὸς χηλεπίδεσμος, β) διάτρητος ἐξ ἀλουμινίου σωλήν, γ) μέθοδος ριζικῆς θεραπείας βουβωνοκήλης καὶ δ) μέθοδος, ὁμοῦ μετὰ τοῦ στόματος τοῦ Broca, πρὸς ἀνάτρησιν τοῦ κρανίου διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῆς ρολανδείου γραμμῆς (μέθοδος Broca - Championnière). Ο. Ρ.

Λυκάστη ἡ πλατύφυλλος.

λυκάστη (ἡ) (Lycaste) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη, ὧν τινα λίαν κοσμητικὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων, πρὸς κόσμον καλλιεργουμένων εἰδῶν εἶναι ἡ *λυκάστη ἡ πλατύφυλλος* (Lycaste latifolia) Δ. Ν. Π.

Λυκαστία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Μ. Ἀσίας ν Λευκοσυρίᾳ τῆς Καππαδοκίας, ἀργότερον Γαλατικοῦ Πόντου, περὶ τὸν Λύκαστον ποταμὸν νῦν Καρᾶ-Μπογάζι καὶ τὴν ὁμώνυμον πόλιν *Ἀπολλ. Ροδ.* II, 999). Α. Θ. Σ.

Λύκαστος, ἢ ***Λυκάστης.*** Βασιλεὺς τῆς Κρήτης, δωδέκατος, υἱὸς τοῦ Μίνωος Α' καὶ πατὴρ τοῦ Β', μνηστὴρ τῆς Εὐλιμένης, θυγατρὸς τοῦ Κύδωνος, καὶ σύζυγος τῆς Ἴδης, θυγατρὸς τοῦ Κορύβαντος.

Λύκαστος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Κρήτης, μνημονευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Β, 647) μεταξὺ ἐκείνων, αἵτινες ἔλαβον μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, καὶ ὀνομαζομένη «ἀργινόεις» (ἀργιλλώδης). Παλαιότερον θὰ ἦτο ἐπίσημος, ἀφοῦ τὴν ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος, ἀλλ' ὕστερον περιῆλθεν εἰς τὴν Κνωσόν, πλησίον τῆς ὁποίας ἔκειτο. Τῷ 185 π. Χ., ὅτε ἡ Γόρτυς ἐνίκησε τὴν Κνωσόν, προσετέθη εἰς τὴν Λύκτον. Ὅτε δὲ ἡ Ρώμη ἔπεμψε πρεσβείαν ὑπὸ τὸν Ἄππιον, διὰ νὰ συμβιβάσῃ τοὺς Κρῆτας ἀπεδόθη εἰς τὴν Κνωσόν, ἥτις καὶ κατέστρεψεν αὐτήν. Τοποθετεῖται ὑπ' ἄλλων μὲν παρὰ τὸ σημερινὸν Ἀστρίτσι τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος, ὑπ' ἄλλων δὲ παρὰ τὸ Κανλὶ-Καστέλλι τῆς ἐπαρχίας Τεμένους. Ε. Γ.

— **Λύκαστος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν τῷ Γαλατικῷ Πόντῳ, πρὸς τὰ παφλαγονικὰ μεθόρια, μεθ' ὁμωνύμου πόλεως, ἐκβάλλων 20 στάδια ἀνατ. τῆς Ἀμισοῦ (νῦν Σαμψοῦντος) (*Σκύλ.* Περίπλ. 89. *Ἀνων.* Περίπλ. 28, *Μαρκ.* Ἐπιτ Θαλ Περίπλ. 10). Σήμερον καλεῖται Καρᾶ-Μπογάζ, ἐκβάλλων παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Τσίβα-Μπουρνού, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σαμψοῦντος. Α. Θ. Σ.

— **Λύκαστος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὴ πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῷ Γαλατικῷ Πόντῳ, ἀπέχουσα 20 στάδια πρὸς Ἀν. τῆς Ἀμισοῦ (νῦν Σαμψοῦντος), παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. (*Σκύλ.* Περίπλ. 89). Ἡ περὶ αὐτὴν χώρα ἐκαλεῖτο *Λυκαστία.* Α. Θ. Σ.

λυκαυγής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ἀμυδρῶς φέγγων || *λυκαυγὲς* (τὸ ὡς οὐσ., τὸ μεταξὺ τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας ἀσθενὲς φῶς, ἡ ἕως, κοιν. *χαράματα* ἢ *γλυκοχαράματα* || μεταφ., ἡ ἔναρξις εὐτυχοῦς περιόδου || «τὸ λυκαυγὲς τῆς ζωῆς» ἡ νεότης, ἡ νεανικὴ ἡλικία.

— *[Ἀστρον.]* Καλεῖται *λυκαυγὲς* τὸ διάχυτον φῶς, τὸ ὁποῖον προηγεῖται τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἕπεται τῆς δύσεως αὐτοῦ καὶ καλεῖται *λυκόφως.* Τὸ ἡμίφως τοῦτο, τὸ ὁποῖον σημειοῖ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, ὀφείλεται εἰς τὴν διάχυσιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἐντὸς τῶν ἀνωτάτων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαίρας.

Ἡ λαμπρότης τοῦ λυκαυγοῦς ἢ τοῦ λυκόφωτος ἐξαρτᾶται οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀποστάσεως, εἰς ἣν εὑρίσκεται ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διαυγείας τῆς ἀτμοσφαίρας, ἤτοι ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν ἐν αὐτῇ αἰωρουμένων ὑδρατμῶν ἢ ξένων σωματίων. Συνεπῶς ἡ διάρκεια τοῦ λυκαυγοῦς ἢ τοῦ λυκόφωτος ἔν τινι τόπῳ δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ παρὰ μόνον κατὰ προσέγγισιν, διότι ἡ ἀρχὴ τοῦ λυκαυγοῦς ὅπως καὶ τὸ τέλος τοῦ λυκόφωτος δὲν συμπίπτουσι πάντοτε πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα ἀπόστασιν τοῦ ἡλίου.

Ἡ λαμπρότης τοῦ λυκαυγοῦς ἢ τοῦ λυκόφωτος εἶναι τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον ὁ ἥλιος εὑρίσκεται πλησιέστερον τοῦ ὁρίζοντος. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ διάκρισις μεταξὺ *ἀστρονομικοῦ* καὶ *πολιτικοῦ λυκαυγοῦς* ἢ *λυκόφωτος.* Τὸ ἀστρονομικὸν λυκαυγὲς ἄρχεται ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ ἥλιος εὑρίσκεται 18° περίπου ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα, ὁπότε ἡ ἀνωτέρα ἀτμοσφαῖρα ἄρχεται φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ἡλίου, οἱ δὲ ἀστέρες 6ου μεγέθους καθίστανται ἀόρατοι περὶ τὸ ζενίθ. Τὸ πολιτικὸν λυκαυγὲς ἄρχεται ὅταν ὁ ἥλιος εὑρίσκεται 6° ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα, ὅτε τὸ ἥμισυ τῆς ἀτμοσφαίρας φωτίζεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Τὰ ἀνάλογα ἰσχύουσι προκειμένου περὶ τοῦ ἀστρονομικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ λυκόφωτος.

Ἡ διάρκεια τοῦ λυκαυγοῦς ἢ τοῦ λυκόφωτος ἔν τινι τόπῳ εὑρίσκεται, ἐὰν τὸ διὰ τινα δοθεῖσαν ἡμέραν ἡμιημερήσιον τόξον τοῦ ἡλίου ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ ἡμιημερησίου τόξου αὐτοῦ, τοῦ παρεχομένου ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$\text{συν}\,H = -\frac{\eta\mu\,\varphi\,\eta\mu\,\delta + \eta\mu\,h}{\text{συν}\,\delta\,\text{συν}\,\varphi}$$

ἔνθα τὸ h ἰσοῦται πρὸς 6° ἢ 18°.

Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι ἡ διάρκεια τοῦ λυκαυγοῦς ἢ τοῦ λυκόφωτος εἶναι τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον τὸ πλάτος τοῦ τόπου φ καὶ ἡ ἀπόκλισις δ τοῦ ἡλίου εἶναι μεγαλύτερα, εἰς τὸν αὐτὸν δὲ τόπον εἶναι ἐλαχίστη κατὰ τὰς ἰσημερίας καὶ μεγίστη κατὰ τὰς τροπάς. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω τύπου συνάγεται ἐπίσης ὅτι ὅταν $90° - \varphi - \delta \leqslant 18°$, τὸ λυκόφως διαρκεῖ καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ ὅτι κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν τὸ κατώτατον ὅριον πλάτους, ἔνθα τὸ λυκόφως διαρκεῖ δι' ὅλης τῆς νυκτός, εἶναι φ=48°, 5. Σ. Π.

Λυκάων, —ονος (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς *Λυκαονίας* (βλ. λ.).

Λυκάων *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Πελασγοῦ καὶ τῆς Ὠκεανίδος Μελιβοίας (κατ' ἄλλον μῦθον τῆς Νύμφης Κυλλήνης) καὶ σύγχρονος, κατὰ τὴν παρὰ Παυσανίᾳ παράδοσιν, τοῦ Κέκροπος. Οὗτος, βασιλεὺς ὢν τῶν Ἀρκάδων, ἀπέκτησεν ἐκ πολλῶν γυναικῶν 50 υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων πρεσβύτατος ἦτο ὁ Μαίναλος (κατ' ἄλλον μῦθον ὁ Νύκτιμος, ὅστις εἶχε καὶ τὴν ὅλην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐξουσίαν) καὶ νεώτατος ὁ Ὀρχόμενος κατ' ἄλλον μῦθον ὁ Οἴνωτρος, ὅστις πρῶτος ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἔγινεν ἀρχηγὸς ἀποίκων, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Οἰνωτρίαν τῆς Ἰταλίας). Ἐκτὸς τῶν 50 υἱῶν, ὁ Λυκάων ἀπέκτησε καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Καλλιστώ, τὴν σύνθηρον τῆς Ἀρτέμιδος, ἐκ τῆς ὁποίας, συνελθούσης μετὰ τοῦ Διός, ἐγεννήθη ὁ ἐπώνυμος τῆς Ἀρκαδίας ἥρως Ἀρκάς, ὅστις διεδέχθη εἰς τὴν βασιλείαν τῆς χώρας τὸν θεῖόν του Νύκτιμον. Ποικίλαι καὶ ἀντιφατικαὶ ἦσαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἱ περὶ Λυκάονος καὶ τῶν υἱῶν του παραδόσεις. Κατὰ τινα αὐτῶν ὁ Λυκάων ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ Λυκαίου μὲν ὄρους τὴν ἀρχαιοτάτην τῶν πόλεων Λυκόσουραν, ἐπὶ τοῦ ὄρους δὲ Κυλλήνης τὸν ναὸν τοῦ Ἑρμοῦ, ὠνόμασε τὸν Δία Λυκαῖον καὶ ἵδρυσε τὸν ἀγῶνα τῶν Λυκαίων, οἱ δὲ υἱοί του Πάλλας, Φίγαλος, Τεγεάτης, Μαντινεύς, Μαίναλος, Ὀρχόμενος, Ὕψους καὶ ἄλλοι ἔγιναν οἱ ἐπώνυμοι τῶν ὑπ' αὐτῶν κτισθεισῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας ἥρωες, ὑπῆρξαν δηλαδὴ οἱ πρῶτοι ἐκπολιτισταὶ τῆς Ἀρκαδίας. Κατ' ἄλλην ὅμως, ὁ Λυκάων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Κέκροπα (ὅστις πρῶτος εἰσήγαγε τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, τὴν τῶν πελάνων, ἐπιχωρίων πεμμάτων), πρῶτος ἐθυσίασε βρέφος ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διός, μεταμορφωθεὶς εἰς λύκον διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν ταύτην, οἱ δὲ υἱοί του, φιλοξενήσαντες τὸν μορφὴν ἀνθρώπου λαβόντα Δία, παρέθεσαν κρέατα ζῴων ἀνάμεικτα μετ' ἀνθρωπίνων, τιμωρηθέντες διὰ τὴν ἀσέβειάν των ταύτην διὰ κεραυνώσεως ὑπὸ τοῦ Διὸς (κατὰ παραλλαγὴν τοῦ μύθου, τότε κατεκεραυνώθη καὶ ὁ πατὴρ των), πλὴν τοῦ Νυκτίμου, τὸν ὁποῖον ἔσωσεν ἡ Γαῖα, δεηθεῖσα τοῦ Διός. Ἐλέγετο μάλιστα ὅτι ἕνεκα τῆς ἀσεβείας τοῦ Λυκάονος καὶ τῶν υἱῶν του ἔγινεν ὁ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νυκτίμου κατακλυσμός, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐσώθησαν μόνον ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα. Ὑπῆρχεν ἀκόμη ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ζεὺς ἐτιμώρησε τὸν Λυκάονα καὶ τοὺς υἱούς του μεταμορφώσας καὶ αὐτούς, ὡς τὸν πατέρα, εἰς λύκους καὶ ὅτι πάντοτε βραδύτερον, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους θυσίαν, εἷς ἄνθρωπος μετεμορφώνετο εἰς λύκον, οὐχὶ ὅμως δι' ὅλην του τὴν ζωὴν ἀλλὰ διὰ μίαν δεκαετίαν μόνον, ἂν κατὰ τὸ διάστημα αὐτῆς δὲν ἤθελε γευθῇ ἀνθρωπίνων κρεάτων (ἄν ἐγεύετο, ἔμενε πάντοτε θηρίον). Ὁ Λυκάων καὶ οἱ υἱοί του εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς βαρβάρου ἐποχῆς τῶν Πελασγῶν, τὴν ὁποίαν διεδέχθησαν οἱ χρόνοι τῶν ἐκπολιτιστῶν τῆς χερσονήσου Ἑλλήνων. Ἴσως μάλιστα ἡ λέξις Λυκάων ἦτο ἐν ἀρχῇ ἐπίθετον τοῦ ἐν τῷ Λυκαίῳ λατρευομένου Διός, ὡς θεοῦ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ αἰθέρος, γενομένη ἔπειτα ὄνομα ἥρωος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπλάσθησαν οἱ προορηθέντες μῦθοι ἐκ ταυτισμοῦ τοῦ θέματος τῆς λέξεως ταύτης πρὸς τὸ τῆς λέξεως λύκος. Ἀπὸ τοῦ Λυκάονος ἐλέγετο ὅτι εἶχε λάβει τὸ ὄνομά της καὶ ἡ Λυκαονία τῆς Μ. Ἀσίας.

—2) Υἱὸς τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Λαοθόης, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ὅτε συνελήφθη ὑπ' αὐτοῦ (*Ὁμ.*, Ἰλ. Γ. 333).

—3) Ἡγεμὼν τῶν Λυκίων καὶ πατὴρ τοῦ τοξότου Πανδάρου (Ἰλ. Β 826) ΚΑΥ.

— **Λυκάων.** Ἔνδοξος Σάμιος μουσικός, ὅστις, ἰδὼν ὅτι τὸ ἑπτάχορδον δὲν ἀπετέλει δύο τέλεια τετράχορδα, διώρθωσε τὴν ἀτέλειαν, παρεμβαλὼν εἰς αὐτὸ μίαν ἔτι χορδήν, καὶ κατεσκεύασε τοιουτοτρόπως κιθάραν ὀκτάχορδον. Ν. Ι. Ζ.

— **«Λυκάων».** Ἐφημερὶς τῶν εἰδήσεων, ἐκδιδομένη ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ἐν Τριπόλει ἀπὸ τοῦ 1873 μέχρι τοῦ 1874.

λυκάων (ὁ) (Lycaon) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυνιδῶν.* Εἰς τὸ γένος τοῦτο ὑπάγεται ἓν μόνον εἶδος ὁ *λυκάων ὁ ἐζωγραφημένος* (Lycaon pictus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ εἶναι γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα *κυνύαινα.* Τὸ μῆκός των εἶναι παραπλήσιον πρὸς τὸ τῶν λύκων, τὸ σῶμα εὔρωστον, ὁ τράχηλος χονδρός, οἱ πόδες εὔρωστοι καὶ ἀρκετὰ ὑψηλοὶ καὶ ἡ οὐρὰ μακρά, παχεῖα καὶ κυλινδρική. Τὸ τρίχωμά του εἶναι ἀρκετὰ πυκνόν, παχὺ καὶ μακρὸν καὶ ὁ χρωματισμὸς του ἀναμὶξ φαιος, λευκὸς καὶ μελανός. Ἐνδιαιτῶνται συνήθως κατ' ἀγέλας καὶ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ποιμνίων καὶ ὅταν παροργισθῶσι καὶ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. Δ. Ν. Π.

Λυκέας. —1) Ἀργεῖος ποιητής, ἀκμάσας τὸν Γ' αἰῶνα π. Χ. Ἐποίησεν ἔπος μέγα εἰς δακτυλικὸν ἑξάμετρον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξέθετε τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του Ἄργους μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Πύρρου, βασιλέως τῆς Ἠπείρου, φονευθέντος ἐκεῖ. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου, ὅστις εἶχεν αὐτὸν ἀξιόλογον πηγὴν εἰς τὰ Ἀργολικά του, οὐχὶ ὅμως τὴν μόνην, ὡς πιστεύεται

—2) Συγγραφεὺς ἐκ Ναυκράτιδος τῆς Αἰγύπτου. Ἔγραψεν εἰς τρεῖς τόμους «Αἰγυπτιακὰ» ἀπολεσθέντα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνῆγε τὴν ἀρχὴν τῶν Αἰγυπτίων εἰς Αἰγύπτιόν τινα, ἐξήταζε τὴν Αἴγυπτον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ περιέγραφε λίαν ἐπιτυχῶς τὰς πυραμίδας. Ν. Ι. Ζ.

Λυκεία (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Τροιζῆνι, παρὰ τὸ θέατρον τῆς ὁποίας ὑπῆρχε ναὸς τῆς θεᾶς, ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἱππολύτου, υἱοῦ τοῦ Θησέως, προελθὼν κατὰ τὸν Παυσανίαν (II, 31, 4), ἢ διότι ὁ Ἱππόλυτος ἀπηλευθέρωσε τὴν Τροιζῆνα ἀπὸ τῶν λυμαινομένων αὐτὴν λύκων, ἢ ἀπὸ τῶν Ἀμαζόνων, «παρ' ὧν τὰ πρὸς μητρός ἦν». Α. Θ. Σ.

λυκειάρχης (ὁ)· ὁ ἄρχων λυκείου, ὁ διευθυντὴς ἢ ἰδιοκτήτης *λυκείου* (βλ. λ.).

Λύκειον *[Ἀρχ.]*. Περίφημον γυμνάσιον παρὰ τὸν Ἰλισόν. Ἡ θέσις αὐτὴ ἦτο ἀρχικῶς περίβολος

Digitized by Google

ἀφιερωμένος εἰς τὸν Λύκειον Ἀπόλλωνα, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία του. Κατὰ τὸν Στράβωνα τὸ Λύκειον ἔκειτο παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἠριδανοῦ καὶ ἔξωθι τῆς πύλης τοῦ Διοχάρους, ἤτοι δυτικῶς ἢ νοτιοδυτικῶς τοῦ Λυκαβηττοῦ. Λεπτομερέστερος ὁ Παυσανίας προσθέτει ὅτι τοῦτο εὑρίσκετο πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Νίσου, ὁ δὲ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους ὅτι ἦτο ἐπίπεδος θέσις πρὸ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, τὸ Λύκειον ἔκειτο παρὰ τὸν Ἀρδηττὸν καὶ τὸ Παλλάδιον, ὑπῆρχε δὲ δρόμος ἀπὸ τοῦ Λυκείου εἰς Ἀθήνας. Κατὰ ταῦτα, τὸ Λύκειον ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἄστεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὀλίγον πρὸς νότον τοῦ Κυνοσάργους. Ἀλλὰ τὸ Λύκειον ἐγένετο καὶ γυμνάσιον καὶ μάλιστα τὸ κύριον τῶν ἐν Ἀθήναις γυμνασίων. Ὡς τοιοῦτον τὸ Λύκειον ἀναφέρει πρῶτος ὁ Ξενοφῶν, συχνάκις δὲ ἀναφέρεται ὑστερώτερον καὶ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους. Κατὰ τὸν Ἡρακλείδην, τὸ μέρος τοῦτο περιεβάλλετο ὑπὸ ὑψηλῶν δένδρων καὶ πλουσίας βλαστήσεως. Τὸ γυμνάσιον τοῦ Λυκείου ἵδρυσεν ὁ Πεισίστρατος. Ἐξωραϊστικὰ ἔργα ἐν αὐτῷ ἐξετελέσθησαν κατὰ καιροὺς ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου, τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Λυκούργου, ὡς μνημονεύει ὁ Παυσανίας. Τὸ Λύκειον ἦτο τόπος, ἔνθα ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδασκεν ἐπὶ δέκα τρία ἔτη, οἱ δὲ μαθηταί του ἐσυνέχισαν τὴν σχολὴν αὐτοῦ, κληθέντες μάλιστα περιπατητικοί, ὡς ἐκ τῆς συνηθείας, τὴν ὁποίαν εἶχον νὰ διδάσκωσι περιπατοῦντες ἐν τῷ γυμνασίῳ. Πλησίον τοῦ Λυκείου ὑπῆρχεν ἡ πηγὴ τοῦ ἥρωος Πάνωπος. Τὸ Λύκειον κατεστράφη τὸ πρῶτον τῷ 200 ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε′ κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν ἐπίθεσίν του, ὑστερώτερον δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Σύλλα. Β. Δ. Θ.

Λύκειον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Δ. Θρᾴκης, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Σαπῶν τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἔχον ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 813. Χ. Δ.

λύκειον (τό)· ἰδιωτικὸν σχολεῖον μέσης ἐκπαιδεύσεως· || «πρακτικὸν λύκειον» σχολεῖον μέσης ἐκπαιδεύσεως ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ γυμνάσιον, προπαρασκευάζον δὲ τοὺς μαθητὰς ἰδίᾳ εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ φυσιογνωστικά.

— *[Ἐγκυκλ.]* Τὸ ὄνομα *λύκειον* ἐδίδετο ἐν τῇ Δύσει ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως εἰς διάφορα κατὰ χώρας ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως ἦσαν ἀνώτεραι σχολαὶ τῶν οὑμανιστῶν, εἰς τὰς ὁποίας προπαρεσκευάζοντο μαθηταὶ διὰ τὴν εἴσοδόν των εἰς τὸ πανεπιστήμια. Ἐν Γαλλίᾳ σήμερον λύκεια (lycées) καλοῦνται σχολαὶ δημόσιαι τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, διαφέρουσαι ἀπὸ τῶν κολλεγίων ἐκ τοῦ ὅτι τὰ τελευταῖα ταῦτα εἶναι κοινοτικά. Μεγάλην σπουδαιότητα ἔσχον τὰ λύκεια τοῦ Μονταίν, τοῦ Μπυφφόν, τοῦ Βολταίρου, τοῦ Μισελὲ κ. λ. π., ὡς καὶ τὰ τῶν θηλέων τοῦ Ρακίνα καὶ Μολιέρου. Ἐν Ἰταλίᾳ λύκεια (liceo) εἶναι ἐπίσης σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἀνάλογα πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν γυμνάσια. Ἐν Βαυαρίᾳ τὰ λύκεια (lyzeum) εἶναι εἶδος πανεπιστημίων μὲ περιωρισμένον ἀριθμὸν μαθητῶν, τῶν ὁποίων ὁ κύκλος τῶν μαθημάτων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν σχολῶν τῶν καθολικῶν. Τέλος, ἐν Βερολίνῳ καὶ Δαρμστάτῃ δίδεται τὸ ὄνομα εἰς τὰς ἀνωτέρας σχολὰς θηλέων. Ἐν Ἑλλάδι πρακτικὰ λύκεια καλοῦνται σχολαὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἰσοβάθμιοι πρὸς τὰ γυμνάσια, εἰς τὰς ὁποίας δίδεται μεγαλυτέρα σημασία εἰς τὰ μαθήματα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν (μαθηματικά, φυσικὴν κλπ.). Εἰς τὰ πρακτικὰ λύκεια φοιτῶσι κυρίως μαθηταὶ προοριζόμενοι διὰ τὰς ἀνωτέρας σχολὰς τῶν θετικῶν καὶ ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν (πολυτεχνεῖον, φυσικομαθηματικὴ σχολὴ πανεπιστημίου, ἀνωτάτη γεωπονικὴ σχολὴ κλπ.). —Ω

— **«Λύκειον τῶν *Ἑλληνίδων*»**. Γυναικεῖον σωματεῖον ἱδρυθὲν ἐν ἔτει 1911 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς Καλλιρρόης Παρρὲν καὶ ὑπαγόμενον εἰς τὸν διεθνῆ σύνδεσμον τῶν λυκείων, τὸν ἑδρεύοντα ἐν Λονδίνῳ, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ εὑρίσκεται ἐν μονίμῳ ἐπαφῇ. Ἡ ἵδρυσις τοῦ ἐν λόγῳ σωματείου ὑπῆρξε καὶ ἡ πρώτη συστηματικὴ προσπάθεια τῆς ἐν Ἑλλάδι γυναικείας δράσεως καὶ χειραφετήσεως, ἡ ἐπιτυχία τῆς ὁποίας ἐπεξετάθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὅπου ἱδρύθησαν τμήματα αὐτοῦ.

Πλὴν τοῦ κοσμικοῦ χαρακτῆρος τοῦ σωματείου, ἐκδηλουμένου διὰ διαλέξεων καὶ κοσμικῶν συγκεντρώσεων, ἔχει καὶ ἐθνικὸν καὶ κοινωνικὸν τοιοῦτον, σκοπεῖ δὲ σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν διατήρησιν τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἠθῶν καὶ ἐθίμων, τοπικῶν ἀμφιέσεων, ἐθνικῶν χορῶν, δημωδῶν ᾀσμάτων, χειροτεχνίας κ.τ.λ., τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς Ἑλληνίδος εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, παιδαγωγικὴν καὶ καλὰς τέχνας, καὶ ἐν γένει μόρφωσιν αὐτῆς. Διατηρεῖ ἐνδιαφερούσας συλλογὰς ἀμφιέσεων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι σήμερον, κεντημάτων κλπ. Ἐξασκεῖ ἐλεήμονα καὶ ἠθικὴν δρᾶσιν εἰς ὄφελος τῶν ἀπόρων γυναικῶν.

Τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων ἀπαρτίζεται ἀπὸ διάφορα τμήματα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ τῆς φιλολογίας, μουσικῆς, κοινωνικῆς προνοίας, παιδαγωγικῆς κλπ., ἔχον ἕκαστον μίαν πρόεδρον ἐπὶ κεφαλῆς. Τὸ συμβούλιον τῶν προέδρων τῶν τμημάτων ἐκλέγει ἀνὰ τριετίαν τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Λυκείου, ὅπερ καὶ ἐκπροσωπεῖ τὸ σωματεῖον. Τὸ Λύκειον διοργανώνει ἑκάστοτε ἐκθέσεις βιοτεχνίας, διακοσμητικῆς, ζωγραφικῆς, κεντητικῆς, πρωτοστατεῖ δὲ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς τοπικῆς βιοτεχνίας (π. χ. σκυριανὰ καὶ ἄλλα ἐγχώρια ἔπιπλα, βυζαντινοῦ ρυθμοῦ τοιαῦτα κλ.), ὡς ἐπίσης ἐτησίας ἐπιδείξεις ἐν τῷ Σταδίῳ χορῶν, ἀρχαϊκῶν ἐθίμων καὶ ἀμφιέσεων. Ἐν ἔτει 1921 τὸ Λύκειον διωργάνωσεν ἐν Ἀθήναις τὸ πρῶτον γυναικεῖον διεθνὲς συνέδριον. —Ω

— **Λύκειον, *Πρακτικὸν*** —. Σχολεῖον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, σκοποῦν τὴν γενικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τὴν αὐτάρκη προπαίδευσιν τούτων πρὸς σπουδὴν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Τὸ πρῶτον λύκειον ἐν Ἑλλάδι ἱδρύθη τῷ 1886 ἐκ τῶν πόρων τοῦ κληροδοτήματος Βαρβάκη, δι' ὃ καὶ ἐπωνομάσθη Βαρβάκειον. Ἀπετελεῖτο ἐξ ἑπτὰ τάξεων, ἤτοι τεσσάρων ἀντιστοίχων πρὸς τὰς τοῦ γυμνασίου καὶ τριῶν ἀντιστοίχων πρὸς τὰς τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου. Βραδύτερον, πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν γνώσεων τῶν ἐκ τῶν γυμνασίων καὶ τοῦ λυκείου ἀπολυομένων μαθητῶν καὶ ἰδίως πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν τῶν βουλομένων νὰ ὑποστῶσιν εἰσιτήριον ἐξέτασιν ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων καὶ ἐν τῇ σχολῇ τῶν βιομηχανικῶν τεχνῶν ἐσχηματίσθη καὶ η′ τάξις ἐπαναλήψεως τῶν ἐν τῷ λυκείῳ διδασκομένων μαθηματικῶν καὶ διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς γλώσσης, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἰχνογραφίας. Τῷ 1920 τὸ Βαρβάκειον λύκειον ἀναδιωργανώθη ὑπὸ τοῦ νόμου 2244. Κατέστη τετρατάξιον, ὅπως καὶ τὰ γυμνάσια, εἰς ὃ εἰσήγοντο κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων μαθηταὶ κεκτημένοι ἀπολυτήριον ἑλληνικοῦ σχολείου. Συνεστήθησαν εἰς αὐτὸ μία σχολικὴ καὶ μία μαθητικὴ βιβλιοθήκη, ἓν ἐργαστήριον πειραματικῆς φυσικῆς, ἓν χημείας, ἓν φυσικῆς ἱστορίας μετὰ βιολογικοῦ τμήματος καὶ ἓν χειροτεχνίας. Ἡ διεύθυνσις τῶν βιβλιοθηκῶν ἀνατίθεται εἰς ἕνα τῶν καθηγητῶν, εἰς δὲ τὰ ἐργαστήρια διορίζονται εἰδικοὶ ἐπιμεληταί. Καθωρίσθη ἐπίσης καὶ νέον πρόγραμμα τῶν μαθημάτων διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 44598 τῆς 25 Νοεμβρίου 1922 ὑπουργικῆς ἀποφάσεως (Ἐφημ. Κυβ., τόμ. Β′ 6 τοῦ 1923). Κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ οὕτως ἀναδιοργανωθέντος Βαρβακείου λυκείου ἱδρύθησαν κατόπιν καὶ ἄλλα πρακτικὰ λύκεια. Μετὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ 1929 (νόμος 4373), τὰ πρακτικὰ λύκεια εἶναι πλέον ἑξατάξια, εἰσάγονται δὲ εἰς αὐτά, κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων, μαθηταὶ κεκτημένοι ἀπολυτήριον ἑξαταξίου δημοτικοῦ σχολείου. Εἰς τὰ πρακτικὰ λύκεια τὰ μαθηματικά, φυσιογνωστικὰ καὶ τεχνικά, τὰ ἀποβλέποντα δηλονότι εἰς τὴν θετικήν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν θεωρητικὴν μόρφωσιν, μαθήματα διδάσκονται ἐκτενέστερον καὶ ἐντατικώτερον ἢ εἰς τὰ γυμνάσια, ἡ δ' ἐν τοῖς εἰδικοῖς ἐργαστηρίοις πρακτικὴ ἐφαρμογὴ εἶναι σημαντικωτέρα. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀπολυτήρια τῶν πρακτικῶν λυκείων περιορίζουν τοὺς κατόχους των εἰς τὸ δικαίωμα ἐγγραφῆς μόνον εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς σχολὰς τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, φυσικομαθηματικὴν καὶ ἰατρικήν, τὰς ἀνωτέρας σχολὰς τοῦ πολυτεχνείου, τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων καὶ τὰς ἄλλας ἀνωτέρας τεχνικὰς ἢ ἐπαγγελματικὰς σχολάς. Οἱ ἀπόφοιτοι τῶν πρακτικῶν λυκείων δύνανται ἐν τούτοις ν' ἀποκτήσωσι τὸ δικαίωμα ἐγγραφῆς των καὶ εἰς τὰς ἄλλας σχολὰς τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ κατόπιν εὐδοκίμων ἐξετάσεων εἰς τὰ ἑλληνικά, λατινικὰ καὶ ἱστορίαν, ὁπότε ἀποκτοῦν καὶ ἀπολυτήριον κλασσικοῦ γυμνασίου. Λόγῳ τοῦ τοιούτου χαρακτῆρος τῶν πρακτικῶν λυκείων, οἱ διευθυνταί των πρέπει νὰ εἶναι ἀναγκαίως ἐκ τοῦ νόμου πτυχιοῦχοι τῶν μαθηματικῶν ἢ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἑξατάξια πρακτικὰ λύκεια παρ' ἡμῖν λειτουργοῦν 13, εἰς τὰ ὁποῖα φοιτοῦν ὑπὲρ τοὺς 2.200 μαθητάς. Εἰς πόλιν ἔνθα λειτουργοῦν γυμνάσιον καὶ πρακτικὸν λύκειον δύνανται ταῦτα νὰ συγχωνευθοῦν εἰς ἓν ἐκπαιδευτήριον ὑπὸ τὸ ὄνομα σχολὴ μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἥτις ἀπὸ τῆς γ′ τάξεως χωρίζεται εἰς δύο τμήματα, κλασσικὸν καὶ πρακτικόν, ὑπὸ ἴδιον ἕκαστον διευθυντήν, ἀλλ' ἀμφότερα ὑπὸ τὴν ἑνιαίαν διεύθυνσιν τῆς ὅλης σχολῆς. Τοιαύτη λειτουργοῦσα σχολὴ εἶναι ἡ «Βαρβάκειος Πρότυπος Σχολὴ μέσης Ἐκπαιδεύσεως», ἡ προσηρτημένη εἰς τὸ διδασκαλεῖον μέσης ἐκπαιδεύσεως (νόμος 4619). Γ. Α. ΜΠΑΡΜΠΑΣΤΑΘΗΣ

Λύκειος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς θεοῦ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, τοῦ ὁποίου ἡ λατρεία ἦτο διαδεδομένη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, μεταδοθεῖσα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐλατρεύετο εἰς τὴν χώραν τῶν Τερμίλων, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη Λυκία. Εἰς τὸ Ἄργος ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος, τὸ σημαντικώτατον τῆς πόλεως, βορείως τῆς ἀγορᾶς, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ καὶ Λύκειος ἐπεκαλεῖτο. Ἐπίσης ἡ λατρεία του εἰσήχθη καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου παρὰ τὸν Ἰλισὸν ὑπῆρχεν ἱερὸν αὐτοῦ μετὰ συσκίου ἄλσους καὶ γυμνασίου μετὰ στοῶν, τὸ ἀρχαιότατον ἐν Ἀθήναις, περιώνυμον καταστὰν ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, διδάξαντος ἐνταῦθα, καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἡ σχολὴ τῶν περιπατητικῶν φιλοσόφων ἐκλήθη «ἐπὶ Λυκείῳ» ἢ «τὸ Λύκειον», καὶ ἡ μεταγενεστέρα ὀνομασία ἀνωτέρων τινῶν σχολῶν προπαρασκευαστικῶν διὰ τὸ πανεπιστήμιον, καὶ τῶν νεωτέρων λυκείων ἰσοδυναμούντων πρὸς τὰ γυμνάσια (βλ. λ. *λύκειον*).

Ἐπίσης ἦτο διαδεδομένη ἡ λατρεία αὐτοῦ εἰς Σικυῶνα, Μέγαρα, Λακωνικήν, Ἐπίδαυρον, Στερεὰν Ἑλλάδα, Θεσσαλίαν, τὰς νήσους καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐκ δὲ τῆς παρετυμολογίας τοῦ ἐπιθέτου Λύκειος ἐκ τῆς λέξεως λύκος, ἐπλάσθησαν διάφοροι μῦθοι ἐν Ἑλλάδι, ὁπόθεν καὶ τὸ σύμβολον τοῦ θεοῦ, ὁ λύκος, ἀπαντῶν συχνότατα εἰς τὰ ἀργολικὰ νομίσματα. Α. Θ. Σ.

Λυκηγενὴς *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐθνικοῦ θεοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Λυκίων Πανδάρου, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος, ἐλθόντος εἰς βοήθειαν τῶν Τρώων (Ἰλιάδ. Β, 827). Α. Θ. Σ.

Λυκία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ νοτία χερσόνησος τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ μεταξὺ τοῦ Καρπαθίου καὶ Παμφυλικοῦ πελάγους καὶ κειμένη νοτίως νοητῆς γραμμῆς ἑνούσης τὸν Γλαῦκον (νῦν τῆς Μάκρης) κόλπον μὲ τὸν Παμφυλικὸν (νῦν τῆς Ἀτταλείας καλούμενον). Ἡ χώρα αὕτη μόνον πρὸς Β. ἐσυνόρευε μὲ τὴν ξηράν, τὴν Παμφυλίαν (ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς), Πισιδίαν, Καβαλίαν (τῆς Φρυγίας) καὶ Καρίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐχωρίζετο κατὰ τὰ παράλια διὰ τῶν κτήσεων τῆς Ρόδου (τῆς πόλεως Δαιδάλων, ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους τῶν ὁποίων κατὰ τὸν Στράβωνα ἤρχιζεν ἡ Λυκία), ἀπ' ἀνατολῶν δέ, νότου καὶ δυσμῶν περιεβρέχετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

— *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Τὰ ὄρη τῆς Λυκίας, παραφυάδες τοῦ Ταύρου, εἶναι τὰ ἑξῆς: τὰ *Δαίδαλα* πρὸς τὰ ΒΔ. ὅρια αὐτῆς, ὁ *Μασσικυτος* (νῦν *Ἀκ-δάγ*), τοῦ ὁποίου ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶναι 3.045 μ., κατὰ τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς χώρας καὶ βορειότερον τοῦ κέντρου αὐτῆς, ὁ *Ἀντίκραγος* (2.000 μ.) καὶ νοτιώτερον αὐτοῦ ὁ *Κράγος* (1000 μ.) κατὰ τὰς ΝΔ. ἀκτὰς τῆς χερσονήσου (τοῦ ὄρους τούτου φάραγξ ἦτο ἡ *Χίμαιρα*, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὁποίας ἐπλάσθη ὁ μῦθος τῆς Χιμαίρας καὶ τοῦ Βελλεροφόν-

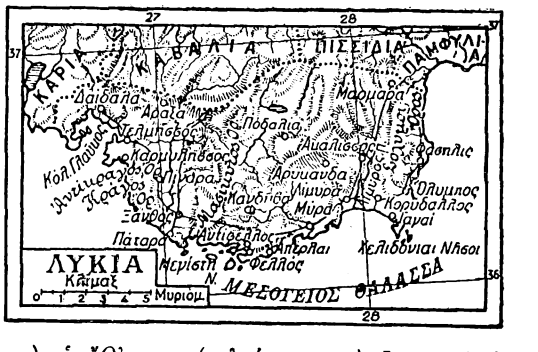

του), ὁ *Ὄλυμπος* (καλούμενος καὶ *Φοινικοῦς*), ἡ *Κλῖμαξ* καὶ τὰ ὄρη τῶν *Σολύμων* (2.400 μ.) κατὰ τὰς ΝΑ. καὶ Α. ἀκτάς. Ποταμοὶ τῆς χώρας ταύτης εἶναι ὁ *Ξάνθος*, πρότερον *Σίρβυς* καλούμενος (*Στράβ.* C. 665), ὁ *Μῦρος*, ὁ *Ἀρύκανδος* καὶ ὁ *Λίμυρος*, ἅπαντες χυνόμενοι εἰς τὸ Λύκιον πέλαγος, καὶ κοιλάδες αἱ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν εἰρημένων ποταμῶν σχηματιζόμεναι (τούτων ἀξιολογωτέρα ἦτο ἡ τοῦ Ξάνθου), αἵτινες ἦσαν καὶ αἱ φυσικαὶ τῆς Λυκίας ἀπὸ τῶν παραλίων πρὸς τὰ μεσόγεια ὁδοί. Καὶ αὕτη μὲν ἦτο ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους της, κατὰ δὲ τὰς μεγάλης ἐκτάσεως ἀκτάς της (ὑπὲρ τὰ 300 χιλιόμετρα) ἐσχηματίζοντο, ἂν καὶ αὗται ἦσαν ἀπόκρημνοι, πολλοὶ κόλποι καὶ ὅρμοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐχαρακτηρίζετο ὑπὸ τοῦ Στράβωνος «εὐλίμενος σφόδρα». Τούτων σπουδαιότεροι ἦσαν ὁ *Γλαῦκος* (νῦν Μάκρης) καὶ ὁ τῆς *Φασήλιδος*. Ὡς εἶχε δὲ πολλοὺς κόλπους καὶ ὅρμους, οὕτως εἶχε καὶ πολλὰ ἀκρωτήρια, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτερα ἦσαν ἡ *Τελεμησσὶς* ἢ *Τελμησσὶς ἄκρα* ἐν τῷ Γλαύκῳ κόλπῳ καὶ ἡ *Χελιδονία ἄκρα* (Ἱερὸν ἀκρωτήριον), ἡ νοτιοανατολικωτέρα τῆς νήσου. Τὴν χερσόνησον τῆς Λυκίας περιέβαλλον καὶ ἱκαναὶ τὸν ἀριθμὸν νησῖδες, ἐκ τῶν ὁποίων ὀνομαστότεραι ἦσαν ἡ *Μεγίστη* (νῦν *Καστελλόριζον*), ἥτις εἶχε καὶ πόλιν ὁμώνυμον καὶ περιεβάλλετο ὑπὸ δύο ἄλλων νησίδων (αὕτη ἀνῆκεν εἰς τοὺς Ροδίους κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς των), καὶ αἱ τρεῖς τραχεῖαι *Χελιδόνιαι*. Ἡ τοιαύτην διαμόρφωσιν ἐδάφους καὶ ἀκτῶν ἔχουσα αὕτη χερσόνησος, ἂν καὶ ὀρεινή, δὲν ἐθεωρεῖτο ἄγονος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, διότι τὰ μὲν ὄρη αὐτῆς, κατάφυτα ἐκ κέδρων, ἐλατῶν, δρυῶν, δαφνῶν καὶ ἄλλων δένδρων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκρύπτοντο λέοντες καὶ λεοπαρδάλεις, παρεῖχον ἄφθονον ξυλείαν, εἰς δὲ τὰ σπλάγχνα των ἔκρυπτον μέταλλα (χαλκὸν ἰδίως), αἱ

Digitized by Google

δὲ κοιλάδες, ἐγκαταλειπόμεναι τὸ θέρος ἕνεκα τοῦ ἀφορήτου ἐν αὐταῖς καύσωνος καὶ τοῦ νοσηροῦ κλίματός των, παρῆγον ἱκανὴν ποσότητα δημητριακῶν καρπῶν καὶ οἴνου. Τὴν εὐδαιμονίαν της ὅμως ἡ Λυκία ὤφειλε κυρίως εἰς τὴν εὐνομίαν της. Διὰ τοῦτο καὶ πολλαὶ πόλεις εἶχον κτισθῆ εἰς τὴν χερσόνησον ταύτην καὶ εἰς ἀκμὴν εἶχον φθάσει αὗται.

Εἰς 70 λέγεται ὅτι ἀνήρχοντο αἱ πόλεις τῆς χερσονήσου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς της, 36 μνημονεύει ὁ Πλίνιος, εἰς 26 δὲ ἀνήρχοντο μεμαρτυρημένως κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐκ τούτων κυριώτεραι ἦσαν αἱ ἑξῆς: *Ξάνθος* (ἀποικία κρητική), ἡ μεγίστη τῶν ἐν Λυκίᾳ πόλεων καὶ πρωτεύουσα τῆς χώρας, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ κειμένη καὶ πρότερον *Ἄρινα* ἢ *Ἄρνα* καλουμένη, *Πάταρα*, ἡ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ξάνθου εὐλίμενος, μεγάλη καὶ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος πόλις, ἡ μὲ πολλοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς κεκοσμημένη πρωτεύουσά της, ἡ μεγάλη ἐπίσης πόλις τῆς Λυκίας *Ὄλυμπος* παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὁμωνύμου ὄρους, *Πίναρα* καὶ *Τλῶς* ἐν τῷ βορείῳ τμήματι τῆς κοιλάδος τοῦ Ξάνθου κείμεναι καὶ *Μύρα* (αὗται ἦσαν αἱ ἓξ μέγισται, κατὰ τὸν Ἀρτεμίδωρον, τῆς Λυκίας πόλεις), ἡ ἔχουσα ἐπίνειον ἐν τῷ κέντρῳ τῶν νοτίων ἀκτῶν τῆς χερσονήσου τὴν Ἀνδριάκην. Ἐπίσης μεγίστη καὶ ἀκμαία ναυτικὴ πόλις τῆς Λυκίας ἦτο ἡ δωρικὴ ἀποικία *Φάσηλις*, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς κειμένη. Ἄλλαι ὀλιγώτερον ὀνομασταὶ τῶν εἰρημένων ἦσαν αἱ ἑξῆς: *Ἀκαλισσός*, *Ἀντίφελλος*, *Ἀπέρλαι*, *Ἀπολλωνία*, *Ἄραξα*, *Ἀρύκανδα*, *Βάλβουρα*, *Βουβὼν* (αὕτη προσηρτήθη εἰς τὴν Λυκίαν κατὰ τὸ 84 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Μουρήνα), *Γαγαί*, *Ἰδεβησσός*, *Καδύανδα*, *Κάλυνδα*, *Κάνδυβα* *Κόμβα*, *Κορύδαλλα*, *Κράγος* εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὁμωνύμου ὄρους, *Κυάνη*, *Κύδνα*, *Δίμυρα*, *Μασσίκυτος*, *Ποδαλία*, *Πύδναι*, *Ροδιάπολις*, *Τελμησσός*, *Τράβαλα*, *Τρέβεννα*, *Τύμηνα*, *Φέλλος* καὶ *Χῶμα*.

—[*Ἱστορ.*] Κατὰ τὴν παρ' Ὁμήρῳ παράδοσιν περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων κατοίκων τῆς Λυκίας, κατῴκουν ταύτην δύο λαοί, ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλους διακείμενοι, οἱ Λύκιοι, κύριοι τοῦ πλείστου μέρους τῆς χερσονήσου, καὶ οἱ Σόλυμοι, κατοικοῦντες τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὅτε ὁ ἥρως Βελλεροφόντης ἐφόνευσε τὴν Χίμαιραν, ὁ βασιλεὺς τῶν Λυκίων Ἰοβάτης, ὅστις ἐπεδίωκε τὸν ὄλεθρον τοῦ ἥρωος, σύμφωνα μὲ τὰ «λυγρὰ σήματα» τοῦ γαμβροῦ του Προίτου, βασιλέως τῆς Τίρυνθος, διέταξε τοῦτον νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν «κυδαλίμων» Σολύμων, τοὺς ὁποίους ἐπίσης κατέβαλε. Τοῦ εἰρημένου ἥρωος Βελλεροφόντου ἀπόγονοι, κατὰ τὸν αὐτὸν ποιητὴν (*Ὁμ.* Ἰλ. Ζ 199 καὶ 206), ἦσαν ὁ Σαρπηδών, υἱὸς τῆς θυγατρός του Λαοδαμείας ἐκ τοῦ Διός, καὶ ὁ Γλαῦκος, υἱὸς τοῦ υἱοῦ του Ἱππολόχου, οἵτινες ὡδήγησαν εἰς Τροίαν, ὡς σύμμαχοι τῶν Τρώων, τοὺς Λυκίους. Κατ' ἄλλην ὅμως παράδοσιν (*Ἡροδ.* Ι, 173 καὶ *Στρ.* C. 667), ἡ Λυκία ἐκαλεῖτο πρότερον Μιλυὰς καὶ κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν Σολύμων, οἵτινες βραδύτερον μετωνομάσθησαν Μιλύαι· ὅτε ὅμως προσῆλθεν εἰς τὴν χώραν ταύτην ὁ Σαρπηδὼν (υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην) ἐξωσθεὶς τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Μίνωος, μετωνομάσθησαν Τερμίλαι, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ὡδήγησεν εἰς τὴν χώραν ταύτην ὁ προρρηθεὶς ἥρως. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα Τερμίλαι δὲν διετήρησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου, μετονομασθέντες Λύκιοι ἀπὸ τοῦ Ἀθηναίου Λύκου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πανδίονος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ χώρα μετωνομάσθη Λυκία, ὅτε ὁ Λύκος, ἐξελαθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Αἰγέως, μετέβη εἰς τὴν χώραν ταύτην καὶ δεκτὸς γενόμενος ὑπὸ τοῦ Σαρπηδόνος ἐμοιράσθη μετ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον οἱ νόμοι τῆς Λυκίας ἦσαν κρᾶμα τῶν κρητικῶν καὶ καρικῶν νόμων, ἴδιον δὲ νόμον (ἔθιμον) εἶχον οὗτοι μόνον ὅτι ἐκαλοῦντο ἀπὸ τῶν μητέρων καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῶν πατέρων των, εὐγενεῖς ὄντες ὅτε ἡ μήτηρ ἦτο εὐγενὴς (καὶ ἐὰν ὁ πατὴρ ἦτο δοῦλος) καὶ ἄσημοι, ὅτε αὕτη ἦτο ἀφανὴς (καὶ ἐὰν ὁ πατὴρ ἦτο εὐγενοῦς καταγωγῆς). Τὸν διὰ ποικίλων μύθων περικαλυφθέντα ἱστορικὸν πυρῆνα τῶν εἰρημένων παραδόσεων ἀποδέχονται καὶ οἱ νεώτεροι ἱστορικοί, συμφωνοῦντες ὅτι σημιτικὰ φῦλα (Μιλύαι καὶ Σόλυμοι) ἐγκατεστάθησαν ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἀπὸ Φοινίκης ἐξορμηθέντα, κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, μετὰ τῶν ὁποίων ἡνώθησαν λαοὶ ὁρμηθέντες ἀπὸ τῆς Κρήτης (οἱ λεγόμενοι Τερμίλαι) καὶ τῶν ἄλλων τοῦ Αἰγαίου νήσων καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ξάνθου εἰσελάσαντες εἰς τὴν χώραν καὶ ἑλληνικὰ φῦλα (Ἀχαιοὶ) βραδύτερον, ἅτινα ἰσχυρῶς ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα Λυκία, ὅπερ σημαίνει χώραν τοῦ φωτὸς τῆς ἀνατολῆς. Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι παραδόσεις καὶ πληροφορίαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τοὺς Λυκίους λαὸν ὁμοιογενῆ πρὸς ἑαυτούς. Οὕτω Λύκιος καὶ Ἀργεῖος ἐν ταὐτῷ ἥρως εἶναι καὶ ὁ Περσεύς, ὡς ὁ Βελλεροφόντης, Λύκιοι τειχοδόμοι ἐτείχισαν τὰς ἀκροπόλεις τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν καὶ Λυκίους ἄνδρας ἐξέλεξαν βασιλεῖς οἱ Ἴωνες, ὅτε ἵδρυσαν τὴν ἰωνικὴν δωδεκάπολιν (*Ἡροδ.* Ι. 147). Πρὸς τὴν Ἑλλάδα συνέδεε τὴν Λυκίαν ἀκόμη ἡ εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας κοινὴ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἱερὸν καὶ πεφημισμένον μαντεῖον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς χώρας Ξάνθον, τῆς μητρός του Λητοῦς, τῆς Λήδας καὶ τῶν Διοσκούρων, τῶν ὁποίων ἡ ἐν Ἑλλάδι λατρεία πιστεύεται ὅτι ἐκ Λυκίας ἔχει τὴν προέλευσίν της. Ὡς συνέδεον δὲ τὴν Λυκίαν πρὸς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν νῆσον Κρήτην κοινὴ λατρεία θεῶν τινων καὶ παραδόσεις, οὕτω συνέδεον τοὺς Λυκίους θρησκεία καὶ παραδόσεις καὶ πρὸς τὸν λαὸν τῶν Δαρδάνων καὶ Τρώων (ἡ λατρεία τοῦ Διὸς Τριόπα καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ τοξότης Πάνδαρος, ἡ ὀνομασία μέρους τῆς Τροίας μὲ τὸ ὄνομα Λυκία καὶ ἡ ὀνομασία τῶν Λυκίων καὶ Τρώων), τοὺς ὁποίους ἐπίσης οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν ὡς λαὸν ὁμοιογενῆ πρὸς ἑαυτούς. Τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συγγένειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ἀγάπην τῶν Λυκίων ἐπηύξησαν καὶ οἱ Ρόδιοι, οἵτινες κυριαρχήσαντες τοῦ περὶ τὴν νῆσόν των πελάγους ἔκτισαν εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ τῆς Λυκίας διαφόρους ἀποικίας. Ὁ ἐκ τῶν προρρηθέντων φυλετικῶν στοιχείων ἀποτελεσθεὶς λαὸς τῆς Λυκίας ἔφθασε λίαν ἐνωρὶς εἰς ἀκμὴν καὶ δυνάμεως ναυτικῆς καὶ

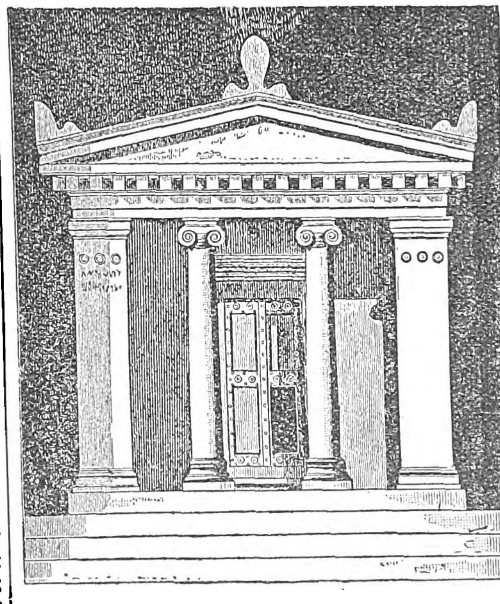

Πρόσοψις λαξευτοῦ τάφου ἐν Λυκίᾳ.

πολιτισμοῦ, ὡς μαρτυρεῖ ἡ πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν ἀγάπην του καὶ ἡ παρ' αὐτῷ πρώτῳ κατάργησις τῆς ἐπισήμου πειρατείας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν Πισίδας καὶ Κίλικας, οἱ ὁποῖοι καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους δὲν εἶχον παύσει νὰ εἶναι διάσημοι πειραταί. Ἀνταξία πρὸς τὸν πολιτισμόν των ὑπῆρξε καὶ ἡ φιλοπατρία τῶν Λυκίων, ὅτε ἡ χώρα των προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Περσῶν. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Περσῶν ἅλωσιν τῶν Σάρδεων (546 π. Χ) καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν καθυπόταξιν τῆς Ἰωνίας, ὁ Πέρσης στρατηγὸς Ἅρπαγος ὡδήγησε τὴν στρατιάν του κατὰ τῆς Καρίας, ἥτις ὑπετάχθη ἄνευ ἀντιστάσεως (πλὴν τῆς πόλεως Κνίδου), καὶ ἔπειτα ἐστράφη κατὰ τῆς Λυκίας. Ταύτης ὅμως οἱ κάτοικοι ἠμύνθησαν τῆς χώρας των μετὰ πολλῆς γενναιότητος. Ἡ ἐκ πολιτῶν στρατιὰ τοῦ Ξάνθου ἀντιπαρετάχθη ἀφόβως ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ κατὰ τῆς πολυαριθμοτέρας στρατιᾶς τοῦ Ἁρπάγου καὶ ἐπολέμησε γενναιότατα. Ὅτε δὲ ἠναγκάσθησαν, μετὰ μεγάλην καταστροφήν, τὰ λείψανα αὐτῆς νὰ ὑποχωρήσωσιν, ἐνεκλείσθησαν εἰς τὴν βραχώδη ἀκρόπολιν τῆς πόλεως καὶ ἐκεῖ ἐπολέμησαν μετὰ πείσματος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἔγινε κύριος τῆς πόλεως, ὅτε ἔπεσε καὶ ὁ τελευταῖος στρατιώτης τῆς ἡρωϊκῆς στρατιᾶς. Ὅτε ἐξερράγη ἡ ἰωνικὴ ἐπανάστασις (499 π. Χ.), ἀπετίναξαν τὸν περσικὸν ζυγὸν καὶ οἱ ἡρωϊκοὶ Λύκιοι, ἡ ἀποτυχία ὅμως ἐκείνης ἐπήνεγκε καὶ ταύτης τὴν ἐκ νέου ὑποταγήν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ Λύκιοι ἄκοντες ἠκολούθησαν αὐτὸν ἐντὸς τῶν 50 πλοίων των. Μετὰ δὲ τὴν λαμπρὰν παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμὸν (465 π. Χ.) νίκην τοῦ Κίμωνος, ἅπασαι αἱ πόλεις τῆς Λυκίας, ἀποτελέσασαι ἰδίαν ὁμάδα, προσῆλθον εἰς τὴν περὶ τὴν Δῆλον συμμαχίαν, πληρώνουσαι τὸν ταχθέντα εἰς αὐτοὺς φόρον τῶν 10 ταλάντων. Μετὰ τὸ 446 ὅμως, μόνον ἡ Φάσηλις ἐξ αὐτῶν διετήρησε φιλικὰς πρὸς τὰς Ἀθήνας σχέσεις καὶ ἐξηκολούθησε πληρώνουσα φόρον.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Ἀσίαν, ἡ Λυκία εἶχεν ἑνωθῆ εἰς μίαν σατραπείαν μετὰ τῆς Καρίας, εἰς οὐδεμίαν δὲ πόλιν αὐτῆς ὑπῆρχε περσικὴ φρουρά· διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Καρίας, εὐκόλως ὑπέταξε καὶ ταύτην ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Ἡ Τελμησσός, τὰ Πίναρα, ἡ Ξάνθος, τὰ Πάταρα καὶ τριάκοντα κωμοπόλεις καὶ κῶμαι τῆς δυτικῆς Λυκίας παρεδόθησαν εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅστις, ἀκολουθῶν ἔπειτα τὸν ροῦν τοῦ Ξάνθου πρὸς τὰς πηγάς του, ἔφθασε μέχρι τῆς Μιλυάδος, ὡς ὠνομάζετο τότε ἡ παρὰ τὰ ὅρια τῆς Λυκίας νότιος Φρυγία. Ἐκεῖ ἐδέχθη τοὺς πρέσβεις τῶν Φασηλιτῶν, οἵτινες κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα ἔστειλαν πρὸς αὐτὸν χρυσοῦν στέφανον, καὶ τῶν πόλεων τῆς νοτίου καὶ ἀνατολικῆς Λυκίας, οἵτινες ἐδήλωσαν ὑποταγήν. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθη εἰς τὴν ἰσχυράν, πλουσίαν καὶ εὐλίμενον (εἶχε τρεῖς λιμένας) Φάσηλιν, πατρίδα τοῦ φίλου του ποιητοῦ Θεοδέκτου, τοῦ ὁποίου, πρὸ ὀλίγου χρόνου ἀποθανόντος, τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως ἐγειρόμενον ἀνδριάντα κατεκόσμησε μὲ πολλοὺς ἐξ ἀνθέων στεφάνους. Καὶ ἐβοήθησε μάλιστα τοὺς Φασηλίτας ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐξοντώσωσι μίαν ληστρικὴν πισιδικὴν φυλήν, ἥτις ὁρμωμένη ἀπό τινος ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου τῆς πόλεως ὄρους Κλίμακος (ὠνομάζετο οὕτω, διότι πολλὰ ἀλλεπάλληλα ὑπερκείμενα τῆς παραλίας ἄνδηρα ἐσχημάτιζον φυσικὴν κλίμακα) ἠνώχλει αὐτούς. Ἀπελθὼν τῆς Λυκίας ἀφῆκε σατράπην αὐτῆς τὸν ἐκ Κρήτης καταγόμενον Ἀμφιπολίτην Νέαρχον (*Ἀρριαν.* Γ' 6), ἐπέτρεψεν ὅμως εἰς τοὺς Λυκίους, οἵτινες ἐκάλουν ἑαυτοὺς Τερμίλας, ν' αὐτοδιοικοῦνται κατὰ τὸ ὁμοσπονδιακόν των σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἦτο τὸ ἑξῆς:

Ἑκάστη τῶν ἀποτελουσῶν τὴν συμπολιτείαν ὁμοσπόνδων πόλεων εἶχε τὴν βουλήν, τὸν δῆμον καὶ τὸν ἐπὶ τῆς διοικήσεως στρατηγόν της, εἶχε δηλαδὴ τὴν αὐτονομίαν της, τὸ δὲ κοινὸν ἁπασῶν τῶν πόλεων διῳκεῖτο ὑπὸ συνεδρίου, τὸ ὁποῖον συνεκρότουν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν εἴκοσι τριῶν πόλεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἑκάστη μὲν τῶν ἓξ μεγίστων ἐξέλεγε τρεῖς ἀντιπροσώπους, ἑκάστη δὲ τῶν ἄλλων δύο ἢ ἕνα, κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ της. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν διενέμοντο καὶ οἱ ὁμοσπονδιακοὶ φόροι εἰς τὰς 23 πόλεις τῆς συμπολιτείας. Τὸ συνέδριον τοῦτο ἐξέλεγε τὸν πρόεδρον τῆς συμπολιτείας, λυκιάρχον καλούμενον (ἴσως καὶ βασιλέα), καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας καὶ δικαστὰς αὐτῆς.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Διαδόχων διῴκησαν τὴν Λυκίαν διαδοχικῶς ὁ Ἀντίγονος, ὁ Εὐμένης, ὁ Ἄσανδρος, ἕως ὅτου περιῆλθεν αὕτη, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ δευτέρου συριακοῦ πολέμου (248 π. Χ.), εἰς τοὺς Πτολεμαίους τῆς Αἰγύπτου, ὑπὸ τοὺς ὁποίους διετήρησεν ἐπίσης τὸ ὁμοσπονδιακὸν πολίτευμά της, μὲ συχνὰς ὅμως ἐπεμβάσεις τῶν Πτολεμαίων εἰς τὰ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεώς της. Ἀπὸ τῶν Πτολεμαίων περιῆλθεν εἰς τοὺς Σελευκίδας, καὶ μετὰ τὴν ἧτταν Ἀντιόχου τοῦ Γ' (τοῦ Μεγάλου) ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν συμμάχων των Περγαμηνῶν καὶ Ροδίων ἐν Μαγνησίᾳ, διὰ τῆς συνομολογηθείσης εἰρήνης (189 π. Χ.) μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Ἀντιόχου περιῆλθε μέγα μέρος αὐτῆς εἰς τοὺς Ροδίους, περιορισθέντος τοῦ κράτους τῶν Σελευκιδῶν εἰς τὰς πέραν τοῦ Ἅλυος καὶ Ταύρου χώρας. Μετὰ τὴν ἐν Πύδνῃ ὅμως ἧτταν τοῦ Περσέως ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (168 π. Χ.), αἱ λυκιακαὶ καὶ καρικαὶ χῶραι, αἵτινες εἶχον δοθῆ εἰς τοὺς Ροδίους, ἀφῃρέθησαν ἀπ' αὐτῶν, κηρυχθεῖσαι αὐτόνομοι, διότι οὗτοι, οἱ Ρόδιοι, διὰ θρασείας διακηρύξεώς των, προκαλεσάσης τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Ρωμαίων, εἶχον δηλώσει ὅτι ἡ Ρόδος θὰ λάβῃ ἐχθρικὴν στάσιν κατ' ἐκείνης τῶν ἐμπολέμων δυνάμεων (Ρωμαίων—Περσέως), ἡ ὁποία ἤθελεν ἀντιστῆ εἰς τὴν ταχεῖαν συνομολόγησιν εἰρήνης. Αἱ κηρυχθεῖσαι τότε αὐτόνομοι πόλεις συναπετέλεσαν ὁμοσπονδιακὸν κράτος τῆς μορφῆς τὴν ὁποίαν εἶχε τοῦτο καὶ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ μετ' αὐτὴν (*Στρ.* C. 6645) χρόνους. Κατὰ τὸ 155 π. Χ., ὅτε φοβερὸς σεισμὸς κατέστρεψε τὰς πόλεις τῆς Ρόδου καὶ Κῶ, μεγίστας καταστροφὰς ὑπέστησαν καὶ αἱ πόλεις τῆς Λυκίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Κλαύδιος ὅμως (43 μ. Χ.) κατέλυσε τὸ ὁμοσπονδιακὸν κράτος τῶν πόλεων τῆς Λυκίας, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Σύλλας κατὰ τὸ 83 π. Χ. εἶχε σεβασθῆ, ἑνώσας ταύτην μετὰ τῆς Παμφυλίας εἰς ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν.

Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἦτο ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας καὶ κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτης εἰς θέματα ἀνῆκεν εἰς τὸ θέμα Κιβυρραιωτῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καὶ νῦν ἡ Λυκία, κατανεμομένη μεταξὺ τῶν βιλαετίων Ἀϊδινίου καὶ Ἰκονίου καὶ κατοικουμένη ὑπὸ Τούρκων, Ἀράβων, Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων (οἱ Ἕλληνες καὶ Ἀρμένιοι ἔχουν ἐκδιωχθῆ ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου), εἶναι χώρα ὀλιγάνθρωπος, ἔχουσα μίαν μόνον πόλιν, τὴν *Μάκρην* (κτισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς ἀρχαίας Τελμησσοῦ), καὶ χωρία, διότι ἕνεκα τοῦ μεγάλου κατὰ τὸ θέρος καύσωνος καὶ τῶν πυρετῶν αἱ γόνιμοι κοιλάδες της, εἰς τὰς ὁποίας ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχουν κτισθῆ πόλεις, ὡς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, καὶ ἰδίως τὰ νότια

Digitized by Google

παράλια μέρη τῆς χώρας, ἐγκαταλείπονται ὑπὸ τῶν κατοίκων τη: κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας. Κύρια προϊόντα αὐτῆς εἶναι ἐκ μὲν τῶν δημητριακῶν καρπῶν ὁ ἀραβόσιτος, παραγόμενος εἰς τὰ παράλια πεδινὰ τῆς χώρας μέρη, καὶ ἡ πρὸς διατροφὴν ἰδίως τῶν ἵππων τῆς χώρας χρησιμεύουσα κριθή. παραγομένη εἰς τὰ ὀροπέδια αὐτῆς, ἐκ δὲ τῶν ὀπωρῶν τὰ καρύδια, τὰ μῆλα καὶ τὰ ἀχλάδια. Τὰ μεταλλεῖά της ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ.

—[Ἀρχ.] Ὅ,τι μαρτυρεῖ σήμερον τὸν πολιτισμὸν τῶν κατοίκων τῆς ἀρχαίας Λυκίας καὶ τὴν ἀκμὴν τῶν πόλεων αὐτῆς, εἶναι τὰ σῳζόμενα ἐρείπια τῶν μνημείων καὶ τὰ νομίσματα αὐτῆς. Εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀρχαίας Ξάνθου διεσώθησαν καὶ ἴχνη τῶν ἀρχαιοτάτων τειχῶν αὐτῆς (τῶν λεγομένων κυκλωπείων) καὶ ἀνευρέθη ὁ περίφημος ἐπιτάφιος πύργος τῶν Ἁρπυιῶν, ἔργον τοῦ ΣΤ' π. Χ αἰῶνος. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Τλῶν διεσώθησαν ἐρείπια μεγαλοπρεποῦς θεάτρου. Καὶ τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον ἔχει πλείστας ἐκ μαρμάρου ἐπιτυμβίους στήλας ἢ ἐνεπιγράφους πλάκας, μεταφερθείσας ὑπὸ τοῦ Fellows. Τὸ ἐνδιαφέρον ὅμως τῶν ἀρχαιολόγων προκαλοῦσι κυρίως αἱ νεκροπόλεις τῶν Λυκίων, αἵτινες ἀποτελοῦνται ἐκ τάφων λαξευτῶν ἐπὶ μεγάλων βράχων. Ἡ ὄψις τῶν τάφων τούτων κοσμεῖται μὲ ἀέτωμα, πολλάκις δὲ ἔχουσιν οὗτοι τὴν μορφὴν σαρκοφάγου, ἰδίως ὅταν ἔχουν λαξευθῆ ἐπὶ μονολίθου βράχου. Γενικῶς οἱ λυκιακοὶ τάφοι ἢ εἶναι ἀπομίμησις ξυλίνων καλυβῶν, ὁποῖαι καὶ σήμερον κατασκευάζονται ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἢ μαρτυροῦσι διὰ τῆς ὅλης μορφῆς των καὶ τῶν ἀναγλύφων παραστάσεών των τὴν ἐπὶ τῆς λυκιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς ἐπίδρασιν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ κυρίως τῆς ἰωνικῆς. Τοιοῦτοι τάφοι, πλησίον ἀλλήλων κείμενοι, συνήθως καὶ ἐπάλληλοι, ἀνευρίσκονται παρὰ τοὺς χώρους πασῶν σχεδὸν τῶν γνωστῶν μεγάλων πόλεων τῆς ἀρχαίας Λυκίας. Τὰ δὲ νομίσματα τῆς χώρας εἶναι ἄφθονα, μαρτυροῦντα καὶ τὴν μεγάλην εὐδαιμονίαν αὐτῆς κατὰ τὸν Ε' καὶ Δ' π. Χ αἰῶνα καὶ τὴν πραγματικὴν αὐτονομίαν της καὶ ἐπὶ τῶν Ἀχαιμενιδῶν (βασιλέων τῆς Περσίας) ἀκόμη. Χαρακτηριστικὸν ἔμβλημα τοῦ συμμαχικοῦ (ὁμοσπονδιακοῦ) νομίσματος εἶναι τὸ τρισκελὲς (ὅπερ λαμβάνει μορφὴν τετρασκελοῦς ἢ δισκελοῦς), σημαῖνον ἴσως περιστροφικὴν κίνησιν καὶ ὂν ἡλιακὸν ἔμβλημα, ἀναφερόμενον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἐθνικοῦ θεοῦ τῆς χώρας, τοῦ Λυκίου Ἀπόλλωνος, συνή-

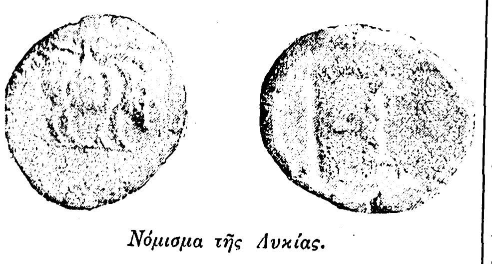

Νόμισμα τῆς Λυκίας.

θεις δὲ τύποι αἱ μορφαὶ διαφόρων ζῴων, κυρίως πτερωτῶν λεόντων. κάπρων, γρυπῶν καὶ ταύρων Σταθμητικὸς κανὼν τούτου εἶναι ὁ βαβυλωνιακός, ἐκπίπτων ἐνίοτε μέχρι τοῦ εὐβοϊκοῦ, ὕλη ἐξ ἧς ἔχει κοπῆ ὁ ἄργυρος καὶ εἴδη ὁ στατήρ, τὸ τετρώβολον καὶ τὸ διώβολον. Τὰ ἀνευρεθέντα νομίσματα τῆς λυκιακῆς συμπολιτείας κατανέμονται εἰς τὰς ἑξῆς χρονικὰς περιόδους: α) πρὸ τοῦ 480 π. Χ. β) 480 - 450 π. Χ. γ) 450—400 π. Χ δ) 400 —360 π Χ. ε) 330—190 π Χ. στ) 188—168 π. Χ καὶ ζ) 167 π. Χ. — 43 μ. Χ. περίπου. Τὰ τῆς α' φέρουσιν ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως πρόσθιον ἢ κεφαλὴν ταύρου, ἐνίοτε μετ' ἐπιγραφῆς ΓΥ, ΘVΚ, ΚΑΒ ΘΣ ἢ ἄλλων γραμμάτων, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τετράγωνον ἔγκοιλον, ἀνωμάλως διῃρημένον διὰ γραμμῶν διαγωνίων, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ γράμματα Θ·Σ. Τὰ

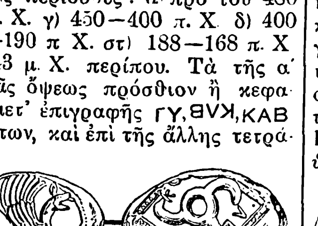

Νόμισμα τῆς Λυκίας.

τῆς β' ἕνα τῶν ἑξῆς τύπων: 1) κάπρος ἢ ἥμισυ κάπρου—τετράγωνον ἔγκοιλον καὶ ἐν αὐτῷ χελώνη· κεφαλὴ ταύρου μεταξὺ +—+· πρόσθιον λέοντος, 2) ταῦρος γονατίζων καὶ στρεφόμενος—τετράγωνον ἔγκοιλον· κεφαλὴ κριοῦ, 3) κάπρος ἢ διπλοῦς κάπρος ἢ ἥμισυ κάπρου—τετράγωνον ἔγκοιλον· τρισκελές, σχηματιζόμενον ἐνίοτε ἐκ τριῶν κεφαλῶν ἀλεκτόρων, 4) πήγασος ἐπὶ στρογγύλου ἡλιακοῦ δίσκου—τετράγωνον ἔγκοιλον· τρισκελές, 5) ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς— τετράγωνον ἔγκοιλον· τρισκελὲς καὶ 6) δάμαλις θηλάζουσα μόσχον—τετράγωνον ἔγκοιλον· τετρασκελές. Τὰ τῆς γ', ἅτινα πάντα φέρουσιν ἐπιγραφὰς μὲ λυκικὰ γράμματα (ὀνόματα πόλεων, πιθανώτατα, ἢ πόλεων καὶ δυναστῶν αὐτῶν)—ἐπικρατεῖ ἡ ἐπιγραφὴ ΚΟΓΡΛΛΕ ἢ ΚΟΓ—εἶναι ποικίλων τύπων καὶ διεσώθησαν ἀφθονώτατα ἐξ αὐτῶν (ἐπικρατοῦσιν ἐν τῇ προσθίᾳ ὄψει αἱ ἑξῆς μορφαί: κάπρος, λέων, ταῦρος, ἀλέκτωρ, δελφίς, ἵππος, γρύψ, σφίγξ, ὗς, αἶξ, ἔλαφος, Ἡρακλῆς, Ἀθηνᾶ, Σειληνὸς κλπ.). Τὰ τῆς δ' εἶναι ἐνεπίγραφα ἐπίσης καὶ δὲν διαφέρουν κατὰ τύπους τῶν προηγουμένων, εἶναι δὲ τεχνοτροπίας καλυτέρας. Τὰ τῆς ε' εἶναι τὰ βασιλικὰ τετράδραχμα τῶν ἀλεξανδρινῶν τύπων. Τὰ τῆς στ' ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ροδίων φέρουσιν ἔμπροσθεν κεφαλὴν Ἡλίου ἀντωπόν, ὄπισθεν ῥόδον καὶ τὰ γράμματα Π-Α (Πάταρα) ἢ Ξ - Α (Ξάνθος). Φαίνεται ὅτι μόνον εἰς τὰς δύο ταύτας πόλεις ἐπετράπη νὰ κόπτωσι νομίσματα. Τὰ τῆς ζ' (τελευταίας) ἔμπροσθεν κεφαλὴν Ἀπόλλωνος Λυκίου δαφνοστεφῆ ἢ Ἀρτέμιδος καὶ ὄπισθεν ἀβαθὲς ἔγκοιλον τετράγωνον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Fellows*, Journal écrit pendant une excursion en Asie Mineure (μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ) καὶ Relation des découvertes faites en Lycie (μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ) — *Spatt* καὶ *Forbes*, Voyages dans la Lycie, la Milyas et la Cibyratis (μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ). — *Benndorf* καὶ *Niemann*. Reisen im südwestlichen Kleinasien.—*Treuber*. Geschichte der Lykier. — *Torp*, Lykische Beitrage.— *Rott*, Kleinasiatische Denkmäler. — *Ch Fellow*, Coins of Ancient Lycia.—*Head-Σβορώνου*, Ἱστορία τῶν νομισμάτων.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—[*Γλῶσσα*] Ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων Λυκίων μᾶς παρεδόθη διὰ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν—ἑκατὸν πεντήκοντα περίπου τὸν ἀριθμὸν—γεγραμμένων δι' ἀλφαβήτου ὁμοίου ἐν μέρει πρὸς τὸ ἑλληνικόν. Ἐπειδὴ δέ τινες ἐκ τῶν ῥηθεισῶν (ἐπιτυμβίων κυρίως) ἐπιγραφῶν τοῦ Ε' καὶ Δ' αἰῶνος π. Χ. εἶναι δίγλωσσοι, γεγραμμέναι εἰς τὴν λυκικὴν ἅμα καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, κατωρθώθη (παρὰ τὸ σύντομον καὶ ἐφθαρμένον ἀτυχῶς τῶν διγλώσσων τούτων ἐπιγραφῶν) νὰ ἐρευνηθῇ καὶ γνωσθῇ κατά τι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος γλῶσσα. Ἡ μέχρι τοῦδε ὅμως ἔρευνα τῆς γλώσσης ταύτης, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων μικρασιατικῶν γλωσσῶν (λιδικῆς, καρικῆς, λυκαονικῆς, πισιδικῆς, κιλικικῆς κλπ.) δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας μικρασιατικὰς καὶ λοιπὰς γλώσσας. Διὰ νὰ λάβῃ τις μικρὰν ἰδέαν τῆς ῥηθείσης γλώσσης, παραθέτομεν βραχεῖαν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν μετὰ τῆς μεταφράσεώς της εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν: Ebeija erawazija meti prñnawate siderija permeneh tideimi hrppi etli ehbi se ladi ehbi se tideimi pubieleje (ἤτοι: Τὸ μνῆμα τόδε ἀνήγειρε Σιδάριος Παρμένοντος υἱὸς ἑαυτῷ καὶ τῇ γυναικὶ καὶ υἱῷ Πυβιάλῃ).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰς ἀνευρεθείσας λυκιακὰς ἐπιγραφὰς εὑρίσκει ὁ βουλόμενος παρὰ *E. Kalinka*. Tituli Asiae Minoris I. Tituli Lyciae lingua Lycia conscripti (Βιέννη 1901). —Βοηθήματα: *Moritz Schmidt*, The lycian inscriptions after the accurate copies of the late Augustus Schönborn (1868).—*I. Savelsberg*, Beiträge zur Entzifferung der lykischen Sprachdenkmäler I (1874), II (1878).—*S. Bugge*, Lykische Studien I (Christiania 1897).—*A. Torp*, Lykische Beiträge I—V (Christiania 1898—1901).—*H. Pedersen*, ἐν «Kuhn's Zeitschrift» τόμ. 37ῳ σ. 189 κ.ἑξ.—*Thurneysen*, Zur Umschreibung des Lykischen (ἔνθ. ἀν. τόμ. 37ῳ σ. 221 κ.ἑξ.).—*P. Kretschmer*, Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache (Göttingen 1896) σ. 370 κ.ἑξ Συλλογὴν κυρίων ὀνομάτων τῶν Λυκίων ἴδε παρὰ *Sundwall* (ἐν τῷ περιοδικῷ «Klio» (1913), τεῦχ. XI). Γ. Π. Α.

Λυκία [*Γεωγρ.*]. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Πλαταμώνας (Ὀλατζακ) τῆς ἐπαρχίας Νέστου τοῦ νομοῦ Καβάλλας, ὀνομαζόμενος πρότερον *Κουρτσαλάρ*. Κάτ. (1928) 14. Χ. Δ.

Λυκία ***θάλασσα*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ κατὰ τοὺς Λατίνους γεωγράφους καὶ ἱστορικοὺς (*Plin.* 5, 97. *Tac.* Annal. 2, 60) ὀνομασία (Lycium Mare) τοῦ Λυκιακοῦ πελάγους. Σ. Ε. Λ.

Λυκιακὸν ***πέλαγος*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ θάλασσα ἡ βρέχουσα τὰς νοτίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὰς κατὰ τὴν παράλιον τῆς Λυκίας ἀκτὰς (*Πτολεμ.* Ε, γ, α) καὶ συνάπτουσα τὸ Καρπάθιον πέλαγος πρὸς τὸ Παμφύλιον (*Πτολεμ.* Η, 17, 2). Ὁ Στράβων οὐδαμῶς τῷ δίδει ἴδιον ὄνομα, θεωρῶν αὐτὸ τμῆμα τοῦ Παμφυλίου πελάγους, ὁ δὲ Νικηφόρος Βλεμμύδης (1250 μ. Χ.) τὸ ὀνομάζει *Κεκλιμ... θάλασσαν*. Σ. Ε. Λ.

λυκιακός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Λυκίαν, ὁ τῆς Λυκίας.

Λυκιανοὶ (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Ἕτερον ὄνομα τῶν *Λευκανῶν*, ἀναγραφόμενον ἰδίως ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν πόλεων τῆς Λευκανίας.

Λυκιαρδόπουλος. —1) ***Ἀνδρέας***. Κεφαλλὴν πλοίαρχος, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Λάμπρον Κατσώνην καὶ διακριθεὶς διὰ τὸν ὑπέροχον ἡρωϊσμόν του κατὰ τὰς διαφόρους πρὸς τὸν τουρκικὸν στόλον ναυμαχίας καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον ἀπὸ τοῦ 1788—1792.

—2) ***Νικόλαος***, Κεφαλλὴν πλοίαρχος, ὅστις μυηθεὶς τῷ 1820 εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας προσήνεγκε τὸ πλοῖόν του «Λυκοῦργος» ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος.

—3) ***Ὀνούφριος***. Κεφαλλὴν ὁπλαρχηγός, συμμετασχὼν εἰς τὸν Ἀγῶνα ὑπὸ τοὺς Κωνσταντῖνον καὶ Ἀνδρέαν Μεταξᾶν. Κατὰ τὴν προσβολὴν τοῦ Λάλα διηύθυνε τὰ δύο ὀρειχάλκινα πυροβόλα τῶν ἐπαναστατῶν.

—4) ***Σπυρίδων***. Κεφαλλὴν ὁπλαρχηγός, συμμετασχὼν εἰς τὸ ἐκ χιλίων Κεφαλλήνων σῶμα, τὸ ὁποῖον ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 ἔσπευσεν εἰς Πελοπόννησον. Ν. ΚΛΣ

Λυκίδαι (οἱ) (Lycidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοδέρμων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους ἔντομα ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν κυριωτέρων εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν εἶναι ὁ *ἔρως* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Λυκίδας, ἢ ***Λυκίδης*** [*Μυθολ.*]. Εἷς τῶν Κενταύρων, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Δρύαντος εἰς τοὺς γάμους τοῦ Πειριθόου. Ν. Ι. Ζ.

— **Λυκίδας**. —1) Εἷς τῶν ἐν Ἀθήναις 500 βουλευτῶν, ὅστις τῷ 479 συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ δεχθοῦν τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου πρὸς πρόληψιν τελείας καταστροφῆς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξοργισθέντες ἐφόνευσαν αὐτὸν διὰ λιθοβολισμῶν ἐνῷ ἐξήρχετο ἐκ τῆς βουλῆς. Τοῦτο πληροφορηθεῖσαι καὶ αἱ ἐν Σαλαμῖνι εὑρισκόμεναι γυναῖκες ἦλθον εἰς Ἀθήνας καὶ ἐφόνευσαν διὰ λιθοβολισμῶν τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του. —2) Αἰτωλός, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅτε εἰσήρχετο εἰς τὴν Αἴγυπτον (331), ἀρχηγὸς τῶν μισθοφορικῶν στρατευμάτων. Ν. Ι. Ζ.

λυκιδεύς, —*έως* (ὁ)· τὸ νεογνὸν τοῦ λύκου, λυκόπουλο.

—[*Τεκτον.*] Εἰς τὴν τεκτονικὴν φρασιολογίαν *λυκιδεὺς* (ἀγγλ. lewis, γαλλ. louveteau), καλεῖται ὁ υἱὸς τέκτονος, καθότι ὁ λύκος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ἦτο τὸ ἔμβλημα τοῦ μεγάλου θεοῦ Ρᾶ, ἤτοι τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ φωτός. Εἰς τὰς Αἰγυπτιακὰς Θήβας, ὁ ἥλιος παρίστατο πολλάκις ὑπὸ μορφὴν λύκου, οἱ δὲ μυούμενοι εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἴσιδος ἔφερον κατὰ τὴν μύησιν προσωπίδα κεφαλῆς λύκου. Κατὰ ταῦτα ἡ λέξις λυκιδεὺς ὑποδηλοῖ τὸν υἱὸν τοῦ πεφωτισμένου, τοῦ μύστου, τοῦ ἰδόντος τὸ φῶς τῆς μυήσεως.

Ἡ υἱοθεσία λυκιδέως ὑπὸ τῆς τεκτονικῆς στοᾶς, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ πατήρ του, διεξάγεται συνήθως ἐπισήμως ἐν λευκῇ τεκτονικῇ ἑορτῇ, καθ' ἣν ἡ στοὰ ἀναλαμβάνει πανηγυρικῶς ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς προστασίαν καὶ κηδεμονίαν τὸν λυκιδέα μέχρι τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ὁπότε, ὡς υἱὸς τέκτονος, δικαιοῦται νὰ μυηθῇ κανονικῶς εἰς τὸν τεκτονισμόν. Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς υἱοθεσίας λυκιδέως ὁ προεδρεύων τῆς στοᾶς σεβάσμιος, ἐκτὸς τοῦ καθαρῶς τελετουργικοῦ μέρους τῆς ἑορτῆς, ἐκθέτει συνοπτικῶς, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ παρουσίας καὶ μὴ τεκτόνων, τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς τεκτονικῆς ἠθικῆς καὶ φιλοσοφίας. Η. Π. Γ.

Λυκίνη (ἡ) (Lycin) [*Φαρμακογ.*]. Σῶμα ἀνευρισκόμενον εἰς τὰ φύλλα καὶ τὸν βλαστὸν τοῦ φυτοῦ *λύκιον τὸ σινικόν*. Κατὰ τὸν Α. Hussemann ἡ λυκίνη ταυτίζεται πρὸς τὴν *βυταΐνην*. Κ. Γ. Μ.

Λυκῖνος. Ὄνομα ὅπερ ἔφερον διάφοροι ὀλυμπιονῖκαι. —1) Κροτωνιάτης, νικήσας εἰς ἀγῶνα δρόμου τὴν 49ην Ὀλυμπιάδα (584). —2) Ἀρκὰς ἐξ Ἡραίας, νικήσας παρὰ τὸν Ἀλφειὸν εἰς ἀγῶνα παίδων δρόμου ὀλίγον μετὰ τὸ 400 π Χ. Τούτου ὁ χαλκοῦς ἀνδριάς, ἔργον τοῦ Σικυωνίου Κλέωνος, ἐσῴζετο μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου.— 3) Ἠλεῖος νικήσας εἰς ἀγῶνα πυγμῆς παίδων.— 4) Σπαρτιάτης ἐλθὼν εἰς Ὀλυμπίαν δι' ἀγῶνα πώλων· ἐπειδὴ δὲ ὁ εἷς ἐκ τῶν πώλων ἐξῃρέθη, ἔλαβε μέρος εἰς ἀγῶνα τελείων ἵππων μὲ τοὺς πώλους του καὶ ἐνίκησε (460). Εἰς ἀνάμνησιν ἀνέθηκε δύο ἀνδριάντας χαλκοῦς, οἵτινες ἦσαν ἔργα Μύρωνος τοῦ Ἀθηναίου. Ν. Ι. Ζ.

— **Λυκῖνος**. Ἕλλην ἐκ τῆς Κάτω Ἰταλίας, ὅστις θελήσας διὰ τῶν Ρωμαίων νὰ ὑποτάξῃ τὴν νότιον Ἰταλίαν καὶ ἀποτυχὼν μετέβη πρὸς τὸν Ἀντίγονον Γονατᾶν τῆς Μακεδονίας. Ν. Ι. Ζ.

λύκιον (τὸ) (Lycium) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *στρυχνοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα φυλλοβόλα, ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν 70 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερα εἶναι: *Λύκιον τὸ εὐρωπαϊκὸν* (Lycium europæum), ἀπαντῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ῥάμνος* ἢ *ἀραμνόν*. *Λύκιον τὸ κοινὸν* (Lycium vulgare), ἀπαντῶν πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν (κοιν. *λουτσιά*). Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν γνωστότερον εἶναι τὸ *λύκιον τὸ σινικὸν* (Lycium sinensis), ὅπερ εἶναι ἀκανθώδης θάμνος, καλλιεργούμενος πολλαχοῦ πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

Λύκιον.
(Α=τομὴ τοῦ ἄνθους. Β= τοῦ καρποῦ).

Digitized by Google

Λύκιος (ὁ), θηλ. —α· ὁ κάτοικος τῆς Λυκίας, ὁ ἐκ τῆς Λυκίας καταγόμενος· || ὡς ἐπίθ., *λύκιος,—α,—ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Λυκίαν, ὁ τῆς Λυκίας.

—*[Ἀνθρωπολογ.]* Οἱ *Λύκιοι*, οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ Λυκίας, μεταξὺ Καρίας, Παμφυλίας, Φρυγίας, ἦσαν συγγενεῖς τῶν Καρῶν καὶ τῶν ἀρχαίων Κρητῶν, προελληνικοὶ καὶ πρόαριοι κατακτητικοὶ λαοί, πιθανῶς ἐκ Κρήτης ὁρμηθέντες (*Τερμίλαι*), ὅπου ἐγένετο ἡ πρώτη ἐμφάνισίς των. Φυλετικῶς ὑπάγονται εἰς τὴν ὅλην *Καρικὴν* ὁμάδα τῶν μεσογειακῶν λαῶν (βλ. λ. *Λέλεγες*) καὶ ἐμφανίζουν τὴν μορφολογίαν τούτων, ἰδίως δὲ οἱ ἀναπαριστώμενοι παλαιότεροι (αὐτόχθονες) Λύκιοι τοῦ Αἰγαίου, οἱ ὀνομαζόμενοι εἰς τὰς ἀσσυριακὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰς αἰγυπτιακὰς Lukki. Ἐκ τούτων ἄλλως τε ἐδόθη τὸ ὄνομα Λύκιον εἰς ἐκτεταμένον κύκλον, εἰς ὃν συναντῶμεν καὶ χαρακτηριστικὰ βορείου τύπου (ξανθὴ συνδρομή). Ἐθνολογικῶς σημειοῦμεν μόνον τὴν ὑπεροχὴν τῆς γυναικὸς παρὰ τοῖς Λυκίοις (μητριαρχικὸν σύστημα), γεγονὸς σπάνιον (κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς) εἰς τοὺς λαοὺς τοῦ κύκλου τούτου (Σπαρτιᾶται).

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Λύκιος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς θεοῦ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, ἰδίως εἰς Πάταρα τῆς Λυκίας, ὅπου ὑπῆρχε ναὸς καὶ μαντεῖον αὐτοῦ.

Α. Θ. Σ

Λύκιος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Τοξικράτης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Θεσπιῶν Θεσπίου.

—2) Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Λυκάονος.

—3) Υἱὸς τοῦ ἐκ Μεσοποταμίας Κλεινίος. Μετεμορφώθη εἰς κόρακα, διότι παρέβη τὰς ἐντολὰς τοῦ Ἀπόλλωνος.

ΚΑΨ.

— **Λύκιος**. Χαλκοπλάστης, υἱὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Μύρωνος. Ἐγεννήθη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐν Ἐλευθεραῖς τῆς Βοιωτίας, ἀλλ' ἔδρασεν ἐν Ἀθήναις καὶ Ὀλυμπίᾳ. Τὴν χρονολογίαν τῆς ζωῆς τοῦ καλλιτέχνου τούτου εἰκάζομεν οὐχὶ μόνον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος ἀκμάσαντος μεγάλου γλύπτου Μύρωνος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀνευρεθείσης ἐπιγραφῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἵσταντο δύο χάλκινα ἀγάλματα ἱππέων. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, τὸ σύμπλεγμα τοῦτο τῶν ἱππέων, ἱδρυμένον κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, παρίστα τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ στρατηγοῦ Ξενοφῶντος, πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι παρίστα τοὺς Διοσκούρους· κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῶν Προπυλαίων τὸ σύμπλεγμα ἐτοποθετήθη πρὸ τῆς μετωπικῆς κιονοστοιχίας αὐτῶν. Κατὰ τὸν Παυσανίαν ὡσαύτως, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, μεταξὺ τῶν Προπυλαίων καὶ πρὸ τοῦ τεμένους τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος, ἦτο ἱδρυμένον καὶ ἕτερον ἔργον τοῦ Λυκίου: χάλκινος παῖς κρατῶν περιρραντήριον, ἤτοι δοχεῖον περιέχον καθαρτήριον ὕδωρ. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ἔργα τοῦ Λυκίου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἦσαν καὶ δύο ἄλλοι χάλκινοι παῖδες, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἐφύσα πρὸς ἀναζωπύρησιν πυρός, ὁ δὲ ἕτερος ἔκαιε θυμίαμα. Τὰ ἔργα ταῦτα, θέματα θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως, δεικνύουσιν ὅτι ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἐπεχείρησε νὰ ἐκδηλώσῃ διὰ τῆς τεχνοτροπίας του νέας κινήσεις καὶ νέας στάσεις ἐν τῇ γλυπτικῇ τέχνῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ ὁ Λύκιος ἐξετέλεσεν ἔργα. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει τὸ σύμπλεγμα τῶν Ἀργοναυτῶν, τοῦ ὁποίου εὑρέθη μέρος τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, ὁ δὲ Παυσανίας μνημονεύει ἑνὸς μεγάλου συμπλέγματος, τὸ ὁποῖον ἦτο ἱδρυμένον παρὰ τὸ Ἱπποδάμιον τῆς Ὀλυμπίας. Τὸ ἔργον τοῦτο, ἀποτελούμενον ἐκ δέκα τριῶν χαλκίνων ἀγαλμάτων καὶ στηριζόμενον ἐπὶ ἡμικυκλικοῦ βάθρου, παρίστα τὴν μονομαχίαν Ἀχιλλέως καὶ Μέμνονος. Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Λυκίου οὐδὲν διεσώθη, εἴτε πρωτότυπον, εἴτε ἐν ἀντιγράφῳ. Ἔνιοι ἐν τούτοις ἀρχαιολόγοι, ὡς ὁ Sauer καὶ ὁ Furtwängler, ἀνεῦρον τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Λυκίου ἐν τῷ περιφήμῳ χαλκίνῳ ἀγάλματι Idolino τῆς Γλυπτοθήκης τοῦ Μονάχου, τὸ ὁποῖον εἰκονίζει παῖδα, ὅστις ἐκράτει φιάλην καὶ ἔσπενδεν.

Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

—**Λύκιος**.—1) Ἱππεὺς ἐκ Συρακουσῶν, τὸν ὁποῖον ὁ Κλέαρχος ἔπεμψε πρὸς κατόπτευσιν μετὰ τὴν παρὰ τὰ Κούναξα δευτέραν μάχην. —2) Ἀθηναῖος, υἱὸς τοῦ Πολυστράτου, τὸν ὁποῖον ὁ Ξενοφῶν κατέστησεν ἀρχηγὸν τοῦ ἐκ τοῦ προχείρου σχηματισθέντος ἱππικοῦ τῶν μυρίων.

Ν. Ι. Ζ.

Λύκισα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 141. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Ἀγγάντιο* (*Σούμπαλι*) καὶ *Γαμβριά*.

Χ. Δ.

Λυκισκίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. *λυκίσκου* πικραὶ ὕλαι.

λυκίσκος (ὁ) (κοιν. *ματζαπλί-σχιστό*). Μεγάλου μεγέθους σιδηρόδετος τροχίλος, ἔχων κεκομμένην τὴν θήκην εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἄνω μέρους τοῦ καρυλλίου, κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἀγομένου εἰς τὸν αὔλακα τοῦ καρυλλίου, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ εὕρωμεν τὴν ἄκραν τοῦ σχοινίου ὅπως τὴν διαπεράσωμεν. Κλείεται δὲ τὸ ἄνοιγμα τοῦ λυκίσκου διὰ σιδηρᾶς πλακὸς περιστρεφομένης περὶ γιγγλυμὸν καὶ ἀσφαλιζομένης εἰς τὴν θέσιν της δι' ἐφηλίδος.

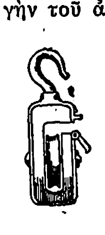

Λυκίσκος.

Σ. Ε. Λ.

λυκίσκος (ὁ) (Humulus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κνιδοειδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη, τὸν *λυκίσκον τὸ ζυθοβότανον* (Humulus lupulus) καὶ τὸν *λυκίσκον τὸν ἰαπωνικὸν* (Humulus japonicus). Ἀμφότερα τὰ εἴδη εἶναι πόαι ἀναρριχητικαὶ καὶ πολυετεῖς. Τὸ πρῶτον, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότερον, εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Εὐρώπης καὶ καλλιεργεῖται εὐρέως, διότι εἶναι λίαν χρήσιμον φυτὸν εἰς τὴν ζυθοποιίαν καὶ τὴν φαρμακευτικήν. Τὸ δεύτερον εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Ἰαπωνίας καὶ καλλιεργεῖται πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἀσίας ὡς κοσμητικόν.

Ὁ *λυκίσκος τὸ ζυθοβότανον* εἶναι φυτὸν δίοικον, πολυετές, μὲ ἐτησίους βλαστοὺς ἀκανθώδεις, διευθυνομένους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ φθάνοντας εἰς ὕψος 10 περίπου μέτρων. Τὰ φύλλα του ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῆς ἀμπέλου, εἶναι ὀδοντωτὰ καὶ διαχωρίζονται εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας λοβούς, καλυπτόμενα ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ σκληρῶν ἀκανθοειδῶν τριχῶν. Τὰ ἄρρενα ἄνθη εἶναι μικρά, κατὰ βότρυς ἢ κῦμα διατεταγμένα, τὰ θήλεα ἀναφαίνονται κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων καὶ εἶναι κῶνοι, οἵτινες ἀποτελοῦνται ἐκ λεπιδωδῶν βρακτίων. Οἱ κῶνοι οὗτοι εἶναι διατεταγμένοι κατὰ ζεύγη ἑκατέρωθεν τοῦ ἄξονος. Τὰ βράκτια ἐκκρίνουσι κιτρίνην ρητινώδη οὐσίαν, τὴν *λυκισκίνην*. Οἱ λυκίσκοι, ἀναλόγως τοῦ χρωματισμοῦ τῶν καυλῶν των (λευκῶν, πρασίνων καὶ ἐρυθρῶν), διακρίνονται εἰς διαφόρους κατηγορίας. Γενικῶς οἱ ἐρυθροὶ καυλοὶ παράγουσι κώνους μικροτέρας ποσοτικῆς ἀποδόσεως, ἀλλ' ἐκτιμῶνται περισσότερον τῶν ἄλλων. Οἱ κῶνοι διακρίνονται εἰς πρωΐμους καὶ ὀψίμους. Οἱ ὄψιμοι, οἵτινες ὡριμάζουσι κατὰ Σεπτέμβριον, εἶναι καλυτέρας ποιότητος ἀπὸ τοὺς πρωΐμους, οἵτινες ὡριμάζουσι κατ' Αὔγουστον. Οἱ μικροὶ κῶνοι εἶναι γενικῶς πλουσιώτεροι εἰς λυκισκίνην καὶ ἀποδίδουσιν εὐάρεστον καὶ λεπτὸν ἄρωμα. Ἡ ποσότης τῆς λυκισκίνης κυμαίνεται ἐν ἑκάστῳ κώνῳ ἀπὸ 5—15 %. Τὸ φυτὸν τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ὀρεινοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ ἐν Θεσσαλίᾳ, Εὐρυτανίᾳ, Βοιωτίᾳ, Εὐβοίᾳ, Ἀρκαδίᾳ καὶ Λακωνίᾳ, ἔνθα εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀγριόκλημα*. Τοῦ φυτοῦ τούτου δὲν φαίνεται νὰ ἦτο γνωστὴ ἡ χρησιμότης του ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει τοῦτο ὡς εἶδος λαχανευμένου καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Lupus salictarius. Ἐκ τῆς λατινικῆς ὀνομασίας τοῦ φυτοῦ προέκυψε καὶ ἡ ἑλληνικὴ τοιαύτη *λούπουλος* καὶ τὸ παρ' ἡμῖν καθιερωθὲν ὄνομα *λυκίσκος*. Καλλιεργεῖται ἐντατικῶς ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Βελγίῳ, Ρωσίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Τὸ φυτὸν εὐδοκιμεῖ εἰς γαίας βαθείας, ὑγρὰς ἢ συχνῶς ἀρδευομένας καὶ ἀργιλοαμμώδεις. Τὸ μέρος εἰς ὃ φύεται πρέπει νὰ εἶναι εὐήλιον καὶ νὰ μὴ προσβάλλεται ὑπὸ σφοδρῶν ἀνέμων, ἰδίως κατὰ τὴν περίοδον τῆς βλαστήσεως, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου.

Φυτεῖαι μονοετεῖς ἐκ βρυωνιῶν λυκίσκου.

Ὁ λυκίσκος καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας ποικιλίας καὶ πολλαπλασιάζεται διὰ παραφυάδων, αἵτινες ἀποσπῶνται ἐκ τῆς κυρίας ρίζης *(μάνας)*. Αἱ ρίζαι των εἶναι ἁπλαῖ καὶ ξυλώδεις καὶ φέρουσι καυλία 5—10 ἑκατοστομέτρων. Αἱ παραφυάδες ἐμφυτεύονται εἰς λάκκους, ἅτινα ἔχουσιν ἐσκαφῆ εἰς βάθος 50 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ ἀρκούντως λιπανθῇ καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων 150 περίπου ἑκατοστομέτρων. Αἱ ἐκσκαφόμεναι κοιλότητες πρὸς φύτευσιν τῶν παραφυάδων πληροῦνται εἰς βάθος 10 περίπου ἑκατοστομέτρων ἐκ μείγματος φυτικῆς γῆς καὶ καλῶς χωνευμένης κόπρου. Ἐπὶ τοῦ στρώματος τούτου τοποθετεῖται ἡ παραφυάς, ἥτις καλύπτεται μὲ λεπτῶς τετριμμένον χῶμα, οὕτως ὥστε νὰ μένωσιν ἀκάλυπτοι οἱ καυλοί. Μετὰ τὴν φύτευσιν αἱ παραφυάδες ἀρδεύονται ὅπως γίνῃ συμπαγὲς τὸ περὶ αὐτὰς χῶμα. Καρποφόρα εἶναι μόνον τὰ θήλεα ἄνθη, δι' ὃ καὶ μόνον θήλεα φυτεύονται. Ἡ φύτευσις κατὰ ἀραιὰ διαστήματα καὶ ἀρρένων ἀνθέων συντελεῖ εἰς τὴν παραγωγὴν ἀνωτέρας ποιότητος καρποῦ. Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς φυτεύσεως ὁ ἀγρὸς σκαλίζεται δὶς ἢ καὶ τρὶς πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν διαφόρων ζιζανίων. Τὸ πρῶτον σκάλισμα δέον νὰ διενεργῆται κατὰ τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ μέσα Ἀπριλίου τὸ βραδύτερον· κατ' αὐτὸ γίνεται τὸ *ἀνάχωμα*, δηλαδὴ ἡ συγκέντρωσις χώματος περὶ τὴν βάσιν τοῦ καυλοῦ ἑκάστου φυτοῦ. Μετὰ ταῦτα τοποθετεῖται, εἰς ἀπόστασιν 10—15 ἑκατοστομέτρων ἀπὸ ἑκάστου φυτοῦ, στῦλος μήκους $1^1/_2$—2 μέτρων, ἐφ' οὗ προσδένονται οἱ περιελισσόμενοι βλαστοὶ τοῦ φυτοῦ.

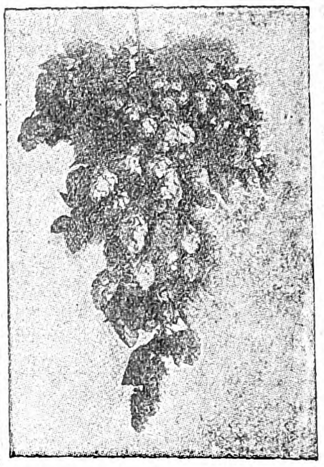

Βότρυς λυκίσκου.

Πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν χρειάζονται τρεῖς ἀρδεύσεις κατὰ τὸ θέρος. Τὸ πρῶτον ἔτος ἀπὸ τῆς φυτεύσεως τὸ φυτὸν παράγει ἐλάχιστον καὶ οὐχὶ καλῆς ποιότητος καρπόν. Κατὰ Σεπτέμβριον ἢ Ὀκτώβριον ἀποκόπτονται οἱ βλαστοὶ τοῦ λυκίσκου εἰς ἀπόστασιν 30 ἑκατοστομέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ ἀραιοῦνται οἱ στῦλοι, οἵτινες καὶ ἐπανατοποθετοῦνται κατὰ τὸν προσεχῆ Μάρτιον. Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς φυτεύσεως ὁ ἀγρὸς σκάπτεται, ἀφοῦ προηγουμένως ἀφαιρεθῶσι τὰ ζιζάνια καὶ αἱ πλεονάζουσαι παραφυάδες. Ἡ ρίζα δὲν πρέπει νὰ φέρῃ περισσοτέρας τῶν 3 ἢ 4 παραφυάδων. Ἡ συγκομιδὴ τοῦ καρποῦ γίνεται κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ἀναλόγως τοῦ κλίματος καὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ καλλιεργεῖται καὶ τῆς πρωϊμότητος ἢ

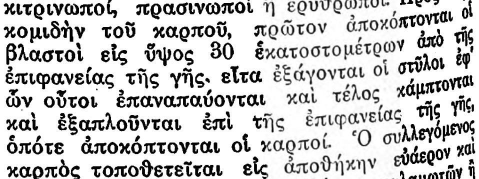

Κῶνοι λυκίσκου.

ὀψιμότητος αὐτοῦ. Οἱ ὥριμοι καρποὶ διακρίνονται ἐκ τοῦ χρώματος αὐτῶν καὶ ἀναλόγως τῆς κατηγορίας τῶν καυλῶν εἰς οὓς ἀνήκουσιν εἶναι κιτρινωποί, πρασινωποὶ ἢ ἐρυθρωποί. Πρὸς συγκομιδὴν τοῦ καρποῦ, πρῶτον ἀποκόπτονται οἱ βλαστοὶ εἰς ὕψος 30 ἑκατοστομέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εἶτα ἐξάγονται οἱ στῦλοι ἐφ' ὧν οὗτοι ἐπαναπαύονται καὶ τέλος κάμπτονται καὶ ἐξαπλοῦνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὁπότε ἀποκόπτονται οἱ καρποί. Ὁ συλλεγόμενος καρπὸς τοποθετεῖται εἰς ἀποθήκην εὐάερον καὶ ἐξαπλοῦται ἐπὶ ψαθῶν, σινδόνων, καλαμωτῶν ἢ συρματοπλεγμάτων, ὅπως γίνῃ τελεία ἡ ἀποξή-

Digitized by Google

ρανσις αὐτῶν. Εἶτα συλλέγονται καὶ συσκευάζονται εἰς σάκκους. Εἰς γόνιμον καὶ καλῶς ἑκάστοτε λιπαινόμενον ἀγρὸν ὁ λυκίσκος διατηρεῖται καὶ καρποφορεῖ 20 περίπου ἔτη. Ἕκαστον στρέμμα γονίμου ἀγροῦ παράγει ἐτησίως 100 ὀκάδας ξηροῦ λυκίσκου. Ὁ καλῶς ἀποξηραμμένος καὶ συσκευασμένος λυκίσκος διατηρεῖται πολλὰ ἔτη ἐν ταῖς ἀποθήκαις.

Πλεῖσται εἶναι αἱ ἀσθένειαι καὶ οἱ ἐχθροὶ οἱ προσβάλλοντες τὸ φυτὸν τοῦτο. Κυριώτερα ζωϊκὰ παράσιτα αὐτοῦ εἶναι ὁ *γαιοσκώληξ ὁ λευκός*, ἡ *κάμπη τοῦ βρούχου*, ἡ *ἀφὶς τοῦ λυκίσκου*, ὁ *ἀλτιστὴς ὁ τοῦ λυκίσκου*, ὅστις κατατρώγει τὰ φύλλα κυρίως, ἡ κάμπη τοῦ *ἠπιάλου τοῦ λυκίσκου*, ἥτις κατατρώγει τὰς ρίζας, ἡ *ἀράχνη τοῦ λυκίσκου*, ἥτις ὑφαίνει τὸ ἀράχνιόν της κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν φύλλων καὶ ἐπιφέρει τὴν τελείαν καταστροφὴν τοῦ φυτοῦ. Κατὰ τῶν παρασιτικῶν ἐντόμων ἀποτελεσματικὸν εἶναι τὸ ἑξῆς μεῖγμα: ὕδωρ 100 λίτρα, πράσινος σάπων 1 κιλόν, ἀπόβρεγμα καπνοῦ 1 λίτρον. Ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τὸ ἀνωτέρω μεῖγμα προσθέτουσι καὶ 500 γραμμάρια *κασίας τῆς πικρᾶς*. Ἐκ τῶν φυτικῶν παρασίτων κυριώτερα καὶ συνηθέστερον ἀπαντῶντα εἶναι τὸ *ᾠΐδιον τοῦ λυκίσκου* (κοιν. *σκουριὰ*) καὶ ἡ *καπνία* (κοιν. *καπνιά*). Ἀμφότερα τὰ φυτικὰ ταῦτα παράσιτα καταπολεμοῦνται διὰ ψεκασμοῦ τῶν προσβληθέντων φυτῶν ἄνθους θείου· 125—150 χιλιόγραμμα ἐπαρκοῦσι διὰ τὸν ψεκασμὸν ἑνὸς ἑκταρίου. Δ. Ν. Π.

—λυκίσκου ***πικραὶ ὗλαι*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἰς τὰ κωνάρια τοῦ λυκίσκου (Humulus lupulus L), ἅτινα, ὡς γνωστόν, χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ζυθοποιίαν ἀπαντῶσιν αἱ ἑξῆς κυρίως πικραὶ ὗλαι: ἡ *χουμουλόνη* ἢ *λουπουλίνη* ἢ *λυκισκίνη* ἢ *λυκίσκου πικρὸν ὀξὺ α*, $C_{20}H_{32}O_5$. Κίτρινοι κρύσταλλοι ἢ κρυσταλλικὴ μᾶζα τηκομένη εἰς 56°. Εὐκόλως ρητινοῦται καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς τονωτικὸν τοῦ στομάχου καὶ ἀντιαφροδισιακὸν κατὰ τῶν σπερματορροιῶν καὶ τῶν ὀνειρώξεων. Τὸ *λουπουλινικὸν ὀξὺ* ἢ *λυκίσκου πικρὸν ὀξὺ β*, $C_{25}H_{36}O_4$, εἰς μικροτέραν ποσότητα τῆς πρώτης καὶ πολὺ εὐκολώτερον αὐτῆς ρητινοποιούμενον. Ἀποτελεῖ ἀχρόους κρυστάλλους τηκομένους εἰς 92°. Σ. Γ.

—λυκίσκου ***στρόβιλοι καὶ ἀδένες*** (Strobili et glandulae Lupuli) *[Φαρμακογ.]*. Παραγωγὸν φυτὸν εἶναι *λυκίσκος τὸ ζυθοβότανον*. Οἱ κῶνοι τοῦ φυτοῦ ἀποτελοῦνται ἐκ βρακτίων φολιδωτῶν ὑμενωδῶν, ἡμιδιαφανῶν, κιτρινοφαίων ἢ κιτρίνων, ἅτινα εἶναι διατεταγμένα ἐπὶ καθέτου ἄξονος. Τὰ βράκτια διατρέχονται ὑπὸ πλέγματος λεπτῶν νεύρων. Εἰς τὰ ἐνδότερα φέρουσιν ἑκατέρωθεν παρὰ τὴν βάσιν πολυαρίθμους κιτρίνους ἀδενίσκους, στιλπνοὺς καὶ ἀλευρώδεις, οἵτινες πίπτουν ἀφ' ἑαυτῶν. Ἡ ὀσμὴ τῆς δρόγης εἶναι ἀρωματικὴ εἰδική, ἡ δὲ γεῦσίς της πικρὰ καὶ θερμή. Νοθεία τῶν κώνων τοῦ στροβίλου γίνεται δι' ἄλλων τοιούτων, παρ' ὧν ἀφηρέθησαν οἱ ἀδένες τῆς λουπουλίνης. Συστατικὰ τῆς λυκίσκου εἶναι: χολίνη, ἀσπαραγίνη, ταννίνη, νιτρικὸν κάλιον, σάκχαρον, κηρυλικὴ ἀλκοόλη, φυτοστερόλη, λιπαρὰ σώματα, ὀξικόν, μυρμηκικόν, βουτυρικόν, βαλεριανικὸν ὀξύ, οὐμεντόλη ($C_{17}H_{18}O_4$), ξανθοχουμόλη ($C_{18}H_{14}O_8$). Οἱ κῶνοι τοῦ λυκίσκου ἀναγράφονται εἰς κόνεις ἢ καταπότια ὡς φάρμακον διουρητικὸν καὶ εὐστόμαχον. Εἰς μεγάλας δόσεις ἡ δρόγη προκαλεῖ ναυτίας, ψευδαισθησίας, ἐντερικὰς διαταραχάς, ἐπιγαστρίαν, καρδιακὰς διαταραχάς, ὡς διεγείρουσα τὸ νευρικὸν σύστημα. Ἐκ τῶν ἀπεξηραμμένων στροβίλων τοῦ λυκίσκου ἀποκοσκινίζονται οἱ ἀνωτέρω μνησθέντες ἀδένες, οἵτινες ἀποτελοῦν τὰ 6—10% τοῦ βάρους τῶν κώνων.

Ἡ κόνις αὐτῶν, ἥτις ἀρχικῶς χρυσίζει, μετὰ τὴν ξήρανσιν καθίσταται φαιά, φέρεται δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον ὡς *λουπουλίνη*. Ἡ λουπουλίνη δέον νὰ φυλάσσηται μακρὰν τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ὑγρασίας ἐντὸς φαιῶν φιαλῶν, δέον δὲ νὰ μὴ διαβρέχηται καὶ νὰ μὴ διαλύηται ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ νὰ καίηται μετὰ φλογὸς αἰθαλιζούσης. Διαλύεται εἰς τὸν αἰθέρα καὶ τὴν ἀλκοόλην, τριβομένη δὲ ἐν ἰγδίῳ μεταβάλλεται εἰς μᾶζαν ρητινώδη ἰξώδη. Ἡ λουπουλίνη νοθεύεται διὰ διαφόρων εἰδῶν γύρεως ἢ δι' ἀνοργάνων οὐσιῶν βαρυτέρων τοῦ ὕδατος. Συστατικὰ τῆς λουπουλίνης εἶναι: ἡ λουπουλίνη, 55% ρητινωδῶν οὐσιῶν κιτρινωπῶν μελανουμένων εἰς τὸν ἀέρα, 5% ταννίνης, ἐκ κηρωτῶν σωμάτων, ἰχνῶν αἰθερίου ἐλαίου, χολίνης καὶ ἐνίοτε καὶ τριμεθυλαμίνης. Τὸ αἰθέριον ἔλαιον τῆς λουπουλίνης λαμβανόμενον δι' ἀποστάξεως μεθ' ὑδρατμῶν αὐτῆς ἀποτελεῖ κιτρινωπὸν ὑγρόν, πικρᾶς γεύσεως, ἰδιαζούσης ὀσμῆς, εἰδικοῦ βάρους 0,88. Ἡ λουπουλίνη εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἀναγράφεται εἰς δόσεις πλειστάκις τῆς ἡμέρας ὡς φάρμακον διεγερτικόν, μεμειγμένον δὲ μετ' εὐθαλίας καὶ καφουρᾶς ὡς καταπραϋντικὸν κατὰ τῶν νυκτερινῶν διεγέρσεων. Εἰς μεγάλας δόσεις προκαλεῖ ὅ,τι καὶ οἱ κῶνοι τοῦ λυκίσκου. Κ. Γ. Μ

Λυκίσκος. —1) Αἰτωλὸς στρατηγός, ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Αἰτωλίᾳ ρωμαϊκοῦ κόμματος. Πᾶσαν τὴν δραστηριότητά του ἐξήντλησε πρὸς ἐπικράτησιν τῶν Ρωμαίων, οἵτινες ἀμείβοντες αὐτὸν ἐπέβαλον τὴν ἐκλογήν του ὡς στρατηγοῦ τῶν Αἰτωλῶν (171 π. Χ.). Τῷ 169 π. Χ. ἧττάν τινα τῶν Ρωμαίων ἀπέδωκεν ὁ Λυκίσκος εἰς τὴν ἑκουσίαν καὶ προδοτικὴν φυγὴν τῶν συμπατριωτῶν του. Τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος, μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Περσέως καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς Μακεδονίας, ἐπέτυχε ν' ἀποφασίσῃ ἡ συνέλευσις τῶν Αἰτωλῶν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Ρωμαίων τὸν φόνον 550 ἀντιπάλων του, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ ἄνθος τῆς Αἰτωλίας. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ρώμης κατέκριναν μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι ἐφονεύθησαν διὰ Ρωμαίων στρατιωτῶν. Ὁ Λυκίσκος διέπραξε διὰ τῶν Ρωμαίων καὶ πολλὰ ἄλλα ἐγκλήματα, ἰδίως ἐξορίας καὶ δημεύσεις τῶν περιουσιῶν πάντων τῶν πλουσίων ἀντιπάλων του. Ἀπέθανε τῷ 160 π. Χ. —2) Στρατηγὸς καὶ ἐπιμελητὴς ἐν Ἠπείρῳ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Κασσάνδρου. Μὲ κέντρον τὴν Ἀμβρακίαν ἔδρασε λίαν ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τοῦ Κασσάνδρου ἀπὸ τοῦ 317 π. Χ. καὶ ἐβοήθησε τοὺς Λευκαδίους (314) καὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας κατὰ τῶν Αἰτωλῶν. Ν. Ι. Ζ

Λυκίων ***Λιμὴν*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὕφορμος ἐκ τῶν ἀσφαλεστέρων τοῦ Βοσπόρου ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς αὐτοῦ ἀκτῆς. Τοποθετεῖται ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Βυζαντίου νοτίως τοῦ ἀπορρῶγος Ἀφροδισίου (νῦν *Τασαλαντζὶκ μπουρούν* = «Λιθώδης ἀπορρὼξ») καὶ μεταξὺ Μυρλέου καὶ Ἐφεσίων λιμένος. Εἰς τὸ παράλιον αὐτοῦ ἔκειτο ἄλλοτε ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου. Εἶναι τὸ σύγχρονον *Καριμπτζὲ Λιμὰν* (πλάτ. 40°12' 3/4 Β, μῆκ. 26°06' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2401: The Bosporus), οὗ τὸ φερώνυμον ἄκρον ἐπιστέφεται ἀπὸ ἀρχαῖον φρούριον καὶ σύγχρονον πυροβολεῖον. Σ. Ε. Λ.

Λύκκε (Lücke), ***Ἀλβέρτος***. Γερμανὸς χειρουργὸς (1829—1894). Τῷ 1865 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς ἐν Βέρνῃ καὶ ἀπὸ τοῦ 1872 ἐν Στρασβούργῳ. Ἔγραψε: «Krankheiten der Schilddrüse» (1875) καὶ ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Billroth καὶ ἄλλων τὴν «Γερμανικὴν χειρουργικὴν» (1879), ἀπὸ δὲ τοῦ 1871 μετὰ τοῦ Huetter, Rose κλπ., τὸ περιοδικὸν «Deutsche Zeitschrift für Chirurgie». Ο. Ρ.

—Λύκκε (Lücke), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς θεολόγος (1791—1859). Τῷ 1816 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς ἐν Βόννῃ καὶ τῷ 1827 ἐν Γοττίγγῃ. Ἔγραψε διάφορα συγγράμματα, ὧν ἄξια μνείας εἶναι: «Ἐγχειρίδιον τῆς ἑρμηνευτικῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἡ ἱστορία αὐτῆς» (1816), «Ὑπόμνημα εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου» (1820—1825, γ' ἔκδ. 1840—1856), «Ἀπόπειρα πλήρους εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου καὶ πᾶσαν τὴν ἀποκαλυπτικὴν φιλολογίαν» (1832, β' ἔκδ. 1852). Κ. Ι. Δ.

Λύκκειος. Βασιλεὺς τῶν Παιόνων (359—340 π. Χ.), οὗτινος σῴζονται ἀργυρᾶ τετράδραχμα, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΛΥΚΠΕΙΟ ἢ ΛΥΚΚΕΙΟΥ. Ἔν τινι ἐπιγραφῇ ἀνακαλυφθείσῃ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν ἀναφέρεται ὡς σύμμαχος τοῦ Κετριπόριος, βασιλέως τῆς Θρᾴκης καὶ τοῦ Γράβου τῆς Ἰλλυρίας, κατὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος. Α. Θ. Σ.

Λυκκνὲρ (Luckner), ***Νικόλαος***. Γάλλος στρατάρχης (1722—1794). Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς στρατοὺς τῆς Βαυαρίας, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τοῦ Ἀννοβέρου, διακριθεὶς κατὰ τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον. Τῷ 1784 κατετάχθη ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ. Ἐκραγείσης τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως (1789) ἐκηρύχθη ὑπὲρ αὐτῆς. Προαχθεὶς εἰς στρατάρχην τῆς Γαλλίας, ἐγένετο ἀρχιστράτηγος τῆς στρατιᾶς τοῦ Βορρᾶ καὶ διέπρεψεν εἰς πλείστας μάχας, ἀλλ' ἀτυχήσας κατά τινα ὑποχώρησιν ἐθεωρήθη ὡς ὕποπτος, συνελήφθη καὶ παρεπέμφθη πρὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου, ὅπερ τὸν κατεδίκασεν εἰς τὸν διὰ τῆς λαιμητόμου θάνατον ὡς συνωμοτοῦντα κατὰ τῆς δημοκρατίας. Μ. Ν. Δ.

λυκνιὸ (τό). Νεοελληνικὴ παιδιά, συνήθης ἐν Ἀκαρνανίᾳ. Δύο ἢ τρία παιδία, ἀποσπώμενα ἐκ τῆς ὅλης ὁμάδος τῶν παιζόντων, φωνάζουν: «Λύκος, λύκος». Εὐθὺς τότε πάντα τὰ ἄλλα τίθενται εἰς γραμμήν, κρατούμενα τὸ ἓν ὄπισθεν τοῦ ἄλλου καὶ κινούμενα καθ' ἣν διεύθυνσιν ἤθελε κινήσει ταῦτα τὸ πρῶτον, ὅπερ θεωρεῖται «βασίλισσα». Ὄπισθεν αὐτῆς εἶναι τὸ «παιδὶ τῆς βασίλισσας», ἐνῷ τὸ τελευταῖον παιδίον καλεῖται «κλωτσινιάρης». Τὰ ὑποδυόμενα τοὺς λύκους δύο ἢ τρία παιδία ὁρμοῦν πρὸς τὴν οὕτω σχηματισθεῖσαν ἀγέλην καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀποσπάσουν οἱονδήποτε ἐκ τῶν συγκρατουμένων παιδίων, τὰ ὁποῖα ὅμως προστατεύουν ἔμπροσθεν μὲν ἡ «βασίλισσα» πλήττουσα τοὺς λύκους διὰ δερματίνης ζώνης, ὄπισθεν δὲ ὁ «κλωτσινιάρης» λακτίζων αὐτοὺς ἀμειλίκτως. Ὁ ἀγὼν οὕτω ἀποβαίνει σκληρός. Οἱ λύκοι εἶναι δυνατὸν ν' ἀποσπάσουν ἓν πρὸς ἓν πάντα τὰ παιδία. Τὸ «παιδὶ τῆς βασίλισσας» ἀποσπᾶται, ἂν ἁπλῶς θιγῇ δίς. Τέλος οἱ λύκοι ἐπιτίθενται καὶ κατὰ τῆς «βασιλίσσης» καὶ τοῦ «κλωτσινιάρη» καὶ ἡ παιδιὰ περατοῦται, ὅταν ἀποσπασθῇ ἐκ τῶν χειρῶν τῆς «βασιλίσσης» ἡ δερματίνη ζώνη. Σ. Γ. Σ.

Λυκόα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία μικρὰ πόλις τῆς Ἀρκαδίας. Κατὰ τὸν Παυσανίαν (Η', 31) ἔκειτο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μαινάλου. εἶχε δὲ ἱερὸν τῆς Λυκοάτιδος Ἀρτέμιδος. Ν. Ι. Ζ

Λυκόβη *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Χαλκιδικῆς χωρίου *Ταξιάρχης* (βλ.λ.).

Λυκοβίστα *[Γεωγρ.]* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Λυκογιάννη* (βλ.λ.).

Λυκοβίτσι, ἢ ***Λυγοβίτσι*** *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα βουνοῦ τῶν Ἀκαρνανικῶν ὀρέων (ὕψ. 523 μ.) καταπῖπτον εἰς τὴν πρὸς Α. Ἀκαρνανικὴν πεδιάδα, κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου Σκορτοῦ. Εἰς τοὺς πρόποδας ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα ἐρείπια, ἐπὶ δὲ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς φρούριον μεσαιωνικῆς ἐποχῆς. Εἰς τὴν κατὰ τοῦτο λοφοσειρὰν φαίνεται ὅτι κατῴκει πάλαι ὁ λαὸς τῶν *Δεριέων*. Ι. Σ. Σ.

Λυκοβεύνι *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Πασχαλιᾶς (Μπαϊρακλῆ) τῆς ἐπαρχίας Νέστου τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἀσικλάρ*. Κάτ. (1928) 45. Χ. Δ.

Λυκόβρυση *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα Ἡρακλείου τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 121. Ι. Σ. Σ.

Λυκογιάννη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γιαννίσης (Γιαντσίτσης) τῆς ἐπαρχίας Ἠμαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 368. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Λυκοβίστα*. Χ. Δ.

Λυκογιώργης ***(Γεώργιος Λύκος)***, ὁ καὶ ***Χελιώτης*** καλούμενος. Συμπολεμιστής, ἐκ τῶν ἀνδρειοτάτων, τοῦ Παπαρσενίου Κρέστα, τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τοῦ Καραϊσκάκη. Διεκρίθη ἰδιαίτατα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀττικῆς, ὅπου προήχθη εἰς ἀρχηγὸν σώματος. Σχηματίσας κατόπιν ἰδίαν χιλιαρχίαν, παρέμεινεν εἰς τὴν ὀροφυλακὴν καὶ ἠμείφθη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ εἰς τὴν βασιλικὴν φάλαγγα. Ὑπῆρξε καὶ παραστάτης τῆς Ἑρμιονίδος εἰς τὴν ἐν Ἄστρει συνέλευσιν. Γ. Δ. Κ.

λυκόδεσμος (ὁ) (γαλλ. gueule de loup). Εἶδος ἀγκύλης, ἣν σχηματίζομεν διὰ τοῦ μέσου σχοινίου καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀγκυρίζομεν σύσπαστον. Χρησιμοποιεῖται ὡσαύτως, διαπερωμένου σκαλμοῦ ἢ μοχλοῦ, πρὸς ἔντασιν τῶν σχοινίων. Σ. Ε. Λ.

Λυκόδημον *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Πελοποννήσου, ἡ *Μαθία* τῶν ἀρχαίων, ὑψούμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς Μεσσηνιακῆς χερσονήσου (ὕψ. 957 μ.) καὶ ἀποτελοῦν τὸ κέντρον ταύτης. Ι. Σ. Σ.

Λυκοδιάσελον *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Μακρυπλαγίου (Ραβενίων) τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κουρταλάρ*. Κάτ. (1928) 62. Χ. Δ.

λυκοδοντίδαι (οἱ) (Lycodontidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων*, περιλαμβάνουσα ἀνιοβόλους ὄφεις μὲ κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην καὶ ἐπιμήκη, οὐρὰν ἀπεστρογγυλωμένην, ὀφθαλμοὺς μικροὺς καὶ μετρίου μεγέθους ὀδόντας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *λυκόδους* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λυκόδους (ὁ) (Lycodus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκοδοντιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μεγέθους ὄφεις, μὴ ἰοβόλους, μὲ κεφαλὴν ὑπὸ πλακῶν κεκαλυμμένην. Ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Νέαν Γουϊνέαν. Δ. Ν. Π.

Λυκοδρόμιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σταυρουπόλεως τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἔχον ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κούρταλαν*. Κάτ. (1928) 233. Χ. Δ.

Λυκοθανάσης. Ἀναφέρεται εἰς τὸ «Χρονικὸν» τοῦ Γαλαξειδίου, ὡς προεστὼς τῆς Βουνιχώρας, κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐπαναστατήσας καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχον φθάσει οἱ δυτικοὶ στόλοι ὑπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Αὐστριακὸν τῷ 1571—1572 συνελήφθη μετὰ τὴν περιβόητον ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου, ἀλλά, πρὶν μαρτυρήσῃ, κατώρθωσε νὰ θραύσῃ τὰ δεσμά του καὶ νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῆς ἐν Σαλώνοις εἱρκτῆς του. Γ. Δ. Κ.

Λυκοθέρσης *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Ἰλλυριῶν, σύζυγος τῆς θυγατρὸς τοῦ Κάδμου *Ἀγαύης* (βλ. λ.) Ν. Ι. Ζ.

Λύκοι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σωτείρας (Λούκοβιτς) τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 228. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Βουλκογιάννοβον*. Χ. Δ.

λυκοκάντζαρος (ὁ) *[Λαογρ.]*. Μία ἐκ τῶν πολυπληθῶν ὀνομασιῶν τῶν *καλλικαντζάρων* (βλ. λ.), ἐπιχωριάζουσα ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ Κυνουρίᾳ. Ἡ λέξις ἠτυμολογήθη ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Ν. Γ. Πολίτου ἐκ τοῦ λύκος—κάνθαρος, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ αὐ-

Digitized by Google

τοῦ ἐκ τοῦ μὴ σωζομένου καλικοκάντζαρος. Ἐκ τῶν δύο τούτων ἐτυμολογιῶν πιθανωτέρα φαίνεται ἡ πρώτη, προδίδουσα σχέσιν τῶν δαιμονίων τούτων πρὸς τὴν λυκανθρωπίαν καὶ ἐνισχυομένη ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ οἱ καλλικάντζαροι καλοῦνται καὶ ἁπλῶς λύκοι. Ἡ σχέσις ὅμως τοῦ λύκου πρὸς τὸν κάνθαρον, ἢ ἐν τῷ συνθέτῳ λυκοκάντζαρος ὑποκειμένη, εἶναι ἀσαφής. Φ.Π.

λυκοκτόνον (τὸ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀκόνιτον τὸ γογγυλῶδες*.

λυκοκτόνος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ φονεύσας ἢ φονεύων λύκους.

Λυκοκτόνος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ *Ἀπόλλωνος* ὡς διώκτου τοῦ χειμῶνος, καὶ ἐξ αὐτοῦ, τοῦ ἀγρίου ζῴου λύκου. Ταυτόσημον πρὸς τὸ *Νόμιος Ἀπόλλων*.

Λυκολέων. Ἀθηναῖος ρήτωρ, μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Γνωστὸς εἶναι εἷς μόνος λόγος αὐτοῦ «Ὑπὲρ Χαβρίου», Ἀθηναίου στρατηγοῦ, κατηγορηθέντος μετὰ τοῦ Καλλιστράτου, διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ὠρωποῦ εἰς τοὺς Θηβαίους, καὶ κινδυνεύσαντος νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον. Ἡ δίκη του ἐγένετο τῷ 366—365 π. Χ., καθ' ἣν ἠθωώθη ὁ στρατηγός. Α. Θ. Σ.

λυκόλουρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δάφνη ἡ ἐλαιώδης* (Daphne oleoides).

Λυκομήδης *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Παρθενόπης, θυγατρὸς τοῦ Ἀγκαίου βασιλέως τῆς Σάμου. —2) Βασιλεὺς τῶν Δολόπων τῆς Σκύρου. Μεταξὺ τῶν πολλῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἔκρυψεν ἡ Θέτις τὸν νεαρὸν Ἀχιλλέα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς εἰς Τροίαν ἐκστρατείας, ἀνεκάλυψε δὲ αὐτὸν ὁ Ὀδυσσεύς. Ἐκεῖ ὁ Ἀχιλλεὺς συνεδέθη μετὰ τῆς Δηϊδαμείας, μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Λυκομήδους, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε τὸν Πύρρον ἢ Νεοπτόλεμον. Τὸν μῦθον τοῦτον εἶχεν ὡς ὑπόθεσιν ὁ Εὐριπίδης εἰς τὴν τραγῳδίαν του «Σκύριαι», ὁ δὲ Πολύγνωτος εἶχε ζωγραφήσει αὐτόν. Περὶ τοῦ αὐτοῦ Λυκομήδους μυθολογεῖται ὅτι, ὅτε ἕνεκα τρικυμίας ἠναγκάσθη ὁ Θησεὺς νὰ καταφύγῃ εἰς Σκῦρον, φοβηθεὶς ὁ Λυκομήδης μήπως ἐκθρονίσῃ αὐτόν, ἐκρήμνισεν ἀπό τινος βράχου καὶ ἐφόνευσε. Μετὰ πολλοὺς δὲ αἰῶνας ὁ Κίμων ἀνεῦρε τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ, τὰ μετέφερεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἵδρυσε πρὸς τιμήν του τὸ Θησεῖον. —3) Υἱὸς τοῦ Κρέοντος, ἥρως τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἐκ Κρήτης, περὶ οὗ ὁ Λέσχης εἰς τὴν «Ἰλίου πέρσιν», ἀναφέρει ὅτι ἐπληγώθη εἰς τὴν χεῖρα ὑπὸ τοῦ Ἀγήνορος, κατά τινα δὲ πίνακα τοῦ Πολυγνώτου καὶ εἰς τὸν πόδα καὶ τὴν κεφαλήν. — 4) Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ὀμφάλης (βλ. λ. *Λαομήδης*). Ν. Ι. Ζ.

—**Λυκομήδης**. —1) Ἀρχαῖος τριήραρχος, υἱὸς τοῦ Αἰσχραίου, διακριθεὶς τῷ 480 εἰς Ἀρτεμίσιον κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, εἰς Σαλαμῖνα δὲ κατὰ τὸν Πλούταρχον, κατὰ τὸν ὁποῖον πρῶτος αὐτὸς συνέλαβεν ἐχθρικὸν πλοῖον, περιέκοψε τὰ παράσημα αὐτοῦ καὶ τὰ ἀνέθηκεν εἰς τὸ ἐν Φλυᾷ δαφνηφορεῖον, ἤτοι ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπου ἦτο τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τοῦ γένους του. —2) Ἀρκάς, εἷς τῶν σπουδαιοτέρων οἰκιστῶν τῆς Μεγαλοπόλεως μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Σπαρτιατῶν παρὰ τὰ Λεῦκτρα. Ἐνίκησε δὶς τοὺς Σπαρτιάτας (370 καὶ 366 π.Χ.). Ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του (366, ὅτε ἐπέστρεφεν ἐξ Ἀθηνῶν, ἔνθα διεξήγαγε διαπραγματεύσεις περὶ συμμαχίας. Ν. Ι. Ζ.

Λυκομηδὶς *[Μυθολ.]*. Ἐπίθετον τῆς Δηϊδαμείας, θυγατρὸς τοῦ Λυκομήδους, βασιλέως τῆς Σκύρου, ἥτις ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ Ἀχιλλέως κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν του υἱὸν τὸν Νεοπτόλεμον ἢ Πύρρον (*Ἀπόλλ.* III, 13,8). Α. Θ. Σ.

Λυκομήδους *Λίμνη* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἐν Μαρμαρικῇ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 5 11) εἰς ἀνατ. μῆκ 57° καὶ βόρ. πλάτ. 24°, πρὸς Ν. τῆς Κυρηναϊκῆς, παρὰ τὴν χώραν τῶν Ψύλλων (*Πλιν.* Nat. Hist. IV, 4, 2). Α. Θ. Σ.

Λυκομίδαι (οἱ). Παλαιὸν ἱστορικὸν γένος εὐπατριδῶν ἐν τῷ δήμῳ Φλυέων, βορείως τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κεκροπίδος φυλῆς, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν τιμὴν νὰ ψάλλῃ εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια ὕμνους πεποιημένους ὑπὸ τοῦ Μουσαίου, Ὠλῆνος καὶ Ὀρφέως. Οἰκογενειακὸν καὶ θρησκευτικὸν κέντρον τῶν Λυκομιδῶν ἦτο ἡ Φλυᾶ, ἔνθα εὑρίσκετο τὸ τελεστήριον καὶ τὸ κλίσιον αὐτῶν, ἱερὰ εἰς τὰ ὁποῖα ἐτέλουν τὰ μυστήρια τοῦ γένους των. Μεταξὺ τῶν θεῶν, οὓς ἐλάτρευον οἱ Λυκομίδαι, σπουδαίαν θέσιν κατεῖχον ἡ Δήμητρα, ἡ Κόρη καὶ ὁ Ἔρως. Εἰς τὸ γένος τοῦτο ἀνῆκεν ὁ μυθικὸς Μέθαπος, ὁ συνθέτης τελετῶν καὶ ὀργίων παντοίων, τοῦ ὁποίου τὸ ἄγαλμα εἶδεν ὁ Παυσανίας καὶ διέσωσε τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφήν. Ν. Ι. Ζ.

λυκόμορφος *κύων* τὸ κοινῶς λυκόσκυλο (βλ. λ. *κύων*).

Λυκόμων· βλ. *Λουκούμων*.

Λύκου, ἡ *Λύκου* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θυάμιδος (Φιλιατῶν), κείμενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τῆς Λαγκαβίτσας, παραποτάμου τοῦ Θυάμιδος, εἰς δωδεκάωρον ἀπόστασιν τῶν Ἰωαννίνων. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 360 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν, ἐλαιοκομίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγεται καὶ τὸ παρακείμενον χωρίον *Μαρίνα* (πρῴην *Μπράϊια*). Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὄχθης κεῖται ἡ μονὴ τῆς Ἁγίας Μαρίνης. Χ. Ι. Σ.

λυκονόρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βρῶμος ὁ κριθοειδής*.

λυκονουρὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δαφνοειδὲς ἢ χαμέλαια*.

λυκοπένιον (τό), ἢ *λυκοπίνη* *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ καρμινόχρους χρωστικὴ τῆς τομάτας. Ἔχει τὸν τύπον $C_{40}H_{56}$ καὶ εἶναι ἰσομερὲς πρὸς τὸ *καροτένιον* ἢ *καροτίνην*. Ἀπεμονώθη ὡς κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 168—169°. Ε.Γ.

λυκοπερδίδαι (οἱ) (Lycoperdidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαστερομυκήτων*, περιλαμβάνουσα μικροὺς σφαιρικούς, ἀπιδομόρφους ἢ ροπαλομόρφους μύκητας. Ἐκ τῶν κυριωτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι τὸ *λυκόπερδον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

λυκόπερδον (τὸ) (Lycoperdon) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκοπερδιδῶν*, περιλαμβάνον μύκητας σχήματος ροπάλου ἢ ἀπίου. Οἱ μύκητες οὗτοι εἶναι γνωστοὶ κοινῶς ὑπὸ τὰ ὀνόματα *ἀλεπουπορδές*. Γνωστότερον εἶναι τὸ *λυκόπερδον τὸ βόειον* (Lycoperdon bos), κοινὸν καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *γαϊδουρόπορδο* Δ. Ν. Π.

Λυκόπερδον τὸ βόειον.

λυκοπερσικὸν (τὸ) (κοιν. *ντομάτα, τομάτα*) (Lycopersicum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *στρυχνοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἰθαγενεῖς τῆς νοτίου Ἀμερικῆς καὶ νῦν καλλιεργουμένας πανταχοῦ τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν διὰ τὸν καρπόν, ὅστις καταναλίσκεται ὠμὸς ἢ βεβρασμένος. Μοναδικὸν εἶδος τοῦ γένους εἶναι τὸ *λυκοπερσικὸν τὸ ἐδώδιμον* (Lycopersicum esculentum ἢ Solanum Lycopersicum. Τοῦτο ἔχει καυλὸν κλαδώδη καὶ ὕψος 0,40—0,60 μ., ἀναδίδοντα ἰδίαν τινὰ ὀσμήν, ὅταν προστρίβεται διὰ τῆς χειρός. Τὰ ἄνθη του εἶναι κατὰ βότρυς διατεταγμένα καὶ κίτρινα, ὁ δὲ καρπὸς χονδρός, σαρκώδης, ἐρυθρὸς ἢ ἐρυθροκίτρινος καὶ ἀπεστρογγυλωμένος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἀναλόγως τῶν διαφόρων ποικιλιῶν. Τὸ φυτὸν τοῦτο λαχανεύεται, καλλιεργεῖται ἀφθόνως παρ' ἡμῖν καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *τομάτα* ἢ *ντομάτα*, *πομιδόρο* (Ζάκυνθος) καὶ *πομιλορκὰ* (Κύπρος). Πατρὶς τοῦ φυτοῦ τούτου εἶναι αἱ τροπικαὶ χῶραι τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ πρῶτον εἰσήχθη ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Καλλιεργεῖται ἐντατικῶς εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα διὰ τὸν καρπόν της, ὅστις ὥριμος, νωπός, ἀπεξηραμμένος, ἢ ἐν καταστάσει πολτοῦ ποικιλοτρόπως χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν μαγειρικήν. Ὁ καρπὸς ὅταν εἶναι ἄωρος καὶ ὠμὸς περιέχει ἀρκετὴν ποσότητα τοξικῶν οὐσιῶν καὶ διατηρεῖται εἰς ὄξος. Τοῦ εἴδους τούτου καλλιεργοῦνται πλεῖσται ποικιλίαι, διαφέρουσαι ὡς πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ καρποῦ. Μεγάλη καλλιέργεια τοῦ φυτοῦ τούτου γίνεται καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ. Ἡ Ἰταλία μεγάλας ποσότητας ἐξάγει κατ' ἔτος, ἐντὸς κλειστῶν δοχείων, εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χώρας τῆς βορείου Εὐρώπης.

Λυκοπερσικὸν τὸ ἐδώδιμον.
[Α=Ἄνθος. Β=Καρπὸς ἀπιοειδής. Γ=Καρπὸς ἐλαιοειδής. Δ=Τελείως ὥριμος καρπός.]

Τὸ λυκοπερσικὸν καλλιεργεῖται εἰς ἐλαφράς, καλῶς λιπασμένας καὶ ὑφύγρους γαίας. Σπείρεται κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Αὐγούστου, ἐν τῷ ἐλευθέρῳ ἀέρι. Κατὰ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἢ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ὀκτωβρίου τὰ φύτρα μεταφυτεύονται καὶ κατὰ τὸν Ἰανουάριον συλλέγεται ὁ καρπός. Κατὰ τὴν μεταφύτευσιν διανοίγεται λάκκος 0,50 μ. βάθους καὶ 0,30—0,35, πλάτους καὶ πληροῦται κατὰ τὰ 2/3 ὑπὸ χωνευμένης κόπρου. Βραδύτερον ἀρδεύονται αἱ βάσεις τῶν φυτῶν διὰ διαλύμματος ζωϊκῶν ἀπορριμάτων. Κατὰ τὴν βλάστησιν βοτανίζεται καὶ ἀποκόπτονται οἱ ἐπιμηκέστεροι αὐτοῦ κλάδοι. Τὰ φυτὰ δέον νὰ ἀπέχωσιν ἀλλήλων 0,50 μ. περίπου καὶ νὰ προσδένωνται ἐπὶ ὑποστηρίγματος, ὅπως μὴ ταλαντεύωνται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Παρ' ἡμῖν σπείρεται εἰς σπορεῖον συνήθως κατὰ τὸν Δεκέμβριον καὶ μεταφυτεύεται κατὰ Μάρτιον ἢ Ἀπρίλιον. Ἐκ τῶν παρασίτων, ἅτινα προσβάλλουσι τὸ λυκοπερσικὸν κυριώτερα καὶ ὀλεθριώτερα εἶναι ἡ *πρασοκουρὶς* καὶ ὁ *περονόσπορος*. Ἀποτελεσματικὸν κατὰ τοῦ περονοσπόρου εἶναι ὁ ραντισμός, πρὸ τῆς διαμορφώσεως τοῦ καρποῦ, τοῦ προσβληθέντος φυτοῦ, διὰ βορδιγαλλίου πολτοῦ. Δ. Ν. Π.

λυκοπίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *λυκοπένιον*.

λυκόποδες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖοι μισθοφόροι βασιλέων καὶ τυράννων, συνήθως δοῦλοι. Ἐκαλοῦντο οὕτως, εἴτε διότι ἔφερον κνημῖδας ἐκ δέρματος λύκου, εἴτε διότι ἐπὶ τῶν ἀσπίδων εἶχον ὡς ἐπίσημον μορφὴν λύκου. Ὁ Ἀριστοφάνης εἰς τὴν κωμῳδίαν του «Λυσιστράτη» καλεῖ τοὺς Ἀλκμεωνίδας λυκόποδας, διότι ὀχυρώσαντες ἐπὶ τῆς Πάρνηθος μέρος τι, διέμενον ἐκεῖ μετ' ἄλλων ὁμοφρόνων των. Ν. Ι. Ζ.

Λυκοπόδι, ἢ *Τοῦ λύκου τὸ πόδι* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Φθιώτιδος ἐν τῷ διαύλῳ τῶν Ὠρεῶν, μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Δρέπανο καὶ Σπηλιά. Εἶναι ἡ ἀπόληξις τῶν πλοκάμων Γρυ-Σπηλιὰ καὶ Ράχη (πλάτ. 38°52' 40'' Β., μῆκ. 22°48' 23'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with the Oreos and Talanta channels) τερματιζόντων πρὸς ΝΑ. τὴν Ὄθρυν. Σ. Ε. Λ.

λυκοποδίνη (ἡ) (Lycopodine) *[Φαρμακευτ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τῆς συνθέσεως $C_{32}H_{52}N_2O_3$, ἀπαντῶν εἰς τὰ σπορία τοῦ φυτοῦ Lycopodium complanatum. Κρύσταλλοι πρισματικοὶ τηκόμενοι εἰς 114°, διαλυτοὶ εἰς ἀλκοόλην, χλωροφόρμιον, αἰθέρα καὶ βενζόλιον. Κ. Γ. Μ.

λυκοποδιοειδῆ (τὰ) (Lycopodiaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια πτερίδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροσπόρων*, περιλαμβάνουσα γένη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους καὶ τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι πόαι πολυετεῖς μὲ φύλλα μικρὰ γραμμωτὰ καὶ ἄνθη παρὰ τὰς μασχάλας τῶν κλάδων ἐκφυόμενα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι τὸ *λυκοπόδιον* (βλ λ). Δ.Ν.Π.

λυκοπόδιον (τὸ) (Lycopodium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκοποδιδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *λυκοπόδιον τὸ ροπαλοφόρον* (Lycopodium clavatum), ὅπερ χρησιμεύει εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ ἰδίως τὰ σπέρματά του, ἅτινα εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λυκοποδίου σπέρματα* (Semen Lycopodii). Δ. Ν. Π.

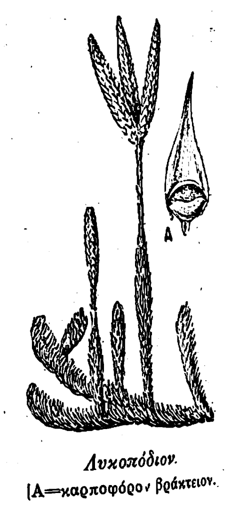

Λυκοπόδιον.
[Α=καρποφόρον βράκτειον.

— **λυκοποδίου** *ἔλαιον*. Λιπαρὸν ἔλαιον, λαμβανόμενον δι' ἐκχυλίσεως τοῦ λυκοποδίου διὰ πετρελαϊκοῦ αἰθέρος ἢ χλωροφορμίου. Ὑγρὸν κιτρινωπὸν ἐλαιῶδες, κηρώδους ὀσμῆς καὶ γεύσεως ἐλαφρῶς πικρᾶς ἐρεθιστικῆς. Παρουσιάζει τὰς ἀκολούθους σταθεράς: εἰδικὸν βάρος 0.936, δείκτης διαθλάσεως 1.467, ἀριθμὸς ὀξύτητος 18.6, ἀριθμὸς σαπωνοποιήσεως 195, ἀριθμὸς ἰωδίου 81. Διαλύεται εἰς τὴν ἀλκοόλην, τὸν αἰθέρα, τὸ χλωροφόρμιον, τὸν πετρελαϊκὸν αἰθέρα, περιέχει δὲ φυτοστερίνην καὶ 8,4 % γλυκερίνην, ἡνωμένα μὲ διοξυστεατικὸν ὀξύ, στεατικὸν ὀξύ, παλμιτικὸν ὀξύ, μυριστικὸν ὀξὺ καὶ λυκοποδικὸν ὀξύ. Κ.Γ.Μ.

— **λυκοποδίου** *σπέρματα* (Semen Lycopodii) *Φαρμακογ.]*. Παραγωγὸν φυτὸν εἶναι τὸ Lycopodium clavatum. Τὰ φυτὰ κόπτονται κατ' Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, ξηραίνονται μερικῶς καὶ κτυπῶνται ὑπεράνω ἐκτεταμένων ὀθονῶν. Ἡ κόνις αὕτη κοσκινίζεται διὰ μεταξίνου κοσκίνου καὶ ἐξάγεται εἰς Ἀμβοῦργον, Χάβρην, Λονδῖνον ἐντὸς λινῶν σάκκων. Ἡ ἐκ τῶν ἀνθήρων ἀποπίπτουσα κόνις εἶναι ὠχροκιτρίνη, ἐκ κόκκων μικρῶν τετραεδρικῶν ἀποτελουμένη. Εἶναι λιπαρὰ τὴν ἁφήν, ἐπιπλέει εἰς τὸ ὕδωρ, προσκολλᾶται

Digitized by Google

εἰς τὰ δάκτυλα, ἀναπτομένη δὲ καίεται μετ' ἀναλαμπῆς καὶ ψόφου. Εἶναι ἄγευστος καὶ ἄοσμος, ἀπορροφεῖ δὲ τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸ τερεβινθέλαιον, ἅτινα διαλύουν μέρος τοῦ κηροῦ αὐτοῦ. Συνήθως νοθεῖαι τοῦ λυκοποδίου εἶναι: τὸ θεῖον, ὁ τάλκης, κόκκοι διαφόρων φυτικῶν γύρεων, ὡς π. χ. τῆς πεύκης κλπ. ἄμυλον γεωμήλων, ἀραβοσίτου κλπ. Τὸ λυκοπόδιον περιέχει πολλενίνην 6%, μόνιμον ἔλαιον, κηρόν, σάκχαρον, γλίσχρασμα, ἅλατα τοῦ ἀργιλλίου καὶ λυκοποδίνην. Τὸ λυκοπόδιον ἐπιτεθὲν ἐπὶ τοῦ δέρματος καθιστᾷ αὐτὸ λεῖον καὶ ὀλισθηρόν, ἐπικαλύπτον διὰ στιβάδος λιπαρᾶς ἀναπληρούσης τὴν ἐπιδερμίδα. Ἀναγράφεται εἰς κόνεις ξηραντικάς, ὡς εἰδικὸν κατὰ τῶν παθήσεων τοῦ δέρματος, καὶ τὴν ὁμοιοπαθητικὴν θεραπείαν ὡς ἀντισπασμωδικὸν ἢ εἰς γαλακτώματα ὡς εἰδικὸν κατὰ τῶν κυστιτίδων. Κ. Γ. Μ.

Λυκόπολις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. —1) Τὸ πτολεμαϊκὸν ὄνομα τῆς σημερινῆς πόλεως *Ἀσσιοὺτ* τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἡ ὁποία διετήρησε διὰ τῶν Κοπτῶν καὶ παρ' Ἄραψι τὸ φαραωνικόν της ὄνομα *Συούτ*. Σήμερον ἔχει 40.000 κατοίκων, ἀπ' αὐτῆς δὲ ἐκφεύγει ἡ μεγάλη ὁδὸς πρὸς τὰς ὀάσεις τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου. Ἐπὶ φαραωνιτῶν ἦτο πρωτεύουσα τοῦ ἄνω νομοῦ τῆς Συκιμωρέας, εἶχε δὲ πολιοῦχον τὸν Οὐπ-ουαβέλ, θεὸν θωὸμορφον, ἐξ οὗ τὸ ἑλληνικὸν τῆς πόλεως ὄνομα. Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ Πλωτίνου (Γ' αἰὼν μ. Χ.), τοῦ κορυφαίου τῶν νεοπλατωνικῶν. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἐπεκράτησεν ἐν αὐτῇ ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἐπληρώθησαν ἀναχωρητῶν τὰ μείζονα σπήλαια τῆς φαραωνικῆς νεκροπόλεως. Ἐξ αὐτῶν διεκρίθη Ἰωάννης ὁ Λυκοποδίτης, θεωρηθεὶς ἅγιος καὶ προφήτης. Πρὸς τὰ ΝΔ. πέραν τῆς διώρυγος Σοχαγκίγε σῴζονται αἱ φαραωνικαὶ νεκρικαὶ σύριγγες, ὧν ἀξιολογώτεραι ἡ τοῦ Χὰπ-ζεφαΐ, νομάρχου ἐπὶ Σεσώστριος Α', ὀνομαζομένη ἀραβιστὶ Ἰσταμπλ Ἀντὰρ (σταῦλος τοῦ Ἀντάρ), καὶ ἡ λεγομένη Κάχφ ἐλ ἀζακὶρ (τάφος τῶν πολεμιστῶν) τῶν χρόνων τοῦ Φαραὼ Μερὶ-κὲ-ρὲ τῆς Θ' δυναστείας. —2) Πόλις τῆς Κάτω Αἰγύπτου ἐν τῷ Δέλτα, ἐπαναστατήσασα ἐναντίον τοῦ Πτολεμαίου Ε' Ἐπιφανοῦς καὶ μετὰ πείσμονα πολιορκίαν ἁλωθεῖσα τὸν Σεπτέμβριον 197 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Πολυκράτους, ὅστις ἐδείχθη φρικωδῶς ἀπάνθρωπος πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας (*Πολυβ.* ΚΓ'). Γ. Λ. Α.

λυκόπορδον (τὸ) [*Βοτ.*]. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λυκόπερδον* (βλ. λ.).

Λυκοποριά [*Γεωγρ.*]. Ἄλλο ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας χωρίου *Ἀυγό* (βλ. λ.). Χ. Δ.

—**Λυκοποριᾶς** *γλῶσσα* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἐπικινδυνωδέστατον σημεῖον διὰ τὴν νυκτερινὴν ναυσιπλοΐαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, προέχον ἀπὸ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Κορινθίας μεταξὺ τῶν ἀκρῶν Καμάρι καὶ Δερβένι. Τοῦτο δέ, οὐ μόνον διότι ἡ ἀπὸ Πατραϊκοῦ πρὸς διώρυγα πορεία διέρχεται ἐγγύτατα τῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ χθαμαλότης τῆς παραλίας ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ὀρθοπάγου *Αὐγό*, εὑρισκομένου χιλιόμετρον ἔνδον τῆς ἀκτογραμμῆς, ἐμποιοῦσιν εἰς τὸν παραπλέοντα τὴν δολερὰν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἀκτογραμμὴ εἶναι πολὺ νοτιωτέρον ἢ ἐν τῇ πραγματικότητι. Σ. Ε. Λ.

λυκόπουλλο (τό)· δημοτ. τὸ νεογνὸν τοῦ λύκου, λυκιδεύς: παροιμ. «ὁ λύκος λυκόπουλλα κάμνει» ὅτι τῶν κακῶν γονέων κακὰ γίνονται συνήθως καὶ τὰ τέκνα.

λυκόπους (ὁ) Lycopus) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς καὶ ὑδροχαρεῖς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *λυκόπους ὁ εὐρωπαϊκός* (Lycopus europaeus), καὶ *λυκόπους ὁ λευκός* (Lycopus albus). Ἀμφότερα ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς παραμεσογειακὰς χώρας καὶ παρ' ἡμῖν καὶ εἶναι βαφικά. Δ. Ν. Π.

λύκορδα (τὰ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κρόμμυον* ἢ *κρόμυον τὸ ἐρυθρόν*.

λυκορίνη (ἡ) (Lycorin) [*Φαρμακογν.*]. Ἀλκαλοειδὲς εὑρισκόμενον μετὰ τῆς σεκισαμίνης εἰς τὸ φυτὸν Lycoris radiata Ἄχροοι μακραὶ στῆλαι τηκόμεναι εἰς 200°. πιθανῆς συνθέσεως $C_{34}H_{36}N_2O_2$, δυσδιάλυτος εἰς ὕδωρ καὶ αἰθέρα, εὐδιάλυτος εἰς τὰ ὀξέα. Ἡ λυκορίνη προκαλεῖ τὴν τοξικὴν ἐνέργειαν τοῦ φυτοῦ. Προκαλεῖ ἀρχικῶς ἔμετον, εἶτα διάρροιαν καὶ τέλος θάνατον διὰ παραλύσεως τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Φαρμακολογικῶς πλησιάζει τὴν ἐμετίνην. Κ. Γ. Μ.

λυκορίδαι (οἱ) (Lycoridae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πολυχαιτῶν*, γνωστοτέρα ὑπὸ τὸ ὄνομα *νηρηΐδαι* (βλ λ.). Δ. Ν. Π.

λυκορίς (ἡ) (Lycoris) [*Ζωολ.*]. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκοριδῶν*, γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *νηρηίς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

— **λυκορίς** (ἡ) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμαρυλλιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Κίναν καὶ ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

Λυκόρμας [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Αἰτωλίας, ἄλλως *Εὔηνος* (βλ. λ.).

λυκόρνιο (τὸ) [*Ζωολ.*]. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ πτηνοῦ *γύψ*.

Λυκόρραχη [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κονίτσης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, δωδεκάωρον ἀπέχον αὐτῆς, ἐπὶ τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ Γράμμου, *Λούψικον* πρώην καλούμενον. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 299 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Λυκόρρευμα, ἢ *Λυκόρρεμμα* [*Γεωγρ.*]. Μικρὸς χείμαρρος τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὸ ΝΑ. ἄκρον τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους μήκους 2 χλμ. Διέρχεται τοῦτον ἡ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Μαραθῶνα ἁμαξιτός, διὰ τῆς καλουμένης γεφύρας τοῦ Παπᾶ (26ον—27ον χιλ.). Ι. Σ. Σ.

— **Λυκόρρευμα** [*Γεωγρ.*]. Ἀγροτικὸς συνοικισμὸς τῆς Εὐβοίας, ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα Μαρμαρίου τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας Κεῖται ΝΑ. τοῦ Μαρμαρίου κατὰ τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς Καρύστου ὁδὸν καὶ ἔχει 81 (1928 κατοίκους. Ι. Σ. Σ.

Λυκόρτας. Ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Μεγαλοπολιτῶν Ἦτο υἱὸς τοῦ Θεαρίδα, φίλος τοῦ Φιλοποίμενος, τὸν ὁποῖον διεδέχθη μετὰ τὸν θάνατόν του (183 π. Χ.), ἀφοῦ ἐτιμώρησε τοὺς Μεσσηνίους δι' αὐτόν, καὶ ἀρχηγὸς τῆς σωφρονεστέρας πολιτικῆς μερίδος τῶν συμπολιτῶν του, πατὴρ δὲ τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Πολυβίου. Ἀνῆλθε διαδοχικῶς εἰς πάντα τ' ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, γενόμενος ἵππαρχος κατὰ τὸ 192 π. Χ., πρεσβευτὴς κατὰ τὸ 189 καὶ στρατηγὸς κατὰ τὸ 185. Κατὰ τὸ 168 π. Χ. κατηγορήθη μετ' ἄλλων ἐγκρίτων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας πολιτῶν ὑπὸ τοῦ ἐξηγορασμένου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἀντιπάλου του Καλλικράτους ὅτι εἶχε συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως ἐναντίον τῆς Ρώμης καὶ ἀπεχωρίσθη τοῦ υἱοῦ του Πολυβίου, καταριθμηθέντος μεταξὺ τῶν 1000 Ἀχαιῶν, οἵτινες ὑπεχρεώθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ρώμην διὰ νὰ δικασθῶσιν ὡς ἔνοχοι διὰ τὰ φιλομακεδονικὰ αἰσθήματά των. Ὁ Λυκόρτας δὲν ἐπέζησε διὰ νὰ ἐπανίδῃ τὸν ἐπιστρέψαντα μετὰ 17 ἔτη υἱόν του.

Μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα εἶναι γνωστοὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ὁ μυθικὸς ἐκ Φηγίας (Ἐρυμάνθου) φίλος τοῦ Ἡρακλέους Λυκόρτας καὶ Λυκόρτας ὁ Συρακόσιος. ΚΑΨ.

λύκος (ὁ)· τὸ γνωστὸν σαρκοφάγον ἁρπακτικὸν ζῷον· συνήθης ἀρά: «μπὰ ποῦ νὰ σὲ φάῃ ὁ λύκος»!, «ἂν ἔχω χῶμα 'ς τὸ ψωμί, μολόχα μέσ' 's τὸ λάδι | ἕνα χρυσὸν υἱγιὸν ἔχω, λύκος νὰ μοῦ τὸν φάῃ» || φρ. «τοῦ λύκου τὸ στόμα» μέγιστος κίνδυνος: «γλύτωσα τὸ παιδί μου ἀπὸ τοῦ λύκου τὸ στόμα»· || ἡ λ. συνήθης ἐν παροιμ. «ἀπὸ τὰ μετρημένα τρώει ὁ λύκος», «ἔβαλαν τὸ λύκο τσοπάνη» ὅταν ἀνατίθεται ἡ ἐπιμέλεια ἢ ἡ φύλαξίς τινος εἰς ἅρπαγα, «θρέψε λύκο τὸ χειμῶνα νὰ σὲ φάῃ τὸ καλοκαίρι» ὅτι ὁ ὑπηρετῶν κακοὺς πρῶτος αὐτὸς θὰ πάθῃ ἐξ αὐτῶν, «ὁ λύκος ἔχει τὸ σβέρκο του χοντρό, γιατὶ κάμνει τὴ δουλειά του ἀτός του» ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν παρ' ἄλλων ὅ,τι ἡμεῖς αὐτοὶ δυνάμεθα νὰ πράξωμεν || διὰ τὴν ἀδηφαγίαν τοῦ λύκου: «τρώει —, ἔφαγε σὰν λύκος» || ἡ σφῦρα τοῦ ἐμπροσθογεμοῦς κυνηγετικοῦ ὅπλου || ὅρος χαρτοπαικτικὸς τῆς πασσέτας: «πρῶτος λύκος» ἡ ἀπώλεια τοῦ ποντάροντος μετὰ τὸ πρῶτο τράβηγμα.

— [*Ζωολ.*] Ὁ *λύκος* εἶναι γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυνιδῶν*. Τὸ γένος τοῦτο περιλαμβάνει ζῷα κατὰ πλεῖστον ὁμοιάζοντα πρὸς τοὺς κύνας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους διαφέρουσι κατὰ τὸ ὑψηλότερον ἀνάστημα, τὸ πλέον λιπόσαρκον σῶμα, τὴν περισσότερον συνεσταλμένην κοιλίαν, τὴν μεγαλυτέραν δύναμιν καὶ τὴν ὀδοντοφυΐαν, ἥτις τελείως προσαρμόζεται πρὸς τὰς ἁρπακτικὰς αὐτοῦ τάσεις. Γενικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: Κεφαλὴ ὀγκώδης, σχετικῶς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ σώματός του, ἀπολήγουσα εἰς προτεταμένον καὶ ὀξὺ ῥύγχος. Μέτωπον εὐρὺ καὶ ἐπικλινές. Ὦτα μετρίου μεγέθους καὶ ἠνωρθωμένα. Ὀφθαλμοὶ μεγάλοι καὶ λοξῶς τοποθετημένοι. Πόδες ὑψηλοί, ἰσχυροί, μετὰ μεγάλων δακτύλων καὶ γαμψῶν ὀνύχων. Ὀδόντες 42, ὅσους ἔχει καὶ ὁ κύων. Σῶμα ἐπίμηκες καὶ εὔρωστον. Οὐρὰ μακρά, φθάνουσα μέχρι τῶν σφυρῶν τῶν ποδῶν, καὶ μακρόθριξ. Τρίχωμα ποικίλλον κατὰ τὸ μῆκος καὶ τὸν χρωματισμόν, ἀναλόγως τῆς χώρας, εἰς ἣν ἐνδιαιτᾶται καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Γενικῶς οἱ λύκοι οἱ οἰκοῦντες τὰ βόρεια κλίματα ἔχουσι τρίχωμα μακρόν, πυκνὸν καὶ σκληρόν, ὅπερ κατὰ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν σκελῶν καὶ τὴν οὐρὰν εἶναι δασύτερον καὶ ἐπιμηκέστερον, ἐνῷ οἱ λύκοι οἱ οἰκοῦντες τὰς μεσημβρινὰς χώρας τῆς γῆς ἔχουσι χρῶμα ὀρφνοκίτρινον μετὰ μελανῶν ἀποχρώσεων, σκοτεινοτέρου χρώματος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ ἀνοικτοτέρου κατὰ τὰ πλευρὰ καὶ τὴν κοιλίαν, τὰς δὲ τρίχας βραχυτέρας καὶ ἀραιοτέρας. Κατὰ τὸ θέρος ὁ γενικὸς χρωματισμὸς ἀποκλίνει πρὸς τὸ ὑπέρυθρον καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα πρὸς τὸ ὑπομελανόν.

Τὸ ἀνάστημα τοῦ τελείως ἀνεπτυγμένου λύκου φθάνει τὰ 160 περίπου ἑκατοστόμετρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 45 κατέχει ἡ οὐρά· ἀπὸ τοῦ ἄκρου ποδὸς μέχρι τοῦ ἀκρωμίου φθάνει τὰ 85 ἑκατοστόμετρα· τὸ βάρος του ἀνέρχεται τὰ 50 χιλιόγραμμα. Ἡ θήλεια ἔχει ἀσθενέστερον καὶ κατά τι χαμηλότερον σῶμα, ῥύγχος ὀξύτερον καὶ οὐρὰν λεπτοτέραν.

Ὁ λύκος ἀπαντᾷ σχεδὸν πανταχοῦ τῆς γῆς, λόγῳ ὅμως τῆς ἀπηνοῦς διώξεώς του περιωρίσθη εἴς τινας μόνον περιοχάς. Σήμερον ἀπαντᾷ παρ' ἡμῖν, ἐν Ἰσπανίᾳ, Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Γερμανίᾳ, Οὑγγαρίᾳ, Σερβίᾳ, Ρουμανίᾳ, Ρωσίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ. Ἐκ τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης μόνον ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἔχει τελείως ἐξαλειφθῆ. Ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀπαντᾷ ἀπὸ τοῦ Ἀφγανιστὰν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Ἐν Ἀμερικῇ δὲ κυρίως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Ἐπίσης ἀπαντᾷ εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ὁ λύκος ἐνδιαιτᾶται εἰς ἐρημικὰ καὶ ἥσυχα μέρη καὶ ἰδίως εἰς πυκνοὺς καὶ σκοτεινοὺς δρυμούς· ἐπίσης ἐντὸς καλαμώνων καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα μέρη, ὡς ἐν τῇ βορείῳ Ἰσπανίᾳ, πλησιέστατα τῶν κατῳκημένων χωρίων. Ὁ λύκος κατὰ τὸν χειμῶνα διάγει κατὰ πολυπληθεῖς ἀγέλας, τὸ φθινόπωρον κατὰ ζεύγη καὶ τὸ ἔαρ καὶ θέρος κατὰ μόνας Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ ἔλλειψις τῆς τροφῆς ἀναγκάζει τούτους νὰ προσβάλλουν κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας τὰ ποίμνια ἢ ἄλλας κτηνοτροφικὰς ἐγκαταστάσεις, εἰς ἃς πολλάκις ἐπιφέρουν ἀνεπανορθώτους καταστροφάς. Ὁ λύκος πολλάκις διατρέχει κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς καὶ μόνης νυκτὸς ἀπόστασιν καὶ 70 ἔτι χιλιομέτρων. Ἡ κυρία τροφὴ τοῦ λύκου συνίσταται ἐκ διαφόρων θηλαστικῶν καὶ κυρίως ἐκ διαφόρων κατοικιδίων

Λύκος ὁ κοινός.

ζῴων, ἀλλὰ δὲν περιφρονεῖ καὶ τὰ πτηνά, ἐν μεγίστῃ δὲ ἀνάγκῃ τρώγει καὶ ἔντομα καὶ διάφορα φυτά, ὡς γεώμηλα, πέπονας, κολοκύνθας κλπ. Ἡ ἐποχὴ τῆς ὀχείας ἄρχεται περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου καὶ διαρκεῖ μέχρι τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ Ἰανουαρίου. Ἡ θήλεια ἐγκυμονεῖ ἐπὶ 64 περίπου ἡμέρας καὶ γεννᾷ εἰς ἀπόκρυφον μέρος τοῦ δάσους 3 μέχρις 9 νεογνῶν, συνηθέστερον 4—6. Οἱ λυκιδεῖς παραμένουσι τυφλοὶ ἐπὶ 3 περίπου ἑβδομάδας καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀναπτύσσονται βραδύτατα, εἶτα δὲ ταχέως. Ἡ μήτηρ δεικνύει μεγάλην στοργὴν πρὸς τὰ νεογνά της καὶ πολλὰς περιποιήσεις ἐπιδαψιλεύει εἰς αὐτά. Ὁ λύκος ζῇ 10 μέχρι 15 ἐτῶν.

Διὰ καταλλήλου διασταυρώσεως λύκου καὶ κυνὸς παράγονται νόθα τέκνα, ἅτινα δὲν παρουσιάζουσι πάντοτε τὸν ἐνδιάμεσον μεταξὺ λύκου καὶ κυνὸς τύπον· οὕτως ἐκ τῶν νεογνῶν τινὰ μὲν προσομοιάζουσι πρὸς τὸν κύνα, τινὰ δὲ πρὸς τοὺς λύκους. Οἱ λύκοι συλλαμβανόμενοι εἰς μικρὰν ἡλικίαν ἐξημεροῦνται εὐκόλως καὶ ἀναγνωρίζουσι τὸν κύριόν των, πρὸς τὸν ὁποῖον φέρονται εὐπειθῶς ὅπως καὶ οἱ κύνες. Τὸ δέρμα τοῦ λύκου καταλλήλως κατεργαζόμενον χρησιμεύει ποικίλως εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν διφθερῶν. Γνωστότερα εἴδη τοῦ γένους εἶναι τὰ ἑξῆς:

Λύκος ὁ κοινὸς ἢ *εὐρωπαϊκὸς* (Lanis lupus). Εἶναι τὸ κοινότερον εἶδος καὶ θεωρεῖται ὡς πρόγονος τοῦ σημερινοῦ κατοικιδίου κυνός. Ὁ γενικὸς χρωματισμός του εἶναι ὁ φαιόπυρρος, ἀνοικτότερος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ σκοτεινότερος κατὰ τὴν κοιλίαν. Τὸ ῥύγχος καὶ ἡ οὐρὰ εἶναι ὑπομελανὰ καὶ τὰ ὦτα εὐθέα καὶ ὀξύληκτα. Συνήθως ἐνδιαιτᾶται μεμονωμένος, ἀλλὰ συχνάκις σχηματίζει ἀγέλας πολυπληθεῖς, αἵτινες κατὰ τὰς παγερὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος ἐξέρχονται πρὸς εὕρεσιν τῆς λείας των, φθάνουσαι καὶ μέχρι τῶν κατῳκημένων τόπων. Κυνηγᾷ τὸν λαγών, ὅπως καὶ ὁ κύων, ἐπιτίθεται δὲ καὶ κατὰ τῶν αἰγάγρων, τῶν κυνῶν καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐνίοτε, ἰδίως κατὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων. Ὁ λυκηθμὸς του προσομοιάζει πρὸς τὴν ὑλακὴν τοῦ

κυνός. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην μέχρι τῶν βορειοτάτων χωρῶν, τὴν Σιβηρίαν, τὰ Ἀλτάϊα ὄρη καὶ τὰ βόρεια τῆς Ἰαπωνίας. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν καὶ τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν ἀντικαθίσταται ὑπὸ δύο ἑτέρων εἰδῶν ἢ ποικιλιῶν, τοῦ *λύκου τοῦ ἰνδικοῦ* (Canis lupus indicus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ἔχει μέγεθος μικρότερον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ, καὶ τοῦ *λύκου τοῦ ὁδοφύλακος* (Canis lupus hodophylax, ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ νότια τῆς Ἰαπωνίας. Οἱ λύκοι τῆς νεοτροπικῆς ζώνης ὑπάγονται εἰς τοὺς λεγομένους *χρυσοκύνας*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἶναι ὁ *λύκος ὁ χαιτήεις* (Canis lupus jubatus), ὅστις ἔχει σχῆμα κομψόν, λεπτόν, εὐκινητότατον, κεφαλὴν ἐπιμήκη καὶ χρῶμα πυρρὸν μετὰ μελανοαργυρώδους χαίτης. Εἶναι μικρότερος καὶ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ λύκου. Τρέφεται ἐκ μικρῶν θηλαστικῶν καὶ σπανίως ἔχει τὸ θάρρος νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ προβάτων, αἰγῶν κλπ. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς νοτίου Ἀμερικῆς καὶ ἰδίως ἐν Βραζιλίᾳ καὶ Παραγουάῃ. *Λύκος ὁ ἀνταρκτικὸς* (Canis lupus antarcticus). Εἶναι κατά τι μεγαλύτερος τῆς ἀλώπεκος καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς νήσους τοῦ Φάλκλαντ. *Λύκος ὁ μαγελλανικὸς* (Canis lupus magellanicus). Ἔχει μέγεθος ποιμενικοῦ κυνός, χρῶμα πυρρὸν καὶ ράχιν καὶ οὐρὰν ὑπομελανὰ καὶ ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς Βολιβίας μέχρι τοῦ Μαγελλανείου πορθμοῦ, τὴν Παταγωνίαν καὶ τὴν Χιλήν. Ἔχει ἥμερον χαρακτῆρα καὶ πολλάκις ἀκινητεῖ, ὅταν πλησιάζῃ τοῦτον ἄνθρωπος. Ὁ μικρότερος λύκος τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἡ *λυκαλώπηξ* (Canis lycalopex). Οὗτος ἔχει ἀνάστημα ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀλώπεκος καὶ χρῶμα ἐπίξανθον μὲ μελανὰ καὶ λευκὰ στίγματα. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Βραζιλίαν, τὴν Παταγωνίαν καὶ τὴν Χιλήν. *Λύκος ὁ ἀμερικανικὸς* (Canis lupus occidentalis). Εἶναι παρόμοιος πρὸς τὸν λύκον τὸν εὐρωπαϊκόν, κατά τι ὅμως μεγαλύτερος τούτου. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μεταβλητός, ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους καὶ ἐναλλάσσεται ἀπὸ τοῦ ὠχρολεύκου μέχρι τοῦ μελανοῦ. Ἡ κεφαλή του ἀπολήγει εἰς ὀξὺ ρύγχος, τὰ ὦτά του εἶναι ἀρκούντως μεγάλα καὶ εὐρέα, τὸ δὲ σῶμά του ὑψηλὸν καὶ ρωμαλέον. Τρέφεται ἐκ μικρῶν θηλαστικῶν ζῴων, σπανίως ἐπιπίπτει, καὶ μόνον καθ' ὁμάδας, κατὰ τῶν ποιμνίων καὶ οὐδέποτε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Λύκος ὁ ραβδωτὸς (Canis lupus adustus). Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι ὁ ἐνδιάμεσος τύπος μεταξὺ λύκου καὶ θωός. Τὸ σῶμά του εἶναι ἐπίμηκες καὶ κομψόν, ἡ κεφαλή του μᾶλλον τριγωνική, διωγκωμένη κατὰ τὰς παρειὰς καὶ ὀξεῖα κατὰ τὸ ρύγχος καὶ προσομοιάζει καταπληκτικῶς πρὸς τὴν κεφαλὴν τῆς ἀλώπεκος. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μετρίου μεγέθους καὶ λοξῶς τοποθετημένοι ἐπὶ τοῦ προσώπου, τὰ ὦτα ἀρκετὰ μεγάλα, λίαν ἀπομεμακρυσμένα κατὰ τὴν βάσιν των καὶ ἐλαφρῶς ἀπεστρογγυλωμένα κατὰ τὴν κορυφήν των, ἀκριβῶς ὅπως τὰ ὦτα τοῦ θωός. Οἱ πόδες εἶναι ὑψηλότατοι καὶ λεπτοί, ἡ δὲ οὐρὰ ἐγγίζει σχεδὸν τὸ ἔδαφος καὶ εἶναι παχεῖα καὶ πολυτριχωτὴ κατὰ τὸ ἄκρον της. Ὁ λύκος ὁ ραβδωτὸς εἶναι ζῷον εὐκινητότατον, μὲ πρόσωπον χαρίεν καὶ ὀφθαλμοὺς πανούργους. Ἡ ὑλακή του εἶναι παρατεταμένη, ἰδίως κατὰ τὴν νύκτα. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Γουϊνέας καὶ μικρὸς συλλαμβανόμενος ἐξημεροῦται ὡς ὁ κύων, συνοδεύει εὐχαρίστως τὸν κύριόν του, ἐπισκέπτεται τὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς οἰκίας καὶ οὐδέποτε ἐπιτίθεται κατὰ τῶν κατοικιδίων πτηνῶν.

Λύκος ὁ ὕλαξ (Canis lupus latrans). Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τὰ δάση τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ παρὰ τὰς πεδιάδας τοῦ Μισσισιπῆ, ἐξικνούμενος μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ. Οὗτος ἀποτελεῖ τὸν ἐνδιάμεσον μεταξὺ λύκου καὶ ἀλώπεκος τύπον. Πρὸς τὸν λύκον ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὴν οὐράν, πρὸς δὲ τὴν ἀλώπεκα ὡς πρὸς τὸ λίαν ὀξὺ καὶ λεπτὸν ρύγχος. Τὸ σῶμά του εἶναι εὔρωστον καὶ καλύπτεται ὑπὸ πυκνοτάτου καὶ μακροῦ τριχώματος, ὁ τράχηλος εἶναι βραχὺς καὶ ρωμαλέος, ἡ κεφαλὴ μᾶλλον λεπτή, πεπλατυσμένη κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ λεπτυνομένη κατὰ τὸ ρύγχος, τὰ ὦτα εἶναι βραχέα καὶ πλατύτατα καὶ μᾶλλον ὀξέα κατὰ τὴν κορυφήν των, οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μέτριοι καὶ ὁ χρωματισμὸς φαιοϋποκίτρινος. Ἐνδιαιτᾶται κατὰ μόνας ἢ καὶ κατὰ ζεύγη καὶ εἶναι ἁρπακτικώτατος. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἰδίως καὶ κατὰ τὴν νύκτα πλησιάζει τὰ κατῳκημένα μέρη καὶ ἀποδεκατίζει κυριολεκτικῶς τὰ διάφορα κατοικίδια πτερωτὰ καὶ θηλαστικὰ ζῷα. Ἡ ἐποχὴ τῆς ὀχείας συμπίπτει κατὰ Φεβρουάριον καὶ κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου ἢ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου. Ἡ θήλεια γεννᾷ 6—10 νεογνά. Μικρὸς συλλαμβανόμενος ἐξημεροῦται εὐκόλως ὡς ὁ κύων, ἀλλ' οὐδέποτε δέον νὰ δίδεται εἰς αὐτὸν ἄκρα ἐμπιστοσύνη.

Λύκος ὁ ἰκτιδοειδὴς (Canis lupus procyonides). Εἶναι ἰθαγενὴς τῶν εὐκράτων χωρῶν τῆς Ἀσίας, τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Εἶναι τὸ μικρότερον εἶδος τοῦ γένους καὶ τὸ πρόσωπόν του ὁμοιάζει καταπληκτικῶς πρὸς τὸ τῆς ἰκτίδος. Εἶναι ζῷον νυκτόβιον καὶ τρέφεται ἐκ μυῶν, ἑτέρων μικρῶν τρωκτικῶν καὶ ἐξ ἰχθύων.

Λύκος ὁ στικτὸς (Canis lupus pictus). Εἶναι τὸ μεγαλύτερον πάντων τῶν εἰδῶν τοῦ γένους, διαδεδομένον ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ. Ὁμοιάζει περισσότερον πρὸς ποιμενικὸν κύνα ἢ πρὸς λύκον. Τὸ σῶμά του εἶναι εὔρωστον, ἐλαφρὸν καὶ εὐκίνητον. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ἀναμὶξ λευκός, ὠχροκίτρινος καὶ μελανός, μετὰ κηλίδων καὶ στιγμάτων ὅλων τῶν ἀποχρώσεων τοῦ λευκοῦ, τοῦ κιτρίνου καὶ τοῦ μελανοῦ. Εἰδικῶς τὸ ρύγχος εἶναι μέλαν, ὡς καὶ ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς καὶ ὁ τράχηλος, τὰ ὦτα εἶναι κυανομέλανα, οἱ ὀφθαλμοὶ καστανοί, ἡ βάσις τῆς οὐρᾶς ὑποκιτρίνη, τὸ μέσον μελανὸν καὶ τὸ ἄκρον, ὅπερ ἀπολήγει εἰς θύσανον ἐκ μικρῶν τριχῶν, κιτρινόλευκον. Οἱ λύκοι τοῦ εἴδους τούτου ἐπιτίθενται καὶ κατὰ θηλαστικῶν πολὺ μεγαλυτέρων κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν δύναμιν τούτων. Τὰ μεγάλα θηράματα καταδιώκουσι συνερχόμενοι κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας. Συχνάκις ἐπιτίθενται καὶ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, μὴ πτοούμενοι καὶ ἐκ τῶν πυροβολισμῶν ἔτι. Εἶναι ζῷα μεγαλοπρεπῆ καὶ ὡραιότατα, ἂν καὶ τὸ σῶμά των ἀποπνέει δυσοσμίαν.

Λύκος ὁ μελανὸς (Canis lupus niger). Εἶναι παρόμοιος ὡς πρὸς τὰς σωματικὰς διαστάσεις πρὸς τὸν εὐρωπαϊκὸν λύκον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἔχει σῶμα λεπτότερον, πόδας ἀσθενεστέρους καὶ χρωματισμὸν σκοτεινῶς μελανὸν καὶ ὁμοιογενῆ. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ Πυρηναῖα, τὴν Σκανδιναυϊκὴν χερσόνησον καὶ τὴν Ρωσίαν.

Λύκος ὁ ἐρυθρὸς (Canis lupus ruber). Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 150 ἑκατοστόμετρα, ἀπαντᾷ εἰς τὴν Παραγουάην καὶ ἔχει χρῶμα ἐρυθρόν, σκοτεινότερον κατὰ τὴν ράχιν καὶ ἀνοικτότερον κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ τὴν κοιλίαν.

Λύκος ὁ μεξικανικὸς (Canis lupus mexicanus). Προσομοιάζει ὡς πρὸς τὸ μέγεθος πρὸς τὸν λύκον τὸν εὐρωπαϊκόν, ἀλλ' ἡ κεφαλή του εἶναι ὀγκωδεστέρα, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγαλύτεροι, τὰ ὦτα μικρότερα καὶ εὐθέα, ὁ τράχηλος παχύτερος καὶ ὁ χρωματισμός του τεφρὸς μετ' ἐπιξάνθων καὶ ὑπομελανῶν ραβδώσεων, αἵτινες κοσμοῦσι κατὰ μῆκος τὰς πλευράς. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ δάση τοῦ Μεξικοῦ.

Λύκος τῆς Ἰάβας (Canis lupus javanensis). Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 85 ἑκατοστόμετρα καὶ τὸ χρῶμά του εἶναι ἐπίξανθον πρὸς τὸ φαιόν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς δασώδεις ἐκτάσεις τῆς Ἰάβας.

Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα *λύκων* ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειστοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς τεταρτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἐν Εὐρώπῃ.

Γ. Κ. Γ.

— *[Ἐγκυκλ. - Κυνηγ.]* Ὁ *λύκος* διακρίνεται διὰ τὴν ἐξαιρετικήν του πονηρίαν, πανουργίαν καὶ δολιότητά του. Βαδίζει πρὸς ἀναζήτησιν τῆς λείας του ἐν τοῖς ποιμνίοις, ἀντιθέτως τοῦ ἀνέμου, διὰ νὰ μὴ ἀντιλαμβάνωνται τὴν ὕπαρξίν του οἱ κύνες· ἂν εἶναι ἡμέρα, δὲν βαδίζει ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πυκνοῦ διὰ νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχὴν κυνῶν καὶ ἀνθρώπων, ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει εἶναι πλείονες λύκοι, διαιροῦνται εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ ἓν πορεύεται ἀντιθέτως τοῦ ἀνέμου πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κυνῶν, τὸ δ' ἄλλο ἀδιαφόρως κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ ποίμνιον, ἔνθα ὁ ποιμὴν καὶ οἱ κύνες, πρὸς ἀπασχόλησίν των, ὅτε τὸ πρῶτον τμῆμα εὑρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτεθῇ ἄλλοθεν καὶ ἀσφαλῶς, ἐπιφέρει πανωλεθρίαν εἰς τὸ ποίμνιον, πνίγον ὅσα πρόβατα ἤθελε προλάβει καὶ ροφοῦν ἐκ τῆς διανοιγομένης φλεβὸς τοῦ λαιμοῦ τὸ αἷμα τῶν προβάτων. Ὁ λύκος ἐν τέλει ἁρπάζει καὶ ἓν εἰς τὸ στόμα, ἂν εἶναι μικρόν, ἂν δὲ μέγα, δάκνει τὰ ὦτά του καὶ περιελίσσων διὰ τῆς οὐρᾶς του τὴν ὀσφύν του ἀναγκάζει τοῦτο νὰ ὑπείκῃ εἰς τὴν ἀπαγωγήν. Τὰ μεγάλα ζῷα ἀπάγει συλλαμβάνων ταῦτα ἐκ τῶν ρωθώνων ἢ τῶν ἀδυνάτων μελῶν τοῦ σώματός των ἢ πηδῶν ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ὡς εἰς τὸν βοῦν, καὶ διευθύνει ταῦτα εἰς τόπον ἀσφαλῆ πρὸς κατασπάραξιν καὶ καταβρόχθισιν. Μὲ τοὺς κύνας εὑρίσκεται εἰς ἀδιάλλακτον πόλεμον κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπιτίθεται δὲ πολλάκις καὶ κατ' αὐτῶν δολίως, κρυπτόμενός που καὶ ἐπιπίπτων αἰφνιδίως κατὰ τοῦ τυχὸν ἀμερίμνως παρερχομένου ἐκ τῆς ἐνέδρας κυνὸς ἀποτελεσματικῶς. Τὸ αὐτὸ πράττει ἐνίοτε καὶ εἰς ἀμερίμνως βόσκοντα σποράδην πρόβατα. Οὕτω δ' ἀποβαίνει μάστιξ κυριολεκτικῶς ποιμένων καὶ κτηνοτρόφων. Διὰ τοῦτο πολλαχοῦ τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν ἐξωντώθη ὁ λύκος, ἀπαντῶν ἐνιαχοῦ ἤδη, ὡς εἰς τὰ Πυρηναῖα καὶ τὰ δάση τῶν Ἀρδεννῶν, ἐν πλήθει εἰς τὰ Καρπάθια, εἰς τὴν Τουρκίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὰ Βαλκάνια καθ' ὅλου καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ ἀχανῆ δάση τῆς Ρωσίας καὶ Πολωνίας, ἔνθα κατὰ τὸν χειμῶνα σχηματίζει μεγάλας ἀγέλας, ἐπικινδύνους εἴς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ παντοδαπὰ ζῷα. Μεμονωμένος ὁ λύκος, παρ' ὅλην τὴν αἱμοβορίαν καὶ δύναμίν του, σπανίως εἶναι τολμηρός, ἐξερχόμενος ὡς τὸ ἐπὶ πλεῖστον τὴν νύκτα εἰς ἀναζήτησιν τῆς λείας του καὶ ἀποφεύγων πάντα προφανῆ κίνδυνον. Ἐκτὸς τούτου ἔχει τὴν ἰδιότητα, ἰδίως ὅταν ἔχῃ νεογνά, νὰ φείδηται τῶν πέριξ τῆς φωλεᾶς του ποιμνίων κλπ. Ὁ ἐκ τοῦ λύκου κίνδυνος εἶναι μέγας, ὅταν καταληφθῇ ὑπὸ λύσσης, διά τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῷα, ἅτινα καθίστανται λυκοδίωκτα. Τόποι διαμονῆς λύκων, λυκοβατίαι, εἶναι τὰ ἄκρα τῶν δρυμῶν, αἱ πυκναὶ λόχμαι καὶ αἱ μονήρεις ἐκ φυτῶν συστάδες, τὰ πλάγια τῶν ὀρέων, αἱ ὄχθαι ποταμῶν καὶ λιμνῶν, ἔνθα ἐλπίζει ν' ἀνεύρῃ τὴν τροφήν του. Ὁ λύκος ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν καταβάλλει εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ μεγαλυτέρου λυκιδέως, κοινῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ μονιᾶ καλουμένου, ἵν' ἀποβῇ κατὰ τὴν ἀγριότητα καὶ αἱμοβορίαν ὑπεράξιος τῶν γονέων του.

Εἰς πάσας τὰς πεπολιτισμένας χώρας διὰ τὴν πανωλεθρίαν, ἣν ἀπεργάζεται εἰς τὰ ποίμνια ἰδίως, ἔχει προγραφῆ ὁ λύκος, καὶ πολλαχοῦ μὲν ἔχει τελείως ἐξοντωθῆ, ἀλλαχοῦ δὲ περιορισθῆ σημαντικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν λύκων. Ἐπ' ἴσης καὶ ἐν Ἑλλάδι αἱ περὶ θήρας κείμεναι διατάξεις προβλέπουσι τὴν ἀπηνῆ δίωξιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ νόμου τούτου ὑπὸ τοῦ ἀγροτικοῦ ἰδίᾳ λαοῦ ἔχει ἐπικηρυχθῆ ἀντὶ γενναίας ἀμοιβῆς ἡ ὕπαρξίς του. Ὁ λυκοκτόνος περιάγων τὸν φονευόμενον λύκον εἰς τὰ χωρία, λαμβάνει δῶρα παρὰ τῶν ἀγροτῶν, ἰδίως τῶν ποιμένων καὶ κτηνοτρόφων, ἂν δὲ συλληφθῇ ζῶν λύκος, περιάγεται καὶ ὑφίσταται ζωηρὰν διαπόμπευσιν ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ χωρίου, συμμετεχόντων πάντων, εἰ δυνατόν, εἰς τὸν τελικὸν φόνον του.

Τὸ κυνήγιον τοῦ λύκου ἐπιτρέπεται κατόπιν ἀδείας, ὑπὸ τῶν κειμένων ἐν Ἑλλάδι περὶ θήρας διατάξεων καὶ κατὰ τὰς ἀπαγορευομένας ὑπ' αὐτῶν περιόδους τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ, διεξάγεται δὲ συνήθως ἢ δι' ἐνέδρας (κοιν. καρτέρι), ἢ δι' ὁμαδικῆς θήρας (κοιν. παγάνας), ἢ διὰ συνδυασμοῦ ἀμφοτέρων τούτων τῶν κυνηγετικῶν τρόπων. Ὁ λυκοθήρας κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον ἀναζητεῖ ἐκ τῶν προτέρων τὰς πιθανὰς διαβάσεις τῶν λύκων, ἀνευρίσκει πρόσφορον θέσιν πρὸς ἐνέδραν ἢ κατασκευάζει φυλάκτραν κατάλληλον πρὸς τοῦτο, τοποθετεῖ ἐν καιρῷ οὐ μακράν του πτῶμα ζῴου ἢ προσδένει ἀγελάδα ἢ πρόβατον ἢ αἶγα ζῶσαν καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω αὐτῶν προσδένει τὸ νεογνόν των, τὸ ὁποῖον δεμένον ἀπωτέρω τῆς μητρός του ἀναγκάζεται νὰ φωνάζῃ. Τοῦτο προκαλεῖ τὴν προσέλευσιν τοῦ λύκου, ἅμα τῇ προσεγγίσει τοῦ ὁποίου ὁ κυνηγὸς ἕτοιμος ὢν βάλλει μετ' ἀσφαλείας καὶ ἀποτελέσματος. Ἡ χρῆσις τῆς ὁμαδικῆς θήρας, τουτέστιν ὅταν πλείονες τοῦ ἑνὸς κυνηγοὶ κινῶνται εἴτε παραλλήλως βαίνοντες εἴτε ἡμικυκλικῶς καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, τῇ βοηθείᾳ καὶ καταλλήλων κυνῶν εἰς ἀναζήτησιν κρυπτομένου λύκου, συνήθως δὲν ἀποβαίνει τελεσφόρος, διότι ἕνεκα τῆς ὀξυτάτης ἀκοῆς του καὶ τῆς ἀγρύπνου προσοχῆς ὁ λύκος ἐκφεύγει πρὶν ἢ προσεγγίσωσιν οἱ κυνηγοί. Μᾶλλον ἀποτελεσματικὸς ἀποβαίνει ὁ συνδυασμὸς τῆς ἐνέδρας καὶ τῆς ὁμαδικῆς θήρας. Ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀπαιτεῖται οἱ μὲν ἐνεδρεύοντες νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰς θέσεις των πρὶν ἢ ἡ ἑτέρα ὁμὰς ἡ ἐκ τῶν λεγομένων παγανιστῶν ἢ παγανιστάδων ἀποτελουμένη ἐκκινήσῃ ἐκ τῆς ἀφετηρίας της πρὸς ἐκδίωξιν καὶ προώθησιν τῶν λύκων ἢ τοῦ λύκου πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐνεδρευόντων, καθ' ὅσον, τούτου μὴ τηρουμένου ἀκριβῶς, ὁ λύκος ἢ οἱ λύκοι ἐπὶ τῷ ἐλαχίστῳ προώρῳ θορύβῳ διαφεύγουσιν. Οἱ παγανισταὶ εἴτε ἔνοπλοι εἴτε ἄοπλοι δύνανται νὰ βοηθῶνται καὶ ὑπὸ καταλλήλων ἰχνηλατῶν κυνῶν. Ἵνα μὴ δὲ τυχὸν ἐκφεύγωσιν οἱ λύκοι πρὸς τὰ πλάγια καὶ δὲν λάβωσι τὴν πρὸς τοὺς ἐνεδρεύοντας κατεύθυνσιν, ἐνδείκνυται, προκειμένου περὶ δασῶν, ἡ τοποθέτησις ἐμποδίων εἰς τὰ πλάγια τοῦ δάσους, συνισταμένων ἐκ προσδεδεμένων σχοινίων, ἐφ' ὧν ἐξαρτῶνται κατὰ μικρὰς ἀποστάσεις λωρίδες ἔγχρωμοι ἐξ ὑφάσματος ἢ χάρτου μὴ ἀπέχουσαι τοῦ ἐδάφους πρὸς ἀποτροπὴν καὶ καταπτόησιν τῶν λύκων. Οἱ λύκοι βάλλονται μὲ ἰσχυρὰν γόμωσιν διὰ σφαίρας ἢ καὶ διὰ ψήφων (σφαιριδίων). Ἐκτὸς τοῦ κυνηγίου τῶν λύκων διὰ πυροβόλου ὅπλου γίνεται χρῆσις πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν καὶ τῶν παγίδων καὶ τοῦ δηλητηρίου. Ἀλλ' αἱ μὲν παγίδες συνηθέστατα δὲν φέρουσιν ἀποτελέσματα ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς προσοχῆς τῶν λύκων πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς κινδύνου, τὸ δὲ δηλητήριον δύναται ν' ἀποβῇ ἐπικίνδυνον καὶ εἰς τοὺς κύνας καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῷα. Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ δέρμα τοῦ διὰ δηλητηρίου φονευθέντος λύκου εἶναι ἄχρηστον ἕνεκα τῆς τριχοπτώσεως, ἣν ὑφίσταται.

Φ. Δ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ

— *[Λαογρ.]* Κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁ *λύκος* ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἁμιλλωμένου πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας. Ὁ πλασθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ διαβόλου λύκος εἶχεν ὅλα τὰ ἄλλα χαρακτηριστικὰ τοῦ ζῴου πλὴν τῆς ζωῆς. Ὁ Θεός, διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν διάβολον, διέταξε τὸν λύκον νὰ ζωντανεύσῃ καὶ νὰ καταφάγῃ τὸν πλάστην του. Ὁ λύκος ζωντανεύσας πράγματι μόνον τὸν ἕνα πόδα τοῦ διαβόλου ἐπρόλαβε νὰ φάγῃ· δι' αὐτὸ δὲ ὁ διάβολος εἶναι κουτσὸς καὶ τὸν λέγουν μονοπόδαρο καὶ λυκοφαγωμένο. Παρὰ διαφόροις λαοῖς πιστεύεται ὅτι κατόπιν μαγικῶν ἐπηρειῶν εἶναι δυνατὸν ἄνθρωποι ν' ἀποκτήσουν ἰδιότητας λύκου, ἢ καὶ νὰ μεταμορφωθοῦν αὐτὸ τοῦτο εἰς λύκους. Οὕτω κατὰ τὴν πίστιν αὐτὴν μεταξὺ τῶν λύκων ὑπάρχουν καὶ μεταμορφωμένοι

Digitized by Google

ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δύνανται ν' ἀνακτήσουν τὴν προτέραν μορφήν των ἂν προσφωνηθοῦν μὲ τὸ ὄνομά των (βλ. λ. *λυκανθρωπία*). [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*: Δημώδεις κοσμογονικοὶ μῦθοι, ἐν «Λαογρ. Συμμείκτοις» τ. Β', σ. 108.] Θ. Π.

— *[Μηχανολ.]* Καλεῖται *λύκος* μηχάνημα χειροκίνητον ἢ μηχανοκίνητον πρὸς κατεργασίαν τοῦ ἐρίου κουρᾶς διὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ ἀπόξεσιν αὐτοῦ. Ἀποτελεῖται κυρίως ἐξ ἑνὸς τυμπάνου περιβε-

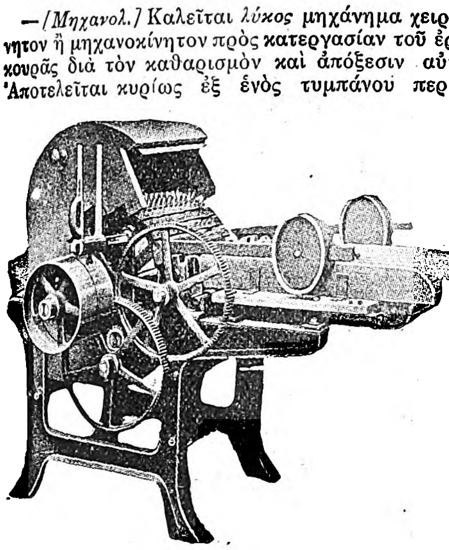

Λύκος.

βλημένου διὰ μεταλλίνων αἰχμηρῶν ὀδόντων ἐν εἴδη ψήκτρας. Τοποθετημένον καταλλήλως ἐπὶ μιᾶς βάσεως σχήματος τραπέζης, δέχεται τμηματικῶς τὸ ἔριον καὶ κατεργάζεται τοῦτο περιστρεφόμενον. Κ. Β. Φ.

— *[Δερματοπ.]* Ἡ νόσος *λύκος* (lupus) εἶναι ἐξαιρετικῶς χρονία πάθησις τοῦ δέρματος, ὀφειλομένη εἰς τὸν βάκιλλον τοῦ Κὼχ καὶ ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν φυματιώσεων τοῦ δέρματος. Τὸ ὄνομα ἐλήφθη ἐκ τῆς λαϊκῆς ὀνομασίας, διότι κατὰ τὴν ἀνάπτυξίν του κατατρώγει καὶ καταστρέφει τοὺς προσβαλλομένους ἱστούς, τὸ δέρμα, τὰς σάρκας καὶ τὰ ὀστᾶ (ἕρπης ἐσθιόμενος, τῶν ἀρχαίων), προκαλεῖ δὲ διὰ τῶν σχηματιζομένων οὐλῶν φρικώδεις παραμορφώσεις τοῦ προσώπου καὶ ἀκρωτηριασμοὺς τῶν μελῶν. Ὁ πρῶτος περιγράψας τοῦτον νοσογραφικῶς εἶναι ὁ Ἰωάννης Doleus (1710), ἀλλὰ τὴν πρώτην τελείαν ἐπιστημονικὴν περιγραφὴν ἔκαμε περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (1790) ὁ de Willan, δι' ὃ καὶ ὁ κοινὸς λύκος ὀνομάζεται καὶ *Οὐϊλλάνειος*. Μορφαὶ τοῦ λύκου εἶναι αἱ ἑξῆς:

Λύκος ἐρυθηματώδης (Lupus erythematodes, Lupus érythémateux). Δερματοπάθεια φύσεως μολυσματικῆς, ὀφειλομένη, κατὰ τοὺς Γάλλους καὶ Ἄγγλους καί τινας Γερμανοὺς συγγραφεῖς, εἰς τὸν βάκιλλον τοῦ Κὼχ καὶ ὑπαγομένη νοσογραφικῶς εἰς τὰς φυματιώσεις τοῦ δέρματος, κατὰ τοὺς πλείστους ὅμως τῶν Γερμανῶν συγγραφέων εἶναι ἀκόμη ἀγνώστου αἰτιολογίας. Οὗτος προσβάλλει συνήθως ἄτομα νεαρᾶς ἡλικίας, 20—30 ἐτῶν, περισσότερον τὰς γυναῖκας ἢ τοὺς ἄνδρας. Ὁ ἐρυθηματώδης λύκος χαρακτηρίζεται κυρίως ὑπὸ πλακῶν ἐρυθηματωδῶν, αἱ ὁποῖαι αὐξάνονται περιφερικῶς, ἐνῷ τὸ κέντρον ἰᾶται, προκαλοῦν ἀτροφίαν τοῦ δέρματος. Ἡ τοιαύτη ἐξέλιξις αὐτοῦ προκαλεῖ σὺν τῷ χρόνῳ μεγάλην δυσμορφίαν. Παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφάς, τὴν συνήθη χρονίαν ἢ ὑποξεῖαν μορφὴν (Lupus erythem. discoides κατὰ τὸν Kaposi) καὶ τὴν ὀξεῖαν μορφὴν (Lupus erythem. disseminatus). Ἡ χρονία μορφὴ ἀναφαίνεται ἐν τῇ ἀρχῇ διὰ μικροτάτων ἐρυθηματωδῶν πλακῶν μεγέθους κεφαλῆς καρφίδος ἢ καὶ μεγαλυτέρων, αἱ ὁποῖαι συνοδεύονται συνήθως ὑπὸ καύσου καὶ ξυσμοῦ. Ἐπὶ τῶν πλακῶν τούτων ἐπικάθηνται λέπια λεπτά, ἰσχυρῶς προσκεκολλημένα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι προεξέχοντα κῶνον, ὅστις εἰσχωρεῖ εἰς τὰ στόμια τῶν σμηγματογόνων ἀδένων καὶ τῶν τριχοφόρων θυλάκων, τὰ ὁποῖα οὕτως εἶναι εὐρέα καὶ ἐρυθρά. Κατὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν αἱ μικραὶ αὗται πλάκες ἑνοῦνται εἰς μεγαλυτέρας ἀκανονίστου σχήματος. Αἱ πλάκες αὗται αὐξάνουν πάντοτε περιφερικῶς, ἐνῷ εἰς τὸ κέντρον αὐτῶν ἐπέρχεται ἴασις ἄνευ ἐξελκώσεως καὶ σχηματίζονται λεπταὶ ἐλαστικαὶ λευκαὶ οὐλαί, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουσι συνήθως διεύρυνσιν τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων. Αἱ πλάκες αὗται κατὰ τὴν πίεσιν ὑπὸ τὴν ὕαλον δὲν παρουσιάζουσι φυματιώδη ὀζίδια.

Ἡ χρονία αὕτη μορφὴ ἐντοπίζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ῥῖνα, τὰς παρειάς, τὰ ὦτα, τὰ χείλη καὶ τὸ μέτωπον. Αἱ ἐρυθηματώδεις πλάκες τοῦ προσώπου καὶ τῆς ῥινὸς ἑνοῦνται μεταξύ των ὑπὸ μορφὴν χρυσαλλίδος, τῆς ὁποίας τὸ σῶμα εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς ῥινός, τὰ δὲ πτερὰ στηρίζονται διὰ τῶν παρειῶν. Οἱ βλεννογόνοι προσβάλλονται σπανιώτερον. Ἡ γενικὴ κατάστασις τοῦ πάσχοντος οὐδόλως ἐπηρεάζεται ἐκ τῆς χρονίας ταύτης μορφῆς.

Ἡ ὀξεῖα μορφή, προσβάλλουσα συνήθως νεαρὰς κόρας (20 ἐτῶν), ἐμφανίζει μεγάλην ποικιλίαν εἰς τὰς δερματικὰς ἐκδηλώσεις, αἱ ὁποῖαι μόνον μετὰ πάροδον ἀρκετοῦ χρόνου λαμβάνουσι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐρυθηματώδους λύκου. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτῆς εἶναι ἡ συμμετοχὴ ὁλοκλήρου τοῦ ὀργανισμοῦ. Αἱ δερματικαὶ ἐκδηλώσεις ἐμφανίζονται εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα μὲ τὰ συμπτώματα τῶν βαρειῶν λοιμώξεων, συνοδεύονται ὑπὸ πυρετοῦ μεγάλου (39°—40°), κεφαλαλγίας, ἰσχυρῶν πόνων εἰς τὰς ἀρθρώσεις καὶ τὰ ὀστᾶ. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ πάθησις αὕτη περιπλέκεται δι' ἄλλων βαρειῶν νόσων, καθολικῆς φυματιώσεως, πολυαρθρίτιδος, λευκωματουρίας, αἱ ὁποῖαι ἐπιφέρουν ταχέως τὸν θάνατον. Ἡ διάγνωσις τῆς ὀξείας ταύτης μορφῆς εἶναι δυσκολωτάτη, ἐὰν εἰς μέρος τι τοῦ δέρματος δὲν ἀνεύρωμεν γνησίας χαρακτηριστικὰς πλάκας τοῦ ἐρυθηματώδους λύκου.

Ἡ πρόγνωσις τῆς μὲν ὀξείας μορφῆς εἶναι πάντοτε κακή, διότι καταλήγει συνηθέστατα εἰς θάνατον, τῆς δὲ χρονίας μορφῆς ἐπίσης κακή, διότι ἡ πάθησις δυσκόλως ἰᾶται, ἀφήνει δὲ οὐλὰς προκαλούσας ἀρκετὴν δυσμορφίαν.

Ἡ τοπικὴ θεραπεία ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς φυματιώδους αἰτιολογίας τοῦ ἐρυθηματώδους λύκου ὑποβοηθεῖται γενικῶς διὰ φαρμακευτικῶν παρασκευασμάτων ἰωδίου, ἀρσενικοῦ, σιδήρου, κινίνης, φωσφόρου, ὡς εἰς τὸν φυματιώδη λύκον καὶ δι' ἐνδοφλεβίων ἐνέσεων, ἀλάτων χρυσοῦ (Aurophos, Triphal, Sanocrysine). Ἡ τοπικὴ θεραπεία εἶναι ἡ πλέον δύσκολος καὶ ἀβεβαία. Τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα δίδει ἡ κρυοθεραπεία διὰ τῆς χιόνος τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

Λύκος σκληρώδης, ἢ ***θηλωματικός***, ἢ ***μυρμηκιώδης*** (ἢ *μυρμηκιώδης φυματίωσις*. Tuberculosis verrucosa cutis. Lupus scléreux). Ἡ μορφὴ αὕτη τῆς φυματιώσεως τοῦ δέρματος, περιγραφεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Riehl καὶ Paltauf, παρουσιάζεται συνήθως εἰς τὸν καρπὸν καὶ μεταξὺ τῶν δακτύλων προσώπων, τὰ ὁποῖα ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν μὲ πτώματα ἀνθρώπων ἢ ζῴων (ἰατροί, νοσοκόμοι, κρεοπῶλαι), χαρακτηρίζεται δὲ διὰ πλακῶν μεγέθους ἐρεβίνθου μέχρι πενταδράχμου ἀργυροῦ, στρογγύλων ἢ ᾠοειδῶν τὸ σχῆμα, αἱ ὁποῖαι περιβάλλονται ὑπὸ ἐρυθηματώδους περιοχῆς καὶ ἐξέχουν ἐκ τῆς ἐπιδερμίδος κατὰ 2—5 χιλ., ἐμφανίζουσαι ὄψιν μυρμηκιώδη. Ἡ πάθησις αὕτη διαρκεῖ περὶ τὰ δεκαπέντε ἔτη. Ἡ διάγνωσις εἶναι εὔκολος, ἡ δὲ πρόγνωσις καλή, καθόσον πρόκειται περὶ τοπικῆς παθήσεως.

Λύκος ὁ κοινός, ἢ ***φυματιώδης*** (Lupus vulgaris, Lupus tuberculeux, Lupus de Willan). Δύναται νὰ παρουσιασθῇ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος, συνηθέστερον ὅμως ἐμφανίζεται εἰς τὸ πρόσωπον, ὅπου εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεύρωμεν ἁπάσας τὰς μορφὰς αὐτοῦ, ἐνῷ εἰς τὸ σῶμα παρουσιάζεται μόνον ἡ φυματιώδης μορφή, εἰς δὲ τὰ ἄκρα ἡ θηλωματώδης ἢ μυρμηκιώδης.

Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τοῦ κοινοῦ λύκου εἶναι τὸ φυματιῶδες ὀζίδιον, τὸ ὁποῖον ἑδράζεται συνήθως εἰς τὰ κατώτατα στρώματα τοῦ δέρματος, ἔχει μέγεθος κεφαλῆς καρφίδος μέχρι κόκκου καννάβεως, χρῶμα ἐρυθρὸν ἢ ἐρυθροκίτρινον, εἶναι μαλακὸν κατὰ τὴν ἐπαφήν, εἰς ἀντίθεσιν τῶν συφιλιδικῶν, εἶναι ὁρατὸν καὶ διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, πιεζόμενον δὲ διὰ τεμαχίου λευκῆς ὑάλου δὲν ἐξαφανίζεται ἐντελῶς, ἀλλὰ παρουσιάζει χαρακτηριστικὴν ἐρυθροκιτρίνην χροιάν. Ὑπὸ τὴν ἁπλῆν ταύτην μορφὴν τῶν φυματιωδῶν ὀζιδίων παρουσιάζεται ὁ κοινὸς λύκος εἴς τινας περιπτώσεις, ἐμφανίζων συγχρόνως ἔντονον ἀπολέπισιν *(λύκος ἐφελκιδώδης)*, εἰς ἄλλας περιπτώσεις τὰ ὀζίδια ταῦτα ἐξελκοῦνται *(λύκος ἑλκώδης)*, εἰς ἄλλας ὅμως ταῦτα πολλαπλασιάζονται συνεχῶς, ἑνοῦνται εἰς μεγάλας μάζας, αὐξάνονται, ἀνέρχονται πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, προχωροῦν διαρκῶς μὲ ἀκανόνιστα χείλη, κατατρώγουν τοὺς προσβαλλομένους ἱστοὺς καὶ προκαλοῦν φρικώδεις καταστροφὰς *(λύκος ὁ φαγεδαινικός)*. Εἰς τὰς χεῖρας, ἰδίᾳ δὲ τὰ κάτω ἄκρα, ὁ κοινὸς λύκος παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν θηλωματοειδῶν ἐκφύσεων, αἱ ὁποῖαι σπανιώτατα ἐξελκοῦνται, προκαλοῦν ὅμως διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν λεμφικῶν ἀγγείων ἐλεφαντίασιν τοῦ πάσχοντος ἄκρου *(λύκος θηλωματώδης ἢ ἐλεφαντιασικός)*.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς νόσου ταύτης ποικίλλει ὅπως αἱ μορφαὶ αὐτοῦ, εἶναι ὅμως πάντοτε βραδυτάτη, διαρκεῖ ἔτη μακρά, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἢ ἐφηβικῆς ἡλικίας καὶ διατηρουμένη μέχρι βαθέος γήρατος. Ὁ φυματιώδης λύκος δύναται νὰ παραμείνῃ ἐπὶ ἔτη στάσιμος ἢ νὰ ἀναζωπυρηθῇ ἐξαίφνης ἐξ αἰτίας ἀγνώστου ἢ κατόπιν ἄλλης νόσου, ἱλαρᾶς, εὐλογίας, ἢ ἐκ τῆς ἐγκυμοσύνης, ἐνίοτε δὲ ἰᾶται αὐτομάτως εἰς τὸ ἓν μέρος ἵνα ἀναφανῇ εἰς ἄλλο. Ἡ ἐξέλιξις αὐτοῦ περιπλέκεται πολλάκις διὰ μιᾶς τοπικῆς ἀδενίτιδος φυματιώδους φύσεως, ἡ ὁποία ἐξελκοῦται καὶ γίνεται ἡ ἑστία ἀναπτύξεως νέων τοπικῶν λύκων, διὰ μιᾶς καθολικῆς φυματιώσεως, δι' ἐρυσιπέλατος καὶ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς ῥαδιοθεραπείας συχνάκις δι' ἐπιθηλιώματος. Ὁ κοινὸς λύκος παρουσιάζεται συνήθως εἰς τὴν ῥῖνα, τῆς ὁποίας καταστρέφει τὰ πτερύγια, χωρὶς νὰ προσβάλῃ τὸ ὀστοῦν, εἰς τὰ ὦτα, εἰς τὰς παρειάς, εἰς τὸ βλεννογόνον τοῦ ὀφθαλμοῦ καταστρέφων αὐτὸν κλπ., διὰ δὲ τῶν σχηματιζομένων οὐλῶν προκαλεῖ ἐκτρόπια τῶν βλεφάρων, χειλοειδῆ κλπ., καὶ παρουσιάζει εἰδεχθεῖς παραμορφώσεις ἰδίᾳ εἰς τὸ πρόσωπον. Οὗτος ἐμφανίζεται ἀρκούντως συχνὰ (1/8 τῶν δερματικῶν ἐκδηλώσεων), εἰς τοὺς βλεννογόνους τῆς ῥινός, τοῦ στόματος, εἰς τὰ οὖλα, τὸν λάρυγγα, σπανιώτατα δὲ εἰς τὸ πέος καὶ τὸν πρωκτόν.

Ἡ διάγνωσις τοῦ κοινοῦ λύκου εἶναι ἀρκούντως εὔκολος, ὅταν προσέχῃ τις εἰς τὴν παρουσίαν τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ γνωρισμάτων, τῶν φυματιωδῶν ὀζιδίων, καίτοι εἶναι δυνατόν, ἰδίᾳ εἰς τὸν λύκον τῶν βλεννογόνων, νὰ γεννηθῇ σύγχυσις πρὸς ἄλλας παθήσεις, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν παρεμφερεῖς ἐκδηλώσεις, ὡς ἡ σύφιλις, ἡ λέπρα, ἡ ἀκτινομυκητίασις κ.λ.π. Ἡ διάγνωσις ὅμως ὑποβοηθεῖται κατὰ πολὺ διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Πίρκετ ἢ διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Μόρο ἢ διὰ τῆς ὀφθαλμοαντιδράσεως.

Ἡ πρόγνωσις εἶναι πάντοτε κακή. Ἡ θεραπεία τοῦ κοινοῦ λύκου ἅμα τῇ ἐμφανίσει εἶναι εὔκολος καὶ ῥιζικὴ διὰ τῆς χειρουργικῆς ἐξαιρέσεως ἢ διὰ τῆς θερμότητος, διὰ τοῦ γαλβανοκαυτῆρος. Ἡ θεραπεία ὅμως τοῦ φυματιώδους λύκου ἐν τῇ ἐξελίξει του εἶναι δυσκολωτάτη καὶ πρέπει νὰ συμβαδίζῃ πάντοτε μετὰ τῆς θεραπείας τῆς πρωταρχικῆς ἀφορμῆς ἐξ ἧς προῆλθεν. Ἡ γενικὴ θεραπεία δέον νὰ συνδυάζεται μετὰ τῆς τοπικῆς.

Λύκος χειμετλοειδής (Lupus Pernio). Ἡ πάθησις αὕτη, ὀφειλομένη ἐπίσης εἰς τὸν βάκιλλον τοῦ Κώχ, προσομοιάζει πολὺ πρὸς τὰ χείμετλα (χιονίστρες), ἐμφανίζεται εἰς τὰ ἀκάλυπτα μέρη τοῦ σώματος, τὴν ῥῖνα, τὰ ὦτα, εἰς τοὺς δακτύλους καὶ τὰς ἄκρας χεῖρας συμμετρικῶς. Τὸ δέρμα ἐμφανίζεται ἐξοιδημένον, ψυχρόν, κυανέρυθρον, συχνὰ ἐπώδυνον, ἕνεκα τῶν σκληρῶν πλακοειδῶν ἑστιῶν, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὰ κατώτατα στρώματα τοῦ δέρματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια παρουσιάζει ἐμφάνισιν εὐρυαγγειακήν. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τεμαχίου ὑάλου δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν φαιοκίτρινα ὀζίδια, τὰ ὁποῖα προσομοιάζουσι πρὸς τὰ φυματιώδη, οὐδέποτε ὅμως ἐξελκοῦνται. Κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς παθήσεως ταύτης παρουσιάζονται τακτικῶς ἀλλοιώσεις τῶν ὀστῶν, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν δυσμορφίας, ἀλλὰ καὶ ἀκρωτηριασμὸν τοῦ πάσχοντος ἄκρου. Τὸ ψῦχος φαίνεται ὅτι δὲν ἀσκεῖ ἐπίδρασίν τινα ἐπὶ τῆς παθήσεως, διότι αὕτη παραμένει ἀναλλοίωτος καὶ κατὰ τὸ θέρος (εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ κοινὰ χείμετλα). Συχνάκις ὁ χειμετλοειδὴς λύκος εὑρίσκεται ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ κοινοῦ λύκου εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος τοῦ πάσχοντος. Ἡ πορεία τῆς νόσου εἶναι χρονιωτάτη, ἡ δὲ πρόγνωσις κακὴ ἀπὸ θεραπευτικῆς ἀπόψεως. Κ. Κ. Κ.

— *[Φυτοπαθ.]* Βλ. λ. *σφακελισμός*.

λύκος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀροβάγχη ἢ καρυόφυλλος*· || *λύκος τοῦ κριθαριοῦ*· κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κύτινος ἢ ὑποκύστις*· || *λύκος τοῦ λαδάνου*· ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κύτινος ἢ ὑποκύστις*· || *λύκος θαλάσσιος*· κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *ἀναρρίχας* (βλ. λ.).

— **Λύκου δεκὰς** *[Ἀρχ.]*· βλ. λ. *δεκὰς Λύκου*.

Λύκος *[Μυθολ.]*. —1) Ὄνομα ἀρχαιοτάτης θεότητος, ἐκ Θρᾴκης προελθούσης καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα εἰσαχθείσης, ταυτισθείσης δὲ πρὸς τὸν Δία ἢ Ἀπόλλωνα. —2) Υἱὸς τῆς Πλειάδος Κελαινοῦς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος. —3) Υἱὸς τῆς αὐτῆς Κελαινοῦς καὶ τοῦ Προμηθέως, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Χιμαιρέως. Εἰς τούτους ὁ Μενέλαος, μικρὸν πρὸ τῆς εἰς Τροίαν ἐκστρατείας, προσέφερε θυσίαν, συμφώνως πρὸς χρησμόν, ἵνα ἀπαλλαγῇ ἡ Λακεδαίμων ἀπὸ μεγάλου λοιμοῦ. —4) Εἷς τῶν Τελχίνων, ἡνίοχος τοῦ Διονύσου κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ Ποσειδῶνος. —5) Ἥρως τῆς Βοιωτίας, υἱὸς τοῦ Ὑριέως, υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, καί τινος τῶν Ἀτλαντίδων (Ἀλκυόνης ἢ Κλωνίης). Φονεύσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Νυκτέως τὸν Φλεγύαν, κατέφυγεν εἰς Θήβας, ἔνθα ὁ Πενθεὺς ἐπολιτογράφησε καὶ τοὺς δύο ἀδελφούς. Ἐνταῦθα συνεδέθησαν πρὸς τὴν παράδοσιν τῆς *Ἀντιόπης* (βλ. λ. καὶ λ. *Ἀμφίων*). —6) Υἱὸς τοῦ Ἄρεως, βασιλεὺς τῆς Λιβύης. Πλανηθεὶς δὲ ἕως ἐκεῖ ὁ ἥρως Διομήδης μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, ἐπρόκειτο νὰ θυσιασθῇ ὑπὸ τοῦ Λύκου, ἀλλ' ἐσώθη ὑπὸ τῆς βασιλόπαιδος Καλλιρρόης ἐρασθείσης αὐτοῦ. Ὁ μῦθος πιθανῶς εἶναι ἀπομίμησις τοῦ περὶ Θησέως τοιούτου. —7) Χθόνιος δαίμων ἢ ἥρως τῆς Ἀττικῆς, τιμωρὸς τῶν παρανομούντων καὶ ἀδίκων καὶ τῶν δωροδοκούντων καὶ ἀσυνειδήτων δικαστῶν, τοῦ ὁποίου τὸ ἄγαλμα εὑρίσκετο πρὸ τῶν δικαστηρίων ἐν Ἀθήναις. —8) Ἕτερος ἥρως τῆς Ἀττικῆς σχετιζόμενος πρὸς τοὺς Λυκομίδας (*Παυσ.* 1, 5) καὶ ταυτιζόμενος πρὸς τὸν προηγούμενον.— 9) Βασιλεὺς τῶν Μαριανδυνῶν, μεθ' οὗ ὁ Ἡρακλῆς, ἐρχόμενος διὰ τὸν ζωστῆρα τῆς Ἱππολύτης, ἐπολέμησε κατὰ τῶν Βεβρύκων, τὴν δὲ χώραν των, ἐν ᾗ ἔπειτα ἱδρύθη ἡ τοῦ Πόντου Ἡρά-

Digitized by Google

κλεια, παρέδωκεν εἰς αὐτόν. —10) Υἱὸς Αἰγύπτου, σύζυγος τῆς Δαναΐδος Ἀγαύης. —11) Υἱὸς Λυκάονος. —12) Πατὴρ τοῦ Θρασυβούλου τοῦ καταλύσαντος τὴν ἀρχὴν τῶν 30 τυράννων. Ν. Ι. Ζ.

—**Λύκος**. Ἱστοριογράφος ἐκ Ρηγίου τῆς Ἰταλίας, ἐπονομαζόμενος «Βουθήρας». Ἦτο θετὸς πατὴρ τοῦ φιλολόγου καὶ τραγικοῦ ποιητοῦ Λυκόφρονος, υἱοῦ τοῦ Σωκλέους. Ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ Δημητρίου του Φαληρέως, καὶ ἔγραψεν ἀξιόλογα ἔργα περὶ «Λιβύης», «Σικελίας», καὶ «Παράδοξα», τῶν ὁποίων περιῆλθον εἰς ἡμᾶς ἀποσπάσματα. Πιθανῶς ἔγραψε πρὸ τοῦ Τιμαίου. Τὰ ἔργα αὐτοῦ περὶ Λιβύης καὶ Σικελίας πιθανῶς μὲν νὰ μὴ παρέσχον νέας γνώσεις περὶ τῆς Δύσεως, διεσαφήνισαν ὅμως καὶ ἐκαθάρισαν τὰς μέχρι τῆς ἐποχῆς του γνώσεις. Τὰ δὲ «Παράδοξα» εἶναι ἀφιερωμένα εἰς Ἀλέξανδρον, πιθανῶς τὸν ἐξ Ἠπείρου. Ἅπαντα τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Λύκου ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ C. Müller ἐν Fragm. Histor. Graec. (τόμ. Β' σ. 370—374). Ν. Ι. Ζ.

—**Λύκος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς παρὰ τὴν Ποντικὴν Ἡράκλειαν, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (νῦν *Κιλίτς-σού*). —2) Ποταμὸς πηγάζων ἀπὸ τὸν Φρυγικὸν Ὄλυμπον· ὁρίζει τὴν Βιθυνίαν καὶ Μυσίαν καὶ ἑνοῦται μὲ τὸν Μάκεστον ποταμὸν πλησίον τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν Κύζικον. Ὠνομάζετο καὶ *Ρύνδακος* (νῦν *Ἀδιρνὰς-τσάϊ*). Πλησίον τούτου ἐνίκησεν ὁ Λούκουλλος τὸν στρατὸν τοῦ Μιθραδάτου. — 3) Παραπόταμος τοῦ Μαιάνδρου ἐν τῇ Μεγάλῃ Φρυγίᾳ (νῦν *Τσουρουκσού*)· πλησίον τῶν πηγῶν αὐτοῦ ἔκειτο ἡ Λαοδίκεια. —4) Παραπόταμος τοῦ Τίγρητος ἐν Ἀσσυρίᾳ μεταξὺ Ἀρβήλων καὶ Γαυγαμήλων. Ἐπ' αὐτοῦ κατεσκευάσθη γέφυρα (331), δι' ἧς ἐσώθη ὁ φεύγων στρατὸς τοῦ Δαρείου. Εἶναι ὁ *Ζαπάτας* (βλ. λ.) τοῦ Ξενοφῶντος καὶ ὁ *μέγας Ζάβας* τῶν Βυζαντίνων. —5) Ποταμὸς Συρίας ἐν τῇ Φοινίκῃ, πηγάζων ἀπὸ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ Λιβάνου καὶ ἐκβάλλων 12 χλμ Β. τῆς Βηρυττοῦ (νῦν *Νάχρ-ἐλ-Κέλβ*=ποταμὸς τοῦ κυνός). Βράχοι ὑψηλοὶ καὶ ἀπόκρημνοι κατὰ μῆκος τῶν ὀχθῶν στενεύουν τὴν κοιλάδα αὐτοῦ εἰς τινα μέρη τόσον, ὥστε καθιστοῦν αὐτὴν σχεδὸν ἀπρόσιτον. Πλωτὸς οὐδέποτε ὑπῆρξε, παρὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, ἀπετέλει δὲ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων σπουδαῖον φυσικὸν ὅριον. Εἰς τὴν ἀδιάβατον ταύτην κοιλάδα ἀνευρέθησαν στῆλαι ἀναμνηστικαὶ Ἀσσυρίων βασιλέων, ὡς τοῦ Ἀσαρχάδωνος (671) εἰς ἀνάμνησιν τῆς νικηφόρου ἐπιδρομῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τἀνάπαλιν Αἰγυπτίων φαραώ, ὡς τοῦ Ραμσῆ Β'. Πρὸς τούτοις διάφοροι ἐπιγραφαὶ ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων μέχρι τῶν Ἀράβων δεικνύουν τὴν διάβασιν ἐκεῖθεν ποικίλων λαῶν. —6) Ποταμὸς τῆς Κύπρου (βλ. λ. *Κούρις*). Ν. Ι. Ζ.

—**Λύκος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Συρίας, ἐγγὺς καὶ βορείως τῆς Βηρυττοῦ, ὅθεν οἱ ναυτικοὶ καὶ ἰδίως οἱ Ἀράδιοι (*Στράβ.* ΙΣΤ', 755 Teubner) ἀνέπλεον τὸν εἰς τὸν ὅρμον ἐκβάλλοντα φερώνυμον ποταμόν. Εἶναι καὶ σήμερον ὁ ὑπὸ τὸ φερώνυμον ἀκρωτήριον καὶ δεχόμενος τὰς ἐκβολὰς τοῦ φερωνύμου ποταμοῦ ὅρμος *(Νάχρ) Ἐλ-Κέλμπ* (= «ἐκβολὴ Σκυλοποτάμου»: πλάτ. 33° 57 3/4 Β., μήκ. 35° 35' 3/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Ras En Nakura). Σ. Ε. Λ.

—**Λύκος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποτάμιον χειμαρρῶδες τοῦ Βυζαντίου, ρέον ὑπὸ τὴν πόλιν καὶ ἐκρέον παρὰ τὴν Δαρσίαν πύλην. Ἀναγνώστης ὁ Θεόδωρος τὸν ὀνομάζει *Λευκὸν* καὶ λέγει ὅτι ὑπ' αὐτοῦ παρασυρθεὶς ἐτελεύτησεν ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Νεώτερος ἐξελθὼν εἰς κυνήγιον (*Σκαρλ. Βυζαντ.* Α, 400). Ὁ Τουρνεφὸρτ τὸν ταυτίζει πρὸς τὸν εἰς τὸν Κεράτιον ἐκβάλλοντα *Κιαχγὶτ Χανέ*. Σ. Ε. Λ.

λυκόσκυλλο (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Ποικιλία κυνὸς (βλ. *κύων*).

Λυκόσουρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Ἀρκαδίας εἰς τὰς νοτίας ὑπωρείας τοῦ Λυκαίου ὄρους. Ἔκειτο ἐπὶ δικορύφου λόφου, 40 σταδ. ἀπὸ τῆς Μεγαλοπόλεως, ἐπὶ τῆς δυτικῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ἡ ἀκρόπολις, ὅπου σήμερον τὸ Κάστρο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἢ Παλιόκαστρο τῆς Στάλας, ἔνθα εὑρέθησαν καὶ ἐρείπια τῆς πόλεως. Ἡ εἰς τὸ ὕψος τοῦ λόφου εὑρισκομένη ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἀρχαίου ναοῦ, ἡ βορεία δὲ καὶ ἡ ἀνατολικὴ κλιτὺς τοῦ λόφου εἶναι πλήρης ἐρειπίων· καὶ ἀπὸ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, χρονολογούμενον ἀπὸ τὸν Ε' ἢ Δ' π. Χ. αἰῶνα, σῴζονται ἀρκετὰ ἴχνη, πρὸς ἀνατολὰς δὲ μία πύλη.

Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Λυκοσούρας ἐλάχιστα εἶναι γνωστά, ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερομένων. Τὴν ὀνομάζει ἀρχαιοτάτην τῶν πόλεων, κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Λυκάονος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅλαι αἱ ἄλλαι πόλεις ἐδιδάχθησαν τὴν τέχνην τοῦ κτίζειν πόλεις. Κατὰ τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγαλοπόλεως οἱ κάτοικοι δὲν ἐξηναγκάσθησαν νὰ μετοικήσουν, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Δεσποίνης. Ὅταν ὅμως ὁ Παυσανίας ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν (160—180 μ Χ.) ἦτο αὐτὴ προφανῶς ἔρημος καὶ ἠρειπωμένη, διότι ὁμιλεῖ μόνον διὰ τὸ τεῖχος τῆς Λυκοσούρας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον πολλοὶ κάτοικοι. Ὑποτίθεται ὑπό τινων ὅτι ἡ Λυκοσούρα ἀνῆκεν εἰς τὴν Μεγαλόπολιν· πάντως ἀναθήματα τῆς Μεγαλοπόλεως ὑπῆρχον εἰς τὸ ἱερόν. Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους τὸ μέ-

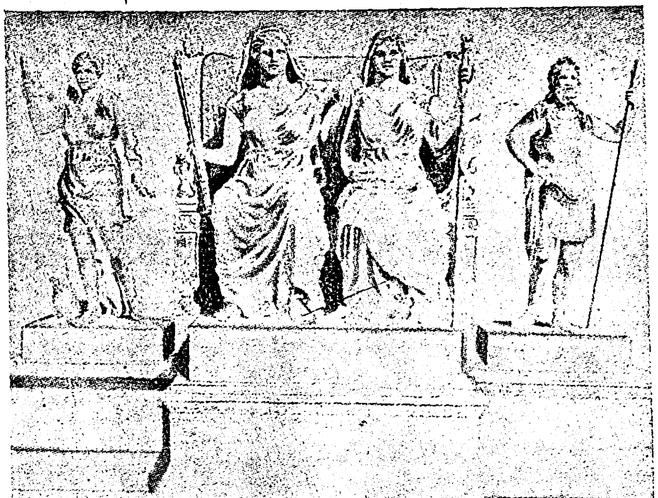

Ἀναπαράστασις τοῦ συμπλέγματος τοῦ Δαμοφῶντος.

ρος κατῳκεῖτο, καθὼς δεικνύουν ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους χρησιμοποίησις τοῦ τείχους καὶ πολυάριθμοι χριστιανικοὶ τάφοι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἱεροῦ.

Ὁ ναὸς τῆς Δεσποίνης καὶ τὰ λοιπὰ οἰκοδομήματα τοῦ ἱεροῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν βορείαν κλιτὺν τοῦ λοφίσκου τοῦ καλουμένου σήμερον «τοῦ Τερζῆ» ἢ «Ράχη τοῦ Τερζῆ». Ἀνασκαφὰς πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἱεροῦ ἔκαμεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία διὰ τοῦ Βασιλείου Λεονάρδου, ὁ ὁποῖος πρῶτος τῷ 1889 καθώρισε τὸν τόπον τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀνέσκαψε τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ· ἐσυνέχισαν δὲ οἱ Καββαδίας, Κοντόπουλος καὶ τελευταῖος ὁ Κ. Κουρουνιώτης. Πλὴν τοῦ ἱεροῦ περιβόλου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἄλλα εὑρήματα, φυλασσόμενα κυρίως εἰς τὸ ἐκεῖ ἱδρυθὲν μουσεῖον. Δὲν ἀνευρέθη ἀκόμη κανὲν ἴχνος ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος τοῦ εὑρισκομένου ἔξω τοῦ περιβόλου τοῦ τεμένους. Ἐκ τῆς δωρικοῦ ρυθμοῦ στοᾶς τῆς ἀποτελούσης τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ τεμένους ἐσώθησαν τὰ θεμέλια καὶ διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἐντὸς δὲ τῆς στοᾶς βάθρον μὲ τὸ ὄνομα

Κεφαλὴ τοῦ Ἀνύτου ἀπὸ τὸ σύμπλεγμα τοῦ Δαμοφῶντος.

τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου. Πρὸ τῆς στοᾶς ἀνευρέθησαν αἱ βάσεις τριῶν κτισμάτων, τὰ ὁποῖα πιθανῶς εἶναι οἱ βωμοὶ τῆς Δήμητρος, Δεσποίνης καὶ Μεγάλης Μητρός. Τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης ἀπεκαλύφθησαν ἡ βάσις καὶ ἀρκετὰ ἀρχιτεκτονικὰ θεμέλια. Ἦτο δωρικοῦ ρυθμοῦ πρόστυλος ἐν παραστάσει, ἔχων ἓξ κίονας εἰς τὴν πρόσοψιν, διαιρούμενος δὲ διὰ τοίχου εἰς πρόναον καὶ σηκόν· εἶχε μῆκος 21,35 μ. καὶ πλάτος 11,15. Τὸ πρὸ τοῦ βάθρου δάπεδον τοῦ σηκοῦ ἐκόσμει ψηφιδωτόν, κατέχον ὅλον σχεδὸν τὸ πλάτος τοῦ ναοῦ. Εἰς τὸν πρόναον ἐσώθη βάσις ἀγάλματος τοῦ Ἀδριανοῦ, στηθὲν πιθανῶς κατὰ τὸ ταξίδιον αὐτοῦ εἰς Πελοπόννησον (125 μ Χ.) καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του. Τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς βάσεως ταύτης ἦτο κάποτε βάσις δι' ἄγαλμα τῆς ἱερείας Ἀριστοῦς. Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τοῦ ναοῦ, ἐπικρατεστέρα εἶναι ἡ γνώμη ὅτι ὁ ναὸς ἐκτίσθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος. Εἰς τὰ μέσα περίπου τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος ὁ ναὸς ἐπεσκευάσθη ὑπὸ ἑνὸς Ξενάρχου, κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐπεσκευάσθη ἐκ νέου. Εἰς τὴν θεωρίαν ὅτι ὑπῆρχε παλαιότερος μικρὸς ναὸς τοῦ Δ' αἰῶνος συνηγορεῖ μία βάσις ἀγάλματος τοῦ τυράννου Λυδιάδα (228—226 π. Χ.), ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται ἡ βάσις αὕτη νὰ μετεφέρθη εἰς τὸν ναὸν ἄλλοθεν.

Πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὀλίγον πρὸς νότον τοῦ ναοῦ ἀπεκαλύφθη τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενον μέγαρον τῆς Δεσποίνης, βωμὸς δηλαδή, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο θυσίαι καὶ ἐκαίοντο τὰ θύματα. Ὁ βωμὸς οὗτος ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐσχάραν τοῦ βωμοῦ τῆς Περγάμου καὶ πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Πολιάδος εἰς Πριήνην, φαίνεται δὲ ὅτι ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος. Παρὰ τὸ μέγαρον εὑρέθησαν 140 μικρὰ πήλινα εἰδώλια ζῳόμορφα, τὰ ὁποῖα εἶναι προφανῶς ὑπολείμματα τῆς κοινῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ λατρείας ζῳομόρφων θεῶν. Ἐντὸς τοῦ τεμένους ὑπῆρχον καὶ βωμοὶ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ Ἄρεως καὶ ἄλλων, ἱερὸν τοῦ Πανὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἀγάλματα θεῶν μὴ διασωθέντα.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης ἦτο ἱδρυμένον ἐπὶ βάθρου περίοπτον σύμπλεγμα ἀγαλμάτων τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Δεσποίνης καθημένων ἐπὶ πλατέος θρόνου, ἑκατέρωθεν τῶν ὁποίων ἵσταντο ἡ Ἄρτεμις μὲν πλησίον τῆς Δήμητρος, ὁ Τιτὰν δὲ Ἄνυτος παρὰ τὴν Δέσποιναν, ἔργον (Β' π. Χ. αἰῶν) τοῦ Μεσσηνίου Δαμοφῶντος. Ἐκ τῆς Δήμητρος σῴζονται ὁ κορμὸς καὶ ἡ κεφαλή της, ἐκ τῆς Δεσποίνης διάφορα τεμάχια, ἐν οἷς καὶ τεμάχιον τοῦ ἱματίου της· τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Ἀνύτου σῴζονται αἱ κεφαλαὶ καὶ ἀρκετὸν μέρος τοῦ κορμοῦ, καὶ ἀπὸ τὸν θρόνον, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν βάσιν θὰ εἶχεν ὕψος 4 μ. καὶ πάχος 3,85 μ., ἐσώθησαν ἀρκετὰ τεμάχια καθὼς καὶ Τριτωνίδες καὶ Τρίτων ἐκ τῆς διακοσμήσεως τοῦ θρόνου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία εἶναι ρωμαϊκῶν χρόνων. Τὰ ἀνωτέρω, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα εὑρήματα, εὑρίσκονται εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Λυκοσούρας, πλὴν τῶν κεφαλῶν τοῦ Ἀνύτου, τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ τεμαχίου τοῦ ἱματίου καὶ τῶν Τριτωνίδων τοῦ θρόνου, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀναπαράστασις τοῦ συμπλέγματος ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Dickins, συμπληροῦται δὲ μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν διὰ τῆς εὑρέσεως εἰς Λυκοσούραν χαλκοῦ νομίσματος τῆς Μεγαλοπόλεως, τῆς Ἰουλίας Δόμνας, φέροντος παράστασιν τοῦ συμπλέγματος. Ε. Β.-Χ.

—**Λυκόσουρα**, ἢ ***Λυκοσούρα*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Λυκοσούρας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἀστάλα* ἢ *Στάλα*. Κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως *Λυκοσούρας*, ἐξ ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα. Κάτ. (1928) 256.

—**Λυκοσούρας**, ***τέως δῆμος***— *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς Πελοποννήσου, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας Ἄνω Καρυᾶς, Βάστας, Ἰσαρη Ἰσώματος Καρυῶν, Καλυβίων Καρυῶν, Καστανοχωρίου (Κραμποβοῦ), Λυκαίου (Δερμπουνίου), Λυκοσούρας (Ἀστάλας), Νεοχωρίου (Χρούσης), Παραδεισίων (Κούρταγα), Σουλίου, Τριποτάμου (Δεδέμπεη), Χειράδων, Χράνων καὶ Χωρεμίου μὲ ἕδραν τὸ Ἴσαρι, ἠρίθμει δὲ κατ. 7.486. Ὁ δῆμος καταλαμβάνει τὸ Δ. τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως. Χ. Δ.

Λυκοστάνης ***μονή***. Ἀρχαία βυζαντινὴ μονὴ τῆς ἐπαρχίας Κουρέντων τῆς Ἠπείρου ἐπ' ὀνόματι τῆς *Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου* τιμωμένη, κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς βουνοσειρᾶς Μεγαλόγγος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τῆς Σμολίτσα. Ἱδρύθη κατὰ τὸ 1610. Ἄλλοτε ἡ μονὴ ἤκμαζε, συντηροῦσα διὰ τῶν εἰσοδημάτων της τὰ σχολεῖα τῶν πέριξ κοινοτήτων, ἤδη ὅμως βαίνει εἰς τὴν ἐρήμωσιν. Χ. Ι. Σ.

λυκόστομα, *—ατος* (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Σοβαρὰ συγγενὴς δυσμορφία τοῦ προσώπου, ὀφειλομένη εἰς

Digitized by Google

πλημμελῆ διάπλασιν τῶν μεταξὺ ρινικῆς καὶ στοματικῆς κοιλότητος ὀστεΐνων καὶ μαλακῶν μορίων. Χαρακτηρίζεται δὲ κλινικῶς ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ φίλτρον ἢ ὑπορρινικὴ λεγομένη αὔλαξ ἐλλείπει τελείως, τὸ ἄνω χεῖλος ἔχει διχασθῆ εἰς δύο ἀκριβῶς κάτωθεν τῆς ρινὸς καὶ τέλος ἡ ὑπερῴα εἶναι διῃρημένη ἀπὸ τοῦ προσθίου μέχρι τοῦ ὀπισθίου χείλους αὐτῆς καὶ μόνον τὸ πρόσθιον αὐτῆς ὄγκωμα προβάλλει ὑπὸ τὸ ἀκρορρίνιον. Λόγῳ τῶν σοβαρῶν τούτων ἀλλοιώσεων ἐπέρχεται πλήρης συγκοινωνία τῆς στοματικῆς μετὰ τῆς ρινικῆς κοιλότητος, ὅπερ προκαλεῖ σοβαρὰς λειτουργικὰς διαταραχὰς ἀπό τε τῆς φωνήσεως καὶ τῆς καταπόσεως τῶν ὑγρῶν καὶ στερεῶν τροφῶν. Ἡ θεραπεία τῆς δυσμορφίας ταύτης εἶναι μόνον χειρουργική. Α. Κ.

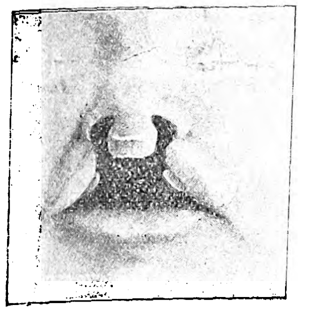

Λυκόστομα.

Λυκοστόμιον, ἢ *Λυκόστομον* /*Γεωγρ.*/. Ὄνομα μεσαιωνικὸν τῆς κοιλάδος τῶν θεσσαλικῶν Τεμπῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλάδος ταύτης καὶ πρὸς τὴν Ὄσσαν ὑψοῦται ἐπὶ ἀποτόμου βράχου μεσαιωνικὸν φρούριον, τὸ κοινῶς καλούμενον Κάστρο τῆς Ὡριᾶς (τῆς Ὡραίας), τὸ ὁποῖον ὡσαύτως ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦτο. Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ πόλισμα ὁμώνυμον, ἕδρα ἐπισκοπῆς, μνημονευομένη ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς τῆς τάξεως τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ὑπαγομένη ἐπὶ αἰῶνας, μέχρι σχεδὸν τῆς Ἐπαναστάσεως, εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὸν Μελέτιον Ἀθηνῶν τὸ Λυκοστόμιον ἦτο κοινότερον ὄνομα τοῦ περὶ τὰ Τέμπη κειμένου *Λύκου πεδίον*. Τὸ μεσαιωνικὸν τοῦτο πόλισμα, ὁ μὲν Leake (III, 389) τοποθετεῖ εἰς τὸν *Γόννον*, νεώτεροι δὲ εἰς τὰ θεσσαλικὰ *Ἀμπελάκια* ἢ τὸν *Πυργετόν*, πάντως ὅμως ἡ συνήθης ἕδρα τοῦ ἐπισκόπου κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα ἦσαν τὰ Ἀμπελάκια. Ἡ ἐπισκοπὴ Λυκοστομίου φαίνεται ὅτι ἐσυνόρευε πρὸς Β. πρὸς τὴν τῆς Καμπανίας ἢ Καστρίου, κατὰ δὲ τὸν ΙΕ′ καὶ ΙΣΤ′ αἰῶνα, ὡς ἀναφέρεται ἐν τοῖς τακτικοῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶν θρόνων τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἦτο ἡνωμένη μετὰ τοῦ Πλαταμῶνος καὶ ἐπεῖχε τὴν δωδεκάτην καὶ τελευταίαν τάξιν μεταξὺ τῶν ἐπισκοπῶν τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης.

Πλὴν τοῦ θεσσαλικοῦ Λυκοστομίου ἀπαντῶσι καὶ ἄλλοι τόποι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο: 1) ἐν Ἠπείρῳ ΒΔ. τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου γέφυρα ὁδοῦ καὶ πανδοχεῖον καλοῦνται τοῦ *Λυκοστομιου*, καὶ 2) ἐν Ρουμανίᾳ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως καλούμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων *Ἐντριλὶς - Μπογάζι* καὶ ταυτιζόμενον πρὸς τὸν ἐν τῇ Tabula Peutingeriana ἀναφερόμενον τόπον Ad Stomam. Κατὰ τὰς ἐκβολὰς ταύτας ἀναφέρεται ἐν βυζαντινοῖς κειμένοις ὅτι ὑπῆρχε καὶ ὀνομαστὸν μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ι. Σ. Σ.

— **Λυκοστόμιον** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὅρμος θεσσαλικός, μεταξὺ ἐκβολῶν Πηνειοῦ καὶ ἄκρας Πλαταμῶνος (πλάτ. 39° 54′, μῆκ. 22′ 44′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1035: Negrepont to Gulf of Kassandra). Τὴν παλαιὰν ὀνομασίαν ταύτην, ἣν δύναταί τις νὰ συσχετίσῃ πρὸς εἰδήσεις τοῦ Μελετίου («Γεωγρ. παλαιὰ καὶ νέα ἔκδ. 1807 τόμ. Β, σελ. 437), δὲν ἀναφέρουν πλέον οἱ ἀγγλικοὶ χάρται (ἔκδ. 1890) οὐδὲ αἱ ναυτολογικαὶ ὁδηγίαι, ὀνομάζουσαι τὸ ἀγκυροβόλιον περιφραστικῶς «Anchorage near the mouth of Salambria» (= ἀγκυροβόλιον παρὰ τὸ στόμα τοῦ Πηνειοῦ). Σ. Ε. Λ.

— **Λυκοστόμιον** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Μυρτιᾶς (Γουρίτσας) τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 104. Χ. Δ.

λυκόστομο (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀντίρρινον τὸ σικελικόν*.

Λυκόστομον /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς Μακεδονίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (Ἐνωτίας) τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κεῖται κάτωθεν τοῦ ὄρους Βόρρας, ΒΔ τῆς Ἀρδέας (Σουμπόσκου) καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Στρούμπινον*, ἀνῆκε δὲ εἰς τὴν κοινότητα Σωσάνδρας (Πρεμποδίστης), ἐξ ἧς ἀπεσπάσθη ἐσχάτως. Κάτ. (1928) 684.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Λιμιῶν (Σουγιουτζούκ) τῆς ἐπαρχίας Καβάλλας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κουρτλοῦ*. Κάτ. (1928) 307. Χ. Δ.

Λυκοτηναρᾶ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Σελλιῶν τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατοίκους (1928) 167. Χ. Δ.

Λυκότραφον /*Γεωγρ.*/ Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κεῖται πρὸς Δ. τῆς Μεσσήνης (Νησίου) ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Παμίσου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 429. Χ. Δ.

λυκοτρίβολο (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ναρδίδιον τὸ κηπαῖον*.

Λυκοτρίχι(ον) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Ἠπείρου εἰς δίωρον ἀπόστασιν βορείως τῶν Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ντίσπερκ*. Κάτ. (1928) 163. Παρ' αὐτὸ κεῖται ἡ ὁμώνυμος ἀρχαία βυζαντινὴ μονή. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

— **Λυκοτριχίου** *μονή*. Ἀρχαία βυζαντινὴ μονὴ ἐπ' ὀνόματι *Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Νήσου τῶν Ἰωαννίνων καταγομένων ἀδελφῶν Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους Ἀψαράδων (ΙΕ′ αἰῶνα), τῶν ἱδρυτῶν τῆς μονῆς Βαρλαὰμ τῶν Μετεώρων. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μιτσικέλι εἰς δίωρον τῶν Ἰωαννίνων ἀπόστασιν. Ἡ σῳζομένη ἁγιογραφία της εἶναι νεωτέρα, ἡ ἀρχιτεκτονική της ὅμως ἀρχαία. Ἄλλοτε ἡ μονὴ αὐτὴ ἤκμαζεν, ἤδη ὅμως εἶναι ἔρημος. τὰ δὲ οἰκήματά της χρησιμοποιοῦνται ὡς σχολεῖον τῶν παρακειμένων χωρίων Κρύα καὶ Λυκοτρίχι. Χ. Ι. Σ.

Λυκοτρούπιον /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Τολοῦ τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 54. Χ. Δ.

λυκοτσάκαλο (τὸ) /*Ζῳολ.*/. Εἶδος θωὸς προερχόμενον ἐξ ἐπιμειξίας λύκου μετὰ θηλείας *θωὸς* (βλ. λ.). Τὸ χρῶμα τοῦ τριχώματός του ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ χρώματος τοῦ θωός, μεθ' ἧς συνέρχεται. Εἰς ἄλλα λυκοτσάκαλα εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ λύκου, εἰς ἄλλα πρὸς τὸ τῆς ἀλώπεκος. εἰς ἄλλα φαιόχρουν κ. ο. κ. Ἡ κοιλία του εἶναι λευκή. Οἱ ὀδόντες του εἶναι μεγάλοι καὶ λίαν ἰσχυροί. Τὰ ὦτά του βραχέα, ὄρθια καὶ ἀπολήγοντα εἰς ὀξύ. Τὸ δέρμα του, ἕνεκα τοῦ πυκνοῦ καὶ μακροῦ τριχώματος, χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς ὑποπόδιον ἐν αἰθούσαις καὶ ὡς ἐπενδύτης ὁδηγῶν αὐτοκινήτων, ἁμαξηλατῶν καὶ τῶν τοιούτων.

Τὸ λυκοτσάκαλον εἶναι ἐπικινδυνωδέστερον τοῦ λύκου καὶ τοῦ συνήθους θωὸς εἰς τὰς κατὰ τῶν ποιμνίων ἐπιθέσεις του καὶ καταστρεπτικώτερον αὐτῶν εἰς τὰ ποίμνια, καθ' ὧν ἤθελεν ἐπιπέσει. Πνίγει ἀπειρίαν αἰγοπροβάτων καὶ χωρὶς νὰ πεινᾷ, ἀρκούμενον εἰς τὸ νὰ πίνῃ τὸ αἷμά των, ἀποκοπτομένης τῆς ἀρτηρίας τοῦ λαιμοῦ των μὲ τοιαύτην ταχύτητα, ὥστε κατέστη παροιμιώδης ἡ τοιαύτη ἐνέργειά του, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τῆς παροιμίας «ἡ ζημιὰ ἐδῶ καὶ ὁ τσάκαλος στὸ χωριό». Τὰ πυκνὰ καὶ ἐκτεταμένα τῆς Ἑλλάδος δάση βρίθουσι λυκοτσακάλων, βάλτοι μὲ πυκνοὺς καὶ ἐκτεταμένους καλαμῶνας κρύπτουσι τοιαῦτα, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, καταφεύγοντα ἐκεῖ διὰ τὸ ὕδωρ. Εἰς τὰς πλείστας πεπολιτισμένας χώρας ἔχουσιν ἐξοντωθῆ τὰ λυκοτσάκαλα. Τὸ κυνήγιον αὐτοῦ δὲν εἶναι εὔκολον, διότι κρύπτεται εἰς δυσπρόσιτα μέρη καὶ σπανιώτατα τὴν ἡμέραν ἀνευρίσκεται, διεξάγεται δὲ διὰ τοῦ ὁμαδικοῦ τρόπου ἢ δι' ἐνέδρας κατὰ τὴν νύκτα ἐν καιρῷ σελήνης. Βάλλεται δὲ μὲ ἰσχυρὰν γόμωσιν μὲ ψήφους καὶ ἐν μικρᾷ ἀποστάσει δύναται νὰ φονευθῇ καὶ μὲ ὑπ' ἀριθμὸν 1—5 σκάγια. Φ. Δ. Γ.

Λύκου *πεδίον* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαία τοποθεσία μεταξὺ Φωκίδος καὶ Λοκρίδος, κατὰ τὸν Νίκανδρον, ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ, κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Λυκόφρονος. Ὁ Tümpel φρονεῖ ὅτι πρόκειται περὶ τοποθεσίας ἐν Φωκίδι, ταυτίζει δὲ αὐτὴν μὲ τὸ *Λυκοστόμιον*. Β. Δ. Θ.

Λυκουδέσι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Μεσσηνίας (βλ. *Λιχουδέσι*).

Λυκούδης. Μεγάλη ἑλληνικὴ οἰκογένεια, ἀνάγουσα τὴν ἀρχήν της εἰς τοὺς *Λειχούδας* τοῦ Βυζαντίου, οἵτινες ἐπὶ βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ, Ἰσαὰκ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἄλλων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ὑπῆρξαν τὰ πρώτιστα μέλη τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γερουσίας (*Σάθα*, Νεοελ. Φιλολ. 359). Τὸ ὄνομα Λυκούδης προῆλθεν ἐκ παραφθορᾶς τοῦ Λειχούδης (*Λεικούδι, Licoudi, Lycoudi*). Οἱ Λειχοῦδαι φεύγοντες τὴν ὀθωμανικὴν δεσποτείαν ἐγκατεστάθησαν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον. Ἐκ τοῦ κλάδου τῆς Κεφαλληνίας κατήγοντο οἱ ἀδελφοὶ Ἰωαννίκιος καὶ Σωφρόνιος (βλ. λ. *Λειχούδης*). Ἐκ τοῦ κλάδου τῆς Ζακύνθου, ὁ *Μᾶρκος Λυκούδης* (1694 1787) μετῴκησεν οἰκογενειακῶς εἰς Κέρκυραν τῷ 1730, ἐξ αὐτοῦ δὲ ὁ κλάδος τῆς Κερκύρας, ὁ ἀποσχισθεὶς καὶ εἰς ἕτερον κλάδον ἀπὸ τοῦ, ἐγγόνου τοῦ Μάρκου, *Ἀγγέλου*, ἐγκατασταθέντος ἐν Ἑνετίᾳ. Ἱκανοὶ τὸν ἀριθμὸν Licudi εἶναι νῦν ἐν Ἑνετίᾳ ἐκ τοῦ κλάδου τούτου, ἀγνοοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν οἱ πλεῖστοι, ἀλλὰ πάντες ὀρθόδοξοι. Ἐκ δὲ τοῦ κλάδου τῆς Ἑνετίας καὶ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγγέλου, *Γαετάνου*, προέκυψεν ἕτερος κλάδος ἐν Μπίστριτς (Bistritz) τῆς Τρανσυλβανίας, ἐξ οὗ πλεῖστοι ἀξιωματοῦχοι τοῦ αὐστριακοῦ κράτους, πάντες ὀρθόδοξοι.

Ἐκ τοῦ κλάδου τῆς Κερκύρας ἤκμασαν: —1) ***Μᾶρκος***, ἐγγραφεὶς εἰς τὴν Χρυσόβιβλον καὶ οὗ τὰ παρὰ τὸν Ἀνεμόμυλον κτήματα διατηροῦν ἔτι καὶ νῦν τὸ ἐπίθετον ὡς τοπωνυμίαν.

— 2) ***Γεώργιος*** (1726—1796), υἱὸς τοῦ προηγουμένου Ναύαρχος τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας. Ἐχρημάτισε καὶ ἀνώτατος στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν φρουρίων καὶ τῆς νήσου Κερκύρας.

— 3) ***Βίκτωρ***, υἱὸς τοῦ Γεωργίου (1748—1825). Στρατηγὸς τοῦ μηχανικοῦ τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας. μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ὁποίας ἰδιώτευσεν ἐν Κερκύρᾳ. ὅπου καὶ ἀπέθανε.

— 4) ***Πέτρος***. Πλοίαρχος τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑνετίας. Ἀποσυρθεὶς μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας εἰς Κέρκυραν, προσελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατοχὴν τῶν Ἑπτὰ νήσων, ὅτε δὲ κατέλιπον ταύτας οὗτοι, προσελήφθη ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ πολεμικῷ ναυτικῷ τῆς Γαλλίας, ὑφ' ὃν ἐκέκτητο βαθμόν, παραιτηθεὶς καὶ ἰδιωτεύσας ἅμα τῇ ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐγκαταλείψει τῆς κατοχῆς τῆς Ἑπτανήσου.

— 5) ***Στυλιανός***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1807 1884), ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, ἔνθα παρηκολούθησε τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν, ἀλλὰ τῷ 1826 ἐγκαταλείψας τὰ θρανία τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας ἔσπευσεν εἰς Ναύπλιον καὶ κατετάχθη ὡς ἁπλοῦς πυροβολητὴς εἰς τὸ πυροβολικὸν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, παρ' ᾧ προήχθη τάχιστα εἰς ὑπαξιωματικόν. Ἠρνήθη τὴν πρότασιν τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου, ὅπως εἰσαχθῇ ὡς μαθητὴς ἐν τῇ ἀρτισυστάτῳ τότε στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων, ἅτε θελήσας νὰ ἐξακολουθήσῃ ὑπηρετῶν εἰς μάχιμον μονάδα, ἐφόσον ἐξηκολούθει ὁ ἱερὸς ἀγών. Συμμετέσχε τῷ 1829 τῆς πολιορκίας τῆς Ναυπάκτου, ἔνθα προήχθη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς ἀνθυπολοχαγόν. Κατόπιν ὑπηρέτησεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ ὁπλοστάσιον. Τῷ 1856 προήχθη εἰς ταγματάρχην, τῷ δὲ 1864 εἰς ἀντισυνταγματάρχην, ὑπηρέτησε δὲ τότε διαρκῶς ὡς φρούραρχος Χαλκίδος, Ναυπλίου καὶ Κερκύρας. Ἀπεστρατεύθη τῇ αἰτήσει του τῷ 1872 καὶ ἔκτοτε ἐξηκολούθησε παραμένων ἐν Κερκύρᾳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν. Ν. Θ. Κ.

— 6) ***Πέτρος***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1843—1913), ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Ἀφοῦ ὑπηρέτησεν ὡς ἀνθυπολοχαγὸς ἐπί τινα ἔτη παρὰ ταῖς τότε διευθύνσεσι τοῦ μηχανικοῦ, μετέβη τῷ 1868 εἰς Γαλλίαν πρὸς ἐκπαίδευσιν, ἔνθα ἀρχικῶς ὑπηρέτησε παρὰ συντάγματι μηχανικοῦ εἰς Μὲτζ καὶ εἶτα παρηκολούθησε τὰς σπουδὰς τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς τῶν γεφυροδοποιῶν. Ἀλλά, καθ' ὃν χρόνον παρηκολούθει τὰς σπουδὰς ταύτας, ἐπῆλθεν ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος τοῦ 1870 καὶ ἡ πολιορκία τῶν Παρισίων, ὁπότε, μὴ θελήσας νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἑλλάδα, παρέμεινεν ἐντὸς τῶν πολιορκουμένων Παρισίων, παρακολουθῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἐκτελουμένην ὀχύρωσιν καὶ τὴν ἐν γένει διεξαγωγὴν τῆς γαλλικῆς ἀμύνης. Μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπιστροφήν του, ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους διευθύνσεις μηχανικοῦ, ἐκτελέσας τότε πλεῖστα ἄξια λόγου ὁδοποιητικὰ ἔργα, ἰδίως ἐν Αἰτωλοακαρνανίᾳ. Τῷ 1875, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ὀχυρωτικῆς ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων. Ἐπικειμένης ἐν ἔτει 1877 τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστρατεύσεως, λόγῳ τοῦ τότε Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας ἀρχικῶς παρὰ διαφόροις ἐπιτροπαῖς ἐπιφορτισμέναις τὴν ἄμυναν τῆς χώρας, κατόπιν δ' εἰς Ναύπλιον διὰ τὴν ἐγκατάστασιν μηχανημάτων. Συμμετέσχε τῆς εἰς Θεσσαλίαν προελάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὸν Ἰανουάριον 1878 ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἀρχηγοῦ. Εὐθὺς κατόπιν ἠσχολήθη εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῆς Σαλαμῖνος, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς Ψυττα-

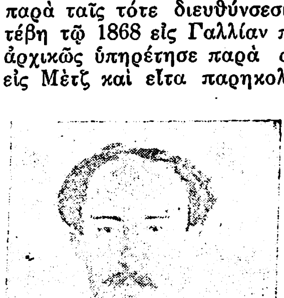

Πέτρος Σ. Λυκούδης.

Digitized by Google

λείας. Ἀπὸ τοῦ 1879, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, συμμετέσχεν ἁπασῶν τῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἀσχοληθεισῶν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς παραχωρηθησομένης εἰς τὴν Ἑλλάδα περιοχῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου, συμφώνως τῇ βερολινείῳ συνθήκῃ, προσέτι δ' εἰργάσθη μετὰ τοῦ Ἄγγλου ἀντιπροσώπου συνταγματάρχου Ἀρντὰγκ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ χάρτου τῆς νέας ὀροθετικῆς γραμμῆς, τοῦ γνωστοῦ ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὸ ὄνομα *χάρτης τοῦ Ἀρντάγκ*. Κατὰ τὴν μετέπειτα ἐποχήν, φέρων τὸν βαθμὸν ταγματάρχου καὶ ἀντισυνταγματάρχου, ὑπηρέτησε παρὰ διαφόροις ἐπιτελικαῖς ὑπηρεσίαις. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1886—1889 ἠσχολήθη εἰς τὴν μελέτην τῆς μονίμου ὀχυρώσεως Ἀθηνῶν-Πειραιῶς-Ναυστάθμου, τὰ δὲ σχέδια (30 τὸν ἀριθμὸν) τῆς μελέτης ταύτης ἀποτελοῦσιν ἀπὸ τοῦ 1920 μέρος τοῦ ἐμπιστευτικοῦ ἀρχείου τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυτικοῦ. Ὀλίγα ἔτη βραδύτερον διηύθυνε τὸ τότε τμῆμα ἐπιτελικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Τέλος, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ὑπηρέτησεν ἐπί τινα χρόνον ὡς ἐπιθεωρητὴς τοῦ μηχανικοῦ. Ἀπεστρατεύθη τῇ αἰτήσει του τῷ 1906, προαχθεὶς συγχρόνως εἰς ὑποστράτηγον.

Ὁ Πέτρος Λυκούδης ὑπῆρξεν ἐφευρέτης λυομένου πυροβόλου, φερομένου ὑπὸ τὸ ὄνομά του, διότι εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἐπενόησε καὶ ἐφήρμοσεν εἰς τὰ λυόμενα πυροβόλα τὸν καταμερισμὸν τῶν ἀντιστάσεων κατὰ τρόπον, ὥστε ὁ μὲν σωλὴν ν' ἀνθίσταται κατὰ μόνων τῶν πρὸς διάρρηξιν πιέσεων, τὸ δὲ χιτώνιον κατὰ μόνης τῆς πρὸς ἀποπυγαίωσιν τάσεως, δι' οὗ συνδυασμοῦ ἐπετεύχθη τὸ πρῶτον ἡ ἄνευ διακοπῆς συνέχεια τῶν αὐλακίων. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη τοῦ Λυκούδη ἐβραβεύθη εἰς τὰς διεθνεῖς ἐκθέσεις Παρισίων (1900), Λιέγης (1905) καὶ Μπορντὼ (1907). Ἀλλ' ἡ πρὸς αὐτὸν ἠθικὴ ἀμοιβὴ τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς ἀναγνώρισις ἐφευρέσεως τιμώσης αὐτόν τε καὶ τὴν πατρίδα του ἐπῆλθον ἀρκετὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του, διὰ τῆς ἐν ἔτει 1924 ἀπονομῆς εἰς τὸν Πέτρον Λυκούδην τοῦ μεταλλίου στρατιωτικῆς ἀξίας 1ης τάξεως (Ἐγκύκλ. Ὑπουργ. Στρατιωτ. ὑπ' ἀριθ. 107039 τῆς 21ης Ἰουνίου 1924). Συνέγραψεν: «Ἐγχειρίδιον σκευῆς τοῦ μηχανικοῦ» (1885) «Mémoire sur un nouveau système des bouches à feu démontables» (1891), συνέχειαν (γαλλιστὶ) τῆς μελέτης ταύτης (1896). «Περὶ ὀργανισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος» (1899) καὶ πλείστας ἄλλας μελέτας καὶ μονογραφίας στρατιωτικῆς φύσεως καὶ μή. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—7) ***Ἐμμανουήλ.*** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, νομικὸς καὶ λογοτέχνης, γεννηθεὶς τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1849 ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τὴν 13 Ὀκτωβρίου 1925. Ἐσπούδασε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὰ γυμνάσια τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Πειραιῶς καὶ διήνυσε τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς εἰς τὸ Ἐθνικὸν πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς νομικῆς τῷ 1872. Δικηγορήσας ἐπὶ μικρὸν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστικὸν στάδιον τῷ 1877 καὶ ἐγένετο πρόεδρος πρωτοδικῶν καὶ ἐφέτης ἐν Ἀθήναις. Ὁρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, ὅπως συνεργασθῇ μετὰ τῶν Σέρβων νομοδιδασκάλων Τζώρτζεβις καὶ Τσάγια (1890), ἐλθόντων ἐπίτηδες εἰς Ἀθήνας διὰ τὴν μελέτην τοῦ καλυτέρου ἐκλογικοῦ συστήματος, ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητὴς τοῦ εἰς Σερβίαν ἔτι καὶ νῦν ἰσχύοντος, μετὰ μικρῶν τινων παραλλαγῶν, τοιούτου. Τῷ 1895 ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ νομικοῦ συμβούλου τοῦ κράτους, τῷ δὲ 1905 ἀπεσύρθη τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας. Ἐδικηγόρησεν ἔκτοτε μέχρι τοῦ θανάτου του. Διαπρέπων ὡς νομομοθής, δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων, ἀλλὰ κατεγίνετο εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον δὲ *Φαίαξ* ἐδημοσίευσεν ἄρθρα καὶ φιλολογικὰς διατριβὰς εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Βραδύτερον ἐξέδωκεν εἰς τόμους σειρὰν ἔργων νομικῶν καὶ φιλολογικῶν, διὰ τὰ ὁποῖα τῷ ἀπενεμήθη τὸ ἐθνικὸν ἀριστεῖον τῶν γραμμάτων (1923). Εἰς ταῦτα διακρίνεται ἡ πολυμάθεια τοῦ ἀνδρός, ἡ μελέτη τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς ζωῆς μετὰ τῶν ποικίλων αὐτῆς ζητημάτων, πρὸς δὲ ἡ σαφήνεια καὶ ἡ κομψότης τοῦ ὕφους. Ἐκπηγάζει ἐκ τούτων ποίησις, ἥτις προσθέτει ἰδιαίτερον θέλγητρον εἰς αὐτά. Ἐκ τῶν ἔργων του, ἐκτὸς τῶν διεσπαρμένων εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, μνημονεύομεν τὰ ἀκόλουθα: «Αἱ ἀπεργίαι ἐν Ἑλλάδι» (1879), «Ἑλληνικαὶ κοινότητες ἀνὰ τοὺς αἰῶνας» καὶ «Ἐκλογικὸς κῶδιξ» (1889). Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρξατο δημοσιεύων καθαρῶς λογοτεχνικὰ ἔργα εἰς περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια, ἰδίως διηγήματα, βιογραφίας καὶ ἐντυπώσεις. Τῷ 1920 ἐδημοσιεύθησαν εἰς τόμον τὰ «Διηγήματα» καὶ αἱ «Ὁδοιπορικαὶ σημειώσεις καὶ ἀναμνήσεις», «Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας», «Σελίδες», «Ψαράδικες ἱστορίες» (1921), «Κυνηγετικὲς ἱστορίες», «Ἀλήθειαι συκοφαντούμεναι ὡς παραδοξολογίαι» (1922), «Νέα διηγήματα», «Τὸ σπιτάκι τοῦ γιαλοῦ», «Ἡμερολόγιον τῆς ζωῆς μου» κλπ., μετὰ τὸν θάνατον δὲ αὐτοῦ ἐξεδόθησαν οἱ «Διάττοντες». Θ. Β.

Ἐμμανουὴλ Σ. Λυκούδης.

—8) ***Στυλιανός.*** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Γεννηθεὶς ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου (1878), ἠκολούθησε τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς του ἐν Σύρῳ καὶ Ἀθήναις, εἰσελθὼν (1891) εἰς τὴν ναυτικὴν σχολὴν τῶν δοκίμων. Σημαιοφόρος τῷ 1895, ὑποπλοίαρχος τῷ 1910, πλωτάρχης τῷ 1914, πλοίαρχος τῷ 1920. Τοποθετηθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν φάρων (1911), ἐγένετο δι' εἰδικοῦ νόμου μόνιμος αὐτῆς διευθυντὴς (1915). Τῷ 1926 ἔλαβε τὸ μετάλλιον στρατιωτικῆς ἀξίας α' τάξεως, διότι τὴν ὡς πρὸς τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Βοσπόρου γνώμην του, ἐξενεχθεῖσαν διὰ τοῦ παρὰ τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ ἑλληνικῇ πρεσβείᾳ ναυτικοῦ ἀκολούθου, ἐδέχθη ἡ διεθνὴς ἐπὶ τῶν Στενῶν ἐπιτροπὴ ἄνευ τροπολογίας, ὡς καὶ διὰ τὰς πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ φωτιστικοῦ δικτύου ἐργασίας του. Καθηγητὴς παρὰ τῇ ναυτικῇ Σχολῇ τῶν Δοκίμων, ἀκαδημαϊκός, συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας» ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς καὶ διευθυντὴς τοῦ κλάδου τῆς ναυτικῆς τέχνης αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1926. —Ω.

—**Λυκούδης, *Γεώργιος.*** Ἕλλην βιολιστής, γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τῷ 1895. Ἡ ἐπίδοσίς του εἰς τὸ βιολίον ἦτο τοιαύτη, ὥστε παιδίον ἀκόμη ἐνεφανίσθη εἰς συναυλίαν ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, εὐθὺς δὲ κατόπιν ἤρχισε καλλιτεχνικὴν περιοδείαν εἰς Τουρκίαν, Ρουμανίαν, Ρωσίαν καὶ Αἴγυπτον. Τῷ 1910 ἐνεγράφη εἰς τὴν τάξιν τοῦ βιολίου, Μαρσώ, τοῦ Ὠδείου τῶν Βρυξελλῶν, ὁπότε τῷ 1915 ἀπεφοίτησε, τυχὼν α' βραβείου «μετὰ τῆς μεγίστης διακρίσεως». Μετά τινας συναυλίας ἐν Εὐρώπῃ, κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, ὀνομασθεὶς καθηγητὴς τοῦ βιολίου ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν (1917). Συγχρόνως κατήρτισε τὸ «Κουαρτέττο Λυκούδη», ἔχων ὡς 2ον βιολίον τὸν *Κ. Κούλαν*, βιόλαν τὸν *Φ. Οἰκονομίδην* καὶ βιολοντσέλλον τὸν *Α. Παπαδημητρίου*. Τῷ 1922 ὁ Λυκούδης ἀνεχώρησε διὰ Βερολῖνον, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Βρυξέλλας, ὅπου διαγωνισθεὶς ἐν τῷ ᾠδείῳ ἦλθε πρῶτος, τυχὼν τῶν διπλωμάτων «ἱκανότητος» (Capacité) καὶ «δεξιοτεχνίας» (Virtuosité). Ἔκτοτε παραμένει ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὡς «κορυφαῖος βιολιστὴς» (violon solo) τῶν συμφωνικῶν συναυλιῶν τοῦ ἐκεῖ ᾠδείου καὶ τριῶν ἀκόμη ὀρχηστρῶν. Τῷ 1928 κατήρτισεν ἐν Βρυξέλλαις τὸ «Βελγικὸν κουαρτέττο» μετὰ τοῦ ὁποίου ἔκαμε καλλιτεχνικὰς περιοδείας εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Γ. Σ.

—**Λυκούδης, *Μιχαήλ.*** Ἕλλην ἀρχιτέκτων, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1871. Περατώσας τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐσπούδασεν ἐν τῷ Μετσοβίῳ πολυτεχνείῳ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ μηχανικοῦ τῷ 1895. Ἔκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν. Ὑπῆρξε μέλος ὅλων σχεδὸν τῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν τεχνικῶν σωματείων καὶ ὅλων τῶν τεχνικῶν ἐπιτροπῶν, διατελεῖ δὲ ἀντιπρόεδρος τοῦ τεχνικοῦ ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος καὶ πρόεδρος τοῦ συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων ἀρχιτεκτόνων. Τῷ 1930 ἀντεπροσώπευσε τὸ τεχνικὸν ἐπιμελητήριον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ συνελθὸν ἐν Βουδαπέστῃ δωδέκατον ἀρχιτεκτονικὸν συνέδριον. Θ. Β.

Λυκούδι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνος τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 529. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Πετρωτὸς* (Μάλεσι), ἔχει δὲ κατ. (1928) 655. Χ. Δ.

Λυκοῦντες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖος λαὸς καὶ τοποθεσία ἐν Ἀρκαδίᾳ, Β. τοῦ Λάδωνος καὶ τοῦ δεξιοῦ παραποτάμου αὐτοῦ, προφανῶς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κλειτορίας χώρας. Πιθανῶς εἶναι ἡ περιοχὴ τῶν σημερινῶν χωρίων Τσαρούχλιον καὶ Μαμαλούκα τῶν Καλαβρύτων. Ν. Ι. Ζ.

Λυκούργεια (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Σπαρτιατικὴ ἐτησία ἑορτή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτελεῖτο καὶ θυσία πρὸς τιμὴν καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ σοφοῦ τῆς ἀρχαίας Σπάρτης νομοθέτου *Λυκούργου* (βλ. λ.). ΚΑΨ.

λυκουργίζειν. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐσκώπτοντο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ ἀπομιμούμενοι τὰ ἤθη καὶ τὴν δίαιταν τῆς λυκουργείου νομοθεσίας συμπολῖταί των. Ἡ λέξις εἶναι ταυτόσημος μὲ τὴν λέξιν *λακωνίζειν* (βλ. λ.). ΚΑΨ.

Λυκοῦργος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Δρύαντος καὶ βασιλεὺς τῶν Ἠδωνῶν, οἵτινες κατῴκουν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ. Κατὰ τὴν παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλ. Ζ, 130—140) ἀρχαιοτάτην περὶ τούτου παράδοσιν, ὁ Λυκοῦργος κατεδίωξεν εἰς τὸ ἱερὸν ὄρος Νυσήϊον τὰς τροφοὺς τοῦ Διονύσου καὶ αὐτὸν τὸν θεόν, βρέφος ὄντα, ὅστις φοβηθεὶς ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατέφυγεν ἔντρομος εἰς τοὺς κόλπους τῆς Θέτιδος. Κατὰ δὲ τὴν παρ' Ἀπολλοδώρῳ (ΙΙΙ, 5), οἱ καταδιωχθέντες ὑπὸ τοῦ Λυκούργου ἦσαν οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν Διόνυσον Σάτυροι καὶ αἱ Βάκχαι, αἵτινες καὶ ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Λυκούργου, ἠλευθερώθησαν ὅμως ταχέως, λυθέντων αἰφνιδίως τῶν δεσμῶν των. Διὰ τὴν ἀσέβειάν του ταύτην ἐτιμωρήθη ὁ Λυκοῦργος ὑπὸ τῶν θεῶν γενόμενος παράφρων. Ἐν τῇ παραφροσύνῃ του δὲ νομίσας ὅτι κόπτει κλῆμα ἀμπέλου ἠκρωτηρίασε τὸν υἱόν του Δρύαντα, τὸν ὁποῖον ἐθρήνησε γοερῶς ἔπειτα σωφρονήσας. Πλὴν τούτου ὅμως ἐτιμώρησαν οἱ θεοὶ καὶ τοὺς κατοίκους τῆς χώρας του, καταστήσαντες αὐτὴν ἄκαρπον, ἀλλ' ἀπηλλάγησαν τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν δέσαντες τὸν βασιλέα των (ὅτε ἔλαβον χρησμὸν ὅτι ἡ γῆ θὰ καρποφορήσῃ, ἂν θανατωθῇ ὁ Λυκοῦργος) εἰς τὸ ὄρος Παγγαῖον καὶ ἐγκαταλιπόντες αὐτὸν νὰ διαφθαρῇ ὑπὸ τῶν ἀγρίων ζῴων. Ἐκ τοῦ μύθου τοῦ Διονύσου ἐνεπνεύσθη καὶ ἡ ἀρχαία ποίησις (ὁ Αἰσχύλος ἐποίησε τὴν τριλογίαν του «Λυκούργεια», ἀποτελεσθεῖσαν ἐκ τῶν τραγῳδιῶν «Ἠδωνῶν», «Βασσαρῶν», καὶ «Νεανίσκων», καὶ συμπληρωθεῖσαν διὰ τοῦ σατυρικοῦ δράματος «Λυκοῦργος», ὁ δὲ Πολυφράδμων τραγῳδίαν «Λυκούργεια») καὶ ἡ ἀρχαία καλλιτεχνία, ὡς μαρτυροῦσιν ἰδίως οἱ ἀνάγλυπτοι κόσμοι σαρκοφάγων μὲ θέμα τοὺς μύθους τοῦ Λυκούργου (ἐν Ἀθήναις αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ἑτέρου τῶν παρὰ τὸ θέατρον ἱερῶν τοῦ Διονύσου εἶχον θέμα τὴν τιμωρίαν τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Πενθέως).

—2) Υἱὸς τοῦ Ἀλέου καὶ τῆς Νεαίρας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Κηφέως καὶ τῆς Αὔγης. Συζευχθεὶς τὴν Κλεοφίλην ἢ Εὐρυνόμην, ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς τέσσαρας υἱούς, τὸν Ἀγκαῖον, τὸν Ἔποχον, τὸν Ἀμφιδάμαντα καὶ τὸν Ἴασον (κατά τινα τῶν περὶ αὐτοῦ μύθων καὶ ὁ Κηφεὺς ἦτο υἱός του καὶ οὐχὶ ἀδελφός του). Παρ' Ὁμήρῳ γίνεται μνεία τοῦ Λυκούργου τούτου ὡς φονεύσαντος τὸν Κερυνήτην Ἀρηΐθοον διὰ πολεμικοῦ δόλου. Ὁ τάφος τοῦ Λυκούργου ἐδεικνύετο ἐν Λεπρέῳ, ἔνθα καὶ τὸ πολεμικὸν παίγνιον Μώλεια ἐπαίζετο πρὸς τιμήν του.

—3) Υἱὸς τοῦ Φέρητος (Πρώνακτος κατὰ τὸν Παυσανίαν) καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀδμήτου. Συζευχθεὶς τὴν Εὐρυδίκην, ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν τὸν Ὀφέλτην, διὰ τὸν ὁποῖον εἶχον προσλάβει τροφὸν τὴν Ὑψιπύλην, καταφυγοῦσαν εἰς Νεμέαν, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ Λυκοῦργος, μετὰ τὴν ἐκ Λήμνου ἐκδίωξίν της. Εἶχε τὴν ἀτυχίαν ὅμως ὁ Λυκοῦργος ν' ἀποθάνῃ βρέφος ὁ υἱός του, δηχθεὶς ὑπ' ὄφεως, ὅτε ἡ Ὑψιπύλη ἀφῆκεν αὐτὸν κατὰ γῆς, διὰ νὰ δείξῃ πηγήν τινα εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν Θηβῶν ἐκστρατεύοντας Ἑπτὰ Ἀργείους ἥρωας. Ὁ Λυκοῦργος ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἐπεχείρησε νὰ φονεύσῃ τὴν Ὑψιπύλην, ἀλλὰ διέσωσε ταύτην, ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ Λυκούργου, ὁ ἥρως Τυδεύς. Τὴν μεταξὺ δὲ τῶν δύο ἡρώων σύγκρουσιν κατέπαυσαν διὰ τῆς παρεμβάσεώς των οἱ ἥρωες Ἄδραστος καὶ Ἀμφιάραος. Ὁ ἐν Νεμέᾳ τύμβος τοῦ Λυκούργου (χῶμα γῆς) ἐδεικνύετο εἰς τοὺς ξένους καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου (ΙΙ, 15, 3) ἀκόμη, παρὰ τὸν λεγόμενον τάφον τοῦ Ὀφέλτου. Ὁ μῦθος Λυκούργου - Ὑψιπύλης, ὑπῆρξε τὸ θέμα τῆς τραγῳδίας τοῦ Εὐριπίδου «Ὑψιπύλη» καὶ ἑνὸς τῶν διακοσμούντων τὸν θρόνον τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος ἀναγλύφων (*Παυσ.* ΙΙΙ, 18, 12). Κατά τινα παρ' Ἀπολλοδώρῳ παράδοσιν, τὸν Λυκοῦργον τοῦτον ἐπανέφερεν εἰς τὴν ζωὴν ὁ Ἀσκληπιὸς διὰ τῆς χρήσεως τοῦ χυθέντος κατὰ τὴν ἀποκοπὴν τῆς κεφαλῆς της αἵματος τῆς Γοργόνος.

—4) Εἷς τῶν ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου φονευθέντων 18 μνηστήρων τῆς θυγατρός του Ἱπποδαμείας, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Πέλοψ μετὰ τὴν νίκην του ἀνήγειρε τύμβον κοινὸν (ὑψηλὸν χῶμα) καὶ ἐτέλει κατ' ἔτος θυσίαν (*Παυσ.* VI, 21, 9—11).

—5) Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐκ μιᾶς τῶν 50 θυγατέρων τοῦ βασιλέως τῶν Θεσπιῶν Θεσπίου. ΚΑΨ.

Λυκοῦργος.

[Ἐκ μαρμαρίνης προτομῆς τῆς Φαρνεσιανῆς συλλογῆς (μουσ. Νεαπόλεως).]

—**Λυκοῦργος.** Ὁ περιώνυμος τῆς ἀρχαίας Σπάρτης νομοθέτης, εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ ὁποίου ὤφειλεν αὕτη τὸ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους μεγαλεῖόν της. Ἀλλ' ἐνῷ ὑπῆρχεν ὁμόφωνος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ γνώμη ὅτι ἡ Σπάρτη, σπαρασ-

σομένη ὑπὸ τῶν ἐσωτερικῶν διχονοιῶν, ἐσώθη διὰ τῆς σοφῆς νομοθεσίας τοῦ Λυκούργου, ἀβέβαιοι καὶ συγκεχυμέναι εἶναι πᾶσαι αἱ περὶ τοῦ προσώπου τούτου πληροφορίαι. Ἐν αὐτῇ τῇ Σπάρτῃ ὑπῆρχον δύο παραδόσεις περὶ τοῦ γένους του, ἡ τῶν Αἰγιαδῶν, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχετο ὁ Ἡρόδοτος (I, 65) καὶ ἡ τῶν Εὐρυπωντιδῶν, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχετο ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. ἔκδ. *Bekker* σ. 50,25). Κατὰ τὴν πρώτην ὁ Λυκοῦργος ὑπῆρξεν ἐπίτροπος τοῦ Λευβώτου, κατὰ τὴν δευτέραν, ἥτις ἦτο καὶ μᾶλλον διαδεδομένη, τοῦ ἀνεψιοῦ του Χαρίλλου ἢ Χαριλάου. Αἱ παραδόσεις αὗται καθιστῶσι μόνον πιθανὴν τὴν γνώμην ὅτι διαρκοῦντος τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου τοῦ Λυκούργου εἶχεν ἀνασταλῆ ἡ ἰσχὺς τῶν δύο βασιλικῶν οἴκων. Ὁ Θουκυδίδης (I, 18) ἀποδέχεται μὲν ὡς ἱστορικὸν γεγονὸς ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ ἐπεκράτησεν εὐνομία ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Θ' π. Χ. αἰῶνος (820 π. Χ.), δὲν μνημονεύει ὅμως τὸ πρόσωπον τοῦ νομοθέτου. Ἐκ τῶν εἰρημένων φαίνεται ὅτι ἐνωρὶς ὄχι μόνον οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον λησμονήσει τὰς περὶ προσωπικῆς ὑπάρξεως τοῦ Λυκούργου παραδόσεις καὶ ἐτίμων αὐτὸν ὡς θεὸν (*Ἡροδ.* ἔνθ' ἀνωτ.), περιβαλόντες αὐτὸν μὲ συμβολικὰς μορφάς (*Πλουτ.* Λυκ. 1 καὶ *Παυσ* III, 16,6), δηλωτικὰς τῆς ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθείσης νομίμου τάξεως καὶ τελοῦντες πρὸς τιμήν του εἰδικὴν ἑορτήν, τὰ Λυκούργεια. Ὅπως δὲ ὑπῆρχον ἀμφισβητήσεις περὶ τοῦ βασιλικοῦ γένους εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν, οὕτως ὑπῆρχον ἀμφισβητήσεις καὶ περὶ τῆς προελεύσεως τῆς νομοθεσίας του, διότι οἱ μὲν ἐδέχοντο ὅτι οἱ λυκούργειοι θεσμοὶ ἦσαν χρησμοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος δοθέντες διὰ τῆς Πυθίας, ἥτις εἰσελθόντα τὸν Λυκοῦργον εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν προσεφώνησε διὰ τῶν ἑξῆς: «Ἥκεις, ὦ Λυκόοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν—Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσιν—Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον.—Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόοργε» (*Ἡροδ.* ἔνθ' ἀνωτ.) καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἶχεν ὁρισθῆ συνέδριον ἱερέων μὲ ἐντολὴν νὰ ἑρμηνεύῃ τοὺς λυκουρ-

Λυκοῦργος.
Ἐκ Λακεδαιμονικοῦ νομίσματος ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

γείους νόμους, οἱ δὲ ὅτι ἦσαν προϊόντα τῆς Κρήτης, τῆς ὁποίας τὰ θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ νόμιμα εἶχε μελετήσει καὶ ἀπομιμηθῆ ὁ Λυκοῦργος. Πᾶσαι αὗται αἱ παραδόσεις καὶ πληροφορίαι τῶν ἀρχαίων ἔπεισαν τοὺς πλείστους τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν καὶ ἄλλων σοφῶν ἀνδρῶν ὅτι ὁ Λυκοῦργος ἦτο πρόσωπον μυθικὸν καὶ θρησκευτικὸν μᾶλλον ἢ ἱστορικόν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ οἱ διστάζοντες νὰ θεωρήσωσι τὸν Λυκοῦργον πλάσμα τῆς φαντασίας καὶ δεχόμενοι ὅτι οὗτος ὑπῆρξε πράγματι, ἀλλ' ὅτι τὸ πρόσωπόν του περιέβαλον ἐνωρίς, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου του, μῦθοι καὶ θρῦλοι, ὡς καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐπιμενίδου καὶ τοῦ Πυθαγόρα. Οἱ δεχόμενοι τὴν πραγματικὴν ὕπαρξιν τοῦ Λυκούργου ὥριζον ὡς χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὸ τέλος τοῦ Θ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η', στηριζόμενοι εἰς τὴν μνείαν τοῦ ὀνόματός του εἰς τὸν δίσκον τῆς Ὀλυμπίας, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον χαράξει οἱ Ἠλεῖοι τὴν ἐκεχειρίαν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (τὸν δίσκον τοῦτον εἶχον ἴδει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Παυσανίας). Τὸν Λυκοῦργον ἐχαρακτήριζον ὡς τὸν ὁμηρικὸν ἥρωα Ὀδυσσέα, ὡς ἄνθρωπον τουτέστιν ὅστις «πολλῶν ἀνθρώπων ἄστεα» εἶδε «καὶ νόον ἔγνω» (καὶ τὸ ἔργον του μαρτυρεῖ τὴν μακρὰν πεῖράν του καὶ τὴν βαθεῖαν πολιτικὴν σύνεσίν του), καὶ βραδύτερον τὸν νομοθέτην Σόλωνα. Ἐλέγετο ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἔφερεν ἐκ τῆς Ἰωνίας εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς ῥαψῳδίας τοῦ Ὁμήρου (ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς δὲ αὐτῶν εἰς τὴν Σπάρτην φρονοῦσί τινες ὅτι οὗτος δὲν ἦτο Δωριεύς, ἀλλ' Ἀχαιός, κατήγετο δηλαδὴ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων κατοίκων τῆς Λακωνικῆς). Εἰς τὸν Λυκοῦργον πρῶτον ἀπεδίδετο καὶ ἡ μέριμνα τῆς συνενώσεως ἁπασῶν τῶν φυλῶν καὶ πολιτειῶν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἰδίως τῆς ἐν Ἤλιδι αἰτωλικῆς καὶ τῆς ἐν Λακωνικῇ δωρικῆς, ἐπιδιωχθείσης ἐν ἀρχῇ διὰ συμμαχικῆς ἑορτῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν (διὰ τοῦτο, ἐλέγετο, καὶ ὁ προρρηθεὶς δίσκος ἔφερε τὸ ὄνομά του καὶ τὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἤλιδος Ἰφίτου). Τότε ἐπενοήθησαν καὶ οἱ μῦθοι τῆς συμμαχίας τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ τοῦ Αἰτωλοῦ Ὀξύλου κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Δωριέων κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου πρὸς δικαιολογίαν τῆς συναφθείσης συμμαχίας. Διὰ τῆς συμμαχίας ταύτης εἶχεν ἀνυψωθῆ ἡ Σπάρτη καὶ εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τότε νὰ προβάλλῃ ἀξιώσεις νὰ εἶναι ἡγεμὼν τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ ῥυθμίζῃ τὰ πολιτικὰ πράγματα αὐτῆς.

Ἡ λυκούργειος νομοθεσία. Οἱ λεγόμενοι νόμοι τοῦ Λυκούργου ἀπετέλουν συνθήκας διὰ λόγων, *ῥήτρας*, ὡς τοὺς ἀπεκάλουν οἱ ἀρχαῖοι, καὶ ἀπέβλεπον εἰς τρία τινά: α') εἰς τὴν κατάπαυσιν τῶν αἱματηρῶν συγκρούσεων, αἵτινες ἔφθειρον τὴν χώραν· β') εἰς τὴν διαλλαγὴν τῶν διαφόρων τάξεων καὶ φυλῶν διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἀμοιβαίων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων καὶ γ') εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς δωρικῆς τῆς Σπάρτης κοινότητος. Ἤρχισε λοιπὸν τὸ ἔργον του ὁ πρῶτος τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας νομοθέτης ὡς εἰρηνοποιὸς καὶ διαλλακτής. Ἀλλ' ἡ λυκούργειος λεγομένη νομοθεσία οὔτε διὰ μιᾶς ἔγινεν, οὔτε ὑπὸ ἑνὸς καὶ μόνου προσώπου. Εἶναι αὕτη ἔργον μακροῦ χρόνου καὶ πολλῶν προσώπων, ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐσυνήθιζον ν' ἀποδίδουν πᾶν μέγα ἔργον (καὶ πολλῶν ἀκόμη γενεῶν) εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, καὶ οἱ Σπαρτιᾶται ἀπέδωσαν σύμπαντα τὸν πολιτικὸν ὀργανισμὸν τῆς πόλεώς των εἰς μόνον τὸν Λυκοῦργον, χωρὶς νὰ φροντίσουν νὰ διακρίνουν τί ἐξ αὐτοῦ προϋπῆρχε τοῦ Λυκούργου καὶ τίνα στοιχεῖά του εἶναι μεταγενέστερα τῶν χρόνων αὐτοῦ, π. χ. ὁ θεσμὸς τῆς διπλῆς (τριπλῆς, ἴσως, ἀρχαιότατα) βασιλείας, τῆς ὁποίας ἡρωϊκὸν πρότυπον ἦσαν οἱ Διόσκουροι, ἑκατέρου τῶν ὁποίων τὴν εἰκόνα ἔφερεν ἐν πολέμῳ μεθ' ἑαυτοῦ ἑκάτερος τῶν βασιλέων (*Ἡροδ.* V. 75), προϋπῆρξε τοῦ Λυκούργου, ὡσαύτως ἡ διανομὴ τῆς κατακτηθείσης ὑπὸ τῶν Δωριέων γῆς εἰς κλήρους ἔγινε πρὸ τῆς γεννήσεώς του, ἐνῷ ὁ θεσμὸς τῶν ἐφόρων, ὡς γενικῶς σχεδὸν πιστεύεται, εἶναι μεταγενέστερος τῶν χρόνων τοῦ Λυκούργου, ἀποδιδόμενος εἰς τὸν βασιλέα Θεόπομπον, βασιλεύσαντα κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Η' π.Χ. αἰῶνος (βλ. καὶ λ. *Λακεδαιμόνιοι*). Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**Λυκοῦργος.** Υἱὸς τοῦ Ἀριστολαΐδου, εἷς τῶν ἰθαγενῶν εὐγενῶν τῶν Ἀθηνῶν. Ἦτο ἀρχηγὸς τῶν Πεδιέων, ἤτοι τῆς φατρίας τῶν μεγάλων τῆς Ἀττικῆς γεωμόρων, οἵτινες ἦσαν συντηρητικοὶ τὸ φρόνημα (μᾶλλον ὀπισθοδρομικοὶ) καὶ εἶχον τὴν γνώμην ὅτι ὁ Σόλων ἐν τῇ νομοθεσίᾳ του ἐδείχθη προοδευτικώτερος τοῦ δέοντος. Κατὰ τὴν πρώτην τυραννίδα τοῦ Πεισιστράτου (560 π. Χ.) ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν, ὡς καὶ οἱ Ἀλκμεωνίδαι. Κατόπιν ὅμως συνεννοήθησαν Λυκοῦργος καὶ Μεγακλῆς, ἀρχηγὸς τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, καὶ διὰ κοινῆς προσπαθείας κατώρθωσαν νὰ ἐξώσωσι τὸν Πεισίστρατον πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ στερεώσῃ τὴν ἰσχύν του. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔξωσίν του ἐπῆλθεν ἔρις μεταξὺ Λυκούργου καὶ Μεγακλέους καὶ ὁ δεύτερος, παραγκωνισθείς, ἠναγκάσθη νὰ διαλλαγῇ πρὸς τὸν Πεισίστρατον, ὅστις οὕτω κατώρθωσε τὸ δεύτερον (554 π. Χ.) νὰ γίνῃ τύραννος.

—**Λυκοῦργος.** Ὁ πάππος τοῦ ῥήτορος Λυκούργου, θῦμα τῶν 30 τυράννων, ὑπὸ τῶν ὁποίων κατεδικάσθη εἰς θάνατον, μετὰ βραχεῖαν κατ' ἐπίφασιν δίκην, μετὰ τοῦ Νικηράτου, υἱοῦ τοῦ Νικίου, καὶ Λεόντος τοῦ Σαλαμινίου.

—**Λυκοῦργος.** Διαπρεπὴς Ἀθηναῖος ῥήτωρ καὶ πολιτικός, ζήσας κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα (390—324). Ἦτο υἱὸς τοῦ Λυκόφρονος καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ γένους τῶν Ἐτεοβουταδῶν. Εὐπατρίδης ὢν τὸ γένος, ἐκοσμεῖτο μὲ πολλὰς φυσικὰς καὶ ἐπικτήτους ἀρετάς, κτηθείσας δι' ἀρίστης ἀγωγῆς. Ἦτο φιλαλήθης, μεγαλόψυχος, πιστὸς εἰς τὰς πατρίους παραδόσεις καὶ πατριώτης, μὲ ζωηρότατον τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς· διὰ τοῦτο καὶ ἦτο κεκηρυγμένος ἀντίπαλος τοῦ Φιλίππου, ἀνήκων εἰς τὴν φιλοπάτριδα ἀντιμακεδονικὴν ὁμάδα τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Ὑπερείδου καὶ τοῦ Ἡγησίππου τοῦ Σουνιέως. Ἂν καὶ θαυμαστὴς τοῦ Πλάτωνος (ἐλέγετο καὶ μαθητὴς αὐτοῦ), μετεῖχεν ἐνεργῶς τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας καὶ ἐνωρὶς εἶχε φροντίσει διὰ συντονωτάτης μελέτης ν' ἀναδειχθῇ δόκιμος ῥήτωρ. Ὑπῆρξε συνεργάτης τοῦ Δημοσθένους κατὰ τὰς μεγάλας διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις του τοῦ 340 π. Χ. καὶ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐνεπιστεύθησαν τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως κατὰ τοῦ Φιλίππου εἰς τὸν Δημοσθένη, τὸν Ὑπερείδην καὶ αὐτόν, ὄχι μόνον κατώρθωσε νὰ ἐξεγείρῃ τὸν ζῆλον τῶν συμπολιτῶν του πρὸς ταχεῖαν ἐξάρτυσιν τῶν τριήρων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀθροίσῃ, δι' ἐθελουσίων δωρεῶν τῶν ἐχόντων ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν συμπολιτῶν του, κεφάλαιον ἑξακοσίων πενήκοντα ταλάντων, τὸ ὁποῖον παρέδωκεν εἰς τὴν πολιτείαν πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν της. Ἀσυγκρίτως ἀνώτεραι τῶν προρρηθεισῶν πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσιῶν τοῦ Λυκούργου ἦσαν ὅσας προσέφερεν ὡς ταμίας τῆς πόλεως ἐπὶ τρεῖς πενταετίας (κατ' ἄλλους ἐπὶ 12 ἔτη, τὰ πρῶτα 5 ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπ' ὀνόματι φίλων του, διότι ὁ νόμος ἀπηγόρευεν εἰς αὐτὸν νὰ διοικῇ τὰ δημόσια οἰκονομικὰ καὶ δευτέραν πενταετίαν), ὅτε κατώρθωσε τὰς δημοσίας προσόδους, διὰ καταλλήλων οἰκονομικῶν θεσμῶν καὶ φειδοῦς εἰς τὰς δαπάνας, ν' αὐξήσῃ εἰς χίλια διακόσια τάλαντα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν τριήρων εἰς τετρακοσίας καὶ νὰ ἐπισκευάσῃ τὰ περιβάλλοντα τὴν πόλιν τείχη. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνέλαβον καὶ πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν κτίσιν τῶν νεωρίων, ἀπεπερατώθη ἡ σκευοθήκη καὶ τὸ ἡμιτελὲς διονυσιακὸν θέατρον, ἐκτίσθη παρὰ τὸν Ἰλισὸν τὸ στάδιον, τὸ ᾠδεῖον καὶ τὸ γυμναστήριον (γυμνάσιον) τοῦ Λυκείου (*Παυσ.* I 29, 15 καὶ 16), ἐστήθησαν εἰς τὸ θέατρον οἱ χαλκοῖ ἀνδριάντες τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν, Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου, τῶν τραγῳδιῶν τῶν ὁποίων ἐμερίμνησεν ὁ Λυκοῦργος νὰ γίνῃ καὶ ἐπίσημος ἔκδοσις. Ὡσαύτως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ὑπ' αὐτοῦ οἰκονομικῆς διοικήσεως τῶν Ἀθηνῶν ἀφιερώθησαν πλεῖστα καλλιτεχνικὰ ἔργα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν (χρυσαῖ Νῖκαι καὶ ἄλλα) καὶ ἠγέρθησαν μνημεῖα εἰς τοὺς διακριθέντας ἐπὶ γενναιότητι εἰς διαφόρους μάχας, ἰδίως τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ. Διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὰ ποικίλα ταῦτα μνημεῖα, ὁ διακριθεὶς καὶ διὰ τὴν λεπτὴν καλαισθητικὴν μόρφωσίν του Λυκοῦργος δικαίως δύναται νὰ ἐπονομασθῇ ὁ Περικλῆς τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας ἐτιμήθη μετὰ θάνατον ὁ Λυκοῦργος διὰ τιμητικοῦ ψηφίσματος, διασωθέντος διὰ τοῦ Πλουτάρχου, καὶ διά τινος ἐπιγραφῆς (CIA. II. 1. 140) καὶ διὰ χαλκῆς εἰκόνος (*Παυσ.* I. 8. 2). Ὡς ῥήτωρ ὁ Λυκοῦργος δὲν διεκρίθη ὅσον ὡς οἰκονομολόγος. Οἱ λόγοι του, εἰς τοὺς ὁποίους οὗτος ἦτο ὁ πλήρης ἀγανακτήσεως κατήγορος τῶν σφετεριστῶν τοῦ δημοσίου πλούτου καὶ τῶν προδοτῶν τῆς πατρίδος, δὲν ἦσαν προϊόντα ῥητορικῆς ἰδιοφυΐας, καὶ διὰ τοῦτο ἐστεροῦντο χάριτος καὶ δὲν ἔθελγον τὸν ἀκροατήν, ἀλλ' ἦσαν προϊόντα ἐπιπόνου μελέτης, ἐνεποίουν ὅμως πάντοτε ἐντύπωσιν διὰ τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖόν των. Ἐκ τῶν 15 λόγων, τοὺς ὁποίους ἔγραψε, διεσώθη μόνον ὁ κατὰ Λεωκράτους, ὅστις ἐκ δειλίας μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην ἔφυγεν ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ τῶν οἰκείων του εἰς Ῥόδον καὶ ἐκεῖθεν εἰς ἄλλας χώρας, ἐπανῆλθε δὲ εἰς Ἀθήνας μετ' ἀποδημίαν ἓξ ἐτῶν. Τοῦτον, οὐχὶ ἐξ ἀτομικῆς ἔχθρας, ἀλλ' ἐξ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος, κατήγγειλεν ὡς προδότην ὁ Λυκοῦργος κατὰ τὸ ἔτος 331 π. Χ., δὲν ἐπέτυχεν ὅμως τὴν καταδίκην του, διότι αἱ ψῆφοι τῶν δικαστῶν ἐδιχάσθησαν καὶ ὁ Λεωκράτης ἠθῳώθη κατὰ τὰ κρατοῦντα δικαστικὰ ἔθιμα. Τοῦ κατὰ Λεωκράτους λόγου τοῦ Λυκούργου ὑπάρχουν πολλαὶ ἐκδόσεις ἡμεδαπῶν καὶ ξένων. Τούτων κυριώτεραι εἶναι τοῦ Pinzger (Leipzig 1834), Scheibe (ἔκδ. Teubner 1857, 1871, 1880), Rehdanz (Leipzig 1876), Thalheim (Berl. 1880), Ἀδ. Κοραῆ (1840), Γ. Σωτηρίου (Ἀθῆναι 1882), Χρ. Δώλου (Ἀθῆναι 1900 καὶ 1909), Blass (1889 καὶ 1912), Sofer (Leipzig 1905), Forman (Oxford 1897).

—**Λυκοῦργος.** Βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον διὰ δωροδοκίας, κατὰ τὸν Πολύβιον (Δ', 35, 14 -15) τῷ 220 π. Χ., ὅτε ἐξερράγη ὁ λεγόμενος Συμμαχικὸς πόλεμος (220—217 π.Χ.). Κατ' αὐτὸν ὁ Λυκοῦργος εἰσέβαλε κατὰ μὲν τὸ 220 εἰς Ἀργολίδα, κατὰ δὲ τὸ 219 εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ὅτε καὶ κατέλαβε τὸ Ἀθήναιον τῆς Μεγαλοπολίτιδος, πᾶσαι ὅμως αἱ πολεμικαὶ αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις ἦσαν λῃστρικαὶ ἐπιδρομαὶ καὶ δὲν εἶχον καὶ ἐν ἐπιτυχίᾳ μόνιμον ἀποτέλεσμα. Κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Αἰτωλίαν, τὸν διεδέχθη δὲ ὁ ἀγνώστου καταγωγῆς Μαχανίδας. Γ. Δ. Κ.

Λυκοῦργος, *Ἀλέξανδρος.* Ἕλλην κληρικὸς καὶ θεολόγος, υἱὸς τοῦ Λυκούργου Λογοθέτου, γεννηθεὶς ἐν Χώρᾳ τῆς Σάμου τῷ 1827. Ἦτο προικισμένος μὲ πλούσια φυσικὰ χαρίσματα καὶ μὲ τὸν φιλελεύθερον καὶ ζωηρὸν χαρακτῆρα τοῦ πατρός του. Τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθεν εἰς Σάμον, τὰς δὲ γυμνασιακὰς καὶ πανεπιστημιακὰς σπουδὰς διήνυσεν ἐν Ἀθήναις. Ἤκουσε μαθήματα θεολογικὰ καὶ φιλολογικὰ (1845—1850), τῷ δὲ 1852 μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὡς ὑπότροφος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ὅπου ἐσπούδασεν ἐπὶ ἓξ ἔτη ἐν Λειψίᾳ, Χάλλῃ καὶ Βερολίνῳ. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1858 ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἀφοῦ ἐπεσκέφθη πρῶτον τοὺς Παρισίους. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1859 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τοῦ θεολογικοῦ περιοδικοῦ «Ἱερομνήμων», καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1860 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς. Τῷ 1862 μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα ἔγινε διάκονος καὶ εἶτα πρεσβύτερος μὲ τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιμανδρίτου. Τῷ 1864 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς καὶ ὡς τοιοῦτος ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1866, ὁπότε προεχειρίσθη ἐπίσκοπος Σύρου. Τὸ πανεπιστήμιον τιμῶν αὐτὸν ἀπένειμε τὴν προσηγορίαν τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ.

Καίτοι ἦτο ἄρτιος κατηρτισμένος ἐπιστημονικῶς, δὲν ἔσχε συγγραφικὴν παραγωγὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν παιδείαν καὶ εὐφυΐαν του, διότι ὁ χρόνος τὸν ἀπερροφᾶτο ἐκ τῶν ὡς ἐπισκόπου καὶ καθηγητοῦ καθηκόντων του. Τῷ 1851 ἐδημοσίευσεν ἐλέγχον κατὰ τοῦ Ἀμερικανοῦ ἱεραποστόλου Ἰωνᾶ Κίγκ. Τῷ 1856 γερμανιστὶ φυλλάδιον «Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ Οὐρανίου τοῦ Σιμωνίδου καὶ Dindorf». Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του δὲ ἐκ Γερμανίας ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἱερομνήμων» ἐδημοσίευσε πολλὰ ἐπὶ 4 ἔτη, ἐν οἷς «Περὶ θρησκείας», «Ὁ Ρῶσος Ἱε-

Digitized by Google

ρεὺς Πολυσσάδωφ ἐλέγχων καὶ ἐλεγχόμενος», «Βιβλιοκρισία τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν τοῦ Μακαρίου, ὑπὸ Ν. Παπαδοπούλου», ἐν ᾗ ἐξετάζει τὸ περὶ τῆς θεοπνευστίας τῶν ἁγίων Γραφῶν ζήτημα, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου διεξήγαγε δριμύτατον ἀγῶνα. Ἐπίσης ἤρχισε τὴν συγγραφὴν ἱστορίας τῶν δογμάτων καὶ τὴν σύνταξιν λεξικοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἅτινα ὅμως δὲν ἔφερεν εἰς πέρας. Ὁ Λυκοῦργος διεκρίθη καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ, ἐκφωνήσας πλείστους λόγους διακρινομένους διὰ τὴν χάριν τοῦ ὕφους, τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν καὶ τὸ βάθος τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν αἰσθημάτων. Ὡς ἀρχιερεὺς Σύρου (1866—1875) ἀπεδείχθη ἀληθὴς πατὴρ τοῦ ποιμνίου του. Ὀπαδὸς τῆς θεωρίας τῶν δύο πίστεων, τῆς ἰδιωτικῆς καὶ τῆς δημοσίας, δὲν ὑπῆρξε φιλελεύθερος ὅπως ἦτο ὡς καθηγητής. Τῷ 1869 μετέβη εἰς Λίβερπουλ πρὸς τέλεσιν τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικο-

Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος.

λάου. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν δέ, ἧς πάντα τὰ κέντρα ἐπεσκέφθη, ἐφείλκυσε τὸ σέβας καὶ τὸν σεβασμὸν πάντων καὶ συνεζήτησε περὶ τῶν διαφορῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἑνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ἣν ἐπεδίωκον αἱ φιλενωτικαὶ ἑταιρεῖαι τῆς Ἀγγλίας· εἰς Ὄξφορδ ἀνηγορεύθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς θεολογίας, εἰς δὲ τὴν Κανταβριγίαν διδάκτωρ τῶν νόμων. Προλειάνας οὕτω τὸ ἔδαφος τῆς ἑνώσεως ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1870. Τῷ 1872 ἀπεστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοπικὴν σύνοδον, ἥτις ἐκήρυξε τοὺς Βουλγάρους σχισματικούς, καὶ τῷ 1875 ὡς ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ ἐν Βόννῃ συνέδριον τῶν παλαιοκαθολικῶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ταξίδιον ἐπέτεινε τὸν βρογχικὸν κατάρρουν, ὑφ' οὗ ἀπὸ πολλοῦ ἔπασχε, καὶ τὴν 17 Ὀκτωβρίου τοῦ 1875, ὀλίγον μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν του, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 49 ἐτῶν. [Πρβλ. *Δ. Σ. Μπαλάνου*, Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος (Ἀθῆναι, 1923).] Ν. Ι. Ζ.

«Λυκοῦργος». Σπετσιωτικὸν πλοῖον τοῦ Ἀγῶνος, κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ Σωτηρίου καὶ λαβὸν μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς Ναυπάκτου καὶ τῶν ἐν τῷ ὑπ' αὐτὸ λιμένι καταφυγόντων τουρκικῶν πλοίων (25 Μαΐου 1821). Σ. Ε. Λ.

Λυκούργου *ἄκρα [Γεωγρ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ ἐν Πειραιεῖ καὶ πρὸς Δ. τῆς εἰσόδου τῆς Ζέας (Πασαλιμάνι) ἄκρα. Ὠνομάσθη τοιουτοτρόπως πρὸς τιμὴν τοῦ ἄρχοντος Λυκούργου, τὰ μέγιστα ἐξυπηρετήσαντος τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀναδιοργανώσαντος τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων. Α. Σ. Χ.

Λυκουρέζος. —1) ***Ἠλίας***. Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 ἐκ Κάμπου τῆς Ἀβίας, δράσας εὐδοκιμώτατα καθ' ὅλον τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνα καὶ τιμηθεὶς διὰ πολλῶν ἀριστείων. Νεαρώτατος, ἐν ἡλικίᾳ 18 ἐτῶν, ὑπῆρξε γραμματεὺς τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, ἀπολαύων τῆς ἰδιαιτέρας του ἐκτιμήσεως καὶ ἐμπιστοσύνης. Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἅλωσιν τῶν Καλαμῶν (23 Μαρτίου 1821). Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐγκατεστάθη ἐν Καλάμαις, ὅπου ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 1879.

—2) ***Κωνσταντῖνος Π.*** Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Καλάμαις. Διδάκτωρ τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου, ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς εἰσαγγελεὺς παρὰ πρωτοδίκαις καὶ παρ' ἐφέταις. Ἀποχωρήσας τῆς ὑπηρεσίας κατὰ τὸ 1910, ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐκλεγεὶς κατ' ἐπανάληψιν βουλευτὴς ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας. Ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος τοῦ Νικολάου Στράτου. Κατὰ τὸ 1922 ἐχρημάτισε δὶς ὑπουργός, ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τοῦ νεοσυστάτου ὑπουργείου τοῦ Θησαυροῦ.

Λυκούρεσι *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποιμενικὸς συνοικισμὸς ΝΔ τῆς Χαιρωνείας, ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα ταύτην. Κάτ. (1928) 55. Κατὰ τοῦτον ὑπάρχει τὸ διαλελυμένον μοναστήριον τοῦ Λυκουρεσίου, ὅπου κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1821 ὁ Ἀθανάσιος Διάκος, ὡς ἁρματολὸς Λεβαδείας, κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ βοεβόδα ταύτης Χασὰν-ἀγᾶ ἔγγραφον διαταγήν, ὅπως στρατολογήσῃ ἄνδρας χάριν ἀμύνης τῆς χώρας ἐναντίον τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου, ὁ ὁποῖος ἔμελλε δῆθεν ὡ ἐπαναστάτης νὰ εἰσβάλῃ ἐκ τῆς Πελοποννήσου εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Διὰ ταύτης ὁ Ἀθανάσιος Διάκος διέταξε τοὺς ἐνόπλους χωρικοὺς τοῦ ἁρματολικίου του νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Λυκούρεσι, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ι. Σ. Σ.

— **Λυκούρεσι** *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Σέρβου τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 255. —2) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἠλείας χωρίου *Βασιλάκι* (βλ. λ.). —3) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας χωρίου *Δασοχώρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λυκουρία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη εἰς τὴν ὁδὸν ἀπὸ Φενεοῦ πρὸς Κλείτορα, 50 στάδια, ἤτοι 9 χλμ., μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος. Θέσις ὁρίζουσα τὴν χώραν τῶν Φενεατῶν καὶ τῶν Κλειτορίων. Ν. Ι. Ζ.

Λυκουρίνα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐρημόνησος τῶν θεσσαλικῶν Σποράδων (πλάτ. 39° 13′ Β., μῆκ. 24° 00′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072 : Scopelos Group), 6 δέκατα μιλλίου Α. τῆς βορείας ἄκρας τῆς νήσου Περιστέρι (Evonimos τοῦ Πλινίου) ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ στενοῦ, βάθους 60—80 ὀργ. Εἰς τοὺς ναυτικοὺς χάρτας ἀναγράφεται ὡς Likorima island, ὀνομάζεται δὲ καὶ *Λεχοῦσα*. Σ. Ε. Λ.

λυκουρῖνος (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *κέφαλος*.

Λυκοῦρι(ον), ἢ ***Λυκουρία*** *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Λευκασίου, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Λάδωνος καὶ δύο ὥρας Δ. τῆς ἀρχαίας πόλεως Λυκουρίας, ἔχει δὲ ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι, εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἀλβανόφωνοι. Κάτ. (1928) 1.105. Χ. Δ.

Λυκοῦρσι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀλβανίας κείμενον ἄνωθεν τῶν Ἁγίων Σαράντα καὶ καταστραφὲν τῷ 1878. Σήμερον σῴζονται ἐξ αὐτοῦ ἐρείπιά τινα.

— *[Ἱστορ.]* Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1878 πρωθυπουργοῦντος τοῦ Ἀλεξ. Κουμουνδούρου, 600 ἐπαναστάται μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Γρηγ. Στέφανον μοίραρχον ἐν Κερκύρᾳ, καταγόμενον ἀπὸ τὸ χωρίον Βοῦνο τῆς Χιμάρας, ἐπὶ κεφαλῆς Χιμαριωτῶν, τὸν Κ. Τριτάκην, Κρῆτα, λοχίαν τοῦ πεζικοῦ, καὶ Χρ. Χριστοβασίλην μὲ Ἠπειρώτας, ὡς καὶ τὸν Μίνων Λάπαν πολιτικὸν ἀρχηγὸν ἐκ Δρόβιανης τῆς Ἠπείρου, ἀπεβιβάσθησαν ἐκ Κερκύρας παρὰ τοὺς Ἁγίους Σαράντα μὲ σκοπὸν νὰ ἐπαναστατήσουν τὴν Ἤπειρον. Τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἔγινεν ἐπανάστασις καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν μὲ τὸν Τερτίπην καὶ Μπασδέκην, εἰς τὰ Ἄγραφα μὲ τὸν Ζιάκαν καὶ εἰς τὰ Τζουμέρκα μὲ τοὺς Ζηκαίους καὶ τὸν Κοτίκαν. Ἀποτέλεσμα τοῦ παρατόλμου αὐτοῦ πραξικοπήματος, ὅπερ ἐγένετο τῇ ὑποκινήσει τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὑπῆρξεν ἡ καταστροφὴ τοῦ χωρίου Λυκοῦρσι, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἐπαναστάται εἶχον ὀχυρωθῆ, καὶ διασκόρπισις αὐτῶν. Ἀπωθηθέντες ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἄλλοι μὲν διεπεραιώθησαν πρὸς τὴν Κέρκυραν, ἄλλοι δὲ διὰ τῆς Ἠπείρου κατέφυγον εἰς Λευκάδα, πολλοὶ δὲ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Τὴν ἐπανάστασιν του Λυκουρσίου ἠκολούθησαν καὶ δύο Ἰταλοὶ φιλέλληνες, ὁ κόμις Κοντούρβια, φονευθεὶς κατὰ τὴν ὑποχώρησιν, καὶ ὁ κόμις Πενάτσι. Χ. Ι. Ε.

— **Λυκοῦρσι** *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πρεβέζης χωρίου *Μεσοπόταμος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Λυκουσάδας, ἢ ***Λευκουσιάδος μονή*** Μονὴ πλησίον τοῦ Φαναρίου τοῦ τέως δήμου Ἰθώμης τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης, ἀνεγερθεῖσα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου καὶ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1282—1289 ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ σεβαστοκράτορος Θεσσαλίας Ἰωάννου τοῦ Δούκα, ἥτις μοναχὴ γενομένη μετωνομάσθη Ὑπομονή. Περὶ τῆς μονῆς ταύτης σῴζεται χρυσόβουλλον τοῦ Ἀνδρονίκου Β′ Παλαιολόγου τοῦ 1289 καὶ σιγίλλιον ἐν πρωτοτύπῳ ἐπὶ περγαμηνῆς τοῦ ἔτους 1383 τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νείλου, ἀποκείμενον εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην (κῶδ. Suppl. Grec 1281). Διὰ τοῦ σιγιλλίου τούτου ἐπικυροῦται προγενέστερον γράμμα τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου (1354—1355 καὶ 1364—1376), δι' οὗ τὸ μοναστήριον τοῦτο, ὀνομαζόμενον «τῆς ὑπεράγνου δεσποίνης καὶ θεομήτορος τῆς Ἐλεούσης, ἐπικεκλημένον τῆς Λευκουσιάδος», ἐτιμήθη διὰ τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας. Ἐν μὲν τῷ σιγιλλίῳ βλέπομεν τὴν μονὴν λεγομένην Λευκουσιάδα, ἐν δὲ τῷ κατὰ ἕνα περίπου αἰῶνα ἀρχαιοτέρῳ χρυσοβούλλῳ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου καλεῖται Λυκουσάδα, ὅπερ ὄνομα, παρεφθαρμένον εἰς Λυκσάδα, διασῴζει ἔτι καὶ νῦν ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ ἀπὸ μακροῦ ἐκλιποῦσα μονή. Ἀξία λόγου εἶναι ἡ διὰ τοῦ σιγιλλίου εἰς τὸν καθηγούμενον τῆς μονῆς ταύτης Εὐθύμιον ἀνάθεσις τῆς ἀρχῆς ἀρχιμανδρίτου καὶ πρωτοσυγκέλλου τῶν περὶ τὴν Βλαχίαν, ἤτοι Θεσσαλίαν, μοναστηρίων. Χαρακτηριστικὰ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος ἐθνολογικῆς μείξεως εἶναι τὰ λεγόμενα ἐν τῷ σιγιλλίῳ: «πρὸς τούτοις παρακελεύεται ἡ μετριότης ἡμῶν μηδένα τῶν πάντων ἢ Ῥωμαῖον ἢ Σέρβον ἢ Ἀλβανίτην ἢ ἄλλον ὁποιονδήποτε ἐθελῆσαι ποτὲ ἀφελεῖν ἢ ἀποσπᾶσαι τῆς εἰρημένης μονῆς ὁποιονοῦν κτῆμα» κτλ. Ἐκέκτητο δ' ἡ μονὴ Λυκουσάδας πάμπολλα καὶ σημαντικὰ κτήματα κατά τε τὴν Θεσσαλίαν καὶ Ἤπειρον, ἀλλ' ἐπὶ τουρκοκρατίας τὰ ἀπέραντα αὐτῆς κτήματα κατελήφθησαν κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τῶν κατακτητῶν, ἡ δὲ μονὴ ὀλίγον κατ' ὀλίγον περιῆλθεν εἰς ἔκπτωσιν, ἀρχομένου δὲ τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος ἐγένετο μετόχιον τῆς μονῆς Μετεώρου καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐγκατελείφθη τελείως. Οἱ ὀλίγοι ἐναπομένοντες ἐν αὐτῇ μοναχοὶ μετὰ τῶν κειμηλίων καὶ ἐγγράφων της κατέφυγον εἰς τὴν μονὴν Μετεώρου, συναποκομίζοντες καὶ τὴν θαυματουργὸν θεωρουμένην εἰκόνα τῆς «Παναγίας Λουξαδιωτίσσης».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Fr. Miclosich* καὶ *J. Müller*, Acta et Diplomata Graeca medii aevi, τ. Ε′ σ. 253 κ. ἑ. — *Νείλου Κωνσταντινουπόλεως*, Σιγίλλιον περὶ τῆς μονῆς Λυκουσάδας ἐκδεδομένον ὑπὸ *Σ. Π. Λάμπρου* ἐν «Δελτίῳ Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας», τ. ΣΤ′ (1909), σ. 174—178, βλ. καὶ τ. Α′ σ. 113 καὶ τ. Δ′ σ. 118, καθὼς καὶ «Νέον ἑλληνομνήμονα», τ. Γ′ σ. 88 κ. ἑ. — *Heuzey*, Mission de Macédoine, σ. 415. — *William Miller*, The Latins in the Levant, σ. 219 κ. ἑ. — *Πολυκάρπου Ραμίδου*, Τὰ Μετέωρα (Ἀθῆναι 1883), σ. 27 κ. ἑ. — *Ν. Ἰ. Γιαννοπούλου*, Τὰ Μετέωρα (Βόλος 1928)· βλ. καὶ *D. N. Anastasijevic*, ἐν «Spomenic» τῆς Σερβικῆς Ἀκαδημίας, τ. ΝΕ′ (1922) σ. 32 κ. ἑ. Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Λυκόφη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κορνοφωλεᾶς τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 589. Χ. Δ.

λυκοφιλία (ἡ)· ψευδής, ἀνειλικρινὴς φιλία, ἡ δῆθεν φιλικὴ σχέσις μεταξὺ ἀνθρώπων μισούντων καὶ ἐπιβουλευόντων ἀλλήλους.

Λυκοφρονίδης. Διθυραμβοποιός, ἀκμάσας κατὰ τὴν Δ′ ἑκατονταετηρίδα π. Χ. Διεσώθησαν ἀποσπάσματά τινα τῶν ποιημάτων του, δεικνύοντα ὅτι ἦτο ἀξιόλογος ποιητής. Ν. Ι. Ζ.

Λυκόφρων *[Μυθολ.]*. —1) Ἐκ Κυθήρων καταγόμενος, ἠκολούθησε τὸν Τελαμώνιον Αἴαντα εἰς τὴν Τροίαν ὡς θεράπων αὐτοῦ· ἐκεῖ δὲ εἴς τινα συμπλοκήν, ἐνῷ ἵστατο πλησίον τοῦ Αἴαντος, ἐκτυπήθη εἰς τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος καὶ ἀπέθανε (Ἰλ. Ο, 430). —2) Ἑταῖρος τοῦ Δίκτυος ἐν Κρήτῃ, φονευθεὶς ὑπὸ κεραυνοῦ.

— **Λυκόφρων.** —1) Θεσσαλός, ἱδρυτὴς τῆς ἐν Φεραῖς δυναστείας περὶ τὸ 405 π. Χ. Διανοηθεὶς νὰ ἄρξῃ ἁπάσης τῆς Θεσσαλίας ὡς ταγός, ἐπεχείρησεν ἀγῶνα κατὰ τῶν λοιπῶν δυναστῶν τῆς Θεσσαλίας. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 403 ἐπῆλθε κατὰ τῶν Ἀλευαδῶν τῆς Λαρίσης, οὓς καὶ κατέβαλε μετὰ δεινὸν ἀγῶνα (402) παρὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἀρχελάου τῆς Μακεδονίας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον μέχρι τοῦ 395. Παρέμεινεν οὕτως ἀπόλυτος κύριος τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ θανάτου του. —2) Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Συνώμοσε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Τισιφόνου καὶ Πυθολάου καὶ τῆς ἀδελφῆς του Θήβης, συζύγου Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραίου, καὶ ἐφόνευσε τὸν Ἀλέξανδρον (358). Μετὰ τὸν φόνον τούτου ἔγινε τύραννος ὁ Τισίφονος, ὡς πρεσβύτερος, μετεῖχον ὅμως τῆς ἀρχῆς καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοί. Τότε οἱ Ἀλευάδαι τῆς Λαρίσης, ἐπωφελούμενοι τῆς δημιουργηθείσης ἀνωμαλίας, ἐπεχείρησαν τὴν κατάλυσιν τῆς κυριαρχίας τῶν Φεραίων καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐπιτύχωσι τοῦτο μόνοι, ἐκάλεσαν ὡς σύμμαχον τὸν Φίλιππον τῆς Μακεδονίας, ὅστις κατώρθωσε (358—357) νὰ ἐκτοπίσῃ ἐκ τῶν Φερῶν τὴν δυναστεύουσαν οἰκογένειαν. Ὁ Λυκόφρων ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῶν Φωκέων, οἵτινες προθύμως ἀπέστειλαν εἰς Θεσσαλίαν τὸν Φάϋλλον καὶ οὕτω κατώρθωσε νὰ ἀνακαταλάβῃ τὰς Φεράς. Εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθη τοῦτο ὁ Φίλιππος, σπεύδει εἰς Θεσσαλίαν, ἀλλὰ

Digitized by Google

καὶ οἱ Φωκεῖς ἀποστέλλουν τὸν Ὀνόμαρχον, ὅστις νικᾷ τὸν Φίλιππον (354) καὶ ἀναγκάζει αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ. Τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ Φίλιππος, ἐπιστρέψας καὶ πάλιν, ἠνάγκασε τὸν Λυκόφρονα νὰ καταφύγῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του εἰς Φωκίδα. Μετ' ὀλίγον εὑρίσκομεν αὐτὸν μετὰ τῶν μισθοφόρων του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Σπάρτης, ἔνθα καὶ χάνονται τὰ ἴχνη του. —3) Στρατηγὸς τῶν Κορινθίων, φονευθεὶς κατά τινα ἐν τῷ Ἰσθμῷ μάχην πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (425). —4) Φιλόλογος καὶ τραγικὸς ποιητής, ἀκμάσας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου καὶ δράσας ἰδίως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ἐπικαλεῖται δὲ *Χαλκιδεύς*, διότι ἐγεννήθη εἰς Χαλκίδα (330 π. Χ.). Ἐνωρὶς ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐποίησε τὸ σατυρικὸν δρᾶμα «Μενέδημος». Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν διάταξιν καὶ φυλακὴν τοῦ διαμερίσματος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ περιέχοντος τὰς κωμῳδίας καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν κωμικῶν. Ὁ Λυκόφρων, ἂν καὶ ἠσχολεῖτο μὲ τοὺς κωμικούς, ἔγραψε κατὰ τὸν Τζέτζην 56 τραγῳδίας, ἐκ τῶν ὁποίων περιῆλθον εἰς ἡμᾶς 20 ἐπιγραφαὶ δραμάτων, ἓν ἀπόσπασμα τῶν «Πελοπιδῶν» καὶ ἓν ποίημα ἐν 1474 ἰαμβικοῖς τριμέτροις, «Ἀλεξάνδρα ἢ Κασσάνδρα» ἐπιγραφόμενον. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀμφισβητεῖται ἂν ἐγράφη εἰς Χαλκίδα, ὅπως πιστεύει ὁ Wilamowitz, ἢ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπως φρονεῖ ὁ Holzinger, περὶ τὸ 274 π. Χ. Περιέχει δὲ εἰς σκοτεινοὺς καὶ αἰνιγματώδεις στίχους τὴν προφητείαν τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας Κασσάνδρας περὶ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς μετὰ τὴν ἅλωσιν τύχης τῶν Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἡρώων. Ἡ γλῶσσα τοῦ ποιήματος εἶναι σκοτεινή, ὡς οἱ χρησμοί, καὶ ὑπενθυμίζει τὰ σύγχρονα πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο σιβύλλεια ποιήματα. Ἡ μυστηριώδης ἀσάφεια τῶν ἐννοιῶν ἐπιτείνεται διὰ τῶν πολλῶν ξενικῶν καὶ σπανίων λέξεων, τὰς ὁποίας μετεχειρίσθη ὁ ποιητής, ἵνα δώσῃ εἰς τὸ ἔργον του ὄγκον· ἀλλ' ἀντὶ τούτου κατέστησεν αὐτὸ λίαν δυσνόητον. Οἱ στίχοι ἐν τούτοις εἶναι εὔρυθμοι καὶ ἁρμονικοί. Τὸ ποίημα ἠξιώθη πολλῶν διεξοδικῶν ἑρμηνειῶν καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους μεταφράσεων καὶ μιμητῶν. Ἐκδόσεις τοῦ ἔργου ὑπάρχουν πολλαί, ἐν αἷς τοῦ Holzinger μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως καὶ ἑρμηνευτικῶν σχολίων (Λειψία, 1895) καὶ τοῦ Ciaceri μετὰ ἰταλικῆς μεταφράσεως (Catania, 1901).
Ν. Ι. Ζ

λυκοφωλιά (ἡ)· φωλεὰ λύκου ἢ λύκων· || συνήθως μεταφ., οἰκογένεια ἀνθρώπων κακοποιῶν.

λυκόφως, —ωτος (τό)· τὸ μεταξὺ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἀσθενὲς φῶς, τὸ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ πρὸ τοῦ ὁλοσχεροῦς σκότους, κοιν. *σούρουπο*.

—[*Ἀστρον.*] Βλ. *λυκαυγές*.

— **«Λυκόφως τῶν θεῶν»** (γερμ. Götterdämmerung). Μουσικὸν δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς, μετὰ προλόγου, συντεθὲν (ποίησις καὶ μουσικὴ) ὑπὸ τοῦ Ῥιχάρδου Βάγνερ καὶ ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Μπαϋρὼϋτ, τὴν 17 Αὐγούστου 1876. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει ὡς ὑπόθεσιν τὸν φόνον τοῦ ἥρωος Σίγκφρηδ (βλ. λ. *Νιμπελοῦνγκεν*). Τὸ «Λυκόφως τῶν Θεῶν» εἶναι τὸ περιπλοκώτερον καὶ συμφωνικώτερον ἔργον τῆς «Τετραλογίας τῶν Νιμπελοῦνγκεν». Αἱ ὑπεροχώτεραι σελίδες τοῦ ἔργου εἶναι ἡ περίφημος νεκρικὴ πομπή, ἡ γνωστὴ ὡς «πένθιμον ἐμβατήριον», ἡ σκηνὴ τῆς ὑπὸ τοῦ Σίγκφρηδ διηγήσεως τῶν ἀνδραγαθημάτων του, ἡ ὀργὴ τῆς Βρουνχίλδης, ἡ σκηνὴ τοῦ ὁλοκαυτώματος τῆς ἡρωΐδος καὶ τῆς ἀποτεφρώσεως τῆς Βαλχάλλας. Τέλος εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ἐπίλογον τῆς ὀρχήστρας εὑρίσκονται συνηνωμένα τὰ κυριώτερα θέματα τῆς τετραλογίας. Σπανίως ἡ μουσικὴ ἐζωγράφησε τελειότερον τὰ μύχια αἰσθήματα τῶν ἡρώων τοῦ δράματος καὶ εἰσῆλθε βαθύτερον εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐκτυλισσομένης τραγῳδίας· διὰ τὸν λόγον τοῦτον «Τὸ λυκόφως τῶν Θεῶν» εἶναι τὸ ἐσωτερικώτερον καὶ ὑποβλητικώτερον τῶν ἔργων τῆς τετραλογίας καὶ προκαλεῖ πάντοτε αἰσθήματα καταπλήξεως εἰς τὸν ἀκροατήν.
Γ. Σ.

Λυκόχια [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 398. Χ. Δ.

λυκόχορτο (τὸ) [*Βοτ.*]. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἄγχουσα ἡ κοινὴ* (Anchusa vulgaris).

Λυκοχώρι [*Γεωγρ.*]. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κατ. (1928 235 Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Λάσπη* καὶ *Προσήλια*. Κάτ. (1928) 405.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 383. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὴν μονὴν *Βαρνακόβης*. Χ. Δ.

λύκοψις (ἡ) (Lycopsis) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τραχυφυλλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας, ὧν τινες εἶναι ζιζάνια. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι ἡ *λύκοψις ἡ ἑλληνικὴ* (Lycopsis graeca), ἀπαντῶσα παρ' ἡμῖν καὶ εἴς τινας παραμεσογειακὰς χώρας. Δ. Ν. Π.

Λύκτιος [*Μυθολ.*]. Κρὴς ἥρως τῆς μινωϊκῆς ἐποχῆς, πατὴρ τῆς Ἰτώνης, μεθ' ἧς ὁ Μίνως Α' ἐγέννησε τὸν βασιλέα τῆς Κρήτης Λύκαστον, πατέρα τοῦ Μίνωος Β'. Χ. Δ.

Λύκτος (*Λύττος* καὶ *Λύτος*) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὀνομαστὴ τῆς ἀρχαίας Κρήτης πόλις, ἀντίζηλος τῆς Κνωσοῦ, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ Β. 647, Ρ. 611) ὡς «εὔκτιμένη» καὶ τοῦ Ἡσιόδου (Θεογον. 477) ὡς «πίων δῆμος» (=παχεῖα γῆ). Ὠνομάσθη οὕτω κατὰ Στέφανον Βυζάντιον «διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν μετεώρῳ τόπῳ· τὸ γὰρ ἄνω καὶ ὑψηλὸν Λυττόν φασιν (οἱ Κρῆτες)». Κατὰ τὸν Εὐστάθιον (Σχόλ. Ἰλ. Β. 647), ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ *Λύκτου*, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος. Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ *Καρνησόπολις*, ὄνομα ὅπερ φανερώνει τὴν δωρικήν της καταγωγήν. Ὁ Πολύβιος (Δ', 54) καλεῖ αὐτὴν Λακεδαιμονίων ἄποικον, συγγενῆ Ἀθηναίων, ἀρχαιοτάτην τῶν κατὰ τὴν Κρήτην πόλεων καὶ ἄνδρας ὁμολογουμένως ἀρίστους ἀεὶ τρέφουσαν. Ἔκειτο πρὸς Α. τῆς Κνωσοῦ, παρὰ τὸ χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος Ξιδᾶ, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀργαίου ὄρους, παραφυάδος τῆς Δίκτης, ἐπὶ ὑψηλοτάτης καὶ ὀχυρᾶς θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν σῴζεται ἐκ παραδόσεως καὶ σήμερον τὸ ὄνομα *Λύττος*. Δὲν ἦτο μὲν ἀρχαιοτέρα τῆς Κνωσοῦ καὶ Γόρτυνος, παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Πολυβίου, ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν ἤρχετο ἀμέσως μετ' αὐτὰς διὰ τὴν θέσιν καὶ τὴν γενναιότητα τῶν κατοίκων, ἀρίστων κατὰ πάντα καὶ ἀμέμπτων Κρητῶν κατὰ τὴν δωρικὴν περίοδον. Αἱ κτήσεις αὐτῆς ἐξετείνοντο καὶ εἰς τὴν βόρειον καὶ εἰς τὴν νότιον παραλίαν τῆς νήσου κατὰ τὰς σημερινὰς ἐπαρχίας Πεδιάδα, Μονοφάτσι, Λασίθι, Μεραμπέλλον καὶ Ἱεράπετραν.

—[*Ἱστορ.*] Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἡ *Λύκτος* ἔπεμψε τὸν Κοίρανον, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος, ἀφοῦ ἔσωσε τὸν Μηριόνην. Κατὰ τοὺς Μεσσηνιακοὺς πολέμους Λύκτιοι τοξόται καὶ μισθοφόροι συνεπολέμησαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Τῷ 343 π. Χ. οἱ κάτοικοι τῆς Λύκτου, πολεμοῦντες πρὸς τὴν Κνωσόν, ἡττήθησαν καὶ ὑπετάχθη ἡ πόλις αὐτῶν. Ἀλλ' ἀνεκτήθη τῇ βοηθείᾳ τῆς Σπάρτης. Βραδύτερον ἡ Κνωσὸς καὶ Γόρτυς συμμαχοῦσαι συνήνωσαν τὰς πλείστας τῶν κρητικῶν πόλεων. Μόνη ἡ Λύκτος ἀντέστη, ἀλλὰ τῷ 220 π. Χ. οἱ Κνώσιοι ἐνισχυθέντες ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ εὑρόντες τὴν Λύκτον ἀφρούρητον, διότι οἱ Λύκτιοι εἶχον ἐπελθεῖ πανστρατιᾷ κατὰ τῆς Ἱεραπέτρας, κατέλαβον αὐτὴν ἀμαχητί, ἠχμαλώτισαν καὶ ἤγαγον εἰς Κνωσὸν γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ κατέστρεψαν αὐτήν. Οἱ Λύκτιοι κατέφυγον εἰς Λάππαν, ὅθεν ὁρμώμενοι ἐξηκολούθησαν τὸν πόλεμον, τῷ δὲ 216 π. Χ. εὑρίσκομεν πάσας σχεδὸν τὰς κρητικὰς πόλεις συμμαχούσας, τὴν δὲ Λύκτον ἀνακτισθεῖσαν. Τῷ 184 π. Χ. συμμαχεῖ πρὸς τὴν Γόρτυνα, νικᾷ τὴν Κνωσόν, πρὸς ἣν εὑρίσκεται ἐν πολέμῳ, καὶ ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῆς τὸ Διατόνιον καὶ τὴν Λύκαστον, τὰς ὁποίας ὅμως τῇ ἐπεμβάσει τῶν Ῥωμαίων ἀπέδωκαν πάλιν εἰς τὴν Κνωσόν. Κατὰ τὴν μετὰ τὸ 170 π. Χ. σύναψιν τῆς συνθήκης τῶν 30 κρητικῶν πόλεων πρὸς τὸν Εὐμένη τῆς Περγάμου, ἀριθμεῖται ἐν αὐταῖς καὶ ἡ Λύκτος. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἡ Λύκτος μόνον εἰς τὴν βίαν ὑπέκυψεν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοὺς ἦτο ἐν σχετικῇ ἀκμῇ, ὡς ἐξάγεται ἐκ πλήθους σῳζομένων ἐπιγραφῶν. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους καὶ μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος μ. Χ. μνημονεύεται μεταξὺ τῶν 22 τότε κρητικῶν πόλεων. Σῴζονται ἐπιγραφαὶ συνθηκῶν αὐτῆς πρὸς τὴν Μάλλαν, τὴν Ὀλοῦντα καὶ τὴν Ἱεράπετραν. Ἔκ τινος αὐτῶν μανθάνομεν ὅτι ἐτελεῖτο ἐν Λύκτῳ ἑορτὴ ὀνομαζομένη *Περιβλήματα*. Ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Λύκτου σῴζονται λείψανα τειχῶν, ὑπόβαθρα ἀγαλμάτων, στῆλαι μαρμάριναι καὶ συντρίμματα δύο ἀγαλμάτων. Ὡσαύτως σῴζεται πλῆθος ἀργυρῶν αὐτῆς νομισμάτων τῶν μετὰ τὸ ἔτος 450 π. Χ. χρόνων. Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους φέρουσι κεφαλὴν Διός, Ἀθηνᾶς, Ἑρμοῦ, κάπρου ἢ ἀετὸν ἱπτάμενον. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου τὴν ἐπιγραφὴν ΛΥΤΤΙΩΝ, κατὰ ποικίλους συνδυασμοὺς τοποθετουμένων τῶν γραμμάτων. Ε. ΓΕΝΕΡΑΛΙΣ

λύκτος (ὁ) (Lyctus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, ἅτινα ἔχουσι μῆκος 4 χιλιοστομέτρων καὶ σῶμα ἐπίμηκες μὲ ἔλυτρα καστανόχροα. Τὰ ᾠὰ ἐναποτίθενται ἐπὶ τοῦ ξύλου ἰδίως τῆς δρυός, καστανέας ἢ καρύας. Αἱ προνύμφαι ἐνσκάπτουν στοὰς καὶ ἐνίοτε προκαλοῦν τὴν θραῦσιν τῶν δοκῶν, πατωμάτων, ἐπίπλων κλπ. Ε. Ι. Ε.

λυκύαινα (ἡ) (Lycyaena Hensel) [*Παλαιζωολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὑαινιδῶν ἁρπακτικῶν σαρκοφάγων* θηλαστικῶν. Διακρίνονται τῶν ὑαινῶν ἀπὸ τοὺς λεπτοτέρους ὀδόντας των καὶ διότι ἔχουν μικρὸν δεύτερον τραπεζίτην. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Eppelscheim Baltavar, Βεσσαραβίαν. Ἐντὸς ὁμηλίκων στρωμάτων τοῦ Πικερμίου (Ἀττικῆς) καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ (Σάμου) εὑρέθησαν λείψανα τοῦ εἴδους *λυκύαινα Chairetis*. Γ. Κ. Γ.

Λυκὼ [*Μυθολ.*]. Κόρη τοῦ Δίωνος καὶ τῆς Ἰφιθέας, ἐκ Λακωνίας καταγομένη. Αὕτη μετὰ τῶν ἀδελφῶν της Ὄρφης καὶ Καρύας ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ δῶρον τῆς μαντικῆς. Ἐπειδὴ ἡ Λυκὼ μετὰ τῆς Ὄρφης ἐζήτησαν νὰ κρατήσουν ἐγκάθειρκτον τὴν Καρύαν, τὴν ὁποίαν ὁ Βάκχος εἶχεν ἐρωτευθῆ, ἐτιμωρήθησαν ὑπὸ τούτου διὰ παραφροσύνης καὶ μετεμορφώθησαν εἰς βράχους ἐπὶ τοῦ Ταϋγέτου. Μ. Μ.

λυκώδης (ὁ) (Lycodes) [*Ζωολ.*]. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκωδιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰ παράλια τῆς Γροιλανδίας. Δ. Ν. Π.

λυκωδίδαι (οἱ) (Lycodidae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνακανθίνων*, περιλαμβάνουσα μετρίου μεγέθους ἰχθῦς μὲ σῶμα ἐπίμηκες, γυμνὸν ἢ μετὰ λεπίων, ἀπαντῶντας εἰς τὰς ψυχρὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Γνωστότερον γένος εἶναι ὁ *λυκώδης* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Λύκων (ὁ). Ὑποκριτὴς ἐκ Σκαρφείας τῆς Λοκρίδος, δὶς νικήσας εἰς τὰ Λήναια περὶ τὸ 350 π. Χ. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐτίμα πολὺ αὐτὸν καὶ τὸν παρέλαβεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Τῷ 332 κατά τινα παράστασιν ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης παρέθεσεν ἐπιτηδείως στίχον, δι' οὗ ἀστειευόμενος ἐζήτει δέκα τάλαντα, τὰ ὁποῖα καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ κωμῳδία τοῦ Ἀντιφάνους «Λύκων» φαίνεται ὅτι εἰς τοῦτον τὸν ὑποκριτὴν ἀναφέρεται.

— **Λύκων**. Εἷς τῶν τριῶν κατηγόρων τοῦ Σωκράτους, ὅστις πολλάκις διακωμῳδεῖται ὑπὸ τοῦ Κρατίνου καὶ Εὐπόλιδος, ἰδίως διὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ προδοσίαν αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφὴν τῶν Ἀθηναίων. Ν. Ι. Ζ.

— **Λύκων**. Ἕλλην φιλόσοφος ἐκ Λαοδικείας τῆς Φρυγίας, διαδεχθεὶς τὸν Στράβωνα εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς περιπατητικῆς σχολῆς καὶ ἀρχηγεύσας αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 270 π. Χ. μέχρι τοῦ 226. Ἠσχολήθη περισσότερον μὲ τὴν ἠθικὴν παρὰ μὲ τὴν μεταφυσικήν. Ἡ ἠθική του, ἐντελῶς ἄγονος κατὰ βάθος, ἐνεφανίζετο ὑπὸ τὸ λαμπρὸν ἔνδυμα τῆς ῥητορικῆς διατυπώσεως. Ὁ Λύκων ἦτο περισσότερον ῥήτωρ καὶ ὀλιγώτερον φιλόσοφος. Ἡ εὐγλωττία του ἦτο τόσον πειστικὴ καὶ γλυκεῖα, ὥστε ὁ Λύκων ἐπωνομάσθη δι' αὐτὴν *Γλύκων*. Πλὴν τῆς εὐγλωττίας, ἡ ὁποία τοῦ προσεπόρισε τὴν εὔνοιαν τοῦ Ἀττάλου καὶ τοῦ Εὐμένους βασιλέως τῆς Περγάμου καὶ τοῦ Ἀντιόχου τῆς Συρίας, ὁ Λύκων εἶχε καὶ μεγαλοπρεπὲς ἀνάστημα καὶ ἀθλητικὴν δύναμιν. Θ. Π.

Λύκων πόλις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Αἰγύπτου (βλ. λ. *Λυκόπολις*).

Λυκώνη (ἡ) [*Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς Ἀργολίδος, δεξιὰ τῆς ὁδοῦ ἐξ Ἄργους πρὸς τὴν Τεγέαν. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἱερὸν τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος μετὰ ἀγαλμάτων. Διὰ τῶν γενομένων ἐνταῦθα ἀνασκαφῶν εὑρέθησαν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἱεροῦ ἀξιόλογοι ἀρχαιότητες, ἀποκείμεναι νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἄργους.

— **Λυκώνη** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις ἐν Θρᾴκῃ ἀγνώστου θέσεως. Ὁ κάτοικος ἐκαλεῖτο *Λυκωναῖος* ἢ *Λυκωνεύς*. Ι. Σ. Σ.

Λυκωπεὺς [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Ἀγρίου, ὅστις μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, Θερσίτου, Ὀγχηστοῦ, Μελανίππου καὶ ἄλλων, ἐκθρονίσας τὸν θεῖόν του Οἰνέα ἀπὸ τοῦ βασιλείου τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Καλυδῶνος, ἐγκατέστησαν ὡς βασιλέα τὸν πατέρα του. Ἐπελθὼν ὅμως ὁ Διομήδης, υἱὸς τοῦ Τυδέως, ἀποκατέστησεν εἰς τὸν θρόνον τὸν πάππον του Οἰνέα, φονεύσας τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀγρίου. Α. Θ. Σ.

— **Λυκωπεύς**. Εὐγενὴς Κῷος, καταγόμενος ἀπὸ τῆς Κλυτίας, συζύγου τοῦ Εὐρυπύλου, βασιλέως τῆς Κῶ. Α. Θ. Σ.

Λυκώπη [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Αἰτωλίας ἀγνώστου ταυτότητος. Ν. Ι. Ζ

Λυκώπης. Σάμιος, ἐκ τῶν ἀντιπάλων τοῦ τυράννου τῆς νήσου Πολυκράτους, συμπολεμήσας μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐναντίον αὐτοῦ καὶ ἀποθανὼν γενναιότατα μαχόμενος τῷ 526 π. Χ. Α. Θ. Σ.

Λυκώρεια, καὶ *Λυκουρία* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς Φωκίδος ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ, ἐτυμολογουμένη ὑπὸ μὲν τῶν ἀρχαίων ἐκ τοῦ λύκος καὶ ὠρύομαι, ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων ἐκ τοῦ λύκος καὶ ὄρος. Ἐκτίσθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ μέρους τῶν κατοίκων τῶν Δελφῶν, ὅτε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος ἀνῆλθον εἰς τὸ

Digitized by Google

ὄρος πρὸς σωτηρίαν, ὁδηγηθέντες ἐκεῖ ὑπὸ τῶν ὠρυγῶν τῶν λύκων. Τὸ ἐθνικὸν *Λυκωρεύς, Λυκώριος* ἢ *Λυκώρειος*. Ἡ κώμη ὑποτίθεται ὅτι ἔκειτο δυτικῶς τῆς κορυφῆς ταύτης. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου προέκυψε καὶ τὸ σημερινὸν ὄνομα τοῦ Παρνασσοῦ *Λιάκουρα*. Ι. Σ. Σ.

Λυκωρεὺς *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς νύμφης Κωρυκίας, καλούμενος ἄλλως καὶ *Λύκωρος*. Θεωρεῖται, κατά τινα μῦθον, ὡς ἱδρυτὴς τῆς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ φωκικῆς πολίχνης *Λυκωρείας*. Α. Θ. Σ.

Λυκωρεὺς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Φωκίδι, ταυτιζομένη πρὸς τὴν *Λυκώρειαν* (βλ. λ.). Ι. Σ. Σ.

Λύκωρος *[Μυθολ.]*· βλ. *Λυκωρεύς*.

λυκῶσα (ἡ) (Lycosa) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκωσιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ἀράχνας μὲ σῶμα ἁδρὸν καὶ ἐπιμήκεις πόδας. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Κυριώτερον εἶδος εἶναι ἡ *λυκῶσα ἡ ἕλειος* (Lycosa palustris), ἥτις ἐνδιαιτᾶται πλησίον ἑλωδῶν ἐκτάσεων. Δ. Ν. Π.

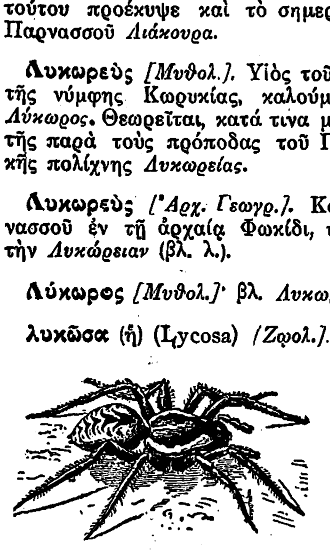

Λυκῶσα ἡ ἕλειος.

λυκωσίδαι (οἱ) (Lycosidæ) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἀραχνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνωδῶν*, περιλαμβάνουσα ἀράχνας μικροῦ μεγέθους μὲ σῶμα ἁδρόν, πόδας ἐπιμήκεις καὶ χρωματισμοὺς ποικίλους. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ἐνδιαιτώμενα παρὰ τὰ ἕλη. Ἀξιολογώτερα εἴδη εἶναι τὰ ἑξῆς: *λυκῶσα, πειρατής, ταραντούλα*. Δ.Ν.Π.

Λὺλ (Lulle), ***Ραϋμόνδος***. Μεσαιωνικὸς φιλόσοφος (βλ. λ. *Λοῦλλος*).

Λυλλὺ (Lulli καὶ Lully), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος μουσικοσυνθέτης (βλ. λ. *Λοῦλι* Ἰωάννης-Βαπτιστής).

λῦμα, —*ατος* (τό)· ῥύπος, ἀκαθαρσία, κηλίς, *κοιν. λέρα* ‖ *συνεκδ.*, ἄνθρωπος βδελυρός, ἀχρεῖος, κάθαρμα.

— *[Ὑγιειν.]* *Λύματα* ὀνομάζονται αἱ ἐν ῥευστῇ καταστάσει περιττωματικαὶ οὐσίαι τῶν συνοικισμῶν καὶ τῶν πόλεων. Προέρχονται δὲ τὰ λύματα: 1) Ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον συμπαρασύρει τὰς ἀκαθαρσίας τῶν στεγῶν, τῶν αὐλῶν, τῶν ὁδῶν κλπ. 2) Ἐκ τῶν ἀκαθάρτων ὑδάτων τῶν ἐργοστασίων, σφαγείων, τῶν πλυντηρίων, μαγειρείων καὶ ἐν γένει ὑγρῶν ἀπορριμμάτων τῶν οἰκιῶν. 3) Ἐκ τῶν οὔρων καὶ κοπράνων τῶν ἀποχωρητηρίων. Τὸ ποσὸν τῶν ὑγρῶν ἀπορριμμάτων τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς ἕκαστον κάτοικον ὑπολογίζεται εἰς πλέον τῶν 36.000 χιλιογρ. ἐτησίως. Ἐξαρτᾶται ὅμως ἡ ποσότης τῶν λυμάτων μιᾶς πόλεως ὄχι μόνον ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑδρεύσεως καὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν τῶν κατοίκων.

Ἡ σύστασις τῶν λυμάτων ποικίλλει ἀναλόγως τῆς προελεύσεως αὐτῶν, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς, τῶν βροχῶν, τοῦ τρόπου τῆς καταβροχῆς τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως κλπ. Κατὰ μέγα μέρος ἀποτελοῦνται ταῦτα ἐξ ὕδατος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι διαλελυμέναι πλεῖσται ἀνόργανοι οὐσίαι (χλωριοῦχα καὶ φωσφορικά, καὶ γεώδη ἅλατα), ἐπίσης δὲ καὶ ὀργανικαὶ ἑνώσεις, ἰδίως ἀζωτοῦχοι. Πλὴν τούτων ἐναιωροῦνται ἐντὸς τῶν λυμάτων ποικιλώτατα στερεὰ συστατικά, καθὼς καὶ ἄπειρα μικρόβια, κατὰ τὸ πλεῖστον σαπρόφυτα, ἐνίοτε δὲ καὶ παθογόνα. Ἐκ τῶν μικροβίων τούτων τὰ σαπρόφυτα ἀναπτύσσονται καὶ πολλαπλασιάζονται ἐντὸς τῶν λυμάτων, τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τῆς συνθέσεως αὐτῶν ἀποτελοῦν συνήθως κατάλληλον θρεπτικὸν ὑλικὸν πρὸς ἀνάπτυξίν των. Ἐκ τῶν παθογόνων μικροβίων ἀνευρίσκονται εἰς τὰ λύματα ἰδίως ὅσα ἔχουν μεγάλην ἀντοχήν, ὡς εἶναι τὰ βακτηρίδια τῆς φυματιάσεως, τοῦ τετάνου, τῆς δυσεντερίας, τοῦ τύφου κλπ., προερχόμενα ἐκ τῶν ἀπορριμμάτων πασχόντων ἐκ τῶν σχετικῶν νόσων. Μολονότι σπανίως μόνον τὰ μικρόβια ταῦτα πολλαπλασιάζονται ἐκτὸς τῶν λυμάτων, λόγῳ δὲ τῆς μεγάλης ἀραιώσεως αὐτῶν καὶ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν σαπροφύτων χάνουν μέγα μέρος τῆς παθογόνου αὐτῶν δυνάμεως, δύνανται ἐν τούτοις εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις νὰ προκαλέσουν νόσους. Αἱ νόσοι, αἱ ὁποῖαι μεταδίδονται διὰ τῶν λυμάτων, εἶναι κυρίως αἱ ἐντερικαὶ (τῦφος, χολέρα, δυσεντερία) καὶ τοῦτο διότι ἐπὶ πλημμελοῦς ἀποχετεύσεως αὐτῶν δύνανται νὰ μολύνουν τὸ πόσιμον ὕδωρ τῶν φρεάτων, πηγῶν, ποταμῶν, λιμνῶν κλπ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον δέον ν' ἀποφεύγηται ἡ χρῆσις τῶν λυμάτων διὰ πότισμα ἢ λίπανσιν τῶν λαχανοκήπων. Μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ὑγιεινὴν μιᾶς πόλεως ἔχει ὁ τρόπος τῆς ἀποκομιδῆς καὶ ἀποκαθάρσεως τῶν λυμάτων. Πλημμελὴς ἀποχέτευσις τῶν λυμάτων ἔχει πολλὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα καὶ ἀπὸ αἰσθητικῆς καὶ ἀπὸ ὑγιεινῆς ἰδίᾳ ἀπόψεως. Ἐν πρώτοις ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἐν αὐτοῖς ὀργανικῶν οὐσιῶν παράγονται δυσώδη ἀέρια, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρουν διαταραχὰς τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς ὑγείας ἐν γένει. Τοῦτο συμβαίνει ἰδίως, ὅταν τὰ δυσώδη ταῦτα ἀέρια εἰσδύουν ἐντὸς οἰκιῶν ἢ χώρων κακῶς ἀεριζομένων.

Οἱ τρόποι ἀποκομιδῆς τῶν λυμάτων εἶναι κυρίως δύο: α) Συλλογὴ ἐντὸς *βόθρων* (βλ. λ.) καὶ ἀπαγωγὴ αὐτῶν κατὰ καιρούς· β) συνεχὴς διοχέτευσις δι' *ὑπονόμων* (βλ. λ.). Ὁ δεύτερος τρόπος εἶναι ἀναμφισβητήτως ὁ προτιμότερος, ἀλλ' εἶναι ἐφαρμόσιμος μόνον εἰς μεγάλας ὁπωσδήποτε πόλεις, διαθετούσας ἱκανὰ οἰκονομικὰ μέσα.

Αἱ πρὸς ἀποκάθαρσιν τῶν λυμάτων μέθοδοι διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας:

Μηχανικὴ κατεργασία. Συνίσταται αὕτη εἰς τὴν δι' εἰδικῶν πλεγμάτων διαφόρου διαμετρήματος διοχέτευσιν τῶν λυμάτων, ὅπου ταῦτα ἀφίνουν μέγα μέρος τῶν στερεῶν αὐτῶν συστατικῶν. Μετὰ τοῦτο φέρονται ἐντὸς δεξαμενῶν περιεχουσῶν ἄμμον ἢ τρίμματα χαλίκων, ὅπου συντελεῖται ὁ διαχωρισμὸς τῶν ὑπολοίπων στερεῶν συστατικῶν.

Χημικὴ κατεργασία. Χημικαὶ οὐσίαι προστιθέμεναι εἰς τὰ λύματα, εἶναι ἡ ἄσβεστος, τὰ ἅλατα τοῦ σιδήρου, ἡ στυπτηρία. Τὸ ποσὸν τῶν διατιθεμένων χημικῶν οὐσιῶν δέον νὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ῥυπαρότητος τῶν λυμάτων, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται τὸ ἐπιζητούμενον ἀποτέλεσμα ἄνευ περιττῆς δαπάνης.

Βιολογικαὶ μέθοδοι. Εἶναι αὗται φυσικαὶ καὶ τεχνηταί. Αἱ φυσικαὶ συνίστανται: α) Εἰς τὴν αὐτόματον ἀραίωσιν διὰ τῆς διοχετεύσεως τῶν λυμάτων εἰς μεγάλους ποταμοὺς ἢ λίμνας ἢ εἰς τὴν θάλασσαν. β) Εἰς τὸν διὰ καθιζήσεως διαχωρισμὸν τῶν στερεῶν συστατικῶν ἐντὸς τῶν κλειστῶν καὶ στεγανῶν βόθρων (fosses septiques), ὅπου αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι ὑφίστανται ζύμωσιν ἰδίᾳ διὰ τῶν ἀναεροβίων μικροβίων. γ) Εἰς τὴν ἄρδευσιν ἰδιαιτέρων ἐκτάσεων γῆς διαυλακουμένων καὶ φυτευομένων καταλλήλως. Ὑπογείως τοποθετοῦνται παροχετευτικοὶ σωλῆνες, οἱ ὁποῖοι παραλαμβάνουν τὸ διηθούμενον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἤδη καθαρόν. Ἡ τεχνητὴ ἢ ὀξειδωτικὴ μέθοδος συνίσταται εἰς τὴν διοχέτευσιν τῶν λυμάτων ἐντὸς μεγάλων δεξαμενῶν, αἱ ὁποῖαι περιέχουν ἀπορροφητικὰς οὐσίας (ἄνθρακα, σκωρίας, συντρίμματα πλίνθων). Αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι ἀπορροφοῦνται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν οὐσιῶν τούτων. Μετὰ μίαν ἕως δύο ὥρας κενοῦται ἡ δεξαμενὴ καὶ ἀερίζεται. Λόγῳ τῆς εἰσόδου ὀξυγόνου καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ μικροβίων ἡ ἀποσύνθεσις ἐπιταχύνεται τὰ μέγιστα. Ἀντὶ τῆς διαδοχικῆς πληρώσεως καὶ κενώσεως τῆς δεξαμενῆς φέρονται τὰ λύματα εἰς αὐτὰς βραδέως διὰ συνεχοῦς βραδείας ῥοῆς. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μεγάλης δαπάνης τῆς ἀποκαθάρσεως λυμάτων μεγάλης ποσότητος, συνιστᾶται ἐσχάτως τὸ ἀποχωριστικὸν σύστημα ὑπονόμων, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀπάγονται χωριστὰ τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν καὶ ἰδιαιτέρως δι' ἄλλων ἀγωγῶν τὰ ὕδατα καὶ αἱ περιττωματικαὶ οὐσίαι τῶν οἰκιῶν καὶ ἐργοστασίων. Γ. Η. Π.

λυμαίνομαι· *ἀόρ. σπάν. ἐλυμηνάμην*· βλάπτω, καταστρέφω, φθείρω: «κακοποιὰ στοιχεῖα λυμαίνονται τὴν χώραν», «αἱ μολυσματικαὶ νόσοι λυμαίνονται τὰς πενεστέρας τάξεις».

λυμαίνω· λέγεται μόνον σύνθετον *ἀπολυμαίνω*.

λύμανσις, —*εως* (ἡ)· μόνον σύνθετον *ἀπολύμανσις*.

λυμαντρία (ἡ) (Lymantria) *[Ζῳολ.]*. βλ. λ. *λιπαρίς*.

Λύμαξ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ῥέων παρὰ τὴν Φιγαλίαν καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Νέδαν. Ὠνομάσθη δὲ οὕτω, διότι, ὅτε ἡ Ῥέα ἐγέννησεν ἐκεῖ τὸν Δία, αἱ Νύμφαι ἔρριψαν τὰς ἀκαθαρσίας τῆς λοχείας, τὰς ὁποίας οἱ Ἀχαιοὶ «λύματα» ἐκάλουν, εἰς αὐτόν. Πλησίον τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ 12 στάδια μακρὰν τῆς Φιγαλίας ὑπῆρχον θερμαὶ πηγαί, οὐ μακρὰν τῶν ὁποίων ἐχύνετο ὁ Λύμαξ. Εἰς ταύτην δὲ τὴν συμβολὴν ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Εὐρυνόμης, δυσπρόσιτον ἕνεκα τῆς τραχύτητος τοῦ ἐδάφους. Ν. Ι. Ζ.

Λυμὲ (Lumet), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1870—1923). Ἐξέδωκε κατ' ἀρχὰς μετ' ἄλλων νεαρῶν λογοτεχνῶν τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «Ὁ περίβολος», κατόπιν συνέγραψε τὰς βιογραφίας τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ Παστέρ, τοῦ Μπαλζὰκ κ. ἄ., ἐγένετο δημοσιογράφος καὶ συνειργάσθη εἰς τὸν «Δεσμώτην Ἄνθρωπον» τοῦ Κλεμανσὼ διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Ἔγραψεν ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων τὸ ἔργον «Ἡ ἡρωϊκὴ Γαλλία καὶ οἱ σύμμαχοί της» καὶ μόνος τὰ ἑξῆς: «Ὁ Κλεμανσὼ καὶ ἡ Μεγάλη Βρεττανία», «Κατὰ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς», «Συνομιλίαι μετὰ τῆς Ἰδέας», τὰ μυθιστορήματα δὲ «Τὸ χάος», «Ὁ πυρετὸς» κ. ἄ. Χ. Δ.

λυμέξυλον (τὸ) (Lymexylon) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, ὁμοιάζον πρὸς τοὺς βουπρεστίδας. Τὸ εἶδος *λυμέξυλον τὸ ναυτικὸν* (Lymexylon navale) ἔχει σῶμα λεπτόν, στενόν, κιτρινωπὸν μὲ μελανὴν κεφαλὴν καὶ καστανὰ ἔλυτρα. Σχηματίζουν στοὰς εἰς τὴν οἰκοδομήσιμον ξυλείαν. Ε. Τ. Ε.

λυμεών, —*ῶνος* (ὁ, ἡ)· ὁ λυμαινόμενος, ὁ καταστρέφων, ὁ φθείρων, *ἀντίθ. σωτήρ*: «οἱ τοκογλύφοι εἶναι λυμεῶνες τῶν ἀγροτῶν».

λύμη (ἡ)· βλάβη, φθορά, καταστροφή, ὄλεθρος: «τὰ μυθιστορήματα εἶναι ἡ λύμη καὶ ἡ διαφθορὰ τῆς νεολαίας».

Λύμη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς Λευκάδος ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Δρεπάνου (πλάτ. 38°47′ 06″ Β., μῆκ. 20°43′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἑλλην. ὑδρογρ. 9: «Διῶρυξ Λευκάδος»). Σχηματίζει (ΝΔ. κέρας) μετὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Χειρονήσι (ΝΑ. κέρας) τὸν κυρίως ὅρμον τοῦ *Ἀλεξάνδρου*. Σ. Ε. Λ.

Λυμιὲρ (Lumière), ***ἀδελφοί***. (*Αὔγουστος*, γεννηθεὶς τῷ 1862 καὶ *Λουδοβῖκος*, γεννηθεὶς τῷ 1864). Ἀπὸ τοῦ 1883 συνειργάσθησαν μετὰ τοῦ πατρός των (Ἀντωνίου) ἐνισχύσαντες καὶ διαμορφώσαντες τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1880 ἱδρυθὲν ἐν Λυῶνι πρῶτον ἐργοστάσιον φωτογραφικῶν πλακῶν. Ἡ βιομηχανία αὕτη, ἥτις ἤρξατο παρασκευάζουσα ἡμερησίως 55 ἕως 60 δωδεκάδας πλακῶν, ἔφθασε πρὸ τοῦ πολέμου τὰς 70.000 πλάκας διαφόρων μεγεθῶν ἡμερησίως. Ἀπὸ τοῦ 1892 τὸ αὐτὸ ἐργοστάσιον ἐπεδόθη εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ φωτογραφικῶν χαρτῶν, βραδύτερον δὲ ἐδημιούργησε καὶ ἄλλα τμήματα παρασκευῆς χημικῶν προϊόντων. Αἱ σημεριναὶ ἐγκαταστάσεις περιλαμβάνουν ἔκτασιν μεγαλυτέραν τῶν τεσσάρων ἐκταρίων, ἀποτελοῦν δὲ ἐν τῇ πραγματικότητι τέσσαρα ἀνεξάρτητα ἐργοστάσια. Τὸ πρῶτον ἐκ τούτων κατασκευάζει φωτογραφικὰς πλάκας, τὸ δεύτερον φωτογραφικοὺς χάρτας, τὸ τρίτον αὐτοχρώμους φωτογραφικὰς πλάκας καὶ τὸ τέταρτον χημικὰ προϊόντα. Οἱ ἀδελφοὶ Λυμιὲρ διὰ τῶν ἐφευρέσεων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν των ἐργασιῶν προσέφερον πολλὰ εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ἰδιαιτέρας ἀξίας λόγου ἐργασίας ἀναφέρομεν τὰς ἐπὶ τῆς φωτογραφικῆς χημείας, αἵτινες ὑπερβαίνουν τὰς διακοσίας. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ κινηματογράφου (1895) εἶναι ἐπίσης κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἔργα τῶν ἀδελφῶν Λυμιέρ. Ἐπίσης τὸ φωτόραμα, ὡς καὶ ἡ μέθοδος τῆς λήψεως ἐγχρώμων φωτογραφιῶν διὰ τῶν αὐτοχρώμων πλακῶν, εἶναι ἔργον τῶν ἀδελφῶν Λυμιέρ. Ἐκτὸς τῶν θεμάτων τῆς φωτογραφικῆς χημείας, τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικοχημείας, οἱ ἀδελφοὶ Λυμιὲρ ἠσχολήθησαν καὶ εἰς φαρμακολογικὰς καὶ βιολογικὰς ἐργασίας, δημοσιεύσαντες πλείστας μελέτας ἐπ' αὐτῶν. Ἀπὸ τοῦ 1911 τὸ ἐργοστάσιον τῶν ἀδελφῶν Λυμιὲρ ἡνώθη μετὰ τοῦ ἐργοστασίου φωτογραφικῶν πλακῶν J. Jougla, σχηματισθείσης οὕτω τῆς ἑταιρείας «Lumière-Jougla». Κ. Γ. Μ.

Αὔγουστος καὶ Λουδοβῖκος Λυμιέρ.

Λυμιναὶ (Luminais), ***Ἐβάριστος-Ἰτάλιος***. Γάλλος ζωγράφος (1821—1896). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Cogniet καὶ Troyon. Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν ἐκ τοῦ βίου ἐν Βρετάνῃ, βραδύτερον ὅμως κατέλιπε ταύτας, διὰ νὰ ἐπεξεργασθῇ θέματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ταραχώδη πολεμικὴν ζωὴν τῶν Γαλατῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν μερoβιγγιανῶν χρόνων. Ἐπὶ πλέον ἐξειργάσθη τοπιογραφίας, εἰς τὰς ὁποίας κυριαρχεῖ εὐρὺ καὶ πλούσιον τὸ αἴσθημα τῆς φύσεως. Ὁ Λυμιναὶ ὑπῆρξε καλὸς σχεδιαστὴς καὶ σταθερὸς χρωματιστής· ἡ παρατηρητικότης του ἦτο ὀξυτάτη, καθ' ὑπερβολὴν δ' ὑφίστατο ἀνεπτυγμένη παρ' αὐτῷ ἡ αἴσθησις τῆς δραματικότητος καὶ τῆς παθητικότητος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Foire bretonne», «Les pilleurs de mer», «La récolte du varech», «Le pâtre de Verlat», «Brunehant», «Cavaliers gaulois en fuite», «Taureau dompté», «Départ pour la chasse dans les Gaules», «Le deruier Merovingien κλπ. Ι. Μ. Π.

λυμινάλη (ἡ) (Luminal), *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ φαινυλοαιθυλομηλονυλουρία

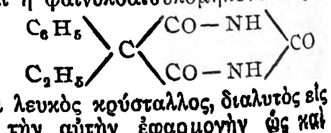

Εἶναι λευκὸς κρύσταλλος, διαλυτὸς εἰς τὸ ὕδωρ, ἔχει δὲ τὴν αὐτὴν ἐφαρμογὴν ὡς καὶ ἡ βερο-

Digitized by Google

νάλη, χορηγουμένη ὡς ὑπνωτικὸν καὶ καταπραϋντικόν. Τὸν τελευταῖον καιρὸν ἀνεγράφη κατὰ τοῦ τετάνου καὶ κατὰ τῆς ὑποτάσεως ἐκ τῶν σπασμῶν, ὡς καὶ ἐπὶ χορείας καὶ ἐπιληψίας καὶ κατὰ τοῦ κοκκύτου βηχὸς παιδίων 8 — 12 ἐτῶν. Ἐπίσης ἡ λυμινάλη ἀνεγράφη ἐπὶ τῆς χρονίου ἡμικρανίας καὶ ὑποδορίως ἐπὶ τῆς ἐκλαμψίας τῆς ἐγκυμοσύνης ἢ τοκετοῦ. Τὸ μετὰ νατρίου σκεύασμα τῆς λυμινάλης εἶναι λίαν εὐδιάλυτον. Ἐπὶ παθήσεων τῆς καρδίας, τῶν νεφρῶν, ἀλλοιώσεων τῶν ἀγγείων, δέον νὰ χορηγῆται μετὰ περισκέψεως ἡ λυμινάλη. Μεγάλαι δόσεις ἐπιφέρουν τὸν θάνατον. Κ. Γ. Μ.

Λύμπεκ (Lübeck), ***Βικέντιος***. Γερμανὸς ὀργανοκρούστης (1654—1740), ζήσας εἰς Στάντε καὶ Ἀμβοῦργον.

— **Λύμπεκ** (Lübeck), *Ἰωάννης - Ἐρρῖκος*. Ὁλλανδὸς μουσικὸς (1779—1865) καὶ πρῶτος διευθυντὴς τοῦ ᾠδείου τῆς Χάγης. Λαμπρὸς βιολιστής, διέπρεψεν ἐπίσης ὡς παιδαγωγὸς καὶ ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας τῶν συμφωνικῶν συναυλιῶν τῆς αὐλῆς. Ἐκ τῶν ἔργων του μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν εἷς ψαλμὸς διὰ μονῳδούς, χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν. Οἱ δύο του υἱοί: *Ἐρνέστος* (1829—1876) καὶ *Λουδοβῖκος* (1838 — 1904), διεκρίθησαν ὁ μὲν πρῶτος ὡς κλειδοκυμβαλιστής, ὁ δὲ δεύτερος ὡς βιολοντσελλιστής. Γ. Σ.

Λύμπεκ, ἡ ***Λυβέκκη*** (Lübeck). Παλαιὰ ἐλευθέρα καὶ ἀνσεατικὴ πόλις τῆς Γερμανίας, κειμένη βορειοανατολικῶς τοῦ Ἀμβούργου, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τράβε καὶ παρὰ τὰς ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης ἐκβολὰς αὐτοῦ.

— [*Γεωγρ.*] Ἡ Λυβέκκη εἶναι πρωτεύουσα καὶ μόνη πόλις ὁμωνύμου κράτους τῆς ὁμοσπόνδου Γερμανικῆς δημοκρατίας, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ δύο τμημάτων, τῆς κυρίας *Λυβέκκης* καὶ τοῦ *Τραβεμόντε*, πλαισιουμένων ὑπὸ πεντηκοντάδος μικρῶν προαστείων, μὲ συνολικὸν πληθυσμὸν 120.788 κατοίκων (ἀπογραφὴ 1925). Τὸ ὅλον ἐλεύθερον κράτος τῆς Λυβέκκης, περιλαμβάνον χωρία τινὰ ἀκόμη καὶ ἀγροτικοὺς συνοικισμούς, ἔχει ἔκτασιν 298 τετρ. χιλιομέτρων καὶ 127.971 κατοίκους.

Ἡ παλαιὰ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ λοφώδους χερσονήσου, σχηματιζομένης κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Βάκενιτς καὶ Τράβε (εἰς 53°52′ Β. πλάτ. καὶ 10°41′ Α. μήκ.), ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουσι κατασκευασθῆ πέντε εὐρύχωροι λιμένες. Εἶναι δὲ ἡ παλαιὰ Λυβέκκη μία τῶν γραφικωτέρων γερμανικῶν πόλεων, ἔχουσα πλεῖστα οἰκοδομήματα ῥυθμοῦ γοτθικοῦ καὶ Ἀναγεννήσεως, ὑψηλοὺς πύργους, ὠχυρωμένας πύλας καὶ γοτθικοῦ ἐπίσης ῥυθμοῦ ναούς. Αἱ ὁδοί της εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον εὐρεῖαι καὶ εὐθύγραμμοι, προέχει δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἡ μεγάλη λεωφόρος ἡ διασχίζουσα τὴν πόλιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἑνοῦσα τὰς πλατείας τοῦ Κλίνγκμπεργκ καὶ τοῦ Κοῦμπεργκ. Ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μνημείων σημαντικώτερον εἶναι τὸ δημαρχεῖον (διοικητήριον), μέγα γοτθικὸν πλινθόκτιστον οἰκοδόμημα μὲ αἰχμηρὰ κωδωνοστάσια, κτισθὲν τῷ 1442. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτοῦ εὑρίσκεται ἡ ἀρχαία αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἀνσεατικῆς διαίτης, ἡ «αἴθουσα πολέμου», μεγαλοπρεπῶς διακόσμητος, καὶ μία περίφημος ὑπόγειος στοά, μὲ θαυμασίους ὑψηλοὺς θόλους. Ἐκ τῶν παλαιῶν ναῶν τῆς Λυβέκκης ὡραιότερος εἶναι ὁ τῆς Παναγίας, οἰκοδομηθεὶς τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ 1163 μέχρι τοῦ 1170 καὶ ἀνοικοδομηθεὶς ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τοῦ 1276 μέχρι τοῦ 1310. Θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς γερμανικῆς γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἔχει δὲ τρεῖς νάρθηκας, συνολικὸν μῆκος 102 μέτρων, πλάτος 57 καὶ ὕψος 50, καὶ δύο κωδωνοστάσια 125 μέτρων. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ θαυμάζεται ἰδίως εἷς «Μακάβριος χορὸς» (ἔργον τοῦ 1443), εἷς βωμὸς (τοῦ 1697) καὶ διάφορα ἄλλα ἔργα τῆς παλαιᾶς γερμανικῆς γλυπτικῆς. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς πόλεως, κτισθεὶς τῷ 1173 καὶ μεγεθυνθεὶς τῷ 1276 καὶ τῷ 1335, ἔχει καὶ οὗτος δύο κωδωνοστάσια ὕψους 120 μέτρων καὶ ἀποτελεῖ μεῖγμα ῥωμαϊκῆς καὶ γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου (οἰκοδομηθεὶς τῷ 1227) ἔχει πύργον ὕψους 96 περίπου μέτρων, ὁ δὲ τοῦ Ἁγίου Πέτρου ὅμοιον 87 μέτρων. Ἄξια λόγου ἐπίσης μνημεῖα εἶναι αἱ πύλαι τῆς πόλεως, ὑψηλὰ καὶ ἐπιβλητικὰ κατασκευάσματα τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος.

Ἀξιόλογος εἶναι ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τῆς πόλεως, ἰδίως ἐπὶ οἴνων, ξυλείας καὶ πισσασφάλτου, καὶ σημαντικαὶ αἱ βιομηχανίαι καπνῶν, ζύθου, σιδηρουργίας, ξυλουργίας, κεραμευτικῆς κλπ. Ἔχει κλασσικὸν γυμνάσιον καὶ πρακτικὰς σχολάς, ἐπαγγελματικὴν σχολὴν θηλέων, βιβλιοθήκην περιλαμβάνουσαν 165.000 τόμους, ἀστεροσκοπεῖον, πινακοθήκην καὶ καλλιτεχνικὰ καὶ ἱστορικὰ μουσεῖα, ἐκδίδονται δ' ἐν αὐτῇ 3 καθημεριναὶ ἐφημερίδες. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος της κατὰ τὸ 1928 ἠρίθμησε κατάπλους 4.802 πλοίων συνολικῆς χωρητικότητος 965.000 τόννων.

— [*Ἱστορ.*] Ἡ Λυβέκκη ἦτο ἀρχικῶς πόλις σλαυϊκή. Τῷ 1066 μ. Χ. τὴν κατεῖχεν ὁ βένδος ἀρχηγὸς Γκόττσχαλκ. Τῷ 1138 κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων κατ' αὐτῆς Ρόγων, ἐπανεκτίσθη δὲ ὀλίγον νοτιώτερον, εἰς ἣν θέσιν καὶ σήμερον εὑρίσκεται, ὑπὸ τοῦ Ἀδόλφου Β′ τοῦ Ὁλστάϊν τῷ 1143. Ἡ νέα της τοποθεσία συνετέλεσεν εἰς ταχεῖαν αὐτῆς πρόοδον, δι' ὃ καὶ ὁ δοὺξ τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σαξωνίας Ἐρρῖκος ὁ Λέων ἠξίωσεν ἐπιμόνως καὶ ἐπέτυχεν ἐν τέλει νὰ παραχωρηθῇ εἰς αὐτὸν (1157). Τῷ 1181 τὴν κατέλαβεν ὁ Φρειδερῖκος Βαρβαρόσσας, ὅστις καὶ ηὔξησε τὰ προνόμιά της, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1226 ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Β′ ἐλευθέρα πόλις, τεθεῖσα ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἀνσεατικῆς Ἑνώσεως. Τῷ 1408 ἐσημειώθη ἐν Λυβέκκῃ δημοκρατικὴ ἐξέγερσις, ἥτις ἀνέτρεψε τοὺς πατρικίους, ἐπανεγκαθιδρυθέντας ὅμως βραδύτερον τῇ ἀρωγῇ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας (1416). Ὁ ἄρχων τῆς πόλεως (burgmester) Νικόλαος Μπραίμς, ὅστις ἐβοήθησε σημαντικῶς τὸν Γουσταῦον Βάζαν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ στέμμα τῆς Σουηδίας, ἐξεδιώχθη δι' ἐπαναστάσεως (1531), ὁ δὲ ἐπί τινα χρόνον δικτατορεύσας τότε ἐν Λυβέκκῃ περίφημος Βυλλενβέμπερ ἐφιλοδόξησε νὰ κατακτήσῃ τὴν Δανίαν. Τὰ σχέδιά του ὅμως ἐναυάγησαν, ἐπανῆλθε καὶ πάλιν ἐν ἰσχύϊ τὸ ἀριστοκρατικὸν καθεστὼς καὶ ὁ Μπραὶμς ἀνεκλήθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἄρχοντος (1535). Βραδύτερον ἡ Λυβέκκη, ἐξασθενοῦσα βαθμηδὸν λόγῳ τῆς προϊούσης ἀκμῆς τῆς Σουηδίας, συνεμάχησεν ἐναντίον αὐτῆς μετὰ τῆς Δανίας, χωρὶς ὅμως ν' ἀποκομίσῃ ἐκ τούτου ὠφελήματα. Ἐπηκολούθησε περίοδος πολιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς καταπτώσεως, μέχρις οὗ κατὰ τὸν ΙΖ′ αἰῶνα τὸ ἀριστοκρατικὸν καθεστὼς ἀνετράπη τελειωτικῶς καὶ ἐψηφίσθη τὸ Σύνταγμα τοῦ 1669, ὅπερ ἔδωκεν εἰς τοὺς αὐτοὺς δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς τὴν διοίκησιν. Κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα ἡ πόλις ἐσημείωσεν ἱκανὴν ἀκμήν, λόγῳ ἰδίως τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Ἔλβα (1803), ἐκ τοῦ ὁποίου παρέλυσε τὸ ἐμπόριον τοῦ Ἀμβούργου. Κατὰ τὸν Γαλλοπρωσσικὸν πόλεμον τοῦ 1806 ἡ Λυβέκκη ἠθέλησε νὰ παραμείνῃ ἀμέτοχος, ἀλλ' ὁ Βλύχερ τὴν κατέλαβε τὴν 5 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου, τὴν δ' ἑπομένην ἡλώθη ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τοῦ Βερναδόττη καὶ τοῦ Μυράτ. Τῷ 1810 εἶχε προσαρτηθῇ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπανέκτησε δὲ τὴν ἐλευθερίαν της διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ 1814—1815. Ὁ πληθυσμός της ἀνήρχετο τότε εἰς 23.000 μόνον κατοίκους, ἔναντι τῶν 90.000 τοὺς ὁποίους εἶχε τὸν ΙΕ′ αἰῶνα. Ἐφεξῆς ἠκολούθησε τὰς τύχας τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Τῷ 1851 ἐψηφίσθη τὸ νέον Σύνταγμα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἀνεθεωρήθη τῷ 1871, ἀπὸ δὲ τοῦ 1908 ἐθεσπίσθη ἡ καθολικὴ ψηφοφορία. Κατὰ τῷ 1866 ἡ Λυβέκκη εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βορειογερμανικὴν ὁμοσπονδίαν καὶ τῷ 1868 εἰς τὴν γερμανικὴν τελωνειακὴν ἕνωσιν, ἐξ οὗ τὰ μέγιστα ὠφελήθη οἰκονομικῶς. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1900 ἤρχισεν ἡ ἐκτέλεσις τῶν μεγάλων μεταρρυθμίσεων τοῦ λιμένος τῆς πόλεως καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς διώρυγος Ἔλβα-Τράβε.

Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τὸ ἐλεύθερον κράτος τῆς Λυβέκκης διοικεῖται (κατὰ τὸν καταστατικὸν χάρτην τοῦ 1925) ὑπὸ βουλῆς ὀγδοηκονταμελοῦς, ἐκλεγούσης δωδεκαμελῆ γερουσίαν, τῆς ὁποίας ὁ πρόεδρος φέρει, ὅπως καὶ εἰς τοὺς παλαιοτέρους χρόνους, τὸν τίτλον τοῦ δημάρχου (burgmester). Ὁ προϋπολογισμὸς περιλαμβάνει (χρῆσις 1929) ἔσοδα 37.439.000 μάρκων καὶ ἔξοδα 39.435.000. —Ω

— **Λύμπεκ** (Lübeck) [*Γεωγρ.*]. Γερμανικὸν διαμέρισμα ἀνῆκον εἰς τὸ μέγα δουκᾶτον τοῦ Ὀλντεμπουργκ, κείμενον παρὰ τὸν ποταμὸν Τράβε καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης Eutin. Ἡ περιοχή του ἔχει ἐμβαδὸν 542 τετρ. χιλιομέτρων, ὁ δὲ σημερινὸς πληθυσμός του ἀποτελεῖται ἐκ 47.494 κατοίκων.

Τὸ πριγκιπᾶτον τοῦ Λύμπεκ ἦτο ἐπισκοπικὴ περιοχή, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχιεπίσκοπος, καθολικὸς ἐν ἀρχῇ καὶ προτεστάντης βραδύτερον (ἀπὸ τοῦ 1535), εἶχε τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος. Τῷ 1785 ὁ ἐπίσκοπος αὐτοῦ πρίγκιψ Φρειδερῖκος - Λουδοβῖκος ἐγένετο ταυτοχρόνως διοικητὴς τοῦ μεγάλου δουκάτου τοῦ Ὀλντενμπουργκ καὶ τῷ 1803 τὸ πριγκιπᾶτον προσηρτήθη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος του εἰς τὸ δουκᾶτον τοῦτο. —Ω

— **Λύμπεκ** (ἡ ***Λυβέκκης***) ***εἰρήνη***. Ὠνομάσθη οὕτως ἡ εἰρήνη ἡ συναφθεῖσα μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ τοῦ Δ′ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Φερδινάνδου Β′ τὴν 22 Μαΐου 1629 καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐτέθη τέρμα εἰς τὴν καλουμένην «δανικὴν περίοδον» τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου. Ὁ Χριστιανὸς Δ′ τῆς Δανίας εἶχεν ἐπεμβῆ εἰς τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον κατὰ τοῦ Φερδινάνδου Β′ τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ἡττηθεὶς ἐν Λοῦτερ ὑπὸ τοῦ Τίλλυ, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν συμμάχων του καὶ ἀπειλούμενος ἐν τῇ Βαλτικῇ ὑπὸ τοῦ Ἀλβέρτου τοῦ Βαλντστάϊν, ὁ ὁποῖος εἶχε πολιορκήσει τὸ Στράλσουντ, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν σύναψιν εἰρήνης, αἱ διαπραγματεύσεις καὶ ἡ ὑπογραφὴ τῆς ὁποίας ἔλαβον χώραν ἐν Λυβέκκῃ. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ἀπεδόθησαν εἰς τὸν Χριστιανὸν Δ′ τὰ ἀφαιρεθέντα ἀπ' αὐτοῦ ἐδάφη, εἰς ἀντάλλαγμα δὲ οὗτος ὑπεχρεώθη νὰ παύσῃ ἀναμειγνυόμενος εἰς τὰ πράγματα τῆς Γερμανίας.

— **Λύμπεκ** (ἡ ***Λυβέκκης***) ***κόλπος*** [*Γεωγρ.*]. Κόλπος τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Βαλτικῇ, μεταξὺ τῆς χερσονήσου Ντὰρς καὶ τῆς νήσου Φέχμαρν. Εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς διαιρεῖται διὰ τῆς χερσονήσου τῆς Κλύτσερ εἰς τὸν μικρότερον κόλπον τῆς Λύμπεκ. Εἰς τὸ ΒΔ. τμῆμα τοῦ τελευταίου τούτου σχηματίζεται ἕτερος κολπίσκος, ὁ τοῦ Νόϋσταντ. Ἐν αὐτῷ ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Τράβε, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἡ πόλις Λύμπεκ, ἐξ ἧς ὠνομάσθη ὁ κόλπος. Μ. Δ. Β.

Λυμπεράκης, ***Γερακάρης***· βλ. λ. *Γερακάρης Λιβέριος*.

Λυμπερόπουλος, *Ἰωάννης*. Ἰατρὸς καὶ πολιτευτής, βλ. λ. *Λιμπερόπουλος* Ἰωάννης.

— **Λυμπερόπουλος**, ***Μαρῖνος***. Ἕλλην ἀξιωματικὸς ἐκ Μεσσηνίας (1875 — 1905). Μετασχὼν τῷ 1904 τοῦ μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἀνταρτῶν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Καπετὰν-Κρόμπας*, ἐφονεύθη ἐν Πεταλίνᾳ τῷ 1905.

Λυμπιάδα. Οὕτω καλοῦνται σήμερον λείψανα ἀρχαίου ὀχυρώματος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυνουρίας πρὸς νότον τοῦ Κοσμᾶ καὶ παρὰ τὴν φάλαγγα, δι' ἧς διέρχεται ἡ ὁδὸς Λεωνιδίου-Βαμβακοῦς. Τὰ ἐρείπια ταῦτα ἀπετέλουν ἄλλοτε τὸ ὀχυρὸν *Γλυμπεῖς*, ὡς ἀναφέρει ὁ Πολύβιος, τὸ ὁποῖον ὑπερήσπιζε τὸ χωρίον τῆς Λακωνικῆς Γλυππίαν ἢ Γλυμπίαν. Κατὰ τὸν Πολύβιον, πρὸ τοῦ φρουρίου τούτου ἡττήθησαν οἱ Μεσσήνιοι, κατὰ τὸ ἔτος 218 π. Χ., ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, καθ' ὃν χρόνον προσεπάθουν διὰ κυκλωτικῆς κινήσεως ἐκ Τεγέας νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν νοτίαν πεδιάδα τοῦ Εὐρώτα. Ἡ πρὸς τὰ νότια τῆς σημερινῆς Λυμπιάδας περιοχὴ ὠνομάζεται *Ὀλυμπο-Χωριά*. Ὡς ὑποθέτει ὁ Leake, ἡ λέξις *Γλυμπία* εἶναι ὁ ἀρχαιότερος τύπος τῆς λέξεως *Ὀλυμπία* καὶ συνεπῶς τὰ σημερινὰ τοπωνύμια Λυμπιάδα καὶ Ὀλυμπο-Χωριὰ παράγονται ἐκ τοῦ ἰδίου ἀρχαίου ἐπιχωριάζοντος τύπου τῆς Ὀλυμπίας - Γλυμπίας. Β. Δ. Θ.

— **Λυμπιάδα** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς Χαλκιδικῆς, ἐπὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (πλάτ. 40°35′ $^1/_2$ Β., μῆκ. 23° 47′ $^3/_4$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086 : Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos), πρόσκαιρον διὰ μικρὰ πλοῖα κατὰ τῶν Ν. καὶ ΝΔ ἀνέμων ἀγκυροβόλιον, ἔχον πρὸ αὐτοῦ τὸ νησίον Καύκανα. Εἶναι ὁ *Κάπρος*, τῶν ἀρχαίων Σταγείρων τὸ ἐπίνειον (*Στράβ.* 280,38 Didot). Σ. Ε. Λ.

λυμπινὸς (ὁ) [*Βοτ.*]. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θέρμος ὁ λευκός*.

Λυμπομίρσκι (Lubomirski). Μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ πολωνικὴ πριγκιπικὴ οἰκογένεια, ἥτις μέχρι τοῦ 1600 ἐκαλεῖτο Srzeniawa. Γνωστότερα μέλη αὐτῆς εἶναι: ὁ *Σεβαστιανὸς* (1536—1613) διακριθεὶς εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Στανίσλαος* (1583—1641) παλατῖνος τῆς Κρακοβίας καὶ διάσημος στρατηγός, διακριθεὶς καὶ αὐτὸς ἐπανειλημμένως εἰς πλείστας μάχας καὶ νικήσας τῷ 1621 τοὺς Τούρκους. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ πρίγκιπος τῆς ἁγίας αὐτοκρατορίας. *Γεώργιος Σεβαστιανός*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, στρατάρχης, ἐκ τῶν μεγαλυτέρων χωροδεσποτῶν τῆς Πολωνίας καὶ πραγματικὸς βασιλεύς. Καθ' ἅπαντας τοὺς ἀπὸ τοῦ 1656 καὶ μετέπειτα πολέμους, οὓς διεξήγαγεν ἡ Πολωνία, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν δραστηριωτέρων ὑπερασπιστῶν της. Τῷ 1660 κατήγαγε τὴν λαμπρὰν νίκην τῆς Κούντνωβ. Ἀπὸ τοῦ 1665 ἤρχισε τὴν διοργάνωσιν κινήματος κατὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Καζιμίρ, γενόμενος αἴτιος σπαρακτικοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ἀπέθανεν ἐξόριστος ἐν Μπρεσλάου. *Στανίσλαος-Ἡρακλῆς*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1640—1702), φιλόλογος καὶ φιλόσοφος, ἔγραψε σατιρικοὺς διαλόγους, ῥητορικοὺς λόγους κ. ἄ. Ὁ ἀδελφός του *Ἱερώνυμος - Αὐγουστῖνος* διετέλεσε μέγας στρατάρχης τοῦ στέμματος. *Στανίσλαος ὁ Γ′* (1704—1793) ἀπέκτησε μεγάλην περιουσίαν ἐν Οὐκρανίᾳ καὶ ὑπῆρξεν ὑποψήφιος τοῦ θρόνου τῆς Πολωνίας. *Θαδδαῖος* γεννηθεὶς τῷ 1826, φιλάνθρωπος καὶ ἱστορικός, δημοσιεύσας πλὴν ἄλλων: «Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς τῆς Πολωνίας κατὰ τὸν ΙΕ′ καὶ ΙΣΤ′ αἰῶνα», «Πρακτικὰ τῶν κοινοβουλίων τῆς Πολωνίας τοῦ 1555 καὶ 1558» κ. ἄ. Ἀπόγονοι τῶν ἀνωτέρω εὑρίσκονται καὶ σήμερον ἄλλοι ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἄλλοι ἐν Πολωνίᾳ. Μ. Ν. Δ.

— **Λυμπομίρσκι** (Lubomirski), *Ἰωσήφ, πρίγκιψ* —. Λόγιος γεννηθεὶς τῷ 1839 ἐν Βολυνίᾳ. Διετέλεσεν ἀκόλουθος τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ Α′ καὶ τῷ 1877 συζευχθεὶς Γαλλίδα ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Παρισίοις. Συνέγραψε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀξιολογώτερα θεωροῦνται: «Ἀναμνήσεις ἑνὸς ἀκολούθου τοῦ τσάρου Νικολάου» «Σκηναὶ τῆς ἐν Ρωσίᾳ στρατιωτικῆς ζωῆς», «Ὑπάλληλοι καὶ Βογιάροι», «Ἓν δρᾶμα ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β′», «Οἱ μεγάλοι ἀνταγωνισμοί», «Ὁ Μηδενισμὸς ἐν Ρωσίᾳ»,

Digitized by Google

«Σύγχρονος ἱστορία: πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ μεταβολαὶ τῆς Εὐρώπης», «Ἀπὸ τὴν Σεβαστούπολιν εἰς τὸ Σολφερῖνον» θεωρούμενον ὡς τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων του κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

λυμπούγνα (ἡ) /*Βοτ.*/. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θέρμος ὁ λευκός*.

λυμπούνι (τὸ) [*Βοτ.*]. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θέρμος ὁ λευκός*.

Λυμπρίτης. Ὄνομα παλαιᾶς οἰκογενείας τῆς Κρήτης. Ἡ καταγωγὴ καὶ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα τῆς οἰκογενείας δὲν εἶναι γνωστή, πάντως τὸ ὄνομα φέρει αὕτη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς εἰς Κρήτην τουρκικῆς ἐπιδρομῆς (1645—1669) ὅτε τῷ ἀπεδόθη τοῦτο, κατὰ τὴν παραδοσιν, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἷς τῆς οἰκογενείας ταύτης διατελῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἐνετῶν ὡς «καστελλανός», ἤτοι διοικητὴς περιφερείας τινὸς τῆς νήσου, κατώρθωσε νὰ περισώσῃ τὰ «λίμπρα» (libra, βιβλία τῆς ὑπηρεσίας). Ν. ΚΛΣ

— **Λυμπρίτης, *Δημήτριος*.** Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐξ Ἁγ. Θωμᾶ τῆς Κρήτης. Διεκρίθη κατὰ τὴν ἐν Κρήτῃ Ἐπανάστασιν τοῦ 1821—1830, διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὴν δραστηριότητά του. Ν. ΚΛΣ

— **Λυμπρίτης, *Θεόδωρος*.** Ὑποστράτηγος, υἱὸς τοῦ *Φραγκιοῦ Λυμπρίτου*, γεννηθεὶς τῷ 1846 ἐν Ἴφ, ἔνθα εἶχεν ἐγκατασταθῆ ὁ πατήρ του μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἀγῶνος (1830). Μετὰ τὴν ἔξοδόν του (1865) ἐκ τοῦ σχολείου τῶν Εὐελπίδων κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ μηχανικοῦ καὶ μετὰ ἓν ἔτος κατῆλθεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα Κρήτην καὶ συμμετέσχεν εἰς τὸν ἀγῶνα μέχρι τέλους τῆς ἐπαναστάσεως (1869), λαβὼν μέρος εἰς πλείστας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ καὶ τῇ Δυτικῇ Κρήτῃ μάχας. Ἐπανελθὼν τότε εἰς τὰς ἐν τῷ στρατῷ τάξεις του ἀπεστάλη εἰς Γαλλίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ σχολείῳ τῶν Εὐελπίδων, βραδύτερον δὲ ἐπιτελάρχης, μελετήσας ὡς τοιοῦτος τὴν ἄμυναν τῆς Λαρίσης καὶ ἀνεγείρας τὰ περὶ αὐτὴν ὀχυρώματα. Τῷ 1897, ἀντισυνταγματάρχης ὤν, συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κρήτης ὡς ἐπιτελάρχης τοῦ ἀρχηγοῦ Τιμ. Βάσσου. Εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνεμείχθη ἀπὸ τοῦ 1895, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξελέγη βουλευτὴς Τυρνάβου. Ὡς βουλευτὴς ἐπολέμησε τὸν θεσμὸν τῆς γενικῆς διοικήσεως τοῦ στρατοῦ, ὡς ὑπουργὸς δὲ τῶν Στρατιωτικῶν, τῷ 1902, ἀπέκρουσεν ἐπίσης τὸν ὑποβληθέντα ὑπὸ τῆς γενικῆς διοικήσεως ὀργανισμὸν τοῦ στρατοῦ. Διαφωνήσας ἕνεκα τούτου παρῃτήθη τῆς ὑπουργίας. Ἀντιταχθεὶς καὶ τῷ 1909 κατὰ τοῦ ἐπικρατήσαντος τότε «Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου», ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ τῆς πολιτικῆς, ἐπανῆλθεν ὅμως πάλιν τῷ 1916. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν καθεστωτικῶν ἀγώνων συνελήφθη καὶ δικασθεὶς ἐπὶ συνομοσίᾳ, ἐκλείσθη ἐπί τινας μῆνας (1920) εἰς τὰς φυλακὰς Ἰτζεδδίν. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1921 μὲ τὸν βαθμὸν ὑποστρατήγου. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1928. Ν. ΚΛΣ

— **Λυμπρίτης, *Νικόλαος*.** Ἐξάδελφος τοῦ *Δημ. Λυμπρίτου*, ἀντεπροσώπευσε κατ᾽ ἐπανάληψιν τὴν ἐπαρχίαν Μονοφατσίου εἰς τὰς κρητικὰς συνελεύσεις διαρκοῦντος τοῦ Ἀγῶνος (1821—1830). Τῷ 1828 ἐξελέγη μέλος τοῦ «Κρητικοῦ Συμβουλίου» εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐξαδέλφου του Φραγκιοῦ Λυμπρίτη. Ν. ΚΛΣ

— **Λυμπρίτης, *Φραγκιός*.** Ἀδελφὸς τοῦ *Δημ. Λυμπρίτη*. Ἀντεπροσώπευσε κατ᾽ ἐπανάληψιν τὴν ἐπαρχίαν του (Μονοφατσίου) εἰς τὰς Κρητικὰς συνελεύσεις κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821—1830, ἐκλεγεὶς καὶ μέλος τοῦ Κρητικοῦ συμβουλίου, ὡς τοιοῦτος δὲ ἀπεστάλη τῷ 1828 εἰς Ἑλλάδα πρὸς τὸν κυβερνήτην Ἰωάν. Καποδίστριαν, ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ὑπὲρ τοῦ κρητικοῦ ἀγῶνος. Κατὰ τὴν ἐπιβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν προστατίδων δυνάμεων ἀνακωχήν, διωρίσθη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς καθορισμὸν τῆς οὐδετέρας ζώνης. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἐν Κρήτῃ Ἀγῶνος (1830) κατέφυγεν εἰς Ἴον τῶν Κυκλάδων, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ν. ΚΛΣ

— **Λυμπρίτης, *Φραγκῖσκος*.** Ἕλλην μουσικοδιδάσκαλος, γεννηθεὶς ἐν Κρήτῃ (1795—1876). Ἐδίδαξε τὴν μουσικὴν ἐν τῇ μουσικῇ σχολῇ τῆς Νέας Ἐφέσου καὶ εἶτα εἰς τὴν ἐν Σάμῳ μονὴν τῆς Ἁγίας Ζώνης. Κατέλιπεν ἀξιόλογον ἀνέκδοτον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ πρακτικὸν καὶ θεωρητικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς», μελοποιήσας καὶ διάφορα μουσουργήματα. Ἀντέγραψεν, ἐκ χειρογράφων Γρηγορίου τοῦ Πρωτοψάλτου, ὁλόκληρον τὴν ἐκκλησιαστικὴν ᾀσματολογίαν, περιέχουσαν ἄθικτα καὶ γνήσια τὰ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ μέλη. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν χειρογράφων τούτων ἐξέδωκε Κωνσταντῖνος Σακελλαρίδης ὁ Θετταλομάγνης τὸ Ἀναστασιματάριον Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου. Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

λυμφα— βλ. *λεμφα—*.

λυμφαιματωσία (ἡ) (lymphématose). Ὅρος γενικός, προταθεὶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν συγγραφέων, ἐφαρμοζόμενος δὲ εἰς πάσας τὰς παθήσεις τὰς χαρακτηριζομένας ὑπὸ τῆς ὑπερπλαστίας τοῦ λεμφικοῦ συστήματος (λεμφαδενία κλπ.). Μ. Ν. Κ.

λυμφατικός, —*ή*, —*όν*· ὁ σχετιζόμενος ἢ ἀναφερόμενος πρὸς τὸν λέμφον (βλ. λ. *λεμφατικός*).

λυμφατισμὸς ἢ *λεμφισμὸς* [*Ἰατρ.*]· βλ. λ. *λεμφατισμός*.

λύμφη (ἡ) (lymphe) [*Ἰατρ.*]· βλ λ. *λέμφος*.

λύμφωμα (τὸ) /*Ὀφθαλμ.*/. Τὰ λυμφώματα εἶναι ὄγκοι, σχηματιζόμενοι εἰς ἐκεῖνα τὰ σημεῖα τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅπου ὑπάρχουσιν ἀθροίσματα λυμφατικῶν κυττάρων (ἐπιπεφυκώς, μηνοειδὴς πτυχή, δακρυϊκὸς ἀδὴν καὶ διά τινας συγγραφεῖς κόγχη). Οἱ ὄγκοι οὗτοι εἶναι κατὰ κανόνα συμμετρικοὶ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς, μονήρεις ἢ πολλαπλοῖ. Ἀναφαίνονται πρωτοπαθῶς ἢ κατὰ μετάστασιν ἐξ ἄλλων λυμφωματωδῶν ὄγκων τοῦ σώματος (κεφαλῆς, προσώπου, καρωτίδος, αὐχενικῆς χώρας, στερνοκλειδομαστοειδοῦς χώρας, ἀμυγδαλῶν, ὄρχεων, μασχαλικῆς καὶ βουβωνικῆς χώρας). Ἡ παρουσία τῶν λυμφωματωδῶν ὄγκων ἐν τῇ ὀφθαλμικῇ χώρᾳ ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐπιβάλλει τὴν ἄμεσον ἐξέτασιν τοῦ αἵματος πρὸς καθορισμὸν συνυπάρξεως λευχαιμίας ἢ ὄχι. Λυμφώματα μετὰ λευχαιμίας παρετηρήθησαν ὑπὸ τῶν Rollet 1904, Meller 1905, Mettey 1923, Wright 1928 κλπ. Τὰ διάφορα λυμφώματα τῆς ὀφθαλμικῆς χώρας ἔχουσι κοινὰ συμπτώματα· εἶναι συμμετρικὰ διὰ τὰ δύο ἢ καὶ διὰ τὰ τέσσαρα βλέφαρα, διὰ τοὺς δύο δακρυογόνους ἀδένας, διὰ τὰς δύο κόγχας· δύνανται δὲ νὰ ἐπεκταθῶσιν ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν σημείου τῆς ἐμφανίσεως καὶ εἰς ἄλλας χώρας· οὕτω λ. χ. βλεφαρικός τις ὄγκος δύναται νὰ γίνῃ βλεφαροκογχικὸς κλπ., τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ διὰ τοὺς ὄγκους τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ τῶν δακρυϊκῶν ἀδένων. Ἐκτὸς τῶν κοινῶν τούτων συμπτωμάτων ἕκαστος ὄγκος συνεπάγεται καὶ ἴδια συμπτώματα, ἀπορρέοντα ἐκ τῆς ἐντοπίσεως καὶ τοῦ μεγέθους αὐτοῦ. Γενικῶς οἱ τοιοῦτοι ὄγκοι εἶναι ἀνώδυνοι.

Πρὸ τῆς χειρουργικῆς ἐξαιρέσεως τοῦ ὄγκου δέον νὰ προηγηθῇ ἔντονος ὑδραργυρικὴ ἢ ἀρσενικοῦχος θεραπεία, συνδεδυασμένη μὲ ἀκτινοθεραπείαν. Α. Γ.

Λυνεβὶλ (Lunéville) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ Μὲρτ-ἐ-Μοζέλ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μὲρτ καὶ ἀπέχουσα 26 χλμ. ἀπὸ τοῦ Νανσύ, μεθ᾽ οὗ συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 25.590. Βιομηχανίαι χειροκτίων, φαγεντιανῶν εἰδῶν καὶ κλωστήρια. Ἔχει ὡραῖον ὀχυρὸν ἀνάκτορον, ἀνακαινισθὲν κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Ἐνταῦθα συνωμολογήθη συνθήκη τῷ 1801 μεταξὺ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε συμπλήρωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπο-Φόρμιο. Δι᾽ αὐτῆς ἀνεγνωρίσθη ἡ ὑπὸ τῆς Γαλλίας κατοχὴ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου. Ἡ Λυνεβὶλ ἦτο κατὰ τὸν μεσαίωνα ἕδρα κομιτείας. Τῷ 1344 περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν δουκῶν τῆς Λωρραίνης καὶ ἦτο σπουδαιοτάτη ὀχυρὰ θέσις. Καταληφθεῖσα τῷ 1638 ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐστερήθη τῶν ὀχυρώσεών της, κατὰ διαταγὴν Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Βραδύτερον οἱ Λεοπόλδος Β' καὶ Στανίσλαος ἐξωράϊσαν αὐτήν, κατὰ δὲ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἦτο τόπος τακτικῆς διαμονῆς τῶν δουκῶν τῆς Λωρραίνης. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 περιῆλθεν εἰς τοὺς Γερμανούς, ἀποδοθεῖσα ὅμως καὶ πάλιν εἰς τοὺς Γάλλους. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κειμένη ἐντὸς τοῦ τομέως τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ δυτικοῦ μετώπου περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τῆς 24 Αὐγούστου μέχρι τῆς 11 Σεπτεμβρίου 1914. Ἔκτοτε, ἂν καὶ παρέμεινε μέχρι τέλους γαλλική, ὑπέστη πολλὰς καταστροφὰς ἐκ τῶν ἐναερίων βομβαρδισμῶν. Χ. Δ.

λυνεβουργίτης (ὁ) (Lüneburgit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν φωσφορικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου ἔνυδρον μετὰ βορικοῦ ὀξέος. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι: $[BO_2]_2$ Mg. 2 PO_4 $M_9H.7H_2$ O. Ἀπαντᾷ εἰς μικρὰς συγκεντρώσεις μὲ ἱστὸν λεπτοϊνώδη ἐντὸς τοῦ γύψου τῆς Lüneberg. Γ. Β.

Λύνεμπουργκ (Lüneburg) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ (Ἀννόβερον), πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Ἰλμενάου καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ὕλτσεν—Ἀμβούργου. Κάτ. 28.899 (1925). Εἰς τὴν μεταξὺ Ἰλμενάου καὶ Κάλκμπεργκ παλαιὰν πόλιν κεῖνται πλεῖστα ἀρχαῖα ἀξιόλογα κτήρια τοῦ ΙΔ'—ΙΣΤ' αἰῶνος, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ δημαρχεῖον καὶ τὸ νομισματοκοπεῖον. Ἔχει παλαιὰς ἁλυκὰς (παραγωγῆς 20.000 τόννων ἐτησίως), πηγὰς ἰαματικὰς ἁλατούχους καὶ ἰλυόλουτρα, βιομηχανίαν μεταλλίνων εἰδῶν, χημικῶν προϊόντων, σάπωνος, κηροποιίας καὶ ἐμπόριον οἴνου, ξυλείας, ἐρίων καὶ κηροῦ. Ἔχει ἐπίσης σμυριδωρυχεῖα καὶ ὀρυχεῖα ἐξ ὧν ἐξάγονται αἱ πρῶται ὗλαι διὰ χημικὰ λιπάσματα. Θ. Κ.

— **Λύνεμπουργκ** (Lüneburg) [*Γεωγρ.*]. Πρώην πριγκιπᾶτον ἐν τῇ Κάτω Σαξωνίᾳ, ἀπὸ τοῦ 1235 προσαρτηθὲν εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Βρουνσβίκης. Ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον τὰ μέλη τοῦ οἴκου τούτου, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, φέρουν τὸν τίτλον δοὺξ τῆς Βρουνσβίκης-Λύνεμπουργκ. Ἀπὸ τοῦ 1866 ἀποτελεῖ νομὸν τοῦ Ἀννοβέρου, ἐμβαδοῦ 11.343 τ.χλμ. καὶ 597.615 κατοίκων (1925), μὲ πρωτεύουσαν τὴν πόλιν *Λύνεμπουργκ*. Θ. Κ.

Λύνεν (Lünen) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ντόρτμουντ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λίππε, τῆς διώρυγος Λίππε καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χὰμμ-Ρεγκλινγκχάουζεν. Κάτ. 23.782 (1925). Ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα, σιδηρωρυχεῖα, πριονιστήρια καὶ πολλὰ ἐργοστάσια κατασκευῆς μεταλλίνων εἰδῶν. Ἱδρύθη τῷ 950. Θ. Κ.

Λύνεντοκ (Lynedoch), ***Θωμᾶς-Γκράχαμ***, λόρδος —· βλ. λ. *Γκράχαμ* Θωμᾶς.

Λυνίσταινα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Φιγαλίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 444. Χ. Δ.

— [*Ἱστορ. Ἀγῶν.*]. Ἡ Λυνίσταινα, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῶν Σκορτῶν κατὰ τὴν φραγκοκρατίαν, ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως» ὡς τόπος συγκεντρώσεως τῶν ἐπαναστατησάντων Γραικῶν, τῷ 1305, πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ φραγκικοῦ ζυγοῦ. Κατ᾽ ἄλλους, Λυνίσταινα ἐκαλεῖτο τότε καὶ ἡ νῦν *Ἀλωνίσταινα*, τμῆμα καὶ αὐτὴ τῶν Σκορτῶν (Γορτυνίας). Γ. Δ. Κ.

Λὺνν (Lynn) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Μασσαχουσέττη, ἐντὸς τοῦ κόλπου Μασσαχουσέττης ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, 20 χλμ. ΒΑ. τῆς Βοστώνης. Κάτ. 105.000. Ἔχει ἀσφαλῆ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀβαθῆ λιμένα, ἐξυπηρετεῖται δὲ ὑπὸ πλείστων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἡ κυριωτέρα βιομηχανία τῆς πόλεως εἶναι ἡ ὑποδηματοποιία. Ἄλλαι σπουδαῖαι βιομηχανίαι εἶναι χυτήρια, κατασκευὴ ἠλεκτρικῶν συσκευῶν, φαρμάκων, δερματίνων προϊόντων, κυτίων κλπ. Τὰ ἐργοστάσια αὐτῶν ἀνέρχονται εἰς 450, ἀπασχολοῦντα 22.000 ἐργάτας μὲ παραγωγὴν ὑπερβαίνουσαν τὰ 50.000.000 δολλαρίων καὶ τοποθετοῦσαν τὴν πόλιν δευτέραν ἐν τῇ πολιτείᾳ μετὰ τὴν Βοστώνην. Ἡ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξαγωγὴ βιομηχανικῶν προϊόντων ὑπερβαίνει εἰς ἀξίαν τὰ 5.000.000 δολλαρίων ἐτησίως. Δ. Σ. Δ.

— **Λὺνν *διῶρυξ*** (Lynn Canal) /*Γεωγρ.*/. Φιόρδ ἐν τῇ Δ. ἀκτῇ τοῦ προσηρτημένου ἐδάφους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ἀλάσκας. Ἔχει μῆκος 110 χλμ. καὶ βάθος 500 μ., τῶν ἀκτῶν δ᾽ αὐτοῦ δεσπόζουν χιονοσκεπῆ ἀπόκρημνα ὄρη, φθάνοντα εἰς ὕψος μέχρι 1800 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Τὸ στόμιον αὐτοῦ φράσσεται ἐν μέρει ὑπὸ τῆς νησῖδος Ντώγκλας καὶ ὑπὸ τοῦ Β. ἄκρου τῆς νήσου τοῦ Ναυαρχείου. Τὸ βόρειον ἄκρον αὐτοῦ διαιρεῖται εἰς δύο κολπίσκους, τὸν Τσίλκουτ καὶ Τσίλκατ. Ἡ διῶρυξ ἀποτελεῖ τὴν καταλληλοτέραν ὁδὸν διεισδύσεως εἰς τὴν Ἀλάσκαν καὶ σπουδαιότατον ἀγκυροβόλιον διὰ τὰς χρυσοφόρους περιφερείας τοῦ Κλοντάϋκ. Δ. Σ. Δ.

Λυνουὰ (Lunois), ***Ἰωσὴφ-Ἀλέξανδρος***. Γάλλος ζωγράφος καὶ χαράκτης, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1863. Ἐταξίδευσεν ἐπὶ μακρὸν εἰς Ὁλλανδίαν, Ἱσπανίαν καὶ Ἀλγέριον, συλλέξας ἄφθονα σχέδια, ἅτινα ἐξεμεταλλεύθη μετὰ ταῦτα εἰς λιθογραφίας, χαλκογραφίας καὶ κρητιδογραφίας. Εἰς τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1889 ἐτιμήθη δι᾽ ἀργυροῦ μεταλλίου. Μεταξὺ τῶν λιθογραφιῶν του τάσσονται: «Τὸ θέρος» (κατὰ τὸν Πυβὶ ντὲ Σαβάν), «Ὑφανταὶ μπουρνουζίων» καὶ «Ἡ νυκτερινὴ λατρεία» (κατὰ πρωτότυπα σχέδια). Ἄλλαι συνθέσεις τοῦ Λυνουὰ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: «Αἱ στέγαι τῶν Παρισίων», «Ὁ χορός», «Εἰς τὸ ἱπποδρόμιον», «Εἰς τὸ θέατρον Μπωμαρσαί», «Σεβιλλιανοὶ χοροὶ» κλπ. Μνημονεύομεν καὶ τὰς εἰκονογραφίας ἃς ἐξειργάσθη διὰ τὸν «Χρυσοῦν θρῦλον» τοῦ Jacques de Voragine. Ι. Μ. Π.

Λὺντ (Lund) /*Γεωγρ.*/· βλ. λ. *Λέντ*.

Λύντεκκερ (Lydekker), ***Ριχάρδος***. Ἄγγλος ζῳολόγος καὶ παλαιοντολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1849 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1915. Διετέλεσε κατὰ τὰ ἔτη 1874—1882 ἀρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς πρὸς γεωλογικὴν ἔρευναν τῶν Ἰνδιῶν. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, σημαντικώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν θηλαστικῶν, ὑπαρχόντων καὶ ἐξαφανισθέντων» (1891), «Γεωγραφικὴ ἱστορία τῶν θηλαστικῶν» (1896), «Τὰ θηράματα τῶν Ἰνδιῶν», «Ὁ βοῦς καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν συγγενῆ ζῷα» καὶ ἄλλα. Γ. Κ. Γ.

Λυντενσάϊντ (Lüdenscheid) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ, ἐν τῷ νομῷ Ἄρνσμπεργκ, μεταξὺ τῶν Λέννε καὶ Φόλμε, παραποτάμων τῆς Ροὺρ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ρέμσαϊντ-Βερντόλ. Κάτ. 32.758 (1925). Ἔχει

Digitized by Google

μουσεῖον ἐπαγγελματικῆς τέχνης, λαϊκὴν βιβλιοθήκην (13.200 τόμ.) καὶ σημαντικωτάτην βιομηχανίαν εἰδῶν ἀλουμινίου καὶ μετάλλων ἐν γένει, ἠλεκτροτεχνικῶν προϊόντων, χυτήρια κασσιτέρου καὶ ἐργοστάσια κατασκευῆς συρμάτων καὶ σιδήρου εἰς κυλίνδρους. Παρ' αὐτὴν ὁμώνυμος ἀγροτικὴ κοινότης μὲ πληθυσμὸν 12.148 καὶ ἀξιόλογον σιδηροβιομηχανίαν. θ. κ.

Λύντερ (Lueder), ***Κάρολος***. Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος (1834—1895). Διατελέσας καθηγητὴς ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Λειψίας καὶ Ἐρλάγγης, συνέγραψεν, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «Γουσταῦος Γκάϊμπ, ὁ βίος του καὶ τὸ ἔργον του» (1864), «Ἡ περιουσιακὴ βλάβη» (1867), «Ἀρχαὶ μαθημάτων γερμανικοῦ ποινικοῦ δικαίου» (β' ἔκδ. (1877), «Ἡ σύμβασις τῆς Γενεύης» (1876, ἔκδ. ἐπίσης γαλλιστί), «Δίκαιον καὶ ὅρια τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἐν πολέμῳ» (1888), «Ἀρχαὶ μαθημάτων γερμανικῆς ποινικῆς δικονομίας» (1881), «Πόλεμος καὶ δίκαιον τοῦ πολέμου» (ἐν τῷ 4ῳ τόμῳ τοῦ «Συστήματος διεθνοῦς δικαίου» ὑπὸ Χόλτσενντορφ (1889). γ. ε. κ.

Λύντεριτς (Lüderitz), ***Γουσταῦος***. Γερμανὸς χαράκτης (1803—1884). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ ἐξειργάσθη πολυπληθεῖς χαλκογραφίας ἐπὶ τῇ βάσει πινάκων διασήμων ζωγράφων. ι. μ. π.

—**Λύντεριτς** (Lüderitz), ***Φραγκῖσκος - Ἀδόλφος***. Γερμανὸς ἔμπορος καὶ ἀποικιστὴς (1834—1886). Ἀφοῦ ἠσχολήθη μέχρι τοῦ 1878 εἰς τὸ ἐμπόριον, διευθύνων τελευταίως τὸ καπνεμπορεῖον τοῦ πατρός του, μετέβη τῷ 1881 εἰς Λαγκὸς τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς καὶ ἵδρυσε πρακτορεῖον. Τῷ 1883 ὁ πράκτωρ του Ἐρρῖκος Φόγκελσαγκ ἵδρυσεν ὅμοιον εἰς τὴν Νάμαλαντ, μετά τινας δὲ μῆνας οὗτος, κατ' ἐντολήν του, ἠγόρασε παρὰ τοῦ Ἰωσὴφ Φρέντερικ τὸν ὅρμον Ἄγκρα Ρεκβένα καὶ τὴν ἐνδόχωραν, ἀκτῖνος 8 χλμ. Βραδύτερον ὁ Λύντεριτς ἠγόρασε παρὰ τῶν ἰθαγενῶν τὴν συνεχομένην χώραν, ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς 26° Ν. πλάτους μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὀράγγη καὶ ἐξικνουμένη εἰς ἀπόστασιν 150 χλμ. ἀπὸ οἱουδήποτε σημείου τῆς ἀκτῆς τοῦ ὅρμου. Τῷ 1884 ἡ χώρα αὕτη, ἥτις ὠνομάσθη *Χώρα τοῦ Λύντεριτς* (Lüderitzland), ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γερμανίας. Τὸ ἑπόμενον ἔτος παρεχωρήθη εἰς μεγάλην ἑταιρείαν, εἰς ἣν ὁ Λύντεριτς συμμετεῖχε κατὰ τὸ ἓν ἕκτον. Ἡ χώρα αὕτη ἐγένετο ὁ πυρὴν τῶν μετέπειτα ἐκτεταμένων γερμανικῶν ἀποικιῶν, αἵτινες μετὰ τὸν πόλεμον ἀφῃρέθησαν ἀπὸ τῆς Γερμανίας παραδοθεῖσαι πρὸς διαχείρισιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, κατ' ἐντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ὁ Λύντεριτς ἐπνίγη τῷ 1886, ἐπιχειρῶν ἀνάπλουν τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς πλευστότητος αὐτοῦ. θ. κ.

Λύντεριτσλαντ (Lüderitzland) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λύντεριτς Φραγκῖσκος*.

Λύντερς (Lüders), ***Ἀλέξανδρος Νικολάϊεβιτς***. Ρῶσος στρατηγός, γερμανικῆς καταγωγῆς (1790—1874). Καταταχθεὶς τῷ 1805 εἰς τὸν ρωσικὸν στρατόν, ἐπολέμησε παρὰ τὸ Ἀούστερλιτς, κατὰ τὸν τουρκικὸν πόλεμον (1828—1829), ἐν Πολωνίᾳ (1831), ἐν Καυκάσῳ (1844—1845) καὶ κατέστειλε μετὰ τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ τὴν ἐν Ρουμανίᾳ ἐπανάστασιν (1848). Ἀναλαβὼν τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν ἐν Κριμαίᾳ (1856), συνῆψε τὴν μετὰ τῶν συμμάχων ἀνακωχήν. Τῷ 1861 διορισθεὶς κυβερνήτης ἐν Πολωνίᾳ προεκάλεσε, λόγῳ τῆς μεγάλης αὐστηρότητός του, ἀπόπειραν κατὰ τῆς ζωῆς του καὶ τὴν μετ' ὀλίγον ἀνάκλησίν του. γ. ε. κ.

—**Λύντερς** (Lüders), ***Ἐρρῖκος***. Γερμανὸς ἰνδολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1869. Ἀρχικῶς βιβλιοθηκάριος τοῦ Ἰνδικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Ὀξφόρδης, ἐν Ἀγγλίᾳ, διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1909 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Ἔγραψε πλείστας μελέτας περὶ γραμματικῶν καὶ φιλολογικοϊστορικῶν ζητημάτων, σχετικῶν μὲ τὰς σανσκριτικὰς καὶ ἰνδικὰς σπουδὰς καὶ τὰ ἔργα: «Βιάζα Σικσά» (1895), «Τὸ παιγνίδιον τῶν κύβων ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἰνδίαις» (1907). Ἀξιολογώτερα τῶν συγγραμμάτων του εἶναι αἱ ἐπιγραφικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι, ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τὸν τίτλον «Appendix zur Epigraphia Indica» (1922) καὶ ἡ ἔκδοσις τῶν σανσκριτικῶν κειμένων τοῦ Τουρφάν, περιλαμβάνουσα ἀποσπάσματα ἐκ βουδιστικῶν δραμάτων (1911) καὶ ἡ «Κολποναμαντιτίκα» τοῦ Κουμουραλάτα (1926). θ. κ.

—**Λύντερς** (Lüders), ***Ὄθων***. Γερμανὸς διπλωμάτης καὶ φιλόλογος (1844—1912). Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν καὶ κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, διορισθεὶς τῷ 1872 γραμματεὺς τῆς γερμανικῆς πρεσβείας ἐν Ἀθήναις. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, τῷ 1874, διωρίσθη πρῶτος διευθυντὴς αὐτοῦ, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐνυμφεύθη Ἑλληνίδα ἐκ τῆς οἰκογενείας Δασίου. Τῷ 1877, παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Α', ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν σπουδῶν τοῦ τότε διαδόχου Κωνσταντίνου, τοῦ ὁποίου ἐγένετο βραδύτερον αὐλάρχης. Τῷ 1889 παραιτηθεὶς τῆς θέσεώς του ταύτης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου εἰσελθὼν ἐκ νέου εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Κατόπιν διωρίσθη γενικὸς πρόξενος τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1908. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, ἰδίως ἀρχαιολογικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι «Οἱ διονυσιακοὶ τεχνῖται» (1873). μ. δ. β.

Λύντς (Lynch), ***Κάρολος***. Ἀμερικανὸς δικαστὴς (1736—1796). Ἐχρημάτισε δικαστὴς ἐν τῇ πολιτείᾳ Βιργινίας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς μετὰ τὸ 1774, καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας κατέστη ὀνομαστὸς ἐκ τῆς αὐστηρᾶς τιμωρίας τῶν Τόρεων ἢ ἀγγλοφίλων, οὓς συνέλαβε συνωμοτοῦντας ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Μπέντφορντ. Κατόπιν τούτου ἐξουσιοδοτήθη ὅπως ἐκκαθαρίσῃ τὴν χώραν ἀπὸ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα καὶ προέβη εἰς ἀθρόας ἐκτελέσεις, ἄνευ οὐδεμιᾶς νομίμου διαδικασίας. Εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην ἐπιρροήν, ἐξελέγη μέλος τοῦ νομοθετικοῦ σώματος τῆς Βιργινίας καὶ μέλος τῆς συνελεύσεως τῆς Βιργινίας τῷ 1776, καὶ τῷ 1781 ἐπολέμησεν εἰς τὸν ἀμερικανικὸν στρατὸν ὡς ἀξιωματικός. Λέγεται ὅτι ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη ὁ νόμος τοῦ *Λύντς* (βλ. λ.). μ. δ. β.

—***Λύντς νόμος***, ἢ ***Λύντσειος νόμος*** (Lynch-law). Ὅρος χρησιμοποιούμενος πρὸς ὑποδήλωσιν τῆς συνοπτικῆς διαδικασίας καὶ τῆς ἀμέσου ἐπὶ τόπου ἐκτελέσεως τῆς οὕτως ἐκδοθείσης θανατικῆς ἀποφάσεως ὑπὸ ὁμάδος πολιτῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς νομικῆς διατυπώσεως. Δὲν πρόκειται περὶ πραγματικοῦ νόμου, ἀλλὰ περὶ ἐθίμου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως προσέλαβε τὴν ἰσχὺν ἀγράφου νόμου. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐνεφανίσθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἀποικισμοῦ αὐτῆς, ὁπότε ἡ τοιαύτη συνοπτικὴ διαδικασία ἐθεωρήθη ἀπαραίτητος, πρὸς περιστολὴν ἰδίως τῆς λῃστείας, δεδομένου ὅτι ἐπεκράτει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοιαύτη διαφθορά, ὥστε συχνότατα οἱ δικασταὶ ἀπεδεικνύοντο συνένοχοι τῶν κακοποιῶν ἢ ἐτρομοκρατοῦντο ὑπ' αὐτῶν. Ἕτερος λόγος τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἐθίμου ἦτο τὸ ἀχανὲς τῆς χώρας, ὅπου εἶχον συρρεύσει παντὸς εἴδους τυχοδιῶκται καὶ ὅπου ἡ ἐφαρμογὴ πάντων τῶν νομικῶν τύπων τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης καθίστατο ἐμπόδιον πρὸς καταστολὴν τῆς ἀναρχίας καὶ τῶν συχνοτάτων τρομοκρατικῶν ἐγκλημάτων. Ἕνεκα τούτου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχηματισθῆ, εἰς πάσας σχεδὸν τὰς πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ κυρίως εἰς τὰς μεταλλειούχους πολιτείας τοῦ νότου, ἐν Καλιφορνίᾳ, ἐν Κολοράδῳ, ἐν Ὄρεγκον, ἐν Νεβάδᾳ καὶ εἰς τὰς κτηνοτροφικὰς τοιαύτας, «ἐπιτροπαὶ ἐπαγρυπνήσεως», «ὁμάδες φυλάκων» κτλ., αἵτινες ἀπηγχόνιζον ἢ ἐτυφέκιζον, ἄνευ οὐδεμιᾶς νομίμου διαδικασίας, τοὺς ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβανομένους ἐγκληματίας. Οἱ φύλακες οὗτοι ἀπετέλουν ἐπὶ πολὺ τὴν μόνην ἐγγύησιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ἦσαν ἄνθρωποι ἐντεταλμένοι ἀπὸ τὰς διαφόρους ἰδιωτικὰς ἑταιρείας ἢ τοὺς μεγάλους γαιοκτήμονας, οἵτινες ἐξεμεταλλεύοντο τὰ διάφορα τμήματα τῆς χώρας, ἢ καὶ ἀπὸ διαφόρους συλλόγους, οἵτινες εἶχον ἱδρυθῆ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Αἱ ἐκτελέσεις ἐγίνοντο συνήθως ὑπὸ ἀνθρώπων φερόντων προσωπίδα. Ἐκ τούτων δὲ ἕλκουν τὴν καταγωγήν των καὶ αἱ κατόπιν ἱδρυθεῖσαι ποικιλώνυμοι ἑταιρεῖαι τύπου Κοὺ-Κλοὺξ-Κλὰν κτλ. Βραδύτερον ἡ ἐπέκτασις τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ ἐπάρκεια αὐτῆς, καίτοι περιώρισε τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐθίμου, δὲν κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ καταργήσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ λυντσείου νόμου, αἱ δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος κατ' αὐτὸν γινόμεναι θανατικαὶ ἐκτελέσεις ὑπερέβαινον κατὰ πολὺ τὰς ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων διατασσομένας. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν ταῖς Ἡνωμ. Πολιτείαις καὶ ἰδίως εἰς τὰς πολιτείας τοῦ Νότου, τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς τιμῆς, τὰ διαπραττόμενα κατὰ τῶν γυναικῶν ἢ τῶν παίδων, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν μαύρων, τιμωροῦνται σχεδὸν πάντοτε κατὰ τὸν λύντσειον νόμον. Πολλάκις λαμβάνουν χώραν αἱματηραὶ συμπλοκαὶ μεταξὺ τῶν ὀργάνων τῆς ἀστυνομίας καὶ τῶν ὁμάδων τῶν ἰδιωτῶν ἐκτελεστῶν, προσπαθούντων νὰ ἀποσπάσουν τὸν ἐγκληματίαν ἢ τὸν ὑποτιθέμενον τοιοῦτον, ὅπως τὸν λυντσάρουν. Εἰς τὴν πολιτείαν Γουϊσκόνσιν, συνεπείᾳ καταργήσεως τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ λυντσείου νόμου κατέστη ἔτι συχνοτέρα. Τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐθίμου τούτου ἐγένοντο καὶ γίνονται πολλάκις μεγάλαι καταχρήσεις. Ἐπὶ ζητημάτων τιμῆς ἰδίως, ἀρκεῖ καὶ σήμερον ἔτι ἁπλῆ καταγγελία περὶ βιασμοῦ ἢ καὶ ἁπλῆς παρενοχλήσεως ἐνίοτε, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως, ὅταν μάλιστα πρόκειται περὶ κατηγορουμένων μαύρων ἢ ξένων, ὅπως προκαλέσῃ ἄγριον λυντσάρισμα. Καίτοι αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς θεωροῦνται ὁ κλασικὸς τόπος τοῦ λυντσείου νόμου, ἐσημειώθησαν ἐν τούτοις καὶ σποραδικαὶ περιπτώσεις ἐφαρμογῆς αὐτοῦ ἐν Ρωσίᾳ καὶ εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Ὡς παραπλήσια φαινόμενα εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς τῆς Εὐρώπης δύνανται νὰ θεωρηθοῦν αἱ διαδικασίαι τοῦ Φέχμγκερίχτε ἐν τῇ μεσαιωνικῇ Γερμανίᾳ, ὁ νόμος τοῦ Λύντφορντ, ὁ νόμος τοῦ Χάλιφαξ, ὁ νόμος τοῦ Κοῦπερ καὶ ὁ νόμος τοῦ Τζένταρτ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ λύντσειος νόμος κατέστη ὅρος χρησιμοποιούμενος γενικῶς εἰς πάσας τὰς χώρας πρὸς ὑποδήλωσιν τῆς θανατώσεως ἐγκληματίου ὑπὸ τοῦ ἐξωργισμένου πλήθους. Οἱ ἐκτελεσταὶ τῶν τοιούτων θανατώσεων, εἴτε φέροντες προσωπίδα, ὅπως ἐσυνηθίζετο ἄλλοτε, εἴτε μή, θεωρούμενοι γενικῶς ὡς ἄγνωστοι, δὲν καταδιώκονται ὑπὸ τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης. Συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην στατιστικήν, ἀπὸ τοῦ 1889 μέχρι τοῦ 1926 ἐξετελέσθησαν 3592 ἄνδρες καὶ γυναῖκες κατὰ τὸν λύντσειον νόμον ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐκ τούτων 2 360 ἦσαν μαῦροι, οἱ δὲ λοιποὶ λευκοί. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ λυντσείου νόμου συνήντησε κατὰ καιροὺς ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς πλείστους ἀντιφρονοῦντας, οἵτινες πολλάκις ἐπεχείρησαν νὰ περιστείλουν ἢ καὶ νὰ καταργήσουν τοῦτον διὰ θρησκευτικῆς, δημοσιογραφικῆς καὶ πολιτικῆς προπαγάνδας, κατορθώσαντες ἐν τέλει νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν βουλὴν τῷ 1922 σχέδιον νόμου ἀπαγορεύοντος καὶ τιμωροῦντος τὸ λυντσάρισμα. Ὁ νόμος ὅμως οὗτος δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ψηφισθῇ, λόγῳ τῆς μεγάλης δημοτικότητος, ἧς ἀπολαύει παρὰ τῷ ἀμερικανικῷ λαῷ ὁ λύντσειος νόμος.

Ἡ καταγωγὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐθίμου τούτου δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστή. Τινὲς ἀναφέρουν ὅτι ὁ νόμος τοῦ Λύντς ὠνομάσθη ἐκ τῆς πόλεως τῆς πολιτείας τῆς Βιργινίας Λύντσμπεργκ, τῆς ὁποίας ὁ ἱδρυτὴς Λύντς λέγεται ὅτι τὸν ἐφήρμοσε κατὰ πρῶτον τὸ 1792· ἄλλοι ἐκ τοῦ δικαστοῦ Λύντς, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς πολιτείας τῆς Βιργινίας ἀπὸ τοὺς κακοποιοὺς καὶ ἐφήρμοζε μέτρα χωρὶς νὴ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τοὺς νομικοὺς τύπους· ἄλλοι ἐξ ἑνὸς γαιοκτήμονος τῆς Βιργινίας, ὁ ὁποῖος ἀπηγχόνισε διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν ἕνα κλέπτην, ἀντὶ νὰ παραδώσῃ τοῦτον εἰς τὴν δικαιοσύνην· ἄλλοι ἐκ τοῦ Τζαίημς Φιτζστέφεν Λύντς, δημάρχου τῆς ἰρλανδικῆς Γκόλγουαϊϋ, ὁ ὁποῖος τῷ 1493 λέγεται ὅτι ἐκρέμασε διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν ἐκ τοῦ παραθύρου του τὸν υἱόν του, κατηγορούμενον ὅτι εἶχε κλέψει καὶ δολοφονήσει ἕνα Ἱσπανὸν πιστωτήν του, καὶ ἄλλοι τέλος ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ ρήματος linch, ὅπερ σημαίνει τιμωρῶ, κτυπῶ διὰ ροπάλου. μ. δ. β.

λυντσάρισμα (τό)· ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τοῦ Λύντς, θανάτωσις κακούργου ὑπ' αὐτῶν τῶν πολιτῶν ἄνευ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

λυντσάρω· ἐφαρμόζω τὸν λύντσειον νόμον, θανατώνω κακοῦργον ἄνευ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

λύντσειος ***νόμος***· βλ. λ. *Λύντς*, νόμος τοῦ —.

Λύντσμπεργκ (Lynchburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Βιργινίας, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Τζαίημς καὶ τῆς διώρυγος Κανάουκα. Κάτ. 30 070, ὧν οἱ ἡμίσεις μαῦροι. Εἶναι πόλις βιομηχανική, ἔχουσα ἐργοστάσια βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, χυτήρια σιδήρου καὶ χαλκοῦ, ἀλευρομύλους κτλ. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεταλλεῖα σιδήρου καὶ χαλκοῦ. Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει γυναικεῖον κολλέγιον, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ροδόλφου Μάκον, τὸ πρῶτον εἰς τὸ εἶδός του ἐν τῇ μεσημβρινῇ περιοχῇ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. μ. δ. β.

Λύντχορστ (Lyndhurst), ***Ἰωάννης Σύνγκλετον Κόπλεϋ, βαρῶνος τοῦ —***. Ἄγγλος πολιτικὸς (1772—1863)· βλ. λ. ***Σύνγκλετον*** - Κόπλεϋ.

λύνω· δημοτ. τύπος τοῦ *λύω* (βλ. λ.).

Λυξέϊγ, ἢ ***Λυξέϊγ-λὲ-Μπαὶν*** (Luxeuil ἢ Luxeuil-les-Bains) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἄνω Σών, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπρέσεν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπελφὸρ-Νανσὺ καὶ ἀπέχουσα 18 χλμ. ἀπὸ τῆς Λύρ. Ἔχει ἰαματικὰς πηγὰς γνωστὰς ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἔχει περίφημον μοναστήριον ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Colomban κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα καὶ ὡραῖον δημαρχεῖον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Διυλιστήρια καὶ χυτήρια χαλκοῦ. Κάτ. 5470. χ. δ.

Αἱ μεταλλικαὶ πηγαὶ τοῦ Λυξέϊγ εὑρίσκονται εἰς ὕψος 350 μ. καὶ εἶναι χλωριονατριοῦχοι, θερμοκρασίας 36°—52°, περιέχουσαι 1—2 γρ. διαλελυμένα στερεὰ συστατικὰ (ὡς χλωριοῦχα ἅλατα, ἀνθρακικὸν νάτριον, ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον, ἀνθρακικὸν λίθιον, θειικὸν νάτριον, ἀρσενικικὸν σίδηρον καὶ μαγγάνιον) καὶ σιδηροῦχα θερμοκρασίας 27°—28°. Πλούσιαι εἰς σίδηρον καὶ μαγγάνιον. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν δρῶσι καταπραϋντικῶς καὶ τονωτικῶς, ἐνδείκνυνται ἐπὶ γυναικολογικῶν παθήσεων, ἀμηνορροίας, στειρώσεως κλπ. κ. γ. μ.

Λυξεμποῦργκ (Luxembourg), ***Φραγκῖσκος***· βλ *Λουξεμποῦργκ*.

Digitized by Google

λυξόζαι (αἱ) *[Ὀρυ Χημ].* Ἐκλήθησαν οὕτως αἱ δύο ἐπιμερεῖς πρὸς τὰς *ξυλόζας* ἀλδοπεντόζαι. Ἐκ τούτων γνωστὴ εἶναι μόνον ἡ ἐπιμερὴς πρὸς τὴν 1—ξυλόζην, ἥτις χαρακτηρίζεται ὡς d λυξόζη. Ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 101°. Δεικνύει πολυστροφισμὸν καὶ δι' ἀναγωγῆς δίδει τὸν d—ἀραβίτην. Σ. Γ.

λυόμενος, *—η, —ον·* ὁ δυνάμενος νὰ διαλυθῇ εἰς τμήματα, νὰ ἀποσυντεθῇ καὶ πάλιν νὰ ἀνασυντεθῇ: «γραφεῖον λυόμενον».

—**λυόμενον** ***πυροβόλον·*** βλ. λ. *πυροβόλον* λυόμενον.

Λυὸν (Lyon), ***Γεώργιος-Φραγκῖσκος.*** Ἄγγλος ναυτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς (1795—1832). Τῷ 1819 μετὰ τοῦ Ρίτσι ἀνεχώρησε πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ Μουρζούκ, ὅπου ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῆς περιοχῆς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ρίτσι ἐπέστρεψεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Πάρυ εἰς τὸν Β. Παγωμένον ὠκεανόν. Βραδύτερον ἐξηρεύνησε τὴν χερσόνησον τοῦ Μελβὶλ καὶ περιηγήθη τὸ Μεξικόν. Ἔγραψε: «Διήγησις ταξιδίων εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν» (1821), «Ἡμερολόγιον περιοδείας ἐν τῇ δημοκρατίᾳ τοῦ Μεξικοῦ» (1829). Μ. Δ. Β.

—**Λυὸν-Κὰν** (Lyon-Caen), ***Κάρολος-Λέων.*** Γάλλος νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1843. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Παρισίοις καὶ τῷ 1867 διεκρίθη ὑφηγητὴς τοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Νανσύ. Τῷ 1881 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου εἰς τὸ παιεπιστήμιον τῶν Παρισίων, ὅπου τῷ 1892 ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τοῦ ναυτικοῦ δικαίου καὶ τῆς συγκριτικῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας. Ἐπίσης διετέλεσεν, ἀπὸ τοῦ 1875, καθηγητὴς τῆς σχολῆς τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῷ 1893 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν.

Κάρολος Λυὸν-Κάν.

Ἐκτὸς πολυαρίθμων ἄρθρων καὶ μελετῶν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Πίναξ τῶν ἐμπορικῶν νόμων τῶν κυριωτέρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς» μεταφρασθὲν καὶ εἰς πολλὰς ξένας γλώσσας (1877), «Μελέτη περὶ τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ ναυτικοῦ δικαίου» (1883), «Σύστημα ἐμπορικοῦ δικαίου» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λουδοβίκου Ρενὼ (εἰς ἓξ τόμ. 1885), μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν, «Οἱ γαλλικοὶ καὶ ξένοι νόμοι περὶ τῆς πνευματικῆς (καλλιτεχνικῆς καὶ φιλολογικῆς) ἰδιοκτησίας» (1889—1890). Συνειργάσθη ἐπίσης πρὸς κατάρτισιν τῆς συλλογῆς τῶν κυριωτέρων ξένων κωδίκων τῶν δημοσιευθέντων ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ἐν Γαλλίᾳ. Κ. Β. Σ.

λυονετία (ἡ) (Lyonetia) *[Ζῳολ.].* Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μικρολεπιδοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τινεϊδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ψυχὰς μὲ ἐπιμήκεις καὶ λεπτὰς πτέρυγας. Αἱ ἀνώτεραι πτέρυγες ἔχουσι χρῶμα ἀργυρόλευκον καὶ αἱ κατώτεραι ἀργυρόφαιον μὲ κηλῖδας κιτρινοφαίους. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἐπὶ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων ἐνδιαιτώμενα. Δ. Ν. Π.

λυονία (ἡ) (Lyonia) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικωδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, *λυονίαν τὴν ἐξωκάλυκα* (Lyonia calyculata), ἰθαγενὲς τῶν Σκανδιναυϊκῶν χωρῶν, τῆς Ρωσίας, Νοτίου Ἀσίας καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Εἶναι θάμνος πολυετής, ἑνὸς μέτρου ὕψους. Κ. ΠΑΠ.

Λυονναὶ (Lyonnais) *[Γεωγρ.].* Παλαιὰ ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, προσαρτηθεῖσα εἰς τὸ στέμμα ἀπὸ τοῦ 1312 ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου. Ἡ διοίκησις τοῦ Λυονναί, μὲ ἕδραν τὴν *Λυῶνα*, περιελάμβανε καὶ τὰς ἐπαρχίας *Μπωζολαὶ* καὶ *Φορέζ*. Ἀποτελεῖ σήμερον τοὺς νομοὺς *Λίγηρος* καὶ *Ροδανοῦ*.

— **Λυονναὶ** *(ὄρη τοῦ —) [Γεωγρ.].* Ὀροσειρὰ τῆς κεντρικῆς Γαλλίας ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ἐπαρχίᾳ, ἀποτελοῦσα προέκτασιν τῶν ὀρέων Σεβὲν (Κεμμένου). Ἔχει γρανιτώδεις κορυφάς, ὧν ὑψηλοτέρα τὸ *Κυλμὰν* (950 μ.). Χ. Δ.

λυονσία (ἡ) (Lyonsia) *[Ζῳολ.].* Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλασματοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνατινιδῶν*, περιλαμβάνον ὑδρόβια ζῷα, μικροῦ ἢ μετρίου μήκους, ἀκέφαλα καὶ εἰς διαφόρους θαλάσσας ἐνδιαιτώμενα. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα τῆς *λυονσίας* εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς τριτογενοῦς τοῦ καινοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Γ. Κ. Γ.

λυοπώματα (τὰ) (Lyopomata) *[Ζῳολ.].* Κατηγορία μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραγχιοπόδων*, περιλαμβάνουσα μικρὰ ζῷα μὲ ἀσβεστολιθικὸν ἢ χιτωνῶδες ὄστρακον, ᾠοειδὲς ἢ ἀπεστρογγυλωμένον. Ἀπαντῶσιν εἰς πλείστας θαλάσσας. Δ.Ν.Π.

— *[Παλαιοζ.]* Τὰ *λυοπώματα* ζῶσιν ἀπὸ τῆς καμβρίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος, ἔσχον δὲ τὴν μεγαλυτέραν ἐξελικτικὴν ἀνάπτυξιν των κατὰ τὴν σιλούριον περίοδον τοῦ αἰῶνος τούτου. Γ. Κ. Γ.

λυόσπυρο (τὸ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βερωνικὴ ἡ κοινὴ* (Veronica vulgaris).

λυόσφαιρα (ἡ) (Lyosphæra) *[Ζῳολ.].* Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *διοδοντιδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς τῶν τροπικῶν θαλασσῶν τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

λυόφιλα ***κολλοειδῆ*** *[Χημ.].* Καλοῦνται ἐκ τῶν *κολλοειδῶν* (βλ. λ.) ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀποβάλλονται ἐκ τῶν ὑδατικῶν αὐτῶν διαλυμάτων ὑπὸ μορφὴν πηκτῆς, συγκρατοῦντα ἡνωμένα μόρια ὕδατος. Σ.Γ.

λυόφοβα ***κολλοειδῆ*** *[Χημ.].* Καλοῦνται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ *λυόφιλα*, ἐκεῖνα τῶν *κολλοειδῶν*, ἅτινα ἀποχωρίζονται ἐκ τῶν ὑδατικῶν αὐτῶν διαλυμάτων ὡς στερεαὶ ὗλαι χωρὶς νὰ συγκρατῶσι μόρια ὕδατος. Σ. Γ.

λύπη (ἡ)· τὸ ἐκ τῆς ἀποτυχίας ἢ ἐκ τῆς ἀπαρεσκείας συναίσθημα, θλῖψις, στενοχωρία *ἀντίθ. χαρά*: «ἡ λύπη του διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του εἶναι ἀνέκφραστος», «ἡ κυβέρνησις ἐξέφρασε την λύπην της διὰ τὰ συμβάντα» ‖ συμπάθεια, εὐσπλαχνία: «μετὰ μεγάλης λύπης ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ πατρός σας», «δὲν αἰσθάνεται καμμίαν λύπην διὰ τοὺς πάσχοντας» ‖ πένθος: «δὲν πήγανε 's τὸ γάμο γιατ' ἔχουν λύπη».

λυπημένος, *—η, —ο·* δημοτ., ὁ ἔχων λύπην, πένθος: «εἶναι λυπημένοι καὶ δὲν πῆγαν 's τὸ γάμο».

λυπηρὰ (ἡ) (Lypera) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γομφαδιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἢ φρύγανα ἰθαγενῆ τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: ἡ *λυπηρὰ ἡ εὔοσμος* (Lypera odorata), *λυπηρὰ ἡ ἰσχυρὰ* (Lypera violacea) καὶ *λυπηρὰ ἡ κροκώδης* (Lypera crocea). Τὰ ἄνθη τῆς τελευταίας ταύτης εἶναι φαρμακευτικὰ καὶ παρέχουσι ζωηρὰν βαφικὴν οὐσίαν. Δ. Ν. Π.

λυπήρανθος (ὁ) (Lyperanthus) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νέαν Καληδονίαν. Δ. Ν. Π.

λυπηρός, *—ά, —όν·* ὁ προξενῶν λύπην, θλιβερός, ὀδυνηρός: «συνέβη λυπηρὸν γεγονός», «ἐκτελῶ λυπηρὸν καθῆκον».—Ἐπίρρ. ***λυπηρῶς.***

λυπητερός, *—ή, —ό·* δημοτ., ὁ προξενῶν λύπην, λυπηρός: «λυπητερὴ φωνή», «λυπητερὰ κλάματα».—Ἐπίρρ. ***λυπητερά:*** «κλαίει λυπητερά».

λυπομανὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ πάντοτε λυπούμενος, ὁ κατεχόμενος ὑπὸ νοσηρᾶς λύπης, μελαγχολικός.

λυπομανία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ λυπομανοῦς, νοσηρὰ κατάστασις, ὑφ' ἧς κατεχόμενός τις πάντοτε λυπεῖται, μελαγχολία.

—*[Ψυχοπαθ.] Λυπομανία* ἢ *λυπεμανία ἁπλῆ* καλεῖται ἡ *μελαγχολία* (βλ. λ.), ἥτις χαρακτηρίζεται, ὡς γνωστόν, ὑπὸ λύπης μεγάλης. Τ. Α. Ζ.

λυποῦμαι· παθ. τοῦ λυπῶ (βλ. λ.).

λύπουνο (τὸ) *[Βοτ.].* Δημώδης ὀνομασία τῆς *λουπινιδίνης*.

λυπρός, *—ά, —όν·* ἐπὶ ἐδάφους, ἄγονος, ἄφορος: «τῆς Ἀττικῆς τὸ ἔδαφος εἶναι λυπρόν».

λυπῶ *(—έω)*, ἀόρ. *ἐλύπησα—ἐλυπήθην*, παρακ. παθ. μτχ. *λυπημένος*· προξενῶ λύπην, δυσαρεστῶ, θλίβω, κοιν. *πικραίνω*: «τὸ δυστύχημα ἐλύπησε πάντας», «δὲν θέλω νὰ σὲ λυπήσω» ‖ παθ. *λυποῦμαι*· αἰσθάνομαι λύπην, δυσαρεστοῦμαι, θλίβομαι, κοιν. *πικραίνομαι*: «ἐλυπήθην διὰ τὴν ἀποτυχίαν σου» ‖ μεταβτ. εὐσπλαχνίζομαι, συμπαθῶ, συμπονῶ, οἰκτίρω: «λυποῦμαι τὰ παιδιά του», «εἶναι σκληρός, δὲν λυπᾶται κανένα» ‖ φείδομαι, φειδωλεύομαι, λυποῦμαι διὰ τὴν ἀπώλειαν: «οὔτε χρήματα οὔτε κόπους λυποῦμαι», «λυπήθηκε νὰ δώσῃ κάτι 's τὴν ἐκκλησία».

Λὺρ (Lyre) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἄνω Σὼν (Ἄνω Ἄραρος). Κάτ. 6.850. Ὑπέστη πολλὰς διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καταστροφάς. Χ. Δ.

— **Λὺρ** *ὄρη* (Monts de Lure) *[Γεωγρ.].* Ὀροσειρὰ ἀσβεστολιθικῆς συστάσεως τῆς ΝΑ. Γαλλίας, ἀποτελοῦσα προέκτασιν τοῦ ὄρους Βαντοὺ τῶν Κάτω Ἄλπεων. Κορυφὴ 1.827 μ. Χ. Δ.

λύρα (ἡ) *[Μουσ.].* **1)** Ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν, οὗτινος ἡ ἐφεύρεσις ἀπεδίδετο εἰς τὸν Ἑρμῆν. Ἂν καὶ πολλάκις ταυτιζομένη πρὸς τὴν *κιθάραν*, ἡ λύρα διέφερε ταύτης οὐσιωδῶς. Καὶ ἀρχικῶς μὲν φαίνεται ἀποτελουμένη ἐξ ἠχείου ἐξ ὀστράκου χελώνης, ἐξ οὗ κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τὸ ὄνομα *χέλυς* (chelys), δι' οὗ ἐχαρακτήριζον τὸ λαοῦτο. Ἀργότερον ἐχρησιμοποιήθη ἠχεῖον ἐκ ξύλου, ἰδίως πύξου, διδομένου εἰς αὐτὸ σχήματος ὀστράκου· δὲν ἔλειπον ἀκόμη καὶ ἠχεῖα ἐξ ἐλεφαντοστοῦ. Ἕτερον σημαντικὸν τμῆμα τῆς λύρας ἦτο ἡ ἠχητικὴ πλάξ, ἀποτελουμένη ἐκ δέρματος βοὸς τεινομένου ἐπὶ τοῦ κοίλου τοῦ ὀστράκου· δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸς ὁ τρόπος, δι' οὗ προσηρμόζετο τὸ δέρμα ἐπὶ τοῦ ἠχείου· πάντως φαίνεται ὅτι ἐτανύετο ἐπὶ καλαμίνης ἐσχάρας, τοποθετουμένης ἐντὸς τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ κενωθέντος ὀστράκου.

Λύρα μετὰ ἠχείου ἐξ ὀστράκου χελώνης.

Ἑκατέρωθεν τοῦ ἠχείου ἀνεχώρουν οἱ δύο πήχεις, ἀγκῶνες ἢ κέρατα τοῦ ὀργάνου, ἀποτελούμενοι μὲν ἀρχικῶς ἐκ κεράτων ἀντιλόπης ἢ αἰγός, ἀργότερον δὲ ἐκ ξύλου, εἰς ὃ ἔδιδον τὸ σχῆμα κέρατος. Αἱ διαστάσεις τῶν πήχεων, οἵτινες ἄγνωστον πῶς προσηρμόζοντο εἰς τὸ ἠχεῖον, ἐποίκιλλον· συνήθως εἰς τὸ μέγιστον σημεῖον τῆς καμπύλης των εἶχον μῆκος μίαν καὶ ἡμίσειαν φορὰν μεγαλύτερον τοῦ τοῦ ὀστράκου· ὑπῆρχον ἐν τούτοις καὶ πήχεις ἔχοντες μῆκος τρεῖς φορὰς καὶ πλέον τοῦ τοῦ ὀστράκου. Οἱ πήχεις φθάνοντες εἰς τὸ μέγιστον τῆς καμπύλης των, ἐστένευον ἀποτόμως καὶ ἐπλησίαζον σχετικῶς τὰ ἄκρα των, γινόμενοι σχεδὸν ὁριζόντιοι, μεθ' ὃ ἐπεραττοῦντο καμπτόμενοι καθέτως. Τὸ πάχος των, συνήθως μέτριον, παρέμενε τὸ αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας των μέχρι τοῦ ἄκρου των. Περὶ τὴν κορυφὴν οἱ πήχεις συνεδέοντο διὰ τοῦ ζυγοῦ ἢ ἄντυγος, δηλαδὴ κυλινδρικοῦ ῥαβδίου, συνήθως ἐκ ξύλου πρίνου, ἀρκετὰ λεπτοῦ, προσαρμοζομένου ἐγκαρσίως καὶ διὰ τρόπου, ὁ ὁποῖος ἐπίσης δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός. Αἱ χορδαὶ τῆς λύρας, αἵτινες, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦσαν ἀρχικῶς ἐκ λίνου ἀντικατασταθέντος ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Λίνου δι' ἐντέρου προβάτου, ἐλέγοντο ἐπίσης καὶ μίτοι, ἀργότερον δέ, ὅταν ἐχρησιμοποιήθησαν οἱ τένοντες, νεῦρα ἢ νευραί. Μᾶς εἶναι ἀπολύτως ἄγνωστος ὁ τρόπος, δι' οὗ τὰς κατεσκεύαζον οἱ χορδοποιοὶ ἢ χορδοστροφοί. Αἱ χορδαὶ προσεδένοντο εἰς τὸ κάτω αὐτῶν ἄκρον διὰ κόμβου, ἀπὸ τὸ χορδοτόνιον ἢ χορδότονον, εὑρισκόμενον εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ὀργάνου καὶ ἀποτελούμενον, ὡς φαίνεται, ἀπὸ πλάκα φέρουσαν αὔλακας, δι' ὧν διήρχοντο αἱ χορδαί. Χάριν ἀσφαλείας ἐκάλυπτον συχνάκις τὴν πλάκα ταύτην δι' ἑτέρας τοιαύτης, ἵνα διὰ τοῦ τρόπου τούτου μὴ δύνανται νὰ μετακινῶνται αἱ χορδαί. Ἡ μαγὰς (=καβαλλάρης), εἶδος ξυλίνης πλακὸς ἐλαφρῶς ἐπικάμπτου, προσηρμοσμένη ἐπὶ τοῦ ἠχείου, παραλλήλως πρὸς τὸν ζυγόν, ἐχρησίμευεν ἵνα στηρίζωνται ἐπ' αὐτῆς αἱ χορδαί.

Λύρα μετὰ ἐπεκτεταμένων πήχεων.

Εἰς πλείστας ὅμως λύρας καὶ κιθάρας ἐχούσας περισσότερον ὑψωμένον τὸ χορδοτόνιον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐγγίζωσιν αἱ χορδαὶ ἐπὶ τοῦ ἠχείου, ἡ μαγὰς παρελείπετο ὡς περιττή. Αἱ χορδαὶ περιειλίσσοντο εἰς τὸ ἄνω αὐτῶν ἄκρον ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ. Τὸ χόρδισμα ἐγίνετο ἀρχικῶς κατὰ τρόπον ἐντελῶς πρωτόγονον. Τὸ ἄνω ἄκρον τῆς χορδῆς προσεδένετο εἰς δερμάτινον ἱμάντα, λαμβανόμενον ἐκ τοῦ λιπώδους αὐχένος τοῦ βοός. Ὁ ἱμὰς οὗτος, κόλλοψ ἢ κόλλαβος, περιειλίσσετο εἰς τὸν ζυγόν, τανύων συγχρόνως τὴν χορδὴν καὶ προσαρμόζων αὐτὴν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ὀξύτητα. Τέλος περιεσφίγγετο περὶ τὸν ζυγόν, ἵνα διατηρῆται ἡ χορδὴ τεταμένη. Λόγῳ τοῦ ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τούτου ἡ σταθερότης τοῦ χορδίσματος ἦτο ἐπισφαλής, ἐσκέφθησαν ἀργότερον νὰ προσαρμόσουν ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ ζυγοῦ κομβία, περὶ τὰ ὁποῖα περιειλισσον τὰς χορδάς. Τὸ ἐπικρατῆσαν ὅμως σύστημα ἦτο τὸ τῶν πασσάλων, γνωστότατον ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Αἰγύπτῳ. Οἱ πάσσαλοι οὗτοι, οἵτινες ὠνομάσθησαν καὶ αὐτοὶ μεταγενεστέρως κόλλοπες ἢ κόλλαβοι, δύνανται νὰ παραλληλισθῶσι μὲ τὰς στρόφιγγας (κοιν. κλειδιά) τῶν συγχρόνων ἐγχόρδων ὀργάνων, ὧν διαφέρουσι λόγῳ τοῦ ὅτι, ἀντὶ νὰ εὑρίσκωνται ὀρθογωνίως πρὸς τὰς χορδάς, ἐτοποθετοῦντο εἰς προέκτασιν τῶν τελευταίων τούτων. Τὸ πολυγωνικὸν σχῆμα πολλῶν ἐκ τῶν κολλόπων τούτων δίδει ἐξ ἄλλου ἀφορμὴν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι δὲν περιεστρέφοντο

Digitized by Google

τανύοντες συγχρόνως τὰς χορδάς, ἀλλ' ὅτι ἐχρησίμευον ἁπλῶς ἵνα συγκρατῶσι ταύτας τεταμένας.

Αἱ χορδαὶ τῆς λύρας ἦσαν ἰσομήκεις, τοὐλάχιστον ἀπὸ τοῦ παλλομένου μέρους αὐτῶν. Αἱ διαβαθμίσεις τῆς ὀξύτητος ἢ τῆς βαρύτητος τοῦ ἤχου ἐκανονίζοντο διὰ χορδῶν διαφόρου πάχους, τανυομένων ἀναλόγως. Τὸ ἀξίωμα ἄλλως τε ὅτι: ὅσῳ παχυτέρα εἶναι ἡ χορδή, τόσῳ ὁ ἦχος εἶναι βαρύτερος, ἦτο γνωστότατον ἀπολύτως ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μαθηματικούς.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν χορδῶν τῆς λύρας, ὧν ἑκάστη ἔδιδεν ἕνα μόνον φθόγγον, ἐποίκιλλε κατὰ περιόδους. Ἡ ἀρχαιοτέρα φαίνεται ὅτι εἶχε τρεῖς μόνον χορδάς· ἀργότερον ὁ ἀριθμὸς οὗτος ηὐξήθη εἰς τέσσαρας, εἶτα εἰς πέντε παρὰ τοῦ Κοροίβου. Ὁ Ὕαγνις προσέθεσεν ἕκτην χορδήν, ὁ Τέρπανδρος ἑβδόμην. Ἡ ἑπτάχορδος αὕτη λύρα ἐθεωρεῖτο τὸ ἱερὸν οὕτως εἰπεῖν ὄργανον τῶν Ἑλλήνων καὶ διετηρήθη ἐπὶ μακρόν, μέχρις οὗ ἐξέλιπεν ἐντελῶς ἐξ Ἑλλάδος, ἵνα παραμείνῃ ἀκόμη ἐν χρήσει κατὰ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς τῆς Ρώμης. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος ὁ Σάμιος Λυκάων προσέθεσεν εἰς τὴν λύραν ὀγδόην χορδήν, περὶ τὴν αὐτὴν δὲ ἐποχὴν ὁ Πρόσφατος ἐνάτην. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος ὁ Λέσβιος Φρύνις ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῆς λύρας εἰς ἕνδεκα, ἐνῷ περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος ὁ Τιμόθεος προσέθεσε μίαν δωδεκάτην βαρεῖαν χορδήν, τὴν ὀνομασθεῖσαν προσλαμβανόμενος. Εἰς τὸν αὐτὸν μουσικὸν ὀφείλομεν τὸ τετράχορδον τῶν ὑπερβολαίων. Κατὰ τὴν ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν ἔχομεν τὴν δεκαπεντάχορδον λύραν, τὴν περιλαμβάνουσαν δύο ὀγδόας καὶ χορδισμένην κατὰ τὸ διατονικὸν γένος συμφώνως μὲ τὸ ἑπόμενον διάγραμμα (τὰ παρὰ τοὺς φθόγγους ὀνόματα ἀντιστοιχοῦν ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν χορδῶν τῆς λύρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μουσικῶν φθόγγων).

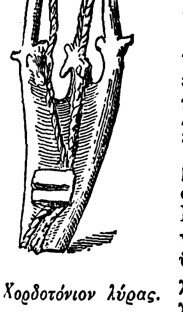
Χορδοτόνιον λύρας.

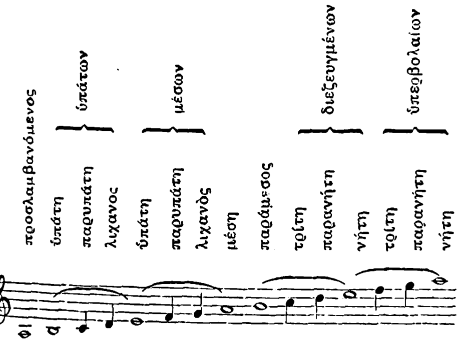

Τὸ χόρδισμα τοῦτο τῆς δεκαπενταχόρδου λύρας ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τέλειον ἀμετάβολον σύστημα, παρὰ τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε τὸ μικρὸν τέλειον σύστημα, ἀντιπροσωπευόμενον ὑπὸ ἑνδεκαχόρδου λύρας, χορδιζομένης εἰς τρόπον, ὥστε ἡ μὲν ὑπάτη νὰ δίδῃ τὸ σι φυσικόν, ὁ δὲ παράμεσος τὸ σι ὕφεσις. Ὁ νέος οὗτος φθόγγος ἔδιδε γένεσιν καὶ εἰς ἄλλο τετράχορδον συνημμένων (λα - ρε), ἐξ οὗ ἐδημιουργήθη καὶ ἡ δεκαοκτάχορδος λύρα, ἥτις ἐξ ἄλλου περιωρίζετο πολλάκις εἰς δεκαεξάχορδον, καθότι οἱ μουσικοὶ ἠρκοῦντο νὰ προσθέτωσιν εἰς τὴν παλαιὰν δεκαπεντάχορδον, μίαν νέαν χορδὴν διὰ τὸ σι ὕφεσις, ἐξ οὗ τὸ χρωματικὸν τετράχορδον: λα, σι ὕφεσις, σι φυσικόν, ρέ.

Ὁ τρόπος ὁ κατ' ἐξοχὴν προσαρμοζόμενος τόσον εἰς τὴν λύραν ὅσον καὶ τὴν κιθάραν ἦτο ὁ ὑποδώριος (λα—λα), καθότι δι' αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ ἐκταθῇ τὸ μέλος εἰς δύο πλήρεις ὀγδόας. Παρὰ τὸν ὑποδώριον, ὁ διὰ τὴν λύραν προτιμώμενος τρόπος ἦτο ὁ φρύγιος (ρε—ρε). Καὶ οἱ ἄλλοι τρόποι ἦτο δυνατὸν ἐν τούτοις νὰ προσαρμοσθῶσιν εἰς τὰς πολυχόρδους λύρας, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὰς παλαιοτέρας ἑπταχόρδους, ὀκταχόρδους ἢ ἐννεαχόρδους. Ἡ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἔκτασις τῆς λύρας ἢ τῆς κιθάρας, ἀποδιδομένη διὰ τῆς συγχρόνου σημειογραφίας, ἀντιστοιχεῖ διὰ μὲν

Πλῆκτρον κεκοσμημένον.

τὰ βαρύτερα ὄργανα εἰς:

διὰ δὲ τὰ ὀξύτερα εἰς: 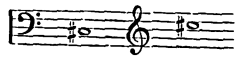

Αἱ χορδαὶ ἐτίθεντο εἰς παλμικὴν κίνησιν διὰ πλήκτρου ἔχοντος ποικίλα σχήματα: ὁτὲ μὲν ὡμοίαζε πρὸς ῥαβδίον, ὁτὲ πρὸς πέταλον, ὁτὲ πρὸς τὸ γράμμα Τ κ. τ. λ. Ἡ κατασκευή του ἀπησχόλει εἰδικοὺς τεχνίτας, τοὺς πληκτροποιούς, ἡ δὲ ὕλη, ἣν ἐχρησιμοποίουν δι' αὐτό, ἦτο τὸ ξύλον, τὸ ἐλεφαντοστοῦν, οἱ πολύτιμοι λίθοι κ. λ. Τὸ πλῆκτρον ἦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μονίμως προσδεδεμένον, δι' ἱμάντος, εἰς τὸ ὄργανον, τὰς χορδὰς τοῦ ὁποίου ἔπληττεν, ὅπως τὸ παρεμφερὲς πλῆκτρον τοῦ μανδολίνου.

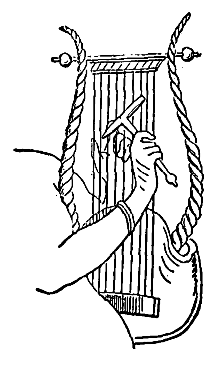
Πλῆκτρον σχήματος Τ.

Κατὰ τὴν κροῦσιν τῆς λύρας ὁ ἐκτελεστὴς ἦτο καθήμενος, ὀρθὸς ἢ καὶ ἐν πορείᾳ. Δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὸν ἐὰν εἶχε τὰς βαρείας χορδὰς δεξιὰ ἢ ἀριστερά του, ἂν καὶ ἐπίγραμμά τι τοῦ Ἀγαθία ὑποδεικνύει ὅτι αὗται εὑρίσκοντο μᾶλλον δεξιά, ἀντιθέτως πρὸς τὰ σύγχρονα ἔγχορδα ὄργανα. Ὁ ἐκτελεστὴς ἐκράτει τὴν λύραν εἰς κάθετον θέσιν διὰ τελαμῶνος, πολλάκις πλουσίως κεκοσμημένου καὶ προσηρμοσμένου εἴς τι κομβίον εὑρισκόμενον εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ ὀργάνου. Ἐὰν ἦτο καθήμενος, ἐτοποθέτει τὸ ὄργανον ἐπὶ τῶν γονάτων, ἐὰν ἦτο ὀρθός, ἔκλινεν αὐτὸ ὀλίγον τι πρὸς τὰ ὀπίσω. Ὁσάκις ὁ ἐκτελεστὴς ἔκρουε τὴν λύραν διὰ τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς χειρός, συνοδεύων τὸ ᾆσμα, ἡ κροῦσις ἐλέγετο ψάλλειν· ἀντιθέτως ἡ διὰ τοῦ πλήκτρου κροῦσις ἐλέγετο πλήσσειν ἢ κέρκειν. Οἱ λυρῳδοὶ ἐποίουν χρῆσιν ἀμφοτέρων τῶν τρόπων· ᾄδοντες συνωδεύοντο ὑπὸ τῆς λύρας, ἧς αἱ χορδαὶ ἐκρούοντο διὰ τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς χειρός· κατὰ τὰ μεταξὺ τῶν στροφῶν ὅμως ἐνδιάμεσα μέρη, κατὰ τὰ ὁποῖα μόνον τὸ ὄργανον ἔπαιζεν, ἐτίθετο εἰς κίνησιν, διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός, τὸ πλῆκτρον. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκτελέσεως ἐλέγετο ἐπίκρουσις. Εἰς τὸν Ἐπίγονον τῆς Ἀμβρακίας ἀποδίδεται ἡ κροῦσις διὰ τῶν δακτύλων ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ πλήκτρου, ἡ ὁποία γίνεται πλέον ὁριστικὴ κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ἀρχαιότητος.

Ἐλάχισται ὑπάρχουσι πληροφορίαι περὶ τῆς δακτυλοθεσίας τῆς λύρας. Φαίνεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐκτελεσταὶ ἐχρησιμοποίουν κατὰ τὴν κροῦσιν δύο δακτύλους: τὸν λιχανὸν καὶ τὸν ἀντίχειρα. Οἱ προσπαθήσαντες νὰ λύσωσι τὸ πρόβλημα ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τῆς ὀνομασίας τῆς τρίτης χορδῆς τοῦ ἀρχαίου ἑπταχόρδου ὀργάνου, ἥτις ἐκαλεῖτο λιχανός. Οὐδὲν τὸ συγκεκριμένον γνωρίζομεν ἐπίσης ἐπὶ τῶν διαφόρων τεχνασμάτων καὶ ἐπιδείξεων δεξιοτεχνίας τῶν ἀρχαίων λυρῳδῶν, ὡς ὁ ἐπίψαλμος, ὁ συριγμὸς ἢ οἱ νίγλαροι. Εἰκάζεται μόνον ὅτι ὁ συριγμὸς εἶναι παρεμφερὴς πρὸς τοὺς ἁρμονικοὺς ἤχους, τοὺς ἐπιτυγχανομένους ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἐγχόρδων ὀργάνων (βιολίου, ἅρπας, κιθάρας κλ.).

Ἡ τέχνη τῶν λυρῳδῶν ἢ τῶν λυριστῶν ἐξετιμᾶτο μεγάλως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἡ δὲ διδασκαλία τοῦ ὀργάνου ἦτο λίαν διαδεδομένη εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις. Ὁ ἦχος τῆς λύρας, βαρὺς καὶ ἀνδροπρεπής, δὲν ἐστερεῖτο ποιᾶς τινος ξηρότητος καὶ εἶχε τὸ μειονέκτημα ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ παρατεταμένους φθόγγους. Στενῶς συνδεδεμένον μὲ τὴν ἀπολλώνειον θρησκείαν, τὸ ὄργανον τοῦτο διετήρησε παρ' ὅλα αὐτὰ ἐξέχουσαν θέσιν καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα, μέχρις οὗ ἐξεθρονίσθη παρὰ τῆς μεσαιωνικῆς ἅρπας. Ἐκ τῆς πλουσιωτάτης μουσικῆς φιλολογίας διὰ λύραν ἢ κιθάραν, δὲν σῴζονται, μετὰ τῆς ἀρχαίας σημειογραφίας, ἢ ὁ ὕμνος Πρὸς Μοῦσαν, ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς, καὶ οἱ δύο ὕμνοι τοῦ Μεσομήδους τῆς Κρήτης (πλείονα ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς λύρας καὶ τῶν λυρῳδῶν βλ. εἰς λ. *Ἑλλὰς (Μουσ.)*).

Λόγῳ τῆς συγχύσεως, ἥτις γίνεται μεταξὺ λύρας καὶ κιθάρας, ἣν πολλοὶ ταυτίζουν πρὸς τὴν πρώτην, παραθέτομεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν μεταξὺ τῶν ὀργάνων τούτων διαφορῶν. Τὸ ἠχεῖον τῆς κιθάρας, ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐξ ὀστράκου χελώνης τῆς λύρας, εἶναι ἐκ ξύλου, σχήματος τραπεζίου. Ἡ ἐξωτερική του ἐπιφάνεια εἶναι σχεδὸν πεπλατυσμένη, ἡ δὲ ἐσωτερικὴ ἐλαφρῶς ἐπίκαμπτος. Ἡ βάσις τοῦ ὀργάνου εἶναι πεπλατυσμένη, ἐπιτρέπουσα τὴν ἐπὶ τῆς γῆς τοποθέτησίν του. Οἱ πήχεις ἔχουσι τὸ σχῆμα κεκαμμένων ἀγκώνων τῆς χειρὸς καὶ βαίνουσι λεπτυνόμενοι ἐφ' ὅσον πλησιάζουσιν. Ἄνωθεν τῶν πήχεων προβάλλουσι καθέτως οἱ βραχίονες, τετραγώνου σχήματος καὶ ὑπερέχοντες κατὰ πολὺ τοῦ ζυγοῦ. Οἱ βραχίονες οὗτοι δὲν ἀποτελοῦσιν ἓν σῶμα μετὰ τῶν πήχεων, ἀλλ' εἰσὶν ἰδιαίτερα τεμάχια προσηρμοσμένα εἰς αὐτούς. Ὁ ζυγὸς τέλος τῆς κιθάρας ἀποτελεῖται ἀπὸ κυλινδρικὴν ῥάβδον, ἀρκετὰ λεπτήν, φέρουσαν εἰς ἀμφότερα τὰ ἄκρα της λαβὰς ἀρκετὰ ὀγκώδεις, αἵτινες ἐχρησίμευον ἵνα στρέφηται ὁ ζυγός, τανύων ταυτοχρόνως ὅλας τὰς χορδάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Westphal*, «Die Musik des griechischen Altertums.—*Gevaërt*, «Histoire et théorie de la musique de l' antiquité».—*Gevaërt - Vollgraff*, «Problèmes musicaux d' Aristote».— *Reinach*, ἄρθρα Musica καὶ Lyra ἐν τῷ λεξικῷ. *Darenberg* καὶ *Saglio*. — *Meibom*, «Antiquæ musicæ auctores septem» (1652). — *Riemann*, «Handbuch der Musikgeschichte». (τόμος Α'). Τὰ περὶ ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐγχειρίδια τῶν ἀρχαίων θεωρητικῶν : Ἀριστοξένου, Νικομάχου, Εὐκλείδου, Ἀλυπίου, Γαυδεντίου, Κλεονίδου κλπ. καὶ ἐν γαλλικῇ μεταφράσει τοῦ *Ch. E. Ruelle* κλπ.

Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

— 2) Ἔγχορδον ὄργανον ἐν χρήσει ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἔχον σχῆμα ὁμοιάζον πρὸς τὸ τοῦ βιολίου, πρὸς ὃ συγγενεύει ἀκόμη λόγῳ τῆς χρησιμοποιήσεως τόξου. Ἡ λύρα, ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων χορδῶν τῶν τεταμένων ἐπὶ τῆς γλώσσης, ἔφερε καὶ βαρείας τινὰς χορδὰς ἐκτεινομένας πλαγίως τῆς λαβῆς. Τὸ ὄργανον τοῦτο ὑποδιῃρεῖτο εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας: Εἰς τὴν «μικρὰν λύραν» (Lira da braccio), φέρουσαν 7 κυρίας χορδὰς καὶ 2 πλαγίας καὶ ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ ὀξυφώνου· εἰς τὴν «μεγάλην λύραν (Lira da gamba), μετὰ 12 κυρίων χορδῶν καὶ 2 πλαγίων, ἀνάλογον εἰς ἔκτασιν πρὸς τὸ βιολοντσέλλον· εἰς τὴν «βαθεῖαν λύραν» (Archiviola da lira ἢ Lirone ἢ καὶ accordo), τὸ βαθύτερον ὄργανον τῆς οἰκογενείας, μετὰ 24 χορδῶν. Ἡ λύρα ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ *βαρυτόνου* (βλ. λ.), ἔγραψε δὲ δι' αὐτὴν πλεῖστα τεμάχια καὶ ὁ Χάϋδν.

Γ. Σ.

— 3) Ἔγχορδον λαϊκόν, σύνηθες ἐν Κρήτῃ (ἐξ οὗ καὶ *κρητικὴ λύρα* καλεῖται), μουσικὸν ὄργανον, παιζόμενον μετὰ τόξου ἀπὸ τὸν λυράρην ἢ λυρατζῆν. Ἐν Κρήτῃ τὴν κατασκευάζουν συνήθως ἐκ ξύλου μορέας οἱ ἴδιοι οἱ λυρατζῆδες. Τὸ ὄστρακον τῆς ἀρχαίας χελώνης ἀντικατέστησεν ἰδίου σχήματος ἠχεῖον ἐκ ξύλου, φέρον πολλάκις γλυφὰς ἀπομιμουμένας τὸ ὄστρακον, ὀνόματι λύρα ἢ καύκα καὶ σκεπαζόμενον ἀπὸ καπάκι. Ἔχει τρεῖς χορδὰς χορδιζομένας μὲ τρία στριφτάλια. Ὅπως καὶ τὸ βιολίον, ἔχει καβαλλάρη, ἔτι δὲ καὶ στῦλο, κανονίζοντα τὸν ἦχον. Τὸ τόξον κατασκευάζεται ἀπὸ ξύλον δεσπολιᾶς. Τὸ μῆκος τοῦ ὀργάνου δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,40. Ἡ λύρα παίζεται τοποθετουμένη παραπλεύρως τοῦ στήθους τοῦ λυρατζῆ. Μὲ τὴν λύραν συνοδεύουν μὲν καὶ δημοτικὰ τραγούδια, ἀλλὰ κυρίως χορούς (συρτός, πεντοζάλης). Ν. Β. Τ.

— 4) Σύγχρονον κρουστὸν ὄργανον, συγχεόμενον κακῶς πρὸς τὸ *γκλόκενσπηλ* (βλ. λ) καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σειρᾶς πλακιδίων ἐκ χάλυβος, ἀποτελούντων χρωματικὴν κλίμακα τοποθετουμένην ἐντὸς εἰδικοῦ πλαισίου καὶ τυπτομένην διὰ μικροῦ ξυλίνου σφυρίου. Τὸ πλαίσιον τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ, ὅπερ συναντᾷ κυρίως εἰς τὰς στρατιωτικὰς μουσικάς, ἔχει συνήθως τὸ σχῆμα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λύρας, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία του.

Γ. Σ.

— *(Στρατ.)* Καλεῖται *λύρα* τὸ κέντημα τὸ ἔχον σχῆμα τὸ τοῦ ὁμωνύμου μουσικοῦ ὀργάνου καὶ φερόμενον ὡς ἔμβλημα ἐν τῇ στολῇ τῶν ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν (χρυσοῦν) καὶ τῶν στρατιωτῶν (μετάξινον) τοῦ σώματος τῶν στρατιωτικῶν μουσικῶν.

Ν. Θ. Κ.

— **«Λύρα»**. Μηνιαῖον καλλιτεχνικὸν περιοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Γ. Ἰ. Μπούρλου τῷ 1919.

λύρα (ἡ) *(Ζωολ.)*. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *μήνουρος* (βλ. λ.).

Δ. Ν. Π.

Λύρα (ἡ) *(Ἀστρον.)*. Μικρός, ἀλλ' εὐδιάκριτος ἀστερισμὸς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, κείμενος μεταξὺ τοῦ Κύκνου, τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Δράκοντος. Ἀναγνωρίζεται εὐκόλως ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀστέρος πρώτου μεγέθους, τοῦ καλουμένου Βέγα, ὅστις λάμπει ζωηρῶς κατὰ τὰς θερινὰς νύκτας, σχηματίζων ἓν μέγα ὀρθογώνιον περίπου τρίγωνον μετ' ἄλλων δύο ἐπίσης λαμπρῶν ἀπλανῶν, τοῦ Ἀλτάϊρ καὶ τοῦ Ντενέμπ.

Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν ὁ ἀστερισμὸς οὗτος παριστᾷ τὴν λύραν τοῦ Ὀρφέως, μὲ τὴν ὁποίαν οὗτος κατέθελξεν οὐ μόνον τοὺς φύλακας τοῦ Ἅδου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Πλούτωνα, ὅταν κατῆλθεν εἰς τὸ βασίλειον τῶν νεκρῶν διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν φιλτάτην σύζυγόν του Εὐρυδίκην, θανοῦσαν ὀλίγον μετὰ τοὺς γάμους των. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν πρόκειται περὶ τῆς λύρας τοῦ διασήμου μουσικοῦ Ἀρίωνος (βλ. *Δελφίν*).

Ἐκ τῶν διαφόρων ἀστέρων τοῦ ἀστερισμοῦ τούτου κυριώτεροι εἶναι οἱ ἑξῆς: Ὁ Βέγας ἢ α Λύρας. Οὗτος ἀποτελεῖ ἕνα τῶν λαμπροτέρων ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, εἶναι χρώματος λευκοκυάνου καὶ ὡς συνάγεται ἐκ τῶν φασματοσκοπικῶν παρατηρήσεων εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀστρι-

Digitized by Google

κῆς νεότητος. Διὰ τηλεσκοπίου μετρίας ἐντάσεως ὁ Βέγας ἀναλύεται εἰς διπλοῦν σύστημα, συγκείμενον ἐκ τοῦ κυρίου ἀστέρος, ὅστις εἶναι μεγέθους 0,1, καὶ τοῦ συνοδοῦ αὐτοῦ, ὅστις, ὢν 10ου μεγέθους περίπου, μόλις διακρίνεται ἐντὸς τῆς σπινθηροβόλου αἴγλης τοῦ πρώτου. Ὁ ἀστὴρ οὗτος ἐνδιαφέρει προσέτι καὶ δι' ἄλλους δύο λόγους: α) Διότι ἐγγὺς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ἡρακλέους, εὑρίσκεται τὸ σημεῖον τοῦ κορύμβου, πρὸς τὸ ὁποῖον φέρεται ὁ Ἥλιος μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος. β) Διότι μετὰ πάροδον περίπου 12.000 ἐτῶν, κινουμένου κωνικῶς τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς περὶ τὸν ἄξονα τῆς ἐκλειπτικῆς, λόγῳ τοῦ φαινομένου τῆς μεταπτώσεως, ὁ ἤδη πολικὸς ἀστὴρ α Μικρᾶς Ἄρκτου θὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ *Βέγα* (βλ. καὶ λ.).

Ὁ Σελιὰκ ἢ β Λύρας εἶναι εἷς ἐκ τῶν διασημοτέρων μεταβλητῶν βραχείας περιοδικῆς ἐκλείψεως, ἀνεκαλύφθη δὲ τῷ 1784 ὑπὸ τοῦ Goodricke. Διὰ τῶν παρατηρήσεων, αἱ ὁποῖαι συνεκεντρώθησαν μέχρι σήμερον, ἀποδεικνύεται ὅτι αἱ κυμάνσεις τῆς λάμψεως τοῦ ἀστέρος τούτου ὀφείλονται εἰς τὴν παρουσίαν μικροῦ τινος συνοδοῦ, ὅστις περιστρέφεται περὶ τὸν κύριον ἀστέρα κατά τινας μὲν ἐν ἐπαφῇ πρὸς αὐτόν, κατ' ἄλλους δὲ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν. Ἡ περίοδος, ἤτοι τὸ μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ἐλαχίστων τῆς λάμψεως αὐτοῦ διάστημα ἀνέρχεται εἰς 12 ἡμέρας καὶ 22 ὥρας περίπου. Μεταξὺ τῶν δύο διαδοχικῶν ἐλαχίστων καὶ συμμετρικῶς πρὸς αὐτὰ παρατηρεῖται κανονικῶς ἓν δευτερεῦον ἐλάχιστον. Τὸ μέσον εὖρος τῆς κυρίας κυμάνσεως ἀνέρχεται εἰς ἕν, τῆς δὲ δευτερευούσης εἰς δύο μεγέθη περίπου.

Διὰ μικροῦ τηλεσκοπίου ὁ β Λύρας φαίνεται διπλοῦς, διὰ διόπτρας ὅμως 80 χλμ. δύναται νὰ ἀναλυθῇ εἰς τριπλοῦν σύστημα.

Ἀξιοσημείωτος ἐπίσης εἶναι ὁ ε Λύρας. Οὗτος διὰ κοινῶν διόπτρων φαίνεται διπλοῦς, διὰ τηλεσκοπίου ὅμως μετρίας ἐντάσεως ἕκαστον τῶν μελῶν τοῦ διπλοῦ συστήματος ἀναλύεται εἰς δύο ἀστέρας. Συνεπῶς ὁ ε Λύρας ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρα μέλη, στρεφόμενα περὶ τὸ κοινὸν κέντρον βάρους τοῦ συστήματος ὅπερ ἀποτελοῦσι.

Πλὴν ἐνδιαφερόντων τινῶν διπλῶν ἀστέρων, ὡς ὁ δ, η καὶ ζ, ἄξιος ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ὁ λεγόμενος δακτυλιοειδὴς νεφελοειδὴς τῆς Λύρας, ὅστις ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ καὶ κεῖται μεταξὺ τῶν ἀστέρων β καὶ γ Λύρας.

Σ. Π.

Λύρα. Ὄνομα πλουσίας τινὸς ἑταίρας, θυγατρὸς τῆς Δαφνίδος, παρὰ Λουκια ῷ (Διάλ. Ἑταιρ. VI, 2). Α. Θ. Σ.

Λύρα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πολίχνη τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Βιθυνίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ, ἔνθα ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὁ Ὀρφεὺς ἐκρέμασε τὴν λύραν του (*Ἀπολλ. Ῥόδ.* II, 929). Α. Θ. Σ.

—Λύρα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Δ. Θρᾴκης, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Λαϊνᾶ τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 426. Χ. Δ.

Λυρὰ (τὰ) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶ. τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 371. Χ. Δ.

λυράρης (ὁ). Λαϊκὸς ὀργανοπαίκτης τῆς λύρας, ὁ ἐν Κρήτῃ *λυρατζῆς* (βλ. λ.): «ὁ λυράρης παίζει τοῦ Σαββάτου ἡ γέννα». Ν. Β. Τ.

λυρατζῆς (ὁ). Ὁ λυράρης, ἐν Κρήτῃ ὁ ὀργανοπαίκτης τῆς λύρας. Συνήθως νέος καλλίφωνος, ἀσχολούμενος εἰς τὰς γεωργικάς του ἀσχολίας, κατὰ δὲ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς συνοδεύων τοὺς χορούς τῶν γάμων καὶ διασκεδάσεων μὲ τὸ ὄργανόν του. Τραγουδεῖ δημοτικὰ τραγούδια, κυρίως ὅμως τὰ δίστιχα τὰ λεγόμενα μαντινάδες, καθήμενος εἰς τὸ μέσον τοῦ κύκλου τῶν χορευτῶν. Ὁ σύρων τὸν χορὸν ὑποχρεοῦται νὰ τὸν ἀμείψῃ ρίπτων ἱκανοποιητικὸν νόμισμα. Ἐκ τῆς πληθώρας ταύτης τῶν εἰσφορῶν ἐγεννήθησαν οἱ ἐπαγγελματίαι λυρατζῆδες, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον ἐξασκοῦν τὸ παίζειν τὴν λύραν εἰς τοὺς γάμους ὡς βιοποριστικὸν ἔργον, ἀλλὰ κατῆλθον εἰς τὰς πόλεις, μετέβησαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐφωνογράφησαν τὸ τραγούδι των καὶ ἐδημιούργησαν παραλλαγὰς διαφόρων σκοπῶν, γνωστῶν ὕστερον ἐκ τοῦ ὀνόματός των. Τὸ ᾆσμά των, παρὰ τὸ πρωτόγονον τὸ ὁποῖον τὸ χαρακτηρίζει, διακρίνεται ἀπὸ τὸ πάθος καὶ τὴν δύναμιν τῆς συναισθηματικῆς ἐκφράσεως. Οἱ λυρατζῆδες εἶναι τελείως διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς τυφλοὺς ραψῳδοὺς τῶν δρόμων. Ἐπίσης δὲν ἔχουν σχέσιν μὲ τοὺς ποιητάρηδες τῆς Κύπρου, ἢ τῆς Κρήτης τοὺς ριμαδόρους. Ὁ λυρατζῆς εἶναι ἐκτελεστὴς μὲ λαϊκὸν μουσικὸν τάλαντον. Ν. Β. Τ.

Λύρβη [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν Πισιδίᾳ ἢ Παμφυλίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Τραχείας Κιλικίας. Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 682, 4) ὡς μία τῶν 47 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Παμφυλίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικά, ὡς μία τῶν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Παμφυλίας 15—16 ἐπισκοπῶν. Ἡ τοποθεσία αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Κατά τινας ἔκειτο ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Εὐρυμέδοντος, κατ' ἄλλους πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, κατὰ δὲ τὸν Head ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν λιμνῶν Καραλίτιδος (νῦν Sœgud Gœl) ἢ Τρωγίτιδος (νῦν Sigh-la-Gœl), οὐ μακρὰν τῶν πόλεων Καραλλίας, Κάσης καὶ Κολυβρασσοῦ. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΛΥΡΒΞΙΤΩΝ καὶ τύπων ἀναφερομένων εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Σεράπιδος, Ἡλίου, Ἑρμοῦ, Ἄρεως, Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀθηνᾶς. Α. Θ. Σ.

Λύρης. Οἰκογένεια Κρητική, σῳζομένη καὶ σήμερον εἰς Περβόλια Ρεθύμνης καὶ Νεάπολιν Μεραμβέλλου (*Λυράκιδες*). Ἀντιπρόσωποι αὐτῆς εἶναι: —1) ***Κεχαγιᾶ-Νικόλας***, ἐκ τῶν ἁρματολῶν, οἵτινες φυγόντες ἐκ Κρήτης μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Δασκαλογιάννη εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ἐπανῆλθον εἰς αὐτὴν ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς τοῦ 1821 καὶ συνετέλεσαν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ τὸ 1824 ἐπέρασεν οὗτος εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὸ Μανιάκι ὡς ἀρχηγὸς ἐπικουρικοῦ σώματος Κρητῶν, ὑπὸ τὸν Παπαφλέσσαν, ἔπεσε τὸν Μάϊον τοῦ 1825. —***Μιχαὴλ*** Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Κρήτῃ κατέφυγεν εἰς Ναύπλιον, ὅπου ἐξελέγετο ἐπὶ σειρὰν περιόδων δήμαρχος τοῦ κρητικοῦ συνοικισμοῦ τῆς Μινῴας. Ἀπέθανε τῷ 1867. Ε. Γ.

λυριάζω· *ὀρθότ. λειριάζω·* γίνομαι ἰσχνός, χλομός, ἀδύνατος: «ἦρθε καὶ λείριασε ἀπὸ τὴν ἀρρώστια».

λυρίδαι (οἱ) [*Ἀστρον.*]. Διᾴττοντες, ὀνομασθέντες οὕτω, διότι τὸ ἀκτινοβόλον αὐτῶν εὑρίσκεται ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Λύρας. Κατὰ τὸν Oliver ἡ ἐμφάνισις αὐτῶν σημειοῦται περὶ τὰς 20 Ἀπριλίου. Σ. Π.

Λυριδιανά, ἢ ***Λουριδιανὰ*** (τὰ) [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Φαλαιλιανῶν τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτοικοι 74 (1928). Ε. Γ.

λυρικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λύραν, ὁ τῆς λύρας: «λυρικὸν ᾆσμα, — μέλος» || «λυρικὴ ποίησις» ἡ ποίησις διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζονται ὑποκειμενικὰ συναισθήματα καὶ καθόλου ὁ ἐσωτερικὸς τοῦ ἀνθρώπου κόσμος· ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὴν *ἐπικὴν ποίησιν* καὶ τὸ *δρᾶμα*· || «λυρικὸς ποιητής» ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν· || μεταφ. περιπαθής, συναισθηματικός: «ὁ λυρικὸς τρόπος τῆς ἀπολογίας του», «ὕφος λυρικόν».

— λυρικὴ *ποίησις*. Ὀνομάζεται οὕτω κατὰ γενικήν τινα ἐκδοχὴν πᾶσα ποίησις μὴ ἐπικὴ ἢ δραματική. Ὁ ὅρος οὗτος ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πρὸς δήλωσιν τοῦ εἴδους ἐκείνου τῆς ποιήσεως, ὅπερ ᾔδετο πρὸς λύραν, ἢ ἁπλῶς ἐψάλλετο τῇ συνοδείᾳ μουσικῆς, ἦτο δὲ ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀνακριβής, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι καὶ ἡ ἐπικὴ ποίησις ἐψάλλετο, διάσημοι δ' ὑπῆρξαν οἱ ραψῳδοί, ὅσοι ἔτερπον τοὺς παλαιοὺς βασιλεῖς διὰ τῆς ἀπαγγελίας τῶν ἡρωϊκῶν ἐπῶν· ἐξ ἴσου γνωστὸν εἶναι ὅτι οὔτε πάντα τὰ εἴδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως συνωδεύοντο ὑπὸ μουσικῆς, οὔτε καθ' ὅλην τὴν χρονικὴν ἔκτασιν τῆς ἀρχαιότητος ἡ μουσικὴ ἀπετέλεσεν ἀναγκαῖον προσάρτημα τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Σήμερον ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου λυρικὴ ποίησις εἶναι καθαρῶς συμβατική, ἀναφέρεται δ' εἰς τὴν ποίησιν ἐκείνην, ἥτις ἀφορᾷ εἰς τὸ ὑποκείμενον καὶ ἐκφράζει κατὰ τὸ πλεῖστον ἀτομικὰ αἰσθήματα καὶ πάθη. Νῦν, μετὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴν σχεδὸν ἐξαφάνισιν τοῦ ἔπους καὶ τὴν μεταπήδησιν τοῦ δράματος εἰς τὸν πεζὸν λόγον, ἡ λυρικὴ ποίησις ἀπέμεινε τὸ μόνον σχεδὸν καλλιεργούμενον εἶδος τοῦ ἐμμέτρου λόγου, ἐταυτίσθη δ' ἐξ ὁλοκλήρου πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν αἰωνίαν, ἀπρόσωπον, πολυσχιδῆ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις της καὶ ἀδιαχώριστον εἰς τὴν ἐσωτέραν της ὑπόστασιν ποίησιν. Ἡ μεγίστη ἀνάπτυξις τῶν κοινωνιῶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ἡ εὐρυτάτη διάδοσις τῶν χειρογράφων, ἡ ἀνακάλυψις τῆς τυπογραφίας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους μετήνεγκον τὴν λυρικὴν ποίησιν ἀπὸ τοῦ προφορικοῦ εἰς τὸν γραπτὸν λόγον καὶ κατέστησαν ἀδύνατον τὴν συνοδείαν τῆς μουσικῆς. Καὶ διὰ τὴν ἀπωτάτην ἐν τούτοις, ἀρχαιότητα δὲν εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι, ἂν τὰ λυρικὰ ποιήματα ἀπηγγέλλοντο ἁπλῶς ἢ ἐψάλλοντο τῇ συνοδείᾳ μουσικοῦ ὀργάνου. «Αἱ ἐλεγεῖαι τοῦ Θεόγνιδος, γράφει ὁ Murray, φαίνεται ὅτι ἐψάλλοντο κατὰ τὰ συμπόσια πρὸς αὐλόν. Ἀλλ' ὁ Πλάτων, λαλῶν περὶ τοῦ Σόλωνος, μεταχειρίζεται ὁτὲ μὲν τὸ ᾄδειν, ὁτὲ δὲ τὸ ῥαψῳδεῖν». Ἰδέαν τινὰ τῶν ἀρχαίων λυρικῶν ποιημάτων δύνανται νὰ μᾶς παράσχουν τὰ νεώτερα *δημοτικὰ τραγούδια*. Τὸ περιεχόμενον τῆς λυρικῆς ποιήσεως ἐκάλεσαν μεταγενεστέρως *λυρισμόν*. Ἡ λέξις δύναται πολλὰ νὰ σημαίνῃ, εἶναι δ' ὅλως ἀσαφὴς καὶ στερεῖται σταθερᾶς οὐσίας. Συμφωνεῖ ὅμως ἐν τούτῳ πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν λυρικὴν ποίησιν, ἥτις ἕνεκα τῆς ἰδιοσυστασίας της δὲν δύναται εἰμὴ νὰ εἶναι κυμαινόμενόν τι σύνολον, ἐπιδεκτικὸν ποικίλων ἑρμηνειῶν, εὐεπίφορον εἰς μεταλλαγάς, προσιτὸν εἰς ἀνανεώσεις καὶ διαρρυθμίσεις, ἱκανὸν νὰ ἐκφράζῃ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ πάσῃ ἐποχῇ τὴν ἔμφυτον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐσωτερικὴν ἀνάγκην πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν συναισθημάτων, τὰ ὁποῖα διακατέχουσι τὴν καρδίαν του. Ἡ λυρικὴ ποίησις, μολονότι διαφοροτρόπως ἑκάστοτε παρουσιάζεται, εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ γενικῶς ὡς ποίησις ἐξ ὑποκειμένου· ἀντιθέτως πρὸς ταύτην τὸ ἔπος ἀποτελεῖ ποίησιν ἐξ ἀντικειμένου. Ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει ὑπερέχει τὸ ἀτομικὸν στοιχεῖον· ὁ ποιητὴς βλέπει τὸ σύμπαν διὰ μέσου τοῦ ἰδίου του ἐγώ, αἰσιοδοξεῖ δὲ ἢ ἀπαισιοδοξεῖ, ἀναλόγως τῆς ἑκάστοτε θυμικῆς του καταστάσεως. Κατὰ τοσοῦτον δὲ εὐρύνεται ἡ ἔννοια καὶ ἡ σημασία τῆς λυρικῆς ποιήσεως, καθ' ὅσον ὁ ποιητὴς κατορθώνει νὰ ἐξαντικειμενικοποιήσῃ τὸ ὑποκειμενικόν του συναίσθημα ἢ νὰ προσδώσῃ εἰς αὐτὸ τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἔκτασιν ἐκείνην, ἥτις δύναται νὰ περιλάβῃ ὅσον ἔνεστι περισσοτέρους ἐπὶ μέρους χαρακτῆρας. Ὁ Schopenhauer ὁμιλῶν διὰ τὸν ποιητὴν εἶπεν ὅτι εἶναι «καθολικὸς ἄνθρωπος». Πρέπει τοῦτο ἰδίᾳ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν τῶν ὑψηλοτέρων ἰδεωδῶν τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Ἐκφράζουσα τὰ αἰώνια αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ πάθη, περιβάλλουσα ταῦτα διὰ τῆς φωτεινῆς γοητείας τῆς ὑπερόχου μορφικῆς ἐντελείας της, ὡραιοποιοῦσα τὰς ἀσχημίας καὶ χρησιμοποιοῦσα τὰς ὀδύνας πρὸς δημιουργίαν ἀθανάτων ἔργων, ἐκπληροῖ κοινωνικὴν λειτουργίαν ἀπροσμετρήτου σημασίας καὶ συντελεῖ, ὅσον ἐλάχισται τῶν τεχνῶν, εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Διὰ τῆς φλογερᾶς ἐπιβολῆς τῶν στίχων του, διὰ τῆς ἀφυπνιζούσης δυνάμεως τῶν ρυθμῶν του, ὁ ποιητὴς μεταβάλλεται εἰς μέγαν πραγματοποιόν· δύναται νὰ ἐκφράζῃ τὰ αἰσθήματα, τὰς ἀγωνίας, τὰς φιλοδοξίας, τὰ ἰδεώδη, τὰς καταπτώσεις καὶ τὰς ἀνυψώσεις ἑνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ· νὰ διερεθίζῃ τὰ πλήθη καὶ νὰ τὰ ὁδηγῇ εἰς τραχεῖς ἀγῶνας, νὰ πραΰνῃ τὰς ὀδύνας, νὰ ἐπουλώνῃ τὰς χαινούσας πληγάς, νὰ ψάλλῃ τὰς δόξας τῶν θριάμβων.

Προσεπάθησάν τινες ἐν τῇ ἐπιδιώξει ἑνὸς ὁρισμοῦ ἐκφράζοντος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πιστῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ λυρισμοῦ, τῆς λυρικῆς τουτέστι ποιήσεως ἐν τῇ ἐσωτέρᾳ της ὑποστάσει, ν' ἀχθῶσι δι' ἀφαιρέσεως εἰς ἁπλῆν τινα καὶ καθαρὰν ἔννοιαν. Τοιουτοτρόπως ἀπεμάκρυναν καὶ διεκήρυξαν ὡς ξένην πρὸς τὸν καθαρὸν λυρισμὸν πᾶσαν διανοητικὴν ἀναζήτησιν, ἀνησυχίαν ἢ προϋπόθεσιν· ταύτας ἐκάλεσαν νοησιαρχίαν ἐν τῇ ποιήσει, ἀντίθετον πρὸς τὸν λυρισμὸν καὶ ὀλεθριωτάτην δι' αὐτόν· ἐλησμόνησαν ὅτι καὶ τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως δεσπόζει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὸ συναισθηματικὸν στοιχεῖον καὶ ὅτι ἡ νόησις δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου θυμικοῦ, πρὸς τὰς ἀτομικὰς ἐξ ἀπροσπελάστων πηγῶν ἀναπηδώσας παρορμήσεις, πρὸς ὁλόκληρον τὸν κυμαινόμενον κόσμον τοῦ ὑποσυνειδήτου· δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐννοήσουν πρὸς ποῖα δυσθεώρητα ὕψη διὰ τολμηρᾶς πτήσεως δύναται ν' ἀνέλθῃ ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμός, περιβεβλημένος τὴν λαμπρὰν πορφύραν μιᾶς γνησίας λυρικῆς διαθέσεως· καὶ μολονότι δὲν ἀρνοῦνται ὅτι ἡ λυρικὴ ποίησις δέον νὰ ἐκφράζῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ συνόλῳ του, ἀποκλείουν ἀπὸ τὴν περιοχήν της ἓν τῶν σημαντικωτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἕτεροι ἐπειράθησαν νὰ καθορίσουν σαφῶς ὅτι ἡ ρητορεία ἀντίκειται πρὸς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ λυρισμοῦ, πρὸς ὅ,τι ὁ Σολωμὸς ἐκάλει «νόημα τῆς τέχνης». Ἀλλ' εἶναι δυσκολώτατον νὰ ὁρισθῇ ποῦ παύει ἡ λυρικὴ ἔξαρσις καὶ ποῦ ἀρχίζει ὁ ρητορικὸς στόμφος, ἡ περισσολογία καὶ ἡ κενὴ φλυαρία. Ὑπάρχουν ποιηταί, τῶν ὁποίων ὁ λυρισμὸς εἶναι κατὰ φύσιν μεγαλόστομος καὶ ρητορικός· εἶναι προβληματικόν, ἂν ἐνδεικνύεται ν' ἀφαιρεθῇ ὁ φωτοστέφανος μὲ τὸν ὁποῖον τοὺς περιέβαλλον οἱ σύγχρονοί των ἢ οἱ αἰῶνες. Αἱ ἱστορικαὶ παρεμβολαὶ ἐκλείσθησαν ὁμοίως ἔξω τῶν τειχῶν τοῦ καθαροῦ λυρισμοῦ· ἀλλὰ θὰ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὸν ν' ἀπαγορευθῇ εἰς πνεύματα φιλάρχαια, ρέποντα εἰς ἀναδρομὰς εἰς τὸ παρελθόν, νὰ ἐκφράσουν ποιητικῶς τὰ ποικίλα των συναισθήματα, ἐφ' ὅσον κέκτηνται γνήσιον λυρικὸν τάλαντον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατεκρίθη ὡς ἀντικαλλιτεχνικὴ ἡ συσσώρευσις εἰκόνων καὶ μεταφορῶν· καθωρίσθη ὅτι ἡ ζωγραφικὴ εἶναι τέχνη ὅλως διάφορος τῆς ποιήσεως· τοῦτ' αὐτὸ περίπου ἐλέχθη καὶ διὰ τὴν λυρικὴν ποίησιν, ἡ ὁποία ἐστρέφετο μετὰ στοργῆς πρὸς τὴν μουσικήν. Ἀλλ' ὅταν ἀφῃρέθησαν ὅλα αὐτά, μετὰ τρόμου παρετηρήθη ὅτι εἶχεν ἤδη αὐτὴ αὕτη ἡ λυρικὴ ποίησις ἐξανεμισθῆ. Διότι ἡ ποίησις αὕτη δύναται νὰ περιλάβῃ πᾶσαν ἐκδήλωσιν· ἀρκεῖ ὁ φιλόσοφος ποιητὴς νὰ μετουσιώνῃ καὶ νὰ ἀναβαπτίζῃ τὰς σκέψεις του μέσα εἰς τοὺς κραδασμοὺς τῶν συναισθημάτων του καὶ εἰς τὰς ἐναλλαγὰς τῶν διαθέσεών του.

Digitized by Google

ἀρκεῖ ὁ μεγαλόστομος ποιητὴς νὰ μὴ περιπίπτῃ εἰς τὴν ἄγονον καὶ ξηρὰν ῥητορείαν· ἀρκεῖ ὁ φιλίστωρ ποιητὴς νὰ ἐννοῇ τὴν ἱστορίαν ὡς διηνεκῶς ζῶσαν καὶ παλλομένην πραγματικότητα· ἀρκεῖ ὁ γραφικὸς ποιητὴς νὰ φωτίζῃ τοὺς πίνακάς του μὲ τὴν φλόγα ἐκείνην, ἡ ὁποία τρέφεται μὲ ὅ,τι βαθύτερον καὶ ἐσωτερικώτερον ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν· ἀρκεῖ ὁ ἐραστὴς τῆς μουσικῆς ποιήσεως νὰ μὴ διασπᾷ τὴν λυρικὴν ἑνότητα δι' ἀτόπων ἀκροβασιῶν. Οἱ αἰῶνες ἀλληλοδιαδόχως ἐλάτρευσαν τὰ διαφορώτατα εἴδη καὶ τὰς ποικιλωτάτας ἐμφανίσεις τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Καὶ τοῦτο, διότι ἀνεῦρον πάντοτε εἰς αὐτὴν τὴν καθολικότητα ἐκείνων τῶν ἀπόψεων καί, κατὰ βάθος, τὴν ἰδίαν λυρικὴν πνοήν, αἱ ὁποῖαι προσιδιάζουν πάντοτε εἰς κάθε ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὑπὸ οἱονδήποτε ἔνδυμα καὶ ἂν ἐκφράζεται. Μήπως δὲν δυνάμεθα καὶ τοὺς πεζογράφους καὶ τοὺς καλλιτέχνας ἔτι ν' ἀποκαλέσωμεν, ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις, λυρικούς; Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι, ἂν ὁ λυρισμὸς ἀποτελῇ τὸ σταθερὸν καὶ ἀμετάθετον περιεχόμενον τῆς λυρικῆς ποιήσεως, εἶναι, ἐν τούτοις, καὶ ἀξία αὐθύπαρκτος, αὐτόνομος καὶ αὐτενεργός.

Μορφὴ καὶ περιεχόμενον ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει εἶναι πολὺ πλέον ἢ ἀλλαχοῦ τελείως συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα. Ἑκάστη λέξις ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον ὀργανικὸν σύνολον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἕκαστος φθόγγος ἔτι ἐκφράζει σταθεράν τινα ἔννοιαν· διὰ τῆς μορφικῆς ἐντελείας ἡ λυρικὴ σκέψις ἐπιτυγχάνει τὴν δικαίωσίν της· καὶ ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει, καὶ ἐν πάσῃ αἰσθητικῇ μορφῇ, οὐδεμία κύρωσις εἶναι δυνατὴ ἀνεξαρτήτως τῶν ἐκφραστικῶν μέσων. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εὑρίσκοντο πολὺ περισσότερον ἢ οἱ νεώτεροι ποιηταὶ ἐγγὺς τῆς καθαρᾶς ἐννοίας τοῦ λυρισμοῦ· συνδυάζοντες τὴν ἐκφώνησιν τῶν λέξεων μετὰ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ὀρχήστεως, κατεδείκνυον ἐκ ποίου κραδασμοῦ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως δέον νὰ προέρχεται ἑκάστη μορφὴ τοῦ λυρικοῦ λόγου.

Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς λυρικῆς ποιήσεως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ ἄνευ ἀντιρρήσεως. Ἐπὶ μακρὸν ἐπιστεύθη καὶ ὑπὸ πολλῶν, γραμματολόγων ἰδίᾳ, καὶ σήμερον ἔτι πιστεύεται ὅτι ἡ ἐπικὴ ποίησις ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἐμφανισθὲν εἶδος ποιήσεως. Εἰς ὑποστήριξιν τῆς ἀντιλήψεως ταύτης προεβάλλετο ἡ ἐξέλιξις, ἣν ἡ ποίησις ἠκολούθησεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. «Ἡ δημοκρατικὴ κίνησις, γράφει ὁ Μύλλερ, ταπεινώσασα τὸ ἀξίωμα τῶν ἀρχαίων τυραννικῶν οἴκων, ἤγαγεν, ὡς εἰκός, εἰς ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων καὶ προέτρεψεν ἀνθρώπους τοῦ πλήθους νὰ προβῶσι θαρραλεώτερον εἰς τὸ μέσον. Τότε λοιπὸν καὶ ὁ ἀοιδός, ὅστις κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους τῆς ἐπικῆς τέχνης κανόνας οὐδαμοῦ φαίνεται αὐτὸς ἐν τῷ ποιήματι, ἀλλὰ βεβυθισμένος εἰς θεωρίαν τῆς ὑποθέσεως ἣν ἐξυμνεῖ, ἀνταποδίδει ἁπλῶς ὡς ἐκ λείου καὶ ὁμαλοῦ κατόπτρου τὰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὁμαλὰς εἰκόνας τοῦ ἡρωϊκοῦ αἰῶνος, προβαίνει ἐνώπιον τοῦ πλήθους ὡς ἀνὴρ ἔχων ὁρμὰς καὶ ἐπιθυμίας καὶ ἐκχέει ἐν ἰάμβοις καὶ ἐλεγείαις τὰ αἰσθήματα, ἅτινα πιέζουσι τὴν ἐξηρεθισμένην αὐτοῦ ψυχήν». Ἕτεροι, ἀποβλέποντες εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ συναίσθημα εἶναι ἡ πρώτη ὕλη, ἣν ἕκαστος ἀρχῆθεν διαθέτει πρὸς ἔκφρασιν, ἄγονται εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ λυρικὴ ποίησις ἀναγκαίως προηγήθη παντὸς ἄλλου εἴδους ποιήσεως. Τρίτοι δὲ ὑποστηρίζουν, κατὰ τὸν νόμον τῆς ἐξελικτικῆς διαφοροποιήσεως τῶν εἰδῶν, ὅτι ἑνιαῖόν τι σῶμα ἀποτελοῦντα κατ' ἀρχὰς πάντα τὰ εἴδη τῆς ποιήσεως, ἀπεσχίσθησαν σὺν τῷ χρόνῳ ἀλλήλων καὶ ἐν παραλλήλῳ ἐξελίξει, αὐτονόμως καὶ ἀνεξαρτήτως, ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε καὶ ἑκασταχοῦ ἐπικρατουσῶν συνθηκῶν, διεμορφώθησαν. Ὁ,τιδήποτε ἐκ πάντων καὶ ἂν συμβαίνῃ, ἀδιαμφισβήτητος παραμένει ἡ ἀλήθεια τῆς παρατηρήσεως ὅτι ὁ λυρισμὸς εἶναι ἔμφυτος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὁ δὲ συναισθηματικὸς τοῦ ἀνθρώπου κόσμος ἀποτελεῖ τὴν πρωταρχικὴν καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως θεμελιωδεστάτην ἀφετηρίαν τῆς λυρικῆς ποιήσεως. [Περὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως τῶν διαφόρων ἐθνῶν (*Ἀγγλία*, *Ἀμερική*, *Ἀραβία*, *Γαλλία*, *Ἑλλὰς κλπ.*) βλέπε τὰ περὶ αὐτῶν ἄρθρα.] Ι. Μ. Π.

λυρισμὸς (ὁ)· τὸ λυρικὸν ὕφος, συναισθηματική, περιπαθὴς ἔκφρασις: «οἱ λόγοι του εἶναι πλήρεις λυρισμῶν».

λυριστὴς (ὁ)· ὁ παίζων τὴν λύραν.

λυριτζῆς (ὁ)· δημοτ., ὁ παίζων τὴν λύραν, δημοτικὸν μουσικὸν ὄργανον, ἄλλως *λυρατζῆς* (βλ. λ.).

Λύρκεια [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Παναρχαία πόλις τῆς Πελοποννήσου ἐν Ἀργολίδι. Ἔκειτο κατὰ τὴν ΒΔ. ἄκραν τῆς Ἀργολικῆς πεδιάδος, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰνάχου, 60 στάδια ἀπὸ τοῦ Ἄργους. Κατὰ τὸν Παυσανίαν (Β' 25,4) αὐτόθι κατέφυγεν ὁ μόνος διασωθεὶς ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου *Λυγκεύς*, ἐκαλεῖτο δὲ ὁ τόπος ἀρχικῶς *Λυγκεία*· τὸ μεταγενέστερον αὐτῆς ὄνομα ὤφειλεν εἰς τὸν οἰκιστὴν τῆς πόλεως *Λύρκον* (βλ. λ.). Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἤδη κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους ἡ πόλις ἦτο ἔρημος. Κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας τῶν ἀρχαιολόγων Vollgraff (1912) καὶ Renaudin (1920) ἡ πόλις ἔκειτο μεταξὺ τοῦ Σχοινοχωρίου καὶ τοῦ λόφου Μελίχι, τὰ δὲ ἐρείπιά της ἀνήκουν εἰς τὸν παλαιότατον ἑλλαδικὸν πολιτισμόν. Ἡ νεκρόπολις αὐτῆς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Μελιχίου, οἱ δὲ διασωθέντες τάφοι αὐτῆς εἶναι τετραγωνοειδεῖς, μυκηναϊκῆς τεχνοτροπίας. Ἐν αὐτοῖς εὑρέθησαν κεραμουργήματα (εἰδώλια, ἀγγεῖα) καὶ ἐλάχιστα ἀντικείμενα βρόνζινα ἢ ἐξ ἐλεφαντοστοῦ.

[*Renandin*, La nécropole mycénienne de Skhinokhori-Lyrkeia ἐν Bulletin de Corresp. Hellénique 1923 (XLVII), σελ. 190—240. Π. Ν. ΠΑΠΑΣ

— **Λύρκεια** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ΒΔ. τοῦ Ἄργους, κάτωθεν τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κάτω Μπέλεσι*. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 855. Χ. Δ.

— **Λυρκείας, τέως δῆμος**— [*Γεωγρ.*]. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Ἄργους, καταλαμβάνων τὸ πρὸς τὴν Μαντίνειαν συνορεῦον δυτικὸν τμῆμα αὐτῆς. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινός, καλυπτόμενος ὑπὸ τῶν ὀρέων Μαλεβός, Ξεροβούνι καὶ Γούπατο. Περιλαμβάνει τὰς σημερινὰς κοινότητας *Βρουστίου*, *Καπαρελλίου*, *Καρυᾶς*, *Κεφαλοβρύσου* (*Ἄνω Μπέλεσι*), *Λυρκείας* (*Κάτω Μπέλεσι*) καὶ *Νεοχωρίου*, μὲ ἕδρας χειμερινὴν μὲν τὴν Λύρκειαν, θερινὴν δὲ τὰς Καρυάς. Χ. Δ.

Λύρκειον [*Γεωγρ.*]. Ὄρος δυτικῶς τοῦ Ἄργους (κοιν. *Γούπατο*) πρὸς Β. τοῦ Ἀρτεμισίου, ἀνῆκον εἰς τὸ ὀργολιδοαρκαδικὸν σύστημα, γυμνὸν κατὰ τὰς κορυφὰς αὐτοῦ (ὕψ. 1.648 μ.). Τῷ 294 π. Χ. κατὰ τὴν δυτικὴν κλιτὺν τοῦ Λυρκείου συνηντήθη ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν ὑπὸ τὸν Ἀρχίδαμον τὸν Δ', ὅστις καὶ ἀνεχαίτισε τὸν δρόμον αὐτοῦ. Ὁ Δημήτριος ἀπεπειράθη νὰ καύσῃ τὸ δάσος, ὅπως ἐπιπέσῃ διὰ τοῦ βορείου ἀνέμου ὁ φλογερὸς ἀὴρ καὶ ὁ πυκνὸς καπνὸς κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν. Ι. Σ. Σ.

Λύρκος [*Μυθολ.*]. Νόθος υἱὸς τοῦ Ἀργείου ἥρωος Ἄβαντος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου μετωνομάσθη ἡ πολίχνη *Λυγκεία* τῆς Ἀργολίδος εἰς *Λύρκειαν*, καὶ τοῦ ὁποίου ἐσῴζετο ἐπὶ Παυσανίου «ἡ εἰκὼν ἐπὶ στήλῃ». Α. Θ. Σ.

Λυρνάτεια [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Νῆσος τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Λυκίας, κατὰ Σκύλακα τὸν Καρυανδέα (Περίπλ. 100). Κατὰ τὸν Στράβωνα (ΙΔ', 667) ἔκειτο μεταξὺ τῆς Φασήλιδος καὶ Ἀτταλείας. Ἄγνωστος ἡ ταυτότης αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Λυρνησσὶς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ περὶ τὴν *Λυρνησσὸν* τῆς Μυσίας ἐν Τρωάδι χώρα, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν περὶ τὸ Ἀδραμύττιον περιοχήν. Α Θ. Σ.

Λυρνησσὸς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Μυσίας ἐν Τρωάδι, κειμένη ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Θήβης, μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Πηδάσου, καὶ ἀπέχουσα περὶ τὰ 80 στάδια κατὰ τὸν Στράβωνα (ΙΓ', 612) ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου. Ταύτην ἐκυρίευσε μετ' ἄλλων πόλεων ὁ Ἀχιλλεύς, ὅστις ἔλαβεν ὡς παλλακὴν τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως αὐτῆς Μυνήτου Βρισηΐδα (Ἰλ. Β, 690). Κατὰ τὸν Π. Καρολίδην ἔκειτο παρὰ τὴν θέσιν, ὅπου ἀργότερον ἐκτίσθη τὸ *Ἀδραμύττιον*.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ὡς καὶ οἱ τῆς Θήβης, φεύγοντες τοὺς Ἕλληνας, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος των, κατέφυγον εἰς τὴν Παμφυλίαν, ὅπου ἔκτισαν δύο ὁμωνύμους πόλεις μεταξὺ Φασήλιδος καὶ Ἀτταλείας. Α. Θ. Σ.

— **Λυρνησσὸς** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος καὶ ὀχυρὰ κώμη τῆς Παμφυλίας μεταξὺ Τενέδου Ὀλβίας καὶ Φασήλιδος (Σταδ. Μεγ. Θαλ. 235). Ὁ Ἑκαταῖος τὴν ὀνομάζει *Λιρνύτειαν*, τὸν δὲ κάτοικον *Λιρνυτειέα*. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος διετήρει ἡ θέσις τὴν ὀνομασίαν *Ἐργάτια*. Ἴχνη αὐτῆς ἀνεγνώρισεν ὁ Βρεττανὸς πλοίαρχος Spratt, καταχεχωσμένα ὑπὸ τῆς ἄμμου, 400 ὑάρδας ἔσω τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀρὰμπ-Σοὺ (πλάτ. 36° 51' 40" Β., μῆκ. 30° 43' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Kara Burnu) κατὰ τὸν Β.ΒΔ μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας. Σ. Ε. Λ

Λύρνος, ἢ *Λύρος* [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Ἀγχίσου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ Ἀφροδίτη ἐγέννησε τὸν Αἰνείαν. Α. Θ. Σ

λυρόδεσμα (τὸ) (Lyrodesma Cowr) [*Παλαιοζ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *λυροδεσμιδῶν ἑτεροδόντων ὁμομυαρίων ἐλασματοβραγχίων* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο ᾠοειδὲς μέχρι τριπλευρικοῦ. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς σιλουρίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

λυροδεσμίδαι (οἱ) (Lyrodesmidae Ulr) [*Παλαιοζωολ.*]. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν ὑποτάξιν τῶν *ἑτεροδόντων ὁμομυαρίων ἐλασματοβραγχίων* μαλακίων. Αἱ δύο θύραι τοῦ ὀστράκου τῶν ζῴων τούτων ἦσαν ὅμοιαι, ὁ σπόνδυλος μικρός, κείμενος πρὸ τοῦ μέσου, τὸ κλεῖθρον συνίστατο ἐκ 5—9 ὀδόντων, φερόντων ἐγκαρσίας χαραγὰς καὶ ῥιπιδοειδῶς ἀπὸ τοῦ σπονδύλου διατεταγμένων, ἡ δὲ μανδυακή των γραμμὴ ἦτο ἀκεραία ἢ ἔφερεν ἀσθενῆ ἐγκόλπωσιν. Οἱ λυροδεσμίδαι θεωροῦνται ὡς οἱ πρόδρομοι τῶν *τριγωνιδῶν*.

Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς σιλουρίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

λυροκιθάρα (ἡ). Κιθάρα ἐν σχήματι λύρας (βλ. λ. *κιθάρα*).

λυροποιία (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ λυροποιοῦ, τὸ κατασκευάζειν λύρας.

λυροποιὸς (ὁ, ἡ)· ὁ κατασκευάζων λύρας.

λυροφοίνιξ (ὁ), ἢ ***λυροφοινίκιον*** (τὸ) [*Ἀρχ. Μουσ.*]. Ἔγχορδον ὄργανον, οὗτινος αἱ χορδαὶ ἦσαν διατεθειμέναι εἰς τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ταυτόχρονος ἐπίτευξις τῆς ὀγδόης. Ὁ λυροφοίνιξ ταυτίζεται πρὸς τὴν σαμβύκην, ἐκ τοῦ ὀνόματός του δὲ φαίνεται ὅτι ἦτο φοινικικῆς καταγωγῆς, ἂν καὶ κατ' ἄλλους ἐκλήθη οὕτως ἐκ τοῦ φοίνικος τῆς Δήλου, ἐξ οὗ κατεσκευάζοντο οἱ ἀγκῶνές του. Γ. Σ.

Λὺς Lys) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς Φλάνδρας (βλ. *Λύ*).

Λύσα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μεσόγειος πόλις τῆς Β. Πετραίας Ἀραβίας, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. V, 16,4) εἰς ἀνατ. μῆκ. 65° 50' καὶ βόρ. πλάτ. 30° 15'. Ταυτίζεται μὲ τὴν νῦν Ouadi-Lussan. Α. Θ. Σ.

Λυσαγόρας. —1) Πάριος, υἱὸς τοῦ Τισίου καὶ σύγχρονος τοῦ Μιλτιάδου, τὸν ὁποῖον, κατὰ Ἡρόδοτον (ΣΤ', 133) εἶχε διαβάλει πρὸς τὸν Πέρσην στρατηγὸν Ὑδάρνην. —2) Μιλήσιος, πατὴρ τοῦ τυράννου Ἱστιαίου (*Ἡροδ.* Ε' 30). —3) Ἀθηναῖος ἐπώνυμος ἄρχων τοῦ 509/508 π. Χ. ἀναφερόμενος εἰς τὸ Πάριον χρονικόν.

Λυσαία (ἡ) [*Ἀρχ.*]. Ἐπίκλησις τῆς Ἀρτέμιδος παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ἀναφερομένη ἐπὶ ἐπιγραφῆς τῆς Ἐπιδαύρου καὶ ἀναγομένη εἰς τὴν θεραπευτικὴν δύναμιν τῆς θεᾶς (πρβλ. *Λοχεία*, *Λυτήριος*). Π. Ν. Π.

Λυσαὶρ (Luchaire), ***Διονύσιος-Ἰωάννης-Ἀχιλλεύς***. Γάλλος ἱστορικὸς (1846—1908). Ἀριστοῦχος τῆς École Normale, ἐγένετο τῷ 1879 καθηγητὴς τῆς φιλολογίας τοῦ ἐν Βορντὼ πανεπιστημίου, ἀνεπλήρωσε τῷ 1888 τὸν Fustel de Coulanges ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων καὶ τῷ 1889 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας εἰς τὴν Σορβόννην. Μετὰ ἑξαετίαν ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν πολιτικῶν καὶ ἠθικῶν ἐπιστημῶν, ἀντικαταστήσας τὸν Geffroy ἐν τῷ ἱστορικῷ αὐτῆς τμήματι. Ὁ Λυσαὶρ συνέγραψε μέγαν ἀριθμὸν σπουδαίων ἔργων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «L' administration royale et la féodalité du Midi». «Alain le grand, sire d'Albret», «Ἱστορία τῶν μοναρχικῶν θεσμῶν τῆς Γαλλίας ὑπὸ τοὺς πρώτους Καπετίδας», «Μελέτη περὶ τῶν πράξεων Λουδοβίκου τοῦ Ζ'», «Λουδοβῖκος ΣΤ' ὁ Παχύς. χρονικὰ τοῦ βίου καὶ τῆς βασιλείας του», «Ἐγχειρίδιον τῶν γαλλικῶν θεσμῶν», «Καπετιανὴ περίοδος» καὶ πλεῖστα ἄλλα ἐγχειρίδια καὶ ἄρθρα περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας καὶ τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων τῶν Γασκώνων καὶ τῶν Βάσκων. Μ. Ν. Δ.

Λυσάνδρα. Θυγάτηρ Πτολεμαίου Α' Σωτῆρος ἐκ τῆς Εὐρυδίκης, συζευχθεῖσα κατ' ἀρχὰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρον, υἱὸν τοῦ Κασσάνδρου. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου (294) ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τὴν χήραν του ἐνυμφεύθη ὁ Ἀγαθοκλῆς, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Θρᾴκης Λυσιμάχου (289). Ἀλλὰ φονευθέντος καὶ τούτου ὑπὸ τοῦ πατρός του, ἡ Λυσάνδρα παραλαβοῦσα τὰ τέκνα της κατέφυγε παρὰ τῷ Σελεύκῳ, πιθανῶς εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ Τίγρητος.

Λυσάνδρεια (τὰ) [*Ἀρχ.*]. Οὕτω μετωνομάσθη ἡ ἐν Σάμῳ ἑορτὴ τῶν *Ἡραίων* μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου κατὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (βλ. καὶ λ. *Λύσσανδρος*). ΚΑΨ.

Λυσανδρίδας. Ἐπιφανὴς Μεγαλοπολίτης, ὅστις, αἰχμαλωτισθεὶς μετὰ τοῦ ἐπίσης ἐπιφανοῦς συμπολίτου του Θεαρίδα κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Μεγαλοπόλεως ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομένους, συνεβούλευσε τοῦτον νὰ παραδώσῃ ἄθικτον τὴν πόλιν εἰς τοὺς εἰς Μεσσήνην καταφυγόντας Μεγαλοπολίτας. Ὁ Κλεομένης ἀπεδέχθη τὴν συμβουλὴν τοῦ Λυσανδρίδα καὶ διὰ κήρυκος, συνοδευθέντος ὑπὸ τοῦ Λυσανδρίδα καὶ Θεαρίδα, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Μεγαλοπολίτας ὅτι παραδίδει εἰς αὐτοὺς ἄθικτον τὴν πόλιν ἐφ' ᾧ ὑπὸ τὸν ὅρον ν' ἀποσπασθῶσι τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας καὶ νὰ εἶναι σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Μεγαλοπολῖται ὅμως ἀπέρριψαν τοὺς ὅρους κατὰ πρότασιν τοῦ Φιλοποίμενος, εἰπόντος ὅτι ὁ Κλεομένης ζητεῖ ὄχι νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν, ἀλλὰ νὰ προσλάβῃ τοὺς πολίτας, καὶ ἐξέβαλον ἐκ τῆς Μεσσήνης τὸν Λυσανδρίδαν καὶ τὸν Θεαρίδαν. ΚΑΨ.

Digitized by Google

— **Λυσανδρίδας**, ἢ *Λυσανορίδας*. Σπαρτιάτης τις, ὅστις κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Πελοπίδα καὶ τῶν φίλων του διῴκει μοῖραν τοῦ στρατοῦ τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς σύμβουλος τοῦ ἐν Καδμείᾳ Λακεδαιμονίου ἁρμοστοῦ, ἐν Ἁλιάρτῳ τῆς Βοιωτίας. Ἂν καὶ ὅμως δὲν εὑρίσκετο εἰς Θήβας, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς αὐτὰς ὁ Πελοπίδας, ἐθεωρήθη ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν εἰς ἐξορίαν.

ΚΑΨ

Λύσανδρος. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν φυσιογνωμιῶν τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Ἦτο υἱὸς ἐπιφανοῦς μὲν τὸ γένος πατρός, τοῦ πτωχοῦ Ἡρακλείδου Ἀριστοκρίτου, ἀλλὰ μητρὸς μὴ ἀνηκούσης εἰς τὴν ἄρχουσαν φυλὴν τῶν Δωριέων (ἴσως ἀνῆκεν αὕτη εἰς τὴν τάξιν τῶν εἱλώτων)· διὰ τοῦτο, ἂν καὶ ἔτυχε μετὰ τοῦ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ του Λίβυος πάσης τῆς σπαρτιατικῆς ἀγωγῆς, ἐμειονέκτει πως ἐν τῇ ἐπιζητήσει τῶν πολιτικῶν ἀξιωμάτων τῶν γνησίων ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς Σπαρτιατῶν καὶ περιεφρονεῖτο ὑπ' αὐτῶν. Τὰ διὰ τὴν ἀνύψωσίν του ὅμως εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ ἀξιώματα τῆς πολιτείας προσκόμματα ταῦτα δὲν παρημπόδισαν τὴν πρόοδόν του. Τοὐναντίον μάλιστα. Συνετέλεσαν ταῦτα εἰς τὴν πρόσκτησιν τῶν ἰδιοτήτων ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐπεκράτησεν οὗτος ἐν Σπάρτῃ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἀντὶ νὰ σβέσωσι τὴν φιλοδοξίαν τοῦ νεαροῦ Ἡρακλείδου τὰ κωλύματα ἐκεῖνα τὴν ηὔξανον, ἐδίδασκον δὲ αὐτὸν συγχρόνως νὰ ἐνεργῇ μετὰ προφυλάξεως καὶ πανουργίας. Οὕτω παλαίων κατὰ τῶν ἐμποδίων, ἔμαθεν ὁ Λύσανδρος νὰ δεσπόζῃ ἑαυτοῦ, ν' ἀποκρύπτῃ τὰς ἐνδομύχους σκέψεις του καὶ νὰ προχωρῇ πρὸς τὸν σκοπόν του μετὰ σταθερότητος μέν, ἀλλὰ καὶ ψυχραιμίας. Ὁ ἀγὼν ὅμως οὗτος ἐπλήρωσε καὶ τὴν ψυχήν του πικρίας κατὰ τοῦ καθεστῶτος, τοῦ ὁποίου τὰ τρωτὰ δὲν διέφευγον τὴν ὀξυδέρκειάν του Εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Λυσάνδρου φαίνεται ὅτι, ἐκτὸς τῶν προρρηθεισῶν περιστάσεων, ἐπέδρασε καὶ ἡ ἐν Σπάρτῃ γνωριμία καὶ ἀναστροφή του μετὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε πολλὰ τὰ κοινὰ γνωρίσματα. Οὕτω φύσις καὶ περιστάσεις διέπλασαν τὸν Λύσανδρον τοιοῦτον, ὥστε οὐδὲν ἠθικὸν κώλυμα ἠδύνατο ν' ἀποτρέψῃ αὐτὸν ἀπὸ ἐνεργειῶν ἐξυπηρετουσῶν τὰ φιλόδοξα σχέδιά του. Διὰ τοῦτο καὶ μετεχειρίζετο πάντοτε, κατὰ προτίμησιν, ὡς κύριον ὅπλον εἰς τοὺς πάσης φύσεως (πολιτικούς, πολεμικούς, διπλωματικοὺς) ἀγῶνάς του τὸν δόλον. Συνήθιζε μάλιστα νὰ λέγῃ, κατὰ τὸν Πλούταρχον (Λύσαν. 7), ὅτι ἡ ὕπουλος ἀλώπηξ προχωρεῖ περαιτέρω τοῦ λέοντος καὶ οἱ ἄνδρες ἀπατῶνται μὲ τοὺς ὅρκους, ὅπως οἱ παῖδες μὲ τοὺς ἀστραγάλους.

Αὐτὸς ἦτο ὁ ἀνήρ, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὸ 408 π. Χ. ἀνετέθη ἡ διοίκησις τοῦ στόλου τῶν Λακεδαιμονίων. Τὸ ἀξίωμα τῆς ναυαρχίας ἦτο τὸ μάλιστα προσαρμόζον εἰς τὴν αὐταρχικὴν φύσιν τοῦ Λυσάνδρου, διότι παρεῖχεν εἰς αὐτὸν ἐλευθερίαν δράσεως, ἄνευ οὐδενός, παρ' οὐδενός, περιορισμοῦ. Ἀλλ' οὔτε στόλος ἄξιος λόγου ὑπῆρχεν, ὅτε ἀνέλαβε τὴν ναυαρχίαν, οὔτε πόροι συντηρήσεως αὐτοῦ, οὔτε φίλοι εἰς τὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, τόποι τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ τὸ χειρότερον ἀκόμη τὸν στόλον τῶν ἀντιπάλων ἐκυβέρνα ὁ Ἀλκιβιάδης. Ἀλλ' ὁ Λύσανδρος εἶχε διδαχθῆ νὰ μὴ ἀπογοητεύεται πρὸ οἱωνδήποτε προσκομμάτων καὶ ν' ἀναπτύσσῃ τὴν ἐπινοητικότητα καὶ δραστηριότητά του πρὸ πάντων εἰς κρισίμους στιγμάς. Ἀφοῦ λοιπὸν συνήθροισε, τῇ συνδρομῇ τῶν Ροδίων, Χίων καὶ Μιλησίων, στόλον ἀπὸ 70 πλοῖα (πολὺ κατώτερον καὶ εἰς ἀριθμὸν πλοίων καὶ εἰς ἄσκησιν τῶν πληρωμάτων τοῦ τῶν Ἀθηναίων), ἔπλευσεν εἰς Ἔφεσον καὶ κατέστησε ταύτην ἕδραν τοῦ στρατηγείου του καὶ διότι ἡ εἰς αὐτὴν ἐπίδρασις τῶν Ἀθηναίων ἦτο ἀσθενεστέρα ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην πόλιν τῆς Ἰωνίας καὶ διότι ἦτο αὕτη πλησίον τῆς αὐλῆς τῶν Σάρδεων ἀπὸ τῆς ὁποίας ἤλπιζε νὰ προμηθευθῇ τοὺς ἀναγκαιοῦντας εἰς συντήρησιν καὶ αὔξησιν τοῦ στόλου του πόρους. Μετὰ ταῦτα ἐπεδίωξε διὰ δεξιᾶς ἐνεργείας τὴν ἐξασθένησιν τῆς ἐπιρροῆς τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰς ἐν Μ. Ἀσίᾳ πόλεις, συνδέσας πρὸς ἀλλήλας, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ὡς προστάτην, τὰς ὀλιγαρχικὰς φατρίας αὐτῶν. Τοὺς δὲ διὰ τὸν στόλον ἀναγκαιοῦντας πόρους ἐξεῦρεν ἐπιτυχὼν ὅ,τι ματαίως εἶχεν ἐπιδιώξει ὁ Ἀλκιβιάδης ἀπὸ τὸν Τισσαφέρνη, νὰ καταστῇ δηλαδὴ ὁ ἰδιαίτερος φίλος τοῦ βασιλόπαιδος Κύρου (τοῦ νεωτέρου) καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ὡς ἰδιαιτέραν χάριν παρ' αὐτοῦ ὄχι μόνον τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου του, ἀλλὰ καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ μισθοῦ ἀπὸ τριῶν ὀβολῶν εἰς τέσσαρας, κατορθώσας διὰ τῆς γενναιοδωρίας ταύτης τοῦ Πέρσου βασιλόπαιδος νὰ ἐγκαταλείψουν οἱ ἔμπειροι μισθοφόροι ναῦται τὸν ἀττικὸν στόλον καὶ νὰ προσέλθουν εἰς τὸν τῶν Πελοποννησίων. Εἰς τὰς ἐπιτυχίας ταύτας ὁ δόλος του προσέθηκε καὶ μίαν μικρὰν νίκην, τὴν παρὰ τὸ Νότιον (407 π. Χ.), τὴν ὁποίαν ἐκέρδισεν ἐπωφεληθεὶς τῆς ἐκ τοῦ ἀττικοῦ στόλου ἀπουσίας τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῆς ἀπρονοησίας τοῦ ἀναπληρωτοῦ του Ἀντιόχου, ἐπιτηδείως παρασυρθέντος ὑπ' αὐτοῦ εἰς ναυμαχίαν. Ἡ νίκη ἐκείνη εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα καὶ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀπὸ ἀρχιστρατήγου (στρατηγοῦ αὐτοκράτορος) τῶν Ἀθηναίων. Διὰ τῶν εἰρημένων ἐπιτυχιῶν του εἶχε κατορθώσει ὁ Λύσανδρος, ὅτε παρέδωκε τὴν ναυαρχίαν, ληξάσης τῆς ἀρχῆς του, εἰς τὸν Καλλικρατίδαν, νὰ εἶναι ὁ στόλος τῶν Πελοποννησίων ἰσχυρότερος τοῦ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἐν τούτοις κατήγαγον τὴν περιφανῆ ἐν Ἀργινούσαις νίκην (406 π. Χ.), κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσεν ὁ ναύαρχος Καλλικρατίδας. Ὁ Λύσανδρος μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ναυαρχίας του εἶχε παραμείνει ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ μέχρι μὲν τῆς ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίας ἀντέδρα κρυφίως εἰς τὸ ἔργον τοῦ Καλλικρατίδα, τὸν ὁποῖον εἶχε στερήσει τῶν ὑπὸ τοῦ Κύρου παρεχομένων πρότερον διὰ τὸν στόλον χρημάτων, μετ' αὐτὴν δὲ ἐνήργησε ν' ἀποσταλῶσιν εἰς Σπάρτην πρέσβεις τῶν ἀρχηγῶν τῶν εἰς τὰς μικρασιατικὰς ἑλληνικὰς πόλεις ὀλιγαρχικῶν φατριῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον ὅτι μόνον διὰ τοῦ Λυσάνδρου θὰ ἠδύναντο νὰ κυριαρχήσωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, καὶ τοῦ Κύρου, διὰ νὰ ζητήσωσι ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸν Λύσανδρον καὶ πάλιν ἡ διοίκησις τοῦ στόλου τῶν Πελοποννησίων. Καὶ τὸ ἐπέτυχεν. Ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχε νόμος ἀπαγορεύων νὰ γίνεται δὶς ὁ αὐτὸς ναύαρχος, διωρίσθη ὁ Λύσανδρος ἐπιστολεὺς (ὑποναύαρχος) ὑπὸ ναύαρχον τὸν Ἄρακον, ὅστις ὅμως διετάχθη νὰ παραμείνῃ ἐν Σπάρτῃ. Καὶ οὕτω παρεκάμφθη τὸ νομικὸν κώλυμα καὶ ἐκυβέρνα τὸν στόλον ὡς ἀναπληρωτὴς τοῦ Ἀράκου ὁ Λύσανδρος. Ὅτε δὲ οὗτος, ἐν ἀρχῇ τοῦ 405 π. Χ., μετέβη ὡς ναύαρχος καὶ πάλιν εἰς Ἔφεσον, τὸν περιεστοίχισαν ὅλοι οἱ παλαιοὶ φίλοι, αἱ ὀλιγαρχικαὶ φατρίαι τῶν μικρασιατικῶν πόλεων ἀνεθάρρησαν, ἡ τῆς Μιλήτου μάλιστα τῇ συνδρομῇ του καὶ ἔγινε κυρία τῆς πόλεως, τὸ χρῆμα ἤρχισε πάλιν ἄφθονον νὰ στέλλεται ὑπὸ τοῦ Κύρου, νέοι μαχηταί, ἑλκυσθέντες ὑπὸ τοῦ μισθοῦ, συνέρρευσαν πανταχόθεν εἰς τὸ στρατόπεδόν του, αἱ διεσκορπισμέναι μοῖραι τοῦ πελοποννησιακοῦ στόλου συνηνώθησαν καὶ τὰ παρὰ την Ἄντανδρον τῆς Ἴδης νεώρια ἐτέθησαν εἰ ἐνέργειαν πρὸς κατασκευὴν νέων πλοίων. Οὕτω ὁ Λύσανδρος κατέστη ὁ κυρίαρχος τοῦ Αἰγαίου, μάλιστα ἀφ' ὅτου, φυγὼν ὁ Κῦρος εἰς Μηδίαν πρὸς τὸν ἀσθενοῦντα πατέρα του, ἀφῆκεν αὐτὸν ἀντικαταστάτην καὶ παρέδωκεν εἰς χεῖράς του τὸ ταμεῖον καὶ τὰς προσόδους του. Οὕτως ἐνισχυμένος ὁ Λύσανδρος ἐκυρίευσε τὰς Κεδρείας, ἀπεβίβασε στρατὸν εἰς Αἴγιναν καὶ Ἀττικὴν καὶ ἔπλευσεν ἔπειτα εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἔνθα ἔμελλε νὰ κριθῇ ἡ τύχη τῶν Ἀθηναίων. Ἐκεῖ κατώρθωσε μόλις ἔφθασε νὰ γίνῃ κύριος τῆς πλουσίας πόλεως Λαμψάκου, πρὶν ἢ δυνηθῇ ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων νὰ παράσχῃ βοήθειαν εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν φρουρὰν αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἐνήδρευεν ἔπειτα τὰς κινήσεις τοῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων, ὅστις εἶχε καταπλεύσει εἰς τὸν ἀπέναντι τῆς Λαμψάκου ὅρμον τῶν Αἰγὸς ποταμῶν, μακρὰν πάσης πόλεως, ἀπὸ τῆς ὁποίας θὰ ἠδύναντο νὰ προμηθεύωνται τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὰ πληρώματα τοῦ στόλου τρόφιμα. Ἀπὸ τοῦ ὅρμου τούτου ἔπλεεν ἐπὶ τέσσαρας συνεχεῖς ἡμέρας πρὸς τὴν Λάμψακον ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων προκαλῶν εἰς ναυμαχίαν τὸν Λύσανδρον· οὗτος ὅμως ἀπέφευγε τὴν σύγκρουσιν, ἕτοιμος νὰ κάμῃ τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσίν του, ὅτε θὰ ἔκρινε κατάλληλον τὴν στιγμήν. Οἱ στρατηγοὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου μὴ ὁμονοοῦντες πρὸς ἀλλήλους—περί τινων μάλιστα ὀλιγαρχικῶν τὸ φρόνημα (Ἀδειμάντου τοῦ Λευκολοφίδου) ἐλέγετο ὅτι καὶ εἰς συνεννόησιν εὑρίσκοντο μετὰ τοῦ Λυσάνδρου, — ὄχι μόνον ἀπέρριψαν περιφρονητικῶς τὴν πρότασιν τοῦ ἐν τῇ Θρᾳκικῇ χερσονήσῳ διατρίβοντος τότε Ἀλκιβιάδου νὰ δεχθῶσι τὴν βοήθειαν τοῦ Θρᾳκὸς βασιλέως Σεύθου καὶ τοῦ ἡγεμόνος Μηδόκου, ὑπὸ τὸν ὅρον ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηστρατηγίαν τοῦ στόλου αὐτὸς (ὁ Ἀλκιβιάδης), ὑπισχνούμενος ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Λύσανδρον εἰς ναυμαχίαν, ἀλλ' ἐστάθησαν ἀνίκανοι καὶ τὸ σφάλμα τῆς προσορμίσεώς των νὰ ἐπανορθώσουν, ὅτε ὑπέδειξεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀλκιβιάδης ὅτι διέτρεχον τὸν κίνδυνον, προσωρμισμένοι ἐκεῖ, νὰ πάθωσιν, ὅτι καὶ ἔπαθον, καὶ συνεβούλευσε νὰ μεθορμίσωσιν εἰς Σηστόν, ἔνθα καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ θὰ ἦσαν καὶ τὰ πρὸς ἀγορὰν τρόφιμα θὰ εἶχον πλησίον (*Ξεν.* Ἑλλ ΙΙ. 1. 25). Ὡς κατάλληλος χρόνος πρὸς αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου ἡ πέμπτη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπληροφορήθη ἀπὸ τὰ ἀποσταλέντα πρὸς κατασκόπευσιν πλοῖά του διὰ συμπεφωνημένου σημείου (ἄρσεως ἀσπίδος), ὅτι τὰ πληρώματα τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ἀμέριμνα εἶχον διασκορπισθῆ καὶ πάλιν, ὡς καὶ τὰς προηγουμένας ἡμέρας, εἰς τὴν παραλίαν τοῦ ὅρμου. Τότε διετάχθη ὁ ἕτοιμος πρὸς μάχην πάντοτε στόλος του ἀθρόος νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ νίκη ὑπῆρξε τελεία. Περὶ τὰ 170 πλοῖα τῶν Ἀθηναίων περιῆλθον εἰς τὸν Λύσανδρον—διαφυγόντων μόνον τῶν 8 πλοίων τῆς μοίρας τοῦ Κόνωνος, τῆς «Παράλου» καὶ τριῶν ἄλλων — καὶ τρεῖς χιλιάδες ἐκ τῶν πληρωμάτων ᾐχμαλωτίσθησαν — ὀλίγων διασωθέντων διὰ φυγῆς εἰς Σηστόν. Ἀτυχῶς ὁ Λύσανδρος δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸν ναυτικὸν τοῦτον θρίαμβόν του, ἀλλ' ἐκηλίδωσε τὴν μνήμην του καὶ μὲ ἀνήκουστον ἀπανθρωπίαν. Ὄχι μόνον προεκάλεσε τὴν ἔκρηξιν τοῦ μίσους τῶν ἐν τῷ στόλῳ του Ἰώνων, Βοιωτῶν καὶ Μεγαρέων κατὰ τῶν Ἀθηναίων πρὸς δικαιολογίαν τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τῶν αἰχμαλώτων των, διαδώσας ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δῆθεν εἶχον ἀποφασίσει ἐν πολεμικῷ πρὸ τῆς ναυμαχίας συμβουλίῳ τὴν ἀποκοπὴν τῆς δεξιᾶς πάντων τῶν αἰχμαλώτων των ἐὰν ἐνίκων, ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεψεν οὐδὲ τὴν ταφὴν τῶν κατὰ τὴν μάχην πεσόντων Ἀθηναίων, ὅπερ οὐδὲ εἰς βαρβάρους ἠρνοῦντο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες (*Παυσ.* IX. 32. 9). Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἔσπευσεν ὁ Λύσανδρος πρὸς κατάληψιν τῶν πόλεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑπῆρχον ἀθηναϊκαὶ φρουραί, πρὸς κατάλυσιν τῆς πέραν τῆς Ἀττικῆς κυριαρχίας τῶν Ἀθηνῶν. Οὕτω, κατέλαβε τὴν Σηστόν, τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Χαλκηδόνα, τῶν ὁποίων τοὺς αἰχμαλωτισθέντας φρουροὺς δὲν κατεδίκασε μὲν εἰς θάνατον, ὑπεχρέωσεν ὅμως νὰ μεταβοῦν εἰς Ἀθήνας (*Ξεν.* Ἑλλ. ΙΙ. 2. 2) διὰ νὰ ἐπέλθῃ ταχύτερον ἔλλειψις τροφίμων εἰς αὐτάς. Μετὰ ταῦτα ἠσχολήθη μὲ τὴν ἐγκατάστασιν Λακεδαιμονίων ἁρμοστῶν εἰς τὰς κυριευθείσας ὑπ' αὐτοῦ ἢ τὰς ἀποστατησάσας ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν (ἡ ἀποστασία ἦτο γενικὴ) πόλεις καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἀρχῆς τούτων εἰς τοὺς ἡγέτας τῆς ὀλιγαρχικῆς φατρίας (ἐγκαθίστα δεκαρχίας εἰς ἑκάστην αὐτῶν)· Πρὸς τούτοις ἐκήρυξεν εἰς πάντας τοὺς ἐκ τῶν πατρίδων των ἐξωσθέντας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (Αἰγινήτας, Μηλίους, Σικυωνίους καὶ λοιποὺς) ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐπανέλθουν εἰς αὐτὰς (*Ξεν.* Ἑλλ. ΙΙ 2. 9), καταστήσας διὰ τοῦ κηρύγματός του τούτου καὶ τὸ ὄνομά του σεβαστὸν εἰς τοὺς δι' αὐτοῦ εὐεργετουμένους, οἵτινες ἔλεγον ὅτι ὁ δαιμόνιος αὐτὸς ἄνθρωπος ὄχι μόνον γνωρίζει νὰ ἐκδικῆται καὶ νὰ τιμωρῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπανορθώνῃ παλαιὰς ἀδικίας. Ἀφοῦ δὲ διὰ τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν του κατέλυσε τὸ ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς κράτος τῶν Ἀθηνῶν, ἔσπευσε καὶ πρὸς ἀποκλεισμὸν τούτων. Ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἤρχισε μὲ τὸν κατάπλουν τοῦ Λυσάνδρου εἰς τὸν Πειραιᾶ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 405 π. Χ. Δὲν ἐπεδιώχθη ὅμως ἡ ἐξ ἐφόδου ἅλωσις τῆς πόλεως, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἤθελον οἱ πολιορκηταὶ νὰ καταλάβουν ταύτην ἄνευ θυσιῶν καὶ χωρὶς νὰ ἐξαναγκάσουν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὁμονοήσουν πρὸς ἀλλήλους (ὀλιγαρχικοὶ καὶ δημοκρατικοὶ) εἰς κοινὸν πρὸς ἄμυναν τῆς πατρίδος των ἀγῶνα, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἐπεδίωκον, ἰδίως ὁ Λύσανδρος, νὰ περιέλθῃ ἡ ἐξουσία τῆς πόλεως εἰς τοὺς ὀλιγαρχικούς. Αἱ περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως διαπραγματεύσεις ἐγίνοντο πρός τε τοὺς ἐφόρους καὶ τὸν Λύσανδρον, ὅστις ἀφήσας μέρος τοῦ στόλου πρὸς ἀποκλεισμὸν τοῦ λιμένος Πειραιῶς εἶχεν ἀποπλεύσει μετὰ τῶν λοιπῶν πλοίων πρὸς πολιορκίαν τῆς Σάμου. Εἰς Ἀθήνας μετέβη ὁ Λύσανδρος μετὰ τὴν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 404 π. Χ. συναφθεῖσαν εἰρήνην πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὅρων αὐτῆς. Μὲ τὴν πρόφασιν δὲ τότε παρασπονδίας τῆς πόλεως προσηνέχθη οὗτος μὲ ὑβριστικὴν ἀγερωχίαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, διατάξας τοὺς στρατιώτας του, ἀφοῦ στεφανωθοῦν ὡς ἐν ἑορτῇ, νὰ πυρπολήσουν τὸν στόλον καὶ νὰ κρημνίσουν τὰ τείχη τῆς πόλεως ἐν μέσῳ ᾀσμάτων καὶ αὐλῳδίας. Μετὰ ταῦτα ἐμερίμνησε νὰ περιέλθῃ ἡ ἀρχὴ τῆς πόλεως, εἰς τοὺς φίλους του ὀλιγαρχικούς. Πρὸς τοῦτο ὑπέδειξε, τηρῶν τοὺς τύπους, νὰ κληθῇ ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ ἴδιος τὸν λόγον καὶ ἐπέβαλεν ὡς δεσπότης τὴν θέλησίν του, ἀναγκάσας τὸ πλῆθος νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν τοῦ οὐτιδανοῦ Δρακοντίδου περὶ ἀναθέσεως τῆς συντάξεως τῆς πολιτείας εἰς 30 ἄνδρας, τοὺς κληθέντας τυράννους. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τούτων καὶ φρουρᾶς ἐξ 700 Λακεδαιμονίων εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀπῆλθε καὶ πάλιν ὁ Λύσανδρος εἰς Σάμον, μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἐγκατάστασιν δεκαρχίας, ἥτις κολακεύουσα αὐτὸν μετωνόμασε τὰ Ἡραῖα Λυσάνδρεια καὶ ἀνήγειρε βωμούς, ἔνθα ἐτελοῦντο θυσίαι καὶ ᾖδοντο ᾄσματα πρὸς τιμήν του (*Πλουτ.* Λυσ. 18), ἐγκατέστησε δεκαρχίας καὶ Λακεδαιμονίους ἁρμοστὰς καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας ἐξ ὀλιγαρχικῶν φίλων του. Ἀφοῦ δὲ ἐρρύθμισε τὰ τῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῶν νήσων πράγματα, ὄχι μόνον κατὰ τὸ πολιτικὸν τῆς Σπάρτης συμφέρον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἴδιον διὰ τῆς ἀναθέσεως τῆς ἀρχῆς αὐτῶν εἰς προσωπικοὺς φίλους του, μετέβη ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν Σπάρτην. Ἐν τῇ ἀκμῇ ὢν τότε τῆς δόξης του ὁ Λύσανδρος (καὶ βωμοὶ εἶχον ἱδρυθῆ εἰς αὐτόν, καὶ ἀνδριάντες του εἶχον ἀφιερωθῆ εἰς ἱερὰ—εἰς τὸ ἀφιερωθὲν ἐν Δελφοῖς σύνταγμα ἐκ 38 χαλκίνων ἀγαλμάτων εἰς μνήμην τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς νίκης παρίστατο στεφανούμενος ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος—καὶ θυσίαι ἐτελοῦντο πρὸς τιμήν του, ὅπως εἰς τοὺς ἥρωας), ἐμελέτησε καὶ τὴν πρὸς ἴδιον ὄφελος μετατροπὴν τοῦ πολιτεύματος τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του, τὸ ὁποῖον ἦτο μισητὸν εἰς αὐτόν, διότι ὑπῆρξε πρόσκομμα εἰς τὴν φιλοδοξίαν του

Digitized by Google

ἐν ἀρχῇ τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου. Εἶχεν ἐπιβάλει τὴν κυριαρχίαν τῆς Σπάρτης εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἶχεν ἔλθει καὶ ὁ χρόνος, ὡς ἐπίστευε, νὰ ἐπιβάλῃ καὶ τὴν ἰδικήν του κυριαρχίαν εἰς τὴν Σπάρτην. Τοῦτο θὰ ἐγίνετο διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς κληρονομικῆς βασιλείας διὰ βασιλείας αἱρετῆς. Ἐπίστευε δὲ ὅτι αὐτὸς θὰ ἐγίνετο ὁ πρῶτος αἱρετὸς τῆς Σπάρτης βασιλεύς. Αἱ γνωσταὶ αὗται διαθέσει: τοῦ Λυσάνδρου προεκάλεσαν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, σφοδρὰν ἀντίδρασιν τῶν συντηρητικῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ἰδίως τῶν τότε βασιλέων τῆς Σπάρτης. Ἐξεδηλώθη δὲ τὸ πρῶτον ἡ ἀντίδρασις αὕτη κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 403 π. Χ., ὅτε εἶχεν ἐπιτύχει ὁ Λύσανδρος αὐτὸς μὲν ἀντὶ τῶν βασιλέων νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ τῶν Λακεδαιμονίων, ὅστις ἐστάλη πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ καθεστῶτος τῶν 30 τυράννων, κινδυνεύοντος ὑπὸ τοῦ καταλαβόντος τὴν Μουνιχίαν ἐλευθερωτοῦ βραδύτερον τῶν Ἀθηνῶν Θρασυβούλου, ὁ ἀδελφός του δὲ Λίβυς ὡς ναύαρχος τοῦ διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποσταλέντος στόλου. Τότε, ἐνῷ ὁ Λίβυς ἐπολιόρκει ἀπὸ θαλάσσης τὸν Θρασύβουλον καὶ ὁ Λύσανδρος εὑρίσκετο ἐν Ἐλευσῖνι μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, ἐπέτυχεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Παυσανίας ὁ Πλειστοάνακτος νὰ πείσῃ τρεῖς ἐκ τῶν ἐφόρων ὅτι τὸ συμφέρον τῆς πόλεως ἀπῄτει νὰ σταλῇ αὐτὸς ἀρχηγὸς τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη τοῦ Παυσανίου ἐμείωσε τὸ γόητρον τοῦ Λυσάνδρου, διότι οὗτος ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν βασιλέα. Ἔφυγε λοιπὸν εἰς Μ. Ἀσίαν, ἔνθα ἤλπισε ν' ἀνακτήσῃ ὅ,τι ἀπώλεσεν ἐν Ἀττικῇ, διότι ἦρχον εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς πόλεις οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐγκατασταθέντες φίλοι του ὀλιγαρχικοί. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος. Ἐνῷ ἔζη ὡς σατράπης, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ αὐλικῶν καὶ διαπρεπῶν, ὡς οἱ ἀρχαῖοι τύραννοι (Πεισίστρατος, Περίανδρος κλπ.), ποιητῶν (Ἀντιμάχου, Χοιρίλου, Ἀντιλόχου, Νικηράτου τοῦ κιθαρῳδοῦ, Ἀριστόνου καὶ ἄλλων), οἵτινες ἐξύμνουν αὐτὸν ὡς στρατηγὸν τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἐν Σπάρτῃ ἐχθροί του ἐμείωσαν καὶ πάλιν τὸ γοητρόν του, ἐπιτυχόντες τὴν ὑπὸ τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας ματαίωσιν τῶν ἀποφάσεών του περὶ Σηστοῦ, τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἐν αὐτῇ φίλων του, ἀντὶ τῶν ἀρχαιοτέρων κατοίκων της, ἐμελέτα νὰ καταστήσῃ ὁρμητήριον τῶν φιλοδόξων σχεδίων του, τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ φίλου του Θώρακος, Λακεδαιμονίου ἁρμοστοῦ ἐν Σάμῳ, κατηγορηθέντος διὰ καταχρήσεις χρημάτων, καὶ τέλος τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Σπάρτην διὰ νὰ δώσῃ εὐθύνας διὰ τὴν λαφυραγωγίαν τῆς χώρας τοῦ φίλου τῆς Σπάρτης Πέρσου σατράπου Φαρναβάζου. Ἐλθὼν εἰς τὴν Σπάρτην δὲν ἐτόλμησε, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Φαρναβάζου, ἥτις ἦτο δριμύτατον ἐναντίον του κατηγορητήριον παρὰ τὴν πρὸς αὐτὸν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἦτο αὕτη ἀναιρετικὴ τῶν ἐναντίον του προτέρων κατηγοριῶν του, οὔτε ν' ἀπολογηθῇ οὔτε ν' ἀναμείνῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἐζήτησε τὴν χάριν ν' ἀπέλθῃ εἰς Λιβύην, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ εὐχήν τινα πρὸς τὸν Δία Ἄμμωνα, τὴν ὁποίαν καὶ ἔδωσαν προθύμως οἱ ἔφοροι. Ἐπανελθὼν βραδύτερον ἐκ Λιβύης ὁ Λύσανδρος ἔζη ἐν ἀδυναμίᾳ ἐκπληρώσεως τῶν φιλοδόξων σχεδίων του ἐν Σπάρτῃ, καραδοκῶν νέαν εὐκαιρίαν. Ἡ τύχη ἐφάνη μειδιῶσα ἐκ νέου πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 399 π. Χ., ὅτε ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ἐν Σπάρτῃ ὁ Ἀγησίλαος, ὅστις ὑπεστηρίχθη κατὰ τὴν πρὸς τὸν Λεωτυχίδην ἔριν του περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου δικαιωμάτων των ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου, διότι ἐφρόνει οὗτος ὅτι θὰ ἦτο πειθήνιον ὄργανόν του, ἀφοῦ ὑπῆρξεν ὁ εἰσπνήλας του, ὁ ἀναλαβὼν δηλαδὴ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Ἀγησιλάου δοκίμου Σπαρτιάτου διὰ τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἀναστροφῆς. Ἠπατήθη ὅμως εἰς τὰς προσδοκίας του. Ὁ Ἀγησίλαος, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ὁ Λύσανδρος ὡς ἀρχηγὸς τῶν 30 Σπαρτιατῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ βασιλέως, εἰς τὴν εἰς Μ. Ἀσίαν ἐκστρατείαν του, ἐταπείνωσε μετὰ δεξιότητος τοσοῦτον τὸν Λύσανδρον (ὠνόμασεν αὐτὸν κρεοδαίτην του), ὥστε τὸν ἠνάγκασεν ὁ ἴδιος νὰ ζητήσῃ ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἑλλήσποντον μὲ εἰδικὴν ἐντολὴν καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Σπάρτην. Τέλος, κατὰ τὸ 395 π. Χ., ὅτε συνήφθη ἡ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων ναυμαχία (τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῶν Περσῶν) ἐναντίον τῆς Σπάρτης, ἀκατάβλητος ἐκ τῶν ἀντιξόων περιστάσεων, ἐνόμισε καὶ πάλιν ὅτι ἐπαρουσιάσθη ἡ εὐκαιρία νὰ καταδείξῃ ὅτι ἦτο ὁ μόνος Σπαρτιάτης, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Σπάρτην. Ἐπωφεληθεὶς λοιπὸν τῆς εἰς Μ. Ἀσίαν ἀπουσίας τοῦ Ἀγησιλάου ἐπέτυχε νὰ διορισθῇ ἀρχιστράτηγος τῆς στρατιᾶς, ἥτις θὰ ἐπήρχετο ἀπὸ βορρᾶ κατὰ τῶν Θηβῶν (ὁ βασιλεὺς Παυσανίας θὰ εἶχε τὴν ἀρχηγίαν τῆς πελοποννησιακῆς στρατιᾶς, ἥτις θὰ ἐπήρχετο ἀπὸ νότου). Ἐστρατολόγησεν ἐσπευσμένως ἄνδρας ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Φωκίδι καὶ ἐπῆλθε κατὰ τῆς ὀχυρᾶς βοιωτικῆς πόλεως Ἁλιάρτου, τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ πολιορκήσουν ἀπὸ κοινοῦ, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα μετὰ τοῦ Παυσανίου. Φθάσας ὅμως εἰς Ἁλίαρτον δὲν εὗρε τὸν Παυσανίαν. Τότε, ἀντὶ ν' ἀναμείνῃ τοῦτον, ἐκ φιλοδοξίας νὰ καταγάγῃ μόνος τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκην, ἐπετέθη κατὰ τῆς πόλεως καὶ ἔπεσε κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν τειχῶν αὐτῆς ἔφοδον. Τοιοῦτον τέλος ἔσχεν ὁ ἀνήρ, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ ἰσχυρότερος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι Ἕλλην, ὁ φιλοδοξήσας νὰ διευθύνῃ τὰς τύχας ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ θείων τυχὼν τιμῶν. Ὁ Λύσανδρος ὑπῆρξεν ὁ τρίτος Σπαρτιάτης ὅστις ἐπεδίωξε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πολιτεύματος τῆς πατρίδος του. Πρὸ αὐτοῦ ἐπεδίωξε ταύτην ὁ νικητὴς τῶν Πλαταιῶν Παυσανίας, ἐπιχειρήσας νὰ καταργήσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐφόρων καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λυσάνδρου ὁ Κινάδων, ἐπιδιώξας τὴν ἀνατροπὴν τῶν «ὁμοίων». Μετὰ τὸν θάνατόν του εὑρέθη λόγος τοῦ Ἁλικαρνασσέως Κλέωνος, ὅστις εἶχε γραφῇ κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ (τοῦ Λυσάνδρου) καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετίθεντο αἱ περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐν Σπάρτῃ πολιτεύματος σκέψεις του, ἐκ τῶν ὁποίων κυριωτέρα ἦτο ἡ ἀντικατάστασις τῆς ψευδοβασιλείας (οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ θεσμὸς τῆς διπλῆς βασιλείας), ἥτις ἦτο πρόσκομμα εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς Σπάρτης, διὰ τῆς κυριαρχίας ἑνὸς ἀνδρός, ἐκλεγομένου ἐκ πάντων τῶν Σπαρτιατῶν (ἢ καὶ ἐκ τῶν Ἡρακλειδῶν μόνον), ἱκανοῦ νὰ δεσπόζῃ τῆς Σπάρτης καὶ ἐξ αὐτῆς σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἀπέτυχεν, ὡς πιστεύεται, εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν φιλοδόξων σχεδίων του, διότι δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἡρωϊκῶν ἐκείνων φύσεων, αἵτινες μόναι ἐπιτυγχάνουν νὰ πραγματοποιήσουν μεγάλας μεταρρυθμίσεις. Ἐπεδίωξε πάντοτε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του διὰ ῥαδιουργιῶν, σκευωριῶν καὶ δολοπλοκιῶν, παρὰ τὴν ὡμολογημένην γενναιότητά του, καὶ διὰ χρησμῶν τῶν διαφόρων μαντείων. Ἐργασθεὶς ὡς εἰργάσθη καὶ τοῦ σκοποῦ του ἀπέτυχεν—ἂν καὶ εὐφυΐαν εἶχε μεγάλην καὶ διπλωματικὴν ἱκανότητα ἐξαιρετικὴν καὶ χρημάτων ἦτο ἀνώτερος καὶ περὶ τὰς ἡδονὰς ἐγκρατέστατος—καὶ τὴν πατρίδα του ἔβλαψε, διδαχθεῖσαν νὰ μὴ θεωρῇ ἀνήθικον πᾶν μέσον ἐξυπηρετοῦν τὰ συμφέροντά της. Βιογραφίαν τοῦ Λυσάνδρου ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Κορνήλιος Νέπως ἔχων πηγὴν τὸν ἱστορικὸν Ἔφορον.

Ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα εἶναι γνωστοὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων: 1) Εἷς ἀπόγονος τοῦ προηγουμένου, ὅστις ἐχθρὸς ὢν τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Λεωνίδα (υἱοῦ τοῦ Κλεωνύμου καὶ πατρὸς τοῦ μεταρρυθμιστοῦ Κλεομένους) ἐπέτυχε διὰ διαφόρων ἐναντίον του κατηγοριῶν νὰ παυθῇ τῆς βασιλείας ἐπί τινα χρόνον καὶ νὰ βασιλεύσῃ ἀντ' αὐτοῦ ὁ γαμβρός του Κλεόμβροτος, φίλος τοῦ Λυσάνδρου τούτου· καὶ 2) Εἷς βοιωτάρχης, ὅστις μετὰ τριῶν ἄλλων συναρχόντων του ἡγεῖτο τοῦ ἐκ 10 χιλ. πεζῶν καὶ 500 ἱππέων βοιωτικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος μετ' ἄλλων Ἑλλήνων εἶχε καταλάβει τὸς Θερμοπύλας πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ὑπὸ τὸν Βρέννον Γαλατῶν (*Παυσ.* III. 6. 7 καὶ X. 20 b.). Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Λυσανίας. Ἀρχαῖος Ἕλλην ἱστορικὸς ἀγνώστου ἐποχῆς, ἐκ Μαλλοῦντος. Ἀναφέρεται μόνον παρὰ Πλουτάρχῳ (Περὶ Ἡροδ. κακοηθ. 24) ὡς συγγραφεὺς «τῶν περὶ Ἐρετρίας», τὰ ὁποῖα ὁ Πλούταρχος φέρει ὡς ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ Ἡροδότου καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν νίκην τῶν Ἐρετριέων κατὰ τῶν Κυπρίων εἰς τὸ Παμφυλικὸν πέλαγος κατὰ τὴν ἰωνικὴν ἐπανάστασιν. Κατά τινας (Meyer, κ.ἄ.) ὁ Λυσανίας ἔγραψεν ἐπὶ τῇ βάσει τοπικῶν χρονικῶν τῆς Ἐρετρίας. —Π.

— **Λυσανίας.** Ἀρχαῖος Ἕλλην γραμματικὸς ἐκ Κυρήνης, διδάσκαλος τοῦ Ἐρατοσθένους, δράσας κυρίως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ὑπεμνημάτισε τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Εὐριπίδην καὶ ἔγραψεν «Ἀπορίας καὶ λύσεις», δηλαδὴ θέσιν καὶ ἐξήγησιν γραμματικῶν προβλημάτων, καὶ βιβλίον «Περὶ διθυραμβοποιῶν». Ἀναφέρεται συχνάκις παρὰ μεταγενεστέροις σχολιασταῖς καὶ ὑπομνηματογράφοις. —Π.

— **Λυσανίας.** Ὄνομα τριῶν ἐπωνύμων Ἀθηναίων ἀρχόντων τῶν ἐτῶν 466 / 465 π. Χ. (*Διόδ. Σικελ* ΙΑ 67), 443 π. Χ. (*Διόδ. Σικελ* ΙΒ' 24) καὶ 235/234 π. Χ. (ἐξ ἐπιγραφῆς). Π. Ν. Π

— **Λυσανίας.** Τετράρχης τῆς Χαλκιδηνῆς (ἐπαρχίας τῆς Συρίας), διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του Πτολεμαῖον Μεμναῖον καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τῆς Κλεοπάτρας τῷ 36 π. Χ. Σῴζονται χαλκᾶ αὐτοῦ νομίσματα (*Head-Σβορώνου*, Ἱστορ τῶν νομισμ. τόμ. Β', σελ. 368).

Πλὴν αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ἕτερος *Λυσανίας* τετράρχης τῆς Ἀβιληνῆς (ἐπαρχίας τῆς Παλαιστίνης) σύγχρονος τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ (III, 1). Α. Θ. Σ.

λυσαργίνη (ἡ). Κολλοειδὴς ἄργυρος (κολλαργόλη) περιεκτικότητος περίπου 80 %.

λυσατινίνη (ἡ) /*Φαρμ. Χημ.*/. Εἶναι ἐκ τῶν προϊόντων σχάσεως τῆς καζεΐνης κατὰ τὴν ζέσιν ταύτης μεθ' ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Ὁ Hedin ἀνεῦρεν ὅτι εἰς τὴν λυσατινίνην περιέχονται λυσίνη καὶ ἀργίνη, δὲν εἶναι δὲ ἀσφαλὲς ἐὰν ἡ λυσατινίνη εἶναι ἑνιαῖον σῶμα ἢ μεῖγμα τῶν δύο αὐτῶν. Κ. Γ. Μ.

Λύσβα, ἡ *Λυσβενσκισαβὸντ* /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Οὐραλίων, κειμένη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Καλίνο-Μπεργιάουσκ καὶ ἔχουσα μεταλλουργικὰς βιομηχανίας. Κάτ. (1926) 27.286. Χ. Δ.

Λυσὲ *ντὲ* ***Λαρὸς-ντὺ-Μαὶν*** (Luchet de Laroche-du-Main)· βλ. λ. *Λαρὸς ντὺ-Μαίν*.

λυσεντερία (ἡ), *καὶ λυσαντερία*· δημοτ., ἀντὶ *δυσεντερία* (κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ *λύω*).

Λυσέου ***στήλη.*** Γραπτὴ στήλη τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς (β' ἥμισυ ΣΤ' ἑκατονταετηρίδος) ἀποκειμένη ἐν τῇ πρώτῃ αἰθούσῃ γλυπτῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ μουσείου τῶν Ἀθηνῶν. Ἀνευρέθη ἐν Ἀττικῇ, παρὰ τὴν θέσιν Βελανιδέζα, ἐν ἔτει 1838, εἶναι δ' ἐκ μαρμάρου πεντελησίου καὶ ἔχει ὕψος μὲν 1,95, κάτω πλάτος δὲ 0,48. Τὸ ὕψος τοῦ βάθρου της εἶναι 0,26, τὸ πλάτος τούτου 0,705 καὶ τὸ πάχος 0,45. Τὴν στήλην ταύτην ἀνίδρυσεν εἰς μνήμην τοῦ θανόντος Λυσέου ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σήμων, ὡς δηλοῖ ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ ἔχουσα οὕτω: «Λυσεαι ενθαδε σε | μα πατερ Σεμον ε | πεθεκεν» (=Λυσέᾳ ἐνθάδε σῆμα πατὴρ Σήμων ἐπέθηκεν). Τῆς ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης γραπτῆς παραστάσεως ἐλάχιστα ἴχνη σῴζονται, πρῶτος δ' ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ ταύτην ἐξ ὁλοκλήρου, τεσσαράκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἀνεύρεσίν της, τῷ 1878, ὁ Φρειδερῖκος Θείρσιος. Ἡ γραπτὴ αὕτη παράστασις εἰκονίζει τὸν Λυσέαν ὄρθιον, πρὸς τέλεσιν θυσίας παρεσκευασμένον, ἐστραμμένον πρὸς τὰ δεξιά, ἐνδεδυμένον διὰ ποδήρους ἱματίου καὶ κρατοῦντα ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ κάνθαρον, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κλάδους προωρισμένους πρὸς ῥαντισμόν. Ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ποδῶν τοῦ Λυσέου καὶ τοῦ βάθρου χώρῳ εἰκονίζεται ἱππεὺς ἐπὶ καλπάζοντος ἵππου, ὄπισθεν δ' αὐτοῦ φέρεται ἕτερος ἵππος ἐξεικονισθείς. [Πρβλ. *Π. Καββαδια:* Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, τ. Α' σ. 74—75, ἔνθα καὶ πλουσία βιβλιογραφία.] Ι. Μ. Π.

λυσετόλη (ἡ) (Lycetol) /*Φαρμ. Χημ.*/. Παράγωγον τῆς λουπιταζίνης $C_6H_{14}N_2.C_4H_6O_6$. Λευκὴ διαλυτὴ εἰς τὸ ὕδωρ κρυσταλλικὴ κόνις, τηκομένη εἰς 250°. Ἔχει εὐχάριστον ὄξινον γεῦσιν. Εὑρίσκει περιωρισμένην ἐφαρμογὴν ὡς φάρμακον κατὰ τῆς οὐρικῆς διαθέσεως. Εἰς τὸν ὀργανισμὸν σχᾶται ἡ λυσετόλη εἰς τὰ συστατικά της, ἐξ ὧν ἡ διμεθυλοπιπεραζίνη σχηματίζει μετὰ τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος εὐδιάλυτον ἅλας. Ἡ λυσετόλη δρᾷ ἰσχυρῶς διουρητικῶς. Κ. Γ. Μ.

Λύση /*Μυθολ.*/. Μία τῶν 50 Θεσπιάδων, ἥτις ἀπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐγέννησε δύο υἱούς, τὸν Εὐμήδην καὶ τὸν Κρέοντα (*Ἀπολλ.* III, 7, 8). Α. Θ. Σ.

Λυσιάδης. —1) Ἀθηναῖος ἀγγειοπλάστης τοῦ τέλους τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος. Τῆς τέχνης του διεσώθη θαυμάσιος λαμπτήρ, ὁμοιάζων κατὰ τὴν κατασκευὴν πρὸς κώθωνα.—2) Ὄνομα τριῶν Ἀθηναίων ἐπωνύμων ἀρχόντων κατὰ τὰ ἔτη 247/246, 152/151, 51/50 π. Χ. καὶ ἑνὸς κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα. Ὁ τελευταῖος ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ. —3) Ἀθηναῖος κωμῳδιογράφος τῶν μέσων τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἀναφέρεται νίκη αὐτοῦ καὶ ἔργον του πραγματευόμενον τοὺς περὶ Τυρσηνῶν μύθους. —Π.

Λυσιάνασσα /*Μυθολ.*/. —1) Μία τῶν Νηρηΐδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος (*Ἡσιόδ* Θεογ. 258. *Ἀπολλ.* Α, 2, 7). —2) Θυγάτηρ τοῦ Πολύβου, σύζυγος τοῦ Ταλαοῦ, βασιλέως τοῦ Ἄργους (*Παυσ* II, 6, 6). —3) Θυγάτηρ τοῦ Ἐπάφου, καὶ ἀδελφὴ τῆς Λιβύης καὶ Θήβης, ἐγγονὴ τοῦ Νείλου, γεννήσασα ἀπὸ τοῦ Ποσειδῶνος τὸν Βούσιριν, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου (*Ἀπολλ.* II, 5, 11). Α. Θ. Σ.

Λυσίας. Ῥήτωρ, ἐκ τῶν κυρίων ἀντιπροσώπων τῆς δικανικῆς λογογραφίας, ὁ τρίτος ἐν τῷ κανόνι τῶν δέκα ἀττικῶν ῥητόρων. Ἐγεννήθη πιθανῶς ἐν Συρακούσαις τῷ 450 π. Χ., ἔτυχε δὲ ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς ἐν Ἀθήναις, ὅπου ὁ πατήρ του *Κέφαλος* (βλ. λ.) εἶχε μετοικήσει. Τῷ 435 μετέβη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Πολεμάρχου εἰς Θουρίους, τὴν ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἱδρυθεῖσαν ἀποικίαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν ῥητορικὴν ὑπὸ τοῦ Τισίου καὶ τοῦ Νικίου. Τῷ 412, μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἐπὶ Σικελίαν ἐκστρατείας τῶν Ἀθηναίων, ὑπερίσχυσεν εἰς τοὺς Θουρίους ἡ δυσμενῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένη μερὶς καὶ ὁ Λυσίας ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ εὑρίσκομεν αὐτὸν δρῶντα κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον χρόνους. Διότι ἡ ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ ἡ μεγάλη περιουσία τοῦ οἴκου του ἐξηρέθισε τοὺς 30 τυράννους, οἵτινες ἀφορμὴν ἐζήτουν πρὸς δημεύσεις περιουσιῶν καὶ σφαγὰς ἀθῴων πολιτῶν καὶ ἐκ τούτου, ὡς ἐναργέστατα καὶ συγκινητικώτατα εἰς τὸν «κατὰ Ἐρατοσθένους» λόγον του διηγεῖται ὁ ῥήτωρ, ὁ μὲν ἀδελφός του Πολέ-

Digitized by Google

μαρχος ἐφονεύθη, αὐτὸς δὲ μόλις διέφυγε καὶ ἦλθεν εἰς Μέγαρα, ἀφοῦ ἔχασε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του. Τὸ πάθημά του τοῦτο κατέστησεν αὐτὸν φανατικὸν δημοκρατικὸν καὶ φίλον τοῦ Θρασυβούλου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν διάθεσιν ἔθεσε τὴν διασωθεῖσαν περιουσίαν του. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν 30 τυράννων ἀναγνωρίζων ὁ Θρασύβουλος τὰς πρὸς τὴν πόλιν ὑπηρεσίας του, προέτεινε τὴν εἰσποίησιν αὐτοῦ εἰς τοὺς πολίτας Ἀθηναίους· ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε τὴν ψήφισιν τοῦ ψηφίσματος τούτου, διότι ἐθεωρήθη παράνομον ὡς ἀπροβούλευτον, δηλαδὴ ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς βουλῆς, καὶ κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχίνου, ἀντιπάλου τοῦ Θρασυβούλου. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἐτάχθη εἰς τὴν τάξιν τῶν ἰσοτελῶν, ὡς ὁ πατήρ του, καὶ ὡς τοιοῦτος διέμεινεν ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Τὸ πρῶτον ἔργον του, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας καὶ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν του (403), ἦτο νὰ παρουσιασθῇ ὡς κατήγορος τοῦ Ἐρατοσθένους, ἑνὸς τῶν τριάκοντα, τοῦ φονέως τοῦ ἀδελφοῦ του Πολεμάρχου. Ὁ «κατὰ Ἐρατοσθένους» λόγος του εἶναι ὁ μόνος ὃν ἀπήγγειλεν ὁ ἴδιος ἐνώπιον τῶν δικαστῶν. Ἔκτοτε ἕδρα ἐν Ἀθήναις ὡς λογογράφος καὶ ῥήτωρ. Τῷ 388/387 ἐξεφώνησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸν «Ὀλυμπιακόν». Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἐστράφη ἐναντίον τοῦ Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου, τυράννου τῶν Συρακουσῶν, τόσον δ' ἐξηρέθισε τὸν λαόν, ὥστε ἐπετέθη οὗτος κατὰ τῶν θεωρῶν τοῦ Διονυσίου καὶ διήρπασε τὰς σκηνὰς αὐτῶν. Τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ ῥήτορος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ ἐπακριβῶς, κατὰ πᾶσαν ὅμως πιθανότητα ἀπέθανε περὶ τὸ 370 π. Χ. Ὁ Λυσίας εἰς τὸν «Φαῖδρον» τοῦ Πλάτωνος, διάλογον γενόμενον τῷ 404 π. Χ., παρουσιάζεται ὡς διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς, ὡς «δεινότατος ὢν γράφειν» καὶ ἔχων πολλὰ τὰ κοινὰ πρὸς τὸν Γοργίαν. Ὁ δὲ Σωκράτης λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τοῦ «Ἐρωτικοῦ» τοῦ Λυσίου, ἐλέγχει πικρῶς εἰς τὸν αὐτὸν διάλογον τὴν σοφιστικὴν ῥητορικήν. Εἰς τὸν «κατὰ τοῦ Ἐρατοσθένους» λόγον ὁ Λυσίας δὲν ἐχρειάσθη τὴν σοφιστικὴν ῥητορικήν· αὐτούσια τὰ πράγματα, ἀποδείξεις τρανταί, συγκινήσεις ἀληθεῖς διὰ τὴν ἀπώλειαν πολυτίμου ἀδελφοῦ, ἀγανάκτησις κατὰ τοῦ μυσαροῦ φονέως καὶ θερμὴ ἔκκλησις ὑπὲρ τοῦ θύματος καὶ κατὰ τῶν κακούργων ἦσαν ἀρκετά, ὅπως πεισθοῦν οἱ δικασταί, συνεπικουρούσης καὶ τῆς διαλεκτικῆς δεινότητος. Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τὸ ὁποῖον ἔσχεν ὁ λόγος του οὗτος, κατενόησεν ὁ Λυσίας ποῖον ὕφος ἦτο πειστικώτερον καὶ οἰκειότερον πρὸς τοὺς δικαστάς. Ἔκτοτε, εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα περίπου ἐτῶν, ἐστράφη πρὸς τὴν λογογραφίαν, ἥτις προσεπόρισεν αὐτῷ μεγάλην περιουσίαν. Ὡς λογογράφος ἔγραφε λόγους ὑπὲρ ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἀπήγγελλον αὐτοὺς εἰς τὰ δικαστήρια (βλ. λ. *λογογράφος*). Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἀνάγκην ὁ λόγος ἦτο ἁπλοῦς καὶ ἀκατάσκευος, ἐγένετο ὁ Λυσίας τὸ τελειότατον ὑπόδειγμα τοῦ ἰσχνοῦ καὶ ἀφελοῦς χαρακτῆρος. Ἀναλόγως τοῦ ὕφους μετεχειρίζετο τὴν «διαλελυμένην λέξιν», ἤτοι βραχείας προτάσεις καὶ περιόδους, χαλαρῶς πρὸς ἀλλήλας συνδεομένας, ἄνευ καλλωπισμάτων καὶ ἐντέχνων περιόδων, ἁρμοστῶν εἰς τὸ στόμα τῶν ἁπλοϊκῶν πελατῶν του. Ὡς πρὸς τὰς λέξεις δὲ καὶ τὰς φράσεις μετεχειρίζετο τὰ κοινότατα καὶ συνηθέστατα ὀνόματα καὶ ἀπέφευγε τὰ ποιητικά, τὰ σύνθετα καὶ τὰ μεταφορικά. Τοιουτοτρόπως ἀπέκτων οἱ λόγοι του καθαρότητα, ἐνάργειαν καὶ σαφήνειαν, ἀρετάς, τὰς ὁποίας αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι ὡμολόγουν ὡς κυρίους χαρακτῆρας τῶν λόγων του. Ἵνα δὲ ἐπιτυγχάνῃ καὶ κινῇ τοὺς δικαστὰς εἰς εὐνοϊκὴν ἀπόφασιν, δὲν εἶχεν ἀνάγκην μακρῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι ἄλλως τε θὰ ἐπροξένουν καὶ κακὴν ἐντύπωσιν προερχόμενοι ἀπὸ τοῦ στόματος ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπεκλείοντο ὑπὸ τῆς κλεψύδρας. Ἡ γλῶσσα τῆς πειθοῦς δι' αὐτὸν ἦτο ἡ ἐναργής, σύντομος καὶ ἀκριβὴς ἔκθεσις τῶν γεγενημένων. Διὸ οἱ λόγοι τοῦ Λυσίου κατὰ κανόνα ἐχρειάζοντο ἡμίσειαν καὶ ἐνίοτε μίαν ὥραν, ἵνα ἐπαγγελθοῦν. Εἰς τὰ προοίμια δεξιώτατα ἐφελκύει τὴν εὔνοιαν τῶν δικαστῶν, ἰδίαν δὲ τέχνην ἐπιδεικνύει εἰς τὴν διήγησιν. Αἱ διηγήσεις του, τὰς ὁποίας ἐθαύμαζον οἱ ἀρχαῖοι, εἶναι φυσικαὶ καὶ ἠθεῖαι. Εἰς δὲ τὰς ἀποδείξεις καὶ τοὺς ἐλέγχους τόσον σαφῶς συμπλέκει καὶ ἐκφέρει τὰ ἐνθυμήματα, ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία ν' ἀπομένῃ. Λόγῳ τῶν ἀρετῶν του τούτων ὁ Λυσίας ἐγένετο περιζήτητος συνήγορος.

Ὁ Λυσίας ἔγραψεν ἐν ὅλῳ 425 λόγους, ἐξ ὧν τοὺς 233 ὡμολόγουν οἱ κριτικοὶ ὡς γνησίους. Εἰς ἡμᾶς περιῆλθον 34 λόγοι, καὶ μάλιστα οὐχὶ πάντες πλήρεις, καὶ ἐπιστολαί τινες χαρίεσσαι μέν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄξιαι λόγου. Οἱ πλεῖστοι τῶν λόγων εἶναι δικανικοί, τινὲς δὲ συμβουλευτικοὶ καὶ ἐπιδεικτικοί. Ἐκ τῶν ἐπιδεικτικῶν «Ὁ Ἐπιτάφιος» ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἐν τῷ Κορινθιακῷ πολέμῳ (394) πεσόντας προμάχους τῆς πατρίδος. Τὸ περίτεχνον τοῦ λόγου τούτου ἐνέβαλε πολλοὺς τῶν κριτικῶν εἰς ὑποψίαν ὅτι δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Λυσίου· κατ' ἄλλους οὐδέποτε ἐξεφωνήθη, ἀλλ' ἦτο σοφιστικὸν γύμνασμα. Τοῦ «Ἐρωτικοῦ» καὶ ἡ ὑπόθεσις εἶναι φαύλη καὶ ἡ διεξαγωγὴ ψυχρὰ καὶ ἄτονος, αἱ δὲ ἀποδείξεις συνεπιφέρονται ἄνευ συνειρμοῦ. Εἰς τοὺς ἐπιδεικτικοὺς ἀνήκει ὁ «Ὀλυμπιακός», τοῦ ὁποίου περιεσώθη ἀπόσπασμα. Ἡ δὲ «Ἀπολογία Σωκράτους» οὐδέποτε ἐξεφωνήθη, ἀλλ' ἐγράφη εἰς ἀναίρεσιν τῆς πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους γραφείσης κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Πολυκράτους. Πολὺ μᾶλλον συντελοῦσιν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ῥητορικῆς τέχνης τοῦ Λυσίου οἱ δικανικοὶ αὐτοῦ λόγοι. Διακρίνονται δ' ἐκ τούτων ὁ προμνημονευθεὶς «κατὰ Ἐρατοσθένους» καὶ ὁ «κατ' Ἀγοράτου» αἰσχροῦ τινος δούλου γενομένου αἰτίου τοῦ θανάτου τοῦ Διονυσοδώρου καὶ ἄλλων ἡγετῶν τῶν δημοκρατικῶν. Εἰς τοὺς λόγους τούτους καταδεικνύει ὁ Λυσίας τὴν δεινότητά του ἐν τῇ ἐναργεστάτῃ καὶ συναρπαζούσῃ τὸν ἀκροατὴν διηγήσει τῆς τρομοκρατίας καὶ τῶν ἀνοσιουργημάτων τῶν τυράννων καὶ τῶν συνεργῶν αὐτῶν. Πολιτικὴν χροιὰν ἔχουν οἱ λόγοι «κατὰ Φίλωνος», «περὶ τῆς Εὐάνδρου δοκιμασίας», «ὑπὲρ Μαντιθέου» καὶ δήμου καταλύσεως ἀπολογία». Εἰς τὰς μετὰ τὴν κατάθεσιν τῆς ἀρχῆς εὐθύνας ἀναφέρονται οἱ «κατὰ Ἐπικράτους» καὶ «κατὰ Νικομάχου». Ὁ «ὑπὲρ ἀδυνάτου» παρέχει ἡμῖν εὐφρόσυνον εἰκόνα τῆς φιλανθρώπου περὶ τῶν ἀνικάνων πρὸς ἐργασίαν προνοίας τῶν Ἀθηναίων. Ὁ «κατὰ σιτοπωλῶν» εἶναι κατηγορία διὰ τὴν παράβασιν τῶν δύο περὶ σίτου νόμων. Τέλος οἱ πλεῖστοι τῶν λόγων στρέφονται περὶ ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ ἀσήμαντα πράγματα καὶ ἐνδιαφέρει μόνον ὁ τρόπος, καθ' ὃν πραγματεύεται αὐτὰ ὁ ῥήτωρ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Οἱ κάλλιστοι τῶν κωδίκων τῶν περιεχόντων τὸ κείμενον τοῦ Λυσίου εἶναι ὁ Παλατινὸς τοῦ Γ' αἰῶνος ἀποκείμενος ἐν Ἑϊδελβέργῃ καὶ ὁ Μαρκιανὸς F.—Κριτικαὶ καὶ ἑρμηνευτικαὶ ἐκδόσεις τῶν λόγων ὑπὸ *Cobet, Scheibe, Rauchenstein-Fuhr, Frohberger-Gebauer*.—Ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὑπὸ *Π. Ἰασεμίδου* (1877), *Β. Γαλάνη* (1886), *Κ. Κοσμᾶ* (1915).

Ν. Ι. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

—**Λυσίας.** Ἀθηναῖος στρατηγός. Ἐξελέγη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίας, εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀρχεστράτου, ἑνὸς τῶν δέκα στρατηγῶν φονευθέντος ἐν Μυτιλήνῃ. Ἅμα τῇ ἐκλογῇ του (406) ὁδηγῶν 15 πλοῖα ἦλθε μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν πρὸς βοήθειαν τοῦ Κόνωνος εἰς Μυτιλήνην καὶ κατὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν ἐτάχθη εἰς τὸ δεξιὸν κέρας παρὰ τὸν στρατηγὸν Πρωτόμαχον. Κατὰ τοῦ Λυσίου ἐπετέθη ὁ Καλλικρατίδας, λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἐβύθισε τὸ πλοῖόν του· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ Καλλικρατίδα ὁ Λυσίας καὶ ὁ Πρωτόμαχος ἔτρεψαν τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς φυγήν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας κατεδικάσθη καὶ ἐθανατώθη μετ' ἄλλων στρατηγῶν τῇ προτάσει τοῦ Ἀρχεδήμου, διότι δὲν περισυνέλεξαν τοὺς νεκροὺς μετὰ τὴν νίκην των. Ν. Ι. Ζ.

—**Λυσίας.** Ἀθηναῖος ἀγγειοπλάστης, γνωστὸς ἐξ εὑρεθέντος ἐν Caere τῆς Ἰταλίας ἀγγείου σχήματος ὄλπης, ἀποκειμένου νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο μὲ χαμηλὴν βάσιν, σφαιρικὴν πρὸς τὰ κάτω τὴν κοιλίαν, λεῖον χεῖλος καὶ ἀνυψωμένην ὑπὲρ αὐτὸ τὴν λαβήν, ὑπενθυμίζει τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων τῶν ἐργαστηρίων τοῦ Ἀμάσιδος καὶ Κρίτωνος, εἶναι δὲ στιλπνῶς μελανοβαφὲς ἄνευ παραστάσεων· φέρει μόνον ἐπὶ τῆς κοιλίας ὁριζοντίαν στενὴν ἐρυθρὰν ταινίαν, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ἀγγειοπλάστου Λυσίου. Τὸ σχῆμα τοῦ τε ἀγγείου καὶ τῶν γραμμάτων τῆς ὑπογραφῆς φανερώνουσιν ὅτι ὁ ἀγγειοπλάστης οὗτος ἀνήκει εἰς τὰ τέλη τῆς ΣΤ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο φέρει, πλὴν τῆς ὑπογραφῆς, καὶ τὴν λέξιν «ἡμιχώνη» πρὸς δήλωσιν τῆς χωρητικότητος αὐτοῦ. Τὸ δοχεῖον χωρεῖ 1.62 λίτρας περίπου, ἄρα ὁ χοῦς ἢ ἡ χώνη ἦτο μέτρον χωρητικότητος 3.20 λιτρῶν. Β. Δ. Θ.

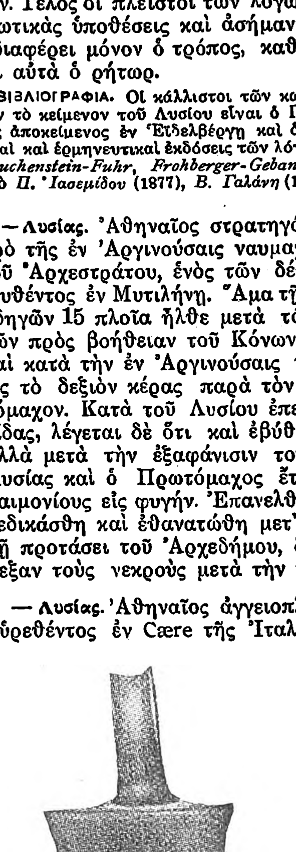

Ὄλπη μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀγγειοπλάστου Λυσίου.
[Μουσεῖον Λούβρου.]

—**Λυσίας.** Γλύπτης ἐκ Χίου. Ὁ καλλιτέχνης οὗτος εἶναι γνωστὸς ἐκ δύο ἐπιγραφῶν, αἵτινες εὑρέθησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Λίνδου ἐν Ῥόδῳ. Ὁ Jordan-Hülsen ὑποθέτει ὅτι ὁ Λυσίας οὗτος εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφερόμενον γλύπτην Λυσίαν, ὅστις ἐξετέλεσε μαρμάρινον τέθριππον ἅμαξαν, ἐφ' ἧς ἵσταντο ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις. Τὸ ἔργον τοῦτο, κατὰ τὸν αὐτὸν Πλίνιον, ὁ Αὔγουστος ἵδρυσεν ἐπὶ τοῦ Παλατινάτου καὶ ἐντὸς ναΐσκου ἐν παραστάσει εἰς τιμὴν τοῦ πατρός του Ὀκταβίου. Ὁ Sillig. βασιζόμενος ἐπὶ τῆς μνείας τοῦ Πλινίου ταύτης, φρονεῖ ὅτι ὁ Λυσίας οὗτος ἔζησε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου. Β. Δ. Θ.

—**Λυσίας.** Μακεδών, υἱὸς τοῦ Φιλομήλου. Δυνάστης τῆς ΝΑ. Φρυγίας ἀπὸ τοῦ 242 π. Χ., ἐπολέμησε (225) μετὰ τῶν στρατηγῶν Σελεύκου τοῦ Γ' κατὰ τοῦ Ἀττάλου Α', βασιλέως τῆς Περγάμου, ἀλλ' ἐνικήθη. Ἦτο πλουσιώτατος, τὸν πλοῦτόν του δὲ διέθετε φιλανθρώπως. Πρὸς τιμήν του ἱδρύθη ἡ πόλις *Λυσιὰς* ὑπὸ τῶν ἀπογόνων του, περὶ τὰ 50 χλμ. δυτικῶς τοῦ Φιλομηλίου. Ν. Ι. Ζ.

—**Λυσίας.** Εἷς τῶν ἐμπίστων συμβούλων Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ὅστις κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ πρὸς τὰς βορείους σατραπείας ἀφῆκεν αὐτὸν ἐπίτροπον τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ του. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην (166/165 π. Χ.) ὁ Λυσίας ἔδειξε μεγάλας ἀρετάς. Εὐθὺς ὡς ἐκινήθησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν τρεῖς στρατηγούς· ἐπειδὴ δὲ ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐν Ἐμμαοῦντι ὁ Ἰούδας, ὁ Λυσίας ἐστράτευσεν αὐτοπροσώπως κατὰ τῆς Παλαιστίνης. Καὶ ἐνικήθη μὲν καὶ οὗτος κατ' ἀρχάς, κατόπιν ὅμως ἐνίκησε, κατέστρεψε τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐφόνευσε. Πρὶν ἢ εἰρηνεύσῃ ὅμως ἡ Παλαιστίνη, ἐπληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως του καὶ τὰ τεκταινόμενα κατὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του ἀνελθόντος εἰς τὸν θρόνον Ἀντιόχου. Ἀμέσως κλείει εἰρήνην μετὰ τοῦ Ἰούδα καὶ σπεύδει εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπου πολλοὺς τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἀντιποιουμένου τὸν θρόνον Δημητρίου ἐφόνευσεν, ἐν οἷς καὶ τὴν Λαοδίκην, θυγατέρα Ἀντιόχου τοῦ Γ'. Ἐνῷ δὲ τὰ πράγματα ἔβαινον καλῶς, ὁ φόνος ἑνὸς τῶν Ῥωμαίων πρέσβεων μετέβαλε τὴν κατάστασιν. Ὁ Λυσίας πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων συνεπειῶν ἔσπευσε διὰ βασιλικῆς πρεσβείας νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἱκανοποιήθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ λαμβάνουν μέτρα κατὰ τοῦ Λυσίου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δημήτριος ἀνεχώρησεν ἐκ Ῥώμης, ὅπου διέμενε, διὰ τὴν Συρίαν, ὅπου κατώρθωσε νὰ οἰκειοποιηθῇ τὴν ἀρχήν, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν Λυσίαν καὶ τὸν μικρὸν βασιλέα Ἀντίοχον (162 π. Χ.). Ν. Ι. Ζ.

—**Λυσίας.** Βασιλεὺς τῆς Βακτρίας, περὶ τὰ 150 π.Χ. Σῴζονται αὐτοῦ χαλκᾶ νομίσματα, ἀκολουθοῦντα τὸν ἰνδικὸν σταθμητικὸν κανόνα. Α. Θ. Σ.

—**Λυσίας.** Ἀρχαῖος Ἕλλην μουσικός, ἀκμάσας ἀπὸ τοῦ 50—130 μ. Χ. Ν. Α. Χ.

—**Λυσίας ὁ *Θεωριανός*** βλ. *Θεωριανὸς Λυσίας.*

Λυσιὰς /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ Μεγάλῃ Φρυγίᾳ. Ἡ θέσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔκειτο 17 μίλλια πρὸς Β. τῶν Συννάδων (παρὰ τὸ νῦν Ἀφιὸν-Καρὰ-Χισάρ). Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 677, 6) ὡς μία τῶν 23 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Φρυγίας τῆς Σαλουταρίας, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικά, ὡς μία τῶν ὑπὸ τὴν μητροπολίτην Συννάδων ἐπισκοπῶν. Σῴζονται αὐτῆς νομίσματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Κομμόδου καὶ τοῦ Γορδιανοῦ. Α. Θ. Σ.

—**Λυσιὰς** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἄνω Συρίας, ἐν Κασιώτιδι, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ (νῦν Νάχρ-ἐλ-Ἄση), 30 μίλλια πρὸς Β. τῆς Ἀπαμείας. Ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει αὐτὴν *Λυδίαν*. Ἱδρυθεῖσα ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν, ἐκυριεύθη τῷ 63 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς σῴζονται παρὰ τὸ νῦν χωρίον Djisr-Schughr. Α. Θ. Σ.

—**Λυσιὰς** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Φρούριον ὀχυρώτατον τῆς Παλαιστίνης ἐν τῇ Ν. Περαίᾳ, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XVI, 763). Ἐπελθὼν τῷ 63 π. Χ. ὁ Πομπήϊος κατὰ τῶν φιλονικούντων ἀδελφῶν Ὑρκανοῦ καὶ Ἀριστοβούλου, υἱῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατέλαβεν αὐτὸ μετὰ τῆς Μαχαιροῦντος, Φιλαδελφείας καὶ ἄλλων. Α. Θ. Σ.

Λυσίβιος. —1) Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐκ Τάραντος, ἀγνώστου ἀκριβῶς ἐποχῆς. Ἀναφέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν 43 Ταραντίνων πυθαγορείων ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίχου (Βίος Πυθ. 267). —2) Ἀθηναῖος, κατὰ τοῦ ὁποίου ἔγραψε λόγον ὁ ῥήτωρ Ἰσαῖος. —Π.

λυσίδι (τό)· ὀρθότ. *λησίδι*· δημοτ., μικρὰ ποσότης τῆς ὑφαντικοῦ νήματος, μέρος τῆς κούκλας· «ἡ κούκλα ἔχει τέσσερα λησίδια», «ἐτράβηξα ἀπὸ τὴν κούκλα ἕνα λησίδι» (ἴσως ἐκ τοῦ *εἰλησι*—*εἰλησίδιον*, καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ *εἱλέω*=συστρέφω).

Λυσιδίκη /*Μυθολ.*/. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι τὰ ἑξῆς μυθικὰ πρόσωπα:

—1) Θυγάτηρ τοῦ Πέλοπος, σύζυγος τοῦ Μήστορος καὶ μήτηρ τῆς Ἱπποθόης, τὴν ὁποίαν ἥρπασεν ὁ Ποσειδῶν (*Ἀπολλ.* II, 4, 5). Κατ' ἄλλην παράδοσιν φέρεται ὡς μήτηρ τοῦ Ἀμφιτρύωνος καὶ σύζυγος τοῦ Ἀλκαίου, ἀδελφοῦ τοῦ Μήστορος, μολονότι κατ' ἄλλας πηγὰς (*Παυσ.* VIII, 14, 2) φέρεται ὡς μήτηρ τοῦ Ἀμφιτρύωνος ἡ Ἀστυνεοῦ Λαονόμη, θυγάτηρ τοῦ Γουνέως.

Digitized by Google

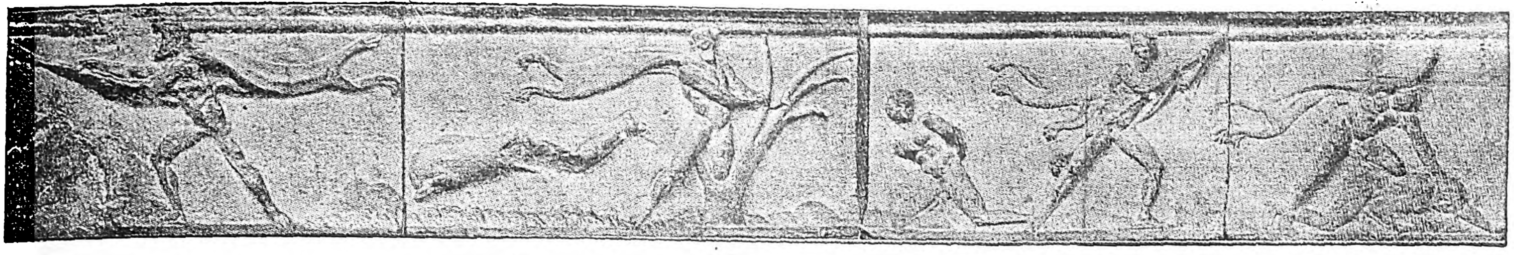

'Από τὴν ζωοφόρον τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους.

δάμεια, θυγάτηρ τοῦ Πέλοπος. 'Επίσης φέρεται ὡς μήτηρ τῆς 'Αλκμήνης καὶ σύζυγος τοῦ 'Ηλεκτρύωνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησεν ἓξ υἱούς. Οἱ βασιλεῖς τῆς Περγάμου, καυχώμενοι ὅτι ἦσαν ἀρκαδικῆς καταγωγῆς, ἐθεώρουν ὡς πρόγονον αὐτῶν τὴν Λυσιδίκην.

—2) Μία τῶν 50 Θεσπιάδων, γεννήσασα ἐκ τοῦ 'Ηρακλέους τὸν Τέλην (*'Απολλ.* ΙΙ, 7, 8). Α. Θ. Σ.

λυσιδίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. 'Εμπειρικὸν ὄνομα τῆς *αἰθυλεναιθενυλοδιαμίνης*,

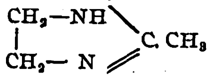

ἥτις εἶναι ὑδρογονωμένον παράγωγον τῶν ἰμιδαζολίων. Παρασκευάζεται δι' ἀποστάξεως ὑδροχλωρικῆς αἰθυλενοδιαμίνης μετ' ὀξικοῦ νατρίου. Ροδόλευκοι κρύσταλλοι, τηκόμενοι εἰς 105°. 'Ως σχηματίζουσα λίαν εὐδιάλυτον ἅλας μετὰ τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος ἐπροτάθη ὡς φάρμακον δραστικώτερον τῆς *πιπεραζίνης*. Σ. Γ.

Λυσιζώνη (ἡ) *['Αρχ.]*. 'Επίκλησις τῆς 'Αρτέμιδος ὡς θεᾶς προστάτιδος τῶν τοκετῶν καὶ τῆς ἐγκυμοσύνης. Κατὰ τὸν ἀρχαῖον σχολιαστὴν τοῦ 'Απολλωνίου Ροδίου ἡ ἐπίκλησις προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ θρησκευτικὴν συνήθειαν, αἱ πρῶτον τίκτουσαι ἀνέθετον τὴν ζώνην αὐτῶν εἰς τὴν θεάν· ἱερὸν τῆς 'Αρτέμιδος Λυσιζώνης ὑπῆρχεν ἐν 'Αθήναις (πρβ. *Λοχεία*). Π. Ν. Π.

Λυσιθείδης. 'Αθηναῖός τις ἐκ τῶν πλουσιωτάτων, σύγχρονος τοῦ Δημοσθένους, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται πολλάκις εἰς τὰς δημηγορίας αὐτοῦ. Α. Θ. Σ.

Λυσίθεος. —1) 'Αθηναῖος ἐπώνυμος ἄρχων κατὰ τὸ 465 / 464 π. Χ., ἀναφερόμενος παρὰ Διοδώρῳ (ΙΑ' 69). —2) Εἷς τῶν συνωμοτῶν τοῦ Πελοπίδα, ἀναφερόμενος παρὰ Πλουτάρχῳ. —Π.

Λυσίθοος *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν 36 νόθων υἱῶν τοῦ Πριάμου ἐκ τῶν διαφόρων αὐτοῦ παλλακῶν. Α. Θ. Σ.

Λυσικλῆς. —1) 'Αθηναῖος στρατηγός, ἀκμάσας τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα. Ἦτο φίλος τοῦ Περικλέους, ἀνήκων εἰς τοὺς στενοὺς κύκλους αὐτοῦ καὶ ἔλαβε σύζυγον τὴν 'Ασπασίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους. Ὑπεστήριξεν ἐκθύμως τοὺς φιλοπολέμους κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, διὸ ψέγεται ὑπὸ τοῦ 'Αριστοφάνους, ἐπονομάζοντος αὐτὸν «προβατοπώλην». Εἴς τινα ἐπιγραφὴν φέρεται ὡς προτείνας νόμον περὶ ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν. Τῷ 428 / 427 ἐκλεγεὶς στρατηγὸς ἐξεπέμφθη μετὰ 12 πλοίων εἰς τὰς συμμαχικὰς πόλεις πρὸς ἀργυρολογίαν· μεταβὰς δὲ εἰς Μυοῦντα τῆς Καρίας καὶ θελήσας νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐδέχθη ἐπίθεσιν τῶν Καρῶν καὶ 'Αναϊτῶν, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ φόνος αὐτοῦ καὶ πολλῶν τῶν στρατιωτῶν του. —2) 'Αθηναῖος στρατηγὸς πολεμήσας εἰς Χαιρώνειαν (338). Κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Λυκούργου καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ν. Ι. Ζ.

λυσίκομος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων λελυμένην τὴν κόμην, ξέπλεκα μαλλιά, κοιν. *ἀναμαλλιάρης*: «λυσίκομοι αἱ θυγατέρες ἐθρήνουν τὸν ἀποθανόντα πατέρα».

Λυσικράτης. —1) 'Αθηναῖος χορηγὸς ἐκ τῆς 'Ακαμαντίδος φυλῆς, ὅστις ἵδρυσε τῷ 335/334 π. Χ. τὸ ἐν 'Αθήναις φερώνυμον μνημεῖον (βλ. κατωτ.). —2) Ἄρχων 'Αθηναῖος κατὰ τὸ ἔτος 453 / 452. —3) 'Αθηναῖός τις, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ 'Αριστοφάνης. Ε. Β.-Χ.

— **Λυσικράτους** ***μνημεῖον***. Κομψότατον κυκλοτερὲς οἰκοδόμημα εἰς σχῆμα μικροῦ ναΐσκου, κείμενον εἰς τὸ κάτω ἄκρον τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τοῦ βράχου τῆς 'Ακροπόλεως τῶν 'Αθηνῶν, παρὰ τὴν σημερινὴν μικρὰν πλατεῖαν Λυσικράτους, καλούμενον δὲ ὑπὸ τοῦ λαοῦ Φανάρι τοῦ Διογένους.

Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐχρησίμευε κυρίως ὡς βάθρον χαλκίνου τρίποδος, ὁ ὁποῖος ἦτο τὸ ἆθλον τῆς νίκης ἑνὸς χοροῦ παίδων τῆς 'Ακαμαντίδος φυλῆς· ἀνήγειρε δὲ αὐτὸ ὁ χορηγὸς τοῦ χοροῦ Λυσικράτης, κατὰ τὸ 334 π. Χ. εἰς τὴν ὁδὸν Τριπόδων. Τὸ μνημεῖον, ἔχον ὕψος 6 μ. καὶ διάμετρον 2,2 μ., περιβάλλεται ἀπὸ ἓξ ἡμικίονας κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, τὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων διαστήματα φράσσουν μεγάλαι μαρμάριναι πλάκες. Οἱ κίονες ὑποβαστάζουν τριμερὲς ἐπιστύλιον καὶ ζωφόρον ἔχουσαν ἀναγλύφους παραστάσεις. Ἡ στέγη εἶναι μονόλιθος καὶ κορυφώνεται εἰς μέγα ἀκανθωτὸν ἐπίθημα ἐν εἴδει κιονοκράνου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίζετο ὁ τρίπους. Τὴν βάσιν τοῦ μνημείου ἀποτελεῖ ὑψηλὸν τετράγωνον κρηπίδωμα ἐκ πώρου (ὕψους 4 μ. καὶ πλάτους 3), βαῖνον ἐπὶ τεσσάρων βαθμίδων, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὑπάρχει ἄλλη κυκλοτερὴς βάσις ἐκ δύο βαθμίδων, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται τὸ κυρίως μνημεῖον.

'Επὶ τῆς ζωφόρου δὲ ὑπάρχει ἀνάγλυφος παράστασις μὲ θέμα τὸν μῦθον τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ

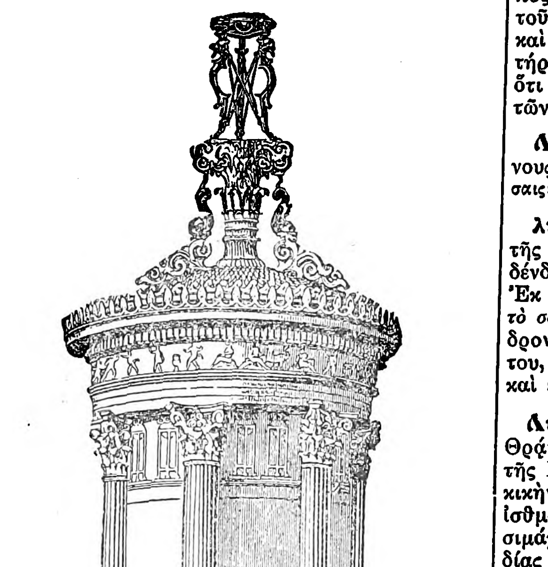

Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους (συμπεπληρωμένον).

Διονύσου ὑπὸ Τυρρηνῶν πειρατῶν, ἐνῷ ἐταξίδευε πρὸς τοὺς Δελφούς, καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅπως διηγεῖται εἷς ὁμηρικὸς ὕμνος. Παρίσταται ὁ Διόνυσος εἰς τὴν ἀκτὴν μὲ τοὺς σατύρους του, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν ἀποκρούουν τοὺς πειρατὰς μὲ δᾷδας, θύρσους καὶ κλάδους, τοὺς ὁποίους ἀποσποῦν ἀπὸ δένδρα, ἄλλοι δὲ ἔχουν δέσει τοὺς πειρατὰς καὶ τοὺς ξυλοκοποῦν, ἀναγκάσαντες αὐτοὺς νὰ ζητήσουν τὴν σωτηρίαν εἰς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ὅπου φαίνονται ἤδη κατὰ τὸ ἥμισυ μεταμορφωμένοι εἰς δελφῖνας. Εἰς τὴν συμπλοκὴν δὲν λαμβάνει μέρος ὁ νεαρὸς Διόνυσος· κάθηται μεταξὺ σατύρων, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται περὶ δύο κρατῆρας οἴνου καὶ παίζει μὲ θείαν ἀταραξίαν μὲ πάνθηρα.

Ἡ παράστασις τῆς ζωφόρου, γεγλυμμένη μὲ ἐλαφρὸν ἀνάγλυφον, εἶχε χαρακτῆρα φαιδροῦ σατυρικοῦ δράματος, ἡ σύνθεσις δὲ αὐτῆς δίδει τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς κυματοειδοῦς ρυθμικῆς γραμμῆς καὶ δεικνύει τὴν ἐξέλιξιν ὁμοίας τάσεως ρυθμικότητος, παρατηρουμένην καὶ εἰς ἀρχαιοτέρας ζωφόρους. Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους εἶναι τὸ πρῶτον οἰκοδόμημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔγινε χρῆσις μόνον κορινθιακοῦ ρυθμοῦ. Τὰ κιονόκρανά του εἶναι ἐξαιρετικῶς κομψά, τὸ ὅλον δὲ μνημεῖον μὲ τὰς ἐλαφρὰς του ἀναλογίας εἶναι ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς τάσεως τῆς τέχνης εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος, πρὸς ραδινὰς καὶ λεπτὰς μορφὰς καὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν. Ἡ σχετικῶς καλὴ διατήρησις τοῦ μνημείου ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὸ 1669 εἶχε περιληφθῆ εἰς τὴν μονὴν τῶν Καπουκίνων (βλ. εἰκ. τ. Β' σ. 115). Σ. Β.-Χ.

Λύσιλλα. Κωμικὸν πρόσωπον τοῦ 'Αριστοφάνους ἐν «Νεφέλαις» (στ. 684) καὶ «Θεσμοφοριαζούσαις» (στ. 374). Π.

λυσίλωμα (τὸ) (Lysiloma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*, περιλαμβάνον δένδρα ἱκανοῦ ἀναστήματος ἰθαγενῆ τῶν 'Ινδιῶν. 'Εκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *λυσίλωμα τὸ σαβίκιον* (Lysiloma sabicium). Εἶναι μέγα δένδρον καλλιεργούμενον διὰ τὸ πολύτιμον ξύλον του, ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *σαβικόν*. Δ. Ν. Π.

Λυσιμάχεια *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νοτίου Θράκης, κειμένη μεταξὺ τοῦ Μέλανος κόλπου καὶ τῆς Προποντίδος, ἐπὶ τοῦ συνάπτοντος τὴν θρᾳκικὴν χερσόνησον μετὰ τῆς ἠπειρωτικῆς Θράκης ἰσθμοῦ. 'Εκτίσθη κατὰ τὸ 309 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου, ὑποχρεώσαντος τοὺς κατοίκους τῆς Καρδίας νὰ μεταφερθῶσιν εἰς ταύτην, πρὸς ὀχύρωσιν τῆς χερσονήσου, ἀπειλουμένης ὑπὸ τοῦ 'Αντιγόνου, καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ ταύτην πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του. Ταύτην εἶχεν ὡς ἕδραν του καὶ βασιλεὺς γενόμενος ὁ Λυσίμαχος, καὶ ἐν ταύτῃ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του 'Αλεξάνδρου, ἀνεγείραντος εἰς αὐτὸν μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον, μετὰ τὸν θάνατόν του ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Κόρου (Κύρου) πεδίου (281 π. Χ.). Ταύτην εἶχε κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον βασιλείαν του ὡς ἕδραν του καὶ ὁ ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς τῆς Θράκης (καὶ βραδύτερον καὶ τῆς Μακεδονίας) μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Σελεύκου (280 π. Χ.) Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνός. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Γαλατῶν (280—279 π. Χ.) κατελήφθη αὕτη ὑπὸ τῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λουταρίου καὶ Λεοννορίου γαλατικῶν (κελτικῶν) στιφῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ 278 / 277 περιῆλθεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας 'Αντίγονον τὸν Γονατᾶν, μετὰ τὴν παρ' αὐτὴν περιφανῆ νίκην του κατὰ τῶν Γαλατῶν. Βραδύτερον, κατὰ τὸν δεύτερον συριακὸν λεγόμενον πόλεμον (258—249 π Χ.), ἡ Λυσιμάχεια, ὡς καὶ πᾶσα ἡ μεσημβρινὴ Θράκη (μετὰ ἧτταν τῶν ἐν Θρᾴκῃ Γαλατῶν), ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν ὁρίων μέχρι τοῦ Βυζαντίου, περιῆλθεν εἰς τοὺς Σελευκίδας καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τοὺς Πτολεμαίους περὶ τὸ 220 π.Χ. (κατὰ τὸ 239 π.Χ. ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τῆς Λυσιμαχείας ὡς καὶ τὸ τῆς Χαλκηδόνος καὶ Κίου, ὡς πόλεως τῆς αἰτωλικῆς συμπολιτείας). Κατὰ τὸ 201 π. Χ. περιῆλθεν εἰς τοὺς Μακεδόνας, ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν ὁποίων καὶ κατεστράφη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν κατὰ τὸν μεταξὺ Φιλίππου Ε' καὶ Ρωμαίων πόλεμον. 'Ανακτισθεῖσα κατὰ τὸ 196 π. Χ. ὑπὸ τοῦ βασιλέως 'Αντιόχου τοῦ Γ' περιῆλθε μετὰ τὴν ἐν Μαγνησίᾳ ἧτταν τούτου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων εἰς τοὺς Περγαμηνούς, συμμάχους τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ μετά τινα ἔτη (144 π. Χ.) κατεστράφη τὸ δεύτερον ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν. Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν ἐξηφανίσθη, ἀλλὰ διετέλει ἐν παρακμῇ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, διατηρηθεῖσα καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινούς, ὅτε μάλιστα καὶ ὠχυρώθη, διὰ τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεώς της, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος 'Ιουστινιανοῦ. Τῆς Λυσιμαχείας, τὴν ὁποίαν εἶχε καταστήσει ὁ Λυσίμαχος τὸ κυριώτερον τῶν εὐρωπαϊκῶν νομισματοκοπείων ἐπὶ τῆς βασιλείας του, διεσώθησαν χαλκᾶ μόνον νομίσματα τῶν ἀπὸ 280—220 π. Χ. χρόνων. Ταῦτα ἔμπροσθεν μὲν ἔφερον κεφαλὴν Λυσιμάχου ἢ 'Ηρακλέους νεαροῦ ἢ Δήμητρος μετὰ καλύπτρας ἢ πόλεως πυργοφόρου, ἢ 'Αθηνᾶς, ἢ 'Ερμοῦ, ἢ λέοντος, ὄπισθεν δὲ

Digitized by Google

λέοντα, ἢ κεφαλὴν λέοντος, ἢ Ἄρτεμιν κρατοῦσαν δᾷδας, ἢ Νίκην κρατοῦσαν στέφανον, ἢ στέφανον σταχύων ἢ στάχυν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΛΥΣΙΜΑΧΕΩΝ.

— **Λυσιμάχεια** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία πόλις τῆς Αἰτωλίας, κειμένη παρὰ τὰς ὄχθας τῆς ὁμωνύμου λίμνης, ἐπὶ τῆς μεγάλης μεταξὺ τῆς λίμνης Λυσιμαχείας καὶ Ἀχελῴου ποταμοῦ πεδιάδος. Τὰ ἐρείπια τοῦ παρὰ τὸ χωρίον Μουρστιάνου ἀρχαίου φρουρίου φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ χῶρος τῆς ἀρχαίας Λυσιμαχείας (πρότερον *Ὕδρας* καλουμένης), κτισθείσης ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Θρᾴκης Λυσιμάχου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομά της. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος (C. 460) ἡ Λυσιμάχεια εἶχε καταστραφῆ. ΚΑΨ.

Λυσιμάχη [*Μυθολ.*]. —1) Θυγάτηρ τοῦ Ἄβαντος, σύζυγος τοῦ Ταλαοῦ, βασιλέως τοῦ Ἄργους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε πέντε υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Ἐριφύλην, ἣν ἐνυμφεύθη ὁ Ἀμφιάραος (*Ἀπολλ.* Α, 9, 13). —2) Μία τῶν 4 νόθων θυγατέρων τοῦ Πριάμου, ἐκ παλλακῆς αὐτοῦ, (*Ἀπολλ.* ΙΙ, 12, 5). Α. Θ. Σ.

Λυσιμαχία [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Δ. Στερεᾶς, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ὠλενείας, ΒΑ. τῶν Σταμνῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μουρστιάνου*. Κάτ. (1928) 620. Χ. Δ.

— **Λυσιμαχία** [*Γεωγρ.*]. Λίμνη παρὰ τὸ Ἀγγελόκαστρον τοῦ Μεσολογγίου, ἑνουμένη μετὰ τῆς λίμνης Τριχωνίδος δι' αὔλακος, ἐφ' οὗ ἡ γέφυρα τοῦ Ἀλάμπεη. Ἐκλήθη οὕτως ἐκ τῆς ποτὲ ἀκμαζούσης ἐκεῖ πόλεως Λυσιμαχείας. Ἐκχύνεται εἰς τὸν ἐγγὺς Ἀχελῷον ποταμόν. Χ. Γ. Ε.

Λυσιμαχίδης. Ἀρχαῖος Ἕλλην γραμματικός, σύγχρονος καὶ ἀντίζηλος τοῦ Καικιλίου, τοῦ ὁποίου τὸ μέγα ρητορικὸν λεξικὸν «Καλλιρρημοσύνη» ἐπέκρινε μετὰ πάθους, ἰδίως δὲ τὰς κατὰ τὴν γνώμην του ἐσφαλμένας ἑρμηνείας τῶν δικανικῶν λέξεων. Τοῦ Λυσιμαχίδου περισπούδαστον ἔργον ἦτο «Περὶ τῶν Ἀθήνησιν ἑορτῶν καὶ μηνῶν», τὸ ὁποῖον λίαν ἐπαινετικῶς ἀναφέρουν οἱ ἀρχαῖοι, ἰδίως δὲ ὁ Ἁρποκρατίων. Ν. Ι. Ζ.

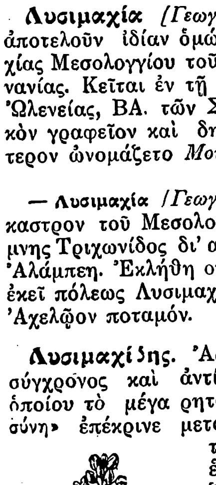

Λυσιμάχιον.

λυσιμάχιον (τὸ) (Lysimachia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἠρανθιδῶν*, περιλαμβάνον ἀνεπτυγμένας πόας, ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ ψυχρῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν 60 εἰδῶν γνωστότερα εἶναι τὸ *λυσιμάχιον τὸ κοινὸν* (Lysimachia vulgaris), ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῖν καὶ καλλιεργεῖται ὡς κοσμητικόν, καὶ *λυσιμάχιον τὸ ὀβολοφόρον* (Lysimachia nummularia), ὅπερ εἶναι πόα ἀναρριχητικὴ καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικήν. Δ. Ν. Π.

Λυσίμαχος. Στρατηγὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ βραδύτερον βασιλεὺς τῆς Θρᾴκης. Ἦτο υἱὸς τοῦ ἐκ Κραννῶνος τῆς Θεσσαλίας καταγομένου πενέστου Ἀγαθοκλέους, τὸν ὁποῖον ὁ Φίλιππος Β' εἶχε πολιτογραφήσει ὡς Μακεδόνα, καὶ ἐγεννήθη ἐν Πέλλῃ κατὰ τὸ 361 π. Χ. Κατὰ τὴν εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἦτο ἐκ τῶν σωματοφυλάκων του καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀφωσιωμένων εἰς αὐτὸν στρατηγῶν του. Κατὰ τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν τῆς ὀχυρᾶς ἰνδικῆς πόλεως Σαγγάλων ἦτο ἐκ τῶν βαρέως τραυματισθέντων ἀξιωματικῶν τῆς στρατιᾶς (*Ἀρριαν.* Ε' 23, 24). Κατὰ τὰς ἐν Σούσαις τῷ 324 π. Χ. ἑορτάς, ὁ Λυσίμαχος ἦτο ἐκ τῶν ἐξαιρετικῶς τιμηθέντων διὰ βασιλικῶν δώρων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ Λυσίμαχος, φιλικώτατα πρὸς τὸν Περδίκκαν διακείμενος, ἔλαβε τὴν σατραπείαν τῆς Θρᾴκης καὶ πρὸς περιορισμὸν τῆς ἐν Εὐρώπῃ δυνάμεως τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ πρὸς ἐπίβλεψιν αὐτοῦ. Μόλις ἐγκατεστάθη εἰς τὴν σατραπείαν του ὁ Λυσίμαχος καὶ περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ὀδρυσῶν Σεύθην Γ' (322 π. Χ.), ὑπὸ τοῦ ὁποίου, ἔχοντος στρατὸν πενταπλάσιον (20 χιλ. πεζοὺς καὶ 8 χιλ. ἱππεῖς) τοῦ ἰδικοῦ του, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Μετὰ ἑπταετεῖς ὅμως σκληροὺς ἀγῶνας καὶ τὸν Σεύθην ὑπέταξε καὶ τὸ κράτος του ἐπεξέτεινε πέραν τοῦ Αἵμου, γενόμενος κύριος τῶν τε ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως) ἑλληνικῶν πόλεων καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ὑπερβὰς ἐγκατεστάθη ἐν τῇ Μικρᾷ Φρυγίᾳ. Ἕνεκα τῶν πολεμικῶν τούτων ἀσχολιῶν του οὔτε εἰς τὸν Λαμιακὸν πόλεμον ἀνεμείχθη, οὔτε εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Περδίκκα καὶ τοῦ Εὐμένους ἀγῶνας τοῦ Ἀντιπάτρου, Ἀντιγόνου, Πτολεμαίου, Σελεύκου καὶ τῶν συμμαχούντων μετ' αὐτῶν. Φαίνεται ὅμως ὅτι εἶχεν ἐγκαταλείψει τὸν Περδίκκαν καὶ εἶχε συνάψει συμμαχίαν μετὰ τῶν ἀντιπάλων του· διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περδίκκα (321 π. Χ.) συνεζεύχθη τὴν χήραν αὐτοῦ Νίκαιαν, θυγατέρα τοῦ Ἀντιπάτρου, χάριν τῆς ὁποίας μετωνόμασε βραδύτερον τὴν ἐν Βιθυνίᾳ Ἀντιγόνειαν Νίκαιαν, καὶ κατὰ τὴν ἐν Τριπαραδείσῳ διανομὴν τῶν σατραπειῶν τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου αὐτὸς μὲν διετήρησε τὴν σατραπείαν του, ὁ δὲ ἀδελφός του Αὐτόλυκος διωρίσθη μετὰ τριῶν ἄλλων σωματοφύλαξ τοῦ βασιλέως Ἀρριδαίου Φιλίππου. Κατὰ τὸ 315 π. Χ. μετέσχε τῆς συμμαχίας Πτολεμαίου, Σελεύκου, Κασσάνδρου κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ παράσχῃ οὐδεμίαν βοήθειαν εἰς τοὺς συμμάχους του κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου, διότι τῇ ὑποκινήσει τοῦ Ἀντιγόνου ἐπανεστάτησαν καὶ αἱ κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου πόντου ἑλληνικαὶ πόλεις (Κάλλατις, Ὀδησσός, Ἴστρος καὶ ἄλλαι) καὶ ὁ ὑποτελὴς ἡγεμὼν τῶν Ὀδρυσῶν Σεύθης Γ'. Ἠδυνήθη ὅμως ὁ Λυσίμαχος διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων καὶ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, πλὴν τῆς Καλλάτιδος, ν' ἀνακαταλάβῃ καὶ τοὺς προσδραμόντας πρὸς βοήθειάν των Θρᾷκας καὶ Σκύθας νὰ νικήσῃ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του εὗρε κατειλημμένας τὰς διόδους τοῦ Αἵμου ὑπὸ τοῦ Σεύθου, μετὰ κρατερὰν ὅμως καὶ φονικὴν μάχην ἐξεβίασε τὴν διάβασίν των καὶ ἔσπευσε κατὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ἀντιγόνου Παυσανίου, ὅστις εἶχε στρατοπεδεύσει εἰς τὸ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου ἱερόν. Κατὰ τὴν συναφθεῖσαν μάχην ἡττήθη κατὰ κράτος ὁ Παυσανίας καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν του ᾐχμαλωτίσθησαν. Κύριος τῆς σατραπείας του ἔμεινεν ὁ Λυσίμαχος καὶ μετὰ τὴν συναφθεῖσαν κατὰ τὸ 311 μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων εἰρήνην. Κατὰ τὸ 310 ἐπανέλαβε τὴν πολιορκίαν τῆς Καλλάτιδος, φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν κατέλαβε ταύτην καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐκεῖ Πεντάπολις κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν Εὐμήλου, τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Κατὰ τὸ 309 π. Χ. ὁ Λυσίμαχος ἔκτισε τὴν Λυσιμάχειαν μεταξὺ Καρδίας καὶ Πακτύης, διὰ νὰ φράξῃ τὴν ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας ὁδόν, ἐκ φόβου ὅτι ὁ Ἀντίγονος ἐμελέτα νὰ διαπεραιωθῇ διὰ τῆς θρᾳκικῆς χερσονήσου εἰς τὴν Εὐρώπην. Κατὰ τὸ 306 καὶ ὁ Λυσίμαχος, μιμηθεὶς τοὺς ἄλλους ἰσχυροὺς τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου σατράπας (Ἀντίγονον, Πτολεμαῖον, Σέλευκον καὶ Κάσσανδρον) ὠνόμασεν ἑαυτὸν βασιλέα. Κατὰ τὸ 305 π. Χ. ἀπέστειλεν οὗτος σῖτον πρὸς τὴν πολιορκουμένην ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ Ρόδον· διὰ τοῦτο οἱ Ρόδιοι ἐξ εὐγνωμοσύνης, μετὰ τὴν συναφθεῖσαν κατὰ τὸ 304 ὑπ' αὐτῶν μετὰ τοῦ Δημητρίου συνθήκην εἰρήνης, ἀνήγειραν εἰς τὸν Λυσίμαχον ἀνδριάντα. Κατὰ τὸ 302 π. Χ., ὅτε ὁ Κάσσανδρος, ἀπειλούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, ἀγερώχως ἀπορρίψαντος τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις του καὶ ἀξιώσαντος νὰ ὑποταχθῇ εἰς αὐτόν, ἐπέτυχε ν' ἀνανεώσῃ τὴν παλαιὰν κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου συμμαχίαν μετὰ τοῦ Λυσιμάχου τὸ πρῶτον, καὶ ἔπειτα μετὰ τοῦ Πτολεμαίου καὶ Σελεύκου, ὁ Λυσίμαχος, ἐνισχυθεὶς καὶ μὲ στρατεύματα τοῦ Κασσάνδρου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Πρεπελάου διέβη τὸν Ἑλλήσποντον καὶ μετὰ μεγάλης δραστηριότητος ἐνεργῶν ὑπέταξε τὴν Λάμψακον, τὸ Πάρνον, τὴν Μικρὰν Φρυγίαν, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἄνω Μεγάλης Φρυγίας, μετὰ τὴν διὰ δωροδοκίας παράδοσιν τῆς ὀχυρᾶς πόλεως τῶν Συννάδων, καὶ διὰ τοῦ Πρεπελάου τὸ Ἀδραμύττιον καὶ τὴν Ἔφεσον, αἵτινες ἔδωσαν εἰς αὐτὸν τὴν κυριαρχίαν τῆς Αἰολίδος καὶ Ἰωνίας, ἂν καὶ διέφυγον τὴν ἅλωσιν, ἐνισχυθεῖσαι ἀπὸ θαλάσσης, αἱ Ἐρυθραὶ καὶ Κλαζομεναί. Πληροφορηθεὶς περὶ τῶν εἰρημένων στρατιωτικῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ Λυσιμάχου ὁ Ἀντίγονος, εὑρισκόμενος εἰς τὴν παρὰ τὸν ποταμὸν Ὀρόντην πρωτεύουσάν του Ἀντιγόνειαν, ἔνθα ἐτέλει μεγάλην τινὰ πανήγυριν, ἔσπευσεν ἐναντίον του, ἀλλ' ὁ Λυσίμαχος ἀπέφυγε νὰ συνάψῃ μάχην, ὀχυρωθεὶς εἰς φύσει ἀπόρθητον θέσιν περὶ τὰ Σύνναδα τὸ πρῶτον, καὶ ἐν Δορυλαίῳ ἔπειτα, μετὰ τὴν ἐκ Συννάδων διὰ νυκτὸς φυγήν του, ἐκ φόβου μὴ ἀναγκασθῇ εἰς παράδοσιν ἐλλείψει τροφῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Δορυλαίου ἔφυγεν ὁ Λυσίμαχος κατά τινα βροχερὰν καὶ θυελλώδη νύκτα, καταφυγὼν εἰς τὴν εὔφορον πεδιάδα τῆς Σαλωνείας, πόλεως τῆς Βιθυνίας. Ὁ Ἀντίγονος ἤθελε καταδιώξει καὶ ἐκεῖ τὸν Λυσίμαχον, ἂν δὲν ἠμπόδιζεν αὐτὸν ἡ συνεχὴς βροχὴ καὶ δὲν τὸν ἠνάγκαζεν ἡ ἀγγελία τῆς ἀφίξεως τοῦ Σελεύκου μετὰ μεγάλης δυνάμεως νὰ μεριμνήσῃ περὶ καταλήψεως ἐπικαίρου θέσεως, διὰ τῆς κατοχῆς τῆς ὁποίας θὰ παρεκώλυε τὴν ἕνωσιν τῶν δυνάμεων Λυσιμάχου, Πρεπελάου καὶ Σελεύκου. Ὁ Λυσίμαχος, ἀφοῦ ἔγινε κύριος τῆς ἐν Πόντῳ Ἡρακλείας, ἡ ὁποία κατέστη ὁ λιμὴν ἐφοδιασμοῦ τοῦ στρατοῦ του, διὰ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς χήρας τοῦ δυνάστου τῆς πόλεως Διονυσίου Ἀμάστριος (ἀνεψιᾶς τοῦ βασιλέως Δαρείου), τὴν ὁποίαν εἶχε συζευχθῆ οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρατέρου, ὥρμησεν ἐκ ταύτης, ὡς ἔμαθε τὴν ἄφιξιν τοῦ Σελεύκου εἰς Καππαδοκίαν, καὶ ἡνώθη μετ' αὐτῶν παρὰ τὸν Ἅλυν ποταμόν, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 301 π. Χ. Ἡνωμένοι δὲ τότε συνῆψαν τὴν ἐν Ἰψῷ μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν συνετρίβη ὁλοσχερῶς ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ Ἀντιγόνου καὶ ἐφονεύθη καὶ ὁ ἴδιος. Μετὰ τὴν νίκην οἱ νικηταὶ (καὶ τοιούτους ἐθεώρησαν μόνον ἑαυτοὺς οἱ τρεῖς βασιλεῖς Κάσσανδρος, Λυσίμαχος καὶ Σέλευκος, διότι ὁ Πτολεμαῖος οὐδεμίαν παρέσχεν εἰς αὐτοὺς συνδρομὴν) διένειμον μεταξύ των τὰς χώρας τοῦ Ἀντιγόνου. Τότε, πλὴν τῶν ἄλλων χωρῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ ὁ Λυσίμαχος, ἔγινεν οὗτος κύριος καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἑλληνικῶν πόλεων, αἵτινες, ἂν καὶ ἀπὸ τῆς ἐν Γρανικῷ μάχης (334 π. Χ.) εἶχον ἀνακτήσει τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν των καὶ εἶχον διατηρήσει ταύτην ἐπὶ τῆς ἐπιμελητείας τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὑπὸ τῶν Περδίκκα, Ἀντιπάτρου καὶ Ἀντιγόνου μετεβλήθησαν εἰς φόρου ὑποτελεῖς τοῦ Λυσιμάχου. Ἐκ τῶν νικητῶν ὅμως πολὺ ἰσχυρότερος ἀπέβη ὁ Σέλευκος καὶ διὰ τοῦτο οἱ δύο σύμμαχοί του, ὁ Λυσίμαχος καὶ ὁ Πτολεμαῖος, τῶν ὁποίων αἱ χῶραι ἢ ἐγειτόνευον ἢ ἐχωρίζοντο (ὡς αἱ τοῦ Λυσιμάχου) διὰ μικρῶν ἀνεξαρτήτων βασιλείων (Κιλικίας, Καππαδοκίας, Ἀρμενίας, Πόντου) ἀπὸ τὰς χώρας τοῦ Σελεύκου ἔκριναν σκόπιμον νὰ συνάψουν συμμαχίαν στρεφομένην κατ' αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπηκολούθησε καὶ κηδεστία μεταξύ των διὰ τοῦ γάμου τοῦ Λυσιμάχου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πτολεμαίου Ἀρσινόης (ἡ διαζευχθεῖσα Ἄμαστρις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἰδίου κράτους της, τὴν Ἡράκλειαν). Ἀλλ' ἡ πρόθεσίς των δὲν διέφυγε τὸν Σέλευκον, ὅστις πρὸς ἀσφάλειάν του συνεδέθη μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀντιγόνου, τοῦ Δημητρίου Πολιορκητοῦ, κυριαρχοῦντος διὰ τοῦ στόλου του τοῦ Αἰγαίου, λαβὼν τὴν θυγατέρα του Στρατονίκην σύζυγον. Εἰς τὴν συμμαχίαν Λυσιμάχου—Πτολεμαίου προσεχώρησε καὶ ὁ Κάσσανδρος, ἔγινε δὲ αὕτη σφικτοτέρα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου, ὅτε ὁ υἱός του Ἀντίπατρος, βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 297—296 τῆς Μακεδονίας συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τοῦ Λυσιμάχου Εὐρυδίκην. Ἀποτέλεσμα τῶν προρρηθεισῶν συμμαχιῶν ἦτο νὰ στερηθῇ ὁ Λυσίμαχος χωρῶν τινων ἐν Μ. Ἀσίᾳ, καταληφθεισῶν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου καὶ νὰ εὑρεθῇ ἐν ἀδυναμίᾳ, ἕνεκα καὶ τοῦ κατὰ τῶν Γετῶν πολέμου του, πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ καταφυγόντος εἰς τὴν αὐλήν του γαμβροῦ του Ἀντιπάτρου, διότι ὁ ἐρίζων πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου ἀδελφός του Ἀλέξανδρος εἶχε κατισχύσει, ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἠπείρου Πύρρου. Καὶ ἀφήρεσε μὲν ἀπὸ τοῦ Δημητρίου καὶ πάλιν τὴν Ἔφεσον κατὰ τὸ 294 π. Χ. ὁ Λυσίμαχος, ἠναγκάσθη ὅμως βραδύτερον (291 π. Χ.), περιπεπλεγμένος εἰς πόλεμον πέραν τοῦ Αἵμου κατὰ τῆς ἑλληνικῆς Πενταπόλεως καὶ τῶν Γετῶν, ν' ἀναγνωρίσῃ τοῦτον ὡς βασιλέα τῆς Μακεδονίας καὶ νὰ παραχωρήσῃ ἐπισήμως ἐκ τῶν μακεδονικῶν χωρῶν τὸ μερίδιον τοῦ γαμβροῦ του Ἀντιπάτρου. Μετὰ τὴν συνθήκην του ταύτην πρὸς τὸν Δημήτριον, ἐστράφη ὁ Λυσίμαχος κατὰ τοῦ Δρομυχαίτου, βασιλέως τῶν Γετῶν (ὑπὸ τοῦ Παυσανίου, Πολυαίνου καὶ ἄλλων καλεῖται βασιλεὺς τῶν Θρακῶν), ἀλλὰ διὰ δόλου ἔγινεν αἰχμάλωτος αὐτοῦ. Ὁ Δρομυχαίτης ἐν τούτοις ἠλευθέρωσε τὸν Λυσίμαχον κατόπιν συνθήκης, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Δημήτριος εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὰς χώρας τούτου, ἀντιληφθεὶς ὅτι ὠφελιμώτερον δι' αὐτὸν ἦτο νὰ μὴ περιέλθουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς Μακεδονία καὶ Θρᾴκη. Ἐλευθερωθεὶς ὁ Λυσίμαχος ἤρχισε παρασκευαζόμενος διὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Δημητρίου μὲ πρώτην εὐκαιρίαν, διότι ἐφαίνετο οὗτος εἰς αὐτὸν τόσον ἐπικίνδυνος, ὅσον ἦτο ἄλλοτε ὁ πατήρ του Ἀντίγονος. Κατώρθωσε δὲ νὰ πείσῃ καὶ τὸν Πτολεμαῖον τῆς Αἰγύπτου καὶ τὸν Πύρρον τῆς Ἠπείρου νὰ συνάψουν μετ' αὐτοῦ συμμαχίαν κατὰ τοῦ Δημητρίου. Ὁ πόλεμος ἤρχισε κατὰ τὸ 288 π. Χ. μὲ κατάπλουν αἰγυπτιακοῦ στόλου εἰς τὰ παράλια τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Δημητρίου, καὶ μὲ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ δυσμῶν μὲν τοῦ Πύρρου, ἀπ' ἀνατολῶν δὲ τοῦ Λυσάνδρου, ἔσχε δὲ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν φυγὴν τοῦ Δημητρίου καὶ τὴν διανομὴν τῆς Μακεδονίας μεταξὺ Λυσιμάχου καὶ Πύρρου. Τότε διεπράχθη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου καὶ τὸ στυγερὸν ἔγκλημα τοῦ φόνου τοῦ γαμβροῦ του Ἀντιπάτρου, παραπονεθέντος ὅτι ἐστερεῖτο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πενθεροῦ του τοῦ βασιλείου του, καὶ τῆς καταδίκης εἰς ἰσόβια δεσμὰ τῆς θυγατρός του Εὐρυδίκης. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος (287) κατώρθωσεν ὁ Λυσίμαχος νὰ ἐκδιώξῃ τῆς Μακεδονίας τὸν Πύρρον καὶ βραδύτερον (286), ἀφοῦ ἐνίκησε τὰ ἡνωμένα στρατεύ-

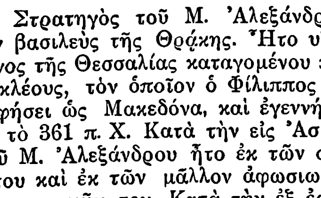

Νόμισμα τοῦ Λυσιμάχου.

Digitized by Google

ματα τούτου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δημητρίου Ἀντιγόνου ἐν Θεσσαλίᾳ, νὰ γίνῃ κύριος καὶ τῆς Θεσσαλίας, πλὴν τῆς Δημητριάδος, τὴν ὁποίαν, μόνην, κατεῖχεν ὁ Ἀντίγονος. Οὕτως ὁ Λυσίμαχος κατέστη πανίσχυρος καὶ εἰς τὴν αὐλήν του συνεσώρευσεν ἀπείρους θησαυρούς. Ἡ εὐτυχία του ὅμως, ἀντὶ νὰ γαληνεύσῃ τὴν ψυχήν του, ἐξήγειρε τὴν ἀπληστίαν του καὶ ὤθησεν αὐτὸν εἰς νέα ἐγκλήματα. Ἐπεχείρησε νέον πόλεμον κατὰ τῆς Θρᾴκης, τοῦ ὁποίου εἶναι ἄγνωστοι αἱ λεπτομέρειαι, καὶ εἰσελθὼν ὡς φίλος εἰς τὴν Ἡράκλειαν ἐφόνευσε τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς δύο υἱοὺς τῆς Ἀμάστριος (προγονούς του), Κλέαρχον καὶ Ὀξάθρην, ἐκδικούμενος τὸν ὑπ' αὐτῶν φόνον τῆς μητρός των, ὡς εἶπε, πράγματι ὅμως διὰ νὰ διαρπάσῃ τὰ μεγάλα πλούτη τῆς πόλεως, τὰ ὁποῖα οἱ τύραννοι αὐτῆς ἀπὸ χρόνων εἶχον συναθροίσει. Ἐνῷ δὲ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς πολίτας νὰ διοικηθῶσι δημοκρατικῶς, ἀθετήσας βραδύτερον τὴν ὑπόσχεσίν του παρεχώρησε ταύτην μετὰ τῶν πόλεων Ἀμάστριος καὶ Τίου ὡς κτῆμα εἰς τὴν σύζυγόν του Ἀρσινόην, ἥτις διῴκησε ταύτας διὰ τοῦ Κυμαίου Ἡρακλείδου, ἀνδρὸς ἅρπαγος καὶ εσποτικοῦ. Ἁπάντων ὅμως τῶν προρρηθέντων ἐγκλημάτων του μυσαρώτερον ἦτο ἡ φυλάκισις και δολοφονία τοῦ υἱοῦ του Ἀγαθοκλέους, γενναιοτάτου καὶ εὐγενεστάτου καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀγαπητοτάτου, εἴς τε τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν στρατόν, ἀνδρός, διὰ τοῦ καταφυγόντος εἰς τὴν αὐλήν του Πτολεμαίου τοῦ Κεραυνοῦ (γυναικαδέλφου τοῦ Ἀγαθοκλέους), ὅστις εν συνεννοήσει μετὰ τῆς Ἀμάστριος, ἐπιθυμούσης νὰ διαδεχθῶσιν εἰς τὸν θρόνον τὸν Λυσίμαχον τὰ τέκνα της καὶ οὐχὶ ὁ προγονός της, ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν προστάτην του ὅτι δῆθεν ὁ γαμβρός του ἐπεβούλευε τὴν ζωὴν τοῦ πατρός του. Τὸ ἔγκλημά του τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον προσέθηκε τὴν διὰ προδοσίας κατάληψιν τῆς Παιονίας και διαρπαγὴν αὐτῆς, κατέστησε τὸν Λυσίμαχον μισητότατον, φοβηθεὶς δὲ οὗτος μήπως ὁ Σέλευκος, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε καταφύγει υἱός του καὶ ὁμομήτριος τοῦ Ἀγαθοκλέους ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος, ὁ ἀποστατήσας στρατηγός του, φίλος τοῦ Ἀγαθοκλέους, Φιλέταιρος ὁ Τιανος μετὰ τοῦ ἐν Περγάμῳ φυλασσομένου θησαυροῦ ἐξ 9.000 ταλάντων καὶ ἄλλοι στρατηγοί του, συμμαχήσῃ μὲ τὸν νεαρὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖον, ὅστις εἶχεν ἐκδιώξει τῇ συναινέσει τοῦ ζῶντος ἔτι πατρος των Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, τὸν νόμιμα ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου ἔχοντα δικαιώματα ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν του Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνόν, ἔσπευσε νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα του Ἀρσινόην μετὰ τοῦ νεαροῦ τῆς Αἰγύπτου βασιλέως καὶ οὕτως προέλαβε τὴν συμμαχίαν. Τὸ συνοικέσιον ὅμως τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Πτολεμαῖον Κεραυνὸν νὰ καταφύγῃ καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν Σέλευκον καὶ νὰ παρακινῇ τοῦτον εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ Λυσιμάχου, ὅστις καὶ ἐξερράγη, μετὰ τὸν θάνατον Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος (283 π. Χ.), κατὰ τὸ ἔτος 281 π. Χ., καταλήξας εἰς τὴν ἐν Κόρου πεδίῳ μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη ὁ ὀγδοηκοντούτης Λυσίμαχος. Τὸ πτῶμα τούτου ἀνευρεθὲν ἐν ἀποσυνθέσει ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου, διὰ τοῦ πιστοῦ κυνὸς τοῦ βασιλέως, ὅστις διαμένων παρ' αὐτὸ ἐφύλασσεν ἀπὸ τῶν ὀρνέων καὶ θηρίων, μετεκομίσθη εἰς Λυσιμάχειαν καὶ ἐνταφιάσθη μετὰ μεγάλων τιμῶν. Ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Λυσιμάχου ἐκάθισε μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνός, δολοφονήσας τὸν παραιτηθέντα τοῦ ἐν Ἀσίᾳ βασιλείου του ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Ἀντιόχου καὶ πορευθέντα εἰς Λυσιμάχειαν, μὲ σκοπὸν ἴσως ν' ἀνακηρυχθῇ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας μόνον, ἀφοῦ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς Θρᾴκης τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀγαθοκλέους, γηραιὸν Σέλευκον. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐφονεύθη ἐντὸς ἔτους, πολεμῶν κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων εἰς Θρᾴκην Γαλατῶν (Κελτῶν).

Ὁ εἰς τοσαῦτα ἐκτραπεὶς ἐγκλήματα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας του Λυσίμαχος, δὲν ἐστερεῖτο, ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἐπέδειξε καὶ ὡς στρατηγὸς καὶ ὡς βασιλεύς. Εἶχε τὸ κοινὸν μετὰ τῶν ἄλλων διαδόχων, κληρονομηθὲν ἀπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, γνώρισμα τῆς κτίσεως πόλεων (εἶχε κτίσει τὴν Λυσιμάχειαν καὶ τὴν Νίκαιαν, εἶχεν ἀνοικοδομήσει τὴν Ἔφεσον, μετονομασθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ Ἀρσινόην καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας του ἐν Αἰτωλίᾳ, ὅτε συνεδέθη διὰ συνθήκης συμμαχίας μετὰ τῶν Αἰτωλῶν, τὴν Ἀρσινόην καὶ τὴν Λυσιμάχειαν) καὶ ἀφοσίωσιν μέχρι λατρείας εἰς τὴν μνήμην τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὡς μαρτυρεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ συμπάθειά του πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν Τρωάδα, οὕτως μετονομασθεῖσαν ἀπὸ Ἀντιγονείας ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ παράστασις τῆς κεφαλῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὡς υἱὸς Ἄμμωνος, ἐπι πλείστων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ὑπ' αὐτοῦ κοπέντων νομισμάτων.

Τὰ νομίσματα τοῦ Λυσιμάχου (323—281 π. Χ.), πολυαριθμότερα οἱουδήποτε ἄλλου τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, διαιροῦνται, συνήθως, εἰς τρεῖς χρονικὰς περιόδους. Τὰ τῆς α΄ (323—311), ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ του ἐκ τῆς Ρωξάνης, ἐκόπησαν ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου ὡς βασιλικοῦ ἐπιτρόπου ἐν Θρᾴκῃ, ἐπ' ὀνόματι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ Φιλίππου Ἀρριδαίου, καὶ εἶναι τῶν ἀλεξανδρείων τύπων. Τὰ τῆς β΄ (311—306), ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ τῆς Ρωξάνης μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Λυσιμάχου ὡς βασιλέως, φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου μὲ τὰ γράμματα, πολλάκις ΛΥ. Καὶ τὰ τῆς γ΄ (306—281 π. Χ.) φέρουν τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ τῶν τύπων τοῦ Μ Ἀλεξάνδρου, ἔπειτα δὲ μεθ' ἑνὸς τῶν ἑξῆς τύπων: —1) Κεφαλὴ τοῦ ἀποθεωθέντος Μ. Ἀλεξάνδρου μετὰ κέρατος Ἄμμωνος—Ἀθηνᾶ Νικηφόρος καθημένη· 2) κεφαλὴ Ἄρεως νεαροῦ μετὰ περικεφαλαίας—λέων ἢ προτομὴ ἢ κεφαλὴ λέοντος· 3 κεφαλὴ κρανοφόρος—τρόπαιον καὶ 4) κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ—στέφανος σταχύων. Τὰ νομίσματα τοῦ Λυσιμάχου ἐξεδίδοντο ἐκ πολυαρίθμων νομισματοκοπείων (κυριώτατον τῆς Λυσιμαχείας), ἐν Θρᾴκῃ (311—281), ἐν Μακεδονίᾳ (286—281) καὶ Μ. Ἀσίᾳ (302—281). Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του ἀντεγράφοντο ὑπὸ πολυαρίθμων αὐτονόμων πόλεων. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— **Λυσίμαχος.** Ἐκ τῶν ἄλλων φερόντων τὸ ὄνομα Λυσίμαχος μνημονευτέοι κρίνονται: 1) Ὁ υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ τῆς Ἀρσινόης, φονευθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου ἐν Κασσανδρείᾳ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Κεραυνοῦ εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρός του, παρὰ τὴν ὑπόσχεσίν του πρὸς ταύτην ὅτι θὰ συμβασιλεύσῃ μετὰ τὸν μετ' αὐτῆς γάμον του μετ' ἐκείνων. 2) Ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Β΄ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Σωσιβίου. 3) Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀριστείδου καὶ ὁ υἱὸς τούτου, ἀκλεὴς υἱὸς εὐκλεοῦς πατρός. Εἰς τὸν διάλογον τοῦ Πλάτωνος «Λάχης» εἶναι ἐκ τῶν διαλεγομένων ἐν αὐτῷ προσώπων, φιλοστόργως μεριμνῶν διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του, συμβουλευόμενος πρὸς τοῦτο τὸν Σωκράτην 4) Ἀθηναῖος ἵππαρχος ἐπὶ τῶν 30 τυράννων. 5) Πλεῖστοι ἄλλοι Ἀθηναῖοι γνωστοὶ ἐξ ἐπιγραφῶν, ὡς ὁ κατὰ τὸ 1ον ἔτος τῆς 86ης ὀλυμπιάδος, ὁ Ἀλωπεκῆθεν, ὁ Ἀγκυλῆθεν, ὁ Αἰγιλιεύς, εἷς ἀπόγονος τοῦ Ἀριστείδου καὶ ἄλλοι. 6) Ἀλεξανδρεὺς κυκλογράφος, ἐκ τοῦ ἐπικοῦ κύκλου, τοῦ ὁποίου μνημονεύονται τὰ τρία βιβλία τῶν «Νόστων» καὶ δέκα τρία «Συναγωγῆς θηβαϊκῶν παραδόξων»· τὰ διασωθέντα ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτου ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Muller εἰς τὰ «Fragmenta Historicorum graecorum». 7) Βοιωτὸς κωμικὸς ποιητής. 8) Ὁ Ἀκαρνὰν παιδαγωγὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὸν θαυμασμὸν πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ ἀθάνατα ὁμηρικὰ ποιήματα, ἰδίως τὴν «Ἰλιάδα». Οὗτος, ἔχων συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του, ἐσυνήθιζε νὰ καλῇ τὸν Ἀλέξανδρον Ἀχιλλέα, τὸν πατέρα του Φίλιππον Πηλέα καὶ ἑαυτὸν Φοίνικα. 9. Συρακόσιός τις ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (ΣΤ΄. 73.) μνημονευόμενος ὡς πατὴρ τοῦ Ἡρακλείδου. 10) Ὁ βασιλεὺς τῆς ἐν Συρίᾳ Χαλκίδος. 11) Εἷς σατράπης καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐκ Κῶ, Κυρήνης, Γάζης καὶ ἄλλων μερῶν. ΚΑΨ.

—**Λυσίμαχος.** Ἰουδαῖος ἱερεύς, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν Β΄ Μακκαβ. 4, 29—42. Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἀρχιερέως Μενελάου, ὃς καὶ κατέλιπεν αὐτὸν ἀντικαταστάτην («διάδοχον») αὐτοῦ, ὅτε ἀπῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ. Ὁ Λυσίμαχος συλήσας «μετὰ γνώμης» τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μενελάου πολλὰ πολύτιμα σκεύη τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Ναοῦ, προὐκάλεσε τὴν καθ' ἑαυτοῦ ὀργὴν τῶν Ἰουδαίων. Τότε ὁ Λυσίμαχος ἀθροίσας περὶ ἑαυτὸν τρισχιλίους που ἄνδρας καὶ καθοπλίσας, κατήρξατο χειρῶν ἀδίκων. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι ἐφορμήσαντες ἐπ' αὐτούς, τινὰς μὲν ἐτραυμάτισαν, τινὰς δὲ κατέβαλον, πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς εἰς φυγὴν συνήλασαν, αὐτὸν δὲ τὸν ἱερόσυλον παρὰ τὸ γαζοφυλάκιον ἐχειρώσαντο (171 π. Χ.). Ν. Κ. Κ.

—**Λυσίμαχος.** Συγγραφεὺς φαρμακολογικοῦ καὶ γεωπονικοῦ συγγράμματος, ἀναφερόμενον παρὰ Οὐάρρωνι (D. r r. I, 1) καὶ Κολουμέλλᾳ (I, 1). Ἀλεξιφάρμακον τούτου παρὰ Πλινίῳ (XXV, 72).

—**Λυσίμαχος** ὁ *Κῷος*. Ἰατρὸς τοῦ τέλους τῆς Α΄ ἢ τῶν αρχῶν τῆς Β΄ μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἐξηγητὴς εἰς 20 βιβλία γλωσσῶν Ἱπποκράτους, διὸ καὶ Ἱπποκράτειος κληθείς. Διὰ 3 ἄλλων βιβλίων ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν εἰς τὰς Ἱπποκρατείους γλώσσας ἐξηγήσεων παλαιοτέρων ἐξηγητῶν, οἷον τοῦ Ἡροφίλου, τοῦ Κυδίου καὶ τοῦ Δημητρίου. Τὸν παρὰ Καιλίῳ Αὐρηλιανῷ *Silimachus* (Chron. I, 3) ὁ Wellmann ταυτίζει πρὸς τοῦτον. ΑΡ. Π. Κ.

—**Λυσίμαχος** *(μάρτυς)*. Εἷς τῶν ἐπὶ Λικινίου κατὰ τὸ 320 θανατωθέντων τεσσαράκοντα (40) μαρτύρων, γυμνὸς ριφθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Σεβαστείας τὴν νύκτα τῆς 8ης πρὸς τὴν 9ην Μαρτίου. Τὴν πρωΐαν τῆς 9ης Μαρτίου οἱ στρατιῶται συνέτριψαν τοῦ τε Λυσιμάχου καὶ τῶν λοιπῶν τὰ σκέλη καὶ εἶτα ἔκαυσαν τὰ ἅγια αὐτῶν λείψανα. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τε καὶ τῶν συμμαρτυρησάντων αὐτῷ ἑορτάζεται τὴν 9 Μαρτίου. Ν. Κ. Κ.

Λυσιμέλεια [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μικρὰ βαλτώδης λίμνη τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς Σικελίας, κειμένη παρὰ τὰς Συρακούσας, πρὸς Β. τοῦ Ἀνάπου ποταμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνέπεσαν οἱ ὑπὸ τὸν Γύλιππον Λακεδαιμόνιοι τραπέντες εἰς φυγὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὴν Σικελικὴν ἐκστρατείαν τῷ 414 π. Χ. (*Θουκ.* VII, 53). Σήμερον καλεῖται Pantanelli. Α. Θ. Σ.

Λυσιμένης. Σικυώνιός τις ἀρχηγὸς τῶν μισθοφόρων, κατὰ τὴν τρίτην ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδα εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείαν τῷ 367 π. Χ., τὸν ὁποῖον ἐκδιώξας ὁ Εὔφρων, ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν φιλολακώνων ἐν Σικυῶνι, ἀνέθηκεν εἰς τὸν υἱόν του Ἀδέαν τὴν διοίκησιν αὐτῶν (*Ξενοφ.* Ἑλλην. VII, I, 45). Α. Θ. Σ.

λύσιμο, *—ατος* (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λύειν, τοῦ διαλύειν τι εἰς τὰ μέρη του: «λύσιμο τῆς μηχανῆς, — τοῦ ὅπλου».

λυσίνη (ἡ), ἢ α, ε-***διαμινοκαπρονικὸν ὀξύ***, ἢ 2,6-***διαμινοεξανικὸν ὀξὺ*** [*Ὀργ. Χημ.*]. Λιπαρὸν διαμινοξὺ τοῦ τύπου

$$CH_2(NH_2)[CH_2]_3.CH(NH_2).COOH$$

Ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς ὑδρολύσεως τῆς καζεΐνης, ἀκολούθως δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων λευκωμάτων. Εἶναι λίαν διαδεδομένη εἰς τὰ φύτρα τῶν φυτῶν, ὡς τοῦ λουπίνου, τοῦ πίσου, τῶν γεωμήλων κ. λ. π. Ὁμοίως κατὰ τὴν ὀξεῖαν ἀτροφίαν τοῦ ἥπατος ἀναφαίνεται εἰς τὸ αἷμα. Λόγῳ ὑπάρξεως ἀσυμμέτρου ἀτόμου ἄνθρακος ἐμφανίζεται εἰς δύο ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφάς, d καὶ l, καὶ μίαν ἀδρανῆ. Ἡ ἐν τῇ φύσει ἀπαντῶσα εἶναι ἡ d-μορφή. Ἡ l-μορφὴ ὡς καὶ ἡ ἀδρανὴς παρεσκευάσθησαν συνθετικῶς. Σ. Γ.

Λυσινία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν τῇ ΒΔ Πισιδίᾳ, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. V, 5,4) εἰς ἀνατ. μῆκ. 61°15′ καὶ βόρ. πλάτ 38°15′. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔκειτο παρὰ τὸν Λύσιν ποταμὸν (νῦν Guebren tschaï, ἐκβάλλοντα εἰς τὴν Ν. πλευρὰν τῆς Ἀσκανίας λίμνης (νῦν Βουλδοὺρ-Γκιόλ), 40 μίλλια ΝΔ. τῆς Σελευκείας καὶ 15 πρὸς Β. τῶν Ὀλβάσων. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Γναΐου Μανλίου δῄωσιν τῆς χώρας τῷ 189 π. Χ. οἱ κάτοικοι αὐτῆς προσεχώρησαν ἑκουσίως εἰς τοὺς Ρωμαίους (*Πολυβ.* XXII, 19) Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΛΥΣΙΝΙΕΩΝ (*Head-Σβορώνου,* Ἱστορ. τῶν νομισμ. τ. Β΄ σ. 269). Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ χωρίον *Βουλδούρ*. Α. Θ. Σ.

Λυσίνομος [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Ἠλεκτρύωνος καὶ τῆς Ἀναξοῦς, θυγατρὸς τοῦ Ἀλκαίου καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀλκμήνης, συζύγου τοῦ Ἀμφιτρύωνος, (*Ἀπολλ.* II 4, 5). Α. Θ. Σ.

Λυσίορμον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Παλαιὸν φρούριον τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Κολωνείας (παρὰ τὸ νῦν Καρὰ-Χισσάρ, ἐν τῷ Βιλαετίῳ Σεβαστείας) ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. III, 4, 10), τὸ ὁποῖον «ἀνενεώσατο πεπονηκὸς ἤδη» ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς 527—565). Α. Θ. Σ.

Λύσιος (ὁ) [*Ἀρχ.*]. Ἐπίθετον τοῦ Διονύσου, ὡς λύοντος τὰς μερίμνας, ἰδίως δὲ παρὰ τοῖς Θηβαίοις, τοὺς ὁποίους ἐλύτρωσέ ποτε ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Θρᾳκῶν, ἀποκοιμίσας αὐτοὺς παρὰ τὴν Ἁλίαρτον καὶ παρασχὼν οὕτως εἰς τοὺς Θηβαίους τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοὺς κατασφάξουν (*Παυσ* IX, 16, 4). Τοῦ Λυσίου Διονύσου ὑπῆρχε ναὸς παρὰ τὸ θέατρον τῶν Θηβῶν, ὅστις ἠνοίγετο ἅπαξ τοῦ ἔτους καὶ κατὰ τακτὴν ἡμέραν. Ἐπίσης ἐλατρεύετο ὡς Λύσιος καὶ ἐν Κορίνθῳ, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ξόανον αὐτοῦ ἐπίχρυσον πλὴν τοῦ προσώπου, κατασκευασθὲν κατὰ τὴν παράδοσιν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναβὰς ὁ Πενθεύς, προσεπάθει νὰ ἴδῃ τὰ ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος ὑπὸ τῶν γυναικῶν τελούμενα ὄργια πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Κατασπαραχθέντος ὅμως ζῶντος τούτου ὑπὸ τῶν γυναικῶν διὰ τὴν βεβήλωσιν ταύτην, ἡ Πυθία ἔχρησεν, ὅπως ἀνεύρωσι τὸ δένδρον ἐκεῖνο καὶ ἀφοῦ κατασκευάσωσι ξόανον ἐξ αὐτοῦ «ἴσα τῷ θεῷ σέβειν» (*Παυσ* II, 2, 6). Α. Θ. Σ.

λυσίπονος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ λύων, ὁ καταπαύων τοὺς πόνους, ὁ ἀνακουφίζων ἀπὸ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ τῆς ἀγωνίας: «λυσίπονος ὕπνος».

Λυσίπονος. Ὀφθαλμίατρος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Αὐγούστου, οὗτινος κολλύριον («λυσιπόνειον») παρὰ Γαληνῷ (IV, 771). ΑΡ. Π. Κ.

Λυσίππη [*Μυθολ.*]. —1) Μία τῶν 50 Θεσπιάδων, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Ἡρακλῆς ἐγέννησε τὸν Ἐράσιππον (*Ἀπολλ.* II, 7, 8). —2) Θυγάτηρ τοῦ Προίτου, βασιλέως τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Σθενεβοίας, ἥτις καταληφθεῖσα ὑπὸ μανίας μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν της Ἰφιανάσσης καὶ Ἰφινόης, περιέτρεχον τὴν Ἀρκαδίαν. Ταύτην, ὡς καὶ τὰς ἀδελφάς της, ἐθεράπευσεν ὁ ἔξοχος τῆς ἀρχαιότητος θεραπευτὴς Μελάμπους ὁ Ἀμυθάονος (*Ἀπολλ.* II, 2, 2). Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

Λύσιππος. Ὁ ἄριστος χαλκοπλάστης τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὁ τελευταῖος τῶν πέντε ἢ ἓξ μεγάλων γλυπτῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου. Κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὁ περίφημος οὗτος καλλιτέχνης κατήγετο ἐκ Σικυῶνος τῆς Πελοποννήσου, ἔδρασε δέ, κατὰ Πλίνιον, κατὰ τὴν 113ην ὀλυμπιάδα (328 π. Χ.), ἤτοι κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς Δ′ π. Χ ἑκατονταετηρίδος. Ἡ περὶ χρονολογίας τοῦ Λυσίππου μαρτυρία αὕτη τοῦ Πλινίου ἐλέγχεται ἀληθεστάτη καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Λύσιππος ὑπῆρξεν ὁ εὐνοούμενος ἀνδριαντοποιὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (336—323), ὅστις εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἀνέθετε νὰ πλάττῃ τὰς εἰκόνας του, καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀθηναίου, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ὁ Λύσιππος ἦτο φίλος τοῦ Κασσάνδρου, καθ' ὃν χρόνον ὁ βασιλεὺς οὗτος ἵδρυσε τὴν Κασσάνδρειαν (316). Ἀλλὰ σπουδαιοτέρα ἐπιβεβαίωσις τοῦ χρόνου τῆς ἀκμῆς τοῦ Λυσίππου πρόκεινται πολλὰ ἀποκαλυφθέντα ἐνεπίγραφα βάθρα, φέροντα τὴν ὑπογραφὴν «Λύσιππος ἐπόη», μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν γραφὴν τῶν μέσων τοῦ Δ′ αἰῶνος. Τοιαῦτα βάθρα εἶναι τὸ ἐν Θήβαις ἀνευρεθὲν βάθρον, ἐφ' οὗ ἵστατο τὸ ἄγαλμα τοῦ Κορείλου, νικητοῦ τοῦ παγκρατίου παίδων κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Πυθίων τοῦ ἔτους 342 καὶ τὰ δύο ἐνεπίγραφα βάθρα τὰ εὑρεθέντα ἐν Κορίνθῳ καὶ τὸ ἐν Θέρμῳ τοιοῦτον. Αἱ φιλολογικαὶ λοιπὸν καὶ αἱ ἐπιγραφικαὶ αὗται μαρτυρίαι μᾶς ἐπιτρέπουσιν ἀδιστάκτως νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Λύσιππος ἐγεννήθη προφανῶς κατὰ τὸ δεύτερον τέταρτον τοῦ Δ′ π. Χ. αἰῶνος καὶ ἔδρασεν ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι τοῦ 300 π. Χ. Ὁ Λύσιππος, ἄρα, ὑπῆρξε σύγχρονος μέν, ἀλλὰ νεώτερος τῶν ἐπίσης μεγάλων γλυπτῶν Πραξιτέλους καὶ Σκόπα. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ἐρανιζόμενον προφανῶς τὰς πληροφορίας του ἐκ τοῦ Σαμίου Δούριδος, γράψαντος περὶ τοῦ βίου περιφήμων ζωγράφων καὶ γλυπτῶν, καὶ ἐκ τοῦ γλύπτου Ξενοκράτους τοῦ Σικυωνίου, γράψαντος περὶ χαλκοπλαστικῆς, ὁ Λύσιππος ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς ἁπλοῦς ἐργάτης χαλκουργείου, παρακινηθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Εὐπόμπου, δογματίζοντος ὅτι ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης πρέπει νὰ μιμῆται τὴν φύσιν καὶ οὐχὶ τοὺς ἄλλους καλλιτέχνας, ἐπεδόθη εἰς τὴν χαλκοπλαστικήν, ἀποχωρισθεὶς δὲ πρωΐμως τῆς σικυωνείου σχολῆς, ἔταμε νέας ὁδοὺς εἰς τὴν τέχνην τῆς γλυπτικῆς. Εἶναι ἄπειρα τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα παρήγαγεν ὁ καλλιτέχνης οὗτος. Ὁ Πλίνιος ἀναβιβάζει αὐτὰ εἰς 1.500. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐγνώσθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λυσίππου, ὁπότε οἱ κληρονόμοι του ἤνοιξαν τὸ χρηματοκιβώτιον, καθ' ὅτι ὁ Λύσιππος εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ φυλάττῃ ἓν χρυσοῦν νόμισμα ἐκ τῆς τιμῆς ἑκάστου ἀγάλματος, τὸ ὁποῖον ἔκαμνε.

Ἐκ τῶν παμπόλλων τούτων ἔργων αἱ ἀρχαῖαι πηγαὶ ἀναφέρουσι μόνον τὰ ἑξῆς: τὸν ἐν Τάραντι κολοσσικὸν Δία, ὅστις εἶχεν ὕψος 40 πήχεων· τὸν Δία, ὅστις ἵστατο ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Σικυῶνος· τὸν Δία τὸν Νέμειον ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ναῷ τοῦ Ἄργους· τὸν Δία καὶ τὰς Μούσας ἐν ναῷ τῶν Μεγάρων· τὸν Ποσειδῶνα ἐν Κορίνθῳ· τὸν θεὸν Ἥλιον μὲ τὸ τέθριππον ἐν Ρόδῳ· τὸν Ἀπόλλωνα καὶ Ἑρμῆν ἐρίζοντας περὶ τὴν λύραν ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος· Σάτυρον ἐν Ἀθήναις, Ἔρωτα ἐν Θεσπιαῖς, τὸν Καιρὸν ἐν τῷ προνάῳ ναῷ ἐν Σικυῶνι, τὸν Ἡρακλέα κολοσσικὸν καὶ τοῦτον, ἐν Τάραντι· τὸν Ἡρακλέα, ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Σικυῶνος, τὸν Ἐπιτραπέζιον Ἡρακλέα, δῶρον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους ἐν Ἀκαρνανίᾳ, τὸν ἐκ μαρμάρου Ἡρακλέα, πολλὰς προτομὰς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὸ κυνήγιον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὰς προτομὰς τοῦ Ἡφαιστίωνος, τοῦ φίλου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τοῦ βασιλέως Σελεύκου, τοῦ Αἰσώπου, τοῦ Σωκράτους, τῆς ποιητρίας Πραξίλλας ἐκ Σικυῶνος· πολλοὺς ἀνδριάντας ἀθλητῶν: τοῦ Πολυδάμαντος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Νικίου ἀπὸ Σκοτούσσης· τοῦ Τροΐλου υἱοῦ τοῦ Ἀλκίνου ἐξ Ἤλιδος, τοῦ Χείλωνος ἐκ Πατρῶν, τοῦ Καλλικράτους ἐκ Μαγνησίας ἐπὶ Ληθαίῳ, τοῦ Ξενάρχου ἐκ Στράτου τῆς Ἀκαρνανίας, τοῦ Ἀποξυομένου, ἀθλητοῦ ἀποξυομένου μετὰ τὸν ἀγῶνα διὰ στλεγγίδος, τῆς μεθυσμένης αὐλητρίας, τοῦ κυνὸς καὶ τοῦ κυνηγίου, τοῦ τεθρίππου, τοῦ ἀχαλινώτου ἵππου. Δυστυχῶς καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων ἀναφερομένων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἔργων τούτων τοῦ Λυσίππου οὐδὲ ἓν διεσώθη, τὸ δὲ ἐκπληκτικώτερον οὐδ' ὑπάρχει ἀναμφισβητήτως βέβαιον ἀντίγραφον αὐτοῦ. Καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ κατὰ εὑρεθέντα πιθανώτατα ἀντίγραφα, τὰ ἐξυμνούμενα καὶ τὰ χαρακτηριστικώτερα τῆς τεχνοτροπίας αὐτοῦ ἔργα τοῦ Λυσίππου ἦσαν:

1) Ὁ Ἀποξυόμενος, ἄγαλμα ἀθλητοῦ, ὅστις μετὰ τὴν νίκην ἀποξέει μὲ τὴν στλεγγίδα τὸ ἔλαιον καὶ τὴν κόνιν ἀπὸ τὸ σῶμά του. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἵδρυσεν ὁ Μ. Ἀγρίππας πρὸ τῶν λουτρῶν του, ὡς λέγει ὁ Πλίνιος, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος τοσοῦτον κατεπλάγη ἐκ τῆς μεγάλης ὡραιότητος τοῦ ἀγάλματος, ὥστε δὲν ἐδίστασε νὰ μεταφέρῃ αὐτὸ εἰς τὸν κοιτῶνά του, ἀναγκασθεὶς ὅμως νὰ ἐπανιδρύσῃ αὐτὸ εἰς τὴν προτέραν του θέσιν, συνεπείᾳ τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ λαοῦ τῆς Ρώμης. Ἀντίγραφον τοῦ ἐξαφανισθέντος τούτου ἀγάλματος θεωρεῖται ὁ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ ἀποκείμενος Ἀποξυόμενος, διότι τὸ ἄγαλμα τοῦτο φέρει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Λυσίππου, ὡς καθώρισε ταῦτα ὁ Πλίνιος. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον «ὁ Λύσιππος λέγεται ὅτι προήγαγε τὴν τέχνην τῆς χαλκοπλαστικῆς, ἐκτελῶν τὴν κόμην ἐπιμελῶς καὶ κάμνων τὴν μὲν κεφαλὴν μικροτέραν, τὸ δὲ σῶμα ραδινώτερον ἀπὸ ὅ,τι οἱ προγενέστεροι γλύπται, ἀντικαταστήσας οὕτω τὴν παλαιὰν ἐκείνην τεχνοτροπίαν τῆς τετραγώνου μορφῆς διὰ νέου καὶ ἀδοκιμάστου τύπου. Τὸν τύπον τοῦτον ἐπέτυχε διὰ τοῦ κανόνος τῶν ἀναλογιῶν (τῆς συμμετρίας), τὴν ὁποίαν προσεκτικῶς παρετήρει, συνηθίζων νὰ λέγῃ ὅτι οἱ μὲν προγενέστεροι γλύπται παρίστανον τοὺς ἀνθρώπους οἷοι ἦσαν, αὐτὸς δὲ παρίστανεν αὐτοὺς ὅπως ἐφαίνοντο εἰς τὸν ὀφθαλμόν». Ὁ Ἀποξυόμενος τοῦ Βατικανοῦ μὲ τὸ λεπτὸν σῶμα, τοὺς μακροὺς πόδας, τὴν μικρὰν κεφαλὴν καὶ τὴν ἐπιμελῶς διευθετημένην κόμην ἀνταποκρίνεται, κατά τινα τρόπον, πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Πλινίου, παρουσιάζων ἐπαισθητὴν τὴν διαφορὰν ἀπὸ τὰς τετραγώνους μορφὰς τοῦ Πολυκλείτου καὶ ὢν σκληρότερος τῶν μαλακῶν πραξιτελείων ἔργων.

2) Ὁ Ἀγίας ὁ παγκρατιαστής, νικήσας κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε′ αἰῶνος καὶ ἱδρυθεὶς ἐν Φαρσάλοις. Ἀντίγραφον τοῦ ἀγάλματος τούτου θεωρεῖται ἓν τῶν ἐν Δελφοῖς εὑρεθέντων ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα, ὡς δηλοῖ ἡ ἐνυπόγραφος βάσις, ἀνετέθησαν ὑπό τινος Δαόχου ἐκ Θεσσαλίας κατὰ τὸ 344—334. Ἓν τῶν ἀγαλμάτων τούτων παριστᾷ τὸν παγκρατιαστὴν Ἀγίαν. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔχει τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι πανομοιότυπος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ εὑρέθη καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ μάλιστα μέρος αὐτῆς ἐν Φαρσάλοις, ἔνθα ἱδρύθη ὁ πρωτότυπος ὑπὸ τοῦ Λυσίππου Ἀγίας. Ὁ Ἀγίας τῶν Δελφῶν ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς βαθεῖς καὶ βλέποντας πρὸς τὰ ἄνω μὲ ἔκφρασιν ζωηρὰν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἐλαστικότητα εἰς τὸ σῶμα.

3) Ὁ ἐπιτραπέζιος Ἡρακλῆς. Ὁ Μαρτιάλιος, περιγράφων λεπτομερῶς τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο, λέγει ὅτι τοῦτο ἦτο ὕψους μόλις ἑνὸς ποδὸς καὶ ἐχρησίμευεν ὡς στόλισμα τραπέζης, δι' ὃ καὶ ἐκλήθη ἐπιτραπέζιος. Τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο ἦτο δῶρον τοῦ Λυσίππου πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐθεώρει τοῦτο ὡς ἄριστον οἰωνὸν καὶ οὐδέποτε ἀπεχωρίζετο αὐτοῦ, πάντοτε δὲ ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν τοῦ Ἡρακλέους τὴν προτεραίαν τῆς μάχης. Τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο περιῆλθε, λέγεται, ἐκ περιτροπῆς εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Ἀννίβα, τοῦ Σύλλα καὶ τοῦ Νοβίου Vindex. Ὑπάρχουσι πάμπολλα ρωμαϊκὰ ἀντίγραφα τοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἐπιτραπεζίου, συμφωνοῦντα πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Μαρτιαλίου. Τὸ καλύτερον σῳζόμενον εἶναι τὸ τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου, προερχόμενον ἐκ Βαβυλωνίας καὶ φέρον ἐπὶ τῆς βάσεώς του τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀντιγραφέως Διογένους. Ὑπῆρχε καὶ ἄλλο, ἀπολεσθὲν ἤδη, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸ σῳζόμενον ἐκμαγεῖον, παρίστα τὸν Ἡρακλέα καθήμενον ἐπὶ βράχου, κεκαλυμμένον ὑπὸ τῆς δορᾶς τοῦ λέοντος. Μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα ὁ ἥρως ἐκράτει ποτήριον καὶ μὲ τὴν ἀριστερὰν ρόπαλον. Φαίνεται ὅτι ὁ ἥρως παρίστατο ἐν τῇ ἀποθεώσει του, γενόμενος δεκτὸς εἰς τὸ συμπόσιον τῶν θεῶν καὶ ἀπολαύων τῆς ἀθανασίας, ὡς ἀνταμοιβῆς τῶν ἄθλων του, θέμα ἀνταποκρινόμενον, βεβαίως, πρὸς τὴν ἱερὰν φιλοδοξίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Λύσιππος ἔχαιρεν ἐπίσης μεγάλης φήμης ὡς προσωπογράφος, ὀνομασθεὶς μάλιστα καὶ ὁ ἰδιαίτερος ἀνδριαντοποιὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου· καὶ τοῦτο, διότι ὁ βασιλεὺς οὗτος προυτίμα τὸν Λύσιππον, ὄχι μόνον διότι παρίστα αὐτὸν βλέποντα πρὸς τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν κεφαλὴν κλίνουσαν πρὸς τ' ἀριστερά, ὡς ἐσυνήθιζε νὰ κάμνῃ ὁ βασιλεύς· ὄχι μόνον διότι ἀπέδιδε «τῶν ὀμμάτων τὴν διαύγειαν καὶ ὑγρότητα», ἀλλὰ καὶ διότι ἀπέδιδε καὶ τὸ «ἀρρενωπὸν καὶ τὸ λεοντῶδες». Γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Πλινίου ὅτι ὁ Λύσιππος ἔκαμε πολλὰς προτομὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἄγαλμα ὑπενθυμίζον ὁπωσδήποτε τῶν ὀμμάτων τὴν διάχυσιν καὶ ὑγρότητα καὶ τὸ λεοντῶδες παρουσιάζει ἡ κεφαλὴ ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ. Ἄλλα αὐθεντικώτερα ἀντίγραφα τοῦ λυσιππείου τύπου εἶναι αἱ ἐπὶ συγχρόνων νομισμάτων κεφαλαὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Λύσιππος, ὡς μέγας καλλιτέχνης, φημίζεται ἐπίσης καὶ ὡς γλύπτης μεγάλων συνθέσεων καὶ συμπλεγμάτων. Κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἔργον τοῦ Λυσίππου ἦτο μέρος τοῦ μνημείου, τὸ ὁποῖον ἵδρυσεν ἐν Δελφοῖς ὁ Κρατερὸς εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κυνηγίου του. Τὸ χάλκινον τοῦτο μνημεῖον παρίστα τὸν βασιλέα μαχόμενον ἐναντίον λέοντος καὶ βοηθούμενον ὑπὸ τῶν κυνῶν του. Πολλαὶ μορφαὶ τοῦ συμπλέγματος τούτου ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τοῦ Λυσίππου καὶ ἄλλαι ὑπὸ τοῦ Λεωχάρους.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρριανὸς ἀναφέρει ὅτι ἦσαν ἱδρυμέναι ἐν Δίῳ αἱ χάλκιναι προτομαὶ 25 Μακεδόνων ἐκ τῆς σωματοφυλακῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἔργα τοῦ Λυσίππου. Κατὰ τὸν Πλίνιον, σύμπλεγμα τοῦ Λυσίππου ἦτο καὶ ἡ θήρα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, σύμπλεγμα παριστάνον τέθριππα διαφόρων εἰδῶν καὶ ὁμάδα ἱππέων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐξεικόνιζον τὰς μορφὰς ἐνίων φίλων του μὲ καταπληκτικὴν ὁμοιότητα. Οὐδεμία τῶν τολμηρῶν τούτων συνθέσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Λύσιππος ἀνεδείχθη μέγας συνθέτης, προσωπογράφος καὶ γλύπτης ζῴων, διεσώθη δυστυχῶς· δυνάμεθα ὅμως νὰ λάβωμεν ὁπωσδήποτε ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς ἀξίας αὐτῶν διὰ τῶν θαυμασίων σκηνῶν μάχης καὶ τοῦ κυνηγίου λεόντων ἐπὶ τῆς λεγομένης σαρκοφάγου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἐν τῷ μουσείῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἔργου τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ Δ′ π. Χ. αἰῶνος. Ἀσυνήθους συνθέσεως ἔργον καὶ καθαρῶς ἀλληγορικοῦ χαρακτῆρος ἄγαλμα ἐθεωρεῖτο ὁ «Καιρός». Ἀλλ' οὔτε τὸ ἀλληγορικὸν τοῦτο ἔργον, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἔργων τοῦ Λυσίππου ἐταυτίσθησαν ἀποδεδειγμένως μέχρι τοῦδε μὲ οἱονδήποτε τῶν διασωθέντων ἔργων, ὡς μὲ τὸν Ἑρμῆν τοῦ Ἡρακλείου, τὸν προσευχόμενον παῖδα τοῦ Βερολίνου, τὸν Ἔρωτα μὲ τὸ τόξον καὶ τὸν ἀθλητὴν τοῦ Landsdowne House, ὅστις βάζει τὸ ὑπόδημά του. Ταῦτα πάντα εἶναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀπομιμήσεις ἐξ ἀντιγράφων. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἰδέαν τινὰ τῆς ὑψηλῆς πρωτοτυπίας τοῦ Λυσίππου, ὅστις διὰ τοῦ νέου συστήματος τῶν ἀναλογιῶν, τοῦ ρεαλισμοῦ του, καὶ τῶν μεγαλειωδῶν συνθέσεών του ἐδημιούργησε νέον σταθμὸν ἐν τῇ τέχνῃ, τελειοποιήσας τὸν νατουραλισμὸν τοῦ Δ′ αἰῶνος. Ὁ Πραξιτέλης καὶ ὁ Σκόπας, οἱ σύγχρονοι ἀλλὰ πλέον ἡλικιωμένοι αὐτοῦ γλύπται, πλὴν τῶν προσόντων τῆς χάριτος καὶ τῆς συγκινήσεως, διετήρουν πολὺ ἀκόμη ἐκ τοῦ πομπώδους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὁ Λύσιππος ἐνσυνειδήτως ἀπέβλεψεν εἰς τὴν φύσιν, ὡς εἰς τὸν κύριον διδάσκαλον, οὕτω δ' ἤρχισε νέα σχολὴ μὲ νέας κατευθύνσεις, αἵτινες προήχθησαν καὶ ἐξειλίχθησαν κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν περίοδον. Κατὰ ταῦτα, ὁ Λύσιππος ὡς γλύπτης ἵσταται μεταξὺ δύο ἐποχῶν, τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἑλληνιστικῆς, ἀφ' ἑνὸς μὲν προαγαγὼν τὰς τάσεις καὶ τὰς παραδόσεις τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποβὰς ὁ διδάσκαλος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέβλεψαν αἱ κυριώτεραι σχολαὶ τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου. Ὁ Λύσιππος ἀπέθανεν ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ἐπίγραμμά τι τῆς Ἀνθολογίας καὶ ὡς ἐπιβεβαιοῖ καὶ ὁ Πετρώνιος, λέγων ὅτι ὁ γέρων γλύπτης ἀπέθανεν ἐκ πείνης, ἐπιμένων νὰ τελειώσῃ ἄγαλμά τι. Ὁ Λύσιππος ἀπέκτησε τρεῖς υἱοὺς γλύπτας: τὸν Δάϊππον, ὅστις ἔκαμνεν ἀθλητάς· τὸν Βοέδαν, εἰς ὃν ἀποδίδεται τὸ προσευχόμενον παιδίον· καὶ τὸν Εὐθυκράτην, συνεχίσαντα τὴν τέχνην τῶν μεγάλων συνθέσεων τοῦ πατρός του.

Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

— **Λύσιππος.** Ἀρχαῖος Ἕλλην κωμικὸς συγγραφεὺς τῆς παλαιᾶς ἀττικῆς κωμῳδίας. Εἶναι γνωσταὶ πέντε νῖκαι αὐτοῦ καὶ δύο ἀπολεσθέντα ἔργα. Τὸ πρῶτον ἐνίκησε τῷ 440 π. Χ. δι' ἀγνώστου ἔργου, τῷ δὲ 410/409 π. Χ. ἐνίκησε διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὰ Διονύσια μὲ τὸ ἔργον «Καταχῆναι» καὶ εἰς ἄγνωστον χρόνον, διὰ δευτέραν ἐπίσης φοράν, εἰς τὰ Λήναια μὲ τὸ ἔργον «Βάκχαι». [Πρβλ. *Meineke*, Fragm. Comic. Graec. I 215. II 744.— *Kock*, Comic. Attic. Fragm. I 700.]

— Π.

— **Λύσιππος.** Σπαρτιάτης στρατιωτικός. Κατὰ τὸν πρὸς Ἠλείους πόλεμον τοῦ βασιλέως Ἄγιδος, 400—339 π. Χ., ὁ Λύσιππος οὗτος διωρίσθη, ὡς ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς «Ἑλληνικοῖς» του, κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς ἁρμοστὴς τῶν φρουρῶν, τοὺς ὁποίους κατέλιπεν ὁ Ἄγις ἐν Ἐπιταλίῳ πλησίον τοῦ Ἀλφειοῦ, μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἄγιδος, ἀπελθόντος οἴκαδε, καὶ ὡς διοικητὴς τῶν σπαρτιατικῶν στρατευμάτων, ἐκπορθήσας τότε καὶ ὑποτάξας τελείως τὴν χώραν τῶν Ἠλείων.

Β. Δ. Θ.

λύσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ λύειν, κοιν. λύσιμο, ἀντίθ. *δέσις*: «ἡ λύσις τοῦ κόμβου, — τοῦ δεσμοῦ, — τῶν πρυμνησίων κττ.»· ‖ διάλυσις, ἀποσύνθεσις, ἀποχωρισμὸς τῶν μερῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖταί τι: «λύσις μηχανήματος, — ὅπλου, — συσκευῆς»· ‖ μεταφ. διάλυσις, κατάργησις, ἄρσις: «λύσις τοῦ γάμου, — τῆς συμφωνίας, — τῆς πολιορκίας», «λύσις τῆς συνεδριάσεως»· ‖ «λύσις προβλήματος, — ἐξισώσεως» εὕρεσις τοῦ ζητουμένου· ‖ συνεκδ. «λύσις ζητήματος, — αἰνίγματος»· ‖ εὐθέτησις, ἐκκαθάρισις: «λύσις ζητήματος, — διαφορᾶς, — ἀμφισβητήσεως», «τὸ ζήτημα βαίνει πρὸς τὴν λύσιν του», «δὲν ἐξευρέθη ὁριστικὴ λύσις», «μέση —, ἐπιεικὴς λύσις»· ‖ «λύσις τοῦ δράματος» ἡ μεταβολὴ ἀπὸ δυστυχίας εἰς εὐτυχίαν ἢ ἀπὸ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν· ‖ «λύσις τῆς νόσου» ἡ μετὰ τὴν κρίσιν περίοδος, ὁ τερματισμὸς τῆς νόσου.

— *[Βυζ. Μουσ.]* Καλεῖται *λύσις* ἡ ἔν τινι φθορικῷ μέλει ἤχου τινὸς τιθεμένη φθορά, δυνάμει τῆς ὁποίας τὸ μέλος ἐπανέρχεται εἰς τὸν ἀρχικόν του ἦχον. Ἡ ἐνέργεια τῆς λύσεως ἄρχεται μετὰ τὸν ποσοτικὸν χαρακτῆρα, εἰς ὃν τίθεται ἡ δέουσα φθορὰ τῆς λύσεως, δυναμένη νὰ τεθῇ καὶ ἐπὶ τῆς τυχὸν ἐν τῷ μέλει ὑπαρχούσης μαρτυρίας τοῦ φθορικοῦ μέλους, μεθ' ἣν ἄρχεται καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς.

Ν. Α. Χ.

Digitized by Google

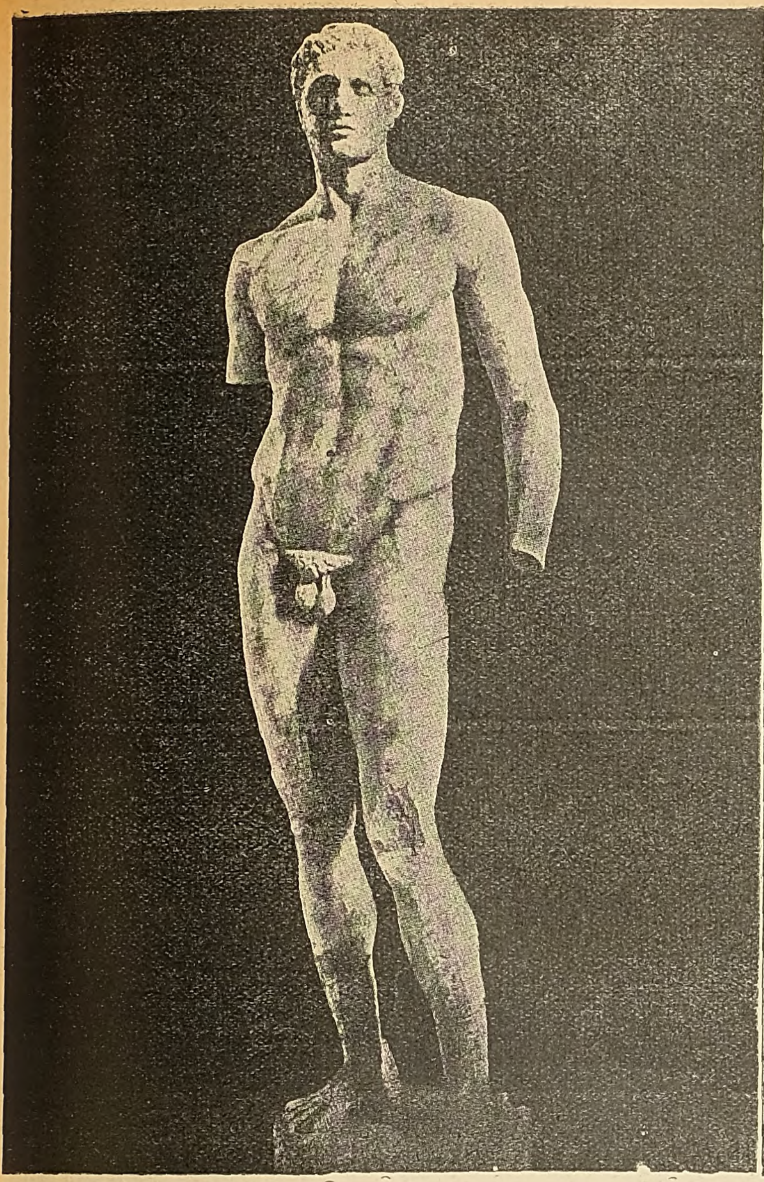

Ὁ Ἀγίας τῶν Δελφῶν.

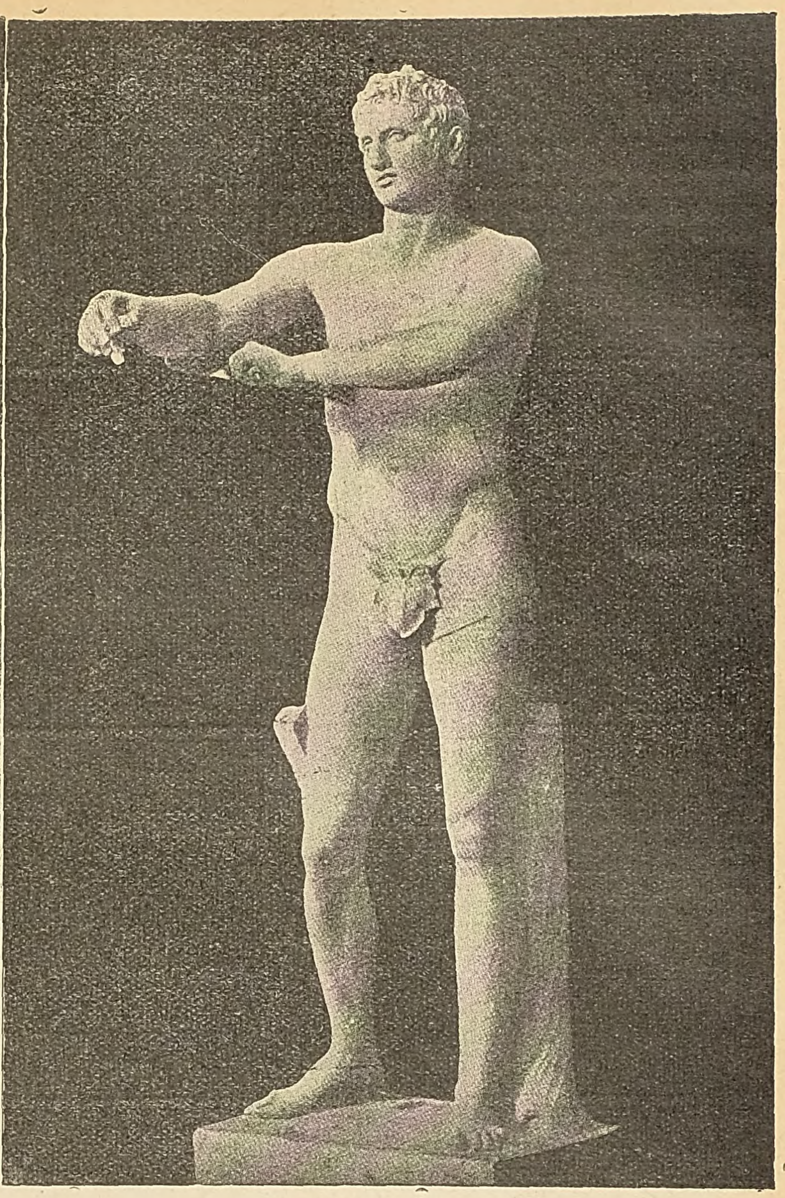

Ὁ Ἀποξυόμενος.

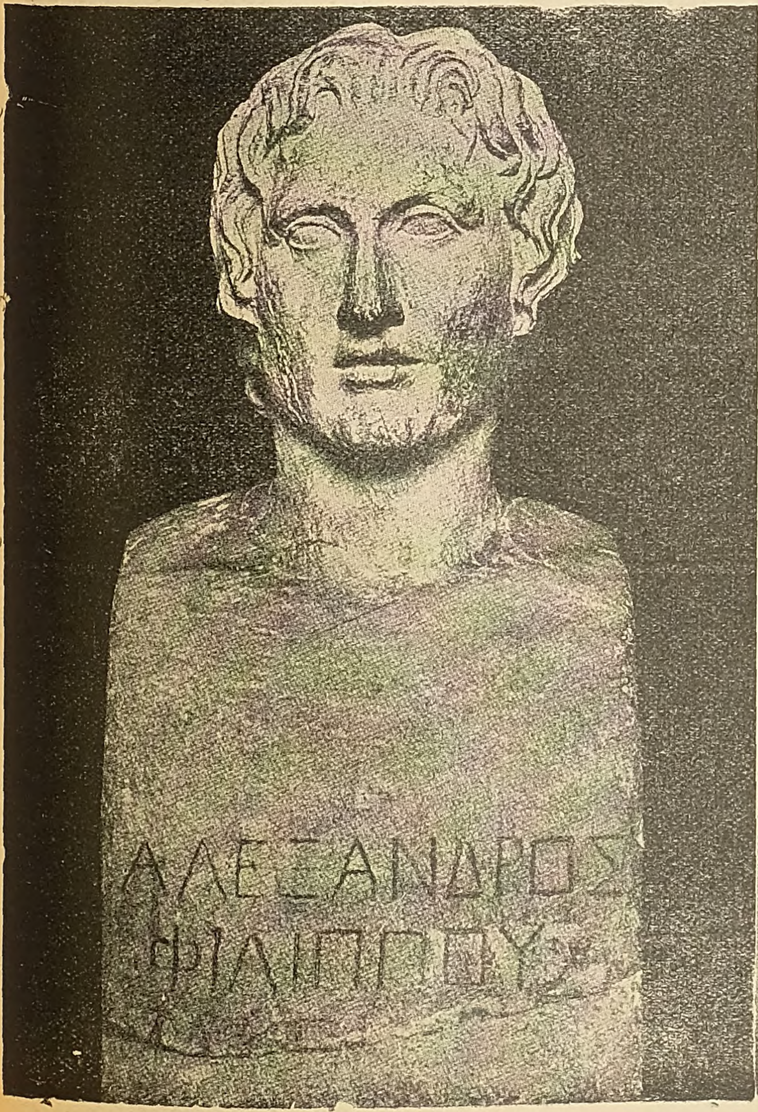

Ἡ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου προτομὴ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

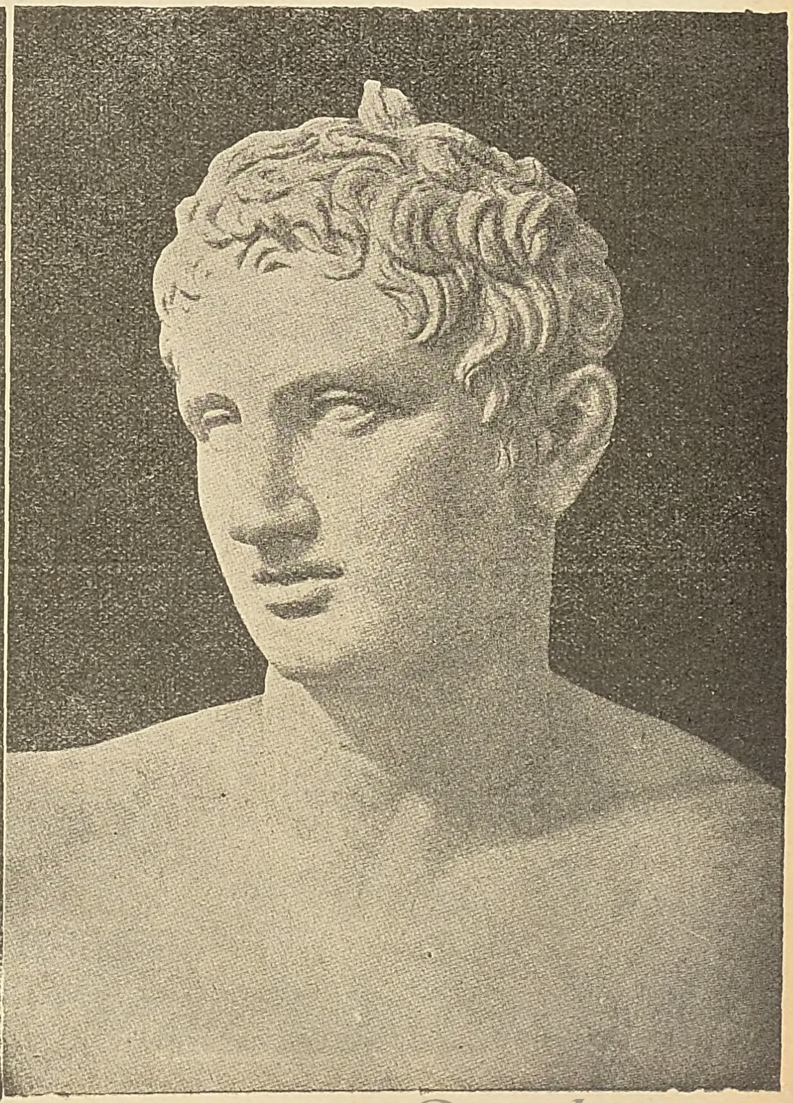

Κεφαλὴ τοῦ Ἀποξυομένου.

Digitized by Google

—[Μουσ.] Ὁ ὅρος λύσις (γαλλ. résolution, γερμ. Auflösung), συνήθης ἐν τῇ ἁρμονίᾳ, σημαίνει ὅτι φθόγγος τις διάφωνος ὀφείλει νὰ λυθῇ, κατὰ τόνον ἢ ἡμιτόνιον, ἐπὶ τῆς ἀμέσως συνεχομένης κατιούσης βαθμῖδος, π. χ.

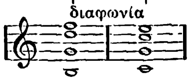

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω κανονικῆς λύσεως, ὑπάρχει καὶ ἡ ἀκανόνιστος ἢ ἀπατηλὴ τοιαύτη, ἥτις λαμβάνει χώραν, ὅταν ὁ διάφωνος φθόγγος, ἀντὶ νὰ λυθῇ κατερχόμενος, παραμείνῃ ἀκίνητος, ἵνα ἀποτελέσῃ μέρος τῆς ἑπομένης συγχορδίας, π. χ.

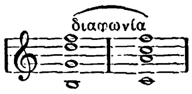

Ἀκανόνιστος λύσις ὑπάρχει ἀκόμη, ὅταν ὁ διάφωνος φθόγγος λύεται ἀνερχόμενος (Α) ἢ μεταβαλλόμενος ἐναρμονίως (Β), π. χ.

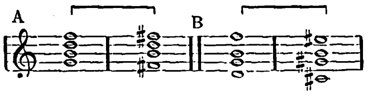

Εἰς τὰς *καθυστερήσεις*, ὁ φθόγγος ἢ οἱ φθόγγοι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν διαφωνίαν εἶναι ξένοι πρὸς τὴν συγχορδίαν καὶ λύονται εἰς πραγματικοὺς φθόγγους τῆς ἁρμονίας, π. χ.

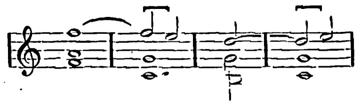

Ἐπὶ πλέον εἰς τὰς καθυστερήσεις, ἡ λύσις γίνεται γενικῶς ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς μέρους τοῦ μέτρου. Ὑπάρχουν ἀκόμη αἱ λύσεις τῶν χρωματικῶν ἀλλοιώσεων—αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ συσχετισθῶσι πρὸς τοὺς διαβατικοὺς φθόγγους—ἐπὶ τῆς τονικῆς, τρίτης ἢ πέμπτης τῆς νέας ἁρμονίας, π. χ.

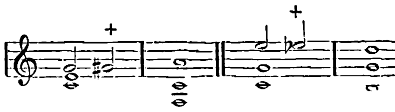

Γ. Σ.

—[*Λογοτεχν.*] Ἡ *λύσις* μετὰ τῆς *δέσεως* εἶναι οὐσιώδη στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος· «ἔστι δὲ πάσης τραγῳδίας τὸ μὲν δέσις, τὸ δὲ λύσις, τὰ μὲν ἔξωθεν καὶ ἔνια τῶν ἔσωθεν πολλάκις ἡ δέσις, τὸ δὲ λοιπὸν ἡ λύσις. Λέγω δὲ δέσιν μὲν εἶναι τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τούτου τοῦ μέρους, ὃ ἔσχατόν ἐστιν, ἐξ οὗ μεταβαίνειν εἰς εὐτυχίαν <ἐκ δυστυχίας συμβαίνει ἢ ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν>, λύσιν δὲ τὴν ἀπ' ἀρχῆς τῆς μεταβάσεως μέχρι τέλους» (*Ἀριστ.* Ποιητ 18)· «....φανερὸν οὖν ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν καὶ μὴ ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ ἀπὸ μηχανῆς καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τὰ περὶ τὸν ἀπόπλουν» (αὐτ. 15). Ὁ ποιητὴς δὲ ἐξ ἴσου πρέπει νὰ προσέχῃ τήν τε δέσιν καὶ τὴν λύσιν, διότι «πολλοὶ πλέξαντες εὖ λύουσι κακῶς· δεῖ δὲ ἄμφω ἀεὶ κρατεῖσθαι» (αὐτ. 18). Ι. Φ. Δ.

—[*Ἱστορ. Φιλολογ.*] Βλ. λ. *προβλήματα* καὶ λύσεις.

—λύσις, ἢ *ἀνασκευὴ* [*Ρητορ.*]. Καλεῖται οὕτως ἡ ἀναίρεσις τῶν προτάσεων τοῦ ἀντιπάλου· στρέφεται δὲ αὕτη περὶ τὴν καταπολέμησιν ἢ ἀπόκρουσιν τῶν λόγων ἢ τῶν γεγονότων, ἅτινα φαίνονται ἐναντία εἰς τὴν ἡμετέραν πρότασιν. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται εἰς ἕκαστον τῶν κεφαλαίων πάσης στάσεως νὰ προσπαθῶμεν νὰ εἰσάγωμεν τὰς ἀντιλογίας καθ' ὁμοίωσιν τῆς *ἐνστάσεως* ἢ τῆς *ἀντιπαραστάσεως*: «ἔστι δὲ λύειν ἢ ἀντισυλλογισάμενον ἢ ἔνστασιν ἐνεγκόντα. Τὸ μὲν οὖν ἀντισυλλογίζεσθαι δῆλον ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων ἐνδέχεται ποιεῖν· οἱ μὲν γὰρ συλλογισμοὶ ἐκ τῶν ἐνδόξων, δοκοῦντα δὲ πολλὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν. Αἱ δ' ἐνστάσεις φέρονται, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς, τετραχῶς· ἢ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐκ τῶν κεκριμένων» (*Ἀριστ.* Ρητορ. Β, 25). Ἀνασκευάζοντες δὲ ἀναιροῦμεν ἢ τὰ γεγονότα ἢ τὰ ἐπιχειρήματα (τοὺς λόγους) τοῦ ἀντιπάλου. Καὶ τὰ μὲν γεγονότα ἀναιροῦμεν ἀποδεικνύοντες ὅτι ταῦτα δὲν βεβαιοῦνται ὑπὸ ἀξιοπίστων προσώπων καὶ ἀσφαλῶν μαρτυριῶν, ἢ διότι δὲν ἦτο δυνατὸν ποτε νὰ συμβῶσιν ὡς ὑποτίθεται, ἢ ὅτι δὲν δικαιοῦται ὁ ἀντίπαλος νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς προτεινομένους ἰσχυρισμούς. Τοὺς δὲ λόγους ἀναιροῦμεν διὰ συλλογισμῶν, δι' ὁμολογουμένων ἀληθειῶν, ἀποδεικνύοντες τὸ ψεῦδος τῶν προβαλλομένων ἀντιθέτων ἀρχῶν. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται κυρίως διὰ τῆς καταδείξεως τῶν ἐξ αὐτῶν δυναμένων νὰ προκύψωσιν ἀτοπημάτων. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀνασκευῆς εἶναι ἄμεσος. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἔμμεσος ἀνασκευή, ἥτις κατασκευάζεται διὰ τῆς σαφοῦς ἀναπτύξεως καὶ ἀποδείξεως τῶν πολεμουμένων ἢ ἀμφιβαλλομένων ἀληθειῶν, χωρὶς νὰ κατονομάζῃ ὁ ῥήτωρ τοὺς ἀντιπάλους ἢ νὰ διακηρύττῃ τὰς ἐνστάσεις αὐτῶν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐμμέσου ἀνασκευῆς εἶναι λίαν λυσιτελές, ἰδίως εἰς ἁπλοῦν ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖον πολλάκις ἀγνοεῖ ἂν ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι ἔχοντες τοιαύτας πεπλανημένας ἰδέας. Ἡ ἀνασκευὴ δὲν ἔχει ὡρισμένην θέσιν ἐν τῇ τάξει τοῦ λόγου· διότι ἄλλοτε μὲν προηγεῖται τῆς κατασκευῆς, ἄλλοτε δέ, παραλλήλως βαίνουσα, ἀναμειγνύεται μετ' αὐτῆς καὶ ἄλλοτε ἕπεται μετὰ ταύτην. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ ῥήτορος, ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς ὑποθέσεως ἢ τῆς διαθέσεως τοῦ ἀκροατοῦ. Ἐὰν οἱ ἀκροαταὶ εἶναι προκατειλημμένοι κατὰ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, τότε, κατὰ γενικὸν κανόνα, ἡ ἀνασκευὴ προηγεῖται τῆς κατασκευῆς· διότι οὕτω προετοιμαζόμενος ὁ ἀκροατής, διατίθεται καταλλήλως ἵνα ἀπροκαταλήπτως καὶ ἡσύχως ἀκροασθῇ τὴν ἔκθεσιν τῶν γεγονότων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιχειρημάτων ἢ τῶν ἰδεῶν τοῦ ὁμιλοῦντος. Ἡ διάταξις αὕτη ἀναγκαιοῖ ἰδίως ἐπὶ τῶν δευτερολογιῶν τῶν δικανικῶν ῥητόρων, ὅτε ὁ συνήγορος ἐκ τῆς ἀγορεύσεως τοῦ προλαλήσαντος εὑρίσκει τοὺς δικαστὰς προκατειλημμένους ἐναντίον τοῦ πελάτου του. Ἐὰν ὅμως οἱ ἀκροαταὶ δὲν εἶναι δυσμενῶς διατεθειμένοι καθ' ἡμῶν, προτιμότερον εἶναι ν' ἀναμειγνύεται ἡ ἀνασκευὴ μετὰ τῆς κατασκευῆς, ἀντιταττομένου μετωπηδὸν ἐπιχειρήματος κατ' ἐπιχειρήματος, ὥστε ἀμφότερα ν' ἀποτελῶσιν ὅλον τι. Ὁ ῥήτωρ κατ' ἀρέσκειαν διατάττει ἐλευθέρως τὰ οἰκεῖα ἐπιχειρήματα, ἐξάγει τὰ ἐντεῦθεν συμπεράσματα καὶ προλαμβάνων τὰς ἐνδεχομένας ἐνστάσεις λύει καὶ ἀνασκευάζει συγχρόνως ἐν ἑκάστῳ ἐπιχειρήματι τὰ ἀντιστοιχοῦντα τοῦ ἐναντίου, ὅσα κρίνει ἄξια ἀνασκευῆς. Ἐνίοτε, πρὸς ἀναίρεσιν ἢ ἐξασθένωσιν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ἀντιπάλου, ἀποβαίνει ὠφελιμωτέρα ἡ χρῆσις τῆς *εἰρωνείας* καὶ τῶν *ἀστείων* μᾶλλον ἢ τῶν σπουδαίων *ἐπιχειρημάτων*. Σκῶμμα ὀξὺ εὐκαίρως τοξευόμενον ἐνεργεῖ δραστικώτερον τῶν σπουδαίων λόγων, διότι πρωτίστως φέρει τὸν ἀντίδικον εἰς σύγχυσιν. Ἀπαιτεῖται ὅμως μεγάλη εὐφυΐα, ἑτοιμότης, ἀταραξία καὶ ἐπιδεξιότης, ἄλλως τὰ σκώμματα ἀντιστρέφονται εἰς βάρος τοῦ ὁμιλοῦντος. Ὑπάρχει καὶ ἕτερον εἶδος λύσεως, τὸ *βίαιον*, ὅπερ εἶναι τὸ πλέον ἰσχυρὸν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοπουμένου· γίνεται δὲ τοῦτο: 1) ὅταν εἶναι δυνατὸν νὰ τρέπωμεν τὸν λόγον εἰς τὸ ἐναντίον, σαγηνεύοντες τὸν ἀντίδικον δι' αὐτῶν τούτων τῶν ἐπιχειρημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα θαρρῶν εἰσέρχεται, καὶ 2) ὅταν ἀποκαλύψωμεν ὅτι ὁ ἀντίδικος ἔπραξεν ἐναντία τῶν ὅσων λέγει.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους τεχνογράφους, λύσεων καθολικοὶ τρόποι εἶναι δύο, κατὰ *ἀνατροπὴν* (οἷον ἐφόνευσας, οὐκ ἐφόνευσα) καὶ κατὰ *μέθοδον* (οἷον ἐφόνευσα μέν, ἀλλὰ δι' αἰτίαν εὔλογον). Ὁ κατ' ἀνατροπὴν τρόπος κατασκευάζεται ἢ ἐκ τῶν *ὑποκειμένων* πραγμάτων, ὅταν αὐτὰ τὰ πεπραγμένα ἐναντία φαίνωνται τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τοῦ κατηγόρου, ἢ ἐξ *εἰκότων*. Τῶν ἀνατροπῶν αἱ μὲν εἶναι ἁπλαῖ, αἱ δὲ ἐκ περιουσίας· π. χ. εὐεργέτης ὁ τάδε, οὐκ εὐεργέτης (ἁπλῆ)· κατόπιν μεθ' ὑπερβολῆς, οὐ μόνον εὐεργέτης, ἀλλὰ καὶ διέπραξε τὰς ἐξῆς ἀδικίας. Ἡ μέθοδος γίνεται ἢ κατὰ *περιτροπὴν* (ὅταν ἐξ αὐτῆς ἧς ἂν εἴπῃ ὁ ἀντίδικος ἀντιθέσεως περιτρέπῃς αὐτόν) ἢ κατὰ *σύγκρουσιν* (ὅταν μὴ λύσιν τιθῶμεν, ἀλλ' αὐτὰς τὰς ἀντιθέσεις συγκρούωμεν ὡς ἐναντίας ἀλλήλαις) ἢ κατὰ *μείωσιν* (ἐπὰν ἀνελεῖν μὲν μὴ δυνάμεθα πάντη τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγόρου λεγόμενον, ἀλλὰ συγχωρήσαντες ἐλαττώσωμεν αὐτὸ ἢ τοὐναντίον κατὰ *αὔξησιν* (ὅταν ὁ μὲν ἀντίδικος ἐλαττώσῃ τὸ πρᾶγμα, σὺ δὲ κατ' αὔξησιν ἀπαντήσῃς κατὰ πηλικότητα ἢ ποσότητα ἢ ἄλλο τι τῶν αὐξητικῶν) ἢ κατὰ *ἀντιπαράστασιν* (ὅταν μὴ δυνάμενοι ἀνελεῖν τὸ παρὰ τοῦ ἀντιδίκου πάντη ἀντιπαραστήσωμεν αὐτῷ ἕτερον, ἢ καλὸν ἢ κακόν). Γίνεται δὲ λύσις καὶ ἐν *διανοίας* ἐξετάσει καὶ ἀπὸ τοῦ *ἐναντίου* καθ' ὑπέρθεσιν καὶ ἐκ *διαφορᾶς* καὶ ἐκ τοῦ *ὁμοίου* ἢ συλλογιστικῶς καὶ ἐκ τοῦ *ἐλλιποῦς* (ἢ παραγραφικῶς ἢ κατὰ χρόνον ἢ τόπον) καὶ *μεταστατικῶς* (ἢ ἐπὶ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη ἢ συγγνωστά). Πρέπει δὲ τὰς μὲν ἀσθενεστέρας λύσεις νὰ θέτωμεν προτέρας, τὰς δὲ ἰσχυροτέρας δευτέρας· διότι ἐὰν ἤθελον τεθῇ αἱ ἰσχυρότεραι πρότεραι, δὲν θὰ ὑπάρχῃ τόπος διὰ τὰς ἀσθενεστέρας. Εἰσάγονται δὲ αἱ μὲν ἀσθενέστεραι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ παράλειψιν, αἱ δὲ ἰσχυρότεραι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προηγουμένως· ἐνίοτε ὅμως καὶ αἱ ἰσχυρότεραι κατὰ παράλειψιν τίθενται. Τῶν δὲ λύσεων αἱ μὲν εἶναι ἐξ *ἰδιότητος* (π. χ. ὡς δ' ἠδίκουν σαφὲς ἐστι), αἱ δὲ ἐκ *κοινότητος* (π. χ. ἢν δὲ λέγωσιν ὡς οὐ δίκαιον τοὺς σφετέρους ἀποίκους ὑμᾶς δέχεσθαι, μαθέτωσαν ὡς πᾶσα ἀποικία εὖ μὲν πάσχουσα τιμᾷ τὴν μητρόπολιν, ἀδικουμένη δ' ἀλλοτριοῦται). Ι. Φ. ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ

—λύσις *τῶν ἀντιπιπτόντων* [*Ρητορ.*]. Καλεῖται οὕτως ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου προπαρασκευάζονται καταλλήλως οἱ ἀκροαταί, ὥστε νὰ διατεθῶσιν εὐνοϊκῶς πρὸς τὸν λέγοντα. Λέγονται δὲ *ἀντιπίπτοντα* τὰ ὡς ἐκ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς καὶ τῶν περιστατικῶν ἀντικείμενα ἡμῖν καὶ κρατοῦντα ἐν ἀρχῇ προκατειλημμένους καθ' ἡμῶν τοὺς ἀκροατάς, ἐὰν δὲν τὰ λύσωμεν· διὰ τοῦτο ἔχουσιν ἀνάγκην λύσεως διά τινος αἰτιολογίας, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν τὴν δημοτικότητα ἡμῶν ἢ τὴν εὔνοιαν τῶν ἀκροατῶν· «ἀντιπίπτοντα τοίνυν ἐστὶ τὰ μὲν ἐξ ἀντιθέσεως τῶν παρὰ τοῦ ἀντιδίκου, ἃ τοῖς κεφαλαίοις φυλακτέον, τὰ δὲ ἐξ ἐννοίας τῶν ἀκουόντων, ἃ ἐν τοῖς προοιμίοις θεραπευτέον. Ἀντιπίπτει δὲ τὰ μὲν ἐκ προσώπου, τὰ δὲ ἐκ πράγματος, τὰ δὲ ἐξ αἰτίας. Τὰ μὲν οὖν ἐκ προσώπου τριχῇ λαμβάνεται, ὅταν πρὸς ἔνδοξον πρόσωπον, ἢ κατὰ ἐνδόξου προσώπου λέγῃς (π. χ. ὅταν τις πρόκειται νὰ γίνῃ κατήγορος αὐτοῦ ἐπὶ προδοσίᾳ· ὁμολογεῖ μὲν τὴν προλαβοῦσαν αὐτοῦ δόξαν, λυπεῖται δὲ διότι ἐκ τοῦ νόμου καὶ τοῦ καθήκοντος εἶναι ἠναγκασμένος ἤδη νὰ γίνῃ κατήγορος ἐκείνου, ὃν ἄλλοτε ἐθαύμαζεν), ἢ κατὰ πόλεως ἐνδόξου, ἢ ὅταν πρὸς πρόσωπον λέγῃς οἰκειότατα ἔχον πρὸς σέ, ἢ ὅταν αὐτὸς ὢν νέος εἰς δικαστήρια εἰσίῃς ἐπὶ τῷ συμβουλεύειν πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ δοκῇς πέρα τῆς ἡλικίας θρασύνεσθαι... Γίγνεται δὲ ἐκ πράγματος προοίμιον ἀντιπῖπτον, ἢ ὅταν περὶ μικρῶν δοκῇς σπουδάζειν, ἢ ὅταν ἀτοπίαν ἔχειν δόξῃ, ὃ μέλλεις λέγειν, καὶ οὐκ ἂν ἑτοίμως πρόσοιντο αὐτὸ οἱ ἀκούοντες, ἢ ὅταν ἀηδές τι δοκῇς λέγειν καὶ οὐ κεχαρισμένον [τι ποιῶν] τοῖς ἀκούουσιν... Γίγνεται δὲ ἀντιπῖπτον καὶ ἀπὸ αἰτίας, ὅταν οἱ ἀκούοντες ὑποπτεύωσι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐπὶ τὴν κατηγορίαν ἥκεις, οἷον πρὸς ἔχθραν τινῶν ἢ χάριν ἢ ὀργὴν δοκῇς λέγειν, ἢ ὅταν ὑπὲρ ἑαυτοῦ δοκῇς σπουδάζειν, ἀλλὰ μὴ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ὡς ἐπ' ἐκείνου· ἐξαιτοῦντος Φιλίππου τὸν Δημοσθένην μετὰ Χαιρώνειαν, αὐτὸς Δημοσθένης ἐνίσταται. Δοκεῖ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ κοινῇ συμφέροντος σπουδάζειν· τοῦτο οὖν παντάπασιν ἀναιρέσει τὸ δοκεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ σπουδάζειν, ἢ συντρέχων τῷ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ σπουδάζειν τὸ τῆς πόλεως συμπλέξει» (*Ἀψίνου*, Τέχνη ῥητορικὴ 474). Τὰ ἀντιπίπτοντα συνεπῶς εἶναι πολυειδῆ, ἐκ τῶν σπλάγχνων αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἐξαγόμενα, ὁ δὲ εὐφυὴς ῥήτωρ ἐπινοεῖ καταλλήλους δικαιολογίας πρὸς ἐξιλέωσίν του, ἐὰν ἀναδέχηταί τι, ὅπερ ἀποδοκιμάζεται ἢ δυσάρεστον φαίνεται εἰς τοὺς ἀκροατάς. Ι. Φ. Δ.

— λύσις *γάμου* [*Κανον. Δίκ.*] Βλ. λ. *γάμος*.

— λύσις *νόσου* [*Ἰατρ.*]. Ἡ ἄνευ ἀποτόμων κριτικῶν φαινομένων μετάβασις ἀπὸ τῆς νοσηρότητος ἐπὶ τὸ ὑγιές, ὡς λ. χ. συμβαίνει ἐν τῷ τύφῳ. Ὁ βαθμιαῖος οὗτος τερματισμὸς τῆς νόσου ἀντιτίθεται πρὸς τὴν λεγομένην *κρίσιν* νόσου (τὴν ἐν τῇ πνευμονίᾳ λ. χ. συμβαίνουσαν), ἣν χαρακτηρίζει ταχίστη ὑποχώρησις τῶν γενικῶν νοσηρῶν συμπτωμάτων, ἀσχέτως πρὸς τὰς τοπικὰς ἀλλοιώσεις, τὰς δυναμένας νὰ ἐπιμένουν ἐπί τινα εἰσέτι χρόνον. Σ. Γ. Σ.

— λύσις *συνεχείας* [*Ἰατρ.*]. Ἐν τῇ ἰατρικῇ καλεῖται οὕτως ἡ διακοπὴ τῆς συνεχείας ἱστοῦ τινος. Ἡ λύσις συνεχείας λ. χ. τοῦ ὀστοῦ ἀποτελεῖ τὸ κάταγμα, ὅπερ εἶναι κάκωσις ἐπερχομένη συνήθως διὰ βιαίας ἐνεργείας. Ἡ διὰ τομῆς ἢ θλάσεως ἢ δήξεως ἢ νύξεως ἢ ἀποσπάσεως ἢ πυροβολισμοῦ λύσις συνεχείας τοῦ δέρματος ἢ τοῦ βλεννογόνου ἀποτελεῖ τὸ τραῦμα. Πᾶσα λύσις συνεχείας τοῦ καλυπτηρίου συστήματος, ἤτοι τοῦ δέρματος καὶ τοῦ βλεννογόνου, εἶναι ἐπικίνδυνος, διότι ἐνδέχεται ν' ἀποτελέσῃ πύλην μολύνσεως τοῦ ὀργανισμοῦ. Σ. Γ. Σ.

Λύσις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Τ. Λιβίου (XXXVII, 15), ὅστις διαρρέων τὴν Δ Πισιδίαν ἐκβάλλει εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀσκανίας λίμνης (νῦν Βουλτοὺρ-Γκιόλ). Σήμερον καλεῖται Geubren-Tschaï. Α. Θ. Σ.

Λῦσις.—1) Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἐκ Τάραντος. Κατὰ τὰς γενομένας διώξεις τῶν Πυθαγορείων καὶ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς οἰκίας τοῦ Μίλωνος, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὗτοι ἤδρευον, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ εἰς Ἀχαΐαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Θήβας, ἔνθα ἔσχε μαθητὴν τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ὑφ' οὗ τὰ μέγιστα ἐτιμᾶτο. Ἀπέθανεν αὐτόθι (390 π. Χ.). Εἰς αὐτὸν ἀπεδίδοντο πλεῖστα πυθαγόρεια συγγράμματα περὶ ψυχῆς, εὐσεβείας κ. ἄ., ἱεροὶ λόγοι (*Ἰάμβλ.* Βίος Πυθαγ. 250. *Διογ. Λαέρτ.* Η' 1, 5, 21). —2) Εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, κατὰ Διογένη Λαέρτιον (Β', 5, 12) διακρινόμενος διὰ τὴν ἠθικότητά του. —3) Ἀρχαῖος Ἕλλην σκωπτικὸς ποιητὴς τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων, κατὰ Στράβωνα (ΙΔ' 648) πρῶτος μετὰ μέλους γράψας εἰς τὸ εἶδος τὸ ἀποκαλούμενον κιναιδολογία. Π. Ν. Π.

«Λυσιστράτη». Ἡ παλαιοτάτη τῶν τριῶν γυναικείων κωμῳδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, αἵτινες περιεσώθησαν, διδαχθεῖσαι ἐν τοῖς Ληναίοις τοῦ 411 π.Χ. Ὠνομάσθη δ' οὕτω ἀπὸ τοῦ κυρίου προσώπου, τῆς Λυσιστράτης, ἥτις ἐν ἐκκλησίᾳ γυναικῶν, αἵτινες συνῆλθον ἀπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος, εἰσηγεῖται τὴν γνώμην ν' ἀπόσχωσι πάσης πρὸς τοὺς ἄνδρας ὁμιλίας, ἕως οὗ ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς νὰ συνδιαλλαγῶσι πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ εἰρηνεύσωσι. Πράγματι δὲ διαλλάσσονται οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μετὰ παντοίας ἀσέμνους σκηνάς. Ὁ χορὸς εἶναι διῃρημένος εἰς δύο μερίδας, ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλας διακειμένας, τὴν τῶν γυναικῶν καὶ τὴν τῶν γερόντων, αἵτινες ἐρίζουσι περὶ τῆς κατοχῆς τῆς Ἀκροπόλεως, διότι οἱ μὲν γέροντες ἀνάψαντες πυρὰν πειρῶνται νὰ ἐκδιώξωσι πάλιν τὰς κατεχούσας αὐτὴν γυναῖκας, τῶν

Digitized by Google

δὲ γυναικῶν τινες ὑδροφοροῦσαι ἔρχονται εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἀγωνιζομένων. Οἱ ἀκόλαστοι δὲ χαριεντισμοὶ καὶ τὰ αἰσχρὰ σκώμματα ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ταύτῃ ἐν μόνῳ τῷ θεάτρῳ τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν ἀνεκτά, ὅπου μόνον ἄνδρες ἦσαν θεαταὶ καὶ τὰ γυναικεῖα πρόσωπα ἄνδρες πάλιν ὑπεδύοντο. Θελκτικώτατα εἶναι, πρὸς τοῖς ἄλλοις, τὰ ὀρχηστικὰ ᾄσματα τοῦ χοροῦ τῶν Λακώνων καὶ Ἀθηναίων, δι' ὧν περατοῦται λαμπρῶς καὶ εὐθύμως τὸ μεγαλοφυὲς δρᾶμα. — Π.

Λυσίστρατος. Σικυώνιος χαλκοπλάστης καὶ ἀδελφὸς τοῦ Λυσίππου. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ὁ Λυσίστρατος οὗτος ἤκμασε κατὰ τὴν 113ην Ὀλυμπιάδα, ἤτοι καθ' ὃν χρόνον καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λύσιππος (βλ. λ. *Λύσιππος*), εἶναι δὲ ὁ καλλιτέχνης ἐκεῖνος, ὅστις πρῶτος ἐπενόησε νὰ λαμβάνῃ γύψινον ἐκμαγεῖον τοῦ προσώπου τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἤθελε νὰ ἀπεικονίσῃ, χύνων κηρὸν εἰς τὸ ἔκμαγμα καὶ ἔχων οὕτω πιστότατον ὁμοίωμα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ εἰκονιστικαὶ κεφαλαὶ ἤ, ἄλλως, ρεαλιστικαὶ προτομαὶ δὲν ἐπενοήθησαν κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς χρόνους, ἀλλὰ πρότερον, τὴν ἀκριβῆ ὅμως μέθοδον τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἐφεῦρεν ἴσως ὁ Λυσίστρατος, καὶ τοῦτο διότι οὐδεμίαν ἔχομεν μαρτυρίαν ὅτι τὰ ἐκμαγεῖα ἦσαν συνήθη πρὸ τοῦ Λυσιστράτου. Ἔργα τοῦ Λυσιστράτου δὲν διεσώθησαν, ἀνεκαλύφθησαν ὅμως δύο βάθρα, ἐφ' ὧν διατηρεῖται μέρος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ τεχνίτου τούτου. Ἐπὶ τοῦ ἑνός, εὑρεθέντος ἐν Θήβαις, ὁ τεχνίτης οὗτος φέρεται ὡς Ἀθηναῖος, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου, ἐν Τανάγρᾳ, ὡς Θηβαῖος. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιγραφαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸ 300 π. Χ. περίπου. Εἶναι, ἄρα, πιθανὸν ὅτι ὁ Λυσίστρατος οὗτος, Σικυώνιος ὢν τὴν καταγωγήν, ἐπολιτογραφήθη Ἀθηναῖος πολίτης. Φημιζόμενον ὑπὸ τοῦ Τατιανοῦ ἔργον τοῦ Λυσιστράτου ἦτο ἡ Μελανίππη, τὸ ἄγαλμα τῆς μητρὸς τοῦ Βοιωτοῦ, ἱδρυμένον, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐν πόλει τινὶ τῆς Βοιωτίας, περιοχῆς ἐν ᾗ εὑρέθησαν ἄλλως τε καὶ αἱ δύο ὡς ἄνω ἐπιγραφαί. Β. Δ. Ε.

—Λυσίστρατος. —1) Ἀθηναῖος χρησμολόγος. Καθ' Ἡρόδοτον, ὁ μάντις οὗτος προεῖπε τὴν ἧτταν τῶν Περσῶν παρὰ τὴν Σαλαμῖνα. —2) Ἀθηναῖος ἄρχων κατὰ τὸ ἔτος 467/466 π. Χ., ὡς ἀναφέρει ὁ Διόδωρος. —3) Ἀθηναῖος ἄρχων κατὰ τὸ ἔτος 369/368 π. Χ. Ἀναφέρεται ἐν πολλαῖς ἐπιγραφαῖς ψηφισμάτων, ἐξ ὧν τὸ σημαντικώτερον εἶναι τὸ ἐν Δήλῳ εὑρεθὲν ψήφισμα, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἀμφικτιόνων ἐν Δήλῳ. —4) Ἀρχηγὸς Κορινθίων, ἀποσταλεὶς παρ' αὐτῶν εἰς βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν, οἵτινες, κατὰ τὸ ἔτος 683 π. Χ., ἐπολέμουν ἐναντίον τῶν Μεσσηνίων περὶ τὴν κατοχὴν τοῦ ὀχυροῦ Εἴρας, ὅπερ ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τῆς Μεσσηνίας, πλησίον τῶν συνόρων τῆς Ἀρκαδίας καὶ Ἠλείας καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν Νέδαν. Ὁ στρατηγὸς οὗτος ἐσφάγη ἐν τῇ σκηνῇ του μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν Ὑπερμενίδου, Ἀχλαδαίου καὶ Σιδέκτου, ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Μεσσηνίων Ἀριστομένους. —5) Κυβιστὴς Ἀθηναῖος. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ὡς Χολαργεύς, ἀποτελῶν ὄνειδος διὰ τὸν δῆμον ἐκεῖνον, διότι, πλήρης ἐλαττωμάτων, περιεφέρετο ριγῶν καὶ πεινῶν πάντοτε. Β. Δ. Θ.

Λυσιτανία, καὶ *Λουσιτανία* / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Χώρα τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, ὁριζομένη πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Καλλαϊκῆς, τὴν ὁποίαν ἐχώριζεν ὁ ποταμὸς Δούριος (νῦν Δοῦρος), πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ταρρακωνικῆς, πρὸς τὰ ΝΑ. ὑπὸ τῆς Βαιτικῆς, τὴν ὁποίαν ἐχώριζεν ὁ Ἄνας ποταμὸς (νῦν Γουαδιάνας) καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐπὶ Αὐγούστου ἀπετέλεσε μετὰ τῆς Ταρρακωνικῆς καὶ Βαιτικῆς Ἱσπανίας μίαν τῶν τριῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν Πορτογαλίαν, πλὴν τῶν ἐπαρχιῶν Μίνχου καὶ Τρὸς-ὀς-Μόντες (Tras-oz-Montes), αἵτινες περιελαμβάνοντο εἰς τὴν Καλλαϊκήν.

Ἡ παραλία αὐτῆς εἶναι σχεδὸν εὐθεῖα, πλὴν τῆς στομαλίμνης τοῦ Τάγου καὶ τοῦ Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου (νῦν Ἁγίου Βικεντίου), τὸ δὲ ἐσωτερικόν, κατὰ μέγα μέρος ὀρεινὸν μετὰ μεγάλων πεδιάδων, δαψιλῶς ἀρδευομένων ὑπὸ τῶν ποταμῶν αὐτῆς, εἶναι πλουσιώτατον.

Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων διῃρεῖτο εἰς τρία δικαστικὰ κέντρα (Conventus juridici): τὸ τῆς Αὐγούστας Ἡμερίτας, τῆς Ἰουλίας Εἰρήνης (Pax-Julia) καὶ τῆς Σκαλάβεως ἠρίθμει δὲ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλινίου 46 πόλεις, τῶν ὁποίων 5 ἦσαν ρωμαϊκοὶ ἀποικίαι. Α. Θ. Σ.

— Λυσιτανίας *περίπτωσις* βλ. *Λουζιτανίας περίπτωσις*.

Λυσιτανοὶ (οἱ), ἢ *Λουσιτανοὶ* (Lusitani) / *Ἀρχ.*/. Λαὸς ἰβηρικῆς καταγωγῆς, κατοικῶν τὴν ὑπ' αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν *Λυσιτανίαν* ἢ *Λουσιτανίαν* (Lusitania), ἐν τῇ ΝΔ. Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ. Κατὰ τὸν Στράβωνα (III, 165 καὶ ἀλλαχοῦ) ἦσαν πολεμικώτατος λαός, ἐπιδεξιώτατοι «ἀκοντίῳ καὶ σφενδόνῃ καὶ μαχαίρᾳ», λιτοδίαιτοι, ὑδροπόται, κοιμώμενοι κατὰ γῆς, τρέφοντες μακρὰν κόμην καὶ τελοῦντες ἀγῶνας παραπλησίους πρὸς τοὺς ἑλληνικούς. Ἐλάτρευον τὸν Ἄρην, εἰς τὸν ὁποῖον ἔθυον τράγους, αἰχμαλώτους καὶ ἵππους. Ἐπίσης τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην ὑπὸ διαφόρους κατὰ τόπους ὀνομασίας.

Ἀπετελοῦντο ἐκ 30 τοὐλάχιστον φυλῶν, αἵτινες ἐκυβερνῶντο ὑπὸ φυλάρχων, οἵτινες ἐν καιρῷ πολέμου ὑπήγοντο εἰς ἕνα κοινὸν ἀρχηγόν. Ἐπαναστατήσαντες κατὰ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Βιρίαθον (Viriathus), ἀντέστησαν κατὰ τῶν κατ' αὐτῶν ἀποσταλέντων ρωμαϊκῶν στρατευμάτων ἀπὸ τοῦ 149—144 π. Χ., νικήσαντες πολλάκις αὐτά. Ἀποκλείσαντες εἰς ὀρεινὴν στενωπὸν τὸν ὕπατον Φλάβιον Σερβιλιανόν, μολονότι ἠδύναντο νὰ φονεύσωσιν αὐτόν, ἔκλεισαν εἰρήνην μετ' αὐτοῦ τῷ 141 π. Χ. ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἀφεθῶσιν ἀνεξάρτητοι αἱ χῶραι τῆς Β. Ἱσπανίας. Οἱ Ρωμαῖοι, δεχθέντες τὴν εἰρήνην, παρεσπόνδησαν καὶ ἐφόνευσαν τὸν Βιρίαθον, γενόμενοι οὕτω κύριοι τῆς χώρας των, ἥτις ἐπὶ Αὐγούστου ἀπετέλεσε μίαν τῶν τριῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν τῆς Ἱσπανίας. Πρωτεύουσα αὐτῶν, πρὸ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως, καὶ πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Αὐγούστας Ἡμερίτας, ἦτο τὸ *Ὀλίσιππον* (νῦν Λισσαβών). Α. Θ. Σ.

λυσιτέλεια (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ λυσιτελοῦς, κέρδος, ὠφέλεια.

λυσιτελὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὠφέλιμος, ἐπικερδής: «λυσιτελὴς ἐπιχείρησις»· || «λυσιτελὴς δαπάνη» οἷον εἰς κτῆμα τοῦ ὁποίου οὕτως ἡ ἀξία ἢ ἡ ἀπόδοσις καθίσταται μεγαλυτέρα· || παραθ. *λυσιτελέστερος — λυσιτελέστατος*. — Ἐπίρρ. **λυσιτελῶς**.

λυσιτελῶ (—*έω*)· εἶμαι λυσιτελής, ὠφέλιμος, ὠφελῶ: «εἰς οὐδὲν λυσιτελεῖ ἡ βαναυσότης»

λυσίφλεβος (ὁ) (Lysiphlebus) / *Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων ἀφιδοφάγων τῆς οἰκογενείας τῶν βρακονιδῶν, λίαν γόνιμον καὶ ἐνδοφάγον τῆς πρασίνης ἀφίδος τῶν σιτηρῶν, ἐφ' ἧς γεννᾷ τὰ ᾠά του. Χρησιμοποιεῖται εἰς Texas τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἀφίδος ταύτης. Ε. Τ. Ε.

Λυσκόβο / *Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς σοβιετικῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Νίζνι Νοβγκορόντ, κειμένη παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Βόλγα καὶ ἔχουσα μουσεῖον καὶ οἰκοτεχνίαν εἰδῶν σιδηρουργικῆς. Κάτ. (1926) 8.577. Χ. Δ.

Λυσοδίκη / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ραιτίας ἐν Βινδελικίᾳ, ἡ νῦν Œttingen (βλ. *Λοσοδίκη*). Α. Θ. Σ.

λυσόλη (ἡ) (Lysol) / *Φαρμ. Χημ.*/. Ὑγρὸν συγκείμενον κατὰ 50 % ἐκ κρεσολῶν, κατὰ προτίμησιν δὲ μ- καὶ π-κρεσόλης, καὶ 50 % συμπεπυκνωμένου ἐκ λινελαίου παρασκευασθέντος καλιοσάπωνος. Ἡ λυσόλη εἶναι ὑγρὸν σκοτεινῶς ἐρυθρόφαιον, μειγνυόμενον μεθ' ὕδατος, ἀλκοόλης καὶ βενζίνης, χρησιμεύει δὲ ὡς ἀπολυμαντικόν. Ὡς ἀναπλήρωμα τῆς λυσόλης αἱ φαρμακοποιίαι γράφουν τὸ διάλυμα τοῦ κρεσολούχου σάπωνος. Κ. Γ. Μ.

Λυσὸν (Luçon) / *Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν Βανδέᾳ, ἔχουσα ἐπισκοπήν, ἧς τὸν τίτλον ἔφερεν ὁ καρδινάλιος Ρισελιέ. Κάτ. 6.770. Χ. Δ.

— Λυσὸν (Luçon) / *Γεωγρ.*/. Μία τῶν Φιλιππίνων νήσων (βλ. λ. *Λουσόν*).

Λῦσος. Γλύπτης ἐκ Μακεδονίας ἀκαθορίστου ἐποχῆς. Ἀναφέρεται μόνον ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ὡς γλύπτης τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἠλείου Κριαννίου, ὅστις ἐνίκησεν εἰς τὸ ὅπλον κατὰ τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Λύσου ἔκειτο ἐν Ὀλυμπίᾳ, κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ δρόμου ἀπὸ τοῦ Λεωνιδαίου πρὸς τὸν μέγαν βωμόν. Β. Δ. Θ.

λυσουλφόλη (ἡ) (Lysulfol) / *Φαρμ. Χημ.*/. Εἶναι ἕνωσις τῆς λυσόλης μετὰ τοῦ θείου. Ὑγρὸν πυκνόρρευστον μέλαν, ἀλοιφώδους συστάσεως, περιέχον 10 % θεῖον. Τὸ σκεύασμα τοῦτο χρησιμεύει ἐπὶ παθήσεων τοῦ δέρματος. Κ. Γ. Μ.

λυσοφόρμιον (τὸ) (Lysoformium) / *Φαρμ. Χημ.*/. Ὑγρὸν κιτρινωπὸν ἀναλόγου συστάσεως πρὸς τὴν λυσόλην, χρησιμοποιούμενον εἰς διάλυμα 2—3% ὡς σχετικῶς μὴ δηλητηριῶδες ἀντισηπτικόν. Παρασκευάζεται ἐκ καλιούχου σάπωνος, ἀπεσταγμένου ὕδατος καὶ φορμαλδεΰδης. Ὡς ἀναπληρώματα τῆς λυσόλης ἀνεγράφησαν διάφορα ἄλλα σκευάσματα. Κ. Γ. Μ.

λύσσα, —*ης* (ἡ)· μανιώδης ὁρμή, ἰδίᾳ ἐπὶ μαχομένων ἢ διαπληκτιζομένων: «τοῦ ἐπετέθη μὲ λύσσαν»· || ἐπὶ ἰσχυρᾶς γενετησίου ὁρμῆς, «τὸν ἔπιασε λύσσα», «μὲ λύσσα τὶς κοιτάζει τὶς γυναῖκες»· || ἡ λοιμώδης νόσος ἰδίᾳ τῶν κυνῶν: «τὸ σκυλλί μας τό 'πιασε λύσσα»· || ἐπὶ φαγητοῦ λίαν ἁλμυροῦ: «τὸ ψάρι εἶναι λύσσα, δὲν τρώγεται», «λύσσα τὸ 'καμες τὸ φαΐ».

— [ΙΣΤΟΡ.] Ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς *λύσσης* (ἢ *ὑδροφοβίας*) κρύπτεται εἰς τὰ σκότη τῶν αἰώνων. Ἐν Αἰγύπτῳ ἀγνοοῦμεν ἂν ἐπεδήμει αὕτη ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων, διότι ἐκ τῆς ἱερογλυφικῆς γραφῆς οὐδὲν δύναταί τις νὰ εὕρῃ σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν λύσσαν τοῦ κυνὸς ἢ θωός, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ἐν μεγάλῃ τιμῇ (Ἄνουβις). Ὁ Ὡραπόλλων ὁ Νειλῷος, προκειμένου περὶ γραφῆς τοῦ σπληνός, λέγει ὅτι ζωγραφοῦσιν ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς κύνα, διότι ἂν μανία περιπέσῃ εἰς τοῦτον, γίνεται ἀπὸ τοῦ σπληνός. Σπανιότητα δὲ λύσσης ἐν Αἰγύπτῳ ἀναφέρει καὶ ὁ Prosper Alpinus. Τοὐναντίον ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν εὑρίσκομεν περιγραφὰς δηλούσας ὅτι παρ' αὐτοῖς ἦτο γνωστὴ ἡ λύσσα οὐ μόνον τῶν κυνῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν θωῶν, λύκων, ὑαινῶν, ἄρκτων, πανθήρων, τίγρεων καὶ τῆς ἐκ δηγμάτων τούτων προερχομένης ὑδροφοβίας. Ἐν τῷ Ταλμοὺδ περαιτέρω εὑρίσκομεν ἀναγραφομένην τὴν λύσσαν καμήλων, ὅτι δὲ οἱ δακνόμενοι ἔτρωγον προφυλακτικῶς τὸ ἧπαρ λυσσῶντος ζῴου.

Παρ' Ἕλλησι τὴν λέξιν *λύσσα* ἀπαντῶμεν τὸ πρῶτον παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλ. Θ 299 καὶ Ι 239) ὑπὸ τὴν ἔννοιαν κυρίως τῆς μανιώδους ὁρμητικότητος. Βραδύτερον εὑρίσκομεν παρ' Ἀριστοτέλει περιγραφὴν σαφῶς δηλοῦσαν τὴν λύσσαν τῶν ζῴων (Ἱστορ. ζῴων VIII, 22), καθ' ἃ δὲ μαρτυρεῖ ὁ Καίλιος Αὐρηλιανὸς (ὁ Σωρανὸς) καὶ ὁ Ἱπποκράτης καὶ ὁ Πολύβος καὶ ὁ Μένανδρος καὶ ὁ Δημόκριτος ἐγνώριζον τὴν λύσσαν καὶ ἔγραψαν περὶ αὐτῆς. Ἐναντίαν ὅμως γνώμην φαίνεται ἔχων ὁ Πλούταρχος, ὅστις σημειοῖ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀσκληπιάδου (118—29 π. Χ.) ἐμφανὴς ἐγένετο ἡ νόσος. Πάντως ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἰατρῶν καὶ συγγραφέων εὑρίσκομεν λίαν ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ λύσσης (βλ. *Ἀρ. Π. Κούζη*, Αἱ γνώσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἰατρῶν περὶ λύσσης, ἐν Πραγμ. Ἰατρικ. σελ. 73 ἑφ.), ἰδιαίτατα δ' εὑρίσκομεν ἀσχοληθέντας περὶ τῆς νόσου ταύτης τὸν Ἀνδρόμαχον, τὸν Διοσκορίδην, τὸν Ἀρεταῖον, τὸν Καππαδόκην, τὸν Κάσσιον τὸν Ἰατροσοφιστήν, τὸν Ροῦφον, τὸν Ἐφέσιον, τὸν Γαληνόν, τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Ἀφροδισιέα, τὸν Ὀρειβάσιον, τὸν Ἀέτιον, τὸν Ἀμιδηνόν, τὸν Παῦλον τὸν Αἰγινήτην καὶ τὸν Θεοφάνην Νόννον. Κατὰ τὰς γνώμας τούτων ἡ νόσος προέρχεται ἐκ δήγματος λυσσώντων ζῴων, ἰδίᾳ δὲ κυνὸς καὶ διὰ μέσου τοῦ σιέλου αὐτῶν, τῆς νόσου ἀναφαινομένης κυρίως κατὰ τὸ θέρος. Σημειωτέον ὅτι παρὰ τῇ κυρίως λύσσῃ ἀναφέρονται καὶ περιπτώσεις λυσσοφοβίας. Καὶ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις δὲ ἰατροῖς καὶ συγγραφεῦσιν ἡ νόσος ἦτο γνωστή, ὡς δῆλον ἐκ πολλῶν περιγραφῶν τοῦ Κέλσου, τοῦ Σκριβωνίου Λάργου, τοῦ Πλινίου, τοῦ Καιλίου Αὐρηλιανοῦ, τοῦ Ἀπουληΐου κτλ. Ἰδιαίτατα ὅμως περιγραφαὶ τῆς νόσου τῶν ζῴων εὕρηνται ἐν τοῖς κτηνιατρικοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἀψύρτου, τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Εὐμήλου, τοῦ Ἱεροκλέους καὶ τοῦ Πελαγονίου. Τὰς περὶ λύσσης ἰδέας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ἀκολουθοῦσι κατόπιν οἱ Ἄραβες, πρῶτος δ' ὁ Ἀβικέννας συνιστᾷ κατὰ τῆς νόσου τὴν κανθαρίδα, ἣν μέχρι νεωτέρων χρόνων ἐν Ἑλλάδι εὑρίσκομεν ἀναγραφομένην. Πάντως ἀπὸ τῶν παλαιῶν χρόνων πρὸς τῇ χρήσει ἥπατος παθόντος ζῴου συνιστᾶτο ὡς κύριον μέσον προφυλάξεως ἡ καυτηρίασις διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ δῆξις.

Ἔκτοτε, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐξηκολούθησαν ἰσχύουσαι αἱ παραδοξότεραι ἰδέαι περὶ λύσσης, κύριον ὅμως μέσον προφυλάξεως διετηρήθη ἡ καυτηρίασις, εἰς ἣν προσετέθη ἡ χρῆσις τοῦ ὑδραργύρου. Καὶ τῷ 1780 ἔτι ἀπονέμεται βραβεῖον τῷ Leroux ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας, συνιστῶντι ὡς ἄριστον μέσον τὴν καυτηρίασιν.

Τῷ 1880, τῇ συστάσει τοῦ κτηνιάτρου Bourrel, ἐφιστᾷ τὸ πρῶτον ὁ Pasteur τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς νόσου. Ὁ Bourrel δὲ δύο τῶν κυνῶν αὐτοῦ πάσχοντας ἐκ λύσσης προσάγει εἰς τὸν Παστέρ, ὅστις, ὁπόταν ἤρξατο ἐκτελῶν τὰ πειράματα αὐτοῦ, εἰδοποιεῖται ὅτι ἐν τῇ κλινικῇ Lunnelongue ἀπέθνῃσκε παιδίον πάσχον ἐκ λύσσης. Ὁ Παστὲρ προσέτρεξεν ἐκεῖ καὶ λαμβάνει ἐκ τοῦ στόματος τοῦ νεκροῦ πλέον παιδίου σίελον καὶ βλέννας, ἃς ἀναμείξας μεθ' ὕδατος ἐμβολιάζει εἰς κονίκλους, οἵτινες ἀπέθανον ἐντὸς 36 ὡρῶν. Τὸν σίελον τούτων ἐμβολιάζει εἰς ἄλλους καὶ παρακολουθεῖ τὸν θάνατον καὶ τούτων, ἐξετάζει δὲ τὸ αἷμα αὐτῶν ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον καὶ ἀνευρεθέντα τινὰ μικροοργανισμὸν θεωρεῖ ὡς τὸν εἰδικὸν τῆς λύσσης. Ἐξακολουθεῖ τὰ πειράματα αὐτοῦ καὶ λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ παρατηρήσεως τοῦ συνεργάτου αὐτοῦ Roux, ποιεῖται ἐνέσεις διὰ τμήματος ἐγκεφάλου λυσσῶντος ζῴου ἀραιωθέντος ἐν ὕδατι καὶ πιστοποιεῖ ὅτι καὶ ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι περιέχεται ὁ λυσσικὸς ἰός. Τὰ πειράματα τοῦ Παστὲρ ἐξακολουθοῦσι μέχρι τοῦ 1884, ὁπότε ἐπιτροπὴ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἐβεβαίωσε τὴν ἐπιτυχίαν τούτων, παρεσχέθη δὲ αὐτῷ μέρος κατάλληλον ἐν τῷ Parc de Villeneuve-l'Étang πλησίον τοῦ St. Cloud πρὸς περαιτέρω συνέχισιν τῶν πειραμάτων αὐτοῦ, ἅτινα κυρίως ἀπέβλεπον εἰς διττὸν σκοπόν, ἅμα μὲν ἵνα κατα-

Digitized by Google

στήσωσι τὰ ζῷα ἄνοσα πρὸς λύσσαν διὰ προληπτικοῦ ἐμβολιασμοῦ, ἅμα δὲ παρεμποδίσωσι τὴν ἐμφάνισιν τῆς νόσου ἐπὶ δηχθέντων ὑπὸ λυσσῶντος ζῴου. Τῇ δ' 6 Ἰουλίου 1855 παρεσχέθη εἰς τὸν Παστὲρ ἡ εὐκαιρία, ὅπως ἐφαρμόσῃ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου τὰ ἐπιτυχῆ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ζῴων πειράματα. Παιδίον καλούμενον Joseph Meister, δηχθὲν σοβαρώτατα ὑπὸ λυσσῶντος ζῴου, προσήχθη εἰς Παρισίους πρὸς θεραπείαν, ἡ δὲ κατάστασις αὐτοῦ ἀπῄτει ταχεῖαν ἐπέμβασιν. Εἰδοποιεῖται περὶ τούτου ὁ Παστέρ, ὅστις μετὰ συνεννόησιν μετὰ τῶν καθηγητῶν Vulpian καὶ Grancher, ἀποφασίζει νὰ ὑποβάλῃ τὸ παιδίον, ὅπερ μόλις ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ ἐκ τῶν τραυμάτων αὐτοῦ, εἰς τὴν προφυλακτικὴν θεραπείαν, ἀρξάμενος τῆς δι' ἐνέσεων θεραπείας. Τὸ παιδίον ἔζησε μετὰ τὴν γενομένην προφυλακτικὴν θεραπείαν, τὴν δ' ἐπιτυχίαν τῆς μεθόδου ὁ Παστὲρ ἐγνώρισε τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν τῇ 21 Ὀκτωβρίου.

Ἡ Ἀκαδημία εἶτα ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ ἐν Παρισίοις εἰδικὸν ἰνστιτοῦτον, ἐν ᾧ νὰ διενεργῆται ἡ προληπτικὴ θεραπεία τῆς λύσσης, πράγματι δὲ τῷ 1888 ἱδρύθη ἐπὶ τούτῳ τὸ παγκοσμίως γνωστὸν ἐν ὁδῷ Dutot Ἰνστιτοῦτον Παστὲρ (Institut Pasteur), ὅπερ κατέστη νῦν καὶ τὸ ἄριστον ἐπιστημονικὸν κέντρον πρὸς σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν λοιμωδῶν νόσων. ΑΡ. Π. Κ.

— [ΠΑΘΟΛ.] Ἡ *λύσσα* (λατ. Rabies, Lyssa, ἀγγλ. Rabidity, γερμ. Wut, Tollwüt, γαλλ. Rage, ἰταλ. Rabbia) εἶναι νόσος ὀξεῖα, λοιμώδης, κοινὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πλεῖστα τῶν θηλαστικῶν ζῴων καὶ ἥτις μεταδιδομένη ἀπὸ ζῴου εἰς ζῷον τοῦ αὐτοῦ ἢ ἄλλου εἴδους, ὡς καὶ ἀπὸ τῶν ζῴων εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ δηγμάτων, ἀμυχῶν ἢ λειχῶν, ἐκδηλοῦται συνήθως μετὰ μακρὰν ἐπῴασιν διὰ βαρέων ψυχικῶν καὶ νευρικῶν συμπτωμάτων καὶ εἶναι πάντοτε θανατηφόρος διὰ τὸν παθόντα ἄνθρωπον.

Μέχρι τοῦ ΙΘ' ἀκόμη αἰῶνος οὐδεμία νέα θετικὴ γνῶσις εἶχε προστεθῆ εἰς τὰς ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα (βλ. ἀνωτ. /*Ἱστορ.*/) κτηθείσας, οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ διαφόρων φαντασιωδῶν δοξασιῶν ἐπὶ τοσοῦτον συνεσκοτίσθη ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, ὥστε νὰ νομίζεται π. χ. ὅτι ὁ λυσσῶν ἔπρεπε νὰ θεραπευθῇ διὰ τῆς λήψεως ποσοῦ κανθαρίδων, μέχρις οὗ πάθῃ αἱματουρίαν. Οἱ ἐκβαλλόμενοι αἱματηροὶ θρόμβοι ἦσαν, κατὰ τὴν δοξασίαν ταύτην, μικρὰ λυσσῶντα κυνάρια, δι' ὧν ἀπεβάλλετο ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ ἡ νόσος. Ἐπίσης καὶ ἡ παρ' ἡμῖν, παρὰ πολλοῖς διατηρουμένη ἔτι, δοξασία τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τῆς λύσσης δι' ὑπὸ τὴν γλῶσσαν τομῶν καὶ ἀφαιρέσεως τῶν «λυσσῶν», ὀφείλεται εἰς τὰς τελευταίας ἀπηχήσεις τῆς μεσαιωνικῆς ἐπιστήμης, ἀνανεωθείσας διὰ τῆς θεωρίας τοῦ Marochelli ἐξενεχθείσας τῷ 1821.

Ἐν τούτοις, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1804, ὁ Zincke εἶχε κατορθώσει νὰ μεταδώσῃ τὴν λύσσαν εἰς πετεινούς, κονίκλους καὶ κύνας, ἐπιχρίων πρόσφατα τραύματα τούτων διὰ χρωστῆρος ἐμβαπτισθέντος εἰς τὸν σίελον λυσσώντων κυνῶν, τῷ δὲ 1813 ἐπετεύχθη ὑπὸ τοῦ Magendie πειραματικὴ μόλυνσις τοῦ κυνὸς ὑπὸ λύσσης διὰ τοῦ σιέλου λυσσῶντος ἀνθρώπου. Διὰ τῶν πειραμάτων λοιπὸν τούτων εἶχεν ἤδη σαφῶς καταδειχθῆ, ὅτι ὁ ἰὸς τῆς νόσου ἀνευρίσκεται εἰς τὸν σίελον τῶν λυσσώντων ζῴων ἢ ἀνθρώπου, ὅτε ὁ Galtier τῷ 1879, μετὰ συμπληρωματικὰ πειράματα τῶν ὡς ἄνω γνώσεων γενόμενα ὑπ' ἄλλων, κατέδειξεν ὅτι τὸ εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον ὑπὸ τοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ μολυνόμενον ζῷον εἶναι ὁ κόνικλος, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἡ νόσος δύναται νὰ σπουδασθῇ εὐκολώτερον καὶ ἀκινδύνως. Ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων στηριζόμενος ὁ Pasteur μετὰ τῶν συνεργατῶν του Chamberland καὶ Roux κατώρθωσε, πειραματισθεὶς κυρίως κατὰ τὰ ἔτη 1881—1888 ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς λύσσης, δι' ἀγχινουστάτων πειραμάτων νὰ ἀποδείξῃ: α) Ὅτι ὁ ἰὸς ἀνευρίσκεται ἐν καθαρᾷ καλλιεργείᾳ ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι τῶν ἐκ λύσσης πασχόντων ζῴων. β) Ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος καὶ ταχύτερος τρόπος τῆς μεταδόσεως τῆς λύσσης εἰς τὸν κόνικλον καὶ ἄλλα ζῷα εἶναι ὁ ὑπὸ τὴν σκληρὰν μήνιγγα τοῦ πρὸς πειραματισμὸν ζῴου, δι' ἀνατρήσεως τοῦ κρανίου του, ἐμβολιασμὸς ἐναιωρήματος νευρικῆς οὐσίας προερχομένης ἐκ τοῦ ἐκ λύσσης θανόντος ζῴου, ὅτι δὲ διὰ τοῦ τρόπου τούτου (δι' ἐμβολιασμοῦ κονίκλων π. χ.) καθίσταται δυνατὴ ἡ βεβαία διάγνωσις τῆς νόσου καὶ ἐκεῖ ὅπου πρότερον, ὡς ἐκ τῆς ἀτυπίας τῶν κλινικῶν συμπτωμάτων, δὲν ἠδύνατο σαφῶς νὰ καθορισθῇ αὕτη. γ) Ὅτι διὰ τῆς μεταβιβάσεως τοῦ ἰοῦ, δι' ἐμβολιασμοῦ νευρικῆς οὐσίας ὑπὸ τὴν σκληρὰν μήνιγγα, ἀπὸ κονίκλου εἰς κόνικλον, εἰς συνεχῆ σειράν, ἄνευ παρεμβολῆς ἄλλου τινὸς ζῴου, βραχύνεται μὲν κατ' ἀρχὰς ἡ ἐπῴασις τῆς νόσου μέχρις ὅτου κατέλθῃ ἀπὸ 20—30 ἡμερῶν, ἃς διήρκει κατὰ τοὺς πρώτους ἐμβολιασμούς, εἰς 7—9 ἡμέρας, παραμένει δὲ εἶτα αὕτη σταθερὰ πλέον εἰς τὰ ὅρια ταῦτα. δ) Ὅτι ὁ διὰ τοῦ τρόπου τούτου τῆς μολύνσεως κερδηθεὶς νέος ἰὸς εἶναι κατὰ πολλὰ διάφορος κατὰ τὰς ἰδιότητάς του τοῦ παλαιοῦ ἰοῦ ἐξ οὗ προῆλθεν, ὀνομασθεὶς ὑπὸ τοῦ Pasteur ὡς ἐκ τῆς σταθερότητος τῆς ἐπῳάσεως σταθερὸς ἰός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν αὐτοφυᾶ ἰὸν τῶν φυσικῶν λοιμώξεων, ὅστις ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἰὸς τῶν ὁδῶν. ε) Ὅτι ὁ σταθερὸς ἰὸς καταλλήλως παρασκευαζόμενος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἐπιτυχῆ προφυλακτικὸν ἐμβολιασμὸν τῶν λυσσοδήκτων.

Αἱ κλασσικαὶ αὗται ἔρευναι, ἀποτελοῦσαι τὸ ἅπαν σχεδὸν τῶν μέχρι τοῦδε γνώσεών μας ἐπὶ τῆς λύσσης καὶ τῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ ταύτης, ἐλάχιστα συνεπληρώθησαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς ἀνευρέσεως ὑπὸ τοῦ Negri (1903) εἰδικῶν διὰ τὴν λύσσαν ἐγκλεισμάτων ἐν τοῖς γαγγλιακοῖς κυττάροις τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ προσπαθειῶν, ὅπως ἡ κλασσικὴ μέθοδος τῆς θεραπείας ἀποβῇ ἀκινδυνωδεστέρα, βραχυτέρα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα, ὡς ἐξ οὗ ἐπροτάθησαν διάφοροι ταύτης τροποποιήσεις *Babès, Marie, Fermi Harris, Phillips, Ἀλιβιζάτος κ. ἄ.*).

Αἰτιολογία τῆς νόσου. Ὁ λυσσικὸς ἰὸς παραμένει ἔτι ἄγνωστος, δὲν ἔχει δηλονότι καταστῆ μετὰ βεβαιότητος ὁρατὸς διὰ τοῦ μικροσκοπίου, οὔτε ἔχει ἐπιτευχθῆ ἔτι καλλιέργεια τούτου διὰ τῶν συνήθων ἐν τῇ μικροβιολογίᾳ μέσων. Πλὴν ὅμως, ὡς ἤδη ἐλέχθη, εὑρίσκεται ὡς ἐν καθαρᾷ καλλιεργείᾳ ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι τῶν ἐκ λύσσης θανόντων ζῴων, ὅπως καὶ ἐκείνων, ὅσα πειραματικῶς ἐμβολιασθέντα δι' οἱασδήποτε ὁδοῦ, ἔπαθον μετὰ τοῦτο τὴν νόσον, θεωρεῖται δὲ ὡς «διηθητὸς ἰός», καθότι διέρχεται διὰ μικροβιοκρατῶν ἠθμίων, εἰ καὶ ἀκόμη δὲν ἔχει τελειωτικῶς καθορισθῆ διὰ ποίου μεγέθους πόρων διέρχεται. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ὅμως πειραμάτων φαίνεται ὅτι μέγα ποσὸν τοῦ ἰοῦ κατακρατεῖται διὰ διηθήσεως μέσῳ λεπτοτάτων ἠθμίων ὅτι ὁ ἰὸς ἔχει διάφορον μέγεθος κατὰ τὰ διάφορα τῆς ἀναπτύξεώς του στάδια, ὥστε μόνον τὰ νεώτερα, ἄρα καὶ μικρότερα στοιχεῖα νὰ διέρχωνται τῶν πόρων. Πλεῖστοι ἐρευνηταὶ (*Moon, Bertarelli* καὶ *Volpino, Noguchi, William, Levaditi* κ ἄ.) ἐπεχείρησαν κατὰ καιροὺς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἰοῦ, ἀφοῦ δὲ κατὰ τοὺς διαφορωτάτους τῶν τρόπων ἐν ἀναεροβίῳ περιβάλλοντι δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀνεύρωσιν ὁρατὰς ἀποικίας, ἱκανοποιήθησαν πιστοποιήσαντες πολλαπλασιασμὸν τοῦ ἰοῦ ἐν τῷ ὑγρῷ τῆς καλλιεργείας· ὁ Noguchi μάλιστα ἐπιστοποίησε πολλαπλασιασμὸν καὶ μετὰ τὴν ἑβδόμην γενεὰν διὰ μετεμβολιασμοῦ γενομένου δύο μῆνας ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐμβολιασμοῦ καὶ ἥτις γενεὰ περιεῖχε τὸ ἀρχικὸν ποσὸν τοῦ ἐμβολιασθέντος ἰοῦ εἰς ἀραίωσιν 1 : 1280000.000 ἤτοι εἰς ποσόν, ὅπερ ἄνευ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ἰοῦ θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μεταδώσῃ τὴν λύσσαν. Οὐδεμία ὅμως τῶν χρησιμοποιηθεισῶν μεθοδικῶν ἦτο κριτικῶς ἐξεταζομένη ἄμεμπτος, δι' ὃ καὶ θεωρεῖται ὅτι καλλιέργεια τοῦ ἰοῦ, πλὴν τῆς ἐν τῇ νευρικῇ οὐσίᾳ φυσικῶς τελουμένης, οὐδόλως ἔτι ἐπετεύχθη.

Ἐπίσης ἄγνωστον εἶναι εἰσέτι ἂν τὸ αἴτιον τῆς νόσου εἶναι μικρόβιον ἀνῆκον εἰς τοὺς σχιζομύκητας ἢ λοιποὺς μύκητας ἢ πρωτόζῳα. Ὁ Negri ἀνεῦρε τῷ 1903 ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι ἐκ λύσσης θανόντων ζῴων ἢ ἀνθρώπων καὶ δὴ ἐν τοῖς πυραμιδικοῖς κυττάροις τοῦ ἀμμωνείου κέρατος τούτων ἐγκλείσματα διαφόρου μεγέθους, διαμέτρου ἀπὸ 1—1,5 μ. μέχρι 22—23 μ μήκους καὶ 6,5—7 μ, ἐγκαρσίας διαμέτρου, ἐξ ὧν τὰ μὲν μικρότερα ἦσαν συνήθως σφαιρικὰ ἢ ἐλλειπτικά, τὰ δὲ μεγαλύτερα, τὰ καὶ σπανιώτερα ἄλλωστε, τριγωνικὰ μεθ' ὑποστρογγύλων γωνιῶν.

Τὰ ἐγκλείσματα ταῦτα εὑρίσκονται, συνήθως ἓν ἢ περισσότερα (μέχρι 6) τοῦ αὐτοῦ ἢ διαφόρου μεγέθους, ἐντὸς τοῦ πρωτοπλάσματος τοῦ κυττάρου, παρὰ τὰς ἀποφυάδας, ἢ καὶ ἄλλοτε πλησίον τοῦ πυρῆνος, χρώννυνται δι' εἰδικῶν χρώσεων κατὰ Mann ἢ Lentz καὶ παρουσιάζουσι λεπτὴν ἐσωτερικὴν ὑφὴν καθισταμένην εὐκολώτερον ὁρατὴν δι' εἰδικῶν λεπτῶν μεθόδων (Giemsa, ἠωσίνης - κυανοῦ τοῦ μεθυλενίου τοῦ Borrel, αἱματοξυλίνης δι' ἁλάτων σιδήρου κτλ.). Διὰ τῶν μεθόδων τούτων καὶ ἄλλων τὰ ἐγκλείσματα ἢ σωμάτια τοῦ Negri φαίνονται συνιστάμενα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ βασικῆς οὐσίας, ὀξεοφίλου κατά τινας, καὶ κεντρικῶν σωματίων 3—4 μ μεγέθους, φερόντων ἐν αὐτοῖς λεπτότατα κοκκία, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ περιφερικῶν σωματίων, τὰ ὁποῖα φέρουσιν ἐν αὐτοῖς ἰσχυρῶς χρωννύμενα ῥαβδία ἐπιμήκη μεγέθους 0,2—0,3 μ. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν πρακτικὴν ἀξίαν τῶν σωματίων τοῦ Negri, σημειωτέον ὅτι ταῦτα ἀνευρέθησαν σταθερῶς ἐν τοῖς νευρικοῖς κυττάροις τῶν ἐκ λύσσης θανόντων ζῴων ἢ ἀνθρώπων, οὐδέποτε ὅμως παρ' ἄλλοις πάσχουσιν ἢ θανοῦσιν ἐκ λοιπῶν νόσων, δι' ὃ ἔχουσι ταῦτα μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν διάγνωσιν τῆς λύσσης, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἀναφαίνονται, εἰ καὶ σπάνια καὶ λίαν μικρά, ἀκόμη ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν συμπτωμάτων τῆς νόσου, κατὰ δὲ ταύτην καὶ ἐφ' ὅσον μακρότερον διαρκεῖ ἡ νόσος πληθύνονται κυρίως ἐν τῷ ἀμμωνείῳ κέρατι. Τῆς μεθοδικῆς πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν σωματίων οὔσης μᾶλλον ἁπλῆς, ἀναλόγως τῆς χρησιμοποιηθείσης μεθόδου καὶ ἐν σχέσει μὲ τὸ πείραμα ἐμβολιασμοῦ κονίκλου διὰ τῆς νευρικῆς οὐσίας τοῦ ὑπόπτου λύσσης ζῴου, πρὸ παντὸς δὲ ταχείας (ἀπὸ 1 ὥρας μέχρι τὸ πολὺ 24ώρου), καθίσταται δυνατὸν νὰ τεθῇ ἡ διάγνωσις τῆς λύσσης σχεδὸν ἀμέσως μόλις ἀποσταλῇ ὁ ἐγκέφαλος τοῦ πρὸ ἐξέτασιν ζῴου. Οὕτω, κατὰ Negri, ἐκ 4961 ἐξετασθέντων ὑπόπτων ζῴων, 3058 ἔφερον σωμάτια Negri, 222 (6,7%) ἀπεδείχθησαν λυσσῶντα μόνον διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἀναφερομένου πειράματος, 1541 ἦσαν ἀρνητικὰ διὰ τοῦ πειράματος καὶ τῆς ἐξετάσεως τῶν σωματίων Negri καὶ 137 ἔδωσαν ἀμφίβολον ἀποτέλεσμα.

Ἐκ τῆς στατιστικῆς ταύτης ἀποδεικνύεται πασιφανῶς, πλὴν τῆς χρησιμότητος τῆς ἐξετάσεως τῆς νευρικῆς οὐσίας διὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ τὴν ὕπαρξιν τῶν σωματίων Negri, καὶ τοῦτο ἔτι, ὅτι ὅπου ἡ ἐξέτασις αὕτη ἀποβαίνει ἀρνητική, ἐκεῖ εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτος νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ πείραμα πρὸς καθορισμὸν τῆς διαγνώσεως, καθ' ὃ δίδον εἰς 6,7% ἀκριβέστερα ἀποτελέσματα τῆς πρώτης ἐξετάσεως. Τέλος σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ σωμάτια Negri σπανίως ἀνευρίσκονται εἰς ἐγκεφάλους ζῴων μολυνθέντων πειραματικῶς διὰ σταθεροῦ ἰοῦ. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν σχέσιν των πρὸς τὸ μικροβιακὸν αἴτιον τῆς λύσσης, αὕτη δὲν ἔχει ἔτι σαφῶς καθορισθῆ. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπὸ τῶν ἀρχικῶν σταδίων τῆς νόσου ἐντὸς πλείστων κυττάρων τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἀνευρίσκονται ὁμάδες ἄφθονοι σωματίων ἐν εἴδει κόκκων, τοῦτο δ' ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ σωμάτια Negri, ἅτινα εἶναι σπάνια ἀλλαχοῦ, πλὴν ἐν τοῖς κυττάροις τῶν ἀμμωνείων κεράτων· ἐπειδὴ τὰ κοκκιόμορφα ταῦτα σωμάτια φέρουσι πολλάκις χαρακτηριστικὰ σημεῖα διαιρέσεώς καὶ ὁμοιάζουσι μορφολογικῶς καὶ κατὰ τὰς χρωστικάς των ἰδιότητας πρὸς τὰ ἐντὸς τῶν σωματίων Negri ἀνευρισκόμενα ἄνω περιγραφέντα κοκκία τῶν ἐσωτερικῶν σωματίων καὶ ἐπειδὴ ἐξ ἄλλου τὰ κοκκιόμορφα σωμάτια εἶναι σταθερὸν εὕρημα ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου ἐλλείπουσι τὰ σωμάτια Negri, διὰ τοῦτο θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων ὅτι τὰ τελευταῖα ταῦτα στοιχεῖα εἶναι τὸ μικροβιακὸν αἴτιον τῆς νόσου, τὰ δὲ σωμάτια Negri εἶναι εἴτε παράγωγα τῆς ἀντιδράσεως τῶν πασχόντων κυττάρων ἐμπερικλείοντα τὸν ἰὸν (τὰ κοκκιόμορφα σωμάτια), εἴτε τοὐναντίον, ὅπερ καὶ μᾶλλον παραδεδεγμένον, αὐτὸ τοῦτο τὸ παράσιτον τῆς νόσου· τοῦτο διερχόμενον διάφορα στάδια ἐξελίξεως ἀπὸ τῶν κοκκιομόρφων στοιχείων, ἅτινα εἶναι καὶ διηθητά, μέχρι τῶν μεγάλων σωματίων Negri, ῥήγνυται τέλος, ἐλευθερῶνον τὰ ἐσωτερικὰ σωμάτιά του (σπόρους), δι' ὧν θὰ προσβληθῶσι νέα κύτταρα. Ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ μὲν τοῦ Calkins προὐτάθη ὡς ὀνομασία τοῦ αἰτίου τῆς λύσσης τὸ Neurorhyctes Lyssae, ὑπὸ τῶν Manouelian καὶ Viala ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῶν σωματίων Negri, ἐν οἷς κατὰ τοὺς συγγραφεῖς τὸ αἴτιον, πρὸς ἄλλα παράσιτα (Enzephalitozoon cuniculi π. χ.) τὸ ὄνομα Encephalitozoon Lyssae, τέλος δὲ ὑπὸ τῶν Levaditi Nicolaou καὶ Schoen τὸ ὄνομα Glugea Lyssae, καθότι κατὰ τούτους ὁ κύκλος τῆς ἐξελίξεως τῶν παρασίτων λίαν προσομοιάζει πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Doflein περιγραφὲν παράσιτον Glugea (Nosema) lophii.

Ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ ἰοῦ φυσικῶν ἢ χημικῶν μέσων. Ὁ λυσσικὸς ὅμως ἰός, εἰ καὶ ἐν πλείστοις ἔτι ἄγνωστος, ἔχει πολλαχῶς μελετηθῆ ἐν τῷ ὑποστρώματι τῆς νευρικῆς οὐσίας, ἐν ᾗ εὕρηται, καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι εὐκόλως προσβάλλεται, ἀλλοιοῦται, ἐξασθενίζει καὶ τέλος καταστρέφεται διὰ τῆς θερμοκρασίας, τοῦ φωτὸς καὶ ἀέρος. Οὕτως, ἐνῷ εἰς θερμοκρασίαν — 3° παραμένει ζῶν μέχρις 22 μηνῶν, εἰς θερμοκρασίαν +23° ἔστω καὶ μακρὰν φωτὸς καὶ ἀέρος καταστρέφεται ἐντὸς 28—33 ἡμερῶν, εἰς δὲ θερμοκρασίαν +35° ἐντὸς 24 περίπου ὡρῶν. Τοὐναντίον, μετὰ ταχεῖαν ξήρανσιν καὶ κονιοποίησιν ὑπεράνω θειικοῦ ὀξέος ἐν κενῷ καὶ διαφύλαξιν αὐτοῦ ἐν φύσιγξι κεναῖς ἀέρος, ὁ ἰὸς διατηρεῖ καὶ πλέον τῶν 500 ἡμερῶν ἀμείωτον τὴν λοιμογόνον δύναμίν του, εἰς τοῦτο δὲ στηρίζεται ἡ μέθοδος ἐμβολιασμοῦ κατὰ Harris. Ἐπίσης παύει ὢν λοιμογόνος διὰ τῆς ξηράνσεως αὐτοῦ ὑπεράνω καυστικοῦ καλίου μακρὰν τοῦ φωτὸς ἐντὸς 10—15 ἡμερῶν, παρουσιάζων βαθμιαίαν προϊοῦσαν ἐξασθένησιν ἀπὸ τῆς 2ας μέχρι τῆς 15ης ἡμέρας. Εἰς τὴν ἰδιότητα ταύτην στηρίζεται ἡ κατὰ Pasteur θεραπευτικὴ μέθοδος. Ἡ γλυκερίνη, καὶ μάλιστα ἐν θερμοκρασίᾳ τοῦ ψυγείου, ἱκανῶς συντηρεῖ τὸν ἰὸν (*Roux*) καὶ διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖται πρὸς διαφύλαξιν ἐν αὐτῇ τεμαχίων μυελοῦ ζῴων, ἅτινα ἀποστέλλονται πρὸς διάγνωσιν τῆς λύσσης, πρὸς δὲ καὶ τεμαχίων μυελοῦ σταθεροῦ ἰοῦ, εἴτε κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ξηράνσεώς του, εἴτε αὐτουσίου. Ἡ φορμαλδεΰδη καταστρέφει τὸν ἰὸν ἐν πυκνότητι 1% ἐντὸς 5', τὸ φαινικὸν ὀξὺ εἰς πυκνότητα 5% ἐντὸς 50', εἰς πυκνότητα ὅμως 1% πολὺ βραδύτερον, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν μέθοδον Fermi, τέλος δὲ ὁ αἰθὴρ βραδέως καταστρέφει τὸν ἰὸν εἰς μὲν τὰς ἐπιβολῆς στιβάδας τῆς νευρικῆς οὐσίας 60 περί-

Digitized by Google

που ὥρας μετὰ τὴν ἐμβάπτισιν εἰς αὐτόν. εἰς δὲ τὰς κατὰ βάθος μετὰ 120 ὥρας καὶ εἰς τὴν ἰδιότητα ταύτην, τῆς βαθμιαίας δηλονότι ἐξασθενήσεως, προερχομένην ἐκ τῆς βραδείας διεισδυτικότητος τοῦ αἰθέρος, στηρίζεται ἡ μέθοδος ἐμβολιασμοῦ κατ' Ἀλιβιζᾶτον. Τὰ πλεῖστα τῶν ὡς ἄνω πειραμάτων ἐγένοντο διὰ σταθεροῦ ἰοῦ· διά τε τὸν ἰὸν τοῦτον καὶ τὸν τῶν ὁδῶν ὁ καλύτερος τρόπος διατηρήσεως εἶναι ὁ ἄνω μνημονευθείς, ἤτοι ὁ ἐν καθαρᾷ οὐδετέρᾳ στείρᾳ γλυκερίνῃ εἰδ. βάρ. 1,26 ἐν ψυγείῳ, διὰ δὲ τὰς τροπικὰς χώρας ὁ μετ' ἀποξήρανσιν κατὰ Harris.

Καθὼς ἐλέχθη, ὁ ἰὸς διέρχεται διὰ μεγαλοπόρων διηθητικῶν κηρίων, τὸ ποσὸν ὅμως τούτου ἐν τῷ διηθήματι εἶναι λίαν μικρόν, καὶ διότι, παρ' ὅλην τὴν λεπτὴν λειοτρίβησιν τοῦ περιέχοντος τὸν ἰὸν μυελοῦ, μέγα μέρος κατακρατεῖται εἰς τὰ μὴ διὰ τῆς λειοτριβήσεως. διαρραγέντα κύτταρα καὶ διότι ἐπίσης ἀρκετὸν ποσὸν τοῦ ἰοῦ προσροφεῖται διὰ τῶν κηρίων. Ἐν τούτοις ἡ μέθοδος τῆς διηθήσεως πρακτικῶς χρησιμοποιεῖται ὁσάκις κυρίως πρόκειται νὰ ἀνευρεθῇ ὁ ἰὸς ἐντὸς τῶν σιελογόνων ἀδένων, ὅπου ἡ συνύπαρξίς του μετ' ἄλλων μικροβίων (πνευμονιοκόκκων π. χ.) μεγάλως δυσχεραίνει τὴν διὰ τοῦ πειράματος ἐπὶ ζῴου ἐξέτασιν. Ὁ ἰὸς διαχέεται ἐκ τοῦ περιέχοντος αὐτὸν μυελοῦ ἐν τῇ γλυκερίνῃ, ἐν ᾗ τυχὸν οὗτος ἔχει ἐμβαπτισθῆ. Τὴν ἰδιότητα δὲ ταύτην μετεχειρίσθησαν οἱ Kraus καὶ Michalka διὰ τὴν σύνδεσιν συμπληρώματος μεταξὺ τοῦ οὕτω λαμβανομένου καθαροῦ ἰοῦ ἐν γλυκερίνῃ, καὶ ἀνόσου ὀροῦ περιέχοντος ἀντιλυσσικὰ ἀντισώματα. Δι' ὠσμώσεως διὰ ῥέοντος ἀπεσταγμένου ὕδατος, ἐναιωρήματος σταθεροῦ ἰοῦ ἐντὸς σακκιδίων κολλωδίου, λαμβάνεται ὑπόλειμμα, ὅπερ εἶναι ἀλοιμογόνον. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις ἡ ἀντιγόνος δύναμις τοῦ ὑπολείμματος τούτου εἶναι ἔτι ἰσχυρά, μεταχειρίζεται ὁ Cumming τὸ οὕτω κερδηθὲν ἐναιώρημα πρὸς ἀντιλυσσικὴν θεραπείαν ἀρκετὰ διαδεδομένην ἐν Ἀμερικῇ.

Διαφοραὶ σταθεροῦ καὶ ἰοῦ τῶν ὁδῶν. Ὁ σταθερὸς ἰὸς διακρίνεται πλήρως ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ ἰοῦ τῶν ὁδῶν διὰ τῶν ἑξῆς χαρακτηριστικῶν:

1) Ἡ ἐπῴασις ἐπὶ κονίκλων μολυνθέντων ἐνδοκρανιακῶς διὰ τοῦ αὐτοῦ ποσοῦ τῶν δύο τούτων ἰῶν εἶναι ἄλλοτε ἄλλη ἐπὶ τοῦ τῶν ὁδῶν, κυμαινομένη ἀπὸ 10—200 ἡμερῶν, σταθερὰ δὲ τοὐναντίον ἐπὶ σταθεροῦ ἰοῦ ἀπὸ 4 ἕως 6 ἡμερῶν.

2) Ἡ διάρκεια τῆς ἀναφανείσης ἐπὶ κονίκλων νόσου καταλαμβάνει ἡμέρας τινὰς ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ πρώτου ἰοῦ προκληθείσης, τὰ δὲ στάδιά της χωρίζονται σαφῶς εἰς μανιακὸν καὶ παραλυτικόν, ὧν ἐκεῖνο προηγεῖται καὶ εἶναι μακρότερον· τοὐναντίον ἡ διάρκεια τῆς διὰ τοῦ δευτέρου ἰοῦ προκληθείσης νόσου εἶναι βραχυτέρα, σπανίως ὑπερβαίνουσα τὰς δύο ἡμέρας, καθ' ἅς, μετὰ βραχύτατον μανιακὸν στάδιον, ἐπέρχονται ἐκσεσημασμένα τὰ παραλυτικὰ συμπτώματα, μεθ' ὃ ὁ θάνατος.

3) Ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ «κυρίως ἀμμωνείῳ κέρατι» τοῦ διὰ τῶν ὁδῶν μολυνθέντος ζῴου ἀνευρίσκονται σωμάτια Negri. Εἰς τὸν διὰ σταθεροῦ ἰοῦ εἶναι ἐλάχιστα, ἀντικαθίστανται δὲ ὑπὸ ἄλλων ὀνομαζομένων «σωματίων μετεμβολιασμοῦ».

4) Ὁ ἰὸς τῶν ὁδῶν (φυσικὸς ἰὸς) εἶναι λοιμογόνος, εἰσαγόμενος διὰ τοῦ δέρματος, ὁ σταθερὸς ὅμως ἰός, καθ' ὃ τεχνητῶς προσαρμοσθεὶς ἰὸς πρὸς τὸ νευρικὸν σύστημα, ἔχασε σχεδὸν πλήρως τὴν ἱκανότητα τοῦ νὰ προκαλῇ λοίμωξιν δι' ἐκείνου, τοὐναντίον ὅμως ἔχει εἰδικὴν τοιαύτην ἱκανότητα νὰ προκαλῇ βεβαίας λοιμώξεις, ἔστω μὲ ἐλάχιστα ποσὰ εἰσαγόμενα ἐνδοκρανιακῶς. Οὕτω ἐπὶ ἐνδοκρανιακῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἰοῦ συνήθως ἀναγκαιοῦσι πρὸς βεβαίαν λοίμωξιν 0,0002—0,001 τοῦ χιλιοστογρ. σταθεροῦ ἰοῦ, τοὐναντίον 0,02—0,04 τοῦ ἰοῦ τῶν ὁδῶν.

5) Ὁ σταθερὸς ἰὸς ἔχει τὴν ἰδιότητα, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἀπώλεσε τὴν προσαρμογήν του καὶ τὴν λοιμογόνον του δύναμιν, πρὸς τὰ περιφερικὰ νεῦρα καὶ ἱστούς, καὶ ἐκέρδισε τοιαύτην διὰ τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα νὰ δύναται ἐνιέμενος ὑποδορίως, ἐνδομυϊκῶς κ. τ. λ. νὰ προφυλάξῃ ἐναντίον τῆς λύσσης ἅπαντα τὰ ζῷα πλήν, μετὰ δυσκολίας, τοῦ κονίκλου, ἐξ οὗ προέρχεται· ὁ ἰὸς τῶν ὁδῶν τοὐναντίον ἀμοιρεῖ τῆς ἰδιότητος ταύτης, οὐ μὴν ἀλλὰ εἶναι καὶ ἐπικίνδυνος.

6) Τέλος, κατὰ τελευταίας ἐρεύνας (Busson) ὁ σταθερὸς ἰὸς διακρίνεται γενικῶς διὰ τὴν μικρὰν λοιμογόνον του δύναμιν, τοὐναντίον δὲ διὰ τὴν ἐκσεσημασμένην τοιαύτην τοξικήν· τἀνάπαλιν δὲ ὁ ἰὸς τῶν ὁδῶν.

Αἱ διαφοραὶ αὗται μεταξὺ τῶν δύο ἰῶν εἶναι αἱ κυριώτεραι, οὐχὶ ὅμως καὶ αἱ μοναδικαί· πλὴν ὅμως τούτου καὶ ἕκαστος σταθερὸς ἰὸς δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ ὡς ἁπανταχοῦ τελείως ὁμότιμός τις ποσότης. Τοὐναντίον παρουσιάζει ἀρκετὰ μεγάλας διαφορὰς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἀντιλυσσικὸν καθίδρυμα, διὰ προσκτήσεως νέων ἰδιοτήτων καὶ ἀποβολῆς παλαιῶν, αἵτινες μέχρι σήμερον ἀνεπαρκῶς ἐμελετήθησαν καὶ εἰς ἃς ὀφείλονται πολλάκις καὶ τὰ διάφορα ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας, ὡς καὶ αἱ τυχὸν βλάβαι, αἵτινες ἐπέρχονται ἐνίοτε εἰς ἄτομα ὑποστάντα τὴν ἀντιλυσσικὴν θεραπείαν.

Περὶ τῆς ἐκ τοῦ ἰοῦ τοξίνης. Ἡ παραγωγὴ ὅμως τοξίνης ὑπὸ τοῦ ἰοῦ δὲν ἔχει μέχρι σήμερον ἀπολύτως μετὰ βεβαιότητος ἀποδειχθῆ, καὶ τοῦτο διότι, ἀφ' ἑνὸς μέν, καθὼς ἤδη ἐλέχθη, ὁ ἰὸς διέρχεται ὑπό τινας περιστάσεις τὰ μικροβιοκρατῆ κηρία, ἄρα εἶναι δύσκολος ὁ διαχωρισμὸς τῆς τυχὸν παραγομένης τοξίνης ἀπὸ τούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι, μὴ καταστάσης μέχρι σήμερον δυνατῆς τῆς καθαρᾶς καλλιεργείας τοῦ ἰοῦ, οὗτος, παράγων τυχὸν τὴν τοξίνην, ἐκχέει αὐτὴν εἰς τὸ περιβάλλον νευρικὸν σύστημα, μεθ' οὗ ἀμέσως ἑνοῦται αὕτη ἀρρήκτως (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν τετανικήν, τὴν τῆς ἀλλαντιάσεως κτλ.), ἐξ οὗ εἶτα ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπομονωθῇ ἢ διαχωρισθῇ καὶ μελετηθῇ αὕτη. Κατὰ τρίτον πρὸς τούτοις λόγον, τοξικά τινα συμπτώματα παρουσιαζόμενα κατὰ τὰς μελέτας διὰ τοῦ ὑποτιθεμένου τοξινοφόρου νευρικοῦ συστήματος μετὰ λυσσικὴν λοίμωξιν, δύνανται ἀσυζητητὶ νὰ ἀποδοθῶσι καὶ εἰς τὰ προϊόντα διασπάσεως καὶ καταστροφῆς τῆς ἤδη πολλαχῶς ἐκ τῆς νόσου βλαβείσης νευρικῆς οὐσίας, ἐν ᾗ κατασκηνοῦται ὁ ἰὸς αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν ᾗ διαχέεται τυχὸν ἡ τοξίνη. Ἐν τούτοις, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας ταύτας, τὴν ὕπαρξιν τοξίνης καθιστᾷ λίαν πιστευτὴν ἡ ἐνίοτε παρουσιαζομένη κλινικὴ εἰκὼν τῆς μαρασμώδους λύσσης, ἥτις, ἀπολήγουσα εἰς θάνατον, ἐπέρχεται μετ' ἐμβολιασμὸν ζῴων διὰ λυσσικῆς οὐσίας προερχομένης ἐξ ἄλλων ζῴων ἐμβολιασθέντων δι' ἰοῦ διελθόντος διὰ ποικίλης σειρᾶς ὄντων, π. χ. πιθήκων, πτηνῶν κτλ.

Τὰ οὕτως ἐμβολιασθέντα ἐκεῖνα ζῷα διηνεκῶς ἀπισχναινόμενα καὶ καταρρέοντα θνήσκουσιν ὑπὸ τὴν εἰκόνα τυπικῆς τοξικῆς δηλητηριάσεως, ἐνῷ ἐκ τῆς νευρικῆς των οὐσίας οὐδόλως ἐπιτυγχάνεται πλέον ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἰοῦ διὰ νέων μετεμβολιασμῶν. Ὁ μετὰ τὴν ἀπίσχνανσίν των θάνατος ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοξίνης παραχθείσης μὲν ὑπὸ τοῦ ἐξασθενηθέντος ἰοῦ, διὰ τῶν ἐμβολιασμῶν διὰ διαφόρων ζῴων, ὅστις ὅμως ὁ ἴδιος μετὰ παραγωγὴν ἀρκετοῦ ποσοῦ τοιαύτης δραστικῆς τοξίνης, ἀπωλέσθη ἐν τῷ πρὸς τὸν ὀργανισμὸν ἀγῶνι.

Σχέσις τοῦ ἰοῦ πρὸς τὰ καθέκαστα ὄργανα. Κατὰ τὴν φυσικὴν μόλυνσιν ἀνθρώπου ἢ ζῴου δι' ἰοῦ τῶν ὁδῶν, ἡ μετάδοσις τελεῖται διὰ τοῦ μεμολυσμένου σιέλου τῶν πασχόντων ζῴων, ὅστις καὶ πειραματικῶς ἀπεδείχθη *(Zinke)* περιέχων τὸν ἰόν. Ἐν τούτοις τὸ ποσὸν τοῦ ἰοῦ ποικίλλει λίαν ἐν τούτῳ, οὕτω δ' ἴσως ἐξηγεῖται ἐν μέρει τὸ φαινόμενον ὅτι καὶ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς παστερείου ἀντιλυσσικῆς θεραπείας ἀναλόγως τοῦ δήξαντος ζῴου (κυνός, λύκου), μόλις 15—50 % τῶν δακνομένων ἔπασχον τὴν νόσον. Πρακτικὴν σημασίαν μεγίστην ἔχει ἡ γνῶσις ὅτι ὁ ἰὸς δύναται νὰ ἀνευρεθῇ ἐν τῷ σιέλῳ τῶν λυσσώντων ζῴων καὶ 10 ἔτι ἡμέρας πρὸ τῆς ἐμφανίσεως οἱουδήποτε συμπτώματος τῆς νόσου. Τὸ γεγονὸς τοῦτο μᾶς ἐπιβάλλει τὴν ἔναρξιν τῆς προφυλακτικῆς θεραπείας παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀμέσως μετὰ τὴν μόλυνσιν τούτου, ἔστω καὶ ἂν τὸ μολῦνον ζῷον παραμένῃ ἔτι ὑγιές. Μεγίστην σημασίαν ἔχει καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη περιεγράφησαν ἀρκεταὶ περιπτώσεις ζῴων, ἅτινα ἀφοῦ παρουσίασαν συμπτώματα λύσσης ἰάθησαν προσωρινῶς, σχόντα μετὰ τοῦτο νέας λυσσικὰς προσβολὰς θανατηφόρους ἢ μὴ (ὑπόστροφος λύσσα) καὶ ὅτι τῶν ζῴων τούτων ὁ σίελος ἐξετασθεὶς εὑρέθη ἔτι καὶ 5 ἡμέρας μετὰ τὴν πάροδον τῶν παθολογικῶν συμπτωμάτων φέρων τὸν ἰόν.

Ἐκ τοιούτων περιπτώσεων ἀναφέρεται, ὡς μοναδικὸν παράδειγμα (Rahmet), ἡ μόλυνσις καὶ ὁ θάνατος παιδίου μὴ ὑποβληθέντος εἰς θεραπείαν μετὰ τὸ δῆγμα, καθότι ὁ κύων παρατηρηθεὶς ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας εὑρέθη ὑγιής.

Οἱ σιελογόνοι ἀδένες περιέχουσι τὸν ἰὸν εἰς μεγαλυτέραν ποσότητα ἢ ὁ σίελος, εἰς καθαρὰν δὲ καλλιέργειαν, ὡς ἤδη ἐτονίσθη, τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα, οἱοσδήποτε τρόπος μολύνσεως καὶ ἂν προηγήθη (φυσικὸς ἢ τεχνητὸς) καὶ δι' οἱασδήποτε ὁδοῦ καὶ ἂν ἐγένετο αὕτη. Εὐνόητον ὅτι οὐχὶ ἅπαντα τὰ τμήματα τοῦ συστήματος τούτου περιέχουσι πάντοτε τὴν αὐτὴν ποσότητα ἰοῦ, συνήθως ὅμως ὁ ἐγκέφαλος περιέχει περισσοτέραν ποσότητα ἢ ὁ νωτιαῖος μυελὸς καὶ εἰς ἀμφότερα ταῦτα ἡ φαιὰ οὐσία εἶναι 20—50 φορὰς πλέον λοιμογόνος τῆς λευκῆς. Ὁ ἰὸς ἀνευρίσκεται ἐνωρὶς ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι, ἤτοι πολλάκις 8—12 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν πρώτων συμπτωμάτων, ἐνίοτε καὶ ἐνωρίτερον. Ἀξιοσημείωτον εἶναι τοῦτο, ὅτι ὁ ἰὸς ἀνευρέθη, εἰ καὶ σπανιώτατα, ἐν λανθανούσῃ καταστάσει ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἀνθρώπων (ἢ καὶ ζῴων μολυνθέντων) ἢ φυσικῶς ὑπὸ λυσσώντων ζῴων ἢ καὶ τεχνητῶς. Εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον ὅτι περιπτώσεις τινὲς σπάνιαι λίαν ὀψίμου ἐμφανίσεως τῆς λύσσης παρὰ λυσσοδήκτοις, ἔστω καὶ μετ' εἰδικὴν θεραπείαν, ὀφείλονται εἰς τὸ ὅτι ὁ ἰὸς παρέμεινεν εἰς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα ἐν λανθανούσῃ καταστάσει ἐπὶ πολύ, τυχούσης δὲ εὐκαιρίας, μετὰ τραῦμά τι, ἰσχυρὰν κόπωσιν, ψῦξιν ἢ καὶ ἄλλα, κατώρθωσε νὰ ὑπερισχύσῃ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῆς κτηθείσης ἀνοσίας καμφθείσης διὰ τοῦ χρόνου καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν νόσον. Εἰς τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν σπανίως ἀνευρίσκεται ὁ ἰὸς καὶ ἐν ἐλαχίστῃ ποσότητι, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ὄργανα ἢ προϊόντα τούτων (γάλα π. χ.), εἰς δὲ τὸ αἷμα ὁ ἰός. εἰ καὶ διὰ τούτου μεταφέρεται εἰς πλεῖστα ὄργανα, δὲν κυκλοφορεῖται ἀφθόνως. Ἐνίοτε ἀνευρέθη ἐπίσης εἰς τὸ σημεῖον τοῦ δήγματος ἢ καὶ τοὺς χωρικοὺς λεμφαδένας μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τῆς νόσου, ἤτοι ἀρκετὸν καιρὸν μετὰ τὴν μόλυνσιν.

Ἡ ἐνδομήτριος μετάδοσις τῆς λύσσης ἀπὸ τῆς μητρὸς εἰς τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ πλακοῦντος, ἀπεδείχθη πειραματικῶς δυνατὴ ὑπὸ τοῦ Konradi.

Τρόποι μολύνσεως. Φυσικῶς ὁ ἄνθρωπος ἢ τὰ ζῷα μολύνονται, ὡς ἤδη ἐλέχθη, εἴτε διὰ δήγματος εἰς οἱανδήποτε χώραν εἴτε δι' ἀμυχῶν προξενηθεισῶν ὑπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ λυσσῶντος ζῴου, μολυνθέντων ὑπὸ τοῦ σιέλου του, εἴτε διὰ λειχῆς προσφάτου τραύματος ἢ ἐκδορᾶς ἔστω καὶ μικροσκοπικῆς ἐκ μέρους λυσσῶντος ζῴου. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ μόλυνσις δὲν εἶναι πάντοτε τῆς αὐτῆς βαρύτητος καὶ ὅτι ἐκτὸς ἄλλων παραγόντων, ὅσον μεγαλύτερον εἶναι τὸ τραῦμα καὶ πλησιέστερον πρὸς νευροβριθῆ χώραν (πρόσωπον, κεφαλήν, χεῖρας, βραχίονας) τόσον ἐπικινδυνωδεστέρα εἶναι ἡ μόλυνσις. Ἐπίσης παρετηρήθη ὅτι ἡ μόλυνσις εἶναι βαρυτέρα κατὰ τραύματα ἐπὶ γυμνῆς σαρκὸς ἢ ἐπὶ κεκαλυμμένης, μέρους τοῦ ἰοῦ ἀπομασσομένου διὰ τῶν ἐνδυμάτων, ἐπίσης δέ, ὅτι ἐπὶ σειρᾶς ἀλληλοδιαδόχως δηχθέντων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λυσσῶντος ζῴου, οἱ πρῶτοι μολύνονται βαρύτερον, ὡς ἐκ τοῦ μεγαλυτέρου ποσοῦ τοῦ ἐμβολιαζομένου ἰοῦ ἐν τῷ ἀφθονωτέρῳ σιέλῳ, οἱ δὲ μετ' ἐκείνους ἐλαφρότερον.

Ἡ ἀπορρόφησις τοῦ ἰοῦ ἀπὸ τῆς χώρας, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ μόλυνσις, συμφώνως πρὸς πειράματα, ἅτινα ἐτελέσθησαν διὰ σταθεροῦ ἰοῦ, εἶναι ταχυτάτη, τόσον ταχεῖα, ὥστε ὁ κατὰ βάθος γενόμενος καυτηριασμὸς τῆς χώρας ταύτης ἢ καὶ ἀκρωτηριασμὸς τοῦ μέλους μετὰ 5—10 λεπτὰ ἀπὸ τῆς μολύνσεως δὲν σῴζουσι μετὰ βεβαιότητος τὸ πειραματόζῳον.

Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς παστερείου θεραπείας οἱ παλαιότεροι ἰατροὶ ἐγνώριζον ἐκ πείρας ὅτι καὶ βαθὺς ἔστω καυτηριασμὸς δι' ὀξέων ἢ σιδήρου γενόμενος, οὐχὶ μακρὸν χρόνον μετὰ τὸ τραῦμα δὲν ἀπεσόβει πάντοτε τὴν ἐπέλευσιν τῆς νόσου εἰς τὸν ἄνθρωπον, δι' ὃ καὶ σήμερον τοιαύτη ἐπέμβασις ἀποφεύγεται, γενομένη μόνον, ὅταν λεπτά τινα μόλις παρῆλθον ἀπὸ τοῦ γεγονότος, ἢ ὅταν πρόκειται ὁ παθὼν νὰ ὑποβληθῇ, ὡς ἐκ τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, μετὰ μακρότερον χρόνον εἰς τὴν ἀντιλυσσικὴν θεραπείαν· κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ἀγωγὴ τοῦ τραύματος εἶναι ἡ συνήθης σήμερον ἐν τῇ χειρουργικῇ (ἀντισηπτικὴ ἢ ἁπλοῦς ἀσηπτικὸς ἐπίδεσμος).

Πειραματικῶς ἡ λύσσα δύναται νὰ μεταδοθῇ ἀπὸ ζῴου εἰς ζῷον κατὰ τοὺς διαφορωτέρους τῶν τρόπων. Ὁ πλέον ἐν χρήσει καὶ βεβαιότερος εἶναι ὁ δι' ἀνατρήσεως τοῦ κρανίου καὶ εἰσαγωγῆς ἐλαχίστου ποσοῦ ἐναιωρήματος νευρικῆς οὐσίας τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ζῴου ὑπὸ τὴν σκληρὰν μήνιγκα ἢ ἐνδεγκεφαλικῶς εἰς τὸ ὑπὸ πειραματισμὸν τοιοῦτον. Ὁ τρόπος οὗτος εἶναι ὁ μόνος ἐν χρήσει διὰ τὸν μετεμβολιασμὸν τοῦ σταθεροῦ ἰοῦ. Δύναται ὅμως ὅ τε σταθερὸς ἰὸς ὡς καὶ ὁ τῶν ὁδῶν νὰ μολύνωσιν εἰσαγόμενοι ἢ ἐνδορραχιαίως ἢ διὰ τοῦ προσθίου θαλάμου τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ δι' ἐνδομυϊκῆς ἐνέσεως ἢ τέλος καὶ ὑποδορίας (ὅπερ ἔχει ἀβέβαια ἀποτελέσματα ἐπὶ σταθεροῦ ἰοῦ). Ἐπὶ βιολογικῆς ἐξετάσεως ὑπόπτου διὰ λύσσαν ζῴου ἀποστέλλεται εἰς τὸ πρὸς τοῦτο ἵδρυμα ἢ ὁλόκληρος ἡ κεφαλὴ ἐντὸς ὑφάσματος ἐμβεβρεγμένου ἐντὸς διαλύμματος 5% φαινικοῦ ὀξέος ἢ λυσόλης καὶ ἀποστραγγισθέντος, ἢ τμῆμα νευρικῆς οὐσίας (προμήκους ἢ κυρίως ἀμμωνείου κέρατος) ἐντὸς καθαρᾶς γλυκερίνης ἢ τέλος, ἐν ἀδυναμίᾳ, ἐντὸς ἅλατος.

Γενομένου ἐναιωρήματος ἐκ τῆς νευρικῆς οὐσίας τοῦ ζῴου τούτου, μολύνονται διὰ τὸ ἀσφαλὲς δύο πειραματόζῳα, τὸ μὲν ἐνδοκρανιακῶς, τὸ δὲ δι' ἐνδομυϊκῆς ἐνέσεως καὶ παρακολουθοῦνται τὰ ζῷα μέχρις ἐμφανίσεως καὶ πιστοποιήσεως τῆς νόσου. Ἐν τούτοις σημειωτέον ὅτι ἐπέρχονται ἐνίοτε ἄτυποι μορφαὶ τῆς νόσου, ἐπιφέρουσαι τὸν θάνατον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπιβάλλεται ἡ ἀναζήτησις τῶν σωματίων τοῦ Negri ἐν τῇ νευρικῇ οὐσίᾳ τοῦ αὐτοῦ θανόντος ζῴου καὶ νέος μετεμβολιασμὸς ἐπὶ ἄλλων ζῴων διὰ τῆς νευρικῆς ταύτης οὐσίας. Ἐὰν τὸ πρὸς ἐξέτασιν ἀποστελλόμενον τμῆμα νευρικῆς οὐσίας ἔχει ἤδη ὑποστῆ βαθείας ἀλλοιώσεις, ὥστε ὡς ἐκ τούτου νὰ προεικάζεται ὁ θάνατος τοῦ πειραματοζῴου, τότε παρασκευάζεται τὸ ἐναιώρημα ἐντὸς 1 % φαινικοῦ ὀξέος καὶ ἐνίεται μόνον ὑποδορίως, τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ὅμως ἐνίοτε ἀβέβαια. Τὸ δὲ πει-

Digitized by Google

ρατόζῳον πρέπει νὰ παρακολουθῆται τοὐλάχιστον ἐπὶ 180 ἡμέρας περίπου, ἐφ' ὅσον δὲν παρουσιάζει συμπτώματα, ἵνα κηρυχθῇ ὡς ὑγιές. Προσθετέον καὶ ἐνταῦθα, ὅτι διὰ τοὺς λόγους τούτους οὐδέποτε πρέπει νὰ παραλείπεται ἡ ἐξέτασις διὰ σωμάτια Negri ἀποσταλείσης νευρικῆς οὐσίας, καθ' ὃ δίδουσα ταχέα ἀποτελέσματα.

Ἐπιδημιολογία τῆς λύσσης. Ἡ λύσσα εἶναι ἁπανταχοῦ διαδεδομένη παρὰ τοῖς κυσίν, εἶναι δὲ κατ' ἐξοχὴν ἐνζῳοτικὴ νόσος.

Μόνον ἡ Αὐστραλία καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ Ἀγγλία, ἀφοῦ ὡς ἐκ τῆς εὐνοϊκῆς των θέσεως ὡς νήσων καὶ τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων κατώρθωσαν νὰ ἀπαγορεύσουν τὴν εἰσαγωγὴν κυνῶν, ὅσοι δὲν ὑπέστησαν ἑξάμηνον κάθαρσιν καὶ ἀπεδείχθησαν ὑγιεῖς, καὶ ἀφοῦ ἐξωλόθρευσαν μέχρις ἑνὸς τοὺς λυσσῶντας κύνας, ἠλευθερώθησαν ἐκ τῆς νόσου ταύτης, μὴ παρουσιαζομένων πλέον περιπτώσεων, οὔτε παρὰ τούτοις, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς τὰ ἄλλα ζῷα ἢ τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς ἄλλα κράτη, ὅπου ὑπάρχουσιν ἔτι ἄφθονοι λύκοι, ἡ νόσος ἐπιπολάζει καὶ παρὰ τούτοις, ὡς καὶ παρὰ θωσίν, ἀλώπεξιν, ὑαίναις κτλ.

Ὁ κύων καὶ ὁ λύκος, ὡς ἐκ τῶν ὅρων τῆς ζωῆς των, τῆς διηνεκοῦς μετακινήσεώς των, τῆς ἐπιθετικότητός των, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἰδιότητός των νὰ δάκνωσι, μεταφέρουσι τὴν νόσον εἰς τοὺς ὁμοίους των, τὰ ἄλλα ζῷα καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἤδη κατὰ τὴν ἐπῴασιν τῆς νόσου των, ὡς ἐξ οὗ καὶ ἡ διάδοσις τῆς λύσσης καθίσταται εὐκολωτέρα καὶ μεγαλυτέρα.

Ἐκ τῶν κατοικιδίων ζῴων αἱ γαλαῖ πάσχουσιν ἐπίσης ἐνίοτε τὴν νόσον, μολυνόμεναι ἰδίως ὑπὸ τῶν κυνῶν, τέλος δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ ἵπποι, βόες, χοῖροι καὶ πρόβατα. Κατὰ στατιστικὴν τῶν Fröhner καὶ Zwick ἐπιστοποιήθησαν ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ τοῦ 1910—1915 ὡς λυσσῶντα τὰ ἑξῆς ζῷα: κύνες 1.583, βόες 254, γαλαῖ 22, ἵπποι 17, χοῖροι 15, πρόβατα 12, αἶγες 7, ἀλέκτορες 2. Ἐν τούτοις ἡ στατιστικὴ αὕτη οὐδαμῶς δεικνύει τὴν ἀναλογίαν τῆς μεταξὺ τῶν ζῴων μολύνσεως, διότι αὕτη εἶναι λίαν διάφορος, ἐξαρτωμένη ἐκ πλείστων τοπικῶν καὶ ἄλλων συνθηκῶν. Οὕτω παρετηρήθη ἐνίοτε μετάδοσις τῆς λύσσης ὑπὸ ἑνὸς κυνὸς εἰς ὁλόκληρον ποίμνιον βοῶν ἢ προβάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ ἵππων. Ἀξιοσημείωτος δὲ εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ ἐν Βραζιλίᾳ παρατηρηθεῖσα μετάδοσις τῆς νόσου εἰς βοῦς καὶ ἵππους δι' αἱμαπομυζητικῶν νυκτερίδων, καταστραφέντων οὕτως ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ 30 % τῶν ἵππων καὶ 15 % τῶν βοῶν. Ἐκεῖ ἡ νόσος ἐξεδηλώθη ὑπὸ τὴν παραλυτικὴν μορφήν.

Ἡ ἀναλογία τῆς μολύνσεως τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τῶν διαφόρων ζῴων εἶναι περίπου 93 % διὰ τῶν κυνῶν, 4 % ὑπὸ γαλῶν, καὶ 3 % ὑπ' ἄλλων ζῴων. Ἡ ἀναλογία ὅμως αὕτη εἶναι πολὺ διάφορος, ὅπου ὑπεισέρχεται μόλυνσις διὰ λύκων, ἢ ὅπου ἡ λύσσα παρὰ τοῖς ζῴοις ἔχει ἐνζῳοτικὴν μορφήν, ὅτε ἑκατοστιαίως κατέρχεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ κυνῶν μολυνομένων καὶ ἀνέρχεται ὁ ὑπὸ τῶν ἄλλων ζῴων. Σπουδαῖον γεγονὸς εἶναι τὸ ὅτι ὅπου ἐκ τῶν λαμβανομένων ἡμιμέτρων ἡ νόσος παρὰ τοῖς κυσὶν εἶναι λίαν διαδεδομένη, ἐκεῖ ὁ ἰὸς παρουσιάζει κατὰ καιροὺς μεγάλας αὐξομειώσεις, ἤτοι ἔχει ἄλλοτε μὲν ηὐξημένην λοιμογόνον δύναμιν, ἄλλοτε δὲ ἠλαττωμένην, τῆς ἐναλλαγῆς ταύτης ἐμφανιζομένης κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον. Εὐνόητον ὅτι διὰ τὸν ἄνθρωπον ἡ μόλυνσις δι' ἰοῦ ηὐξημένης λοιμογόνου δυνάμεως εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος. Πιστοποιεῖται δὲ ἡ ηὐξημένη αὕτη λοιμογόνος δύναμις διὰ πειραμάτων ἐπὶ κονίκλων ἢ ἰνδικῶν χοιριδίων, τῆς ἐπῳάσεως οὔσης βραχυτέρας κατὰ πολὺ τῆς συνήθους. Οἱ κυριώτεροι τρόποι τῆς φυσικῆς μεταδόσεως τῆς λύσσης περιεγράφησαν ἤδη. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ σπάνιοι, οἵτινες εἶναι καὶ ἀξιοσημείωτοι, ὡς π. χ. ἡ ἅπαξ παρατηρηθεῖσα (*Remlinger*) μετάδοσις τῆς νόσου διὰ λειχῆς τοῦ πρωκτοῦ ἀποπατοῦντος ἀνθρώπου ἢ ἄλλοτε διὰ γαλῆς, ἥτις μολυνθεῖσα διὰ σιέλου λυσσῶντος κυνὸς χωρὶς νὰ τραυματισθῇ καὶ πάθῃ τὴν νόσον μετέφερε τὴν μόλυνσιν εἰς τὴν κυρίαν της, προξενήσασα εἰς ταύτην ἀμυχὴν κατὰ τὸν βραχίονα, ἐξ ἧς νοσήσασα ἡ κυρία ἔθανε. Τέλος παρετηρήθη καὶ ἔμμεσος μετάδοσις δι' ἀντικειμένων· οὕτω κυνὸς σχίσαντος καὶ μολύναντος διὰ τοῦ σιάλου κἄτοτε τὴν περισκελίδα μικροῦ, ὅταν ἡ μήτηρ τούτου ῥάψασα τὴν περισκελίδα ἔκοψε τὸ νῆμα διὰ τοῦ στόματος, ἐπληγώθη διὰ τῆς κλωστῆς κατὰ τὰ χείλη, ἐμολύνθη καὶ ἀπέθανεν. Ἐπίσης παρετηρήθη μόλυνσις θανατηφόρος εἰς ἄνθρωπον φέροντα μικροσκοπικὰ τραύματα κατόπιν καθαρισμοῦ τῆς τροφοδόχου λυσσῶντος κυνός. Μετάδοσις ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον διὰ δήγματος ἐπιστοποιήθη ἅπαξ μόνον μέχρι σήμερον. Τέλος ἡ μετάδοσις τῆς νόσου διὰ κρέατος λυσσώντων δὲν εἶναι μὲν πρακτικῶς δυνατὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον τρώγοντα ἑφθὸν τοῦτο, φαίνεται ὅμως δυνατὴ εἰς τὰ τρωκτικὰ (μεγαλόμυες π. χ.).

Παθογένεσις τῆς νόσου. Ὁ ἰὸς εἰσαγόμενος διὰ τοῦ δήγματος, ἀμυχῆς ἢ λειχῆς προσφάτου, ἔστω καὶ μικροσκοπικοῦ τραύματος ὑπὸ τὸ δέρμα ἀπορροφεῖται εἰς τὰ πέριξ, εἰσέρχεται ἐντὸς τῶν λεμφικῶν σχισμῶν, ὁπόθεν δύναται βεβαίως νὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὸ αἷμα, πρὸ παντὸς ὅμως διαχέεται ἐντὸς τῶν περινευρικῶν λεμφικῶν χώρων, ἐκ τῶν ὁποίων εἶτα ἐγκαθίσταται διὰ τῶν νευραξόνων εἰς τὰ νευρικὰ κύτταρα. Ἡ μεταφορὰ ἄρα τοῦ ἰοῦ τελεῖται κυρίως διὰ τῶν περιφερικῶν νεύρων εἰς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα, ὅπου οὗτος προξενεῖ διὰ τῶν καταστροφῶν ἃς προκαλεῖ τὴν νόσον. Οὐ μόνον δὲ εἰκάζεται ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς ἐπῳάσεως, ἀλλὰ καὶ πειραματικῶς ἀπεδείχθη ὅτι ἡ μεταφορὰ αὕτη τελεῖται κυρίως καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς διὰ τῶν νεύρων, ἀνευρεθέντος π. χ. τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, ἐπὶ πειραματικῆς μολύνσεως τοῦ ἰσχιαδικοῦ νεύρου, πολλῷ πρότερον λοιμογόνου ἢ ὁ ἐγκέφαλος (*di Vestea-Zagari*). Παρ' ὅλον ὅμως τὸν ἀποδεδειγμένον τροπισμόν του πρὸς τὴν νευρικὴν οὐσίαν κατὰ τὴν ὑποτιθεμένην κινητικότητά του, ὁ ἰὸς ἀνευρίσκεται καὶ εἰς τὸ αἷμα, ἔστω καὶ ἐν μικροτέρᾳ ποσότητι, καὶ δύναται νὰ προκαλέσῃ, ὡς ἄνω ἐλέχθη, καὶ τὰς ἐνδομητρίους μολύνσεις τῶν ἐμβρύων.

Συμπτώματα τῆς νόσου παρὰ τοῖς ἀνθρώποις Ὁ χρόνος τῆς ἐπῳάσεως τῆς νόσου ἐξαρτᾶται λίαν ἐκ τῆς λοιμογόνου δυνάμεως τοῦ ἰοῦ, τῆς βαρύτητος καὶ τῆς θέσεως τοῦ δήγματος· οὕτω βαρέα δήγματα κατὰ τὴν κεφαλὴν ἢ τὰ ἄνω ἄκρα συνοδεύονται ὑπὸ βραχείας ἐπῳάσεως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ τραύματα τῶν κάτω ἄκρων, ἀμυχὰς ἢ λειχάς, ἅτινα ἔχουσι μακρὰν τὴν ἐπῴασιν. Πάντως λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ ἰὸς ἀκολουθεῖ διὰ τῶν νεύρων κεντρομόλον ὁδόν, ἡ ἐπῴασις εἶναι μακροτέρα ἢ εἰς οἱανδήποτε ἄλλην νόσον, καθ' ἣν ἡ μεταφορὰ τελεῖται διὰ τοῦ αἵματος, διαρκοῦσα ἀπὸ 20—60 καὶ πέραν ἡμερῶν. Οὕτως ἐπὶ 218 παρατηρήσεων λύσσης (*Högyes*) οἱ 27 % (58) ἐνόσησαν πρὸς τὰ τέλη τοῦ πρώτου μηνός, 38 % (80) μέχρι δύο μηνῶν μετὰ τὸ δῆγμα, καὶ 20 % (49) μέχρι τριῶν μηνῶν μετὰ τοῦτο· οἱ λοιποὶ 26 (15 %) ἐνόσησαν ἀπὸ τοῦ 4ου μέχρι τοῦ 22ου μηνός. Αἱ βραχύτεραι ἐπῳάσεις παρετηρήθησαν συνήθως εἰς παιδία, αἱ μακρότεραι εἰς ἄτομα ὑποστάντα τὴν ἀντιλυσσικὴν θεραπείαν καὶ ἅτινα εἶτα κατόπιν κοπώσεως, ψύξεως, καταχρήσεως οἰνοπνεύματος ἢ ἄλλων, ἔπαθον τὴν νόσον, τοῦ ἰοῦ εὑρισκομένου ἐν λανθανούσῃ καταστάσει καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα εἴς τι σημεῖον τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἡ βραχυτέρα παρατηρηθεῖσα ἐπῴασις ἦτο 10 ἡμερῶν (*Ἀλιβιζᾶτος*), ἡ μακροτέρα $2^1/_2$ ἐτῶν (*Babès*).

Ἡ νόσος παρουσιάζει παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τρία στάδια, τὸ προδρομικόν, τὸ μανιακὸν καὶ τὸ παραλυτικόν.

Κατὰ τὸ *προδρομικὸν* στάδιον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ διαρκέσῃ ἐνίοτε μέχρις ἑβδομάδος ἢ καὶ περισσότερον, ὁ ἄρρωστος παρουσιάζει πρὸ παντὸς καταφανῆ ψυχικὰ συμπτώματα, ἤτοι ψυχικὴν κατάπτωσιν ἐκδηλουμένην δι' αἰσθήματος φόβου, ἀνησυχίας καὶ μελαγχολίας. Ὁ ἀσθενὴς προτιμᾷ τὴν μόνωσιν, καὶ εὐχαριστεῖται εἰς μακρούς, μονήρεις ἀσκόπους περιπάτους, οἵτινες λίαν προσομοιάζουσι πρὸς τὰς περιπλανήσεις τῶν λυσσώντων κυνῶν κατὰ τὸ ἀντίστοιχον στάδιον· ὁ ὕπνος του εἶναι διακεκομμένος καὶ ἀνήσυχος, συνοδευόμενος ὑπὸ φρικιαστικῶν, βασανιστικῶν ὀνείρων. Ἐνίοτε τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ψυχικῆς καταπτώσεως διακόπτεται αἰφνιδίως ὑπὸ ἀδικαιολογήτου ἱλαρότητος καὶ ζωηρότητος τοῦ ἀσθενοῦς, καθισταμένου εὐθυμοτέρου, μεθ' ὃ ἐπάνοδος εἰς τὴν πρώτην ὡς καὶ πρότερον κατάστασιν. Τὰ ὡς ἄνω συμπτώματα συνοδεύονται ἀντικειμενικῶς μὲν ὑπὸ ἐλαφροῦ πυρετοῦ καὶ ταχείας ἀπισχνάνσεως μέχρι πολλῶν χιλιογράμμων εἰς 3—4 ἡμέρας, ὑποκειμενικῶς δὲ ὑπὸ ἀνορεξίας, κεφαλαλγίας, γενικῆς ὑπερευαισθησίας τοῦ δέρματος καὶ αἰσθήματος καύσου κατὰ τὸ δῆγμα. Ἐνίοτε ὁ ἐξετάζων εὑρίσκει τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ δήγματος ἐλαφρῶς ὑπέρυθρον, ἄλλοτε ἐνειμμένον μετ' ἐξοιδήσεως τῶν τοπικῶν λεμφικῶν γαγγλίων. Ἀκουστικαὶ ψευδαισθησίαι καὶ παραισθησίαι, ὀσφρητικαὶ τοιαῦται καὶ ὀπτικαὶ ψευδαισθησίαι εἶναι συχναὶ παρὰ τῷ ἀσθενεῖ. Τὸ ἐπακολουθοῦν *μανιακὸν* στάδιον ἄρχεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον δι' ἐμφανίσεως συμπτωμάτων προερχομένων ἐκ βλαβῶν κατὰ τὸν προμήκη. Ὁ ἀσθενὴς αἰσθάνεται προκάρδιον ἄγχος, ὁ σφυγμός του παρουσιάζει ἐπιτάχυνσιν, ἡ δὲ ἀναπνοὴ μεταβολὴν τοῦ ῥυθμοῦ, καθισταμένη δύσκολος καὶ διακοπτομένη ὑπὸ βαθειῶν εἰσπνοῶν ἐν εἴδει ἀναστεναγμῶν. Οὐχὶ σπανίως ἐπέρχεται ἔμετος, κατ' ἀρχὰς δὲ δυσχέρεια μόνον κατὰ τὴν κατάποσιν. Αἴφνης ὅμως ἐμφανίζεται ὁ πρῶτος σπασμός, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀσθενὴς φέρει δοχεῖόν τι μεθ' ὕδατος ἢ ἄλλου ὑγροῦ εἰς τὰ χείλη του. Τὸ συναίσθημα τοῦ πάσχοντος εἶναι δυσπερίγραπτον, πρόκειται ὅμως περὶ ὀδυνηροτάτων σπασμῶν τοῦ φάρυγγος, οἵτινες ἀκτινοβολοῦσιν εἰς τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα καὶ τὴν καρδίαν, ὡς ἐξ' οὗ ἐκείνη μὲν ἀναστέλλεται ἐν εἰσπνοῇ, αὕτη δὲ προκαλεῖ ὀδυνηροὺς παλμούς. Συγχρόνως αἱ χεῖρες καταλαμβάνονται ὑπὸ τρόμου, αἱ σιαγόνες συσπῶνται, τὸ βλέμμα εἶναι προσηλωμένον καὶ τὸ ὅλον σῶμα διελαύνεται ὑπὸ φρικίων. Ἐνίοτε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσβολῆς ταύτης, ἥτις διαρκεῖ ὀλίγα μόνον δευτερόλεπτα, ὁ ἀσθενὴς ἐκβάλλει ἀνάρθρους τινὰς κραυγάς. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως τοῦ πρώτου παροξυσμοῦ ὁ ἀσθενὴς ὑφίσταται φρικτὴν βάσανον· εἰ καὶ αἰσθάνεται ἀφόρητον καὶ τρομακτικὴν δίψαν, ἡ πρώτη ἐκείνη προσβολὴ τῷ ἀφῆκε τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε παρ' ὅλας τὰς παροτρύνσεις τοῦ περιβάλλοντός του δὲν τολμᾷ οὐ μόνον νὰ πλησιάσῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὰ χείλη του, ἀλλὰ οὔτε κἂν νὰ τὸ σκεφθῇ, εἰ δι' ἄλλως καταλαμβάνεται ἐκ νέων προσβολῶν βιαιοτέρων καὶ ὀδυνηροτέρων (Babès). Συγχρόνως παρουσιάζονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον χαρακτηριστικὰ συμπτώματα: ἡ σχετικὴ μυδρίασις (διεύρυνσις τῶν κορῶν), ἡ ἐπαύξησις τῶν ἀντανακλαστικῶν, ὁ τρόμος τῆς γλώσσης, τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἄνω ἄκρων, συνοδευόμενος ἐνίοτε μετὰ κλονικοῦ σπασμοῦ τούτων. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐγκαθίσταται ἄφθονος σιαλόρροια, ἥτις ἐκτὸς τοῦ κινδύνου ὃν παρουσιάζει διὰ τὸ περιβάλλον, εἶναι βασανιστικωτάτη διὰ τὸν ἄρρωστον, τοῦ σιάλου ὄντος κατ' ἀρχάς, ὡς ἐξ ἐρεθισμοῦ τοῦ συμπαθητικοῦ κολλώδους καὶ μετὰ δυσκολίας ἀποσπωμένου κατόπιν βηχός. Εἰς βραδύτερα ὅμως στάδια τῆς νόσου ὡς ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ φλοιοῦ ὁ σίαλος καθίσταται ῥοωδέστερος καὶ ἀφθονώτερος, ἐκφεύγων τοῦ στόματος καὶ ῥέων ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου, τῆς κλίνης, τοῦ πατώματος κτλ. Τὸ νευρικὸν σύστημα εὑρίσκεται ἐν ὑπερδιεγέρσει, ὁ ἀσθενὴς ὁμιλεῖ μὲν μετὰ ζωηρότητος, ἀλλ' ἥ τε φωνή του εἶναι μεταβεβλημένη καὶ ἡ ὁμιλία του δύσαρθρος. Μετ' ὀλίγον ὅμως αἱ προσβολαὶ ἐπανέρχονται βιαιότεραι, διότι οὐ μόνον ἡ θέα τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ τὸ ἄκουσμα ῥέοντος τοιούτου, ἡ σκέψις δι' αὐτό, ἀκόμη δὲ καὶ ἕτερα ἐρεθίσματα π. χ. ῥεῦμα ἀέρος ἢ φύσημα κατὰ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀσθενοῦς, αἰφνίδιοι κρότοι, ἔστω καὶ ἐλαφροί, ὡς ὁ κριγμὸς τῆς κλίνης, ἀκτῖνες φωτὸς ἢ ἄλλο τι ἐπαρκοῦσιν, ὅπως προκαλέσωσι τὸν ἀναπνευστικὸν ἢ φαρυγγικὸν σπασμόν, οἵτινες, ὡς ἀεροφοβία ἢ ὑδροφοβία, εἶναι τὰ μᾶλλον χαρακτηριστικὰ καὶ γνωστὰ συμπτώματα τῆς λύσσης. Ἐπίσης καὶ τὸ φῶς ἐνοχλεῖ τὸν πάσχοντα, ἐρεθίζον τοῦτον (φωτοφοβία). Πρὸς τούτοις ὁ ἄρρωστος, καὶ ἰδίως ἂν ἀνήκῃ εἰς χαμηλότερον διανοητικὸν ἐπίπεδον, εἶναι πολλάκις ἐπιθετικός, ἐκσφενδονίζων ἀντικείμενα εἰς τὰ περὶ αὐτὸν πρόσωπα, δάκνων ἢ προσπαθῶν νὰ δήξῃ ταῦτα, πτύων ἢ προσπαθῶν νὰ ῥυπάνῃ διὰ τοῦ σιάλου του αὐτά. Τὰ τοιαῦτα χαρακτηρίζουσι μετὰ τῶν ἄνω τοὺς μανιακοὺς παροξυσμοὺς τῆς λύσσης, τοῦ δευτέρου τούτου σταδίου. Ἐν τούτοις διανοούμενοι, παιδία, γυναῖκες ἢ ἄνθρωποι ἠπίου χαρακτῆρος συγκρατοῦνται καὶ εἶναι κατὰ πολὺ ἡσυχώτεροι, οὐδέποτε δὲ ἐπιθετικοί, τοὐναντίον δὲ μάλιστα παρουσιάζουσι πολλάκις ἐξαιρετικὴν μειλιχιότητα. Μακρὰν δὲ τῶν προσβολῶν καὶ τῶν μανιακῶν παροξυσμῶν ὁ ἀσθενὴς οὐ μόνον ἔχει κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο πλήρη ἀντίληψιν τῆς καταστάσεώς του, ἀλλὰ καὶ τελείως σῴας τὰς φρένας, δυνάμενος νὰ δώσῃ παραγγελίας μέχρι τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν. Ὁ πυρετός, κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο αὐξανόμενος, δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι 39°—40°, τὸ δὲ ὅλον στάδιον νὰ διαρκέσῃ μέχρι 2—3 ἡμερῶν, εἰ καὶ παρετηρήθησαν σπανιώτατα διάρκειαι μέχρις 7 ἡμερῶν (*Ἀλιβιζᾶτος*). Τὸ τελευταῖον ἢ *παραλυτικὸν* στάδιον δὲν ἐγκαθίσταται εἰς ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς, διότι οἱ πλεῖστοι τούτων θνήσκουσι κατά τινα τῶν προσβολῶν ἢ παροξυσμῶν τοῦ δευτέρου σταδίου. Εἶναι συνήθως βραχύτατον καὶ χαρακτηρίζεται δι' ἐξαλείψεως τῆς ἀεροϋδροφοβίας, ὡς καὶ τῆς δυσκολίας τῆς ἀναπνοῆς, μετὰ καταπαύσεως τῆς τρομερᾶς ἀνησυχίας τοῦ πάσχοντος οὕτως, ὥστε νὰ παρουσιάζηται φαινομενική τις βελτίωσις. Κατὰ τοῦτο, παραλυομένου τοῦ κέντρου τῆς ἀναπνοῆς, ὁ θάνατος ἐπέρχεται μετὰ κυανώσεως. Σπανιώτατα καὶ δὴ ἐπὶ βαρυτάτων δηγμάτων τῆς κεφαλῆς, καθ' ἃ μέγα ποσὸν ἰοῦ ἔχει ἐνοφθαλμισθῇ, τὸ παραλυτικὸν στάδιον ἐπακολουθεῖ ἀμέσως τὸ προδρομικόν, ὁ δὲ ἄνευ ἐμφανίσεως τοῦ μανιακοῦ τοιούτου, ὁ δὲ θάνατος ἐπέρχεται ταχέως. Ὁ πυρετός, ἤδη ὑψηλὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν παροξυσμῶν, ἀνέρχεται 1°—1,5° μετὰ θάνατον. Ἀπὸ τοῦ αἵματος παρατηρεῖται καθ' ὅλα τὰ στάδια τῆς νόσου ὑπερλευκοκυττάρωσις μετ' αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολυμορφοπυρήνων μέχρι 85%, τὰ οὖρα εἶναι σπάνια, περιέχουσι δὲ σπανίως λεύκωμα, ἐνίοτε σάκχαρον.

Ἡ ὅλη διάρκεια τῆς νόσου εἶναι ἀπὸ 1—15 ἡμερῶν, συνηθέστερον ὅμως ὁ θάνατος ἐπέρχεται μεταξὺ 2ας καὶ 5ης ἡμέρας.

Ἡ διάγνωσις τῆς νόσου εἶναι σχεδὸν πάντοτε εὔκολος παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, διότι τὰ κατὰ τὸ μανιακὸν στάδιον συμπτώματα εἶναι τόσον χαρακτηριστικά, ὥστε δὲν δύνανται νὰ συγχυσθῶσιν οὔτε πρὸς τέτανον οὔτε πρὸς ἐπιληψίαν ἢ δηλητηριάσεις τινάς, οὐδὲ κἂν πρὸς τρομῶδες παραλήρημα. Ἐνίοτε ὅταν πρόκειται περὶ ὑστερικῆς ὑδροφοβίας, ἡ ἔλλειψις ὑψηλοῦ πυρετοῦ, ἐμφανοῦς ἀεροφοβίας, ὡς καὶ τῆς ὑπερλευκοκυτταρώσεως ἐν τῷ αἵματι

Digitized by Google

θὰ εἶναι ἀρκετὰ ἵνα καθορίσωσι τὴν διάγνωσιν. Δυσκολωτέρα εἶναι ἡ διάγνωσις εἰς τὰ περιστατικὰ ἐκεῖνα, καθ' ἃ ἐπέρχεται ὁ θάνατος ἐξαπίνης μετὰ βραχὺ προδρομικὸν καὶ παραλυτικὸν στάδιον. Εἰς ταῦτα μόνον τὸ πείραμα ἐπὶ κονίκλου διὰ τῆς νευρικῆς οὐσίας τοῦ θανόντος δύναται νὰ πιστοποιήσῃ τὴν νόσον, ὡς καὶ ἡ τυχὸν ἀνεύρεσις σωματίων Negri, ἅτινα εἶναι καὶ τὰ χαρακτηριστικώτερα παθολογοανατομικὰ εὑρήματα τῆς νόσου. Αἱ περικυτταρικαὶ ἐκ λεμφοκυττάρων διηθήσεις εἰς τὰ πρόσθια καὶ ὀπίσθια κέρατα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, περιγραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Babès, ἀνευρίσκονται καὶ κατὰ τὴν πολυομυελίτιδα, τὴν ληθαργικὴν ἐγκεφαλίτιδα καὶ τὸν τέτανον, ἐπίσης δὲ καὶ αἱ ἄλλαι ἐκφυλωτικαὶ ἀλλοιώσεις τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Ἡ πρόγνωσις τῆς ἤδη ἐγκαταστάσης λύσσης εἶναι κακή. Οὐδὲν ἀποδεδειγμένον περιστατικὸν ὑπάρχει, καθ' ὃ ἡ νόσος ἐκραγεῖσα ὑπεχώρησε δι' οἱασδήποτε θεραπείας, εἰ καὶ τὰ πάντα πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποιήθησαν, ἀκόμη καὶ ἐνέσεις σαλβαρσάνης ἢ καὶ ἀκτῖνες Röntgen. Ὀλίγαι περιπτώσεις (*Laveran*, *Roux*, *Chantemesse*, *Novi* et *Poppi*), καθ' ἃς δι' ἐντάσεως τῆς ἀντιλυσσικῆς θεραπείας ἡ ἐγκαταστᾶσα νόσος ὑπεχώρησε, δὲν εἶναι παντάπασι πειστικαί, καθότι στηρίζονται μόνον ἐπὶ μὴ πλήρους συνδρόμου τῶν συμπτωμάτων, οὐδαμοῦ δὲ ἐγένετο πείραμα διὰ τοῦ σιάλου τῶν οὕτω νοσησάντων ἀνθρώπων, ἵνα ἀποδειχθῇ ἡ μολυσματικότης τούτου, ἥτις θὰ ἦτο βεβαία ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ λύσσης.

Προφύλαξις ἀπὸ τῆς λύσσης. Δὲν ὑπάρχουσιν ἀκριβεῖς στατιστικαὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παθόντων λύσσαν μετὰ δῆγμα ὑπὸ λυσσῶντος ζῴου καὶ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἀντιλυσσικῆς θεραπείας, καὶ τοῦτο διότι ἐκ τοῦ πλήθους τῶν κυνοδήκτων μόνον τμῆμά τι τυγχάνει νὰ εἶναι λυσσόδηκτον, καθ' ὃ ἀριθμοῦ τινος ἐκ τῶν δακνόντων ζῴων παραμένοντος ἀγνώστου, ὥστε νὰ μὴ δύναται πολλάκις νὰ ἐξακριβωθῇ ἐὰν πρόκειται περὶ λυσσώντων ἢ μή. Ἐν τούτοις ὑπολογίζεται ὅτι μόνον 15 % τῶν κυνοδήκτων ἔπασχον τὴν νόσον πρὸ τῆς παστερείου ἀντιλυσσικῆς θεραπείας καὶ 60 % ἐκ τῶν λυκοδήκτων.

Ἀλλ' ἐπειδή, ὡς γνωστόν, ἡ λύσσα ἅπαξ ἐπελθοῦσα οὐδέποτε ἰᾶται, διὰ τοῦτο ἡ προσπάθειά μας συνίσταται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ νὰ ἐλαττωθῇ ὁ κίνδυνος τῆς μολύνσεως διὰ νομοθετικῶν μέτρων, ἀστυνομικῶν καὶ λοιπῶν, λαμβανομένων ἐναντίον τῶν λυσσώντων ἢ ὑπόπτων λύσσης ζῴων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ νὰ ἀνοσοποιηθῇ ὁ ὀργανισμὸς τοῦ λυσσοδήκτου ἐγκαίρως, ἵνα μὴ δυνηθῇ ὁ ἰὸς ἀκωλύτως ν' ἀναπτυχθῇ καὶ προκαλέσῃ τὴν νόσον. Ἡ ἀνοσοποίησις τελεῖται, ὡς ἤδη ἐλέχθη, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ὑπὸ τὸ δέρμα ποσοῦ κλιμακηδὸν ἐξασθενισθέντος σταθεροῦ ἰοῦ, ὅστις ὀλίγον κατ' ὀλίγον καθιστᾷ ἄνοσον τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα. Ἡ θεραπεία εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ Pasteur, ὅστις μετὰ πλῆθος λαμπρῶν πειραμάτων κατέληξε νὰ ξηράνῃ βαθμιαίως τὸν νωτιαῖον μυελὸν κονίκλων θανόντων ἐκ λύσσης, προκληθείσης διὰ σταθεροῦ ἰοῦ, ἀναρτῶν τοῦτον ἐπὶ διάφορον χρονικὸν διάστημα ἄνωθεν καυστικοῦ καλίου εἰς θερμοκρασίαν 20°. Οὕτω παρελάμβανε νωτιαίους μυελοὺς ξηρανθέντας ἀπὸ 15—5 ἡμερῶν. Ἐκ τούτων ὁ ἐπὶ 12—15 ἡμέρας ξηρανθεὶς μυελὸς δὲν ἦτο πλέον λοιμογόνος, ὁ ἐπὶ 8 ἡμέρας μετέδιδεν ἀκανονίστως τὴν λύσσαν, ὁ δὲ ἐπὶ 5 ἡμέρας προεκάλει μὲν τὴν νόσον μετὰ βεβαιότητος, ὅμως αὐτὴ ἐντὸς 8 ἡμερῶν, ὡς ὁ σταθερὸς ἰός, ἐντὸς 10, 12 καὶ ἐνίοτε πέραν τούτων. Τεμάχια τοῦ μυελοῦ τούτου ἐκόπτοντο, εναιωροῦντο ἐντὸς διαλύματος χλωριούχου νατρίου καὶ ἠνίεντο κατὰ σειρὰν εἰς τὸν λυσσόδηκτον, ἀρχομένης τῆς θεραπείας μὲ μυελοὺς ξηρανθέντας ἐπὶ 15 ἡμέρας καὶ λῃγούσης μὲ ἔνεσιν μυελοῦ ξηρανθέντος μόνον ἐπὶ 5 ἡμέρας. Καὶ πᾶς μὲν κατὰ τὰ ἄκρα δηχθεὶς ἠνίετο ἐπὶ 15 ἡμέρας, ἐπὶ δὲ βαρέων δηγμάτων ἡ θεραπεία διήρκει ἐπὶ 21 ἡμέρας, παρεμβαλλομένων καὶ μυελῶν, οἵτινες εἶχον ξηρανθῆ ἐπὶ μόνον 3 ἡμέρας. Ἤδη ὅμως ὁ Pasteur, ὅστις κατ' ἀρχὰς ὤκνει νὰ ἐνέσῃ ἐπὶ βραχύτερον ἀπεξηραμμένους μυελοὺς ἐκ φόβου μήπως μεταδώσῃ τὴν λύσσαν, κατιδὼν ὅτι τοιοῦτος κίνδυνος δὲν ὑφίστατο, ὅτι δὲ τοὐναντίον ἡ ἀρχικὴ θεραπεία ἦτο ἐν πολλοῖς ἀνενεργής, ἀπεφάσισε νὰ ἰσχυροποιήσῃ ταύτην, παρεμβάλλων καὶ μυελοὺς ἐπὶ βραχύτερον ἀποξηρανθέντας. Οὕτω τέλος μετὰ πολλὰς μεταβολὰς κατὰ τὸ 1912 τὸ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτοῦτον Παστὲρ ἤρχιζε τὴν θεραπείαν μὲ μυελοὺς ξηρανθέντας μόνον ἐπὶ 5 ἡμέρας καὶ ἐτελείωνε μὲ τοιούτους ξηρανθέντας ἐπὶ διήμερον, περιοδικῶς ἐπαναλαμβάνων τὴν σειρὰν 5, 4, 3, 2, μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν 15, 18, 21, καὶ 15 ἡμερῶν ἀναλόγως τῆς βαρύτητος καὶ θέσεως τῶν τραυμάτων. Ἤδη ἐπειδὴ καὶ οἱ μυελοὶ τῶν κονίκλων εἶναι, ἀναλόγως τοῦ βάρους τούτων, ἄλλοτε ἄλλου μεγέθους καὶ διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κοπῶσι τὰ αὐτὰ πάντοτε τεμάχια, διὰ τοῦτο ὁ Högyes μετὰ μακρὰ πειράματα εἰσήγαγε τὴν δι' ἀραιώσεων μέθοδον, ἀποδείξας ὅτι ἀραίωσις 1: 10.000 μυελοῦ μιᾶς ἡμέρας, ἢ τοιούτου διατηρηθέντος ἐπί τινας ἡμέρας ἐν γλυκερίνῃ καὶ εἰς θερμοκρασίαν ψυγείου, ἀντιστοιχεῖ πρὸς μυελὸν 15 ἡμερῶν ξηράνσεως, τοὐναντίον δὲ ὅτι μυελὸς ἀραιώσεως 1: 100 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοιοῦτον 2 ἡμερῶν ξηράνσεως. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ὁ συγγραφεὺς οὗτος μετά τινα χρόνον ἐγκατέλειψε τὰς ἀραιώσεις 1: 10 000, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν 1 πρὸς 2.000, αἵτινες ἀντιστοιχοῦσι περίπου πρὸς ξήρανσιν 5 ἡμερῶν.

Εἴτε ὅμως διότι αἱ μέθοδοι αὗται ὑπό τινων ἐθεωρήθησαν ὡς πολύπλοκοι, εἴτε πρὸ παντός, διότι κυρίως μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἐκ τῆς ἐγκαταλείψεως ἢ χαλαρώσεως τῶν ἀστυνομικῶν μέτρων, ὁ ἰὸς τῶν ὁδῶν ἐγένετο μᾶλλον λοιμογόνος, ὡς ἐξ οὗ αἱ ῥηθεῖσαι μέθοδοι δὲν ἦσαν πλέον ἐπαρκεῖς, ἵνα ἐγκαίρως ἀνοσοποιήσωσι τοὺς παθόντας, ὑπὸ τὰς εἰδικὰς ταύτας συνθήκας μολυνθέντας, πλεῖστοι συγγραφεῖς ἐπεξειργάσθησαν ἰδίας μεθόδους· ἐκ τούτων ἄλλαι μὲν εἶναι εὐκολώτεραι τὴν παρασκευήν, κατ' ἄλλας δέ, ἐξασθενιζομένου τοῦ ἰοῦ διὰ διαφόρων φυσικῶν καὶ χημικῶν μέσων κατορθοῦται ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ἡ ἔνεσις τόσον μεγάλων ποσοτήτων τοῦ ὡς ἄνω ἐξασθενισθέντος σταθεροῦ ἰοῦ, ὥστε ἡ ἀνοσοποίησις τῶν ἀτόμων νὰ γίνεται ταχύτερα καὶ ἄρα νὰ ἀποσοβῆται ὁ ἐκ λύσσης θάνατος. Διότι πρέπει νὰ σημειωθῇ καλῶς τοῦτο, ὅτι ἡ προφυλακτικὴ δι' ἐμβολιασμοῦ θεραπεία τῶν λυσσοδήκτων κατορθοῦται ἀκριβῶς ὡς ἐκ τῆς λίαν μακρᾶς ἐπωάσεως τῆς νόσου· ὅπου ὅμως αὕτη, εἴτε ὡς ἐκ τῆς βαρύτητος τοῦ δήγματος, εἴτε ὡς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ ἰοῦ πρόκειται νὰ ἔχῃ βραχεῖαν ἐπώασιν, ἐκεῖ εἶναι ἀνάγκη ἀκινδύνου, ἀλλ' ἰσχυρᾶς θεραπείας, δυναμένης νὰ ἀνοσοποιήσῃ ταχύτερον ἢ αἱ συνήθεις μέθοδοι τὸν ὀργανισμόν. Εἰς τὰς θεραπείας ταύτας πλὴν ἄλλων ἀνάγονται καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ Babès (ἐξασθένησις τοῦ ἰοῦ διὰ θερμότητος), Ἀλιβιζάτου (ἐξασθένησις τοῦ ἰοῦ δι' αἰθέρος) καὶ Formi (ἐξασθένησις ἢ θάνατος τοῦ ἰοῦ διὰ φαινικοῦ ὀξέος) εἰσαχθεῖσαι μέθοδοι. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη ἐγκατελείφθη ἤδη, αἱ δὲ ἄλλαι δύο εἶναι ἔτι ἐν χρήσει. Κατὰ τὴν προτελευταίαν δύνανται ἀτιμωρητὶ νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἐντὸς 10 ἡμερῶν μέχρι 1—1,5 γραμμ. νευρικῆς οὐσίας σταθεροῦ ἰοῦ, ἐνῷ π. χ. εἰς τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα κατὰ τὴν μέθοδον Högyes δὲν δύνανται νὰ εἰσαχθῶσι πέραν τῶν 65 χιλιοστῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὅσον μεγαλύτερα ποσά, ἔστω καὶ ἐξασθενισθέντος ἐμβολίου, εἰσάγονται εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἐνωρίτερον, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἡ ἀνοσοποίησις ἐπιτυγχάνεται ταχύτερον. Κατὰ δὲ τὴν μέθοδον Phillips ὁ σταθερὸς ἰὸς (ἐγκέφαλος) ἐναιωρεῖται ἐν ἀναλογίᾳ 1gr. 5 σταθεροῦ ἰοῦ ἐντὸς 10 gr. στείρας γλυκερίνης καὶ ἐκεῖ φυλάσσεται ἐν ψυγείῳ, ἀραιούμενος καθ' ἑκάστην πρὸ τῆς χρήσεως εἰς ὡρισμένας ἀραιώσεις, αἵτινες ἐνίενται τῷ θεραπευομένῳ ἀτόμῳ.

Ὅπως καὶ διὰ τὰς ἄλλας νόσους, οὕτω καὶ διὰ τὴν λύσσαν παρασκευάζεται ἀντιλυσσικὸς ὀρὸς διὰ τῆς ἐπὶ μακρὸν ἐνέσεως μεγάλων ποσοτήτων σταθεροῦ ἰοῦ εἰς πρόβατα ἢ ἵππους. Ὁ ἐκ τούτων λαμβανόμενος ὀρὸς περιέχει μὲν ἀφθονίαν ἀντιλυσσικῶν σωματίων, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἀντικαταστήσῃ ἐν τῇ θεραπείᾳ τὸν ἀντιλυσσικὸν προφυλακτικὸν ἐμβολιασμόν, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται, εἴτε ἐνιέμενος ἐν μείγματι μετὰ τοῦ ἐμβολίου, εἴτε χωριστά, ἀλλὰ συγχρόνως μετὰ τοῦ ἐμβολίου καὶ εἰς ὡρισμένα ποσά. Ἡ ὡς ἄνω χρῆσίς του ἐγένετο κυρίως ἐπὶ βαρέων δηγμάτων, ἵνα ἀποσοβήσῃ τὴν ταχεῖαν ἐπέλευσιν τῆς νόσου. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπῆλθε καταφανὴς βελτίωσις τῶν ἀποτελεσμάτων, διὰ τοῦτο καὶ ἡ χρῆσις αὕτη δὲν ἐγενικεύθη. Ἀκόμη ἄλλως τε δὲν ἔχει σταθεροποιηθῆ οὔτε ἡ ὁμοιόμορφος κατασκευὴ τοῦ ὀροῦ τούτου, οὔτε ὁ τρόπος ἀκριβὴς τιτλοποιήσεως τῆς δυνάμεώς του. Ἐπίσης καὶ ἐπὶ λυσσώντων ἐγένετο χρῆσις τοῦ ὀροῦ, χωρὶς ὅμως νὰ παρατηρηθῇ παράμικρὰ βελτίωσις, τῆς νόσου λῃξάσης κακῶς ὡς πάντοτε.

Πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀνοσία κατὰ τὸν προφυλακτικὸν ἀντιλυσσικὸν ἐμβολιασμὸν δὲν εἶναι ἔτι πλήρως γνωστόν. Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ὀρὸς τῶν ἀνθρώπων ὡς καὶ τῶν ζῴων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐμβολισμοῦ καὶ μετὰ τοῦτον, ἀναλόγως δὲ τῆς χρησιμοποιηθείσης μεθόδου, περιέχει ἄφθονα ἀντιλυσσικὰ σωμάτια· μειγνύμενος δηλονότι οὗτος εἰς ὡρισμένας ἀναλογίας πρὸς 1 κ. ἑ. ἀραιώσεως 1: 100 σταθεροῦ ἰοῦ, ἐνιεμένου δὲ τοῦ μείγματος ὑπὸ τὴν σκληρὰν μήνιγγα κονίκλου, οὐδόλως ἐπέρχεται ἡ νόσος, καθότι ὁ ὀρὸς κατέστρεψε τὸν ἰόν, ὅστις ἄλλως μόνος ἐνιέμενος θὰ προεκάλει τὴν νόσον εἰς τὸ ὑπὸ πειραματισμὸν ζῷον. Κυρίως κατὰ τὴν θεραπείαν διὰ τῆς μεθόδου Ἀλιβιζάτου ἀπεδείχθη λίαν πρώϊμος καὶ ἄφθονος ἀνάπτυξις τοιούτων ἀντισωμάτων. Πλὴν ὅμως ἡ ἀνοσία δὲν φαίνεται νὰ ὀφείλῃται ἀπολύτως εἰς τὰ ἀντισώματα ταῦτα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς διὰ μηχανισμοῦ ἀγνώστου ἔτι καθίστανται αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἱστοὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος τελείως ἀδιάφοροι πρὸς τὸν ἐνοφθαλμισθέντα ἰὸν τῶν ὁδῶν, δι' ὃ καὶ οὗτος δὲν δύναται οὔτε νὰ εὐδοκιμήσῃ, οὔτε νὰ ἀναπτυχθῇ ἐν αὐτοῖς. Περὶ τοῦ ἂν ὑπάρχωσι καὶ ἀντιτοξικὰ σωμάτια, αἱ γνῶμαι διίστανται ἔτι λίαν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θεραπείας δύνανται νὰ παρουσιασθῶσιν ἐνοχλήματά τινα, ἀποδοτέα εἰς ταύτην. Πολλοὶ τῶν ἀρρώστων παραπονοῦνται διὰ κεφαλαλγίαν, καταβολὴν τῶν δυνάμεων, τινὲς δὲ δι' ἀνορεξίαν ἢ δυσκοιλιότητα. Πρὸς τοῦτο καλὸν θὰ εἶναι νὰ δίδηται εἰς τούτους, ἅπαξ τοὐλάχιστον τῆς θεραπείας, καθαρτικόν τι. Ἐπίσης, κατὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα παρουσιάζονται ἐνίοτε ἀλλεργικά τινα φαινόμενα, συνιστάμενα εἰς ἐρυθρότητα καὶ ἰσχυρὸν κνησμὸν κατὰ τὰ μέρη τῶν ἐνέσεων, ὀφειλόμενα δὲ εἰς τὰ μεγάλα ποσὰ τῆς ἐνιεμένης ξένης λευκωματώδους οὐσίας (νευρικῆς οὐσίας τοῦ κονίκλου, ἐν ᾗ ὁ σταθερὸς ἰός). Τὰ φαινόμενα ταῦτα παρέρχονται ἄνευ ἑτέρου εὐκόλως μετά τινας ἡμέρας.

Μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχουσιν αἱ εὐτυχῶς λίαν σπάνιαι παραλύσεις, αἵτινες ἐπέρχονται κατὰ ἢ μετὰ τὴν ἀντιλυσσικὴν θεραπείαν καὶ αἵτινες ὀφείλονται εἰς ταύτην. Ἡ συχνότης των εἶναι διάφορος ἀναλόγως τῆς χρησιμοποιουμένης μεθόδου ἢ καὶ ἄλλων περιστατικῶν καὶ συμποσοῦνται εἰς 0,48 % τῶν ἐμβολιασθέντων (*Simon*), κατά τινας δὲ καὶ περισσότερον. Ἡ μορφὴ τῶν παραλύσεων τούτων εἶναι λίαν διάφορος. Ἐνίοτε πρόκειται π.χ. περὶ ἁπλῆς παραλύσεως τοῦ προσωπικοῦ, ἄλλοτε περὶ πολλαπλῶν παραλύσεων ἐγκεφαλικῶν νεύρων, ἄλλοτε περὶ παρέσεων τῶν κάτω ἄκρων μετὰ ἐπισχέσεως οὔρων καὶ κοπράνων, συχνάκις περὶ παραπληγιῶν τῶν κάτω ἄκρων ἢ καὶ περὶ ἀνιουσῶν παραλύσεων τύπου Landry, αἵτινες εἶναι καὶ ἡ βαρυτέρα μορφή, ἡ καὶ μᾶλλον θανατηφόρος. Σπανιώτεραι τέλος εἶναι αἱ μορφαί, καθ' ἃς τοιαῦται παραλύσεις συνδυάζονται μετ' ἐλαφροτέρων ἢ βαρυτέρων ψυχικῶν διαταραχῶν καὶ ἐνῷ ἐκεῖναι μὲν ὑποχωροῦσιν αὗται παραμένουσαι ἐπιδεινοῦνται, ἄγουσαι ἐνίοτε εἰς θάνατον.

Ἡ συχνότης τῶν διαφόρων μορφῶν ἔχει κατὰ Simon ὡς ἑξῆς: 7,14 % τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παραλύσεων τούτων εἶναι ἁπλαῖ ἢ πολλαπλαῖ παραλύσεις ἐγκεφαλικῶν νεύρων, 49,99 % παρέσεις ἢ παραπληγίαι, 42,85 % ἀνιοῦσαι παραλύσεις. Ὡς ἐκ τῶν ἄνω ἐμφαίνεται, ἡ ἕδρα τῶν βλαβῶν πλὴν τῶν παραλύσεων τῶν ἐγκεφαλικῶν νεύρων εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ νωτιαῖος μυελός, ἐπὶ δὲ ἀνιουσῶν μορφῶν καὶ ὁ προμήκης, τὰ δὲ συμπτώματά των ἄρχονται δι' ἐλαφροῦ πυρετίου, καταβολῆς τῶν δυνάμεων, πόνων κατά τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαγόνας κοιλότητας. Οἱ πάσχοντες κινοῦνται δυσκόλως, ἔχουσιν ἀσταθές, σχεδὸν ἀταξικὸν βάδισμα, ἐκ δὲ τῶν ἀντανακλαστικῶν, ἐνῷ τὰ τῆς ἐπιγονατίδος εἶναι φυσιολογικά, ἐλλείπουσι τὰ τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων καὶ τοῦ κρεμαστῆρος. Ὁ ἀσθενὴς ὑποχρεοῦται νὰ παραμένῃ εἰς τὴν κλίνην καὶ εἴτε τὰ συμπτώματα ταῦτα ἐξαφανίζονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, εἴτε ἐπιδεινοῦνται ἐγκαθισταμένων παραισθησιῶν, διαττόντων πόνων καὶ εἶτα παραλύσεων ἐκ μέρους κύστεως καὶ παχέος ἐντέρου, παραπληγιῶν τῶν κάτω ἄκρων κ. τ. λ. Καὶ τὰ συμπτώματα ταῦτα εἴτε βραδέως ὑποχωροῦσι καὶ ὁ ἀσθενὴς μετὰ χρόνον πολὺν ἀποκαθίσταται, εἴτε τοὐναντίον ἡ κατάστασις ἐπιδεινοῦται ἐπιπλεκομένη διὰ παραλύσεων τῶν ἄκρων, κυστίτιδος, γαγγραίνης ἐκ κατακλίσεως, λοιμώξεων κτλ., ὅτε καὶ ἐπιγίγνεται ὁ θάνατος. Βαρυτάτη εἶναι ἡ κατάστασις καὶ τῶν πασχόντων τὸν ἀνιόντα τύπον Landry, καθ' ὃν μετὰ παραλύσεις τῶν κάτω ἄκρων, ἐπέρχονται παρέσεις τῶν μυῶν τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν ἄνω ἄκρων, τῶν ἐξωτερικῶν μυῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἐνίοτε φαινόμενα ἐξ ἐρεθισμοῦ τῶν μηνίγγων καὶ τέλος ἀκόμη διαταραχαὶ τῆς λαλιᾶς. Ὅταν ἡ πάρεσις καταλάβῃ τοὺς ἀναπνευστικοὺς μῦς καὶ τὸ διάφραγμα, τότε τὸ τέλος εἶναι ἄμεσον. Πλὴν ὅμως τούτων καὶ ἄλλαι τινὲς μορφαί, ὡς καὶ τοιαῦται κατιόντος τύπου ἐμφανίζονται σπανίως· ἡ συχνότης τῶν βλαβῶν τούτων εἶναι μεγαλυτέρα εἰς τοὺς ἄνδρας ἢ εἰς τὰς γυναῖκας (6: 1) καὶ τὰ παιδία, κυρίως δὲ προσβάλλονται ἄνδρες διανοητικῶς ἐργαζόμενοι, ὧν τὸ νευρικὸν σύστημα εἶναι ὁπωσοῦν ἐξησθενημένον. Ἡ θνητότης ἀνέρχεται ἐν γένει εἰς 13%, εἰς δὲ τὰς μορφὰς ἀνιόντος τύπου Landry εἶναι περίπου 50%.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχέσιν τῆς ἐμφανίσεώς των πρὸς τὴν χρησιμοποιηθεῖσαν μέθοδον, ἡ μεγαλυτέρα συχνότης συμπίπτει (ἀναφέρομεν μόνον τὰς ἐν χρήσει μεθόδους) εἰς ἄτομα ὑποβληθέντα εἰς τὴν λεγομένην ἰσχυρὰν Παστέρειον μέθοδον (0, 28% τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐμβολιασθέντων), ἐνῷ εἰς τὴν παλαιὰν τοιαύτην μόλις 0,018% ἀντιστοιχοῦσι, κατὰ δὲ τὰς μεθόδους Högyes, Ἀλιβιζάτου, Fermi τὰ συμπτώματα ταῦτα εἶναι σπανιώτατα καὶ ἐλάχιστα.

Ἡ ἐμφάνισις τῶν παραλύσεων εἶναι συχνὴ κατὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς θεραπείας, σπανιώτατα ὅμως περιεγράφησαν περιπτώσεις μετὰ τὴν λῆξιν τῆς θεραπείας καὶ μέχρις 100 ἡμερῶν.

Ἡ αἰτιολογία τῶν παραλύσεων τούτων εἶναι σκοτεινή. Ἡ γνώμη ὅτι πρόκειται περὶ ἐκτροπικῆς μορφῆς λύσσης (Pasteur, Koch κ. ἄ.), ἐξασθενήσαντος τοῦ ἰοῦ τῶν ὁδῶν ἐκ τῆς ἀρξαμένης

Digitized by Google

ἀντιλυσσικῆς θεραπείας, δὲν εἶναι παραδεκτή, καθότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐγκαθίστανται συνήθως εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ λύσσα σχεδὸν οὐδέποτε ἐκδηλοῦται (δευτέρα ἑβδομὰς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς θεραπείας, δηλαδὴ 10—20 ἡμέραι ἀπὸ τοῦ δήγματος), τέλος δὲ διότι ἐβεβαιώθη ἤδη ὅτι ἐπαρουσιάσθησαν τοιαῦται παραλύσεις εἰς ἄτομα, ἅτινα οὐδόλως εἶγον δηχθῆ ὑπὸ ζῴου καὶ ἅτινα ὑπεβλήθησαν δι' ἄλλους λόγους μόνον εἰς ἀντιλυσσικὴν θεραπείαν. Ἐπομένως αἱ βλάβαι δέον ν' ἀποδοθῶσιν οὐχὶ εἰς αἴτια προερχόμενα ἐκ τοῦ δήγματος, ἀλλ' εἰς τοιαῦτα ὀφειλόμενα εἰς τὴν θεραπείαν. Ταῦτα δὲ πάλιν δυνατὸν νὰ ὀφείλωνται ἢ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν σταθερὸν ἰὸν (*Fermi, França, Παπαμάρκου* κ. ἄ.) ἢ εἰς τοξίνην ὑπ' αὐτοῦ ἐκκρινομένην (*Boecker, Busson* κ. ἄ.) ἢ εἰς τὴν ξένην νευρικὴν οὐσίαν (τοῦ κονίκλου), ἥτις συνεμβολιάζεται εἰς μεγάλας ποσότητας τῷ ὑφισταμένῳ τὴν θεραπείαν (*Joannovits, Schweinburg* κ. ἄ.). Πλὴν τῆς τελευταίας ταύτης γνώμης, ἥτις οὔτε πειραματικῶς, οὔτε ἄλλως πως ἔχει ἔτι πειστικῶς ἀποδειχθῆ, αἱ δύο ἄλλαι εἶναι λίαν πιθαναί, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων δυσκολαπόδεικτοι, εἰ καὶ ὡς φαίνεται ἡ αἰτιολογία τῶν παραλύσεων τούτων δὲν εἶναι πάντοτε μία καὶ ἡ αὐτή. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἕνεκα τῆς μικρᾶς συχνότητος τῶν βλαβῶν τούτων καὶ ὡς ἐκ τῆς σχετικῶς καλῆς προγνώσεώς των, ἀλλὰ περισσότερον ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου κινδύνου ὃν ἕκαστος λυσσόδηκτος ὑπέχει μὴ ὑποβαλλόμενος εἰς θεραπείαν, αἱ ἄλλως δυσάρεστοι αὗται ἐπιπλοκαὶ κατ' οὐδὲν δύνανται νὰ μειώσωσι τὴν ἀξίαν τῆς θεραπευτικῆς ταύτης ἢ νὰ θέσωσί τινα ἐν ἀμφιβολίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν ὁδόν.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς Παστερείου θεραπείας παρὰ τοῖς λυσσοδήκτοις εἶναι τὴν σήμερον ἀναμφισβήτητος, διότι ἀπὸ 15 %, ὅσον λογίζεται ἡ νοσηρότης, ἄρα καὶ θνητότης τῆς λύσσης, αὕτη κατέπεσεν εἰς 0,50 %—0,070 % ἀναλόγως τῆς ἐφαρμοσθείσης θεραπείας, τῆς λοιμογόνου δυνάμεως τοῦ ἰοῦ τῶν ὁδῶν, τοῦ χρόνου ὅστις παρῆλθεν ἀπὸ τοῦ δήγματος μέχρις ἐνάρξεως τῆς θεραπείας, τῆς βαρύτητος τοῦ δήγματος κτλ.

Κατὰ Lubinski - Prausnitz ἡ θνητότης εἰς διάφορα γνωστὰ ἰνστιτοῦτα ἔχει μετὰ τὴν ἀντιλυσσικὴν θεραπείαν ὡς ἑξῆς:

Παρίσιοι (μέθ. Pasteur ἰσχυροποιηθεῖσα)	0,34 %	ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ ὑποβληθέντων εἰς θεραπείαν.
Βρεσλαυΐα (μέθοδος Phillips)	0,52 »	
Βουδαπέστη (μέθοδος Högyes)	0 15 »	
Νύσσα (μέθοδος Ἀλιβιζάτου)	0,07 »	

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν δύνανται νὰ λογισθῶσιν ὡς ἀποτυχίαι τῆς μεθόδου θάνατοι ἐπελθόντες ἕνεκα ἀργοπορίας τῆς ἐνάρξεως τῆς θεραπείας, ἢ ἐνωρίτερον τῶν 14 ἡμερῶν ἀπὸ ταύτης, καθότι τοῦτο εἶναι τὸ ἐλάχιστον χρονικὸν ὅριον, ὅπερ ἀναγκαιοῖ καὶ ἡ ἰσχυροτέρα ἔτι θεραπεία, ἵνα δυνηθῇ νὰ ἀνοσοποιήσῃ τὸν ὀργανισμόν.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρόγνωσις τῆς ἐπιτυχίας τῆς θεραπείας εἶναι διάφορος, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς θέσεως καὶ βαρύτητος τοῦ δήγματος, χρονικοῦ διαστήματος παρελθόντος μέχρις ἐνάρξεως θεραπείας καὶ οὖσα κατά τι δυσμενεστέρα ἐπὶ δηγμάτων τῆς κεφαλῆς, τῶν ἄκρων χειρῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἄνω ἄκρων, ἐπὶ δηγμάτων προξενηθέντων ὑπὸ λύκων ἢ καὶ ἐνίοτε γαλῶν, ἐπὶ πολλαπλῶν δηγμάτων, ὡς καὶ ὅταν ὁ παθὼν ἀνήκῃ ἔτι εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν (βραχυτέρα ἐπῴασις), ἐνῷ τοὐναντίον εἶναι εὐνοϊκωτέρα ἐπὶ δηγμάτων τῶν κάτω ἄκρων, ἀμυχῶν κτλ. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπάρχουσι καὶ σπανιώταται περιπτώσεις ἀποτυχιῶν, ὧν οἱ λόγοι εἶναι δυσεξήγητοι, τούτων ἀποδιδομένων συνήθως εἰς ἠλαττωμένην ἀντίστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ.

Ἔνδειξις τῆς προφυλακτικῆς θεραπείας. Ἐπειδή, ὡς ἀνωτέρω πολλάκις ἐπανελήφθη, εἶναι ἐνίοτε δύσκολον νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀμέσως τὸ ζῷον, ἂν εἶναι λυσσῶν ἢ ὄχι, ἄλλοτε δὲ παρέμενεν ἄγνωστον κτλ., διὰ τοῦτο ἀναγράφομεν κατωτέρω τὸν πίνακα τῶν Marie καὶ Remlinger ὀλίγον μεταβεβλημένον, ὅστις περιλαμβάνει πάσας τὰς δυνατὰς περιπτώσεις, σημειοῦντες μόνον ὅτι, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, τὸ δῆξαν ζῷον δὲν πρέπει νὰ φονεύεται, ἀλλὰ νὰ ἀπομονοῦται καὶ νὰ τίθηται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ κτηνιάτρου μέχρις οὗ τεθῇ διάγνωσις.

Πίναξ τῶν Marie καὶ Remlinger.

Ἐὰν τὸ ζῷον:	
1) Ἔθανε πρὸ τῆς παρελεύσεως 15 ἡμερῶν μετὰ τὸ δῆγμα	Εἶναι ἄμεσος ἀνάγκη ἀντιλυσσικῆς θεραπείας.
2) Ἐφονεύθη πρὸ τῆς παρελεύσεως 15 ἡμερῶν μετὰ τὸ δῆγμα	
3) Ἐξηφανίσθη	
4) Παρέμεινεν ἄγνωστον	
Ἐὰν τὸ ζῷον παρέμεινεν ἐν ζωῇ:	
5) Ὑποβάλλεται εἰς 15 ἡμερῶν παρατήρησιν κτηνιάτρου	Ἡ θεραπεία ὅμως τοῦ δηχθέντος ἀτόμ. ἄρχεται
Ἐὰν δὲ τὸ ζῷον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θεραπείας ταύτης:	
α) Παρουσιάσῃ ἔκδηλα συμπτώματα λύσσης.	Ἐξακολουθεῖ ἡ θεραπεία.
β) Παρουσιάσῃ ὕποπτα τοιαῦτα.	
γ) Ἐὰν εἶναι μὲν ἀσθενὲς ἀλλὰ ζῇ μετὰ τὴν 10ην ἡμέραν	Ἐξακολουθεῖ ἡ θεραπ. μέχρι πλήρους ἀποκλεισμοῦ τῆς νόσου ταύτης.
δ) Ἐὰν μετὰ δεκαπενθήμερον παραμείνῃ τελείως ὑγιές.	Διακόπτεται ἡ θεραπεία.

Τὸ νὰ ἀναμείνῃ τις τὴν ἐξέτασιν τῆς νευρικῆς οὐσίας τοῦ φονευθέντος ζῴου, ἵνα ἄρξηται τῆς θεραπείας, εἶναι λάθος, εἰς ὃ ὑποπίπτουσι πολλοὶ ἔτι, μὴ ὑπολογίζοντες ὅτι τὸ μὲν πείραμα ἐπὶ ζῴου ἄγνωστον πόσον θὰ διαρκέσῃ, ἕως οὗ δώσῃ ἀποτελέσματα, τὸ δὲ τυχὸν ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἐξετάσεως διὰ σωμάτια Negri οὐδόλως δύναται νὰ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς θεραπείας.

Ἀντένδειξις δέ τις ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν ταύτην οὐδόλως ὑφίσταται, δυναμένης νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ πάσης ἡλικίας καὶ καταστάσεως, ἀρκεῖ νὰ προτιμηθῶσιν αἱ μᾶλλον ἀκίνδυνοι τῶν μεθόδων.

Τέλος, ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ἀνοσίας, εἶναι γνωστὸν ὅτι αὕτη δὲν διαρκεῖ πέραν τοῦ ἔτους· ἐν περιπτώσει ὅμως νέου δήγματος καὶ δὴ βαρυτέρου ἐπιγενομένου ἔστω καὶ ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου μετὰ τὸ πρῶτον, καλὸν εἶναι νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ θεραπεία, ἴσως συμπληρωματικὴ μόνον. Εἰ καί, ὡς ἄνω ἐλέχθη, ὁ καυτηριασμὸς τοῦ τραύματος γενόμενος ἀμέσως μόνον μετὰ τὸ γεγονὸς δύναται νὰ ἀποσοβήσῃ τὴν νόσον, ἐν τούτοις δέον νὰ μὴ παραμελῆται οὗτος, ἔστω καὶ ὡς βοηθητικὸν μόνον μέσον.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ νομοθετικὰ καὶ ἀστυνομικὰ μέτρα διὰ τὴν πρόληψιν τῆς μεταδόσεως τῆς λύσσης εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῷα, ταῦτα εἶναι ἐν πολλοῖς ἄριστα εἰς τὰ ἄλλα κράτη καὶ τηροῦνται μέχρι κεραίας. Συνίστανται δὲ πρῶτον εἰς ὑποχρεωτικὴν πληρωμὴν ἐκ μέρους τοῦ κτήτορος τοῦ δήξαντος ζῴου ἀναλόγου ἀποζημιώσεως εἰς τὸν παθόντα, εἰς τὴν καταστροφὴν παντὸς ἀδεσπότου κυνός, εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν χρησιμοποίησιν φιμώτρων εἰς τοὺς κύνας καὶ σύλληψιν τῶν μὴ ὑποβαλλομένων εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦτον κυνῶν, εἰς τὴν ἐνιαύσιον φορολογίαν παντὸς κατόχου τοῦ ζῴου τούτου, τοῦ μᾶλλον ἐπικινδύνου διὰ τὴν μετάδοσιν τῆς λύσσης. Ἀνάλογα μέτρα ἔχουσι ληφθῆ πολλαχοῦ καὶ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν λύκων, ὅπου ἂν ὑπάρχωσι.

Ἡ προφύλαξις ἀπὸ τῆς νήσου ἀνήκει ὡς καθῆκον εἰς μόνην τὴν ἀστυνομίαν, διότι πρέπει νὰ νοηθῇ καλῶς ὅτι ἡ προφύλαξις ἔγκειται εἰς τὸ νὰ μὴ ὑποστῇ τις τὸ δῆγμα καὶ οὐχὶ εἰς τὸ νὰ ὑποστῇ τὴν προφυλακτικὴν θεραπείαν ἀφοῦ δηχθῇ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἔργα *Pasteur* μετὰ συνεργατῶν, *Högyes, Babès* μονογραφίαι *Marie, Remlinger*, ὡς καὶ νεώτεραι ἔρευναι διαφόρων συγγραφέων.

Γ. Π. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

—[ΚΤΗΝΙΑΤΡ.] Ἡ *λύσσα* ἰδιαιτέρως συνήθης εἰς τὰ σαρκοφάγα, παρατηρεῖται οὐχ ἧττον εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ λοιπὰ οἰκιακὰ ζῷα (μόνοπλα, βοῦς, πρόβατα, αἶγας, κονίκλους, ἰνδοχοίρους, πτηνὰ κλπ.).

Κύων. Παρ' ὅλας τὰς παρατηρουμένας διαφορὰς ὡς πρὸς τὴν συμπτωματολογίαν, ἡ λύσσα τοῦ κυνὸς κλινικῶς παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφάς, τὴν μανιώδη καὶ τὴν ἄφωνον ἢ παραλυτικήν. Ἡ μανιώδης λύσσα ἐκδηλοῦται κατ' ἀρχὰς δι' ἀνυψώσεως τῆς ἐσωτερικῆς θερμοκρασίας, ἄνευ οὐδενὸς ἀντικειμενικοῦ φαινομένου. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ σίελος εἶναι νοσογόνος. Οὕτως ὁ Roux καὶ ὁ Nocard ἀπέδειξαν ὅτι ἡ μολυσματι-

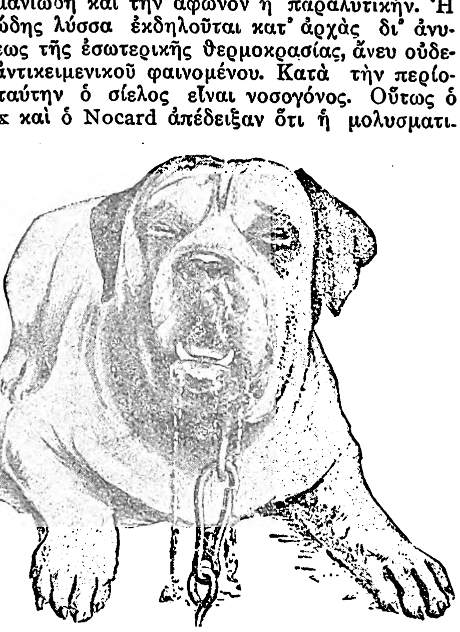

Κύων λυσσῶν.

κότης τοῦ σιέλου ὑπάρχει 3 ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν κλινικῶν συμπτωμάτων. Ἐν τούτοις αἱ κλινικαὶ παρατηρήσεις ἀπέδειξαν ὅτι ἡ μολυσματικότης ἠδύνατο νὰ προϋπάρχῃ πολὺ ἐνωρίτερον, 5, 8, 14 καὶ μάλιστα 50 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν συμπτωμάτων *(Remlinger)*. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην οἱ κύνες ἔχουσι τάσιν πρὸς ὑπνηλίαν, προσωπεῖον ἀνήσυχον καὶ ἐπιθυμίαν πρὸς κατάκλισιν. Εἶναι ἡ φάσις τοῦ αἵματος *(Remlinger)*, στάδιον κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ θῆλυ δύναται νὰ μεταδώσῃ διὰ τοῦ πλακοῦντος εἰς τὸ ἔμβρυον τὸν λυσσικὸν ἰόν.

Βραδύτερον τὸ ζῷον φαίνεται νὰ ἐπιζητῇ ἡσυχίαν καὶ ἀποφεύγει τὸν κύριόν του κρυπτόμενον ὑπὸ τὰ ἔπιπλα. Ταχέως καταλαμβάνεται ὑπὸ παραισθήσεων, ἐπιζητεῖ τὴν δῆξιν φανταστικῶν ἀντικειμένων καὶ ξέει τὴν ῥῖνα αὐτοῦ διὰ τῶν ποδῶν, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξαγωγὴν ἐξ αὐτῆς ξένου ἀντικειμένου. Τὸ ζῷον παρουσιάζει φωτοφοβίαν, ἡ δὲ παρατηρουμένη δυσφαγία κατὰ τὴν λῆψιν τῶν τροφῶν δίδει τὴν ἐντύπωσιν ζῴου ἔχοντος κἄτι εἰς τὸν φάρυγγα. Ὁ λυσσῶν κύων δὲν παρουσιάζει ὑδροφοβίαν, ὡς κακῶς ἐνομίζετο καὶ πιστεύεται σήμερον ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Πλησιάζει ἀδιστάκτως τὸ ὑδροδοχεῖον καὶ ταράσσει ἀφόβως διὰ τῆς γλώσσης του τὸ ὕδωρ, ὅπερ καταπίνει κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς νόσου. Ἀκόμη καὶ εἰς περίπτωσιν συσφίγξεως τοῦ φάρυγγος, καθιστώσης ἀδύνατον τὴν κατάποσιν, οὗτος δοκιμάζει νὰ πίῃ, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἀπηλπισμένος ἕνεκεν τούτου, βυθίζει ἐνίοτε τὸ ῥύγχος του ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ ῥοφᾷ ματαίως τοῦτο. Ἡ σιελόρροια εἶναι ἄφθονος, ἐντὸς ὀλίγου δὲ παρουσιάζεται καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ δίτονος φωνή. Αὕτη ἀρχίζει δι' ὑλακῶν συνήθως βραχνωδῶν καὶ τελευτᾷ αἰφνιδίως κατὰ τρόπον παράξενον. Κατόπιν ἔρχεται ἡ φάσις τοῦ παροξυσμοῦ. Ἄλλοτε τὸ ζῷον παρατηρεῖ ἀσκαρδαμυκτὶ τὰ διάφορα ἀντικείμενα μὲ τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ ἰσχυρῶς διεσταλμένην ἢ μὲ ὀφθαλμοὺς ἀγρίας ἐκπέμποντας λάμψεις· ἄλλοτε δὲ τὸ βλέμμα εἶναι ἀτενὲς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἀμαυροὶ καὶ ἡμίκλειστοι. Κατόπιν εἴτε αὐτομάτως, εἴτε ἐπὶ τῇ θέᾳ ἑνὸς οἱουδήποτε ζῴου καὶ συνήθως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ λυσσῶν κύων καθίσταται αἴφνης μανιώδης καὶ ὁρμᾷ ἐπ' αὐτῶν ἢ ὁσάκις τοῦτο εἶναι ἀδύνατον κατευνάζει τὴν μανίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πέριξ ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα καταβροχθίζει ἢ ξεσχίζει. Ἐνίοτε καταφεύγει εἰς αὐτοφαγίαν. Τοῦ παροξυσμοῦ παρελθόντος, ὁ κύων καθίσταται σχετικῶς σιωπηρὸς καὶ ἐπανακτᾷ τὸ ἤρεμον καὶ σύνηθες αὐτοῦ βλέμμα καὶ μάλιστα ἐνίοτε ἐπιζητεῖ τὰς θωπείας τοῦ κυρίου του. Ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἠρεμίας ἢ καταπτώσεως διαρκεῖ ὀλίγον, μεθ' ὃ οἱ παροξυσμοὶ ἐπανέρχονται συχνότεροι. Οὕτω κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ ποιμενικὸς κύων δάκνει τοὺς βοῦς, τὰ πρόβατα καὶ τὰ ἄλλα ζῷα, τὰ ὁποῖα φυλάττει, καὶ ὁ οἰκιακὸς κύων ἐπιτίθεται κατὰ τῶν διαφόρων ζῴων, πτηνῶν ἢ ἀνθρώπων. Ἐκ πολλῶν παρατηρήσεων φαίνεται ὅτι ὁ λυσσῶν κύων προσβάλλει τελευταίως τὸν κύριόν του· ἐν τούτοις τοῦτο δὲν καθιστᾷ αὐτὸν ὀλιγώτερον ἀκίνδυνον, διότι λείχει εὐχαρίστως τὰς χεῖρας τῶν προσφιλῶν αὐτῷ προσώπων, καὶ δύναται νὰ μεταδώσῃ οὕτω εἰς αὐτὰ τὴν νόσον.

Ὁ λυσσῶν κύων δὲν διατηρεῖ ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ ἐλεύθερον αὐτοῦ βάδισμα, ἀλλὰ παρουσιάζει λόγῳ τῶν παροξυσμῶν τῆς πείνης, τῆς δίψης καὶ τῶν λυσσικῶν τοξινῶν, ἀδυναμίαν τῶν ἄκρων, ἥτις ἀναγκάζει τοῦτον νὰ παραπαίῃ κατὰ τὸ βάδισμα, ἔχοντα τὴν οὐράν του ὑπὸ τὰ σκέλη καὶ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην πρὸς τὸ ἔδαφος. Ἐκ τοῦ χαίνοντος ῥύγχους κρέμαται κυανόχρους καὶ ἀκάθαρτος γλῶσσα. Ἡ μανιώδης λύσσα καταλήγει συνήθως εἰς παράλυσιν. Ἕνεκα τούτου ὁ λυσσῶν κύων ὡς μετὰ δυσκολίας δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ τὰ ὀπίσθια ἄκρα του, λαμβάνει στάσιν ὑαίνης. Τέλος τὰ ὀπίσθια ἄκρα ταχέως παραλύονται καὶ τὸ ζῷον σύρεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, προσπαθοῦν νὰ μετακινηθῇ διὰ τῶν ἐμπροσθίων. Οἱ βολβοὶ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσέρχονται εἰς τὰς κόγχας καὶ ἐνίοτε παρατηρεῖται στραβισμός. Ἡ παράλυσις κατακτᾷ καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τοῦ σώματος. Ἐνίοτε παρατηροῦνται συσπάσεις μυϊκῶν μαζῶν. Ἡ ἀναπνοὴ καθίσταται κοπιώδης, δύσκολος καὶ τέλος τὸ ζῷον θνήσκει εἰς κωματώδη κατάστασιν. Ἡ διάρκεια τῆς ἐξελίξεως διαρκεῖ 2—10 ἡμέρας, συνήθως ὅμως 3—5.

Ἡ ἄφωνος λύσσα χαρακτηρίζεται διὰ τῆς σιωπηρᾶς αὐτῆς ἐξελίξεως. Κατὰ ταύτην ὁ λυσσῶν κύων οὐδόλως ζητεῖ νὰ δήξῃ· ἀλλ' οὔτε καὶ δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο, ἕνεκα τῆς παραλύσεως τῆς κάτω σιαγόνος, τὰ συμπτώματα δὲ ταῦτα διακρίνουσι τὴν ἄφωνον λύσσαν τῆς προηγουμένης μορφῆς. Δυνατὸν καὶ κατὰ τὴν μορφὴν ταύτην νὰ παρατηρηθῶσι συμπτώματά τινα τῆς ἀνωτέρω μορφῆς, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι φευγαλέα λόγῳ τῆς ταχείας ἐξελίξεως τῆς παραλύσεως. Ἕνεκα τῆς παραλύσεως τῆς κάτω σιαγόνος τὸ ῥύγχος παραμένει χαῖνον καὶ ὁ σίελος ῥέει δίκην νημάτων. Ὁ κύων εἶναι εὐπειθής, ἤρεμος, ἀκίνδυνος. Ἡ κατάστασίς του αὕτη δύναται νὰ προδώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ζῴου ἀδυνατοῦντος νὰ κλείσῃ τὸ στόμα του ἕνεκεν καταπόσεως ὀστοῦ ἐνσφηνωθέντος εἰς τὸν λάρυγγα αὐτοῦ καὶ ἕνεκεν ἐξαρθρώσεως τῆς κάτω σιαγόνος. Ἐνίοτε ἡ παράλυσις προσβάλλει κατ' ἀρχὰς ἓν τῶν ἄκρων. Ὡσαύτως δυνατὸν νὰ παρατηρηθῶσι φαινόμενα παραπληγίας ἢ ἡμιπληγίας. Τὸ ζῷον θνήσκει ταχέως, ἐντὸς 2 ἡμερῶν. Ὁ Remlinger ἀναφέρει ἑτέραν μορφὴν ἀρκετὰ σπανίαν, τὴν *καχεκτικὴν λύσσαν*, ἐξελίξεως βραδείας, ἥτις ἐπιφέρει τὸν θάνατον διὰ καχεξίας. Τὰ οὕτω προσβαλλόμενα ζῷα εἶναι ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνα.

Ἡ γαλῆ. Συμπτώματα ἀνάλογα τοῦ κυνός, ἧττον καταφανῆ ὅμως, λόγῳ τῆς μονήρου; συνηθείας τοῦ ζῴου. Ἐνίοτε ἐξ ἀρχῆς ἡ γαλῆ ἀποσυ-

Digitized by Google

ρεται καὶ κρύπτεται εἰς σκοτεινήν τινα γωνίαν καὶ θνήσκει χωρὶς νὰ ὑποπτευθῇ τις τὴν νόσον. Ἐν τούτοις εἰς τὸν παραμικρότερον ἐρεθισμὸν αὕτη ἀνταποκρίνεται διὰ τῶν ὀνύχων της ἢ διὰ τῶν ὀδόντων της. Συνήθως ἡ λυσσῶσα γαλῆ εἶναι λυπηρά, ἀνήσυχος, τεταραγμένη, ὑπερευαίσθητος. Αἱ συνήθειαι, ἡ στάσις της καὶ ἡ φυσιογνωμία της ἀλλάσσουν. Ἡ ὄρεξις ἐξαφανίζεται ἢ ἐλαττοῦται, ὁ τόνος τῆς φωνῆς της καθίσταται ἀσυνήθης. Ἔχει μανίαν πρὸς δῆξιν, δεικνύει δὲ ἐρεθιζομένη ἀγρίας στάσεις ἐπιθετικότητος μὲ στόμα χαῖνον καὶ ἀφρῶδες. Κατὰ τὴν μανιώδη μάλιστα περίοδον ἡ φύσις αὐτῆς ἀφυπνίζεται. Οἱ ὄνυχές της πρὸς τὰ ἔξω τεταμένοι καθιστῶσι τὸ βάδισμα δύσκολον. Δι' ἑνὸς παραδόξου πηδήματος ρίπτεται ἐπὶ τοῦ θύματός της, οὗτινος σκοπεύει συνήθως τὸ πρόσωπον. Τὰ δήγματα ἢ αἱ ἀμυχαὶ τῶν ὀνύχων τῆς λυσσώσης γαλῆς εἶναι γενικῶς ἐπικινδυνωδέστεραι ἐκείνων τοῦ κυνὸς καὶ πάντοτε βαθύτεραι. Αἱ περιπτώσεις τῆς ἀφώνου λύσσης εἰς τὴν γαλῆν εἶναι ἐξαιρετικῶς σπάνιαι. Διάρκεια νόσου 2—4 ἡμερῶν.

Ἵππος. Περίοδος ἐπωάσεως 40—60 καὶ ἐνίοτε 90 ἡμέραι. Κατὰ τὴν ἀρχικὴν περίοδον τῆς λύσσης τὰ συμπτώματα τοῦ ἵππου ὁμοιάζουσι κατὰ πολὺ πρὸς τὰ τῆς λαρυγγίτιδος, ἤτοι: δυσκολία κατὰ τὴν κατάποσιν, ἐξαγωγὴ τοῦ ὕδατος καὶ τῶν τροφῶν διὰ τῶν ρωθώνων, εὐαισθησία τοῦ λάρυγγος κλπ. Ὡς πρὸ τὸ ὕδωρ οὐδεμίαν δεικνύει ἀποστροφήν, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα οὗτος φαίνεται νὰ ἀρέσκεται εἰς τὸ νὰ ταράττῃ αὐτὸ διὰ τῶν χειλέων του. Ἀκόμη εἰς τὰς περιόδους τῶν παροξυσμῶν ἡ θεὰ τοῦ ὕδατος δὲν δίδει εἰς τὸν ἵππον, ὅπως καὶ εἰς τὸν κύνα, αἰτίαν εἰς ἐκδηλώσεις τοιαύτας, ὥστε νὰ δικαιολογοῦν τὰ συμπτώματα τῆς ὑδροφοβίας, τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν λύσσαν. Ὁ λυσσῶν ἵππος φαίνεται καταβεβλημένος, λυπημένος, ἀνήσυχος. Διὰ τῶν ἄκρων του ξέει τὸ ἔδαφος ἢ ἀπωθεῖ καὶ μετακινεῖ τὴν στρωμνήν του. Ἐνίοτε τείνει τὸ οὖς του ὡς ἐὰν ἤκουε παράξενον κρότον καὶ μετακινεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἐὰν παρηκολούθει τὴν κίνησιν φανταστικοῦ τινος ἀντικειμένου. Ἄλλοτε οὗτος κινεῖ τὴν κεφαλήν του κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Κατὰ τὴν ἀνύψωσιν αὐτῆς ἐγείρει τὸ ἄνω χεῖλος καὶ κάμνει μορφασμοὺς παρομοίους πρὸς ἐπιβήτορα ὀσφρανθέντα φορβάδα ἐν ὀργασμῷ. Ὁ παραμικρότερος θόρυβος ἢ τὸ φῶς καθιστᾷ αὐτὸν λίαν ἀνήσυχον. Ἐν τούτοις ἀρχικῶς ὑπακούει εἰς τὴν φωνὴν τοῦ περιποιουμένου αὐτὸν ἀτόμου καὶ οὐδεμίαν ἐπιθετικὴν κίνησιν δεικνύει κατ' αὐτοῦ ἢ ἄλλου ἀτόμου. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα εὑρίσκονται ἐν συνεχεῖ ὑπερδιεγέρσει. Βραδύτερον, ἐπὶ τῇ θέᾳ κυνὸς καθίσταται λίαν μανιώδης καὶ ἐπιζητεῖ τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ· ταυτοχρόνως καθίσταται ἐπιθετικὸς καὶ διὰ τὰ λοιπὰ ζῷα. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ ἵππος καθίσταται πλέον ἀνήσυχος, ἀνυπόμονος καὶ λίαν εὐερέθιστος. Οἱ ὀφθαλμοί του ἔχουσιν ἀσυνήθη λάμψιν. Οἱ ἐκ τοῦ στόματος ἐξερχόμενοι ἀφροὶ εἶναι αἱμορραγικοὶ καὶ τὰ χείλη ἀφίνουσι τοὺς ὀδόντας νὰ φαίνωνται. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀφίνει χαρακτηριστικὴν φωνήν, ὑψηλὴν μὲν ἀλλὰ βραχνήν. Ἡ μανία αὐτοῦ ἐκσπᾷ εἰς τὰ πέριξ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα δάκνει ἢ συντρίβει διὰ τῶν ὀδόντων του. Ἐνίοτε ὁρμᾷ ἐπὶ τῶν πέριξ συντρόφων του διὰ νὰ τοὺς δήξῃ. Οὕτω καθίσταται λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις τὸν πλησιάζει. Ἄλλοτε ἡ μανία στρέφεται εἰς τὸ νὰ δάκνῃ τὰς διαφόρους τοῦ σώματός του χώρας. Αἱ δυνάμεις τέλος ἐξαντλοῦνται ταχέως καὶ τὰ σημεῖα τῆς παραλύσεως δὲν βραδύνουν νὰ ἐμφανισθοῦν. Ἡ παράλυσις ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ἄκρων καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰ πρόσθια. Τέλος ὁ ἵππος κατόπιν πολλῶν συνεχῶν παροξυσμῶν θνήσκει ἐκ συγκοπῆς εἴτε ἐξ ἀσφυξίας.

Μηρυκαστικά. Κατ' ἀρχὰς ὁ βοῦς φαίνεται ἀνήσυχος, κτυπᾷ τοὺς πόδας καὶ μετακινεῖται συνεχῶς. Συνήθως καταλαμβάνεται διαδοχικῶς ὑπὸ περιόδων καταπτώσεως καὶ ὑπερδιεγέρσεως μετὰ παρακρούσεων. Ὡς κυριώτερον σύμπτωμα παρατηρεῖται ἡ δυσφαγία, ἄφθονος σιελόρροια, ἀνορεξία καὶ ὁ ἐρεθισμὸς τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα, οἱ λυσσῶντες βόες ἀναζητοῦσιν ἀπλήστως τὸ ὕδωρ, ὅπερ μετὰ δυσκολίας καταπίνουσι. Τὰ συμπτώματα τῆς παραλύσεως ταχέως ἐμφανίζονται καὶ ὁ θάνατος ἐπέρχεται. Εἰς τὴν μανιώδη λύσσαν τὰ συμπτώματα εἶναι τὰ αὐτὰ μὲ ἐκεῖνα τοῦ ἵππου. Οἱ παροξυσμοὶ προκαλοῦνται συνήθως ἐπὶ τῇ θέᾳ κυνός τινος καὶ βραδύτερον ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄλλων ζῴων. Ἡ αὐτοφαγία δὲν εἶναι ἀσυνήθης.

Εἰς τὸ πρόβατον καὶ τὴν αἶγα τὰ συμπτώματα εἶναι ἀνάλογα. Ἡ φυσιογνωμία αὐτῶν παρουσιάζει παράξενον ἀγριότητα. Αἱ γενετήσιοι ὁρμαὶ αὐξάνονται, τὸ ζῷον καταλαμβάνεται ὑπὸ παρακρούσεων καὶ καθίσταται ἐπιθετικόν. Ἰδιαιτέρως δείκνυται εὐαίσθητον εἰς ἐρεθισμοὺς δι' ἀνοικτῶν χρωμάτων ἢ ἐπὶ τῇ θέᾳ κυνός. Μετὰ τὴν περίοδον τοῦ παροξυσμοῦ ἐπέρχεται ἡ περίοδος τῆς καταπτώσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ζῷα παραμένουσιν εἰς κωματώδη κατάστασιν. Τέλος ἡ παράλυσις ἐμφανίζεται καὶ ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν.

Χοῖρος. Ἡ λύσσα ἐκδηλοῦται εἰς αὐτὸν κατ' ἀρχὰς διὰ ταραχῶν καὶ ἀνησυχίας. Ἐνίοτε οὗτος παραμένει κεκλιμένος ἢ κεκρυμμένος ὑπὸ τὴν στρωμνὴν καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ συνταράσσεται ὑπὸ σφοδρῶν μυϊκῶν τρόμων. Ἡ κατάποσις καθίσταται δύσκολος καὶ ἡ σιελόρροια ἄφθονος. Συνήθως μασᾷ κόπρον ἢ ξένα σώματα. Ἡ κόρη τῶν ὀφθαλμῶν του εἶναι διεσταλμένη, ἡ φωνὴ ἠλλοιωμένη. Οἱ διάφοροι κρότοι καὶ ἐν γένει οἱ ἐρεθισμοὶ προκαλοῦσιν ἀτάκτους κινήσεις, σπασμούς, γρυλλισμούς. Τέλος ἡ παράλυσις ἐπέρχεται καὶ τὸ ζῷον θνήσκει ἐντὸς 2—4 ἡμερῶν.

Κόνικλος. Εἶναι παραλυτικὴ ἐξ ἀρχῆς. Κατὰ ταύτην παρατηρεῖται ὑπνηλία καὶ ἀδυναμία τῶν ὀπισθίων ἄκρων μετὰ προϊούσης γενικῆς παραλύσεως. Σπανίως αὕτη ἄρχεται ἐκ τῶν προσθίων ἢ ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος. Διάρκεια 8--11 ἡμερῶν.

Πτηνά. Εἰς τὴν λύσσαν τῶν πτηνῶν, προερχομένην ἐκ δηγμάτων λυσσώντων ζῴων, παρατηροῦνται σημεῖα ἐρεθισμοῦ καὶ καταπτώσεως, ἀνάλογα πρὸς τ' ἀνωτέρω. Κατὰ τὴν διὰ πειραματισμοῦ προκαλουμένην λύσσαν εἰς τὴν ὄρνιθα παρατηρεῖται ἀνορεξία, ὑπνηλία καὶ παράλυσις τῶν ἄκρων. Ἐξ ἄλλου, κανονικῶς ἡ λύσσα τῶν πτηνῶν παρατηρεῖται εἰς ὅλως ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις.

Ἡ διάγνωσις τῆς νόσου γίνεται εὐκολώτερον ἐπὶ τοῦ ζῶντος ζῴου παρὰ ἐπὶ τοῦ πτώματος. Διὰ τοῦτο δέον ν' ἀποφεύγηται εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις ἡ θανάτωσις ὑπόπτων ζῴων λύσσης πρὸ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κτηνιάτρου.

Ἡ λύσσα ὑπὸ τοῦ Β. διατάγματος τῆς 17 Φεβρουαρίου 1914 περὶ γενικῶν διατάξεων μέτρων κατὰ τῶν μεταδοτικῶν νόσων τῶν κατοικιδίων καὶ ἀγροτικῶν ζῴων θεωρεῖται ὡς νόσος μεταδοτικὴ καὶ συνεπῶς ἡ δήλωσις αὐτῆς εἰς τὴν ἀστυνομικὴν ἀρχὴν εἶναι ὑποχρεωτική. Τὸ ἄρθρον 10 τοῦ ἄνω Β. διατάγματος ἐπιβάλλει τὴν θανάτωσιν ὄχι μόνον τῶν δεδηλωμένων ἐκ λύσσης πασχόντων κυνῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων σαρκοφάγων ὑπ' αὐτῶν δηχθέντων ἢ εἰς ἐπικοινωνίαν ἐλθόντων.

Τὸ κρέας τῶν ὑπὸ λυσσῶντος ζῴου δηχθέντων μηρυκαστικῶν ἐπιτρέπεται νὰ δοθῇ εἰς δημοσίαν κατανάλωσιν ἀβλαβῶς ἐντὸς τῶν πρώτων ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ δήγματος. Ἡ προφύλαξις στηρίζεται ἐπὶ καθαρῶς ὑγειονομικῶν μέτρων, ἤτοι εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν περιφερομένων ἀνὰ τὰς ὁδοὺς κυνῶν, οἵτινες συνήθως εἶναι οἱ φορεῖς τῆς νόσου, καὶ εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν ἐπικοινωνίας τῶν καλῆς γενεᾶς κυνῶν μετὰ τῶν ἀνωτέρω. Ἐσχάτως εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, Ἰταλίαν κλπ. οἱ κύνες ὑποβάλλονται εἰς προληπτικὸν κατὰ τῆς λύσσης ἐμβολιασμὸν διὰ λυσσικοῦ ἰοῦ, προερχομένου ἐκ μυελοῦ κονίκλου, θανόντος ἐκ λύσσης καὶ ἐξασθενηθέντος διὰ φορμόλης, μετ' ἀποτελεσμάτων ἀρκετὰ ἱκανοποιητικῶν. Β. Χ.

λυσσάζω, καὶ **λυσσάω**, ἀόρ *ἐλύσσαξα*· δημοτ., εἶμαι λυσσασμένος, πάσχω ἀπὸ λύσσαν: «ἐλύσσαξε τὸ σκυλλί μας»· || κατέχομαι ὑπὸ μανιώδους ὁρμῆς πρός τι: «λύσσαξε γιὰ νὰ τὸν πάρῃ»· || κατέχομαι ὑπὸ μανιώδους ὀργῆς: «λύσσαξε ἀπὸ τὸ θυμό της»· || κάμνω τινὰ νὰ λυσσάξῃ: «τὸν ἐλύσσαξα στὸ ξύλο».

λυσσαλέος, *—α, —ον*· ὁ πλήρης λύσσης, μανιώδους ὁρμῆς, λυσσῶν, μανιώδης: «λυσσαλέος ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ».—Ἐπίρρ. **λυσσαλέως**.

Λυσσὰν (Lussan), *Μαργαρίτα*. Γαλλὶς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος (1682—1758). Ἔγραψε πολλὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα, ἅτινα ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ἀνέκδοτα τῆς αὐλῆς τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου». «Ἡ Μαρία τῆς Ἀγγλίας», «Ὁ βίος τοῦ γενναίου Κριγιόν», «Αἱ βραδυὲς τῆς Θεσσαλίας», «Ἐρωτικὰ χρονικά», «Ἱστορία τῆς κομίσσης Γκοντέζ». Μ. Ν. Δ.

Λυσσαρέα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπουχλιάτι*. Κάτ. (1928) 389. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Σαρακήνι*. Χ. Δ.

λυσσάρης (ὁ), θηλ. *—άρα*, οὐδ. *—άρικο*· ὁ ἔχων λύσσαν, λυσσασμένος: «τὸν ἐδάγκωσε ἕνα λυσσάρικο σκυλλί».

λυσσάρικος, *—η, —ο*· ἀντὶ *λυσσάρης* (βλ. λ.) ἐκ τοῦ οὐδ. *λυσσάρικο*.

λύσσασμα (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λυσσᾶν: «τὸ λύσσασμα τοῦ σκυλιοῦ».

λυσσάω· βλ. *λυσσάζω*.

λυσσιάζω· ἀντὶ *λυσσάζω* (βλ. λ.).

λυσσιακὸ (τό)· δημοτ., ἡ λύσσα: «τὸν ἔπιασε λυσσιακό».

λύσσιασμα (τό)· ἀντὶ *λύσσασμα* (βλ. λ.).

λυσσιατρεῖον (τό). Ὀνομάζονται οὕτως εἰδικὰ ἱδρύματα, ὧν σκοπὸς εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀντιλυσσικῆς προφυλακτικῆς παστερείου θεραπείας εἰς τοὺς δηχθέντας ὑπὸ λυσσῶντος ἢ ὑπόπτου λύσσης ζῴου. Τὰ ἱδρύματα ταῦτα σπανίως εἶναι ἀνεξάρτητα, ἀλλὰ συνδυάζονται μετὰ διαφόρων ἐργαστηρίων μικροβιολογικῶν, βιολογικῶν ἢ ἄλλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτούτου Παστὲρ (Institut Pasteur), ὅπερ, ἱδρυθὲν δι' ἐράνων ἐν Γαλλίᾳ, κατέστη τὸ πρότυπον διὰ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἢ ταῖς ἀποικίαις της ἱδρυθέντα. Ἡ ὀνομασία λοιπὸν Ἰνστιτοῦτον Παστὲρ δὲν σημαίνει λυσσιατρεῖον, ἀλλ' ἵδρυμα κατὰ πολὺ εὐρυτέρας δράσεως. Τοὐναντίον εἴς τινα κράτη ὁ ἐν χρήσει ὅρος σταθμὸς Παστὲρ (Pasteur-station, Wütschützstation) ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἡμετέραν λέξιν λυσσιατρεῖον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ συνδυάζεται τὸ πλεῖστον, καθ' ὃ τμῆμα, μὲ ἄλλα τοιαῦτα τῆς μικροβιολογίας, ἐπιδημιολογίας κτλ. (ὡς εἶναι π. χ. τὸ Ἰνστιτοῦτον Robert-Koch ἐν Βερολίνῳ, οὗ τὸ λυσσιατρεῖον ἀποτελεῖ τμῆμα). Τοιαῦτα λυσσιατρεῖα (τμήματα ἢ ἀνεξάρτητα) ὑφίστανται πλεῖστα, δὲν ὑπάρχει δὲ σήμερον χώρα, ἥτις νὰ μὴ ἔχῃ ἓν ἢ περισσότερα, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν της. Τὰ πλεῖστα τούτων εἶναι δημόσια, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ προφύλαξις ἀπὸ τῶν λοιμωδῶν νόσων, συνεπῶς καὶ τῆς λύσσης, ἀναλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ κράτους ἀμισθεί, παρ' ἡμῖν ὅμως ἐπιτρέπεται καὶ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἰατρῶν ἵδρυσις τοιούτων λυσσιατρείων, ἀρκεῖ νὰ τηρῶσιν ὅρους τινάς, ὁ δὲ διευθύνων ταῦτα ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἔχει ἐπαρκῶς ἐνδιατρίψει περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀντιλυσσικῆς θεραπείας.

Τὰ λυσσιατρεῖα δέον νὰ ἔχωσιν ἐπαρκεῖς χώρους καὶ ἅπαντα τὰ ἀναγκαιοῦντα ὄργανα καὶ ἐργαλεῖα. Οὕτως εἶναι ἐπάναγκες, ὅπως διαθέτωσιν αἴθουσαν ὑποδοχῆς καὶ ἐγγραφῆς τῶν ἀσθενῶν, αἴθουσαν ἀναμονῆς, ἐνέσεων, παρασκευῆς τοῦ ἐμβολίου, ἑτέραν δι' ἐργαστήριον, ἄλλην ἐπιδέσεως ἀσθενῶν, ὡς καὶ χώρους διὰ τὴν ἀποστείρωσιν, ἀποθήκευσιν κτλ. Ἐκεῖ ὅπου χρησιμοποιεῖται ἡ μέθοδος τοῦ Παστέρ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἰδιαίτερον δωμάτιον σταθερᾶς θερμοκρασίας 20° θέρους καὶ χειμῶνος, ὅπου οἱ μυελοὶ θὰ ξηραίνωνται ἀναρτώμενοι ἄνωθεν καυστικοῦ καλίου. Πλὴν τούτων, ἕκαστον τοιοῦτον λυσσιατρεῖον ἔχει ἰδιαιτέρους σταβλους, ὅπου ἀναπτύσσονται κόνικλοι, οἵτινες δέον νὰ ὑπάρχωσιν ἐν ἀφθονίᾳ, ὡς καὶ χώρους, ὅπου διαφυλάσσονται οἱ διὰ σταθεροῦ ἰοῦ ἐμβολιασθέντες κόνικλοι πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἐμβολίου, ὡς καὶ οἱ κόνικλοι οἱ πρὸς πειραματισμὸν χρησιμοποιηθέντες διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς λύσσης παρά τινι ζῴῳ, οὗ ἡ νευρικὴ οὐσία ἢ ἡ κεφαλὴ ἀποστέλλεται πρὸς ἐξέτασιν εἰς τὸ λυσσιατρεῖον. Πλὴν τῶν λοιπῶν ὀργάνων πλήρους μικροβιολογικοῦ ἐργαστηρίου καὶ ἐργαλείων, τὸ λυσσιατρεῖον δέον νὰ ἔχῃ καὶ πλήρεις συλλογὰς τοιούτων διὰ τὴν νεκροψίαν τῶν ζῴων, ὡς καὶ ὄργανα διὰ τὴν κατὰ διαφόρους μεθόδους παρασκευὴν τῆς νευρικῆς οὐσίας πρὸς ἀναζήτησιν τῶν σωματίων Negri.

Ἕκαστον λυσσιατρεῖον τηρεῖ: 1) Πρωτόκολλα ἀσθενῶν, ἐν οἷς ἀναγράφονται τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ τὰ ἄλλα στοιχεῖα ἑκάστου, αἱ συνθῆκαι ὑφ' ἃς ἐγένετο τὸ δῆγμα, περιγραφὴ τοῦ δήγματος, τρόπος θεραπείας, τὰ κατὰ τὸ δῆξαν ζῷον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς βιολογικῆς ἢ ἄλλης ἐξετάσεως τοῦ δήξαντος ζῴου. 2) Βιβλίον ἀνατρήσεως κονίκλων καὶ μολύνσεως διὰ σταθεροῦ ἰοῦ. 3) Βιβλία ἀποτελεσμάτων τῆς μολύνσεως κονίκλων δι' ἰοῦ τῶν ὁδῶν, προερχομένου ἐκ τῶν ἐξεταζομένων ὑπόπτων λύσσης ζῴων. 4) Βιβλίον ἐργαστηριακῆς ἐξετάσεως (σωμάτια Negri). 5) Βιβλία ἐξόδων κλπ. Συγχρόνως παρακολουθεῖ πάντα δηχθέντα, ὅστις ὑπέστη τὴν θεραπείαν ἐπὶ 6 τοὐλάχιστον μῆνας, ἵνα γνωρίσῃ τὰ ἀποτελέσματα ταύτης, ἢ τυχὸν ἐπελθοῦσαν βλάβην (βλ. λ *λύσσα*). Κατὰ τὸ τέλος ἑκάστου ἔτους δημοσιεύει λεπτομερῆ στατιστικὴν τοῦ ἀριθμοῦ δηχθέντων, χρησιμοποιηθείσης θεραπείας, παρατηρηθεισῶν βλαβῶν μετὰ λεπτομεροῦς περιγραφῆς τούτων, στατιστικῆς ἀποτελεσμάτων κτλ. καὶ ἀνταλλάσσει τὸ δημοσίευμα τοῦτο μὲ ἄλλα ὁμοίων ἱδρυμάτων. Λυσσιατρεῖον μὴ πληροῦν τοὺς ὅρους τούτους ἀνελλιπῶς, δὲν εἶναι ἵδρυμα ἄξιον ἐπιστημονικῆς ἐκτιμήσεως. Τελευταίως εἴς τινα κράτη (Ἀμερική, Νοτιοσλαυΐα κτλ.) κατηργήθησαν τὰ λυσσιατρεῖα, εἰς ἃ ἔδει νὰ μεταβαίνωσιν οἱ δηχθέντες πρὸς θεραπείαν, παρασκευάζεται δὲ τὸ ἐμβόλιον εἰς κεντρικά τινα ἱδρύματα καὶ ἀποστέλλεται ἕτοιμον εἰς τὰ περιφερικὰ ἢ καὶ ἰδιώτας ἰατρούς, ὅπου καὶ ἐνίεται εἰς τοὺς δηχθέντας. Τὸ τοιοῦτον εἶναι σφαλερόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι οὐδεμία ὑπάρχει ἔτι μέθοδος, δι' ἧς δύναται νὰ παρασκευασθῇ ἐπὶ μακρὸν διατηρήσιμον, ἐνεργὲς ἐμβόλιον, ἱκανὸν πρὸς ἀποστολὴν, καὶ δεύτερον, διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου διασπᾶται πλήρως ἡ μελέτη τῆς λύσσης, ἥτις ἔχει ἔτι πλεῖστα ὅσα ἀνεξερεύνητα σημεῖα. Ἤδη δὲ ἡ Νοτιοσλαυΐα ἤρχισε νὰ δοκιμάζῃ τὰ κακὰ ἐπακόλουθα τῆς τοιαύτης, οὕτως εἰπεῖν, ἀποκεντρώσεως, ἥτις ἄλλωστε οὔτε ἀπὸ

Digitized by Google

οἰκονομικῆς ἀπόψεως εἶναι εἰς ὄφελος τοῦ παθόντος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐπιστημονικῆς.
Γ. Π. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

λυσσικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν λύσσαν, ὁ τῆς λύσσης: «λυσσικὸς ἰός».

Λυσσίρα *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λάσσιρα*.

λυσσόδηκτος (ὁ, ἡ),*—ον* (τό)· ὁ ὑπὸ λυσσῶντος δηχθείς, ὁ παθὼν δῆγμα ὑπὸ λυσσῶντος.

λυσσομανία (ἡ)· λύσσα μανιώδης.

λυσσομανῶ, *καὶ —μανάω*· δημοτ., ἰσχυρότερον τοῦ λυσσάζω ἢ λυσσῶ· κατέχομαι ὑπὸ μανιώδους ὁρμῆς, σφόδρα ἐπιθυμῶ τι: «λυσσομανάει γιὰ γυναῖκα».

Λυσσὸν (Luchon) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ θερμομεταλλικῶν πηγῶν τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς ἄνω Γαρόννης εἰς ὕψος 630 μ. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων, ἀνερχομένων εἰς ἑξήκοντα, αἵτινες εἶναι ὑδροθειονατριοῦχοι, ἔχει θερμοκρασίαν 22°—66°, ἡ δὲ ραδιενέργεια εἰς τὴν πηγὴν Lepape εἶναι 41,5 Milli-microcurie. Τὰ ἀναβλύζοντα ὕδατα εἶναι διαυγῆ, καθίστανται δὲ ἀκολούθως πρασινωπῶς κίτρινα καί τινα ἐξ αὐτῶν γαλακτώδη. Εἰς Λυσσὸν ὑπάρχουν ἄξια λόγου λουτροθεραπευτήρια. Τὰ μεταλλικὰ ὕδατα ἐνδείκνυνται ἐπὶ δερματικῶν παθήσεων, χρονίων παθήσεων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, χρονίων ρευματισμῶν καὶ γυναικολογικῶν παθήσεων.
Κ. Γ. Μ.

λυσσοφοβία (ἡ). Καλεῖται ὁ φόβος, ὑφ' οὗ κατέχεταί τις μήπως προσβληθῇ ὑπὸ λύσσης. Ὑπάγεται εἰς τοὺς ἰδεοληπτικοὺς φόβους, ὧν ἔχει ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ἢ εἶναι φόβος οὐχὶ ἐνσυνείδητος, δηλαδὴ ὅλης τῆς ψυχῆς κατεχομένης ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ μὴ διχαζομένης. Ὀφείλεται εἰς αἴτια, εἰς ἃ καὶ οἱ λοιποὶ ἀνάλογοι φόβοι, ἢ εἰς ψυχικὰ τοιαῦτα. Ἡ θεραπεία αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτιολογίας.
Τ. Α. Ζ.

λυσσόχορτο (τὸ) */Βοτ./*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δακτυλῖτις ἡ σκωριώδης* (Digitalis laevigata)

λυσσῶ (*—άω*)· πάσχω ἀπὸ λύσσαν: «οἱ λυσσῶντες κύνες»· || *λυσσάζω* (βλ. λ.).

λυσσώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης λύσσης, ὁ μετὰ λύσσης γινόμενος, ὁρμητικός, μανιώδης: «ὁ ἀγὼν —, ἡ ἐπίθεσις ὑπῆρξε λυσσώδης».—Ἐπίρρ *λυσσωδῶς*.

Λύστρα */'Αρχ. Γεωγρ./*. Ἀρχαία πόλις ἐν Λυκαονίᾳ, πατρὶς τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ φίλου τοῦ Παύλου Τιμοθέου. Ἐν αὐτοῖς ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας θεραπεύσαντες παραλυτικὸν ἐκ γενετῆς, ἐλατρεύθησαν ὡς ἐνσαρκώσεις τοῦ Διὸς καὶ Ἑρμοῦ. Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς ἔσπευσε νὰ παρασκευάσῃ θυσίαν εἰς αὐτοὺς καὶ μετὰ κόπου ὁ Παῦλος ἔπεισεν αὐτὸν ὅτι εἶναι ἄνθρωπος. Ἀλλ' Ἰουδαῖοι ἐλθόντες ἐξ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ὅτι εἶναι δαίμονες κακοποιοὶ καὶ ἐλιθοβόλησαν τὸν Παῦλον, ὅστις κατέπεσεν. Ἐκλαβόντες τοῦτον νεκρὸν τὸν ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐκεῖ οὗτος συνελθὼν ὠρθώθη καὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Βαρνάβα εἰς Δέρβην. Σήμερον καλεῖται *Λατίκ*.
Γ. Λ. Α.

λύστρα (Lystra) */Ζῳλ./*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *φανοφοριδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν νότιον Ἀμερικήν.
Δ. Ν. Π

Λυσὺ-Μπερτρὶ (Luchy-Bertrix) *[Γεωγρ.]*. Δάσος τοῦ Βελγίου ἐν τῷ βελγικῷ Λουξεμβούργῳ, ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τῶν Ἀρδεννῶν, μεταξὺ Βιὲρ καὶ Σεμουά. Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ συναφθείσης μάχης κατὰ τὴν εἰς τὸ Βέλγιον γερμανικὴν εἰσβολὴν (μέσα Αὐγούστου 1914) μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Γάλλων.
Χ. Δ.

Λύσων. Χαλκοπλάστης, πιθανῶς Ἀθηναῖος, ἀλλ' ἀκαθορίστου ἐποχῆς. Ὁ Παυσανίας ὡς ἔργον τοῦ καλλιτέχνου τούτου ἀναφέρει τὸ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῶν πεντακοσίων κείμενον ἄγαλμα τοῦ Δήμου. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐσφαλμένως ἀπεδόθη εἰς τὸν Λύσιππον, εἶχε τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι παρίστα τὸν Δῆμον ὡς μὴ ἔχοντα ὦτα, πρὸς προσωποποίησιν προφανῶς τοῦ λαοῦ τῆς Ἀττικῆς. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ἀναφέροντα τὸν Λύσωνα ἐν τῷ τετάρτῳ ἀλφαβητικῷ καταλόγῳ, ὁ τεχνίτης οὗτος ἦτο ἰδίως χαλκοπλάστης ἀθλητῶν, πολεμιστῶν, κυνηγῶν καὶ θυσιαζόντων.
Β. Δ. Θ.

— **Λύσων**. Ἰατρὸς ἐν Ῥώμῃ ἀναφερόμενος ὑπὸ Κικέρωνος (Epist. ad. Tironem 4).
ΑΡ. Π. Κ.

Λυταία *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ ἐν Ἀθήναις κατοικοῦντος Λακεδαιμονίου Ὑακίνθου, ἢ κατ' ἄλλους *Λουσία* (βλ. λ.).
Α. Θ. Σ.

Λυταριζὼν *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Παλαιὸν φρούριον ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀρμενίᾳ, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Κολωνείας (παρὰ τὸ νῦν Καρὰ-Χισσάρ, ἐν τῷ βιλαετίῳ Σεβαστείας), ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. III 4, 10), τὸ ὁποῖον ἐπεσκεύασεν ὁ Ἰουστινιανὸς (527—565).
Α. Θ. Σ.

λυτάρι (τό)· δημ.. ἀντὶ *λητάρι* (βλ. λ.) ἐκ τοῦ *εἰλητάριον*· σχοινίον λεπτόν, διὰ τοῦ ὁποίου δένουν βοσκήματα ἢ κύνας· || φρασ. «θὰ σοῦ τὶς βρέξω μὲ τὸ λυτάρι».

Λύτγκενντορτμουντ (Luetgendortmund) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ντόρτμουντ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ντόρτμουντ—Μπόχουμ. Κάτ. 15.311 (1925). Ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα, ἐργοστάσια ἀμμωνίας καὶ παραγωγὴν ὀπτοπλίνθων καὶ οἰκοδομικῶν ὑλῶν.
Θ. Κ.

λυτεχῖνος (ὁ) (Lytechinus *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν συνομοταξίαν τῶν *ἐχινοδέρμων*. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Ἀλγερίαν, λεκάνην τοῦ Ροδανοῦ καὶ εἰς τὴν Σικελίαν. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ εἴδους *λυτεχῖνος serialis* εὑρέθησαν ἐντὸς τόφφων εἰς τὴν θέσιν Τριοβασάλο τῆς νήσου Μήλου.
Γ. Κ. Γ.

Λυτήριος (ὁ) *['Αρχ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ Πανός, παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὡς θεοῦ λύοντος τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῶν συμφορῶν καὶ τῶν ἐπιδημιῶν. Ἰδιαιτέρως ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἐλατρεύετο ἐν Τροιζῆνι, ἔνθα ἱερὸν αὐτοῦ, παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως, διεσῴζετο μέχρι τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος.
Π. Ν. Π.

λύτης (ὁ)· ὁ λύων, ὁ ἐξευρίσκων τὴν λύσιν προβλήματος, αἰνίγματος, ζητήματος· || βυζ. «*λύται*» σπουδασταὶ τῆς νομικῆς διανύσαντες τὰς τετραετεῖς αὐτῶν σπουδὰς καὶ δυνάμενοι ἤδη νὰ ἐξεύρωσι *λύσεις* ζητημάτων ἐπιστημονικῶν ἢ ἀπορημάτων.

Λυτιέρσας, ἢ ***Λυτιέρσης***. Υἱὸς τοῦ Μίδα ἐκ Φρυγίας, πολυφάγος καὶ γεωπόνος, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐψάλλοντο ὕμνοι φέροντες τὸ ὄνομά του *(Θεοκρ.* X, 41).
Α. Θ. Σ.

λυτικίδαι (οἱ), ἢ ***λυτικοειδῆ*** (τὰ) (Portulaceae) */Βοτ./*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας, φρύγανα, λαχανευόμενα καί τινα κοσμητικὰ γένη. Ἐκ τῶν κυριωτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς: *ἀνάκαμπτος* (Anacampserus), *ἀνδράχνη* (Portulaca), *γλεῖνος* (Gleinus), *κλαϋτονία* (Claytonia), *λευϊσία* (Lewisia) καὶ *τάλινον* (Talinum).
Δ. Ν. Π.

λυτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἱκανός, ὁ ἁρμόδιος πρὸς τὰς λύσεις, ἐπὶ γραμματικοῦ ἀσχολουμένου εἰς τὰς λύσεις δυσκόλων ζητημάτων· || ἐπὶ φαρμάκων, κινητικός: «ρίζα λυτικὴ κοιλίας».—Ἐπίρρ. ***λυτικῶς***.

— *['Ιστορ. Φιλολ.]* Ἐκαλοῦντο *λυτικοὶ* οἱ παλαιοὶ γραμματικοί, οἱ ἐπιτήδειοι πρὸς λύσιν πολυπλόκων ζητημάτων· κατὰ τὸν Πορφύριον «ἐν τῷ μουσείῳ τῷ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν νόμος ἦν προβάλλεσθαι ζήτημα καὶ τὰς γιγνομένας λύσεις ἀναγράφεσθαι» (βλ. λ. *προβλήματα καὶ λύσεις*).
Ι. Φ. Δ.

Λύτκε, ***Θεόδωρος-Πέτροβιτς***, *κόμις* —. Ρῶσος ναύαρχος καὶ συγγραφεὺς (1797—1882). Νεανίας ἐξετέλεσε μακρὸν πλοῦν ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Γκολόβιν, τῷ δὲ 1826 ἐπὶ κεφαλῆς ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς ἐξετέλεσε πλόας περὶ τὰς ἀρκτικὰς θαλάσσας καὶ ἀνεκάλυψεν εἰς τὸν Μέγαν ὠκεανὸν τὸ σύμπλεγμα τῶν Σενιάβιν, εἶτα δ' ἔπλευσε πρὸς τὴν Σιβηρίαν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου, ὅστις ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ υἱοῦ του μεγάλου δουκὸς Κωνσταντίνου. Τῷ 1835 προήχθη εἰς ὑποναύαρχον καὶ τῷ 1843 εἰς ναύαρχον, εἶτα ἐγένετο ναυτικὸς διοικητὴς τοῦ Ρεβὲλ καὶ τῆς Κρονστάνδης, μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, τῷ δὲ 1865 ἐγένετο πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρουπόλεως. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἵδρυσε τὴν Γεωγραφικὴν ἑταιρείαν. Ἐκτὸς πλείστων μονογραφιῶν, δημοσιευθεισῶν εἰς τὰς συλλογὰς τῆς Ἀκαδημίας, ἐδημοσίευσε τὰ συγγράμματα αὐτοῦ: «Τέσσαρες πλόες εἰς τὰς ἀρκτικὰς θαλάσσας τῷ 1821—1824», «Περίπλους τοῦ κύκλου τοῦ κόσμου ἐπὶ τῆς κορβέττας Σενιάβιν τῷ 1826—1829» κλπ.
Θ. Β.

λυτόκερας (τὸ) (Lytoceras) *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *λυτοκερατιδῶν ἐξωσιφωνικῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο σπειροειδῶς περιειλιγμένον, εὐρυόμφαλον. Τὸ ἄκρον τοῦ στόματος ἦτο ἁπλοῦν, σπανίως δ' ἐν εἴδει σάλπιγγος διαπλατυνόμενον. Ἡ ἐπιφάνεια σπανιώτερον ἦτο λεία, συνηθέστερον δ' ἔφερεν ἁπλᾶς ἢ ἐλαφρῶς κυματοειδῶς κεκαμμένας ἐγκαρσίας ραβδώσεις ἢ πλευρὰς ἢ προεξέχοντα φύλλα.

Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν πολλαχοῦ ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἰουρασίου καὶ τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ Καρ. Ρένς ἄφθονα λείψανα πολλῶν εἰδῶν λυτοκεράτων ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας λιασίου καὶ τῆς κατωτέρας δογγερίου σειρᾶς τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως εἰς τὰς ὀροσειρὰς τῆς ἀδριατικοϊονίου ὀρεινῆς ζώνης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Τὰ εὑρεθέντα εἴδη εἶναι ἐκ μὲν τῆς ἀνωτέρας λιασίου σειρᾶς τὰ *λυτόκερας catriense, forojulense, sublineatum, veliferum, Italiae, humile, dorcade, Cereris, sepositum, spirorbe, rubescens, cornucopiae* καὶ *funiculum*· ἐκ δὲ τῆς κατωτέρας δογγερίου τὰ εἴδη: *λυτόκερας ophioneum, rasile, amplum, Francisci* καὶ *Germaini*.
Γ. Κ. Γ.

λυτοκερατίδαι (οἱ) (Lytoceratidae) */Παλαιοζ./*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὰ *ἐξωσιφωνικὰ ἀμμωνοειδῆ κεφαλόποδα* μαλάκια. Εἶχον ὄστρακον εὐρυόμφαλον, ἐνίοτε ἀπολελυμένον ἢ σχηματίζον κοχλιοειδῆ σπεῖραν ἢ καὶ οὐχὶ σπανίως ἀγκιστροειδές. Ὁ κατοικίδιος θάλαμος κατελάμβανε τὰ $^2/_3$—$^3/_4$ τοῦ τελευταίου γύρου. Οἱ γῦροι ἦσαν κυκλικοί, ἐλαφρῶς ἐφαπτόμενοι, ἄνευ ἐξωτερικῆς τρόπιδος, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐστολισμένοι μὲ ἁπλᾶς ἢ κυματοειδῶς κεκαμμένας, ἐνίοτε φερούσας κόμβους, ἐγκαρσίας γραμμὰς ἢ πλευράς.

Τὰ κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι τὸ *λυτόκερας*, ὁ *μακροσκαφίτης*, ἡ *πικτετία*, ὁ *τουρριλίτης*, ὁ *βακουλίτης* κλπ.

Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἰουρασίου καὶ τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ.
Γ. Κ. Γ.

λυτός, *—ή, —όν*· ὁ λελυμένος, ἐλεύθερος δεσμοῦ, ἀπολυτός: «λυτὸ σκυλλί, — γουρούνι, — ἄλογο κτλ.»· «μὴν ἀφίνῃς τὰ ζά σου λυτὰ καὶ πάνε 'ς τὶς ζημιές»· || φρ. «ἔβαλε λυτοὺς καὶ δεμένους», πᾶσαν προσπάθειαν κατέβαλε, πάντα λίθον ἐκίνησε: «ἔβαλε λυτοὺς καὶ δεμένους γιὰ νὰ διορισθῇ».

λυτοφάνη (ἡ) (Lytophan) */Φαρμ. Χημ./*. Οὕτως ἐκλήθη τὸ φαινυλοκινολινοδικαρβονικὸν ὀξύ. Τὸ σκεύασμα ἀνεγράφη ἀντὶ τῆς ἀνοφάνης ἐπὶ ἀρθριτισμῶν, ρευματισμῶν κλπ. εἰς δόσιν ἡμερησίως 3—4 γρ., χορηγούμενον εἰς δισκία.
Κ. Γ. Μ.

Λύτραι (*κοιν.* ***Λύτρες***) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν ἑλληνικὸν χωρίον περὶ τὰ πέντε χιλιόμετρα ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατοικούμενον ἀπὸ τριακοσίους περίπου κατοίκους, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέζων πωλοῦντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄγρια χόρτα καὶ ἄγρια ἄνθη. Ἐκκλησιαστικῶς ὑπήγοντο εἰς τὴν μητρόπολιν Δέρκων καὶ εἶχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν πληθυσμῶν καὶ ἄλλοι μὲν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν συνοικισμὸν Ἅγιος Στέφανος παρὰ τὸ χωρίον Μπογιάτι.
Ε. Σ. Σ.

Λύτρας, ***Νικηφόρος***. Εἷς ἐκ τῶν διασημοτέρων ζωγράφων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη τῷ 1832 εἰς τὸν Πύργον τῆς Τήνου. Ὁ πατήρ του, πτωχὸς μαρμαρογλύφος, περιπλανηθεὶς ἐπὶ μακρὸν ἀνὰ τὴν Βαλκανικὴν ἰδίᾳ χερσόνησον καὶ καταλήξας εἰς τὸ γενέθλιον χωρίον του, ἔνθα ᾠκοδόμησεν ἢ ἴσως ἀνεκαίνισε παλαιότερον μύλον, τὸν ὁποῖον διεκόσμησε δι' ἀναγλύφου εἰκονίζοντος γυναῖκα φέρουσαν σάκκον σίτου πρὸς ἄλεσιν, μετέδωκεν εἰς τὸν υἱόν του σφοδρὰν πρὸς τὴν τέχνην κλίσιν. Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐκ Τήνου ὁ Νικη-

Νικηφόρος Λύτρας.

φόρος Λύτρας εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐτόθι σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἔνθα ἐσπούδασεν ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐπίβλεψιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Θειρσίου, διευθυντοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς σχολῆς ταύτης. Τὸ πλούσιον τάλαντον, μὲ τὸ ὁποῖον τὸν ἐπροίκισεν ἡ φύσις, δὲν ἐβράδυνε ν' ἀποκαλυφθῇ. Ὁ Θείρσιος συνεκινήθη ἀπὸ τὴν πρώϊμον ἄνθησιν τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας καὶ λίαν ἐνωρὶς διέκρινε τὸν Λύτραν μεταξὺ τῶν μαθητῶν του, τὸν κατέστησε μάλιστα καὶ συνεργάτην του ἐν τῇ διακοσμήσει τοῦ ρωσικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδῶν του ἐστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος μὲ ὑποτροφίαν εἰς τὸ Μόναχον. Ἡ Ἀκαδημία τοῦ Μονάχου ἤκμαζε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, πολλοὶ δ' ὑπῆρξαν οἱ νεαροὶ Ἕλληνες καλλιτέχναι, ὅσοι συνεπλήρωσαν ἐν αὐτῇ τὴν καλλιτεχνικήν των κατάρτισιν. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρῃ κανεὶς ἐκ τούτων τὸ ὄνομα τοῦ Νικολάου Γύζη. Ὁ

Digitized by Google

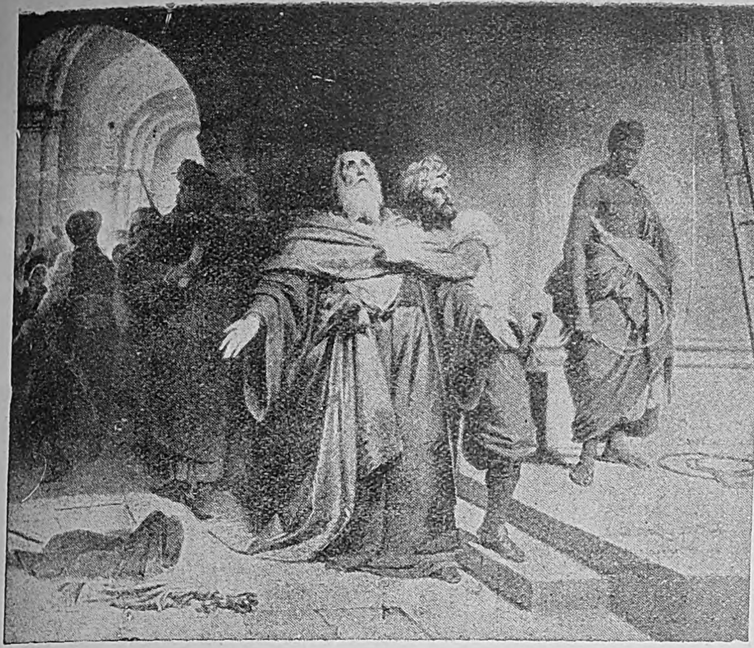

Νικηφ. Λύτρα: 1) Ὁ ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. 2) Θυμίαμα.

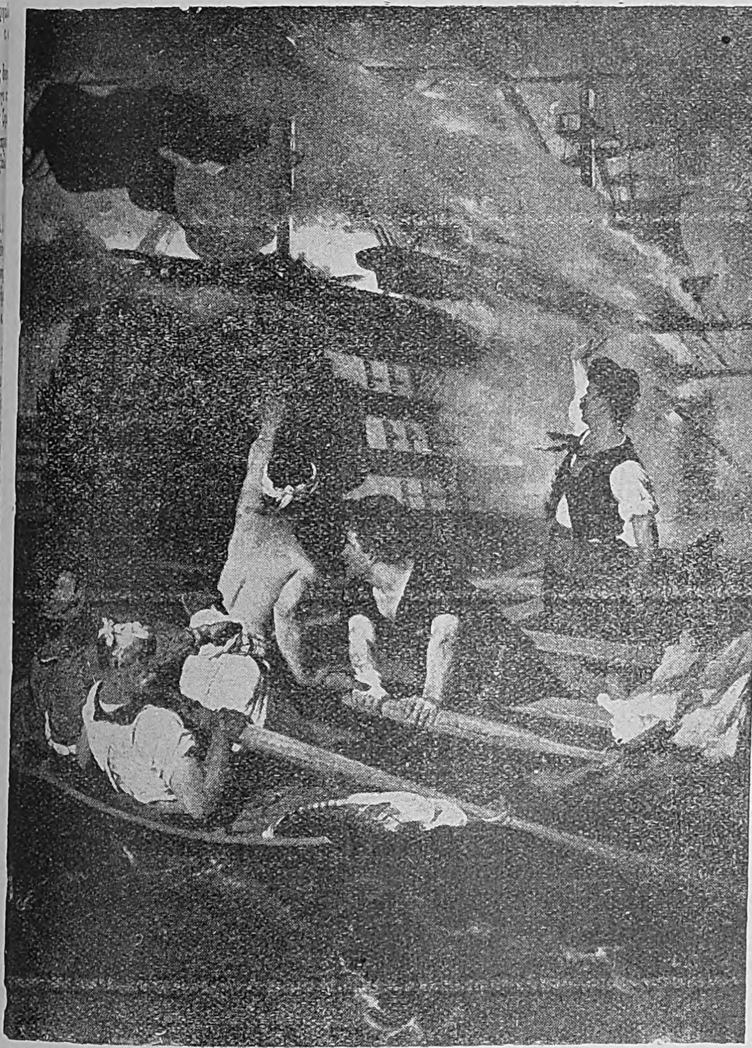

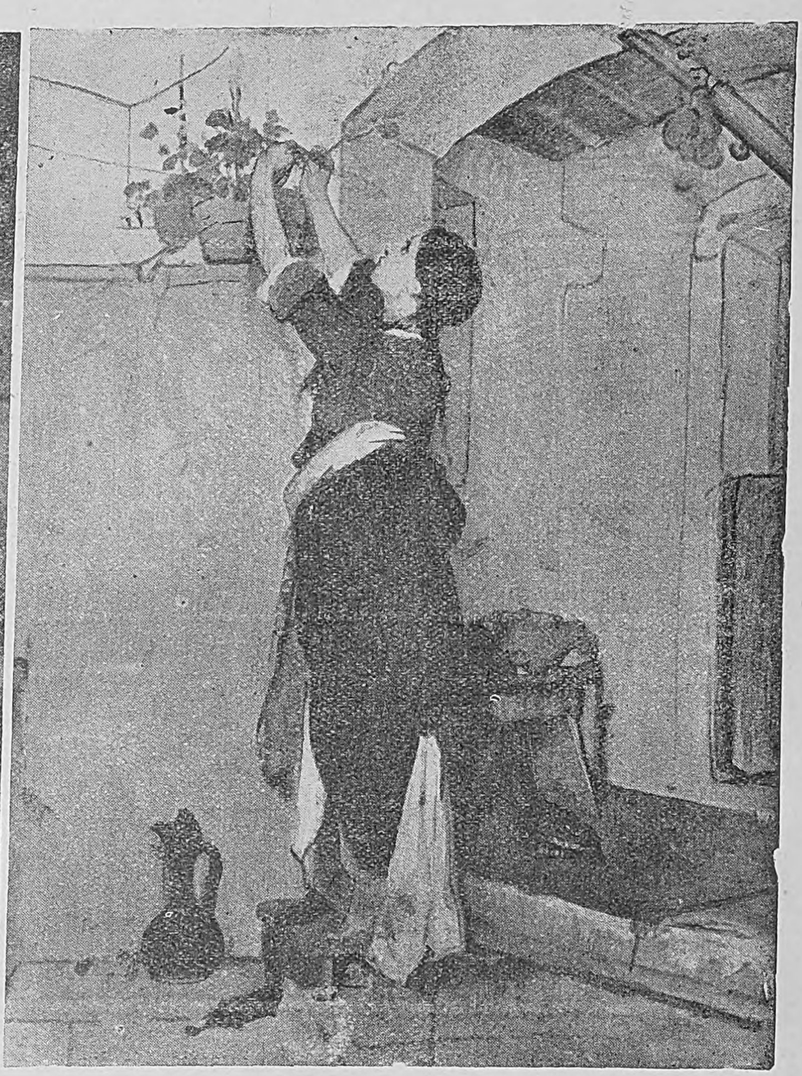

Νικηφ. Λύτρα: 1) Ἡ πυρπόλησις τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη. 2) Στὴ γαρουφαλιά.

Νικηφ. Λύτρα: 1) Ψαριανὸ μοιρολόγι. 2) Ὁ κακὸς ἔγγονος.

Digitized by Google

Λύτρας εἰσήχθη διὰ διαγωνισμοῦ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ταύτην καὶ κατετάχθη εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Πιλότυ, οὗ ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως πλείστων νεοελληνικῶν ταλάντων ὑπῆρξε βαθεῖα καὶ ἀπό τινων ἀπόψεων ἀληθῶς γόνιμος εἰς ἀποτελέσματα. Ἀπὸ τὸν Πιλότυ οἱ καλλιτέχναι οὗτοι ἐμάνθανον τὸ ἀκριβὲς καὶ διαυγὲς σχέδιον,

Νικηφ. Λύτρα : Ἡ μελλόνυμφος.

τὴν ἀξίαν τῆς ἄκρας συμμετρίας εἰς τὴν διάταξιν τῶν συνόλων, τὴν ἁρμονίαν τῶν εὐγενῶν χρωματισμῶν, τὴν αὐστηρὰν καὶ ἁβρὰν συγχρόνως ἐκμετάλλευσιν τῶν θεμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ἱστορία, ἡ μυθολογία, ἡ δημιουργικὴ φαντασία ἐπλούτισαν τὸν ἀκαδημαϊσμόν. Ἀφοῦ συνεπλήρωσε καὶ τὰς ἐν Μονάχῳ σπουδάς του, ὁ Λύτρας ἐπεχείρησε μετὰ τοῦ Γύζη μακρὸν ταξίδιον εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἐπεσκέφθησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἔθρεψαν τὸ πνεῦμά των μὲ ἰσχυράς, φωτεινὰς ἐντυπώσεις, μὲ τὸν ρυθμὸν ἑνὸς ἄλλου κόσμου, τὸν ὁποῖον ὑπὸ ἐπίπλαστον γαλήνην ἐκυβέρνων ἀκαταδάμαστα πάθη καὶ συνεκλόνουν πρωτόγονοι βιαιότητες. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Λύτρας διωρίσθη (1866) καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἐδίδαξε δ' ἐπὶ μακρὸν μετ' εὐσυνειδησίας, ζήλου καὶ προσηλώσεως εἰς τὸ καθῆκον. Οἱ ἀνεξάντλητοι θησαυροὶ τῆς ψυχῆς του καὶ ἡ διεισδυτικότης τοῦ πνεύματός του, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν λεπτότητα, τὴν εὐαι-

Νικολ Λύτρα : Προσωπογραφία Κας Δ.

σθησίαν καὶ τὴν εὐρύτητα τῆς καλλιτεχνικῆς του ἰδιοσυγκρασίας, κατέστησαν τὴν διδασκαλίαν του γόνιμον εἰς λαμπρὰ ἀποτελέσματα. Ἐδίδαξεν ἐπὶ τριάκοντα ἑπτὰ ἔτη συνεχῶς, πλὴν προσωρινῆς τινος διακοπῆς, μαθηταὶ του δ' ὑπῆρξαν οἱ σημαντικώτεροι καλλιτέχναι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἀπέθανε τῷ 1904.

Ἡ μακρὰ του ζωὴ καὶ ἡ πολυσήμαντος τέχνη τοῦ καλύπτουν τὰ τρία τέταρτα τοῦ πρώτου αἰῶνος τῆς ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως. Τὸ ἔργον του εἶναι ποικιλώτατον, ὑπάρχει ὅμως μέσα εἰς αὐτὸ μία διέπουσα γραμμὴ ἐξελίξεως, μία σταθερότης χαρακτῆρος ἀποδεικνύουσα ὅτι ὁ καλλιτέχνης οὗτος εἶχε διαμορφώσει ἕνα ὁλόκληρον κόσμον μέσα του, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ἰδιοσυστασίαν του. Ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον οὐδέποτε ἐξέφυγε, παρὰ τὰς προσιδιαζούσας εἰς κάθε καλλιτεχνικὴν φύσιν περιπλανήσεις, παρὰ τὰς ἀναζητήσεις, μὲ τὰς ὁποίας διαρκῶς ἐπλούτιζε τὴν τέχνην του. Διὰ τὸν ἑλληνικόν του χαρακτῆρα ἡ σχολὴ τοῦ Πιλότυ ὑπῆρξε καταλληλότατον προπαιδευτήριον. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκείνας τῆς Βαυαρίας, ὅπως ὠνομάσθη τὸ Μόναχον, ἐδιδάχθη τὸν ἀκαδημαϊσμὸν ὑπὸ ἑλληνικὸν ἔνδυμα· ἀνεῦρε τὴν λατρείαν τῆς κλασσικῆς γραμμῆς, τὴν εὐγένειαν τῶν στάσεων καὶ τῶν χειρονομιῶν, τὴν γαλήνην καὶ τὴν πνευματικότητα, τὴν ἀφοσίωσιν εἰς ἕνα ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον δὲν ρυπαίνει καμμία κηλὶς καὶ δὲν ἀμαυρώνει καμμία σκιά. Εἶναι πρὸς τιμήν του ὅτι τὸν τόσον κλασσικοτραφῆ τοῦτον ἀκαδημαϊσμόν, τὸν ἰδεαλισμὸν αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἠδύνατο νὰ ὁδηγήσῃ εἰς ἐπικινδύνους ἀκρότητας, ἠδυνήθη νὰ μεταπλάσῃ κατὰ τρόπον μαρτυροῦντα ὅτι ὁ Λύτρας δὲν ἠγνόησε τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα καὶ ὅτι κατενόησε πόσον ἡ προσαρμογὴ τῶν κλασσικῶν παραδόσεων εἰς τὰ πλαίσια τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς ζωῆς ἦτο ἀνάγκη διὰ τὸ ἔθνος καὶ διὰ τὴν μόλις ἀναγεννωμένην τέχνην του. Αἱ βιοτικαὶ ἀνάγκαι ἀφ' ἑνός, ἡ ὑπόληψις τὴν ὁποίαν ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν οἱ σύγχρονοί του ἀφ' ἑτέρου, τὸν ἠνάγκαζον νὰ ἐκτελῇ προσωπογραφίας, αἱ ὁποῖαι μολονότι ἀποτελοῦν μίαν ὡραίαν ἐκδήλωσιν τοῦ ταλάντου του, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθοῦν ὡς τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ ἔργου του, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Λύτρας ἔκλεισε τὴν ψυχήν του. Ὁ Λύτρας εὑρίσκεται αὐτούσιος εἰς τοὺς ἠθογραφικούς του πίνακας, εἰς τὰς συνθέσεις ἐκείνας, ὅπου διαλάμπει ὁλόκληρος ἡ θερμὴ καὶ φωτεινή του ἀγάπη εἰς τὸ ἑλληνικὸν σπίτι καὶ τὴν ἑλληνικὴν ζωήν. Δὲν ὑπάρχουν μέσα εἰς τοὺς πίνακάς του βίαιαι συγκρούσεις, δραματικαὶ ἀποδόσεις παθῶν, διανοητικαὶ ἀκροβασίαι ἢ χρωματικαὶ φλυαρίαι. Ὑπάρχει μόνον ὁ ἤρεμος, συγκρατημένος πόνος· ἡ ἀγάπη ποὺ ἐξευγενίζει τὰς τραχύτητας καὶ ὡραιοποιεῖ τὰς βαναυσότητας· κάτι ἀπὸ τὴν κρυσταλλίνην ἑλληνικὴν αἰθρίαν· ἡ ἐγκαρτέρησις, ἡ περισυλλογὴ καὶ ἡ νοσταλγία. Εἶναι ἐσωτερικὸς μὲ τὸν ἰδικόν του τρόπον· δὲν ἀποκαλύπτει βάραθρα ψυχῶν ποὺ κραυγάζουν, ἀλλ' ἀνασύρει μὲ διακριτικότητα τὸν πέπλον δραμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ σιωπὴ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀνθρωπίνη ἀξία· εἶναι λυρικός· ἀλλ' ἡ λυρική του διαφάνεια δὲν ταράσσεται ἀπὸ μεγαλοπρεπεῖς ἐξάρσεις· εἶναι ποιητής, χωρὶς νὰ παραμερίζῃ τὰς καθαρῶς καλλιτεχνικὰς ἀξίας· μένει πάντοτε ζωγράφος. Ἡ τέχνη του μαζὶ μὲ τὴν τέχνην τοῦ Γύζη, μὲ τὴν ὁποίαν τόσα τὴν ἑνώνουν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν πολλὰ ἄλλα τὴν χωρίζουν, εἶναι τὸ στερεώτερον θεμέλιον τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς τέχνης· ἀποτελεῖ μίαν κληρονομίαν καὶ δημιουργεῖ μίαν παράδοσιν, ἡ ὁποία ἀποδεικνύει μὲ τὸν ζωηρότερον τρόπον πόσον εἷς καλλιτέχνης ἠμπορεῖ νὰ μένῃ μέσα εἰς τὴν ἐποχήν του καὶ εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ ρεύματα, τὰ ὁποῖα τὴν διαυλακώνουν, χωρὶς νὰ παραβλέπῃ τὰς ἐθνικὰς ἀναγκαιότητας, αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομεν «ἐθνικὴν πραγματικότητα» καὶ ποὺ, παρὰ πᾶσαν διαφορετικὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀντίληψιν, διεκδικεῖ κάθε στιγμὴν τ' ἀπαρασάλευτα δικαιώματά του. Διὰ νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς τὴν τέχνην τοῦ Λύτρα, πρέπει νὰ παραβάλῃ μεταξύ των δύο πίνακας τόσον διαφορετικοῦ χαρακτῆρος, ὅπως «Τὸ μοιρολόϊ» τῆς Ἐθνικῆς πινακοθήκης τῶν Ἀθηνῶν καὶ «Τὰ κάλαντα» τῆς συλλογῆς Φερνάνδου Σερπιέρη. Εἰς τὴν πρώτην εἰκόνα, μέσα εἰς ζωηρότατον ἠθογραφικὸν πλαίσιον, ὁ πόνος χωρὶς νὰ χάνῃ τίποτε ἀπὸ τὴν τραγικήν του μεγαλοπρέπειαν, ἀναβαπτίζει τὴν ἱερότητά του εἰς τὴν κατάνυξιν, ἡ ὁποία μόνη ἠμπορεῖ νὰ τὸν ὑψώσῃ ἕως τοὺς οὐρανοὺς τῆς θείας εὐμενείας· ἡ ὑποταγὴ εἰς τὸ πεπρωμένον ζωγραφεῖται μὲ λιτότητα, ἡ ὁποία καθιστάνει τὸν σκηνὴν ἐξόχως ὑποβλητικὴν καὶ τῆς δίδει ἕνα θαυμάσιον ἐσωτερικὸν παλμόν. «Τὰ κάλαντα», ἀντιθέτως, εἶναι μία λυρικὴ στροφή, μετουσιωμένη εἰς χρῶμα καὶ σχέδιον· ὁ διακοσμητικὸς της χαρακτὴρ εἶναι προφανής· ἀλλὰ παρὰ τοῦτον δὲν γνωρίζω πόσα καὶ ποῖα ἔργα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς τέχνης θὰ ἠδύναντο νὰ τὴν συναγωνισθοῦν εἰς τὸ ἰδιαίτερον ἐκεῖνο ὕφος της, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει μὲ ἀντιπροσωπευτικήν, ἐξαιρέτως παραστατικὴν ἀπήχησιν ὅλων τῶν ἑλληνικῶν ὡραιοτήτων, παντὸς ὅ,τι λεπτότερον, ἰδανικώτερον καὶ ἁγνότερον ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν φύσιν καὶ μέσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ζωήν. Ὁ «Ζεϊμπέκης», τῆς συλλογῆς Δ. Λοβέρδου, εἶναι διαφορετικὸν ἔργον. Ἀνήκει εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀναμνήσεις τοῦ Λύτρα. «Ἡ Πηνελόπη» καὶ «Ἡ Ἀντιγόνη ἐμπτουσα τὸν Πολυνείκη» ἀποτελοῦν ἐφαρμογὰς τῆς ἐν Μονάχῳ διδασκαλίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Λύτρας ἔθηκεν ἐν μέρει μόνον τὴν προσωπικήν του σφραγίδα. Ἀντιθέτως, «Ὁ ἀπαγχονισμὸς τοῦ πατριάρχου» καὶ «Ἡ πυρπόλησις τοῦ Κανάρη» χαρακτηρίζουν τὴν προσπάθειαν τοῦ καλλιτέχνου, ὅπως εἰσαγάγῃ τὴν εὐγενικὴν εὐστροφίαν τοῦ ταλάντου του εἰς συνθετωτέρας συλλήψεις. Ἀδιαφιλονίκητος ὅμως παραμένει πάντοτε ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἠθογραφικῶν του σελίδων, ὅπως: «Ὁ κακὸς ἔγγονος», «Ἡ κλεμμένη», τὸ «Μετὰ τὴν πειρατείαν», «Ἡ ἀρραβωνια-

Νικολ. Λύτρα : Προσωπογραφία.

σμένη», «Τὸ λιβάνισμα», «Ἡ ὀρφανή», «Τὰ ἄνθη τοῦ ἐπιταφίου», «Ὁ ὄρθρος», «Ὁ Γαλατᾶς», «Τὸ φίλημα», «Τὸ αὐγὸ τοῦ πάσχα», «Ὁ μάγκας». Ἀπὸ τὰς προσωπογραφίας του ἀναφέρομεν τάς: τοῦ πρώτου βασιλικοῦ ζεύγους τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας, τοῦ Συγγροῦ, τοῦ Γεωργίου Σταύρου, τῆς κυρίας Σερπιέρη, τοῦ Ρενιέρη, τοῦ Καλλιγᾶ, τοῦ Ριζάρη, τοῦ Καυταντζόγλου καὶ τὴν «Αὐτοπροσωπογραφίαν» του. Ι. Μ. Π.

— **Λύτρας,** *Νικόλαος.* Ἕλλην ζωγράφος, υἱὸς τοῦ *Νικηφόρου Λύτρα* (1883—1927). Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1903. Βραδύτερον (1907) ἀπῆλθεν εἰς τὸ Μόναχον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκεῖ ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, μαθητεύσας ὑπὸ τὸν Λαίφτς. Ἐπιστρέψας ἐκ Γερμανίας διωρίσθη τῷ 1923 καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

Νικόλαος Λύτρας.

Ὁ πρόωρος θάνατός του, καταλαβὼν τοῦτον καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ τάλαντόν του ἐνεφάνιζε σημαντικώτατα δείγματα τῆς ὁλονὲν προαγομένης ὡριμότητός του, ὑπῆρξε σοβαρὰ ἀπώλεια διὰ τὴν νέαν ἑλληνικὴν τέχνην. Ὁ Νικόλαος Λύτρας μετέσχε πολλῶν ἐκθέσεων ἐν Μονάχῳ, Ρώμῃ, Παρισίοις καὶ Ἀθήναις. Τῷ 1929 διωργανώθη εἰς τὸ Ζάππειον μέγαρον συνολικὴ ἔκθεσις τῶν καταλειφθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἔργων. Ὁ Νικόλαος Λύτρας ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴν ἀγάπην τοῦ καθαροῦ σχεδίου, προσεπάθησε δὲ νὰ ὑπερβῇ κατὰ πολὺ τὰ ὅρια τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ ἐντονώτερον μερικὰς ἀπὸ τὰς σημαντικωτέρας ἀξίας τῆς ζωγραφικῆς, μάλιστα δὲ τὸ χρῶμα. Ἐξειργάσθη μερικὰ τοπία κατὰ τρόπον ἐξόχως νευρώδη καὶ ζωντανόν, προερχόμενον ἀπὸ βαθεῖαν αἴσθησιν καὶ ἐνσυνείδητον ἐποπτείαν

Digitized by Google

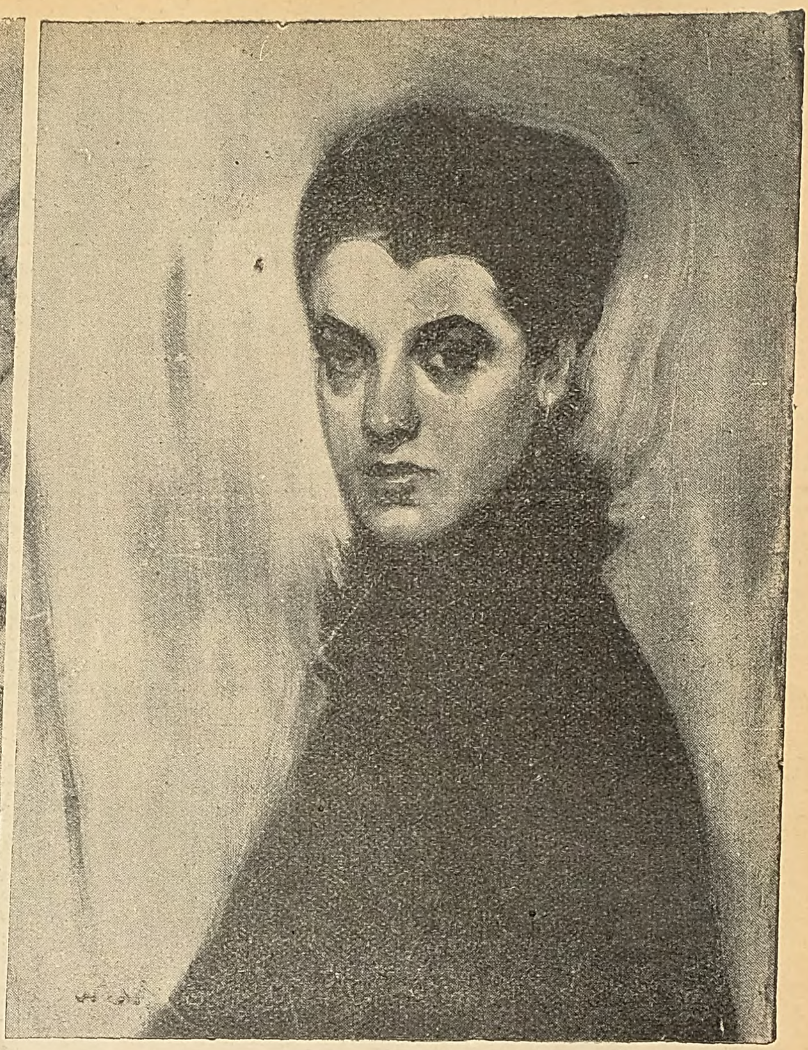

Νικολ. Λύτρα: 1) Καθάρισμα κυδωνιῶν. 2) «Alice» (Συλλογὴ οἰκογενείας Λύτρα).

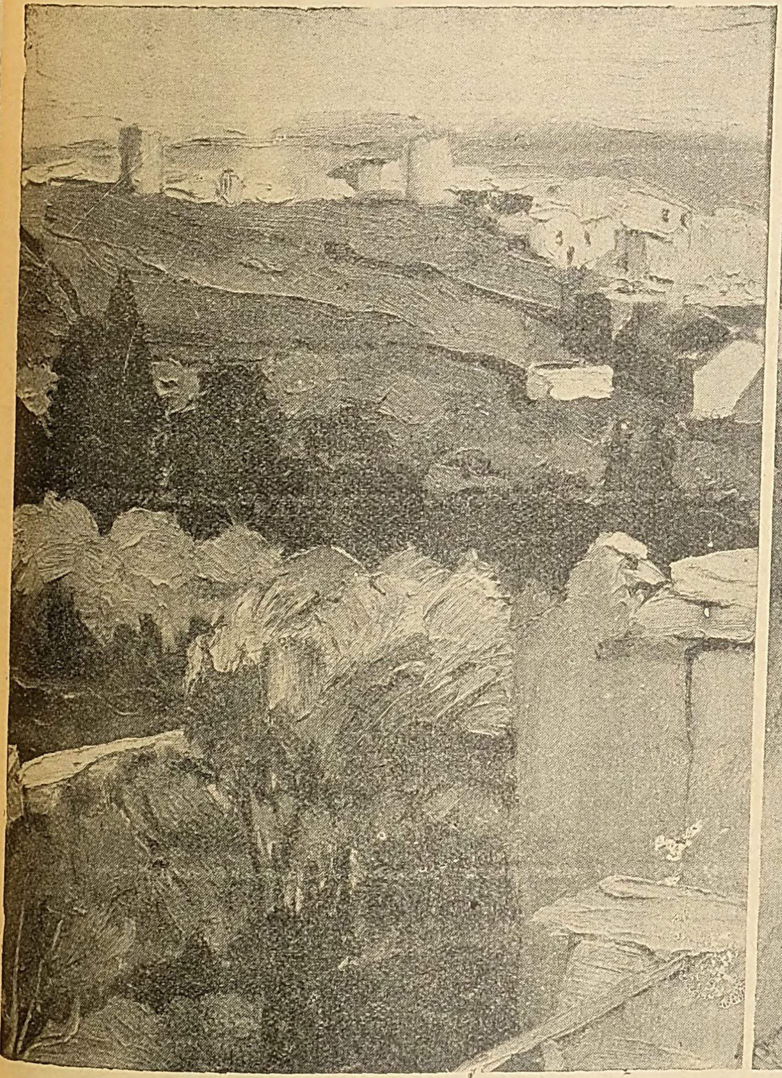

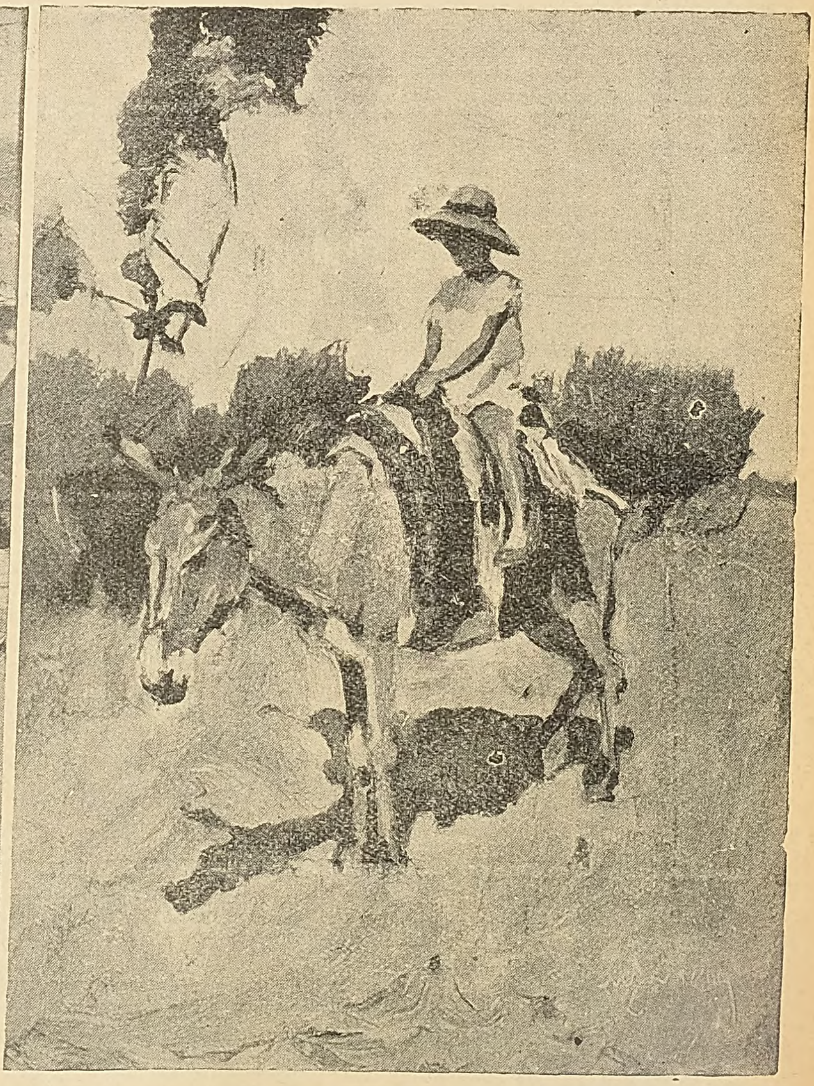

Νικολ. Λύτρα: 1) Τοπ'ον Τήνου. (Συλλογὴ οἰκογενείας Λύτρα). *2) Τὸ γαϊδουράκι.* (Πινακοθήκη Ἀντ. Μπενάκη).

Digitized by Google

τῆς φύσεως, μερικὰς σκηνὰς τῆς καθημερινῆς ζωῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιτυχεῖς καί τινας ἀξιολόγους προσωπογραφίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ Τῆνος», «Ἡ πράσινη ὀμπρέλλα», «Τὸ καθάρισμα τῶν κυδωνιῶν», «Στὸ γαϊδουράκι», «Τὸ ψάθινο καπέλλο», «Στὴ βάρκα», «Ἡλιοθεραπεία», «Ὁ Ἅγιος Μᾶρκος τῆς Τήνου» καὶ αἱ προσωπογραφίαι τῆς συζύγου του, τῶν ἀδελφῶν του, τοῦ Χαλεπᾶ, τοῦ Νέζερ καὶ τοῦ Ρετσίνα. Ι. Μ. Π.

— **Λύτρας, *Περικλῆς*.** Σύγχρονος Ἕλλην ζωγράφος, ἕτερος υἱὸς τοῦ Νικηφόρου Λύτρα. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1888 καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν ἐξεικόνισιν σκηνῶν καὶ τύπων τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Βάρκες», «Ἀπὸ τὰ Μεσόγεια», «Μενιδιάτισσα», «Ἀνάγνωσις», «Ἄγγελος Νίκης». Ι. Μ. Π.

— **Λύτρας, *Λύσανδρος*.** Ἕλλην κωμικὸς ἠθοποιός, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1885 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου τῷ 1921. Ἀποφοιτήσας τοῦ γυμνασίου καὶ κλίσιν ἔχων πρὸς τὸ θέατρον, ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν τὸ πρῶτον μὲ τὸν θίασον τῆς Κυβέλης ἐν Ἀθήναις τῷ 1908, ὑποδυθεὶς μικροὺς κωμικοὺς ρόλους. Μελετηρὸς ὡς ἦτο ἐπεδόθη μὲ ἀγάπην εἰς τὴν μελέτην τῶν κλασσικῶν κωμικῶν ρόλων, οὓς καὶ διηρμήνευσεν ἐπιτυχῶς ὅτε προσελήφθη εἰς τὸν θίασον τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων. Ἰδίως διέπρεψεν εἰς τοὺς μεγάλους ρόλους τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Μολιέρου. Ν. Ι. Λ.

Λυτρινγκχάουζεν *[Γεωγρ.]* βλ. *Λυττρινγκχάουζεν*.

λυτρόλη (ἡ) (Lytrol) *[Φαρμ. Χημ.]*. Ἀπολυμαντικὸν συγκείμενον ἐξ ἀλκαλικοῦ διαλύματος 20 % β-ναφθόλης καὶ καλιούχου σάπωνος ἐν ἀλκοόλῃ. Γ. Κ. Μ.

λύτρον (τό)· συνήθ. πληθ. *λύτρα* (τά)· τὰ προσφερόμενα πρὸς ἀπόλυσιν χρήματα ἢ ἄλλα τινά, τὸ μέσον δι' οὗ ἐξαγοράζομεν τὴν ἀπελευθέρωσιν αἰχμαλώτου: «οἱ λησταὶ ἐζήτησαν μέγα χρηματικὸν ποσὸν ὡς λύτρα».

— *[Ἀρχ.]* Ἤδη ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἐσυνήθιζον νὰ μὴ φονεύουν τοὺς ἡττωμένους ἐχθρούς, ὄχι ἐξ αἰσθήματός τινος φιλανθρωπίας, ἀλλὰ μὲ τὴν προσδοκίαν προσωπικῆς ὠφελείας. Ὁ νικητὴς ἢ ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ἡττηθέντα νὰ ἐξαγοράσῃ ἑαυτὸν ἢ τὸν ἐπώλει ὡς δοῦλον, δυνάμει, τοῦ «ἀϊδίου ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις» δικαίου τοῦ πολέμου, καθ' ὃ «ὅταν πολεμούντων πόλις ἁλῷ, τῶν ἑλόντων εἰσὶ καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα» (*Ξενοφ.* Κύρ. Παιδ. Ζ' 5, 73). Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα τὰ λύτρα, καλούμενα *ἄποινα*, κατέχουν σημαντικὴν θέσιν. Τὰ λύτρα ἐπληρώνοντο ὄχι μόνον διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῆς ἐλευθερίας αἰχμαλώτου τινὸς καὶ τὴν διάσωσιν τῆς ζωῆς του, ἀλλ' ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν τιμῶν τῆς ταφῆς εἰς προσφιλές τι πρόσωπον, πεσὸν ὑπὸ τὰ πλήγματα τοῦ ἐχθροῦ καὶ τελοῦν νεκρὸν ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτοῦ. Τὰ λύτρα ἐπληρώνοντο μὲ χρυσὸν ἢ χαλκόν. Ἐν τούτοις, εἰς τὴν «Ἰλιάδα» ἡ ἐξαγορὰ τόσον ζῶντος αἰχμαλώτου ὅσον καὶ νεκροῦ διὰ λύτρων οὐδαμοῦ πραγματοποιεῖται, ἀλλ' ἀναφέρεται μόνον.

Ὡς λύτρα δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἀποζημίωσις, τὴν ὁποίαν ἐπλήρωνεν ὁ δολοφόνος εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ θύματος, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας τῆς πράξεώς του. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁ δολοφόνος ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ ἂν ἀκόμη τὸ θῦμα ἀνῆκεν εἰς τὸν πτωχὸν λαὸν καὶ δὲν εἶχεν ἰσχυροὺς προστάτας. Παραδείγματα τοιούτου αὐτοεξορισμοῦ εἶναι ἄπειρα εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τὴν ὁμηρικὴν κοινωνίαν, ἡ τιμωρία ἑνὸς φόνου εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις, μὴ ἀφορῶσα τὸ δημόσιον, ἀλλ' ἀποτελοῦσα ἱερὰν ὑποχρέωσιν τῶν συγγενῶν τοῦ θύματος. Τὸ ν' ἀποθνήσκῃ τις ἀνεκδίκητος εἶναι ταυτοχρόνως μέγα κακὸν καὶ μέγας ἐξευτελισμός. Ἡ ἐπιθυμία αὕτη τῆς ἐκδικήσεως πηγάζει ἐκ τῆς παναρχαίας ἰδέας τῆς ἀνταποδόσεως, ἡ ὁποία ἐκράτησεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀνταποδόσεως ὑπάρχουν διάφορα μέτρα· δὲν ἀρκεῖ ν' ἀφαιρέσῃ τις, ἐκδικούμενος, τὴν ζωὴν τοῦ δολοφόνου· πρέπει αὕτη ν' ἀντισταθμίζῃ τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς τοῦ θύματος. Οὕτως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐθυσίασεν ὄχι ἕνα ἀλλὰ δώδεκα Τρῶας εἰς ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Πατρόκλου. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν ἐν περιπτώσει φόνου, ἥτις ἐκαλεῖτο *ποινή*, αὕτη ἀντεπροσώπευεν ὡρισμένην ἀξίαν καὶ ἐκανονίζετο ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν.

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου παρέμεινε τὸ αὐτὸ ὅπως καὶ κατὰ τοὺς ὁμηρικούς. Ὁ ἡττημένος ἀνήκει εἰς τὸν νικητήν, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ τὸν φονεύσῃ, νὰ τὸν καταστήσῃ δοῦλόν του ἢ νὰ τὸν λύσῃ (ἀπελευθερώσῃ) λαμβάνων λύτρα. Ἡ πώλησις τῶν λαφύρων καὶ ἡ λῆψις λύτρων ἀπετέλει ἰδιαιτέραν φροντίδα τῶν νικητῶν. Οἱ Σπαρτιᾶται μάλιστα διετήρουν καὶ ἰδιαιτέραν ἀρχήν, τοὺς λαφυροπώλας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν ἐργασίαν αὐτήν. Σὺν τῷ χρόνῳ φαίνεται, κατόπιν μακρᾶς πείρας, εἶχον ὁρίσει καὶ ποσόν τι, τὸ ὁποῖον κατὰ μέσον ὅρον ἀπετέλει τὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν ἑνὸς ἐλευθέρου ἀλλ' αἰχμαλωτισθέντος ἀνθρώπου. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἡ ἀξία αὕτη ἦτο δύο μναῖ ἐν Πελοποννήσῳ (ΣΤ, 79). Ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς βραδύτερον εἶχεν ὁρίσει ὡς λύτρα 1000 δραχμὰς δι' ἕκαστον ἐλεύθερον καὶ 500 δι' ἕκαστον δοῦλον. Ἐπειδὴ ὁ αἰχμάλωτος πολέμου εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαγοράσῃ ἑαυτόν, διὰ τοῦτο ὁ νικητὴς τοῦ ἐφέρετο καὶ μετὰ μεγαλυτέρας σκληρότητος, διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ πληρώσῃ τὰ λύτρα ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον. —Ω.

λυτρῶ (—*όω*)· ἐλευθερῶ τινα διὰ λύτρων, ἐπί τε παρέχοντος καὶ ἐπὶ λαμβάνοντος λύτρα· || μεταφ. ἀπαλλάσσω τινὰ κακοῦ, σῴζω: «ποιὸς θὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὰ βάσανα;».

λύτρωμα (τὸ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λυτροῦν.

λυτρών, —*ῶνος* (ὁ)· ὁ ἀπόπατος, ὁ κοπρὼν (λέξις τῆς ἑλληνιστικῆς κοινῆς «παρὰ τὸ λύεσθαι τὴν κοιλίαν» (*Στεφάν.* Θησαυρ. Ἑλλ. Γλ.). ἢ κατὰ μεταγραφὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοῦ λατινικοῦ latrina). Π. Ι. Μ.

λύτρωσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λυτροῦν, ἀπελευθέρωσις, ἐξαγορά: «λύτρωσις τοῦ αἰχμαλώτου» || ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κακοῦ, σωτηρία: «ὁ θάνατος δι' αὐτὸν ἦτο λύτρωσις».

— *[Θεοσοφ.]* *Λύτρωσις* εἶναι ἡ ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν γεννήσεων καὶ τῶν θανάτων ἀπελευθέρωσις, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι τὸ τέρμα τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως καὶ ἡ εἴσοδος εἰς ἓν ὑπερανθρώπινον στάδιον ἐξελίξεως. Μ' ὅλον ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθης ἔννοια τῆς λέξεως, ἐν τούτοις ἡ θεοσοφικὴ διδασκαλία ὁμιλεῖ καὶ περὶ μιᾶς τελικῆς λυτρώσεως —τῆς ἑνώσεως μὲ τὸ Ἕν, κατὰ τὸ τέρμα τῆς ἐκδηλώσεως.

Κατὰ τὸν Κρισναμοῦρτι, *λύτρωσις* εἶναι ἡ ἐξαφάνισις τῆς χωριστικότητος, τοῦ χωριστοῦ ἑαυτοῦ καὶ ἡ ἐνσυνείδητος ἕνωσις μὲ τὴν ζωὴν τοῦ σύμπαντος. Ἡ λύτρωσις αὕτη πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ ἐδῶ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ διέλθῃ τὸ ἄτομον τὰ διάφορα ἐκεῖνα ὑπερανθρώπινα στάδια ἐξελίξεως, εἰς τὰ ὁποῖα κυρίως ἀποβλέπει ἡ θεοσοφικὴ διδασκαλία. Εἶναι ἡ τελεία ἐναρμόνισις τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀγάπης [Πρβλ. *J. Krishnamurti*, Life in Freedom. (1928), *τοῦ αὐτοῦ*, Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας (1927).]

λυτρωτὴς (ὁ)· ὁ λυτρῶν, ὁ διὰ λύτρων ἀπελευθερῶν· καθόλου σωτήρ: «ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου» ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἀπελευθερώσας διὰ τῆς ἑαυτοῦ θυσίας τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος.

— *[Θρησκειολ.]* Ὁ φυσικὸς κόσμος, τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, ἡ ἰδία ἡμῶν φύσις εἶναι δυνατόν, ὡς ἄλλως τε κατὰ κανόνα συμβαίνει, νὰ ἀσκῶσιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς πίεσιν καὶ νὰ δημιουργῶσιν ἐν ἡμῖν ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ τις νὰ ἀπαλλαγῇ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἐντεῦθεν γεννᾶται ὁ πόθος πρὸς βοήθειαν ἄνωθεν. Ὅταν δὲ ἡ τοιαύτη ἀνάγκη ἐνισχύεται ὑπὸ ἀπαισιοδόξου ροπῆς, ὑπὸ ἀπαισιοδόξου ἀντιλήψεως τῆς ὑπάρξεως, σχετιζομένη πρὸς τὴν ὅλην φύσιν τοῦ παντός, ἀνυψοῖ τὸν πρὸς βοήθειαν ἐκεῖνον πόθον εἰς πόθον πρὸς λυτρωτήν, ὅστις κομίζει τὴν *ἀπολύτρωσιν* (βλ. λ.). Κατὰ τοῦτο διαφέρει ψυχολογικῶς ὁ πρὸς ἀπολύτρωσιν θρησκευτικὸς πόθος ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τοῦ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, αἵτινες καὶ αὐταὶ ἐκπηγάζουσιν ἐκ τοῦ πόθου ἐκείνου τοῦ πρὸς ἐλευθερίαν καὶ ἀπαλλαγὴν ὁρμῶντος πνεύματος· ἄλλαις λέξεσιν ἐν αὐταῖς ἐπικρατεῖ συνήθως ἡ αὐτοσωτηριακὴ ἀπολύτρωσις, ἐνῷ ἐν τῇ θρησκείᾳ πρόκειται ἡμῖν μᾶλλον ἑτεροσωτηριακὴ ἀπολύτρωσις.

Ὁ θρησκευτικὸς οὗτος πόθος ἐνεφανίσθη δὶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ μετ' ἰδιαζούσης ἐντάσεως· τὸ μὲν ἐν Ἰνδίαις π. Χ., τὸ δὲ κατὰ τοὺς ἑλληνορρωμαϊκοὺς χρόνους, καὶ δὴ τοὺς αὐτοκρατορικούς. Ἐν Ἰνδίαις ἐκυριάρχει βαθὺ τὸ συναίσθημα τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τῆς ἀσταθείας τῶν πάντων καὶ τῆς αἰωνιότητος τοῦ πνεύματος, ὡς καὶ μεταξὺ τῶν κλιματικῶν, πολιτικῶν καὶ ἄλλων συνθηκῶν καὶ τῆς βαθέως συναισθανομένης καὶ μετ' ἐνορατικῆς δυνάμεως πεπροικισμένης ἰνδικῆς ψυχῆς. Συνέπεια τῆς ἀντιθέσεως ταύτης ἦτο ἡ πίεσις τῆς παροδικότητος ἐπὶ τῆς ψυχῆς ταύτης μετὰ τεραστίας δυνάμεως. Κατὰ δὲ τοὺς ἑλληνορρωμαϊκοὺς χρόνους ἦτο ἐν ταῖς περὶ τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου χώραις λίαν αἰσθητὴ ἡ ἀπογύμνωσις τῆς ὑπάρξεως ἀπὸ πάσης ἀξίας, ἕνεκα τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τοῦ ἄκρως προηγμένου ὑλικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον παρὰ πάντα πολιτισμὸν δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ πραγματοποιήσουν. Ἐντεῦθεν ἡ μεγαλειώδης προσπάθεια πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἐνδείας καὶ τῆς ἁμαρτωλότητος τῆς ἰδίας ὑπάρξεως δι' ἐξιλαστικῶν τελετουργιῶν καὶ διηνεκῶν μυστηρίων, ὡς καταδεικνύουσιν αἱ μυστηριακαὶ θρησκεῖαι, αἵτινες ἁμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὸν Α' καὶ Β' μ. Χ. αἰῶνα περὶ τῆς κοσμοκρατορίας. Ὁ πόθος ὅμως οὗτος πρὸς ἀπολύτρωσιν ὑπάρχει, εἰ καὶ ἧττον ἐντατικὸς καὶ ἔκδηλος, πανταχοῦ, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ παράστασις τοῦ τελετουργοῦ τῆς ἀπολυτρώσεως ταύτης, τοῦ λυτρωτοῦ.

Ὅπου ἡ τοιαύτη παράστασις ὑπάρχει, πρόκειται περὶ θρησκευτικῆς ἀπολυτρώσεως, περὶ ἑτεροσωτηριακῆς ἐνεργείας· εἶναι λοιπὸν ἡ παράστασις τοῦ λυτρωτοῦ σημεῖον θρησκευτικῆς ἀπολυτρωτικῆς διδασκαλίας, ἐν διαφορᾷ πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν σύνθεσιν. Ἡ θρησκευτικὴ ἐμπειρία, τὸ συναίσθημα τοῦ πεπερασμένου, τοῦ περιορισμοῦ καὶ τῆς μηδαμινότητος τοῦ ἀνθρώπου ἐκβάλλει εἰς τὴν βαθεῖαν ἀνάγκην τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἀπαλλαγῆς· ἡ ἀνάγκη δὲ αὕτη εἶναι σαφῶς ἔκδηλος ἐν ταῖς ἀνωτέραις θρησκείαις. Ἡ ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης γεννωμένη φυσικὴ ροπὴ πρὸς ἔξωθεν βοήθειαν ἐκδηλοῦται διὰ τῶν μορφῶν τοῦ λυτρωτοῦ, ὧν ἴχνη ἀπαντῶμεν καὶ ἐν ταῖς κατωτέραις θρησκείαις, καὶ αἵτινες ποικίλλουσι κατὰ λαοὺς καὶ χώρας. Τῆς ἀπὸ τοῦ ὀχληροῦ τούτου συναισθήματος ἀπαλλαγῆς κομιστὴς καὶ συντελεστὴς πιστεύεται ὁ λυτρωτής.

Κατὰ ταῦτα τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἡ πίστις εἰς ἐμφάνισιν λυτρωτοῦ, εἶναί τι ἐξ ἐσωτερικῆς ἀναγκαιότητος ἐκπορευόμενον, ἐκ τοῦ πόθου πρὸς ζωντανὴν καὶ συγκεκριμένην ἐνσάρκωσιν τῆς ἰδέας τῆς ἐκ χάριτος βοηθείας, καὶ συνεπῶς παράστασις κοινὴ εἰς πάντας τοὺς λαούς, φαινόμενον καθολικόν. Τοῦτο ὅμως ποικίλλει κατὰ λαοὺς καὶ ἐποχάς, ἡ δὲ ἱστορία τῶν θρησκευμάτων ἔργον ἔχει ὅπως ἐρευνᾷ τὰς καθ' ἕκαστον διαμορφώσεις αὐτοῦ, τὰς ἀτομικὰς ἐν ἑκάστῳ λαῷ ἐκδηλώσεις καὶ τὰς ἱστορικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ποικίλων τούτων μορφῶν τοῦ λυτρωτοῦ. Ἴχνη συλλήψεως τῆς μορφῆς λυτρωτοῦ εὕρηνται, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, καὶ ἐν τῇ θρησκείᾳ τῶν πρωτογόνων λαῶν, ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἰνδιάνοις τῆς Ἀμερικῆς, ἔνθα νοεῖται ὡς φορεὺς πολιτισμοῦ καὶ σωτηρίας. Ἡ ἄποψις δὲ αὕτη περὶ ὑπάρξεως τοιούτων περὶ λυτρωτοῦ παραστάσεων παρὰ τοῖς πρωτογόνοις ἐνισχύεται ὑπὸ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ λυτρωτοῦ ἐν ταῖς ἀνωτέραις θρησκείαις ἐμφανίζει γνωρίσματα διαφορωτάτης προελεύσεως, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθοῦν ὅλα ἢ ἐντελῶς ἐκ τῶν ἱστορικῶν χρόνων καὶ συνθηκῶν. Τὰ δεδομένα ταῦτα παρήγαγόν τινας εἰς τὴν ἀπόπειραν, ὅπως διὰ γενετικῆς μεθόδου ἑρμηνεύσωσι τὴν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέραις θρησκείαις κυριαρχοῦσαν μορφὴν τῶν λυτρωτῶν· τὸ τοιοῦτον ὅμως ἐγχείρημα εἶναι μάταιον, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκροτηθῇ ἀδιαβλήτως καὶ ἄνευ χασμάτων ἐξελικτικὴ γραμμὴ ἄγουσα ἀπὸ τῶν πρωτογόνων ἐκείνων φορέων τῆς σωτηρίας μέχρι τῶν μορφῶν τοῦ βουδιστικοῦ καὶ τοῦ γνωστικοῦ λυτρωτοῦ ἢ τοῦ λυτρωτοῦ τῶν μυστηριακῶν θρησκειῶν. Ἡ θρησκειολογικὴ ἔρευνα εὑρίσκει μόνον πλῆθος μορφῶν λυτρωτοῦ καὶ ἀποδεικνύει ταύτας ὡς γεγονὸς ἐν τῇ πίστει τῶν λαῶν. Οὕτως, ἀφ' ἑνὸς μὲν καταδεικνύει τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς Χριστόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέχει τὸ ὑλικόν, ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ ὁποίου πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν ἀποδεικνύεται τὸ ἰδιότυπον τοῦ περὶ λυτρωτοῦ δόγματος τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ ἐπεξεργάζεται καὶ διατυπώνει ἡ δογματικὴ θεολογία.

Ἡ παράστασις τοῦ λυτρωτοῦ ἀπαντᾷ ἐν πάσαις ταῖς θρησκείαις καὶ εἶναι φαινόμενον καθολικόν. Ἀλλ' αἱ μορφαὶ αὐτοῦ ἐμφανίζουν μεγάλην ποικιλίαν. Ὡς προβαθμὶς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ διάφοροι τύποι τοῦ λυτρωτοῦ, τοὺς ὁποίους εὑρίσκομεν εἰς τὰς θρησκείας τῶν πρωτογενῶν λαῶν. Τοιοῦτοι τύποι εἶναι: ἐλευθερωτὴς ἀπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς δυστυχίας· παρηγορητὴς καὶ δωρητὴς βοηθείας· κομιστὴς τῆς ἀθανασίας. Παρίσταται δὲ ὁ τοιοῦτος λυτρωτὴς ἐναλλὰξ ὡς ζῷον, ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς θεὸς καὶ φέρει χαρακτῆρα ἰσχυρῶς μυθικόν, ἀποτελῶν μίαν τῶν κεντρικῶν μορφῶν τοῦ μύθου. Καθαρῶς μυθικὸν χαρακτῆρα φέρει ἡ μορφὴ τοῦ λυτρωτοῦ καὶ ἐν ταῖς μυστηριακαῖς θρησκείαις τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς (Ὄσιρις ἐν Αἰγύπτῳ, Μαρδοὺκ καὶ Ταμμοὺζ ἐν Βαβυλωνίᾳ, Ἄδωνις ἐν Συρίᾳ, Ἄττις ἐν Μ. Ἀσίᾳ, Μίθρας ἐν Περσίᾳ), ὡς καὶ ἐν τῇ ἰνδικῇ θρησκείᾳ (Βισνού, Σιβά). Συνήθως συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν ζωὴν τῆς φύσεως, μετέχει θείας φύσεως, δωρεῖται τὴν ἀθανασίαν καὶ ἐξασφαλίζει αὐτήν, τοῦ πάθους δὲ καὶ τοῦ θριάμβου αὐτοῦ μετέχουν καὶ οἱ μύσται (μυστηριακαὶ πρὸ πάντων θρησκεῖαι). Τρίτον τινὰ τύπον ἀποτελεῖ ὁ ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης νοούμενος λυτρωτής. Αἱ προσωπικότητες αὗται ἢ ἐμφανίζονται κομίζουσαι τὴν ἐπαγγελίαν τῆς λυτρώσεως ἢ ἑρμηνεύονται ὡς τοιοῦτοι φορεῖς αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν των. Εἰς αὐτοὺς ἀνήκουν ὁ Πυθαγόρας, Ἀπολλώ-

Digitized by Google

νιος ὁ Τυανεύς, Ἀλέξανδρος ὁ ἐξ Ἀβονοτείχους, Σίμων ὁ μάγος, ἔτι δὲ ὁ Ζωροάστρης καὶ ὁ Μωάμεθ, οἵτινες ἔγιναν ἀπὸ προφητῶν λυτρωταὶ ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν πιστῶν. Ἐν εὐρυτέρᾳ καὶ βαθυτέρᾳ ἐννοίᾳ πιστεύονται ὡς λυτρωταὶ ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν ὀπαδῶν ὁ Βούδας καὶ ὁ Γινά. Ἡ πίστις δὲ αὕτη, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν Βούδαν, προσλαμβάνει διάφορον μορφὴν καὶ περιεχόμενον κατὰ τὰς διαφόρους σχολὰς καὶ αἱρέσεις, εἰς τὰς ὁποίας διεσπάσθη ὁ ἀρχικὸς βουδισμός, καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς θρησκείας ταύτης ὡς ἁπλοῦ διδασκάλου μέχρι τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ ὡς ὑπερκοσμίου φορέως τῆς σωτηρίας.

Γενικῶς εἰπεῖν αἱ παραλλαγαὶ τῆς μορφῆς τοῦ λυτρωτοῦ, αἵτινες προβάλλονται εἰς τὸν ἐρευνῶντα, εἶναι καὶ πολλαὶ καὶ μεγάλαι. Ἡ δυσαναλογία μεταξὺ ἀξιῶν καὶ πραγματικότητος εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφέρεται εἰς ἐθνικὰ ἀτυχήματα, κοινωνικὰ κακὰ καὶ εἰς ποικίλα ἄλλα τοιαῦτα δεινά· ἐπίσης δύναται νὰ σχετίζεται πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὸ γεγονὸς τοῦ παροδικοῦ ὅλων τῶν ἐγκοσμίων, εἰς τὴν ὑπὸ τὴν εἱμαρμένην καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου δουλείαν, εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν τοῦ κακοῦ, εἰς τὴν ἐν ἡμῖν διαρχίαν καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀνάλογος πρὸς τὸ κακόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ποθεῖ τὴν ἀπαλλαγὴν τὸ ἄτομον, ἡ φυλή, ὁ λαός, εἶναι καὶ ἡ μορφὴ τοῦ λυτρωτοῦ, ὅστις πρόκειται νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῆς μεταξὺ ἀξιῶν καὶ πραγματικότητος δυσαρμονίας. Τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ κοινωνικὰ κακὰ ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἡγεμονικοῦ ἥρωος, ὡς εὑρίσκομεν αὐτὸν ἀκόμη καὶ κατὰ τοὺς ἑλληνορρωμαϊκοὺς χρόνους ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀνατολικῶν περὶ θεοκρατικοῦ βασιλέως παραστάσεων, τῶν ἑλληνικῶν περὶ σωτήρων καὶ τῆς ρωμαϊκῆς περὶ ἑκατονταετηρίδος ἰδέας. Τοὐναντίον ὁ θάνατος, ἡ ὑπὸ τὴν εἱμαρμένην ἀνάγκη, τὸ κακὸν καὶ ἡ ἁμαρτία, πραγματικότητες ἐχθρικαὶ πρὸς τὰ ἐν ἡμῖν ἰδανικὰ ἀξιολογικὰ πλάσματα, ἄγουσιν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ-Λυτρωτοῦ, ὡς συμβαίνει περὶ τὰς μυστηριακὰς θρησκείας ἢ εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου μεσίτου, ὅστις ἐμφανίζεται ὡς ἰατρός, διδάσκαλος, ποιμήν, κοινωνικὸς ἀναμορφωτής.

Ὁ λυτρωτὴς λοιπὸν ἀλλαχοῦ μὲν νοεῖται ὡς θεός, ἀλλαχοῦ δὲ ὡς ἄνθρωπος· ἐνιαχοῦ δὲ εὑρίσκομεν συνδυασμὸν ἀμφοτέρων τούτων. Αἱ ἐντεῦθεν προκύπτουσαι δυσχέρειαι ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν δημιουργίαν δοκητικῶν θεωριῶν, ὡς βλέπομεν λ. χ. εἰς κλάδους τινὰς τοῦ σουφιτικοῦ καὶ σχιιτικοῦ ἰσλαμισμοῦ, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ θεὸς-λυτρωτὴς προσλαμβάνει ἀνθρωπίνην σάρκα μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον. Συνδυασμὸν ἀποτελεῖ καὶ ἡ περὶ *Ἀβαταρῶν* θεωρία, τὴν ὁποίαν κατὰ κλασσικὸν τρόπον διεμόρφωσεν ὁ *Ἰνδουϊσμός*, τουτέστιν ἡ διδασκαλία περὶ διαδοχικῆς σειρᾶς ἐνσαρκώσεων, τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνει ὁ λυτρωτής, ἢ μᾶλλον οἱ λυτρωταί, διότι ἐνταῦθα ἔχομεν πλέον οὐχὶ ἕνα, ἀλλὰ πολλοὺς λυτρωτάς. Περὶ τὰς φυσιογνωμίας ταύτας ἐργάζεται ἀδιακόπως ὁ θρῦλος, ἐμβάλλων ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ εἰς τὰ κύρια σημεῖα τοῦ βίου τοῦ λυτρωτοῦ καὶ δημιουργῶν ὑπερφυσικὴν βιογραφίαν ἐκ τῆς φυσικῆς, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κλῆσιν αὐτοῦ. Πολλὰ τοιαῦτα ὑπερφυσικὰ σημεῖα γνωρίζει ὁ βίος καὶ τοῦ βουδιστικοῦ καὶ τοῦ ἰρανικοῦ λυτρωτοῦ, ἀκόμη δὲ καὶ ὁ τοῦ ἰσλαμικοῦ, ὅπου τοὐλάχιστον ἐπιστεύθη ὁ Μωάμεθ ὡς λυτρωτής. Πρὸς τούτοις σημειωτέον ὅτι πλὴν τῶν ἀρρένων ὑπάρχουν καὶ θήλεις λυτρωταί, αἵτινες συνδέονται στενῶς πρὸς ἐκείνους, ἀποτελοῦσαι ζεύγη μετ' αὐτῶν (πρβλ. Κβὰν-γὶν ἐν Κίνᾳ, Ἀστάρτην ἐν Βαβυλῶνι κ. ἄ.). Τέλος, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἄρσεως τῆς δυσαρμονίας ἐκείνης διακρίνονται οἱ λυτρωταὶ εἰς δύο κατηγορίας, εἰς ἐκείνους ἀφ' ὧν ἡ ἀπολύτρωσις προσδοκᾶται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως, εἴτε πολλάκις ἐπαναλαμβανομένη, εἴτε ἅπαξ τελεσιουργουμένη, καὶ εἰς ἐκείνους ἀφ' ὧν προσδοκᾶται αὕτη κατὰ τὴν συντέλειαν τῶν αἰώνων καὶ τῶν γενεῶν. Οὕτω, τὸ μὲν θεωροῦνται δρῶσαι κατὰ τὸ παρελθὸν αἱ μορφαὶ τοῦ λυτρωτοῦ, τὸ δὲ ἡ δρᾶσις αὐτῶν ἀναμένεται διὰ τὸ μέλλον. Συνδυασμὸν ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἀπόψεων ἀποτελοῦσιν αἱ παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπολογίζουν εἰς ἐπάνοδον τοῦ ἤδη ἐμφανισθέντος λυτρωτοῦ ὑπὸ ὁμοίαν ἢ μεταβεβλημένην μορφὴν ἢ διὰ νέας ἐνσαρκώσεως (τοιοῦτος λυτρωτὴς εἶναι ὁ Βερακόχα τῶν Περουανῶν, ὁ Βούδας Μαϊτρέγια τῶν Ἰνδῶν, ὁ Σαοσυὰντ τῶν Ἰρανῶν). Οἱ τοιοῦτοι λυτρωταὶ ἐμφανίζονται συνήθως ἔχοντες τὸ μὲν προδρόμους, τὸ δὲ ἀντιπάλους (πρβλ. λ. χ. Ἀρειμὰν ἐν βίῳ Ζωροάστρου). Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται φανερόν, περὶ τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα, ἅπερ ἐπιστεύθησαν ὡς λυτρωταί, περιειλίχθη ὁ μῦθος, ὅστις κατέπνιξε πολλαχοῦ πᾶν ἱστορικόν. Ὁ Βούδας συνδέεται ἐν τῇ Μαχαγιάνᾳ πρὸς μυθολογικὰ πλάσματα, ὄπισθεν τῶν ὁποίων δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ διακρίνωμεν τὴν ἱστορικὴν προσωπικότητα τοῦ μεγάλου Ἰνδοῦ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον περιβάλλουσι καὶ οἱ Σουφῖται τὸν λυτρωτὴν δι' αὐτούς, Μωάμεθ διὰ τῶν δημιουργημάτων τοῦ μύθου, ὡς συνέβη καὶ περὶ Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα, περὶ τὸν Πυθαγόραν, τὸν Πλάτωνα, Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἐπίσης ἡ διαστροφὴ τῆς ἀληθείας τῆς εὐαγγελικῆς διηγήσεως ὑπὸ τῶν γνωστικῶν, οἵτινες κατέπνιξαν τὸ ἱστορικὸν πρόσωπον τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ μύθου, πλάσαντες δι' αὐτοῦ πολλὰς καὶ ποικίλας μορφὰς λυτρωτῶν, οὐδεμίαν ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ ἱστορίαν καὶ διδασκαλίαν. Ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ λυτρωτοῦ, αὕτη δύναται νὰ εἶναι διάφορος ἐν τῇ θρησκείᾳ κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς καὶ συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν ἑκάστοτε κατάστασιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὰς ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ κυριαρχούσας κατευθύνσεις. Αἱ ἑρμηνεῖαι αὗται κινοῦνται μεταξὺ ὡρισμένων ἀντιθέσεων, οἷαι εἶναι ἡ μυθολογικὴ καὶ ἡ ψυχολογική, ἡ ὑπερβατικὴ καὶ ἡ ἐμπειρική, ἡ νομικὴ καὶ ἠθική, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα αὐτῶν εἶναι ἐμβάθυνσις εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ λυτρωτοῦ καὶ εὔρυνσις αὐτῆς. Δύο εἶναι αἱ κύριαι ὁδοί, τὰς ὁποίας ἐβάδισαν ἐν τῇ πρὸς ἑρμηνείαν τῆς ἐννοίας τοῦ λυτρωτοῦ προσπαθείᾳ αὐτῶν ἡ ἰνδικὴ καὶ ἡ ἰσλαμικὴ θεολογία, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ συγκρότησις διαρχίας διεπούσης τὰ ὄντα οὕτω, ὥστε ὁ μὲν ἐκτὸς τῆς θρησκείας κόσμος νὰ ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον τῆς αἰτίας, ὁ δὲ θρησκευτικὸς μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἐνεργούσης θείας δυνάμεως νὰ εἶναι αὐτοτελὴς καὶ εἰς ἰδίους νόμους ὑπακούων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ διὰ ψυχολογικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου πλήρωσις τῆς ἐννοίας καὶ τῆς μορφῆς τοῦ λυτρωτοῦ. Τὰς δύο ταύτας κατευθύνσεις ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῇ διαμαρτυρομένῃ θεολογίᾳ, ὅπου ὁ μὲν Σλαϊερμάχερ ἐγένετο ὁ πρόδρομος τῶν ψυχολογικῆς καὶ ἠθικῆς ἑρμηνείας, ἐνῷ τῆς ἑτέρας προφήτης ἀνέστη ὁ Δανὸς Κειρκεγκάρ. Καθόλου δὲ καὶ ἡ θεολογία ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν πειρᾶται διὰ τῶν αἰώνων νὰ ἐμβαθύνῃ ἀεὶ μᾶλλον εἰς τὴν προσωπικότητα, τὴν φύσιν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ὡς λυτρωτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ἄνευ τῆς ὑποκειμενικῆς αὐθαιρεσίας τῆς διαμαρτυρομένης θεολογίας (βλ. λ. *χριστολογία*).

Μεγάλην σημασίαν διὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν φύσιν τοῦ λυτρωτοῦ κέκτηται τὸ ζήτημα, ἐκ τίνος κακοῦ ἀπαλλάσσει τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης θεωρούμεναι αἱ ἀπολυτρωτικαὶ θρησκεῖαι ἐμφανίζονται τὸ μὲν ὡς ἀπαισιόδοξοι, οἷα ἡ τοῦ Βούδα, τὸ δὲ ὡς ἐπὶ αἰσιοδόξου, ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ μέλλον, πίστεως ἐρειδόμεναι, καὶ ἕνεκα τούτου ἐνισχυτικαὶ τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ. Ἡ σύγκρισις τοῦ βουδισμοῦ πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καταδεικνύει τὴν ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν τῆς δευτέρας καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ. Ἤδη ἡ ἀντιπαραβολὴ τῶν λόγων, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ ἔναρξις τοῦ κηρύγματος ἐν ἑκατέρᾳ τῶν θρησκειῶν τούτων, δεικνύει σαφῶς τὴν θεμελιώδη διαφοράν. «Ἐντείνατε τὰ ὦτα ὑμῶν καὶ ἀκούσατε, ἡ ἀπὸ τοῦ θανάτου ἀπολύτρωσις εὑρέθη» ἀποτελεῖ κεφάλαιον τῆς διδασκαλίας τοῦ Βούδα. Τοὐναντίον ὁ Ἰησοῦς κηρύττει τὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγὴν καὶ τὴν κατ' ἀρχὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀγαθοῦ ἐπὶ τῆς γῆς: «Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἐκεῖνος μὲν ὁρμᾶται ἀπὸ τῆς πεποιθήσεως ὅτι τὸ ἔσχατον μυστήριον τοῦ κόσμου συνίσταται εἰς τὸν πόνον καὶ τὸ κακὸν καθόλου, ἅπερ ἀποτελοῦν τὴν μεταφυσικὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ, ἐναντίον τῆς ὁποίας οὐδὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος· διὰ τοῦτο ὑψίστη σοφία εἶναι ἡ νέκρωσις τῶν αἰσθήσεων καὶ ἀπαλλαγὴ ὁ θάνατος. Ὁ δὲ Χριστός, τοὐναντίον, ἱδρύει τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀδιασείστου πίστεως εἰς τὴν παντοδυναμίαν καὶ τὴν ἀγαθότητα προσωπικοῦ Θεοῦ, ὅστις θέλει τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, προπασκευάζει αὐτὴν καὶ πραγματοποιεῖ. Οὕτω τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ καθίσταται πηγὴ ζωῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς διὰ πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Breysing*, Die Enstehung des Gottesgedankes und der Heilbringer (1905). — *Wach*, Der Erlösungsgedanke und seine Deutung (1922). — *Leipoldt*, Sterbende und auferstehende Götter (1923).— *Bornhausen*, Der Erlöser (1927).— *Brunner*, Der Mittler (1927). — *Söderblom*, Die Heilandsgestalten der Antike (1914).— *Lietzmann*, Der Weltheiland (1909).—*Brinton*, The myths of the new World (γ' ἔκδ. 1896). -- *Jeremias*, Die ausserbiblische Erlöser-erwartung (1927).—*Krebs*, Der Logos als Heiland im ersten Jahrh. (1910).—*Güntert*, Der arische Weltkönig und Heiland (1923).— *Norden*, Die Geburt des Kindes (1923).—Πρβλ. καὶ τὴν ἐν λέξει *ἀπολύτρωσις* βιβλιογραφίαν.

Ν. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

Λύτσεν (Luetzen) / *Γεωγρ.* /. Κωμόπολις τῆς Γερμανίας ἐν Σαξωνίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μέρσεμπουργ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λειψίας-Τόϋχερν. Ἔχει βιομηχανίαν σακχάρεως, μηχανῶν καὶ οἰκοδομικῶν ὑλῶν.

— /*Στρατ. Ἱστορ.*/ Περὶ τὴν Luetzen διεξήχθησαν δύο σπουδαῖαι μάχαι. Α'. Ἅμα ὡς κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον ἐπεζήτησεν ὁ Wallenstein, στρατηγὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν (τῆς καθολικῆς ὁμοσπονδίας Sainte Ligue), νὰ παραχειμάσῃ εἰς Σαξωνίαν, εὐθὺς παρηκολουθήθη ὑπὸ τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου, ὅ ἠναγκάσθη ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς (35 000 ἄνδρες καὶ 40 πυροβόλα) νὰ ταχθῇ τὴν 6ην Νοεμβρίου 1632 ἐπὶ καταλλήλων θέσεων, δυτικῶς τῆς Λύτσεν, ὁπότε ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ ὁ σουηδικὸς στρατὸς (22.000 ἄνδρες καὶ 60 πυροβόλα).

Ἀπὸ πρωΐας ἤρχισαν οἱ Σουηδοὶ βομβαρδίζοντες ἰσχυρῶς τὰς αὐτοκρατορικὰς γραμμάς, μεθ' ὃ ἐπετέθησαν ἐναντίον ὅλου τοῦ ἀντιπάλου μετώπου, ἀλλ' ἐνῷ ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῶν Σουηδῶν ἐπέφερε λαμπρὰ ἀποτελέσματα ἐναντίον τῶν αὐτοκρατορικῶν, τοὐναντίον ἡ ἀριστερὰ ἤρχισε κλονιζομένη σοβαρῶς. Μεταβὰς τότε ὁ Γουσταῦος εἰς τὴν πτέρυγα ταύτην, ἵνα ἀποκαταστήσῃ αὐτοπροσώπως τὴν τάξιν, εὗρε τὸν θάνατον πληγεὶς ὑπὸ σφαίρας (κατά τινας συγγραφεῖς δολοφονηθεὶς ὑπὸ σουηδικῆς σφαίρας). Ὁ ἀναλαβὼν τότε τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῶν Σουηδῶν στρατηγὸς Bernard de Saxe Weimar κατώρθωσε ν' ἀνασυντάξῃ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα καὶ νὰ ἐπιτεθῇ ἀμέσως κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῶν αὐτοκρατορικῶν, μετὰ τὴν ἀπώθη-

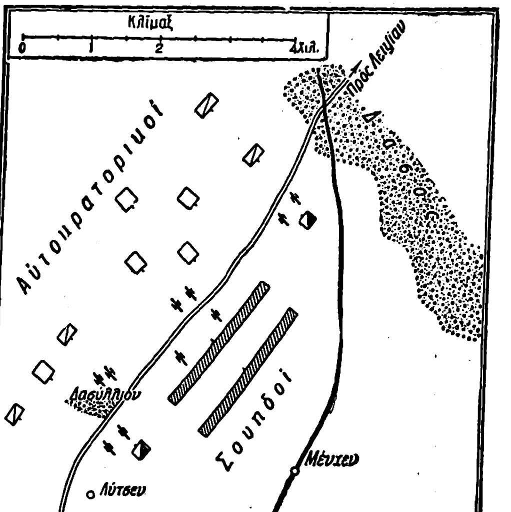

Μάχη τῆς Λύτσεν. 6 Νοεμβρίου 1632.

σιν τοῦ ὁποίου ἐπετέθη καὶ κατὰ τοῦ κέντρου, ἀπωθηθέντος ὁμοίως, ὁπότε, εὑρεθέντες οἱ αὐτοκρατορικοὶ εἰς τοιαύτην μειονεκτικὴν κατάστασιν καὶ μὴ βλέποντες ἀφικνουμένην τὴν ἀναμενομένην ἐνίσχυσιν ὑπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ στρατηγοῦ Pappenheim, ὑπεχώρησαν περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἡ μάχη αὕτη εἶναι χαρακτηριστική, καθ' ὅσον εἶναι μία ἐκ τῶν πρώτων, καθ' ἣν, χάρις εἰς τὸν Γουσταῦον Ἀδόλφον, ἤρχισε καταδεικνυομένη ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἀραιῶν σχηματισμῶν. Ἀπέναντι τῶν πυκνῶν τετραγώνων τῶν αὐτοκρατορικῶν (βάθους 45 ἀνδρῶν) ἀντιπαρετάχθησαν οἱ εὐθύγραμμοι σχηματισμοὶ τῶν Σουηδῶν.

Β'. Κατὰ τὴν εἰς Γερμανίαν ἐκστρατείαν τοῦ 1813 εὑρέθησαν, τὴν ἑσπέραν τῆς 1ης Μαΐου 1813, οἱ μὲν Ρωσοπρῶσσοι (150.000 ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ρῶσον Wittgenstein καὶ Πρῶσσον Μπλύχερ) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλστερ μὲ τὴν πρόθε-

Μάχη τῆς Λύτσεν. 2 Μαΐου 1813.

σιν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν Γάλλων, οἱ δὲ Γάλλοι (100.000 ἀνάσκητοι καὶ μετ' ὀλιγίστου ἱππικοῦ) μετὰ τὴν συνένωσιν τῶν δύο στρατιῶν των (τῆς τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος καὶ τῆς τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου) εἰς τὸν μεταξὺ Σάαλ καὶ Ἔλστερ χῶρον μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ προελάσωσι τὴν ἐπομένην, 2αν Μαΐου, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Λειψία—Δρέσδη, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀποκόψωσι τὰς μετὰ τοῦ Βερολίνου γραμμὰς συγκοινωνιῶν τῶν συμμάχων, ἀγνοοῦντες ὅμως τὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλστερ ἄφιξιν τῶν συμμάχων.

Ἅμα ὡς τὴν πρωΐαν τῆς 2ας Μαΐου ἐπληροφορήθη ὁ Ναπολέων τὴν πραγματικὴν τακτικὴν κατάστασιν, ἐπεζήτησεν ὅπως ἀπωθήσῃ ἀμέσως τοὺς συμμάχους, ὁπότε θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ βασικὸν σχέδιόν του τῆς πρὸς Λειψίαν προελάσεως. Ἀλλά, καθ' ὃν χρόνον ἤρχιζεν ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Λειψίας, δέχονται οἱ Γάλλοι ἰσχυρὰν ἀφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν προερχομένην ἐκ Ζβενκάου καὶ Πεγκάου (διαβάσεων ἀνεπαρκῶς ἐπιτηρουμέ-

Digitized by Google

νων ὑπὸ τῶν Γάλλων) ἐναντίον τοῦ δεξιοῦ των ὑπὸ τῶν συμμάχων, προσπερισάντων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλστερ, ὁπότε ἐπέκειτο ὑπερκέρασις τῶν Γάλλων καὶ ἀπώθησις πρὸς τὰ μεταξὺ Μέρσεμπουργκ καὶ Λειψίας ἕλη. Ὁ Ναπολέων διέταξε τότε νὰ παραμείνῃ ἓν μόνον σῶμα στρατοῦ (τὸ 5ον) διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Λειψίας, ὁλόκληρος δ' ὁ στρατὸς περιστρέψῃ τὸ μέτωπόν του, ἵνα λάβῃ κατεύθυνσιν πρὸς ΝΑ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπώθησαν περὶ τὴν μεσημβρίαν οἱ Πρῶσσοι τὸ κέντρον τῶν Γάλλων (περὶ τὸ Καγιά, ἔνθα τὸ 3ον σῶμα τοῦ Νέϋ, ἀλλ' ἐπεμβὰς ὁ Νέϋ ἀνέκτησε τὰς ἀπολεσθείσας θέσεις (διάφορα χωρία)· περὶ τὴν 14ην ὅμως ὥραν, ὄχι μόνον ἀπωθήθησαν ἐκ νέου οἱ Γάλλοι ὑπὸ τοῦ Μπλύχερ, ἀλλ' ὑπέστησαν καὶ φοβερὸν κλονισμὸν εἰς τὸ κέντρον των. Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκείνην παρενέβη αὐτοπροσώπως ὁ Ναπολέων μετὰ τῆς φρουρᾶς, ἧς προηγοῦντο 80 πυροβόλα, καὶ ἀπώθησε τοὺς Πρώσσους, κατασυντρίψας αὐτούς. Τὰ γαλλικὰ σώματα τῶν ἑκατέρωθεν πτερύγων, ἰδόντα τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἐπετέθησαν κατ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τῶν συμμάχων. Εὑρεθέντες τότε οἱ σύμμαχοι πρὸ ἀποτυχίας τῆς κεντρικῆς των ἐπιθέσεως καὶ ἀπειλῆς ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν των, ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν ἑσπέραν ἐσπευσμένως καὶ ἐντὸς τῆς νυκτὸς 2—3 Μαΐου ἐπέστρεψαν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλστερ, χωρὶς νὰ καταδιωχθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ἅτε στερουμένου καλοῦ ἱππικοῦ.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Λύτσικα *[Γεωγρ.]* βλ. *Ὀλύτσικα*.

Λύτσικας, *Γεράσιμος*. Ἕλλην λόγιος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐκ Σιγδίτσης τῶν Σαλώνων. Ἐδίδαξεν εἰς τὰ περὶ τὴν γενέτειραν αὐτοῦ ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἐξέδωκε δὲ «Γραμματικὴν» καὶ «Ἱερὰ ἀπανθίσματα» ἐκ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. —Π.

Λύτσω (Lützow, ***Κάρολος***. Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης (1832—1897). Ἀφοῦ ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν, συνειργάσθη μετὰ τοῦ Λύμπκε διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Μνημείων τῆς τέχνης» (7η ἔκδ. 1894), διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου καὶ ἀπὸ τοῦ 1864 ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Βιέννης.
Κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Αἱ ἐν Μονάχῳ ἀρχαιότητες» (1861—1869), «Ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς διακοσμητικῆς ἑλληνικῶν πηλίνων ἀγγείων» (1858), «Τὸ χορηγικὸν μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους ἐν Ἀθήναις» (1868), «Τ' ἀριστουργήματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἐκκλησιῶν» (κατόπιν ταξιδίου του εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν, 1862), «Ἱστορία τῆς Ἀκαδημίας τῶν πλαστικῶν τεχνῶν» (1877), «Οἱ ἐν Ἰταλίᾳ θησαυροὶ τῆς τέχνης» (1883), «Ἱστορία τῆς γερμανικῆς χαλκογραφίας καὶ ξυλογραφίας» (ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς γερμανικῆς τέχνης» τοῦ Γκρότε 1891). Τῷ 1866 ἵδρυσε τὸ «Περιοδικὸν τῶν πλαστικῶν τεχνῶν», τοῦ ὁποίου τὴν ἔκδοσιν διηύθυνε μέχρι τοῦ θανάτου του. Γ. Ε. Κ.

— Λύτσω (Lützow), ***Λουδοβῖκος-Ἀδόλφος-Γουλιέλμος***, *βαρῶνος φὸν* —. Γερμανὸς στρατηγὸς (1782—1834). Εἰσελθὼν τῷ 1795 εἰς τὸν στρατόν, ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, πολεμήσας γενναίως. Τῷ 1811 διωργάνωσεν ἐθελοντικὰ σώματα, ἀποτελούμενα κυρίως ἐκ φοιτητῶν, διὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἐναντίον τῶν Γάλλων ἀγῶνα καὶ προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1813. Μετὰ τήν, παρὰ τὸ Κίτσεν, πλησίον τῆς Λειψίας, ἧττάν του, ἀναδιωργάνωσε καὶ πάλιν τὰ σώματά του, διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας καὶ ἐτραυματίσθη ἐκ νέου σοβαρῶς. Κατόπιν ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐν Δανίᾳ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις (1814) καὶ ἐν τέλει αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Γάλλων (ἐν Ligny, κατώρθωσε ν' ἀποδράσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ. Γ. Ε. Κ.

«Λύτσω» («Lützow»). Γερμανικὸν καταδρομικὸν μάχης 27 000 τόννων, ναυπηγηθὲν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Ἅμα τῷ ἐξοπλισμῷ του ὕψωσεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ διακριτικόν του σῆμα ὁ ναύαρχος φὸν Χίππερ, καὶ τοῦτο φέρον ἐβυθίσθη (31 Μαΐου 1916) κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Σκαγεράκη. Σ. Ε. Λ

Λύττβιτς (Lüttwitz), ***Βάλτερ***, *βαρῶνος φὸν* —. Γερμανὸς στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1859. Εἰσελθὼν τῷ 1878 εἰς τὸν στρατόν, ὑπηρέτησε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διεκρίθη ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς 5ης στρατιᾶς καὶ ὡς διοικητὴς διαφόρων μονάδων. Μεταταχθεὶς τῷ 1919 εἰς τὸν στρατὸν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, διετέλεσε στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος Κάππ (13 Μαρτίου 1920) καὶ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς ὑπὸ τούτου σχηματισθείσης κυβερνήσεως. Παραιτηθεὶς τὴν 17 Μαρτίου, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τῷ 1925 ἔτυχεν ἀμνηστείας, στερηθεὶς μόνον τῆς συντάξεώς του. Γ. Ε. Κ.

Λύττελτον (Lyttelton), ***Ἀλφρέδος***. Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ ἀθλητὴς (1857—1913). Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ Ἦτον καὶ τὸ Κολλέγιον τῆς Τριάδος ἐν Κανταβριγίᾳ, ἀκολουθήσας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Τῷ 1895 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ δὲ 1903 διεδέχθη τὸν Ἰωσὴφ Τσάμπερλαιν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν. Μετρίας ἱκανότητος ὡς πολιτικός, ἀνῆλθεν εἰς ἀνώτατα πολιτικὰ ἀξιώματα χάρις εἰς τὴν μεγάλην του δημοτικότητα ὡς ἀθλητοῦ. Εἰς τὸ κρίκετ, τὴν ἀντισφαίρισιν, τὸ ποδόσφαιρον καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀγωνίσματα ἐπανειλημμένως ἀνεκηρύχθη πρωταθλητὴς τῆς Ἀγγλίας. Δ. Σ. Δ.

Λύττον (Lytton). —1) ***Ἐδουάρδος-Γεώργιος***, *κόμις Μπώλγουερ Λύττον, πρῶτος βαρῶνος*. Ἄγγλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1803—1873). Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἔδωσε δείγματα προώρου πνευματικῆς ἀναπτύξεως, γράφων στίχους εἰς ἡλικίαν ἑπτὰ ἐτῶν καὶ δημοσιεύσας δεκαπενταετὴς τὸν τόμον «Ἰσμαὴλ καὶ ἄλλα ποιήματα». Τῷ 1822 εἰσῆλθεν εἰς τὸ Κολλέγιον Τριάδος ἐν Κανταβριγίᾳ, τῷ δὲ 1826 ἐδημοσίευσε τόμον ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀγριόχορτα καὶ ἀγριολούλουδα», εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βύρωνος εἶναι καταφανεστάτη. Τῷ 1827 ἐδημοσίευσε τὸ «Ὁ Νέϊλ ἢ ὁ ἐπαναστάτης», ρομάντσαν (romance) εἰς ἡρωϊκὰ τετράστιχα καὶ τῷ 1831 τὰς «Σιαμαίας διδύμους», ἔμμετρον σάτιραν. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν ἀνωτέραν κοινωνίαν, ἦτο δὲ γνωστὸς ὡς δανδῆς, ἀναμειγνυόμενος εἰς μονομαχίας καὶ διαφόρους αἰσθηματικῆς φύσεως περιπετείας. Τῷ 1827 ἐνυμφεύθη τὴν Ροζίναν Ντόϋλ Χουῆλερ, ἰρλανδικὴν καλλονήν, ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο τέκνα, τὸν Ἐδουάρδον καὶ τὴν Ἔμμαν· τὸ αὐτὸ δ' ἔτος ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Φάλκλανδ», τυχὸν μετρίας ἐπιτυχίας. Ἀλλὰ τὸ μυθιστόρημά του «Πέλχαμ», δημοσιευθὲν τῷ 1828, κατέστη δημοφιλέστατον, ἰδίᾳ λόγῳ τοῦ θέματός του, ἀποτελοῦντος σπουδὴν τοῦ δανδισμοῦ τῆς ἐποχῆς. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «The Disownend», τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν τὰ ἑξῆς: «Devereux» (1829), «Paul Clifford» (1830), «Eugene Aram» (1832) καὶ «Godolphin» (1833). Τὰ ἔργα ταῦτα ἀποβλέπουν εἰς ἠθοπλαστικοὺς σκοποὺς κατὰ τὸ γερμανικὸν πρότυπον. Τῷ 1831 ἐξελέγη βουλευτής, ὡς ὀπαδὸς τοῦ Μπένταμ, ἤδη δὲ ἤρξαντο νὰ ἐκδηλοῦνται σοβαρώταται διαφωνίαι μετὰ τῆς συζύγου του, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς χωρισμὸν τῷ 1836. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Λύττον εὑρίσκετο ἐν πλήρει φιλολογικῇ καὶ πολιτικῇ δράσει. Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1832, ἀντεπροσώπευσε τὸ Λίνκολν ἐπὶ ἐννέα ἔτη συνεχῶς καὶ ἐπέδειξε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο σπανίαν πολιτικὴν διορατικότητα εἰς πάντα τὰ θέματα. Ἡ πολιτική του ἐπιρροὴ ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε τῷ 1834 ὁ λόρδος Μέλμπουρν τῷ προσέφερε τὸ ἀξίωμα τοῦ λόρδου τοῦ Ναυαρχείου, ὅπερ ἀπεποιήθη διὰ τὸν λόγον ὅτι θὰ τὸν ἀπέσπα τοῦ φιλολογικοῦ του ἔργου. Καὶ πράγματι, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ παραγωγή του ὑπῆρξεν ἀφθονωτάτη. Μετὰ τὸ «Godolphin» ἠκολούθησε τὸ «The Pilgrims of the Rhine» (1834), τὸ «The last days of Pompeii» (1834) καὶ τὸ «Rienzi» (1835, δι' ὧν ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δημοτικότητός του. Ἠκολούθησαν τὰ ἑξῆς μυθιστορήματα: «Night and Morning» (1841), «Zanoni» (1842), «The last of the Barons» (1843) «Lucretia» (1846), «Harold» (1848), «The Caxtons» (1849), «My Novel» (1853), «What will he do with it?» (1858), «The Parisians» (1873), «Pausanias the Spartiate» (1876). Συνέγραψεν ἐπίσης διηγήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «The Haunters and the Haunted» (1857), «A strange story» (1862), τὰ θεατρικὰ ἔργα «The lady of Lyons» (1838), «Richelieu» (1839), «Money» (1840), καὶ τὰ ἱστορικὰ ἔργα «England and the English» (1833) καὶ «Athens, its Rise and Fall» (1837), τὰ ποιήματα «The New Timon» (1846), «The Lost Tales of Miletus» (1866), μεταφράσεις ἐκ τοῦ Σίλλερ, τοῦ Ὁρατίου κλπ. Τὸ ἔργον τοῦ Λύττον διαπνέεται ὑπὸ αἰσθηματολογίας καὶ ἠθικολογίας, εἰς ἃς θυσιάζονται ἡ τέχνη καὶ τὸ ὕφος χάριν τῆς ἐντυπώσεως. Ἡ γλῶσσα τοῦ αἰσθήματός του εἶναι τεχνητή, τὸ ὕφος του στομφῶδες καὶ ἀκαλαίσθητον. Παρὰ ταῦτα, ὑπῆρξεν εὐσυνείδητος, τὰ δὲ ἱστορικὰ μυθιστορήματά του εἶναι καρποὶ πολυχρονίων μελετῶν, θεωρεῖται δὲ ὁ ἀναγεννητὴς τοῦ ἀγγλικοῦ μυθιστορήματος καὶ ὁ εἰσαγαγὼν μετὰ τοῦ Κάρλαϋλ καὶ τοῦ Κόλριτζ τὴν γερμανικὴν παιδείαν ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἦτο ἱκανώτατος εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς πλοκῆς, καίτοι δὲ ἡ μέθοδος τῆς πραγματείας καὶ τὸ ὕφος του, δημοφιλῆ κατὰ τὴν ἐποχήν του, σήμερον θεωροῦνται ἀπηρχαιωμένα, ἀρκετὸν μέρος τῶν ἔργων του παραμένει οὐσιῶδες καὶ θὰ ἔχῃ πάντοτε ἐνδιαφέρον καὶ ἀξίαν. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος βοηθήσας τὸν Ροβέρτον Μπράουνινγκ, ὅπως δημοσιεύσῃ ἔργα του, ποικιλοτρόπως δὲ ἐνεθάρρυνε τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς του. Ἅπαντα τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς 38 τόμους τῷ 1874. Τὰ μυθιστορήματά του μετεφράσθησαν εἰς πλείστας γλώσσας, τινὰ δὲ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν. Δ. Σ. Δ.

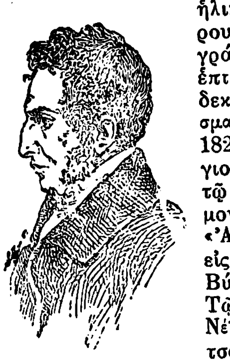

Ἐδουάρδος Λύττον.

—2) ***Ἐδουάρδος-Ροβέρτος-Λύττον***, *Α' κόμις τοῦ* —. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ διπλωματικὸς (1831—1891). Υἱὸς τοῦ Α' βαρώνου Λύττον, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρρω καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον τῷ 1849 ὡς ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ θείου του σὲρ Ἑρρίκου Μπόλγουερ, πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας ἐν Βασιγκτῶνι. Ἀκολούθως, ἀπὸ τοῦ 1851 μέχρι τοῦ 1873 ἐχρημάτισεν εἰς τὰς πρεσβείας Φλωρεντίας, Παρισίων, Χάγης, Βιέννης, Ἀθηνῶν, Λισσαβῶνος καὶ Μαδρίτης. Τῷ 1873 διεδέχθη τὸν πατέρα του ὡς βαρῶνος Λύττον καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐγένετο πρεσβευτὴς ἐν Λισσαβῶνι. Τῷ 1876 διωρίσθη ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν. Παραιτηθεὶς τῷ 1880 ἐγένετο κόμις. Ἀπὸ τοῦ 1887—1891 διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν. Ὡς συγγραφεὺς εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Owen Meredith*, συνέγραψε δὲ τὰ ἑξῆς ποιητικὰ ἔργα: «Κλυταιμνήστρα καὶ ἄλλα ποιήματα» (1855), «Ὁ πλάνης, συλλογὴ λυρικῶν» (1857), «Ἡ Λουσίλη, ἔμμετρος ἀφήγησις» (1860), «Ὁ Γκλεναβέριλ ἢ αἱ μεταμορφώσεις, ἀφηγηματικὸν ποίημα» (1885), «Ὁ βασιλεὺς Πόσσυ» (1892). Ὁ στίχος του εἶναι μελῳδικός, ἀλλ' ἡ ποίησίς του στερεῖται ἐμπνεύσεως καὶ ὑψηλῆς πνοῆς. Ἐδημοσίευσε δύο τόμους βιογραφίας τοῦ πατρός του, χωρὶς νὰ τὴν ἀποπερατώσῃ. Δ. Σ. Δ.

—3) ***Βίκτωρ-Ἀλέξανδρος-Γεώργιος-Ροβέρτος Λύττον***, *Β' κόμις τοῦ* —. Ἄγγλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1876, υἱὸς τοῦ Α' κόμιτος, τὸν ὁποῖον διεδέχθη τῷ 1891. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ Ἦτον καὶ τὸ Κολλέγιον Τριάδος τῆς Κανταβριγίας, ἀπησχολήθη δὲ εἰς κοινωνικὰ ζητήματα, ἰδίᾳ τὴν κατασκευὴν λαϊκῶν οἰκιῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συστήματος τῶν κηπουπόλεων. Τῷ 1916 ἐγένετο πολιτικὸς λόρδος τοῦ Ναυαρχείου. Τῷ 1918 ἐστάλη εἰς Γαλλίαν, ὅπως ἐνεργήσῃ προπαγάνδαν ὑπὲρ τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνος. Τῷ 1920 ἐγένετο ὑφυπουργὸς τῶν Ἰνδιῶν. Συνέγραψε τὸν βίον τοῦ Α' λόρδου Λύττον (1913). Ἡ ἀδελφὴ τοῦ κόμιτος, λαίδη *Κωνσταντία Γεωργία Λύττον*, μαχητικὴ φεμινίστρια, συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη κατὰ τὰς ταραχὰς τῶν φεμινιστριῶν. Ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν ὑποδίκων φεμινιστριῶν, αἵτινες ἐκήρυξαν τὴν ἀπεργίαν τῆς πείνης καὶ ἐτρέφοντο διὰ τῆς βίας. Ἀπελύθη τῷ 1912 καὶ συνέγραψε τὸ ἔργον «Φυλακὴ καὶ φυλακισμένοι» (1914). Δ. Σ. Δ.

—Λύττον (Lytton), ***Ροζίνα Ντόϋλ Μπώλγουερ***, *λαίδη* —. Σύζυγος τοῦ Α' βαρώνου Λύττον (1802—1882). Ἰρλανδή, θετὴ κόρη τοῦ στρατηγοῦ σὲρ Ἰωάννου Ντόϋλ, νεαρωτάτη ἐξεδήλωσε τάσεις πρὸς περιπετειώδη βίον. Ἐγκατασταθεῖσα εἰς Λονδῖνον ἐφημίζετο διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν καλλονήν της, τρὶς δὲ διέλυσε τὸν ἀρραβῶνα μετὰ τοῦ Λύττον μέχρις ὅτου τὸν νυμφευθῇ (1827). Ὁ συζυγικὸς βίος τῆς Ροζίνας καὶ τοῦ Λύττον ἀποτελεῖ τὴν τραγικωτέραν σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας. Τρία ἔτη μετὰ τὸν χωρισμόν των ἡ Ροζίνα ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Τσέβελυ ἢ ὁ ἔντιμος ἀνήρ», τὸ ὁποῖον ἀπετέλει δηκτικωτάτην γελοιογραφίαν τοῦ τέως συζύγου της, ὅτε δὲ ὁ Λύττον, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1858, ἐξέθεσεν ὑποψηφιότητα βουλευτοῦ, ἐνεφανίσθη δημοσίᾳ ἐκφωνοῦσα λόγους ἐναντίον του τόσης βιαιότητος, ὥστε ἐδέησε νὰ τὴν κλείσουν εἰς φρενοκομεῖον ἐπί τινας ἑβδομάδας. Φύσεως ὁρμητικῆς, ἐξηκολούθησε τὰς ἐπιθέσεις της κατὰ τοῦ πρώην συζύγου της μέχρι τοῦ θανάτου του. Συνέγραψε 13 μυθιστορήματα, τὰ ὁποῖα προδίδουν ἐξαιρετικὴν εὐφυΐαν καὶ εἰς πολλὰ τῶν ὁποίων διακωμῳδεῖται ἐπιτυχέστατα ὁ βίος της μετὰ τοῦ Λύττον. Δ.Σ.Δ.

λυττονία (ἡ) (Lyttonia) *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *θηκιδεϊδῶν στροφομενακειοειδῶν ἀρτικουλάτων* (ἀρθρωτῶν) *βραγχιοπόδων* μαλακιοειδῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κοιλόκυρτον κέλυφος, τοῦ ὁποίου ἡ κοιλιακὴ θύρα ἦτο σχεδὸν ἐπίπεδος. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ εἰς τὴν Σικελίαν, Ἀσίαν, Β. Ἀμερικήν.
Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ εἴδους *λυττονία Richthofeni* εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ρέντς ἐντὸς μελανοφαίων ἀσβεστολίθων τῆς περμίου διαπλάσεως εἰς τὴν θέσιν Ἐπισκοπὴ τῆς νήσου Ὕδρας. Γ. Κ. Γ.

Λύττος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς ὀνομασία τῆς ἀρχαίας κρητικῆς πόλεως *Λύκτου* (βλ. λ.).

Λυττρινγκχάουζεν (Luettringhausen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ Ρηνανίᾳ, ἐπαρχίᾳ Λέννεπ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπάρμεν-Λέννεπ, συνδεομένη διὰ τροχιοδρόμου μετὰ τῆς γειτονικῆς πόλεως Ρέμσαϊντ. Κάτ. 13.671 (1925). Ἔχει σπουδαίαν βιομηχανίαν ποικίλων ἐργαλείων ξυλουργῶν, μηχανουργῶν κλ.τ., χαλυβουργίαν καὶ ὑφαντουργίαν. Ἱδρύθη τῷ 1856. Θ. Κ.

Λυΰν (Luynes), ***Ὀνώριος-Θεοδώριχος-Παῦλος-Ἰωσὴφ ντ' Ἀλμπέρ***, *δοὺξ* —. Γάλλος σοφὸς

Digitized by Google

καὶ ἀρχαιολόγος (1802—1867). Σωματοφύλαξ Καρόλου τοῦ Ι', παρῃτήθη διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν. Διετέλεσεν ὑποδιευθυντὴς τοῦ μουσείου τῶν ἑλληνικῶν καὶ αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῷ 1830 ἐξελέγη ἐλεύθερον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Τῷ 1864 μετέβη εἰς Συρίαν καὶ Παλαιστίνην χάριν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν καὶ συνέγραψε πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἔργα: «Νομισματικαὶ μελέται», «Ἐκλογὴ ἑλληνικῶν μεταλλίων», «Μεταπόντιον» κ. ἄ. Εἶχε πλουσίαν νομισματικὴν συλλογήν, τὴν ὁποίαν ἐκληροδότησεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην τῆς Γαλλίας. Μ. Ν. Δ.

λύφι (τό). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὸν παρ' ἡμῖν τὸ περικάρπιον τοῦ φυτοῦ *ἐλλύφη ἡ αἰγυπτιακὴ* ἢ *ἡ κυλινδρική*. Τὸ περικάρπιον τοῦτο ἔχει σχῆμα σικυοῦ, μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν περικλειομένων καρπῶν ἀπομένει φυτικὸς σπόγγος, ἀποτελούμενος ἐξ ἀγγειωδῶν δεσμίδων. Ὁ σπόγγος οὗτος χρησιμοποιεῖται εἰς τὸ λουτρὸν διὰ τὸν ἀφρισμὸν τοῦ σάπωνος καὶ τὸν διὰ τῆς τριβῆς καθαρισμὸν τοῦ σώματος ὡς καὶ εἰς τὰ μαγειρεῖα διὰ τὴν πλύσιν τῶν πινακίων κ.λ.π. Χ. Δ.

λυχναράκι (τό)· δημοτ., μικρὸς λύχνος παρέχων ἀσθενὲς φῶς· || ἡ φυτικὴ θρυαλλίς, κοιν. *λουμίνι*.

λυχναράκι (τό) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βαλλωτὴ ἡ κρατηροφόρος* (Ballota acetabulosa).

λυχνάρι (τό)· δημοτ., ἄλλως *λύχνος* (βλ. λ.).

λυχνεῖον (τό)· τὸ ἐφ' οὗ τοποθετεῖται ἢ ἀναρτᾶται ὁ λύχνος, κοιν. *λυχνοστάτης*.

λυχνία (ἡ)· λύχνος, λαμπτήρ, λάμπα, πᾶσα ἐν γένει συσκευὴ παράγουσα φῶς: «λυχνία κρεμαστή, —ἀσφαλιστική, — ὑπονόμου», «λυχνία πετρελαίου,— ἠλεκτρικοῦ,—ἀεριόφωτος»· || ὁ λυχνοστάτης, ἄλλως *λυχνεῖον*: «οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν» (*Ματθ.* 5, 15).

— [ΕΓΚΥΚΛΟΠ.] Μεταξὺ τῶν ὅρων *λύχνος* καὶ *λυχνία* δὲν ὑφίσταται σαφὴς διάκρισις, οὔτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ οὔτε ἐν τῇ νεωτέρᾳ γλώσσῃ. Δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ καθορίσωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ ὅρου *λύχνος* ὡς ἁρμόζουσαν ἐπὶ τῶν ἁπλουστάτων μόνον ὀργάνων φωτισμοῦ, τῶν ἀποτελουμένων ἐκ μικροῦ δοχείου καυσίμου ὕλης καὶ ἁπλῆς θρυαλλίδος, νὰ ὑπαγάγωμεν δὲ πάντα τὰ λοιπὰ συνθετώτερα ὄργανα ὑπὸ τὸν ὅρον *λυχνία*.

Λυχνίαι ἐλαίου. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἑλληνικοὺς χρόνους οἱ ἄνθρωποι ἐφωτίζοντο κατὰ τὰς νύκτας καίοντες κλάδους, ῥητινωδῶν ἰδίως, δένδρων, ἐπάνω εἰς εἰδικοὺς πρὸς τοῦτο τρίποδας. Τὸ ἀρχέγονον τοῦτο μέσον φωτισμοῦ ἀντικατεστάθη βραδύτερον διὰ τῶν λύχνων, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις εἰσήχθη φαίνεται ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν. Ἐν ἀρχῇ ὡς καύσιμον δι' αὐτοὺς ὑλικὸν μετεχειρίζοντο τὸ λίπος τῶν σφαγίων, τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἀντικατέστησαν διὰ τοῦ ἐλαίου. Ἀντὶ δὲ τῶν μεθ' ἑνὸς μόνον ῥάμφους λύχνων ἤρχισαν βαθμηδὸν κατασκευάζοντες λυχνίας πολλῶν θρυαλλίδων, ἄλλας ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἄλλας ἐκ λαξευτοῦ μαρμάρου καὶ ἄλλας ἐκ χαλκοῦ, ἐνίοτε δὲ ἐξ ἀργύρου ἢ ἀκόμη καὶ ἐκ χρυσοῦ. Ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἡ χρῆσις τῶν λύχνων καὶ τῶν λυχνιῶν μετεδόθη μετέπειτα εἰς τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες μέχρι τότε μετεχειρίζοντο διὰ τὸν φωτισμὸν εἴτε δᾶδας ῥητινωδῶν ξύλων, εἴτε σχοινία ἠλειμμένα διὰ κηροῦ.

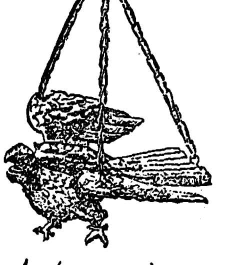

Λυχνία κρεμαστὴ τῆς Πομπηΐας.

Ἡ μορφὴ τῶν ἀρχαίων λυχνιῶν ἐποίκιλλεν ἀναλόγως τῆς χρήσεως δι' ἣν προωρίζοντο. Ἐκτὸς τῶν ἁπλῶν φορητῶν οἰκιακῶν λύχνων, συνηθέσταται ἦσαν αἱ πολύφωτοι λυχνίαι, διακόσμητοι μὲ γλυπτὰς ἢ χαρακτὰς παραστάσεις, τοποθετημέναι ἐπάνω εἰς πολυτελεῖς λυχνοστάτας ἢ ἀνηρτημέναι δι' ἁλύσεων ἀπὸ τῆς ὀροφῆς. Εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Πομπηΐας εὑρέθησαν λυχνοστάται εἰς σχῆμα δένδρου, ἀπὸ τῶν κλάδων τοῦ ὁποίου ἐκρέμοντο αἱ λυχνίαι, καθὼς ἐπίσης καὶ λαξευτοὶ μαρμάρινοι κίονες τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω προορισμοῦ. Ἀπὸ ἀπόψεως ὄγκου προεῖχον αἱ εἰς τοὺς ναοὺς χρησιμοποιούμεναι λυχνίαι, τῶν ὁποίων αἱ διαστάσεις ἦσαν ἐνίοτε παμμέγισται. Οὕτως ὁ Παυσανίας, περιγράφων τὴν λυχνίαν τὴν εὑρισκομένην πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὸ ἐν αὐτῇ ἔλαιον ἐπήρκει δι' ἓν ὁλόκληρον ἔτος, μολονότι ἔκαιεν ἀδιαλείπτως ἡμέρας τε καὶ νυκτός. Μεγάλης ἐπίσης περιεκτικότητος ἦσαν καὶ αἱ ἐπὶ τῶν τάφων τοποθετούμεναι λυχνίαι, διὰ νὰ μὴ παρίσταται δι' αὐτὰς ἀνάγκη συχνοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, ἐκ τούτου δὲ καὶ προῆλθε προφανῶς ὁ περὶ «ἀσβέστου λυχνίας» μῦθος. Τὸ ζήτημα ὅμως τοῦ μηχανισμοῦ τῶν λυχνιῶν ἐλάχιστα, φαίνεται, ἀπησχόλησε τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους, τῶν ὁποίων τὸ ἐνδιαφέρον περιεστρέφετο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ σχῆμα καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῶν μορφήν. Οὔτε δὲ καὶ μὲ τὴν πάροδον πολλῶν ἔκτοτε αἰώνων ἐπῆλθεν οὐσιώδης τις μεταβολὴ εἰς τὸν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος χρησιμοποιούμενον τρόπον φωτισμοῦ. Οὕτω κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους αἱ λυχνίαι ἀπετελοῦντο, ὡς καὶ πρότερον, ἀπὸ ἕνα ἢ πλειοτέρους λύχνους, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι τὸ δοχεῖον εἶναι τώρα ὑέλινον, σφαιρικὸν ἐκ τῶν κάτω καὶ ἀνοικτὸν ἐκ τῶν ἄνω, καὶ φέρει ἀντὶ μύξου (βλ. λ. *λύχνος*) μικρὸν πλωτῆρα συγκρατοῦντα τὴν θρυαλλίδα, ὅπως περίπου εἰς τὰς σημερινὰς κανδήλας. Τὸ δοχεῖον συνεκρατεῖτο ἀπὸ τῶν χειλέων του διὰ μεταλλίνης στεφάνης φερούσης ἁλύσεις διὰ τὴν ἀνάρτησιν ἀπὸ τῆς ὀροφῆς, ἢ πόδας διὰ τὴν τοποθέτησίν του ἐπὶ βάθρου. Ὅταν ἤθελον ἔντονον φωτισμόν, ἀνήρτων πολλοὺς τοιούτους λύχνους ἀπὸ τῆς περιφερείας μεγάλου μεταλλίνου κύκλου, ὅστις πάλιν ἐκρέματο δι' ἁλύσεων ἀπὸ τῆς ὀροφῆς.

Καὶ κατὰ τοὺς νεωτάτους ἐπίσης χρόνους ἡ προσοχὴ τῶν κατασκευαστῶν περιεστρέφετο ἰδίως εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν μορφὴν τοῦ ὀργάνου καὶ εἰς προσθήκην ἐλαφρῶν τινων μόνον μετατροπῶν, εὐχεραινουσῶν τὴν χρῆσίν του. Αἱ θρυαλλίδες ἐξηκολούθουν ν' ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἁπλᾶ συνεστραμμένα νήματα, ὁ δὲ ὑελοσωλὴν τῶν λυχνιῶν ἦτο ἀκόμη ἄγνωστος. Μόλις τῷ 1784 ὁ Γάλλος Argand, ἢ κατ' ἄλλους ὁ Quinquet, ἐσκέφθη ν' ἀντικαταστήσῃ τὰς παλαιὰς θρυαλλίδας δι' ἄλλων πλεκτῶν τοιούτων καὶ νὰ τὰς τοποθετήσῃ εἰς συσκευὰς ἐπιτρεπούσας τὴν δίοδον τοῦ ἀέρος, ὅστις θὰ ὑπεβοήθει τὴν καῦσιν τοῦ ἐλαίου.

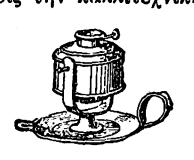

Λυχνία ἐλαίου φορητή, δυναμένη ν' ἀναρτᾶται εἰς τὸν τοῖχον ἢ ν' ἀποτίθεται ἐπὶ ὑποστηρίγματος.

Αἱ θρυαλλίδες αὗται κατεσκευάζοντο εἴτε ἐπίπεδοι εἴτε κυλινδρικαί, ἐτοποθετοῦντο δὲ ἐντὸς μεταλλίνης θήκης, ἀνοικτῆς ἐκ τῶν ἄνω καὶ ἐκ τῶν κάτω, τῆς ὁποίας τὸ ἓν ἄκρον ἐνεβαπτίζετο ἐντὸς τοῦ ἐλαίου. Κατὰ τὸ ἄλλο ἄκρον ἡ θρυαλλὶς περιεβάλλετο δι' ὑελίνου σωλῆνος, διὰ νὰ ἐνισχύεται ἀφ' ἑνὸς τὸ ῥεῦμα τοῦ ἀέρος καὶ νὰ προφυλάσσεται ἀφ' ἑτέρου ἡ φλὸξ ἀπὸ τὸν ἄνεμον. Ἡ μέθοδος αὕτη παρουσίαζε σημαντικὰ πλεονεκτήματα· διὰ νὰ διατηρῆται ὅμως σταθερὰ ἡ ἔντασις τῆς φλογὸς ἐχρειάζετο νὰ εὑρεθῇ τρόπος, ὥστε τὸ ἔλαιον νὰ διαβρέχῃ πάντοτε ὁμοιομόρφως τὴν θρυαλλίδα. Πρὸς τοῦτο ἐπενοήθησαν ἐφεξῆς διάφοροι τύποι συσκευῶν, ἐκ τῶν ὁποίων θ' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τοὺς σημαντικωτέρους.

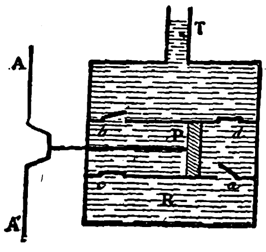

Λυχνία Carcel.

Ἡ λυχνία, ἡ κατασκευασθεῖσα τῷ 1800 ὑπὸ τοῦ Καρσὲλ (βλ. *ἀνωτέρω διάγραμμα*) ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κλειστοῦ δοχείου R, περιέχοντος μικρὰν ἀντλίαν, τῆς ὁποίας τὸ ἔμβολον P κινεῖται παλινδρομικῶς ὑπὸ τοῦ ἄξονος AA', περιστρεφομένου δι' ὡρολογιακοῦ μηχανισμοῦ. Αἱ τέσσαρες δικλεῖδες a, b, c, d τῆς ἀντλίας ἀνοίγουν ὅλαι ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Ὅταν τὸ ἔμβολον κινῆται πρὸς τὰ ἀριστερά, τὸ ἔλαιον εἰσδύει εἰς τὴν ἀντλίαν διὰ τῆς δικλεῖδος a, ἐνῷ ἴση ποσότης αὐτοῦ ἐκδιώκεται, διὰ τῆς δικλεῖδος b, πρὸς τὸν σωλῆνα τῆς θρυαλλίδος T. Κατὰ τὴν ἀντίστροφον μετακίνησιν τοῦ ἐμβόλου, τὸ ἔλαιον εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀντλίαν διὰ τῆς δικλεῖδος c καὶ ἀπωθεῖται διὰ τῆς d. Ἄρα ἡ ἄνωσις τοῦ ἐλαίου πρὸς τὸν σωλῆνα εἶναι συνεχής. Τὸ περισσεῦον ἔλαιον, τὸ μὴ καιόμενον ὑπὸ τῆς θρυαλλίδος, καταρρέει εἰς ὑποδοχέα, ἐξ οὗ διὰ σωλῆνος, μετοχετεύεται καὶ πάλιν εἰς τὸ δοχεῖον.

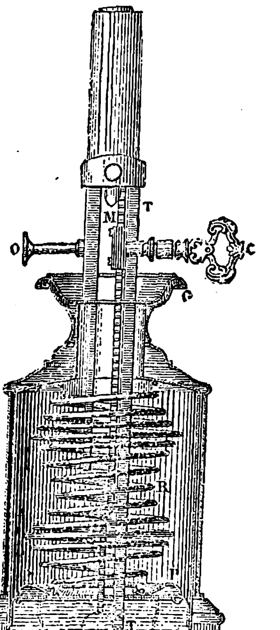

Λυχνία Franchot.

Ἄλλος τύπος μηχανικῆς λυχνίας ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ Franchot τῷ 1837. Εἰς αὐτὴν (βλ. σχ.) τὸ ἔλαιον πιέζεται ὑπὸ δερματίνου ἐμβόλου P καὶ ἀνυψοῦται διὰ τοῦ σωλῆνος TT. Τὸ ἔμβολον εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν σπειροειδοῦς ἐλατηρίου R συνδεομένου πρὸς τὸ στέλεχος M, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μετατίθεται πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω διὰ τῆς κλειδὸς C, κανονιζομένης οὕτω τῆς πιέσεως κατὰ βούλησιν. Διὰ τῆς κλειδὸς O ἀναβιβάζεται ἢ καταβιβάζεται ἡ θρυαλλὶς ὅταν θέλωμεν ν' ἀνάψωμεν ἢ νὰ σβήσωμεν τὴν λυχνίαν. Τὸ περισσεῦον κατὰ τὴν καῦσιν ἔλαιον συλλέγεται εἰς τὸν ὑποδοχέα G καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ δοχεῖον.

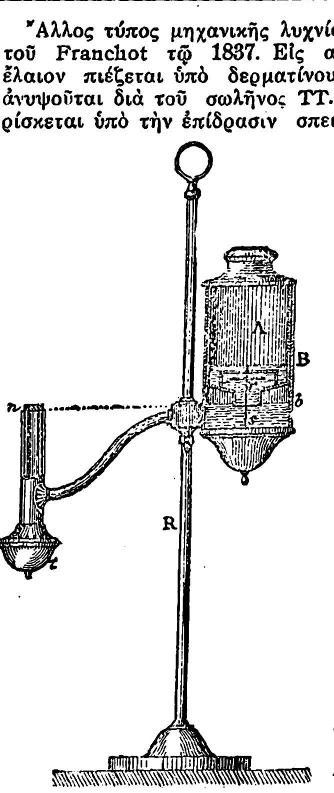

Λυχνία ἐλαίου σταθερᾶς ἐντάσεως.

Τρίτος τέλος τύπος τελειοποιημένης λυχνίας ἐλαίου εἶναι ἡ καὶ σήμερον ἀκόμη διατηρουμένη ἐν χρήσει «λυχνία μελέτης», τῆς ὁποίας ἡ κατασκευὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς φυσικῆς «δοχείου τοῦ Μαριόττου». Εἰς αὐτὴν ἡ ἀποθήκη τοῦ ἐλαίου ἀποτελεῖται ἐκ δύο χωριστῶν δοχείων A καὶ B, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἐμβάλλεται εἰς τὸ δεύτερον. Τὸ δοχεῖον B εἶναι ἀνοικτὸν πρὸς τὰ ἄνω, ὁ δὲ πυθμὴν αὐτοῦ συγκοινωνεῖ διὰ σωλῆνος πρὸς τὴν συσκευὴν τῆς θρυαλλίδος n. Τὸ δοχεῖον A φέρει κατὰ τὴν βάσιν του μίαν μόνον ὀπὴν εἰσαγωγῆς καὶ ἐκροῆς τοῦ ἐλαίου, φρασσομένην διὰ τῆς δικλεῖδος r. Διὰ νὰ τὸ πληρώσωμεν, κρατοῦμεν αὐτὸ μὲ τὴν ὀπὴν πρὸς τὰ ἄνω, κατόπιν δέ, κλείοντες τὴν δικλεῖδα διὰ τοῦ στελέχους αὐτῆς s, ἀναστρέφομεν τὸ δοχεῖον καὶ τὸ εἰσάγομεν ἐντὸς τοῦ B, ὅπως εἰς τὸ παρατιθέμενον σχῆμα φαίνεται. Ὅταν τὸ στέλεχος s ἐγγίσῃ τὸν πυθμένα τοῦ δοχείου B, ἡ δικλεὶς ἀνοίγεται καὶ τὸ ἔλαιον, καταρρέον ἐλευθέρως, φθάνει διὰ τοῦ σωλῆνος εἰς τὴν θρυαλλίδα n. Χάρις ὅμως εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν ἰδιότητα τοῦ δοχείου τοῦ Μαριόττου, τὸ ἔλαιον δὲν χύνεται ἔξω τῆς θρυαλλίδος, ἀλλὰ παραμένει σταθερῶς εἰς τὴν στάθμην nb, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ ὕψος τῆς ἐπιφανείας του ἐν τῷ δοχείῳ. Ἐξασφαλίζεται ἄρα οὕτω φωτισμὸς σταθερᾶς ἐντάσεως.

Ὁσονδήποτε ἐν τούτοις καὶ ἂν ἐτελειοποιήθη διαρκοῦντος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὁ διὰ φυτικοῦ ἐλαίου φωτισμός, χάρις εἰς τὴν ἐπινόησιν τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλων συσκευῶν, παρέμεινε πάντοτε ἀθεράπευτον τὸ κυριῶδες αὐτοῦ ἐλάττωμα, μὴ ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἀτέλειαν τῶν λυχνιῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ καύσιμον ὑλικόν, τὸ ὁποῖον καίεται εἰς ὑψηλὴν μόνον θερμοκρασίαν. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἦλθε νὰ θεραπεύσῃ ἡ πρὸς φωτισμὸν χρησιμοποίησις τῶν ὀρυκτῶν ἐλαίων καὶ κυρίως μεταξὺ τούτων τοῦ πετρελαίου.

Λυχνίαι πετρελαίου. Αἱ πρῶται λυχνίαι τοῦ εἴδους τούτου χρονολογοῦνται μόλις ἀπὸ τοῦ 1853, ἡ δὲ εἰσαγωγή των εἰς κοινὴν χρῆσιν ἀπὸ τοῦ 1860. Εἰς αὐτὰς ἡ ἄνοδος τοῦ καυσίμου ὑγροῦ εἰς τὴν θρυαλλίδα δὲν χρειάζεται ὑποβοήθησιν διὰ τεχνικῶν μέσων, ἀλλὰ γίνεται αὐτομάτως, λόγῳ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ῥευστότητος. Ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ εἶναι μεγάλη ἡ διαφορὰ ὕψους μεταξὺ τοῦ ἄκρου τῆς θρυαλλίδος καὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑγροῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρυτέρων καὶ μικροτέρου ὕψους δοχείων. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν εἰς τὴν φωτιστικὴν ἀπόδοσιν τῶν διὰ πετρελαίου λυχνιῶν, εἶναι τὸ νὰ γίνεται πλήρως ἡ καῦσις τῶν ἀερίων αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἐπιτυγχάνεται διὰ καταλλήλου ἀερισμοῦ τῆς φλογός. Πρὸς τοῦτο οἱ μηχανισμοί των φέρουσιν ἀφ' ἑνὸς ὀπὰς πρὸς τὰ κάτω διὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἀέρος, συμπληροῦνται δ' ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὰ ἄνω δι' ὑελοσωλῆνος, τοῦ ὁποίου τὸ σχῆμα ἔχει καταλλήλως μελετηθῆ δι' ἕκαστον τύπον λυχνίας. Ὁ ὑελοσωλὴν ἐντείνει τὸ ῥεῦμα τοῦ ἀπὸ τῶν ὀπῶν εἰσερχομένου ἀέρος, ὅστις κατὰ τὴν ἄνοδόν του λείχει πανταχόθεν τὰς ἐπιφανείας τῆς θρυαλλίδος, οὕτω δὲ ἡ καῦσις γίνεται ἀρτιωτέρα καὶ δὲν αἰθαλίζει ἡ φλόξ.

Εἰς τὸ παρατιθέμενον σχῆμα εἰκονίζονται δύο κοινοὶ τύποι μηχανισμοὶ λυχνιῶν πετρελαίου. Εἰς τὸν ἕνα ἡ θρυαλλὶς εἶναι ἐπίπεδος, περικλει-

Digitized by Google

ται δ' ἐντὸς πεπλατυσμένου, χαλκίνου ἢ ὀρειχαλκίνου. σωλῆνος καὶ δύναται νὰ μετακινῆται πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω μέσῳ κλειδός, τῆς ὁποίας τὸ στέλεχος φέρει ἕνα ἢ δύο τροχίσκους μετ' αἰχμηρῶν ὀδόντων. Ὑπεράνω τοῦ σωλῆνος τούτου ὑπάρχει χάλκινον ἐπικάλυμμα, ἔχον ἐπὶ κεφαλῆς διαμήκη σχισμήν, ἀντιστοίχου πρὸς τὴν θρυαλλίδα μεγέθους. Ὁ ὑελοσωλὴν εἶναι στενὸς κατὰ τὸ ἀνώτατον αὐτοῦ μέρος, πλατύτερος δὲ εἰς τὴν βάσιν, διὰ ν' ἀφήνῃ εὐρεῖαν δίοδον εἰς τὸν ἀέρα καὶ νὰ ἐντείνῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος αὐτοῦ. Εἰς τὸν ἕτερον μηχανισμὸν χρησιμοποιεῖται κυλινδρικὴ θρυαλλίς, εἰσαγομένη εἰς τὸ διάκενον δύο ὁμοκέντρων μεταλλικῶν σωλήνων. Εἰς αὐτὸν ὁ ὑελοσωλὴν στενοῦται ἀποτόμως εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς βάσεως αὐτοῦ ἀπόστασιν, φέρει δὲ οὕτω τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος ἐγγύτατα πρὸς τὴν φλόγα. Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τύπους ἡ στροφὴ τῆς κλειδὸς κατὰ μίαν ἢ ἄλλην διεύθυνσιν ἀναβιβάζει ἢ καταβιβάζει τὴν θρυαλλίδα, προκύπτει δὲ οὕτω, μέχρις ὡρισμένων ὁρίων, αὔξησις ἢ μείωσις τῆς ἐντάσεως τοῦ φωτός.

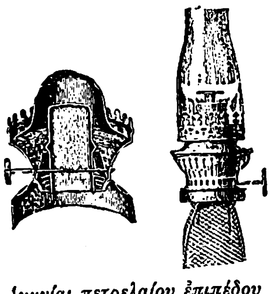

Λυχνίαι πετρελαίου ἐπιπέδου καὶ κυλινδρικῆς θρυαλλίδος.

Συνήθεις εἶναι ἐπίσης αἱ λυχνίαι πετρελαίου μὲ δύο ἐπιπέδους θρυαλλίδας πρὸς παραγωγὴν φωτὸς μεγαλυτέρας ἐντάσεως. Εἰς τὸν εἰκονιζόμενον ἐνταῦθα τύπον διὰ νὰ ἀναφθῇ ἡ λυχνία ἀνυψοῦται διὰ τῆς πρὸς τοῦτο κλειδὸς τὸ ἐπικάλυμμα τῶν θρυαλλίδων, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶναι συνηρμοσμένον τὸ ὑποστήριγμα τοῦ ὑελοσωλῆνος. Κατὰ τὴν ἐπαναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὴν κανονικήν του θέσιν, αἱ θρυαλλίδες διέρχονται διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ καλύμματος σχισμῶν, δύνανται δὲ ν' ἀναβιβάζωνται ἢ νὰ καταβιβάζωνται, εἴτε ὁμοῦ, εἴτε χωριστὰ ἑκάστη. Διὰ τὴν σβέσιν ἀρκεῖ νὰ πιεσθῇ ὁ πρὸς τ' ἀριστερὰ μοχλὸς ὅστις ἀνυψώνει τὰ περιβλήματα τῶν θρυαλλίδων.

Λυχνία πετρελαίου μὲ δύο θρυαλλίδας.

Κατασκευάζονται ἐξ ἄλλου σήμερον λυχνίαι πετρελαίου μετὰ φωτοβολίδος Ἄουερ, τῶν ὁποίων ἡ διάταξις καὶ ἡ λειτουργία εἶναι ὁμοία σχεδὸν πρὸς τὴν τῶν λυχνιῶν οἰνοπνεύματος (βλ. κατ.). Πολλῶν τοιούτων λυχνιῶν ἐγκατάστασις γίνεται ἐνίοτε καὶ μὲ χρησιμοποίησιν κοινοῦ δοχείου πετρελαίου, τοποθετουμένου εἰς ὑψηλὴν θέσιν καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀναχωροῦν σωληνίσκοι ἄγοντες εἰς ῥάμφη ἐγκατεστημένα εἰς διάφορα σημεῖα τῆς αὐτῆς αἰθούσης ἢ εἰς διάφορα δωμάτια.

Τὸ χρῶμα τοῦ φωτὸς τῶν λυχνιῶν τοῦ πετρελαίου εἶναι, ἐν καλῇ λειτουργίᾳ, λευκόν, ἀποκλῖνον ἐλαφρῶς πρὸς τὸ κίτρινον, ἡ δὲ κατανάλωσίς των κυμαίνεται εἰς $2^1/_2$ μέχρι 3 γραμμαρίων καυσίμου κατὰ κηρίον Χέφνερ.

Λυχνία οἰνοπνεύματος.

Λυχνίαι οἰνοπνεύματος. Ὁ συνηθέστερος τύπος τοιούτων λυχνιῶν εἰκονίζεται ὑπὸ τοῦ παρατιθεμένου σχήματος, περιλαμβάνει δέ: ἓν δοχεῖον διὰ τὸ καύσιμον ὑγρόν, συνήθους τύπου· ἕνα προθερμαντῆρα, ὅπου τὸ οἰνόπνευμα μετατρέπεται εἰς ἀτμούς· ἓν ῥάμφος τύπου Bunsen (βλ. λ. *λύχνος Μπούνσεν*), ἐν τῷ ὁποίῳ προκαλεῖται ἔντονον ρεῦμα ἀέρος, ἀναμιγνυομένου μετὰ τῶν ἀτμῶν τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ καιομένου μετ' αὐτῶν ἐπὶ ὑπερκειμένης φωτοβολίδος. Ἡ θρυαλλὶς (φυτίλι) εἰς τὰς λυχνίας τοῦ τύπου τούτου χρησιμεύει διὰ ν' ἀναβιβάζῃ τὸ οἰνόπνευμα μέχρι τοῦ ἐξατμιστῆρος μόνον καὶ εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν συσκευὴν τῆς καύσεως.

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης λυχνίαι οἰνοπνεύματος ἄνευ θρυαλλίδος, εἰς τὰς ὁποίας τὸ ὑγρὸν φθάνει εἰς τὸ ῥάμφος μέσῳ λεπτοῦ σωληνίσκου ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν πεπιεσμένου ἀέρος, ὅπως εἰς τάς, περὶ ὧν κατωτέρω, λυχνίας τῆς βενζίνης.

Λυχνίαι βενζίνης. Εἰς ταύτας, ἐπειδὴ ἡ βενζίνη εἶναι ἐξαιρετικῶς εὔφλεκτος καὶ ἐκρηκτική, τὸ περιέχον αὐτὴν δοχεῖον εἶναι χωριστὸν καὶ μεμακρυσμένον ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπὸ τῆς συσκευῆς τῆς καύσεως. Ἀσφαλέστερον εἶναι τὸ σύστημα, καθ' ὃ τὸ δοχεῖον τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τροφοδοτεῖ, μέσῳ μακροῦ λεπτοῦ σωλῆνος, μίαν ἢ πλειοτέρας λυχνίας, τοποθετημένας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἢ κρεμαμένας ἀπὸ ἀναρτήρων. Διὰ τὴν εὐχέρειαν ἐν τούτοις τῆς χρήσεως κατασκευάζονται καὶ λυχνίαι εἰς ἑνιαῖον σύνολον δοχείου καὶ ῥάμφους, λαμβάνονται δ' ἐν αὐταῖς, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἀπὸ τῶν ἐκρήξεων, ποικίλαι τεχνικαὶ προφυλάξεις, αἵτινες ὅμως δὲν ἀποδεικνύονται πάντοτε ἐπαρκεῖς.

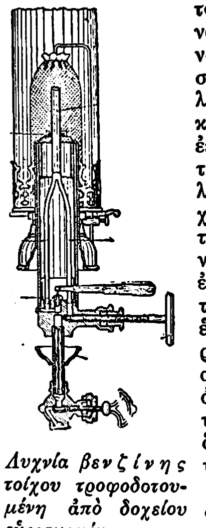

Λυχνία βενζίνης τοίχου τροφοδοτουμένη ἀπὸ δοχείου εὑρισκομένου μακρὰν αὐτῆς.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, τὸ δοχεῖον τῆς βενζίνης περιλαμβάνει ἐκτὸς τοῦ ὑγροῦ καὶ ποσότητα πεπιεσμένου ἀέρος, εἰσαγομένου διὰ μικρᾶς πιεστικῆς ἀεραντλίας. Λόγῳ τῆς πιέσεως ἡ βενζίνη φθάνει εἰς τὴν συσκευὴν τῆς καύσεως μετὰ μεγάλης ὁρμῆς, διερχομένη δὲ διὰ τοῦ ἐξατμιστῆρος ἐξαεροῦται. Ἐν ἀρχῇ τῆς λειτουργίας ὁ ἐξατμιστὴρ προθερμαίνεται ἐκ τῶν ἔξω διὰ φλογὸς οἰνοπνεύματος, διατηρεῖται δὲ θερμὸς ἐφεξῆς ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς φλογὸς αὐτῆς ταύτης τῆς λυχνίας. Οἱ ἀτμοὶ τῆς βενζίνης, ἀναμειγνυόμενοι μετ' ἀέρος, εἰς ῥάμφος Bunsen, καίονται ἐπὶ φωτοβολίδος, διδόντες φῶς λευκὸν καὶ ζωηρότατον, μὲ κατανάλωσιν 4—7 δεκάτων μόνον τοῦ γραμμαρίου κατὰ κηρίον Χέφνερ.

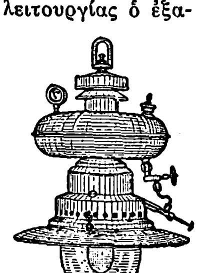

Λυχνία βενζίνης κρεμαστή, μὲ ἀνεστραμμένην φωτοβολίδα.

Αἱ λάμπαι βενζίνης ἔχουσι συνήθως ἀπόδοσιν 500—1000 κηρίων καὶ εἶναι χρησιμώταται διὰ φωτισμὸν ὑπαίθριον. Διὰ κλειστοὺς χώρους εἶναι μᾶλλον ἀκατάλληλοι, λόγῳ ἀφ' ἑνὸς τοῦ συριγμοῦ, τὸν ὁποῖον παράγει ὁ μετὰ μεγάλης ὁρμῆς ἐξερχόμενος ἀτμὸς καὶ τῆς ὀσμῆς ἀφ' ἑτέρου τῆς βενζίνης, ἥτις, παρὰ τὴν τελειότητα τῆς καύσεως, παραμένει αἰσθητὴ ὁπωσδήποτε.

Λυχνίαι φωταερίου. Τὸ ἀεριόφως, ἐπινοηθὲν ἀπὸ τοῦ 1786 ὑπὸ τοῦ Γάλλου Lebon, ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ περὶ τὸ 1805, ἀλλ' ἡ γενίκευσίς του χρονολογεῖται μόλις ἀπὸ τοῦ 1835. Μὴ ὄντος τότε ἀκόμη ἐν χρήσει τοῦ πετρελαίου, τὸ νέον σύστημα φωτισμοῦ ἔτυχε καταπληκτικῆς διαδόσεως. Αἱ διὰ τὴν καῦσιν ὅμως τοῦ φωταερίου λυχνίαι ἐξηκολούθουν καὶ διατηρῶσι τὸν ἀρχέγονον αὐτῶν τύπον, τὸν τοῦ ἁπλοῦ δηλαδὴ ῥάμφους, μέχρι τοῦ 1898, ὁπότε ἐπενοήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἄουερ αἱ ἐκ μεταλλικῶν ἰνῶν φωτοβολίδες, ἀντικατασταθεῖσαι βραδύτερον (1903) μὲ τὰς κατασκευαζομένας ἐκ τῶν λεγομένων πυροφόρων κραμάτων (βλ. λ. *ἀμίαντα*). Ἔκτοτε αἱ κοιναὶ λυχνίαι ἀεριόφωτος ἀποτελοῦνται κατὰ βάσιν ἐξ ἑνὸς ῥάμφους Μπούνσεν, εἰς τὸ ὁποῖον φθάνει διὰ σωλῆνος τὸ φωταέριον, ἀναμειγνυόμενον δ' ἐκεῖ μετὰ τῆς καταλλήλου ποσότητος ἀέρος καίεται διὰ θερμῆς κυανῆς φλογός. Ἐκ τῆς φλογὸς ταύτης πυρακτουμένη ἡ φωτοβολὶς ἀποδίδει φῶς λευκὸν καὶ ἐντατικόν.

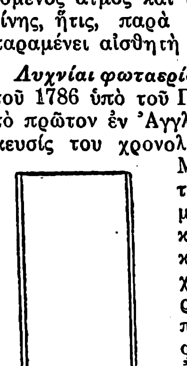

Κοινὴ λυχνία φωταερίου μετὰ φωτοβολίδος.

Αἱ λυχνίαι ὅμως αὗται δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπερβῶσιν ὡρισμένα ὅρια φωτιστικῆς ἐντάσεως. Ἡ κατασκευὴ των εἰς μεγαλύτερον μέγεθος συνεπήγετο διαταραχὰς τῶν συνθηκῶν τῆς καύσεως τοῦ ἀερίου, αἵτινες εἶναι ἐπακριβῶς καθωρισμέναι διὰ νὰ δύνανται νὰ δίδουν εἰς τὴν φλόγα τὴν ἀπαιτουμένην ἔντασιν θερμότητος. Διὰ τοῦτο ἐπεζητήθη ἡ ἐπινόησις ἄλλων συσκευῶν καύσεως, εἰς τὰς ὁποίας τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος νὰ εἶναι ταχύτερον, ὥστε νὰ δύναται νὰ καίῃ πλειοτέραν ποσότητα ἀερίου χωρὶς αὔξησιν τοῦ ὄγκου τῆς φλογός.

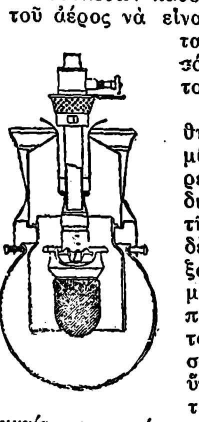

Λυχνία φωταερίου τύπου Mannesmann μετ' ἀνεστραμμένης φωτοβολίδος.

Πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποιήθησαν δύο μέθοδοι. Εἰς τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν ἡ αὔξησις τοῦ ρεύματος τοῦ ἀέρος ἐπετεύχθη διὰ συνθετωτέρας διατάξεως τῆς φωτιστικῆς συσκευῆς, εἰς δὲ τὴν ἄλλην τῇ βοηθείᾳ ἐξωτερικῆς κινητηρίου δυνάμεως. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ ὑελοσωλὴν τῆς φωτοβολίδος προεκτείνεται διὰ σωλῆνος ἐκ σιδηρελάσματος, ὕψους 40—50 ἑκατοστῶν, ὅστις θερμαινόμενος ἐκ τῆς λυχνίας προκαλεῖ ἐντονώτερον τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος. Τοιαῦται λυχνίαι ἀποδίδουσι φωτιστικὴν ἔντασιν μέχρι 1.000 κηρίων. Εἰς τὰ ἀκολουθοῦντα τὴν ἑτέραν μέθοδον συστήματα τὸ φωταέριον διέρχεται πρῶτον δι' ἑνὸς συμπιεστοῦ, κινουμένου δι' οἱουδήποτε κινητῆρος, ἐκεῖθεν δ' ἐξαποστέλλεται, ὑπὸ ηὐξημένην πίεσιν, εἰς εἰδικῆς κατασκευῆς λυχνίας. Ἡ μέθοδος αὕτη δίδει ἄριστα φωτιστικὰ ἀποτελέσματα, μὲ κατανάλωσιν ἡμισείας περίπου λίτρας ἀερίου κατὰ κηρίον. Εἰς ἄλλα συστήματα ἀντὶ νὰ συμπιέζεται τὸ ἀέριον, συμπιέζεται ὁ ἀήρ, εἰς ἄλλα δὲ πάλιν ἡ ἀνάμειξις ἀερίου καὶ ἀέρος γίνεται πρὸ τῆς συμπιέσεως, μεθ' ἣν τὸ μεῖγμα διοχετεύεται ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ ῥάμφη τῶν λυχνιῶν.

Λυχνίαι ἀσετυλίνης. Ἀπὸ τοῦ 1892 ἤρχισε νὰ χρησιμοποιῆται πρὸς φωτισμὸν τὸ ἀκετυλένιον (ἀσετυλίνη), ἀέριον τὸ ὁποῖον ἀναδίδει τὸ ἀνθρακασβέστιον ὅταν διαποτίζεται δι' ὕδατος. Ὅπου ὑπάρχει ἐγκατάστασις παραγωγῆς ἀσετυλίνης (βλ. λ. *ἀκετυλένιον*), αἱ δι' αὐτὴν λυχνίαι ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνὸς ἁπλοῦ ῥάμφους, φέροντος δύο ἀντικειμένας ὀπάς, τῶν ὁποίων αἱ φλόγες συνενοῦνται εἰς μίαν. Κατασκευάζονται ὅμως καὶ φορηταὶ λυχνίαι ἀσετυλίνης, παράγουσαι αὐταὶ αὗται τὸ ἀναγκαῖον ἀέριον, χρήσιμοι διὰ φωτισμὸν ἐν ὑπαίθρῳ, καθὼς ἐπίσης διὰ τοὺς φανοὺς αὐτοκινήτων, ποδηλάτων, κ.λπ. Τὸ παρατιθέμενον σχῆμα δεικνύει ἐν τομῇ τὴν σύνθεσιν μιᾶς φορητῆς λυχνίας ποδηλάτου. Τὸ ἄνω δοχεῖον αὐτῆς πληροῦμεν δι' ὕδατος, ἐπ' αὐτοῦ δὲ κοχλιοῦμεν τὸ κάτω δοχεῖον ἀφοῦ προηγουμένως θέσωμεν ἐν αὐτῷ τὴν πρέπουσαν ποσότητα ἀνθρακασβεστίου. Διὰ τῆς στρόφιγγος τῆς εὑρισκομένης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς συσκευῆς κανονίζεται ἡ ἔναρξις καὶ διακοπὴ τῆς κατὰ σταγόνας ροῆς τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ἄνω δοχείου εἰς τὸ κατώτερον· ρυθμίζεται δὲ ἡ ροὴ βραδεῖα ἢ ταχεῖα κατὰ βούλησιν. Τὸ καταπῖπτον ὕδωρ διαποτίζει ἀνάλογον ποσότητα ἀνθρακασβεστίου, ἀναδίδεται δ' ἐκ τούτου ἀντίστοιχος ποσότης ἀερίου, ἥτις διὰ σωληνίσκου φθάνει εἰς τὸ ῥάμφος τοῦ φωτός, περιβαλλόμενον ὑπὸ καταλλήλου ἀνακλαστῆρος καὶ προφυλασσόμενον ὑπὸ ὑαλίνου προπετάσματος. Παρομοία εἶναι ἡ λειτουργία καὶ τῶν ἄλλων, διαφόρων τύπων, φορητῶν λυχνιῶν ἀσετυλίνης.

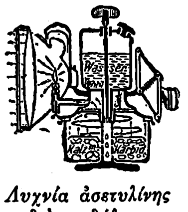

Λυχνία ἀσετυλίνης διὰ ποδήλατα. (Κατακόρυφος τομή).

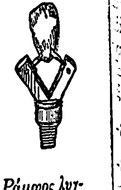

Ῥάμφος λυχνιῶν ἀσετυλίνης.

[Περὶ τῶν λυχνιῶν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος βλ. λ. *Ἔδισων λυχνίαι* καὶ *ἠλεκτρικαὶ λυχνίαι*.] Γ. Ζ.

—[ΘΡΗΣΚ.] Εἰς τὴν ἀρχαίαν χριστιανικὴν συμβολικὴν ὁ ὅρος *λυχνία* σημαίνει τὸ αἰώνιον φῶς, τὸ ὁποῖον ἀνέτειλεν ἐξ ὕψους, διὰ νὰ φωτίζῃ τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους. Δ. Ν. Μ.

—[ΦΑΡΟΙ] Αἱ εἰς τοὺς φάρους χρησιμοποιούμενοι *λυχνίαι* πετρελαίου διακρίνονται ἀπὸ μὲν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θρυαλλίδων των (ἐὰν ἔχωσι τοιαύτας) εἰς μονομύξους (lampes à une mèche) ἢ πολυμύξους (à plusieures mèches) δηλαδὴ διμύξους ἕως πενταμύξους, ἀπὸ δὲ τοῦ τρόπου τῆς τροφοδοτήσεως τῆς φλογός, εἰς λυχνίας «σταθερᾶς στάθμης» (à niveau constant) καὶ εἰς «μεταβλητῆς στάθμης» (à niveau variable). Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰς θρυαλλίδας των παρατηροῦμεν ὅτι αὗται εἶναι πάντοτε κυλινδρικαί, κυκλικῆς τομῆς καὶ κοινοῦ ἄξονος, καὶ χειρίζονται ἑκάστη δι' ἰδίου κομβίου φέροντος πρὸς διάκρισιν τὸν ἀριθμὸν τῆς θρυαλλίδος (1—5). Ἐὰν μὲν αἱ διάμετροι τῶν θρυαλλίδων εἶναι 3, 5, 7, 9 καὶ 11 ἑκατοστῶν, αἱ λυχνίαι λέγονται «περιττῆς τάξεως» (série impaire)

Digitized by Google

ῶν δὲ 2, 4, 6, 8, 10 ἑκατοστῶν, «ἀρτίας τάξεως» (série paire). Ὡς πρὸς δὲ τὰς λυχνίας μεταβλητῆς στάθμης, ὅτι αὗται ἀπαντῶσι μόνον εἰς φανοὺς λιμένος ἢ φάρους μὴ ἀπαιτοῦντας οὔτε μεγάλας φωτοβολίας, οὔτε συνεχῆ τὴν κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς ἐπαγρύπνησιν τοῦ φωτός των, ὁπότε ἀρκεῖ διὰ τοὺς τοιούτους μονόμυξος ἢ δίμυξος λυχνία, περιττῆς ἢ ἀρτίας τάξεως, ἧς ὅμως ἡ περιεκτικότης εἰς πετρέλαιον νὰ εἶναι ἐπαρκὴς καὶ διὰ τὴν μακροτέραν νύκτα τοῦ χειμῶνος. Αἱ τοιαῦται δὲ λυχνίαι, οὖσαι κινηταὶ ἐν τῇ ὁλότητι αὐτῶν, ἔχουν τὴν πετρελαιοδόχην των ὑπὸ τὰς θυραλλίδας, δι' ὃ καὶ ἡ στάθμη των κατέρχεται ἐφ' ὅσον ἡ λειτουργία τῆς φωταψίας παρατείνεται, ὑπενθυμίζουν δὲ εἰς σχῆμα ἀσχέτως μεγέθους τὰς παλαιὰς λυχνίας διὰ πετρελαίου οἰκιακῆς χρήσεως (αἰθουσῶν). Ἀντιθέτως, οἱ μεγάλοι φάροι ἀπαιτοῦν λυχνίας, τοῦ πετρελαίου τῶν ὁποίων ἡ στάθμη νὰ παραμένῃ πάντοτε ἡ αὐτή, οὖσα ἄσχετος πρὸς τὸ ποσὸν τοῦ ἀπομένοντος πετρελαίου ἐν τῇ πετρελαιοδόχῃ, ἡ ὁποία δύναται νὰ εἶναι ἢ κάτωθεν τοῦ ἑστιακοῦ ἐπιπέδου, ἢ κατ' αὐτό, ἢ ὑπερθέν του, κατὰ τὸ σύστημα. Ἐπιτυγχάνεται δὲ ἡ σταθερότης τῆς στάθμης ἢ διὰ κρουνοῦ ὑπερεχχειλίσεως κατὰ τὸ σύστημα *Ντενεσὼ* ἢ διὰ πλωτῆρος ἰσορροπίας κατὰ τὸ σύστημα *Μπαρμπιά*, ἢ διὰ σιφωνίου *Μπουρνέλλ*, δι' ὧν τριῶν συστημάτων, πάντων γαλλικῶν ἐπινοήσεων, λειτουργῶν οἱ φάροι πάντων τῶν κρατῶν.

Ἐὰν ὅμως αἱ λυχνίαι λειτουργοῦν διὰ πυρακτώσεως διὰ πετρελαιατμῶν (à incandescence par vapeurs du petrol), ὡς εἶναι πάντες οἱ μεγάλων φωτοβολιῶν σύγχρονοι φάροι, τότε μὴ ὑπαρχουσῶν θυραλλίδων ζήτημα στάθμης δὲν προκύπτει, δι' ὃ καὶ ἡ λυχνία εἶναι τότε ἐφωδιασμένη διὰ μιᾶς ἀεροδόχης πεπιεσμένου ἀέρος, ὅστις, ἐκπεμπόμενος μέσῳ βαλβίδος εἰς τὴν πετρελαιοδόχην, ἐκδιώκει μέρος τοῦ ἐν αὐτῇ πετρελαίου, φερομένου εἰς τοὺς μηχανισμοὺς ἐξαερώσεως καὶ παραγωγῆς φλογός. Σ. Ε. Λ.

— λυχνία-βαλβὶς */Ἠλεκτρ./.* Ἄλλη ὀνομασία τῶν *ἠλεκτρονικῶν σωλήνων* (βλ. λ. *ἀσύρματος τηλεγραφία, ἠλεκτρονικὸς σωλὴν* καὶ *ἠλεκτρονικὸς ἀνορθωτής*).

— λυχνία ἑπτάφωτος */Π. Διαθ./.* Ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ κατεσκευασμένη, ὑπῆρχεν ἐν τῷ λεγομένῳ ἁγίῳ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ κατὰ τὸ νότιον μέρος αὐτοῦ καὶ διὰ ἔναντι τῆς τραπέζης τῶν ἄρτων τῆς προθέσεως. Κατὰ τὸ Ταλμοὺδ εἶχεν ὕψος τριῶν πήχεων. Συνέκειτο δ' ἐκ τῆς βάσεως καὶ τοῦ κορμοῦ, ἐξ οὗ ἐξέφυοντο ἑκατέρωθεν ἀνὰ τρεῖς κλάδοι τοῦ αὐτοῦ ὕψους μετὰ τοῦ κορμοῦ. Ἐπὶ τῶν ἑπτὰ δὲ ἄκρων τῆς λυχνίας ὑπῆρχον ἑπτὰ λύχνοι καιόμενοι διηνεκῶς. Ἐπί τε τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν κλάδων ὑπῆρχον ὡραῖα κοσμήματα. Ἦτο δὲ ἡ λυχνία αὕτη σύμβολον τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις, παρὰ τοῦ Ἰαβὲ τὸ φῶς λαμβάνων τῆς θεογνωσίας, ὤφειλε νὰ λάμπῃ ἐν τῇ νυκτὶ τῆς εἰδωλολατρείας.

[Περιγραφὴν τῆς λυχνίας ταύτης βλ. ἐν *Ἐξόδῳ* κε' 31 ἑξ. Πρβλ καὶ λζ' 17 ἑξ. καὶ *Λευϊτ.* κδ' 3.] Π. Ι. Μ.

— λυχνία Καρσέλ */Φυσ./*· βλ. λ. *Καρσὲλ λυχνία*.

— λυχνία Μπούνσεν, —Ντέβυ, —Χέφνερ· βλ. *λύχνος Μπούνσεν, —Ντέβυ, —Χέφνερ*.

— λυχνία Νέρνστ */Φυσ./.* Εἶναι ἠλεκτρικὴ λυχνία παρέχουσα φῶς διὰ πυρακτώσεως ὀξειδίων σπανίων γαιῶν τῇ βοηθείᾳ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Αἱ λυχνίαι αὗται παρουσιάζουσι τὸ μειονέκτημα ὅτι, ἵνα τὸ νῆμα τῆς λυχνίας καταστῇ διάπυρον, δέον προηγουμένως νὰ θερμανθῇ, καθόσον τὰ ὀξείδια σπανίων γαιῶν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ νῆμα, ἐνῷ εἶναι ἐν ψυχρῷ δυσηλεκτραγωγά, παρουσιάζουσι τὴν ἰδιότητα ὅταν θερμανθῶσι νὰ ἄγωσιν ἠλεκτρολυτικῶς τὸ ρεῦμα, οὕτω δὲ διαπυροῦνται καὶ ἐκπέμπουσιν ἔντονον φῶς. Ἡ ἀρχικὴ θέρμανσις τοῦ νήματος τῆς λυχνίας πραγματοποιεῖται τῇ βοηθείᾳ σύρματος θερμαινομένου ὑπὸ τοῦ ρεύματος καὶ ὅπερ αὐτομάτως τίθεται ἐκτὸς τοῦ κυκλώματος, ὅταν τὸ νῆμα κατασταθῇ ἀγώγιμον. Ἐξ ἄλλου ὅμως τὸ ἐξ ὀξειδίων σπανίων γαιῶν νῆμα παρουσιάζει τὴν ἰδιότητα, ὅτι ὅσον περισσότερον θερμαίνεται τόσον ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ καθίσταται μικροτέρα καὶ ἑπομένως, ἐὰν ἐπ' αὐτοῦ ἐφαρμόζεται σταθερὰ τάσις, ἡ ἔντασις τοῦ ρεύματος αὐξάνει συνεχῶς μέχρι τήξεως τοῦ νήματος. Πρὸς ἀποφυγὴν τούτου παρεμβάλλεται ἐν σειρᾷ πρὸς τὸ νῆμα τῆς λυχνίας ἀντίστασις ἐκ σιδήρου, ὅστις παρουσιάζει τὴν ἀντίθετον ἰδιότητα (ἤτοι ὅσον θερμαίνεται τόσον ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ αὐξάνει), οὕτω δὲ διὰ καταλλήλου ἐκλογῆς τῶν ἐκ σιδήρου ἀντιστάσεων δὲν ἀφίνεται τὸ ρεῦμα νὰ ὑπερβῇ ὡρισμένην κρίσιμον τιμήν. Κ. Π.

— λυχνία τρίοδος */Φυσ./.* Ἕτερος ὅρος πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν μετὰ τριῶν ἠλεκτροδίων *ἠλεκτρονικῶν σωλήνων* (βλ. λ.). Κ. Π.

— λυχνίαι ὑδραργυρικαὶ */Φυσ./.* Οὕτω καλοῦνται τοξοειδεῖς ἠλεκτρικαὶ λυχνίαι, ἐν αἷς τὸ φωτεινὸν τόξον παράγεται μεταξὺ ἠλεκτροδίων ὑδραργύρου ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ἀτμῶν ὑδραργύρου, ἀπηλλαγμένῃ τελείως ἄλλων ἀερίων. Ἡ ἐν τῇ λυχνίᾳ προκαλουμένη ἐκκένωσις θερμαίνει ἰσχυρῶς τὰ ἠλεκτρόδια ὑδραργύρου, εἰς τρόπον ὥστε ἐν τῷ σωλῆνι ἀναπτύσσεται ἀτμὸς τούτου ὑπὸ ὑψηλὴν πίεσιν, παράγεται δ' ἐν αὐτοῖς τὸ φωτεινὸν τόξον, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸ τόξον τὸ παραγόμενον ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ἀέρος μεταξὺ ἠλεκτροδίων ἀνθρακικῶν. Τὸ φωτεινὸν τόξον ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ὑδραργύρου παρουσιάζει πολὺ μεγάλην φωτεινὴν ἔντασιν καὶ εἶναι λίαν πλούσιον εἰς ὑπεριώδεις ἀκτῖνας, εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ θεωρεῖται ὡς ἀρίστη πηγὴ ὑπεριώδους ἀκτινοβολίας, ἥτις δύναται ἀκόμη νὰ ἐμφανισθῇ καὶ ἐκτὸς τῆς λυχνίας, ἐὰν τὰ τοιχώματα αὐτῆς ἀποτελοῦνται ἐκ χαλαζίου ἢ ἐξ ἄλλης οὐσίας διαπερατῆς ὑπὸ τῶν ὑπεριωδῶν ἀκτίνων.

Αἱ λυχνίαι ὑδραργύρου ὡς ἐκ τῆς ἐντόνου ὑπεριώδους ἀκτινοβολίας, ἣν παρέχουσι, χρησιμοποιοῦνται τὰ μέγιστα ἐν τῇ ἰατρικῇ διὰ θεραπευτικοὺς σκοπούς, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις διὰ διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας διὰ τῶν ὑπεριωδῶν ἀκτίνων. Κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν λυχνιῶν τούτων δέον οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ προφυλάσσωνται διὰ διοπτρῶν ἐκ σκοτεινῆς ὑάλου, ἥτις ἀπορροφεῖ τὴν ὑπεριώδη ἀκτινοβολίαν καὶ παρεμποδίζει οὕτω τὴν βλαβερὰν ἐπενέργειαν αὐτῆς ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν.

Ὡς γνωστὸν ἡ ἡλιακὴ ἀκτινοβολία εἰς λίαν ὑψηλὰ στρώματα εἶναι πλουσία εἰς ὑπεριώδεις ἀκτῖνας, ἐνῷ εἰς τὰ κατώτερα στρώματα ὑφίστανται αὗται ἔντονον ἀπορρόφησιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑδραργυρικὴ λυχνία παρέχει ὁμοίας φύσεως περίπου ὑπεριώδη ἀκτινοβολίαν πρὸς τὸ ἡλιακὸν φῶς τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων, καλεῖται ἐκ τούτου πολλάκις τεχνητὸς (ὑψηλὸς) ἥλιος (Künstliche Höhensonne). Κ. Π.

Λυχνιανά */Γεωγρ./.* Εἷς τῶν 18 μικρῶν συνοικισμῶν τῶν ἀποτελούντων τὸ χωρίον *Κακοδίκι* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων. Ε. Γ.

Λυχνιδία *λίμνη /Γεωγρ./*· βλ. λ. *Ἀχρίδος* λίμνη.

λυχνικὸν (τὸ) */Λειτουργ./*· βλ. λ. *ἑσπερινός*.

λυχνίον (τό)· μικρὸς λύχνος, λυχνίσκος.

λυχνιοφόρος (ὁ, ἡ)· ὁ φέρων τὴν λυχνίαν, τὸν λύχνον, ὁ βαστάζων τὸν λύχνον.

λυχνὶς (ἡ) (Lychnis) */Βοτ./.* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καρυοφυλλοειδῶν* ἢ *καρυοφυλλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν 30 εἰδῶν τοῦ γένους ἀρκετὰ εἶναι κοσμητικά. Ἀξιολογώτερα εἶναι: *λυχνὶς τὸ ἄνθος τοῦ Διὸς* (Lychnis flos Jovis), *λυχνὶς ἡ ἡμεραν&ής* (Lychnis diurna), ἀμφότερα ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης, *λυχνὶς ἡ λάμπουσα* (Lychnis fulgens) ἰθαγενὴς τῆς Σιβηρίας, καὶ *λυχνὶς ἡ χαλκηδονικὴ* (Lychnis chalcedonica), ἰθαγενὴς τῆς Ρωσίας. Ἰθαγενῆ τῆς Ἑλλάδος εἶναι: *λυχνὶς ἡ σαρτόρειος* (Lychnis sartorii), *λυχνὶς ἡ στεφανωματικὴ* (Lychnis coronaria) καὶ *λυχνὶς τὸ ἄνθος τοῦ κόκκυγος* (Lychnis flos-cuculi), πάντα καλλιεργούμενα ὡς κοσμητικά. Δ. Ν. Π.

Λυχνίς.

λυχνίσκος (ὁ)· μικρὸς λύχνος.

λυχνίτης (ὁ) */Ὀρυκτολ./.* Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν φέρεται τὸ μάρμαρον τῆς Πάρου καὶ ἰδίως τὰ κοιτάσματα αὐτοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Μηνᾶν. Χαρακτηριστικὸν τοῦ μαρμάρου τούτου εἶναι ὅτι ἔχει χρῶμα λευκὸν χιονόχρουν, εἶναι δὲ εἰς λεπτὰ τεμάχια διαφώτιστον. Γ. Β.

Λυχνῖτις *λίμνη /Γεωγρ./.* Μεγάλη λίμνη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κειμένη ἐν τῇ ΒΑ. Μεγάλῃ Ἀρμενίᾳ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀράξου πρὸς Ν. καὶ Κύρου (Κούρα) πρὸς Β. Ἴσως εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένη (ΙΑ' 529) *Κυανῆ λίμνη*. Κεῖται εἰς ὕψος 1.935 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ περιστοιχίζεται ὑπὸ ἡφαιστειογενῶν ὀρέων. Τὸ μῆκος αὐτῆς εἶναι 71 χλμ., τὸ πλάτος 35 καὶ τὸ μέγιστον βάθος 46 μ. Σήμερον ἀρμενιστὶ καλεῖται *Σεβαγκᾶ* ἢ κοινῶς *Γκιοκτσὸ* ἢ *Γκιὸκ-Τσάϊ* (=κυανοῦν ὕδωρ). Ἐν τῇ λίμνῃ κεῖται βραχώδης νησίς, *Σεβαγκᾶ* ὡσαύτως καλουμένη, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἀρμενικὸν μοναστήριον. Α. Θ. Σ.

— Λυχνῖτις *λίμνη /Γεωγρ./.* Ἀρχαία ὀνομασία τῆς *Ἀχρίδος* λίμνης (βλ. λ.).

Λύχνοι */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λήμνου τοῦ νομοῦ Λέσβου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Μούδρου ἐπὶ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Μούδρου - Κάστρου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 318. Χ. Δ.

λυχνοκαΐα (ἡ)· ἡ καῦσις λύχνων· τὸ ‖ ἀνάπτειν λύχνους· ‖ λυχναψία, φωταψία.

— */Λαογρ./* Ἡ *λυχνοκαΐα* ἦτο αἰγυπτιακὴ ἑορτή. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Β, 62), ἐκλήθη δὲ οὕτω, διότι συνίστατο εἰς καῦσιν λύχνων κατὰ τὴν νύκτα εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ περὶ τὰς κατοικίας. «Ἐς Σάϊν πόλιν, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐπεὰν συλλεχθέωσι τῇσι θυσίῃσι, ἔν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ. Τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον· καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον, καὶ τῇ ὁρτῇ οὔνομα κέεται λυχνοκαΐη. Οἳ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα, καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σάϊ μούνῃ καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. Ὅτεο δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἡ νὺξ αὕτη, ἔστι ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος». Ἡ ἑορτὴ ἐτελεῖτο πρὸς τιμὴν τῆς αἰγυπτιακῆς θεᾶς Νηῒθ (Ἀθηνᾶς), ἥτις ἐταυτίζετο πρὸς τὴν Ἶσιν ἢ κατ' ἄλλους πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀσίριδος καὶ ἦτο ἑορτὴ τῶν ψυχῶν. Παρομοία ἑορτή, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄνομα *λυχναψία*, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ ἑορτολογίου τοῦ Φιλοκάλου ὡς ἀγομένη τὴν 12 Αὐγούστου.

Ἡ χρῆσις τῶν λύχνων ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν θεῶν καὶ τῶν νεκρῶν εἶναι συνηθεστάτη καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ σήμερον. Πρὸ τῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, παρ' Αἰγυπτίοις, ἔκαιον πάντοτε πολυτελεῖς λύχνοι. Ἐπίσης χρῆσις λύχνων ἐν τῇ λατρείᾳ γίνεται καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς καὶ παρὰ τοῖς Ἰάπωσι καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, ἡ ἑπτάφωτος λυχνία τῶν ὁποίων, ἡ ἀποκειμένη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σολομῶντος, ἦτο περίφημος. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι δὲν ἦτο ἄγνωστος ἡ λατρευτικὴ χρῆσις λύχνων. Ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἔκαιεν ἄσβεστος, τροφοδοτούμενος ἅπαξ τοῦ ἔτους, ὁ περίφημος λύχνος τοῦ Καλλιμάχου. Εἰς τὰ διάφορα ἱερὰ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναθημάτων συνηθέστατοι ἦσαν καὶ οἱ λύχνοι, ὅπως ἀποδεικνύουν τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν. Πολὺ διαδεδομένη ἦτο ἡ χρῆσις λύχνων καὶ ἐν τῇ ρωμαϊκῇ λατρείᾳ, μεταπηδήσασα κατόπιν ἀπὸ τῆς λατρείας καὶ εἰς τὰς κοσμικὰς τελετὰς καὶ πανηγύρεις. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν λατρείαν τῶν νεκρῶν εἶχον στενοτάτην σχέσιν οἱ λύχνοι, ἀνευρισκόμενοι σήμερον ὡς κτερίσματα εἰς αἰγυπτιακούς, φοινικικούς, ἑβραϊκούς, ἑλληνικοὺς (τῶν μυκηναϊκῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων), ἑλληνορρωμαϊκοὺς καὶ ρωμαϊκοὺς τάφους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐτίθεντο ὡς συνοδευτικὰ τοῦ νεκροῦ σκεύη, ἢ διὰ ν' ἀνάπτωνται καθ' ὡρισμένας ἡμέρας. Ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἰδέας ὅτι οἱ νεκροὶ ζῶσιν ἐν σκοτεινῷ τόπῳ, πλανώμενοι κατὰ τὴν νύκτα, καὶ ἔχουσιν ὡς ἐκ τούτου ἀνάγκην φωτισμοῦ, προῆλθε τὸ παγκόσμιον σχεδὸν ἔθιμον τοῦ ἀνάπτειν λύχνους ἢ φῶτα χάριν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τάφου ἢ ἐν ταῖς οἰκίαις, εἰς ὡρισμένας ἡμέρας τοῦ ἔτους, ἀφιερωμένας εἰς τοὺς νεκρούς. Βραδύτερον, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ συνήθεια αὕτη ἔπαυσε νὰ ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον καὶ ἐξειλίχθη εἰς ἁπλῶς λατρευτικόν, ὡς μέσον δηλαδὴ ἐκφράσεως ἀφοσιώσεως, ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἐκλιπόντας προσφιλεῖς. Ἐκ τῆς συνηθείας ταύτης καὶ τῆς στενῆς σχέσεως τοῦ λύχνου πρὸς τοὺς νεκρούς, ὡς καὶ ἐκ τῆς εὐρύτατα διαδεδομένης ἀντιλήψεως ὅτι ἐν τῷ Ἅδῃ ὑπάρχει τόπος τις ὅπου καίουσιν οἱ λύχνοι τῶν ζώντων ἀνθρώπων, ὧν σβεσθέντων ἀποθνήσκει καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὃν ἀντιπροσωπεύουν φαίνεται ὅτι προέρχεται καὶ ἡ συνήθης παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς παρομοίωσις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν λύχνον καὶ τὸ ἔλαιον του («σώθηκε τὸ λάδι του», «σώθηκε τὸ καντήλι του» ἐπὶ μελλοθανάτων, «ἔχει ἀκόμα λάδι τὸ καντήλι του» ἐπὶ ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πιθανότητας νὰ ζήσουν ἀκόμη κλπ.).

Τὴν χρῆσιν τῶν λύχνων ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν θεῶν καὶ τῶν νεκρῶν παρέλαβον παρὰ τῶν ἐθνικῶν καὶ οἱ Χριστιανοί. Ἐπὶ τῶν τάφων τῶν Χριστιανῶν καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν τάφων τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως ἔκαιον κατὰ τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς χρόνους λύχνοι, συμβολίζοντες πλέον τὴν νέαν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία ἔφερε τὸ βασίλειον τοῦ φωτός. Λύχνων χρῆσις ἐνωρίτατα ἐγένετο καὶ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, κατὰ τὴν τέλεσιν ὡρισμένων μυστηρίων (βαπτίσματος, εὐχαριστίας), ὡς καὶ κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ἰδίως τοῦ Πάσχα, τῆς Πεντηκοστῆς κλπ. Τὴν χρῆσιν τῶν λύχνων, ἥτις συνεπληρώθη ὑπὸ τῆς χρήσεως τῶν

Digitized by Google

κηρίων, εἰσήγαγον καὶ ἡ ρωμαϊκὴ καὶ ἡ ὀρθόδοξος καὶ ἡ λουθηρανικὴ Ἐκκλησία. Σήμερον οἱ λύχνοι καὶ τὰ κηρία εἶναι συνηθέστατον λατρευτικὸν μέσον. Θ. Π.

—*[Ναυτ.]* Ὁ ὅρος *λυχνοκαΐα* σημαίνει τὸν διὰ σταθερῶν φανῶν δι' ἐλαίου φωτισμὸν τῶν ὑποφραγμάτων, χρησιμοποιεῖται δὲ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἡμερολογίων τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ («ἅμα τῇ σβέσει τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ, φωτισμὸς διὰ λυχνοκαΐας»). Σ. Ε. Λ

—**λυχνοκαΐας** *εἴδη*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου νοοῦνται ἅπαντα τ' ἀπαιτούμενα ὑλικὰ διὰ φωτισμὸν οὐχὶ τεχνικὸν (φωταέριον ἢ ἠλεκτρικόν). Πρὸς ἔγκρισιν ὅμως τῆς σχετικῆς δαπάνης πρέπει τὸ εἶδος τοῦ φωτισμοῦ νὰ ὁρισθῇ προηγουμένως ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. —Ω

λυχνομαντεία (ἡ) *[Λαογρ.]*. Εἶδος μαντικῆς, ἀναφερόμενον εἰς διαφόρους περισωθέντας μαγικοὺς παπύρους, ἄγνωστον παρὰ τῷ σημερινῷ ἑλληνικῷ λαῷ καὶ συνιστάμενον εἰς τὴν πρόκλησιν ὑπνωτικῆς καταστάσεως (δι' ἐνατενίσεως καὶ προσηλώσεως εἰς λύχνον), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μάντις ἢ τὸ μέντιουμ αὐτοῦ ἐφαντάζετο ὅτι ἐπεκοινώνει δι' αὐτοψίας πρὸς τὸ θεῖον. Ὁ μάντις ἐνεδύετο ἰδιαίτερον ἔνδυμα, ἔστεφε τὴν κεφαλὴν μὲ κλῶνον ἐλαίας καὶ ηὔχετο πρὸς τὸν θεόν, ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ὑποβληθησομένας αὐτῷ ἐρωτήσεις. Κατόπιν ἵστατο ἀπέναντι τοῦ λύχνου, ἐκάμμυε τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπηύθυνε νέαν εὐχὴν πρὸς τὸν «ζῶντα, τὸν περιφεγγῆ, τὸν ἀόρατον φωτὸς γεννήτορα» θεόν, ἵνα «ἐμπνευματώσῃ θείου πνεύματος» τὴν φλόγα τοῦ λύχνου καὶ «ἀνοιγῇ ὁ οἶκος τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ καὶ γίνῃ φῶς, πλάτος, βάθος, μῆκος, ὕψος». Μετὰ τοὺς ἐξορκισμοὺς τούτους ὁ μάντις ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἔβλεπε τὸ φῶς τοῦ λύχνου «καμαροειδές», δηλαδὴ ὡς δωμάτιον, ἔκλειε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς ἐπανήνοιγε καὶ ἔβλεπε τὰ πάντα ἀχανῆ διάχυτα ὑπὸ φωτὸς καὶ τὸν θεὸν ἀκτινωτὸν καὶ καθήμενον ἐπὶ κιβωτίου, ἔχανε δὲ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὸν λύχνον. Ἡ μαντεία αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς γοητεία καὶ κατεδιώκετο. Ἀλλὰ καὶ ἁπλουστέρα μέθοδος λυχνομαντείας ὑπῆρχε. Κατ' αὐτὴν ἐξήγοντο εὐοίωνα ἢ δυσοίωνα συμπεράσματα καὶ προγνωστικὰ τοῦ καιροῦ ἐκ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔκαιεν ὁ λύχνος. Ἐπίσης τὸ φῶς τῶν λύχνων ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου ὀνόματος, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς νεογέννητον, διὰ νὰ καταστῇ τοῦτο μακρόβιον. Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει ὅτι προκειμένου νὰ ὀνομασθῇ παιδίον τι, ἥναπτον πολλοὺς λύχνους, ἔδιδον εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἀνὰ ἓν ὄνομα καὶ προετίμων τὸ ὄνομα τοῦ λύχνου ἐκείνου, ὅστις διετηρήθη καίων περισσότερον τῶν ἄλλων. Ἡ συνήθεια αὕτη φαίνεται ὅτι ἦτο διαδεδομένη καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἐν τῇ Δύσει, ὅπου ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν μετονομασίαν ἀνθρώπου πάσχοντος ἐξ ἐπιληψίας. Θ. Π.

Λυχνὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 253. Χ. Δ.

λυχνοπέτα (ἡ)· ἰδιωματ. ἡ νυκτερίς, ἴσως ἀντὶ *νυχτοπέτα* κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ *λύχνος*.

λυχνοποιεῖον (τὸ)· ἐργαστήριον κατασκευῆς λύχνων.

λυχνοποιΐα (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ λυχνοποιοῦ, κατασκευὴ λύχνων.

λυχνοποιὸς (ὁ, ἡ)· ὁ κατασκευαστὴς λύχνων.

λυχνοπώλης (ὁ)· ὁ πωλῶν λύχνους.

λύχνος (ὁ)· ἡ στοιχειώδης συσκευὴ πρὸς παραγωγὴν φωτός, ἰδίᾳ διὰ καύσεως ἐλαίου: «λύχνος ἐντάφιος, — ἐπιτάφιος», «λύχνος μπακιρένιος, — τενεκεδένιος, — χωματένιος», «ἀνάβω —, σβήνω τὸ λύχνο»· ‖ φρ. ἀρχ. «περὶ λύχνων ἀφάς» ὅταν ἀνάβουν τὰ λυχνάρια, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ γίνεται σκότος. [Ἡ λέξις, κατὰ τὸν Μακρόβιον, παρήχθη ἀπὸ τῆς ρίζης λυκ-, ἐξ ἧς καὶ ἡ ποιητικὴ λέξις λύκη (αὐγή, λυκόφως) καὶ ἡ λατινικὴ lux (φῶς).]

—*[Ἀρχαιολ.]* Ὡς προκύπτει ἐξ ἀνασκαφῶν, ἡ χρῆσις τοῦ λύχνου ἤρχισεν ἀπὸ τὰς ἀνατολικὰς χώρας. Οἱ Αἰγύπτιοι, ὡς μᾶς πληροφορεῖ καὶ ὁ Ἡρόδοτος, μετεχειρίζοντο ὡς λύχνους ἀβαθῆ πήλινα δοχεῖα ἢ κελύφη πεπληρωμένα ἐλαίου καὶ ἅλατος μὲ τὴν θρυαλλίδα τοποθετουμένην ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μίγματος. Τοιοῦτοι λύχνοι εὑρέθησαν ἐν διαφόροις ἀνατολικαῖς χώραις, ὡς ἐν Φοινίκῃ, Καρχηδόνι, Κύπρῳ καὶ ἰδίως ἐν ἑβραϊκαῖς νεκροπόλεσι τῆς Παλαιστίνης, καὶ τοῦτο διότι, κατ' Ἰώσηπον, οἱ Ἑβραῖοι πρῶτοι ἔκαμον χρῆσιν τοῦ λύχνου κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ ἄλλας θρησκευτικὰς τελετάς. Κατὰ τὸν Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα, οἱ Ἕλληνες ἐδιδάχθησαν τὴν χρῆσιν τοῦ λύχνου ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, λύχνοι ὅμως τοῦ ἀνατολικοῦ ὡς ἄνω σχήματος καὶ ὑλικοῦ οὐδαμοῦ ἀνευρέθησαν ἐν Ἑλλάδι. Οἱ ἀρχαιότεροι εὑρεθέντες ἐν Ἑλλάδι λύχνοι εἶναι: πήλινοι, τῆς νεολιθικῆς περιόδου, εὑρεθέντες ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ Ἐλατείᾳ καὶ ὄντες βαθέα δοχεῖα μὲ μικρὰ γλωσσοειδῆ στόμια· πή-

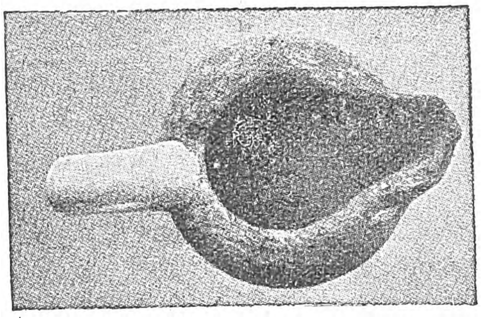

Μινωικὸς λύχνος.

λινοι καὶ λίθινοι λύχνοι τῆς πρωτομινωϊκῆς καὶ μεσομινωϊκῆς περιόδου, εὑρεθέντες ἐν Μεσαρᾷ τῆς Κρήτης καὶ ἀλλαχοῦ τῆς μεγαλονήσου καὶ ἀποτελούμενοι ἐξ ἀβαθοῦς δοχείου μὲ ἓν οὖς καὶ ἕνα μύξον· καὶ λύχνοι τέλος τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, εὑρεθέντες ἐν τοῖς βασιλικοῖς λεγομένοις τάφοις τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Οἱ λύχνοι οὗτοι, οἵτινες ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ, εἶναι μαρμάρινοι κιονίσκοι, ἀπολήγοντες ἄνω εἰς ἀβαθῆ στρογγύλην λεκάνην μὲ δύο ἢ τέσσαρας αὐλακωτὰς προεξοχάς, ὡς μύξους κατὰ δύο ἢ τέσσαρα ἄκρα τοῦ ἄξονος καὶ μὲ κόσμημα ἑλίκων καὶ ἀστραγάλων περὶ τὸ χεῖλος.

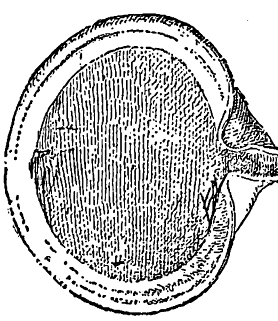

Λύχνος τῆς Φοινίκης.

Ἡ χρῆσις τοῦ λύχνου παύει, ὡς φαίνεται, κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας, οἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων, ὁπότε ἀντὶ λύχνων ἐτέθησαν ἐν χρήσει αἱ δᾷδες καὶ αἱ λαμπάδες, ἀναφαίνεται δὲ καὶ πάλιν κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς πλέον χρόνους. Ἐν Ρώμῃ ἡ χρῆσις τοῦ λύχνου ἤρχισεν ἐπίσης κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ἀσφαλῶς δὲ μετεδόθη ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, διότι καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐκάλουν τὸ σκεῦος τοῦτο πολλάκις καὶ διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ὅρου lychnus.

Κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ λύχνου μέχρι σήμερον, τὸ οἰκιακὸν τοῦτο σκεῦος τοῦ φωτισμοῦ δὲν ὑπέστη οὐσιώδη μεταβολήν. Ἐξαιρέσει τῶν λεπτομερειῶν τοῦ σχήματος καὶ τῆς ποικιλίας τῶν θεμάτων τῆς διακοσμήσεως, ὁ ἀρχαῖος λύχνος, ἀνατολικός, ἑλληνικός, ρωμαϊκὸς ἢ χριστιανικός, ἦτο στρογγύλον συνήθως δοχεῖον, περιέχον ἔλαιον καὶ φέρον μίαν ἢ περισσοτέρας προεξοχάς, ὁπόθεν ἐξήρχοντο αἱ θρυαλλίδες, αἵτινες, ἀπορροφοῦσαι τὸ ἐντὸς τοῦ δοχείου ἔλαιον καὶ καιόμεναι, παρεῖχον φῶς. Οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν τὴν προεξοχὴν μύξον ἢ μύξαν, ἐξ οὗ καὶ ὁ λύχνος ὠνομάζετο δίμυξος, τρίμυξος καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προεξοχῶν του. Ἡ θρυαλλίς, ἤτοι τὸ φυτίλι, ἐκαλεῖτο γενικῶς ἐλλύχνιον, ἡ δὲ λέξις θρυαλλὶς καὶ φλόμος ἐσήμαινον μᾶλλον τὴν ὕλην, ἐξ ἧς τὸ ἐλλύχνιον κατεσκευάζετο. Οἱ λύχνοι κατεσκευάζοντο ἐκ πηλοῦ, λίθου, χαλκοῦ καὶ ἐκ πολυτίμων μετάλλων. Οἱ κοινοὶ λύχνοι ἦσαν ἐξ ἀργίλλου ἢ χαλκοῦ.

Μυκηναϊκὸς λίθινος λύχνος.
[Ἐθν. Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.]

Πολυτελὴς λύχνος ἦτο ὁ χρυσοῦς τοῦ Καλλιμάχου λύχνος, ὅστις κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἦτο τόσῳ μεγάλος, ὥστε ἔκαιεν ἐπὶ ἓν ἔτος ἡμέραν καὶ νύκτα ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς τοῦ Παρθενῶνος. Χρυσοῦς ἐπίσης λύχνος δίμυξος εὑρέθη ἐν Πομπηΐᾳ. Διὰ νὰ φωτίζωσι καλύτερον οἱ λύχνοι, ἀνηρτῶντο δι' ἁλύσεων ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ἢ ἐτίθεντο ἐπὶ ὑψηλῶν θέσεων, ὡς ἐπὶ τῶν τοίχων ἢ ἐπὶ τοῦ λυχνοστάτου.

Ὁ πρωταρχικὸς τύπος τοῦ λύχνου τῶν ἱστορικῶν χρόνων εἶναι δοχεῖον κυκλικὸν ἢ ᾠοειδὲς μὲ μύξον σχηματιζόμενον τρόπον τινὰ διὰ τῆς πιέσεως μέρους τοῦ χείλους. Ὁ τοιούτου εἴδους λύχνος ἦτο ἀνοικτὸς καὶ δὲν εἶχε λαβήν. Ὑπάρχουσι πάμπολλοι τοιοῦτοι λύχνοι ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ. Προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ μύξος ἐπιμηκύνεται, ἡ δὲ ἄνω ἐπιφάνεια καλύπτεται πρὸς προφύλαξιν τοῦ ἐλαίου ἀπὸ τοῦ κονιορτοῦ ἢ πάσης ἄλλης ἀκαθαρσίας. Ἐν τέλει τὸ ἄνοιγμα τοῦ δοχείου στενοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ὁ μύξος ἀναπτύσσεται, ἐπιμηκυνόμενος περισσότερον. Οἱ τοιοῦτοι λύχνοι ἐκλήθησαν δελφινόσχημοι ὡς ἐκ τοῦ ἐπιμήκους σχήματός των, οἱ πλεῖστοι δ' αὐτῶν εὑρέθησαν ἐν Κύπρῳ, Βορείῳ Ἀφρικῇ καὶ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ, ὀλίγιστοι δὲ ἐν Ἑλλάδι.

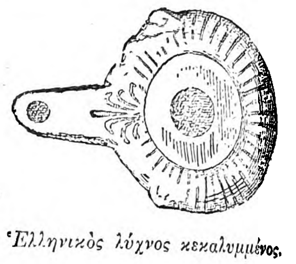

Ἑλληνικὸς λύχνος κεκαλυμμένος.

Οἱ κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικοὶ λύχνοι, ἤτοι οἱ εὑρεθέντες ἐν ἑλληνικαῖς χώραις πρὸ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως, εἶναι σπανιώτατοι καὶ διὰ τοῦτο ἡ μελέτη τῆς ἐξελίξεως αὐτῶν καθίσταται δυσχερής. Τοὐναντίον οἱ εὑρεθέντες πάμπολλοι λύχνοι τῶν ρωμαϊκῶν καὶ χριστιανικῶν χρόνων παρουσιάζουσιν ὅλους τοὺς τύπους τῆς ἐξελίξεως αὐτῶν. Ἄλλοι ἔχουσι τὸ δοχεῖον στρογγύλον, ἄνευ λαβῆς, φέρον μύξον ἐπιμήκη καὶ κεκοσμημένον δι' ἑλίκων. Ἐνίοτε δύο ὠτίδια πλάγια κοσμοῦσι τὸ χεῖλος τοῦ δοχείου. Εἰς ἄλλους τὸ δοχεῖον ἔχει τὴν μὲν λαβὴν ἐν σχήματι δακτυλίου, τὸν δὲ μύξον βραχὺν καὶ στρογγύλον. Ἄλλοι τέλος, οἱ τῆς πρωτοχριστιανικῆς ἐποχῆς, ἔχουσι τὸ δοχεῖον σχεδὸν ᾠοειδὲς καὶ φέρουσιν ἀντὶ λαβῆς μικρὰν προεξοχὴν αἰχμηρὰν καὶ πλήρη, τὸν δὲ μύξον ἐπιμήκη καὶ στρογγύλον, ἀλλ' ἄνευ διακοσμήσεως.

Λύχνος ὑπὸ μορφὴν ἀνθρωπίνου ποδός.

Οἱ συνήθεις οὗτοι μὲ ἕνα μύξον λύχνοι δὲν παρεῖχον βεβαίως πολὺ φῶς καὶ διὰ τοῦτο πρωϊμώτατα ἀπαντῶσι καὶ λύχνοι δίμυξοι καὶ τρίμυξοι καὶ τετράμυξοι (βλ. λ. *λυχνίαι*). Οἱ μύξοι τῶν λύχνων τούτων ἦσαν διατιθειμένοι περὶ τὸ χεῖλος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ σχηματίζωσι στεφάνην. Ὡραῖον δεῖγμα πολυμύξου λύχνου παρέχει χάλκινος λύχνος, εὑρισκόμενος ἐν τῷ μουσείῳ Ἡρακλείου τῆς Ἰταλίας. Περὶ τὸ χεῖλος κυκλικῆς λεκάνης προεξέχουσιν ἐννέα μύξοι καὶ μία φυλλοειδὴς λαβή, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἀνὰ μία ὀπὴ πρὸς ἔγχυσιν τοῦ ἐλαίου. Τὸ χεῖλος τοῦ λύχνου κοσμεῖται δι' ἐκτύπων κεφαλῶν ἀνθρώπου καὶ ταινιῶν ἐξ ᾠῶν καὶ ἀστραγάλων. Οἱ λύχνοι οὗτοι, ὅπως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν μέχρι τοῦδε εὑρεθέντων κυκλικῶν ἢ κυλινδρικῶν λύχνων, ἔφερον συνήθως κρίκους ἢ ἁλύσεις ἢ ράβδους πρὸς ἀνάρτησιν αὐτῶν. Οἱ πολυγωνικοὶ λύχνοι σπανίζουσιν. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ λύχνοι τετράγωνοι καὶ ἐπιμήκεις, καὶ κωνικοί, καὶ διαφόρων ἄλλων σχημάτων, κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ τεχνίτου, Ἕλληνος ἢ Ρωμαίου. Λύχνοι τινὲς ἔχουσι τὸ σχῆμα ἀγαλμάτων θεῶν καὶ ἡμιθέων, Ἔρωτος, Νίκης, Σειληνοῦ, Τρίτωνος. Ἄλλοι ἔχουσι τὸ σχῆμα μόνον κεφαλῆς διαφόρων θεοτήτων καὶ προσώπων, ὡς τῆς τοῦ Ἄμμωνος Διός, τοῦ Πανός, αἰθιόπων, δούλων κτλ. Εἰς τοὺς λύχνους τούτους ὁ μύξος σχηματίζεται διὰ τοῦ προεξέχοντος κάτω χείλους ἢ διὰ τῆς σιαγόνος, τὸ δὲ ἄνοιγμα εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κρανίου. Ἄλλοι παριστῶσιν ἀνθρώπινον πόδα μὲ κρηπῖδας ἢ σανδάλια.

Ρωμαϊκὸς λύχνος τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος

Πολυπληθέστεροι εἶναι οἱ λύχνοι οἱ παριστῶντες ζῷα καὶ πτηνά, σπανιώτατοι δὲ οἱ λύχνοι οἱ παριστῶντες λέμβον ἢ ἄλλα παρόμοια ἀντικείμενα. Ἐκ τῶν περιέργων τούτων λύχνων χαρακτηριστικὸν δεῖγμα εἶναι ὁ χάλκινος λύχνος ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου, ὁ παριστῶν γονατισμ νην κάμηλον.

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ σχήματος, οἱ ἀρχαῖοι λύχνοι εἶναι ἀξιοσημείωτοι καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν τῆς διακοσμήσεως. Ἐπὶ τῶν πρωταρχικῶν πηλίνων λύχνων τῆς Φοινίκης καὶ Καρχηδόνος, ἡ διακόσμησις συνίσταται ἐξ ἐγχαράκτων ταινιῶν χρώματος μέλανος ἢ φαιοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν κυπριακῶν χαλκίνων τοιούτων, ἐκ φύλλου φοίνικος. Οἱ ἀρχαιότεροι ἑλληνικοὶ λύχνοι ἔχουσι μέλαν καὶ στιλπνὸν ἐπίχρισμα. Τὰ ἔκτυπα κοσμήματα ἐπὶ τῶν λύχνων ἀνα-

Digitized by Google

φαίνονται κατὰ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου π. Χ. αἰῶνος. Ὡραίαν σειρὰν ἐξελίξεως τῶν μὲ ἐκτύπους παραστάσεις καὶ κοσμήματα λύχνων παρέσχον αἱ νεκροπόλεις τῆς Καρχηδόνος καὶ τῆς Λάμτας. Χαρακτηριστικὸν αὐτῶν γνώρισμα εἶναι, ὅτι ὅλοι φέρουσιν ἀνάγλυπτον τὴν εἰκόνα τοῦ Τανήτου. Ἀπὸ τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας οἱ λύχνοι εἶναι ἀνεξαιρέτως πλέον μὲ ἐκτύπους παραστάσεις καὶ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα συνήθως προσκολλῶνται ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ σκεύους. Τὰ συνηθέστερα θέματα εἶναι τὰ μυθολογικὰ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον σκηναὶ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Μὲ τὴν ἐπικράτησιν ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ διακόσμησις τοῦ λύχνου ἀλλάσσει. Τὰ συνήθη τώρα θέματα εἶναι ὁ βίος τοῦ Χριστοῦ καὶ διάφοροι σκηναὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἔφερον δὲ οἱ χριστιανικοὶ λύχνοι, πλὴν τῶν παραστάσεων καὶ ἐπιγραφὰς εἴτε ὀνομάτων, εἴτε εὐχῶν, εἴτε καὶ ἐπεξηγήσεων τοῦ ἀναγλύπτου θέματος. Ἐπιγραφικῶς οἱ πρωτοχριστιανικοὶ λύχνοι γνωρίζονται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἀντὶ ὑπογραφῶν τῶν λυχνοπλαστῶν καὶ σημάτων τοῦ ἐργαστηρίου φέρουσι πάντοτε χριστιανικὰ σύμβολα, ἤτοι σταυροὺς παντὸς σχήματος, ἀγκύρας, καρδίας, φοίνικας, βότρυς σταφυλῶν, ταῶ κτλ.

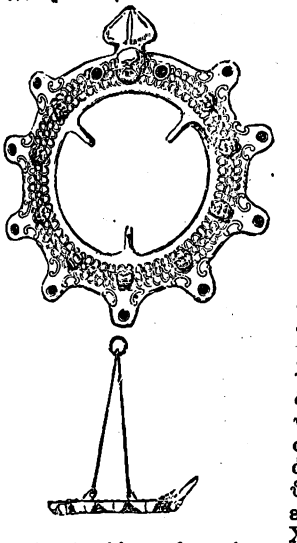

Πολύμυξος λύχνος ἀναρτώμενος δι' ἁλύσεως.
(Ἄνω: κάτοψις. Κάτω: πλαγία ὄψις.)

Κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ Δ' μέχρι τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, οἱ πήλινοι λύχνοι εἶναι ἐξ ἐρυθροῦ, ἀλλὰ μὴ στιλπνοῦ πηλοῦ, φέρουσι δὲ ἀναγλύφους ἐπιγραφάς. Τοιοῦτοι λύχνοι εὑρέθησαν πολλοί, ἰδίως ἐν Βορείῳ Ἀφρικῇ, Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ. Χαρακτηριστικὰ δείγματα πρόκεινται δύο πήλινοι λύχνοι ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ, ἐξ ὧν ὁ μὲν προέρχεται ἐκ Βυρηττοῦ, ὁ δὲ ἐξ Ἀβύδου τῆς Αἰγύπτου. Οἱ μετάλλινοι λύχνοι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην διατηροῦσι τὰς τεχνικὰς παραδόσεις τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων. Οἱ ἀρχαῖοι δὲν μετεχειρίζοντο τοὺς λύχνους διὰ τὸν φωτισμὸν μόνον τῶν οἰκιῶν των. Λύχνους ἐχρησιμοποίουν ἐπίσης καὶ ἐν τοῖς ναοῖς. Ἔκαιον δὲ οἱ λύχνοι οὗτοι ἡμέρας καὶ νυκτός, ὡς ὁ λύχνος τῆς Καλλιμάχου ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Λύχνους ἥναπτον ἀκόμη καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ἀντὶ θυσίας, ὡς ὁ λύχνος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἔκαιεν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Φαρῶν τῆς Ἀχαΐας πρὸ τοῦ ἐγειρομένου ἐκεῖ ἀγάλματος τοῦ Ἀγοραίου Ἑρμοῦ. Ὁ θρησκευτικὸς σκοπὸς τοῦ διὰ λύχνου φωτισμοῦ ἐν ναοῖς διετηρήθη καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους, αἱ κατακόμβαι κατ' ἀρχὰς καὶ ἀργότερον αἱ βασιλικαὶ ἐφωτίζοντο διὰ λύχνων εἴτε ἀνηρτημένων ἐπὶ τοῦ θόλου, εἴτε τιθεμένων ἐπὶ πινακίων ἐκ ξύλου ἢ μαρμάρου, εἴτε καὶ στερεουμένων ἐπὶ τῶν τοίχων. Λύχνοι ἐπίσης ἐτίθεντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἐντὸς τῶν τάφων, ὡς ἀπαραίτητον σκεῦος τοῦ τεθνεῶτος καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου, διὰ νὰ φωτίζῃ τὸ ἐπιτύμβιον μνημεῖον. Οἱ Χριστιανοί, ἀπορρίψαντες τὴν ἐντάφιον χρῆσιν τοῦ λύχνου, διετήρησαν τὴν ἐπιτάφιον τοιαύτην.

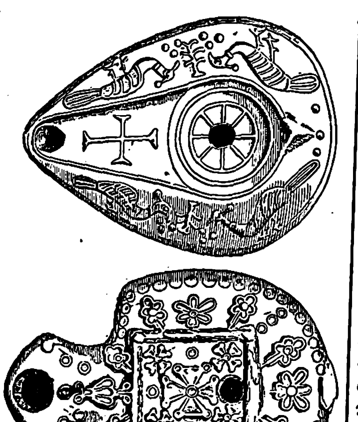

Βυζαντινοὶ λύχνοι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Loesche*, Lampen aus Vindonissa.—*Pfuhl*, Zur Geschichte der griechischen Lamben und Lanternen.—*Waldbauer*. Die Antiken Tonlampen.— *Hug*: Lucerna ἐν P. Wissowa.—*Toutain*: Lucerna ἐν Duremberg - Saglio.

Β. Δ. Θ.

—*[Ἐγκυκλ.]* Οἱ ἁπλοῖ *λύχνοι* ἐλαίου χρησιμοποιοῦνται καὶ σήμερον ἔτι εἰς τὰ χωρία καὶ τοὺς ἀγροτικοὺς συνοικισμούς. Κατασκευάζονται δὲ κατὰ κανόνα ὑπὸ μορφὴν κυκλικοῦ δοχείου ἐκ λευκοσιδήρου, ἀπολήγοντος εἰς ράμφος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου προεξέχει ἡ θρυαλλίς. Ἐπὶ τοῦ δοχείου εἶναι προσκεκολλημένον ἐπίμηκες στενὸν ἔλασμα, χρησιμεῦον ὡς λαβὴ τοῦ λύχνου καὶ φέρον εἰς τὸ ἄνω αὐτοῦ ἄκρον ὀπήν, διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀνάρτησιν. Συνεχίζεται ἐπίσης ἐνιαχοῦ μέχρι σήμερον καὶ ἡ χρῆσις τῶν μεσαιωνικῶν λύχνων, τῶν ἀποτελουμένων ἐξ ὑαλίνου σφαιρικοῦ δοχείου, ἀνοικτοῦ ἄνωθεν καὶ φέροντος μικρὸν ἐκ λευκοσιδήρου ἐξάρτημα συγκρατοῦν τὸ ἄνω ἄκρον τῆς θρυαλλίδος. Τὰ δοχεῖα ταῦτα φέρουσι συνήθως, κατὰ τὴν βάσιν των, προεξοχὴν κυλινδρικοῦ σχήματος, διὰ τῆς ὁποίας δύνανται νὰ στερεωθῶσιν ἐπὶ κηροπηγίων.

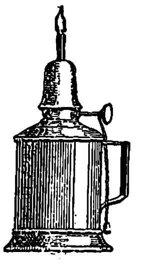

Λύχνος βενζίνης.

Ἀλλὰ καὶ διὰ καῦσιν πετρελαίου καὶ βενζίνης ὑπάρχουν ἐπίσης ἁπλοῖ λύχνοι, χρήσιμοι διὰ πρόχειρον καὶ μικρᾶς διαρκείας φωτισμόν, ὡς ἐπὶ παραδείγματι κατὰ τὴν κάθοδον εἰς οἰναποθήκας, εἰς μηχανοστάσια κλπ. Ἀποτελοῦνται δὲ οὗτοι ἐξ ἑνὸς οἱουδήποτε κλειστοῦ δοχείου, φέροντος πρὸς τὰ ἄνω σωληνίσκον μικρᾶς διαμέτρου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διέρχεται ἡ θρυαλλίς. —Ω.

— **λύχνος Μπούνσεν** *[Φυσ.]*. Οὕτω καλεῖται εἰδικοῦ τύπου λύχνος, κατασκευῆς μεταλλικῆς, εἰκονιζομένη ἐν τῷ παρατιθεμένῳ σχήματι. Ὁ λύχνος Bunsen εἶναι τὰ μέγιστα διαδεδομένος ἐν τοῖς ἐπιστημονικοῖς ἐργαστηρίοις, εὑρεῖα δὲ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ γίνεται εἰς παντοειδεῖς φωτιστικὰς συσκευάς. Εἰς τὸν καθ' αὐτὸ λύχνον Μπούνσεν τὸ φωταέριον εἰσέρχεται διὰ πλευρικοῦ σωλῆνος καὶ ἐκρέει διὰ μικρᾶς ὀπῆς ἐντὸς τοῦ ἐπιμήκους κυλινδρικοῦ σωλῆνος. Ὁ τελευταῖος οὗτος σωλὴν φέρει κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ πλευρικὰς ὀπάς, δι' ὧν εἰσχωρεῖ ἀήρ, ὅστις μείγνυται μετὰ τοῦ φωταερίου καὶ παρέχει εἰς αὐτὸ τὴν ἀναγκαιοῦσαν ποσότητα ὀξυγόνου διὰ τὴν καῦσιν. Ἡ φλὸξ σχηματίζεται δι' ἀναφλέξεως τοῦ μείγματος φωταερίου καὶ ἀέρος κατὰ τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ σωλῆνος. Ἐφ' ὅσον δὲ αἱ πλευρικαὶ ὀπαὶ εἶναι ἀνοικταί, ἡ φλὸξ εἶναι σκοτεινῶς θερμὴ καὶ βραχεῖα· ἐὰν ὅμως κλείσωμεν τὰς πλευρικὰς ὀπάς, ἡ φλὸξ καθίσταται φωτεινή, ἐπιμήκης καὶ ταλαντευομένη (βλ. *φλόξ*). Κ. Π.

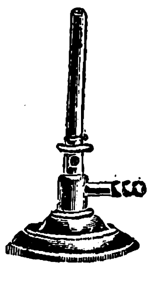

Λύχνος Bunsen.

—**λύχνος Ντέβι** (Davy) *[Φυσ.]*. Οὕτω καλεῖται ἀσφαλιστικὴ λυχνία, ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Davy καὶ χρησιμοποιουμένη ἰδίᾳ ἐν ὀρυχείοις. Ἀποτελεῖται δὲ αὕτη ἐκ λυχνίας ἐλαίου, ἥτις περιβάλλεται καταλλήλως ὑπὸ μεταλλικοῦ πλέγματος. Οὕτως, ὅταν ἐργάτης κρατῶν ἀνημμένην τὴν ἀσφαλιστικὴν λυχνίαν εὑρίσκεται ἐν περιοχῇ τοῦ ὀρυχείου, ἐν ᾗ ἐγκλείονται ἐκρηκτικὰ ἀέρια, ταῦτα δὲν ἀναφλέγονται, καθ' ὅσον τὸ μεταλλικὸν πλέγμα ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ὑποβιβάζῃ τὴν θερμοκρασίαν τῶν ἐκ τῆς λυχνίας ἐξερχομένων ἀερίων κάτω τῆς θερμοκρασίας, εἰς ἣν ἀναφλέγονται τὰ ἐκρηκτικὰ τῶν ὀρυχείων ἀέρια. Κ. Π.

—**λύχνος φιλοσοφικὸς** *[Χημ.]*. Συσκευὴ ἀποτελουμένη ἐκ φιάλης φερούσης δύο στόμια. Διὰ τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν διέρχεται σωλὴν φθάνων μέχρι σχεδὸν τοῦ πυθμένος καὶ διευρυνόμενος κατὰ τὸ ἄνω αὐτοῦ ἄκρον. Ἐπὶ τοῦ ἄλλου στομίου ἐφαρμόζεται ἕτερος σωλήν, στενούμενος πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἀπολήγων εἰς ὀπὴν ἐλαχίστης διαμέτρου. Ἀφοῦ θέσωμεν ἐντὸς τοῦ δοχείου τεμάχια ψευδαργύρου καὶ ὕδωρ, εἰσάγομεν εἰς αὐτὸ διὰ τοῦ μικροῦ σωλῆνος θειικὸν ὀξύ. Τότε τὸ ὕδωρ ἀποσυντίθεται, ὁ ψευδάργυρος ἀπορροφεῖ τὸ ὀξυγόνον, ἐξέρχεται δὲ διὰ τοῦ μικροῦ σωλῆνος καθαρὸν ὑδρογόνον, τὸ ὁποῖον ἀναφλέγεται ἂν πλησιάσωμεν ἀνημμένον πυρεῖον εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ σωλῆνος. Τοῦτο ὅμως δὲν πρέπει νὰ γίνῃ παρὰ μετὰ πάροδον ἱκανοῦ χρόνου, ἵνα ἐν τῷ μεταξὺ ἀποδιωχθῇ ὁ ἐν τῷ δοχείῳ ὑπάρχων ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἀναμειγνυόμενος μετὰ τοῦ ὑδρογόνου ἀποτελεῖ ἐπικίνδυνον ἐκρηκτικὸν μεῖγμα. Ἂν τὸν μικρὸν σωλῆνα εἰσαγάγωμεν ἐντὸς ἄλλου τοιούτου ἔχοντος μεγαλυτέραν διάμετρον, ἐπιτυγχάνομεν τὸ λεγόμενον *χημικὸν ἁρμόνιον*. —Ω

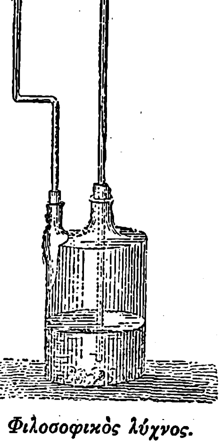

Φιλοσοφικὸς λύχνος.

— **λύχνος Χέφνερ** *[Φυσ.]*. Οὕτω καλεῖται πρότυπος λυχνία ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ von Hefner-Alteneck, ἥτις χρησιμεύει ἐν Γερμανίᾳ ὡς φωτεινὴ μονάς. Ὁ λύχνος περιλαμβάνει δοχεῖα κυλινδρικά, ἐντὸς τῶν ὁποίων τίθεται ὀξικὸν ἀμμώνιον, δι' οὗ ἐμποτίζεται θρυαλλὶς διερχομένη διὰ μέσου εἰδικοῦ σωλῆνος. Ἡ ἐσωτερικὴ διάμετρος τοῦ σωλῆνος τῆς θρυαλλίδος εἶναι 8 χιλ. Τὸ ὕψος τῆς φλογὸς ρυθμίζεται, ὥστε νὰ εἶναι περίπου 40 χιλ., ἐπιτυγχάνεται δὲ τοῦτο τῇ βοηθείᾳ εἰδικῆς ὀπτικῆς διατάξεως, δι' ἧς εἶναι ἐφωδιασμένος ὁ λύχνος. Ἡ ὑπὸ λυχνίας Hefner κατὰ μονάδα στερεᾶς γωνίας παρεχομένη φωτεινὴ ρύσις καλεῖται *κηρίον Hefner* καὶ παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου ΗΚ. Κ. Π.

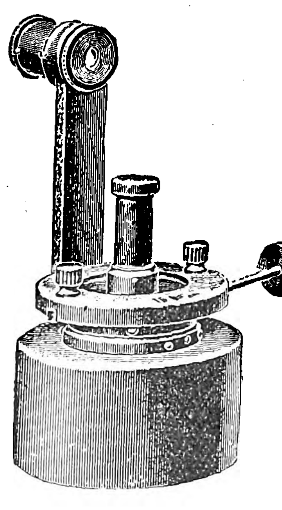

Λύχνος Hefner-Alteneck.

— **«Λύχνος»**. Ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κεφαλῆνος ποιητοῦ *Ἀνδρ. Λασκαράτου* (βλ. λ.), ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1862.

Κατὰ τὸ ἔτος 1859 ὁ Λασκαράτος εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς Ζάκυνθον, ὅπου ἐφαντάζετο ὅτι θὰ εὕρισκε περισσοτέραν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν ἢ ὅσην ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ του πατρίδι Κεφαλληνίᾳ, ὅπου ὁ ὄχλος, παρασυρόμενος ἀπὸ θρησκευτικὸν φανατισμὸν εἶχε συμπεριφερθῆ κατὰ τρόπον ἀπρεπέστατον πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Ἐκεῖ εὑρισκόμενος ἐξέδωκε (5 Μαΐου 1859) τὸ πρῶτον φύλλον τοῦ «*Λύχνου*», «ἐφημερίδος οἰκογενειακῆς», ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ κυκλοφορῇ δὶς τοῦ μηνός. «Σκοπός της — ἔγραφεν εἰς τὸ πρόγραμμά του ὁ Λασκαρᾶτος—εἶναι νὰ δίνῃ ὠφέλιμες ἀνάγνωσες εἰς τὲς οἰκογένειες. Θέλει γράφεται εἰς τὸ Γρεκικόν· θέλει συγχωροῦνται ὅμως Ἰταλικὰ καὶ Γαλλικὰ ἄρθρα. Ἄρθρα σταλμένα εἰς τὸ *λογιωτατίστικο* ἢ ἄλλες διάλεχτες, θέλει τυπόνουνται, ἀφοῦ πρῶτα μεταφρασθοῦν εἰς τὸ Γρεκικόν». Εὐθὺς ὅμως ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου φύλλου οἱ ἐχθροὶ τοῦ Λασκαράτου εὗρον νέαν ἀφορμὴν πρὸς διώξεις ἐναντίον του. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου τὸν κατήγγειλεν ὡς ὑβριστὴν τῆς θρησκείας, διότι εἰς κἄποιο ἀθῷον δημοσίευμα τοῦ «Λύχνου» περιελαμβάνετο ἡ φράσις ὅτι «ἡ Σαρακοστὴ ἔχει 48 ἡμέρες, ὅπως τὸ σελίνι ἔχει 48 φαρδίνια». Ὁ πολιτευτὴς ἐξ ἄλλου Κωνστ. Λομβάρδος ἔγραψεν εἰς τὴν ἐφημερίδα του κατὰ τοῦ «Λύχνου», ἐδόθη δὲ οὕτως ἀφορμὴ εἰς τὸ ν' ἀρχίσῃ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Λασκαράτου δριμὺς δημοσιογραφικὸς ἀγών, συνέπεια τοῦ ὁποίου ἦτο νὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τῶν δικαστῶν Ζακύνθου ὁ Λασκαράτος εἰς τετράμηνον φυλάκισιν ἐπὶ ἐξυβρίσει.

Τὸ 2ον φύλλον τοῦ «Λύχνου» ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις (1 Ἰουλίου 1859), τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ 3ου μέχρι τοῦ 13ου ἄλλα ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἄλλα ἐν Ζακύνθῳ, περιλαμβάνοντα δημοσιεύματα διδακτικοῦ περιεχομένου, καθὼς ἐπίσης καὶ διηγήματα, ποιήματα, μελέτας κλπ. Ἐπειδὴ ὅμως κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὠργίαζεν ἐν Ἑπτανήσῳ ἡ πολιτικὴ δημαγωγία, ἡ ὁποία δὲν ἐδίστασε νὰ ρίψῃ τὰ βέλη της καὶ κατὰ τοῦ Λασκαράτου, ἠναγκάσθη οὗτος ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν πρόκλησιν καὶ ἀπὸ τοῦ 14ου φύλλου τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1860 ὁ τίτλος τῆς ἐφημερίδος μεταβάλλεται εἰς «*Λυχνιές*, ἐφημερίδα πολεμική». Τὸ φύλλον τοῦτο καθὼς καὶ τὰ 15ον, 16ον, 17ον (Νοέμβριος—Δεκέμβριος 1860), ἐκδοθέντα ἐν Κεφαλληνίᾳ, εἶναι μαστίγωμα κατὰ τῆς δημαγωγίας καὶ ἰδίως κατὰ τοῦ Κωνστ. Λομβάρδου, τοῦ ὁποίου δὲν περιορίζεται ὁ Λασκαρᾶτος νὰ κατακρίνῃ τὴν πολιτικήν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἰδιωτικὸν ἔτι βίον, ὑποστηρίζων ὅτι «εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ἐξετάζεται ὁ πολιτικός, ἀφοῦ αὐτὸς θὰ κυβερνήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους καὶ διὰ νὰ κυβερνᾷ ἠθικῶς πρέπει πρὸ παντὸς εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον του νὰ εἶναι ἄμεμπτος».

Τὸ 18ον φύλλον (Ἰανουάριος 1861) ἐξεδόθη ἐν Κεφαλληνίᾳ μὲ τὸν παλαιὸν τίτλον «*Λύχνος*», καθὼς καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ 19ου μέχρι τοῦ 28ου, περιέχοντα πολιτικὰ ἄρθρα καὶ δημοσιεύματα ποικίλου περιεχομένου. Τὸ 29ον (Ἰούλιος 1861) τὸ τιτλοφορεῖ πάλιν «*Λυχνιές*» καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Λομβάρδου, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἐπιδο-

Digitized by Google

κιμασθεῖσαν ὑπὸ τούτου ἐπίθεσιν τῶν Κερκυραίων κατὰ τῶν συμπολιτῶν των Ἰσραηλιτῶν. Εἰς τὸ φύλλον τοῦτο κατακρίνων ὁ Λασκαρᾶτος τὴν μισαλλοδοξίαν τελειώνει τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἄρθρον του ἀποκαλῶν τοὺς Ἰσραηλίτας «ἀδελφούς».

Ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐπίσης ἐξεδόθησαν τὰ ἀπὸ τοῦ 30οῦ μέχρι τοῦ 36ου φύλλα. Τὸ 37ον (Ἀπρίλιος 1862) τιτλοφορεῖται «*Λυχνιές*, ἐφημερίδα σωφρονιστική», καθὼς καὶ τὸ 38ον (Ἰούλιος 1862), τὰ δὲ 39ον μέχρι τοῦ 49ου (Ἀπρίλιος 1863 — Ἰούλιος 1868) φέρουν πάλιν τὸν τίτλον «*Λύχνος*». Εἰς τὸ 49ον καὶ τελευταῖον φύλλον αὐτοῦ ὁ Λασκαρᾶτος, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ δημοσιευθείσης ἐκκλήσεως τοῦ δημάρχου Ἀθηνῶν περὶ κατασκευῆς διὰ πανελληνίων ἐράνων χρυσῆς κολυμβήθρας διὰ νὰ βαπτισθῇ ὁ τότε γεννηθεὶς διάδοχος Κωνσταντῖνος, ἔγραψεν, ἔμμετρον ἀναμὶξ καὶ πεζόν, ἄρθρον, εἰρωνευόμενος ἐν γένει τοὺς αὐλοκόλακας καὶ κατακρίνων τοὺς πολιτικούς, οἵτινες λιβανίζουν τὸ στέμμα ἀντὶ νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν δημοσίων συμφερόντων. Τοῦ δημοσιεύματος αὐτοῦ παραθέτομεν ἓν χαρακτηριστικὸν τετράστιχον:

Νὰ κάμῃ νάνα ὤ-ὤ-ὤ·
γονυκλιτὸς στὰ πόδια σου
νὰ εἶναι ὁ δήμαρχός σου
πότε κοντὰ στὴν κούνια σου
πότε στὸ μαγεριό σου.

Τὸ δημοσίευμα τοῦτο ἔγινεν ἀφορμὴ τὰ κατηγορηθῇ ὁ ποιητὴς ὡς ὑβριστὴς τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἀπὸ τὸν εἰσαγγελέα Κεφαλληνίας, ὅστις διέταξε καὶ τὴν κατάσχεσιν τοῦ φύλλου. Ὁ Λασκαρᾶτος ὅμως ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλέα Γεώργιον Α', παρεμβάσει τοῦ ὁποίου ἐματαιώθη ἡ δίκη.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ «Λύχνου» ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Λασκαρᾶτον νὰ γράψῃ δύο ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἔργων του: «Οἱ καταδρομές μου ἐξ αἰτίας τοῦ Λύχνου» καὶ «Τὰ παθήματά μου καὶ οἱ παρατηρήσεις μου ἀπὸ τῆς φυλακὲς τῆς Κεφαλονιᾶς». Χ. ΑΝΤΩΝΑΤΟΣ

Λύχνος, *Γεράσιμος*. Ἕλλην δημοσιογράφος γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1894. Εἰργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας τῶν Ἀθηνῶν, ἰδίως τὴν «Νέαν Ἑλλάδα» (1914—1915), τὸν «Ἐλεύθερον Τύπον» (1917—1919), τὴν «Πατρίδα» (1919—1922), τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» (1922—1929) ὡς διευθυντὴς τῆς συντάξεως αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ «Ἔθνος» ἀπὸ τοῦ 1931. Ἀπὸ τοῦ 1929 ἐκδίδει τὴν «Πειθαρχίαν», ἑβδομαδιαίαν ἐπιθεώρησιν πολιτικῆς, οἰκονομικῶν καὶ τέχνης. Μ. Δ. Β.

λυχνοστάτης (ὁ)· τὸ ἐφ' οὗ ἵσταται ὁ λύχνος, στῦλος κινητός, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀναρτῶσι τὸν λύχνον. — [*Ἀρχ.*] *Λυχνοστάτης* ἢ *λυχνεῖον* ἐκαλεῖτο τὸ στήριγμα, ἐφ' οὗ ἐτίθετο ὁ λύχνος, ἵνα ὑψηλότερον κείμενος φωτίζῃ καλύτερον. Τὸ στήριγμα τοῦτο ἄλλοτε μὲν ἀπετέλει ἓν σῶμα μετὰ τοῦ λύχνου, ἄλλοτε δὲ ἦτο κινητόν. Κατα τὸν πρῶτον τύπον, τὸ στήριγμα ἐπεῖχε θέσιν ποδός, ὑψηλοῦ καὶ κεκοσμημένου. Οἱ τοιοῦτοι λυχνοστάται εἶναι ἀρχαιότατοι, ἀναφαινόμενοι ἀπὸ τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς (βλ. λ. *λύχνος*). Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον λαμβάνουσι διάφορα σχήματα. Ὡραῖον δεῖγμα εἶναι ὁ λυχνοστάτης μετὰ λύχνου τῆς συλλογῆς τοῦ Passeri, ἐν σχήματι ληκύθου, περὶ τὴν κοιλίαν, τοῦ ὁποίου παρίστανται ἐν ἀναγλύφοις ἡ κυνηγὸς Ἄρτεμις, ἡ Σελήνη καὶ ἡ Ἑκάτη. Ὡραῖον ἐπίσης δεῖγμα τοιούτου λυχνοστάτου, ἀποτελοῦντος ἓν σῶμα μετὰ τοῦ λύχνου, εἶναι καὶ ὁ χάλκινος λυχνοστάτης μετὰ λύχνου, ἐν τῷ μουσείῳ Λούβρου, παριστάνων λεοντόποδα τρίποδα. Κατὰ τὸν δεύτερον τύπον, ὁ λυχνοστάτης κατεσκευάζετο ἐκ χαλκοῦ καὶ ἐνίοτε ἐκ ξύλου· καὶ ἄλλοτε μὲν ἦτο μικρός, δυνάμενος νὰ τίθεται ἐπὶ τραπέζης ἢ πινακίου, ἄλλοτε δὲ μεγάλων διαστάσεων, τοποθετούμενος κατὰ γῆς. Οἱ κινητοὶ οὗτοι λυχνοστάται ἦσαν διαφόρων σχημάτων, ἐκυρίαρχουν ὅμως συνήθως τὰ σχήματα τοῦ κίονος καὶ τοῦ τρίποδος. Πολλοὺς τοιούτους χαλκίνους λυχνοστάτας ἔφερον εἰς φῶς αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Πομπηΐας καὶ τοῦ Ἡρακλείου ἐν Ἰταλίᾳ. Οἱ λυχνοστάται οὗτοι παρουσιάζουσι ποικιλίας τύπων μὲ θέματα διακοσμήσεως ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς χρήσεως. Ὡραῖον δεῖγμα εἶναι ὁ ἐν τῷ μουσείῳ Barberini ἀποκείμενος χάλκινος λυχνοστάτης ἐπιμελοῦς ἐκτελέσεως, ὅστις παριστάνει κ ί ο ν α ὡς κορμὸν δένδρου, ἐκ τῶν διακλαδώσεων τοῦ ὁποίου κρέμανται οἱ λύχνοι. Ὁ κορμὸς στηρίζεται ἐπὶ λεοντόποδος βάσεως, ἥτις κοσμεῖται δι' ἀγαλματίου τοῦ Βάκχου ἐπὶ πάνθηρος καὶ παραστάσεως βωμοῦ καὶ ἀργυρῶν φύλλων ἀμπέλου. Προφανῶς ὁ λυχνοστάτης οὗτος ἦ τ ο ἀφιερωμένος εἰς τὸν Βάκχον ἢ ἐχρησίμευε π ρ ὸ ς φωτισμὸν αἰθούσης κατὰ βακχικὰς ἑορτάς. Πολύτιμος λυχνοστάτης ἦτο, κατὰ τὸν Νόννιον, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου ἀνατεθεὶς εἰς τὸν Καπιτώλιον Δία, ὅστις ἦτο κεκοσμημένος διὰ πολυτίμων λίθων. Β. Δ. Θ.

Λυχνοστάτης μετὰ λύχνου ἐν σχήματι λεοντόποδος τρίποδος.
[Μουσεῖον Λούβρου.]

Λυχνοστάτης μετὰ λύχνου ἐν σχήματι ἀγγείου.

Λυχνοστάτης τῆς Πομπηΐας.
[Μουσεῖον Βαρβερίνη ἐν Ρώμῃ.]

λυχνούδι (τὸ) [*Βοτ.*]. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σιληνὴ ἡ παραθαλάσσιος*.

λυχνοῦχος (ὁ)· ἀρχ. *λυχνοστάτης* (βλ. λ.).

λυχνοφαὴς (ὁ) (Lychnophaës) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *χρυσομηλιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ κανθάρων ἰθαγενῆ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

λυχνοφόρος (ἡ) (Lychnophora) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Τὸ εἶδος *λυχνοφόρος ἡ βραζιλιανὴ* (Lychnophora Braziliensis), ἥτις φύεται εἰς τὴν Βραζιλίαν, εἶναι γνωστή, διότι οἱ κλάδοι της καιόμενοι ἀποδίδουν φωτιστικὴν φλόγα. Δ. Ν. Π.

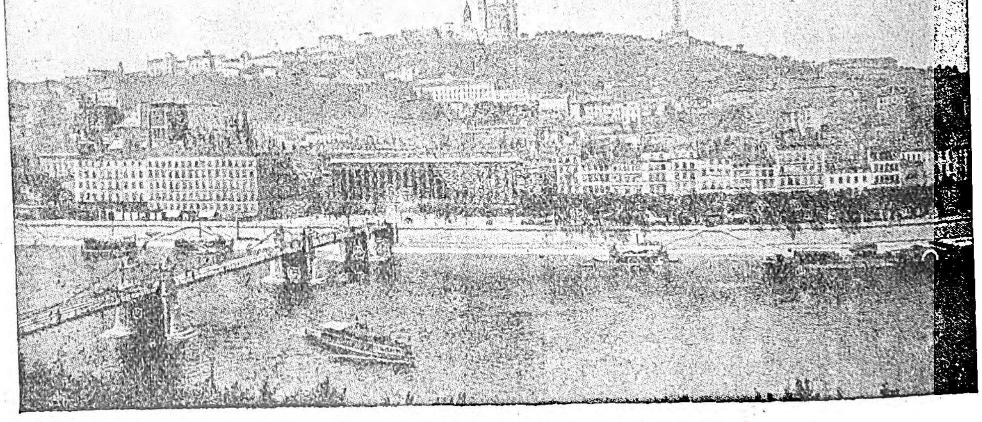

Γενικὴ ἄποψις τῆς Λυών.

λυχόχορτο (τὸ) [*Βοτ.*]. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἄγχουσα ἡ ποικιλόχρους* (Anchusa variegata).

λύω, κοιν. *λύνω*, ἀόρ. *ἔλυσα—ἐλύθην*, κοιν. *λύθηκα*, παρακ. παθ. μετχ. *λε)λυμένος*· λύω, διαλύω τι δεδεμένον: «λύω τὸν κόμβον, —τὸν δεσμόν, —τὸ σχοινίον», «λύθηκε τὸ κορδόνι τοῦ παπουτσιοῦ μου»· || μεταφ. φρ. «λύθηκε ὁ ἀφαλός μου ἀπὸ τὰ γέλια» καὶ «λύθηκα 'ς τὰ γέλια» ἐπὶ σφοδροῦ καὶ ἀσυγκρατήτου γέλωτος, «τοῦ 'λυσαν τὸν ἀφαλὸ 'ς τὸ ξύλο» τὸν ἔδειραν ἀνηλεῶς, μέχρι λιποθυμίας· || φρ. «μύτη δὲν ἐλύθηκε» οὐδὲ σταγὼν αἵματος ἐχύθη, ἐπὶ διαδηλώσεως, συμπλοκῆς κττ.· || διαλύω, ἀποσυνθέτω, ἀποχωρίζω τὰ μέρη ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖταί τι: «λύω μηχάνημα, —ὅπλον, —συσκευήν»· || διαλύω, καταργῶ, αἴρω: «λύω τὸν γάμον, — τὴν συμφωνίαν, — τὴν πολιορκίαν, — τὴν σιωπήν», «ἐλύθη ἡ συνεδρίασις»· || «λύω προβλήματα, —ἐξισώσεις, —αἰνίγματα» ἐξευρίσκω τὸ ζητούμενον· || εὐθετῶ, ἐκκαθαρίζω: «λύω τὸ ζήτημα, — τὴν διαφοράν».

λυῶμα (τό)· ἀντὶ *λειῶμα* (βλ. λ.).

Λυὼν (Lyon) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γαλλίας, ἡ δευτέρα αὐτῆς ἀπὸ ἀπόψεως ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς σπουδαιότητος καὶ ἡ τρίτη κατὰ τὸ μέγεθος, μετὰ τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Μασσαλίαν, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τοῦ Ροδανοῦ. Κάτ. 570.840. Κεῖται μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ροδανοῦ καὶ Σὼν καὶ παρὰ τὴν συμβολὴν αὐτῶν, εἰς ὕψος 295 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ὅπερ κατέρχεται εἰς 134 μ. παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν, καὶ εἰς ἀπόστασιν 390 χλμ. ΝΑ. τῶν Παρισίων. Εἶναι κεντρικὸς σταθμὸς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παρισίων — Λυῶνος — Μεσογείου καὶ ἔχει ἐννέα σιδηροδρομικοὺς σταθμούς, πέντε ὀδοντωτοὺς σιδηροδρόμους διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν περὶ αὐτὴν λόφων καὶ ποτάμιον συγκοινωνίαν, συνδέουσαν αὐτὴν μετὰ τῆς Χάβρης καὶ τῆς Μασσαλίας. Ἐπίσης ἔχει στρατιωτικὸν καὶ ἐμπορικὸν ἀεροδρόμιον καὶ δύο σταθμοὺς ραδιοφωνίας. Διαιρεῖται εἰς τρία σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένα τμήματα: 1) Εἰς τὴν παλαιὰν πόλιν, κειμένην παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σὼν καὶ κάτωθεν τοῦ λόφου Φουρβιέρ. 2) Τὴν κεντρικὴν πόλιν, ἐπὶ τῆς μεταξὺ τοῦ Σὼν καὶ τοῦ Ροδανοῦ σχηματιζομένης χερσονήσου· καὶ 3) Τὴν νέαν πόλιν, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ροδανοῦ. Ἡ παλαιὰ πόλις, ἐκτισμένη περὶ τὴν μητρόπολιν, τὸ δικαστικὸν μέγαρον καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Παύλου, κατοικεῖται κυρίως ὑπὸ ἐργατῶν, ὑπαλλήλων καὶ μικρῶν ἰδιοκτητῶν. Πέριξ αὐτῆς ἐκτείνονται τὰ προάστεια τοῦ *Ἁγίου Γεωργίου*, τοῦ *Ἁγίου Ἰούστου*, τοῦ *Ἁγίου Εἰρηναίου*, τῆς *Ἁγίας Πίστεως*, τῆς *Μουλατιὲρ* καὶ τοῦ *Βαΐζ*. Ἡ κεντρικὴ πόλις ἀποτελεῖ τὴν κυρίως πόλιν καὶ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, ἡ δὲ χερσόνησος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκτείνεται, ἔχει μῆκος 4,5 χλμ. καὶ πλάτος 600 μέχρι 900 μ. Τὸ νότιον τμῆμα αὐτῆς ἀποτελεῖ τὴν συνοικίαν *Περράς*, τὸ δὲ Β. τὴν συνοικίαν *Τερρώ*, μετὰ τοῦ λόφου τοῦ *Κρουὰ Ρούς*, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν τὰ προάστεια *Σερὲν* καὶ *Σαρτρέ*. Εἰς τὸ κέντρον τῆς κεντρικῆς πόλεως ὑπάρχει ἡ εὐρεῖα πλατεῖα *Μπελλκούρ*, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς Λυῶνος, πέριξ τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται αἱ μεγάλαι τράπεζαι καὶ τὰ κυριώτερα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἱδρύματα. Μεταξὺ τῆς πλατείας ταύτης καὶ τῆς λεωφόρου τοῦ *Βερντὲν* ὑπάρχει ἡ συνοικία τῆς παλαιᾶς ἀριστοκρατίας καὶ τῶν πλουσίων. Ἐν τῇ συνοικίᾳ Περρὰς ὑπάρχει ὁ ποτάμιος λιμήν, ὁ ναύσταθμος, τὰ σφαγεῖα, τὰ ναυπηγεῖα, τὸ ἐργοστάσιον ἀεριόφωτος κλπ. Ἡ μεταξὺ τῆς πλατείας *Μπελλκοὺρ* καὶ τῆς συνοικίας Τερρὼ συνοικία εἶναι ἡ ἐμπορικωτέρα τῆς πόλεως. Πρὸς Β. ταύτης ἐκτείνεται ἡ παλαιὰ συνοικία τῶν ἐργατῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς μετάξης, διατηροῦσα μέχρι σήμερον τὴν χαρακτηριστικὴν παλαιὰν ὄψιν τῶν στενῶν καὶ σκολιῶν ὁδῶν, μὲ οἰκίας τοῦ ΙΕ', ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος. Ἡ νέα πόλις ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ροδανοῦ ἀποτελεῖ τὸ μέγα καὶ νεώτερον βιομηχανικὸν τμῆμα, ἀποτελούμενον ἐκ τῆς μεγάλης ἐργατικῆς συνοικίας *Γκιλλοτιέρ*, μετὰ τῆς πρὸς τὰ ΝΔ. ταύτης εὑρισκομένης πανεπιστημιακῆς πόλεως καὶ τῆς πρὸς Β. συνοικίας *Μπροττώ*, ἥτις περιλαμβάνει εὐθείας καὶ εὐρείας ὁδοὺς καὶ ἀποτελεῖ τὴν συνοικίαν τῶν πλουσίων βιομηχάνων, τῶν μεγαλεμπόρων καὶ τῶν εὐπόρων ἐν γένει ὑπαλλήλων. Ἡ συνοικία αὕτη συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τοῦ θαυμασίου πάρκου τῆς *Χρυσῆς Κεφαλῆς*. Πρὸς Α. τοῦ τμήματος τούτου καὶ ἐκεῖθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐκτείνονται αἱ νεώτεραι συνοικίαι καὶ τὰ προάστεια τῶν ἐργοστασίων, ἅτινα ὁλονὲν πολλαπλασιάζονται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος. Ἐν τῇ κεντρικῇ πόλει αἱ οἰκίαι εἶναι λίαν ὑψηλαί, συνήθως μέχρις ἓξ καὶ ἑπτὰ ὀρόφων, λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ χώρου ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς ἀρχικῆς πόλεως. Ἡ συνήθεια αὕτη τῶν ὑψηλῶν οἰκιῶν ἐπεξετάθη κατόπιν καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ροδανοῦ. Εἴκοσι καὶ ἑπτὰ γέφυραι συνδέουν τὰς διαφόρους συνοικίας καὶ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, αἵτινες εἶναι

Digitized by Google

καλῶς διερρυθμισμέναι, δι' ὑψηλῶν ἀναχωμάτων, πρὸς προστασίαν τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν πλημμυρῶν· αἱ κατὰ μῆκος δὲ αὐτῶν προκυμαῖαι ἐκτείνονται ἐπὶ 40 χλμ.

Ἡ Λυὼν ἔχει πλείστους ἀξιολόγους ναούς, παλαιὰ καὶ νέα ἐνδιαφέροντα οἰκοδομήματα καὶ μνημεῖα, ὡραίας πλατείας καὶ θαυμασίας ὁδούς. Ἔχει κρατικὸν πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1808, διδασκαλεῖα, ἐμπορικὴν σχολήν, ὑφαντουργικὴν καὶ σχολὴν ὡρολογοποιίας, ἱδρύματα κωφαλάλων, ᾠδεῖον, σχολὴν καλῶν τεχνῶν, πολυτεχνεῖον, δέκα ὀκτὼ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα, ἱερατικὰς σχολάς, ζῳολογικὸν κῆπον, βοτανικόν, κτηνιατρικὴν σχολήν, ἀστεροσκοπεῖον, πολυάριθμα καὶ μεγάλα νοσοκομεῖα. ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ἐπιστημονικὰς ἑταιρείας, ὀκτὼ

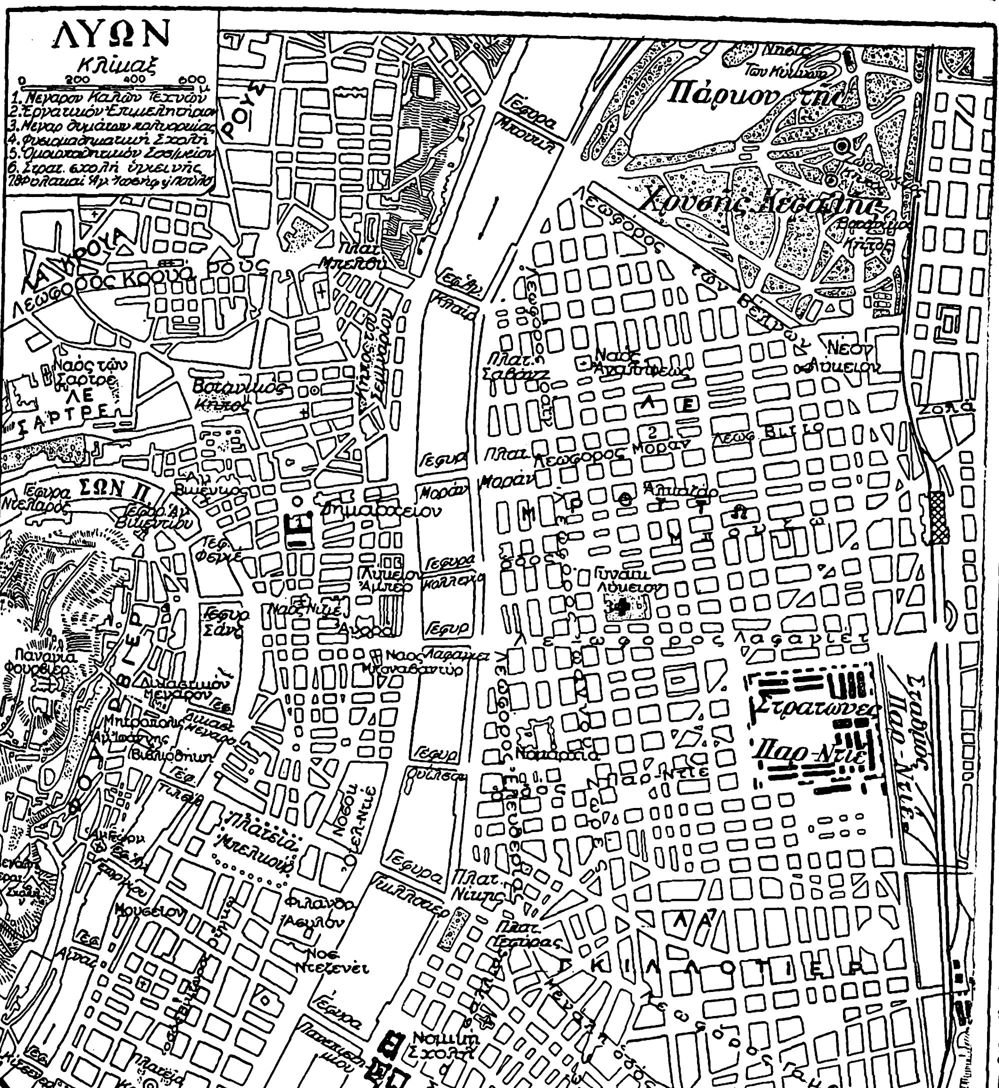

θέατρα, τρεῖς ἱπποδρόμους, πολυαρίθμους βιβλιοθήκας (ὧν κυριωτέρα εἶναι ἡ δημοτικὴ μὲ 450.000 τόμους καὶ 2.400 χειρόγραφα, ἡ τοῦ μεγάρου τῶν τεχνῶν μὲ 75.000 τόμους καὶ 40.000 χαλκογραφίας, ἡ λαϊκὴ μὲ 12.000 τόμους κλπ.), πλουσιώτατα μουσεῖα, ἐν οἷς τοῦ μεγάρου τῶν τεχνῶν, τῶν ἀρχαιοτήτων μὲ γαλλορωμαϊκὰ εὑρήματα τοῦ μεσαίωνος, τῆς Ἀναγεννήσεως, τῆς κεραμεικῆς, τῆς ζωγραφικῆς, τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τὸ ἱστορικὸν μουσεῖον τῆς ὑφαντουργίας, τὸ ἐθνογραφικὸν κτλ.

Ἡ πόλις ὀφείλει τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς βιομηχανίας της, ἥτις εὑρίσκετο ἤδη εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ παρήκμασε κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὁπότε ἀνῆλθεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Λυὼν ἦτο εἶδος διεθνοῦς πόλεως, ὅπου συνέρρεον Γάλλοι, Ἰταλοί, Γερμανοί, Ἑλβετοὶ καὶ Ἱσπανοὶ ἔμποροι καὶ ἀντήλασσον τὰ ἐμπορεύματά των. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα εἰσήχθη εἰς Λυῶνα ἐξ Ἰταλίας ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης, τῆς ὁποίας ἔκτοτε ἀπέβη τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἐν Γαλλίᾳ. Τῷ 1466 ὁ Κάρολος Ζ' παρεχώρησεν εἰς τὴν Λυῶνα τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐξ Ἰταλίας καὶ Ἱσπανίας ἐμπορίου τῆς μετάξης, τῷ δὲ 1536 οἱ ἐκ Πεδεμοντίου ἔμποροι Στέφανος Τουρκὲ καὶ Βαρθολομαῖος Ναρὶζ ἐγκατέστησαν ἐν τῇ πόλει τοὺς πρώτους 20 ὑφαντουργικοὺς ἱστούς. Ὁ Φραγκῖσκος Α' ἐξῄρεσε τοὺς ἐργάτας μετάξης ἐκ τῆς πληρωμῆς φόρου καὶ τῆς στρατιωτικῆς θητείας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὴν συγκέντρωσιν ἐν τῇ πόλει 12.000 καὶ πλέον εἰδικῶν ἐργατῶν ἐξ Ἰταλίας, οἵτινες προήγαγον μεγάλως τὴν νέαν βιομηχανίαν. Βραδύτερον διάφοροι τελειοποιήσεις καὶ νέαι ἐφευρέσεις (ὅπως τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀνορὰ κατασκευασθέντα τῷ 1640 ὑφάσματα ἐκ χρυσοῦ καὶ μετάξης κτλ.) κατέστησαν τὴν Λυῶνα ἓν τῶν σημαντικωτέρων κέντρων τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ ἀνάκλησις ὅμως τοῦ ἐδίκτου τῆς Νάντης ἐπέφερε μεγίστην ζημίαν εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς Λυῶνος, διότι πλεῖστοι ἐργάται, ἀναγκασθέντες νὰ καταφύγουν εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ἐγκατέστησαν ἐκεῖ ἐπικίνδυνα κέντρα συναγωνισμοῦ ταύτης. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης ἀνέλαβεν ἐν Λυῶνι τὴν προτέραν αὐτῆς ἀκμήν, ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἐπέφερε καίριον πλῆγμα κατ' αὐτῆς. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ζακὰρ ὅμως ἐφεύρεσις τῷ 1801 τοῦ ἀργαλειοῦ διὰ τὰς μεταξωτὰς στόφφας ἔδωσεν εἰς αὐτὴν νέαν ὤθησιν· ἐντὸς εἰκοσαετίας οἱ ἀργαλειοὶ ἀπὸ 2.000 ἀνῆλθον εἰς 20.000, ἡ δὲ εἰδίκευσις τῶν ἐργατῶν τῆς Λυῶνος εἰς τὴν τελειοτέραν κατασκευὴν τῶν μεταξωτῶν, κατέστησε τὰ μεταξωτὰ τῆς Λυῶνος περιζήτητα καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον. Ἔκτοτε, παρὰ τὰς παρεμπεσούσας κρίσεις τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1831, 1834 καὶ 1848, τῆς ἀμερικανικῆς χρεοκοπίας τοῦ 1837 καὶ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως τοῦ 1881—1882, ἡ πρόοδος τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης ἐν Λυῶνι ἐξηκολούθησε σταθερά, ἡ δὲ ἀγορὰ αὐτῆς ἀπέβη ὁ ρυθμιστὴς τῆς ἀγορᾶς τῆς μετάξης καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, τῶν πρωτείων αὐτῆς διαμφισβητουμένων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μόνον ὑπὸ τῆς ἀγορᾶς τοῦ Μιλάνου. Ἤδη ἐν Λυῶνι καὶ τοῖς περιχώροις ὑπάρχουν ἐν ἐνεργείᾳ ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ὑφαντουργικῶν ἱστῶν, ὑπὲρ τὰς 300.000 δὲ ἐργάται ἀσχολοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς μετάξης, τῆς ὁποίας ἡ παραγωγὴ κατὰ τὸ 1923 ἀνῆλθεν εἰς 2.832 ἑκατομμύρια φράγκα. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ μετ' αὐτὸν εἰσήχθη ἐν Λυῶνι καὶ ἡ βιομηχανία τοῦ βάμβακος. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης, ἀνεπτύχθησαν ἐπίσης μεγάλως καὶ αἱ συναφεῖς ὁπωσδήποτε πρὸς ταύτην βιομηχανίαι, ὡς εἶναι ἡ τῶν χημικῶν προϊόντων καὶ τῶν χρωμάτων, μεγάλην δὲ πρόοδον ἐσημείωσαν ὡσαύτως καὶ αἱ βιομηχανίαι τῶν μηχανημάτων, γεωργικῶν ἐργαλείων, δερμάτων, ὑποδημάτων, αὐτοκινήτων, καλωδίων, κοσμημάτων, κωδώνων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀντικειμένων, τροφίμων, μπισκότων, οἰνοπνευμάτων, χειρουργικῶν ἐργαλείων, μουσικῶν ὀργάνων, ἐπίπλων κτλ. Ἀπὸ τοῦ 1916 τελεῖται κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον ἐτησία ἐμποροπανήγυρις ἐν Λυῶνι, κατ' ἀπομίμησιν τῆς Λειψίας. Ἡ Λυὼν εἶναι ἐπίσης καὶ σημαντικὸν οἰκονομικὸν κέντρον, μὲ ἴδιον χρηματιστήριον, ὅπου αἱ ἀξίαι διαπραγματεύονται ἀνεξαρτήτως τοῦ χρηματιστηρίου τῶν Παρισίων. Πλὴν τῶν ὑποκαταστημάτων τῶν μεγάλων γαλλικῶν τραπεζῶν ἔχει καὶ πλείστας ἰδίας τραπέζας καὶ τραπεζικὰ ἱδρύματα, ὧν τὸ σπουδαιότερον εἶναι ἡ «Λυωνικὴ πίστωσις» (Crédit Lyonnais), μὲ ὑποκαταστήματα εἰς πλεῖστα μέρη τοῦ κόσμου. Πλεῖστα λυωνικὰ κεφάλαια χρησιμοποιοῦνται καὶ εἰς ἐπιχειρήσεις ἐκτὸς τῆς πόλεως, ὡς εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις διαφόρων γαιανθρακωρυχείων ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ρωσίᾳ, χυτηρίων ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ρωσίᾳ, ἐργοστασίων ἀεριόφωτος ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κτλ.

Ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως ἡ Λυὼν ἀποτελεῖ φρούριον πρώτης τάξεως καὶ τὸ κέντρον τῶν γαλλικῶν ἀμυντικῶν ἔργων τοῦ τομέως τῶν Ἄλπεων, τοῦ ὁποίου τὰ δύο προκεχωρημένα σημεῖα εἶναι τὸ Σαμπερὺ καὶ ἡ Γρενόβλη. Ἡ στρατιωτικὴ σημασία τῆς Λυῶνος ηὐξήθη ἀπὸ τοῦ 1870, ὁπότε ἡ ἀπὸ τοῦ 1830 κατασκευασθεῖσα γραμμὴ μεμονωμένων ὀχυρωματικῶν ἔργων καὶ φρουρίων ἐπεξετάθη πέραν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ροδανοῦ, μὲ ὀχυρωτικὴν ζώνην 80 χλμ. Ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως ἡ πόλις τῆς Λυῶνος, ὅπως καὶ ἡ τῶν Παρισίων καὶ δι' ἀναλόγους αἰτίας, ὑπάγεται εἰς ἰδιαίτερον καθεστώς, διαιρουμένη εἰς ἓξ δημοτικὰς περιφερείας, αἵτινες ἔχουν ἑκάστη ἴδιον δήμαρχον, ἐκλεγόμενον ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ὡς βοηθὸν τοῦ κεντρικοῦ δημάρχου.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ κτίσις τῆς *Λυῶνος* ἀνάγεται εἰς Φοίνικας ἢ Ροδίους ἀποίκους, οἵτινες λέγεται ὅτι ἔδωσαν τὸ ὄνομά των εἰς τὸν Ροδανὸν ποταμόν, χωρὶς νὰ ἀλλάξουν τὸ κελτικὸν ὄνομα τοῦ ὑφισταμένου συνοικισμοῦ *Λούγδουνον* (Lugdunum= λόφος τοῦ κόρακος). Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως ἡ πόλις εἶχεν ἀποβῆ σημαντικὴ πρωτεύουσα τῶν Σεγουσιάβων. Μετὰ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν, ἥτις ἔλαβε χώραν τῷ 43 π. Χ., καὶ τὴν ἐγκατάστασιν ἐν αὐτῇ Ρωμαίων ἀποίκων, ἡ πόλις λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως κατέστη τὸ πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν κέντρον ὁλοκλήρου τῆς ΝΑ. Γαλατίας, ὅπου διεσταυροῦντο αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀγρίππα χαραχθεῖσαι ὁδοί. Ἐνταῦθα ὁ Αὔγουστος, ὁ Κλαύδιος καὶ ὁ Καρακάλλας ἐστάθμευσαν ἐπὶ μακρόν, ἐν τῇ πόλει δὲ ταύτῃ ἐλάμβανον χώραν αἱ μεγάλαι γαλατικαὶ συνελεύσεις (Consilium Gallicum). Τῷ 59 μ. Χ. κατεστράφη ὑπὸ πυρκαϊᾶς καὶ ἀνῳκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Νέρωνος. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπῆρξε τὸ κέντρον αὐτοῦ ἐν Γαλατίᾳ, κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα ἀπετέλεσεν ἀλληλοδιαδόχως μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Βουργουνδίας, τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Καρλομάγνου, τοῦ βασιλείου τοῦ Λοθαρίου τοῦ Α' καὶ τῷ 879 τοῦ βασιλείου τῆς Προβηγγίας. Κατὰ τὰς ταραχὰς τῶν ἀρχῶν τοῦ φεουδαρχισμοῦ ἡ Λυὼν περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν ἀρχιεπισκόπων. Κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους ἐδῃώθη τῷ 1562 ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων καὶ τῷ 1572 ὑπὸ τῶν καθολικῶν, οἵτινες προέβησαν εἰς τρομερὰς σφαγὰς τῶν Οὐγενότων. Ἐπίσης μεγάλας καταστροφὰς ὑπέστη καὶ κατὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἐδίκτου τῆς Νάντης, κατὰ τὸ ὁποῖον μέγας ἀριθμὸς ἐργατῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν οἱ βασιλόφρονες ὠργάνωσαν ἐν Λυῶνι στρατιὰν ἐξ 20.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ κόμητος Βιριὲ καὶ Πρεσύ. Οἱ δημοκρατικοὶ ἐπολιόρκησαν τότε τὴν πόλιν

Digitized by Google

τὸν Αὔγουστον τοῦ 1793 καὶ τὴν 9ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, κατόπιν ἰσχυροῦ βομβαρδισμοῦ, κατέλαβον αὐτήν. Ἡ συμβατικὴ συνέλευσις ἐψήφισε τότε τὴν διὰ βομβαρδισμοῦ κατεδάφισιν τῆς πόλεως ἐκ θεμελίων καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ὀνόματος αὐτῆς διὰ τοῦ ὀνόματος «Ἐλευθέρα κοινότης», ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἐξετελέσθη. Τὸν Δεκέμβριον ὅμως τοῦ 1793 οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δημοκρατικῶν στρατευμάτων Κολλὸ ντ' Ἑρμπουὰ καὶ Φουσὲ ἔσφαξαν περὶ τὰς ἓξ χιλιάδας αἰχμαλώτων Λυοννέζων. Τῷ 1831 ἔλαβε χώραν ἐν αὐτῇ ἐργατικὴ ἐπανάστασις ταχέως κατασταλεῖσα, τῷ δὲ 1871 ἐπεχειρήθη καὶ ἐν Λυῶνι, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς κομμούνας τῶν Παρισίων, ἀνάλογος ἐξέγερσις. Τῷ 1834, 1849 καὶ 1879 ἔλαβον ἐπίσης χώραν πολιτικαὶ ταραχαί. Ἡ Λυὼν εἶναι ἡ πατρὶς πολλῶν ὀνομαστῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀνδρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων Κλαυδίου, Καρακάλλα καὶ Γέτα, τοῦ Γερμανικοῦ, τοῦ φυσικοῦ Ἀμπέρ, τοῦ ἐφευρέτου τοῦ μηχανικοῦ ἀργαλειοῦ Ζακάρ, τῶν ζωγράφων Μεσσονιέ, Πυβὶς-ντὲ-Σαβάν, τῆς Μαντὰμ Ρεκαμιέ, τοῦ πολιτευτοῦ Ἑριὼ κ. ἄ. Μ. Δ. Β.

—*[Τεχν.]* Ἡ *Λυὼν* εἶναι πλουσία εἰς κειμήλια τέχνης ἀρχιτεκτονικῆς, γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς, τόσον τῶν μεσαιωνικῶν, ὅσον καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων.

Ἐκ τῶν ναῶν τῆς πόλεως προέχει ὁ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἱστορικὸν μνημεῖον γοτθικοῦ ρυθμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκοδόμησις ἤρχισε περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, περατωθεῖσα μόλις τῷ 1476. Ἡ πρόσοψίς του ἐπιστεγάζεται ἀπὸ δύο τετραγωνικοὺς πύργους, ὁ ἕτερος τῶν ὁποίων φέρει κώδωνα βάρους 10.000 χιλιογράμμων, κατασκευασθέντα κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ἐνδιαφέρουσαι εἶναι ἀκόμη αἱ περιεργόταται γλυπταὶ παραστάσεις τῶν τόξων τῆς προσόψεως, παρ' ὅλην τὴν φθορὰν

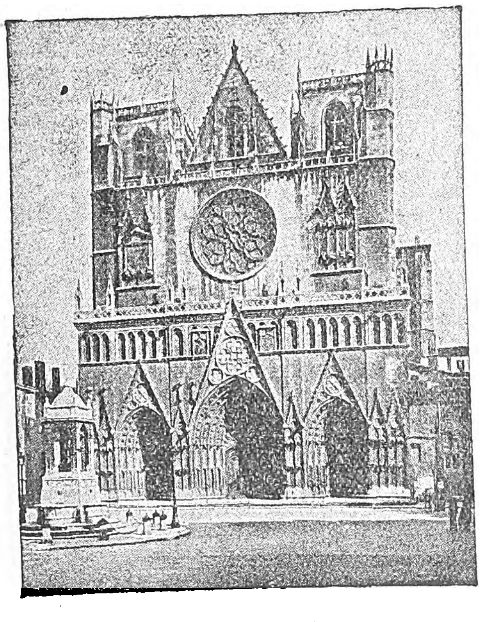

Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν κατὰ καιρούς, ἰδίως κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους τοῦ 1562. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ διασῴζεται περίφημον ἀστρονομικὸν ὡρολόγιον κατασκευασθὲν τῷ 1598 ὑπὸ τοῦ ἐκ Βασιλείας ὡρολογοποιοῦ καὶ ἀστρονόμου Νικολάου Λιππίου.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ Αἰναί, κατέχουσα τὴν θέσιν ἀρχαίου ναοῦ, ὅστις εἶχε κτισθῆ πρὸς τιμὴν τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Αὐγούστου ὑπὸ ἑξήκοντα γαλατικῶν ἐθνῶν, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος. Κατεστράφη ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τὴν Η' ἑκατονταετηρίδα καὶ ἀνῳκοδομήθη βραδύτερον ἐπὶ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, φέρει δὲ μεγαλοπρεπῆ κυρίαν εἴσοδον, τεχνοτροπίας τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, καὶ πύργον μεταγενεστέρας ἔτι κατασκευῆς. Ἀξιοσημείωτοι εἶναι οἱ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ τέσσαρες ἐκ γρανίτου κίονες, οἱ ὑποβαστάζοντες τὸν θόλον, ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης κτίσεως τοῦ ναοῦ, ἐπίσης αἱ ἐπὶ χρυσοῦ βάθους εἰκονογραφίαι καὶ τὸ θαυμάσιον μωσαϊκὸν τοῦ βωμοῦ. Πλησίον τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑπάρχουν ἐρείπια ἑτέρου ἀρχαίου ρωμαϊκοῦ ναοῦ, εἰς τὴν κρύπτην τοῦ ὁποίου εἶχον, κατὰ τὴν παράδοσιν, φυλακισθῆ ὁ ἅγιος Ποτῖνος καὶ ἡ ἁγία Βλανδίνη τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Εἰρηναίου σῴζεται κρύπτη τοῦ Β' αἰῶνος, περιλαμβάνουσα τοὺς τάφους τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τῶν ἁγίων Ἐπιπόδου καὶ Ἀλεξάνδρου. Ἐπίσης σωρὸς ὀστέων, ἀνήκων, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἰς τὰς δεκαεννέα χιλιάδας μαρτύρων τῶν καέντων κατὰ διαταγὴν τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σεβήρου.

Ἐκ τῶν πολλῶν ἄλλων παλαιῶν ναῶν τῆς πόλεως ἄξιοι ἰδιαιτέρας μνημείας εἶναι ὁ τῆς Παναγίας τοῦ Φουρβιέρ, ἐκτισμένος ἐπὶ λόφου κειμένου κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σών, ὅπου κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρχε ρωμαϊκὸν φόρουμ. Ὁ πύργος τοῦ ναοῦ, δυσανάλογος πρὸς τὰς διαστάσεις τοῦ συνόλου, ἔχει ὕψος 52 μέτρων, φέρει δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἄγαλμα τῆς Παρθένου, ἐξ ἐπιχρύσου χαλκοῦ, ὕψους 5 μ. 60 ἐπὶ ὀκταγώνου βάθρου 3 μέτρων.

Τὸ δημαρχεῖον τῆς Λυών, οἰκοδομηθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ 1646 μέχρι τοῦ 1655 καὶ μεταρρυθμισθὲν εἰς νεωτέρας ἐποχάς, ἔχει δύο προσόψεις καὶ δύο πτέρυγας. Ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν προσόψεων αὐτοῦ ὑπάρχει ἀνδριὰς τοῦ Ἑρρίκου Δ' ἐφίππου καὶ ἀγάλματα τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Παλλάδος. Ὁ πύργος τοῦ ὡρολογίου, ἐπιστεγαζόμενος διὰ θόλου, ἔχει ὕψος 50 μέτρων. Εἰς τὸν ἀμέσως μετὰ τὴν κυρίαν εἴσοδον προθάλαμον ὑπάρχουν τὰ χάλκινα συμπλέγματα τοῦ Ἄραρος καὶ τοῦ Ροδανοῦ, ἔργα τῶν ἀδελφῶν Κουστοῦ. Ἡ ἑτέρα πρόσοψις ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν ἀψίδων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτείνεται ἐξώστης μετὰ λιθίνων κιγκλιδωμάτων.

Ἄλλο σημαντικὸν οἰκοδόμημα τῆς πόλεως εἶναι τὸ μέγαρον τῶν καλῶν τεχνῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ σχολὴ καὶ ἡ βιβλιοθήκη, τὰ μουσεῖα γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς, τὰ ἀρχαιολογικὰ μουσεῖα καὶ τὸ τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Τὸ ἵδρυμα τοῦτο ἦτο εἰς παλαιοτέρους χρόνους μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον διέμενον μοναχαὶ τοῦ τάγματος τῶν βενεδικτίνων, προερχόμεναι ἐξ εὐγενῶν γαλλικῶν οἰκογενειῶν, χαρακτηρίζεται δὲ ὡς τὸ πλέον ἐνδιαφέρον οἰκοδόμημα τῆς Λυών, διὰ τὴν ὡραίαν του ἀφ' ἑνὸς ἀρχιτεκτονικήν, μεῖγμα δωρικῶν καὶ κορινθιακῶν προτύπων καὶ διὰ τοὺς καλλιτεχνικοὺς ἐξ ἄλλου θησαυρούς, τοὺς ὁποίους ἐγκλείει. Τὸ ἐν αὐτῷ μουσεῖον ζωγραφικῆς περιλαμβάνει: α') Ἔργα τῆς γαλλικῆς σχολῆς, ἐν οἷς «Οἱ ἔμποροι ἐκδιωκόμενοι ἀπὸ τοῦ ναοῦ» τοῦ Jean Jouvenet, «Ὁ καλὸς Σαμαρείτης» τοῦ Drolling, τὸ «Ὄνειρον τοῦ Ἰακὼβ» τοῦ Ziegler κ. ἄ. β') Ἔργα τῆς γερμανικῆς, φλαμανδικῆς καὶ ὁλλανδικῆς σχολῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Οἱ ἅγιοι Φραγκῖσκος καὶ Δομίνικος» καὶ «Ἡ λατρεία τῶν μάγων» τοῦ Ρούμπενς, «Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος εἰς τὴν ἔρημον» τοῦ Κραΐγερ, δύο σπουδαὶ κεφαλῶν τοῦ Βὰν Ντάϊκ, «Ἐσωτερικὸν δάσους» τοῦ Ἰωάννου βὰν Χάγκεν, «Ἐργαστήριον πεταλωτοῦ» τοῦ Σχάλκεν κλπ. γ') Πίνακας τῆς ἰταλικῆς σχολῆς, ἐν τοῖς ὁποίοις καὶ τὸ σπουδαιότερον ἔργον τοῦ μουσείου τῆς Λυών: «Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Ἰησοῦ» τοῦ Περουτζίνο, ἐπίσης δὲ «Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραὰμ» τοῦ Ἀνδρέα ντὲλ Σάρτο, «Ὁ Μωϋσῆς σῳζόμενος ἐκ τῶν ὑδάτων» τοῦ Παύλου Βερονέζε κλπ. δ') Ἔργα Ἱσπανῶν ζωγράφων, μὲ τὸν «Ἅγιον Φραγκῖσκον τῆς Ἀσσίζης» τοῦ François Zurbaray κ. ἄ. Τὸ μουσεῖον περιέχει ἐπίσης τέσσαρα ἀρχαῖα μωσαϊκά, ἀνακαλυφθέντα ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Ροδανοῦ καὶ παριστῶντα τὴν πάλην τοῦ Ἔρωτος μὲ τὸν Πᾶνα, τὸν Ὀρφέα κρούοντα τὴν λύραν του κλπ. Τὰ ἀρχαιολογικὰ τέλος μουσεῖα εἶναι τρία: τὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ λίθου, τὸ κυρίως ἀρχαιολογικὸν καὶ τὸ μεσαιωνικόν. Τὸ πρῶτον περιλαμβάνει μίαν τῶν πλουσιωτέρων συλλογῶν τῆς Εὐρώπης εἰς θραύσματα γλυπτῶν, ἀγγεῖα ἐξ ἀργίλλου, μαρμαρίνας λεκάνας κλπ. Τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα ἀντικείμενα τοῦ κυρίως ἀρχαιολογικοῦ τμήματος εἶναι διάφορα ψέλλια, δακτύλιοι, χαρακτοὶ λίθοι καὶ περιδέραια, συναποτελοῦντα συλλογὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἡ κοσμηματοθήκη μιᾶς Ρωμαίας δεσποίνης», ἐπίσης οἱ περίφημοι «Χάλκινοι πίνακες τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου», περιέχοντες ἀκέραιον σχεδὸν ἕνα λόγον αὐτοῦ, ἐκφωνηθέντα ἐνώπιον τῆς ρωμαϊκῆς συγκλήτου. Τὸ μεσαιωνικὸν τέλος τμῆμα τῶν μουσείων περιέχει ἰδίως πανοπλίας τοῦ ΙΕ' καὶ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὑφάσματα, τάπητας κλπ.

Εἰς τὸ ἐπίσης σημαντικὸν μέγαρον τοῦ ἐμπορίου στεγάζεται ἕτερον μουσεῖον, τὸ τῆς ἱστορίας τῆς ὑφαντουργικῆς, περιλαμβάνον χρονολογικῶς κατεταγμένην συλλογὴν ὑφασμάτων, ὑφισταμένην ἀπὸ τῆς ΙΗ' αἰγυπτιακῆς δυναστείας (ΙΖ' — ΙΕ' αἰῶνες π. Χ.) μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

Ἀξιόλογα ἐπίσης οἰκοδομήματα τῆς Λυὼν εἶναι τὸ μέγα αὐτῆς θέατρον, ἀνεγερθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος μεταξὺ τοῦ δημαρχείου καὶ τῆς ὄχθης τοῦ Ροδανοῦ, καὶ τὸ νοσοκομεῖον «Hôtel Dieu», τοῦ ὁποίου ἡ πρόσοψις ἔχει μῆκος 325 μέτρων. —Ω.

—**Λυὼν** *σύνοδοι.* Ἐν Λυῶνι συνῆλθον πολλαὶ σύνοδοι, ὧν ἄξιαι ἰδίας μνείας εἶναι αἱ δύο γενικαὶ σύνοδοι τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἡ τοῦ 1245 καὶ ἡ τοῦ 1274.

Ἡ *πρώτη* τούτων συνεκλήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Δ', ὅστις μετὰ τὰς ἔριδας καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρειδερῖκον Β' ἦλθε τῇ συγκαταθέσει τοῦ Λουδοβίκου Θ' εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ συνεκάλεσε διὰ τὴν 24 Ἰουνίου τοῦ 1245 γενικὴν σύνοδον, εἰς ἣν προσεκλήθησαν ἐκτὸς τῶν κληρικῶν πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, ἐν οἷς καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, Ἱσπανίας, Ἀγγλίας καὶ ὁ Λατῖνος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουῖνος Β'. Οὗτοι ἠδύναντο νὰ παρευρεθῶσιν ἐν τῇ συνόδῳ εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε δι' ἀντιπροσώπων. Κύριος σκοπὸς τῆς συνόδου κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τῆς συγκλήσεως αὐτῆς ἦτο ἡ ἐξέτασις τῆς λυπηρᾶς καταστάσεως τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ ἡ ἐξεύρεσις τρόπου βοηθείας εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν Τατάρων καταδιωκομένους Χριστιανοὺς καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν καταπιεζομένους Χριστιανοὺς τῆς ἁγίας Γῆς. Ἡ ἐπίσημος ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου ταύτης ἐγένετο τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Ἰούστου. Τὴν προεδρείαν ἐν τῇ συνόδῳ εἶχεν αὐτὸς ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν καρδιναλίων, παρῆσαν δ' ἐν αὐτῇ τρεῖς Λατῖνοι πατριάρχαι, ὁ τῆς Ἀκυληΐας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἀντιοχείας, πολλοὶ ἐπίσκοποι καὶ πολλοὶ ἡγεμόνες, εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε δι' ἀπεσταλμένων, ἐν οἷς καὶ ὁ Βαλδουῖνος. Μετὰ τὴν λειτουργίαν ἐξεφώνησε λόγον ὁ Ἰννοκέντιος, ἐν ᾧ ἐτόνιζε τὴν λυπηρὰν κατάστασιν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, λόγῳ τῆς εἰσβολῆς τῶν βαρβάρων εἰς χριστιανικὰς χώρας, τοῦ σχίσματος τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν, τῆς πτώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ τῶν ἐχθρικῶν πράξεων τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀφοῦ ἡ σύνοδος συνῆλθεν εἰς πολλὰς συνεδρίας ἔλαβεν ἀποφάσεις, καθ' ἃς ἐπεβάλλοντο διάφοροι ἐκκλησιαστικαὶ εἰσφοραὶ καὶ φορολογίαι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων καὶ ἀπελευθέρωσιν τῆς ἁγίας Γῆς, πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ὁποίας ἐκηρύσσετο σταυροφορία. Οἱ μετέχοντες εἰς αὐτὴν θὰ λαμβάνωσι τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ οἱ ὁπωσδήποτε βοηθοῦντες τοὺς Τούρκους θὰ ἀφορίζωνται. Καθῄρεσεν ἐπίσης ἡ σύνοδος τὸν Φρειδερῖκον, λύσασα τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ τοῦ ὅρκου τῆς πρὸς αὐτὸν ὑποταγῆς. Ἐκτὸς τούτων ἔλαβεν ἡ σύνοδος πολλὰς ἀποφάσεις πρὸς ρύθμισιν ἰδίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς διατηρήσεως καὶ διοικήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, καὶ ὥρισεν ὅπως τῆς ἑορτῆς τοῦ γενεθλίου τῆς Θεοτόκου προηγῆται ὀκταήμερος ἑορτασμός.

Ἡ *δευτέρα* τούτων συνεκλήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου Ι', ὅστις μόλις ἀνῆλθεν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον (27 Μαρτίου τοῦ 1272) προσεκάλεσε τοὺς Χριστιανοὺς ἡγεμόνας καὶ κληρικοὺς εἰς γενικὴν σύνοδον ἐν Λυών, μέλλουσαν νὰ συγκροτηθῇ τῇ 1 Μαΐου τοῦ 1274. Σκοπὸς τῆς συνόδου ταύτης θὰ ἦτο ἡ ἐξέτασις τῆς καταστάσεως τῆς χριστιανοσύνης, τῶν καταπιέσεων, ἃς ὑφίσταντο οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἁγίας Γῆς, καὶ τοῦ σχίσματος τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Μεταξὺ τῶν προσκληθέντων ἦτο καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ὅστις μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Φράγκων ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν κατάληψιν τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου (1261) φοβούμενος τὴν ὑπὸ τοῦ πάπα κήρυξιν σταυροφορίας πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνῆψε διαπραγματεύσεις περὶ ἑνώσεως τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς δυτικῆς κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸν Οὐρβανὸν Β' (1263) καὶ ἔπειτα πρὸς τὸν Γρηγόριον, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἐξευμενισμοῦ αὐτῶν. Μετὰ τῆς πρὸς τὸν Μιχαὴλ προσκλήσεως ἐστάλη τοιαύτη καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωσήφ. Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαήλ, καίπερ ἀνθισταμένου τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ, ἀπήντησε πρὸς τὸν πάπαν δεχόμενος τὴν πρόσκλησιν (1273). Τότε ὁ πάπας ἀπέστειλεν ὁριστικὴν πρόσκλησιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, φέρουσαν χρονολογίαν 24 Δεκεμβρίου 1273. Ἡ ἔναρξις τῆς συνόδου ἐγένετο τῇ 7 Μαΐου τοῦ 1274 ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Παρόντες ἦσαν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας Ἰάκωβος, οἱ Λατῖνοι πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως Πανταλέων καὶ Ἀντιοχείας Ὀπίτσιο, ἀπεσταλμένοι τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας, Γερμανίας, Ἀγγλίας καὶ Σικελίας, πολλοὶ καρδινάλιοι, ἐν οἷς καὶ ὁ διάσημος σχολαστικὸς θεολόγος Βοναβεντούρας, καὶ πλεῖστοι ἐπίσκοποι τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει ἐξεφώνησε λόγον ὁ πάπας Γρηγόριος, ἐν ᾧ ἐξέθετε τὸν σκοπὸν τῆς συγκλήσεως τῆς συνόδου, ὅστις ἦτο ἡ ὑποστήριξις τῶν Χριστιανῶν τῆς ἁγίας Γῆς, ἡ ἕνωσις τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ διόρθωσις τῶν ἠθῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Πρὸ τῆς τρίτης συνεδρίας ἀνηγγέλθη ἡ ἐπικειμένη ἄφιξις τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπεσταλμένων τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ συνεκάλεσεν ὁ πάπας τὰ μέλη τῆς συνόδου, πρὸς ἃ ἀφοῦ ὡμίλησεν ὁ Βοναβεντούρας, ἀνεγνώσθησαν αἱ περὶ τῆς ἐλεύσεως τῶν ἀνατολικῶν ἐπιστολαί. Τὴν 24 Ἰουνίου ἔφθασαν εἰς Λυὼν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ πρῴην Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός, ὁ Νικαίας Θεοφάνης καὶ ὁ μέγας λογοθέτης Γεώργιος Ἀκροπολίτης, οἵτινες γενόμενοι δεκτοὶ μετὰ μεγάλων τιμῶν ἐφιλοξενήθησαν ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ πάπα. Τῇ 29 Ἰουνίου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐγίνετο πανηγυρικὴ λειτουργία, παρόντων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀπεσταλμένων, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, καθ' ἣν μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ Βοναβεντούρα

Digitized by Google

ἀνεγνώσθησαν αἱ σχετικαὶ περικοπαὶ τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ καὶ ἐψάλη τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστί, τοῦ ὀγδόου ἄρθρου αὐτοῦ μετὰ τῆς προσθήκης τοῦ filioque ἐπαναληφθέντος τρίς. Τὴν 6 Ἰουλίου ἐγένετο ἡ τετάρτη συνεδρία, καθ' ἣν μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ καρδιναλίου Πέτρου ὡμίλησεν ὁ πάπας, τονίσας μεταξὺ ἄλλων ὅτι οἱ Ἕλληνες αὐθορμήτως ἐζήτησαν τὴν ἕνωσιν. Ἔπειτα ἀνεγνώσθησαν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ἐπισκόπων, ἐν αἷς ὡμολογεῖτο ὅτι δέχονται τὸ πρωτεῖον τοῦ πάπα, τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ καὶ τὸ καθαρτήριον πῦρ. Μετὰ τοῦτο ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης ἐγερθεὶς εἶπεν ὅτι ἔχει ἐντολὴν ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ὁμόσῃ ἀντὶ αὐτοῦ πίστιν εἰς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Μετὰ τὴν ὁρκωμοσίαν ἐψάλη τὸ Te Deum, προσεφώνησε τοὺς παρόντας ὁ πάπας καὶ ἐψάλη τὸ σύμβολον τῆς πίστεως λατινιστὶ ὑπὸ τῶν Λατίνων, συμψαλλόντων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἑλληνιστὶ καὶ ἐπαναληφθέντος δὶς τοῦ ὀγδόου ἄρθρου μετὰ τῆς προσθήκης καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ. Αἱ ἐργασίαι τῆς συνόδου ἐπερατώθησαν τῇ 17 Ἰουλίου, ὅτε ἐγένετο ἡ ἕκτη καὶ τελευταία συνεδρία. Ὀλίγον πρὸ τῆς συνεδρίας ταύτης, τῇ 15 Ἰουλίου, ἐτελεύτησεν ὁ Βοναβεντούρας, τὸν ἐπικήδειον τοῦ ὁποίου ἐξεφώνησεν ὁ καρδινάλιος Πέτρος, τοῦ πάπα ἐν τῇ πέμπτῃ συνεδρίᾳ (τῇ 16 Ἰουλίου) ἐξάραντος τὰς μεγάλας αὐτοῦ ἀρετάς. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἡ σύνοδος αὕτη ἐθέσπισε διαφόρους διατάξεις, ἀφορώσας εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, εἰς φορολογίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων πρὸς ἀνακούφισιν τῶν Χριστιανῶν τῆς ἁγίας Γῆς καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ πάπα ὑπὸ τοῦ κογκλαβίου, καθ' ἅ, ἂν οἱ καρδινάλιοι ἐντὸς ὡρισμένων ἡμερῶν δὲν ἐξέλεγον πάπαν, ἔπρεπε νὰ ἐξαναγκάζωνται εἰς τοῦτο διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ σιτηρεσίου αὐτῶν.

Οὕτως ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Λυὼν τοῦ 1274 συνετελέσθη ἡ ἕνωσις τῆς δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέκρουσε τὴν βεβιασμένην ταύτην ἕνωσιν, ὁ δὲ πατριάρχης Ἰωσὴφ παρῃτήθη, ἀντὶ τούτου δὲ ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ ὁ λατινόφρων Ἰωάννης Βέκκος. Τέλος ὅμως καὶ ὁ Μιχαὴλ βλέπων ὅτι δὲν ἤρχετο παρὰ τοῦ πάπα ἡ προσδοκωμένη βοήθεια, χάριν τῆς ὁποίας ἰδίᾳ ἐδέχθη τὴν ἕνωσιν, διετέθη ψυχρῶς πρὸς τὴν ἕνωσιν. Ὅτε δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱός του Ἀνδρόνικος Β', ἐπανέφερεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν γέροντα Ἰωσήφ, τοσαύτη δ' ἦτο ἡ κατὰ τοῦ Μιχαὴλ καταφορά, ὥστε δὲν ἐτόλμησε νὰ κηδεύσῃ αὐτὸν ἐπισήμως. Οὕτως ἐματαιώθη ἡ ψευδὴς αὕτη ἕνωσις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hefele* Conc. Gesch. 2 ἔκδ. τόμ. V σ. 1105 ἑ. καὶ τόμ. VI σ. 125 ἑ. Mansi XXIII σ. 605 καὶ XXIV σ. 27 ἑ. Κ. Ι. Δ.

λυωνία (ἡ) (Lyonia) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *λυωνία ἡ ἀμερικανική* (Lyonia americana) καλλιεργουμένη πρὸς κόσμον καὶ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Λυωνία ἡ ἀμερικανική.

Λυωνικῆς *Πίστεως Τράπεζα* (Crédit Lyonnais) βλ. λ. *Κρεντὶ-Λυωνναί.*

Λυωνισταί (οἱ) (Leonistae) Ὀνομασία τῶν αἱρετικῶν *Βαλδεσίων* (βλ. λ.) ἐκ τῆς Λυῶνος, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἑστία αὐτῶν.

λυώνω ἐσφαλμένη γραφὴ ἀντὶ τοῦ *λειώνω* (βλ. λ.).

λυώσιμο (τό) ἀντὶ *λειώσιμο* (βλ. λ.).

Λυωτέ (Lyautey), *Λουδοβῖκος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1854. Προήχετο ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τοῦ Σαὶν-Σὺρ καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατάρχου. Καθ' ὅλον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἦτο κατώτερος ἀξιωματικός, ὑπηρέτησε διαρκῶς εἰς Ἀλγέριον. Ὁ Λυωτὲ ἦτο ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν ἐχόντων βλέψεις πολὺ εὐρυτέρας, σχετικῶς πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἐν γένει ζωήν, δι' ὃ τῷ 1891 ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων» ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τοῦ ἀξιωματικοῦ», τονίσας ὅτι ὁ στρατὸς πρέπει νὰ χρησιμεύῃ ὡς σχολεῖον ἠθικῆς μορφώσεως τοῦ πολίτου διὰ τὴν κοινωνίαν, πρὸς δὲ ὅτι ἐν μελλοντικοῖς πολέμοις ὁ ἠθικὸς παράγων θὰ διαδραματίσῃ μέγαν παράγοντα. Τῷ 1894, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Γκαλλιενὶ ὡς ἐπιτελάρχης τῶν στρατευμάτων τῆς Ἰνδοκίνας, συμμετασχὼν τότε πασῶν τῶν αὐτόθι ἐπιχειρήσεων. Τῷ 1898 τῷ ἀνέθεσεν ὁ Γκαλλιενὶ νὰ καθυποτάξῃ φυλάς τινας τῆς Μαδαγασκάρης, εἰς ἣν ἀποστολὴν ἐπέτυχε πλήρως, δι' ὃ προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐδημοσίευσεν ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τῆς ἀποικιακῆς ἀποστολῆς τοῦ στρατοῦ», εἰς ὃ ἐξέθετεν ὅτι πρέπει νὰ καταβάλληται μεγάλη προσοχὴ ἐν τῇ ὀργανώσει τῶν ἀποικιακῶν στρατῶν, καθ' ὅσον τ' ἀποτελοῦντα τοὺς τοιούτους στρατοὺς ἄτομα πρέπει νὰ ἐμφορῶνται ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ἑκάστη ἀποικία εἶναι δι' αὐτὰ δευτέρα πατρίς, συνεπῶς εἶναι ὀλιγώτερον στρατιῶται καὶ περισσότερον ἀποικισταί. Τὰς ἀρχὰς ταύτας ἐφήρμοσε πλήρως καθ' ὅλον τὸ μέχρι τοῦ 1902 χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ διετέλεσε διοικητὴς τῆς νοτίου Μαδαγασκάρης, ὁπότε ἀνεδείχθη ἄριστος ὀργανωτὴς ἀποικίας, καθυποτάξας ἁπάντας τοὺς φυλάρχους, ἐγκαταστήσας πλήρη τηλεγραφικὴν συγκοινωνίαν καὶ ἀρχίσας πλεῖστα δημόσια ἔργα.

Λουδοβ. Λυωτέ.

Τῷ 1902 προήχθη εἰς συνταγματάρχην καὶ ὑπηρέτησεν ὡς διοικητὴς συντάγματος ἱππικοῦ, τῷ δὲ 1903 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1907—1910 ἔδρασεν ἐπιτυχέστατα εἰς Μαρόκον. Τῷ 1911 προήχθη εἰς ἀντιστράτηγον καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ 10ου σώματος στρατοῦ. Τῷ 1912 διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς (résident général) τῆς Γαλλίας εἰς τὸ Μαρόκον, ἔνθα κατώρθωσεν, ἀπὸ τῆς ἀνταρσίας ἐν ᾗ τὸ εὗρε, νὰ τὸ καθυποτάξῃ πλήρως ἐντὸς διετίας. Ὁ Λυωτὲ ἔφθασεν εἰς τὸ ζενὶθ τῆς ὑπερόχου ἐπιτυχίας του, ὅταν, κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἠδυνήθη, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ κλονισθῇ ἡ ἐν Μαρόκῳ γαλλικὴ κυριαρχία, ν' ἀποστείλῃ εἰς Γαλλίαν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐν Μαρόκῳ γαλλικοῦ στρατοῦ. Τὸν Δεκέμβριον 1916 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν, χωρὶς ὅμως νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεως τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τοῦ Μαρόκου, ἀλλ' ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γκουρώ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν δρᾶσιν τοῦ ὑπουργοῦ εὗρε πολὺ περιωρισμένην, καθ' ὅσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀφ' ἑνὸς μὲν τῷ εἶχον ἀφαιρεθῇ αἱ σημαίνουσαι ὑπηρεσίαι τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, τῶν μεταφορῶν, τῶν πυρομαχικῶν καὶ τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεταξὺ ὑπουργείου καὶ στρατοῦ τῶν διαφόρων θεάτρων πολέμου παρενεβάλλετο τὸ φράγμα τοῦ ἀρχιστρατήγου, τυγχάνοντος συγχρόνως καὶ τεχνικοῦ συμβούλου τῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ δὲ τῶν πολεμικῶν σχεδίων ἐλαχίστην εἶχε γνώμην, δι' αὐτὸ τὸν Μάρτιον 1917 παρῃτήθη τῆς θέσεως τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Μαρόκον. Τῷ 1920 προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατάρχου. Κατόπιν τῶν ἐν Μαρόκῳ γαλλικῶν ἀποτυχιῶν τοῦ 1925 καὶ τῶν ἀναφυεισῶν τότε συζητήσεων, ἀπεστρατεύθη ὁ Λυωτὲ τῇ αἰτήσει του τῷ 1925. Ἀπὸ τοῦ 1912 τυγχάνει ἀκαδημαϊκός. Συγγραφεὺς γνωστός, γράψας μάλιστα καὶ περὶ Ἑλλάδος, κατόπιν τῆς ἐπιτοπίου ἐπισκέψεώς του, διάφορα ἄρθρα, δημοσιευθέντα ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων». Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Λῶ (Lot) /*Γεωγρ.*/ βλ. λ. *Λότ.*

Λῶ (Law), *Ἀνδρέας Μπόναρ*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1858—1923). Ἀποφοιτήσας λυκείου τινὸς ἐν Γλασκώβῃ, ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον, ταχέως δὲ ἀνεδείχθη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὡς σιδηροβιομήχανος. Τῷ 1900 ἐξελέγη βουλευτὴς ὡς ὑποψήφιος τοῦ κόμματος τῶν ἑνωτικῶν. Ἡ ἐμπορικὴ του πεῖρα τὸν ἔπεισεν ὅτι τὸ προστατευτικὸν σύστημα τῶν δασμῶν ἦτο μᾶλλον εὐεργετικὸν διὰ τὴν Ἀγγλίαν. Ὁμιλήσας ὑπὲρ αὐξήσεως τοῦ δασμοῦ τοῦ ξένου σίτου ἐν τῇ βουλῇ, ἐνεποίησε τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου (1902). Ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως τὸ πρόγραμμα τοῦ Τσάμπερλαιν ὑπὲρ τῆς δασμολογικῆς μεταρρυθμίσεως, τῷ 1906 ἡττήθη εἰς τὰς ἐκλογὰς μετὰ τῶν ἄλλων συντηρητικῶν, ἀλλὰ τῷ 1910 ἐπιτυχὼν εἰς ἐπαναληπτικὴν ἐκλογὴν ἐκήρυξε σφοδρὰν ἀντιπολίτευσιν κατὰ τῶν φιλελευθέρων, ὑπεστήριξε δὲ μετὰ τοσούτου σθένους τὸν ἀρχηγόν του Μπάλφουρ, ὥστε ὅταν οὗτος παρῃτήθη (1911) ὁ Λῶ ἐξελέγη ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν ἑνωτικῶν. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην ἐβεβαίωσε τὸν Ἄσκουϊθ τὴν 2 Αὐγούστου 1914 περὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἑνωτικῶν ἐν περιπτώσει πολέμου. Ἐπὶ ἓν ἔτος ὁ Λῶ μετὰ τοῦ κόμματός του παρεῖχε τὴν ὑποστήριξιν ταύτην, ὅτε δὲ ἐκρίθη ἀναγκαῖος ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως συνασπισμοῦ, τὸν Μάϊον 1915, συμπεριελήφθη εἰς τὴν κυβέρνησιν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν, παραμείνας ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1916, ὁπότε ἐξερράγη νέα κρίσις. Ἡ κυβέρνησις ἐδιχάσθη, παραιτηθέντος δὲ τοῦ Ἄσκουϊθ ὁ Λῶ συνεμάχησε μετὰ τοῦ κόμματος τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅπως σχηματίσῃ κυβέρνησιν, ἀλλ' ἠρνήθη, δηλώσας ὅτι θὰ ὑπεστήριζε κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν Λόϋδ Τζώρτζ. Εἰς τὴν νέαν κυβέρνησιν ὁ Λῶ ἐγένετο «λῆντερ» τῆς βουλῆς καὶ ὑπουργὸς τοῦ Θησαυροφυλακίου. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1918 ὁ Λῶ καὶ ὁ Λόϋδ Τζώρτζ ἐνεφανίσθησαν ὡς ἀρχηγοὶ τοῦ συνασπισμοῦ, ὅστις ἦλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν μὲ μεγάλην πλειοψηφίαν. Σχηματισθείσης τῆς κυβερνήσεως ὁ Λῶ ἀντήλλαξε τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μὲ τὸ ἐλαφρότερον, ἀλλὰ μᾶλλον τιμητικόν, τοῦ λόρδου σφραγιδοφύλακος, διατηρήσας καὶ τὴν θέσιν του ὡς «λῆντερ» τῆς βουλῆς. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν διάσκεψιν τῆς εἰρήνης ἐν Παρισίοις τῷ 1919 καὶ ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν. Λόγῳ κλονισμοῦ τῆς ὑγείας του ὑπέβαλε παραίτησιν τὸν Μάρτιον 1921 καὶ ἀπεσύρθη πρὸς ἀνάπαυσιν εἰς τὴν νότιον Γαλλίαν. Τὸ φθινόπωρον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐπέστρεψεν εἰς τὴν βουλὴν καὶ συνηγόρησεν ὑπὲρ τῆς συνθήκης μετὰ τῆς Ἰρλανδίας. Διαγνώσας ἀποθυμίαν τῶν συντηρητικῶν, ὅπως ἐξακολουθήσουν ὑποστηρίζοντες τὸν Λόϋδ Τζώρτζ, ὁ Λῶ συνέστησε τὴν ἔξοδον τοῦ κόμματος ἐκ τοῦ συνασπισμοῦ καὶ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ ὡς αὐτοτελοῦς ὁμάδος. Ὁ Λόϋδ Τζώρτζ ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του καὶ ὁ Λῶ ἐσχημάτισε κυβέρνησιν καθαρῶς συντηρητικήν. Ἡ ἐνέργειά του ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Νοεμβρίου 1922, ὅτε οἱ συντηρητικοὶ ἐπέτυχον μεγάλην πλειοψηφίαν. Ἀνελθὼν εἰς τὴν ἀρχὴν ἀντιμετώπισε σοβαρώτατα προβλήματα· ἡ ἀνεργία ἐνετείνετο, ἡ δυσφορία μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν τάξεων προσελάμβανε ἀνησυχητικὰς διαστάσεις, ἡ ἔλλειψις τῆς στέγης ἀπέβαινεν ἀπειλητική. Αἱ ἀνυπέρβλητοι δυσκολίαι, εἰς ἃς προσέκρουεν ἡ διάσκεψις τῆς Λωζάννης, λόγῳ τῆς ἀδιαλλαξίας τῶν Τούρκων ἐθνικοφρόνων, ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Γάλλου πρωθυπουργοῦ Πουανκαρὲ πρὸς ἀνάληψιν ἐκστρατείας ὑπὸ τῶν Γάλλων εἰς Ρούρ, ὅπως ἐξαναγκασθῇ ἡ Γερμανία εἰς πληρωμήν, ἐκλόνισαν τὴν νέαν τὴν ὑγείαν του καὶ παρῃτήθη τὴν 20 Μαΐου 1923. Δύο υἱοί του ἐφονεύθησαν εἰς τὸ Δυτικὸν μέτωπον. Δ. Σ. Δ.

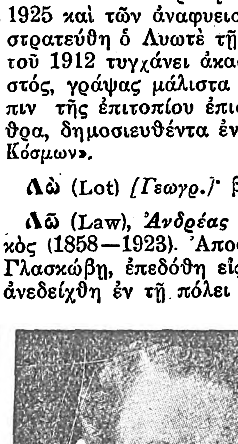

Μπόναρ Λῶ.

— Λῶ (Law), *σὲρ Ἐδουάρδος*. Ἄγγλος στρατιωτικὸς καὶ διπλωμάτης (1846—1908). Ἀποφοιτήσας στρατιωτικῆς σχολῆς τῷ 1868 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ, προήχθη τῷ 1886 εἰς ταγματάρχην, τῷ δὲ 1887 εἰσῆλθεν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν, διωρισθεὶς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν ἐμπορικῆς συνθήκης μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας (1890), ἀκολούθως (1896) εἰς τὴν σύναψιν ὁμοίας συνθήκης μετὰ τῆς Βουλγαρίας. Τῷ 1897 διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις διεθνῆ οἰκονομικὴν ἐπιτροπήν, γενόμενος πρόεδρος ταύτης τῷ 1898. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διωρίσθη ἐπιτετραμμένος τῆς Ἀγγλίας καὶ ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ συμβουλίῳ τοῦ ὀθωμανικοῦ χρέους. Ἐπὶ τετραετίαν (1900—1904) διετέλεσεν οἰκονομικὸν μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῶν Ἰνδιῶν, τῷ δὲ 1906 ἀπεστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς κυβερνήσεώς του εἰς τὴν διεθνῆ ἐπιτροπὴν τῆς Κρήτης καὶ ἀκολούθως ὡς ἐλεγκτὴς τῆς κρατικῆς τραπέζης τοῦ Μαρόκκου. Ὑπῆρξε φιλέλλην καὶ ἐνυμφεύθη τὴν Ἑλληνίδα Καίτην Χατζοπούλου, ὁμοπάτριον ἀδελφὴν τοῦ στρατηγοῦ Γ. Χατζανέστη καὶ ἑτεροθαλῆ τοιαύτην τῶν ἀδελφῶν Δ. καὶ Λ. Κορομηλᾶ. Δ. Σ. Δ.

Ἐδουάρδος Λῶ.

— Λῶ (Law), *Ἐδουάρδος, λόρδος, βαρῶνος Ἔλλενμπορω* βλ. λ. *Ἔλλενμπορω.*

— Λῶ (Law of Lauriston), *Ἰωάννης*. Σκῶτος οἰκονομολόγος καὶ χρηματιστής, γεννηθεὶς ἐν Ἐδιμβούργῳ τῷ 1661 ἐκ πατρὸς τραπεζίτου. Τολμηρὸς κερδοσκόπος, ἀναπτύξας εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὸ ἔμφυτον χρηματιστικὸν δαιμόνιον τῶν συμπατριωτῶν του, ἀπέκτησε διεθνῆ φήμην δι'

Digitized by Google

εὐρέος σχεδίου, ὅπερ κατήρτισε πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς του, συνισταμένου εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ κρατοῦντος νομισματικοῦ καὶ πιστωτικοῦ συστήματος καὶ ἀφορῶντος κυρίως: 1) τὴν κυκλοφορίαν αὐτουσίου μεταλλικοῦ χρήματος καὶ 2) τὸν περιορισμὸν τῶν χρηματικῶν μέσων διὰ τοῦ ποσοῦ τῶν ἐν χώρᾳ τινὶ κυκλοφορούντων μετάλλων. Ἀντὶ τοῦ μεταλλικοῦ χρήματος ἐπρότεινεν ὁ Λῶ τὴν εἰσαγωγὴν κρατικοῦ χαρτονομίσματος, κεκαλυμμένου εἴτε δι' ὑποθηκευμένων ἀκινήτων, εἴτε ἁπλῶς διὰ τῆς πίστεως τοῦ κράτους. Τοιουτοτρόπως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δημιουργηθῇ ἀνταλλακτικὸν μέσον εὐκόλως προσαρμοζόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν συναλλαγῶν διὰ κανονισμοῦ τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος, παρέχον συνεπῶς ἐγγύησιν σταθερότητος τῶν τιμῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν δυνατότητα τονώσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας, ὡς συνέπειαν τῆς ὁποίας ὁ Λῶ ἐσφαλμένως ἀπεδέχετο τὴν διεύρυνσιν τῆς πίστεως καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ κεφαλαίου. Εὐκαιρίαν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἰδεῶν τούτων τοῦ Λῶ παρέσχεν ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φίλιππος κατὰ τὰ ἔτη 1716—1720. Ἡ ἐφαρμογή των ἔλαβε χώραν εἰς δύο διακεκριμένας ἀπ' ἀλλήλων κατευθύνσεις. Ἐν ἔτει 1716 ἱδρύθη ἡ Banque général κατὰ πρῶτον ὡς ἰδιωτικὴ ἐκδοτικὴ τράπεζα τοῦ Λῶ. Τὰ τραπεζογραμμάτιά της ἐξεδίδοντο κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῇ βάσει προεξοφλήσεων ἐμπορικῶν ἀξιῶν. Κατὰ τὸ μεθεπόμενον ἔτος μετεβλήθησαν εἰς κρατικὸν χαρτονόμισμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις ἐκανονίζετο πλέον διὰ κυβερνητικῆς ἀποφάσεως, μὴ ἀπαιτουμένου καλύμματος εἰς χρυσὸν ἢ ἐμπορικὰ γραμμάτια καὶ συναλλαγματικάς. Ἐπὶ πλέον ἀπηγορεύθη ἡ κυκλοφορία μεταλλικοῦ χρήματος. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν τράπεζαν ἱδρύθη (1717) ὑπὸ τοῦ Λῶ ἡ Compagnie d' Occident (ἄλλως ἑταιρεία τοῦ Μισισιπῆ) πρὸς τὸν σκοπὸν ἐμπορικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν γαλλικῶν ἀποικιῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς· εἰς μετοχὰς δὲ τῆς ἑταιρείας ταύτης, παραχωρηθείσας ὑπὸ τύπον δανείου, ἐπεδιώχθη ἡ μετατροπὴ τοῦ δημοσίου χρέους. Ἡ κυκλοφορία τοῦ χαρτονομίσματος ηὔξανεν ἁλματωδῶς (κατὰ τὸ 1720 εἶχεν ἤδη ἀνέλθει εἰς τὸ τεράστιον ποσὸν τῶν 2700 ἑκατομμυρίων λιβρῶν), μὴ ἀποτελοῦσα ὅμως ἐνίσχυσιν τοῦ ἐθνικοῦ κεφαλαίου ὡ, πεπλανημένως ἐδέχετο ὁ Λῶ καὶ μὴ συμβαδίζουσα, ὡς ἐκ τούτου, πρὸς τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς· προεκάλεσε μόνον πληθωρικὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν, ἀνερρίπισε τὴν κερδοσκοπικὴν μανίαν κυρίως ἐν ταῖς μετοχαῖς τῆς Compagnie d' Occident, ὧν ἡ τρέχουσα ἀξία ταχέως ἔφθασεν εἰς 18.000 λίβρας ἔναντι 500 ὀνομαστικῆς καὶ ἐπετάχυνε τὴν μεταλλαγὴν τῆς προσωρινῆς οἰκονομικῆς ἐντάσεως εἰς ὀξεῖαν κρίσιν Πράγματι, καταδειχθέντος μετ' ὀλίγον τοῦ εὐτελοῦς τῶν πραγματικῶν ἀξιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη ἡ ἀνατίμησις, καὶ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τῶν κερδῶν τῆς ἑταιρείας πρὸς διανομὴν ἀναλόγου μερίσματος, ἐπῆλθε ραγδαία πτῶσις τῶν τιμῶν τῶν χρεογράφων τοῦ Λῶ, ἀπολήξασα εἰς πλήρη καταστροφὴν καὶ ἐξαφάνισιν τοῦ συστήματός του ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν (ἀπὸ Μαΐου—Νοεμβρίου 1720) Ἐκ τῶν πρώτων θυμάτων τῆς χρεοκοπίας ἦτο καὶ αὐτὸς ὁ Λῶ. Ἀπολέσας τὴν περιουσίαν του καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ δραπετεύσῃ ἐκ Γαλλίας, ἀπέθανε μετά τινα ἔτη ἐν Βενετίᾳ πτωχὸς καὶ ἐγκαταλελειμμένος.

Ἰωάννης Λῶ.

Αἱ ἐπιχειρηθεῖσαι οἰκονομικαὶ μεταρρυθμίσεις, μακρὰν τοῦ νὰ ἀποτελοῦν ἄγυρτικὸν κατασκεύασμα, ἦσαν ἀπαύγασμα τῶν ἀτομικῶν πεποιθήσεων τοῦ Λῶ, ἡ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ τῶν ὁποίων ἦτο προωρισμένη νὰ ὑποβοηθήσῃ κυρίως τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀποικιακῶν των κτήσεων. Ἐὰν ἡ ριψοκίνδυνος προσπάθεια τοῦ Λῶ ἀπέτυχε, τοῦτο ὀφείλεται μόνον εἰς δεδομένα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον εἰσέτι τύχει τῆς δεούσης ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας. Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Λῶ ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι: «Προτάσεις περὶ ἱδρύσεως συμβουλίου διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου ἐν Σκωτίᾳ» (1701), «Περὶ χρήματος καὶ ἐμπορίου μετὰ σχεδίου τινὸς πρὸς αὔξησιν τοῦ διαθεσίμου χρήματος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ» (1705).

[*E. Levasseur*, Recherches historiques sur le système de Law, Παρίσιοι 1854.] Α. Α. ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ

—Λῶ (Low), *σὲρ Σίντνεϋ*. Ἄγγλος δημοσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1857. Ἐπεδίωξε κατ' ἀρχὰς τὸ ἀκαδημαϊκὸν στάδιον καὶ διετέλεσεν ὑφηγητὴς τῆς συνταγματικῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου. Ἀπὸ τοῦ 1888 ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Διευθυντὴς τῆς «Ἐφημερίδος τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου» (1888—1897) καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀνταποκριτὴς τῶν κυριωτέρων φύλλων τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἐπραγματεύθη εἰς αὐτοτελῆ ἔργα τὰ σπουδαιότερα πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Μία ἄποψις τῶν Ἰνδιῶν» (1906), «Ἡ μεταβατικὴ περίοδος τῆς Αἰγύπτου» (1914), «Τὸ συμμαχικὸν πνεῦμα» (1915), «Ἡ γοητεία τῆς Ἀνατολῆς» (1921) «Ἡ διακυβέρνησις τῆς Ἀγγλίας» (β' ἔκδ. 1914). Α. Α. Τ.

—Λῶ (Lowe), *σὲρ Χῶδσον*. Ἄγγλος στρατιωτικὸς (1769—1844). Ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους πολέμους καὶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν (1809) πρὸς κατάληψιν τῶν Ἰονίων νήσων, ἐπί τινας δὲ μῆνας διετέλεσε διοικητὴς τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης καὶ βραδύτερον τῆς Λευκάδος. Τῷ 1813—1814 μετασχὼν τῆς ἐκστρατείας τῶν συμμάχων διεκρίθη εἰς δέκα τρεῖς σπουδαίας μάχας. Ἐξελέγη ὅπως κομίσῃ εἰς Λονδῖνον τὴν εἴδησιν τῆς πρώτης παραιτήσεως τοῦ Ναπολέοντος τὸν Ἀπρίλιον 1814, προήχθη κατόπιν εἰς στρατηγὸν καὶ διωρίσθη φύλαξ τοῦ Ναπολέοντος καὶ κυβερνήτης τῆς Ἁγίας Ἑλένης. Δ. Σ. Δ.

λῶβα (ἡ)· δημ. τύπος τοῦ *λώβη*, λέπρα.

λώβη (ἡ)· βλάβη, διαφορά, κακοποίησις· || ἤδη ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἡ νόσος λέπρα.

λώβησις, —εως (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *λωβᾶσθαι*, βλάβη, κακοποίησις.

Λωβητανοί (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, κατοικῶν ἀριστερὰ τοῦ Σούκρωνος ποταμοῦ (νῦν Jugar). Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο τὸ *Λώβητον*. Α. Θ. Σ.

Λώβητον (Lobetum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λωβητανῶν, τῶν ὁποίων ἦτο πρωτεύουσα. Ταυτίζεται πρὸς τὴν Albaracin, ὀχυρὰν κωμόπολιν τῆς Ἀραγωνίας ἐπὶ τοῦ Τουρία (Γουαδαλαβιάρ) ποταμοῦ. Α. Θ. Σ.

λωβιάζω· πάσχω ἀπὸ λῶβαν, ἀπὸ λέπραν, εἶμαι λωβιασμένος.

λωβιάρης (ὁ), θηλ. *—άρα*, οὐδ. *—άρικο*· ὁ πάσχων ἀπὸ λῶβαν, λεπρός, ἄλλως *λωβιασμένος*.

λωβιασμένος, —η, —ο· παρακ. παθ. μετχ. τοῦ *λωβιάζω*, ὁ πάσχων ἀπὸ λῶβαν, ἄλλως *λωβιάρης*.

λωβοκομεῖον (τό)· νοσοκομεῖον τῶν πασχόντων ἀπὸ λῶβαν, ἄλλως *λεπροκομεῖον* (βλ. λ.).

λωβός, —ή, —όν· βυζαντ., ὁ πάσχων ἀπὸ λῶβαν, λεπρός· || ἰδιωματ. ἐλαττωματικός, κακῆς ποιότητος, ἀντίθ. τοῦ *καλός*, ἰδίᾳ ἐπὶ καρπῶν: «χώρια τὰ καλά, χώρια τὰ λωβά» || ἐπὶ ἀνθρώπου, ὁ μὴ τέλειος, ἢ μὴ ἄρτιος, λεπτοφυής, ἀδύνατος ἢ καὶ ἀνάπηρος.

λωβοτροφεῖον (τό)· τὸ ἵδρυμα ἢ ὁ τόπος ὅπου τρέφονται οἱ λωβοί, λεπροκομεῖον.

Λωβοχώριον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Λέσβου τῆς κοινότητος Παλαιοχωρίου τῆς ἐπαρχίας Πλωμαρίου. Κάτ. (1928) 19. Πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν ἦτο κέντρον ἀπομονώσεως τῶν ἐπὶ τῆς νήσου λεπρῶν, ὅθεν καὶ ἡ ὀνομασία αὐτοῦ. Π. Ν. Π.

Λῶγκεν (Laagen ἢ Lougen) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα δύο ποταμῶν τῆς Ν. Νορβηγίας: —1) *Λῶγκεν τοῦ Νούμενταλ* ἢ *Νούμενταλσλῶγκεν*· πηγάζει ἐκ τῶν Ν. κλιτύων τοῦ Χαϊκλεν, διέρχεται τὸ ὀροπέδιον τοῦ Χάρνταγκερ-Βίλντε, τὴν στενὴν κοιλάδα τοῦ Νοῦμε, τὴν Κόνγκσμπεργκ καὶ σχηματίζων διαφόρους λίμνας καὶ καταρράκτας χύνεται εἰς τὸ Λάνβικσφιορδ τοῦ Σκαγερράκη, παρὰ τὸ Λάρβικ, μετὰ ροῦν 340 χλμ. —2) *Λῶγκεν τοῦ Γκούντμπραντς* ἢ *Γκούντμπραντσνταλσλῶγκεν*· πηγάζει ἐκ τῆς λίμνης Λέσγιε-Βέρκς-Βάντ, διαβρέχει τὴν κοιλάδα Γκούντμπραντς, σχηματίζει τὴν λίμνην Λόσνα καὶ χύνεται παρὰ τὸ Λιλλεχάμμερ εἰς τὴν λίμνην Μιέσεν μετὰ ροῦν 195 χλμ. Μ. Δ. Β.

Λῶγκαρντ (Luggard), *σὲρ Φρειδερῖκος Ντήλτρυ*. Ἄγγλος στρατιωτικός, γεννηθεὶς τῷ 1858. Ὑπηρέτησεν ἐν Ἀφγανιστάν, Σουδὰν καὶ Βιρμανίᾳ. Τῷ 1888 ἡγήθη ἐκστρατείας κατὰ τῶν δουλεμπόρων τῆς λίμνης Νυάσας. Διωρίσθη διοικητὴς τῆς Οὐγκάντα, τῷ δὲ 1897 ἁρμοστὴς ἐν τῇ Δυτικῇ Ἀφρικῇ, ἔνθα ὠργάνωσε καὶ διῴκησε τὸν συνοριακὸν στρατὸν τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς. Τῷ 1900 ἐγένετο ὕπατος ἁρμοστὴς τῆς Βορείας Νιγηρίας, ἔπειτα κυβερνήτης τοῦ Χόνγκ-Κόνγκ, ἀκολούθως τῆς Βορείας καὶ Νοτίου Νιγηρίας, τῷ δὲ 1914, συγχωνευθεισῶν τῶν δύο διοικήσεων, ἐγένετο γενικὸς διοικητής. Διηύθυνε τὰς ὑποθέσεις τῆς Νιγηρίας καθ' ὅλον τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἀποσυρθεὶς τῷ 1919, τῷ δὲ 1920 ἐγένετο μέλος τοῦ ἰδιαιτέρου συμβουλίου τοῦ βασιλέως. Τῷ 1922 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον «Ἡ διπλῆ ἐντολή», ἔνθα ἀναπτύσσονται αἱ ὑποχρεώσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἐν τῇ τροπικῇ Ἀφρικῇ. Τὸν Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένετο μέλος τῆς μονίμου ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἐντολῶν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Δ. Σ. Δ.

λωδδίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Ἐκρηκτικὴ ὕλη ἀποτελουμένη ἐκ τετηκότος *πικρικοῦ ὀξέος*.

Λῶελ (Lowel) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέττης καὶ τῇ κομητείᾳ τοῦ Μίντλεσεξ. Κάτ. 120.000, ἐκ τῶν ὁποίων 25.000 Γαλλοκαναδοὶ καὶ περὶ τὰς 10.000 Ἕλληνες. Κεῖται παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Κόνκορντ καὶ Μέρριμακ, πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Βοστώνης, ἀφ' ἧς ἀπέχει περὶ τὰ 40 χλμ., καὶ εἶναι σημαντικὸν βιομηχανικὸν κέντρον, ἀναπτυχθὲν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας μεγάλως, συνεπείᾳ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ὑδάτων, ἰδίως τῶν καταρρακτῶν Γκώουτουκετ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μέρριμακ, πρὸς παραγωγὴν κινητηρίου ἠλεκτρικῆς δυνάμεως. Ἔχει πολυάριθμα ἐργοστάσια μεταλλουργίας, ὑφαντουργίας, φαρμακευτικῶν εἰδῶν, ὑποδημάτων, ἀρωμάτων, τακουνίων ἐξ ἐλαστικοῦ κτλ. Ἔχει ὀνομαστὴν ὑφαντουργικὴν σχολὴν ἱδρυθεῖσαν τῷ 1897, καθὼς καὶ ἄλλας τεχνικὰς σχολάς, αἵτινες συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει καὶ ἑλληνικὴ ἐκκλησία βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος, καὶ διάφορα ἄλλα μνημεῖα. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1821 ὑπὸ ἀποίκων καὶ βιομηχάνων τῆς Βοστώνης καὶ ἀνεπτύχθη ταχύτατα χάρις εἰς τὴν συρροὴν μεταναστῶν πάσης ἐθνικότητος. Ἡ ἐν αὐτῇ ἑλληνικὴ παροικία εἶναι ἡ πολυαριθμοτέρα καὶ σημαντικωτέρα, μετὰ τὴν τῶν Γαλλοκαναδῶν. Χάρις εἰς τὴν καλὴν σωματειακὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐργατῶν, ἡ Λῶελ εἶναι ἐκ τῶν βιομηχανικῶν ἐκείνων πόλεων τῆς Ἀμερικῆς, αἵτινες ὑποφέρουν ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐργατικὰς ταραχάς. Λόγῳ τῆς μεγάλης βιομηχανικῆς της ἀναπτύξεως ἀπεκλήθη καὶ ἡ «Μάντσεστερ τῆς Ἀμερικῆς». Εἶναι πατρὶς τοῦ Ἐμφρεϋ Ο' Σούλλιβαν, τοῦ ἐφευρέτου τῶν ἐξ ἐλαστικοῦ τακουνίων. Μ. Δ. Β.

Λῶελ (Lowell), *Ἔϊμυ*. Ἀμερικανὶς ποιήτρια καὶ κριτικὸς (1874—1925). Ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τῆς μητρός της, διασήμου μουσικοῦ καὶ γλωσσολόγου, ἔπειτα δὲ ἐταξίδευσεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἰδίᾳ ἐν Ἑλλάδι, Κωνσταντινουπόλει καὶ Αἰγύπτῳ. Ὁ πρῶτος τόμος ποιημάτων της «Ὁ θόλος μὲ τὸ πολύχρωμο γυαλί», ἐδημοσιεύθη τῷ 1912 Ἠκολούθησαν τὰ ἔργα: «Ἐξ Γάλλοι ποιηταί» (1915), «Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ βρικόλακες» (1916). «Τάσεις ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἀμερικανικῇ ποιήσει» (1917), «Θρῦλοι» (1921), «Ἕνας κριτικὸς μῦθος» (1922), «Τί ὥρα;» (1925), «Ἰωάννης Κῆτς» (1925), «Ἀνατολικὸς ἄνεμος» (1926) κλπ. Κατὰ τὰ τελευταῖά της ἔτη ὑπῆρξεν ἡ πλέον ἐξέχουσα μορφὴ ἐν τῇ συγχρόνῳ ἀμερικανικῇ ποιήσει. Ἡ ἰσχυρὰ καὶ φλογερὰ προσωπικότης της, ἡ ἐλευθερία σκέψεως καὶ φρονημάτων ἔδωσεν εἰς αὐτὴν μοναδικὴν θέσιν εἰς τὰ ἀμερικανικὰ γράμματα. Ὑπῆρξεν ἡ ἡγέτις ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἀγγλίᾳ τοῦ νεωτεριστικοῦ κινήματος ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου στίχου καὶ ἀναζητήσεως νέων μορφῶν. Τὸ σπουδαιότερον κριτικὸν ἔργον της εἶναι ἡ βιογραφία τοῦ Κῆτς, προϊὸν μακρᾶς ἐργασίας καὶ βαθείας μελέτης καὶ κατανοήσεως τῆς τέχνης τοῦ μεγάλου Ἄγγλου λυρικοῦ. Δ. Σ. Δ.

—Λῶελ (Lowell), *Ἰάκωβος Ρῶσσελ*. Ἀμερικανὸς ποιητής, κριτικὸς καὶ διπλωμάτης (1819—1891). Ἦτο πουριτανικῆς καταγωγῆς, ὁ δὲ πρὸς πατρὸς πάππος του τῷ 1780 ἠγωνίσθη διὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας ἐν Μασσαχουσέττῃ. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον Χάρβαρντ, ἀλλὰ ταχέως ἐγκατέλειψε τὴν δικηγορίαν χάριν τῆς φιλολογίας. Τῷ 1840 ἐμνηστεύθη τὴν Μαρίαν Χουάϊτ, φημιζομένην διὰ τὴν καλλονήν της, τὴν παιδείαν της καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτῆρός της. Ἦτο ἤδη γνωστὴ ὄχι μόνον ὡς ποιήτρια, ἀλλὰ καὶ συγγραφεὺς ἔργου κατὰ τῆς δουλείας, ἐπηρέασε δὲ βαθύτατα τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Λῶελ. Ὁ καρπὸς τοῦ ἐρωτικοῦ τούτου πάθους ὑπῆρξεν «Ἡ ζωὴ ἑνὸς ἔτους». Ἡ μνηστεία ὤθησε τὸν Λῶελ εἰς νέας προσπαθείας, ὅπως ἐξασφαλίσῃ ἀνεξάρτητον βίον καὶ ἵδρυσε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον φιλολογικὸν περιοδικόν, τὸν «Σκαπανέα», ἀποταθεὶς πρὸς συνεργασίαν εἰς τὸν Χῶθορν, τὸν Ἔμερσον, τὸν Χουίτ-

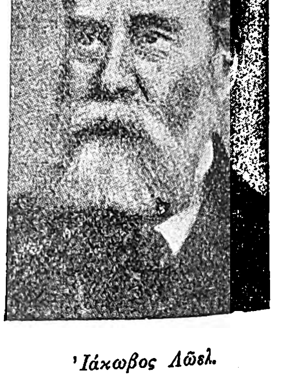

Ἰάκωβος Λῶελ.

Digitized by Google

τιερ, τὸν Πόε, τὸν Στόρω καὶ τὸν Πάρσον. Ἐν τούτοις τὸ περιοδικὸν ὀλίγους μῆνας ἔζησε. Τῷ 1843 ἐδημοσίευσε νέαν συλλογὴν ποιημάτων, ἔπειτα δὲ τὸ ἔργον «Διάλογοι ἐπὶ τῶν παλαιῶν ποιητῶν». Τῷ 1844 ἐτέλεσε τοὺς γάμους του. Ἔγραφε τακτικὰ εἰς διάφορα περιοδικὰ ἄρθρα καὶ ποιήματα, διεξάγων σθεναρὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας. Τὰ ἄρθρα ἐκεῖνα, ἐκτὸς τῆς λογοτεχνικῆς των ἀξίας, ἀποτελοῦν σειρὰν ἐκλεκτῶν διατριβῶν ὡς κριτικαὶ προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς ἐποχῆς. Τῷ 1848 ἐδημοσίευσε δευτέραν σειρὰν τῶν «Ποιημάτων» του, ἐν τῇ ὁποίᾳ περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἀριστουργήματά του «Columbus», «An Indian Summer Reverie», «To the Dandelion» κλπ. καὶ τὸ ἔργον «Μῦθοι διὰ κριτικούς», ἐν τῷ ὁποίῳ διὰ πνευματωδεστάτων στίχων σατιρίζει τοὺς συγχρόνους του Ἀμερικανοὺς ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς, περιλαμβάνων, καθ' ὅσον τὸ ἔργον ἐδημοσιεύθη ἀνωνύμως, καὶ ἑαυτόν. Ἠκολούθησε τὸ «Ὅραμα τοῦ σὲρ Λώνφαλ», ἐκ τῶν καλυτέρων ποιητικῶν ἔργων τοῦ Λῶελ, καὶ τὸ ἔργον «Τὰ χειρόγραφα τοῦ Μπιγκλόου», ἔνθα ἀποκαλύπτεται ἡ βαθεῖα σατιρικὴ δύναμις τοῦ ποιητοῦ. Ὁ θάνατος τῆς μητρός του καὶ ἡ κλονισθεῖσα ὑγεία τῆς συζύγου του τὸν ἠνάγκασαν νὰ ταξιδεύσῃ εἰς Ἰταλίαν (1851). Ἐκεῖ ἀπώλεσε τὸν υἱόν του καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀμερικὴν (1852), πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ πατήρ του ἦτο σοβαρῶς ἀσθενής. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπέθανεν ἡ σύζυγός του. Τὰ κριτικὰ καὶ φιλολογικὰ ἄρθρα του καὶ αἱ διαλέξεις του τὸν κατέστησαν γνωστὸν καὶ τῷ προσεφέρθη ἡ ἕδρα τῶν νεωτέρων γλωσσῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Χάρβαρντ. Ὁ Λῶελ ἐδέχθη, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως μεταβῇ ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς Εὐρώπην. Ἐταξίδευσε κυρίως εἰς Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν, συμπληρώσας τὰς γνώσεις του εἰς τὴν γαλλικήν, γερμανικήν, ἰταλικὴν καὶ ἰσπανικὴν γλῶσσαν. Ἐπανῆλθεν εἰς Ἀμερικὴν τῷ 1856 καὶ διετήρησε τὴν ἕδραν ἐπὶ εἰκοσαετίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξηκολούθησε γράφων εἰς περιοδικά Τῷ 1877 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Μαδρίτῃ, τῷ δὲ 1880 ἐν Λονδίνῳ, παραμείνας μέχρι τοῦ 1885. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀμερικὴν ἀπησχολήθη μὲ τὴν ἀναθεώρησιν καὶ ταξινόμησιν τῶν ἔργων του, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1890 εἰς δέκα τόμους. Τὸ αὐθόρμητον τῆς φύσεως τοῦ Λῶελ ἀποκαλύπτεται κατὰ τρόπον μαγεύοντα εἰς τὰς προσωπικάς του ἐπιστολάς, αἵτινες προδίδουν βαθεῖαν γνῶσιν καὶ ὀξυτάτην ἀντίληψιν περὶ τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἔργων των. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον στοιχεῖον, τὸ χαρακτηρίζον τὸ ὅλον ἔργον του, εἶναι τὸ δηκτικὸν χιοῦμόρ του, τὸ πηγάζον ἐξ ὑγιοῦς διαθέσεως, ἀείποτε συμπαθούσης πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ λογοτεχνικὴ κομψότης, ἡ διακρίνουσα τὰ πεζὰ δοκίμιά του, δὲν φαίνεται εἰς τὰ ποιήματά του, ὄντα ἁπλουστέρου χαρακτῆρος. Τὰ συγγράμματά του, οἱ λόγοι του, αἱ πράξεις του ἐπηρέασαν βαθύτατα τὴν ἐποχήν του, ἰδίᾳ τὴν τάξιν τῶν διανοουμένων καὶ πεπαιδευμένων. Χωρὶς νὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν πολιτικήν, ἐθεωρεῖτο ἡγέτης πάσης ἀνεξαρτήτου πολιτικῆς σκέψεως. Μεταξὺ τῶν ποιητικῶν ἔργων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ δευτέρα σειρὰ τῶν χειρογράφων τοῦ Μπιγκλόου», «Ἡ παροῦσα Κρίσις», «Ὠδὴ ἀπαγγελθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς ἑκατονταετηρίδος τοῦ Χάρβαρντ», ἐκ δὲ τῶν πεζῶν του τὰ ἑξῆς: «Ἀφηγήσεις ταξιδίων» (1864), «Τὰ παράθυρα τοῦ σπουδαστηρίου μου» (1871), «Μεταξὺ τῶν βιβλίων μου» (1870—1876), ἔνθα περιέχονται αἱ περίφημοι κριτικαὶ ἐπὶ τοῦ Δάντου, «Δημοκρατία καὶ ἄλλοι λόγοι» (1887), «Πολιτικὰ δοκίμια» (1888), «Ἐπὶ τοῦ Χώθορν» (1890), «Οἱ παλαιοὶ Ἄγγλοι δραματογράφοι» (1892), «Τὰ τελευταῖα φιλολογικὰ δοκίμια» (1892), «Ἐντυπώσεις ἐξ Ἱσπανίας» (1900).

[Πρβλ. «The Works of James Russell Lowell» εἰς 10 τόμ. (Houghton, Miffri & Co. New York, 1890), ἔκδοσις πολυτελείας 61 τομ. (1904).] Δ. Σ. Δ.

Λῶερ-Μπέμπινγκτων (Lower-Bebington) */Γεωγραφ./*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν Τσεσάϊαρ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λίβερπουλ-Τσέστερ. Κάτ. 14.817. Πλησίον αὐτῆς κεῖται τὸ Χάϊαρ-Μπέμπινγκτων, διαμονητήριον τοῦ Λίβερπουλ. Δ. Σ. Δ.

Λωζάννη (Lausanne) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἑλβετίας, πρωτεύουσα τοῦ καντονίου τοῦ Βώ, κειμένη παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Φλὸν καὶ Λού, εἰς ἀπόστασιν 1 χλμ. ἀπὸ τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Λίμνης τῆς Γενεύης καὶ ἐκτισμένη ἐπὶ λόφων τῶν Ν. ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Ζορά, εἰς ὕψος 528 μ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Κάτ. 75 100. Ὁ Φλὸν καὶ ὁ Λοὺ χωρίζουν τὴν πόλιν εἰς τρία τμήματα: α΄) τὴν παλαιὰν πόλιν ἢ *Ἄστυ*, β΄) τὸ *Σαὶν Λωρὰν* πρὸς Δ., καὶ γ΄) τὸ *Μποὺργκ* πρὸς Α. Ἐν τῇ πρώτῃ ὑπάρχει, πρὸς τὸ Β. αὐτῆς μέρος, τὸ ἀρχαῖον φρούριον, κτισθὲν ἀπὸ τοῦ 1397 μέχρι τοῦ 1431 καὶ χρησιμεῦον ἄλλοτε ὡς ἕδρα τῶν ἐπισκόπων τῆς πόλεως καὶ κατόπιν τῶν κυβερνητῶν τῆς Βέρνης ἀπὸ τοῦ 1536 μέχρι τοῦ 1798, νῦν δὲ ἕδρα τῆς καντονικῆς κυβερνήσεως. Πρὸς Ν. τοῦ φρουρίου, ἐν τῇ πλατείᾳ Ριπὸν ὑπάρχει τὸ ὡραῖον μέγαρον Ρυμίν, κτισθὲν ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τῷ 1904 ὑπὸ τοῦ ἐκ Λυῶνος Γ. Ἀντρέ, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς πανεπιστήμιον. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει τὸ μουσεῖον, ἡ πανεπιστημιακὴ βιβλιοθήκη, ἡ βιβλιοθήκη τοῦ καντονίου, μετὰ 320.000 τόμων καὶ πολυτίμων χειρογράφων. Παρὰ τὸ πανεπιστήμιον, ἐν εἰδικῷ ὑποστέγῳ φυλάσσεται τὸ μηχάνημα, ὅπερ ἐχρησίμευσε πρὸς διάτρησιν τῆς σήραγγος τοῦ Σεμπλόν. Τὸ πανεπιστήμιον ἱδρύθη τῷ 1890, ἀλλ' ἐλειτούργει καὶ πρότερον ἀπὸ τοῦ 1537 ὡς Ἀκαδημία. Πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ πανεπιστημίου εὑρίσκεται ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Παναγίας, γοτθικοῦ ρυθμοῦ, θεωρούμενος ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν μνημείων τῆς Ἑλβετίας καὶ κτισθεὶς ἀπὸ τοῦ 1235 μέχρι τοῦ 1275, ὁπότε ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Ι΄, παρουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Ροδόλφου τῶν Ἁψβούργων. Ὁ ναὸς οὗτος, καταστραφεὶς βραδύτερον, ἐπανεκτίσθη κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα. Καταστραφεὶς ἐκ νέου τῷ 1536 ᾠκοδομήθη ἐκ νέου τῷ 1873—1906 ἐπὶ σχεδίων τοῦ Βιολὲ-λὲ-Ντύκ, καὶ ἔχει ὀκτὼ πύργους, ὧν ὁ εἷς ὕψους 75 μ. Πρὸς τὰ ΒΑ. τοῦ Ἄστεως εὑρίσκεται τὸ μέγα καντονικὸν νοσοκομεῖον, ἡ γερμανικὴ ἐκκλησία, ἡ ἀμπελουργική, ἡ μετεωρολογικὴ καὶ ἡ γεωργικὴ σχολή. Ἡ συνοικία Σοῦ Πόν, κειμένη ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ Φλόν, χωρίζει τὸ Ἄστυ ἀπὸ τὴν συνοικίαν τοῦ Μπούργκ, ἥτις ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ λόφου καὶ τῆς ὁποίας ἡ κυριωτέρα ὁδός, ἡ τῆς Μπούργκ, ἦτο ἄλλοτε ἡ διαμονὴ τῶν εὐγενῶν τῆς πόλεως. Ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ὑπάρχει ἡ ὁμώνυμος ἐκκλησία, ὅπου τῷ 1449

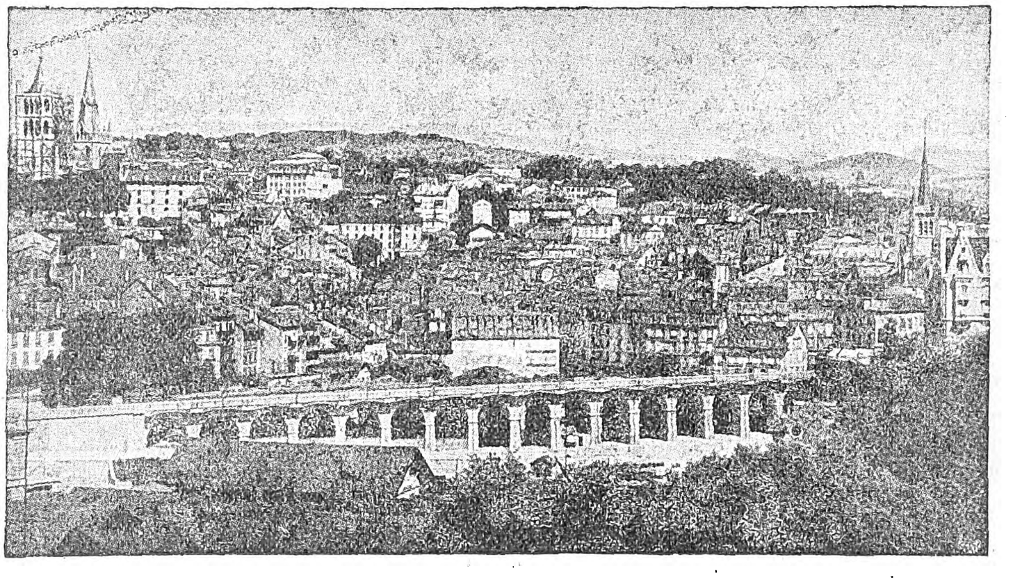

Γενικὴ ἄποψις τῆς Λωζάννης.

ἔλαβε χώραν ἡ τελευταία συνεδρίασις τῆς συνόδου τῆς Βασιλείας. Ἐν τῇ αὐτῇ πλατείᾳ ὑπάρχει τὸ μέγαρον τοῦ ταχυδρομείου καὶ τὸ θέατρον. Ἡ μεγάλη γέφυρα, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, ἐκτίσθη ἀπὸ τοῦ 1839 μέχρι τοῦ 1844 καὶ ἔχει ὕψος 26 μ. καὶ μῆκος 188 μ. Διασχίζει τὴν κοιλάδα τοῦ Φλὸν καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Σαὶν-Λωράν, ἥτις ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ ΒΔ. λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, κτισθεὶς ἀπὸ τοῦ 1719 μέχρι τοῦ 1763. Μεταξὺ τοῦ Σαὶν-Λωρὰν καὶ τοῦ Ἄστεως ὑπάρχει ἡ συνοικία Παλύντ, ὅπου τὸ ἀρχαῖον δημαρχεῖον τοῦ 1458 καὶ ἡ περίφημος κλῖμαξ τῆς ἀγορᾶς ἐξ 169 βαθμίδων, ὁδηγοῦσα εἰς ἐξώστην, ὁπόθεν ἡ θέα εἶναι ὡραιοτάτη ἐπὶ τῆς πόλεως, τῆς λίμνης καὶ τῶν Ἄλπεων τῆς Σαβοΐας. Πρὸς Ν. ἐγείρεται ὁ λόφος Μονμπενόν, ὅπου τὸ ὁμώνυμον πάρκον μὲ τοὺς κάτωθεν αὐτοῦ κλιμακωτοὺς κήπους, τὸ ὁμοσπονδιακὸν δικαστήριον καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, ἔργον τοῦ γλύπτου Μερσιέ. Ἐπειδὴ τὸ μέγαρον τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ δικαστηρίου δὲν ἐπήρκει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, ἐκτίσθη νέον τοιοῦτον, κατὰ πολὺ μεγαλύτερον, ἐν τῷ πρὸς Α. τῆς πόλεως εὑρισκομένῳ πάρκῳ τοῦ Μὸν Ρεπό. Πέριξ τῆς πόλεως ὑπάρχουν ὡραῖαι ἐπαύλεις καὶ κατάφυτα προάστεια, μετὰ θαυμασίων κήπων, οἵτινες συνδέουν ταύτην μετὰ τοῦ προαστείου τοῦ Οὐσύ, ὅπερ ἀποτελεῖ ἐπίνειον τῆς Λωζάνης ἐπὶ τῆς λίμνης, μετὰ παλαιοῦ καὶ νέου λιμένος. Πρὸς Β. τῆς πόλεως ὑπάρχει τὸ περίφημον ὕψωμα Σινιὰλ ντὲ Λωζὰν ὕψους 647 μ., ὅπου ὁδηγεῖ ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος καὶ ὁπόθεν ἡ θέα εἶναι εὐρυτάτη. Ἔτι βορειότερον ἐκτείνεται τὸ ὡραῖον δάσος Σωβαμπελέν, ὅπου ὑπάρχει λίμνη 12.000 τ. μέτρων, ἥτις πηγνυμένη τὸν χειμῶνα χρησιμεύει ὡς τόπος παγοδρομιῶν.

Ἡ Λωζάννη εἶναι μέγα ἐκπαιδευτικὸν κέντρον, ἔχουσα πλὴν τοῦ πανεπιστημίου καὶ τεχνικὴν σχολήν, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1869, ἰνστιτοῦτον, διδασκαλεῖα, εἰδικὰς ἰατρικὰς σχολὰς κλπ. Ἔχει ἐπίσης πολλὰς ἐπιστημονικὰς καὶ ἐκπαιδευτικὰς ἑταιρείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῆς ἱστορίας, τῆς ἰατρικῆς, τῆς φιλολογίας, τῆς βιομηχανίας κτλ. Ἔχει βιομηχανίαν σιδήρου, μηχανῶν, καπνοῦ καὶ σοκολάτας καὶ διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν, οἴνου καὶ ξυλείας. Εἶναι κέντρον μεγάλης τουριστικῆς κινήσεως καὶ διαμονὴ πολλῶν ξένων, ἰδίως σπουδαστῶν καὶ φοιτητῶν Ἄγγλων, Γερμανῶν, Ἑλβετῶν καὶ ἄλλων ἐθνικοτήτων, οἵτινες μεταβαίνουν ἐκεῖ πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν των. Εἶναι σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κέντρον τῶν γραμμῶν Βέρνης—Ζυρίχης—Γερμανίας, Γενεύης—Λυῶνος—Μασσαλίας, Βαλλὲρμπ—Παρισίων, Μπρὶγκ—Μιλάνου καὶ ἄλλων δευτερευουσῶν, ἔχουσα ἐπίσης καὶ δύο ὀδοντωτοὺς σιδηροδρόμους πρὸς τὸ Σινιὰλ πρὸς Β. καὶ πρὸς τὸ Οὐσὺ πρὸς Ν. Ἡ Λωζάννη ἔχει ἐπίσης ἀεροδρόμιον καὶ ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν μετὰ πολλῶν ἑλβετικῶν, γαλλικῶν καὶ γερμανικῶν πόλεων.

Ἡ Λωζάννη (Lausonium τῶν Ρωμαίων) ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ποταμοῦ Φλόν, ὅστις διαρρέει αὐτὴν καὶ ὁ ὁποῖος πρότερον ἐκαλεῖτο *Λώς* (Laus). Ἡ ἀρχικὴ πόλις ἔκειτο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς λίμνης, ΝΔ. τῆς σημερινῆς, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον πότε ἀκριβῶς ἐκτίσθη. Κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα ἡ πόλις αὕτη ἐκάη ὑπὸ τῶν Ἀλαμάνων, ἡ δὲ κατόπιν ἀνοικοδομηθεῖσα κατεστράφη τῷ 563 ἐκ πλημμύρας. Τότε πολλοὶ τῶν κατοίκων κατέφυγον εἰς τοὺς παρακειμένους λόφους, ὅπου ἔκτισαν τὴν πόλιν, ἥτις ἐξειλίχθη βραδύτερον εἰς τὴν σημερινήν. Ἡ πρόοδος αὐτῆς ἤρξατο κυρίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐπίσκοπος Μάριος μετέφερε τὴν ἕδραν του, τῷ 580, ἀπὸ τὴν Ἀβάνς ἐνταῦθα, ἀλλ' ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ὀφείλεται εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ αὐτῆς ἱδρύματα, τὰ ὁποῖα ἐπληθύνθησαν κατὰ τὸν ΙΘ΄ ἰδίως αἰῶνα. Οἱ τρεῖς λόφοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἐκτισμένη ἡ Λωζάννη, ἀπετέλουν κατὰ τὸν μεσαίωνα τρεῖς χωριστοὺς δήμους, οἵτινες ἡνώθησαν εἰς ἕνα τῷ 1481. Ἀπὸ τοῦ 1125 μέχρι τοῦ 1536 ἡ πόλις ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων, καταληφθεῖσα κατόπιν ὑπὸ τῆς Βέρνης, ἥτις εἰσήγαγεν ἐν αὐτῇ τὴν μεταρρύθμισιν. Τῷ 1798 μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος διάλυσιν τῆς ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας, ἡ Λωζάννη ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ καντονίου τῆς Λεμὰν ἐν τῇ ἑλβετικῇ δημοκρατίᾳ καὶ τῷ 1803 τοῦ τότε νεοϊδρυθέντος καντονίου τοῦ Βώ. Λόγῳ τοῦ κλίματός της καὶ τοῦ ἀθορύβου καὶ ἠρέμου βίου τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων, ἐλλείψει ζωηρῶν κέντρων διασκεδάσεων, ἡ Λωζάννη πολλάκις ἐπροτιμήθη, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὡς τόπος διεθνῶν διασκέψεων καὶ διπλωματικῶν πράξεων. Οὕτω τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1912 ὑπεγράφη παρ' αὐτήν, ἐν τῷ προαστείῳ Οὐσύ, ἡ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἰταλίας εἰρήνη, διὰ τῆς ὁποίας ἐτίθετο τέρμα εἰς τὸν κατὰ τὸ 1911 ἀρξάμενον Ἰταλοτουρκικὸν πόλεμον ἐξ ἀφορμῆς τῆς Τριπολίτιδος. Τὴν 20 Νοεμβρίου 1922 ἤρξατο ἐν Λωζάννῃ καὶ ἡ συνδιάσκεψις μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν Συμμάχων, ἥτις ἔθεσε τέρμα εἰς τὸν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας τοῦ Κεμὰλ πόλεμον διὰ τῆς ὑπογραφῆς τὴν 24 Ἰουλίου 1923 τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης (βλ. κατωτ.). Ἐν Λωζάννῃ ὑπάρχει μικρὰ ἑλληνικὴ παροικία, διατηροῦσα καὶ ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν. Μ. Δ. Β.

— **Λωζάννης συνθήκη** */Διεθν. Δίκ./*. Μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἐκστρατείας τῆς Ἑλλάδος, συνωμολογήθη τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1922 εἰς Μουδανιὰ ἡ σύμβασις περὶ γενικῆς ἀνακωχῆς, θὰ ἐπηκολούθει δὲ συνδιάσκεψις πρὸς καθορισμὸν τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη δὲν θὰ περιωρίζετο μόνον εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν ἐκκρεμῶν ἑλληνοτουρκικῶν ζητημάτων,

Digitized by Google

ἀλλ' ἀναλαμβάνουσα τὴν ἐκ νέου ἐξέτασιν τοῦ ὅλου ἀνατολικοῦ προβλήματος θὰ καθώριζε τοὺς ὅρους τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως καὶ τῆς ἐθνικιστικῆς Τουρκίας, δεδομένου ὅτι ἡ ἀπὸ 10 Αὐγούστου 1920 συνθήκη τῶν Σεβρῶν δὲν εἶχεν ἐπικυρωθῆ. Ἡ προβλεπομένη συνδιάσκεψις ἀπεφασίσθη ὅπως συγκληθῇ ἐν Λωζάννῃ, αἱ τρεῖς δὲ προσκαλοῦσαι Μ. δυνάμεις, Γαλλία, Μ. Βρεττανία καὶ Ἰταλία, παρεκάλεσαν τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Νοτιοσλαυΐαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐθνικιστικὴν Τουρκίαν ὅπως ἀποστείλωσιν ἐκεῖ πληρεξουσίους αὐτῶν πρὸς συγκρότησιν τῆς συνδιασκέψεως. Ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ ζητήματος τῆς εἰρήνης, ἡ συνδιάσκεψις θὰ ἐπελαμβάνετο καὶ ἑτέρων δυσχερῶν προβλημάτων, ὡς π. χ. τοῦ καθεστῶτος τῶν Στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς καταργήσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὑφισταμένων διομολογήσεων, τοῦ ἀναλόγου καταμερισμοῦ τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους. Εἰς τὴν συζήτησιν περὶ καθορισμοῦ τοῦ καθεστῶτος τῶν Στενῶν προσεκλήθη ὅπως μετάσχῃ καὶ ἡ σοβιετικὴ Ρωσία ὡς κράτος ἀμέσως ἐνδιαφερόμενον. Ἡ Ἱσπανία, αἱ Κάτω-Χῶραι, ἡ Σουηδία καὶ ἡ Νορβηγία προσεκλήθησαν ὡσαύτως, ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τὰς περὶ τῆς τύχης τῶν διομολογήσεων διαπραγματεύσεις. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι δὲν μετέσχον τῆς συνδιασκέψεως τῆς Λωζάννης διὰ κανονικοῦ ἀντιπροσώπου, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον διὰ παρατηρητοῦ.

Ἡ συνδιάσκεψις ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τὴν 21 Νοεμβρίου 1922 ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρίαν τοῦ προέδρου τῆς ἑλβετικῆς συμπολιτείας Χάμπ. Διῃρέθη δὲ εἰς τρεῖς ἐπιτροπάς: 1) τῶν ἐδαφικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὅρων, ἧς πρόεδρος ἦτο ὁ λόρδος Κάρζον, 2) τῆς θέσεως τῶν ξένων πολιτῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων ἐν Τουρκίᾳ, ἧς πρόεδρος εἶχεν ἐκλεγῆ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἰταλίας μαρκήσιος Γκαρρόνι καί, τέλος, 3) τῶν δημοσιονομικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐν γένει ζητημάτων, ἥτις εἰργάσθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Γαλλίας Μπαρρέρ. Ἕνεκα ριζικῶν διαφωνιῶν ἐπί τινων ζητημάτων, καὶ ἰδίᾳ τῆς νομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ ξένων πολιτῶν, ἡ συνδιάσκεψις διέκοψε τὴν 5 Φεβρουαρίου 1923 τὰς ἐργασίας αὐτῆς. Ἐπανελήφθησαν αὗται τὴν 23 Ἀπριλίου καὶ μετὰ μακρὰς καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐργώδεις διαπραγματεύσεις ὑπεγράφη, τὴν 24 Ἰουλίου 1923, ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης, συγκειμένη ἐξ ἄρθρων 143 ἐν ὅλῳ. Τὴν κυρίαν ταύτην συνθήκην συνοδεύουσι πέντε εἰδικαὶ συμβάσεις, τέσσαρες δηλώσεις, ἓξ πρωτόκολλα, μία συμφωνία, μία τελικὴ πρᾶξις, ὡς καὶ διάφοροι ἕτεραι ἐπεξηγηματικαὶ ἐπιστολαὶ ἢ συμφωνίαι.

Τὸ 1 ἄρθρον ρητῶς ὁρίζει ὅτι ἡ κατάστασις τῆς εἰρήνης θὰ ἐπανέλθῃ ὁριστικῶς μεταξὺ τῆς Μ. Βρεττανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἰαπωνίας, Ἑλλάδος, Ρουμανίας καὶ Νοτιοσλαυΐας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τῆς χρονολογίας καθ' ἣν θὰ ἐτίθετο ἐν ἰσχύϊ ἡ συνθήκη. Αἱ ἐπίσημοι σχέσεις θὰ ἐπανελαμβάνοντο, οἱ δὲ διπλωματικοὶ καὶ προξενικοὶ ἀντιπρόσωποι θὰ ἐκέκτηντο τὰ δικαιώματα, ἅτινα καθορίζουσιν αἱ γενικαὶ διατάξεις τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ δὴ ἄνευ ἰδιαιτέρων ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμφωνιῶν.

Ἐδαφικοὶ ὅροι. Τὰ ἄρθρα 2 καὶ 3 καθορίζουσι τὰ σύνορα τῆς Τουρκίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Συρίας καὶ τοῦ Ἰράκ. Τὰ μετὰ τῆς Ἑλλάδος σύνορα θὰ καθωρίζοντο λεπτομερῶς ὑπὸ ἐπιτροπῆς, ἥτις θ' ἀπηρτίζετο ἀπὸ ἕνα ἀντιπρόσωπον τῆς Ἑλλάδος, ἕνα τῆς Τουρκίας καὶ ἕνα πρόεδρον, ὅστις θὰ ἐξελέγετο μεταξὺ τῶν πολιτῶν τρίτης τινὸς πολιτείας. Αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς θὰ ἦσαν ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὰ δύο κράτη, ἀναλαμβάνοντα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παράσχωσιν εἰς ταύτην πᾶσαν αὐτῶν τὴν συνδρομὴν πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου της. Δυσχέρειαί τινες ἀνεφύησαν ὡς πρὸς τὸ καλούμενον δέλτα τοῦ Ἕβρου, ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, οὗ ἐπελήφθη καὶ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἐπελύθη μετὰ ταῦτα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς εἶχεν ἐκλεγῆ ὁ Ὀλλανδὸς ἀντισυνταγματάρχης Βάκερ. Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 13, ἡ Ἑλλὰς ὑποχρεοῦται νὰ μὴ ἐγκαταστήσῃ ναυτικὴν βάσιν εἰς τὰς νήσους Μυτιλήνην, Χίον, Σάμον καὶ Ἰκαρίαν, οὔτε νὰ κατασκευάσῃ ὀχυρωματικὰ ἔργα. Θὰ ἀπηγορεύετο εἰς μὲν τὰ ἑλληνικὰ στρατιωτικὰ ἀερόπλοια νὰ ἵπτανται ὑπεράνω τῶν ἐδαφῶν τῶν μικρασιατικῶν ἀκτῶν, εἰς δὲ τὰ τουρκικὰ αἱ πτήσεις ὕπερθεν τῶν ἀνωτέρω νήσων. Αἱ εἰς τὰς νήσους ταύτας στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος θὰ περιωρίζοντο εἰς τὰς κανονικὰς μόνον τοιαύτας, ὡς καὶ εἰς ἀνάλογον ἀριθμὸν χωροφυλάκων. Αἱ νῆσοι Ἴμβρος καὶ Τένεδος θὰ παρέμενον ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἀλλὰ θὰ ἀπελάμβανον εἰδικῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως, ἧς τὰς θεμελιώδεις διατάξεις ἀνέγραφε τὸ 14 ἄρθρον. Ἡ ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως παραχωρηθεῖσα (1927) τοπικὴ ὀργάνωσις δὲν ἱκανοποιεῖ πλήρως τὰ διαγραφόμενα ἐν τῷ 14 ἄρθρῳ. Κατὰ τὰ ἄρθρα 15 καὶ 17 ἡ Τουρκία παρῃτεῖτο τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς ἐπὶ τῆς Δωδεκανήσου καὶ τοῦ Καστελλορίζου ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἰταλίας, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Σουδὰν καὶ δὴ ἀπὸ τῆς 5 Νοεμβρίου 1914. Ἡ Τουρκία ἀνεγνώριζε τὴν εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν προσάρτησιν τῆς Κύπρου, προκηρυχθεῖσαν τὴν 5 Νοεμβρίου 1914.

Ἰθαγένεια. Ταύτην κανονίζουσι τὰ ἄρθρα 30—36. Οὕτως, οἱ Τοῦρκοι πολῖται οἱ ἐγκατεστημένοι ἐπὶ τῶν ἐδαφῶν, ἅτινα ἀπεσπάσθησαν ἐκ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας, θ' ἀπέκτων τὴν ἰθαγένειαν τοῦ κράτους, εἰς ὃ τὰ ἐδάφη ταῦτα προσηρτήθησαν. Οὐχ ἧττον, οἱ ἄγοντες ἡλικίαν μείζονα τῶν 18 ἐτῶν θὰ εἶχον τὴν εὐκολίαν ὅπως ἐντὸς διετίας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς συνθήκης προτιμήσωσι τὴν τουρκικὴν ἰθαγένειαν, θὰ ὤφειλον ὅμως, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν ἐντὸς τῶν μετέπειτα δώδεκα μηνῶν, συναποκομίζοντες πᾶσαν αὐτῶν τὴν κινητὴν περιουσίαν οἱασδήποτε φύσεως, δι' ἣν δὲν θὰ κατέβαλλον τελωνειακὰ τέλη εἰσαγωγικὰ ἢ ἐξαγωγικά. Θὰ εἶχον ὡσαύτως τὸ δικαίωμα, ὅπως διατηρήσωσι περαιτέρω τὴν ἀκίνητον αὐτῶν περιουσίαν. Ἂν οἱ Τοῦρκοι πολῖται δὲν ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐπὶ τῶν προσαρτηθέντων ἐδαφῶν, κατήγοντο ὅμως ἐξ αὐτῶν καὶ διέμενον εἰς τρίτον κράτος, τότε θὰ ἠδύναντο ἐντὸς διετίας νὰ δηλώσωσιν ὅτι προτιμῶσι τὴν ἰθαγένειαν τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον προσήρτισε τὰ ἐδάφη, ἐξ ὧν κατάγονται. Τοῦτο ὅμως μόνον ἂν ἀνήκωσι κατ' ἐθνικότητα εἰς τὴν πλειοψηφίαν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐν λόγῳ ἐδαφῶν καὶ τὸ κράτος, εἰς ὃ ταῦτα προσηρτήθησαν, συγκατατίθεται εἰς τοιαύτην ἐπιλογήν. Αἱ ὕπανδροι γυναῖκες ἀκολουθοῦσι τὴν κατάστασιν τῶν συζύγων των, τὰ δὲ κάτωθεν τῶν 18 ἐτῶν τέκνα τὴν τῶν γονέων των.

Προστασία τῶν μειονοτήτων. Περὶ ταύτης πραγματεύονται τὰ ἄρθρα 37—45, ὧν αἱ διατάξεις θεωροῦνται ὡς θεμελιώδεις νόμοι διὰ τὴν Τουρκίαν προκειμένου περὶ τῶν παρ' αὐτῇ μὴ μουσουλμανικῶν στοιχείων. Συνεπῶς, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νόμος, κανονισμὸς ἢ πρᾶξίς τις τῶν ἀρχῶν νὰ ἔλθῃ εἰς ἀντίφασιν ἢ ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἐν λόγῳ διατάξεις. Ἡ Τουρκία ὑποχρεοῦται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους πλήρη προστασίαν τῆς ζωῆς των καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀνεξαρτήτως γεννήσεως, ἐθνικότητος, γλώσσης, φυλῆς ἢ θρησκείας. Πάντες οἱ κάτοικοι θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐνασκῶσιν ἐλευθέρως τὰ κατὰ τὴν θρησκείαν των, ἐφ' ὅσον αὕτη συμβιβάζεται πρὸς τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη. Οἱ Τοῦρκοι πολῖται, ὅσοι ἀνήκουσιν εἰς τὰς μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητας. θὰ ἔχωσι τὰ αὐτὰ ἀστικὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα, ἃ καὶ οἱ Μουσουλμᾶνοι. Πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Τουρκίας, ἀνεξαρτήτως θρησκείας, θὰ εἶναι ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου. Ἡ διαφορὰ τοῦ θρησκευτικοῦ δόγματος δὲν θ' ἀπετέλει ἐμπόδιον ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις θὰ παραχωρήσῃ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἔνθα ὑφίσταται σημαντικὴ ἀναλογία μὴ Μουσουλμάνων κατοίκων, εἰδικὰς εὐκολίας, ὅπως ἡ διδασκαλία τῶν τέκνων τῶν ἐν λόγῳ Τούρκων πολιτῶν γίνηται, εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν. Ἡ διάταξις αὕτη δὲν θὰ ἐκώλυεν, ὅπως εἰς τὰ εἰρημένα σχολεῖα καταστῇ ὑποχρεωτικὴ ἡ διδασκαλία τῆς τουρκικῆς γλώσσης. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις συγκατατίθεται ὅπως λάβῃ, ἐν σχέσει πρὸς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ προσωπικον θεσμὸν τῶν μελῶν τῶν μὴ μουσουλμανικῶν μειονοτήτων, τὰς ἀναγκαίας διατάξεις πρὸς κανονισμὸν τῶν ζητημάτων τούτων κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν μειονοτήτων τούτων. Αἱ διατάξεις αὗται θὰ ἐλαμβάνοντο ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιτροπῶν, αἵτινες θὰ ἀπηρτίζοντο κατ' ἴσα μέρη ὑπὸ ἀντιπροσώπων τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ ἑκάστης μὴ μουσουλμανικῆς μειονότητος. Ἐν περιπτώσει διαφωνίας, τότε ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις καὶ τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν θὰ διώριζον ἀπὸ κοινοῦ ἐπιδιαιτητήν. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως παράσχῃ πᾶσαν προστασίαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, συναγωγάς, κοιμητήρια καὶ λοιπὰ θρησκευτικὰ ἱδρύματα τῶν ἐν λόγῳ μειονοτήτων. Αἱ ἀνωτέρω διατάξεις περὶ προστασίας τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων ἐν Τουρκίᾳ ἀποτελοῦσι διατάξεις διεθνοῦς συμφέροντος καὶ διὰ τοῦτο ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, δυνάμεναι νὰ τροποποιηθῶσι μόνον κατόπιν συγκαταθέσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις συγκατατίθεται ὅπως πᾶσα διαφορά, ἀναφυεῖσα μεταξὺ αὐτῆς καὶ τρίτης τινὸς πολιτείας συμβληθείσης ἐν Λωζάννῃ ἢ μέλους τῆς Κοινωνίας, ἀναφερομένη δ' εἰς τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνικῶν μειονοτήτων, παραπεμφθῇ πρὸς ἐκδίκασιν εἰς τὸ ἐν Χάγῃ μόνιμον Δικαστήριον Διεθνοῦς Δικαιοσύνης, οὗ ἡ ἀπόφασις δὲν θὰ ὑπέκειτο εἰς ἔφεσιν. Συμφώνως πρὸς τὸ 45 ἄρθρον, τὰ ἀνωτέρω δικαιώματα ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ὡσαύτως προκειμένου περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους διαβιούσης μουσουλμανικῆς μειονότητος.

Αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνικῶν μειονοτήτων διατάξεις τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης πᾶν ἄλλο ἢ πιστῶς ἐφηρμόσθησαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀγκύρας, ἐπιδιωκούσης τὸν βαθμιαῖον ἐκτουρκισμὸν αὐτῶν. Οὕτω, κατὰ παράβασιν τῶν ἄρθρων 40 καὶ 43, ἐπεβλήθη εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἡ ἀργία κατὰ τὰς Παρασκευάς, κατὰ παράβασιν δὲ τῶν ἄρθρων 40 καὶ 41 ἐπεβλήθη ἀπὸ τῶν δημοτικῶν ἔτι σχολείων ἡ εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν διδασκαλία σπουδαιοτάτων μαθημάτων, οἷα ἡ ἱστορία, ἡ γεωγραφία, ἡ πραγματογνωσία. Ἐπὶ πλέον ἐπεδιώχθη ἡ οἰκονομικὴ ἐξάντλησις τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν διὰ τοῦ διορισμοῦ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Τούρκων διδασκάλων διὰ τὰ ἀνωτέρω μαθήματα ἐπὶ ὑπερόγκῳ ἀντιμισθίᾳ. Μετὰ τὴν εἰς τὸ κράτος δὲ εἰσαγωγὴν τοῦ ἑλβετικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ἡ ἑλληνικὴ μειονότης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠναγκάσθη ὅπως παραιτηθῇ τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς τοῦ ἄρθρου 42 διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ προσωπικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ τῶν μελῶν τῆς, ἐφαρμοζομένων ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ ὡς ἄνω ἑλβετικοῦ κώδικος. Ἡ παραίτησις ὅμως ἀντέκειτο ρητῶς πρὸς τὸ ἄρθρον 44 καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ἀπὸ 9 Μαρτίου 1927 ἐγγράφῳ αὐτῆς πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν ἡ κυβέρνησις τῆς Ἀγκύρας ἐδήλου ὅτι δὲν προὔκειτο περὶ παραιτήσεως ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἄρθρου 42, ἀλλὰ τοὐναντίον περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου τούτου διὰ τῆς γενομένης ἐπιλογῆς τοῦ ἑλβετικοῦ κώδικος ὡς βάσεως διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ προσωπικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ.

Δημόσιον ὀθωμανικὸν χρέος. Τοῦτο, κατὰ τὰ ἄρθρ. 46—57, θὰ ἐπεμερίζετο μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν πολιτειῶν, εἰς ἃς προσηρτήθησαν ἐδάφη τουρκικὰ συνεπείᾳ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, αἱ νῆσοι, περὶ ὧν τὰ ἄρθρα 12 καὶ 15 τῆς παρούσης συνθήκης, ὡς καὶ τὸ ἔδαφος τῆς Θρᾴκης, περὶ οὗ τὸ ἄρθρον 46 § 3. Ὡσαύτως δὲ θὰ μετεῖχον τοῦ χρέους καὶ τὰ σχηματισθέντα ἐν Ἀσίᾳ νέα κράτη ἐξ ἐδαφῶν ἀποσπασθέντων ἐκ τῆς Τουρκίας. Πρὸς τοῦτο, τὸ συμβούλιον τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης θὰ καθώριζεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἄρθρων 50 καὶ 51, τὸ ποσὸν τῶν ἐτησίων δόσεων ἐνίων δανείων, αἵτινες δὲ θὰ ἐβάρυνον τὰς πολιτείας τοῦ καταμερισμοῦ τοῦ ὀθωμανικοῦ δημοσίου χρέους ὑπὸ τύπον χρεολυσίου καὶ τόκου. Αἱ ἐντεῦθεν διαφωνίαι θὰ ἐπελύοντο ὑπὸ διαιτητοῦ, ὅστις θὰ ὑπεδεικνύετο ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ θ' ἀπεφαίνετο ἐντὸς τριῶν μηνῶν τὸ πολύ. Ὁ τρόπος τοῦ καταμερισμοῦ τοῦ ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους θὰ καθωρίζετο ὑπὸ ἐπιτροπῆς, ἥτις θὰ συνήρχετο ἐν Παρισίοις. Τὸ ἄρθρον 53 καθώριζεν ἐπακριβῶς τὸν χρόνον, ἀφ' οὗ θὰ ἤρχετο ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν διαφόρων κρατῶν τοῦ καταμερισμοῦ καὶ ὅστις ἑκάστοτε ἦτο διάφορος.

Οἰκονομικοὶ ὅροι. Οὗτοι διαγράφονται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ εἰς τὰ ἄρθρα 64—91, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὰ περιουσιακὰ δικαιώματα καὶ συμφέροντα, εἰς τὰ συμβόλαια καὶ τὰς παραγραφάς, εἰς τὰς ἀσφαλείας ζωῆς, πυρὸς ἢ ἄλλας, εἰς τὰ δάνεια, ἅτινα ἦσαν ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου ἀπαιτητὰ ἢ ἐγένοντο τοιαῦτα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ ἅτινα δέον νὰ καταβληθῶσι συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς παρούσης συνθήκης, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰ συμβόλαια. Τὸ δημόσιον ὀθωμανικὸν χρέος ἐξῃρέθη, κατὰ κοινὴν συμφωνίαν, τῶν ὡς ἄνω οἰκονομικῶν ὅρων τῆς συνθήκης, ἀναφερομένων κυρίως μόνον εἰς πολίτας, ὧν τὰ κράτη κατέστησαν ἐμπόλεμα διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου. Τῶν πλεονεκτημάτων τῶν οἰκονομικῶν ὅρων θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπωφεληθῶσι καὶ οἱ διατελοῦντες ἁπλῶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν κρατῶν τῆς Συνεννοήσεως ἐν Τουρκίᾳ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὑποστάντες τὰς αὐτὰς ζημίας, ἃς καὶ οἱ κανονικοὶ πολῖται τῶν ἐν λόγῳ κρατῶν. Κατὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ 82 ἄρθρου, οἱ συμβληθέντες πολῖται θὰ ἐθεωροῦντο ὡς ἐχθροὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν θὰ καθίστατο ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατος πλέον πᾶσα μεταξὺ αὐτῶν ἐπικοινωνία ἢ ἀπηγορεύθη αὕτη ἢ κατέστη παράνομος δυνάμει τῶν εἰδικῶν νόμων καὶ διαταγμάτων, εἰς ἃ ὑπεβλήθη τὸ ἓν συμβληθὲν μέρος ὡς πολίτης ἐχθρικοῦ κράτους.

Μεικτὸν διαιτητικὸν δικαστήριον. Μεταξὺ ἑκάστης τῶν συμβληθεισῶν δυνάμεων καὶ τῆς Τουρκίας θὰ συνεκροτεῖτο τοιοῦτον δικαστήριον ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης. Ἕκαστον δικαστήριον θὰ ἀπαρτίζηται ἀπὸ δύο μέλη, ὧν ἕκαστον θὰ διωρίζετο ὑπὸ τοῦ ἐνδιαφερομένου κράτους κατ' ἰδίαν, ὁ δὲ πρόεδρος θὰ διωρίζετο κατόπιν συμφωνίας μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. Ἂν δὲν κατωρθοῦτο νὰ ἐπέλθῃ τοιαύτη ἐντὸς δύο μηνῶν, ὁ πρόεδρος θὰ ἐξελέγετο, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἑνὸς κράτους, ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ ἐν Χάγῃ μονίμου Δικαστηρίου Διεθνοῦς Δικαιοσύνης μεταξὺ τῶν πολιτῶν πολιτειῶν παραμεινασῶν οὐδετέρων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (ἄρθρον 92). Τὰ μεικτὰ διαιτητικὰ δικαστήρια θὰ ἑδρεύωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἑκα-

Digitized by Google

στον δὲ κράτος θὰ ἠδύνατο νὰ διορίσῃ ἕνα ἢ πλειοτέρους πράκτορας, διὰ ν' ἀντιπροσωπεύσωσι τοῦτο ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, τὸ ὁποῖον θ' ἀποφαίνηται ἑκάστοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δικαιοσύνης, τῆς εὐθυδικίας καὶ τῆς καλῆς πίστεως. Αἱ ἀποφάσεις θὰ ἐλαμβάνοντο κατὰ πλειοψηφίαν, θὰ εἶναι δὲ ὁριστικαὶ καὶ ὑποχρεωτικαὶ διὰ τοὺς πολίτας τῶν δύο κρατῶν, ἅτινα ὑποχρεοῦνται ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐκτέλεσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους των ἄνευ οὐδεμιᾶς διαδικασίας ἐκτελέσεως. Ἕκαστον μεικτὸν διαιτητικὸν δικαστήριον θὰ καθώριζε τοὺς κανόνας τῆς παρ' αὐτῷ διαδικασίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν, ἃς διαγράφει τὸ ἄρθρον 95. Παρ' ἑκάστῳ δικαστηρίῳ θὰ ὑπάρχῃ γενικὸς γραμματεύς, παρ' ᾧ ἕκαστον κράτος θὰ ἠδύνατο νὰ διορίσῃ ἕνα ἢ πλειοτέρους γραμματεῖς.

Συνθῆκαι. Κατὰ τὸ ἄρθρον 99, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς παρούσης συνθήκης θὰ ἐτίθεντο ἐκ νέου ἐν ἰσχύϊ μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ ἐκείνων ἐκ τῶν νῦν συμβληθέντων κρατῶν, ἅτινα ὑπέγραψαν ταύτας, ὀκτὼ ἐν ὅλῳ συμβάσεις οἰκονομικῆς ἢ τεχνικῆς φύσεως, ρητῶς ἀναφερόμεναι. Τὸ ἄρθρον 100 ὑποχρεοῖ τὴν Τουρκίαν, ὅπως προσχωρήσῃ εἰς δέκα τέσσαρας ἑτέρας συμβάσεις, τὰς ὁποίας ἀναγράφει τὸ ἄρθρον.

Ζητήματα συγκοινωνίας καὶ ὑγειονομικά. Ταῦτα διαγράφονται εἰς τὰ ἄρθρα 101—118. Κατὰ τὸ ἄρθρον 107 οἱ ἐπιβάται καὶ τὰ ἐμπορεύματα, ἅτινα θὰ ἐπωφελοῦντο ὑπὸ διαμετακόμισιν τῶν τριῶν διακλαδώσεων τῶν ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων παρὰ τὸ Κούλελι-Μπουργάς, δὲν θὰ κατέβαλλον διὰ τὴν διαμετακόμισιν ταύτην τέλος τι, οὐδὲ θὰ ὑπέκειντο εἰς τελωνειακὸν ἔλεγχον ἢ τοιοῦτον διαβατηρίων. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀνωτέρω διατάξεων θὰ ἀνετίθετο εἰς ἐπίτροπον, ὅστις θὰ διωρίζετο ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ παρ' ᾧ ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἔχωσιν ἴδιον ἑκάστη ἀντιπρόσωπον. Πενταετίαν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς συνθήκης ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία θὰ ἠδύναντο ν' ἀπευθυνθῶσι μεμονωμένως εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας, διὰ νὰ ἀποφανθῇ τοῦτο ἂν δέον εἰσέτι νὰ διατηρηθῇ ὁ θεσμὸς τοῦ ἐλέγχου τοῦ ὡς ἄνω ἐπιτρόπου. Διὰ τοῦ ἄρθρου 113 κατηργοῦντο τὰ ἐν Τουρκίᾳ λειτουργοῦντα ξένα ταχυδρομικὰ γραφεῖα. Τὸ ἄρθρον 114 κατήργει τὸ ἀνώτατον ὑγειονομικὸν συμβούλιον, τῆς τουρκικῆς διοικήσεως ἀναλαμβανούσης τὴν ὑγειονομικὴν ὀργάνωσιν τῶν ἀκτῶν καὶ τῶν συνόρων τῆς Τουρκίας. Τὸ καταβαλλόμενον ὑγειονομικὸν τέλος θὰ εἶναι ἓν πάντοτε καὶ τὸ αὐτὸ καὶ θὰ ἀπαιτῆται ἀπὸ πάντα ἐν γένει τὰ πλοῖα, τόσον τουρκικὰ ὅσον καὶ ἀλλοδαπά, ὡς καὶ ἀπὸ πάντας τοὺς ἀλλοδαποὺς πολίτας ὑπὸ τοὺς ἰδίους ὅρους ὑφ' οὓς καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους τοιούτους.

Κοιμητήρια καὶ ἀναμνηστικὰ μνημεῖα. Τὰ συμβαλλόμενα μέρη ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως σεβασθῶσι καὶ συντηρήσωσι τὰ τυχὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῶν εὑρισκόμενα κοιμητήρια, τάφους, ὀστεοθήκας καὶ ἀναμνηστικὰ μνημεῖα τῶν ἀνδρῶν τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης τῶν πεσόντων ἢ ἀποθανόντων ἐκ τραυμάτων, δυστυχημάτων ἢ ἀσθενειῶν ἀπὸ τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1914, ὡς καὶ τῶν αἰχμαλώτων πολέμου ἢ τῶν πολιτικῶν τοιούτων, ἀποθανόντων ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἀπὸ τῆς αὐτῆς χρονολογίας καὶ ἐντεῦθεν. Ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰταλία ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία ἀφ' ἑτέρου συνῆψαν εἰδικὰς συμφωνίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀναφερομένας εἰς τὰ ἄρθρα 128—136. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται κατ' αὐτὰς νὰ παραχωρήσῃ μονίμως καὶ κεχωρισμένως εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν τὰ ἐδάφη, ἐφ' ὧν εὑρίσκονται κοιμητήρια, τάφοι, ὀστεοθῆκαι καὶ ἀναμνηστικὰ μνημεῖα. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀναλαμβάνει τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν διὰ παρόμοια μέρη κείμενα ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰταλία θὰ σχηματίσωσι, κεχωρισμένως ἑκάστη, εἰδικὴν ἐπιτροπήν, ἧς σκοπὸς θὰ ἦτο ἡ ἀναγνώρισις τῶν μερῶν, εἰς ἃ ἐγένοντο ἐνταφιασμοί, ἡ συγκέντρωσις τῶν λειψάνων, ἡ ὑπόδειξις τῶν μερῶν, ἅτινα θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς κοιμητήρια, καὶ πάντα τὰ σχετικὰ ζητήματα. Παρ' ἑκάστῃ ἐπιτροπῇ ἡ ἑλληνικὴ ἢ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα ὅπως διορίσουν εἰδικὸν ἀντιπρόσωπον αὐτῶν. Τὰ παραχωρούμενα ἐδάφη δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο δι' ἄλλους σκοπούς, ἰδίᾳ στρατιωτικούς, ναυτικοὺς ἢ ἐμπορικούς. Αἱ τρεῖς ἀνωτέρω δυνάμεις θὰ εἶναι ἐλεύθεραι, ὅπως ἐμπιστευθῶσιν εἰς ἐκτελεστικὰ ὄργανα τῆς ἀρεσκείας αὐτῶν τὴν σύστασιν καὶ διατήρησιν τῶν κοιμητηρίων καὶ τῶν μνημείων, θὰ ἔχωσι δὲ τὸ δικαίωμα ὅπως, ἐν Τουρκίᾳ, διαφυλάττωσι ταῦτα δι' εἰδικῶν φυλάκων, ἐκλεγομένων μεταξὺ τῶν πολιτῶν των. Οἱ φύλακες οὗτοι θ' ἀνεγνωρίζοντο ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν ὡς τοιοῦτοι, δὲν θὰ εἶχον στρατιωτικὴν ἰδιότητα, ἀλλὰ θὰ ἠδύναντο διὰ τὴν προσωπικὴν αὐτῶν ἄμυναν νὰ φέρωσιν αὐτόματον περίστροφον. Τὸ ἄρθρον 129 ἐκανόνιζε λεπτομερῶς τοὺς ὅρους τῆς εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν παραχωρήσεως γηπέδων ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἀρὶ-Μπουρνοῦ.

Ἐπικύρωσις. Ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης θὰ ἐπεκυροῦτο ἐν βραχυτάτῃ προθεσμίᾳ, αἱ δὲ ἐπικυρώσεις θὰ κατετίθεντο ἐν Παρισίοις. Πρῶτόν τι πρακτικὸν καταθέσεως θὰ ὑπεγράφετο ἅμα ὡς ἡ Τουρκία ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ Μ. Βρεττανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἰαπωνία ἢ τρεῖς μόνον μεταξὺ αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου, κατέθετον τὰ ἔγγραφα τῆς ἐκ μέρους αὐτῶν ἐπικυρώσεως. Ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ ἐν λόγῳ πρακτικοῦ θὰ ἤρχετο ἡ ἰσχὺς τῆς συνθήκης διὰ τὰς ὡς ἄνω πολιτείας. Διὰ τὰς λοιπὰς πολιτείας αὕτη θὰ ἤρχετο ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς καταθέσεως ἑκάστης ἐπικυρώσεως.

Σύμβασις περὶ τῶν Στενῶν. Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ των ὅπως ἐξασφαλίσωσιν, εἰς τὰ Στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ἐλευθερίαν διόδου καὶ ναυσιπλοΐας εἰς τὰ πλοῖα πάντων τῶν κρατῶν, ἀναγκαίαν διὰ τὴν παγκόσμιον εἰρήνην καὶ τὸ ἐμπόριον, τὰ συμβληθέντα κράτη συνῆψαν τὴν 24 Ἰουλίου 1923 εἰδικὴν σύμβασιν. Διὰ τοῦ 1 ἄρθρου προεκηρύσσετο ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῆς διελεύσεως κατὰ θάλασσαν ἢ διὰ τοῦ ἀέρος διὰ τῶν Στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ τοῦ Βοσπόρου. Ἡ διέλευσις πλοίων καὶ ἀεροπλοίων, πολεμικῶν ἢ ἐμπορικῶν, ἐν καιρῷ εἰρήνης ἢ πολέμου, θὰ διείπετο ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὸ τῶν λεπτομερῶν διατάξεων, αἵτινες ἀναγράφονται ἐν τῷ εἰδικῷ παραρτήματι τοῦ ἄρθρου 2.

Α'. Πλοῖα καὶ ἀερόπλοια ἐμπορικά, συμπεριλαμβανομένων εἰς τὰ πρῶτα τῶν πλωτῶν νοσοκομείων, τῶν θαλαμηγῶν καὶ τῶν ἁλιευτικῶν.

1) Ἐν καταστάσει εἰρήνης. Πλήρης ἐλευθερία διελεύσεως, τόσον τὴν ἡμέραν ὅσον καὶ τὴν νύκτα, ἀνεξαρτήτως σημαίας καὶ φορτίου. Οὐδεμία διατύπωσις, ἐπιβάρυνσις ἢ τέλος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ ἐκτὸς τῆς τηρήσεως τῶν διεθνῶν ὑγειονομικῶν διατάξεων καὶ τῆς πληρωμῆς τῶν παρασχεθεισῶν ὑπηρεσιῶν διὰ πλοηγίαν, ρυμούλκησιν καὶ τὰ τούτοις παρεμφερῆ. Ἡ χρησιμοποίησις πλοηγοῦ θὰ παρέμενε προαιρετική.

2) Ἐν καταστάσει πολέμου, τῆς Τουρκίας παραμενούσης οὐδετέρας. Πλήρης ὡσαύτως ἐλευθερία διελεύσεως, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας διατάξεις. Ἡ Τουρκία, ὡς οὐδετέρα πολιτεία, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέτρα δυνάμενα νὰ παρακωλύσωσι τὴν διὰ τῶν Στενῶν ναυσιπλοΐαν, ὧν τὰ ὕδατα δέον νὰ παραμείνωσιν ἀπολύτως ἐλεύθερα.

3) Ἐν καταστάσει πολέμου, τῆς Τουρκίας οὔσης ἐμπολέμου. Ἐλευθερία διελεύσεως διὰ τὰ οὐδέτερα ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ ἀερόπλοια, τὰ μὴ χρησιμοποιούμενα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐχθροῦ διὰ μεταφορᾶς πρὸς αὐτὸν λαθρεμπορίου τοῦ πολέμου, στρατευμάτων. Ἡ Τουρκία θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα ἐπισκέψεως τῶν διερχομένων πλοίων, ὡς καὶ τῶν ἀεροπλοίων, ὑποχρεουμένων εἰς προσγείωσιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἡ Τουρκία θὰ ἔχῃ τὴν εὐχέρειαν νὰ λάβῃ τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς παρεμπόδισιν τῶν ἐχθρικῶν ἐμπορικῶν πλοίων, ὅπως διέλθωσι διὰ τῶν Στενῶν. Ἀλλὰ τὰ μέτρα ταῦτα δὲν θὰ ἦσαν φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ παρακωληθῇ ἡ ἐλευθέρα δίοδος εἰς τὰ οὐδέτερα πλοῖα.

Β'. Πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἀερόπλοια, συμπεριλαμβανομένων εἰς τὰ πρῶτα τῶν βοηθητικῶν πλοίων, τῶν μεταγωγικῶν στρατοῦ ἢ χρησιμευόντων διὰ βάσιν ἀεροπλάνων.

1) Ἐν καιρῷ εἰρήνης. Πλήρης ἐλευθερία διελεύσεως τόσον τὴν νύκτα ὅσον καὶ τὴν ἡμέραν, ἀνεξαρτήτως ἐθνικότητος καὶ ἄνευ ἐκπληρώσεως διατυπώσεώς τινος ἢ καταβολῆς τέλους. Τὰ ἀλλοδαπὰ πολεμικὰ πλοῖα, ἅτινα θὰ διήρχοντο διὰ τῶν Στενῶν κατευθυνόμενα πρὸς τὸν Εὔξεινον, δὲν θὰ ἠδύναντο κατὰ δύναμιν νὰ ὑπερβῶσι τὸν ἰσχυρότερον στόλον κράτους τινὸς παρακτίου κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διελεύσεως αὐτῶν διὰ τῶν Στενῶν. Οὐχ ἧττον, τὰ τρίτα κράτη θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα ν' ἀποστείλωσιν εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον τρία τὸ πολὺ πολεμικὰ πλοῖα, ὧν ἕκαστον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ τοὺς 10 000 τόννους. Ἕκαστον παράκτιον κράτος θ' ἀνακοινώνῃ τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ τὴν 1 Ἰουλίου εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Στενῶν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πολεμικῶν αὐτοῦ πλοίων.

2) Ἐν καιρῷ πολέμου, τῆς Τουρκίας παραμενούσης οὐδετέρας. Πλήρης ἐλευθερία διελεύσεως. Η Τουρκία ὡς οὐδέτερον κράτος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέτρα δυνάμενα νὰ παρακωλύσωσι τὴν εἰς τὰ Στενὰ ναυσιπλοΐαν, ὧν τὰ ὕδατα δέον νὰ παραμείνωσιν ἐντελῶς ἐλεύθερα. Ἀπαγορεύεται εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἀερόπλοια τῶν ἐμπολέμων μερῶν νὰ προβαίνωσιν εἰς καταλήψεις ἐντὸς τῶν Στενῶν, εἰς νηοψίας καὶ ἐν γένει εἰς ἐχθροπραξίας.

3) Ἐν καιρῷ πολέμου, τῆς Τουρκίας οὔσης ἐμπολέμου. Πλήρης ἐλευθερία διελεύσεως διὰ τὰ οὐδέτερα πολεμικὰ πλοῖα ἄνευ διατυπώσεώς τινος ἢ καταβολῆς τέλους. Τὰ ὑπὸ τῆς Τουρκίας ληφθησόμενα μέτρα πρὸς παρεμπόδισιν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων καὶ ἀεροπλοίων, ὅπως χρησιμοποιήσωσι τὰ Στενά, δὲν θὰ ἦσαν τοιαύτης φύσεως, ὥστε ν' ἀπαγορευθῇ ἡ ἐλευθέρα δι' αὐτῶν δίοδος τῶν οὐδετέρων πλοίων καὶ ἀεροπλοίων.

Γ'. Τὰ ὑποβρύχια τῶν κρατῶν τῶν διατελούντων ἐν καταστάσει εἰρήνης μετὰ τῆς Τουρκίας δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ διέλθωσι διὰ τῶν Στενῶν ἐν καταδύσει. Τὰ διὰ τῶν Στενῶν διερχόμενα πολεμικὰ πλοῖα δὲν θὰ ἠδύναντο, ἐξαιρουμένων τῶν περιπτώσεων τῆς ἀβαρίας καὶ τῆς τρικυμίας, νὰ παραμείνωσιν ἐντὸς αὐτῶν πέραν τοῦ ἀναγκαιοῦντος χρόνου διὰ τὴν διέλευσιν ταύτην. Ἡ § 6 τοῦ παραρτήματος καθορίζει τὰ ληφθησόμενα ὑγειονομικὰ μέτρα.

Τὸ ἄρθρον 4 τῆς συμβάσεως καθορίζει ζώνας καὶ νήσους, αἵτινες θὰ ἐξουδετεροῦντο στρατιωτικῶς: 1) Αἱ δύο ἀκταὶ τῶν Στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου κατὰ ἐσωτερικὴν ἔκτασιν λεπτομερῶς ἀναγραφομένην ἐν § 1. 2) Πᾶσαι αἱ νῆσοι τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ, ἐκτὸς τῆς τοῦ Ἐμὶρ-Ἀλῆ-Ἀδασί. καὶ 3) Ἐν τῷ Αἰγαίῳ, αἱ νῆσοι Σαμοθράκη, Λῆμνος, Ἴμβρος, Τένεδος. Τετραμελὴς διεθνὴς ἐπιτροπὴ θὰ συνήρχετο ἐντὸς δεκαπενθημέρου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς παρούσης συμβάσεως πρὸς καθορισμὸν ἐπὶ τόπου τῶν ὡς ἄνω ζωνῶν. Εἰς τὰς ζώνας ταύτας καὶ τὰς νήσους δὲν θὰ ἐπετρέποντο ὀχυρωματικὰ ἔργα, ναυτικαὶ βάσεις ἢ στρατιωτικῆς ἀεροπλοΐας, ὡς καὶ παραμονὴ στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἐξαιρέσει τῶν ἀστυνομικῶν δυνάμεων, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι πρὸς τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως. Ἐν τούτοις, ἡ Τουρκία θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα, ὅπως αἱ στρατιωτικαὶ αὐτῆς δυνάμεις διέρχωνται ὑπὸ διαμετακόμισιν διὰ τῶν ἐξουδετερωθεισῶν ζωνῶν καὶ νήσων τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους. Τὰ τουρκικὰ ἀερόπλοια θὰ ἠδύναντο νὰ ἵπτανται ὕπερθεν τῶν Στενῶν ὡς καὶ τῶν ζωνῶν ὡς καὶ νὰ προσγειοῦνται ἐντὸς αὐτῶν ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ. Ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς πέριξ αὐτῆς θὰ ἠδύνατο νὰ παραμένῃ φρουρὰ ἐκ 12.000 ἀνδρῶν τὸ πολὺ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως. Συμφώνως πρὸς τὸ 10 ἄρθρον, θὰ συνιστᾶτο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτροπὴ τῶν Στενῶν, ἥτις θ' ἀπηρτίζετο ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἰαπωνίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Νοτιοσλαυΐας. Πρόεδρος θὰ ἦτο ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Τουρκίας. Ἀποστολὴ τῆς ἐπιτροπῆς θὰ ἦτο ἡ ἐξασφάλισις τῆς τηρήσεως τῶν διατάξεων τοῦ παραρτήματος, τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὴν διέλευσιν τῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀεροπλοίων. Θὰ ἐξετέλει δὲ τὴν ἀποστολήν της ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Λίαν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ διάταξις τοῦ 18 ἄρθρου, καθ' ὅ, ἂν παρεβιάζετο διάταξίς τις ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς διὰ τῶν Στενῶν διελεύσεως, ἢ ἐλάμβανε χώραν αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσις ἢ ἐχθροπραξία δυναμένη νὰ θέσῃ ἐν κινδύνῳ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ναυσιπλοΐας εἰς τὰ Στενὰ ἢ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐξουδετερωθεισῶν ζωνῶν, τότε πάντα τὰ συμβληθέντα κράτη καί, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ Γαλλία, ἡ Μ. Βρεττανία, ἡ Ἰταλια καὶ ἡ Ἰαπωνία θὰ παρημπόδιζον τὰς τοιαύτας ἐνεργείας ἀπὸ κοινοῦ διὰ τῶν μέσων, ἅτινα θὰ καθώριζε σχετικῶς ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν.

Σύμβασις περὶ τῶν συνόρων τῆς Θράκης. Κατὰ τὸ 1 ἄρθρον αὐτῆς, τὰ ἐδάφη τὰ κείμενα ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τῶν συνόρων, ἅτινα ἐν τῇ Θράκῃ χωρίζουσι τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἐξουδετερωθῶσι στρατιωτικῶς ἐπὶ ἐκτάσεως περίπου τριάκοντα χιλιομέτρων, ἐπακριβῶς καθοριζομένης ἐν τῷ ἄρθρῳ. Πάντα τὰ ὑπάρχοντα ὀχυρωματικὰ ἔργα θὰ ἀφωπλίζοντο καὶ θὰ κατηδαφίζοντο τῇ φροντίδι τοῦ κράτους, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὁποίου εὑρίσκοντο. Δὲν θὰ ἐπετρέπετο ἡ κατασκευὴ νέων ἔργων τοιαύτης φύσεως εἰς τὰς ἐξουδετερωθείσας ζώνας, οὔτε ἡ παραμονὴ ἢ ἡ μετακίνησις στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἐξαιρέσει τῶν ἀστυνομικῶν καὶ τελωνειακῶν δυνάμεων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν λόγῳ δυνάμεων δὲν θὰ ὑπερέβαινε τοὺς 5.000 ἄνδρας ἐν τῇ τουρκικῇ ζώνῃ, καὶ ἀνὰ 2.500 τοιούτους εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἢ τὴν ἑλληνικὴν ζώνην. Θὰ ἀπηγορεύετο ἡ ὕπερθεν τῶν τριῶν ὡς ἄνω ζωνῶν πτῆσις στρατιωτικῶν ἢ ναυτικῶν ἀεροπλάνων οἱουδήποτε κράτους. Τὰ παράπονα τῆς Τουρκίας, Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας ἐπὶ μὴ τηρήσει τῶν ἀνωτέρω διατάξεων θὰ παρεπέμποντο πρὸς ἐξέτασιν εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Σύμβασις ἐγκαταστάσεως καὶ δικαστικῆς δικαιοδοσίας. Τὸ 1 ἄρθρον τῆς συμβάσεως ὁρίζει ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν διατάξεων τοῦ α' κεφαλαίου αὐτῆς εἰς τοὺς πολίτας καὶ τὰς ἑταιρείας τῶν λοιπῶν συμβληθέντων κρατῶν ἐν Τουρκίᾳ διατελεῖ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς παροχῆς πλήρους ἀμοιβαιότητος ἐκ μέρους τῶν κρατῶν τούτων εἰς τοὺς παρ' αὐτοῖς Τούρκους πολίτας ὡς καὶ τὰς ἑταιρείας. Ἐν Τουρκίᾳ οἱ πολῖται τῶν λοιπῶν συμβληθέντων κρατῶν θ' ἀπολαύωσι τῆς πλήρους προστασίας τῶν ἐγχωρίων νόμων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν, τὴν περιουσίαν, τὰ δικαιώ-

Digitized by Google

ματα καὶ τὰ συμφέροντα, ἔχοντες τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκτήσεως, κατοχῆς, ὡς καὶ ἀπαλλοτριώσεως παντὸς εἴδους κινητῆς ἢ ἀκινήτου περιουσίας. Θὰ ἐξαιροῦνται δὲ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ὡς καὶ πάσης ὑποχρεώσεως ἢ ἐπιβαρύνσεως, ἀντικαθιστώσης τὴν ἐν λόγῳ ὑπηρεσίαν. Κατὰ τὸ 7 ἄρθρον ἡ Τουρκία θὰ εἶχεν, εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, τὸ δικαίωμα τῆς ἀπελάσεως ἀλλοδαπῶν πολιτῶν, ὧν τὰ κράτη θὰ ὑπεχρεοῦντο νὰ δεχθῶσι τόσον αὐτούς, ὅσον καὶ τὰς οἰκογενείας των. Τὰ ἄρθρα 8—13 καθορίζουσι τὰ κατὰ τὴν φορολογίαν τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀλλοδαπῶν πολιτῶν καὶ ἑταιρειῶν, τὰ δὲ ἄρθρα 14—18 τὰ κατὰ τὴν δικαστικὴν δικαιοδοσίαν, ἥτις ἐν γένει θὰ ἐκανονίζετο συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Τὸ ἄρθρον 16 εἰσῆγεν ἐν τούτῳ ἐξαίρεσιν διὰ τὰ ζητήματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν προσωπικὸν ἢ οἰκογενειακὸν θεσμὸν τῶν ἀλλοδαπῶν πολιτῶν μὴ Μουσουλμάνων, δι' ἃ θὰ ἦσαν μόνα ἁρμόδια τὰ δικαστήρια τῶν κρατῶν, εἰς ἃ οὗτοι ἀνήκουσιν, ἢ ἕτεραι ἀρχαί. Τὰ τουρκικὰ δικαστήρια θὰ ἠδύναντο νὰ κηρυχθῶσιν ἁρμόδια διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων, ἂν πάντες οἱ διάδικοι ἐδήλουν ἐγγράφως, ὅτι ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν, ταῦτα δὲ θ' ἀπεφαίνοντο ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἐφαρμοστέου ἀλλοδαποῦ νόμου.

Ἡ σύμβασις αὕτη συνωμολογήθη δι' ἑπτὰ ἔτη ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος αὐτῆς.

Ἐμπορικὴ σύμβασις. Κατὰ τὸ 1 ἄρθρον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς συμβάσεως θὰ ἐφαρμόζωνται ἐν Τουρκίᾳ διὰ τὰ ἐμπορεύματα, ἅτινα εἰσάγονται ἐκ τῶν συμβληθέντων κρατῶν, τὰ εἰσαγωγικὰ δασμολογικὰ τέλη τοῦ τουρκικοῦ δασμολογίου τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1916, εἰσπραττόμενα εἰς τουρκικὸν χαρτονόμισμα. Ἡ Τουρκία θὰ κατήργει κατ' ἀρχὴν τοὺς περιορισμοὺς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων, θὰ παρέμενον δὲ μόνον οἱ διὰ τοὺς ἑπτὰ λόγους, οἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὸ 3 ἄρθρον. Ἡ Τουρκία ἐπὶ ἀμοιβαιότητι ὑποχρεοῦται νὰ παράσχῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν λοιπῶν συμβληθέντων κρατῶν τὰ αὐτὰ δικαιώματα, ἅτινα παραχωρεῖ καὶ εἰς τὰ ἰθαγενῆ πλοῖα, ἢ τὰ ἐξαιρετικὰ δικαιώματα, ἅτινα παρεχώρησεν εἰς τὰ πλοῖα τρίτου τινὸς κράτους. Ἡ Τουρκία ἐπιφυλάσσει μόνον εἰς τὰ πλοῖα αὐτῆς τὸ δικαίωμα τῆς ἁλιείας, τῆς μικρᾶς ἀκτοπλοΐας, τουτέστι τῆς μεταφορᾶς ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων ἀπὸ λιμένος εἰς λειμένα τοῦ ἐδάφους της, τῆς πλοηγίας, ρυμουλκήσεως ὡς καὶ τῶν λοιπῶν λιμενικῶν ἢ ἐσωτερικῶν ὑπηρεσιῶν. Ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους ἡ Τουρκία θὰ παρεχώρει τὴν μικρὰν ἀκτοπλοΐαν εἰς ἐννέα ἀγγλικάς, γαλλικὰς καὶ ἰταλικὰς ἀτμοπλοϊκὰς ἑταιρείας. Ἡ Τουρκία ὑποχρεοῦται πρὸ τῆς παρελεύσεως ἔτους ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς συμβάσεως νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν ἀπὸ 20 Μαρτίου 1883 σύμβασιν τῶν Παρισίων πρὸς προστασίαν τῆς βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας, ὡς καὶ τὴν ἀπὸ 9 Σεπτεμβρίου 1886 σύμβασιν τῆς Βέρνης πρὸς προστασίαν τῶν φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἔργων. Ἂν τὰ λοιπὰ συμβληθέντα κράτη εἰς τὰς ἀνωτέρω δύο συμβάσεις δὲν διετύπουν ἐπιφυλάξεις ἐντὸς ἑνὸς ἔτους κατὰ τοῦ δικαιώματος πρὸς μετάφρασιν εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν τῶν ἀλλοδαπῶν φορολογικῶν ἔργων, τὸ ὁποῖον ἐπεφύλασσεν εἰς ἑαυτὴν ἡ Τουρκία, τότε τὰ κράτη, τὰ συμβληθέντα ἐν τῇ παρούσῃ ἐμπορικῇ συμβάσει, θὰ ἀνεγνώριζον εἰς τὴν Τουρκίαν τὸ τοιοῦτον δικαίωμα μεταφράσεως καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἰσχύος τῆς συμβάσεως. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ἡ Τουρκία θὰ ἠδύνατο νὰ ἄρῃ τὴν γενομένην προσχώρησιν αὐτῆς εἰς τὰς δύο συμβάσεις τῶν Παρισίων καὶ τῆς Βέρνης (ἄρθρον 14). Ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία, ἡ Ρουμανία καὶ ἡ Νοτιοσλαυΐα θὰ ἠδύναντο νὰ καταγγείλωσι τὴν ἐμπορικὴν ταύτην σύμβασιν τριάκοντα μῆνας μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος της. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ σύμβασις κατηγγέλθη ὑπὸ τῆς Τουρκίας, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ νέον αὐτῆς δασμολόγιον, τὴν 8ην Ἰουνίου 1929. Ἔκτοτε ἡ Ἑλλὰς συνῆψε προσωρινὰς τριμήνους συμφωνίας μετὰ τῆς Τουρκίας, μεθ' ἧς μόνον ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Λεττονία κατώρθωσαν μέχρι τοῦδε νὰ συνάψωσιν ὁριστικὰς ἐμπορικὰς συμβάσεις.

Σύμβασις περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν ἑλληνικῶν καὶ μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν. Ἡ σύμβασις, ὑπογραφεῖσα τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1923, ὁρίζει ὅτι ἀπὸ τῆς 1ης Μαΐου 1923 θ' ἀρχίσῃ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἀνταλλαγὴ τῶν Τούρκων πολιτῶν ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος, τῶν ἐγκατεστημένων ἐπὶ τουρκικοῦ ἐδάφους, καὶ τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν μουσουλμανικῆς θρησκείας, τῶν ἐγκατεστημένων ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Ἐπιστροφὴ τῶν ἐν λόγῳ προσώπων εἰς Τουρκίαν ἢ εἰς Ἑλλάδα θὰ ἐπετρέπετο μόνον κατόπιν εἰδικῆς ἀδείας τῆς τουρκικῆς ἢ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως (ἄρθρον 1). Εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀνταλλαγὴν δὲν θὰ ὑπήγοντο: 1) Οἱ Μουσουλμᾶνοι κάτοικοι τῆς δυτικῆς Θρᾴκης, καὶ 2) Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς τοιοῦτοι δὲ ἐθεωροῦντο πάντες οἱ ἐγκατεστημένοι πρὸ τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1918 εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς νομαρχίας τῆς πόλεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς εἶχε καθορισθῆ ἡ περιφέρεια αὕτη διὰ νόμου τῷ 1912. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν θὰ ὑπήγοντο οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Μουσουλμᾶνοι, οἱ ἐγκαταλείψαντες ἀπὸ τῆς 18ης Ὀκτωβρίου 1912 τὰ ἐδάφη, ὧν οἱ πληθυσμοὶ θὰ ἀντηλλάσσοντο (ἄρθρον 3). Οἱ μετανάσται, ἀποβάλλοντες τὴν ἰθαγένειάν των, θ' ἀπέκτων τὴν τοῦ κράτους τοῦ προορισμοῦ των, ἅμα τῇ ἀφίξει εἰς τὸ ἔδαφος τούτου. Θὰ συνιστᾶτο μεικτὴ ἐπιτροπή, ἧς ἀποστολὴ θὰ ἦτο ἡ διευκόλυνσις τῆς μεταναστεύσεως καὶ ἡ ἐκκαθάρισις τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας. Ἡ ἐπιτροπή, ἧς αἱ ἀποφάσεις θὰ ἐλαμβάνοντο κατὰ πλειοψηφίαν, θὰ συνέκειτο ἀπὸ τέσσαρας ἀντιπροσώπους τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰσαρίθμους τῆς Τουρκίας, ὡς καὶ ἀπὸ τρεῖς πολίτας ἀνήκοντας εἰς κράτη παραμείναντα οὐδέτερα κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, οἵτινες δὲ θὰ ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Ἡ σύμβασις αὕτη προὐκάλεσε πλεῖστα ὅσα ζητήματα. Ἡ ἀκριβὴς σημασία τοῦ ὅρου «ἐγκατεστημένοι» τοῦ ἄρθρου 2 ἔδωκε λαβὴν εἰς μακρὰς συζητήσεις ἐν τῇ μεικτῇ ἐπιτροπῇ, ἥτις τὴν 15ην Σεπτεμβρίου 1924 ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ νομικοῦ αὐτῆς τμήματος. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπρόκειτο νὰ ἀπελάσωσιν ἐκεῖθεν 4.500 Ἕλληνας θεωρηθέντας ὡς μὴ ὑπαγομένους εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐγκατεστημένων. Ἡ Ἑλλὰς ἀνεφέρθη σχετικῶς εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν τὴν 22αν Ὀκτωβρίου 1924, ἧς τὸ συμβούλιον προσεκάλεσε τὴν μεικτὴν ἐπιτροπήν, ὅπως ἐν ὁλομελείᾳ προβῇ εἰς διευθέτησιν τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων. Μὴ κατορθωθέντος τούτου ὁ πρόεδρος τῆς μεικτῆς ἐπιτροπῆς ἐζήτησε τὴν 19ην Νοεμβρίου 1924 τὴν συμβουλευτικὴν γνωμοδότησιν τοῦ ἐν Χάγῃ μονίμου δικαστηρίου διεθνοῦς δικαιοσύνης, ὅπερ ἐξέδωκε τὴν γνωμοδότησίν του τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1925 εὐνοϊκὴν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀπόψεως. Τὴν 21ην Ἰουνίου 1925 συνωμολογήθησαν ἐν Ἀγκύρᾳ ἰδιαίτεραι συμφωνίαι μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἄρθρων 2 καὶ 16 τῆς περὶ ἀνταλλαγῆς συμβάσεως. Τὴν 1ην Δεκεμβρίου 1926 συνήφθη ἐν Ἀθήναις νέα συμφωνία μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἐξ ἄρθρων 17, ἀφορῶσα εἰς τὸν τρόπον ἐκτελέσεως ὑποχρεώσεών τινων ἀπορρεουσῶν ἐκ τῶν ἐν Λωζάννῃ ὑπογραφεισῶν συμβάσεων. Ἐν τῇ ἀπὸ 19 Μαρτίου 1927 γενικῇ συνελεύσει τῆς μεικτῆς ἐπιτροπῆς ἐλήφθησαν 2 ὑπ' ἀριθμὸν 27 καὶ 28 ἀποφάσεις, δι' ὧν ἐλύοντο ἔνια ἐκκρεμῆ ζητήματα. Αἱ ἀποφάσεις αὗται ἐφηρμόσθησαν ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἤρξαντο νὰ παρεμβάλλωσι προσκόμματα. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ τελικοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμφωνίας τῆς 1ης Δεκεμβρίου 1926 ἔδωκε λαβὴν εἰς μακρὰς συζητήσεις. Τὸ ἐν Χάγῃ μόνιμον δικαστήριον διεθνοῦς δικαιοσύνης, οὗ ἐζητήθη ἡ γνωμοδότησις, ἔλυσε τὸ ζήτημα τὴν 28 Αὐγούστου 1928 ὑπὲρ τῆς τουρκικῆς ἀπόψεως. Μετὰ ἐπιπόνους διαπραγματεύσεις ὑπεγράφη τὴν 10ην Ἰουνίου 1930 νέα συμφωνία ἐν Ἀγκύρᾳ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν, δι' ἧς ἐτροποποιοῦντο ἢ ἐκανονίζοντο ἔνιαι διατάξεις τῆς ἀρχικῆς περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν συμβάσεως, ὧν αἱ ἐγκαταλειφθεῖσαι ἐν Τουρκίᾳ ἢ ἐν Ἑλλάδι περιουσίαι θὰ περιήρχοντο κατὰ πλήρη κυριότητα εἰς τὸ κράτος (ἄρθρα 1, 2).

Δήλωσις περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι μουσουλμανικῶν περιουσιῶν. Ἡ ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία προέβη τὴν 24ην Ἰουλίου 1923 εἰς δήλωσιν, καθ' ἣν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν θὰ παρέβλαπτε τὰ δικαιώματα ἰδιοκτησίας τῶν Μουσουλμάνων, οἵτινες, μὴ ὑπαγόμενοι εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀνταλλαγήν, εἶχον ἀπέλθει ἐξ Ἑλλάδος, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Κρήτης, πρὸ τῆς 18ης Ὀκτωβρίου 1912 ἢ διέμενον πάντοτε ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Μουσουλμᾶνοι θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσωσιν ἐλευθέρως τὰς ἐν λόγῳ περιουσίας των, αἰρομένων πάντων τῶν κατ' αὐτῶν ληφθέντων μέτρων. Ἡ ἀπαλλοτρίωσις θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ διὰ μέσου τῆς μεικτῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν, ἂν οἱ ἐνδιαφερόμενοι Μουσουλμᾶνοι ἐζήτουν τοῦτο παρ' αὐτῆς.

Δήλωσις περὶ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης ἐν Τουρκίᾳ. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις διὰ μονομεροῦς αὐτῆς πράξεως κατήργησεν ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1914 τὸ καθεστὼς τῶν διομολογήσεων. Τὰ ἄρθρα 136 καὶ 261 τῆς ἀπὸ 10 Αὐγούστου 1920 συνθήκης τῶν Σεβρῶν ὥριζον ὅτι τὸ καθεστὼς τῶν διομολογήσεων θὰ ἐπανήρχετο ἐν ἰσχύϊ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν κρατῶν τῆς συνεννοήσεως, ἅτινα ἀπήλαυον τούτου ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, πρὸ τῆς 1ης Αὐγούστου 1914. Εἰδικὴ ὅμως τετραμελὴς ἐπιτροπὴ θὰ συνιστᾶτο, ἥτις, ἀπαρτιζομένη ὑπὸ ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἰαπωνίας, θὰ προπαρεσκεύαζε σχέδιον δικαστικῆς μεταρρυθμίσεως, τὸ ὁποῖον ἐγκρινόμενον θ' ἀντικαθίστα τὸ καθεστὼς τῶν διομολογήσεων. Τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν μὴ ἐπικυρωθείσης, διεξήχθησαν μακραὶ καὶ ἐργώδεις ἐν Λωζάννῃ διαπραγματεύσεις σχετικῶς πρὸς τὴν τύχην τῶν διομολογήσεων. Ἐν τέλει, ἐγένετο ὁριστικῶς ἀποδεκτὸν τὸ κείμενον τοῦ 28ου ἄρθρου τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης, καθ' ὃ ἕκαστον ἐκ τῶν συμβληθέντων κρατῶν ἐδήλου ὅτι ἀποδέχεται τὴν πλήρη κατάργησιν τῶν διομολογήσεων ἐν Τουρκίᾳ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Πρὸς προστασίαν ὅμως τῶν ἀλλοδαπῶν πολιτῶν, ἡ τουρκικὴ ἀντιπροσωπεία προέβη εἰς δήλωσιν τὴν 24ην Ἰουλίου 1923, καθ' ἣν ἡ Τουρκία θὰ προσελάμβανεν ἀμέσως, διὰ χρονικὴν περίοδον μὴ κατωτέραν τῶν πέντε ἐτῶν, Εὐρωπαίους νομικοὺς συμβούλους, οὓς θὰ ἐξέλεγεν ἐκ καταλόγου, τὸν ὁποῖον θὰ κατήρτιζε τὸ ἐν Χάγῃ δικαστήριον διεθνοῦς δικαιοσύνης μεταξὺ νομομαθῶν μὴ ἀνηκόντων εἰς κράτη μετασχόντα τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (ἄρθρον 1). Οἱ νομικοὶ οὗτοι σύμβουλοι, οἵτινες θὰ ἦσαν Τοῦρκοι ὑπάλληλοι, θὰ ἐξηρτῶντο ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ θὰ ἥδρευον οἱ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ δὲ ἐν Σμύρνῃ. Ἡ ἀποστολή των θὰ συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι, χωρὶς ν' ἀναμειγνύωνται ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων τῶν δικαστῶν, θὰ παρηκολούθουν τὴν λειτουργίαν τῆς ἀστικῆς, ἐμπορικῆς καὶ ποινικῆς δικαιοσύνης, ὑποβάλλοντες εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ἐκθέσεις. Θὰ ἀπηυθύνοντο ὡσαύτως πρὸς αὐτοὺς τὰ παράπονα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ποινῶν, ὡς καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων.

Πρωτόκολλον περὶ ἐκκενώσεως τῶν τουρκικῶν ἐδαφῶν. Εὐθὺς ὡς αἱ διάφοροι πράξεις τῆς συνδιασκέψεως τῆς Λωζάννης θὰ ἐπεκυροῦντο ὑπὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ ἡ ἐπικύρωσις θ' ἀνεκοινοῦτο εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁρμοστὰς τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας, τὰ στρατεύματα τῶν ἐν λόγῳ δυνάμεων θὰ ἤρχιζον τὴν ἐκκένωσιν τῶν ὑπ' αὐτῶν στρατιωτικῶς κατεχομένων ἐδαφῶν, ἥτις δέον νὰ συντελεσθῇ ἐντὸς ἓξ ἑβδομάδων. Θὰ ἀπεσύροντο ὡσαύτως τὰ ἀγγλικά, γαλλικὰ καὶ ἰταλικὰ πολεμικὰ ἐκ τῶν Στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ὡς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ. Τὰ τουρκικὰ πολεμικά, τὰ ὅπλα, πολεμεφόδια καὶ λοιπὸν πολεμικὸν ὑλικόν, ἅτινα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν συμμάχων δυνάμει τῆς ἀπὸ 30 Ὀκτωβρίου 1918 συμβάσεως περὶ γενικῆς ἀνακωχῆς καὶ εὑρηνται ἀκόμη ὑπὸ τὴν φύλαξιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀρχῶν αὐτῶν, θὰ ἀπεδίδοντο εἰς ἣν κατάστασιν καὶ εἰς ὃ μέρος εὑρίσκοντο.

Πρωτόκολλον περὶ τοῦ Καραγὰτς καὶ τῶν νήσων Ἴμβρου καὶ Τενέδου. Τὸ μεταξὺ τοῦ Ἕβρου καὶ τῶν ἑλληνοτουρκικῶν συνόρων ἔδαφος θὰ παρεδίδετο εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς τὸ βραδύτερον τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1923 ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι μέχρι τῆς χρονολογίας ταύτης θὰ εἶχεν ἀνακοινωθῇ εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἡ ἐπικύρωσις τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης ὑπὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ἄλλως, ἡ παράδοσις θὰ ἐγίνετο ἐντὸς δεκαπενθημέρου ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς ἐπικυρώσεως. Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Καραγὰτς θὰ ὑπέκειντο εἰς τὰς διατάξεις τῆς ἀπὸ 30 Ἰανουαρίου 1923 συμβάσεως περὶ ἀνταλλαγῆς, θὰ ὑπεχρεοῦντο ὅμως εἰς μετανάστευσιν μόνον ἓξ μῆνας μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας (ἄρθρον 3). Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα καὶ αἱ ἀρχαὶ θ' ἀπεσύροντο ἐκ τῆς Ἴμβρου καὶ Τενέδου εὐθὺς ὡς ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης θὰ ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας.

Τελικὴ πρᾶξις. Αὕτη, ἀπαριθμοῦσα πάσας τὰς ἐν Λωζάννῃ ὑπογραφείσας συμφωνίας, ὁρίζει ὅτι τὰ πρωτότυπα αὐτῶν θὰ παραμείνωσι κατατεθειμένα ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ἥτις θὰ παράσχῃ ἐπίσης ἀντίγραφον μιᾶς ἑκάστης ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ ὑπογράψαντα κράτη ὡς καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα προσχωρήσαντα.

Εἰδικὴ συμφωνία μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀφ' ἑτέρου. Συμφώνως πρὸς τὸ 1 ἄρθρον αὐτῆς, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλῃ εἰς τοὺς πολίτας τῶν τριῶν κρατῶν καὶ εἰς τὰς ὀθωμανικὰς ἑταιρείας, εἰς ἃς οὗτοι εἶχον τὴν 1 Ἰουνίου 1921 προέχοντα συμφέροντα, τὰ ὀφειλόμενα ποσὰ δι' ἐπιτάξεις ἢ καταλήψεις γενομένας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἢ τῆς διοικήσεως, διὰ παρασχεθείσας ὑπηρεσίας, ὡς καὶ δι' ἀποζημίωσιν τῶν ζημιῶν, ἃς ὑπέστησαν μετὰ τὴν 1 Ἰουνίου 1921 ἐξ ἐνεργειῶν τοῦ στρατοῦ ἢ τῆς διοικήσεως, ἐξαιρέσει τῶν προερχομένων ἐκ πολεμικῶν γεγονότων εἰς τὰς ζώνας τῶν μαχῶν. Ἐν ἐλλείψει συμφωνίας, τὸ ὀφειλόμενον ποσὸν θὰ καθωρίζετο ὑπὸ εἰδικοῦ διαιτητικοῦ δικαστηρίου καὶ θὰ ἐξωφλεῖτο δι' ἐτησίων δόσεων ἐπὶ 40 ἔτη, δι' ἃς θὰ κατεβάλλετο τόκος 5%.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Livre jaune français (Conférence de Lausanne), 1923.—*Strupp*, Der Lausanner Frieden, ἐν τῷ «Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie», τ. I, σ. 803.—*Streit*, Der Lausanner Vertrag (1929).

Δ. ΔΡΟΣΟΣ

Λωζερὶ-Μπὰς (*σκελετός, φυλή, εἰδώλιον*). Τὸ ὄνομα τῆς περιοχῆς Laugerie-Basse εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Vézère (Δορδόνη Γαλλίας) ἐγένετο διεθνὲς ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ ἐκ τῶν διαφόρων προϊ-

Digitized by Google

στορικῶν εὑρημάτων τοῦ ἐδάφους αὐτῆς. Ἰδίαν σημασίαν ἔχει ὁ *σκελετὸς τῆς Λωζερὶ-Μπάς*, ἀνευρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ε. Massenat (1872), διατηρούμενος ὅμως κάκιστα. Ὁπωσδήποτε, ἐμφανίζει (Quatrefages) τὸν τύπον τῶν σκελετῶν Cro-Magnon (*Κρομανιόνιος φυλή*), μέρους τῆς αὐτῆς περίπου περιοχῆς ἄλλως τε. Ἀνήκει καὶ ὁ σκελετὸς οὗτος εἰς τὴν αὐτὴν στρωματολογικῶς βαθμῖδα, εἰς τὸ Μαγδαληναῖον. Κατά τινας (*Hervé*) ἀνήκει εἰς τὴν φυλὴν τῆς Σανσελάντ. Ἀνάστημα 1,67 μ. Ἐδείκνυε ταφὴν (ὀκλάζων). Πλὴν τοῦ σκελετοῦ τούτου ἀνευρέθη καὶ θόλος κρανίου (δοχεῖον). *Φυλὴ τῆς Λωζερὶ* καλεῖται ἄλλωστε καὶ ἡ φυλὴ ἡ ἀντιπροσωπευομένη διὰ τοῦ σκελετοῦ τῆς Chancelade (φυλὴ Σανσελάντιος), ἀλλὰ καὶ ἡ Κραμανιόνιος (Fischer). Τὸ *εἰδώλιον τῆς Λωζερὶ-Μπὰς* (Ἀναιδὴς Ἀφροδίτη) εἶναι μικρὸν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ τῆς Μαγδαληναίας ἐποχῆς καὶ τεχνοτροπίας, καθ' ἣν αἱ ἀνθρώπιναι παραστάσεις ἦσαν κακότεχνοι. Ὑπολείπεται ἄρα τῶν περιφήμων Ἀφροδιτῶν τοῦ Ὠρινιακίου. Εἶναι λεπτοφυοῦς τύπου, φέρει ὅμως ἔξαρσιν τοῦ αἰδοίου. Τέλος, μεγάλης σημασίας εἶναι καὶ τὸ χαρακτικὸν ἔργον «Γυνὴ καὶ τάρανδος» τῆς Λωζερὶ-Μπάς, ὅπου ἡ τελεία ἐκτέλεσις τῶν ἄκρων τοῦ ζῴου καὶ ἡ παιδικὴ σχεδὸν σχεδίασις τῆς ἐγκύου γυναικὸς καταδεικνύουν ἅπαξ ἔτι τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων πρὸς καλὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ι. Γ. Κ.

Λωζιὲ (Lauzier), ***Στανίσλαος.*** Γάλλος χειρουργός, υἱὸς τοῦ χημικοῦ *Ἀνδρέας Λωζιέ*, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1798—1872). Τῷ 1829, ἐγένετο ὑφηγητὴς καὶ μετὰ δύο ἔτη χειρουργὸς τῶν νοσοκομείων. Μέλος τῆς Χειρουργικῆς ἑταιρείας, τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς (1844) καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1868), ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν περιοδικὸν «Bulletin chirurgical» εἰς τὴν «Journal hebdomadaire», εἰς τὰ «Ἀρχεῖα ἰατρικῆς» καὶ εἰς τὸ «Νέον λεξικὸν χειρουργικῆς καὶ ἰατρικῆς πρακτικῆς» μέγαν ἀριθμὸν ἄρθρων καὶ ὑπομνημάτων, ἐξ ὧν ἀναφέρομέν τινα: «Amputation de la cuisse dans l' articulation coxofemorale» (1841), «Des varices et de leurs traitements» (1842 «Des lésions de la moëlle épinière» (1848), «Nouvelle aiguille à lame mobile pour l' abaissement de la catarracte» (1852) κλπ. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φέρεται συσκευὴ διὰ τὰ κατάγματα τῆς ἐπιγονατίδος, μηροκήλη ἀναμέσον τοῦ Γιμβερνατείου συνδέσμου, σημεῖον ἐπὶ καταγμάτων τοῦ κατωτέρου ἄκρου τῆς κερκίδος, καθ' ὃ αἱ στυλοειδεῖς ἀποφύσεις ἀνωμάλως εὑρηνται ἰσοϋψεῖς. Ο. Ρ.

Λῶζον - *Ταΐτ* (Lawson - Tait). Ἄγγλος χειρουργὸς γεννηθεὶς ἐν Ἐδιμβούργῃ (1845—1899). Τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατέστη γνωστὸν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐξαιρέσεως τῶν φλεγμαινόντων ἐξαρτημάτων τῆς μήτρας (ἐγχείρησις τοῦ Λῶζον-Ταΐτ) καὶ ἐκ τῆς μεθόδου του τῆς περινεορραφίας γινομένης δι' ἀναδιπλώσεως τοῦ ὀρθο-κολπικοῦ διαφράγματος ἄνευ ἐκτομῆς ἱστοῦ, καὶ διὰ τομῆς ἀναλόγου μὲ τὴν τελείαν ἢ ἀτελῆ ρῆξιν τοῦ περινέου. Ἐπίσης ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρεται καὶ τρόπος εἰδικοῦ ἀμματισμοῦ (Staffordshire Knot) προκειμένου περὶ συνολικῆς ἀπολινώσεως μίσχων, κολοβωμάτων κλ. Ο. Ρ.

Λωζὸν (Laujon), ***Πέτρος.*** Γάλλος ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1727—1811). Συμμαθητὴς τοῦ Τυργκό, διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ κόμιτος Κλερμὸν καὶ ἀκολούθως τοῦ δουκὸς ντὲ Μπουρμπόν. Συνέγραψε μπαλέττα, βουκολικὰ καὶ τὴν λυρικὴν τρίπρακτον κωμῳδίαν «Ὁ δεκαπενταετὴς ἐρωτευμένος», ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐπιτυχιῶν του. Τῷ 1771 ἐδημοσίευσε τὴν συλλογὴν τῶν τραγουδιῶν του ὑπὸ τὸν τίτλον «A propos de société» καὶ τῷ 1809 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μ. Ν. Δ.

λώθρα (ἡ)· τὸ ἀποκοπτόμενον ὀξὺ μέρος τῶν ἥλων, διὰ τῶν ὁποίων προσηλοῦνται τὰ πέταλα εἰς τὴν ὁπλὴν τῶν ἵππων, ὄνων καὶ ἡμιόνων· || μεταφ. ἐλάχιστόν τι, μικρόν τι μέρος εὐκαταφρόνητον, ἀνάξιον προσοχῆς: κατάρα «νὰ μὴ μείνῃ λώθρα», ᾆσμ. «χιλιάδες ἦρθαν θερισταὶ κι' ὁ Χάρος ὀργοτόμος. | μουγγρίζουν, φοβερίζουνε πῶς δὲ θὰ μείνῃ λώθρα» (*Βαλαωρ.* Ἀθανάσιος Διάκος)· || ἐνόχλησις, περισπασμός, βάσανα: «ἔχει λῶθρες» (ἐκ τοῦ *ἠλώθρα—ἡλόω*).

λωθροκέβομαι· ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, ὅταν δὲν ἀποκοπῇ καλῶς ὁ ἧλος καὶ ἕνεκα τούτου κατὰ τὴν βάδισιν τραυματίζῃ τὸν ἀπέναντι πόδα (βλ. *λώθρα*).

Λώκνω (Lucknow) /*Γεωγρ.*/.—1) Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου διαμερίσματος ἀπέχουσα 250 χλμ. ΒΑ. τῆς Μπενάρες. Κάτ. 240 000, ἐξ ὧν 57 % Ἰνδοί, 42 % Μουσουλμᾶνοι καὶ οἱ λοιποὶ Εὐρωπαῖοι. Ἡ σπουδαιότης της φθίνει λόγῳ τῆς προόδου τῆς Ἄγκρα καὶ Κήνπορ. Ἐξ ἀποστάσεως οἱ ὑψηλοὶ μιναρέδες τῶν πολυαρίθμων τζαμιῶν της παρουσιάζουν μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλησίον τὰ διάφορα τεμένη καὶ ἀνάκτορα, τὰ ἐγερθέντα ὑπὸ διαφόρων ἡγεμόνων της, προδίδουν μᾶλλον χονδροειδῆ ἀρχιτεκτονικήν. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ Ἰμαμπάρα ἢ μαυσωλεῖον τοῦ Ἀσὰφ-οὔντ-ντάουλα, τὸ Τζαμὰ-Μαστζίντ, τὰ ἀνάκτορα Τσάταρ-Μανζίλ, τὸ Καΐζαρ Μπάγ, τὸ Φιρχὰτ-Μπὰκς κλπ. Ἡ Λώκνω ἀπέκτησε σπουδαιότητα τῷ 1732 ὡς πρωτεύουσα τοῦ ναβὰβ τῆς Οὔντχ. Κατὰ τὴν ἰνδικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1857 ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ἀλλ' ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τὸ ἑπόμενον ἔτος. Εἶναι κόμβος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπενάρες—Λώκνω, ἀποτελεῖ δὲ κέντρον ἰνδομωαμεθανικῆς τέχνης, θεάτρου, μουσικῆς καὶ λογοτεχνίας. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰσέτι εἰς τὴν κατασκευὴν καλλιτεχνημάτων ἐξ ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ ἐλεφαντοστοῦ καὶ πολυτίμων ὑφασμάτων. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐργοστάσια σιδηρουργίας, κατασκευῆς χάρτου, αὐτοκινήτων, ὑελίνων ἀντικειμένων, κεραμεικῆς κλπ.

—2) Διαμέρισμα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Οὔντχ τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν, κείμενον μεταξὺ τῶν ποταμῶν Γάγγου καὶ Γκόγκρα. Ἡ χώρα ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἀδένδρου εὐφόρου πεδιάδος τοῦ Γάγγου καὶ εἶναι τελείως ἐπίπεδος. Ὑπάρχουν τρεῖς ἐσοδεῖαι ἐτησίως· κατὰ τὸ ἔαρ σίτου, κριθῆς καὶ βρόμης, κατὰ τὴν βροχερὰν ἐποχὴν ὀρύζης καὶ κέγχρου, κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον διαφόρων ἐδωδίμων ἐπιχωρίων καρπῶν. Τὸ διαμέρισμα καλλιεργεῖται ἐντατικῶς ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας του, πλὴν τῶν ἀμμωδῶν ἐκτάσεων πλησίον τῶν ποταμῶν. Ἐμβ. 33.224 τ. χλμ. Κάτ. 5.911.600, ἐξ ὧν 80 % Ἰνδοί. Δ. Σ. Δ.

λώλα (ἡ)· δημοτ., ἀνοησία, μωρία, ἄλλως *λωλάδα* (ἀναδρομικῶς ἀπὸ τοῦ *λωλός*).

λωλάδα (ἡ)· δημοτ. τὸ νὰ εἶναί τις λωλός, ἀνοησία, μωρία: «τί λωλάδα εἶναι αὐτὴ ποῦ σοῦ 'ρθε»· || ζάλη, ζαλάδα: «μ' ἔπιασε μιὰ λωλάδα».

λωλαίνω, ἀόρ. *ἐ)λώλανα—ἐ)λωλάθηκα*· δημοτ., κάμνω τινὰ λωλόν, μωρόν, ἀνόητον, ἄλλως *τρελλαίνω*· «τὸ λώλανε τὸ παιδὶ ἀπὸ τὸ ξύλο». «ὅταν τἄκουσα μοῦ 'ρθε νὰ λωλαθῶ»· || ζαλίζω: «μὲ λώλανε τὸ κινίνο».

λωλαμάρα (ἡ)· δημοτ., τὸ νὰ εἶναι τις λωλός, ἄλλως *λωλάδα* (βλ. λ.).

Λώλαν (Laaland ἢ Lolland) /*Γεωγρ.*/. Νῆσος τῆς Δανίας ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ. Ἐμβ. 1.244 τ. χλμ. Κάτ. 86.614. Εἶναι χθαμαλὴ καὶ ἐπίπεδος, τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου αὐτῆς μόλις φθάνοντος τὰ 30 μ., καὶ ἔχει ἀκτὰς δυσπροσίτους, λόγῳ τῶν ὑφάλων. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι γονιμώτατον, παράγον δημητριακὰ καὶ ἄφθονα σιτηρά, ἕνεκα τῶν ὁποίων καλεῖται καὶ ὁ σιτοβολὼν τῆς Δανίας. Ἔχει πολλὰ δάση καὶ λίμνας τινάς, ὧν ἡ μεγαλυτέρα *Μάριμπο*, εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου, εἶναι πλήρης ἰχθύων. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Μάριμπο*. Μ. Δ. Β.

λωλοκόριτσο (τό)· δημοτ., κορίτσι λωλό, ἀνόητο, ἀσύνετο, ἄλλως *τρελλοκόριτσο, ζουρλοκόριτσο*.

λωλός, *—ή, —ό*· ὁ διανοητικῶς ἀνάπηρος, ἀνόητος, μωρός, ἄφρων, κοιν. *μισόκουτος*: «κάνει σὰ λωλός»· || ζαλισμένος, καρηβαρῶν (ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ *ἀπολωλός*, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ πειθανάγκης).

λῶμα (τό)· ἰδιωματ. Πόντ., ἔνδυμα.

λῶμα (τὸ) (κοιν. *γραντί*, γαλλ. la ralingue, ἀγγλ. the bolt rope) /*Ναυτ.*/. Σχοινίον ἀνθεκτικόν, περιρραπτόμενον εἰς ἱστίον πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς ἀπὸ τῆς πιέσεως τοῦ ἀνέμου τάσεως, ὅπως διαρρήξῃ τὰς ῥαφὰς τοῦ ἱστίου. Διακρίνονται δὲ τὰ λώματα ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἱστίου κατὰ μῆκος τῆς ὁποίας εἶναι ἐπερραμμένα: «κορυφαῖον λῶμα» τὸ κατὰ μῆκος τῆς κεραίας ἢ τοῦ ἀναδρόμου, «πλάγιον λῶμα» δεξιὸν ἢ ἀριστερόν, «λῶμα τοῦ ποδώματος» τὸ τῆς κάτω τοῦ ἱστίου πλευρᾶς, «λῶμα πρυμναίας κρεμάσεως», εἰς τὰ τραπεζοειδῆ καὶ τὰ ἀναδρομικὰ ἱστία. Σ. Ε. Λ.

λωματίζω (κοιν. *γραντολογῶ τὸ πανί*) /*Ναυτ.*/. Περιρράπτω εἰς τὸ ἱστίον λῶμα, πλαισιῶν οὕτως αὐτὸ διὰ τοῦ τοιούτου σχοινίου, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὅλης ῥαφῆς του καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀντοχῆς του κατὰ τῆς πιέσεως τοῦ ἀνέμου. Τὸ ἀντίθετον, τὸ ἀφαιρεῖν δηλαδὴ φθαρὲν λῶμα πρὸς ἀντικατάστασίν του διὰ καινουργοῦς, *ἐκλωματίζω*. Σ. Ε. Λ.

λωμάτισις, *—εως* (ἡ) (κοιν. *τὸ γραντολό(γ)ημα*). Ἡ ἐργασία τῆς διὰ τῆς ἱστιορραφίδος, βοηθουμένης ὑπὸ τῆς παλάμης, περιρραφῆς λώματος εἰς ἱστίον· τὸ ἀντίθετον *ἐκλωμάτισις*. Σ. Ε. Λ.

λωματογόνιον (τὸ) (Lomatogonium) /*Bot.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *συνθέτων*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἄλπεων, τῶν Καρπαθίων, Ἱμαλαΐων, Σιβηρίας, Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ ἀλλαχοῦ. Εἶναι φυτὰ ἐτήσια καὶ διετῆ, ποώδη καὶ λίαν κοσμητικά. Ἀξιολογώτερον εἶδος θεωρεῖται: *λωματογόνιον τὸ καρινθιακὸν* (Lomatogonium carinthiacum), ἔχον κορμὸν τετράεδρον, φύλλα ἐπιμήκη, βραχύμισχα καὶ ἄνθη λευκὰ ἢ κυανᾶ μακρόμισχα, ἐπάκρια, μεγάλα, πενταμερῆ κλπ. Ἀπαντᾷ εἰς ὀρεινὰς περιφερείας. Κ. ΠΑΠ.

λωμέχουσα (ἡ) (Lomechusa) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη, ὧν πλεῖστα εὐρωπαϊκά. Δ. Ν. Π.

λωμοντίτης (ὁ) /*Ὀρυκτολ.*/· βλ. λ. *λαουμοντίτης* (Laumontit).

Λῶμποκ (Lubbock), ***Τζών.*** Ἄγγλος φιλόσοφος (βλ. λ. *Λοῦμποκ*).

Λωναὶ (Launay), ***Βερνάρδος-Ρενέ.*** Τελευταῖος διοικητὴς τῆς Βαστίλλης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1740—1789). Ὅταν τὴν 14 Ἰουλίου τοῦ 1789 οἱ ἐξεγερθέντες Παρισινοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Βαστίλλης, ὁ Λωναὶ ἀμφεταλαντεύθη ἐπὶ πολύ, σκεπτόμενος ἂν ὤφειλε νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Βαστίλλην ἢ νὰ παραδώσῃ τὸ φρούριον εἰς τοὺς ἐπαναστάτας. Ἡ διστακτικότης του αὐτὴ ἐξηρέθισε τὸν λαὸν εἰς βαθμὸν ὥστε, ὅταν ἐπετεύχθη ἡ ἅλωσις τῆς Βαστίλλης, ὁ Λωναὶ συνελήφθη καὶ ὁδηγούμενος εἰς τὸ δημαρχεῖον ἐσφάγη. Ἡ κεφαλή του ἀποκοπεῖσα εἰς τὰς βαθμῖδας τοῦ δημαρχείου καὶ ἐμπηγεῖσα εἰς τὸ ἄκρον κοντοῦ περιήχθη θριαμβευτικῶς ἐπὶ διήμερον ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων. Μ. Ν. Δ.

— **Λωναὶ** (Launay), ***Λουδοβῖκος.*** Γάλλος μηχανικός, μεταλλειολόγος καὶ γεωλόγος, γεννηθεὶς τῷ 1860. Ἐγένετο καθηγητὴς εἰς τὴν ἀνωτέραν σχολὴν τῶν Μεταλλείων καὶ τῷ 1912 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων. Ἐμελέτησεν ἰδιαιτέρως τὰ τῆς γενέσεως τῶν κοιτασμάτων τῶν μεταλλευμάτων καὶ ἀνεκάλυψε τὸν νόμον τῆς ἀτομικῆς κατανομῆς τῶν στοιχείων ἐν τῷ φλοιῷ τῆς γῆς. Συνέγραψεν ὑπὲρ τὰ 100 ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη» (1905), «Ἱστορία τῆς γῆς» (1907), «Τὰ χρυσωρυχεῖα τοῦ Τράνσβααλ» (1896), «Gîtes minéraux et métallifères» (τρίτομον 1913), «Αἱ θερμαὶ πηγαὶ μεταλλικῶν ὑδάτων» κ. ἄλ. Ἐμελέτησεν ἐπίσης γεωλογικῶς τὰς νήσους τοῦ Β. Αἰγαίου καὶ ἔγραψε σχετικῶς ἐργασίας τινάς, ὧν ἡ σπουδαιοτέρα εἶναι: «Ἡ γεωλογία τῶν νήσων Μυτιλήνης, Λήμνου καὶ Θάσου» (Annales des Mines, τόμ. 13ος, 1898). Γ. Κ. Γ.

— **Λωναὶ** (Launay), ***Πέτρος.*** Ἐγεννήθη ἐν Blois τῷ 1573 καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Παρισίοις τῷ 1661. Εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς περὶ μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, κατέστη εἷς τῶν διαπρεπῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, λαβὼν μέρος εἰς πλείστας ἐκκλησιαστικὰς συνόδους καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη διατελέσας μέλος τοῦ Κονσιστορίου τοῦ Chareston. Ἐδίδαξε δ' ἔτι τὰ ἑλληνικὰ ἐπί τινα ἔτη ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τοῦ Saumur. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν ἄξια μνείας εἶναι αἱ παραφράσεις καὶ ἑρμηνεῖαι εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ (1624), εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Σολομῶντος, τὸ κοινῶς καλούμενον «Ἐκκλησιαστὴν» (1624), εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν τοῦ ἀποστόλου Παύλου (1647), εἰς τὰς «Παροιμίας τοῦ Σολομῶντος» καὶ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ «Ἄσματος ᾀσμάτων» (1650) εἰς τὴν «Ἀποκάλυψιν» (1656) καὶ ἄλλα. Ἄξιον τέλος ἰδίας μνείας εἶναι τὸ ἔργον αὐτοῦ «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ κειμένου τῆς ἁγ. Γραφῆς ἢ ἑρμηνεία τῶν λέξεων, φράσεων καὶ δυσκόλων εἰκόνων τῆς ἁγίας Γραφῆς» (1662). Κ. Ι. Δ.

Λὼντ (Laud), ***Οὐΐλλιαμ.*** Ἄγγλος ἀρχιεπίσκοπος, γεννηθεὶς τῷ 1573 ἐν Reading. Μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐχειροτονήθη τῷ 1600 ἱερεὺς καὶ ἀφοῦ ὡς τοιοῦτος ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους ἐκκλησίας, ἐγένετο τῷ 1621 ἐπίσκοπος τοῦ Ἁγίου Δαβίδ, τῷ 1625 τοῦ Bath καὶ Wells, τῷ 1628 τοῦ Λονδίνου καὶ ἀπὸ τοῦ 1633 ἀρχιεπίσκοπος Κανταβριγίας. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰακώβου Α΄ ἤσκει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Καρόλου Α΄ ἦτο ὁ κύριος ρυθμιστὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀγγλίας. Ἔχων ὡς πρότυπον τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν τῶν τεσσάρων πρώτων αἰώνων, συνέχειαν τῆς ὁποίας ἐθεώρει τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ἐγένετο σφοδρὸς διώκτης τῶν πουριτανῶν καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς ὑψηλῆς ἐκκλησίας καὶ δὴ τῆς μερίδος τῶν τελετοφίλων, κλίνων πρὸς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ τὸ 1641 κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ ἐφυλακίσθη καὶ μετὰ τεσσάρων ἐτῶν φυλάκισιν ἀπεκεφαλίσθη (1645). Ἀγγλικαὶ βιογραφίαι αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ W. H. Hutton (1896), τοῦ H. Bell (1905) καὶ τοῦ W. L Mackingtoth (τῷ 1907). Κ. Ι. Δ.

λὼν-τέννις (Lawn-tennis) /*Ἀθλητ.*/. Ἀγωνιστικὴ παιδιὰ (βλ. λ. *ἀντισφαίρισις*).

Λώντερνταιλ (Lauderdale), ***Ἰάκωβος.*** Ἄγγλος πολιτικός, Η΄ κόμης τοῦ Λώντερνταιλ (1759—1839). Ἐγένετο μέλος τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, ἔπειτα δὲ τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων καὶ διεδραμάτισε

Digitized by Google

σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις εἰρήνης μετὰ τοῦ Ναπολέοντος (1806). Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένετο ἰσότιμος τοῦ Ἡνωμένου βασιλείου καὶ ἐπολέμησε τὴν κοινοβουλευτικὴν μεταρρύθμισιν ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἀριστερῶν Σκώτων Τόρεων. Συνέγραψε τὴν «Ἔρευναν ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ πλούτου» (1804), εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀπόψεων τοῦ οἰκονομολόγου Ἀδὰμ Σμίθ, καὶ διάφορα ἄλλα ἔργα. Δ. Σ. Δ.

—**Λώντερνταιλ** (Lauderdale), *Ἰωάννης-Μαίτλαντ δοὺξ τοῦ—*. Σκῶτος πολιτικὸς (1616—1682), υἱὸς τοῦ *Ἰωάννου Μαίτλαντ*, Α' κόμητος τοῦ Λώντερνταιλ. Ἐγένετο μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Οὐεστμίνστερ, διεδραμάτισε δὲ πρωταγωνιστοῦντα ρόλον κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Καρόλου εἰς τοὺς Σκώτους καὶ ἔπειτα ὑπ' αὐτῶν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ἀποσκιρτήσας τῶν συμμάχων του, προσεχώρησεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ συνώδευσε τοῦτον εἰς Σκωτίαν καὶ Ἀγγλίαν. Συλληφθεὶς ἐν Γουῦστερ, παρέμεινεν ἔγκλειστος εἰς διαφόρους φυλακὰς μέχρι τοῦ 1660 Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν διὰ τὴν Σκωτίαν. Τῷ 1672 ἐγένετο δοὺξ καὶ κατὰ τὰ ἑπόμενα ὀκτὼ ἔτη διῴκησε τὴν Σκωτίαν μὲ ἀγριότητα, καταστήσασαν μισητὸν τὸ ὄνομά του. Παρὰ τὰς ἐξεγέρσεις ὁ βασιλεὺς Κάρολος διετήρησε τὸν εὐνοούμενόν του ἐν τῇ ἐξουσίᾳ μέχρις ὅτου αὐτοβούλως παρῃτήθη τῷ 1680. Δ. Σ. Δ.

—**Λώντερνταιλ** (Lauderdale), *κόμις τοῦ—*. Σκωτικὸς τίτλος φερόμενος ἀπὸ τοῦ 1624 ὑπὸ τῆς οἰκογενείας *Μαίτλαντ*. Οἱ πρῶτοι Μαίτλαντ προῆλθον ἐκ Μπεργουϊκσάϊρ, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ *σὲρ Ριχάρδος Μαίτλαντ*, ὁ ποιητής. Ἕτερος, ὁ *σὲρ Ἰωάννης Μαίτλαντ*, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ μέγας σφραγιδοφύλαξ, ἐγένετο λόρδος Μαίτλαντ τοῦ Θερλισταὶν τῷ 1590. ὁ δὲ Β' λόρδος ἐγένετο κόμις τῷ 1624. Ὁ Β' κόμις ἦτο ὁ *Ἰωάννης Μαίλαντ*, ὁ δὲ Γ' ὁ ἀδελφός του *Κάρολος*. Οἱ μετέπειτα κόμιτες προῆλθον ἐκ τοῦ Καρόλου. Δ. Σ. Δ.

Λώντινγκτον (Ludington) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Μίσιγκαν, μὲ λιμένα ἐπὶ τῆς λίμνης Μίσιγκαν. Κάτ. 9.000. Ἡ Λώντινγκτον ἀποτελεῖ σπουδαῖον κέντρον σιδηροδρομικῶν καὶ ἀτμοπλοϊκῶν συγκοινωνιῶν, ἔχει δὲ ἐμπόριον σιτηρῶν, ὀπωρῶν καὶ ξυλείας. Δ. Σ. Δ.

Λώντλω (Ludlow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Σρόπ, ἐπὶ τοῦ Τὴμ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χὴρφορντ-Σριούσμπερυ. Κάτ. 6.000. Ἡ πόλις κυρίως ἔχει ἐνδιαφέρον λόγῳ τῶν ἀρχαίων κτηρίων της. Εἰς τὸν παλαιὸν πύργον, καταστραφέντα τῷ 1646 ὑπὸ τῶν κοινοβουλευτικῶν στρατευμάτων ἐπαίχθη τῷ 1634 ὁ Κῶμος τοῦ Μίλτωνος. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ἱδρυθεὶς τὸν ΙΓ' αἰῶνα, εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρον πρότυπον κολοσσιαίου ῥυθμοῦ. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουν πλεῖστα ἄλλα μνημεῖα τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος. Δ. Σ. Δ.

Λώντλω (Ludlow). — 1) ***Ἐδμόνδος.*** Ἄγγλος πολιτικὸς (1617—1698). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Τριάδος τῆς Ὀξφόρδης, ὅτε δὲ ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Καρόλου, φοιτητὴς ἀκόμη, κατετάγη ἐθελοντὴς εἰς τοὺς σωματοφύλακας τοῦ λόρδου Ἔσσεξ, λαβὼν μέρος εἰς διαφόρους μάχας. Τῷ 1643 ἐγένετο διοικητὴς τοῦ πύργου Οὐώρντωρ, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ κατόπιν ἀπεγνωσμένης ἀμύνης τῷ 1644. Συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀντηλλάγη, ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας ἄλλας μάχας καὶ τῷ 1646 ἐξελέγη βουλευτὴς Οὐΐλτς, προσχωρήσας εἰς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα. Ἀντετάχθη εἰς τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Καρόλου, ὑπῆρξεν εἷς τῶν δικαστῶν, οἵτινες ἐδίκασαν τὸν βασιλέα καὶ ὑπέγραψε τὴν θανατικὴν καταδίκην του. Τῷ 1651 διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Ἰρλανδίας, συμπληρώσας τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου. Καίτοι ἀποδοκιμάζων τὸ πραξικόπημα τοῦ Κρόμβελλ, διαλύσαντος τὴν βουλήν, παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν του, ἀλλ' ὅτε ὁ Κρόμβελλ ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν «προστάτην», ἠρνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐξουσίαν του Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀγγλίαν τῷ 1655 συνελήφθη, ἀρνηθεὶς δὲ νὰ ὑποταγῇ εἰς τὸ νέον καθεστώς, ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Ἔσσεξ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρόμβελλ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν βουλήν, ἀλλ' ἀντετάχθη εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ «προτεκτοράτου». Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1695 ἐστάλη εἰς Ἰρλανδίαν, τὸν δὲ Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν, προσεπάθησε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν δημοκρατικὴν ὑπόθεσιν διὰ τῆς συμφιλιώσεως στρατοῦ καὶ κοινοβουλίου. Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν ἀπεβλήθη τοῦ κοινοβουλίου καὶ περιελήφθη μεταξὺ τῶν ὑπὸ δίωξιν βασιλοκτόνων. Κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ εἰς Διέππην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Γενεύην καὶ Λωζάννην, παρέμεινε δὲ εἰς Ἑλβετίαν μέχρι τέλους τοῦ βίου του. Τὰ ἀπομνημονεύματά του μέχρι τοῦ ἔτους 1672 ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1698—1699 ἐν Βεβαί, ἀνατυπωθέντα πολλάκις. Νέα ἔκδοσις μετὰ σχολίων καὶ σημειώσεων ἐδημοσιεύθη τῷ 1894 ὑπὸ τοῦ C. H. Firth.

— 2) ***Ἰωάννης-Μάλκολμ-Φόρμπς.*** Ἄγγλος νομομαθὴς καὶ κοινωνιολόγος (1821—1911). Ἐσπούδασε νομικά, ἐγένετο δὲ κυρίως γνωστὸς ὡς συνεργάτης τοῦ Μώρις εἰς τὴν χριστιανοσοσιαλιστικὴν κίνησιν. Δ. Σ. Δ.

Λῶος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ *Ἀῶος* (βλ. λ.).

Λώουελλ (Lowell), ***Πέρσιβαλ.*** Διάσημος Ἀμερικανὸς ἀστρονόμος. Ἐγεννήθη ἐν Βοστώνῃ τῆς Μασσαχουσέττης τῷ 1855 καὶ ἀπέθανε τῷ 1916. Ὁ πατήρ του *Αὔγουστος Λώουελλ* ἦτο ἐξάδελφος τοῦ διασήμου ποιητοῦ *Ρουσσελ Λώουελλ* καὶ κατήγετο ἐκ τῶν γνησίων Ἄγγλων ἀποίκων τῆς Ἀμερικῆς. Κατόπιν τελείας προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐνεγράφη εἰς τὸ κολλέγιον Χάρβαρντ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεφοίτησε τῷ 1876. Τὸ πολυμερές του ἐνδιαφέρον ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς ἐπιτυχεῖς ἱστορικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ εἰς μακρὰ ταξίδια ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἄπω Ἀνατολήν. Κάτοχος σημαντικῆς περιουσίας, δὲν ἐφείσθη δαπανῶν, ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν. Τὸ ζωηρὸν αὐτοῦ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀστρονομίαν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1870, ὁπότε ἤρχισε νὰ παρατηρῇ τὸν πλανήτην Ἄρην. Συστηματικῶς ὅμως ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἐπιστήμης του οὐρανοῦ τῷ 1894. Αἱ ἐπὶ τοῦ Ἄρεως σπουδαῖαι παρατηρήσεις τοῦ Σκιαπαρέλλι τῷ ἐνεποίησαν τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε δὲν ἐδίστασε νὰ προβῇ εἰς τὴν ἵδρυσιν ἀστεροσκοπείου πρὸς συστηματικὴν μελέτην τῆς ἐπιφανείας τοῦ πλανήτου τούτου. Κατόπιν εἰδικῆς ἐρεύνης ἀνεῦρεν ὡς κατάλληλον διὰ τὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἐσχεδίαζεν, ὀροπέδιον εἰς ὕψος 3.000 μέτρων περίπου ἐν Φλάγκσταφφ τῆς Β. Ἀριζόνας. Ἐκεῖ ἵδρυσε τὸ ἔκτοτε περιώνυμον ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Λώουελλ, ὁρίσας ὡς κύριον σκοπὸν τοῦ ἱδρύματος τὴν συστηματικὴν μελέτην τῶν πλανητῶν. Ἐκεῖ ὁ Λώουελλ ἐγκατέστησε τὸ τηλεσκόπιον τῶν 45 ἑκατ., πρὸς παρατήρησιν τοῦ Ἄρεως κατὰ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ 1894 καὶ μετὰ διετίαν ἕτερον 60 ἑκατ., κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Alvan Clark. Εἰς τὰ ὄργανα ταῦτα προσετέθησαν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν ὁλονὲν εὐρυνόμενον κύκλον τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τοῦ ἱδρύματος.

Πέρσιβαλ Λώουελλ.

Εἰς τὸν Λώουελλ ὀφείλει ἡ ἐπιστήμη σπουδαιοτάτας πληροφορίας περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄρεως, αἱ ὁποῖαι ἔχουσιν ἀποθησαυρισθῇ εἰς διάφορα σχετικὰ συγγράμματα τοῦ Ἀμερικανοῦ ἀστρονόμου, ὡς τὸ κατὰ τὸ 1895 δημοσιευθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ «Ἄρης» καὶ ἄλλα μεταγενέστερα: «Ὁ Ἄρης καὶ αἱ διώρυγες αὐτοῦ», «Ἡ ζωὴ ἐπὶ τοῦ Ἄρεως» κλπ. Ὁ Λώουελλ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ὑποστηρικτῶν τῆς ὑπάρξεως διωρύγων ἐπὶ τοῦ Ἄρεως, κατὰ τὸ 1905 μάλιστα ἐπεχείρησε καὶ φωτογραφήσῃ αὐτάς. Ἂν καὶ ἡ προσπάθεια αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τῶν ὁμοϊδεατῶν του ὡς ἐπιτυχής, ἐν τούτοις τὸ ζήτημα τῶν διωρύγων τοῦ Ἄρεως δὲν ἔχει εἰσέτι λυθῇ ὁριστικῶς, ἂν καί, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε παρατηρήσεων, τὸ δίκτυον τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων, διὰ τῶν ὁποίων κοσμοῦνται τὰ σχέδια τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄρεως, τὰ φιλοτεχνηθέντα ὑπὸ τοῦ περιωνύμου παρατηρητοῦ Σκιαπαρέλλι καὶ τοῦ ἐφαμίλλου αὐτοῦ Λώουελλ, ὀφείλεται μᾶλλον εἰς ὀπτικὴν ἀπάτην παρὰ εἰς κατασκευὰς τῶν κατοίκων τοῦ γείτονος πλανήτου.

Σημαντικώταται ἐπίσης εἶναι αἱ παρατηρήσεις τοῦ Λώουελλ ἐπὶ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἀφροδίτης, τῶν ὁποίων προσεπάθησε νὰ προσδιορίσῃ φασματοσκοπικῶς τὸν χρόνον τῆς περὶ τὸν ἄξονα αὐτῶν περιστροφῆς. Ἀνάλογοι παρατηρήσεις ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Λώουελλ ἐπὶ τοῦ πλανήτου Οὐρανοῦ, ἐπὶ τοῦ Κρόνου καὶ ἐπὶ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ.

Ὁ Λώουελλ δὲν κατέγινε μόνον εἰς τὴν πρακτικὴν καὶ τὴν φυσικὴν ἀστρονομίαν. Ἀναμφιβόλως μεγαλυτέραν αἴγλην προσέδωκεν αὐτῷ ἡ ἐπίδοσίς του εἰς τὴν θεωρητικὴν ἀστρονομίαν, ὡς συνάγεται οὐ μόνον ἐκ τῶν δύο συγγραμμάτων αὐτοῦ «Περὶ τοῦ Ἡλιακοῦ Συστήματος» καὶ περὶ τῆς «Ἐξελίξεως τῶν Κόσμων», ἀλλὰ κυρίως ἐκ τοῦ ὑπομνήματος, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε τῷ 1915 ὑπὸ τὸν τίλον «Ὁ πέραν τοῦ Ποσειδῶνος Πλανήτης». Ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ ἐκ τῆς διερευνήσεως τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς τροχιᾶς τοῦ πλανήτου Οὐρανοῦ προεφήτευσεν, ὡς ἄλλος Ἄδαμς καὶ Λεβερριέ, τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ἀκόμη μέλους τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος, τοῦ ὁποίου ὥρισε τὸ ἀστρικὸν μέγεθος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς λευκαυγείας του εἰς 12-13, τὴν μᾶζαν μεταξὺ τῆς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Γῆς, τὴν φαινομένην διάμετρον εἰς 1″ περίπου καὶ τὴν θέσιν μὲ προσέγγισιν ὀλίγων μοιρῶν. Δὲν ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ τὴν διὰ παρατηρήσεως ἐπαλήθευσιν τῆς τιμώσης τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐπιστημονικῆς προφητείας, του, διότι μετὰ ἓν ἔτος ἀπεβίωσεν. Ἡ δόξα ἐν τούτοις τῆς σπουδαίας ἀνακαλύψεως ἐπεφυλάσσετο διὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖόν του, τὸ ὁποῖον ἀποθανὼν ἐπροίκισε διὰ σημαντικοῦ ποσοῦ, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ νεαρὸς βοηθὸς Clyde Tombough ἀνεῦρεν ἐπὶ τῆς φωτογραφικῆς πλακός, τῆς ληφθείσης τὴν νύκτα τῆς 21ης Ἰανουαρίου 1930, τὸν ἀπὸ πολλοῦ ἀναζητούμενον νέον πλανήτην, ὅστις φέρεται ἤδη ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλούτωνος. Σ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

λώπη (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Τὸ κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους ἀνδρικὸν ἱμάτιον. Τὴν λέξιν ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος ὡς συνώνυμον τῆς λέξεως χλαίνη. Ἡ λώπη, ἄρα, ἦτο τὸ ἐπανωφόριον, τὸ ὁποῖον ἔθετον οἱ ἄνδρες ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, Ἡ λώπη ἦτο εἴτε ἁπλῆ (ἁπλοΐς), εἴτε διπλῆ (δίπλαξ), ἤτοι ἐπιτυχωμένη εἰς δύο. Κατὰ τὰς σχετικὰς παραστάσεις ἐπὶ ἀρχαϊκῶν ἀγγειογραφιῶν, τὸ σχῆμα τῆς λώπης εἶναι ὀρθογώνιον, ἁπλῆ δὲ ἢ διπλῆ ἐτίθετο ἐπὶ τῶν ὤμων ἐν εἴδει σαλίου, τὰ δὲ δύο ἄκρα αὐτῆς ἔπιπτον συμμετρικῶς ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου μέρους τοῦ σώματος. Οὕτω τιθεμένη ἐπὶ τοῦ σώματος ἐστηρίζετο διὰ πόρπης. Ἡ λώπη κατ' ἀρχὰς μὲν κατεσκευάζετο ἐκ δέρματος ζῴου, ἀργότερον δὲ ἐκ λινοῦ ὑφάσματος πυκνοῦ, καὶ ἐβάφετο διὰ πορφυροῦ χρώματος, ἐνίοτε δὲ ἐκοσμεῖτο διὰ πλουσίων κοσμημάτων ἀνθεμίων, ῥοδάκων. Εἰκόνα τῆς λώπης κατὰ τὴν γεωμετρικὴν περίοδον παρέχουσιν ἡμῖν αἱ μορφαὶ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ François. Β. Δ. Θ.

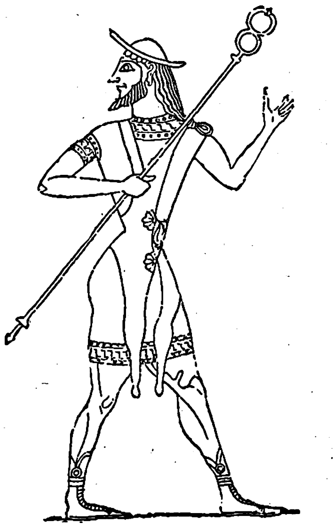

Ὁμηρικὴ λώπη ἐκ δέρματος ζῴου.

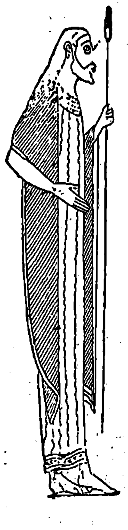

Ὁμηρικὴ λώπη ἐξ ὑφάσματος.

λωποδυσία (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ λωποδύτου, κλοπή, ὑφαρπαγὴ ἀλλοτρίων πραγμάτων: «ζῇ μὲ τὶς λωποδυσίες», «ἔπαθα μιὰ μεγάλη λωποδυσία».

λωποδύτης (ὁ), θηλ. *—ύτρια* (ἡ)· ἀρχ., ὁ τὰς λώπας, τὰ ἱμάτια τῶν διαβατῶν ἀποδύων, καὶ δὴ ὁ κλέπτων τὰ ἱμάτια τῶν λουομένων· || ὁ κλέπτων ἐπιδεξίως τὰ χρηματοφυλάκια τῶν διαβατῶν ἢ ἀντικείμενα ἀξίας ἐκ καταστημάτων καὶ οἰκιῶν, διαλανθάνων τὴν προσοχὴν τῶν κυρίων.

λωποδυτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς λωποδύτας, ὁ τῶν λωποδυτῶν: «λωποδυτικὰ τεχνάσματα», «τρόπος λωποδυτικός».—Ἐπίρρ. *λωποδυτικῶς.*

λωποδυτῶ (*—έω*)· ἀσκῶ τὰ τοῦ λωποδύτου, κλέπτω ἐπικινδύνως, ὑφαρπάζω τὰ ἀλλότρια.

Λωραγκαὶ (Lauraguais) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ χώρα τῆς παλαιᾶς γαλλικῆς ἐπαρχίας τοῦ Λανγκεντόκ, περιλαμβανομένη εἰς τοὺς σημερινοὺς νομοὺς Ὢντ καὶ Ἄνω Γαρούννα (Ὢτ-Γκαρόν). Εἶχε πρωτεύουσαν κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ *Λωράκ*, κατόπιν δὲ τὸ *Καστελνωνταρὺ* καὶ εἶναι κατ' ἐξοχὴν γεωργικὴ περιοχή, τρέφουσα ἔξοχον γενεὰν ἀροτριώντων βοῶν καὶ γενεὰν προβάτων φερώνυμον αὐτῇ (race de Lauraguais), διαδεδομένην σήμερον εἰς μέγα μέρος τῆς ΝΔ. Γαλλίας καὶ φημιζομένην διὰ τὸ κρέας καὶ τὸ ἔριόν της. Χ. Α.

Λωραγκαὶ (Lauragais), *Λουδοβῖκος - Λέων δοὺξ—*. Γάλλος συγγραφεὺς (1733—1824). Ἐπροστάτευσε μετὰ μεγίστης ἐλευθεριότητος τὰς τέχνας, τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, κατέγινε δὲ καὶ ὁ ἴδιος εἰς μελέτας περὶ τῆς χημείας, τοῦ δικαίου, τῆς ἰατρικῆς, μετέσχεν εἰς τὰς ἐρεύνας τοῦ Λαβουαζιὲ περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ ἀδάμαντος καὶ ὑπερημύνθη, μὲ κίνδυνον νὰ φυλακισθῇ, τοῦ ἐμβολιασμοῦ κατὰ τῆς εὐλογίας. Ὡς δραματικὸς συγ-

Digitized by Google

γραφεὺς ὑπῆρξεν ἧττον εὐτυχής. Τὰ δύο του δράματα «Κλυταιμνήστρα» καὶ «Ἰοκάστη», οὐδέποτε παρεστάθησαν. Ἔχων ὅμως πνεῦμα ἐπιθετικὸν καὶ σαρκαστικόν, κατέστη περίφημος διὰ τῶν ἐπιγραμμάτων τοὺ καὶ τῶν εὐφυολογιῶν του. Ἐπὶ τοῦ μοναρχικοῦ καθεστῶτος πεντάκις ἐξωρίσθη καὶ τετράκις ἐφυλακίσθη, μέχρι δὲ βαθυτάτου γήρατος διετήρησε τὴν εὐθυμίαν του. Μ.Ν.Δ.

Λωρὰν (Laurent), ***Ἐρνέστος***. Γάλλος ζωγράφος. Ἐγεννήθη τῷ 1861, ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν ὑπὸ τοὺς Λεμὰν καὶ Ἑμπὲρ καὶ ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1882. Τῷ 1889 ἔτυχε τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης διὰ τοῦ πίνακός του: «Ὁ Χριστὸς θεραπεύων τὸν παραλυτικόν», τῷ δὲ 1900 ἐτιμήθη διὰ χρυσοῦ μεταλλίου ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῶν Παρισίων, ἐκθέσας πέντε προσωπογραφίας του. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον ἀπροκαλύπτων ἰμπρεσσιονιστῶν καὶ διεκρίθη ὡς προσωπογράφος γυναικῶν. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Τῷ 1919 ὠνομάσθη μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ γυναῖκα μὲ τοὺς κύκνους», «Κλαρίσση Χάρλοου», «Ὁ Εὐαγγελισμός», «Ὁ ἅγιος Φραγκῖσκος τῆς Ἀσσίζης προσευχόμενος». Πίνακες τοῦ Λωρὰν ἀπόκεινται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Λουξεμβούργου, τοῦ Νανόν, τῆς Νάντης καὶ ἄλλων πόλεων. Ι.Μ.Π.

—**Λωρὰν** (Laurent), ***Εὐγένιος***. Γάλλος γλύπτης (1832—1898). Ἐξετέλεσε προτομὰς καὶ ἀγάλματα. Ἐκ τῶν πρώτων μνημονεύομεν τὰς τοῦ Πουλὸ καὶ τοῦ Μπροκά, ἐκ δὲ τῶν δευτέρων τὸ ἄγαλμα τοῦ Καλλὸ (διὰ τὸ Νανσύ), τὸν «Ἁμλέτον», τὴν «Ψυχήν», τὸ ἄγαλμα τοῦ Μπουσέ, τὸ ἄγαλμα τοῦ Ζυσσιὲ κλπ. Ι. Μ. Π.

—**Λωρὰν** (Laurent), ***Εὐτύχιος***. Γάλλος ζωγράφος (1820—1905). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Ντελαρὸς καὶ Γκλέρ. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1846. Ἐξετέλεσε προσωπογραφίας. Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἐν Τοὺρ σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ μουσείου τῆς αὐτῆς πόλεως. Ι. Μ. Π.

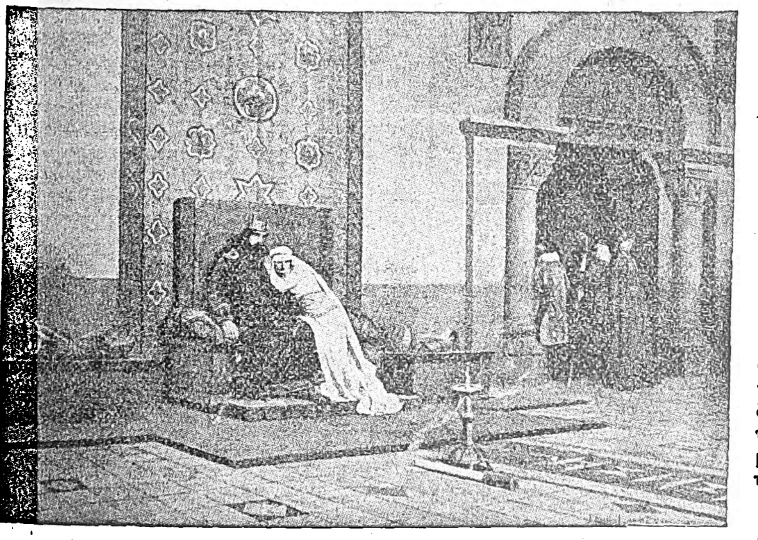

Ἰ. Λωράν: Ὁ ἀφορισμὸς τοῦ Ροβέρτου τοῦ εὐσεβοῦς.

—**Λωρὰν** (Laurens), ***Ἰωάννης-Παῦλος***. Γάλλος ζωγράφος (1832—1891). Ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Τουλούζης, βραδύτερον δὲ ἐν Παρισίοις παρὰ τῷ Cogniet καὶ τῷ Bida. Διὰ πρώτην φορὰν ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ φιλοτέχνου κοινοῦ διὰ τοῦ πίνακος: «Ὁ θάνατος Κάτωνος τοῦ Ὑτικαίου» (1863), ὁ ὁποῖος ἐπροκάλεσεν εὐμενῆ ἐντύπωσιν. Ἔκτοτε ἤρξατο ἐμφανιζόμενος τακτικώτατα εἰς ἐκθέσεις δι' ἔργων, ἅτινα καθιέρωσαν τὴν φήμην του ὡς ἑνὸς ρωμαλέου διερμηνευτοῦ τῆς ἱστορίας. Τῷ 1891 ὁ Λωρὰν εἰσῆλθεν εἰς τὸ Γαλλικὸν Ἰνστιτοῦτον. Ἡ τέχνη του εἶναι ἰσχυρά, ἐμπαθὴς καὶ μεγαλοπρεπής. Τὸ σχέδιόν του εἶναι ἀκριβὲς καὶ αὐστηρόν, οἱ χρωματικοί του τόνοι σφοδροί, ἡ διάταξις τοῦ συνόλου σύμμετρος καὶ σοφή. Ὁ Λωρὰν ἐκλέγει συνήθως ἐκ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ὅσα ἀνταποκρίνονται πληρέστερον πρὸς τὴν αἴσθησιν τῆς τραγικότητος, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν εἰς μέγιστον βαθμόν. Εἶναι εἷς ἐκ τῶν ἐλαχίστων ζωγράφων τοῦ εἴδους του, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ νόημα τῆς ἱστορίας· ἀποδίδει ἐξόχως τὴν ψυχράν, μυστικιστικὴν καὶ βάρβαρον ἐντύπωσιν τῶν ψυχρῶν μεροβιγκιανῶν ἀνακτόρων, ἐνῷ συγχρόνως ψυχογραφεῖ μετ' ἐκδήλου ἐπιτυχίας τὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν καὶ εἰκονίζει μετὰ μεγίστης ἀντιληπτικῆς ἱκανότητος τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν.

Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονεύομεν τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ θάνατος τοῦ Τιβερίου», «Ἁμλέτος», «Μετὰ τὸν χορόν», «Moriar!», «Ἀφορισμὸς Ροβέρτου τοῦ Εὐσεβοῦς», «Ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου», «Αὐτοπροσωπογραφία», «Τὸ δεῖπνον τοῦ Μπωκαίρ», «Ὁ Ἰησοῦς ἐκβάλλων τὰ δαιμόνια», «Vox in deserto», «Προσωπογραφία Φρειδερίκου Φάμπρ», «Ἡ Ἡρωδιὰς καὶ ἡ Σαλώμη», «Ὁ Ἰησοῦς διωκόμενος ἐκ τῆς συναγωγῆς», «Ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος διδάσκων τὸν Ὁνώριον», «Θάνατος τοῦ δουκὸς ντ' Ἀγκιέν», «Ἡ κολυμβήθρα τῆς Βηθσαϊδᾶ», «Ὁ ἅγιας Μπροῦνο ἀρνούμενος τὰς προσφορὰς τοῦ Ρογήρου, κόμιτος τῆς Καλαβρίας», «Ὁ καρδινάλιος», «Ὁ Φραγκῖσκος Βοργίας πρὸ τοῦ φερέτρου τῆς Ἰσαβέλλας τῆς Πορτογαλίας», «Τὸ αὐστριακὸν ἐπιτελεῖον πρὸ τοῦ πτώματος τοῦ Μαρσῶ», «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἐντοιχισμένων τῆς Καρκασσόν», «Προσωπογραφία Αὐγούστου Ροντέν», «Ἐκδίκησις Οὐρβανοῦ τοῦ ΣΤ'», «Φάουστ», «Ὁ μέγας ἱεροεξεταστὴς παρὰ τοῖς καθολικοῖς βασιλεῦσι», «Ὀφηλία», «Μουνὲ Σουλλύ», «Ἡ χαλυβδίνη ἁψίς», «Ὁ πάπας καὶ ὁ αὐτοκράτωρ», «Ὁ θάνατος τῆς ἁγίας Γενεβιέβης» (εἰς τὸ Παρισινὸν Πάνθεον), «Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ». Ι. Μ. Π.

—**Λωρὰν** (Laurens), ***Ἰωάννης-Πέτρος***. Γάλλος καλλιτέχνης, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου-Παύλου Λωράν. Ἐγεννήθη τῷ 1875. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Le falot», «Cabestan», «Arrivée». Ι. Μ. Π.

—**Λωρὰν** (Laurens), ***Ἰωσὴφ-Αὐγουστῖνος-Ἰούλιος***. Γάλλος ζωγράφος καὶ λιθογράφος (1825—1901). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ντελαρὸς καὶ ἐταξίδευσεν εἰς Τουρκίαν, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Περσίαν. Ἐκ τῶν χωρῶν τούτων συνήγαγεν ἄφθονα σχεδιάσματα, ἅτινα ἐξέδωκεν εἰς τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ταξίδιον εἰς Τουρκίαν καὶ Περσίαν» (1856). Ἐπὶ πλέον ἐξετέλεσεν ἐπιτυχεῖς ἐλαιογραφίας καὶ ὑδατογραφίας («Ἄποψις τῆς Μεγάλης Σαρτρέζ», «Περίχωρα τοῦ Βωκλύζ», «Ἡ Μαύρη Θάλασσα παρὰ τὴν Σινώπην», «Τὸ δάσος τοῦ Φονταινεμπλῶ») καὶ λιθογραφίας («Σκύλοι», κατὰ τὸν Ντιάζ, «Μόνωσις». «Ὁ Χριστὸς εἰς τὸν τάφον», «Ποτιστήρι», κατὰ τὸν Ροζὰν Μπονέρ, «Velléda», κατὰ τὸν Καμπανέλ, «Νορμανδικαὶ ἀγελάδες», κατὰ τὸν Τροαγιόν). Ι.Μ.Π.

—**Λωρὰν** (Laurent). ***Μαρία-Θηρεσία***. Διάσημος Γαλλὶς δραματικὴ ἠθοποιός, γεννηθεῖσα τῷ 1826. Καταγομένη ἐξ οἰκογενείας ἠθοποιῶν, ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰς ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν. Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐδίδαξεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῶν μεγαλυτέρων παρισινῶν θεάτρων, ὑποδυομένη συνήθως τοὺς ρόλους τῆς μητρός. Διέπρεψεν ἰδίως εἰς τὰ ἔργα: «Ἐρινύες», «Τὸ μῖσος», «Μιχαὴλ Στρογκώφ». «Θεοδώρα», «Τὰ παραμύθια τοῦ Ὄφμαν» κ. ἄ. Τῷ 1881 ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ «Ὀρφανοτροφείου τοῦ θεάτρου» ἐκλεγεῖσα πρόεδρος αὐτοῦ καὶ τιμηθεῖσα διὰ τοῦ παρασήμου τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Μ. Ν. Δ.

—**Λωρὰν** (Laurens), ***Παῦλος-Ἀλβέρτος***. Γάλλος ζωγράφος, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου-Παύλου Λωράν. Ἐγεννήθη τῷ 1870. Ἐτιμήθη ἐν τῇ ἐν Παρισίοις παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ 1900 διὰ χρυσοῦ μεταλλίου. Διεκρίθη ὡς πρωτότυπος καὶ θερμὸς χρωματιστής. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Σειρῆνες» «Αἱ μυροφόροι εἰς τὸν τάφον», «Πασιφάη», «Αἱ Ὧραι ὑποδεχόμεναι τὴν Ἀφροδίτην», «Μόνωσις» κτλ. Ι. Μ. Π.

—**Λωρὰν** (Laurent), ***Φραγκῖσκος***. Βέλγος νομοδιδάσκαλος καὶ ἱστορικὸς (1810—1887), γεννηθεὶς ἐν Λουξεμβούργῳ. Ἀφοῦ ἐξήσκησε κατ' ἀρχὰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, κατόπιν διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γάνδης. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Μελέται ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος» (1860—1870, 18 τόμοι), «Ἀρχαὶ τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ δικαίου» (1869—1879, 33 τόμοι), «Διεθνὲς ἰδιωτικὸν δίκαιον» (1880—1882, 8 τόμοι) κ. ἄ. Ὁ Λωρὰν εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν λαϊκῶν ταμιευτηρίων ἐν Βελγίῳ καὶ ἔγραψε συγγράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα, ἐπιτεθεὶς ἐναντίον τῶν κληρικῶν, ὑπερημύνθη τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν: «Van Espen· ἱστορικὴ μελέτη ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας ἐν Βελγίῳ» (1860—1863), «Ἐπιστολαὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν κοιμητηρίων» (1864), «Ἐπιστολαὶ ἐπὶ τῶν Ἰησουϊτῶν» (1865) κ. ἄ. Γ. Ε. Κ.

—**Λωρὰν-*Ντερουσσὼ*** (Laurent-Desrousseaux), ***Ἐρρῖκος-Ἀλφόνσος-Λουδοβῖκος***. Γάλλος ζωγράφος. Ἐγεννήθη τῷ 1858. Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Bin καὶ Maignan καὶ ἐξειργάσθη θρησκευτικὰ θέματα καὶ σκηνὰς ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ χώρα», «Ἡ ἀναχώρησις», «Ἡ ἐπαύριον», «Ἡ παραμονὴ τῆς πρώτης μεταλήψεως», «Τὸ παλαιὸν κοιμητήριον», «Εἰς τὴν Ὄπεραν», «Ἡ ἁλιεία τῶν καραβίδων», «Ἡ τουαλέττα τῆς κούκλας». Ι. Μ. Π.

λωρανθίδαι (οἱ) (Loranthidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα περὶ τὰ 50 γένη ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων καὶ τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι τὸ *ἀρκευθόβιον*, ἡ *ἰξία* καὶ ὁ *λώρανθος*. Δ. Ν. Π.

λώρανθος (ὁ) (Loranthus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λωρανθιδῶν*, περιλαμβάνον πολυπληθῆ εἴδη, ὧν γνωστότερον ὁ *λώρανθος ὁ εὐρωπαϊκὸς* (Loranthus europaeus), ὅστις ἀπαντᾷ συχνάκις καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

Λωρανσὶ (La Lauranci), ***Διονὲλ Δὰ*** — (1861). Γάλλος μουσικολόγος σπουδάσας μουσικὴν ἰδιωτικῶς καὶ ἐπ' ὀλίγον ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων ὑπὸ τὸν Ντυκουντραί. Ἀφοῦ ἐχρημάτισεν ἐπί τινα χρόνον ὑπάλληλος τοῦ κράτους, ἐπεδόθη εἰς τὴν μουσικοκριτικὴν καὶ τὴν αἰσθητικήν, ἔκαμε πλῆθος διαλέξεων καὶ συνειργάσθη εἰς πλεῖστα μουσικὰ περιοδικά. Ἔγραψεν: «Ὁ θρῦλος τοῦ Πάρσιφαλ καὶ τὸ μουσικὸν δρᾶμα τοῦ Ριχ. Βάγνερ», «Ἐσπάνια», «Ἡ ἀγάπη τῆς μουσικῆς ἐν Γαλλίᾳ», «Ἡ μουσικὴ Ἀκαδημία καὶ ἡ συναυλία ἐν Νάντῃ», «Ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ Ραμὼ καὶ τῆς οἰκογενείας του», «Ραμὼ» (βιογραφία), «Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς συμφωνίας κατὰ τὸ 1750», «André Campra», «Ἡ γαλλικὴ σχολὴ βιολίου ἀπὸ τοῦ Λούλλυ μέχρι τοῦ Βιόττι» (1922). Ὁ Λωρανσὶ ἀνέλαβε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λαβινιὰκ τὴν διεύθυνσιν τῆς «Μουσικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας» καὶ τοῦ «Λεξικοῦ τοῦ ᾠδείου». Γ. Σ.

Λῶρενς (Lawrence) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Κάνσας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κάνσας. Κάτ. 13.000. Σπουδαῖον ἐκπαιδευτικὸν κέντρον καὶ ἕδρα τοῦ πανεπιστημίου Κάνσας καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου Χάσκελλ, τῆς σημαντικωτέρας ἰνδικῆς σχολῆς ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ, εἶναι ἀκμάζουσα ἐμπορικὴ πόλις μὲ σημαντικὰς βιομηχανίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ ἀλευροποιία, χαρτοποιία, μηχανουργία κλπ. Εἶναι κέντρον σιδηροδρομικόν, ἐξυπηρετεῖται δὲ ὑπὸ πλείστων γραμμῶν. Δ. Σ. Δ.

—**Λῶρενς** (Lawrence) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Μασσαχουσέττης, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μέρριμακ, 45 χλμ. σιδηροδρομικῶς ΒΔ. τῆς Βοστώνης. Κάτ. 96 000. Εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον, ἡ κυριωτέρα δὲ βιομηχανία εἶναι ἡ κατασκευὴ μαλλίνων εἰδῶν, τῶν ἐργοστασίων ἐριουργίας θεωρουμένων τῶν μεγαλυτέρων ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐπίσης ὑπάρχουν σπουδαῖα ἐργοστάσια χαρτοποιίας καὶ μηχανουργεῖα. Διὰ τὴν κίνησιν καὶ τὸν φωτισμὸν τῆς πόλεως χρησιμοποιεῖται ἡ δύναμις τῶν ὑδάτων τοῦ Μέρριμακ. Δ. Σ. Δ.

Λῶρενς (Lawrence), ***Δαυῒδ-Ἑρβέρτος***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1885. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Νόττιγχαμ. Διὰ τῶν πρώτων του ἔργων: «Τὸ ἄσπρο παγώνι» (1911), «Ὁ παραβάτης» (1912) καὶ τὸ «Υἱοὶ καὶ Ἐρασταὶ» (1913) διεκρίθη ὡς συγγραφεὺς ἐξαιρετικῆς δυνάμεως. Τῷ 1915 ἐδημοσίευσε τὸ «Οὐράνιον τόξον», δι' ὃ καὶ κατηγορήθη ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ἠθῶν, ἔπειτα διαφόρους συλλογὰς ποιημάτων καὶ ἐντυπώσεις ταξιδίων. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Τὸ χαμένο κορίτσι» (1920). «Ἐρωτευμέναι γυναῖκες» (1921), «Καγκουρῶ» (1923), «Ὁ πτερωτὸς ὄφις» (1916). Ἐπίσης συνέγραψε δύο θεατρικὰ ἔργα καὶ ἱστορικὴν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Κινήσεις ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ἱστορίᾳ». Δ. Σ. Δ.

—**Λῶρενς** (Lawrence), ***Θωμᾶς***. Ἄγγλος ζωγράφος (1769—1830). Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον διαφημισθέντων Ἄγγλων καλλιτεχνῶν. Νεώτατος ἐπεδείξατο σφοδρὰν κλίσιν πρὸς τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἵλκυσε τὴν συμπάθειαν τοῦ μεγάλου συμπατριώτου του Ρέϋνολτς, ὅστις οὐ μόνον τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς μεθόδους τῆς τέχνης δι' ἐνδελεχοῦς διδασκαλίας. Τοιουτοτρόπως ὁ Λῶρενς εἰς ἡλικίαν εἴκοσι μόνον ἐτῶν ἠδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ τὴν προσωπογραφίαν τῆς διασήμου ἠθοποιοῦ Miss Farenc. Ἡ ἐπιτυχία του ὑπῆρξε σημαντικωτάτη. Νέαι δημιουργίαι βραδύτερον ἐστερέωσαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν φήμην του. Ὑπῆρξε δημοφιλέστατος ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων τάξεων τῆς βρεττανικῆς ἀριστοκρατίας μέχρι τῶν ἁπλοϊκωτέρων φιλοτέχνων ἡ τέχνη του συνήντα πανταχοῦ τὴν ἐγκαρδιωτέραν ἐπιδοκιμασίαν. Εἰδικευθεὶς εἰς τὴν προσωπογραφίαν, παρήγαγε μακρὰν σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς ἡ ἀκρίβεια τοῦ σχεδίου καὶ ἡ ἁρμονία τοῦ χρωματισμοῦ ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὴν ξηρότητα τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ, οὐδὲ ν' ἀναθερμάνῃ διὰ πραγματι-

Digitized by Google

κωτέρων στοιχείων τινὰς τῶν μᾶλλον ἐπικινδύνων συμβοτισκιτήτων του. Τῷ 1791 ὁ Λῶρενς ὠνομάσθη μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου, ὀλίγῳ δὲ βραδύτερον, θανόντος τοῦ Ρέϋνολτς, διεδέχθη τοῦτον εἰς τὴν αὐλὴν ὡς ἰδιαίτερος ζωγράφος Γεωργίου τοῦ Γ'. Γεώργιος ὁ Δ' ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὸν πλουτισμὸν τῆς πινακοθήκης τοῦ Οὐΐνδσωρ διὰ τῶν προσωπογραφιῶν τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς ἐποποιΐας τοῦ Βατερλώ, ἐτιμήθη δ' ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τούτων διὰ περιδεραίου μετὰ χρυσοῦ μεταλλίου. Ἐπὶ πλέον ὁ Λῶρενς διετέλεσε πρόεδρος τῆς προμνημονευθείσης ἀκαδημίας καὶ μέλος τῶν ἀκαδημιῶν τῆς Φλωρεντίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων προσωπογραφιῶν, ἃς ἐξεπόνησε, τάσσονται αἱ τῶν: Miss Siddons, Baring, λόρδου Aberdeen, λαίδης Cooper, miss Arbuthuot, δουκίσσης τοῦ Σούντερλαντ, κομίσσης Gower, λαίδης G. Ellis, Οὐέλλιγκτων, Μπλίχερ, Πίου τοῦ Ζ', Καρόλου τοῦ Γ', τῆς δουκίσσης ντὲ Μπερρὺ κλπ. I. M. Π.

—**Λῶρενς** (Lawrence), *Θωμᾶς-Ἐδουάρδος*. Ἄγγλος ἐξερευνητὴς καὶ στρατιωτικός, γεννηθεὶς τῷ 1888. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ Κολλέγιον Ἰησοῦ τῆς Ὀξφόρδης. Ὅπως μελετήσῃ τὴν τέχνην τῶν ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων κτισθεισῶν ἐκκλησιῶν μετέβηεἰς Συρίαν, τὴν ὁποίαν διέτρεξε πεζῇ. Ἐκμαθὼν τὰς ἀραβικὰς διαλέκτους καὶ συγκεντρώσας πολυτίμους ἀρχαιολογικὰς γνώσεις, ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Δ. Γ. Χόγκαρθ, ὅπως συμμετάσχῃ τῆς ἀποστολῆς, ἧς ἡγεῖτο πρὸς τὴν Ἱεράπολιν (νῦν Γεραμπλοὺς) ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου πρὸς ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν τῆς τοποθεσίας Κάρτσεμις ἐξ ὀνόματος τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου. Ἐκεῖθεν ἐξηρεύνησε τὴν Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν μέχρι τοῦ 1914. Καίτοι ἐκ φύσεως κλίνων πρὸς τὴν μάθησιν καὶ τὰ γράμματα, ἐπεδείξατο ἐξαιρετικὰς διοικητικὰς ἀρετὰς καὶ ἀπαράμιλλον ἱκανότητα κατακτήσεως τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Ἀράβων. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἐξηρέθη τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας λόγῳ τοῦ ἀναστήματός του, κατωτέρου τοῦ κανονικοῦ, ἐπέτυχεν ὅμως θέσιν εἰς τὸ γεωγραφικὸν τμῆμα τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Ὅτε ἡ Τουρκία ἐξῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον, ὁ Λῶρενς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ λόρδου Κίτσενερ εἰς Αἴγυπτον, προσκολληθεὶς εἰς στρατιωτικὴν μυστικὴν ὑπηρεσίαν. Ὑπῆρξεν ὁ ἐμψυχωτὴς τῆς ἀραβικῆς ἐξεγέρσεως καὶ ὁ ὀργανωτὴς τοῦ ἀραβικοῦ γραφείου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1916 ἐξελίχθη εἰς μυστικὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐν Ἀραβίᾳ ἐκστρατειῶν. Ἐζήτησε νὰ μεταβῇ εἰς Τζίνταν, ἐξαρτώμενος ἐφεξῆς οὐχὶ ἐκ τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Φαϊζὰλ καὶ τὸν ἔπεισε νὰ ὀργανώσῃ τὸν στρατόν του καὶ προελάσῃ πρὸς βορρᾶν, ὅπως ἀπειλήσῃ τὰς συγκοινωνίας τῆς Μεδίνης καὶ προσβάλῃ τὸν σιδηρόδρομον τῆς Χετζάζης, αὐτὸς δὲ προὐχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐξήγειρε τὰς βορείους φυλάς, ἡγήθη στρατοῦ ὀργανωθέντος ὑπ' αὐτοῦ, ἐπετέθη κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἤνοιξε δίοδον πρὸς τὴν Ἄκαμπα, κατεχομένην ὑπὸ τοῦ Φαϊζάλ, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1917.

Θωμᾶς-Ἐδουάρδος Λῶρενς.

Ὑποστηριζόμενος ἀπεριορίστως ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἄλλενμπυ, ὑπηγόρευεν αὐτὸς τὰς πρὸς τὰ πρόσω κινήσεις τοῦ Φαϊζάλ, ὠργάνωσε δὲ καὶ διηύθυνε μάχην ἐν Οὐάντ-ἐλ-Χέσα, περὶ τὸ Ἐς Σομπέκ, καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι ὑπέστησαν τὴν βαρυτέραν ἧτταν ἐπὶ ἀνοικτοῦ πεδίου. Συνεκέντρωσεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχήν του εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν σιδηροδρόμων, ὑπῆρξε δὲ τοιαύτη ἡ ἐπιτυχία του, ὥστε ἡ Μεδίνα ἀπεμονώθη, οἱ δὲ Τοῦρκοι ὥρισαν μεγάλην ἀμοιβὴν διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ «Ἐλ-Ὄρενς, καταστροφέως τῶν ἀτμομηχανῶν». Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1918 ἐνήργησεν ἀπεγνωσμένην ἐπίθεσιν ὅπως διακόψῃ τὰς συγκοινωνίας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τῆς Παλαιστίνης μετὰ τῆς Δαμασκοῦ, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἀμέσως ἔπειτα παρεκίνησε τὸν Φαϊζὰλ νὰ ὀργανώσῃ νέας δυνάμεις καὶ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Δαμασκοῦ. Ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο συγχρόνως μὲ τὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἄλλενμπυ, ἀλλ' ὁ Λῶρενς εἰσῆλθεν εἰς Δαμασκὸν ἀρκετὰς ὥρας πρὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ κατέστειλε πᾶσαν ἀπόπειραν ἀντιστάσεως. Τῷ 1918 ὁ Λῶρενς ἔλαβε πλείστας τιμὰς παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Χετζάζ, ἀνεκηρύχθη δὲ ἐμὶρ καὶ πρίγκιψ τῆς Μέκκας. Τῷ 1919 κληθεὶς συμμετέσχεν εἰς τὴν Διάσκεψιν τῆς Εἰρήνης, τῷ δὲ 1921 διωρίσθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν σύμβουλος ἐπὶ τῶν ἀραβικῶν ὑποθέσεων, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Φαϊζὰλ ὡς βασιλέως τοῦ Ἰράκ. Μὴ ἐγκρίνων τὴν συμμαχικὴν πολιτείαν καὶ κατηγορῶν τοὺς συμμάχους ὅτι δὲν ἐξετέλεσαν τὰς ὑποχρεώσεις των πρὸς τοὺς Ἄραβας, ἐδήλωσεν ὅτι μετανοεῖ διότι τοὺς ἐξήγειρε, παρῃτήθη τῆς θέσεως τῷ 1922 καὶ κατετάγη ὡς μηχανικὸς εἰς τὴν ἀεροπορίαν. Ἡ φήμη του ἐν τούτοις ἡπλώθη παντοῦ, κατέστη πρόσωπον θρυλικόν, πλεῖσται δὲ ἱστορίαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φαντασιώδεις ἐγράφησαν περὶ αὐτοῦ. Ἡ δημοσιότης αὕτη τὸν ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀεροπορίας, κατετάγη δὲ εἰς τὸ σῶμα τῶν τεθωρακισμένων αὐτοκινήτων, ζῶν ἀφανὴς μέχρι τοῦ 1925, ὁπότε ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἀεροπορίαν. Τὰς ἀρχὰς Μαρτίου 1931 ἐφημερίδες τινὲς ἀνέγραψαν τὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ Λῶρενς ἐφονεύθη ἐν Λονδίνῳ εἰς ἀεροπορικὸν δυστύχημα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου ἀνεγράφη πλειστάκις δὲν ἐγένετο πιστευτή. Δ.Σ.Δ.

Λώρης, *Κωνσταντῖνος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1837—1886), προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατεύματος καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταγματάρχου. Συμμετέσχεν ἁπάντων τῶν ἀτάκτων ἑλληνικῶν σωμάτων, τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς δρασάντων ἐναντίον τῆς Τουρκίας (εἰς Θεσσαλίαν 1854 καὶ 1878, εἰς Κρήτην 1866). Κατὰ τὰς ἑλληνοτουρκικὰς συμπλοκὰς τοῦ 1886, διατελῶν διοικητὴς τοῦ 5ου τάγματος εὐζώνων, τοῦ τεταγμένου ἐν Κούτρᾳ, εὗρεν ἡρωϊκὸν τὸν θάνατον κατὰ τὸν αὐτόθι νυκτερινὸν ἀγῶνα τῆς 10—11 Μαΐου 1886. Ν. Θ. Κ.

Λωρῆς (*Καπετὰν —*). Ἁρματολὸς τῆς Δωρίδος, ἀκμάσας περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Κατὰ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ 1770 ἐζήτησε νὰ ὑποκινήσῃ καὶ τὸ Λιδωρίκι, ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ ἁρματολοῦ κατὰ τὸ Βενέτικο (Ναύπακτον) Σισμάνη, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ὁποίου καὶ ἐφονεύθη τῷ 1772. Γ. Δ. Κ.

Λώριε (Laurier), *σὲρ Οὐΐλφριντ*. Καναδὸς πολιτικὸς (1841—1919). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ τῷ 1864 ἤρξατο δικηγορῶν. Ἐπί τινα χρόνον διηύθυνε τὴν γαλλικὴν ἑβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Le Défricheur». Τὸ πολιτικόν του στάδιον ἤρξατο τῷ 1871, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς εἰς τὴν βουλὴν τῆς Κουΐμπεκ. Τῷ 1874 ἐξελέγη βουλευτὴς τῆς βουλῆς τῆς Ὀττάβας ἀπὸ δὲ τοῦ 1878 μέχρι τοῦ θανάτου του ἀντεπροσώπευσε τὸ ἀνατολικὸν Κουΐμπεκ. Τῷ 1877 ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου, ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας τὸ κόμμα του ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς καὶ παρέμεινεν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν ἐπὶ 18 ἔτη. Μετ' ὀλίγον ἀνεγνωρίσθη ὡς ἡγέτης τῶν φιλελευθέρων, ὅτε δὲ ὁ Ἐδουάρδος Μπλαὶκ ἐγκατέλειψε τὴν χώραν, ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος. Τῷ 1896, πλειοψηφισάντων τῶν φιλελευθέρων, ἐγένετο πρωθυπουργός. Ὡς τοιοῦτος προέβη εἰς πλείστας μεταρρυθμίσεις, ἐξ ὧν κυριωτέρα ἡ βελτίωσις τῶν ὅρων τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ 1911, ὁπότε, ἐλθόντων εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν συντηρητικῶν, παρέμεινεν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν μέχρι τοῦ θανάτου του. Κατὰ τὸν πόλεμον ἀντετάχθη εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν στράτευσιν, τοῦτο δὲ συνετέλεσεν εἰς τὸν διχασμὸν τοῦ κόμματός του τῷ 1917. Οἱ φιλελεύθεροι τότε ἡνώθησαν μετὰ τοῦ κόμματος τοῦ Μπόρντεν, σχηματίσαντες κυβέρνησιν συνασπισμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Λώριε, καίτοι κληθείς, ἠρνήθη νὰ συμμετάσχῃ. Γενικῶς τὸ πολιτικόν του πρόγραμμα ἦτο ἡ χειραφέτησις τοῦ Καναδᾶ. Ἐπολέμησε τὴν ἀποστολὴν Καναδῶν εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς νοτίου Ἀφρικῆς τοῦ 1900 καὶ κατεπολέμησε τὴν πρότασιν ναυπηγήσεως πολεμικῶν διὰ τὸν στόλον τῆς Ἀγγλίας τῷ 1910. Δ.Σ.Δ.

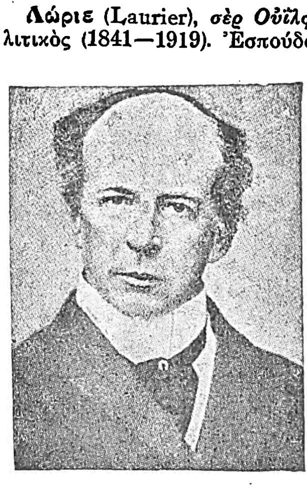

Οὐΐλφριντ Λώριε.

Λωριὲρ (Laurière), *Εὐσέβιος-Ἰάκωβος*. Γάλλος νομοδιδάσκαλος (1659—1728). Ἀφοῦ ἐπί τινα χρόνον μετῆλθε τὸν δικηγόρον εἰς τὰ ἐν Παρισίοις δικαστήρια, ἀφωσιώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ εἰδικῶς εἰς ἱστορικὰς ἐργασίας. Ἐντολῇ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ἀνέλαβε καὶ συνέταξε μετ' ἄλλων νομομαθῶν συλλογὴν τῶν βασιλικῶν διαταγῶν, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Διαταγαὶ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας». Τὸ ἔργον τοῦτο ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν. Συγκείμενον ἐξ εἴκοσι τόμων, εἶναι σήμερον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Διαταγαὶ τοῦ Λούβρου». Ἐπὶ πλέον ὁ Λωριὲρ συνέθεσε «Γλωσσάριον τοῦ γαλλικοῦ δικαίου», «Τὰ ἔθιμα τῶν Παρισίων» καὶ ἄλλα. Μ. Ν. Δ.

λωρικᾶτοι (οἱ) [*Βυζ.*]. Ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν οἱ διὰ λωρικίων, δηλαδὴ σιδηρῶν ἢ ἁλυσιδωτῶν ἢ κερατίνων θωράκων ὡπλισμένοι ἄνδρες. Οἱ λωρικᾶτοι ἐτάσσοντο εἰς τοὺς πρώτους καὶ τοὺς τελευταίους ζυγοὺς τῆς παρατάξεως, ἥτις συνήθως ἀπετελεῖτο εἰς μὲν τὸ πεζικὸν ἐκ 16 ζυγῶν, εἰς δὲ τὸ ἱππικὸν ἐξ 8—10. Οἱ ἄνδρες τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἑκάστου τάγματος, καὶ καθ' ὅλους τοὺς ζυγοὺς αὐτοῦ, ἦσαν ὡσαύτως λωρικᾶτοι. Ν. ΨΛ

λωρίκιον (τὸ) [*Βυζ.*]. Ἐλέγοντο οὕτως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν οἱ σιδηροῖ ἢ ἁλυσιδωτοὶ ἢ κεράτινοι θώρακες. Ἄλλως *ζάβαι* καὶ *σάβλαι* καὶ *σάκοι* (βλ. λ. *θώραξ*). Ν. ΚΛΣ

Λώριομ (Laurium) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (βλ. λ. *Λαύριον*).

λωρίον (τό)· ἱμάς, κοιν. *λουρί* (ὑποκορ. τοῦ *λῶρος*).

λωρίς, *-ίδος* (ἡ)· ταινία, στενὸν καὶ μακρὸν ἀπόκομμα ἐκ δέρματος, ὑφάσματος, χάρτου κτλ., κοιν. *λουρίδα*: «λωρὶς δέρματος χρησιμεύουσα ὡς ζώνη»· ‖ «λωρὶς ἐδάφους, —γῆς» μικρὰ ἔκτασις γῆς σχήματος στενοῦ παραλληλεπιπέδου.

— [*Στρατ.*] *Λωρὶς* καλεῖται ἡ ἐν ὡργανωμένῃ τινὶ τοποθεσίᾳ ἐδαφικὴ ζώνη, ἐφ' ἧς δρᾷ τὸ τάγμα. Ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς τακτικῆς ἀποστολῆς ἑκάστου τάγματος, ἡ λωρὶς περιλαμβάνεται εἴτε ἐν μόνῃ τῇ τοποθεσίᾳ ἀσφαλείας (προφυλακῶν) εἴτε ἐν μόνῃ τῇ τοποθεσίᾳ ἀντιστάσεως (κυρίᾳ γραμμῇ ἀμύνης), ἢ ἐπεκτείνεται ἐπ' ἀμφοτέρων. Ἡ λωρὶς χωρίζεται εἰς *ὑπολωρίδας* (βλ. λ. *ζώνη*). Ν. Θ. Κ.

— [*Δασολ.*] Ζῶναι πλάτους 10—30 μ., ἀνοιγόμεναι ἐντὸς δασῶν πρὸς διαχωρισμὸν αὐτῶν, εἴτε πρὸς εὐκολίαν τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν (διαχειριστικαί), εἴτε χάριν προστασίας τοῦ ὅλου δάσους ἀπὸ τῶν κινδύνων πυρκαϊᾶς (ἀντεμπρηστικαὶ ἢ ἀντιπυρικαί). Χαράσσονται συνήθως ἐπὶ κορυφογραμμῶν καὶ ράχεων, λέγονται δὲ καὶ *ζῶναι* ἢ *ῥῦμαι*. Α. Ε. Κ.

Λωριστὸν (Lauriston), *Ἰάκωβος-Ἀλέξανδρος-Βερνάρδος*. Γάλλος στρατάρχης, διπλωμάτης καὶ ὑπουργὸς (1768—1828). Μετέσχε πλείστων ἐκστρατειῶν ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ Ναπολέοντος καὶ διέπρεψεν ἰδίως ὡς διοικητὴς τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ρωσίας, εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀουστερλιτς καὶ τοῦ Βάγκραμ. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Βατερλὼ προσεχώρησεν εἰς τοὺς Βουρβώνους, γενόμενος ὁμότιμος τῆς Γαλλίας, μαρκήσιος, ὑπουργὸς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου καὶ στρατάρχης. Μ. Ν. Δ.

λῶρον (τὸ) (λατιν. lorum). Δερμάτινον λωρίον, χρησιμεῦον ἵνα δεσμεύουν τοὺς φυλακισμένους καὶ τοὺς δούλους καὶ ὡς μέσον κολασμοῦ καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς δὲ συχνὰ ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς σωφρονισμόν. Ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ὑγραινον αὐτό, ἵνα ἐπενεργήσῃ ἀποτελεσματικώτερον. Ὁ ἐπιτεταγμένος τὴν ἐκτέλεσιν δοῦλος ἐκαλεῖτο *μαστιγοφόρος* (lorarius). Ν. Ι. Ζ

λωροπέταλον (τὸ) (Loropetalum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμαμηλιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὸ *λωροπέταλον τὸ σινικὸν* (Loropetalum sinense), ὅπερ φύεται εἰς τὴν Κίναν καὶ καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

λῶρος (ὁ)· ταινία, ἱμάς.

— [*Βυζαντ.*] *Λῶρος* καὶ *βασιλικὸς λῶρος* ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τὸ περιώμιον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁ βασιλεὺς κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς. Ἦτο μακρὰ καὶ πλατυτάτη μεταξωτὴ ταινία, χρυσοκέντητος καὶ κεκοσμημένη διὰ πολυτίμων λίθων, ἥτις περιέβαλλε τὸ σῶμα καὶ τοὺς ὤμους, εἶτα δ' ἔπιπτεν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος. Ν. ΚΛΣ

— **λῶρος ὀμφάλιος**· βλ. *ὀμφάλιος λῶρος*.

Λωρραίνη (Lorraine, γερμ. Lothringen) [*Γεωγρ.*]. Ἀρχαία χώρα τῆς Γαλλίας, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς Καμπανίας πρὸς Δ., τῆς Φραγκονίας πρὸς Ν., τῆς Ἀλσατίας πρὸς Α., τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Κάτω Χωρῶν πρὸς Β. καὶ Δ. Εἶναι ὑπόλειμμα τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τῆς Λοθαριγγίας (Lotharingie), ἧς καὶ διετήρησε τὸ ὄνομα. Τῷ 1815 ἓν τμῆμα αὐτῆς πρὸς Β., περιλαμβάνον τὸ Σααρλουΐ, προσηρτήθη εἰς τὴν Γερμανίαν, μὴ διεκδικηθὲν ἔκτοτε ὑπὸ τῶν Γάλλων. Οὕτω, ἡ σημερινὴ Λωρραίνη, ἀνήκουσα ὁλόκληρος εἰς τὴν Γαλλίαν, μετὰ τῶν περιφερειῶν τῶν ἀποσπασθεισῶν παρ' αὐτῆς ὑπὸ τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 καὶ ἀνακτηθεισῶν διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, ἀποτελοῦσα νῦν τοὺς γαλλικοὺς νομοὺς *Μέρτ*, *Μέρτ-ἐ-Μοζὲλ* καὶ *Μοζέλ*, ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῆς βαυαρικῆς Ρηνανίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Μεύση, πρὸς Ν. καὶ ΝΑ. ὑπὸ τῶν Βοσγίων καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἀλσατίας. Ἔχει ἔμβαδὸν 16.307 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 1.403.679 κατ. (1926). Ἡ χώρα εἶναι δασώδης καὶ ὀρεινή, ἀποτελουμένη

Digitized by Google

ἐκ σειρᾶς ὀροπεδίων κλιμακηδὸν ταπεινουμένων ἀπὸ ΝΑ πρὸς τὰ ΒΔ., διαβρέχεται δὲ ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Μέρτ*, *Μεύση*, *Σαὰρ* καὶ *Μαάς*. Τὸ ἔδαφος εἶναι λίαν γόνιμον, πρόσφορον εἰς ποικίλην καλλιέργειαν, τὸ δὲ ὑπέδαφος πλουσιώτατον εἰς μεταλλεύματα, ἰδίᾳ εἰς γαιάνθρακας, σίδηρον καὶ ὀρυκτὸν ἅλας. Πρωτεύουσα τῆς Λωρραίνης εἶναι τὸ *Μέτς*.

—*[Ἱστορ.]* Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ Λωρραίνη ἦτο ἀραιότατα κατῳκημένη, κατελήφθη δὲ εὐχερῶς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, καθ' ὧν ἀσθενῶς ἀντέστη μόνον ἡ πολεμικὴ φυλὴ τῶν Τρεβήρων. Ὁ Χριστιανισμὸς εἰσήχθη τῷ 250 ἐκ Βελγίου. Βραδύτερον ἡ χώρα ἀπετέλεσε τὸ βασίλειον τῆς Λοθαριγγίας, παραχωρηθὲν εἰς τὸν Λοθάριον Α' διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερντὲν (843). Ἐπὶ Λοθαρίου Β' περιωρίσθη ἡ ἔκτασις αὐτῆς, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου διενεμήθησαν τὸ βασίλειον Κάρολος ὁ Φαλακρὸς τῆς Γαλλίας καὶ Λουδοβῖκος ὁ Γερμανικός, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Μερσὰν (870). Ὁ τελευταῖος ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἀλλ' ἡττήθη. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 878 ἐγένετο νέα διανομὴ μεταξὺ Λουδοβίκου τοῦ Τραυλοῦ καὶ Λουδοβίκου τῆς Σαξωνίας, ὅστις κατώρθωσε τελικῶς νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὸ βασίλειόν του ὁλόκληρον τὴν Λωρραίνην. Ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ Ἀρνοῦλφος ὠνόμασε βασιλέα τῆς Λωρραίνης τὸν νόθον υἱόν του Σβέντιμπολδ, ὅστις ὅμως δὲν ἐβασίλευσεν ἐπὶ μακρόν, φονευθείς. Ἡ χώρα κατελήφθη τῷ 900 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου τοῦ Ἁπλοῦ, ὅστις παρεχώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν δοῦκα τῆς Ἀννονίας, ὃν ὠνόμασε δοῦκα τῆς Λωρραίνης. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Κονράδος Α' ματαίως ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ρήνου. Ἐπὶ Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου, δι' ἀλλεπαλλήλων ἀγώνων, ἡ Λωρραίνη ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἔμμεσον κυριαρχίαν τῆς Γερμανίας, μέχρις οὗ, τῷ 1431, περιῆλθε διὰ γάμου εἰς τὸν οἶκον τῶν Ἀνδηγαυῶν, πλὴν τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ Βερντέν, τῆς Τοὺλ καὶ τοῦ Μέτς. Τῷ 1559 ἡ παραχώρησις τῶν ἐπισκοπῶν τούτων εἰς τὸν Ἐρρῖκον Β' παρέσχεν ἀφορμὴν νέων καὶ συχνῶν ἐπεμβάσεων τῆς Γαλλίας ἐν Λωρραίνῃ, ἣν κατέλαβεν ὁλόκληρον ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ', κατεδαφίσας καὶ πάντα τὰ φρούρια (1631—1637). Τῷ 1697 ἐπανέκτησεν αὐτὴν ἡ Γερμανία, τῷ δὲ 1735 ὁ τελευταῖος Γερμανὸς δοὺξ τῆς Λωρραίνης Φραγκῖσκος Β' ἐξεχώρησεν αὐτήν, ἀντὶ τῆς Τοσκάνης, εἰς τὸν ἐκθρονισθέντα βασιλέα τῆς Πολωνίας Στανίσλαον Λετσίνσκυ, πενθερὸν τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ περιέλθῃ εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπερ συνέβη τῷ 1766. Ἔκτοτε ἡ χώρα παρέμεινεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Γαλλίας, μέχρι τῆς συνθήκης τῆς Φραγκφούρτης (1871), δι' ἧς προσηρτήθη εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ λεγομένη γερμανικὴ Λωρραίνη, ἤτοι τὸ μέγιστον τμῆμα τοῦ πρῴην νομοῦ Μοζὲλ καὶ μικρότερον μέρος τοῦ νομοῦ Μέρτ. Τὴν ἀποσπασθεῖσαν ταύτην περιοχὴν ἐπανέκτησεν ἡ Γαλλία διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν. Ἀρχικῶς ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, διατηροῦσα τὴν διοικητικὴν ἡμιαυτονομίαν, ἧς ἀπέλαυεν ἡ γερμανικὴ Λωρραίνη ὑπὸ τὸ γερμανικὸν κράτος, διώρισε γενικὸν ἐπίτροπον, ἑδρεύοντα ἐν Μέτς, μὲ εὐρεῖαν διοικητικὴν ἐξουσίαν. Ἀλλ' ἐντεινομένης ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν κατοίκων τῆς κινήσεως πρὸς παραχώρησιν τῆς αὐτονομίας ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ Λωρραίνῃ, ἀνεκλήθη τὴν 1 Ἰανουαρίου 1925 ὁ κυβερνητικὸς ἐπίτροπος καὶ ἐξωμοιώθη διοικητικῶς ἡ χώρα πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Derichsweiler*, Geschichte Lothringens (1900).—*A. Rampel*, Lorraine française et allemande (1909). —*A. H. Rausch*, Die seele Lothringens (1926).—*Parisot*, Histoire de la Lorraine (1919—1925, τ. 8).

Θ. Κ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐπιχειρήσεις τῆς Λωρραίνης* φέρονται αἱ διεξαχθεῖσαι κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐν Λωρραίνῃ, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 14 Αὐγούστου μέχρις Ὀκτωβρίου 1914. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται ἀπεσκόπουν ἐκ μέρους μὲν τῶν Γάλλων τὴν ἐπίθεσιν, ἵνα τοιουτοτρόπως προσελκυσθῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν μείζονες γερμανικαὶ δυνάμεις κατὰ τὸν μεταξὺ Ρήνου καὶ Μοζέλλα χῶρον (θεωρούμενον τότε παρ' αὐτῶν ὡς ἀπρόσβλητον λόγῳ τῶν ἰσχυρῶν φρουρίων Μπελφόρ, Ἐπινάλ, Τούλ, Βερντέν), μεταπεσοῦσαν ὅμως εἰς ἄμυναν καὶ ὑποχώρησιν μετὰ τὴν γερμανικὴν ἀντεπίθεσιν, ἐκ μέρους δὲ τῶν Γερμανῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἄμυναν, μέχρις οὗ ἐπιτευχθῇ ὁ διὰ Βελγίου καὶ Λουξεμβούργου εὐρὺς ὑπερκερωτικὸς ἑλιγμός, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν προκάλυψιν τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῶν ἐκτελουσῶν τὸν ἑλιγμὸν τοῦτον στρατιῶν, μεταβληθεῖσας ὅμως ταχέως εἰς ἀντεπίθεσιν ἅμα ὡς ἡ γαλλικὴ προέλασις ἤρχισε καθισταμένη σοβαρά. Συνεπείᾳ τῶν στρατηγικῶν τούτων σχεδίων, τ' ἀντίπαλα στρατεύματα εὑρίσκοντο, περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου 1914, ὡς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαίνεται. *Γάλλοι*: 2α στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Καστελνὼ (4 σώματα στρατοῦ) ἀπὸ ὀροπεδίου Γκρὰν Κουροννὲ μέχρι Μοντόν. 1η στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Ντυμπάϊγ (4 σώματα στρατοῦ) ἀπὸ Μοντὸν μέχρι Σαὶν Ντιέ, παρὰ τὸ ὁποῖον διετίθετο ἐν ἐπικαμπῇ μὲ μέτωπον πρὸς Α. (ἓν σῶμα στρατοῦ), κατέχουσα τοὺς αὐχένας τῶν Βοσγίων. *Γερμανοί*: 6η στρατιὰ τοῦ διαδόχου τῆς Βαυαρίας (5 σώματα στρατοῦ) ἀπὸ Μπαρονβιλλὲρ μέχρι Σαβέρν. 7η στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ φὸν Heeringen (3 σώματα στρατοῦ) ἀπὸ Σαβὲρν μέχρι βορείως τοῦ Schlestat.

Ἀπὸ τῆς 14ης Αὐγούστου ἤρχισεν ἡ γαλλικὴ προέλασις ἐν Λωρραίνῃ· ἡ 1η στρατιὰ προὐχώρησε πολὺ βραδέως, καθ' ὅσον διεξήγαγεν ὀρεινὸν πόλεμον ἐν τοῖς Βοσγίοις, ἡ 2α στρατιά, καίτοι δρῶσα καὶ αὕτη ἐπὶ πολὺ δυσκόλου ἐδάφους, μολαταῦτα προὐχώρησε ταχύτερον. Τοιουτοτρόπως, τὴν 19ην Αὐγούστου οἱ ἐν Λωρραίνῃ Γάλλοι εὑρίσκοντο εἰς πολὺ εὐνοϊκὴν κατάστασιν, καθόσον βορείως μὲν εἶχον ἤδη προσπεράσει τὴν ἑλώδη περιοχήν, νοτιοανατολικῶς δὲ κατεῖχον τὰς ἀνατολικὰς ἐξόδους τῶν Βοσγίων, προσεγγίσαντες ἐπαρκῶς πρὸς τὸν Ρῆνον, φθάσαντες δὲ μέχρι τῆς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαινομένης γραμμῆς. Οἱ Γάλλοι ἐσκόπουν τότε νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν προέλασίν των, διεισδύοντες διὰ τοῦ Sarrebrück πρὸς ΒΑ., ἵνα τοιουτοτρόπως ἀπειλήσωσι τὸς γραμμὰς συγκοινωνιῶν τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς ἐκείνην προελαυνουσῶν πρὸς Βέλγιον καὶ Λουξεμβοῦργον μετὰ τὴν ὑποχώρησίν της ἐκ τοῦ ὑψώματος Donon, στρέψασα τὸ ἀριστερόν της πρὸς δυσμὰς ἐτάχθη καθέτως σχεδὸν πρὸς τὸ μέτωπον τῆς 2ας, ὑποχωρήσασαι τοιουτοτρόπως κατὰ γραμμὰς ἀποκλινούσας, καὶ συνεπῶς ἀφήσασαι μικρόν τι κενὸν πρὸ τῆς διόδου τῆς Σὰρμ (trouée de Charmes). Αἱ διαδοχικαὶ θέσεις τῶν Γάλλων ἐμφαίνονται εἰς τὸ σχῆμα. Οἱ Γερμανοὶ ἐφάνησαν τότε διστακτικοὶ εἰς τὴν προέλασίν των, δι' ὃ δὲν κατεδίωξαν, ἀλλὰ μόλις τὴν 22αν Αὐγούστου ἤρχισαν προχωροῦντες διὰ μὲν τῆς 6ης στρατιᾶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Delm καὶ τοῦ Μοράνζ, διὰ δὲ τῆς 7ης κατερχόμενοι τὰ Βόσγια, δηλαδὴ μὲ κατευθύνσεις συγκλινούσας πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Lunéville, ἵνα ἐκεῖθεν σπεύσωσιν ὁπωσδήποτε πρὸς τὴν δίοδον τῆς Σάρμ, ἀνεξαρτήτως τοῦ παραχθέντος κενοῦ ἐν τῷ γαλλικῷ μετώπῳ, περὶ οὗ ἴσως οὐδὲν ἐγνώριζον. Ἅμα ὅμως εὑρέθησαν αἱ δύο γαλλικαὶ στρατιαὶ οὕτω πως τεταγμέναι (καθέτως ἡ μὲν πρὸς τὴν δέ), ἐσκέφθησαν ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιφέρωσι μεγάλην ἧτταν εἰς τοὺς Γερμανούς, ἅμα ὡς οὗτοι θὰ ἐπεζήτουν νὰ ἐκβιάσωσι τὴν δίοδον τῆς Σάρμ, καθόσον τότε θὰ ἠδύναντο νὰ περικλείσωσι τούτους διὰ

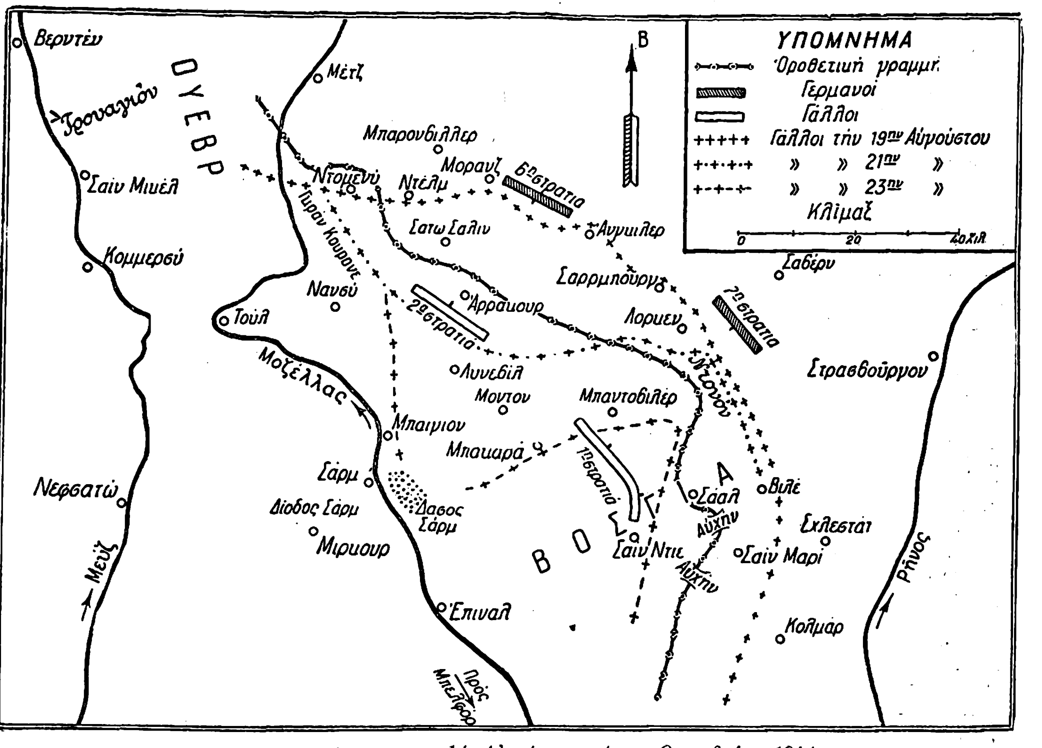

Ἐπιχειρήσεις Λωρραίνης. 14 Αὐγούστου μέχρι Ὀκτωβρίου 1914

γερμανικῶν στρατιῶν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Γερμανοὶ ἀντελήφθησαν ποῦ ἠδύνατο ν' ἀπολήξῃ ἡ τοιαύτη γαλλικὴ προέλασις, ἤρχισαν ἀπὸ τῆς 19ης Αὐγούστου περιορίζοντες τὰς ὑποχωρητικάς των κινήσεις, ἀποβλέποντες εἰς ἀνάληψιν ἀντεπιθέσεως. Ὡς φαίνεται, ἡ ἀπὸ 14—19 Αὐγούστου γερμανικὴ ὑποχώρησις δὲν ἐξετελέσθη ἕνεκα τῆς γαλλικῆς πιέσεως, ἀλλὰ λόγῳ ἐσκεμμένης ἐνεργείας τῶν Γερμανῶν, ἐπιζητησάντων νὰ παρασύρωσι τοὺς Γάλλους ἐπὶ ἀναπεπταμένου ἐδάφους. «Ἀπὸ τῆς 19ης ἤρχισαν οἱ Γερμανοὶ περιορίζοντες τὴν ἀναστροφὴν (ἀποχώρησιν, repli), ἵνα μετ' ὀλίγον αἰφνιδιάσωσι τοὺς Γάλλους. Τοὺς ἀφῆκαν νὰ προχωρήσωσιν ἐπὶ τῶν δυσκόλων περιοχῶν, ἵνα τοὺς συμπαρασύρωσιν ἐπὶ ἀποκεκαλυμμένου καὶ ἤδη ἐπισεσημασμένου ἐδάφους εἰς τοὺς πρόποδας ἰσχυρῶν τοποθεσιῶν ὀργανωθεισῶν μυστικῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ φυσικοῦ φρουρίου τῆς Morhange, κόμβου ἁπάσης τῆς περιοχῆς, ἀληθοῦς τείχους φράσσοντος τὸν ὁρίζοντα μεταξὺ τῶν κοιλάδων τοῦ Seille καὶ τοῦ Sarre, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐπὶ τῶν λόφων τῶν δεσποζόντων τοῦ Σὰρ ἀπὸ Fenestrange μέχρι τῶν ἀντερεισμάτων τῶν Βοσγίων» (Cours d' Histoire pour les écoles militaires françaises 1924, τόμ. 3ος, σελ. 46). Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἤρχισεν ἀπὸ τῆς 20ῆς Αὐγούστου ἡ γερμανικὴ ἀντεπίθεσις, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς προτεραίας, 19ης, εἶχον ἀρχίσει οἱ Γερμανοὶ βομβαρδίζοντες δραστικῶς διὰ τοῦ βαρέος των πυροβολικοῦ τὰς γαλλικὰς γραμμὰς «ἐπενεγκόντες ἠθικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν Γάλλων, ἅτε αἰσθανομένων ἀορίστως πως τὴν προσέγγισιν ἐπικινδύνου ἀπειλῆς» (ἔνθ. ἀνωτ.). Μετὰ ἀτυχεῖς διὰ τοὺς Γάλλους μάχας τὴν 20ὴν Αὐγούστου, ὑπὸ μὲν τῆς 1ης στρατιᾶς εἰς Σάρρμπουργ, ὑπὸ δὲ τῆς 2ας εἰς Μοράνζ, ἠναγκάσθησαν ἀμφότεραι αἱ στρατιαὶ αὗται νὰ ὑποχωρήσωσι κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 21—23 Αὐγούστου πρὸς ΝΔ., ἀλληλοϋποστηριζόμεναι ὅμως στενότατα καὶ καταβάλλουσαι πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως μὴ διευρυνθῇ τὸ μικρὸν ρῆγμα τὸ ἐπελθὸν τὴν 20ὴν Αὐγούστου εἰς τὸ σημεῖον ἐπαφῆς τῶν δύο στρατιῶν. Ἡ μὲν 2α στρατιὰ περιεστράφη μὲ πόλον τὸ Γκρὰν Κουροννέ, ἡ δὲ 1η, τῆς ἐμψύχου ἠλάγρας. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν τὰς 24ην καὶ 25ην Αὐγούστου μάχην τῆς Σάρμ, ὄχι μόνον ἀνεκόπησαν οἱ Γερμανοὶ εἰς τὴν περαιτέρω προέλασίν των, ἀλλ' ὑπέστησαν ἧτταν σοβαράν, καθόσον τὴν 15ην ὥραν τῆς 25ης Αὐγούστου ἀνελήφθη γενικὴ ἀντεπίθεσις ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς 2ας γαλλικῆς στρατιᾶς. Ἐφράχθη λοιπὸν τότε ὁριστικῶς πᾶσα διὰ Λωρραίνης γερμανικὴ προέλασις, συνεπῶς ἀπεφεύχθη ἡ ὑπερκέρασις τοῦ δεξιοῦ τῶν Γάλλων. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐν Λωρραίνῃ γαλλικὴ νίκη τῶν 24ης καὶ 25ης Αὐγούστου ἐπέφερε δύο κολοσσιαῖα πλήγματα εἰς τοὺς Γερμανούς· ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἀπέτυχε τὸ γενικὸν στρατηγικὸν σχέδιόν των, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τοῦτο ἐβασίζετο ἐπὶ προελάσεως ἐν Λωρραίνῃ, διὰ Mirecourt-Neufchâteau, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ διὰ Βελγίου εὐρέος ὑπερκερωτικοῦ ἑλιγμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δ' ὅτι ἐπετρέπετο ἡ ἀφαίρεσις ἀρκετῶν γαλλικῶν δυνάμεων, δυναμένων νὰ διατεθῶσιν εἰς τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρασκευαζόμενον μέτωπον τοῦ Μάρνη. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 28 Αὐγούστου—12 Σεπτεμβρίου διεξήχθησαν διάφοροι μάχαι ἐν Λωρραίνῃ, ἀπολήξασαι εὐνοϊκῶς διὰ τοὺς Γάλλους (ὀροπέδιον Γκρὰν Κουροννὲ 5—12 Σεπτεμβρίου, δάσος Champenoux 3—12 Σεπτεμβρίου, ποταμὸς Mortagne 27 Αὐγούστου—12 Σεπτεμβρίου)· αἱ γαλλικαὶ δ' αὗται ἐπιτυχίαι ἐν Λωρραίνῃ ἐπέτρεψαν εἰς τὸν ἐν αὐτῇ στρατὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πόλος περιστροφῆς διὰ τὸν μέγαν ἑλιγμὸν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μάρνη. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 10 Σεπτεμβρίου—1 Ὀκτωβρίου 1914, προσεπάθησαν οἱ Γερμανοὶ ν' ἀναλάβωσι νέαν ἐπίθεσιν διὰ τῆς 6ης στρατιᾶς, ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν κατάληψιν τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Μὲζ (Hauts de Meuse), ὁπόθεν θὰ ἠδύναντο ν' ἀπειλήσωσι τὸ Βερντέν, ἴσως δὲ καὶ νὰ τὸ ὑπερκεράσωσιν, ὁπότε θὰ ἐτάσσοντο εἰς τὰ νῶτα τῆς 3ης γαλλικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Σαρράϊγ, τῆς ἐχούσης μέτωπον πρὸς Δ., ἅτε ἀντιμετώπου τῆς 5ης γερμανικῆς στρατιᾶς τοῦ Κρόνπριντς. Ἀλλά, κατὰ τῶν γερμανικῶν τούτων προσπαθειῶν ἀντεπεξῆλθεν ἐπιτυχέστατα ἡ 2α γαλ-

Digitized by Google

λικὴ στρατιά, ἀποστείλασα τάχιστα μίαν μεραρχίαν ἱππικοῦ πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Woëvre, ἵνα, ἐν συνεργασίᾳ μετά τινων μονάδων τῆς 3ης στρατιᾶς, καλύψωσι τὴν δίοδον (trouée) τῆς Τούλ. Ἅμα δ' ἀπὸ τῆς 13ης Σεπτεμβρίου ἐξησφαλίσθη ἡ γαλλικὴ κατοχὴ ἐν Λωρραίνῃ διὰ τῆς νίκης τοῦ Γκρὰν Κουροννέ, εὐθὺς ἅπασα ἡ 2α γαλλικὴ στρατιὰ ἀπησχολήθη ἐλευθέρως εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Μέζ. Κατιδόντες οἱ Γερμανοὶ τὸ ἀδύνατον τῆς καταλήψεως τῆς κοιλάδος ταύτης, ἀπεπειράθησαν νὰ προσπεράσωσι τὸν Μὲζ ὑψηλότερον (νοτιώτερον), καὶ τὴν 26ην Σεπτεμβρίου, κατέλαβον τὸ Σαὶν Μιχιέλ, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶσι νὰ προσπεράσωσιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης. Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1914 ἤρχισε διεξαγόμενος ἐν Λωρραίνῃ ἀγὼν στασιμότητος, ὁ κοινῶς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀγὼν χαρακωμάτων. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Λωρραίνης *οἶκος* (Maison de Lorraine). Βασιλικὸς οἶκος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν παράδοσιν, κατήγετο ἐκ τῶν Μεροβιγγείων καὶ τῶν Καρολιγγείων καὶ ὁ ὁποῖος ἡγεμόνευσεν ἐν τῷ δουκάτῳ τῆς Λωρραίνης καὶ ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον καὶ ἐκτὸς τοῦ δουκάτου. Ὁ οἶκος οὗτος ἐβασίλευσεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αὐστρίας καὶ ἐδημιούργησε μέγαν ἀριθμὸν πριγκιπικῶν οἰκογενειῶν, ἡ ὀνομαστοτέρα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ οἰκογένεια τῶν δουκῶν τῆς *Γκίζης*· ἐκ τῶν λοιπῶν αἱ κυριώτεραι εἶναι ἡ τῶν δουκῶν τοῦ *Ἀρμανιάκ*, τοῦ *Ὠμάλ*, τοῦ *Σεβρέζ*, τοῦ *Ἐλμπέφ*, τοῦ *Ἀρκούρ*, τῆς *Μαγέννης*, τοῦ *Μερκέρ*, τῶν μαρκησίων τοῦ *Μπεντουέ*, τοῦ *Μουά*, τῶν κομίτων τοῦ *Λιλλεμπόν*, τοῦ *Μαρσάν*, τοῦ *Βωντεμὸν* καὶ τῶν χωροδεσποτῶν τοῦ *Κυζὰκ* καὶ τοῦ *Φελζέν*. Ὁ πρεσβύτερος τῆς δουκικῆς οἰκογενείας ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τοῦ *Βωντεμόν*, μετὰ τὸν γάμον του δὲ τὸν τοῦ δουκὸς τοῦ *Μπάρ*. Οἱ ἀξιολογώτεροι ἐκ τοῦ κλάδου τῆς οἰκογενείας τῶν δουκῶν τῆς Γκίζης εἶναι οἱ ἑξῆς:

— 1) ***Κλαύδιος τῆς Λωρραίνης***. Κόμις καὶ κατόπιν δοὺξ τῆς Γκίζης (1496—1550). Ἦτο πέμπτος υἱὸς τοῦ Ρενάτου Β', δουκὸς τῆς Λωρραίνης καὶ τοῦ Μπάρ, καὶ ὑπηρέτησε πιστῶς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, διακριθεὶς εἰς *πάσας* τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Φραγκίσκου Α'. Εἰς τὸ Μαρινιάνο, τῷ 1515, ἔσωσε διὰ τῆς γενναιότητός του τὴν κατάστασιν. Ἀποκρούσας τὰς μανιώδεις ἐπιθέσεις τῶν Ἑλβετῶν καὶ λαβὼν 22 πληγάς, ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἀποθάνῃ. Κατόπιν συνέβαλεν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Φονταραμπὶ (1521), κατετρόπωσε τοὺς Ἄγγλους πρὸ τοῦ Ἐσντὲν (1522), ὑπερήσπισε τῷ 1536 τὴν Καμπανίαν κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Αὐστρογερμανῶν καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1542 ἐν Λουξεμβούργῳ καὶ εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Λαντρεσὶ (1543). Ὁ βασιλεὺς Φραγκῖσκος Α', φοβούμενος πάντοτε τὸ ὑπερήφανον τοῦ χαρακτῆρός του, τὸ ἀτίθασόν του καὶ τὴν μεγάλην του φιλοδοξίαν, καθὼς καὶ τὴν ἐκ τῆς γενναιότητός του ὁλονὲν αὐξάνουσαν δύναμίν του, ἐφρόντιζε πάντοτε νὰ κρατῇ αὐτὸν εἰς ἀπόστασιν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι ἀκίνδυνος ἡ ἐπιρροή του, κατὰ δὲ τὰς παραμονὰς τοῦ θανάτου του συνεβούλευσε τὸν υἱόν του Ἑρρῖκον Β' νὰ προσέχῃ πάντοτε αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα του. Ὁ Ἑρρῖκος Β' ὅμως οὐδόλως ἐξετέλεσε τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρός του, ἀλλ' ἐπέδειξε μεγίστην ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν Κλαύδιον τῆς Λωρραίνης, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ ταύτης εἰς βάρος τοῦ βασιλέως. Ἀπέκτησε δώδεκα τέκνα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: α') *Μαρία*, ἥτις ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς σύζυγος τοῦ Λουδοβίκου Β' τῆς Ὀρλεάνης, κόμιτος τοῦ Λογκεβίλ, καὶ κατόπιν τοῦ Ἰακώβου Ε', βασιλέως τῆς Σκωτίας, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε τὴν Μαρίαν Στούαρτ· β') *Φραγκῖσκος* καὶ *Κάρολος* (βλ. κατωτ.)· γ') *Κλαύδιος*, δοὺξ τοῦ Ὠμάλ, διακριθεὶς εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Λὰντς καὶ τοῦ Βουλπιάνο (1551), εἰς τὴν μάχην τοῦ Ρέντι (1554), εἰς τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ Καλαὶ (1558) καὶ ἐφονεύθη ἐκ θραύσματος ὀβίδος τηλεβόλου κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Λὰ Ροσὲλ (1573), ἀφήσας ἕνδεκα τέκνα, ὧν ὁ Κάρολος καὶ ὁ Κλαύδιος ὑπῆρξαν σφοδροὶ ἀντίπαλοι τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἐναντίον τοῦ ὁποίου εἶχον ἐπαναστατήσει· δ') *Φραγκῖσκος*, ἱππότης τῆς Μάλτας καὶ ναύαρχος τῆς Γαλλίας, πολεμήσας ἐν Μὲτς (1552), ἐν Ρέντι (1554), ἐν Ρόδῳ (1557) κλπ. ε') *Ρενᾶτος*, μαρκήσιος τοῦ Ἐλμπέφ, διακριθεὶς εἰς τὰς μάχας τοῦ Μὲτς (1552), τοῦ Ρέντι καὶ εἰς τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ Καλαί. Οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑφίστανται μέχρι σήμερον.

—2) ***Φραγκῖσκος τῆς Λωρραίνης***. Δεύτερος δοὺξ τῆς Γκίζης (1519—1563). Ἦτο πρωτότοκος υἱὸς τοῦ δουκὸς Κλαυδίου τῆς Λωρραίνης καὶ ὑπηρέτησεν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, διακριθεὶς κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Βουλώνης καὶ τραυματισθεὶς σοβαρῶς εἰς τὸ μέτωπον, ὅπου ἀπέμεινεν εὐρεῖα οὐλή, ἐξ ἧς ὠνομάσθη «Ὁ σημαδευμένος» (Balafré), ὄνομα ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπίσης γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Κατόπιν ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐπιτυχεῖς ἐπιθέσεις κατὰ τῶν Γερμανῶν καὶ κατέλαβε τὸ Μέτς, τὴν Τοὺλ καὶ τὸ Βερντέν, ἀποκρούσας σοβαρὰν ἐπίθεσιν τοῦ Καρόλου Ε'. Μετὰ τὴν σύναψιν τῆς ἀνακωχῆς τῆς Βωσὲλ τοῦ 1556, ὤθησε τὸν βασιλέα Ἑρρῖκον Β' νὰ συνάψῃ συμμαχίαν μετὰ τοῦ παπικοῦ κράτους, ἔχων δὲ βλέψεις ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Νεαπόλεως ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἱσπανῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ πάπα ἐναντίον τῶν πιέσεων τῆς Ἱσπανίας, εἰσβαλὼν δὲ εἰς Πεδεμόντιον καὶ ἀποκρούσας τὰς πρώτας ἱσπανικὰς δυνάμεις, κατῆλθε μέχρι τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, ὅπου κατήγαγε τὴν μεγάλην νίκην τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἐν Κάμπλι. Κατόπιν ἐπολιόρκησε τὴν Τσιβιτέλλα, ἀλλ' ἠναγκάσθη, λόγῳ ἀσθενείας, νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Ρώμην, ὁπόθεν ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, λόγῳ τοῦ κινδύνου τῆς πρωτευούσης ἐκ τῆς προελάσεως τῶν Ἱσπανῶν πρὸς τὸ Σαὶν-Κεντέν. Ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ πρὸ τοῦ Σαὶν-Κεντὲν ὡς ἀρχιστρατήγου ἔσωσε τὴν Γαλλίαν ἀπὸ βεβαίου κινδύνου, καίτοι ἱστορικοί τινες φρονοῦν ὅτι ἡ σωτηρία τῆς Γαλλίας εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην ὀφείλεται εἰς τὸν ναύαρχον Κολινύ, ὁ ὁποῖος ἠμύνθη γενναίως εἰς τὸ Σαὶν-Κεντέν, καὶ εἰς τὴν ὑπερβολικὴν περίσκεψιν τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φιλίππου Β', ὁ ὁποῖος δὲν ἐτόλμησε νὰ βαδίσῃ ἀμέσως κατὰ τῶν Παρισίων, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Σαὶν-Κεντέν. Κατόπιν ἐξεπολιόρκησε τὸ Σαὶν-Κεντὲν καὶ κατήγαγε τὰς νίκας τῆς Γκίνι, τῆς Τιονβὶλ καὶ τῆς Ἀρλόν, αἵτινες ὡδήγησαν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Κατὼ-Καμπρεζί, συναφθεῖσαν παρὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον μέχρις ἐσχάτων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑρρίκου Β' καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Φραγκίσκου Β', ὁ Φραγκῖσκος τῆς Λωρραίνης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καρδινάλιος Κάρολος εἶχον καταστῇ παντοδύναμοι ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ παντοδυναμία ὅμως αὕτη διήρκεσε μόνον 18 ἡμέρας, διότι ὁ νέος βασιλεὺς Κάρολος Θ' παρηγκώνισεν αὐτόν. Ἕνεκα τούτου συνηνώθη μετὰ τοῦ κοντοστάβλου δουκὸς τοῦ Μονμορανσὺ καὶ τοῦ στρατάρχου Σαὶντ-Ἀντρὲ εἰς τριανδρίαν, ἥτις ἐν τῷ κρυπτῷ κατεπολέμει τὰς παραχωρήσεις, εἰς τὰς ὁποίας προέβαινεν ἡ ἀντιβασίλισσα Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους. Τῷ 1562 ἀναμειχθεὶς εἰς τὰς ταραχὰς τοῦ Βασσὺ κατὰ τῶν διαμαρτυρομένων, ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὴν κήρυξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τῶν καθολικῶν ἐπολιόρκησε τὴν Ρουένην καὶ κατέλαβεν αὐτήν, κατατροπώσας τοὺς Οὑγενότους εἰς τὸ Ντρέ. Ἀπὸ τῆς 1 Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 18 Μαρτίου 1563 ἐπολιόρκησε τὴν Ὀρλεάνην, ὅπου ἐπληγώθη θανασίμως καὶ ἀπέθανε μετὰ ἓξ ἡμέρας.

—3) ***Κάρολος τῆς Λωρραίνης***. Γάλλος καρδινάλιος (1525—1574). Μέχρι τοῦ 1550 ἐκαλεῖτο καρδινάλιος τῆς Γκίζης, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ θείου του καρδιναλίου Ἰωάννου ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ καρδιναλίου τῆς Λωρραίνης, ὄνομα ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπίσης γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων τῆς ἐποχῆς του καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπεστήριξε τὰ γράμματα, βοηθήσας καὶ τιμήσας μεγάλως τὸν Ραμπελαὶ καὶ τὸν Ρονσάρ. Βραδύτερον ὅμως, ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, διεκρίθη διὰ τὰς ραδιουργίας του καὶ τὴν σκληρότητά του, γενόμενος ἔνοχος τῆς αἱματηροτάτης καταστολῆς τῆς «στάσεως τοῦ Ἀμπουάζ» (1560), τὴν ὁποίαν προεκάλεσεν ἡ δεσποτικὴ διοίκησίς του. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ἐνῷ ἐδείκνυε μεγάλην ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Θ', εὑρίσκετο εἰς τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπρόδιδε τὰ μυστικὰ τοῦ κράτους. Διεκρίνετο ἐπίσης καὶ διὰ τὸν ἔκδοτον καὶ φιλήδονον χαρακτῆρά του καὶ εἶχε θυγατέρα τὴν *Ἀνναν ντ' Ἀρν*.

—4) ***Λουδοβῖκος τῆς Λωρραίνης***. Καρδινάλιος (1527—1578). Εἶναι γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς *καρδινάλιος τῆς Γκίζης*, πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του *καρδιναλίου τῆς Λωρραίνης*, καὶ διεκρίθη διὰ τὸν ἔκδοτον βίον του καὶ τὴν προσήλωσίν του πρὸς τὰ συμπόσια καὶ τὰς γυναῖκας, ἀναμειχθεὶς εἰς πλεῖστα σκάνδαλα, ἅτινα, κατὰ περίεργον ἀντίληψιν, ἠρέσκετο νὰ διηγῆται μετὰ πολλῶν λεπτομερειῶν εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν του, ἥτις διατηρεῖται ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ἐν χειρογράφῳ.

— 5) ***Ἑρρῖκος Α' τῆς Λωρραίνης***, πρίγκιψ τοῦ Ζουανβὶλ καὶ κατόπιν τρίτος δοὺξ τῆς Γκίζης (1550—1588). Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Τούρκων καὶ διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τοῦ Σαὶν-Ντενὶ καὶ τοῦ Πουατιέ, ἀποκτήσας μεγίστην φήμην. Τῷ 1572 ὑπῆρξεν ἐκ τῶν δραστηριωτέρων ὀργανωτῶν τῆς «νυκτὸς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου» καὶ ἐκ τῶν συνεργησάντων εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Κολινύ, ἀρχηγοῦ τῶν διαμαρτυρομένων. Ἀποκτήσας μεγάλην δημοτικότητα ἐν Παρισίοις, ἐνόμισε κατάλληλον τὴν περίστασιν νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ βασιλέως πρὸς σφετερισμὸν τοῦ θρόνου, καὶ τῷ 1588 ἐστασίασε κατ' αὐτοῦ. Γενόμενος πρὸς στιγμὴν κύριος τῆς καταστάσεως, μετέβη εἰς Μπλουά, ὅπου εἶχε καταφύγει ὁ βασιλεύς, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ὑπεχρέωνε τοῦτον ὅπως τὸν ἀναγνωρίσῃ ὡς συμβασιλέα ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, παραχωρῶν εἰς αὐτὸν πᾶσαν τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Ἀλλ' ἐκεῖ ἐδολοφονήθη.

— 6) ***Κάρολος τῆς Λωρραίνης***, δοὺξ τῆς Μαγεντίας (1554—1611). Ἀδελφὸς τοῦ Ἑρρίκου Α', δουκὸς τῆς Γκίζης, μετὰ τοῦ ὁποίου διενεμήθη τὰς πολεμικὰς δόξας τῶν μαχῶν Πουατιέ, Μονκοντοὺρ καὶ Μπριάζ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑρρίκου ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ Ἱεροῦ συνδέσμου καὶ ἠγωνίσθη πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Δ' εἰς Ἄρκ καὶ Ἰβρύ, ὑπετάχθη εἰς τὸν βασιλέα καὶ παρέμεινε πιστὸς μέχρι τοῦ θανάτου του. Θ. Κ.

— 7) ***Κάρολος τῆς Λωρραίνης***, τέταρτος δοὺξ τῆς Γκίζης (1571—1640). Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου Α' τῆς Λωρραίνης καὶ συλληφθεὶς ἐν Μπλουὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δολοφονίας τοῦ πατρός του, ἐνεκλείσθη εἰς τὸν πύργον τῆς Τούρ, ὁπόθεν ἐδραπέτευσε τῷ 1591 καὶ τῷ 1593 ἔθεσεν ὑποψηφιότητα εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. Παραγκωνισθεὶς συνεπείᾳ ραδιουργιῶν τοῦ θείου του Καρόλου, δουκὸς τῆς Μαγεντίας, ἐδήλωσεν ὑποταγὴν εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων κατὰ τῶν διαμαρτυρομένων, τοὺς ὁποίους ἐνίκησεν ἐπανειλημμένως.

— 8) ***Ἑρρῖκος Β' τῆς Λωρραίνης***, πέμπτος δοὺξ τῆς Γκίζης (1614—1664). Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἀκολουθήσει τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Φραγκίσκου (1639), ἐγκατέλειψεν αὐτὸ καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν στρατὸν κατέστη ὀνομαστὸς διὰ τὰς τυχοδιωκτικὰς καὶ μυθιστορηματικὰς περιπετείας του. Τεθεὶς ἀντιμέτωπος τοῦ Ρισελιέ, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Κολωνίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βρυξέλλας, ὅπου ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ αὐστροϊσπανικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος ἕδρα κατὰ τῆς Γαλλίας. Συμφιλιωθεὶς κατόπιν μετὰ τῆς γαλλικῆς αὐλῆς καὶ ἐμπλακεὶς εἰς διαφόρους ἐρωτικὰς περιπετείας, μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ἀκύρωσιν τοῦ γάμου του. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Νεάπολις εἶχεν ἐπαναστατήσει ὑπὸ τὸν Μαζανιέλλο κατὰ τοῦ Ἱσπανοῦ ἀντιβασιλέως, ὁ δὲ Ἑρρῖκος ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ μεταβῇ ἐκεῖ καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν, ὡς διεκδικητὴς τοῦ θρόνου τῶν Δύο Σικελιῶν, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λαοῦ. Μὴ ὑποστηριχθεὶς ὅμως ὑπὸ οὐδενὸς ξένου ἡγεμόνος, ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ἱσπανούς. Μετὰ νέαν ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου τῆς Νεαπόλεως μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου παρεδόθη εἰς βίον ἀκόλαστον καὶ ἀπέθανεν ἀφανής. Μ. Δ. Β.

Λώρυμα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Δωρίδι τῆς Καρίας, μετὰ λαμπροῦ λιμένος, ἀπέχουσα τῆς Ρόδου 20 μίλλια. Ἀναφέρεται ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ναυτικῆς συμμαχίας αὐτῶν. Εἶναι ὁ σύγχρονος λιμὴν *Ἀπλοθήκη* (πλάτ. 36° 33' Β., μῆκ. 28° 03' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulfs of Kos, Doris and Symi), 2 μίλλ. ἀνατολικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀλοῦπο. Α. Θ. Σ.—Σ. Ε. Λ.

Λῶς /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀγνώστου ταυτότητος νῆσος, πιθανῶς μία τῶν θεσσαλικῶν Σποράδων. Ὁ κάτοικος *Λῷος*. Σ. Ε. Λ.

Λῶς (Lawes), *σὲρ Τζὼν-Μπένετ*. Ἄγγλος ἀγρονόμος (1814—1900). Ἐπεδόθη κυρίως εἰς τὴν μελέτην τῶν φαρμακευτικῶν φυτῶν καὶ εἰς τὴν παρασκευὴν τεχνητῶν λιπασμάτων. Δ. Ν. Π.

Λωσσὲλ (Laussel) /*Ἀνθρωπολογ.*/. Πλὴν τῶν εἰδωλίων τῆς προϊστορικῆς περιόδου, τῶν παριστώντων ἀνθρώπινα ὄντα (βλ. λ. *Ἀφροδίτη* τόμ. ΣΤ', 358 γ ἑπ.), ἔχομεν καὶ γλυφὰς τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς ἐπὶ τῶν βράχων (*ἀνάγλυφα*). Τὰ περιφημότερα τούτων, ἂν καὶ κακότεχνα σχετικῶς πρὸς τὴν θαυμασίαν ἀπόδοσιν τῶν ἀναγλύφων ζῴων, εὑρέθησαν ἐν Λωσσέλ, περιοχὴν ὑπήνεμον τοῦ γαλλικοῦ διαμερίσματος Dordogne, ἐν τῷ ὁποίῳ συγκεντροῦνται καὶ πλεῖστα ἄλλα σημεῖα κολοσσιαίας σημασίας διὰ τὴν προϊστορικὴν ἀνθρωπολογίαν καθόλου (Chancelade, Laugerie, La Madeleine, Limeuil κλπ.).

Ἀνακαλυφθέντα ὑπὸ τοῦ Lalanne (1911), τὰ ἀνθρώπινα *ἀνάγλυφα τῆς Λωσσέλ* ἀνέρχονται εἰς ἕξ, γεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ βράχου. Τὸ σπουδαιότερον τούτων καὶ τὸ καλύτερον διατηρούμενον εἶναι ἡ *Ἀφροδίτη τῆς Λωσσέλ*. Πρόκειται περὶ γυναικὸς 46 χλσμ. ὕψους, κρατούσης κέρας. Φέρει τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφολογίας τῶν ὁμοίων Ἀφροδιτῶν τῆς ὠρινιακίου περιόδου, λεπτὰ δηλαδὴ ἄκρα καὶ μικρὰν κεφαλήν, παχυσαρκίαν κατὰ τὰς χώρας τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν γεννητικὴν ζωὴν κυρίως, στεατομηρίαν καὶ ὀγκώδεις κρεμαμένους μαστούς. Ἕτερον ἀνάγλυφον παριστᾷ δύο ἄτομα εἰς θέσιν ἀναπαραγωγῆς ἢ τοκετοῦ, ἕτερον γυναῖκα ὁμοίαν, ἓν ἄλλο ἄνδρα λεπτοφυᾶ. Πλὴν τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγλύφων ἔχομεν ἐν Λωσσὲλ καὶ ἀνάγλυφα ζῴων. Ταῦτα εἶναι ἀνωτέρας τέχνης, παριστῶντα ἵππους (μετόπη ἵππων) εἰς φυσικὸν μέγεθος, καταπλήσσουσι δὲ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης κατὰ τοὺς ἀπωτάτους ἐκείνους χρόνους, τῆς ἐποχῆς τοῦ ταράνδου. Ι. Γ. Κ.

Digitized by Google

λωστὸς (ὁ)· ἀντὶ *λοστὸς* (βλ. λ.).

Λῶστοφτ (Lowestoft) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις καὶ λιμὴν τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Σῶφφολκ, ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ Γουέβνυ, 25 χλμ. σιδηροδρομικῶς τοῦ Γιάρμουθ καὶ 190 χλμ. τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 34.000. Ἡ πόλις ἔχει ὡραῖα πάρκα, κέντρα διασκεδάσεων καὶ θαυμασίας ἐγκαταστάσεις θαλασσίων λουτρῶν. Ἔξωθεν τοῦ λιμένος τῆς πόλεως τὴν 3 Ἰουνίου 1665 συνήφθη ναυμαχία, γνωστὴ ὡς ναυμαχία τῆς Λῶστοφτ, μεταξὺ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου, δουκὸς τῆς Ὑόρκης, καὶ τοῦ ὀλλανδικοῦ. Κατόπιν πεισματωδεστάτου ἀγῶνος οἱ Ὀλλανδοὶ ἀπεχώρησαν, ἀφοῦ ἡ ναυαρχίς των ἐβυθίσθη. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ Λῶστοφτ ἦτο ναυτικὴ βάσις, ἐβομβαρδίσθη δὲ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος. Τὴν 25 Ἀπριλίου 1916 τὰ γερμανικὰ καταδρομικὰ «Lützow», «Derfflinger», «Moltke» καὶ «Von der Tann», συνοδευόμενα ὑπὸ ὀκτὼ ζέππελιν, ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἐλαφρῶν καταδρομικῶν καὶ πολυαρίθμων ἀντιτορπιλλικῶν ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς Λῶστοφτ. Ἐβομβαρδίσθησαν ἡ Λῶστοφτ καὶ ἡ Γιάρμουθ ἐπὶ 20 λεπτὰ τῆς ὥρας, ἐφονεύθησαν δὲ 4 ἄνθρωποι καὶ ἐπροξενήθησαν ζημίαι τινές. Τὴν 26 Νοεμβρίου 1916 ὁ βομβαρδισμὸς ἐπανελήφθη, τὴν δὲ 26 Ἰουλίου 1918 γερμανικὸν ὑποβρύχιον ἐπετέθη ἐναντίον δύο ἀκατίων καὶ ᾐχμαλώτισε τοὺς ἐπιβαίνοντας. Αἱ μεγαλύτεραι ζημίαι κατὰ τῆς πόλεως ἐπηνέχθησαν διαρκοῦντος τοῦ ἐναερίου βομβαρδισμοῦ τῆς 20 Φεβρουαρίου 1916. Δ. Σ. Δ.

Λῶστοφτ (Lowestoft). Ὄνομα εἰδῶν κεραμεικῆς, ἅτινα κατεσκευάζοντο ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πόλει ἀπὸ τοῦ 1775—1802. Εἶναι ἀνατολικοῦ ρυθμοῦ μὲ διακοσμήσεις κυανᾶς καὶ λευκάς. Ἡ πολυχρωμία ἐχρησιμοποιήθη βραδύτερον διὰ τὴν παράστασιν τοπίων καὶ μορφῶν ἀνθρώπων καὶ ζῴων. Δ. Σ. Δ.

Λώτ. Υἱὸς τοῦ Ἀρράν, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀβραάμ. Ἀναχωρήσας μετὰ τοῦ θείου του τούτου ἐκ τῆς πατρίδος των Οὒρ τῆς Χαλδαίας, ἠκολούθησεν αὐτὸν ὄχι μόνον μέχρι τῆς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς Παλαιστίνης. Ἐνταῦθα ἐγκατεστάθη κατ' ἀρχὰς ἐν Haaj (Ἀγγαὶ κατὰ τοὺς Ο'), ἔπειτα δὲ παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἐν τῇ εὐφόρῳ κοιλάδι Σιδδείμ, καὶ δὴ παρὰ τὰ Σόδομα τῆς παλαιστινῆς Πενταπόλεως. Αἰχμαλωτισθεὶς ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ἐκστρατεύσαντος μετὰ τῶν συμμάχων του κατὰ τῆς χώρας ταύτης βασιλέως τοῦ Ἐλὰμ Χοδολλογομόρ, ἀπηλευθερώθη ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτῳ σπεύσαντος εἰς βοήθειαν τῶν συμμάχων βασιλέων τῆς Πενταπόλεως, κατὰ τὴν διήγησιν τῆς Γενέσεως (ιδ' 14 ἑξ.). Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρρων, ἣν διέφυγε θείᾳ ὑποδείξει, κατὰ τὴν Γένεσιν (ιθ' 1 ἑξ.), κατέφυγεν εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ὄρη. Μόνον δὲ ἡ σύζυγος αὐτοῦ, στραφεῖσα ὀπίσω κατὰ τὴν φυγήν, παρὰ τὴν θείαν παραγγελίαν, ἐγένετο, κατὰ τὴν Γραφήν, στήλη ἅλατος (Γεν. ιθ 26), ἥτις ἐδεικνύετο ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας καὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Εἰρηναίου. Υἱοὶ τοῦ Λὼτ ὑπῆρξαν ὁ *Μωάβ*, ὁ προπάτωρ τῶν Μωαβιτῶν, καὶ ὁ *Ἀμμών*, ὁ προπάτωρ τῶν Ἀμμανιτῶν ἢ Ἀμμωνιτῶν. Κατά τινα ἀνατολικὴν παράδοσιν ὁ τάφος τοῦ

Ροῦμπενς : Ἡ φυγὴ τοῦ Λώτ.

Λώτ, περὶ οὗ δὲν ἔχομεν ἄλλας ἐκ τῆς Γραφῆς πληροφορίας, ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς τῆς Χεβρὼν παρὰ τὸ χωρίον Μπενὶ-Ναΐμ. Ὁ Φίλων χαρακτηρίζει τὸν Λὼτ ὡς «ἀβέβαιον καὶ ὑπαμφίβολον». Π. Ι. Μ.

Λὼτ (Lauth), *Κάρολος*. Γάλλος χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1836. Τῷ 1879 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Σεβρῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπέφερε πλείστας ὅσας τεχνικὰς καὶ διοικητικὰς βελτιώσεις. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι: «Utilisation de la muréxide dans l' impression des tissus» (1856), «Découverte du violet de diméthylaniline» (1861), «Études sur le noir d' aniline» (1864), «Introduction du chlorure de benzyle dans l' industrie des couleurs» (1866), «Découverte des colorants sulfurés, la thionine» (1876), «La manufacture nationale des Sèvres, 1879—1887» (1889). Γ. Θ. Κ.

Λὼτ (Lauth) *ἰῶδες [Βιομ. Χημ.]*· βλ. *θειαζῖναι*.

Λωταρὲ (Lautaret) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα πολλῶν διόδων τῶν Δυτικῶν Ἄλπεων. Μία ἐξ αὐτῶν, γνωστὴ ἐπίσης ὑπὸ τὸ ὄνομα *αὐχὴν τοῦ Ὠταρὲ* (Autaret), συνδέει δι' ἡμιονικῆς ὁδοῦ (ὑψόμ. 3083 μ.) τὸ Μπεσσὰν ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄρκ (Σαβοΐα) μετὰ τοῦ Οὐσσέλιο τῆς Στούρα (Πεδεμόντιον). Ἄλλη, ἀνοιγομένη μεταξὺ τῶν κορυφῶν Γκαλιμπιὲ καὶ Κομπεϋνό, συνδέει δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (ὑψόμ. 2075 μ.) τὸ Μπριανσονναὶ μετὰ τοῦ Οὐαζὰν καὶ τρίτη συνδέει δι' ἡμιονικῆς ὁδοῦ (ὑψόμ. 2873 μ.) τὰς κοιλάδας τῆς Μπαρσελοννὲτ (Βαρκελωνέττης) καὶ τοῦ Σαλύς. Χ. Δ.

λωτίτης (ὁ) (Lautit) *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ. *λαουτίτης*.

λωτόδενδρον (τὸ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κελτὶς ἡ τουρνεφόρτειος*.

λωτοειδὴς (ὁ, ἡ), —ὲς (τό)· ὁ ἔχων μορφὴν ἢ σχῆμα λωτοῦ.

λωτόμηλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν καρπῶν τῶν φυτῶν *λωτὸς ὁ ἐδώδιμος* (Lotus edulis) καὶ *κελτὶς ἡ νότιος* (Celtis australis).

λωτὸς (ὁ) (Lotus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς ἢ καὶ θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν 100 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους τινὰ εἶναι ἐδώδιμα, ἕτερα κοσμητικὰ καὶ ἄλλα νομευτικά. Κυριώτερα εἴδη εἶναι: *Λωτὸς ὁ ἐδώδιμος* (Lotus edulis). Οὗτος ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὸς ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ὡς *γαργαζουλιά, γριζελιά, καπισοῦρα, μοσχοκερατιά, νερατζοῦρα* κτλ. Τὰ σπέρματά του εἶναι ἐδώδιμα. *Λωτὸς ὁ κερατιοφόρος* (Lotus corniculatus), ὅστις εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερόμενος λωτὸς (Ἰλ. Β, 776). Εἶναι πόα πολυετὴς καὶ ἄριστον νομευτικὸν καὶ κτηνοτροφικὸν φυτόν, γνωστότατον πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἄγριο τριφύλλι*. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ καλλιεργεῖται εἰς τρεῖς ποικιλίας: *λωτὸς ὁ κερατιοφόρος ὁ κοινὸς* (Lotus corniculatus vulgaris), *λωτὸς ὁ κερατιοφόρος ὁ στενόδων* (Lotus corniculatus stenodon), καὶ *λωτὸς κερατιοφόρος ὁ τριχώδης* (Lotus corniculatus pilosus). Παρ' ἡμῖν καλλιεργεῖται καὶ τετάρτη ποικιλία, ὁ *λωτὸς ὁ κερατιοφόρος ὁ στενόφυλλος* (Lotus corniculatus tenacifolius). Οἱ λωτοὶ θεωροῦνται ἀρίστη τροφὴ τῶν κτηνῶν, διότι περιέχουσιν: ὕδωρ (14,00), ἀζωτούχους οὐσίας (15,70), ὑδατανθρακικὰς οὐσίας (36,50), λιπαρὰς (3,70), μεταλλικὰς (0,10), καὶ κυτταρίνην (22,00). Ὑπὸ τῶν κτηνῶν τρώγονται χλωροὶ ἢ νωποί. Οἱ χλωροὶ δέον νὰ θερίζωνται ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνθήσεώς των. *Λωτὸς ὁ τετραγωνόλοβος* (Lotus tetragonolobus) εἶναι ἐτήσιον φυτὸν νομευτικὸν καὶ κοσμητικόν, γνωστὸν παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μάνταλα*. Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερα εἶναι: *λωτὸς ὁ νότιος* (Lotus australis), ἰθαγενὴς πολυετὴς πόα τῆς Αὐστραλίας, καὶ *λωτὸς ὁ πολιόρυγχος* (Lotus poliorhinchus), ἰθαγενὴς θάμνος ἐπίσης τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

Λωτὸς ὁ κοινός.
(Α=ἄνθος. Β=καρπὸς ἀνοικτός.)

—*[Ἱστορ.]* Ὁ *λωτὸς* εἶναι ὄνομα διαφόρων εἰδῶν φυτῶν καὶ δένδρων, ἐσφαλμένως πολλάκις συγχεομένων, ἅτινα διέφερον «*καὶ φύλλοις καὶ καυλοῖς καὶ ἄνθεσι καὶ καρποῖς*» (*Θεοφρ.* Φυτ. Ἱστ. 7, 15, 3). Γνωστὰ εἴδη εἶναι κυρίως πέντε: α') Ὁ *ἑλληνικὸς λωτός*, φυόμενος ἄγριος εἰς τοὺς περὶ τὴν Σπάρτην καὶ Τροίαν λειμῶνας καὶ κατὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, χρήσιμος ὡς τροφὴ τῶν ἵππων (Ἰλ. Β 776)· ἦτο εἶδος τριφυλλίου («*πόα καὶ ρίζα, ἀφ' ἧς σιτούμενοι οἱ τὴν ἄνυδρον νῆσον ἢ χώραν νεμόμενοι οὐ δέονται ποτοῦ*»). β') Ὁ *κυρηναϊκὸς λωτός*, χαμηλὸς ἀκανθώδης θάμνος τῆς Ἀφρικῆς, οὗ ὁ καρπὸς ἐχρησίμευεν ὡς τροφὴ τῶν *Λωτοφάγων* (βλ. λ.). Ἐν Τύνιδι καὶ Τριπόλει τρώγεται καὶ σήμερον, εἶναι δὲ γνωστὸν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν jujuba (τζιτζιφιά)· οἱ Ἄραβες μετέπλασαν αὐτὸ ἐν τῇ ποιήσει των καὶ ὡς καρπὸν τοῦ παραδείσου. γ') Ὁ *αἰγυπτιακὸς λωτός*, φυόμενος ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Νείλου κατακλυζομένοις πεδίοις ἐν εἴδει κρίνου· τούτου ὑπάρχουσι τρία εἴδη: 1) Μετὰ μεγάλων λευκῶν ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ἐκόπτοντο καὶ ἐξηραίνοντο εἰς τὸν ἥλιον, κατόπιν δὲ ἐκοπανίζετο ἡ ἐντεριώνη καὶ κατεσκευάζετο ἐξ αὐτῆς ἄρτος· ὡσαύτως ἐτρώγετο καὶ ἡ ρίζα αὐτοῦ, ἔχουσα μέγεθος καὶ σχῆμα μήλου καὶ ἡδεῖα τὴν γεῦσιν. 2) Μετὰ ροδοχρόων ἀνθέων καὶ καρποῦ ὀσπριώδους· ἐν τῷ περικαρπίῳ του, ὅπερ ὠνομάζετο *κιβώριον*, εὑρίσκοντο πολλοὶ ἐδώδιμοι κύαμοι (αἰγυπτιακὸς κύαμος). 3) Μετὰ κυανῶν ἀνθέων. Τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν τὸ πρῶτον νομίζεται ὅτι εἶναι *λωτὸς ἡ νυμφαία* (Nymphaea Lotus), τὸ δεύτερον *λωτὸς ὁ ἐρυθρὸς* (Nymphaea Nelumbo) καὶ τὸ τρίτον *ἄνθος τοῦ Νείλου* (Nelumbium speciosum). Ὁ λωτὸς ἦτο φυτὸν ἱερὸν διὰ τοὺς Αἰγυπτίους, ὡς σύμβολον τοῦ Νείλου (κατὰ τὴν ὕψωσιν τοῦ ὁποίου ηὔξανε) καὶ ἑπομένως τῆς γονιμότητος καὶ εὐκαρπίας· ἐντεῦθεν καὶ ἡ συνεχὴς αὐτοῦ χρῆσις ἐν ταῖς τελεταῖς τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Ὀσίριδος καὶ ἡ συχνὴ αὐτοῦ εἰκόνισις ἐπὶ ἔργων τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης. Ὁ ἰνδικὸς λωτός, τὸ ἱερὸν σύμβολον τοῦ Γάγγου ποταμοῦ, εἶναι ὅμοιος τὸ εἶδος· δ') Δένδρον τι τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ἔχον τὸ ὕψος τῆς ἀπίας καὶ φύλλα ὀδοντωτά, καρπὸν δὲ ὀσπριοειδῆ ἄνευ γεύσεως ἢ ὀσμῆς· τὸ ξύλον αὐτοῦ ἦτο σκληρὸν καὶ μέλαν, ἐπιτήδειον εἰς κατασκευὴν ξοάνων καὶ αὐλῶν, διὸ πολλάκις παρὰ ποιηταῖς κεῖται *λίβυς λωτὸς* ἀντὶ τοῦ *αὐλός*. ε') Ὁ *διόσπυρος λωτὸς* (Diospyrus Lotus), δένδρον ἐκφύον βραχὺ στέλεχος, ἔχον ὡραῖον, λεῖον καὶ στιλπνὸν φλοιόν, μακρά, ᾠοειδῆ καὶ κάτωθεν ἰξώδη φύλλα, ἀφθόνους εὐτραφεῖς καὶ ὑψηλοὺς κληματοειδεῖς κλάδους, τοὺς ὁποίους ἐν Ἰταλίᾳ ἐχρησιμοποίουν πρὸς στολισμὸν τῶν οἰκιῶν· οἱ καρποί του (κύαμοι) ἦσαν ἐρυθροὶ καὶ γλυκεῖς τὴν γεῦσιν. —Π.

—*[Ἀρχ.]* Ὁ *λωτός*, τὸ ὑδροχαρὲς τοῦτο φυτόν, φαίνεται ὅτι εἰσήχθη ἐξ Ἰνδιῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνατολικοὺς λαοὺς μετὰ τοῦ συμβολισμοῦ του. Οἱ βραχμᾶνες πράγματι διδάσκουν ὅτι ἡ ζωὴ ἐνεφανίσθη πρῶτον ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἰνδικοὶ θεοὶ παρίστανται κατὰ τὴν γένεσίν των ἐξηπλωμένοι ἐπὶ ἄνθους λωτοῦ. Εἰς τὸ Θιβὲτ καὶ τὴν ἀνατολικὴν Σινικὴν χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετάς. Κοσμεῖ δὲ πάντοτε τὰς παγόδας καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ἰνδικῶν θεῶν. Παρ' Αἰγυπτίοις ἐθεωρεῖτο ἱερός, σύμβολον τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, καὶ δι' αὐτὸ ἐκόσμει τὴν κεφαλὴν τοῦ Νεφὲρ Τούμ, ὅστις μετὰ τοῦ Φθᾶ καὶ τῆς Σεκὲτ ἀποτελεῖ τὴν μεμφιτικὴν τριάδα. Καὶ ὁ Ὧρος παρίσταται ἐνίοτε ἀναδύων ἀπὸ λωτοῦ. Καὶ διὰ τὸν συμβολισμόν του καὶ διὰ τὴν χάριν του ὁ λωτὸς ἀπετέλεσεν ἓν τῶν κυριωτάτων κοσμητικῶν στοιχείων τῆς φαραωνικῆς τέχνης.

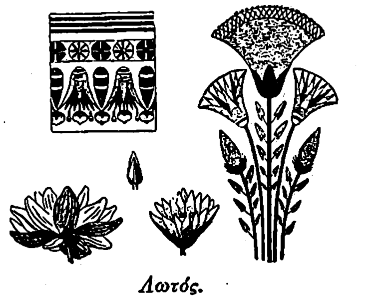

Λωτός.
[Στοιχεῖα αἰγυπτιακῆς διακοσμήσεως.]

Κιονόκρανα εἰς σχῆμα λωτοῦ κλειστοῦ καὶ ἄλλα λωτοῦ ἀνοικτοῦ, λαβίδες κατόπτρων καὶ ριπιδίων, ψέλλια, περιδέραια κ.τ.λ. ἐκοσμοῦντο διὰ λωτῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ σμίλτου. Ἐπίσης συχνὰ ἀπαντᾷ ὡς διάζωμα κιβωτίων, φερέτρων καὶ τοιχογραφιῶν κεντρικῶν θαλάμων. Ὡς περίαπτον ὑπεδήλου τὸ θεῖον δῶρον τῆς αἰωνίας νεότητος. Συχνὰ αἱ ἡγεμονίδες παρίστανται προτείνουσαι διὰ τῆς δεξιᾶς ἄνθος λωτοῦ. Πλεῖστοι νεώτεροι ποιηταὶ ἔψαλον τὸν λωτόν. Ὁ Πέρσης Νεζαμὶ ἐξαίρων τὸ κάλλος τοῦ Ἰωσὴφ λέγει ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀκτινοβολοῦντος προσώπου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰακὼβ ἀκτῖνες προσπεσοῦσαι εἰς τὴν λίμνην ἐγέννησαν τὸν λωτόν. Ἐπίσης ὁ Ἀζζ-Ἐδδὶν εἰς τὸ ἀλληγορικόν του ποίημα «*Πτηνὰ καὶ ἄνθη*» προσομοιάζει τοὺς θυσιάζοντας τὴν ζωήν των εἰς τὸν ἔρωτα πρὸς λωτόν. Καὶ ὡς κύριον ὄνομα προσέλαβον αὐτὸ ἐπιφανεῖς Μουσουλμανίδες, ὅπως ἡ Νιλουφὰρ Χατούν, σύζυγος τοῦ Ὀρχὰν καὶ μήτηρ τοῦ σουλτάνου Μουραδαλγάς. Γ. Λ. Α.

—*[Ἀποκρυφ.]* Ὁ *λωτὸς* διεδραμάτισε σημαντικὸν ρόλον εἰς τὸν θρησκευτικὸν συμβολισμὸν τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν λαῶν, ἰδίως δ' ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ σύμβολον τῶν τεσσάρων στοιχείων. Ἦτο ἐπίσης τὸ ἔμβλημα τῆς μετενσαρκώσεως, λόγῳ δὲ τῆς ἐμβληματικῆς ταύτης σημασίας του εἶναι συχνοτάτη ἡ ἀναπαράστασις τοῦ ἄνθους τοῦ λωτοῦ ἐπὶ τῶν νεκρικῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου. Η. Π. Γ.

Λωτοφαγῖτις ***νῆσος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος προσκειμένη τῇ ἀφρικανικῇ ἀκτῇ (*Πτολεμ.* Δ, γ, 35,

Digitized by Google

ἔχουσα δύο πόλεις, τὴν *Γέρβα* καὶ τὴν *Μήνιγγα*. Ἐκ τῆς τελευταίας τούτων ὀνομάζει ὁ Στράβων καὶ τὴν ὅλην νῆσον *Μήνιγγα*, τοποθετῶν αὐτὴν πρὸ τῆς Μικρᾶς Σύρτεως καὶ συζυγῶς πρὸς τὴν Κέρκινναν. Οἱ κάτοικοί της ἐκαλοῦντο *Λωτοφάγοι* (βλ. λ.). Εἶναι δὲ ἡ νῆσος αὕτη ἡ σύγχρονος ἐν τῷ νοτίῳ μυχῷ τοῦ κόλπου Γκαμπὲς νῆσος *Ζεζιρὰτ-ἐλ Ζέρμπα*, λίαν οἰκεία διὰ τοὺς ὡραίους σπόγγους τῆς αἰγιαλίτιδός της εἰς τοὺς Αἰγινήτας δύτας (φάρος τῆς *Μπούρτζ-Τζιλίτζ*, πλάτ. 33^0 53′ Β., μῆκ. 10^0 45′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 249: Mahedia to Ras Makhabez). Σ. Ε. Λ.

λωτοφάγος (ὁ, ἡ)· ὁ τρώγων λωτούς, ὁ κατ' ἐξοχὴν μὲ λωτοὺς τρεφόμενος· || *Λωτοφάγοι* (οἱ)· λαὸς μυθικὸς (βλ. κατ.).

—*['Αρχ.]* Τὸ ὄνομα *Λωτοφάγοι* ἔφερε λαὸς κατοικῶν τὴν Μικρὰν Σύρτιν τῆν Λιβύης, ὅπου μετέβη ὁ Ὀδυσσεὺς κατὰ τὰς περιπλανήσεις του. Περὶ τούτων ὁμιλεῖ καὶ ὁ Ἡρόδοτος (Δ′ 177, 183), λέγων ὅτι ζῶσιν ἀποκλειστικῶς τρώγοντες τὸν καρπὸν τοῦ λωτοῦ, ἔχοντος μεγέθη ὅσον ὁ σχῖνος καὶ γλυκύτητα ὅσην ὁ φοίνιξ (χουρμᾶς). Ἐκ τούτου κατασκευάζουσι καὶ οἶνον, ἤτοι μεθυστικὸν ποτόν. Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ λωτοῦ, ἀλλὰ περὶ ζιζυφιᾶς (Zizyphus lotus), δένδρου, τὸ ὁποῖον καὶ τώρα εὐδοκιμεῖ εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Κατὰ τὸν ΙΘ′ αἰῶνα ἀπόγονοι τῶν Λωτοφάγων τούτων ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ ὄρη τῆς λιβυκῆς Τριπολίτιδος διαιτώμενοι ὡς τρωγλοδύται. Ὤρυξαν σπήλαια βάθους 7 μ. περίπου καὶ εἰς τὰς ἐσωτερικάς των πλευρὰς βαθέα κοιλώματα δι' ἀποθήκευσιν καρπῶν καὶ ριζῶν λωτοῦ. Αἱ εἴσοδοι εἶναι ἀρκετὰ ὑψηλαὶ καὶ ἡ προσάγουσα ὀπὴ ὁμαλή, ὥστε νὰ εἰσέρχωνται κάμηλοι. Γ. Λ. Α.

λωτοφλαβίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Φυσικὴ ἐρυθρὰ χρωστική, λαμβανομένη δι' ὑδρολύσεως δι' εἰδικοῦ ἐνζύμου, τῆς *λωτάσης*, ἑνὸς γλυκοζίτου τοῦ *λωτοῦ τοῦ ἀραβικοῦ*. Σ. Γ.

Λωτρὲκ (Lautrec), ***Ἐρρῖκος ντὲ Τουλούζ***. Γάλλος ζωγράφος (1864—1901). Εἰς ἡλικίαν 13 ἐτῶν εἶχε πάθει θλάσιν καὶ τῶν δύο αὐτοῦ ποδῶν, ἐπιδοθεὶς δὲ εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ μαθητεύσας παρὰ τῷ Μπιννὰ καὶ τῷ Κορμόν, διεκρίθη κυρίως κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ζῴων, βραδύτερον δὲ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς τρελλῆς καὶ θορυβώδους ζωῆς τῶν νυκτερινῶν κέντρων τῆς Μονμάρτρης, τοῦ Μουλὲν-Ρούζ, τῶν ἱπποδρόμων κ.λ.π., τῶν ὁποίων ἦτο τακτικὸς θαμὼν καὶ ὅπου παρεδίδετο εἰς ἄκραν οἰνοποσίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἔπαθεν ἐκ παρακρούσεων καὶ εἰσῆλθεν τῷ 1890 εἰς νευρολογικὴν κλινικήν. Τῷ 1901 προσεβλήθη ἐκ παραλύσεως καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Λωτρὲκ θεωρεῖται ὁ Μπωντελαὶρ καὶ ὁ Ὀσκὰρ Οὐάϊλντ τῆς ζωγραφικῆς, ζωγραφήσας πλείστας σκηνὰς ἐπὶ θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπραγματεύθησαν οὗτοι, καὶ ζήσας ὁμοίαν σχεδὸν μὲ αὐτοὺς ζωήν. Ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὁλλανδίαν, ὅπου ἐμελέτησε τὰ ἐκεῖ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης καὶ ἰδίως τὸν Γκόγια καὶ τὸν Γκρέκο. Ἐζωγράφησεν ἐπίσης διαφόρους προσωπογραφίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τοῦ Ρομαὶν Κοολύς, τοῦ Τριστὰν Μπερνάρ, τοῦ Ὀσκὰρ Οὐάϊλντ, τοῦ Ἀντρὲ Ριβουὰρ κτλ., συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ («Courrier français», «Paris illustré», «Rire», «Figaro illustré», «Revue Blanche»), ἐξετέλεσε διαφημίσεις, εἰκονογραφήσεις βιβλίων καὶ ἀφῆκε πλῆθος σχεδίων, ἀκουαρελλῶν, σκίτσων, γελοιογραφιῶν κτλ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Καντρίλλιες τοῦ Μουλὲν-Ρούζ», «Στὸ ἱπποδρόμιον», «Ἡ γυναῖκα μὲ τὴν ὀμπρέλλα», «Ἡ γυναῖκα μὲ τὸ σκύλο», «Ἡ γυναῖκα στὸν κῆπο», «Ἡ χορεύτρια» κτλ. Μ. Δ. Β.

—**Λωτρὲκ** (Lautrec), ***Ὀντὲ ντὲ Φουά***. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1485—1528), λαβὼν μέρος εἰς πλείστους πολέμους. Τῷ 1512 διεκρίθη εἰς τὴν παρὰ τὴν Ραβένναν μάχην, καθ' ἣν ἐνίκησε τοὺς παπικοὺς καὶ τοὺς Ἱσπανούς. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1515—1521 διετέλεσε διοικητὴς τοῦ Μιλάνου. Τῷ 1522, διοικῶν τὸν γαλλοελβετικὸν στρατόν, ἡττήθη κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν (τῆς καθολικῆς ὁμοσπονδίας, Sainte Ligue) παρὰ τὸ Bicoque (πλησίον τοῦ Μιλάνου). Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔτει 1528 πολιορκίαν τῆς Νεαπόλεως. Ν. Θ. Κ.

Λωτώα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τῆς νήσου *Λητῴα* (βλ. λ.) ἔν τισι τῶν ἀρχαίων ἀντιγράφων τοῦ Πτολεμαίου. Σ. Ε. Λ.

Λώϋχτενμπεργκ, *Εὐγένιος*· βλ. *Λόϋχτενμπεργκ* Εὐγένιος.

λωφάζω, συνήθ. *λουφάζω*, ἀόρ. *ἐ)λούφαξα*· μαζεύομαι, ἀποσύρομαι ἀπὸ τοῦ μέσου, λωφῶ: «λούφαξε 'ς τὴ γωνιά σου»· || ἡσυχάζω, σιωπῶ: «λούφαξε καὶ μὴ μιλᾷς».

Λώφμπορω (Loughborough) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Λάϊστερ, ἐπὶ τοῦ Σώαρ, 20 χλμ. τοῦ Λάϊστερ. Κάτ. 28.000. Ἡ πόλις ἔχει πολλὰς ἀρχαίας μεσαιωνικὰς ἐκκλησίας, πανεπιστήμιον, αἱ δὲ κυριώτεραι βιομηχανίαι της εἶναι ἡ καλτσοποιία καὶ ἡ κατασκευὴ ἠλεκτρικῶν συσκευῶν. Δ. Σ. Δ.

λωφῶ (—*άω*), *ἀόρ. ἐλώφησα*· ἀποσύρομαι, ἡσυχάζω, ἀναπαύομαι, *λωφάζω* (βλ. λ.).

«Λώχναν-*'Ο Μπρίεν - Ἔλλις* καὶ ***Σία*»**. Ἐπωνομάζετο οὕτως ὁ ἐν Λονδίνῳ τραπεζικὸς οἶκος, ὅστις ἐξέδωκε τῷ 1824 τὸ ὑπὸ τοῦ Φιλελληνικοῦ Κομιτάτου συναφθὲν πρῶτον ἑλληνικὸν δάνειον. Γ. Δ. Κ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Λ

Digitized by Google

Μ

Μ. Τὸ Μ εἶναι τὸ δωδέκατον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ (τὸ δέκατον τρίτον τοῦ λατινικοῦ) ἀλφαβήτου, προῆλθε δὲ ἐκ τοῦ φοινικικοῦ *μέμ*—δεκάτου τρίτου γράμματος τοῦ οἰκείου ἀλφαβήτου— δηλοῦντος τὸ ὕδωρ.

—*[Παλαιογραφ.]* Τὸ φοινικικὸν *μὲμ* ἐγράφετο ὡς ϻ ἢ ϻ, τὸ δὲ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν *μῦ* (καὶ *μῶ*, Ἰων.) ὑπὸ ποικίλας κατὰ τόπους καὶ χρόνους μορφάς, ἤτοι ὡς Μ, Μ κλ. ἐν Κορίνθῳ, Μήλῳ, Νάξῳ, Κερκύρᾳ κ. ἀ., ὡς Μ, Μ ἐν Μήλῳ, Κρήτῃ (Ζ' αἰ. π. Χ.) κ. ἀ., ὡς Μ ἐν Κύμῃ τῆς Εὐβοίας (ΣΤ' αἰ. π. Χ.), ὡς Μ ἐν Φωκίδι (Ε' αἰ. π. Χ.) κ. ἀ., ὡς Μ ἐν Ἀττικῇ, Εὐβοίᾳ, Βοιωτίᾳ κ. οὕ. κ. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους καὶ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐγράφετο —κατὰ τὴν ἐπισεσυρμένην γραφὴν— ὡς m, m, m, m, μ, μ, μ, μ, μ, μ, μ κλ. κλ. (ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Γ' αἰ. π. Χ. μέχρι τῶν μέσων περίπου τοῦ Η' αἰ. μ. Χ., ἰδ. *Thomson—Λάμπρου*, Ἐγχειρίδιον ἑλλην. καὶ λατιν. παλαιογραφίας πίν. 2). Ἐν τῇ Δύσει τὸ m κατὰ μὲν τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἔλαβε διάφορα σχήματα, ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ε' αἰών MM. m. m. m.
ΣΤ' » M. m. m. m. m.
Ζ' » MM. m. m. m. m.
Η' » M. m. m. m. n.
Θ' » MM. m. m. m. m.
Ι' » M. m. m. m. m.
ΙΑ' » M. m. m. m. m.

σήμερον τὸ μ γράφεται ἐν μὲν τῇ Ἑλληνικῇ·

M, M, M, μ, μ, μ, μ, μ, μ, μ, μ.

ἐν δὲ ταῖς λατινικαῖς γλώσσαις:

M, M, M, M, m, m, m, m, m.

Κατὰ τὴν γοτθικὴν τέλος γραφὴν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γράμμα φέρεται ὑπὸ διαφόρους ἐπίσης μορφάς, τὰς ἑξῆς:

M, M, m, μ.

—*[Γλωσσολογ.]* Τὸ μ (ὡς καὶ τὸ λατινικὸν *m*) ἀνήκει εἰς τὰ λεγόμενα «ἔρρινα», ἤτοι εἰς τοὺς φθόγγους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐκφωνοῦνται καταβιβαζομένου τοῦ ὑπερῳϊκοῦ (ἢ ὑπερῴου) ἱστίου καὶ οὕτω τῆς πνοῆς ἐκβαλλομένης διὰ τοῦ ρινικοῦ κοιλώματος. Πρὸς ἄρθρωσιν τοῦ μ (m) ἀπαιτεῖται προσέτι καὶ σύμμυσις τῶν χειλέων, δι' ὃ καὶ ἔρρινον χειλικὸν καλοῦμεν τὸν φθόγγον τοῦτον, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸ «νῦ», τὸ ὁποῖον εἶναι ἔρρινον φατνιακόν. Τὸ ἀρχικόν, ἤτοι τὸ ἰαπετικὸν *m* ἐσώθη καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλῶς, ἀλλ' ὑπὸ διαφόρους ὅρους ὑπέστη εἰς ἑκατέρας τῶν γλωσσῶν διαφόρους μεταβολάς. Οὕτω τὸ τελικὸν — μ ἐτράπη εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν (καὶ δὴ εἰς χρόνους παλαιοτάτους, προδιαλεκτικούς) εἰς —ν: ἰνδ. yugam— λατιν. jugum—*ζυγὸν* (ἀντὶ **ζυγόμ*), ἰνδ. abharam—ἔφερον (ἐκ τοῦ *ἔφερομ) κ. οὕ. κ. Εἰς τὴν Λατινικὴν τὸ τελικὸν —m δὲν μετεβλήθη (ὡς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ) εἰς —n, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ χρόνων προγραμματειακῶν ἐξεφωνεῖτο πρὸ φωνήεντος ἀσθενέστατα, διὰ τοῦτο δὲ καὶ δὲν ἐγράφετο εἰς τὰς παλαιοτέρας ἐπιγραφάς: oino=unum, duonoro=bonorum, viro=virum κλπ. Κατὰ τοὺς ἑπομένους αἰῶνας εἰς μὲν τὰς δημωδεστέρας ἐπιγραφὰς τὸ —m ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον παρελείπετο, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὰς ἐπισήμους, εἰς τὰς ὁποίας ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Β' αἰ. π. Χ. κἑξ. τὸ τελικὸν —m ἐγράφετο κανονικῶς. Κανονικῶς ὡσαύτως ἀπαντᾷ τὸ —m καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐντέχνου γραμματείας τῶν χρόνων τούτων. Ἐν τῷ ἐμμέτρῳ ὅμως λόγῳ αἱ συλλαβαὶ —am, —em, —im, —um πρὸ συμφώνων μὲν ἐξεφωνοῦντο ὡς θέσει μακραί, πρὸ φωνήεντος ὅμως ἐξεθλίβοντο: sed quid ego hae, aut*em* nequiqu*am* ingrata revolvo (*Βιργιλ.* Αἰν. c2 101) κ.οὕ.κ. Ὑστερογενὲς μ (m) ἀπαντᾷ ἐξ ἀτελοῦς ἀφομοιώσεως τῶν χειλικῶν β, b, p πρὸς τὸ ἑπόμενον ν καὶ n: (ἔρεβ-ος, σέ-βας κλ.) *ἐρεβ-νὸς—*ἐρεμ-νός*, *σεβ-νὸς—*σεμ-νὸς* κλ., *scab-nom—*scamnum* (ἀλλὰ scab-ellum), *sop-nos—*som-nus* (ἀλλὰ sop·or=βαθὺς ὕπνος), *dap-nom (δαπ-άνη) —*damnum* κλ. Διπλοῦν mm προῆλθεν εἰς τὴν Λατινικὴν ἐξ ἀφομοιώσεως τῶν συμφώνων b, d, n πρὸ τοῦ m: ad-moveo=*ammoveo*, ob-mitto—*om(m)itto*, sub-mitto—*sun-mitto*, in-munis—*immunis*, in-mergo—*immergo* κλ., εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν τὸ *ν* πρὸ τῶν χειλικῶν καὶ τοῦ *μ* ἐτράπη εἰς *μ*: *συν-βάλλω, συν-βαίνω, ἐν-μένω, σύν-φημι, ἔν-πεδος = συμβάλλω, συμβαίνω, ἐμμένω, σύμφημι, ἔμπεδος* κλπ., χειλικὰ δὲ πρὸ τοῦ *μ* ἀφωμοιώθησαν πρὸς αὐτό: (τρίβ-ω, γράφ-ω κλ.) *τε-τριμ-μένος, γε-γραμ-μένος* κλπ. Πρὸ τσῦ σ καὶ τοῦ τ τὸ μ ἐτράπη εἰς ν: (βρέμ·ω) *βρομ-τὴ =*βροντή*, (sem·el) *ἕμ-ς —ἕνς —*εἷς* (δωρ. *ἧς*), πρὸ δὲ τοῦ ἡμιφώνου j τὸ μ (m) ἐτράπη εἴς τε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν εἰς ν (n): *κομ-jος—*κοινός*, *com-junx—*conjux*, *quom-jam—*quon-iam* κ.οὕ.κ. Διάφορον ἐξέλιξιν ἔλαβε τὸ ἡμίφωνον m εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικήν. Εἰς μὲν τὴν πρώτην ἐξειλίχθη εἰς φωνῆεν, ἤτοι εἰς *α*, εἰς δὲ τὴν Λατινικὴν κατέληξεν εἰς em: *sept·m — *ἑπτὰ* — *sept - em*, *dec-m—*δέκ-α*—*dec-em* κ.οὕ.κ. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν τὸ μ διεσώθη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλῶς, ἰδίως ἐν ἀρχῇ λέξεων καὶ ἐν μέσῳ φωνηέντων: *μία—μῆνας—μαλλὶ—μαθαίνω (ὁ)μιλῶ — (ὁ)μοιάζω* κ.οὕ.κ. Εἰς ὀλίγας μόνον διαλέκτους (κρητικήν, ἰκαριακήν, χιακὴν κλ.) τὸ μ ἀποβάλλεται ἀνομοιωτικῶς: καμωμένος (=ὡριμασμένος)—*κα(μ)ωμένος*, τὸ κάμωμα—*κά(μ)ωμα* κλ. (ἐν Κρήτῃ, Χίῳ κ.ἀ.), ἡ μάννα μου—ἡ *(μ)άννα μου* (ἐν Ἰκαρίᾳ κ. ἀ.). Ἐν συμπλοκῇ ὅμως μετ' ἄλλων συμφώνων παρατηρεῖται διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τοῦ μ κατὰ τὰς διαφόρους διαλέκτους: οὕτω τὸ μ πρὸ τοῦ π ἐσώθη εἰς τὰς περισσοτέρας νεοελληνικὰς διαλέκτους καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλουμένην: *ἀμπέλι, ἐμπόδιο* ἢ *ἀμπόδιο* κατὰ τόπους κλ., ἀλλ' εἰς τὴν διάλεκτον τῶν συγχρόνων Κρητῶν καὶ εἴς τινα ἄλλα (νησιωτικὰ ἰδίως) ἰδιώματα τὸ ἔρρινον ἀπεβλήθη: *ἀβέλι* κλ. Πρὸ δὲ τοῦ φ εἴς τινας μὲν διαλέκτους (τὰς δωδεκανησιακὰς καὶ κυπριακά;) τὸ μ ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ ἑπόμενον χειλικόν: *νύμφη—νύφφη, ὀμφαλὸς—ἀφφάλι* κλ., εἰς τὰς πλείστας ὅμως νεοελληνικὰς διαλέκτους (ἁπλοποιηθέντος πιθανῶς τοῦ φφ) ἀπαντᾷ ἤδη ἁπλοῦν φ: *νύφη, ἀφαλὸς* κλ. Ὡρισμένων συμφωνικῶν συμπλεγμάτων τὸ μ μετεβλήθη ἐπὶ τὸ διαλεκτικώτερον εἰς ν: (ἀτμὸς — ἀτνὸς — ἀθνὸς) *ἀχνός*, στάθμη—*στάφνη*, Πάτμος—*Πάτνος—Πάτινος* κλ. κλ. Κοινὴ εἶναι ἡ ἀποβολὴ τοῦ μ εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἐκ τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος μπτ: πέμπτη—*πέφτη* κ.οὕ.κ.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Εἰς τὰς ἀπὸ *Μ—* ἢ *μ—* ἀρχομένας λέξεις ζητητέαι γενικῶς καὶ αἱ ξενόγλωσσοι αἱ ἀρχόμεναι ἀπὸ *Β—* ἢ *b—* (=*Μπ—* ἢ *μπ—*) τῶν λατινοφθόγγων γλωσσῶν, δ (=*μπ*) τῶν σλαυικῶν καὶ ب (=*μπ*) τῶν ἀραβοφθόγγων γλωσσῶν, ἐξαιρέσει ἐκείνων, αἵτινες μετεγράφησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν δι' ἀρχικοῦ *Β—* ἢ *β—* ἀντὶ *Μπ—* ἢ *μπ—*, ὡς *βακούφια, Βαλκάνια, βέης, Βοναπάρτης, Βρυξέλλαι, Βύρων* κ.τ.τ.

—*[Βραχυγρ.]* Τὸ *μ* (*Μ*) χρησιμοποιεῖται βραχυγραφικῶς καὶ συμβολικῶς εἰς ποικίλας περιστάσεις. Ὡς ἀριθμητικὸν σύμβολον ἔχει ἣν καὶ τὸ ἑβραϊκὸν καὶ ἀραβικὸν *μὴμ* ἀξίαν, ἤτοι τονούμενον ἄνωθεν (*μ'*) ἰσοδυνάμει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μὲ τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα καὶ τὸ τακτικὸν (τεσσαρακοστὸς) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (τεσσαρακοντάκις), τονούμενον δὲ κάτωθεν (*͵μ*) μὲ τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ τὸ τακτικὸν (τεσσαρακοντάκις χιλιοστὸς) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (τεσσαρακοντάκις χιλιάκις). Ἐνίοτε πρὸ τοῦ β' ἢ γ' δηλοῖ μυριάδας: μγ'=30.000. Ἐπίσης ἐν ἐπιγραφαῖς ἐντὸς τοῦ Γ (=5), ἤτοι |Μ| = 50.000. Ἐν τοῖς βιβλίοις, τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱασδήποτε ὑποδιαιρέσεις, σημαίνει τὴν τεσσαρακοστὴν κατὰ σειρὰν (κεφ. Μ' κλπ.), εἰς τὰς ἐκδόσεις ὅμως τῆς «Ἰλιάδος» καὶ τῆς «Ὀδυσσείας» τοῦ Ὁμήρου σημαίνει ὄχι τὴν τεσσαρακοστὴν ἀλλὰ τὴν δωδεκάτην ῥαψῳδίαν, διότι εἰς τὴν ἀρίθμησίν των ἐλήφθη ἡ σειρὰ ἁπλῶς τοῦ ὁριστικοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Εἰδικώτερον ἐπεκράτησεν, ὅπως εἰς τὰς παραπομπὰς διὰ μὲν τοῦ Μ (κεφαλαῖον) σημαίνηται ἡ δωδεκάτη ῥαψῳδία τῆς «Ἰλιάδος», διὰ δὲ τοῦ μ (μικρὸν) ἡ δωδεκάτη τῆς «Ὀδυσσείας». Ἐν τῇ λατινικῇ γραφῇ τῶν ἀριθμῶν τὸ Μ ἢ ὡς ἀρχικῶς ἐγράφετο (|), δηλοῖ χίλια (mille), καὶ Μ μετὰ γραμμῆς ἄνωθεν: $\overline{M}$ ἓν ἑκατομμύριον. Κατ' ἐπίτμησιν τὸ γράμμα τοῦτο ἔχει ποικίλας χρήσεις. Οὕτως οἱ Μεσσήνιοι ἔφερον ἓν Μ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων των· εἰς λατινικὰ κείμενα καὶ ἐπιγραφὰς τὸ Μ δηλοῖ ὀνόματα θεῶν (Mars, Mercurius) ἢ ἀνθρώπων (Marcus, Manius, Maximus), ἢ εἶναι ἀρχικὸν ἄλλων λέξεων (magister, mater, miles, mille, memoria, municipium, monumentum κλπ.), εἰδικῶς δὲ Μ μετ' ἀποστρόφου Μ' δηλοῖ τὸ κύριον ὄνομα Manlius, ὅπως καὶ σήμερον γράφεται κατ' ἐπίτμησιν Μ' ἀντὶ τοῦ Mac, ὅπερ ἀποτελεῖ πρόθημα τῶν σκωτικῶν πατρωνυμιῶν. Παρ' ἡμῖν σήμερον τίθεται ἓν Μ ὡς ἀρχικὸν κυρίων ὀνομάτων (Μαρία, Μιχαήλ, Μενέλαος) καὶ κατ' ἐπίτμησιν τῶν λέξεων Μεγαλειότης ἢ Μακαριότης: ἡ Α. Μ., μικρὸν δὲ μ. κατ' ἐπίτμησιν τῆς λέξεως: μέτρον (περὶ τοῦ κατ' ἐπίτμησιν μ ἐν τῇ Φυσικῇ βλ. κατωτ.). Ἐπὶ παλαιῶν γαλλικῶν νομισμάτων Μ δηλοῖ τὸ νομισματοκοπεῖον τῆς Τουλούζης καὶ ΜΜ τὸ τῆς Μασσαλίας. Παρὰ τοῖς Γάλλοις νῦν Μ τίθεται ἀντὶ τοῦ Monsieur (=Κύριος) καὶ ΜΜ κατὰ πληθυντικόν. Διεθνῶς Μ ἢ Mk δηλοῖ γερμανικὸν μάρκον.

—ω.

—*[Ἀρχ. Μουσ.]* Ἐν τῇ ἀλφαβητικῇ παρασημαντικῇ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, τὸ κεφαλαῖον Μ, προτασσόμενον ἑτέρου, εὕρηται παρ' Ἀλυπίῳ κατὰ τρεῖς τρόπους. Α') Μῦ καὶ πῖ καθειλκυσμένον. Ἐδείκνυε τὰς ἑξῆς τονιαίας θέσεις: α') τὸν μέσων διάτονον ἐν τῷ Λυδίῳ τρόπῳ (Νη τῆς μέσης· do_2), β') τὸν συνημμένων διάτονον ἐν τῷ ὑπολυδίῳ τρόπῳ (Νη τῆς μέσης· do_2), γ') τὸν ὑπάτων διάτονον ἐν τῷ ὑπερλυδίῳ τρόπῳ (Νη τῆς μέσης· do_2), δ') τὴν μέσην ἐν τῷ φρυγίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (διάτονον, χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον) (Νη τῆς μέσης· do_2), ε') τὴν νήτην συνημμένων ἐν τῷ ὑποφρυγίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Νη τῆς μέσης· do_2), στ') τὸν διεζευγμένων διάτονον ἐν τῷ ὑποφρυγίῳ τρόπῳ (Νη τῆς μέσης· do_2), ζ') τὸν ὑπάτων μέσων ἐν τῷ ὑπερφρυγίῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Νη τῆς μέσης· do_2), η') τὸν παράμεσον ἐν τῷ δωρίῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Νη τῆς μέσης· do_2) καὶ θ') τὴν νήτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑποδωρίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Νη τῆς μέσης· do_2).

Digitized by Google

Β') Μῦ καὶ πῖ καθειλκυσμένον ἐπὶ τὴν ὀξύτητα. Ἐδείκνυε: α') τὸν ὑπερβολαίων διάτονον ἐν τῷ λυδίῳ τρόπῳ (Νη τῆς νήτης· do_8), β') τὴν νήτην συνημμένων ἐν τῷ ὑπερλυδίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Νη τῆς νήτης· do_8), γ') τὸν διεζευγμένων διάτονον ἐν τῷ ὑπερλυδίῳ (Νη τῆς νήτης· do_8), δ') τὴν νήτην ὑπερβολαίων ἐν τῷ φρυγίῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Νη τῆς νήτης· do_8) καὶ ε') τὴν νήτην διεζευγμένων ἐν τῷ ὑπερφρυγιῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Νη τῆς νήτης· do_8).

Γ') Μῦ ἀνεστραμμένον καὶ ἦτα ἐλλιπές. Ἐδείκνυε: α') τὴν ὑπάτην ὑπάτων ἐν τῷ ὑπολυδίῳ τρόπῳ καὶ κατὰ τὰ τρία γένη (Ζω τῆς μέσης· si_1), β') τὴν παρυπάτην ὑπάτων ἐν τῷ ὑποαιολίῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς μέσης· si_1), γ') τὸν προσλαμβανόμενον ἐν τῷ ἰαστίῳ τρόπῳ κατὰ τὸ διάτονον καὶ χρωματικὸν γένος (Ζω τῆς μέσης· si_1) καὶ δ') τὸν ὑπάτων διάτονον ἐν τῷ ὑποϊαστίῳ (Ζω τῆς μέσης· si_1).

Ἡ ἀνωτέρω τονιαία θέσις τῆς παρυπάτης ὑπάτων ἐν τῷ ὑποαιολίῳ τρόπῳ εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους τῆς χορδῆς ἔν τε τῷ διατόνῳ καὶ χρωματικῷ γένει· ἐν τῷ ἐναρμονίῳ ὅμως ἦτο βαρυτέρα τῆς ἀντιστοίχου διατόνου καὶ χρωματικῆς κατὰ δίεσιν τεταρτημοριαίαν.

Σημειωτέον ὅτι ἕνεκα ἀπωλείας φύλλου ἐν τῇ ἀρχετύπῳ τοῦ Ἀλυπίου «Μουσικῇ εἰσαγωγῇ» ἐλλείπουσι τὰ σημεῖα τοῦ ὑπερφρυγίου τρόπου κατὰ τὸ ἐναρμόνιον γένος ἀπὸ τῆς παρυπάτης μέσων καὶ ἐφεξῆς, ἅπαντα δὲ τὰ τοῦ ἰαστίου, ὑποϊαστίου, ὑπεριαστίου, δωρίου, ὑποδωρίου καὶ ὑπερδωρίου κατὰ τὸ αὐτὸ γένος. Ν. Α. Χ.

— *[Μουσ.]* Τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *Μ* ἢ *μ* *(M* ἢ *m)* χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ μουσικῇ τοῦ κλειδοκυμβάλου ὡς συντομογραφία τῆς λέξεως mano ἢ main (χείρ)· π. χ. *m. d*=δεξιὰ χείρ, *m. s*, ἢ *m. g*=ἀριστερὰ χείρ. Ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀργάνῳ τὸ *m* ἀντικαθιστᾷ τὴν λέξιν manualiter καὶ ὑποδηλοῖ χρησιμοποίησιν τοῦ πληκτροφόρου τῶν χειρῶν, ἄνευ τοῦ ποδοπλήκτρου. Τὸ *m* μετὰ τοῦ *f* *(mf)* σημαίνει Mezzoforte, δηλαδὴ μετὰ μετρίας ἐντάσεως· μετὰ τοῦ *p* *(mp)* σημαίνει mezzo-piano δηλαδὴ ἀρκετὰ γλυκά· μετὰ τοῦ *v*, *m. v* = mezza voce, δηλαδὴ μετὰ μικρᾶς φωνῆς. Δύο κεφαλαῖα *Μ. Μ.* δηλοῦν *Μετρόνομον Μαΐλτσελ*. Γ. Σ.

— *[Φυσ.]* Τὸ *μ*, συντετμημένη γραφὴ τοῦ προθέματος «μικρο—», χρησιμοποιεῖται ὡς διεθνὲς σύμβολον πρὸς δήλωσιν τοῦ ἑκατομμυριοστοῦ μέρους μονάδος τινός. Π. χ. μm = μικρόμετρον ἢ μικρὸν=ἓν ἑκατομμυριοστὸν τοῦ μέτρου, μA = μικροαμπὲρ = ἓν ἑκατομμυριοστὸν τῆς μονάδος ἀμπέρ, μC=μικροκουλὸμ=ἓν ἑκατομμυριοστὸν τῆς μονάδος κουλὸμ κ.ο.κ.

Παραλλήλως τὸ *Μ*, συντετμημένη γραφὴ τοῦ προθέματος «Μεγα—», χρησιμοποιεῖται ὡς διεθνὲς σύμβολον πρὸς δήλωσιν τοῦ ἑκατομμυριαπλασίου μονάδος τινός. Π.χ. Mm=μεγάμετρον=1000000 μέτρα, ΜΩ=μεγώμειον ἢ μεγκὸμ=1000000 ὦμ κ.ο.κ. Γ. Θ. Κ.

—*[Χημ.]* Εἰς τοὺς χημικοὺς τύπους σημειούμενον τὸ Μ δηλοῖ μονοσθενές τι μέταλλον. Τὸ αὐτὸ στοιχεῖον ἀναγραφόμενον εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ἰατρικῆς συνταγῆς σημαίνει misce ἢ misceantur =μεῖξιν. Κ. Γ. Μ.

— **Μ-ἀκτῖνες**, ἢ — ***ἀκτινοβολία***. Διὰ τοῦ ὅρου Μ-ἀκτῖνες ἢ ἀκτινοβολία καλοῦμεν ἐν τῇ σπουδῇ τῶν φασμάτων ἀκτίνων Ραῖντγκεν ἀκτῖνας ἢ ἀκτινοβολίαν Ραῖντγκεν λίαν μαλακήν, ἀνακαλυφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Liegbahn καὶ ἐφαρμοζομένην ὁσάκις εἰς τοὺς σωλῆνας παραγωγῆς ἀκτινοβολίας Ραῖντγκεν χρησιμοποιεῖται κάθοδος ἐκ στοιχείων μεγάλου ἀτομικοῦ βάρους. Κ. Π.

μά· σύνδεσμος ἀντιθ., ἀλλά: «τὸ εἶπε, μὰ δὲν θὰ τὸ κάμῃ», «ὁ Θεὸς ἀργεῖ, μὰ δὲ λησμονεῖ»· || κατὰ παράλειψιν τῆς προτάσεως πρὸς ἣν ἡ ἀντίθεσις, ἐννοουμένης ἢ λανθανούσης: «μὰ δὲν ἔχω περισσότερα», «μὰ τί νὰ σοῦ κάμω;», «μὰ εἶσαι πολὺ ἀπαιτητικός», «μὰ καὶ νά 'ρθῃ, θὰ τὸν διώξω»· || πρὸς ἔκφρασιν ἐπιτάσεως: «μὰ τίποτε νὰ μὴν εἰπῇ κι' αὐτός!», «μὰ ἕνα γράμμα νὰ μὴ στείλῃ!», «δὲν ἔκανε τίποτε, μὰ τίποτε» (ἐτυμολογεῖται κοινῶς ἀπὸ τοῦ ἰταλ. ma).

— **μά**· μόριον ὁμοτικὸν συντασσόμενον μετὰ αἰτ. τοῦ ὀνόματος, εἰς τὸ ὁποῖον ὁρκίζεταί τις· παρ' ἀρχαίοις ἀπωμοτικόν, ὁπότε δύναται νὰ προηγῆται καὶ τὸ ἀρνητικὸν μόριον *οὐ:* «μὰ τοὺς θεούς» ὄχι μὰ τοὺς θεούς, ἢ ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ ὄχι, ὅταν τις ἐρωτώμενος ἀρνῆται μεθ' ὅρκου, «μὰ τὸν Ἀπόλλω» ἢ «οὐ μὰ τὸν Ἀπόλλω»· || καὶ κατωμοτικόν, ὅταν προηγῆται αὐτοῦ τὸ *ναί:* «ναὶ μὰ τοὺς θεούς»· || ἐν τῇ νεωτέρᾳ καὶ κατωμοτικὸν καὶ ἀπωμοτικόν: «μὰ τὸν Θεόν, — τὴν Παναγίαν»· || «μὰ τὴν ἀλήθεια», «μὰ τὸ ναί» ὅρκος πρὸς ἀποφυγὴν τῶν εἰς ἱερὰ πρόσωπα ὅρκων.

Μᾶ, ἢ ***Μᾶς*** *[Μυθολ.]*. Πολεμικὴ καὶ σεληνιακὴ θεότης τῶν κατοίκων τῆς Καππαδοκίας καὶ τοῦ Πόντου, σχετιζομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XII, 535) πρὸς τὴν Ἀρτέμιδα τῶν Ἑλλήνων. Κύριον κέντρον λατρείας αὐτῆς ἦσαν τὰ Κόμανα, ὅπου αἱ παρθένοι ἱέρειαι ἔφερον πολεμικὴν στολὴν καὶ ἐπεδίδοντο εἰς πολεμικοὺς χορούς. Εἰς τὴν λατρείαν αὐτῆς ἐπίσης ἦσαν ἀφιερωμέναι καὶ αἱ Ἀμαζόνες.

Ἐν Λυδίᾳ ἐταυτίζετο πρὸς τὴν Ρέαν-Κυβέλην, ἐν δὲ τῇ Καρίᾳ ἐθεωρεῖτο ὡς θεράπαινα τῆς Ρέας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ζεὺς ἐνεπιστεύθη τὸν Βάκχον μόλις γεννηθέντα, ἤτοι ἵνα ἐξαπατήσῃ τὴν ζηλότυπον Ἥραν, παρέστησεν αὐτὸν ὡς υἱὸν τοῦ Ἄρεως, ἐξ οὗ οἱ Κᾶρες τὸν Βάκχον ὠνόμαζον Μάσαριν.

Ἐν τῷ Ἀντιταύρῳ, *Μᾶ* ἐκαλεῖτο ἡ Ἐνυώ, ἡ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καλουμένη Βελλόνα (Bellona), τῆς ὁποίας οἱ ἱερεῖς ἐκαλοῦντο Βελλονάριοι. Ὁ Αἰσχύλος εἰς τὰς «Ἱκέτιδάς» του δίδει τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὴν Γῆν, Μητέρα τοῦ παντός. Α. Θ. Σ.

Μᾶ, ἡ ***Μᾶ-ῖτ*** *[Μυθολ.]*. Θεότης ἀξιόλογος τοῦ αἰγυπτιακοῦ πανθέου. Προσωποποιεῖ τὴν ἀλήθειαν. Ὅταν ὁ Ἥλιος-θεὸς ἐθεωρήθη ἐμφαίνων τὴν ὑπάτην θεότητα, ἡ Μᾶ ἐθεωρήθη θυγάτηρ του. Γενικώτερον παριστᾷ τὴν τάξιν ἐν τῷ κόσμῳ, τῷ τε ὑλικῷ καὶ τῷ ἠθικῷ. Ὡς ἐνδόμυχος δύναμις τοῦ δημιουργοῦ λαμβάνει τὸν τίτλον *Μᾶ-κεροῦ*, ἤτοι «λόγος πραγματώνων». Χάρις εἰς αὐτὴν αἱ εἰκονιζόμεναι τροφαὶ εἰς τοὺς τάφους γίνονται πραγματικαὶ ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ.

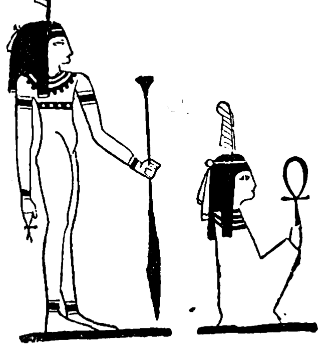

Μᾶ, ὀρθία καὶ καθημένη.

Η Μᾶ μαρτυρεῖ περὶ τοῦ δικαζομένου ἐν Ἅδου νεκροῦ. Εἰς πλείστους ὕμνους θρησκευτικοὺς τονίζεται ἡ πρωτεύουσα θέσις αὐτῆς. Εἶναι σύζυγος τοῦ σεληνιακοῦ Θώθ, διότι ἡ κανονικότης τῶν φάσεων τῆς σελήνης εὐστόχως ἐκδηλώνει τὴν τάξιν ἐν τῇ κτίσει. Γ. Λ. Α.

Μααβελόνα, ἢ ***Φουλπουὰντ*** (Mahavelona ou Foulpointe) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς νήσου Μαδαγασκάρης ὀρεινὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἀνθυγιεινή. Ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν καλεῖται Μαροφοτότρα καὶ εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς νήσου. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ παράλιος πόλις Φενεριόλ, μετὰ καλοῦ λιμένος ἀλλὰ δυσπροσπελάστου λόγῳ τῆς κοραλλιογενοῦς παραλίας. Μ. Ν. Δ.

Μχάγραμμον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον μητρόπολις τῆς Ταπροβάνης (Κεϋλάνης), κειμένη, ὡς ἐκ τῶν συντεταγμένων της προκύπτει συσχετικῶς πρὸς τὰς τῶν ἄλλων τῆς μεγαλονήσου μερῶν, πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς νήσου. Εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν *Μαχάγκραμα*, πρωτεύουσαν τῶν Ροχάνα κατὰ ἐγχώρια χρονικὰ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, τὴν θέσιν δὲ αὐτῆς κατέχει τὸ σημερινὸν χωρίον *Μάγκαμα* ΒΑ. τῆς Χαμπαντάτα. —Ω.

μααλές· λέξις ἀραβικὴ σημαίνουσα «δὲν πειράζει» (βλ. λ. *μαλές*).

μααλὶ *[Χημ.]*. Μαλακὴ κιτρινόλευκος ρητίνη, ἐκκρινομένη ὑπὸ δένδρου τινὸς τῆς Σαμόας. Ὁμοιάζει πρὸς τὸ *ἐλεμὶ* καὶ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν πρὸς κατασκευὴν διαφόρων καλλυντικῶν, ὡς καὶ διὰ ταριχεύσεις. Σ. Γ.

Μααμεύν, ***Ἀμπ-οὺλ-Ἀμπὰς Ἀβδουλλὰχ-μπὲν-Χαροὺν-ἀρ-Ρασίτ***. Ἕβδομος ἀββασίδης χαλίφης, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Χαροὺν-ἀρ-Ρασὶτ (Ἀροὺν-αλ-Ρεσίτ), διαδεχθεὶς τῷ 813 τὸν ἀδελφόν του Ἐμὶν καὶ βασιλεύσας μέχρι τοῦ 833. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του τὰ γράμματα, αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἐσημείωσαν μεγίστας προόδους ἐν τῷ ἀραβικῷ κράτει. Ὅλα τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, ποιητῶν καὶ συγγραφέων μετεφράσθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Μααμοὺν εἰς τὴν Ἀραβικήν. Διηνεκῶς ἠγόραζεν ὁ χαλίφης οὗτος ἑλληνικὰ συγγράμματα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπλήρωνεν ἁδρότατα τοὺς μεταφραστάς. Τυχὼν καὶ ὁ ἴδιος εὐρείας φιλοσοφικῆς μορφώσεως, παρίστατο εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν συλλόγων τοὺς ὁποίους ἵδρυσε καὶ μετεῖχε τῶν συζητήσεων. Ἐπ' αὐτοῦ εἰσήχθη τὸ πνεῦμα τοῦ ὀρθολογισμοῦ εἰς τὸν ἰσλαμισμόν. Συγχρόνως εἰσήχθη καὶ ὁ περσικὸς πολιτισμός, ὑποσκελίσας τὸν ἀραβικόν. Ὁ Μααμοὺν ἤλλαξε τὸ μαῦρον χρῶμα τῆς ἀραβικῆς σημαίας καὶ τῶν ἐπισήμων στολῶν διὰ τοῦ πρασίνου, συγχρόνως δὲ ἐτροποποίησε τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου. Τοῦτο προυκάλεσεν ἐσωτερικὰς ταραχάς, καθ' ἃς ἐπεκράτησεν ὁ Μααμούν, ἀλλ' ἡ ἡσυχία ἀποκατέστη μόνον ὅταν ἀπέθανεν ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακηρυχθεὶς διάδοχος. Ὁ Μααμοὺν ἀπέθανε τῷ 833 ἐν τῇ πόλει Μπετνούν, παρὰ τὰ Ἄδανα, ὅπου ἔπεσεν ἀσθενὴς κατά τινα περιοδείαν του. Ἐτάφη δὲ ἐν Ταρσῷ. Ν. Μ.

Μααμουρὲτ-*οὺλ-ἀζὶζ* *[Γεωγρ.]*. Πρώην γενικὴ διοίκησις τῆς Τουρκιας, καταργηθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1923 καὶ κατανεμηθεῖσα μεταξὺ τῶν σημερινῶν νομῶν Μαλάτια, Διαρμπεκὶρ καὶ ἄλλων. Περιελάμβανε τὰς διοικήσεις Χαρπούτ, Μαλάτια καὶ Δερσίμ. Ν. Μ.

Μάαν (Maan ἢ Mahan) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πετραίας Ἀραβίας Ν ΝΑ. τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης, ἐν τῇ Ὑπεριορδανίᾳ καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Δαμασκοῦ εἰς Μέκκαν. Κάτ. 3.000. Ἡ πόλις, κειμένη ἐπὶ λόφων καὶ χωριζομένη διὰ στενῆς κοιλάδος, διαιρεῖται εἰς δύο συνοικίας, ὧν οἱ κάτοικοι διάκεινται ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλους. Λόγῳ τῆς διὰ Μάαν διελεύσεως μεγάλου ἀριθμοῦ Μωαμεθανῶν προσκυνητῶν διεξάγεται ἐν αὐτῇ σημαντικὸν ἐμπόριον. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκεται ἡ ὁμώνυμος ὄασις, κατάφυτος ἀπὸ ἀμπελῶνας καὶ κήπους. Μ. Ν. Δ.

Μάανεν Van-Maanen), ***Βὰν — Κορνήλιος-Ἠλίας***· βλ. λ. ***Βὰν*** Μάανεν.

μάαρ, ἢ ***ἡφαιστειογενῆ κοιλώματα*** (Maare) *[Γεωλογ.]*. Λεβητοειδεῖς ἢ χοανοειδεῖς κοιλότητες τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, αἱ ὁποῖαι κατὰ κανόνα δὲν εὑρίσκονται ἐντὸς πετρωμάτων πυριγενῶν, περιβάλλονται συνήθως ὑπὸ περιτειχίσματος ἐξ ἡφαιστείων ἀναβλημάτων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑψηλοῦ καὶ εἶναι τὰ ἄκρα πόρων ἐκρήξεων. Πολλάκις τὰ ἡφαιστειογενῆ κοιλώματα εἶναι πλήρη ὕδατος καὶ ἀποτελοῦσι λίμνας κανονικάς, στερουμένας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκβολῆς.

Συναντῶνται πολλαχοῦ τῆς γῆς. Εἰς τὸ Ἄϊφελ εὑρίσκονται περὶ τὰ 25, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα εἶναι ξηρὰ καὶ κεῖνται ἐντὸς ἐπτυχωμένων δεβονίων σχιστολίθων καὶ γραουβάκων. Παρὰ τὸ Daun εὑρίσκονται τρία ἡφαιστειογενῆ κοιλώματα, τὸ Gemündener, τὸ Weinfelder καὶ τὸ Schalkenmehrener, κείμενα περίπου κατὰ σειρὰν μὲ διεύθυνσιν ΒΔ.—ΝΑ. Εἶναι ἀκανονίστως κυκλικά, μὲ βάθη μέχρι 53 μ. καὶ διαμέτρους 350—380 μ. Εἰς τὸ Ἄλμπ τῆς Σουαβίας τὸ ἡφαιστειογενὲς κοίλωμα Randecker ἔχει εὖρος 1000 μ. καὶ βάθος 60—80 μ. Χαρακτηριστικὰ ἐπίσης ἡφαιστειογενῆ κοιλώματα εἶναι γνωστὰ εἰς τὴν Ὠβέρνην, εἰς τὴν Ἰταλίαν (περιοχὴν τῆς Ρώμης) καὶ ἀλλαχοῦ.

Αἱ διαστάσεις τῶν μάαρ εἶναι ποικίλαι. Οὕτως ἡ λίμνη Λαάχερ, ἡφαιστειογενὲς κοίλωμα, ἔχει διαμέτρους 2500 μ. καὶ 1500 μ, τὸ μάαρ Apoya τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς διαμέτρους 2782 μ. καὶ 1392—1859 μ. καὶ βάθος 150 μ. Τέλος δὲ τὸ Guicocha τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ Κοτοπάξι ἔχει διαμέτρους 3200 μ. καὶ 2300 μ. καὶ βάθος 300 μ.

Τὰ ἡφαιστειογενῆ κοιλώματα διακρίνονται: α') εἰς μάαρ μὲ κενὸν τὸν πόρον· β') εἰς μάαρ μὲ πόρον πλήρη ἡφαιστειογενοῦς τόφφου καὶ γ') εἰς μάαρ μὲ πόρον πλήρη λάβας.

Ἀξιοσημείωτος περίπτωσις σχηματισμοῦ ἡφαιστειογενοῦς κοιλώματος παρετηρήθη κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἡφαιστείου Σιρὰν τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τὸ ἔτος 1882. Τὸ κοίλωμα ἐγεννήθη κατόπιν μιᾶς μοναδικῆς ἐντόνου ἐκρήξεως ἀτμῶν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα ὄγκος πετρωμάτων διαμέτρου 200 μέτρων, μεταβληθεὶς εἰς λίθους, ἄμμον καὶ χῶμα. Οὐδὲν ἴχνος λάβας ἀνεξεχύθη οὔτε καὶ ἴχνη ἡφαιστείων τόφφων ἀνεξετινάχθησαν. Γ. Κ. Γ.

Μααρὰ ***Ρὰς*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Τυνησίας, ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γκαμπὲζ (πλάτ. 34°32' Β., μῆκ. 10°35' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 249: Mahedia to Ras Makhabez), νότιον κέρας τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τοῦ Σφάξ. Σ. Ε. Λ.

Μαάρβας (λατιν. Maharbal ἢ Maherbal). Υἱὸς τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ Ἱμίλκωνος, ὅστις ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Ἀννίβαν διεκρίθη κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Σαγούντου ἐν Ἱσπανίᾳ μάχην τῷ 218 π. Χ. καὶ ἔπειτα ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὰς μάχας παρὰ τὴν Τρασιμένην λίμνην τῷ 217 π. Χ. καὶ τὰς Κάννας τῷ 216 π. Χ. Ὅταν ὁ Ἀννίβας ἐδίσταζε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ρώμης, λέγεται ὅτι ὁ Μαάρβας εἶπεν εἰς αὐτόν: «Γνωρίζεις νὰ νικᾷς, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ ἐκμεταλλεύεσαι τὴν νίκην». Α. Θ. Σ.

μααρίμπ. Καλεῖται οὕτως ἡ βραδινὴ προσευχὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀναπληροῦσα τὴν βραδινὴν θυσίαν, ἥτις ἐγίνετο ἐν Παλαιστίνῃ εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους, καὶ ἐκφράζουσα τὰς εὐχαριστίας τῶν πιστῶν πρὸς τὸν Ὕψιστον διὰ τὴν εὐόδωσιν τῆς ἡμέρας καὶ συνάμα τὰς ἐλπίδας των ὅπως ἡ ἐπαύριον τοὺς φέρῃ εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους των. Α.Ε.Μ.

Μααρσάρης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἢ διῶρυξ τῆς Μεσοποταμίας, γνωστὸς μόνον ἐκ τοῦ Πτολεμαίου (Ε' 17). Ἀναφέρεται ὡς συναπτόμενος πρὸς μὲν τὸν Εὐφράτην εἰς γεωγραφικὸν μῆκος 78°20' καὶ πλάτος 35°40', πρὸς δὲ τὸν «διὰ Βαβυλῶνος» ρέοντα ποταμὸν εἰς μῆκος 79° καὶ πλάτος 34°20'. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων ὁ «διὰ Βαβυλῶνος» ποταμὸς ταυτίζεται πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν

Εὐφράτην, καὶ ὁ Μααρσάρης θεωρεῖται διῶρυξ ἢ παραπόταμος, ἑνῶν δύο σημεῖα τοῦ Εὐφράτου ἐκ δεξιῶν, ταυτιζόμενος πρὸς τὸν σημερινὸν *Νάχρ Χιντιγιὲ* ῥέοντα Ν. τῆς Βαγδάτης. Ἐπ' αὐτοῦ ἔκειντο αἱ ἀρχαῖαι πόλεις Οὐολγαισία (παρὰ τὸ νῦν Κουφᾶ) καὶ Βάρσιπα (παρὰ τὸ Μπὶρς Νιμρούδ). Εἴς τινα τῶν χειρογράφων ὑπάρχουν καὶ αἱ γραφαὶ *Μαρσάρης, Μαρσάγης, Βααρσάρης*, τινὲς δὲ δέχονται ὡς ὀρθοτέραν τὴν γραφὴν *Ναρσάρης*, τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἰς τὰς σημιτικὰς γλώσσας σημαίνει τὸν ποταμόν. π. ν. π.

Μάας (Maas, γαλλ. Meuse) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τοῦ Βελγίου· (βλ. *Μόζας*).

Μάας, ἢ *Μάες* (Maas ἢ Maes), ***Ἄρνουλτ βὰν Ἄαρτ***. Ὁλλανδὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Δαυῒδ Τενίρς, ἐταξίδευσε δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν. Ἀπέθανεν εἰς νεαρὰν ἡλικίαν. Διέπρεψεν ἰδίᾳ ὡς ῥωπογράφος, ἐξεικόνισε δὲ κατὰ προτίμησιν χωρικὰς συγκεντρώσεις καὶ ἑορτάς. Πλὴν τῶν πινάκων του ἐκτιμῶνται πολὺ καὶ αἱ χαλκογραφίαι του καὶ τὰ σχεδιάσματά του. ι. μ. π.

—**Μάας** (Maass), ***Ἐρνέστος***. Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1856 εἰς τὸ Kolberg τῆς Πομμερανίας καὶ ἀποθανὼν τῷ 1929. Ἐχρημάτισεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Γκράϊφσβαλντ (Graifswald) μαθητὴς τοῦ Κίσλιγκ (Kiessling) καὶ τοῦ Βιλαμόβιτς, ἐγένετο κατόπιν ὑφηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, καθηγητὴς εἰς τὸ Γκράϊφσβαλντ καὶ τέλος εἰς τὸ Μαρβοῦργον (Marburg). Ἔγραψε πολλὰς πραγματείας εἰς περιοδικὰ καὶ πολλὰ βιβλία, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότατα εἶναι ἡ κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ ποιητοῦ Ἀράτου (1893) καὶ τῶν ἀρχαίων εἰς αὐτὸν σχολίων (1898), εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται καὶ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Aratea» βιβλίον αὐτοῦ (1892), καὶ ἡ δίτομος ἔκδοσις τῶν ὁμηρικῶν σχολίων, τῶν ἐπικαλουμένων «Townleiana» (1889). Εἰς τὴν βιογραφικὴν γραμματείαν τῶν ἀρχαίων ἀναφέρεται ἡ διδακτορική του διατριβὴ «Περὶ τῶν καταλόγων τῶν Σιβυλλῶν» (1873) καὶ τὸ βιβλίον του «Ζητήματα κατ' ἐκλογὴν περὶ τῶν Ἑλλήνων βιογράφων» (1880), ὅπου καταπολεμεῖ κυρίως τὰς περὶ Διογένους τοῦ Λαερτίου γνώμας τοῦ Νίτσε. Περὶ τῶν καταστερισμῶν καὶ τῆς Ἠριγόνης τοῦ Ἐρατοσθένους πραγματεύεται εἰς τὰ «Ἐρατοσθενικὰ ἀνάλεκτα» (1883). Εἰς τὴν ἑλληνικὴν θρησκειολογίαν ἀναφέρονται τὰ βιβλία: «Ὀρφεύς, μελέται περὶ τῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν πρώτων Χριστιανῶν τῆς ἀναφερομένης εἰς τὸν κάτω κόσμον καὶ περὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν» (1895). «Οἱ ἡμερήσιοι θεοὶ ἐν Ῥώμῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις» (1902), ὅπου ἐξετάζεται ἡ ἀρχὴ καὶ ἐξέλιξις τῆς καθ' ἑβδομάδας κατανομῆς τῶν ἡμερῶν καὶ ἡ προέλευσις τῆς κατὰ τοὺς ὑστέρους ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐπικρατησάσης συνηθείας, ὅπως ἑκάστη τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα ἀφιερώνηται εἰς ἕνα τῶν ἑπτὰ πλανητῶν, συνηθείας ἡ ὁποία ἐπιζῇ ἀκόμη εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ὀνομασίας τῶν ἡμερῶν αὐτῶν. Πρὸς καταπολέμησιν τῆς κοινῶς κρατούσης γνώμης, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία ἐπηρεάσθη ἀπὸ τὴν θρησκείαν τῶν Φοινίκων, ἔγραψε τὸ βιβλίον «Ἕλληνες καὶ Σημῖται εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου» (1903), εἰς τὸ ὁποῖον δεικνύει, ὅτι αἱ θεωρηθεῖσαι φοινικικαὶ μυθολογικαὶ μορφαὶ τοῦ Μελικέρτου, τοῦ Παλαίμονος καὶ τῆς Ἰνοῦς εἶναι γνησίως ἑλληνικαί. Εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ Μάας ἠσχολήθη καὶ μὲ προβλήματα ἀναφερόμενα εἰς τὸν Γκαῖτε, ἔγραψε δὲ καὶ βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Γκαῖτε καὶ οἱ ἀρχαῖοι» (1912). Ι. ΣΚΥΟΥΤΡΗΣ

—**Μάας** (Maas), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1766 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1823. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν καθεδρικὴν σχολὴν τοῦ Χάλμπερσταντ καὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Χάλλης. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1787, ἔγινε μετ' ὀλίγον ἔκτακτος (1791) καὶ κατόπιν τακτικὸς (1798) καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ῥητορικῆς. Πρύτανις ὢν κατὰ τὸ 1806, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ναπολέοντα εἰς τὸ κλείσιμον τοῦ ὑπόπτου ἐπὶ πατριωτισμῷ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης. Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας διηύθυνε τὸ νοσοκομεῖον τῆς πόλεως. Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἦτο ὀπαδὸς τῶν ἀπόψεων τοῦ Wolff καὶ ἠγωνίσθη ἐναντίον τῶν κριτικιστικῶν διδασκαλιῶν μετὰ τῶν Φέντερ, Γκάρβι καὶ πρὸ πάντων μετὰ τοῦ Ἔμπερχαρντ εἰς τὸ «Φιλοσοφικὸν περιοδικόν», εἰς τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε σειρὰν ἄρθρων κατὰ τῆς καντιανῆς φιλοσοφίας. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπετέλεσαν κατόπιν τὸ ἔργον «Briefe über die Antinomie der Vernunft» (1788). Παρεδέχετο μόνον τὴν καντιανὴν θεωρίαν τῆς ἠθικότητος, ὅπως φαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἔργων του: «Üb. die Aehnlichneit der christl. mit der neuen philos. Sittenlohre» (1791) καὶ «Kritische Theorie der Offenbarung» (1792). Εἰς τὰ ἄλλα ἔργα του ἀσχολεῖται μὲ ζητήματα τῆς καθαρᾶς λογικῆς ἢ τῆς ἐμπειρικῆς ψυχολογίας: «Versuch über die Einbildungskraft» (1792), «Grundriss der Logik» (1793), «Grundriss der reinen Mathematik» (1794), «Grundriss der Rhetorik» (1798), «Versuch über die Gefühle» (1811) κ. ἄ. θ. π.

—**Μάας** (Maas ἢ Maes), ***Νικόλαος***. Ὁλλανδὸς ζωγράφος (1632—1693). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ρέμπραντ καὶ διήγαγε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἐν Ἄμστερνταμ, ἔνθα ἀπέκτησε μεγάλην φήμην καὶ περιουσίαν. Ἐξετέλεσεν ἱστορικοὺς πίνακας, προσωπογραφίας καὶ ῥωπογραφίας. Τὸ Λοῦβρον κατέχει ἀξιόλογον πίνακά του φέροντα τὸν τίτλον: «Γυνὴ παραπονουμένη εἰς τὸν σύζυγόν της». ι. μ. π.

Μαασίας. Διάφορα βιβλικὰ πρόσωπα: —1) Πατὴρ τοῦ ἱερέως Σοφονίου, ὃν ὁ βασιλεὺς Σεδεκίας ἀπέστειλε πρὸς τὸν προφήτην Ἱερεμίαν (*Ἱερ.* 21,1. 29,25. 37,3). —2) Πατὴρ τοῦ ψευδοπροφήτου Σεδεκίου, ὅστις εἶχεν ἀναφανῇ μεταξὺ τῶν εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἀχθέντων Ἰσραηλιτῶν. β. μ. β.

Μάαστριχτ (Maastricht ἢ Maestricht) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ὁλλανδίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Λιμβούργου, εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ Τιεκὲρ εἰς τὸν Μάας, ἐπὶ τῆς διώρυγος Μάαστριχτ-Λύττιχ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἄαχεν-Ἀντβέρπη. Κάτ. 58.529 (1927). Συνδέεται διὰ λιθίνης γεφύρας τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ἔναντι ὄχθης τοῦ Μάας προαστείου Βίζη. Ἔχει πολλοὺς παλαιοὺς ναοὺς τοῦ ΙΑ' μέχρι ΙΕ' αἰῶνος, παλαιὸν δημαρχεῖον, βιβλιοθήκην, βιομηχανίαν ὑαλουργίας ἐν γένει, χαρτοποιίας, κεραμευτικῆς καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ βουτύρου. Ἐπὶ τῶν Ρωμαίων ἐκαλεῖτο Trajectum ad Mosam. Κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν τῷ 1579 καὶ ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1673, ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ', καὶ πάλιν τῷ 1794. θ. κ.

Μαασφλόϊς (Máasfluis) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ὁλλανδίας, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νοτίῳ Ὁλλανδίᾳ, κειμένη κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Μάας καὶ ἤδη ἐπὶ τῆς νέας διώρυγος τῆς συνδεούσης τὸ Ρόττερνταμ μὲ τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ρόττερνταμ-Χὲκ βὰν Ὄλλανδ. Κάτ. 10.262 (1927). Ἔχει ναυπηγεῖα ἱστιοφόρων, ἁλιείαν καὶ ἐξαγωγὴν ῥεγγῶν, ἐργοστάσια ὑαλοπινάκων κτλ. θ. κ.

μάατ (τὸ) (Maat). Παλαιὸν ὁλλανδικὸν μέτρον ἐπιφανείας, χρησιμοποιούμενον πρὸς καταμέτρησιν γεωργικῶν ἐκτάσεων καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς 500 ῥαῖντεν (roeden), ἅτινα ἀντιστοιχοῦν μὲ 6,773 τ. μέτρα. Εἰς τὰς ὁλλανδικὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας ἀποτελεῖ μονάδα βάρους, χρησιμοποιουμένην διὰ τὴν ζύγισιν τοῦ ἅλατος, τῆς ὀρύζης καὶ ἄλλων σιτηρῶν καὶ ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς 75 πόντεν ἢ πρὸς 36 χιλιόγραμμα καὶ 913 γραμμάρια. μ. Δ. β.

Μααχά, ἡ πληρέστερον ***Ἀρὰμ-Μααχὰ*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀραμαϊκὸν κρατίδιον, ὅπερ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη (2 Σαμ. 10, 6, 8. Α' Παραλ. 19, 6) ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων ἀραμαϊκῶν βασιλείων, καὶ τὸ ὁποῖον τοποθετεῖ (Δευτ. 3, 14) ἐν τῇ πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώρᾳ παρὰ τὰ σύνορα τῶν φυλῶν Ρουβὴν καὶ Γάδ. β. μ. β.

Μααχά. Διάφορα βιβλικὰ πρόσωπα: —1) Γενάρχης τις, ἀπόγονος τοῦ Ἀβραὰμ (Γεν. 22, 24). —2) Μία τῶν γυναικῶν τοῦ Δαυΐδ, θυγάτηρ βασιλέως τινὸς τῆς Γεσοὺρ (2 Σαμ. 3, 3). —3) Θυγάτηρ τοῦ Ἀβεσαλώμ, σύζυγος τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα Ῥεχαβεὰμ καὶ μήτηρ τοῦ βασιλέως Ἀβιὰ (1 Βασ. 15, 2). —4) Μήτηρ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα Ἀσὰ (Α' Βασ. 15, 13). β. μ. β.

μάβα (ἡ) (Maba) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐβενιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα, δασικὰ καὶ ἀειθαλῆ. Ἐκ τῶν 50 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *μάβα ἡ διδυμόκαρπος* (Maba geminata), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς, τὸ δὲ ξύλον της ἔχει στιλπνῶς μελανὸν χρῶμα καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν. Δ. ν. π.

Μαβένσι (Mawensi) [*Γεωγρ.*]. Ἡ ἑτέρα τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους *Κιλιμαντζάρο* (βλ. λ.).

Μαβία. Βασίλισσα τῶν Σαρακηνῶν. Ἤκμαζε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος (364—378), ἐναντία δὲ τοῖς Ἕλλησι φρονοῦσα πρότερον, προσῆλθεν ὕστερον εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ζητήσασα μάλιστα νὰ χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σαρακηνῶν Μωϋσῆς τις μοναχός, ὅστις καὶ ἐχειροτονήθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐπιστρέψας δ' εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ πολλοὺς εἵλκυσεν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν. μ. ι. γ.

Μαβίλης, *Λορέντζος*. Ποιητὴς καὶ πατριώτης, γεννηθεὶς τῷ 1860 εἰς τὴν Ἰθάκην, ἔνθα ὁ πατὴρ του ὑπηρέτει ὡς δικαστής. Οἱ γονεῖς του ἦσαν Κερκυραῖοι, μολονότι ἡ πατρική του οἰκογένεια ἦτο ἱσπανικῆς καταγωγῆς. Ὁ πάππος του, ὅστις ἐπίσης ὠνομάζετο *Λαυρέντιος*, ἦτο Ἱσπανὸς εὐπατρίδης καὶ ὑπηρέτησεν ἔτη μακρὰ εἰς τὴν πρεσβείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὗτος ἐπανερχόμενος εἰς Ἱσπανίαν διῆλθεν ἐκ Κερκύρας, κατὰ τὰς ὀλίγας δὲ ἡμέρας τῆς διαμονῆς του εἰς τὴν νῆσον ἠράσθη κόρην τοῦ εὐγενοῦς κερκυραϊκοῦ οἴκου Πιέρρη, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη καὶ ἐγκατεστάθη οὕτως ἐν Κερκύρᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης του συζύγου ἐνυμφεύθη ἑτέραν Κερκυραίαν, τοῦ ἐπίσης ἀρχοντικοῦ οἴκου Δούσμανη, θείαν τοῦ κόμιτος Ἀντωνίου Δούσμανη. Τέκνον τοῦ δευτέρου αὐτοῦ γάμου εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δικαστικὸν στάδιον ἐπολιτογραφήθη Ἰόνιος (Raccolta degli Atti del Parlamento, Κέρκυρα 1849). Πάππος του ἐπίσης ἐκ μητρὸς ἦτο ὁ κόμις Καποδίστριας Σούφης, πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ κυβερνήτου, καὶ μάμμη του ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς τοῦ Γεωργίου Θεοτόκη. Ἡ μήτηρ τοῦ Μαβίλη εἶχε διέλθει μέγα μέρος τῆς νεότητός της εἰς ἓν τιμάριον τῆς οἰκογενείας της, ἔνθα ζῶσα ἐν μέσῳ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἐξέμαθε καὶ ἠγάπησε τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, τὰ τραγούδια καὶ τὰς παροιμίας τοῦ λαοῦ, τὴν ἀγάπην της δὲ αὐτὴν μετέδωσε καὶ εἰς τὸν υἱόν της. Ἐκεῖνος ὅμως ὅστις ἤσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ νεαροῦ Λορέντζου ὑπῆρξεν ὁ Ἰάκωβος Πολυλᾶς, πρὸς τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο σεβασμὸν καὶ στοργήν. Μετὰ τὴν ἐκλογήν του ὡς βουλευτοῦ τῷ 1910, ἀγορεύων διὰ πρώτην φορὰν ἐν Κερκύρᾳ, εἶπε: «Θὰ συνεχίσω τὴν τιμίαν καὶ ἀνορθωτικὴν πολιτικὴν τοῦ Πολυλᾶ». Διὰ τῶν λέξεων: «Εἶμαι μαθητὴς καὶ ὑπῆρξα ἐπὶ πολλὰ ἔτη φίλος τοῦ Πολυλᾶ», ἤρχισε τὴν περίφημον ἀγόρευσίν του ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος εἰς τὴν ἑλληνικὴν βουλὴν τὴν 26 Φεβρουαρίου τοῦ 1911. Κατὰ τὰ πρῶτα μαθητικά του ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἐκπαιδευτήριον «Καποδίστριας» καὶ κατόπιν εἰς τὸ κερκυραϊκὸν γυμνάσιον. Εἶχε καθηγητὴν τὸν Ἰωάννην Ρωμανόν, ὅστις καὶ τὸν συνέστησεν εἰς τὴν ἐν Κερκύρᾳ «Ἀναγνωστικὴν Ἑταιρείαν», ἥτις τότε συνεκέντρου τὸ ἄνθος τῆς κερκυραϊκῆς κοινωνίας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὴν ἐπιστήμην. Μέχρι τέλους τοῦ βίου του ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι μέλος τῆς «Ἀναγνωστικῆς Ἑταιρείας». Μετὰ τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς ἐφοίτησεν ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὁ Πολυλᾶς τὸν συνέστησεν εἰς τὸν Χαρίλαον Τρικούπην, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ Πολυλᾶς ἐσχημάτιζε τότε τὸ πέμπτον κόμμα. Τῷ 1879 ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ἔνθα ἔζησε σπουδάζων περὶ τὰ 14 ἔτη μὲ ἐλαχίστας ἀπουσίας εἰς τὴν γενέτειραν. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ ἀρχαίου κλασσικοῦ κόσμου. Ἐσπούδασε τὴν Ἰταλικήν, Ἀγγλικήν, Γερμανικὴν καὶ Ἱσπανικήν. Ἐπίσης ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς Σανσκριτικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ ἰνδικοῦ ἔπους Νάλας καὶ Νταμαγιάντη, τὴν ὁποίαν λόγῳ τοῦ θανάτου του δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ. Ταύτην ἔφερεν εἰς πέρας ὁ στενότατος φίλος τοῦ ποιητοῦ Κωνσταντῖνος Θεοτόκης καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος («Γράμματα» Ἀλεξανδρείας 1914). Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Κέρκυραν, συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν Κερκυραϊκὴν σχολήν, πλὴν τοῦ Πολυλᾶ, Γεράσιμον Μαρκορᾶν, Γεώργιον Καλοσγοῦρον, Στέλιον Χρυσομάλλην, Ἀνδρέαν Κεφαλληνόν, Νῖκον Κογεβίναν καὶ Νῖκον Κονεμένον, ἀλλὰ ἰδιαιτέρως μὲ τὸν Κωνσταντῖνον Θεοτόκην. Μολονότι κατόπιν ἡ διαφορὰ τῆς ἰδεολογίας των (ἐθνικιστὴς ὁ Μαβίλης, σοσιαλιστὴς ὁ Θεοτόκης) τοὺς ἐχώρισεν, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ ἑνὸς διὰ τὸν ἄλλον ἔμειναν ἀναλλοίωτοι.

Λορέντζος Μαβίλης.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ σολωμικοῦ ἔργου καὶ ἐν γένει τῆς Κερκυραϊκῆς σχολῆς ἐπὶ τοῦ Μαβίλη ὑπῆρξε σημαντική. Εἰς ταύτην ὀφείλεται ὁ δημοτικισμὸς ὁ ἀκραιφνὴς καὶ ὁ διάπυρος πατριωτισμός του. Τὰ φιλοσοφικὰ διδάγματα τοῦ Γερμανοῦ Φίχτε ἔσχον ἐπίσης μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἡ φοιτητικὴ ζωὴ ἐν Γερμανίᾳ. Ἐχρημάτισε μέλος εἰς διάφορα φοιτητικὰ σωματεῖα, τῶν ὁποίων σκοπὸς ἦτο ἡ μόρφωσις ἱπποτικοῦ χαρακτῆρος, ἡ πειθαρχία καὶ ἡ ἀντοχὴ εἰς τὰς σωματικὰς κακουχίας. Οὕτως ἡ γενναία ψυχή του ἐσυνήθισε, διὰ τῶν συχνῶν μονομαχιῶν, εἰς ἃς ἐλάμβανε μέρος, εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ κινδύνου. Τῷ 1896 ἀναχωρεῖ διὰ Κρήτην, ὅπως βοηθήσῃ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα, καὶ τῷ 1897 τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἀνταρτικοῦ καὶ μεταβαίνει εἰς Ἤπειρον. Λαμβάνει μέρος εἰς τὴν μάχην τῶν Τριῶν Πηγαδιῶν, ὅπου καὶ ἐπληγώθη εἰς τὸν βραχίονα. Ἀπώλεσε τὸν φίλον καὶ συμπολεμιστήν του Ἄγγλον Cl. Harris, καὶ ἡ θλῖψίς του τοῦ ἐνέπνευσε τὸ σονέττο «Χάρρις» (Ἰούνιος—

Digitized by Google

Ἰούλιος 1897). Εἰς τὰς δύο ἐκείνας ἐκστρατείας ὄχι μόνον ἔχυσε τὸ αἷμά του, ἀλλ' ἐθυσίασεν ἓν πρᾶγμα ἀπαραίτητον διὰ φύσιν ὡς ἡ ἰδική του, τὴν ὑλικήν του ἀνεξαρτησίαν.

Ἔχων ἰδεολογίαν του τὴν προαγωγὴν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ἀκράδαντον πίστιν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, αὐστηρὸς πάντοτε μὲ τὸν ἑαυτόν του, δὲν ἐξέφυγε ποτὲ καμμίαν ὑποχρέωσιν ὡς Ἕλλην πολίτης. Πιστεύων ὅτι μὲ τὸ ἠθικόν του παράδειγμα ἔπρεπε νὰ συνηθίσῃ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ὑποταγὴν πρὸς τοὺς νόμους, ἀπέφευγε (κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Φίχτε) πᾶσαν ἀνακοίνωσιν, ἥτις, ἔστω καὶ ἐὰν ἦτο σύμφωνος μὲ τὰς ἰδέας του, θὰ ἦτο ἐναντία πρὸς τοὺς δημοσίους θεσμούς. Δὲν ἐδίσταζεν ὅμως νὰ εὑρίσκεται μὲ τοὺς ὀλίγους, ὅταν τοῦτο ὑπηγόρευεν ἡ συνείδησίς του. Εἰς τὴν τοιαύτην διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρός του ἤσκησεν ἐπίδρασιν καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ Immanuel Kant, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ πρᾶξις τοῦ ἀνθρώπου τότε μόνον ἔχει ἀξίαν ἠθικήν, ὅταν εὑρίσκεται σύμφωνος μὲ τὴν κρίσιν καὶ τὰς βασικὰς ἀρχάς, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν ἠθικήν του. Οὕτως ἐξηγεῖται, διατὶ ὁ Μαβίλης, ὅστις ἀρχὴν τοῦ βίου του ἔθετο τὸ «λάθε βιώσας», ἐδέχθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1910, εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν φιλελευθέρων. Εἰς τὴν ἐκλογικήν του ἐκείνην ἐπιτυχίαν ὀφείλει ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς γλώσσης τὴν περίφημον ἀγόρευσίν του ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ τὴν μνημειώδη χαρακτηριστικήν του φράσιν: «Δὲν ὑπάρχει γλῶσσα χυδαία, ὑπάρχουν μόνον χυδαῖοι ἄνθρωποι».

Εἰς τὸ ποιητικόν του ἔργον διαφαίνεται καθαρὰ ἡ ἐπίδρασις, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῶν μελετῶν του, τῆς καντιανῆς φιλοσοφίας. Κατόπιν ἔπαυσε νὰ θεωρῇ ἱκανοποιητικὰ τὰ συμπεράσματα τοῦ φιλοσόφου τῆς Καινιξβέργης, καθὼς ἐπίσης τὸν ἀγνωστικισμόν του, ὅστις ἦτο καὶ ἀντίθετος πρὸς τὴν ἰδιοσυγρασίαν του, ἥτις ἐδίψα νὰ γνωρίσῃ τί ἀκριβῶς ἦτο τὸ ἄγνωστον. Ἡ ἀνησυχία του αὐτὴ ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸ ποίημά του «Τὰ μυστικὰ τοῦ ἀγνώστου». Εἰς τὴν μελέτην τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Σοπενάουερ, ἥτις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν κατεῖχε τὰ σκῆπτρα τῆς εὐρωπαϊκῆς σκέψεως, ἐπίστευσεν ὅτι εἶχεν εὕρει τὴν λύσιν. Ἤρχισε τότε νὰ γράφῃ τὰ περίφημα σοννέτα του. Ἡ ἀγάπη τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀνυπαρξίας διαφαίνεται εἰς πλεῖστα τούτων καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν «Λήθην», ἥτις εἶναι ἓν τῶν καλυτέρων καὶ ἀρτιωτέρων σοννέτων του. Τὸ ἔργον του τὸ ποιητικόν, μικρὸν εἰς ποσότητα, ἰδίᾳ τὸ πρωτότυπον, διότι ἐπεδόθη καὶ εἰς μεταφράσεις κλασσικῶν ποιημάτων, εἶναι ἀξιόλογον ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῆς. Τὰ πεντήκοντα σοννέτα του φέρουν τὴν σφραγῖδα τοῦ τελείου καὶ τῆς συγγραφικῆς εὐσυνειδησίας.

Τῷ 1912, εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα τριῶν ἐτῶν, δὲν ἐδίστασε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἠπείρου, ὡς Γαριβαλδινὸς λοχαγός, καὶ τὴν 29ην Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὸν Δρίσκον. Αἱ τελευταῖαί του λέξεις ἦσαν: «Ἐπερίμενα πολλὲς τιμὲς ἀπὸ τοῦτον τὸν πόλεμο, ἀλλὰ ὄχι καὶ τὴν τιμὴν νὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου γιὰ τὴν Ἑλλάδα μου».

Τὰ ἔργα τοῦ Μαβίλη ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν («Ἔργα Λορέντζου Μαβίλη», ἔκδοσις «Γραμμάτων», α' τῷ 1916, β' τῷ 1923). Ἐλάχιστα ἀνέκδοτά του ποιήματα, κατώτερα τῶν ἤδη δημοσιευθέντων, ἐδημοσίευσεν ἡ «Κερκυραϊκὴ Ἀνθολογία».

Ν. Γ. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

Μαβὸγκ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. *Βαμβύκη*.

Μαβόρθα [*Γεωγρ.*]. Τὸ ἕτερον τῶν ὀνομάτων τῆς ἐν τῷ κέντρῳ σχεδὸν τῆς Σαμαρείας καὶ μεταξὺ δύο λόφων κειμένης *Νεαπόλεως* (βλ. λ.).

μαβύς, *—ειά, —ύ*· δημοτ., ὁ ἔχων χρῶμα κυανοῦν βαθύ, ἄλλως *γερανὺς* ἢ *γεράνιος*: «μαβειὰ βράκα».

Μαγάγα [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, 180 χλμ. Ν. τοῦ Λοῦξορ, ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης τοῦ Νείλου. Εἶναι πρωτεύουσα ἐπαρχίας, ἔχουσα 9 χιλ. κατ. καὶ μεγάλα ζαχαρουργεῖα. Τρὶς τοῦ μηνὸς ἀναχωρεῖ ἀπ' αὐτῆς καμηλοβατικὸν ταχυδρομεῖον διὰ τὴν ὄασιν Βαχρίγε, ὅπου φθάνει ἐντὸς 4 ἡμερῶν. Κατέναντι, ἐπὶ τῆς Αν. ὄχθης καὶ εἰς ἀπόστασιν 22 χλμ., ὁ Σετὸν Κὰρρ ἀνεκάλυψε, τῷ 1896, ἐκτεταμένα κοιτάσματα προϊστορικὰ πυριτικῶν ὀργάνων. Γ. Λ. Α.

Μαγαδίδαι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Ἀσιατικὸς λαὸς τῆς ἀρχαιότητος, διατελῶν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Κύρου καὶ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Κύρου παιδεία 1, 1, 4) μετὰ τῶν ἄλλων ὑποτελῶν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας λαῶν. Ν. Α.

μαγαδίζω· παίζω τὴν μάγαδιν· || παίζω, συνοδεύω εἰς τὸν διὰ πασῶν τόνον.

— **μαγαδιζειν** [*Ἀρχ. Μουσ.*]. Ἐσήμαινεν οὐχὶ κρᾶσιν πολλῶν φθόγγων, ὡς γίνεται ἐν τῇ ἁρμονίᾳ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἀλλὰ τὸ συνᾴδειν κατ' ἀντιφωνίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πρώτης καὶ τῆς ὀγδόης κατὰ τὸ δὶς διαπασῶν σύστημα, ὡς καὶ τὴν σήμερον ὅταν συνᾴδωσιν ἐν ἀνδρικῷ χορῷ παῖδες ἢ γυναῖκες· δηλαδὴ τὸ συνᾴδειν κατὰ μίαν διαπασῶν βαρύτερον ἢ ὀξύτερον. Ν. Α. Χ.

μάγαδις, *—ιδος* (ἡ) [*Ἀρχ.*]. Ἔγχορδον ὄργανον τῆς ἀρχαιότητος, λυδικῆς προελεύσεως, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλκμᾶνος καὶ διαδοθὲν κατὰ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα παρὰ τῆς Σαπφοῦς. Αἱ χορδαὶ τοῦ ὀργάνου τούτου ἦσαν διατεθειμέναι εἰς τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ταυτόχρονος ἐπίτευξις τῆς ὀγδόης (ἐξ οὗ καὶ τὸ ῥῆμα *μαγαδίζειν*). Κατὰ τὸν Ἀθήναιον ἡ μάγαδις εἶχεν εἴκοσι χορδὰς διατεθειμένας εἰς πέντε ὁμάδας καὶ διδούσας τὴν ὀγδόην. Ἐξ ἄλλου τὸ ἐπίθετον δίχορδος, τὸ ὁποῖον πολλάκις συναντῶμεν διὰ τὴν μάγαδιν, δίδει λαβὴν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι αἱ χορδαὶ τοῦ ὀργάνου τούτου ἦσαν ἀνὰ δύο, πρᾶγμα διευκολῦνον τὴν κατ' ὀγδόην συνήχησιν. Ὁ ἦχος τῆς μαγάδιδος ἦτο ἀρκετὰ ἰσχυρὸς καὶ αἱ διπλαῖ της χορδαὶ ἦσαν μεγάλης χρησιμότητος διὰ τὴν συνοδείαν, δι' ὃ καὶ ὁ Πίνδαρος τὴν ἀποκαλεῖ «ὄργανον συνοδείας». Εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὴν μάγαδιν οἰκογένειαν ἀνήκουσι τὰ ὄργανα: *παῖκτις* ἢ *πηκτίς*, *φοινίκιον*, *λυροφοῖνιξ* καὶ *σαμβύκη* (βλ. λ.). Γ. Σ.

Μάγαδις.

Μαγαζὰ [*Γεωγρ.*]· βλ. *Μαγαζειά*.

μαγαζάκι (τό)· δημοτ., ἕνα μικρὸ μαγαζί, μικρὸν κατάστημα πωλήσεως, ἢ ἐργαστήριον, ὑποκορ. τοῦ *μαγαζὶ* (βλ. λ.).

μαγαζάτορας (ὁ)· δημοτ., ὁ ἰδιοκτήτης, ὁ διευθυντὴς μαγαζίου, καταστήματος πωλήσεως ἢ ἐργαστηρίου.

Μαγαζ(ε)ιὰ [*Γεωγρ.*]. Μικρὸν χωρίον τῶν Παξῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ὁμωνύμου τῇ νήσῳ ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 44. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τοὺς συνοικισμούς *Ἀγγελάτικα*, *Ἀντιοχάτικα*, *Ἀρβανιτακέϊκα*, *Βερονικάτικα*, *Γιαννιτσάτικα*, *Ζενεμπισάτικα*, *Καλοδικάτικα*, *Μανεσίτικα*, *Μητσιαλιάτικα*, *Μποϊκάτικα*, *Ρωμανάτικα*, *Στανελάτικα* καὶ *Φουντάνα*. Χ. Δ.

— **Μαγαζ(ε)ιά**, ἢ *Μαγαζὰ* [*Γεωγρ.*]. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀραβωνίτσης τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 38. Χ. Δ.

μαγαζὶ (τό)· οἴκημα ἐν ἀγροκτήματι, συνήθως ἐν ἀμπελῶνι, χρησιμεῦον ὡς ἀποθήκη· || κατάστημα πωλήσεως ἢ ἐργαστήριον: «ἄνοιξε μαγαζὶ 'ς τὴν Ἀθήνα»· || «τὰ μαγαζιὰ» ὁ τόπος ὅπου εἶναι συγκεντρωμένα τὰ καταστήματα ἢ ἄλλα ἐργαστήρια, ἰδίᾳ εἰς χωρία καὶ κωμοπόλεις: «εἶναι 'ς τὰ μαγαζιά», «δὲ γύρισε ἀκόμη ἀπὸ τὰ μαγαζιὰ» (ἡ λ. ἐκ τοῦ ἀραβ. *maχzen* ἐσχηματίσθη τὸ ἑνετικὸν *magazen—magazin*, ἐξ οὗ *μαγαζί*).

μαγαζιάτικο (τὸ) καὶ πληθ. *μαγαζιάτικα* (τά)· ἡ ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἐν μαγαζίῳ, ἐν ἀποθήκῃ παραμονὴν ἐμπορευμάτων.

μαγαζιάτορας (ὁ)· ἀντὶ *μαγαζάτορας* (βλ. λ.).

μαγάρα (ἡ)· δημοτ., μαγάρισμα, μαγαρισιά, ἰδίᾳ μαγικὴ ἐπήρεια κατά τινος: «μοῦ 'καμε μαγάρα αὐτὴ ἡ παλιογυναῖκα»· || μετωνυμ. ἐπὶ ἀνθρώπου ἀχρείου, αἰσχροῦ, φαύλου: «ξέρεις τί μαγάρα εἶν' αὐτός;» (ἐκ τοῦ *μαγαρίζω* ἀναδρομικῶς).

μαγάρι· ἰδιωματ. ἀντὶ *μακάρι* (βλ. λ.).

μαγαρίζω, ἀόρ. *ἐ)μαγάρισα—ἐ)μαγαρίστηκα*, παθ. μετχ. *μαγαρισμένος*· μολύνω, μιαίνω θρησκευτικῶς, κάμνω τινὰ νὰ παραβῇ τὴν νηστείαν: «μ' ἐμαγάρισε τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ» μοῦ ἔδωσε κι' ἔφαγα ἀπηγορευμένην τροφήν· || δίδω τροφὴν ἀκάθαρτον, κάμνω τινὰ νὰ γευθῇ τι μὴ ἐσθιόμενον, οἷον σάρκα ἑρπετοῦ, βατράχου, ὀνείου ἢ ἱππείου κρέατος κττ.: «ἔφτιασε λουκάνικα ἀπὸ ἀλογήσο κρέας καὶ μαγάρισε τὸν κόσμο»· || «μαγαρίζω τὴν νηστεία, — τὴν Τετάρτη, — τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα κλ.» τρώγω τροφὴν μὴ καταλυομένην κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας· || ἀποπατῶ, ἀφίνω νὰ ἐξέλθουν τὰ ἀποχωρήματα: «μαγάρισε τὸ παιδί», «μαγαρίστηκε τὸ παιδὶ ἀπάνω του»· || μολύνω, ῥυπαίνω δι' ἀποχωρήματος: «ἄφησα τὸ παιδὶ μοναχὸ καὶ μοῦ μαγάρισε τὸ σπίτι»· μολύνω, καθιστῶ τι ἄβρωτον ἕνεκα ἀκαθαρσίας: «ὁ ποντικὸς μαγάρισε τὸ τυρί, — τὸ ψωμί, — τὸ γλυκό», «μὴν πάῃ ἡ γάτα καὶ μαγαρίσῃ τὸ φαΐ»· παθ. μετχ. *μαγαρισμένος* (βλ. λ.). Ἡ λέξις πιθανῶς ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ *μεγαρίζω*=θύω ἐν τοῖς μεγάροις, μετέχω τῆς λατρείας τῆς Δήμητρος, μεταπεσόντος κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους εἰς τὴν σημασίαν τοῦ μολύνομαι, μιαίνομαι (βλ. Λεξ. Ἀρχ. Α', 101 κ.ἑ.).

Μαγαρικάρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πυργιωτίσσης τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. 552 (1928). Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Καλοχωραφίτης* καὶ *Κισσός*. Ν. ΚΛΕ

μαγαρισιὰ (ἡ)· δημοτ., ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαγαρίζω*, ἀποχώρημα, κόπρος: «τὸ παιδὶ ἐγέμισε τὸ σπίτι μαγαρισές»· || μετωνυμ. κλοπὴ γενομένη εἰς τὴν οἰκίαν εἴτε ὑπὸ οἰκείου εἴτε ὑπὸ ξένου: «κάποια μαγαρισιὰ μᾶς ἔκαμαν καὶ μᾶς τρώει ὁ ποντικὸς τὰ ροῦχα».

μαγάρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαγαρίζω*, ἀποχώρημα, κόπρος, ῥύπανσις· || πληθ. *μαγαρίσματα* (τά)· νόσος τις τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ὑποζυγίων: «τ' ἄλογό μου ἔχει τὰ μαγαρίσματα» ἢ «— ἔκαμε τὰ μαγαρίσματα»· || μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπου σφόδρα ἐπιθυμοῦντός τι καὶ ἀτενῶς προσβλέποντος αὐτό: «δῶσ' τοῦ παιδιοῦ λίγη πίττα, γιατὶ θὰ κάμῃ τὰ μαγαρίσματα· δὲ βλέπεις πῶς τὴν κοιτάει;».

μαγαρισμένος, *—η, —ο*· δημοτ. παθ. μετχ. τοῦ *μαγαρίζω*· σύνηθες ἐπίθετον ἀλλοδόξων καὶ ἰδίᾳ Τούρκων ἢ Ἑβραίων: «Ὀβριὲ μαγαρισμένε»· || ὁ παρεκτραπεὶς ἀφροδισιακῶς: «δὲν ἐντρέπεσαι μαγαρισμένε!»· || καθόλου ὡς ὕβρις: «ἄφησέ τον τὸν μαγαρισμένο», «μωρὴ μαγαρισμένη ποῦ τρέχεις 'ς τοὺς δρόμους;»· || ὁ παραβὰς τὴν νηστείαν (βλ. *μαγαρίζω*).

μαγαρίτης (ὁ)· μεσαιων., ὁ ἐξωμότης, ὁ ἀπαρνούμενος τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

Μάγαρσα, ***Μάγαρσος***, ἢ ***Μέγαρσος*** [*Ἀρχ. Γεωγραφ.*]. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κιλικίᾳ, ἐπὶ τοῦ ὄχθου τοῦ *Μαγάρσου* (βλ. λ.) καὶ ἐπὶ ὑψώματος αὐτοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πυράμου ποταμοῦ (νῦν Δζιχάν), ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ Παμφύλου. Ἀπεῖχε πρὸς Ν. τῆς πόλεως Μαλλοῦ, τῆς ὁποίας ἦτο ἐπίνειον, περὶ τὰ 70 στάδια. Οἰκισταὶ αὐτῆς φέρονται οἱ Ἀμφίλοχος καὶ Μόψος. Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἐπίσημος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς ἐπιλεγομένης Μαγαρσίδος, ὅπου φθάσας ὁ Μέγ. Ἀλέξανδρος τῷ 333 π. Χ. ἔθυσεν εἰς τὴν θεὰν (*Ἀρρ.* Ἀναβ. II, 5, Α). Σαφῆ λείψανα αὐτοῦ φαίνονται μεταξὺ τοῦ χωρίου *Καραντὰς Χὰν* (πλάτ. 36°34' Β., μῆκ. 35°22' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Kara Burnu to Karadash Burnu) καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου *Καραντὰς μπουρνοῦ* (βλ. λ. καὶ *Ἰανουαρία* ἄκρα). Α. Θ. Σ.—Σ. Ε. Λ.

Μαγάρ(σ)ου *ἄκρον* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Κιλικίας «μέγιστος ὄχθος τῆς Κιλικίας πρὸς τῇ Μαλλῷ» (*Στέφ. Βυζ.*, ἔκδ. Βερολ. 424, 6), δυτικὸν κέρας τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου, ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῦ πολίχνης *Μάγαρσα* λαμβάνον τὸ ὄνομα. Εἶναι ἡ ἄκρα ἡ ἐγγὺς τῆς *Ἰανουαρίας* (βλ. λ.) κειμένη ἢ αὐτὴ αὕτη ἡ Ἰανουαρία, ἧς τὸ ὄνομα φαίνεται προελθὸν ἐκ παραφθορᾶς τοῦ *Μεγαρσία* ἢ *Μαγαρσία* ἄκρα (σχόλια Müller εἰς Graec. Geogr. Min. Διδότου τόμ. I, 480, 161). Πάντως εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Καραντὰς μπουρνοῦ* (πλάτ. 36° 33' Β., μῆκ. 35° 20' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Karaburnù to Karadash Burnù), ΝΔ. κέρας τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέττας. Σ. Ε. Λ.

Μάγας. Υἱὸς τῆς ἑτεροθαλοῦς ἀδελφῆς καὶ τετάρτης συζύγου Πτολεμαίου Α' Βερενίκης ἐκ τοῦ πρώτου της συζύγου Φιλίππου. Ἠκολούθησεν αὐτὴν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου μετά τινα ἔτη συνεζεύχθη ἡ μήτηρ του τὸν Πτολεμαῖον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐστάλη οὗτος (308 π. Χ.) πρὸς καθυπόταξιν τῆς Κυρήνης, ἧς καὶ διωρίσθη σατράπης. Θανόντος τοῦ Πτολεμαίου Α' ἐπανέστη κατὰ τοῦ Πτολεμαίου Β' (284) αὐτοκηρυχθεὶς βασιλεὺς καὶ βαδίσας κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας. Κυριεύσας τὸ Παραιτόνιον, ἠναγκάσθη νὰ ἀναστείλῃ τὴν πορείαν του λόγῳ ἐπαναστάσεως λιβυκῶν τινων φυλῶν. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὸν Πτολεμαῖον Β'· συνεφώνησαν ὅθεν οἱ ἀντίπαλοι νὰ μείνῃ ἰσοβίως ὁ Μάγας ἀνεξάρτητος ἐν Κυρήνῃ βασιλεύς, ἀλλὰ νὰ μνηστευθῇ ἡ μονογενής του θυγάτηρ Βερενίκη τὸν υἱὸν τοῦ Πτολεμαίου Β' Πτολεμαῖον Γ' τὸν Εὐεργέτην καὶ νὰ διαδεχθῶσι οὗτοι διαδοχικῶς τοὺς δύο πατέρας ὅταν ἀποθάνουν. Ἔκτοτε ἐν εἰρήνῃ ὁ Μάγας ἐπεδόθη εἰς τὴν τρυφὴν καὶ ἀπέθανεν ἐκ τῆς πολυσαρκίας τῷ 268, βασιλεύσας 23 μὲν ἔτη ὡς σατράπης, 17 δὲ ὡς βασιλεύς. Νομίσματά τινα αὐτοῦ σῴζονται κοπέντα ἐν Κυρήνῃ.

— **Μάγας**. Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου ἐκ τῆς θυγατρός του Βερενίκης, συζύγου Πτολεμαίου Γ' Εὐεργέτου. Τοῦτον ἐθανάτωσε βασιλεύσας ὁ ἀνεψιός του Πτολεμαῖος Δ' Φιλοπάτωρ, φοβούμενος ὅτι ὁ Μάγας, λίαν ἀγαπώμενος ὑπὸ τῆς μητρός, ἥτις ἤσκει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν στρατευμάτων, ἠδύνατο νὰ κινήσῃ ταῦτα εἰς στάσιν. Γ. Λ. Α.

μαγάς, *—άδος* (ἡ) καὶ ὑποκορ *μαγάδιον*· τὸ ὑποβαστάζον τὰς χορδὰς μουσικῶν ὀργάνων ξυλάριον, κοιν. *καβαλλάρης*.

Μαγατζὲ [*Γεωγρ.*]. Θέσις ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τῆς Δίκτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βιάννου τοῦ νομοῦ Λασηθίου (Κρήτης). Ἀρχομένου τοῦ Δεκεμβρίου 1867 οἱ Ἕλληνες, ὑπὸ τὸν ὁπλαρχηγὸν Ἐμμ. Χατζάκην, προσβαλόντες εἰς τὴν θέσιν ταύτην τὸν τουρκικὸν στρατὸν πορευόμενον ἐκ Καστελλίου Πεδιάδος εἰς Ἱεράπετραν, κατεδίωξαν

Digitized by Google

αὐτὸν μέχρι τῆς θέσεως Μαῦρος χάραχας, προξενήσαντες αὐτῷ σοβαρὰς ἀπωλείας. Ν. ΚΛΣ

μαγγαλαϊκὰ ***νεφελώματα*** *['Αστρον.]*. Βλ. λ. *Μαγελλάνου νέφη*.

μαγγάλι (τό)˙ βλ. *μαγκάλι*.

Μαγγάλια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος καὶ πόλισμα (2.000 κατ.) τῆς δυτικῆς ἀκτῆς (Δοβρουτσᾶς) τοῦ Εὐξείνου (πλάτ. 43° 49′ Β., μῆκ. 28° 37′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2231: Cape Kaliakra to Odessa), 16 μίλλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Σιαμπλὲ μπουροὺν καὶ 22 μίλλ. νοτ. τῆς Κωνστάντζας. Ἔχει μέγαν φάρον μετὰ ἐκπομπῶν σημάτων ὁμίχλης καὶ κυματοθραύστην 500 μέτρων, σχηματίζοντα μετὰ λιμενοβραχίονος μικρὸν τεχνητὸν λιμένα προσφέροντα καταφυγὴν εἰς τὰ μικρὰ πλοῖα τῆς ἀκτοπλοΐας, ἅτινα κοπιάζει πολὺ ὁ σάλος, ὅστις ἐγείρεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀγκυροβόλιον. Εἶναι ἡ μεταξὺ Τετρασίας (Καλιάκρας) καὶ Τόμων (Τομισβὰρ) *Καλλᾶτις* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Μάγγαλοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Λαὸς Ταταρικός, κατοικήσας τὴν Μικρὰν Σκυθίαν (νῦν Δοβρουτσᾶν) κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ἐξ οὗ καὶ τὸ νεώτερον ὄνομα τῆς Καλλατίας *Μαγγάλια*. Α. Θ. Σ.

Μάγγανα (τὰ) *[Βυζαντ.]*. Παλάτιον ἐν Κωνσταντινουπόλει, κτισθὲν ἢ ἀνακαινισθὲν ἴσως ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος (866—886), λαβὸν τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτὸ πύργου καὶ τῆς ἀποθήκης πολεμικῶν μηχανῶν. Ἔκειτο δὲ ἐν τῇ πρώτῃ ρεγιῶνι, παρὰ τὴν Μονὴν τῶν Μαγγάνων, πιθανὸν μεταξὺ τοῦ Σερκετζῆ-ἰσκελεσὶ καὶ τοῦ Σεράϊ-Μπουρνού, ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ, καθ' ὅσον εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπ' αὐτῶν ἐξετείνετο εἴς τινα πύργον κατὰ τὴν ἀπέναντι παραλίαν τοῦ Γαλατᾶ, προσδεδεμένη ἅλυσις, διὰ τῆς ὁποίας οἱ Βυζαντινοὶ ἐξησφάλιζον τὸν Κεράτιον κόλπον ἀπὸ τῶν ἀπὸ θαλάσσης ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν. Α. Θ. Σ.

Μάγγανα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Δ. Θρᾴκης, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Εὐλάλου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 464. 'Επὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Μπουγιοὺκ-'Οσμανλῆ*. Α. Θ. Σ.

μαγγάνα (ἡ)˙ βυζαντ., δοχεῖον, βαρέλιον οἴνου, βίκος˙ || ἰδιωμ. 'Ηπείρ., διάτορος κραυγή.

μαγγανάρης (ὁ)˙ ὁ κατασκευαστὴς μαγγάνων˙ || ὁ ἐπιμελούμενος τοῦ μαγγάνου, ὁ ἐργαζόμενος εἰς τὸ μάγγανον.

Μαγγανάρης, *'Απόστολος Ν.* Ἕλλην λόγιος καὶ ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1904 ἐν Σμύρνῃ. Συνειργάσθη ἀπὸ τοῦ 1918 (διὰ ποιημάτων καὶ μεταφράσεων ἐκ τῆς Γερμανικῆς) εἰς τὰ ἀντιπροσωπευτικώτερα περιοδικὰ τῶν νέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν 'Αθηνῶν. 'Εξέδωκε τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Στὰ δεσμὰ τοῦ στίχου» (σοννέτα, Σμύρνη, 1920), «Τὸ ταξίδι» ('Αθῆναι, 1924) καὶ «Στὸν πρῶτο σταθμὸ» ('Αθῆναι, 1929).

Μαγγανάρι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς *Ἴου* (πλάτ. 36° 39′ Β., μῆκ. 25° 23′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2753: Polykandro, Sikino and Nio). Πολύτιμον ἀγκυροβόλιον εἰς τὰ ὑπὸ βορείων ἀνέμων χειμαζόμενα πλοῖα. Σ. Ε. Λ.

μαγγανάριοι (οἱ), καὶ ***μηχανάριοι***, καὶ *μαγγανάραι [Βυζαντ.]*. 'Ελέγοντο οὕτως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν οἱ μηχανικοὶ οἱ κατασκευάζοντες τὰς πολεμικὰς ἐν γένει μηχανάς, τὰ λεγόμενα *μάγγανα* (βλ. λ.). Πάντες οἱ μαγγανάριοι ἦσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους, ἡ κατασκευὴ μαγγάνων καὶ παντὸς ἄλλου ὅπλου ἦτο αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ μετάβασις μαγγαναρίου εἰς ξένον κράτος πρὸς κατασκευὴν πολεμικῶν μηχανῶν. Χάρις εἰς τὰ αὐστηρὰ ταῦτα μέτρα διετήρησαν ἐπὶ μακρὸν οἱ Βυζαντινοὶ τὴν εἰς ὁπλισμὸν ὑπεροχὴν αὐτῶν ἔναντι τῶν ἄλλων λαῶν. Ν. ΚΛΣ

Μαγγανᾶς, *Νικόλαος*. 'Αγωνιστὴς ἐκ Μεσσηνίας. 'Επολέμησεν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ 'Αγῶνος, ἀλλ' εἰς τὰ Δερβενάκια ᾐχμαλωτίσθη καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Δελῆ-'Αχμὲτ εἰς Κόρινθον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πάτρας. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ 'Ιμπραὴμ προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς Ἕλληνας, διότι τεταγμένος ὁδηγὸς τῶν Αἰγυπτίων τοὺς παρέσυρεν εἰς ἀπόμερα μέρη, ὅπου τοὺς κατέσφαζον ἐνεδρεύοντα τὰ ἑλληνικὰ σώματα καὶ ἰδίως τὰ τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη καὶ Νικηταρᾶ Σταματελοπούλου. Τῷ 1827, ἐννοηθεὶς ἀπὸ τὸν Γάλλον συνταγματάρχην δὲ Σὲβ (Σουλεϊμὰν βέην) κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἐκτελεσθείσης τῆς ποινῆς του παρὰ τὰ Τριπόταμα. Γ. Δ. Κ.

μαγγανεία (ἡ)˙ μαγεία, γοητεία, θαυματοποιία, ἀπάτη, ἐπιτηδειότης. Παρ' ἀρχαίοις ἡ λέξις ἐσήμαινεν ὅ,τι καὶ αἱ συγγενεῖς αὐτῇ φαρμακεία, γοητεία, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν παρασκευὴν φίλτρων μαγικῶν. Τὴν αὐτὴν σημασίαν διατηρεῖ καὶ σήμερον.

— *['Εγκυκλ.]* Βλ. λ. *μαγεία*.

— *['Αποκρυφ.]* Ἡ *μαγγανεία* ἢ *γοητεία* εἶναι κλάδος τῆς μαύρης μαγείας, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ συγχέεται, ἀποσκοποῦσα τὴν ἐπέμβασιν καὶ χρησιμοποίησιν τῶν κακοποιῶν καὶ κατωτέρας ὑποστάσεως ὀντοτήτων τοῦ ἀοράτου κόσμου, ἤτοι κακοποιῶν πνευμάτων, λαρβῶν, ὑποτυπωδῶν ὀντοτήτων τοῦ ἀστρικοῦ πεδίου (élémentals) κλπ. πρὸς ἐπίτευξιν σκοπῶν ἐγωϊστικῶν.

Ὡς τέχνη ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ ἀοράτου κόσμου ἡ μαγγανεία εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, μετήρχοντο δὲ ταύτην ἐκ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν οἱ 'Ινδοί, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Ἑβραῖοι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα εὐρύτατα ὅλοι σχεδὸν οἱ λαοὶ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Bodin*, Démonologie (1581).—*Henri Boquet*, Discours sur les Sorciers (1606).—*A. Maury*, La Magie et l'Astrologie dans l'Antiquité et au Moyen Age (1860).—*Roskoff*, Histoire du Diable (1869) κλπ. Η. Π. Γ.

μαγγανέλλο (τὸ) (manganello). Λέξις ἰταλικὴ σημαίνουσα ρόπαλον, ἐν εἴδει κλὼμπ καὶ προερχομένη ἐκ τοῦ λατινικοῦ manganum (ἑλληνιστὶ μάγγανον). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη χρησιμοποιεῖται κυρίως ὑπὸ τῶν 'Ιταλῶν φασιστῶν, ἡ δὲ λέξις ἀναφέρεται μᾶλλον μετά τινος εἰρωνείας, συνοδευομένη συνήθως καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιθέτου ἅγιος (santo manganello). Μ. Δ. Β.

μαγγάνευμα (τό)˙ μαγεία, γοητεία. ἄλλως *μαγγανεία* (βλ. λ.): «μαγγανεύματα καὶ ἐπῳδαί».

μαγγανευτὴς (ὁ)˙ ὁ εἰς μαγγανείας ἐπιτήδειος, κατασκευαστὴς φίλτρων κττ., ἀπατεών.

μαγγανευτικός, *—ή*, *—όν*˙ ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰς μαγγανείας, ὁ τῶν μαγγανειῶν, ὁ ἐνεργῶν μαγγανείας˙ || *μαγγανευτικὴ* (ἡ)˙ ὡς οὐσ., κατὰ παράλειψιν τοῦ *τέχνη*.—'Επίρρ. *μαγγανευτικῶς*.

μαγγανεύω˙ κάμνω μαγγανείας, ἐξαπατῶ διὰ μαγειῶν, διὰ θελγήτρων, διὰ φίλτρων, φενακίζω.

μαγγάνη (ἡ), ἢ *μαγγάνι* (τό). Ὄργανον ταλασιουργικόν, τὸ δι' οὗ μεταφέρεται τὸ νῆμα τῆς κούκλας εἰς τὰ μασούρια, ἄλλως *σβία, ροδάνι, θρομύλι*.

— *[Κλωστοϋφαντ.]* Καλεῖται *μαγγάνι* μηχάνημα κλωστοϋφαντουργικὸν χειροκίνητον πρὸς περιτύλιξιν κλωστῶν εἰς μασούρια ἢ καὶ καρούλια. 'Αποτελεῖται ἐκ δύο τροχῶν, διαμέτρων πολὺ διαφόρων τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλον, συνήθως ἀναλογίας 1 πρὸς 10, καὶ τοποθετημένων καθέτως ἐπὶ βάσεων εἰς ὁριζόντιον γραμμὴν ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Συνδέοντες αὐτοὺς διὰ λωρίου, ταινίας ἢ σπάγγου καὶ περιστρέφοντες ἐπὶ τῆς βάσεώς του τὸν μεγαλύτερον τροχόν, δίδομεν περιστροφικὴν κίνησιν εἰς τὸν μικρότερον ταχυτέραν, ἀνάλογον πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς περιφερείας των. Ὁ μικρὸς τροχὸς φέρει ὁριζοντίως βελόνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας προσαρμόζομεν τὰ ἐξαρτήματα, ἅτινα περιστρεφόμενα περιτυλίσσουν ἐπ' αὐτῶν τὴν κλωστήν. Τὸ μηχάνημα τοῦτο ἦτο γνωστὸν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων.

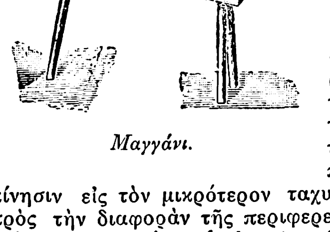

Μαγγάνι.

μαγγανήσιον (τὸ) (maganesium)˙ βλ. *μαγγάνιον*.

μαγγανησιοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)˙ ὁ περιέχων μαγγανήσιον.

μαγγάνι (τό)˙ ὄργανον ταλασιουργικόν, ἄλλως *μαγγάνη* (βλ. λ.)˙ || ἰδιωμ., μηχανή, δι' ἧς ἀναπηνίζεται ἡ μέταξα ἀπὸ τὰ βομβύκια: «εἶναι 'ς τὸ μαγγάνι καὶ βγαίνει μετάξι»˙ || μηχανὴ δι' ἧς ἀνασύρεται τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῶν φρεάτων.

μαγγανίζω˙ σφίγγω ὡς εἰς τὸν μάγγανον, θλίβω, πιέζω.

μαγγανικός, *—ή*, *—όν*˙ ὁ περιέχων μαγγάνιον.

— **μαγγανικὸν** ***ὀξὺ*** *[Χημ.]*˙ βλ. *μαγγάνιον*.

μαγγανιοκόνδυλος (ὁ) (Manganknollen). Συγκρίματα ἀργίλλου μὲ σχετικῶς ὑψηλὴν περιεκτικότητα ὀξειδίων τοῦ μαγγανίου, μέχρι 2,25 %. Εὑρίσκονται ἐντὸς τῆς ἐρυθρᾶς ἀργίλλου, ἡ ὁποία καλύπτει τὸν βυθὸν τῶν μεγάλου βάθους θαλασσῶν (ἄβυσσος). Ἔχουν ἱστὸν φλοιώδη πέριξ πυρῆνος ἐξ ὀστοῦ ἢ κισήρεως. Ι. Π. Δ.

μαγγανιομέλαν (τὸ) (Manganomelan, Poliaпitgel) *['Ορυκτολ.]*. 'Ορυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι διοξείδιον μαγγανίου (MnO_2), καθιζάνον ὡς πήκτωμα ἐκ κολλοειδῶν διαλυμάτων καὶ ὡς ἐκ τούτου παρουσιαζόμενον πραγματικῶς ἢ φαινομενικῶς ἄμορφον. Εὑρίσκεται εἰς σχήματα βοτρυώδη, κονδυλώδη, νεφροειδῆ, κωνοειδῆ ἢ δενδριτικά, χειροπληθὲς καὶ στιφρὸν ἢ εὔθρυπτον μέχρι κονιώδους. Ἡ θραῦσίς του καὶ ἡ σκληρότης του εἶναι διαφόρου ἐντάσεως, ἀναλόγως τῆς συνεκτικότητός του, αἱ δὲ θραυσιγενεῖς του ἐπιφάνειαι εἶναι ὀστρεώδεις ἢ γεηραί. Τὸ χρῶμά του καὶ ἡ γραμμή του, τὴν ὁποίαν δίδει ἐπὶ ἀλαμποῦς πλακὸς ἐκ πορσελλάνης, ποικίλλουν ἀπὸ καθαροῦ μέλανος μέχρι καστανίνου. Ἔχει λάμψιν ἀμέταλλον καὶ εἰδικὸν βάρος 3,9—4,3 (ἢ καὶ μικρότερον, ὅταν εἶναι πορῶδες ἢ ἔχῃ γεηρὰς προσμείξεις).

Τὸ μαγγανιομέλαν συνίσταται κατὰ 96 % περίπου ἐκ διοξειδίου τοῦ μαγγανίου, τὰ δὲ ὑπόλοιπα 4 % εἶναι ποικίλαι διάφοροι οὐσίαι (ὕδωρ, ὑδροξείδιον σιδήρου, πυριτικὸν ὀξύ, διάφορα ὀξείδια μετάλλων, ἀλκάλια καὶ ἀλκαλικαὶ γαῖαι).

Τὸ μαγγανιομέλαν σχηματίζεται ἐν τῇ φύσει δι' ἀποκρίσεως ἐκ διαλυμάτων, τὰ ὁποῖα γεννῶνται κατὰ τὴν ἀποσάθρωσιν μαγγανιούχων ὀρυκτῶν, ἰδίᾳ δ' ἀνθρακικῶν καὶ πυριτικῶν. Μετὰ τῶν ὑδροξειδίων τοῦ σιδήρου εἶναι τὸ μᾶλλον ἐξηπλωμένον καὶ διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει ὀρυκτὸν χρωστικὸν ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ἀποκρίνεται ἐπὶ τῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων στρωμάτων διαχωριστικῶν ἐπιφανειῶν ὡς κυανομέλαν ἐπίχρισμα ἢ ὑπὸ μορφὴν ὡραίων δενδριτῶν, κηλιδώνει μὲ μελανὰς κηλῖδας ψαμμίτας ἢ ἄλλα πετρώματα ἢ συγκολλᾷ τὰς ἐκλύτους ἄμμους. Συναντᾶται ἐπίσης ὡς αἰθαλῶδες ἀπόθεμα πηγῶν, ὡς τοφφῶδες ἵζημα ἐντὸς τῶν σιδηρῶν πίλων ἢ ἐπικαλυμμάτων πολλῶν σιδηρούχων κοιτασμάτων, ἐντὸς ἰλύων τῶν πυθμένων τῶν θαλασσῶν. Ὑφίσταται βαθμηδὸν μετασχηματισμὸν εἰς κρυπτοκρυσταλλικὸν *πολιανίτην*.

Τοῦ μαγγανιομέλανος διακρίνουν τὰς ἀκολούθους παραλλαγάς: τὸ *ψιλομέλαν*, τὸ *βάδιον* καὶ καθ' αὑτὸ *μαγγανιομέλαν*. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀποτελεῖ μέλαιναν, αἰθαλώδη κόνιν, ἐνίοτε στερεοποιημένην εἰς εὐθρύπτους κονδύλους, ἀπαντῶσαν εἰς τὰ ἐπιφανειακὰ τμήματα μαγγανιούχων κοιτασμάτων παντὸς εἴδους, ἐκ τῆς ἀποσαθρώσεως τῶν ὁποίων καὶ παράγεται. 'Αναλόγως τῶν ξένων προσμείξεων διακρίνονται διάφορα εἴδη: τὸ *χαλκομειγὲς μαγγανιομετάλλευμα*, τὸ *μέλαν γεωκοβάλτιον* ἢ *ἀσβολάνης*, ὁ *νικελιοῦχος χοῦβαχίτης*. Τὰ δύο ὀρυκτὰ διοξείδια τοῦ μαγγανίου, ὁ πολιανίτης δηλαδὴ καὶ τὸ μαγγανιομέλαν, εἶναι τὰ σπουδαιότατα μεταλλεύματα μαγγανίου ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, χρησιμοποιούμενα πολλαχοῦ καὶ διὰ πολλοὺς σκοπούς. Γ. Κ. Γ.

μαγγάνιον (τὸ) (Manganium) *[Χημ.]*. Χημικὸν στοιχεῖον, ἔχον τὸ σύμβολον Mn καὶ ἀτομικὸν βάρος 54,93. Εἶναι μέταλλον χρώματος ἀνοικτοτέφρου φέρον εἰς τὰς θραύσεις συχνάκις ὡραῖα χρώματα προσομοιάζοντα πρὸς τὸ οὐράνιον τόξον. Εἰς τὸν ἀέρα δὲν μεταβάλλεται καὶ εἶναι ἐκτάκτως ἐπιδεκτικὸν στιλβώσεως. Τήκεται εἰς 1247°, βράζει εἰς 1900° καὶ ἔχει εἰδικὸν βάρος 7,153. Τὸ μαγγάνιον εἶναι εὔθραυστον καὶ κονιοποιεῖται εὐκόλως εἰς χαλύβδινον ἰγδίον. Τὸ σύνηθες προϊὸν τοῦ ἐμπορίου ἔχει περιεκτικότητα περίπου 97 %, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶναι 1 % περίπου σίδηρος, ὀλίγον πυρίτιον, ἀργίλλιον καὶ ἄλλα μέταλλα. Δι' ἄνθρακος (μαγγανοκαρβίδιον) μεταβάλλονται αἰσθητῶς αἱ ἰδιότητες τοῦ μετάλλου. Τὸ μαγγάνιον ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν ψυχρῷ μὲν προσβάλλεται βραδέως, ἐν θερμῷ δὲ ταχύτερον. Διαλύεται εἰς ἀραιὸν ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ ἐκλυομένου ὑδρογόνου καὶ εἰς τὸ νιτρικὸν ὀξὺ σχηματιζομένων ἀζωτοξειδίων. Ψυχρὸν πυκνὸν θειικὸν ὀξὺ δὲν τὸ προσβάλλει˙ τὸ θερμὸν τὸ διαλύει ταχέως, ἐκλυομένου διοξειδίου τοῦ θείου. Τὸ μαγγάνιον ἑνοῦται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ φωσφόρου, τοῦ χλωρίου, τοῦ βρωμίου καὶ τοῦ θείου, ὡς ἐπίσης καὶ μετὰ πυριτίου καὶ ἄνθρακος. Θερμαινόμενον εἰς ρεῦμα ἀμμωνίας προσλαμβάνει ἄζωτον καὶ καθίσταται εὔθραυστον. Καίεται ἐν διοξειδίῳ τοῦ θείου, μετατρεπόμενον εἰς θειοῦχον μαγγάνιον καὶ ὀξειδύλιον τοῦ μαγγανίου. 'Εν λεπτῷ καταμερισμῷ ἀντιδρᾷ μετὰ τοῦ ὀξειδίου τοῦ ἄνθρακος, σχηματιζομένων ὀξειδυλίου τοῦ μαγγανίου καὶ ἀμόρφου ἄνθρακος. Καταβυθίζει ἐκ τῶν ἁλάτων των τὸ ἀρσένιον, τὸ ἀντιμόνιον, τὸ βισμούθιον, τὸν κασσίτερον, τὸν χαλκόν, τὸν ψευδάργυρον, τὸ κάδμιον, τὸν σίδηρον, τὸ κοβάλτιον, τὸ νικέλιον καὶ τὸ χρώμιον, ἐνῷ τοῦτο ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου μετάλλου καθιζάνεται ἐκ τῶν διαλυμάτων του. Ἡ ἱστορία τοῦ μαγγανίου συνδέεται στενότατα πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πυρολουσίτου. Ὁ Πλίνιος πολλαχοῦ ἀναφέρει τὸν πυρολουσίτην καὶ τὴν χρησιμοποίησίν του εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὑάλου. Διακρίνει δὲ αὐτὸν σαφῶς ὡς μέλαν, «θῆλυ», εἶδος τοῦ μαγνητίτου, στερούμενον τῶν μαγνητικῶν ἰδιοτήτων ἐκείνου. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐδηλοῦτο ὁ πυρολουσίτης ὡς magnesia nigra ἢ ψευδομάγνης (ψευδὴς μαγνήτης), ὁ δὲ μαγνητίτης ὡς μάγνης ἢ magnesius lapis. Οἱ κατασκευασταὶ τῆς ὑάλου ἐκάλουν τὸ μετάλλευμα manganes (lapis manganensis). Πρῶτον τῷ 1740 ἔδειξεν ὁ Pott ὅτι ὁ πυρολουσίτης δὲν περιέχει σίδηρον. Πε-

Digitized by Google

ραιτέρω δὲ ἀπέδειξαν οἱ Kaim καὶ Winterl τῷ 1770, οἱ Scheele καὶ Bergmann τῷ 1774 ὅτι ὁ πυρολουσίτης περιέχει ἓν νέον μέταλλον. Ὁ δὲ Scheele διὰ μιᾶς ἐκ τῶν κλασσικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν διηυκρίνησε πλήρως τὴν φύσιν τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου. Ἐξ αὐτῆς προκληθεὶς ὁ Gahn τῷ 1774 ἀπεμόνωσε τὸ μέταλλον μαγγάνιον.

Ἐκ τῶν μεθόδων παρασκευῆς τοῦ μαγγανίου βιομηχανικὴν σημασίαν ἔχει μόνον ἡ ἀργιλλοθερμικὴ (Galdschmidt 1894), καθ' ἣν χρησιμοποιοῦνται ὡς πρώτη ὕλη τὰ διάφορα ὀξείδια αὐτοῦ. Ἑνώσεις τοῦ μαγγανίου εἶναι εὐρύτατα διαδεδομέναι ἐν τῇ φύσει. Ἀπαντῶσιν εἰς ὅλα τὰ μεταλλεύματα τοῦ σιδήρου καὶ εἰς πολλὰ πυριτικά. Εἰς μικρότερα ποσὰ ἀπαντᾷ εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, εἰς πολλὰ μεταλλικὰ ὕδατα καὶ εἰδικῶς τὰ σιδηροῦχα, εἰς τὴν τέφραν πολυαρίθμων φυτῶν. Τὸ μαγγάνιον ἀποτελεῖ τὰ 0,08% τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

Τὰ σπουδαιότερα μεταλλεύματα τοῦ μαγγανίου, ἐξ ὧν τὰ περιέχοντα MnO_2 περιλαμβάνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα *πυρολουσίτης*, εἶναι: ὁ κυρίως *πυρολουσίτης* MnO_2, ὁ *μαγγανίτης* $Mn_2O_3+H_2O$, ὁ *ψιλομέλας*, ὁ *βραουνίτης* Mn_2O_3, ὁ *χαουσμανίτης* Mn_3O_4. ὁ *ροδοχρωσίτης*, ὁ *διαλογίτης* κλπ.

Περίπου τὰ $^9/_{10}$ τῶν μεταλλευμάτων τοῦ μαγγανίου χρησιμοποιοῦνται πρὸς παρασκευὴν κραμάτων τοῦ σιδήρου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἰς τὰς χημικὰς βιομηχανίας (χλώριον καὶ χλωριάσβεστος, μαγγανικά, ὑπερμαγγανικὰ καὶ λοιπὰ ἅλατα, ξηραντικά, βιομηχανία τῆς ὑάλου). Εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ χάλυβος χρησιμοποιοῦνται φυσικὰ ὄχι μόνον τὰ κυρίως μεταλλεύματα τοῦ γαγγανίου (μὲ τοὐλάχιστον 30 — 50% μαγγάνιον), ἀλλ' ἐπίσης τὰ πλούσια εἰς μαγγάνιον μεταλλεύματα τοῦ σιδήρου. Τὸ ἐλεύθερον ἄνθρακος μαγγάνιον παράγεται κατὰ τὴν ἀργιλλοθερμικὴν μέθοδον ἐκ μείγματος ὀξειδυλίου καὶ ὀξειδίου τοῦ μαγγανίου, ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὴν *σύστασιν* $2MnO+MnO_2$. τὰ δὲ σπουδαιότερα κράματα αὐτοῦ, ὡς ὁ *στιλπνοσίδηρος* καὶ τὸ *σιδηρομαγγάνιον*, παράγονται εἰς τὰς ὑψηλὰς καμίνους.

Τόσον τὸ ἀνθρακοῦχον ὅσον καὶ τὸ ἐλεύθερον ἄνθρακος μαγγάνιον δὲν ἔχουσι χρησιμοποίησιν ὡς τοιαῦτα. Τὸ δεύτερον χρησιμοποιεῖται ἐν μεγάλῳ πρὸς παρασκευὴν κραμάτων διαφόρων. Ἑνοῦται εὐκολώτατα μετ' ἄλλων μετάλλων πρὸς σχηματισμὸν κραμάτων, ὡς λ. χ. μετὰ χαλκοῦ κλπ. Τὸ μαγγάνιον χρησιμοποιεῖται περαιτέρω ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ σιδηρομαγγανίου πρὸς ἀποξείδωσιν τοῦ ἀκαθάρτου σιδήρου. Τὸ ἐλεύθερον ἄνθρακος μαγγάνιον εἶναι ἔξοχον μέσον ἀποξειδώσεως διὰ τὸν χαλκόν, τὸν βροῦνζον καὶ τὸ νικέλιον. Ὁ πυρολουσίτης καὶ ἄλλα ὀρυκτὰ τοῦ μαγγανίου χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ παλαιοτάτης ἐποχῆς εἰς τὴν ὑαλουργίαν.

Μαγγανίου χρώματα. Ἐξαιρέσει τῆς *οὔμπρας*, τὰ ἄλλα χρώματα τοῦ μαγγανίου δὲν ἔχουσι σημαντικὴν χρῆσιν. Τὰ σπουδαιότερα ὁπωσδήποτε ἐξ αὐτῶν εἶναι:

1. Τὸ *φαιὸν τοῦ χρωμίου*, ὅπερ εἶναι βασικὸν χρωμικὸν μαγγάνιον.

2. Τὸ *φαιὸν τοῦ μαγγανίου*, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔνυδρον ὀξείδιον τοῦ μαγγανίου.

3. Τὸ *πράσινον τοῦ μαγγανίου*, ἀποτελούμενον ἐκ προϊόντων διασπάσεως τοῦ μαγγανικοῦ βαρίου.

4. Τὸ *ἰῶδες τοῦ μαγγανίου*, ὅπερ εἶναι πιθανῶς μεταφωσφορικὸν μαγγάνιον.

5. Τὸ *λευκὸν τοῦ μαγγανίου*, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνθρακικὸν μαγγάνιον, $MnCO_3$, ἀπαντῶν εἰς τὴν φύσιν ὡς ροδοχρωσίτης, διαλογίτης κλπ. Τὸ ὡς χρῶμα χρησιμοποιουμένον προϊὸν περιέχει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὕδωρ καὶ παράγεται τεχνητῶς.

6. *Οὔμπρα* ἢ *καστανόφαιον*, εἶναι τὸ ἐκ τῶν καιρικῶν ἐπιδράσεων ἐπὶ τῶν μαγγανιούχων σιδηρομεταλλευμάτων σχηματιζόμενον ἐπικάλυμμα, τὸ ὁποῖον βάπτει ἐν μὲν φυσικῇ καταστάσει ἀνοικτῶς ἐρυθροφαίως ἕως ὑποπρασινοφαίως, μετὰ δὲ τὴν διαπύρωσίν του ζωηρῶς ἐρυθροφαίως μέχρι σκοτεινοφαίως. Ἔχει καλυπτικὴν δύναμιν προσομοίαν πρὸς τὴν τῆς ὤχρας.

Μαγγανίου κράματα. Τεχνικῶς τὰ σπουδαιότερα τῶν κραμάτων τοῦ μαγγανίου εἶναι τὰ μετὰ σιδήρου (καὶ ἄνθρακος), τὰ ὁποῖα ὡς *στιλπνοσίδηρος* καὶ *σιδηρομαγγάνιον* λαμβάνονται διὰ τῶν ὑψηλῶν καμίνων καὶ χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὴν παρασκευὴν καὶ ἐξευγενισμὸν τοῦ χάλυβος.

Τὰ λοιπὰ ὡς κράματα τοῦ μαγγανίου δηλούμενα προϊόντα πολλάκις φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο οὐχὶ δικαίως, διότι τὸ κατὰ ποσὸν ἐπικρατοῦν μέταλλον δὲν εἶναι τὸ μαγγάνιον, ἀλλ' ἄλλα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ χαλκός. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μαγγάνιον παρέχει συχνάκις εἰς τὰ κράματα ταῦτα τὰς ἰδιότητάς του, διὰ τοῦτο καλοῦνται οὕτω. Τοιαῦτα κράματα εἶναι τὸ *μαγγανοαιτιμόνιον*, οἱ *μαγγανοβροῦνζοι*, ὁ *μαγγανίτης*, ἢ *μέταλλον ἀντιστάσεως διὰ μαγγανίου*, ὁ *μαγγανιορείχαλκος*, τὸ *μαγγανιονικέλιον* κ. λ. π.

Μαγγανίου ἑνώσεις. Τὸ μαγγάνιον διακρίνεται τῶν ἄλλων μετάλλων διὰ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ὀξειδίων του. Εἰς τὸ περιοδικὸν σύστημα τὸ μαγγάνιον κατατάσσεται εἰς τὴν ἑβδόμην ὁμάδα, μετὰ τὸ χρώμιον καὶ πρὸ τοῦ σιδήρου, πρὸς τοῦ ὁποίου πλησιάζει τὸ ἀτομικὸν βάρος. Αἱ ἑνώσεις τοῦ μαγγανικοῦ ὀξέος H_2MnO_4 ἀντιστοιχοῦν κατὰ τὸν τύπον πρὸς τὰ ἅλατα τοῦ σιδηρικοῦ ὀξέος καὶ χρωμικοῦ ὀξέος (συνεπῶς καὶ τοῦ θειικοῦ ὀξέος)· εἰς τὰ ἅλατα ταῦτα τὸ μαγγάνιον ἀντιδρᾷ ὡς ὀξύ. Τὰ μαγγανικὰ ἅλατα ἐν διαλύματι διασπῶνται εὐκόλως εἰς κατωτέρας βαθμίδος ὀξειδώσεως προϊόντα τοῦ μαγγανίου καὶ εἰς ἅλατα τοῦ ὑπερμαγγανικοῦ ὀξέος, $HMnO_4$, τοῦ ὁποίου τὸ ὀξείδιον Mn_2O_7 εἶναι ὁμοίως γνωστόν. Τὸ μαγγάνιον εἰς τὰς ἑνώσεις του παρουσιάζεται ὡς 2—,3 -,4—,6— καὶ 7—ατομικόν, ἀναλόγως δὲ τῆς μορφῆς τῆς ἑνώσεως τὸ μαγγάνιον παρουσιάζει βασικὸν ἢ μεταλλοειδῆ ὄξινον χαρακτῆρα. Ἀπὸ ἀπόψεως φυσιολογικῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἑνώσεων τοῦ μαγγανίου γνωρίζομεν ὅτι πολλὰ φυτικὰ ἔνζυμα μὲ ὀξειδωτικὴν δρᾶσιν περιέχουσι μαγγάνιον, τοῦ ὁποίου τὰ ὀξείδια δρῶσιν ἐνεργοποιητικῶς ἐπὶ τῶν φυραμάτων τούτων. Ἡ ὀξειδωτικὴ δρᾶσις τῆς λακκάσης π. χ. εἶναι ἀνάλογος τῆς ποσότητος τοῦ μαγγανίου. Εἰς τὸ φυτικὸν ἔδαφος φαίνεται ὅτι αἱ ἑνώσεις τοῦ μαγγανίου παίζουν σπουδαῖον ρόλον καταλυτικῆς φύσεως καὶ ὀξειδωτικῆς δράσεως. Ἐπίσης ἡ ἀλκοολικὴ ζύμωσις ἐπιταχύνεται διὰ τῆς παρουσίας τοῦ μαγγανίου καὶ συγχρόνως ἐπαυξάνεται ἡ παραγωγὴ τῆς ἀλκοόλης, γλυκερίνης καὶ ὀξικοῦ ὀξέος. Ἐπίσης τὸ μαγγάνιον ἔχει σημασίαν διὰ τὴν παλαίωσιν τοῦ οἴνου. Δηλητηριάσεις διὰ μαγγανίου (μαγγανισμὸς) ἐπέρχονται διὰ συνεχοῦς ἀπορροφήσεως ἑνώσεων τοῦ μαγγανίου διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ὡς λ. χ. συμβαίνει εἰς τοὺς ἐργαζομένους εἰς τοὺς μύλους τοῦ πυρολουσίτου. Αὗται ἐξωτερικεύονται δι' ἀσθενειῶν τῶν πεπτικῶν ὀργάνων καὶ νευρικῶν παθήσεων, ἐνίοτε δὲ καὶ λίαν βαρείας μορφῆς. Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ἑνώσεων τοῦ μαγγανίου εἶναι:

1. *Ἀνθρακικὸν μαγγάνιον*, $MnCO_3$, ἀπαντᾷ ὡς ὀρυκτόν. Τὸ τεχνητῶς λαμβανόμενον διὰ καθιζήσεως διαλυμάτων τοῦ μαγγανίου διὰ σόδας εἶναι ἄμορφος λευκὴ κόνις χρησιμοποιουμένη ὡς χρῶμα. Διαλύεται εἰς περίσσειαν ἀνθρακικοῦ ὀξέος, μετατρεπόμενον εἰς δισανθρακικὸν ἅλας, ἀπαντᾷ δὲ ὑπὸ τὴν μορφὴν αὐτὴν εἰς πολλὰ πηγαῖα ὕδατα.

2. *Βορικὸν μαγγάνιον.* Ὑπὸ τὸ ὄνομα βορικὸν μαγγάνιον ἔρχονται εἰς τὸ ἐμπόριον λίαν κυμαινομένης συστάσεως προϊόντα, περιέχοντα συνήθως 37—41% B_2O_3 καὶ 12—31% MnO. Παράγονται διὰ προσθήκης βόρακος εἰς τὸ κατὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ χλωρίου ἀπορριπτόμενον ὑγρόν, ὅπερ περιέχει κυρίως χλωριοῦχον μαγγάνιον.

3. *Ἐλαϊκὸν μαγγάνιον.* Οὕτω καλεῖται ἐσφαλμένως τὸ *λινελαϊκὸν μαγγάνιον* (βλ. κατωτ.).

4. *Θειικὸν μαγγάνιον* $MnSO_4$. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν μεθ' ἑπτὰ μορίων ὕδατος ὡς *μαλλαρδίτης*, ἢ μεθ' ἑνὸς ὡς *σμικίτης*. Ἡ ἄνυδρος ἕνωσις εἶναι λευκὴ μᾶζα τηκομένη εἰς 700°. Λίαν ὑγροσκοπικόν, προσλαμβάνον ἐν τῷ ἀέρι 3 μόρια ὕδατος. Ὑπάρχουν γνωστοὶ ὑδρῖται μὲ 1, 4, 5 καὶ 7 μόρια ὕδατος. Τὸ σύνηθες ἅλας εἶναι τὸ μετὰ τεσσάρων μορίων ὕδατος, τὸ ὁποῖον κρυσταλλοῦται εἰς ροδόχροα μονοκλινῆ πρίσματα. Λαμβάνεται δι' ἐπιδράσεως θειικοῦ ὀξέος ἐπὶ ἀνθρακικοῦ μαγγανίου ἢ ἐπὶ ὀξειδίων τοῦ μαγγανίου. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βαφικὴν κλπ.

5. *Θειοῦχον μαγγάνιον* MnS. Ἀπαντᾷ ἐν τῇ φύσει ὡς ὀρυκτόν. Χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν παρασκευὴν τῶν φωτεινῶν χρωμάτων.

6. *Λινελαϊκὸν μαγγάνιον.* Ἐσφαλμένως καλεῖται ἐπίσης ἐλαϊκὸν μαγγάνιον. Ἄμορφος, μὴ κονιοποιουμένη μᾶζα, λαμβανομένη διὰ συντήξεως λινελαίου μετὰ πυρολουσίτου ἢ διοξειδίου τοῦ μαγγανίου ἢ βορικοῦ μαγγανίου. Ἐπίσης λαμβάνεται δι' ὑγρᾶς ὁδοῦ, δηλαδὴ διὰ παραγωγῆς πρῶτον σάπωνος ἐκ τοῦ λινελαίου καὶ κατακρημνίσεως τούτου διὰ χλωριούχου μαγγανίου. Χρησιμοποιεῖται ὡς ξηραντικὸν καὶ νοθεύεται συνήθως διὰ ρητινικοῦ μαγγανίου.

7. *Νιτρικὸν μαγγάνιον*, $Mn(NO_3)_2$. Ὡς ἄνυδρον ἀποτελεῖ μικροὺς σχεδὸν λευκοὺς κρυστάλλους διασπωμένους εἰς 160—200° ὑπὸ ἀνάπτυξιν νιτρωδῶν ἀερίων καὶ σχηματισμὸν διοξειδίου τοῦ μαγγανίου. Τὸ σύνηθες ἅλας τοῦ ἐμπορίου εἶναι μετὰ ἓξ μορίων ὕδατος καὶ ἀποτελεῖ ἀχρόους διαρρέοντας κρυστάλλους. Εἶναι διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην καὶ λαμβάνεται διὰ διαλύσεως ἀνθρακικοῦ μαγγανίου εἰς νιτρικὸν ὀξὺ ἢ διὰ κατεργασίας πυρολουσίτου διὰ νιτρικοῦ ὀξέος παρουσίᾳ ὀξαλικοῦ ὀξέος, σακχάρου ἢ ἄλλων ἀναγόντων σωμάτων, καθόσον ἄνευ τούτων ὁ πυρολουσίτης δὲν προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ὀξέος. Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν χρωμάτων διὰ τὴν πορσελλάνην, πρὸς παρασκευὴν ἀνόδων ἐκ διοξειδίου τοῦ μαγγανίου, ὡς διεγερτικὸν λίπασμα κλπ.

8. *Ὀξαλικὸν μαγγάνιον*, MnC_2O_4. Λαμβάνεται δι' ἐπιδράσεως ὀξαλικοῦ ὀξέος ἐπὶ ἀνθρακικοῦ μαγγανίου. Ἐν ἀνύδρῳ καταστάσει εἶναι ροδόχρουν, ὡς ἔνυδρον δὲ μετὰ 2 μορίων ὕδατος εἶναι λευκόν. Ἀποτελεῖ ἄριστον ξηραντικόν.

9. *Μαγγανίου ὀξείδια.* Διακρίνομεν τὰ κάτωθι· 1) *Ὑποξείδιον* ἢ *μαγγανοξειδυλιον* ἢ *μαγγανοοξείδιον* MnO. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Σουηδίαν ὡς ὀρυκτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μαγγανοσίτης*. Λαμβάνεται διὰ πυρώσεως πλουσιωτέρων εἰς ὀξυγόνον ὀξειδίων τοῦ μαγγανίου εἰς ρεῦμα ὑδρογόνου ἢ μονοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Χρησιμοποιεῖται ὡς χρῶμα. β) *Ὀξείδιον* Mn_2O_3. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ὡς ὀρυκτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *βραουνίτης*. Παράγεται κατὰ τὴν ἠπίαν πύρωσιν πυρολουσίτου ἢ νιτρικοῦ μαγγανίου. Ἐν λεπτοτάτῃ καταστάσει εἶναι καστανὴ κόνις. Χρησιμοποιεῖται ὡς χρῶμα τῆς κεραμεικῆς. γ) *Ἐπιτεταρτοξείδιον* Mn_3O_4. Ἀπαντᾷ ἐν τῇ φύσει ὡς ὀρυκτὸν *χαουσμαννίτης*. Λαμβάνεται διὰ πυρώσεως ἐν τῷ ἀέρι ὅλων τῶν ἄλλων ὀξειδίων τοῦ μαγγανίου καὶ ἀποτελεῖ τὸ σταθερώτερον τῶν ὀξειδίων αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται ἡ παραγωγὴ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναλυτικῇ χημείᾳ πρὸς ποσοτικὸν προσδιορισμὸν τοῦ μαγγανίου. Ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς διαπυρώσεως ἔχει χρῶμα ἀπὸ κιτρίνου ἕως μέλανος. δ) *Ὑπεροξείδιον* MnO_2. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ὡς *πυρολουσίτης* καὶ *πολιανίτης*. Σχεδὸν μέλαινα κρυσταλλικὴ κόνις, χρησιμοποιουμένη ὡς ὀξειδωτικὸν μέσον εἰς τὰς χημικὰς βιομηχανίας. ε) *Ἑπτοξείδιον* Mn_2O_7. Ἀποτελεῖ τὸν ἀνυδρίτην τοῦ ὑπερμαγγανικοῦ ὀξέος. Παράγεται δι' ἐπιδράσεως πυκνοῦ ψυχροῦ θειικοῦ ὀξέος ἐπὶ ὑπερμαγγανικοῦ καλίου καὶ ἀποτελεῖ βαρὺ ἐλαιῶδες ὑγρόν. Εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 40° ἄρχεται ἀποσυντιθέμενον δι' ἐκλύσεως ἰωδῶν ἀτμῶν, εἰς ἀνωτέρας δὲ θερμοκρασίας διασπᾶται μετ' ἐκρήξεως.

10. *Ὀξικὸν μαγγάνιον*, $Mn(C_2H_3O_2)_2+4H_2O$. Ἀνθεκτικὸν εἰς τὸν ἀέρα ἀνοικτέρυθρον κρυσταλλικὸν σῶμα, λαμβανόμενον δι' ἐπιδράσεως ὀξικοῦ ὀξέος ἐπὶ ἀνθρακικοῦ μαγγανίου. Χρησιμοποιεῖται ὡς ξηραντικόν, διεγερτικὸν λίπασμα κ.λπ.

11. *Ρητινικὸν μαγγάνιον.* Εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχεται ὑπὸ δύο μορφάς, εἴτε ὡς σαρκόχρους κόνις, εἴτε εἰς φαιομέλανα κολοφωνιοειδῆ τεμάχια. Τὸ πρῶτον λαμβάνεται διὰ καθιζήσεως, τὸ δεύτερον διὰ τήξεως πυρολουσίτου ἢ ἄλλων ὀξειδίων μετὰ κολοφωνίου. Εἶναι διαλυτὸν εἰς τὸ χλωροφόρμιον, τὸ θερμὸν λινέλαιον καὶ τὸ τερεβινθέλαιον. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἔξοχον ξηραντικόν.

12. *Μαγγανικὸν ὀξύ*, H_2MnO_4 Ἕνωσις ἄγνωστος ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει, μὴ δυναμένη νὰ ληφθῇ οὔτε ἐν διαλύματι, ἄγνωστος δὲ ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ ἀνυδρίτης αὐτῆς. Εἶναι γνωστὰ ἅλατα τοῦ ὀξέος τούτου, ὡς λ. χ. τὰ μετὰ καλίου καὶ νατρίου, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ὀξειδίων τοῦ μαγγανίου μετὰ τῶν ἀντιστοίχων καυστικῶν ἀλκαλίων. Τὰ μετὰ καλίου καὶ νατρίου ἅλατα δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπὸ κρυσταλλικὴν μορφὴν καὶ ἔχουσι χρῶμα τὸ πρῶτον σκοτεινοπράσινον καὶ τὸ δεύτερον μέλαν. Τὰ διαλύματα τῶν ἁλάτων τούτων ἀποσυντίθενται εὐκολώτατα διὰ σταγόνων ὀξέων ὡς καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, μετατρεπόμενα εἰς τὰ ἀντίστοιχα ὑπερμαγγανικὰ ἅλατα καὶ ὑδροϋπεροξείδιον τοῦ μαγγανίου.

13. *Ὑπερμαγγανικὸν ὀξύ*, $HMnO_4$. Τοῦ ὀξέος τούτου ἔχει σημασίαν κυρίως τὸ μετα καλίου ἅλας ἤτοι τὸ ὑπερμαγγανικὸν κάλιον (βλ. *καλίου* ἑνώσεις).

14. *Χλωριοῦχον μαγγάνιον* $MnCl_2$. Τὸ ἄνυδρον ἅλας εἶναι ροδόχρουν καὶ ὑγροσκοπικὸν καὶ λαμβάνεται διὰ θερμάνσεως τῶν ὀξειδίων τοῦ μαγγανίου ἐν ρεύματι ὑδροχλωρίου. Τὸ σύνηθες ἔνυδρον ἅλας (μετὰ 4 μορίων ὕδατος) λαμβάνεται διὰ διαλύσεως τῶν ὀξειδίων τοῦ μαγγανίου εἰς ὑδροχλωρικὸν ὀξύ. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν τυπογραφίαν, πρὸς παρασκευὴν τοῦ χρωμοφαίου καὶ ἄλλων ἁλάτων τοῦ μαγγανίου, ὡς διεγερτικὸν λίπασμα κ.λ.π.

Σ. Γ.

—μαγγανίου ἑνώσεις (*Φαρμ.*). Διάφορα ἅλατα τοῦ μαγγανίου (ὡς τὸ ἀρσενικικόν, τὸ γαλακτικόν, τὸ γαλακτοφωσφορικόν, τὸ θειικόν, τὸ θειῶδες, τὸ ἰωδιοῦχον, τὸ κιτρικόν, τὸ σαλικυλικόν, τὸ ὑποφωσφορῶδες, τὸ χλωριοῦχον κλπ.). Χρησιμοποιοῦνται ἐνίοτε ἐν τῇ θεραπευτικῇ ὡς τονωτικὰ κατὰ τῆς ἀναιμίας καὶ χλωρώσεως, κατὰ τῆς ψωριάσεως, ὡς ὀξειδωτικὰ κατὰ τοῦ διαβήτου, κατὰ χρονίων διαρρήξεων τοῦ δέρματος καὶ αἱμορραγιῶν, κατὰ διαφόρων δερματικῶν νόσων κλπ. —α

μαγγανιοπυρίτης (ὁ) (*Ὀρυκτολ.*) βλ. *μαγγανοπυρίτης*.

μαγγανιοπυριτιοχάλυψ (ὁ). Τετραμερὴς χάλυψ περιέχων ἐκτὸς τοῦ σιδήρου καὶ ἄνθρακος, ἀναλογίαν πυριτίου καὶ μαγγανίου ἀνωτέραν τῆς εἰς τοὺς συνήθεις χάλυβας περιεχομένην. Εἶναι χάλυψ ἀξιοσημείωτος διὰ τὸ ὑψηλόν του ὅριον ἐλαστικότητος. Αἱ ἰδιότητες αὐτοῦ ὀφείλονται συγχρόνως εἰς τὴν παρουσίαν μαγγανίου καὶ πυριτίου. Εἶναι σχετικῶς εὐθηνός. Οἱ μαγγανιοπυριτιοχάλυβες ἔχουν σύνθεσιν C 0,4 ἕως 0,6%, Mn 0,5 ἕως 0,9%, Si 1,3 ἕως 1,8. Μετὰ ἀνόπτησιν αἱ μηχανικαὶ αὐτῶν ἰδιότητες εἶναι· ἀντοχὴ θραύσεως R=80, ὅριον ἐλαστικότητος E=50 (ἀμφότερα εἰς χλγρ. κατὰ χσμ.²), ἐλαστικὴ ἐπιμήκυνσις A=15%, δυσθραυστότης ρ=8 χιλιογραμμόμετρα. Μετὰ βαφὴν ἐντὸς ἐλαίου εἰς 850° καὶ ἐπαναφορὰν εἰς

Digitized by Google

400° ἔχει R=105, E=75, A=12%, ρ=12. Διὰ βαφῆς ἐντὸς ὕδατος εἰς 850° καὶ ἐπαναφορᾶς εἰς 500°, ἔχει R=130, E=120, A=6%. Χρησιμοποιεῖται πολὺ ὡς καὶ οἱ πυριτιοχάλυβες δι' ἐλατήρια αὐτοκινήτων ἢ ἄλλων ὀχημάτων, διὰ τεμάχια κινητήρων δι' ἐκρήξεως (ἄξονες διωστῆρες) κτλ.

Θ ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

μαγγανιοῦχος ***ἀσβεστίτης*** (Manganocalcit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν παραλλαγὴν τοῦ ροδοχρωσίτου, ἤτοι τοῦ ἀνθρακικοῦ μαγγανίου, ὡς ἰσόμορφος παράμειξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀσβεστίτου, καὶ ἔχον τὸν χημικὸν τύπον (Mn, Ca)CO_3. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα, ὡς καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς ἰσομόρφου σειρᾶς τοῦ ἀσβεστίτου.

Γ. Β.

μαγγανιοχάλυψ, *—υβος* (ὁ). Τριμερεῖς χάλυβες περιέχοντες ἰδίως σίδηρον, ἄνθρακα καὶ μαγγάνιον εἰς ἀναλογίαν περισσοτέραν τῆς συνήθους. Τὸ μαγγάνιον, πράγματι, ἀποτελεῖ κανονικὸν συστατικὸν τῶν σιδηρουργικῶν προϊόντων, προστιθέμενον δὲ εἰς μεγαλυτέραν ἀναλογίαν βελτιώνει τὰς ἰδιότητας αὐτῶν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων. Αὐξάνει τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν δυσθραυστότητα ὡς τὸ νικέλιον, δίδει μεγαλυτέραν ἐπιμήκυνσιν καὶ εἶναι πολὺ εὐθηνότερον τοῦ νικελίου. Ὅπως καὶ οἱ νικελιοχάλυβες, ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου ποσοστοῦ ἄνθρακος καὶ μαγγανίου ἔχει ἱστὸν περλιτικόν, μαρτενσιτικὸν καὶ πολυεδρικὸν (αὐστενιτικόν). Τὸ μαγγάνιον καταβιβάζει τὴν θερμοκρασίαν τῶν σημείων μετατροπῆς τοῦ ἱστοῦ ταχύτερον τοῦ νικελίου καὶ συμπλησιάζει αὐτά, ὥστε πέραν τῶν 8 % μαγγανίου κατέρχονται συγκεχυμένα εἰς ἓν σημεῖον κάτω τοῦ 0°.

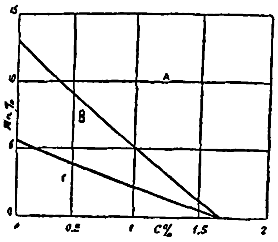

Διάγραμμα συστάσεως μαγγανιοχάλυβος.
(Α=πολυεδρικοί, Β=μαρτενσιτικοί Γ=περλιτικοί).

Οἱ περλιτικοὶ περιέχουσι τὸ πολὺ 6 % μαγγανίου, οἱ μαρτενσιτικοὶ μεταξὺ 6 καὶ 14 %, καὶ οἱ πολυεδρικοὶ ἄνω τῶν 14 %. Τὸ διάγραμμά των ὁμοιάζει πρὸς τὸ τῶν νικελιοχαλύβων. Οἱ περλιτικοὶ μαγγανιοχάλυβες ἔχουσιν ἀντίστασιν ἑλκυσμοῦ μεγαλυτέραν τῶν συνήθων χαλύβων διὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἄνθρακος καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιμήκυνσιν περίπου. Οἱ μαρτενσιτικοὶ εἶναι πολὺ σκληροὶ ἐὰν εἶναι πλούσιοι εἰς ἄνθρακα (σκληρότεροι τῶν νικελιούχων) καὶ ἔχουσιν ἐπιμήκυνσιν ἴσην περίπου πρὸς τοὺς συνήθεις χάλυβας. Οἱ πολυεδρικοὶ εἶναι σκληρότεροι τῶν ἀντιστοίχων νικελιούχων, ἀλλ' ἔχουσι μικροτέραν ἐπιμήκυνσιν. Οἱ μαγγανιοχάλυβες εἶναι μικροτέρας σπουδαιότητος τῶν νικελιοχαλύβων, παρὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν. Χρησιμοποιοῦνται δὲ ἰδίως οἱ ἑξῆς τύποι:

1) Mn, 1,2 ἕως 1,5 % καὶ C, 0,3 ἕως 0,5 %. Σκληρύνεται διὰ βαφῆς εἰς 800°, παραμένων ἐπιδεκτικὸς συγκολλήσεως. Χρησιμεύει διὰ κοπτερὰ ἐργαλεῖα. 2) Mn, 5 % μὲ ὀλίγον ἄνθρακα, λίαν σκληρὸς καὶ ἔχει μέγα ὅριον ἐλαστικότητος. Χρησιμεύει διὰ τεμάχια θραυστήρων. 3) Mn, 12 ἕως 15 %, 1 ἕως 1,5 % καλούμενος χάλυψ Hadfield (ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφευρέτου αὐτοῦ), ἀντέχει πολὺ εἰς κρούσεις καὶ φθοράν. Διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖται εὐρέως διὰ ράβδους σιδηροδρομικὰς εἰς σημεῖα ὑποκείμενα εἰς μεγάλην φθορὰν (σταθμοί, αἰχμαὶ ἀστικῶν σιδηροδρόμων, τροχιοδρόμων, ἐν χρήσει καὶ παρ' ἡμῖν), ἐπίσης διὰ χρηματοκιβώτια, ἄξονας, θραυστῆρας κτλ.

Θ. Χ.

μαγγάνισμα (τὸ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαγγανίζω*, πίεσις, σφίξιμο μὲ τὸ μάγγανο.

μαγγανίτης (ὁ) (Manganit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν ὑδροξείδιον τοῦ μαγγανίου MnO (OH). Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα καὶ ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν πρισματικήν, καθὼς καὶ εἰς ἀκτινωτὰ ἢ ἰνώδη συσσωματώματα καὶ σπανίως κοκκώδη. Εἶναι εὔθραυστον, ἔχει θραυσμὸν ἀνώμαλον, σκληρότητα 3 ½—4, εἰδικὸν βάρος 4,3—4 4 καὶ χρῶμα φαιόμαυρον ἕως χαλυβδόφαιον. Ὡς καθαρὸν ὀρυκτὸν εἶναι σπάνιος. Συνήθως μεταπίπτει δι' ἀποσαθρώσεως εἰς πυρολουσίτην καὶ ὡς τοιοῦτος ἀποτελεῖ σπουδαῖον μετάλλευμα τοῦ μαγγανίου. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ εἰς φλεβίδια καὶ ἐμποτίσματα ἐντὸς τῶν κερατολιθικῶν στρωμάτων τοῦ Τριαδικοῦ τῆς Μεσσηνίας.

Γ. Β.

μαγγανίτης (ὁ) /*Οἰνολ.*/· βλ. λ. *δευτερίας οἶνος*.

Μαγγανίτης /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Ἰκαρίας ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα τῆς ὁμωνύμου τῇ νήσῳ ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κεῖται κατὰ τὴν Ν παραλίαν τῆς νήσου καὶ ἔχει ἐπίνειον τὸ χωρίον *Πλαγίαν*, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 304.

Χ. Δ.

μαγγανομέλας (ὁ) (Manganomelan) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν διοξείδιον τοῦ μαγγανίου MnO_2, ἄμορφον. Ἀπαντᾷ εἰς στιφρὰ βοτρυοειδῆ, νεφροειδῆ, ἢ καὶ δενδρώδη συσσωματώματα, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς κατάστασιν ψαθυράν, ἢ ὑπὸ μορφὴν κόνεως. Παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη ἕως γεώδη, σκληρότητα 6—1 καὶ ἐνίοτε ἀκόμη μικροτέραν, εἰδικὸν βάρος 3,9—4,3 καὶ ἔχει χρῶμα μαῦρον ἕως φαιόν. Ὁ μαγγανομέλας ἀποβάλλεται ἐκ διαλύσεων συνεπείᾳ ἀποσαθρώσεως μαγγανιούχων ὀρυκτῶν καὶ ἰδίως τῶν ἀνθρακικῶν καὶ πυριτικῶν, σχηματίζει δενδρίτας κατὰ τὰς ἐπιφανείας διαστρώσεως τῶν στρωμάτων, εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ σιδηροῦ καλύμματος πολλῶν μεταλλοφόρων κοιτασμάτων, ἀπαντᾷ δὲ καὶ ὑπὸ μορφὴν συγκριμάτων ἐντὸς ἀργιλλικῶν πετρωμάτων.

Γ. Β

μάγγανον (τό)· (ἀρχ.) τὸ μέσον δι' οὗ θέλγει τις, γοητεύει, μαγγεύει, φίλτρον· || ἄξων τροχαλίας ἢ στρόφαλος μηχανῆς· || (μεταγεν.) ἡ βάλανος τοῦ μοχλοῦ τῆς θύρας, μάνδαλος· || θηρευτικὸν δίκτυον.

— /*Ἐγκυκλ.*/ Ὀνομάζονται ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ *μάγγανα* (καὶ κοινότερον *μαγγάνια*) τὰ ἁπλᾶ *βαροῦλκα* (βλ. λ.), ὡς τὸ τῶν οἰκοδόμων, τὸ διὰ τὴν ἄντλησιν ὕδατος ἀπὸ τῶν φρεάτων, τὸ τῶν λατομιων κ.λ.π., καὶ ἄλλα προσομοιάζοντα πρὸς ταῦτα ὄργανα. Καλοῦνται ἐπίσης κοινῶς μάγγανα πάντα τὰ συμπιεστικὰ μηχανήματα, ὅπως τὰ τῶν στεμφυλοπιεστηρίων, τῶν ἐλαιοτριβείων, τῶν πλυντηρίων, κ. λ. π., ἡ *μέγγενη* τῶν σιδηρουργῶν καὶ ἄλλα.

—Ω

— /*Βυζαντ.*/ *Μάγγανα* ἐλέγοντο γενικῶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αἱ μηχαναί, εἰδικῶς δὲ αἱ πολεμικαὶ μηχαναὶ (αὐλοί, βαλλίστραι, ἑλεπόλεις, καταπέλται, κλίμακες, κριοί, λιθοβόλοι ἢ πετροβόλοι, σκοποί, τζάγγραι, τρύπανα κλ.). Κοινῶς ἐλέγοντο καὶ *μαγγανέλλαι* καὶ *μαγγανιτζάτζαι*. Οἱ κατασκευάζοντες αὐτὰ ἐλέγοντο μαγγανάριοι καὶ μηχανάριοι, οἱ δὲ διευθύνοντες αὐτὰ *κουράτορες τῶν μαγγάνων*. Διὰ τοιούτων μαγγάνων ἦσαν πάντοτε ἐφωδιασμένα ἅπαντα τὰ φρούρια, πλὴν δὲ τούτων ὑπῆρχον πάντοτε ἄλλα διαθέσιμα ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς ἀποθήκαις τῆς τε Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν θεμάτων (ἐπαρχιῶν), ἕτοιμα νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἰς πρώτην ἀνάγκην, κατεσκευάζοντο ὅμως καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τόπου κατὰ τὰς πολιορκίας. Ἡ μεταφορὰ τῶν μαγγάνων ἐκ ἐκστρατείᾳ ἀπῄτει χιλιάδας βαρέων ὀχημάτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐσύρετο ὑπὸ πολλῶν ζευγῶν βοῶν ἢ ἡμιόνων.

Ν. ΚΛΣ

μαγγανοπήγαδο (τό)· δημοτ., πηγάδι, φρέαρ ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸ ὕδωρ ἀντλεῖται διὰ μαγγάνου, ἤτοι διὰ πολλῶν κάδων κρεμασμένων εἰς μέγαν τροχόν.

— /*Ἐγκυκλ.*/· βλ. λ. *νόρια*.

μαγγανοπυρίτης (ὁ), ἢ ***χαουερίτης*** (Mangankies, Hauerit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν διθειοῦχον μαγγάνιον MnS_2. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα ὡς ἰσόμορφον πρὸς τὸν σιδηροπυρίτην καὶ ἐμφανίζει σχισμὸν ἑξαεδρικόν. Παρουσιάζει σκληρότητα 4, εἰδικὸν βάρος 3,4—3,5, λάμψιν ἀδαμαντοειδῆ καὶ χρῶμα ἐρυθρόφαιον ἕως φαιόμαυρον. Ἀπαντᾷ ἐντὸς ἀργίλλου καὶ γύψου εἰς τὰ θειωρυχεῖα Kalinka ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ τῆς Raddusa τῆς Σικελίας.

Γ. Β.

μάγγανος (ὁ) (ἀρχ.)· τὸ *μάγγανον*· || εἶδος πιεστηρίου χρησιμοποιουμένου πρὸς λείανσιν τῶν ὑφασμάτων· || τὸ διὰ τοιούτου ὀργάνου κατεργασθὲν ὕφασμα· || κεντητικὸς ἱστός, τὸ κοιν. *τελάρο*.

—/ *Ἐγκυκλ.*/ Καλεῖται *μάγγανος* ἢ *μέγγενες* ὕφασμα μάλλινον κατειργασμένον εἰς τὴν νεροτριβὴν διὰ τοῦ μαγγάνου ἢ μαντάνου. Ποικίλλεται πολλάκις ἀναλόγως τῆς χρήσεως, τοῦ πάχους αὐτοῦ καὶ τοῦ χρώματος διὰ κεντημάτων ἢ σχεδίων διὰ τῆς ὑφάνσεως. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρησιμεύει δι' ἀνδρικὰ καὶ γυναικεῖα φορέματα ὡς καὶ ἐσώρουχα ἀναλόγως τοῦ πάχους αὐτοῦ διὰ χωρικοὺς τῶν ὀρεινῶν διαμερισμάτων τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος.

μαγγανοσίτης (ὁ) (Manganosit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν ὀξείδιον τοῦ μαγγανίου MnO. Ἀπαντᾷ εἰς μικροτάτους κρυστάλλους μὲ ἑξαεδρικὸν σχισμόν, ἔχει δὲ χρῶμα σμαραγδοπράσινον ἐπὶ προσφάτου θραυσμογενοῦς ἐπιφανείας, τὸ ὁποῖον μεταπίπτει εἰς μαῦρον. Εἰδικὸν βάρος 5,091. Εἶναι μεταμορφωσιγενὲς ὀρυκτὸν καὶ ὡς σύνδρομον τοῦ περικλάστου εὑρίσκεται εἰς τὰ μαγγανιοῦχα κοιτάσματα αὐτοῦ ἐν Σουηδίᾳ.

Γ. Β.

μαγγανοστιβιίτης (ὁ) (Manganostibiit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν ἀντιμονιακὸν ἅλας τοῦ μαγγανίου· ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι

$$Mn_3 [Mn_8 O_7] (SbO_4)_2.$$

Περιέχει καὶ ὀλίγον ἀρσενικόν, ἀσβέστιον καὶ σίδηρον. Ἔχει χρῶμα φαιόμαυρον καὶ ἀπαντᾷ εἰς κόκκους ἐντὸς τοῦ ἀσβεστολίθου παρὰ τὴν Nordmarken.

Γ. Β.

μαγγανοφυλλίτης (ὁ) (Manganophyllit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτόν. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ φλογοπίτου, ἤτοι τοῦ μαγνησιούχου μαρμαρυγίου, διακρινομένην ἐκ τῆς περιεκτικότητος αὐτῆς εἰς μαγγάνιον, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὰ μεταμορφωσιγενῆ μαγγανιοῦχα κοιτάσματα τῆς Σουηδίας.

Γ. Β.

Μαγγάνων *οἰκία*, *καὶ—πύργος*. Ἔκειτο κατὰ τὰ πλησίον τοῦ σημερινοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Σιρκετζῆ μέρη· καὶ ἡ μὲν οἰκία ἐσῴζετο ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α', ὁ πύργος ἐχρησίμευε πρὸς φύλαξιν πολεμικῶν μηχανῶν, τὰ δὲ παλάτια τῶν Μαγγάνων ἦσαν κτῆμα κατ' ἀρχὰς τοῦ Θ' αἰῶνος, τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ραγγαβέ. Πλησίον ἔκειτο ἡ περίφημος μονὴ τῶν *Μαγγάνων*, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, κτίσμα τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, καὶ τῆς ὁποίας ὁ ἡγούμενος εἶχε τὸ προνόμιον νὰ ἵσταται, κατὰ τὰς πατριαρχικὰς λειτουργίας, δεύτερος τῇ τάξει. Τὸ παλάτιον καὶ τὴν μονὴν ἔλαβε πρὸς κατοικίαν (μετὰ τὰ 1078) Μαρία ἡ χήρα τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παραπινάκη· μετὰ μίαν ἑκατονταετίαν καί τι πλέον, ἐρειπιουμένου τοῦ ναοῦ, ἐπεσκεύασε διὰ τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ τὸν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ τοῦ Βοσπόρου ναὸν τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος Ἄγγελος. Ἐπισκευασθεὶς ἢ ἀνοικοδομηθεὶς ὁ ναὸς τῶν Μαγγάνων ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν ἐκ Ρώμης ἱερέων, μετὰ τὸ 1204, περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἑλλήνων κατόπιν τοῦ 1261, καὶ ἀναφέρεται μέχρι τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος.

Μ. Ι. Γ.

μαγγαρσάνη (ἡ) (Mangarsan) /*Φαρμ. Χημ.*/. Σκεύασμα φερόμενον εἰς δισκία, ἀποτελούμενον δὲ ἐκ γλυκερινοφωσφορικοῦ μαγγανίου (0.005), ἀρσενικοῦ (0.00016) καὶ αἱμοσφαιρίνης (0.05). Χορηγεῖται ἐπὶ ἀναιμικῶν καὶ ἀδυναμικῶν καταστάσεων εἰς δόσιν 3 δισκίων ἡμερησίως.

Κ. Γ. Μ.

Μάγγελ, ***Ἐρνέστος***. Γερμανὸς φιλέλλην μουσικὸς ἐκ Βυρτεμβέργης. Κατῆλθε τῷ 1822 εἰς Ἑλλάδα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, διακριθεὶς ἰδιαιτέρως εἰς τὰ Δερβενάκια καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀρχιμουσικὸς τῆς ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς μουσικῆς, ἡ ὁποία συνεκροτήθη τῷ 1825 καὶ ἀπετέλεσε μέρος τοῦ ὑπὸ τὸν Φαβιέρον τακτικοῦ στρατοῦ. Ὑπὸ τὸν Φαβιέρον μετέσχε τῶν εἰς Ἀθήνας, Κάρυστον καὶ Χίον ἐπιχειρήσεων. Διετήρησε τὸν βαθμόν του καὶ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν χρόνους καὶ παρέμεινεν ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τῷ 1840.

—Ω

Μαγγέλα /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Περιβόλι* Ἄνω (βλ.λ.).

Μαγγελᾶνος. Διάσημος θαλασσοπόρος (βλ. *Μαγελᾶνος*).

μαγγερῖται (οἱ) (Mangerite) ἢ ***χαλαζιακοὶ μαγγερῖται*** (Quarzmangerite) /*Πετρογρ.*/. Πετρώματα πυριγενῆ πλουτώνια, ἀνήκοντα εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἀνορθωσιτῶν. Χαρακτηρίζονται ἐκ τῆς παρουσίας ἑνὸς μικροπερθιτικοῦ ὀρθοκλάστου, σπανίως μικροκλινοῦς, προερχομένου ἐκ τῆς εἰσόδου πρωτογενοῦς χαλαζίου ἐντὸς τοῦ πετρώματος, διότι ὁ βασικὸς ἀσβεστονατριοῦχος ἄστριος καὶ τὰ ἄλλα ἔγχροα ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ παραμένουν ἀναλλοίωτα. Τὰ πετρώματα ταῦτα διέκρινεν ἄλλοτε ὁ Kolderup ὑπὸ τὰς ὀνομασίας *λαβραδοριτικοὺς νορίτας*, *μονζονίτας*, *βανατίτας* καὶ *ἀδαμελλίτας*.

Γ. Β.

μαγγιλία (ἡ) (Mangilia) /*Ζῳολ.*/. Γένος ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *πλευροτομιδῶν κτενοβραγχίων προσωβραγχίων* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων εἶναι μικρόν, ἀτρακτοειδές, μὲ ἐξωτερικὸν χεῖλος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατά τι πεπαχυσμένον καὶ ἄνευ καλύμματος. Εἰς τὸ γένος τοῦτο διακρίνουν τὰ ὑπογένη *κλαθουρέλλα*, *ὁμοτόμα*, *ραφιτόμα*, *ἄτομα*, *δαφνέλλα*, *εὐκιθάρα* κλπ. Τῶν ζῴων τούτων λείψανα ἀπολιθωμένα παρουσιάζονται ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς τριτογενοῦς τοῦ καινοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον

Γ. Κ. Γ.

— /*Παλαιοζῳολ.*/ Λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ γένους τούτου τῶν γαστεροπόδων μαλακίων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον. Ἐν Ἑλλάδι εὑρέθησαν λείψανα μαγγιλιῶν καὶ δὴ τῶν εἰδῶν *μαγγιλία caerulans* καὶ *μαγγιλία Vauquelini* ἐντὸς τῶν θαλασσογενῶν μαργῶν καὶ κροκαλοπαγῶν τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου.

Γ. Κ. Γ.

Μαγγίνας, ***Ἀναστάσιος***, ὁ ἐπικαλούμενος ***Τάτζης***. Ἀγωνιστὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἀστακῷ τῆς Ἀκαρνανίας τῷ 1792, ἐξ οἰκογενείας εὐπόρου, ἐχούσης ἐπιρροὴν ἐν τῷ τόπῳ. Λαβὼν ἐπιμεμελημένην ἀνατροφὴν εἰς τὰ ἐν Ἰωαννίνοις σχολεῖα, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη, μεγάλως ἰσχύοντος παρὰ τῷ Ἀλῇ πασᾷ, εἰς διαφόρους ἐμπιστευτικὰς ἀποστολάς, καὶ μάλιστα παρὰ τῷ υἱῷ τοῦ τυράννου Βελῆ πασᾷ, παρ' ᾧ διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν γραμματεὺς καὶ ἐπίτροπος τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀρχῆς. Τῷ 1820 παρέμεινε πιστὸς εἰς τὸν Ἀλῆν διωκόμενον ὑπὸ τῆς Πύλης, μεγάλως δ' ἐξυπηρέτησεν αὐτὸν χάρις εἰς τὴν εὐφυΐαν καὶ τὰ τε-

Digitized by Google

χνάσματα, τὰ ὁποῖα μετήρχετο διὰ ν' ἀποπλανήσῃ τοὺς ἀντιπάλους. Ὀλίγον ὅμως πρὸ τῆς συντριβῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ προβλέπων τὸ τέλος αὐτοῦ ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐπιθυμῶν ὅπως ἀφοσιωθῇ εἰς τὸν ἀρξάμενον ἑλληνικὸν Ἀγῶνα, κατῆλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖ κυρίως ἐπολιτεύθη καὶ ἐπολέμησεν ἀπὸ τοῦ 1822. Μετὰ τοῦ Βλαχοπούλου καὶ τοῦ Ραζικώτσικα ἐπέμεινεν εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Μεσολογγίου, θεωρηθέντος ὡς σοβαρωτάτου προπυργίου διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν κινδύνων τῆς «Ἀρβανιτιᾶς», καὶ ἐπιτυχὼν εἰς τοῦτο ἐπεδόθη ἔκτοτε εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν πολεμικῶν πραγμάτων ἔξω τῆς πόλεως, διὰ νὰ τὴν βοηθῇ πολιορκηθεῖσαν τῷ 1823. Συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Ἰ. Κωλέττη ἐπὶ πολύ, κατόπιν εὑρέθη ἀντίπαλός του, καὶ μάλιστα τὸν κατηγόρησεν ὡς τουρκολάτρην. Τῷ 1825 διωρίσθη ἐπιμελητὴς τῶν στρατευμάτων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, κατὰ δὲ τὴν μεγάλην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου διηύθυνε μετὰ τοῦ Μήτσου Κοντογιάννη τὸν προμαχῶνα τοῦ Φραγκλίνου. Τραυματισθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὸ Αἰτωλικόν, ἐκεῖθεν δ' ἐστάλη μετὰ τοῦ Μεγαπάνου Γαλάνη πρὸς τὸν Ἰμπραὴμ πασᾶν νὰ διαπραγματευθῇ τὴν συνθηκολόγησιν. Ὁ Κιουταχῆς ὅμως Μεχμὲτ Ρεσσὴτ πασᾶς, μὴ συγχωρῶν τὸν Τάτζην Μαγγίναν διὰ τὰς πρὸς τὸν Ἀλῆ πασᾶν ὑπηρεσίας του, παρεσπόνδησε καί, πρεσβευτὴν ὄντα, τὸν συνέλαβε καὶ δέσμιον τὸν ἐκράτησε μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου. Τότε τὸν ἀπηλευθέρωσε καὶ τὸν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Μαγγίνας ὅμως, πληροφορηθεὶς ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον Παπάζογλην, γραμματέα τοῦ Κιουταχῆ, ὡρισμένους κινδύνους, οὓς διέτρεχον οἱ ἐν τῷ σχηματιζομένῳ στρατοπέδῳ τῆς Ἐλευσῖνος, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν ἐπαγρύπνισιν καὶ ἀπομακρυνθεὶς τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Καραϊσκάκη, παρὰ τῷ ὁποίῳ παρέμεινεν ὡς σύμβουλος μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1827. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὁ Μαγγίνας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, μετ' ὀλίγον δ' ἐκλεγεὶς πληρεξούσιος διὰ τὴν ἐν Τροιζῆνι συνέλευσιν, ἐπεδόθη κυρίως εἰς τὴν πολιτικήν. Διατελέσας ἐπὶ Καποδιστρίου μέλος τοῦ Πανελληνίου καὶ κατόπιν γερουσιαστής, διωρίσθη ὑπὸ τῆς ἀντιβασιλείας μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, μετὰ τὸ 1843 γερουσιαστὴς καὶ τῷ 1848 ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος σφοδρῶς ἐπετέθη κατὰ τῶν λαμβανομένων μέτρων ὡς ἀνελευθέρων καὶ συνεργασθεὶς διὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862 ἐγένετο μετ' αὐτὴν ἐκ νέου ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὅμως τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τὸν βασιλέα Γεώργιον, ὁ Μαγγίνας, πρεσβύτης πλέον, ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου καὶ ἀπέθανε βαθύγηρως τῷ 1880. Γ. Δ. Κ.

— **Μαγγίνας, *Ἀριστείδης*.** Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ (1833—1920). Προήρχετο ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Τὰς σπουδάς του ἐτελειοποίησεν εἰς Γαλλίαν. Διετέλεσε διοικητὴς τάγματος πυροβολικοῦ, κατὰ δὲ τὸ χρονικὸν διάστημα 1884 — 1890, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσεν ἐπιθεωρητὴς τοῦ πυροβολικοῦ, διευθύνας μάλιστα τῷ 1885, μετὰ τοῦ μέλους τῆς πρώτης γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς λοχαγοῦ πυροβολικοῦ Perruchon, τὰς διὰ πρώτην φορὰν ἐκτελεσθείσας ἐν Ἑλλάδι ἀσκήσεις πυρῶν πυροβολικοῦ ἐν εὐρείᾳ κλίμακι. Κατὰ τὴν μετέπειτα ἐποχήν, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1897 ἀποστρατεύσεώς του, διηύθυνε τὸ τότε τμῆμα ἐπιτελικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Ν. Θ. Κ.

—**Μαγγίνας, *Σπυρίδων*.** Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Ἐγεννήθη τῷ 1839 ἐν Ἀθήναις ἐκ πατρὸς *Ἀναστασίου (Τάτζη) Μαγγίνα*. Διανύσας ἐν τῇ γενετείρᾳ τήν τε στοιχειώδη καὶ μέσην παίδευσιν, ἐνεγράφη τῷ 1856 εἰς τὴν Ἰατρικὴν καὶ τῇ 31 Μαΐου 1862 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ, μεθ' ὃ ἐξήσκησεν ἐπὶ βραχὺ τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἐν Αἰτωλίᾳ, ἐξ ἧς κυρίως κατήγετο. Τὰς ἐπιστημονικάς του σπουδὰς συνεπλήρωσε καὶ ἐτελειοποίησεν ἐπὶ πενταετίαν ἐν Παρισίοις καὶ Βιέννῃ, εἰδικευθεὶς εἰς τὸν χειρουργικὸν κλάδον. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐγένετο (1870) ὑφηγητής, τῷ 1874 ἔκτακτος καθηγητὴς καὶ τῷ 1880 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς παθολογίας. Τῷ 1893 ἀνετέθη αὐτῷ ἡ διεύθυνσις καὶ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς. Τῷ 1902 τῷ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις καὶ ὀργάνωσις τοῦ Ἀρεταιείου Νοσοκομείου, ἀποχωρήσας τῷ 1909 ἐκ τῆς διευθύνσεως καὶ τῷ 1910 ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας μετὰ τῆς προσωνυμίας τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ. Πρύτανις ἐχρημάτισε τῷ 1897—1898. Ἀπεβίωσεν ἄγαμος τῇ 16 Νοεμβρίου 1920, καταλιπὼν ἀξιολογωτάτην περιουσίαν, ἥτις περιῆλθεν ἐν τέλει εἰς τὴν κατοχὴν καὶ κυριότητα τοῦ πανεπιστημίου (1922), ἐφ' ᾧ καὶ κατετάγη ἐν τῇ χορείᾳ τῶν μεγάλων τοῦ Πανεπιστημίου εὐεργετῶν. Συγγράμματα αὐτοῦ εἶναι: «Γενικὴ χειρουργική» (1873), μετάφρασις τοῦ ἔργου τοῦ Th. Billroth, «Εἰδικὴ χειρουργική» (εἰς 3 τόμ. 1892 — 1894 — 1896), «Εἰ Ὅμηρος τυφλὸς» (1909). —Ω.

Σπυρίδων Μαγγίνας.

μαγγιφόρος (ἡ) (Mangifera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνακαρδιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἀειθαλῆ, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας. Ἐκ τῶν 15 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *μαγγιφόρος ἡ ἰνδικὴ* (Mangifera indica), ἰθαγενὲς δένδρον τῶν Ἰνδιῶν, ὅπερ καλλιεργεῖται πολλαχοῦ τῆς γῆς διὰ τοὺς καρπούς του, οἵτινες εἶναι ἐδώδιμοι καὶ ἔχουσι παραπλήσιον χρῶμα, μέγεθος καὶ γεῦσιν πρὸς τοὺς καρποὺς τῆς βερυκοκκέας. Δ. Ν. Π.

Μαγγλαβᾶ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κώμη καὶ τοποθεσία τῶν βυζαντινῶν χρόνων παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, μέχρι τῆς ὁποίας ἐπέδραμον τὴν Θρᾴκην τῷ 913 αἱ ὑπὸ τὸν Συμεὼν βουλγαρικαὶ ὀρδαί, ἀπειλήσασαι καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν. Α. Θ. Σ.

μαγγοστίνη (ἡ) (Mangostin) *[Φαρμακογ.]*. Συστατικὸν ἀποχωρισθὲν ἐκ τῶν καψῶν τῶν καρπῶν τοῦ φυτοῦ Garcinia Mangostana). Εἶναι φυλλίδια κίτρινα, τηκόμενα εἰς 173°, ἀδιάλυτα ἐν ὕδατι, εὐδιάλυτα εἰς ἀλκοόλην, χλωροφόρμιον, διθειάνθρακα καὶ αἰθέρα. Κ. Γ. Μ.

μαγγούρα, ***μαγγουριά, μαγγουρωμένος***· βλ. *μαγκούρα, μαγκουριὰ κλπ.*

μαγγούφης (ὁ)· βλ. *μαγκούφης*.

μάγγωμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαγγώνω*· συμπίεσις, σύσφιγξις.

μαγγώνω, ἀόρ. *ἐ)μάγγωσα*, παθ. μετχ. *μαγγωμένος*· συμπιέζω, συνθλίβω, συνθλῶ: «μοῦ μάγγωσε τὸ χέρι ἡ πόρτα, — ἡ μηχανή».

Μάγδαλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἄσημον χωρίον ἁλιέων ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τῆς λίμνης Τιβεριάδος, μικρὸν βορειότερον τῆς ὁμωνύμου πόλεως. Εἶναι ἡ πατρὶς τῆς Μαρίας Μαγδαληνῆς, σήμερον καλούμενον *ἐλ-Μεζτέλ*. Πιθανῶς εἶναι ἡ *Μεγαλααρὶμ* τῆς φυλῆς Νεφθαλὶ (Ἰησ. Ναυῆ, ΙΘ' 38), ἴσως δὲ καὶ ἡ *Ταριχαία*. Περιέχει ἐρείπια ἀρχαιοτάτου συνοικισμοῦ, μεταξὺ δὲ τούτων καὶ φρούριον, ἑβραϊστὶ μιγδάλ, ὅθεν τὸ ὄνομά της. Γ. Λ. Α.

— **Μάγδαλα** *[Γεωγρ.]*. Φρούριον τῆς Ἀβησσυνίας, κείμενον ἐν τῇ περιφερείᾳ Γάλλας, εἰς ὕψος 2 800 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ 400 χλμ. πρὸς Δ. τοῦ Τζιμπουτῆ, τὸ ὁποῖον ἐκυρίευσαν οἱ Ἄγγλοι τῷ 1868 μετὰ πείσμονα ἀγῶνα τοῦ Θεοδώρου, ὅστις καὶ ηὐτοκτόνησεν, ἵνα μὴ παραδοθῇ. Α. Θ. Σ.

Μαγδαλαθὼν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν παλαιῶν φρουρίων τῆς Μεσοποταμίας, περὶ τὴν Θεοδοσιούπολιν, τὰ ὁποῖα ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565) «πηλῷ τε καὶ τῇ ἐνθένδε γελωτοποιίᾳ τετειχισμένα αἱμασιᾶς τρόπον, φοβερά τε τανῦν καὶ τὸ παράπαν ἀπρόσβατα τοῖς ἐπιοῦσιν εἰργάσατο» (*Προκ.* Περὶ Κτισμ. ΙΙ. 6, 14). Α. Θ. Σ.

μαγδαληναία ***(ἐποχή)***. Οὕτως ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Gabriel Mortillet ἡ ἕκτη ἐκ τῶν μεγάλων ἀρχικῶν ἐποχῶν τῆς κυρίως *παλαιολιθικῆς* περιόδου (κατὰ τὸν Mortillet ἦτο τετάρτη ἐποχὴ τοῦ *τεταρτογενοῦς*). Ἀφορμὴν εἰς τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἔδωκεν ἡ μεγάλη διὰ τὴν ἐποχὴν ἀνακάλυψις τῶν H. Christy, Ed. Lartet καὶ Vibraye, ἑνὸς προϊστορικοῦ σταθμοῦ ἔν τινι ὑπηνέμῳ (La Madeleine), κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Vézère, περιφήμου ποταμοῦ ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ἀκριβὴς στρωματογραφία, τὸ ἄφθονον καὶ τὸ τυπικὸν τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα εὑρέθησαν μετά τινων σκελετικῶν λειψάνων ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ τῆς γαλλικῆς Δορδόνης, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ὅροι τῆς ἀνακαλύψεως, δικαιολογοῦν καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν διατήρησιν τοῦ ὀνόματος διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν μιᾶς ἐποχῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων ταύτης. Ἔκτοτε τὰ ἴχνη τοῦ μαγδαληναίου τύπου ἀνευρέθησαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Γαλλίας, παρὰ τὸν Σηκουάναν, τὸν Μάρνην, τὴν Βρετάνην, τὴν Loire, τὴν Charente, τὴν Δορδόνην (τὴν περίφημον Chancelade μὲ τὸν σκελετόν της, τὸ ὑπήνεμον Cro-Magnon, τὰς ὄχθας τοῦ Vézère γενικῶς κλπ.), εἰς τὴν Garonne, τὸν Ροδανόν, τὸν Meuse, τὰ Πυρηναῖα καὶ εἶτα ἐν συνεχείᾳ εἰς Ἱσπανίαν· ὡσαύτως εἰς Βέλγιον, νότιον Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, Αὐστρίαν, Ἑλβετίαν, Ἰταλίαν καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης. Ἡ διάδοσίς των εἶναι μείζων τῶν προηγουμένων ἐποχῶν, ἕνεκα τῆς ὑποχωρήσεως τῶν παγετώνων ἐν πρώτοις, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ἀνθρώπων, τῆς μεταναστεύσεως αὐτῶν καὶ πλείστων ἄλλων λόγων.

Ἡ μαγδαληναία ἐποχὴ ἀποτελεῖ, μετὰ τῶν δύο προηγουμένων, τῆς *ὠριγνακίου* καὶ τῆς *σολουτραίας*, τὸ δεύτερον τμῆμα τῆς ὅλης παλαιολιθικῆς περιόδου, δηλαδὴ τὸ *νεο-παλαιολιθικόν*, χαρακτηριζόμενον διὰ νέας τεχνοτροπίας τῶν ἔργων τοῦ ἀνθρώπου καὶ νέας μορφῆς αὐτοῦ, εἶτα δι' ἄλλων ζῴων καὶ ἰδίᾳ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς τέχνης, ἐξ οὗ καὶ *γλυπτικὴ* περίοδος ἐκλήθη.

Ἀπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀπολύτου χρονολογίας, ἡ μαγδαληναία ἐποχὴ ὁρίζεται ἀναλόγως τῆς διαρκείας ἣν δίδει ἕκαστος τῶν ἐπιστημόνων εἰς τὴν ὅλην τετάρτην περίοδον καὶ τὰ τμήματα ταύτης. Κατὰ τὸν Ἀμερικανὸν παλαιοντολόγον Osborn, ἡ μαγδαληναία χρονολογεῖται μεταξὺ 16 καὶ 12 χιλιάδων ἐτῶν π. Χ. Ὑπ' ἄλλων ὅμως τίθεται λίαν διάφορος χρονολογία. Ἡ μελέτη γίνεται κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑποχωρήσεως τῶν τελευταίων παγετώνων. Γεωλογικῶς εὑρισκόμεθα εἰς τὸ τέλος τοῦ πλειστοκαίνου (ἀνωτέρου πλειστοκαίνου), καὶ δὴ εἰς τὴν μεταπαγετώδη περίοδον ἢ κατ' ἄλλους εἰς τὴν ὑστεροπαγετώδη, τὸ τέλος δηλαδὴ τῆς τελευταίας παγετώδους (βουρμίου). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην θέτουν τινὲς καὶ τελευταίαν τινὰ ἐπέκτασιν παγετώνων (πέμπτη παγετώδης περίοδος). Τὸ κλῖμα τῆς μαγδαληναίας ἐποχῆς ἦτο ψυχρὸν καὶ ξηρόν. Ἀπὸ παλαιοντολογικῆς ἐπόψεως, ἡ μαγδαληναία ἐποχὴ εἶναι ἡ κλασσικὴ «ἐποχὴ τοῦ ταράνδου», ἐκτεινομένη πρὸς τὰ ὀπίσω μέχρι καὶ τῆς ὠριγνακίου, δηλαδὴ καθ' ὅλον τὸ νεο-παλαιολιθικόν, ἀντιθέτως πρὸς τὴν «ἐποχὴν τοῦ μαμμούθ», ὡς καλεῖται τὸ παλαιο-παλαιολιθικόν, ἀκριβέστερον δ' ἡ μουστιαία ἐποχή.

Τὰ προϊστορικὰ ἴχνη τῆς μαγδαληναίας ἐποχῆς δεικνύουν τὴν κατάπτωσιν τῆς ἐργασίας τοῦ πυρίτου λίθου. Εὑρίσκομεν ἀφθονίαν μικρῶν ἀντικειμένων, «λεπίδων» κυρίως μακρῶν καὶ στενῶν, μετατρεπομένων διὰ μικρᾶς ἐργασίας εἰς τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ὅλης γλυπτικῆς περιόδου ἐργαλεῖον, τὴν «γλυφίδα» διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν τῶν Μαγδαληναίων ἐπίδοσιν. Εὑρίσκομεν ἐπίσης ξύστρα, πρίονας, τρύπανα κ. ἄ. Πάντως ἡ ἐπεξεργασία τοῦ λίθου εἶναι ὅλως ἐπιπολαία. Οὐδὲν δὲ ἴχνος, φυσικῷ τῷ λόγῳ, εὑρίσκομεν τοῦ «ἀμυγδαλοειδοῦς», οὐδὲ κἂν τῆς λεπτομεροῦς ἐργασίας τῆς προηγουμένης σολουτραίας βαθμῖδος, εἰς ἣν εὑρίσκομεν τὴν ἀνωτέραν ἔκφανσιν τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ λίθου. Ἡ ἐξαφάνισις εἶτα τῆς ἐπιδόσεως ταύτης ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἔντασιν τῆς ἐπεξεργασίας, ἰδίᾳ κατὰ τὴν μαγδαληναίαν ἐποχήν, ἄλλων οὐσιῶν καὶ δὴ τοῦ ὀστοῦ (συνήθη ὀστᾶ, ἐλεφαντοστοῦν, κέρατα), ὅπερ χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴν ταύτην, κατ' ἐξοχὴν δὲ τοῦ ἐλεφαντοστοῦ ἐν ἀπιστεύτῳ ἀφθονίᾳ: αἰχμαὶ βελῶν καὶ δοράτων ἐγχάρακτοι, βελόναι μακρόταται πολλάκις καὶ ραβδία, ἁπλᾶ ἢ μὲ ἐντομάς, καὶ τέλος κάμακες μὲ ὀδόντας ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἢ ἀμφοτέρωθεν.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ καταπλήσσει κατὰ τὴν μαγδαληναίαν ἐποχὴν εἶναι ἡ πρόοδος τῆς καλλιτεχνίας. Ἡ ἀφθονία τοῦ κυριωτέρου ἐργαλείου διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, τῆς γλυφίδος, εἶναι χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν ἐποχήν. Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐπίδοσις τοῦ ἀνθρώπου ἐμφανίζεται εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν σχετικῶν ἔργων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς κυρίως τοῦ νεο-παλαιολιθικοῦ, ἢ τῆς ὠριγνακίου ἐποχῆς, ὑπὸ τὰς τρεῖς ἐκφάνσεις της, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς χαρακτικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς. Κατὰ τὴν ὠριγνάκιον ὑπερβάλλουν τὰ γλυπτικὰ ἔργα, κατὰ τὴν σολουτραίαν ἔχομεν ὀπισθοδρόμησιν τῆς τέχνης, κατὰ τὴν μαγδαληναίαν ὑπερβάλλουν τὰ χαρακτικὰ (μετὰ ζωγραφικῆς) ἔργα κυρίως. Αἱ ἀρχαὶ τῆς καλλιτεχνίας βεβαίως δὲν ὀφείλονται εἰς ἀπότομον τυχὸν ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθήματος τοῦ καλοῦ, ἀλλ' εἰς λόγους ἄλλους, σχετιζομένους μὲ τὸν φόβον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ λατρείαν τῶν σπουδαιοτέρων ἀντικειμένων τοῦ ἔξω κόσμου καὶ τὴν προσπάθειαν πιστῆς ἀποδόσεως τῆς φύσεως, πρὸς ἐξιλέωσιν, δέσμευσιν, προστασίαν κλπ. ἐν τοῖς ἀδύτοις τῶν σπηλαίων. Εἰς τοὺς μετέπειτα ὅμως χρόνους, π. χ. τοὺς μαγδαληναίους, ἔχομεν ἀναντιρρήτως ἐκδήλωσιν πραγματικοῦ αἰσθήματος τοῦ καλοῦ καὶ ἐμφάνισιν ἀληθῶν καλλιτεχνῶν. Οἱ δι' ἰδιαιτέρας τοιαύτης κλίσεως πεπροικισμένοι ἐκόσμησαν τοὺς τοίχους τῶν σπηλαίων καὶ κινητὰ ἀντικείμενα διὰ γλυφῶν πολλάκις θαυμασίων, κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας σχολῆς των, καὶ ἐφιλοτέχνησαν μικρὰ εἰδώλια. Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐπίδοσις τῶν μαγδαληναίων ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον καὶ ἐξεφυλίσθη μετ' αὐτῶν. Δὲν φαίνεται δὲ νὰ κατάγεται ἐκ τῆς ὠριγνακίου, οὔτε ἡ στοιχειώδης σολουτραία συνδέει ταύτας. Μᾶλλον εἶναι διαφόρου καταγωγῆς. Τὸ ζήτημα ὅμως συνδέεται μὲ τὸ δύσλυτον πρόβλημα τῆς καταγωγῆς καθόλου τῶν Μαγδαληναίων καὶ τῶν λοιπῶν ὁμάδων. Ἀναπαρίσταται ὁλόκληρον τὸ ζωϊκὸν βασίλειον τῶν ζώντων τότε ζῴων, ἀκόμη καὶ οἱ ἰχθύες, τὸ φυτικὸν ὅμως εἶναι λίαν πτωχόν. Τὰ φυτὰ ἦσαν προσιτὰ καὶ δὲν τὰ ἐφοβεῖτο ὁ ἄνθρωπος. Οἱ Μαγδαληναῖοι ἦσαν λίαν ἀνίκανοι εἰς τὴν ἀναπα-

Digitized by Google

ράστασιν τοῦ ἀνθρώπου, διὸ αἱ ἀνθρώπιναι παραστάσεις τούτων ἦσαν μετριώταται ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τῶν παλαιοτέρων ὠριγνακίων.

Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων ἀναφέρομεν μόνον ἐκ μὲν τῶν γλυπτικῶν ἔργων τὸ ἀριστούργημα, ἴσως τῆς προϊστορικῆς τέχνης, τὸν χρεμετίζοντα «ἵππον τοῦ Mas-d'Azil», τοὺς «δύο ταράνδους καὶ τὸν βόνασον τῆς Madeleine», τὸν «μαμμοὺθ τῆς Brunniquel», τὴν «ἄρκτον τοῦ Montespan» (σπηλαίου), τοὺς «βονάσους τοῦ Tuc d'Audonbert» κ. ἄ. Ἔχομεν εἶτα περίφημα ἔργα χαρακτικῆς, ἐπὶ κινητῶν ἀντικειμένων, χρήσεως (μαχαιρῶν, ὅπλων κλπ.) ἢ πλακῶν, ὡς «οἱ τρεῖς τάρανδοι τῆς Chaffaud», ὁ «μαμμοὺθ τῆς Madeleine», ὁ «τάρανδος βόσκων τῆς Schaffbausen», ἀριστούργημα ἐκφράσεως κλπ. Καὶ τέλος, ἔχομεν τὰ θαυμάσια ἔργα χαρακτικῆς καὶ ζωγραφικῆς ἐπὶ ἀκινήτων, δηλαδὴ τῶν βράχων τῶν σπηλαίων. Ἑκατοντάδας ὅλων τοιούτων περιέχει μόνον τὸ σπήλαιον Comparelles ἐν Δορδόνῃ τῆς Γαλλίας (ἀπὸ ὠριγνακίου περιόδου), θαυμαστῆς ἀκριβείας. Ἀναφέρομεν ὡσαύτως τοὺς ἵππους εἰς φυσικὸν μέγεθος τῶν βράχων τῆς Laussel, τὰ ἀριστουργήματα τῶν σπηλαίων Font-de-Gaume, ἐπίσης τῆς Δορδόνης, καὶ τῶν σπηλαίων Altamira τῆς Ἱσπανίας κλπ. Αἱ ἀνθρώπιναι παραστάσεις, ἐλάχισται καὶ ἄτεχνοι ὡς ἐλέχθη, δεικνύουν ἐν τούτοις σημεῖα διαφέροντα, π. χ. τὴν ἀπεικόνισιν γενικοῦ τριχώματος, λεπτότητα σώματος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς τῆς ὠριγνακίου περιόδου (στεατοπηγία, στεατομηρία κλπ.). Σημειοῦμεν, μεταξὺ ἄλλων, τὴν «Ἀναιδῆ Ἀφροδίτην τῆς Laugerie-Basse», τὴν «γυναῖκα μὲ τάρανδον τῆς L. Basse», τὸν «ἄνθρωπον μεταξὺ 2 ἵππων τῆς Madeleine», τὸν «ἄνθρωπον μὲ ρύγχος τοῦ Mas-d'Azil» (πιθανῶς προσωπὶς) κλπ.

Οἱ Μαγδαληναῖοι δὲν ἀντέγραψαν μόνον τὴν φύσιν, ἀλλ' εἰσήγαγον καὶ τὸν ρυθμὸν (παιδικὰς γεωμετρικὰς διακοσμήσεις, ἀποπείρας μαιάνδρων κλπ.).

Τέλος, κατὰ τὸ πέρας τῆς παλαιολιθικῆς ταύτης ἐποχῆς, ἡ τέχνη ἐξεφυλίσθη εἰς σχηματικὰς εἰκόνας, εἴτε ἐξ ἀνικανότητος, εἴτε ἑκουσίως, μὴ ἐπιζητουμένης πλέον τῆς ἀκριβείας. Ἡ πρωτογενὴς τέχνη ἐχάθη, ἐμφανιζομένη πολὺ βραδύτερον εἰς τὴν Ἀνατολὴν (χαλκῆ περίοδος). Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀτύχημα, κατὰ τὸν Morgan, διότι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἦσαν κάλλιον πεπροικισμένοι τῶν τῆς Ἀνατολῆς. Αἱ σχηματικαὶ ἐκεῖναι εἰκόνες μᾶς εἰσάγουν ὁπωσδήποτε εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐμφανίσεως τῆς γραφῆς (εἰκονογραφικῆς). Ἡ μελέτη τῆς τέχνης τῆς μαγδαληναίας ἐποχῆς συνδέεται ἀρρήκτως μὲ τὰ ὀνόματα τῶν Γάλλων ἐπιστημόνων τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν προϊστορικὴν ἀνθρωπολογίαν καὶ ἰδίᾳ τῶν Capitan, Peyrony, Breuil κλπ. Τὰ παλαιοανθρωπολογικὰ ἴχνη τῆς μαγδαληναίας περιόδου ταυτίζονται μὲ τὰ σκελετικὰ ὑπολείμματα τοῦ καλουμένου *Κρο-μανιονίου* τύπου, οὗτινος κύριοι ἀντιπρόσωποι εἶναι οἱ σκελετοὶ Cro-Magnon, Laugerie-Basse κλπ. (παρὰ τὸν Vézère τῆς Dordogne τῆς Γαλλίας) ἢ τοῦ *σανσελαντίου* (Chancelade), καὶ οὗτινος τὰ χαρακτηριστικά, διάφορα τοῦ νεαντερταλίου, ἢ «παλαιοῦ» ἀνθρώπου, τοῦ παλαιοπαλαιολιθικοῦ, ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς μορφολογίας τῶν ἀνθρώπων τοῦ νεοπαλαιολιθικοῦ καθόλου, τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ σύνολον τοῦ ἔμφρονος ἀνθρώπου (ἢ «νέου»). Ὁ παλαιοντολογικὸς οὗτος ἔμφρων ἄνθρωπος, ἂν καὶ ἐμφανιζόμενος ὑπὸ διαφόρους φυλετικὰς ποικιλίας (κρομανιόνιος, γκριμάλντιος, σανσελάντιος κλπ.) φέρει ἤδη τὸν τύπον τοῦ συγχρόνου νέου ἀνθρώπου γενικῶς.

Ἡ προέλευσις τῶν Μαγδαληναίων ἀνθρώπων δὲν εἶναι σαφής. Ὑποτίθεται ὅτι εἴτε πρόκειται περὶ συνεχείας καὶ ἐξελίξεως τῶν Ὠριγνακίων (περὶ ὧν ἄλλωστε ἐλάχιστα γνωρίζομεν καὶ δὴ ὅτι ἦλθον ἔξωθεν, ἐξ Ἀφρικῆς ἢ Ἀσίας), εἴτε ὅτι κατῆλθον ἐκ βορρᾶ, ὠθούμενοι μετὰ τῶν ζῴων ὑπὸ τῶν τελευταίων παγετώνων. Ἡ κατοικία τῶν Μαγδαληναίων περιωρίζετο ἀκόμη εἰς τὰ ὑπήνεμα ὑπὸ βράχους κυρίως, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς σπήλαια. Ἡ ζωή των ἄλλωστε ἦτο εἰσέτι νομαδική, ὅπως ἐν γένει τῶν παλαιολιθικῶν. Κατεδίωκον τὸ θήραμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἠκολούθουν τὰς μεταναστεύσεις τῶν ζῴων ἐξ ὧν ἔζων. Πλὴν τῶν σπηλαίων οὐδὲν τὸ θετικὸν ἔχομεν περὶ τῆς κατοικίας τῶν παλαιολιθικῶν καθόλου, ἐξαιρέσει θεμελίων τινῶν καλυβῶν. Ἔζων ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ τῆς ἁλιείας καὶ ἐκαλύπτοντο διὰ δερμάτων.

Ὡς πρὸς τὴν τύχην τῶν νεκρῶν, γνωρίζομεν ἤδη ὅτι ἀπὸ τῶν προμαγδαληναίων ἀκόμη χρόνων ἐμφανίζεται ἡ ταφή, κατ' ἀρχὰς ὡς ἐναπόθεσις ἐπὶ τῆς ἑστίας τοῦ σπηλαίου, εἶτα δέ, κατόπιν πραγματικῆς ἐκσκαφῆς τοῦ βραχώδους δαπέδου αὐτοῦ, μετὰ ἐναποθέσεως διαφόρων ἀντικειμένων, καὶ πολλάκις μὲ κεκαμμένα τὰ ἄκρα (Chancelade κλπ.), πάντως ὅμως ἐν τῇ φυσικῇ τοῦ ὕπνου θέσει (ἡμικεκαμμένῃ). Τὸ γεγονὸς τοῦτο μᾶς δίδει καὶ τὰς πρώτας ἐνδείξεις θρησκευτικῶν ἢ λατρευτικῶν αἰσθημάτων τοῦ παλαιολιθικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ φόβου πρὸς τὸν νεκρόν, τῆς ἰδέας τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ θανόντος κλπ. (εἰκόνας βλ. ἐν λ. *ἐποχή*, τόμ. ΙΑ', σελ. 480). Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Μαγδαληνὴ (ἡ)· κύριον ὄνομα γυναικός, προερχόμενον ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ σημαῖνον τὴν ἐκ Μαγδάλων καταγομένην, ἄλλως *Μαγδάλω, Μαγδάλα, Μαγδάλη, Μάγδα*· || μεταφορ., πᾶσα γυνὴ διάγουσα ἐλευθεριάζοντα βίον.

— **Μαγδαληνὴ** ***Μαρία***· βλ. *Μαρία* ἡ Μαγδαληνή.

— **Μαγδαληνὴ** ***ντὲ Πάτζι, ἁγία.*** Καταγομένη ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Φλωρεντίας, ἐγεννήθη τῷ 1566 καὶ ἀπέθανε τῷ 1667. Δεκαεπταέτις κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν Καρμηλιτῶν καὶ κατέστη διάσημος διὰ τὴν αὐστηρότητά της, τὰς ἀποκαλύψεις, τοὺς ὁραματισμοὺς καὶ τὰς ἐκστάσεις της, καθ' ἃς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τῇ ὑπηγόρευε μοναδικὰς ὁδηγίας καὶ ἀπετύπου ἐπὶ τοῦ σώματός της τὰ στίγματά του. Ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἁγία κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου αὐτῆς. Μ. Ν. Δ.

—**Μαγδαληνὴ** ***τῆς Γαλλίας*** (Madeleine de France). —1) Ἀντιβασίλισσα τῆς Ναβάρρας (1443—1488). Ἦτο τετάρτη θυγάτηρ τοῦ Καρόλου Ζ' καὶ τῆς Μαρίας τῆς Ἀνδηγαυικῆς καὶ ἀδελφὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' καὶ κατ' ἀρχὰς ἠρραβωνίσθη τὸν Λαδίσλαον, βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τούτου ἐκ δηλητηριάσεως, ἐνυμφεύθη τῷ 1462 τὸν Γάστωνα Φουά, διάδοχον τῆς Ναβάρρας, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη μετὰ ἑπταετίαν ἐν Λιβόρνῳ, ἀφήσας δύο τέκνα, τὸν Φραγκῖσκον καὶ τὴν Αἰκατερίνην. Τῷ 1479 ἡ Μαγδαληνὴ ἐγένετο ἀντιβασίλισσα τοῦ βασιλείου τῆς Ναβάρρας, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της Φραγκίσκου, καὶ ἐκυβέρνησε τὴν χώραν μετὰ πολλῆς σωφροσύνης, κατορθώσασα νὰ εἰρηνεύσῃ τὰς δύο οἰκογενείας τῶν Μπωμὸν καὶ τῶν Γκραμμόν, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἡ Ναβάρρα εὑρίσκετο εἰς διαρκεῖς ἐμφυλίους σπαραγμούς, καὶ ἀποκρούσασα τὰς ἐπιδρομὰς τῶν γειτόνων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της Φραγκίσκου, ὅστις λέγεται ὅτι ἐδηλητηριάσθη, ἡ Μαγδαληνὴ παρέδωσε τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν θυγατέρα της Αἰκατερίνην, ἥτις εἶχε νυμφευθῆ τὸν Ἰωάννην ντ' Ἀλμπρέτ.

—2) Βασίλισσα τῆς Σκωτίας (1520—1536). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φραγκίσκου Α'. Διεκρίνετο διὰ τὴν ὡραιότητά της καὶ διὰ τὸ σπινθηροβόλον πνεῦμά της καὶ τῷ 1536 ἐνυμφεύθη τὸν Ἰάκωβον Ε', βασιλέα τῆς Σκωτίας. Ἀπέθανε δὲ μετὰ ἑξάμηνον, ἀσθενήσασα ἐν τῇ νέᾳ αὐτῆς πατρίδι ἐκ σφοδροῦ κρυολογήματος. Ὁ Γάλλος ποιητὴς Ρονσὰρ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν ὡραίους στίχους, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ προώρου θανάτου της. Μ. Δ. Β.

— **Μαγδαληνὴ** ***Τόκκου***· βλ. λ. *Τόκκου* Μαγδαληνή.

Μαγδαληνῆς, ***αὐχὴν τῆς*** — *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λάρς αὐχήν.*

—**Μαγδαληνῆς** ***νῆσοι*** (Magdalen Islands) *[Γεωγρ.]*. Συστὰς δεκατριῶν νήσων τοῦ Καναδᾶ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἁγίου Λορέντζου, συνολικῆς ἐκτάσεως 220 τ. χλμ. Ἡ μεγαλυτέρα τούτων ὀνομάζεται *Ἄμερστ.* Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων, καταγωγῆς γαλλικῆς, συμποσοῦνται εἰς 13 χιλ. περίπου καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, τὸ κυνήγιον φωκῶν καὶ τὴν ἁλιείαν βακαλάων καὶ ἀστακῶν. Μ. Ν. Δ.

— **Μαγδαληνῆς** ***ὀροσειρὰ*** (Madeleine monts) *[Γεωγρ.]*. Ὄρη τῆς Γαλλίας, βαίνοντα παραλλήλως πρὸς τὰ χωρίζοντα τὴν κοιλάδα τοῦ Λίγηρος ἀπὸ τῆς κοιλάδος Ἀλλιὲ ὄρη τοῦ Φορέζ. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῶν (1165 μ.) εὑρίσκεται εἰς τὸ Bois d'Assise. Μ. Ν. Δ.

— **Μαγδαληνῆς** ***ποταμὸς*** (Magdalena) *[Γεωγρ.]*. Βλ. λ. *Μαγκνταλένα.*

Μαγδαλήνια ***ἄσυλα.*** Ἄσυλα πρὸς προστασίαν τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἠθικῶς ἐκπέσει ἢ κινδυνεύουσι νὰ ἐκπέσωσιν. Ἡ ὀνομασία αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς παρὰ τοῖς δυτικοῖς ἐπικρατούσης παρερμηνείας, καθ' ἣν ἡ Μαγδαληνή, ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἰαθεῖσα (*Λουκ.* 8, 2) εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἁμαρτωλὴν γυναῖκα, τὴν ἀλείψασαν μύρῳ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ (*Λουκ.* 7, 37). Τοιαῦτα ἄσυλα ὑπῆρχον ἀπ' ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἤδη ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ἡ σύζυγος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἶχεν ἱδρύσει τοιοῦτον ἄσυλον, σήμερον δ' ὑπάρχουσι σχεδὸν ἐν πάσῃ μεγάλῃ πόλει τοιαῦτα ἄσυλα διωργανωμένα εἴτε ὑπὸ τῆς δυτικῆς εἴτε ὑπὸ τῆς διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας. Καὶ μοναχικὰ δὲ τάγματα ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ σύλλογοι ἐν τῇ διαμαρτυρομένῃ ἐργάζονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετὰ ζήλου ἀξιοθαυμάστου. Κ. Ι. Δ.

Μαγδαλήνιαι ***ἀδελφαί.*** Μοναχικὸν τάγμα γυναικῶν, ἱδρυθὲν ἐν Γερμανίᾳ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, σκοποῦν τὴν σωτηρίαν τῶν γυναικῶν, αἵτινες εἶχον ἠθικῶς ἐκπέσει. Αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὸ τάγμα τοῦτο ἐκαλοῦντο ἔτι ἀδελφαὶ τῆς μετανοίας τῆς ἁγίας Μαγδαληνῆς καὶ ἐκ τοῦ λευκοῦ ἐνδύματος, ὅπερ ἔφερον, *λευκαὶ ἀδελφαί.* Οἱ πάπαι Γρηγόριος Θ' (1227—1241) καὶ Ἰννοκέντιος Γ' (1243—1254) παρέσχον πολλὰ καὶ σπουδαῖα προνόμια εἰς τὸ τάγμα τοῦτο, ὅπερ ταχέως ἐξηπλώθη πολλαχοῦ, ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Κ. Ι. Δ.

μαγδαληνικός, *—ή, —όν,* ἢ ***μαγδαληναῖος***, *—α, —ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ προϊστορικὰ ὑπόγεια σπήλαια τῆς Μαγδαληνῆς (Madeleine) ἐν Γαλλίᾳ.

μαγδαλιὰ (ἡ), καὶ συνήθ. *ἀπομαγδαλιά*· τεμάχιον μαλακοῦ ἄρτου, δι' οὗ ἀπομάσσομεν τὰ λίπη ἐκ τῶν πινακίων καὶ ἀπορρίπτομεν εἰς τοὺς κύνας.

μαγδεμβουργικός, *—ή, —όν,* καὶ ***μαγδεμβούργιος*** (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ Μαγδεμβοῦργον, ὁ ἐκ Μαγδεμβούργου προερχόμενος: «μαγδεμβουργικὸν δίκαιον».

—**μαγδεμβουργικὸν** ***δίκαιον.*** Κῶδιξ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου τῶν πόλεων, κατὰ παραλλαγὴν τοῦ ἀρχαιοτέρου μεσαιωνικοῦ κώδικος, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σαξωνικὸν κάτοπτρον» (Sachsenspiegel), ἀναπτυχθεὶς κυρίως ἐν Μαγδεμβούργῳ (ὅθεν καὶ ὠνομάσθη), ἐφαρμοζόμενος δὲ ἐν Μαγδεμβούργῳ καὶ εἰς ἐκείνας τὰς πόλεις τῆς Σαξωνίας, τῆς Σιλεσίας, τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Πολωνίας, τὰς ὑποβαλλομένας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἀνωτέρου δικαστηρίου τοῦ Μαγδεμβούργου ὡς ἀκυρωτικοῦ. Νομολογίαν ἐπὶ τοῦ δικαίου τούτου ἀπετέλει ἡ κατὰ τὸ 1400 δημοσιευθεῖσα συλλογὴ ἐρωτημάτων πρὸς τὸ ἀκυρωτικὸν τοῦ Μαγδεμβούργου, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μαγδεμβουργικὰ ἐρωτήματα» («Magdemburger Fragen»). Θ. Κ.

«**Μαγδεμβούργιοι** ***ἑκατονταετηρίδες***». Ἔργον τοῦ Ματθαίου Φλακίου, Ἰωάννου Wigand καὶ Ματθαίου Judex («Centuriæ Magdenburgenses»), ἐκδοθὲν τῷ 1560—1574 λατινιστὶ εἰς 13 τόμους, ἕκαστος τῶν ὁποίων, ὑποδιαιρούμενος εἰς 16 κεφάλαια, περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν μιᾶς ἑκατονταετηρίδος (centuria). Τὸ ὅλον ἔργον περιλαμβάνει τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν 13 πρώτων αἰώνων καὶ ἐγράφη πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ λουθηρανισμὸς δὲν εἶναι ἁπλῆ μεταρρύθμισις τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας. Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου τούτου ἐγένοντο πολλαπλαῖ ἀπόπειραι ἐκ μέρους τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων εἰδήσεων, τῶν δυσμενῶν πρὸς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Τῶν ἀποπειρῶν τούτων ἀξία ἰδίας μνείας εἶναι ἡ ἔκδοσις ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Βαρωνίου τῶν ἐκκλησιαστικῶν χρονικῶν («Annales ecclesiastici») τῷ 1588—1607. Κ. Ι. Δ.

Μαγδεμβοῦργον (Magdeburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως Σαξωνίας καὶ τοῦ νομοῦ Μαγδεμβούργου, ἔχοντος ἐμβαδὸν 11 527 τ. χλμ. καὶ 1.294 514 κατ. (1925). Ἡ πόλις, πληθυσμοῦ 297.000 κατ. (1925), κεῖται εἰς ὕψος 54 μ. ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ καὶ διασχιζομένου εἰς τρεῖς βραχίονας ποταμοῦ Ἔλβα, διασταυροῦνται δ' ἐν αὐτῇ ὀκτὼ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ πρὸς τὸ Στένταλ, τὸ Βερολῖνον, τὸ Ντεσσάου, τὴν Χάλλην, τὴν Λειψίαν, τὴν Βρουνσβίκην καὶ τὴν Χάλλερστάτ. Εἶναι ἐπίσης σημαντικὸς σταθμὸς ἐναερίου συγκοινωνίας καὶ ἐμπορικὸς λιμήν. Ἡ παλαιὰ πόλις κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα, περὶ τὴν ἀρχαίαν ἀγορὰν καὶ τὸ δημαρχεῖον, ἑνοῦται δὲ ἀνατολικῶς μετὰ τῆς νέας πόλεως καὶ τῆς κεντρικῆς συνοικίας, τῆς ἱδρυθείσης ἑκατέρωθεν τῆς Κάϊζερστράσσε, εἰς τὸν εὐρὺν χῶρον τὸν ἀνοιγέντα διὰ τῆς κατεδαφίσεως ἀπὸ τοῦ 1866 τῶν παλαιῶν φρουριακῶν ὀχυρώσεων καὶ ὅπου νῦν οἱ σιδηροδρομικοὶ σταθμοί, πάρκα καὶ περίπατοι. Ἐν συνεχείᾳ τὰ προάστεια Μπούκαου, Ζούντενμπουργ, Βίλελμσταττ καὶ ἐπὶ τῶν μεταξὺ τῶν βραχιόνων νησίδων τὸ Ζοῦντοστ καὶ Ρότενζε, ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τὰ Φρίντριχσταττ, Πρέστερ, Κρακάου. Ὀκτὼ γέφυραι, ἐξ ὧν δύο σιδηροδρομικαί, συνδέουν τὴν πόλιν καὶ τὰ προάστεια πρὸς ἄλληλα. Ἔχει 31 ναούς, ἐξ ὧν ὁ καθεδρικὸς τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου καὶ ὁ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἀξιόλογα μνημεῖα ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΕ' αἰῶνος, μὲ κωδωνοστάσια ὕψους 105 μ., δημαρχεῖον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μνημεῖα τῶν αὐτοκρατόρων Ὄθωνος καὶ Γουλιέλμου, δικαστικὸν μέγαρον, θέατρον, μουσεῖα, βιβλιοθήκην (98.000 τόμων), ἱππόδρομον καὶ πλεῖστα ὡραῖα πάρκα. Ἡ βιομηχανία εἶναι σημαντικωτάτη, ἀντιπροσωπευομένη διὰ 143 μεγάλων ἐργοστασίων μὲ 49.732 ἐργάτας καὶ παράγουσα ἰδίᾳ ποικίλα σιδηρᾶ εἴδη, μηχανάς, σάκχαριν, χημικὰ προϊόντα, λιπάσματα, οἰκοδομικὰ ὑλικά, ὑφάσματα, δέρματα, αὐτοκίνητα, μουσικὰ ὄργανα. Ἀξιόλογον ἐπίσης ἐμπόριον σακχάρεως, ζῴων, σιτηρῶν, λίπους, ὑφασμάτων καὶ ξυλείας.

—*[Ἱστορ.]* Τὸ Μαγδεμβοῦργον ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον τῷ 805, ταχέως δὲ προήχθη εἰς σημαντικὸν κέντρον ἀνταλλαγῆς προϊόντων, ἰδίᾳ μετὰ τῆς χώρας τῶν Σλάβων, εἰς τὰ σύνορα τῆς ὁποίας κεῖται. Ὠχυρώθη κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, ἐγένετο γνωστὴ πανταχοῦ καὶ διὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀναπτυχθέντος *μαγδεμβουργικοῦ δικαίου*, κατεστράφη τῷ 1631 ἐκ πυρκαϊᾶς καὶ λεηλασίας κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν ὀρδῶν τοῦ Τίλλυ, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1806, μεθ' ὃ προσηρτήθη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Βεστφαλίας μέχρι τοῦ 1813 καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰς τὴν Πρωσσίαν. Θ. Κ.

Digitized by Google

— **Μαγδεμβούργου** ***ἡμισφαίρια*** *(Φυσ.)*. Συσκευὴ ἐπινοηθεῖσα ἐν ἔτει 1654 ὑπὸ τοῦ Otto von Quericke, δημάρχου τοῦ Μαγδεμβούργου, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Ἀπετελεῖτο ἐκ δύο μεγάλων κοίλων μεταλλικῶν ἡμισφαιρίων, ἅτινα κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς βάσεως εἶχον τελείως λειανθῆ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύνανται συμπιεζόμενα ἐπ' ἀλλήλων τῇ παρεμβολῇ δερματίνου δακτυλίου νὰ κλείωσιν ἀεροστεγῶς. Ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν δεικνύει τὰ ἡμισφαίρια Μαγδεμβούργου, ἅτινα συνήθως χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ φυσικῇ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Τὸ πείραμα ἐκτελεῖται ὡς ἑξῆς: Ἐν ἀρχῇ παρατηροῦμεν ὅτι, ὅταν προσαρμόσωμεν τὰ δύο ἡμισφαίρια, δυνάμεθα εὐκόλως ν' ἀποχωρίσωμεν αὐτά. Ἐὰν ὅμως ἀφοῦ προσαρμόσωμεν αὐτὰ ἀφαιρέσωμεν δι' ἀεραντλίας τὸν ἀέρα, τῇ βοηθείᾳ σωλῆνος συνδεομένου κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς συσκευῆς καὶ εἶτα κλείσωμεν τὴν στρόφιγγα πρὸς ἀπομόνωσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου τῶν ἡμισφαιρίων ἀπὸ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ, παρατηροῦμεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον πλέον ν' ἀποχωρίσωμεν τὰ ἡμισφαίρια, καθόσον ταῦτα συμπιέζονται ἀμοιβαίως ὡς ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως τῆς ἀσκουμένης ἐπ' αὐτῶν.

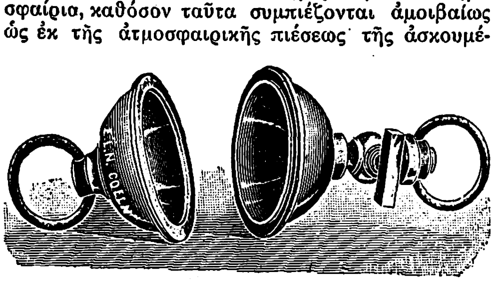

Μαγδεμβούργου ἡμισφαίρια.

Ἐὰν ὅμως ἀνοίξωμεν τὴν στρόφιγγα καὶ ἀφήσωμεν νὰ εἰσέλθῃ ἀήρ, δυνάμεθα εὐχερῶς ν' ἀποχωρίσωμεν τὰ ἡμισφαίρια, καθόσον τότε ἡ ἐπὶ τῶν ἡμισφαιρίων ἐπιφερομένη πίεσις ἐξουδετεροῦται. Ὁ Quericke διὰ τοῦ πειράματος τούτου, ὅπερ ἐξετέλεσε παρουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου τοῦ Γ' ἐν Regensburg, ὅπως ἀποχωρίσῃ τὰ ἡμισφαίρια ἠναγκάσθη νὰ ζεύξῃ ὀκτὼ ἵππους ἐπὶ ἑκάστου, οἵτινες μετὰ μεγάλου κόπου ἠδυνήθησαν ν' ἀποχωρίσωσι τὰ ἡμισφαίρια, ὅταν ἐξ αὐτῶν εἶχεν ἀφαιρεθῆ ὁ ἀήρ. Κ. Π.

Μάγδη, ***κράτος τοῦ —*** *(Γεωγρ.)*· βλ. λ. *Δερβισῶν κράτος.*

Μάγδης. Οὕτω καλεῖται ὑπὸ τῶν σιιτῶν Μουσουλμάνων ὁ ἀναμενόμενος μεσσίας, ὅστις ἀποστελλόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀλλὰχ θὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ Μωάμεθ, θὰ προσηλυτίσῃ ἢ θὰ καταστρέψῃ τοὺς ἀπίστους καὶ θὰ εἰσέλθῃ μετὰ τῶν πιστῶν εἰς τὸν παράδεισον. Ἡ πίστις αὕτη εἰς τὸν ἀναμενόμενον μεσσίαν συνδέεται ἐν τῇ ἱστορικῇ πραγματικότητι πρὸς διαφόρους προσωπικότητας, ἀπογόνους, παρὰ σιίταις, τοῦ γαμβροῦ τοῦ Μωάμεθ Ἀλῆ. Ὡς Μάγδης παρουσίασαν ἑαυτοὺς διάφοροι πολιτικοὶ μνηστῆρες τοῦ αἰγυπτιακοῦ θρόνου, ὡς ὁ *Ὀμπεῖδ Ἀλλᾶχ*, ὁ πρῶτος τῶν Φατιμιδῶν, καὶ ὁ *Μωχάμμετ Ἀχμέτ*, Σουδανὸς δερβίσης. Γ. Λ. Α.

Μαγὲ (Maillet), ***Ἀλέξιος.*** Γάλλος φιλέλλην, ἀξιωματικὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, εἰς ὃν ἔφερε τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ. Κατελθὼν τῷ 1825 εἰς Ἀθήνας, συνειργάσθη μετὰ τοῦ παλαιοῦ του φίλου Φαβιέρου εἰς τὴν ἐκγύμνασιν τῶν ἀθρόως ἐγγραφομένων εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν. Σταλεὶς ὑπὸ τοῦ Φαβιέρου εἰς Γαλλίαν ν' ἀνακόψῃ τὴν προσπάθειαν τοῦ Λιβρών, στρατολογοῦντος Γάλλους διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Μωχάμμετ Ἄλη, ἐπανῆλθε, τῷ 1826, καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς δύο μάχας τοῦ Χαϊδαρίου, ὅπου ἀντικατέστησεν ἐγκαίρως τὸν δεινῶς τραυματισθέντα λοχαγὸν Ροβέρτον καὶ ἔσωσε τὴν περίστασιν. Μετὰ τὴν τελμάτωσιν τῆς ἐκστρατείας τῆς Ἀττικῆς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπέτυχε ν' ἀνακληθῇ εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν, μετέσχε δὲ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀποστολῆς τοῦ στρατηγοῦ Μαιζῶνος. Τῷ 1833 ὅμως, μονομαχήσας πρός τινα τῶν συναδέλφων του, ἐφονεύθη, ταφεὶς ἐν τῇ νήσῳ Σφακτηρίᾳ, ἔνθα σῴζεται τὸ μνημεῖόν του. Γ. Δ. Κ.

— **Μαγὲ** (Maillé). ***Ἀρμάνδος-Οὐρβανὸς-Λουδοβῖκος.*** Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1816 — 1903). Μέγας γαιοκτήμων, μετέσχε τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870, διακριθεὶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Monai. Βουλευτὴς εἰς τὴν συντακτικὴν τῷ 1871, διετέλεσε μέλος τῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, προταθεὶς δ' ἐπανειλημμένως ὡς πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Βερολίνῳ, Βιέννῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει ἠρνήθη. Συνεχῶς βουλευτὴς μέχρι τοῦ 1893, ἐξελέγη τῷ 1896 ἰσόβιος γερουσιαστὴς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Μπαρτελεμὺ Σαὶντ-Ἱλαίρ. Ν. Ν. Δ.

Μαγὲ (Mayeux). Πρόσωπον ὁμοιάζον πρὸς τὸν Πολισινέλλον τῆς ἰταλικῆς παντομίμας καὶ ἐλευθεροστομώτερον μάλιστα τούτου. Κατ' ἀρχὰς ἀπεδίδετο τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὰ παιδία τῶν ὁδοφραγμάτων, ἔπειτα εἰς ἐθνοφύλακας ἐκ τῶν προκαλούντων τὸν γέλωτα καὶ βραδύτερον ἐχαρακτηρίζοντο διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου οἱ πολιτικολογοῦντες ἀστοὶ καὶ οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1830 καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ γελοῖα τῆς κοινωνίας πρόσωπα. Εἰς τὰς σελίδας τῆς τότε ἐκδοθείσης σατιρικῆς ἐφημερίδος «Charivary» ἀνεπτύχθη διὰ σειρᾶς γελοιογραφιῶν ἡ φαιδρὰ ἐποποιία τῶν «Περιπετειῶν τοῦ κυρίου Μαγέ», ὅστις παρέμεινεν ὡς γενικὸς τύπος τῆς γαλλικῆς γελοιογραφίας. Θ. Β.

Μαγεδδὼ *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Χαναὰν παρὰ τὸ νοτιοδυτικὸν τμῆμα τῆς πεδιάδος Ἰεζραέλ, τῆς βραδύτερον Ἐσδρηλὼν κληθείσης. Ὡς ὀχυρὰ πόλις ἀναφέρεται ἤδη εἰς αἰγυπτιακὰ κείμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα Magidi καὶ εἰς ἀσσυριακὰ ὡς Ma-gid-da. Κατώρθωσεν ἐπὶ μακρὸν ν' ἀντιστῇ κατὰ τῆς ἰσραηλιτικῆς εἰσβολῆς (Κριτ. 1, 27), ἐπὶ τῶν χρόνων ὅμως τοῦ Σολομῶντος ἦτο ἤδη ἰσραηλιτικὴ πόλις (1 Βασ. 4, 12. 9, 15). Ἅπαξ ἔτι ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ἀναφέρεται, διότι παρ' αὐτὴν ἔγινεν ἡ περίφημος μάχη (609 π. Χ.) μεταξὺ τοῦ φαραὼ Νεχὼ καὶ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα Ἰωσία, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος οὗτος ἐνικήθη καὶ ἐφονεύθη. Τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως κεῖνται παρὰ τὸ σημερινὸν *Τὲλ-ἐλ-Μουτεσελλίμ*, ἔνθα κατὰ τὸ 1903—1905 ἐγένοντο γερμανικαὶ ἀνασκαφαί, συνεχισθεῖσαι κατὰ τὸ 1927 ὑπὸ Ἀμερικανῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *G. Schumacher*, Tell-el-Mutesellim, τόμ. 2 (1908 καὶ 1929).—*C Fisher*, The excavation of Armageddon (1929). Β. Μ. Β.

μαγεία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ μαγεύειν, ἡ τέχνη τοῦ μάγου, ἡ ἐπίκλησις τῶν ἀγαθοποιῶν ἢ καὶ τῶν κακοποιῶν δαιμόνων καὶ δι' αὐτῶν ὠφέλεια ἢ βλάβη κατά τινος ‖ φαρμακεία, χρησιμοποίησις φίλτρων ἢ ἄλλων σκευασιῶν θανατηφόρων, κοιν. *μάγια* (τά)· ‖ γοητεία, ἐξαίρετος εὐαρέστησις τῆς ψυχῆς, ἡδονικὴ ἀπόλαυσις: «τὸ ταξίδι μας ἦτο μαγεία»· ‖ φρ. «ὡς διὰ μαγείας» ἀπροσδοκήτως, αἰφνιδίως, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ τις.

— *(Θρησκειολ.)* Ἡ θρησκεία ἐμφανίζει, ὅπως καὶ ἡ τεχνη, δύο ὄψεις, μίαν ἐσωτερικὴν καὶ μίαν ἐξωτερικήν. Καὶ τὴν μὲν ἐσωτερικὴν ὄψιν ἀποτελεῖ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ γενικώτερον τὸ θρησκευτικὸν βίωμα, περὶ τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται ἡ ψυχολογία τῆς θρησκείας, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ συνίσταται ἐκ τῶν ποικίλων ἐκείνων μορφῶν καὶ θεσμῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐκδηλοῦται καὶ διὰ τῶν ὁποίων περιβάλλεται καὶ τρόπον τινὰ συγκρατεῖται τὸ βίωμα ἐκεῖνο. Αἱ μορφαὶ αὗται, τῶν ὁποίων ἡ σχέσις πρὸς τὸ ψυχικὸν περιεχόμενον ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς ἄλλης ἀναπτύξεως, ἀποτελοῦσιν ὑποκείμενον ἐρεύνης τῆς ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων καὶ δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς ὑλικὰς καὶ εἰς πνευματικάς· καὶ πνευματικαὶ μὲν εἶναι οἱ ἱεροὶ λόγοι καὶ αἱ ἱεραὶ γραφαὶ μετὰ τῶν ποικίλων αὐτῶν εἰδῶν καὶ ὑποδιαιρέσεων, ὑλικαὶ δὲ οἱ τύποι τῆς λατρείας μετὰ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν πράξεων τῆς λατρείας καὶ ἡ *μαγεία*.

Ἀναλόγως τῶν ἐκ τῶν προτέρων θεωριῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀφωρμᾶτο ἡ ἔρευνα κατὰ τὸν παρελθόντα ἰδίᾳ αἰῶνα, ἄλλως ὑπ' ἄλλων ἡρμηνεύοντο αἱ ὑλικαὶ αὗται ἐκδηλώσεις τῆς θρησκείας, αἱ θρησκευτικαὶ πράξεις, τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα κττ. Μάλιστα δὲ πασῶν ἐκείνων τῶν θεωριῶν ἐπεκράτησεν ἡ τοῦ Creuzer, καθ' ἣν ἡ θρησκεία τῶν ἀγρίων ἢ κατὰ φύσιν λαῶν δέον νὰ νομίζεται ὡς διδασκαλία, ἥτις τὸ μὲν ἐκφερομένη ὡς ἱερατικὴ σοφία, τὸ δὲ ἀναφαινομένη ὑπὸ μορφὴν μύθων, περιεβλήθη βραδύτερον τοὺς τύπους ἐκείνους καὶ τὰς τελετάς. Οὕτω τὸ τελετουργικὸν στοιχεῖον κατέπεσεν εἰς ἁπλοῦν σύμβολον καὶ εἰς ὅλως ἐπουσιώδη ἐκδήλωσιν τῆς θρησκείας, εἰς μεταγενεστέρως δημιουργηθὲν ἐπιφαινόμενον, σημεῖον ἐκφυλισμοῦ καὶ παρακμῆς. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ ἰνδικῇ, τῇ αἰγυπτιακῇ καὶ τῇ τῶν Σινῶν θρησκείᾳ, ἡ μὲν λατρεία τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἐνομίζετο ὡς τὸ πρωταρχικὸν ἐν ταῖς θρησκείαις ταύταις, τὰ δὲ φετιχιστικὰ ἔθιμα ὡς πλάσματα τοῦ ἔπειτα ἐκφυλισμοῦ. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀντιλήψεις ταύτας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος στηρίζεται ἡ νεωτέρα ἔρευνα ἐπὶ τῆς ὀρθῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ μῦθος καὶ ἔτι μᾶλλον αἱ θεολογικαὶ δοξασίαι εἶναι δευτερεύοντα καὶ μεταγενέστερα δημιουργήματα ἐν ταῖς θρησκείαις, χρησιμεύοντα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς αἰτιολογίαν καὶ πρὸς ἑρμηνείαν τῶν τελετουργιῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων. Τοιουτοτρόπως τὰ τελευταῖα ταῦτα προσκτῶνται ἐξαιρετικὴν ὅλως σημασίαν, διότι καθίστανται δι' ἡμᾶς ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ ἀμεσωτέρα ἔκφρασις τῆς θρησκευτικότητος τῶν ἀρχαιοτάτων λαῶν.

Ὡς μία τῶν ἐκδηλώσεων τούτων προκαλεῖ καὶ ἡ μαγεία ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐρεύνης, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ πιστεύεται σήμερον ὡς τὸ ἀρχαιότερον τῶν εἰς ἡμᾶς γνωστῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων. Εἶναι δὲ ἡ μαγεία μία τῶν ἐκδηλώσεων τούτων διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔχει κοινὴν τὴν ῥίζαν μετὰ τῆς θρησκείας. Ἀμφότεραι στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας τοῦ ὑπερφυσικοῦ, ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως τῆς δυνάμεως, τῆς ὑπεραισθητῆς πραγματικότητος· ἀμφότεραι ἐκφράζουσι σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ὑπερφυσικόν, ἥτις ἀποτελεῖ οὐσιωδέστατον γνώρισμα τῆς θρησκείας, ἐν διαφορᾷ λ. χ. πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν μεταφυσικήν· ἐν ἀμφοτέραις τέλος ἀπαντᾷ ὡς συστατικὸν στοιχεῖον ἡ πίστις εἰς τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ὥς τι ἐντελῶς ἄλλο καὶ διάφορον ἑαυτοῦ, καὶ ὅταν ἀκόμη πειρᾶται νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτὴν ὅπως ἐξυπηρετήσῃ αὐτόν, ὡς συμβαίνει περὶ τὴν μαγείαν ἐν τῇ στενοτέρᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μαγικῶν πράξεων καὶ τελετῶν ὁ ἄνθρωπος συναισθάνεται ἑαυτὸν συναρπαζόμενον, ἐνισχυόμενον, ἐξαρτώμενον ἀπὸ τῆς ὑπερφυσικῆς δυνάμεως καὶ συνδεδεμένον μετ' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο, παρὰ τὸν φόβον καὶ τὸ δέος, ἐνυπάρχει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη ἐπὶ τὴν θείαν δύναμιν. Ὁ ἀσθενὴς λ. χ., ὅστις ἐκτελεῖ μαγικήν τινα πρᾶξιν, καὶ ὁ Νέγρος τῆς Αὐστραλίας, ὁ ὁποῖος ἀναμένει τὴν βροχὴν μετὰ τὰς μαγικάς του τελετάς, κατέχονται ἀμφότεροι ὑπὸ τοῦ συναισθήματος τῆς ἐμπιστοσύνης. Ἀλλ' ἡ μυχία αὕτη διάθεσις εἶναι ἤδη θρησκευτική. Διὰ τῶν μαγικῶν λέξεων καὶ τελετῶν ἐκλύεται ἐν τῇ ψυχῇ τῶν πρωτογενῶν ἀνθρώπων ἡ ἱερὰ διέγερσις, διὰ τῆς ὁποίας λαμβάνουν πεῖραν τοῦ ὑπερφυσικοῦ· ἐξ ἄλλου αἱ ἐκδηλώσεις τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς δημιουργοῦσιν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς προθύμου παρουσίας τῆς βοηθούσης δυνάμεως. Οὕτως ἡ μαγεία, ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ, βοηθεῖ τὸν πρωτογενῆ ἄνθρωπον εἰς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται μόνον περὶ τῆς ἀπειλουμένης ὑλικῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ἡ βοηθοῦσα ἐκείνη δύναμις ἀποκαλύπτεται πρὸ πάντων δι' ἰσχυρῶν καὶ ἐξεχόντων ἀνθρώπων, πεπροικισμένων δι' ἰδιαιτέρων ψυχικῶν ἱκανοτήτων καὶ θεωρουμένων διὰ τοῦτο ὡς φορέων τῆς δυνάμεως ἐκείνης. Δι' αὐτῶν κυρίως βιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν παρουσίαν πνευματικῆς δυνάμεως καὶ λαμβάνουν πεῖραν τῆς πραγματικότητος αὐτῆς. Ἕνεκα τούτου ἐνισχύεται βαθμηδὸν ἡ πεποίθησις αὐτῶν ἐπὶ τὴν μαγικὴν δύναμιν, ἀφοῦ οὐ μόνον αἰσθάνονται αὐτὴν παροῦσαν ἐν τοῖς φορεῦσιν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ βλέπουσι τὰ εὐεργετικὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν καὶ ἐπὶ τῶν καταστάσεων τῆς φυλῆς.

Ἀλλ' ὅμως μεταξὺ τῆς μαγείας, οὕτω νοουμένης, καὶ τῆς θρησκείας ὑφίσταται καὶ οὐσιώδης τις διαφορά. Ἐν μὲν τῇ θρησκείᾳ δηλαδὴ ἡ ἀνωτέρα δύναμις πιστεύεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προσωπική, ἐνῷ ἐν τῇ μαγείᾳ πρόκειται περὶ ἀπροσώπου δυνάμεως· διὰ τοῦτο ἐλλείπει ἀπ' αὐτῆς ἡ βαθεῖα ἐσωτερικότης, ἀντ' αὐτῆς δὲ προέχει ὁ φόβος. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ ὅλον σύστημα τῆς μαγείας προσλαμβάνει τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀποκλειστικῆς ἀμύνης κατὰ τῶν ἀπειλούντων δεινῶν καὶ καταντᾷ πολλάκις εἰς ψυχρότητα πρὸς τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν καὶ ἀποξένωσιν ἀπ' αὐτῆς. Ἔπειτα, ἐν τῇ μαγείᾳ συνυπονοεῖται καὶ ἐξαναγκασμός τις τῆς ὑπερφυσικῆς δυνάμεως πρὸς βοήθειαν, ἂν καὶ ἐν τῷ βάθει τῆς συνειδήσεως συνυπάρχουσι παραστάσεις καθαρῶς θρησκευτικαί, συνοδευόμεναι πρὸς γνησίως θρησκευτικὰ βιώματα. Ὅταν ἡ πρὸς ἐξαναγκασμὸν διάθεσις αὕτη ἐνισχυθῇ, ἡ μαγεία προσλαμβάνει τὴν μηχανικὴν ἐκείνην καὶ γυμνὴν παντὸς θρησκευτικοῦ περιεχομένου μορφήν, ἥτις χρησιμεύει πρὸς πλήρωσιν ἐγωϊστικῶν πόθων καὶ τὴν ὁποίαν νοοῦμεν συνήθως ὁσάκις ὁμιλοῦμεν περὶ μαγείας. Ἀπὸ κοινωνικοῦ, ὡς εἰπεῖν, θεσμοῦ μεταβάλλεται εἰς ἀντικοινωνικόν, τὸ δὲ δέος ἔναντι τῆς ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, ὅπερ εἶναι παρὸν ἐν τῇ μαγικῇ πράξει, οἵαν ἐχαρακτηρίσαμεν αὐτὴν ἀνωτέρω, ὑποχωρεῖ καὶ ἐξαφανίζεται πολλάκις ἐντελῶς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μαγεία, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἦτο μία, ἔστω καὶ ἡ κατωτάτη, μορφή, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησε τὸ σκοτεινὸν θρησκευτικὸν συναίσθημα τῶν πρωτογενῶν, ὅπως δημιουργήσῃ δι' αὐτῆς σχέσιν τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν, συνεμεταβάλλει ὅλως διόλου τὴν φύσιν αὐτῆς, συνεπείᾳ δὲ τούτου ἐπέρχεται ἀντίθεσις πρὸς τὴν θρησκείαν, ἥτις ἐξικνεῖται σὺν τῷ χρόνῳ εἰς ἀδιάλλακτον ἐχθρότητα.

Ἡ μορφὴ αὕτη τῆς μαγείας διατηρεῖται διὰ μέσου τῶν αἰώνων εἰς πάντας τοὺς λαούς, προσλαμβάνουσα ἐνίοτε μεθοδικὸν καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, ὡς λ. χ. ἐν τῇ ἀστρολογικῇ δεισιδαιμονίᾳ τῶν Βαβυλωνίων, ἑδραιουμένη ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς καθολικῆς συμπαθείας καὶ συνδυαζομένη πρὸς ἑρμηνείαν ὀνείρων, πρὸς ἐξορκισμοὺς κ. τ. τ. Δείγματα αὐτῆς κατέχομεν πλεῖστα ὅσα, ἰδίᾳ ἐν τοῖς μαγικοῖς παπύροις τῆς Αἰγύπτου. Λίαν χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Dieterich δημοσιευθεὶς μαγικὸς πάπυρος, ἐν τῷ ὁποίῳ καταφαίνεται σαφῶς ἡ φύσις καὶ οἱ σκοποὶ τῆς μαγείας ταύτης. Ὁ πάπυρος οὗτος, ὃν ἐσφαλμένως ἐχαρακτήρισεν ὁ σοφὸς οὗτος θρησκειολόγος ὡς λειτουργίαν τοῦ Μίθρα, ἐγράφη ἵνα χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ἑκάστοτε κλῆσιν καὶ δέ-

Digitized by Google

σμευσιν καὶ τὸν ἐξαναγκασμὸν τοῦ θεοῦ ἢ τῶν θεῶν τῶν δυναμένων νὰ βοηθήσωσι τῷ ποιουμένῳ χρῆσιν τῶν ἐν αὐτῷ μαγικῶν συνταγῶν πρὸς τὰς χρείας αὐτοῦ. Ὡρισμέναι τελεστικαὶ πράξεις, συριγμοὶ καὶ ποππυσμοί, νηστεῖαι καὶ γνῶσις τοῦ ἀληθινοῦ καὶ αὐθεντικοῦ ὀνόματος, ἤρκουν πρὸς τὴν βίᾳ προσαγωγὴν οὐ μόνον τῶν κατωτέρων θεῶν ἢ δαιμόνων. οἷον τῶν ὡρογενῶν, τῶν ἡμερησίων, τῶν ἐφεβδοματικῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑψίστου θεοῦ, τοῦ δαίμονος δαιμόνων, ὅστις δύναται νὰ πληροφορήσῃ «περὶ ἄστρου καὶ ποῖός ἐστιν ὁ σὸς δαίμων καὶ ὁ ὡροσκόπος καὶ ποῦ ζήσῃ καὶ ποῦ ἀποθάνῃ σύ. Ἐὰν δέ τι φαῦλον ἀκούσῃς μὴ κλαύσῃς, ἀλλ' ἐρώτα, ἵνα αὐτὸς ἀπαλείψῃ ἢ μεθοδεύσῃ δύναται γὰρ πάντα ὁ θεὸς οὗτος». Ἀλλὰ μόνον κατὰ διαταγὴν τοῦ προσκαλοῦντος καὶ ἀναγκάζοντος αὐτόν, ἐφ' ὅσον οὗτος γνωρίζει τὴν «τοῦ ἑπταγράμματος ὑπόδειξιν καὶ τὸν λόγον, ᾧ ὑπακούει ὁ θεός».

Ἐν τῷ αὐτῷ παπύρῳ ἀναγινώσκομεν καὶ τὰς διαφόρους συνταγάς, ὧν ἡ ἀκριβὴς ἐκτέλεσις καθίστησι δυνατὴν τὴν ἴασιν ἀσθενειῶν, τὴν ἐξέλασιν δαιμονίων, τὴν τέλεσιν θαυμάτων καὶ τὴν πλήρωσιν παντὸς καθόλου ἐπιθυμητοῦ. Τὸ δραστικώτατον τμῆμα τοῦ παπύρου εἶναι ὁ ἱερὸς λόγος ἢ ἡ κοσμοποιία, οὗ προηγεῖται ἡ μελέτη καὶ ἕπονται αἱ χρεῖαι. Ὁ ἱερὸς λόγος ἐγένετο βάσις καὶ ἀπαρχὴ τῆς τοιαύτης μαγείας· διηγοῦντο δηλαδὴ μῦθον περὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν θεῶν, οἵτινες ὤφειλον νὰ τελέσουν καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει μεγάλα καὶ θαυμαστά, ὡς ἐτέλεσαν αὐτά ποτε κατὰ τὸν μῦθον. Οὕτως ὁ Αἰγύπτιος μάγος ἐθεράπευε τὸ δῆγμα τοῦ ὄφεως διηγούμενος μακρὸν μῦθον, ἐν ᾧ παρίσταται ὁ Ρᾶ θεραπευόμενος ἐκ τοῦ δήγματος τούτου ὑπὸ τῆς Ἴσιδος. Τῷ ἱερῷ λόγῳ ἐχρῶντο καὶ οἱ Πέρσαι πρὸς τὴν μαγείαν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος, ὅστις καλεῖ αὐτὸν θεογονίαν. Ὡσαύτως οἱ Ἐσσαῖοι καὶ καθόλου οἱ Ἑβραῖοι, οἵτινες ἤσκουν μεγάλως τὴν μαγείαν, ὡς φαίνεται μάλιστα ἐκ τῶν ἱστορουμένων περὶ τὸν Σολομῶντα καὶ ἐκ τοῦ Ἰωσήπου. Ἡ ἄσκησις τῆς μαγείας ταύτης δὲν ἦτο ξένη καὶ εἰς τοὺς Ὀρφικούς, οἵτινες ἐγίνωσκον καθαρμοὺς καὶ τελετὰς καὶ λύσεις καὶ ἀποτροπιασμούς. Οὐ μόνον δὲ οὗτοι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία καθόλου γινώσκει τάς τε ἐμπτώσεις καὶ τοὺς καθαρμοὺς καὶ ἐξορκισμούς. Ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως δὲ τῆς μαγείας εἶναι πιθανὸν ὅτι ἔλαβον καὶ οἱ γνωστικοὶ τὸ ὄνομα, καθ' ὅσον ἡ περὶ ταύτην σοφία ἐκαλεῖτο καὶ γνῶσις. Διὰ τῆς γνώσεως τοῦ ὀνόματος πιστεύουσιν ὅτι ἐξαναγκάζονται οἱ ἄρχοντες εἰς ἄδειαν πρὸς ἐλευθέραν διὰ τῶν οὐρανίων σταθμῶν δίοδον. Κατὰ τὸν Ἱππόλυτον ἡ πᾶσα λατρεία καὶ διδασκαλία τῶν γνωστικῶν εἶναι ἡ μαγεία, δι' ἧς καὶ τῆς ἀθανασίας τυγχάνουσιν. Ὡς κάτοχοι τῶν μαγικῶν τεχνῶν δύνανται νὰ ἐξαναγκάσουν δι' αὐτῶν τὸν θεὸν εἰς πλήρωσιν πασῶν αὐτῶν τῶν εὐχῶν. Τῆς δεισιδαιμονίας δὲ ταύτης δὲν ἦσαν μόνον οἱ λαοὶ δοῦλοι, ἀλλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ φιλόσοφοι ἐπίστευον εἰς αὐτήν. Ἐξ αἰγυπτιακοῦ παπύρου μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἀδριανὸς θαυμάσας τὸν «προφήτην» Παχράτην, φανερώσαντα εἰς αὐτὸν ἐν Ἡλιουπόλει τὴν ἑαυτοῦ τέχνην, «διπλᾶ ὀψώνια αὐτῷ ἐκέλευσε δίδοσθαι».

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ μαγεία, τὴν ὁποίαν ἐχαρακτηρίσαμεν ὡς μίαν τῶν πρωταρχικῶν μορφῶν τῆς θρησκείας τῶν ἀγρίων λαῶν ἐπιζῇ διὰ μέσου τῶν αἰώνων, οὐχὶ βεβαίως ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς μορφῇ, οὔτε ὡς ὅλον, ἀλλ' ὡς διάθεσις καὶ ὡς προϋπόθεσις ὅλων ἐκείνων τῶν φαινομένων, ἰδίᾳ τῶν κεκτημένων μυστικοπαθῆ χαρακτῆρα, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐμφανίζεται ἡ πίστις εἰς ἄμεσόν τινα ἐπαφὴν πρὸς τὴν ὑπεραισθητὴν δύναμιν, κατορθουμένην διὰ διαφόρων τελετῶν καὶ ἄλλων τεχνητῶν μέσων. Ἀναφέρομεν χάριν παραδείγματος τὸν θρησκευτικὸν χαρακτῆρα τῶν δερβισῶν, τὴν διὰ τῆς μουσικῆς ἐπιδιωκομένην θρησκευτικὴν ἔκστασιν, τὴν ἐλαφρὰν μέθην τῶν μυστικοπαθῶν θρησκευτικῶν τῆς Περσίας, δι' ἧς πιστεύουσιν ὅτι μετατίθενται εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν δύναμιν κ. ἄ. τ. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μαγείας ὑποκρύπτετα ἤδη ἐν τῇ θρησκείᾳ τῶν ἀγρίων ἡ ἀρχαιοτέρα ἀπόδειξις τῆς πραγματικότητος τοῦ πνεύματος καὶ αἱ πρῶται ἀρχαὶ ἰδανικῆς ἑρμηνείας τοῦ κόσμου, ὁ σπόρος τῆς μεταφυσικῆς καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν δημιουργικὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος, ἐφ' ὅσον ἐν αὐτῇ γίνεται αἰσθητὴ ἡ ὑπερβάλλουσα δύναμις τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἰδέας, τὴν ὁποίαν πιστεύει ὡς ἰδίαν ὑπόστασιν κεκτημένην ἕνεκα τῶν ἀπτῶν ἐνεργημάτων αὐτῆς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς μαγικῆς πράξεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hauer*, Die Religionen, Ihr Werden, Ihr Sinn, Ihre Wahrheit (τόμ. Α', 1923), — *Cumont*, Les religions orientales dans l'empire romaine (1909). — Ἱστορίαι θρησκευμάτων *Bertholet*, *Orelli* καὶ *Réville*. — *Frazer*, The golden Bough (1890). — *Andrew Lang*, Magic and Religion (1901). — *Hubert* καὶ *Mauss*, Esquisse d'une théorie générale de la magie (1904). — *Saintyves*, La force magique (1914). — *Beth*, Religion und magic beiden Naturvölkern, β' ἔκδ. (1928).

Ν. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

—[*Ἐγκυκλ.*] Τὴν *μαγείαν* ἀποτελοῦν τὸ σύνολον τῶν πράξεων καὶ τῶν λόγων, διὰ τῶν ὁποίων πιστεύεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν, κατὰ τρόπον μυστηριώδη, αἱ φανεραὶ καὶ ἀφανεῖς δυνάμεις τῆς φύσεως πρὸς ἐπίτευξιν ἑνὸς ὡρισμένου σκοποῦ, ὅστις συνήθως ἀποβλέπει ἢ εἰς ἀποτροπὴν κακῶν καὶ πρόκλησιν ἀγαθῶν ἢ εἰς πρόκλησιν κακοῦ εἰς βάρος τρίτου τινὸς προσώπου. Ἀναλόγως τῶν μεθόδων, τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖ ἡ μαγεία, διεκρίθη ὑπὸ διαφόρων ἐρευνητῶν εἰς κατηγορίας, ἄλλας ὑπ' ἄλλων.

Κατὰ τὸν Ἄγγλον ἐθνολόγον Frazer, τὸν συγγραφέα τοῦ «Χρυσοῦ κλάδου» («The golden bough» τ. Α' σ. 52—54, 220, 221, Λονδῖνον 1911), δύο κυρίως εἴδη μαγείας ὑπάρχουσιν: ἡ *ὁμοιοπαθητικὴ* (ἢ *μιμητικὴ* ἢ κατ' ἄλλους *ἀναλογική*) καὶ ἡ *ἐξ ἐπαφῆς*. Τὸ πρῶτον ὀφείλεται εἰς τὴν ἔμφυτον τῷ ἀνθρώπῳ πεποίθησιν, καθ' ἣν δύναται μιμούμενος πρᾶξίν τινα νὰ προκαλέσῃ ταύτην ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ πληρότητι, ὅτι δύναται π.χ. χύνων ὕδωρ νὰ προκαλέσῃ βροχὴν ἢ κακοποιῶν ὁμοίωμα ἀνθρώπου νὰ προξενήσῃ κακὸν εἰς ἐκεῖνον, οὗ τὸ ὁμοίωμα κλπ. Τὸ δεύτερον εἶδος ὀφείλεται εἰς τὴν παναρχαίαν δοξασίαν, καθ' ἣν τὰ ἀνήκοντα εἴς τινα ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον τῆς προσωπικότητός του τμῆμα καὶ ἐξακολουθοῦν ν' ἀλληλοεπιδρῶνται καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὅτι ἑπομένως πρόκλησις ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ εἴς τινα δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἐμμέσως διὰ προκλήσεως ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ εἰς ἀντικείμενόν τι ἀνῆκον εἰς αὐτόν, οἷον εἰς ἔνδυμα, τρίχας τῆς κεφαλῆς, ὄνυχας κλπ. Ἡ διαίρεσις αὕτη, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν δίδει κατηγορίας ἀπαντώσας πάντοτε καὶ ἀπολύτως μεμονωμένας, ἔχει καὶ τὸ μειονέκτημα ὅτι στηρίζεται ἐπὶ ὅλως ἐξωτερικῶν ἐκδηλώσεων τῶν μαγικῶν πράξεων.

Κατὰ τὸν Wundt «Völkerpsychologie» τόμ. Δ', Ε', ΣΤ' Λειψία 1915, καὶ «Elements der Völkerpsychologie» σελ. 75 κτλ Λειψία 1912), ἡ μαγεία πρέπει νὰ διακριθῇ εἰς *ἄμεσον*, καθ' ἣν ἀμέσως ψυχή τις ἐνεργεῖ ἐπὶ ἄλλης, ἄνευ μεσολαβήσεως ἄλλων μέσων, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν βασκανίαν, καὶ εἰς *ἔμμεσον*, καθ' ἣν ἐξασκεῖται μαγικὴ ἐνέργεια ἐκ μέρους τινὸς ἐπὶ ἄλλου διὰ μεσολαβήσεως πράξεων μαγικῶν. Ἡ ἔμμεσος μαγεία δέον νὰ διακριθῇ εἰς *συμβολικήν*, καθ' ἣν ἡ ἐπιθυμητὴ ἐνέργεια ἀναπαρίσταται μιμητικῶς (ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ὁμοιοπαθητικὴν τοῦ Frazer) καὶ εἰς *ἔντεχνον*, καθ' ἣν γίνονται πάλιν μιμητικαὶ πράξεις ἢ πράξεις ἀμέσου μαγείας, ἀλλ' αὗται ἔχουν χάσει τὴν ἔννοιαν ταύτην καὶ ἐθεωρήθησαν αὐτοδύναμοι καὶ αὐτάρκεις. Πλὴν τῶν δύο τούτων κυριωτέρων διαιρέσεων, ὧν συμφωνοτέρα πρὸς τὰ πράγματα εἶναι ἡ τοῦ Wundt, ἐπροτάθησαν καὶ πολλαὶ ἄλλαι, ἀλλ' οὐδεμία ἐπεκράτησε καὶ ἔλυσε τὸ ζήτημα.

Ἡ μαγεία ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν πανανθρώπινον καὶ παναρχαίαν, συνεχιζομένην ἀνελλιπῶς μέχρι σήμερον. Ἀπαντᾷ εἰς ὅλους τοὺς λαούς, εἰς ὅλα τὰ στάδια τοῦ πολιτισμοῦ των καὶ εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Εἰς αὐτὴν ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ πιστεύουν καὶ νὰ καταφεύγουν οἱ λαοὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καλῶν ἢ κακῶν πόθων των. Ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλλιέργησε περισσότερον πάντων τὴν μαγείαν, φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ περσικός. Ἐν *Περσίᾳ* ἡ πίστις εἰς πνεύματα ἐμψυχοῦντα ὁλόκληρον τὴν φύσιν ἔλαβε δογματικωτέραν καὶ ἀκριβεστέραν μορφὴν ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος, καὶ διὰ τοῦτο ἐδῶ, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν, ἀνεπτύχθη τὸ τυπικόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιστεύετο ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ κατασστοῦν τὰ πνεύματα ταῦτα εὐμενῆ. Εἰς τοὺς Πέρσας ὀφείλεται καὶ τὸ ὄνομα *μάγος* (βλ. λ.). Μάγοι ἐπίσης ἦσαν καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς *Αἰγύπτου*, οἱ ὁποῖοι μάλιστα κατώρθωσαν ν' αὐξήσουν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν μαγείαν. Ἐνῷ οἱ μάγοι τῆς Περσίας δὲν εἶχον δύναμιν εἰμὴ μόνον ἐπὶ τῶν πνευμάτων τοῦ κακοῦ καὶ περιωρίζοντο εἰς θρησκευτικὰς παρακλήσεις τῶν πνευμάτων τοῦ καλοῦ, οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς ἰσχυρίζοντο ὅτι ἠδύναντο νὰ ὑποτάσσουν ὅλας τὰς θεότητας. Ὄντες κυρίως γόητες, ἐχρησιμοποίουν διαφόρους ἐπῳδάς, εἰς τὰς ὁποίας ἀπέδιδον μυστηριώδη δύναμιν. Τόσον οἱ Πέρσαι, ὅσον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς ἦσαν θαυματουργοί, διότι ἔπραττον ἔργα καταπληκτικὰ διὰ τὸ πλῆθος, ἢ χρησιμοποιοῦντες ἀπάτας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐφυεῖς, ἢ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας κατεῖχεν ἀποκλειστικῶς ἕκαστος των.

Ἐν *Ἑλλάδι* οὐδέποτε ἡ μαγεία ἔλαβε χαρακτῆρα ἐπίσημον καὶ ἱερατικόν, καὶ ἔκειτο ἔξω τῆς γενικῆς θεογονίας, ἀπευθυνομένη εἰς πνεύματα ξενικά, ἐπείσακτα καὶ κάπως ἡμιεπίσημα. Ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν θεοτήτων μόνη ἡ Ἑκάτη εἶχε λατρείαν μαγικήν. Αἱ μυθολογικαὶ παραδόσεις περὶ τῆς Κίρκης, θυγατρὸς τοῦ Ἡλίου, ἡ ὁποία μετέβαλε τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσέως εἰς χοίρους, περὶ τῆς Μηδείας, ἡ ὁποία κατεῖχε φάρμακα διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῶν γερόντων καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ δύο πτερωτῶν δρακόντων, περὶ τῆς Ἀγαμήδης, τῆς Πασιφάης, τῶν Τελχίνων, τῶν Κορυβάντων καὶ τῶν Κουρήτων, δεικνύουσι παλαιὰν γνῶσιν τῆς μαγείας. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους οἱ μάγοι ἰσχυρίζοντο ἐν Ἑλλάδι ὅτι εἶχον τὴν δύναμιν νὰ καταβιβάζωσι τὴν σελήνην ἐπὶ τῆς γῆς, νὰ προκαλοῦν ἔκλειψιν ἡλίου, κακοκαιρίαν ἢ εὐδίαν, βροχὴν ἢ ξηρασίαν, εὐφορίαν ἢ ἀφορίαν τῆς γῆς κλπ., νὰ θεραπεύουν πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν καὶ ἰδίως τὴν ἐπιληψίαν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς κατ' ἐξοχὴν δαιμονικήν, νὰ καθαίρουν τὰ ἐναγῆ κλπ. Ἐν τούτοις, μέχρι τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, φαίνεται ὅτι ἡ μαγεία οὐδέποτε κατέλαβε τὴν ἐξέχουσαν θέσιν, ἣν εἶχεν ἐν Ἀνατολῇ, παραμείνασα ὑπὸ μορφὴν ἁπλῶς λαϊκῆς δεισιδαιμονίας. Κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς ὅμως χρόνους, ὁπότε συνετελέσθη μεγάλη καὶ γόνιμος μεῖξις ἰδεῶν ἑλληνικῶν μετ' ἀνατολικῶν, ἡ μαγεία ἀπέκτησεν εὐρεῖαν διάδοσιν. Μάγοι πολυάριθμοι καὶ ποικιλώνυμοι (ἀγύρται, ἀπομακταί, βωμολόχοι, ἰατρομάντεις, καθαρταί, φαρμακομάντεις κλπ.) συνοδευόμενοι ὑπὸ γυναικῶν μαγισσῶν ἢ βοηθῶν καὶ ἀφορμώμενοι ἐκ Θεσσαλίας κυρίως, ἥτις ἐθεωρεῖτο ἡ κατ' ἐξοχὴν κοιτίς των, περιέτρεχον τὰς πόλεις καὶ ἐξηπάτων τοὺς ἁπλοϊκούς. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ μαγεία ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ ἐπιστημονικοφανῆ χαρακτῆρα καὶ νὰ ἐξελίσσεται εἰς ἀπόκρυφον ἐπιστήμην, υἱοθετηθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων τῆς περιόδου ταύτης τῆς καταπτώσεως καὶ ἀναμειχθεῖσα μετὰ πλήθους ἀνομοιογενοῦς θρησκευτικῶν, ἀστρολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν δοξασιῶν. Ὁ περιφημότερος ἐκ τῶν μάγων τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς, ὅστις καὶ ἐπιστεύθη ὡς θαυματουργός.

Οἱ *Ρωμαῖοι* παρέλαβον τὴν μαγείαν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐρχόμενοι ἐξ Αἰγύπτου κυρίως οἱ μάγοι, διέτρεχον τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀπέλαυον σημαντικῆς ἐκτιμήσεως. Ἀπέδιδον εἰς αὐτοὺς οἱ ἀφελεῖς θαυμασίας ἰδιότητας, πιστεύοντες ὅτι ἠδύναντο διὰ καταλλήλων ἐπῳδῶν καὶ παρασκευασμάτων νὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωὴν τοὺς νεκρούς, νὰ μεταφέρουν ἀπό τινος τόπου εἰς ἄλλον οἰκοδομήματα κλπ. Ἡ Δωδεκάδελτος μαρτυρεῖ περὶ τῆς γενικῆς πίστεως εἰς τὴν δύναμιν τῶν μάγων καὶ τιμωρεῖ ρητῶς τὰς πράξεις των. Ἡ ἄγνοια τῆς ἱερογλυφικῆς γραφῆς, συνδυασμένη μὲ τὴν κυκλοφοροῦσαν φήμην περὶ βαθύτητος καὶ ἀρχαιότητος τῶν αἰγυπτιακῶν δοξασιῶν καὶ θεωριῶν, ἔδιδεν εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸν χαρακτῆρα πατρίδος τοῦ μυστηρίου καὶ καθίστα τὴν γλῶσσάν της προνομιοῦχον γλῶσσαν τῶν ἐπῳδῶν καὶ τῆς γοητείας. Ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὰς παντοειδεῖς πνευματικὰς καὶ ὑλικὰς ἀνάγκας τοῦ κοινοῦ, ἀνελάμβανον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἔργον τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα καὶ ἀντεποιοῦντο τοιουτοτρόπως τῶν δικαιωμάτων τῶν μάντεων, τῶν ἀστρολόγων καὶ τῶν οἰωνοσκόπων, μετὰ τῶν ὁποίων συνεχέοντο πολλάκις. Τὰ χρονικὰ τῆς Ρώμης ἀναφέρουν μέγαν ἀριθμὸν παραδειγμάτων προγραφῆς, φυλακίσεως καὶ θανατώσεως μάγων. Ἐπὶ Τιβερίου, 4.000 ἀπελεύθεροι μετεφέρθησαν, καταδικασθέντες ἐπὶ μαγείᾳ, εἰς τὴν Σαρδηνίαν. Οἱ αὐτοκράτορες κατεδίωκον μετὰ μεγάλης σκληρότητος τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν μαγείαν καὶ τὴν ἀστρολογίαν, διότι τοὺς ἐθεώρουν ὡς ἐπικινδύνους ἀντιπάλους, παραλλήλως ὅμως ἐτίμων καὶ ἀντήμειβον ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτούς.

Οἱ *Ἑβραῖοι*, καὶ ὅλοι ἐν γένει οἱ σημιτικοὶ λαοί, εἶχον ἐπιδοθῆ ἐντόνως εἰς τὴν μαγείαν. Παρ' αὐτῶν ἐδιδάχθησαν καὶ οἱ *Ἄραβες* τὴν ἀπόκρυφον ταύτην ἐπιστήμην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωσαν τὴν ὁριστικὴν μορφήν, ὑφ' ἣν αὕτη εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ παρέμεινε καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα. Ἡ μαγεία τοῦ μεσαίωνος, ὑφ' ὅλας της τὰς μορφάς, ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ἀλχημείας, ἔχει ὅλα τὰ ἴχνη τῆς ἀνατολικῆς της προελεύσεως. Αἱ δοξασίαι αὗται παρέμειναν βαθύτατα ἐρριζωμέναι εἰς τὸ πνεῦμα τῶν μουσουλμανικῶν λαῶν. Διὰ τοὺς Μουσουλμάνους ἡ μαγεία ἔχει ὡς πρακτικὸν σκοπὸν τὴν γνῶσιν τῶν μυστικῶν πραγμάτων, τὴν μετατροπὴν τῶν μετάλλων, τὴν μάντευσιν τοῦ μέλλοντος, τὴν ἐπίτευξιν κατοχῆς προσώπου ἢ πράγματος ἐπιθυμητοῦ, θεραπεύει πάσας τὰς ἀσθενείας, παρέχει τὰ μέσα ἐκδικήσεως ἑνὸς ἐχθροῦ, ὑποτάσσει τὰ πνεύματα καὶ τὰ καθιστάνει ἐκτελεστὰς τῶν πόθων τοῦ μάγου.

Οἱ *Μουσουλμᾶνοι* πιστεύουν εἰς δύο εἰδῶν μαγείας. Ἡ πρώτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν εἰδικῶν ἰδιοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀπονέμονται εἰς ὡρισμένα ὀνόματα τοῦ θεοῦ καὶ χωρία τοῦ «Κορανίου» καὶ εἰς ὑπερφυσικὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου τῶν πνευμάτων, τῶν τζίν, τῶν τελωνίων, τῶν ἀγγέλων κλπ., δύναται δὲ νὰ εἶναι ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν χρησιμοποιεῖται, θεία ἢ διαβολική. Ἡ θεία μαγεία ἀσκεῖται ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ εἰμὴ θεμιτοὺς σκοπούς. Εἶναι μᾶλλον εἶδος μυστικισμοῦ ἢ μαγικῆς ἐπιστήμης, στηριζομένου ἐπὶ τῆς πλήρους γνώσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ, ἐπὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀριθμῶν, ἐπὶ τοῦ μυστηριώδους καὶ ἱερογλυφικοῦ συνδυασμοῦ ὡρισμένων εἰκόνων κ.λ.π. Ἡ διαβολικὴ μαγεία ἔχει ὡς σφαῖραν δράσεώς της τὸν ὑπερφυσικὸν καὶ ἄπειρον κόσμον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κινοῦνται τὰ τζίνια, οἱ σεϊτάνηδες, οἱ ἀφρὶτ κλπ. Ὁ προφήτης καὶ ὅλοι οἱ

Digitized by Google

καλοὶ Μουσουλμᾶνοι ἀποδοκιμάζουν τὴν ἐγκληματικὴν ταύτην ἐπιστήμην καὶ τοὺς ἀσκοῦντας αὐτήν. Περιλαμβάνει τὴν γοητείαν, τὰς μεταμορφώσεις τῇ βοηθείᾳ ραντισμῶν καὶ ὡρισμένων τύπων, τοὺς καταδέσμους κλπ., τῶν ὁποίων εὑρίσκει τις περίεργα παραδείγματα εἰς τὰς «Χιλίας καὶ μίαν νύκτας». Ἡ βασκανία κατέχει ἐπίσης σημαντικὴν θέσιν· αὐτὸς ἀκόμη ὁ Μωάμεθ ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς καὶ τῆς ἀποδίδει τρομακτικὰ ἀποτελέσματα. Ἡ διαβολικὴ μαγεία περιλαμβάνει ἐπίσης τὴν μαντείαν, ἥτις ὅμως δὲν καταλέγεται ὑφ' ὅλων τῶν Μουσουλμάνων μεταξὺ τῶν ἀπηγορευμένων καὶ ἀθεμίτων ἐπιστημῶν. Ἡ δευτέρα μαγεία παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις περιλαμβάνει τὰς φυσικὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ὑλικὰς ψευδαισθήσεις. Ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῶν ἀληθῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι τῆς ἀποδίδουν τρομερὰ ἀποτελέσματα. Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὑπάγονται: ἡ γνῶσις τῶν φυσικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται πρὸς ὄφελος τοῦ μάγου, αἱ διὰ δόλου ἐπιτυγχανόμεναι ψευδαισθήσεις, τὰ ὁράματα, αἱ παραισθήσεις κλπ. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μαγείας ἐγέννησε τὴν ἀλχημείαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἀπόπειραν τοῦ ἀνθρώπου ὅπως εἰσδύσῃ εἰς τὰ μυστικὰ τῆς φύσεως.

Ἡ *χριστιανικὴ* θρησκεία εὗρεν ὅλα τὰ ἔθνη βαθύτατα πεπεισμένα διὰ τὴν ὕπαρξιν ὑπερφυσικῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα διῄρουν γενικῶς, κατὰ μίμησιν τῶν Περσῶν, εἰς καλὰ καὶ κακὰ πνεύματα, ἀντὶ δὲ νὰ καταστρέψῃ τὰς κρατούσας δεισιδαιμονίας τὰς υἱοθέτησε. Τὰ καλὰ πνεύματα μετεβλήθησαν εἰς ἀγγέλους, καὶ τὰ κακὰ εἰς δαίμονας, ἐν οἷς οἱ Χριστιανοὶ περιέλαβον ὅλους τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικούς, ρωμαϊκούς, περσικούς, αἰγυπτιακοὺς κλπ. θεούς. Τὰ εὐνοϊκὰ φαινόμενα ἀπεδόθησαν εἰς τοὺς ἀγγέλους, τὰ δὲ ἐπιβλαβῆ ἢ τρομακτικὰ εἰς τοὺς δαίμονας. Ἡ Ἐκκλησία ἠρνήθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰ κακὰ πνεύματα καὶ κατεδίωξε τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τῆς μαγείας, τοῦ ὁποίου δὲν υἱοθέτησε τὰς ἐνεργείας. Ἀλλ' ἐνῷ κατεπολέμει τὸν πολυθεϊσμὸν καὶ τὴν μαγείαν, ἀφέθη νὰ ἐπηρεασθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης. Αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ τελεταὶ διὰ τὴν πρόκλησιν βροχῆς ἢ εὐδίας, αἱ ἀπευθυνόμεναι εἰς ὡρισμένον ἅγιον, διὰ τὴν θεραπείαν τῇ βοηθείᾳ ὡρισμένων τύπων, διὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἐγκυμοσύνης, τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μὲ τὰς θαυματουργούς των ἰδιότητας κλπ., προδίδουν ὄχι ὀλίγην ἐπίδρασιν τῶν μαγικῶν δεισιδαιμονικῶν ἀντιλήψεων, τὰς ὁποίας μᾶς ἐκληροδότησεν ἡ ἀρχαιότης. Τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, τὸ ἁγίασμα καὶ αἱ εἰκόνες ἀντικατέστησαν εἰς τὰ ὄμματα πολλῶν τὰς ἐπῳδούς, τὰ περίαπτα, κ.λ.π.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐξήλειψε τὴν μαγείαν· παρέλαβεν ἐξ αὐτῆς στοιχεῖά τινα καὶ τὴν ἄφησε πάλιν αὐτοτελῆ ἐπιστήμην, ὅπως ἦτο καὶ προηγουμένως. Ἐν Βυζαντίῳ ἐπίστευον καὶ ἠσχολοῦντο μὲ αὐτὴν οὐ μόνον ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρων τάξεων καὶ λόγιοι ἐπηρεασμένοι ὀψίμως ἐκ τῶν νεοπλατωνικῶν θεωριῶν. Ἐν τῇ Δύσει ἐπίσης ἡ μαγεία ἐξηκολούθησε καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα νὰ ἀσκῆται καὶ νὰ καλλιεργῆται ὡς ἀπόκρυφος φιλοσοφικὴ ἐπιστήμη καὶ νὰ προκαλῇ φοβερὰς καταδιώξεις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐχαρακτήριζεν ὡς μαγείαν ἢ αἵρεσιν κάθε ἀνακάλυψιν καὶ ἔκαιε τοὺς τολμῶντας νὰ διαμφισβητῶσι τὴν ἰδικήν της κοσμοθεωρίαν. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ μαγεία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται καὶ νὰ πιστεύεται εἰς τὰ λαϊκὰ κυρίως στρώματα. Περίαπτα, καρφώματα, δεσίματα, φίλτρα, ἐπῳδαί, κλπ. εὑρίσκονται καὶ σήμερον, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, εἰς ἡμερησίαν διάταξιν καὶ γεννοῦν ἐλπίδας ἢ τρομάζουν τοὺς ἁπλοϊκούς.

Θ. Π.

—*[Ἀποκρυφ.] Μαγεία*, συνταυτιζομένη ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτῆς ἐννοίᾳ μὲ τὴν ἀπόκρυφον ἐπιστήμην, εἶναι ἡ βαθεῖα γνῶσις τῶν ἀποκρύφων νόμων καὶ τῶν μυστικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ Μακροκόσμου καὶ τοῦ Μικροκόσμου, ὡς καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν νόμων ἢ τῶν δυνάμεων τούτων πρὸς ἐπίτευξιν ὡρισμένου σκοποῦ. Ὁ ἀληθὴς μάγος κατέχει τὴν πνευματικὴν ἐκείνην σοφίαν, δι' ἧς, ποιούμενος χρῆσιν τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας κατώρθωσε νὰ ἀναπτύξῃ κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς μυήσεώς του, καθίσταται ἱκανὸς νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῆς φύσεως, ἡ ὁποία οὕτως ἀποβαίνει ἡ ὑλικὴ σύμμαχος ἢ μᾶλλον ἡ εὐπειθὴς θεραπαινίς του. Κατὰ τὸν Κορνήλιον Ἀγρίππαν τοῦ Netterheim, σοφὸν τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος καὶ συγγραφέα τῆς «Ἀποκρύφου φιλοσοφίας», ὁ ὁποῖος διαιρεῖ τὴν μαγείαν εἰς *φυσικήν, οὐρανίαν* καὶ *θρησκευτικήν*, αὕτη μᾶς ἀνυψώνει ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς φύσεως εἰς τὴν γνῶσιν τῶν δυνάμεων τῶν προκαλουσῶν τὰ διάφορα φαινόμενα καὶ ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης ἀγόμεθα εἰς τὴν γνῶσιν τῆς πρωταρχικῆς αἰτίας, ἤτοι εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν γνῶσιν τοῦ θείου. Κατὰ τὴν H. P. Blavatsky («Isis Dévoilée») «ἅπαντα τὰ ἀντικείμενα τοῦ φυσικοῦ κόσμου πληροῦνται ὑπὸ κοινῆς ζωϊκῆς ἀρχῆς, ἐπὶ ταύτης δὲ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβληθῇ ἡ ἐπαρκῶς προπονηθεῖσα ἀνθρωπίνη θέλησις. Ὁ μύστης τῆς ἀποκρύφου ἐπιστήμης δύναται νὰ ἐνισχύσῃ τὰς κινήσεις τῶν εἰς τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ φυσικῶν δυνάμεων εἰς βαθμὸν ὑπερφυσικόν, αἱ πράξεις του ὅμως αὗται ἀντὶ νὰ παρεμποδίσουν τὸν ροῦν τῶν φυσικῶν νόμων, τοὐναντίον ὑποβοηθοῦν τούτους, παρέχουσαι τοὺς ἀναγκαίους ὅρους πρὸς ἐκδήλωσιν ἐντονωτέρας ζωϊκῆς ἐνεργείας. Ὁ ἴδιος εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν αἰσθήσεων καὶ νὰ ἀλλοιώσῃ τὰς συνθήκας τῶν φυσικῶν καὶ ἀστρικῶν σωμάτων τῶν ἄλλων μὴ μεμυημένων ἀτόμων. Πρὸς τούτοις δύναται νὰ διακυβερνήσῃ καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ πνεύματα τῶν στοιχείων (Elémentals), δὲν ἔχει ὅμως τὴν δύναμιν νὰ ἐξασκήσῃ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀθανάτου πνεύματος οὐδενὸς ζῶντος ἢ νεκροῦ ἀνθρωπίνου ὄντος, καθότι τὰ πνεύματα ταῦτα εἶναι σπινθῆρες τῆς θείας οὐσίας καὶ εἰς οὐδεμίαν ὑπόκεινται ἀλλοτρίαν ἐπιρροήν».

Ἡ παλαιὰ ἀπόκρυφος ὀνοματολογία τῶν δαιμονολόγων διαιρεῖ τὴν μαγείαν εἰς τέσσαρας κλάδους: 1) Τὴν *φυσικὴν* μαγείαν, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐπιτελεῖν ὡρισμένα ὁρατὰ θαύματα ἢ ὑπερφυσικὰς πράξεις, ὑπερβαινούσας τὸν κύκλον τῶν συνήθων φυσικῶν νόμων, καὶ τὰ ὁποῖα καθίστανται ἀντιληπτὰ καὶ ἑρμηνεύονται τῇ βοηθείᾳ βαθείας μελέτης τῶν φαινομένων τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ὁ Κορνήλιος Ἀγρίππας, δι' ὃν ἡ μαγεία εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη, ἀποδίδει εἰς τὴν φυσικὴν ταύτην μαγείαν τοσαύτην δύναμιν, ὥστε καὶ κατὰ τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μόνη ἀληθὴς μαγεία. Ὁ ἰησουΐτης Κίρχερ (ΙΖ΄ αἰών) ὀνομάζει τὴν μαγείαν ταύτην «γνῶσιν τῆς συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας τῶν πραγμάτων», ταύτης δὲ βαθεῖς γνῶσται ὑπῆρξαν ὁ Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος καὶ ὁ Ζωροάστρης. Εἰς τὴν μαγείαν ταύτην δέον νὰ ὑπαχθοῦν ὅλα τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης τῆς συγχρόνου μεταψυχικῆς. 2) Τὴν *μαθηματικὴν* μαγείαν ἢ τὴν βαθεῖαν γνῶσιν τῶν νόμων τῆς μηχανικῆς. 3) Τὴν *μαγείαν τῶν φαρμακευτῶν* ἢ *φαρμακομαγείαν* (magie empoisonneuse). Ἡ μαγεία αὕτη χρησιμοποιεῖ τὰ μαγικὰ βότανα, τὰ ἐρωτικὰ φίλτρα καὶ λοιπὰ μυστηριώδη φάρμακα. Εἰς τὸν κύκλον τοῦτον περιλαμβάνονται ἡ Κίρκη καὶ ἡ Μήδεια· καὶ 4) Τὴν *τελετουργικὴν* μαγείαν (magie cérémonielle), ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς τὴν *γοητείαν* ἢ *μαύρην μαγείαν*, ἥτις, διενεργουμένη πρὸς σκοποὺς ἐγωϊστικούς, παρέχει τὰ μέσα τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὰς ὀντότητας τοῦ κακοῦ τοῦ ἀοράτου κόσμου, ἤτοι τὰς λάρβας καὶ τὰ ὑποτυπώδη πνεύματα τῶν στοιχείων, καὶ τὴν *θεουργίαν* ἢ *λευκὴν μαγείαν*, τὴν εὐγενεστέραν πασῶν, ἀναγομένην μέχρι τοῦ βασιλέως τῶν Ἑβραίων Δαβίδ.

Ἐξ ὅλων τῶν μαγειῶν ἀρχαιοτέρα εἶναι ἡ μαύρη μαγεία, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀπόκρυφον παράδοσιν διέφθειρε τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἐπέφερε τὸν κατακλυσμόν, προκληθέντα, κατὰ τοὺς δαιμονογράφους, πρὸς καταστροφὴν καὶ ἐξαφάνισιν τῶν μάγων τοῦ γένους τῶν Ἀτλάντων.

Εἰς τὴν μαγείαν δέον νὰ κατατάξωμεν τὰ διάφορα εἴδη τῆς μαντικῆς (ἀριθμομαντεία, βοστρυχομαντεία, βοτανομαντεία, δαιμονομαντεία, ἰχθυομαντεία, καπνομαντεία, κατοπτρομαντεία, κληρομαντεία, κοσκινομαντεία, κυβομαντεία, λεκανομαντεία, λιβανομαντεία, λυχνομαντεία, μετεωροσκοπία, μυομαντεία, νεκρομαντεία, ὀνειρομαντεία, παρθενομαντεία, ραψῳδομαντεία κλπ.), τὴν ἀστρολογίαν, τὴν μαγγανείαν, τὸν ψυχισμόν, τὰς διαφόρους μορφὰς τῆς τελετουργικῆς μαγείας καὶ τῶν μαγικῶν ἐπικλήσεων, τὴν βασκανίαν, τὰς σαββαταίας συγκεντρώσεις (sabbats) τοῦ μεσαίωνος, τὰ μαγικὰ φίλτρα, τὰ περίαπτα (amulettes) κ. ἄ.

Σημαντικώτεροι ἐκ τῶν ἀσχοληθέντων ὁπωσδήποτε μὲ τὴν μαγείαν ὑπῆρξαν κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιότητα ὁ Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος, ὁ Ζωροάστρης, οἱ μάγοι τῆς Χαλδαίας, ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς καὶ ὁ Ἀπουλήϊος, κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ Μέγας καὶ Μικρὸς Ἀλβέρτος, ὁ Ἱερώνυμος Καρδᾶνος, ὁ Παράκελσος, ὁ Κορνήλιος Ἀγρίππας, ὁ Μιχ. Νοστραντέμους ὁ Πόρτα, ὁ Ἀθαν. Κίρχερ, ὁ Καλλιόστρος, ὁ Σβίντεμπογκ, ὁ Saint Martin, ὁ Eliphas Levy (Abbé Constant), ὁ βαρῶνος du Potet, ὁ Stanislas de Guaita, ὁ Sedir, ὁ Papus κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀπουληΐου*, Ἀπολογία (ἔκδ. Teubner 1910—1913). — *Φιλοστράτου* Βίος Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως.— *Henri Corneille Agrippa*, La Philosophie occulte (γαλλ. ἔκδ. *Chacornac* 1910). — *J. Wier*, De Lamiis liber (1577).— *J. B. Porta*, La Magie naturelle (1631). — *Athan. Kircher*, Ars Magna Lucis et Umbrae (1646).— *R. P. Placet*, La superstition du temps, reconnue aux talismans, figures astrales et statues fatales (1667).— *Baron du Potet*, La magie dévoilée (1852). — *Eliphas Levy*, Histoire de la Magie (1860). — *Τοῦ ἰδίου*, Dogme et Rituel de la Haute Magie (1861).—*Papus*, Traité méthodique de science occulte (1891). —*Τοῦ ἰδίου*, La Magie et l'Hypnose (1897).—*Jules Bois*, Le Satanisme et la Magie (1895). — *Sédir*, Les Miroirs magiques (1902) — *P. Saintyves*, La force magique (1910).— *M. Haven*, Le Maître Inconnu Cagliostro (1912) καὶ τὸ ἐκδιδόμενον περὶ μαγείας περιοδικὸν «Magische Blätter».

Η. Π. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ

Μάγειρα *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παράγει σταφίδα. Κάτ. (1928) 158.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παράγει σταφίδα. Κάτ. (1928) 184.

Χ. Δ.

μαγειρεῖον (τό)· κοιν. *μαγε(ι)ρειό*· ὁ τόπος ὅπου μαγειρεύουν, ἄλλως *κουζίνα*: «τὸ μαγειρεῖον τῆς οἰκίας,—τοῦ ξενοδοχείου»· || λαϊκώτερον ξενοδοχεῖον, συνήθως μετὰ οἰνοπωλείου, ἄλλως *οἰνομαγειρεῖον*.

—[ΕΓΚΥΚΛ.] Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον εἰδικὰ ἐξ ἀνασκαφῶν εὑρήματα καὶ συναφεῖς πληροφορίαι ἐξ ἀρχαίων κειμένων, εὔκολον θὰ ἦτο καὶ διὰ τοῦ συλλογισμοῦ μόνον νὰ συναγάγωμεν συμπεράσματα περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν οἱ ἄνθρωποι τῶν προϊστορικῶν χρόνων ἐχρησιμοποίουν τὸ πῦρ διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν τροφίμων των. Εἰς ἐποχὰς κατὰ τὰς ὁποίας ἡ δομικὴ ἦτο ἀκόμη ἄγνωστος, καὶ ἡ κεραμευτικὴ καὶ ἡ μεταλλοτεχνία ἐπίσης, δὲν ἦτο δυνατὸν τὰ κρέατα νὰ ψήνωνται ἄλλως, παρὰ μόνον ριπτόμενα ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἢ ἐκτιθέμενα εἰς αὐτὴν ἐπὶ περιστρεφομένων ὀβελῶν. Πράγματι δὲ τοιαύτης μορφῆς ἀποδεικνύονται ἐκ διαφόρων ἀρχαιολογικῶν τεκμηρίων αἱ μαγειρικαὶ ἑστίαι τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Τὰ ξύλα ἐκαίοντο ἐντὸς ἀβαθοῦς λάκκου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀφήνοντα ἐν τέλει ἀνημμένους ἄνθρακας, ἐπ' αὐτῶν δ' ἀπετίθετο τὸ πρὸς ὄπτησιν κρέας. Βραδύτερον, περὶ τοὺς λακκίσκους τούτους ἐστήνοντο δύο ἰσοϋψεῖς λίθοι, ὑποστηρίζοντες τοὺς περιστρεφομένους διὰ τῆς χειρὸς ὀβελούς.

Γοργὴ ὅμως ἐπηκολούθησεν ἡ ἐξέλιξις τοῦ μαγειρείου καὶ τῆς μαγειρικῆς τέχνης ἀφ' ἧς ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ τῶν πηλίνων σκευῶν. Χάρις εἰς αὐτὰ αἱ τροφαὶ ἠδύναντο ἐφεξῆς ὄχι μόνον νὰ ψήνωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ βράζωνται, εἶτα δὲ καὶ νὰ καρυκεύωνται. Τότε ἡ χύτρα ἐκρεμᾶτο ἀπὸ ὑψηλοῦ τρίποδος ὑπεράνω τῆς πυρᾶς, εἴτε ἐτοποθετεῖτο ἐγγύτερον πρὸς αὐτὴν ἐπὶ παραστάδων ἢ τρίποδος χθαμαλοῦ. Διεξήγετο δὲ ἡ ἀσχολία τῆς παρασκευῆς τῶν τροφίμων συνηθέστερον ἐν ὑπαίθρῳ, λόγῳ τῆς ἐνοχλήσεως τοῦ καπνοῦ, καὶ σπανιώτερον ἐντὸς τοῦ οἴκου, ἀλλ' οὐχὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τούτου διαμερίσματι. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐπὶ παραδείγματι τοῦ Ὁμήρου, καὶ εἰς τὰ μέγαρα ἀκόμη τῶν βασιλέων, τὰ κρέατα ἐψήνοντο ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς αἰθούσης τῶν συμποσίων ἐπὶ τῆς πυρᾶς τῆς μεγάλης ἑστίας τοῦ βάθους. Ἀπὸ τοῦ Ε΄ ἐν τούτοις π. Χ. αἰῶνος τὸ μαγειρεῖον ἀποτελεῖ ἐν Ἀθήναις χωριστὸν διαμέρισμα τοῦ οἴκου. Ὁ καπνὸς δὲν ἐκφεύγει πλέον, ὅπως εἰς τὸ ἐν Ἰθάκῃ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως, δι' ἁπλῆς ὀπῆς, ὑπαρχούσης ἐπὶ τῆς στέγης, ἀλλὰ διὰ κτιστῆς καπνοδόχου, μὴ διαφερούσης κατὰ πολὺ ἀπὸ τὰς σημερινάς. Εἶχε δὲ ἡ αἴθουσα τοῦ μαγειρείου θρησκευτικόν, οὕτως εἰπεῖν, χαρακτῆρα, λόγῳ τοῦ ὅτι ἐν αὐτῷ εὑρίσκετο ἡ «ἱερὰ» διὰ τοὺς Ἕλληνας ἑστία, καὶ πολὺ συχνὰ διεκοσμεῖτο διὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς προστάτιδος τοῦ οἴκου ὁμωνύμου θεᾶς.

Εἰς τὴν Ρώμην μόλις ἀπὸ τοῦ Γ΄ π. Χ. αἰῶνος ἤρχισε τὸ μαγειρεῖον ν' ἀποτελῇ ἴδιον αὐτοτελὲς διαμέρισμα. Εἶχε δὲ τοῦτο καὶ παρὰ Ρωμαίοις ἐπίσης, ὡς πληροφοροῦσιν ἡμᾶς τὰ διασωθέντα κείμενα καὶ τὰ ἀνασκαφέντα ἐρείπια τῆς Πομπηΐας, τὴν θέσιν ἱεροῦ τῆς Ἑστίας καὶ ἄλλων θεοτήτων. Τὰ ἴδια ἐρείπια τῆς Πομπηΐας διέσωσαν μέχρις ἡμῶν καὶ τὴν διάταξιν, καθ' ἣν κατεσκευάζοντο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὰ μαγειρεῖα, περιλαμβάνουσαν, παρεκτὸς τῆς ἑστίας, μίαν λεκάνην διὰ τὴν πλύσιν τῶν πινακίων (νεροχύτην), μετ' ὀχετοῦ διὰ τὴν ἀπαγωγὴν τῶν ἀκαθάρτων ὑδάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ τράπεζαν μαρμαρίνην διὰ τὴν κοπὴν τῶν κρεάτων καὶ τὰς ἄλλας προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας.

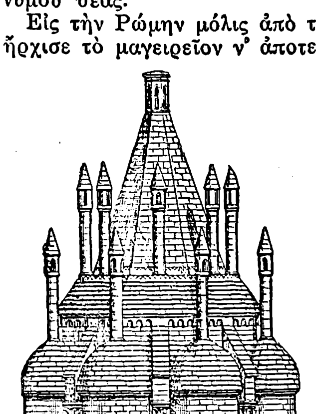

Τὸ μαγειρεῖον τῆς γυναικείας μονῆς τοῦ Fontevrault. [ΙΒ΄ αἰών.]

Κατὰ τὸν μεσαίωνα τὰ μαγειρεῖα κατεσκευάζοντο συνήθως ὑπὸ μορφὴν εὐρείας κυκλικῆς αἰθούσης, μὲ δύο ἢ πλειότερα θολωτὰ κοιλώματα ὑπεράνω τῶν ἑστιῶν· ἐξ ἑκάστου τῶν θόλων τῶν κοιλωμάτων, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ κεντρικοῦ θόλου τοῦ διαμερίσματος, ὑψοῦντο καπνοδόχοι διὰ τὴν ἔξοδον τοῦ καπνοῦ καὶ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ ἀέρος. Ὡς ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος μαγειρεῖον τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος ἀναφέρεται τὸ τοῦ γυναικείου μοναστηρίου τοῦ Fontevrault ἐν Γαλλίᾳ, περιλαμβάνον πέντε κοιλώματα, μετ' ἰσαρίθμων καπνοδόχων· ὁ

Digitized by Google

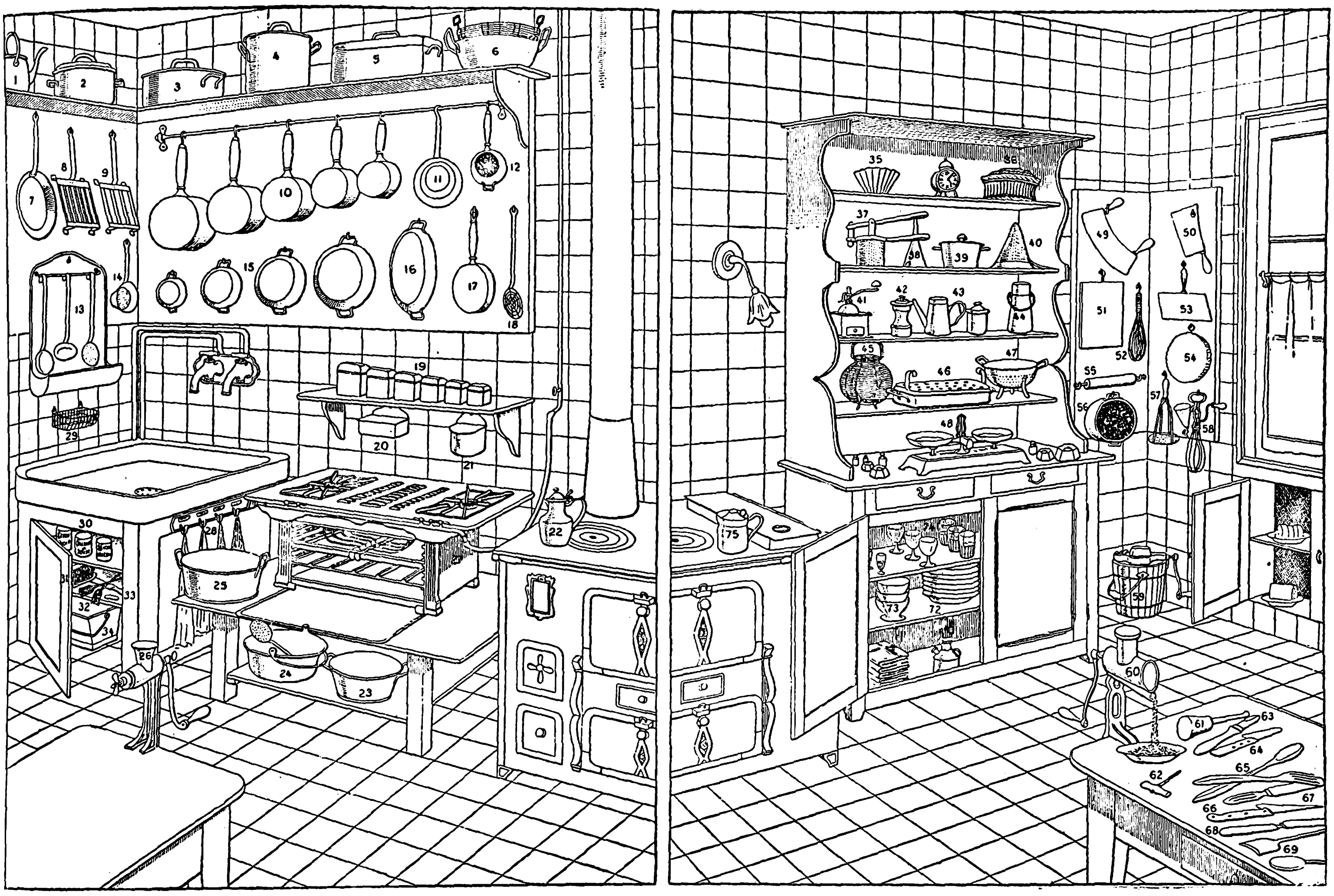

ΜΑΓΕΙΡΙΚΑ ΣΚΕΥΗ

[1=βραστὴρ ὕδατος· 3,4,5=χύτραι διάφοροι· 6=χύτρα φριτούρας· 7=τηγάνι· 8=ἐσχάρα διὰ ψάρια· 9=ἐσχάρα κρέατος· 10=κατσαρόλαι διάφοροι· 11=κοινὸν κάλυμμα διὰ διαφόρων μεγεθῶν κατσαρόλας. 12=σουρωτήρι ζωμοῦ. 13=κρεμάστρα διὰ μεγάλα κοχλιάρια σούπας, σάλτσας καὶ στραγγίσματος, μὲ ὑποδοχέα· 14=σουρωτήρι τρυπητό. 15=σαχάνια στρογγύλα· 16=σαχάνι φοειδές. 17=μικρὰ κατσαρόλα διὰ σωτάρισμα· 18=στραγγιστὴρ διὰ τηγάνισμα· 19=κυτία ζακχάρεως, καφέ, τεΐου καὶ ἀρωματικῶν· 20=σπιρτοθήκη· 21=ἁλατοθήκη· 22=βραστὴρ ὕδατος διὰ τέϊον, καφφὲν κ.λ.π.· 23=λεκάνη λαχανικῶν· 24=χύτρα γλυκοῦ· 25=λεκάνη διὰ τὸ πλύσιμον τῶν πιάτων· 26=μηχανὴ κιμᾶ· 27=πρόχειρος ἑστία ἀεριόφωτος· 28=κρεμάστραι διὰ μάκτρα· 29=σαπωνοθήκη· 30=δοχεῖα σάπωνος καὶ ποτάσσης· 31,32,33=ὄργανα καθαρισμοῦ νεροχύτου· 34=δοχεῖον ἀπορριμμάτων· 35,36,39=φόρμαι διάφοροι· 37=συσκευὴ κατασκευῆς πουρέδων· 38=χωνίον· 40=κωνικὸν σουρωτήρι· 41=μύλος καφφέ· 42=μύλος διὰ πιπέρι· 43=δοχεῖον παρασκευῆς γαλλικοῦ καφφέ· 44=γαλακτοδοχεῖον· 45=συρμάτινον καλάθι σαλάτας· 46=ψαριέρα· 47=τρυπητὸ μεγάλου μεγέθους· 48=οἰκιακὸς ζυγός· 49=κρεατοκόπτης· 50=μπαλντᾶς· 51=κρεατοσανίς· 52=σύρμα διὰ κτύπημα σάλτσας· 53=πτυάριον ζαχαροπλαστικῆς· 54=φόρμα γλυκισμάτων· 55=κύλινδρος ζαχαροπλαστικῆς· 56=κόσκινον (σῆτα) 57=κόπανος μετάλλινος· 58=συσκευὴ διὰ κτύπημα τῆς μαγιονέζας· 59=παγωτομηχανή· 60=μηχανικὸς τρίπτης. 61=κόπανος ξύλινος· 62=τὶρ-μπουσόν· 63=μάχαιρα δι' ἄνοιγμα κονσερβῶν· 64=μάχαιρα στρειδιῶν· 65=κουταλοπήρουνα σαλάτας· 66=μάχαιρα δι' ἀποφλοίωσιν· 67,68=μεγάλαι μάχαιραι ἄρτου κ. λ. π.· 69=πτυάρια· 70=δοχεῖον ἐλαίου· 71=μάκτρα μαγειρείου· 72=πιάτα· 73=κεσέδες ζωμοῦ· 74=ποτήρια· 75=βραστὴρ γάλακτος.]

κεντρικὸς θόλος αὐτοῦ ἔφερε καὶ οὗτος περιφερικῶς ἄλλας καπνοδόχους, κατέληγε δὲ ἐν τῷ κέντρῳ του εἰς ὀκτάγωνον πυραμίδα, ἔχουσαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τετραγωνικὸν ἀεριστήριον ἀγωγόν. Βραδύτερον οἱ ἀρχιτέκτονες τῆς Ἀναγεννήσεως κατεσκεύαζον ἐπίσης εἰς τοὺς πύργους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μαγειρεῖα μεγάλων διαστάσεων καὶ μὲ πολυτελεῖς πολλάκις διακοσμήσεις. Ἰδού, ἐπὶ παραδείγματι, πῶς περιγράφεται ὑπὸ χρονογράφου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τὸ μαγειρεῖον ἑνὸς μεγάλου τῆς ἐποχῆς: «Ἦτο—λέγει—εὐρύχωρος καὶ μεγάλου ὕψους αἴθουσα, τετραγωνικοῦ σχήματος· ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν τοίχων ἦτο ἐπενδεδυμένη διὰ φαγεντιανῶν πλακῶν, ἐπὶ μαρμαρίνων δὲ ὑποστατῶν ἐφέροντο προτομαὶ τοῦ Ἀπικίου καὶ τοῦ Λουκούλλου. Ὑψηλὰ ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ τοίχου περιφερικὸς ἐξώστης, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἠδύνατό τις νὰ καθοδηγῇ τοὺς μαγείρους ἢ νὰ παρακολουθῇ τὸ ἔργον των».

Προϊόντος τοῦ χρόνου αἱ μαγειρικαὶ ἑστίαι ἐξελίσσοντο εἰς πρακτικωτέρους τύπους, σκεύη δὲ νέα ἐπενοοῦντο, ὑποβοηθοῦντα τὴν μαγειρικὴν τέχνην, τῆς ὁποίας ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις, χρονολογουμένη ἰδίως ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀνταπέδιδεν εἰς τὸ μαγειρεῖον αὔξουσαν ὁλονὲν περιωπήν.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΜΑΓΕΙΡΕΙΑ. Χάρις εἰς τὴν ἐπιτελεσθεῖσαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τεραστίαν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, τὸ σύγχρονον μαγειρεῖον ἐπλουτίσθη μὲ ἀφθάστου τελειότητος μέσα καὶ ὄργανα, προσλαβὸν μορφὴν ἐπιστημονικοῦ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ τεχνικοῦ ἐργαστηρίου. Τοῦτο ὅμως προκειμένου μόνον περὶ τῶν μεγάλων καὶ τῶν προηγμένων εἰς πολιτισμὸν πόλεων. Ἀλλαχοῦ, ἀντιθέτως, δὲν εἶναι διόλου σπάνιαι αἱ περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ μαγειρεῖον ἐμφανίζεται καὶ σήμερον ὑπὸ τὸν ἀρχαιότατον καὶ ἐνίοτε ὑπὸ τὸν ἀρχέγονον αὐτοῦ τύπον. Οὕτω, εἰς τοὺς ἀγροτικοὺς καὶ τοὺς ποιμενικοὺς συνοικισμούς, δύο παραστάδες ἐκ λίθων ἢ ἐκ προχείρου πηλοδομῆς, ἄλλοτε εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ ἄλλοτε ἐντὸς καλύβης, μετὰ ἢ ἄνευ καπνοδόχου, ἀποτελοῦσι πολλάκις τὸ ἅπαντον τῆς μαγειρικῆς ἐγκαταστάσεως. Εἰς τὰ χωρία δ' ἐξ ἄλλου τὸ μαγειρεῖον χρησιμεύει κατὰ κανόνα ὄχι μόνον καὶ ὡς δωμάτιον φαγητοῦ, ἀλλὰ πολλάκις ὡς κοιτὼν καὶ ὡς αἴθουσα ὑποδοχῆς ἀκόμη. Ἡ ἑστία του («γωνιά», «πυροστιά», «τζάκι») ἐκτελεῖ ταυτοχρόνως χρέη θερμάστρας, ὁ δὲ κύριος ἐφοδιασμός του ἀποτελεῖται συνήθως ἀπὸ μίαν τράπεζαν, εἴτε κανονικοῦ ὕψους, εἴτε χαμηλὴν («σοφρᾶς»), περὶ τὴν ὁποίαν οἱ τρώγοντες κάθηνται ἐπὶ ξυλίνων σκαμνίων ἢ τετραγωνισμένων κορμῶν δένδρου ἢ καὶ ὀκλάζοντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· τὴν ἐπίπλωσιν δὲ συμπληροῦσιν ἓν ἑρμάριον καί τινες θυρίδες, ὅπου ἐναποτίθενται τὰ τρόφιμα καὶ τὰ ὀλίγα πήλινα ἢ μετάλλινα μαγειρικὰ σκεύη, ὅσα δὲν ἀναρτῶνται εἰς τοὺς τοίχους. Εἰς τὰς ἀρτιωτέρας ἐν τούτοις κατοικίας τῶν χωρίων, καὶ πολὺ περισσότερον τῶν πόλεων, τὸ μαγειρεῖον ἀποτελεῖ σήμερον χωριστὸν διαμέρισμα, χρησιμοποιούμενον εἴτε ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν φαγητῶν, εἴτε καὶ ὡς αἴθουσα φαγητοῦ συγχρόνως εἰς τὰς πτωχοτέρας τάξεις, συνήθως δὲ καὶ ὡς τόπος ἐκτελέσεως τῶν πάσης φύσεως οἰκοκυρικῶν ἐργασιῶν (σιδερώματος, καθαρισμῶν κ.λ.π.).

Θέσις, διάταξις καὶ ὑγιειναὶ συνθῆκαι. Τὸ μαγειρεῖον πρέπει νὰ εὑρίσκεται πλησιέστατα πρὸς τὴν αἴθουσαν τοῦ φαγητοῦ, πρὸς τὸ διαμέρισμα τῆς ἐργασίας τῶν ὑπηρετῶν (office) καὶ πρὸς τὴν ἀποθήκην τῶν τροφίμων, διὰ νὰ εὐχεραίνεται ἡ διεξαγωγὴ τῶν συναφῶν οἰκοκυρικῶν ἀσχολιῶν, χωρὶς ἄσκοπον ἀπώλειαν κόπου καὶ χρόνου. Ἀπαραίτητον ὅμως εἶναι νὰ μὴ συνδέεται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸ ἑστιατόριον, ἀλλὰ μὲ παρεμβολὴν διαδρόμου τινὸς ἢ τῆς office, διὰ νὰ μὴ φθάνουν μέχρις αὐτοῦ αἱ κατὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἐδεσμάτων ἀναδιδόμεναι ὀσμαὶ καὶ κνῖσαι. Τὰ μαγειρεῖα τὰ ἐγκατεστημένα εἰς τὸ ὑπόγειον τῆς κατοικίας ἢ ὁπωσδήποτε μεμακρυσμένα ἀπὸ τοῦ κυρίου αὐτῆς μέρους, εἶναι ἔτι μᾶλλον πλεονεκτικώτερα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης· μειονεκτοῦν ὅμως κατὰ τὸ ὅτι δὲν εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ πλειότερον ἀκόμη ὅταν ἡ ἰδία ἀσχολῆται μὲ τὴν μαγειρικὴν τοῦ οἴκου.

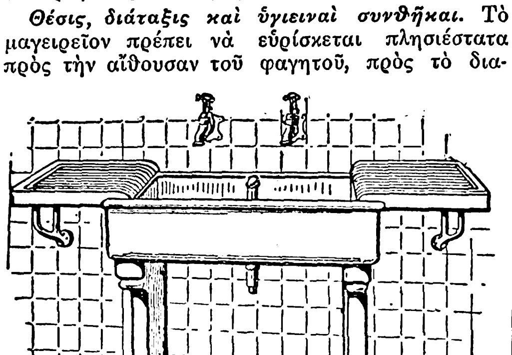

Νεροχύτης μὲ δύο αὐλακωτὰς θέσεις διὰ τὰ πινάκια.

Δεδομένου ὅτι τὸ μαγειρεῖον θερμαίνεται ἐκ τῆς πυρᾶς τῶν ἑστιῶν, καλὸν εἶναι ἡ θέσις του νὰ ἐκλέγεται πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς ἀνατολάς, ἵνα μὴ ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἡλίου ἐπαυξάνῃ τὴν ἐν αὐτῷ θερμότητα κατὰ τὸ θέρος. Τὰ ἑρμάρια τῶν τροφίμων ἐξ ἄλλου πρέπει κατὰ κανόνα νὰ εὑρίσκωνται ἐπὶ τοῦ βορειοῦ τοίχου.

Ἡ ἔκτασις τῶν μαγειρείων δὲν πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μικρά, ἀλλ' οὔτε καὶ πολὺ μεγάλη. Ἡ μαγείρισσα, ἢ ἡ οἰκοδέσποινα, πηγαινοέρχεται καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀκαταπαύστως ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῆς μιᾶς θέσεως εἰς τὴν ἄλλην· πρέπει ἄρα νὰ καταβάλλεται φροντίς, ὥστε αἱ διαδρομαὶ αὗται νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν μικρότεραι εἰς ἀπόστασιν. Πάντως αἱ διαστάσεις 3 μέτρων ἐπὶ 3,50 εἶναι ἐπαρκεῖς δι' ὅλας σχεδὸν τὰς περιπτώσεις, δεδομένου ὅτι ὅταν πρόκειται περὶ κατοικιῶν εὐπόρων τὸ μαγειρεῖον ἔχει ὡς ἀπαραίτητον ἐξάρτημα τὴν office. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προέχει ἔτι πλέον εἶναι ἡ μελετημένη διάταξις τῶν διαφόρων αὐτοῦ τμημάτων πρὸς ἄλληλα, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν εὐχερεστέρα καὶ ὀλιγώτερον κοπιώδης ἡ διεξαγωγὴ τῆς ἐργασίας.

Τὸ δάπεδον πρέπει νὰ εἶναι κατεσκευασμένον ἀπὸ μωσαϊκὰς πλάκας ἢ ἀπὸ στρῶμα τσιμέντου, ὥστε νὰ δύναται νὰ πλύνεται ἀφθόνως καὶ νὰ καθαρίζεται εὐχερῶς ἀπὸ τὸν ρύπον τῶν ἀνθράκων καὶ τὰς λιπαρὰς κηλῖδας. Ὁμοία πρέπει νὰ γίνεται ἡ ἐπένδυσις καὶ τῶν τοίχων αὐτοῦ, ἂν μὴ ἐξ ὁλοκλήρου, μέχρις ὕψους 1,20—1,50 μ. Τὰ ξύλινα δάπεδα καλὸν εἶναι νὰ καλύπτωνται διὰ

Digitized by Google

τάπητος λινελαίου, ὅστις ὅμως δὲν ἀντέχει εἰς πολὺ μακρὰν χρῆσιν. Οἱ τοῖχοι ἐπίσης, ἀντὶ ἄλλης ἐπενδύσεως, δύνανται νὰ βάπτωνται δι' εἰδικῆς ἐλαιοβαφῆς ἀντεχούσης εἰς τὰς συχνὰς πλύσεις. Οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἄλλη ἐσωτερικὴ ἐπίστρωσις τῶν μαγειρείων, ἀπαραίτητον εἶναι νὰ ἐπικαλύπτεται τὸ ὑπὲρ τὴν ἑστίαν καὶ τὸν νεροχύτην μέρος τοῦ τοίχου διὰ φαγεντιανῶν πλακιδίων. Εἰς τὰς θέσεις ταύτας αἱ βαφαὶ δὲν δύνανται ν' ἀνθέξουν εἰς τὴν θερμότητα τῶν ἑστιῶν καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ νεροχύτου ἀναπηδῶντα ἀκάθαρτα ὕδατα. Ἄλλη τέλος χρήσιμος πρόβλεψις κατὰ τὴν οἰκοδομὴν εἶναι νὰ μὴ φέρουν οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀροφὴ τοῦ μαγειρείου καμμίαν διακοσμητικὴν προεξοχήν, αἱ δὲ γωνίαι του νὰ εἶναι ἀπεστρογγυλωμέναι, διὰ νὰ μὴ συσσωρεύεται ἐπὶ τούτων κονιορτὸς καὶ διὰ νὰ γίνεται ὁ καθαρισμός των πληρέστερος καὶ εὐκολώτερος. Τὸ χρῶμα τῶν τοίχων δέον νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ἀνοικτότερον καὶ ἡ ἐν γένει μορφὴ τοῦ διαμερίσματος ἁπλῆ μὲν ἀλλὰ καλαίσθητος. Ἓν εὐρὺ παράθυρον εἶναι ἀπαραίτητον, ἀλλὰ καὶ ἀρκετὸν διὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ μαγειρείου, ὅστις δύναται νὰ ἐπιβοηθῆται ἀπὸ ὑαλόφρακτον θύραν ἢ ὑαλόφρακτα ὁμοίως ὑπέρθυρα. Διὰ τὴν νύκτα καταλληλότερος φωτισμὸς εἶναι ὁ ἠλεκτρικός, ἀπλετώτερα δὲ πρέπει νὰ φωτίζεται ἡ ἑστία καὶ ὁ νεροχύτης. Τὸ παράθυρον πρέπει νὰ μένῃ ἀνοικτὸν τὴν νύκτα καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὴν ἡμέραν, ὅταν ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπῃ. Ἡ καπνοδόχος πρέπει νὰ εἶναι ἐφωδιασμένη εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῆς μὲ ἀναρροφητῆρα, διευκολύνοντα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος, πρὸς πληρεστέραν ἀπαγωγὴν τοῦ καπνοῦ, τῆς κνίσης καὶ τῶν δυσαρέστων ὀσμῶν· ἡ ἀπαγωγὴ τούτων ἐξυπηρετεῖται ἔτι μᾶλλον μὲ χρησιμοποίησιν ἠλεκτρικοῦ ἀνεμιστῆρος ἐξαγωγῆς.

Τὰ κύρια τοῦ μαγειρείου μέρη εἶναι: ἡ ἑστία (βλ. λ. *μαγειρικαὶ* ἑστίαι) καὶ ὁ νεροχύτης. Ὁ τελευταῖος οὗτος εἶναι καὶ ὁ χρῄζων συχνοτέρου καὶ πληρεστέρου καθαρισμοῦ. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς νεωτέρας ἐγκαταστάσεις ἡ παλαιὰ μαρμαρίνη λεκάνη ἀντικαθίσταται μὲ τοιαύτην ἐπίχριστον (émaillée) ἢ ἐκ πορσελλάνης, εὐρύχωρον καὶ ἱκανοῦ βάθους. Ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς αὐτῆς ὑπάρχουν αὐλακωταὶ θέσεις διὰ τὰ πλυνόμενα πινάκια, τὸ δὲ ἀπ' αὐτῶν κατασταλάζον ὕδωρ καταρρέει εἰς τὴν λεκάνην. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἐγκατάστασις ἀεριόφωτος ἢ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, εἶναι εὐχερὲς νὰ εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ νεροχύτου, ἐκτὸς τοῦ κρουνοῦ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἕτερος διὰ θερμὸν ὕδωρ, προερχόμενον ἀπὸ μικρᾶς ἐπὶ τούτου ὑδαταποθήκης θερμαινομένης διὰ τοῦ ἀερίου ἢ τοῦ ρεύματος. Ὁ νεροχύτης πρέπει νὰ πλύνεται πολλάκις τῆς ἡμέρας δι' ἀφθόνου ὕδατος καὶ κοινοῦ σάπωνος, ἅπαξ δὲ ἢ δὶς τῆς ἑβδομάδος διὰ διαλύσεως ἀνθρακικῆς σόδας ἐντὸς ὕδατος θερμοῦ. Ἡ ἄσβεστος ἐπίσης, ἡ στάκτη καὶ ὁ γύψος ἀποτελοῦν μέσα ἀπολυμαντικοῦ καθαρισμοῦ. Εἰς τὰς ἀρτιωτέρας ἐγκαταστάσεις μαγειρείου χρησιμοποιοῦνται συνήθως δύο νεροχύται, ἐξ ὧν ὁ εἷς διὰ τὸ πλύσιμον τῶν τροφίμων (χορταρικῶν, ἰχθύων κλπ.). Διὰ τὰ στερεὰ ἀπορρίμματα ὑγιεινότερον σύστημα εἶναι ἡ ὕπαρξις κοινοῦ ὀχετοῦ, ἔχοντος θυρίδα εἰς τὸ μαγειρεῖον ἑκάστης κατοικίας. Ἀλλ' αὐτὸ μόνον εἰς πολυκατοικίας ἔχει ἐφαρμογήν. Ἄλλως τὸ δοχεῖον τῶν ἀπορριμμάτων δέον νὰ φέρῃ κάλυμμα καὶ νὰ τοποθετῆται ἐντὸς κλειστοῦ χώρου, ὑπὸ τὸν νεροχύτην κατὰ προτίμησιν.

Εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα ἀπόκειται νὰ χρησιμοποιήσῃ κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὸ σχῆμα τοῦ δωματίου καὶ νὰ τοποθετήσῃ εἰς ὅλους τοὺς χώρους αὐτοῦ διαφόρους ἐταζέρας καὶ ράφια, τὴν παγωνιέραν, τὸ ἑρμάριον τροφίμων κλπ. Τὸ καλύτερον εἶναι νὰ διατάσσωνται τὰ διάφορα ὄργανα καὶ ἔπιπλα τοῦ μαγειρίου τὸ ἓν παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, χωρὶς ἄχρηστα διάκενα καὶ ἐν ταὐτῷ χωρὶς προεξοχάς. Ἡ σειρά των δὲ πρέπει νὰ καθορίζεται σύμφωνα μὲ τὸν προορισμὸν καὶ τὴν μεταξύ των σχέσιν, εἰς ἀθροίσματα τοῦ ἰδίου κύκλου ἐργασίας καὶ κατὰ σειρὰν διαδοχῆς.

Εἰς τὸ μαγειρεῖον τὸ κάθε σκεῦος πρέπει νὰ ἔχῃ καθωρισμένην θέσιν καὶ τὰ πάντα νὰ εἶναι καλῶς ταξινομημένα· εἰς μέρη δὲ κλειστά. Ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος τούτου δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεται οὔτε διὰ τὰς χύτρας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ εἶναι ἐπίσης προφυλαγμένα ἀπὸ τὸν κονιορτὸν καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀναθυμιάσεων καὶ τῶν ἀτμῶν. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις ἐπεκράτησε νὰ θεωροῦνται αὗται ὡς ἀπαραίτητον ἐμφανὲς στόλισμα τοῦ μαγειρείου, πολλοὶ ἀρχιτέκτονες κατασκευάζουσι δι' αὐτὰς ράφια ὑαλόφρακτα. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τοποθετοῦνται ἁπλᾶ ἐκ σανίδων ὑποστηρίγματα κατὰ μῆκος τῶν τοίχων, ἐπὶ τῶν ὁποίων αἱ χύτραι τοποθετοῦνται κατὰ σειρὰν καὶ καθ' ὁμάδας χρήσεως. Ἡ συνήθεια, ἐξ ἄλλου, τοῦ νὰ κατασκευάζεται ἡ «πιατοθήκη» ἀνοικτή, ὡς σειρὰ βαθμίδων, ἐφ' ὧν ἀποτίθενται ὄρθια τὰ πινάκια, εἶναι ἐξαιρετικῶς ἀνθυγιεινή. Τὸ ὀρθὸν εἶναι νὰ ἔχῃ μορφὴν κλειστοῦ ἑρμαρίου. Πολλοὶ δὲ ἀρχιτέκτονες τοποθετοῦσιν αὐτό, πρακτικώτατα, ἐντὸς τοῦ πάχους τοῦ τοίχου τοῦ χωρίζοντος τὸ μαγειρεῖον ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τοῦ φαγητοῦ, μὲ ὑαλόφρακτα ἀνοίγματα καὶ ἐκ τῆς μιᾶς καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς.

Ἔπιπλα, ὄργανα καὶ σκεύη. Ἡ τράπεζα ἐπὶ τῆς ὁποίας γίνεται ἡ διὰ τὸ μαγείρευμα προπαρασκευὴ τῶν τροφίμων πρέπει νὰ εἶναι στερεὰ καὶ ἀρκετὰ μεγάλη, κατὰ προτίμησιν ἐκ ξύλου ὀξυᾶς, ἄνευ βαφῆς. Ἡ ὀξυὰ καθαρίζεται εὐκόλως, τριβομένη διὰ σκληρᾶς βούρτσας μὲ θερμὴν διάλυσιν ποτάσσης καὶ πλυνομένη κατόπιν διὰ καθαροῦ ὕδατος. Λευκαίνεται δὲ περισσότερον ἂν πλυθῇ κατόπιν καὶ διὰ χλωριούχου διαλύσεως (Javel). Ἡ δρῦς εἶναι περισσότερον ἰνώδης καὶ εὐδιαπότιστος. Κατασκευάζονται ἐπίσης καὶ τράπεζαι μαγειρείων ἀπὸ φαγεντιανὰς πλάκας συνηρμολογημένας διὰ σιμέντου ἐπὶ ξυλίνου ἢ σιδηροῦ πλαισίου.

Ἄλλα ἀπαραίτητα ἔπιπλα τοῦ μαγειρείου εἶναι ὁ «μπουφφές», ὄχι βεβαίως πολυτελὴς ὡς ὁ τῆς τραπεζαρίας, ἡ πιατοθήκη καὶ τὰ ἑρμάρια, εἴτε ἐντὸς τῶν τοίχων, εἴτε κινητά.

Ἐκ τῶν μαγειρικῶν ὀργάνων προέχουν τὰ περιλαμβανόμενα συνήθως ὑπὸ τὴν γενικωτέρας ἐννοίας ὀνομασίαν «μαγειρικὰ σκεύη», αἱ χύτραι δηλαδή, τὰ τηγάνια, αἱ κατσαρόλαι, τὰ μπρίκια καὶ τὰ ταψιά. Εἰς αὐτὰ δέον νὰ προστεθοῦν οἱ μύλοι καφφέ, τὰ γουδιά, μαρμάριναι πλάκες διὰ διαφόρους ἐργασίας, μόνιμοι ἢ τοποθετούμεναι ἐπὶ τῆς τραπέζης, κλωβὸς καὶ πλέγματα διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν τροφῶν ἀπὸ τῶν μυιῶν κλπ. Ἀρτιωτέραν ἀνακεφαλαίωσιν περὶ τούτων δίδουν τὰ παρατιθέμενα διαγράμματα, παρέχοντα ἅμα ἕνα τύπον καταλλήλου καὶ πρακτικῆς αὐτῶν διατάξεως. Ἐκτὸς ὅμως τῶν παλαιόθεν χρησιμοποιουμένων σκευῶν, ἤρχισαν ἐπ' ἐσχάτων εἰσαγόμενοι εἰς τὰ μαγειρεῖα, ὅπως καὶ παντοῦ ἀλλοῦ, ἐπιστημονικοὶ καὶ τεχνικοὶ νεωτερισμοί, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται ἐργασία ταχυτέρα καὶ ἀκριβεστέρα, μὲ ὀλιγωτέραν δὲ δαπάνην καὶ ὀλιγώτερον κόπον. Πρόδρομος τῶν τοιούτων συσκευῶν ὑπῆρξεν ὁ ὡρολογιακὸς μηχανισμός, ὁ περιστρέφων αὐτομάτως τὴν «σούβλαν» διὰ τὸ ψήσιμον κρεάτων. Εἰς αὐτὰς προσετέθησαν ἤδη: Αἱ παγωνιέραι, διὰ τὴν συντήρησιν τῶν τροφίμων καὶ τὴν ψῦξίν των, λειτουργοῦσαι ἄλλαι μὲν δι' ἐφοδιασμοῦ των μὲ πάγον, ἄλλαι δὲ αὐτομάτως δι' ἠλεκτρισμοῦ (βλ. λ. *ψυγεῖα*)· ἐπίσης αἱ μηχαναὶ ἀποφλοιώσεως τῶν γεωμήλων καὶ ἄλλων λαχανικῶν· αἱ συσκευαὶ κτυπήματος τῶν αὐγῶν· οἱ μηχανικοὶ κόπται τοῦ κρέατος

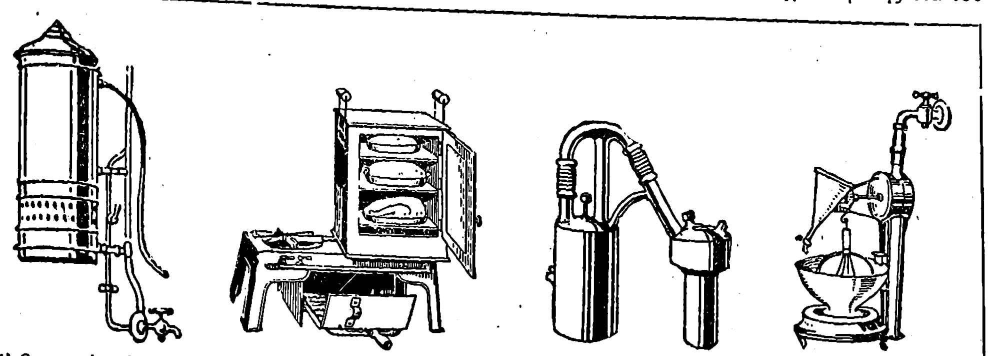

1) Θερμαντὴρ ὕδατος διὰ φωταερίου. 2) Φοῦρνος ἐπὶ θερμάστρας φωταερίου. 3) Παγοποιητικὴ συσκευὴ λειτουργοῦσα ἄνευ κινητῆρος. 4) Σύρμα διὰ μαγιονέζαν, κινούμενον ὑπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ κρουνοῦ.

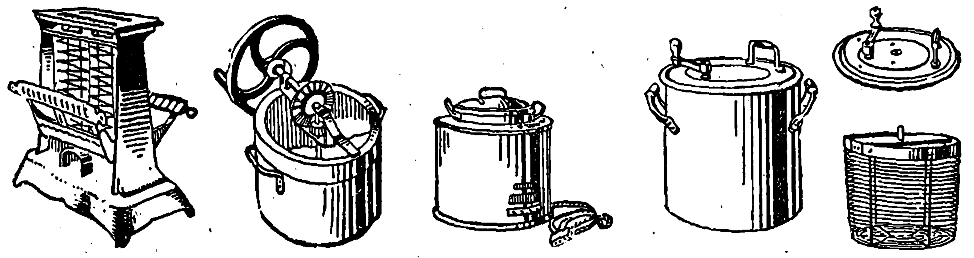

1) Ἠλεκτρικὴ συσκευὴ διὰ ψήσιμον τεμαχίων ἄρτου (φρυγανιές). 2) Μηχανὴ ἀποφλοιώσεως γεωμήλων κ.λ.π. 3) Ἠλεκτρικὸς βραστήρ. 4) Χύτρα διὰ βράσιμον λαχανικῶν μετὰ τοῦ δικτυωτοῦ καὶ τοῦ καλύμματος αὐτῆς.

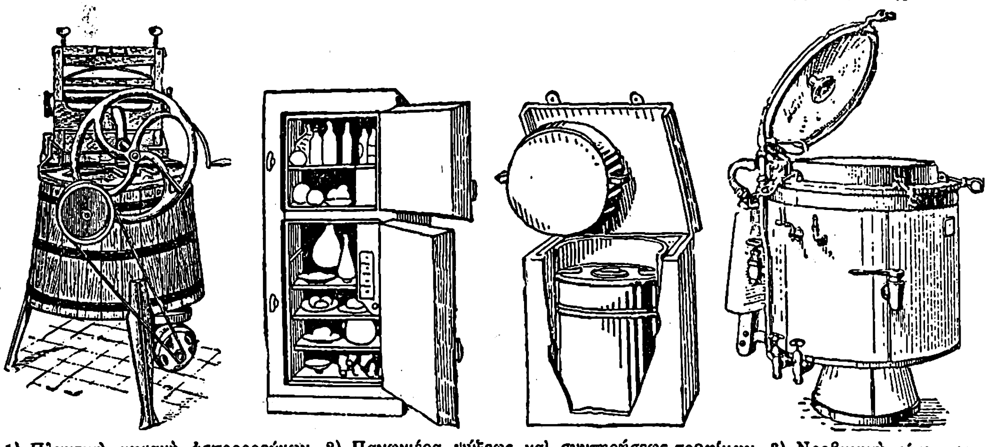

1) Πλυντικὴ μηχανὴ ἀσπρορρούχων. 2) Παγωνιέρα ψύξεως καὶ συντηρήσεως τροφίμων. 3) Νορβηγικὴ χύτρα συμπληρώνουσα τὸ μαγείρευμα ἄνευ πυρός. 4) Λέβης θερμαινόμενος δι' ἀτμοῦ, μὲ ἑρμητικῶς κλειόμενον κάλυμμα.

Νεώτερα τεχνικὰ ἐφόδια τῶν συγχρόνων μαγειρείων.

Σύγχρονον μαγειρεῖον ἀμερικανικῆς οἰκίας.

Digitized by Google

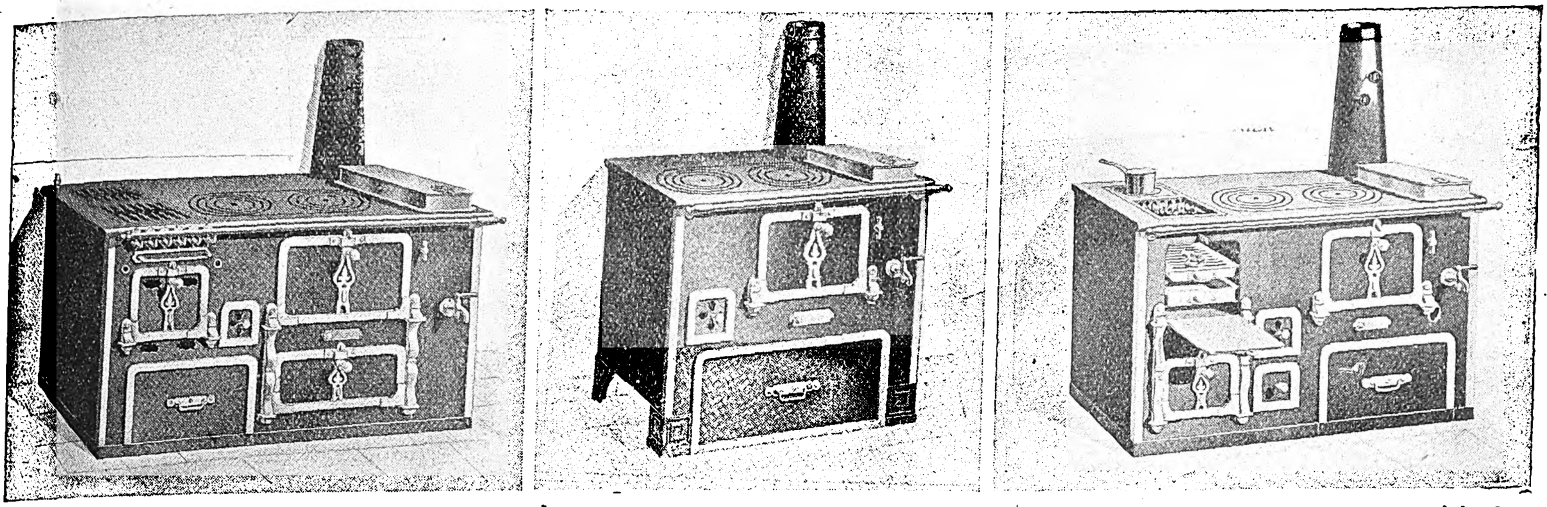

1) Μικτὴ ἑστία γαιανθράκων καὶ ἀεριόφωτος. 2) Κοινὴ ἑστία γαιανθράκων μετὰ φούρνου καὶ λέβητος θερμοῦ ὕδατος. 3) Ἑστία γαιανθράκων μετ' ἐσχάρας πυρουμένης ἐκ τῶν ἄνω.

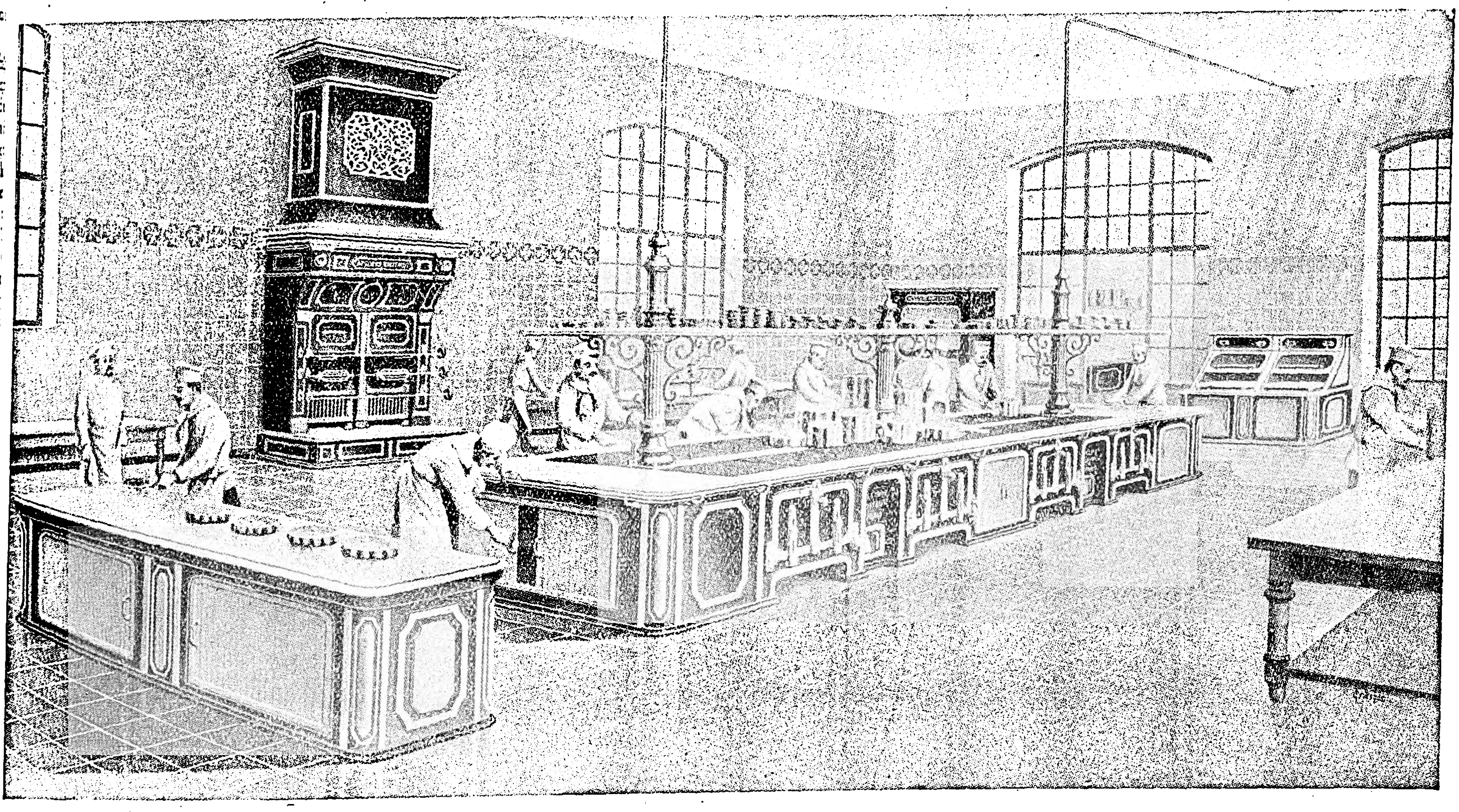

Γενικὴ ἄποψις μεγάλου συγχρόνου μαγειρείου διὰ μέγαρα, ξενοδοχεῖα, ἑστιατόρια κ.λ.π.

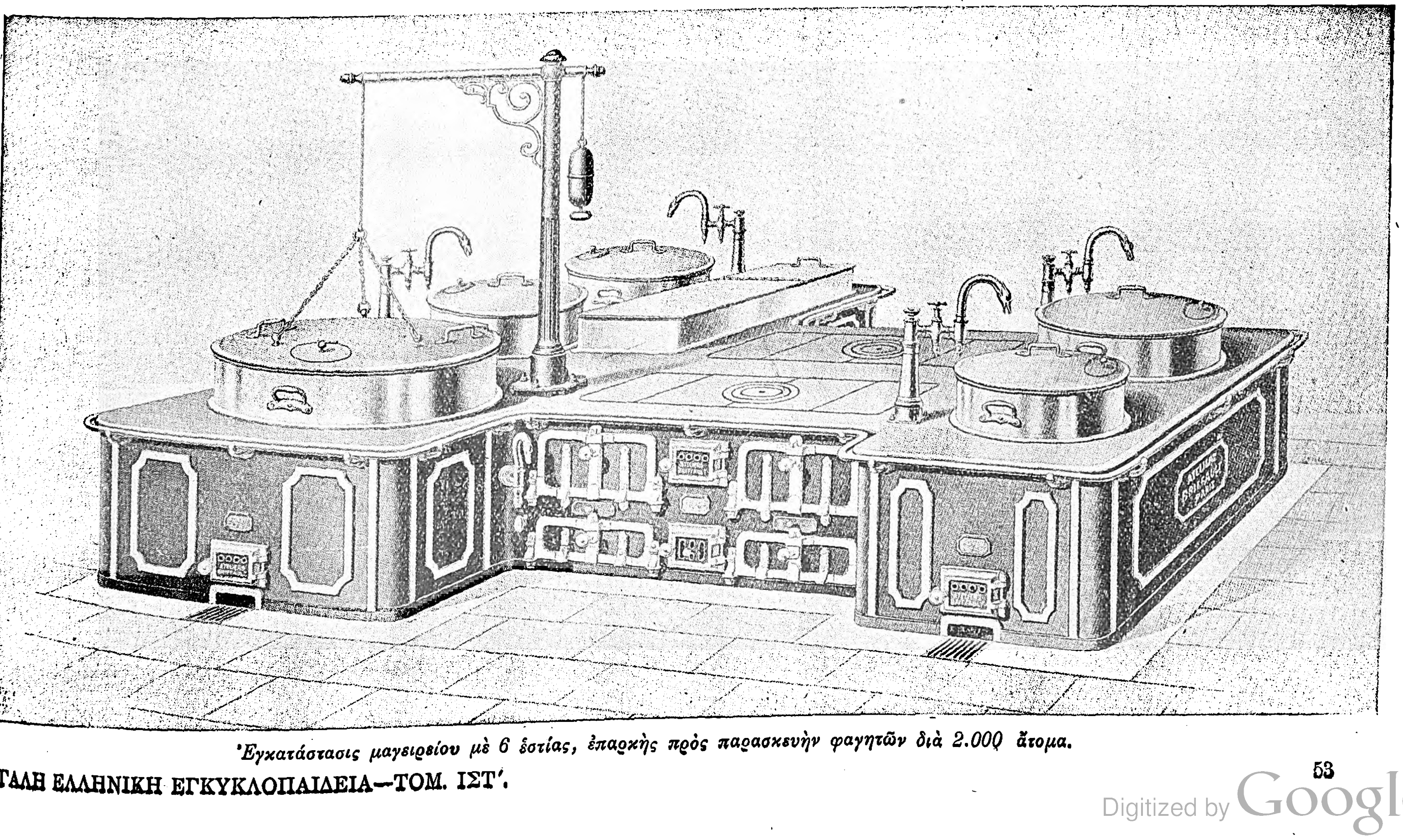

Ἐγκατάστασις μαγειρείου μὲ 6 ἑστίας, ἐπαρκὴς πρὸς παρασκευὴν φαγητῶν διὰ 2.000 ἄτομα.

Digitized by Google

καὶ τῶν λαχανικῶν· αἱ μηχαναὶ πλύσεως τῶν πιάτων· οἱ μηχανικοὶ τυροτρίπται καὶ ζυμωτῆρες διὰ πουρέδες· οἱ τροχοὶ στιλβώσεως τῶν μαχαιριῶν· αἱ μηχαναὶ πλύσεως ἀσπρορρούχων κλπ. Ἄλλαι ἐκ τῶν μηχανῶν τούτων κινοῦνται δι' ἠλεκτρισμοῦ, ἄλλαι μικρότεραι δι' ὑδροστροβίλου συνδεομένου πρὸς τὸν σωλῆνα τοῦ ὕδατος καὶ ἄλλαι τέλος διὰ τῆς χειρός. Θ' ἀναφέρωμεν ἀκόμη: τὰς χύτρας τοῦ Παπίνου, ἐν αἷς ἡ βράσις γίνεται ἐντὸς ἐλα-

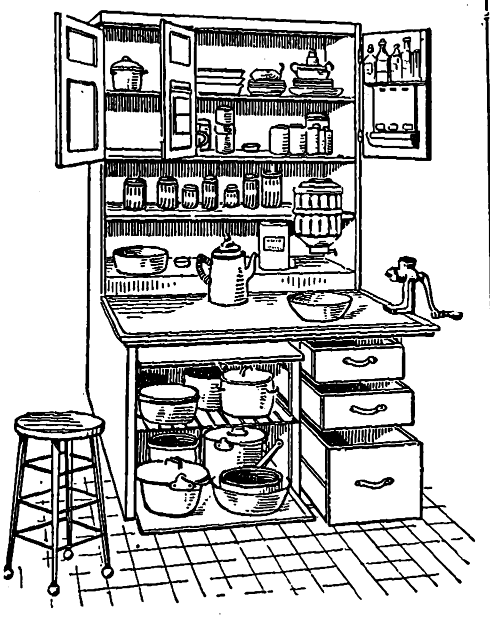

Μπουφφὲς μαγειρείου μὲ τὰ ἐν αὐτῷ δοχεῖα καὶ ἐξαρτήματα.

χίστου χρόνου· ἐπίσης τὰς λεγομένας «νορβηγικὰς χύτρας», αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν πρώτην θέρμανσιν συμπληροῦσι τὸ μαγείρευμα τοῦ φαγητοῦ ἄνευ πυρᾶς, τοὺς ἠλεκτρικοὺς βραστῆρας κλπ.

Τὰ ἔπιπλα καὶ ἄλλα ὄργανα πρέπει νὰ εἶναι καταλλήλου ὕψους, ὥστε νὰ μὴ ἐξαναγκάζωσι τὴν μαγείρισσαν ἢ τὴν οἰκοκυρὰν νὰ κύπτῃ, ὑποβαλλομένη οὕτως εἰς ἄσκοπον κόπον. Συνήθως ἐκεῖνο ποῦ κουράζει δὲν εἶναι ἡ ὑπερβολικὴ ἐργασία, ἀλλ' ἡ ἐλαττωματικὴ στάσις τοῦ σώματος ἐν τῇ ἐκτελέσει αὐτῆς. Ἂν ἐπὶ παραδείγματι ὁ νεροχύτης ἢ ἡ τράπεζα τοῦ σιδηρώματος εἶναι πολὺ χαμηλά, ὁ κόπος θὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερος παρ' ὅσον ἂν τὸ ὕψος των ἦτο κανονικόν, ἀνάλογον δηλαδὴ πρὸς τὸ ἀνάστημα τοῦ ἐργαζομένου. Ὑπελογίσθη ὅτι διὰ τὰ κατωτέρω ἀναστήματα τὸ ὕψος ἐργασίας εἶναι:

Ἀνάστημα	1,50	ὕψος	ἐργασίας	0,70
»	1,60	»	»	0,75
»	1,70	»	»	0,80
»	1,80	»	»	0,85

Δι' ἀναστήματα ἀνώτερα ἢ κατώτερα δέον νὰ λογίζεται ἑνὸς ἑκατοστοῦ διαφορὰ ὕψους ἐργασίας ἀνὰ 2 ἑκατοστὰ ἀναστήματος. Γ. Ζ.

— **μαγειρεῖα *ἐκστρατείας***. Συσκευαὶ χρησιμοποιούμεναι ἐν ἐκστρατείᾳ διὰ τὴν παρασκευὴν καὶ διατήρησιν θερμοῦ τοῦ συσσιτίου τῶν ὁπλιτῶν καὶ αἵτινες εἶναι διαφόρων τύπων, διακρινό-

Τροχήλατον μαγειρεῖον ἐκστρατείας.

μεναι ἰδίως εἰς φορτουμένας ἐπὶ κτηνῶν καὶ τροχηλάτους. Τὸ φορτούμενον μαγειρεῖον ἀποτελεῖται ἐκ λέβητος σχήματος παραλληλεπιπέδου καὶ ἐξ εἰδικοῦ κιβωτίου. Ὁ λέβης κατασκευάζεται κατὰ προτίμησιν ἐκ σιδήρου σφυρηλατημένου ἢ χαλκοῦ κασσιτερωμένου, τὸ δὲ κάλυμμα αὐτοῦ ἐφαρμόζει τελείως ἐπὶ τοῦ στομίου, τὸ ὁποῖον κλείει ἑρμητικῶς, φέρει δὲ καὶ ἀσφαλιστικὴν δικλεῖδα. Τὸ εἰδικὸν κιβώτιον εἶναι ξύλινον ἢ ἐκ μετάλλου, ἐσωτερικῶς δὲ φέρει ἐπίστρωμα ἐκ φελλοῦ ἢ χόρτου ἢ ἀμιάντου ἢ στυπείου πρὸς διατήρησιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἐντὸς τοῦ κιβωτίου τούτου τιθεμένου λέβητος, τοῦ φέροντος τὸ παρεσκευασμένον συσσίτιον. Ὁμοίως, εἴς τινας τύπους τὸ κιβώτιον περιέχει ἔλαιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τίθεται ὁ λέβης.

Ἐκ τῶν τροχηλάτων μαγειρείων ἄλλα μὲν εἶναι ἄνευ ἑστίας, προσομοιάζοντα πρὸς τὰ φορτούμενα τοιαῦτα, ἀλλὰ μεγαλυτέρων διαστάσεων, ἄλλα δέ, ἅτινα εἶναι καὶ τὰ πλεον ἐν χρήσει, διαθέτουσιν ἑστίαν, ἤτοι διὰ τούτων κατορθοῦται ἡ παρασκευὴ τοῦ συσσιτίου ἐν πορείᾳ.

Τὸ τροχήλατον μαγειρεῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ σχετικὸν ὄχημα καὶ τὸ κυρίως μαγειρεῖον, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει λέβητας καὶ ἑστίαν. Συνήθως μία ἑστία ἐξυπηρετεῖ δύο λέβητας, εἰς τύπους ὅμως τινὰς ὑπάρχουσι δύο ἑστίαι, ὁπότε εἶναι δυνατὴ ἡ θέρμανσις ἑκατέρου τῶν λεβήτων χωριστά.

Διὰ τῶν μαγειρείων ἐκστρατείας ἐπιτυγχάνεται ἡ διατήρησις τοῦ συσσιτίου ἐπὶ 24—36 ὥρας εἰς θερμοκρασίαν 60°—70° Κελσίου. Τὰ μαγειρεῖα ἐκστρατείας, ὧν ἡ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ στρατεύματι χρῆσις ὑπῆρξε κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους μᾶλλον περιωρισμένη, ἐχρησιμοποιήθησαν εὐρύτατα κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπὸ τῶν μεγάλων στρατῶν, ἔδωκαν δὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα, ἰδίως ὅταν δὲν ἐπρόκειτο περὶ ὀρεινοῦ πολέμου. Περὶ τὸ τέλος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐγένοντο δοκιμαὶ πρὸς χρησιμοποίησιν αὐτοκινήτου - μαγειρείου, στεφθεῖσα ὑπὸ πολλῆς ἐπιτυχίας. Ν. Ι. Μ.

μαγείρευμα (τό)· κοιν. *μαγέρεμα*· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαγειρεύειν*, ἡ διὰ τοῦ πυρὸς παρασκευὴ τοῦ φαγητοῦ: «ξέρει ἀπὸ μαγέρεμα», «χαρὰ 'ς τὸ μαγέρεμα ποῦ κάμνεις» ‖ πληθ. *μαγερέματα* (τά)· ἰδιωματ., τὰ διάφορα ὄσπρια ὡς κατ' ἐξοχὴν ὄψον τῶν ἀγροτῶν: «ἔχομε ἀπ' ὅλα τὰ μαγερέματα, κουκκιά, φασόλια, ρεβίθια, φακές».

μαγειρεύω, κοιν. *μαγερεύω*· παρασκευάζω τὸ φαγητὸν διὰ τοῦ πυρός: «μαγερεύω κρέας, — ψάρι, — φασόλια κλπ.», «σήμερο δὲ θὰ μαγερέψω τίποτε» ‖ μεταφ., χαλκεύομαι, ἐνεργῶ κατά τινος ὑπούλως, μηχανορραφῶ: «κάτι μᾶς μαγερεύει αὐτός».

μαγειρικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ μαγείρου, ἡ ἐμπειρία τοῦ παρασκευάζειν τὰ φαγητὰ εὐάρεστα καὶ εὔπεπτα· ‖ βιβλίον καθοδηγητικὸν τῆς παρασκευῆς φαγητῶν: «Ἡ μεγάλη μαγειρική», «Μαγειρικὴ καὶ Ζαχαροπλαστική».

—*['Εγκυκλ.]* Ἡ κυρίως εἰπεῖν *μαγειρική*, ἡ τέχνη δηλαδὴ τῆς παρασκευῆς τῶν ἐδεσμάτων κατὰ τρόπον ἐξυπηρετοῦντα ὄχι μόνον τὰς θρεπτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς γεύσεως, ἐνεφανίσθη ὁμοῦ μὲ τὸν πολιτισμὸν καὶ προώδευσε βαθμηδὸν μετ' αὐτοῦ, ἐπηρεαζομένη εἰς τὴν ἐξέλιξίν της ἀπὸ διαφόρους ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ παράγοντας, ἀπὸ τὸ κλῖμα ἰδίως, τὸ εἶδος τῶν προϊόντων τοῦ τόπου, τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν κατοίκων, τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα. Κατὰ τὴν ἀπωτέραν προϊστορικὴν ἐποχὴν μαγειρικὰ σκεύη δὲν ὑπῆρχον, αἱ δὲ μέθοδοι τῆς ἀρτύσεως καὶ τῆς καρυκεύσεως τῶν φαγητῶν ἦσαν πράγματα ἐξ ὁλοκλήρου ἄγνωστα. Τὰ κρέατα ἐψήνοντο, χωρὶς καμμίαν προπαρασκευήν, ἐπιτιθέμενα ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῆς πυρᾶς καιομένων ξύλων, καὶ ἐτρώγοντο εἴτε μόνα, εἴτε ἐν συνοδείᾳ ὠμῶν χόρτων καὶ δημητριακῶν καρπῶν. Καὶ κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς δ' ἀκόμη χρόνους ἡ ἀρχέγονος αὐτὴ μαγειρικὴ δὲν εἶχε σημειώσει σημαντικὴν πρόοδον· οἱ ἥρωες τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας παρεσκεύαζον καὶ αὐτοὶ τὰς τροφάς των καθ' ὅμοιον σχεδὸν τρόπον, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ἐγνώριζον τὴν χρῆσιν τῆς χύτρας καὶ τοῦ ὀβελοῦ. Τὴν τέχνην τῆς μαγειρικῆς οἱ Ἕλληνες ἐδιδάχθησαν, φαίνεται, πολὺ βραδύτερον ἀπὸ τοὺς Ἀσιάτας, ὅταν οἱ πόλεμοι καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας των τοὺς ἔφεραν εἰς στενοτέραν ἐπαφὴν πρὸς τοὺς ἐκεῖθεν τοῦ Αἰγαίου λαούς.

Βέβαιον πράγματι εἶναι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἀσίας, χρησιμοποιήσαντες ἐν τῇ παρασκευῇ τῶν ἐδεσμάτων τὰ ἀφθόνως φυόμενα ἐν ταῖς χώραις των ποικίλα ἀρωματικὰ φυτὰ καὶ ἄλλα ἀρτύματα, ὑπῆρξαν οἱ πρωτοπόροι τῆς διαμορφώσεως τῆς μαγειρικῆς εἰς τέχνην. Διάσημα ἀπέμειναν ἀπὸ διασωθείσας λεπτομερεῖς περιγραφὰς τὰ συμπόσια διαφόρων ἐν Ἀσίᾳ βασιλέων, ὅπως τοῦ Βαλτάσαρ τῆς Βαβυλῶνος, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀφθονία τῶν ἐδεσμάτων συνηγωνίζετο τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ἐκλεκτικότητα. Ἀνάλογος ἐπίσης ἦτο ἡ περὶ τὰ γεύματά των χλιδὴ τῶν Περσῶν βασιλέων, δι' ὃ καὶ ὁ Ξέρξης, ἐπερχόμενος κατὰ τῆς Ἑλλάδος, συνωδεύετο ὄχι μόνον ἀπὸ στρατιὰς ὁπλιτῶν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τάγματα μαγείρων, οἵτινες μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην περιῆλθον καὶ αὐτοὶ αἰχμάλωτοι εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἰδίως τοῦ Περικλέους ἡ προαγωγὴ τῆς μαγειρικῆς ἐν Ἀθήναις συμβαδίζει μὲ τὴν ὅλην τότε πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸ ἐδεσματολόγιον τῶν ἀθηναϊκῶν συμποσίων εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐκλεκτὸν καὶ πλούσιον. Δὲν ἱκανοποιοῦν πλέον τοὺς Ἀθηναίους γαστριμάργους τὰ ἐντόπια μόνον προϊόντα. Εἰς τὰ οἰκόσιτα πουλερικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτιμῶνται ἰδιαιτέρως αἱ δι' ὑπερσιτισμοῦ παχυνόμεναι χῆνες, καὶ εἰς τὰ κυνήγια τῶν διαφόρων ἐποχῶν τοῦ ἔτους, προστίθενται οἱ ἀγριόχοιροι τῆς Φθιώτιδος καὶ αἱ ὀνομασταὶ δορκάδες τῆς Βοιωτίας. Ὁμοῦ μὲ τοὺς ἰχθῦς τοῦ Σαρωνικοῦ κομίζονται οἱ γόγγροι (φαγκριά) τῆς Σικυῶνος, καὶ ὁ γλαῦκος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἡ δὲ ταπεινὴ σμαρὶς (ἡ σημερινὴ μαρίδα), συχνὴ καὶ τότε τροφὴ τῶν ἀπόρων τάξεων, γίνεται ἔδεσμα «ἄξιον καὶ θεῶν ἀκόμη» ὅταν τηγανίζεται ἐντὸς ἀφθόνου ζέοντος ἐλαίου. Ἀπὸ τοὺς ἰχθῦς τῶν γλυκέων ὑδάτων ἐξετιμῶντο ἰδιαιτέρως τὰ μεγάλα χέλια τῆς Κωπαΐδος, μαγειρευόμενα μὲ πλῆθος ἀρτυμάτων καὶ ἀρωματικῶν, ἀλίπαστα δὲ ἐκομίζοντο συχνὰ καὶ ἐν ἀφθονίᾳ ἀπὸ τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον. Ἰδιάζουσα ἦτο ἡ προτίμησις τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων πρὸς τὰ ὄστρακα καὶ τὰ ὀστρακόδερμα, ἀστακοὺς καὶ καραβίδας, στρείδια, μύδια καὶ ἀχινούς, τὰ ὁποῖα παρασκεύαζαν μὲ ὀξύμελι, μὲ μαϊδανὸν καὶ μένταν. Εἰς τὰς ἀφθόνους ὀπώρας τῆς Ἀττικῆς, ἐν αἷς τὰ ὑπέροχα σῦκά της, αἱ περίφημοι «ἀττικαὶ ἰσχάδες», προσετίθεντο μῆλα τῆς Εὐβοίας, κυδώνια τῆς Κορίνθου, χουρμάδες τῆς Φοινίκης καὶ ξηρὰ δαμάσκηνα τῶν ἀσιατικῶν χωρῶν. Ὀνομασταὶ δὲ ὡς ὀρεκτικὸν ἦσαν αἱ ἐλαῖαι τῆς Ἀττικῆς, παρασκευαζόμεναι ἐν ἅλμῃ. Ὁ ἄρτος ἐξ ἄλλου τῶν ἀθηναϊκῶν γευμάτων, ἀφ' ἧς ὁ Σικελὸς Θεαρίων ἐτελειοποίησε τὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς του, ἦτο λευκότατος καὶ εὔγευστος, ἀνεπτύχθη δ' ἔκτοτε ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀρτοποιίας ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ ζαχαροπλαστική. Τὸ μέλι καὶ τὸ γάλα ἐχρησιμοποιοῦντο ἀφθόνως εἰς τὴν παρασκευὴν ποικίλων γλυκισμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ «ψαθύρια» καὶ τὰ «ὀπτολάγανα» ἐσερβίροντο καυτὰ καὶ ἐτρώγοντο ἐμβαπτιζόμενα ἐντὸς οἴνου. Κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους καὶ οἱ ἴδιοι οἱ βασιλεῖς ἠσχολοῦντο αὐτοπροσώπως εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν γευμάτων των. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐγνώριζε νὰ χειρίζεται τὸν ὀβελὸν ἐξ ἴσου καλῶς ὅσον καὶ τὸ ξίφος, ἡ δὲ Πηνελόπη, περιστοιχιζομένη ἀπὸ τὰς δεκάδας τῶν μνηστήρων της, δὲν παύει ν' ἀναμειγνύεται εἰς τὴν μαγειρικὴν τοῦ οἴκου. Κατὰ τοὺς μετέπειτα ὅμως αἰῶνας, ἀφ' ἧς ἡ ἑλληνικὴ μαγειρικὴ προσλαμβάνει τὸν χαρακτῆρα πραγματικῆς τέχνης, περιέρχεται εἰς χεῖρας εἰδικῶν μαγείρων, ὄχι ταπεινῶν δούλων, ὅπως βραδύτερον ἐν Ρώμῃ, ἀλλ' ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν, τῶν ὁποίων αἱ ὑπηρεσίαι ἀμείβονται γενναιότατα ἀπὸ τοὺς πλουσίους οἰκοδεσπότας. Τὸ ἐπάγγελμά των ἄλλως τε κερδίζει ὁλονὲν εἰς περιωπήν. Διὰ ν' ἀναγνωρισθῇ κανεὶς ὡς μάγειρος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔπρεπε νὰ μαθητεύσῃ προηγουμένως ἐπὶ δύο ἔτη καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐπιτυχεῖς ἐξετάσεις. Τότε μόνον ἐκρίνετο ἄξιος τῆς θέσεως, ἥτις τοῦ παρεῖχε τὸ δικαίωμα νὰ προΐσταται τοῦ λοιποῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ κατακτήσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ αὐθέντου.

Οἱ ἐξαιρετικῆς ἱκανότητος τεχνῖται ἀπέκτων φήμην ἐξερχομένην τῶν ὁρίων τῆς πόλεώς των, πολλάκις πανελλήνιον. Οὕτως ὁ Ἀθήναιος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὑπῆρξαν ἑπτὰ διάσημοι Ἕλληνες μάγειροι, ὅπως ἑπτὰ ἦσαν καὶ οἱ μεγάλοι σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τοὺς ἀναφέρει ὀνομαστί, μνημονεύων ἅμα καὶ τὰς εἰδικότητας, εἰς τὰς ὁποίας ἕκαστος ἀνεδείχθη: Ἆγις ὁ Ρόδιος, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ὑπερέβαλεν εἰς τὴν παρασκευὴν ἰχθύων καρυκευμένων μὲ διάφορα ἀρτύματα καὶ ἀρωματικά, Νηρεὺς ὁ Χῖος, Χαριάδης ὁ Ἀθηναῖος, ὁ Λαμπρίας, ὁ Ἀφθονίτης, πρῶτος αὐτὸς ἐπινοήσας τὰ λουκάνικα, ὁ Εὔθυμος καὶ ὁ Ἀριστίων. Ὅλοι αὐτοὶ ἦσαν μεγάλοι τεχνῖται τῆς κουζίνας, ἦσαν δὲ ἱκανοί, χάρις εἰς τὰ διάφορα ἐμβάμματα, ἀρτύματα καὶ ἀρωματικά, τὰ ὁποῖα ἀφθόνως ἐχρησιμοποίουν, νὰ μετατρέπουν τὴν γεῦσιν τῶν διαφόρων τροφίμων, τόσον, ὥστε ν' ἀπατᾶται καὶ ὁ πλέον ἔμπειρος τῶν γαστριμάργων. Ἀναφέρεται ἐπὶ παραδείγματι περὶ ἑνὸς μαγείρου ὅτι παρέθεσεν ὁλόκληρον δεῖπνον, ἀποτελούμενον ἀποκλειστικῶς ἐκ κολοκύνθης· ἀλλ' ἕκαστον φαγητὸν εἶχε διάφορον γεῦσιν καὶ οἱ δαιτυμόνες ἐνόμιζον ὅτι ἔτρωγον ἄλλοτε μπαρμπούνι, ἄλλοτε κρέας, ἄλλοτε λαχανικὰ καὶ ἄλλοτε λουκάνικα. Εἶχον δὲ οἱ Ἕλληνες μάγειροι καὶ ἕνα «τίτλον εὐγενείας» διὰ τὸ ἐπάγγελμά των, δεδομένου ὅτι ὁμότεχνός των ὑπῆρξεν ὁ Κάδμος, ὁ ἱδρυτὴς τῶν Θηβῶν καὶ ἐφευρέτης τοῦ ἀλφαβήτου, ὅστις εἶχεν ἐκτελέσει πρότερον χρέη μαγείρου πλησίον τοῦ βασιλέως τῆς Σιδῶνος.

Οἱ Ρωμαῖοι ἐδιδάχθησαν τὴν μαγειρικὴν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἐβράδυνον ὅμως ν' ἀναδειχθοῦν πολὺ περισσότερον γαστρίμαργοι ἀπὸ τοὺς διδασκάλους των καὶ ἀπιστεύτως σπάταλοι εἰς τὰς περὶ τὰ συμπόσιά των δαπάνας. Εἰς μάτην ὁ αὐστηρὸς Κάτων διεμαρτύρετο κατὰ τῶν νέων ἐθίμων. Μόνον αἱ λαϊκαὶ τάξεις παρέμενον ἀκόμη πισταὶ εἰς τὴν παλαιὰν ἁπλῆν ρωμαϊκὴν δίαιταν καὶ τὸ πατροπαράδοτον «pulmentum», πυκνόρρευστον σοῦπαν κοπανισμένου σίτου, ἀνάλογον πρὸς τὸ σημερινὸν «πληγούρι». Οἱ πλούσιοι ἐξόδευαν μὲ ἀπίστευτον εὐκολίαν, διὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς γαστρικάς των ὀρέξεις. Εἰσάγοντες οἱ Ρωμαῖοι

Digitized by Google

κατὰ μικρὸν εἰς τὴν τράπεζάν των ὅλα τὰ ἐδέσματα τὰ συνηθιζόμενα ἀπὸ τοὺς λαούς, τοὺς ὁποίους ὑπέτασσον, καὶ παρασυρόμενοι ἀπὸ μίαν παθολογικὴν σχεδὸν μανίαν διαιτητικῶν νεωτερισμῶν, ἤθελον νὰ γευθοῦν τὰ πάντα, ἀπὸ τοῦ τζίτζικα καὶ τοῦ σαλιγκάρου μέχρι τῆς στρουθοκαμήλου, ἀπὸ τοῦ ἀγριοχοίρου μέχρι τῆς αἰγυπτιακῆς ἀντιλόπης, τὰ ἐξωτικὰ πτηνὰ τῆς Σκυθίας, τοὺς φοινικοπτέρους, τοὺς λαγωούς, τὰς δορκάδας, τὰς χελώνας, αὐτὰ ταῦτα τὰ θηρία τῶν παρθένων δασῶν. Εἰς κείμενα ἀναμφισβητήτου σοβαρότητος ἀναφέρονται συμπόσια, εἰς τὰ ὁποῖα παρετέθησαν φαγητὰ ἀπὸ γλώσσας ἀηδόνων καὶ ἀπὸ... ὀφθαλμοὺς ρινοκέρων!

Ἰαπωνικὴ κουζίνα.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μαγείρου ἐν Ρώμῃ ἀπέκτησε τάχιστα ἐξαιρετικὴν σημασίαν. Δὲν ἦσαν δὲ οἱ μάγειροι τῶν Ρωμαίων, ὅπως οἱ τῶν Ἑλλήνων, ἐλεύθεροι πολῖται, ἀμειβόμενοι κατ' ἀποκοπὴν ἢ ἐπὶ μισθῷ, ἀλλὰ δοῦλοι τῶν πολέμων, τοὺς ὁποίους οἱ μεγάλοι γαστρίμαργοι αὐθένται ἠγόραζον εἰς τιμὰς ἐνίοτε μυθώδεις. Μεταξὺ ὅλων ὀνομαστότεροι ὑπῆρξαν οἱ μάγειροι τῆς Σικελίας, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ Συβαρῖται. Καὶ αὐτοί, ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες ὁμότεχνοί των, ἦσαν ἐξαιρετικῶς ἐπιτήδειοι καὶ ἐπετύγχανον, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, νὰ μετατρέπουν διὰ τῶν καρυκευμάτων καὶ τῶν ἀρτυμάτων τὴν γεῦσιν τῶν τροφίμων. Ὁ μάγειρος ἐπὶ παραδείγματι ἑνὸς διασήμου κοιλιοδούλου, τοῦ Τριμαλκίωνος, κατώρθωσε νὰ δίδῃ εἰς τὰς σάρκας τῶν ἰχθύων γεῦσιν περιστερᾶς καὶ ὄρνιθος. Πόσην σημασίαν ἀπέδιδον εἰς τὴν μαγειρικὴν ἐν Ρώμῃ καταδεικνύει τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «De re culinaria» (Ἡ τέχνη τοῦ τρώγειν) διασωθὲν σύγγραμμα τοῦ Καιλίου Ἀπικίου, ἐκτυπωθὲν τὸ πρῶτον ἐν Μιλάνῳ τῷ 1498, ὅπερ ἐπραγματεύετο εἰς δέκα διάφορα κεφάλαια περὶ παντὸς εἴδους ἐδεσμάτων.

Ἀπὸ τῶν Ρωμαίων ἡ μαγειρικὴ μετεδόθη εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν κατακτηθέντας λαούς, ἐγενικεύθη δὲ οὕτω ἀνὰ τὴν Εὐρώπην. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν ὅμως τῶν βαρβάρων ἡ τρυφηλὴ δίαιτα ἐξηφανίσθη καὶ διεσώθη μόνον εἴς τινα μοναστήρια, ὅπου πολλοὶ μάγειροι εἶχον καταφύγει. Οἱ βάρβαροι κατακτηταὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσουν τὰς γευστικὰς ἀπολαύσεις τῆς εὐρωπαϊκῆς μαγειρικῆς, ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ποσότητα μᾶλλον παρὰ διὰ τὴν ποιότητα καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐδεσμάτων. Τὰ πράγματα ἐπανῆλθον σχεδὸν ὅπου εὑρίσκοντο κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐντὸς τῶν φεουδαρχικῶν πύργων μὲ τὰς τεραστίας καπνοδόχους ἐψήνοντο καὶ πάλιν ὀβελίαι ὁλοκλήρων ζῴων χωρὶς ἀρτύματα καὶ καρυκεύματα. Ὅταν ἐν τούτοις οἱ Νεολατῖνοι ἤρχισαν ἀναλαμβάνοντες ἀπὸ τὰ ἀτυχήματά των, ἐπεζήτησαν νὰ ἐπανασυνδεθοῦν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν μαγειρικὴν μὲ τὴν παλαιὰν ρωμαϊκὴν παράδοσιν. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὔκολον. Ἑκάστη χώρα, περιορισθεῖσα εἰς τὰ ἴδιά της ἐφόδια, λόγῳ τῆς ὁλικῆς σχεδὸν ἐξαφανίσεως τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, εὑρίσκετο ἠναγκασμένη ν' ἀρκῆται εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἰδικοῦ της ἐδάφους. Ἐξαίρεσις μόνον παρουσιάζετο διὰ τὴν Ἰταλίαν, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ εἰσάγῃ ἀρωματικὰς ὕλας καὶ ἄλλα ἀρτύματα ἐκ μεμακρυσμένων τόπων.

Ἡ ἀναγέννησις τῆς εὐρωπαϊκῆς κουζίνας ὀφείλεται εἰς τὴν Γαλλίαν, συμπίπτει δὲ μὲ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ὁ βασιλεὺς Φραγκῖσκος Α΄ μετακαλεῖ ἐξ Ἰταλίας καὶ μαγείρους, ὁμοῦ μὲ τοὺς ζωγράφους καὶ τοὺς γλύπτας, τὸ αὐτὸ δὲ πράττει καὶ ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων ἐπὶ Ἐρρίκου Β΄. Ἡ συμβολὴ τῶν ἀμέσως μετέπειτα Γάλλων βασιλέων δὲν ὑπῆρξεν ἐν προκειμένῳ σημαντική. Ἦλθεν ὅμως μετ' αὐτοὺς εἰς τὸν θρόνον ὁ περίφημος διὰ τὴν λαιμαργίαν του Λουδοβῖκος ΙΔ΄, ὁ ὁποῖος ἐθεάθη πολλάκις νὰ τρώγῃ — κατὰ τὰς ἐπιστολὰς τῆς Παλατίνης πριγκιπίσσης — «τέσσαρα πιάτα γεμᾶτα διάφορες σοῦπες, ἕνα ὁλόκληρον φασιανόν, μιὰ πέρδικα, ἕνα μεγάλο πιάτο σαλάτα, δύο μεγάλες φέτες ζαμπόν, κρέας ψητό, μπούτι μὲ σκόρδο, ἕνα πιάτο γλύκισμα, φροῦτα καὶ αὐγὰ σφικτοβρασμένα». Ὅταν πάλιν κάποτε ἦτο ἀσθενής, ὁ ἰατρὸς τοῦ ἀπηγόρευσε νὰ παρακαθήσῃ εἰς τὸ τραπέζι καὶ ἔφαγεν εἰς τὸ δωμάτιόν του «δύο κρέμες, ἕνα κοτόπουλο βραστὸ καὶ τρία κοτόπουλα κοκκινιστά!» Ὑπὸ τὴν βασιλείαν ἡγεμόνος προικισμένου μὲ τόσον ρωμαλέον πεπτικὸν σύστημα, φυσικὸν ἦτο νὰ ἴδῃ ἡ μαγειρικὴ νέας ἡμέρας δόξης. Ἐν πρώτοις ἔγινεν ἁπλουστέρα καὶ περισσότερον μεθοδική. Ἀντὶ νὰ σερβίρουν τὰ φαγητὰ ἀναμὶξ, χωρὶς τάξιν, ἐσυνήθισαν ν' ἀκολουθοῦν τὴν ἑξῆς σειράν, σύμφωνον μὲ τὴν λογικὴν καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ στομάχου: σοῦπες, ἐντράδες, ψητά, σαλάτες, παροψήματα (entremets), ἐπιδόρπια. Ἔκτοτε γενικεύεται ἡ χρῆσις τοῦ κοχλιαρίου καὶ τῆς περόνης καὶ εἰσάγεται ἡ ἀλλαγὴ τῶν πιάτων δι' ἕκαστον εἶδος φαγητοῦ. Ἐπὶ τῶν ἑπομένων βασιλέων ἡ γαλλικὴ μαγειρικὴ προχωρεῖ βελτιουμένη ἐπὶ μᾶλλον. Τὰ δύσπεπτα φαγητὰ ἐγκαταλείπονται, αἱ σάλτσαι ὀλιγοστεύουν, «ἐναρμονίζουν» τὴν γεῦσιν καὶ τὴν μεταχειρίζονται ὡς αἴσθησιν ἀνωτέραν, ἀξίαν πάσης φροντίδος.

Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνάγεται ἓν ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὸν γεγονός, καταδεικνῦον ποίαν ὑψηλὴν ἀντίληψιν εἶχον περὶ τῶν καθηκόντων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν οἱ μάγειροι τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Ὁ ἀρχιμάγειρος Βατέλ, ὑπηρετῶν παρὰ τῷ πρίγκιπι Κονδὲ καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ παραθέσῃ ψάρια εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ὁποῖον ὁ κύριός του ἔδιδε πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως εἰς τὸν ἐν Σαντιγὺ πύργον του, ἐθεώρησεν ἑαυτὸν τόσον ἠτιμασμένον διὰ τοῦτο, ὥστε δὲν ἐδίστασε νὰ δώσῃ τέρμα εἰς τὴν ζωήν του, διαπεράσας τὴν καρδίαν διὰ τοῦ ξίφους του.

Ἔκτοτε ἡ γαλλικὴ κουζίνα, χάρις εἰς τὴν λεπτότητα καὶ τὴν ἐκλεκτικότητα τῶν παρασκευασμάτων

Γαβριὴλ Μέτσου : «Ἡ μαγείρισσα»
(Μουσεῖον Αὐτοκράτορος Φρειδερίκου, Βερολῖνον.)

της καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν μεθόδων της, δὲν ἔπαυσε νὰ διατηρῇ τὴν κυριαρχίαν, ὄχι μόνον ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς ἄλλας χώρας.

Ἡ ἀγγλικὴ μαγειρικὴ προτιμᾷ τὰ θρεπτικὰ καὶ χυμώδη φαγητά, ὅπως τὰ μεγάλα τεμάχια κρέατος (ροσμπίφ, ζαμπόν) καὶ τὰ ἁπλῶς βρασμένα χορταρικά. Διὰ τὴν ἄρτυσιν τοῦ κρέατος κάμνει εὐρεῖαν χρῆσιν διαφόρων διεγερτικῶν τῆς γεύσεως, ὡς τουρσιῶν, σαλτσῶν μουστάρδας κλπ. Κατὰ τὸ μαγείρευμα οἱ Ἄγγλοι χρησιμοποιοῦν συνήθως ὀλίγον ἅλας εἰς τὸ κρέας, συμπληρώνοντες τὴν δόσιν κατὰ τὸ γεῦμα. Τὸ βόειον καὶ τὰ παρόμοια κρέατα τὰ προτιμοῦν ἐλαφρῶς ἐψημένα, ἐνῷ τὰ τρυφερὰ κρέατα, τὰ λευκά, τὰ πουλερικὰ καὶ τὰ κυνήγια, τὰ ψήνουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον. Ἐν τούτοις σήμερον ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ λεγομένη «ἀγγλικὴ κουζίνα» ὁλονὲν ἐγκαταλείπεται καὶ ἀντικαθίσταται διὰ τῆς γαλλικῆς ἰδίως.

Γερμανικὴ μαγειρικὴ δὲν ὑφίσταται ὑπὸ τὴν ἀκριβῆ σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐν τούτοις παρουσιάζει χαρακτηριστικά τινα ἄξια λόγου, τὰ ὁποῖα κάμνουν αὐτὴν νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἄλλας. Εἰς τὴν Β. Γερμανίαν, πλὴν τοῦ κρέατος, τὸ ὁποῖον ψήνουν κατὰ τὸ ἀγγλικὸν σύστημα, ἐκτιμοῦν πολὺ τοὺς ἰχθῦς, τὰ χορταρικὰ καὶ τὰ γεώμηλα. Εἰς τὴν Κεντρικὴν Γερμανίαν κυριαρχεῖ ἡ σοῦπα. Οἱ ἰχθύες τρώγονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μαγειρευμένοι, τὰ δὲ ἐντόσθια τῶν ζῴων χρησιμοποιοῦνται ὅσον εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν Ν. Γερμανίαν κατασκευάζουν θαυμασίους ζωμοὺς καὶ σοῦπες καὶ παρασκευάζουν τὸ κρέας κατὰ διαφόρους τρόπους, ἐψημένον ἢ παστόν. Τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ γεώμηλα χρησιμοποιοῦνται ἐν αὐτῇ πολὺ ὀλιγώτερον ἢ εἰς οἱονδήποτε ἄλλο τμῆμα τῆς Γερμανίας. Ἐξαιρετικὴν προσοχὴν διδουν εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ραγκού. Ἐν γένει τὸ μᾶλλον χαρακτηριστικὸν τῆς γερμανικῆς μαγειρικῆς εἶναι ἡ ἀφθονία τῶν ἀλλαντικῶν.

Ἡ ρωσικὴ μαγειρικὴ διακρίνεται διὰ τὴν κυριαρχίαν τῶν λιπαρῶν τροφῶν, μὲ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν φαγητὸν τὴν «σακούσκα», ἥτις εἶναι μεῖγμα κρέατος, ἰχθύων καὶ ζυμαρικῶν.

Ἐν τῇ ἰταλικῇ μαγειρικῇ κυριαρχοῦν τὰ ζυμαρικά, ὅπως εἶναι ἡ «πολέντα» καὶ τὰ μακαρόνια, ὧν γίνεται μεγάλη χρῆσις, καὶ τὰ ὁποῖα μαγειρεύονται συνήθως μὲ ἔλαιον. Ἐπίσης συνηθέστατον εἶναι ἓν ἰδιαίτερον εἶδος πιλαφιοῦ καλουμένου «ριζόττο». Χρησιμοποιοῦν ἐπίσης οἱ Ἰταλοὶ τὰ ἄλλα ζυμαρικὰ (pasta asciuta), ἐπιχρίοντες αὐτὰ μὲ ζωμόν, μὲ βούτυρον ἢ μὲ σάλτσαν ἀπὸ τομάταν. Κατασκευάζουν ὡσαύτως σοῦπες διαφόρων εἰδῶν (minestra ἢ zuppa) καὶ προτιμοῦν τὸ βόειον κρέας ἀπὸ τὸ ἀρνί. Εἶναι ἐπίσης εἰς μεγάλην χρῆσιν οἱ κεφτέδες καὶ τὰ ἀλλαντικά.

Ἡ αὐστροουγγρικὴ μαγειρικὴ διακρίνεται διὰ τὴν θαυμασίαν παρασκευὴν τῶν ἐκ ζυμαρικῶν φαγητῶν. Μεταξὺ τῶν ὀνομαστοτέρων εἶναι τὸ βόειον κρέας μὲ λαχανικά, καλούμενον garnierts rindfieisch.

Ἡ ἱσπανικὴ μαγειρικὴ εἶναι ποικιλωτάτη καὶ διαφέρει κατὰ περιοχάς, καίτοι ἡ ἀριστοκρατία καὶ αἱ μέσαι τάξεις ἤρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦν περισσότερον τὴν γαλλικὴν καὶ νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν καθαρῶς ἐντοπίαν εἰς τὸν λαόν. Κυριώτερα φαγητὰ εἶναι τὸ «ποντσέρο ποντρίντο», παρασκευαζόμενον μὲ χόρτα, γεώμηλα καὶ κρέας, τὸ «ποτέ», μὲ ἀραβόσιτον, κρέας καὶ χόρτα, τὸ «παέλια» μὲ ρύζι, ἰχθῦς, κρέας καὶ λαχανικὰ κτλ.

Ἡ ἑλληνικὴ σύγχρονος τέλος μαγειρική, μεῖγμα τουρκικῆς καὶ γαλλικῆς, διακρίνεται διὰ τὴν χρησιμοποίησιν ἀφθόνου σάλτσας (ὀλιγωτέρας ὅμως ἢ ἡ τουρκική) καὶ ἔχει ὡς χαρακτηριστικώτερα φαγητὰ τὸ ἀρνὶ τῆς σούβλας, τὸ κοκορέτσι, τὸ ἀτζὲμ μπιλάφι, τὰς ἐντράδας (κρέας μὲ λαχανικὰ κτλ.), τὸ στιφάδο, τὴν μαγειρίτσαν τῆς νυκτὸς τῆς Ἀναστάσεως, κτλ. Προτιμῶνται ἐπίσης τὰ ζυμαρικά, οἱ κιμάδες, σοῦπες ἐξ ὀσπρίων κτλ. Εἰς τὰ χωρία ἰδίως συνηθίζονται τὰ οἰκιακῆς κατασκευῆς ζυμαρικὰ (τραχανᾶδες, κουσκούσι, γιοφκάδες κτλ.) καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος γνωστὴ παχύρρευστος σοῦπα ἐκ κοπανισμένου σίτου, τὸ κοινῶς πληγούρι.

Ἡ μαγειρική, κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς, δὲν ἀπησχόλησε μόνον τοὺς εἰδικῶς εἰς αὐτὴν ἀσχολουμένους καὶ τοὺς μεγάλους κοιλιοδούλους, τῶν ὁποίων διετηρήθη ἡ φήμη. Ἄνθρωποι σοφοί, διακεκριμένοι φιλόσοφοι, ποιηταὶ καὶ σημαίνοντες πολιτικοὶ ἀκόμη, ἔγραψαν σοβαρὰ περὶ αὐτῆς συγγράμματα ἢ ἁπλᾶ συνταγολόγια. Ἐκ τῶν ἀρχαίων γνωστότεροι εἶναι ὁ Μίθοικος, συγγραφεὺς τοῦ «Σικελοῦ μαγείρου», καὶ ὁ προαναφερθεὶς Ἀπίκιος· ἐπίσης οἱ: Νουμήνιος Ἡρακλειώτης, Ἡγήμων ὁ ἐκ Θάσου, Φιλόγενος ὁ Λευκάδιος, Σιμωνακτίδης ὁ Χῖος, ὁ ἐκ Σικυῶνος Τυνδαρικὸς καὶ ἄλλοι. Ἄξιος ἰδιαιτέρας ὅλως μνείας εἶναι ὁ ἐκ Γέλας τῆς Σικελίας ποιητὴς Ἀρχέστρατος, ὅστις περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ΄ π.Χ. αἰῶνος ἐταξίδευσεν εἰς τοὺς πλέον μεμακρυσμένους τόπους, διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν μαγειρικὴν μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν καὶ ν' ἀνεύρῃ νέα χρήσιμα δι' αὐτὴν στοιχεῖα. Τὰς πληροφορίας καὶ τὰς παρατηρήσεις του συνώψισεν εἰς διδακτικὸν ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Γαστρολογία, γαστρονομία καὶ ἡδυπάθεια», ἐκ τοῦ ὁποίου διέσωσεν ὁ Ἀθήναιος 270 στίχους. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ἐξ ἄλλου χρόνους ἀναφέρονται ὡς ἐπινοηταὶ καὶ συντάκται νέων μαγειρικῶν συνταγῶν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ΙΓ΄, οἱ πρωθυπουργοὶ Ρισελιὲ

Μαρτίνου Ντρόλλινγκ : «Κουζίνα».
(Μουσεῖον Λούβρου, Παρισίων.)

καὶ Μαζαρῖνος, ὁ πρίγκιψ Κονδέ, ὁ στρατάρχης Μονμορανσὺ καὶ ἄλλοι. Ὁ φιλόσοφος Montaigne ἔγραψε βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐπιστήμη τοῦ τρώγειν». Ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου σημαντικώτερα ὑπῆρξαν τὸ τοῦ Γερμανοῦ

Digitized by Google

Γκαίνιγκ «Τὸ πνεῦμα τῆς μαγειρικῆς», ἐκδοθὲν τῷ 1822, καὶ τὸ περίφημον ἔργον τοῦ Γάλλου Μπριγιὰ - Σαβαρέν, ἀνωτέρου δικαστικοῦ λειτουργοῦ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Φυσιολογία τῆς γεύσεως» (1825). Ὑπὲρ πάντας ὅμως συνέβαλεν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς μαγειρικῆς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ περίφημος Καρέμ, Γάλλος ἀρχιμάγειρος, τοῦ Ταλεϋράνδου ἐν ἀρχῇ, τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α΄ κατόπιν, τοῦ λόρδου Στούαρτ καὶ τέλος τοῦ βαρώνου Ρότσιλδ, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου εὑρισκόμενος ἐφεῦρε καὶ ἐπραγματοποίησε τὰς πλέον ἀριστουργηματικὰς μαγειρικὰς συνθέσεις του. Ὁ Καρὲμ ἦτο σοφὸς εἰς τὴν τέχνην του, ἐκ τῶν δημοσιευθέντων δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἔργων ἰδιαιτέρως ἀξιόλογα εἶναι ἡ «Κουζίνα τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος» καὶ ὁ «Παραλληλισμὸς ἀρχαίας καὶ συγχρόνου μαγειρικῆς».

Ἀλλὰ καὶ τοὺς καλλιτέχνας δὲν ἀφῆκεν ἀδιαφόρους ἡ μαγειρική. Ἡ κουζίνα, μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν σκευῶν, τὴν ἀφθονίαν τῶν λαχανικῶν, τῶν φρούτων, τῶν ψαριῶν καὶ τῶν πουλερικῶν, μὲ τὰς ἰδιοτύπους ἀμφιέσεις τῶν μαγείρων καὶ τῶν βοηθῶν των, ἔδωκε πολλάκις τὸ θέμα εἰς ἔργα ἐκλεκτῶν ζωγράφων. Μεταξὺ τῶν πινάκων τῶν παριστώντων μαγειρεῖα, μαγείρους καὶ συναφεῖς σκηνὰς ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως: «Ἡ μαγείρισσα» τοῦ Γεράρδου Ντόου (Πινακοθήκη τοῦ Σβέριν), «Σκηνὴ τῆς κουζίνας» τοῦ Βελάσκουεθ (Πινακοθήκη Κοὺκ ἐν Richmond) καὶ εἷς «Μάγειρος» ἀποδιδόμενος εἰς τὸν ἴδιον ζωγράφον (Συλλογὴ Ρόμπινσον, Λονδῖνον), «Ἡ κουζίνα τῶν Ἀγγέλων» τοῦ Μουρίλλο (Μουσεῖον τοῦ Λούβρου), «Ἐσωτερικὸν κουζίνας» τοῦ Δαβὶδ Τενιὲρ (Μουσεῖον Ἐρμιτὰζ τῆς Πετρουπόλεως), «Ἡ μαγείρισσα» τοῦ Μέτσου (Μουσεῖον Φρειδερίκου, Βερολῖνον) κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκτὸς τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ κειμένῳ βιβλίων, ἀξιοσημείωτα περὶ μαγειρικῆς συγγράμματα εἶναι: *Πλουτάρχου*, «Συμπόσιον».— *Ἀθηναίου*, «Δειπνοσοφισταί».— *Barthelemy*, «Ταξίδιον τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος εἰς Ἑλλάδα». — *Schuch*, «Λαχανικὰ καὶ σαλάται τῶν ἀρχαίων» (Rastadt 1853). — *Friedländer*, «Ἤθη τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου» (Paris 1878).—*Pidoux*, «Ἀπάνθισμα πάσης μαγειρικῆς» (Παρίσιοι 1540).—*De Lavarenne*, «Ὁ Γάλλος Μάγειρος» (1651). — *Grimod de la Reynière*, «Ἡμερολόγιον τῶν λαιμάργων» (1813) καὶ «Ὁδηγὸς τῶν ἀμφιτρυόνων» (1808).— *Hayward*, «Ἡ τέχνη τοῦ τρώγειν» (1835).—*Bernard*, «Ἡ κλασσικὴ μαγειρικη» (Paris 1900). — *Nanmann*, «Μαγειρικὴ τέχνη» (Dresde 1900).— *Escoffier*, «Ὁδηγὸς Μαγειρικῆς (Francfort 1904).— Μεταξὺ δὲ τῶν ἑλληνιστὶ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀξία ἰδιαιτέρου λόγου ἡ πρόσφατος ἔκδοσις «Μαγειρικῆς» τοῦ *Γ. Τσελεμεντέ*.

Γ. ΖΕΥΓΩΛΗΣ

μαγειρικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μάγειρον ἢ τὸ μαγειρεῖον: «μαγειρικὰ σκεύη» || «μαγειρικὸν ἅλας» τὸ κοινὸν ἅλας τὸ χρησιμοποιούμενον εἰς τὰς τροφάς || ***μαγειρικὴ*** (ἡ)· ὡς οὐσ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *τέχνη* (βλ. *μαγειρική*).

— **μαγειρικὰ** ***σκεύη***· βλ. λ. *μαγειρεῖον*.

— **μαγειρικαὶ** ***ἑστίαι*** *['Εγκυκλ.]*. Κυριῶδες στοιχεῖον παντὸς μαγειρείου ἀποτελεῖ ἡ *ἑστία*, διὰ τῆς ὁποίας γίνεται ἡ βράσις, ἢ τὸ ψήσιμον τῶν φαγητῶν. Περὶ τῶν πρωτογόνων αὐτῆς μορφῶν ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος (βλ. λ. *μαγειρεῖον*), ἐσημειώθη δ' ἐκεῖ ὅτι ἀπαντῶνται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν χρήσει εἰς τὰ χωρία καὶ τοὺς ἀγροτικοὺς συνοικισμοὺς τύποι ἑστιῶν μὴ διαφέροντες οὐσιωδῶς ἀπὸ τοὺς τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Τοὺς παλαιοὺς τούτους τύπους εἶχον διαδεχθῆ ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος αἱ κτισταὶ ἑστίαι, αἱ φέρουσαι ἐπὶ τοῦ ἄνω αὐτῶν μέρους κοιλότητα (φουρνέλλο) μετὰ σιδηρᾶς κατὰ τὸν πυθμένα της ἐσχάρας. Ἐντὸς τῆς κοιλότητος ἐτοποθετοῦντο τὰ ξύλα ἢ οἱ ἄνθρακες, τὴν καῦσιν δ' αὐτῶν ὑπεβοήθει ὁ διὰ τῆς ἐσχάρας διερχόμενος ἐκ τῶν κάτω ἀήρ. Εἰς ὕψος ἑνὸς περίπου μέτρου ἄνωθεν τῆς ἑστίας, ἐκτισμένης ἐν ἐπαφῇ μετὰ τοῦ τοίχου τοῦ μαγειρείου, κατεσκευάζετο εὐρὺς πυραμιδοειδὴς ἢ κωνικὸς καπναγωγός, ἑνούμενος διὰ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐξερχόμενον διὰ τῆς στέγης καπνοδόχον.

Τοῦ τύπου τούτου τῶν ἑστιῶν ἀποτελοῦσι παραλλαγὴν τὰ ἐν εὐρείᾳ χρήσει σήμερον «τζάκια», μὲ δύο, τρία ἢ περισσότερα «φουρνέλλα», ὅμοια ἢ διαφέροντα μεταξύ των κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα, καὶ μὲ ἑνιαῖον δι' ὅλα καπναγωγόν. Κατασκευάζονται δὲ τὰ τζάκια κτιστὰ (εἰς διαστάσεις ὕψους 0,75—1 μ., μήκους 1—1,5 μ. καὶ πλάτους 0,75—1 μ.), μὲ τὴν ἐξωτερικήν των ἐπιφάνειαν ἐπενδεδυμένην δι' ἐπιχρίστων κεραμευτικῶν πλακῶν, καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο ὁριζοντίως διαχωριζόμενα τμήματα, κενὰ ἐσωτερικῶς. Τὸ κάτω χρησιμοποιεῖται ὁλόκληρον ὡς ἀποθήκη ἀνθράκων, κλειομένη διὰ σιδηρᾶς θύρας, τὸ δὲ ἄνω φέρει ἐπὶ τῆς προσόψεως τόσας θυρίδας, ὅσα εἶναι τὰ ἐπὶ τῆς ἄνω αὐτοῦ ἐπιφανείας «φουρνέλλα». Ἀνοιγομένων ἢ κλειομένων τῶν θυρίδων αὐξάνει ἢ ἀνακόπτεται τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος, τὸ ἐξυπηρετοῦν τὴν καῦσιν ἐν τῇ ἀντιστοίχῳ ἐσχάρᾳ.

Ὅμοιαι κατὰ βάσιν πρὸς τὰς ἑστίας τοῦ τύπου τούτου εἶναι, ἀπὸ ἀπόψεως λειτουργίας, καὶ αἱ φορηταὶ ἐκ πηλοῦ ἢ σιδηρελάσματος ἑστίαι (κοιν. «φουφοῦδες»).

Ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐξ ἄλλου βάσεως, μὲ προσθήκην διαφόρων τελειοποιήσεων, προῆλθεν ἡ κατασκευὴ τῶν χυτοσιδηρῶν ἑστιῶν, τῶν ὁποίων ἡ βιομηχάνησις ἤρχισεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἔλαβε τεραστίαν ἀνάπτυξιν, μὴ ἀνακοπεῖσαν καὶ σήμερον ἔτι, παρὰ τὴν μεσολαβήσασαν χρησιμοποίησιν τοῦ ἀεριόφωτος, τοῦ πετρελαίου καὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἰς τὴν θέρμανσιν τῶν μαγειρείων. Τὸ παρατιθέμενον σχεδιάγραμμα δεικνύει τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν μιᾶς τοιαύτης μεταλλικῆς μαγειρικῆς ἑστίας, ἥτις τροφοδοτεῖται διὰ κοινοῦ γαιάνθρακος καὶ παρουσιάζει τὰ ἑξῆς οὐσιώδη πλεονεκτήματα: ὅτι εἶναι οἰκονομικὴ ἀπὸ ἀπόψεως καυσίμου ὕλης, ὅτι ἐπιτρέπει τὴν σύγχρονον παρασκευὴν πολλῶν ἐδεσμάτων, ἔχουσα ἐπὶ πλέον καὶ φοῦρνον, ὅτι εἶναι εὐχεροῦς συντηρήσεως καὶ ἔχει εἰδικὸν λέβητα, οὗτινος τὸ ὕδωρ διατηρεῖται πάντοτε θερμὸν διὰ πᾶσαν χρῆσιν. Ἐπὶ τῆς ἄνω πλακὸς τῆς ἑστίας ὑπάρχουν ὀπαί, ἐπὶ τῶν ὁποίων τοποθετοῦνται αἱ χύτραι, κλείονται δὲ αὗται διὰ καλυμμάτων, ἀποτελουμένων ἐκ δύο ἢ τριῶν ὁμοκέντρων τεμαχίων, οὕτως ὥστε τὸ ἄνοιγμα ἑκάστης ὀπῆς δύναται νὰ κανονίζεται εἰς διαφόρους διαστάσεις ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῆς χύτρας. Ἡ καθ' αὐτὸ ἑστία τοῦ πυρὸς εἶναι μία μόνον (ἡ F), ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν εὐφυᾶ διάταξιν τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀπ' αὐτῆς ἀναδιδομένων φλογῶν καὶ τοῦ θερμοῦ ἀέρος ἐξυπηρετοῦνται ἄριστα τόσον τὰ φουρνέλλα τῶν χυτρῶν, ὅσον καὶ ὁ λέβης τοῦ θερμοῦ ὕδατος (B), ὁ φοῦρνος (G) καὶ τὸ ἑρμάριον μετρίας θερμάνσεως (N). Ὅταν ἄλλωστε τὸ πῦρ εἶναι ἐντατικόν, ὁλόκληρος ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς ἑστίας διαπυροῦται τόσον, ὥστε νὰ δύναται οἱονδήποτε τμῆμα αὐτῆς νὰ χρησιμεύσῃ ἀντὶ φουρνέλλου. Ἄλλαι τοιαῦται ἑστίαι (βλ. εἰκ. σ. 417) εἶναι κατεσκευασμέναι δι' ἀνάμεικτον χρῆσιν ξύλων καὶ γαιανθράκων, ἄλλαι δὲ διὰ χρῆσιν γαιανθράκων καὶ φωταερίου. Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν φέρουσι πρόσθετον ἐγκατάστασιν σωλήνων συγκοινωνούντων πρὸς τὸν ἀγωγὸν τοῦ ἀερίου, ὅταν δὲ πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῇ τοῦτο ὡς καύσιμος ὕλη, ἀφαιροῦνται τὰ καλύμματα τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω πλακὸς ὀπῶν καὶ τοποθετοῦνται ἀντ' αὐτῶν ἀεριοκαυτῆρες.

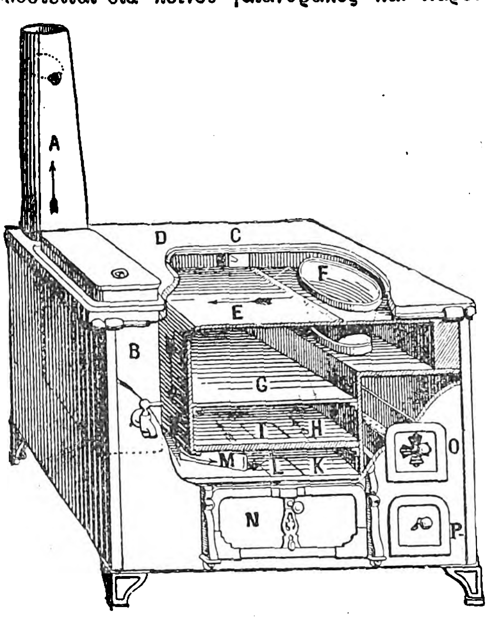

Ἐσωτερικὴ ὄψις χυτοσιδηρᾶς ἑστίας.

[A=καπναγωγός. B=λέβης θερμοῦ ὕδατος. C=σύρτης εἰσαγωγῆς ἀέρος διὰ τὴν διευκόλυνσιν τοῦ ἀνάμματος. D=ἐπικάλυμμα ἐκ χυτοσιδήρου φέρον ἀνοίγματα διὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν τοποθέτησιν τῶν χυτρῶν. E=ἄνω πλὰξ τοῦ φούρνου· F=ἑστία καύσεως τῶν γαιανθράκων. G=διαχώρισμα (ἐταζέρα) τοῦ φούρνου· H=κάτω πλὰξ αὐτοῦ. I καὶ L=θυρίδες καθαρισμοῦ· K=διάκενον διὰ τὴν δίοδον τοῦ καπνοῦ· M=δίοδος διὰ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θερμότητος ἐπὶ τοῦ λέβητος. N=ἑρμάριον διὰ τὴν διατήρησιν θερμῶν ἐδεσμάτων ἢ τὴν θέρμανσιν πινακίων κ.λ.π. O καὶ P=σταχτοδόχαι.]

Ἑστίαι φωταερίου. Ἡ μεγάλη θερμαντικὴ ἱκανότης τῶν ὡς ἀνωτέρω περιγραφεισῶν χυτοσιδηρῶν ἑστιῶν, τῶν τροφοδοτουμένων διὰ γαιάνθρακος, παρέχει ἀσυγκρίτους ἐκδουλεύσεις ὅπου πρόκειται περὶ σοβαρῶν μαγειρικῶν ἐγκαταστάσεων, ὅπως εἰς ξενοδοχεῖα, οἰκοτροφεῖα, ἄσυλα, στρατῶνας, κατοικίας πλουσίων καὶ πολυμελῶν οἰκογενειῶν. Ὀλιγωτέρα ὅμως εἶναι ἡ ἀπ' αὐτῶν ἐξυπηρέτησις ὅπου δὲν παρασκευάζονται πολλὰ ταυτοχρόνως ἐδέσματα καὶ εἰς μεγάλας ποσότητας, διότι τὸ ἄναμμά των πρέπει νὰ γίνῃ πλῆρες καὶ ἂν ἀκόμη θὰ ἐπρόκειτο νὰ βράσωμεν ἓν κύπελλον γάλακτος μόνον. Διὰ τὰς ὀλιγομελεῖς ἄρα καὶ ὄχι πολὺ εὐπόρους οἰκογενείας ἡ χρῆσίς των δὲν εἶναι διόλου πλεονεκτική. Ἀντιθέτως, εἰς τοιαύτας περιπτώσεις παρουσιάζουν σημαντικὰ προτερήματα αἱ διὰ φωταερίου λειτουργοῦσαι ἑστίαι, αἵτινες ἔχουσι τὸ προσὸν νὰ εἶναι ἀρκούντως οἰκονομικαί, νὰ μὴ χρειάζωνται καπνοδόχον, νὰ εἶναι ἕτοιμοι πρὸς ἄμεσον χρῆσιν εἰς πᾶσαν στιγμήν, εἰς θερμαντικὴν δὲ ἔντασιν κανονιζομένην ἀμέσως καὶ κατὰ βούλησιν, καὶ νὰ ἐπιτρέπωσιν ἐπὶ πλέον τὴν τήρησιν ἄκρας καθαριότητος ἐν τῷ μαγειρείῳ. Βασικὸν αὐτῶν ὄργανον εἶναι εἷς αὐτόματος ἀναμείκτης τοῦ ἐκρέοντος φωταερίου μετ' ἀναλόγου ποσότητος ἀέρος (τύπου δηλαδὴ λυχνίας Μποῦνσεν). Ὑπεράνω τοῦ στομίου τοῦ ἀναμείκτου τούτου ἐπιτίθεται χυτοσιδηροῦν ἐπικάλυμμα, κατανέμον τὸ ἐκρέον μεῖγμα καὶ ἀναγκάζον αὐτὸ νὰ ἐξέλθῃ δι' ὀπῶν περιφερικῶς διατεταγμένων, ἀποτελεῖται δὲ οὕτω στεφάνη ἐκ μικρῶν κυανῶν φλογῶν μεγάλης θερμαντικῆς ἐντάσεως. Ὅταν ἡ μηχανὴ ἔχῃ δύο στρόφιγγας, ἡ στεφάνη τῶν φλογῶν εἶναι διπλῆ καὶ ὅταν ἔχῃ τρεῖς τριπλῆ· κανονίζεται δηλαδὴ διὰ τῶν στροφίγγων ἡ ἔκτασις τοῦ πυρὸς ἀνάλογος πρὸς τὴν διάμετρον τῆς χρησιμοποιηθησομένης χύτρας καὶ πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς θερμότητος, εἰς ἣν θέλομεν νὰ τὴν ὑποβάλωμεν. Τὸ παρατιθέμενον σχῆμα εἰκονίζει κοινήν, μετακινητήν, ἑστίαν φωταερίου, διὰ δύο χύτρας. Κατασκευάζονται ὅμως καὶ ἄλλαι συνθετώτεραι, μὲ πολλὰ στόμια, μὲ κλίβανον κλπ.

Μικρὰ ἑστία φωταερίου διὰ δύο χύτρας.

Ἑστίαι πετρελαίου καὶ βενζίνης. Ὅπου δὲν ὑπάρχει φωταέριον, χρησιμοποιοῦνται, μὲ ἱκανὰ ἐπίσης πλεονεκτήματα, αἱ ἑστίαι πετρελαίου καὶ βενζίνης. Ἔχουν αὗται ἐπὶ πλέον τὸ προσὸν ὅτι εἶναι φορηταί, εὐμετακόμιστοι διὰ ταξίδια καὶ διὰ τὴν ἐξοχήν. Ἀλλ' ἔχουν ἐξ ἄλλου τὸ διπλοῦν ἀπέναντι τῶν προηγουμένων μειονέκτημα ὅτι εἶναι δαπανηρότεραι ἀφ' ἑνὸς εἰς καύσιμον ὕλην καὶ ἐπικίνδυνοι ἀφ' ἑτέρου, αἱ τῆς βενζίνης τοὐλάχιστον, ὅταν δὲν καταβάλλεται κατὰ τὴν χρῆσίν των ἰδιάζουσα προσοχή.

Συνήθης τύπος φορητῶν ἑστιῶν πετρελαίου.

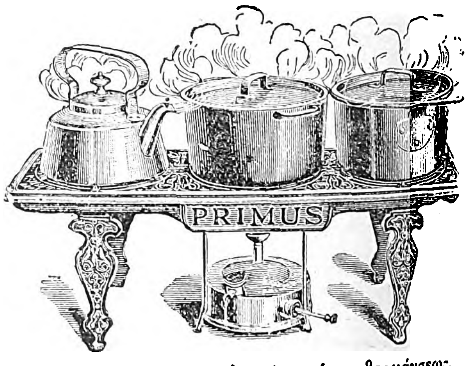

Ἑστία πετρελαίου μὲ τρία στόμια θερμάνσεως.

Αἱ πρῶται ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνὸς δοχείου περιέχοντος ἐλαφρὸν (φωτιστικὸν) πετρέλαιον καὶ συγκοινωνοῦντος πρὸς εἰδικῆς κατασκευῆς ῥάμφος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σύγκειται ἐκ χαλκοῦ σωληνίσκου, ὅστις ἑλισσόμενος περὶ ἑαυτὸν καταλήγει εἰς ὀπὴν ἐλαχίστης διαμέτρου. Πέριξ αὐτοῦ ὑπάρχει μικρὰ λεκάνη πληρουμένη δι' οἰνοπνεύματος διὰ τὴν προθέρμανσιν. Ὅταν τὸ ῥάμφος προθερμανθῇ ἐπαρκῶς, συμπιέζομεν τὸν ἐν τῷ δοχείῳ τοῦ πετρελαίου ὑπάρχοντα ἀέρα διὰ μικρᾶς προσηρτημένης εἰς αὐτὸ πιεστικῆς ἀεραντλίας. Τὸ πετρέλαιον τότε ἀνέρχεται εἰς τὸν σωλῆνα καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θερμότητος τούτου ἐξαεροῦται καὶ ἐκρέει μεθ' ὁρμῆς διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ ῥάμφους, ὑπὸ μορφὴν ἀτμοῦ, συμπαρασῦρον ἀνάλογον ποσότητα ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Τὸ σχηματιζόμενον μεῖγμα καίεται εἰς τὸ ἀνώτερον σημεῖον τῆς συσκευῆς διὰ θερμῆς κυανῆς φλογός, ἥτις συντηρεῖ ἐφεξῆς θερμὸν τὸν σωλῆνα τοῦ πετρελαίου. Οὕτως ἡ λειτουργία τῆς ἑστίας συνεχίζεται κανονική, μέχρις ὅτου μειωθῇ ἡ πίεσις ἐν τῷ δοχείῳ, ὁπότε τὴν ἐνισχύομεν διὰ νέων τινῶν ἐμβολισμῶν τῆς ἀντλίας. Αἱ προσπάθειαι κατασκευῆς

Digitized by Google

μαγειρικῶν ἑστιῶν λειτουργουσῶν διὰ βαρέος πετρελαίου δὲν ἀπέδωκαν μέχρι τοῦδε ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

Τῆς αὐτῆς περίπου κατὰ βάσιν λειτουργίας πρὸς τὰς προηγουμένας εἶναι καὶ αἱ ἑστίαι βενζίνης, ἀποδίδουσαι ὑψηλοτέραν θερμότητα καὶ οὖσαι οἰκονο-

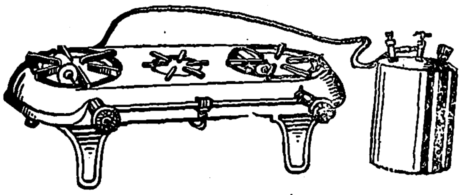

Ἑστία βενζίνης.

μικώτεραι εἰς δαπάνην καυσίμου. Εἰς αὐτὰς ὅμως δέον ἀπαραιτήτως τὸ δοχεῖον τῆς βενζίνης νὰ εἶναι μεμακρυσμένον ἀπὸ τῆς συσκευῆς τῆς καύσεως, διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῶν ἐκρήξεων

Ἑστίαι οἰνοπνεύματος. Χρῆσις τούτων γίνεται ἰδίως ὅταν δὲν ἐπιζητοῦνται μεγάλου βαθμοῦ θερμαντικὰ ἀποτελέσματα, ὁ δὲ κοινότερος αὐτῶν τύπος εἶναι οἱ μικροὶ πρόχειροι θερμαντῆρες, οἱ γνωστοὶ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα «καμινέτα» Κατασκευάζονται ὅμως καὶ μεγαλύτεραι μαγειρικαὶ ἑστίαι, ἱκαναὶ διὰ τὴν παρασκευὴν φαγητοῦ εἰς χύτρας μικροῦ μεγέθους. Εἰς αὐτὰς τὸ οἰνόπνευμα ἀτμοποιεῖται προτοῦ φθάσῃ εἰς τὸ ῥάμφος, δι' ἐξωτερικῆς

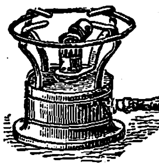

Καμινέτον τοῦ οἰνοπνεύματος.

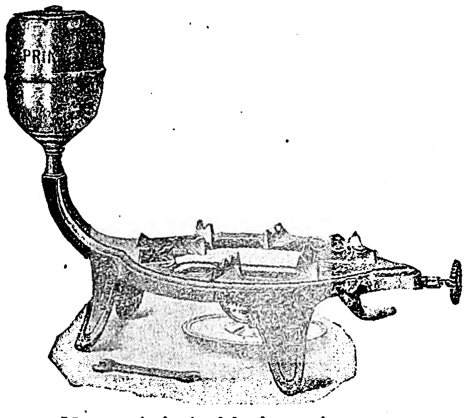

Μαγειρικὴ ἑστία δι' οἰνοπνεύματος.

ἐν ἀρχῇ προθερμάνσεως τοῦ σωλῆνος καὶ ἐφεξῆς διὰ τῆς ἰδίας του φλογός.

Ἑστίαι ἠλεκτρικαί. Ὅπου συμβαίνει νὰ προσφέρεται τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα εἰς τὴν κατανάλωσιν εἰς χαμηλὰς τιμάς, αἱ ἠλεκτρικαὶ συσκευαὶ ἀποτελοῦν τὴν ἰδεώδη μαγειρικὴν ἑστίαν. Εἶναι

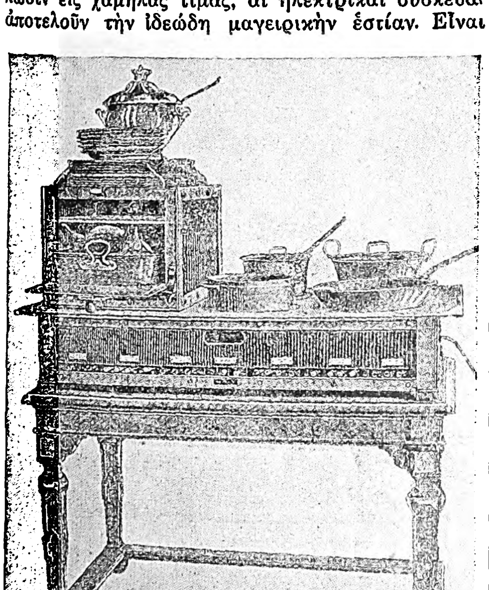

Πλήρης ἠλεκτρικὴ μαγειρικὴ ἑστία.

ἀπολύτου καθαριότητος, ἄοσμοι καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ἀκίνδυνοι (διὰ ῥεῦμα συνεχὲς καὶ συνήθους τάσεως), οὐδὲν δ' ἀπολύτως παρουσιάζουν μειονέκτημα ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς. Κατὰ κανόνα ὅμως εἶναι λίαν δαπανηραί, μολονότι ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα ὅτι ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ θερμαντικὴ αὐτῶν δύναμι. χρησιμοποιεῖται ἄνευ ἀπωλείας, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι συμβαίνει μὲ τὰ λοιπὰ μέσα θερμάνσεως.

Ποικίλαι εἶναι αἱ ἤδη ἐν χρήσει ἠλεκτρικαὶ ἑστίαι καὶ ἄλλαι μικροτέρας ἐντάσεως μαγειρικαὶ συσκευαί: α') Βραστῆρες ἐν πρώτοις, εἰς τὸν πυθμένα τῶν ὁποίων εἶναι ἐγκεκλεισμένη ἡ προκαλοῦσα τὴν θερμότητα ἠλεκτρικὴ ἀντίστασις. Τὰ ὄργανα ταῦτα εἶναι χρήσιμα διὰ τὴν παρασκευὴν γάλακτος, τείου, καφὲ κλπ., ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλας ἀκόμη μαγειρικὰς χρήσεις ὅταν εἶναι ἐπαρκὴς ὁ ὄγκος τοῦ δοχείου καὶ ἡ εἰς βὰττ κατανάλωσις τῆς θερμαινούσης ἀντιστάσεως. β') Θερμαντῆρες διατηροῦντες τὴν θερμοκρασίαν τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀποτιθεμένων πινακίων φαγητοῦ. γ') Συσκευαὶ διὰ τὸ ψήσιμον τεμαχίων ἄρτου (φρυγανιές). δ') Μικραὶ φορηταὶ ἑστίαι, ὅμοιαι περίπου κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὰς μικρὰς κυκλικὰς τοιαύτας τοῦ ἀεριόφωτος. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶναι ἐσχαρωτή, κάτωθεν δὲ τῶν σχισμῶν διέρχονται τὰ συνεστραμμένα σύρματα τῆς ἀντιστάσεως, τὰ ὁποῖα λευκοπυρούμενα ἀποδίδουσι θερμότητα ἀνακλωμένην πρὸς τὰ ἄνω διὰ καταλλήλου ἀνακλαστῆρος, ἀποτελοῦντος τὴν κάτω βάσιν τῆς ἑστίας. Ἡ ἐπὶ τῆς σχάρας τοποθετουμένη χύτρα ἀπορροφεῖ τὸ σύνολον σχεδὸν τῆς παραγομένης θερμότητος, δι' ὃ καὶ ἡ παρασκευὴ τοῦ φαγητοῦ διὰ τῶν ἑστιῶν τούτων ἐπιτελεῖται τάχιστα. ε') Συνθετώτεραι συσκευαί, ὡς ἡ ἀνωτέρω εἰκονιζομένη, περιλαμβάνουσα πολλὰς ἐσχάρας καὶ φοῦρνον, ἄλλαι δὲ καὶ μετὰ λέβητος θερμοῦ ὕδατος.

Εἰς τὰς ὡς ἄνω μαγειρικὰς συσκευὰς ἡ θερμότης παράγεται δι' ἠλεκτρικῶν ἀντιστάσεων, ἀποτελουμένων ἀπὸ ταινίας ἢ σύρματα εἰδικῶν μεταλλικῶν κραμάτων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς «πυροφόρους» ὕλας. Εἰς πάσας δέ, παρεκτὸς τῶν ἁπλῶν βραστήρων, ἡ θερμότης κανονίζεται κατὰ βούλησιν. Γ. Ζ

— **μαγειρικὸν ἅλας**· βλ. *ἅλας*.

μαγειρίτσα (ἡ)· εἶδος σούπας, κατ' ἔθιμον παρασκευαζομένης τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως, δι' ὃ λέγεται καὶ *πασχαλινή*.

— */Μαγειρ./* Λαμβάνομεν τὰ ἐντόσθια τοῦ πασχαλινοῦ ἀμνοῦ, τὰ πλύνομεν καλῶς, τὰ ζεματίζομεν, τὰ στραγγίζομεν καὶ τὰ κόπτομεν εἰς πολὺ μικρὰ τεμάχια. Θέτομεν κατόπιν εἰς κατσαρόλαν δύο κουταλιὲς βούτυρο καὶ λίγα φρέσκα κρεμμυδάκια, ἄνηθον καὶ μαϊντανόν, ψιλοκομμένα. Τὰ καβουρδίζομεν ἐπί τινα λεπτὰ καὶ προσθέτομεν τὰ ἐντόσθια, ἁλάτι καὶ τὸ ἀνάλογο νερό. Τὰ ἀφίνομεν νὰ βράσουν ἐπὶ πολύ, ξαφρίζοντες τὸν ζωμόν, ἕως ὅτου χυλώσουν, ὁπότε ῥίπτομεν ὀλίγον ῥύζι καὶ ὅταν ψηθῇ τὴν ἀποσύρομεν τῆς φωτιᾶς καὶ τὴν αὐγοκόβομεν. Δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ ὀλίγο γάλα ἢ γιαούρτι, διὰ νὰ λάβῃ κρεμώδη ὄψιν. Τὴν μαγειρίτσαν δυνάμεθα νὰ παρασκευάσωμεν χρησιμοποιοῦντες διὰ τὸν ζωμὸν τὰ πόδια τοῦ ἀρνιοῦ, πουλερικὸ ἢ καὶ ὁ,τιδήποτε κρέας. Μ. ΔΡ.

μάγειρος (ὁ), θηλ. *—ισσα* (ἡ), κοιν. *μάγερας, —ισσα*· ὁ ἔχων ὡς ἐπάγγελμα τὴν μαγειρικήν, τὴν παρασκευὴν τῶν φαγητῶν· ‖ ὁ γνωρίζων νὰ μαγειρεύῃ: «*ἡ κόρη μου ξέρει νοικοκυριὸ καὶ εἶναι καὶ καλὴ μαγείρισσα*».

— *[Ἱστορ.]* Βλ. λ. *μαγειρική*.

Μαγέλλα (Maiella) */Γεωγρ./*. Ὀροσειρὰ τῆς Ἰταλίας, ἀνήκουσα εἰς τὰ Ἀπέννινα τῶν Ἀβρουζίων. Ὑψηλότεραι κορυφαὶ αὐτῆς εἶναι ἡ *Ἀμάρο* (2791 μ.), ἡ *Ἀκουαβίβα* (2740 μ.), ἡ *Πίτσο - Φαλκόνε* (2646 μ.) καὶ ἡ *Γκρότε ντὲλ Καβαλλόνε* (1487 μ.). Αἱ Β καὶ ΒΔ. κλιτύες αὐτῶν εἶναι ἀπότομοι καὶ ἄδενδροι μετὰ λατομείων μαρμάρων λευκῶν καὶ ἐγχρώμων καὶ ἀλαβάστρου καὶ πηγῶν πετρελαίου, αἱ δὲ Ν. καὶ ΝΑ. καλύπτονται ὑπὸ λειμώνων καὶ πυκνῶν δασῶν. Μ. Δ. Β.

Μαγελλᾶνος (Magellan), ***Φερδινάνδος*** Διάσημος Πορτογάλος θαλασσοπόρος, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1480 ἐν Σαμπορόσα (τοῦ Τράς-ὀς Μόντες καὶ φονευθεὶς ἐν τῇ νήσῳ Μάταμ τῶν Φιλιππίνων τῇ 27 Ἀπριλίου 1521. Τὸ πορτογαλικόν του ὄνομα εἶναι Magalhães (Μαγγαλιάϊνς), ἐπεκράτησεν ὅμως διεθνῶς ἡ ἱσπανική του ἀπόδοσις Magellan. Κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας, κατὰ δὲ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ἀκόλουθος τῆς βασιλίσσης Ἐλεονώρας, συζύγου τοῦ Ἰωάννου Β'. Νεαρώτατος ἔτι ἐπολέμησεν εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ διεκρίθη ἰδίως κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Μαλάκκας· μεταβὰς κατόπιν εἰς Ἀφρικὴν καὶ πολεμῶν ἐν Ἀζαμὸρ τοῦ Μαρόκκου ἐπληγώθη εἰς τὸν πόδα, ἀπέμεινε δ' ἐκ τούτου χωλός. Ἐπανῆλθε τῷ 1512 εἰς Πορτογαλίαν, ὅπου ὅμως εὗρε τὸν βασιλέα Μανουὴλ δυσμενῶς διατεθειμένον ἀπέναντί του, χάρις εἰς διαβολὰς ἐπιτηδείων ἐχθρῶν, χολωθεὶς δ' ἐκ τούτου ἤλλαξεν ἐθνικότητα καὶ ἐπολιτογραφήθη Ἱσπανός.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν εἰς Ἰνδίας καὶ Ἀφρικὴν ταξιδίων του ὁ Μαγελλᾶνος συνέλαβε τὸ τολμηρὸν σχέδιον ν' ἀναζητήσῃ πρὸς δυσμὰς θαλασσίαν ὁδὸν πρὸς τὰς Μολούκκας νήσους τῆς Μαλαισίας, αἵτινες διὰ βούλλας τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Δ' παρεχωρήθησαν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Καστίλλης. Συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ ἀστρονόμου Ρουΐ Φελέρο, κατήρτισε τὸ σχέδιον τῆς ἐξερευνήσεως ταύτης καὶ τὸ παρουσίασεν εἰς τὸν τότε βασιλέα τῆς Καστίλλης, τὸν μέλλοντα Κάρολον Κουῖντον. Ὁ βασιλεὺς τὸ ἀπεδέχθη, ὑπεγράφη δὲ κατὰ Μάρτιον 1518 σχετικὸν συμβόλαιον μεταξὺ τῶν δύο ἐξερευνητῶν καὶ τῆς αὐλῆς τῆς Καστίλλης, παρὰ τὴν ἐναντίωσιν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἀποικιακοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας. Τοῦ Φελέρο ὅμως παθόντος παραφροσύνην, οἱ δυσμενῶς βλέποντες τὰ σχέδια τοῦ Μαγελλάνου ἐπέτυχον νὰ τῷ ἐπιβληθῶσιν ὡς σύντροφοι τοῦ ταξιδίου του οἱ φίλοι των Juan de Cartagena καὶ Estevan Gomez.

Ὁ Μαγελλᾶνος ἀπέπλευσεν ἐκ San Lucar τῆς Barrameda τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1519 ἐπιβαίνων τοῦ ἱστιοφόρου «Ἁγία Τριάς» (140 τόννων) καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ τέσσαρα ἄλλα, ἴσως καὶ μικροτέρας χωρητικότητος πλοίων. Τὰ πληρώματα αὐτῶν ἀπετελοῦντο ἀπὸ 265 Πορτογάλους, Γάλλους καὶ Φλαμανδούς, ἐν οἷς ὁ ἐκ Βερώνας Francisco Pigafette καὶ ὁ Πορτογάλος Duarte Barbosa, ἱστοριογράφοι τῆς ἀποστολῆς.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς εὑρέθη ἐνώπιον ὠργανωμένης ἀπειθαρχίας τῶν ὑπεταγμένων του, ἠναγκάσθη δ' ἐκ τούτου νὰ φυλακίσῃ τὸν Juan de Cartagena. Τὴν 13 Δεκεμβρίου 1519 ὁ στολίσκος εἰσέπλεεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ρίου Ἰανεΐρου, τὸν ὁποῖον εἶχον ἤδη ἀνακαλύψει Πορτογάλοι ἐξερευνηταί. Τὴν 10 Ἰανουαρίου 1520 ἀνεκάλυψε τὴν Στομαλίμνην τῆς Λὰ Πλάτα καὶ τὴν 31 Μαΐου τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐπροχώρουν πρὸς νότον κατὰ μῆκος τῶν ἐρήμων ἀκτῶν, εἰς ἀναζήτησιν τοῦ στενοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ἥνωνε τοὺς δύο ὠκεανούς, ηὔξανεν ἡ δυσαρέσκεια τῶν πληρωμάτων. Τὴν 1ην Ἀπριλίου δύο ἐκ τῶν κυβερνητῶν, ὁ Quesada καὶ ὁ Mendoza, ἐπαναστατήσαντες, ἠλευθέρωσαν τὸν Cartagena.

Ὁ Μαγελλᾶνος, ἐπιτυχὼν ἐν πρώτοις νὰ δολοφονηθῇ ὁ Mendoza καὶ ἀνακτήσας τὴν κυριαρχίαν του, ἀπεκεφάλισε κατόπιν τὸν Quesada καὶ ἐγκατέλειψεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τὸν Cartagena καὶ τὸν ἱερέα Πέτρον de Sambez de la Reine, δώσας χάριν εἰς 40 ἄλλους ναύτας, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐπίσης καταδικάσει. Ἡ προσέγγισις τοῦ χειμῶνος τὸν ἠνάγκασε νὰ μείνῃ 5 μῆνας εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ (49°15' νότ. πλάτ.). Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲ τοὺς Τελουέλχους, τοὺς γιγαντοσώμους Παταγῶνας, τοὺς ὁποίους ὁ ἱστοριογράφος Pigafetta κατέστησε διασήμους μὲ τὰς ἐνθουσιώδεις περὶ τοῦ χαρακτῆρός των περιγραφάς. Ἓν ἐκ τῶν πλοίων, τὸ «Σαντιάγον», ἀποσταλὲν εἰς ἐξερεύνησιν πρὸς νότον, ἀπωλέσθη ἐγγὺς τῆς Santa Cruz, τὸ πλήρωμα ὅμως διεσώθη καὶ ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ κυβερνήτου του. Τὴν 24 Αὐγούστου ὁ Μαγελλᾶνος ἀνεπέτασεν ἐκ νέου τὰ ἱστία. Ἀπὸ τῆς 28ης ἰδίου μηνὸς μέχρι τῆς 18ης Ὀκτωβρίου παρέμεινεν εἰς Santa Cruz, ἀποπλεύσας δ' ἐκεῖθεν παρετήρησε τὴν 21ην Ὀκτωβρίου τὴν εἴσοδον τοῦ ἀναζητουμένου πορθμοῦ, τὴν ὁποίαν ἤρχισαν ἀμέσως νὰ ἐξερευνῶσι δύο ἐκ τῶν πλοίων του. Τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν ὁ πιλότος Estevan Gomez ἦλθεν εἰς ῥῆξιν μὲ τὸν ἀρχηγόν του καὶ ἐξεγείρας τὸ πλήρωμα τοῦ σκάφους «Ἅγιος Ἀντώνιος» ἔφυγε μετὰ τοῦ πλοίου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐπανέφερεν εἰς Σεβίλλην τὴν 6ην Μαΐου 1521.

Ὁ Μαγελλᾶνος, συνεχίζων τὸν δρόμον του, διέσχισε τὸν πορθμὸν καὶ ἔφθασεν ἐντὸς 20 ἡμερῶν εἰς τὸν δυτικὸν ὠκεανὸν (28 Νοεμβρίου 1520), ὀνομάσας τὴν ἐξερευνηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ παραλίαν *Γῆν τοῦ Πυρός*, καὶ *Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν* τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασε καὶ τὴν ὁποίαν εὗρε γαληνιαίαν. Κατευθυνόμενος κατόπιν πρὸς τὰ ΒΔ., μὲ τὰ τρία πλοῖα ποὺ τοῦ ἀπέμειναν, παρετήρησε τὴν 24 Ἰανουαρίου 1521 δασώδη νῆσον, ἣν ὠνόμασεν Ἅγιον Παῦλον, ἄλλην τὴν 4 Φεβρουαρίου βαπτισθεῖσαν Los Tiburones καὶ τὴν 6 Μαρτίου τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Larrons (Μαριάνναι νῆσοι). Τέλος, τὴν 16 Μαρτίου ἔφθασεν εἰς τὰς Φιλιππίνας. Διαρκούσης τῆς τεραστίας ταύτης διαδρομῆς τὰ τρόφιμα καὶ τὸ ὕδωρ ἐξηντλήθησαν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τὰ πληρώματα μικροῦ δεῖν ἀπέθνησκον. Ὁ Μαγελλᾶνος διεπεραιώθη ἀπὸ τῆς νησῖδος Mazagne εἰς τὴν νῆσον Cebu, τῆς ὁποίας τὸν ἀρχηγὸν προσηλύτισεν εἰς τὸν χριστιανισμόν· ἀλλ' ἠθέλησε καὶ νὰ τὴν θέσῃ ὑπεράνω τῶν ἀρχηγῶν ἄλλων νήσων, οἵτινες ἀντεστάθησαν. Ἐπετέθη τότε μὲ 55 ἄνδρας κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς νήσου Matan, ὅστις τὸν ἀντεμετώπισε μὲ 1500 ἰθαγενεῖς. Κατὰ τὴν συναφθεῖσαν δὲ μάχην ὁ Μαγελλᾶνος ἐφονεύθη. Ἡ ἀποστολή του ἐν τούτοις εἶχε περαιωθῆ· εὑρὼν τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐζήτει καὶ ἥτις ἄλλωστε δὲν εἶχε τὴν ἐμπορικὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν τῆς ἀπέδιδεν, ἐπετέλεσε τὸν πρῶτον γῦρον τῆς γῆς. Ὁ περίπλους οὗτος ἀπετελειώθη μὲ ἓν μόνον πλοῖον, τὴν «Βικτωρίαν», τὸ ὁποῖον ὁ Seb. de Cano ἐπανέφερεν εἰς Ἱσπανίαν τὴν 6 Σεπτεμβρίου 1522 μὲ πλήρωμα 18 μόνον ἀνδρῶν.

Ἡ ἔκθεσις περὶ τοῦ ταξιδίου τοῦ Μαγελλάνου

Digitized by Google

ἐγράφη ἰταλιστὶ ὑπὸ τοῦ Pigafetta, εἰς ἁπλοϊκὴν καὶ ἀνεπιστήμονα, ἀλλὰ πιστὴν ἀφήγησιν. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Μιλάνῳ τῷ 1800. Τῷ 1536 ἐξετυπώθη μία περίληψις τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Mestre Bantista, ἑνὸς τῶν συντρόφων τοῦ Μαγελλάνου. Ὁ δὲ λόρδος Στάνλεϋ συνεκέντρωσε τὰς διηγήσεις ἓξ ἄλλων ἐκ τῶν διασωθέντων εἰς τὸ μέγα ἔργον του «The First Voyage round the world by Magellan» (Λονδῖνον 1875).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων: *Bazza Arana*, Vida y viages de Magellanes (Σαντιάγον 1864). — *Kohl*, «Gesch. der Entdeck ungreise zür Magellan-Strasse» (Βερολῖνον 1877). —*Ramon Guerrero Vergara*, «Los Escubsidores del estrecho de Magellanes» (Σαντιάγον 1880).

—Ω

Μαγελλάνου *Γῆ*, ἢ ***Μαγκαλιάνες Γῆ*** (Magellan, ἱσπαν. Magallanes) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς νοτίου Χιλῆς, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ 47° Ν. μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Χόρν, περιλαμβάνουσα τὴν ἤπειρον ἀπὸ τῆς μεθορίου τῆς Ἀργεντινῆς μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, τὰς κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς ἐκτεινομένας νήσους, τὸ δυτικὸν ἥμισυ τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς καὶ τὸ παρ᾽ αὐτὴν ἀρχιπέλαγος καὶ ἀποτελοῦσα τὸν νοτιώτατον ἠπειρωτικὸν καὶ νησιωτικὸν νομὸν τῆς Χιλῆς. Ἐμβ. 168.000 τ. χλμ. Κάτ. 32.528. Εἶναι ἡ πλέον ἀφιλόξενος χώρα τοῦ κόσμου, ἐκτεθειμένη εἰς ψυχροτάτους ἀνέμους καὶ θυέλλας καθ᾽ ὅλον τὸ ἔτος. Αἱ νῆσοι εἶναι ἄγονοι, ἀλλὰ τὸ ἠπειρωτικὸν τμῆμα καλύπτεται ὑπὸ δασῶν, ἀπροσίτων εἰς ἐκμετάλλευσιν λόγῳ τοῦ δριμυτάτου κλίματος καὶ τοῦ σπογγώδους τοῦ ἐδάφους. Ἡ ἀκτὴ κατατέμνεται ὑπὸ κόλπων καὶ φιόρδ, παρέχουσα θαυμασίαν σκηνογραφίαν. Ἐλαχίστη πανίσκη ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἀλλ᾽ ἡ ἀκτὴ συχνάζεται ὑπὸ φωκῶν καὶ πολυαρίθμων ὑδροβίων πτηνῶν. Οἱ μόνοι διαρκῶς κατοικούμενοι συνοικισμοὶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα *Πούντα Ἀρένας*, ἡ *Παλομάρες*, ἡ *Μίνα Μάρτα* καὶ ἡ *Οὔλτιμα Ἐσπεράνθα* (=Ἐσχάτη Ἐλπίς). Πλησίον τῆς Πούντα Ἀρένας εὑρέθησαν γαιάνθρακες καὶ μικραὶ ποσότητες χρυσοῦ.

Δ. Σ. Δ.

— **Μαγελλάνου *πορθμὸς*** (Detroit de Magellan) *[Γεωγρ.]*. Μέγιστον ἀμφίγειον τῆς νοτίας ἐσχατιᾶς τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου, χωρίζον τὰς πρὸς Β. αὐτοῦ Χιλὴν καὶ Παταγονίαν ἀπὸ τὴν πρὸς νότον του Γῆν τοῦ Πυρὸς (Tierra del Fuego). Συνδέον οὕτω τὸν πρὸς ἀνατολάς του Ἀτλαντικὸν πρὸς τὸν δυτικῶς του Εἰρηνικόν, συντέμνει κατὰ 250 περίπου μίλλια τοὺς μεταξὺ τῶν ὠκεανῶν τούτων διάπλους, ὡς πρὸς τοὺς διὰ παράπλου τοῦ ἀκρωτηρίου Χόρν, οὗ τὰς σφοδρὰς τρικυμίας ἀποφεύγουσι πρὸ πάντων οἱ πλέοντες. Τὸ μέγιστον εὖρος τοῦ πορθμοῦ (ὡς εἴθισται νὰ χαρακτηρίζεται τὸ μέγιστον τοῦ Μαγελλάνου ἀμφίγειον) δὲν ὑπερβαίνει τὰ 20 μίλλια, τὸ δὲ συνολικὸν μῆκός του ὑπερβαίνει τὰ 300 μίλλ. Ὁ πορθμὸς διήκει μεταξὺ ἀκτῶν ποῦ μὲν χθαμαλῶν καὶ δασωμένων, ποῦ δὲ ἀπορρώγων καὶ χιονοσκεπῶν. Καὶ τὸ μὲν ἀνατολικόν του στόμιον εὑρίσκεται ἀμέσως πρὸς νότον τοῦ ἀκρωτηρίου Cabo de las Virgenes, ἐκεῖθεν δὲ χωρεῖ πρὸς ΝΔ. καὶ ἀφοῦ ἀφήσῃ πρὸς Ν. τὴν γῆν τῶν Ἰνδῶν Γυακανὰ καὶ πρὸς ΒΔ. τὴν χερσόνησον τῆς Βρουνσβίκης, κάμπτεται εἶτα πρὸς ΒΔ. καὶ ἀφίνον ἀνατολικῶς τὴν χερσόνησον ταύτην, τὴν Γῆν Βασιλέως Γουλιέλμου τοῦ Δ´ καὶ τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Βασιλίσσης Ἀδελαΐδος, δυσμικῶς του δὲ τὰς μεγάλας ἀλλ᾽ ἐρήμους νήσους Κλάρενς, Ἁγία Ἰνὲς καὶ Ντεζολασιόν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Εἰρηνικόν. Τὴν ὁδὸν ταύτην διέπλευσε τῷ 1520 ὁ ἀφήσας εἰς τὸ ἀμφίγειον τὸ ὄνομά του μέγας Πορτογάλος θαλασσοπόρος· ἐν τούτοις ἀνεκαλύφθησαν κατόπιν καὶ ἄλλοι πόροι, συντέμνοντες ἔτι μᾶλλον τὸν διὰ τοῦ ἀμφιγείου πλοῦν, ἐπισημότατος δὲ τούτων ὁ «πορθμὸς τοῦ Κόκμπερν» (Cockburn) μεταξὺ τοῦ φερωνύμου ὄρους καὶ τῆς Ν. ἄκρας τῆς νήσου Κλάρενς, ἐκβάλλων εἰς τὸν Εἰρηνικόν· οὐδεμίαν ἐν τούτοις πρακτικὴν χρησιμότητα παρουσιάζει εἰς τοὺς ποντοπόρους ἡ ὕπαρξίς των. Ὁ πορθμὸς τοῦ Μαγελλάνου, ἔχων ἕνα μόνον λιμένα, Punta Arenas, κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς χερσονήσου τῆς Βρουνσβικης, ἀνήκει εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς Χιλῆς.

Σ. Ε. Λ.

Μαγελλάνου *νεφέλαι [Ἀστρον.]*. Δύο λίαν ἐνδιαφέροντες νεφελοειδεῖς, ὁρατοὶ ἐκ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τούτων ὁ εἷς, φερόμενος ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς «Μεγάλης Νεφέλης», εὑρίσκεται ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Δοράδος καὶ καλύπτει περιοχὴν ἔχουσαν φαινομένην διάμετρον ὀλίγον ἀνωτέραν τῶν 7°, ὁ δὲ ἕτερος, καλούμενος «Μικρὰ Νεφέλη», ἔχει φαινομένην διάμετρον περίπου 4° καὶ κεῖται ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Τουκάνου. Ἀμφότεραι αἱ νεφέλαι αὗται συνίστανται ἐκ πλήθους ἀμυδρῶν ἀστέρων ἀπὸ 11ου μεγέθους καὶ πέραν. Κατὰ τὸν Shapley ἡ Μικρὰ Νεφέλη περιλαμβάνει περὶ τὰς 500 χιλιάδας ἀστέρων λαμπροτέρων τοῦ 18ου μεγέθους, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλοι ἀναρίθμητοι ἀστέρες, οἱ ὁποῖοι διαφεύγουσι τὴν παρατήρησιν ὡς πολὺ ἀμυδρότεροι. Ἐκ τῆς παρουσίας διαφόρων οὐρανίων σωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶσι μόνον ἐντὸς τοῦ Γαλαξίου, ὡ. λ.χ. οἱ ἀστέρες φασματικοῦ τύπου Ο, οἱ ἀστέρες τοῦ τύπου P Κύκνου καὶ οἱ ἀεριώδεις νεφελοειδεῖς, συνάγεται ὅτι αἱ δύο νεφέλαι ἀποτελοῦσι τμήματα ἀπεσπασμένα ἐκ τοῦ Γαλαξίου. Εἰς τὰς δύο νεφέλας ἀπαντᾷ πλῆθος μεταβλητῶν ἀστέρων, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν Κηφειδῶν, τινὲς δὲ εἶναι μακροπερίοδοι ἢ ἀνώμαλοι.

Τῇ βοηθείᾳ τῶν παρατηρήσεων τῶν Κηφειδῶν, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εἰς τὰς δύο νεφέλας, κατωρθώθη ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀφ᾽ ἡμῶν ἀποστάσεως ἀμφοτέρων. Οὕτως ἡ Μεγάλη Νεφέλη εὑρίσκεται κατὰ τὸν Shapley εἰς ἀπόστασιν 34.500 παρσέκ, ἤτοι 112 χιλιάδων ἐτῶν φωτός, ἐνῷ ἡ Μικρὰ εἶναι πλησιεστέρα πρὸς ἡμᾶς κατὰ 2.500 παρσέκ. Αἱ ἀποστάσεις αὗται ἐπαληθεύονται πλήρως καὶ κατ᾽ ἄλλον τρόπον, ἤτοι ἐκ τῶν παρατηρήσεων τῶν σφαιροειδῶν σμηνῶν τῶν περιεχομένων εἰς τὰς δύο νεφέλας.

Ὡς ἐξήχθη ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἐν αὐταῖς ἀπαντώντων ἀεριωδῶν νεφελοειδῶν, ἡ μὲν Μεγάλη Νεφέλη ἀπομακρύνεται ἀφ᾽ ἡμῶν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὀπτικῆς ἀκτῖνος μετὰ ταχύτητος +276 χλμ. κατὰ δευτερόλεπτον, ἡ δὲ Μικρὰ μόνον κατὰ +170 χλμ.

Κατὰ τὸν Shapley αἱ δύο Νεφέλαι περιέχουσιν ἀστέρας ἐξαιρετικῆς ἀπολύτου λαμπρότητος. Οὕτω λ. χ. ὁ S Δοράδος, ὅστις εἶναι ἀνώμαλος μεταβλητός, κυμαινόμενος μεταξὺ φωτογραφικῶν μεγεθῶν 8,2 καὶ 9,4, ἔχει μέσον ἀπόλυτον μέγεθος —8,9 καὶ κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ ἐκπέμπει φῶς 500 χιλιάδας φορὰς περισσότερον τοῦ Ἡλίου. Κατὰ τὸν αὐτὸν ἀστρονόμον οἱ λαμπρότεροι ἀστέρες τῆς Μικρᾶς Νεφέλης εἶναι πιθανῶς περὶ τὰς 200 χιλ. φορὰς λαμπρότεροι τοῦ ἡμετέρου Ἡλίου, πολὺ δὲ περισσότερον ὑπερτεροῦσιν αὐτοῦ οἱ λαμπρότεροι ἐκ τῶν ἀστέρων τῆς Μεγάλης Νεφέλης.

Προκειμένου περὶ τῶν διαστάσεων τῶν δύο νεφελῶν, ὁ προαναφερθεὶς Ἀμερικανὸς ἀστρονόμος ἀπέδειξεν ὅτι πολλοὶ τῶν ἐν αὐταῖς περιεχομένων ἀεριωδῶν νεφελοειδῶν, ἐὰν προσήγγιζον ἡμᾶς μέχρι τῆς ἀποστάσεως εἰς ἣν εὑρίσκεται ὁ νεφελοειδὴς τοῦ Ὠρίωνος, θὰ εἶχον ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἔκτασιν, ὅσην καλύπτουσιν ἤδη πολλοὶ ἀστερισμοί, αὐταὶ δὲ αὗται αἱ νεφέλαι τοῦ Μαγελλάνου ἔχουσι διαστάσεις μεγαλυτέρας ἀπὸ τὰς διαστάσεις, τὰς ὁποίας περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπετίθετο ὅτι ἔχει ὁλόκληρον τὸ ἀστρικὸν σύμπαν (βλ. *νεφελοειδεῖς*).

Σ. ΠΛΑΚΙΔΗΣ

Μαγελόνη (Magelone). Πριγκίπισσα τῆς Νεαπόλεως, σύζυγος τοῦ Πέτρου τῆς Προβηγκίας, συγγραφεὺς ἠθογραφικοῦ καὶ αἰσθηματικοῦ λαϊκοῦ γαλλικοῦ διηγήματος, ἐκδοθέντος τῷ 1457, ὅπερ ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐχρησίμευσεν ὡς ἀναγνωστικὸν τῶν σχολείων εἰς πλείστας χώρας.

Θ. Κ.

μάγεμα (τό)· δημοτ. τοῦ *μάγευμα* (βλ. λ.).

Μάγεν (Mayen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ρηνανίᾳ. Κάτ. 14.287. Ἔχει ὀρυχεῖα βασάλτου καὶ ψευδαργύρου καὶ βιομηχανίαν βυρσοδεψίας.

Θ. Κ.

Μαγέν, ἢ ***Μαγιένη*** (Magenne) *[Γεωγρ.]*. —1) Ποταμὸς τῆς Γαλλίας εἰς τὸ ΒΔ. τμῆμα αὐτῆς. Πηγάζει ἐκ τοῦ νομοῦ τοῦ Ὄρν καὶ μετὰ ροῦν 195 χλμ. χύνεται εἰς τὸν Μοῖνον. Εἶναι πλωτὸς ἀπὸ τῆς πόλεως Μαγὲν μέχρι τοῦ Μοίνου. —2) Νομὸς τῆς Γαλλίας, ὀνομασθεὶς ἐκ τοῦ κυριωτέρου ποταμοῦ ὁ ὁποῖος τὸν διαρρέει Κάτ. 259.934. Ἔχει πλούσια κοιτάσματα γαιανθράκων, σιδήρου, μαγνησίου καὶ ἰδίως ἀντιμονίου καὶ πλουσιωτάτην κτηνοτροφίαν. Ἡ βιομηχανία εἶναι εἰς ἄκρον ἀνεπτυγμένη. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Λαβάλ*. —3) Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ ὁμωνύμῳ νομῷ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μαγέν. Κάτ. 10.299. Εἶναι πόλις βιομηχανικὴ μὲ ἐργοστάσια μηχανημάτων, τυπογραφικῶν μηχανῶν, ὑφαντουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, χρωματουργεῖα κλπ. Ἔχει πολλὰ παλαιὰ κτήρια, ἐν οἷς ναὸν τῆς Παναγίας τοῦ ΙΒ´ αἰῶνος, τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου τοῦ ΙΑ´ αἰῶνος κ. ἄ. Τῷ 1424 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, τῷ 1544 ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ μαρκησίων καὶ κατόπιν ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Μαζαρίνου, ὁ ὁποῖος τὴν μετέβαλεν εἰς δουκᾶτον, δωρήσας αὐτὸ εἰς τὴν ἀνεψιάν του Ὀρτενσίαν Μαντσίνι.

Μ. Δ. Β.

Μαγέντα (Magenta) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μιλάνου-Τουρίνου. Κάτ. 8.831. Ἔχει βιομηχανίαν μετάξης καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐργοστασίων κατασκευῆς πυρείων, ἀπασχολοῦν 1.800 ἐργάτας.

Θ. Κ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον τοῦ 1859, ὁ αὐστριακὸς στρατὸς (περὶ τὰς 160.000 ἄνδρες ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Giulay) εὑρέθη τὴν ἑσπέραν τῆς 3ης Ἰουνίου 1859 ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τεσίν, περὶ τὴν *Μαγέντα*, μὲ τὴν πρόθεσιν ὅπως ἀναπαυθῇ κατὰ τὴν ἑπομένην· πρὸς τοῦτο ἐτάχθησαν δύο σώματα στρατοῦ κατὰ τὸν μεταξὺ Μπουφαλόρα—Μαρκᾶλο χῶρον, μὲ μέτωπον πρὸς βορρᾶν, ἵνα ἀποκρούσωσι πᾶσαν προσβολὴν προερχομένην ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ Τουρμπίγκο, ἕτερον σῶμα κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς ὄχθης τῆς Ναβίλιο, μὲ μέτωπον πρὸς δυσμάς, ἵνα ἀποκρούσῃ πᾶσαν προσβολὴν προερχομένην ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ Σὰν Μαρτῖνο, ὁ δὲ κύριος ὄγκος (τρία σώματα στρατοῦ) ἐτηρήθη παρὰ τὸ Ἀμπιάτε Γκράσο, προωρισμένος νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν Γαλλοπεδεμοντίων, ἐν ᾗ περιπτώσει προὐχώρουν οὗτοι πρὸς τὸ Μιλᾶνον. Οἱ Γαλλοπεδεμόντιοι (περὶ τὰς 150 000 ἄνδρες ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ναπολέοντα Γ´) ἐτάχθησαν ἱππαστὶ ἐπὶ τοῦ Τεσίν, μὲ τὸ 2ον γαλλικὸν σῶμα στρατοῦ τοῦ στρατηγοῦ Μακμαόν, τὴν ἐλαφρὰν μεραρχίαν τῆς γαλλικῆς φρουρᾶς καὶ τοὺς Πεδεμοντίους (Σάρδους) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης (προσπεράσαντας βορειότερον διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Τουρμπίγκο), μὲ τὴν πρόθεσιν ὅπως κατὰ τὴν ἑπομένην (4 Ἰουνίου) προσπεράσωσι καὶ ἕτεραι μονάδες ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου καί, μετὰ κατάλληλον ἑλιγμόν,

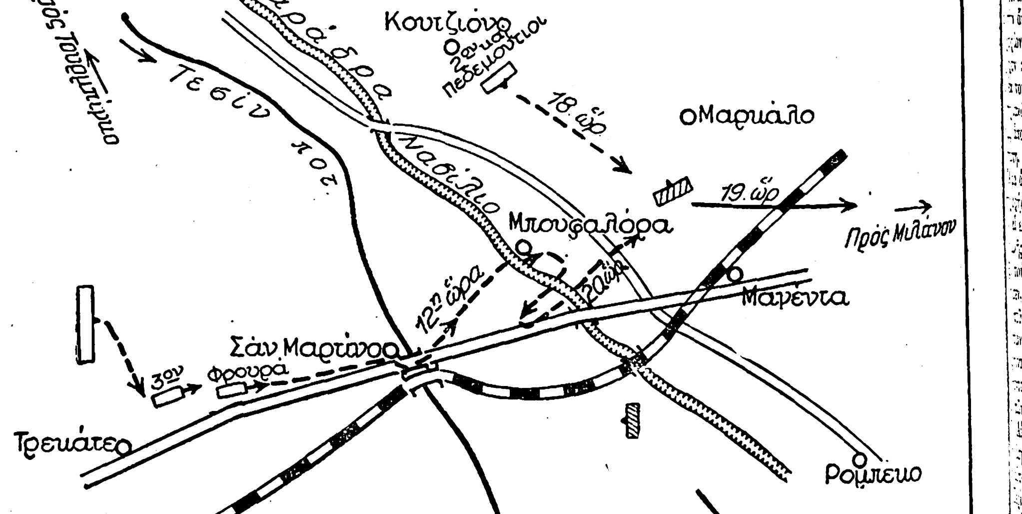

Μάχη Μαγέντας τῆς 4ης Ἰουνίου 1859.

Digitized by Google

ταχθῶσιν εἰς τὸν μεταξὺ Σὰν Μαρτῖνο—Μαγέντα χῶρον, μὲ μέτωπον πρὸς νότον, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐπιτεθῶσιν ἐν καιρῷ κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν Αὐστριακῶν. Ὁ ἑλιγμὸς οὗτος παρουσίαζε πολλὰς δυσκολίας, καθότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἦτο πλευρικὸς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Αὐστριακούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐδυσχεραίνετο ὑπὸ τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς (ἀριστερᾶς) ὄχθης τοῦ Τεσὶν ὑπάρχει πλατεῖα καὶ βαθυτάτη χαράδρα, ἡ Ναβίλιο Γκράντε, διήκουσα παραλλήλως πρὸς τὸν ποταμὸν καὶ συνεπῶς σχηματίζουσα δεύτερον κώλυμα πρὸς διάβασιν, ἅτε μὴ οὖσα προσπεράσιμος εἰμὴ μόνον ἐπὶ τῶν γεφυρῶν της· ἀνατολικῶς ταύτης ἐκτείνεται πεδιὰς καλλιεργημένη καὶ κατάφυτος, συνεπῶς παρέχουσα προκάλυψιν κατά τε τὴν προχώρησιν καὶ τοὺς ἑλιγμοὺς τῶν Γαλλοπεδεμοντίων· εἰς τὴν ἄνοδον ὅμως πρὸς τὸ ὀροπέδιον, ἐφ' οὗ τὸ χωρίον Μαγέντα, ἐπικρατοῦν τῆς πεδιάδος καὶ παρέχον πολλὰ πλεονεκτήματα διὰ τὴν ἄμυναν, ὡς ἐκ τούτου δὲ κατεχόμενον ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, προέβαλλον πρανῆ ἀπότομα καὶ τελείως ἀποκεκαλυμμένα, ὧν ἡ ἀνάβασις ἦτο δυσχερεστάτη.

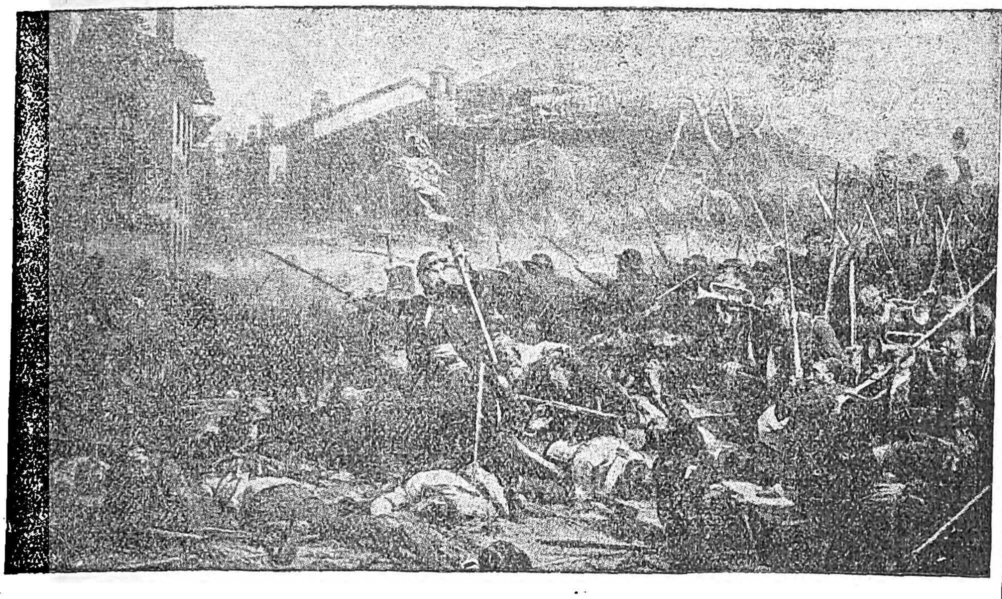

Ἀδόλφου Ὑβόν : Ἡ μάχη τῆς Μαγέντας.

Ἅμα ὡς ἀντελήφθη ὁ Ναπολέων ὅτι εἶχον μὲν ὑποχωρήσει οἱ Αὐστριακοὶ ἀνατολικῶς τοῦ Τεσίν, ἀλλ' αἱ ἐπ' αὐτοῦ γέφυραι (ἁμαξιτοῦ καὶ σιδηροδρομικῆς ὁδοῦ) ἦσαν χρησιμοποιήσιμοι (μόνον τόξα τινὰ εἶχον καταστρέψει οἱ Αὐστριακοί), ἀπεφάσισεν, ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 4ης Ἰουνίου, διὰ μὲν τοῦ 3ου σώματος καὶ τῆς φρουρᾶς, προχωρούντων διὰ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Τρεκάτε — Σὰν Μαρτίνο, ὅπως ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν κατεχόντων τὴν Μαγένταν Αὐστριακῶν, διὰ δὲ τοῦ 2ου σώματος καὶ τῶν Πεδεμοντίων ὅπως ἀπειλήσῃ τὸ δεξιὸν τῶν Αὐστριακῶν καὶ τοιουτοτρόπως τοὺς ἐξαναγκάσῃ νὰ ἐκκενώσωσι τὸ ὀροπέδιον καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ Μαγένταν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ φρουρὰ ἤρχισε προσπερῶσα τὸν Τεσὶν καὶ τὴν χαράδραν, ἀλλ' ἀμέσως προσέκρουσε πρὸ τῶν αὐστριακῶν προφυλακῶν· συναφθέντος ἀγῶνος, οἱ Γάλλοι κατώρθωσαν, παρὰ τὴν ἀριθμητικήν των μειονότητα, νὰ προσπεράσωσιν ἀνατολικῶς τῆς Μπουφαλόρα, ἀλλ' μετ' ὀλίγον ἀπεκρούσθησαν πρὸς τὴν δυτικὴν ὄχθην τῆς χαράδρας, ἐφ' ἧς ὅμως ἠδυνήθησαν νὰ συγκρατηθῶσιν. Ἤρχισε τότε ἡ ἑκατέρωθεν ἐνίσχυσις τῶν μαχομένων στρατευμάτων, ἀλλ' ἡ προχώρησις τῶν Γάλλων ἐγίνετο πολὺ βραδέως, ἅτε ἐκτελουμένη διὰ δύο μόνον γεφυρῶν, ἐφ' ὧν συνεκεντροῦτο ἀκάθεκτον τὸ αὐστριακὸν πῦρ. Ὁ Μακμαόν, ἰδὼν ὅτι πολυάριθμος αὐστρικὸς στρατὸς προὐχώρει νοτιοδυτικῶς πρὸς Μαγένταν καὶ νομίσας ὅτι ἐπήρχετο κατ' αὐτοῦ, ὁπότε θὰ περιεπλέκετο εἰς ἄνισον ἀγῶνα, ἀνέκοψε τὴν προχώρησίν του κατὰ τὴν 13ην—17ην ὥραν. Ὁ παρὰ τὴν χαράδραν Ναβίλιο ἀγὼν ἐξηκολούθει σφοδρότατος, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τοὺς Γάλλους μειονεκτοῦντας ἀριθμητικῶς· καὶ ἀπέκρουον μὲν τὰς αὐστριακὰς ἐπιθέσεις, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσί τι τὸ ὁριστικόν. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι κατὰ τὰς λίαν κρισίμους ταύτας στιγμὰς διὰ τὸν γαλλοπεδεμοντιακὸν στρατόν, ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ Ναπολέων Γ' παρέμεινε τελείως ἀδρανῶν καὶ μὴ φροντίζων νὰ συντονίσῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ πλευρικοῦ στρατεύματος πρὸς τὴν τῆς μετωπικῆς ἐπιθέσεως. Ἐνῷ δ' οὕτως εἶχεν ἡ κατάστασις καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θὰ ἐξηναγκάζοντο οἱ Γάλλοι εἰς ὑποχώρησιν πρὸς δυσμάς, ἐξαίφνης ὁ Μακμαὸν ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς 18ης ὥρας ταχεῖαν προχώρησιν πρὸς νότον καὶ ἐρρωμένην ἐπίθεσιν κατὰ τῶν κατεχόντων τὸ Μπουφαλόρα καὶ τὸ Μαρκάλο Αὐστριακῶν· ἀφοῦ δὲ κατέλαβε τὰ χωρία ταῦτα, ἔσπευσε καὶ πρὸς κατάληψιν τῆς Μαγέντας, ἣν ἐκυρίευσε μετὰ ζωηρὸν ἀγῶνα. Ἐνῷ τὸ δεξιὸν τῶν Αὐστριακῶν ἡττηθὲν ἐτρέπετο πρὸς ἀνατολάς, τὸ δὲ κέντρον ὑπεχώρει ἀτάκτως, ἅτε βληθὲν δραστικῶς ὑπὸ 40 γαλλικῶν πυροβόλων, τὸ ἀριστερόν, ὅπερ ὑπέστη τὴν μετωπικὴν γαλλικὴν ἐπίθεσιν, ἐξηκολούθει ἀκόμη ἀνθιστάμενον· περὶ τὸ λυκόφως ὅμως τῆς ἰδίας ταύτης ἡμέρας καὶ τὸ αὐστριακὸν τοῦτο στράτευμα ὑπεχώρησε πρὸς νοτιοανατολάς. Τοιουτοτρόπως, ὁ γαλλοπεδεμοντιακὸς στρατὸς ἐκέρδισε μοιραίως τὴν μάχην ταύτην. Ὁ Αὐστριακὸς ἀρχιστράτηγος ἠθέλησε νὰ συγκεντρώσῃ κατὰ τὴν νύκτα 4—5 Ἰουνίου τὸν στρατόν του, ἵνα τὴν ἑπομένην ἐξακολουθήσῃ τὸν ἀγῶνα, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ ν' ἀπωθήσῃ τοὺς Γαλλοπεδεμοντίους δυτικῶς τοῦ Τεσίν, ἀλλ' ἡ συγκέντρωσις κατέστη ἀνέφικτος, καθ' ὅσον ὁ αὐστριακὸς στρατὸς εἶχεν ὑποχωρήσει πρὸς κατευθύνσεις ἐντελῶς ἀποκλινούσας, τὸ μὲν ἀριστερὸν καὶ τὸ κέντρον πρὸς νοτιοανατολάς, τὸ δὲ δεξιὸν πρὸς ἀνατολὰς (αὐτοβούλως πρὸς Μιλᾶνον). Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς μάχης ταύτης εἶναι ὅτι ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἑκατέρωθεν δυνάμεων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα εἰμὴ μόνον περὶ τὰς 50.000 Γαλλοπεδεμόντιοι καὶ περὶ τὰς 65.000 Αὐστριακοί, καθ' ὅσον ἡ μάχη αὕτη ἐπῆλθεν ὅλως ἀπροόπτως καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀντιπάλων.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Μχγεντία (γερμ. Mainz, προφ. *Μάϊντς*, γαλλ. Mayence) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Ρηνανίᾳ, πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως Ρήνου-Ἔσσεν, κειμένη ἐν τῷ ὁμωνύμῳ λεκανοπεδίῳ κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Μάϊν καὶ Ρήνου. Κάτ. 108.537. Τὸ μέγιστον τμῆμα τῆς πόλεως κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου, περιεβάλλετο δὲ ἄλλοτε διὰ φρουριακοῦ τείχους καὶ σειρᾶς ὀχυρωμάτων, ἀνεγερθέντων ἀπὸ τοῦ 1656 μέχρι τοῦ 1850 καὶ κατεδαφισθέντων, δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, μετὰ τὸ 1919, εἰς τὴν θέσιν δ' αὐτῶν ὑπάρχουν σήμερον ὡραῖαι λεωφόροι καὶ πλατεῖαι. Ἐκ τῶν προαστείων τὰ μὲν *Μόμπαχ* καὶ *Τσάλμπαχ* κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, τὰ δὲ *Κάστελ* (τὸ ρωμαϊκὸν Castellum Mattacorum), *Κοστχάϊμ* καὶ *Ἀμένεμπουργ* ἐπὶ τῆς δεξιᾶς καὶ συνδέονται μετὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας πόλεως διὰ τριῶν γεφυρῶν ἐκ τῶν μεγίστων τοῦ Ρήνου, καθ' ὅσον εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ εὖρος τοῦ ποταμοῦ κυμαίνεται μεταξὺ 400 καὶ 700 μ., λόγῳ τῶν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ νησίδων *Πέτερσάουε* καὶ *Ρέτμπεργκσάουε*. Ἡ Μαγεντία εἶναι σημαντικὸς λιμὴν τοῦ Ρήνου, μὲ ἐτησίαν κίνησιν 9.955 πλοίων καὶ 1.300.000 τόννων ἐμπορευμάτων, καὶ κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ἐξυπηρετουμένων διὰ 4 σταθμῶν καὶ 9 παραλλήλων γραμμῶν πρὸς Μπίνγκεν, Βισβάδεν, Φραγκφούρτην, Δαρμστάτην καὶ Βόρμς. Ἐκ τῶν ἀρχαίων κτηρίων ἀξιολογώτερα εἶναι ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου, οὗτινος ἡ οἰκοδόμησις ἤρξατο τῷ 978, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τὸ ἀρχιδουκικὸν ἀνάκτορον (νῦν μουσεῖον). Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχουν μνημεῖα τοῦ Σίλλερ καὶ τοῦ Γουτεμβεργίου, γεννηθέντος ἐν αὐτῇ, ὡραῖαι πλατεῖαι, πάρκα, ᾠδεῖον, παιδαγωγικὸν ἰνστιτοῦτον, ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, θέατρον, βιβλιοθήκη. Ἡ βιομηχανία εἶναι λίαν ἀκμαία, ἀπασχολεῖ 23.400 ἐργάτας, κατανεμημένους εἰς 3.200 ἐργοστάσια, εἰς ἃ κατασκευάζονται μηχαναί, ὀχήματα, ἔπιπλα, ζῦθος, καμπανίτης, σιμέντον, δερμάτινα εἴδη, βερνίκια, χρώματα, μουσικὰ ὄργανα, ποταμόπλοια. Διεξάγεται ἐπὶ πλέον ἐν τῇ πόλει ἐμπόριον γαιανθράκων, ξυλείας, σιτηρῶν, πετρελαίου, οἴνου καὶ ζύθου.

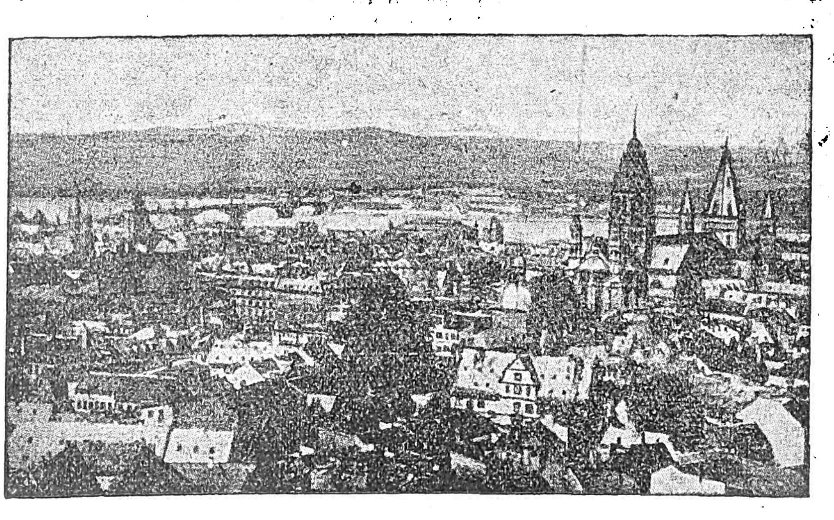

Ἄποψις τῆς Μαγεντίας.

—*[Ἱστορ.]* Κατά τινα παράδοσιν ἡ *Μαγεντία* ἐκτίσθη τῷ 13 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Δρούσου ὡς ρωμαϊκὸν φρούριον, ἐπὶ ἐρειπίων προϊστορικῶν καὶ κελτικῶν συνοικισμῶν, ὀνομασθὲν Moguntiacum. Κατελήφθη ὑπὸ Γερμανῶν ἀποίκων τῷ 400 μ. Χ. καὶ παρέμεινεν ἔκτοτε εἰς τὴν γερμανικὴν κυριαρχίαν, πλὴν τῆς περιόδου 1792—1814, καθ' ἣν κατείχετο ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὅτε ὁλόκληρος ἡ Ρηνανία κατελήφθη ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, οἱ Γάλλοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸν τομέα τῆς Μαγεντίας, ἥτις ὑπῆρξε συγχρόνως ἕδρα τῆς ἀνωτάτης συμμαχικῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως καὶ τῆς διασυμμαχικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ρηνανίας, μέχρι τοῦ 1930, ὅτε ἐξεκενώθη ὑπὸ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων.

Θ. Κ.

Μαγεντῖνος, *Λέων*· βλ. λ. *Λέων ὁ Μαγεντῖνος*.

Μάγερ (Maier), ***Ἐρρῖκος***. Σύγχρονος Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν Τυβίγγῃ (1896) καὶ ὡς τακτικὸς καθηγητὴς ἐν Ζυρίχῃ (1900—1901), Τυβίγγῃ (1902) καὶ Γοτίγγῃ (1911). Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν λογικὴν καὶ τὴν γνωσιολογίαν, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Logik und Erkenntnistheorie» (1900), «Psychologie des emotionalen Denkens» (1908), «Die Bedeutung der Erkenntnistheorie Kants» (1897), «Melanchton als Philosoph» (1897—1898) ἐν τοῖς «Archives fur Geschichte der Philosophie» (τ. VI, 1, 2), «Socrates sein Werne und seine geschichtliche Stellung» (1915). Τὸ καλύτερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι «Die Syllogistik des Aristoteles» (1896).

—Ω.

Μάγερ (Meier), ***Ἐδουάρδος***. Γερμανὸς φιλόλογος (1776—1855). Ἀσχοληθεὶς ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἀκριβολόγον ἔρευναν τοῦ δικαίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐξέδωκε τῷ 1824 τὸ περίφημον ἔργον του «Der attische Prozess», τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Historia Juris Attici» (1819), «De Gentiliste Attica» (1834), «De proxenia sive de publico graecorum hospitio» (1843), «Die Privatschiedsrichter und die öffentlichen Diäteten Athens» (1846), «Commentatio epigraphica. Commentatio epigraphica secunda» (1850). Συνειργάσθη ἐπὶ πλέον εἰς τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν Ersch uno Gruber, περίφημον δὲ ἄρθρον του ἐν αὐτῇ θεωρεῖται τὸ περὶ τῆς Περγάμου (Pergamenisches Reich).

Β. Δ. Θ.

Μάγερ (Mayer), ***Γουλιέλμος***, γνωστὸς καὶ ὡς *Β. Α. Ρεμύ*. Αὐστριακὸς μουσουργός, γεννηθεὶς ἐν Πράγᾳ (1831—1898). Δημόσιος ὑπάλληλος κατ' ἀρχάς, ἠσπάσθη ὁριστικῶς τὸ καλλιτεχνικὸν στάδιον γενόμενος διευθυντὴς τῆς «Στυριακῆς μουσικῆς ἑταιρείας» τοῦ Γκρὰτς (1862). Συνέθεσε: 3 συμφωνίας· τὴν εἰσαγωγὴν «Σαρδανάπαλος»· τὸ συμφωνι-

Digitized by Google

κὸν ποίημα «Ἑλένη»· τὸ μελόδραμα διὰ συναυλίας «Waldfräulein», μελῳδίας, χορῳδίας κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1870, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν διδασκαλίαν, ηὐτύχησε νὰ ἔχῃ μεταξὺ τῶν μαθητῶν του τοὺς Μπουζόνι, Βαϊνγκάρτνερ, Κίντσλ κ. ἄ. γ. σ.

— **Μάγερ** (Mayer), ***Ἐρνέστος.*** Γερμανὸς ποινικολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1875. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ νομικά. Εἰδικευθεὶς εἰς τὸ ποινικὸν δίκαιον, οὗτινος διωρίσθη καθηγητὴς ὡς καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Στρασβούργου (1910), ἔγραψεν: «Αἰτιώδης σχέσις μεταξὺ ἐνεργείας καὶ ἀποτελέσματος ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ» (1898), «Ἡ κολάσιμος πρᾶξις καὶ τὰ εἴδη αὐτῆς ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ» (1901), «Κανόνες δικαίου καὶ κανόνες πολιτισμοῦ» (1900), «Περὶ τῶν καθ᾿ ἕξιν ἐγκληματιῶν» (1900), «Ἡ ἐλευθέρωσις καταδίκων» (1906), «Ἀπόπειρα καὶ συνέργεια» (1910) κ.ἄ. θ. κ.

— **Μάγερ** (Mayer), ***Θεόδωρος-Ἑρρῖκος.*** Αὐστριακὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1884 ἐν Βιέννῃ. Εἰς τὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματά του ἀσχολεῖται πρὸ παντὸς μὲ τὰ ἐκ τῆς καταπληκτικῆς προόδου τῆς συγχρόνου τεχνικῆς παρουσιαζόμενα κοινωνικὰ καὶ ψυχολογικὰ προβλήματα. Ἔγραψε: «Περὶ μηχανῶν καὶ ἀνθρώπων» (1915), «Σπὸρτ» (1920), «Τῦφος» (1920), «Ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων» (1924), «Ἱστορίαι τοῦ αὐτοκινήτου» (1926) κ. ἄ. Εἰς τὸ μυθιστόρημα «Οἱ τελευταῖοι πολῖται» (1927) ἐμφανίζεται ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἀρχαίου αὐστριακοῦ πνεύματος. γ. ε. κ.

— **Μάγερ** (Mayer), ***Ἰούλιος-Ροβέρτος.*** Γερμανὸς φυσιοδίφης, γεννηθεὶς τῷ 1814. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν, τῷ δὲ 1840 ἐταξίδευσεν εἰς Βαταυΐαν τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ὅπου ἐκ παρατηρήσεων σχετικῶν πρὸς τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος τῶν ἰθαγενῶν ἤχθη εἰς τὴν ἐξέτασιν θερμομηχανικῶν προβλημάτων, καταλήξας εἰς τὴν «ἀρχὴν τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας», ἣν ὑπεστήριξεν εἰς πραγματείαν δημοσιευθεῖσαν τῷ 1842. Ὑπελόγισεν ἐπίσης πρῶτος, διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν, ἄνευ πειράματος, τὸ «μηχανικὸν ἰσοδύναμον τῆς θερμότητος», εὑρὼν αὐτὸ ἴσον πρὸς 427,9 χιλιογραμμόμετρα ἀνὰ μεγάλην θερμίδα. Αἱ ἀνακαλύψεις αὗται τοῦ Μάγερ ἔμειναν ἐπὶ μακρὸν χρόνον σχεδὸν ἀπαρατήρητοι, καὶ ἐπολεμήθησαν μάλιστα παρὰ πολλῶν. Ὁ Helmholtz ἀπέδειξε βραδύτερον τὴν ὀρθότητα τῶν σκέψεων τοῦ Μάγερ καὶ ἐξέφρασεν αὐτὰς διὰ μαθηματικῶν τύπων. Τῷ 1867 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ φόν. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ ὀργανικὴ κίνησις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀλλαγὴν τῆς ὕλης» (1845), «Συμβολαὶ εἰ. τὴν οὐρανίαν δυναμικήν» (1848), «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ μηχανικοῦ ἰσοδυνάμου τῆς θερμότητος» (1851), κ.ἄ. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν τῷ 1867 ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον: «Ἡ μηχανικὴ τῆς θερμότητος» (τρίτη ἔκδοσις ἐπιμελείᾳ τοῦ *Weyrauch*, 1893). Ἐπίσης ἐξεδόθησαν τῷ 1899 αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας ἐπιστολαὶ τοῦ Μάγερ πρὸς τὸν W. Griesinger. θ. κ. γ.

— **Μάγερ** (Mayer), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος.*** Θερμὸς φιλέλλην ἰατροφιλόσοφος, καταγόμενος ἐκ τῆς γερμανικῆς Ἑλβετίας. Κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ παιδείας, ἠσπάσθη ἐκ τῶν πρώτων τὸν ἱερὸν τῶν Ἑλλήνων Ἀγῶνα καὶ διὰ πολλῶν προσπαθειῶν ἐδημιούργησεν ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν εὐνοϊκὴν ἀτμοσφαῖραν ἐν Ἑλβετίᾳ. Κατελθὼν μετ᾿ ὀλίγον εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα μετ᾿ ἄλλων φιλελλήνων, ἐγκατεστάθη ἐν Μεσολογγίῳ, εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ ὁποίου σπουδαίως συνέβαλε καὶ διὰ τῶν πολλῶν γνώσεών του καὶ διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐπιβολῆς ἐπὶ τῶν ἐντοπίων. Ὅταν δὲ ὁ Στάνχοπ ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ χειροκίνητα πιεστήρια, ὁ Μάγερ ἀνέλαβεν ἓν ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπεμελήθη ἔκτοτε τὴν σύστασιν καὶ ἔκδοσιν τῶν σπουδαιοτάτων καταστάντων σὺν τῷ χρόνῳ «Ἑλληνικῶν Χρονικῶν» (βλ. λ.).

Ὁ Μάγερ δὲν ὑπῆρξε μόνον δημοσιογράφος, ἀλλ᾿ εἰργάσθη καὶ ὡς πολιτικός. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Τρικούπη ἐξελέγη μέλος τῆς διευθυντικῆς ἐπιτροπῆς μὲ τὸν Πραΐδην καὶ τὸν Τάτζην Μαγγίναν. Ὁ Βύρων, ὅστις ἰδιαιτέρως ἐτίμα αὐτόν, ἔτυχε σπουδαίας βοηθείας ἐκ μέρους του, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθησύχασιν τῶν ἐπαναστατησάντων Σουλιωτῶν. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐσχημάτισε μυστικὴν ἑταιρείαν, ὅπως ἐπιβλέπῃ τοὺς τυχὸν θέλοντας νὰ λιποτακτήσουν καὶ ν᾿ ἀντικατασκοπεύσουν τοὺς κατασκόπους τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἐκδουλεύσεων ἀνεγνώρισε τὰς ἐξόχους ὑπηρεσίας του καὶ ἔστησε μνημεῖον εἰς αὐτὸν εν Μεσολογγίῳ. γ.δ.κ.

—**Μάγερ,** ***Ἰωσὴφ-Ἀντώνιος.*** Γερμανὸς μουσουργός, μαθητὴς τῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου, γεννηθεὶς τῷ 1855. Τῷ 1892 ὠνομάσθη διευθυντὴς τῆς μουσικῆς ἐν Στουτγάρδῃ, ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς ὁποίας καὶ ἐδίδαξεν. Ἐγένετο γνωστὸς ὡς συνθέτης διὰ τῶν μελοδραμάτων «Magdalenenbrunnen», «Stern von Bethlehem», διὰ διαφόρων ἔργων χορῳδίας κτλ. γ. σ.

—**Μάγερ** (Mayer), ***Κάρολος.*** Γερμανὸς ποιητὴς (1786—1870). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατέλαβε διαφόρους δικαστικὰς θέσεις. Ὡς ποιητὴς ἀνῆκεν εἰς τὴν Σουαβικὴν λεγομένην σχολήν. Γνωστὸς ἐγένετο διὰ τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Τραγούδια» (1833· ἐν τῇ 3ῃ ἐκδόσει «Ποιήματα» 1864) συλλογῆς λυρικῶν ποιημάτων, τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὴν γνησίαν ποιητικὴν πνοὴν καὶ τὸ γλαφυρὸν τῆς γλώσσης. Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις: «Ἐπιστολαὶ τοῦ Λενάου πρὸς φίλον» (2α ἔκδ. 1853), «Λουδοβῖκος Οὔλαντ, οἱ φίλοι τυυ καὶ σύγχρονοί του» (1867, 2 τ.). Ἡ αὐτοβιογραφία του ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ 3 τεύχει τοῦ «Λευκώματος τῶν Σουάβων ποιητῶν» (1864). γ.ε.κ.

—**Μάγερ** (Mayer), ***Μαρτῖνος.*** Γερμανὸς ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Μαγεντίᾳ τῷ 1875. Καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Ἀμβούργου καὶ πρόεδρος τοῦ ἰνστιτούτου τῶν τροπικῶν νόσων καὶ τῶν νόσων τῶν ναυτιλλομένων, ἠσχολήθη εἰς μελέτας τῶν τροπικῶν νόσων, τῆς παρασιτολογίας καὶ βακτηριδιολογίας, συγγράψας ἱκανὰ σχετικὰ συγγράμματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὸ σύγγραμμά του «Ἐξωτικαὶ νόσοι» (1924), τὸν ἄτλαντα καὶ σύγγραμμα τῶν παρασίτων τῶν ζῴων ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ R. O Neumann (1914), τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς ἑλονοσίσς (1918) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Nocht κλπ. ο. ρ.

—**Μάγερ** (Mayer), ***Ὄθων.*** Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος τοῦ δημοσίου δικαίου (1846—1924). Καθηγητὴς ἐν Στρασβούργῳ καὶ Λειψίᾳ (1903—1918) ἔγραψεν: «Ἡ justa causa ἐν traditio καὶ usucapio» (1871), «Θεωρία τοῦ γαλλικοῦ διοικητικοῦ δικαίου» (1886), «Σύστημα γερμανικοῦ διοικητικοῦ δικαίου» (3η ἔκδ. 1927, τ. 2). θ. κ.

— **Μάγερ** (Mayer ἢ Marius), ***Σίμων.*** Γερμανὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Guntzenhausen τῆς Φραγκωνίας τῷ 1570 καὶ ἀποθανὼν ἐν Anspach τῷ 1624. Διὰ τοῦ μουσικοῦ του ταλάντου ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐκίνησε τὴν συμπάθειαν τοῦ κόμιτος τοῦ Anspach Γεωργίου-Φρειδερίκου, ὅστις τῷ 1582 ἀνέλαβε τὰς δαπάνας τῆς ἐκπαιδεύσεώς του. Λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας κλίσεως, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυε πρὸς τὴν ἀστρονομίαν, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ προστάτου του πρὸς τὸν διάσημον Δανὸν ἀστρονόμον Τύχωνα, ἵνα ἀσκηθῇ παρ᾿ αὐτῷ εἰς τὸς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις. Ἀκολούθως ἐπεσκέφθη τὴν Ἰταλίαν καὶ παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Παδούῃ καὶ Βενετίᾳ πρὸς σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς.

Τῷ 1596 ἐδημοσίευσε σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Hypotheses de systemate mundi». Μετὰ 18 ἔτη ἐδημοσίευσεν ἐν Νυρεμβέργῃ ἕτερον ἔργον ἐπιγραφόμενον «Mundus jovialis, anno 1619 detectus κτλ.», ἐν τῷ ὁποίῳ διεκδικεῖ πρὸς τὸν Γαλιλαῖον τὰ πρωτεῖα τῆς ἀνακαλύψεως τῶν τεσσάρων δορυφόρων τοῦ Διός, τοὺς ὁποίους κατ᾿ ἀρχὰς ὠνόμασεν Ἄστρα τοῦ Βρανδεμβούργου ἢ Mercurius, Venus, Jupiter καὶ Saturnus jovialis. Βραδύτερον ὅμως ἐπὶ τὸ συντομώτερον ἀπεκάλεσεν αὐτοὺς διὰ τῶν ὀνομάτων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα φέρονται μέχρι σήμερον, δηλαδὴ Ἰώ, Εὐρώπην, Γανυμήδην καὶ Καλλιστώ.

Ὁ Μάγερ ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων καὶ εἶδος καζαμίου, ὅστις ἐκυκλοφόρησε τὸ πρῶτον τῷ 1610 ὑπὸ τὸν τίτλον «Fränkischsr Kalender oder Practica». Ἐξ αὐτῶν ὁ ἐκδοθεὶς τῷ 1612 περιέχει ἀξιοσημειώτους πραγματείας. Ἐν μιᾷ ἐξ αὐτῶν ὁρίζει τὸν Γαλαξίαν ὡς νεφελοειδῆ ἢ σμῆνος ἀπλανῶν, ἐν ἑτέρᾳ ἐξηγεῖ τὰς φάσεις τῆς Ἀφροδίτης καὶ τέλος παρέχει σειρὰν παρατηρήσεων τῶν δορυφόρων τοῦ Διὸς ἀπὸ Δεκεμβρίου 1609 μέχρις Ἀπριλίου 1610. Ἐν τῷ αὐτῷ ἔργῳ ὁμιλεῖ ἐπίσης περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀστρονομικῆς διόπτρας ἐν ταῖς Κάτω Χώραις καὶ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῆς εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ πρῶτον περὶ τὰ 1608 διὰ τοῦ στρατηγοῦ Fuchs von Bimbach. Διὰ τοιαύτης διόπτρας ὁ Μάγερ ἀνεκάλυψε τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1612 τὸν πρῶτον νεφελοειδῆ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Ἀνδρομέδας. Ὁ Μάγερ συνέγραψε καὶ ἄλλα ἔργα, ὡς τὸ «Prognosticon astrologicum» (1607), «Beschreibung des Cometen von 1618» κτλ. σ. π.

—**Μάγερ** (Mayer), ***Τωβίας-Ἰωάννης.*** Γερμανὸς ἀστρονόμος. Ἐγεννήθη τῷ 1723 ἐν Marbach τῆς Βυρτεμβέργης καὶ ἀνετράφη ἐν Esslingen. Ἦτο υἱὸς ὑδραυλικοῦ μηχανικοῦ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἠναγκάσθη νὰ δίδῃ παραδόσεις μαθηματικῶν διὰ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἀποτυχὼν εἰς τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ, ἦλθεν εἰς Νυρεμβέργην τῷ 1746, ὅπου συνεδέθη μὲ τὸν διευθυντὴν τοῦ χαρτογραφικοῦ τυπογραφείου J. B. Homann καὶ τὸν ἀστρονόμον Franz, τοῦ ὁποίου κατόπιν συνεζεύχθη τὴν γυναικαδέλφην. Προσληφθεὶς εἰς τὸν οἶκον Homann, εἰσήγαγε διαφόρους βελτιώσεις εἰς τὰ τῆς κατασκευῆς τῶν χαρτῶν, ἐντεῦθεν δὲ ἀπέκτησε τοιαύτην φήμην, ὥστε τῷ 1751 ἐξελέγη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοττίγγης καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀστεροσκοπείου ἀπὸ τοῦ 1754. Τὰς θέσεις ταύτας διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του (1762).

Ἐκ τῶν διαφόρων ἀστρονομικῶν του ἐργασιῶν σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Ἐπὶ τῆς περιστροφῆς τῆς Σελήνης περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς», «Περιγραφὴ νέου μικρομέτρου», «Τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τῆς πόλεως Νυρεμβέργης». Ἄξιαι ὅλως ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι αἱ ἔρευναι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Σελήνης καὶ τῆς λικνίσεως αὐτῆς. Ἡ σχετικὴ μελέτη του ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περιοδικῷ «Kosmographische Nachrichten» (Nuremb. 1750), ὁ δὲ καταρτισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου χάρτης τῆς πανσελήνου ἐξετυπώθη τῷ 1775 καὶ ἐθεωρεῖτο ἐπὶ 50ετίαν ἀνώτερος παντὸς ἄλλου. Εἰς τὸν Mayer ὀφείλεται ὁ περίφημος τύπος ἀναγωγῆς τῶν κατ᾿ ὀρθὴν ἀναφορὰν μεσημβρινῶν παρατηρήσεων, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰσέρχονται αἱ διορθώσεις ἐκ τῶν σταθερῶν τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου (Astron. observ. made at Göttingen 1756—1761). Τῷ 1753 ὁ Μάγερ ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ ὑπομνήματα τῆς Ἀκαδημίας τῆς Γοττίγγης τοὺς ὑπ᾿ αὐτοῦ καταρτισθέντας «Νέους πίνακας τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης». Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτῶν εἰσηγεῖται τὴν μέθοδον προσδιορισμοῦ τῶν γεωγραφικῶν μηκῶν ἐν τῇ ναυτιλίᾳ διὰ τῶν σεληνιακῶν ἀποστάσεων. Τῷ 1775 φίλος τις τοῦ Μάγερ ἀποστέλλει ἓν ἀντίτυπον τῶν πινάκων τούτων εἰς τὸν ἀστρονόμον Brandley, ὅστις ἔμεινεν ἔκπληκτος διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν συμφωνίαν των πρὸς τὰς ἰδικάς του παρατηρήσεις. Ἐν τούτοις ὁ Μάγερ, μὴ ὢν τελείως ἱκανοποιημένος ἐκ τοῦ ἔργου του, ἐξηκολούθησε τὰς παρατηρήσεις του καὶ ἐχρησιμοποίησεν αὐτὰς πρὸς βελτίωσιν τῶν πρώτων σεληνοηλιακῶν πινάκων του, δεν ἠξιώθη ὅμως νὰ ἴδῃ αὐτοὺς δημοσιευομένους. Τῷ 1762 ἡ σύζυγός του στέλλει ἓν ἐκ τῶν ἀντιγράφων τῶν νέων πινάκων εἰς Λονδῖνον, τὸ δὲ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον ἀμείβει τὴν χήραν διὰ δώρου 3.000 στερλινῶν. Οἱ πίνακες οὗτοι ἐξεδόθησαν ἐν Λονδίνῳ τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Maskelyne τῷ 1770. Μετὰ τριετίαν ἐγένετο νέα ἔκδοσις, κατόπιν τῶν διορθώσεων, ἃς ἐπέφερεν ὁ Mason, ἐπηκολούθησαν δὲ ἔκτοτε ἀλληλοδιαδόχως διάφοροι ἐκδόσεις αὐτῶν ὑπὸ τῶν Bouvard, Burg καὶ Burckhardt. Μετὰ τῶν πινάκων τοῦ Mayer ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ θεωρία τῆς Σελήνης, ἐφ᾿ ἧς στηρίζονται οἱ πίνακες οὗτοι (Theoria lunae juxta systema Newtonianum 1767), προτάσσονται δὲ αὐτῶν καὶ δύο κεφάλαια, ὧν τὸ ἓν περιέχει περιγραφὴν τῆς μεθόδου προσδιορισμοῦ τοῦ μήκους διὰ τῶν σεληνιακῶν ἀποστάσεων καὶ ὁδηγίας περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ Μάγερ ἐπινοηθέντος τῷ 1752 «ἐπαναληπτικοῦ κύκλου», τὸ δὲ ἕτερον πραγματεύεται περὶ νέου τινὸς τύπου πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς διαθλάσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰσέρχεται καὶ διόρθωσις ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῆς θερμοκρασίας.

Τωβίας Μάγερ.

Μέγα μέρος τῶν χειρογράφων τοῦ Μάγερ συνέλεξε καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ μαθητὴς καὶ διάδοχός του G. C. Lichtenberg (Opera inedita, Gött. 1775). Ἓν ἐξ αὐτῶν παρέχει εὔκολον καὶ ἀκριβῆ μέθοδον ὑπολογισμοῦ τῶν ἐκλείψεων, ἕτερον δὲ ἀποτελεῖ κατάλογον 998 ζῳδιακῶν ἀστέρων, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγράφεται καὶ ὁ πλανήτης Οὐρανὸς ὡς ἀπλανὴς ἀστήρ. Ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι τὸ κατὰ τὸ 1760 ἀνακοινωθὲν εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἑταιρείαν τῆς Γοττίγγης ὑπόμνημά του ἐπὶ τῶν ἰδίων κινήσεων 80 ἀστέρων καὶ μία πραγματεία του περὶ γηΐνου μαγνητισμοῦ. Μεταξὺ τῶν δημοσιευθέντων ἔργων του καταλέγονται καὶ τὰ ἑξῆς: «Mathematischer Atlas» (Augsbourg 1745), «Bericht von den Mondskugeln» (Nuremb. 1750) κτλ.

Τῷ 1881 ὁ E. Klinkerfuss ἐδημοσίευσε φωτολιθογραφικὰ ἀντίτυπα τῶν τοπικῶν καὶ τῶν γενικῶν χαρτῶν τῆς σελήνης, τοὺς ὁποίους εἶχε συντάξει ὁ Mayer, ὁ δὲ F. Baily τῷ 1830 καὶ ὁ F. J. A. Awers τῷ 1894 ἀνεδημοσίευσαν τὸν ὑπ᾿ αὐτοῦ καταρτισθέντα κατάλογον ἀστέρων.

Ὁ υἱός του *Ἰωάννης Τωβίας* ἐγεννήθη τῷ 1752 καὶ ἀπέθανε τῷ 1830. Καταλεγόμενος μεταξὺ τῶν λίαν ἐκτιμωμένων φυσικομαθηματικῶν τῆς ἐποχῆς του, ἐχρημάτισε καθηγητὴς εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Altdorf, τοῦ Erlangen καὶ τῆς Γοττίγγης καὶ συνέγραψε πολλὰ φυσικομαθηματικὰ ὑπομνήματα. σ. π.

— **Μάγερ** (Mayer), ***Χριστιανός.*** Γερμανὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Mederitz τῷ 1719 καὶ ἀποθανὼν ἐν Mannheim τῷ 1783. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀϊδελβέργης, βραδύτερον δὲ ἵδρυσεν ἀστεροσκοπεῖον ἐν Μαγχάϊμ, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος διευθυντής. Ἐδημοσίευσε πλῆθος παρατηρήσεων εἰς διάφορα περιοδικὰ («Philosophical Transactions», Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Πετρουπόλεως κτλ.), ἐκ δὲ τῶν συγγραμμάτων του, τὰ ὁποῖα συμποσοῦνται εἰς εἴκοσι, κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Basis Palatina» (Mannheim 1763), «Expositio de transitu Veneris» (St. Petersb.

Digitized by Google

1769), «Grundliche Vertheidigung neuer Beobachtungen von Fixsterntrabanten zu Mannheim entdeckt» (1779) κλπ. σ. π.

Μάγερ (Meyer), ***Βίκτωρ*** Γερμανὸς χημικός, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1848 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀϊδελβέργῃ τῷ 1897. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀϊδελβέργην, παρακολουθήσας τὰς διδασκαλίας τῶν διασήμων Bunsen, Kirchoff καὶ Helmholtz. Ἐγένετο καθηγητὴς εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Στουτγάρδης τῷ 1871, ἀκολούθως, τῷ 1872, ἐγένετο καθηγητὴς εἰς τὴν Ζυρίχην, τῷ 1885 εἰς τὴν Γοττίγγην καὶ τῷ 1888 εἰς τὴν Ἀϊδελβέργην, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Κατέστη γνωστὸς κυρίως διὰ τῶν μεθόδων του τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς πυκνότητος τῶν ἀτμῶν, τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ θειοφαινίου κ. λ. π. σ. γ.

— **Μάγερ** (Meyer), ***Γουλιέλμος*** Γερμανὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς τῷ 1853 ἐν Braunschweig καὶ ἀποθανὼν τῷ 1910. Μετὰ βραχεῖαν διαμονὴν ἐν Ζυρίχῃ, Βιέννῃ κτλ. ἐγκατέστη ἐν Βερολίνῳ (1888—1897), ὅπου ἐχρημάτισε διευθυντὴς τῆς ἑταιρείας «Urania» πρὸς ἐκλαΐκευσιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἱδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ αὐτῆς «Οὐρανὸς καὶ Γῆ» (1889). Μεταξὺ διαφόρων ἐκλαϊκευτικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκεν, ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ κατὰ τὸ 1903 κυκλοφορήσασα «Λαϊκὴ ἀστρονομία» του. σ. π.

— **Μάγερ** (Meyer), ***Γουσταῦος.*** Ἔγκριτος Γερμανὸς γλωσσολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1850 ἐν Gross-Strehlitz (Oberschlesien) καὶ ἀποθανὼν τῷ 1900. Τῷ 1877 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Graz (τῆς Αὐστρίας), ἔγινε δὲ ἰδιαιτέρως γνωστὸς ἐκ τῶν περὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Ἀλβανικὴν ἐργασιῶν του. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Griechische Grammatik» (1880, γ' ἔκδ. 1896), «Albanesische Studien» I—IV (1883—1895), «Kurzgefasste Albanesische Grammatik» (1888), «Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache» (1891) καὶ «Neugriechische Studien» I—IV (1894—1895), ἔργον σπουδαιότατον καὶ ἀπαραίτητον εἰς πάντα μελετῶντα τὰ ξένα λεξιλογικὰ στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Γ. Π. Α.

—**Μάγερ** (Meyer), ***Ἐδουάρδος.*** Γερμανὸς ἱστορικὸς (1855—1930). Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν καὶ τῷ 1879 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας. Τῷ 1885 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίου τοῦ Μπρεσλάου, τῷ 1889 ἐν Χάλλῃ καὶ τῷ 1902 ἐν Βερολίνῳ. Ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου, πολλὰ δὲ ξένα πανεπιστήμια ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἐπίτιμον διδάκτορά των. Ἀφιερωθεὶς ἀπὸ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας εἰς τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων πολιτισμῶν, εἰσήγαγεν εἰς τὰς ἐρεύνας του ἰδίαν κριτικὴν μέθοδον, ἥτις ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν νὰ ἑρμηνεύῃ τὰ πράγματα κατὰ τρόπον πρωτότυπον καὶ αὐστηρῶς ἐπιστημονικόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἦτο ἐξαιρετικῶς παρεσκευασμένος χάρις εἰς τὴν βαθεῖαν γνῶσιν τῶν ἀρχαίων συστημάτων τῆς γραφῆς καὶ τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν. Τὸ σημαντικώτερον τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος» (1884—1902, εἰς 5 τόμ.), τῆς ὁποίας ἡ τετάρτη ἔκδοσις, γενομένη τῷ 1909, θεωρεῖται ἡ τελευταία λέξις τῆς νεωτέρας ἱστοριογραφίας. Ἐπίσης τὸ ἔργον του «Αἰγυπτιακὴ χρονολογία» (1904) ἀποτελεῖ τὸν πολυτιμότερον ὁδηγὸν εἰς τὴν μελέτην τῆς αἰγυπτιακῆς ἱστορίας. Ἐκ τῶν ἄλλων ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Ἱστορία τῆς Τροίας» (1877), «Ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Πόνοτυ» (1879), «Ἔρευναι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ» (1892—1899), «Ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξις τῆς ἀρχαιότητος» (1895), «Περὶ τῆς θεωρίας καὶ τῆς μεθόδου ἐν τῇ ἱστορίᾳ» (1902), «Περὶ Ἰσραηλιτῶν» (1906), «Ἡ μοναρχία τοῦ Καίσαρος καὶ ἡ ἡγεμονία τοῦ Πομπηΐου» (1918), «Γένεσις τοῦ Χριστιανισμοῦ» (1920—1922, εἰς 3 τόμ.), «Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος» (1921) κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Μάγερ** (Meyer), ***Ἕρμαν-Ἰούλιος.*** Γερμανὸς ἐκδότης (1826—1909). Υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ Μάγερ, εἰργάσθη εἰς τὰ καταστήματα τοῦ πατρός του μέχρι τοῦ 1849, ὅτε ἐκδιωχθεὶς ἐκ Γερμανίας διὰ πολιτικοὺς λόγους κατέφυγεν εἰς Ἀμερικήν, ὅπου ἵδρυσε βιβλιοπωλεῖον. Παλινοστήσας τῷ 1856 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Βιβλιογραφικοῦ Ἰνστιτούτου», ὅπερ ἀναδιωργάνωσε ριζικῶς καὶ μετέφερεν εἰς Λειψίαν τῷ 1874. Ἀπεσύρθη τῶν ἐπιχειρήσεων τῷ 1885 καὶ ἠσχολήθη εἰς τὴν πραγματοποίησιν σκοπῶν κοινῆς ὠφελείας. ἐπιτυχὼν τὴν ἵδρυσιν ἐν Λειψίᾳ τῆς «Ἑνώσεως διὰ τὴν κατασκευὴν ἐθνικῶν οἰκιῶν», χάρις εἰς τὴν ὁποίαν τῷ 1928 εἶχον ἀνεγερθῆ 261 μεγάλαι οἰκοδομαὶ καὶ 2.500 εὐθηναὶ κατοικίαι. θ. κ.

— **Μάγερ** (Meyer), ***Ἐρρῖκος.*** Γερμανὸς ζωγράφος καὶ ἀρχαιολόγος (1760—1832). Ἀφοῦ ἐπεδόθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ ἐταξίδευσεν εἰς Ἰταλίαν, διωρίσθη (1807) τῇ μεσολαβήσει τοῦ Γκαῖτε, στενοῦ του φίλου, διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς ἐν Βαϊμάρῃ. Ἐκτὸς ἄλλων ἔγραψεν: «Ἱστορίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν» (συνεχισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ *Ρίμερ*, 1824—1836, τ. 3). Μετὰ τοῦ Φέρνω καὶ κατόπιν τοῦ Ἰωάννου Σοῦλτσε ἐξέδωκε τὰ ἔργα τοῦ Βίνκελμανν (1808—1820, 8 τ.) καὶ ἔλαβε σπουδαῖον μέρος εἰς τὸ ἔργον τοῦ Γκαῖτε «Τέχνη καὶ ἀρχαιότης». Τὴν ἀλληλογραφίαν του μετὰ τοῦ Γκαῖτε ἐξέδωκεν ὁ Μ. Χέκερ εἰς τρεῖς τόμους 1917—1922. Γ. Ε. Κ.

— **Μάγερ** (Meyer), ***Ἰωάννης-Γεώργιος.*** Γερμανὸς ζωγράφος, ὁ ἐπικαλούμενος *Μάγερ ὁ ἐκ Βρέμης*, ἐκ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του (1813—1886). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ντύσσελντορφ, διήγαγε δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν Βερολίνῳ. Εἰργάσθη ἐπὶ θεμάτων θρησκευτικῶν, εἰλημμένων ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ σκηνῶν ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου. Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας παρουσίασεν ἰδιαιτέραν ἐπίδοσιν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἐπάνοδος τοῦ πολεμιστοῦ», «Ἡ νύχτα τῶν Χριστουγέννων», «Ἡ νοικοκυροῦλα» κτλ. Ι. Μ. Π.

—**Μάγερ** (Meyer), ***Ἰωσήφ.*** Γερμανὸς ἐκδότης, δημοσιολόγος καὶ βιομήχανος (1796—1856). Ἀφοῦ ἀπέτυχεν εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, καὶ μετέπειτα ἠσχολήθη, πρὸς βιοπορισμόν, εἰς τὴν λογοτεχνίαν, φιλοτεχνήσας καὶ ἐπιτυχῆ μετάφρασιν τοῦ Σαίξπηρ, ἵδρυσε τῷ 1826 ἐν Γκόττᾳ ἐκδοτικὸν οἶκον ὑπὸ τὸν τίτλον «Βιβλιογραφικὸν Ἰνστιτοῦτον», μεταφερθέντα τῷ 1826 ἐν Χιλντμπουργκχάουζεν (βραδύτερον εἰς Λειψίαν, ὅπου καὶ ὑφίσταται εἰσέτι) καὶ καταστάντα παγκοσμίως γνωστόν, διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκτύπωσιν καὶ διὰ τὰς πρωτοτύπους αὐτοῦ ἐκδόσεις, ἰδίᾳ τοῦ «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ» καὶ τοῦ «Universum», περιοδικοῦ διὰ τοῦ ὁποίου, γραφομένου εἰς 12 γλώσσας καὶ κυκλοφοροῦντος ἀνὰ τὸν κόσμον εἰς 80.000 ἀντίτυπα, προσεπάθει καὶ ἐπετύγχανεν ὁ ἐκδότης του νὰ ἐπηρεάζῃ τὴν κοινὴν γνώμην ὑπὲρ τῶν δημοκρατικῶν του ἰδεῶν. Μεγαλεπήβολος ἐπιχειρηματίας, ἐσχεδίασε τὴν κατασκευὴν πυκνοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου καὶ πρὸς τοῦτο προηγόρασε διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν διάφορα ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλωρυχεῖα. Ἀλλ' ἀπέτυχεν ἕνεκα τῶν στενῶν ἀντιλήψεων της κυβερνήσεως, ἡ ἀποτυχία δὲ αὐτὴ παρέσυρε καὶ τὰς ἀνθούσας ἐκδοτικὰς ἐπιχειρήσεις του, ἐξ ὧν διεσώθη, κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν, μόνον τὸ κυρίως «Βιβλιογραφικὸν Ἰνστιτοῦτον», μεταφερθὲν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του εἰς Λειψίαν, ὅπου καὶ ὑπάρχει εἰσέτι. θ. κ.

— **Μάγερ** (Meyer), ***Κονράδος-Φερδινάνδος.*** Διακεκριμένος Γερμανοελβετὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1825—1898), γεννηθεὶς ἐν Ζυρίχῃ. Διήγαγε μέρος τῆς νεανικῆς του ζωῆς ἐν Γενεύῃ καὶ Λωζάννῃ, ὅπου ἀπέκτησε πολλὰς γνώσεις ἐπὶ τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Ἀφοῦ ἐσπούδασε νομικά, ἐν Ζυρίχῃ, ἐπεδόθη ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς ἱστορικὰς μελέτας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεκόμισε τὸν πλοῦτον ἐκεῖνον τῶν ἱστορικῶν γνώσεων, ὅστις ἀποτελεῖ ὅλως ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ποιήσεώς του. Κατόπιν ταξιδίων του εἰς Παρισίους (1857) καὶ Ρώμην (1858), ἔκαμεν, ἐν ὡρίμῳ πλέον ἡλικίᾳ, τὴν πρώτην φιλολογικὴν ἐμφάνισιν μὲ τὰ ἔργα: «Εἴκοσι μπαλλάντες» (1864) καὶ «Ρωμάντσα καὶ εἰκόνες» (1871), τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἔτυχον ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Τὴν φήμην του ἀπέκτησε ταχέως διὰ τῆς πρωτοτύπου ποιήσεως: «Τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Χοῦττεν» (1871), σειρᾶς ἐπικολυρικῶν ποιημάτων, τοῦ εἰδυλλιακοῦ ἔπους: «Ἔνγκελμπεργκ» (1872). Ἠκολούθησαν τὰ πλήρη δυνάμεως καὶ χρώματος διηγήματα «Τὸ φυλακτὸν» («Das Amulett» 1873), «Γύργκ Γένατς» (1876), «Ὁ ἅγιος» νοβέλλα (1880), ἓν ἐκ τῶν τελειοτέρων ἱστορικῶν διηγημάτων τῆς νεωτέρας φιλολογίας, «Τὸ παιδόπουλο τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου» (1882), «Ὁ Πλαῦτος σὲ μοναστήρι καλογραιῶν» (1882), «Τὰ μαρτύρια ἑνὸς ἀγοριοῦ» (1883), «Ὁ γάμος τοῦ μοναχοῦ» (1884), «Ἡ γυναῖκα δικαστὴς» (1885), «Ὁ πειρασμὸς τοῦ Πεσκάρα» (1887), «Ἄγγελα Βοργία» (1890). Ὁ Μάγερ, μία ἐκ τῶν πλέον ἀρρενωπῶν καὶ ἐνεργητικῶν φυσιογνωμιῶν μεταξὺ τῶν νεωτέρων διηγηματογράφων τῆς Γερμανίας, ἐμφανίζεται ὡς ἀριστοτέχνης εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν διαφόρων προσώπων καὶ ἐποχῶν. Ἂν καὶ παρουσιάζει πάντοτε ἥρωας, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχῃ ἐμφυσήσει τὴν ἰδίαν, μεγάλην καὶ πλήρη πάθους ψυχήν, κατορθώνει ἐν τούτοις νὰ παραμένῃ, ὡς πρὸς τὸ θέμα του, ἀπαθὴς καὶ ἀντικειμενικός. Τὰ «Ποιήματά» του (1882), μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερέχουν αἱ μπαλλάνται, χαρακτηρίζονται ἐπίσης διὰ τὴν πλήρη δυνάμεως ποιητικήν των πνοήν. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1922 εἰς 6 τόμους. Ἡ μετὰ τῆς Λουΐζης φὸν Φρανσουὰ ἀλληλογραφία ὑπὸ Μπέττελχαϊμ, τῷ 1906, καὶ ἡ μετὰ τοῦ Ἰουλίου Ρόντενμπεργκ, ὑπὸ Λανγκμέσσερ, τῷ 1918.

Κονράδος Μάγερ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Reitler*, K. F. M. (1885).—*Mauerhof*, K. F. M. oder Die Kunstform des Romans (2 ἐκδ. 1897).—*Frey*, K. F. M. Sein Leben u. seine Werke (1899).—*Betsy Meyer*, K. F. M. in der Erinnerung seiner Schwester (1903).—*Lanmesser*, K. F. M, Sein Leben, seine Werke u. sein Nachlass (1905).—*Stössl*, K. F. M. (1905).—*F. F. Baumgart u*, Das Werk C. F. Meyers (1917).—*W. Brecht* C. F. M. u das Kunstwerk s. Gedichts (1918).—*Nussberger*, C. F. M. Leben u. Werke (1919).—*E. Everth*, C. F. M Dichtung u. Persönlichkeit (1924).—*Faesi*, C. F. M. (1925).—*Maync*, C. F. M. u. sein Werk (1925).—*E. Brack*, Die Landschaft in C. F. Meyers Novellen u. Gedichten (1926). Γ. Ε. Κ.

— **Μάγερ** (Meyer), ***Λέων.*** Ἔγκριτος Γερμανὸς γλωσσολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1830 ἐν Bledeln τῆς Γερμανίας. Μετὰ τὰς ἐν Γοττίγγῃ καὶ Βερολίνῳ πανεπιστημιακὰς σπουδάς του, διωρίσθη κατ' ἀρχὰς ἔκτακτος καθηγητὴς (1862) ἐν Γοττίγγῃ, μετ' ὀλίγον δὲ (1865) τακτικὸς καθηγητὴς ἐν Δορπάτῃ (νῦν Tartu) τῆς Ἐσθονίας, ἔνθα ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1899 τὴν συγκριτικὴν γλωσσολογίαν. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται ἰδίως εἰς τὴν ἑλληνικήν, τὴν λατινικήν, τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν γοτθικὴν γλῶσσαν, εἶναι τὰ ἑξῆς: «Der Infinitiv der homerischen Sprache» Göttingen 1856), «Gedrängte Vergleichung der griechischen und lateinischen Deklination» (Berlin 1862), «Vergleichende Grammatik der griechischen und lateinischen Sprache», I—II (Berlin 1861—1865· ὁ 1ος τόμ. καὶ εἰς β' ἔκδ. 1882—1884), «Über die Flexion der Adjektiva im Deutschen» (Berlin 1863), «Die gotische Sprache, Ihre Lautgestaltung insbesondere im Verhältnis zum Altindischen, Griechischen und Lateinischen» (Berlin 1869), «Griechische Aoriste; ein Beitrag zur Geschichte des Tempus — und Modusgebrauchs im Griechischen» (Berlin 1879). Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσε καὶ διαφόρους πραγματείας εἰς ἔγκριτα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, ὡς εἰς τὴν «Kuhn's Zeitschrift» (ἀπὸ τοῦ 1854 κ ἑξ.), εἰς τὸ «Orient und Occident» καὶ ἄλλα. Γ. Π. Α.

—**Μάγερ** (Meyer), ***Λοθάριος*** Γερμανὸς χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1830 εἰς τὸ Barel τοῦ Ὀλδεμβούργου καὶ ἀποθανὼν ἐν Τυβίγγῃ τῷ 1895. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν εἰς τὴν Ζυρίχην καὶ τὸ Βύρτσμπουργκ. Περαιτέρω ἠσχολήθη μὲ τὴν χημείαν ἐν Heidelberg, παρακολουθήσας τὸν Bunsen, καὶ μὲ τὴν μαθηματικὴν φυσικὴν ὑπὸ τὸν F. E Neumanm. Τῷ 1866 ἐγένετο καθηγητὴς εἰς τὴν δασολογικὴν ἀκαδημίαν τοῦ Eberswalde, τῷ 1868 εἰς τὴν Karlsruhe, τῷ 1876 εἰς τὸ Tübingen. Ἀνεκάλυψε τὰς μεταβολὰς τῆς χρωστικῆς τοῦ αἵματος κατὰ τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὰς διὰ μονοξειδίου τοῦ ἄνθρακος δηλητηριάσεις. Κατήρτισε τῷ 1869 ἓν περιοδικὸν σύστημα τῶν στοιχείων, βραβευθεὶς διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Ἀκαδημιας τῶν ἐπιστημῶν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Μεντελέϊεφ. Ἔγραψε τὰ συγγράμματα «Αἱ σύγχρονοι θεωρίαι τῆς χημικῆς» (6η ἔκδ. 1896), «Βάσεις τῆς θεωρητικῆς χημείας» (3η ἔκδ. 1902). Σ. Γ.

—**Μάγερ** (Meyer), ***Ριχάρδος-Μαυρίκιος.*** Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς φιλολογίας (1860—1914). Μαθητὴς τοῦ Scherer, τοῦ ὁποίου τὴν «Ποιητικὴν» ἐξέδωκε τῷ 1888, διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1903 καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἐν Βερολίνῳ. Ἐκτὸς ἄλλων ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀρχαία γερμανικὴ ποίησις» (1889), «Γκαῖτε» (1895, 3 τ, 4η ἔκδ. 1913), «Ἡ γερμανικὴ λογοτεχνία τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (1899, 7η ἔκδ., συνεχισθεῖσα ὑπὸ Μπίμπερ, 1923), «Ἐπιτομὴ τῆς νεωτέρας γερμανικῆς φιλολογίας» (1902), «Ἡ γερμανικὴ φιλολογία μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Pniower, 1916), «Νίτσε» (1913), «Ἡ παγκόσμιος φιλολογία κατὰ τὸν Κ' αἰῶνα» (1913). Γ. Ε. Κ.

—**Μάγερ** (Meyer), ***Φίλιππος.*** Διαμαρτυρόμενος Γερμανος θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1854 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1927. Χρηματίσας ἐπί τινα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1881, ἐφημέριος τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας ἐν Σμύρνῃ, ἠσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἄρθρων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, τῶν δημοσιευθέντων καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ διαμαρτυρομένῳ θεολογικῷ λεξικῷ τοῦ Hauck, ἔγραψε δύο ἔργα πολλοῦ λόγου ἄξια: «Τὰ κυριώτερα ἐπίσημα ἔργα τῶν μονῶν τοῦ Ἄθωνος» (1893) καὶ «Ἡ θεολογικὴ φιλογία τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος» (1899). Κ. Ι. Δ.

— **Μάγερ** (Meyer), ***Χάνς.*** Γερμανὸς ἐξερευνητὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1858. Συμμετέχων ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ πατρός του διευθυνόμενον «Βιβλιογραφικὸν Ἰνστιτοῦτον», διῆλθε κατόπιν ὑπερτριάκοντα ἔτη τῆς ζωῆς του (1881—1911) περιηγούμενος καὶ ἐξερευνῶν γνωστὰς καὶ ἀγνώστους χώρας, καὶ ἰδίᾳ τὴν νότιον καὶ ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, λεπτομερέστερον δὲ τὰς ἀφρικανικὰς γερμανικὰς ἀποικίας. Ἀνῆλθε πρῶτος τὸ ὄρος Κιλιμάντζαρον, τῷ 1888, τῷ δὲ 1889 ἔφθασεν εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν αὐτοῦ (6.010 μ.), εἰς ἣν ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ Καΐζερ Γουλιέλμου. Μέλος τοῦ ἀποικιακοῦ συμβουλίου ἀπὸ τοῦ 1901, παρῃτήθη αὐτοῦ τῷ 1914 καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Βιβλιογραφικοῦ Ἰνστιτούτου», διδάσκων συγχρόνως ἀποικιακὴν γεωγραφίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας (1915—1928). Ἔγραψεν: «Ἐν παγκό-

Digitized by Google

σμιον ταξίδιον» (1884), «Εἰς τὴν χιονοκορυφὴν τοῦ Κιλλιμαντζάρου» (1888), «Ἡ νῆσος Τενερίφη», «Ὁ Γερμανισμος» (1898), «Τὸ ὄρος Κιλλιμάντζαρον» (1900), «Οἱ σιδηρόδρομοι ἐν τῇ τροπικῇ Ἀφρικῇ» (1902), «Τὸ ἀποικιακὸν γερμανικὸν βασίλειον» (1909—1910, 2 τ.), «Τὸ πορτογαλικὸν ἀποικιακὸν βασίλειον» (1918). Θ. Κ.

— **Μάγερ-*Λοῦμπκε*** (Meyer-Lübke), ***Γουλιέλμος.*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς γλωσσολόγος, καὶ δὴ ἐρευνητὴς τῶν ρωμανικῶν γλωσσῶν, γεννηθεὶς τῷ 1861 ἐν Dübendorf (παρὰ τὴν Ζυρίχην). Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους καὶ ἐπιστημονικὰς σπουδάς του διωρίσθη τῷ 1887 καθηγητὴς εἰς τὴν Ἰέναν, τῷ 1890 εἰς τὴν Βιέννην, τῷ δὲ 1915 εἰς Βόννην, ἔνθα διδάσκει τὴν συγκριτικὴν γλωσσολογίαν τῶν νεολατινικῶν γλωσσῶν. Ὁ Μάγερ-Λοῦμπκε εἶναι ὁ κράτιστος τῶν συγχρόνων ρωμανιστῶν. Τὰ σπουδαιότερα καὶ γνωστότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Grammatik der romanischen Sprachen» I—IV (1890—1902), «Italienische Grammatik» (1890), «Einführung in das Studium der romanischen Sprachwissenschaft» (1901, γ' ἔκδ. 1920, «Historische Grammatik des Französischen» I—II (1908—1921· ὁ 1ος τόμ. καὶ εἰς β' ἔκδ. 1913), «Romanisches etymologisches Wörterbuch» (1911), «Das Katalanische» (1925) κ.λ. Τῷ 1889 ἐξέδωκε τὴν «Γραμματικὴν» τοῦ Simon Portius (Grammatica linguae graecae vulgaris), μετὰ προλόγου τοῦ Ἰ. Ψυχάρη Πλὴν τῶν αὐτοτελῶν τούτων ἔργων ἐδημοσίευσε πολυπληθεῖς πραγματείας εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, καὶ δὴ εἰς τὰ «Wörter und Sachen», «Germanisch - Romanisches Monatschrift» καὶ ἄλλα. Γ. Π. Α.

— **Μάγερ - *Φαῖρστερ*** (Meyer - Förster), ***Γουλιέλμος*** Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1862 ἐν Ἀννοβέρῳ. Ἔγραψε δράματα, νοβέλλας καὶ τὰ μυθιστορήματα: «Derby» (1897), «Heidenstamm» (1901), «Süderssen» (1902) κ.ἄ. Τὸ ἔργον του «Παλαιὰ Ἁϊδελβέργη» (1901), (δραματοποίησις τοῦ διηγήματος «Κάρολος Ἐρρῖκος» 1900), ἂν καὶ στερεῖται ποιητικῆς ἀξίας, ἐσημείωσε διὰ τῆς συγκινούσης αἰσθηματικότητος ὅλως ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν. Ἡ σύζυγός του *Ἐλισάβετ* (1870—1902) ἔγραψε τὰ διηγήματα: «Τὸ δρᾶμα ἑνὸς παιδιοῦ (1895), «Αἱ ἱστορίαι μου» (1897), «Τάδε ἔφη ἡ γυνὴ» (1900) κ. ἄ., τὰ ὁποῖα εἶναι πλήρεις χάριτος εἰκόνες ἐκ τῆς συγχρόνου ζωῆς τῶν γυναικῶν. Γ. Ε. Κ.

Μάγερ, ἢ ***Μαγέρη*** *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα δύο χωρίων τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἐξ ὧν τὸ μὲν μετωνομάσθη εἰς *Δασύλλιον* (βλ. λ.), τὸ δὲ εἰς *Σάδοβον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

«Μάγερ *Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν*» (Meyers Konversations Lexikon). Γερμανικὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν, ἰσάμιλλον πρὸς τὸ τοῦ Brockhaus, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ «Βιβλιογραφικοῦ Ἰνστιτούτου» τοῦ Ἰωσὴφ Μάγερ τῷ 1840. Κυκλοφορεῖ ἤδη ἡ ἑβδόμη ἔκδοσις αὐτοῦ, εἰς 12 τόμους, ἀρξαμένη τῷ 1924 καὶ περατωθεῖσα τῷ 1930. Θ. Κ.

μάγερας (ὁ) δημοτ., τύπος τοῦ *μάγειρος* (βλ. λ.).

μαγερειὸ (τό)· δημοτ., τοῦ *μαγειρεῖον* (βλ. λ.).

μαγέρεμα (τό)· βλ. *μαγείρευμα.*

μαγέρικο (τό)· δημοτ., λαϊκὸν ἑστιατόριον, μαγειρεῖον.

Μάγερλιγκ (Mayerling) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν Κάτω Αὐστρίᾳ, εἰς τὸ δάσος τῆς Βιέννης, γνωστὸν διότι ἐν αὐτῷ ἀπέθανεν ἢ ἐφονεύθη κατὰ μυστηριώδη τρόπον ὁ διάδοχος τῆς Αὐστρίας ἀρχιδοὺξ *Ροδόλφος* μετὰ τῆς ἐρωμένης του *Βετσέρας* τὴν 30 Ἰανουαρίου 1889. Θ. Κ.

Μάγερμπερ (Meyerbeer), ***Ἰάκωβος Λίμπμαν Μπέρ.*** Γερμανὸς μουσικὸς γεννηθεὶς τῷ 1791 ἐν Βερολίνῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1864 ἐν Παρισίοις. Υἱὸς πλουσίου Ἑβραίου τραπεζίτου ἔλαβεν ἐπιμεμελημένην μουσικὴν μόρφωσιν. Τὰ πρῶτά του ἔργα ἦσαν μία μεγάλη καντάτα «Ὁ θεὸς εἰς τὴν φύσιν» καὶ ἓν μελόδραμα, ἅτινα ἐξετελέσθησαν ἐν Βερολίνῳ καὶ Μονάχῳ ἄνευ σημαντικῆς ἐπιτυχίας. Ἡ ἀποτυχία καὶ τοῦ δευτέρου μελοδράματός του ἔγινε ἀφορμὴ ν' ἀφοσιωθῇ μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον κατὰ παρακίνησιν ἰδίως τοῦ Χοῦμμερ, τὸν ὁποῖον ἤκουσεν εἰς τὴν Βιέννην, ταχέως δὲ ἀνεγνωρίσθη ὡς ἔξοχος δεξιοτέχνης. Χάρις εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Σαλιέρι ἀπεφάσισε νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδάς του εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ πρὸς τοῦτο μετέβη εἰς Βενετίαν τῷ 1815, ὅπου ἐμεσουράνει ὁ Ροσσίνι. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν μελῳδικὴν ἰταλικὴν σχολὴν ἔγραψε διάφορα μελοδράματα, τὰ ὁποῖα ἔσχον ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν.

Ἰάκωβος Μάγερμπερ.

Τῷ 1824 ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Βερολῖνον, ὅπου ὁ Βέμπερ, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε συμμαθητής, τοῦ ἔκαμε πικρὰς παρατηρήσεις, διότι ἐγκατέλειψε τὴν γερμανικὴν καὶ ἠκολούθησε τὴν ἰταλικὴν σχολήν. Φαίνεται ὅτι αἱ παρατηρήσεις αὗται ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ Μάγερμπερ, διότι ἔκτοτε ἔπαυσε νὰ γράφῃ ἰταλικὰ μελοδράματα. Διάφορα οἰκογενειακὰ ἀτυχήματα τὸν ἠνάγκασαν κατόπιν ἐπὶ ἑξαετίαν ὁλόκληρον ν' ἀπόσχῃ οἱασδήποτε μουσικῆς δημιουργίας. Τῷ 1826 μετέβη εἰς Παρισίους, ἵνα ἀναβιβάσῃ ἕνα μελόδραμά του. Ἐκεῖ ὑπέστη νέαν ἐξέλιξιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φίλου του Ροσσίνι, ἥτις ἐγένετο καταφανὴς εἰς τὸ μελόδραμά του «Ροβέρτος ὁ Διάβολος», τὸ ὁποῖον ἀνεβιβάσθη αὐτόθι τῷ 1831 μὲ θριαμβευτικὴν ἐπιτυχίαν. Ἀκόμη μεγαλυτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία τῶν «Οὐγενότων» (1836), ἡ ὁποία ἐπανελήφθη καὶ εἰς τὸ Βερολῖνον τῷ 1842. Κατόπιν τούτου ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας τὸν διώρισε γενικὸν μουσικὸν διευθυντὴν τῆς αὐλῆς. Καὶ ἐγκατεστάθη μὲν ὁ Μάγερμπερ ἐν Βερολίνῳ, δὲν ἐγκατέλειψεν ὅμως καὶ τοὺς Παρισίους, ὅπου συνεκεντροῦντο ὅλαι αἱ φιλοδοξίαι του. Τῷ 1848 ἔγραψε τὸν «Προφήτην», ἀναβιβασθέντα εἰς τὴν παρισινὴν «Ὄπεραν» τὸ ἑπόμενον ἔτος. Τὸ ἀσθενέστερον ὅλων του τῶν μελοδραμάτων «Ὁ ἀστὴρ τοῦ Βορρᾶ» εἶχε καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν, παιχθὲν εἰς 164 συνεχεῖς παραστάσεις εἰς τὴν «Ὀπερὰ-Κωμίκ». Εἰς τὸ ἴδιον θέατρον ἀνεβιβάσθη (1859) τὸ λυρικὸν δρᾶμα «Ντινορά». Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν (1838) ὁ συνθέτης εἶχεν ἀρχίσει νὰ γράφῃ τὴν «Ἀφρικανήν», ἡ ὁποία ἐξετελέσθη μόνον μετὰ τὸν θάνατόν του, διότι ὁ Μάγερμπερ ἦτο αὐστηρὸς κριτὴς ἑαυτοῦ καὶ ἐπέμενε νὰ τελειοποιῇ τὰ ἔργα του μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς παραστάσεως.

Ἡ σημασία τοῦ Μάγερμπερ ἔγκειται κυρίως εἰς τὰ μελοδράματά του. Ἐν τούτοις ἡ δόξα του, ἡ ὁποία εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον ἐφόσον ἔζη, ἔσβησε σχεδὸν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου. Ἀναμφιβόλως εἶχε μεγάλα μουσικὰ καὶ δραματικὰ πρὸ πάντων χαρίσματα. Ἡ ἀδιάκοπος ὅμως προσπάθειά του ἦτο νὰ καταπλήσσῃ τὸ κοινὸν μὲ ἐξωτερικὰ μέσα, μὲ λαρυγγισμούς, μὲ μεγαλοπρεπῆ σκηνοθεσίας, μὲ πλούσια κοστούμια, μὲ μπαλέττα πρωτότυπα, μὲ τρεῖς ὀρχήστρας ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν μεγάλην γενικὴν ὀρχήστραν, ὅπως εἰς τὸ «Ἄστρον τοῦ Βορρᾶ» κτλ. Αἱ ὑπερβολαὶ αὗται συνετέλεσαν μὲν εἰς τὸ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς κριτικοὺς τῆς ἐποχῆς του, δὲν ἦσαν ὅμως ἱκαναὶ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν τὴν ἀθανασίαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Blaze de Burg*, Meyerbeer (Paris 1866).— *Lasalle*, Meyerbeer, sa vie et le catalogue de ses œuvres (Paris 1864). — *Lyser*, Giacomo Meyerbeer, Sein Streben, sein Wirken und Seigne Gegner (Dresde 1838). — *Mendel*, Giacomo Meyerbeer's (Berlin 1868). — *Mirecourt*, Meyerbeer (Paris 1854). — *Niggli*, Giacomo Meyerbeer (Leipzig 1884).— *Peña y Coñi*, Los despojos de la Africana.—*Pougin*, Meyerbeer, notes biographiques (Paris 1864). — *Schucht*, Meyerbeer's Leben und Bildungsgang (Leipzig 1869). — *J. Weber*, Meyerbeer, notes et souvenirs d'un de ses secrétaires (Paris (1897). Α. Θ.

— **Μάγερμπερ *ἵδρυμα.*** Ἵδρυμα ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ *Μάγερμπερ*, ἀφήσαντος διὰ διαθήκης 10.000 τάλληρα, ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτοῦ καθ' ἕκαστον ἔτος, εἷς νεανίας διακρινόμενος εἰς τὴν ἐπίδοσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν μουσικήν, ἀποστέλλεται κατόπιν διαγωνισμοῦ πρὸς παραμονὴν ἐπὶ ἑξάμηνον ἐν Ἰταλίᾳ, Παρισίοις, Βιέννῃ, Μονάχῳ ἢ Δρέσδῃ καὶ σπουδὴν τῆς μουσικῆς. Εἰς τὸν διαγωνισμὸν λαμβάνουν μέρος οἱ μαθηταὶ τῆς Ἀνωτέρας Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μουσικῆς (τμῆμα συνθέσεως), τοῦ Ὠδείου Στὲρν τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Ὠδείου τῆς Κολωνίας. Μ. Δ. Β.

Μαγερσὸν (Mayerson), ***Αἰμίλιος.*** Γάλλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Πολωνίᾳ τῷ 1859. Ἐσπούδασεν ἐν Γερμανίᾳ χημείαν κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐγκατεστάθη μονίμως. Εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας ἐπεδόθη εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν. Τῷ 1908 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον καὶ κύριον φιλοσοφικὸν αὐτοῦ ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταυτότης καὶ πραγματικότης», οὗ συνέχειαν ἀποτελεῖ τὸ «Περὶ ἐξηγήσεως ἐν ταῖς ἐπιστήμαις» (1921). Τῷ 1925 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον «Σχετικιστικὴ παραγωγή». —Ω.

Μαγερχάϊμ (Mayerheim), ***Παῦλος.*** Γερμανὸς ζωγράφος (1842—1915). Ἐξεπόνησεν ἐλαιογραφίας καὶ ὑδατογραφίας. διαπρέψας ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου τοῦ λαοῦ. Διεκρίθη καὶ ὡς ζωγράφος. Πλεῖστα τῶν ἔργων του εὑρίσκονται κατεσπαρμένα εἰς τὰς πινακοθήκας τῶν γερμανικῶν πόλεων. Ι. Μ. Π.

—**Μαγερχάϊμ** (Mayerheim), ***Φραγκῖσκος.*** Γερμανὸς ζωγραφος (1838—1880). Διεκρίθη ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν καὶ ἐπεισοδίων ἐκ τοῦ βίου καὶ τῶν παραδόσεων τῶν μέσων χρόνων. Ἀπὸ τοῦ 1878 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Βερολίνου. Ι. Μ. Π.

—**Μαγερχάϊμ** (Mayerheim), ***Φρειδερῖκος-Ἐδουάρδος.*** Γερμανὸς ζωγράφος (1808—1879). Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σάδοβ, συνεπλήρωσε δὲ τὰς σπουδάς του διὰ τῆς μελέτης τῆς ἐν Ντύσσελντορφ καλλιεργουμένης τέχνης. Διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Οἰκογενειακὴ εὐτυχία», «Ὁ μεζές», «Ἡ ἀνάπαυσις» κλπ. Ι. Μ. Π.

Μάγερχολτ ***Βσέβολοντ.*** Ρῶσος σκηνοθέτης, γεννηθεὶς ἐν Πετρουπόλει τῷ 1873 Τὰ πρῶτα τῆς τέχνης του δείγματα ἔδωσε τῷ 1898 ἐν Μόσχᾳ ἐν τῷ Θεάτρῳ τῆς Τέχνης, ἔνθα συνειργάσθη μετὰ τοῦ Στανισλάβσκι. Ὅταν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ρωσίας τὸ σοβιετικὸν κράτος ἐσκέφθη ν' ἀναδιοργανώσῃ καὶ τὸ θέατρον, διὰ νὰ λάβῃ καὶ αὐτὸ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἑνώσεως τῶν Σοβιέτ, εἰς τὸν Μάγερχολτ ἀνετέθη ἡ γενικὴ διεύθυνσις τοῦ θεάτρου. Οὗτος διωργάνωσεν ἀμέσως πρὸς τοῦτο (1920) μεγαλειώδεις ὑπαιθρίους θεαματικὰς ἑορτὰς μὲ θέματα τὴν ζωὴν καὶ τὴν πάλην τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐν τῇ σκηνοθεσίᾳ τῶν μεγαλειωδῶν αὐτῶν ὑπαιθρίων παραστάσεων, τῶν ἀναλόγων πρὸς τὰς μεγάλας παραστάσεις τῶν μεσαιωνικῶν μυστηρίων, ὁ Μάγερχολτ ἐδείχθη ὑπέροχος, ὠνόμασε δὲ τὸ σκηνοθετικόν του σύστημα Biomechanik (ζωϊκομηχανικόν), συνδυασμὸν δηλονότι τοῦ νεωτέρου μηχανισμοῦ μετὰ τῆς ζωῆς, κατὰ τὸν ὁποῖον αἱ κινήσεις τῶν ἠθοποιῶν καὶ ἰδίως τῶν μαζῶν κατέχουσι πρωτεῦον ἐκφραστικὸν καὶ δυναμικὸν στοιχεῖον. Σήμερον ὁ Μάγερχολτ ἐκτὸς τῶν λαϊκῶν αὐτῶν ὑπαιθρίων παραστάσεων διευθύνει καὶ τοιαύτας ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Μόσχας θεάτρῳ. Ν. Ι. Λ.

Μάγερχοφ (Meyerhof), ***Ὄθων.*** Γερμανὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1884. Ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1924 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1924 εἶναι μέλος τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Βιολογίας ἐν Βερολίνῳ. Τῷ 1922 ἀπενεμήθη εἰς αὐτόν, ἐξ ἡμισείας μετὰ τοῦ Ἄγγλου ἰατροῦ Ἀρχιβάλδου Βίβιαν Χίλλ, τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς ἰατρικῆς, διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ νόμου τοῦ κανονίζοντος τὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ καταναλισκομένου ὀξυγόνου καὶ τοῦ εἰς τοὺς μῦς παραγομένου γαλακτικοῦ ὀξέος. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ μετατροπὴ τῆς ἐνεργείας εἰς τοὺς μῦς» (1923), «Ἡ θερμοδυναμικὴ τῆς ζωϊκῆς λειτουργίας» (1926) κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Μάγερχοφ** (Mayerhoff), ***Φραγκῖσκος.*** Γερμανὸς μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἐσπούδασεν ἐν Λειψίᾳ καὶ διεκρίθη ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας ἐν Λυβέκῃ, Μέμελ καὶ Τίλτσιτ. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Χέμνιτς, ὠνομάσθη πάστωρ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, διευθυντὴς τῆς «Μουσικῆς Ἑταιρείας» κλπ. Συνέθεσε πλεῖστα θρησκευτικὰ ἔργα, μίαν συμφωνίαν, μελῳδίας κλπ. Γ. Σ.

Μαγετόβριγα (Magetobriga) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀν. Γαλατίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λιγγόνων, κειμένη πρὸς Δ. τῆς πόλεως Βεζανσὼν (Vesontium), ἐπὶ τοῦ Ἄραρ ποταμοῦ (νῦν Saône). Παρ' αὐτὴν οἱ Γερμανοὶ ὑπὸ τὸν Ἀριόβιστον ἐνίκησαν τοὺς Γαλάτας, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Καίσαρος, τῷ 58 π. Χ. Σήμερον ταυτίζεται ὑπό τινων πρὸς τὴν Broye les Pesmes ἢ Pontailler, ἐν τῷ νομῷ Δοὺβ (Doubs). Α. Θ. Σ.

μάγευμα (τό), κοιν. *μάγεμα*· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαγεύειν*· || *ἀρχ.* μαγευτικὸν μέσον, μαγικὴ τέχνη, ἀπάτη.

μαγευτικός, *—ή, —όν*· ὁ προξενῶν μαγείαν, ψυχικὴν εὐχαρίστησιν, θελκτικός: «μαγευτικὸν τοπίον», «θέα μαγευτική»· || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μαγείαν, ὁ τῆς μαγείας.

μαγεύω, ἀόρ. *ἐμάγευσα*—δημοτ. *ἐμάγεψα*, παθ. μετχ. *μαγεμένος*· ἐνεργῶ ὡς μάγος, μεταχειρίζομαι μαγικὰ μέσα, δεσμεύω διὰ μαγείας, κοιν. *κάμνω μάγια*: «τὸν ἔχουν μαγεμένο καὶ δὲ μπορεῖ νὰ φύγῃ» || πλανῶ, ἀπατῶ· || μεταφ, θέλγω, καταθέλγω, κάμνω τινὰ νὰ αἰσθανθῇ ἐξαιρετικὴν ἡδονήν, συνήθ. *καταμαγεύω*: «ἡ συμπεριφορά του —, ὁ τρόπος του σὲ μαγεύει».

—**«Μαγευμένος *αὐλός*»**, («Die Zauberflöte»). Μελόδραμα εἰς δύο πράξεις (ποίησις Ἐμμανουὴλ Σικανέντερ, μουσικὴ Μόζαρτ), παιχθὲν τὸ πρῶτον ἐν Βιέννῃ ἀπὸ σκηνῆς τοῦ θεάτρου «Ἄουφ ντὲρ Βίντεν» (Auf der Wieden), τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1791. Ἡ ὑπόθεσις ἔχει ὡς ἑξῆς: Ὁ Ταμίνο, νεαρὸς Αἰγύπτιος πρίγκιψ, εὑρίσκεται εἰς ἕνα ἄγριον βραχώδη τόπον, κυκλούμενος ἀπὸ ὄφεις. Τρεῖς νεράϊδες τὸν σῴζουν. Ὁ Ταμίνο εἶναι μνηστευμένος μὲ τὴν Παμίνα, κόρην τῆς βασιλίσσης τῆς Νυκτός, ἡ ὁποία ἀντιστρατεύεται εἰς τὴν ἕνωσιν αὐτήν, ὅπως καὶ ὁ Αἰθίοψ Μονόστατος. Ταυτοχρόνως ὁ ὀρνιθοθήρας Παπαγκένο εἶναι ἐρωτευμένος μὲ τὴν Παπαγκένα, χωρὶς νὰ ἠμπορῇ νὰ ἑνωθῇ μαζί της. Οἱ δύο ἐρασταὶ διέρχονται ἀπὸ πλείστας περιπετείας. Αἱ τρεῖς ὅμως νεράϊδες τοὺς εὐνοοῦν καὶ χαρίζουν εἰς μὲν τὸν Ταμίνο ἕνα μα-

Digitized by Google

γευμένον αὐλόν, εἰς δὲ τὸν Παπαγκένο μαγικὰ κουδουνάκια, τὰ ὁποῖα τοὺς χρησιμεύουν ὡς φυλακτά. Τέλος, χάρις εἰς τὶς νεράϊδες καὶ τὸν ἱερέα Σαράστρο, ὅστις παριστᾷ τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα, ἐπέρχεται ἡ ἕνωσις τῶν ἐρωτευμένων ζευγῶν.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ «Μαγευμένου αὐλοῦ», φαντασμαγορίας μᾶλλον ἢ μελοδράματος, μὲ τὴν μίμησιν τῶν μυστηρίων τῆς Ἴσιδος καὶ μὲ τὸν συμβολισμόν της, εἶναι προσαρμογὴ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐλευθέρου τεκτονισμοῦ, ὅστις τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο τοῦ συρμοῦ. Ἐπὶ μετριωτάτου λιμπρέττου κατώρθωσεν ὁ Μόζαρτ νὰ γράψῃ ἕνα ἀληθινὸν ἀριστούργημα. Τὸν ἐβοήθησεν εἰς τοῦτο καὶ ἡ ποικιλία τῶν εἰκόνων καὶ τῶν στοιχείων, ποικιλία ἥτις δὲν παρέβλαψε τὴν θαυμαστὴν ἑνότητα τοῦ ἔργου. Ἐκ τῶν ὡραιοτέρων σελίδων τοῦ «Μαγευμένου αὐλοῦ» εἶναι ἡ εἰσαγωγή, γραμμένη εἰς ὕφος ἐλευθέρας φυγῆς· αἱ ἀρχικαὶ σκηναὶ μεταξὺ Ταμίνο, Παπαγκένο κ. λ. ἀπαράμιλλοι εἰς χάριν, ἐνῷ τὸ χιοῦμορ καὶ τὸ κωμικὸν στοιχεῖον ἐκχειλίζουν κατὰ τὰς μεταξὺ Παπαγκένου καὶ Παπαγκένας σκηνάς, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μονοστάτου. Ὡραῖος λυρισμὸς χαρακτηρίζει ἐξ ἄλλου τοὺς ῥόλους τοῦ Ταμίνο καὶ τῆς Παμίνας, ἐνῷ ὁ Σαράστρο εἶναι ἡ προσωποποίησις τοῦ μεγάλου ἱεροφάντου, ὅστις ἐκφράζεται μὲ αἴσθημα καθαρῶς θρησκευτικόν, συνοδευόμενος ἀπὸ τὰς αὐστηρὰς καὶ ὑποβλητικὰς χορῳδίας. Λαϊκὰ στοιχεῖα δὲν λείπουν ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἔργον. Τὰ τραγουδάκια τοῦ Παπαγκένο, ἂν δὲν εἶναι ἀντιγραφή, εἶναι πάντως μίμησις τῆς λαϊκῆς μούσης καὶ συνέτειναν πολὺ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ τελευταίου θεατρικοῦ ἀριστουργήματος τοῦ συνθέτου. Γ. Σ.

μάγια (τά)· δημοτ., μαγεῖαι, μαγγανεῖαι, μαγικὰ μέσα, φίλτρα: «πιστεύει τὰ μάγια», «μάγια τοῦ ἔχουν καμωμένα», «λύθηκαν τὰ μάγια».

Μάγια (Maja)· βλ. λ. *Μαῖα*.

Μάγια (Maia) */Γεωγρ./.* Ποταμὸς τῆς Ρωσίας, ἐν τῇ Δ. Σιβηρίᾳ καὶ τῇ σοβιετικῇ δημοκρατίᾳ τῶν Γιακούτσκ. Πηγάζει ἐκ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῶν Ὀχοτσκικῶν ὀρέων, ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἐσχατιᾷ τῆς Ἰαβλονικῆς ὀροσειρᾶς, καὶ διαγράφων εὐρὺ ἡμικύκλιον χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Ἀλντάν, μετὰ ῥοῦν 1.100 χλμ. Εἶναι πλωτὸς ἀπὸ τῆς συμβολῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ παραποτάμου του Οὔϊ μέχρι τῆς συμβολῆς του πρὸς τὸν Ἀλντάν, εἰς ἀπόστασιν 530 χλμ. Μ. Δ. Β.

μάγια (Mâyâ). Πολυσήμαντος ὅρος τῆς ἰνδικῆς θρησκείας καὶ φιλοσοφίας. Κατ' ἀρχὰς φαίνεται ὅτι γίνεται χρῆσις αὐτῆς πρὸς ἔκφρασιν τῆς μαγικῆς δυνάμεως τῶν Ἀσούρας, τῶν ὑψίστων θεῶν τῆς «Ρὶγ-βέδας». Οὕτω λ. χ. γίνεται λόγος περὶ τῆς μάγια τοῦ Βαρούνα καὶ τοῦ Μίτρα, τουτέστι περὶ τῆς ἱκανότητος αὐτῶν ὅπως δημιουργῶσι τὴν ἀπάτην ἢ τὴν αὐταπάτην καὶ ἐνεργῶσι θαύματα. Ἐντεῦθεν καταντᾷ ἔπειτα ἡ λέξις εἰς τὴν σημασίαν τῆς ἀπάτης τοῦ ἀπατηλοῦ φαινομένου, ἐν τῇ ὁποίᾳ γίνεται χρῆσις αὐτῆς ἐν ταῖς «Οὐπανισάδαις». Κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὑπάρχει μόνον τὸ Ἓν ἄνευ δευτέρου (ἓν καὶ πᾶν). Τὸ Ἓν τοῦτο, τὸ Βράχμα, κέκτηται μοναδικὴν ὕπαρξιν, εἶναι τὸ ἀληθῶς καὶ ἀπολύτως ὑπάρχον. Καθ' ἑαυτὸ ὅμως στερεῖται παντὸς ποιοτικοῦ γνωρίσματος. Διὰ τοῦτο, τόσον αἱ καθ' ἕκαστον ψυχαί, ὅσον καὶ ὁ κόσμος καθόλου, εἶναι μόνον φαινόμενον, ἀπάτη, *μάγια*, πηγάζουσα ἐκ τῆς ἀγνοίας καὶ αἰρομένη διὰ τῆς γνώσεως. Ἡ διδασκαλία αὕτη περὶ τῆς μάγια, ἡ ἐκδοχὴ τουτέστι τοῦ κόσμου ὡς ἀπατηλῆς φαντασμαγορίας, καὶ ἡ ἄρνησις τῆς πραγματικότητος αὐτοῦ, τὸν κατ' ἐξοχὴν κήρυκα αὐτῆς εὗρεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ βραχμᾶνος Σαμκάρα (κατὰ τὴν παράδοσιν 788—720 π. Χ.). Ἀλλ' ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ παλαιοτέρα. Βραδύτερον προσλαμβάνει ὁ ὅρος οὗτος καὶ τὴν σημασίαν τῆς λανθανούσης δυνάμεως (Σακτὶ) ἢ τῆς δυναμικῆς ἐξελίξεως. Τὰ πάντα εἶναι ἀπάτη, ἀλλ' ἡ ἀπάτη αὕτη εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ αἰωνία Σακτί, ἡ λανθάνουσα δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας κατορθώνει ὁ ἄλλως αἰώνιος Κρίσνα νὰ γεννᾶται ἀεὶ πάλιν καὶ ἡ ὁποία ἀποκαλύπτεται κατὰ μυστηριώδη τρόπον ἐν τῇ φύσει τῆς γυναικός, ἰδίᾳ τῆς συζύγου καὶ τῆς μητρός. Τέλος τὴν λέξιν *μάγια* ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς δυναμικῆς ὑπάρξεως τῆς ὕλης καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ὕλης, ἥτις εἶναι ἡ ἀπατηλὴ πολλότης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὄντως ὄν, τὸ Ἕν. Ν. Λ.

Μάγια (οἱ) (Maya). Ἰνδικὸς λαὸς τῆς Κεντρῴας Ἀμερικῆς. Πρὸ τῆς κατακτήσεως τῶν Ἀζτέκων, οἱ Μάγια πιθανῶς κατῴκουν ἅπασαν τὴν ἀπὸ Ταμπάσκο ἕως Ταμωλίπα περιοχήν, ἤτοι ἐφ' ὅλης τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ σημερινοῦ Μεξικοῦ. Σήμερον κατοικοῦν, πλὴν τῆς χερσονήσου Γιουκατάν, ἥτις παρέμεινε τὸ κέντρον αὐτῶν, καὶ τμῆμα τῶν μεξικανικῶν πολιτειῶν Ταμπάσκο καὶ Τσιάπας, τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Γουατεμάλας καὶ τμῆμα τῆς Ὀνδούρας καὶ τοῦ Σαλβατώρ. Οἱ Μάγια κυρίως διαιροῦνται εἰς τρεῖς ὁμάδας: α') τοὺς Μάγια τοῦ Γιουκατάν, τοῦ Ταμπάσκο καὶ τῆς Τσιάπας, οἵτινες ὑποδιαιροῦνται εἰς τοὺς κυρίως *Μάγια*, τοὺς *Τζεντάλ*, τὴν φυλὴν *Πετὲν* καὶ τοὺς *Μοπὰν* (ἐκλιπόντας), β') τοὺς Μάγια τῆς Γουατεμάλας, ὑποδιαιρουμένους εἰς τοὺς *Μάν*, τοὺς *Κισέ, Οὐρπαντέκα, Ποκόνκι* καὶ γ') τοὺς *Χουαστέκα*, κατοικοῦντας πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας τῆς Βέρα-Κρούζης. Ἐξ ὅλων τούτων ἡ σπουδαιοτέρα φυλὴ εἶναι ἡ τῶν κυρίως Μάγια τοῦ Γιουκατὰν καὶ τῶν πέριξ διαμερισμάτων, οἵτινες ἀποτελοῦν ὁλόκληρον τὸν πληθυσμὸν τῶν πεδιάδων καὶ τὴν πλειοψηφίαν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων. Ἄλλοτε ἀπετέλουν ἀπειρίαν ἡγεμονιῶν, ἐξ ὧν σπουδαιοτέρα ἦτο τὸ βασίλειον τοῦ Μαγιαπάν, 35 χλμ. νοτίως τῆς Μέριντα, ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Κόκομ. Ἀπόγονοι τούτων ζῶσι καὶ σήμερον περὶ τὸ ἓν καὶ πλέον ἑκατομμύριον. Οἱ Μάγια ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἄνω ἦσαν γυμνοί, ἐστιγμάτιζον τὸ σῶμά των, περὶ τὴν ὀσφὺν μόνον ἔφερον ζώνην, ἐτρύπων τὸ διάφραγμα τῆς ῥινός των καὶ ἐρρίνιζον τοὺς ὀδόντας των εἰς τρόπον, ὥστε νὰ καθίστανται αἰχμηροί. Ἐπίσης εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ ἐπιμηκύνουν τὰ κεφάλια τῶν μικρῶν παιδιῶν, πιέζοντες αὐτὰ μεταξὺ δύο σανίδων. Τὰ χωρία των ἀπετελοῦντο ἀπὸ καλύβας τετραγώνους ἢ ᾠοειδεῖς. Εἰς τὰς πόλεις ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ τῶν Μάγια εἶχε φθάσει εἰς ὕψιστον βαθμὸν προόδου, ὡς μαρτυροῦν τὰ σῳζόμενα ἐρείπια εἰς πλείστας τοποθεσίας τῆς Γουατεμάλας, τῆς Ὀντούρας, τοῦ Γιουκατὰν καὶ τῆς πολιτείας τῆς Τσιάπας.

Ἡ γλῶσσα μάγια καὶ σήμερον ἔτι εἶναι λίαν διαδεδομένη. Διαιρεῖται εἰς πέντε διαλέκτους. Οἱ Μάγια εἶχον καὶ γραφὴν ἱερογλυφικήν, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ Μεξικανοί, μέχρι σήμερον ὅμως δὲν κατωρθώθη ἡ πλήρης ἀποκρυπτογράφησις αὐτῆς. Γνωστὰ μόνον εἶναι εἴκοσι σημεῖα τῶν ἡμερῶν, 18 σημεῖα τῶν μηνῶν, τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος καὶ τὰ σημεῖα μερικῶν χρωμάτων.

Οἱ Μάγια ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν, ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ὑφαντουργίαν, τὴν κεραμευτικὴν καὶ τὴν κατεργασίαν διαφόρων μετάλλων. Ὁ ὁπλισμός των συνίστατο ἐκ τόξων καὶ χαλκῶν πελέκεων. Ὁ γάμος ἐγίνετο δι' ἀγορᾶς τῆς γυναικός. Οἱ νεκροὶ ἐκαίοντο. Ἐπίστευον εἰς τὴν μαγείαν καὶ ἐλάτρευον, πλὴν τοῦ Ἡλίου, τῆς Σελήνης καὶ τῆς βροχῆς, καὶ ἄλλους θεούς, κοινοὺς μετὰ τῶν θεῶν τῶν ἄλλων φυλῶν τοῦ Μεξικοῦ. Κατὰ τὰς ἐρεύνας Γερμανῶν καὶ Γάλλων ἀρχαιολόγων τὸ ἀρχαιότερον μνημεῖον τῶν Μάγια ἀνάγεται εἰς τὸ 113 π. Χ. Περὶ τὸν ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνα οἱ Μάγια ἐγκατέλειψαν τ' ἀρχικά των ἐδάφη καὶ ἐτράπησαν πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Γιουκατάν, εἴτε λόγῳ ἐπιδημιῶν, εἴτε λόγῳ ἐμφυλίων καὶ ἐξωτερικῶν πολέμων. Κατὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Ἱσπανῶν εἰς Μεξικόν, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν ζυγὸν αὐτῶν, μετηνάστευσαν εἰς Γουατεμάλαν. Μ. Ν. Δ.

μαγιά (ἡ)· δημοτ., ἡ ξινὴ *ζύμη* (βλ. λ.), τὸ προζύμι μὲ τὸ ὁποῖον ζυμώνουν τὰ ἄλευρα, ἵνα τὸ φύραμα ὑποστῇ τὴν ἀναγκαίαν ἀνάπτυξιν τῶν ζυμομυκήτων· ‖ ἡ πυτιὰ πρὸς πῆξιν τοῦ γάλακτος καὶ παρασκευὴν τυροῦ· ‖ μικρὰ ποσότης γιαούρτης πρὸς παρασκευὴν νέας γιαούρτης διὰ γάλακτος· ‖ μεταφ., τὰ πρῶτα κεφάλαια, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖ τις ἐμπόριόν τι.

— **μαγιά** (ἡ)· ἡ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πέλματος τῆς ὁπλῆς τῶν ὑποζυγίων κερατώδης μᾶζα· ἄλλως *χελιδὼν* (βλ. λ.).

Μαγιαβάραμ (Mayavaram) */Γεωγρ./.* Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ διαμερίσματι Τάντζορ τῆς Μαδράς, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κώβερυ. Κάτ. 37.000. Εἶναι περιώνυμος διὰ τὴν κατασκευὴν βαμβακερῶν καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων ἐξαιρετικῆς ποιότητος, γνωστῶν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Κόρναντ*, ἐκ τοῦ προαστείου ἔνθα κατοικοῦν οἱ ὑφανταί. Κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον κατακλύζουν τὴν πόλιν μεγάλα πλήθη προσκυνητῶν μεταβαινόντων εἰς τὰ ἱερὰ ὕδατα τοῦ Κώβερυ. Δ. Σ. Δ

Μαγιαγκουὲζ (Mayaguez) */Γεωγρ./.* Πόλις καὶ λιμὴν τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Πορτορίκο, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 19.124. Εἰς τὴν περιφέρειάν της παράγεται μεγάλη ποσότης καφφὲ καὶ καπνοῦ. Θ. Κ.

Μαγιάδα ***Μεγάλη*** *[Γεωγρ./.* Ὄνομα τοῦ κεντρικοῦ κορμοῦ τῆς ὀροσειρᾶς Ἰστράντζα ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ. Ὑψοῦται πλησίον τῶν βουλγαροτουρκικῶν συνόρων, μεταξὺ τῶν πολιχνῶν Σκοποῦ καὶ Σαμακόβου (ὕψ. 1.031 μ.), καὶ καλύπτεται ὑπὸ φυλλοβόλων δένδρων. Ι. Σ. Σ.

Μαγιαδὰγ */Γεωγρ./.* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομοῦ Θεσσαλονίκης χωρίου *Φανὸς* (βλ. λ.).

Μαγιακόφσκι (Majakowskij), ***Βλαδίμιρος - Βλαδιμίροβιτς***. Ρῶσος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1894 ἐν Καυκάσῳ. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Μόσχᾳ ἀνεμείχθη εἰς τὴν φουτουριστικὴν κίνησιν καὶ μέχρι τοῦ 1917 ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἄκρους φουτουριστάς. Μετὰ τὴν κομμουνιστικὴν ἐπανάστασιν ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τῶν κομμουνιστῶν καὶ ἔγραψε διάφορα ποιήματα, ἔπη, δράματα καὶ σατίρας, ὅπου ἐξέθετε τὰς κομμουνιστικὰς ἰδέας. Θεωρεῖται ἐκ τῶν εἰλικρινεστέρων καὶ δυνατωτέρων κομμουνιστῶν ποιητῶν καὶ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀντιπροσώπων τῆς νεωτέρας ῥωσικῆς ποιήσεως. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ θεατρικὸν ἔργον: «Κωμικὸν μυστήριον» (1918) καὶ αἱ σάτιραι «150 ἑκατομμύρια» (1925). Μ. Δ. Β.

Μαγιάνο (Majano ἢ Maiano), ***Ἰουλιανὸς ντὰ*** —. Ἰταλὸς γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτων (1385—1457). Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν ἁπλοῦς λιθοξόος. Ἐλαυνόμενος ὅμως ὑπὸ σφοδροῦ ἔρωτος πρὸς τὴν τέχνην, δὲν ἐβράδυνε νὰ καταλίπῃ τὴν ταπεινὴν ἐργασίαν του καὶ μετ' ἀκαμάτου ἐπιμονῆς νὰ ἐπιδοθῇ εἰς εὐρυτάτας ἐπιστημονικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς μελέτας. Τοιουτοτρόπως ἐσπούδασεν ἀρχιτεκτονικήν, γλυπτικὴν καὶ μαθηματικά, διεφημίσθη δὲ λίαν ἐνωρὶς ὡς σπουδαῖος καλλιτέχνης. Τῷ 1444 ἀνέλαβε τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς περιφήμου μητροπόλεως τῆς Φλωρεντίας, ἧς τὴν κατασκευὴν εἶχεν ἀρχίσει ὁ Μπρουνελλέσκι. Χάριν τοῦ ναοῦ τούτου ἐξεπόνησε καί τινας ξυλογλύπτους διακοσμήσεις, ἔτι δὲ τὸ νῦν ἐν τῷ Museo dell' opera del Duomo (ὄπισθεν τῆς μητροπόλεως) ἀποκείμενον τρίπτυχον τῶν «Ἁγίων Ζηνοβίου, Εὐγενίου καὶ Κρησκεντίου». Κληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Ἀλφόνσου τοῦ Α' εἰς τὴν πόλιν ταύτην, συνεπλήρωσε τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Pozzio Reale ἀνάκτορον καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Μπενεντέττο ντὰ Μαγιάνο ἤγειρε καὶ διεκόσμησε τὴν θαυμασίαν κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ Θριαμβευτικὴν ἁψῖδα. Βραδύτερον ἀνέλαβε τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Ρώμης, κατὰ παραγγελίαν τοῦ καρδιναλίου Πέτρου Μπάρμπο· εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ναοῦ τούτου ἐχρησιμοποίησε καὶ λίθους ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Κολοσσαίου· ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν ἀποπερατώσῃ, διότι ἀσθενήσας μετέβη εἰς Νεάπολιν, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Ὁ Ἰουλιανὸς ντὰ Μαγιάνο κατέλιπεν ἴχνη τῆς γονίμου καλλιτεχνικῆς του δράσεως καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἰταλίας, ἰδίᾳ δ' ἐν Φαγεντίᾳ, Πίζῃ, Κόλλε Βὰλ ντ' Ἔλσα, Σιέννῃ, Λορέτο, Ρώμῃ κλπ. Ὁ Ἰουλιανὸς ντὰ Μαγιάνο ὑπῆρξε διάσημος καλλιτέχνης τῶν χρόνων του καὶ σήμερον δ' ἔτι τὰ ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γλυπτικά του ἔργα θαυμάζονται διὰ τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν λεπτολόγον ἐξεργασίαν των. Ι. Μ. Π.

—**Μαγιάνο** (Majano ἢ Maiano), ***Μπενεντέττο ντὰ*** —. Ἰταλὸς γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτων (1424—1478), ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, οὗτινος ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ μεθ' οὗ συνειργάσθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν πλείστων ἔργων. Μολονότι ὑπῆρξε κατώτερος τοῦ θείου του, ἐγένετο ἐν τούτοις εὐρύτερον γνωστός. Ἐξετέλεσε ξυλόγλυπτα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἀγάλματα ἐκ ξύλου ἢ πηλοῦ, ἐπιτάφια μνημεῖα, ἀνάγλυφα κλπ. Διηύθυνε δὲ καὶ τὴν ἀνέγερσιν ἀρχιτεκτονημάτων, ἐν οἷς ὑπερέχει τὸ θαυμάσιον ἐν Φλωρεντίᾳ παλάτιον Στρότσι, ὅπερ καταλειφθὲν ἡμιτελὲς ὑπὸ τούτου ἐπεράτωσεν ὁ Κρονάκα. Ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Φλωρεντίας εὑρίσκεται εἷς «Ἐσταυρωμένος» τοῦ καλλιτέχνου τούτου, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος ξύλινον ἄγαλμα τῆς Μαγδαληνῆς, ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Φαγεντίας τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ ἁγίου Σαβίνου, ἐν τῇ Σινιορίᾳ τῆς Φλωρεντίας ἔργα ξυλογλυπτικῆς ἄκρως ἀξιοσημείωτα, ἐν οἷς «Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής» καὶ οἱ «Ἐρωτιδεῖς», ἐν τῷ Ἐθνικῷ μουσείῳ τῆς αὐτῆς πόλεως ἀνάγλυφον, ὅπερ εἰκονίζει τὴν «Στέψιν τοῦ Φερδινάνδου τῆς Ἀραγῶνος». Ἄλλα ἀξιοσημείωτα ἔργα του εἶναι τὰ εὑρισκόμενα ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ Πράτο, ἐν Santa-Croce τῆς Φλωρεντίας, ἐν Santa Maria Novella τῆς Φλωρεντίας (ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ Φιλίππου Στρότσι), ἐν τῷ Collegio del Cambio τῆς Περουζίας (πήλινον ἄγαλμα τῆς «Δικαιοσύνης»), ἐν τῇ Ἁγίᾳ Καικιλίᾳ τοῦ Τραστέβερε τῆς Ρώμης («Ὁ ἅγιος Σεβαστιανός»), ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἄννῃ τῶν Λομβαρδῶν τῆς Νεαπόλεως («Ὁ Εὐαγγελισμός») κ.λ.π. Ι. Μ. Π.

Μαγιαπὰν (Mayapan) *['Αρχ. Γεωγρ./.* Ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ ἄλλοτε κράτους τῶν *Μάγια* ἐν τῇ Κεντρῴᾳ Ἀμερικῇ, τῆς ὁποίας ἐρείπια σῴζονται ἐν τῇ σημερινῇ πολιτείᾳ τοῦ Μεξικοῦ Γιουκατάν. Κατεστράφη τῷ 1436. Δ. Σ. Δ.

μαγιάπριλο (τό)· ἡ ἐποχὴ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου καὶ Μαΐου μαζί: «τὸ μαγιάπριλο εἶναι τὸ πολὺ γάλα».

Μαγιὰρ */Παραλ. Γεωγρ./.* Ὅρμος τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου (πλάτ. 41°10' Β., μῆκ. 29°05' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2401: The Bosporus). Διανοίγεται μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Μαγιὰρ Καλεσὶ καὶ Καβὰκ μπουρνού, λέγεται δὲ καὶ *Ματζιὰρ-λιμήν*. Σ. Ε. Λ.

Μαγιὰρ (Maillard), ***Αἰμὲ***. Γάλλος μουσουργὸς (1817—1871). Μαθητὴς τοῦ Ἀλεβὶ ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων, ἔτυχε τῷ 1841 τοῦ πρώτου βραβείου τῆς Ρώμης διὰ τὴν σύνθεσιν. Τῷ 1849 ἐνεφανίσθη διὰ τοῦ μελοδράματος «Le moulin des Tilleuls», ὅπερ διακρινόμενον διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν γοητείαν του ἔσχεν ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν· κατό-

Digitized by Google

πιν ὁ «Λάρας» ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ «Κωμικοῦ μελοδράματος» (1864), ἔργον πλῆρες σκηνῶν εὐγενῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν. Ἀλλὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν δημοφιλὲς ἔργον τοῦ Μαγιάρ, ὅπερ καὶ σήμερον ἀκόμη παίζεται, ἐνίοτε εἶναι «Οἱ Δραγόνοι τοῦ Βιγιάρ», οἱ ὁποῖοι ἀναβιβασθέντες διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ «Λυρικοῦ θεάτρου» τοῦ Σατελὲ (1856), ἔσχον καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν. Τὰ ὑπόλοιπα σκηνικὰ μελοδράματα τοῦ Μαγιὰρ ἔσχον μετρίαν ἐπιτυχίαν. Γ. Σ.

— **Μαγιὰρ** (Maillard), ***Ὀλιβιέρος***. Γάλλος ἱεροκήρυξ τοῦ τάγματος τῶν κορδελλιέρων (1430—1515). Διετέλεσεν ἱεροκήρυξ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ', ἐξομολογητὴς Καρόλου τοῦ Η', κατ' ἐπιταγὴν δὲ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Η' ἀνέλαβε πλείστας σπουδαιοτάτας ἀποστολάς. Αὐστηρὸς τὰ ἤθη, διέτρεχεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὴν Γαλλίαν, τὴν Φλάνδραν, τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, καυτηριάζων τὰ ἐλαττώματα τῶν ἰσχυρῶν. Αἱ ὁμιλίαι του ἀποτελοῦν μεῖγμα συγκινητικῆς εὐγλωττίας καὶ ἀσέμνων βωμολοχιῶν. Μ. Ν. Δ.

—**Μαγιὰρ** Maillard), ***Στανίσλαος-Μαρία***. Γάλλος ἐπαναστάτης (1763—1794). Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ γεγονότα τῆς 14ης Ἰουλίου 1789 πρὸς κατάληψιν τῆς Βαστίλλης, διετέλεσε λοχαγὸς τῆς ἐθνοφρουρᾶς, κατὰ δὲ τὰς σφαγὰς τοῦ 1792 κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ τὴν μανίαν τοῦ πλήθους καὶ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν πλείστων αἰχμαλώτων. Κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μαρὰ ἐπὶ κατασκοπείᾳ, ἠνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀναιρέσῃ δημοσίᾳ τὴν κατηγορίαν. Κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων ἐναντίον τῶν Γιρονδίνων εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστυνομίας. Μ.Ν.Δ

Μαγιάσης, ***Βασίλειος***. Ἕλλην ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Καΐρῳ τῷ 1880 ἐξ οἰκογενείας καταγομένης ἐκ Λέρου, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1926. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν ὑπὸ τὸν διάσημον Δομένικον Μορέλλι, ἠσχολήθη δὲ ἰδίᾳ εἰς τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν θαλασσογραφίαν, διακριθεὶς διὰ τὴν λαμπρὰν παρατηρητικότητα καὶ τὴν βαθεῖαν αἴσθησιν τῆς φύσεως, μεθ' ὧν ἐξειργάζετο τὰ θέματά του. Διέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς πόλεις, ἐξέθηκε δ' ἐπανειλημμένως πολλαχοῦ, Καὶ ἐν Ἀθήναις διωργανώθη ἔκθεσις πινάκων του. Ι. Μ. Π.

μαγιασίλι (τό)· εἶδος δερματικῆς νόσου, ἰδίᾳ τῶν ἵππων, ἄλλως *μάλκη* (βλ. λ.).

μαγιάτενος (ἡ) (Mayatenus) *[Βοτ.]* βλ.λ. *μαϋάτενος*.

μαγιάτικος, *—η, —ο*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Μάϊον, ὁ τοῦ Μαΐου ‖ «μαγιάτικο» εἶδος θύννου ἀλιευομένου συνήθως κατὰ Μάϊον.

Μαγίδιον *[Βυζαντ.]*. Φρούριον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μεταξὺ Ἀδραμυττίου καὶ Σμύρνης, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ὑπογραφείσης τῷ 1214 συνθήκης μεταξὺ τοῦ Ἐρρίκου, αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Θεοδώρου Α' τοῦ Λασκάρεως παρέμεινεν εἰς τὸν τελευταῖον. Α. Θ. Σ.

Μαγικὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Χιονίστρας τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 640. Κ. Δ.

μαγικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς μάγους, ὁ τῶν μάγων: «μαγικὴ τέχνη», «μαγικὴ ἐπήρεια,—δύναμις» ‖ «μαγικὸν κάτοπτρον» ὁ μαγεμένος καθρέπτης τῶν παραμυθιῶν, εἰς τὸν ὁποῖον βλέπει τις ὅ,τι θέλει ἢ ὅ,τι γίνεται εἰς τὸν κόσμον ‖ «μαγικὴ εἰκὼν» εἰκὼν ἥτις παρὰ τὴν ἐμφανῆ παράστασιν κρύπτει καὶ ἄλλην ἢ καὶ ἄλλας μικροτέρας παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι προβάλλονται πρὸς εὕρεσιν ὡς παιδικὸν παίγνιον ‖ «μαγικὴ ράβδος» ἡ ῥάβδος τὴν ὁποίαν κρατοῦν οἱ ἐκτελοῦντες μαγικὰ παίγνια καὶ οἱονεὶ τῇ βοηθείᾳ ταύτης θαυματοποιοῦντες ‖ φρ. «ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου» ἀπροσδοκήτως, θαυμασίως ‖ «μαγικὸν χωνίον» χωνίον τῶν ταχυδακτυλουργῶν, διὰ τοῦ ὁποίου γίνονται μαγικὰ παίγνια ‖ «μαγικὸς φανὸς» ὁ προβολεὺς φωτεινῶν εἰκόνων.

—*μαγικὴ διόπτρα*. Ἀποτελεῖται ἐκ σωλῆνος μεταλλικοῦ κεκαμμένου καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ τοποθε-

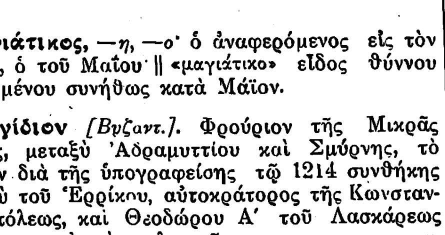

Μαγικὴ διόπτρα.

τοῦνται τέσσαρα ἐπίπεδα (1, 2, 3, 4) κάτοπτρα, ὡς δεικνύεται ἐν τῷ σχήματι. Φωτεινὴ ἀκτὶς εἰσερχομένη ἐκ τῆς ἀριστερόθεν ὀπῆς Ο τῆς διόπτρας προσπίπτει ἐπὶ τοῦ κατόπτρου 1 καὶ ἐξ ἀνακλάσεως ἐπὶ τούτου καὶ τοῦ κατόπρου 2 καὶ 3 προσπίπτει ἐπὶ τοῦ κατόπτρου 4, ἐξ οὗ τελικῶς ἀνακλᾶται κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀρχικῆς ἀκτῖνος, εἰς τρόπον ὥστε ἐὰν τοποθετήσωμεν τὸν ὀφθαλμὸν εἰς Ο' βλέπομεν φῶς, καίτοι μεταξὺ τῶν ὀπῶν Ο καὶ Ο' ὑφίστανται τὰ σκιερὰ τοιχώματα τοῦ σωλῆνος τῆς διόπτρας. Κ. Π.

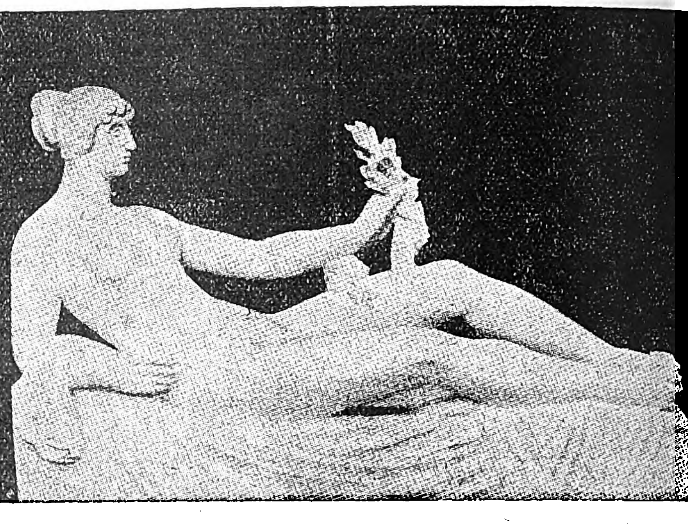
Ἀριστ. Μαγιόλ: Τὸ μνημεῖον τοῦ Σεζάνν.

—*μαγικὸν κάτοπτρον*· βλ. λ. *ἰαπωνικὸν κάτοπτον* καὶ *κάτοπτρον μαγικόν*.

—*μαγικὸν σάρωθρον*. Εἰς πολλὰ φυτὰ δημιουργοῦνται ἀνώμαλοι, λίαν πολυάριθμοι καὶ βραχεῖαι, διακλαδώσεις, δίδουσαι τὴν ἐντύπωσιν ἀτάκτου σωροῦ συμφυομένων κλαδίσκων μὲ πυκνὸν φύλλωμα. Παρατηρεῖται τόσον εἰς τὰ ὀπωροφόρα, ὅσον καὶ εἰς τὰ δασικὰ δένδρα καὶ ὀφείλεται εἰς διαφόρους, κατὰ τὸ εἶδος τῶν δένδρων, παρασίτους μύκητας.

— *μαγικὸν τετράγωνον*· βλ. λ. *τετράγωνον*.

— *μαγικὸν χωνίον*. Συσκευὴ χρησιμοποιουμένη πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Ἀποτελεῖται ἐκ χωνίου μετὰ διπλῶν τοιχωμάτων (βλ. σχ.) ὁ μεταξὺ τῶν ὁποίων χῶρος ἀπολήγει κάτω μὲν πρὸς τὸν σωλῆνα ἐκροῆς τοῦ χωνίου, ἄνω δὲ κατὰ τὸ σημεῖον α φέρει λεπτὴν ὀπὴν δυσδιάκριτον. Ἐὰν βυθίσωμεν τὸ χωνίον ἐντὸς ὕδατος καὶ ἀνασύρωμεν αὐτό, ἀφοῦ πρότερον κλείσωμεν τὴν ὀπὴν α διὰ τοῦ ἀντίχειρος, τότε ἐν μὲν τῷ χώρῳ β προδήλως ὑγρὸν δεν δύναται νὰ διατηρηθῇ, καὶ δεικνύομεν ἀναστρέφοντες ὅτι τὸ χωνίον εἶναι κενὸν ὑγροῦ. Τὸ ἐν τῷ χώρῳ ὅμως γ εἰσχωρῆσαν ὑγρὸν διατηρεῖται ἐν αὐτῷ ὡς ἐκ τῆς πιέσεως τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπιφερομένης ἐκ τοῦ σωλῆνος ἐκροῆς. Ἐὰν ὅμως ἀνοίξωμεν τὴν ὀπὴν α, τότε ἐξουδετερουμένης τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἐκρέει τὸ ἐν τῷ χώρῳ γ ἀποταμιευθὲν ὑγρόν.

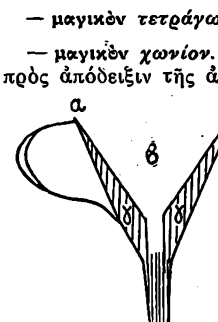

Μαγικὸν χωνίον.

Ἐκλήθη *μαγικὸν* ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ὡς ἄνω συσκευὴ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ θαυματοποιῶν. Κ. Π.

— **Μαγικὸς *καθρέπτης***. Περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1872.

Μαγιμιὰς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν φρουρίων τῆς Ἰλλυρίας, ἐν τῇ χώρᾳ Σκασσετάνᾳ, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος, ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ.

Μάγιο (Majo), ***Φραγκῖσκος ντὲ***—. Ἰταλὸς μουσουργὸς ἐκ Νεαπόλεως (περὶ τὸ 1740—1770), ὃν οἱ συμπατριῶταί του ἀπεκάλουν *Ciccio de Majo*. Υἱὸς τοῦ *Ἰωσὴφ Μάγιο*, διακεκριμένου ἐπίσης μουσικοῦ καὶ μαθητοῦ τοῦ Ἀλεξ. Σκαρλάττι, διεκρίθη τόσον ὡς θρησκευτικὸς ὅσον καὶ ὡς δραματικὸς συνθέτης. Καταπληκτικῆς γονιμότητος, δεκαεπταετὴς παρουσίασε τὸ πρῶτόν του μελόδραμα «Ἀρταξέρξης», τὸ ὁποῖον ἠκολούθησε σειρὰ ἐκ δέκα ἀκόμη σκηνικῶν ἔργων («Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι», «Κάτων», «Δημοφῶν», «Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Ἰνδίαις» κ.λ.). Ἐκτὸς αὐτῶν ὁ Μάγιο ἔγραψεν: 8 ὀρατόρια, καντάτας, 5 λειτουργίας, ψαλμοὺς κ. λ. Τὸ ὕφος του διεκρίνετο διὰ τὴν βαθύτητα καὶ τὴν μελαγχολίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τὸ δραματικὸν του πάθος. Γ. Σ.

Μαγιὸ Maillot). Γάλλος ἠθοποιὸς (βλ. λ. *Ἐβ*, Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος).

Μαγιὸλ (Maillol), *Ἀριστείδης*. Σύγχρονος Γάλλος γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1861. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς καλλιτεχνικῆς του σταδιοδρομίας διῆλθε διὰ μέσου ἀμφιρρόπων προσπαθειῶν, ἀποπειρῶν καὶ αὐτοσχεδιασμῶν. Ὑπῆρξεν αὐτοδίδακτος, ἐξαιρέσει βραχείας μαθητείας ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Καμπανέλ. Ἐπεδόθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν ζωγραφικήν, τὴν ἀγγειοπλαστικὴν καὶ τὴν ἀγγειογραφίαν, τὴν ὑαλογραφίαν καὶ τὴν ἀναγλυφοποιίαν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν πλαστικὴν εὗρε τὸ ἀληθὲς πεδίον ἐκδηλώσεως τοῦ ταλάντου του. Ὡς ζωγράφος ἠκολούθησε τὰς τάσεις τῆς ὑπὸ τὸν Γκωγκὲν ὁμάδος, ὡς γλύπτης ὅμως ἐστράφη γενικῶς μὲν πρὸς ὅλην τὴν ἀρχαιότητα, εἰδικώτερον δὲ πρὸς τὴν τέχνην τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ πορισθῇ τοὺς προσιδιάζοντας εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν του ἰδιοσυγκρασίαν τρόπους ἐκφράσεως, χωρὶς νὰ χάσῃ, ἐν τούτοις, τὴν αὐθορμησίαν καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς ἐμπνεύσεώς του. Τῷ 1909 ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ κόμιτος Κέσσλερ. Ἔργα του ἀπόκεινται εἰς πλεῖστα μουσεῖα τῆς Εὐρώπης. Εἶναι μέλος τῆς ἑλλανοδίκου ἐπιτροπῆς τοῦ Φθινοπωρινοῦ Σαλὸν τῶν Παρισίων καὶ τακτικὸς ἐκθέτης τοῦ Σαλὸν τῶν Ἀνεξαρτήτων. Ἡ τέχνη του εἶναι ὁμοιογενὴς εἰς μέγαν βαθμὸν καὶ διὰ τοῦτο ἐλαφρῶς ἴσως μονότονος. Ὁ Μαγιὸλ ἀρέσκεται εἰς τοὺς ἁπλοὺς, συμπαγεῖς καὶ συμμετρικοὺς ὄγκους, τὰς λιτὰς γραμμάς, τὴν ἁρμονίαν, ἥτις πηγάζει ἐκ τῆς μετ' ἄκρας ἰσχύος χρησιμοποιήσεως τῶν πρωτογόνων, αἰωνίων καὶ ἀκαταλύτων καλλιτεχνικῶν δεδομένων. Εἶναι ἀρχαιόπληκτος κατὰ τρόπον νεωτερικόν, ὄχι κατ' ἐπιφάνειαν, ἀλλ' εἰς ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν ἐσωτέραν οὐσίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης. Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονεύομεν τὰ ἐν Perpignan καὶ Port-Vendres μνημεῖα, τὸ μνημεῖον τοῦ Σεζάνν, τὴν «Γυναικείαν προτομήν», τὸ «Γυμνόν», τὴν «Καθημένην νεάνιδα», τὴν «Ἱσταμένην νεάνιδα», κεφαλὰς τινας κλπ. Ι.Μ.Π.

μαγιόλικα (τά). Φαγεντιανὰ κοινὰ κεραμευτικῆς εἴδη καὶ δὴ τὰ ἄγγεῖα ἰδίᾳ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως. Οἱ Μαυριτανοὶ θεωροῦνται ὡς ἐφευρέται τῆς τέχνης ταύτης, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν κατασκευὴν δοχείων μετὰ σμαλτώματος ἔχοντος μεταλλικὰς ἀντανακλάσεις. Ἐξ Ἱσπανίας καὶ δὴ ἐκ τῆς νήσου Μαγιόρκας ἡ τέχνη αὕτη εἰσήχθη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Γαλλίαν παρὰ τοῦ Clement Massier, ὅστις καὶ ἐτελειοποίησε τὸ εἶδος τοῦτο εἰς βαθμὸν τὸν ὁποῖον δὲν εἶχον φθάσει οὔτε οἱ Ἰταλοί, οὔτε οἱ Μαυριτανοὶ τεχνῖται. Τὸ μουσεῖον τοῦ Cluny ἐν Παρισίοις εἶναι κάτοχον σπουδαίας συλλογῆς τοιούτων δοχείων. Διὰ τὴν κατασκευὴν τούτων δέον νὰ ἐκλέγωνται χώματα ἀσβεστοῦχα. Τὰ ἐφαρμοζόμενα ἐπὶ τοιούτων δοχείων σμαλτώματα εἶναι μείγματα μετὰ ὀξειδίων τοῦ χαλκοῦ ὑφιστάμενα εἰς χαμηλὴν θερμοκρασίαν καὶ εὐκόλως ὑφιστάμενα τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀναγωγικῆς ἀτμοσφαίρας τῆς καμίνου. Οἱ τόνοι ποικίλλουσιν, ἀναλόγως τῶν μεταλλικῶν ὀξειδίων ἅτινα συνοδεύουσιν τὸ σμάλτωμα τὸν χαλκόν. Τὸ κίτρινον δίδεται ὑπὸ τοῦ ἀντιμονίου ἢ οὐρανίου, τὸ κυανοῦν ὑπὸ τοῦ κοβαλτίου, τὸ μαῦρον ὑπὸ τοῦ μαγγανίου. Ι. Δ.

Μαγιόν, ἡ *Ἀλμπαῦ* (Mayon ἢ Albay) *[Γεωγρ. Ἡφαιστειολ.]*. Ἡφαίστειον τῆς Ὠκεανίας εἰς τὴν νῆσον Λουζὼν τῶν Φιλιππίνων κατὰ τὸ Ν.Α. τμῆμα αὐτῆς παρὰ τὴν πόλιν Ἀλμπαῦ. Ἔχει ὕψος 2.412 μ. (κατ' ἄλλους 2.734 μ.) καὶ ἐνήργησεν ἐπανειλημμένως. Σπουδαιότεραι τῶν ἐκρήξεών του ἐγένοντο: τῷ 1766 (ἐξέρρευσεν ἐπὶ 6 ἡμέρας ρεῦμα λάβας)· τῷ 1814 (ἔντονος ἐκροὴ λάβας καὶ πτῶσις σποδοῦ τῆς Κίνας. Ὑπὸ τῆς ἀνεκφυσηθείσης σποδοῦ ἐγένετο σκότος εἰς τὴν Μανίλαν. Κατεστράφησαν πέντε πόλεις καὶ ἐφονεύθησαν 1200 ἄνθρωποι)· τῷ 1833 (ἀνεκβολὴ σποδοῦ καὶ ἡφαιστείων λίθων, ὑπὸ τῶν ὁποίων καὶ κατεστράφησαν πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐφονεύθησαν 33 ἄνθρωποι)· τῷ 1886 (ἐκροὴ λάβας καὶ ἐκρηκτικὰ φαινόμενα)· τῷ 1892 (ἔντονος ἐκρῆξις μετ' ἐκροῆς λάβας. Ἡ κορυφὴ τοῦ ἡφαιστείου κατεστραφεῖσα ἐγένετο κατὰ 100 μ. χαμηλοτέρα)· τῷ 1897 (πολὺ ἔντονος ἔκρηξις. Πολλὰ ρεύματα λάβας καὶ πτῶσις σποδοῦ προὐξένησαν πολλὰς καταστροφάς. Ἐφονεύθησαν 350 ἄνθρωποι)· τῷ 1900 (ἔντονος ἐκρῆξις. Τὸ ὕψος τοῦ νέφους τῆς σποδοῦ ὑπερέβη τὰ 8 χλμ.)· τῷ 1928 (ἐκρῆξις ἐπενεγκοῦσα μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰ πέριξ). Γ. Κ. Γ.

Digitized by Google

μαγιονέζα (ἡ)· σάλτσα κρύα καὶ πυκνὴ διὰ ψάρια, πουλερικὰ καὶ ἄλλα κρύα φαγητά. Ἡ λέξις προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Mayon, ὅπου ὡς φαίνεται κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον — *(Μαγειρ.)* Εἰς πηλίνην λεκάνην θέτομεν δύο κρόκους αὐγῶν (πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ τελείως τὸ ἀσπράδι), μιὰ κουταλιὰ τοῦ γλυκοῦ μουστάρδα σκόνη, ἁλάτι καὶ πιπέρι καὶ μισὴ κουταλιὰ ξίδι, τὰ ἀναμειγνύομεν δὲ μὲ τὸ σύρμα ἕως ὅτου γίνουν ἀλοιφή. Δουλεύοντες τὸ μεῖγμα συνεχῶς καὶ μὲ ταχύτητα, προσθέτομεν 100 δράμια λάδι, τὸν χυμὸν ἑνὸς λεμονίου καὶ μισὴ κουταλιὰ ξίδι εἰς τὴν ἀρχὴν κατὰ σταγόνας καὶ ἔπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ κανονικῶς. Χωρὶς νὰ σταματήσωμεν τὸ δούλευμα, προσθέτομεν εἰς τὸ τέλος μιὰ κουταλιὰ βραστὸ νερό. Ἡ προσθήκη αὐτὴ καὶ ἡ τοποθέτησις τῆς μαγιονέζας εἰς γκλασέραν εἶναι ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ τὴν διατηρήσωμεν. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν της ἀπαιτοῦνται αὐγὰ φρεσκότατα, λάδι ἁγνὸ καὶ τὸ μέρος ὅπου παρασκευάζεται νὰ εἶναι δροσερόν. Τὴν ἀφίνομεν πυκνὴν ἐὰν θέλωμεν νὰ τὴν σερβίρωμεν εἰς ψάρια ἢ ἐπὶ ἄλλου φαγητοῦ, ἄλλως τὴν ἀραιώνομεν μὲ ὀλίγον γάλα ἢ ἄσπρο κρασὶ ἢ νερὸ καὶ τὴν σερβίρομεν εἰς σαλτσιέραν.
Μ. ΔΡ.

μαγιορδόμος (ὁ) (majordomus). Ἀρχιτρίκλινος ἡγεμόνων (βλ. λ. *μαϊορδόμος*).

Μαγιορέσκου (Majorescu), ***Τῖτος***. Ρουμᾶνος πολιτικός, λόγιος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Κραγιόβᾳ τῷ 1840 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1917 Μετὰ τὰς πανεπιστημιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς διωρίσθη τῷ 1862 καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἰασίου καὶ ἀπὸ τοῦ 1884—1909 ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐν Ἰασίῳ ἔτι εὑρισκόμενος ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ πολιτικοφιλολογικοῦ συλλόγου «Ἡ Νεότης», τοῦ ὁποίου τὸ ὄργανον «Φιλολογικαὶ ὁμιλίαι» ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς κινήσεως τῆς Ρουμανίας. Εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, ἐγένετο ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῷ 1912 ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ 1914. Πρωθυπουργὸς ὢν ἀνενέωσε τῷ 1913 τὴν μετὰ τῶν Κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν συνθήκην τῆς Ρουμανίας καὶ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου συνέστησεν ὅπως ἡ Ρουμανία τηρήσῃ οὐδετερότητα. Ὁ Μαγιορέσκου δὲν ἦτο μόνον ῥήτωρ εὔγλωττος, ἀλλὰ καὶ συγγραφεὺς ἐκ τῶν καλυτέρων τῆς συγχρόνου Ρουμανίας. Οἱ κοινοβουλευτικοί του λόγοι, ἡ «Κριτικοί», ἡ «Λογική», ἡ «Ρουμανικὴ ποίησις» καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἔργα διακρίνονται διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν κομψότητα τοῦ ὕφους.
Μ. Ν. Δ.

Μαγιοριανός, καὶ ***Μαγιορῖνος*** (Majorianus καὶ Majorinus), Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (βλ. λ. Μαϊορῖνος).

Μαγιορῖνος· βλ. λ. *Μαϊορῖνος*.

Μαγιόρκα (Majorque καὶ Mallorca) *[Γεωγρ.]*. Ἡ μεγίστη τῶν Βαλεαρίδων νήσων ἐν τῇ Μεσογείῳ, εἰς ἀπόστασιν 170 χλμ. ἀπὸ τῆς ἱσπανικῆς ἀκτῆς, ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἐμβαδοῦ 3 411 τ. χλμ. καὶ 270.197 κατ. (1920). Τὸ ἔδαφος, γενικῶς λοφῶδες, πρὸς βορρᾶν μόνον ὀρεινόν, εἶναι λίαν εὔφορον, παράγον σῖτον, οἶνον, ὀπώρας. Τὸ κλῖμα εἶναι λίαν ἤπιον μὲ μέσην θερμοκρασίαν 16.5 Κ. Οἱ κάτοικοι ὁμιλοῦσι τὴν καταλανικὴν διάλεκτον, ἀσχολοῦνται δὲ πλὴν τῆς γεωργίας εἰς τὴν μελισσοτροφίαν, πτηνοτροφίαν, σηροτροφίαν καὶ ἁλιείαν. Ἔχει βιομηχανίαν ἐριουργίας, σάπωνος, πίλων, χαρτοποιίας, δερματίνων εἰδῶν. Κύριοι λιμένες καὶ πόλεις ἡ πρωτεύουσα *Πάλμα* καὶ ἡ *Σόλλερ*. Συνδέεται διὰ καλῳδίου ἀπὸ Σόλλερ μετὰ τῆς Βαρκελώνης.
Θ. Κ.

Μαγιότ (Mayotte) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Γαλλίας, ἡ νοτιωτάτη τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Καμορῶν, μεταξὺ τῆς Μαδαγασκάρης καὶ τῆς Α. ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς. Ἔχει ἐπιφάνειαν 364 τ. χλμ. καὶ 12 674 κατ. Εἶναι ἡφαιστειογενὴς καὶ διασχίζεται ὑπὸ ὀροσειρᾶς, τῆς ὁποίας τὸ μέγιστον ὕψος εἶναι 650 μ. Παράγει ζαχαροκάλαμον, βάμβακα, καφέν, βανίλλην καὶ διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Τζαουτζί*. Κατοικεῖται ὑπὸ αὐτοχθόνων μιγάδων καὶ Ἀράβων, οἵτινες εἶχον ἀποικίσει τὴν νῆσον εἰς πολὺ παλαιοτέρους χρόνους. Τῷ 1505 ἐπεσκέφθησαν κατὰ πρῶτον αὐτὴν οἱ Πορτογάλοι, τῷ δὲ 1607 οἱ Ὁλλανδοί. Ἡ νῆσος περιῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ 1841 τοῦ Γάλλου πλοιάρχου Πασσὸ μετὰ τοῦ ἰθαγενοῦς σουλτάνου καὶ ἀνεκηρύχθη γαλλικὴ ἀποικία τῷ 1843.
Μ. Δ. Β.

Μάγιουβα (Majuba) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς ἐν Νατάλῃ, οὐχὶ μακρὰν τῆς μεθορίου τοῦ Τράνσβααλ, 600 μ. ὕπερθεν τῆς κλεισωρείας τοῦ Λαίνγκς-Νέκ. Θεωρεῖται συνέχεια τῆς ὀροσειρᾶς *Ντάκενσμπεργκ*. Ἡ Μάγιουβα κατέστη διάσημος διὰ τὴν παρ' αὐτὴν μεγάλην νίκην τῶν Μπόερς, διοικουμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ζουμπέρ, τὴν 27 Φεβρουαρίου τοῦ 1881, ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, οἵτινες σχεδὸν ἀπεδεκατίσθησαν, φονευθέντος καὶ τοῦ στρατηγοῦ των Κόλλεϋ.
Μ. Ν. Δ

μαγίς, *-ιδος* *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖον οἰκιακὸν σκεῦος, κατὰ Πολυδεύκην εἶδος κινητῆς τραπέζης πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν πρὸς βρῶσιν φαγητῶν ἐντὸς μεγάλων πινακίων· κατὰ Μάρκελλον, ἦτο εἶδος σκάφης, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐζυμώνετο τὸ ἄλευρον· κατὰ τὸν Σουΐδαν, μαχαίριον τοῦ μαγειρείου, καθ' Ἡσύχιον δὲ εἶδος πλακουντίου, τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ πιστοὶ εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου ὡς προσφορὰν εἰς τὰς ὑποχθονίους θεότητας καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἑκάτην.
Β. Δ. Θ.

μάγισσα (ἡ)· γυνὴ ἀσχολουμένη εἰς τὴν μαγείαν· ἢ γνωρίζουσα νὰ τελῇ μαγικὰς πράξεις (βλ. λ. *μάγος*).

«Μάγισσα». Γαλλικὴ φρεγάτα, δράσασα εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Τῷ 1827 καὶ 1828 συνετέλεσε πολύ, ὑπὸ τὸν πλοίαρχον de Benancourt, εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς πειρατείας, ἥτις ἐλυμαίνετο τὸ Αἰγαῖον.
Γ. Δ. Κ.

μάγιστρος (ὁ). Ἀξίωμα καὶ τίτλος παρὰ Ρωμαίοις καὶ Βυζαντινοῖς. Ἐν Ρώμῃ ὁ τίτλος τοῦ μαγίστρου (magister) ἐδίδετο κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς αὐτοκρατορίας αἰῶνας εἰς διαφόρους ἀνωτάτους δημοσίους καὶ δημοτικοὺς ὑπαλλήλους magister a censibus, δηλαδὴ ἐπὶ τῶν φόρων, magister a studiis (ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως), magister operarum (ἐπὶ τῶν δημοσίων ἔργων), magister curiae (φύλαρχος), magister morum (ἐπὶ τῶν ἠθῶν), magister ludi (γυμνασιάρχης) κλπ. Ἐν τῷ στρατῷ ὑπῆρχεν ὁ magister equitum (ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ), ὁ magister peditum (ἀρχηγὸς τοῦ πεζικοῦ), ὁ magister peditum et equitum (ἀρχηγὸς πεζικοῦ καὶ ἱππικοῦ, ἤτοι ἀρχιστράτηγος). Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐλέγετο καὶ magister militum (μάγιστρος τοῦ στρατοῦ) καὶ εἶχε θέσιν ἀρχιστρατήγου καὶ ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἐν Βυζαντίῳ ὁ τίτλος τοῦ μαγίστρου ὑπέστη σὺν τῷ χρόνῳ μεγίστας μεταβολάς. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προσέλαβε τὸν magister militum εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ, ἀποκαλέσας τότε αὐτὸν καὶ πραισεντάλιον (praesentalis). Ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος Α΄ (379—395), ἐφαρμόσας σύστημα μᾶλλον ἀποκεντρωτικόν, ἐθέσπισε πέντε μαγίστρους τοῦ στρατοῦ (magister militum), ὧν οἱ μὲν 2 παρέμενον ἐν τῷ παλατίῳ καὶ διῴκουν τὴν βασιλικὴν φρουρὰν καὶ τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν γένει στρατεύματα, οἱ δὲ τρεῖς ἕτεροι εἶχον τὰ ἕδρας αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις (εἷς ἐν Μ. Ἀσίᾳ, εἷς ἐν Θρᾴκῃ καὶ εἷς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ λοιπῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι) καὶ διῴκουν τὰ ἐκεῖ στρατεύματα. Οἱ ἐν τοῖς βασιλικοῖς παλατίοις παραμένοντες ἦσαν ἀνώτεροι τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀπέβησαν μᾶλλον ἀνεξάρτητοι, οἱ δ' ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς. Βραδύτερον, τροποποιηθείσης τῆς τε συνθέσεως καὶ τῆς διοικήσεως τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, καθὼς καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν στρατευμάτων, οἱ διοικηταὶ αὐτῶν ἔλαβον ποικίλα ἄλλα ὀνόματα καὶ διάφορον δικαιοδοσίαν, οἱ δὲ μάγιστροι ἀπέβαλον ἐντελῶς τὸν στρατιωτικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, γενόμενοι ἀνώτατοι πολιτικοὶ ἄρχοντες, ὡς οἱ σημερινοὶ πρωθυπουργοί, ἔτι δὲ βραδύτερον ἀπέβησαν ἁπλῶς ἀνώτατοι αὐλικοὶ ἄρχοντες, «πρῶτοι τῶν παλατίων», «μάγιστροι τῶν βασιλικῶν ὀφφικίων» κλπ., ὡς τοιοῦτοι δὲ ἤσκουν καὶ δικαιοδοσίαν τινὰ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σωματοφυλακῆς. Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν ἐλέγοντο *μαγιστριανοὶ* καὶ *μαγιστρᾶτοι*. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τὰ αὐλικὰ ταῦτα καθήκοντα ἀνετέθησαν εἰς ἄλλους (κουροπαλάτας κλπ.), τὸ δὲ ἀξίωμα τοῦ μαγίστρου ἀπέβη ἁπλοῦς τίτλος (μάγιστρος κουροπαλάτης, μάγιστρος λογοθέτης κλ.), πάντως ὅμως τίτλος ὑψηλός, ἀπονεμόμενος εἰς πρόσωπα κατ' ἐξοχὴν εὐνοούμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, εἰς συγγενεῖς αὐτοῦ κλπ. Ἐν τῇ «Βασιλείῳ τάξει» τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀναγράφεται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ἡ τελετὴ τῆς ἀναγορεύσεως τῶν μαγίστρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὰς διαφόρους βασιλικὰς ἑορτάς, ἡ στολὴ αὐτῶν κλπ. Ἐν τέλει κατὰ τοὺς ὑστάτους αἰῶνας τῆς αὐτοκρατορίας (ΙΓ΄—ΙΕ΄ αἰῶνας) ἐξέλιπον καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ τῆς ἱεραρχίας ἐν γένει τῶν τοῦ κράτους βαθμούχων. Ὁ κουροπαλάτης Κωδηνός, γράψας κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα τὴν «Περὶ ὀφφικιαλίων» πραγματείαν του, οὐδόλως ἀναφέρει αὐτοὺς μεταξὺ τῶν ἀρχόντων τῆς αὐτοκρατορίας.
Ν. ΚΛΣ

Μάγιστρος ***Θωμᾶς***· βλ. λ. *Θωμᾶς* Μάγιστρος.

Μάγιστρος *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικώτατον χωρίον τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης, ἀπέχον μίαν ὥραν περίπου πρὸς Α. τῆς Αἴνου, μεταξὺ τῆς μονῆς Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ τοῦ χωρίου Ἀμυγδαλιᾶς. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς Ἀν. Θρᾴκης ὑπήγετο εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν τῆς Αἴνου τοῦ νομοῦ Ἕβρου καὶ ἠρίθμει μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (1923) 405 κατοίκους, οἵτινες καταφυγόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα ἵδρυσαν τὴν *Νέαν Μάγιστρον*, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως, ἀριθμοῦσαν 255 κατοίκους (1928). Συντηρεῖ ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ἀριθμοῦν 30 μαθητάς.
Α. Θ. Σ.

Μαγιῶτος ***Κοκκαρέλλης*** (Maiotto de Coccarelli). Αὐλάρχης τοῦ βασιλέως τῆς Ναβάρρας Καρόλου Β΄ (1349—1387) καὶ εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς στρατιωτικῆς «Ἑταιρείας τῶν Ναβαρραίων». Ὑπεστήριξε τὸν Λουδοβῖκον τῆς Ναβάρρας (ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Καρόλου Β΄) εἰς τὰς ἐκστρατείας του (1375—1376) πρὸς κατάληψιν τοῦ Δυρραχίου καὶ λοιπῶν ἐν Ἀλβανίᾳ κτήσεων τῆς συζύγου του, ὡς κληρονόμου τοῦ Ἰωάννου κόμιτος τῆς Γραβίνης. Μετά τινα ἔτη (τῷ 1380), ὅταν ὁ Ἰάκωβος de Baux, ὁ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι Λατῖνος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρίγκιψ τῆς Ἀχαΐας, ἐπεδίωξε νὰ καταλάβῃ τὰς χώρας ἃς διεξεδίκει ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἃ κατεῖχον οἱ ἱππόται τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ρόδου, ἐμίσθωσε τὴν «Ἑταιρείαν τῶν Ναβαρραίων» καὶ ἔθεσεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τοῦ Μαγιώτου, ὃν διώρισε βαΐλον, ἤτοι ἐκπρόσωπον αὐτοῦ, ἐν Πελοποννήσῳ. Τὸν Αὔγουστον 1380 ὁ Μαγιῶτος μετὰ τῶν Ναβαρραίων του ἀπεβιβάσθη εἰς Κέρκυραν καὶ κατέλαβεν αὐτὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰακώβου de Baux καὶ εἶτα διεπεραιώθη εἰς Πελοπόννησον, ἔνθα, διὰ χρηματικοῦ τινος ποσοῦ καὶ διὰ τῆς ἀπειλῆς τῶν ὅπλων, ἔπεισε τοὺς ἱππότας τῆς Ρόδου νὰ ἀπέλθωσι, προελάσας δὲ ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως κατέλαβε τὸ ὀχυρὸν φρούριον τοῦ Ζόγκλου (Ναυαρῖνον), τὴν Καλαμάταν καὶ τὴν Ἀνδροῦσαν, ἥτις ἦτο τότε πρωτεύουσα τοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας. Συνορεύσας τότε μετὰ τῶν Ἑνετῶν, οἵτινες κατεῖχον τὰ φρούρια τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης, συνῆψε φιλικὰς μετ' αὐτῶν σχέσεις καὶ οὕτως ἐγένετο ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἄνευ αἱματοχυσίας κύριος ὁλοκλήρου τοῦ φραγκικοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας, τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθησε νὰ κυβερνᾷ ὡς βαΐλος μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἰακώβου (1383). Ἔκτοτε ἀνεγνώριζε μὲν τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν κληρονόμων ἐκείνου, ἀλλὰ ψιλῷ μόνον ὀνόματι, καθ' ὅσον ἐθεώρει τὸ πριγκιπᾶτον ὡς πραγματικῶς ἀνῆκον εἰς αὐτόν, δικαιώματι κατακτήσεως, πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τοῦ δικαιώματος τούτου προῆλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν ἱπποτῶν τῆς Ρόδου (οἵτινες διετήρουν τὰ ἐπὶ τοῦ πριγκιπάτου δικαιώματά των) καὶ τέλος ὑπέγραψε μετ' αὐτῶν σύμβασιν, καθ' ἣν οὗτοι ἀνεγνώριζον, ἀντὶ χρηματικοῦ ποσοῦ, τὴν παραμονὴν τοῦ Μαγιώτου καὶ τῶν Ναβαρραίων ἐν τῷ πριγκιπάτῳ ἐπὶ ὡρισμένον ἀριθμὸν ἐτῶν ὑπὸ ὅρους. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ δύο ἀντίζηλοι ναυτικαὶ δυνάμεις, ἡ Ἑνετία καὶ ἡ Γένουα, ἐπεζήτουν νὰ ἐξαγοράσωσι τὸ φρούριον τοῦ Ζόγκλου (χάριν τοῦ λιμένος του) παρὰ τοῦ Μαγιώτου, ὅστις ὅμως προετίμησε τοὺς γείτονάς του Ἑνετούς, μεθ' ὧν καὶ ἤρξατο διαπραγματευόμενος τὴν πώλησιν ἀντὶ 4.000 δουκάτων, δὲν προέλαβεν ὅμως νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτήν, διότι ἀπέθανε περὶ τὸ 1385. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Πέτρος de Superan δὲν ἠθέλησε νὰ πωλήσῃ τὸ φρούριον, συνῆψεν ὅμως ἄλλας συμβάσεις μετὰ τῶν Ἑνετῶν, ἵνα ἔχῃ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἰσχυροῦ αὐτῶν στόλου.
Ν. ΚΛΣ

μάγκα (ἡ). Ἀλβανικὴ λέξις, σημαίνουσα ἄθροισμα ὁπλοφόρων. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο ἀπροσδιόριστος. Μεταγενεστέρως, ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἡ ἀλβανικὴ μάγκα ἐσήμαινε σῶμα ὁπλοφόρων, οὐχὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ὡς ἡ φάρα, ἀλλ' ἐκ διαφόρων οἴκων. Ἐτέλει ὑπὸ ἀρχηγόν, καλούμενον μαγκατζῆν. Εἰς τὰ στίφη τῶν ἀτάκτων Ἀλβανῶν πολλαὶ μάγκαι ἀπήρτιζον ἓν μπουλούκι, ἤτοι στράτευμα.
Γ. Δ. Κ.

Μαγκάκης, ***Μανώλης***. Ἕλλην λόγιος καὶ ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1891 ἐν Ἑρμουπόλει καὶ ἀποθανὼν τῷ 1918 ἐν Μαρκοπούλῳ Ἀττικῆς. Ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἠκολούθησε τὰ φυσικομαθηματικά, ἐπεδόθη ὅμως κυρίως εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Γνώστης τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας μετέφρασεν ἐκ τῆς δευτέρας πολλοὺς ποιητὰς καὶ ἀποσπάσματα. Συνειργάσθη δὲ εἰς τὰ περιοδικά: «Λογοτέχνης», «Νέα Τέχνη», «Φοίνικας» (Αἰγύπτου), «Κορυδαλός», «Πυρσός», «Ζωὴ» καὶ «Χρονικὰ» (Κωνσταντινουπόλεως). Ἐξέδωκε: «Πρώτη ἀγάπη», δρᾶμα, ἐν Σύρῳ, «Τὰ περίφημα σονέττα τοῦ Σαίξπηρ ρυθμικὰ μεταφρασμένα» (1911)· ἐκλογή, εἰς στίχον ἐλεύθερον καὶ ἐλευθέραν μορφήν, «Ἐκλεκτὲς σελίδες» τοῦ Ὄσκαρ Οὐάϊλδ (1917), κατέλιπε δ' ἀνέκδοτον πρωτότυπον πεζογράφημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Πέτρος Ξυνός», εἶδος διαλεκτικῆς αὐτοβιογραφίας. Τῷ 1920 τινὰ τῶν πρωτοτύπων ποιημάτων του καὶ ἱκαναὶ μεταφράσεις ἐξεδόθησαν εἰς τεῦχος ὑπὸ ὁμάδος φίλων του, μετὰ συντόμων προλογικῶν σημειωμάτων. Τὸ δημιουργικόν του ἔργον, ἰσχνὸν κατ' ὄγκον, παρουσιάζει εὐτυχῆ ἐπί-

Digitized by Google

δρασιν ἐκ τῆς προσφιλοῦς του ἀγγλικῆς ποιήσεως, τῆς ὁποίας ἀνταιακλᾶ τὴν ἁπλότητα, τὴν σοβαρότητα, τὸ πλάτος καὶ τὴν ἐλαστικὴν γραφικότητα, τινὰ δὲ τῶν ποιημάτων του ἀποτελοῦν ἄψογον ἀποκρυστάλλωμα εἴτε διαθέσεων, εἴτε τάσεων πνευματικῶν. Ὁ βραχύβιος ποιητὴς κατέλιπεν ὡσαύτως μνήμην πνευματώδους διαλεκτικοῦ καὶ εὐστρόφου ὁμιλητοῦ, ἡ ἀθῴα δηκτικότης τοῦ ὁποίου ἐνεφανίζετο καθαρῶς φιλολογικὴ πάντοτε καὶ παιγνιώδης [Πρβλ. *Π. Δ. Ταγκοπούλου*: Μανώλης Μαγκάκης. περιοδικὸν «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», τόμος Δ', τεῦχ. 119 (Φεβρουάριος 1928].

ΤΕΛΛΟΣ Α ΡΑΣ

Μανώλης Μαγκάκης.

— **Μαγκάκης**, *Μιχαήλ*. Ἰατρὸς ὠτο-λαρυγγολόγος, καταγόμενος ἐκ Χίου, γεννηθεὶς τῷ 1868 Διδάκτωρ τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου (1889), εἰδικῶς ἐκπαιδευθεὶς ἐν Μονάχῳ, Βερολίνῳ, Βιέννῃ καὶ Παρισίοις (1891—1894) εἰς τὰ νοσήματα τοῦ λάρυγγος, ρινὸς καὶ ὤτων· ἐξασκεῖ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1894 τὸ ἐπάγγελμα τοῦ εἰδικοῦ ἰατροῦ εἰς τὰ νοσήματα ταῦτα. Ἐδίδαξε τὴν λαρυγγολογίαν ἐπὶ μίαν πενταετίαν (1910—1915) εἰς τὴν ἀστυκλινικὴν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου· ἀπὸ τοῦ 1921 διατελεῖ λαρυγγολόγος εἰς τὸ ἐν Πειραιεῖ ἀντιφυματικὸν ἰατρεῖον τοῦ δημοσίου ὡς καὶ εἰς τὸ φθισιατρεῖον «Σωτηρία», ἀπὸ δὲ τοῦ 1906 καὶ εἰς τὸ ἰατρεῖον τοῦ Πανελληνίου συνδέσμου κατὰ τῆς φυματιώσεως, τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ γενικὸς γραμματεύς. Ἐχρημάτισε γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀθήναις ἰατρικῆς ἑταιρείας, τοῦ πρώτου πανελληνίου ἰατρικοῦ συνεδρίου τοῦ 1901 καὶ τοῦ πανελληνίου ἰατρικοῦ συλλόγου (1925—1928). Διετέλεσε συνεργάτης εἰς τὰ «Archives internationales de Laryngologie, d'Otologie et de Rhinologie» (Paris). Ἐδημοσίευσε διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἑξῆς: «Ἀλλότρια σώματα ἐν τῷ λάρυγγι» (1896), «Un cas de flux supplémentaire de menstruation par les oreilles» (1900), «Ein Fall von Jacobsons'schem Organ beim Erwachsenen (1901), «Αἱ ὑπερτροφικαὶ ρινίτιδες καὶ ἡ θεραπεία αὐτῶν διὰ τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος» (1901), «Στατιστικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς συχνότητος τῶν διαφόρων νοσημάτων τοῦ λάρυγγος, ρινὸς καὶ ὤτων» (1903), «Περὶ τῆς ἐπηρείας τῶν μετεωρολογικῶν καταστάσεων καὶ καιρικῶν μεταβολῶν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὀξέων νοσημάτων λάρυγγος, ρινός, φάρυγγος καὶ ὤτων (1903), «Ἐπιπλοκαί τινες ἐπὶ ἀμυγδαλιτίδων» (1903), «Cinq cas de fistule congénitale de l'oreille» (1904), «Λίθος τῶν σιελογόνων ἀδένων» (1914) κ. ἄ. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». —Ω.

Μαγκαλιάϊνς (Magalhâes ἢ Magalhaens), *Δομίνικος-Ἰωσὴφ-Γονθάλο ντὲ—*. Βραζιλιανὸς ποιητὴς (1811—1882). Κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς πορτογαλικῆς οἰκογενείας. μεταναστευσάσης εἰς Βραζιλίαν καὶ ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Ρίῳ Ἰανεΐρῳ. Τῷ 1836 εἰσελθὼν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, διωρίσθη γραμματεὺς τῆς πρεσβείας τῆς Βραζιλίας ἐν Παρισίοις, τῷ δὲ 1838 καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ρίου Ἰανεΐρου καὶ κατόπιν ἐξελέγη βουλευτής. Ἐπανελθὼν ἐκ νέου εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Βραζιλίας εἰς τὴν Νεάπολιν, τὸ Τουρῖνον, τὴν Βέρνην καὶ ἀπὸ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 1871 εἰς τὴν Βασιγκτῶνα. Διεκρίθη κυρίως ὡς ποιητής, τὰ δὲ ποιητικά του ἔργα μαρτυροῦν μεγάλην ἐπίδρασιν τοῦ ρωμαντισμοῦ. Θεωρεῖται ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐθνικῆς ποιητικῆς σχολῆς τῆς Βραζιλίας καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Βραζιλιανὸς ποιητής, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ἀξιόλογα ποιητικὰ καὶ δραματικὰ ἔργα. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ποιητικοὶ στεναγμοί» (1836), «Ποιήσεις» (1832), «Δοκίμιον φιλολογικῆς ἱστορίας τῆς Βραζιλίας» (1834), «Ἀντώνιος Ἰωσὴφ ἢ Ὁ ποιητὴς καὶ ἡ Ἱερὰ ἐξέτασις» (τραγῳδία) (1839), «Ὁ Ναπολέων εἰς τὸ Βατερλὼ» ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων ᾠδῶν του κλπ. Μ. Α. Μ.

Μαγκαλιάνες (Magalhanes)· βλ. *Μαγελᾶνος*.

Μαγκανιακὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐγγὺς τοῦ Μαυρομματίου ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἰθώμης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 349. Χ. Δ.

Μαγκανιάρι *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Λιθινῶν τῆς ἐπαρχίας Σητείας τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Κάτ. (1928) 6. Χ. Δ.

μαγκανίζω· ἰδιωματ., πιέζω μεταξὺ δύο σκληρῶν σωμάτων, συλλαμβάνω.

μαγκανῖτις, *—ιδος* (ἡ) *[Χημ. Πολ.]*. Στρατιωτικὴ συνθηματικὴ ὀνομασία μείγματος χρησιμοποιηθέντος ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὡς ἀσφυξιογόνου. κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἀποτελουμένου ἐξ ὑδροκυανίου καὶ τριχλωριούχου ἀρσενικοῦ.

Μάγκανος *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Τουλιάτων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 41. Χ. Δ.

Μάγκαντ (Magad) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη ἐν ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ, εἰς τὰς πρῴην γερμανικὰς ἀποικίας, κειμένη εἰς ὕψος 610 μ., ἐμβαδοῦ 903 τ. χλμ., ἐξ ὧν μόνον 270 χλμ. καλύπτονται διαρκῶς ὑπὸ ὕδατος, βάθους ἡμίσεος μέτρου. Ἡ λίμνη ἔχει ἀξίαν, διότι περικλείει μεγάλας ποσότητας κοιτασμάτων ἀνθρακικοῦ νατρίου. Θ. Κ.

Μάγκαρ (Magar). Ἀσιατικὴ φυλὴ ἐν Νεπάλῃ, ἀνήκουσα εἰς τὴν ὁμάδα τῶν περὶ τὰ Ἱμαλάϊα φυλῶν καὶ κατοικοῦσα παρὰ τὸν ποταμὸν Γκαντάκ. Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου καλεῖται καὶ ἡ ὑπὸ τῆς φυλῆς ταύτης λαλουμένη γλῶσσα ἐν Νεπάλῃ καὶ Θιβέτ. Μ. Δ. Β.

μαγκαρία (ἡ)· δημοτ., οἱ μάγκες ὡς σύνολον: «μαζεύτηκε ὅλη ἡ μαγκαρία».

μάγκας (ὁ) καὶ *μάγκα* (ἡ)· ὁ ἀνήκων εἰς *μάγκαν* (βλ. λ.) ‖ ὁ ἄνευ τακτικοῦ βιοποριστικοῦ ἐπαγγέλματος, μικροεπιτηδευματίας, ὁ ἀποζῶν ἀπὸ «θελήματα», «δουλειὲς τοῦ ποδαριοῦ», ἐνίοτε καὶ μικροαπάτας· ‖ γενικῶς πᾶν ἀμέριμνον, ζωηρὸν καὶ εὐφυὲς χαμίνιον, τὸ τὰ πάντα μυκτηρίζον καὶ περιπαῖζον· κυνικόν: «γιὰ κορόϊδα μᾶς πέρασες καὶ μᾶς παριστάνεις τὸ μάγκα»· ‖ ὁ χάρις εἰς τὴν ἰδιάζουσαν εὐφυΐαν του ἐπιτήδειος εἰς τὴν διεξαγωγὴν διαφόρων ὑποθέσεων, ἰδίως ἐρωτικῶν: «εἶναι μάγκας καὶ θὰ τὰ καταφέρῃ», συνων. *τσαχπίνης*, *μπιρμπάντης*, *μόρτης*, *ἀλάνης*.

Μαγκασὰ *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Καρυδίου τῆς ἐπαρχίας Σητείας τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Κάτ. (1928) 97.

Εἰς εἰκοσάλεπτον ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου, ἡ Ἀγγλικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολὴ ἐνήργησε μικρὰν ἀνασκαφήν, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεκαλύφθησαν πολλοὶ πελέκεις λίθινοι, ὀστέϊνα ἐργαλεῖα καὶ ὀλίγα θραύσματα ἀγγείων νεολιθικῶν προγενεστέρων τῶν τῆς Κνωσσοῦ. Πλησίον ἀνεκαλύφθη οἰκία νεολιθική, σχεδὸν ὀρθογωνία, μὲ ἓν μόνον διαμέρισμα, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρέθησαν μυλόπετραι καὶ ὄστρακα νεολιθικῶν ἀγγείων, πολλὰ ὀστᾶ ζῴων καί τινα θαλάσσια ὄστρεα. Ν. Ε. Π.

μαγκατζῆς (ὁ). ὁ ἐπὶ κεφαλῆς *μάγκας* (βλ. λ.). Ὁ βαθμὸς οὗτος, χρησιμοποιούμενος ἀπὸ τοὺς Ρουμελιώτας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἀντικατεστάθη κατ' ἀρχὰς διὰ τοῦ ἑκατοντάρχου, κατόπιν δὲ (1833) διὰ τοῦ λοχαγοῦ. Γ. Δ. Κ.

Μαγκαφᾶς, *Θεόδωρος* ἢ *Μωροθόδωρος*. Ἰσχυρὸς ἄρχων ἐν Φιλαδελφείᾳ Στασιάσας τῷ 1189 κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου, κατέλαβε τὴν Φιλαδέλφειαν καὶ τὰς πέριξ χώρας καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεύς, κόψας καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα φέροντα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα. Ὁ Ἰσαάκιος στρατεύσας ἐναντίον του ἐπολιόρκησε τὴν Φιλαδέλφειαν, ἣν ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπορθήσῃ. Ἐπελθὼν μετ' ὀλίγον ὁ στρατηγὸς Βασίλειος Βατάτζης κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν, ἀλλ' ὁ Μαγκαφᾶς δραπετεύσας κατέφυγε παρὰ τῷ σουλτάνῳ τοῦ Ἰκονίου Καϊχοσρόῃ, οὗτινος ἐζήτησε τὴν συνδρομήν, ἵνα συνεχίσῃ τὸν κατὰ τοῦ Ἰσαακίου ἀγῶνα.

Ὁ σουλτᾶνος ἠρνήθη μὲν νὰ ἐπεμβῇ ἐπισήμως εἰς τὸν ἐμφύλιον ἐκεῖνον πόλεμον, ἐπέτρεψεν ὅμως εἰς τὸν Μαγκαφᾶν νὰ στρατολογήσῃ ὅσους ἤθελεν ἐν τῇ χώρᾳ του ἄνδρας. Καταρτίσας οὗτος ἀξιόλογον ἐκ Τούρκων μισθοφόρων στρατὸν ἐνέβαλεν εἰς τὰς βυζαντινὰς ἐπαρχίας τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Καρίας, αἰχμαλωτίζων τοὺς κατοίκους καὶ πυρπολῶν τὰς περιουσίας των. Ἀλλ' ὁ σουλτᾶνος, πεισθεὶς διὰ δώρων καὶ ὑποσχέσεων ὑπὸ τοῦ Ἰσαακίου, συνέλαβε τὸν στασιαστὴν καὶ παρέδωσεν αὐτὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις τὸν ἐνέκλεισεν εἴς τι ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ φρούριον. Τῷ 1204, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, ὁ Μαγκαφᾶς ἀναφαίνεται καὶ πάλιν συνεχίζων τὸ τυχοδιωκτικὸν αὐτοῦ στάδιον. Κατέλαβεν ἐκ νέου τὴν Φιλαδέλφειαν, ἀλλ' ἐξηναγκάσθη ταχέως ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως νὰ παραιτηθῇ τῶν φιλοδόξων σχεδίων του. Ν. ΚΛΕ

Μάγκελανγκ (Magelang) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ὁλλανδικῆς ἀποικίας Ἰάβας. Κάτ. 36.213. Ἔχει παραγωγὴν καὶ ἐμπόριον καπνῶν. Θ. Κ.

Μαγκελᾶνος· βλ. *Μαγελᾶνος*.

Μάγκερε, ἢ ***Μάγκεροϋ*** (Magerö ἢ Mageroy) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Νορβηγίας ἐν τῷ Β. Παγωμένῳ ὠκεανῷ μεταξὺ 71°10' Β. πλάτους καὶ 23°30' Α. μήκους. Ἔχει ἐπιφάνειαν 3.902 τ. χλμ. καὶ 3.029 κατοίκους. Χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ Μάγκερες ἔχοντος ἐλάχιστον πλάτος ἑνὸς χλμ. Πρὸς τὸ βόρειον αὐτῆς τμῆμα σχηματίζονται δύο ἀκρωτήρια, ὧν τὸ δυτικώτερον, ὀνομαζόμενον *Κνίβσκγαισρόντε*, εἶναι ἡ βορειοτέρα ἄκρα τῆς Εὐρώπης. Αἱ ἀκταὶ τῆς νήσου σχηματίζουν πολλοὺς μικροὺς λιμενίσκους, οἱ δὲ κάτοικοι ἀποζοῦν κυρίως ἐκ τῆς ἁλιείας. Μ. Δ. Β.

Μάγκερεν (Mageren) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Ἁγίου Γάλλου, πρὸς τὸ νότιον τμῆμα αὐτοῦ. Ἔχει ὕψος 2.528 μ. Μ.Δ.Β.

Μαγκερσφοντέϊν (Magerfontein) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μαχερσφοντέϊν*.

μαγκεύω, ἀόρ. *(ἐ)μάγκεψα*· δημοτ., γίνομαι μάγκας, ἄλλως *μπερμπαντεύω*.

μαγκιὰ (ἡ)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια. ἡ συμπεριφορά, ἡ διαγωγὴ τοῦ μάγκα.

μάγκικος, *—η*, *—ο*· δημοτ., ὁ ἀναφερόμενος, ὁ ἁρμόζων εἰς μάγκαν: «ἄφησέ τα αὐτὰ τὰ μάγκικα».

Μαγκῖνος Mancinus), ***Λεύκιος-Ὀστίλιος***. Ἀρχηγὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ στόλου κατὰ τὸν γ' Καρχηδονιακὸν πόλεμον (148 π. Χ.). Συνετέλεσεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνος (146 π. Χ.), τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος ἐξελέγη ὕπατος. Χ. Κ. Κ.

Μάγκινους (Maginus), ***Ἰωάννης-Ἀντώνιος***. Ἰταλὸς ἀστρολόγος (1555—1617). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βολωνίας ἀπὸ τοῦ 1588 μέχρι τοῦ θανάτου του καὶ ἔχαιρε μεγάλης ὑπολήψεως παρὰ τοῖς συγχρόνοις του ὡς καλὸς λογιστὴς καὶ ἀστρονόμος τοῦ γραφείου μᾶλλον παρὰ ὡς παρατηρητής. Συνεδέετο στενῶς μετὰ τοῦ Τύχωνος καὶ τοῦ Κοπερνίκου, τοῦ ὁποίου ἐθαύμαζε τὰς παρατηρήσεις, κατ' οὐδένα ὅμως τρόπον ἐπεδοκίμαζε τὰς νέας θεωρίας περὶ κινήσεως τῆς Γῆς· τοὐναντίον μάλιστα προσεπάθει νὰ συμβιβάσῃ αὐτὰς πρὸς τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου. Ὁ Μάγκινους ἐδημοσίευσεν «Ἀστρονομικὰς ἐφημερίδας» (1581—1600), σχόλια εἰς τὰ «Γεωγραφικὰ» καὶ τοὺς «Πίνακας» τοῦ Πτολεμαίου (1597), «Πίνακας τῶν τετραγώνων τῶν ἀριθμῶν» (1592 καὶ 1610) κτλ. Τὸ σπουδαιότατον τῶν ἔργων του ὑπῆρξε τὸ φερόμενον ὑπὸ τὸν τίτλον «Primum mobile duodecem libris contentum κλπ.» (1609), ἐν τῷ ὁποίῳ πραγματεύεται τὴν τριγωνομετρίαν, ἀστρονομίαν, γεωγραφίαν, γνωμονικὴν κτλ. εἰς πλείονας τῶν χιλίων σελίδων. Ὢν θιασώτης τῆς ἀστρολογίας, ἐξέδωκε, τῷ 1607, σύγγραμμα περὶ ἐφαρμογῆς τῆς ἀστρονομίας εἰς τὴν ἰατρικήν. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὡς καὶ αἱ «Θεωρεῖαί» του στεροῦνται πάσης ἐπιστημονικῆς ἀξίας. Μεταξὺ τῶν σοβαρῶν ἔργων του καταλέγεται καὶ ἡ γεωγραφία τῆς Ἰταλίας, δημοσιευθεῖσα μετὰ θάνατον ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του (1620). Σ. Π.

μαγκίπιον (τό), καὶ *μαγκιπεῖον*· μεσαιων., κατάστημα ὅπου κατασκευάζεται καὶ πωλεῖται ὁ λαϊκὸς ἄρτος· ‖ *μαγκιπειό*· ἐν Ἄθῳ, τὸ ἀρτοποιεῖον τῆς μονῆς (ἐκ τοῦ *μάγκιπος*).

— *[Ἐγκυκλ.] Μαγκιπεῖα* σήμερον ὡς ἰδιαίτερα κτίρια διετηρήθησαν μόνον ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλης αἰθούσης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουσιν οἱ κλίβανοι. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκονται ἄλλα διαμερίσματα χρησιμοποιούμενα ὡς ζυμωτήρια, ἀποθῆκαι ξύλων κλπ. Α. Ξ

μάγκιπος (ὁ), καὶ *μάγκιψ*, *—ιπος*· μεσαιων., ἀρτοποιός, ὁ κατασκευαστὴς καὶ πωλητὴς τοῦ κοινοῦ ἄρτου τοῦ καταναλισκομένου ὑπὸ τοῦ λαοῦ· ‖ *μάγκιπος*· ἐν Ἄθῳ, ὁ ἀρτοποιὸς τῆς μονῆς (ἐκ τοῦ λατ. manceps).

μαγκίτης (ὁ)· ὁ ἄλλως *μάγκας* (βλ. λ.).

Μαγκλαβᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀχινοῦ τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος. Κάτ. (1928) 71. Χ. Δ.

μαγκλάβιον (τό). Ἐλέγετο οὕτως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἡ μάστιξ. Ν. ΚΛΕ

μαγκλαβῖται (οἱ) *[Βυζ.]*. Σῶμα τῆς βασιλικῆς σωματοφυλακῆς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, τὸ ὁποῖον συνώδευε πάντοτε τὸν αὐτοκράτορα ἐξερχόμενον τῶν ἀνακτόρων, ἵνα τηρῇ τὴν τάξιν περὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν πομπήν. Ἐλέγοντο μαγκλαβῖται

Digitized by Google

διότι, πλὴν τῶν ἄλλων αὐτῶν ὅπλων, ἔφερον ἀνηρτημένον εἰς τὴν ζώνην των ἓν *μαγκλάβιον*(βλ. λ.).
Ν. ΚΛΣ

Μαγκλαβεῦλα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀχινοῦ τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτ. (1928) 53. Χ. Δ.

Μαγκλαρέϊκα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μαμάκου τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 35.
Χ. Δ.

Μάγκνα ***Κάρτα*** (Magna Charta) */Συνταγμ. Δίκ./* βλ. λ. *σύνταγμα*.

Μάγκνους (Magnus), ***Ἐρρῖκος - Γουσταῦος***. Γερμανὸς φυσικὸς καὶ χημικὸς (1802—1870). Ἀπὸ τοῦ 1845 διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Ἠσχολήθη ἐπιτυχῶς εἰς πολλὰς φυσικὰς καὶ χημικὰς ἐρεύνας, ἀνεκάλυψε τὰς συνθέσεις τοῦ πλατινοαμμωνίου καὶ διάφορα ὀξέα καὶ διηρεύνησε τὸ φαινόμενον τῆς ἀπορροφήσεως τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος ὑπὸ τοῦ αἵματος. Τῷ 1840 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

— Μάγκνους *φαινόμενον*. Καλεῖται οὕτως εἰς τὴν ἀεροδυναμικὴν τὸ φαινόμενον τῆς δημιουργίας δυνάμεων καθέτων ἐπὶ τὸν ἄξονα κυλίνδρου στρεφομένου ταχέως περὶ τὸν ἄξονά του καὶ ἐκτεθειμένου εἰς ρεῦμα ἀέρος. Ἡ ἐξήγησις τοῦ φαινομένου εὑρίσκεται εἰς τὸ ὅτι ἡ περιστροφὴ τοῦ κυλίνδρου παρασύρει διὰ τῆς τριβῆς εἰς ταχυτέραν κίνησιν τὰ μόρια τοῦ ἀέρος κατὰ τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ κυλίνδρου, ἐνῷ εἰς τὴν ἑτέραν συμβαίνει ἐπιβράδυνσις τῶν μορίων τοῦ ἀέρος.

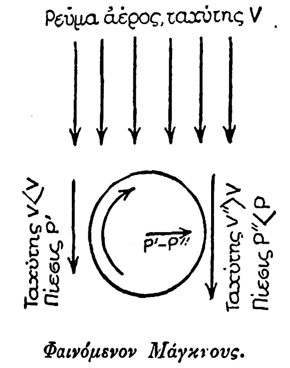

Φαινόμενον Μάγκνους.

Ἡ διαφορὰ τῶν ταχυτήτων παράγει, κατὰ τὸν γνωστὸν νόμον τῆς ἀεροδυναμικῆς, ἀντίρροπον διαφορὰν πιέσεως, ἧς ἀποτέλεσμα εἶναι αἱ παρατηρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μάγκνους κάθετοι δυνάμεις. Ὁ L. Prandtl ἠρεύνησε τὸ φαινόμενον ποιοτικῶς καὶ τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του, γενομένων εἰς τὸ ἀεροδυναμικὸν ἐργαστήριον τῆς Γοτίγγης, ἐγένοντο γνωστὰ τῷ 1923. Ὁ Ἀντώνιος Flettner ἐχρησιμοποίησε τῷ 1924 τὸ φαινόμενον Μάγκνους πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἱστίων τῶν ἱστιοφόρων πλοίων διὰ περιστρεφομένων κυλίνδρων, κινουμένων ὑπὸ μικρᾶς μηχανῆς. Ἡ ἐφεύρεσίς του ὅμως, παρ' ὅλον τὸν θόρυβον τὸν ὁποῖον προεκάλεσε κατ' ἀρχάς, δὲν κατέστη δυνατὸν μέχρι τῆς σήμερον νὰ ἐπιβληθῇ. Γ. Θ. Κ.

Μάγκνουσεν (Magnussen), ***Χάρρυ***. Γερμανὸς γλύπτης (1861—1908). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου, συνεπλήρωσε δὲ τὴν κατάρτισίν του ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Βέγας ἐν Βερολίνῳ. Ἐξεπόνησεν ἰδίᾳ ἀνδριάντας καὶ προτομάς. Ι. Μ. Π.

Μάγκνουσσον (Magnusson), ***Ἄρνι***. Ἰσλανδὸς ἱστορικὸς (1663—1730). Γεννηθεὶς ἐν Ἰσλανδίᾳ, ἐξεπαιδεύθη ἐν Κοπεγχάγῃ. Συνέγραψε τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰσλανδίας λατινιστί, κατόπιν δὲ διωρίσθη (1701) καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς δανικῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης. Δ. Σ. Δ.

Μαγκντάλα (Magdala ἢ Makdala) */Γεωγρ./*. Ὀχυρὰ τοποθεσία τῆς Ἀβησσυνίας ἐπὶ βράχου, ὕψους 1000 μ., δεσπόζοντος τῆς κοιλάδος τοῦ Μπατζίλο, παραποτάμου τοῦ Κυανοῦ Νείλου. Ἐν αὐτῇ ὁ νεγκοὺς Θεόδωρος ἐγκατέστησεν ἀποθήκας ὑλικοῦ πολέμου καὶ ἀνήγειρε στρατῶνας, ἵνα ἀμυνθῇ κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν σὲρ Ροβέρτον Νάπιερ Ἄγγλων. Ἡττηθεὶς ηὐτοκτόνησεν αὐτόθι (1868). Τὸ φρούριον κατεδαφισθὲν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀνηγέρθη βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ἀβησσυνῶν. Μ. Ν. Δ.

Μαγκνταλένα (Magdalena) */Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς δημοκρατίας τῆς Κολομβίας ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ, πηγάζων ἐκ τοῦ σημείου ὅπου ἑνοῦνται αἱ Κεντρικαὶ Κορδιλλιέραι μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν. Ὁ Μαγκνταλένα, καλούμενος ὑπό τινων ὁ *Δούναβις τῆς Κολομβίας*, εἶναι ὁ σπουδαιότερος αὐτῆς ποταμός, δέχεται τὰ ὕδατα πεντακοσίων παραποτάμων, ἀρδεύει πλείστους νομοὺς καὶ διὰ πολλῶν στομίων ἐκβάλλει εἰς τὴν Καραϊβικὴν θάλασσαν. Ἔχει μῆκος 1.350 χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1502. Εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον διαιτῶνται πολυάριθμοι κροκόδειλοι, οἵτινες εἶναι ἀδηφάγοι καὶ ἐξαιρετικὰ μεγάλοι.
Μ. Ν. Δ.

— Μαγκνταλένα Magdalena) */Γεωγρ./*. Κόλπος τοῦ Μεξικοῦ ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, ἐκ τῶν ἀσφαλεστέρων καὶ μεγαλυτέρων τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς χερσονήσου τῆς Κάτω Καλιφορνίας μεταξὺ 24° 30′ καὶ 25° 30′ Β. πλάτ. Ἔχει μῆκ. 90 περίπου χλμ. καὶ βάθος μέχρι 33 μέτρων. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1533 ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου de Ulloa καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὑπῆρξε τὸ καταφύγιον πειρατῶν καὶ τυχοδιωκτῶν. Ὁ de Ulloa διὰ τῆς ἐξερευνήσεως τοῦ κόλπου ἐσκόπει νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν εἰς τὰς παρ' αὐτὸν νήσους ὑπῆρχον Σειρῆνες καὶ Ἀμαζόνες. Ὁ ἐν τῷ κόλπῳ ὁμώνυμος λιμὴν θεωρεῖται ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς παραλίας ταύτης τοῦ Εἰρηνικοῦ. Μ. Ν. Δ.

— Μαγκνταλένα (Magdalena) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς δημοκρατίας τῆς Κολομβίας ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ, κληθεὶς οὕτως ἐκ τοῦ διαρρέοντος αὐτὴν ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ἔχει συνολικὴν ἐπιφάνειαν 56 340 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 293.436 κατ. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Σάντα-Μάρτα* (κάτ. 18.040). Ἡ περιοχὴ τοῦ νομοῦ παράγει μπανάνες, καφέν, κακάον, σάκχαριν καὶ δημητριακά. Μ. Ν. Δ.

Μαγκνταμπὰ */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς χερσονήσου τοῦ Σινᾶ, 160 χλμ. πρὸς Α. τῆς Ἰσμαηλίας καὶ 32 χλμ. Ν. ΝΑ. τοῦ Ἐλ - Ἀρίς, γνωστὸν ἐκ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁπότε ἐχρησίμευεν ὡς βάσις καὶ κέντρον ἀνεφοδιασμοῦ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1916 ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ τῆς βρεττανικῆς ἀεροπορίας, μετὰ ἕνα δὲ μῆνα ἐγένετο θέατρον μάχης, καθ' ἣν ἡττήθησαν οἱ Τοῦρκοι.
Χ. Δ.

Μαγκὸν (Magon), ***Κάρολος***. Ἔνδοξος Γάλλος ναύαρχος, ἀρχηγὸς τῆς τρίτης μοίρας τοῦ γαλλοϊσπανικοῦ στόλου κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ *Τραφαλγκάρ*, ἔχων τὸ σῆμά του ἐπὶ τοῦ «Ἀλγεσίρας» (βλ. λ.). Μὲ τεθραυσμένον τὸν μηρὸν καὶ τὸν βραχίονα ἐξηκολούθει παραμένων εἰς τὴν θέσιν του, καὶ ὅταν οἱ ναῦται τὸν ἔσυρον βίᾳ εἰς τὸ νοσοκομεῖον τοῦ πλοίου, ἐφονεύθη βληθεὶς κατάστηθα ὑπὸ βισκαϊανῆς ριφθείσης ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸν δίκροτον «Tonnant». Σ. Ε. Λ.

μαγκόπαιδο (τό)· παιδὶ μάγκας, τοῦ δρόμου, παλιόπαιδο.

Μαγκούνιον (Mancunium) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΔ Βρεττανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βριγάντων, ταυτιζομένη μὲ τὸ σημερινὸν *Μάντσεστερ*, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

μαγκούρα (ἡ)· δημοτ., βακτηρία τῆς ὁποίας ἡ λαβὴ εἶναι κεκαμμένη, ἄλλως *ἀγκούλα*· || καθόλου, οἱαδήποτε βακτηρία· || φρ. «ἔγινε μαγκούρα» ἐστράβυνε.

μαγκουριὰ (ἡ)· κτύπημα μὲ τὴ μαγκούρα: «ἔφαγε μιὰ μαγκουριὰ 'ς τὸ κεφάλι».

μαγκουροφόρος (ὁ)· ὁ φέρων μαγκούραν.

μαγκουρώνω· δημοτ., κτυπῶ μὲ τὴ μαγκούρα.

μαγκούτα (ἡ) */Βοτ./*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κώνειον* (βλ. λ.).

μαγκούφης (ὁ), θηλ. —*ούφα*, οὐδ. —*ούφικο*· ὁ ζῶν μόνος ἄνευ οἰκογενείας: «ἀπόμεινε μαγκούφης» ἐπὶ ἀνθρώπου γηράσαντος ἀγάμου· || ἐπὶ ὑποζυγίου, βοσκήματος κττ. «μαγκούφικο» τὸ ἀδέσποτον· || ὡς ὑβριστικὴ προσηγορία, ἄθλιος, ἐλεεινός, δυστυχής.

μαγκουφιὰ (ἡ)· δημοτ., τὸ γνώρισμα τοῦ μαγκούφη, ἀθλιότης, κακομοιριά.

Μὰγκρ (Magre), ***Μαυρίκιος***. Γάλλος ποιητὴς καὶ πεζογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1877. Τῷ 1895 ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Éveils» τοὺς πρώτους στίχους του, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἔδωσε τὸ μονόπρακτον λυρικὸν δρᾶμα «Le Retour». Ἐδημοσίευσε κατόπιν τὰ ποιήματα «La Chanson des Hommes», πλήρη ἀγάπης πρὸς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα, «Le Poème de la Jeunesse», «Les Lèvres et le Secret» (1906), «Les Belles de Nuit» (1914) καὶ «La Montée aux Enfers» (1918). Ἔγραψεν ὡσαύτως πλῆθος θεατρικῶν ἔργων εἰς πεζὸν καὶ εἰς στίχους, ἐν οἷς: «Le Tocsin» (1900), «Le Dernier Rêve» (1903), «Le Marchand de Passions» (1910), «La Mort enchaînée» (1920), μυθιστορήματα καὶ ἄλλα πεζογραφήματα: «Histoire merveilleuse de Claire d' Amour» (1903), «Conseils à un Jeune Homme Pauvre» (1907), «La Conquête des Femmes» (1909), «L' Art de séduire les Femmes» (1918), «L' Appel de la Bête» (1920), «Vies de Courtisanes» (1925), «Lucifer» (1929) κ. ἄ. Διὰ τῶν τελευταίων του ἔργων: «La porte du Mystère» (1923), «La Sagesse Divine» (1926), «Le Livre des Lotus entr' ouverts» (1927), ὁ ποιητὴς στρέφεται πρὸς τὴν βουδικὴν φιλοσοφίαν, ὅπου πιστεύει ὅτι εὗρε τέλος τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἀναζητηθεῖσαν ἀλήθειαν. Τὰ τελευταῖά του ἔργα εἶναι: «Pourquoi je suis bouddhiste» (1927), «Le Roman de Confucius» (1927), «Le Poison de Goa» (1928). Ι. Ο.

μαγκρόβια ***δάση*** *[Ἐγκυκλ.]*· βλ. λ. *μαγγρόβια δάση*.

Μαγκρόουα, ἢ ***Μαγκρούα*** (Magrowa ἢ Magroua) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν ἀκρωτήριον τῆς Ἀλγερίας, παρὰ τὸ ὁποῖον τοποθετοῦσι τὴν ἀρχαίαν μαυριτανικὴν πόλιν *Ἀρσεναρίαν* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μαγκυὰρ (Magyar), ***Λαδίσλαος***. Οὖγγρος ἐξερευνητής, ὅστις μετὰ τοῦ Πορτογάλου *Γκράζα* εἰσέδυσεν εἰς τὴν ἄγνωστον σχεδὸν τότε Νότιον Ἀφρικήν, ἐξερευνήσας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ 1847—1851.
Θ. Κ.

μαγλαβῖται (οἱ), ἢ *μαγγλαβῖται [Βυζ.]*· βλ. λ. *μαγκλαβῖται*.

μαγλεμόσιος ***(ἐποχή, πολιτισμός)***. Ὀνομάζομεν οὕτως ἐν τῇ προϊστορικῇ ἀνθρωπολογίᾳ περίοδόν τινα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις τάσσεται μεταξὺ τοῦ παλαιολιθικοῦ (πλειστοκαίνου τῶν γεωλόγων) καὶ τοῦ νεολιθικοῦ (ὁλοκαίνου τῶν γεωλόγων), κατὰ τοὺς «μεσολιθικοὺς» γενικῶς καλουμένους χρόνους. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν *ἀζιλιαίαν* τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης. Βασίζεται ἐπὶ τῶν εὑρημάτων ἐκ τοῦ προϊστορικοῦ σταθμοῦ Maglemose παρὰ τὴν Mullerup τῆς νήσου Seeland τῆς Δανίας. Τὰ προϊστορικὰ εὑρήματα ἀποτελοῦνται ἐκ γεωμετρικῶς ἐσκαλισμένων πολλάκις λιθίνων ἐργαλείων, τύπου μαγδαληναίου καὶ ταρντενουασίου, ξύστρων, αἰχμῶν, τρυπάνων κ.λ.π. Οὐδὲν ἴχνος ἀγγειοπλαστικῆς ἢ κεραμεικῆς γενικῶς. Ἀντικείμενα ἐξ ὀστοῦ καὶ κέρατος, μάχαιραι, βελόναι, κάμακες κλπ. Οὐδὲν ἴχνος παλαιοντολογικῶν ἰχνῶν σκελετικῶν, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ μᾶς δώσωσι ποιάν τινα ἰδέαν τῆς μορφολογίας τῶν μαγλεμοσίων ἐργατῶν τῶν προϊστορικῶν τούτων ἀντικειμένων.

Ἡ ἔκτασις τοῦ μαγλεμοσίου εἶναι σήμερον ἀρκετὰ μεγάλη, ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ ἀπὸ τῆς νοτιοανατολικῆς Γαλλίας μέχρι τῆς Ἐσθονίας. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ὑποδηλοῖ εἴσδυσιν ξένων στοιχείων εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐκ νότου (στοιχεῖα ταρντενουασίου πολιτισμοῦ), ἐξ ἀνατολῶν (καμπινίου) καὶ μεῖξιν αὐτῶν πρὸς παλαιολιθικὰ Σκανδιναυΐας, μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν τελευταίων παγετώνων. Ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἐκφράσεων τοῦ ἐπιπαλαιολιθικοῦ, ὅπως ὀνομάζομεν ἀκόμη τὴν μεσολιθικὴν ταύτην περίοδον. Ὁ σταθμὸς Maglemose ἐξηρευνήθη καὶ ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ Sarauw (1900), ὅστις ἀνάγει αὐτὸν εἰς τὸν ὅλον κύκλον τῶν πρωτονεολιθικῶν βαθμίδων (περίοδος Ancylus). Ἦτο λιμναία οἴκησις, ὄχι ἀκόμη πασσαλόκτιστος, κυνηγῶν καὶ ἁλιέων, ἀρκετὰ μακρὰν τῆς θαλάσσης (λιμὴν Mullerup σήμερον). Ι. Γ. Κ.

Μαγλούλα *[Γεωγρ.]*. Χριστιανικὸν χωρίον ἐπὶ τῆς ἀπὸ Δαμασκοῦ εἰς Παλμύραν ὁδοῦ, κατέχον τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας *Μαγλούδας*.

μάγμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μάσσειν, ζύμη, φύραμα, τὸ οὔτε σκληρὸν οὔτε ρευστόν.

—*[Γεωλογ.]* Καλεῖται *μάγμα* (magma) μᾶζα τετηκυῖα καὶ διάπυρος, διαπεποτισμένη ἀπὸ ἀέρια καὶ ἀποτελουμένη ἀπὸ σύντηγμα πυριτικόν, εὑρισκομένη δ' εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς.

Τὸ μάγμα δέον νὰ μὴ θεωρῆται ὅτι ὁμοιάζει πρὸς τεχνητὸν τῆγμα ὑάλου ἢ σκωρίας. Τὰ τήγματα ταῦτα εἶναι ὑγρὰ μόνον συνεπείᾳ τῆς ὑψηλῆς των θερμοκρασίας. Τοὐναντίον τὸ φυσικὸν μάγμα κρατεῖται ἐν τετηκυίᾳ καταστάσει, οὐ μόνον διὰ τῆς θερμοκρασίας του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐντὸς αὐτοῦ διαλελυμένων μεγάλων ποσοτήτων ἀτμῶν καὶ ἀερίων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐξ ἴσου σπουδαῖα συστατικὰ τοῦ μάγματος, ὅπως καὶ τὰ ὑπόλοιπα, τὸ *πυρίτιον*, δηλαδὴ τὸ *ἀργίλλιον*, τὸ *ἀσβέστιον*, τὰ *ἀλκάλια* κλπ.

Τὸ μάγμα, ὅταν ἡ θερμοκρασία του καταπέσῃ, στερεοποιεῖται καὶ λαμβάνει γεωλογικὴν μορφήν, γινόμενον πυριγενὲς ἢ ἐκρηξιγενὲς ἢ μαγματογενὲς πέτρωμα. Ὅταν τὸ μάγμα διαμορφοῦται οὕτω γεωλογικῶς, ἐκλύεται ἐξ αὐτοῦ μέρος τῶν ἀερίων καὶ πτητικῶν συστατικῶν του. Τὰ συστατικὰ ταῦτα ἐκλυόμενα καὶ τείνοντα νὰ ἐξέλθωσι συμπαρασύρουσι καὶ ἐκτινάσσουσι τμήματα τοῦ στερεοποιηθέντος μάγματος. Τὸ μετὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν πτητικῶν συστατικῶν ἀπομένον ὑπόλειμμα τοῦ μάγματος, κρυσταλλούμενον, ἀποτελεῖ τὰ πυριγενῆ πετρώματα. Οὕτω πως ὅλα τὰ ἡφαίστεια φαινόμενα γενικῶς παράγονται κατὰ τὴν πορείαν τῆς γεωλογικῆς διαμορφώσεως τοῦ μάγματος.

Περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐν τῷ μάγματι ὑπερθέρμων ὑγρῶν σωμάτων πληροφοροῦν ἡμᾶς τόσον αἱ ἀναθρώσεις καὶ ἀναθυμιάσεις ἀτμῶν καὶ ἀερίων ἐκ τοῦ κρατῆρος καὶ τῶν ρευμάτων τῶν λαβῶν, ὅσον καὶ τὰ μικροσκοπικὰ ὑγρὰ ἐγκλείσματα, τὰ εὑρισκόμενα ἐντὸς τῶν ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων. Πρωτεύουσαν θέσιν ἔχουν οἱ *ὑδρατμοί*, τὰ συνηθέστατα δὲ μετ' αὐτοὺς ἀέρια καὶ ἀτμοὶ τοῦ μάγματος εἶναι τὸ *ἄζωτον (ἀμμωνία)*, τοῦ *θείου*, τὸ *διοξείδιον* καὶ τὸ *ὑδρόθειον*, τὸ *μονοξείδιον* καὶ *διοξείδιον ἄνθρακος*, τὸ *χλώριον*, τὸ *φθόριον*, τὸ *ὀξυγόνον* καὶ τὸ *βορικὸν ὀξύ*.

Digitized by Google

Ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ζώνης τοῦ μάγματος δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστή. Τὸ μόνον θετικὸν στοιχεῖον τῆς ἐπιστήμης εἶναι ὅτι κάτω τοῦ κρυσταλλωθέντος ἐξωτερικοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς εὑρίσκεται ζώνη μάγματος μὴ κρυσταλλωθεῖσα. Ἂν αὕτη εἶναι ὑγρὰ (ἐν τῇ συνήθει ἐννοίᾳ τῆς λέξεως), ἢ ἂν εἶναι ὡς ἡ τετηκυῖα ὕαλος ἢ ἡ τετηκυῖα πίσσα, δὲν εἶναι γνωστόν, καθόσον ἡ ζώνη τοῦ μάγματος διεκφεύγει πάσης ἀμέσου παρατηρήσεως. Καὶ ἡ ἀκριβὴς χημικὴ σύστασις δὲν εἶναι γνωστή, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Συμπεράσματα σχετικὰ ἐξάγονται μόνον ἔκ τινων γεγονότων καὶ σημείων ἀνερχομένων ἐκ τῶν βαθῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα εἶναι ἀτελῆ. Τὰ ἐκρηξιγενῆ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὰς προβολὰς τῆς ζώνης τοῦ μάγματος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, παρέχουν ἀρκετὰ στοιχεῖα πρὸς μόρφωσιν γνώμης ἐπὶ τῆς χημικῆς συστάσεως τῆς ζώνης τοῦ μάγματος, ὄχι ὅμως καὶ πλήρη καὶ τελείαν εἰκόνα, καθόσον, μέχρις ὅτου ταῦτα διαμορφωθῶσιν ἐκ τοῦ μάγματος γεωλογικῶς εἰς πετρώματα, ὑφίστανται πολὺ διαφορετικὰς ἀλλοιώσεις.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν φυσικοχημικῶν ἰδιοτήτων τῶν διαφόρων ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων καὶ τῆς κατὰ τόπους ἐμφανίσεως αὐτῶν, ὁ Niggli διέκρινε τρεῖς κυρίας σειρὰς μαγμάτων: τῶν *ἀσβεστοαλκαλιούχων*, τῶν *νατρούχων* καὶ τῶν *καλιούχων*.

Ἐπαρχίαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν πετρώματα ἐκρηξιγενῆ, κυρίως ἐκ μαγμάτων τῆς ἀσβεστοαλκαλιούχου σειρᾶς, ἔχουν χαρακτῆρα «Εἰρηνικὸν» καὶ τὰ πετρώματα, τὰ ἐκ τοιούτων μαγμάτων προελθόντα, εὑρίσκονται κυρίως παρὰ τὰ κράσπεδα τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀπαρτίζοντα τὴν «Εἰρηνικὴν οἰκογένειαν» ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων. Ἐπαρχίαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν πετρώματα ἐκρηξιγενῆ κυρίως ἐκ μαγμάτων τῆς σειρᾶς τῶν νατρούχων, ἔχουν χαρακτῆρα «Ἀτλαντικόν». Τὰ ἐκ τοιούτων μαγμάτων προελθόντα πετρώματα ἀπαρτίζουν τὴν «Ἀτλαντικὴν οἰκογένειαν» ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων. Ἐὰν εἴς τινα ἐπαρχίαν πλεονάζωσι τὰ ἐκ καλιούχων μαγμάτων ἐκρηξιγενῆ πετρώματα, τότε αὕτη φέρει τὸν «Μεσογειακὸν τύπον». Τὰ μᾶλλον διαδεδομένα μάγματα εἶναι τὰ τῆς ἀσβεσταλκαλιούχου σειρᾶς. Τὰς τρεῖς ἀνωτέρω σειρὰς ὁ Niggli ὑποδιαιρεῖ εἰς ὁμάδας, ὡς ἀκολούθως:

	Ὁμάδες	
Μάγματα τῆς ἀσβεστοαλκαλιούχου σειρᾶς.	Γρανιτικὰ	μάγματα
	Διοριτικὰ	»
	Γαββροειδῆ	»
	Ὑπερφεμικὰ	»
	Ἀνορθωσιτικὰ	»
Μάγματα τῆς νατρούχου σειρᾶς.	Ἀλκαλιγρανιτικὰ μέχρι νατροσυηνιτικὰ	»
	Φογαϊτικὰ	»
	Ἐσσεξιτικὰ	»
	Νατρογαββροειδῆ	»
Μάγματα τῆς καλιούχου σειρᾶς.	Γρανιτοσυηνιτικὰ	»
	Συηνιτικὰ	»
	Μονζονιτικὰ	»
	Σογκινιτικὰ-μισσουριτικά.	»

Αἱ ὁμάδες αὗται ὑποδιαιροῦνται καὶ εἰς μικροτέρας κατηγορίας (βλ. καὶ *ἀλκαλιοῦχα* πετρώματα).

Τὸ βάθος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παραδέχονται συνήθως ὅτι ἀρχίζει ἡ ζώνη τοῦ μάγματος, εἶναι 30—40 χλμ. Τὸ ὅριον ὅμως τοῦτο εἶναι τελείως ὑποθετικὸν καὶ στηρίζεται ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Βίχερτ καὶ ἐπὶ ὑποθετικοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς αὐξήσεως τῆς θερμοκρασίας εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς πέραν τοῦ βάθους τοῦ προσιτοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην παρατήρησιν. Ἄλλοι ἐρευνηταὶ παραδέχονται, ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλων παρατηρήσεων, ὅτι ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ἔχει σημαντικῶς μεγαλύτερον πάχος καὶ συνεπῶς ὅτι ἡ ζώνη τοῦ μάγματος ἀρχίζει ἀπὸ πολὺ μεγαλυτέρου βάθους.

Ἡ μετάβασις εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ μάγματος πολὺ πιθανῶς δὲν εἶναι ἀπότομος, ἀλλὰ βαθμιαία, παρεμβαλλομένων κοιτασμάτων πολὺ πυκνορρεύστων. Εἰς τὰ ὅρια πρέπει νὰ ὑφίσταται ἰσορροπία μεταξὺ τῆς κρυσταλλωθείσης καὶ τῆς τετηκυίας εἰσέτι ὕλης. Ἡ θερμοκρασία τῆς ζώνης εἶναι ἡ θερμοκρασία τοῦ σημείου τήξεως ἢ ὑπερτέρα ταύτης. Ἡ πίεσις εἶναι μεγάλη. Αὕτη δὲ καὶ ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία κανονίζουσι καὶ καθορίζουσιν εἰς τὴν ζώνην τοῦ μάγματος τὰς χημικὰς ἰσορροπίας καὶ συγχρόνως καὶ τὰς ἐν τῇ ζώνῃ ταύτῃ χημικὰς συγγενείας καὶ δράσεις τῶν ἐνεργῶν οὐσιῶν καὶ στοιχείων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀλλοῖαι ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἰς χαμηλὰς θερμοκρασίας. Οὕτω π.χ. τὸ χημικῶς ἀδρανὲς ἄζωτον δεικνύει εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν πολὺ μείζονα τάσιν καὶ κλίσιν νὰ εἰσέλθῃ εἰς χημικὰς ἑνώσεις. Γ. Κ. Γ.

μαγματικός, *—ή, —όν*· ὁ ἐκ μάγματος ἀποτελούμενος.

μαγμόσφαιρα (ἡ). Εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων χιτώνων γεωχημικῶν κοιτασμάτων, εἰς τοὺς ὁποίους ὑποδιαιρεῖται κατὰ τὴν νεωτέραν γεωχημείαν (*W. Wernadsky*) ἡ γῆ. Γ. Κ. Γ.

μαγνάδι (τό)· δημοτ., καλύπτρα τῆς κεφαλῆς, ἰδίᾳ λεπτή, ἤδη μεσαιων ᾆσμα: «ἐπάνω 'ς τὸ κεφάλι της μαῦρο μαγνάδιν εἶχε» (ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ *μανὸς —μανάδι —μαγνάδι*).

μαγνάλιον (τό). Κρᾶμα μαγνησίου καὶ ἀργιλλίου (βλ. *μαγνησίου κράματα*).

Μάγνατα (Magnata) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ΒΔ Ἰβερνίας (Ἰρλανδίας), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μαγνάτων, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ραβίου (νῦν Ἔρνε) καὶ Λιβνίου (νῦν Liffy). Α. Θ. Σ.

Μαγνᾶται (Magnatae) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς ΒΔ Ἰβερνίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, κατοικῶν τὴν μεταξὺ τῶν Ἐρδίνων πρὸς Β. καὶ τῶν Αὐτείνων πρὸς Ν. χώραν, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν τοῦ *Κόννωτ* (Connaught). Α. Θ. Σ.

μαγνᾶτοι (οἱ) (Magnaten, ἐκ τοῦ λατιν. magnates=μεγιστᾶνες). Περιληπτικὸν ὄνομα δηλοῦν τὴν ἀνωτέραν εὐγενῆ τάξιν ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ, πρίγκιπας, κόμιτας κλπ. Ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἡ λέξις παρέμεινε χαρακτηρίζουσα τοὺς εὐγενεῖς τῆς Οὑγγαρίας, οἵτινες δυνάμει τῆς καταγωγῆς αὐτῶν ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ἐθνικὴν κυριαρχίαν εἰς τὴν λεγομένην βουλὴν τῶν Μαγνάτων, κατασταθεῖσαν διὰ νόμου τοῦ βασιλέως Ματθία Β΄, τῷ 1608. Θ. Κ

Μαγναύρα (ἡ ***Μαννάβρα***). Μία τῶν πολυτελεστάτων οἰκοδομῶν τῶν περιλαμβανομένων ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῶν βασιλικῶν παλατίων τοῦ Βυζαντίου. Ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ὠνομάσθη Μαγναύρα ἐκ τοῦ λατινικοῦ magna aula, ἤτοι μεγάλη αὐλή. Ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος συνεπλήρωσεν αὐτὴν κατασκευάσας τῷ 596 περιφερειακὸν ἡλιακόν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔστησε καὶ τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀνδριάντα. Τὸ παλάτιον τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ πολλῶν δωματίων (κοιτώνων, ἱματιοφυλακίων, αἰθουσῶν ἀναμονῆς κτλ.), ὧν τὸ κυριώτερον ἦτο ὁ μέγας τρίκλινος, ἤτοι ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου. Ἦτο αὕτη κατεσκευασμένη ἐκ πολυτελεστάτων μαρμάρων, καθ' ὅλας δὲ αὐτῆς τὰς πλευρὰς ὑψοῦντο μαρμάρινοι κίονες, ἐφ' ὧν αἱ ἁψῖδες αἱ βαστάζουσαι τὴν στέγην τῆς αἰθούσης. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον αὐτῆς ἐσχηματίζετο κόγχη, ἔνθα ὑπῆρχον «χρυσᾶ σελλία», δηλ. καθίσματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτοποθετοῦντο αἱ βασιλικαὶ χλαμύδες καὶ τὰ στέμματα. Αἱ θύραι τῆς αἰθούσης ταύτης ἐκαλύπτοντο διὰ πολυτελεστάτων «βήλων» (παραπετασμάτων). Εἰς τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὑψοῦτο ὁ βασιλικὸς θρόνος, ὁ λεγόμενος Σολομώντειος, ἐπὶ βάθρου ἔχοντος ἓξ μαρμαρίνας βαθμῖδας, ἑκατέρωθεν τῶν ὁποίων ὑπῆρχον δύο πελώριοι λέοντες ἐξ ἐπιχρύσου χαλκοῦ καὶ παρ' αὐτοὺς δένδρα, ἐξ ἐπιχρύσου χαλκοῦ ἐπίσης, ἐφ' ὧν ἐκάθηντο διάφορα πτηνὰ ἐκ χρυσοῦ. Ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου καθήμενος ὁ βασιλεὺς καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν μεγάλων αὐλικῶν ἀρχόντων, ἐδέχετο τοὺς πρέσβεις καὶ λοιποὺς ἐπισήμους ξένους. Ἅμα ὡς οὗτοι εἰσήρχοντο εἰς τὴν αἴθουσαν διὰ τῆς ἔναντι τοῦ θρόνου θύρας, οἱ χρυσοῖ λέοντες ἠνωρθοῦντο ἐπὶ τῶν ὀπισθίων αὐτῶν ποδῶν, ἔτυπτον διὰ τῆς οὐρᾶς των τὸ ἔδαφος καὶ ἐβρυχῶντο, ἐνῷ συγχρόνως τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δένδρων χρυσᾶ πτηνὰ ἐκελάδουν, τὰ δὲ μεταξὺ τῶν κιόνων τοποθετημένα ὄργανα ἐπαιάνιζον. Ὁ παρουσιαζόμενος ἐπίσημος ξένος, ὅταν ἔφθανεν εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης, ἔπιπτε πρηνής, ἵνα προσκυνήσῃ τὸν βασιλέα καὶ μετ' ὀλίγον, ὅταν ἠνωρθοῦτο πάλιν, ἔβλεπεν ἔκθαμβος τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενον βασιλέα ἀνυψωθέντα μέχρι τῆς ὀροφῆς τῆς αἰθούσης. Ἀφανής τις μηχανὴ ἀνέσυρεν ἕως ἐκεῖ δι' ἀργυρῶν ἁλύσεων τὸν βασιλικὸν θρόνον. Ν. ΚΛΣ

— Μαγναύρας *σχολή*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ ἐν τοῖς παλατίοις τῆς *Μαγναύρας* (βλ. λ.) λειτουργοῦσα κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα ἀνωτάτη σχολή, ἥτις ἐτελειοποιήθη ἐπὶ Μιχαὴλ Γ΄ (842—867) ὑπὸ τοῦ καίσαρος Βάρδα (θείου πρὸς μητρὸς τοῦ βασιλέως Μιχαήλ). Κατὰ τοὺς χρόνους τούτου ἡ σχολὴ αὕτη διετέλει ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιφανοῦς μαθηματικοῦ καὶ φιλοσόφου Λέοντος, ὅστις καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐδίδασκεν ἐν αὐτῇ. Τὴν γεωμετρίαν ἐδίδασκεν ὁ μαθητὴς τοῦ Λέοντος Θεόδωρος, τὴν ἀστρονομίαν ὁ Θεοδήγιος, τὰ γραμματικά ἤτοι τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ὁ Κομητᾶς, κλπ. Οἱ καθηγηταὶ οὗτοι ἐπληρώνοντο ἁδρῶς ὑπὸ τοῦ κράτους, ἡ δ' ἐν αὐτῇ διδασκαλία παρείχετο δωρεὰν εἰς τοὺς προσερχομένους πολυαρίθμους μαθητάς, ὧν οἱ ἐπιμελέστεροι καὶ εὐφυέστεροι πολυειδῶς ἐβραβεύοντο ὑπὸ τοῦ Βάρδα, ὅστις αὐτοπροσώπως προσήρχετο συχνότατα εἰς τὴν σχολήν, ἐνθαρρύνων τούς τε διδάσκοντας καὶ τοὺς διδασκομένους. Χάρις εἰς τὴν σχολὴν ταύτην καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς ἐνδιαφέρον τοῦ Βάρδα «ἀνηβάσκειν ἤρξαντο αἱ ἐπιστῆμαι», αἵτινες εἶχον παραμεληθῆ καὶ παρακμάσει, ὡς λέγει ὁ Γεώργιος Κεδρηνός, «τῇ τῶν κρατούντων ἀγροικίᾳ καὶ ἀμαθείᾳ». Ν. ΚΛΣ

μαγνέζια (ἡ). Κοινὴ ὀνομασία τῆς *μαγνησίας* (βλ. λ.).

Μαγνέντιος. Ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως τῆς Δύσεως Κώνσταντος (υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου), ὃν ἐφόνευσε τῷ 350 εἰς τὰ Πυρηναῖα καὶ ἐσφετερίσθη τὸν θρόνον. Ὁ ἐν Βυζαντίῳ βασιλεύων Κωνστάντιος, ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ Μαγνεντίου ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν τῷ 353, καὶ οὕτως ἥνωσε πάλιν ὁλόκληρον τὸ ἀπέραντον Ρωμαϊκὸν κράτος ὑπὸ τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου. Ν. ΚΛΣ

Μάγνης, *—ητος* (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Μαγνησίας, ὁ ἐκ Μαγνησίας καταγόμενος.

— [*Ἐγκυκλ.*] Βλ. *Μάγνητες*.

Μάγνης [*Μυθολ.*]. —1) Υἱὸς τοῦ Αἰόλου καὶ τῆς Ἐναρέτης, θυγατρὸς τοῦ Δηϊμάχου, πατὴρ τοῦ Πολυδέκτου καὶ τοῦ Δίκτυος.

—2) Πατὴρ τοῦ Πιέρου καὶ πάππος τοῦ Ὑακίνθου.

—3) Υἱὸς τοῦ Ἄργου καὶ τῆς Περιμήδης, ἔγγονος τοῦ Φρίξου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ Μαγνησία.

—4) Εἷς τῶν ἐκ Ζακύνθου μνηστήρων τῆς Πηνελόπης, φονευθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως. Α. Θ. Σ.

— Μάγνης Εἷς τῶν παλαιοτέρων ποιητῶν τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμῳδίας, ἀκμάσας περὶ τὸ 480 π. Χ. καὶ σύγχρονος τοῦ Χιονίδου. Ἀναφέρεται ὅτι ἔσχε διὰ τῶν κωμῳδιῶν του ἕνδεκα νίκας, ἀλλὰ δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ οἱ τίτλοι ἐννέα μόνον κωμῳδιῶν του μετ' ἐλαχίστων ἀποσπασμάτων εἶναι δὲ οἱ ἑξῆς: «Βαρβιτισταί», «Βάτραχοι», «Λυδοί», «Ὄρνιθες», «Ψῆνες», «Διόνυσος» (α΄ καὶ β΄), «Ποάστριαι» καὶ «Πυτακίδης». Ὁ Ἀριστοφάνης εἰς τοὺς Ἱππῆς του (424 π. Χ.) τὸν ἀναφέρει ὡς ἤδη ἀποθανόντα καὶ λέγει ὅτι νέος ὢν ἔδρεψε πολλὰς νίκας, ἀλλ' ὅταν ἐγήρασε περιεφρονήθη, διότι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ σκώπτῃ εὐφυῶς. Τὰ σωθέντα ἀποσπάσματά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ Meineke (ἐν Fragm. comic graec. I, 29 κ. ἑξ., II, 9 κ. ἑξ.). Ν. Α.

—Μάγνης *Δανιὴλ (ὁ Ἁγιολαυρεντίτης)*. Εἷς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Πηλιορειτῶν διδασκάλων τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη εἰς Ἅγιον Λαυρέντιον τοῦ Πηλίου τῷ 1769, ἐκ γονέων εὐπόρων, οἵτινες ἐπεμελήθησαν τῆς ἀνατροφῆς καὶ μορφώσεώς του Ἐνωρὶς ἀπεδήμησεν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ὅπου ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐφοίτησεν εἰς τὰ πανεπιστήμια διαφόρων γερμανικῶν καὶ ὁλλανδικῶν πόλεων, ἐπιδοθεὶς εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του κατελθὼν εἰς τὴν ὑπόδουλον Ἑλλάδα ἐπεδόθη μετὰ μεγίστου ζήλου καὶ φιλοπονίας εἰς τὴν διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς μεταγγίσεως τῶν διδαγμάτων τοῦ πολιτισμοῦ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ διαφωτισμὸν τῶν ὑποδούλων συμπατριωτῶν του, ἀναλαβὼν κατ' ἀρχὰς τὴν σχολαρχίαν τῆς ἐν Ἀμπελακίοις λειτουργούσης Ἀκαδημίας. Ἐδίδαξεν ἐπίσης ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰς τὴν πλησίον τοῦ χωρίου του εἰς τὸ ἐξωκκλήσιον (Μετόχι) τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου μεταφερθεῖσαν καὶ λειτουργοῦσαν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Νεοφύτου, ἀνέλαβε δὲ ἀργότερον τὴν σχολαρχίαν τοῦ ἐν ἔτει 1816 ἱδρυθέντος ἐν τῷ χωρίῳ του σχολαρχείου.

Ὑπῆρξε διδάσκαλος βαθείας μαθήσεως καὶ εὐρυτάτης ἀντιλήψεως, δι' ὃ καὶ ἀπεκαλεῖτο παρὰ τῶν συγχωριανῶν του «σοφός». Εἰς τὰ πνευματικὰ δὲ ταῦτα προτερήματα συνέδεε καὶ ἀξιοθαύμαστον ψυχικὸν πλοῦτον. Ἡ χρηστότης του, ἡ εἰλικρίνειά του καὶ ἡ εὐθύτης τοῦ χαρακτῆρός του ἀπέμειναν ζῶσαι παραδόσεις εἰς τὰ χείλη τῶν συγχωριανῶν του, συντελεστικαὶ τῆς ὑστεροφημίας τοῦ «σοφοῦ Ἁγιολαυρεντίτου». Ὑπῆρξεν ὡσαύτως πολυγραφώτατος εἰς πρωτότυπον ἐργασίαν, συγγράψας πλὴν τῶν ἄλλων καὶ γραμματικὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης, ὡς καὶ λεξικὸν μυθολογικὸν γεωγραφικὸν καὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἀνέλαβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς καὶ ἐμπορικῆς σχολῆς, ἀποθανὼν τῷ 1856.

[*Σ. Βαμβάκου*, Ἱστορία τοῦ χωρίου Ἅγιος Λαυρέντιος.—*Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμενίτου*, Ἡμερολόγιον «Φήμη» (Βόλος, ἔτος Β΄ 1887).] Α. Γ. Κ.

— Μάγνης, *Ἰωσήφ*. Ἀγωνιστὴς καὶ λόγιος, γεννηθεὶς ἐν Μαγνησίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τῷ 1800 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1871. Ἐσπούδαζεν εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Χίου ὅτε ἐγένοντο αἱ σφαγαὶ τοῦ 1821, διασωθεὶς δὲ διεπεραιώθη εἰς Σμύρνην, ἔνθα ἐν μέσῳ μυρίων κινδύνων ἐγένετο ἰδίοις ἀναλώμασιν ἱδρυτὴς σώματος ἐθελοντῶν καὶ μετὰ τούτων κατῆλθεν εἰς Ὕδραν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ διατηρῇ αὐτοὺς ἐπὶ πολὺ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους, καὶ οἱ μὲν κατετάχθησαν εἰς τὸ πεζικόν, οἱ δὲ εἰσῆλθον εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Εὑρισκόμενος εἰς Ὕδραν ὁ Νεόφυτος Βάμβας, προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ἰδιαίτερον αὐτοῦ γραμματέα, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ὁ Μάγνης κατετάχθη εἰς τὸν ἐν Καλάμαις Ἱερὸν Λόχον καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας, διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως καὶ εἰς τὴν ἔφοδον τοῦ Ναυπλίου, ἔνθα ἰδίαις χερσὶν ἐκυρίευσε μίαν ἐχθρικὴν σημαίαν, εἰς τὴν Κόρινθον, εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀκροκορίνθου καὶ εἰς τὴν μάχην κατὰ τῆς Καρύστου,

Digitized by Google

ὅπου βαρέως τραυματισθεὶς ἀπεστάλη τῇ 23 Μαρτίου 1826 μὲ ἀπεριόριστον ἄδειαν τοῦ Φαβιέρου πρὸς θεραπείαν εἰς Θήραν, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου. Κατόπιν μετέβη εἰς Βιέννην καὶ Ἑλβετίαν πρὸς ἀποθεραπείαν καὶ συμπλήρωσιν τῆς μορφώσεώς του, μετά τινων δὲ ἐτῶν σπουδὰς ἐπανῆλθεν εἰς Σμύρνην, ὅπου κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν Μικρασιατῶν, ἐξέδωκε καὶ διηύθυνεν ἐκ περιτροπῆς τὰς ἐφημερίδας «Σάλπιγγα» «Ἐρανιστὴν» καὶ «Φοίνικα», τὸ περιοδικὸν «Ἰωνικὴν Μέλισσαν» καὶ συνέγραψε πλεῖστα ἐκπαιδευτικὰ βιβλία καὶ σχόλια εἰς τὸν Ἀριστοφάνην.

— **Μάγνης**, ***Πέτρος***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ *Κωνστ. Γεωργ. Κωνσταντινίδου*, γεννηθέντος τῷ 1880 ἐν Ζαγορᾷ τοῦ Πηλίου, καταγομένου δὲ ἐξ ἁρματολικῆς οἰκογενείας ἀπὸ μητρός. Μετὰ νομικὰς σπουδὰς ἐν Ἀθήναις, ἐγκατεστάθη εἰς Αἴγυπτον, τραπεὶς ἀπὸ τοῦ 1903 καὶ ἔκτοτε εἰς βαμβακεμπορικὰς ἐπιχειρήσεις. Εἰς τὴν λογοτεχνικὴν κίνησιν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐνεφανίσθη ἀπὸ τοῦ 1907 μεταξὺ τοῦ κύκλου τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Ζωή», ἀκολούθως δὲ ὡς διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Σεράπειον», ἀμφοτέρων συγκαταλεγομένων μεταξὺ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρωτοπορίας τῆς δημοτικιστικῆς ἰδεολογίας. Ἀραιότερον συνειργάσθη εἰς τὰ περιοδικὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰ Ἀλεξανδρινὰ «Γράμματα», ἐκδώσας τέλος ἐπιλογὴν ἐκ τῶν ποιημάτων του ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ τραγούδια τῆς Σέμης καὶ ἄλλα» (1926). Ταῦτα χαρακτηρίζονται ὄχι τόσον ὑπὸ πλούτου ρυθμῶν, ὅσον ὑπὸ ποικιλίας θεμάτων, ὅπου κυριαρχῶν παρουσιάζεται ὁ ρωμαντικὸς τόνος, συχνάκις δὲ μαρτυροῦσι καὶ ἀξιόλογον μουσικὸν αἴσθημα. Τ. Α.

Μαγνησία (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ὀρεινὴ καὶ στενὴ χώρα, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Αἰαντείου ἀκρωτηρίου. ἤτοι ἡ χώρα τῆς ὁποίας δεσπόζει τὸ Πήλιον ὄρος. Τὰ ἀκριβῆ ὅρια τῆς χώρας ταύτης δὲν ἦσαν καθωρισμένα, οὔτε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, οὔτε καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Κυρίως *Μαγνησία* ἐκαλεῖτο ὅλη ἡ περιφέρεια τοῦ Πηλίου ὄρους. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, καὶ κυρίως ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, πρὸς διάκρισιν τῆς Μικρασιατικῆς Μαγνησίας, ἡ περὶ τὸ Πήλιον ὄρος ἐκλήθη *Θετταλομαγνησία*, ἀλλὰ τὸ ὄνομα αὐτὸ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ καὶ ἐπικρατήσῃ. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας (1881), ὅλη ἡ σημερινὴ περιφέρεια τοῦ Βόλου ὠνομάσθη *ἐπαρχία Μαγνησίας*. Κατὰ τὴν παλαιοτέραν μάλιστα διοικητικὴν διαίρεσιν τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχε καὶ *νομὸς Μαγνησίας*, περιλαμβάνων τὰς ἐπαρχίας Βόλου, Ἀγυιᾶς, Ἀλμυροῦ. Πάντως τὰ καθοριζόμενα γεωγραφικὰ ὅρια τῆς περιφερείας ταύτης δὲν στηρίζονται εἰς σαφεῖς καὶ συγκεκριμένας μαρτυρίας ἢ πηγὰς ἀρχαίων συγγραφέων (πρβλ. καὶ *Γ. Κωνσταντᾶ* καὶ *Δ. Φιλιππίδου*, «Νεωτερικὴ Γεωγραφία» Βιέννη 1791, τόμ. Α, σ. 211). Κατὰ τὴν μυθολογίαν οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν οἱ Κένταυροι, οἱ Λαπίθαι καὶ οἱ Μάγνητες. Κατὰ τὴν μυθολογικὴν ἐπίσης παράδοσιν, ἐκ τῆς παρὰ τὸν Πελασγικὸν κόλπον πόλεως Ἰωλκοῦ ὁ Ἰάσων μετὰ τῶν ὀνομαστοτέρων τῆς ἐποχῆς του ἡρώων ἐπέβη τῆς Ἀργοῦς καὶ ἀπέπλευσε διὰ τὴν Κολχίδα τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἵνα κομίσῃ εἰς τὸν βασιλέα (τῆς Ἰωλκοῦ) Πελίαν τὸ χρυσόμαλλον δέρας. Ἐπίσης κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Φιλοκτήτου, Εὐμήλου καὶ Προθόου οἱ κάτοικοι τῆς Μαγνησίας ἔλαβον μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατείαν. Μνημονεύει μάλιστα ὁ Ὅμηρος καὶ τὰς ἑξῆς πόλεις: *Ἰωλκόν, Μεθώνην, Ὀλιζῶνα, Θαυμακίην, Μελίβοιαν, Βοίβην* καὶ *Γλαφυράς* (ἂν καὶ διὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπεστηρίχθη ἀπὸ τὸν Ζωσιμᾶν Ἐσφιγμενίτην ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ὀνόματος πόλεως, ἀλλὰ περὶ ἐπιθέτου τῆς Βοίβης). Οἱ νεώτεροι τοῦ Ὁμήρου γεωγράφοι καὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ἄλλας πόλεις: τὴν *Δημητριάδα, Παγασάς, Ὀρμίνιον, Νηλίαν, Κορακάς, Σπάλαυθρα* πρὸς τὸ μέρος τοῦ Πελασγικοῦ κόλπου, τὰς *Μύρας, Κασθαναίαν, Ριζοῦντα* καὶ *Εὐρυμενὰς* εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Πηλίου καὶ τὸν *Ἄμυρον, Δώτιον, Λακερείαν* καὶ *Συκούριον* παρὰ τὴν Βοιβηΐδα λίμνην καὶ πρὸς τὸν θεσσαλικὸν κάμπον. Πάντως ἀξιόλογον ἱστορίαν κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ θεσσαλικὴ Μαγνησία, δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀναπτυχθεὶς πολιτισμός της μᾶς εἶναι ἄγνωστος. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῶν μαγνησιακῶν πόλεων ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀκμὴν τῶν μικρῶν της πόλεων καὶ συνοικισμῶν. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἀνασκαφῶν, μόνον αἱ ἔγχρωμοι πλάκες τῶν Παγασῶν παρουσιάζουν ἀρχαιολογικὸν ἐνδιαφέρον. Μνημεῖα ὅμως, ὅπως θέατρα, ναοί, ἀκροπόλεις, ἀγάλματα κλπ. δὲν εὑρέθησαν. Τὰ ἀνευρεθέντα ἐρείπια, κυρίως ἀκροπόλεων, μερικοὶ τάφοι, πλάκες ἐνεπίγραφοι, ἐλάχιστα ἀγάλματα κλπ., μαρτυροῦσιν ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν δὲν ἀνεπτύχθη εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν ἀξιόλογος πολιτισμός.

Ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον ἡ ἱστορία τῆς Μαγνησίας δὲν παρουσιάζει ἐνδιαφέρον τι. Τὰ περισωθέντα ὀλίγα λείψανα τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς (φρούρια κατεστραμμένα, βυζαντινὰ νομίσματα καὶ μερικὰ μοναστήρια) δὲν ἔχουν ἰδιαιτέραν ἱστορίαν, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως τέχνης. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν δὲν ὑπῆρχε καμμία μεγάλη πόλις ἐν Μαγνησίᾳ. Μᾶλλον δέ, ὡς ἐκ τῶν γνωστῶν πηγῶν πληροφορούμεθα, ἡ περιφέρεια αὕτη ἦτο ἀραιῶς κατῳκημένη. Παρὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον ὑπῆρχεν ἡ *Δημητριὰς* καὶ ἀπὸ τὸν ΙΓ' αἰῶνα καὶ τὰ *Λεκώνια* ἢ *Λεχώνια*. Ἐπίσης εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν πρὸς τὸ Αἰγαῖον ἡ *Ζαγορά*. Ἡ Δημητριὰς καὶ ἡ Ζαγορὰ ἦσαν μητροκωμίαι ἢ κωμητοῦραι, δηλαδὴ ἐλεύθερα χωρία, λεγόμενα εἰς τὴν τότε κοινὴν διάλεκτον κεφαλοχώρια. Ἄλλοι μικροὶ συνοικισμοὶ ἢ χωριουδάκια (τσιφλίκια) ἦσαν ἡ *Γριποῦ* ἢ *Χριποῦ* ἢ *Κριποῦ*, ἡ *Μεγάλη*, τὸ *Καστρί*, ἡ *Ἄνω* καὶ *Κάτω Δρυανούβαινη*, τὸ ἀγρίδιον τῆς *Κυρὰ Καλῆς* τοῦ Ζερβοῦ καὶ ἄλλα. Ἐπίσης καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς γίνεται λόγος διὰ τὸν *Λαῦκον* (φραγγιστὶ Lade—ὁ ὅρμος Μηλίνας καὶ Χόρτου). Ἐκτὸς τῆς Ζαγορᾶς καὶ τῶν Λεχωνίων κανὲν ἄλλο ὄνομα χωρίου ἢ ἀγριδίου κλπ. δὲν διεσώθη. Ὅπως καὶ τὸ ὄνομα Μαγνησία, οὕτω καὶ τὰ τοπωνύμια τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐξηφανίσθησαν. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τῆς τουρκοκρατίας καὶ ἐντεῦθεν ἀρχίζει ἐντελῶς νέα ἱστορία διὰ τὴν θεσσαλικὴν Μαγνησίαν, μηδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν ἔχουσα μὲ τὴν βυζαντινὴν καὶ πολὺ περισσότερον μὲ τὴν ἀρχαίαν. Αἱ σημεριναὶ πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Θετταλομαγνησίας εἶναι ὅλα νεώτερα.

Παραγωγή. Κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ αἰῶνα τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Θετταλομαγνησίας εἶναι ἡ μέταξα, αἱ ἐλαῖαι, τὰ σῦκα, ἔλαιον, καθὼς καὶ καρύδια, δαμάσκηνα, λαθύρι, φάβα, ἀμύγδαλα, μῆλα κλπ. Κυρίως ὅμως ἀπὸ τὴν παραγωγὴν καὶ κατεργασίαν τῆς μετάξης, ἧς ἐγίνετο καὶ ἐξαγωγή, τὰ εἰκοσιτέσσαρα χωρία τοῦ Πηλίου εἶχον πλουτίσει κατὰ τοὺς ἄνω αἰῶνας. Ἐπίσης κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὑπῆρχεν ἀνεπτυγμένη καὶ ἡ βιομηχανία τῶν σκουτιῶν, καποτῶν, γαϊτανιῶν, ἰμπρισιμίων, ζωναριῶν, μεσινίων καὶ μεταξωτῶν μανδηλίων. Λόγῳ τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς Θετταλομαγνησίας κατὰ τὴν εἰρημένην περίοδον, εἰς τὴν Πορταριάν, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ Γαλλία διετήρει ἐμπορικὸν πράκτορα, διὰ νὰ παρακολουθῇ τὸ ἐμπόριον τῆς μετάξης. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, ἂν καὶ ἡ ἀνατολικὴ παραλία (πρὸς τὸ Αἰγαῖον) τῆς Θετταλομαγνησίας εἶναι ἀλίμενος, ἐσχηματίσθη ἀξιόλογος ἐμπορικὸς στόλος (καράβια), τὸν ὁποῖον ὕμνησε καὶ ἡ λαϊκὴ μοῦσα. Ἀπὸ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ ἡ παραγωγὴ καὶ ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης. Σήμερον ἡ κυριωτέρα παραγωγὴ τῶν εἰκοσιτεσσάρων χωρίων τῆς Θετταλομαγνησίας εἶναι τὸ ἔλαιον, αἱ ἐλαῖαι καὶ αἱ πατάτες. Ἀπό τινων δὲ ἐτῶν ἤρχισε καὶ ἡ συστηματικὴ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Πηλίου, εἶναι δὲ πανελληνίως γνωστὰ τὰ ζαγοριανὰ καὶ βολιώτικα μῆλα (φερίκια) διὰ τὴν γεῦσιν καὶ τὸ ἄρωμά των.

Συγκοινωνία. Μέχρι τοῦδε τὰ χωρία τοῦ Πηλίου συνεδέοντο δι' ἡμιονικῶν ὁδῶν. Ἀπὸ τοῦ 1881 καὶ ἐντεῦθεν ἐκτὸς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βόλου-Μηλεῶν οὐδὲν ἄλλο συγκοινωνιακὸν τεχνικὸν ἔργον ἐγένετο ἐν τῇ Θετταλομαγνησίᾳ. Μόνον ὁ ἁμαξιτὸς δρόμος Πορταριᾶς-Βόλου κατεσκευάσθη, ἀλλ' οὗτος ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Τώρα τελευταίως (1926) ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ αὐτοκινητικῆς ὁδοῦ ἀπὸ Πορταριᾶς εἰς Ζαγορὰν καὶ ἀπὸ Μηλεῶν εἰς Τσαγγαράδαν. Αἱ νέαι αὗται συγκοινωνιακαὶ ἀρτηρίαι εἶναι εἰσέτι ἡμιτελεῖς καὶ συνεπῶς δὲν ἐξυπηρετοῦν ἀκόμη τὴν παραγωγήν.

Πνευματικὴ κίνησις. Ὁ ἱστορικὸς Γερβῖνος γράφει ὅτι «τὰ πλούτη ἐγέννησαν τὸν πολιτισμὸν ἐν τοῖς χωρίοις τοῦ Πηλίου». Πράγματι δὲ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς περίπου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος εἰς τὸ Πήλιον ἱδρύονται καὶ συντηροῦνται σχολεῖα. Τὸ σχολεῖον μάλιστα τῆς Ζαγορᾶς, τὸ καὶ ἑλληνομουσεῖον καλούμενον, κατέστη ὀνομαστότερον, διότι ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐφοίτησε καὶ ὁ Ρήγας Φεραῖος.

Εἰς τὸ ἴδιον σχολεῖον (ἑλληνομουσεῖον) τῆς Ζαγορᾶς ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὑπῆρχε καὶ ἀξιόλογος βιβλιοθήκη μὲ συλλογὴν πολλῶν ἐκδόσεων ἀρχαίων συγγραφέων καὶ τῶν τότε φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων, πλουτισθεῖσα κυρίως ὑπὸ τοῦ Ζαγοριανοῦ καὶ ἐν Ὁλλανδίᾳ ἐμπορευομένου Ἰωάν. Πρίγγου. Ἐπίσης καὶ τὸ σχολεῖον τοῦ Κισσοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπίσης κατὰ τὴν παράδοσιν ἐδίδαξεν ὁ Ρήγας Φεραῖος, ἦτο ἀξιόλογον, καθὼς καὶ τὰ σχολεῖα τῆς Μακρινίτσης καὶ Μηλεῶν. Εἰς τὰς Μηλέας μάλιστα, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Γρηγ. Κωνσταντᾶ καὶ Ἀνθίμου Γαζῆ, συνεστήθη καὶ ἀνώτερον σχολεῖον, τῷ 1814, καθὼς καὶ βιβλιοθήκη πλουτισθεῖσα μὲ πλήρη συλλογὴν ὀργάνων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν φυσικῶν μαθημάτων.

Τὰ σχολεῖα αὐτὰ συνετηροῦντο κυρίως ἀπὸ τὰς δωρεὰς καὶ τὰς ἐπιχορηγήσεις τῶν ἐν τῇ Μολδοβλαχίᾳ, Ρωσίᾳ, Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ Πηλιορειτῶν. Εἶναι δὲ γεγονὸς ὅτι, σχετικῶς μὲ τὴν Ἑλλάδα, λόγῳ τοῦ δημιουργηθέντος ἀστικοῦ πληθυσμοῦ, τὸ Πήλιον εἶχε τὰ καλύτερα καὶ περισσότερα σχολεῖα καὶ εἰς τὴν μετὰ τὸ 1821 περίοδον.

— *[Ἱστορ.]* Ὅπως καὶ ἡ ἄλλη Θεσσαλία, οὕτω καὶ ἡ περιοχὴ τοῦ Πηλίου (Μαγνησία) ὑπέστη τὰς ἐπιδρομὰς διαφόρων ξένων λαῶν, οἵτινες κατῆλθον, ἐκ Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου, ὡς κατακτηταί. Παλαιοτέρα τοιαύτη ἐπιδρομὴ χρονολογεῖται ἡ τῶν Γότθων (396 μ. Χ.). Ἄλλη ἐπιδρομή, ἥτις εἶχεν ἱστορικοεθνολογικὰς συνεπείας, εἶναι ἡ τῶν Σλαύων (577) καὶ κυρίως ἡ τῶν Σλαύων Βελεγιζιτῶν ἢ Βιελέστων (668—685). Οὗτοι ἐγκατεστάθησαν μονιμώτερον εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ Βόλου-Ἁλμυροῦ καὶ Βελεστίνου πεδιάδα καὶ ἔδωκαν σλαυικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, ἐπεκτείναντες τὰ ὅριά των καὶ ἐπὶ τοῦ Πηλίου. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν χρυσοβούλλου ἐκδοθέντος τῷ 1199 ἡ περὶ τὸ Βελεστῖνον καὶ Βόλον χώρα ἐκαλεῖτο Βελεγετία ἢ Βελεζιτία. Ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Σλαύων Βελεγιζιτῶν τὰ περισσότερα τοπωνύμια τῆς ἄνω περιοχῆς Βελεστίνου καὶ Πηλίου φέρουν ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον σλαυικὸν ὄνομα, π. χ. *Γόλος* (Βόλος), *Γορίτσα, Ζαγορά, Μακρινίτσα* (ἀπὸ τὸ σλαυικὸν *Μόκρινα*), *Σταγιάτες, Κάρλα, Σέσκλον, Κουκουράβα, Πλιασίδι* (ἡ κορυφὴ τοῦ Πηλίου), *Κάπουρνα, Βιζίτσα* κλπ. Καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μαγνησίᾳ Βλάχων εἶχεν ἐθνογραφικὰς συνεπείας, διότι καὶ τοῦ λαοῦ τούτου ἡ ἐπιδρομὴ κατέληξεν εἰς μόνιμον ἐγκατάστασιν, ὥστε ἡ Θεσσαλία γενικῶς νὰ ὀνομασθῇ καὶ Μεγάλη Βλαχία. Εἰς τὴν Θετταλομαγνησίαν οἱ Βλάχοι δὲν ἐγκατεστάθησαν παρὰ μόνον εἰς τὴν παρὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον πλευράν. Διεσώθησαν δὲ μέχρι σήμερον συμπαγεῖς πληθυσμοὶ Βλάχων, ὑπάρχει μάλιστα καὶ καθαρῶς βλαχικὸν χωρίον βορειοανατολικῶς τοῦ Βόλου καί, $^{3}/_{4}$ τῆς ὥρας ἀπέχον αὐτοῦ, καλούμενον Ἄλη Μεριά. Ἡ ἐγκατάστασις τῶν Βλάχων ἐν Θεσσαλίᾳ ἔγινε κατὰ τὸν Ι' πρὸς τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ὡς ἀναφέρει περὶ τούτων ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ καὶ ὁ Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης. Κατὰ τὴν φραγκικὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204), ἡ Μαγνησία περιῆλθεν εἰς τοὺς Φράγκους, καθολικοὶ δὲ μοναχοὶ ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ Πηλίου καὶ ἔκτισαν τὸ μοναστήριον Ἅγιος Λαυρέντιος, ἐξ οὗ καὶ τὸ σημερινὸν χωρίον. Κατὰ τὸ 1119 οἱ Πιζαῖοι, ἤτοι οἱ κάτοικοι τῆς ἰταλικῆς Πίζης, εἶχον κλείσει εἰδικὴν συνθήκην μὲ τὸ βυζαντινὸν κράτος, ὅπως μετέρχωνται ἀτελῶς τὸν ἔμπορον ἐν Ἁλμυρῷ, ὅστις ἦτο τότε τὸ κυριώτερον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς Θεσσαλίας. Οἱ ἴδιοι Πιζαῖοι εἶχον ἐμπορικὰς συναλλαγὰς καὶ μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ Πηλίου, ὅπως καὶ οἱ Ἑνετοὶ καὶ Γενουήνσιοι. Οἱ Ἑνετοὶ εἶχον κέντρον τῶν ἐμπορικῶν των συναλλαγῶν τὸν Παγασιτικὸν κόλπον. Κατὰ τὸ 1411 μάλιστα ὡς ἐκ τῆς συνομολογηθείσης εἰρήνης μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ ἑνετικῆς δημοκρατίας ἀποδεικνύεται, κατεῖχον καὶ δύο πόλεις ἐπὶ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου, τὰ Λεχώνια καὶ τὸν Πτελεόν. Φαίνεται δὲ ὅτι θὰ κατεῖχον καὶ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Μαγνησίας (Πηλίου), διότι μέχρι σήμερον σῴζονται ὀνομασίαι: *Παλιόκαστρον, Καστέλι, Μουτζέλα, Βένετο* κ. λ. π. Αἱ ἐπιδρομαὶ ὅμως τῶν Σαρακηνῶν (896), τῶν Καταλανῶν (1309) καὶ τῶν Ἀλβανῶν (ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰών), ἂν καὶ προσωριναί, ἀφῆκαν ὀδυνηρὰς ἀναμνήσεις, διότι οἱ ἐπιδρομεῖς οὗτοι ἦσαν λῃστρικοί, αἱμοχαρεῖς καὶ βάρβαροι. Οἱ Καταλανοὶ μάλιστα μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν (1311—1387), παρέμειναν ἐπ' ἀρκετὸν ἐν Θετταλομαγνησίᾳ. Ὑπὸ τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν Ἀλφόνσον ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ κατέλαβον διαφόρους πόλεις τῆς Θεσσαλίας καὶ Φθιώτιδος (Ζητούνι, Γαρδίκι, Δομοκόν, Φάρσαλα καὶ Δημητριάδα). Κατὰ τὸ 1378, μνημονεύεται κόμις τῆς Δημητριάδος, ἥτις ὠνομάζετο τότε Μήτρα (Mitras), ἐνῷ τὰς ἐπὶ τῆς Μαγνησίας ἄλλας πόλεις ἢ τοποθεσίας, Γόλον, Καστρὶ καὶ Λεχώνια, κατεῖχον οἱ ἄρχοντες Μελισσηνοὶ ἢ Μαλιασηνοί. Κατὰ τὸ 1349 ὁ κράλης τῆς Σερβίας Στέφανος Δουσάν, ἐπωφελούμενος τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ εἰδικώτερον τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, κατῆλθε μὲ μεγάλας στρατιωτικὰς δυνάμεις καὶ κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν Θεσσαλίαν μέχρι Πτελεοῦ. Ἀργότερον ὅμως ὁ Καντακουζηνὸς κατώρθωσε νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θεσσαλίαν. Περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος (1396) ἀναφαίνονται οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι κατέλαβον διὰ πρώτην φορὰν τὴν Θεσσαλίαν. Ἀλλὰ ἡ κατοχή των δὲν διήρκησε πολλὰ ἔτη, διότι τῷ 1403 ἡ Θεσσαλία ἐπανεκτήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μανουήλ, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ Ἑνετοὶ χρησιμεύσαντες ὡς μεσάζοντες εἰς τὰς μεταξὺ Τούρκων καὶ Βυζαντίου

Digitized by Google

διαπραγματεύσεις, κατώρθωσαν νὰ τοῖς ἀναγνωρισθῇ μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ κυριαρχία λωρίδος γῆς πέντε μιλλίων ἐν Λεχωνίοις. Τῷ 1411 μάλιστα οἱ ἴδιοι Ἑνετοὶ κατώρθωσαν, ὥστε καὶ ὁ σουλτᾶνος νὰ τοῖς ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπὶ τῶν Λεχωνίων κυριαρχίαν των. Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως 1423 ἡ Θεσσαλικὴ Μαγνησία, ὅπως καὶ ἡ λοιπὴ Θεσσαλία, κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ Τουρχὰν καὶ παρέμεινεν ἔκτοτε ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν μέχρι τοῦ 1881.

Τουρκοκρατία. Ἡ ἱστορία τῶν σημερινῶν χωρίων τῆς θεσσαλικῆς Μαγνησίας (Πηλίου) ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας καὶ ἐντεῦθεν. Κατὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι ἔγιναν ὁριστικῶς κυρίαρχοι ὁλοκλήρου τῆς Θεσσαλίας, ἡ ὀρεινὴ περιφέρεια τοῦ Πηλίου ἦτο σχεδὸν ἀκατοίκητος. Ἐκτὸς τῆς Δημητριάδος, τῶν Λεχωνίων, τοῦ Καστρίου, τῆς Ζαγορᾶς καὶ μερικῶν ἄλλων μικροσυνοικισμῶν, δὲν ὑπῆρχον ἄλλα χωρία ἐν τῇ θεσσαλικῇ Μαγνησίᾳ. Ὁ Φραγκῖσκος de Cesanis εἰς τὸν χάρτην τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, τὸν ὁποῖον ἐσχεδίασε τῷ 1421, σημειώνει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πηλίου τὴν λέξιν monastèr, ὅπερ σημαίνει ὅτι δὲν ὑπῆρχον μεγάλα χωρία, ἀλλὰ μόνον μοναστήρια. Εἰς τὸν ἀναγλυφικὸν χάρτην τοῦ Μάρκου Sandeler, τὸν ἐκδοθέντα τῷ 1500, σημειοῦνται μόνον ἡ Δημητριάς, Βόλος καὶ ὁ παρὰ τὸ Βελεστῖνον Ἅγιος Πύργιος. Πράγματι δὲ ἀπὸ τὸν Ι' αἰῶνα τὸ Πήλιον εἶχε γεμίσει ἀπὸ μοναστήρια. Πέριξ τῶν μοναστηρίων αὐτῶν ἀπὸ ἐποίκους καὶ πρόσφυγας ἐλθόντας ἐκ τῆς ἄλλης Θεσσαλίας, Εὐβοίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἐσχηματίσθησαν κατ' ἀρχὰς μικροὶ συνοικισμοί, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀρχίζουν νὰ πυκνοκατοικοῦνται καὶ ν' ἀποτελοῦν ἀξιόλογα χωρία. Ἀπὸ τοῦ 1668 μάλιστα ὁ σουλτᾶνος Μεχμὲτ ὁ Δ' εὑρισκόμενος εἰς Λάρισαν ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ Πηλίου διὰ νὰ κυνηγήσῃ καὶ ἔκτοτε κατέστησε τὰ χωρία τῆς ἀνατολικῆς θεσσαλικῆς Μαγνησίας αὐτοδιοίκητα, ἀπαγορεύσας τὴν ἐν αὐτοῖς παραμονὴν καὶ εἴσοδον τῶν Τούρκων. Σὺν τῷ χρόνῳ τὰ χωρία τὰ ἐπὶ τοῦ Πηλίου ὄρους καὶ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν ἔγιναν εἰκοσιτέσσαρα καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος περιῆλθον εἰς μεγάλην οἰκονομικὴν καὶ πνευματικὴν ἀκμήν. Συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου χορηγηθέντα προνόμια, 14 ἐξ αὐτῶν, ἤτοι ἡ *Μακρινίτσα, Δράκια, Ἅγιος Λαυρέντιος, Καραμπάσι, Πινακάτες, Βιζίτσα, Ἀργαλαστή, Σικιά, Λαῦκος, Μπρομύρι, Ἀνήλιο, Κισσός, Μούρεσι* καὶ *Μακριαρράχη* ἦσαν βακούφια, δηλαδὴ ἀφιερωμένα εἰς φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, καὶ ἡ *Ζαγορά, Ἄνω Βόλος, Πορταριά, Κατωχώρι, Μηλιές, Νιοχώρι, Τζαγκαράδα* ἦσαν χάσια, δηλαδὴ ἰδιοκτησία τοῦ στέμματος. Τὰ εἰκοσιτέσσαρα χωρία εἶχον σχεδὸν πλήρη αὐτονομίαν καὶ ἐπεκράτει ἐν αὐτοῖς, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἄλλην τουρκοκρατημένην Ἑλλάδα, τὸ δημογεροντικὸν σύστημα διοικήσεως.

Ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες: Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, ὅπως εἶναι γνωστόν, εἶχε δώσει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν Θεσσαλικὴν Μαγνησίαν. Ὁ ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Ἄνθιμος Γαζῆς, παραμένων ἐν Πηλίῳ κατὰ τὰ τελευταῖα προεπαναστατικὰ ἔτη, εἶχεν ἀναπτύξει ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῶν πνευμάτων πρὸς ἐθνικὴν ἐξέγερσιν. Εἰς τὴν μυστικὴν καὶ συνωμοτικήν του αὐτὴν δρᾶσιν τὸν ἐνίσχυσαν οἱ Πηλιορεῖται φιλικοὶ Ἰ. Δήμου ἀπὸ τὶς Μηλιές, ὁ Χατζῆ-Νικόλας καὶ ὁ Χατζῆ-Κυριαζῆς ἀπὸ τὰ Κανάλια. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Θετταλομαγνησίας ἤρχισε τὴν 7/19 Μαΐου 1821 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τὴν στρατιωτικὴν τοῦ ἁρματολοῦ τοῦ Πηλίου Καπετὰν Κυριακοῦ Μπασδέκη. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γαζῆ συνῆλθον οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πηλίου καὶ τῶν ἄλλων ἐπαναστατησάντων χωρίων εἰς Βελεστῖνον εἰς κοινὴν συνέλευσιν, ἥτις ἐκλήθη καὶ *βουλὴ Θετταλομαγνησίας.*

Λόγῳ ὅμως τῆς ἀντιδράσεως τῶν περισσοτέρων προεστῶν (κοτζαμπάσηδων) τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ πολυαρίθμου τοῦ τουρκικοῦ ὑπὸ τὸν Δράμαλην στρατοῦ, ἡ ἐπανάστασις τῆς Θετταλομαγνησίας μετὰ μίαν σχεδὸν ἑβδομάδα ἐξεφυλίσθη. Παρέμειναν δὲ μόνον μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1823 ἐν ἐπαναστάσει τὸ Τρίκκερι καὶ τὰ χωρία Λαῦκος καὶ Ἀργαλαστή. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1823 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν ὅλα τὰ χωρία ἐπροσκύνησαν καὶ ἔσβησεν ἐντελῶς καὶ ἡ μικρὰ ἐπαναστατικὴ φλόξ, ἡ ὁποία ἐπὶ τριετίαν σχεδὸν διετηρεῖτο εἰς μίαν γωνίαν τῆς Θετταλομαγνησίας.

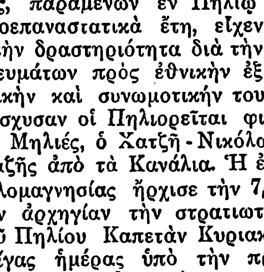

Σφραγὶς τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Μαγνησίας.

Τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ 1854. Τὴν 24 Μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου, ὁ Νικόλαος Φιλάρετος, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε συνεννοηθῇ μὲ τοὺς παλαιοὺς ἀγωνιστὰς Καρατάσον, Γριζᾶνον καὶ ἄλλους, ἔφθασεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Πηλίου τὴν καλουμένην Πλατανιὰ μαζὶ μὲ 310 ἐθελοντὰς καὶ τὴν 24 ἰδίου μηνὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπαναστάσεως ἐν τῷ χωρίῳ Μπρομύρι, δημοσιεύσας καὶ σχετικὴν προκήρυξιν. Μέχρι τῆς 28 Μαρτίου εἶχον ἐπαναστατήσει ἡ Ἀργαλαστή, ὁ Λαῦκος, Μπεστενίκα, Μετόχι καὶ Μπάρ, ἤρχισε δὲ νὰ γενικεύεται τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα καὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρία τοῦ Πηλίου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ περισσότεροι προεστοὶ (κοτζαμπάσηδες) ἤρχισαν νὰ ἀντιδροῦν. Ἰδίᾳ ὁ τότε μητροπολίτης Δημητριάδος-Ξάνθης Γαβριὴλ ἐτορπίλλισε τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα μὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Πηλίου, δι' ἧς κατεδίκαζε καὶ ἀναθεμάτιζε τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἐκάλει τοὺς χωρικοὺς νὰ μείνουν πιστοὶ εἰς τὸ τουρκικὸν καθεστὼς καὶ νὰ καταδιώξουν τοὺς ἐπαναστάτας. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ἀντίδρασιν τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν κοτζαμπάσηδων τὸ κίνημα ὁλονὲν ἐξηπλοῦτο. Ὅταν ὅμως κατελήφθη ὁ Πειραιεὺς (14 Μαΐου 1854) ὑπὸ τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ ἐξέλιπε πᾶσα ἐλπὶς βοηθείας πρὸς τοὺς ἐπαναστατήσαντας Θεσσαλοὺς ὑπὸ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπανάστασις ἔσβησεν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1878. Νέον ἐπαναστατικὸν κίνημα ἐξερράγη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1878 ἐν Πηλίῳ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Θεσσαλίᾳ, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὀργανωθῇ ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν παροικιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀρχικῶς εἶχεν ὁρισθῇ ἡμέρα κηρύξεως τῆς ἐπαναστάσεως ἡ 15 Αὐγούστου 1877, ἀλλὰ λόγῳ παρουσιασθέντων κωλυμάτων ἀνεβλήθη διὰ τὴν 15 Ἰανουαρίου 1878. Καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἀντέδρασαν οἱ περισσότεροι καὶ οἱ μεγαλύτεροι κοτζαμπάσηδες τοῦ Πηλίου, καὶ κυρίως ὁ ἐκ Ζαγορᾶς Ἀπόστολος Φρόνιμος, ὁ Ν. Φιλιππίδης ἀπὸ τὶς Μηλιές, ὁ Δ. Ριζοδῆμος ἀπὸ τὴν Πορταριάν, ὁ Ν. Κοκοσλῆς, ὁ Γ. Καρτάλης ἐκ Βόλου, καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Ἀντιθέτως, τὰ ἀστικὰ καὶ λαϊκὰ στοιχεῖα ἔλαβον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μέρος, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ὑπογραψάντων τὰς ἐπαναστατικὰς προκηρύξεις. Στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1878 τοῦ Πηλίου ἦσαν οἱ καπεταναῖοι Γαρέφης καὶ Μπασδέκης, πολιτικὸς δὲ ἀρχηγὸς ὁ ἐκ Ζαγορᾶς μεγαλέμπορος ἐν Αἰγύπτῳ Ἱερώνυμος Κασσαβέτης, εἰς ὃν ἀνετέθη καὶ ἡ προεδρία τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως τοῦ Πηλίου

Τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ 1878 ἦτο πολὺ σοβαρώτερον καὶ καλύτερον ὠργανωμένον ἢ τὸ τοῦ 1854, δι' αὐτὸ αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις εὗρον πραγματικὴν ἀντίστασιν τόσον ἐν Πηλίῳ ὅσον καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ἐπαναστατησάσῃ Θεσσαλίᾳ. Ἡ μεταξὺ μάλιστα ἐπαναστατῶν καὶ τακτικοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ μάχη τῆς Μακρινίτσης (15—17 Μαρτίου), ἂν καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ὑποχώρησιν τῶν πρώτων, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἀποφασιστικότης καὶ ἡ δύναμις ἀντιστάσεως τοῦ ἐθελοντικοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Κατόπιν μεσολαβήσεως τῆς Ἀγγλίας, τὴν 19 Ἀπριλίου οἱ ἐπαναστάται κατέθεσαν ἁπανταχοῦ τῆς Θεσσαλίας τὰ ὅπλα, ἀναμένοντες ἀπὸ τὸ ἐν Βερολίνῳ συνέδριον τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἀποδοχὴν τῶν αἰτημάτων των. Πράγματι δὲ κατὰ τὴν ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἠπείρου παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ προσάρτησις ὅμως ἔγινεν ἀργότερα (ἀρχὰς Αὐγούστου τοῦ 1881), ὁπότε καὶ ἡ Θετταλομαγνησία παρελήφθη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους.

—*[Γλωσ.—Λαογρ.] Γλῶσσα.* Εἰς τὴν Θετταλομαγνησίαν ὁμιλεῖται ἡ κοινὴ (δημοτικὴ) γλῶσσα, ἀναμεμειγμένη μὲ ἀρκετὰς ξένας λέξεις (κυρίως τουρκικάς, ἀλβανικάς, σλαυικὰς καὶ βλαχικάς, ἐλαχίστας δὲ φραγκικάς). Αἱ τουρκικαὶ λέξεις διασῴζονται εἰσέτι εἰς τὴν ὀνοματολογίαν τῶν ἀκινήτων (π.χ. *μπαΐρι, βακούφι, τσαΐρι* κλπ.). Αἱ ἀλβανοσλαυικαὶ εἰς τὴν ὀνοματολογίαν τοῦ ρουχισμοῦ, τῶν κλινοσκεπασμάτων καὶ τῶν ζῴων (π. χ. *καρπέτα, σκουτί, βελέντζα, σαγιά, κεσέμ, μπλιόρ, γρίβο, μοῦρκο, μπάλιο, ροῦσο* κλπ.). Ἡ κοινὴ ὁμιλουμένη παρουσιάζει ὅλα τὰ φωνητικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει ἡ ὁμιλουμένη κοινὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα. Κυρίως δὲ ἡ θετταλομαγνησιακὴ (πηλιορειτικὴ) διάλεκτος παρουσιάζει τὸ φαινόμενον τῆς μεταπτώσεως, ἤτοι τρέπει πᾶν ἄτονον *ο (ω)* εἰς *ου* καὶ *ε (αι)* εἰς *ι* καὶ συγκόπτει, ἀποβάλλει ἢ μόλις προφέρει τὰ μὴ τονούμενα *ου* καὶ διάφορα *ι*. Π. χ. εἰς τὸ Πήλιον ἀντὶ ἄνθρωπος λέγουσι ἄνθρουπους, ἀντὶ ἔρχεται ἔρχιτι, ἀντὶ τὸ πουλὶ τὸ πλί, κθάρι (κριθάρι), στάρι (σιτάρι) κλπ. Ἀπὸ τὸ ἴδιον φαινόμενον τῆς μεταπτώσεως λέγουσιν ἀντὶ ὁ Δημήτρις, ὁ Γιάννης, ἡ Δμήτρις, ἡ Γιάννς, ἡ Γιώργους κλπ.

Δημοτικὴ ποίησις. Εἰδικὴ συλλεκτικὴ ἐργασία τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τοῦ Πηλίου δὲν ἔγινε μέχρι σήμερον. Λαογραφικὸν ὑλικὸν συνέλεξαν εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ὁ Ψυχάρης, ὁ Γ. Δροσίνης καὶ τελευταίως ὁ Μ. Τριανταφυλλίδης. Ἐπίσης μερικὰ ἀνέκδοτα καὶ ἄγνωστα δημοτικὰ τραγούδια, καθὼς καὶ λαϊκὰ γαμικὰ ἔθιμα ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ βιβλίον του «Ἡ ἐπανάσταση τῆς Θετταλομαγνησίας στὸ 1821» καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν «Νέα Ἑστία» (τεῦχ. 97—99, 1931) ὁ Γ. Κορδᾶτος.

Βυζαντινὴ καὶ λαϊκὴ τέχνη. Μολονότι ὑπῆρχον ἀπὸ τὸν ΙΒ' αἰῶνα πλούσια μοναστήρια ἐν τῷ Πηλίῳ, δὲν διεσώθησαν σπουδαῖα εὑρήματα βυζαντινῆς εἰκονογραφίας καὶ ἀρχιτεκτονικῆς. Μόνον τὸ εἰς τὴν Ζαγορὰν μοναστήριον τοῦ Σωτῆρος, κατ' ἄλλους μὲν κτισθὲν τῷ 1160, κατ' ἄλλους δὲ τῷ 1600 (καὶ καὲν τῷ 1887), τὸ ὁποῖον εἶχε σχῆμα ἑλληνικοῦ σταυροῦ μετὰ θόλου, ἐσῴζοντο τοιχογραφίαι τινὲς προκαλέσασαι τὴν προσοχὴν τῶν παλαιοτέρων ἰδικῶν μας καὶ ξένων ἐπισκεπτῶν καὶ περιηγητῶν, καθὼς καὶ τὰ ὑποβαστάζοντα τὸν θόλον αὐτοῦ κιονόκρανα. Ἐπίσης καὶ αἱ τοιχογραφίαι τῆς παρὰ τὴν Ζαγορὰν βυζαντινῆς μονῆς τῆς Παναγίας Ράσοβας παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐκ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς διασῳζόμενα ἐρείπια φρουρίων, κυρίως ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Τὰ παρὰ τὴν λίμνην Κάρλαν (Βοιβηΐδα), Καστρὶ καὶ Παλαιόκαστρο (καὶ τὰ δύο ἐπὶ ἀρχαίων ἀκροπόλεων)· τὸ Κάστρον τοῦ Βόλου, τὸ δεσπόζον τῶν Λεχωνίων Παλιόκαστρο, τὸ Λειφόκαστρο δυτικῶς τοῦ Χόρτου, τὸ ἄνωθεν τῆς θέσεως Παπαπαναγιώτη Παλιόκαστρο τῆς Ζαγορᾶς καὶ ἄλλα μικρότερα εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ Βενέτου, Σκίτι, Θανάτι καὶ Νιοχώρι κλπ.

Ὅσον διὰ τὴν λαϊκὴν χειροτεχνίαν καὶ βιοτεχνίαν, σήμερον δὲν διασῴζονται παρὰ ἐλάχιστα παλαιὰ ἀντικείμενα, μαρτυροῦντα ὅτι εἰς τὸ Πήλιον ἡ λαϊκὴ χειροτεχνία ἦτο ἐπηρεασμένη ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὴν λαϊκὴν χειροτεχνίαν τῆς Ἠπείρου (κυρίως τῶν Ἰωαννίνων) καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν νήσων (Σκύρου κλπ.). Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Πηλιορεῖται ἤρχισαν νὰ ταξιδεύωσιν ἀπὸ τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ ἐντεῦθεν, δὲν κατωρθώθη νὰ δημιουργηθῇ γηγενὴς λαϊκὸς ρυθμὸς μὲ μοτίβα ἰδιότυπα, ὅπως ἔγινεν εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου δὲν ὑπῆρχε μεγάλη ἐπικοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικόν. Μάλιστα κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν καὶ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος κυρίως, ἐξηφανίσθησαν ὅλα τὰ μοτίβα τῆς λαϊκῆς χειροτεχνίας, προτιμωμένων τῶν εὐρωπαϊκῶν σχεδίων. Δι' αὐτὸ οὔτε εἴδη καὶ σκεύη οἰκιακὰ παλαιᾶς λαϊκῆς τέχνης διασῴζονται, οὔτε ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν οἰκιῶν διετήρησε τὸν παλαιὸν ρυθμόν της, οὔτε τὰ διάφορα παλαιὰ εἴδη τῶν κεντημάτων καὶ τῶν οἰκιακῶν χειροτεχνημάτων ὑπάρχουν πλέον. Μόνον εἰς τὸ Τρίκκερι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπομεμονωμένον εἰς τὴν νοτιωτάτην ἄκραν τῆς Μαγνησίας καὶ δὲν ἔχει καὶ μέχρι σήμερον τακτικὴν συγκοινωνίαν καὶ ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ ἄλλα χωρία. διετηρήθησαν τὰ παλαιὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, καθὼς καὶ ἀξιόλογος καὶ ἐνδιαφέρουσα λαϊκὴ χειροτεχνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γρηγ. Κωνσταντᾶ* καὶ *Δ. Φιλιππίδη (Δημητριέων)*, Νεωτερικὴ Γεωγραφία (Βιέννη 1791), τόμ. Α'.— *Mézières*, Memoire sur le Pélion et Ossa (Paris 1853).—*Ν. Γεωργιάδη*, Θεσσαλία (1882). — *Γιάνη Κορδάτου*, Ἡ ἐπανάσταση τῆς Θετταλομαγνησίας στὸ 1821 (Ἀθῆναι 1930).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Τὸ Πήλιο (Ἱστορικὰ καὶ λαογραφικὰ σημειώματα) εἰς περιοδ. «Νέα Ἑστία», τεῦχ. 97—105 (1931).—*Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμενίτου*, διάφορα ἄρθρα εἰς περιοδ. «Προμηθεὺς» (Βόλου) 1889—1898 καὶ εἰς ἡμερολ. «Φήμη» (Βόλου) 1887—1888.

ΓΙΑΝΗΣ ΚΟΡΔΑΤΟΣ

— **Μαγνησία** ***ἄκρα*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς χώρας τῶν Πελασγιωτῶν, χωροῦν ἀπὸ τῆς χερσονήσου τῆς Θετταλομαγνησίας. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν γεωγραφικῶν του συντεταγμένων ὡς πρὸς τὰς τῆς Σηπιάδος ἄκρας, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Πτολεμαίου, προκύπτει ὅτι δέον νὰ ἀναζητηθῇ ΒΔ τοῦ συγχρόνου ἀκρωτηρίου Σέπια καὶ ὡς τοιοῦτον δὲν δύναται νὰ ᾖ ἄλλο ἀπὸ τὸ σύγχρονον *Κάβο-Προμύρι* (πλάτ. 39°13′30 Β., μῆκ. 23°21′10″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channels). Σ. Ε. Λ.

— **Μαγνησία** ***Νέα*** *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Πρίνου τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 63. Χ. Δ.

— **Μαγνησία** ***ἡ πρὸς*** (ἢ ***ἐπὶ***) ***Μαιάνδρῳ*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ καὶ εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ παραποτάμου Ληθαίου (νῦν Δερβέντ-τσάϊ). Ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (Η' 50) ὀνομάζεται *Ἀσιανή*, ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλινίου ἐκαλεῖτο *Magnisa*. Ἡ ἱστορία τῆς ἱδρύσεώς της καλύπτεται ὑπὸ μυθικοῦ πέπλου. Ὁ μυθογράφος Κόνων παρέχει ἡμῖν τὸν πυρῆνα τοῦ μύθου τῆς ἱδρύσεώς της· ἄνθρωποι ἐκ τῆς Μαγνησίας τῆς Θεσσαλίας κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἰωνικῆς καὶ αἰολικῆς ἀποικίσεως ἐπορεύθησαν διὰ μέσου τῆς Κρήτης εἰς τὸ Μαιάνδριον πεδίον γενόμενοι ἱδρυταὶ τῆς πόλεως. Ἤκμασεν ὑπὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα καὶ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Γύγου, βασιλέως τῆς Λυδίας. Τῷ 657 π. Χ. κατεστράφη ὑπὸ τῶν Κιμμερίων καὶ ἀνῳκοδομήθη τῇ βοηθείᾳ τῶν Μιλησίων, ἵνα καταληφθῇ ὑπὸ τῶν Περσῶν (530). Παρὰ τὴν Μαγνησίαν ἀνεσταυρώθη ὑπὸ τοῦ σατράπου αὐτῆς ὁ τύραννος τῆς Σάμου Πολυκράτης. Τῷ 460 π. Χ. ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Ἀρταξέρξου ὡς δῶρον εἰς τὸν Ἀθηναῖον Θεμι-

Digitized by Google

στοκλέα, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλάμβανεν εἰσόδημα 50 τάλαντα ἐτησίως. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὁ Θεμιστοκλῆς ἐτιμήθη τὰ μέγιστα, ἄγαλμα δὲ αὐτοῦ ἐστήθη ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἀξιοσημείωτα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους κοπέντα νομίσματα τῆς Μαγνησίας (*Θουκ.* 1,138). Κυρία λατρεία τῆς πόλεως ἦτο ἡ τῆς Μητρὸς τῶν Θεῶν. Ἀπὸ τοῦ 400—399 ὅμως τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ὁ τότε στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν Θίβρων, παρατηρῶν τὰ ἐκ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Μαιάνδρου δεινὰ τῆς πόλεως, ἔπεισε τοὺς κατοίκους της νὰ μετοικήσουν εἰς τὰς ἀνατολικὰς κλιτῦς τοῦ ὄρους Θώρακος, μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς θέσιν Λεύκοφρυν, ἔνθα ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Λευκοφρυηνῆς Ἀρτέμιδος καλουμένης, ἥτις ἐγένετο ἡ κατ' ἐξοχὴν θεὰ τῆς νέας πόλεως. Ἡ νέα πόλις ἐκτίσθη ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου, οἱ δὲ δρόμοι ἐκανονίσθησαν κατὰ τὰς διευθύνσεις τῶν ἀνέμων.

Νομίσματα Μαγνησίας τῆς ἐπὶ Μαιάνδρῳ.

Ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐγένετο μακεδονικὴ καὶ ἤκμασε κυρίως ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν. Τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος ὑπήχθη εἰς τοὺς Πτολεμαίους καὶ ἀπὸ τοῦ 189 π. Χ. εἰς τοὺς Περγαμηνοὺς βασιλεῖς. Ἦτο ἐκ τῶν ἐλαχίστων ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας, αἵτινες δὲν ἐτάχθησαν μετὰ τοῦ Μιθραδάτου τῷ 87 π.Χ., διὰ τοῦτο ἐκηρύχθη (84 π. Χ.) ὑπὸ τοῦ Σύλλα ἐλευθέρα καὶ φίλη τῶν Ρωμαίων πόλις, ἐπὶ Γορδιανοῦ δὲ ὠνομάζετο ἑβδόμη τῆς Ἀσίας πόλις. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἦτο ἕδρα ἐπισκόπου, παρήκμασε δὲ ἐπὶ τῶν Σελτζούκων τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ἵνα ἐξαφανισθῇ βραδύτερον καθ' ὁλοκληρίαν. Σήμερον ἀνευρέθησαν, δυτικῶς τοῦ Ἀϊδινίου παρὰ τὸν Ληθαῖον ποταμὸν καὶ ἀντικρὺ τοῦ χωρίου Τεκκέ, τὰ ἐρείπια αὐτῆς, τὰ ὁποῖα κατὰ μέγα μέρος πλημμυρίζει ὁ ποταμός.

Σπουδαιότατον μέρος τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Μαγνησίας ἀποτελεῖ ἡ λατρεία τῆς Λευκοφρυηνῆς Ἀρτέμιδος, χάριν τῆς ὁποίας ἡ πόλις εἶχεν ἄσυλίαν. Γυναῖκες, συγγενεῖς τοῦ Θεμιστοκλέους, κατεῖχον τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα μεταξὺ τῶν ἱερειῶν τῆς θεᾶς, ἡ δὲ ἑορτὴ αὐτῆς, τὰ Ἀρτεμίσια, ἐτελεῖτο κατὰ πᾶν πέμπτον ἔτος καὶ εἶχε γίνει κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα π. Χ. μία τῶν μεγαλυτέρων ἑλληνικῶν ἑορτῶν. Ὁ ναὸς τῆς θεᾶς εὑρίσκετο ΒΑ. τοῦ Ληθαίου ποταμοῦ καὶ ἀνατολικῶς τῆς ἀγορᾶς, ὡς ἀπέδειξαν αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαί. Πρῶτος ἐξηρεύνησε τὸν χῶρον ὁ Γάλλος Κάρολος Texier (1840). Μετ' αὐτὸν οἱ Γάλλοι Ραγιὲ καὶ Τουὰς (1873), οἵτινες ἐξηρεύνησαν καὶ τὸν Λατμικὸν κόλπον. Τέλος μεγάλας ἀνασκαφὰς ἐνήργησεν ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις (1890 — 1893) ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κ. Χούμαν. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας ἀπεχωματώθη ὅλος ὁ ναὸς καὶ διεκρίθησαν τὰ θεμέλια τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος. Ὁ νεώτερος ναός, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν τὰ εὑρεθέντα λείψανα, ἱδρύθη ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἑρμογένους τοῦ Ἀλαβανδέως. Ἦτο μεγαλοπρεπὴς ναὸς ἰωνικοῦ ρυθμοῦ ἐπὶ κρηπιδώματος μὲ 9 βαθμίδας. Ἦτο ψευδοδίπτερος μὲ 8: 15 ἰωνικοὺς κίονας ὕψους 11,8 μ. καὶ μὲ διάζωμα μήκους 200 περίπου μέτρων, τοῦ ὁποίου τὰ γλυπτὰ παρίστανον ἀμαζονομαχίαν· πολλὰ δὲ τεμάχια αὐτῆς εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα Κωνσταντινουπόλεως, Βερολίνου καὶ Λούβρου. Ὁμοίως εὑρέθησαν αἱ γλυφαὶ τοῦ πρὸ τοῦ ναοῦ βωμοῦ, ὅστις ἦτο ἔργον τοῦ αὐτοῦ Ἑρμογένους καὶ ὡμοίαζε κατὰ τὸν τύπον πρὸς τὸν περίφημον ἐν Περγάμῳ βωμόν, ὡς καὶ λείψανα τῆς περιβαλλούσης τὸν ναὸν στοᾶς. Πλὴν τοῦ Ἀρτεμισίου ἦλθον εἰς φῶς χαρίεις ναός, ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, τοῦ Διὸς Σωσιπόλιδος, ἡ οὐχὶ μεγάλη σχετικῶς ἀγορά, πλακόστρωτος καὶ μὲ στοὰς δωρικοῦ ρυθμοῦ, ἓν πρόπυλον ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ἱερὰ τοῦ Σεράπιδος καὶ τῶν Διοσκούρων, τὸ γυμνάσιον καὶ νοτίως τούτου τὸ στάδιον καὶ τὸ θέατρον ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Θώρακος, τιμητικὴ στήλη ρωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἐξέδρα, τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ ἄλλα, ἐν οἷς καὶ πολλαὶ ἐπιγραφαί, αἵτινες μετεφέρθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν κινητῶν εἰς Βερολῖνον καὶ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Κὲρν (1900).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Rayet*, Milet et le golfe latmique (1877—1885). – *Humman*, Die Ergebnisse der Ausgrabungen von Magnesia a M. Bericht über 1891—1894. – *Kern*. Die Inchriften von Magnesia a M. (1900).—*A. von Gerkan*, Der Altar der Artemistempels in M. a. M. (1929). Ν. Ι. Ζ.

— **Μαγνησία *ἡ πρὸς Σιπύλῳ*,** ἢ ***ὑπὸ Σιπύλου*** (νῦν ***Μανίσσα***) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις κειμένη εἰς τὰς Β. ὑπωρείας τοῦ Σιπύλου (Μανίσσα-δὰγ) καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ (Γκεδὶζ-τσάϊ). Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν καὶ τῆς Μαγνησίας ταύτης οἱ ἱδρυταὶ ἦλθον ἐκ τῆς Μαγνησίας τῆς Θεσσαλίας, διότι πιθανὸν νὰ σχετίζῃ αὐτὰς μόνον ἡ ὁμωνυμία. Ὑπῆρξεν ἡ ἀνατολικωτάτη αἰολικὴ πόλις ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Λυδίας, ἐμυθολογεῖτο δὲ περὶ αὐτῆς ὅτι αἱ Ἀμαζόνες εἶχον λάβει σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἵδρυσίν της. Ἡ ἀρχαιοτάτη μνεία περὶ Μαγνησίας εὑρίσκεται παρὰ Ἑλλανίκῳ. Λίαν ἐνωρὶς ἐγένετο λυδικὴ καὶ μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Κροίσου περσική. Ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν διάβασίν του ἐγκετέστησεν ἐν αὐτῇ ἀποικίαν ἐξ ἀπομάχων Μακεδόνων. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Διαδόχων προσετέθη μὲ τὸ μέρος τοῦ Σελεύκου καὶ ἔκλεισε συνθήκην μὲ τὴν Σμύρνην. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν μεγάλης μάχης μεταξὺ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν Ρωμαίων Λ. Κορνηλίου Σκιπίωνος καὶ Π. Κορνηλίου τοῦ Ἀφρικανοῦ, καθ' ἣν ἐνικήθη ὁ Ἀντίοχος (190 π. Χ.). Τότε παρεδόθη ἡ Μαγνησία εἰς τὸν Εὐμένην καὶ διεκρίνετο εἰς παλαιὰν καὶ νέαν πόλιν. Ἐπὶ Μιθραδάτου ἔμεινε καὶ αὕτη πιστὴ εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ ἐνίκησε καὶ ἐπλήγωσε τὸν στρατηγὸν τοῦ Μιθραδάτου Ἀρχέλαον, διὰ τοῦτο ἐκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Σύλλα ἐλευθέρα. Μετὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 17 μ. Χ. ἀνῳκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καὶ ἦτο ἐκ τῶν πρώτων πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας. Εἰς τὸν «Συνέκδημον» τοῦ Ἱεροκλέους ὀνομάζεται *Μαγνησιούπολις* καὶ ἦτο ἕδρα ἐπισκόπου. Ὅτε οἱ Φράγκοι κατεῖχον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης ἐκ τῆς Μαγνησίας ὡρμήθη εἰς ἀνάκτησιν πλείστων μερῶν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Τῷ 1313 κατέλαβον αὐτὴν οἱ Σελτζοῦκοι Τοῦρκοι καὶ τῷ 1398 ἤρχισεν ἡ Ὀσμανικὴ δυναστεία, ἥτις κατελύθη ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου. Μέχρι τοῦ 1453 διέμενον εἰς αὐτὴν (καθὼς καὶ εἰς Προῦσσαν ἐναλλὰξ) οἱ Τοῦρκοι σουλτᾶνοι, ὁ δὲ Μουρὰτ Β' εἶχεν ἱδρύσει καὶ ἀνάκτορον, κατεστραμμένον νῦν. Βραδύτερον κατέστη ἕδρα τῆς ἀνεξαρτήτου φυλῆς Καρὰ-Ὀσμάνογλου, τῶν ὁποίων ἡ ἀνεξαρτησία κατελύθη ὑπὸ τοῦ Μαχμοὺτ Β' (1822). Ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Μαγνησίας μανθάνομεν τινα περὶ τῆς διοικήσεως τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἶχε βουλὴν καὶ γερουσίαν, πέντε ἄρχοντας ἢ στρατηγούς, ταμίαν, γυμνασίαρχον καὶ φυλάρχους. Ὑπὲρ τὴν σημερινὴν πόλιν εὑρίσκονται ὀλίγα λείψανα, εἰς τὰ ὁποῖα παρατηρεῖ τις ἴχνη πασῶν τῶν ἐποχῶν, καὶ ὑδραγωγεῖον τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Ἡ περιοχή της ἦτο μεγάλη καὶ πλουσία, κατέχουσα τὸ μέγα μέρος τῆς κοιλάδος τοῦ Ἕβρου, διήρχοντο δὲ δι' αὐτῆς σπουδαῖαι ὁδοί. Τὸ ἔδαφός της ἀρχαιόθεν ἦτο σεισμοπαθές. Εἰς 6 χλμ. μακρὰν τῆς πόλεως εὑρίσκεται ἀναγεγλυμμένον ἐκ βράχου τοῦ Σιπύλου ἄγαλμα αἰατικῆς θεότητος, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἡ ἀπολιθωθεῖσα Νιόβη. Πρὸ τοῦ 1922 ἡ Μαγνησία εἶχε 50 χιλ. κατοίκους, ἐξ ὧν 25 χιλ. Ἕλληνες, πλούσιοι κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἔχει βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ἐφιππίων κτλ. καὶ παράγει βάμβακα, δημητριακά, σταφύλια καὶ καπνόν. Ἀξιομνημόνευτα ἱστορικὰ οἰκοδομήματα εἶναι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μουρὰτ Β' καὶ Γ' καὶ τοῦ Καρὰ - Ὀσμάνογλου. Ν. Ι. Ζ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Τῇ 12 Μαΐου 1919 ἡ Μαγνησία συνεπείᾳ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ 5ου ἑλληνικοῦ συντάγματος πεζικοῦ καὶ ὑπὸ πυροβολικοῦ. Ὑπῆρξεν ἕδρα τοῦ σώματος στρατοῦ Σμύρνης ἀπὸ Ἰανουαρίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1920, ὁπότε μετὰ συμπλοκὰς παρ' αὐτὴν τοῦ σώματος στρατοῦ τούτου πρὸς τοὺς Τούρκους ἡ ἑλληνικὴ μετωπικὴ γραμμὴ προωθήθη πρὸς Β. μὲν πέραν τῆς Προύσσης καὶ τῆς Κίου, πρὸς Α. δὲ πέραν τοῦ Οὐσάκ, διευρυνθείσης τῆς ζώνης κατοχῆς. Κατὰ τὴν ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποχώρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ (Αὔγουστος 1922) οἱ Μουσουλμᾶνοι κάτοικοι Μαγνησίας κατέσφαξαν ἀγρίως καὶ κατὰ σκληρότατον τρόπον, ἐντὸς τῆς διὰ τῆς πόλεως διερχομένης βαθείας χαράδρας τοῦ Σιπύλου, πολλοὺς Ἕλληνας αἰχμαλώτους, ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας, ὁδηγουμένους ἐκ Σμύρνης πρὸς Οὐσάκ. Ν. Κ. Σ.

μαγνησία (ἡ) *[Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ὀξείδιον τοῦ *μαγνησίου* (βλ. λ.).

—**μαγνησία κεκαυμένη** (Magnesia .usta) *[Φαρμ. Χημ.]*. Κόνις λευκὴ ὀγκώδης, ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυτὴ εἰς τὰ ὀξέα. Χρησιμοποιεῖται τὸ σκεύασμα πρὸς δέσμευσιν τῶν ὀξέων ἐπὶ δηλητηριάσεων δι' ὀξέων καὶ ὡς καθαρτικόν. Δίδεται ἐπὶ πυρώσεως, ἀρθριτισμοῦ, δυσπεψίας, δυσκοιλιότητος καὶ νεφρολιθιάσεως. Ἐξωτερικῶς χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς ὀδοντοκόνεις. Κ. Γ. Μ.

μαγνησιακός,—ή, —όν· ὁ περιέχων μαγνήσιον. Χρησιμοποιεῖται ἐπὶ διαφόρων χημικῶν καὶ φαρμακευτικῶν παρασκευασμάτων.

—**μαγνησιακὸν μεῖγμα** *[Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ μεῖγμα ἐκ χλωριούχου μαγνησίου, χλωριούχου ἀμμωνίου καὶ ἀμμωνίας τὸ χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ ἀναλυτικῇ χημείᾳ πρὸς ποσοτικὸν προσδιορισμὸν τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος τοῦ ἀρσενικικοῦ ὀξέος κλπ. Σ. Γ.

μαγνησιαργίλιον (τό). Κρᾶμα μαγνησίου καὶ ἀργιλίου, τὸ ἄλλως *μαγνάλιον* καλούμενον (βλ. *μαγνήσιον*).

Μαγνήσιον (τὸ) (Magnesium) *[Χημ.]*. Στοιχεῖον ἔχον σύμβολον Mg καὶ ἀτομικὸν βάρος 24,3. Ἐν καθαρᾷ καταστάσει εἶναι ἀργυρόλευκον, ἐντόνως στιλπνόν, συνήθως ὅμως ἐμφανίζεται ὡς θαμβὸν λευκόν. Εἶναι διατομικὸν μέταλλον συγγενεῦον χημικῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὰ γαιαλκάλια καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὸν ψευδάργυρον. Παρουσιάζει ἀσθενῶς κρυσταλλικὴν θραῦσιν, εἶναι σχετικῶς ἐλατὸν καὶ ἐν καθαρᾷ καταστάσει δύναται νὰ μετατραπῇ εἰς φύλλα, εἰς σύρμα, νὰ σφυρηλατηθῇ καὶ νὰ ρινισθῇ, λόγῳ ὅμως προσμείξεων εἶναι συνήθως εὔθραυστον. Τήκεται εἰς 700° περίπου καὶ εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῆς διαπυρώσεως, περὶ τοὺς 1100° εἶναι πτητικόν, ὅπως περίπου ὁ ψευδάργυρος. Ἐν κενῷ ἐξαχνοῦται εἰς κρυστάλλους. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,75. Εἰς τὸν ξηρὸν ἀέρα τὸ μαγνήσιον εἶναι ἀνθεκτικόν, εἰς τὸν συνήθη ὅμως ἀέρα θαμβοῦται ἐπιφανειακῶς. Θερμαινόμενον εἰς τὸν ἀέρα ὀλίγον ἀνωτέρω τοῦ σημείου τήξεως αὐτοῦ καίεται μετ' ἐκτάκτως ἰσχυροῦ ἐκτυφλωτικοῦ λευκοῦ φωτός, σχηματιζομένου ἰσχυροῦ λευκοῦ καπνοῦ ἐξ ὀξειδίου τοῦ μαγνησίου. Τὸ φῶς τοῦ μαγνησίου ἔχει μεγάλην χημικὴν δραστικότητα. Ἐλεύθερον ἀέρος ψυχρὸν ὕδωρ δὲν ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ μαγνησίου, βράζον ὕδωρ ἀναπτύσσει ὀλίγον ὑδρογόνον, οἱ ἀτμοὶ τοῦ ὕδατος τὸ ἀλλοιοῦσιν. Ἑνοῦται μετὰ τοῦ ἀζώτου ἐν καταστάσει διαπυρώσεως. Τὰ ὀξείδια τοῦ ἀζώτου συντηροῦσι τὴν καῦσιν τοῦ καιομένου μαγνησίου. Τὸ θεῖον ἑνοῦται εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῆς διαπυρώσεως μετὰ τοῦ μαγνησίου ὑπὸ ζωηρὰν ἐμφάνισιν φωτός. Τὸ διοξείδιον τοῦ θείου διασπᾶται ὑπὸ διαπύρου μαγνησίου καὶ καίεται τὸ μέταλλον περαιτέρω. Τὸ ὑδρόθειον ἐν συνήθει θερμοκρασίᾳ δὲν τὸ προσβάλλει, εἰς τὸ ὑφυγρον χλώριον ἀναφλέγεται τὸ μαγνήσιον ἤδη εἰς συνήθη θερμοκρασίαν, ἐν διαπύρῳ καταστάσει καίεται ἐντὸς ἀερίου χλωρίου ὑπὸ ἐμφάνισιν ζωηροτάτου φωτός. Ὑγρὸν ἐλεύθερον ὕδατος χλώριον καὶ ψυχρὸν ξηρὸν ἀέριον χλώριον εἶναι ἄνευ ἐπιδράσεως. Μετ' ἄνθρακος παρέχει εἰς ὑψηλοτέρας θερμοκρασίας καρβίδιον, ἐπίσης ἀτμοὶ διθειάνθρακος διασπῶνται κατὰ τὴν θέρμανσιν μετὰ μαγνησίου. Εἰς ὑδατικὰ ὀξέα τὸ μαγνήσιον εἶναι εὐδιάλυτον, τὸ πυκνὸν θειικὸν ὀξὺ τὸ διαλύει μόνον μετὰ δυσκολίας ὑπὸ ἀνάπτυξιν διοξειδίου τοῦ θείου. Ὑδατικὰ διαλύματα τῶν ἀλκαλίων ἐν ψυχρῷ δὲν ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τοῦ μαγνησίου. Διαλύματα ἀνθρακικῶν ἀλκαλίων καὶ ἰδιαιτέρως ὀξίνων ἀνθρακικῶν ἀλκαλίων τὸ διαλύουσι καὶ κυρίως διὰ θερμάνσεως. Ξηρὰ ὀξείδια, ὑδροξείδια καὶ ἀνθρακικὰ ἅλατα τῶν ἀλκαλίων καὶ ἀλκαλικῶν γαιῶν ἀνάγονται ἐν θερμῷ ὑπὸ τοῦ μαγνησίου καί τινα ἐξ αὐτῶν, ὡς τοῦ λιθίου καὶ τοῦ νατρίου, μετ' ἐκρηκτικῆς ζωηρότητος· ἀναλόγως συμπεριφέρονται καὶ σειρὰ ὅλη ἄλλων ὀξειδίων, ὡς τοῦ πυριτίου, τοῦ βορίου, τοῦ ἀργιλίου, τοῦ βηρυλλίου καὶ τῶν βαρέων μετάλλων. Ἐκ τῶν ὑδατικῶν διαλυμάτων πολυαρίθμων ἁλάτων τῶν μετάλλων τὸ μαγνήσιον καταβυθίζει τὰ μέταλλα, ἐν μέρει ὡς τοιαῦτα καὶ ἐν μέρει ὡς ὑδροξείδια, τὰ ὁποῖα διαλύει ὑπὸ ἀνάπτυξιν ὑδρογόνου. Ἐν ξηρᾷ καταστάσει ἀνάγει ἐν διαπυρώσει τὰ χλωρίδια τῶν ἀλκαλίων ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἅλατα καὶ τόσον εὐκολώτερον, ὅσον ἀνωτέρω εὑρίσκονται ταῦτα εἰς τὸ περιοδικὸν σύστημα. Τὰ πυριτικὰ ἅλατα ὁμοίως ἀνάγονται ἀπελευθερουμένου πυριτίου. Τὸ μαγνήσιον ἑνοῦται, ὡς εὗρεν ὁ Grignard, μετὰ βρωμιο—καὶ ἰωδιαλκυλενίων ἐν αἰθερικῷ διαλύματι πρὸς τὰς δραστικωτάτας ὀργανομαγνησιακὰς ἑνώσεις· ἐπίσης ἑνοῦται μετὰ βρωμιο—ἢ ἰωδιοβενζολίου ἢ ἀναλόγων ἑνώσεων ἐπὶ παρουσίᾳ ἰωδίου. Τὸ μαγνήσιον σχηματίζει μετὰ πυριτίου καὶ μεγάλου ἀριθμοῦ μετάλλων, ὡς τὸ λίθιον, τὸ κάλιον, τὸ νάτριον, τὸ ἀσβέστιον, τὸ ἀργίλιον, τὸ βισμούθιον, τὸ ἀντιμόνιον, τὸ τελλούριον, ὁ μόλυβδος, ὁ κασσίτερος, ὁ ψευδάργυρος, τὸ κάδμιον, τὸ νικέλιον, ὁ χαλκός, ὁ ἄργυρος καὶ ὁ χρυσὸς κράματα, τὰ ὁποῖα εἶναι γενικῶς εὔθραυστα καὶ σκληρότερα τῶν μετάλλων τοῦ κράματος καὶ εὐοξείδωτα ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ὕδατος. Ἐξαίρεσιν παρουσιάζουν ὡρισμένα κράματα τοῦ μαγνησίου μετ' ἀργιλίου, μετὰ ψευδαργύρου, μετὰ ψευδαργύρου καὶ χαλκοῦ, νικελίου καὶ ἀργιλίου. Τὸ μαγνήσιον ἐλήφθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Bussy τῷ 1830 δι' ἐπιδράσεως ἀτμῶν καλίου ἐπὶ διαπύρου χλωριούχου μαγνησίου, εἰς μεγαλυτέρας δὲ ποσότητας παρεσκευάσθη ὑπὸ τῶν St. Claire—Deville καὶ Carbon διὰ συντήξεως νατρίου μετὰ χλωριούχου μαγνησίου τῇ προσθήκῃ καὶ φθοριούχου ἀσβεστίου, ὡς καὶ χλωριούχου καλίου νατρίου πρὸς διευκόλυνσιν τῆς τήξεως. Ὁ Davy τὸ παρεσκεύασε δι' ἠλεκτρολύσεως ἀσθενῶς διϋγρανθέντος θειικοῦ μαγνησίου μὲ κάθοδον ἐξ ὑδραργύρου, ὑπὸ μορφὴν ἀμαλγάματος καὶ ὁ Faraday τῷ 1833 τὸ πα-

Digitized by Google

ρέλαβε δι' ἠλεκτρολύσεως τετηκότος χλωριούχου μαγνησίου.

Ἀσφαλῆ δεδομένα περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς σημερινῆς βιομηχανικῆς παρασκευῆς τοῦ μαγνησίου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ διάφορα ἐργοστάσια κρατοῦσι μυστικὰς τὰς μεθόδους των, πάντως ὅμως κατασκευάζεται δι' ἠλεκτρολύσεως τετηκότος μείγματος χλωριούχου μαγνησίου καὶ χλωριούχου καλίου παρουσίᾳ φθορίτου. Τὸ καθαρὸν μαγνήσιον λόγῳ τοῦ κατὰ τὴν καῦσιν αὐτοῦ σχηματιζομένου ζωηροῦ φωτὸς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν πυροτεχνημάτων καὶ πρὸς παρασκευὴν φωτεινῶν σφαιρῶν καὶ πυρσῶν μαγνησίου. Ἐν ἀναμείξει μεθ' ὑλῶν παρεχουσῶν ὀξυγόνον, ὡς χλωρικοῦ καλίου, πυρολουσίτου κλπ., χρησιμοποιεῖται διὰ φωτισμὸν ἐν τῷ σκότει πρὸς φωτογραφικοὺς σκοποὺς καὶ γενικώτερον τὸ φῶς τοῦ μαγνησίου χρησιμοποιεῖται διὰ προβολεῖς, φωτοχημικὰς ἐρεύνας κλπ. Τὸ μαγνήσιον περαιτέρω χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ὀργανικῶν ἑνώσεων τοῦ μαγνησίου κατὰ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ Grignard. Εἰς τὴν ἀναλυτικὴν χημείαν προὐτάθη τοῦτο διὰ τὴν καταβύθισιν καὶ ποσοτικὸν προσδιορισμὸν μετάλλων τινῶν, ὡς τοῦ χαλκοῦ, χρυσοῦ καὶ πλατίνης. Εἰς τὴν μεταλλουργίαν χρησιμοποιεῖται πρὸς καθαρισμὸν τοῦ νικελίου, τοῦ χαλκοῦ, χάλυβος κλπ., ὡς καὶ εἰς τὰ χυτήρια τῶν κραμάτων τοῦ ψευδαργύρου, τοῦ χαλκοῦ, τοῦ ὀρειχάλκου κλπ. Κράματα μαγνησίου καὶ ἀργυλίου προὐτάθησαν ἐπίσης δι' ἠλεκτροτεχνικοὺς σκοποὺς πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ χαλκοῦ. Ὑπὸ τὴν μορφὴν κραμάτων χάριν εἰς τὴν ἐλαφρότητα καὶ τὰς καλὰς χημικὰς καὶ μηχανικὰς ἰδιότητας αὐτῶν εὑρίσκει πολλαπλῆν χρησιμοποίησιν εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοκινήτων, ἀεροπλοίων, ἀεροπλάνων, ὡς καὶ δι' ὀπτικὰ κάτοπτρα, ὄργανα ἀκριβείας, ἐλατήρια ὡρολογίων, τμήματα μηχανῶν κλπ.

Τὸ μαγνήσιον εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει, ὑπὸ μορφὴν ἁλάτων αὐτοῦ καὶ κυρίως πυριτικῶν, χλωριούχων, ἀνθρακικῶν καὶ θειικῶν, ἀποτελοῦν τὰ 2,5 % περίπου τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Οὕτως ὀρυκτὰ τοῦ μαγνησίου εἶναι ὁ *λευκόλιθος*, ὁ *δολομίτης*, ὁ *τάλκης*, ὁ *ἀμίαντος*, ὁ *ὀφίτης* κλπ. Εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἀπαντᾷ ὡς χλωριοῦχον καὶ θειικὸν ἅλας. Τὰ ἁλατοῦχα κοιτάσματα τῆς Στασφούρτης περιέχουσι μεγίστην ποσότητα μαγνησίου ὑπὸ τὴν μορφὴν ὀρυκτῶν ἁλάτων, ὡς ὁ καρναλλίτης, ὁ καϊνίτης, ὁ σαινίτης, ὁ κιζερίτης, ὁ πολυκλίτης κλπ.

Μαγνησίου κράματα. Τὰ μετ' ἀργιλίου κράματα ἀνακαλυφθέντα τὸ πρῶτον τῷ 1900 ὑπὸ τοῦ Mach εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *μαγνάλιον* (*μαγνησιαργίλιον*). Ἔχουσι περιεκτικότητα εἰς μαγνήσιον 10—30 %, εἰδικὸν βάρος 2,0—2,5 καὶ εἶναι εὔκολα πρὸς χῦσιν καὶ ἐπεξεργασίαν καὶ ἐπιδεκτικὰ στιλβώσεως. Ὅταν ἔχωσι μικροτέραν περιεκτικότητα εἰς μαγνήσιον (μέχρι 10 %), εἶναι ὅλκιμα καὶ μεγάλης ἀντοχῆς εἰς τὴν θραῦσιν, μετ' αὐξανομένης ὅμως περιεκτικότητος εἰς μαγνήσιον καθίστανται σκληρὰ καὶ εὔθραυστα. Παρασκευάζονται ἠλεκτρολυτικῶς, ὡς τὸ μαγνήσιον, παρουσίᾳ ἀργιλίου ὡς καθόδου.

Ἡ ἀνθεκτικότης τοῦ μαγναλίου ἔναντι διαβρωτικῶν ἐπιδράσεων δὲν εἶναι καλή· οὕτως εἰδικῶς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ π.χ. τὸ προσβάλλει ἰσχυρῶς. Τὸ μόνον προσόν, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ μαγνάλιον ἔναντι τῶν ἄλλων κραμάτων τοῦ ἀργιλίου, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ προσθήκη τοῦ μαγνησίου δὲν αὐξάνει τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ἀργιλίου, τὸ πλεονέκτημα ὅμως τοῦτο ἐξαφανίζεται πρὸ τῆς μειώσεως τῆς ἀντοχῆς εἰς τὰ διαβρωτικὰ σώματα. Ὑπὸ τοῦ Rübel παρεσκευάσθησαν κράματα ἐξ 94—99 % μαγνησίου καὶ 6—1 % ψευδαργύρου παρουσιάζοντα εἰδικὸν βάρος 1,8 καὶ ἀντοχὴν εἰς τὴν ἕλξιν 25—45 Kg. Ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἤλεκτρον* (Elektron) παρασκευάζονται ὑπὸ τῆς ἑταιρείας Griesheim κράματα, συνιστάμενα ἐξ 80—99,5 % μαγνησίου καὶ 20—0,5 % ἄλλων μετάλλων (κατὰ προτίμησιν ἀργιλίου, ἀλλὰ πλὴν αὐτοῦ καὶ ψευδαργύρου καὶ χαλκοῦ), τὰ ὁποῖα ἔχουσιν εἰδικὸν βάρος 1,75—2,0 καὶ εἶναι λίαν ἀνθεκτικὰ εἰς τὰς καιρικὰς ἐπιδράσεις, ἔχουσιν ἀντοχὴν ἕλξεως μεγάλην καὶ παρουσιάζουσι μηχανικὰς ἰδιότητας βελτιωμένας.

Μαγνησίου ἑνώσεις. Ἀπαντοῦν συχνότατα ἐν τῇ φύσει, συνοδεύουσαι συνήθως τὰς ἑνώσεις τοῦ ἀσβεστίου. Εὑρίσκονται εἰς πολλὰ ὀρυκτά, ὡς τὸν μαγνησίτην, τὸν δολομίτην, τὸν τάλκην, τὸν ἀμίαντον κλπ. Περαιτέρω ἀπαντῶσιν εἰς τὰ ὀστᾶ τῶν ζῴων, τὰ φυτὰ (χλωροφύλλη), εἰς τὰ ἁλατοῦχα κοιτάσματα τῆς Stassfurt κλπ. Κατωτέρω παρατίθενται αἱ σπουδαιότεραι τῶν ἑνώσεων τοῦ μαγνησίου, αἵτινες ἀπαντῶσιν εἰς τὴν φύσιν ἢ παρασκευάζονται διὰ τεχνικούς, συνθετικοὺς ἢ θεραπευτικοὺς σκοπούς.

1) *Ἀνθρακικὸν μαγνήσιον*. Διακρίνομεν τὸ οὐδέτερον ἀνθρακικὸν μαγνήσιον, $MgCO_3$, καὶ τὸ βασικόν. Τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ὡς *μαγνησίτης* ἢ *λευκόλιθος* καὶ ὡς *δολομίτης*. Θερμαινόμενον ἄρχεται ἀπὸ τῆς θερμοκρασίας τῶν 450° ἤδη νὰ διασπᾶται εἰς διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ ὀξείδιον τοῦ μαγνησίου, εἰς ἀνωτέρας δὲ θερμοκρασίας διασπᾶται τελείως. Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος καὶ ὀξειδίου τοῦ μαγνησίου, ὡς καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἀκαθάρτου φυσικοῦ προϊόντος διὰ πλείστους ὅσους τεχνικοὺς σκοπούς. Τὸ βασικὸν ἀνθρακικὸν μαγνήσιον (magnesia alba) λαμβάνεται διὰ διοχετεύσεως διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος εἰς ἅλατα τοῦ μαγνησίου. Εἶναι κόνις φερομένη εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ μορφὴν πλακούντων καὶ χρησιμεύει πρὸς στίλβωσιν, ὡς φορεὺς χρωμάτων, πρὸς παρασκευὴν ὀδοντοκόνεων καὶ ἐν τῇ ἰατρικῇ χορηγεῖται ἐσωτερικῶς πρὸς ἐξουδετέρωσιν ὀξέων, ὡς καθαρτικὸν καὶ ἀντιαρθριτικόν. Τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα magnesia alba γνωστὰ εἰς τὴν φαρμακοποιίαν προϊόντα χημικῶς εἶναι ἢ βασικὸν ἀνθρακικὸν μαγνήσιον ἢ μείγματα ὑδροξειδίου τοῦ μαγνησίου καὶ ἀνθρακικοῦ μαγνησίου. Τὰ διάφορα εἴδη (anglica, crystallisata καὶ germanica) ἀντιστοιχοῦν κατὰ μέσον ὅρον εἰς τὸν τύπον

$$5MgO \,.\, 4CO_2 \,.\, 7H_2O.$$

2) *Βρωμιοῦχον μαγνήσιον*. Ἔχει τὸν τύπον

$$MgBr_2 \,.\, 6H_2O$$

καὶ ἀποτελεῖ διαρρέουσαν κρυσταλλικὴν μᾶζαν. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, εἰς τὰς ἁλατούχους πηγὰς καὶ εἰς τὰ ἁλμόλοιπα τῶν ἐργοστασίων τοῦ καλίου, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται πρὸς παραλαβὴν τοῦ βρωμίου. Τὸ σκεύασμα ἀνεγράφη ὡς καταπραϋντικὸν καὶ ἀντινευρικὸν ἐπὶ ἀϋπνίας, ὑστερίας, νυμφομανίας, ἐπιληψίας.

3) *Χλωριοῦχον μαγνήσιον*. Ἔχει τὸν τύπον

$$MgCl_2 \,.\, 6H_2O$$

Εὑρίσκεται εἰς τὰ ἁλμόλοιπα τῶν βιομηχανιῶν τοῦ καλίου. Διὰ παρατεταμένης θερμάνσεως εἰς 150° παρουσίᾳ ὀλίγου χλωριούχου ἀμμωνίου καὶ ἀκολούθου θερμάνσεως ἀνωτέρω μέχρι τῆς θερμοκρασίας τῆς τήξεώς του περίπου (718°) χάνει τὸ κρυσταλλικὸν αὐτοῦ ὕδωρ τελείως. Εἶναι εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, ἔχει πικράν, δριμεῖαν γεῦσιν καὶ εἶναι λίαν ὑγροσκοπικόν, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς κλωστοβιομηχανίας πρὸς διατήρησιν τῶν ἰνῶν τοῦ βάμβακος ὑγρῶν καὶ μαλακῶν. Χρησιμοποιεῖται ὡς χολαγωγὸν ἐπὶ συσσωρεύσεως χολῆς καὶ κατὰ τῆς δυσκοιλιότητος. Ἐσχάτως προὐτάθη ὡς φάρμακον κατὰ τῆς προδιαθέσεως πρὸς τὸν καρκίνον.

Περαιτέρω διακρίνομεν τὸ *ὀξυχλωρίδιον τοῦ μαγνησίου*, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν σύστασιν

$$Mg\,Cl_2 \,.\, 5\,Mg\,O + aq.$$

καὶ λαμβάνεται διὰ διαλύσεως ὀξειδίου τοῦ μαγνησίου εἰς πυκνὸν διάλυμα χλωριούχου μαγνησίου. Ἡ κατ' ἀρχὰς μαλακὴ μᾶζα μετὰ πάροδον ὡρῶν τινων σκληρύνεται καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν τεχνικῶν λίθων, ξυλολίθου, λιθογραφικῶν πλακῶν κλπ.

4) *Νιτρικὸν μαγνήσιον*. Ἔχει τὸν τύπον

$$Mg\,(NO_3)_2 \,.\, 6H_2O$$

καὶ εἶναι εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Χρησιμοποιεῖται εἴς τινας τεχνικοὺς σκοπούς, ὡς λ. χ. τὴν παρασκευὴν τοῦ διὰ μαγνησίας τσιμέντου κλπ.

5) *Ἀζωτίδιον τοῦ μαγνησίου* ($Mg_3\,N_2$). Συνίσταται ἁπλῶς ἐκ μαγνησίου καὶ ἀζώτου καὶ λαμβάνεται εὐκόλως δι' ἀναγωγῆς ἐν ἠλεκτρικῇ καμίνῳ ὀξειδίου τοῦ μαγνησίου δι' ἄνθρακος ἐν ρεύματι ἀζώτου. Διασπᾶται δι' ὕδατος, παρέχον ὅλον τὸ ἄζωτον ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀμμωνίας.

6) *Ὑποχλωριῶδες μαγνήσιον*. Λαμβάνεται ὡς κυμενομένης συστάσεως προϊὸν ἐκ χλωριασβέστου καὶ θειικοῦ μαγνησίου. Διασπᾶται εὐκολώτερον τῆς χλωριασβέστου καὶ χρησιμεύει ὡς λευκαντικόν.

7) *Βορικὸν μαγνήσιον*. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν ὀρυκτῶν *βορακίτου* καὶ *στασφουρτίτου*.

8) *Ὀξείδιον τοῦ μαγνησίου* (*μαγνησία* ἢ *κεκαυμένη μαγνησία*, magnesia usta). Ἔχει τὸν τύπον MgO καὶ λαμβάνεται ὡς λευκὴ κόνις διὰ πυρώσεως τοῦ μαγνησίτου. Λόγῳ τοῦ ἐκτάκτως ὑψηλοῦ σημείου τήξεως αὐτῆς (2.800° περίπου) χρησιμοποιεῖται διὰ παρασκευὴν *πυριμάχων πλίνθων* (βλ. λ.) καὶ δι' ἐπενδύσεις καμίνων ὑψηλῶν θερμάνσεων. Εἰς τὸ ὕδωρ εἶναι ἀδιάλυτον, ἡ δὲ μικρὰ αὐτοῦ διάλυσις ὀφείλεται εἰς τὸν σχηματισμὸν ὑδροξειδίου. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐλαφρὸν καθαρκτικόν, ὡς ἀντίδοτον κατὰ δηλητηριάσεων καὶ ὡς ἐσωτερικὸν φάρμακον κατὰ τῶν ὀξέων τοῦ πεπτικοῦ συστήματος καὶ τῶν ὀξυρεγμιῶν τοῦ στομάχου.

9) *Ὑπεροξείδιον τοῦ μαγνησίου*. Ἔχει τὸν τύπον MgO_2 καὶ λαμβάνεται εὐκολώτατα δι' ἐπιδράσεως θειικοῦ μαγνησίου ἐπὶ ὑπεροξειδίου τοῦ νατρίου. Ἐπροτάθη ἀντὶ τοῦ ὑπεροξειδίου τοῦ νατρίου διὰ λευκαντικοὺς σκοπούς, ἐπειδὴ εἶναι ὀλιγώτερον ἀλκαλικὸν ἐκείνου, ἀλλὰ δὲν ἐπεκράτησε λόγῳ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ τιμῆς. Εἰς τὴν ἰατρικὴν χρησιμοποιεῖται ἐπὶ πεπτικῶν ἀνωμαλιῶν, ἀνωμάλων ζυμώσεων τοῦ στομάχου, γαστροεντερικοῦ μετεωρισμοῦ, διατάσεως τοῦ στομάχου, γαστρικοῦ κατάρρου τῶν οἰνοποτῶν, διαρροίας τῶν παίδων, ἀναιμίας, χλωριάσεως, δυσκοιλιότητος, κακῆς ἀπονοίας, ἀρθριτισμοῦ κλπ. Εἶναι ἐξαίρετον ἀπολυμαντικὸν καὶ ἀποσμητικὸν σκεύασμα, ἐνδεικνυόμενον ὡς τοιοῦτον εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ὀδοντοκόνεων. Ἐξωτερικῶς χρησιμοποιεῖται ἐπὶ παθήσεων τοῦ δέρματος καὶ πληγῶν.

10) *Θειικὸν μαγνήσιον* (ἢ *πικρὸν ἅλας*, ἢ *ἀγγλικὸν ἅλας*, ἢ *ἅλας τοῦ Ἔψομ*). Ἔχει τὸν τύπον

$$Mg\,SO_4 \,.\, 7H_2O$$

καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ὡς ὀρυκτὸν ἐψομίτης, κιζερίτης κλπ. Ἄλλοτε ἐλαμβάνετο διὰ συμπυκνώσεως τῶν φυσικῶν πικρῶν ἰαματικῶν ὑδάτων, σήμερον λαμβάνεται κυρίως δι' ἐπιδράσεως θειικοῦ ὀξέος ἐπὶ μαγνησίτου. Ἡ κυρία ποσότης αὐτοῦ λαμβάνεται ἐκ τοῦ κιζερίτου. Ἐμφανίζεται εἰς μικροὺς διαφανεῖς βελονοειδεῖς κρυστάλλους πικριζούσης γεύσεως. Εἶναι εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ σκεύασμα εἶναι καθαρτικὸν καὶ δροσιστικόν. Χρησιμεύει ὡς δραστικὸν ὑπακτικὸν καὶ ὡς ἀντισπαστικὸν ἐπὶ πυρετικῶν παθήσεων. Ενιέμενον δρᾷ κατὰ τῆς ἐπιληψίας καὶ τοῦ τετάνου. Μικραὶ δόσεις παρουσιάζουν εὐστόμαχον δρᾶσιν. Εἰς γαλακτώματα δὲν δύναται νὰ προστεθῇ τὸ θειικὸν μαγνήσιον, καθότι ἐπιφέρει ἀλλοίωσιν τῆς φυσικῆς καταστάσεως αὐτῶν. Τὸ σκεύασμα ἰδίᾳ χρησιμεύει εἰς τὴν κτηνιατρικήν.

11) *Πυριτικὰ ἅλατα τοῦ μαγνησίου*. Εἰς τὴν φύσιν ἀπαντῶσι πλεῖστα ἅλατα τοῦ μαγνησίου μετὰ πυριτικοῦ ὀξέος, ὡς λ. χ. ὁ ἀμίαντος, ὁ τάλκης, ὁ ὀλιβίνης, ὁ ὀφίτης, ὁ αὐγίτης κλπ. Τεχνητῶς παρασκευαζόμενα πυριτικὰ ἅλατα τοῦ μαγνησίου, ὡς λ χ. διὰ προσθήκης θειικοῦ μαγνησίου εἰς πυριτικὸν νάτριον, χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀποχρωστικὰ παρασκευάσματα ἐν τῇ ἐλαιουργίᾳ.

12) *Φωσφορικὰ ἅλατα τοῦ μαγνησίου*. Τὸ γνωστότερον ὅλων εἶναι τὸ $MgHPO_4 \,.\, 7H_2O$, τὸ ὁποῖον λαμβάνεται δι' ἀναμείξεως διαλύματος θειικοῦ μαγνησίου μετὰ $Na_2\,HPO_4$. Λευκὸν κρυσταλλικόν, εἰς τὸ ὕδωρ δυσδιάλυτον ἅλας, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν βρασμὸν μετατρέπεται εἰς τὸ ἀδιάλυτον $Mg_3(PO_4)_2$. Χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν ὀδοντοκόνεων. Διὰ πυρώσεως παρέχει τὸ πυροφωσφορικὸν μαγνήσιον $Mg_2P_2O_7$. Τὸ φωσφορικὸν ἀμμωνιομαγνήσιον $Mg\,(NH_4)\,PO_4\,6H_2O$ καθιζάνει ὡς λευκὸν ἵζημα ἐκ τοῦ διαλύματος ἅλατος τοῦ μαγνησίου, ἀμμωνίας καὶ χλωριούχου ἀμμωνίου διὰ φωσφορικοῦ νατρίου. Εἶναι ἐλάχιστα διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἀδιάλυτον εἰς ὑδατικὴν ἀμμωνίαν. Ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἅλατος τούτου χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀναλυτικὴν χημείαν πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μαγνησίου ἢ τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος.

13). *Ἐλαϊκὸν μαγνήσιον* ἢ *ἀντιβενζινοπυρίνη*· βλ *ἐλαϊκὸν ὀξύ*.

14) *Κιτρικὸν μαγνήσιον* (ἢ *κιτρικὴ μαγνησία*). Ἔχει τὸν τύπον $Mg_3\,(C_6H_5O_7)_2 + 14\,H_2O$ καὶ δύναται νὰ ληφθῇ ἐξ ἀνθρακικοῦ μαγνησίου καὶ κιτρικοῦ ὀξέος, συνήθως ὅμως παρασκευάζεται δι' ἀναμείξεως 105 μ. κιτρικοῦ ὀξέος, 35 μ. ὕδατος καὶ 30 μ. κεκαυμένης μαγνησίας, πολτοποιήσεως καὶ κονιοποιήσεως μετὰ τὴν σκλήρωσιν. Εἶναι διαλυτὸν εἰς διπλάσιον ποσὸν ὕδατος καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς εὔγευστον καὶ ἤπιον καθαρτικόν.

15) *Ρητινικὸν μαγνήσιον*. Λαμβάνεται εἴτε διὰ καθιζήσεως διαλυμάτων ρητινοσάπωνος διὰ διαλύματος χλωριούχου μαγνησίου, εἴτε διὰ συντήξεως ρητινικῶν ὀξέων μετὰ μαγνησίου. Εἶναι διαλυτὸν εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν λακκῶν καὶ ἱσπανικοῦ κηροῦ.

16) *Γαλακτικὸν μαγνήσιον*· βλ. *γαλακτικοῦ ὀξέος ἅλατα*.

17) *Μαγνησίου ἑνώσεις ὀργανικαὶ* (*ὀργανομαγνησιακαὶ ἑνώσεις*). Ἑνώσεις μαγνησίου μετὰ δύο ἀλκαλίων τοῦ τύπου $(C_vH_{2v+1})_2\,Mg$ δὲν εἶναι γνωσταὶ εἰς καθαρὰν κατάστασιν, εἶναι ὅμως γνωσταὶ καὶ μεγίστης μάλιστα συνθετικῆς σπουδαιότητος ἑνώσεις, παρασκευασθεῖσαι τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Grignard, εἰς ἃ τὸ μαγνήσιον εἶναι ἡνωμένον διὰ μιᾶς μόνον μονάδος συγγενείας πρὸς ἀλκύλιον, τῆς ἑτέρας δεσμευομένης δι' ἀλογονικοῦ στοιχείου. Αἱ ἑνώσεις αὐταί, ἁπλούστερον ὀργανομαγνησιακαὶ ἑνώσεις καλούμεναι, παρασκευάζονται εὐκολώτατα διὰ διαλύσεως ρινισμάτων ἢ κόνεως μαγνησίου εἰς τελείως ξηρὸν αἰθέρα, εἰς ὃν ἔχει προηγουμένως διαλυθῇ τὸ ἀντίστοιχον ἀλκυλαλογονίδιον, καὶ δὴ εἰς ἀναλογίαν ἑνὸς μορίου μαγνησίου πρὸς ἓν μόριον ἀλκυλαλογονιδίου. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν σχηματίζονται ἑνώσεις τοῦ τύπου $(C_vH_{2v+1})\,Mg\,X$ (ἔνθα X=ἀλογονικὸν στοιχεῖον). Αἱ οὕτω σχηματιζόμεναι ἑνώσεις περιέχουν καὶ μόριον αἰθέρος, κατὰ τὴν προσεκτικὴν δὲ ἐξάτμησιν δύνανται νὰ ληφθῶσι τοιαῦται ἑνώσεις μετὰ δύο ἢ ἑνὸς μορίου αἰθέρος. Αἱ ὀργανομαγνησιακαὶ ἑνώσεις εἶναι μᾶζαι λευκαί, διαλυταὶ εἰς τὸν αἰθέρα ὑπὸ ἔκλυσιν θερμότητος, ἀποσυντιθέμεναι εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν, χωρὶς νὰ τακῶσι. Διὰ τὴν χρησιμοποίησιν των πρὸς συνθετικοὺς σκοποὺς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπο

Digitized by Google

χωρισθοῦν ἐκ τοῦ διαλύματος, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἀπ' εὐθείας τὸ ἐν αἰθέρι ἤ τινι ὑδρογονάνθρακι διάλυμα αὐτῶν. Λόγῳ τῆς μεγίστης αὐτῶν ἐνεργότητος, τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν ἀνταναφλέγονται καὶ ὅτι δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐν διαλύματι, χρησιμοποιοῦνται εὐρύτατα διὰ συνθέσεις σωμάτων πλείστων τάξεων τῆς ὀργανικῆς χημείας, ὡς λ. χ. πρὸς παρασκευὴν ἀλκοολῶν κλπ.

Περαιτέρω παρεσκευάσθησαν καὶ πολυπλοκώτεραι ὀργανικαὶ ἑνώσεις τοῦ μαγνησίου, ὡς ἡ $Br\,CH_2 \cdot CH_2\,Mg\,Br$ κλπ. μικρᾶς ὅμως σημασίας καὶ δὴ μόνον θεωρητικῶς. Σ. Γ.

Μαγνήσιον βενζοϊκόν. Δρᾷ ἀντιαρθριτικῶς, καθαρτικῶς, ἀντισηπτικῶς καὶ ἀλλοιωτικῶς ἐπὶ τοῦ αἵματος.

Μαγνήσιον γυνοκαρδικόν. Μᾶζα φαιὰ δυσδιάλυτος εἰς ἀλκοόλην καὶ χλωροφόρμιον. Εἶναι φάρμακον ἀλλοιωτικόν, ἀνεγράφη κατὰ τῆς λέπρας, τῆς φυματιάσεως, τῶν χρονίων ρευματισμῶν καὶ τῆς χοιραδώσεως.

Μαγνήσιον ἐργοτινικόν. Φαιὰ κόνις, χρησιμοποιουμένη ὡς φάρμακον ἐμμηναγωγὸν καὶ διεγερτικὸν τῶν ἀγγείων ἐπὶ ἀμηνορροίας, μητρορραγίας καὶ ἐπιληψίας.

Μαγνήσιον κιτρικὸν ἀναβράζον. Οὕτω καλεῖται μεῖγμα κιτρικοῦ μαγνησίου, δισανθρακικοῦ νατρίου, κιτρικοῦ ὀξέος καὶ σακχάρου. Κόνις κοκκώδης, διαλυτὴ εἰς 2 μ. ὕδατος. Καθαρτικὸν λίαν ἐκτιμώμενον, χρησιμοποιούμενον ἰδίᾳ ἐπὶ λιθιάσεως, χρονίας δυσκοιλιότητος, πονοκεφάλων κλπ. Ἀναγράφεται ἰδίᾳ εἰς παιδία καὶ ἐξησθενημένους ὀργανισμούς. Κ. Γ. Μ.

—*[Φαρμ. Χημ.]* Εἰς τὴν θεραπευτικὴν εὐχρηστοῦσι πλεῖσται ἑνώσεις τοῦ *μαγνησίου*, ἰδίᾳ δὲ πρὸς καθαρτικὴν δρᾶσιν. Τὸ ἐκ τοῦ μεταλλικοῦ μαγνησίου παραγόμενον διὰ καύσεων λαμπρὸν φῶς προὐτάθη πρὸς θεραπείαν τοῦ σπηλαιώδους ἀγγειώματος. Τὰ ἰόντα τοῦ μαγνησίου δρῶσιν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τῶν μυῶν, ἡ ἐνέργεια ὅμως αὕτη ἐμφανίζεται μόνον ὅταν εἰσαχθῶσιν ἰόντα μαγνησίου δι' ἐνέσεως ἐνδοφλεβικῆς, διότι διὰ τῆς πεπτικῆς ὁδοῦ ἀπορροφοῦνται βραδύτατα καὶ ἀποβάλλονται ταχύτατα, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς τὸ αἷμα εἰς ἀρκοῦσαν ποσότητα. Διὰ τῆς ἐνδοφλεβικῆς ἐνέσεως προκαλεῖται παράλυσις τῶν ἐντὸς τῶν γραμμωτῶν μυῶν κινητικῶν ἀπολήξεων, ὡς καὶ διὰ τῆς κουραρίνης, ὡς ἐπίσης καὶ παράλυσις τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ὅταν εἰσαχθῇ βαθέως τὸ φάρμακον δι' ὑποδορίου ἐνέσεως, τότε ἐπέρχεται βαθεῖα νάρκωσις τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Κ. Γ. Μ.

—*[Φωτογρ.]* Εἰς τὴν φωτογραφικὴν τὸ *μεταλλικὸν μαγνήσιον* χρησιμεύει, λόγῳ τοῦ λαμπροῦ καὶ πλουσίου εἰς χημικὰς ἀκτῖνας φωτός, τὸ ὁποῖον παράγει καιόμενον, διὰ φωτογραφήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐλλείπει ἢ δὲν ἐπαρκεῖ τὸ πρὸς φωτογράφησιν φῶς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποιοῦνται ταινία ἢ σύρμα μαγνησίου ἢ κόνις τοῦ μετάλλου μεμειγμένη μετ' ὀξειδωτικῶν οὐσιῶν. Πρὸς φωτισμὸν διὰ σύρματος ἢ ταινίας μαγνησίου καίονται ἑκατοστά τινα τοῦ μέτρου ἐξ αὐτῶν, ἅτινα προηγουμένως ἀναρτῶνται εἰς ὑψηλόν τι μέρος. Ἡ ἁπλῆ κόνις τοῦ μαγνησίου καίεται ἐμφυσωμένου καταλλήλως μικροῦ ποσοῦ αὐτῆς εἰς κατάλληλον λυχνίαν. Ἡ μετ' ὀξειδωτικῶν μέσων μεμειγμένη κόνις τοῦ μαγνησίου καίεται ἀστραπιαίως μετ' ἰσχυρᾶς λάμψεως. Ἡ μεῖξις τῶν κόνεων πρέπει νὰ γίνεται μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Τοιαῦτα μείγματα φέρονται καὶ ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὡς ἰδιοσκευάσματα διαφόρων ἐργοστασίων φωτογραφικῶν εἰδῶν. Τὰ σκευάσματα ταῦτα ἀναφλέγονται ἐπὶ μεταλλίνου ἐλάσματος τῇ βοηθείᾳ ταινίας νιτροχάρτου, δύνανται ὅμως νὰ ἀναφλεχθῶσι καὶ εἰς εἰδικὰς λυχνίας δι' ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος ἢ δι' ἐπικρουστῆρος. Τὸ διὰ τῆς καύσεως τοῦ μαγνησίου ἐπιτυγχανόμενον λαμπρὸν φῶς ὀφείλεται εἰς τὸ λευκοπυρούμενον ὀξείδιον μαγνησίου, ὅπερ σχηματίζεται κατὰ τὴν καῦσιν τοῦ μετάλλου. Τὸ φῶς τοῦ μαγνησίου περιέχει ὅλας τὰς ἀκτῖνας τοῦ φάσματος καὶ εἶναι ἐντόνου χημικῆς δράσεως. Κ. Γ. Μ.

Μαγνήσιον *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Σιδηρονέρου τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 131. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Γκροζδέλ.* Χ. Δ.

μαγνησιοσιδηρίτης (ὁ) (Magnesioferrit, ἢ Magneferrit) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν σπινελλίων καὶ τοῦ μαγνητίτου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Mg\,[Fe\,O_2]_2$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα εἰς μικρὰ ὀκτάεδρα μὲ χρῶμα μαῦρον καὶ λάμψιν ζωηράν. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 4,65 καὶ ἀπαντᾷ ὡς προϊὸν πνευματολυτικῆς ἐνεργείας εἰς τὰς λάβας τοῦ Βεζουβίου. Γ. Β.

μαγνησιοῦχος ***μαρμαρυγίας*** *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ *μαρμαρυγίας.*

μαγνησίτης (ὁ) (Magnesit) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν ἀνθρακικὸν μαγνήσιον $Mg\,CO_3$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα κατὰ ῥομβόεδρα, ὡς ἰσόμορφος πρὸς τὸν ἀσβεστίτην, ἀπαντᾷ δὲ εἰς μακροκρυσταλλοφυῆ συσσωματώματα, καθὼς καὶ εἰς στιφρὰ κολλοειδῆ. Παρουσιάζει σκληρότητα 4—4 ½, εἰδικὸν βάρος 2,9—3,1 καὶ χρῶμα λευκόν, ἀνοικτότεφρον καὶ ἐνίοτε ὑπόμαυρον. Ἡ στιφρὰ παραλλαγὴ τοῦ μαγνησίτου εἶναι ἀλαμπὴς καὶ καλεῖται ἐν Ἑλλάδι *λευκόλιθος.* Ἡ κρυσταλλικὴ παραλλαγὴ ἔχει λάμψιν ὑαλώδη. Ἡ προέλευσις τοῦ μαγνησίτου εἶναι διάφορος εἰς τὰς δύο παραλλαγὰς αὐτοῦ. Ὁ στιφρὸς κολλοειδὴς μαγνησίτης συνδέεται κατὰ κανόνα πρὸς ἐμφανίσεις σερπεντινῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπαντᾷ εἰς φωλεὰς ἢ φλέβας, εἶναι δὲ προϊὸν χημικῆς ἀποσαθρώσεως τῶν πετρωμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων προέκυψαν οἱ σερπαντῖναι. Ὁ κρυσταλλικὸς μαγνησίτης τοὐναντίον ἀπαντᾷ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς μεταμορφωσιγενεῖς περιοχάς, ἢ προέρχεται ἐκ μετασωματώσεως τῶν ἀσβεστολίθων καὶ δολομιτῶν. Διὰ τοῦτο εὑρίσκεται ἐντὸς ταλκικῶν καὶ χλωριτικῶν σχιστολίθων εἰς τὰς Ἄλπεις, ἐντὸς ἀργιλλικῶν σχιστολίθων ἐν Steiermark κ. ἄ. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ ὁ κρυσταλλικὸς μαγνησίτης εἰς τὸν χλωριτικὸν σχιστόλιθον τῆς Σύρου, ὁ δὲ στιφρὸς κολλοειδὴς ἐντὸς σερπεντινιωθέντων περιδοτιτῶν, ἰδίως εἰς τὴν ζώνην τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ὁ μαγνησίτης εὑρίσκει πλείστας ἐφαρμογὰς εἰς τὴν χημείαν, τὴν οἰκοδομικὴν καὶ τὴν μεταλλουργίαν. Ἐξ αὐτοῦ παρασκευάζονται τεχνητὰ νερὰ ὀξυανθρακομιγῆ, φαρμακευτικὰ προϊόντα, ἐπιστρώματα πατωμάτων εἰς τὰς οἰκοδομάς, πυρίμαχοι πλίνθοι κ. ἄ. Γ. Β.

μαγνητεγερτικός, *—ή, —όν*· ὁ προκαλῶν μαγνητικὸν κύκλωμα.

— **μαγνητεγερτικὴ** ***δύναμις.*** Καλεῖται οὕτω (καθὼς καὶ *μαγνητικὸν μέγεθος* καὶ *μαγνητικὸν ἀνάλογον τῆς ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως*) ἡ δύναμις ἐκείνη, ἡ ὁποία, προερχομένη ἐκ τοῦ μαγνητίζοντος ρεύματος, ἐξαναγκάζει εἰς μαγνήτισιν τὸν πυρῆνα του πηνίου μαγνητίσεως, καὶ ὅλον ἐν γένει τὸ μαγνητικὸν κύκλωμα. Ἡ μαγνητεγερτικὴ δύναμις εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀμπερελιγμάτων τοῦ μαγνητικοῦ κυκλώματος. Γ. Θ. Κ.

Μάγνητες (οἱ) *[Ἀρχ.].* Οὕτως ἐκαλοῦντο ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ κάτοικοι τῆς κατὰ τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὄσσαν χώρας. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη κατὰ τὴν μυθολογίαν ὑπὸ τοῦ *Μάγνητος,* υἱοῦ τοῦ Αἰόλου, δι' αὐτὸ καὶ οἱ Μάγνητες θεωροῦνται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν αἰολικὴν φυλήν. Ὑπό τινων νεωτέρων ὑπεστηρίχθη ὅτι ἐν τῷ Πηλίῳ ὑπῆρχε κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ πόλις *Μαγνησία.* Τὴν γνώμην ταύτην ὑπεστήριξε καὶ ὁ Ζωσιμᾶς Ἐσφιγμενίτης, ἀλλὰ δὲν φαίνεται πιθανή, διότι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀρχαίων γεωγράφων ἀναφέρει τοιαύτην πόλιν. Οἱ Μάγνητες ἐθεωροῦντο ὡς ἡμιβάρβαροι παρὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ἔφερον δὲ ἰδιαιτέραν ἐνδυμασίαν (ἐσθὴς Μαγνήτων) καὶ ἐφημίζοντο ὡς τολμηροὶ θαλασσοπόροι. Πρῶτοι ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μετέβησαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἵδρυσαν τὴν ἐπὶ τοῦ Μαιάνδρου *Μαγνησίαν,* ἥτις ἤκμασε σπουδαίως. Ἐπίσης ἀπετέλουν μέλος τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ συνεδρίου. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Ζ 132) ὅτι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, Δολόπων καὶ Περραιβῶν ἔδωκαν γῆν καὶ ὕδωρ εἰς τὸν Ξέρξην. Κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν Μακεδόνων ὑπετάγησαν εἰς αὐτούς, ἀργότερον ὅμως ἠλευθερώθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς μάχην. Οἱ Μάγνητες κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους εἶχον ἰδικόν των κοινὸν καὶ ἦσαν ἀνεξάρτητοι τῶν κατοίκων τῆς πεδινῆς Θεσσαλίας. Ι. ΚΟΡΔΑΤΟΣ

μαγνήτης (ὁ). Σῶμα ἕλκον μικρὰ τεμάχια σιδήρου καὶ προσανατολιζόμενον καθ' ὡρισμένην διεύθυνσιν τοῦ ὁρίζοντος, ὅταν δύναται νὰ κινηθῇ ἐλευθέρως. Τοὺς μαγνήτας διαιροῦμεν εἰς *φυσικοὺς* καὶ *τεχνητούς.* Φυσικὸς μαγνήτης εἶναι τεμάχιον ὀρυκτοῦ τοῦ σιδήρου, κυρίως *μαγνητίτου* (βλ. λ.), τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἰδιότητας μαγνήτου ἄνευ ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως. Τεχνητὸς μαγνήτης εἶναι σῶμα ἐκ σιδήρου, χάλυβος ἢ ἐκ *μαγνητικοῦ κράματος* (βλ. λ.), εἰς τὸ ὁποῖον αἱ μαγνητικαὶ ἰδιότητες ἔχουν προσδοθῇ δι' ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως. Ἐπίσης διαιροῦνται οἱ μαγνῆται εἰς *μονίμους* καὶ *προσωρινούς.*

Ὁ *φυσικὸς μαγνήτης* ἢ *μαγνήτης λίθος,* ὡς καὶ αἱ ἰδιότητες αὐτοῦ, ἦτο γνωστὸς εἰς τοὺς ἀρχαίους, ὠνομάσθη δὲ οὕτω κατὰ τὴν παράδοσιν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ποιμένος *Μάγνητος,* ὁ ὁποῖος τὸ πρῶτον παρετήρησεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἴδη, διότι ἐξήσκει ἕλξιν εἰς τὸ σιδηροῦν ἄκρον τῆς ποιμενικῆς του ράβδου, καθὼς καὶ εἰς τὰ σιδηρᾶ καρφία τῶν ὑποδημάτων του.

—*[Ἐγκυκλ.]* Βλ. λ. *μαγνητισμός.* Γ. Θ. Κ.—Γ. Β.

Μαγνήτης, ***Στέφανος.*** Βυζαντινὸς λόγιος, ἀκμάσας μεταξὺ ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνος. Ἔγραψεν ἀλφαβητικὸν ἰατρικὸν ἐγχειρίδιον, ὅπερ ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀποδίδεται εἰς τὸν Διοσκορίδην καὶ τὸν Στέφανον τὸν Ἀθηναῖον. Τὸ ἐγχειρίδιον τοῦτο ἐξεδόθη λατινιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Alphabetum empiricum sive Dioscoridis et Stefani Atheniensis philosophorum et medicorum de remediis expertis liber juxta alphabeti ordinem digestus κλπ.». Περὶ τοῦ ἔργου τούτου πραγματεύεται ὁ Ernst Meyer ἐν «Geschichte der Botanic». —Ω.

μαγνητήσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ δυνάμενος νὰ μαγνητισθῇ, νὰ ἐπηρεασθῇ διὰ τοῦ μαγνητισμοῦ.

Μαγνήτιδες ***Πύλαι*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Τοποθεσία τις παρὰ τὴν Ἔφεσον, ὅπου οἱ Ἐφέσιοι ἔθαψαν τὸν πρῶτον οἰκιστὴν αὐτῶν Ἄνδροκλον, υἱὸν τοῦ Κόδρου, πεσόντα γενναίως μαχόμενον κατὰ τῶν Καρῶν. Ὁ Παυσανίας (VII, 9) ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐσῴζετο ὁ τάφος αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ «ἐπίθημα ἀνὴρ ὡπλισμένος». Α. Θ. Σ.

μαγνητίζω· ἐπιδρῶ διὰ τοῦ μαγνήτου, μεταδίδω τὰς ἰδιότητας τοῦ μαγνήτου εἰς ἔλασμα σιδήρου· || κάμνω νὰ ἀναπτυχθῇ εἴς τινα ζωϊκὸς μαγνητισμός, ὑπνωτίζω τινά· || ἀσκῶ ἐπιβολὴν ἐπί τινα, προσελκύω, θέλγω, καταθέλγω τινά.

— **μαγνητίζον** ***ρεῦμα,*** ἢ ***ρεῦμα μαγνητίσεως.*** Ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, τὸ ὁποῖον διερχόμενον διὰ *μαγνητικοῦ τυλίγματος* (βλ. λ.) προκαλεῖ τὴν μαγνήτισιν τοῦ ἐντὸς τοῦ τυλίγματος χώρου. Εἰς τοὺς στατοὺς μετασχηματιστὰς (βλ. *ἠλεκτρικαὶ μηχαναί*) καλεῖται *μαγνητίζον ρεῦμα* τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, τὸ ὁποῖον διέρχεται διὰ τοῦ πρωτογενοῦς τοῦ μετασχηματιστοῦ, ὅταν οὗτος εἶναι δευτερογενῶς ἀνοικτός. Τὸ ρεῦμα μαγνητίσεως τοῦ στατοῦ μετασχηματιστοῦ ἀναλύεται εἰς δύο συνιστώσας, ἐξ ὧν ἡ μία ἐνεργός, καλύπτουσα τὰς μαγνητικὰς ἀπωλείας τοῦ μετασχηματιστοῦ, ἡ δὲ ἄλλη ἄνεργος, προκαλοῦσα τὸ μαγνητικὸν πεδίον. Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητίζουσα** ***δύναμις***· βλ. *μαγνητίσεως* ἔντασις.

Μαγνητικὴ ***ἀκτὴ*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἡ ἀκτὴ τῆς χερσονήσου τῆς Μαγνησίας ἅπασα, ἀπὸ Ἰωλκοῦ ἕως Εὐρυμενῶν, ὡς ὑπονοεῖ Σκύλαξ ὁ Καρυανδεὺς (65), κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους, ἡ πρὸς ἀνατολὰς ἀνατεινομένη (*Στράβ.* Θ, 430, Teubner). Ἀλλαχοῦ (437) τὴν ὀνομάζει *Μαγνήτιδα.* Λογικὸν εἶναι νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν ἀπὸ ἐκβολῶν Πηνειοῦ ἕως ἀκρωτηρίου Σηπιάδος ἀνατολικὴν τῆς Χερσονήσου τοῦ Πηλίου ἀκτήν. Σ. Ε. Λ.

— **Μαγνητικὴ** ***θάλασσα*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ὀνομασία τμήματος τοῦ Βορ. Αἰγαίου κατὰ Στράβωνα (Θ', 432, Teubner), ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ ὁποίου προκύπτει ὅτι ἐννοεῖ τήν, ἀπὸ ἐκβολῶν Πηνειοῦ μέχρι Σηπιάδος, βρέχουσαν τὴν Μαγνητικὴν ἀκτὴν θάλασσαν. Σ. Ε. Λ.

μαγνητικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μαγνήτην, ὁ τοῦ μαγνήτου: «μαγνητικὴ δύναμις, — βελόνη, — ἀπόκλισις κτλ.».—Ἐπίρρ. ***μαγνητικῶς.***

— **μαγνητικὰ** ***ἀστεροσκοπεῖα.*** Ἱδρύματα ἐπιστημονικά, πρὸς παρακολούθησιν τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ γηίνου καὶ ἀτμοσφαιρικοῦ μαγνητισμοῦ, ἤτοι κυρίως τῶν μεταβολῶν τῆς ἐγκλίσεως, τῆς ἀποκλίσεως καὶ τῆς ὁριζοντίου συνιστώσης· συνήθως ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἀστρονομικὰ καὶ μετεωρολογικὰ ἀστεροσκοπεῖα. Τὸ πρῶτον μαγνητικὸν ἀστεροσκοπεῖον ἱδρύθη τῷ 1833 ἐν Γοτίγγῃ ὑπὸ τῶν Gauss καὶ Weber. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν νῦν ὑπαρχόντων εἶναι τὸ ἐν Eskdalemuir τῆς Σκωτίας, τὸ ἐν Val-Joyeux παρὰ τοὺς Παρισίους, τὸ ἐν Sluck τῆς Ρωσίας, τὸ ἐν Potsdam καὶ τὸ ἐν Cheltenham (Maryland, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὰ** ***κράματα,*** ἢ ***κράματα τοῦ Χόϋσλερ*** (Heusler). Κράματα χαλκοῦ, ἀλουμινίου καὶ μαγγανίου, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν μαγνητικὰς ἰδιότητας, ἤτοι ἕλκονται ὑπὸ μαγνήτου, ἐνῷ οὐδὲν ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν συστατικῶν εἶναι μαγνητικόν. Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὰ** ***κύματα***· βλ. *ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα, ἠλεκτρομαγνητικὴ* θεωρία τοῦ Maxwell.

— **μαγνητικὰ** ***σώματα.*** Σώματα παρουσιάζοντα μαγνητικὰς ἰδιότητας· ἕλκονται δηλαδὴ ὑπὸ μαγνητῶν καὶ δύνανται νὰ γίνουν τὰ ἴδια μαγνῆται. Μαγνητικὰ σώματα εἶναι ὁ σίδηρος, τὸ νίκελ καὶ τὸ κοβάλτιον. Χαρακτηριστικὸν τῶν μαγνητικῶν σωμάτων εἶναι ὅτι ἡ μαγνητικὴ διαπερατότης αὐτῶν εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς μονάδος καὶ μεταβλητὴ μετὰ τῆς ἐντάσεως τοῦ πεδίου (βλ. λ *μαγνητισμός*).

— **μαγνητικαὶ** ***ἀκτῖνες***· βλ. *ἠλεκτρομαγνητικὴ* θεωρία τοῦ Maxwell.

— **μαγνητικαὶ** ***ἀπώλειαι,*** ἢ ***ἔργον μαγνητίσεως.*** Καλεῖται οὕτω τὸ ἔργον, ὅπερ δέον νὰ καταβάλλεται ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ἐναλλασσομένου ρεύματος, χρησιμεύοντος ὡς ρεύματος μαγνητίσεως σιδηροῦ πυρῆνος, διὰ τὴν ὑπερνίκησιν τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιστάσεων, τὰς ὁποίας προβάλλει ὁ σιδηροῦς

Digitized by Google

πυρῆν εἰς τὴν αὐξομείωσιν τῶν μαγνητικῶν του ἰδιοτήτων, συμφώνως πρὸς τὰς αὐξομειώσεις τοῦ μαγνητίζοντος ἐναλλασσομένου ρεύματος. Ἐὰν δεχθῶμεν σταθερὰν τὴν μαγνητικὴν διαπερατότητα τοῦ σιδήρου, τότε τὸ μέγεθος τῆς ἐπαγωγῆς B ἐν αὐτῷ θὰ εἶναι ἡμιτονοειδὴς συνάρτησις τοῦ χρόνου. Αἱ μαγνητικαὶ ἀπώλειαι εἶναι δύο εἰδῶν, ἀπώλειαι ὀφειλόμεναι εἰς τὴν μαγνητικὴν ὑστέρησιν καὶ ἀπώλειαι ὀφειλόμεναι εἰς τὰ δινορρεύματα ἢ ρεύματα τοῦ Foucault. Ἐκ τούτων αἱ πρῶται εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὴν συχνότητα τοῦ ἐναλλασσομένου ρεύματος, πρὸς τὴν 1,6 δύναμιν τῆς μεγίστης τιμῆς τῆς ἐπαγωγῆς B, καὶ πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ σιδηροῦ πυρῆνος· αἱ δεύτεραι εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὸ τετράγωνον τῆς συχνότητος, τὸ τετράγωνον τῆς μεγίστης τιμῆς τῆς ἐπαγωγῆς B καὶ πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ πυρῆνος. Μαθηματικῶς ἐκφραζόμεναι αἱ μαγνητικαὶ ἀπώλειαι δίδονται ὑπὸ τοῦ τύπου:

$$W = A_1 r + A_2 r^2 = \eta\, B^{1,6}_{max}\, r + \varepsilon\, B^2_{max}\, r^2 \text{ εἰς } \frac{\text{ἔργια}}{\text{δευτερ. cm}^3}$$

Τὰ η καὶ ε εἶναι σταθεραὶ τοῦ ὑλικοῦ τοῦ πυρῆνος. Πρὸς ἐλάττωσιν τῶν ἀπωλειῶν ἐκ δινορρευμάτων οἱ πυρῆνες δὲν κατασκευάζονται συμπαγεῖς, ἀλλ' ἐξ ἐλασμάτων μεμονωμένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ λεπτοῦ φύλλου χάρτου. Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικαὶ** *διαταραχαί*. Βίαιαι καὶ ἀπότομοι μεταβολαὶ τῶν στοιχείων τοῦ γηίνου *μαγνητισμοῦ* (βλ. λ.), ἐξερχόμεναι τοῦ πλαισίου τῶν κανονικῶν μεταβολῶν αὐτῶν. Παρετηρήθησαν π. χ. αὐξομειώσεις τοῦ μεγέθους τῆς μαγνητικῆς ἀποκλίσεως ἀνερχόμεναι εἰς πολλὰς μοίρας, ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν. Αἱ μαγνητικαὶ διαταραχαὶ συμπίπτουν συνήθως πρὸς τὴν ἐμφάνισιν πολικοῦ φωτός. Ὅταν εἶναι ἐξαιρετικῶς ἰσχυραί, ὀνομάζονται *μαγνητικαὶ καταιγίδες* (περισσότερα βλ. *μαγνητισμὸς* γήϊνος).

— **μαγνητικαὶ** *δυνάμεις*. Δυνάμεις προερχόμεναι ἐκ μαγνητῶν καὶ ἐξασκούμεναι μεταξὺ μαγνητῶν ἢ μεταξὺ μαγνήτου καὶ ἑτέρου σώματος (βλ. *μαγνητισμός*).

— **μαγνητικαὶ** *δυναμικαὶ γραμμαί*. Αἱ περιβάλλουσαι τῶν διανυσμάτων τῆς ἐντάσεως ἐν μαγνητικῷ πεδίῳ. Συμπίπτουν πρὸς τὰς τροχιάς, ἃς θὰ ἠκολούθουν βόρειαι μαγνητικαὶ μᾶζαι, κινούμεναι ἐλευθέρως καὶ ἄνευ ἀδρανείας ἐν τῷ μαγνητικῷ πεδίῳ. Αἱ δυναμικαὶ γραμμαὶ ἀναβλύζουν ἐκ βορείων μαγνητικῶν μαζῶν καὶ καταλήγουν εἰς νοτίας μάζας, τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν εἶναι ἄπειρον. Οὐδέποτε τέμνουσιν ἀλλήλας. Διὰ τὴν γραφικὴν παράστασιν τῶν μαγνητικῶν πεδίων, ἐκ τῶν ἀπείρων δυναμικῶν γραμμῶν χρησιμοποιοῦμεν μόνον μερικὰς (περισσότερα βλ. *μαγνητισμὸς* καὶ *πεδία* δυναμικά). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικαὶ** *θύελλαι [Γεωφυσ.]*. Καλοῦνται οὕτως αἱ αἰφνίδιαι, ἀκανόνιστοι, ταχεῖαι καὶ μὴ περιοδικαὶ μεταβολαὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνης, ἤτοι μεταβολαὶ τῶν μαγνητικῶν στοιχείων, ἀποκλίσεως καὶ ἐγκλίσεως. Αἱ μεταβολαὶ αὗται οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν στοιχείων τούτων παρουσιαζομένας περιοδικὰς μεταβολάς, τὰς διακρινομένας εἰς ἡμερησίας, ἐτησίας καὶ αἰωνίας.

Αἱ μαγνητικαὶ θύελλαι παρατηροῦνται ἐπὶ μεγάλων ἐκτάσεων τῆς Γῆς καὶ προκαλοῦνται ὑπὸ διαφόρων φυσικῶν φαινομένων, τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι τὸ βόρειον σέλας, οἱ σεισμοί, αἱ ἡφαιστειακαὶ ἐκρήξεις κτλ. Ἐπίσης φαίνεται ὑπάρχουσα σχέσις τις μεταξὺ τῶν μαγνητικῶν τούτων φαινομένων καὶ τῶν φαινομένων τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἡλίου. Παρετηρήθη ἡ αὐτὴ σχεδὸν περίοδος εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς μαγνητικῆς βελόνης πρὸς τὴν περίοδον τῶν ἡλιακῶν κηλίδων ὡς καὶ τὴν συχνότητα τοῦ πολικοῦ σέλαος. Θ. Θ. Φ.

— **μαγνητικαὶ** *μετρήσεις*. Εἰς τὰς μαγνητικὰς μετρήσεις περιλαμβάνονται κυρίως αἱ μετρήσεις τῶν διαφόρων μαγνητικῶν μεγεθῶν καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀπ' ἀλλήλων ἐξαρτήσεως αὐτῶν, ὡς π. χ. ἡ μέτρησις τῆς ἐντάσεως H ἢ B τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου, ὁ προσδιορισμὸς τῆς καμπύλης μαγνητίσεως διαφόρων σιδηρομαγνητικῶν σωμάτων, ἡ μέτρησις τῆς μαγνητικῆς μάζης μαγνητῶν, ἡ εὕρεσις τοῦ συντελεστοῦ μαγνητικῶν ἀπωλειῶν κ.τ.τ. Ἐπίσης εἰς ταύτας περιλαμβάνονται καὶ διάφοροι μέθοδοι, σκοποῦσαι τὸν προσδιορισμὸν διαφόρων, μὴ μαγνητικῶν, ἰδιοτήτων, στηριζόμεναι ὅμως ἐπὶ καθαρῶς μαγνητικῶν φαινομένων. Εἰς τὰς τελευταίας ἀνήκουν ἡ εὕρεσις χασμάτων, φυσαλλίδων καὶ ἐν γένει ἐλαττωματικῶν θέσεων ἐντὸς τῆς μάζης μεταλλικῶν τεμαχίων, ἡ χημικὴ ἀνάλυσις τοῦ χάλυβος κττ.

Προσδιορισμὸς τῆς καμπύλης μαγνητίσεως. 1) *Διὰ δακτυλίου καὶ βαλλιστικοῦ γαλβανομέτρου.* Ἐκ τοῦ πρὸς ἐξέτασιν σιδηρομαγνητικοῦ σώματος (συμπαγοῦς ἢ εἰς ἐλάσματα) κατασκευάζομεν δακτύλιον Δ (σχ. 1), διαμέτρου περίπου 200 καὶ πάχους περίπου 15 mm. καὶ περιβάλλομεν αὐτὸν διὰ δύο τυλιγμάτων, ἐκ 200 περίπου ἕκαστον περιελίξεων. Ἓν ἐκ τῶν τυλιγμάτων αὐτῶν ὁδηγεῖται διὰ μέσου ρυθμιστικῆς ἀντιστάσεως R καὶ διακόπτου ἀλλαγῆς διευθύνσεως M εἰς πηγὴν συνεχοῦς ρεύματος E. Τὸ ἕτερον τύλιγμα ὁδηγεῖται εἰς τὸ βαλλιστικὸν γαλβανόμετρον Γ δι' ἁπλοῦ διακόπτου δ. Ἡ ἔντασις H τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ἐν τῷ δακτυλίῳ εὑρίσκεται εἰς ὡρισμένην σχέσιν πρὸς τὴν ἔντασιν i τὴν διαρρέουσαν τὸ τύλιγμα I, ἡ ἀπόκλισις δὲ τοῦ βαλλιστικοῦ γαλβανομέτρου Γ κατὰ τὴν διακοπὴν ἢ τὴν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τοῦ ρεύματος i εὑρίσκεται εἰς ὡρισμένην σχέσιν πρὸς τὸ μέγεθος B ἐντὸς τοῦ δακτυλίου. Ἡ σχέσις μεταξὺ H καὶ i ὡς καὶ ἡ μεταξὺ B καὶ ἀποκλίσεως τοῦ Γ, εὑρίσκονται κατὰ τοὺς ἁπλοῦς ἠλεκτρομαγνητικοὺς νόμους. Διὰ καταλλήλου ρυθμίσεως τοῦ ρεύματος i διὰ τῆς ἀντιστάσεως R καὶ παρατηρήσεως τῶν ἀντιστοίχων ἀποκλίσεων α τοῦ Γ, κατὰ τὴν διακοπὴν ἢ μεταβολὴν διευθύνσεως τοῦ ρεύματος, λαμβάνεται ἡ ζητουμένη καμπύλη μαγνητίσεως μετὰ τοῦ ἀντιστοίχου κύκλου ὑστερήσεως (σχ. 2).

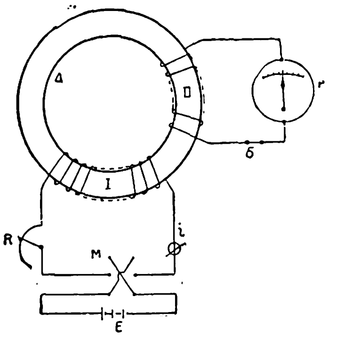

Σχ. 1.

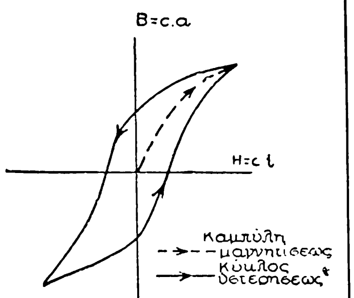

Σχ. 2.

Παραλλαγὴ τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι ἡ μέθοδος τοῦ *μαγνητικοῦ ζυγοῦ*, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἀπαιτεῖται ἡ κατασκευὴ δακτυλίου ἐκ τοῦ πρὸς ἐξέτασιν σώματος, οὔτε ἡ περιτύλιξις αὐτοῦ διὰ σύρματος. Τὸ μαγνητικὸν κύκλωμα ἀποτελεῖται ἐκ δακτυλίου χαλυβδίνου, μεγάλης διατομῆς, φέροντος διαμετρικῶς δύο ὀπάς, ἐντὸς τῶν ὁποίων τοποθετεῖται ράβδος ἢ δέσμη συρμάτων ἐκ τοῦ πρὸς ἐξέτασιν ὑλικοῦ, οὕτως ὥστε νὰ διέρχεται διὰ τῶν δύο πηνίων, τοῦ τῆς τροφοδοτήσεως καὶ τοῦ τοῦ γαλβανομέτρου. Ἡ μέτρησις γίνεται ὅπως καὶ προκειμένου περὶ δακτυλίου.

2) *Διὰ τῆς συσκευῆς τοῦ Koepsel.* Ἡ συσκευὴ τοῦ Koepsel (σχ. 3) παριστᾷ ἀντιστροφὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ περιστρεφομένου πηνίου τῶν Deprez καὶ d'Arsonval. Εἰς τὰ ὄργανα διὰ περιστρεφομένου πηνίου χρησιμοποιεῖται ἡ ἀπόκλισις πηνίου διαρρεομένου ὑπὸ ρεύματος i ἐν σταθερῷ μαγνητικῷ πεδίῳ, πρὸς μέτρησιν τοῦ ρεύματος. Εἰς τὴν συσκευὴν τοῦ Koepsel τὸ ρεῦμα i εἶναι σταθερὸν καὶ ἡ ἀπόκλισις τοῦ πηνίου δίδει τὴν ἔντασιν B τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου. Εἰς τὸ σχ. 3, PP εἶναι ἡ ράβδος ἐκ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ὑλικοῦ, M τὸ πηνίον μαγνητίσεως, διαρρεόμενον ὑπὸ τῆς ἐντάσεως J, δυναμένης ν' αὐξομειωθῇ διὰ ρυθμιστικῆς ἀντιστάσεως, Δ σιδηροῦς ἡμιδακτύλιος, κλείων τὸ μαγνητικὸν κύκλωμα, καὶ Π τὸ στρεπτὸν πηνίον, διαρρεόμενον ὑπὸ τῆς ἐντάσεως i. Διὰ καταλλήλου ἐκλογῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑλιγμάτων τοῦ πηνίου M εἶναι δυνατὸν νὰ ἀχθῇ τὸ μέγεθος H εἰς ἁπλῆν σχέσιν πρὸς τὸ ρεῦμα J, π. χ. H=100 J Gauss. Ἐπίσης διὰ καταλλήλου ἐκλογῆς τοῦ ρεύματος i, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀχθῇ ἡ ἀπόκλισις α δείκτου, συνδεδεμένου μὲ τὸ πηνίον Π καὶ στρεφομένου ἐνώπιον διῃρημένης κλίμακος, εἰς ἁπλῆν σχέσιν πρὸς τὸ μέγεθος B, π. χ. B=10α Gauss. Διὰ μεταβολῆς τῆς ἐντάσεως J καὶ ἀντιστοίχου ἀναγνώσεως τῶν ἀποκλίσεων τοῦ δείκτου λαμβάνεται ἡ καμπύλη μαγνητίσεως καὶ ὁ κύκλος ὑστερήσεως (σχ. 2).

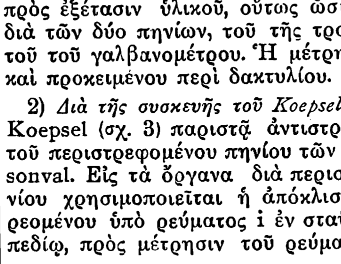

Σχ. 3.

3) *Διὰ τῆς συσκευῆς τοῦ Epstein*, ἥτις, χρησιμεύουσα κυρίως διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ συντελεστοῦ μαγνητικῶν ἀπωλειῶν, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ πρὸς προσδιορισμὸν τῆς καμπύλης μαγνητίσεως, εἴτε διὰ προσθήκης τυλίγματος, εἴτε διὰ συγκρίσεως πρὸς ἄλλο ὑλικὸν γνωστῆς καμπύλης μαγνητίσεως (περισσότερα περὶ τῆς συσκευῆς αὐτῆς βλ. κατωτ.).

Μέτρησις τῆς ἐντάσεως τοῦ πεδίου. 1) *Διὰ δοκιμαστικοῦ πηνίου καὶ βαλλιστικοῦ γαλβανομέτρου.* Τὸ δοκιμαστικὸν πηνίον, τοῦ ὁποίου εἶναι γνωστὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν τυλιγμάτων καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα (ἐπιμελῶς συνεστραμμένα, πρὸς ἀποφυγὴν προσθέτων ἐπιρροῶν ἐκ πεδίων σκεδάσεως) εἶναι συνδεδεμένα πρὸς τὸ βαλλιστικὸν γαλβανόμετρον, εἰσάγεται εἰς τὴν πρὸς μέτρησιν θέσιν τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου καὶ ἐξάγεται ταχέως ἐξ αὐτοῦ. Ἡ κατὰ τὴν ταχεῖαν ἐξαγωγὴν τοῦ πηνίου ἐκ τοῦ πεδίου προκαλουμένη ἀπόκλισις τοῦ βαλλιστικοῦ γαλβανομέτρου εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἔντασιν B τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου εἰς τὴν ὑπ' ὄψει θέσιν, τῆς σταθερᾶς ἀναλογίας ὑπολογιζομένης εὐκόλως κατὰ τοὺς ἁπλοῦς ἠλεκτρομαγνητικοὺς νόμους ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν τυλιγμάτων τοῦ πηνίου, τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ κυκλώματος καὶ τῆς σταθερᾶς τοῦ βαλλιστικοῦ γαλβανομέτρου. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ δοκιμαστικοῦ πηνίου στηρίζεται τὸ *ροόμετρον τοῦ Grassot*.

Προκειμένου περὶ μετρήσεως τῆς ἐντάσεως τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ἐντὸς μεγάλων χώρων (π. χ. ἐντὸς αἰθουσῶν πίνακος ἠλεκτρικῶν ἐργοστασίων) γίνεται χρῆσις τοῦ *ἀναστρεπτοῦ δοκιμαστικοῦ πηνίου*, ἐργαζομένου ὡς καὶ τὸ σύνηθες δοκιμαστικὸν πηνίον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ νὰ ἐξάγεται ἐκ τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου περιστρέφεται ἐν αὐτῷ κατὰ 180°.

2) *Διὰ τῆς ἀποκλίσεως ἀγωγοῦ διαρρεομένου ὑπὸ ρεύματος.* Ἡ μέθοδος αὕτη, ὀφειλομένη εἰς τὸν Schroeter, στηρίζεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀγωγὸς διαρρεόμενος ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ὑφίσταται ἐν μαγνητικῷ πεδίῳ δύναμιν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἔντασιν τοῦ πεδίου. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὁ ἀγωγὸς κατασκευάζεται ἐν εἴδει χορδῆς ἐστερεωμένης κατὰ τὰ δύο ἄκρα, κατὰ δὲ τὴν ἀπόκλισίν του ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν πρὸς μεταλλικὴν βελόνην, κλείων οὕτω τὸ κύκλωμα τηλεφώνου τινός. Ἡ ἀπόστασις τῆς βελόνης ἀπὸ τῆς θέσεως ἰσορροπίας τοῦ ἀγωγοῦ εἶναι μεταβλητὴ καὶ δύναται νὰ μετρηθῇ μετὰ μεγάλης ἀκριβείας.

3) *Δι' ἀντιστάσεως ἐκ βισμουθίου.* Τὸ βισμούθιον ἔχει τὴν περίεργον ἰδιότητα νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἠλεκτρικὴν αὐτοῦ ἀντίστασιν εἰσαγόμενον ἐν μαγνητικῷ πεδίῳ, εἶναι δὲ ἡ μεταβολὴ αὕτη σχεδὸν τελείως ἀνάλογος πρὸς τὴν ἔντασιν τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου, καὶ ἴση πρὸς 5 % περίπου ἀνὰ 1000 Gauss. Διὰ εἰσαγωγῆς ἀγωγοῦ τινος ἐκ βισμουθίου εἰς τὸ μαγνητικὸν πεδίον καὶ μετρήσεως τῆς ἀντιστάσεως αὐτοῦ, εἶναι δυνατὴ ἡ εὕρεσις τῆς ἐντάσεως τοῦ πεδίου. Ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἐντελῶς γνωστὴ ἡ θερμοκρασία τοῦ ἀγωγοῦ, διότι καὶ αὐτὴ ἐξασκεῖ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἀντιστάσεως· εἷς βαθμὸς Κελσίου προκαλεῖ μεταβολὴν ἀντιστάσεως ἴσην πρὸς τὴν προκαλουμένην ὑπὸ 80 περίπου Gauss.

4) *Διὰ τῆς πεδήσεως δίσκου ἐξ ἀλουμινίου.* Ἡ μέθοδος αὕτη χρησιμοποιεῖται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μέτρησιν τῆς ἐντάσεως τοῦ πεδίου εἰς τὸ διάκενον μαγνητῶν πεδήσεως, ὡς οἱ χρησιμοποιούμενοι εἰς τοὺς μετρητὰς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας (ρολόγια). Δύναται δὲ ἡ μέτρησις νὰ εἶναι ἡ συγκριτικὴ ἢ ἀπόλυτος. Διὰ τὴν ἀπόλυτον μέτρησιν χρησιμοποιεῖται ἡ συσκευὴ τοῦ Schmidt.

Μέτρησις τῆς μαγνητικῆς μάζης μαγνητῶν. Ἡ μέτρησις τῆς μαγνητικῆς μάζης δύναται νὰ γίνῃ διὰ μετρήσεως τῆς δυνάμεως, ἥτις ἀπαιτεῖται διὰ ν' ἀποσπασθῇ τεμάχιον σιδήρου ἐφαπτόμενον τῶν δύο πόλων τοῦ μαγνήτου, ἤτοι διὰ ν' ἀποσπασθῇ ὁ ζυγὸς τοῦ μαγνήτου, ὁ κλείων τὸ μαγνητικὸν κύκλωμα αὐτοῦ. Ἡ μέτρησις ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ἀκριβής, διότι ἡ ἑλκτικὴ αὐτῆς δύναμις, ἐξαρτωμένη βεβαίως ἐκ τῆς μάζης, ἐπηρεάζεται ἐξαιρετικῶς ὑπὸ τῶν ἔστω καὶ μικρῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ἐπιφανείας τῶν πόλων τοῦ μαγνήτου. Ἀκριβεστέρα μέθοδος εἶναι ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μαγνήτης χρησιμοποιεῖται πρὸς παραγωγὴν τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ἀμπερομέτρου τινὸς λειτουργοῦντος κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ στρεπτοῦ πηνίου. Ἡ ἀπόκλισις τοῦ ἀμπερομέτρου κατὰ τὴν δι' αὐτοῦ δίοδον ρεύματος γνωστῆς ἐντάσεως, εὑρίσκεται εἰς ὡρισμένην σχέσιν πρὸς τὴν μᾶζαν τοῦ μαγνήτου, ἥτις δύναται οὕτω νὰ ὑπολογισθῇ ἀκριβῶς.

Μέτρησις τοῦ συντελεστοῦ τῶν μαγνητικῶν ἀπωλειῶν. Διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ συντελεστοῦ τῶν μαγνητικῶν ἀπωλειῶν χρησιμοποιεῖται σήμερον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἡ συσκευὴ τοῦ Epstein. Ἀποτελεῖται δὲ αὕτη ἀπὸ τέσσαρα πηνία διατεταγμένα εἰς τετράγωνον, ἐντὸς τῶν ὁποίων τοποθετοῦνται δέσμαι ἐλασμάτων ἐκ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν μαγνητικοῦ ὑλικοῦ, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζεται τετράγωνον μαγνητικὸν κύκλωμα, ἐντὸς τῶν πηνίων. Διὰ καταλλήλου διατάξεως κοχλιῶν καὶ σφηνῶν κατορθοῦται ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν τελεία ἐπαφὴ τῶν δεσμῶν ἐλασμάτων πρὸς ἄλληλα, οὕτως ὥστε τὸ μαγνητικὸν κύκλωμα νὰ μὴ παρουσιάζῃ διάκενα. Τὰ πηνία τροφοδοτοῦνται μὲ ἐναλλασσόμενον ρεῦμα σταθερᾶς συχνότητος καὶ μεταβλητῆς τάσεως καὶ κατόπιν, εἰς δευτέραν σειρὰν πειραμάτων, μὲ ἐναλλασσόμενον ρεῦμα μεταβλητῆς

Digitized by Google

συχνότητος καὶ σταθερᾶς ἐντάσεως. Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις μετρεῖται, δι' εἰδικοῦ συνήθως βαττομέτρου, ἡ ὑπὸ τῆς συσκευῆς ἀπορροφουμένη ἰσχύς. Διαιροῦντες τὴν ἰσχὺν ταύτην W διὰ τοῦ ὄγκου τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν σώματος εἰς κυβικὰ ἑκατοστά, εὑρίσκομεν διὰ τῆς ἐξισώσεως

$$W \text{ εἰς } \frac{\text{βάττ}}{cm^3} = (A_1 r + A_2 r^2) .\ 10^{-7}$$

ὅπου r εἶναι ἡ συχνότης τοῦ τροφοδοτοῦντος τὰ πηνία ρεύματος, τοὺς συντελεστὰς A_1 καὶ A_2, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος χαρακτηρίζει τὰς ἐξ ὑστερήσεως ἀπωλείας, ὁ δὲ δεύτερος τὰς ἀπωλείας ἐκ δινορρευμάτων. Εἶναι δὲ τὸ A_1 ἀνάλογον πρὸς τὸ $B^{1,6}$ ὅπου B ἡ ἐν τῷ ὑπὸ δοκιμὴν σώματι μαγνητικὴ ἐπαγωγή, τὸ δὲ A_2 ἀνάλογον πρὸς τὸ B^2 (βλ. καὶ *μαγνητικαὶ ἀπώλειαι*).

Εὕρεσις ἐλαττωματικῶν θέσεων ἐντὸς μαγνητικῶν σωμάτων. Μολονότι εἰς τὸ σπουδαιότατον πρόβλημα τῆς ἀνακαλύψεως ἐλαττωματικῶν θέσεων (φυσαλλίδων, χασμάτων, ρωγμῶν κ.τ.τ.) ἐντὸς συμπαγῶν μεταλλικῶν ὄγκων δὲν ἔχει δοθῆ μέχρι τοῦδε ριζικὴ καὶ γενικὴ λύσις, εἰς μερικὰς εἰδικὰς περιπτώσεις εἶναι δυνατὴ ἡ εὕρεσις τῶν ἐλαττωματικῶν θέσεων π. χ. διὰ μαγνητικῶν μεθόδων. Ἡ γνωστοτάτη ἐκ τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν χρησιμοποιουμένων συσκευῶν εἶναι τὸ Defectoskop τοῦ Ἄγγλου Burrows, διὰ τὴν ἐξέτασιν σιδηρῶν ράβδων, ὡς π. χ. αἱ σιδηροδρομικαί. Τὸ Defectoskop ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο πηνία, ἐξ ὧν τὸ ἓν περιβάλλει τὸ ἕτερον, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ὑπὸ ἐξέτασιν ράβδος διέρχεται μετὰ σταθερᾶς ταχύτητος, κινουμένη ὑπὸ καταλλήλου κινητῆρος. Τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο πηνίων τροφοδοτεῖται διὰ συνεχοῦς ρεύματος, ἐνῷ τὰ ἄκρα τοῦ δευτέρου ὁδηγοῦνται εἰς εὐπαθὲς γαλβανόμετρον. Ἐφ' ὅσον ἡ ράβδος δὲν παρουσιάζει ρωγμὰς ἢ φυσαλλίδας, ὁ δείκτης τοῦ γαλβανομέτρου παραμένει εἰς τὸ μηδέν. Ἀπόκλισις τοῦ δείκτου τοῦ γαλβανομέτρου σημαίνει ἐλαττωματικὴν θέσιν, προκαλοῦσαν μεταβολὴν τῆς διὰ τῆς ράβδου μαγνητικῆς ροῆς.

Εὕρεσις τῆς περιεκτικότητος τοῦ σιδήρου εἰς ἄνθρακα. Αἱ μαγνητικαὶ ἰδιότητες τοῦ σιδήρου ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς ἄνθρακα, οὕτως ὥστε δύναται νὰ εὑρεθῇ ἡ τελευταία ἁπλῶς διὰ μετρήσεως τῶν μαγνητικῶν ἰδιοτήτων. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς περιεκτικότητος εἰς ἄνθρακα εἶναι βεβαίως πολὺ ἀκριβέστερος ὅταν γίνεται διὰ χημικῆς ἀναλύσεως. Ἐν τούτοις ἡ μαγνητικὴ μέθοδος εἶναι πολὺ εὐχρηστοτέρα καὶ χρησιμοποιεῖται πολλαπλῶς, ἰδίως εἰς σουηδικὰ μεταλλουργεῖα. Οἱ Malmberg καὶ Holmstrœm ἔχουν κατασκευάσει εἰδικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον δίδει ἀπ' εὐθείας, ἄνευ ὑπολογισμῶν, τὴν περιεκτικότητα εἰς ἄνθρακα διὰ μαγνητικῆς μετρήσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *W. Jaeger*, «Elektrische Messtechnik».— *G. Keinath*, «Die Technik elektrischer Messgeræte» (Β' τόμ.).

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικαὶ** ***μονάδες.*** Αἱ πρὸς μέτρησιν τῶν μαγνητικῶν μεγεθῶν χρησιμοποιούμεναι μονάδες. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι αἱ ἑξῆς: α') Ἡ μονὰς μαγνητικῆς μάζης, ὁριζομένη ὡς ἐξασκοῦσα ἐπὶ ἴσης της εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς ἑκατοστοῦ δύναμιν ἴσην πρὸς μίαν δύνην. Ἡ μονὰς αὕτη δὲν ἔχει ἰδιαίτερον ὄνομα. β') Ἡ μονὰς ἐντάσεως τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ὀνομαζομένη *Gauss* καὶ ὁριζομένη ὡς ἡ ἔντασις εἰς σημεῖον ἀπέχον ἓν ἑκατοστὸν ἀπὸ μάζης ἴσης πρὸς τὴν μονάδα. γ') Ἡ μονὰς τῆς ἐπαγωγῆς B, ὁριζομένη ὡς ἡ ἐπαγωγὴ ἐντὸς σώματος ἔχοντος μαγνητικὴν διαπερατότητα ἴσην πρὸς τὴν μονάδα καὶ ἔντασιν πεδίου ἐπίσης ἴσην πρὸς τὴν μονάδα. Καὶ ἡ μονὰς αὕτη καλεῖται *Gauss*. δ') Ἡ μονὰς δυναμικῆς μαγνητικῆς ροῆς, ὀνομαζομένη *Maxwell* καὶ ὁριζομένη ὡς ἡ ροὴ δι' ἐπιφανείας ἑνὸς τετραγωνικοῦ ἑκατοστοῦ, τοποθετουμένης καθέτως ἐπὶ τὰς δυναμικὰς μαγνητικὰς γραμμάς, εἰς σημεῖον ὅπου ἡ ἔντασις, ἢ ἡ ἐπαγωγή, εἶναι ἴση πρὸς 1 Gauss. ε') Ἡ μονὰς μαγνητικοῦ δυναμικοῦ, χρησιμεύουσα καὶ ὡς μονὰς μαγνητοεγερτικῆς δυνάμεως, καλουμένη *Gilbert* (πλείονα περὶ ταύτης βλ. λ. *μαγνητισμός*).

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***ἀδράνεια.*** Ἡ ἰδιότης τῶν μαγνητικῶν σωμάτων, λόγῳ τῆς ὁποίας ἡ μαγνητικὴ ἐπαγωγὴ B δὲν ἀκολουθεῖ στιγμιαίως τὰς μεταβολὰς τῆς ἐντάσεως H τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου, ἀλλὰ μετὰ πάροδον χρόνου τινός. Προκειμένου περὶ μαγνητίσεως δι' ἐναλλασσομένου ρεύματος, ἡ μαγνητικὴ ἀδράνεια συνεπάγεται μεταβολὰς τῆς ἐπαγωγῆς B κατὰ τὸν κύκλον τῆς ὑστερήσεως, ἐνῷ αἱ μεταβολαὶ τῆς ἐντάσεως H εἶναι κανονικῶς ἡμιτονοειδεῖς (βλ. καὶ *μαγνητικὴ* ὑστέρησις).

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***ἀνάφλεξις.*** Ἡ δι' ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος ἀνάφλεξις τοῦ μείγματος ἐντὸς τῶν κυλίνδρων τῶν μηχανῶν τῶν αὐτοκινήτων, καλουμένη οὕτω, διότι τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὸν σπινθῆρα ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν τὴν παράγει μαγνητοηλεκτρικὴ μηχανὴ (βλ. καὶ λ. *αὐτοκίνητον*). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***ἀντίστασις.*** Ἡ ἀντίστασις τὴν ὁποίαν προβάλλουν τὰ διάφορα σώματα εἰς τὴν μαγνήτισιν αὐτῶν, ἤτοι εἰς τὴν διὰ τῆς μάζης των δίοδον τῶν μαγνητικῶν ἐπαγωγικῶν γραμμῶν. Ἡ μαγνητικὴ ἀντίστασις εἶναι ἀνάλογος τοῦ μήκους τοῦ σώματος καὶ ἀντιστρόφως ἀνάλογος τῆς διατομῆς καὶ τῆς μαγνητικῆς διαπερατότητος αὐτοῦ. Διὰ τὴν αὐτὴν μαγνητεγερτικὴν δύναμιν ἡ μαγνητικὴ ἀντίστασις εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος τῆς μαγνητικῆς ροῆς. Μονὰς μαγνητικῆς ἀντιστάσεως εἶναι τὸ *Oerstedt*, τὸ ὁποῖον εἶναι ἴσον πρὸς τὸ πηλίκον ἑνὸς *Gilbert* δι' ἑνὸς *Maxwell* (βλ. *μαγνητικαὶ* μονάδες). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***ἀπόκλισις.*** Ἡ γωνία τὴν ὁποίαν σχηματίζει ἡ ὁριζοντία συνιστῶσα τῆς ἐντάσεως τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου πρὸς τὸν γεωγραφικὸν μεσημβρινὸν (πλείονα βλ. *μαγνητισμὸς* γηΐνος).

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***βελόνη.*** Λεπτὸς μαγνήτης ἐν σχήματι ἐπιμήκους ρόμβου, φέρων εἰς τὸ κέντρον ὀπήν, εἰς ἣν προσαρμόζεται τεμάχιον χάλυβος ἢ ἀχάτου, καὶ τοποθετούμενος ἐπὶ κατακορύφου στελέχους ἀπολήγοντος εἰς αἰχμήν, οὕτως ὥστε νὰ δύναται νὰ περιστρέφεται ἐλευθέρως (βλ. σχ.). Οὕτω τοποθετουμένη ἡ μαγνητικὴ βελόνη τείνει νὰ λάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μαγνητικοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ εἰς ὃ εὑρίσκεται σημείου τῆς γῆς, ἀπομακρυνομένη δὲ τῆς διευθύνσεως αὐτῆς μετὰ τὴν ἰσορροπίαν της ἐπανέρχεται διὰ ταλαντώσεων ἐπὶ τοῦ μαγνητικοῦ μεσημβρινοῦ. Τὸ πρὸς βορρᾶν ἄκρον τῆς βελόνης μετὰ τὴν ἰσορροπίαν της καλεῖται βόρειος πόλος, τὸ δὲ πρὸς νότον νότιος πόλος αὐτῆς (βλ. καὶ λ. *μαγνήτης*). Αἱ γωνίαι τὰς ὁποίας σχηματίζει ὁ ἄξων τῆς βελόνης μετὰ τοῦ γεωγραφικοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου ὀνομάζονται *μαγνητικὴ ἀπόκλισις* καὶ *μαγνητικὴ* ἔγκλισις (βλ. λ.). Ἐννοεῖται ὅτι τ' ἀνωτέρω ἰσχύουν μόνον ἐφ' ὅσον ἐπὶ τῆς βελόνης ἐπιδρᾷ μόνον τὸ γηΐνον μαγνητικὸν πεδίον, δὲν εὑρίσκεται δὲ αὕτη πλησίον μεγάλων ὄγκων σιδήρου ἢ ἄλλων σιδηρομαγνητικῶν σωμάτων. Ἐπὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνης στηρίζεται ἡ κατασκευὴ τῶν πυξίδων, ἂν καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν τείνει ἡ μαγνητικὴ βελόνη νὰ ἐξαφανισθῇ πρὸ τῶν γυροσκοπικῶν πυξίδων.

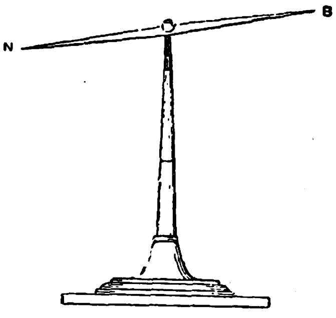

Μαγνητικὴ βελόνη.

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***διαπερατότης.*** Ὁ λόγος τῆς μαγνητικῆς ἐπαγωγικῆς ἐντάσεως B πρὸς τὴν ἔντασιν μαγνητίσεως H εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον τοῦ χώρου. Ἡ μαγνητικὴ διαπερατότης συμβολίζεται διὰ τοῦ μ καὶ εἶναι διάφορος διὰ τὰ διάφορα σώματα, χαρακτηρίζουσα τὰς μαγνητικὰς ἰδιότητας ἑκάστου. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μαγνητικῆς διαπερατότητος διαιροῦνται τὰ σώματα εἰς *ἀμαγνητικά, διαμαγνητικά, παραμαγνητικὰ* καὶ *σιδηρομαγνητικὰ* (βλ. καὶ λ. *μαγνητισμός*). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***διοχέτευσις.*** Τὸ φαινόμενον τῆς αὐτομάτου συγκεντρώσεως τῶν μαγνητικῶν δυναμικῶν γραμμῶν ἐντὸς σωμάτων μεγάλης μαγνητικῆς διαπερατότητος. Ἐφαρμογὴ τῆς μαγνητικῆς διοχετεύσεως γίνεται εἰς τὸ *μαγνητικὸν* φράγμα (βλ. λ.).

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***ἔγκλισις.*** Ἡ γωνία τὴν ὁποίαν σχηματίζει ἡ ἔντασις τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου πρὸς τὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον (πλείονα βλ. *μαγνητισμὸς* γηΐνος). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***ἐπαγωγή.*** Τὸ φαινόμενον τῆς ἐξ ἀποστάσεως μαγνητίσεως, κατὰ τὸ ὁποῖον σῶμά τι ἐκ μαγνητικοῦ ὑλικοῦ, κείμενον πλησίον μονίμου μαγνήτου ἢ ἠλεκτρομαγνήτου, ἀποκτᾷ καὶ αὐτὸ μαγνητικὰς ἰδιότητας (βλ. καὶ λ. *μαγνητισμὸς* καὶ *ἐπαγωγὴ* μαγνητική). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***ἐπιδεκτικότης.*** Καλεῖται τὸ πηλίκον $\frac{\mu - 1}{4\pi}$, ὅπου μ ἡ μαγνητικὴ διαπερατότης. Ἡ μαγνητικὴ ἐπιδεκτικότης παρίσταται συνήθως διὰ τοῦ συμβόλου κ. Ὑπάρχει δὲ ἡ σχέσις

$$B = H + 4\pi \kappa H$$

μεταξὺ τῶν ἐντάσεων B καὶ H καὶ τῆς μαγνητικῆς ἐπιδεκτικότητος. Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***ἐπίσχεσις.*** Ὅρος χρησιμοποιούμενος ἐνίοτε ἀντὶ τοῦ *συγκρατητικὴ δύναμις* (βλ. *μαγνητισμός*). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***καταιγίς.*** Ἐξαιρετικῶς ἰσχυρὰ *μαγνητικὴ* διαταραχὴ (βλ. λ. καὶ *γηΐνος μαγνητισμός*).

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***μᾶζα,*** ἢ ***ποσότης μαγνητισμοῦ.*** Μέγεθος, εἰς τὴν συσσώρευσιν τοῦ ὁποίου ἐπὶ τῶν μαγνητικῶν πόλων ἀποδίδονται αἱ μαγνητικαὶ δυνάμεις (βλ. *μαγνητισμός*). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***πέδη.*** Σύστημα πέδης ἐν χρήσει εἰς τοὺς ἠλεκτρικοὺς τροχιοδρόμους καὶ σιδηροδρόμους. Πρὸ τῶν τροχῶν, εἰς μικρὸν ὕψος ἀπὸ τῆς τροχιᾶς, εὑρίσκονται τεμάχια μαλακοῦ σιδήρου ἀνηρτημένα δι' ἐλατηρίου ἀπὸ τοῦ σκελετοῦ τῆς ἁμάξης καὶ περιβαλλόμενα ὑπὸ πηνίων μαγνητίσεως. Ἐὰν ὁ ἠλεκτροδηγὸς διαβιβάσῃ ρεῦμα διὰ τοῦ πηνίου, τότε τὰ σιδηρᾶ τεμάχια, καθιστάμενα ἠλεκτρομαγνῆται, προσκολλῶνται ἐπὶ τῆς τροχιᾶς καὶ τριβόμενα ἐπ' αὐτῆς προκαλοῦν ἔντονον πέδησιν τῆς ἁμάξης. Ἡ μαγνητικὴ πέδη χρησιμοποιεῖται συνήθως ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἠλεκτρικῆς τοιαύτης. Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***πόλωσις.*** Ἡ κατὰ τὴν μαγνήτισιν στροφὴ τῶν στοιχειωδῶν μαγνητῶν σώματός τινος, οὕτως ὥστε ὅλοι οἱ ὁμώνυμοι πόλοι αὐτῶν νὰ διευθύνωνται πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος (βλ. *μαγνητόνιον*).

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***πυξίς.*** Πυξὶς στηριζομένη ἐπὶ τῆς *μαγνητικῆς* βελόνης (βλ. λ. καὶ λ. *πυξίς*).

— **μαγνητικὴ** ***ράβδος.*** Μαγνήτης μόνιμος, εἰς σχῆμα ράβδου. Τὸ μαγνητικὸν φάσμα τῆς μαγνητικῆς ράβδου παρίσταται εἰς τὸ σχ. 1 τοῦ ἄρθρου *μαγνητισμὸς* (βλ. καὶ λ.).

— **μαγνητικὴ** ***ροπὴ μαγνήτου.*** Καλεῖται τὸ γινόμενον τῆς μαγνητικῆς μάζης ἑνὸς ἐκ τῶν πόλων αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν τῶν δύο πόλων. Μονὰς τῆς μαγνητικῆς ροπῆς λαμβάνεται τὸ γινόμενον τῆς μονάδος τῆς μαγνητικῆς μάζης (βλ. *μαγνητικαὶ* μονάδες) ἐπὶ τὴν μονάδα τοῦ μήκους, τὸ ἑκατοστόν. Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***σκέδασις.*** Τὸ φαινόμενον τῆς ἀπ' ἀλλήλων ἀπομακρύνσεως τῶν δυναμικῶν γραμμῶν, ἥτις ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἔξοδον αὐτῶν ἐκ τῆς κανονικῆς ὁδοῦ, π. χ. τοῦ σιδηροῦ πυρῆνος πηνίου τινός, εἰς τὸν πέριξ ἀέρα. Τὸ φαινόμενον τῆς μαγνητικῆς σκεδάσεως καθιστᾷ μὴ ἐντελῶς ἀκριβῆ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μαγνητικοῦ νόμου τοῦ Ohm (βλ. καὶ λ. *μαγνητισμός*), καὶ περιπλέκει καὶ ἄλλως τοὺς σχετικοὺς πρὸς τὰς ἠλεκτρικὰς μηχανὰς ὑπολογισμοὺς (βλ. καὶ λ. *τάσις* σκεδάσεως). Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***σκλήρυνσις.*** Τὸ φαινόμενον τῆς αὐξήσεως τῆς συγκρατητικῆς δυνάμεως (βλ. λ. *μαγνητισμὸς*) ὅταν τὸ μαγνητικὸν σῶμα ὑποβληθῇ εἰς μηχανικὴν κατεργασίαν. Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***σύσφιγξις*** (γερμ. Magnetostriktion). Μηχανικαὶ παραμορφώσεις, ἐπιβραχύνσεις ἢ ἐπιμηκύνσεις, ἐμφανιζόμεναι κατὰ τὴν μαγνήτισιν τῶν σωμάτων. Ἡ μαγνητικὴ σύσφιγξις ἔχει ὡς ἀνάλογον ἐν τῷ ἠλεκτρισμῷ τὴν *ἠλεκτρικὴν σύσφιγξιν* (Elektrostriktion), ἤτοι μηχανικὰς παραμορφώσεις ἐμφανιζομένας ἐπὶ διαφόρων σωμάτων εὑρισκομένων ἐν ἠλεκτρικῷ πεδίῳ. Τόσον αἱ μαγνητικαὶ ὅσον καὶ ἠλεκτρικαὶ μηχανικαὶ παραμορφώσεις εἶναι ἐλάχισται καὶ δὲν δύνανται νὰ μετρηθῶσι διὰ συνήθων μέσων. Γίνονται ὅμως ἀκουσταί, ἰδίως ὅταν τὸ μαγνητίζον ρεῦμα εἶναι ἐναλλασσόμενον. Οἱ ἐκ τῆς μαγνητικῆς συσφίγξεως προερχόμενοι τόνοι ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὸ πρῶτον τηλέφωνον τοῦ Ph. Reiss. Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητικὴ** ***σφῦρα,*** ἢ ***σφῦρα τοῦ Wagner.*** Συσκευὴ πρὸς αὐτόματον σύνδεσιν καὶ ἀποσύνδεσιν ἠλεκτρικοῦ κυκλώματος ἐν χρήσει εἰς ἠλεκτρικοὺς κώδωνας, ἐπαγωγικὰ πηνία τοῦ Ruhmkorff καὶ ἀναλόγους συσκευάς. Τὸ παρατιθέμενον σχ. δεικνύει μαγνητικὴν σφῦραν ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἐπαγωγικὸν πηνίον. P εἶναι τὸ πρωτογενὲς τύλιγμα τοῦ πηνίου, τοῦ ὁποίου τὸ ἓν ἄκρον εἶναι συνδεδεμένον πρὸς τὸν ἕνα πόλον τῆς συστοιχίας B, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν κυρίως μαγνητικὴν σφῦραν A, ἥτις εἰς τὴν θέσιν τῆς ἰσορροπίας κλείει τὸ ἠλεκτρικὸν κύκλωμα. Μόλις κλείσῃ τὸ ἠλεκτρικὸν κύκλωμα, ὁ πυρὴν τοῦ πηνίου F, καθιστάμενος μαγνητικὸς διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἕλκει τὸ σιδηροῦν τεμάχιον A, διακόπτων οὕτω τὸ κύκλωμα εἰς τὸ σημεῖον J. Μόλις διακοπῇ τὸ κύκλωμα, ὁ πυρὴν F ἀπομαγνητίζεται καὶ παύει νὰ ἕλκῃ τὸ A, τὸ ὁποῖον ἐπανερχόμενον εἰς τὴν θέσιν τῆς ἰσορροπίας κλείει πάλιν τὸ κύκλωμα καὶ τοιουτοτρόπως τὸ φαινόμενον ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς. C εἶναι πυκνωτής, συνδεδεμένος ἐν παραλλήλῳ πρὸς τὴν θέσιν τῆς διακοπῆς J, χρησιμεύων πρὸς καταστολὴν τῶν σπινθήρων τῆς διακοπῆς, οἵτινες θὰ κατέστρεφον ταχέως τὴν συσκευήν. Γ. Θ. Κ.

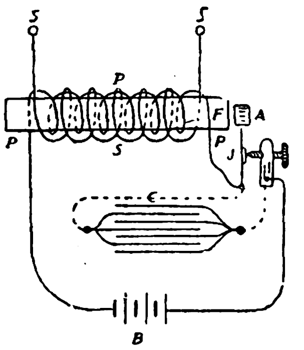

Ἐπαγωγικὸν πηνίον μετὰ μαγνητικῆς σφύρας.

— **μαγνητικὴ** ***ὑστέρησις.*** Ἡ ἰδιότης τῶν μαγνητικῶν σωμάτων τοῦ νὰ ἐξαρτᾶται ἡ μαγνητικὴ

Digitized by Google

ἐπαγωγικὴ ἔντασις Β ὄχι μόνον ἐκ τῆς ἀντιστοιχούσης τιμῆς τῆς ἐντάσεως μαγνητίσεως Η, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς προηγηθείσης μαγνητικῆς καταστάσεως τοῦ σώματος. Τὸ φαινόμενον τῆς ὑστερήσεως παρουσιάζεται ἰδιαιτέρως ἔντονον κατὰ τὴν μαγνήτισιν ἐν ἐναλλασσομένῳ μαγνητικῷ πεδίῳ (πλειότερα βλ. λ. *μαγνητισμός*). γ. θ. κ.

—μαγνητικὴ χαρακτηριστικὴ καμπύλη· βλ. *μαγνητίσεως* καμπύλη. Εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς γεννητρίας λέγεται *μαγνητικὴ χαρακτηριστικὴ* ἢ ἄλλως *στατικὴ χαρακτηριστικὴ* καλουμένη, ἤτοι ἡ δίδουσα τὴν ἠλεκτρεγερτικὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς συναρτήσει τῆς ἐντάσεως τοῦ ῥεύματος διεγέρσεως, ὅταν τὸ κύκλωμα τῆς μηχανῆς εἶναι ἐξωτερικῶς ἀνοικτόν. γ. θ. κ.

— μαγνητικοὶ μεσημβρινοὶ *[Γεωφυσ.]*. Καλοῦνται οὕτως αἱ καμπύλαι ἃς δύνανται νὰ χαράξωσιν ἐπὶ ὑδρογείου σφαίρας παρατηρηταὶ ἐκ διαφόρων σημείων τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὁρμώμενοι καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν διεύθυνσιν τῆς μαγνητικῆς βελόνης πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον. Αἱ καμπύλαι αὗται ἀλληλοτομοῦνται κατὰ δύο σημεῖα πλησίον τῶν γεωγραφικῶν πόλων κείμενα, ἅτινα καλοῦνται μαγνητικοὶ πόλοι τῆς γῆς. Τῶν μαγνητικῶν τούτων πόλων τῆς γῆς ὁ μὲν βόρειος κεῖται εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν πλησίον τῆς νήσου Μελβίλλης εἰς Β. πλάτος 70°5′ καὶ εἰς Δ. μῆκος ἀπὸ Γκρήνουϊτς 96°46′, ὁ δὲ νότιος μαγνητικὸς πόλος εὑρίσκεται περίπου κατὰ συμπερασμὸν εἰς Ν. πλάτος 74° περίπου καὶ εἰς Α. μῆκος 148°. Εἰς τοὺς μαγνητικοὺς πόλους μαγνητικὴ βελόνη ἐλευθέρως ἐξηρτημένη διευθύνεται κατὰ τὴν κατακόρυφον. Ἀπειροστὸν δὲ μέρος τοῦ μαγνητικοῦ μεσημβρινοῦ εἴς τι σημεῖον τῆς γῆς ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῆς μαγνητικῆς βελόνης ἢ αἱ διευθύνσεις τῆς μαγνητικῆς βελόνης εἶναι αἱ γεωμετρικαὶ ἐφαπτόμεναι τῶν καμπύλων τούτων. Ὡσαύτως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ μαγνητικοὶ μεσημβρινοὶ εἶναι αἱ δυναμικαὶ γραμμαὶ τοῦ γηγενοῦς μαγνήτου. θ. θ φ.

—μαγνητικοὶ πόλοι *[Γεωφυσ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ σημεῖα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εἰς ἃ ἀλληλοτομοῦνται οἱ *μαγνητικοὶ μεσημβρινοί*. θ. θ φ.

— μαγνητικὸν ἀνεμολόγιον *[Ναυτ.]*. Καλεῖται οὕτως ὁ ἐσωτερικὸς κύκλος τῶν ἐν τοῖς ναυτικοῖς χάρταις εἰκονιζομένων *ἀνεμολογίων* (βλ. λ.), οὗτινος αἱ διαιρέσεις ἄρχονται ἀπὸ τοῦ μαγνητικοῦ βορρᾶ (βορείου μαγνητικοῦ πόλου τῆς γῆς). Μαγνητικὸν ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ ἀνεμολόγιον τῆς πυξίδος, ἐφόσον ἡ μαγνητικὴ βελόνη δὲν ὑπόκειται εἰς παρεκτροπήν.

— μαγνητικὸν δυναμικόν. Τὸ μαγνητικὸν ἀνάλογον τοῦ ἠλεκτρικοῦ δυναμικοῦ. Ἡ διαφορὰ μαγνητικοῦ δυναμικοῦ μεταξὺ δύο σημείων τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ἰσοῦται πρὸς τὸ γραμμικὸν ὁλοκλήρωμα τῆς ἐντάσεως Η μεταξὺ τῶν δύο σημείων. Εἶναι δὲ ἡ διαφορὰ αὕτη μονοσήμαντος μέν, ἤτοι ἀνεξάρτητος τῆς ὁδοῦ μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς σημείου εἰς τὸ ἕτερον, ἐὰν πρόκειται περὶ ἀστροβίλου μαγνητικοῦ πεδίου (ὡς π. χ. τὸ μαγνητοστατικὸν πεδίον), ἐξαρτᾶται ὅμως ἐκ τῆς ὁδοῦ μεταβάσεως ἐὰν τὸ πεδίον εἶναι στροβιλὸν (ὡς π. χ. τὸ μαγνητικὸν πεδίον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος). Περὶ τῆς μονάδος τοῦ μαγνητικοῦ δυναμικοῦ βλ. *μαγνητικαὶ* μονάδες. γ. θ. κ.

— μαγνητικὸν ζύγωμα *[Ἠλεκτρ.]*· βλ. λ. *ζύγωμα*.

—μαγνητικὸν κύκλωμα. Σῶμα ἢ συνδυασμὸς σωμάτων, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται αἱ ὑπό τινος μαγνητεγερτικῆς δυνάμεως προκαλούμεναι δυναμικαὶ γραμμαὶ (βλ. *μαγνητισμός*). γ. θ. κ

— μαγνητικὸν πεδίον. Χῶρος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀσκοῦνται μαγνητικαὶ δυνάμεις (βλ. *μαγνητισμός*).

—μαγνητικὸν ῥεῦμα. Ἔκφρασις διὰ τὴν μαγνητικὴν ἐπαγωγικὴν ῥοὴν (βλ. *μαγνητισμός*).

— μαγνητικὸν τύλιγμα. Τὸ τύλιγμα τοῦ πηνίου μαγνητίσεως (βλ. *μαγνητίσεως πηνίον*).

— μαγνητικὸν φάσμα. Τὸ σχῆμα καθ᾽ ὃ διατίθενται ῥινίσματα σιδήρου, διεσκορπισμένα ἐπὶ φύλλου χάρτου, ἐν μαγνητικῷ πεδίῳ, ὅταν δοθῇ εἰς αὐτὰ ἡ εὐκαιρία τῆς ὑπακοῆς εἰς τὰς μαγνητικὰς δυνάμεις δι᾽ ὑπερνικήσεως τῆς τριβῆς, ἤτοι ὅταν τὸ φύλλον τοῦ χάρτου κρουσθῇ ἐλαφρῶς διὰ τοῦ δακτύλου (πλείονα βλ. λ. *μαγνητισμός*). γ. θ. κ.

— μαγνητικὸν φράγμα. Σῶμα κοῖλον, σφαιρικὸν ἢ κυλινδρικόν, ἐκ σιδήρου, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὁποίου δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν δυναμικαὶ γραμμαί, λόγῳ τῆς μεγάλης μαγνητικῆς διαπερατότητος τοῦ σιδήρου. Αἱ δυναμικαὶ γραμμαὶ διέρχονται ὅλαι διὰ τοῦ σιδηροῦ περιβλήματος (βλ. σχ.). Τοῦ μαγνητικοῦ φράγματος γίνεται μεγάλη χρῆσις πρὸς προφύλαξιν συσκευῶν καὶ ἰδίως ὀργάνων ἠλεκτρικῶν μετρήσεων ἀπὸ τῶν σφαλμάτων τὰ ὁποῖα θὰ προυκάλει κατὰ τὴν μέτρησιν ἡ εἴσοδος τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου εἰς τὸ ὄργανον. γ. θ. κ.

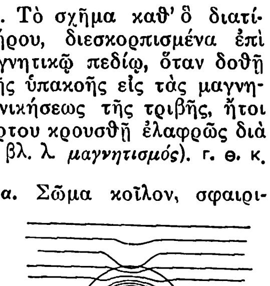

Μαγνητικὸν φράγμα.

— μαγνητικὸν φύλλον. Καλεῖται οὕτως ἐπίπεδον (συνήθως κυκλικὸν) ἠλεκτρικὸν κύκλωμα, λόγῳ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς ἔλασμα (φύλλον) μαγνητισμένον οὕτως ὥστε ἡ μία ἐπιφάνεια αὐτοῦ νὰ εἶναι βόρειος καὶ ἡ ἄλλη νότιος πόλος. Ὅπως δὲ πολλὰ τοιαῦτα ἐλάσματα τοποθετούμενα τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, οὕτως ὥστε νὰ ἐφάπτωνται ἀλλήλων πάντοτε ἑτερώνυμοι πόλοι, ἀποτελοῦν ἕνα μόνον μαγνήτην, π. χ. μαγνητικὴν ῥάβδον, οὕτω καὶ τὸ *σωληνοειδές*, ἀποτελούμενον ἀπὸ πολλὰ μαγνητικὰ φύλλα, τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, παρουσιάζει καὶ αὐτὸ ἰδιότητας μαγνητικῆς ῥάβδου. γ. θ. κ.

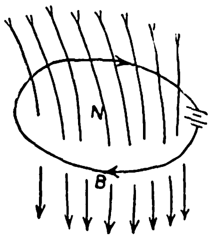

Μαγνητικὸν φύλλον.

— μαγνητικὸν φύσημα. Ἡ ἐπίδρασις μαγνητικοῦ πεδίου ἐπὶ ἀερίων διαρρεομένων ὑπὸ ῥεύματος, κυρίως ἐπὶ τοῦ βολταϊκοῦ τόξου, τὸ ὁποῖον παράγεται κατὰ τὴν διακοπὴν ῥεύματος ἰσχυρᾶς ἐντάσεως. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου τὸ βολταϊκὸν τόξον ὑφίσταται δυνάμεις, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἀγωγὸς διαρρεόμενος ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος, αἱ δυνάμεις δὲ αὗται προκαλοῦν πλαγίας ἀποκλίσεις τοῦ τόξου, ἐπιμηκύνουσαι οὕτως αὐτό, μέχρις ὅτου τὸ μῆκος τοῦ τόξου γίνῃ τόσον, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον αὐτὸ νὰ συντηρηθῇ, ἐπερχομένης οὕτω τῆς διακοπῆς του. Τοῦ μαγνητικοῦ φυσήματος γίνεται χρῆσις εἰς τοὺς αὐτομάτους διακόπτας, ὡς καὶ εἰς ῥεοστάτας ἐκκινήσεως, εἰς τὰ *κοντρόλλερ* τῶν ἠλεκτρικῶν τροχιοδρόμων, σιδηροδρόμων, βαρούλκων κτλ. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις τὸ μαγνητικὸν πεδίον παράγεται ὑπὸ ἠλεκτρομαγνήτου. γ. θ. κ.

— μαγνητικὸς διαχωριστής. Μηχάνημα χρησιμεῦον πρὸς ἀπομάκρυνσιν σιδηρῶν τεμαχιδίων ἐκ τῶν σιτηρῶν. Τὰ σιτηρὰ ἐξαναγκάζονται νὰ διέλθουν μετὰ μικρᾶς ταχύτητος ἔμπροσθεν τῶν πόλων πεταλοειδῶν μαγνητῶν, οἱ ὁποῖοι καταχρατοῦν τὰς σιδηρᾶς προσμείξεις, ἐνῷ τὸ ὑπόλοιπον προχωρεῖ περαιτέρω. γ. θ. κ.

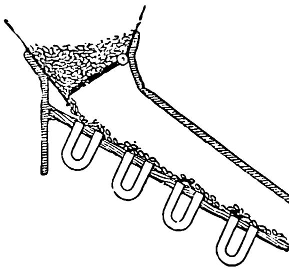

Μαγνητικὸς διαχωριστής.

— μαγνητικὸς ζυγός. Συσκευὴ ἐν εἴδει συνήθους ζυγοῦ πρὸς μέτρησιν τῶν μεταξὺ μαγνητικῶν μαζῶν δυνάμεων. Εἰς τὸ ἓν ἄκρον τοῦ ζυγοῦ ἀναρτᾶται ὁ μαγνήτης, τοῦ ὁποίου τὸ βάρος ἰσορροπεῖται δι᾽ ἄμμου ἢ μολυβδίνων σφαιριδίων τιθεμένων εἰς τὴν πλάστιγγα τοῦ ἑτέρου ἄκρου. Μετὰ τὴν ἰσορροπίαν προσεγγίζομεν εἰς τὸν ἀνηρτημένον μαγνήτην δεύτερον τοιοῦτον, ὁπότε φυσικὰ ἡ ἰσορροπία τοῦ ζυγοῦ καταστρέφεται λόγῳ τῶν μεταξὺ τῶν δύο μαγνητῶν δυνάμεων. Διὰ προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως βαρῶν ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλάστιγγος ἐπαναφέρομεν τὸ σύστημα εἰς τὴν ἰσορροπίαν, ὁπότε τὸ προστεθὲν ἢ ἀφαιρεθὲν βάρος δίδει τὸ μέγεθος τῆς μεταξὺ τῶν μαγνητῶν δυνάμεως. γ. θ. κ.

— μαγνητικὸς θεοδόλιχος. Ὄργανον ἐφευρεθὲν τῷ 1836 ὑπὸ τοῦ Gauss πρὸς μέτρησιν τῆς μαγνητικῆς ἀποκλίσεως (βλ. λ. *μαγνητόμετρον*).

— μαγνητικὸς ἰσημερινὸς *[Γεωφυσ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ γραμμὴ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, ἥτις ἑνώνει πάντας τοὺς τόπους, εἰς οὓς ἡ ἔγκλισις τῆς μαγνητικῆς βελόνης εἶναι μηδέν, εἰς ἃς δηλαδὴ ἡ βελόνη τῆς ἐγκλίσεως ἰσορροπεῖ ὁριζοντίως. Ὁ μαγνητικὸς ἰσημερινὸς (inclinaison nulle ἢ equateur magnétique), ἥτις καλεῖται καὶ *ἀκλινὴς γραμμή*, ἀπέχει πολὺ ὀλίγον τοῦ γεωγραφικοῦ ἰσημερινοῦ, τέμνει δὲ τὸν γεωγραφικὸν ἰσημερινὸν εἰς δύο σημεῖα εἰς 30° περίπου Α. μήκους καὶ εἰς 175° περίπου Δ. μήκους ἀπὸ τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων, οὕτως ὥστε μέρος μὲν τοῦ μαγνητικοῦ ἰσημερινοῦ κεῖται ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ μέχρι 10° Β. πλάτους ἐν τῇ Ἀμερικῇ, μέρος δ᾽ ἐν τῷ Ν. ἡμισφαιρίῳ μέχρι 15° Ν. πλάτους ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ. θ. θ.φ.

— μαγνητικὸς κόρος. Τὸ φαινόμενον τῆς μὴ περαιτέρω αὐξήσεως τῆς μαγνητικῆς ἐπαγωγικῆς ἐντάσεως Β. ἀπὸ μιᾶς ὡρισμένης τιμῆς, ὁσονδήποτε καὶ ἐὰν αὐξηθῇ ἡ μαγνητίζουσα ἔντασις Η (βλ. *μαγνητισμὸς* καὶ *κόρος* μαγνητικός). γ. θ. κ.

— μαγνητικὸς κύκλος *[Φυσ.]*· βλ. *κύκλος μαγνητικός*.

— μαγνητικὸς πόλος. —1) Σημεῖον τοῦ μαγνήτου, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ μαγνητικὴ δύναμις εἶναι ἰσχυροτάτη καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ μαγνητικὴ μᾶζα πλέον συγκεντρωμένη. Ἕκαστος μαγνήτης ἔχει δύο πόλους, ἕνα βόρειον καὶ ἕνα νότιον. Μαγνητικοὶ πόλοι ἠλεκτρικοῦ κυκλώματος εἶναι τὰ σημεῖα ἢ αἱ ἐπιφάνειαι, κατὰ τὰς ὁποίας εἰσέρχονται ἢ ἐξέρχονται αἱ δυναμικαὶ μαγνητικαὶ γραμμαὶ (βλ. *μαγνητισμός*). —2) Βλ. *μαγνητικοὶ* πόλοι. γ. θ. κ.

— μαγνητικὸς ὕπνος *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *ζωϊκὸς* μαγνητισμὸς καὶ λ. *μεσμερισμός*.

— μαγνητικὸς φυσητήρ. Ἠλεκτρομαγνήτης προκαλῶν *μαγνητικὸν* φύσημα (βλ. λ.).

μαγνητίσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ δυνάμενος νὰ μαγνητισθῇ.

μαγνήτισις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαγνητίζειν, ἡ μετάδοσις τῶν ἰδιοτήτων τοῦ μαγνήτου εἰς σιδηρᾶ σώματα.

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *μαγνητισμός*.

— μαγνητίσεως ἔντασις, ἢ *μαγνητίζουσα δύναμις*. Ἡ ἔντασις Η τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ἡ προκαλοῦσα τὴν ἐπαγωγικὴν ἔντασιν Β κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν ξένου τινὸς σώματος εἰς τὸ πεδίον (πλείονα βλ. λ. *μαγνητισμός*).

— μαγνητίσεως ἔργον. Ἔργον καταναλισκόμενον κατὰ τὴν μαγνήτισιν δι᾽ ἐναλλασσομένου ῥεύματος (βλ. *μαγνητικαὶ ἀπώλειαι*).

— μαγνητίσεως καμπύλη. Καλεῖται ἡ καμπύλη ἡ δίδουσα τὴν ἐξάρτησιν τῆς μαγνητικῆς ἐπαγωγικῆς ἐντάσεως Β ἀπὸ τὴν ἔντασιν μαγνητίσεως Η. Ἡ καμπύλη μαγνητίσεως εἶναι διάφορος διὰ τὰ διάφορα μαγνητικὰ σώματα (βλ. *μαγνητισμός*).

— μαγνητίσεως πηνίον. Πηνίον, τὸ ὁποῖον διαρρεόμενον ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος προκαλεῖ τὴν μαγνήτισιν τοῦ πυρῆνος αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐν γένει μαγνητικοῦ κυκλώματος. Τὸ πηνίον μαγνητίσεως εἶναι ἡ ἕδρα τῆς μαγνητεγερτικῆς δυνάμεως, τὸ μέγεθος τῆς ὁποίας εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὰ ἀμπερελίγματα τοῦ πηνίου, ἤτοι τὸ γινόμενον τῶν περιελίξεων αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἔντασιν τοῦ διερχομένου ῥεύματος εἰς ἀμπέρ. γ. θ. κ.

μαγνητισμὸς (ὁ)· ἡ ἑλκτικὴ ἰδιότης τοῦ μαγνήτου ‖ τὸ σύνολον τῶν φαινομένων, ἅτινα παράγονται ἐκ τῆς ἰδιότητος ταύτης τῶν μαγνητῶν ‖ τὸ τμῆμα τῆς φυσικῆς τὸ ἀσχολούμενον μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν μαγνητῶν, τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν καὶ τῶν ἐκ τούτων παραγομένων φαινομένων.

—*[Ἐγκυκλ.]* Οἱ μαγνῆται εἶναι σώματα συνήθως σιδηρᾶ, διαιροῦνται δὲ εἰς *φυσικοὺς* καὶ *τεχνητούς*. Φυσικοὶ μαγνῆται εἶναι τεμάχια σιδηρούχων ὀρυκτῶν, κυρίως μαγνητίτου, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν τὴν μαγνητικὴν ἰδιότητα ἅμα τῇ ὀρύξει των, προτοῦ ὑποστοῦν οἱανδήποτε ἐξωτερικὴν ἐπενέργειαν. Τεχνητοὶ μαγνῆται εἶναι σώματα, συνήθως χαλύβδινα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ μαγνητικὴ ἰδιότης ἔχει προσδοθῇ δι᾽ ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως (π. χ. ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος, βλ. κατωτ.). Εἰς τοὺς τεχνητοὺς μαγνήτας δίδονται διάφορα σχήματα, π. χ. βελόνης, ῥάβδου, πετάλου κτλ. Ἐὰν βυθίσωμεν μαγνητικὴν ῥάβδον ἐντὸς ῥινισμάτων σιδήρου καὶ εἶτα ἐξαγάγωμεν αὐτήν, παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὰ ἄκρα αὐτῆς ἔχουν προσκολληθῆ θύσανοι ῥινισμάτων, ἐνῷ περὶ τὸ μέσον τῆς ῥάβδου δὲν ὑπάρχουν ῥινίσματα. Τοῦτο ὑποδεικνύει ὅτι ἕδρα τῆς μαγνητικῆς ἰδιότητος εἶναι τὰ ἄκρα τῆς ῥάβδου, τὰ ὁποῖα καλοῦνται μαγνητικοὶ πόλοι. Τὸ περὶ τὸ μέσον τῆς ῥάβδου τμῆμα αὐτῆς ὀνομάζεται ζώνη ἀδιαφορίας. Προκειμένου περὶ πεταλοειδοῦς μαγνήτου, πόλοι εἶναι τὰ εὐθύγραμμα ἄκρα τοῦ πετάλου καὶ ζώνη ἀδιαφορίας τὸ ἡμικύκλιον αὐτοῦ.

Ἐὰν ἀναρτήσωμεν ὁριζοντίως μαγνητικὴν ῥάβδον ἢ βελόνην, οὕτως ὥστε νὰ δύναται νὰ περιστραφῇ ὁριζοντίως, τότε παρατηροῦμεν ὅτι ἡ βελόνη ἰσορροπεῖ μόνον ἐπὶ διευθύνσεως διηκούσης περίπου ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον. Τὸ πρὸς βορρᾶν ἄκρον τῆς βελόνης καλεῖται βόρειος πόλος, τὸ δὲ πρὸς νότον νότιος πόλος. Ὁ τοιοῦτος προσανατολισμὸς τῆς βελόνης ὀφείλεται εἰς τὸν γήϊνον μαγνητισμὸν (βλ. *μαγνητισμὸς γήϊνος*). Ἐκ τῶν δύο πόλων, τοὺς ὁποίους ἔχει ἕκαστος μαγνήτης, ὁ εἷς εἶναι βόρειος, ὁ δὲ ἄλλος νότιος.

Ἐὰν πλησιάσωμεν πρὸς ἀλλήλους δύο μαγνητικοὺς πόλους, παρατηροῦμεν ὅτι: ὁμώνυμοι πόλοι (ἤτοι βόρειοι ἢ νότιοι καὶ οἱ δύο) ἀπωθοῦν ἀλλήλους, ἐνῷ ἑτερώνυμοι πόλοι (ὁ εἷς βόρειος, ὁ ἕτερος νότιος) ἕλκουν ἀλλήλους. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι οἱ μαγνητικοὶ πόλοι τῆς Γῆς, ἐὰν δεχθῶμεν αὐτὴν ὡς ἕνα μεγάλον μαγνήτην, εἶναι ἀντίθετοι τῶν γεωγραφικῶν, ἤτοι πλησίον τοῦ βορείου γεωγραφικοῦ πόλου εὑρίσκεται ὁ νότιος μαγνητικὸς καὶ ἀντιστρόφως.

Τεμάχιον μαλακοῦ σιδήρου ἢ χάλυβος ἀποκτᾷ

Digitized by Google

μαγνητικὰς ἰδιότητας διὰ προσεγγίσεως πρὸς ἰσχυρὸν μαγνήνην, ἔστω καὶ ἄνευ ἐπαφῆς. Ἡ ἐξ ἀποστάσεως αὕτη μετάδοσις τῶν μαγνητικῶν ἰδιοτήτων καλεῖται *μαγνητικὴ ἐπαγωγὴ* ἢ *μαγνήτισις ἐξ ἐπαγωγῆς*. Κατὰ τὴν ἐξ ἐπαγωγῆς μαγνήτισιν, ἐκ τῶν δύο ἄκρων τοῦ μαγνητιζομένου τεμαχίου γίνεται βόρειος πόλος τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸν νότιον πόλον τοῦ *μαγνητίζοντος* (ἢ *ἐπάγοντος*) μαγνήτου, ἐνῷ τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸν βόρειον γίνεται νότιος. Ἐὰν ἀπομακρύνωμεν μὲ τὸν μαγνήτην, τότε ὁ μὲν χάλυψ ἐξακολουθεῖ νὰ παρουσιάζῃ μαγνητικὰς ἰδιότητας, ὁ μαλακὸς σίδηρος ὅμως ἀποβάλλει κατὰ μέγα μέρος αὐτάς. Τοῦτο ἐκφράζομεν λέγοντες ὅτι ἡ μαγνήτισις τοῦ μαλακοῦ σιδήρου ἦτο προσωρινὴ (*προσωρινὸς μαγνητισμός*), ἐνῷ ἡ τοῦ χάλυβος εἶναι διαρκὴς ἢ μόνιμος ἢ παραμένουσα (*παραμένων μαγνητισμός*).

Τὴν μαγνητικὴν ἰδιότητα ἀποδίδομεν εἰς συσσώρευσιν μαγνητικῆς μάζης εἰς τοὺς πόλους τοῦ μαγνήτου. Ἡ ὕπαρξις μαγνητικῆς μάζης εἶναι τελείως ἀνεξακρίβωτον καὶ ὑποθετικὸν γεγονός, εὑρισκόμενον εἰς πλήρη ἀντίφασιν πρὸς τὰς νεωτέρας θεωρίας περὶ μαγνητισμοῦ, προέρχεται δὲ ὁ ὅρος μαγνητικὴ μᾶζα ἀπὸ παλαιοτέρας θεωρίας, καθ' ἃς ὁ μαγνητισμὸς ὠφείλετο εἰς μαγνητικὰ ρευστά. Ἐν τούτοις ἡ νεωτέρα φρασιολογία διατηρεῖ τὸν ὅρον αὐτόν, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν «μέγεθος τῆς μαγνητικῆς ἰδιότητος». Ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὴν ὕπαρξιν βορείων καὶ νοτίων πόλων, ὁμιλοῦμεν περὶ βορείας ἢ νοτίας μαγνητικῆς μάζης, περὶ ὁμωνύμων ἢ ἑτερωνύμων μαγνητικῶν μαζῶν. Ἡ μαγνητικὴ μᾶζα καλεῖται ἐνίοτε καὶ ποσότης μαγνητισμοῦ

Διὰ θραύσεως μαγνητικῆς ράβδου εἰς δύο ἢ περισσότερα μέρη προκύπτουν δύο ἢ περισσότεροι τέλειοι μαγνῆται, δηλαδὴ μαγνῆται ἔχοντες καὶ νότιον καὶ βόρειον πόλον. Δι' οὐδενὸς τρόπου εἶναι δυνατὴ ἡ κατασκευὴ μαγνήτου ἔχοντος ἕνα μόνον πόλον, βόρειον ἢ νότιον. Καὶ ὁ μικρότερος μαγνήτης ἔχει δύο πόλους, βόρειον καὶ νότιον. Οἱουδήποτε μαγνήτου οἱ πόλοι εἶναι ἐξ ἴσου ἰσχυροί, ἤτοι ἀντιπροσωπεύουν τὸ αὐτὸ ποσὸν μαγνητικῆς μάζης. Ἡ ὕπαρξις μαγνήτου ἔχοντος περισσοτέραν βορείαν μαγνητικὴν μᾶζαν ἢ νοτίαν, ἢ τἀνάπαλιν, εἶναι ἀδύνατος. Ἐφ' ἑκάστου μαγνήτου ὑπάρχουν πάντοτε ἴσαι ποσότητες βορείας καὶ νοτίας μαγνητικῆς μάζης.

Ἡ μεταξὺ δύο μαγνητικῶν μαζῶν ἀσκουμένη δύναμις (ἕλξις δι' ἑτερωνύμους, ἄπωσις δι' ὁμωνύμους μάζας) εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ γινόμενον τῶν δύο μαζῶν καὶ ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὸ τετράγωνον τῆς μεταξύ των ἀποστάσεως (νόμος τοῦ Coulomb). Περὶ τῆς μονάδος εἰς ἣν μετρεῖται ἡ μαγνητικὴ μᾶζα βλ. *μαγνητικαὶ* μονάδες.

Ὁ χῶρος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐξασκοῦνται μαγνητικαὶ δυνάμεις, ἤτοι δυνάμεις προερχόμεναι ἐκ μαγνητῶν, καλεῖται μαγνητικὸν πεδίον. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μαγνητικὸν πεδίον τὸ ὀφειλόμενον εἰς ἠλεκτρομαγνήτας, τὸ ἐξ ἁπλῶν μαγνητῶν προερχόμενον μαγνητικὸν πεδίον καλεῖται μαγνητοστατικὸν πεδίον. Αἱ ἰδιότητες τοῦ μαγνητοστατικοῦ πεδίου εἶναι τελείως ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἰδιότητας τοῦ ἠλεκτροστατικοῦ πεδίου. Τὸ μαγνητοστατικὸν πεδίον εἶναι πεδίον *ἀστρόβιλον* (βλ. *πεδία* δυνάμεως ἢ *πεδία* δυναμικά).

Ἡ ἐπὶ τῆς μονάδος τῆς μαγνητικῆς μάζης ἀσκουμένη δύναμις εἴς τι σημεῖον τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ὀνομάζεται ἔντασις τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου Η. Ἡ ἔντασις τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου εἶναι μέγεθος ἔχον διανυσματικὸν χαρακτῆρα· τόσον τὸ μέγεθος ὅσον καὶ ἡ διεύθυνσις τῆς ἐντάσεως τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου εἶναι συνεχεῖς συναρτήσεις τῆς θέσεως. Ὡς ἐκ τούτου τὰ διανύσματα τῆς ἐντάσεως ἐν τῷ μαγνητικῷ πεδίῳ ἔχουν *περιβαλλούσας* (βλ. λ.). Αἱ περιβάλλουσαι τῶν διανυσμάτων τῆς ἐντάσεως καλοῦνται δυναμικαὶ μαγνητικοὶ γραμμαί, παριστοῦν δὲ ταυτοχρόνως καὶ τὰς τροχιὰς τὰς ὁποίας θὰ ἠκολούθουν βόρειαι μαγνητικαὶ μᾶζαι κινούμεναι ἐλευθέρως καὶ ἄνευ ἀδρανείας ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δυνάμεων τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου. Ἐὸν τοποθετήσωμεν ἐντὸς τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου φύλλον χάρτου καὶ σκορπίσωμεν ἐπ' αὐτοῦ ρινίσματα σιδήρου, κατόπιν δὲ κτυπήσωμεν ἐλαφρῶς τὸ φύλλον τοῦ χάρτου, πρὸς ὑπερνίκησιν τῆς τριβῆς, τότε τὰ ρινίσματα διατάσσονται κατὰ τὰς δυναμικὰς γραμμὰς τοῦ πεδίου, ἀποτελοῦντα τὸ λεγόμενον μαγνητικὸν φάσμα. Τὸ σχ. 1 παριστᾷ τὸ φάσμα μαγνητικῆς ράβδου, τὸ σχ. 2 τὸ φάσμα πεταλοειδοῦς μαγνήτου, ἐφ' οὗ τὸ φύλλον τοῦ χάρτου ἔχει τοποθετηθῆ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῶν πόλων.

Δι' ἑκάστου σημείου τοῦ μαγνητοστατικοῦ πεδίου διέρχεται μία δυναμικὴ γραμμὴ καὶ μία μόνη. Αἱ δυναμικαὶ γραμμαὶ εἶναι ἄπειροι τὸ πλῆθος καὶ δὲν τέμνονται οὐδαμοῦ ἐν τῷ μαγνητοστατικῷ πεδίῳ. Ὡς κατεύθυνσιν τῶν δυναμικῶν γραμμῶν λαμβάνομεν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ διατρέξῃ τις τὴν δυναμικὴν γραμμὴν διὰ νὰ μεταβῇ ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου εἰς τὸν νότιον. Αἱ δυναμικαὶ γραμμαὶ ἀναβλύζουν ἐκ βορείων πόλων καὶ καταδύουν εἰς νοτίους.

Μολονότι, ὡς ἐλέχθη, ὁ ἀριθμὸς τῶν δυναμικῶν γραμμῶν εἶναι ἀπείρως μέγας, θεωροῦμεν συνήθως ὡς ὑπαρχούσας μόνον τόσας δυναμικὰς γραμμὰς ὅσαι ἀρκοῦν διὰ νὰ ἰσχύῃ ὁ ἑξῆς κανών, ὑποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ Maxwell: Μαγνητικὴ μᾶζα m ἐκπέμπει ἢ δέχεται (ἀναλόγως τοῦ ἐὰν εἶναι βορεία ἢ νοτία) τόσας δυναμικὰς γραμμὰς ὅσος εἶναι ὁ ἀριθμὸς 4πm. Μαγνητικὴ ροὴ ἐπιφανείας

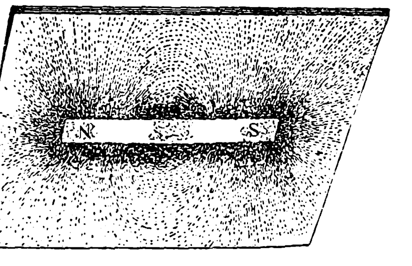

Σχ. 1. *Τὸ μαγνητικὸν φάσμα μαγνητικῆς ράβδου.*

τινὸς ἐν μαγνητικῷ πεδίῳ καλεῖται ὁ ἀριθμὸς τῶν δυναμικῶν γραμμῶν, αἵτινες διαπερῶσι τὴν ἐπιφάνειαν κατὰ μίαν διεύθυνσιν. Ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς ἰσχύει προφανῶς μόνον κατόπιν τῆς παραδοχῆς τοῦ ἀνωτέρω κανόνος τοῦ Maxwell.

Διαφορὰ μαγνητικοῦ δυναμικοῦ μεταξὺ δύο σημείων τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου καλεῖται τὸ ἔργον, ὅπερ πρέπει νὰ καταβληθῇ διὰ νὰ μεταφερθῇ ἡ μονὰς τῆς μαγνητικῆς μάζης ἀπὸ τοῦ ἑνὸς σημείου εἰς τὸ ἕτερον. Ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ οὕτως ὁρισθεῖσα διαφορὰ δυναμικοῦ, προκειμένου περὶ μαγνητοστατικοῦ πεδίου, εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ὁδοῦ κατὰ τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ μεταφορὰ τῆς μονάδος τῆς μάζης, ἐξαρτᾶται δὲ μόνον ἐκ τῆς ἐν τῷ πεδίῳ θέσεως τῶν δύο σημείων. Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἤδη λεχθὲν ὅτι τὸ μαγνητοστατικὸν πεδίον εἶναι ἀστρόβιλον. Περὶ τῆς μονάδος τοῦ μαγνητικοῦ δυναμικοῦ βλ. *μαγνητικαὶ* μονάδες.

Ἡ εἰσαγωγὴ ξένων σωμάτων εἰς τὸ μαγνητικὸν πεδίον μεταβάλλει τὴν διαμόρφωσιν αὐτοῦ. Ἡ μεταβολὴ συνίσταται κυρίως εἰς τὸ ὅτι ἡ ἔντασις τοῦ πεδίου εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ σώματος καταληφθέντα χῶρον ἔχει διάφορον τιμὴν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ σώματος ἢ πρὸς αὐτῆς. Πρὸς διάκρισιν ὀνομάζομεν τὴν ἔντασιν τοῦ πεδίου εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ξένου σώματος καταληφθέντα χῶρον, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ, ἐπαγωγικὴν ἔντα-

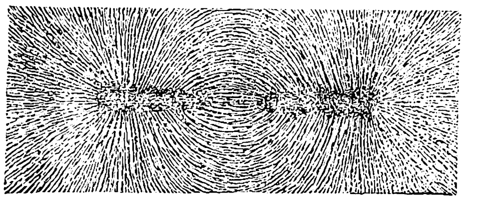

Σχ. 2. *Τὸ μαγνητικὸν φάσμα πεταλοειδοῦς μαγνήτου.*

σιν ἢ ἐπαγωγὴν καὶ παριστῶμεν αὐτὴν διὰ τοῦ Β, ἐνῷ διὰ τοῦ Η παριστῶμεν τὴν ἔντασιν ἣν εἶχε τὸ πεδίον εἰς τὸν αὐτὸν χῶρον πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ξένου σώματος. Ἐπειδὴ δὲ μεταβολὴ τῆς ἐντάσεως συνεπάγεται καὶ μεταβολὴν τῶν δυναμικῶν γραμμῶν, ὀνομάζομεν τὰς εἰς τὴν ἐπαγωγικὴν ἔντασιν Β ἀντιστοιχούσας δυναμικὰς γραμμάς, ἐπαγωγικὰς δυναμικὰς γραμμάς. Ὁ λόγος τῆς ἐντάσεως Β πρὸς τὴν ἔντασιν Η ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ σώματος καὶ χαρακτηρίζει αὐτὸ ἀπὸ μαγνητικῆς ἀπόψεως. Καλεῖται δὲ ὁ λόγος αὐτὸς μαγνητικὴ διαπερατότης καὶ παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου μ. Ἀναλόγως τῆς μαγνητικῆς διαπερατότητος διαιροῦμεν τὰ σώματα εἰς:

α) *Ἀμαγνητικὰ* (μαγνητικὴ διαπερατότης ἴση πρὸς τὴν μονάδα). Τοιαῦτα σώματα εἶναι π. χ. ὁ ἀὴρ ἢ τὸ κενόν. Ἀμαγνητικὰ σώματα οὔτε ἕλκονται οὔτε ἀπωθοῦνται ὑπὸ μαγνητῶν.

β) *Παραμαγνητικὰ* (μαγνητικὴ διαπερατότης ὀλίγον μεγαλυτέρα τῆς μονάδος). Παραμαγνητικὰ σώματα εἶναι π. χ. τὸ μαγγάνιον, τὸ χρώμιον, τὸ παλλάδιον, τὸ ἀλουμίνιον, ἡ πλάτινα. Τοιαῦτα σώματα ἕλκονται ἐλαφρῶς ὑπὸ μαγνητῶν.

γ) *Διαμαγνητικὰ* (μαγνητικὴ διαπερατότης ὀλίγον μικροτέρα τῆς μονάδος). Τοιαῦτα εἶναι τὸ βισμούθιον, τὸ ἀντιμόνιον, ὁ ψευδάργυρος, ὁ μόλυβδος, ὁ χαλκός, τὸ θεῖον, ὁ ἄργυρος, ὁ χρυσὸς κλπ. Τὰ διαμαγνητικὰ σώματα ἀπωθοῦνται ἐλαφρῶς ὑπὸ μαγνητῶν.

δ) *Μαγνητικὰ* ἢ *σιδηρομαγνητικὰ* (μαγνητικὴ διαπερατότης πολὺ μεγαλυτέρα τῆς μονάδος, ὄχι σταθερά, ἀλλὰ μεταβαλλομένη διὰ διαφόρους τιμὰς τῆς ἐντάσεως Η). Μαγνητικὰ σώματα εἶναι ὁ σίδηρος (μαγνητικὴ διαπερατότης μέχρι 5.000), τὸ νίκελ (μέχρι 290), τὸ κοβάλτιον (μέχρι 40) καὶ τέλος τὰ *μαγνητικὰ κράματα* (βλ. λ.), ἐκ τῶν ὁποίων μαγνητικώτατον εἶναι τὸ νεωστὶ ἀνακαλυφθὲν Permalloy, τοῦ ὁποίου ἡ μαγνητικὴ διαπερατότης ὑπερβαίνει καὶ τὴν τοῦ σιδήρου. Τὰ μαγνητικὰ σώματα ἕλκονται ἰσχυρῶς ὑπὸ μαγνητῶν.

Σπουδαιότατον εἶναι τὸ μαγνητικὸν πεδίον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Εἰς τὴν περιοχὴν ἀγωγῶν διαρρεομένων ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ὑφίσταται πάντοτε μαγνητικὸν πεδίον, τοῦ ὁποίου αἱ δυναμικαὶ γραμμαὶ εἶναι κύκλοι ἔχοντες ἄξονα τὸν ἀγωγόν. Τὸ μαγνητικὸν πεδίον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἶναι πεδίον στροβιλόν, ἤτοι ἡ διαφορὰ μαγνητικοῦ δυναμικοῦ μεταξὺ δύο σημείων αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὁδὸν μεταβάσεως ἐκ τοῦ ἑνὸς σημείου εἰς τὸ ἕτερον. Ἡ ἔντασις Η τοῦ πεδίου εἰς πᾶν σημεῖον αὐτοῦ εἶναι ἀνάλογος τῆς ἐντάσεως J τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐν τῷ ἀγωγῷ. Ὡς ἐκ τούτου τὸ μαγνητικὸν πεδίον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἶναι καταλληλότατον διὰ τὴν σπουδὴν τῶν μαγνητικῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων, διότι δυνάμεθα εὐκόλως ν' αὐξομειώσωμεν τὴν ἔντασιν Η αὐτοῦ, αὐξομειοῦντες, διὰ μιᾶς ρυθμιστικῆς ἀντιστάσεως, τὴν ἔντασιν τοῦ ρεύματος ἐν τῷ ἀγωγῷ καὶ νὰ προσδιορίσωμεν οὕτω τὴν μαγνητικὴν διαπερατότητα μ τοῦ ἐξεταζομένου σώματος διὰ διαφόρους τιμὰς τῆς ἐντάσεως Η, ὡς καὶ τὴν μαγνητικὴν ὑστέρησιν τοῦ σώματος. Πρὸς τοῦτο διαμορφοῦμεν καταλλήλως τὴν γεωμετρικὴν διάταξιν τοῦ ἀγωγοῦ, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι εὔκολος ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ἐντάσεως Η εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν σῶμα βλ. καὶ *μαγνητικαὶ* μετρήσεις).

Τὸ σχ. 3 δεικνύει τὴν καμπύλην ἐξαρτήσεως τῆς ἐπαγωγικῆς ἐντάσεως Β, ὡς καὶ τῆς μαγνητικῆς διαπερατότητος μ, ἀπὸ τῆς ἐντάσεως τοῦ

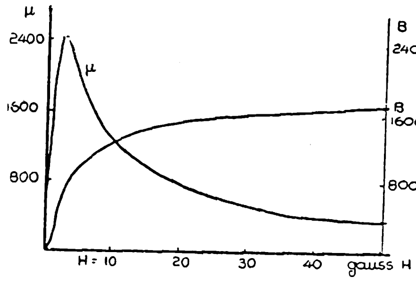

Σχ. 3.

πεδίου Η. Ἰσχύει δι' ὡρισμένον εἶδος σιδήρου, δεδομένου ὅτι αἱ ἀριθμητικαὶ τιμαὶ τοῦ Β καὶ τοῦ μ εἶναι διάφοροι εἰς διάφορα εἴδη σιδήρου, διὰ τὴν αὐτὴν ἔντασιν Η. Ἐπίσης ἰσχύει μόνον διὰ παρθένον σίδηρον, ἤτοι διὰ σίδηρον ὁ ὁποῖος διὰ πρώτην φορὰν μαγνητίζεται, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν παρουσιάζει ὑπολείμματα προηγουμένων μαγνητίσεων (βλ. κατωτέρω). Δεικνύει δὲ ἡ καμπύλη ὅτι, αὐξανομένης τῆς ἐντάσεως Η, ἡ ἐπαγωγικὴ ἔντασις αὐξάνει κατ' ἀρχὰς ὀλίγον, κατόπιν ἀρχίζει ν' αὐξάνῃ ἀποτόμως, εἰς τὴν περιοχὴν $H = 2$ ἕως 2,5 Gauss, εἰς τὴν περιοχὴν $H = 2{,}5$ ἕως 15 Gauss ἡ αὔξησίς της γίνεται πολὺ ὀλιγώτερον ἀπότομος, τείνουσα ὁλονὲν νὰ γίνῃ μικροτέρα, καὶ τέλος, ἀπὸ μιᾶς ὡρισμένης τιμῆς τῆς ἐντάσεως Η (π. χ. $H=45$ ἕως 50) καὶ πέραν, ἡ ἐπαγωγικὴ ἔντασις Β δὲν αὐξάνει αἰσθητῶς, ὁσονδήποτε καὶ ἐὰν αὐξήσωμεν τὴν ἔντασιν Η. Τοῦτο ἐκφράζομεν λέγοντες ὅτι ὁ σίδηρος ἐκορέσθη, ὀνομάζομεν δὲ τὸ διάστημα ἀπὸ $H=50$ καὶ πέραν περιοχὴν τοῦ μαγνητικοῦ κόρου. Ἀνάλογον διαδρομὴν παρουσιάζει εἰς τὸ σχ. 3 καὶ ἡ καμπύλη τῆς μαγνητικῆς διαπερατότητος μ, τῆς ὁποίας αἱ τιμαὶ εὑρίσκονται διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν ἀντιστοίχων τιμῶν τοῦ Β καὶ τοῦ Η $\left(\mu = \frac{B}{H}\right)$. Ὅταν ἡ ἔντασις Η εἶναι μικρά, ἡ μαγνητικὴ διαπερατότης ἔχει καὶ αὐτὴ μικρὰς τιμάς, αὐξάνεται ὅμως ταχύτατα καὶ φθάνει τὴν μεγίστην αὐτῆς τιμὴν εἰς σημεῖον κείμενον εἰς τὴν περιοχὴν $H=2$ ἕως 2,5 Gauss. Κατόπιν ἐλαττοῦται βαθμιαίως καὶ συνεχῶς, πίπτουσα εἰς ἐλαχίστας τιμὰς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ μαγνητικοῦ κόρου. Ὁμοία εἶναι ἡ μορφὴ τῶν καμπύλων καὶ δι' ἄλλα εἴδη σιδήρου, μεταβαλλομένων μόνον ὀλίγον τῶν ἀριθμητικῶν τιμῶν τοῦ Β καὶ τοῦ μ διὰ τὸ αὐτὸ Η.

Ἡ καμπύλη τοῦ σχ. 3 ἰσχύει, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, μόνον διὰ σίδηρον, ὁ ὁποῖος μαγνητίζεται διὰ πρώτην φοράν. Σίδηρος μαγνητισθεὶς συγκρατεῖ πάντοτε μέρος τοῦ μαγνητισμοῦ του, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ εἶναι μέγα (χάλυψ) ἢ μικρὸν (μαλακὸς σίδηρος) καὶ τοῦ ὁποίου ἡ τελεία ἐξαφάνισις ἐπιτυγχάνεται μόνον ὅταν ὁ σίδηρος ὑποβληθῇ εἰς τὴν εἰδικὴν κατεργασίαν τῆς ἀπομαγνητίσεως, συγκειμένην εἴτε εἰς κρούσεις, εἴτε εἰς ἀποσβεννυμένην μαγνήτισιν δι' ἐναλλασσομένου ρεύματος. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι τὸ μέγεθος τῆς μαγνητικῆς ἐπαγωγῆς Β ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἐκ τῆς ἀντιστοίχου τιμῆς τῆς ἐντάσεως Η, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μαγνητικῆς καταστάσεως, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ σίδηρος προτοῦ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐπενέργειαν τῆς τιμῆς Η τῆς ἐντάσεως. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἐξαρτήσεως τῶν στιγμιαίων τιμῶν τῆς ἐντάσεως Β ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον τιμὴν τοῦ Η, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς χρονικῶς προηγουμένας τιμάς του Β, ὀνομάζεται μαγνητικὴ ὑστέρησις.

Πρὸς μελέτην τοῦ φαινομένου τῆς ὑστερήσεως ὑποβάλλομεν τὸν σίδηρον εἰς μαγνήτισιν, τῆς ὁποίας

Digitized by Google

τὴν ἔντασιν Η αὐξάνομεν βαθμιαίως ἀπὸ τοῦ μηδενὸς μέχρι μιᾶς μεγίστης τιμῆς, κατόπιν ἐλαττοῦμεν αὐτὴν βαθμιαίως μέχρι τοῦ μηδενός, ἔπειτα καθιστῶμεν αὐτὴν ἀρνητικήν, ἀναστρέφοντες τὴν διεύθυνσίν της, αὐξάνομεν αὐτὴν μέχρι τῆς αὐτῆς μεγίστης ἀλλ' ἀρνητικῆς τιμῆς, καὶ τέλος τὴν ἐπαναφέρομεν βαθμιαίως εἰς τὸ μηδέν. Τὰς αὐξομειώσεις αὐτὰς τῆς ἐντάσεως Η κατορθοῦμεν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, δι' ἀντιστοίχων αὐξομειώσεων τῆς ἐντάσεως J τοῦ μαγνητίζοντος ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἀντιστοιχοῦν δὲ αἱ ἀνωτέρω περιγραφεῖσαι αὐξομειώσεις εἰς τὴν μορφὴν ἐναλλασσομένου ρεύματος.

Τὸ ὑπὸ ἐναλλασσομένου ρεύματος παραγόμενον μαγνητικὸν πεδίον καλεῖται καὶ αὐτὸ ἐναλλασσόμενον μαγνητικὸν πεδίον, ὡς παρουσιάζον τὰς αὐτὰς μεταβολὰς καὶ αὐξομειώσεις, ἃς καὶ τὸ μαγνητίζον ρεῦμα.

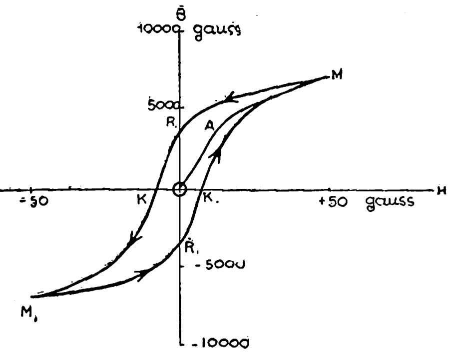

Σχ. 4.

Τὸ σχ. 4 δεικνύει τὰς μεταβολὰς τῆς ἐντάσεως Β ἐντὸς σιδήρου ὑποβαλλομένου εἰς τοιοῦτον ἐναλλασσόμενον μαγνητικὸν πεδίον. Ἡ καμπύλη ΟΑΜ εἶναι ἡ καμπύλη μαγνητίσεως τοῦ παρθένου σιδήρου ὡς περιεγράφη ἀνωτέρω (σχ. 3)· κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς τὸ μαγνητίζον ρεῦμα μεταβάλλεται οὕτως, ὥστε ἡ ἔντασις μαγνητίσεως Η νὰ αὐξάνῃ βαθμιαίως ἀπὸ τοῦ μηδενὸς μέχρι τῆς μεγίστης τιμῆς τῶν 50 Gauss, ἔχει δὲ διεύθυνσιν ἣν χαρακτηρίζομεν ὡς θετικήν. Ἡ καμπύλη MRKM δεικνύει τὴν μεταβολὴν τῆς ἐπαγωγικῆς ἐντάσεως Β, ὅταν ἡ ἔντασις μαγνητίσεως Η ἐλαττοῦται βαθμιαίως ἀπὸ τῆς μεγίστης θετικῆς τιμῆς τῶν 50 Gauss μέχρι τῆς μεγίστης ἀρνητικῆς—50 Gauss. Ἡ καμπύλη $M_1R_1K_1M$ δεικνύει τὴν μεταβολὴν τῆς ἐπαγωγικῆς ἐντάσεως Β, ὅταν ἡ ἔντασις Η αὐξάνεται ἀπὸ τῆς μεγίστης ἀρνητικῆς μέχρι τῆς μεγίστης θετικῆς τιμῆς. Ἡ ὅλη διαδρομὴ $MRKM_1R_1K_1M$ ἐπαναλαμβάνεται εἰς ἑκάστην πλήρη περίοδον τοῦ μαγνητίζοντος ρεύματος, π. χ. ἐπαναλαμβάνεται 50 φορὰς ἐντὸς ἑνὸς δευτερολέπτου ἐὰν τὸ μαγνητίζον ρεῦμα εἶναι ἐναλλασσόμενον 50 περιόδων. Καλεῖται δὲ τὸ ὅλον σχῆμα $MRKM_1R_1K_1M$ κύκλος ὑστερήσεως.

Ἡ ἐπαγωγικὴ ἔντασις OR, ἴση καὶ ἀντίθετος πρὸς τὴν OR_1, καλεῖται παραμένουσα μαγνήτισις. Τὴν ἐπαγωγικὴν ταύτην ἔντασιν διατηρεῖ ὁ σίδηρος μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ μαγνητίζοντος μέσου, ἤτοι μετὰ τὴν μέχρι τοῦ μηδενὸς ἐλάττωσιν τῆς ἐντάσεως μαγνητίσεως Η. Ἡ ἔντασις μαγνητίσεως ΟΚ, ἴση καὶ ἀντίθετος πρὸς τὴν OK_1, καλεῖται συγκρατητικὴ δύναμις, διότι παριστᾷ τὴν δύναμιν (ἔντασιν Η), μετὰ τῆς ὁποίας ὁ σίδηρος συγκρατεῖ τὴν παραμένουσαν μαγνήτισιν αὐτοῦ. Μόνον δὲ κατόπιν τῆς ὑποβολῆς τοῦ σιδήρου εἰς ἔντασιν μαγνητίσεως ἴσην καὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν συγκρατητικὴν δύναμιν, μηδενίζεται ἡ παραμένουσα μαγνήτισις. Ἡ συγκρατητικὴ δύναμις καὶ ἡ παραμένουσα μαγνήτισις εἶναι σταθεραὶ τοῦ ὑλικοῦ. Διὰ τὸν σίδηρον τοῦ σχ. 4 ἡ παραμένουσα μαγνήτισις ἰσοῦται πρὸς 3600 Gauss, ἡ δὲ συγκρατητικὴ δύναμις πρὸς 8 Gauss.

Τὸ ἐμβαδόν, τὸ περικλειόμενον ὑπὸ τοῦ κύκλου τῆς ὑστερήσεως καὶ τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἴσον πρὸς τὴν 1,6 δύναμιν τῆς μεγίστης τιμῆς τῆς ἐπαγωγικῆς ἐντάσεως Β, παριστᾷ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται νὰ καταβληθῇ διὰ τὴν μαγνήτισιν καὶ ἀπομαγνήτισιν τοῦ σιδήρου, καὶ τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται εἰς θερμότητα ἐντὸς τῆς μάζης τοῦ σιδήρου. Ἡ μαγνητικὴ ἀπώλεια (βλ. λ.) αὐτὴ ἐξ ὑστερήσεως ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν κατασκευὴν ἠλεκτρικῶν μηχανῶν, ὅπου ὡρισμένα σιδηρᾶ τεμάχια μαγνητίζονται καὶ ἀπομαγνητίζονται ἐπανειλημμένως καὶ ταχύτατα, π. χ. 50 φορὰς εἰς τὸ διάστημα ἑνὸς δευτερολέπτου. Ἔχομεν λοιπὸν κάθε συμφέρον νὰ ἐκλέξωμεν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἠλεκτρικῶν μηχανῶν εἶδος σιδήρου τοιοῦτον, ὥστε τὸ ἐμβαδὸν τοῦ κύκλου ὑστερήσεως νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν μικρότερον. Τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐλαττώνει τὰς μαγνητικάς, καὶ ἑπομένως καὶ τὰς συνολικὰς ἀπωλείας τῆς μηχανῆς, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐλαττώνει τὴν ἐντὸς τῆς μηχανῆς παραγομένην θερμότητα, ἥτις δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς μεγίστας βλάβας αὐτῆς.

Ἡ δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος μαγνήτισις γίνεται συνήθως ἐντὸς τῶν λεγομένων πηνίων μαγνητίσεως (σχ. 3)· τὸ ρεῦμα ὁδηγεῖται δι' ἐλατηριοειδοῦς ἀγωγοῦ πέριξ τοῦ πρὸς μαγνήτισιν σιδήρου, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται, λόγῳ τῆς ὁμοιότητός του πρὸς σωλῆνα, σωληνοειδές. Ἐὰν J εἶναι ἡ ἔντασις εἰς ἀμπὲρ τοῦ μαγνητίζοντος ρεύματος καὶ n ὁ ἀριθμὸς τῶν σπειρῶν τοῦ σωληνοειδοῦς, ἤτοι τῶν περιστροφῶν τοῦ ἀγωγοῦ περὶ τὸν σίδηρον, ὁ ἀριθμὸς $\frac{4}{10}\pi Jn$ καλεῖται μαγνητεγερτικὴ δύναμις τοῦ πηνίου καὶ παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου Μ. Ε. Δ. Τὸ γινόμενον Jn καλεῖται καὶ ἀμπεροστροφαὶ ἢ ἀμπερελίγματα, ὡς προκύπτον διὰ πολλαπλασιασμοῦ τῆς ἐντάσεως εἰς ἀμπὲρ ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν στροφῶν, ἤτοι τῶν σπειρῶν, αἵτινες καλοῦνται καὶ ἐλίγματα. Ἡ ἐπαγωγικὴ μαγνητικὴ ροὴ Φ, ἤτοι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαγωγικῶν δυναμικῶν γραμμῶν αἱ ὁποῖαι διέρχονται διὰ τοῦ πηνίου, ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν μαγνητεγερτικὴν δύναμιν ΜΕΔ τοῦ πηνίου. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν μεγεθῶν σχέσις εἶναι:

$$\Phi = \frac{\text{ΜΕΔ}}{R}$$

ὅπου ὁ συντελεστὴς R καλεῖται μαγνητικὴ ἀντίστασις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνωτέρω τύπος ὑπενθυμίζει τὸν ἠλεκτρικὸν νόμον τοῦ Ohm, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἔντασις J ἰσοῦται πρὸς τὸ πηλίκον τῆς ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως, διὰ τοῦτο καλεῖται μαγνητικὸς νόμος τοῦ *Ohm*. Τὸ μέγεθος Φ τῆς μαγνητικῆς ἐπαγωγικῆς ροῆς παρομοιάζεται οὕτω πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἠλεκτρικῆς ἐντάσεως J, καὶ τὸ ὅλον σύστημα πρὸς ἠλεκτρικὸν κύκλωμα. Καλεῖται δὲ τὸ ὅλον σύστημα τοῦ πηνίου μετὰ τοῦ σιδηροῦ πυρῆνος καὶ μαγνητικὸν κύκλωμα. Ἡ μαγνητικὴ ἀντίστασις τοῦ σώματος, διὰ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ διέλθουν αἱ μαγνητικαὶ ἐπαγωγικαὶ γραμμαί, εὑρίσκεται καθ' ὅμοιον ἀκριβῶς τύπον ὡς καὶ ἡ ἠλεκτρικὴ ἀντίστασις τῶν ἀγωγῶν. Εἶναι δηλαδὴ ἀνάλογος πρὸς τὸ μῆκος τοῦ σώματος, ἀντιστρόφως ἀνάλογος τῆς διατομῆς αὐτοῦ καὶ ἐπίσης ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὴν μαγνητικὴν διαπερατότητα τοῦ σώματος, ἡ ὁποία παρουσιάζεται οὕτως ὡς τὸ μαγνητικὸν ἀνάλογον τῆς ἠλεκτρικῆς ἀγωγιμότητος, καλουμένη καὶ μαγνητικὴ ἀγωγιμότης.

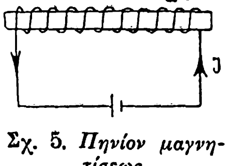

Σχ. 5. *Πηνίον μαγνητίσεως.*

Διὰ τὸ μαγνητικὸν δὲ κύκλωμα ἰσχύουν τόσον ὁ πρῶτος ὅσον καὶ ὁ δεύτερος νόμος τοῦ Kirchhoff, ἐάν, ἀντὶ τῶν ἠλεκτρικῶν, εἰσαχθοῦν εἰς αὐτοὺς τὰ ἀντίστοιχα μαγνητικὰ μεγέθη, ἤτοι ἀντὶ τῶν ἠλεκτρεγερτικῶν αἱ μαγνητεγερτικαὶ δυνάμεις, ἀντὶ τῶν ἐντάσεων αἱ ἐπαγωγικαὶ δυναμικαὶ ροαὶ Φ, καὶ ἀντὶ τῶν ἠλεκτρικῶν αἱ μαγνητικαὶ ἀντιστάσεις, ὑπολογιζόμεναι κατὰ τὸν τύπον:

$$R = \frac{l}{q \cdot \mu}$$

ὅπου l τὸ μῆκος, q ἡ διατομὴ καὶ μ ἡ μαγνητικὴ διαπερατότης τοῦ μαγνητικοῦ ἀγωγοῦ.

Ἐφαρμόζοντες τὸν μαγνητικὸν νόμον τοῦ Ohm διὰ τὸ μαγνητικὸν κύκλωμα τοῦ σχ. 6, εὑρίσκομεν ὅτι ἡ μαγνητικὴ ἀντίστασις τοῦ σιδηροῦ δακτυλίου εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς μαγνητικῆς ἀντιστάσεως τῆς σχισμῆς (ἀήρ), μολονότι τὸ μῆκος τοῦ σιδήρου εἶναι πολὺ μεγαλύτερον τοῦ μήκους τῆς σχισμῆς. Μικρὸν διάκενον ἀέρος αὐξάνει ἐν γένει δυσαναλόγως πολὺ τὴν μαγνητικὴν ἀντίστασιν τοῦ μαγνητικοῦ κυκλώματος.

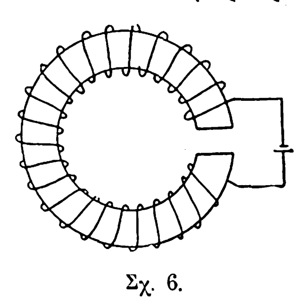
Σχ. 6.

Ὡς ἐκ τούτου δέον παντοῦ ὅπου γίνεται ἐφαρμογὴ τῶν μαγνητικῶν κυκλωμάτων (ἠλεκτρικαὶ μηχαναί, στατοὶ μετασχηματισταὶ κττ.) νὰ φροντίζωμεν ὅπως τ' ἀναπόφευκτα διάκενα ἀέρος ἔχουν ὅσον τὸ δυνατὸν μικρότερον μῆκος, οὕτως ὥστε ἡ μαγνητικὴ ἀντίστασις τῶν κυκλωμάτων νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν μικροτέρα.

Παρ' ὅλην τὴν θεωρητικῶς μαθηματικὴν ἀκρίβειαν τοῦ μαγνητικοῦ νόμου τοῦ Ohm. δὲν δύναται οὗτος νὰ δώσῃ μαθηματικῶς ἀκριβῆ ἀποτελέσματα, ἐφαρμοζόμενος εἰς τὰ μαγνητικὰ κυκλώματα τῆς πράξεως, ἕνεκα τοῦ φαινομένου τῆς μαγνητικῆς σκεδάσεως, ἥτις καθιστᾷ ἐξαιρετικῶς δυσπροσδιόριστον τὸ μέγεθος τῆς μαγνητικῆς ἀντιστάσεως R. Συνίσταται δὲ ἡ μαγνητικὴ σκέδασις εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἐπαγωγικῶν δυναμικῶν γραμμῶν ἀπὸ τῆς κανονικῆς των τροχιᾶς (π. χ. ἡ ἔξοδος αὐτῶν ἐκ τοῦ σιδήρου πυρῆνος), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν πρόσθεσιν νέων μαγνητικῶν ἀντιστάσεων ἐν παραλλήλῳ πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν ἤδη μαγνητικὴν ἀντίστασιν τῆς κανονικῆς ὁδοῦ.

Γ. Θ. Κ.

— **μαγνητισμὸς γήϊνος.** Τὸ αἴτιον τὸ προκαλοῦν τὸ γήϊνον μαγνητικὸν πεδίον καὶ τὰ συναφῆ πρὸς αὐτὸ φαινόμενα. Μαγνητικὴ βελόνη ἐλευθέρως δυναμένη νὰ περιστραφῇ περὶ τὸν ἄξονά της ἐν ὁριζοντίῳ ἐπιπέδῳ, λαμβάνει πάντοτε τὴν αὐτὴν θέσιν, συμπίπτουσαν περίπου πρὸς τὸν γεωγραφικὸν μεσημβρινόν. Τὸν προσανατολισμὸν αὐτὸν τῆς βελόνης, πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, ἀποδίδομεν εἰς τὸ γήϊνον μαγνητικὸν πεδίον. Ἐὰν ἡ βελόνη δύναται, διὰ καταλλήλου ἐξαρτήσεως, νὰ περιστραφῇ ὄχι μόνον ἐν τῷ ὁριζοντίῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κατακορύφῳ ἐπιπέδῳ, τότε λαμβάνει πάλιν τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, σχηματίζει ὅμως γωνίαν μετὰ τοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διεύθυνσις τῆς βελόνης ἐν ἰσορροπίᾳ δέον νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐντάσεως τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου, ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ ἔντασις τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου σχηματίζει γωνίαν πρὸς τὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον.

Ἡ προβολὴ τῆς ἐντάσεως τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου ἐπὶ τὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον τόπου τινὸς ὀνομάζεται ὁριζοντία συνιστῶσα. Ἡ γωνία ἣν σχηματίζει ἡ ὁριζοντία συνιστῶσα πρὸς τὸν γεωγραφικὸν μεσημβρινὸν ὀνομάζεται μαγνητικὴ ἀπόκλισις καὶ δύναται νὰ εἶναι ἀνατολικὴ ἢ δυτική, ἐὰν ὁ βόρειος πόλος τῆς ἀποκλινούσης βελόνης εὑρίσκεται ἀνατολικῶς ἢ δυτικῶς τοῦ γεωγραφικοῦ μεσημβρινοῦ. Ἡ γωνία ἣν σχηματίζει ἡ ἔντασις τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου πρὸς τὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον ὀνομάζεται μαγνητικὴ ἔγκλισις καὶ δύναται νὰ εἶναι βορεία ἢ νοτία, ἐὰν ὁ νότιος πόλος τῆς ἐγκλινούσης βελόνης εὑρίσκεται κάτωθεν ἢ ἄνωθεν τοῦ διὰ τοῦ ἄξονος τῆς βελόνης ὁριζοντίου ἐπιπέδου. Τὰ τρία μεγέθη, ὁριζοντία συνιστῶσα, ἀπόκλισις καὶ ἔγκλισις, καλοῦνται στοιχεῖα τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ.

Τὰ στοιχεῖα τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ διαφέρουν ἐν γένει ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, μεταβάλλονται δὲ σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου (βλ. κατωτ.).

Καμπύλαι ἐπὶ τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, τῶν ὁποίων τὰς ἐφαπτομένας ἀποτελοῦν αἱ διευθύνσεις τῶν ὁριζοντίων συνιστωσῶν τῶν διαφόρων τόπων, ὀνομάζονται μαγνητικοὶ μεσημβρινοί. Δι' ἑκάστου σημείου τῆς γηΐνης ἐπιφανείας διέρχεται εἷς μαγνητικὸς μεσημβρινός. Οἱ μαγνητικοὶ μεσημβρινοὶ συνενοῦνται ὅλοι εἰς δύο σημεῖα, ἓν εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον καὶ ἓν εἰς τὸ νότιον. Τὸ ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου κείμενον σημεῖον συνενώσεως τῶν μαγνητικῶν μεσημβρινῶν καλεῖται νότιος μαγνητικὸς πόλος τῆς Γῆς καὶ κεῖται δυτικῶς τῆς χερσονήσου Boothia Felix, εἰς βόρειον πλάτος 70° 05′ 17″, καὶ δυτικὸν μῆκος 96° 45′ 48″. Τὸ ἕτερον σημεῖον συνενώσεως τῶν μαγνητικῶν μεσημβρινῶν ὀνομάζεται βόρειος μαγνητικὸς πόλος τῆς Γῆς καὶ κεῖται μεταξὺ τῆς Γῆς τῆς Βικτωρίας καὶ τῆς Γῆς τοῦ Γουλιέλμου εἰς νότιον πλάτος 72° 25′ καὶ ἀνατολικὸν μῆκος 155° 15′.

Ἐὰν μετρηθῇ ἡ ἀπόκλισις τῶν διαφόρων τόπων τῆς γῆς καὶ ἑνωθοῦν τὰ σημεῖα τὰ ἔχοντα ἴσην ἀπόκλισιν, προκύπτουν αἱ ἰσόγωνοι καμπύλαι ἢ καμπύλαι ἴσης ἀποκλίσεως. Αἱ ἰσόγωνοι καμπύλαι διέρχονται ὅλαι διὰ τῶν μαγνητικῶν πόλων τῆς Γῆς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ τῆς ἀποκλίσεως εἶναι ἀόριστος (ὅπως καὶ τὸ μῆκος τῶν γεωγραφικῶν πόλων). Ἐπίσης διέρχονται ὅλαι αἱ ἰσόγωνοι διὰ τῶν γεωγραφικῶν πόλων τῆς Γῆς. Ἄγωνοι ὀνομάζονται αἱ ἰσόγωνοι καμπύλαι αἱ ἑνοῦσαι τὰ σημεῖα τῆς γηΐνης ἐπιφανείας τὰ ἔχοντα ἀπόκλισιν μηδενικήν.

Ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἰσογώνους εἶναι αἱ ἰσοκλινεῖς καμπύλαι, αἵτινες προκύπτουν διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν σημείων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν αὐτὴν ἔγκλισιν. Αἱ ἰσοκλινεῖς καμπύλαι περιβάλλουν τοὺς μαγνητικοὺς πόλους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἔγκλισις εἶναι 90°, τῆς μαγνητικῆς βελόνης λαμβανούσης κατακόρυφον θέσιν ἰσορροπίας. Ἡ καμπύλη ἡ ἑνοῦσα τὰ σημεῖα τῆς γηΐνης ἐπιφανείας τὰ ἔχοντα ἔγκλισιν μηδενικὴν καλεῖται μαγνητικὸς ἰσημερινός. Ὁ μαγνητικὸς μεσημβρινὸς ἀφίσταται ὀλίγον τοῦ γεωγραφικοῦ τοιούτου, ἡ δὲ μεταξὺ των ἀπόστασις λαμβάνει τὴν μεγίστην αὐτῆς τιμὴν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, φθάνουσα τὰς 15° περίπου. Καμπύλαι προκύπτουσαι διὰ τῆς ἑνώσεως σημείων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν αὐτὴν τιμὴν τῆς ὁριζοντίας συνιστώσης, ὀνομάζονται ἰσοδύναμοι καμπύλαι.

Περὶ τῆς μετρήσεως τῶν στοιχείων τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ βλ. *μαγνητόμετρον.*

Εἰς μερικὰ σημεῖα τῆς Γῆς τὰ στοιχεῖα τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ ἔχουν τιμάς, αἱ ὁποῖαι δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὰς τῶν γειτονικῶν σημείων, ἀφιστάμεναι πολὺ ἀπ' αὐτῶν. Ἡ ἐξήγησις τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἐξαιρετικῶν αὐτῶν τιμῶν ὑπάρχει εἰς τὴν γειτνίασιν γεωλογικῶς ἀσυνήθων τμημάτων γῆς, ὡς π. χ. ὀρέων μεγάλης περιεκτικότητος εἰς σίδηρον κ.τ.τ. Τοιαῦτα σημεῖα εὑρίσκονται π. χ. εἰς νότιον Ρωσίαν, εἰς Ἀγγλίαν καὶ εἰς μερικὰ σημεῖα τῆς Ἀμερικῆς. Εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον τῆς Γῆς τὰ στοιχεῖα τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ μεταβάλλονται σὺν τῷ παρόδῳ τοῦ

Digitized by Google

χρόνου, εἶναι δὲ αἱ μεταβολαὶ των περιοδικῆς μορφῆς. Διακρίνομεν, ἀναλόγως τῆς διαρκείας μιᾶς πλήρους περιόδου, μεταβολὰς ἡμερησίας, ἐτησίας καὶ αἰωνίας. Ἐξ αὐτῶν αἱ ἡμερήσιαι ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου. Αἱ χρονικαὶ αὗται μεταβολαὶ ἔχουν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν μαγνητικῶν πόλων τῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι φαίνεται ὅτι κινοῦνται βραδύτατα, διαγράφοντες τροχιὰν σχήματος ∞ ἐπὶ τῶν πολικῶν περιοχῶν.

Ἐνίοτε ἐμφανίζονται καὶ ταχύταται μεταβολαὶ τῶν στοιχείων τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ, μὴ ἔχουσαι σχέσιν πρὸς τὰς ἀνωτέρω κανονικὰς περιοδικὰς μεταβολάς. Αἱ ταχεῖαι αὗται μεταβολαὶ ὀνομάζονται *μαγνητικαὶ* διαταραχαὶ (βλ. λ.). καὶ συνδέονται πρὸς φαινόμενα πολικοῦ φωτός, πιθανώτατα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐμφάνισιν τῶν κηλίδων ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου.

Περὶ τῆς φύσεως τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ γνωρίζομεν σχετικῶς ὀλίγα. Ὁ Gauss ὑπελόγισε τὴν *μαγνητικὴν ῥοπὴν* (βλ. λ.). τῆς Γῆς εἰς $8,4 . 10^{25}$. Ἐὰν φαντασθῶμεν ὁμόκεντρον πρὸς τὴν γῆν σφαῖραν ἐκ χάλυβος, μαγνητισμένην μέχρι κόρου, πρέπει αὕτη νὰ ἔχῃ ἀκτῖνα 243 χιλιομέτρων, ἵνα παρουσιάσῃ τὴν αὐτὴν μαγνητικὴν ῥοπήν. Κατὰ τὰς νεωτέρας θεωρίας ὁ μαγνητισμὸς τῆς γῆς προέρχεται ἐκ τῆς περιστροφῆς αὐτῆς περὶ τὸν ἄξονά της. Τὰ ἄτομα τῆς ὕλης ἀποτελοῦνται κατ' αὐτὰς ἀπὸ πυρῆνα φέροντα θετικὸν ἠλεκτρικὸν φορτίον, περὶ τὸν ὁποῖον στρέφονται τὰ ἠλεκτρόνια. Κατὰ τὴν περιστροφὴν τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της, τὰ συμπεριστρεφόμενα ἠλεκτρόνια, λόγῳ τῶν γυροσκοπικῶν ἰδιοτήτων τὰς ὁποίας ἔχουν, προσανατολίζονται πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς γῆς, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τοῦ γυροσκοπίου, καὶ οὕτως ἐμφανίζεται ἡ γῆ μαγνητισμένη (βλ. σχετικῶς καὶ *ἀποτελέσματα Ἀϊνστάϊν* καὶ *ἀποτελέσματα Μπάρνετ*). Φαίνεται ὅμως ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν μαγνήτισιν τῆς Γῆς καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς κατανεμημένον ἠλεκτρικὸν ἀρνητικὸν φορτίον, τὸ ὁποῖον συμπεριστρέφεται μετὰ τῆς Γῆς. Γ. Θ. Κ.

—**μαγνητισμὸς ἐλεύθερος.** Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν *ἀληθῆ μαγνητισμόν*, ὁ ὁποῖος δὲν ὑφίσταται, διότι ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ὕπαρξιν μαγνήτου φέροντος μόνον βορείαν ἢ μόνον νοτίαν μαγνητικὴν μᾶζαν (βλ. *μαγνητισμός*), ὀνομάζομεν *ἐλεύθερον* τὸν ὑπάρχοντα ἐπὶ μαγνητικοῦ τινος πόλου, τοῦ ὁποίου ἀντίθετος καὶ ἐξ ἴσου ἰσχυρὸς πόλος εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μαγνήτου. Ἐλεύθερος μαγνητισμὸς ὑπάρχει ἐκεῖ ὅπου ἄρχονται ἢ καταλήγουν δυναμικαὶ μαγνητικαὶ γραμμαί. Ἀληθὴς μαγνητισμὸς θὰ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ὅπου ἄρχονται ἢ καταλήγουν ἐπαγωγικαὶ δυναμικαὶ γραμμαὶ (βλ. *μαγνητισμός*), αἱ ὁποῖαι ὅμως εἶναι κλεισταὶ καμπύλαι μὴ ἔχουσαι ἀρχὴν καὶ τέλος. Γ. Θ. Κ.

—**μαγνητισμὸς ζωϊκός** βλ. λ. *ζωϊκὸς* μαγνητισμὸς καὶ *μεσμερισμός*.

—**μαγνητισμὸς μόνιμος ἢ παραμένων.** Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν *προσωρινὸν μαγνητισμόν*, ὁ ὁποῖος παύει νὰ ὑφίσταται μόλις παύσῃ ἐνεργοῦσα ἡ μαγνητίζουσα αἰτία (ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἢ μαγνητικὴ ἐπαγωγή), μόνιμος καλεῖται ὁ μαγνητισμὸς ὁ διατηρούμενος καὶ μετὰ τὴν διακοπὴν τοῦ μαγνητίζοντος αἰτίου καὶ διὰ τὴν ἄρσιν τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖται εἰδικὴ κατεργασία τοῦ μαγνήτου (κρούσεις ἢ ἠλεκτρικὴ ἀπομαγνήτισις δι' ἐναλλασσομένου ῥεύματος κ.τ.τ.). Μόνιμον μαγνητισμὸν παρουσιάζει ὁ χάλυψ (βλ. καὶ *μαγνητισμός*).

—**μαγνητισμοῦ ποσότης** βλ. *μαγνητικὴ μᾶζα*.

μαγνητιστὴς (ὁ)· ὁ μαγνητίζων, ὁ μεταδίδων τὰς ἰδιότητας τοῦ μαγνήτου εἰς ἄλλο σῶμα.

μαγνητίτης (ὁ) (Magnetit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν τετροξείδιον τοῦ σιδήρου $Fe [Fe O_2]_2$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους συνήθως ὀκταεδρικούς, ἀπαντᾷ δὲ εἰς κοκκώδη ἢ στιφρὰ συσσωματώματα καὶ ἐνίοτε εἰς ψευδομορφώσεις κατὰ αἱματίτην. Ἔχει θραυσμὸν κογχώδη, σκληρότητα $5^1/_2 - 6^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 4,9 — 5,2, λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα σιδηρόμαυρον. Παρουσιάζει μαγνητικὰς ἰδιότητας, τὰς ὁποίας ἀποβάλλει κατὰ τὴν πύρωσιν διὰ θερμάνσεως καὶ ἐπανακτᾷ μετὰ τὴν ψῦξιν. Ὁ μαγνητίτης ἀποτελεῖ σπουδαῖον μετάλλευμα σιδήρου. Εὑρίσκεται ἐντὸς πυριγενῶν πετρωμάτων βασικῶν ἢ ὑπερβασικῶν, ἀπαντᾷ εἰς κρυσταλλοσχιστώδεις διαπλάσεις καὶ ἐντὸς προσχωμάτων παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν καὶ παρὰ τὰς ἀκτάς. Ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ ἐντὸς τῶν περιδοτιτῶν τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς, τῆς Εὐβοίας, τῆς Σκύρου καὶ τῆς Ἑρμιόνης, ἐντὸς κρυσταλλοσχιστωδῶν τινων πετρωμάτων, ἀποτελεῖ δὲ μετὰ τοῦ κορουνδίου τὸ κύριον συστατικὸν τῆς *σμύριδος*. Γ. Β.

μαγνητογράφος (ὁ). Ὄργανον καταγράφον αὐτομάτως τὰς μεταβολὰς τῶν τριῶν σπουδαίων μεγεθῶν τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ, ἐγκλίσεως, ἀποκλίσεως καὶ ὁριζοντίας συνιστώσης. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία (ἓν δι' ἕκαστον μέγεθος) βαριόμετρα (βλ. λ. *μαγνητόμετρον*), τὰ ὁποῖα, διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ φακῶν καὶ κατόπτρων, στέλλουν φωτεινὰ στίγματα ἐπὶ φωτογραφικοῦ χάρτου, ὅστις ἑλίσσεται βραδέως περὶ κύλινδρον στρεφόμενον διὰ ὡρολογιακοῦ μηχανισμοῦ. Πᾶσα μεταβολὴ τῶν μαγνητικῶν μεγεθῶν συνεπάγεται μετακίνησιν τοῦ φωτεινοῦ στίγματος ἐπὶ τοῦ φωτογραφικοῦ χάρτου, οὕτως ὥστε ἐπὶ τοῦ χάρτου σχηματίζεται κυματοειδὴς καμπύλη, ἐμφαίνουσα τὰς μεταβολὰς τοῦ σχετικοῦ μεγέθους. Γ. Θ. Κ.

μαγνητοηλεκτρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μαγνητοηλεκτρισμόν, ἄλλως *ἠλεκτρομαγνητικός*.

—**μαγνητοηλεκτρικὴ** *μηχανή*. Ἠλεκτρικὴ μηχανή, τῆς ὁποίας ὁ ἐπαγωγεὺς δὲν φέρει ἠλεκτρομαγνήτας ἀλλὰ μονίμους μαγνήτας. Αἱ πρῶται ἠλεκτρικαὶ μηχαναὶ ἦσαν μαγνητοηλεκτρικαί. Οἱ ἠλεκτρομαγνῆται εἰσήχθησαν, διότι οἱ μόνιμοι μαγνῆται δὲν ἦσαν ἀρκετὰ ἰσχυροί. Σήμερον δὲν κατασκευάζονται πλέον μαγνητοηλεκτρικαὶ μηχαναί, ἐκτὸς τῶν χρησιμοποιουμένων πρὸς παραγωγὴν τοῦ σπινθῆρος ἀναφλέξεως εἰς τὰ αὐτοκίνητα. Γ. Θ. Κ.

μαγνητοηλεκτρισμὸς (ὁ). Ἠλεκτρισμὸς παραγόμενος δι' ἠλεκτρομαγνητικῆς ἐπαγωγῆς, προκαλουμένης διὰ μετακινήσεως μαγνητῶν καὶ τῆς ἐπακολουθούσης μεταβολῆς τῆς μαγνητικῆς ῥοῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν παραγόμενον δι' ἐπαγωγῆς, προκαλουμένης δι' αὐξομειώσεως τῆς ῥοῆς μέσῳ ἠλεκτρικῶν κυκλωμάτων. Γ. Θ. Κ.

μαγνητοθεραπεία (ἡ). Θεραπευτικαὶ ἀπόπειραι στηριζόμεναι ἐπὶ τοῦ λεγομένου ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ. Τὴν μαγνητοθεραπείαν εἰσήγαγε πρῶτος εἰς τὴν θεραπευτικὴν ὁ Ἀντώνιος Mesmer (1734—1815), ὅστις σπουδάσας περὶ τὸ 1772 τὴν ἐπιρροὴν μαγνητῶν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, παρετήρησεν ὅτι καὶ ἄνευ τῆς χρήσεως μαγνήτου, δι' ἁπλῆς ἐπαφῆς ἢ τριβῆς τῶν χειρῶν, ἐπιτυγχάνονται περίεργα ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ὁ Mesmer ἀπέδωσεν εἰς τὸν ζωϊκὸν μαγνητισμόν. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξήγησις τῆς μαγνητοθεραπείας ὑπάγεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὑπνωτισμοῦ. Εἰς τὴν μαγνητοθεραπείαν, ὑπὸ διάφορον ἔννοιαν ἢ ἀνωτέρω, ὑπάγεται καὶ ἡ δι' ἰσχυρῶν μαγνητῶν ἀπομάκρυνσις σωματιδίων σιδήρων (π. χ. ῥινισμάτων) ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἢ ἄλλων εὐπαθῶν μερῶν τοῦ σώματος, καλουμένη ἐνίοτε καὶ *μαγνητικὴ ἐγχείρησις*. Γ. Θ. Κ.

μαγνητολογία (ἡ)· ἡ περὶ τῶν μαγνητῶν καὶ τῶν μαγνητικῶν καθόλου ἀσχολουμένη ἐπιστήμη.

μαγνητολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μαγνητολογίαν, ὁ τῆς μαγνητολογίας: «μαγνητολογικὸν σύστημα».

μαγνητόμετρον (τό). Ὄργανον κατασκευασθὲν τῷ 1836 ὑπὸ τοῦ Gauss πρὸς μέτρησιν τῆς μαγνητικῆς ἀποκλίσεως. Σήμερον ὁ ὅρος χρησιμοποιεῖται γενικῶς δι' ὅλα τὰ ὄργανα τὰ κατάλληλα διὰ μετρήσεις σχετικὰς πρὸς τὸν γήϊνον μαγνητισμόν. Εἶναι δὲ ταῦτα:

1) Τὸ *μαγνητόμετρον τοῦ Gauss*, καλούμενον καὶ *μαγνητικὸν θεοδολίδιον* ἢ *θεοδόλιχος*. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μαγνήτην ἐξηρτημένον ἐκ λεπτοῦ νήματος καὶ φέροντα μικρὸν κάτοπτρον, καὶ ἀπὸ τηλεσκό-

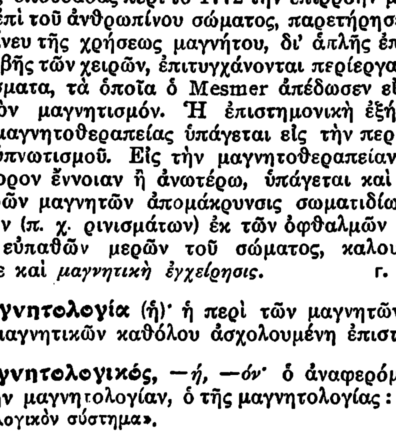

Μαγνητόμετρον Gauss νεωτέρας κατασκευῆς.

πιον δυνάμενον νὰ περιστραφῇ ἐπὶ περιφερείας, διῃρημένης εἰς μοίρας ἢ εἰς βαθμούς. Διὰ καταλλήλου στροφῆς τοῦ τηλεσκοπίου, τὸ σταυρόνημα αὐτοῦ καλύπτει ἐξ ὁλοκλήρου τὸ ἐκ τοῦ κατόπτρου τοῦ μαγνήτου προεξεχόμενον εἴδωλον τοῦ σταυρονήματος. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τὸ τηλεσκόπιον κεῖται ἐπὶ τοῦ μαγνητικοῦ μεσημβρινοῦ, ἡ δὲ γωνία αὐτοῦ πρὸς τὸν γεωγραφικὸν τοιοῦτον, ἤτοι ἡ μαγνητικὴ ἀπόκλισις ἀναγινώσκεται μετ' ἀκριβείας ἐπὶ τῆς διῃρημένης περιφερείας. Μικραὶ τροποποιήσεις καθιστοῦν τὸ μαγνητόμετρον τοῦ Gauss κατάλληλον καὶ διὰ τὴν μέτρησιν τῆς ὁριζοντίας συνιστώσης τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου.

2) Ἡ *πυξὶς τῆς ἐγκλίσεως*, ἀποτελουμένη ἀπὸ μαγνητικὴν βελόνην, στρεπτὴν ἐν κατακορύφῳ ἐπιπέδῳ ἐνώπιον διῃρημένης περιφερείας. Ἡ γωνία τοῦ ἄξονος τῆς βελόνης πρὸς τὴν ὁριζοντίαν δίδει τὴν ἔγκλισιν.

3) Ὁ *γήϊνος ἐπαγωγεύς*, ἀποτελούμενος ἀπὸ πηνίον δυνάμενον νὰ περιστραφῇ ταχέως περὶ ἄξονα προσανατολιστὸν κατ' ἀρέσκειαν. Ἐφ' ὅσον ὁ ἄξων οὗτος δὲν συμπίπτει πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐντάσεως τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου, γεννᾶται ἐν τῷ πηνίῳ ῥεῦμα ἐξ ἐπαγωγῆς, προκαλοῦν ἀπόκλισιν εὐπαθοῦς γαλβανομέτρου. Ἐὰν ὁ ἄξων ἀχθῇ εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε παρ' ὅλην τὴν ταχεῖαν περιστροφὴν τοῦ πηνίου τὸ γαλβανόμετρον νὰ μὴ ἀποκλίνῃ, τότε αἱ γωνίαι τοῦ ἄξονος πρὸς τὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον καὶ τὸν γεωγραφικὸν μεσημβρινὸν δίδουν τὴν ἔγκλισιν καὶ τὴν ἀπόκλισιν. Διὰ τὴν εὐχερῆ καὶ ἀκριβῆ ἀνάγνωσιν τῶν γωνιῶν αὐτῶν ὑπάρχουν ἐπὶ τοῦ ὀργάνου δύο διῃρημένοι κύκλοι, εἷς ὁριζόντιος καὶ εἷς κατακόρυφος.

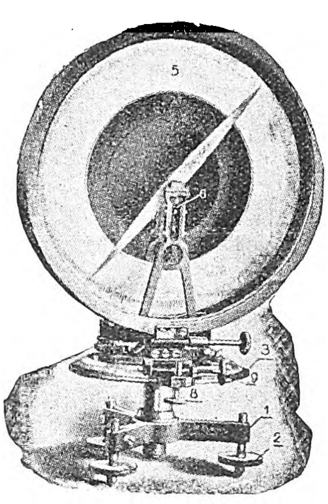

Πηξὶς ἐγκλίσεως.

Καὶ τὰ τρία ἀνωτέρω ὄργανα δύνανται καταλλήλως τροποποιούμενα νὰ χρησιμεύσουν καὶ ὡς *βαριόμετρα*, ἤτοι πρὸς προσδιορισμὸν ὄχι μόνον τῶν στιγμιαίων τιμῶν ἀλλὰ καὶ τῶν μεταβολῶν τῶν τριῶν σπουδαίων μεγεθῶν τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ, ἀποκλίσεως, ἐγκλίσεως καὶ ὁριζοντίας συνιστώσης. Γ. Θ. Κ.

μαγνητόνιον (τό). Καλεῖται οὕτω τὸ μαγνητικὸν ἀνάλογον τοῦ ἠλεκτρονίου, εἰσαχθὲν εἰς τὴν φυσικὴν ὑπὸ τοῦ Pierre Weiss. Τὸ ἀδύνατον τοῦ χωρισμοῦ τῆς βορείου μαγνητικῆς μάζης ἀπὸ τῆς ἴσης καὶ ἀντιθέτου νοτίας (βλ.λ. *μαγνητισμός*) ὡδήγησεν εἰς τὴν παραδοχὴν ἐντὸς τῶν σωμάτων μικρῶν στοιχειωδῶν μαγνητῶν, οἱ ὁποῖοι, ἐφ' ὅσον τὸ σῶμα εἶναι ἀμαγνήτιστον, κεῖνται ἀπροσανατόλιστοι κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, οὕτως ὥστε αἱ μαγνητικαὶ των ἰδιότητες ἀλληλοκαταστρέφονται καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐξωτερικευθοῦν. Κατὰ τὴν μαγνήτισιν οἱ στοιχειώδεις μαγνῆται προσανατολίζονται, ἤτοι στρέφουν ὅλοι τοὺς ὁμωνύμους πόλους των κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, οὕτως ὥστε αἱ μαγνητικαὶ των ἰδιότητες προστίθενται καὶ τὸ σῶμα δρᾷ πρὸς τὰ ἔξω ὡς μαγνήτης. Ἡ σημερινὴ φυσικὴ παραδέχεται ὅτι οἱ στοιχειώδεις αὐτοὶ μαγνῆται εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς περιστροφῆς τῶν ἠλεκτρονίων περὶ τὸν θετικὸν πυρῆνα τοῦ ἀτόμου. Τοὺς οὕτω προκύπτοντας στοιχειώδεις μαγνήτας ὀνομάζομεν μαγνητόνια. Τὴν *μαγνητικὴν ῥοπὴν* ἑνὸς μαγνητονίου ὑπελόγισεν ὁ Pierre Weiss εἰς $1,85 . 10^{-21}$. Γ. Θ. Κ.

μαγνητοοπτικὰ *φαινόμενα*. Φαινόμενα ὀπτικὰ προκαλούμενα ὑπὸ μαγνητικῶν δυνάμεων. Τὴν πρώτην συσχέτισιν μαγνητικῶν (ἐπομένως καὶ ἠλεκτρικῶν) φαινομένων πρὸς ὀπτικὰ τοιαῦτα ἔκαμεν ὁ Faraday τῷ 1845, ἀνακαλύψας ὅτι τὸ ἐπίπεδον τῆς πολώσεως γραμμικῶς πεπολωμένου φωτὸς στρέφεται καθ' ὡρισμένην γωνίαν, ὅταν αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες εἰσέλθουν ἐντὸς μαγνητικοῦ πεδίου. Ἡ γωνία τῆς στροφῆς εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἔντασιν τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ὡς καὶ πρὸς τὸ μῆκος τοῦ φωτιζομένου σώματος, ἐξαρτᾶται δὲ καὶ ἐκ τοῦ δείκτου διαθλάσεως τοῦ σώματος. *Σταθερὰ τοῦ Verdet* ἢ *μαγνητοοπτικὴ σταθερὰ* σώματος τινος καλεῖται ἡ γωνία, καθ' ἣν περιστρέφεται τὸ ἐπίπεδον πολώσεως, ὅταν τὸ μῆκος τοῦ σώματος εἶναι 1 ἑκατοστὸν καὶ ἡ ἔντασις τοῦ πεδίου 1 Gauss. Ἡ σταθερὰ τοῦ Verdet εἶναι (εἰς δευτερόλεπτα): 4,4 δι' ὑγρὸν θεῖον, 7,3 διὰ τὸν φωσφόρον, 2,5 διὰ τὸν θειοῦχον ἄνθρακα κλ. Ὁ Αὔγουστος Kundt ἐξήτασεν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀπόψεως ἐξαιρετικῶς λεπτά, διαφανῆ στρώματα μετάλλων καὶ ἀνεκάλυψε (1884) ὅτι καὶ τὰ μέταλλα παρουσιάζουν τὴν στροφὴν τοῦ ἐπιπέδου πολώσεως ἐν μαγνητικῷ πεδίῳ, ἰδιαιτέρως δὲ τὰ σιδηρομαγνητικὰ μέταλλα, σίδηρος, νικέλ καὶ κοβάλτιον. Ἡ στροφὴ τοῦ σιδήρου π.χ. εἶναι περίπου 12.000 φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν στροφὴν τοῦ φωσφόρου. Σπουδαιότατον διὰ τὴν κατανόησιν τῶν μεταξὺ φωτὸς καὶ ἠλεκτρο-

Digitized by Google

μαγνητισμοῦ σχέσεων, εἶναι τὸ *φαινόμενον Zeeman*. Ὁ Zeeman ἀνεκάλυψε (1896) ὅτι τὸ ὑπὸ φωτεινῆς τινος πηγῆς παραγόμενον φῶς μεταβάλλεται, ὅταν ἡ πηγὴ τοποθετηθῇ ἐντὸς ἰσχυροῦ μαγνητικοῦ πεδίου. Πολλαὶ γραμμαὶ τοῦ φάσματος αὐτῆς ἀναλύονται εἰς δύο ἢ τρεῖς συνιστώσας, ἀναλόγως τῆς διευθύνσεως τῶν δυναμικῶν γραμμῶν τοῦ πεδίου. Προσεκτικωτέρα παρατήρησις ἔδειξεν ὅτι ἡ ἀνάλυσις τῶν γραμμῶν δύναται νὰ γίνῃ καὶ εἰς περισσοτέρας συνιστώσας, π. χ. εἰς δεκατρεῖς, προκειμένου περὶ τοῦ φάσματος τοῦ βολφραμίου. Αἱ δεκατρεῖς αὗται γραμμαὶ τοῦ φάσματος τοῦ βολφραμίου εἶναι ἀλληλοδιαδόχως καθέτως ἐπ' ἀλλήλας πεπολωμέναι. Τὰ πειράματα τοῦ Zeeman καὶ τῶν ἐξακολουθησάντων τὰς ἐργασίας αὐτοῦ ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ φῶς παράγεται διὰ ταλαντώσεων μικρῶν ἀρνητικῶν ἠλεκτρικῶν φορτίων, τῶν *ἠλεκτρονίων*. Πειραματικαὶ βάσεις διὰ τὴν ἠλεκτρομαγνητικὴν θεωρίαν τοῦ φωτὸς ἐτέθησαν διὰ πρώτην φορὰν διὰ τῶν μαγνητοοπτικῶν φαινομένων, ὡς καὶ διὰ τῶν ἀντιστοίχων *ἠλεκτροοπτικῶν* τοιούτων, τῶν ἀνακαλυφθέντων τῷ 1913 ὑπὸ τοῦ J. Stark. Γ. Θ. Κ.

μαγνητοοπτική (ἡ). Μέρος τῆς φυσικῆς πραγματευόμενον τὰ *μαγνητοοπτικὰ φαινόμενα* (βλ. λ.). Γ. Θ. Κ.

μαγνητοπυρίτης (ὁ) (Magnetopyrit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ὅπερ ἀποτελεῖ θειοῦχον ἔνωσιν τοῦ σιδήρου τοῦ τύπου FeS. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ἑξαγωνικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν πλακώδη, ἀπαντᾷ δὲ εἰς φλοιώδη, κοκκώδη καὶ στιφρὰ συσσωματώματα, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς ψευδομορφώσεις κατὰ σιδηροπυρίτην. Παρουσιάζει σκληρότητα 3 ½—4 ½, εἰδικὸν βάρος 4,54—4,64, λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα βρονζοκίτρινον. Εἶναι ἐν μέρει μαγνητικός. Ὁ μαγνητοπυρίτης θεωρεῖται σπουδαῖον μετάλλευμα νικελίου. Ἀπαντᾷ ἐντὸς βασικῶν πυριγενῶν πετρωμάτων, ὡς γάββρων, ἐν Καναδᾷ, Νορβηγίᾳ, Σουηδίᾳ, εἰς τινας κρυσταλλοσχιστώδεις διαπλάσεις τῆς Νορβηγίας, εἰς τὴν ζώνην ἐπαφῆς πρὸς ἐκρηξιγενῆ πετρώματα τοῦ Bodenmais καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β.

μαγνητοστατική (ἡ). Τμῆμα τῆς φυσικῆς, πραγματευόμενον περὶ τῶν μονίμων μαγνητῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἠλεκτρομαγνήτας. Ἡ μαγνητοστατικὴ παρουσιάζει πλεῖστα κοινὰ σημεῖα πρὸς τὸ ἀντίστοιχον τμῆμα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τὴν *ἠλεκτροστατικήν*. Γ. Θ. Κ.

μαγνητοστατικὸν *πεδίον*. Καλεῖται ὁ χῶρος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐξασκοῦνται μαγνητοστατικαὶ δυνάμεις, μεταξὺ μονίμων μαγνητῶν. Τὰς ἰδιότητας τοῦ μαγνητοστατικοῦ πεδίου ἐξετάζει ἡ *μαγνητοστατικὴ* (βλ.λ.), εἶναι δὲ αὗται σχεδὸν τελείως ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἰδιότητας τοῦ ἠλεκτροστατικοῦ πεδίου. Γ. Θ Κ.

μαγνητοχάλυψ, *—υβος* (ὁ). Χάλυψ κατάλληλος διὰ κατασκευὴν μαγνητῶν. Ἡ μαγνητικότης τοῦ σιδήρου ἐλαττοῦται ἐν γένει δι' ἀναμείξεως τοῦ σιδήρου μετ' ἄλλων μετάλλων, ἐξαίρεσιν ὅμως ἀποτελεῖ τὸ κοβάλτιον, τὸ ὁποῖον αὐξάνει τὴν μαγνητικότητα τοῦ σιδήρου, ἑνούμενον μετ' αὐτοῦ εἰς $CoFe_2$. Οἱ νεώτεροι μαγνητοχάλυβες περιέχουν ὡς ἐκ τούτου 30—40% κοβάλτιον, ἐκτὸς δὲ τοῦ κοβαλτίου περιέχουν συνήθως καὶ χρώμιον, βολφράμιον ἢ μαγγάνιον. Γ. Θ. Κ.

μαγνητοχημεία (ἡ)· ἡ μελέτη τῶν μαγνητικῶν ἰδιοτήτων διαφόρων χημικῶν ἑνώσεων καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν διὰ διαφόρους χημικοὺς σκοπούς, π. χ. διὰ τὴν ἀνάλυσιν.

Μαγνήτων *νῆσοι ['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ ἀρχαία ὀνομασία τῶν θεσσαλικῶν Σποράδων, ὡς ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος (Θ, 436) φαίνεται προκύπτουσα: «πρόκεινται δὲ τῶν Μαγνήτων νῆσοι συχναί...». Ὀρθότερον εἶναι νὰ παραχθῶμεν ὅτι ὁ Στράβων δὲν ὁμιλεῖ περὶ Μαγνήτων νήσων, ἀλλὰ περὶ νήσων αἱ ὁποῖαι «πρόκεινται τῶν Μαγνήτων», τῆς ἀκτῆς τῶν Μαγνήτων, ὁπότε ἀποβαίνει ἀνύπαρκτον τὸ ὄνομα Μαγνήτων νῆσοι. Σ. Ε. Λ.

μαγνιά (ἡ). Λέξις εὑρισκομένη τρὶς ἐν τῷ «Ἐρωτοκρίτῳ» (Α 275, Β 507, 576), ὡς καὶ εἰς ἄλλα τινὰ κρητικὰ κείμενα («Ἐρωφίλη», *Μπουνιαλῆ*), δηλοῦσα ὕφασμα λεπτὸν καὶ ἀραιὸν ἢ πέπλον. Ἀκούεται ἐν Κρήτῃ ἔτι καὶ σήμερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας. ΕΡ. Μ.

Μαγνιάνα (Magniana) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Παννονίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λατοβίκων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙ, 14, 4), παρὰ τὴν πόλιν Πραιτώριον. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν Μαρινιάνα τῶν «Ὁδοιπορικῶν», ἀποτελοῦσαν τὸν τελευταῖον σταθμὸν τῆς χώρας. Α. Θ. Σ.

μαγνολειοειδῆ (τά), ἢ **μαγνολιῖδαι** (οἱ) (Magnoliaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα θάμνους ἢ δένδρα ἀειθαλῆ ἢ φυλλοβόλα, ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων καὶ τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τῆς οἰκογενείας, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *δριμὺς* (Drimys), *θέλκτρον* (Illicium), *λειριόδενδρον* (Liriodendron) καὶ *μαγνολία* (Magnolia). Δ. Ν. Π.

μαγνολία (ἡ) (Magnolia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαγνολοειδῶν* ἢ *μαγνολιῖδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους καὶ δένδρα ἀειθαλῆ καὶ φυλλοβόλα. Ἐκ τῶν 20 εἰδῶν τοῦ γένους, ἅτινα πάντα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς βορείου Ἀμερικῆς, τῆς Κίνας, Ἰαπωνίας, τῆς Κίνας καὶ τῶν περὶ τὰ Ἱμαλάϊα ὄρη χωρῶν καὶ ὧν πλεῖστα καλλιεργοῦνται ὡς κοσμητικὰ διὰ τὰ εὔοσμα ἄνθη των καὶ τὸ θαυμάσιον εἰς χρῶμα καὶ σχῆμα φύλλωμά των, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *μαγνολία ἡ ἐπιφανής* (Magnolia conspicua), ἥτις εἶναι δένδρον φυόμενον εἰς τὴν Κίναν, φυλλοβόλον καὶ λίαν κοσμητικόν· *μαγνολία ἡ μακρόφυλλος* (Magnolia macrophylla), δένδρον ἀειθαλὲς τῆς βορείου Ἀμερικῆς· *μαγνολία ἡ μεγανθὴς* (Magnolia grandiflora), ἰθαγενὲς δένδρον φυλλοβόλον τῆς βορείου Ἀμερικῆς, καὶ *μαγνολία ἡ ὑπόλευκος* (Magnolia hypoleuca), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Ἰαπωνίας· τοῦτο καλλιεργεῖται εἰς πλείστας χώρας διὰ τὸ εὐλύγιστον ξύλον του, ὅπερ ποικίλως χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ξυλουργικὴν βιομηχανίαν. Δ. Ν. Π.

Μαγνολία ἡ ἐπιφανής.

μαγνολίτης (ἡ) (Magnolit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτόν. Ἀποτελεῖ τελλουρικὸν ἅλας τοῦ ὑδραργύρου, $Hg_2\,TeO_4$, ἀπαντᾷ δὲ εἰς λεπτοὺς τριχοειδεῖς καὶ βελονοειδεῖς κρυστάλλους μὲ χρῶμα λευκὸν καὶ λάμψιν μεταξοειδῆ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Magnolia ἐν Colorado. Γ. Β.

Μάγνος (λατιν. Magnus=μέγας). Προσωνυμία πλείστων ἡγεμόνων τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπης, ἐκ τούτου δὲ καὶ κύριον ὄνομα ἐν Γερμανίᾳ, Σουηδίᾳ, Νορβηγίᾳ κλπ.

— **Μάγνος** ὁ ***Καλός***, βασιλεὺς Σουηδίας, Νορβηγίας καὶ Δανίας (1024—1047). Υἱὸς τοῦ ἁγίου Ὀλάφ, ἀποκεφαλισθέντος τῷ 1030. Ὁ λαὸς εἰς ἐξαγνισμὸν τοῦ ἐγκλήματος τούτου ἐπανέφερε τὸν ἐξορισθέντα ἀνήλικον υἱόν του καὶ ἀνεκήρυξε βασιλέα.

— **Μάγνος** ὁ ***Γυμνόπους***, βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας (1073—1103). Κατέπαυσε τὸν μακροχρόνιον μετὰ τῶν Σουηδῶν πόλεμον διὰ τοῦ γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς κόρης τοῦ ἐχθροῦ Σουηδοῦ βασιλέως, ἐπονομασθείσης ἕνεκα τούτου Fudkulla (=παρθένου τῆς εἰρήνης).

— **Μάγνος** ὁ ***Τυφλός***, βασιλεὺς Νορβηγίας (1115—1139). Ἐτυφλώθη ὑπὸ τοῦ νικητοῦ ἐπαναστάτου Χάρυλδ Τζίλλε καὶ ἐνεκλείσθη εἰς μοναστήριον. Δραπετεύσας καὶ ἐπιχειρήσας νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον, ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ Τζίλλε.

— **Μάγνος** ὁ ***Νομοθέτης***, βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας (1238—1280). Μέγας εἰρηνικὸς καὶ ἀνθρωπιστὴς βασιλεύς, θεσπίσας σοφὴν νομοθεσίαν, προαγαγὼν τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὸ ἐμπόριον καὶ ἱδρύσας τὰ πρῶτα νοσοκομεῖα καὶ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Καθιέρωσε τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν εἰς τὸν θρόνον.

— **Μάγνος** ὁ ***Ἀγροτικός***, βασιλεὺς τῆς Σουηδίας (1240—1290). Φιλελεύθερος, ἐχθρὸς τῶν εὐγενῶν, ὧν μέρος τῆς ἰδιοκτησίας διένειμεν εἰς τοὺς ἀγρότας, ἀνεξίθρησκος.

— **Μάγνος** (Magnus), δοὺξ τῆς Σαξωνίας (1071—1106). Ἀντίπαλος τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου Α', ὑπετάγη ἐπανειλημμένως ὑπ' αὐτοῦ καὶ ᾐχμαλωτίσθη. Ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος ἐκ τοῦ εὐγενοῦς γένους τῶν δουκῶν Μπίλλουνγκερ. Θ. Κ.

— **Μάγνος** (Magnus), ***Ἐρρῖκος*** βλ. λ. *Μάγκνους Ἐρρῖκος*.

— **Μάγνος** (Magni καὶ Mansson), ***Ἰωάννης***. Ὁ τελευταῖος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Οὐψάλας (1488—1544). Ἀντιταχθεὶς εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Σουηδίᾳ, ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ Γουσταύου Βάζα καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν χώραν, καταφυγὼν ἐν τέλει εἰς Ῥώμην ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πάπα. Ἔγραψε: «Gothorum Sueonumque Historia» (1554) καὶ «Historia metropolitanæ ecclesiæ Upsalensis» (1557—1560). Θ. Κ.

— **Μάγνος** (Magnus), ***Λουδοβῖκος***. Ἑνετὸς ἀξιωματικός, φρούραρχος τῆς ἰσχυρᾶς νησῖδος Σούδας, ἣν οἱ Ἑνετοὶ διετήρησαν μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1669 ὁλοσχερῆ κατάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τῷ 1715 παρέδωσε τὴν Σούδαν εἰς τοὺς Τούρκους κατόπιν διαταγῆς τῆς ἑνετικῆς κυβερνήσεως, ἀποβαλούσης πλέον πᾶσαν ἐλπίδα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης. Ν. ΚΛΣ

— **Μάγνος** ***Κλήμης Μάξιμος***. Ἱσπανός, γνωστὸς ἀπὸ τοὺς πολέμους αὐτοῦ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 383 μ. Χ. ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατήσαντος ἐν Βρεττανίᾳ στρατοῦ καὶ ἐπετέθη μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ τότε κυριάρχου τῆς Γαλλίας Γρατιανοῦ, ὁ ὁποῖος, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν προέλασιν τοῦ ἀντιπάλου του κατέφυγεν εἰς τὴν Λυών, ὅπου καὶ ἐφονεύθη. Ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ἠναγκάσθη τότε νὰ συνομολογήσῃ μετὰ τοῦ Μάγνου εἰρήνην, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν θὰ διαβῇ τὰς Ἄλπεις. Ἀλλ' οὗτος, φανατικὸς ὀρθόδοξος, ἀφοῦ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν Πρισκιλλιανὸν καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, διέβη τὰς Ἄλπεις καὶ κατηυθύνθη κατὰ τοῦ τότε ἀρειανίζοντος ἄρχοντος τῆς Ἰταλίας Βαλεντιανοῦ τοῦ Β', οὗτινος ἡ οἰκογένεια κατέφυγε τῷ 387 μ. Χ. εἰς τὸν συγγενῆ της αὐτοκράτορα Θεοδόσιον, κηρύξαντα τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Μάγνου. Ὁ τελευταῖος ἡττηθεὶς κατὰ κράτος, συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἐφονεύθη (388 μ. Χ.). Τὴν ἰδίαν τύχην ἔσχον καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μαρκελλῖνος καὶ ὁ υἱός του Βίκτωρ. Χ. Κ. Κ.

— **Μάγνος** (Magni καὶ Mansson), ***Ὄλαος***. Σουηδὸς ἱστορικός, κληρικὸς καὶ διπλωμάτης (1490—1558). Τυγχάνων τῆς εὐνοίας τοῦ Γουσταύου Α' τοῦ Βάζα, ἐχρησιμοποιήθη ἐπιτυχῶς εἰς διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολάς. Ἀλλά, φανατικὸς καθολικός, ἀντετάχθη κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἠναγκάσθη, διωχθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅστις διέταξε καὶ τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, νὰ καταφύγῃ εἰς Ῥώμην παρὰ τῷ πάπᾳ Παύλῳ Γ', ὅστις ἀπένειμεν εἰς αὐτόν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου, τὸ ψιλὸν ἀξίωμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Οὐψάλας, διότι τὴν ἕδραν οὐδέποτε κατέλαβεν οὗτος. Τὸ ἔργον αὐτοῦ «Historici de gentibus septentrionalibus», εἰς 12 βιβλία, ἔσχεν ἐπιτυχίαν μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης καὶ «Ναυτικὸν χάρτην» τῶν βορείων χωρῶν μετὰ περιγραφῆς αὐτῶν. Θ. Κ.

μαγνοχρωμίτης (ὁ) (Magnochromit) *['Ορυκτλ.]*. Ὀρυκτόν, ὅπερ ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ χρωμίτου Fe $[C_2O_2]_2$ εἰς τὸν ὁποῖον μέρος τοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου FeO ἀντικαθίσταται ὑπὸ ὀξειδίου τοῦ μαγνησίου MgO. Ἀπαντᾷ εἰς Frankenstein. Γ. Β.

Μαγνόπολις *['Αρχ.]*. Μεταγενεστέρα ὀνομασία τῆς *Εὐπατορίας* (βλ. λ).

μαγνοσίδη (ἡ) (Magnocid) *[Φαρμ. Χημ.]*. Ὑποχλωριῶδες μαγνήσιον. Τὸ σκεύασμα, λόγῳ τῆς δυσδιαλυτότητός του, παρουσιάζει μετριωτέραν ἀλλὰ συνεχεστέραν ἔκλυσιν χλωρίου. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν δερματολογίαν καὶ τὴν χειρουργικὴν εἰς διαλύματα. Κ. Γ. Μ.

Μαγόρας *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς πρὸς Α. τῆς Βηρυττοῦ, ὅστις ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀπετέλει κέντρον τοῦ βιλαετίου τῆς Βηρυττοῦ καὶ τοῦ σαντζακίου τοῦ Λιβάνου. Σήμερον λέγεται *Νάχρ Μπέϋρουτ*. Γ. Λ. Α.

μάγος (ὁ), θηλ. *—ισσα*· ἱερεὺς τῶν Περσῶν ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἀστρονομίαν, ὀνειροκριτικὴν καὶ ἄλλας ἀποκρύφους τέχνας: «ἐκ τῆς Περσίας ἔρχονται τρεῖς μάγοι μὲ τὰ δῶρα»· ‖ ὁ ἀσκῶν τὴν μαγείαν, γόης, ἀπατεών· ‖ ἰδίᾳ τὸ θηλ. *μάγισσα*· φαρμακεύτρια, ἡ παρασκευάζουσα φίλτρα, ἡ ἀποκαλύπτουσα τὰ ἀφανῆ, προλέγουσα τὰ μέλλοντα κ.τ.τ.

—*['Εγκυκλ.]* Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, Μάγοι ἐκαλοῦντο ἓν ἐκ τῶν ἓξ γενῶν τοῦ ἔθνους τῶν Μήδων, τὸ ὁποῖον, ἐπιτελοῦν ἱερατικὰ καθήκοντα παρὰ Μήδοις ἠσχολεῖτο ταυτοχρόνως καὶ περὶ τὴν ὀνειροκριτικὴν καὶ ἄλλας ἀποκρύφους τέχνας. Τὸ ὄνομα τοῦτο παραλαβόντες κατόπιν οἱ Ἕλληνες, τὸ ἐχρησιμοποίησαν πρὸς δήλωσιν τῶν ἀσχολουμένων μὲ μυστηριώδεις καὶ ἀποκρύφους τέχνας (μαγικάς), τοὺς ὁποίους πρότερον ἐκάλουν *γόητας καὶ φαρμακούς*. Μάγοι ἀπαντοῦν εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Εἰς τὰ κατώιερα στάδια τοῦ πολιτισμοῦ, μαγικὰ ἔργα ἐτέλουν οἱ συγκεντροῦντες τὴν πεῖραν τῆς φυλῆς, οἱ γεροντώτεροι δηλαδὴ καὶ εὐφυέστεροι. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως τὸ ἔργον τοῦ μάγου ἐξειλίχθη εἰς ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἤσκουν φύσεις μᾶλλον νευρικαὶ καὶ ὑστερικαί, ἐπιρρεπεῖς εἰς ὀπτασίας καὶ ὁραματισμούς. Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἔχουσι βεβαίως φυσικὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ ἐπαγγέλματος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπαιτεῖται καὶ γνῶσις τύπων καὶ μεθόδων, ὑποχρεοῦνται νὰ προπαρασκευασθῶσι διὰ νηστείας καὶ ἀπομονώσεως, ἥτις καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ πνεύματα τῶν ἀποθανόντων μάγων, καὶ νὰ μαθητεύσωσι κατόπιν παρ' ἄλλῳ μάγῳ. Μετὰ τὴν μαθητείαν ἐπακολουθεῖ δοκιμασία τῶν ἀποκτηθεισῶν μαγικῶν δεξιοτήτων, μόνον δὲ ὅταν ὁ ὑποψήφιος ὑποστῇ ἐπιτυχῶς ταύτην, ἀνακηρύσσεται μάγος καὶ καταλαμβάνει τὴν νενομισμένην προνομιοῦχον θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀγρίων. Οἱ τοιοῦτοι μάγοι ἐπαγγέλλονται τὸν

Digitized by Google

παντοδύναμον καὶ πιστεύεται ὅτι δύνανται νὰ θεραπεύσουν κάθε εἴδους ἀνάγκην. Τὰ συνηθέστερα μέσα εἶναι αἱ ἐξωφρενικαὶ χειρονομίαι, ὁ χορός, ὁ θόρυβος, ἡ παράδοξος περιβολή, τὰ τερατώδη προσωπεῖα, τὰ περίαπτα ἐκ λίθων καὶ ὀστῶν, τὰ τύμπανα, τὰ κρόταλα κλπ., τὰ ὁποῖα πάντα ἀποβλέπουν εἰς τὴν τρομοκράτησιν τοῦ κακοποιοῦ δαίμονος. Ἀσκοῦντες κατ' ἐξοχὴν τὸ ἔργον τοῦ ἰατροῦ, ἀμείβονται ἐν περιπτώσει θεραπείας, διατρέχουν ὅμως τὸν κίνδυνον νὰ θανατωθοῦν, ἂν θεωρηθῇ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἀσθενὴς ἐξ ὑπαιτιότητός των.

Μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θρησκείας, ἓν μέρος τῆς μαγείας, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐσκόπει τὴν ἐπίτευξιν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων, περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν ἱερέων, ἐνῷ παραλλήλως παρέμειναν καὶ οἱ μάγοι, ἀσκοῦντες τὴν ἐπιβλαβῆ μαγείαν. Ἡ διαφοροποίησις αὕτη ἐπῆλθε παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. Ἐν Ἑλλάδι, οἱ μάγοι δὲν διεδραμάτισαν σπουδαῖον πρόσωπον, ὑπῆρξαν δὲ περιφρονημένοι μέχρι τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, ὁπότε ἀπέκτησαν σημασίαν. Τότε ὑπὸ ποικίλα ὀνόματα περιήρχοντο τὰς πόλεις ὡς *φαρμακομάντεις, ἰατρομάντεις, ἀπομακταί, καθαρταί, βωμολόχοι, ἀγύρται* κλπ. ἔχοντες ὡς συνοδοὺς *ἐγκυλικιστρίας, περιμακτρίας, γραίας, βωμολόχους καθαρτρίας, ἐγχυτριστρίας, περιαγνιστρίας, τελεστρίας, τυμπανιστρίας* κλπ. Τὸ ἔργον τοῦ μάγου ἤσκουν καὶ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐθεωρεῖτο ὡς κατ' ἐξοχὴν προικισμέναι μὲ κακὰς μαγικὰς ἰδιότητας, καὶ ἠδύναντο νὰ ἀφανίζουν τὸν ἥλιον, νὰ προκαλοῦν χειμῶνας καὶ εὐδίας, νὰ κατεβάζουν τὸ φεγγάρι, νὰ κάμουν τὰ ζῷα νὰ ὁμιλοῦν, ἀνδριάντας νὰ περιπατοῦν, νὰ μεταμορφώνουν ἀνθρώπους εἰς ζῷα καὶ νὰ μεταμορφώνωνται καὶ αἱ ἴδιαι. Μέσα μετεχειρίζοντο τὰ συνήθη μαγικὰ μέσα, τοὺς κόμβους, τὰ καρφώματα, τὰ ἐκ κηροῦ ὁμοιώματα, τὰς ἀλοιφάς, τὰ μαγικὰ ποτά, τὰς θυσίας ζῴων (χοίρων, κυνῶν, ἑρπετῶν κλπ.) μὲ τὸ αἷμα τῶν ὁποίων καὶ τὴν στάκτην κατεσκεύαζον διάφορα μαγικά.

Ἐν Εὐρώπῃ ἐπίσης, μάγοι καὶ μάγισσαι ἐξεμεταλλεύοντο τὴν εὐπιστίαν τοῦ κοινοῦ καὶ προὐκάλουν τὸν τρόμον του. Θεωρούμενοι ὡς μυστηριώδη ὄντα, ἐπροκάλεσαν ποικίλας μυθολογικὰς δοξασίας, ὅτι εἶχον ὑπογράψει συμβόλαιον μετὰ τοῦ διαβόλου, εἰς ὃν εἶχον παραδώσει τὴν ψυχήν των, ὅτι ἀπετέλουν ξεχωριστὴν αἵρεσιν, ὅτι ἠδύναντο νὰ ἵπτανται εἰς τὸν ἀέρα τῇ βοηθείᾳ τοῦ διαβόλου κλπ., ὅτι ἔχουν (αἱ μάγισσαι) ἰδιαιτέραν ἑορτὴν κατ' ἔτος, καθ' ἣν συνέρχονται (1 Μαΐου, Βαλπουργία νύξ, ἢ νὺξ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου) κλπ. Πάντα ταῦτα ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὸν ἀπηνῆ διωγμὸν τῶν μάγων καὶ τῶν μαγισσῶν καὶ τῶν ἐπὶ μαγείᾳ ἁπλῶς κατηγορουμένων κατὰ τὸν μεσαίωνα. Παρὰ τῷ νεοελληνικῷ λαῷ δὲν ἐξέλιπεν ἡ πίστις εἰς τὴν μαγείαν, χαρακτηριζομένων ὡς μάγων καὶ μαγισσῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν τὴν κακοποιὸν μαγείαν.

θ. π

—**Μάγοι, τρεῖς**—. Τὴν γνωστὴν εὐαγγελικὴν διήγησιν περὶ μάγων ἐλθόντων ἐξ Ἀνατολῶν τῇ ὁδηγίᾳ ἐκτάκτου *ἀστέρος* (βλ. λ. τ. Ε' 900 α), ὅπως προσκυνήσωσι τὸν ἐν Βηθλεὲμ τεχθέντα Σωτῆρα, ὀφείλομεν εἰς τὸν Ματθαῖον (β' 1—12). Κατὰ τοὺς πλείστους τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νεωτέρων ἐξηγητῶν ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἔλαβε χώραν μετὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ παράστασιν τοῦ Ἰησοῦ (Ὑπαπαντή). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ματθαῖος ἀορίστως λέγει ὅτι οἱ μάγοι οὗτοι ἦλθον ἀπὸ Ἀνατολῶν, διετυπώθησαν ἔκπαλαι ποικίλαι εἰκασίαι περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν. Συμφώνως πρὸς τὸν Ἰουστῖνον, τὸν φιλόσοφον καὶ μάρτυρα (Διάλογ. πρὸς Τρυφ. 77, 78, 88, 100), ἔνιοι δέχονται ὡς πατρίδα αὐτῶν τὴν Ἀραβίαν, ἄλλοι μετὰ τοῦ Ὠριγένους τὴν Χαλδαίαν, καὶ ἄλλοι ὁμοῦ μετὰ τῶν πλείστων παλαιῶν ἐξηγητῶν τὴν Περσίαν, χωρὶς νὰ δύναταί τις μετὰ βεβαιότητος νὰ προτιμήσῃ μίαν ἐκ τῶν εἰκασιῶν τούτων, τοὐλάχιστον τῶν δύο τελευταίων. Τοὺς ἄνδρας τούτους, οὓς ὁ Ματθαῖος ἀρκεῖται χαρακτηρίζων ὡς *μάγους*, μεταγενεστέρα παράδοσις θέλει ὡς βασιλεῖς, οἷοι παρίστανται οὗτοι καὶ ἐν τῇ τέχνῃ ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς. Τὸν ὑπ' αὐτῶν δὲ ὀφθέντα ἀστέρα πρέπει νὰ συνδυάσωμεν πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πρὸ πολλοῦ κυκλοφοροῦσαν προσδοκίαν μέλλοντος βασιλέως (*Tac.* Histor. V. 18, *Suet.* Vespas. IV). Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μάγων ὑπάρχουσι διάφοροι γνῶμαι, ἐπεκράτησεν ὅμως ἡ γνώμη τοῦ Ὠριγένους, ὅτι ἦσαν τρεῖς, πρὸς ὃν ἀριθμὸν συμφωνεῖ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπ' αὐτῶν προσενεχθέντων δώρων. Ἐν χειρογράφῳ τινὶ τῆς Παρισινῆς βιβλιοθήκης ἐκ τοῦ Ζ' ἢ Η' αἰῶνος παραδίδονται καὶ ὀνόματα τῶν μάγων τούτων, *Βιθισαρεά, Μελχιώρ, Γαθασπά*, τῆς σήμερον ἐπικρατούσης ὀνομασίας (*Κάσπαρ, Μελχιώρ, Βαλτάσσαρ*) καταγομένης ἀπὸ συγγραφέως τοῦ Θ' αἰῶνος (*Agnellus*, Liber pontificalis ecclesiae Ravennatis). Εἰς ἕκαστον δὲ τῶν δώρων ἀπεδόθη ἐκ παλαιοτάτης ἐποχῆς ἰδιαιτέρα μυστικὴ σημασία, ὅτι δηλαδὴ ὁ μὲν χρυσὸς ὑπεδήλου τὴν βασιλικὴν τοῦ Χριστοῦ ἰδιότητα, ἡ δὲ σμύρνα τὸν ἐξιλαστήριον θάνατόν του καὶ ὁ λίβανος ἐνέφαινε τὴν εἰς αὐτὸν ὡς Θεὸν ὀφειλομένην λατρείαν.

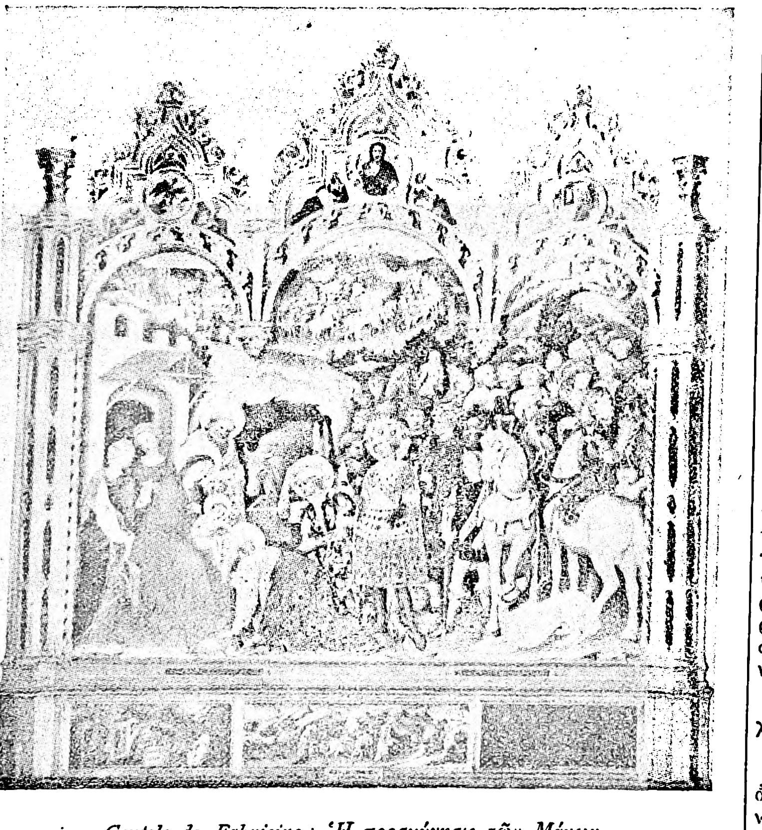

Gentile da Fabricino: Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων.
(Ἀκαδημία τῶν Καλῶν τεχνῶν τῆς Φλωρεντίας)

Ἐν τῇ παλαιᾷ Ἐκκλησίᾳ ἡ προσκύνησις τῶν μάγων ἑωρτάζετο ὁμοῦ μετὰ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς βαπτίσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ τοῦ θαύματος τῆς Κανᾶ τῇ 6 Ἰανουαρίου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανίων ἢ Ἐπιφανίων, ἐξακολουθεῖ δὲ μέχρι σήμερον νὰ ἑορτάζεται ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μετὰ τὴν δημιουργίαν ἰδιαιτέρας ἑορτῆς διὰ τὴν γέννησιν. Παρ' ἡμῖν ἑορτάζεται τῇ 25ῃ Δεκεμβρίου. Κατά τινα παράδοσιν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος τὰ λείψανα τῶν τριῶν τούτων μάγων μετακομισθέντα εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης μετηνέχθησαν δῆθεν κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα εἰς Μεδιόλανα, ὁπόθεν, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Rainald von Dassel τῷ 1164, μετεκομίσθησαν εἰς Κολωνίαν, ἔνθα τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἱδρύθη ὁ περίφημος μητροπολιτικὸς ναὸς εἰς ἔνδειξιν εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν εἰς τοὺς μάγους ἐπιδειχθεῖσαν χάριν.

π. ι. μ.

Μάγοσα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/· βλ. *Μάσσαγα*. Α. Θ. Σ.

Μάγουζα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Μεσόγειος πόλις τῆς Πετραίας Ἀραβίας, ἀλλ' ἀγνώστου ταυτότητος. Κατά τινας εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 722, 8) ἀναφερομένη *Μαιοῦδος*, μία τῶν 17 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ἀραβίας. Α. Θ. Σ.

μαγούλα (ἡ)· γεῶδες ὕψωμα τοῦ ἐδάφους.

Μαγούλα /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Αἰτωλικοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. 109 (1928). —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Νεοχωρίου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. 184 (1928). —3) Συνοικισμὸς τοῦ δήμου Ἀργείων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. 44 (1928). —4) Ἕδρα κοινότητος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας εἰς 1 ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου Πιαλὶ (Τεγέα) καὶ 1½ ὥρας ἀπὸ τῆς Τριπόλεως, κατὰ τὰς δυτικὰς ὑπωρείας ὄρους ἔχοντος 1106 μ. ὕψος. Κάτ. 367 (1928). Ἄλλως *Γιοκαρέϊκα*. —5) Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεγαρίδος τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, κειμένη πρὸς Β. τῆς Ἐλευσῖνος καὶ εἰς ἀπόστασιν 15' ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου Μάνδρα. Κάτ. 442 (1928). —6) Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος. Κάτ. 531 (1928). —7) Κωμόπολις ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, κειμένη πρὸς Δ. τῆς Σπάρτης εἰς ἀπόστασιν 15' ἀπ' αὐτῆς καὶ παρὰ τὸν χείμαρρον Μαγούλα. Κάτ. 1415 (1928). —8) Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλασσόνος τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. 510 (1928). —9) Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. 296 (1928). —10) Χωρίον τῆς κοινότητος Μοναστηρακίου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, κείμενον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μόρνου ποταμοῦ. Κάτ. (1928) 81. ΕΡ. Μ.

—**Μαγούλα *Ὀρμὰν*** /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης χωρίου *Δασόλοφος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

—**Μαγούλα *Πασᾶ*** /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης χωρίου *Δενδράκια* (βλ. λ.). Χ. Δ.

—**Μαγούλας *Κασνέσι*** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον Τρικκάλων (βλ. *Κασνέσι* Μαγούλας). Χ. Δ.

—**Μαγούλας *Φανάριον*** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον Τρικκάλων (βλ. *Φανάριον* Μαγούλας). Χ. Δ.

Μαγουλᾶ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Ψυχροῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λασηθίου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης. Κάτ. 201 (1928). ΕΡ. Μ.

—**Μαγουλᾶ *μονή***. Μονὴ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, πρότερον μονὴ *Χάλδου*, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀναφέρεται ἐν τῷ ΙΑ' αἰῶνι, κειμένη ἐν τοῖς ὁρίοις τῶν μονῶν Ἰβήρων καὶ Λαύρας. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτῆς ἔκειτο ἡ μονὴ Κάσπακος, ἴσως ἡ σκήτη Μαγουλᾶ, κατὰ παράδοσιν ἄλλην. Κατὰ τὴν ΙΔ' ἢ ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα προσηρτήθη τῇ τῶν Ἰβήρων ὁ Μαγουλᾶς, ἀλλὰ μέχρι τῶν μέσων τῆς ΙΣΤ' διένεξις ἐξηκολούθει μεταξὺ τῶν μονῶν Ἰβήρων καὶ Λαύρας, ἣν ἠθέλησε νὰ καταπαύσῃ ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Α', ὁριστικὸν δὲ τέρμα ἔθηκεν ὁ Διονύσιος Β' (1517), κατὰ τὰ ἐπίσημα γράμματα τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων, εἰς ἣν ἀνήκει. Μ. Ι. Γ.

μαγουλάδα (ἡ)· πρήξιμο εἰς τὰ μάγουλα, ἄλλως *μαγουλήθρα* (βλ. λ.).

Μαγουλᾶδες /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Κερκύρας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα τῆς ὁμωνύμου τῇ νήσῳ ἐπαρχίας καὶ νομοῦ. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Ἀμφιπολιτῶν, κεῖται εἰς τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς νήσου καὶ συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ μετὰ τῆς πρωτευούσης. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.117. Χ. Δ.

Μαγουλάκης, *Μιχαήλ*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ διακριθεὶς εἰς πλείστας μάχας. Κατ' Ἰανουάριον 1823 ἐπολιόρκησε στενῶς μετὰ τῶν Μανιάτη, Βογιατζῆ καὶ τινων Κασίων πλοιάρχων τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Σπιναλόγκας ἐκλεισθέντας Τούρκους, ἤθελον δὲ καταλάβει τὸ φρούριον, ἂν δὲν ἐπήρχετο κατ' αὐτῶν ὁ Χασὰν πασᾶς, ἄγων νέας ἐξ Αἰγύπτου ἐλθούσας ἐπικουρίας. Τῷ 1827 ἐστάλη μετὰ τῶν Ζερβουδάκη, Μαλικούτη καὶ Κουρμούλη εἰς Ναύπλιον, πρὸς στρατολόγησιν πολεμιστῶν, κυρίως Κρητῶν προσφύγων. Συγκεντρώσαντες δὲ περὶ τοὺς 400 εἰς Κάρπαθον, ἀπέβησαν εἰς Ἅγιον Νικόλαον Κρήτης. Τὴν 9ην ὅμως Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, συγκροτηθείσης μάχης παρὰ τὸ χωρίον Μοχόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπωλέσθησαν περὶ τοὺς 200 Ἕλληνες, ἐφονεύθη καὶ ὁ Μαγουλάκης ἡρωϊκῶς μαχόμενος. ΕΡ. Μ.

μαγουλᾶς (ὁ)· ὁ ἔχων μεγάλα, φουσκωτά, ἐξέχοντα μάγουλα.

Μαγουλᾶτα /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Περατάτων τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 35.

μαγουλήθρα (ἡ)· δημοτ., πρήξιμο εἰς τὰ μάγουλα παρὰ τὰ ὦτα (πάθησις τοῦ παρωτιδίου ἀδένος), *παρωτιδῖτις*.

Μαγούλιανα /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας χωρίου *Ἀργυρόκαστρον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μαγουλίκα (ἡ)· δημοτ., ἐπίδεσμος ἐκ μανδηλίου, πρὸς συγκράτησιν καὶ προφύλαξιν τῶν παρειῶν καὶ τοῦ προσώπου ἐν γένει· ἐφαρμόζεται ἐπὶ παθήσεων τῶν ὀδόντων (ὀδονταλγία, νευραλγία) ἐπὶ ρευματαλγιῶν καὶ νευραλγιῶν τοῦ προσώπου ἐπὶ παρωτιδίτιδος (κοιν. *μαγουλήθρας*).

Μ. Ν. Κ.

Digitized by Google

Μαγουλίτσα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ δήμου Ἰθώμης, ΒΔ. τοῦ Φαναρίου, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 625. Χ. Δ.

Μαγουλιώτισσα, ἡ ***Μογουλιώτισσα,*** ἡ ***Μουχλιώτισσα Παναγία.*** Καλεῖται οὕτως ὁ μόνος ἕως σήμερον διασωθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸς ὁ σῴζων τὸ βυζαντινὸν αὐτοῦ σχέδιον. Ἄνωθεν τοῦ Φαναρίου κείμενος, ἐκτίσθη περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τῆς νόθου θυγατρὸς τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου Μαρίας, συζύγου Ἀπ' ἀγᾶ χάνη τῶν Μογγόλων, ἐξ ἧς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Ἐπὶ τοῦ τόπου ἐκείνου ἔκειτο πρὸ αἰώνων μονὴ καλουμένη Παναγιώτισσα, ἢ Τὰ Παναγίου, ἡ δὲ τοποθεσία ὅλη ἐλέγετο τοῦ Φανάρι. Ὁ γαμβρὸς τῆς Μαρίας Ἰωάννης Παλαιολόγος Ἀσάνης ἐκληρονόμησε τὸν ναὸν καὶ τὰ κελλία αὐτοῦ, γυναικείαν ἀποτελοῦντα ἤδη μονήν, μετὰ τὸν θάνατον τῆς κτιτορίσσης, ἀλλὰ σφετερισθεὶς αὐτά, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου νὰ καταλίπῃ τὴν μονήν, γενομένην ἐλευθέραν ἀπὸ πάσης ἐφορεύσεως τοῦ Ἀσάνη, τῷ 1351. Ἔκτοτε εὑρίσκομεν τὸν ναὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἁλώσεως, καὶ τὴν μονήν, ταῦτα δὲ Μωάμεθ ὁ Πορθητὴς ἐδωρήσατο διὰ γράμματος σουλτανικοῦ εἰς τὸν Ἕλληνα ἀρχιτέκτονα αὐτοῦ Χριστόδουλον, τὸν ἐπιστατήσαντα εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγίστου τζαμίου Μεχμέτ. Μ. Ι. Γ.

μάγουλο (τό)· δημοτ., παρειά: παροιμ. «ὠμὸ κρέας, κόκκινα μάγουλα» ὅτι ὁ τρώγων κρέας οὐχὶ πολὺ ψημένον ἀποκτᾷ ῥόδινον χρῶμα· || ἡ κατὰ τὴν κοινὴν ναυτικὴν γλῶσσαν ὀνομασία τῆς ἐπωμίδος στήλης ἢ μεγάλου ἐπιστηλίου.

Μαγούρα (Magura) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Παράλιος πόλις τῶν ΒΔ. παραλίων τῆς Ἀφρικῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 6, 7) ἐν τῇ Ἔσω Λιβύῃ (Libya Interior). Ταυτίζεται μὲ τὴν νῦν Amagor, μεταξὺ τοῦ Mogador καὶ Agadir ἐν Μαρόκκῳ. Α. Θ. Σ.

Μαγροῦ ***τόπος*** (Magri locus). /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Μεσόγειος κώμη τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Μαρμαρικῇ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 5,13) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αὐγιλῶν καὶ Νασαμώνων. Ἔκειτο πρὸς Δ. τῆς ὀάσεως Αὔγιλα (νῦν Ἀουτζέλλα) εἰς τεσσάρων ἡμερῶν περίπου δρόμον ἀπὸ τῆς Μεγάλης Σύρτεως. Σήμερον καλεῖται Maradeh. Α. Θ. Σ.

Μαγὺ (Mailly), ***Λουΐζα - Ἰουλία κόμησσα ντὲ***— (1710—1751). Εὐνοουμένη τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός της τὴν διεδέχθη ὡς κυρία ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς βασιλίσσης. Ἀνεπίσημος ἐρωμένη τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' ἐπὶ τετραετίαν, ἀνεκηρύχθη ἐπίσημος κατά τινα θεατρικὴν παράστασιν δοθεῖσαν εἰς τὸ μέγαρόν της ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἡ Λουΐζα ἀντιληφθεῖσα μετά τινα χρόνον ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐπιρροή της ἤρχισε νὰ ἐξασθενῇ πρὸς ὄφελος τῆς ἀντιζήλου της κυρίας Ἀμέλο, ἔρριψεν εἰς τὰς ἀγκάλας του τὴν ἀδελφήν της Παυλίναν κόμησσαν ντὲ Βεντιμὶλ καὶ μετ' ὀλίγον τὴν ἑτέραν αὐτῆς ἀδελφὴν μαρκησίαν ντὲ λὰ Τουρνὲλ καὶ τέλος τὴν μαρκησίαν ντὲ Σατωροῦ. Τῷ 1742 ἐγκατέλειψε τὰ ἀνάκτορα, λαβοῦσα παρὰ τοῦ βασιλέως ὡς σύνταξιν 20.000 λίβρας. Μ. Ν. Δ.

Μαγυαρία /*Γεωγρ.*/. Ἡ ὑπὸ τῶν Μαγυάρων κατοικουμένη χώρα (βλ. *Οὐγγαρία*).

μαγυαρικός, ***—ή, —όν***· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Μαγυάρους, ὁ τῶν Μαγυάρων: «μαγυαρικὴ γλῶσσα».

— **Μαγυαρικὴ** ***(γλῶσσα)***· βλ. *Οὐγγρικὴ* (γλῶσσα).

Μαγυάροι (οἱ)· βλ. *Οὔγγροι*.

Μάγυδος, ἡ ***Μάγυδα*** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Παράλιος πόλις τῆς ΝΔ. Μικρᾶς Ἀσίας, ἀναφερομένη ὁτὲ μὲν ὡς ἀνήκουσα εἰς τὴν Παμφυλίαν, ὁτὲ δὲ εἰς τὴν Λυκίαν. Ἐρείπια αὐτῆς πιθανὸν εἶναι τὰ εἰς τὴν θέσιν Λάρα-Μοναστὶρ Α. τῆς Ἀτταλείας. Νομίσματά της σῴζονται ἡμιαυτονόμων χρόνων καὶ ρωμαϊκὰ ἀπὸ τοῦ Νέρωνος, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΑ ἢ ΜΑΓΥ(ΔΕΩΝ). Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἦτο ἕδρα ἐπισκοπῆς, γνωστοὶ δὲ αὐτῆς ἐπίσκοποι εἶναι ὁ Ἀφροδίσιος, μετασχὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου (325), καὶ ὁ Μακεδὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι (451). Εἰς μεταγενεστέρας ξένας πηγὰς φέρεται ἡ πόλις καὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα Magaudo, Magidon, Magidone. —Π.

Μαγχεστρία (Manchester) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀγγλίας (βλ. λ. *Μάντσεστερ*).

μαγχεστριανισμός, ἡ ***μαγχεστριανὴ σχολή.*** Ἄκρως φιλελευθέρα πολιτικὴ κατεύθυνσις, ἑδραζομένη ἐπὶ τῶν ἀτομοκρατικῶν ἀρχῶν τῆς κλασσικῆς οἰκονομικῆς θεωρίας. Ἀπαρχὴν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μαγχεστριανισμοῦ ἀπετέλεσε κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὸ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς τότε σπουδαιοτέρας βιομηχανικῆς περιφερείας τῆς Ἀγγλίας, τῇ πόλει Μάντσεστερ, ἀναπτυχθὲν ρεῦμα πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν τελευταίων δεσμῶν τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς, ὑπολειμμάτων τοῦ ἐμποροκρατικοῦ συστήματος, λίαν καταθλιπτικῶν διὰ τὴν αὔξουσαν ἰσχὺν τῶν ἐπαγγελματιῶν, βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν συμφερόντων. Κατὰ πρῶτον ἐπεζητήθη καὶ κατόπιν ἐθνικῆς σταυροφορίας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς «Anti-Corn-Law Leagne» (τῆς ὁποίας ἱδρυταὶ ὑπῆρξαν οἱ Cobden καὶ Beight) ἐπετεύχθη ἡ κατάργησις τῶν προστατευτικῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν δημητριακῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεκλείοντο ἐκ τῆς ἀγγλικῆς ἀγορᾶς ἰδίως τὰ εὐθηνότερα ἀμερικανικὰ σιτηρά.

Ὁ μαγχεστριανισμὸς περιλαβὼν μετὰ ταῦτα βαθμηδὸν εἰς τὸ πρόγραμμά του τὴν πραγμάτωσιν τῆς πλήρους ἐλευθερίας τῶν συναλλαγῶν καὶ τὴν ἀποτροπὴν πάσης ἀναμείξεως τοῦ κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωήν, ἀντεπροσώπευσε τὸν ἀμειγέστερον φιλελευθερισμόν. Ἐν τῇ διαμάχῃ τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων ἤσκησε σπουδαίαν ἐπιρροήν, ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς εὐμενοῦς διαθέσεως τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τὰ φιλελεύθερα οἰκονομικὰ μέτρα (ἀπὸ τοῦ τέλους ἤδη τῶν ναπολεοντείων πολέμων), ἀπώλεσεν ὅμως ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν σημασίαν του μετὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ ἐμποροκρατικοῦ συστήματος ἐν τῇ οἰκονομικῇ πολιτικῇ (ἀπὸ τοῦ 1870). Ὁ μαγχεστριανισμὸς ἀποτελεῖ περισσότερον πολιτικὸν δόγμα ἢ ἐπιστημονικὴν κατεύθυνσιν· οἱ διασημότεροι ἀντιπρόσωποί του δέον, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ἀναζητηθοῦν ἐν τῇ πολιτικῇ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Α. Α. Τ.

μαγχεστριανός, ***—ή, —όν***· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Μαγχεστρίαν, ὁ τῆς Μαγχεστρίας: «Μαγχεστριανὸς φύλαξ» τίτλος ἐφημερίδος ἐκδιδομένης ἐν Μαγχεστρίᾳ· || ὁ κάτοικος τῆς Μαγχεστρίας.

— **«Μαγχεστριανὸς** ***φύλαξ»*** (ὁ) (The Manchester Guardian). Ἀγγλικὴ ἡμερησία ἐφημερὶς τοῦ Μάντσεστερ, ἱδρυθεῖσα τὴν 5 Μαΐου 1821 ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ἐδουάρδου Ταΐλορ, ὡς ἑβδομαδιαία τετρασέλιδος ἐφημερίς. Τὴν 2 Ἰουλίου 1855 ἐγένετο ἡμερησία. Ὁ «Μαγχεστριανὸς φύλαξ» ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν ἐν Ἀγγλίᾳ, λόγῳ τῆς ἀντικειμενικότητος τῶν κρίσεών του, τῆς ἀνεξαρτησίας του καὶ τῆς εἰδησεογραφικῆς του ἀκριβείας. Τῷ 1868 ἵδρυσε γραφεῖον ἐν Λονδίνῳ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐχρημάτισαν οἱ διαπρεπέστεροι Ἄγγλοι δημοσιογράφοι. Τὸν Ἰούλιον 1919 καθιέρωσεν εἰδικὴν ἑβδομαδιαίαν ἔκδοσιν. Δ. Σ. Δ.

Μάγχη (γαλλ. La Manche, ἀγγλ. The Channel, γερμ. Der Kanal, ἰταλ. La Manica, ἱσπαν. La Mancha, λατιν. Mare Britannicum) /*Γεωγρ.*/. Θάλασσα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἀποτελοῦσα βραχίονα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἐκτεινόμενον μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καὶ ἑνοῦντα τοῦτον μετὰ τῆς Βορείου θαλάσσης διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαί. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν παραλίων τῆς Ἀγγλίας πρὸς Β., τῶν ἀκτῶν τῆς γαλλικῆς Βρετάνης καὶ τῆς Νορμανδίας πρὸς Ν. καὶ Α., τῆς Πικαρδίας καὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαὶ πρὸς τὰ ΒΑ., καὶ φανταστικῆς εὐθείας ἑνούσης τὴν γαλλικὴν νῆσον Οὐεσσὰν πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Λάντς Ἔντ τῆς νοτιοδυτικωτέρας ἐσχατιᾶς τῆς ἀγγλικῆς Κορνουάλλης πρὸς Δ. Ἡ θάλασσα αὕτη ἐσχηματίσθη μετὰ τὴν ἐποχὴν τῶν παγετώνων, συνεπείᾳ τεκτονικῶν δονήσεων καὶ ἰσχυρῶν ὑδατίνων ρευμάτων, τὰ ὁποῖα εἰσεχώρησαν ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἀπεχώρησαν τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν ἀπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου. Ἕνεκα τούτου παρατηρεῖται μεγάλη ὁμοιότης, ἀπὸ γεωλογικῆς ἀπόψεως, μεταξὺ τῶν ἀγγλικῶν καὶ τῶν γαλλικῶν παραλίων τῆς θαλάσσης ταύτης, τῆς ὁποίας τὸ μῆκος εἶναι 560 χλμ., τὸ πλάτος εἰς τὸ στενότερον αὐτῆς σημεῖον, τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαί, 33 χλμ., τὸ δὲ βάθος ἀπὸ 50 μέχρις 100 μ. Τὸ μικρὸν σχετικῶς βάθος αὐτῆς ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς ὑπάρξεως συνεχοῦς ὑφάλου συναφείας μεταξὺ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου καὶ τῶν βρεττανικῶν νήσων. Τὰ ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἐκ τῆς Βορείου θαλάσσης εἰσχωροῦντα ἐν αὐτῇ ρεύματα ἐξακολουθοῦν ἔτι καὶ νῦν τὴν διάβρωσιν τῶν παραλίων, ἰδίως τῆς γαλλικῆς Βρετάνης καὶ τῆς Νορμανδίας καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς ἀγγλικῆς Γουΐλντ καὶ τῆς Κορνουάλλης. Ἐν τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ ὑπάρχουν καὶ πολλαὶ νῆσοι, παρὰ τὰς γαλλικὰς καὶ τὰς ἀγγλικὰς ἀκτάς, καθὼς καὶ πολλοὶ σκόπελοι καὶ ὕφαλοι, αἵτινες, μετὰ τῶν μεταξὺ αὐτῶν σχηματιζομένων ὁρμητικῶν ρευμάτων καὶ παλιρροιῶν, καθιστοῦν, ἰδίως παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Βρετάνης καὶ τῶν νήσων Σίλλυ, τὴν Μάγχην μίαν τῶν ἐπικινδυνωδεστέρων εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν θαλασσῶν. Γενικῶς τὰ ρεύματα, παρὰ τὰς γαλλικὰς ἀκτάς, ἀκολουθοῦν κατεύθυνσιν ἀπὸ τὰ ΝΔ. πρὸς τὰ ΒΑ., καθιστῶντα οὕτω τὴν Μάγχην εἶδος παραποτάμου ἐκβάλλοντος εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ἡ κίνησις αὕτη τῶν ρευμάτων ἐνισχύεται καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ Δ. ἀνέμων, οἵτινες ἐπικρατοῦν ἐν τῇ Μάγχῃ καὶ τῶν ὁποίων ἡ διαρκὴς σχεδὸν ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καθιστᾷ σημαντικῶς ἠπιώτερον τὸ κλῖμα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Τὰ ρεύματα ταῦτα ἐπισωρεύουν ἄμμον καὶ μάζας πηλοῦ ἐπὶ τῶν γαλλικῶν κυρίως ἀκτῶν καὶ ἀποφράσσουν συχνάκις τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, ὅπου ἕνεκα τούτου ἔχουν ἐκτελεσθῆ μεγάλα ἔργα πρὸς ρύθμισιν αὐτῶν. Ἡ θάλασσα αὕτη ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τῆς Εὐρώπης, διότι δι' αὐτῆς διεξάγεται ἐντονωτάτη συγκοινωνία μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, καθὼς καὶ μετὰ τῶν θαλασσῶν τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ Νότου, διὰ πλείστων λιμένων, ὧν κυριώτεροι εἶναι ἐπὶ μὲν τῆς γαλλικῆς παραλίας οἱ τοῦ *Χερβούργου* καὶ τῆς *Χάβρης* κατὰ πρῶτον λόγον καὶ οἱ τῆς *Βουλώνης*, τῆς *Διέππης* καὶ τοῦ *Σαὶν-Μαλὸ* κατὰ δεύτερον, ἐπὶ δὲ τῆς ἀγγλικῆς οἱ τοῦ *Ντόβερ*, τοῦ *Βέϋμουθ*, τοῦ *Φόλκεστάουν*, τοῦ *Ἄστινγκς*, τοῦ *Νιουχάβεν*, τοῦ *Μπράϋτον*, τοῦ *Σαουθάμπτον*. Ἐν αὐτῇ ἡ Ἀγγλία ἔχει ἐπίσης καὶ τοὺς κυριωτέρους αὐτῆς πολεμικοὺς ναυστάθμους, τοῦ Πόρτσμουθ καὶ τῆς Πλύμουθ. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐγένετο σκέψις περὶ ἑνώσεως τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης δι' ὑποβρυχίου σήραγγος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1805 ἡ ἰδέα αὕτη ἀπησχόλησε καὶ τὰς ἐνδιαφερομένας κυβερνήσεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, αἵτινες ἀνέθεσαν εἰς εἰδικὰς ἐπιτροπὰς τὴν μελέτην τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς της, τεθείσης ἐν ἀμφιβόλῳ ὑπὸ πολλῶν ἐπιστημόνων καὶ ἀποδειχθείσης δυνατῆς τῷ 1865. Ἡ ἰδέα ὅμως αὕτη, παρὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς σπουδαιότητα ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως διὰ τὰς δύο χώρας, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ, διὰ πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς λόγους, προβαλλομένους κυρίως ἐκ μέρους τῶν ἀγγλικῶν στρατιωτικῶν κύκλων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας των. Μ. Δ. Β.

— **Μάγχη** (La Mancha) /*Γεωγρ.*/. Ἐπαρχία τῆς Ἱσπανίας (βλ. λ. *Μάντσα*).

— **Μάγχης** ***νῆσοι*** /*Γεωγρ.*/· βλ. λ. *Ἀγγλονορμανδικαὶ* νῆσοι.

— **Μάγχης** ***νομὸς*** (Département de la Manche) /*Γεωγρ.*/. Νομὸς τῆς Γαλλίας, ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς παλαιᾶς ἐπαρχίας τῆς Νορμανδίας καὶ καταλαμβάνων τὴν ἐπὶ τῶν ΒΔ. παραλίων τῆς χώρας κειμένην χερσόνησον Κοταντέν. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ ὁποία περιβρέχει αὐτήν, καὶ ἔχει ἔκτασιν 6421 τ. χλμ., μὲ 431.367 κατ. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Σαὶν-Λῶ*. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης ἀπὸ Δ., Β. καὶ Β.Α. καὶ τῶν νομῶν Ἴλ-ὲ-Βιλαίν, Ὂρν, Μαγιὲν καὶ Καλβαντὸς ἀπὸ Ν. καὶ Α. Τὸ ἔδαφος εἶναι βουνῶδες καὶ δασόφυτον, μὲ ὑψώματα 200 μέχρι 368 μ. ὕψους, καὶ ἀρδεύεται καλῶς ὑπὸ μικρῶν ποταμῶν. Ἔχει κλῖμα ἤπιον καὶ ἔδαφος παράγον ἰδίως ὀπώρας, ἃς ἐξάγει εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ὁ κυριώτερος λιμὴν εἶναι τὸ *Χερβοῦργον*, ἁλιευτικὰ δὲ κέντρα ἡ *Γκρανβίλ*, ἡ *Μπαρφλέρ*, ἡ *Καρτερὲ* κτλ. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχουν ναυπηγεῖα καὶ ἐργοστάσια ὑφασμάτων. Μ. Δ. Β.

Μαγὼ /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Βαλεαρίδος νήσου (Balearis Minor), τῆς νῦν Μινόρκας, ἱδρυθεῖσα τῷ 702 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ Μάγωνος (*Πτολ.* II, 6, 73). Σήμερον καλεῖται *Μαὸν* (Mahon). Α. Θ. Σ.

Μαγώγ. Υἱὸς τοῦ Ἰάφεθ καὶ λαὸς καταγόμενος ἐξ αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναφέρεται ἐνιαχοῦ τῆς ἁγίας Γραφῆς (Γενεσ. ι' 2, *Ἰεζεκ.* λη' 2, λθ' 6), δὲν ἔχει ὅμως εἰσέτι ἐξακριβωθῆ περὶ τίνος λαοῦ πρόκειται. Κατὰ παλαιὰν παράδοσιν, ἣν εὑρίσκομεν ἤδη παρ' Ἰωσήπῳ (Ἰουδ. ἀρχαιολ. Α' στ' 1), πρόκειται περὶ τῶν Σκυθῶν. Δὲν εἶναι ὅλως ἀπίθανος ἡ νεωτέρα παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἐκ τοῦ σουμεριακοῦ *μα* (=χώρα) *κούγ* (=*σκότος*), οὕτως ὥστε νὰ σημαίνῃ τὴν χώραν τοῦ μακροῦ, σκοτεινοῦ χειμῶνος.

Τὸ ὄνομα τοῦ Μαγὼγ μνημονεύεται καὶ ἐν τῇ «Ἀποκαλύψει» τοῦ Ἰωάννου (κ' 7) ὁμοῦ μετὰ τοῦ Γώγ, ἔνθα ὅμως τὰ ὀνόματα ταῦτα δὲν φαίνονται ἔχοντα ὡρισμένην ἐθνικὴν σημασίαν, ἀλλὰ δηλοῦσιν ἐν γένει τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας. Π. Ι. Μ.

μαγῳδία (ἡ) /*Ἀρχ. Θέατρ.*/. Μῖμος, ὅστις ἔσχε τὸ ὄνομα αὐτοῦ «ἀπὸ τοῦ οἱονεὶ μαγικὰ προφέρεσθαι καὶ φαρμάκων ἐμφανίζειν δυνάμεις» (*Ἀθήν.* XIV 621). Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Grenfell ἀνακαλυφθὲν καὶ τῷ 1896 δημοσιευθὲν ἀπόσπασμα «Παρθένου θρῆνος», ἴσως, λέγει ὁ W. Christ, «ἐπιτρέπεται νὰ ὑπολάβωμεν ὡς παράδειγμα τῆς ἐν τοῖς ἀλεξανδρεωτικοῖς χρόνοις τοσοῦτον ἀσπαστῆς μαγῳδίας ἢ σιμῳδίας». Ν. Ι. Λ.

μαγῳδὸς (ὁ) /*Ἀρχ. Θέατρ.*/. Ὁ ὑποκριτὴς τῶν μαγῳδιῶν, ὅστις, ὅπως φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματός του, ἦτο περσικῆς καταγωγῆς καὶ κατ' ἐλάχιστον διέφερε τοῦ *λυσιῳδοῦ* (*Ἀθήν.* XIV, 621· πρβλ. καὶ *Grysar*, De Doriensium comoedia). Οἱ μαγῳδοὶ ἐλάμβανον τὰς ὑποθέσεις τῶν ἔργων των ἐκ τῶν κωμῳδιῶν καὶ τὰς παρίσταιον κατ' ἴδιον τρόπον. Συνωδεύοντο ὑπὸ τυμπάνων καὶ κυμβάλων, ἐφεροῦν δὲ συχνάκις γυναικεῖα ἐνδύματα. Οἱ κυριώτε-

Digitized by Google

ροι τῶν ρόλων των ἤ ιαν ὁ τοῦ μαστροποῦ καὶ τοῦ μεθύσου. Συνήθως ἐν τούτοις ἔπαιζον ρόλον ἀκολάστου ἐν κραιπάλῃ μὲ τὴν ἐρωμένην των. Ν. Ι. Λ.

Μάγων. —1) Καρχηδόνιος στρατηγός, υἱὸς τοῦ Ἀμίλκα Βάρκα καὶ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ περιφήμου Ἀννίβα. Ἐκ νεανικῆς ἡλικίας ἦτο λίαν πολεμικός. Κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν μάχην παρὰ τὸν Τρεβίαν προσβαλὼν τὰς ρωμαϊκὰς δυνάμεις ἐκ τῶν ὄπισθεν. Εἰς τὴν νικηφόρον μάχην τῶν Καννῶν (216 π. Χ.) ἔλαβεν ἐπίσης μέρος, σταλεὶς κατόπιν μετ' ἄλλων εἰς τὴν Καρχηδόνα, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὴν εὐχάριστον εἴδησιν. Εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἐπολέμησεν ἐπίσης ἐπιτυχῶς μετὰ τοῦ Ἀσδρούβα. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τίτου Λιβίου ὁ Μάγων ἔκαμεν ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τὸ 205—303 π. Χ. Κατὰ μὴ τελείως ἀξιοπίστους πληροφορίας, μετὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου Καρχηδονιακοῦ πολέμου ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς τὴν τύχην τοῦ Ἀννίβα καὶ ἐφονεύθη κατὰ μυστηριώδη τρόπον. —2) Συγγραφεὺς ἔργου «Περὶ γεωπονίας» εἰς τὴν καρχηδονιακὴν γλῶσσαν, μεταφρασθέντος εἰς τὴν λατινικὴν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνος. Τῷ 88 π. Χ. μετεφράσθη τὸ ἔργον του καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν. Ἡ λατινικὴ μετάφρασις ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ εἰς τοὺς Λατίνους συγγραφεῖς Varro, Columella καὶ Celsus. Χ. Κ. Κ.

Μάγων νῆσος *(Ἀρχ. Γεωγρ.).* Νῆσος Αἰθιοπίας τῆς ὑπὸ Αἴγυπτον, ἀναφερομένη ὑπὸ Πτολεμαίου (Δ, ζ, 37) εἰς πλάτος 16° καὶ μῆκος 68° ἀπὸ Μακάρων μεσημβρινοῦ. Σ. Ε. Λ.

Μαγῶν κόλπος *(Ἀρχ. Γεωγρ.).* Κόλπος ἐλάσσων ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ, ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ τῇ χώρᾳ τῶν Θαιμῶν (*Πτολεμ.* ΣΤ, ζ, 17). Εἶναι ὁ σύγχρονος μέγιστος κόλπος *Ντουχάτ Ἀς Σαλγοὰ* (Duhat-as-Salwa), σχηματιζόμενος ἀνατολικῶς τῆς, ἀπὸ τῆς Δ ΝΔ. ἀκτῆς τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἀποφυομένης, μεγάλης χερσονήσου Μπὰρ - Ἀλκατὰρ (Bar - Alqatar), ἔχων εἴσδυσιν 95 μιλλ., εὖρος μέγιστον 53 μιλλ. (ὁ μυχός του: πλάτ. 24° 44' Β., μηκ. 50° 49' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2837 b: Persian gulf. Σ. Ε. Λ.

Μαδαγασκάρη. Μία τῶν μεγαλυτέρων νήσων τοῦ κόσμου, κειμένη ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαιρίῳ, ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου, ἀπὸ τῆς ὁποίας διαχωρίζεται ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μοζαμβίκης, ἔχοντος ἐλάχιστον πλάτος 520 χιλιομέτρων. Ἀποτελεῖ ἤδη γαλλικὴν ἀποικίαν, ἔχει δὲ (κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1926) πληθυσμὸν 3.619.484 κατοίκων (ἐξ ὧν 126.208 τῶν Κομορῶν νήσων), κατανεμόμενον ὡς ἑξῆς: Γάλλοι περίπου 20.000, ἄλλοι Εὐρωπαῖοι 2.626, ἰθαγενεῖς 3.565.593, οἱ δὲ λοιποὶ μιγάδες, Ἀσιᾶται καὶ Ἀφρικανοί.

—**[ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡΑΦ.]** Ἡ νῆσος ἔχει σχῆμα ἐλλειψοειδὲς περίπου, ἐπιμηκυνόμενον καὶ ἀποστενούμενον πρὸς τὰ Β.ΒΑ, ἐκτείνεται δὲ ἀπὸ 11° 17' μέχρις 25° 38' νοτ. πλάτους καὶ ἀπὸ 43° 15' μέχρι 50° 31' ἀνατ. μήκους (Γκρήνουϊτς). Τὸ μέγιστον μῆκος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἄμπρε (πρὸς Β.) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἁγίας Μαρίας (πρὸς Ν.) εἶναι 1.615 χιλιομ., τὸ δὲ πλάτος της 600 χιλιομ. κατὰ μέγιστον καὶ 400 χιλιομ. κατὰ μέσον ὅρον. Ἐμβαδὸν ἔχει 592.353 περίπου τετρ. χιλιόμετρα (σχεδὸν πενταπλάσιον τοῦ ἐμβαδοῦ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος), συνυπολογιζομένης εἰς αὐτὸ καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν Κομορῶν νήσων (2.167 τετρ. χιλιομ.).

Ἀκτογραφία. Ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Μαδαγασκάρης αἱ ἀκταὶ αὐτῆς ἔχουν μέτριον ἀνάπτυγμα, μὴ ὑπερβαῖνον τὰς 4.000 χιλιομ., καὶ κολπώσεις δὲ ἐλαχίστας, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τῆς νήσου πλευράν, ὅπου ἡ παραλία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον εὐθύγραμμος. Τὴν βορείαν ἐσχατιὰν τῆς νήσου ἀποτελεῖ μικρὰ χερσόνησος, ἀπολήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Ἄμπρ* καὶ συνδεομένη μετὰ τῆς λοιπῆς ξηρᾶς διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ μήκους 6 χιλιομέτρων, ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου διανοίγονται οἱ κόλποι τοῦ Κουρριὲ πρὸς δυσμὰς καὶ τοῦ *Ντιέγκο - Σουαρὲζ* πρὸς ἀνατολάς. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἔχει στόμιον πλάτους 3 χλμ., προστατευόμενον ὑπὸ τῆς νήσου τῆς *Σελήνης* (Nosy-Volana), ἐντὸς αὐτοῦ δὲ διανοίγονται τέσσαρες ἄλλοι δευτερεύοντες κολπίσκοι. Τὸ σύνολον συναποτελεῖ ἕνα ἐκ τῶν καλυτέρων φυσικῶν λιμένων τῶν δύο ἡμισφαιρίων.

Ἀπὸ τοῦ βορείου τούτου ἄκρου, ἡ ἀνατολικὴ ἀκτὴ τῆς Μαδαγασκάρης ἀκολουθεῖ κατεύθυνσιν πρὸς νότον, μετ' ἐλαφρᾶς ἀποκλίσεως πρὸς τὰ νοτιοδυτικά, μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ *Ἐστ*, ἀποτελοῦντος τὸ μᾶλλον προκεχωρημένον πρὸς ἀνατολὰς σημεῖον τῆς νήσου. Περαιτέρω, καμπυλουμένη πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἄνω καὶ ἀναδιπλουμένη, σχηματίζει τὸν εὐρύτατον κόλπον τοῦ *Ἀντονγκίλ*, ἔχοντα πλάτος 35 χλμ. καὶ εἰσχωροῦντα εἰς τὴν ξηρὰν περὶ τὰ 50 χλμ. Εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ εὑρίσκεται τὸ ἀγκυροβόλιον τοῦ Πὸρτ-Σουαζέλ. Νοτιώτερον, εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ἀπόστασιν, κεῖται ἡ νῆσος τῆς *Ἁγίας Μαρίας* (Νόσσι-Μπράχα). Ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου *Γιαταπερίνα*, κειμένου ἐγγὺς τοῦ νοτίου ἄκρου τῆς νήσου, ἡ ἀκτὴ εἶναι σχεδὸν εὐθύγραμμος ἐπὶ μήκους 800 ὅλων χλμ., μὴ παρέχουσα εἰς τοὺς ναυτιλλομένους καμμίαν σχεδὸν θέσιν ἀγκυροβολίας ἢ καταφυγῆς. Ἀπὸ τῆς ἄκρας Γιαταπερίνα μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς *Ἁγίας Μαρίας*, τῆς νοτιωτέρας τῆς νήσου ἐσχατιᾶς, ἡ παραλία ἀκολουθεῖ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ ΝΔ., σχηματίζει δὲ δύο κόλπους, τοὺς *Φὸρτ-Ντωφὲν* καὶ *Γκαλλιόνς*.

Ἡ ἀκτὴ ἀνέρχεται κατόπιν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς ΒΔ. καὶ εἶτα πρὸς Β., σχηματίζουσα τὸν κόλπον τοῦ *Ἁγίου Αὐγουστίνου*, τοῦ ὁποίου ἡ θέσις συμπίπτει ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγόκερω, καὶ τὸν κόλπον *Τουλεάρ*, γέμοντας ἀμφοτέρους ἀπὸ κοραλλιογενεῖς σκοπέλους, οἵτινες προχωροῦσι πρὸς Β. μέχρι καὶ πέραν τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ *Ἁγίου Βικεντίου*. Ἐκεῖθεν ἡ παραλία, συνεχιζομένη πρὸς Β., δὲν ἐμφανίζει ἀξίας λόγου κολπώσεις μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ *Ἁγίου Ἀνδρέα* (16°15' νοτ. πλάτους). Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου λαμβάνει διεύθυνσιν πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ παρουσιάζει πληθὺν εὐσχόλων, εὐρυχώρων καὶ προφυλαγμένων, εἰσδυουσῶν βαθέως εἰς τὴν ξηράν· κυριώτεραι ἐκ τούτων εἶναι αἱ σχηματίζουσαι τοὺς κόλπους *Μπαλύ*, *Μαροαμπίτσυ* καὶ *Μπονάνα*, ἰδίᾳ δὲ τὸν κόλπον *Μπομπετόκ*, ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ὁποίου ἀναδύονται δύο νῆσοι· ἀκολουθοῦσιν ἐν σειρᾷ κατόπιν οἱ κόλποι *Μααζάμπα*, ὑποδιαιρούμενος εἰς μικροτέρους κολπίσκους, *Ναρέντρυ*, εἰσδύων εἰς βάθ. 40 χιλιομ. ἐντὸς τῆς ξηρᾶς, *Ραντάμα*, πρὸ τοῦ ὁποίου ἡ ὁμώνυμος νῆσος, *Ἀμπασιντάβα* καὶ *Ἀμπαβατόμπο*, πρὸς νότον τῶν νήσων *Νόσυ-Μπὲ* καὶ *Νόσυ-Κόμπα*. Ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ *Ἁγίου Σεβαστιανοῦ* καὶ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου *Ἄμπρ*, σχηματίζονται ἀκόμη πολλοὶ φυσικοὶ λιμένες καὶ ἀγκυροβόλια.

Ὄρη. Τὰ πλεῖστα τῶν ὀρεινῶν συγκροτημάτων τῆς Μαδαγασκάρης ἔχουσι κατεύθυνσιν παράλληλον πρὸς τὸν μέγαν ἄξονα τῆς νήσου. Ἀποτελοῦνται δὲ ταῦτα ἐξ ἑνὸς κυρίως ὀρεινοῦ ὄγκου, καταλαμβάνοντος πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς καὶ διήκοντος, εἰς μῆκος 800 χιλιομέτρων, ἀπὸ τοῦ Φὸρτ-Ντωφὲν (πρὸς Ν.) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἄμπρ (πρὸς Β.) μὲ πλειοτέραν προσέγγισιν πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν παρ' ὅσην πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Μοζαμβίκης. Τὸ κεντρικὸν συγκρότημα τοῦ ὀρεινοῦ τούτου ὄγκου ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ὄρη *Ἀνκαράτρα*, περιλαμβάνοντα τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῆς νήσου, ἐν αἷς τὴν *Ἀνκαβίτρα* (2.550 μ.), τὸ *Τσιαφακάρυ* (2.530 μ.) καὶ τὴν *Τσιαφαγιαβόνα* (2.680 μ.).

Πρὸς ἀνατολάς, μεταξὺ τοῦ κεντρικοῦ συγκροτήματος καὶ τῆς παραλίας, ἐκτείνεται μακρὰ ὀροσειρά, τῆς ὁποίας αἱ διακλαδώσεις καλύπτουν ὅλον σχεδὸν τὸ μέχρι τῆς θαλάσσης ἔδαφος. Τὸ μέσον ὕψος της εἶναι περὶ τὰ 800 μ., ἔχει ὅμως καὶ ὑψηλοτέρας κορυφάς, ἐν αἷς τὰς τῶν ὀρέων *Μαριάνα* (1240 μ.), *Ἀντριαντάντελυ*, *Μαροβοηλάβο*, *Ἀντραμαγκίτυ* κλπ. Παραλλήλως πρὸς τὴν ὀροσειρὰν ταύτην καὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ ὄγκου ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς τοῦ *Ἄνκαϋ*, προεκτεινομένη πρὸς βορρᾶν πέραν τῆς λίμνης *Ἀλαότρα* καὶ συναντῶσα πρὸς νότον τὴν κοιλάδα τοῦ *Ἀμπολο*, πλησίον τοῦ Φὸρτ-Ντωφέν.

Τὸ ΒΔ. τῆς νήσου τμῆμα μέχρι περίπου 21° νοτ. πλάτους κατέχεται ὑπὸ τῆς πεδιάδος *Σακαλάβα*, ὕψους 150 μ. ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, διακοπτομένης ἀπὸ τὰς χθαμαλὰς βουνοσειρὰς τῆς *Τσιαντάβα* καὶ *Μπεμαράχα* (ἀνωτάτου ὕψους 500 μ.), βορειότερον δὲ ἀπὸ τὰ ὄρη *Μανασαμόντυ*, κείμενα ἀνατολικῶς τοῦ κόλπου Μαχαγιάμπα.

Πρὸς τὰ ΝΔ. τὸ ἔδαφος ὑψοῦται πλειότερον, φθάνον εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν τὰ 500 μ. καὶ σχηματίζον ὑψίπεδα μεγάλης ἐκτάσεως. Ὄρη ἔχει, βορείως τοῦ Μαγγκόκυ, τὸ *Ἰβογιμάζα* μὲ κορυφὴν 1.000 μ., πρὸς νότον τὸ *Ἴζαλο*, ἐφαπτόμενον τοῦ κεντρικοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τῆς νήσου καὶ ἔχον πεπλατυσμένας κορυφὰς ὕψους 1200 μ., τὸ *Ἰβοχιτσόμπε* (800 μ.) κλπ.

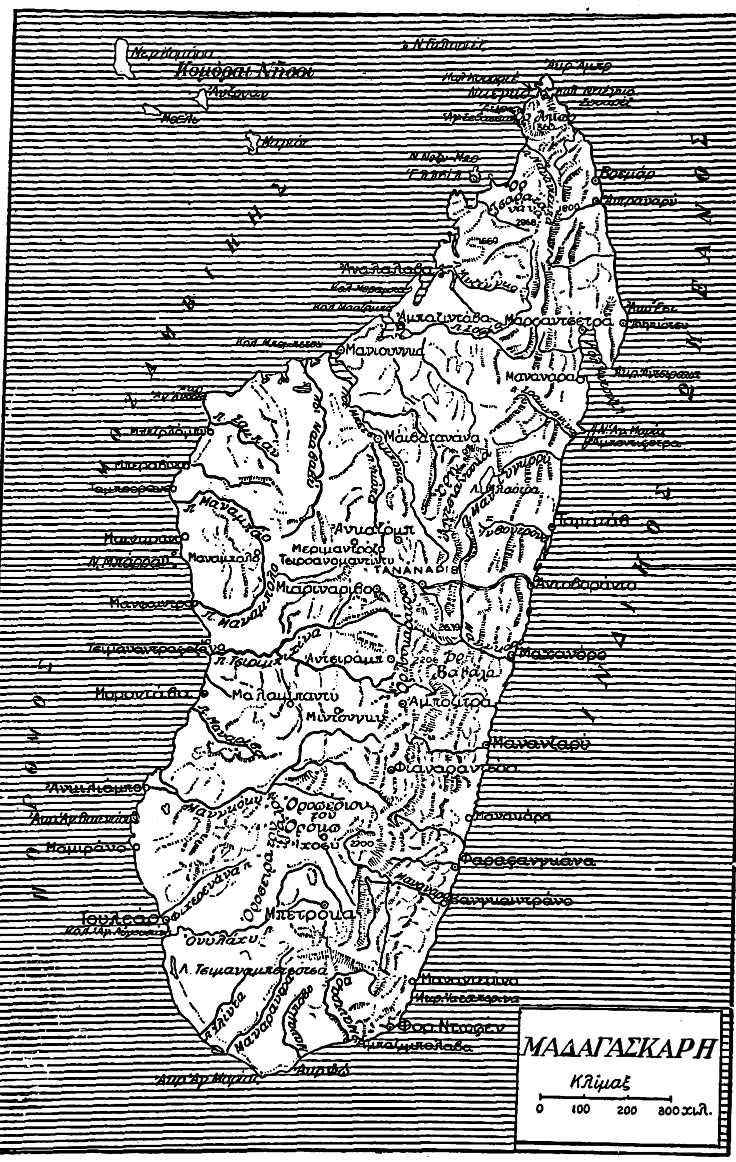

Ἐνεργὰ ἡφαίστεια δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Μαδαγασκάρῃ· εὑρίσκονται ὅμως πολλὰ ἐσβεσμένα εἰς τὸ βόρειον τῆς νήσου τμῆμα (πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Ἄμπρ), ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς καὶ πρὸς τὰ ΒΑ. τοῦ κόλπου τοῦ Ἀντονγκίλ. Ἐκ τούτων τὸ *Βοντοβορονα* (2.070 μ.), ἀνῆκον εἰς τὸν κεντρικὸν ὀρεινὸν ὄγκον τῆς νήσου, διακρίνεται διὰ τὸν κανονικώτατον σχήματος κῶνόν του, εἰς τὴν ἰδίαν δὲ περιοχὴν ἡ μικρὰ λίμνη *Τριτρίβα* ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ κρατῆρος ἀρχαίου ἡφαιστείου.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Ἡ κατανομὴ τῶν ὑδάτων ἐμφανίζει μεγάλας διαφορὰς μεταξὺ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς Μαδαγασκάρης. Εἰς τὸ πρῶτον τὰ ἀπὸ τῶν ὀρέων καταρρέοντα ὕδατα, φθάνοντα ταχέως εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, δὲν προλαμβάνουν ν' ἀναπτυχθῶσιν εἰς μεγάλους ποταμούς. Μόνον μεταξὺ τῆς ἀκραίας ὀροσειρᾶς καὶ τοῦ κεντρικοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τῆς νήσου σχηματίζονται τρεῖς ποταμοί, οἱ *Μανιγκόρυ*, *Μαγγκόρο* καὶ *Μανανάρε*. Ὁ πρῶτος ἐκ τούτων πηγάζει ἀπὸ τῆς λίμνης *Ἀλαότρα* (μήκους 35 καὶ πλάτους 10 χλμ.), κειμένης εἰς ὕψος 750 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης δυτικῶς τῆς παρακτίου ὀροσειρᾶς, καὶ ἐκβάλλει νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Λαρρέ. Ὁ Μαγγκόρο πηγάζει ἐκ τῆς μικρᾶς λίμνης *Μαροελάτρα*, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἄνκαϋ, παρὰ τὸ ὄρος Ἰφαχάνα, καὶ φθάνει εἰς τὴν θάλασσαν, διασχίζων τὴν πρώτην ὀροσειρὰν καὶ σχηματίζων πλείστους καταρράκτας· ἀπὸ τῆς δεξιᾶς τοῦ ὄχθης συμβάλλει εἰς αὐτὸν ὁ παραπόταμος *Ὀνίβε*, καταρρέων ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου. Ὁ Μανανάρα τέλος ἀποτελεῖται ἐκ συνενώσεως τριῶν ἄλλων ποταμῶν, τοῦ *Μεναχαράκα*, τοῦ *Ὀνγκαΐβο* καὶ τοῦ *Ἰτομάμπυ*, προερχομένων ἐπίσης ἀπὸ τῶν ὀρέων τοῦ κέντρου. Αἱ ἄλλαι ροαὶ ὑδάτων τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἀποτελοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ χειμάρρους, οἵτινες, κατόπιν συχνῆς

Digitized by Google

ἐπαλληλίας πτώσεων καὶ καταρρακτῶν, φθάνουσιν εἰς τὰς παραλίους περιοχάς, ὅπου τὸ ρεῦμά των γίνεται βραδύτερον καὶ σχηματίζει ἄλλοτε μὲν εὐρεῖς ποταμούς, ἀβαθεῖς μὲν πάντοτε ἀλλὰ συχνὰ πλευσίμους, ἄλλοτε δὲ τέλματα, προσλαμβάνοντα ἐνιαχοῦ ἔκτασιν πραγματικῶν λιμνῶν· τούτων κυριώτεραι εἶναι αἱ τῆς *Νόσου-Μπέ*, τῆς *'Αντρανοκοντρίτα*, τῆς *Ραζουμαζάϋ*, τῆς *Ραζοάμπε*, *'Ιτάμπολο* κλπ. Τὰ ρέοντα ταῦτα ἢ στάσιμα ὕδατα σχηματίζουν ἐπὶ ἐκτάσεως 500 περίπου χιλιομέτρων γραμμήν, διακοπτομένην μόνον ὑπὸ εἰκοσάδος ἰσθμῶν καὶ χρησιμοποιουμένην, παρὰ τὰ ἐμπόδια ταῦτα, ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν διὰ τὰς μεταφοράς.

Εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς νήσου ὑπάρχουν τρεῖς μόνον ποταμοὶ μικροῦ μήκους, οἱ *Μαντράρα*, *Μαναμπόβο* καὶ *Μαναράντρα*.

Τοῦ δυτικοῦ τμήματος οἱ ποταμοὶ εἶναι ὀλίγοι σχετικῶς, ἀλλὰ πλατεῖς καὶ μεγάλου κατὰ κανόνα μήκους· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ρέουν ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου, ὅπου καὶ εἶναι πλωτοί, κατέρχονται δὲ πρὸς τὰ χαμηλότερα ἐδάφη δι' ὑψηλῶν πτώσεων καὶ διευθύνονται εἶτα πρὸς τὴν θάλασσαν, διασχίζοντες μὲ βραδὺ ρεῦμα τὴν πεδιάδα Σακαλάβα. 'Εκεῖ γίνονται καὶ πάλιν πλωτοί, κατὰ τὴν διάρκειαν τοὐλάχιστον ἑνὸς μέρους τοῦ ἔτους καὶ διὰ πλοίων μικροῦ βυθίσματος. 'Ο νοτιώτερος τῶν ποταμῶν τούτων, ὁ *'Ονιλάχυ*, ἔχει, μετὰ τοῦ συνεχομένου πρὸς αὐτὸν *Μανγκόκυ*, μῆκος 350 περίπου χιλιομέτρων· πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Τσιομπιβοσίτρα, ρέει δὲ κατ' ἀρχὰς πρὸς βορρᾶν καὶ κατόπιν πρὸς δυσμὰς καί, κόπτων τὴν ὀροσειρὰν τῆς Μπελομότρα, ἐκχύνεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ 'Αγίου Αὐγουστίνου. 'Ο Μανγκόκυ ἔχει εὐρεῖαν κοίτην καὶ ἄφθονον ὕδωρ, δέχεται δὲ πολλοὺς σημαντικοὺς παραποτάμους. 'Ο *Τσιμπιχίνα* σχηματίζεται ἐκ τῆς πτώσεως δύο ἄλλων ποταμῶν, τοῦ *Μάνια* καὶ τοῦ *Μαχαγίλο*, πηγαζόντων ἐκ τῶν ὀρέων 'Ανκαράτρα· ρέει ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων καὶ κατόπιν ἐπὶ τῆς πεδιάδος Σαχαλάβα, εἶναι δὲ πλωτὸς ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ μέχρι τῶν προπόδων τοῦ κεντρικοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου. 'Ο *Μαναμπόλο*, διασχίζων τὴν Μπεμαράχα, σχηματίζει ἐκεῖ καταρράκτας καὶ συνεχίζει περαιτέρω ὁμαλὸν ροῦν, εἶναι δὲ πλωτὸς καὶ μέχρι τῶν καταρρακτῶν καὶ πέρα τούτων. Μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Μαδαγασκάρης εἶναι ὁ *Μπετσιμπόκα*, ἔχων μῆκος 600 περίπου χιλιομέτρων. Πηγάζων ἀπὸ τοῦ νοτίου τμήματος τῆς 'Ιμερίνα κατέρχεται τὸν κεντρικὸν ὀρεινὸν ὄγκον καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα δέχεται τὸν *'Ικόπα*, τὸν κυριώτερον τῶν παραποτάμων του. Εἶναι πλωτὸς ἐπὶ μῆκος 140 χιλιομ. μέχρι τῶν ἐκβολῶν του εἰς τὸν κόλπον Μπομπετόκε, ἀλλὰ διὰ πλοῖα μικροῦ μόνον βυθίσματος καὶ οὐχὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Βορειότερον τούτου ἐκβάλλουν οἱ ποταμοὶ *Μαχαγιάμπα* καὶ *Σόφια*, πλωτοὶ καὶ οὗτοι ἐπὶ ἀρκετὸν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτῶν διάστημα διὰ μικρὰ πλοιάρια καὶ τὰς πιρόγας τῶν ἰθαγενῶν. 'Αρκετοῦ μήκους εἶναι ἀκόμη οἱ ποταμοὶ *'Αντσισονμορόνα* καὶ *Μανανγκαρίβο*.

'Επὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς ὑπάρχουσι λίμναι τινές, ἐξ ὧν μεγαλυτέρα εἶναι ἡ *Κίνκονυ*, νοτιοανατολικῶς τοῦ κόλπου Μαροαμπίτσα, ἡ *'Αντρανόμπε*, ἡ *Χέτον*, πλησίον τοῦ κόλπου Μορόμπε, καὶ ἡ *Τσιμαναμπιζότρα*, ἐκτεινομένη εἰς μῆκος 40 χλμ. παραλλήλως πρὸς τὴν ἀκτήν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄξια λόγου λίμνη εἶναι ἡ *"Ιταζυ*, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα ἐκχύνονται διὰ τοῦ ποταμοῦ *Αἶλυ*, δευτερεύοντος παραποτάμου τοῦ Τσιριμπιχίνα.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Μαδαγασκάρης εἶναι τροπικὸν κατὰ γενικὸν κανόνα, ποικίλλον ὅμως κατὰ τὰ διάφορα τῆς νήσου τμήματα. Εἰς πάσας ἐν τούτοις τὰς περιοχὰς παρατηρεῖται μικρὸν τὸ πλάτος τῶν βαρομετρικῶν διακυμάνσεων καὶ τῆς ἡμερονυκτίου μεταβολῆς τῆς θερμοκρασίας. Τὸ ἔτος δὲ διαχωρίζεται παντοῦ εἰς δύο ἐποχάς: τὴν τῶν βροχῶν καὶ τὴν τῆς ξηρασίας.

Κατὰ τὴν ξηρὰν ἐποχήν, διαρκοῦσαν συνήθως ἀπὸ Μαρτίου μέχρι Νοεμβρίου, αἱ νύκτες εἶναι μακρότεραι τῶν ἡμερῶν καὶ ἡ θερμοκρασία κατέρχεται. Εἰς Ταματάβ, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, ἡ μέση θερμοκρασία βαίνει μειουμένη μέχρι τοῦ 'Ιουνίου, ὁπότε τὸ μέγιστον αὐτῆς ὅριον εἶναι 27° καὶ τὸ ἐλάχιστον 18°. 'Επὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τὸ θερμόμετρον κατέρχεται μέχρις 21° εἰς τὴν Μογιάνγκα καὶ μέχρι 16° εἰς τὸ Τουλλεάρ, χαμηλότερον δ' ἔτι εἰς τὸ Φόρτ-Ντωφέν. 'Εν τῷ κέντρῳ τῆς νήσου, εἰς τὴν Ταναναρίβαν, κατὰ τὰς ψυχροτέρας ἡμέρας τοῦ ἔτους ἡ θερμοκρασία εἶναι μεταξὺ 3°,8 καὶ 19°, ἐπὶ δὲ τῶν ὀρέων 'Ανκαράτρα συμβαίνει ἐνίοτε νὰ σχηματίζεται ἐπίπαγος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, ἐσημειώθη δὲ ἅπαξ, πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, θερμοκρασία —1°,5. Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ κέντρου δὲν βρέχει ποτὲ σχεδὸν κατὰ τὴν ξηρὰν περίοδον, ἀλλ' εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα αἱ βροχαί, μολονότι ὄχι τόσον ἄφθονοι ὅσον κατὰ τὸν χειμῶνα, εἶναι ὅμως ἀρκούντως συχναί. Τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς νήσου εἶναι πολὺ ξηρότερον.

Κατὰ τὴν βροχερὰν ἐποχὴν αἱ ἡμέραι γίνονται **μικρότεραι τῶν νυκτῶν καὶ ἡ θερμοκρασία ἀνυψοῦται.** Εἰς Ταματὰβ ἡ ἀνωτάτη θερμοκρασία παρατηρεῖται κατὰ τὸν Φεβρουάριον (μεταξὺ 23° καὶ 34°). 'Επὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς ἡ θερμοκρασία 39° δὲν εἶναι σπανία, συχνάκις δὲ καὶ ἀνωτέρα εἰς τὴν Μποΐναν, τῆς ὁποίας τὸ κλῖμα εἶναι αὐτόχρημα καυστικόν. Εἰς Ταναναρίβαν ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Φεβρουαρίου, τοῦ θερμοτέρου μηνὸς τοῦ ἔτους, εἶναι 20°,5 καὶ ἡ ἀνωτέρα παρατηρηθεῖσα μέχρι τοῦδε 31°,5. 'Εν τῷ κέντρῳ ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου πίπτει καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἐπί τινας ὥρας βροχή, ὑπὸ μορφὴν δὲ συνήθως σφοδρῶν καταιγίδων. Δι' ὁλόκληρον τὸ ἔτος τὸ πῖπτον εἰς Ταναναρίβαν ὕδωρ ποικίλλει μεταξὺ 1 μ. 05 καὶ 1μ.75. Πολὺ ὀλιγώτερον εἶναι εἰς τὰς νοτίους καὶ νοτιοδυτικὰς περιοχὰς τῆς νήσου, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ Τουλλεάρ, ὅπου τὸ ὕψος του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0.50 μ. 'Αντιθέτως πρὸς ἀνατολάς, εἰς τὴν Ταματάβαν, τὸ ὕψος τῆς βροχῆς ὑπερβαίνει τὰ 3 μ. καὶ εἰς ἔτη ἀκόμη θεωρούμενα ὡς ξηρά.

'Η Μαδαγασκάρη ὑποφέρει ἀπὸ κυκλῶνας, παρατηρουμένους κατὰ κανόνα περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου· ἡ θύελλα, ἐρχομένη ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ, διασχίζει λοξῶς τὸν 'Ινδικὸν ὠκεανὸν καὶ ἐπέρχεται ἐπὶ τῆς νήσου ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς αὐτῆς πλευρᾶς. Εἰς τὰς κεντρικὰς ὅμως περιοχὰς σπανιώτατα εἰσδύουν οἱ κυκλῶνες.

Χλωρὶς-Πανίσκη. 'Η χλωρὶς τῆς Μαδαγασκάρης ὅπως καὶ τὸ κλῖμά της ἐμφανίζει κατὰ τὸ πλεῖστον χαρακτῆρα τροπικόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς νήσου. Κατὰ τὰς διαφόρους περιοχὰς παρουσιάζει ὁμοιότητας ἄλλοτε μὲν πρὸς τὴν χλωρίδα τῆς κεντρώας καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν τῆς νοτίου 'Αφρικῆς, ἄλλοτε δὲ πάλιν πρὸς τὴν τῶν 'Ινδιῶν· συναντῶνται ἀκόμη καὶ τύποι τινὲς ὁμοιάζοντες πρὸς τοὺς τῆς κεντρῴας 'Αμερικῆς καί, ὅπερ περιεργότερον, πρὸς τοὺς τῶν εὐκράτων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. 'Η ἔλλειψις αὐτὴ ἰδιοτυπίας ἐν τῇ χλωρίδι τῆς νήσου ἀντισταθμίζεται διὰ μεγάλου ἀριθμοῦ ἐνδημικῶν τύπων. Οὕτω ἐκ τῶν 4.100 γνωστῶν ἐπὶ τῆς νήσου ἰθαγενῶν εἰδῶν αἱ 3.000 εἶναι εἴδη ἐνδημικά. Χωρίζεται δέ, ἀπὸ ἀπόψεως βλαστήσεως, ἡ νῆσος εἰς τρεῖς μεγάλας περιοχάς: τὴν ἀνατολικήν, τὴν δυτικὴν καὶ τὴν τοῦ κέντρου. Μόνον περὶ τὰ ἑκατὸν εἴδη εἶναι κοινὰ καὶ εἰς τὰς τρεῖς ταύτας περιοχάς, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἴδια χαρακτηριστικά.

Καὶ διὰ τὴν πανίσκην της, ὅπως καὶ διὰ τὴν χλωρίδα, ἡ Μαδαγασκάρη φαίνεται ἀποτελοῦσα περιοχὴν ἰδιάζοντος χαρακτῆρος, ὅσον περίπου καὶ ἡ Αὐστραλία. 'Ιθαγενῆ μεγάλα μαστοφόρα δὲν ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ· οἱ πίθηκοι, οἱ τόσον ἀφθονοῦντες ἐν τῇ 'Αφρικανικῇ ἠπείρῳ, ἐλλείπουσιν ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν Μαδαγασκάρην, ὑπάρχουσι δὲ ἀντ' αὐτῶν οἱ *μάκαι*, ζῷα τοῦ γένους τῶν ψευδοπιθήκων, οἵτινες διαφέρουσιν οὐσιωδῶς ἀπὸ τοὺς πραγματικοὺς πιθήκους καὶ δύνανται μᾶλλον νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἀναρριχητικὰ παχύδερμα. 'Αποτελοῦσιν οὗτοι τὸ ἥμισυ καὶ πλέον ἔτι τῶν μαστοφόρων ζῴων τῆς νήσου καὶ παρουσιάζουν ποικίλα εἴδη διαφέροντα κατὰ τὰ ἐξωτερικὰ των γνωρίσματα καὶ τὸ ἀνάστημα. 'Απαντῶσιν ἐπίσης ἐν ἀφθονίᾳ ὁ χειρόμυς καὶ τὰ ἐντομοφάγα χειρόπτερα, προσομοιάζοντα πρὸς τὰ τῶν 'Ινδιῶν καὶ τῆς Μαλαισίας.

Τὸ μόνον ἰθαγενὲς σαρκοφάγον μετρίου ἀναστήματος ἐν Μαδαγασκάρῃ εἶναι ἓν εἶδος γαλῆς, ὁ *φούσσα* ἢ *πιντσάλλα*, ἔχον ἀνάστημα μεγάλου κυνός, προσβάλλον τὰς ὄρνιθας καὶ τοὺς ἀμνούς, ἀλλὰ φοβούμενον τοὺς ἀνθρώπους. 'Η μικρὰ γαλῆ, τὴν ὁποίαν διατρέφουν ἐνίοτε οἱ ἰθαγενεῖς ὡς κατοικίδιον ζῷον, ἔχει εἰσαχθῆ ἐξ 'Αφρικῆς. Τὰ ἄλλα ἰθαγενῆ σαρκοφάγα ἀνήκουν εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν Mangoustes καὶ Civettes, ἀποτελοῦν ὅμως ἰδιαίτερα εἴδη. 'Εκ τῶν ἐντομοφάγων οἱ *τάνρεκς* (Centetes) καὶ οἱ *τέντρακς* (Ericulus) φέρουν ἀκάνθας ὅπως οἱ εὐρωπαϊκοὶ ἀκανθόχοιροι, ἄλλα δὲ κοινὸν τρίχωμα. Τὰ ἰθαγενῆ τρωκτικὰ εἶναι σπάνια ἀλλ' ἐνδιαφέροντα· ἔχουν ποικιλλούσας μορφὰς καὶ διακρίνονται εἰς τὰ εἴδη ἐλίουρος, ὑπογαιόμυς, βραχυταρσόμυς, νεσόμυς καὶ ἀλλόμυς.

"Οσον ἀφορᾷ τὰ οἰκόσιτα ζῷα γνωστὸν εἶναι ὅτι ἐν Μαδαγασκάρῃ οἱ ἵπποι δὲν εὐδοκιμοῦν, ὅπως οὔτε καὶ εἰς τὴν γειτονικὴν ἀκτὴν τῆς 'Αφρικῆς. Τὸ μόνον σφάγιον ζῷον εἶναι ὁ *ζέβους*, εἰσαχθεὶς ἐκ Μαλαισίας. 'Επ' ἐσχάτων ἐπέτυχαν νὰ τὸν καταστήσουν ὑποζύγιον καὶ διὰ ν' αὐξήσουν τὴν ὁμοιότητά του πρὸς τὸν ἵππον οἱ ἰθαγενεῖς τοῦ ἀποκόπτουν τὰ κέρατα, τὸν χρησιμοποιοῦν δὲ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν φυτειῶν τῆς ὀρύζης, αἱ ὁποῖαι δὲν χρειάζονται βαθὺ ὄργωμα. Εἰς τὰς κεντρικὰς περιοχὰς τῆς νήσου τρέφουν πρόβατα μὲ χονδρὴν οὐρὰν καὶ ἄνευ τριχῶν, τῶν ὁποίων τὸ κρέας δὲν εἶναι κατάλληλον πρὸς βρῶσιν, μόνον δὲ τὸ δέρμα των χρησιμοποιεῖται. 'Επίσης καὶ ποίμνιά τινα αἰγῶν. Χοίρους διατρέφουν μόνον οἱ Χόβα, διότι ὁ ἄλλος μουσουλμανικὸς πληθυσμὸς τῆς νήσου δὲν χρησιμοποιεῖ τὸ κρέας των.

Πτηνῶν εἶναι γνωστὰ 250 εἴδη, ἐξ ὧν τὰ 120, ἀνήκοντα εἰς 35 γένη, εἶναι ἀποκλειστικὰ τῆς Μαδαγασκάρης. Μεταξὺ τούτων περιλαμβάνονται μεγάλοι μαῦροι ψιττακοὶ (Vazas ἢ Coracopsis), οἵτινες, μεθ' ἑνὸς ἄλλου εἴδους ψιττακοῦ πρασίνου, μὲ κεφαλὴν τεφρόχρουν, εἶναι τὰ μόνα τοῦ γένους τῶν ψιττακωδῶν ἐν τῇ μεγαλονήσῳ· ἐπίσης κόκκυγες μὲ μακρὰ πέλματα. Μεταξὺ τῶν πτηνῶν κυνηγίου ἀξιοσημείωτα εἶναι μία περιστερὰ μὲ πτίλλωμα ὀρφνὸν (Lophotibis), εἴδη τινὰ περδίκων, ἓν εἶδος ὄρτυγος, ἓν μελεαγρίδος, μία ὄρνις τῶν ποταμῶν, ἓν εἶδος μπεκάτσας καὶ ἄλλα τινὰ πτηνὰ ἐνθυμίζοντα τὰ τῆς Εὐρώπης. Αἱ ὄρνιθες τὰς ὁποίας διατρέφουν πανταχοῦ σχεδὸν τῆς νήσου ἔχουν εἰσαχθῆ ἔξωθεν.

Μεταξὺ τῶν ἑρπετῶν μόνον οἱ κροκόδειλοι εἶναι ἐπικίνδυνοι. Εἶναι γνωστὰ δύο εἴδη αὐτῶν, ὁ *κροκόδειλος τῆς Μαδαγασκάρης* καὶ ὁ *κροκόδειλος ὁ ρωμαλέος*· ὁ τελευταῖος οὗτος κατοικεῖ τοὺς ποταμοὺς τῶν κεντρικῶν περιοχῶν καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀνθρώπων. Χαμαιλέοντες ὑπάρχουν πολυάριθμοι· ἓν εἶδος τούτων ἔχει μῆκος ἑνὸς μέτρου, ἐνῷ ἄλλοι ὀλίγων ἑκατοστῶν μόνον. Οἱ ὄφεις εἶναι πάντες ἀκίνδυνοι διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Αἱ ὑπάρχουσαι σήμερον θαλάσσιαι καὶ χερσαῖαι χελῶναι εἶναι μετρίου ἀναστήματος.

Οἱ ἰχθύες τῶν γλυκέων ὑδάτων συνενοῦσι τοὺς τύπους τῶν 'Ινδιῶν πρὸς τοὺς τῆς 'Αφρικῆς. Προεξέχουσι μεταξὺ τούτων οἱ χρωμίδαι καὶ οἱ σιλουρίδαι. 'Ο ἐρυθρὸς κυπρῖνος, εἰσαχθεὶς εἰς τὰ ὕδατα τῆς 'Ιμερίνας, ἐνεκλιματίσθη καὶ εὑρίσκεται ἤδη πανταχοῦ. 'Απαντῶσιν ἐπίσης μεγάλαι καραβίδες τῶν γλυκέων ὑδάτων.

Τὰ ἔντομα εἶναι πολυάριθμα καὶ ἐνδιαφέροντα, ἀρκετὰ δὲ εἴδη ἐξ αὐτῶν εἶναι ἴδια τῆς Μαδαγασκάρης.

Εἰς τὰ στρώματα τῆς κρητιδικῆς περιόδου εὑρέθησαν λείψανα δεινοσαύρων *(τιτανόσαυρος* καὶ *μεγαλόσαυρος)*, ἀποκαθιστῶντα δεσμὸν μεταξὺ τῆς πανίσκης τῆς Μαδαγασκάρης καὶ τῆς τῶν 'Ινδιῶν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχήν. Κατὰ τὴν τριτογενῆ καὶ τεταρτογενῆ περίοδον ὁ ζωϊκὸς κόσμος τῆς νήσου ἦτο πολὺ ποικιλώτερος τοῦ σημερινοῦ καὶ περιελάμβανε μεγάλα σπονδυλωτά, ἰδίως χηλοφόρα, ἅτινα ἐλλείπουσι παντελῶς σήμερον, ἀλλὰ τῶν ὁποίων λείψανα συναντῶνται εἰς σχετικῶς νέα γεωλογικὰ στρώματα. Συνάγεται ἐκ τούτου τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ νῆσος ἐξετείνετο τότε πολὺ περισσότερον πρὸς τ' ἀνατολικὰ καὶ βορειοανατολικά, πρὸς τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Μαλαισίαν, διότι εἶναι ἀξίωμα ἐν τῇ ζῳολογικῇ γεωγραφίᾳ ὅτι τὸ ἀνάστημα τῶν ζῴων εὑρίσκεται διαρκῶς ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς ἠπείρου, ἣν ταῦτα κατοικοῦσιν. Εἰς τὰ τεταρτογενῆ στρώματα τῆς χώρας εὑρέθησαν ὀστᾶ ζῴων, προσομοιάζοντα πρὸς τὰ τῶν μεγάλων ἀνθρωποειδῶν πιθήκων, ἐπίσης δὲ τριῶν ἱπποποτάμων, ὧν οἱ δύο μικροῦ ἀναστήματος, ὁ δὲ τρίτος τόσον μεγάλου, ὅσον ὁ ἀφρικανικὸς ἱπποπόταμος. 'Εξ ἄλλων παλαιοντολογικῶν εὑρημάτων βεβαιοῦται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔζη ἐν Μαδαγασκάρῃ καθ' ὃν χρόνον καὶ τὰ ἐκλείψαντα εἴδη ζῴων.

'Ενδιαφέροντα ἐπίσης εἶναι τὰ ἀπολιθώματα πτηνῶν τῆς ἰδίας ὡς ἄνω ἐποχῆς. Σημαντικώτερον εἶναι ἡ Aepyornis maximus, τῆς ὁποίας τὸ τεράστιον ᾠὸν εἶχε χωρητικότητα ὀκτὼ λιτρῶν· ἡ Aepyornis ingens, ἀκόμη μεγαλυτέρα, εἶχεν ὕψος 3 μέτρων. Τὰ μὲ ἀτροφικὰς πτέρυγας πτηνὰ ταῦτα συγγενεύουν πρὸς τὰ ἐν Νέᾳ Γουϊνέᾳ καὶ ἐν Νέᾳ Ζηλανδίᾳ εὑρεθέντα ἀπολιθώματα. 'Εντὸς τῶν ἰδίων γεωλογικῶν στρωμάτων εὑρίσκονται λείψανα γιγαντοσώμων χερσαίων χελωνῶν, ὁμοίων πρὸς τὰς ζώσας ἀκόμη εἰς τὰς Μασκαρενίας νήσους· ἓν εἶδος ἐξ αὐτῶν ἔχει κέλυφος μήκους 1,50 μ. ἐπὶ πλάτους 1 μ. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἔζων κροκόδειλοι 8 μέτρων μήκους καὶ ἄλλα ζῷα, τῶν ὁποίων ἡ μελέτη δὲν συνεπληρώθη ἀκόμη.

— **[ΕΘΝΟΓΡΑΦ.]** Κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν διασῳζομένας παραδόσεις, ἡ Μαδαγασκάρη κατῳκεῖτο ἀρχικῶς ὑπὸ νάνων, τῶν *Κίμος* καὶ τῶν *Βαζίμπας*, τῶν ὁποίων ὅμως οὐδαμοῦ εὑρέθησαν λείψανα. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι αὐτονομάζονται *Μαλγάσσοι*, εἶναι δὲ ἄλλοι Νέγροι καὶ ἄλλοι Μαλαῖοι, ἐλθόντες, φαίνεται, ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς εἰς τὴν μεγαλόνησον ἐκ τῶν ἀπέναντι αὐτῆς ἀφρικανικῶν ἀκτῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐκεῖθεν τῆς Μαλάκκας ἀρχιπελάγους. 'Αραβικὰ ἐρείπια εὑρέθησαν πλησίον τῆς βορειοδυτικῆς ἀκτῆς, ἐπὶ τῆς νησῖδος Μάντζα, γνωστὸν δὲ εἶναι ἐξ ἄλλου ὅτι μία συμμορία 'Αράβων ἐγκατεστάθη περὶ τὸ ἔτος 1025 εἰς τὰ πέριξ τοῦ Φὸρτ-Ντωφέν. "Εμποροι τέλος ἐξ Ινδιῶν καὶ ἄλλοι ἐξ Εὐρώπης ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς παραλίας τῆς νήσου. 'Ο πληθυσμὸς ἄρα τῆς Μαδαγασκάρης εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀνάμεικτος, τὸ δὲ ὄνομα *μαλγάσσοι* εἶναι ἐστερημένον πραγματικῆς ἐθνογραφικῆς ἐννοίας.

Τὰ νιγριτικὰ φῦλα τῆς Μαδαγασκάρης εἶναι πολυάριθμα. Εἰς τὰ βόρεια ζῶσιν οἱ *'Αντανκάρ* ἢ *'Αντανκάρα*, βόσκοντες πολυάριθμα ποίμνια· εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα, βορειοανατολικῶς τῆς Ταναρίβας, οἱ *'Ανταβανάτρα*, οἱ *'Αντσιχανάκα* καὶ οἱ *Μπεζανοζάνο*, ἐπιδιδόμενοι εἰς τὴν γεωργίαν· οἱ *Μπετσιμιζαράκα* ἀποτελοῦσι μεγάλην συνομο-

Digitized by Google

σπονδίαν, κατέχουσαν ὁλόκληρον τὴν μέσην περιοχὴν τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς. Εἶναι μεγαλόσωμοι καὶ καλῶς διαπεπλασμένοι, ἀγαθοὶ καὶ κοινωνικοί, ἀλλ' ὀκνηροί· ἐπιδίδονται κατά τι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ συντηροῦσι πολυάριθμα ποίμνια. Εἰς τὰ νότια μέρη εὑρίσκονται οἱ *'Αντεζάκα*, οἱ *'Αντανόζυ*, οἱ *'Ανταντρόϋ*, οἱ *Μαζάμπια*, οἱ *'Αντεβόντρο* κλπ. Εἰς τὴν ἰδίαν περιοχὴν ζῶσι καὶ τὰ ληστρικὰ φῦλα τῶν *Μαχαφάλυ* καὶ *Μπάρα*.

'Αλλ' ἡ σημαντικωτέρα ὁμὰς Νέγρων εἶναι ἡ τῶν *Σακαλὰβ* ἢ *Σακαλάβα*, οἵτινες κατέχουσι τὰ δύο τρίτα τῆς δυτικῆς ἀκτῆς καὶ εἰσχωροῦσι βαθέως πρὸς τὸ κέντρον τῆς νήσου. Καλλιεργοῦσι τὴν ὄρυζαν, τὸν καφφέν, τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ τὸ κυνήγιον. Εἶναι εὐφυεῖς ἀλλὰ καυχησιολόγοι, δεισιδαίμονες καὶ ῥάθυμοι, μειλίχιοι ὅμως ἐξ ἄλλου καὶ φιλόξενοι. Ρέπουν γενικῶς πρὸς τὴν στρεψοδικίαν, χαρακτηριστικὸν δ' ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ὑπάρχουν παρ' αὐτοῖς καὶ δικηγόροι. Εἰς παλαιοτέρους χρόνους ὅλαι αἱ σακαλαβικαὶ πατριαὶ ὑπήκουον εἰς ἕνα βασιλέα παντοδύναμον, ὅστις ἐκυριάρχει ἐπὶ τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος τῆς νήσου.

Ἰθαγενεῖς τῆς Μαδαγασκάρης.

Τοὺς Νέγρους Σακαλάβους ὑπεσκέλισαν οἱ, μαλαϊκῆς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καταγωγῆς, *Χόβας*. Εἶναι ἥμεροι τὰ ἤθη καὶ ἔχουν μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὴν γεωργίαν. Κατεργάζονται τὸν σίδηρον καὶ ὑφαίνουν διὰ πρωτογόνων ἱστῶν τὴν μέταξαν καὶ τὸν βάμβακα. Πολυπληθεστέραι τῶν δύο τούτων φυλῶν εἶναι αἱ τῶν *Μπετσιλέο* καὶ τῶν *Μπετανιμένα* καὶ *Μπετσιμιζαράκα*, τῶν ὁποίων τὰ ἀνθρωπολογικὰ γνωρίσματα εἶναι ἔτι πλέον συγκεχυμένα, ὥστε οὐδεμία νὰ δύναται νὰ στηριχθῇ περὶ τῆς προελεύσεώς των ὑπόθεσις.

Ἡ γλῶσσα τῶν ἰθαγενῶν— ἡ *μαλγασσικὴ* ἢ *μαντεκασσικὴ*—ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν μαλαιο-πολυνησιακῶν γλωσσῶν. Προσεγγίζει ἀρκούντως πρὸς τὸ *μπαττάκ*, διάλεκτον τῆς Σουμάτρας, καὶ περιλαμβάνει δύο κυρίως διαλέκτους: τὴν *χόβα* καὶ τὴν *σαλακάβ*. Τὴν γράφουν μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας, ἔχει δὲ ἁπλουστάτην γραμματικήν. Ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα εἶναι ἐξ ἄλλου ἀρκούντως διαδεδομέναι μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν τῆς νήσου.

Ἡ αὐτόχθων ἐν Μαδαγασκάρῃ θρησκεία εἶναι ἓν εἶδος πρωτογόνου φετιχισμοῦ. Πολυάριθμοι ὅμως εἶναι οἱ Χόβας οἱ προσηλυτισθέντες εἰς τὸν καθολικισμὸν καὶ τὸν προτεσταντισμόν, πολλοὶ δ' ἐπίσης προσηλυτίσθησαν εἰς τὸν μωαμεθανισμὸν ἐκ τῶν κατοίκων τῶν δυτικῶν περιοχῶν.

—[ΟΙΚΟΝΟΜ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ κεντρικὴ περιοχὴ τῆς νήσου παράγει ἐν ἀφθονίᾳ ὄρυζαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τῶν ἰθαγενῶν τροφήν, μανιόκαν καὶ ἀραβόσιτον. Ἡ βαμβακέα φύεται ἐν αὐτῇ ὑπὸ μορφὴν ἀγρίαν. Αἱ ἶνες αἱ ἐξαγόμεναι ἀπὸ τὸν φοίνικα «ῥάφια», χρησιμοποιοῦνται εἰς κατασκευὴν ὑφασμάτων, παραγωγὴ δὲ καννάβεως γίνεται καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Εἰς τὰς παραλίους περιοχάς, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι θερμὸν καὶ ὑγρόν, εὐδοκιμοῦν πλειότερον τὰ φυτὰ τῶν τροπικῶν καὶ παράγεται ἐν ἀφθονίᾳ καφφές, κακάον, βανίλλια, πέπερι, σακχαροκάλαμον καὶ καουτσούκ. Αἱ ἐνδιάμεσοι περιοχαὶ (ὕψος 500—800 μέτρ.) εἶναι κατάλληλοι ἰδίᾳ διὰ τὴν διατροφὴν ζῴων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιδίδονται ἐν εὐρείᾳ κλίμακι οἱ Χόβας.

Ἡ ἔκτασις τῶν δασῶν τῆς Μαδαγασκάρης ὑπολογίζεται εἰς 10 ἑκατομμύρια ἑκτάρια, συγκομίζονται δ' ἐξ αὐτῶν καουτσοὺκ πρὸ πάντων καὶ ξύλα ἐπιπλοποιίας.

Πολλὰ μεταλλοφόρα κοιτάσματα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νήσῳ, περιλαμβάνοντα ἰδίως μεταλλεύματα σιδήρου· χαλκὸς ὑπάρχει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς 'Αμπατοφαγκαχένα, ἄργυρος καὶ μόλυβδος νοτίως τῆς 'Ιμερίνα, χρυσὸς δὲ εἰς τὰς ἀνατολικὰς κλιτῦς τῶν ὀρέων πλησίον τῆς Μπεφορόνα, εἰς τὰ ὄρη τῆς 'Ανκαράτρα καὶ εἰς εὐρεῖαν ἔκτασιν τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς νήσου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο μέταλλον συναντᾶται ἰδίως ὑπὸ μορφὴν φολίδων ἐγκατεσπαρμένων ἐντὸς τῶν βράχων ἢ ἐντὸς τῆς ἄμμου διαφόρων χειμάρρων. Πέριξ τοῦ κόλπου τῆς 'Αμπαζιντάβα εὑρέθησαν καὶ στρώματα γαιάνθρακος.

'Αρκούντως σημαντικὴ εἶναι ἡ ἐν τῇ νήσῳ βιομηχανία σακχάρεως, ῥουμίου, κεραμευτικῶν εἰδῶν καὶ διατηρημένων τροφίμων. Οἱ Χόβας ἐπιδίδονται ἐπίσης εἰς τὴν ὑφαντουργίαν μετάξης, βάμβακος, καννάβεως καὶ ἰνῶν τοῦ φοίνικος ῥάφια καὶ εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν δερμάτων· ἐξάγουν οἰνόπνευμα ἐκ τοῦ σακχαροκαλάμου καὶ κατασκευάζουν σάπωνας καὶ βαφικὰς ὕλας.

Τὸ δίκτυον τῶν ὁδῶν τῆς μεγαλονήσου εἶναι ἀκόμη ἐλλιπές. Παρεκτὸς ἐν τούτοις τῶν ἀτραπῶν, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦν οἱ ἰθαγενεῖς, ἔχουν κατασκευασθῆ ἤδη καί τινες ἁμαξιτοὶ ὁδοί, ὡς ἀπὸ Τανανορίβας εἰς Ταμαβάτε καὶ ἐκ Μαγιούγκας εἰς Τανανορίβαν. Τῷ 1926 τὸ μῆκος τῶν ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνήρχετο εἰς 694 χιλιομ., ὑπῆρχον δὲ ἐν λειτουργίᾳ τῷ 1928 αὐτοκίνητα ἐν ὅλῳ 2.066. Οἱ κύριοι λιμένες τῆς νήσου ἐξυπηρετοῦνται διὰ τακτικῶν ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν, ἄλλα δὲ μικρὰ ἀτμόπλοια ἐκτελοῦσι τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν δευτερευόντων λιμένων καὶ ἀγκυροβολίων. Κατὰ τὸ 1926 κατέπλευσαν εἰς τοὺς διαφόρους λιμένας 5.776 πλοῖα ὁλικῆς χωρητικότητος $5^1/_2$ ἑκατομμ. τόννων.

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον διεξάγεται κυρίως μετὰ τῆς Γαλλίας. Ἡ εἰσαγωγὴ περιλαμβάνει ὑφάσματα, ποτά, τρόφιμα, ἐργαλεῖα κλπ., ἡ δὲ ἐξαγωγὴ δέρματα, βανίλλιαν, κονσέρβας, ὄρυζαν, καφφέν, καουτσοὺκ καὶ ἄλλα ἐγχώρια προϊόντα. Τῷ 1926 ἡ ἐτησία εἰσαγωγὴ ἀντεπροσώπευεν ὁλικὴν ἀξίαν 592 612.000 φρ., ἡ δὲ ἐξαγωγὴ 535.857.000.

—[ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ἡ Μαδαγασκάρη ἦτο γνωστὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα· καὶ ἂν δὲ ὄντως εἶχε περιγραφῇ ὑπὸ τῶν 'Αράβων γεωγράφων, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν τὴν ἐπρόσεξαν μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἡ ἀνακάλυψίς της ἐγένετο τῷ 1500 ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου θαλασσοπόρου Ντιέγκο Ντιάζ, ἐξηρευνήθη δὲ τότε ταχέως καὶ ἐπαρκῶς, τόσον ὥστε ἡ μορφὴ τῆς νήσου ἀπεικονίζεται μετ' ἐπαρκοῦς ἀκριβείας εἰς χάρτην συνταχθέντα τῷ 1517 ὑπὸ τοῦ Πέτρου Ρέϊνελ. 'Επὶ ἕνα καὶ πλέον ἔκτοτε αἰῶνα ἡ ἱστορία τῆς Μαδαγασκάρης περιορίζεται εἰς τὰς προσπαθείας, τὰς ὁποίας κατέβαλον οἱ Πορτογάλοι, οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ οἱ Γάλλοι πρὸς ἐμπορικὴν αὐτῆς ἐκμετάλλευσιν. Οἱ τελευταῖοι ἐγκατεστάθησαν τῷ 1642 εἰς θέσεις τινὰς τῆς παραλίας καὶ ἤρχισαν ν' ἀσχολοῦνται προκαταρκτικῶς μὲ τὴν ἀποίκισιν τῆς νήσου, ἱδρύοντες ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς καὶ ἀνατολικῆς ἀκτῆς (εἰς τὸ Φὸρτ-Ντωφὲν καὶ ἀλλαχοῦ) ἐμπορικά τινα πρακτορεῖα καὶ ἐπιδιώκοντες νὰ συνάψουν φιλικὰς πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς σχέσεις. 'Εξαναγκασθέντες ὑπ' αὐτῶν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν νῆσον τῷ 1674, ἐπανῆλθον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἑπομένου αἰῶνος εἰς τὰ δυτικὰ αὐτῆς παράλια, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐπιτύχουν νὰ ἐγκατασταθῶσι τελειωτικῶς εἰς αὐτά. 'Εν τῷ μεταξὺ οἱ Χόβας τῆς 'Ιμερίνα ἤρχισαν ἱδρύοντες ἐπὶ τῶν κεντρικῶν ὑψιπέδων τῆς νήσου ἴδιον κράτος, τὸ ὁποῖον ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγαιον τῆς ἰσχύος του κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ μεγάλου 'Αντριαναμπουανιμερίνα. Οὕτως, ὅταν οἱ Γάλλοι ἠθέλησαν νὰ ἐπιχειρήσουν τελειωτικῶς τὴν κατάληψιν τῆς Μαδαγασκάρης, εὑρέθησαν ἠναγκασμένοι νὰ παλαίσουν κατὰ τῶν Χόβας, οἵτινες ηὐνόουν τοὺς Ἄγγλους. Τέλος, τῷ 1885, οἱ Χόβας ὑπεχρεώθησαν νὰ συνάψουν συνθήκην, δι' ἧς ἡ νῆσος ὅλη ἀνεγνωρίζετο γαλλικὸν προτεκτορᾶτον· ἀλλὰ δὲν ἐτήρησαν τοὺς ὅρους της. Ἡ Γαλλία ἀπέστειλε τότε (1895) ἰσχυρὸν ἐκστρατευτικὸν σῶμα κατὰ τῆς νήσου, τὸ ὁποῖον ἐπέτυχε τὴν ἅλωσιν τῆς Τανανορίβας καὶ ἠνάγκασε τοὺς ἰθαγενεῖς νὰ ἐπανυπογράψουν συνθήκην ἀναγνωρίζουσαν τὴν γαλλικὴν προστασίαν. 'Αμέσως ἐν τούτοις κατόπιν ἐξερράγη ἐπανάστασις κατὰ τῶν γαλλικῶν ἀρχῶν, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο νὰ γίνῃ ἡ Μαδαγασκάρη ἀπὸ τοῦ 1896 γαλλικὴ ἀποικία. Τῷ 1897 ἐξεθρονίσθη ἡ τελευταία βασίλισσα τῆς νήσου Ραναβάλο, ἡ δὲ διοίκησις ἀνετέθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς Γάλλον κυβερνήτην, ἔχοντα τὸ δικαίωμα τῆς διοργανώσεως, τῆς διευθύνσεως καὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν, τοῦ διορισμοῦ τῶν δευτερευόντων πολιτικῶν ὑπαλλήλων, καθὼς καὶ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Παρ' αὐτῷ ἑδρεύει συμβούλιον διοικήσεως, ἀλλὰ μὲ συμβουλευτικὴν μόνον ψῆφον. 'Απὸ τοῦ Μαΐου δὲ τοῦ 1924 ἱδρύθησαν οἰκονομικαὶ ἀντιπροσωπεῖαι, ἀποτελούμεναι ἐξ Εὐρωπαίων καὶ ἰθαγενῶν, ἀποφαινόμεναι, συμβουλευτικῶς ἐπίσης, ἐπὶ τῶν σχετιζομένων μὲ τὸν προϋπολογισμὸν ζητημάτων.

Ἡ νῆσος διαιρεῖται ἤδη εἰς 6 περιοχὰς μὲ 40 ἐπαρχίας. Εἰς τὴν διοίκησιν συμμετέχουν καὶ ἰθαγενεῖς ὑπάλληλοι, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ γαλλικῶν δικαστηρίων, καθὼς καὶ ὑπὸ μεικτῶν τοιούτων, προκειμένου περὶ τῶν ἀφορωσῶν τοὺς ἰθαγενεῖς ὑποθέσεων.

'Απὸ τοῦ 1914 τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν βορειοδυτικῶς τῆς Μαδαγασκάρης Κομορῶν νήσων ἀποτελεῖ ἐπαρχίαν τῆς ἀποικίας μὲ ἰδίαν ὑποδιοίκησιν ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν ἐποπτείαν τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ.

Κυριώτεραι πόλεις τῆς Μαδαγασκάρης εἶναι: ἡ *Τανανορίβα*, κειμένη εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου, πρωτεύουσα αὐτῆς καὶ τῆς ἀποικίας ὅλης, ἕδρα τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν κεντρικῶν ἀρχῶν, τῶν προξένων τῶν ξένων κρατῶν καὶ ἀγγλικανοῦ ἐπισκόπου· πληθυσμὸς 88.487 κατοίκων (1928). *Ντιέγκο-Σουαρέζ*, ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου κατὰ τὸ βόρειον τῆς νήσου ἄκρον (κάτ. 12.376) καὶ *'Αντσιράνο*, ἐντὸς τοῦ ἰδίου κόλπου (κάτ. 7.547). 'Επὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς: *Ταματὰβ* (κάτ. 5.300), *Μανανζάρι* (κάτ. 11.760), *Φαραραγκάνα* (κάτ. 6.586), *Φὸρτ-Ντωφὲν* (κάτ. 2.660), καὶ *'Αγία Μαρία*, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου (κάτ. 8.127). 'Επὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς: *Τουλλεὰρ* (κάτ. 7.802), *Μαζούνγκα*, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου Μπομπετόκε (κάτ. 19.472), *Μαροβοάϋ*, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ἰδίου κόλπου (κάτ. 6 327), *Νόσυ-Μπέ*, ἐπὶ τῆς νήσου Helville (κάτ. 6.218). Μεσογείως δέ: ἡ *Φιαναραντσόα* (κάτ. 12.937).

Εἰς Τανανορίβαν ἐκδίδονται 5 ἐφημερίδες εἰς γαλλικὴν καὶ 1 εἰς μαλγασσικὴν γλῶσσαν (ἑβδομαδιαῖαι καὶ δισεβδομαδιαῖαι).

Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς ἀποικίας κατὰ τὸ ἔτος 1928 παρουσιάζει εἰσπράξεις 365.945.000 φρ. καὶ δαπάνας 346.469.000. Τὸ δὲ δημόσιον χρέος αὐτῆς ἀνήρχετο τὴν 1 'Ιανουαρίου 1929 εἰς 131.142.000 φρ.

Ἡ ἀποικία ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὸ ἐν Παρισίοις ἀνώτατον ἀποικιακὸν συμβούλιον διὰ τριῶν ἀντιπροσώπων τῆς Μαδαγασκάρης καὶ ἑνὸς τῶν Κομορῶν νήσων. Γ. Ζ.

«Μαδαγασκάρη»(«Madagaskar»)/*Ναυτ. Ἱστορ.*/. 'Αγγλικὴ φρεγάτα τῶν 50 πυροβόλων, ἥτις, κυβερνωμένη ὑπὸ τοῦ 'Εδμόνδου Λάϊονς καὶ συνοδευομένη τιμῆς ἕνεκεν ὑπὸ 36 πολεμικῶν, ἔφερεν εἰς Ναύπλιον, τὴν 18/30 'Ιανουαρίου 1833, τὸν Ὄθωνα ὅπως ἀναλάβῃ τὴν βασιλείαν τοῦ ἀρτισυστάτου βασιλείου μας. 'Επὶ τῆς «Μαδαγασκάρης» ὑπηρέτησε πρὸς ἐκπαίδευσιν ὁ ὑποπλοίαρχος 'Ιωάννης Σωτηριάδης, ὁ κατόπιν ναύαρχος, διορισθείς, χάρις εἰς τὰς κτηθείσας γνώσεις του, ἐκπαιδευτὴς τῶν πληρωμάτων εἰς τὸν ἐν Πόρῳ ναύσταθμον. Σ. Ε. Λ.

Μάδαινα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Παμίσου, πρὸς Δ. τῆς Μεσσήνης, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 321. Χ. Δ.

μαδαϊρίτης (Madeirit) /*Πετρολ.*/. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνειον τῆς οἰκογενείας τῶν ἐσσεξιτῶν. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν φέρεται τοπικὴ ἐμφάνισις ἐσσεξίτου, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει μεγαλυτέρα περιεκτικότης εἰς φεμικὰ ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ διὰ τοῦτο μετάβασιν πρὸς περιδοτίτην ἢ πυροξενίτην. Γ. Β.

μαδάρα (ἡ)· δημοτ., ἔκτασις μαδαρή, ἀπεψιλωμένη, γυμνή, ἔδαφος ἄδενδρον, γυμνόν, κατάλληλον πρὸς βοσκήν· φράσ. «μαδάρα δέκα ὀκάδων»· ἔκτασις βοσκῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐνοικιαστὴς ὀφείλει νὰ δίδῃ κατ' ἔτος εἰς τὸν ἰδιοκτήτην δέκα ὀκάδας τυροῦ (ἐν Κρήτῃ)· || μεταφ., ἐρήμωσις, καταστροφή: «τά 'καμε μαδάρα» (καὶ *μαντάρα*).

—[*Δασολ.*] Αἱ *μαδάραι* προῆλθον ἐξ ἀποψιλώσεως καὶ καταστροφῆς δασῶν, ἢ ὀφείλονται εἰς ψυχρότητα κλίματος, καθιστῶσαν ἀδύνατον τὴν βλάστησιν. Εἰδικώτερον ἐν Κρήτῃ *Μαδάρες* λέγονται κοινῶς τὰ Λευκὰ ὄρη.

Μαδάρα (ἡ), ἢ ***Κωλὸν*** (τὸ) [*Γεωγρ.*]. Βραχῶδες ὄρος τῆς Γορτυνίας ('Αρκαδίας), ὑψούμενον κωνοειδῶς ΝΔ. τῆς Βυτίνης καὶ ἄνωθεν τοῦ χωρίου Πυργάκι (ὕψ. 1.586 μ.). Ὁ Bursian θεωρεῖ τὸ ὄρος τοῦτο ὡς τὸ ἀρχαῖον *Θαυμάσιον*, ἀλλὰ πιθανωτέρα γνώμη εἶναι ὅτι πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς βορεία διακλάδωσις τοῦ ὄρους Φαλάνθου. Φέρει ἀραιὰ δάση ἐλατῶν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ὑπὸ πυκνῶν ἐλατῶν καλυπτόμενα πέριξ ὄρη. Ι. Σ. Σ.

μαδαρίζω· ἰδιωμ. (Κρήτη), ἀνεβαίνω τὴν *μαδάραν* (βλ. λ.).

μαδαροκέφαλος, —*η*, —*ο*· δημοτ., ὁ ἔχων τὴν κεφαλὴν μαδαρήν, γυμνήν, ὁ φαλακρός.

Μαδαρόπουλο /*Παραλ. Γεωγρ.*/. 'Ακρωτήριον τῆς 'Αν. ἀκτῆς τῶν Ψαρῶν (πλάτ. 38°35' Β., μῆκ. 25°38' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2826 b: Archipelago, Northern Sheet) καὶ περὶ τὸ μέσον αὐτῆς. Σ. Ε. Λ.

μαδαρός, —*ή*, —*ό*· δημοτ., γυμνός, ἀκάλυπτος: «βγαίνει ἔξω μαδαρός»· || ἄνευ τριχῶν, φαλακρὸς (ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης ἤδη παρὰ μεταγεν.).

μαδαρότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μαδαροῦ, τοῦ φαλακροῦ.

μαδαρῶ (—*όω*)· κάμνω τι μαδαρόν, μαδῶ, ἀποψιλῶ.

μαδάρωσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαδαροῦ, φαλάκρωσις, πτῶσις τῶν τριχῶν, ἀποψίλωσις: «μαδάρωσις τῶν βλεφάρων».

—/*'Οφθαλμολ.*/ 'Ονομάζεται *μαδάρωσις*, κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἰατρούς, ὡς καὶ κατὰ τοὺς

Digitized by Google

νῦν, ἡ τελικὴ ἀπόπτωσις τῶν βλεφαρίδων. Οἱ ἀρχαῖοι, Γαληνός, Ἀέτιος κτλ., ὠνόμαζον τὴν μαδάρωσιν καὶ *μίλφωσιν* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *πτίλωσιν*, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐκτὸς τῆς ἀποπτώσεως τῶν βλεφαρίδων, καὶ τὰ ἐλεύθερα χείλη τῶν βλεφάρων ἦσαν παχέα καὶ σκληρά, ἤτοι τετυλωμένα. Ἡ μαδάρωσις ἐπέρχεται ὁσάκις οἱ βολβοὶ τῶν τριχῶν καταστρέφονται ἢ ἀτροφοῦσι, συνεπείᾳ ἐγκαθιδρύσεως ἐντὸς αὐτῶν διαφόρων παθογόνων μικροβίων (σταφυλόκοκκος, στρεπτόκοκκος, βακτηρίδιον Κὼχ καὶ λέπρας, σπειροχαίτη συφίλιδος κτλ.) ἢ ἄλλων αἰτίων, ὡς π.χ. τραυμάτων, ἐγκαυμάτων, ἐπιδράσεως τοξινῶν κτλ. Ἡ μαδάρωσις παρατηρεῖται κατὰ τὰς χρονίας ἑλκώδεις βλεφαρίτιδας τῶν ἐλευθέρων χειλέων, εἰς τὰς κατ' ἐπανάληψιν κριθάς, εἰς τὰς ἐξ εὐλογίας διαπυήσεις, συφίλιδα, φυματίασιν, κατὰ τὰς λεπρικὰς ἐκδηλώσεις μετὰ καὶ ἄνευ διαπυήσεως, καθὼς καὶ ὡς ἐπιπλοκὴ ἐπεμβάσεων (τριχιάσεως, βλεφαροπλαστικῶν κτλ.). Α. Γ.

Μαδάτας. Πέρσης ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ τῶν Περσῶν ἐπὶ Ἀστυάγους (584—550 π. Χ.), ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Κύρ. παιδ. V, 3, 41). Α. Θ. Σ.

Μάδαυρα (τὰ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἑλληνορρωμαϊκὴ ἀποικία τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ἐν Νουμιδίᾳ, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ζευγιτανῆς, πρὸς Β. τῆς Θεβέστης (νῦν Τεμπέσσα), κειμένη εἰς ἀνατ. μῆκ. 32° καὶ βόρ πλάτ. 31°30' κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. IV, 3, 7), ὑπὸ τοῦ ὁποίου καλεῖται Μάδουρος κολωνία (Madurus colonia). Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ Λατίνου ποιητοῦ Ἀπουληΐου, ἐνταῦθα δὲ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος. Εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ ἀναφέρεται ἐπίσκοπος Madaurensis Numidiae. Σήμερον καλεῖται Mdaourouch ἐν Ἀλγερίᾳ ΝΑ. τῆς Κωνσταντίνης, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Τύνιδος. Α. Θ. Σ.

Μαδεθούβαδον *ὄρος* (Madethubadus mons) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς ΒΔ Ἀφρικῆς ἐν Μαυριτανίᾳ Καισαρηνσίᾳ (νῦν Ἀλγερία) «οὗ τὰ πέρατα ἐπέχει μοίρας 13° — 26°40' (Ἀν. μήκ.) καὶ 17°30'— 26° (Βόρ. πλάτ.)», κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. IV, 2,4). Α. Θ. Σ.

Μαδεΐρα (Madeira) [*Γεωγρ.*]. —1) Παραπόταμος τοῦ Ἀμαζονίου. —2) Νῆσος τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ (βλ. λ. *Μαδέρα*).

Μαδεμοχώρια, ἢ ***Μαντεμοχώρια***, ἢ ***Χάσικα*** (τὰ) [*Γεωγρ.-Ἱστορ.*]. Ὁμὰς χωρίων ἐν τῇ μεταλλευτικῇ (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα) περιοχῇ τῇ ἐκτεινομένῃ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Χαλκιδικῆς, παρὰ τὰ παράλια τοῦ Στρυμονικοῦ καὶ τοῦ Ἀκανθίου κόλπου. Τὰ χωρία ταῦτα, πυκνοκατῳκημένα καὶ πολυάριθμα (περὶ τὰ 350) παλαιότερον, ἐν τῇ ἐποχῇ ἀκμῆς τῶν ἔκπαλαι γνωστῶν μεταλλείων τῆς Χαλκιδικῆς, ἦσαν τοπικῶς ὠργανωμένα περὶ μεγαλύτερα κέντρα (μητροκωμίας), αἵτινες, δώδεκα τὸν ἀριθμὸν (*Γαλάτιστα, Κάβδοι, Ριανά, Στανά, Βαρβάρα, Λιαρίγκοβα, Νοβοσέλο, Μαχαλᾶς, Ἴσβορος, Χωρούδα, Ρεβένικια* καὶ *Ἱερισσός*), ἐγένοντο γνωσταὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ὡς ἀποτελέσασαι αὐτοδιοικουμένην ὁμοσπονδιακὴν ὀργάνωσιν κατὰ παλαιὰ κοινοτικὰ θέσμια.

Ὁ ἐσωτερικὸς διοικητικὸς μηχανισμὸς τῆς ὁμοσπονδίας ὡμοίαζεν πρὸς τὸν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὸ κέντρον τῶν Μαδεμοχωρίων ἦτο ὁ *Μαχαλᾶς*, ὅπου συνερχόμενοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δώδεκα κωμῶν ἐξέλεγον τέσσαρας ἄρχοντας (βεκίληδες), οἵτινες ἤσκουν τὴν διοίκησιν καὶ τὴν δικαιοσύνην.

Ἡ σχέσις ἐξαρτήσεως ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει τῆς οὕτω κατεστημένης αὐτονόμου ὁμοσπονδίας συνίστατο εἰς τὴν ἐν Μαχαλᾷ παρουσίαν ἑνὸς Τούρκου ἀξιωματικοῦ (μαντὲμ-ἀγᾶ) καὶ εἴκοσι στρατιωτῶν, οἵτινες ὅμως διωρίζοντο καὶ ἐστέλλοντο ὄχι ἀπὸ τὸ τοπικὸν πασαλίκι Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ οἵτινες παρίσταντο ὡς ἐκτελεστικὸν ἁπλῶς ὄργανον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν τεσσάρων ὁμοσπονδιακῶν ἀρχόντων. Φορολογικῶς ἡ ὁμοσπονδία ὁμοίως δὲν ὑπήγετο εἰς τὸ πασαλίκι, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ σουλτανικὸν ταμεῖον (χαζινεΐ-χασέ, εἰς οὗ καὶ τὸ ὄνομα *Χάσικα*), ὅπου ἔστελλε τὸ ἐφ' ἅπαξ καθωρισμένον ἐτήσιον δόσιμον ἐκ 220 ὀκάδων ἀργύρου καθαροῦ. Ἐξαίρεσιν εἰς τὸ καθεστὼς τοῦτο ἀπετέλεσεν ἡ περίοδος 1806—1819, καθ' ἣν ὁ ἰσχυρὸς Ἰσμαὴλ μπέης τῶν Σερρῶν ἐπέτυχε ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴν Πύλην τὸ δικαίωμα διορισμοῦ καὶ παύσεως τοῦ μαντὲμ-ἀγᾶ. Ταῦτα εἶναι ὅσα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς ὁμοσπονδίας ὡς καὶ τῆς ἐξαρτήσεως αὐτῆς ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴν Πύλην γνωρίζομεν ἐκ τοῦ βιβλίου «La Turquie» τοῦ Ἄγγλου γραμματέως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας Urquhart, περιοδεύσαντος τὴν χώραν κατὰ τὸ 1850.

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν βάσιν τῆς ὁμοσπονδίας, ὡς πρὸς τὸ ὀργανικὸν δηλαδὴ τὸ καὶ οὐσιωδέστερον στοιχεῖον αὐτῆς, ἔχομεν ἀκόμη παλαιοτέρας πληροφορίας, ὀφειλομένας εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ περὶ τὸ 1550 περιοδεύσαντος τὰς ἑλληνικὰς χώρας περιωνύμου Γάλλου περιηγητοῦ Πέτρου Βελονίου (Belon). Οὗτος ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν ἐνεργοὶ ἐν τῇ περιοχῇ περὶ τὰς πεντακοσίας κάμινοι μὲ μεγάλην παραγωγήν, ὡς τεκμαίρεται καὶ ἐκ τοῦ ἀποδιδομένου τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ φόρου, κυμαινομένου μεταξὺ 18 000—30.000 δουκάτων κατὰ μῆνα. Καὶ πρότερον μέν, λέγει, ἡ ἐκμετάλλευσις ἀνῆκεν εἰς ἑταιρείαν, ἔπειτα ὅμως ἀνέλαβον αὐτὴν αἱ κοινότητες τῶν μεταλλευτῶν, αἵτινες ἀνέτως ἐξεπλήρωναν καὶ τὰς φορολογικὰς πρὸς τὴν Πύλην ὑποχρεώσεις. Ἀναμφιβόλως πρόκειται περὶ κοινοτικοῦ παραγωγικοῦ σχηματισμοῦ, ἐνεργοῦντος ὁμαδικὴν (ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἄνω μνημονευθέντος συστήματος διοικήσεως) ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος γνωστῶν μεταλλείων τούτων καὶ καταλλήλως προσηρμοσμένου εἰς τὸ εἶδος καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐργασίας ταύτης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιβεβλημένων ἀπὸ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκτέλεσιν αὐτῆς λειτουργιῶν καὶ κανονισμῶν. Ὁποία τις ὅμως ἦτο ἡ προσαρμογὴ αὐτὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, ὁποῖαι ἐπίσης αἱ λειτουργίαι καὶ οἱ κανονισμοί, δὲν ἔχομεν οὔτε τεχνικὰ οὔτε ἄλλα στοιχεῖα διὰ νὰ κρίνωμεν. Ἐκ τοῦ παραλλήλου ὅμως κοινοτικοῦ σχηματισμοῦ ὁμαδικῆς ἐπιχειρήσεως τῶν Ἀμπελακίων γνωρίζομεν ὅτι ἐκεῖ, ἐκτὸς τοῦ κυρίου καταστατικοῦ, ἴσχυον καὶ σειραὶ κανονισμῶν καὶ ἐθίμων ἀπορρεόντων ὅλων ἀπὸ τὸν ὁμαδικὸν χαρακτῆρα καὶ σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως· οὕτως ἕκαστος ἰδιοκτήτης ἢ διευθυντὴς βαφείου κατέβαλλεν εἰς τὴν κοινοτικὴν ἀρχὴν (ἥτις εἶχε συγχρόνως καὶ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῆς ἐπιχειρήσεως) κεφάλαιον μερικὸν (ἐπὶ συνολικοῦ ἀρχικοῦ 600.000 γροσίων) ἀνάλογον τῶν πόρων αὐτοῦ. Ὡρίσθη ὅμως μετὰ τῆς ἐλαχίστης μερίδος ἐκ 5 χιλιάδων γροσίων, καὶ ἡ μεγίστη ἐξ 20 χιλιάδων γροσίων, καὶ τοῦτο ἵνα μὴ δύναται οἱ πλούσιοι ν' ἀπορροφῶσιν ὅλα τὰ κέρδη· ἐξ ἄλλου οἱ ἁπλοῖ ἐργάται, λέγει ὁ ἐπισκεφθεὶς τὰ Ἀμπελάκια πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Ἑλλάδι F. Beaujour, συνενώνοντες τὰ ἀποταμιεύματά των συνεπλήρωνον κοινὰς μερίδας ἕκαστοι ἐκ 5 χιλιάδων γροσίων καὶ τοιουτοτρόπως, ἀπολαμβάνοντες συγχρόνως καὶ ἐκ τῆς προσωπικῆς ἐργασίας των μισθοὺς καὶ ἐκ τῆς μερίδος των κέρδη, ἐπηύξησαν τὴν εὐπορίαν των. Τοιοῦτον καθεστὼς ὁμαδισμοῦ ἐν ἐπιχειρήσει εἶναι εὔλογον νὰ ἐπεκράτησεν (ὡς καὶ εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα εἴδη ἐργασιῶν ἐν Ἑλλάδι) ἐπίσης καὶ εἰς τὰ Μαδεμοχώρια, τοῦθ' ὅπερ ἄλλωστε μαρτυρεῖ καὶ ὁ μεγάλος ἀριθμὸς χωρίων καὶ ὁ ηὐξημένος πληθυσμός, ὅστις παλαιότερον ἀνέτως συνετηρεῖτο εἰς τὴν τόσον στενὴν καὶ ὀρεινὴν ἀνατολικὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἡ ὑποδειγματικὴ φήμη ἣν ἀπέκτησεν ἡ ὁμοσπονδία τῶν Μαδεμοχωρίων, ἀλλὰ καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ κοινωνικότης καὶ τὰ ἴχνη ἀνωτέρου τοπικοῦ πολιτισμοῦ, ἅτινα διεπίστωσε κατὰ τὴν ἐποχήν του ὁ Urquhart, καὶ ἡ ὕπαρξις τῶν ὁποίων δὲν ἐδικαιολογεῖτο τότε ὀργανικῶς ἐκ τοῦ εἴδους ἐργασίας καὶ ζωῆς τῶν Μαδεμοχωρίων ἐν τῇ παρακμῇ των. Εἶναι εὐνόητον ὅτι, καθὼς εἰς ὅλα τὰ ἐν τῇ χώρᾳ μας εἴδη ἐργασίας καὶ ζωῆς, τὰ ἐπιδεκτικὰ ὁμαδικῆς ὀργανώσεως, ἐνηλλάγησαν διαδοχικῶς οἱ κοινοτικοὶ πρὸς τοὺς συγκεντρωτικοὺς ἀτομικοὺς θεσμούς, οὕτω καὶ εἰς τὰ Μαδεμοχώρια, τὰ ἀποζῶντα ἀρχαιόθεν ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν μεταλλείων. Ὁ δὲ λόγος δι' ὃν στερούμεθα ἀρχειακῶν στοιχείων ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς μεταλλευτικῆς ταύτης ὁμοσπονδίας εἶναι ὅτι ὁ θεσμὸς εἶχεν ἀτονήσει ἀπὸ μακροῦ εἴτε ἀπὸ ἀναφυεῖσαν ἐσωτερικὴν διχόνοιαν, ὡς αἱ περίφημοι δίκαι τῶν Ἀμπελακιωτῶν, εἴτε ἀπὸ ἐξωτερικὰ αἴτια (ἀνταγωνισμὸς ἐμπορικὸς κλπ.). Ἡ κοινοτικὴ ἐκμετάλλευσις ὁπωσδήποτε ἐχαλαρώθη πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῶν καμίνων ἐγίνετο ἀτελής, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ Urquhart αἱ ὑπολειφθεῖσαι ἐννέα κοινότητες, ἂν καὶ διατηροῦσαι τὸ ὄνομα Μαδεμοχώρια, εἶχον μεταβάλει εἶδος ἐργασίας καὶ ζωῆς, φυσικὰ δὲ καὶ τοὺς παραλλήλους ἐσωτερικοὺς θεσμοὺς τῆς κοινοτικῆς διοικήσεως των καὶ ἀπέζων ἀπὸ ἐκμεταλλεύσεις μᾶλλον δασικάς, κτηνοτροφικὰς καὶ δημητριακάς, κατὰ τὸν τύπον τῶν δημητριακῶν κοινοτήτων, αἵτινες συνδυάζουν ὀργανικῶς τοὺς δημητριακοὺς κλάδους τῆς γεωργίας καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Τραῦμα δεινὸν ὑπέστησαν οἱ κάτοικοι τῶν Μαδεμοχωρίων κατὰ τὸ 1821, ὁπότε, ἐξεγερθέντες ὁμοῦ μετὰ τῶν Ἁγιορειτῶν μοναχῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἐκ Σερρῶν φιλικοῦ Ἐμ. Παπᾶ καὶ ἀποτυχόντες εἰς τὸν ἀγῶνα, διεσκορπίσθησαν καὶ ἐλεηλατίσθησαν. Καὶ ναὶ μὲν ἐπανῆλθον οἱ ὑπολειφθέντες βραδύτερον εἰς τὰ ἴδια, ἀλλ' οὐδὲ τὴν καὶ πρότερον ἐξησθενημένην ἐκμετάλλευσιν ἀναδιωργάνωσαν, οὐδὲ τὸ παλαιὸν λαϊκὸν καὶ αὐτόνομον ἔναντι τῆς Πύλης πολίτευμα κατώρθωσαν ν' ἀποκαταστήσουν· ὑπήχθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸ κοινὸν δι' ὅλους διοικητικόν, δικαστικὸν καὶ φορολογικὸν καθεστὼς ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ πασαλικίου Θεσσαλονίκης. Κ. Δ. ΚΑΡΑΒΙΔΑΣ

Μαδέρα (ἰσπ. Madera, πορτογ. Madeira) [*Γεωγραφ.*]. Πορτογαλικὴ νῆσος, κειμένη ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ (32° 37' 45" Β., πλ. 16° 54' δυτ. μήκ.), εἰς ἀπόστασιν 360 μιλλίων ἀπὸ τῆς δυτικῆς Ἀφρικανικῆς ἀκτῆς, 535 μιλλίων ἀπὸ τῆς Λισσαβῶνος, 480 ἀπὸ τῆς Σάντα-Μαρία τῶν Ἀζορῶν νήσων καὶ 240 ἀπὸ τῆς Τενερίφης, τῆς ἀνατολικωτέρας τῶν Καναρίων. Εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τοῦ λεγομένου *Ἀρχιπελάγους τῆς Μαδέρας*, ἀποτελουμένου ἐξ αὐτῆς, ἐκ τῆς νήσου *Πόρτο-Σάντο* καὶ τεσσάρων ἄλλων ἀκατοικήτων βραχωδῶν νησίδων (Las Desertas).

Ἡ Μαδέρα εἶναι κορυφὴ παλαιοῦ ἐσβεσμένου ἡφαιστείου, ἀναδυομένη ἀποτόμως ἐκ τῆς θαλάσσης, ἐχούσης περὶ αὐτὴν βάθος 4.000 περίπου μέτρων. Τὸ μῆκός της (ἀπὸ Δ. πρὸς Α.), εἶναι 48 περίπου χιλιομέτρων, τὸ δὲ πλάτος αὐτῆς (ἀπὸ Β. πρὸς Ν.), 21 χιλιομ., διασχίζεται δὲ καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν ὑπὸ σειρᾶς ἡφαιστειογενῶν ὀρέων, μέσου ὕψους 1200 μέτρων, διατεμνομένης ἀπὸ βαθείας κοιλάδας καὶ ἀποκρήμνους χαράδρας. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς ὀροσειρᾶς *(Πίκο-Ρουΐβο)* φθάνει εἰς 1.847 μ. Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τὰ ὄρη χθαμαλοῦνται καὶ τὸ σχῆμα τῆς νήσου ἀπολεπτύνεται, καταλῆγον εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ *(Ἁγίου Λαυρεντίου)* (Sao Lourenço). Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἀπὸ πετρώματα λάβας καὶ βασάλτου καὶ κίτρινον ἀμμίτην, ἐφύοντο δ' ἐπ' αὐτοῦ εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς πλουσιώτατα δάση, τῶν ὁποίων καταστραφέντων κατὰ καιροὺς ἐκ πυρκαϊῶν, ἐλάχιστα λείψανα διασῴζονται σήμερον κατὰ τὸ νότιον τμῆμα τῆς νήσου.

Τὸ κλῖμα τῆς Μαδέρας εἶναι ἐξαιρετικῶς εὔκρατον, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως καὶ τῆς ἰσορροπίας τῶν πνεόντων ἐπ' αὐτὴν ἀνέμων. Κατὰ τὴν θερμὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, δηλαδὴ ἀπὸ Φεβρουαρίου μέχρι Σεπτεμβρίου, κυριαρχοῦν οἱ ἀπὸ ΒΑ. ἀληγεῖς ἄνεμοι, δροσίζοντες τὴν ἀτμόσφαιραν, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα οἱ ἀπὸ δυσμῶν. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἶναι 18° 8.

Τὸ ἤπιον τοῦ κλίματος καὶ αἱ φυσικαὶ ἀφ' ἑτέρου καλλοναὶ τῶν τοπίων προκαλοῦσι συρροὴν πολλῶν ξένων εἰς τὴν νῆσον, ἥτις θεωρεῖται ἰδίως ὡς ἄριστος τόπος διαμονῆς διὰ τοὺς πάσχοντας ἐκ πνευμονικῶν νοσημάτων. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ παρὰ τὴν μικρὰν αὐτῆς ἔκτασιν, ὁ πληθυσμός της εἶναι πυκνότατος, ἀνερχόμενος εἰς 167 000 κατοίκων.

Ἡ χλωρὶς τῆς Μαδέρας εἶναι ποικίλη καὶ παρουσιάζει μεγάλας ὁμοιότητας πρὸς τὴν τῶν μεσημβρινῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν· περιλαμβάνει ἐν τούτοις μίαν περίπου ἑκατοντάδα ἰθαγενῶν εἰδῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἀκόμη, ἀπαντωμένων μόνον εἰς αὐτήν, εἰς τὰς Καναρίους καὶ τὰς Ἀζόρας. Τὰ διασωζόμενα εἰσέτι δάση της ἀποτελοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ δαφνοειδῶν καὶ φθάνουν μέχρι καὶ τῶν κορυφῶν ἀκόμη τῶν ὀρέων, εἰς ὕψος 1600 μέτρων. Ἐν εὐρείᾳ κλίμακι καλλιεργεῖται ἐν τῇ νήσῳ ἡ ἄμπελος, εἰσαχθεῖσα ἐκ Κύπρου ἢ ἐκ Κρήτης κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, καὶ τὸ ζαχαροκάλαμον, εἰσαχθὲν ἐνωρίτερον ἔτι. Ἀμφότερα τὰ φυτὰ ταῦτα εὗρον εἰς τὸ ἔδαφος τῆς νήσου ἐξαιρετικὴν εὐδοκίμησιν, ἰδίως εἰς τὸ νότιον ταύτης τμῆμα. Ἐν αὐτῷ καλλιεργεῖται ἐπίσης ἡ βανανέα καὶ ὁ ἀνανᾶς. Τὸ βόρειον τμῆμα ἀρδεύεται διὰ τεχνικῶν μέσων καὶ εἶναι λίαν εὔφορον εἰς ἀραβόσιτον καὶ κριθὴν ἰδίως, εἰς λαχανικὰ καὶ ὀπώρας.

Ἡ πανίσκη τῆς νήσου εἶναι πτωχὴ εἰς ποικιλίαν εἰδῶν. Ἰθαγενῆ θηλαστικὰ δὲν ὑπάρχουν, τὰ δὲ πτηνὰ ἀριθμοῦνται εἰς τριάκοντα μόνον εἴδη. Σημαντικὴν ποικιλίαν ἀντιθέτως ἐμφανίζουν τὰ ἰθαγενῆ κολεόπτερα.

Ἡ Μαδέρα ἦτο φαίνεται καὶ ἀρχαιόθεν γνωστή, πάντως δὲ ἔχει ἀνακαλυφθῆ πρὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, δεδομένου ὅτι ἀναφέρεται εἰς ἰταλικοὺς χάρτας συνταχθέντας τῷ 1351 ὑπὸ τὸ ὄνομα Isola di Legname (Νῆσος τοῦ ξύλου), ὀφειλόμενον προφανῶς εἰς τὴν ἀφθονίαν τοῦ δασικοῦ της πλούτου. Τῷ 1419 οἱ Πορτογάλοι θαλασσοπόροι Ἰωάννης Γονζαλὲς καὶ Μαρτῖνος Βὰζ ἐρρίφθησαν ὑπὸ τῆς τρικυμίας ἐπὶ τῆς γειτονικῆς πρὸς τὴν Μαδέραν νησῖδος, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν Πόρτο-Σάντι. Ἀπὸ τοῦ ἐπομένου δὲ ἔτους ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ νήσῳ Πορτογάλοι ἄποικοι, δώσαντες εἰς αὐτὴν ὄνομα ἀνάλογον πρὸς τὸ πρῶτον ἰταλικὸν ὄνομά της (Madeira=ξυλεία). Ἀπὸ τοῦ 1580 μέχρι τοῦ 1640 ἡ Μαδέρα περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἱσπανούς, κατελήφθη δὲ τῷ 1801 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες βραδύτερον τὴν ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τοὺς Πορτογάλους.

Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Μαδέρας εἶναι καταγωγῆς πορτογαλικῆς, ἐμφανίζουν ὅμως σαφῆ τὰ ἴχνη τῆς ἐπιμιξίας πρὸς τοὺς λοιποὺς Εὐρωπαίους ἀποίκους (Ἰταλοὺς ἰδίᾳ καὶ Ἰουδαίους), πρὸς τοὺς Μαυριτανοὺς καὶ πρὸς τοὺς Νέγρους ἀκόμη, τοὺς ὁποίους εἶχον ἐγκαταστήσει ἐν αὐτῇ ὡς δούλους. Παρὰ τὸν πορτογαλικὸν ἐν τούτοις χαρακτῆρά του τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῶν οἴνων, τῶν ἐν ἀφθονίᾳ παραγομένων λαχανικῶν καὶ τῶν χειροτεχνημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιδίδεται ἐν εὐρείᾳ κλίμακι ὁ γυναικεῖος πληθυσμὸς τῆς νήσου, ἔχει περιέλθει καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν εἰς χεῖρας Ἄγγλων κεφαλαιούχων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς βρεττανικῆς κατοχῆς.

Digitized by Google

Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶναι ἡ *Φουνσάλ* (Funchal) παράλιος πόλις, ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ κόλπου τῆς νοτίας τῆς νήσου ἀκτῆς, ἔχουσα πληθυσμὸν 23.000 κατοίκους. Ἐν αὐτῇ ἑδρεύει ὁ διοικητὴς τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρχαί, ἐκ τοῦ λιμένος της δὲ διεξάγεται τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς νήσου. Ὁ ἴδιος λιμὴν χρησιμεύει ὡς σταθμὸς ἀνθρακεύσεως τῶν πλοίων τῶν ἐκτελούντων τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Γ. Ζ.

— **Μαδέρα** (Madera ἢ Madeira) */Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς Βραζιλίας, σχηματιζόμενος ἐκ συμβολῆς τῶν παραποτάμων Μαμορὲ καὶ Μπένι καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἀμαζόνιον ποταμόν. Ὁ ροῦς αὐτοῦ, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Βραζιλίας πρὸς τὴν Βολιβίαν, ἐκτείνεται εἰς μῆκος 1.450 χιλιομέτρων, διαχωρίζων τὰ βραζιλιανὰ κράτη Ἀμαζόνας καὶ Μάτο Γκρόσσο καὶ σχηματίζει διά τινος διακλαδώσεως τὴν νῆσον Τουπιναμπάρα. Τὸ πλάτος του εἶναι πανταχοῦ εὐρύ, λόγῳ ὅμως τῶν συχνῶν πτώσεων καὶ καταρρακτῶν, τοὺς ὁποίους σχηματίζει δὲν εἶναι πλωτός, παρὰ μόνον ἐγγὺς τῆς πρὸς τὸν Ἀμαζόνιον συμβολῆς του, ὅπου τὸ πλάτος του φθάνει τὰ 2.500 μέτρα. —Ω.

Μαδέρα *(οἶνος)* (Vinhos da Madeira). Ἐπιδόρπιος οἶνος παραγόμενος ἐν τῇ νήσῳ Μαδέρᾳ. Κυρίως ὡς οἶνοι Μαδέρας θεωροῦνται μόνον τὰ ἐκ νομοθετικῶς καθωρισμένης περιοχῆς τοῦ Funchal τῆς νήσου Madeira προερχόμενα προϊόντα. Παρασκευάζονται ἐκ γλευκῶν περιεχόντων 25—30 % σάκχαρον, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται ἐκ διαφόρων σταφυλῶν, κυρίως λευκῶν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐξ ἐρυθρῶν καὶ κυανῶν εἰδῶν. Τὰ γλεύκη ταῦτα μετὰ τὴν μερικὴν ζύμωσιν αὐτῶν φέρονται εἰς βαρέλια ἐκ ξύλου δρυός, ἀναμειγνύονται μετ' ἀλκοόλης ἐξ οἴνου ἢ σπανιώτερον βιομηχανικῆς τοιαύτης καὶ γλυκύνονται διὰ συμπυκνωθέντος γλεύκους. Τὴν ἰδιάζουσαν γεῦσιν αὐτῶν, ὡς καὶ τὴν ὡρίμανσίν των, ἀποκτοῦν οἱ οἶνοι οὗτοι διὰ καταλλήλου ἐπεξεργασίας κατὰ τὴν πολυετῆ ἐναποθήκευσίν των ἢ διὰ τεχνητῆς παλαιώσεως δι' ὑψηλῶν θερμοκρασιῶν. Ἡ εἰς οἰνόπνευμα περιεκτικότης τῶν οἴνων τούτων εἶναι νομοθετικῶς καθωρισμένη εἰς 17 % (κατ' ὄγκον) τοὐλάχιστον. Τὸ ἡφαιστειογενὲς τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ εὐνοϊκὸν τοῦ κλίματος συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀρίστην ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων εὐγενῶν εἰδῶν τῆς ἀμπέλου, δι' ὃ καὶ παράγονται εὐγευστότατοι καὶ ἀρωματικώτατοι οἶνοι. Εἰς τὸ ἐμπόριον κυκλοφοροῦσι πολυάριθμοι ἀπομιμήσεις τῶν πραγματικῶν οἴνων τῆς Μαδέρας, πολὺ ὅμως ὑπολειπόμενοι εἰς τὴν γεῦσιν καὶ τὸ ἄρωμα. Σ. Γ.

μαδέρι (τό)· σανὶς στενὴ καὶ παχεῖα, χρησιμοποιουμένη συνήθως ὑπὸ τῶν κτιστῶν, τῶν ἀμμοκονιαστῶν κττ. διὰ τὶς σκαλωσὲς (ἰταλ. madieri).

Μαδερός, *Ἀντώνιος*. Ἀνεψιὸς τοῦ Κρητὸς λογίου Νικολάου Καλλιάκη καὶ ἐκδότης ἔργων αὐτοῦ ἐν Παδούῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Συγγενεῖς αὐτοῦ ἦσαν οἱ Ἕλληνες λόγιοι τῆς Παδούης *Μᾶρκος* καὶ *Ἰωάννης Μαδεροί*. —Π.

Μαδηβᾶ */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ὑπεριορδανίας, ἀνατολικῶς τοῦ βορείου ἄκρου τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ἐπὶ ὀροπεδίου εὐρυτάτου καὶ ἀνύδρου. Τὸ ὄνομά της ἀπαντᾷ *Μαιδαβὰ* (Ἰησ. Ναυῆ ΙΓ' 9), *Μηδαβὰ* (Α' Παραλειπ. ΙΘ' 7) παρὰ τοῖς Ο', παρὰ δὲ Ἰωσήπῳ *Μεδάβη, Μηδάβα, Μήδαβα* (Πόλ. Α' 2, 6 Ἀρχ. Γ', ΙΓ' 15, 4) καὶ παρ' Εὐσεβίῳ *Μεδάβα* (Ὀνομαστ.), ἐνῷ ὁ Κλ. Πτολεμαῖος γράφει *Μήδανα* (Γ' 18, 6) καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς *Μήδανα, Μέδανα, Μήδαβα* καὶ ὁ Neumayer εἰς τὴν «Γεωγραφίαν τοῦ Ταλμοὺδ» *Μεδβχά*. Ἡ γραφὴ *Μήδαβα* ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν μωσαϊκῶν της καὶ εἶναι πλησιεστέρα πρὸς τὴν σημερινὴν τῶν ἰθαγενῶν κλῆσιν *Μαάδαβα*.

Ἀναφέρεται τὸ πρῶτον εἰς τοὺς Ἀριθμοὺς (ΚΑ' 30) καὶ παρ' Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ὅταν ὁ Δαυῒδ ἐπολέμησε τὸν Ἀνάν, βασιλέα τῶν Ἀμμωνιτῶν, ἐνίκησεν εἰς τὰς πύλας αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἡ πόλις ἔμεινεν εἰς τοὺς Ἀμμωνίτας. Εἰς τὴν περίφημον στήλην του ὁ Μησὰ καυχᾶται ὅτι ἀπήλλαξε τὴν Μαδηβᾶν ἀπὸ τοῦ βαρέος φόρου, τὸν ὁποῖον ἐπλήρωνεν εἰς τὸν Ἰσραὴλ καὶ ὅτι ἐγκατέστησεν εἰς αὐτὴν τοὺς ποιμένας του. Ἐπὶ τοῦ Μακκαβαίου Ἰωνάθαν (160 π. Χ.) ἐβασίλευον αὐτῆς οἱ υἱοὶ Ἀμορραίου. Οὗτοι ἀπέκτειναν ἐξ ἐνέδρας τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην μεταφέροντα τὰς ἀποσκευάς του παρὰ τοῖς φίλοις του Ναβαταίοις. Ἐκδικῶν τὸν ἀδελφὸν ὁ Ἰωνάθαν ἐπετέθη ἐξ ἐνέδρας κατὰ τῶν Μαδηβιτῶν κατά τινα γαμήλιόν των πομπὴν καὶ τοὺς ἐξωλόθρευσε (*Α' Μακκ.* Θ' 32. *Ἰωσήπ.* Ἀρχ. ΙΓ' 1). Θανόντος Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ὁ Ὑρκανὸς ὥρμησε κατὰ τῶν κτήσεών του, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Μαδηβᾶς, τὴν ὁποίαν ἐπὶ ἑξάμηνον ἐπολιόρκησε (*Ἰωσήπ.* Ἀρχ. ΙΓ' 3, 1, Πόλ. Α' 2, 6). Τεσσαράκοντα ἔτη κατόπιν, ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Ἰαννέου ἀριθμεῖται μεταξὺ τῶν ἰουδαϊκῶν κτήσεων (Ἀρχ. ΙΓ' 15, 4). Ὁ υἱὸς τούτου Ὑρκανὸς Β' καταφεύγων εἰς τὸν Ἀρέθαν, βασιλέα τῆς Πέτρας, διὰ νὰ διαφύγῃ τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀριστοβούλου, ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἄραβα νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὰς 12 πόλεις, ἃς ὁ πατήρ του εἶχεν ἀφαιρέσει, ἐν αἷς ἡ Μαδηβᾶ. Κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἦτο ἐπισκοπὴ τῆς μητροπόλεως Βόστρας τοῦ κλίματος Ἀντιοχείας. Ἐπὶ τῆς περσικῆς καταστροφῆς τῶν Ἱεροσολύμων δὲν φαίνεται νὰ ἔπαθεν ἡ Μαδηβᾶ. Ἀκατοίκητος τὸ πρίν, συνωκίσθη περὶ τὰ 1880 ἐξ 140 οἰκογενειῶν τοῦ Κάρακ. Ἐκ τῶν 1000 κατοίκων σήμερον, οἱ 150 εἶναι Λατῖνοι, οἱ δὲ λοιποὶ Ὀρθόδοξοι.

Σῴζονται πολλὰ καὶ σπουδαῖα λείψανα τῆς ἀρχαίας πόλεως: τμήματα τῶν τειχῶν της, βάσεις πύργων, μεγάλη δεξαμενὴ (105 × 105 μ. καὶ βάθους 7), ἄλλη τις μικροτέρα, ἐπιγραφαὶ ἑλληνορωμαϊκαί, μία ἀξιόλογος ναβαταϊκή, ἀναφερομένη εἰς τὸν Ἀρέθαν, πενθερὸν Ἡρώδου τοῦ Ἀντύπα, ὁδοὶ ρωμαϊκαί, μιλλιάρια, στέρναι ἐνεπίγραφοι πολλαὶ καί τινες κολοσσαῖαι, πολλοὶ χριστιανικοὶ ναοὶ κλπ. Ἀλλ' ὅ,τι κατέστησε παγκοσμίου φήμης τὴν πόλιν εἶναι τὰ λαμπρά της μωσαϊκὰ καὶ ἰδίως ὁ περίφημος μωσαϊκὸς χάρτης τῆς ἁγίας Γραφῆς (βλ. *μωσαϊκά*). Γ. Λ. Α.

μάδημα (τὸ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαδῶ*, ἀφαίρεσις ἢ ἀπόπτωσις τῶν τριχῶν, τῶν πτερῶν, τῶν φύλλων: «τὸ μάδημα τῆς κεφαλῆς, — τῆς κότας, — τοῦ πουλιοῦ, — τῆς μουριᾶς».

μαδημένος, *—η, —ον*· παθ. μετχ. τοῦ *μαδῶ*, ὁ ἀπεψιλωμένος τῶν τριχῶν, τῶν πτερῶν, τῶν φύλλων: «μαδημένο κεφάλι, — πουλί, — δένδρο».

μάδησις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἀφαίρεσις ἢ ἀπώλεια τῶν τριχῶν, τῶν πτερῶν, τῶν φύλλων, μάδημα.

μαδητὴς (ὁ)· ὁ μαδῶν, ὁ ἀφαιρῶν τὰς τρίχας, τὰ πτερά, τὰ φύλλα.

Μαδία */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Μεσόγειος πόλις τῆς Κολχίδος, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 9, 5), ἀλλ' ἄγνωστος ἡ ταυτότης αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Μαδιὰμ */Π. Διαθ./*. Υἱὸς τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῆς Χεττούρας, οὗ ἀπόγονοι εἶναι οἱ *Μαδιανῖται* (βλ. λ.).

Μαδιὰμ *γῆ [Βιβλ. Γεωγρ.]*. Ἡ χώρα τῶν Μαδιανιτῶν, εἰς ἣν κατέφυγε καὶ ὁ Μωϋσῆς μετὰ τὸν φόνον τοῦ Αἰγυπτίου καὶ ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Μαδιανίτου ἱερέως Ἰοθώρ. Διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν διαφόρων βιβλικῶν χωρίων, ἐν οἷς γίνεται λόγος περὶ τῆς χώρας ταύτης, εἰκάζεται μετὰ πλείστης πιθανότητος ὅτι αὕτη ἔκειτο πρὸς Α. τοῦ Αἰλανιτικοῦ κόλπου καὶ ὅτι τοὐλάχιστον κατὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξικνεῖτο μέχρι τῆς Μωάβ. Ἡ ἀραβικὴ παράδοσις τοποθετεῖ τὴν γῆν Μαδιὰμ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τοῦ Αἰλανιτικοῦ κόλπου. Καὶ ὁ Πτολεμαῖος δὲ γνωρίζει ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις τόπον τινὰ ὀνόματι *Μαδιάμαν* καὶ πόλιν τινὰ *Μαδιάναν*. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Ἱερώνυμος ἀναφέρουσι πόλιν *Μαδιὰμ* πρὸς νότον τῆς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας Ἀραβίας καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Π. Ι. Μ.

— «**Μαδιὰμ** *γῆ*»· ἡ χώρα τῆς Μαδιάμ, μόνον εἰς τὴν φρ. «τά 'καμε γῆς Μαδιάμ» τὰ κατέστρεψε παντελῶς.

Μαδιανὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς ΒΔ. Ἀραβίας, οὐ μακρὰν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, πρωτεύουσα τῶν Μαδιανιτῶν, ἔνθα ἤδρευεν ὁ Ἰοθώρ, πενθερὸς τοῦ Μωϋσέως. Σήμερον καλεῖται Naghâyr-Scho' Aïb. Α. Θ. Σ.

Μαδιανῖται (οἱ) */Βιβλ./*. Ἀραβικὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα (κατ' ἄλλους ἀραμαϊκὴ) νομαδικὴ ἢ ἡμινομαδικὴ φυλή, ἥτις ἐν τῇ βίβλῳ τῆς «Γενέσεως» (κε' 2) ἐμφανίζεται ὡς συγγενικὴ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, διότι κατ' αὐτὴν οἱ Μαδιανῖται εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Μαδιάμ, υἱοῦ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῆς Χεττούρας. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ὅτι εἰς αὐτοὺς προσέφυγε φεύγων ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ ἐξ αὐτῶν λαμβάνει σύζυγον (κεφ. β' 2). Βραδύτερον βλέπομεν αὐτοὺς εὑρισκομένους εἰς ἐχθρικὰς πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας σχέσεις καὶ δὴ συμμάχους τῶν Ἀμαληκιτῶν, μάλιστα ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Κριτῶν. Π. Ι. Μ.

μαδίζω· ἀντὶ *μαδῶ* (βλ. λ.).

μαδουπίτης (ὁ) (Madupit) *[Ὀρυκτ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενές. Ἀποτελεῖται ἀπὸ θεμελιώδη μᾶζαν ἐν μέρει πορώδη χρώματος τεφροῦ, ὑποκιτρίνου ἢ ὑποπρασίνου, ἐντὸς τῆς ὁποίας διακρίνονται κρύσταλλοι φλογοπίτου καὶ διοψιδίου, μαγνητίτης καὶ πιθανῶς περοβσκίτης, κατὰ θέσεις δὲ καὶ εἰς ἴχνη λευκίτης καὶ σοδάλιθος. Ἀπαντᾷ εἰς τὸν λόφον Pilot Butte ἐν County. Γ. Β.

μαδοῦρα (ἡ) *(μαδούρειος πούς)*, ἢ *μυκήτωμα [Ἰατρ.]*. Πάθησις ἐνδημικὴ τῶν τροπικῶν χωρῶν, προσβάλλουσα κυρίως τὸν πόδα καὶ χαρακτηριζομένη ὑπὸ ἀνωδύνου διογκώσεως τῶν ἱστῶν μετὰ σχηματισμοῦ πύου περιέχοντος λευκούς, μέλανας ἢ ἐρυθροὺς κόκκους μύκητος. Ἡ νόσος ἐγένετο γνωστὴ ἐν ἀρχῇ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ δὴ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Μαδούρας. Παρετηρήθη ὡσαύτως εἰς Κοχιγκίναν, Μαδαγασκάρην, Τζιμπουτί, Αἴγυπτον, Σουδάν, Τύνιδα, Ἀλγέριον, Κύπρον, Ἡνωμένας Πολιτείας, Ἀντίλλας καὶ Ἀργεντινήν. Δὲν παρατηρεῖται ἐπὶ κατοίκων πόλεων, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ ἀγροτῶν καὶ ἰθαγενῶν. Ἡ πάθησις ἄρχεται διὰ σχηματισμοῦ μικρῶν σκληρῶν διογκώσεων, μεγέθους λεπτοκαρύου, αἵτινες μετὰ παρέλευσιν μηνὸς τήκονται, ἐκρέει δ' ἀπ' αὐτῶν πυῶδες, δύσοσμον, σεραπιῶδες καὶ κιτρινωπὸν ὑγρόν, ἐνίοτε αἱμόφυρτον, περιέχον κόκκους φαιοχρόους ἢ κιτρίνους ἢ μέλανας καὶ σπανίως ἐρυθρούς. Ταυτοχρόνως ὁ ποὺς διογκοῦται εἰς τὸ διπλάσιον ἢ τριπλάσιον καθ' ἁπάσας τὰς διαστάσεις αὐτοῦ, τὸ πέλμα ἀποβαίνει σφαιροειδές, οἱ δὲ δάκτυλοι δὲν ἐφάπτονται τοῦ ἐδάφους. Νέαι φλύκταιναι διανοίγονται ἐπὶ τοῦ οὕτω διωγκωμένου ποδός, ἡ δὲ μήλη εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς αὐτοὺς καὶ ἐνίοτε διέρχεται τὸν πόδα διαμπὰξ χωρὶς νὰ προκαλέσῃ ἄλγος ἢ αἱμορραγίαν. Τέλος τὸ πάσχον μέλος δὲν δύναται πλέον νὰ λειτουργήσῃ καὶ ἡ κνήμη ἄρχεται ἀτροφοῦσα· ἡ συνεχὴς διαπύησις ἐξαντλεῖ βαθμηδὸν τὸν πάσχοντα, ὅστις, ἐὰν δὲν ὑποστῇ ἐγχείρησιν, ἀποθνήσκει ἐντὸς δεκαετίας ἢ εἰκοσαετίας. Ἡ πάθησις παρατηρεῖται ἐνίοτε καὶ ἐπὶ τῆς χειρός, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ γόνατος, τοῦ μηροῦ, τῆς γνάθου καὶ τοῦ αὐχένος. Ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν τομήν, τὸ μαχαίριον διέρχεται εὐχερῶς τὴν μᾶζαν τοῦ ποδὸς καὶ ἐπιτυγχάνομεν εὐκόλως ἐπιμήκη τομήν. Διὰ ταύτης ἐξακριβοῦται ὅτι τὰ ὀστᾶ ἔχουσι κατὰ μέγα μέρος ἐξαφανισθῆ, οἱ δὲ ἱστοὶ εἶναι δυσδιάκριτοι. Αἱ ἀπονευρώσεις καὶ οἱ τένοντες ἀνθίστανται εἰς τὴν φθορὰν περισσότερον τῶν λοιπῶν ἱστῶν. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς τομῆς παρατηροῦνται κυστικαὶ κοιλότητες βάθους μέχρι 3 καὶ πλέον ἑκατοστομέτρων, ἀναστομούμεναι πρὸς ἀλλήλας καὶ συγκοινωνοῦσαι πρὸς τὰ ἐκτὸς διὰ συριγγιωδῶν πόρων. Ἐπὶ μυκητώματος μετὰ κόκκων ὠχρῶν-λευκῶν, αἱ κυστικαὶ κοιλότητες περιέχουσιν ὕλην λευκὴν ἢ ὑποκιτρίνην. Ἐπὶ μυκητώματος μετὰ μελανῶν κόκκων, αἱ κοιλότητες περιέχουσιν ὕλην στερεὰν καὶ εὔθρυπτον, μελανὴν ἢ βαθέως καστανοῦ χρώματος καὶ μεγέθους ἀπὸ κεφαλῆς καρφίδος μέχρι μικροῦ γεωμήλου. Ὁ Legrain συνιστᾷ τὴν καθημερινὴν ἐμβάπτισιν τοῦ ποδὸς ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος θερμοκρασίας 50°—55°. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τοιαύτης τακτικῆς ὑψηλῆς θερμότητος ἡ πάθησις ὑποχωρεῖ ταχέως καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἴασις. Ἡ ἀπόξεσις καὶ αἱ καυτηριάσεις δυνατὸν νὰ παράσχωσι βελτίωσίν τινα. Ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ ἐπιβάλλεται ὁ ἀκρωτηριασμὸς τοῦ πάσχοντος μέλους. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

Μαδουρῆ */Παραλ. Γεωγρ./*. Μικρὰ νῆσος τοῦ Ἰονίου, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Λευκάδος, ἡ μικροτέρα ἐν τῇ συστάδι τῶν Τηλεβοΐδων (πλάτ. 38° 42' 05'' Β., μῆκ. 20° 44' 40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaka, Cephallonia), κειμένη καταμεσῆς τῆς νήσου Σπαρτὶ καὶ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος Βλιχό. Παλαιότερον *Μυύδρα* καὶ *Μουδρῆ* καλουμένη, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν χαρτῶν, ἦτο βραχονησὶς ἐπιστεφομένη ὑπὸ ἐρημοκκλησίου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, σχεδὸν ἐγκαταλελειμμένη, καίτοι μὴ στερουμένη φυτείας καὶ ποιᾶς τινος γραφικότητος· κατὰ τὴν διανομὴν δὲ τῆς περιουσίας (1859) τῆς οἰκογενείας Βαλαωρίτου εἶχε λάχει εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Ἀριστοτέλην καὶ Ξενοφῶντα, ὧν ὁ πρῶτος κατέστησεν αὐτὴν ἀγνώριστον, καταφυτεύσας ἀμπέλους, περιποιηθεὶς τὰ ἐλαιόδενδρά της καὶ ἀνεγείρας ἔπαυλιν μετὰ μεγάρου, ὅπερ ὑπῆρξε τὸ προσφιλές του ἐρημητήριον. Ἐν τῇ νησῖδι ταύτῃ ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἔγραψε πολλὰ ἐκ τῶν ποιημάτων του, ἐν οἷς τὸν «Ρεμβασμόν», τὸν «Ἀθανάσιον Διάκον» κτλ. Πλῆθος ἀρχαίων σκελετῶν εὑρεθέντων ἐντὸς τάφρων, ἃς ἀπεκάλυψεν ἡ σκαπάνη κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ εὐπρεπισμοῦ τῆς νησῖδος, ἄγει εἰς τὸ πιθανώτατον συμπέρασμα ὅτι αὐτόθι εἶχον ταφῆ οἱ κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐξοντωθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων φρουροὶ τῆς κατέναντι πεδιάδος τοῦ Ἐλλομένου. Σ. Ε. Λ.

μαδουρομυκητωσία (ἡ) (maduromycose, ἢ *ὑφομυκήτωμα* */ Ἰατρ./*. Ποικιλία τοῦ μυκητώματος, οὗτινος ὁ τύπος εἶναι ἡ νόσος μαδοῦρα. Μ. Ν. Κ.

Μάδουρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μάδουρα*.

Μαδρὰς (Madras) */Γεωγρ./*. Πόλις ἐν Ἰνδίαις· βλ. λ. *Μαντράς*.

μαδριγάλιον (τὸ) (γαλλ. madrigal, ἰταλ. mandriale ἢ madriale ἐκ τοῦ mandra=μάνδρα). Σύνθεσις διὰ πλείονας φωνάς, γεγραμμένη ἐπιμελῶς, μὲ καλὴν ἁρμονίαν καὶ τεχνικωτάτην ἀντιστικτικὴν ἐπεξεργασίαν. Τὸ μαδριγάλιον προῆλθεν ἐκ τῶν ποιμενικῶν ᾀσμάτων τῶν Προβηγκιανῶν τροβαδούρων, οἵτινες ἐπὶ ποιήσεως μᾶλλον ἐλευθέρας καὶ περιεχομένου διδακτικοῦ ἢ σατιρικοῦ, ἀποτελου-

Digitized by Google

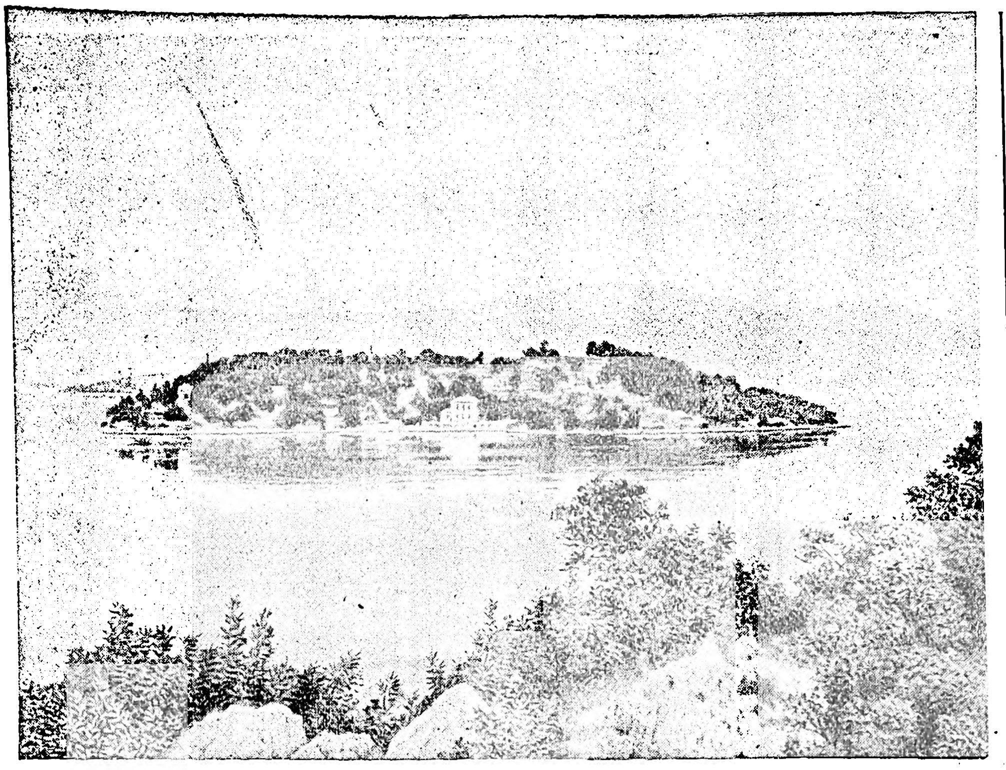

Ἄποψις τῆς Μαδουρῆς.

[Ἔμπροσθεν διακρίνεται ἡ ἔπαυλις τοῦ Ἀριστ. Βαλαωρίτου.]

μένης δὲ ἐκ στίχων πολλάκις ἀνίσων ἑπτασυλλάβων ἕως ἑνδεκασυλλάβων, ἐφιλοτέχνουν μουσικὴν ἐλευθέρας ἐπίσης μορφῆς. Ἀργότερον ἔλαβε τεχνικωτέραν μορφήν, κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα δὲν ἐπενδύει πλέον μουσικῶς τὴν λαϊκὴν ποίησιν, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ ὡς βάσιν τῆς συνθέσεώς του τοὺς στίχους τῶν μεγάλων Ἰταλῶν μουσικῶν (Δάντου, Πετράρχη, Βοκκακίου), διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν μεγίστην του ἀκμὴν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ μαδριγαλίου ἐπὶ τῆς ἐν γένει μουσικῆς ὑπῆρξε μεγίστη Ἀφοῦ κατέκτησεν ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν, διεδόθη εἰς τὰς Κάτω Χώρας, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν.

Ὁ ἀρχαιότερος γνωστὸς ἡμῖν συνθέτης μαδριγαλίων εἶναι ὁ Πέτρος Καζέλλα, ζήσας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Τὸ κέντρον ἐν ᾧ ἤνθησε πρωτίστως τὸ μαδριγάλιον εἶναι ἡ Βενετία, ἀλλ' οἱ συνθέται οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὸ εἶδος τοῦτο προέρχονται κυρίως ἐκ τῶν Κάτω Χωρῶν, ἐξ οὗ καὶ ἐν πολλοῖς τὸ ὕφος τῶν συνθέσεων εἶναι κρᾶμα φλαμανδικῆς πολυφωνικῆς τέχνης καὶ ἰταλικῆς μελῳδικότητος. Ὁ Παλεστρίνα κατὰ τὴν περίοδον τῆς ὡριμότητός του ἔγραψε μαδριγάλια, ἐν οἷς ἡ τέχνη τῆς μιμήσεως ἐναλλάσσεται μὲ τὴν κάθετον ἁρμονίαν, ἡ μελῳδία του ἔχει πλείστην χάριν, οἱ δὲ ζωηροὶ ῥυθμοί του ἀπομακρύνουν τὰ ἔργα ταῦτα ἐκ τῆς θρησκευτικότητος, ἣν πολλάκις χρησιμοποιοῦν οἱ προκάτοχοί του. Ἐφάμιλλος πρὸς τὸν μέγαν τοῦτον διδάσκαλον ὁ Τζιοβάννι Γκαμπριέλι, συνέθεσε μαδριγάλια θαυμάσια διὰ τὴν πολυφωνικήν των τέχνην καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐκφράσεως· ἐξ αὐτῶν, προστεθείσης τῆς συνοδείας τῆς ὀρχήστρας, ὁ συνθέτης οὗτος ἐδημιούργησε τὰς ἱερὰς συμφωνίας (symphoniae sacrae), προδρόμους τοῦ ὀρατορίου καὶ τῶν φωνητικῶν συνόλων, μετὰ μονῳδῶν καὶ χορῳδίας, τοῦ μελοδράματος. Ὑπέροχα μαδριγάλια ἔγραψε καὶ ὁ Μοντεβέρντε, περιεχομένου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐρωτικοῦ.

Κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα τὸ μαδριγάλιον ἐμφανίζεται κυρίως ὡς μονόφωνος σύνθεσις, συνοδείᾳ ἐναρίθμου βασίμου, ἐνίοτε δὲ καὶ περισσοτέρων ὀργάνων. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν τούτοις χάρις εἰς τὴν «Madrigal Society» διατηρεῖται τὸ ἀρχέτυπον πολυφωνικὸν μαδριγάλιον ἄνευ συνοδείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Rimbault*, Bibliotheca Madrigaliana (1847). —*Peter Wagner*, Das Madrigal und Palestrina.—*R. Schwartz*, H. L. Hassler unter dem Einfluss der italienischen Madrigalisten κτλ.

Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Μαδρίτη (Madrid, προφ. ἱσπαν. *Μαντρίδ*, γαλλ. *Μαντρὶ*) *(Γεωγρ.)*. Πρωτεύουσα τῆς Ἱσπανίας καὶ ὁμωνύμου νομοῦ, ἐν τῇ Νέᾳ Καστίλλῃ, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ χειμάρρου Μανθανάρες, μεταξὺ τῆς 40°24' 30" Β. πλάτους καὶ 3°41' Δ. μήκους, εἰς ὕψος 635 μ. Κεῖται εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, εἰς ἴσην περίπου ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Γασκωνικοῦ κόλπου, ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ ἀμμώδει πεδιάδι τῆς Νέας Καστίλλης, πρὸς Ν. τῆς ὀροσειρᾶς Γκανταρράμα Κάτ. 816.928. Καταλαμβάνει ἔκτασιν 67 τ. χλμ. καὶ ἔχει σχῆμα ἀκανονίστου ὀρθογωνίου μὲ 20 χλμ. περίμετρον. Τὸ κλῖμα αὐτῆς ἦτο μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὑγιεινὸν καὶ εὔκραές, λόγῳ ὅμως τῆς ἀποψιλώσεως τῶν πέριξ κατέστη λίαν εὐμετάβλητον καὶ ὑποκείμενον εἰς ἀποτόμους μεταπτώσεις. Ἕνεκα τούτου κατὰ τὸ θέρος ἡ θερμοκρασία φθάνουσα κατὰ μέσον ὅρον εἰς 25°, ἀνέρχεται πολλάκις εἰς 44°, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα κατερχομένη κατὰ μέσον ὅρον εἰς τοὺς 4°, πίπτει συχνότατα εἰς τοὺς —10°. Γενικῶς ἡ θερμοκρασία αὐτῆς εἶναι 13°4. Αἱ περισσότεραι βροχαὶ πίπτουν συνήθως κατὰ τὴν ἄνοιξιν. Ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τῆς πόλεως καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς οὐδὲν τὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἕνεκα τῆς ξηρότητος καὶ τῆς ψιλότητος τοῦ ἐδάφους. Ἐσωτερικῶς ὅμως ἡ πόλις εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Εὐρώπης, χάρις εἰς τὰς πολλάς, μεγάλας καὶ εὐρείας δενδροφύτους ὁδοὺς αὐτῆς, τὰς ὡραίας πλατείας, τοὺς θαυμασίους περιπάτους καὶ τὰ πολυάριθμα μεγαλοπρεπῆ καὶ ἱστορικὰ κτήρια καὶ μνημεῖα. Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς παλαιᾶς πόλεως, περιλαμβανομένης μεταξὺ τῶν ἀνακτόρων καὶ τῆς ὁδοῦ Τολέδο καὶ ἐχούσης στενὰς καὶ σκολιὰς ὁδούς, καὶ ἐκ τῆς πρὸς Α. ταύτης νέας πόλεως, περιλαμβανούσης τὰς νέας συνοικίας μὲ εὐρείας καὶ καλῶς ἐστρωμένας ὁδούς. Μέχρι τοῦ 1878 ἡ πόλις περιεβάλλετο ὑπὸ τείχους, ὅπερ κατεδαφισθὲν μετεβλήθη εἰς δενδροφύτους λεωφόρους καὶ περιπάτους. Ἔκτοτε ἡ πόλις ηὐρύνθη μεγάλως διὰ τῆς προσθήκης εἰς αὐτὴν καὶ τῶν περὶ τὸ τεῖχος τοῦτο προαστείων. Πρὸς Β. καὶ ΒΔ. εὑρίσκονται τὰ προάστεια *Κάτρο Καμίνος* καὶ *Μονκλόα* καὶ πρὸς ΝΔ. τὰ προάστεια *Κολμενάρες* καὶ *Βασιλίσσης Βικτωρίας* κατοικούμενα ὑπὸ ἐργατῶν.

Ἡ Μαδρίτη εἶχεν ἄλλοτε δεκατέσσαρας πύλας, πέντε μεγάλας καὶ ἐννέα μικροτέρας, ὧν σῴζονται αἱ ἁψῖδες. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι ἡ *Πουέρτα ντὲ Ἀλκαλά*, ἡ *Πουέρτα ντὲ Τολέντο* καὶ ἡ *Πουέρτα ντὲ Σὰν Βιθέντε*. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ ὡραιοτέρα πασῶν, ἀποτελοῦσα ἁψῖδα μετὰ πέντε τόξων ὑποβασταζομένων διὰ κιόνων ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, στηθεῖσαν πρὸς τιμὴν Καρόλου τοῦ Γ'. Ἡ Πουέρτα ντὲ Τολέδο ἐκτίσθη ἀπὸ τοῦ 1813 μέχρι τοῦ 1828 πρὸς ἑορτασμὸν τῆς ἐπανόδου τοῦ Φερδινάνδου Ζ' ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας του ἐν Βαλανσαὶ καὶ ἔχει ὕψος 24 μ. μετὰ γιγαντιαίων γλυπτικῶν συμπλεγμάτων. Ἡ Πουέρτα ντὲ Σὰν Βιθέντε ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην κεντρικὴν πύλην μετὰ δύο κιόνων δωρικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἀπὸ δύο μικροτέρας παρακειμένας πύλας, μετὰ τροπαίων ἐν ἀναγλύφῳ. Ἡ πόλις ἔχει ὑπὲρ τὰς 80 μεγάλας πλατείας, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Μαϋόρ*, ἡ *Ὀριέντε*, ἡ *Πουέρτα ντὲλ Σόλ*, ἡ *ντὲ λὸς Κόρτες*, ἡ τοῦ *Ἁγίου Βερνάρδου*, ἡ τοῦ *Ἀλφόνσου Μαρτίνεθ*, ἡ τοῦ *Κολόμβου*, ἡ *Καστελάρ*, ἡ *Κάνοβας*, ἡ *Ἀτότσα* κλ. Ἡ πλατεῖα Μαϋὸρ περιβάλλεται ὑπὸ ὡραίας κιονοστοιχίας καὶ ἔχει εἰς τὸ μέσον τὸ ἔφιππον ἄγαλμα τοῦ Φιλίππου Γ'. Ἡ πλατεία Ὀριέντε (Ἀνατολῆς) περιβάλλεται ὑπὸ δενδροστοιχίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐγείρονται 44 κολοσσιαῖα μαρμάρινα ἀγάλματα Ἱσπανῶν βασιλέων. Εἰς τὸ μέσον ὑπάρχει τὸ μνημεῖον καὶ τὸ ὡραῖον ἔφιππον ἄγαλμα τοῦ Φιλίππου Δ'. Ἡ πλατεῖα Πουέρτα ντὲλ Σὸλ εἶναι σχεδὸν ἡμικυκλικὴ καὶ καταλήγουν εἰς αὐτὴν σχεδὸν πᾶσαι αἱ ὡραιότεραι ὁδοὶ τῆς νέας Μαδρίτης. Περιβάλλεται ὑπὸ ὡραίων οἰκοδομῶν καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ θεωρεῖται τὸ κέντρον τῆς πόλεως, συγκεντρώνουσα ἐν ἑαυτῇ τὴν μεγαλυτέραν ἐμπορικὴν κίνησιν. Ἡ ντὲ λὸς Κόρτες (πλατεῖα τῆς Βουλῆς) κοσμεῖται διὰ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Θερβάντες, κατασκευασθέντος ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Σόλα. Ἐπὶ τοῦ χειμάρρου, ὁ ὁποῖος ἀποξηραίνεται σχεδὸν τελείως τὸ θέρος, ἔχουν κατασκευασθῆ 12 γέφυραι, ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι ἡ *Σεγκοβία*, μὲ 9 τόξα, μήκους 200 μ. καὶ πλάτους 7 μ., καὶ ἡ τοῦ *Τολέδο*, μὲ 9 τόξα. Ἡ Μαδρίτη ἔχει πολλὰς ὡραίας κρήνας, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι: ἡ κρήνη τῆς πλατείας *Λαβαπιὲς* μὲ ὡραῖον ἄγαλμα τοῦ Ἀδώνιδος· ἡ τῆς ὁδοῦ *Σεγκοβία*, κεκοσμημένη μὲ ἀγάλματα διαφόρων ἐποχῶν· ἡ τῆς *Κυβέλης*, μὲ ἄγαλμα τῆς θεᾶς καθημένης ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ δύο λεόντων· ἡ τοῦ *Ἀπόλλωνος*, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὡραιοτέρου τμήματος τοῦ Πράντο μὲ ἀγάλματα τοῦ θεοῦ καὶ τῶν τεσσάρων ἐποχῶν· ἡ τοῦ *Ποσειδῶνος*, ὀρθίου ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ δύο θαλασσίων ἵππων· αἱ *Τέσσαρες κρῆναι* (Κάτρο φουέντες), ἡ *Καστελιάνα* κτλ. Ἡ Μαδρίτη φημίζεται ἐπίσης διὰ τὰς ὡραίας καὶ μεγάλας ὁδοὺς τῆς νέας πόλεως καὶ διὰ τὰς λεωφόρους, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθησαν ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν κατεδαφισθέντων τειχῶν της. Μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ περίφημος *Γκρὰν Βία*, ἡ *Κάλλε Μαϋόρ*, ἡ *Κάλλε Ἀλκαλά*, ἡ *Κάλλε Ἀτότσα*, ἡ *Κάλλε Ὀρταλέθα* κτλ. Ἡ πλατυτέρα ὁδὸς καὶ ἡ μακροτέρα εἶναι ἡ ἀποτελουμένη ἐκ τῆς λεωφόρου τοῦ *Πράντο* (Paseo del Prado, Salon del Prado) καὶ τῶν λεωφόρων *Ρεκολέτος* καὶ *Καστελιάνα*. Ἔχει πλάτος ἀπὸ 50 μέχρις 80 μέτρων καὶ μῆκος 4 χλμ. καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὅριον μεταξὺ τῆς παλαιᾶ καὶ τῆς νέας πόλεως, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ *Μεντιοντία* καὶ καταλήγουσα εἰς τὸν ἱππόδρομον. Κυριώτεροι κῆποι εἶναι τὸ βασιλικὸν πάρκον τοῦ Ἀλφόνσου ΙΒ' ἢ *Κάμπο ντὲλ Μόρο*, τὸ βασιλικὸν ἄλσος *Κάσα ντὲ Κάμπο* καὶ τὸ πάρκον τῆς Μαδρίτης μετὰ τοῦ *Μπουὲν Ρετίρο*, ὅπου τῷ 1630 εἶχε κατασκευασθῆ ἀνάκτορον καὶ θέατρον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπαίζοντο τὰ ἔργα τοῦ Λόπε ντὲ Βέγκα. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο καὶ θέατρον ἐκάησαν τῷ 1734 μετὰ πολλῶν πινάκων τοῦ Τισιανοῦ καὶ τοῦ Βελάσκουεθ. Τὸ ἀνάκτορον ἀνῳκοδομήθη βραδύτερον ἐπὶ Φιλίππου ΣΤ', ἀλλὰ κατεστράφη κατόπιν ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ κατηδαφίσθη τῷ 1868. Παρὰ τὸ πάρκον τοῦτο ὑπάρχει καὶ ὁ Βοτανικὸς κῆπος.

Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Μαδρίτης, ἀνερχόμεναι εἰς 90, δὲν παρουσιάζουν ἐξαιρετικὸν ἀρχιτεκτονικὸν ἐνδιαφέρον. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι: ἡ *Σάντα Μαρία*, ἡ ἀρχαιοτέρα τῆς Μαδρίτης· ἡ τοῦ *Σταυροῦ*, μετὰ πύργου 39 μ. ὕψους· ἡ τοῦ *Ἁγίου Ἀνδρέου*, γοτθικοῦ ῥυθμοῦ· ἡ τοῦ *Ἁγίου Ἰούστου*, μὲ νωπογραφίας τοῦ Βελάσκουεθ· ἡ τοῦ *Ἁγίου Ἰσιδώρου-ἐλ-Ρεὰλ* (1651), ἡ μεγαλυτέρα πασῶν, μετὰ πολλῶν καλλιτεχνικῶν ἀγαλμάτων καὶ νωπογραφιῶν· ἡ τῆς *Μεταμορφώσεως* (1616), ἡ ὡραιοτέρα τῆς Μαδρίτης, μὲ ἀγάλματα καὶ νωπογραφίας· ἡ τοῦ μοναστηρίου τοῦ *Σαλέσας Ρεάλες* μετὰ θαυμασίου τάφου τοῦ Φερδινάνδου ΣΤ', τὸ μοναστήριον τοῦ *Ἁγίου Φραγκίσκου τοῦ Μεγάλου*, ὅπερ μετεβλήθη εἰς στρατῶνας καὶ φυλακάς, καὶ ἡ παρ' αὐτὸ κυκλικὴ ἐκκλησία μετὰ θαυμασίων πινάκων, ἥτις κατέστη ἀπὸ τοῦ 1869 τὸ ἐθνικὸν πάνθεον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐναποτίθενται αἱ σοροὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἱσπανίας· ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς τῆς *Παναγίας ντὲ Ἀτότσα* περιέχουσα πλεῖστα ἀναθήματα τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας, ἱσπανικὰ λάβαρα καὶ ἐχθρικὰς σημαίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐτελοῦντο οἱ γάμοι τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας· ἡ μητρόπολις τῆς *Παναγίας ντὲ λὰ Ἀλμουντένα* κ. ἄ.

Τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα ἐκτίσθησαν ἀπὸ τοῦ 1737 μέχρι τοῦ 1764 ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ ἀρχιτέκτονος Σακκέττι ἐπὶ ῥυθμοῦ Ἀναγεννήσεως, ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ μαυριτανικοῦ Ἀλκαθὰρ καὶ παλαιοῦ πύργου τοῦ Ἐρρίκου Δ', Καρόλου Ε' καὶ Φιλίππου Β', καέντος τῷ 1734. Ἀποτελοῦν τετράγωνον, τοῦ ὁποίου ἡ πλευρὰ ἔχει 132 μ. μῆκος, καὶ κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μανθανάρες, περιβαλλόμενα ὑπὸ κλιμακωτῶν κήπων καὶ ἔχοντα ὄψιν ἐπιβλητικήν. Ἐσωτερικῶς εἶναι πλουσιώτατα διακεκοσμημένα μὲ ἔργα μεγάλων καλλιτεχνῶν. Τὸ μέγαρον τῆς Βουλῆς (Palacio de Congreso) ἐπερατώθη τῷ 1850 καὶ εἶναι πλουσιώτατα διακεκοσμημένον ἐσωτερικῶς ἀπὸ νεωτέρους Ἱσπανοὺς ζωγράφους. Ἄλλα ἐνδιαφέροντα κτήρια εἶναι ἡ γερουσία, τὸ μέγαρον τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν (1769), τὸ ἐπιβλητικὸν ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν (Gobernacion), τὸ μέγαρον *Μπουεναβίστα*, ὅπου τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, τὸ δημαρχεῖον, τὸ ἀνάκτορον τῆς Μαρίας Χριστίνας, τὸ χρηματιστήριον, ἡ Τράπεζα τῆς Ἱσπανίας, τὸ νομισματοκοπεῖον, τὰ μέγαρα τῶν δουκῶν Λίρια καὶ Βιλιαερμόσα, τοῦ μαρκησίου Σαλαμάνκα, τὸ νέον ταχυδρομεῖον, τὸ μέγαρον τῆς δικαιοσύνης, τὰ τρία ἀμφιθέατρα ταυρομαχιῶν (ὧν τὸ ἓν δύναται νὰ περιλάβῃ 16 000 θεατῶν), αἱ τέσσαρες ἀγοραί, κτλ. Εἰς τὰ περίχωρα ὑπάρχουν τὰ ἀνάκτορα *Ἐλ-Πάρντο* (ἐντὸς δάσους ἐκ δρυῶν), *Φλορίντα*, *Θαρθουέλα*, *Βίλια Βιθιόσα* καὶ τὰ σημαντικώτερα, ἀλλὰ πλέον ἀπομεμακρυσμένα *Σὰν Ἰλντεφόνσο* ἢ *Γκράνχα*, *Ἐσκωριὰλ* καὶ *Ἀρανχουέθ*.

Digitized by Google

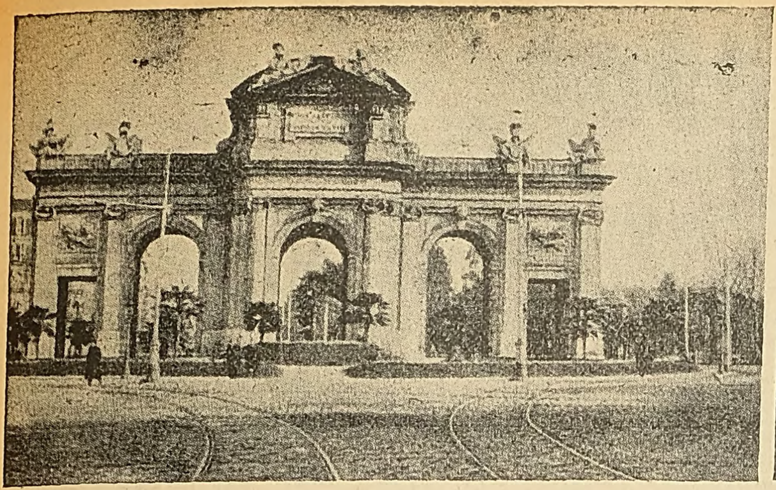

1) Ἡ Πύλη τοῦ Ἀλκαλὰ ἐν Μαδρίτῃ. 2) Τὸ Ἀμφιθέατρον τῶν ταυρομαχιῶν.

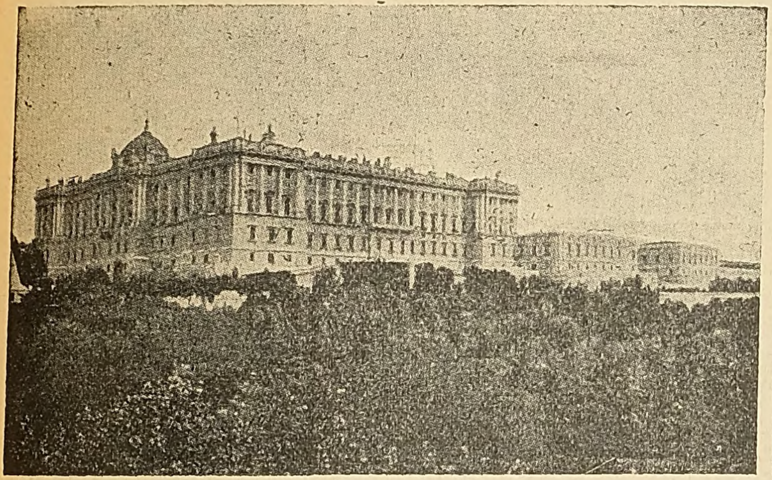

1) Ἄποψις δυτικῆς πλευρᾶς τῶν Βασιλικῶν ἀνακτόρων. 2) Ἡ πλατεῖα Πουέρτα ντὲλ Σόλ.

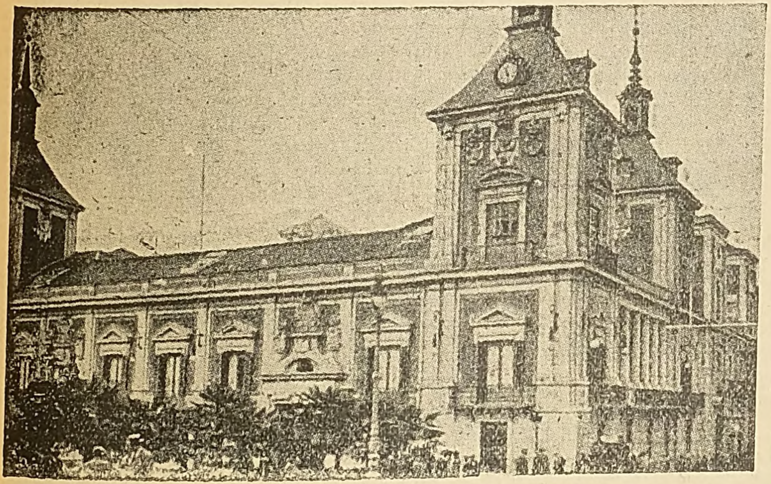
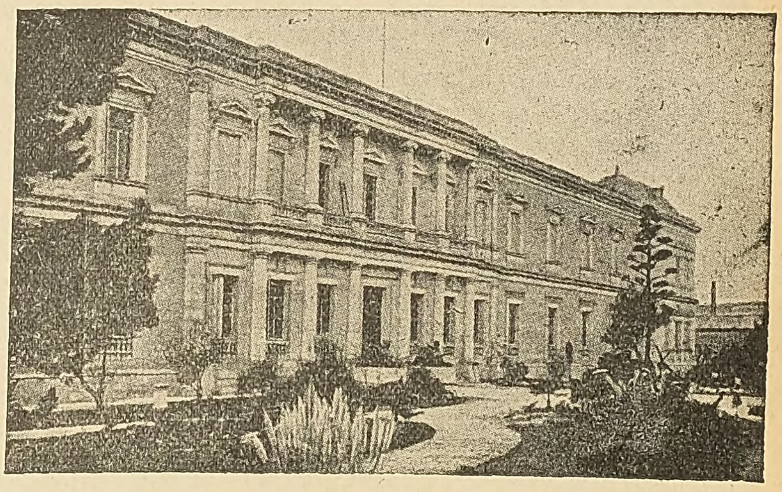

1) Τὸ Δημαρχεῖον. 2) Τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον.

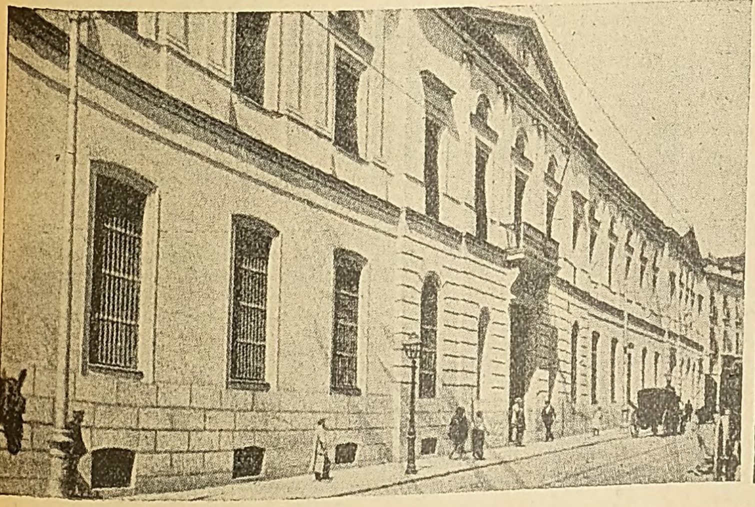
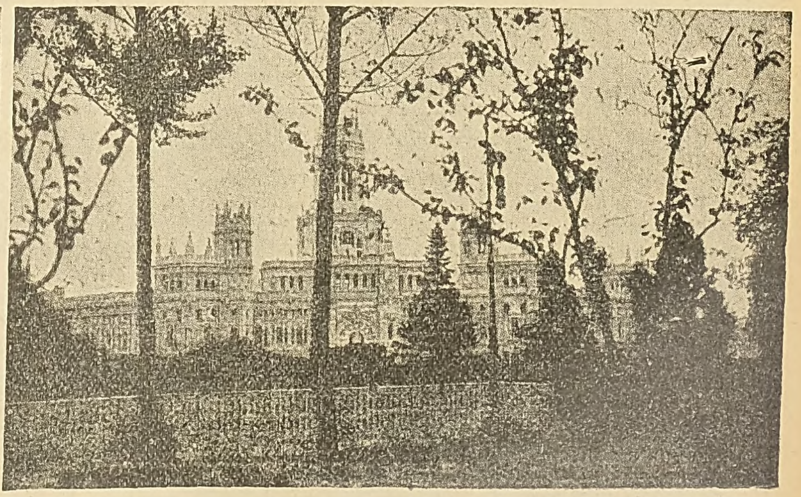

1) Τὸ κεντρικὸν τμῆμα τοῦ Πανεπιστημίου. 2) Τὸ μέγαρον τοῦ ταχυδρομείου.

Digitized by Google

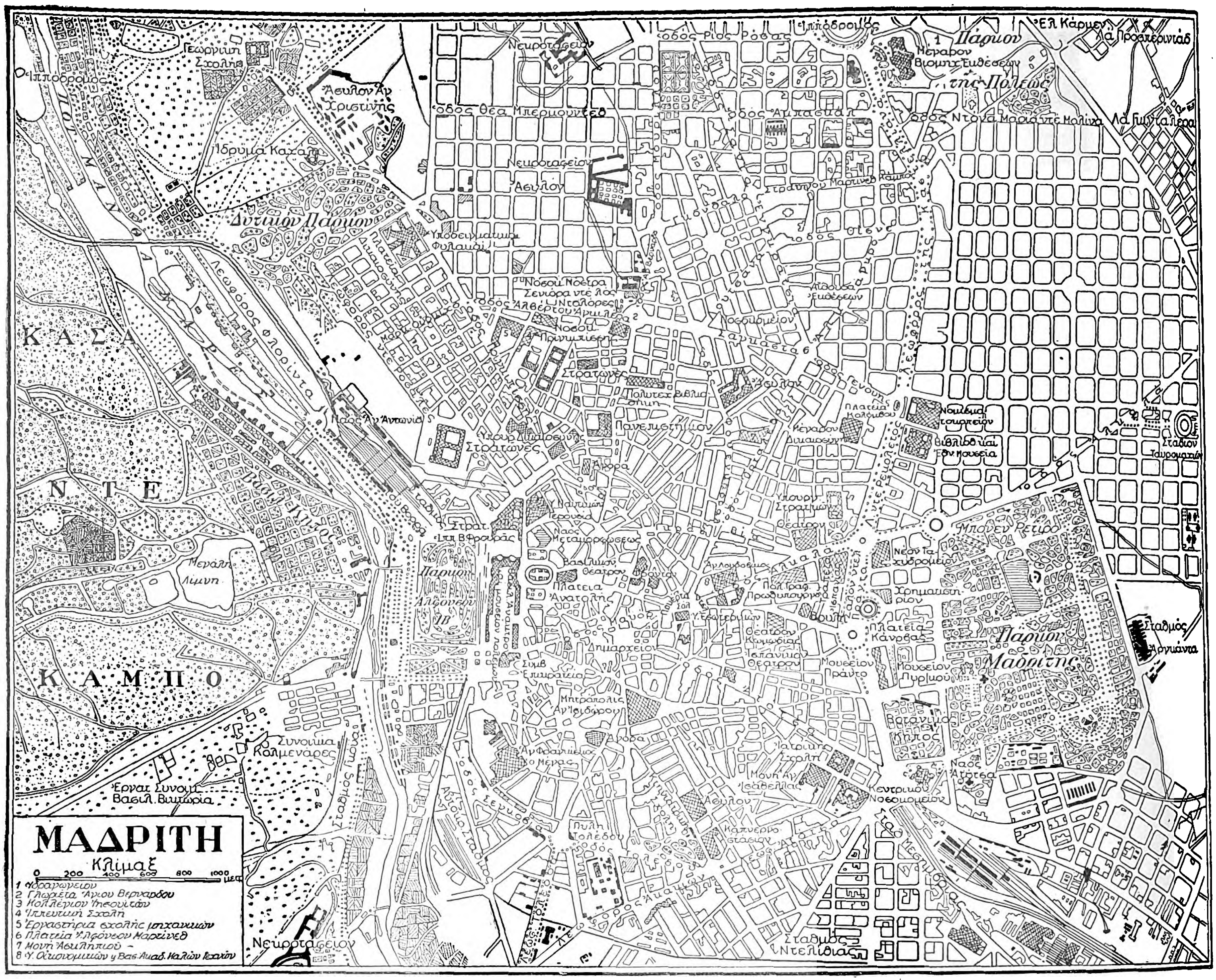

Ἡ Μαδρίτη ἔχει ὀνομαστὰ μουσεῖα, ἅτινα θεωροῦνται ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ τῶν σημαντικωτέρων τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν εὑρίσκονται τὰ καλλιτεχνικὰ μουσεῖα: τὸ σπουδαιότερον πάντων εἶνε τὸ μουσεῖον τοῦ *Πράντο* ἢ βασιλικὸν μουσεῖον ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, ὅπερ περιέχει ὑπὲρ τοὺς 2.200 πίνακας, τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Βελάσκουεθ, τοῦ Μουρίλλο, τοῦ Τισιανοῦ, τοῦ Ἀλβέρτου Ντύρερ, τοῦ Τζιορντάνο, τοῦ Τιντορέτο, τοῦ Βερονέζε, τοῦ Ραφαήλου, τοῦ Ρούμπενς, τοῦ Βὰν Ντάϋκ, τοῦ Τενιέ, τοῦ Μπρούγκελ κτλ. καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τοῦ Δομινίκου Θεοτοκοπούλου (Γκρέκο). Τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον *Τρινιτὰδ* περιέχει 900 πίνακας Ἱσπανῶν καλλιτεχνῶν, τὸ δὲ μουσεῖον τῆς ἀκαδημίας *Σὰν Φερνάντο* 300. Τὰ ἐπιστημονικὰ μουσεῖα εἶναι ἐπίσης ἀξιολογώτατα: τὸ ἀρχαιολογικὸν περιέχει ἀρχαιότητας αἰγυπτιακάς, ἑλληνικάς, ρωμαϊκάς, γοτθικάς, ἀραβικάς, κινεζικὰς καὶ ἀμερικανικάς. Ἡ *Ἀρμερία* εἶναι τὸ πλουσιώτερον καὶ τὸ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του μουσεῖον, περιέχον πλείστας μεσαιωνικὰς πανοπλίας κτλ. Τὰ μουσεῖα τοῦ πυροβολικοῦ, τοῦ ναυτικοῦ, τὸ τοπογραφικόν, τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ τὸ ἐθνολογικὸν περιέχουν μεγάλης ἀξίας θησαυρούς. Τὸ μουσεῖον τῆς νεωτέρας τέχνης, ἐγκατεστημένον ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν μουσείων, περιέχει πλεῖστα ἔργα νεωτέρων Ἱσπανῶν καὶ ξένων ζωγράφων. Τὸ μουσεῖον τῶν ἀναπαραστάσεων περιέχει ἐκμαγεῖα τῶν κυριωτέρων τῶν ἀριστουργημάτων τῆς γλυπτικῆς. Ἐπίσης ἄξια λόγου εἶναι τὸ ὑπερπόντιον μουσεῖον, τὸ ἀνθρωπολογικόν, τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τῶν βιομηχανικῶν τεχνῶν, τὸ ἐθνικὸν παιδαγωγικὸν μουσεῖον, τὸ ἐμπορικόν, τὸ μουσεῖον τῶν τηλεγράφων καὶ πλεῖσται ἱστορικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ συλλογαί, δημόσιαι καὶ ἰδιωτικαί.

Ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς ἀπόψεως ἡ Μαδρίτη ἐπραγματοποίησε μεγάλας προόδους κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Τὸ πανεπιστήμιον, ἱδρυθὲν κατ' ἀρχὰς ἐν Ἀλκαλὰ τῷ 1498 ὑπὸ τοῦ Χιμένες, μετεφέρθη εἰς τὴν Μαδρίτην τῷ 1836, ἀναδιοργανωθὲν δὲ ἐπανειλημμένως καὶ συγκεντρῶνον περὶ τὰς 10.000 φοιτητῶν, κατέστη τὸ κέντρον τῆς ζωηροτέρας πνευματικῆς κινήσεως τῆς χώρας καὶ συχνῶν ταραχῶν, συνεπείᾳ πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν. Ἔχει ἐπίσης ἀστεροσκοπεῖον, πολλὰ ἰνστιτοῦτα, πολυτεχνεῖον, εἰδικὴν ἰατρικὴν σχολήν, κτηνιατρικήν, σχολὴν μηχανικῶν, μεταλλωρύχων, γεωργικὴν σχολήν, ἐμπορικήν, καλλιτεχνικήν, διδασκαλεῖα, σχολὴν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, ᾠδεῖον, ξένας ἀνωτέρας σχολάς, ἱερατικὴν σχολήν, 201 δημόσια σχολεῖα, 496 ἰδιωτικά, ἑπτὰ βασιλικὰς ἀκαδημίας, δεκαπέντε ἐπιστημονικὰς ἑταιρείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τὸ «Ateneo», ἀσκοῦν μεγίστην ἐπιρροήν, τριάκοντα θέατρα κτλ. Ἐν Μαδρίτῃ ἐκδίδονται περὶ τὰς τριάκοντα ἐφημερίδας καὶ πολυάριθμα περιοδικά. Ἔχει ὡσαύτως 18 μεγάλας βιβλιοθήκας καὶ 22 μικροτέρας, ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι ἡ «Ἐθνική» μὲ 1.135.000 τόμους καὶ 56 642 χειρόγραφα, τῆς «Βουλῆς», τῆς «Γερουσίας», ἡ «Δημοτική», τοῦ «Πανεπιστημίου» κτλ. Πολυάριθμα εἶναι ἐπίσης καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, νοσοκομεῖα, ἄσυλα, ὀρφανοτροφεῖα, συσσίτια κτλ. Τὰ ἐν τῇ πόλει ὑπάρχοντα μοναστήρια ἀνέρχονται εἰς 45.

Ἡ Μαδρίτη εἶναι ἕδρα τῶν ἀνωτάτων διοικητικῶν ἀρχῶν τῆς Ἱσπανίας καὶ διοικεῖται ὑπὸ δημάρχου αἱρετοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ δημοτικοῦ συμβουλίου. Εἶναι ἐπίσης ἕδρα τοῦ νομάρχου τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ καὶ ἕδρα ἐπισκόπου, ὑπαγομένου εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Τολέδου.

Ἡ βιομηχανία τῆς Μαδρίτης, ἀσήμαντος κατὰ τὰς προηγουμένας ἑκατονταετηρίδας, ἕνεκα τοῦ ἀγόνου τῆς πέριξ χώρας, τῆς ἐλλείψεως πρώτων ὑλῶν καὶ ὕδατος, ἤρχισεν ἤδη νὰ ἀναπτύσσεται ἀρκούντως καὶ νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὴν τοπικὴν κατανάλωσιν. Ἔχει μεγάλα καπνεργοστάσια, ἐργοστάσια ταπήτων, πορσελλάνης, ἐπίπλων, σοκολάτας, χειρουργικῶν ἐργαλείων, μουσικῶν ὀργάνων, χρυσοχοεῖα, κοσμηματοποιεῖα, ἀρωματοποιεῖα, ὡρολογοποιεῖα, τυπογραφεῖα, μεταλλουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, ἐργοστάσια χειροκτίων, πυρείων, χημικῶν προϊόντων, μπισκότων, κηρίων κτλ. Τὸ ἐμπόριον εἶναι λίαν ζωηρόν, διότι ἡ Μαδρίτη, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως, ἀποτελεῖ διὰ τὰς κεντρικὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους τὴν μεγάλην κεντρικὴν ἀποθήκην τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου, τῶν ἀποικιακῶν εἰδῶν, τῶν σιτηρῶν, τοῦ καφφέ, τοῦ οἴνου, τοῦ ἐλαίου, τῶν εἰδῶν πολυτελείας κτλ. Ἐν Μαδρίτῃ ἑδρεύουν μεγάλα πιστωτικὰ ἱδρύματα, ἡ τράπεζα τῆς Ἱσπανίας, ἡ Ἰβηρικὴ τράπεζα, ἡ τράπεζα τῆς Καστιλλίας κτλ., καθὼς καὶ πολλαὶ ξέναι τράπεζαι, ὑπάρχουν δὲ τρία ἱσπανικὰ ἐπιμελητήρια, πολλὰ ξένα τοιαῦτα, χρηματιστήριον κτλ. Εἶναι σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κέντρον, ἐπικοινωνοῦσα σιδηροδρομικῶς μὲ ὅλας τὰς μεγαλοπόλεις τῆς Ἱσπανίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἔχουσα δώδεκα σιδηροδρομικοὺς σταθμούς, ἐξ ὧν δύο ἐξυπηρετοῦν τὰς γραμμὰς πρὸς τὴν Γαλλίαν (Μαδρίτης-Ἁγίου Σεβαστιανοῦ-Παρισίων καὶ Μαδρίτης-Βαρκελώνης-Μασσαλίας), δύο τὰς γραμμὰς πρὸς τὴν Πορτογαλίαν, καὶ ἄλλοι τὰς γραμμὰς πρὸς τὴν Ἀραγωνίαν καὶ τὴν Καταλωνίαν διὰ τῆς Σαραγόσσης, πρὸς τὴν Ἀνδαλουσίαν διὰ τῆς Ἀλικάντε, πρὸς τὴν Κορούνια διὰ τοῦ Βαλλαδολίδου κτλ. Ἔχει ἐπίσης ἀεροδρόμιον καὶ ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Βαρκελώνης, τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ, τοῦ Κάδιξ κ.τ.λ.

—*[Ἱστορ.]* Κατά τινας ἡ σημερινὴ *Μαδρίτη* ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Mantua Carpetanorum τῶν Ρωμαίων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐκαλεῖτο Majoritum καὶ ἦτο θέσις λίαν σημαντικὴ ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῷ 711 μετὰ τὴν μάχην τῆς Ξερές. Τὸ ὄνομα ὅμως τῆς πόλεως ταύτης ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατοχήν. Οἱ Ἄραβες ἱστορικοὶ καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ χρονογράφοι τὴν ἀποκαλοῦν Magerit καὶ ἀναφέρουν αὐτὴν τὸ πρῶτον ὡς φρούριον, ὅπερ κατέλαβε τῷ 939, ἐκδιώξας ἐκεῖθεν τοὺς Ἄραβας, ὁ βασιλεὺς τῆς Λεώνης Ραμίρος ὁ Β'. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Μαδρίτη, εὑρισκομένη παρὰ τὰ σύνορα, ὑφίστατο συχνὰς ἐπιδρομάς, πολλάκις καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ἀνακαταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, μέχρις ὅτου τῷ 1083 κατελήφθη ὁριστικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου ΣΤ'. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐμφανίζεται ὑπὸ τὸ σημερινόν της ὄνομα καὶ ἄρχεται ἀναπτυσσομένη μεγάλως, εἰς βάρος τοῦ Τολέδου, ὅπερ μέχρι τῆς περιόδου ἐκείνης τὴν ἐπεσκίαζε διὰ τῆς λάμψεώς του. Πρῶτος βασιλεὺς ὁ ὁποῖος ἐγκατεστάθη ἐν Μαδρίτῃ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ κυνηγίου, ὑπῆρξεν ὁ βασιλεὺς τῆς Καστίλλης Ἐρρῖκος ὁ Γ'. Ἔκτοτε πολλοὶ βασιλεῖς ἐγκατέστησαν ἐν αὐτῇ τὰς αὐλάς των καὶ διέμειναν παροδικῶς, χωρὶς ὅμως νὰ καταστήσουν αὐτὴν πρωτεύουσάν των, διότι τὴν ἐθεώρουν οὐχὶ ἀσφαλῆ, λόγῳ τῆς θέσεώς της παρὰ τὰ σύνορα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ ἡ ἀντιβασιλεία. Ἐπίσης ὁ Κάρολος Ε' διέμενεν ἐν αὐτῇ κατὰ προτίμησιν καὶ εἶχε μεταβάλει τὸν ἀραβικὸν πύργον εἰς τὸ περίφημον ἀνάκτορον τοῦ Ἀλκαζάρ. Ἐν αὐτῇ μετεφέρθη καὶ ἐκρατήθη αἰχμάλωτος καὶ ὁ Φραγκῖσκος ὁ Α' μετὰ τὴν μάχην τῆς Παβίας. Τέλος ὁ Φίλιππος Β', τῷ 1560, ἐπιθυμῶν νὰ λησμονηθοῦν αἱ πρωτεύουσαι τῶν παλαιῶν βασιλείων τῆς

Digitized by Google

χερσονήσου ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὴν Μαδρίτην ὡς «μόνην πρωτεύουσαν» (unica corte) τῆς Ἱσπανικῆς μοναρχίας.

Αἱ ἐπακολουθήσασαι ἀπόπειραι τοῦ Φιλίππου Γ' καὶ τοῦ Καρόλου Γ' ὅπως μεταφέρουν τὴν πρωτεύουσαν εἰς τὸ Βαλλαδόλιδον καὶ τὴν Σεβίλλην παρέμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος. Εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῆς ὡς πρωτευούσης συνέβαλε τότε κατὰ πολὺ καὶ ἡ πέριξ ὡραία φύσις καὶ τὸ θαυμάσιον κλῖμα, ὀφειλόμενα εἰς τὴν πυκνὴν φυτείαν καὶ τὰ ἄφθονα δάση, ἅτινα ὅμως βραδύτερον ὑπέστησαν μεγάλας καταστροφὰς συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἀπεξηράνθησαν τελείως τὰ περίχωρα. Ἔκτοτε ἡ Μαδρίτη ἐπετέλεσε μεγίστας προόδους καὶ ἀπέβη τὸ πνευματικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν κέντρον τῆς Ἱσπανίας. Κατὰ τὸν πόλεμον περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου τῆς Ἱσπανίας ἡ Μαδρίτη ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου Ε'. Ὁ Ναπολέων Α', ἀναμειχθεὶς εἰς τὰς ἐμφυλίους ταραχάς, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐν Ἱσπανίᾳ κατὰ τὸ 1807, κατέλαβε τὴν Μαδρίτην τῷ 1808. Ἀλλὰ τὴν 2 Μαΐου τοῦ 1808 οἱ κάτοικοι τῆς Μαδρίτης ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μυρά, δώσαντες οὕτω τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἱσπανίας δι' αἱματηρᾶς μάχης, ἥτις ἔλαβε χώραν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθησαν 1.500 Ἱσπανοὶ ἀστοί. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἔδωσεν ἀφορμὴν ὅπως ἡ Μαδρίτη προσλάβῃ τὸν τίτλον τῆς «ἡρωϊκῆς» πόλεως, ἀναφερόμενον εἰς πλεῖστα ἐπίσημα ἔγγραφα. Τῷ 1812 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ὁποίων ἐπανῆλθον οἱ Γάλλοι. Μετὰ τὴν ἐκ νέου ἀναχώρησιν τούτων (1823) ἡ πόλις περιῆλθεν ὁριστικῶς πάλιν εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Ἔκτοτε ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῇ πολλαὶ ταραχαὶ καὶ ἐπαναστάσεις, ἡ κυριωτέρα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ τοῦ 1868, καθ' ἣν ἐξεθρονίσθη ἡ βασίλισσα Ἰσαβέλλα. Πλὴν τοῦ τίτλου τῆς muy Heroica ἡ Μαδρίτη φέρει καὶ τοὺς ἑξῆς ἐπισήμους τίτλους: Imperial, Coronada, muy Noble, muy Leal καὶ Excelentisima Villa.

Μ. Δ. Β

—Μαδρίτης **νομὸς** *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, περιλαμβανόμενος μεταξὺ τῶν νομῶν τῆς Σεγκοβίας πρὸς Β., τῆς Γκανταλαχάρα πρὸς Α., Κουένκα καὶ Τολέδου πρὸς Ν. καὶ Ἄβιλα πρὸς Δ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 8.002 τ. χλμ. καὶ 1.067.637 κατ. Εἶναι ὁ πυκνότερον, μετὰ τὸν τῆς Βαρκελώνης, κατῳκημένος νομὸς τῆς Ἱσπανίας, περιλαμβάνων 133 κατ. ἀνὰ πᾶν τ. χλμ. Τὸ Β. καὶ τὸ Δ. αὐτοῦ τμῆμα καλύπτεται ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς Σιέρρα Γκανταρράμα καὶ τῶν διακλαδώσεων αὐτῆς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀποτελεῖ γυμνὸν καὶ ξηρὸν ὀροπέδιον. Τὸ Ν. αὐτοῦ τμῆμα διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Τάγου καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Χαράμα (εἰς τὸν ὁποῖον ἐκβάλλουν οἱ Ἐναρές, Μανθανάρες καὶ Ταχούνια), Γκανταρράμα καὶ Ἀλμπέρτσε. Τὸ κλῖμα αὐτοῦ εἶναι λίαν ψυχρὸν κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ λίαν θερμὸν κατὰ τὸ θέρος. Τὸ ἔδαφος εἶναι γενικῶς ἄγονον, παράγον ἐλάχιστα σιτηρὰ καὶ ἔλαιον. Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἀνεπτύχθη ἐν αὐτῷ ἡ κτηνοτροφία καὶ ἰδίως ἡ διατροφὴ προβάτων. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Μαδρίτη*. Μ. Δ. Β.

—Μαδρίτης **πύργος** (Château de Madrid) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸν ἀνάκτορον τῆς Γαλλίας ἐν Νεϊγύ, πλησίον τῶν Παρισίων, κτισθὲν τῷ 1529 κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου Α' ἐντὸς τοῦ δάσους τῆς Βουλώνης, μεταξὺ τοῦ ἀββαείου τοῦ Λονσὰν καὶ τοῦ Νεϊγύ. Κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἱερωνύμου ντέλλα Ρομπιὰ καὶ ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν ὡραιοτέρων κτιρίων τῆς Γαλλίας, ὠνομάσθη δὲ εἰς ἀνάμνησιν τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Φραγκίσκου Α' ἐν Μαδρίτῃ, ὅπου ὁ Γάλλος βασιλεὺς εἶχε διέλθει λίαν εὐχαρίστους ἡμέρας. Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ Λουδοβίκου ΙΕ' κατῴκουν ἐν αὐτῷ διάφοροι πρίγκηπες καὶ πριγκίπισσαι ἐξ αἵματος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Σαρολαὶ καὶ ὁ Κοντί. Βραδύτερον τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἐγκατελείφθη καὶ ἐρειπωθὲν κατηδαφίσθη. Εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀνηγέρθη κατόπιν ἑστιατόριον, ἡ δὲ περιοχὴ αὐτοῦ περιελήφθη εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλώνης. Μ. Δ. Β.

—Μαδρίτης **συμφωνία** *[Διπλ. Ἱστορ.]*. Ὡς τοιαύτη εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπὸ 14 Ἀπριλίου 1892 συμφωνία περὶ διεθνοῦς καθιερώσεως τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων. Εἰς τὴν συμφωνίαν ταύτην συμμετέχουν τὰ ἑξῆς 19 κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, εἴτε ἀπ' ἀρχῆς, εἴτε βραδύτερον προσχωρήσαντα εἰς αὐτήν: Βέλγιον, Βραζιλία, Κοῦβα, Danzig, Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία, Μαρόκον, Μεξικόν, Κάτω Χῶραι, Αὐστρία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ἑλβετία, Γιουγκοσλαυΐα, Ἱσπανία, Τσεχοσλοβακία, Τύνις καὶ Οὑγγαρία. Διὰ τῆς συμφωνίας ταύτης πρὸς προστασίαν τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων μεταξὺ τῶν εἰρημένων κρατῶν καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ προνομίου ἐπ' αὐτῶν, ὡρίσθη ὅτι ἱδρύεται ἐν Βέρνῃ διεθνὲς γραφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον δέον νὰ ἐνεργῆται ἡ κατάθεσις ἑκάστου βιομηχανικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ σήματος, τοῦ εἰρημένου γραφείου ὑποχρεουμένου νὰ γνωστοποιῇ τοῦτο εἰς τὰς συμβληθείσας πολιτείας. Ἡ οὕτω παρεχομένη διεθνὴς προστασία ἰσχύει ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη, ἐπιτρεπομένης τῆς παρατάσεως ἐπὶ καταβολῇ ὡρισμένου ἀντισηκώματος. Παρεμφερὴς πρὸς τὴν συμφωνίαν ταύτην εἶναι καὶ ἑτέρα ἐπίσης ἐν Μαδρίτῃ συνομολογηθεῖσα τὴν 14 Ἀπριλίου 1891 περὶ καταπολεμήσεως τῶν ψευδῶν δηλωτικῶν σημείων τῆς προελεύσεως. Εἰς τὴν συμφωνίαν ταύτην συμμετέσχον ἡ Βραζιλία, ἡ Κοῦβα, ἡ Γαλλία, ἡ Μ. Βρεττανία, ἡ Πορτογαλία, ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Τύνις, ὡς καὶ ἡ Γερμανία.

— Μαδρίτης **συνδιάσκεψις** *[Διπλ. Ἱστορ.]*. Πρόκειται περὶ τῆς ἐν ἔτει 1920 συνδιασκέψεως, ἥτις συνελθοῦσα ἐν Μαδρίτῃ κατήρτισε τὴν ἀπὸ 30 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνθήκην περὶ παγκοσμίου ταχυδρομικῆς ἑνώσεως, ἥτις περιλαμβάνει ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς γῆς, ἐξαιρέσει τοῦ Ἀφγανιστάν, τῆς Ἀραβίας καὶ τινων ἀγγλικῶν κτήσεων ἐν Ἀφρικῇ, Ἀσίᾳ καὶ Αὐστραλίᾳ (βλ. λ. *παγκόσμιος ταχυδρομικὴ ἕνωσις*).

— Μαδρίτης **συνθήκη** *[Διπλ. Ἱστορ.]*. Διὰ τῆς ἀπὸ 3 Ἰουλίου 1880 συνθήκης τῆς Μαδρίτης καθωρίσθη τὸ διεθνὲς καθεστὼς τοῦ Μαρόκκου. Εἰς τὴν συνθήκην ταύτην συμμετέσχον ἐκτὸς τοῦ Μαρόκκου καὶ τὰ ἑξῆς κράτη: ἡ Γερμανία, ἡ Αὐστροουγγαρία, τὸ Βέλγιον, ἡ Δανία, ἡ Γαλλία, ἡ Μεγάλη Βρεττανία, Ἰταλία, αἱ Κάτω Χῶραι, ἡ Πορτογαλία, ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία, ἡ Ἱσπανία καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς. Η. Γ. Κ.

Μαδύης. Βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν, υἱὸς τοῦ Πρωτοθύου. Συναθροίσας τεράστιον στρατὸν καὶ παρακολουθῶν κατὰ βῆμα τοὺς Κιμμερίους, τοὺς ὁποίους ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Εὐρώπης, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐκτελῶν οὕτω τὴν πρώτην μεγίστην ἐπιδρομὴν ἐκ τῶν ἱστορικῶς γνωστῶν. Ὑπερβὰς τὸν Καύκασον ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν Μήδων καθ' ὃν χρόνον ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Κυαξάρης στρατεύσας εἰς Ἀσσυρίαν ἐπολιόρκει τὴν Νῖνον. Ἐνταῦθα νικήσας τοὺς Μήδους ἔγινε κύριος ὅλης τῆς Ἀσίας, μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τοῦτο ἐπεχείρησεν ἑτέραν ἐναντίον τῆς Αἰγύπτου ἐκστρατείαν, ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν εἰς Παλαιστίνην, ἦλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ ὁ Ψαμμήτιχος, ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὁποῖος διὰ δώρων καὶ παρακλήσεων κατώρθωσε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τῆς περαιτέρω πορείας. Ὁ Μαδύης ἐπιστρέφων ἔφθασεν εἰς Ἀσκάλωνα τῆς Συρίας, ὅπου ὁ στρατὸς του ἐσύλησε τὸ ἱερὸν τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, ἦτο ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῆς. Ἡ θεὰ πρὸς ἐκδίκησιν ἔρριψεν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπογόνους των «θήλεαν νοῦσον», γυναικείαν νόσον, δηλαδὴ μεταβολὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῶν ἐπὶ τὸ γυναικεῖον.

Ὁ Μαδύης ἦρξε τῆς Ἀσίας ἐπὶ 28 ἔτη, ἀναστατώσας αὐτὴν διὰ βαρυτάτων φόρων καὶ ἀνηκούστων βιαιοτήτων, μέχρις ὅτου ὁ Κυαξάρης καὶ οἱ Μῆδοι καλέσαντες αὐτὸν καὶ τοὺς στρατηγούς του εἰς δεῖπνον καὶ μεθύσαντες αὐτοὺς τοὺς ἐφόνευσαν. Οἱ Σκύθαι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ των διεσκορπίσθησαν καὶ ὁ Κυαξάρης ἀνέλαβε πάλιν τὴν ἀρχήν. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει διὰ μακρῶν τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Κιμμερίων καὶ Σκυθῶν εἰς τὴν Ἀσίαν, τὰς πληροφορίας δὲ αὐτοῦ ἐπιβεβαιοῦν νεώτεραι σφηνοειδεῖς ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ Τὰς-τεπέ, τῆς Ἀσσυρίας καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Σάργωνος, εἰς τὰς ὁποίας ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα Βαρ-τα-τοῦ-ά, ἔνθα ἀναγνωρίζεται ὁ βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν Πρωτοθύης ὁ πατὴρ τοῦ Μαδύου. Μ. Μ.

Μαδυτηνός. Ὁ κάτοικος τῆς θρακικῆς πόλεως Μαδύτου.

Μάδυτος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀν. παραλίας τῆς Θρακικῆς χερσονήσου ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, κειμένη δύο περίπου μίλλια ΝΔ. τῆς Σηστοῦ, κατέναντι τῆς Ἀβύδου, εἰς ἀνατ. μηκ. 50° καὶ βόρ. πλάτ. 41° κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. ΙΙΙ, 11, 9), ὑπὸ τοῦ ὁποίου καλεῖται *Μάδις*. Ἀναφέρεται *Μαδυτὸς* καὶ *Μάδυτος*, ἀλλ' ἄγνωστος ἡ προέλευσις τοῦ ὀνόματος. Κατὰ τὸν Σκύμνον (Περιηγ. 709) ἦτο κτίσμα Λεσβίων.

Ἕνεκα τῆς στρατηγικῆς αὐτῆς θέσεως κατελαμβάνετο ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου, ἡ δὲ ἱστορία αὐτῆς συνδέεται καθόλου μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Θρακικῆς χερσονήσου. Διετέλεσε σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἡ δὲ μεγαλυτέρα ἀκμὴ αὐτῆς συμπίπτει τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνάγονται τὰ σῳζόμενα αὐτῆς νομίσματα. Κατὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἡ Μάδυτος ἦτο ἡ ἀκμαιοτέρα πόλις τοῦ Ἑλλησπόντου, συγκεντρώνουσα ὅλον τὸ ἐμπόριον τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, πολὺ πρὶν ἡ ἀναφανῇ ἡ Καλλίπολις, ἥτις ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ἐπεσκίασεν ἐντελῶς αὐτήν. Κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα διατελεῖ σχεδὸν ἐν ἀφανείᾳ, σπανίως μνημονευομένη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον βασιλικᾶτον, δωρηθὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (1024—1054) εἰς τὸν Μιχαὴλ Ψελλόν, κατὰ δὲ τὸν ΙΒ' αἰῶνα μνημονεύεται ὡς τὸ προσφιλὲς θέρετρον Ἰωάννου Α' τοῦ Κομνηνοῦ.

Ἐπὶ τῶν σταυροφοριῶν, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων, ἡ Μάδυτος μεθ' ὅλης τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑνετῶν. Καὶ ἐπανῆλθε μὲν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Βυζαντινῶν ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Βατάτση (1222—1254), παραμείνασα ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ 1304 μετὰ τῆς Καλλιπόλεως, ἀλλ' ἐδοκίμασεν ἐκ τῶν πρώτων τὰ δεινὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Καταλανῶν. Φρούραρχος τῆς πόλεως τότε ἦτο ὁ Μαρούλης, τὸν ὁποῖον ὁ ἱστορικὸς Γ. Παχυμέρης ὀνομάζει «Μέγαν ἄρχοντα», καὶ ὅστις ἐπὶ 9 μῆνας κατώρθωσε νὰ ἀντισταθῇ μετὰ τῆς ἐξ 700 ἀνδρῶν φρουρᾶς, ἐπιδείξας μεγάλην ἀνδρείαν καὶ στρατηγικὴν ἱκανότητα. Τέλος ὅμως παρεδόθη εἰς τοὺς πολιορκητάς, οἵτινες κατέστρεψαν καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν πόλιν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην, ἀνέλαβε καὶ πάλιν, ἀλλὰ τῷ 1357 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν, υἱοῦ τοῦ Ὀρχάν. Μετὰ μικρὰν ἀνάκτησιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, κατὰ τὸ 1416, ἐκυριεύθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους παρέμεινεν ἔκτοτε.

Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν κατοχὴν τῆς Ἀν. Θράκης ὑπήγετο εἰς τὴν ὁμώνυμον ὑποδιοίκησιν τοῦ νομοῦ Καλλιπόλεως, ἀριθμοῦσα μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (1923) περὶ τὰς 2500 κατοίκους, ἐπιδιδομένου; εὐδοκίμως εἰς τὴν γεωργίαν, ἀμπελουργίαν, ἁλιείαν καὶ ἀγγειοπλαστικήν. Κοινῶς ἐκαλεῖτο *Μαϊτὸ* ἢ *Μαϊδό*, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων *Μάϊτο*.

Ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν, κατὰ τὸν ὑπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912) «Πίνακα τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου», ἀναφέρεται ὡς ἕδρα μητροπόλεως κατέχουσα τὴν 69 τάξιν, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μάδυτα*. Κατὰ δὲ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἀναφέρεται ὡς ἁπλῆ ἐπισκοπή, ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας, ἄγνωστον ὅμως πότε ὑποβιβασθεῖσα. [Πρβλ. *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου* Πατριδογραφία. Μάδυτος ἡ πόλις τῆς Χερσονήσου.] Α. Θ. Σ.

—*[Παραλ. Γεωγρ.]* Ἀγκυροβόλιον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου, μεταξὺ τοῦ πυροβολείου Τσιὰμ-Καλεσσὶ καὶ τοῦ ὅρμου Χέλια-Λιμάν. Εἰς $1\frac{1}{2}$ ὥραν ΒΑ. τοῦ χωρίου ἐρείπια πύργου, θεωρούμενα ὡς τὰ τοῦ πύργου τῆς Σηστοῦ (πλάτ. 40°12' Β., μηκ. 16°24' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles). Σ. Ε. Λ.

Μάδυτος (τουρκ. *Μάϊτο*) *[Γεωγρ.]*. Ἀνθηροτάτη μέχρι τοῦ 1923 ἑλληνικὴ κωμόπολις τῆς Ἀν. Θράκης, κειμένη ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως, ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πρὸς Ν. τοῦ Μπόγιαλι-Καλεσσὶ (τῆς ἀρχαίας Σηστοῦ), ἀπέναντι τοῦ ἐπὶ τῆς Μ. Ἀσίας περιφήμου φρουρίου τοῦ Ναγαρά, ἀριθμοῦσα μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν περὶ τοὺς 2.500 κατοίκους, ἤδη δὲ τουρκικὴ κωμόπολις, ὑπαγομένη εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Καλλιπόλεως—Κεσσάνης τοῦ βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως. Α. Θ. Σ.

—Μάδυτος **(Νέα)** *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Χαλκιδικῆς, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ὁμωνύμου τῇ χερσονήσῳ ἐπαρχίας καὶ νομοῦ. Κεῖται ἐγγὺς τῆς Ν. ὄχθης τῆς λίμνης τῶν Μπεσικίων (Βόλβης) καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Στρόλογγος*. Κάτ. (1928) 1.237. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Μόδι*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 1.464. Χ. Δ.

μαδῶ (—άω), καὶ *μαδάω*, καὶ *μαδίζω*· ἀφαιρῶ, ἀποσπῶ τὰς τρίχας, τὰ πτερά, τὰ φύλλα: «μαδῶ τὴν προβιά,—τὸ πουλλί,—τὴ μουριά»· ὁμοίως: «μαδῶ τὰς τρίχας, — τὰ πτερά, — τὰ φύλλα» ‖ ἀμεταβ. τριχορρυῶ, πτερορρυῶ, φυλλορροῶ: «ἡ γάτα —, ὁ σκύλλος μαδάει», «τὸ φθινόπωρο οἱ κόττες μαδᾶνε», «τ' ἀμπέλι μάδησε» ‖ μεταφ. ἀπογυμνώνω τινὰ τῶν χρημάτων του: «τὸν ἐμάδησαν 'ς τὸ χαρτοπαίγνιον».

Μαδὼν *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Χαναάν, ἕδρα βασιλέως, ἀναφερομένη ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἰησοῦ Ναυῆ (11, 1. 12, 19), ἔνθα οἱ Ο' ἀνέγνωσαν *Μαρὼν* ἀντὶ *Μαδών*. Ἔκειτο ὀλίγον δυτικῶς τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, σημερινὸν Χιρβὲτ-Μαδεϊν παρὰ τὴν Κάρν-Χαττίν. Β. Μ. Β.

Μαὲ (Mahé) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ ἀποικία τῶν Α. Ἰνδιῶν, κειμένη ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς χερσονήσου τῶν Ἰνδιῶν, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς Μαλαμπὰρ καὶ τῆς Ἀραβικῆς θαλάσσης. Εἶναι μία τῶν πέντε κτήσεων, τὰς ὁποίας ἔχει ἡ Γαλλία ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἀνήκουσα εἰς τὰς Γαλλικὰς Ἰνδίας καὶ ἔχουσα ἐπιφάνειαν 59,1 τ. χλμ. καὶ 11.706 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων 160 Εὐρωπαῖοι, τὸ πλεῖστον Γάλλοι. Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς πόλεως *Μαέ*, ἥτις εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς κτήσεως καὶ ἐκ τῶν παρ' αὐτὴν χωρίων *Σαλακάρα*, *Σαμπάρα*, *Πάλουρ* καὶ *Παντακέλ*. Ἡ πόλις Μαὲ ἔχει καλὸν λιμένα καὶ ἐξάγει βανίλλην καὶ γόμαν. Εἰς τὰ παράλια διεξάγεται ἄφθονος ἁλιεία. Ὠνομάσθη ἐκ τοῦ Μαὲ ντὲ λὰ Μπουρντονναί, ὁ ὁποῖος κατέκτησεν αὐτὴν τῷ 1726. Κατὰ τὰ ἔτη 1761, 1779 καὶ 1793 εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες παρεχώρησαν αὐτὴν εἰς τοὺς Γάλλους, ἀφοῦ κατέστρεψαν τὰ ἀμυντικὰ τῆς ἔργα. Μ. Δ. Β.

Digitized by Google

—Μαὲ (Mahé) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ἀφρικῆς παρὰ τὰς Α. αὐτῆς ἀκτάς, ἐν τῷ ἀρχιπελάγει Σέϋτσελς καὶ τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ. Κεῖται πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Μαδαγασκάρης καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 144 τ. χλμ. μετὰ 8.000 κατ. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα τοῦ ἀρχιπελάγους καὶ ἑνοῦται διὰ καλῳδίου μετὰ τῆς Ζανζιβάρης. Πρωτεύουσα αὐτῆς καὶ τῆς κτήσεως τοῦ ἀρχιπελάγους τοῦ Σέϋτσελς εἶναι ἡ *Βικτωρία* ἢ *Μαέ*, ἔχουσα καλὸν λιμένα. Παράγει κοκοφοίνικας, βανίλλιαν καὶ γόμαν. Μ. Δ. Β.

Μαὲλ (Maël), ***Πέτρος***, κυρίως ***Κάρολος Κὼς*** (Causse). Γάλλος μυθιστοριογράφος (1862—1904). Ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Γαλλίας, συνέγραψε πλεῖστα διηγήματα καὶ μυθιστορήματα, διακρινόμενα διὰ τὸ χάριεν ὕφος καὶ τὴν πρωτοτυπίαν των. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Λαφυραγωγὸς ναυαγίων», «Σωτὴρ ναυαγῶν» (1890), βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, τὴν τριλογίαν «Θάλασσα κυανῆ», «Θάλασσα ἀγρία», «Θάλασσα εὐλογημένη» (1890—1895), «Τὸ ὑποβρύχιον», «Ὁ ἐκδικητής», «Σύζυγος ἀξιωματικοῦ», «Πλάνη ἔρωτος», «Ἐγγόνη ναυάρχου» κ. ἄ. Μ.Ν.Δ.

Μαεμπάσι (Maëbashi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τῆς νήσου Χούτο, ΒΔ. τοῦ Τόκιο, μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτοικοι 73.688. Ἔχει ἀκμάζουσαν σηροτροφίαν. Δ. Σ. Δ.

Μάεμπουργκ (Mahebourg) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς βρεττανικῆς νήσου τοῦ Μαυρικίου ἐν τῇ Ἀνατ. Ἀφρικῇ, κείμενος ἐπὶ τῆς ΝΑ. παραλίας αὐτῆς καὶ συνδεόμενος μετὰ τοῦ Πὸρτ Λουΐς διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἱδρύθη τῷ 1805 ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Ντεκαέν. Χ. Δ.

Μαέστρα (Maestra) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χθαμαλὸν καὶ προέχον ἀκρωτήριον τοῦ Ἀδριατικοῦ (πλάτ. 44°59′ Β., μῆκ. 12°31′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 201: Ortona to river Pô), ἡ ἀνατολικωτάτη ἐσχατιὰ τοῦ δέλτα τοῦ Πάδου. Ἐπ' αὐτοῦ φάρος πρώτης τάξεως, οὗ ὁ πύργος τάσσεται διὰ τὸ ὕψος του δεύτερος τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ, εὐθὺς μετὰ τὸν τοῦ γαλλικοῦ φάρου Πλανιέ. Σ. Ε. Λ.

Μαέστρα (Maestra) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μαΐστρα*.

μαεστρία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μαέστρου, τὸ νὰ εἶναί τις μαέστρος, διευθυντὴς ὀρχήστρας, μουσικοσυνθέτης· ‖ συνεκδ. ἡ ἐξαιρετική, ἡ μεγάλη ἱκανότης περί τι.

Μάεστριχτ (Maestricht) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ὀλλανδίας (βλ. *Μάαστριχτ*).

Μαέστρο (Maestro) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπίσημον ἀγκυροβόλιον τοῦ Ἀδριατικοῦ (πλάτ. 24°47′ Β., μῆκ. 17°50′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Curzola to Cattaro), τὸ μέγιστον καὶ ἄριστον τῶν ἐν τῷ διέκπλῳ Καλαμότα. Σ. Ε. Λ.

μαέστρος (ὁ) (ἰταλ. maestro, ἐκ τοῦ maestro di cappella, γερμ. Kappellmeister)· εἰδικώτερον μὲν ὁ μουσικὸς διευθυντὴς ἑνὸς ἐκκλησιαστικοῦ χοροῦ, παρὰ τοῖς δυτικοῖς, γενικώτερον δέ, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν παρὰ τοῖς συγχρόνοις συνήθειαν, ὁ διευθυντὴς ὀρχήστρας. Μὲ τὴν προσωνυμίαν *μαέστρος* ἀποκαλοῦν ἐπίσης τοὺς μεγάλους μουσικοδιδασκάλους ἢ συνθέτας. Γ. Σ.

Μὰζ (Mage), ***Ἄβδον - Εὐγένιος***. Γάλλος ναυτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς (1837—1869). Ἐξελθὼν ἐκ τῆς ναυτικῆς σχολῆς ἐστάλη τῷ 1856 εἰς Σενεγάλην, ὅπου ἐπεφορτίσθη μὲ διαφόρους ἀποστολάς, δημοσιεύσας τὸ ἡμερολόγιόν του εἰς τὴν «Ἀποικιακὴν ἐπιθεώρησιν». Ἀντιπλοίαρχος τῷ 1863 μετέβη διὰ δευτέραν φορὰν εἰς Σενεγάλην, ἐπιφορτισθεὶς μὲ τὴν ἐγκατάστασιν ταχυδρομικῆς γραμμῆς μεταξὺ Σενεγάλης - Νίγηρος, ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ προέβη εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Σουδάν. Τῷ 1864 συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ ἰθαγενοῦς φυλάρχου Ἀχμαντοὺ καὶ ἐκρατήθη ἐπὶ τριετίαν. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Μὰζ κατώρθωσε νὰ περισυλλέξῃ μεγίστης σημασίας πληροφορίας περὶ τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, τῆς ἐθνογραφίας καὶ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τοῦ Σουδάν, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν δεδομένων τούτων κατεστρώθη βραδύτερον ὁ τοπογραφικὸς χάρτης τῆς Ἄνω Σενεγάλης καὶ τῆς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Νίγηρος περιοχῆς. Τὰς ἐκ τῆς ἐξερευνήσεως ταύτης παρατηρήσεις του ὁ Μὰξ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ «Ταξίδιον ἐν τῷ Δυτικῷ Σουδάν», τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἐργασίαν του ταύτην διὰ χρυσοῦ μεταλλίου. Ἀπωλέσθη, ναυαγησάσης (1869) πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Βρέστης τῆς κορβέττας «Γοργόνα», ἧς ἦτο κυβερνήτης. Μ. Ν. Δ.

μᾶζα, —*ης* (ἡ)· φύραμα συνεστώς, ζύμη συγκρατητή, ὄγκος οἱοσδήποτε ὅμοιος πρὸς ζύμην: «τὰ σῦκα ἐσάπησαν κι' ἔγιναν ὅλα μιὰ μᾶζα»· ‖ πολλοὶ ὁμοῦ ἄνθρωποι ὡς σύνολον, ὡς κοινωνικὴ τάξις: «αἱ κατευθύνσεις τῶν λαϊκῶν μαζῶν».

— *[Φυσ.]* Ἡ ἔννοια τῆς *μάζης* ἀποτελεῖ μίαν τῶν θεμελιωδεστέρων ἐννοιῶν τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς φυσικῆς, ἀγόμεθα δ' εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἐννοίας τῆς μάζης ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν φαινομένων τῆς κινήσεως.

Πράγματι ἐκ τῆς μηχανικῆς γνωρίζομεν ὅτι ἡ κίνησις τῶν σωμάτων διέπεται ὑπὸ τῶν τριῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς κινήσεως ἢ ἄλλως τῶν ἀξιωμάτων τῆς κινήσεως, ἅτινα τὸ πρῶτον περιεγράφησαν ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Principia Philosophiae Naturalis» ἐν τῷ κεφαλαίῳ «Axiomata sive leges motus».

Τὸ πρῶτον ἀξίωμα ἢ ὁ πρῶτος νόμος τῆς κινήσεων διδάσκει ὅτι «πᾶν σῶμα διατηρεῖ τὴν κατάστασιν ἠρεμίας αὐτοῦ ἢ κινεῖται εὐθυγράμμως καὶ ὁμαλῶς, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν ἀναγκάζεται ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν δυνάμεως νὰ μεταβάλῃ τὴν (κίνησιν) κατάστασιν αὐτοῦ». Τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ὅπερ ἐμφανίζει ἡμῖν μίαν ἰδιάζουσαν ἰδιότητα, τὴν ἀδράνειαν, τῆς ὕλης, καλεῖται ἀξίωμα ἢ νόμος τῆς ἀδρανείας καὶ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Γαλιλαίου, συνάγεται δ' ἐκ τούτου ὅτι «ὅταν ἐπὶ σώματος δὲν ἐπενεργῇ δύναμις, τότε τοῦτο εἴτε ἠρεμεῖ εἴτε κινεῖται εὐθυγράμμως καὶ ὁμαλῶς».

Ὁ νόμος τῆς ἀδρανείας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαληθευθῇ πειραματικῶς, ἀλλ' ἀγόμεθα εἰς τὴν παραδοχὴν τούτου ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι, ὅπως μεταβληθῇ ἡ ταχύτης κινουμένου σώματος, ἀπαιτεῖται ἡ ἐπενέργεια δυνάμεως, καὶ ὅτι ἐλαττουμένης τῆς δυνάμεως καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς ταχύτητος καθίσταται μικροτέρα. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὸ ζήτημα τῆς ὑφισταμένης σχέσεως μεταξὺ τῆς ἐπιταχύνσεως καὶ τῆς ἐπενεργούσης δυνάμεως, περὶ αὐτοῦ ἀσχολεῖται ὁ δεύτερος νόμος ἢ τὸ δεύτερον ἀξίωμα τῆς κινήσεως, τὸ ὁποῖον διδάσκει ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς κινήσεως εἶναι ἀνάλογος τῆς ἐπενεργούσης δυνάμεως καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς δυνάμεως. Ὡς μεταβολὴν τῆς ταχύτητος δεδομένου σώματος ὑπονοοῦμεν τὴν μεταβολὴν τῆς ταχύτητος αὐτοῦ ἐν δεδομένῳ χρόνῳ, π.χ. εἰς τὴν μονάδα τοῦ χρόνου. Ἐὰν ἡ ἐπενεργοῦσα δύναμις εἶναι σταθερά ἡ μεταβολὴ αὕτη συμπίπτει πρὸς τὴν ἐπιτάχυνσιν, ἥτις ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει εἶναι ἐπίσης σταθερά. Ἐὰν ὅμως ἡ δύναμις εἶναι μεταβλητή, τότε ἡ μέση τιμὴ τῆς δυνάμεως f ἐντὸς τοῦ ἀπειροστοῦ χρονικοῦ διαστήματος Δt εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν μέσην τιμὴν τῆς ἐπιταχύνσεως ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος, ἤτοι ἀνάλογος πρὸς τὴν μεταβολὴν τῆς ταχύτητος ἐν τῇ μονάδι τοῦ χρόνου.

Οὕτω, ἐὰν διὰ f καλέσωμεν τὴν δύναμιν καὶ δὰ γ τὴν ἐπιτάχυνσιν, θὰ ἔχωμεν τὴν θεμελιώδη σχέσιν:

$$f = C.\frac{Dv}{Dt} \qquad (1)$$

ἔνθα C παριστᾷ συντελεστὴν ἀναλογίας καὶ Dv τὴν μεταβολὴν τῆς ταχύτητος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα Dt. Τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως εἰς πᾶσαν δεδομένην στιγμὴν ἐκφράζεται ὑπὸ τῆς σχέσεως:

$$f = C.\ \text{ορ}.\frac{Dv}{Dt} \qquad (2)$$

Ἐκ τοῦ τύπου (1) προκύπτει ἐπίσης:

$$Dv = \frac{1}{C} \cdot f.\ Dt \qquad (3)$$

ὅστις παρέχει τὴν γεωμετρικὴν αὔξησιν τῆς ταχύτητος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα Dt.

Οἱ τύποι (1) καὶ (3) ἰσχύουσι διὰ δεδομένον σῶμα. Τὸ πείραμα ὅμως καὶ ἡ παρατήρησις διδάσκουσιν, ὅτι διάφορα σώματα, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, ἤτοι, ὅταν δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν ὅτι εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν ἴσων δυνάμεων, λαμβάνουσι διαφόρους ἐπιταχύνσεις. Ἐκ τούτου ὅθεν προκύπτει ὅτι ὁ συντελεστὴς ἀναλογίας C ὁ ὑπεισερχόμενος εἰς τοὺς ἀνωτέρω τύπους ἔχει διὰ τὰ διάφορα σώματα διάφορον τιμήν, ὀφειλομένου τούτου εἰς ἐσωτερικὴν ἰδιότητα τῆς ὕλης, ἣν χαρακτηρίζομεν διὰ τοῦ ὅρου *μᾶζα*. Οὕτω λέγομεν δύο σώματα ἔχουσι τὴν αὐτὴν μᾶζαν, ὅταν ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν ἴσων δυνάμεων λαμβάνουσι τὴν αὐτὴν ἐπιτάχυνσιν. Σῶμα ἔχει μᾶζαν διπλασίαν, τριπλασίαν κ. ο. κ. ἑτέρου δεδομένου σώματος, ὅταν διὰ τοῦτο ἀπαιτῆται δύναμις διπλασία, τριπλασία κ.ο.κ., ὅπως μεταδώσῃ τὴν αὐτὴν ἐπιτάχυνσιν, εἴτε ὅταν ἡ αὐτὴ δύναμις μεταδίδῃ εἰς τὸ πρῶτον τῶν σωμάτων ἐπιτάχυνσιν δίς, τρὶς κ.ο.κ. μικροτέραν ἢ εἰς τὸ δεδομένον σῶμα. Ἐὰν προσδιορίσωμεν τὰς δυνάμεις, αἵτινες μεταδίδουσιν εἰς διάφορα σώματα τὴν αὐτὴν ἐπιτάχυνσιν, εἴτε ἐὰν μετρήσωμεν τὰς ἐπιταχύνσεις, ἃς λαμβάνουσι διάφορα σώματα ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῆς αὐτῆς δυνάμεως, δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν τὰς μάζας διαφόρων σωμάτων. Ἡ μᾶζα ἑνὸς οἱουδήποτε σώματος δύναται νὰ ληφθῇ ὡς μονάς, ἐὰν δὲ διὰ m καλέσωμεν τὴν ἀριθμητικὴν τιμὴν τῆς μάζης οἱουδήποτε ἑτέρου σώματος, τότε ἡ δύναμις f, ἥτις μεταδίδει εἰς τὸ σῶμα τὴν ἐπιτάχυνσιν γ, δέον νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς m καὶ γ, ἤτοι:

$$f = k.\ m.\ \gamma \qquad (4)$$

Ἐν τῷ τύπῳ τούτῳ ὑπεισέρχονται ἡ δύναμις, ἡ μᾶζα, ἡ ἐπιτάχυνσις, ἕκαστον δὲ τῶν μεγεθῶν τούτων μετρεῖται δι' ἰδίας αὐθαιρέτου μονάδος. Ὁ συντελεστὴς ἀναλογίας ἰσοῦται πρὸς τὸν ἀριθμὸν μονάδων δυνάμεως, ὅστις ἀναγκαιοῖ ὅπως μεταδώσῃ εἰς τὴν μονάδα μάζης τὴν μονάδα ἐπιταχύνσεως (διὰ m=1 καὶ γ=1 εἶναι k=f). Ἐὰν θέσωμεν k=1, τότε ἔχομεν:

$$f = m\gamma \qquad (5)$$

καὶ ἐκ τῶν τριῶν μονάδων, δυνάμεως, μάζης, ἐπιταχύνσεως, μόνον δύο δύνανται νὰ ἐκλεγῶσιν αὐθαιρέτως. Οὕτω, π. χ., ἐὰν καθορίσωμεν τὰς μονάδας μάζης καὶ ἐπιταχύνσεως αὐθαιρέτως, τότε δέον ὡς μονὰς δυνάμεως ἀπαραιτήτως νὰ καθορισθῇ ἡ δύναμις, ἥτις μεταδίδει εἰς τὴν μονάδα μάζης τὴν μονάδα ἐπιταχύνσεως. Δυνάμεθα ὅμως ἐπίσης νὰ καθορίσωμεν αὐθαιρέτως εἴτε τὰς μονάδας δυνάμεως καὶ μάζης, εἴτε δυνάμεως καὶ ἐπιταχύνσεως, ὅτε ὅμως, ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει, δέον ὡς μονὰς μάζης νὰ ληφθῇ ἡ μᾶζα, ἥτις ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῆς μονάδος δυνάμεως λαμβάνει ἐπιτάχυνσιν ἴσην τῇ μονάδι. Ὡς μονάδες μάζης χρησιμοποιοῦνται ποικίλαι, π. χ. ἡ λίτρα, τὸ γραμμάριον κ.ο.κ. Μεταξὺ ὅμως τούτων σπουδαιοτέρα καὶ εὐχρηστοτέρα ὅλων εἶναι τὸ γραμμάριον, ἥτις κατὰ παλαιότερον ὁρισμὸν εἶναι ἡ μᾶζα ἑνὸς κυβικοῦ ἑκατοστομέτρου ὕδατος ἀπεσταγμένου εἰς θερμοκρασίαν 4° C.

Ὡς πρότυπα μάζης χρησιμεύουσι συνήθως τοιαῦτα ἐκ πλατίνης. Ἐν Παρισίοις χρησιμοποιεῖται ὡς πρότυπον μάζης τὸ πρότυπον χιλιόγραμμον, εἶναι δὲ τοῦτο ἴσον πρὸς τὴν μᾶζαν 1,000027 κυβικοῦ ὑποδεκαμέτρου ὕδατος.

Προκειμένου περὶ ὁμογενῶν σωμάτων δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ποσότητα ὕλης· εἶναι δὲ διὰ τὰ ὁμογενῆ σώματα ἡ ποσότης τῆς ὑπὸ τούτων ἐγκλειομένης ὕλης ἀνάλογος τοῦ ὄγκου τοῦ καταλαμβανομένου ὑπὸ τῶν σωμάτων. Ἐκ τούτου ὅθεν προκύπτει ὅτι αἱ μᾶζαι ὁμοειδῶν σωμάτων, ἤτοι σωμάτων ἀποτελουμένων ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας, εἶναι ἀνάλογοι τῆς ὑπὸ τούτων ἐγκλειομένης ὕλης. Ἐὰν δὲ ὡς μονάδα ποσότητος ὕλης λάβωμεν τὴν ποσότητα ὕλης, ἣν ἐγκλείει σῶμα οὗτινος ἡ μᾶζα λαμβάνεται ὡς μονάς, τότε προκύπτει ὅτι ἡ μᾶζα ὁμογενῶν σωμάτων μετρεῖται ὑπὸ τῆς ποσότητος τῆς ἐν αὐτοῖς ἐγκλειομένης ὕλης. Προκειμένου περὶ ἀνομοειδῶν σωμάτων, π. χ. τοῦ ἑνὸς ἀποτελουμένου ἐκ χαλκοῦ, τοῦ ἄλλου ἐξ ὑάλου, τοῦ ἄλλου ἐξ ὑδραργύρου, δὲν εἶναι δυνατὸν ἀμέσως ν' ἀντιληφθῶμεν τὴν σημασίαν τοῦ ὅρου «ἴσαι ἢ ἄνισοι ποσότητες ἀνομοειδῶν ὑλῶν». Ἐν τούτοις δυνάμεθα ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις νὰ δώσωμεν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἔκφρασιν ἐπιστημονικὴν ἔννοιαν· ἐὰν π. χ. συμφωνήσωμεν νὰ καλῶμεν ὡς ἴσας ἐκείνας τὰς ποσότητας ἀνομοειδῶν οὐσιῶν, αἵτινες ἔχουσι τὴν αὐτὴν μᾶζαν, καὶ λαμβάνουν ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν ἴσων δυνάμεων τὴν αὐτὴν ἐπιτάχυνσιν. Ἐάν, ὅθεν, εἰσαγάγωμεν τὴν ἐκ τῆς ἀνωτέρω συμφωνίας ἐξηρτημένην ἔννοιαν τῶν ἴσων ποσοτήτων ὕλης καὶ ἐκλέξωμεν τὴν μονάδα μάζης, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, τότε προκύπτει ἡ γενικωτέρα σχέσις μεταξὺ μάζης καὶ ποσότητος ὕλης, ἤτοι: «Ἡ μᾶζα σώματός τινος μετρεῖται ἐκ τῆς ποσότητος τῆς ἐν αὐτῷ περιεχομένης ὕλης». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ὁ ἀρχικὸς καθορισμὸς τῆς μάζης ὡς ποσότητος ὕλης δὲν εἶναι ἐπαρκής, καθόσον εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀνομοειδῶν σωμάτων δὲν ἔχομεν a priori τὴν ἀντίληψιν τῶν ἴσων ἢ ἀνίσων ποσοτήτων ὕλης.

Τὸ γνωστὸν ἐκ τῆς χημείας ἀξίωμα διατηρήσεως τῆς ὕλης ὀρθότερον εἶναι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων νὰ καλῆται ἀξίωμα διατηρήσεως τῆς μάζης, διότι ἐκεῖνο, ὅπερ εἰς ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ χημικὰ φαινόμενα παραμένει ἀμετάβλητον, εἶναι ἡ μᾶζα τῶν σωμάτων τῶν μετεχόντων εἰς τ' ἀνωτέρω φαινόμενα. Περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ ἀξιώματος τῆς διατηρήσεως τῶν μαζῶν ἠγέρθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀκτινεργῶν σωμάτων, ἀμφιβολίαι, σειρὰ δὲ διασήμων ἐρευνητῶν ἐπεδίωξε τόσον διὰ καθαρῶς θεωρητικῶν ὅσον καὶ διὰ καθαρῶς πειραματικῶν ἐρευνῶν, νὰ ἐξακριβώσῃ ἐάν, πράγματι, εἰς τὰ φυσικὰ καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ χημικὰ φαινόμενα ἡ μᾶζα τῶν ἀντιδρώντων σωμάτων παραμένῃ ἀμετάβλητος. Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἐρευνῶν ἄξιαι λόγου εἶναι αἱ ἔρευναι τοῦ Laudolt, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐσπούδασε περὶ τὰς 15 χημικὰς ἀντιδράσεις, ὡς τελικὸν δ' ἀποτέλεσμα τῶν μακροχρονίων ἐρευνῶν αὐτοῦ προέκυψεν ἐν ἔτει 1908 ὅτι μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἀναγκαιουσῶν διορθώσεων, αἱ ἀποκλίσεις τῶν πειραματικῶν ἀποτελεσμάτων ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν προκυπτόντων βάσει τοῦ ἀξιώματος τῆς διατηρήσεως τῆς μάζης δὲν ὑπερβαίνουσι τ' ἀναπόφευκτα σφάλματα τοῦ πειράματος. Ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς διατηρήσεως τῶν μαζῶν εἰργάσθη καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Κωνστ. Ζεγγέλης, ἡ δὲ σχετικὴ ἐργασία αὐτοῦ ἔχει δημοσιευθῆ εἰς τὸ περιοδικὸν «Zeitschrift für Physikalische Chemie» (65, 341, 1908).

Ἀδρανὴς (Träge) ***καὶ βαρεῖα*** (schwere) *μᾶζα*. Ἐν τοῖς προηγουμένοις εἴδομεν ὅτι, ἐὰν θελήσωμεν εἰς σώματα νὰ μεταδώσωμεν δεδομένην ἐπιτάχυνσιν, δέον νὰ καταβάλωμεν διάφορον δύ-

Digitized by Google

ναμιν. Προκειμένου π. χ. περὶ μικροῦ λίθου, δυνάμεθα δι' ἐφαρμογῆς μικρᾶς δυνάμεως τῶν μυώνων μας νὰ δώσωμεν εἰς τὸν λίθον ταχύτητα πολὺ μεγαλυτέραν ἐκείνης, ἣν θὰ μετεδίδομεν εἰς λίθον μεγαλύτερον. Οὕτω παρατηροῦμεν ὅτι ὁ μεγαλύτερος λίθος παρουσιάζει μεγαλυτέραν ἀντίστασιν εἰς τὴν κίνησιν ἢ εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς κινήσεως αὐτοῦ, λέγομεν δ' ὅτι παρουσιάζει μεγάλην ἀδράνειαν, καὶ ἀποδίδομεν τ' ἀνωτέρω εἰς ἐσωτερικὴν τῶν σωμάτων ἰδιότητα, ἣν καλοῦμεν *ἀδρανῆ μᾶζαν* ἢ *ἁπλῶς μᾶζαν*.

Ἐξ ἄλλου τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλα τὰ σώματα ἔχουσι βάρος, ἀποδίδομεν εἰς ἐσωτερικὴν τοῦ σώματος ἰδιότητα, ἣν καλοῦμεν *βαρεῖαν μᾶζαν*. Ἡ βαρεῖα μᾶζα m' σώματος δεχόμεθα ὅτι εἶναι ἀνάλογος τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπενεργούσης δυνάμεως τῆς βαρύτητος καὶ δύναται ἐπομένως νὰ μετρηθῇ βάσει ταύτης, διὰ παρατηρήσεως π. χ. τῆς τάσεως ἐλατηρίου, ἣν προκαλεῖ τὸ σῶμα, ἐξαρτώμενον ἀπὸ τοῦ ἐλευθέρου ἄκρου τοῦ ἐλατηρίου. Προκειμένου περὶ σώματος παρουσιάζοντος βαρεῖαν μᾶζαν m' καὶ ἀδρανῆ μᾶζαν m, ἡ ἐπενεργοῦσα δύναμις βαρύτητος, συμφώνως πρὸς τὸν δεύτερον νόμον τῆς κινήσεως τοῦ Νεύτωνος, εἶναι ἴση πρὸς mg ($g=981$ cm/sec²)· ἀλλ' ἐξ ἄλλου θὰ εἶναι καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν βαρεῖαν μᾶζαν m', ἤτοι $mg=m'a$. ὅπου a σταθερὰ ποσότης. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τιμὴ τοῦ g δι' ὅλα τὰ σώματα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἔχει τὴν αὐτὴν τιμήν, ἕπεται ὅτι καὶ ὁ λόγος $m'/m = g/a$ θὰ ἔχῃ ἐπίσης δι' ὅλα τὰ σώματα τὴν αὐτὴν τιμήν. Ἡ ἀδρανὴς καὶ βαρεῖα μᾶζα ἑκάστου σώματος εἶναι ἀνάλογοι. Κατὰ συνθήκην δεχόμεθα ὅτι ὁ λόγος $g/a=1$, ἤτοι δεχόμεθα κατὰ συνθήκην ὅτι ἡ ἀδρανὴς καὶ βαρεῖα μᾶζα εἶναι ἴσαι (τὸ πείραμα δεικνύει ὅτι τὸ m' εἶναι ἀνάλογον τοῦ m. Ἐπειδὴ ὅμως δυνάμεθα νὰ ἐκλέξωμεν αὐθαιρέτως τὴν μονάδα τῆς βαρείας μάζης, οὐδὲν κωλύει ἡμᾶς νὰ ἐκλέξωμεν τὴν μονάδα τῆς βαρείας μάζης οὕτως, ὥστε $m=m'$). Ὡς ἐκ τούτου ὡς μονὰς τῆς βαρείας μάζης λαμβάνεται ἐπίσης τὸ γραμμάριον.

Ἐνταῦθα δέον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ἰσότης μεταξὺ ἀδρανοῦς καὶ βαρείας μάζης τῶν σωμάτων, ἤτοι ὅτι σῶμά τι τίθεται τόσον δυσκολώτερον εἰς κίνησιν, ὅσον βαρύτερον εἶναι, δὲν εἶναι αὐτονόητος, ἀλλὰ συνάγεται ἐκ τῆς πείρας. Ἡ ἀκριβεστάτη δὲ πειραματικὴ ἐπιβεβαίωσις τῆς ἰσότητος μεταξὺ ἀδρανοῦς καὶ βαρείας μάζης παρέχεται διὰ τοῦ ἐκκρεμοῦς. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἰσότης μεταξὺ ἀδρανοῦς καὶ βαρείας μάζης ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος τοῦ Einstein.

Ἡ ἔννοια τῆς μάζης ἐν τῇ νεωτέρᾳ φυσικῇ. Ἡ σπουδὴ τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων καὶ ἰδίᾳ τῶν β-ἀκτίνων, ἃς ἐκπέμπουσι τὰ ἀκτινεργὰ σώματα, κατέδειξεν ὅτι ἡ μᾶζα τῶν ἠλεκτρονίων δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ταχύτητος αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι ἐκείνη αὐξάνει αὐξανομένης τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς κινεῖται τὸ ἠλεκτρόνιον, καθίσταται δὲ αὕτη ἀπείρως μεγάλη, ὅταν ἡ ταχύτης τοῦ ἠλεκτρονίου λάβῃ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός. Οὕτω κατεδείχθη πειραματικῶς, ὅτι ἐνῷ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων, ἐν αἷς τὸ ἠλεκτρόνιον κινεῖται ὑπὸ ταχύτητα ἴσην πρὸς τὸ $^1/_5$ μέχρι $^1/_8$ τῆς ταχύτητος τοῦ φωτός, ἡ μᾶζα τοῦ ἠλεκτρονίου εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ταχύτητος, προκειμένου περὶ τῶν β-ἀκτίνων, ἐν αἷς τὸ ἠλεκτρόνιον κινεῖται ὑπὸ ταχύτητας κατὰ πολὺ μεγαλυτέρας ἢ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων, ἡ μᾶζα τοῦ ἠλεκτρονίου, ὡς κατέδειξαν μετρήσεις τοῦ Kaufmann, αὐξάνει μετὰ τῆς ταχύτητος. Τ' ἀνωτέρω ἤγαγον εἰς τὴν παραδοχὴν ὅτι ἡ μᾶζα τοῦ ἠλεκτρονίου εἶναι κυρίως *ἠλεκτρομαγνητική*, ὀφειλομένη εἰς τὰς ἀντιδράσεις τοῦ ἠλεκτρομαγνητικοῦ πεδίου, ἃς προκαλοῦσι τὰ ἠλεκτρόνια λόγῳ τῆς ἰδίας κινήσεως αὐτῶν, ἢ εἰς δυνάμεις ἃς θεωροῦμεν ἴσας πρὸς τὸ γινόμενον τῆς ἠλεκτρομαγνητικῆς μάζης ἐπὶ τὴν ἐπιτάχυνσιν. Ἐὰν δὲ ἐκφράσωμεν ἀναλυτικῶς ὅτι αἱ δυνάμεις αὗται ἰσορροποῦσι τὰς ἔξωθεν ἐπενεργούσας, εὑρίσκομεν ὁμοίας ἐξισώσεις πρὸς τὰς τῆς συνήθους μηχανικῆς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ τῆς συνήθους μάζης ὑπεισέρχεται ἐν αὐταῖς ἡ ἠλεκτρομαγνητική. Ὡς ἐκ τούτου ἤχθησαν εἰς τὴν παραδοχὴν ὅτι ἡ ἀδράνεια τῶν ἠλεκτρονίων, ἤτοι ἡ ἰδιότης ἐκείνη ἥτις ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὰ ἠλεκτρόνια μᾶζαν, πολὺ πιθανὸν εἶναι καθαρῶς ἠλεκτρομαγνητικὴ ἰδιότης, ὀφειλομένη εἰς τὸ φορτίον αὐτῶν, ἕνεκα δὲ τούτου ἡ μᾶζα τῶν ἠλεκτρονίων ἐχαρακτηρίσθη ὡς φαινομενικὴ (scheinbare).

Ἐξ ἄλλου, ἡ νεωτέρα ἔρευνα ἐπὶ τῆς συγκροτήσεως τῶν ὑλικῶν ἀτόμων κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἕκαστον ὑλικὸν ἄτομον ἀποτελεῖται ἐκ πυρῆνος φέροντος φορτίον θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἐνῷ πέριξ τοῦ θετικοῦ πυρῆνος περιφέρονται ἀρνητικὰ ἠλεκτρόνια, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶναι τοιοῦτος, ὥστε τὸ φορτίον αὐτῶν νὰ ἐξουδετερώνῃ τὸ θετικὸν φορτίον τοῦ πυρῆνος, οὕτω δὲ τὸ ἄτομον εἶναι ἠλεκτρικῶς οὐδέτερον. Ὁ ἀριθμὸς ὅμως τῶν στοιχειωδῶν θετικῶν φορτίων τοῦ πυρῆνος καθορίζει τὸν ἀριθμὸν τάξεως τοῦ ἀτόμου ἐν τῷ περιοδικῷ συστήματι τῶν στοιχείων καὶ ἐπομένως καθορίζει καὶ τὸ ἀτομικὸν βάρος αὐτοῦ. Ἐκ τούτου ὅμως προκύπτει τὸ λίαν ἐκπληκτικὸν συμπέρασμα, ὅτι ἀφοῦ τὸ θετικὸν φορτίον τοῦ πυρῆνος καθορίζει τὴν μᾶζαν τοῦ ἀτόμου, ἡ μᾶζα τοῦ ἀτόμου δέον νὰ εἶναι ἰδιότης ἐξαρτωμένη μόνον ἐκ τοῦ φορτίου αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως ὅτι καὶ ἡ μᾶζα τοῦ ἀτόμου εἶναι ἠλεκτρομαγνητικὴ ἢ φαινομενική, ὡς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἠλεκτρονίου

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶναι μεγίστης σπουδαιότητος, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ μᾶζα τῶν σωμάτων, ἣν ἀπὸ τῆς στοιχειώδους σπουδῆς τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μηχανικῆς ἐσυνηθίσαμεν νὰ θεωρῶμεν ὡς πράγματι ὑφισταμένην, δὲν εἶναι παρὰ φαινομενική, ὀφειλομένη ἀποκλειστικῶς εἰς ἰδιότητα τοῦ φορτίου.

Αἱ ἀνωτέρω ἔρευναι ἐνέβαλον τὴν σκέψιν, ὅπως ἀντικατασταθῇ ἡ ἐν τῇ νεωτέρᾳ φυσικῇ συνήθης ἡ μηχανικὴ μᾶζα διὰ τῆς μεταβλητῆς ἠλεκτρομαγνητικῆς μάζης, ἐν τούτοις κατὰ πόσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, θέλει ἀποδείξει τὸ μέλλον.

Ὅλως διάφορον καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς μάζης εἰσήγαγεν ὁ Einstein ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς σχετικότητος. Οὕτως ὁ Einstein κατέδειξεν ὅτι ἡ ἀδρανὴς μᾶζα τῶν σωμάτων δὲν εἶναι σταθερά, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ταχύτητος. Ἐὰν καλέσωμεν διὰ m_0 τὴν μᾶζαν ἠρεμίας, ἤτοι τὴν μᾶζαν σώματος ἠρεμοῦντος, ἡ μᾶζα m τοῦ αὐτοῦ σώματος κινουμένου ὑπὸ ταχύτητα v παρέχεται ἐκ τοῦ τύπου:

$$m = \frac{m_0}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}$$

ἔνθα c ἡ ταχύτης τοῦ φωτός.

Ὁ τύπος οὗτος ἐπαληθεύεται πειραματικῶς εἰς τὴν περίπτωσιν ἠλεκτρονίων κινουμένων ὑπὸ λίαν μεγάλην ταχύτητα

Ἐξ ἄλλου βάσει τῶν ἐξισώσεων Maxwell καὶ διὰ τῶν ἀρχῶν τῆς κλασσικῆς φυσικῆς ἀποδεικνύεται ὅτι ἠλεκτρομαγνητικὴ ἀκτινοβολία ἐγκεκλεισμένη ἐν κοίλῳ χώρῳ ἄνευ μάζης, ἐφ' ὅσον οὗτος λαμβάνει ἐπιτάχυνσιν, ἡ ἐγκλειομένη ἐν αὐτῷ ἐνέργεια δεικνύει ἰδιότητας ἀδρανείας ὡς ὑλικὸν σῶμα. Ἐὰν E παριστᾷ τὴν ἐν τῷ κοίλῳ χώρῳ ἐγκεκλεισμένην ἐνέργειαν, ἡ ἀδρανὴς μᾶζα αὐτῆς παρέχεται διὰ τοῦ τύπου:

$$m = \frac{E}{c^2}$$

ἤτοι ἡ ἐνέργεια E εἶναι σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν ἀδράνειαν αὐτῆς ἰσοδύναμος πρὸς μᾶζαν E/c^2, ὅπου c ἡ ταχύτης διαδόσεως τοῦ φωτός.

Ἐπὶ τῇ βάσει ὅμως τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος δεικνύεται ὅτι τ' ἀνωτέρω ἰσχύουσιν οὐ μόνον διὰ τὴν ἠλεκτρομαγνητικὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ καὶ δι' οἱανδήποτε ἄλλην μορφὴν ἐνεργείας. Οὕτω ποσὸν ἐνεργείας E εἶναι ἰσοδύναμον πρὸς μᾶζαν $m=E/c^2$. Συμφώνως πρὸς τ' ἀνωτέρω σῶμα ὑψηλῆς θερμοκρασίας δέον νὰ ἔχῃ μεγαλυτέραν μᾶζαν ἢ τὸ αὐτὸ σῶμα ὑπὸ χαμηλὴν θερμοκρασίαν. Ὡς ἐκ τῆς ἰσοδυναμίας μεταξὺ μάζης καὶ ἐνεργείας, τὸ ἀξίωμα διατηρήσεως τῆς μάζης συμπίπτει πρὸς τὸ ἀξίωμα διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Chwolson*, «Lehrbuch der Physik» (1918). —*Riecke*, «Lehrbuch der Physik» (1919).— *Berliner*, Lehrbuch der Physik» (1924). — *Westphal*, «Physik» (1928). — *Wulf*, «Physik» (1929).— *Graetz*, «Die Atomtheorie» (1922).

Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

—*[Ἀστρον.]* Καλεῖται *μᾶζα* τὸ ποσὸν τῆς ὕλης, ἐξ ἧς ἀποτελεῖται ἕκαστον οὐράνιον σῶμα. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκφράζεται συνήθως εἰς γράμμα. Οὕτω λ. χ. ἡ μᾶζα τῆς Γῆς ἰσοῦται πρὸς $(5\,974 \pm 0{,}005) \times 10^{27}$ γράμμα, τοῦ Ἡλίου εἰς 1.983×10^{33} γράμμα κτλ. Ἡ μᾶζα τῶν μελῶν τοῦ Ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος, ὡς πρὸς μονάδα τὴν μᾶζαν τοῦ Ἡλίου ἢ τῆς Γῆς, παρέχεται ἐν τῷ ἑπομένῳ πίνακι:

Ἀστὴρ	*Μᾶζα*	
Ἥλιος	1.	331.950
Σελήνη	1 : 27.070.000	1 : 81, 56
Ἑρμῆς	1 : 8.000.000	0,040
Ἀφροδίτη	1 : 410.000	0,810
Γῆ	1 : 331.950	1,000
Ἄρης	1 : 3.085.000	0,108
Ζεὺς	1 : 1.017	316,940
Κρόνος	1 : 3.499	94,900
Οὐρανὸς	1 : 22 650	14,660
Ποσειδῶν	1 : 19.350	17,160
Πλούτων	?	?

Σ. Π.

—*[Πυροβολ.]* Μᾶζα πυροβολικοῦ ἐκαλεῖτο κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχὰς πᾶσα συγκεντρωμένη μεγάλη ποσότης πυροβολικοῦ, ἰδίως προκειμένου περὶ τοιαύτης τεταγμένης πρὸς πυροβόλησιν. Ὁ ὅρος οὗτος ἐγκατελείφθη, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ ὅρου «ὄγκος πυροβολικοῦ», μετὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διὰ τοῦ «συγκρότημα πυροβολικοῦ». Ν. Θ. Κ.

—*[Ἀρχ.]* Ἐκαλεῖτο *μᾶζα* εἶδος ζυμαρικοῦ ἐξ ἀλεύρου, συνήθως κριθῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ σίτου. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ζυμαρικοῦ ἀπετέλει ἀρχικῶς τὸν ἄρτον τῶν Ἑλλήνων πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ κυρίως ἄρτου. Τὸν ὅρον μᾶζα μὲ τὴν σημασίαν ταύτην ἀναφέρουσι πρῶτοι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος, προστιθέμενοι ὅτι αὕτη ἀπετέλει τὴν κυρίαν τροφὴν ἰδίως τῶν Ἀθηναίων. Κατά τινα διάταξιν τοῦ Σόλωνος, ἡ μὲν μᾶζα προσεφέρετο καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς σιτιζομένους ἐν τῷ Πρυτανείῳ, ὁ δὲ ἄρτος μόνον κατὰ τὰς ἑορτάς. Κατὰ τὸν Ἀθήναιον, ὑπῆρχον πολλὰ εἴδη μάζης, ὡς ἐκ τοῦ ὑγροῦ τὸ ὁποῖον συνανεμείγνυντο μετὰ τοῦ ἀλφίτου. Οὕτω. τὸ ἄλφιτον ἐζυμώνετο μὲ μέλι καὶ ὄξος, μὲ ὄξος καὶ ὕδωρ, μὲ ὑδρόμελι, μὲ ἁπλοῦν ὕδωρ, μὲ γάλα, μὲ οἶνον καὶ μὲ διάφορα ἄλλα συστατικά. Κατὰ ταῦτα, αἱ μᾶζαι ἦσαν ἁπλαῖ μὲν διὰ τὴν λιτὴν τροφὴν τῶν πτωχῶν, εὔγευστοι δὲ διὰ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς λαιμάργους. Τὴν μᾶζαν ταύτην οἱ μὲν Αἰολεῖς ὠνόμαζον *πολύντραν*, οἱ δὲ Ρωμαῖοι poluntra. Τὸ δοχεῖον, συνήθως ξύλινον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐζυμώνετο ἡ μᾶζα, ὠνομάζετο *μαζονομεῖον*, παρόμοιον δέ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκόπτετο ἡ μᾶζα εἰς τεμάχια, *μαζονόμιον* ἢ *μαζονόμον* καὶ *μαζονόμος*. Οἱ παρασκευάζοντες τὴν τροφὴν ταύτην ἐκαλοῦντο *μαζοπέπται*. Β. Δ. Θ.

— **μᾶζα ἀτμοσφαίρας** *[Μετεωρολ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ γινόμενον τοῦ ὕψους τῆς ὁμογενοῦς ἀτμοσφαίρας ἐπὶ τὴν πυκνότητα τοῦ ἀέρος, καὶ ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Τὸ ὕψος τῆς ὁμογενοῦς ἀτμοσφαίρας (ἐκείνης δηλαδή, ἥτις θὰ εἶχε πανταχοῦ πυκνότητα ἴσην πρὸς ἐκείνην, ἥτις παρατηρεῖται παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους) ἰσοῦται πρὸς 7.991 μέτρα, τῆς θερμοκρασίας ὑποτιθεμένης ὁμοιομόρφου καὶ ἴσης πρὸς 0^0, καὶ τῆς ἐπιταχύνσεως τῆς ἀμεταβλήτου βαρύτητος ἴσης πρὸς ἐκείνην τῶν 45^0 πλάτους καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Αἱ δύο αὗται συνθῆκαι εἶναι ἀρκεταί, ἵνα καθορίσωσι τὸ ζητούμενον ὕψος. Ἐὰν ἐπὶ πλέον τῆς θερμοκρασίας ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ πτῶσις παρὰ τὸ ἔδαφος, ἡ πυκνότης τοῦ ἀέρος καθορίζεται πλήρως. Ἐὰν ἡ πτῶσις αὕτη εἶναι ἴση πρὸς 760 χλμ., ἡ πυκνότης ἰσοῦται πρὸς 1.293. Αἱ συνθῆκαι ὅμως αὗται ἀπέχουσι τῆς πραγματικότητος, διότι ἡ πραγματικὴ βαρομετρικὴ πτῶσις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πλησιάζει τὴν τιμὴν τῶν 740 χλμ. μόνον καὶ συνεπῶς τὸ ὕψος τῆς ὁμογενοῦς ἀτμοσφαίρας δέον νὰ ἐλαττωθῇ καθιστάμενον ἴσον πρὸς 7.790 μ. Ἐξ ἄλλου, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ὕψους τούτου, ὑποτίθεται ὅτι ἑκάστη στοιχειώδης στήλη ἀέρος πληροῖ ἕνα ὄγκον σχηματιζόμενον ἐφ' ἑνὸς κατακορύφου κυλίνδρου ἀπεριορίστου ὕψους καὶ ἔχοντος ὡς βάσιν τὴν μονάδα τῆς ἐπιφανείας ἑνὸς πράγματος, λόγῳ τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς γῆς ὁ στοιχειώδης οὗτος ὄγκος εἶναι κῶνος, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Mascart. Ὁ Ekholm ὑπελόγισε τὸ ἀκριβὲς ἀνηγμένον ὕψος τῆς ἀτμοσφαίρας εἰς 7.827 μέτρ., λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν οὐχὶ μόνον τὸ κωνικὸν σχῆμα τοῦ στοιχειώδους ὄγκου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῆς βαρύτητος μετὰ τοῦ ὕψους. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν τὴν πυκνότητα τοῦ ἀέρος ἴσην πρὸς 1.293 καὶ πολλαπλασιάσωμεν ταύτην ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, λαμβάνομεν ὡς μᾶζαν τῆς ἀτμοσφαίρας τὸν ἀριθμόν:

$$M = 7.827 \times 1.293 \times S$$

καὶ ἂν ἀντικαταστήσωμεν τὸ S διὰ τῆς τιμῆς τῆς εὑρεθείσης ἐκ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς τοῦ Clarke:

$$S = 510.\ 065\ 10^9\ m^2$$

$$\text{θὰ ἔχωμεν } M = 5.2.10^{18}\ kg - \text{μᾶζα}$$

$$\text{ἢ } M = 52.10^{14}\ \text{τόννοι—μάζης}$$

Ἡ μᾶζα τῆς γῆς, ἂν λάβωμεν ὡς μέσην πυκνότητα αὐτῆς τὸν ἀριθμὸν 5.5 (πυκνότης ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὕδωρ), εἶναι ἴση κατὰ προσέγγισιν

$$\text{πρὸς } 6.10^{24}\ kg.\ \text{μᾶζα}$$

δηλαδὴ περίπου κατὰ 1 ἑκατομμύριον μεγαλυτέρα τῆς μάζης τῆς ἀτμοσφαίρας. Θ. Θ. Φ.

— **μᾶζα ἠλεκτρικὴ** *[Φυσ.]*· βλ. λ. *ἠλεκτρικὴ μᾶζα*.

Μᾶζα *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 169. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ἀνήκουν καὶ τὰ χωρία *Φονὲς* καὶ *Χάμπαθα*. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 ἡ Μᾶζα κατείχετο συνήθως ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἐματαίωνον ἐντεῦθεν τὰς ἀποπείρας τῶν πασάδων νὰ ἐκβιάσωσι τὴν εἴσοδον εἰς Σφακία. Τὴν 3 Ἰουνίου 1867 ἀπεκρούσθη ὁ Μεχμὲτ-πασᾶς.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Ροδοβανίου τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 117. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ε. Ι.

Μαζαγκὰν (Mazagan) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τοῦ Μαρόκκου ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας αὐτοῦ, ἐκτισμένη παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ Οὺμ ἐλ-Ρεμπία. Ἔχει βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ σακχάρεως καὶ εἶναι κέντρον ἀξιόλογον ἐμπορίου ᾠῶν. Κάτ. 23.000. Χ. Δ.

Μαζαγκέρτ, ἢ **Μαζγκὲρτ** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ τουρκικοῦ Κουρδιστὰν (βλ. *Μαζκέρτ*).

Μαζαγκρὰν (Mazagran) *[Γεωγρ.]*. Ἱστορικὸν χωρίον τοῦ Ὀρὰν τῆς Ἀλγερίας, ὅπου τῷ 1840 123 Γάλλοι στρατιῶται ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Λελιέβρ

Digitized by Google

ἀντέστησαν ἐπιτυχῶς πολιορκούμενοι ὑπὸ 12.000 Ἀράβων. Κάτ. 1.700. Χ. Δ.

Μαζαγρὰν (Mazagran) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον (ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ Pointe Salamandre) τῆς Ἀλγερίας ἐν τῷ κόλπῳ Ἀρζέου. Εἰς 1 μίλλ. ΝΑ. καὶ ἔνδον τοῦ ἀκρωτηρίου (πλάτ. 35°55′ Β., μῆκ 0°03′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2437: Cape Tres Forcas to Ivi) φερώνυμος στρατιωτικὴ κωμόπολις, ἔχουσα μέγιστον στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον. Σ. Ε. Λ.

Μαζαία. Θυγάτηρ τοῦ Λευκάνορος, βασιλέως τοῦ Βοσπόρου. Α. Θ. Σ.

Μαζαῖοι (οἱ). Ἓν τῶν Παννονίων ἐθνῶν κατὰ Στράβωνα (VII, 314), κατοικοῦν παρὰ τὰ δαλματικὰ μεθόρια, οὐ μακρὰν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους. Ἡγεμὼν αὐτῶν ἀναφέρεται ὁ Βάτων, ὅστις μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν κατὰ τῶν Ρωμαίων ὑπετάγη εἰς τὸν Τιβέριον τῷ 8 μ. Χ. παραδοθεὶς εἰς αὐτόν. Α. Θ. Σ.

Μαζαῖος. Πέρσης στρατηγός. Τούτου γίνεται μνεία τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ κατὰ τὴν ἀποστασίαν τῶν Φοινίκων ἀπὸ τῶν Περσῶν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ὤχου (Ἀρταξέρξου τοῦ Γ′). Τότε ὁ Μαζαῖος, διοικητὴς ὢν τῆς Κιλικίας, διετάχθη ὑπὸ τοῦ Ὤχου νὰ ἐπιτεθῇ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ σατράπου τῆς Συρίας Βελέσυος, ἐναντίον τῆς Σιδῶνος. Ἡ ἐπίθεσις ἀπέτυχε τότε, διότι ὁ βασι-

Νόμισμα τοῦ Μαζαίου.

λεὺς τῆς Σιδῶνος Τέννης, λαβὼν ἐπικουρίαν 4.000 μισθοφόρους ὑπὸ τὸν Μέντορα παρὰ τοῦ φαραὼ τῆς Αἰγύπτου Νεκτανεβώ, ἀντέστη ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἐπιτεθέντων. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐναντίον τῶν Περσῶν ὁ Μαζαῖος ἦτο ἀρχηγὸς τῶν Συρίων ἐν Βαβυλῶνι, ἔνθα ἠθροίσθησαν αἱ πολεμικαὶ δυνάμεις τοῦ Δαρείου μετὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην (333 π. Χ.) καὶ ἀνέλαβε μετὰ δυνάμεως 10.000 ἀνδρῶν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κατασκευὴν γεφυρῶν ὑπὸ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῆς στρατιᾶς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. Τὴν ἐντολὴν ταύτην ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας ὁ Μαζαῖος, καταστρέψας τὰς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ κατασκευασθείσας δύο γεφύρας τῶν Μακεδόνων καὶ ἐμποδίσας αὐτούς νὰ κατασκευάσουν ἄλλας. Ὅτε ὅμως προσήγγισεν ἡ στρατιὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὁ Μαζαῖος, θεωρήσας ὅτι ἦτο ἄσκοπον νὰ διακινδυνεύσῃ πρὸς παρεμπόδισιν τῆς διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τῆς ἐχθρικῆς στρατιᾶς, ἀφοῦ ὁ Δαρεῖος εἶχε συμπληρώσει τὰς προπαρασκευάς του, ἀπεχώρησεν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου ἐν σπουδῇ. Πρὸ τῆς μάχης τῶν Γαυγαμήλων (331 π. Χ.) ὁ Μαζαῖος ἦτο ἀρχηγὸς τῶν ἐφίππων προσκόπων, οἵτινες κατεδιώχθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡγουμένου τοῦ ἱππικοῦ του, καὶ κατὰ τὴν μάχην ἦτο εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ τοῦ Δαρείου καὶ πρῶτος οὗτος (μετὰ τοῦ ἐν τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι σατράπου Βήσσου) ἐπετέθη κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ἐπίεσε πολύ, κατὰ τὴν σύγκρουσιν, τὸ θεσσαλικὸν ἱππικόν. Μετὰ τὴν μάχην ἀπεσύρθη ὁ Μαζαῖος εἰς τὴν Βαβυλῶνα, τὴν ὁποίαν καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, κρίνας ὡς ἄσκοπον τὴν ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀντίστασιν. Διὰ τὴν πρᾶξίν του ταύτην ἠμείφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, διορισθεὶς σατράπης τῆς Βαβυλωνίας. Διετήρησε δὲ τὴν σατραπείαν ταύτην μέχρι τοῦ θανάτου του (328 π.Χ.). ΚΑΨ.

Μαζαιοῦ. Νομαδικὸς λαὸς μεταξὺ τοῦ Νείλου καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὸν ὁποῖον καυχᾶται ὁ Ἀμενεχαῒτ Α′ ὅτι ἤγαγεν εἰς δουλείαν. Εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ραμσῆ Β′ βλέπομεν τοὺς Μαζαιοῦ μετ' ἄλλων ὑποδουλωθέντων ν' ἀγωνίζωνται γενναίως. Κατόπιν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Δέλτα εἰς στρατιωτικοὺς συνοικισμούς. Γ. Λ. Α.

Μάζακα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, μετονομασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Τιβερίου τῷ 18 μ. Χ. εἰς *Καισάρειαν* (βλ. λ.). Καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Τιγράνου βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Μιθριδάτου πολέμους, ἀνέλαβε βραδύτερον, καταληφθεῖσα ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ (252—260 π. Χ.) ὑπὸ τοῦ Σαπώρου, βασιλέως τῶν Περσῶν. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἀναφέρεται ὡς πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Καππαδοκίας Α′, ἀνακαινισθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565). Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Σήμερον καλεῖται τουρκ. *Καϊσεριὲ* (βλ. καὶ λ. *Καισάρεια* καὶ *Εὐσέβεια*). Α. Θ. Σ.

Μαζάκα *[Γεωγρ.]* βλ. *Σφηνωτόν.*

Μάζακες (οἱ). Βερβερικὸς λαὸς τῆς Βορείου Ἀφρικῆς (βλ. *Μάζικες*). Α. Θ. Σ.

Μαζάκι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Παραλιακαί τινες τοπωνυμίαι (βλ *Μουζάκι*).

Μαζάκι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Συστὰς «μυρμήκων» παρεκτείνουσα πρὸς Β. τὸ ἀκρωτήριον Ἀρναούτης (ἀρχ. Ἀκάμας) τῆς Κύπρου (πλάτ. 35° 06′ Β., μῆκ. 32° 18′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus) καὶ εἰδικῶς ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῆς συστάδος βραχονησίς, ἀπέχουσα 1 ½ μίλλ. ΒΔ. τῆς ἄκρας Φοντάνα Ἀμορόζα. Σ. Ε. Λ.

Μαζακηνός, καὶ **Μαζακεύς**. Ὁ κάτοικος τῶν Μαζάκων, τῆς μετὰ ταῦτα Καισαρείας, ἐν Καππαδοκίᾳ. Α. Θ. Σ.

Μαζάκης. Πέρσης σατράπης τῆς Αἰγύπτου, «ἐκ Δαρείου καθεστηκώς», ὑποδεχθεὶς φιλικῶς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον τῷ 332 π. Χ., εἰς τὸν ὁποῖον καὶ παρέδωκε τὴν χώραν *(Ἀρρ.* Ἀνάβ. III, 1, 2). Α. Θ. Σ.

μαζάκι (τό)· ἰδιωμ., τὸ ξύλον δι' οὗ πλάθεται φύλλον ἐξ ἀλεύρου, πλαστόβεργα, ματσόβεργα, ξυλίκι.

Μαζάκιλα (Mazacila) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος κώμη τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Μαρμαρικῇ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ἀγνώστου ταυτότητος. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου (V, 37) καλεῖται *Maxulla.* Α. Θ. Σ.

μάζαλη (ἡ), ἢ *μαζαλὶς* *[Χημ.]*. Προϊὸν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀμυλόκολλαν, παραγόμενον διὰ θερμάνσεως τοῦ ἀμύλου μεθ' ὕδατος εἰς θερμοκρασίαν 60° περίπου. Διὰ περαιτέρω θερμάνσεως μεθ' ὕδατος μετατρέπεται εἰς διαλυτὸν ἄμυλον. Ἔχει ἄμορφον ζελατινώδη μορφὴν καὶ διὰ διαλύματος ἰωδίου βάπτεται κυανοῦν ὅπως καὶ τὸ ἄμυλον Σ. Γ.

μαζαλίζω· μουσκεύω μὲ κόλλα, κολλαρίζω: «μαζαλίζω τὰ ὑποκάμισα».

μαζάλισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαζαλίζω*, κολλάρισμα.

Μαζαμὲ (Mazamet) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Τάρν. Ἔχει βιομηχανίαν λινῶν ὑφασμάτων, φανελλῶν, δερμάτων, ἐρίων κλπ. Κάτ. 14 390. Χ. Δ.

Μαζανιέλλο (Masaniello), ***Θωμᾶς - Ἀνιέλλο***, ἐπικαλούμενος—. Ἰταλὸς ἐπαναστάτης (1623—1647). Ἦτο πτωχὸς ἁλιεύς, ἡ δὲ σύζυγός του πωλήτρια ὀπωρῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Νεαπόλεως. Τὴν 3 Ἰανουαρίου 1647 ἕνεκα τῶν δυσβαστάκτων φορολογιῶν, ἃς εἶχεν ἐπιβάλει ὁ Ἱσπανὸς ἀντιβασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως δοὺξ τοῦ Ἄρκο, ἐσημειώθη σοβαρὰ λαϊκὴ ἐξέγερσις ἐν Παλέρμῳ καὶ ἐπηκολούθησεν ἔτι σοβαρωτέρα ἐπανάστασις τὴν 7 Ἰουλίου 1647 ἐν Νεαπόλει, ὅπου ἔλαβε χώραν ἐν τῇ λαϊκῇ δημοσίᾳ ἀγορᾷ σφοδρὸς ἀγὼν μεταξὺ τῶν πωλητῶν ὀπωρῶν καὶ τῶν εἰσπρακτόρων τοῦ φόρου βοηθουμένων καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν. Ὁ Μαζανιέλλο, διακρινόμενος διὰ τὸ θάρρος του καὶ διὰ τὴν σπανίαν εὐγλωττίαν του, ἐρεθισθεὶς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ εἰσπράκτορες τοῦ φόρου εἶχον κακοποιήσει τὴν σύζυγόν του, διότι ἠρνεῖτο νὰ καταβάλῃ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν ὀπωρῶν, ἐπετέθη κατ' αὐτῶν καὶ καλέσας εἰς βοήθειαν τὸν λαὸν ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δυσηρεστημένων καὶ ἐσχημάτισεν ὀγκώδη διαδήλωσιν. Οἱ διαδηλωταὶ ἐλεηλάτησαν καὶ ἔκαυσαν τὰ γραφεῖα τοῦ φόρου, ἤνοιξαν τὰς φυλακὰς καὶ πολιορκήσαντες τὰ ἀνάκτορα ἐξηνάγκασαν τὸν ἀντιβασιλέα νὰ ὑποσχεθῇ τὴν κατάργησιν τῶν ἐπαχθῶν φόρων. Κατὰ τὴν νύκτα ὅμως ὁ ἀντιβασιλεὺς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ καὶ νὰ ἐγκλεισθῇ εἰς τὸ φρούριον τοῦ Καστελνουόβο, ἐγκαταλείψας τὴν πόλιν εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ Μαζανιέλλο τότε κατέστη ἀπόλυτος κύριος τῆς καταστάσεως καὶ ἐκλεγεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ «γενικὸς ἀρχηγός», κατώρθωσε νὰ κατατροπώσῃ τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀποστείλει ἐναντίον του ὁ ἀντιβασιλεύς. Ἐκ τῶν πρώτων του μέτρων ἦτο ἡ κατάργησις παντὸς φόρου ἐπὶ τῶν τροφίμων καὶ ἡ ἐγκατάστασις λαϊκοῦ δικαστηρίου ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Τολέδο, τὸ ὁποῖον ἐπέβαλεν ἀθρόας θανατικὰς καταδίκας ἐκτελουμένας ἀμέσως ἐπὶ τόπου. Ὁ Μαζανιέλλο εἶχε διεγείρει πολλὰς ἀντιπαθείας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἕνεκα τῆς μεγάλης ὑπερηφανείας του καὶ τῆς ματαιοδοξίας του. Τέλος, τῇ μεσολαβήσει τοῦ καρδιναλίου Φιλομαρίνο, ἐπῆλθε συνεννόησις τὴν 12 Ἰουλίου μετὰ το ἀντιβασιλέως, ὁ ὁποῖος ὑπεχρεώθη νὰ ὑπογράψῃ δήλωσιν περὶ καταργήσεως τῶν νέων φορολογιῶν, περὶ κηρύξεως γενικῆς ἀμνηστείας καὶ περὶ παραχωρήσεως εἰς τὸν λαὸν τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, τῶν ὁποίων ἀπελάμβανον οἱ εὐγενεῖς. Κατὰ τὸ ἐπακολουθῆσαν ὅμως τὴν ἰδίαν ἑσπέραν δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἀντιβασιλεὺς προσεκάλεσε καὶ αὐτὸν πρὸς ἐπισφράγισιν τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας, ὁ Μαζανιέλλο ἐνεφάνισε σημεῖα παραφροσύνης, τὰ ὁποῖα ἀπεδόθησαν εἴτε εἰς τὴν αἰφνιδίαν ἀνύψωσίν του, εἴτε εἰς δηλητήριον δοθὲν εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου. Κατόπιν τούτου ὁ Μαζανιέλλο ἤρχισε νὰ ἐγκαταλείπεται ὑπὸ τῶν πλείστων ὀπαδῶν του, τὴν δὲ 16 Ἰουλίου, ἐνῷ ἐκήρυττεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κάρμεν, ἀπήχθη εἰς τὴν παρακειμένην μονὴν καὶ ἐφονεύθη διὰ λιθοβολισμοῦ ὑπὸ τεσσάρων λῃστῶν, πληρωθέντων ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως. Μετά τινας ἡμέρας ὅμως ὁ λαὸς τῆς Νεαπόλεως παρεσκεύασεν εἰς αὐτὸν μεγαλοπρεπῆ κηδείαν καὶ τὸν ἔθαψεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κάρμεν. Ὁ Γάλλος μουσικοσυνθέτης Ὠμπὲρ ἐχρησιμοποίησε τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ὡς ὑπόθεσιν τοῦ μελοδράματός του «Ἡ βωβὴ τοῦ Πόρτιτσι» (La muta de Portici). Μ.Δ.Β.

Μαζάντ (Mazade), ***Κάρολος ντὲ***—. Γάλλος δημοσιογράφος καὶ φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1820 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1893 ἐν Παρισίοις. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Παρισίους πρὸς ἀνεύρεσιν τύχης. Ἐκεῖ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Τῷ 1847 προσελήφθη ὡς τακτικὸς συνεργάτης τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων», γράφων μέχρι τοῦ 1858 πολιτικὰ χρονικὰ καὶ φιλολογικὰς κριτικάς. Ὁ Μαζὰντ θεωρεῖται ἐκ τῶν καλυτέρων Γάλλων πεζογράφων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐκ τῶν πολλῶν του ἔργων ἀξιολογώτερα θεωροῦνται τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ σύγχρονος Ἱσπανία», «Ἡ νεωτέρα Ἰταλία», «Ἡ σύγχρονος Πολωνία», «Ἰταλία καὶ Ἰταλοί», «Δύο γυναῖκες τῆς ἐπαναστάσεως», «Αἱ ἐπαναστάσεις τῆς συγχρόνου Ἱσπανίας», «Ὁ Λαμαρτῖνος, ὁ φιλολογικὸς καὶ πολιτικός του βίος», «Ὁ πόλεμος τῆς Γαλλίας», «Ὁ κόμις Καβούρ», «Διὰ μέσου τῆς Ἰταλίας», «Ὁ Θιέρσος», «Ἡ διπλωματικὴ βασιλεία τοῦ Μέττερνιχ», «Ἡ Εὐρώπη καὶ αἱ οὐδετερότητες» κ. ἄ. Εἰκοσαετὴς ἐδημοσίευσε καὶ τόμον ποιημάτων του. Μ. Ν. Δ.

Μαζαντεράν (Mazanderan) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Περσίας (βλ. λ. *Μαζεντεράν*).

Μαζαντὶ (Magendie), ***Φραγκῖσκος***. Γάλλος φυσιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βορδὼ (1783—1855). Ἐγένετο ἐπιμελητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Παρισίων, καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην ἤρξατο μαθημάτων ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας. Ἀπὸ τοῦ 1816 ἀφιερώθη εἰς τὴν πειραματικὴν φυσιολογίαν ἐπὶ τῶν ζῴων, διατελέσας ἅμα ἀπὸ τοῦ 1826 βοηθὸς ἰατρὸς τῆς Σαλπετριέρης. Τῷ 1836 διεδέχθη τὸν Recamier εἰς τὴν καθηγεσίαν τῆς φυσιολογίας καὶ γενικῆς παθολογίας ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας, ἐκλεγεὶς ἅμα μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου Hôtel-Dieu. Τῷ 1836 ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς τῆς νέας πειραματικῆς μεθόδου ἐν τῇ φυσιολογίᾳ, τῇ παθολογίᾳ καὶ τῇ φαρμακολογίᾳ. Ἀπειροπληθεῖς εἶσιν αἱ πειραματικαί του φυσιολογικαὶ ἐργασίαι, ἰδίως ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῆς πέψεως, τῆς καρδίας καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὡς καὶ αἱ ἔρευναί του ἐπὶ τῆς γενικῆς παθολογίας, τοξικολογίας καὶ ἐνεργείας τῶν φαρμάκων. Ὡς νόμος τοῦ Μαζαντὶ (1822), ὅστις συχνάκις φέρεται καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Bell, ὁρίζονται ἐν τῇ νευρολογίᾳ ὅτι αἱ ὀπίσθιαι ῥίζαι τοῦ νωτιαίου μυελοῦ εἰσὶ κινητικαί, αἱ δὲ πρόσθιαι αἰσθητικαί. Ὡς τρῆμα τοῦ Μαζαντὶ ἀφορίζεται τὸ διάτρητον στόμιον τοῦ θόλου τῆς 4ης κοιλίας, δι' οὗ ἐπικοινωνεῖ αὕτη μετὰ τῶν ὑπαραχνοειδῶν χώρων. Ο. Ρ.

Μαζὰρ (Mazar) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸς λιμὴν τῆς νήσου Χέρσο (πλάτ. 45°08′ Β., μῆκ. 14°18′ Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 2711: Gulf of Quarnero) ἐν τῷ διαύλῳ τῆς Φαραζίνα Σ. Ε. Λ.

Μαζάρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΔ. παραλίας τῆς Σικελίας, κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ μικροῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, 12 μίλλια ἀπὸ τῆς πόλεως Λιλυβαίου (νῦν Μαρσάλα). Ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῶν Σελινουντίων, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀφήρεσεν αὐτὴν ὁ Ἀννίβας. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἀνέλαβε βραδύτερον. Σήμερον καλεῖται Mazzarra. Α. Θ. Σ.

—**Μαζάρα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΔ Μεγάλης Ἀρμενίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἐπὶ τῆς ἀπὸ Μελιτηνῆς (Μαλατία) εἰς Ἀμίδην (Διαρβεκὶρ) ὁδοῦ, 30 μίλλια ΒΑ. τῆς Μελιτηνῆς. Σήμερον καλεῖται *Μεζερέ*, παρὰ τὴν πόλιν Χαρπούτ. Α. Θ. Σ.

Μαζαρακαῖοι (οἱ). Φυλὴ ἀλβανική, κατά τινας δὲ ἀλβανοβλαχική, ἀναφαινομένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατὰ τὸν ΙΔ′ αἰῶνα. Τὸ πρῶτον μανθάνομεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ χρονικοῦ τῶν μοναχῶν Πρόκλου καὶ Κομνηνοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγράφεται ὅτι κατὰ τὸ 1370 ὁ Ἀλβανὸς φύλαρχος Πέτρος Λιώσας ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ δεσπότου τῶν Ἰωαννίνων Θωμᾶ Πρελούμπου «χρόνους τρεῖς μετὰ τῶν Μαζαρακαίων τῶν Μαλακασίων τῆς γενεᾶς αὐτοῦ». Οἱ ἴδιοι ἀργότερον (1399) μὲ τὸν Ἰζαοῦ ἢ Ἰζάουλον τὸν Βουονδελμόντην, τὸν Φλωρεντῖνον δεσπότην τῆς Ἠπείρου, ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ Ἀλβανοῦ φυλάρχου Γκιόνη Ζενεβίση

Digitized by Google

Οἱ Μαζαρακαῖοι κατῴκουν κατὰ τὸν Λαμπρίδην ('Αττικὸν Ἡμερολόγιον 1888, σ. 119) τὴν Μαζαρακίαν χώραν, κειμένην, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς τὴν κοιλάδα τὴν σχηματιζομένην εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ 'Αῴου καὶ τῶν παραποτάμων Βοϊδομάτη καὶ Σαρανταπόρου, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν χωρίων Παπίγγου καὶ 'Οστανίτσα. Μετὰ τὴν ἐξάλειψιν τῆς γενεᾶς τῶν Μαζαρακαίων, συμβᾶσαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἡ Μαζαρακία μετωνομάσθη *Καραμουρατιά*, ἐκ τοῦ πρώτου 'Ηπειρώτου ἀρνησιθρήσκου 'Ισαὴμ Μουρὰτ ἢ Καραμουράτ, ὅστις τὰ χωρία τῆς περιοχῆς ταύτης ἐξισλάμισε καὶ ὑπήγαγεν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν του. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἠνάγκασε πολλοὺς τῶν Μαζαρακαίων νὰ μετοικήσουν εἰς τὴν Θεσπρωτίαν καὶ νὰ συνοικίσουν τὸ σήμερον σῳζόμενον ἀλβανόφωνον χωρίον *Μαζαρακιά*, ὅπερ εἰς παλαιοτέρους χρόνους ὑπῆρξε τὸ κέντρον ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Χ. Ι. Σ.

Μαζαρακᾶτα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Περατάτων (ΝΔ τῆς νήσου) τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 26. Χ. Δ.

—*['Αρχ.]* Παρὰ τὰ Μαζαρακάτα ἀνεκαλύφθη τῷ 1908 ὑπὸ τῶν Π. Καββαδία καὶ Γ Οἰκονόμου μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον, ἀποτελούμενον ἐκ δεκαὲξ σπηλαιωδῶν λελαξευμένων τάφων ἐν βράχῳ ἐκ ψαμμίτου λίθου καὶ ἐξ ἑνὸς κτιστοῦ θολωτοῦ τάφου, ἐκτισμένου κατὰ ἰσοδομικὸν τρόπον. Οἱ σπηλαιώδεις οὗτοι τάφοι (ἐν ὅλῳ 83) διαφέρουσι τῶν λοιπῶν ἀνὰ τὴν 'Ελλάδα ἀνακαλυφθέντων παρομοίων τοιούτων κατὰ τοῦτο κυρίως, ὅτι οὐδεὶς νεκρὸς ἀπετίθετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σπηλαίου, ἀλλὰ πάντες ἐθάπτοντο ἐν ἰδίοις τάφοις. Οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι λάκκοι ἐπιμήκεις καὶ ἔχουσι τὰς μικρὰς πλευρὰς οὐχὶ εὐθείας ἀλλὰ μικρόν τι στρογγύλας, οἱ πλεῖστοι δ' ἔχουσι διαστάσεις φυσικοῦ μεγέθους ἀνδρός. Οἱ ὁδηγοῦντες εἰς τὰ σπήλαια ταῦτα δρόμοι ἔχουσι τὰς πλευρὰς συγκλινούσας πρὸς τὰ ἄνω, μὲ τὸ ἔδαφος αὐτῶν ἐπικλινὲς πρὸς τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου. Τὰ στόμια τῶν σπηλαίων εἶναι στενότερα τῶν δρόμων, τὰ δὲ μικρότερα αὐτῶν δὲν ἐφράσσοντο μετὰ τὴν ἑκάστοτε ἐνταφίασιν τοῦ νεκροῦ διὰ τοῦ συνήθους τοίχου ἐκ λίθων, ὡς ἀλλαχοῦ. Οἱ νεκροὶ ἐνταῦθα οὐδέποτε ἐκαίοντο, ἐθάπτοντο δὲ πάντοτε συνεσταλμένα ἢ κεκαμμένα ἔχοντες τὸ σῶμα καὶ τὰ κάτω ἄκρα, οὐχὶ δὲ ὕπτιοι καὶ μὲ τεταμένα τὰ ἄκρα, ὡς ἀλλαχοῦ. Τὰ εὑρεθέντα ἐν τοῖς τάφοις τούτοις κτερίσματα, ὡς χρυσᾶ ἐλάσματα, πλακίδια, ψηφῖδες ὅρμων, δισκάρια καὶ ἐξαρτήματα ἐξ ὑαλώδους μάζης, εἶναι συνήθη κοσμήματα μυκηναϊκῶν χρόνων, ταῦτα δέ, ὡς καὶ πολλὰ μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα, ἐξ ὧν πολλὰ εὑρέθησαν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1800, εὑρίσκονται ἔκτοτε ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Neuchâtel τῆς 'Ελβετίας καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητα τεκμήρια τοῦ ἐπικρατήσαντος πλήρους μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κεφαλληνίᾳ. Β. Δ. Θ.

Μαζαράκης, *Ἄνθιμος*. 'Εγεννήθη τῷ 1800 ἐν Πάλῃ τῆς Κεφαλληνίας, ἔνθα διέμεινε σπουδάζων μέχρι τοῦ 1818, ὅτε μετέβη, χάριν εὐρυτέρας ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν. 'Εκραγείσης τῆς 'Ελληνικῆς 'Επαναστάσεως ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἀγωνιζομένην 'Ελλάδα, ὑπηρετήσας ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ὡς γραμματεὺς ἐν τῷ πολεμικῷ πλοίῳ τοῦ Ν. 'Αδριανοῦ. Συνεπλήρωσεν εἶτα τὰς σπουδάς του εἰς τὴν ἐν Κερκύρᾳ 'Ιόνιον 'Ακαδημίαν, ἀναγορευθεὶς τῷ 1831 διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Κληθεὶς ἀκολούθως ὡς διευθυντὴς τοῦ γυμνασίου τῆς πατρίδος του, διετέλεσεν εὐδοκίμως ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1838, ὅτε ὁ Ἄγγλος ἁρμοστὴς Δούγλας ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς θέσεώς του διὰ τὰς φιλελευθέρας ἀρχάς του. Προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικῆς κοινότητος, τὰ μέγιστα τότε ἀκμαζούσης, ὡς πνευματικὸς ποιμὴν καὶ διδάσκαλος, ἀπέδωσεν ἀγλαοὺς τοὺς καρποὺς τῆς ἐκεῖ δωδεκαετοῦς διαμονῆς του· διότι καὶ ἐθνικὸν νοσοκομεῖον ἀνηγέρθη δι' ἐξόδων τοῦ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν κατηχηθέντος διαμαρτυρομένου Γ. Πικερίνη, ὅστις καὶ δι' 100.000 φράγκων ἐπροικοδότησεν αὐτό, καὶ παρθεναγωγεῖον καὶ γηροκομεῖον καὶ ὁ λαμπρὸς ναὸς τοῦ 'Αγίου Γεωργίου τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος διεκοσμήθη καλλιτεχνικώτατα καὶ ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ ἐπροικίσθη τῇ ἐνεργείᾳ του διὰ γενναίων συνδρομῶν καὶ τῆς προσφερθείσης πλουσίας περιουσίας τοῦ ὁμογενοῦς Βογδάνου. 'Απὸ τοῦ 1850 διηύθυνε μετ' ἀκαμάτου ζήλου τὴν ἐν Χάλκῃ ἐλληνεμπορικὴν σχολήν. 'Η Μεγάλη 'Εκκλησία ἐπιβραβεύουσα τὸν ζῆλόν του προήγαγεν αὐτὸν εἰς ἀρχιμανδρίτην τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, τῷ δὲ 1866 ἐχειροτονήθη, τιμῆς ἕνεκεν, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου Γ' μητροπολίτης τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης μητροπόλεως Σελευκείας. 'Απέθανε μετὰ δύο ἔτη, τῷ 1868. Συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε τῷ 1843 ἐν Βενετίᾳ τὰς βιογραφίας τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Κεφαλληνίας, μεταφρασθείσας εἰς τὴν 'Ιταλικὴν ὑπὸ τοῦ Ν. Θωμαζέου, μετεγλώττισε δὲ καὶ ἐδημοσίευσε τοὺς ἰταλικοὺς λόγους τοῦ ἐπιφανοῦς συμπολίτου του ἱεροκήρυκος 'Ηλία Μηνιάτη. Πρὸς τὸν Καίσαρα Καντοῦ, καταφερόμενον ἐν τῇ «Γενικῇ Ἱστορίᾳ» του κατὰ τῆς ὀρθοδόξου 'Ανατολικῆς 'Εκκλησίας, ἀπήντησεν ἰταλιστί. Συνέγραψεν ὡσαύτως «Ἱερὸν Ὁδηγὸν» καὶ «Ἱερὰν Ἱστορίαν» καὶ διαφόρους ἐκκλησιαστικοὺς λόγους.

Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

—**Μαζαράκης, *Γεράσιμος Γ*.** Κεφαλλήν, ὑπηρέτησεν ἐπὶ πατριαρχείας Σωφρονίου Β' ὡς γραμματεὺς τῆς ἑλληνορθοδόξου κοινότητος Καΐρου. 'Εκεῖ ηὐκαίρησε νὰ ἀναδιφήσῃ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ πατριαρχείου καὶ νὰ φέρῃ εἰς φῶς ἀξιολόγους πληροφορίας περὶ τοῦ βίου τῶν ἐν Αἰγύπτῳ 'Ελλήνων ἀπὸ τῆς ἀραβικῆς κατακτήσεως καὶ ἐντεῦθεν. Τὰ κυριώτατα τῶν δημοσιευμάτων του εἶναι: «Μητροφάνης Κριτόπουλος πατριάρχης 'Αλεξανδρείας» (1884), «Πατριάρχης 'Αλεξανδρείας Ἰωακείμ» (1890), «Μητροφάνης Β' Κωνσταντινουπόλεως (1440—1443) κατὰ τῆς Ἱεροσολυμικῆς συνόδου» (1890), «Τὸ μόνον ἐν Ἑλλάδι μνημεῖον τῆς παρὰ τὰς Ἐχινάδας ναυμαχίας», «Χριστιανικαὶ ἀρχαιότητες ἐν Σάμῃ», «Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ὀρθοδόξου 'Εκκλησίας» (ἐν «'Εκκλησ. Φάρῳ» 1927—1931).

—**Μαζαράκης, *'Ιωάννης Γ*.** 'Εκ τῶν ἀρχαιοτέρων στρατιωτικῶν ἰατρῶν, γεννηθεὶς τῷ 1823 ἐν Κυθήρῳ. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐδιδάχθη ἐν 'Αθήναις, τὰς δ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ πανεπιστημίῳ ἰατρικὰς σπουδὰς συνεπλήρωσεν ἐπὶ διετίαν ἐν Παρισίοις. 'Ο Ἰ. Μαζαράκης ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, τῶν πρώτων ὑγειονομικῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες ἔδωσαν τὴν πρώτην ὤθησιν πρὸς πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἀρτισυστάτου παρ' ἡμῖν στρατιωτικῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας. Διεκρίνετο διὰ τὴν ἐπιστημονικήν του μόρφωσιν, τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν συγγραφικὴν δεξιότητα, δημοσιεύσας ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ καὶ περιοδικοῖς περισπούδαστα ἄρθρα καὶ πραγματείαν περὶ ἐπιδημίας τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐν Χαλκίδι. 'Αποστρατευθεὶς ὡς γενικὸς ἀρχίατρος τῷ 1891, ἀπεβίωσε τῷ 1900. Ι. Π.

—**Μαζαράκης - *Αἰνιάν, 'Αλέξανδρος*.** 'Αξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1874, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Συμμετέσχε τοῦ 'Ελληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897 ὡς ἀξιωματικὸς πυροβολαρχίας παρὰ τῷ στρατῷ Θεσσαλίας, μετὰ τὸν ὁποῖον ὑπηρέτησεν εἰς τὴν χαρτογραφικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1906—1908 ὑπηρέτησεν ὑπὸ ἐμπιστευτικὴν μυστικὴν ἀποστολὴν παρὰ τῷ προξενείῳ Θεσσαλονίκης, ἐργασθεὶς τότε διὰ τὸν συντονισμὸν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικῶν ἀγώνων. 'Ετελειοποίησε τὰς σπουδάς του ἐν Γαλλίᾳ, παρακολουθήσας τὰς διδασκαλίας ἐν τῇ αὐτόθι πολεμικῇ σχολῇ (école de guerre) κατὰ τοὺς χειμῶνας 1911—1912 καὶ 1913—1914. Κατ' ἀμφοτέρους τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, συμμετέσχεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς 1ης μεραρχίας καὶ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα τῆς 5ης μεραρχίας. Μετὰ τὴν ἐκ Γαλλίας ἐπάνοδόν του, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1914, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, ἐτοποθετήθη ὡς ἐπιτελάρχης τῆς ἐν Δράμᾳ 5ης μεραρχίας, ἀσχοληθεὶς τότε μεγάλως καὶ εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ ἀντιστοιχοῦντος τῇ μεραρχίᾳ ταύτῃ τομέως, μέχρι τοῦ 1916· ὁπότε προσεχώρησεν εἰς τὴν 'Εθνικὴν ἄμυναν Θεσσαλονίκης καὶ ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους ἐπιτελικὰς θέσεις. Κατὰ τὸ ἐν ἔτει 1918 συνέδριον τῆς εἰρήνης ἐν Γαλλίᾳ, παρηκολούθησε τὸν πρωθυπουργὸν τῆς 'Ελλάδος ὡς τεχνικὸς στρατιωτικὸς σύμβουλος, παρασκευάσας τὰς στατιστικὰς καὶ ἐθνολογικὰς μελέτας διὰ τὰς ἐν 'Ηπείρῳ, Θρᾴκῃ καὶ Μικρᾷ 'Ασίᾳ διεκδικήσεις τῆς 'Ελλάδος. Τῷ 1919, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἐτοποθετήθη διοικητὴς τῆς μεραρχίας Σμύρνης, ἀντεπροσώπευσε δὲ τότε τὴν 'Ελλάδα εἰς τὴν διεθνῆ ἀνακριτικὴν ἐπιτροπήν, τὴν συσταθεῖσαν διὰ τὰ κατὰ τὴν ἀπόβασιν τῶν 'Ελλήνων εἰς Σμύρνην (2αν Μαΐου 1919) λαβόντα χώραν γεγονότα, ὁπότε ὑπέβαλεν ἰδίαν ἔκθεσιν, δι' ἧς ἀνῄρει τὰ εἰς βάρος τῶν 'Ελλήνων καταλογισθέντα ὑπὸ τῶν ξένων μελῶν τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς. Μετὰ τῆς μεραρχίας ταύτης συμμετέσχε κατόπιν τῶν πρὸς Προῦσαν ἐπιχειρήσεων τοῦ 1920, καὶ μετὰ ταῦτα τῶν ἐν 'Ανατολικῇ Θρᾴκῃ, κυκλώσας τότε τὸν τουρκικὸν στρατὸν τοῦ Τζαφὲρ Ταγιὰρ καὶ αἰχμαλωτίσας τὸν συνταγματάρχην τοῦτον. Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψε μετὰ τῆς μεραρχίας του ταύτης εἰς Μικρὰν 'Ασίαν, προαχθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἰς ὑποστράτηγον. Κατὰ τὴν μετὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου 1920 ἐποχὴν διετέλεσεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος. Εὐθὺς μετὰ τὴν κατ' Αὔγουστον 1922 μικρασιατικὴν καταστροφήν, ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπεστάλη εἰς Μουδανιὰ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς 'Ελλάδος διὰ τὴν σύναψιν τῆς ἀνακωχῆς. 'Αφοῦ ἐπί τινα χρόνον ὑπηρέτησεν εἶτα ὡς ἐπιτελάρχης τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἕβρου, μετέσχε κατόπιν τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τῆς εἰρήνης ἐν Λωζάννῃ τῷ 1923, χρησιμεύσας παρ' αὐτῇ ὡς τεχνικὸς στρατιωτικὸς σύμβουλος. Τὴν ἐποχὴν 1924—1925 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, παρασκευάσας τότε ἅπαντα τὰ σχετικὰ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ μετὰ τὸν πόλεμον καὶ φροντίσας διὰ τὴν μετάκλησιν Γάλλων ὀργανωτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν 1925—1926 παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος, ἀπὸ δὲ τοῦ Σεπτεμβρίου 1926 ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, προαχθεὶς τότε εἰς ἀντιστράτηγον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν 1927—1928 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ Σεπτεμβρίου 1928 τυγχάνει ἀκαδημαϊκός. 'Απὸ τοῦ 1929 κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν στρατιωτικῶν σχολῶν καὶ τὴν τοῦ μονίμου μέλους τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ συμβουλίου, σήμερον δὲ (1931) εἶναι συγχρόνως καὶ ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ. Συνέγραψε: «Διδασκαλίας διὰ τὴν σχολὴν τοῦ πολέμου», «Μελέτην περὶ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου», καὶ πληθὺν ἄρθρων δημοσιευθέντων εἰς διάφορα περιοδικά, στρατιωτικὰ καὶ μή, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι τὸ περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος, τὸ περὶ συνθήκης τῶν Σεβρῶν, κτλ. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Μαζαράκης - *Αἰνιάν, Κωνσταντῖνος*.** 'Αξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ (γεν. 1869), προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Συμμετέσχε τοῦ 'Ελληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897 ὡς ἀξιωματικὸς πυροβολαρχίας παρὰ τῷ στρατῷ Θεσσαλίας. 'Ολίγα ἔτη βραδύτερον ἔλαβε μέρος ἐκ τῶν πρώτων ὡς μέλος τοῦ ἐν 'Αθήναις ὀργανωθέντος τῷ 1904 μακεδονικοῦ κομιτάτου, δράσας κατόπιν ὡς ὁπλαρχηγὸς ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Καπετὰν 'Ακρίτας. Τῷ 1908 ἀπετέλεσε μέλος τῆς ἀποσταλείσης εἰς Γαλλίαν ἐπιτροπῆς διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τότε ἐκλεγέντος ταχυβόλου πυροβόλου συστήματος Σνάϊντερ. Κατ' ἀμφοτέρους τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, συμμετέσχεν ὡς διοικητὴς τοῦ σώματος τῶν προσκόπων Μακεδονίας, μεθ' οὗ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον πόλεμον διέσωσεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Καρασμάκι (20 'Οκτωβρίου 1912) τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον κατέλαβε πρῶτος πλείστας πόλεις τῆς 'Ανατολικῆς Μακεδονίας. Τῷ 1916, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου καὶ ὑπηρετῶν εἰς Θεσσαλονίκην, ἐχρημάτισεν εἷς τῶν κυρίων παραγόντων τῆς κηρύξεως τοῦ 'Εθνικοῦ κινήματος, ἀποτελέσας μάλιστα μέλος τῆς σχετικῆς ἐπιτροπῆς. Τὸ θέρος τοῦ 1917, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἐτοποθετήθη ὡς διευθυντὴς τῆς διευθύνσεως πυροβολικοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, τῷ δὲ 1918 ἀπεστάλη ὡς στρατιωτικὸς ἀκόλουθος παρὰ τῇ ἐν Βέρνῃ ἑλληνικῇ πρεσβείᾳ. Τῷ 1919, προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς μεραρχίας Ξάνθης, μεθ' ἧς συμμετέσχε τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Δυτικῆς Θρᾴκης, εἶτα τῆς ἐκ Πανόρμου πρὸς Προῦσαν καὶ τέλος τῶν τῆς 'Ανατολικῆς Θρᾴκης. Κατὰ τὴν μετὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου 1920 ἐποχὴν διετέλεσεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1922, ὁπότε ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν καὶ διωρίσθη πρόεδρος τῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν μικρασιατικῶν ἐπιχειρήσεων. 'Απεστρατεύθη τῇ αἰτήσει του τῷ 1926, προαχθεὶς συγχρόνως εἰς ἀντιστράτηγον.

Ν. Θ. Κ.

—**Μαζαράκη, *'Αγανίκη*.** Ποιήτρια καὶ λογία (1840—1892). 'Αποφοιτήσασα τοῦ 'Αρσακείου 'Αθηνῶν, ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας καὶ ἔγραψε διάφορα ποιήματα, ὧν μέρος ἐξεδόθη μετὰ τὸν θάνατόν της ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήσεις».

Ν. Ζ.-Π.

Μαζαράκι *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ 'Ηλείας. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Πηνειίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 304. 'Η κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *'Απιδοῦλα (Κακαρούκα)*, *Μπουκοβίνα* καὶ *Πρόδρομος (Χαλιμπρέζα)*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 900. —2) Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ 'Αχαΐας. Κεῖται παρὰ τὸν Σελινοῦντα ποταμόν, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Φαρῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 891. —3) Χωρίον τῆς 'Ηπείρου ἐν τῇ περιφερείᾳ Κουρέντων τῆς 'Ηπείρου, κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κασιδιάρης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Θυάμιδος. 'Αποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 357 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Δ.—Χ. Ι. Σ.

Μαζαρακιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς 'Ηπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαργαριτίου τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, κείμενον βορείως τοῦ Μαργαριτίου εἰς δίωρον ἀπόστασιν. 'Αποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 1209 κατοίκους, ἅπαντας Μουσουλμάνους ἀλβανοφώνους (Τσάμιδες), ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ ἐλαιοπαραγωγήν. Χ. Γ. Σ.

Digitized by Google

Μαζαρακιάνικα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κοντολιανίου τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 5. Χ. Δ.

Μαζάρας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς ΝΔ. Σικελίας, ἐκβάλλων 12 μίλλια πρὸς Ν. τοῦ Λιλυβαίου (νῦν Μαρσάλα). Διὰ τὴν περὶ αὐτὸν χώραν, οἱ Ἐγεσταῖοι καὶ οἱ Λιλυβαῖοι πολλάκις ἦλθον εἰς προστριβάς, συγκρουσθέντες μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν ἑκατέρωθεν (*Διοδ. Σικελ.* XI, 86). Σήμερον ὀνομάζεται Mazzara. Α. Θ. Σ.

Μαζάρη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Φρούριον τῶν Σελινουντίων κατὰ τὰ ΝΔ. τῆς Σικελίας, παρὰ τὸν Μαζάραν ποταμόν, ἀναφερόμενον ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου. Α. Θ. Σ.

Μαζάρης. Πέρσης στρατηγός, ἀποσταλεὶς ὑπὸ Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου κατὰ τοῦ ἐπαναστατήσαντος Λυδοῦ Πακτύου, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως συλλάβῃ αὐτὸν ζῶντα. Ἀλλ' ὁ Πακτύης, δραπετεύσας κατέφυγεν εἰς Κύμην, ἐκεῖθεν εἰς Λέσβον καὶ τέλος εἰς Χίον, εἰς τὸ ἱερὸν τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς. Ἀλλ' οἱ Χῖοι, δωροδοκηθέντες ὑπὸ τοῦ Μαζάρη, παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τοὺς Πέρσας (*Ἡροδ.* Α, 156—161). Α. Θ. Σ.

μαζαρινάδες (οἱ) (Mazarinades). Ἐκαλοῦντο οὕτως οἱ λίβελλοι καὶ αἱ σάτιραι εἰς πεζὸν καὶ εἰς στίχους, οἱ δημοσιευθέντες ἐναντίον τοῦ καρδιναλίου Μαζαρίνου, τῶν οἰκείων καὶ τῶν ὀπαδῶν του κατὰ τὴν περίοδον τῶν ταραχῶν τῆς Σφενδόνης (1648—1653). Οἱ σπουδαιότεροι τῶν λιβέλλων τούτων, πλήρεις γαλατικοῦ πνεύματος, εἶναι: «Τὸ τραγοῦδι τῶν ὁδοφραγμάτων», «Ὁ κόκκινος γάϊδαρος», «Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πολισινέλλου πρὸς τὸν Ἰούλιον Μαζαρῖνον» κτλ. Οἱ κάλλιστοι τούτων ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Σκαρόν, τοῦ καρδιναλίου Ρέτζ, τοῦ Πατέν, τοῦ Σαρραζὲν καὶ τοῦ Ἰωάννου Λορέ. Θ. Β.

Μαζαρῖνος (Mazarin ἢ Mazarini), *Ἰούλιος*. Γάλλος πολιτικὸς καὶ καρδινάλιος (1602—1661). Ὁ πατήρ του *Πέτρος Μαζαρίνι*, ἐκ Σικελίας καταγόμενος, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀφωσιωμένων τοῦ ρωμαϊκοῦ οἴκου Κολόννα. Ὁ Ἰούλιος τὰς πρώτας σπουδάς του διήνυσεν εἰς τὸ κολλέγιον τῶν Ἰησουϊτῶν ἐν Ρώμῃ, ἐν νεαρωτάτῃ δὲ ἡλικίᾳ ἀκολουθήσας εἰς Ἱσπανίαν τὸν καρδινάλιον Ἱερώνυμον Κολόννα, συνεπλήρωσε τὴν μόρφωσίν του εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἀλκάλας καὶ τῆς Σαλαμάγκας, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ αὐτῶν. Πεπροικισμένος δι' ἐκτάκτου εὐφυΐας καὶ διορατικοῦ πνεύματος, διεκρίθη μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Ρώμην ἐπὶ πολυμαθείᾳ, διέπρεψεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ παπικοῦ στρατοῦ εἰς Βαλτελῖνον καὶ κατόπιν ὡς διπλωμάτης κατὰ τὴν περὶ διαδοχῆς ἔριδα εἰς τὴν πόλιν τῆς Μαντούης, καὶ κατόπιν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πάπα εἰς τὰς πρεσβείας παρὰ ταῖς αὐλαῖς τῆς Σαβοΐας καὶ τῆς Γαλλίας. Ὁ καρδινάλιος Ρισελιὲ κατὰ τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῆς Γαλλίας, Σαβοΐας καὶ Ρώμης διέγνωσε τὴν διπλωματικὴν ἱκανότητα τοῦ Μαζαρίνου καὶ παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν Λυών Ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ πολιτικῇ σταδιοδρομίᾳ, ὁ Μαζαρῖνος ἐπέδειξεν ἔκτακτον διπλωματικὴν δεξιότητα καὶ ἐγένετο ὁ κύριος ἐργάτης τῆς συνθήκης εἰρήνης μετὰ τῆς Σαβοΐας. Τῷ 1634 ὁ πάπας ἀπέστειλεν αὐτὸν ὡς ἐπιτετραμμένον εἰς Ἀβινιόν, καὶ μετ' ὀλίγον ὡς ἔκτακτον νούντσιον εἰς τὴν γαλλικὴν αὐλήν. Ἐπιστρέψας εἰς Ρώμην (1636) ὁ Μαζαρῖνος εἰργάσθη ἀπροκαλύπτως ὑπὲρ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς, τῷ δὲ 1639 ὁ Ρισελιὲ εἰσήγαγεν ὁριστικῶς αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' καὶ ἐγένετο σύμβουλος τοῦ Γάλλου βασιλέως, ἀπέκτησε δὲ τὸν πῖλον τοῦ καρδιναλίου τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ρισελιέ Θνήσκων οὗτος συνέστησεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΓ' τὸν Μαζαρῖνον ὡς μόνον δυνάμενον ν' ἀκολουθήσῃ τὸ πολιτικόν του σύστημα. Ὁ βασιλεὺς διώρισεν αὐτὸν ὑπουργὸν καὶ μέλος τῆς ἀντιβασιλείας, ἥτις μετὰ τὸν θάνατόν του ἔμελλε νὰ κυβερνᾷ τὴν χώραν μέχρις ἐνηλικιώσεως τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Διὰ τῆς διαθήκης του ὁ βασιλεὺς καθίστα τὴν σύζυγόν του Ἄνναν τὴν Αὐστριακὴν ἀντιβασίλισσαν, τὴν ἰδίαν δ' ἑσπέραν τοῦ θανάτου ὁ Μαζαρῖνος καθίστατο πρωθυπουργὸς καὶ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας. Ὁ Μαζαρῖνος ἦγε τότε τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος, διεκρίνετο δὲ διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν κομψότητά του. Εἶχε κατακτήσει ἤδη τὴν βασίλισσαν Ἄνναν, οἱ δὲ δεσμοὶ αὐτῶν πᾶν ἄλλο ἦσαν ἢ πλατωνικοί. Πιστεύεται μάλιστα ὅτι εἶχον συνδεθῆ διὰ μυστικοῦ γάμου καὶ ὅτι ὁ Μαζαρῖνος ἦτο πολιτικὸς καρδινάλιος, μηδέποτε γενόμενος κληρικός. Ὁ ἔρως οὗτος κατέστησε τοῦτον πανίσχυρον. Ἡ διοίκησις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἠπιωτέρα μὲν τῆς τοῦ Ρισελιέ, ἀλλὰ πάντως ἀπολυταρχική. Τὰς γενομένας ἐξεγέρσεις ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ εὐκόλως. Τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στασιαστῶν δοῦκα ντὲ Μπωφὸρ ἐνέκλεισεν εἰς τὸ φρούριον τῶν Βενσεννῶν, ἄλλους δὲ δυσηρεστημένους ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ κτήματά των, καὶ τοιουτοτρόπως ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον, στεφθέντα ὑπὸ ἐπιτυχίας διὰ τῶν πολυαρίθμων νικῶν τῶν στρατάρχων Τουρὲν καὶ Κοντέ. Ἀλλ' ἐσωτερικῶς ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ καρδιναλίου ὠγκοῦτο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, τὸ δὲ Παρλαμέντον, θέλον ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἀρχαίαν πολιτικήν του ἰσχύν, ἐπωφελήθη τῶν ὑφισταμένων δυσαρεσκειῶν ἐκ τῶν πιεστικῶν μέτρων τῆς κυβερνήσεως καὶ ἠρνήθη τὴν κύρωσιν τῶν καταθλιπτικῶν φορολογικῶν διαταγμάτων. Ἡ ἀγγλικὴ ἐπανάστασις καὶ αἱ ταραχαὶ τοῦ Μαζανιέλου ἐν Νεαπόλει ἐπηύξησαν τὰς κατ' αὐτοῦ ἀντιπαθείας, ἡ δὲ Ἄννα μεταβαίνουσα εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Παναγίας ἤκουσε τὸν λαὸν ἀποδοκιμάζοντα αὐτὴν καὶ ἀπειλοῦντα τὴν ἔγερσιν ὁδοφραγμάτων πρὸς ἀνάκτησιν τῶν δικαιωμάτων του. Ὁ Μαζαρῖνος μετὰ τὴν νίκην τῆς Λένσης ἀπεφάσισε νὰ συντρίψῃ τὸ Παρλαμέντον, διατάξας τὴν ἔξωσιν τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, καθ' ἣν ἡμέραν ἐτελεῖτο ἡ δοξολογία ἐπὶ τῇ νίκῃ (26 Αὐγούστου 1648). Τὸ πραξικόπημα τοῦτο ἐξήγειρε τὸ μῖσος κατ' αὐτοῦ, ἀπειράριθμοι δὲ λίβελλοι ἐδημοσιεύοντο ἐναντίον τοῦ Μαζαρίνου καὶ τῆς αὐλῆς. Ἡ ἐξέγερσις ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἡ αὐλὴ ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τοὺς Παρισίους καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἀρχαῖον φρούριον τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ κατὰ τὴν παγερὰν νύκτα τῆς 6 Ἰανουαρίου 1649, ἱππεύουσα ἱσπανικοὺς ἡμιόνους. Περὶ τοὺς Παρισίους εὑρίσκετο σῶμα στρατοῦ ἐκ 12.000 ἀνδρῶν, ἀλλ' ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἑνωθεῖσα μετὰ τοῦ Παρλαμέντου ἤρξατο τῶν ταραχῶν τῆς Σφενδόνης, αἵτινες ἐπεξετάθησαν εἰς πάσας τὰς πόλεις τῆς Γαλλίας. Ἐν Παρισίοις αἱ σημαῖαι τῶν ἐργατικῶν σωματείων ἐκυμάτιζον ἐπὶ τῶν γεφυρῶν καὶ τῶν ὁδῶν ὡς διαμαρτυρία τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Μαζαρίνου. Ἐν τῷ μεταξὺ μεταβὰς οὗτος εἰς Ρουέλην, ὑπέγραψε τὴν συνθήκην εἰρήνης καὶ ἀπηλευθέρωσε τοὺς καθειργμένους εἰς Χάβρην πρίγκιπας. Ἐν τούτοις ὁ κατὰ τῆς αὐλῆς πόλεμος ἐξηκολούθει σφοδρότερος. Ὁ Μαζαρῖνος ἄγων τὸν αὐλικὸν στρατὸν ἐπορεύθη εἰς τὰς ἐπαναστατημένας ἐπαρχίας καὶ μετὰ τὴν νίκην τῆς Ρουέλης ἐφέρετο τόσον ὑπεροπτικῶς πρὸς τοὺς εὐπατρίδας, ὥστε ἡνώθησαν οὗτοι μετὰ τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων καὶ ἐζήτουν τὸν θάνατον τοῦ καρδιναλίου, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Κολωνίαν, ὅπου συνηντήθη μετὰ τῆς ἀντιβασιλίσσης. Τῷ 1651 εἰσήλασεν εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπὶ κεφαλῆς δισχιλίων ἱππέων καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ αὐλικοῦ στρατοῦ, τὴν δὲ 3 Φεβρουαρίου 1653 εἰσῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου ὁ λαὸς ἐδέχθη αὐτὸν ἐν βαθυτάτῃ σιγῇ· ἀλλ' ὁ Μαζαρῖνος κατώρθωσε ν' ἀνακτήσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν προτέραν πολιτικήν του ἰσχύν. Οἱ μεγιστᾶνες καὶ τὸ Παρλαμέντον ἐκάμφθησαν πρὸ αὐτοῦ. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ Γαλλία ἐξυψώθη παρ' αὐτοῦ ἐξωτερικῶς, διεξήχθησαν μετ' ἐπιτυχίας πλεῖστοι πόλεμοι καὶ ὑπεγράφη ἡ μετὰ τῆς Ἱσπανίας περίφημος συνθήκη τῶν Πυρηναίων. Ἐσωτερικῶς ἐνισχύθη ὁ μοναρχισμὸς καὶ ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τῆς μοναρχίας Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Μετὰ τὸν θάνατόν του, προελθόντα ἐξ ὕδρωπος, ἡ περιουσία του, ἀνερχομένη εἰς διακόσια ἑκατομμύρια, περιῆλθεν εἰς τὴν διάσημον ἐπὶ καλλονῇ ἀνεψιάν του Ὁρτενσίαν Μαντσίνι, τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ *δουκὸς Μαζαρίνου*. Ὁ Μαζαρῖνος ἔγραψε: «Lettres, où l'on voit les négociations pour la paix des Pyrénées». Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Ἰούλιος Μαζαρῖνος.
[Προσωπογραφία ἐν τῷ μουσείῳ Σαντιγύ.]

— **Μαζαρίνου** ***βιβλιοθήκη***. Μία τῶν μεγάλων βιβλιοθηκῶν τῶν Παρισίων, ἐγκατεστημένη εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου, ὀνομαζομένου ἐπίσης «Μέγαρον Μαζαρίνου». Ἀρχικῶς περιελάμβανεν αὕτη 12.000 βιβλία καὶ 4.000 χειρόγραφα καὶ εὑρίσκετο ὅπου σήμερον ἡ Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη. Διασκορπισθεῖσα κατὰ τὰς ταραχὰς τῆς Σφενδόνης, ἀνασυνεστήθη βραδύτερον καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν Σορβόνην συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ Μαζαρίνου, καὶ εἶτα εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον. Σήμερον ἀριθμεῖ πλείονας τῶν 200.000 τόμων. Θ. Β.

Μάζαρις, ***Μάξιμος***. Συγγραφεὺς Βυζαντινός, οὗτινος διεσώθησαν μία ὁμιλία εἰς τὸν Ματθαῖον, διάφοροι ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι καὶ γραμματικοὶ κανόνες ὑπὸ τύπον κανόνων ἐκκλησιαστικῶν. Γνωστὸς εἶναι ἐπίσης καί τις *Μανουὴλ Μάζαρις*, συγγραφεὺς συναξαρίου τῆς ἁγίας Εἰρήνης. Λ. Ν. Π.

— **«Μάζαρι** ***ἐπιδημία ἐν Ἅδου»***. Βυζαντινὴ σάτιρα τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, κατ' ἀπομίμησιν τῆς «Νεκυιομαντείας» τοῦ Λουκιανοῦ. Τὸ ἔργον διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον καὶ κυρίως φέρει τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφήν, διηγεῖται ὁ συγγραφεὺς πῶς προσβληθεὶς ὑπὸ ἐπιδημίας φθάνει εἰς τὸν Ἅδην, ὅπου συναντᾷ τὸν Μανουὴλ Ὁλόβολον, πρὸς ὃν καὶ διηγεῖται τὴν διαφθορὰν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐλῆς. Ὁ Ὁλόβολος τὸν συμβουλεύει νὰ μεταβῇ εἰς Πελοπόννησον. Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει, ἐπιγραφομένῳ «Ὄνειρα μετὰ τὴν ἀναβίωσιν», ὁ Μάζαρις εὑρίσκεται ἐν Πελοποννήσῳ καὶ παραπονεῖται πρὸς τὸν Ὁλόβολον, ὃν βλέπει ἐν ὀνείρῳ, διὰ τὴν αὐτόθι κακὴν κατάστασιν, ὅλως διάφορον ἐκείνης τὴν ὁποίαν τοῦ παρέστησεν ὁ συνομιλητής του ἐν Ἅδῃ. Ὡς τρίτον μέρος ἀκολουθοῦν ἐπιστολαὶ τοῦ Ὁλοβόλου πρός τινα ἰατρὸν Μαλάκην καὶ τοῦ Μαλάκη πρὸς τὸν Ὁλόβολον, ἐν αἷς ὁμοίως γίνεται λόγος περὶ τῆς κακῆς ἐν Πελοποννήσῳ καταστάσεως.

Τὸ ἔργον εἶναι λογοτεχνικῶς ἄθλιον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Κρουμπάχερ «ἡ χειρίστη τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν γενομένων ἀπομιμήσεων τοῦ Λουκιανοῦ». Ἰδίως προξενεῖ ἐντύπωσιν τὸ πλῆθος τῶν ἀγροίκων ὕβρεων, δι' ὧν πλήττονται πρόσωπα κατέχοντα ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ περιστοιχίζοντα τὸν αὐτοκράτορα. Αἱ ἐναντίον τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου ἐν τῷ β' καὶ γ' μέρει ὕβρεις, δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς περιέχουσαι ἐξηκριβωμένας ἱστορικὰς ἀληθείας, ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ὑπερβολαί, σκοπὸν ἔχουσαι νὰ διασκεδάσωσι καὶ νὰ εὐθυμήσωσι τοὺς αὐλικοὺς καὶ τὸν βασιλέα, πιθανῶς κατὰ τὸ μακρὸν ταξίδιόν του.

Δὲν στερεῖται ὅμως τὸ ἔργον ἱστορικῆς σπουδαιότητος, αὕτη δὲ ἐγένετο περισσότερον ἀντιληπτή, ἀφ' ὅτου ὁ M. Treu ἀπέδειξε τὰ περισσότερα τῶν ἀναφερομένων προσώπων ὡς ἱστορικά, βεβαιούμενα ἐξ ἄλλων πηγῶν. Οὕτως ὁ ἀναφερόμενος Μανουὴλ Ὁλόβολος δὲν εἶναι βεβαίως ὁ γνωστὸς ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀλλ' ἕτερος, ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος, ζῶν περὶ τὸ 1400 καὶ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται σῳζομένη ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωσὴφ Βρυεννίου. Καὶ τῶν λοιπῶν προσώπων ἡ ἀκμὴ συμπίπτει πρὸς τὸ ἔτος τῆς συγγραφῆς τοῦ ἔργου, ἤτοι τὸ 1414—1415. Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι πλαστόν· ἀναφέρονται πολλοὶ συγγραφεῖς φέροντες τὸ ὄνομα *Μάζαρις*, οὐδεὶς ὅμως τούτων εἶναι δυνατὸν νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν ἡμέτερον, ἐσφαλμένως δὲ ὑπέθεσεν ὁ Σπ. Λάμπρος ὅτι οὗτος εἶναι ὁ μοναχὸς *Μάξιμος Μάζαρις* (βλ. λ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Fr. Boissonade* ἐν Anecdota graeca, 3 (1831) 112—186.—*Ad. Ellissen*, Analekten der mittel u. neugriechischen Literatur, 4ος τόμος (Λιψία, 1860) σ. 187—362 (Εἰσαγωγὴ καὶ γερμανικὴ μετάφρασις).—*B. Hase*, ἐν Notices et extraits 9 (1813) 2,131 κέ.—*H. L. Tozer* ἐν Journal of Hellenic Studies, 2 (1881) 233—270.—*M. Treu* Mazaris u. Holobolos ἐν Byz. Zeits. 1 (1892) 86—97.—*Σπ. Π. Λάμπρος*, Mazaris u. seine Werke αὐτ. 5 (1896) 63—73.—*Κρουμβάχερ*, Ἱστορία βυζ. λογοτ. ἑλλ. μετ. Β' 169 κέ. Λ. Ν. Π.

Μαζὰρ-ἰ-Σερὶφ (Mazar-i-Sherif) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἀφγανιστάν, πρωτεύουσα τοῦ ἀφγανικοῦ Τουρκεστάν, ἐπὶ τοῦ Ντέχας, παραποτάμου τοῦ Μπάλκ. Ἔχει σπουδαῖον τέμενος καὶ λειψανοθήκην τοῦ Χαζρὰτ-Σάχ, βιοτεχνίαν ξιφῶν καὶ ἄλλων ἀγχεμάχων ὅπλων. Κάτ. 25 000. Χ. Δ.

Μαζαρὸν *[Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. *Μαθαρόν*.

Μάζαρυκ (Masaryk), *Θωμᾶς-Γκάριγκ*. Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῆς Τσεχοσλοβακίας, γεννηθεὶς τῷ 1850 ἐν Γκέντιγκ τῆς Μοραβίας. Υἱὸς πτωχοῦ σιδηρουργοῦ, κατώρθωσε χάρις εἰς τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν καὶ τὴν ἐπιμέλειάν του νὰ τύχῃ πλήρους σχολικῆς μορφώσεως, ἐργαζόμενος συγχρόνως εἰς τὸ σιδηρουργεῖον τοῦ πατρός του, βραδύτερον δέ, ἐν μέσῳ στερήσεων, νὰ παρακολουθήσῃ τὰ πανεπιστημιακὰ μαθήματα. Τῷ 1882 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ ἐν Πράγᾳ τσεχικὸν πανεπιστήμιον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1884 ἐξέδωκε καὶ διηύθυνε μέχρι τοῦ 1893 τὸ τσεχικὸν περιοδικὸν «Ἀθήναιον» (Athenaeum), ὄργανον ἐπιστημονικῆς διδασκαλίας καὶ κριτικῆς. Θερμὸς πατριώτης, ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν πρὸς προστασίαν τῶν δικαίων τῆς τσεχικῆς μειονότητος, ἀποβλέπων πάντοτε εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ τσεχικοῦ ἔθνους, καὶ ἐγένετο τῷ 1891 ἡγέτης τοῦ κόμματος τῶν ρεαλιστῶν, ἐκλεγεὶς συνάμα καὶ βουλευτὴς τῆς αὐστριακῆς βουλῆς, τῇ ὑποστηρίξει τῶν νεοτσέχων. Ἀλλὰ τῷ 1893, διαλυθέντος τοῦ κόμματός του ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς, μέχρι τοῦ 1900, ὅτε ἀνεμείχθη πάλιν ἐνεργῶς καὶ ἵδρυσε τὸ τσεχικὸν λαϊκὸν κόμμα, οὗτινος κυρία ἐπιδίωξις ἦτο ἡ συνεννόησις μετὰ τῶν Γερμανῶν ἀρχηγῶν πρὸς ἀναγνώρισιν ἴσων ἐθνικῶν δικαιωμά-

Θωμᾶς Μάζαρυκ.

Digitized by Google

των εἰς τὴν τσεχικὴν μειονότητα. Τῷ 1907, ἐκλεγεὶς ἐκ νέου βουλευτής, διέπρεψεν εἰς τὸ κοινοβούλιον διὰ τὴν εὐφράδειαν αὐτοῦ καὶ τὸ σθένος, μεθ' οὗ ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τῆς ἐθνότητός του, καὶ γενικῶς τῶν ἐν τῇ αὐστροουγγρικῇ μοναρχίᾳ μειονοτήτων, ἐθεωρεῖτο δὲ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτικῶν καὶ μεταξὺ τῶν Γερμανῶν. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἀνεχώρησεν εἰς Εὐρώπην καὶ Ἀμερικήν, ὅπου εἰργάσθη συνεχῶς παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τῶν συμμάχων χωρῶν, διὰ διαλέξεων καὶ δημοσιογραφικοῦ ἀγῶνος, καὶ παρὰ ταῖς κυβερνήσεσι, διὰ τὴν ἵδρυσιν ἀνεξαρτήτου τσεχικοῦ κράτους. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τῶν σκοπῶν του, θερμαίνων τὸν πατριωτισμὸν τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ Τσέχων, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἐθελοντικῶν τσεχικῶν σωμάτων ἐκ τῶν αἰχμαλώτων πολέμου καὶ τῶν ἐλευθέρων Τσέχων πολιτῶν, τὰ ὁποῖα ἠγωνίσθησαν κατὰ τῶν Γερμανῶν ὑπὸ τὰς συμμαχικὰς σημαίας. Ἱδρυθείσης μετὰ τὴν εἰρήνην τῆς δημοκρατίας τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐξελέγη πρῶτος πρόεδρος αὐτῆς τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918. Ἐπανεξελέγη τῷ 1920 καὶ τῷ 1927. Ὡς ἐπιστήμων καταλέγεται μεταξὺ τῶν διαπρεπῶν νεωτέρων κοινωνιολόγων καὶ φιλοσόφων. Ἔγραψεν εἰς γερμανικὴν γλῶσσαν: «Ἡ αὐτοκτονία ὡς κοινωνικὸν ὁμαδικὸν φαινόμενον τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ» (1881), «Ἀρχαὶ ἠθικῆς» (1883), «Δοκίμιον συγκεκριμένης λογικῆς» (1886), «Αἱ φιλοσοφικαὶ καὶ κοινωνιολογικαὶ βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ» (1899). Ἔγραψεν ἐπίσης πολλὰ ἔργα τσεχιστί, βραδύτερον δὲ ἐδημοσίευσε: «Ρωσία καὶ Εὐρώπη» (3 τ. 1913), «Ἡ νέα Εὐρώπη» (1912), «Τὸ πρόβλημα τῶν μικρῶν λαῶν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν κρίσιν» (1915), «Ἡ κοσμοεπανάστασις 1914—1918» (1925)

Θ. Κ.

Μαζὰς (Mazas), ***Ἰάκωβος-Φερεόλ.*** Γάλλος βιολιστὴς (1782—1849), μαθητὴς τοῦ Ὠδείου τῶν Παρισίων, ἐξ οὗ ἀπεφοίτησε μετὰ πρωτου βραβείου Νεώτατος ἤρχισε τὰς καλλιτεχνικάς του περιοδείας εἰς Ἱσπανίαν, Ἀγγλίαν, Βέλγιον, Ὁλλανδίαν κλπ. Κατόπιν τετραετοῦς σχεδὸν παραμονῆς εἰς Ρωσίαν καὶ Πολωνίαν, ἐγκατεστάθη τέλος εἰς Ὀρλεάνην ὡς καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῶν συναυλιῶν. ἀργότερον δὲ εἰς Καμπραὶ ὡς διευθυντὴς τῆς δημοτικῆς μουσικῆς σχολῆς. Ὁ Μαζὰς ἔγραψε τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Τὸ κιόσκι», παιχθὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1842· ἐπίσης πλεῖστα ἔργα διὰ βιολίον, βιόλαν, μουσικὴν δωματίου, ἀποτελούμενα ἐκ κοντσέρτων, παραλλαγῶν, φαντασιῶν κλπ. Πλεῖσται σπουδαί του διὰ βιολίον εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὀργάνου τούτου.

Γ. Σ.

Μαζάτσιο (Masaccio), ***Τομμάζο ντὶ Σὰν Τζιοβάνι ντὶ Σιμόνε Γκουΐντι,*** ἐπιλεγόμενος —. Φλωρεντινὸς ζωγράφος (1401—1429), μαθητὴς τοῦ Μασολίνο μὲ ἐπίδρασιν τοῦ Ντονατέλλο καὶ τοῦ Μπρουνελέσκι (Bruneleski). Παρὰ τὴν βραχεῖαν διάρκειαν τῆς καλλιτεχνικῆς του δράσεως, ἐχάραξε τὸν δρόμον διὰ τὰς νέας ἀντιλήψεις ὡς πρὸς τὴν ζωγραφικήν. Διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶναι ἐντελῶς νέα ἡ σχεδὸν ἰμπρεσσιονιστικὴ διάταξις τοῦ φωτός, ἡ τέχνη τῆς συνθέσεως, ἡ δύναμις τῆς παρατηρήσεως τῆς φύσεως καὶ ἡ ἁρμονικὴ σχέσις μεταξὺ μορφῶν καὶ τοπίου. Ὁ Μαζάτσιο χωρίζει καὶ ἑνώνει τὰ διάφορα συμπλέγματα τῶν μορφῶν κατὰ ἐλευθέρους ρυθμικοὺς νόμους, ἀλλὰ πάντοτε οὕτως, ὥστε ἡ κυρία μορφὴ ἵσταται εἰς τὸ μέσον τῆς συνθέσεως, προσπίπτουσα ἀμέσως εἰς τὴν ὅρασιν καὶ προκαλοῦσα τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ. Δίδει εἰς τὰς μορφάς του μεγαλειώδη ἐμφάνισιν, μὲ τὸν χῶρον δὲ τὸν ὁποῖον δημιουργεῖ πέριξ αὐτῶν τὰς καθιστᾷ ἐξαιρετικῶς πλαστικάς. Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα του σπουδαιότερος εἶναι ὁ πίναξ μὲ τὸ σύμπλεγμα τῆς ἁγίας Ἄννης εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας. Ἀπὸ τοὺς πίνακας, τοὺς ὁποίους ἐζωγράφησε τῷ 1426 διὰ τὴν ἐκκλησίαν del Carmine τῆς Πίζας, σῴζονται μερικοὶ διεσκορπισμένοι εἰς τὰ διάφορα μουσεῖα (Λονδῖνον, Βερολῖνον κ. ἄ.). Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐζωγράφησε τοιχογραφίαν μὲ τὴν «Ἁγίαν Τριάδα» διὰ τὴν Santa Maria Novella τῆς Φλωρεντίας καὶ τὸν ὡραῖον πίνακα μὲ τὸ δωμάτιον τῆς λεχοῦς τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου, καθὼς καὶ διαφόρους ἄλλους πίνακας. Τὰ τελευταῖα καὶ συγχρόνως τὰ ὡριμώτερα ἔργα του εἶναι αἱ τοιχογραφίαι εἰς τὸ παρεκκλήσιον Brancacci τῆς Σάντα Μαρία ντὲλ Καρμίνε τῆς Φλωρεντίας, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀρχίσει ὁ Μασολίνο, ἀπετελείωσε δὲ ὁ Filippino Lippi. Εἰς πολλὰς ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν τούτων εἶναι δυσχερεστάτη ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Μασολίνο καὶ τοῦ Μαζάτσιο. Ἀπὸ τὰς ὁμοφώνως εἰς τὸν Μαζάτσιο ἀποδιδομένας τοιχογραφίας τοῦ παρεκκλησίου Brancacci εἶναι: «Ἡ ἀνάστασις τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως», «Ἡ θεραπεία τοῦ χωλοῦ ὑπὸ τοῦ Πέτρου», «Ὁ Πέτρος διδάσκων» καὶ «Ὁ Χριστὸς ἐντελλόμενος εἰς τὸν Πέτρον ν' ἀλιεύσῃ ἰχθὺν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ὁποίου νὰ ἀγάγῃ τὸ νόμισμα». Ἡ τελευταία αὕτη εἰκὼν εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότερον ἔργον τοῦ Μαζάτσιο. Ἡ ὅλη σύνθεσις ἀποτελεῖται ἀπὸ χωριστὰς σκηνάς, ἀλλὰ τὸ κέντρον ἀποτελεῖ ὁ Χριστός. Ε.Β.-Χ.

Μαζγκέρτ, ἢ ***Μαζαγκὲρτ*** */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως ἐν τῷ σημερινῷ νομῷ Ἐλαζίζ (τέως Μααμουρὲτ-οὺλ-Ἀζίζ). Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μεζοὺρ-τσάϊ, εἰς ἀπόστασιν 50 χλμ. ΒΑ. τῆς πόλεως Χαρποὺτ-Μεζρέ, ἔχει δὲ κατὰ τὴν τουρκικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1927 577 κατοίκους, ἐνῷ εἰς προηγουμένας στατιστικὰς ἐφέρετο μὲ 1500 κατοίκους, ἐξ ὧν οἱ 900 Ἀρμένιοι ἐξωλοθρεύθησαν κατὰ τὰς ἀρμενικὰς σφαγάς. Ὁ σημερινὸς συνοικισμὸς εἶναι ἐκτισμένος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς ἀρμενικῆς πόλεως *Μὰναζγκέρτ*.

Ἡ σημερινὴ ὑποδιοίκησις Μαζαγκὲρτ ἔχει ἐπιφάνειαν 500 τ. χλμ. καὶ 15.726 κατοίκους (1927), ἐνῷ εἰς προηγουμένας στατιστικὰς φέρεται μὲ μόνον 5.100. Ν. Μ.

μαζδαϊσμὸς (ὁ), ἢ ***μαζδεϊσμός,*** ἢ ***μασδαϊσμός.*** Θρησκεία τῆς Ἀσίας στηριζομένη ἐπὶ τοῦ δυαδισμοῦ, ἤτοι δύο ἀρχῶν θεότητος, καὶ διδάσκουσα δύο ἀρχὰς ἐν τῷ κόσμῳ συνεχῶς ἀντιπαλαιούσας: τὴν τοῦ φωτὸς καὶ τὴν τοῦ σκότους, τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὴν τοῦ κακοῦ, τὴν τῆς ζωῆς καὶ τὴν τοῦ θανάτου, τὴν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν τοῦ ψεύδους, τὴν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου. Τῆς μὲν ἀγαθῆς ἀρχῆς ὁ θεός, ὁ ὑπέρτατος, καλεῖται *Ὠρομάσδης* (Ἀχουραμάσδα), τῆς δὲ ἀντιθέτου ἀρχῆς *Ἀριμάνης*. Ἡ θρησκεία αὕτη παρήχθη ἀπὸ τῆς ἀνέκαθεν ὑπαρχούσης παρὰ τοῖς ἰρανικοῖς λαοῖς λατρείας πρὸς τὴν φύσιν, παρεμφεροῦς πρὸς τὴν παρ' Ἕλλησι καὶ παρ' ἄλλοις Ἀρίοις λαοῖς. Εἰσηγητὴς τοῦ μαζδαϊσμοῦ θεωρεῖται ὁ *Ζωροάστρης* (βλ. λ.). —Ω.

Μαζδάκ, ἢ ***Μαζδέκ.*** Πέρσης μάγος καὶ μεταρρυθμιστής, γεννηθεὶς ἐν Περσεπόλει περὶ τὸ 470 μ. Χ. καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 535. Ἦτο μέγας ποντίφιξ τῶν μάγων ἐν Νισαπούρ, ὅτε ἐξ ἀφορμῆς ἑνὸς λοιμοῦ, ὅστις ἐθέριζε τὴν Περσίαν, περὶ τὸ 500, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν προφήτην καὶ ἀπεσταλμένον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀνθρωπότητος. Καταπολεμήσας εὐγλώττως τὰς καταχρήσεις τοῦ πλούτου, τὰς ὁποίας ἔκαμνον οἱ ἰσχυροί, καὶ τὴν ματαιοδοξίαν τῶν ἀρχόντων, ἐκήρυξε τὴν κοινότητα τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τὴν ἰσότητα εἰς τὰς κτήσεις καὶ τὰ δικαιώματα. Ἀπέκτησε διὰ τοῦ κηρύγματος τούτου μέγαν ἀριθμὸν μαθητῶν καὶ ἐπέτυχε νὰ γίνῃ παραδεκτὴ ἡ διδασκαλία του καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Κομπάντ, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ ἐπιβάλῃ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαζδὰκ διὰ νόμου. Ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν ἀναρχίας ἐν Περσίᾳ καὶ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Κομπάντ, ὅστις ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ντζιαμάσπ καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέτυχε τὴν παλινόρθωσίν του εἰς τὸν θρόνον. Ὁ Μαζδάκ, ὅστις μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Κομπάντ εἶχε καταφύγει εἰς Ἰνδίας, ἐπανῆλθεν εἰς Περσίαν μετὰ τὴν ἐπαναφοράν του, ἀλλὰ δὲν εὗρε καμμίαν συμπάθειαν παρὰ τῷ βασιλεῖ. Ὁ υἱὸς μάλιστα τοῦ Κομπάντ, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, εἰσήγαγεν εἰς δίκην τὸν Μαζδὰκ καὶ τὸν ἐθανάτωσεν. Αἱ ἰδέαι τοῦ Μαζδάκ, ἂν καὶ προγεγραμμέναι, δὲν ἐξερριζώθησαν ἐκ τῆς Περσίας καὶ τῆς Ἀνατολῆς καθόλου μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἰσλαμισμοῦ, ὁπότε συνεχωνεύθησαν πρὸς διαφόρους αἱρετικὰς δοξασίας τῆς νέας θρησκείας. Δύο ἐπιγραφαί, εὑρεθεῖσαι τῷ 1823 ἐν Κυρηναϊκῇ καὶ ἀποσταλεῖσαι εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν εἰς Παρισίους, ἀποδεικνύουσιν ὅτι αἱ κοινωνιστικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Μαζδὰκ εἶχον διαδοθῇ καὶ εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος.

Θ. Π.—Θ. Β.

Μαζέϊκα */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐας κωμοπόλεως *Κάτω Κλειτορία* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μαζελὲν (Mazelin). Γάλλος μηχανικὸς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐπινοήσας τὸ «κίνητρον Μαζελίνα», ὡς ἦτο γνωστὸν εἰς τὸ ναυτικόν μας, δι' οὗ ἀνεστρέφετο ἡ κίνησις τῆς μηχανῆς καὶ ἐκανονίζετο ἅμα ἡ προπορεία εἰσαγωγῆς καὶ ἡ ἐκτόνωσις ἄνευ χρήσεως «τόξων Στέφενσον». Σ. Ε. Λ.

Μαζελὶν (Mazeline), ***Πέτρος.*** Γάλλος γλύπτης (1633—1708). Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Simon Hurtrelle, ἀπὸ δὲ τοῦ 1668 ὑπῆρξε μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ Εὐρώπη», ἓν ἀντίγλυφον τοῦ «Ἀπόλλωνος τοῦ Μπελβεντέρε», τὸ «Μαυσωλεῖον τοῦ καγκελλαρίου Λετελλιὲ» (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Saint-Gervais) καὶ τὸ «Μνημεῖον τοῦ δουκὸς ντὲ Κρεκὶ» (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Saint-Roch, ἐν Παρισίοις). Τὰ δύο τελευταῖα ἔργα ὁ Μαζελὶν ἐξετέλεσεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Hurtrelle. Ι. Μ. Π.

μάζεμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαζεύω*, συνάθροισις, συλλογή: «οἱ ἐλιὲς θέλουν μάζεμα», «ἔβρεξε ἀπάνω 'ς τὸ μάζεμα» || *μαζέματα* (τά)· ἐπὶ τῶν ὀπωρῶν, αἱ ὁποῖαι πίπτουν ἀπὸ τὸ δένδρον: «αὐτὰ τὰ πορτοκάλια —, τὰ ἀχλάδια —, τὰ μῆλα εἶναι μαζέματα», δηλαδὴ εὐτελῆ, κατωτέρας ποιότητος· || μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπων ἀναξίων προσοχῆς, ἄλλως *περιτρίμματα*.

μαζεμένος, *—η, —ο*· μετοχ. τοῦ *μαζεύω* ὡς ἐπίθ., περιωρισμένος, συνετός, φρόνιμος, οὐχὶ σπάταλος: «μαζεμένος ἄνθρωπος», «μαζεμένο παιδί».

Μαζενγκὰρμπ (Mazingarbe) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Πὰ-ντὲ-Καλαί, ἀπέχουσα 10 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Μπετύν. Ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα καὶ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν. Κατεστράφη ἐν μέρει διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Κάτ. 5.820. Χ. Δ.

Μαζεντεράν, ἢ ***Μαζαντερὰν*** (Mazenderan ἢ Mazanderan) */Γεωγρ./*. Ἐπαρχία τῆς Περσίας, παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης πρὸς Β., τῶν ἐπαρχιῶν Ἀστεραμπὰντ καὶ Χορασὰν πρὸς Α., Τεχεράνης καὶ Κασβὶν πρὸς Ν., καὶ Γκιλὰν πρὸς Δ. καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 27.090 τ. χλμ. καὶ 700.000 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Σάρι*. Ἔχει ἔδαφος ὀρεινόν, ἀποτελοῦν τμῆμα τῆς ὀροσειρᾶς Ἔλμπουρς καὶ περικλεῖον τὰς κορυφὰς Ντεμαβὲντ (5.670 μ. ὕψους) καὶ Ντουφὲκ (2.400 μ. ὕψους). Κυριώτερος τῶν ποταμῶν αὐτῆς εἶναι ὁ Τάλορ, τὸ δὲ κλῖμα εὐμετάβολον καὶ νοσηρὸν εἰς τὰ παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης, λόγῳ τῶν σχηματιζομένων ἑλῶν. Ἡ μεταξὺ τῆς Κασπίας καὶ τῶν ὀρέων περιοχὴ εἶναι λίαν εὔφορος. Οἱ κάτοικοι ἀνήκουν εἰς τὰς φυλὰς τῶν Κασάρ, Κασαβὲντ καὶ τῶν Κούρδων καὶ καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἡ χώρα παράγει σταφυλάς, μέλι καὶ ἰδίως ὄρυζαν, βάμβακα, ὀπώρας, μέταξαν καὶ διεξάγει ἐμπόριον ἵππων, καμήλων, ἰχθύων κτλ. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει καὶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ συνδέουσα τὰς πόλεις Σουλέντε καὶ Ἄμολ. Ἡ Μαζεντερὰν ἀπετέλει τμῆμα τῆς ἀρχαίας Ὑρκανίας, βραδύτερον δὲ ὠνομάσθη χώρα τῶν Ταπίρων ἢ Ταμπαρισιάν. Ἡ χώρα αὕτη ἤκμασεν ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σάχου Ἀββᾶς τοῦ Μεγάλου (περὶ τῷ 1600), ὁ ὁποῖος ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ ἀνάκτορα καὶ κήπους, ὧν σῴζονται ἐρείπια ἐν Μπαρφερούς, Σουφφιαμπάντ, Φουρραχαμπάντ κτλ.

Μ. Δ. Β.

Μαζεντὶ (Magendie), ***Φραγκῖσκος.*** Γάλλος φυσιολόγος, γεννηθεὶς εἰς Βορδὼ τῷ 1783 καὶ ἀποθανὼν εἰς Παρισίους τῷ 1855. Υἱὸς χειρουργοῦ, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1808, ἐπεδόθη εἰδικῶς εἰς τὴν πειραματικὴν φυσιολογίαν, ἐγένετο μέλος τῆς Ἰατρικῆς ἀκαδημίας εὐθὺς ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, τῷ 1819, μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῷ 1821, ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου Hôtel-Dieu τῶν Παρισίων καὶ καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας τῷ 1831. Κατέστησε γνωστὴν τὴν ἐνέργειαν πλείστων νέων φαρμάκων, οἷον τῆς στρυχνίνης, τῆς μορφίνης, τοῦ ἰωδίου, τοῦ κυανικοῦ ὀξέος κλπ. Παρέσχε τὴν πρώτην πειραματικὴν ἀπόδειξιν τῆς διακρίσεως τῶν κινητικῶν νεύρων ἀπὸ τῶν αἰσθητικῶν νεύρων. Βραδύτερον ἀνεκάλυψε τὴν παλίνδρομον καλουμένην εὐαισθησίαν τῶν προσθίων ριζῶν τῶν νωτιαίων νεύρων καὶ κατέδειξεν ὅτι ἡ εὐαισθησία αὕτη δὲν ἀνήκει εἰς τὰς ρίζας ταύτας, ἀλλ' ὅτι δανείζονται ταύτην ἐκ τῶν ὀπισθίων ριζῶν. Ἐλευθέριος καὶ ἀνεξάρτητος τὸν χαρακτῆρα, ἐπιδεικνύων εἰλικρίνειαν ὠμὴν καὶ ἀπότομον ἐν πολλοῖς, ὁ Magendie δὲν ἐπίστευε πολὺ εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἰατρικῆς, ἐθεράπευε δὲ τοὺς ἀρρώστους αὐτοῦ περιοριζόμενος μόνον εἰς τὸ νὰ μὴ ἀνακόπτῃ—κατὰ τὴν ἔκφρασίν του—τὸ ἔργον τῆς φύσεως. Ἔργα αὐτοῦ συγγραφικά, πλὴν τῶν διαφόρων ὑπομνημάτων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς φυσιολογίας, ἀναφέρονται τὰ ἀκόλουθα: «Μαθήματα ἐπὶ τῆς θανατηφόρου χολέρας» (1832), «Μαθήματα ἐπὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων τῆς ζωῆς» (1836—1842), «Μαθήματα ἐπὶ τῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν νόσων τοῦ νευρικοῦ συστήματος» (1839), κλπ. Ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1821—1831 τὴν «Ἐφημερίδα τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας».

Μ. Ν. Κ.

— **Μαζεντί,** ***νόμος τοῦ —.*** Οὕτω καθορίζεται ἐν τῇ φυσιολογίᾳ ὁ νόμος, καθ' ὃν πάντα τὰ νευρικὰ νημάτια τῶν κινητικῶν νεύρων διέρχονται διὰ τῶν προσθίων ριζῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Μ.Ν.Κ.

Μαζέππας, ***Ἰωάννης.*** Ἡγεμὼν τῶν Κοζάκων, γεννηθεὶς ἐν Μαζέπιντς τοῦ Κιέβου περὶ τὸ 1640 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μπέρντεν τῷ 1709. Ἐξεπαιδεύθη παρὰ τῶν ἰησουϊτῶν καὶ ἔλαβεν ἐπιμεμελημένην ἀνατροφήν, ἐγένετο δὲ ἀκόλουθος τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Ἰωάννου-Καζιμὶρ Ε'. Κατόπιν προσελήφθη ὡς γραμματεὺς καὶ ὑπασπιστὴς τοῦ ἀταμάνου τῶν Κοζάκων Σαμοϊλοβιτς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐξελέγη (1687) ἀταμᾶνος. Ἀποκτήσας τὴν εὔνοιαν τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ἐπληρώθη τιμῶν παρ' αὐτοῦ, ἐξυψώθη δὲ μέχρι τοῦ τίτλου τοῦ πρίγκιπος. Ὑπερησπίσθη τὸν λαὸν αὐτοῦ κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ταταρῶν, συμπολεμῶν δὲ μετὰ τοῦ Μεγάλου Πέτρου συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ Ἀζώφ. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Καρόλου ΙΒ' ὑπηρέτησε πιστῶς τὸν τσάρον Πέτρον, ἀλλ' αἱ νῖκαι τοῦ Καρόλου ἐγέννησαν εἰς

Digitized by Google

αὐτὸν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ φιλιωθῇ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος ἄρχων. Συνεννοεῖτο πρὸς τοῦτο μετὰ τοῦ Σουηδοῦ ἡγεμόνος μυστικῶς, συνήργησε δὲ ὅπως τεθῇ ἡ Οὐκρανία ὑπὸ τὴν Πολωνίαν. Αἱ ῥαδιουργίαι αὗται καὶ ἄλλαι τινὲς ἐνέργειαι αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου κατηγγέλθησαν ὑπὸ τοῦ Κοτσουμπέη, στρατηγοῦ τῶν Κοζάκων, καὶ τοῦ Ἴσρα, διοικητοῦ τῆς Πολτάβας, ἀλλ' ὁ τσάρος μὴ δώσας πίστιν εἰς τὰς κατηγορίας ταύτας, ἤγαγεν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Μαζέππα, ὅπως τιμωρήσῃ ὁ ἴδιος τούτους. Οὗτος κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς θάνατον. Ἀλλ' ὁ Μέγας Πέτρος ἐπείσθη ἐπὶ τέλους περὶ τῆς προδοσίας του· συνέλαβε καὶ ἀπηγχόνισε πολλοὺς ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μαζέππα, παρεσκεύαζε δὲ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν καὶ εἰς αὐτόν. Ὁ Μαζέππας τότε, ἀκολουθούμενος ὑπὸ εὐαρίθμων πιστῶν του συντρόφων, κατέφυγεν εἰς τὸν Κάρολον ΙΒ' καὶ ἐξετέλεσε τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν εἰς Οὐκρανίαν, μετὰ δὲ τὴν καταστρεπτικὴν ἧτταν τοῦ Καρόλου εἰς Πολτάβαν, ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς Μπάντερ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ αὐτὸ ἔτος. Ὁ λόρδος Βύρων ἔλαβε τὸν Μαζέππαν ὡς ἥρωα ἑνὸς τῶν ὡραιοτέρων ποιημάτων του. Δύο ἐπίσης πίνακες τοῦ Ὁρατίου Βερνὲ ἔχουν ὡς θέμα δραματικὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς τοῦ Μαζέππα. θ. β.

μαζέτα (ἡ)· μικρὸν καὶ ἄθλιον ἱππάριον· || μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπου, ἄνευ ἱκανότητος, ἀδέξιος, ἀνεπιτήδειος.

μαζετιὰ (ἡ)· ἀνικανότης, ἀδεξιότης, ἀνεπιτηδειότης.

μαζεύω, ἀόρ. *ἐ)μάζεψα—ἐ)μαζεύτηκα* καὶ *ἔμασα*, παθ. μετχ. *μαζευμένος*· δημοτ., συνάγω, συλλέγω, συναθροίζω: «μαζεύω ἐλιές,—λουλούδια,—λάχανα κτλ.», «τοὺς μαζεύει καὶ παίζουν χαρτιά», «τί ὥρα μαζεύεστε 'ς τὸ σπίτι;», «μαζεύτηκε κόσμος», «τὰ βερεσέδια μαζεύτηκαν πολλά»· || παροιμ. «μάζευε κι' ἂς εἶν' καὶ ρῶγες»· || λαμβάνω καὶ ἀποθέτω εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν: «μάζεψέ το ἀπὸ χάμω», «μαζεύει τὰ πράγματά του γιὰ νὰ φύγῃ»· || «μαζεύω τὸ σχοινί, — τὸ παννί» συσπειρῶ, τυλίσσω· || «μαζεύω τὰ πόδια μου» συνέλκω, συστέλλω: «μάζεψε τὰ πόδια σου νὰ καθίσουν κι' ἄλλοι»· || συγκρατῶ, περιορίζω, περιστέλλω: «μάζεψε τὰ παιδιά σου ἀπὸ τοὺς δρόμους», «δὲ μαζεύεται 'ς τὸ σπίτι διόλου, διαρκῶς γυρίζει 's τὰ καφενεῖα»· || συνεκδ. «μάζεψε τὴ γλῶσσά σου» ἐπὶ ὑβριστοῦ ἢ ἀμετροεποῦς: «μάζεψε τὴ γλῶσσά σου γιατὶ θὰ σοῦ τὴν μαζέψω ἐγώ»· || ὁμοίως «μάζεψε τὰ λόγια σου»· || φρ. «μάζεψε τὰ λουριά σου» περιορίσου, ἔχε ὀλιγωτέρας ἀπαιτήσεις· || παθ. *μαζεύομαι*· περιορίζομαι, ἐπανέρχομαι εἰς τὸν οἶκόν μου: «τὸ βράδυ νὰ μαζευτῇς ἐνωρίς»· || περιορίζω τὰς δαπάνας μου, ζῶ οἰκονομικώτερον: «μαζευτήκαμε, γιατὶ οἱ δουλειὲς δὲν πάνε καλά»· || *μαζεύω*· ἀμεταβ., συστέλλομαι, συσπειρῶμαι, ζαρώνω: «τὸ παννὶ μὲ τὸν καιρὸ μαζεύει», «τὸ σχοινὶ ὅταν βραχῇ μαζεύει».

μαζῆ, ἡ *μαζύ*· ἐσφαλμένη γραφὴ ἀντὶ *μαζὶ* (βλ. λ.).

Μάζι *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Καρυᾶς τῆς ἐπαρχίας Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 144. —2) Παλαιότερον ὄνομα δύο χωρίων ἐν τῷ νομῷ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας (ἐπαρχία Κορινθίας), ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν τῷ τέως δήμῳ Νεμέας μετωνομάσθη εἰς *Καστράκι* (βλ. λ.), τὸ δὲ ἐν τῷ τέως δήμῳ Τρικκάλων εἰς *Ξανθοχώρι* (βλ. λ.).—3) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας (ἐπαρχία Ἀττικῆς) χωρίου *Πολυδένδρι* (βλ. λ.). —4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Πέτρας καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 700 —5) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας (δῆμος Μεγαρέων) χωρίου *Τριποδίσκος* (βλ. λ.). —6) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας (ἐπαρχία Μεγαρίδος) χωρίου *Οἰνόη* (βλ. λ.). —7) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἠλείας χωρίου *Κουρτέσι* (βλ. λ.). —8) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας χωρίου *Σκυλλουντία* (βλ. λ.). —9) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος χωρίου *Πευκοχώρι* (βλ. λ.). χ. δ.

— **Μάζι** *[Γεωγρ.]*. Ὁρμητικὸν ποτάμιον ἐν Ἀχαΐᾳ, πηγάζον ἀπὸ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τῆς Κυλλήνης καὶ ἀπὸ τῆς Χελυδορέας. Διευθυνόμενον ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν καὶ διερχόμενον ἀριστερὰ τῆς ἀρχαίας Πελλήνης, χύνεται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον παρὰ τὰς Καμάρας. Λέγεται ἐπίσης καὶ *Φόνισσα*. Εἶναι ὁ *Κριὸς* τῶν ἀρχαίων.

μαζί· ἐπίρρ, ὁμοῦ, ἅμα, ἐν συνοδείᾳ, ἄλλως *ἀντάμα*: «πηγαίνουν πάντοτε μαζί», «μαζὶ δουλεύουν, μαζὶ τρῶνε, μαζὶ κοιμοῦνται», «ὅλοι μαζί», «θὰ τὸν πάρω μαζί μου»· || προστίθεται κατὰ πλεονασμὸν εἰς προσδιορισμὸν μετὰ τοῦ *μέ*: «μαζὶ μὲ τ' ἄλλα θὰ πάρωμε κι' αὐτά», «ἔφυγε μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του»· || ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ: «μᾶς ἦρθαν ὅλες οἱ στενοχώριες μαζί», «μὴν ὁμιλῆτε ὅλοι μαζί».

Μάζια *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Παραμυθιᾶς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τίρια, παραποτάμου τοῦ Θυάμιδος. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 316 κατοίκους γεωργοὺς καὶ κτηνοτρόφους. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. —2) Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων—Καλαμπάκας, κείμενον ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῆς βουνοσειρᾶς τοῦ Δρίσκου. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 267 κατοίκους, ἀσχολουμένους κυρίως εἰς τὴν μικροκτηνοτροφίαν καὶ γεωργίαν. Παρ' αὐτὸ κεῖνται τὰ ἐρείπια τῶν θερινῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ εἰς θέσιν περίοπτον. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. χ. ι. σ.

Μάζικες (οἱ), ἢ ***Μάζακες***. Βερβερικὸς λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. IV, 2,5) τὰ μεσόγεια τῆς Μαυριτανίας Καισαρηνσίας (Δ. Ἀλγέριον) πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ Χυλιμὰθ (νῦν Chetif) καὶ τῶν μεσημβρινῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ζαλάκου ὄρους, πρὸς Ν. τῆς σημερινῆς Orleansville. Πλὴν τούτων, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς (IV, 1,5) καὶ ἄλλους Μάζικας, κατοικοῦντας τὰ ΒΔ. παράλια τῆς Μαυριτανίας Τιγγιτανῆς (νῦν Μαρόκκου) πρὸς Ν. τῆς Μεταγωνίτιδος χώρας. α. θ. σ.

μαζικός, *—ή, —ό*· δημοτ., κοινός, συνεταιρικός, συντροφικός: «ἔχομε τὰ πρόβατα,—τὰ χωράφια μαζικά».—Ἐπίρρ. *μαζικά*: «δουλεύομε —, παίζομε μαζικά».

—**μαζικός**, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὸν *μαζὸν* (=μαστόν).

—**μαζικαὶ** ἢ ***μαστικαὶ ἀρτηρίαι*** *[Ἀνατομ.]*. Αὗται ἐκφυόμεναι ἐκ τῆς ἔσω μαστικῆς ἀρτηρίας, ἐκ τῆς πλαγίας θωρακικῆς, ἐκ τῆς ἀκρωμιοθωρακικῆς καὶ ἐκ τῆς 2ας, 3ης καὶ 4ης μεσοπλευρίου ἀρτηρίας, σχηματίζουσι περὶ τὰ ἐκκριτικὰ σωληνάρια καὶ τὰς ἀδενοκυψέλας τοῦ μαστοῦ πυκνότατον δίκτυον. ι. π.

—**μαζικὴ** ἢ ***μαστικὴ γραμμὴ*** *[Ἀνατομ.]*. Γραμμὴ κάθετος, ἀγομένη ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐκ τῶν ἄνω ἐπὶ τὰ κάτω καὶ διερχομένη ἑκατέρα διὰ τῆς θηλῆς τῶν μαστῶν, ἀπέχουσα δ' ἀπὸ τῆς μέσης γραμμῆς τοῦ στέρνου περὶ τὰ 10 ἑκμ. (βλ. καὶ *θώραξ*). ι. π.

Μαζινὸ (Maginot), ***Ἀνδρέας***. Σύγχρονος Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1877 ἐν Παρισίοις. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του εἰσῆλθεν εἰς τὸν διοικητικὸν κλάδον, ὑπηρέτησεν εἰς τὸ Ἀλγέριον ὡς διευθυντὴς τῶν ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων καὶ τῷ 1910 μετασχὼν τῶν ἐκλογῶν ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Μόζα. Κατὰ τὴν περίοδον 1913—1914 διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ μετέσχε τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, εἰς ὃν διακριθεὶς ἐτιμήθη διὰ τοῦ πολεμικοῦ σταυροῦ. Τῷ 1917 ἐγένετο ἐπὶ κυβερνήσεως Κλεμανσὼ ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν. Κατὰ τὰ ἔτη 1922—1924, ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ πλήρους ἀφοπλισμοῦ τῆς Γερμανίας καὶ ὑπῆρξεν ἔνθερμος θιασώτης τῆς καταλήψεως τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Ρούρ, φρονῶν ὅτι οὕτω μόνον ἡ Γερμανία θὰ ἐξηναγκάζετο εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐφαρμογὴν τῶν ὅρων τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν. Ὁ Μαζινό, ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων τοῦ ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ (Bloc National), ὑπεστήριξε πάντοτε τὴν πολιτικὴν τοῦ Πουανκαρέ, διετέλεσε πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἐπὶ τῆς τελευταίας πρωθυπουργίας τοῦ Πουανκαρὲ καὶ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐπὶ τῶν δύο κυβερνήσεων τοῦ Ταρντιὲ (1929—1930). Μετὰ τὴν πτῶσιν τούτου μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Στὲγκ (1930) καὶ τῆς κυβερνήσεως Λαβὰλ (1931) ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. μ. ν. δ.

Μάζι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κονίτσης. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 206 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. χ. ι. σ.

Μάζιρις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ὑρκανίας (βλ. *Μαξήρας*).

Μαζκὰν *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Ἀχλαδιὰ* (βλ. λ.).

μαζμπατᾶς (ὁ)· πρακτικὸν συζητήσεων ἑνὸς συμβουλίου, μιᾶς συνελεύσεως. Μαζμπατᾶς ἐλέγετο τὸ εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν ἀνακοινούμενον πρακτικὸν τῶν συζητήσεων καὶ ἀποφάσεων τοῦ Ἐθνικοῦ μεικτοῦ συμβουλίου ἢ τῶν ἐν τοῖς πατριαρχείοις συνερχομένων ἐθνοσυνελεύσεων. ν. μ.

μαζμπουτᾶ. Κατηγορία βακουφίων, τὰ ὁποῖα ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Βακουφίων καὶ διῃροῦντο εἰς τρία εἴδη: α') τὰ βακούφια τῶν σουλτάνων (ἐβκὰφ-ἰ-σεριφέ), ὧν ἡ διοίκησις, ἀνήκουσα εἰς τὸν σουλτᾶνον, ἦτο ἀνατεθειμένη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπουργεῖον· β') τὰ βακούφια, ἅτινα, ἐκλιπόντων τῶν ἀπογόνων τοῦ δωρητοῦ, παρεδόθησαν πρὸς διοίκησιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον· γ') ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διεχειρίζετο τὸ ὑπουργεῖον πληρῶνον ὡρισμένον ἐπίδομα εἰς τὰ ἱδρύματα, ὑπὲρ τῶν ὁποίων εἶχον ἀρχικῶς συσταθῇ. ν. μ.

Μαζοβία, ἡ ***Μαζόβσε*** (Masovia, Mazovia, ἢ Mazowsze) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς ἀρχαίας Πολωνίας, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα ἦτο ἡ Βαρσοβία. Ἀπὸ τοῦ 1918 ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς νέας δημοκρατίας τῆς Πολωνίας. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἀπετέλει, ὁμοῦ μετὰ τοῦ τμήματος τοῦ ἀρχαίου κυβερνείου τοῦ Κάλιτς, τὸ κυβερνεῖον τῆς Βαρσοβίας, ἐκτεινόμενον, κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ μέρος, πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Βιστούλα. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, ὁπότε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βολεσλάου τοῦ Γ' (1138), ἐγένετο ἡ διανομὴ τῆς Πολωνίας, ἡ Μαζοβία εἶχε περιέλθει εἰς τὸν δευτερότοκον αὐτοῦ υἱόν, καλούμενον ἐπίσης Βολεσλάον, ἀνακηρυχθεῖσα, μετὰ τῆς Κουγιαβίας, εἰς δουκᾶτον. Τῷ 1173 διεδέχθη τὸν Βολεσλάον τοῦτον ὁ υἱός του Λέσκο, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τῷ 1183 ἄτεκνος. Ἕνεκα τούτου ἡ Μαζοβία περιῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὸ πολωνικὸν στέμμα. Τῷ 1194 ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Καζιμίρος Β' παρεχώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν δευτερότοκον υἱόν του Κονράδον, τὸν ὁποῖον διεδέχθησαν οἱ υἱοί του Καζιμίρος καὶ Βολεσλάος. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν ἡ χώρα διενεμήθη μεταξὺ τῶν τέκνων των καὶ τῶν ἀπογόνων των, μέχρις ὅτου τῷ 1526 περιῆλθε πάλιν εἰς τὴν Πολωνίαν ὑπὸ τὸν βασιλέα Σιγισμοῦνδον Α'. Τῷ 1795, κατὰ τὴν τρίτην διανομὴν τῆς Πολωνίας, ἡ Μαζοβία περιῆλθεν εἰς τὴν Πρωσσίαν, ἐκ τῆς ὁποίας τῷ 1807 ἀπεσπάσθη, ὅπως ἑνωθῇ μετὰ τοῦ δουκάτου τῆς Βαρσοβίας, μετὰ τοῦ ὁποίου τῷ 1814 ἡνώθη μετὰ τῆς Ρωσίας. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ καλοῦνται Μαζοῦροι. μ. δ. β.

Μαζολῖνο ***ντὰ Πανικάλε*** (Mazolino da Panicale). Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς φλωρεντινῆς σχολῆς (1378—1415). Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασε τὴν γλυπτικὴν παρὰ τῷ Γκιμπέρτι, τῷ διασήμῳ δι' ἀναγλύφων διακοσμητῇ τοῦ Βαπτιστηρίου τῆς Φλωρεντίας, βραδύτερον δ' ἐδιδάχθη τὴν ζωγραφικὴν παρὰ τῷ Σταρμίνα. Μαθητής του ὑπῆρξεν ὁ Μαζάτσιο, ὅστις καὶ συνεπλήρωσε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καταλειφθέντας ἡμιτελεῖς τρεῖς πίνακας: «Ὁ ὀφειλόμενος εἰς τὸν Καίσαρα φόρος», «Τὸ δοθὲν εἰς τὸν λαὸν βάπτισμα» καὶ «Ἡ ἴασις τῶν πασχόντων». Ὁ Μαζολῖνο ἔτυχε μεγάλης τιμῆς κατὰ τὴν ἐποχήν του. Ἀξιολογώταται συνθέσεις του εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: «Οἱ Εὐαγγελισταί», «Διάφοροι σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Πέτρου», «Ἡ τρικυμία», Τὸ κήρυγμα». ι. μ. π.

Μαζὸν (Mazon), ***Μαυρίκιος-Παῦλος-Ἐμμανουήλ***. Γάλλος ἑλληνιστής, γεννηθεὶς τῷ 1874. Ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν εἰς τὴν Σορβόννην καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Τῷ 1902 ἐξέδωκε μετὰ τοῦ L. Bodin τὰ σῳζόμενα ἀποσπάσματα τοῦ Ἀριστοφάνους ἐσχολιασμένα, τῷ 1905 διωρίσθη ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ντιζόν, τῷ 1908 ἐξέδωκε τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Μενάνδρου καὶ τὸ «Δοκίμιον ἐπὶ τῆς συνθέσεως τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους», τῷ 1912 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἐν Παρισίοις καὶ ἐξέδωκε γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν «Ἔργων καὶ Ἡμερῶν» τοῦ Ἡσιόδου. Τῷ 1913 ἐξελέγη γραμματεὺς τοῦ «Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν», βραδύτερον δὲ γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἑταιρείας Budé πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων κλασσικῶν, ἐκδοὺς τῷ 1920 τὸν πρῶτον τόμον καὶ τῷ 1925 τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Αἰσχύλου μετ' ἀρίστης γαλλικῆς μεταφράσεως. Ἀπὸ τοῦ 1923 εἶναι καθηγητὴς ἐν τῇ φιλολογικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1927 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. —α

μὰ-ζὸνγκ (Mah-jong). Σινικὸν παιγνίδιον (βλ. λ. *μὰ-τζόνγκ*).

μαζονόμιον (τὸ) *[Ἀρχ.]*. Εἶδος πινακίου παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις, ἄλλως καλούμενον καὶ *μαζόνομον* ἢ *μαζονομεῖον*. Ἦτο ξύλινον καὶ ἀβαθές, ἐκτεταμένης ἐπιφανείας, χρησιμοποιούμενον πρὸς παρασκευὴν πλακούντων ἢ βαθὺ καὶ περιωρισμένης ἐκτάσεως, χρησιμεῦον πρὸς παρασκευὴν τῆς *μάζης* (βλ. λ.). Παρὰ Ρωμαίοις *μαζονόμια* ἐκαλοῦντο μεγάλα καὶ βαθέα πινάκια, χρησιμοποιούμενα ἰδίως διὰ τὴν τοποθέτησιν πουλερικῶν. —π.

Γυνὴ ὑπηρέτης κρατῶν μαζονόμιον.

μαζοποίησις, —εως (ἡ)· μεταβολὴ ὕλης τινὸς εἰς μᾶζαν: «μαζοποίησις τῆς πυρίτιδος».

μαζοποιὸς (ὁ, ἡ)· ὁ παρασκευάζων τὴν μᾶζαν, τὸ φύραμα, ἰδίᾳ ἐπὶ ἀρτοποιῶν, ὁ ζυμωτής.

Digitized by Google

μαζοποιῶ *(—έω)*· μεταβάλλω τι εἰς μᾶζαν, εἰς φύραμα: «μαζοποιῶ τὰ ἄλευρα, — τὴν πυρίτιδα».

μαζὸ, (ὁ)· ἀρχ., μαστός, βυζί.

Μαζουὰ (Mazois), ***Κάρολος-Φραγκῖσκος.*** Γάλλος ἀρχιτέκτων καὶ ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1783 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1826. Ἀσχοληθεὶς ἐν Νεαπόλει μὲ τὴν ἀρχαίαν ἀρχιτεκτονικήν, ἐδημοσίευσε τῷ 1809 τοὺς δύο τόμους τοῦ περισπουδάστου ἔργου του «Les ruines de Pompei». Οἱ δύο τελευταῖοι ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του. Β. Δ. Θ.

Μαζούγκα (Majunga, ἢ Madsanga, ἢ Mojanga) */Γεωγρ./.* Παράλιος πόλις τῆς νήσου Μαδαγασκάρης παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὅρμου τοῦ Μπομπετόκ. Κάτ. 12 923 (1921), Σακαλάβοι, Κάφροι, Ἄραβες, Ἰνδοὶ καὶ Γάλλοι. Ἀπ' αὐτῆς ἄρχεται ἡ πρὸς τὸ ὀροπέδιον τῆς Ἰμερίτας ὁδός. Μ. Ν. Δ.

Μαζουλιπατάμ, ἢ ***Μαζουλιπατὰν*** (Masulipatam ἢ Masulipatan) */Γεωγρ./.* Πόλις τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος Κίτσνα, ἐν τῇ προεδρίᾳ τοῦ Μαδράς. Κάτ. 43.940, ὧν 37.802 Ἰνδοί, 4.672 Μωαμεθανοὶ καὶ 1.422 Χριστιανοί. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων: τῆς *Ματσιλιπάτναμ* (=πόλις τῶν ἰχθύων), ἀπεχούσης 3 χλμ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ τῆς *Ματσιλιμπάνταρ* (=λιμὴν τῶν ἰχθύων), καλουμένης κοινῶς *Μπάνταρ*, ὑφ' ὃ ὄνομα εἶναι γνωστὴ ἐπισήμως καὶ ἅπασα ἡ πόλις. Ἔχει λιμένα λίαν ἀβαθῆ, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ μικρᾶς μόνον χωρητικότητος πλοῖα καὶ εἶναι κέντρον τῶν Χριστιανῶν ἱεραποστόλων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ὀνομαστῶν καὶ γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως χρωματιστῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ὧν γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή. Τῷ 1511 ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ κατὰ πρῶτον Ἄγγλοι ἐπιχειρηματίαι, τῷ δὲ 1660 καὶ 1669 Ὁλλανδοὶ καὶ Γάλλοι. Ἀπὸ τοῦ 1765 ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς Ἄγγλους. Μ. Δ. Β

μαζουλιπατάμ, καὶ ***μαζουλιπατάν.*** Βαμβακερὸν χρωματιστὸν ὕφασμα, ὅπερ κατεσκευάζετο κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πόλει τῶν Ἰνδιῶν, ἐξ ἧς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τοῦ ὁποίου ἀπομιμήσεις γίνονται ἤδη καὶ εἰς ἄλλας πόλεις. —Σ.

μαζοὺν (τό). Προϊὸν ζυμώσεως τοῦ γάλακτος, παρασκευαζόμενον κυρίως ἐν Ἀρμενίᾳ ἐκ γάλακτος βουβάλου, αἰγός, προβάτου ἢ ἀγελάδος δι' εἰδικῆς ζύμης, προκαλούσης ἄφθονον σχηματισμὸν γαλακτικοῦ ὀξέος. Διαφέρει τοῦ συνήθους ὀξίνου γάλακτος καὶ κέκτηται ἀρωματικήν τινα γεῦσιν. Σ. Γ.

μαζουράνα (ἡ), ἢ ***ματζουράνα***· κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀρίγανος ἢ μαζοράνα.*

Μαζουρία (Masuren, Masurenland) */Γεωγρ./.* Χώρα τῆς Γερμανίας, ἤτοι τὸ νότιον τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας, λοφῶδες, δασῶδες καὶ πλῆρες λιμνῶν καὶ τελμάτων. Περιλαμβάνει τὸν νομὸν Ἀλλενστάϊν καὶ ἐκ τοῦ νομοῦ Γκουμπίνεν τὴν ἐπαρχίαν Ὀλέτσκο, ὠνομάσθη δὲ οὕτως ἐκ τῶν πρώτων κατοίκων αὐτῆς Μαζούρων. Ἔχει ἐμβαδὸν 12.402 τ. χλ. καὶ 581.000 κατ. (1925), ἐξ ὧν 41.375 Μαζοῦροι καὶ 13.923 Πολωνοί. Ἐν τῇ περιοχῇ αἱ λεγόμεναι *Μαζουριαναὶ λίμναι*, συνδεόμεναι πρὸς ἀλλήλας διὰ διώρυγος, καὶ ὧν μέγισται αἱ *Σπίρντιγκ, Λέβεντιν* καὶ *Μάουερζε.* Κύριαι πόλεις αἱ *Λύκ*, πρωτεύουσα, καὶ *Ἀλλενστάϊν.* Τῷ 1920 ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς Μαζουρίας ἔκτασις 501 τ. χλ. περὶ τὸ Ζολντάου καὶ προσηρτήθη εἰς τὴν Πολωνίαν. Ἡ Μαζουρία ἀπετέλει παλαιότερον μέρος τῆς ἀρχαίας Μαζοβίας. Θ. Κ.

Μαζουριαναὶ ***λίμναι*** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μαζουρία.*

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ περιοχὴ τῶν *Μαζουριανῶν ἑλῶν*, λιμνώδης καὶ βαλτώδης, καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν λιμνῶν διαστήματα πυκνότατα δασώδης, εἶναι καταλληλοτάτη διὰ συγκέντρωσιν στρατευμάτων, ἅτε δυσχεραίνουσα μεγάλως τὴν ἀντίπαλον ἐπίγειον ἔρευναν, ἀπαγορεύουσα δὲ πλήρως τὴν ἀντίπαλον ἐναέριον ἔρευναν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διεξήχθησαν εἰς τὰς Μαζουριανὰς λίμνας δύο μάχαι, ἡ μὲν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 5—14 Σεπτεμβρίου 1914, ἡ δὲ κατὰ τὸ 7—25 Φεβρουαρίου 1915, ἑκάστη τῶν ὁποίων φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα «μάχη τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν».

Μετὰ τὴν εἰς Τάννενμπεργκ (Tannenberg) καταστροφὴν τῆς 2ας ρωσικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Sansonow, κατὰ τὸ τέλος Αὐγούστου 1914, ἡ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ ἀπομείνασα 1η ρωσικὴ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Rennenkampf (5 σώματα στρατοῦ καὶ 4 μεραρχίαι ἱππικοῦ), ὑπαγομένη ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ διοικητοῦ ὁμάδος στρατιῶν στρατηγοῦ Jilinsky, ἐτάχθη τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου 1914 ἐν καταλλήλοις ἀμυντικαῖς τοποθεσίαις ἐπὶ τοῦ μετώπου ποταμῶν Deime — Allenburg — Gerdauen — Angerburg, στηρίξασα τὸ ἀριστερὸν πλευρόν της ἐπὶ τῆς βορείου παρυφῆς τῆς περιοχῆς τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν. Ὁ διοικητὴς τῆς 8ης γερμανικῆς στρατιᾶς (6 σώματα στρατοῦ καὶ 2 μεραρχίαι ἱππικοῦ), στρατηγὸς Χίντενμπουργ, εὐθὺς ὡς κατέστρεψε τὴν 2αν ρωσικὴν στρατιάν, ἐσκέφθη νὰ ἐπιτεθῇ ἐπειγόντως καὶ κατὰ τῆς 1ης πρὶν ἢ καταφθάσωσι ρωσικαὶ ἐνισχύσεις. Ὁ Χίντενμπουργ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐνήργησε κατ' ἐσωτερικὰς γραμμὰς ἐπιχειρήσεων ἐναντίον τῶν Ρώσων, οἵτινες εἶχον μὲν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν Καίνιξμπεργ, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ προήλαυνον κατ' ἀποκλινούσας κατευθύνσεις, χωριζομένας διὰ τῆς περιοχῆς τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν. Τὸ δὲ σχέδιον τῆς κατὰ τῆς ρωσικῆς ταύτης στρατιᾶς γερμανικῆς ἐπιθέσεως ἐστηρίχθη κατὰ βάσιν ἐπὶ ἐπιθέσεως κατὰ μέτωπον διὰ 4 σωμάτων στρατοῦ καὶ ἐπὶ ὑπερκεράσεως τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῆς ρωσικῆς στρατιᾶς διὰ συγκεντρώσεως 2 σωμάτων στρατοῦ καὶ 2 μεραρχιῶν ἱππικοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν (τὴν θεωρηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ρώσων ὡς τελείως ἀκατάλληλον διὰ στρατηγικὰς ἐπιχειρήσεις). Συνεπῶς ἡ γερμανικὴ αὕτη στρατιὰ συνεκεντρώθη ἐπὶ τοῦ μετώπου Willenberg—Königsberg (ἀναπτύξεως περὶ τὰ 150 χιλιόμετρα), περιβάλλοντος τὸ ρωσικὸν μέτωπον.

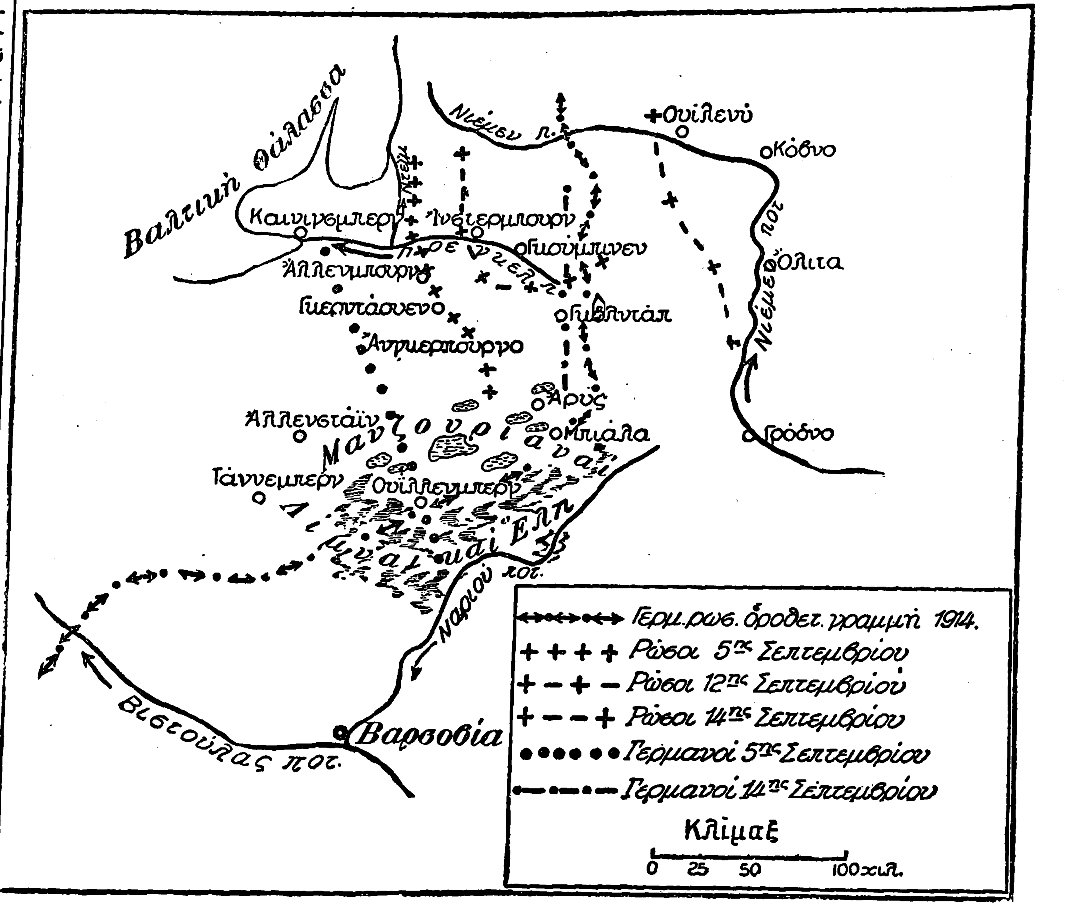

Σχ. 1. *Μάχη τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν (5—14 Σεπτεμβρίου 1914).*

Τοιουτοτρόπως, τὴν 5ην Σεπτεμβρίου 1914, οἱ ἀντίπαλοι εὑρίσκοντο εἰς τὰς ἐν τῷ σχ. 1 ἐμφαινομένας θέσεις, εὐθὺς δ' ἀμέσως ἤρχισεν ἡ προέλασις τῶν Γερμανῶν, διαρκέσασα μέχρι τῆς 7ης Σεπτεμβρίου, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὰς ἐν καταλλήλοις ἀποστάσεσι θέσεις ἐξορμήσεως, ἐξ ὧν θὰ ἤρχιζεν ἡ τακτικὴ ἐπίθεσις. Περὶ τῆς διὰ τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν γερμανικῆς προελάσεως ἐπείσθησαν οἱ Ρῶσοι μόλις τὴν 7ην Σεπτεμβρίου, δηλαδὴ ἅμα ὡς ἡ ὑπερκερωτικὴ γερμανικὴ πτέρυξ κατασυνέτριψε, μετὰ ἀγῶνα βορείως τῆς Μπιάλα, τὸ ἐκεῖ ρωσικὸν στράτευμα (22ον σῶμα στρατοῦ). Τὰς 8ην καὶ 9ην Σεπτεμβρίου ἡ μάχη ἐπεξετάθη ἐφ' ὅλης τῆς γραμμῆς καὶ ἐνετάθη μεγάλως, ἐνῷ δ' ἡ κατὰ μέτωπον ἐπίθεσις δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ, τοὐναντίον ἡ ὑπερκερωτικὴ προὐχώρει ἁλματωδῶς, φθάσασα τὴν 8ην Σεπτεμβρίου μέχρις Ἀρύς. Τὴν 9ην τὸ 17ον σῶμα στρατοῦ τοῦ στρατηγοῦ Μάκκενσεν ἔφθασε μέχρι τῆς Ἀνγκερμπουργ, ἔνθα ἀπέληγε τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τῆς 1ης ρωσικῆς στρατιᾶς. Ἐσπευσμένως διεξήλασαν τότε νοτίως τῆς περιοχῆς τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν ἀμφότεραι αἱ γερμανικαὶ μεραρχίαι ἱππικοῦ, καί, ὑπερκεράσασαι τελείως τοὺς Ρώσους, ἤρχισαν προελαύνουσαι πρὸς βορρᾶν. Εὑρεθεὶς τότε ὁ Ρέννενκαμπφ ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν, διέταξε, τὴν ἑσπέραν τῆς 9ης Σεπτεμβρίου, τὴν πρὸς ἀνατολὰς ὑποχώρησιν ὁλοκλήρου τῆς στρατιᾶς. Οἱ Γερμανοὶ ἀντελήφθησαν τὴν ρωσικὴν ταύτην ὑποχώρησιν εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τῆς νυκτὸς 9—10 Σεπτεμβρίου, ἀλλὰ δὲν ἐπείσθησαν περὶ αὐτῆς εἰμὴ μόνον περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 10ης Σεπτεμβρίου (καθάπερ γράφει ὁ Χίντενμπουργ), ὁπότε διέταξαν τὴν ἐσπευσμένην προχώρησιν τῶν διαφόρων μονάδων των, ἵνα δυνηθῶσι νὰ κυκλώσωσι τοὺς Ρώσους· θὰ κατωρθοῦτο δὲ τοῦτο, ἐὰν ἐπετυγχάνετο ἡ κατάληψις τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν Ἰνστερμπουργ—Κόβνο. Ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐπέτυχον τὸ ποθούμενον, καθ' ὅσον ὁ Ρέννενκαμπφ, ἀντιληφθεὶς τὰς γερμανικὰς προθέσεις, ἀντέταξεν ἰσχυροτάτας ὀπισθοφυλακάς, αἵτινες κατὰ τὴν 11ην Σεπτεμβρίου διεξήγαγον μάχας αἱματηροτάτας κατὰ τὸν μεταξὺ ποταμοῦ Πρέγκελ καὶ χωρίου Γκολντὰπ χῶρον. Μεθ' ὅλην τὴν ἐρρωμένην γερμανικὴν καταδίωξιν κατὰ τὰς μέχρι τῆς 14ης Σεπτεμβρίου ἡμέρας, καθ' ἃ διήνυσεν ὁ γερμανικὸς στρατὸς περὶ τὰ 100 χιλιόμετρα, κατώρθωσαν οἱ Ρῶσοι νὰ διεκφύγωσι

Σχ. 2. *Χειμερινὴ μάχη τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν (7—25 Φεβρουαρίου 1915).*

Digitized by Google

καὶ νὰ ταχθῶσιν ἐπὶ ἀμυντικῶν θέσεων παρὰ τὴν ἀριστερὰν (δυτικὴν) ὄχθην τοῦ Νιέμεν, εἰς τὴν ἑλώδη καὶ δασώδη περιοχὴν τὴν μεταξὺ Wileny καὶ Ὄλιτα, εἰς ἣν (κατὰ τὰ γραφόμενα τοῦ Χίντενμπουργ) δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τοὺς παρακολουθήσωσιν οἱ Γερμανοί.

Οἱ Ρῶσοι ἀπώλεσαν κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἧττάν των περὶ τοὺς 80.000 ἄνδρας. Οἱ Γερμανοὶ δὲν προὐχώρησαν πέραν τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς. Αἱ διαδοχικαὶ θέσεις τῶν ἀντιπάλων ἐμφαίνονται εἰς τὸ σχ. 1. Ἡ μάχη αὕτη ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι κατερρίφθη κατὰ ταύτην ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἡ ἕως τότε γενικῶς ἐπικρατοῦσα ἀρχὴ ὅτι διὰ τῶν ἑλῶν εἶναι ἀδύνατοι οἱ στρατηγικοὶ ἑλιγμοί.

Κατὰ τὴν 4ην μάχην τῆς Βαρσοβίας, ὁ διεξαχθεὶς ἀγὼν ἀπὸ 7—25 Φεβρουαρίου 1915 ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ (10ης στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Μάκκενσεν), ἐπιζητησάσης ὑπερκέρασιν τοῦ δεξιοῦ ῥωσικοῦ πλευροῦ (10ης στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Siewers), ἐγκατεστημένου περὶ τὸ δάσος Ἀουγκούστοβο, φέρεται εἰδικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Χειμερινὴ μάχη τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν».

Τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1915 ἡ 10η γερμανικὴ στρατιὰ εὑρίσκετο εἰς τὸ ὕψος τῆς γραμμῆς Γκολντὰπ — Γιοχάνισμπουργ, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ προελάσῃ διὰ τῆς περιοχῆς τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν μὲ κατεύθυνσιν βορείως Ἀουγκούστοβο—Γρόδνο. Μετὰ συνεχεῖς ἀγῶνας ἐξαιρετικῆς σφοδρότητος, διαρκέσαντας ἀπὸ 7ης μέχρι 16ης Φεβρουαρίου, ἀπωθήθησαν οἱ Ρῶσοι πρὸς τὸν Μπόμπρα καὶ τὸν Νιέμεν, τοιουτοτρόπως δ' ἠδυνήθησαν οἱ Γερμανοὶ νὰ φέρωσιν εἰς πέρας τὸν ἐπιζητηθέντα στρατηγικὸν ἑλιγμὸν τῆς πλήρους ὑπερκεράσεως τοῦ δεξιοῦ ῥωσικοῦ πλευροῦ. Εὑρεθέντες οἱ Ρῶσοι πρὸ τοιαύτης καταστάσεως, ἠναγκάσθησαν τὴν 17ην Φεβρουαρίου ν' ἀρχίσωσιν ὑποχωροῦντες, ἀλλά, διαρκούσης τῆς ὑποχωρήσεως ταύτης, διεξήχθη τὴν 20ὴν καὶ 21ην Φεβρουαρίου σφοδρὸς ἀγὼν παρὰ τὸ *Ἀουγκούστοβο* (βλ. λ.), καθ' ὃν κατεστράφη ἐξ ὁλοκλήρου ἡ 10η ῥωσικὴ στρατιά. Αἱ διαδοχικαὶ θέσεις τῶν Γερμανῶν ἐμφαίνονται εἰς τὸ σχ. 2. Ἡ μάχη αὕτη παρουσιάζει τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι, ὄχι μόνον ἐξετελέσθησαν στρατηγικοὶ ἑλιγμοὶ διὰ λιμνώδους καὶ βαλτώδους ἐδάφους, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ χειμῶνος, καθ' ἣν δηλαδὴ ἐποχὴν ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ αὕτη εἶχε μετασχηματισθῆ εἰς ἀπέραντον ἐπίπαγον. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

μαζούρκα (ἡ) (Mazurka, Mazur, Masurek ἢ Masurisch). Πολωνικὸς ἐθνικὸς χορός, ὀνομασθεὶς οὕτω ἐκ τῆς πολωνικῆς ἐπαρχίας Μαζοβίας, ὁπόθεν εἰσήχθη εἰς Ρωσίαν καὶ μετέπειτα καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Ἤκμασε κυρίως κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα καὶ διετηρήθη σχεδὸν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΘ'. Ὁ χαρακτὴρ τῆς μαζούρκας εἶναι ἱπποτικός, ἡ δὲ ἀγωγή της ὀλίγον τι βραδυτέρα τῆς τοῦ βάλς. Περιέχουσα ἀρχικῶς πλεῖστα σχήματα, βραδύτερον ἡπλοποιήθη, γενομένη οὕτω προσιτὴ εἰς πάντας. Ὁ ῥυθμὸς τῆς μαζούρκας εἶναι τριμερής, ὁ δὲ θεματικός της πυρὴν καλύπτει δύο μέτρα, ἀπαρτιζόμενα συνήθως ἐξ ἑνὸς ὀγδόου παρεστιγμένου, ἀκολουθουμένου ὑπὸ δεκάτου ἕκτου καὶ εἶτα ὑπὸ δύο τετάρτων, δηλαδή:

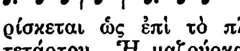

Τὸ τέλος τῆς φράσεως εὑρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τοῦ δευτέρου τετάρτου. Ἡ μαζούρκα χορεύεται κατὰ ζεύγη, εἰς δὲ τὰς παλαιοτέρας ἐξ αὐτῶν, ὁ συνήθης ἱπποτικὸς αὐτῆς χαρακτὴρ μεταβάλλεται εἰς μονότονον, λόγῳ τῆς χρησιμοποιήσεως κρατημένου βασίμου. Ὁ Σοπέν, ὅστις ἔγραψε 56 μαζούρκας,

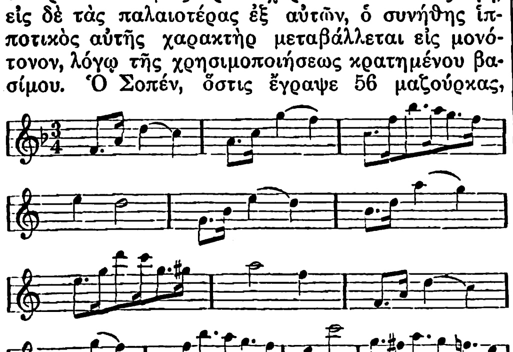

Ὑπόδειγμα μουσικῆς μαζούρκας.

ἀνήγαγε τὸν χορὸν τοῦτον εἰς ἔργον τέχνης καὶ τὸν ἐπλούτισε μὲ ποικιλίαν μεγαλοφυῶν παραλλαγῶν, διατηρήσας ἐν ταὐτῷ τὸν βασικὸν του ῥυθμόν. Μαζούρκας ἔγραψαν ἐπίσης ὁ Γκλίνκα, ὁ Τσαϊκόφσκυ, ὁ Μουσόργσκυ (ἐν τῷ μελοδράματι «Βόρις Γκοντουνώφ») κ. ἄ. Γ. Σ.

Μαζοῦροι (οἱ) (Masuren). Σλαυοπολωνικὸν φῦλον, ἐγκατασταθὲν παλαιότερον εἰς τὴν πολωνικὴν χώραν Μαζοβίαν, ὁπόθεν, μεταξὺ τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος, μέρος αὐτοῦ ἀπῴκισε τὸ νότιον τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας, τὸ ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθὲν *Μαζουρία*. Οἱ Μαζοῦροι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Εἶναι λαὸς ἀπολίτιστος ἀκόμη καὶ σήμερον, μὲ ἤθη πατριαρχικά, διαιτώμενος εἰς ἀχυροσκεπεῖς καλύβας, ὁμιλεῖ δὲ διάλεκτον συγγενῆ πρὸς τὴν πολωνικὴν γλῶσσαν. Οἱ Μαζοῦροι τῆς Γερμανίας ἐγένοντο διαμαρτυρόμενοι κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, οἱ δὲ τῆς Μαζοβίας παρέμειναν καθολικοί. Κατὰ τὸ 1910 ὑπῆρχον 250 000 περίπου Μαζοῦροι, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἀφομοιοῦνται ὑπὸ τῶν λαῶν ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ζῶσι, σήμερον δὲ διατηροῦσιν εἰσέτι συνείδησιν τῆς φυλετικῆς αὐτῶν καταγωγῆς. 42 000 περίπου Μαζοῦροι εὑρίσκονται ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἰσάριθμοι ἐν Πολωνίᾳ. Θ. Κ.

Μαζουσία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Θρακικῆς χερσονήσου. Ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος (ἀπόσπ. 52) προκύπτει ταυτότης τοῦ ἀκρωτηρίου πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν ἄκρων Ἕλλης καὶ Σεντοὺλ Μπάχρ (πλάτ. 40° 02' ½ Β., μήκ. 26° 11' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles) νοτίαν τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως ἐσχατιάν. Σ. Ε. Λ.

μαζούτ *[Ναυτ.]*. Καύσιμος ὕλη χρησιμοποιουμένη εἰς τοὺς ἀτμολέβητας καὶ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων κατὰ τὴν ἀπόσταξιν τῶν πετρελαίων τοῦ Καυκάσου. Σ. Ε. Λ.

μαζοὺτ (τό)· βλ. *μασούτ*.

Μαζούτσιο (Masuccio), *Θωμᾶς-Γκουαρντάτο*, ὁ ἐπιλεγόμενος — *ντεῖ Γκουαρντάτι ντὶ Σαλέρνο*. Ἰταλὸς διηγηματογράφος (περὶ τὸ 1420—1484). Διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ πρίγκιπος τοῦ Σαλέρνο, Ροβέρτου Σανσεβερῖνο, καὶ συνέγραψε συλλογὴν 50 διηγημάτων εἰς νεαπολιτανικὴν διάλεκτον, τὰ ὁποῖα ἐκυκλοφόρησε κατ' ἀρχὰς εἰς χειρόγραφα, ἐξέδωσε δὲ τῷ 1476 ὑπὸ τὸν τίτλον «Il Novellino», ἀφιερώσας αὐτὰ εἰς τὴν δούκισσαν τῆς Καλαβρίας. Τὰ διηγήματα ταῦτα, γεγραμμένα κατὰ μίμησιν τοῦ Βοκκακίου, ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ πολλὰς ἐκδόσεις κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα, πλεῖστα δ' ἐξ αὐτῶν ἀνεδημοσιεύθησαν κατόπιν εἰς ἰταλικὰς καὶ γαλλικὰς συλλογάς. Θεωροῦνται ὡς τὰ ἀξιολογώτερα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὰς περιέργους περιγραφὰς τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς ἐποχῆς. Τῷ 1874 ἐγένετο νέα ἔκδοσις τοῦ «Novellino» ὑπὸ τοῦ Σεττεμπρίνι. Μ. Δ. Β.

Μαζοῦττο (Masutto), *Ἰωάννης*. Ἰταλὸς μουσικολόγος καὶ κριτικὸς (1830—1894), γενόμενος γνωστὸς διὰ τῶν συγγραφῶν του «I maestri di musica italiani del secolo XIX» (1875) καὶ «Della musica sacra in Italia». Ὁ υἱός του *Ρέντσο* (1858) ἐνεφάνισεν ἐπίσης δοκίμους τινὰς συνθέσεις: εἰσαγωγάς, δύο μελοδράματα, μελῳδίας κ.τ.λ. Γ. Σ.

Μαζὸχ (Masoch). Γερμανὸς συγγραφεὺς (βλ. *Σάχερ-Μαζὸχ*).

μαζοχισμὸς (ὁ) *[Ψυχοπαθ.]*. Ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον περιέγραψεν ὁ Krafft-Ebing γενετήσιον διαστροφήν, συνισταμένην εἰς τὸ ὅτι διὰ τὸν πάσχοντα ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ δοκιμασία τῆς γενετησίου ἡδονῆς, χωρὶς νὰ ὑφίσταται οὗτος ἐκδηλώσεις ἐκ μέρους τῆς γυναικὸς (ἂν πρόκειται περὶ πασχούσης, ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρός), ἀπὸ τῆς ἁπλῆς ἀνωτερότητος μέχρι καὶ τῶν βαρυτέρων κακώσεων, μάλιστα δὲ καὶ μέχρι τραύματος. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ Οὔγγρου συγγραφέως Sacher Masoch, ὅστις ἔν τινι τῶν ἔργων αὐτοῦ παρουσιάζει ἀνάλογον σκηνήν. Μαζοχισμὸν διακρίνουσι τρεῖς βαθμούς: α') Τὸν βαθμὸν ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάγονται ἐκεῖνοι, οἵτινες ἵνα δοκιμάσωσι τὴν γενετήσιον ἡδονὴν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ ἀναπλάσσωσιν ἢ νὰ δημιουργῶσιν ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτῶν σκηνάς, καθ' ἃς εὑρηνται εἰς ῥόλον ὑφισταμένου, διατασσομένου, δεσποζομένου. β') Τὸν βαθμὸν ἐκεῖνον, εἰς ὃν ὑπάγονται τὰ ἄτομα, ἅτινα ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ ὑφίστανται ἐπιπλήξεις, τιμωρίας, νὰ γονατίζωσι πρὸ τῆς γυναικός, ἢ νὰ πίπτωσι πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς. γ') Τὸν βαθμόν, εἰς ὃν ὑπάγονται ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἀπολαύσωσι τὴν γενετήσιον ἡδονήν, χωρὶς νὰ ῥαπισθῶσιν ἢ νὰ μαστιγωθῶσιν εἰς τοὺς γλουτούς, ἢ καὶ χωρὶς νὰ τραυματισθῶσι καὶ νὰ ἐκρεύσῃ αἷμα. Οὕτως ὁ μαζοχισμὸς εἶναι τὸ ἀντίθετον τοῦ *σαδισμοῦ*.

Συνυπάρχει πολλάκις μετὰ φετιχισμοῦ, μετὰ οὐρανισμοῦ, ἐπιδειξιομανίας (= exhibitionnisme) καὶ ἐν γένει μετὰ τῶν λοιπῶν διαφόρων παρορμήσεων γεννητικῶν ἢ διαστροφῶν. Τοιοῦτον μαζοχισμὸν φαίνεται παρουσιάζων ὁ Jean-Jacques Rousseau, ὅστις δοκιμάσας τὴν γενετήσιον ἡδονὴν ὑπὸ τὰς μαστιγώσεις εἰς τοὺς γλουτοὺς ὑπὸ τῆς Lambergier, ἐζήτει ἔκτοτε, εὐκαιρίας τυχούσης πρὸς συνουσίαν, νὰ ὑφίσταται πάλιν κακώσεις εἰς τοὺς γλουτούς, ἀρκούμενος ἄλλοτε εἰς τὴν ἐπίδειξιν, μόνον, τῶν γλουτῶν (μαζοχισμὸς καὶ ἐπιδειξιομανία).

Ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ διαστροφαί, ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν καλουμένων ἐκφύλων ἀτόμων, ἅτινα καὶ χαρακτηρίζει, πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ ὑστερικῶν, οἰνοπνευματοποτῶν καὶ τῶν τοιούτων. Μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτοῦ ἐνέχει ἡ ἕξις, ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῆς μνησθείσης περιπτώσεως τοῦ Rousseau καὶ ὡς καὶ ἐκ τῶν πλείστων περιπτώσεων συνάγεται. Διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἕξις εἶναι καὶ τὸ μόνον μέσον πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτοῦ. Δὲν ἔχει ἑτέραν βαρύτητα, πλὴν τοῦ ὅτι εἶναι σημεῖον ἐκφυλισμοῦ, συνήθως, καὶ ἑπομένως συνεπάγεται ὅλα τὰ ἐπακόλουθα ἐκείνου. Τ. Α. ΖΗΣ

μαζόχορτο (τό)· κοινὴ ὀνομασία ἐν Θήρᾳ τοῦ φυτοῦ *ἀνδροπώγων ὁ δασέως ἡβόεις*.

μαζύ· ἐσφαλμένον ἀντὶ *μαζί* βλ. λ.).

Μάζυες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Βερβερικὸς λαός, «οἱ Λιβύης νομάδες» κατὰ τὸν Ἑκαταῖον, παρὰ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ (βλ. λ. *Μάξυες*). Α. Β. Σ.

μάζω· ἰδιωμ. (Καππαδ.), ἀόρ. *ἔμασα*· συναθροίζω, συνάγω· ‖ ὁ ἀόρ. *ἔμασα*· δημοτ. ὡς ἀόρ. τοῦ *μαζεύω*: «πάω νὰ μάσω ἐλιές,—λάχανα,—ξύλα κτλ.», «ἔμασα λουλούδια ἀπὸ τὸν κῆπο» (ἀντὶ *ὁμάζω*, ἐκ τοῦ *ὁμάς —άδος*).

μάζωμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαζώνω, μάζεμα· ‖ ὁ δρόμος, τὸ τρέξιμο, τὸ ὁποῖον κάμνει τις διὰ νὰ πηδήσῃ, ἡ φόρα: «πήδημα μὲ μάζωμα» ἢ «—χωρὶς μάζωμα», «πᾶρε μάζωμα», «πῆρα μάζωμα καὶ πήδησα τὸ χαντάκι».

Μάζωμα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἰχθυόεσσα λιμνοθάλασσα τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀμβρακικοῦ (πλάτ. 39° 01' Β., μήκ. 20° 47' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia), σχηματιζομένη ἀνατολικῶς τῶν ἐρειπίων τῆς Νικοπόλεως, ἐν τῇ φερωνύμῳ χερσονήσῳ, ὑπὸ προσχωματικοῦ βέλους ὀνομαζομένου *Ράμμα*, ἀφίνοντος δὲ ἐκρῆγμα πρὸς νότον, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ στόμιον τῆς λιμνοθαλάσσης. Σ. Ε. Λ.

μαζωμένος,—η,—ο· δημοτ. παθ. μετχ. τοῦ *μαζώνω*, μαζεμένος.

μαζῶνες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Θίασος τῶν μυστῶν τοῦ Διονύσου («διονυσιακὴ σύνοδος») ἐν Φιγαλείᾳ τῆς Ἀρκαδίας, ἀνάλογος πρὸς τοὺς ἐν Μελαγγείοις τῆς Ἀρκαδίας μελιαστάς. Ὠνομάζετο οὕτω ἀπὸ τοῦ δείπνου τοῦ παρατιθεμένου εἰς τοὺς θιασώτας, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἐκ ζωμοῦ καὶ ζυμαρικῶν-μαζῶν (*Ἀθήν*. Δ 149 αβ). Π. Ν. Π.

μαζώνω, *ἀόρ. ἐ)μάζωξα—ἐ)μαζώχτηκα, παθ. μετχ. μαζωμένος* δημοτ., ἡ χρῆσις καὶ σημασία καθὰ τοῦ *μαζεύω* (βλ. λ.): «μάζωξα ἐλιές, —λάχανα, —λουλούδια», «μαζώχτηκα νωρὶς 'ς τὸ σπίτι», «κάθεται μαζωμένος 'ς τὴ γωνιά» κτλ. (ἐκ τοῦ *μᾶζα*).

μάζωξη (ἡ)· δημοτ., συναγωγή, συνάθροισις, μάζεμα· ‖ συνέλευσις, σύνοδος, ἄλλως *σύναξη*.

Μαζωτὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάρνακος. Κάτ. 500.

μαζωχτός, *—ή, —ό*· δημοτ., μαζωμένος, ἐν συνόλῳ.

μαζώχτρα (ἡ)· ἰδιωμ., ἡ συλλέκτρια (ἐκ τοῦ μαζώνω). Ι. Δ. Μ.

Μάης (ὁ) δημοτ. τύπος τοῦ *Μάϊος*: «θὰ κάτσω Μάη καὶ Θεριστὴ κι' ὅλον τὸν Ἀλωνάρι, θὰ πάρω κι' ἀπ' τὸν Αὔγουστο πέντ' ἕξη δέκα μέρες» ‖ ὁ ἀγόμενος εἰς τὰς θύρας ἢ τοὺς ἐξώστας τῶν οἰκιῶν στέφανος τὴν πρώτην Μαΐου: «κόψαμε τριαντάφυλλα γιὰ νὰ φτειάξωμε τὸ Μάη» ‖ εἶδος ἄνθους τῶν ἀγρῶν ἀκμάζοντος τὸν Μάϊον (ἀλλαχοῦ ἄλλο) ‖ φρ. «πιάνω τὸ Μάη» μετέχω τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς πρωτομαγιᾶς, ἰδίᾳ ἐν ἐξοχῇ: «θὰ πᾶμε νὰ πιάσωμε τὸ Μάη;» ‖ φρ. «τὸν κόκκινο Μάη» οὐδέποτ' ἀπάντησις εἰς τὸν ἐρωτῶντα *πότε*; «πότε θὰ παντρευτῇς; —τὸν κόκκινο Μάη».

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. λ. *Μάϊος*.

Μάης *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία κατὰ τοὺς παλαιοὺς ναυτικούς μας τῆς νησῖδος *Στρογγύλης* τῶν Λιχάδων, διὰ τὴν ἐξ ἀγρίων καὶ εὐωδῶν ἀνθέων ἐπ' αὐτῆς βλάστησιν. Σ. Ε. Λ.

Μαθὰ (Matha), *Ἰωάννης δὲ—*. βλ. λ. *Ἰωάννης δὲ Μαθά*.

Μαθᾶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ἄκρας τῆς Θήρας (πλάτ. 36°21'20" Β, μήκ. 25°22'15" Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 2043: Santorini island). Ἀνώνυμος εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην. Σ. Ε. Λ.

μαθαίνω· δημοτ. τύπος τοῦ *μανθάνω* (βλ. λ.).

μαθαλίς (ἡ), ἢ *μαθαλλίς* *[Ἀρχ.]*. Ἀγγεῖον ἀκαθορίστου σχήματος καὶ χρησιμότητος. Ὁ Ἀθήναιος ἀναφέρει τὴν λέξιν ταύτην ἅπαξ, προσθέτων ὅτι ὁ μὲν Πάμφιλος ἐθεώρει τὴν μαθαλίδα εἶδος τι ποτηρίου ἢ μέτρου ὡς ὁ κύαθος, ὁ δὲ

Digitized by Google

Διόδωρος εἶδος κύλικος. Τὰς αὐτὰς πληροφορίας δίδει καὶ ὁ Ἡσύχιος, προσδιορίζων τὰς μαθαλίδας κατά τινας μὲν ὡς ἐκπώματα, κατά τινας δὲ ὡς μέτρα, οἷοι οἱ κύαθοι. Β. Δ. Θ.

Μαθαρρὸν (Mazarron) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Μουρκίας, ὀνομαζομένη ἄλλοτε *Ἀλμαθαρόν*. Ἀπέχει περίπου 5 χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου, ὅπου φερώνυμον ἐπίνειον (*λιμὴν Μαθαρρὸν*=Puerto Mazarron) καὶ 31 χλμ. ἀπὸ τῆς Καρθαγένης. Ἔχει βιομηχανίαν ἀλεύρων καὶ σάπωνος καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, χαλκοῦ κλπ. Παρὰ τὸν λιμένα, ὁ ὁποῖος ἔχει μικρὰν ἀκτοπλοϊκὴν κίνησιν, εὑρίσκονται ἁλυκαί. Κάτ. (1928) 23.000. Χ. Δ.

Μαθᾶς, *Ζαχαρίας Ν.* Ἐγεννήθη ἐν Κορθίῳ τῆς Ἄνδρου τῷ 1801. Δωδεκαετὴς ἐκάρη μοναχὸς εἰς τὴν αὐτόθι μονὴν τῶν Τρομαρχίων. Ἐξεπαιδεύθη τὸ πρῶτον μὲν εἰς τὴν τότε ἀκμάζουσαν ἐν Κορθίῳ σχολὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, παρὰ τοῖς διδασκάλοις Παγκρατίῳ Κουμέλῃ καὶ Μιχαὴλ Μούχῳ, εἶτα δ' εἰς τὸ λύκειον τῶν Κυδωνιῶν ὑπὸ τὸν Θεόφιλον Καΐρην. Ἐν Κυδωνίαις διέμεινε σπουδάζων ἐπὶ ὀκταετίαν ὁλόκληρον, μέχρι τῆς κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821 ἐπελθούσης διαλύσεως τῆς σχολῆς, συνεπείᾳ τῆς ἐκραγείσης Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ὁ Μαθᾶς μετὰ τοῦ διδασκάλου του Καΐρη καὶ ἑτέρων 100 μαθητῶν κατέφυγον εἰς Ψαρὰ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἄνδρον. Ἐξ Ἄνδρου ὁ Μαθᾶς ἠκολούθησε τὸν ἐπίσκοπον Καρυστίας Νεόφυτον, ἐκστρατεύσαντα μετὰ 300 Ἀνδρίων κατὰ τῶν ἐν Καρύστῳ Τούρκων. Ἀποτυχούσης τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης ἐπανῆλθεν εἰς Ἄνδρον, διδάξας ἀπὸ τοῦ 1823 μέχρι τοῦ 1827 εἰς τὴν προμνησθεῖσαν σχολὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς ἣν παῖς ἔτι καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε. Διατελέσας ὕστερον ἐπὶ τετραετίαν διευθυντὴς τῆς ἐν Νάξῳ σχολῆς, μετέβη κατόπιν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀρχιμανδρίτου Διονυσίου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ δὶς ἐκδοθέντος σπουδαίου ἔργου του «Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας» (ἐν Ναυπλίῳ 1837 καὶ ἐν Ἀθήναις 1884), παροτρυνθεὶς εἰς τοῦτο ὑπό τε τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου, καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἐξ οὗ καί τινες ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ ἔργον ἐξεδόθη μὲν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μαθᾶ, συνεγράφη ὅμως πράγματι κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου. Τῷ 1833, ἀναχωρήσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἔφθασεν εἰς Ναύπλιον, ὅπερ ἦτο τότε ἡ πρωτεύουσα τοῦ νεοσυστάτου βασιλείου, διορισθεὶς ἀρχιδιάκονος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀργολίδος. Τῷ 1837 προεβιβάσθη εἰς τοποτηρητὴν Κορίνθου. Ἀπὸ τοῦ 1841 μέχρι τοῦ 1846 διαμένων ἐν Ἀθήναις ἐδημοσίευσεν «Ἀπάντησιν ἀναιρετικὴν πρὸς τὴν αὐτοσχέδιον διατριβὴν τοῦ Μισαὴλ Ἀποστολίδου περὶ ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας τῶν πατριαρχῶν», ὡς καὶ «Ἱερογραφικὸν ἀπάνθισμα» ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀθηνῶν Νεοφύτου τοῦ Μεταξᾶ. Τῷ 1853 ἐγένετο πρῶτος γραμματεὺς τῆς συνόδου, ἣν ἐπὶ ὀκταετίαν αὐτὸς κατ' οὐσίαν διηύθυνε, τὴν δὲ 24 Ἀπριλίου 1860, τῇ ἐπιμονῇ τῆς αὐλῆς, θεωρούσης αὐτὸν δυσήνιον, ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Θήρας, ἀρχιερατεύσας μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπελθόντος τῷ 1877 ἐν Ἀθήναις, ἔνθα διετέλει συνοδικός. Συνέταξε δ' ὁ Μαθᾶς, πλὴν τῶν προμνημονευθέντων ἔργων του, καὶ τὰ ἑξῆς: διάφορα ποιήματα δακτυλικὰ καὶ ἰαμβικά, ἡρωελεγεῖα καὶ ἐπιτύμβια, καὶ παρέφρασεν εἰς στίχους ὁμοιοκαταλήκτους τρεῖς τραγῳδίας τοῦ Εὐριπίδου, τρεῖς τοῦ Σοφοκλέους, δύο κωμῳδίας τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τέσσαρα εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου (ἀνέκδοτα), συλλογὴν κανόνων ἐπιγραφομένην «Οἱ ΠΕ' Κανόνες τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἅπαντες οἱ τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων καὶ οἱ κατὰ μέρος τῶν ἁγίων πατέρων» (ἀνέκδοτοι), διαλόγους εἴκοσι δύο, ἀποδεικνύοντας τοὺς νόμους Σ' καὶ ΣΑ' ἀντικανονικούς, ἀντισυνταγματικοὺς καὶ πολεμίους τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας (ἀνέκδοτοι), ἀπάνθισμα τοῦ Ψαλτηρίου ἔνστιχον, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις τῷ 1868. Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

— **Μαθᾶς, *Θεοδόσιος*.** Ἐκ τῶν ὀλίγων κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα ὑπὸ πατριωτικῶν αἰσθημάτων ἐμπνεομένων προκρίτων τῆς Σαντορίνης, οἵτινες, συμπράττοντες μετὰ τοῦ μητροπολίτου τῆς νήσου Ζαχαρίου Κυριακοῦ καὶ τοῦ ἐπάρχου Εὐαγγέλη Ματζαράκη, ἠγωνίζοντο νὰ ἐξουδετερώσωσι τὰς ἀντεθνικὰς ἐνεργείας τῶν καθολικῶν κατοίκων τῆς νήσου, ῥαδιουργίᾳ τῶν ὁποίων καὶ συνελήφθη ὑπὸ τῶν παραπλεόντων αὐστριακῶν πολεμικῶν, ὡς δῆθεν εὑρισκόμενος ἐν συνεννοήσει μετὰ πειρατικῶν πλοίων λαφυραγωγησάντων αὐστριακὰ ἐμπορικὰ σκάφη, καθ' ὃν χρόνον ἐν ἔτει 1825 οἱ Ψαριανοὶ ἰδίως καὶ οἱ Κρῆτες πειραταὶ ἐλυμαίνοντο τὸ Αἰγαῖον λόγῳ τῆς μαστιζούσης αὐτοὺς πενίας. Ἀλλ' ἀποδειχθείσης τῆς συκοφαντίας ἀφέθη μετ' οὐ πολὺ ἐλεύθερος τῇ παρεμβάσει τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κατὰ τὴν Μεσόγειον ἀγγλικῆς μοίρας Ἅμιλτων. Ἀπεβίωσε τῷ 1850 ὑπηρετῶν ὡς διοικητικὸς ὑπάλληλος. Δ. Π. Π.

Μαθᾶτα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Φισκάρδου τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 24. Χ. Δ.

Μαθατλὰν (Mazatlan) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τοῦ Μεξικοῦ, ἐν τῇ πολιτείᾳ Σιναλόα, κειμένη παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ μεγάλου Καλιφορνιακοῦ κόλπου, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κουλιακὰν-Τέπικ. Ὁ λιμὴν αὐτῆς εἶναι ὀλίγον ἐκτεθειμένος εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἔχει βιομηχανίαν βάμβακος καὶ σχοινίων, μεταλλεῖα καὶ ἐμπόριον μαργαριτῶν, ἁλιευτικῶν προϊόντων, καουτσοὺκ καὶ ὀπωρῶν. Προσεχώρησε τῷ 1914 εἰς τὴν ἐπανάστασιν, πολιορκηθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν συνταγματικῶν κατελήφθη μετὰ μακρὰν πολιορκίαν. Κάτ. 21.500. Χ. Δ.

μαθὲ καὶ συνηθ. *μαθές*· ἐπίρρ. δημοτ., βέβαια, ὡς γνωστόν, λοιπόν: «δὲν εἶπε μαθὲς τίποτα γιὰ νὰ τὸν μαλώσῃς», «τὸ ἤθελες μαθές», «ἔχει περιουσία; — ἔχει μαθές», «τοῦ εἶπα μαθὲς νὰ φύγωμε, μὰ αὐτὸς δὲν ἤθελε»· || «ναὶ μαθὲς» βεβαιότατα (ἡ λέξις ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τῆς μετχ. *μαθὼν—μαθὼς—μαθές*, βλ. *Χατζιδ.* ΜΝΕ, 2, 121 σημ.).

Μαθὲς *[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν 12 συνοικισμῶν, οἵτινες συγκροτοῦν τὴν κοινότητα *Γεωργιουπόλεως* τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης, μὲ 174 κατοίκους (1928) καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἱστορικοῦ Κλήματος, οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ πλησίον τῆς λίμνης Κουρνᾶ. Παρ' αὐτὸν σῴζεται ναΐσκος Ἁγίου Ἀντωνίου ῥυθμοῦ γοτθικοῦ τοῦ ΙΔ' πιθανῶς αἰῶνος. Ἐν Μαθὲ ὑψώθη τὸ πρῶτον ἡ ἑλληνικὴ σημαία τῷ 1878 καὶ ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις. Πρὸ τῆς αὐτονομίας τὸ διαμέρισμα ἀπετέλει τὸν δῆμον Μαθέ. Ε. Γ.

Μαθηλυκόνη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ τῷ διαμερίσματι τῆς Λεμεσοῦ. Κάτ. 135.

μάθημα (τό)· πᾶν ὅ,τι ἔμαθέ τις ἢ μανθάνει: «οὐκ ἀπειργομέν τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος» *(Θουκ.)*· || δίδαγμα, διδασκαλία: «μαθήματα σχολικά, —πανεπιστημιακά», «μαθήματα γαλλικῆς, — γερμανικῆς, — ἱππασίας»· || φρ. «δίδω —, παίρνω μαθήματα»: «δίδει μαθήματα μουσικῆς», «πηγαίνω νὰ πάρω τὸ μάθημα τῆς γερμανικῆς»· || «αὐτὸ ποῦ ἔπαθε τοὔγινε μάθημα» πρβλ. ἀρχ. «παθὼν δέ τοι νήπιος ἔγνω», «τὰ παθήματα τοῦ γίναν μαθήματα»· || δημοτ. φρ. «τὸ πῆρε —, τὄχει μάθημα» κατέστη ἕξις: «τὸ πῆρε μάθημα νὰ ξύνῃ τὴ μύτη του», «τὸ πῆρε μάθημα καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ξεμάθῃ»· || ἀρχ. *μαθήματα*· αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, «οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων» οἱ μαθηματικοί.

«Μαθηματάριον» (τὸ) *[Βυζ. Μουσ.]*. Μουσικὸν βιβλίον ἐμπεριέχον τὰ δεινότερα μαθήματα τῆς παραχορδῆς καὶ τοῦ ἀναγραμματισμοῦ καὶ παραδιδόμενον τελευταῖον εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἀρχαίου στενογραφικοῦ συστήματος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Τὰ τοῦ «Μαθηματαρίου» μαθήματα μετὰ τῶν κρατημάτων των ἐψάλλοντο ἐν ταῖς ἀγρυπνίαις κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἄρτου τοῦ εὐλογουμένου ἐν τῇ ἀρτοκλασίᾳ, ἤδη δὲ ψάλλονται μόνον ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὸ «Μαθηματάριον», ἐξηγηθὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας παρασημαντικῆς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς εἰς τὴν νῦν ἐν χρήσει ὑπὸ τῶν τριῶν διδασκάλων, ἐξεδόθη τύποις ἐν τῇ σειρᾷ τῆς πανδέκτης Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Α' Δομεστίκου (τ. Γ', Κωνσταντινούπολις 1851). Ν. Α. Χ.

μαθηματικά· ἡ ἐπιστήμη ἡ ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον τὰς ἰδιότητας τοῦ ὑπολογισίμου ἢ μετρητοῦ μεγέθους, ἀνεξαρτήτως τῆς φύσεως αὐτοῦ· εὐρύτερον ἡ λογιστικὴ τῶν ἀναποδράστων συμπερασμάτων (ὁρισμὸς ἀποκαλύπτων καὶ τὸν λόγον δι' ὃν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπέδωκαν εἰς τὰ μαθηματικὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς κατ' ἐξοχὴν μαθήσεως). —Ω.

— *['Εγκυκλ.]* Ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη εὗρε τὴν πρώτην ἔκφρασιν αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι προήγαγον τὴν λύσιν πολλῶν πρακτικῶν προβλημάτων τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς γεωμετρίας πολὺ περισσότερον ἀφ' ὅ,τι ἐνομίζετο πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως σχετικῶν παπύρων ἢ σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν, καὶ ἀληθεύει ἐπίσης ὅτι οἱ δύο οὗτοι λαοὶ ἦσαν οἱ διδάσκαλοι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες πρῶτοι ἐπενόησαν τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν ὡς ἀφῃρημένας ἐπιστήμας. Ἡ γεωμετρία τῶν ἀρχαίων ἐμορφώθη εἰς τοὺς αἰῶνας οἵτινες χωρίζουν τὸν Θαλῆν τὸν Μιλήσιον 640—548 π. Χ.), καὶ τὸν Πυθαγόραν (Στ' αἰὼν π. Χ.) ἀπὸ τὸν Πλάτωνα (429—347 π. Χ.), τὸν Εὔδοξον (409—356 π. Χ.) καὶ τὸν Εὐκλείδην (306—283 π. Χ.).

Δυστυχῶς ἐσώθησαν μόνον πολὺ ὀλίγα λείψανα τῶν συζητήσεων τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, αἵτινες συνέβαλον εἰς τὸ νὰ τελειοποιηθῇ ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη μέχρι τοῦ σημείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθασε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Εὐκλείδου. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι αἱ δυσκολίαι τὰς ὁποίας ἐχρειάσθη νὰ ὑπερνικήσουν οἱ μαθηματικοὶ δὲν ἦσαν μόνον ὅσαι ὀφείλονται εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν προβλημάτων, ἀλλὰ κατὰ πολὺ μείζονα λόγον αἱ γλωσσικαί. Διότι ἐπρόκειτο διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος νὰ τελειοποιηθῇ μία λαλουμένη γλῶσσα τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνωνται αἱ λέξεις εἰς ἐννοίας ἀπολύτως καθωρισμένας. Ἡ γεωμετρία τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ κατόρθωμα ἐκεῖνο τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπέδρασε περισσότερον ἐπὶ τῆς ἐν γένει προόδου τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, διότι δι' αὐτῆς ἐδιδάχθησαν οἱ μεταγενέστεροι τὴν ἐπιστημονικὴν σκέψιν καὶ διότι ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον δι' ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς θετικὰς ἐπιστήμας τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Ἡ κυριωτέρα ἀνακάλυψις τῶν ἀρχαίων εἰς τὰ μαθηματικὰ εἶναι ἡ τῶν ἀσυμμέτρων ἀριθμῶν. Ἡ ὕπαρξις τοιούτων ἀριθμῶν ἦτο ἤδη γνωστὴ εἰς τὸν Πλάτωνα, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ἡ $\sqrt{2}$ εἶναι ἀσύμμετρος, ἡ τελεία ὅμως θεωρία τῶν ἀσυμμέτρων ἀριθμῶν, τὴν ὁποίαν ἀπαντῶμεν εἰς τὸ 5ον βιβλίον τῶν «Στοιχείων» τοῦ Εὐκλείδου ἀποδίδεται κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας εἰς τὸν Εὔδοξον, ὅστις εἶναι σχεδὸν σύγχρονος τοῦ Πλάτωνος καὶ ὀλίγον προγενέστερος τοῦ Εὐκλείδου.

Τὰ «Στοιχεῖα» τοῦ Εὐκλείδου περιλαμβάνουν ὁλόκληρον τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην τῆς ἐποχῆς του, δηλαδὴ ὄχι μόνον τὴν καθ' ἑαυτὸ γεωμετρίαν ἀλλὰ καὶ θεωρήματα ἀριθμητικῆς ὡς τὰ περὶ μονοτρόπου παραστάσεως ἀκεραίων ἀριθμῶν ὡς γινομένων πρώτων ἀριθμῶν. Ἡ δὲ μέθοδος τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν ἐθεωρήθη ἀνέκαθεν τόσον τελεία, ὥστε νὰ μὴ ἐπιδέχηται βελτιώσεις. Καὶ ὄντως μόλις κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν ἐπεχείρησαν μετ' ἐπιτυχίας τὴν τελειοποίησιν τῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται ἡ γεωμετρία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὸν Εὐκλείδην ἔφθασεν ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη τῶν ἀρχαίων εἰς τὸ κορύφωμα αὐτῆς μὲ τὸν Ἀρχιμήδη (287—212 π. Χ.), ὅστις ὑπελόγισε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας καὶ κατώρθωσε πολλὰς ἄλλας ὁλοκληρώσεις, μὲ τὸν Ἀπολλώνιον, ὅστις συνεπλήρωσε τὴν θεωρίαν τῶν κωνικῶν τομῶν, καὶ τὸν Ἐρατοσθένη, ὅστις ἐκτὸς πολλῶν καθαρῶς θεωρητικῶν ἐρευνῶν ἐμέτρησε καὶ τὴν περιφέρειαν τῆς γῆς. Ἐχρειάσθη δὲ νὰ παρέλθουν 19 ὁλόκληροι αἰῶνες ἕως ὅτου εὑρεθοῦν διάδοχοι ἀντάξιοι τοῦ Ἀρχιμήδους, τοῦ μεγίστου τούτου μαθηματικοῦ τῆς ἀρχαιότητος, ὅπως συνεχίσουν τὸ ἔργον αὐτοῦ. Τὸ μέγιστον ἐμπόδιον διὰ τὴν περαιτέρω πρόοδον τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης ἦτο ἀναμφιβόλως ἡ ἔλλειψις εὐχεροῦς συμβολισμοῦ, ἐπιτρέποντος τὴν συνοπτικὴν ἔκφρασιν τῶν μαθηματικῶν συλλογισμῶν.

Εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἀραβικῶν συμβόλων τῶν ἀριθμῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀλγεβρικοῦ συμβολισμοῦ ὀφείλεται ὁλόκληρος ἡ πρόοδος τῶν μαθηματικῶν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Ἡ ἄλγεβρα πράγματι εἶναι τὸ ἀλφάβητον, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ συναρμολόγησις τοῦ μαθηματικοῦ λόγου. Τὰς πρώτας ἐπὶ τῆς ἀλγέβρας ἐρεύνας εὑρίσκομεν κατὰ τὴν ἀναγέννησιν ἐν Ἰταλίᾳ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ παρέχοντος τὰς λύσεις τριτοβαθμίου ἐξισώσεως τύπου (Tartaglia καὶ Cardano 1501—1576). Ὁ Γάλλος μαθηματικὸς Vieta (1540—1603) ἐπεξέτεινε καὶ ἐγενίκευσε τὸν συμβολισμὸν τοῦτον, αἱ δὲ νέαι ἰδέαι ὑπῆρξαν τόσον γόνιμοι, ὥστε ὀλίγα ἔτη ἤρκεσαν διὰ νὰ ἐπινοηθοῦν (1614) ὑπὸ τοῦ Σκώτου Napier (1550—1617) οἱ λογάριθμοι, οἵτινες μεγίστην ἐπέφερον συντόμευσιν εἰς τοὺς ἀριθμητικοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἐγένετο ταχέως ἀπαραίτητος διὰ πᾶσαν ἐφαρμογὴν τῶν μαθηματικῶν (ἀστρονομία, ναυτιλία, τεχνικαὶ καθόλου ἐπιστῆμαι). Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐφηρμόσθη ὁ συμβολισμὸς τῆς ἀλγέβρας εἰς γενικώτερα προβλήματα τῆς ἀναλύσεως. Ὁ Descartes (1596—1650) συνέλαβε πρῶτος τὴν ἰδέαν τῆς παραστάσεως γεωμετρικῶν σχημάτων δι' ἐξισώσεων (1637), ὁ δὲ Fermat (1601—1665) δύναται νὰ θεωρηθῇ, μετὰ τὸν Ἀρχιμήδη, πρόδρομος τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἀπειροστικοῦ λογισμοῦ διὰ τῶν μελετῶν του ἐπὶ τῶν μεγίστων καὶ ἐλαχίστων. Κατὰ τὰς δεκαετηρίδας αἵτινες ἠκολούθησαν ἤρχισεν ἀφ' ἑτέρου ἡ συστηματικωτέρα μελέτη σειρῶν μὲ ἀπείρους τὸ πλῆθος ὅρους, εἰς τὴν ὁποίαν μελέτην μεταξὺ πολλῶν ἄλλων συνετέλεσε καὶ ὁ Νεύτων (Newton). Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἀπειροστικοῦ λογισμοῦ ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος (1642—1727) καὶ τοῦ Leibniz (1646—1716), οἵτινες ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων καὶ ἐκ διαφόρου φύσεως μελετῶν ἤχθησαν εἰς ταύτην, εἶναι ὁ τελικὸς σταθμὸς τῆς ἐξελίξεως ὅλων τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν ἐρευνῶν. Ἡ ἀπειροστικὴ ἀνάλυσις ἐπέτρεψε τὴν εἰσαγωγὴν τῆς μαθηματικῆς σκέψεως εἰς τὴν παράστασιν τῶν φαινομένων τῆς φύσεως καὶ τοιουτοτρόπως ἐπραγματοποιήθη τὸ ὄνειρον τῶν φιλοσόφων τῆς παλαιᾶς Ἰωνίας, οἵτινες προέβλεπον ὅτι μαθηματικοὶ νόμοι κυβερνοῦν τὴν φύσιν. Βλέπομεν πρά-

Digitized by Google

γματι ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Νεύτων διὰ τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως κατώρθωσε νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ νόμου τῆς ἕλξεως, ὅστις διέπει τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀχθῆ ἤδη τῇ βοηθείᾳ λίαν στοιχειωδῶν μαθηματικῶν μέσων. Αἱ μελέται αὗται τοῦ Νεύτωνος ἐπὶ τῆς οὐρανίου μηχανικῆς, αἵτινες εὗρον πολλοὺς συνεχιστὰς μέχρι τῆς σήμερον, ἐπέτρεψαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τὴν θεμελίωσιν τῆς μηχανικῆς τῶν συνθέτων κινήσεων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς σωμάτων. Ἡ θεωρία αὕτη, ἥτις ἦτο πολὺ δυσχερεστέρα τῆς οὐρανίου μηχανικῆς, ἔγινεν ἀφορμὴ τῆς ἀναπτύξεως παντοειδῶν μηχανισμῶν καὶ ἐν γένει τῆς διαδόσεως τῶν τεχνικῶν ἐφαρμογῶν, αἵτινες μετέβαλον κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα τὰς ἐν γένει συνθήκας τῆς ζωῆς. Μεταξὺ τῶν συμβαλόντων εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἀναλύσεως διαδόχων τοῦ Νεύτωνος καὶ τοῦ Leibniz πρέπει νὰ μνημονευθῶσιν ἡ οἰκογένεια Bernoulli, τῆς ὁποίας πολλὰ μέλη—ὡς π. χ. οἱ Jacob (1654—1705), Johann (1667—1748), Daniel (1700—1782)—συνετέλεσαν εἰς τὴν ἁπλοποίησιν καὶ τὴν ἐν γένει πρόοδον τῆς νέας ταύτης ἐπιστήμης. Ἀκόμη γονιμώτερος ὑπῆρξεν ὁ Euler (1707—1783), ὅστις δὲν ἀφῆκε κλάδον τῶν μαθηματικῶν, τὸν ὁποῖον νὰ μὴ ἐλάμπρυνε διὰ διαφόρων ἀνακαλύψεων. Ἀλλὰ ἐκεῖνο κυρίως ὅπερ ἡ ἐπιστήμη ὀφείλει ἀκόμη σήμερον εἰς τὸν Euler εἶναι ὅτι εἰς τὰς δεξιὰς αὐτοῦ χεῖρας αἱ μέθοδοι τῆς ἀναλύσεως προσέλαβον τὴν εὐκαμψίαν ἐκείνην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀναγνωρίζονται ἔκτοτε. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἤκμασεν ὁ Lagrange (1736—1813), τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα διακρίνονται διὰ τὴν διαύγειαν καὶ κομψότητα καὶ μὲ τὸν ὁποῖον κλείει ἡ παλαιοτέρα περίοδος τῆς ραγδαίας ἐπισωρεύσεως ἀνακαλύψεων εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ διανοίγεται ὁ νέος ὁρίζων τῆς σημερινῆς μαθηματικῆς σκέψεως. Ἡ μεγάλη φήμη τοῦ Lagrange ἤρχισε νὰ δημιουργῆται ἀφ' ὅτου δεκαεννεαετὴς ἀνεκοίνωνεν εἰς τὸν Euler τὰς σκέψεις του ἐπὶ τοῦ λογισμοῦ τῶν μεταβολῶν· ὁ κλάδος οὗτος τῆς ἀναλύσεως εἶχε γεννηθῆ τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ περιφήμου προβλήματος τῆς βραχιστοχρόνου, προταθέντος τῷ 1697 ὑπὸ τοῦ Johann Bernoulli, καὶ εἶχε γίνει ἀφορμὴ πολλῶν δημοσιευμάτων διασήμων μαθηματικῶν καὶ πρὸ παντὸς τοῦ Euler. Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐξακολουθεῖ ἔκτοτε νὰ θεωρῆται τοσοῦτον σπουδαῖος ὁ κλάδος οὗτος τῆς ἀναλύσεως εἶναι ὅτι ὅλα τὰ προβλήματα τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μηχανικῆς δύνανται κατὰ τὸ πλεῖστον ν' ἀναχθοῦν εἰς τὰς μεθόδους τοῦ λογισμοῦ τῶν μεταβολῶν. Τὴν μέθοδον ταύτην ἐφήρμοσεν ὄντως ὁ Lagrange εἰς τὴν «Ἀναλυτικὴν Μηχανικήν», ὡς τιτλοφορεῖται τὸ κυριώτερον σύγγραμμα αὐτοῦ. Χαρακτηριστικὸν σύγγραμμα τῆς ἐπιστημονικῆς στάθμης τῆς ἐποχῆς τοῦ Euler καὶ τοῦ Lagrange εἶναι τὸ «Traité de Calcul Differentiel et Intégral» τοῦ Paul Lacroix» (β' ἔκδοσις 1810).

Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη ἔλαβε μεγάλην κατὰ ποικίλας διευθύνσεις ἀνάπτυξιν, ἧς ὀφορμὴ ὑπῆρξεν ἀφ' ἑνὸς ἡ θεωρητικὴ σκέψις καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ ἀνάγκαι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Εἷς τῶν μεγίστων μαθηματικῶν οἵτινες ὑπῆρξαν ποτέ, ὁ Carl Friedrich Gauss (1777—1855), ἐμφανίζεται ὁμοῦ μετὰ τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐγκλείονται αἱ ἀπαρχαὶ ὅλων σχεδὸν τῶν μελετῶν, αἵτινες ἐξειλίχθησαν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους. Ἡ θεωρία τῶν ἀριθμῶν, ἡ γενικὴ θεωρία τῶν ἐπιφανειῶν, ἡ μὴ εὐκλείδειος γεωμετρία, ἡ θεωρία τῶν ἀναλυτικῶν συναρτήσεων, ἡ γεωδαισία, ὁ μαγνητισμός, ὁ ὑπολογισμὸς τῶν τροχιῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ ἐν γένει ἡ οὐράνιος μηχανικὴ καὶ πλεῖστα ἄλλα θέματα ἀπησχόλησαν τὸ δαιμόνιον πνεῦμα τοῦ Gauss.

Ἡ θεωρία τῶν ἀριθμῶν, τὴν ὁποίαν πρῶτος εἶχε καλλιεργήσει ὁ Διόφαντος, ἀκμάσας περὶ τὸ 300 μ. Χ., καὶ ἡ ὁποία εἶχεν ἀπασχολήσει μεταξὺ ἄλλων τὸν Fermat, τὸν Euler καὶ τὸν Lagrange, ἔλαβε κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα μεγίστην ἀνάπτυξιν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν «Disquisitiones Arithmeticae» τοῦ Gauss. Ἐπιφανεῖς ἐρευνηταὶ εἰς τὸν κλάδον αὐτὸν ὑπῆρξαν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων οἱ Dirichlet, Kummer, Riemann, Dedekind, Kronecker καὶ Hilbert. Ἡ θεωρία τῶν ἀναλυτικῶν συναρτήσεων ἀνεπτύχθη ἐπίσης κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον αἰῶνα, χαρακτηρίζουσα ἐν μέρει τὴν εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐρεύνας δοθεῖσαν τότε κατεύθυνσιν. Τὴν βάσιν αὐτῆς ἀποτελεῖ ἡ ἔννοια τῶν μιγάδων ἀριθμῶν, τοὺς ὁποίους εἶχον ἤδη συναντήσει οἱ προγενέστεροι μαθηματικοὶ εἰς τὴν θεωρητικὴν μελέτην τῶν λογαρίθμων. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἀποτελεῖ ἓν τῶν ὡραιοτέρων δημιουργημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὀφειλομένη πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἀριστοτεχνικὴν κομψότητα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Cauchy καὶ Riemann. Μολονότι ἀπὸ ἑκατονταετίας ἤδη καὶ πλέον ἐντατικῶς καλλιεργεῖται ὑπὸ τῶν διασημοτέρων μαθηματικῶν ὅλου τοῦ κόσμου, οὐ μόνον δὲν ἐξαντλεῖται, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας παρουσιάζει καὶ νέας ἑκάστοτε ὄψεις. Ανεξαρτήτως δὲ τοῦ θεωρητικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου κάλλους, ἅτινα χαρακτηρίζουν τὰς μεθόδους αὐτῆς, πλεῖσται αἱ ἐφαρμογαὶ ταύτης, οὐ μόνον εἰς τοὺς λοιποὺς κλάδους τῶν μαθηματικῶν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φυσικήν. Μὲ τὴν θεωρίαν ταύτην τῶν ἀναλυτικῶν συναρτήσεων συνεδέθησαν τὰ ὀνόματα τῶν Cauchy, Abel, Jacobi, Riemann καὶ Weierstrass, ἵνα μνημονεύσωμεν μόνον τοὺς θεμελιωτὰς αὐτῆς.

Ἄλλαι μαθηματικαὶ ἀνακαλύψεις προέκυψαν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς μελέτης προβλημάτων τῆς φυσικῆς. Οὕτως, ἡ θεωρία τοῦ δυναμικοῦ ἐπενοήθη καὶ ἀνεπτύχθη διὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ σχήματος τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ ἐχρησιμοποιήθη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Αἱ σειραὶ τοῦ Fourier ἤχθησαν εἰς φῶς κατὰ τὴν μελέτην προβλημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν διάδοσιν τῆς θερμότητος, ἔσχον δὲ ἀργότερον μεγίστην ἐπιρροὴν διὰ τὴν σημαντικὴν γενίκευσιν τῆς ἐννοίας τῆς συναρτήσεως. Ἐπίσης ἐκ τῆς μελέτης προβλημάτων ὑδροδυναμικῆς καὶ ἐλαστικότητος προῆλθεν ἡ ἐπισταμένη μελέτη τῶν διαφορικῶν ἐξισώσεων μὲ μερικὰς παραγώγους. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ πιστευθῇ ὅτι ἡ φυσικὴ τροφοδοτεῖ πάντοτε τὴν μαθηματικὴν σκέψιν· συχνὰ συμβαίνει καὶ τὸ ἀντίθετον. Εἶναι πολὺ διδακτικὴ ἡ παρακολούθησις τῆς ἐπιδράσεως, τὴν ὁποίαν ἔσχεν ἐπὶ τῆς συγχρόνου φυσικῆς ἡ γενικὴ ἀνάπτυξις τῆς γεωμετρίας καθ' ὅλον τὸν ΙΘ' αἰῶνα.

Παρ' ὅλην τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς ἀναλυτικῆς γεωμετρίας αἱ ἀρχαὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εὑρίσκουν τὴν κυρίως γεωμετρίαν σχεδὸν ὅπως τὴν εἶχον ἀφήσει οἱ ἀρχαῖοι. Ἡ κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἵδρυσις τῆς «École Polytéchnique», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδίδαξεν ὁ μέγας γεωμέτρης G. Monge, ἔδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὰς γεωμετρικὰς σπουδάς. Πλειὰς γεωμετρικῶν πνευμάτων ἤνοιξε νέους ὁρίζοντας εἰς τὴν γεωμετρικὴν σκέψιν. Ὁ Poncelet ἐφεῦρε τὴν προβολικὴν γεωμετρίαν, ἥτις βραδύτερον ἀνεπτύχθη ἔτι μᾶλλον ἐν Γερμανίᾳ (Möbius, Steinel, Von Staudt, Prücker, Kummer). Ἐξ ἄλλου ὁ Ρῶσος Lobatchewsky καὶ ὁ Οὖγγρος Bolyai ἀνεκάλυψαν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπινοηθοῦν γεωμετρίαι, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἰσχύει τὸ περὶ παραλλήλων αἴτημα τοῦ Εὐκλείδου. Ἡ σπουδαία αὕτη ἀνακάλυψις, τὴν ὁποίαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχεν ἤδη κάμει προηγουμένως ὁ Gauss, ἐπέδρασε παντοιοτρόπως ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως. Τέλος ἠδυνήθη ὁ Riemann νὰ πραγματευθῇ γενικωτέρας ἔτι γεωμετρίας, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν ἐπιφανειῶν τοῦ Gauss.

Αἱ τρεῖς αὗται κατευθύνσεις τῆς γεωμετρίας, αἵτινες ἐφαίνοντο ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων, συνεσχετίσθησαν ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Felix Klein. Ἄνευ τῶν θεωριῶν τούτων θὰ ἦτο ἀδύνατον εἰς τὸν Einstein νὰ διαμορφώσῃ τὴν γενικὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος καὶ τῆς βαρύτητος, ὅπως τὸ ἔπραξε κατὰ τὸ 1915.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα τὰς παντοίας κατευθύνσεις, εἰς ἃς ἐξειλίχθη ἡ μαθηματικὴ σκέψις κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας. Τὸ σημαντικώτατον ἴσως γεγονὸς τῶν τελευταίων ἑξήκοντα ἐτῶν ἀποτελεῖ ἡ εἰς τοὺς μαθηματικοὺς συλλογισμοὺς ἐπαναφορὰ τῆς ἀκριβείας ἐκείνης, ἥτις χαρακτηρίζει τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μαθηματικῶν. Ἐχρειάσθη ἡ ἐργασία ὁλοκλήρου γενεᾶς καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῶν μεγαλυτέρων πνευμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡς π. χ τοῦ Weierstrass (1815—1897), ὅπως ἐπιτευχθῇ τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον. Σπουδαίως εἰς τοῦτο συνέβαλε τὸ δημιούργημα τοῦ G. Cantor (1845—1918), φερόμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς θεωρίας τῶν συνόλων. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Cantor στηρίζεται ἐπὶ στοιχειωδεστάτων ἐννοιῶν, ἀποτελοῦν μίαν τῶν πρωτοτυπωτέρων δημιουργιῶν τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως· παρουσιάζει ἀπολύτως αὐτοτελὲς ἐπιστημονικὸν οἰκοδόμημα μὲ ἐννοίας καὶ ἰδέας, αἵτινες πολὺ ἀπεῖχον ὅλων τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρησιμοποιηθεισῶν. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην ἀνεπτύχθη ἡ συστηματικὴ μελέτη τῶν ἀξιωμάτων τῆς γεωμετρίας καὶ αὕτη ἐγέννησε τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν ἰδεῶν, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀξιωματική. Ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη παρουσιάζει δύο τάσεις, ἀφ' ἑνὸς τὴν συνεχῆ ἐξεύρεσιν νέων πορισμάτων καὶ θεωριῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν σύμπτυξιν καὶ γενίκευσιν γνωστῶν θεωριῶν. Ἡ τελευταία δ' αὕτη προσπάθεια ἤγαγεν ἀληθῶς εἰς ἐξαιρετικῶς σημαντικὰ ἀποτελέσματα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Θεωρίαι, διὰ τὴν ἔκθεσιν ἑκάστης τῶν ὁποίων ἐχρειάζοντο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ὀγκώδη βιβλία, δύνανται νὰ ἐκτεθοῦν ὑπὸ μορφὴν οὐ μόνον καθισταμένην διαρκῶς συντομωτέραν ἀλλὰ καὶ ἔτι γενικωτέραν. Ἡ ἀνάπτυξις ἐντελῶς γενικῶν ἰδεῶν, ὅπως ἐκείνη ἣν συναντῶμεν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν συμπλεγμάτων (groupes), συνετέλεσε βεβαίως εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Καὶ ἂν κορυφαὶ ἐξ ἐκείνων ἃς ἀνέδειξαν αἱ προηγούμεναι γενεαὶ δὲν εὑρίσκονται πλέον ἐν τῇ ἀκμῇ των, ἐν τούτοις ἡ μεγάλη πληθὺς ἐρευνητῶν διεσπαρμένων εἰς ὅλας τὰς ἠπείρους τοῦ κόσμου διευκολύνει τὴν ταχεῖαν προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης. Ἐκ τῶν ἀφθόνων ἰδεῶν, αἵτινες οὕτως ἐπεσωρεύθησαν εἰς τὴν μαθηματικὴν ἀνάλυσιν, ἠδυνήθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ μαθηματικὴ φυσικὴ ν' ἀντλήσῃ τὸ ἀπαιτούμενον ὑλικὸν διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν νέων πορισμάτων τῆς φυσικῆς τοῦ ἀτόμου.

Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ

—μαθηματικὰ *οἰκονομικά*. Κλάδος τῶν ἐφηρμοσμένων μαθηματικῶν, δηλαδὴ ἡ μαθηματικὴ ἀνάλυσις ἐφηρμοσμένη εἰς ἃ ζητήματα εἰσέρχεται ὡς παράγων τὸ χρῆμα. Συνεπῶς τὰ οἰκονομικὰ μαθηματικὰ δέον νὰ βασισθῶσιν ἐπὶ γεγονότος προερχομένου ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι ἡ πληρωμὴ ἀποζημιώσεως (τόκου) διὰ τὸ δικαίωμα χρήσεως ἢ ἐκμεταλλεύσεως χρηματικοῦ ποσοῦ δανεισθέντος, ἤτοι πᾶν χρηματικὸν ποσὸν δανειζόμενον ἔχει παραγωγικὴν ἱκανότητα. Αἱ οἰκονομικαὶ πράξεις, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον σπουδῆς τῶν μαθηματικῶν, εἶναι δύο εἰδῶν: α') *Πράξεις ὡρισμένης χρονικῆς διαρκείας* (opérations certaines), καθ' ἃς αἱ ὑποχρεώσεις τῶν συμβαλλομένων εἶναι ὡρισμέναι ὡς πρὸς τὸν χρόνον (δάνεια, χρηματιστηριακαὶ πράξεις κλπ.). β') *Πράξεις ζωῆς* (opérations viagères, καθ' ἃς αἱ ὑποχρεώσεις τῶν συμβαλλομένων δὲν εἶναι ὡρισμέναι ὡς πρὸς τὸν χρόνον, ἀλλ' ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ χρόνου διαρκείας τῆς ζωῆς ἑνὸς τοὐλάχιστον τῶν συμβαλλομένων (ἀσφάλεια ἐν περιπτώσει θανάτου κλπ.). Ἐπεκράτησεν ὅμως αἱ πράξεις ὡρισμένης χρονικῆς διαρκείας νὰ νοῶνται διὰ τῶν οἰκονομικῶν μαθηματικῶν, αἱ δὲ πράξεις ζωῆς διὰ τῶν ἀσφαλιστικῶν μαθηματικῶν· ἀμφότεροι δὲ οἱ κλάδοι οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν ἀναλογιστικὴν ἐπιστήμην (Scrence Actuatielle).

Τὰ οἰκονομικὰ μαθηματικὰ διαιροῦνται εἰς δύο μέρη: 1) Τὰς *βραχυπροθέσμους* οἰκονομικὰς πράξεις, διαρκείας τὸ πολὺ μέχρις ἔτους καὶ συνήθως μὴ ὑπερβαινούσης τοὺς 3 μῆνας. 2) Τὰς *μακροπροθέσμους* οἰκονομικὰς πράξεις, διαρκείας μεγαλυτέρας τοῦ ἔτους. Λεπτομερέστερον: Εἰς μὲν τὰς βραχυπροθέσμους πράξεις ὑπάγονται τὰ ζητήματα ἁπλοῦ τόκου, προεξοφλήσεως, ἀλληλοχρέων τοκοφόρων λογαριασμῶν, νομίσματος, πολυτίμων μετάλλων, συναλλάγματος, χρηματιστηρίων ἀξιῶν καὶ ἐμπορευμάτων, εἰς δὲ τὰς μακροπροθέσμους τὰ ζητήματα ἀνατοκισμοῦ, ραντῶν, δανείων. Εἰς τὰς βραχυπροθέσμους πράξεις ἐφαρμόζεται ὁ ἁπλοῦς τόκος, εἰς δὲ τὰς μακροπροθέσμους ὁ σύνθετος τόκος (ἀνατοκισμός).

Ἡ διὰ τῶν μαθηματικῶν σπουδὴ τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων εἶναι παλαιὰ ὅσον καὶ αἱ ἐμπορικαὶ συναλλαγαί. Ἡ κυριωτέρα, καίτοι στοιχειώδης, ἀρχικὴ μορφὴ εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μαθηματικῶν εἰς τὰς σχέσεις τῶν διαφόρων νομισματικῶν μονάδων, κατὰ τὴν συναλλαγήν, καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῶν πολυτίμων μετάλλων. Σὺν τῇ προαγωγῇ τῆς πίστεως προέκυψαν τὰ ζητήματα τοῦ τόκου, προεξοφλήσεως, συναλλάγματος, χρηματιστηρίων, μεγάλων δανείων, ἀσφαλειῶν, οὕτως ὥστε σήμερον τὰ οἰκονομικὰ καὶ ἀσφαλιστικὰ μαθηματικὰ ν' ἀποτελέσουν ἐπιστήμην ἐκ τῶν μᾶλλον σημαινουσῶν ἀπὸ ἀπόψεως μαθηματικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς.

ΤΡ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

μαθηματικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ κατ' ἐξοχὴν μαθήματα, εἰς τὴν ἀριθμητικήν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἀστρονομίαν κτλ.: «μαθηματικαὶ ἀλήθειαι, — ἐπιστῆμαι», «μαθηματικὴ ἀπόδειξις»· || ὡς οὐσ. ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας: «Ὁ Νεύτων ὑπῆρξε μέγας μαθηματικός»· || ὁ ἔχων κλίσιν, ὁ εὐδοκιμῶν εἰς τὰ μαθηματικά: «μυαλὸ μαθηματικό»· || *μαθηματικὰ* (τά) αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι: «ἔχει κλίσιν —, ἀγαπᾷ τὰ μαθηματικά», «σπουδάζει μαθηματικά».— Ἐπίρρ. ***μαθηματικῶς***: «θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω μαθηματικῶς» διὰ τῶν ἀριθμῶν, ἀναμφισβητήτως.

— μαθηματικὰ *ἀξιώματα*· βλ. *ἀξιώματα*.

— μαθηματικὰ *σύμβολα*. Σύμβολα χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν παράστασιν πράξεων ἢ σχέσεων μεταξὺ μαθηματικῶν μεγεθῶν. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: $+$ τῆς προσθέσεως ἢ θετικοῦ ἀριθμοῦ, $-$ τῆς ἀφαιρέσεως ἢ ἀρνητικοῦ ἀριθμοῦ, . ἢ $\times$ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, : ἢ $\vdash$ τῆς διαιρέσεως, $\sqrt{\ }$ τῆς τετραγωνικῆς ῥίζης, $|\alpha|$ ἀπολύτου μεγέθους τοῦ α, ( ) ἢ [ ] ἢ { } παρενθέσεων, $=$ ἰσότητος, $\neq$ ἀνισότητος, $<$ μικρότερον, $>$ μεγαλύτερον, λογ δεκαδικὸς λογάριθμος, log ἢ lg φυσικὸς λογάριθμος, sin ἢ ημ ἡμιτόνου, cos ἢ συν συνημιτόνου, εφ ἢ tang ἐφαπτομένη, σφ ἢ cotg συνεφαπτομένης, $\sum_{\nu=\iota}^{K} \nu\alpha_\nu$ ἄθροισμα παραστάσεων τῆς μορφῆς $\nu\alpha_\nu$, ἔνθα τὸ ν διατρέχει τιμὰς ἀπὸ τοῦ s ἕως τοῦ K, ὅρ ἢ liur ὁρικῆς τιμῆς, $\int$ ὁλοκληρώσεως, $\frac{dy}{dx}$ τῆς παραγώγου τοῦ y ὡς πρὸς x, e τῆς βάσεως τῶν φυσικῶν λογαρίθμων, π τοῦ λόγου περιφερείας κύκλου πρὸς τὴν διάμετρον αὐτοῦ, i τῆς $\sqrt{-1}$, ∞ τοῦ ἀπείρου, $\sphericalangle$ γωνίας, $\parallel$ παραλληλισμοῦ, $\perp$ καθετότητος, $\overline{AB}$ εὐθυγράμμου τμήματος AB, $\widehat{AB}$ τόξου AB.

Digitized by Google

—**«Μαθηματικὴ** ***ἑλληνικὴ ἑταιρεία»***. Ἑταιρεία ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1919 μὲ σκοπὸν τὴν προαγωγὴν τῶν μαθηματικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῶν μαθηματικῶν λειτουργῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐκδίδει κατ' ἔτος δελτίον περιέχον ἐπιστημονικὰς ἐργασίας Ἑλλήνων κυρίως μαθηματικῶν καὶ ἀνταλλασσόμενον μὲ πολλὰ ξένα μαθηματικὰ περιοδικά. Πρόεδροι αὐτῆς διετέλεσαν ὁ Ν. Χατζηδάκης, ὁ Γ. Ρεμοῦνδος, ὁ Κ. Μαλτέζος καὶ ὁ ἤδη (1931) τοιοῦτος Ν. Σακελλαρίου. — Ω.

—**μαθηματικὴ** ***σχολὴ πολιτικῆς οἰκονομίας***. Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς μαθηματικῆς μεθόδου ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ πεδίου ἐπεζητήθη συστηματοποίησις τῆς οἰκονομικῆς λειτουργίας περὶ τὴν βασικὴν ἰδέαν τῆς ἀνταλλαγῆς ἀντιστοίχων χρησιμοτήτων, φαινομένου θεμελιώδους σημασίας δι' ἅπαντα τὰ διαδοχικὰ στάδια τῆς παραγωγῆς καὶ διαθέσεως τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, ἑρμηνευθείσης ἐπὶ τῇ βάσει ταῦ μαθηματικοῦ λογισμοῦ. Συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ τελευταίου τούτου παρέστη ἀνάγκη βασικῆς μεταβολῆς ἐν τῇ μελέτῃ τῶν στοιχείων τῆς ἀνταλλακτικῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν καθ' ἕκαστον οἰκονομικῶν ἀγαθῶν καὶ ἰδίως ἀντικαταστάσεως τῆς ἀρχῆς τῆς αὐστηρῶς μονομεροῦς αἰτιώδους ἐξαρτήσεως, τῆς διεπούσης, κατὰ τὰ διδάγματα τῆς παλαιοτέρας θεωρίας, τὴν συνάφειαν μεταξὺ τῶν ποσοτικῶν στοιχείων τῆς ἀνταλλακτικῆς πρά-

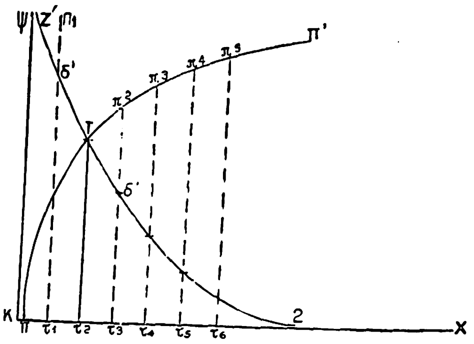

ξεως (οἷον προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, παραγωγικῶν ἐξόδων, τελικῆς χρησιμότητος, τιμῆς) — ἧς συναφείας ἡ ἔκφρασις ἐπεδιώκετο διὰ τῆς ἰδέας τῆς ἀξίας — διὰ τῆς ἐφαρμογῆς σχέσεων ἀλληλουχίας, ἐπὶ τοῦ ἀλγεβρικοῦ τύπου τῶν συναρτήσεων στηριζομένων καὶ ὑπογραμμιζουσῶν τὴν δυνατότητα ἀμοιβαίων ἐπιδράσεων μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ποσοτικῶν στοιχείων, δυναμένων νὰ προέλθουν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τῆς ἐξισώσεώς των· ἐπιδράσεων συντελουσῶν δι' ἑκατέρωθεν αὐξομειώσεων εἰς τὴν διατήρησιν ἐν τῇ μεμονωμένῃ ἀνταλλαγῇ ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν ἀντιστοίχων τούτων οἰκονομικῶν ποσοτήτων, π. χ. ζητήσεως καὶ τιμῶν, στοιχείων κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀλληλενδέτων καὶ παραλλήλως ἢ ἀντιστρόφως πρὸς ἄλληλα αὐξομειουμένων.

Ἐν τῇ πρακτικῇ ἐφαρμογῇ τῆς μαθηματικῆς μεθόδου τὰ ποσὰ τῆς ζητήσεως καὶ τῶν τιμῶν δύνανται, λόγου χάριν, νὰ θεωρηθοῦν κατὰ ταῦτα ὡς διατελοῦντα πρὸς ἄλληλα ἐν σχέσει συναρτήσεως ἐκδηλουμένῃ εἰς τοῦτο: ἀφ' ἑνὸς ἡ αὔξησις τῶν τιμῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ζητήσεως (καὶ ἀντιστρόφως) καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ αὔξησις ἢ ἐλάττωσις τῆς ζητήσεως συμπίπτει πρὸς τὴν αὔξησιν ἢ ἐλάττωσιν τῶν τιμῶν. Ἡ ἀλληλεξάρτησις αὕτη δύναται νὰ ἐκφρασθῇ διὰ τὸ ἓν (πρῶτον) σκέλος τῆς σχέσεως ζητήσεως καὶ τιμῶν ἐν τῷ τύπῳ $ζ = σ(τ)$, ὅτι δηλαδὴ ἡ ζήτησις (ζ) μεταβάλλεται ἐν ὡρισμένῃ συναρτήσει πρὸς τὴν τιμὴν (τ)· ὅμοιος τύπος δύναται νὰ καταστρωθῇ καὶ διὰ τὴν ἀντίστροφον σχέσιν τῶν τιμῶν πρὸς τὴν ζήτησιν.

Ἡ θεμελιώδης ἰδέα τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν καθ' ἕκαστον ἀγαθῶν, ἐπὶ τῇ βάσει ἐξισώσεων τεινουσῶν εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, ἐφαρμοσθεῖσα περαιτέρω καὶ ἐπὶ τῶν σχέσεων τοῦ συνόλου τῶν ἀντικειμένων τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου ἐν τῇ παραγωγῇ καὶ τῇ κυκλοφορίᾳ, διηυκόλυνε τὴν συστηματοποίησιν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἐπὶ νέων βάσεων. Ἡ κεντρικὴ σχέσις τοῦ συνόλου τῶν ἀγαθῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας κυρίως ἐφηρμόσθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσορροπίας, εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν παραγωγικῶν μέσων καὶ τῶν τελικῶν προϊόντων τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας. Δεδομένου ὅτι τὰ αὐτὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα διαθέτουν ἐπ' ἀνταλλάγματι τὰ παραγωγικὰ μέσα (κεφαλαιοῦχοι, γαιοκτήμονες καὶ παντοειδεῖς ἐργάται), εἶναι καὶ οἱ καταναλωταὶ τῶν ἑτοίμων προϊόντων, ἕπεται ὅτι τὰ τελευταῖα ταῦτα θὰ διατελοῦν πρὸς τὴν ποσότητα τῶν παραγωγικῶν μέσων (μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἐτησίας προσαυξήσεώς των καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὁμαλῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς) ἐν σχέσει ἰσορροπημένης ἰσότητος, ἀναλόγῳ πρὸς τὴν συνδέουσαν ἀνταλλασσομένας οἰκονομικὰς ποσότητας ἐν τῇ μεμονωμένῃ συναλλαγῇ. Ἡ οὕτως ἀποκαλυπτομένη σχέσις εἰσάγει τὴν κεντρικὴν ἰδέαν τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος, διευκολύνει τὴν κατάταξιν τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων καὶ παρέχει ἀσφαλῆ βάσιν διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν σπουδαιοτέρων οἰκονομικῶν προβλημάτων. Ὡς ἐκ τῆς θεμελιώδους δὲ σημασίας της ἀποτελεῖ τέλος ἐν τῇ μαθηματικῇ θεωρίᾳ κατὰ τοὺς ὅρους τῆς διαμορφώσεώς της καὶ τῶν ἐξ ἑκατέρας τῶν πλευρῶν της προερχομένων προσωρινῶν της διακυμάνσεων τὸ ἀντικείμενον τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἱδρυτὴς τῆς μαθηματικῆς σχολῆς ὑπῆρξεν ὁ *A. A. Cournot* «Recherches sur les principes Mathématiques de la théorie des richesses» (1838). Συγγενεῖς ἰδέας ἐξέφερε καὶ ὁ *H. H. Gossen* διὰ τοῦ ἔργου του «Entwicklung der Gesetze des menschlichen Verkehrs» (1854). Ἀμφότεροι προτρέξαντες κατὰ πολὺ τῆς ἐποχῆς των ἠγνοήθησαν ἐπὶ μακρόν. Ἡ πληρεστέρα ἔκθεσις τῶν θεωριῶν τῆς μαθηματικῆς σχολῆς εὑρίσκεται παρὰ *Léon Walras* («Éléments d'économie politique pure» δ' ἐκδ. 1926). Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀντιπροσώπων σπουδαιότεροι εἶναι οἱ: *St. Jevons, V. Pareto, F. Y. Edgeworth, Knut Wicksell, Al. Marshall, Irving Fisher, G. Cassel, J. Schumpeter*.— *J. Moret*, «Les prix et la théorie générale de l'équilibre» (ἐν τῇ «Revue de métaphysique» Ἀπριλίου 1921). — *Aupetit*, «Théorie de la monnaie».— *Ch. Gide-Rist*, «Histoire des doctrines économiques» (5η ἐκδ. 1926 καὶ ἐν ἑλλην. μεταφρ.).

Α. Α. ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ

— **μαθηματικὴ** ***φιλοσοφία***. Καλεῖται οὕτως ἡ κατηγορία τῶν ἐρευνῶν, αἵτινες ἀποσκοποῦν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν γένεσιν τῶν πρώτων μαθηματικῶν ἐννοιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἰδιοτύπων λογικῶν τρόπων τῶν προσιδιαζόντων εἰς τὰ *μαθηματικὰ* (βλ. λ.).

— **μαθηματικῶν** ***μυσταγωγία φιλοσοφική***. Οἱ Πυθαγόρειοι εἰς τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ γεωμετρικὰ σχήματα διέβλεπον τὸ βάθος τῶν πραγμάτων. Παρατηροῦντες ὁμοίως ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν καθαρῶς διανοητικῶν ἐνεργειῶν του ἀντιλαμβάνεται τοὺς νόμους τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν σχημάτων, ἐξετάζων δ' ἀκολούθως τὴν φύσιν, διαπιστώνει ὅτι τὰ πράγματα ὑπείκουν εἰς τοὺς ἰδίους ἀκριβῶς νόμους, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ ἴδιος καθώρισεν ἐν ἑαυτῷ συμφώνως μὲ τοὺς κανόνας τῆς διανοίας, κατέληγον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ ἐνέργειαι τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς δὲν εἶναι λειτουργίαι διάφοροι τῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ ὅτι ἡ αἰωνία τάξις καὶ ἁρμονία τοῦ κόσμου εὑρίσκει τὴν ἔκφρασίν της εἰς τὰς ψυχικὰς τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργείας. Αὐτὸς οὗτος ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκεν, ὅτι «τὰ πάντα, μικρὰ καὶ μεγάλα, στηρίζονται ἐπὶ μαθηματικῆς βάσεως» καὶ ὅτι εἰς ἅπαντα τὰ ὄντα τῆς δημιουργίας, ἀπὸ τῶν κινήσεων τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος καὶ τῶν ἀστέρων μέχρι τῶν ἐλαχίστων νιφάδων χιόνος καὶ ἀτόμων τῆς ὕλης ἐνυπάρχουν μαθηματικαὶ ἀναλογίαι. Ὁ Πλάτων ἐδίδασκεν ὅτι τὰ μαθηματικά, ὡς ἡ ἀκριβεστάτη τῶν τεχνῶν, εἶναι ἡ ἀρίστη προπαρασκευὴ διὰ τὴν διαλεκτικὴν καὶ ὁ συνεκτικὸς κρίκος μεταξὺ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν γιγνομένων καὶ ἀπολλυμένων. Κατὰ τὴν τεκτονικὴν μυσταγωγικὴν διδασκαλίαν, εἰς ἣν σπουδαιοτάτην κατέχει θέσιν ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀριθμῶν καὶ ἡ ἀριθμοσοφία, «ἐὰν ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐκ τῶν διακοσμητικῶν τῆς θεότητος, τὰ μαθηματικὰ εἶναι κριτήριον αὐτῆς, ὁ μίτος τῆς Ἀριάδνης ὁ ἄγων τοὺς ἀνθρώπους ἀσφαλῶς διὰ τοῦ λαβυρίνθου τῆς πλάνης καὶ τοῦ ψεύδους εἰς τὴν οὐσίαν πάντων τῶν πραγμάτων» (βλ. καὶ λ. *ἀριθμὸς* τ. Ε' 488 ἑπ.).

Η. Π. Γ.

Μάθης *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ἰλλυρίας, ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, πέντε μίλλια πρὸς Ν. τῆς Λίσσου (νῦν Ἀλέσσιο). Σήμερον καλεῖται *Ματγιὰ* (Matja) ἢ *Μάτζε*. Α. Θ. Σ.

μάθησις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ μανθάνειν: «δὲν ὑπάρχει μάθησις εἰς αὐτὸν» δὲν θέλει νὰ μάθῃ· || τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μανθάνειν, γνῶσις, παιδεία: «ἄνθρωπος μεγάλης μαθήσεως».

μαθητάριον (τό)· ὑποκορ. τοῦ *μαθητής*, εἰρωνικῶς: «αὐτὸ τὸ μαθητάριον νομίζει πῶς τὰ ξέρει ὅλα».

μαθηταρούδι (τό)· δημοτ., μικρὸς μαθητής: «πλάκωσαν τὰ μαθηταρούδια».

μαθητεία (ἡ)· τὸ μαθητεύειν, τὸ νὰ εἶναί τις μαθητὴς παρά τινι ἢ ἔν τινι τόπῳ: «ἡ παρὰ τῷ δεῖνι μαθητεία μου δὲν ὑπῆρξε μακρά».

μαθητευόμενος, *—η, —ον*· μετχ. τοῦ *μαθητεύομαι*, ὁ μανθάνων ἔτι, ὁ ὡς μαθητὴς ἀσκῶν τέχνην τινά, ὁ μήπω ἔμπειρος τῆς τέχνης: «μαθητευόμενος μουσικός, — ζωγράφος, γλύπτης κλπ.»· || καθόλου ἄπειρος, πρωτόπειρος, ἀδέξιος· || ἐν τῷ ἄλλοτε ναυτικῷ οἱ νεοσύλλεκτοι ἢ ἐθελονταί, οἱ ἄπειροι ἔτι τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ναυτικῶν πραγμάτων.

μαθητεύω, *ἀόρ ἐμαθήτευσα*· εἶμαι μαθητής, διδάσκομαι παρά τινι ἢ ἔν τινι τόπῳ: «ἐμαθήτευσα δύο ἔτη ἐν Ἀθήναις, —ἐν Εὐρώπῃ»· || *μαθητεύομαι*· μεταγν. διδάσκομαι, μετχ *μαθητευόμενος* (βλ. λ.).

μαθητὴς (ὁ), θηλ. *—ήτρια*· ὁ μανθάνων, ὁ διδασκόμενος, ἀντίθ. *διδάσκαλος*: «μαθητὴς γυμνασίου, —λυκείου, —στρατιωτικῆς σχολῆς κλπ.», «καλὸς—, κακὸς—, ἐπιμελὴς—, ἀμελὴς μαθητής»· || καθόλου, ὁ ἐμπνεόμενος ἀπό τινος, ὁ ἀκολουθῶν τὰς ἀρχὰς ἢ ἀποδεχόμενος τὸ δόγμα τινός: «οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, — τοῦ Σωκράτους, — τοῦ Πυθαγόρου, — τοῦ Ἀριστοτέλους».

— *['Εγκυκλ.]* *Μαθητὴς* εἶναι τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον κατόπιν τῆς νομίμως ἐνεργηθείσης ἐγγραφῆς φοιτᾷ εἰς σχολεῖον ἐν γένει δημόσιον ἢ ἰδιωτικόν, στοιχειώδους ἢ μέσης ἐκπαιδεύσεως, πρὸς μόρφωσιν. Οἱ μαθηταὶ ἐγγράφονται εἰς μὲν τὴν πρώτην τάξιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἡλικίας των, ἥτις δὲν πρέπει νὰ εἶναι κάτω τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, εἰς δὲ τὰς ἄλλας τάξεις κατ' ἔτος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιδόσεώς των εἰς τὰς προηγουμένας ἢ καὶ κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων, ὅταν πρόκειται περὶ εἰσαγωγῆς των εἰς σχολεῖα νέου κύκλου μαθημάτων, ὑποχρεωτικῶς καὶ δωρεὰν μὲν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, προαιρετικῶς δὲ καὶ ἐπὶ καταβολῇ τῶν νομίμων ἐκπαιδευτικῶν τελῶν εἰς τὰ λοιπά. Ἡ ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἐγγραφὴ εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἰδιότητος τοῦ μαθητοῦ καὶ τῶν συναφῶν πρὸς αὐτὴν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων ὡς πρὸς τὴν φοίτησιν καὶ τοὺς ἀπονεμομένους ἐγκύρους τίτλους σπουδῶν.

Οἱ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἄρρενες καὶ θήλεις, ἐγγράφονται καὶ φοιτοῦν εἰς μεικτὰ σχολεῖα. Εἰς τὰ σχολεῖα μέσης ἐκπαιδεύσεως τὰ θήλεα δύνανται νὰ φοιτοῦν εἴτε εἰς μεικτά, εἴτε εἰς ἰδιαίτερα δι' αὐτὰ σχολεῖα (θηλέων), λειτουργοῦντα εἴτε ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ τὴν ἀποφυγὴν τοῦ συγχρωτισμοῦ μετὰ τῶν ἀρρένων, εἴτε δι' ἰδιαιτέραν, εἰδικῶς διὰ τὰ θήλεα ἁρμόζουσαν, μόρφωσιν, ὡς π. χ. τὰ ἀνώτερα παρθεναγωγεῖα, διδασκαλεῖα νηπιαγωγῶν κλπ.

Οἱ μαθηταί, ὀργανούμενοι ἐνίοτε ὑπὸ τῶν διδασκάλων διὰ παιδαγωγικοὺς σκοποὺς εἰς μαθητικὰς κοινότητας, ὀφείλουν νὰ φοιτοῦν τακτικὰ εἰς τὸ σχολεῖόν των, νὰ δικαιολογοῦν τὰς ἐκ τῶν μαθημάτων ἀπουσίας των, ἀποκλειόμενοι τῶν ἐτησίων ἐξετάσεων ὅταν ὁπωσδήποτε σημειώσουν ἀπουσίας πέραν ἑνὸς ὡρισμένου ἀριθμοῦ, βαθμολογοῦνται διὰ τὴν εἰς τὰ μαθήματά των ἐπίδοσιν ὡς καὶ διὰ τὸ ἦθός των, προάγονται ὅταν ἐπιτυγχάνουν εἰς τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις, ὑπόκεινται δὲ καὶ εἰς πειθαρχικὰς ποινάς, ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τῶν διευθυντῶν ἤ, κατὰ τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις, ὑπὸ τῶν συλλόγων τῶν διδασκόντων, ἡ βαρυτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ προσωρινὴ ἢ ἡ ὁριστικὴ ἀποβολὴ εἴτε μόνον ἐκ τοῦ σχολείου εἰς ὃ φοιτᾷ, εἴτε καὶ ἐκ παντὸς ἄλλου ὁμοειδοῦς σχολείου τοῦ κράτους. Οἱ φοιτῶντες μαθηταὶ τῶν δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν σχολείων στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἀνέρχονται εἰς 680.000 περίπου (ἔτος 1929), ἤτοι εἰς τὰ 96 ἑκατοστὰ τοῦ ὑποχρέου πρὸς φοίτησιν πληθυσμοῦ παιδίων, ἀνερχομένου εἰς 707.000 περίπου. Οἱ τῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, σχολείων δηλαδὴ γενικῆς μορφώσεως, ἀνέρχονται εἰς 65.000 (ἔτος 1930). Γ. Α. Μ.

— *[Καιν. Διαθ.]* Μία ἐκ τῶν ὀνομασιῶν τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν (Πράξ. Ἀποστ. ια' 26, πρβ. *Ἰωάν.* η' 31, *Ματθ.* ι' 42, Πράξ. στ' 1). Ἀνάλογος διὰ τὰς Χριστιανὰς γυναῖκας ὀνομασία ἦτο τὸ *μαθήτρια*, ὡς χαρακτηρίζεται ἡ Ταβιθὰ (Πράξ θ' 36). Π. Ι. Μ.

— *[Τεκτον.]* *Μαθητὴς* καλεῖται ὁ κατέχων τὸν πρῶτον συμβολικὸν βαθμὸν εἰς ὅλα τὰ δόγματα τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦ μαθητοῦ (γαλλ. apprenti, ἀγγλ. entered apprentice), κατωτάτου κατὰ βαθμὸν εἰς τὴν τεκτονικὴν ἱεραρχίαν, παρελήφθη ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν ἐπαγγελματικῶν σωματείων τῶν οἰκοδόμων καὶ τεκτόνων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπίσης ὁ μαθητὴς ἢ μαθητευόμενος ἦτο ὁ κατώτερος ἱεραρχικῶς. Ὁ βαθμὸς οὗτος εἰσάγει τὸ πρῶτον τὸν ἐκ τοῦ βεβήλου κόσμου ἐρχόμενον εἰς τὸ τεκτονικὸν μυσταγωγικὸν σύστημα, ὑποβάλλων τὸν νεόφυτον εἰς σειρὰν δοκιμασιῶν συμβολικοῦ περιεχομένου, αἵτινες τοῦ ὑποδεικνύουν τὴν πορείαν, ἣν θὰ ἀκολουθήσῃ ἵνα διὰ τῆς ἀτομικῆς του προσπαθείας καὶ ἀδιαπτώτου ἐπιμονῆς καταστῇ ἱκανὸς νὰ ἀτενίσῃ τὸ μυσταγωγικὸν φῶς καὶ ἀποκτήσῃ τὴν μυστηριακὴν γνῶσιν. Θὰ δυνηθῇ κατόπιν τούτου, ὡς μύστης πλέον, νὰ ἀπευθύνῃ εἰς ἑαυτὸν πρὸς λύσιν τὸ πρῶτον ἐρώτημα τοῦ αἰωνίου προβλήματος τῆς Σφιγγός: πόθεν ἐρχόμεθα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πλείστας περιέχει νύξεις ὁ συμβολισμὸς καὶ ἡ μύησις τοῦ βαθμοῦ τοῦ μαθητοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρῶτον εἰσερχόμενος ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου δὲν κέκτηται τὰ ἀπαιτούμενα πνευματικὰ ἐφόδια πρὸς πλήρη ἀφομοίωσιν τοῦ ἠθικοφιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ τεκτονισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε δὲν ἀποκαλύπτεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον, ὁ μαθητὴς τέκτων ὀφείλει κατὰ τὸ διάστημα τῆς μαθητείας του νὰ σιωπᾷ καὶ νὰ ἐργάζεται ἐνδελεχῶς πρὸς ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν βελτίωσιν ἑαυτοῦ. Διὰ τῆς συνεχοῦς ταύτης ἐργασίας ἐπὶ τοῦ ἰδίου του ἑαυτοῦ θὰ ἀπολειάνῃ βαθμηδὸν τὰς ἀτελείας τῆς ἐσωτερικῆς του ὑποστάσεως καὶ αὐτενεργῶν διὰ τὴν ψυχικήν του ἀνύψωσιν θὰ μεταβάλῃ ἑαυτὸν εἰς λεῖον κυβικὸν λίθον, κατάλληλον ὅπως ἁρμονικῶς προσαρμοσθῇ εἰς τὸ αἰώνιον καὶ ἄφθαρτον οἰκοδόμημα τοῦ κόσμου. Ἀπὸ ἀπόψεως τεκτονικῆς ἱεραρχίας ὁ μαθητὴς ἐλευθεροτέκτων,

Digitized by Google

ἐργαζόμενος ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν *διδασκάλων*, κέκτηται περιωρισμένα δικαιώματα, μὴ δυνάμενος νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς στοᾶς εἰς ἣν ἀνήκει. Συμμετέχει ὅμως εἰς τὴν ψήφισιν πρὸς εἰσαγωγὴν νέων μελῶν, εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς στοᾶς του καὶ τὴν ἐν γένει εὐημερίαν τοῦ τεκτονικοῦ τάγματος. Η. Π. Γ.

μαθητικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς μαθητήν, ὁ τοῦ μαθητοῦ: «*μαθητικὴ περίοδος*», «*μαθητικὰ ἔτη*»· ‖ ὁ ἁρμόζων εἰς μαθητήν: «*μαθητικὸν ἦθος*»· ‖ ὁ ἀγαπῶν νὰ μανθάνῃ, φιλομαθής.

— **«Μαθητικὴ Ἕνωσις»**. Περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις «Τιμητικῆς Λεγεῶνος τῶν Μαθητῶν τοῦ Λεοντείου Λυκείου», ἐκδιδόμενον ἀπὸ Ὀκτωβρίου τοῦ 1924 ὡς παράρτημα τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Trait d'Union». — Π.

μαθητιῶ (*—άω*)· ἐπιθυμῶ νὰ γίνω μαθητής, νὰ μανθάνω: «*ἡ μαθητιῶσα νεολαία*».

μαθητολόγιον (τό). Βιβλίον ἐπίσημον, εἰς ὃ ἐγγράφονται κατὰ σειρὰν οἱ μαθηται ἑκάστου σχολείου, καταγράφονται δὲ ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ ἐγγραφομένου, τῆς ἐγγραφῆς του εἰς τὸ δημοτικὸν ἢ κοινοτικὸν μητρῷον, ὡς καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ μητρῴου, τὸ θρήσκευμά του, ἡ ἡλικία του, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του, ὁ χρόνος τῆς ἐγγραφῆς του, ἡ τάξις εἰς ἣν ἐγγράφεται, ὁ τίτλος τῆς ἐγγραφῆς, τὸ ὄνομα τοῦ κηδεμόνος του καὶ τὰ καταβληθέντα τυχὸν ἐκπαιδευτικὰ τέλη. Τηρεῖται ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ ἢ ὑποδιευθυντοῦ ἑκάστου σχολείου καὶ ἔχει ἐκ τοῦ νόμου πλήρη καὶ ἀποκλειστικὴν ἀποδεικτικὴν ἰσχὺν ὡς πρὸς τὸ γεγονὸς τῆς ἐγγραφῆς, κατόπιν τῆς ὁποίας καὶ μόνον ἀποκτᾶται ἡ ἰδιότης τοῦ μαθητοῦ. Γ. Α. Μ.

μαθητοῦδι (τό)· μικρὸς μαθητής, μαθητάριον.

Μαθιά /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Τὸ κύριον ὄρος τῆς Μεσσηνιακῆς χερσονήσου, τὸ νῦν καλούμενον *Λυκόδημον* (βλ. λ.). Ι. Σ. Σ.

— **Μαθιά** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δράγκα*. Κάτ. (1928) 333. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Λεῦκα*, *Μπούμπουκα* καὶ *Τρῦπες*. Χ. Δ.

Μαθιά /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Γεργερίου τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 251 Χ. Δ.

Μαθίας (Macias), ἐπιλεγόμενος «*ὁ ἐρωτευμένος*» (Enamorado). Καστιλλιανὸς τροβαδοῦρος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, καταγόμενος ἐκ Γαλικίας. Τὰ ἐλεγειακὰ ποιήματά του ἐξετιμῶντο μεγάλως, μικρὸς ὅμως ἀριθμὸς αὐτῶν διεσώθη μέχρις ἡμῶν. Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Μπαένα «Cancionero» (Λειψία 1860) περιλαμβάνει 7 ἐκ τῶν ποιημάτων (cantigas) τοῦ Μαθίας, δύο ὅμως ἐξ αὐτῶν δὲν θεωροῦνται αὐθεντικά. Χ. Δ.

Μαθιάτα /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Τουλιάτων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 11. Χ. Δ.

μαθιόλη (ἡ) (Mathiola) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν, συνώνυμον πρὸς τὴν *βιόλαν* (βλ. λ.) ἢ *βιολέτταν*.

Μαθιόπουλος, *Παῦλος Γ.* Σύγχρονος Ἕλλην ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1876. Κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε μαθήματα εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν, βραδύτερον ὅμως (1894) κατέλιπε τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου χάριν τῆς τέχνης καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Νικηφόρου Λύτρα. Τῷ 1897, μεταβὰς εἰς Παρισίους, ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Βενιαμὶν Κωνστὰν καὶ τῷ Ἰωάν.-Παύλῳ Λωράν. Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα ἐγένετο διὰ πρώτην φορὰν δεκτὸς εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ἑνώσεως τῶν Γάλλων καλλιτεχνῶν, τῷ δὲ 1900 ἐβραβεύθη δι' ἀργυροῦ μεταλλίου εἰς τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τῶν Παρισίων. Ἀπὸ τοῦ 1901 ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς τὰς Ἀθήνας, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ἐκθέτῃ ἔργα του εἰς τὰ διάφορα καλλιτεχνικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης. Τῷ 1910 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις σχολῇ τῶν καλῶν τεχνῶν, παραιτηθεὶς δὲ τῆς θέσεως ταύτης, ἐπαναδιωρίσθη τῷ 1915. Ἔργα του ἐξέθηκεν ἐν Ρώμῃ, Παρισίοις, Βερολίνῳ, Πετρουπόλει, Ἀμστερνταμ, Μονακό, Ἀθήναις. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει ὠργάνωσε πλουσίαν ἔκθεσιν τῆς ὡριμωτέρας του παραγωγῆς κατὰ τὸ 1930.

Ὁ Παῦλος Μαθιόπουλος ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν κρητιδογραφίαν, εἰργάσθη δὲ ἐπὶ ποικίλων θεμάτων, ἱστορικῶν ἐπεισοδίων, σκηνῶν ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου καὶ προσωπογραφιῶν. Ἡ τέχνη του εἶναι λεπτὴ καὶ ἀριστοκρατική. Ὡς χρωματιστὴς διαπρέπει ἰδίᾳ ὁ Μαθιόπουλος εἰς τοὺς ἐλαφρούς, ζωηρούς, φωτεινούς, ὀνειρώδεις ἐλαφρεῖς τόνους. Τὸ σχέδιόν του εἶναι διαυγές, ἰσχυρὰ δὲ πνοὴ ἰδεαλισμοῦ διαπερᾷ ὁλόκληρον τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν συνθέσεών του. Ἐν τῇ νεοελληνικῇ τέχνῃ ὁ καλλιτέχνης οὗτος θεωρεῖται ὡς κατ' ἐξοχὴν ζωγράφος τῆς γυναικός. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων ἔργων τοῦ Μαθιοπούλου τάσσονται: «Ἡ κυρία μὲ τὸ σκυλάκι», «Ὁ καθρέπτης», «Ἡ Λεωφόρος Πανεπιστημίου», «Ἡ ἀφύπνισις», «Κοντὰ στὸ παράθυρο», «Ντόλτσε φὰρ νιέντε», «Προσωπογραφία Νικηφόρου Λύτρα», «Προσωπογραφία τοῦ βασιλέως Γεωργίου» καί τινες συνθέσεις εἰλημμέναι ἐκ τῆς βυζαντιακῆς ἱστορίας. Ι. Μ. Π.

Μαθιός, *Ἰωάννης* ὁ καὶ *Ματθαῖος*. Σπετσιώτης ἀγωνιστής, πλοιοκτήτης ἑνὸς μαρτίγου. Διεκρίθη εἰς διαφόρους ναυμαχίας, ὡς καὶ εἰς τὰς πολιορκίας τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων καὶ τῆς Μονεμβασίας. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν παρέμεινεν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Γ. Δ. Κ.

Μαθιουδάκης, *Ἐμμανουήλ*. Σάμιος ἀγωνιστὴς διακριθεὶς εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Σάμου κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ναυάρχου Καρὰ-Ἀλῆ τῷ 1821. Διὰ τῶν μικρῶν κανονίων, τὰ ὁποῖα ἐχειρίζετο εὐστόχως, ἐβύθισε πολλὰς τουρκικὰς λέμβους, προσπαθούσας ν' ἀποβιβάσουν τ' ἀγήματα τῆς ἀρμάδας. Ἀκολουθήσας τὸν Λυκοῦργον Λογοθέτην εἰς Χίον, ἔπεσε μαχόμενος αὐτόθι κατὰ τὰς σφαγὰς τοῦ 1822. Γ. Δ. Κ.

— **Μαθιουδάκης**, *Λεωνίδας Μ.* Κρὴς ἀγωνιστής, υἱὸς τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Ἁλιακῶν Μυλοποτάμου ἱερέως Παπαματθαίου, τοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 διακριθέντος. Ἐγεννήθη τῷ 1833 ἐν Βαρβίτσῃ τῆς Λακεδαιμονίας. Δεκαεξαέτης κατῆλθεν εἰς Κρήτην, ὅτε δὲ ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1866, ἔλαβε μέρος εἰς αὐτήν, ἐξυπηρετήσας παντοιοτρόπως τὸν ἀγῶνα, ἐκλεγεὶς μάλιστα καὶ πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ Μυλοποτάμου. Ἐπίσης ἐξελέγη πληρεξούσιος τῆς πόλεως Ρεθύμνης τὴν 25ην Νοεμβρίου 1877 διὰ τὴν ἐπαναστατικὴν συνέλευσιν τοῦ ἔτους 1878. Ἀπεβίωσεν ἐν Ἁλιακαῖς Μυλοποτάμου τὸν Αὔγουστον 1901. ΕΡ. Μ

Μαθίπ (Macip), *Ἰωάννης-Βικέντιος*, γνωστὸς ὡς Juan de Juanès. Ἱσπανὸς ζωγράφος τῆς βαλενθιανῆς σχολῆς. Ἐγεννήθη ἐν Φουέντε τῷ 1523 ἢ 1524 καὶ ἀπέθανεν ἐν Bocairente τῷ 1579. Πιστεύεται γενικῶς ὅτι τὰς καλλιτεχνικάς του σπουδὰς ἐξετέλεσεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ δὴ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τοῦ Ἰουλίου Ρομάνο, τοῦ Καραβάτζιο ἢ τοῦ Πιερίνο ντὲλ Βάγκα. Πάντως ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτάτων ἐκπροσώπων τοῦ ἰταλικοῦ πνεύματος ἐν τῇ ἱσπανικῇ τέχνῃ. Εἰργάσθη ἰδίᾳ ἐπὶ θρησκευτικῶν θεμάτων καὶ προσωπογραφιῶν, ἀπέκτησε δὲ κατὰ τοὺς χρόνους του μεγάλην φήμην. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἄμωμος σύλληψις», «Ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου», «Ἡ βάπτισις τοῦ Ἰησοῦ», «Ὁ Χριστὸς φέρων τὸν σταυρόν», «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου», καὶ αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Θωμᾶ ντὲ Βιλλανουέβα καὶ τοῦ Χουὰν ντὲ Ριμπέρα. Ι. Μ. Π.

μάθος, *—ους* (τό)· ἀρχ., μάθησις, φρόνησις· ‖ ἰδιωματ., συνήθεια.

μαθὸς (ὁ)· δημοτ., ὁ γινώσκων, ὁ γνώστης τινός: «*ὁ παθὸς γίνεται μαθός*».

Μαθοῦρα, *Μούττρα* ἢ *Μόττρα* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ὀχυρὰ πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, κειμένη μεταξὺ Δελχὶ καὶ Ἄγρας, ἀπέχουσα ΒΔ. τῆς τελευταίας 50 χλμ. Εἶναι γνωστὴ ἐν τῇ ἰνδικῇ μυθολογίᾳ, ὡς πατρὶς τοῦ Κρισνᾶ. Λεηλατηθεῖσα πολλάκις, ἰδίως δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ Σὰχ Αὐμπνταλῆ, ἱδρυτοῦ τῆς ἐν Ἀφγανιστὰν βασιλευούσης δυναστείας τῶν Δουρανῆ, τῷ 1756, ἀπώλεσε τὴν σημαντικότητα αὐτῆς. Ἀπὸ τοῦ 1803, ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰς 60.000 κατοίκους. Α. Θ. Σ.

Μαθουρῖνος, *ἅγιος*. Ἱερεὺς καὶ ὁμολογητὴς ἀκμάσας κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα τελευτῶντα. Ἀσπασθεὶς τὸν χριστιανισμόν, προσείλκυσεν εἰς αὐτὸν τὸν εἰδωλολάτρην καὶ διώκτην πατέρα αὐτοῦ, χειροτονηθεὶς δὲ ἱερεὺς καὶ ἐλθὼν εἰς Ρώμην, ἐθεράπευσε, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ. Τὰ λείψανα αὐτοῦ κατετέθησαν ἐν Sens, εἶτα δ' εἰς τὸ χωρίον Larchant, παρὰ τὸν Némours. Τὸν ἅγιον τοῦτον, λίαν τιμώμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ἐπεκαλοῦντο ἰδίᾳ πρὸς ἴασιν τῶν παραφρόνων. Τὴν μνήμην αὐτοῦ ἑορτάζει ἡ παπικὴ Ἐκκλησία τὴν 1ην Νοεμβρίου. Ν. Κ. Κ.

Μαθουσάλας /*Βιβλ.*/. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται ἐν τῇ βίβλῳ τῆς «Γενέσεως», κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, δύο πατριάρχαι τῆς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐποχῆς, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἷς ὀνομάζεται ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ *Μεθουσαὲλ* καὶ εἶναι τέταρτος ἀπόγονος τοῦ Κάϊν, πατὴρ δὲ τοῦ Λάμεχ (δ' 18), ὁ δὲ ἕτερος ὀνομάζεται ἑβραϊστὶ *Μεθουσελὰ* καὶ εἶναι ἀπόγονος τοῦ Σὴθ (δηλαδὴ ἐκ τῆς ἀγαθῆς μερίδος τῶν ἀνθρώπων) υἱὸς τοῦ Ἐνώχ, ζήσας 969 ἔτη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡλικία αὕτη εἶναι ἡ μεγίστη ἐκ τῶν μνημονευομένων ἐν τῇ βίβλῳ, ἡ φράσις «*μαθουσάλειος ἡλικία*», «*μαθουσάλεια ἔτη*» κατήντησε παροιμιώδης (πρβλ. ἤδη Γενεσ. ε' 21 ἑξ.). Τινὲς τῶν κριτικῶν ταυτίζουσιν ὅλως ἀβασίμως τὰ δύο ταῦτα πρόσωπα. Π. Ι. Μ.

Μαθράκι, ἢ *Μαλθάκι*, καὶ *Σαμοθράκη* /*Γεωγρ.*/. Ἐλάσσων νῆσος τοῦ Ἰονίου, ἡ νοτιωτάτη ἐν τῇ συστάδι τῶν *Ὀθονῶν* (πλάτ. 39 46' Β., μῆκ. 19° 32' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Channels of Corfu). Ἐπιμήκης 2 μιλ. ἀπὸ Β.ΒΔ. πρὸς Ν.ΝΑ., ½ μίλ. πλατεῖα καὶ 500 ποδ. ὑψηλή, παραθέεται ἀπὸ σκοπέλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ μικραὶ βραχονησῖδες Τραχειὰ καὶ Πλατειά. Ἐπικινδυνωδεστάτη δὲ ὕφαλος 2 ὀργυιῶν, εἰς 1 ½ μιλ. Δ.ΒΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Σακκί, Β τῆς νήσου Μαθράκι ἄκρας, διὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὁποίας προφύλαξιν πρέπει τὰ μεταξὺ τῶν νήσων Φανὸς καὶ Μαθράκι διαπλέοντα πλοῖα νὰ παραπλέωσιν ἀπ' ἐγγὺς τὴν πρώτην. Ἡ νησὶς Μαθράκι ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 391. Σ. Ε. Λ.

μάϊ (τό)· κοινὴ ὀνομασία ἐν Ζακύνθῳ *προύμνης τῆς δαφνοκεράσου*.

Μάϊ (Mai), *Ἄγγελος* Ἰταλὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1782 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1854. Σπουδάσας τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν, διωρίσθη κατ' ἀρχὰς καθηγητὴς ἐν Νεαπόλει, εἶτα δὲ βιβλιοθηκάριος τῆς Ἀμβροσιανῆς λεγομένης βιβλιοθήκης τοῦ Μιλάνου. Ἐνταῦθα ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πολλῶν παλιμψήστων, ἐκδόσας τοὺς ἑξῆς ἀρχαίους συγγραφεῖς: «Cornelius Fronton Lucius Verus», «Philonis Judoei de Virtute ejusque partibus», «Chronici inediti Pamphili et aliorum operum notitia e Codicibus Armeniacis petita» καὶ πολλὰ ἄλλα μετὰ πολλῶν παρατηρήσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ταύτην, ὅτι τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Φίλωνα ἔργον «De Virtute» ἦτο ἔργον τοῦ Πλήθωνος. Τῷ 1819 ὁ Μάϊ διωρίσθη βιβλιοθηκάριος τοῦ Βατικανοῦ, συνεχίσας δὲ καὶ ἐνταῦθα μετὰ μεγαλυτέρου ζήλου τὴν πολύτιμον ἐξερεύνησίν του, ἐξέδωκε καὶ ἄλλα ἔργα ἀρχαίων συγγραφέων, ὡς τά: «M. T. Ciceronis de Republica quae supersunt», «Scrittori antichi della racotta Vaticana», «Autori classici editi dai codici Vaticani», «Nova Patrum bibliotheca». Ὁ Μάϊ ἐγένετο καρδινάλιος, ἐτιμήθη δὲ καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων ἀξιωμάτων τοῦ Βατικανοῦ. Β. Δ. Θ.

Μαὶ (May), *Θωμᾶς-Ἔρσκιν, βαρῶνος Φάρνμπορω.* Ἄγγλος ἱστορικὸς (1815—1886). Τῷ 1831 ἐγένετο βοηθὸς βιβλιοθηκάριος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων καὶ τῷ 1838 ἤρξατο ἀσκῶν τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Τῷ 1847 ἐγένετο οἰκονομικὸς ἔφορος, ἀκολούθως ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς βουλῆς, ἀποσυρθεὶς τῷ 1886. Ἐγένετο ἱππότης τῷ 1886 καὶ ἰσότιμος ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἡ μακρά του πεῖρα ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἡ φυσική του κλίσις πρὸς τὴν ἔρευναν τὸν κατέστησαν αὐθεντίαν εἰς τὰ κοινοβουλευτικὰ ζητήματα. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Κοινοβουλευτικαὶ μέθοδοι καὶ ἔθιμα». Ἰδιαιτέρως ἀπησχολήθη εἰς ἱστορικὰ θέματα, τὸ δὲ ἔργον του ἐπὶ τῆς κοινοβουλευτικῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν περίοδον 1760—1860, ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν μελέτην ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἐπίσης συνέγραψε «Δημοκρατία ἐν Εὐρώπῃ» (1877). Δ. Σ. Δ.

μαῖα (ἡ)· ἡ ἔχουσα ὡς ἐπάγγελμα τὸ μαιεύειν, μαιεύτρια, κοιν. *μαμμή*.

— /*Ἐγκυκλ.*/ Ἡ *μαῖα* εἶναι εἰδικὴ νοσοκόμος, ἐντεταλμένη ὅπως διεξάγῃ τὸν φυσιολογικὸν τοκετὸν καὶ παρέχῃ τὴν ἀπαιτουμένην κατὰ τὸν χρόνον τῆς λοχείας νοσοκομειακὴν περίθαλψιν. Ἀπαγορεύεται εἰς αὐτὴν πᾶσα ἐπέμβασις πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ τοκετοῦ, κατὰ μείζονα δὲ λόγον καὶ πρὸς ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ, οὖσα ὑποχρεωμένη κατὰ πᾶσαν, καὶ τὴν παραμικράν, παρουσιαζομένην κατὰ τὸν τοκετὸν καὶ τὴν λοχείαν ἀνωμαλίαν νὰ καλῇ εἰδικὸν μαιευτῆρα.

Παρ' ἡμῖν ὑπάρχουν δύο εἰδῶν μαῖαι, ἐπιστήμονες, ἔχουσαι τὸ δικαίωμα νὰ ἐξασκοῦν τὸ ἐπάγγελμα εἰς ὅλην τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, καὶ πρακτικαί, αἵτινες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐξασκοῦν τὸ ἐπάγγελμα εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ κράτους, διὰ τὸ ὁποῖον ὡρισμένως καὶ ἐσπούδασαν.

Ἡ θέλουσα νὰ σπουδάσῃ ἐπιστήμων μαῖα ὀφείλει νὰ προσαγάγῃ εἰς τὸ ἐν τῷ ὑπουργείῳ Ὑγιεινῆς ἀνώτατον ὑγειονομικὸν συμβούλιον κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἀπολυτήριον τάξεως παρθεναγωγείου, ἀντιστοιχούσης πρὸς τὴν γ' τάξιν τοῦ σχολαρχείου καὶ πιστοποιητικὸν τοῦ ἁρμοδίου δημάρχου ἢ τῆς προέδρου κοινότητος περὶ τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἥτις δὲν πρέπει νὰ εἶναι μικροτέρα τῶν 20 ἐτῶν, οὔτε ἀνωτέρα τῶν 35. Ἐπίσης ὀφείλει νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἰατρικὴν ἐξέτασιν ἂν εἶναι ὑγιὴς καὶ ἀρτιμελής, ὑπὸ ἐπιτροπῆς ὁριζομένης ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου ὑγειονομικοῦ συμβουλίου.

Ἡ θέλουσα νὰ σπουδάσῃ πρακτικὴ μαῖα ὀφείλει νὰ προσαγάγῃ ἀπολυτήριον δημοτικοῦ τοὐλάχιστον σχολείου, ἤ, ἐλλείψει τοιούτου, ν' ἀποδείξῃ ὅτι γνωρίζει καλὴν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν

Digitized by Google

ἐλευθέραν, ὑποβαλλομένη πρὸς τοῦτο εἰς ἐξέτασιν ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου ὑγειονομικοῦ συμβουλίου ὁριζομένης ἐπιτροπῆς, πιστοποιητικὸν τοῦ οἰκείου δημάρχου ἢ προέδρου κοινότητος ὅτι ἔχει ἡλικίαν οὐχὶ κατωτέραν τῶν 20 ἐτῶν, οὐδ' ἀνωτέραν τῶν 40, δήλωσιν τοῦ οἰκείου δημάρχου ἢ προέδρου κοινότητος ὅτι ὁ δῆμος ἢ ἡ κοινότης στερεῖται ἐπιστήμονος μαίας καὶ ὅτι τὸ δημοτικὸν ἢ κοινοτικὸν συμβούλιον ἐξέλεξεν αὐτήν, ὅπως σπουδάσῃ πρακτικὴ μαῖα, μέλλουσα νὰ ἐξασκήσῃ τὸ ἐπάγγελμά της μόνον ἐν τῷ δήμῳ ἢ τῇ κοινότητι, ὅστις τὴν ἀποστέλλει.

Αἱ μαθήτριαι ἐπιστήμονες καὶ πρακτικαὶ μαῖαι σπουδάζουσιν ἐν τῷ λειτουργοῦντι εἰς τὸ δημόσιον μαιευτήριον Ἀθηνῶν σχολείῳ τοῦ κράτους ἐπὶ δύο τοὐλάχιστον ἔτη, χρησιμοποιούμεναι κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα καὶ ὡς νοσοκόμοι ἐναλλάξ, μὴ διαιτώμεναι ὅμως ἐν τῷ καταστήματι. Μετὰ τὴν πάροδον τῶν ἐν τῷ δημοσίῳ μαιευτηρίῳ σπουδῶν των, ἀποστέλλονται ὑπὸ τοῦ μαιευτηρίου εἰς τὰς κλινικὰς τῆς παιδιατρικῆς καὶ τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων, ἵνα, ἐπὶ ἕνα μῆνα ἐν ἑκατέρᾳ τούτων φοιτῶσαι, ἀποκτήσωσι καὶ τὰς στοιχειώδεις πρακτικὰς γνώσεις πρὸς περίθαλψιν τῶν νεογνῶν καὶ τῶν πασχουσῶν ἐκ μεταδοτικῶν νόσων. Μεθ' ὃ λαμβάνουσι παρὰ τοῦ δημοσίου μαιευτηρίου τὸ προσῆκον ἀπολυτήριον, τῇ προσαγωγῇ τοῦ ὁποίου γίνονται δεκταὶ εἰς ἐξέτασιν ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου ὑγειονομικοῦ συμβουλίου. Αἱ ἐπιτυγχάνουσαι εἰς τε τὰς θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς ἐξετάσεις λαμβάνουσι τὸ οἰκεῖον δίπλωμα ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μαίας.

Κ. ΛΟΥΡΟΣ

—*[Νομ.]* Τὸ ἐπάγγελμα τῆς *μαίας* δύνανται νὰ ἐξασκήσωσιν (ἄρθρ. 2 καὶ 11 νόμ. ΔΞΓ') αἱ λαβοῦσαι σχετικὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ ἀνωτάτου ὑγειονομικοῦ συμβουλίου καὶ αἱ μὴ λαβοῦσαι τοιαύτην ἄδειαν, πλὴν ἐξασκοῦσαι τὸ ἐπάγγελμα μέχρις 28 Φεβρουαρίου 1912, αἵτινες καὶ καλοῦνται *ἐμπειρικαὶ* μαῖαι. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς κατηγορίας ταύτας ἀπαγορεύεται (ἄρθρ. 3 νόμ. ΔΞΓ') ἀφ' ἑνὸς ἡ χρῆσις ἐργαλείων κατὰ τὴν μαίευσιν, ἀφ' ἑτέρου ἡ μαίευσις ἐν περιπτώσει δυστοκίας (ὁπότε ἐπιβάλλεται αὐταῖς ἡ πρόσκλησις ἰατροῦ) καὶ ἐκ τρίτου ἡ παροχὴ συνταγῆς καὶ ἡ χορηγία φαρμάκων ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων, ἃς καθορίζει τὸ ἀπὸ 26 Ἰουνίου 1922 διάταγμα «περὶ χορηγήσεως εἰς τὰς μαίας ἀδείας κ.λ.π.». Ἡ ὑπερβαίνουσα τὰ ὅρια ταῦτα μαῖα, ὡς καὶ ἡ μετερχομένη ἔργα μαίας, ἄνευ τῶν ἀνωτέρω προϋποθέσεων, θεωρεῖται ὡς παρανόμως ἐξασκοῦσα τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο καὶ τιμωρεῖται (ἄρθρ. 9 νόμ. ΔΞΓ') διὰ χρηματικῆς ποινῆς 200—400 δραχ. καὶ μετὰ προηγηθεῖσαν ὁμοίαν καταδίκην διὰ χρηματικῆς ποινῆς 240—400 δραχ. καὶ φυλακίσεως 6—30 ἡμερῶν.

Ἡ ἄσκησις τοῦ μαιευτικοῦ ἐπαγγέλματος ἀπαγορεύεται καθ' ὅλον τὸ κράτος εἰς τοὺς μὴ Ἕλληνας ὑπηκόους ἐπιστήμονας, ἐκτὸς ἐὰν εἰς τὸ κράτος, οὗτινος εἶναι ὑπήκοοι, ἐπιτρέπηται ἐλευθέρως ἡ ἄσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος εἰς τοὺς Ἕλληνας τοιούτους ἐπιστήμονας. Ἐπιτρέπεται ὅμως ἐξαιρετικῶς ἡ οὐχὶ πέραν τοῦ μηνὸς ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ ξένων ἄσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος τούτου, ἐφόσον προσεκλήθησαν (Ν. Δ 6 Ἰουνίου 1923, 8 Αὐγούστου 1923 καὶ 7 Αὐγούστου 1926).

Σ. ΚΥΤΗΡΗΣ

Μαῖα *[Μυθολ.]*. —1) Ἡ πρεσβυτέρα καὶ ὡραιοτέρα τῶν Πλειάδων, θυγάτηρ τοῦ Ἄτλαντος καὶ τῆς Πληιόνης. Οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ διὰ πολλῶν κοσμητικῶν ἐπιθέτων ὕμνησαν τὴν ὡραιότητα αὐτῆς. Παρά τισι καλεῖται αὕτη «οὐρειὰς ἑλικοβλέφαρος νύμφη», διότι συναντήσασα ἐπὶ τοῦ ὄρους Κυλλήνης τῆς Ἀρκαδίας τὸν Δία ἐγέννησεν ἐκ τούτου τὸν Ἑρμῆν, ὁ ὁποῖος πολλάκις καὶ Μαιάδης καλεῖται. Ἡ Μαῖα ἠγαπήθη ἐξαιρετικῶς ὑπὸ τοῦ Διός, διότι ἀνέλαβε νὰ θρέψῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀρκάδα, τὸν ὁποῖον οὗτος τῆς ἐνεπιστεύθη μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του Καλλιστοῦς.

—2) Παλαιὰ ρωμαϊκὴ θεότης (Maja), ἡ ὁποία, ταυτιζομένη πρὸς τὴν Bona Dea, ἐλατρεύετο ὡς θεὰ προστάτις τῆς γονιμότητος καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν καρπῶν. Ἐθεωρεῖτο αὕτη κόρη τοῦ ἀγροτικοῦ θεοῦ Φαύνου καὶ σύζυγος τοῦ Ἡφαίστου, ἐπὶ τοῦ μεγάλου βωμοῦ τοῦ ὁποίου, εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ τῆς προσέφερε κατ' ἔτος χοῖρον τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Μαΐου, ὁ ὁποῖος ἐκ ταύτης ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ τῆς ἦτο ἀφιερωμένος. Τὸ ὄνομα ταύτης ἐτυμολογοῦσί τινες ἐκ τῆς ῥίζης μα, δηλωτικῆς τῆς μητρότητος. Παράστασιν τῆς Μαίας εὑρίσκομεν ἐπὶ τοῦ περιφήμου ἀγγείου τοῦ Φρανσουὰ τοῦ μουσείου τῆς Φλωρεντίας, ὅπου αὕτη μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ εἰκονίζονται ἐπὶ ὀχήματος, μεταβαίνοντες εἰς τοὺς γάμους τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος.

Μ. Μ.

Μαῖα *[Ἀστρον.]*. Εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ λαμπρῶν ἀστέρων τοῦ ἀστρικοῦ σμήνους τῶν Πλειάδων (βλ. *Ταῦρος* καὶ *Πλειάδες*).

Σ. Π.

μαῖα (ἡ) (Maja) *[Ζῳολ.]*. Γένος ποδοφθάλμων μαλακοστράκων τῆς κατηγορίας τῶν *καρκίνων* καὶ τῆς ὁμοιογενείας τῶν *μαιδῶν*. Τὰ ζῷα τοῦ γένους τούτου χαρακτηρίζονται ἐκ τοῦ φοειδοῦς καὶ συνεπτυγμένου κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον μέρος σώματός των, ὅπερ καλύπτεται ὑπὸ ἀκανθῶν. Διαβιοῦσιν ἐντὸς τῆς θαλάσσης εἰς βάθος 2—25 ὀργυιῶν, τρέφονται ἐκ μικροτέρων μαλακοστράκων, μὴ δυνάμενα δὲ νὰ κολυμβήσωσιν ἕρπουσιν ἐν τῷ πυθμένι. Ἐπὶ τοῦ καλύμματός των φύονται ἐν ἀφθονίᾳ φύκη, ἐντὸς τῶν ὁποίων διαβιοῦσιν ἄλλα μικρότερα μαλακόστρακα, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ τρέφονται αἱ μαῖαι. Κυριώτερα εἴδη αὐτῶν εἶναι: *Μαῖα ἡ ἀραχνώδης*, ἢ κοινῶς καβουρομάνα, ἀπαντῶσα ἐν ἀφθονίᾳ εἰς ὅλην τὴν Μεσόγειον. Τὸ σῶμά της ἔχει μῆκος 10—20 ἑκατμ., χρῶμα ὑπέρυθρον, τὸ δὲ κρέας της εἶναι ἐδώδιμον. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀναπαρίσταται ἐπὶ ἀρχαίων ἑλληνικῶν νομισμάτων καὶ ἀναγλύφων, ἦτο δὲ σύμβολον τῆς φρονήσεως. *Μαῖα ἡ ἀκροχορδονώδης*, ἥτις εἶναι μικροτέρα τῆς προηγουμένης, χρώματος ὑποφαίου, καὶ ἔχει τὸ σῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ σαρκωμάτων.

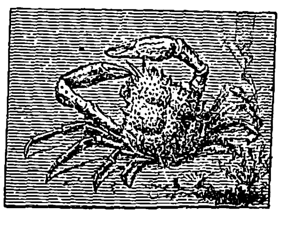

Μαῖα.

—Ω

Μαϊάμι (Miami) *[Γεωγρ.]*. —1) Ὄνομα διαφόρων κομιτειῶν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῆς πολιτείας τῆς *Ἰνδιάνας*, ἔχουσα ἔκτασιν 986 τ. χλμ. καὶ 92.350 κατ. μὲ πρωτεύουσαν τὴν *Περού*, ἡ τῆς πολιτείας τοῦ *Κανσάς*, ἔχουσα ἔκτασιν 1.560 τ. χλμ. καὶ 60.030 κατ. μὲ πρωτεύουσαν τὴν *Πάολο* καὶ ἡ τῆς πολιτείας τοῦ *Ὀχάϊο*, ἔχουσα ἔκτασιν 1.056 τ. χλμ. καὶ 54.047 κατ. μὲ πρωτεύουσαν τὴν *Τρόϋ*.

—2) Ὄνομα διαφόρων πόλεων τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἡ κυριωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῆς πολιτείας *Φλωρίδος* (Florida). Εἶναι πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Νταίϊντ καὶ κεῖται πρὸς τὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς πολιτείας, ἐπὶ τῆς Β. ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μαϊάμι καὶ παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ κόλπου Μπισκαΐυν. Κάτ. 69.754. Εὑρίσκεται ἐπὶ θαυμασίας τοποθεσίας, ἐν μέσῳ πλουσίας βλαστήσεως, καὶ ἔχει κλῖμα εὐκραέστατον, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον κατέστη ἐκ τῶν κυριωτέρων κλιματολογικῶν σταθμῶν τῆς χώρας, συχναζόμενη κατὰ τὸν χειμῶνα ὑπὸ πολλῶν Ἀμερικανῶν καὶ ξένων πλουσίων. Ἔχει καλὸν λιμένα καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ, εἶναι δὲ σπουδαῖον γεωργικὸν κέντρον τῆς περιοχῆς καὶ διεξάγει ζωηρότατον ἐμπόριον ἐξαγωγῆς, ἰδίως ὀπωρῶν καὶ προϊόντων τῶν τροπικῶν χωρῶν, ἐκ τοῦ βορείου λιμένας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης. Εἶναι πόλις νεωτάτη, ἀναπτυχθεῖσα ἁλματωδῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

—3) Ποταμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο, καλούμενος ἐπίσης καὶ *Μέγας Μαϊάμι*. Πηγάζει ἐκ τοῦ Κέντον καὶ μετὰ ροῦν 254 χλμ. χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Ὀχάϊο παρὰ τὰ Α. σύνορα τῆς πολιτείας Ἰνδιάνας.

—4) Διῶρυξ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο. Συνδέει τὴν πόλιν Κιγκιννάτι, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀχάϊο, μετὰ τῆς πόλεως Τολέντο, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μωμή (Maumee). Κατεσκευάσθη ἀπὸ τοῦ 1820 μέχρι τοῦ 1835, ἔχει μῆκος 455 χλμ., πλάτος ἀπὸ 15 μέχρι 18 μέτρων καὶ βάθος 1,6 μ. Ἔχει 93 ὑδροφράκτας.

Μ. Δ. Β.

Μαιανδρία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις μεσογείος τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου ἐν τῇ Χαονίᾳ. Ὁ Ἀραβαντινὸς τοποθετεῖ ταύτην εἰς τὰ ἐρείπια τὰ κείμενα παρὰ τὸ χωρίον Νίβιτσα τῆς ἐπαρχίας Κορβελεσίου τῆς Ἀλβανίας.

Χ. Ι. Σ.

μαιανδρίνη (ἡ) (Maeandrinae) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑξακοραλλίων τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἀστεροειδῶν. Περιλαμβάνει περὶ τὰ εἴκοσιν εἴδη, ὧν κυριώτερα *μαιανδρίνη ἡ πολύπλοκος*, ἀπαντῶσα εἰς τὰς ἰνδικὰς θαλάσσας.

—Ω

Μαιάνδριος. —1) Ἐπίτροπος τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους κατὰ τὸ εἰς Μαγνησίαν ταξίδιον αὐτοῦ. Μετὰ τὸν ἐπισυμβάντα αὐτόθι οἰκτρὸν θάνατον τοῦ Πολυκράτους, ὁ Μαιάνδριος ἵδρυσεν ἱερὸν τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς καὶ συγκαλέσας τοὺς πολίτας ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς ὅτι παραιτεῖται τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ λάβῃ ἓξ τάλαντα ἐκ τῶν θησαυρῶν τοῦ Πολυκράτους καὶ νὰ ἡ οἰκογένειά του προνομιακῶς τὴν ἱερωσύνην εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθέντα ναόν. Ἐπειδὴ δὲ εἷς τῶν πολιτῶν, ὁ Τελέσαρχος, εἶπεν ὅτι πρὸ παντὸς πρέπει νὰ λογοδοτήσῃ διὰ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα διεχειρίσθη ὡς γραμματεὺς τοῦ Πολυκράτους, ὁ Μαιάνδριος ἀντιληφθεὶς ὅτι θὰ καταδιωχθῇ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἵνα ἐκεῖθεν ἑτοιμάσῃ τὰ τῆς λογοδοσίας, ὅπου ἐγκαθιδρύθη ὡς τύραννος, φυλακίσας διὰ δόλου πολλοὺς σημαίνοντας πολίτας. Ἐπὶ δύο ἔτη (522—520 π. Χ.) ἐτυράννησεν ἡσύχως. Αἴφνης ἐνεφανίσθη στόλος περσικὸς μετὰ στρατοῦ, ἐντεταλμένος ὑπὸ τοῦ Δαρείου νὰ παραδώσῃ τὴν Σάμον εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Πολυκράτους Συλοσῶντα. Ὁ Μαιάνδριος, ἀδυνατῶν ν' ἀντισταθῇ, προῆλθεν εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς Πέρσας. Ἐνῷ δὲ οὗτοι ἥσυχοι ἀνέμενον πρὸ τῆς πόλεως τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μαιανδρίου, ἐδέχθησαν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ του Χαριλάου, εἰς ὃν ὁ Μαιάνδριος εἶχε παραδώσει τὸν σαμιακὸν στρατόν. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Χαρίλαος ἐμάχετο, ὁ Μαιάνδριος διὰ μυστικῆς διώρυγος ἀγούσης ἐκ τῆς ἀκροπόλεως εἰς τὴν θάλασσαν ἀπέπλευσε μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θησαυρῶν του εἰς Λακεδαίμονα. Ἐκεῖ διέταξε τοὺς ὑπηρέτας νὰ ἐξαγάγουν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ποτήρια καὶ νὰ τὰ προσφέρουν εἰς τὸν βασιλέα Κλεομένην, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ δελεάσῃ αὐτόν, ἵνα τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς Σάμον. Ὁ Κλεομένης ἐθαύμασε μὲν τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἐφόρων διέταξεν αὐτὸν νὰ φύγῃ ἐκ Λακεδαίμονος ὡς ἐπικίνδυνος εἰς τὰ ἤθη τῆς Σπάρτης. Ἡ περαιτέρω τύχη του εἶναι ἄγνωστος.

—2) Μιλήσιος, ἱστορικὸς τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος. Συνέγραψεν «Ἱστορίας». Τινὲς τῶν νεωτέρων ταυτίζουν αὐτὸν πρὸς τὸν Λέανδρον ἢ Λεάνδριον, γράψαντα «Μιλησιακά».

Ν. Ι. Ζ.

μαιανδροειδής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς μαίανδρον, ὁ ἔχων σχῆμα μαιάνδρου: «μαιανδροειδὲς κόσμημα».— Ἐπίρρ. *μαιανδροειδῶς*.

μαίανδρος (ὁ)· ἀρχιτεκτονικὸν ἑλικοειδὲς κόσμημα, κοιν. *γκρέκα*, γαλλ. grecque.

—*[Ἀρχ.]* Ὁ *μαίανδρος* εἶναι διακοσμητικὸν γραμμικὸν σχῆμα, ὑπενθυμίζον τοὺς ἑλιγμοὺς τοῦ ποταμοῦ τῆς Καρίας *Μαιάνδρου*, ἐξ οὗ προφανῶς ἔχει καὶ τὸ ὄνομα. Μὲ τὸ σχῆμα ἢ κόσμημα τοῦτο διεκοσμοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰ ἄκρα τῶν ἐνδυμάτων, τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη. Τὰ ἀρχαιότερα μνημεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπαντᾷ κατ' ἀρχὰς τὸ γραμμικὸν τοῦτο κόσμημα, εἶναι πολλοὶ τάφοι ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ μάλιστα ὁ λεγόμενος τάφος τοῦ Μίδα ἐν Φρυγίᾳ, τοῦ ὁποίου ἡ λιθίνη πρόσοψις εἶναι πλήρως διακεκοσμημένη διὰ μαιάνδρου. Ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ὁ μαίανδρος ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον ἐπὶ ἀγγείων τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς, φαίνεται δὲ ὅτι εἶναι ἐξέλιξις τῆς συνεχομένης σπείρας τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων. Χαρακτηριστικὰ δείγματα τοῦ θέματος τούτου κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐποχὴν παρέχουσι τὰ λεγόμενα ἀγγεῖα τοῦ Διπύλου, ἀποκείμενα νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ Ἀθηνῶν. Ὁ μαίανδρος, ὡς παρουσιάζεται ἐπὶ τῶν ἀγγείων τούτων, ἀρχικῶς εἶχε τὴν μορφὴν ἁπλῆς θλαστῆς γραμμῆς, τῆς ὁποίας τὰ τμήματα διευθύνονται ὁριζοντίως καὶ καθέτως ἐναλλάξ. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν περίοδον ὁ τύπος οὗτος γίνεται πολυπλοκώτερος, διπλασιαζομένης τῆς θλαστῆς γραμμῆς καὶ πληρουμένων τῶν μεταξὺ σχηματιζομένων τετραγώνων διὰ στιγμῶν ἢ σταυρῶν ἢ ἄλλων παρεμφερῶν θεμάτων. Τοῦ γραμμικοῦ ὅμως τούτου σχήματος γίνεται χρῆσις οὐχὶ μόνον διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν ἀγγείων, ἀλλὰ καὶ τῶν ναῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων. Εἰς τοὺς ναοὺς ἐκοσμοῦντο διὰ μαιάνδρου, συνήθως ἐγχρώμως, τὰ ἐπιστύλια, τὰ ἀκρωτήρια καὶ τὰ γράμματα τῆς ὀροφῆς καὶ οἱ κίονες, εἰς δὲ τὰ ἐνδύματα αἱ παρυφαί. Ὡραῖον παράδειγμα μαιάνδρου ἐπὶ ἐνδυμάτων παρέχουσιν αἱ κόραι τῆς Ἀκροπόλεως, τὰ ἀρχαϊκὰ πώρινα καὶ μαρμάρινα γυναικεῖα ἀγάλματα ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ πέπλος, τὸν ὁποῖον φέρουσιν αἱ μορφαὶ αὗται, ἐποικίλλετο κατὰ τὰς παρυφὰς μὲ ἄλλα χρωματιστὰ κοσμήματα (σταυρούς, ῥόδακας, ἄνθη) καὶ μὲ μαιάνδρους. Τὸ γεωμετρικὸν τοῦτο σχῆμα διετηρήθη καὶ κατὰ τὴν ἀλεξανδρινὴν ἐποχήν, κατὰ δὲ τὸν τελευταῖον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα

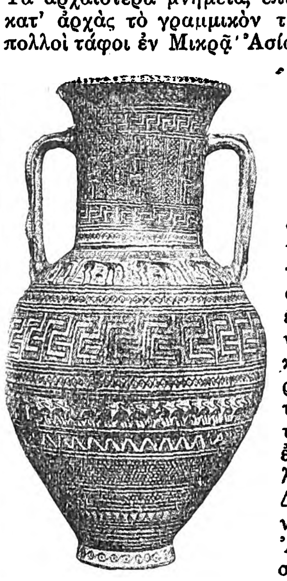

Ἀρχαϊκὸς μαίανδρος ἐπὶ ἀγγείου τοῦ Διπύλου.
(Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν.)

Ἑλληνικὸς μαίανδρος ἐπὶ ἐγχρώμου δωρικοῦ ἀκρωτηρίου.

Digitized by Google

μετεδόθη καὶ εἰς Ἰταλίαν. Χαρακτηριστικὸν πρώϊμον μαίανδρον παρουσιάζουσι πολλὰ ἀγγεῖα εὑρεθέντα ἐν Villanova, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ μαίανδρος εἶναι ἀκόμη ἁπλοῦς καὶ βαρύς, στερούμενος τῆς ὡραιότητος, ἥτις χαρακτηρίζει τὸν διπλοῦν μαίανδρον τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Ἡ βυζαντινὴ τέχνη, ἀπομιμουμένη κατ' ἀρχὰς πολλὰ ἑλληνικὰ διακοσμητικὰ θέματα, παρέλαβε καὶ τὸν μαίανδρον κάπως παρηλλαγμένον. Β. Δ. Θ.

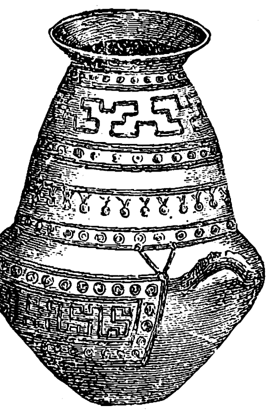

Ἰταλικὸς μαίανδρος ἐπὶ ἀγγείου τῆς Villanova.

Μαίανδρος /*Μυθολ.*/. —1) Ποτάμιος θεός, προσωποποίησις τοῦ παρὰ τὴν Μίλητον ἐκβάλλοντος ποταμοῦ *Μαιάνδρου*. Ἐθεωρεῖτο υἱὸς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος καὶ πατὴρ τῆς Σαμίας, Κυάνης, Καλλιρρόης, τοῦ Καλάμου, Μαρσύου καὶ Βάβυος. Τὸ ἄγαλμά του ἐκόσμει τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ γέφυραν τοῦ Μαιάνδρου, ὅπως εἰκονίζεται ἐπὶ ἐγχωρίων νομισμάτων τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου, φερόντων πλησίον αὐτοῦ τὴν ἐπιγραφὴν «ΜΕΑΝΔΡΟΣ». Ὁμοίως εἰκονίζεται καὶ δηλοῦται ὀνομαστὶ δι' ἐπιγραφῆς ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἀπαμείας Κιβωτοῦ, φερόντων ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου ὄψεως τὴν κεφαλὴν τῆς Παλλάδος. Εἰς ἄλλα νομίσματα τῆς αὐτῆς πόλεως εἰκονίζεται μετὰ τοῦ Μαρσύου, εἰς ἄλλα δὲ παρίστανται οἱ τέσσαρες ποταμοὶ Μαίανδρος, Μαρσύας, Ὄργας καὶ Ὄβριμας. —2) Υἱὸς τοῦ Καρκάφου καὶ τῆς Ἀναξιβίας, ἐπώνυμος τοῦ ποταμοῦ. Ν. Α.

Μαίανδρος (τουρκ. *Μπουγιοὺκ - Μεντερὲς*=Μέγας *Μαίανδρος*) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Προέρχεται ἀπὸ τῶν εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Σαμσὰν ἢ Πορσαμᾶ ὑπαρχουσῶν λιμνῶν, ἔχει πλάτος 50—100 μ. περίπου, βάθος ὕδατος (ἐν τῇ μέσῃ καὶ κάτω αὐτοῦ κοιλάδι) 1,80—2, ταχύτητα ροῦ μικρὰν καὶ φύσιν κοίτης ἀμμώδη. Διαρρέει κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν σημερινὸν νομὸν *Ἀϊδινίου* (βλ. λ., τ. Β' 635 γ. ἑπ.) καὶ δέχεται τὰ ὕδατα τῶν ἑξῆς παραποτάμων. Ἀπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης: 1) τοῦ *Τσουφροῦ* ἢ *Καραντινὲκ τσάϊ* (*Γλαύκου*), πηγάζοντος ἀπὸ τοῦ Ἀκὰρ ντὰγ καὶ διαρρέοντος τὰ πεδία τοῦ Σαντουκλὶ καὶ τοῦ Τσιβρίλ· 2) τοῦ *Μπανὰζ τσάϊ*, προερχομένου ἀπὸ τοῦ Μουρὰτ ντὰγ (Διδύμου) καὶ ἀπὸ τῶν ὑψιπέδων τοῦ Τουμλοῦ Μπουνὰρ καὶ τοῦ Οὐσὰκ καὶ 3) τοῦ *Δερβὲντ τσάϊ* (*Ληθαίου*), συμβάλλοντος τῷ Μαιάνδρῳ ΒΑ. τῶν Σωκίων. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης: 1) τοῦ *Τσινὰρ τσάϊ*, προκύπτοντος ἀπὸ τοῦ ὀροπεδίου τῶν Μούγλων (Μοβώλλων), διαβρέχοντος τὰ πεδία τῆς Κίροβας καὶ τοῦ Τσινὰρ καὶ συμβάλλοντος τῷ Μαιάνδρῳ Ν. τῷ Ἀϊδινίῳ· 2) τοῦ *Ἂκ τσάϊ*, λίαν ἐπιμήκους, προερχομένου ἀπὸ τῆς ἀκατοικήτου περιοχῆς τοῦ Ἐσκιρὲ Μπουγάζ, διαρρέοντος τὸ πεδίον Μποσδογὰν καὶ συμβάλλοντος τῷ Μαιάνδρῳ Ν. τοῦ Ναζλί· 3) τοῦ *Τάνταλλα σοῦ*, συμβάλλοντος τῷ Μαιάνδρῳ παρὰ τῷ Ἀλῆ ἀγᾶ καὶ 4) τοῦ *Σουλτὰν Ἐμὶρ τσάϊ*, πηγάζοντος ἀπὸ τοῦ Σεϋγκοὺντ ντάγ, διαρρέοντος τὰς εὐφορωτάτας πεδιάδας τῶν Χωνῶν (Κολοσσῶν) καὶ τοῦ Ντενισλὶ καὶ συμβάλλοντος τῷ Μαιάνδρῳ παρὰ τὸ Σεράϊ. Αἱ σπουδαιότεραι γέφυραι ἐπὶ τοῦ Μαιάνδρου εἰσίν:

1) ἡ πρὸς Ν. τοῦ Ἀϊδινίου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Μοῦγλα· 2) ἡ νοτίως τοῦ Ναζλί, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Βοζδογάν· 3) αἱ εἰς Σεράϊ-κιοϊ ἁμαξιτὸς καὶ σιδηροδρομική, καταστραφεῖσαι ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1920 καὶ ἤδη ἐπισκευασθεῖσαι· 4) ἡ πρὸς Α. τοῦ Μπουλαντάν· 5) ἡ ρωμαϊκὴ γέφυρα καὶ 6) ἡ ἁμαξιτὸς καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ πρὸς Τσιβρίλ. Ἐπὶ πλέον ἀρκετοὶ πόροι καθιστῶσι τὸν Μαίανδρον διαβατὸν εἰς πολλὰ σημεῖα, ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος. Ἀπὸ ἀπόψεως ὀρεογραφίας ἡ ὅλη κοιλὰς τοῦ Μαιάνδρου περιορίζεται: α') Ἀπὸ βορρᾶ ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς: Καμελὰρ ντὰγ (1370), Τιλκὶ Κιρὶ Μπελὶ (1430), Κιλὶτζ Ἀρσλὰν Μπελὶ (1280), Χασὰν Μπελὶ (1300), Ἀκὰρ ντὰγ (1980), Μπαλτζὶ (1458), ὑψιπέδου Τουμλοῦ Μπουνὰρ (1263), Μουρὰτ ἢ Διδύμου ὄρους (2330), ὑψιπέδου Οὐσὰκ ἢ Τεμενοθύρων (905), Καριντζαλὶ (910), Μπαλιάμπολι ἢ Παλαιοπόλεως (1424), Μεσωγίδος-Μυκάλης ἢ Σαμψοὺν (1500). Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη διαχωρίζει τὰ εἰς τὸν Μαίανδρον πρὸς νότον ρέοντα ὕδατα ἀπὸ τῶν ὑδάτων, ἅτινα ὑποδέχονται ὁ Ἀκὰρ τσάϊ (Ντολαί), ὁ Πουρσὰκ (Γύμαρις ἢ Θύμβρης), ὁ Ἕρμος καὶ ὁ Κάϋστρος (Κούτσουκ Μενδερές), κείμενοι πρὸς βορρᾶν. β') Ἀπ' ἀνατολῶν ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς: Καμελὰρ ντὰγ (1370), τοῦ εὑρέος ὀροπεδίου ἐκ δυσβάτων ἡφαιστειογενῶν λόφων, τοῦ Κουμουσλοῦ ντὰγ (2000), Ἂκ-ντὰγ (2495), Πορσαμᾶ ἢ Σαμψούν, Σουλτὰν-ντάγ, Ἀγιντουμοὺς ντὰγ (1765)· ἡ ὀροσειρὰ αὕτη διαχωρίζει τὰ ὕδατα τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου, κειμένης πρὸς Δ., ἀπὸ τῶν εἰς τὸν Ἀκὰρ τσάϊ (Ντολαὶ) καὶ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν λίμνην τοῦ Ἐγκερντὶρ (Ἀκρωτηρίου) ρεόντων ὑδάτων, πρὸς ἀνατολάς. γ') Ἀπὸ νότου τέλος ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς: Ἀγιντουμοὺς ντὰγ (1765), Μπεσπαρμὰκ ντὰγ (1680), τῶν ἐρήμων ὀροπεδίων (στεππῶν) τοῦ Τὰς Κιρὶ καὶ τοῦ Χαμπὰτ Κιρὶ ἢ Κιλλανίου πεδίου (970), Σαμπάντζα ντάγ, Χωνᾶς ντὰγ ἢ Κάδμου ὄρους (2515), Μπαμπᾶ ντὰγ ἢ Σαλμπάκου (2506), τῶν ἐρήμων ὑψηλῶν ὀροπεδίων (στεππῶν), Ντὸς Ὀμπᾶ καὶ Μπὰρζ Ὀμπᾶ, τοῦ Σαντέρας ντάγ, Μαρισὰλ ντάγ, Μπεσπαρμὰκ ντὰγ (Λάτμος), Κοντζᾶ Ὀρμὰν (1033), Μανταρὰν ντὰγ (390), Στεφάνια (170). Διὰ τῆς ἀλύσεως τῶν ὀρέων τούτων καὶ τῶν εἰρημένων ὑψηλῶν στεππῶν διαχωρίζονται τὰ εἰς τὸν Μαίανδρον πρὸς βορρᾶν χυνόμενα ὕδατα, ἀπὸ τῶν ὑδάτων, ἅτινα ὑποδέχονται, πρὸς νότον, αἱ ἁλμυραὶ λίμναι: Μπουλντοὺρ ἢ Λιμνόρροια καὶ Ἀντζὶ Τούς, ἔτι δὲ ἀπ' εὐθείας οἱ λιμένες τῆς Μάκρης, τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ τῆς Μενδελίας. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου ὑπῆρχον πολλαὶ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι (Ἰώνων), ὡς ἡ *Μίλητος* (νῦν *Παλάτεια*), ἡ *Πριήνη* (νῦν *Κελεμπές*), ἡ *Μαγνησία*, αἱ *Τράλλεις*, ἡ *Ἀντιόχεια*, ἡ *Λαοδίκεια*, αἱ *Κολοσσαί*, ἡ *Τρίπολις*, ἡ *Εὐμένεια*, ἡ *Ἀπάμεια* (*Ντινέρ*), ἡ *Εὐκάρπεια* καὶ ἡ *Ἱεράπολις*.

Συγκοινωνίαι. α') Ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἄγουσι: 1) Σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀπὸ Σμύρνης, κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου διὰ Τουρμπαλὶ (43 χλμ.)— Μπαλατζὶκ (99 χλμ.) —Ἀϊδινίου (130 χλμ.) — Λαοδικείας (251 χλμ.)—Σουτλετζὶ (356 χλμ.) μέχρι τοῦ Ντινὲρ (376 χλμ.). Ἐκεῖθεν δ' αὕτη προεκτείνεται ἔτι ἀνατολικώτερον ἔξω τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου μέχρις Ἐγκερντὶρ ἢ Ἀκρωτηρίου (402 χλμ. ἀπὸ Σμύρνης). Ἀπὸ τοῦ Ἐγκερντὶρ τῷ 1922 κατεσκεύασαν οἱ Τοῦρκοι περαιτέρω πρὸς Ἀν. στενὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Décauville, πλάτους 0,60 μ., μέχρι τοῦ Ἂκ Σεχίρ. 2) Ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Τουρμπαλὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου ἀποσπᾶται κλάδος σιδηροδρομικός, ὅστις ἄγει κατὰ μῆκος τοῦ Καΰστρου πρὸς Ἀν. διὰ τοῦ Μπαϊντὶρ (99 χλμ.) μέχρις Ὀδεμησίου (110 χλμ. ἀπὸ Σμύρνης). 3) Ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Μπαλατζὶκ τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου ὁμοίως ἀποσπᾶται ἕτερος σιδηροδρομικὸς κλάδος, ὅστις ἄγει εἰς Σώκια (120 χλμ. ἀπὸ Σμύρνης). 4) Ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τῆς Λαοδικείας ἀποσπᾶται μικρὸς σιδηροδρομικὸς κλάδος εἰς Ντενισλὶ (260 χλμ. ἀπὸ Σμύρνης). 5) Ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Σουτλετζὶ ἀποσπᾶται κλάδος σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μέχρι τοῦ Τσιβρὶλ (387 χλμ. ἀπὸ Σμύρνης). 6) Ἁμαξιτὸς ὁδὸς ἀπὸ Σμύρνης (ἢ ἀπὸ Σωκίων ἢ ἀπὸ νέας Ἐφέσου) ἄγει δι' Ἀϊδινίου κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου, εἰς Ντινέρ. Ἐκεῖθεν ἐπεκτείνεται ἀνατολικώτερον ἔξω τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου εἰς Ἐγκερντὶρ - Καραγάτς - Ἰκόνιον, ἢ εἰς Ἐγκερντὶρ - Ἂκ Σεχὶρ ἢ εἰς Τσάϊ, δηλαδὴ πρὸς Α. διὰ τριῶν κλάδων μέχρι τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαγδάτης. β') Ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου πρὸς νότον ἄγουσιν αἱ ἁμαξιτοί: 1) Ἀπὸ Ἀϊδινίου διὰ Μούγλων (Μοβώλλων) εἰς Μάκρην καὶ εἰς τὸν Κεραμεικόν. 2) Ἀπὸ Ντενισλὶ διὰ Γιερεμγιοὺμ εἰς Ἀττάλειαν· καὶ 3) Ἀπὸ Ντινὲρ διὰ Σπάρτης - Μπουλντοὺρ (Πολυδωρίου) εἰς Ἀττάλειαν. γ) Ἀπὸ τῆς αὐτῆς κοιλάδος ἄγουσι πρὸς βορρᾶν αἱ ὁδεύσεις: 1) Ἀπὸ Σωκίων εἰς Νέαν Ἔφεσον (Σκάλαν Νουόβαν) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σμύρνην. 2) Ἀπὸ Ναζιλὶ διὰ Παζάργερε εἰς Ὀδεμήσιον ἢ εἰς Κέλες. 3) Ἀπὸ Σαράϊ διὰ Μπουλαντὰν εἰς Φιλαδέλφειαν. 4) Ἀπὸ Γκιουνεῒ εἰς Ἐλβανλὰρ - Τακμάκ. 5) Ἀπὸ Ντεμερτζὶ διὰ Γκιουμπὲκ εἰς Οὐσάκ. 6) Ἀπὸ Τσιβρὶλ εἰς Τουμλοῦ Μπουνὰρ - Κιουτάχειαν καὶ 7) Ἀπὸ Ντινὲρ (Κελαινῶν ἢ Ἀπαμείας) διὰ Σαντουκλῆ (ἢ διὰ Τσιφοὺτ Κασαμπᾶ) εἰς Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσάρ.

Προϊόντα τῆς κοιλάδος. Ἡ κοιλὰς τοῦ Μαιάνδρου παράγει ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ σῖτον, ἀραβόσιτον, κριθήν, βρόμην, σταφίδα, σῦκα, ἑσπεριδοειδῆ, ἔλαιον, ἐλαίας, καπνόν. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Ὡσαύτως ἀκμάζει ἐν αὐτῇ ἡ ταπητουργία (τάπητες Σπάρτης).

Στρατιωτικὴ ἀξία τῆς κοιλάδος. α') Ἡ κοιλὰς τοῦ Μαιάνδρου εἰσχωροῦσα ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πρὸς ἀνατολάς, πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μ. Ἀσίας, συνιστᾷ εὐρεῖαν λεωφόρον, ἥτις ὁδηγεῖ συντομώτερον πάσης ἄλλης πρὸς τὸ Ἰκόνιον καὶ τὸ Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσάρ, ἤτοι πρὸς τὰ ὑψηλὰ ὀροπέδια τῆς Ἰσαυρίας καὶ τῆς Φρυγίας. Δύναται ἄρα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ζώνη ἐπιχειρήσεων στρατοῦ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου ἀναβαίνοντος καὶ εἰσδύοντος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χερσονήσου. Πρὸς τοιαύτην χρησιμοποίησιν συντρέχουσι πρῶτον μὲν ἡ κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος διήκουσα σιδηροδρομικὴ γραμμή, εἶτα δὲ καὶ καὶ ἡ ἐν μεγίστῃ δαψιλείᾳ ὕπαρξις ἐπιτοπίων πόρων. β') Ἀπὸ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου (ἀπὸ τοῦ ὑψιπέδου Ντινὲρ - Τσιβρὶλ) ἄγουσιν ὁδεύσεις καλαί: πρὸς Οὐσάκ, πρὸς Τουμλοῦ Μπουνὰρ - Κιουτάχειαν, πρὸς Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσάρ, πρὸς Τσάϊ - Ἂκ Σεχίρ, πρὸς Ἐγκερντὶρ - Ἂκ Σεχὶρ (ἢ Ἰκόνιον), πρὸς Ἀττάλειαν, καὶ τέλος πρὸς Σμύρνην. Φυσικὸν ἄρα εἶναι ὅτι τὸ ὑψίπεδον τοῦ Ντινὲρ - Τσιβρίλ, ἀποτελοῦν κέντρον διασταυρώσεως πασῶν τῶν ὁδῶν τούτων, κέκτηται μεγάλην στρατιωτικὴν σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν. Τὸ Ἐγκερντὶρ καὶ τὸ Ντινὲρ ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τῆς ἐνεργείας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ κατ' Αὔγουστον 1922, ἐπιχειρήσαντος κατὰ τῆς ἐξεχούσης γωνίας τῆς ἑλληνικῆς μετωπικῆς γραμμῆς περὶ τὸ Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσάρ. Ἀφοῦ ἐπεσκεύασε τὰς συγκοινωνίας τοῦ ὑψιπέδου τὰς ἀγούσας πρὸς Ἀφιὸν καὶ Ἂκ Σεχίρ, ὁ τουρκικὸς στρατὸς συνεκεντρώθη ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, ἔνθα εἶχε σχηματίσει καὶ τὴν βάσιν ἀνεφοδιασμοῦ του καὶ ὁπόθεν ὁρμηθεὶς διὰ Σαντουκλῆ καὶ ἐπιτεθεὶς διὰ 4 σωμάτων στρατοῦ ἐπήνεγκε τὴν διάσπασιν τοῦ νοτίου ἑλληνικοῦ μετώπου, ἣν ἐπηκολούθησεν ἡ ὑποχώρησις τῶν Α' καὶ Β' ἑλληνικῶν σωμάτων στρατοῦ. γ') Ἀπὸ τοῦ χώρου περὶ τὸ Τουμλοῦ Μπουνὰρ γεννῶνται αἱ κοιλάδες: τοῦ Μπανὰζ τσάϊ, παραποτάμου τοῦ Μαιάνδρου (καὶ ἑπομένως νοτιώτερον ἡ τοῦ Μαιάνδρου), τοῦ Ἕρμου ρέοντος πρὸς δυσμάς, τοῦ Ἀκὰρ τσάϊ (Ντολαὶ τσάϊ) πρὸς ἀνατολὰς καὶ τέλος τοῦ Πουρσὰκ (Γύμαρι ἢ Θύμβρου) πρὸς βορρᾶν. Εἰς τὸν χῶρον ἄρα τοῦ ὑψιπέδου τοῦ Τουμλοῦ Μπουνάρ, συγκλίνουσαι, διασταυροῦνται αἱ ὁδεύσεις ἀπὸ Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσάρ, ἀπὸ Κιουταχείας, ἀπὸ Σμύρνης - Οὐσὰκ καὶ ἀπὸ Τσιβρίλ. Συνιστᾷ ἄρα σπουδαιότατον στρατηγικὸν σημεῖον καὶ τὸ εἰρημένον ὑψίπεδον. Κατέχων στρατός τις τὸ κέντρον διασταυρώσεως τῶν ρηθεισῶν ὁδεύσεων δύναται νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐνεργείας καὶ νὰ ἐκλέξῃ τὴν κατεύθυνσιν τῆς προσβολῆς αὐτοῦ, ἢ ν' ἀντιταχθῇ κατ' ἀντιθέτου προσπαθείας ἐπιτυχῶς καὶ μετὰ ταχύτητος. Οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ 25—28 Μαρτίου 1921 ἐπεζήτησαν νὰ καταλάβωσι τὸ στρατηγικὸν σημεῖον τοῦτο, ἀποκρουσθέντες ὑπὸ τῆς 2ας ἑλληνικῆς μεραρχίας καὶ μεικτοῦ ἀποσπάσματος τῆς 13ης τοιαύτης· κατ' Αὔγουστον δὲ πάλιν τοῦ 1922, ἅμα τῇ καταλήψει τοῦ χώρου τούτου, ἐκινήθησαν οἱ Τοῦρκοι πρὸς Σμύρνην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἕρμου πρὸς Δ., διώκοντες τὰ ὑποχωροῦντα Α' καὶ Β' σώματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. δ') Πρὸς δυσμὰς δὲν ἀνταποκρίνεται νῦν ἔναντι τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου λιμήν τις ἀσφαλής, λόγῳ τῶν προσχώσεων τοῦ ποταμοῦ, ὡς ὑπῆρχε πάλαι ποτὲ ἡ Μίλητος. Οὐχ ἧττον οὐ μακρὰν (βορειότερον) ὑπάρχουσι δύο σημαντικοὶ λιμένες, ὁ τῆς Νέας Ἐφέσου εἰς τὸ παράλιον τμῆμα τῆς κοιλάδος τοῦ Καΰστρου, καὶ ὁ τῆς Σμύρνης, ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν παραλίαν τῆς κοιλάδος τοῦ Ἕρμου. Συνδεόμενοι οἱ λιμένες οὗτοι μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου σιδηροδρομικῶς καὶ δι' ἁμαξιτῶν, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἀπόβασιν στρατοῦ, μέλλοντος νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς ἀνατολάς, ἢ καὶ ἀντιστρόφως, ὡς βάσις πρὸς ἐξόρμησιν στρατοῦ, προτιθεμένου νὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖθεν ὑπερπόντιον ἐκστρατείαν. Ὁμοίως διὰ τὴν διπλῆν ταύτην χρῆσιν δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ πλήρως τὰς στρατιωτικὰς ἀπαιτήσεις καὶ ὁ ὅρμος τῆς Κρήνης ἢ Τσεσμὲ τῆς Ἐρυθραίας. Ἅπασα ἤδη ἡ περὶ τοὺς εἰρημένους ὅρμους παραλία τοῦ Αἰγαίου ἐπιτηρεῖται δι' ἐπακτίων πυροβολείων τουρκικῶν. Τῷ 1912 (Ὀκτώβριος) τουρκικὸς στρατὸς πολυάριθμος εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς Νέαν Ἔφεσον, ὅπως ἐκεῖθεν ἀποσταλῇ εἰς Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην. Ἀλλ' ἡ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν κυριαρχία τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου ἐξουδετέρωσεν ὁλοσχερῶς τὴν τοιαύτην πρόθεσιν τῶν Τούρκων. Τῷ 1919 (Μάϊος) εἰς τὴν Σμύρνην ἀπεβιβάσθη τὸ Α' ἑλληνικὸν σῶμα στρατοῦ. Τῷ 1922 (Σεπτέμβριος) ἀντιστρόφως ὁ ὅρμος τοῦ Τσεσμὲ ἐχρησιμοποιήθη ὡς λιμὴν ἐπιβιβάσεως τῆς ὁμάδος μεραρχιῶν τοῦ ὑποστρατήγου Φράγκου, ἐκκενουσῶν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. ε') Ἡ κοιλὰς τέλος τοῦ Μαιάνδρου δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ζώνη συγκεντρώσεως στρατοῦ, εἴτε ἐν τῇ περιοχῇ Ἀϊδινίου — Ντενισλί, εἴτε ἐν τῇ τοῦ Ντινέρ, ἐν ἀναμονῇ διατιθεμένου καὶ δυναμένου νὰ κινηθῇ ἐκεῖθεν πρὸς βορρᾶν, πρὸς ἀνατολάς, πρὸς δυσμὰς (Σμύρνην—Ν. Ἔφεσον) καὶ ἀκόμη πρὸς νότον (Ἀττάλειαν—Μάκρην), χρησιμοποιῶν τὰς πρὸς τὰ σημεῖα ταῦτα καλὰς ὁδεύσεις, ὅπως ἀντεπεξέλθῃ κατὰ πάσης ἐκεῖθεν σκοπουμένης ἀποβάσεως καὶ εἰσδύσεως ἐχθρικοῦ τινος στρατοῦ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χερσονήσου.

— /*Στρατ. Ἱστορ.*/ Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μαιάνδρου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατοχῆς τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας συνέβησαν τὰ ἑξῆς σημαντικὰ στρατιωτικὰ γεγονότα: Ἡ 1η ἑλληνικὴ μεραρχία ἀποβιβασθεῖσα κατὰ Μάϊον τοῦ 1919 εἰς Σμύρνην προώθησεν εἰς Ἀϊδίνιον τὸ 4ον σύνταγμα πεζικοῦ αὐτῆς, ὅπερ ἐπεξέτεινε τὴν κατοχὴν πέραν τῶν ὁρίων τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν εἰς Ναζλῆ, ὅπερ κατέλαβε διὰ τάγματος (21 Μαΐου 1919). Κατόπιν ὅμως παραστάσεων τοῦ Ἄγγλου στολάρχου Φρὶτζ Μώρρις

Digitized by Google

καὶ λόγῳ τῶν ἐνοχλήσεων καὶ πιέσεων, ἃς τὸ τάγμα τοῦτο συνεχῶς εἶχεν, ἐξ ἐνεδρῶν τῶν Τούρκων καὶ ἄλλων ἐπιδρομῶν, ἀπεσύρθη εἰς Ἀϊδίνιον τὴν νύκτα τῆς 6—7 Ἰουνίου 1919. Τὴν ἀποχώρησιν τοῦ τάγματος ἐπηκολούθησεν ὁμαδικὴ σφαγὴ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τοῦ Ναζλῆ καὶ τῶν περιχώρων ὑπὸ τῶν Τούρκων, προκαλέσασα ἄσκοπον καὶ ἀτελεσφόρητον ἐπέμβασιν διασυμμαχικῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς. Τῇ 17ῃ ὥρᾳ τῆς 15 Ἰουνίου 1919 τὸ ἐν Ἀϊδινίῳ 4ον σύνταγμα πεζικοῦ προσβληθὲν ὑπὸ ἀτάκτων τουρκικῶν στιφῶν (Τσετῶν), συγκεντρωθέντων καὶ ὁρμηθέντων ἀπὸ τῆς νοτίως τοῦ Μαιάνδρου ἰταλικῆς ζώνης κατοχῆς, ἠναγκάσθη, μετ᾽ ἀγῶνα διαρκέσαντα μέχρι τῆς 14ης ὥρας τῆς 17ης τοῦ αὐτοῦ μηνός, νὰ ἐκκενώσῃ τὴν πόλιν καὶ ν᾽ ἀποσυρθῇ εἰς Καραμπουνάρ. Οἱ Τοῦρκοι ἀνακαταλαβόντες τὴν πόλιν ἐπυρπόλησαν αὐτὴν καὶ κατέσφαξαν τοὺς κατοίκους, ὧν πολλοὺς ἀπήγαγον αἰχμαλώτους. Τὸ 4ον σύνταγμα πεζικοῦ ἀνασυγκροτηθὲν καὶ ἐνισχυθὲν ἀνακατέλαβε τὸ Ἀϊδίνιον τῇ 20ῇ Ἰουνίου 1919, ἐνῷ τὸ 3ον σύνταγμα, βραδύτερον κινηθέν, κατεδίωξεν αὐτοὺς πέραν τοῦ Μαιάνδρου, πρὸς νότον. Τὴν 21 Ἰουνίου 1920, τὸ 4ον σύνταγμα προελάσαν κατέλαβεν ὁριστικῶς τὸ Ναζλῆ, πυρποληθὲν ἤδη ὑπὸ τῶν Τούρκων συμπληρωσάντων τὴν σφαγὴν καὶ τῶν ὑπολειφθέντων ἐκεῖ Ἑλλήνων. Κατ᾽ Αὔγουστον 1920 ἅπασα ἡ 1η ἑλληνικὴ μεραρχία προελάσασα κατέλαβε τὴν κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου μέχρι καὶ πέραν τῆς Ὀρτάντζης, ἀσφαλίσασα τὸ δεξιὸν (νότιον) πλευρὸν τῆς πρὸς Οὐσὰκ προχωρούσης ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Καΰστρου 2ας ἑλληνικῆς μεραρχίας. Βραδύτερον (Ἰούνιος 1921) εἰς τὴν περιοχὴν Μπουλαντὰν - Ὀρτάντζης ἐγκατεστάθη τὸ 1ον σύνταγμα μετόπισθεν (31ον σύνταγμα πεζικοῦ). Τὴν 6 Αὐγούστου 1922 οἱ Τοῦρκοι, προτιθέμενοι νὰ κατευθύνωσι τὴν κυρίαν αὐτῶν προσπάθειαν πρὸς τὴν προέχουσαν γωνίαν τοῦ ἑλληνικοῦ μετώπου περὶ τὸ Ἀφιόν, ὅπως στρέψωσι τὴν προσοχὴν τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις, ἐπετέθησαν διὰ τμημάτων τῆς 3ης μεραρχίας ἱππικοῦ αὐτῶν καὶ τμημάτων πεζικοῦ αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ προγεφυρώματος τῆς Ὀρτάντζης, ὅπερ κατέλαβον. Συνεπείᾳ τούτου διετάχθη τότε ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς στρατιᾶς Μικρᾶς Ἀσίας συγκέντρωσις καὶ ἐνίσχυσις τῶν δυνάμεων τοῦ τομέως Μπουλαντάν, δι᾽ ὧν ἀνακατελήφθη τῇ 14ῃ Αὐγούστου 1922 ἡ Ὀρτάντζα, ἥτις ὅμως λόγῳ τῆς δημιουργηθείσης περὶ τὸ Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσὰρ καὶ τὸ Τουμλοῦ Μπουνὰρ καταστάσεως ἐξεκενώθη καὶ αὖθις τῇ 18ῃ Αὐγούστου 1922. Τὴν πρωΐαν τῆς 13ης Αὐγούστου 1922 ἀπὸ τῆς περιοχῆς τοῦ Σαντουκλῆ (κοιλάδος τοῦ Τσουφροῦ ἢ Καραντινὲκ - Τσάϊ, παραποτάμου τοῦ Μαιάνδρου) ὁρμηθέντα 4 τουρκικὰ σώματα στρατοῦ (12 μεραρχίαι), διέρρηξαν, μετὰ διήμερον περίπου ἀγῶνα, τὸ μέτωπον τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως (1ης καὶ 4ης μεραρχιῶν) νοτίως τοῦ Μπὰλ Μαχμοὺτ καὶ ἠνάγκασαν εἰς ὑποχώρησιν τὰ Α′ καὶ Β′ ἑλληνικὰ σώματα στρατοῦ πρὸς Τουμλοῦ Μπουνάρ. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου κατάστασις ἤγαγεν, ἵνα ἡ ἑλληνικὴ στρατιὰ διατάξῃ, ὅπως αἱ λοιπαὶ δυνάμεις, αἱ ἔτι κατέχουσαι τὴν κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου, ἀποσυρθῶσι πρὸς τὴν Ἐρυθραίαν· ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν τὸ μεῖζον μέρος ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν ἐκτελούντων τὴν δίωξιν τουρκικῶν τμημάτων. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

—**Μαιάνδρου** ***μάχαι.*** Ἀπεκλήθησαν οὕτως αἱ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας Θεόδωρον Α′ Λάσκαριν καὶ τῶν Τούρκων ὑπὸ τὸν Καϊχοσρὲφ συναφθεῖσαι τῷ 1210 πλησίον τῆς Ἀντιοχείας φονικώταται μάχαι, ἀπολήξασαι ὑπὲρ τῶν πρώτων μετὰ λυσσώδη ἀγῶνα καὶ κατόπιν μονομαχίας μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων. Ὁ Λάσκαρις φονεύσας τὸν Καϊχοσρὲφ συνέλαβε μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων καὶ τοὺς μετὰ τῶν Τούρκων συμπράττοντας Ἀλέξιον Γ′ καὶ τὸν πρίγκιπα Μανουήλ. Ν. Κ. Σ.

Μαιανδρούπολις *[Γεωγρ.].* Οὕτως ὠνομάσθησαν τὰ *Σώκια* (βλ. λ.) τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1922). Α. Ε. Θ.

Μαϊάνο (Da Majano)· βλ. λ. *Μαγιάνο.*

Μάϊβαρτ (Mivart), ***Σαὶντ-Τζώρτζ-Ἰάκωβος.*** Ἄγγλος φυσιοδίφης καὶ βιολόγος (1827—1900). Ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ νομικὰ ἐν Κλάφαμ, Χάρρω καὶ Λονδίνῳ. Τῷ 1862 διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς ἀνατομίας ἐν Λονδίνῳ καὶ ἀπὸ τοῦ 1874 μέχρι τοῦ 1880 ἐχρημάτισε γραμματεὺς τῆς ἐν Λονδίνῳ «Ἑταιρείας τοῦ Λινναίου» καὶ κατόπιν, ἐπὶ τρία ἔτη διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας τῆς φυσικῆς ἱστορίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λουβαίν. Ἐπίσης διετέλεσε καθηγητὴς τῆς βιολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Κένσινγκτον. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε καταστῇ ὀνομαστὸς διὰ τῶν συγγραμμάτων του, ἅτινα ἀνέδειξαν αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν σημαντικωτέρων ζωολόγων τῆς ἐποχῆς του. Τὴν φήμην του κυρίως ὀφείλει εἰς τὴν σφοδρὰν πολεμικήν του κατὰ τῶν θεωριῶν τοῦ Δαρβίνου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας καὶ ἔγραψε καὶ φιλοσοφικά τινα ἔργα. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ γένεσις τῶν εἰδῶν» (1871), «Ὁ ἄνθρωπος καὶ αἱ μέλισσαι» (1873), «Μαθήματα στοιχειώδους ἀνατομίας» (1873), «Ἡ γαλῆ, εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν σπονδυλωτῶν ζώων» (1881), «Φύσις καὶ σκέψις» (1882), «Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ» (1889), «Τὰ πτηνὰ» (1892) κτλ. Μ. Δ. Β

Μαϊγιὸν (Mahillon), ***Βίκτωρ.*** Βέλγος θεωρητικός, γεννηθεὶς τῷ 1841. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἀκουστικήν. Συνέγραψε σειρὰν ἔργων, ὡς τά: «Συνοπτικὸς πίναξ ὅλων τῶν φωνῶν καὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων» (1866), «Τὸ ἠχητικὸν ὑλικὸν τῆς ὀρχήστρας» (1897), «Συνοπτικὸς πίναξ τῆς ἁρμονικῆς ἐπιστήμης» «Στοιχεῖα μουσικῆς ἀκουστικῆς» (ἔργον βραβευθὲν) (1874), «Μελέτη περὶ τῆς δακτυλοθεσίας τοῦ πλαγιαύλου Μπαῖμ» (1885), «Τὰ πνευστὰ ὄργανα» (1907) κλπ. Ὁ Μαϊγιὸν διετέλεσεν ἐπίσης ἔφορος τοῦ μουσείου ὀργάνων τοῦ ᾠδείου τῶν Βρυξελλῶν καὶ διευθυντὴς τοῦ παρὰ τοῦ πατρὸς ἱδρυθέντος ἐργοστασίου πνευστῶν ὀργάνων. Γ. Σ.

Μάϊγκεν (Meigen), ***Ἰωάννης-Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς ἐντομολόγος (1764 — 1845). Ἔγραψε τὸ ἑπτάτομον σύγγραμμα «Συστηματικὴ περιγραφὴ τῶν γνωστῶν εὐρωπαϊκῶν διπτέρων» (1838), ὡς καὶ «Συστηματικὴ περιγραφὴ τῶν εὐρωπαϊκῶν χρυσαλλίδων» (1832). Γ. Θ. Κ.

Μαϊγμπουὰ (Maillebois), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Φραγκῖσκος.*** Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1682 — 1762). Διετέλεσε διαδοχικῶς στρατιωτικὸς διοικητὴς πλείστων πόλεων καὶ τῷ 1741 προήχθη εἰς στρατάρχην. Τῷ 1738 — 1739 διηύθυνε μετὰ πολλῆς ἐπιδεξιότητος τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς κατάκτησιν τῆς Κορσικῆς. Τῷ 1741 ὑπῆρξε διοικητὴς μιᾶς ἐκ τῶν γαλλικῶν στρατιῶν, αἵτινες ἀπεστάλησαν εἰς Γερμανίαν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας καὶ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπανέκτησε τὴν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καταληφθεῖσαν Βαυαρίαν. Ἀνακληθεὶς ἐκεῖθεν ἐστάλη εἰς Ἰταλίαν καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Σαβοΐας. Τῷ 1845 κατέλαβε τὴν Πάρμαν, τὴν Τορτόνην καὶ τὴν Πλαιζὰνς καὶ διὰ τῆς ὁριστικῆς νίκης κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας (1745) ἐγένετο κύριος ὁλοκλήρου σχεδὸν τοῦ Πεδεμοντίου. Ἀποτέλεσμα τῆς νίκης ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἔναρξις διαπραγματεύσεων εἰρήνης μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας, ἀλλὰ μὴ ἐπελθούσης συμφωνίας ἐπανελήφθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι. Ὁ Μαϊγμπουὰ τελῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἰνφάντου δὸν Φιλίππου, ἀπώλεσε τὰς καταληφθείσας πόλεις καὶ ἐνικήθη τῷ 1746. Νικητὴς μετὰ δίμηνον, ἠναγκάσθη κατόπιν διαταγῆς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Γενουηνσίων καὶ ν᾽ ἀποσυρθῇ ὄπισθεν τοῦ Βάρ. Μ. Ν. Δ.

μαϊδανὸς (ὁ)· βλ. *μαϊντανός.*

Μαιδάροι (οἱ) *[Ἀρχ.].* Λαὸς θρᾳκικός, ὁ αὐτὸς μὲ τοὺς *Μαίδους* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Μαιδικὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Χώρα τῆς ἀρχαίας Θρᾴκης, κειμένη εἰς τὰ ΒΑ. τῆς Παιονίας, ἥτις διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καὶ περιβαλλομένη ΒΑ. ὑπὸ τῶν μεσημβρινῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Σκομίου καὶ Ὀρβήλου ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς τὴν σημερινὴν περιοχὴν τοῦ Μελενοίκου καὶ Πετριτσίου. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐκαλοῦντο *Μαῖδοι* ἢ *Μαιδάροι.* Κατ᾽ ἀρχὰς ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος ὑπὸ ἰδίους βασιλεῖς, ἀπετέλεσεν ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου μέρος τοῦ μακεδονικοῦ κράτους. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ἀπετέλει μίαν τῶν δεκατεσσάρων στρατηγιῶν τῆς ἐπαρχίας Θρᾴκης. Πόλεις αὐτῆς ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἡ *Ἰαμφορίνα,* πρωτεύουσα αὐτῶν, ἡ *Πέτρα* καὶ ἡ *Δεσούδαβα.* Α. Θ. Σ.

Μαιδοβιθυνοὶ *[Ἀρχ.].* Λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας, μετοικήσας ἐκ Θρᾴκης, ἀποτελούμενος ἀπὸ Μακεδόνας καὶ Βρύγας. Α. Θ. Σ.

Μαῖδοι ἢ *Μαιδοὶ [Ἀρχ.].* Ἰσχυρὸς καὶ φιλοπόλεμος θρᾳκικὸς λαός, κατοικῶν τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν κληθεῖσαν *Μαιδικὴν* (βλ λ.). Αὐτόνομοι καὶ ἀνεξάρτητοι κατ᾽ ἀρχάς, ὑπὸ ἰδίους βασιλεῖς, πολλάκις ἐπέδραμον τὴν Μακεδονίαν, μέχρις οὗ κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ δὲ χώρα των ἀπετέλεσε μέρος τοῦ μακεδονικοῦ βασιλείου. Ἐπὶ τῶν Διαδόχων ἀποσπασθέντες τῆς Μακεδονίας, ἐπέδραμον καὶ πάλιν τὴν Μακεδονίαν, ἀλλ᾽ ἐπελθὼν κατ᾽ αὐτῶν Φίλιππος Ε′ τῷ 211 π. Χ. ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Ἰαμφορίναν, καὶ ἐπανέφερεν αὐτοὺς ὑπὸ τὸν μακεδονικὸν ζυγόν. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, κηρυχθέντες κατὰ τῶν Ρωμαίων καὶ ὑπὲρ τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ′ τοῦ Μεγάλου, ἐπέσυραν τὴν ὀργὴν τοῦ Σύλλα, ὅστις εἰσβαλὼν εἰς τὴν χώραν των ἐλεηλάτησε καὶ κατέστρεψεν αὐτήν. Α. Θ. Σ.

Μαῖεν (Möen) *[Γεωγρ.].* Νῆσος τῆς Δανιμαρκίας ἐν τῇ Βαλτικῇ Θαλάσσῃ, μεταξὺ τῶν νήσων Σαίλαιτ, ἀφ᾽ ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ Οὖβσουντ καὶ τῆς νήσου Φάλστερ, ἀφ᾽ ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ Γκραίνσουντ. Ἔχει συνολικὴν ἔκτασιν 217 τ. χλμ, πληθυσμὸν 14 646 καὶ διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰσδύει ὁ κόλπος Στέγκε. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Στέγκε.* Μ. Ν. Δ.

Μάϊερ (Mayer ἢ Meyer)· βλ. λ. *Μάγερ.*

μαίευσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαιεύειν,* ξεγέννημα.

μαιευτήρ, *—ῆρος* (ὁ)· ὁ μαιεύων, ὁ ἐπιμελούμενος καὶ ἐπικουρῶν εἰς τὸν τοκετόν: «μαιευτὴρ ἰατρός», κοιν. *μάμμος.*

— *[Ἐγκυκλ.] Μαιευτὴρ* λέγεται ὁ ἰατρός, ὁ εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ἐν πανεπιστημιακῇ μαιευτικῇ καὶ γυναικολογικῇ κλινικῇ εἰς τὰ τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἰατρικῆς καὶ ὅστις περιορίζεται ἐξασκῶν ἀποκλειστικῶς τὴν μαιευτικήν. Ὁ μαιευτὴρ εἶναι ὁ ἐντεταλμένος ἰατρὸς νὰ παρακολουθῇ τὴν ὑγείαν τῆς ἐγκύου γυναικὸς καὶ τοῦ κυοφορουμένου, νὰ προλαμβάνῃ πᾶσαν κατὰ τὴν κύησιν τυχὸν ἀνωμαλίαν καὶ ἐπιπλοκήν, νὰ λαμβάνῃ πάντα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα πρὸς ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τοῦ τοκετοῦ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης κατ᾽ αὐτὸν καὶ τὴν λοχείαν ἀνωμαλίας καὶ ἐπιπλοκῆς. Ὁ μαιευτὴρ εἶναι ὁ ἰατρός, ὅστις γνωρίζει τὰς ἐνδείξεις καὶ τὰς συνθήκας, ὑφ᾽ ἃς ἐπιβάλλεται νὰ προβῇ τις εἰς ἐπέμβασιν ἢ ἐγχείρησιν, ὄχι μόνον κατὰ τὴν κύησιν, τὸν τοκετὸν καὶ τὴν λοχείαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν πάθησιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός. Ὁ μαιευτὴρ εἶναι ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ἰατρός, εἰς ὃν ἡ οἰκογένεια ἐμπιστεύεται ὄχι μόνον τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν τῆς γυναικός, ἀλλὰ καὶ τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας. Κατ᾽ ἀκολουθίαν καθῆκον ἔχει, σεβόμενος τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ ταύτην θέσιν παρὰ ταῖς οἰκογενείαις, νὰ φέρεται μετὰ πάσης λεπτότητος, σεμνοπρεπείας καὶ εἰλικρινείας πρὸς τὴν οἰκογένειαν, ἧς τυγχάνει ἰατρός, καὶ νὰ τηρῇ πᾶσαν ἐπιβαλλομένην ἐχεμύθειαν περὶ παντὸς ἀφορῶντος ὄχι μόνον εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν πελάτιδά του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν ἐν γένει αὐτῆς. Προκαλούμενος δὲ εἴτε εἰς τοκετόν, εἴτε εἰς αἰφνιδίως πάσχουσαν ἔγκυον ἢ λεχωίδα, ὀφείλει νὰ σπεύδῃ ἀμέσως, οἱανδήποτε ὥραν ἡμέρας καὶ νυκτός, ἐγκαταλείπων πᾶσαν αὐτοῦ ἀνάπαυσιν ἢ ἐργασίαν ἄλλην. Διότι πᾶσα βραδύτης δυνατὸν νὰ ἐπιφέρῃ ἀνεπανορθώτους ζημίας ἢ καὶ τὸν θάνατον αὐτὸν τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ τικτουμένου ἢ καὶ ἀμφοτέρων. Εἰσερχόμενος δὲ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς πασχούσης ἢ τῆς τικτούσης ὁ μαιευτὴρ ὀφείλει νὰ πλησιάζῃ τὴν πάσχουσαν ἢ τὴν τίκτουσαν οὐχὶ ἀποτόμως, ἀλλ᾽ εὐπροσηγόρως καὶ πάντοτε μειλιχίως, ἵνα οὕτως ἐνθαρρύνῃ τὴν πάσχουσαν ἢ τὴν ἐπίτοκον καὶ διὰ σεμνοπρεποῦς τρόπου ἀπαλλάξῃ αὐτὴν τῆς δεδικαιολογημένης αἰδοῦς καὶ φόβου, καὶ ἀφοῦ ἐξοικειωθῇ μετ᾽ αὐτῆς πρέπει διὰ καταλλήλου τρόπου νὰ πείσῃ αὐτὴν ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὑγείας της πρέπει νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξέτασιν τῶν γεννητικῶν αὐτῆς ὀργάνων, ἥτις πρέπει νὰ γίνηται μετὰ πάσης εὐσχημοσύνης. Οὐδέποτε δὲ ἐπιτρέπεται, ὅσον δήποτε σοβαρὰ καὶ ἂν εἶναι ἡ κατάστασις τῆς γυναικός, νὰ ἐκδηλώνῃ διὰ λόγων καὶ μορφασμῶν τὴν σοβαρότητα τῆς παθήσεώς της πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν, ἀλλὰ μόνον νὰ διαφωτίζῃ καὶ σαφῶς νὰ ἐκθέτῃ ταύτην εἰς τὸν σύζυγον ἢ τοὺς οἰκείους αὐτῆς. Ὁ μαιευτὴρ ὀφείλει πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον, ἐπὶ σοβαρᾶς καταστάσεως ἢ ἀμφιβόλου τοιαύτης, νὰ ὑποδεικνύῃ τὴν ἀνάγκην συμβουλίου μετ᾽ ἄλλου συναδέλφου, ἵνα οὕτως ἀπαλλαγῇ καὶ τῆς ἔναντι τῆς οἰκογενείας μεγάλης του εὐθύνης ἐπὶ ἐνδεχομένου ἀπευκταίου. Ὀφείλει τέλος ὁ μαιευτήρ, ὑπὲρ πάντα ἄλλον, νὰ εἶναι εὐπρεπὴς καὶ καθαρὸς τὴν περιβολὴν καὶ τὸ σῶμα. Κ. ΛΟΥΡΟΣ

μαιευτήριον (τό)· ὁ τόπος, τὸ κατάστημα ὅπου γίνεται ἡ μαίευσις, κλινική, ὅπου τίκτουσιν αἱ γυναῖκες.

—*[Ἐγκυκλ.]* Μέχρι τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος ἡ μαιευτικὴ ἐξησκεῖτο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν μαιῶν, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς εἰς αὐτὴν ἀναμείξεως τῶν ἰατρῶν, καὶ μόνον εἰς ἐκτάκτους περιπτώσεις ἀπαιτούσας χειρουργικὴν ἐπέμβασιν ἐζητεῖτο ἡ συνδρομὴ τῶν χειρουργῶν ἰατρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἕνεκα δὲ τούτου καὶ οὐδὲν ἐκ μέρους τῶν ἰατρῶν ἐπεδεικνύετο ἐνδιαφέρον πρὸς σπουδὴν καὶ ἄσκησιν εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς ἰατρικῆς. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος παρεχωρήθη ἐν τῷ μεγάλῳ καὶ ὀνομαστῷ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νοσοκομείῳ τῶν Παρισίων Hôtel-Dieu, μικρὸν καὶ ἄθλιον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως διαμέρισμα, εἰς ὃ κατέφευγον αἱ δυστοκοῦσαι ἄποροι γυναῖκες καὶ τὸ ὁποῖον διηυθύνετο ὑπὸ μαίας, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς εἰς αὐτὸ εἰσόδου καὶ παραστάσεως ἐνώπιον τῶν ἐπιτόκων φοιτητῶν ἢ ἰατρῶν. Μόλις τῷ 1728 κατενοήθη ἡ ἀνάγκη ἱδρύσεως πανεπιστημιακῆς μαιευτικῆς κλινικῆς ἐν Στρασβούργῳ, ἔνθα ἱδρύθη τὸ πρῶτον πανεπιστημιακὸν μαιευτήριον, εἰς ὃ

Digitized by Google

ἐπεβλήθη νὰ σπουδάζωσι καὶ ἀσκῶνται αἱ μαῖαι καὶ οἱ φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς ὑπὸ τοῦ τότε καθηγητοῦ Jean-Jacques Fried. Ἐν τῷ ὀνομαστῷ καταστάντι τότε μαιευτηρίῳ τούτῳ ἐσπούδασε καὶ ἠσκήθη ὁ Roederer, ὅστις βραδύτερον ἵδρυσεν ἐν Goetigen τῆς Γερμανίας τὴν περίφημον πανεπιστημιακὴν μαιευτικὴν κλινικήν, ἥτις θεωρεῖται ὑπόδειγμα ἱδρύσεως βαθμηδὸν ἁπανταχοῦ τῆς Γερμανίας πανεπιστημιακῶν κλινικῶν. Συγχρόνως ἱδρύθησαν τοιαῦτα ἐν Λονδίνῳ, ἐν Δουβλίνῳ καὶ Ἐδιμβούργῳ, ὡς καὶ ἐν Κοπεγχάγῃ. Ἔκτοτε πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη, κατανοήσαντα τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν, ἣν ἔχει ἡ μαιευτικὴ ἐπὶ τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν καθόλου ὑγείαν τοῦ λαοῦ, εἰργάσθησαν ἐκ παραλλήλου ἐνδελεχῶς καὶ ἀόκνως πρὸς ἵδρυσιν μεγάλων καὶ καλῶς διωργανωμένων πανεπιστημιακῶν μαιευτικῶν καὶ γυναικολογικῶν κλινικῶν.

Ἁπανταχοῦ σήμερον τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν προβάλλονται ὡς πανεπιστημιακαὶ μαιευτικαὶ - γυναικολογικαὶ κλινικαὶ μέγαρα περίλαμπρα, ἔνθα οὐ μόνον μορφοῦνται καὶ ἀσκοῦνται ἀρτιώτατα αἱ μέλλουσαι μαῖαι καὶ οἱ μέλλοντες ἰατροί, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐν αὐτοῖς παρέχεται ἀσφαλῶς καὶ ἀφειδῶς. Ἐν ταῖς κλινικαῖς ταύταις τὰ πάντα διατελοῦσιν ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ἰδεωδῶς ἐξυγιαντικῇ, ὑπὸ δεδοκιμασμένον αὐστηρὸν ἐπιστημονικὸν σύστημα καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν διαπρεπῶν διδασκάλων καὶ πεπειραμένου βοηθητικοῦ προσωπικοῦ εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ὑγεία τῶν ἐν αὐταῖς τικτουσῶν, λεχωΐδων καὶ ἐγχειριζομένων εἶναι ἐξησφαλισμένη.

Ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 26 Φεβρουαρίου 1838 ἱδρύθη ἐν Ἀθήναις μαιευτήριον, συντηρούμενον δαπάναις τοῦ κράτους καὶ τελοῦν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ τῆς μαιευτικῆς καὶ γυναικολογίας καὶ σκοπὸν ἔχον τὴν μόρφωσιν τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὴν ἐπικράτειαν μαιῶν, τὴν ἄσκησιν τῶν φοιτητῶν καὶ τὴν δωρεὰν περίθαλψιν τῶν ἐργατίδων καὶ ἀπόρων Ἑλληνίδων μητέρων.

Κ. ΛΟΥΡΟΣ

μαιευτικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη, ἡ ἐπιστήμη τῆς μαιεύσεως ὡς εἰδικώτερος κλάδος τῆς ἰατρικῆς: «*εἰδικεύθη εἰς τὴν μαιευτικήν*».

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ *μαιευτικὴ* μετὰ τῆς γυναικολογίας ἀποτελεῖ κλάδον τῆς ἰατρικῆς ἀδιαίρετον· πραγματεύεται δὲ περὶ πάντων τῶν φαινομένων παρὰ τῇ γυναικὶ καὶ ἐξετάζει ποικίλα τῆς ὅλης ἰατρικῆς ζητήματα. Κυρίως ὅμως πραγματεύεται περὶ παντὸς σχετιζομένου μὲ τὰ γεννητικὰ τῆς γυναικὸς ὄργανα, ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς μέχρι τῆς κλιμακτηρικῆς λεγομένης ἡλικίας, ὡς καὶ περὶ τῆς κυήσεως, τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς λοχείας.

Κ. Λ.

μαιευτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μαίευσιν, ὁ τῆς μαιεύσεως: «*μαιευτικαὶ μέθοδοι*», «*ἐργαλεῖα μαιευτικά*», «*μαιευτικὴ κλινική*» ‖ *μαιευτικὴ* (ἡ) (βλ. λ.) ὡς οὐσ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *τέχνη* ἢ *ἐπιστήμη*· μαιευτικὴν ἐκάλει ὁ Σωκράτης, ὑπαινισσόμενος τὸ ἐπάγγελμα τῆς μητρός του, τὴν διδακτικὴν αὐτοῦ μέθοδον, διὰ τῆς ὁποίας ἐξεμαίευε παρὰ τῶν ἄλλων τὴν προσήκουσαν ἀπάντησιν (βλ. λ. *Σωκράτης*).—Ἐπίρρ. *μαιευτικῶς*· κατὰ τὴν μέθοδον τῆς μαίας.

— **μαιευτικὰ** *σχήματα*. Καλεῖται μαιευτικὸν σχῆμα ἡ σχέσις τοῦ καθέτου ἄξονος τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ ἐμβρύου πρὸς τὸν κάθετον ἄξονα τῆς μήτρας. Κατ' ἀκολουθίαν διακρίνονται μόνον δύο σχήματα, τὸ *κάθετον* ἢ *εὐθύ*, ὅταν τὸ ἔμβρυον κεῖται ἐντὸς τῆς μήτρας διὰ τοῦ καθέτου αὐτοῦ ἄξονος ἐπὶ τοῦ καθέτου ἄξονος τῆς μήτρας, καὶ *ἐγκάρσιον* ἢ *λοξόν*, ὅταν τὸ ἔμβρυον κεῖται ἐντὸς τῆς μήτρας οὕτως, ὥστε ὁ κάθετος αὐτοῦ ἄξων νὰ διασταυροῦται μετὰ τοῦ καθέτου ἄξονος τῆς μήτρας εἰς ἐγκαρσίαν ἢ λοξὴν κατεύθυνσιν.

Κ. Λ.

— **μαιευτικὸς** *κῶδιξ*. Ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1925 ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογήν, εἰς τὰς πόλεις (πλὴν τῆς Ἑπτανήσου, τῆς Κρήτης καὶ τῆς Σάμου, αἵτινες ἔχουσιν ἴδιον κώδικα), ἔνθα ἑδρεύουσι πρωτοδικεῖα, αἱ διατάξεις τοῦ νόμου 2430 (1920). Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ δηλοῦται ἡ γέννησις εἰς τὸν ληξίαρχον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ αὕτη ἔλαβε χώραν, ἐπιδεικνυομένου αὐτῷ καὶ τοῦ νεογνοῦ. Βραδυτέρα δήλωσις μέχρι τῆς 90ῆς ἡμέρας ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ εἶναι δεκτὴ ἐπὶ τῇ ποινῇ τοῦ ἄρθρου 33. Πέραν τῆς προθεσμίας ταύτης ἡ δήλωσις δύναται νὰ γίνῃ μόνον ἀδείᾳ τοῦ εἰσαγγελέως, παρεχομένη μετὰ ἔρευναν πραγματικῶν στοιχείων. Οἱ πρὸς δήλωσιν ἐνώπιον τοῦ ληξιάρχου ὑπόχρεοι, παραλείποντες τὴν ἐμπρόθεσμον δήλωσιν, τιμωροῦνται: α') Διὰ προστίμου μέχρι 25 δραχμῶν, ἐφ' ὅσον προέβησαν εἰς δήλωσιν μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς δεκαημέρου προθεσμίας, ἀλλὰ πρὸ τῆς παρελεύσεως τῆς ἐνενηκονθημέρου τοιαύτης. β') Διὰ χρηματικῆς ποινῆς μέχρι 1000 δραχμῶν, ἐφ' ὅσον παρέλειψαν τὴν δήλωσιν ἐντὸς τῆς 90ημέρου προθεσμίας. Ἐπὶ πλειόνων συνυποχρέων, ἡ ὑπό τινος τούτων δήλωσις ἀπαλλάσσει τοὺς λοιπούς.

Εἰς δὲ τὰς κωμοπόλεις, χωρία καὶ τὴν ὕπαιθρον χώραν, ἰσχύει τὸ σύστημα τὸ καθιερούμενον διὰ τοῦ νόμου ΤΚΑ' (1856). Κατ' αὐτὸν πᾶσα γέννησις δηλοῦται εἰς τὸν ληξίαρχον τοῦ τόπου ἔνθα ἐγεννήθη τὸ παιδίον, ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ. Ἡ ἀνωτέρω δήλωσις γίνεται ἐπὶ τῇ ἐν τῷ ἄρθρῳ 644 τοῦ ποινικοῦ νόμου ὡρισμένῃ ποινῇ, ὑπὸ τῶν ἑξῆς προσώπων. α') Ὑπὸ τοῦ πατρός· β') ἐὰν ἡ μήτηρ ἔτεκεν ἐκτὸς τῆς οἰκίας της, ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ συνέβη ὁ τοκετός· γ') Ὑπὸ τῆς μαίας, τοῦ ἰατροῦ ἢ τοῦ χειρουργοῦ καὶ δ') Ὑπὸ παντὸς ἄλλου παρευρεθέντος εἰς τὴν γέννησιν. Ὅστις παραλείπει ἢ ἀμελεῖ νὰ κάμῃ κατὰ τὰς διατάξεις τὴν ὀφειλομένην παρ' αὐτοῦ μήνυσιν οἱουδήποτε τοκετοῦ, τιμωρεῖται μὲ πρόστιμον 20—200 δραχμῶν. Ἡ δήλωσις θνησιγενοῦς παιδίου εἶναι ὑποχρεωτική, ὅπως καὶ διὰ τὸ ζῶν νεογνόν· ἀλλ' ἡ γαλλικὴ νομολογία παραδέχεται ὅτι ἡ δήλωσις αὕτη δέον νὰ γίνηται μόνον διὰ τὰ θνησιγενῆ τὰ ἔχοντα συμπληρώσει τοὺς ἓξ μῆνας τῆς κυήσεως.

Ἐπειδὴ ὁ ἰατρὸς δεσμεύεται ὑπὸ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου, ἐὰν ἡ οἰκογένεια ἔχῃ συμφέρον ὅπως μὴ ἀνακοινωθῶσι τὰ ὀνόματα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, ἡ δήλωσις δύναται νὰ γίνῃ τῇ ἁπλῇ ὑποδείξει τῆς ἡμέρας, τῆς ὥρας, τοῦ φύλου καὶ τῶν εἰς τὸ νεογνὸν δοθέντων ὀνομάτων. Διὰ τοῦ νεωτέρου ὅμως νόμου τῆς ἀναζητήσεως τῆς πατρότητος, αἴρεται τὸ δεσμευτικὸν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου, καθόσον ὁ ἰατρὸς ὑποχρεοῦται νὰ δηλώσῃ τὰ ὀνόματα τῶν γεννητόρων. (βλ. καὶ λ. *ληξιαρχικαὶ* πράξεις).

Μ. Ν. ΚΑΊΡΗΣ

μαίευτρα (τά)· ἡ ἀμοιβὴ τῆς μαιεύσεως ἡ παρεχομένη εἰς τὴν μαῖαν ἢ τὸν ἰατρόν.

μαιεύω, καὶ *μαιεύομαι* ἀσκῶ τὸ ἔργον τῆς μαίας, παρακολουθῶ καὶ ἐπικουρῶ εἰς τὸν τοκετόν, κοιν. *ξεγεννῶ*· ‖ μεταφ., ἀποκαλύπτω τι διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων, ἐκμαιεύω.

μαϊζένα (ἡ), ἡ *μαϊσένα [Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἐν τῷ ἐμπορίῳ λίαν λευκὸν ἄμυλον ἀραβοσίτου εἰδικῶς ἀπολιπανθέν. Χρησιμοποιεῖται διὰ διαιτητικοὺς σκοπούς.

Σ. Γ.

Μαΐζερ (Möser). —1) *Ἀλβέρτος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1835—1900). Ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ Γοττίγγῃ καὶ διωρίσθη βραδύτερον καθηγητὴς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἐν τῷ ἰνστιτούτῳ Κράουζε τῆς Δρέσδης. Ἐδημοσίευσε τὰς ἑξῆς πέντε μεγάλας ποιητικὰς συλλογάς, ἐν αἷς κυριαρχεῖ ὁ ἐλεγειακὸς τόνος καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ Σοπεγχάουερ καὶ τοῦ Δαρβίνου: «Ποιήματα» (1865), «Νὺξ καὶ Ἄστρα» (1872), «Ἐνόρασις καὶ δημιουργία» (1881), «Ἄσματα καὶ μῦθοι» (1889), «Ἀπὸ τὴν σοφίαν» (1893). Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ ἱστορικά τινα ἔργα καὶ μετέφρασε τὰ «Εἰδύλλια» καὶ τὰ «Νέα Εἰδύλλια» τοῦ Φλαμανδοῦ Πὼλ ντὲ Μόντ. —2) *Ἰοῦστος*. Γερμανὸς πολιτικός, ἱστορικός, δημοσιογράφος καὶ κριτικὸς (1720—1794). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἰένῃ καὶ Γοττίγγῃ καὶ διετέλεσε γραμματεὺς τῆς τοπικῆς συνελεύσεως τῆς γενετείρας του Ὄσναμπρουκ, τῆς ὁποίας ἐχρημάτισε δήμαρχος καὶ ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ τοπικῇ συνελεύσει, ἀντιπροσωπεύσας τὰ συμφέροντα τῶν εὐγενῶν. Τῷ 1763 ἀπεστάλη εἰς τὸ Λονδῖνον δι' ὑποθέσεις τῆς πατρίδος του, ἐπιδείξας μεγάλα πολιτικὰ χαρίσματα καὶ εὑρὼν τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ τὰ ἀγγλικὰ πολιτικὰ ἤθη καὶ τὰ ἐπικρατοῦντα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκεῖ κυβερνητικὰ συστήματα. Μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ υἱοῦ τοῦ *Φρειδερίκου* ὡς ἐπισκόπου τοῦ Ὄσναμπρουκ, διετέλεσε μυστικοσύμβουλος αὐτοῦ καὶ ἀπέβη, ἀπὸ τοῦ 1783 καὶ ἑξῆς, ὁ οὐσιαστικὸς κυβερνήτης τοῦ τόπου του. Συνέγραψε πλείστας ἱστορικὰς μελέτας, κοινωνικάς, πολιτικὰς καὶ κριτικάς, καταλαβὼν σημαντικωτάτην θέσιν μεταξὺ τῶν συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του. Τὰ ἔργα αὐτοῦ χαρακτηρίζονται διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ βαθύτητα τῆς σκέψεως, κυρίως ὅσον ἀφορᾷ τὰ πολιτικὰ καὶ οἰκονομολογικὰ ζητήματα. Τῷ 1766 ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Wöchentliche Osnabrückische Intelligenzblätter», ὅπερ διηύθυνε μέχρι τοῦ 1782. Ἀπὸ τοῦ 1774 μέχρι τοῦ 1778 τὰ διάφορα αὐτοῦ ἄρθρα καὶ αἱ μελέται ἐξεδόθησαν εἰς 4 τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Πατριωτικαὶ φαντασίαι». Τῷ 1761 ἐδημοσίευσε τὴν μελέτην «Ἀρλεκῖνος» καὶ τῷ 1768 τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Ὄσναμπρουκ», ἐν τῇ ὁποίᾳ πραγματεύεται διὰ μακρῶν περὶ τῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως τῆς ἀρχαίας Γερμανίας. Τῷ 1749 ἐδημοσίευσε τὴν τραγῳδίαν «Ἀρμίνιος». Τὰ «Ἅπαντα» αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ἀπὸ τοῦ 1842 μέχρι τοῦ 1844 εἰς 10 τόμους. Τῷ 1836 ἡ γενέτειρα αὐτοῦ Ὄσναμπρουκ ἤγειρεν εἰς αὐτὸν ἀναμνηστικὸν μνημεῖον.

Μ. Δ. Β.

Μαιζὸν (Maison), ***Νικόλαος - Ἰωσήφ***, *μαρκήσιος* —. Γάλλος στρατάρχης (βλ. *Μαιζών*).

—**Μαιζὸν** (Maison), ***Ροδόλφος***. Γερμανὸς γλύπτης (1854—1904). Ἐξεπόνησεν ἀνδριάντας, πλαστικὰ συμπλέγματα καὶ μνημεῖα, συνέγραψε δὲ καὶ μίαν ἐξαίρετον «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν γλυπτικὴν πρὸς χρῆσιν τοῦ μὴ εἰδικοῦ φιλοτέχνου» (1894). Ἔδρασεν ἐν Μονάχῳ ὡς ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῆς νεωτέρας πραγματιστικῆς σχολῆς. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τὸ ἐν Βερολίνῳ μνημεῖον τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου, ἡ ἐν Βρέμῃ μνημειακὴ κρήνη, «Ὁ νέγρος», «Ὁ Ρωμαῖος οἰωνοσκόπος» «Ὁ μικρὸς Πὰν» καὶ «Ὁ φιλόσοφος».

Ι. Μ. Π.

Μαιζὸν-ζ-Ἀλφὸρ (Maisons-Alfort) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, 7 χλ. ΝΑ. τῶν Παρισίων. Κάτ. 13 400. Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμόν, ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων, κτηνιατρικὴν σχολήν, ρωμαϊκὸν πύργον καὶ ἐξάγει ἀρκετὴν ποσότητα ἀμμοκονίας.

Μ. Ν. Δ.

Μαιζὸν-καρρὲ (Maison-Carrée). Ὡραῖος ρωμαϊκὸς ναός, εὑρισκόμενος εἰς τὰς Νίμας τῆς Γαλλίας. Ἔχει μῆκος 25 μέτρων, πλάτος 12 καὶ στηρίζεται ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἑνὸς κιόνων ρυθμοῦ κορινθιακοῦ. Ἀνέρχεται τις εἰς αὐτὸν διὰ κλίμακος ἐξ ἕνδεκα βαθμίδων. Ἡ ζῳφόρος αὐτοῦ εἶναι πλουσίως διακεκοσμημένη. Ὁ ναὸς οὗτος, ὅστις διατηρεῖται σχεδὸν ἀνέπαφος, λέγεται ὅτι ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τοὺς ἐγγόνους τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐχρησίμευσε διαδοχικῶς ὡς ἐκκλησία, ἀποθήκη καὶ μουσεῖον.

Μ. Ν. Δ.

Μαιζὸν-Λαφφὶτ (Maisons-Laffitte) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σὲν ἐ Ὀάζ. Κάτ. 8.150. Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ πύργον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἐν τῷ ὁποίῳ λέγεται ὅτι ὁ Βολταῖρος ἀνέγνωσε τὴν «Ἐρριχιάδα» του. Ἀπὸ τοῦ 1905 ὁ πύργος χρησιμεύει ὡς μουσεῖον.

Μ. Ν. Δ.

Μαιζοννὲβ (Maisonneuve) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Καναδικῆς πολιτείας Κουΐμπεκ, ἐπὶ τῆς νήσου τοῦ Μοντρεάλ, ἀποτελοῦσα προάστειον τῆς πόλεως τοῦ Μοντρεάλ. Κάτ. 37.000. Εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον, ἔχουσα ἐργοστάσια βαμβακερῶν προϊόντων καὶ ὑποδημάτων, μηχανουργεῖα κλπ. Ἐπίσης ἔχει ἀξιόλογα νεώρια καὶ μεγάλας ἐγκαταστάσεις παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Χ. Δ.

Μαιζοννὲβ (Maisonneuve), *Ἰάκωβος - Ζιλ*. Γάλλος χειρουργὸς (1809—1897). Τῷ 1835 ἐγένετο ἐπιμελητὴς τῆς ἀνατομικῆς σχολῆς Clamart, ἔνθα ἐδίδαξε μαθήματα ἐγχειρητικῆς, εἶτα δὲ χειρουργὸς τῶν νοσοκομείων Bicêtre, Cochin, Pitié καὶ Hôtel-Dieu. Διεκρίθη διὰ τὴν ἐγχειρητικήν του δεξιότητα καὶ τὴν τεχνικὴν τῶν ἐγχειρήσεών του, καὶ κατέστη γνωστὸς ἐκ τῆς ἐγχειρήσεως του τῆς ἐντεροαναστομώσεως (ἐγχείρησις Μαιζοννὲβ 1845) καὶ τοῦ οὐρηθροτόμου του (οὐρηθροτόμος τοῦ Μαιζοννὲβ 1863).

Ο. Ρ.

Μαιζῶν (Maison), ***Νικόλαος - Ἰωσήφ***, *μαρκήσιος* —. Γάλλος στρατάρχης, γεννηθεὶς ἐν Ἐπιναὶ (1770—1840). Υἱὸς ἁπλοῦ ἐργάτου, κατετάχθη τῷ 1792 εἰς ἓν ἐθελοντικὸν τάγμα. Διακριθεὶς τάχιστα προήχθη εἰς λοχαγὸν καὶ γενναίως πολεμήσας εἰς Φλερὺ ἐτραυματίσθη ἐπικινδύνως. Τῷ 1795 καὶ 1796 μετέσχε τῆς στρατιᾶς τοῦ Σάμπρ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Βερναδόττου. Τραυματισθεὶς προήχθη εἰς ταγματάρχην. Ἀποσταλεὶς ἀμέσως μετὰ ταῦτα εἰς Ἰταλίαν, προήχθη τῷ 1799 εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου καὶ ἐγένετο πρῶτος ὑπασπιστὴς τοῦ Βερναδόττου, διατελοῦντος ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ὅστις ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν ἀποστολήν τινα εἰς Ρῆνον. Βαρὺ τραῦμα ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν δὲ τῆς συνθήκης τῆς Ἀμιένης ἀνέλαβε τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τοῦ διαμερίσματος τοῦ Τανάρο, ἀλλ' ὁ Βερναδόττος μετεκάλεσεν αὐτὸν πλησίον του εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ἀννοβέρου. Τῷ 1805 ὁ Μαιζὼν διεκρίθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀούστερλιτς, τὸ ἑπόμενον δὲ ἔτος προήχθη εἰς στρατηγόν, μετέσχε τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Πρωσίας καὶ ἐκαλύφθη ὑπὸ τῆς δόξης κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἰένης. Καταδιώκων τὸν Βλύχερον μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Λουμπέκ, κατέλαβε τὴν πόλιν ταύτην καὶ διωρίσθη διοικητὴς αὐτῆς. Ὁ Μαιζὼν μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1807 ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου στρατιωτικοῦ σώματος καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλσὶτ ἀπῆλθεν εἰς Ἱσπανίαν, τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατάρχου Βικτώρ. Διέπρεψεν ἐκεῖ κατὰ τὰς μάχας τῆς Ἐσπινόζα καὶ τοῦ Λὸς-Μοντέρος, καὶ ἐτραυματίσθη πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Μαδρίτης. Τῷ 1809 ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ Βερναδόττου ἠμύνθη τῆς Ἀμβέρσης κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ ἐξετέλεσε πλείστας ἐπιχειρήσεις ἐν Ὀλλανδίᾳ. Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῆς Μόσχας ἐπέδειξεν ἔκτακτον δεξιότητα, ὑπερασπιζόμενος τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς καὶ μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Βερεζίνα ὁ Ναπολέων ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου, τοῦ ἐνεπιστεύθη δὲ τὴν διοίκησιν τοῦ δευτέρου σώματος.

Νικόλαος Μαιζών.

Τῷ 1813 ὁ Μαιζὼν ἐνίκησε τοὺς Πρώσσους εἰς

Digitized by Google

Μόκερν, κατέλαβε τὴν Χάλλην καὶ ἀπέκλεισε τὴν Λειψίαν. Διεκρίθη κατόπιν εἰς τὰς μάχας τοῦ Μπάουτζεν, τοῦ Βαχάου καὶ τῆς Λειψίας. Αἱ μεγάλαι του ὑπηρεσίαι τοῦ προσεκόμισαν τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1814 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν σώματος προωρισμένου νὰ καλύψῃ τὸ Βέλγιον καὶ παρέμενεν εἰς Ἀμβέρσαν, ἕτοιμος νὰ προσβάλῃ τὰς Βρυξέλλας, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ περὶ τοὺς Παρισίους. Διασπάσας τὸν στρατὸν τοῦ στρατηγοῦ Τίελμαν παρὰ τὸ Κουτραί, ἀφίκετο εἰς Κιεβραίν, ἔνθα πληροφορηθεὶς τὴν παραίτησιν τοῦ Ναπολέοντος μετέβη εἰς Λίλλην καὶ ἔκλεισεν ἀνακωχὴν μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖθεν δὲ ἀπέστειλε τὴν παραίτησίν του πρὸς τὴν νέαν κυβέρνησιν.

Ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ' τὸν ἀνηγόρευσεν ἱππότην τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου, μεγαλόσταυρον τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1815 διώρισεν αὐτὸν διοικητὴν τῶν Παρισίων. Ὅταν ὁ βασιλεὺς κατέλιπε τὴν Γαλλίαν, ὁ Μαιζὼν ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὸ Βέλγιον καὶ ἐπανῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Παρισίους, μετὰ τὴν δευτέραν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβώνων, καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς μεραρχίας τῆς πόλεως ταύτης. Τῷ 1817 τοῦ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ μαρκησίου. Τῷ 1828 ὁ Κάρολος Ι' ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ Τὴν 17 Αὐγούστου κατέπλευσαν εἰς Πεταλίδι τῆς Κορώνης αἱ δύο μοῖραι τοῦ στρατοῦ τούτου καὶ τὴν 4 Σεπτεμβρίου ἡ τρίτη. Ὑπογραφείσης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς συνθήκης τοῦ Κόρδιγκτων μετὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μωχάμμετ - Ἄλη, ἤρξατο ἡ ἐκκένωσις τῆς Πελοποννήσου τὸν Σεπτέμβριον 1928, τὴν δὲ 23 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπῆλθε καὶ ὁ Ἰμπραὴμ πασᾶς. Ἀλλὰ τὰ φρούρια κατείχοντο ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων καὶ ὁ Μαιζὼν ἤρξατο καταλαμβάνων αὐτὰ διὰ τῆς βίας. ἐντὸς δὲ ὀλίγου περιῆλθον εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ Νεόκαστρον, ἡ Μεθώνη, ἡ Κορώνη, αἱ Πάτραι καὶ τὸ Ρίον, ὅτε ἐξεκαθαρίσθη τὸ πελοποννησιακὸν ἔδαφος ἀπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Μαιζὼν περιῆλθε τὴν Πελοπόννησον, μετέβη εἰς Αἴγιναν πρὸς συνάντησιν τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἐπεσκέφθη τὰς νήσους Ὕδραν καὶ Σπέτσας, διέταξε δὲ τὴν κατασκευὴν τῶν πρώτων ἁμαξιτῶν ὁδῶν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του. Τὸν Μάϊον τοῦ 1829 πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του τούτων ἔλαβε τὴν ῥάβδον τοῦ στρατάρχου μετὰ τῆς διαταγῆς τῆς ἐπανόδου εἰς Γαλλίαν. Ἡ Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις ἐψήφισε τὴν ἵδρυσιν μνημείου εἰς τὸν Μαιζῶνα καὶ ὁ δῆμος Ἀθηναίων εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης ὠνόμασε μίαν τῶν ὁδῶν τῆς πρωτευούσης μὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Πᾶσαι αἱ ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ι' πρὸς αὐτὸν εὔνοιαι δὲν ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν φιλελευθέρων φρονημάτων του καὶ ἐν τῇ γερουσίᾳ κατεπολέμησε τὰ ἀνελεύθερα μέτρα του καὶ μετεβλήθη εἰς ἕνα τῶν θερμοτέρων ὀπαδῶν τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830. Ὁ Λουδοβῖκος-Φίλιππος ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐντολήν, ὅπως πείσῃ τὸν Κάρολον Ι' ν' ἀπέλθῃ τῆς Γαλλίας, εἶτα δὲ ὡς εἷς ἐκ τῶν ἐπιτρόπων του ἐπεφορτίσθη νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἐκπεσοῦσαν βασιλικὴν οἰκογένειαν μέχρι Χερβούργου. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Λαφφὶτ ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀλλὰ μετὰ δύο ἑβδομάδας ἀπῆλθεν ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν νέαν δυναστείαν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Βιέννης. Τὸν Ἰανουάριον 1833 μετετέθη ὡς πρεσβευτὴς εἰς Ρωσίαν, ὁπόθεν ἀνεκλήθη τῷ 1835 ὅπως ἀναλάβῃ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, διετέλεσε δὲ ὑπουργὸς μέχρι τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1836. θ. β.

Μαιήτης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τοῦ *Ταναΐδος* ποταμοῦ (νῦν Δὸν) παρ' Ἡροδότῳ. Α. Θ. Σ.

μαίιντ ιν... (made in ..). Ἀγγλικὴ φράσις σημαίνουσα «κατασκευασθὲν ἐν....». Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἵνα προστατευθῇ ἡ ἀγγλικὴ βιομηχανία ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, καὶ δὴ τοῦ γερμανικοῦ, ὡρίσθη διὰ νόμου τῆς 23 Αὐγούστου 1887, ὅτι πᾶν ἐμπόρευμα, εἰσαγόμενον ἔξωθεν, δέον νὰ φέρῃ ἐπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ περικαλύμματος ἔνδειξιν τοῦ τόπου τῆς προελεύσεώς του. Ἔκτοτε τὰ ξένα ἐμπορεύματα τὰ εἰς Ἀγγλίαν ἀποστελλόμενα φέρουν τὴν ἔνδειξιν «made in...» μετὰ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως. Ὁμοίως τὰ ἀγγλικὰ «made in England», καὶ κατὰ μίμησιν πολλῶν ἄλλων χωρῶν. θ. κ.

μαικήνας (ὁ)· μετωνυμ., χαρακτηριστικὸν ἀνθρώπου πλουσίου, ὅστις προστατεύει ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς τοὺς σοφοὺς καὶ τὰ γράμματα ἐν γένει, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ περιφήμου Ρωμαίου εὐπατρίδου *Μαικήνα* (βλ. λ.): «ὁ δεῖνα εἶναι ὁ Μαικήνας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος».

Μαικήνας (Maecenas), ***Γάϊος-Κίλνιος***. Διαπρεπὴς Ρωμαῖος πολιτικὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου, καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς ἐτρουσκικῆς οἰκογενείας. Ἐγεννήθη μεταξὺ τοῦ 74 καὶ 64 π. Χ. καὶ ἀπέθανε τῷ 8 π. Χ., καταστήσας γενικὸν κληρονόμον τῆς μεγάλης αὐτοῦ περιουσίας τὸν Αὔγουστον. Εἶχε σύζυγον τὴν Τερεντίαν, μεθ' ἧς εὑρίσκετο εἰς διαρκεῖς προστριβάς, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας δὲν ἀπέκτησε τέκνα. Ὁ Μαικήνας διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν προστασίαν καὶ λατρείαν τῶν μουσῶν κατέστη παροιμιώδης. Ὑπεστήριξεν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς ὅλους τοὺς φερέλπιδας ποιητὰς καὶ ἀπετέλεσεν ἕνα «collegium poetarum» παρὰ τὸν αὐτοκράτορα, τὸ ὁποῖον κατηύθυνε τὴν λογοτεχνικὴν κίνησιν τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῆς Ρώμης. Ποιηταί, ὡς ὁ Βιργίλιος, ὁ Ὁράτιος, ὁ Προπέρτιος, ὁ Βάριος, ὁ Δομίτιος Μάρσος καὶ ὁ ἀπελεύθερος τοῦ Μαικήνα Μέλισσος ἔτυχον ἐξαιρετικῆς προστασίας ἐκ μέρους τοῦ Μαικήνα. Ἦτο ἐραστὴς τοῦ γυναικείου φύλου καὶ τοῦ παντομίμου Βαθύλλου καὶ ἐνεδύετο πολυτελέστατα. Λόγῳ τοῦ πρᾴου χαρακτῆρός του ἐχρησιμοποιήθη πάντοτε ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς συμβιβασμὸν τῶν διεστώτων κατὰ τὰς ἐμφυλίους ταραχὰς ἐν Ρώμῃ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῶν Φιλίππων (42 π. Χ.), ἀντικατέστησε δὲ πολλάκις τὸν Ὀκταβιανὸν ἀπόντα ἐκ τῆς Ρώμης, ἀναδειχθεὶς ἐνεργητικώτατος κυβερνήτης καὶ πιστὸς ἐκτελεστὴς τοῦ καθήκοντος.

Ὁ Μαικήνας ἦτο ποιητὴς καὶ πεζογράφος. Φέρεται συγγράψας: «Προμηθέα» (διάλογον), «Συμπόσιον», εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον παρευρεθῇ καὶ οἱ δύο μεγάλοι ποιηταὶ Βιργίλιος καὶ Ὁράτιος. «Ἱστορίας» κλπ., τῶν ὁποίων ἀποσπάσματά τινα ἔχομεν εἰς τὰ Fragm. poet. Rom. p 338 κ. ἑ. τοῦ Baehrens Ὁ Δίων ὁ Κάσιος ἀναφέρει (LV, 7 ὅτι «πρῶτος αὐτὸς (ὁ Μαικήνας) σημεῖά τινα γραμμάτων πρὸς τάχος ἐξεῦρε καὶ αὐτὰ δι' Ἀκύλου ἀπελευθέρου συχνοὺς ἐξεδίδαξεν», ἤτοι εἰσήγαγεν εἰς τὴν στενογραφίαν (Notae Tironianae) νέα γράμματα. Ἦτο ἀγαπητότατος εἰς τὸν ρωμαϊκὸν λαόν. Περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του ἀπεσύρθη εἰς τὴν Turris Maecenatiana, τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἀνάκτορόν του μὲ τοὺς ὡραίους κήπους, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐκτισμένον ἐπὶ τοῦ Ἠσκυλίνου λόφου εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Ρώμης. Ἐκεῖ ἀπεσύρετο καὶ ὁ Αὔγουστος ὅταν ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἐκεῖθεν ἔβλεπεν ὁ Νέρων τὴν καιομένην Ρώμην. Γνησίαν προτομὴν τοῦ Μαικήνα δὲν ἔχομεν. Χ. Κ. Κ.

Μαικήνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Β. Ἀραβίας, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Βαβυλωνίας, ἐκτεινομένη μεταξὺ τῆς ἐρήμου τῶν Χαλδαϊκῶν ἑλῶν, τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Κατὰ Στράβωνα (XVI, 767) ἦτο χώρα «δυσάερος, ὁμιχλώδης καὶ ἔπομβρος ἅμα καὶ καυματηρά», ἀλλὰ καλλίκαρπος, φυομένης τῆς ἀμπέλου ἐντὸς τῶν ἑλῶν. Α. Θ. Σ.

Μαικιανὸς (Maecianus). Ρωμαῖος νομικὸς ἀκμάσας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς. Ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου εἰς τὰ νομικά, ἴσως δὲ καὶ διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ 160—162 μ. Χ. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται τὸ μέχρις ἡμῶν περιελθὸν βιβλίον «De asse et ejus patribus» πρὸς δὲ καὶ ἄλλα ὡς τὸ «Quaestionum de fideicomissis», «τὸ «libri VIX de publicis judiciis» κ.λ.π. Εἰς τοὺς Πανδέκτας ἀναφέρεται συχνὰ ὁ Μαικιανός. Χ. Κ. Κ.

Μαίκιος. Γλύπτης, ὀνομαζόμενος καὶ *Ἀπρίλης*, ἀκμάσας κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους. Περὶ τούτου οὐδὲν εἶναι γνωστόν, οὔτε κἂν γλυπτικόν τι ἔργον αὐτοῦ διεσώθη. Α. Ξ.

— **Μαίκιος** ***Κόϊντος***. Ποιητής, οὗτινος σῴζονται δέκα ἐπιγράμματα ἐν τῇ «Παλατινῇ Ἀνθολογίᾳ». Ἀνήκει εἰς τοὺς ἑλληνίζοντας Ρωμαίους ποιητὰς τῶν πρώτων αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Β. Δ. Θ.

Μαϊκκερν (Moeckern) */Γεωγρ./*. —1) Γερμανικὸν χωρίον ἐν Σαξωνίᾳ (κάτ. 1.621). Παρ' αὐτὸ ὁ πρωσσικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Ὑὸρκ φὸν Βάρτεμβουργ ἐνίκησε τοὺς Γάλλους ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον Μπωαρναὶ τὴν 5 Ἀπριλίου 1813.

— 2) Γερμανικὸν χωρίον πλησίον τῆς Λειψίας, γνωστὸν διὰ τὴν παρ' αὐτὸ νίκην τῶν Πρώσσων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βλύχερ κατὰ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Μαρμόν, τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1913. Ἀπὸ τοῦ 1910 συνηνώθη μετὰ τῆς Λειψίας, ἧς ἀποτελεῖ μίαν τῶν βορείων συνοικιῶν. Θ. Κ.

Μαϊκόβσκι, ***Βλαδίμιρος Βλαδιμίροβιτς***. Ρῶσος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1894. Ἔγραψε ποιήματα εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον, ἕκαστος δὲ τῶν στίχων του ἀποτελεῖ καὶ μίαν λογικὴν ἔκφρασιν. Ἡ ποίησίς του εἶναι πλήρης ἐνεργείας καὶ δυνάμεως, ἐν γένει δὲ τὸ ἔργον του ἀποτελεῖ τὸν θρίαμβον τῆς γλώσσης τῶν ὁδῶν τῶν πόλεων. Τὰ ἄριστα τῶν ἐκδοθέντων ἔργων του εἶναι: «Ὁ ἐκ σπονδυλικῆς στήλης αὐλὸς» (1917), «Πόλεμος καὶ εἰρήνη» (1917), «Τὸ μυστήριον Μπούφφ» (1918), «150 000 000» (1921), «Τὸ μειδίαμα», «Ὁ γέλως» (1924) κ. ἄ. Θ. Β.

Μαϊκον (Macon) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Γεωργίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀκμουλγκη. Ἔχει ἐργοστάσια κατεργασίας βάμβακος, ὑφαντήρια, μηχανουργεῖα καὶ κονσερβοποιεῖα. Κάτ. 53.000.

Μαϊκὸπ */Γεωγρ./*. Ρωσικὴ πόλις ἐν Καυκάσῳ (Κουμπάν). Κάτ. 27.950. Εἶναι σημαντικὴ ἀγορὰ ἐδωδίμων. Θ. Β.

Μαϊλαρ (Maelar) */Γεωγρ./*. Λίμνη ἐν Σουηδίᾳ. Ἔχει μῆκος 117 χλμ., πλάτος μέγιστον 50 καὶ ἐλάχιστον 500 μ., ἐμβαδὸν 1.163 τ. χλμ. καὶ μέγιστον βάθους 64 μ. Ἐν αὐτῇ εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι 1200 νησῖδες, κατὰ τὸ πλεῖστον κατάφυτοι, ὁλικῆς ἐκτάσεως 410 τ. χλμ. Ἐπὶ μιᾶς τούτων, τῆς *Λεζαί*, εὑρίσκεται τὸ περίφημον θερινὸν ἀνάκτορον Ντρόττνιγκχολμ. Εἰς τὰς γραφικὰς ὄχθας τῆς λίμνης ὡς καὶ ἐπὶ τῶν νησίδων ὑπάρχει πλῆθος πολυτελῶν ἐπαύλεων καὶ κέντρων ἀναψυχῆς καὶ παραθερισμοῦ. Δέχεται τὰ ὕδατα πολλῶν ποταμῶν καὶ χειμάρρων καὶ συνδέεται μετὰ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης διὰ διώρυγος. Ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης εἶναι ἐκτισμένη ἡ πρωτεύουσα Στοκχόλμη, καὶ ἄλλαι πόλεις, ὡς ἡ Σιγκτούνα, Βέστερς, Καΐπιγκ. Θ. Κ.

Μάϊλατ ***φὸν Σέκελυ*** (Mailath von Székely). Εὐγενὴς οὐγγρικὴ οἰκογένεια, ἧς ἐπιφανέστερα μέλη εἶναι οἱ ἑξῆς:

— 1) ***Ἰωσήφ***. Πολιτικὸς (1735—1810), χρηματίσας ὑπουργὸς καὶ λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τῷ 1783.

— 2) ***Γεώργιος***. Πολιτικὸς (1781—1861), χρηματίσας πρόεδρος τῆς κάτω βουλῆς (1839) καὶ τῆς ἄνω (1848).

— 3) ***Ἰωάννης***, *κόμις*. Ποιητὴς καὶ ἱστοριογράφος (1786—1855). Ἔγραψε διάφορα ποιήματα καὶ τὰ ἱστορικὰ ἔργα: «Ἱστορία τῶν Μαγυάρων» (1828—1831), «Νέα ἱστορία τῶν Μαγυάρων», (1854), «Αἱ θρησκευτικαὶ ταραχαὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ» (1854), «Ἱστορία τοῦ αὐστριακοῦ αὐτοκρατορικοῦ κράτους» (1834—1850 εἰς τ. 5).

— 4) ***Γεώργιος***. Πολιτικὸς (1816—1883), χρηματίσας βουλευτής, ἀρχικαγκελλάριος καὶ πρόεδρος τῆς ἄνω βουλῆς.

— 5) ***Ἰωσήφ***, *κόμις*. Πολιτικὸς σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν, γεννηθεὶς τῷ 1858. Ἔγραψε: «Μελέται περὶ τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος ἐν Οὐγγαρίᾳ» (1920), «Περιπέτειαι καὶ πεῖρα κατὰ τὸν πόλεμον» (1922), «Περιπέτειαι καὶ πεῖρα μετὰ τὸν πόλεμον» (1925). Θ. Κ.

Μαϊλεν (Van-der-Meulen), ***Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος***. Φλαμανδὸς ζωγράφος (βλ. *Βὰν*-ντὲρ Μαϊλεν).

Μαϊλερ (Moehler), ***Ἰωάννης-Ἀδάμ***. Γερμανὸς κληρικὸς καὶ θεολόγος (1796—1838). Τῷ 1835 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου. Ἔγραψε: «Συμβολικὴ» (1832), «Ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας» (1843), «Ὁ Ἀθανάσιος καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐποχῆς του». Θ. Κ.

Μαϊλετ (Malet), *σὲρ* ***Ἐδουάρδος-Μπάλντουΐν***. Ἄγγλος διπλωμάτης (1837—1906). Ἐχρησίμευσεν ἐπιτετραμμένος ἐν Ἀθήναις (1873), πρεσβευτὴς ἐν Βρυξέλλαις καὶ Βερολίνῳ κτλ. Ἔγραψεν: «Ἀναμνήσεις ἐκ πολλῶν ἀνθρώπων καὶ χωρῶν» (1901) καὶ «Ζωὴ διπλωμάτου» (1901). Θ. Κ.

Μαίλιος (Maelius). Ὄνομα ρωμαϊκῆς γενεᾶς, ἧς γνωστότερον μέλος εἶναι ὁ *Σπόριος Μαίλιος*, πλούσιος πληβεῖος, ἀκμάσας κατὰ τὸ 440 π.Χ. Κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν πατρικίων ὡς προστάτης τῶν πληβείων καὶ ἐνεργῶν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ C. Servilius Ahala τῇ προτροπῇ τῆς ρωμαϊκῆς συγκλήτου. Χ. Κ. Κ.

μαϊλλαρδία (ἡ) (Maillardia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μορεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, *μαλλαρδίαν τὴν βουρβωνικήν*, ἰθαγενῆ τῆς νήσου τῆς Ἑνώσεως, ἔνθα καὶ καλλιεργεῖται διὰ τὰς κλωστικὰς ἶνάς του. — Ω.

Μαίλλενδορφ (Moellendorf), ***Βίχαρτ, Ἰωακείμ***. Πρῶσσος στρατάρχης (1724—1816). Διακριθεὶς εἰς τοὺς πολέμους τῆς διαδοχῆς τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου καὶ τὸν Ἑπταετῆ, προήχθη εἰς στρατηγὸν τῷ 1762 καὶ ἐγένετο διοικητὴς τοῦ Βερολίνου. Ἀνέλαβε κατόπιν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ εἰσβαλόντος εἰς Πολωνίαν στρατοῦ τῷ 1793, προήχθη εἰς στρατάρχην καὶ κατόπιν ἐγένετο ἀρχιστράτηγος τῆς στρατιᾶς τοῦ Ρήνου. Τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀούερσταιτ συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀλλ' ἀφέθη ἐλεύθερος ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, τιμῶντος τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ. Θ. Κ.

—**Μαίλλεντορφ** (Möllendorf), ***Βίχαρτ φὸν—***. Γερμανὸς μηχανικὸς καὶ οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1881. Καθηγητὴς ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τοῦ Ἀννοβέρου, ἀνέλαβε κατὰ Δεκέμβριον 1918 ἐν τῇ πρώτῃ ἐπαναστατικῇ κυβερνήσει τῆς Γερμανίας τὸ ὑφυπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ ἐξεπόνησεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Wissel σχέδιον ἐφαρμογῆς τῆς εἰς τὸν Ρατενάου ὀφειλομένης ἰδέας τῆς διευθυνομένης ἢ μεθοδικῆς οἰκονομίας, ὡς προπαρασκευαστικοῦ σταδίου διὰ τὴν ἐθνικοποίησιν τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Διὰ τοῦ ἐκπονηθέντος σχεδίου, αἱ γενικαὶ γραμμαὶ τοῦ ὁποίου ὑπεβλήθησαν ἐν ὑπομνήματι

Digitized by Google

εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον κατὰ Μάϊον 1919, προεβλέπετο ἡ συστηματοποίησις τῆς παραγωγικῆς ἐνεργείας μέσῳ σταθμίσεως τῶν ἀναγκῶν τῆς καταναλώσεως, διενεργουμένης ὑπὸ σωμάτων οἰκονομικῆς αὐτοδιοικήσεως, καὶ ἡ ἀποφυγὴ τοιουτοτρόπως τῆς ἀσκόπου χρησιμοποιήσεως τῶν παραγωγικῶν μέσων καὶ τῶν ἐκ ταύτης προερχομένων ζημιῶν. Αἱ προτάσεις τῶν Μαίλλεντορφ καὶ Wissel, μὴ τυχοῦσαι τῆς ἐπιδοκιμασίας τῆς κυβερνήσεως, προσκρούσασαι δὲ καὶ εἰς ἰσχυρὰν ἀντίδρασιν παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, ἐγκατελείφθησαν ταχέως, ἀποχωρησάντων καὶ τῶν πρωτεργατῶν ἐκ τῆς κυβερνήσεως κατ' Ἰούλιον 1919. Ὁ Μαίλλεντορφ διατελεῖ ἔκτοτε διευθυντὴς τοῦ τμήματος μεταλλειολογίας παρὰ τῷ ἐν Βερολίνῳ πρώην αὐτοκρατορικῷ ἰνστιτούτῳ διὰ τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν. Ἔγραψε: «Κρατικὴ διοργάνωσις κοινῆς οἰκονομικῆς δράσεως» (1919), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Wissel, «Οἰκονομικὴ αὐτοδιοίκησις» (1919), «Κριτικὴ καὶ ὀργανωτικὴ ἐργασία» (1921).

Α. Α. ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ

Μαΐλλερ (Möller). Γερμανὸς χειρουργὸς (1819—1887). Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *νόσος τοῦ Μαΐλλερ* περιεγράφη ὁ ὀξὺς ραχιτισμός, ὅστις ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Barlow ὡς σκορβοῦτον παιδικόν. Ἔκτοτε ἡ νόσος αὕτη φέρεται ὡς *νόσος Μαΐλλερ-Μπάρλοου*.

Ο. Ρ.

— **Μαΐλλερ** (Moeller). —1) *Παῦλος-Μαρτῖνος*. Δανὸς λογοτέχνης (1794—1838). Κατ' ἀρχὰς συνέθεσεν ἓν τῶν περιφημοτέρων ποιημάτων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ χαρὰ τῆς Δανίας», κατόπιν δὲ μετέφρασε τὰ 6 πρῶτα στοιχεῖα τῆς «Ὀδυσσείας» (1825). Ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς εἰς τὰ πανεπιστήμια Χριστιανίας καὶ Κοπεγχάγης ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Συλλογὴ τῶν διηγημάτων καὶ ποιημάτων αὐτοῦ ἐξεδόθη τῷ 1873. Ἔγραψεν ἐπίσης «Περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς» (1837). —2) *Νὶλς-Λάουριτς*. Δανὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1859. Ἔγραψε ποιήματα, διηγήματα καὶ μυθιστορήματα. Τὰ κάλλιστα τῶν ποιημάτων του ἐξεδόθησαν εἰς συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Φθινόπωρον» (1888). Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Φωναί» (1897), «Δρυμῶν» (1920), «Συμβάντα» (1890), «Γόης» (1895), «Ἀγρυπνίαι» (1923). Ἀνήκει εἰς τὴν ἰμπρεσσιονιστικὴν σχολήν. Μετέφρασεν ἐπιτυχῶς τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Σαίξπηρ.

Θ. Κ.

Μαΐνταλ (Moelndal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σουηδίας ἐν τῷ νομῷ Γκαίτεμποργκ. Ἔχει βιομηχανίαν ὑφαντουργίας καὶ χαρτοποιίας. Κάτ. 16.830.

Θ. Κ.

Μάϊλς (Miles), *Νέλσων-Ἄππλετον*. Ἀμερικανὸς στρατηγὸς (1839—1925). Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ, διακριθεὶς δὲ διὰ τὴν γενναιότητά του προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Τῷ 1898 διωρίσθη ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κατὰ τὸν Ἱσπανοαμερικανικὸν πόλεμον, ὁπότε ἀποβιβασθεὶς μετὰ 3.400 ἀνδρῶν εἰς Πόρτο-Ρίκο κατέλαβε τὴν πόλιν. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον κατηγόρησε τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῆς πατρίδος του ἐπὶ καταχρήσει καὶ παρεπέμφθη εἰς στρατιωτικὸν συμβούλιον, ἀποστρατευθεὶς τῷ 1903. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Προσωπικαὶ ἀναμνήσεις» (1896), «Ἡ στρατιωτικὴ Εὐρώπη» (1898), «Παρατηρήσεις» (1899) κ. ἄ.

Μ. Δ. Β.

Μαΐλτσελ (Maelzel), *Ἰωάννης-Νεπομούκ*. Διάσημος μηχανικός, κατασκευαστὴς μουσικῶν ὀργάνων (1772—1838). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Βιέννῃ κατεσκεύασε τὸ «παναρμόνιον», αὐτόματον ὄργανον μιμούμενον τὴν ὀρχήστραν καὶ δυνάμενον νὰ ἐπιτυγχάνῃ θαυμασίως τὰς αὐξομειώσεις τοῦ ἤχου. Ἠκολούθησεν ἡ «αὐτόματος σάλπιγξ», ἥτις ἐξέπληξε κυρίως διὰ τὴν εὐκολίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐξετέλει τὰς γοργοτέρας μουσικὰς φράσεις. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Μαΐλτσελ εἶναι κυρίως συνδεδεμένον μὲ τὸ φέρον τὸ ὄνομά του *μετρόνομον* (βλ. λ.), τὸ ὁποῖον παρουσίασε τῷ 1816. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται καὶ ἡ τελειοποίησις τοῦ «αὐτομάτου ζατρικίου», οὗτινος ἡ ἀρχικὴ ἰδέα ἀνήκει εἰς τὸν Κέμπελεν. Κατεσκεύασεν ἐπίσης ἓν ζεῦγος ἀκουστικῶν διὰ τὸν Μπετόβεν, ὅστις ἔγραψε διὰ τὸ παναρμόνιον τὴν «Μάχην τῆς Βικτωρίας». Οἱ δύο συνεργάται ἦλθον ἀργότερον εἰς ρῆξιν ἐξ ἀφορμῆς τῶν συγγραφικῶν δικαιωμάτων, ὁ δὲ Μπετόβεν μετέγραψε τὸ ἔργον του διὰ συμφωνικὴν ὀρχήστραν.

Γ. Σ.

Μαίλυ (Mähly), *Ἰάκωβος*. Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ποιητὴς (1828—1902). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1875 καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βασιλείας καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἐπιστημονικὰ ἔργα: «Sebastian Castellio» (1862), «Φύσις καὶ ἱστορία τῆς κωμῳδίας» (1862), «Angelus Politianus» (1864), «Richard Bentley» (1868), «Ἱστορία τῆς ἀρχαίας φιλολογίας» (2 τ. 1880), «Περὶ τῆς συγκριτικῆς μυθολογίας» (1885). Ἐξέδωκεν ἐπίσης πολλὰς μεταφράσεις Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ποιητῶν καὶ συνέγραψε: «Rhigmurmel» (ποίημα εἰς διάλεκτον τῆς Βασιλείας, 1856), τὰ ἐπικὰ ποιήματα «Ματθίλδη» (1854), «Ὁ σεισμὸς τῆς Βασιλείας» (1856), τὸ εἰδύλλιον «Εἰρήνη» (1862), κωμῳδίας καὶ συλλογὰς ποιημάτων, κ. ἄ.

Γ. Ε. Κ.

Μαίλχαουζεν (Möllhausen), *Μπάλντουϊν*. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1825—1905). Μεταβὰς εἰς Ἀμερικήν, ἔλαβε μέρος εἰς τὸ ἐξερευνητικὸν ταξίδιον τοῦ δουκὸς Παύλου τῆς Βύρτεμπεργκ καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας, ἐν μέσῳ τῶν Ἰνδιάνων, ἐπέστρεψεν εἰς Εὐρώπην. Κατόπιν ἐπεχείρησε δύο ἀκόμη ταξίδια εἰς Βόρειον Ἀμερικὴν καὶ διετέλεσεν ὑπάλληλος τῶν βιβλιοθηκῶν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πότσνταμ. Συνέγραψεν ἐντυπώσεις ταξιδίων ἐκ τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐνδιαφέροντα μυθιστορήματα καὶ διηγήματα πλήρη ὡραίων περιγραφῶν. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ἡμερολόγιον ἑνὸς ταξιδίου ἀπὸ τοῦ Μισσισιπῆ μέχρι τῆς Νοτίου θαλάσσης» (1858), «Ὁ βασιλεὺς τῆς θαλάσσης» (6 τ. 1867), «Αἱ δαῖναι τοῦ κεφαλαίου» (4 τ. 1876), «Ἄγριον αἷμα» (1886), «Ὁ κατάσκοπος» (1893).

Γ. Ε. Κ.

Μαιμακτήρια (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Ἑορτὴ ἀφιερωμένη εἰς τὸν *Μαιμάκτην Δία* (βλ. λ.). Κατ' αὐτὴν διεξήγοντο χοροί, οἵτινες ἦσαν πιθανῶς ὅμοιοι πρὸς τοὺς κατὰ τὰ Διονύσια ἐκτελουμένους, καθ' οὓς οἱ ἄνδρες μεταμφιεζόμενοι εἰς Βάκχας, Νύμφας καὶ Ὥρας, ἐχόρευον ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ἀθηνῶν, φέροντες πέπλον καὶ βαρέως ἐνδεδυμένοι. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐπανηγυρίζετο κατὰ τὸν μῆνα Μαιμακτηριῶνα, εἶχε δὲ ὡς σκοπὸν νὰ κατευνάσῃ διὰ δεήσεων τὸν Μαιμάκτην Δία.

Β. Δ. Θ.

Μαιμακτηριών, —ῶνος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ὁ πέμπτος μὴν τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἡμερολογίου, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸ ἀπὸ τῶν μέσων Ὀκτωβρίου μέχρι τῶν μέσων Νοεμβρίου διάστημα· ὁ μὴν οὗτος ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ *Διὸς Μαιμάκτου* (βλ. λ.).

Β. Δ. Θ.

Μαιμάκτης *Ζεὺς [Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ ἐν Ἀθήναις λατρευομένου Διὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν *Μαιμακτηρίων*. Ὁ Μαιμάκτης Ζεὺς παρίστα καὶ ἐσυμβόλιζε τὴν ταραχώδη καὶ εὐμετάβλητον ἐκείνην ἐποχὴν τοῦ ἔτους, καθ' ἣν ἀρχίζει ἡ χειμερινὴ περίοδος. Τὸν Δία τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι ἑώρταζον δεόμενοι, ἵνα γίνῃ οὗτος μειλίχιος, διὸ καὶ ὁ Μαιμάκτης Ζεὺς ταυτίζεται μὲ τὸν Μειλίχιον Δία.

Β. Δ. Θ.

Μαιμαλίδης *[Μυθολ.]*. Προσωνυμία, ἣν ἔφερεν ὁ υἱὸς τοῦ Μαιμάλου Πείσανδρος, ἑταῖρος τοῦ Ἀχιλλέως καὶ εἷς τῶν πέντε ἡγεμόνων τῶν Μυρμιδόνων, οἵτινες ἠκολούθησαν αὐτὸν εἰς Τροίαν, διαπρέπων εἰς τὸ ἀκόντιον, μετὰ τὸν Ἀχιλλέα (*Ὁμ. Ιλ. Π, 194*).

Α. Θ. Σ.

Μαϊμάνε ἢ **Μαϊμένε** (Maimane ἢ Meimene). —1) Χώρα τοῦ Ἀφγανιστάν, κειμένη εἰς τὸ βόρειον τμῆμα. Εἶναι μᾶλλον ὀροπέδιον ὕψους 3.496 μ. καὶ διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μουργκὰμπ καὶ Σανγκαλάκ. Ἔχει ἔκτασιν 12.300 τ. χλ. καὶ 100.000 κατοίκους, κατὰ τὸ πλεῖστον νομάδας. —2) Πόλις τοῦ Ἀφγανιστὰν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σανγκαλάκ. Κάτ. 20.000. Διεξάγει ἐμπόριον ἵππων καὶ ἔχει ταπητουργίαν.

Θ. Κ.

Μαϊμόν, *Σολομών*. Ἰουδαῖος φιλόσοφος (1753—1800), γεννηθεὶς μὲν ἐν Λιθουανίᾳ, ἀλλ' ἐκπαιδευθεὶς ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου καὶ ἔδρασεν. Ἐκδιωχθεὶς ἐκ Βερολίνου, περιεπλανήθη εἰς διαφόρους χώρας ἐπὶ μακρόν, ἕως οὗ ἐπετράπη αὐτῷ ἡ ἐπάνοδος εἰς Πρωσσίαν. Ἐνταῦθα συνάπτει σχέσεις φιλίας πρὸς τὸν ὁμοεθνῆ φιλόσοφον Μωϋσέα Μένδελσον. Βαθὺς μελετητὴς τοῦ Καντίου, εἶναι συγχρόνως καὶ ὀξυνούστατος ἐπικριτὴς τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Θεμελιώδης διδασκαλία τῆς φιλοσοφίας ταύτης εἶναι ὅτι ὁ κόσμος τῆς συνειδήσεως ἡμῶν δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ἐπειδὴ πᾶν ὅ,τι εἰσέρχεται διὰ τῶν αἰσθήσεων εἰς τὴν συνείδησιν τυποῦται καὶ λαμβάνει ὡρισμένην μορφὴν διὰ τῶν ἐξ ὑποκειμένου παραστάσεων τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν κατηγοριῶν. Ἕνεκα τούτου δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς ἐφικτὸν νὰ γνωρίσωμεν τὸ ὄντως ὄν, τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτό, ὅπερ παρέχει τὴν ἀφορμὴν πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου νοῦ ἐπεξεργασίαν ἐκείνην. Τῆς κριτικῆς ταύτης φιλοσοφίας συνέπεια εἶναι ὁ ἰδανισμός, ὡς πρὸ πάντων ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ ὁ Γιακόμπι. Ὁ πρῶτος καντιανός, ὅστις ἀπεδέχθη τὴν συνέπειαν ταύτην, ἐγένετο ὁ Μαϊμόν, ὅστις προσπαθεῖ διὰ τοῦτο νὰ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ ἡ ἐσχάτη ἐκείνη ἀφορμὴ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, τὴν ὁποίαν ἐπεξεργάζεται καὶ μετασχηματίζει τὸ ἐξ ὑποκειμένου στοιχεῖον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, παράγεται ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ πνεύματος ἡμῶν, ἄλλαις λέξεσιν ὅτι τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἁπλῆ νοητικὴ ἐνέργεια μόνον. Ἀλλ' ἡ δημιουργικὴ αὕτη ἐνέργεια τοῦ πνεύματος ἡμῶν εἶναι εἰς μέγαν βαθμὸν ὑποσυνείδητος καὶ ἕνεκα τούτου ἀμυδρῶς μόνον καὶ κατὰ προσέγγισιν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ καὶ εἰς τὴν ἀκριβεστάτην καὶ ὀξυνουστάτην ἀκόμη παρατήρησιν. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν ἐν παντὶ φαινομένῳ ὑπολείπεται πάντοτε καὶ στοιχεῖόν τι, ὅπερ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῇ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Μαϊμόν*, Δοκίμιον κριτικῆς φιλοσοφίας (1790), Δοκίμιον νέας λογικῆς (1794, β ἐκδ. 1798), Φιλοσ. λεξικὸν (1791), Αἱ κατηγορίαι τοῦ Ἀριστοτέλους (1794), Περὶ τῶν προόδων τῆς φιλοσοφίας (1793). Κριτικαὶ ἔρευναι περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ (1797). —*Stromer*, Maimons Lebensgeschichte (1911).— *Kuntze*, Die philosophie Maimons. —Τὴν αὐτοβιογραφίαν τοῦ φιλοσόφου ἐξέδωκε τῷ 1792 ὁ *Karl von Moritz*.

Ν. Λ.

Μαϊμονίδης, *Μωϋσῆς (Ραββὶ Μωϋσῆς Μπὲν Μαϊμόν)*. Ὁ σπουδαιότερος Ἰουδαῖος σοφὸς (1135—1204) τῶν μέσων αἰώνων, υἱὸς τοῦ ἐν Κορδούῃ δικαστοῦ Μαϊμόν. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν φανατικῶν Ἀλμοχαδῶν, οἵτινες ἀπῄτουν τὴν ὑπὸ πάντων ἀποδοχὴν τοῦ ἰσλαμισμοῦ, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἀφρικανικὴν πόλιν Φέζ, ἔνθα, κατὰ τὰς εἰδήσεις Ἀράβων συγγραφέων, μετέστη εἰς τὴν ἰσλαμικὴν θρησκείαν, παραμένων ὅμως Ἰουδαῖος ἐν τῷ κρυπτῷ. Τοῦτο εἶναι σύμφωνον πρὸς ὅσα ὁ ἴδιος γράφει περὶ τῆς κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς βιασμοὺς διαγωγῆς καὶ ἐνισχύεται ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν ἰσλαμισμὸν ἐκτιμήσεως, τὸν ὁποῖον διακρίνει σαφῶς ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας. Ἐν Φὲζ ἦλθεν ὁ Μαϊμονίδης διὰ τῆς Παλαιστίνης εἰς τὸ Κάϊρον, ἔνθα ἠναγκάσθη, συνεπείᾳ τῆς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐπελθούσης οἰκονομικῆς καταστροφῆς, νὰ ἀσκήσῃ πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων τὴν ἰατρικήν, τὴν ὁποίαν μόνον θεωρητικῶς ἐγνώριζεν. Ἀπὸ τοῦ 1118 προσλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σαλαδδίνου ὡς ἰατρὸς τῆς αὐλῆς, συγχρόνως ὅμως καθίσταται πνευματικὸς ἀρχηγὸς τῶν Ἰουδαίων τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀσχολεῖται περὶ φιλοσοφικὰς σπουδὰς καὶ περὶ τὸν μωσαϊκὸν νόμον, ἀναδειχθεὶς ταχέως βαθὺς γνώστης τῆς τε ἰουδαϊκῆς καὶ τῆς ἀριστοτελικῆς σοφίας. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸν νόμον κέκτηνται πολλὴν σπουδαιότητα· ἀλλ' ὅμως ὅ,τι ἐθεμελίωσε τὴν φήμην του εἶναι ἡ πρωτότυπος σύνδεσις τῶν δύο τούτων πνευματικῶν κόσμων, τῆς φιλοσοφίας δηλαδὴ καὶ τῆς θρησκείας, καὶ οἱ στοχασμοὶ αὐτοῦ περὶ τῆς μεταξὺ πίστεως καὶ γνώσεως σχέσεως, οἵτινες στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀποδοχῆς ἴσων δικαιωμάτων ἀμφοτέρων τῶν αὐθεντιῶν, τῆς κατὰ παράδοσιν αὐθεντίας τῆς ἁγίας Γραφῆς, τὴν ὁποίαν δέχεται ὡς ἀδιάβλητον καὶ ἀναμφισβήτητον ἀλήθειαν, καὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ πνεύματος, τοῦ ἐλευθέρως ἐρευνῶντος ἀνθρωπίνου λόγου. Τὸ δυσχερὲς τοῦτο πρόβλημα τῶν σχέσεων μεταξὺ πίστεως καὶ γνώσεως ἀποτελεῖ ἰδιάζουσαν ἀνάγκην τῆς ἐποχῆς· καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι ἐπιλαμβάνονται αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν χρόνον, τρεῖς ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ἐκπροσώπων τοῦ μονοθεϊσμοῦ, ὁ Ἀβαιλάρδος, ὁ Ἀβερρόης καὶ ὁ Μαϊμονίδης. Ὁ σκοπὸς εἶναι κοινὸς καὶ εἰς τοὺς τρεῖς, δηλαδὴ ἡ ἐναρμόνισις τῶν δογμάτων τοῦ θετικοῦ θρησκεύματος πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς γνώσεως καὶ τῆς νοητικῆς λειτουργίας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς στηριζομένην μόρφωσιν. Ὁ Μαϊμονίδης ἀναγνωρίζει μίαν μόνον θείαν ἀλήθειαν, ἐν τῇ γνώσει τῆς ὁποίας συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλας ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία, δηλαδὴ τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ ὡς ὑστάτου λόγου τῶν ὄντων. Ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ τούτου ἀποτελεῖ τὸν σκοπόν, πρὸς ὃν κατατείνουσιν ἥ τε φιλοσοφία καὶ ἡ θρησκεία. Ὁ Θεὸς τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας εἶναι κατ' οὐσίαν ὁ αὐτός, διακρινόμενος μόνον ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πάντες ἱκανοί, ὅπως ὑψῶνται μέχρι τῆς καθαρᾶς ἐννοίας, ἣν συλλαμβάνει ὁ νοῦς τοῦ φιλοσόφου. Ὅπως δὲ δι' ὅλους τοὺς σοφοὺς τῶν μέσων αἰώνων, οὕτω καὶ διὰ τὸν Μαϊμονίδην, ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι ἀδιάσειστος αὐθεντία ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ὑπὸ τὴν σελήνην, δηλαδὴ τὴν κατωτάτην τῶν δέκα οὐρανίων σφαιρῶν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ σύμπαν. Ὅπου ἡ ἁγία Γραφὴ δὲν συμφωνεῖ πρὸς αὐτόν, δέον νὰ γίνεται χρῆσις τῆς ἀλληγορικῆς ἑρμηνείας πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ὀρθοῦ νοήματος αὐτῆς. Ἐν τούτοις ὁ φιλόσοφος ἡμῶν δὲν ἐξαρτᾶται ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους· τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν του βλέπομεν τὸ μὲν ἐν τῷ ζητήματι τῆς αἰωνιότητος ἢ μὴ τῆς ὕλης, ἔνθα ἀπορρίπτει τὰς περὶ αἰωνιότητος αὐτῆς ἀποδείξεις τοῦ Σταγειρίτου, τὸ δὲ ἐν τῷ ζητήματι τοῦ δυνατοῦ τῆς προφητείας. Ὡ, πανταχοῦ, οὕτως ἀποδείκνυται ὁ Μαϊμονίδης αὐστηρὸς καὶ συνεπὴς ὀρθολογιστὴς καὶ ἐν τῇ περὶ ἰδιωμάτων τοῦ Θεοῦ διδασκαλίᾳ, ὁ δὲ ὀρθολογισμὸς αὐτοῦ ἐμφανίζεται καθαρώτερον ἔτι ἐν τῇ δριμείᾳ πολεμικῇ, τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ κατὰ τῆς καββαλιστικῆς μυστικοπαθείας. Τὸ σύστημα τοῦ Ἰουδαίου φιλοσόφου εἶναι ἀληθὲς ὅτι καταπίπτει μετὰ τῆς πτολεμαϊκῆς κοσμολογίας· ἀλλ' ἡ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴ μέθοδος τῆς ἐρεύνης αὐτοῦ εἶναι ἀξία πολλῆς προσοχῆς. Ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἀσκεῖ μεγάλην ροπὴν ἐν τῷ ἀγῶνι μεταξὺ τῶν ἱστορικῶς γεννηθεισῶν μορφῶν τῆς θρησκείας καὶ τῆς καθαρῶς ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν μακρῶν καὶ ὀξυτάτων ἐρίδων, εἰς ἃς ἔδωκαν ἀφορμὴν αἱ ἰδέαι του, διαιρέσασαι τοὺς Ἰουδαίους σοφοὺς εἰς δύο ἀντιμαχόμενα

στρατόπεδα. Εἰς τὸν ὀρθολογισμὸν αὐτοῦ ἔμενε πιστὸς ὁ Μαϊμονίδης καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ἀναφερομένοις εἰς τὸν θρησκευτικὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων, διὰ τῶν ὁποίων διέσωσεν, ἀνακεφαλαιώσας καὶ ἀνακατατάξας, τὴν ἱστορικὴν κληρονομίαν τοῦ ἔθνους του ἀπὸ τῆς καταστροφῆς. Συνελόντι εἰπεῖν, ὁ Μαϊμονίδης εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφος καὶ δογματικὸς θεολόγος τοῦ ἰουδαϊσμοῦ, ἑρμηνευτὴς τῆς διδασκαλίας τῆς ἰουδαϊκῆς πίστεως καὶ τῆς ἰουδαϊκῆς ἠθικῆς, κλασσικὸς συμβιβαστὴς πίστεως καὶ ἐπιστήμης, ἰδίᾳ διὰ τῶν περὶ αὐτοτελοῦς ἀξίας ἑκατέρας αὐτῶν στοχασμῶν του καὶ τῆς περὶ ἀμοιβαίας συμπληρώσεως θεωρίας αὐτοῦ. Συνοψίσας πᾶν ὅ,τι εἶχε μέχρι τῶν χρόνων του δημιουργήσει ὁ ἰουδαϊκὸς λαὸς ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ πνεύματος, διέσωσεν αὐτὸ διὰ τοὺς ἔπειτα αἰῶνας. Τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸ κορύφωμα τοῦ ἰουδαϊκοῦ πολιτισμοῦ τῶν μέσων αἰώνων. Διὰ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῶν πρὸς τὴν θρησκείαν σχετιζομένων φιλοσοφημάτων του, ἐπιδρᾷ μεγάλως καὶ ἐπὶ τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας, ἥτις γνωρίζει αὐτὸν ὡς τὸν ῥαββῖνον «Μωϋσέα τὸν Αἰγύπτιον». Μετὰ μακρὰν λησμοσύνην ἀφυπνίζεται εἰς νέαν ζωὴν τὸ ἰουδαϊκὸν ἔθνος διὰ τῶν ἰδεῶν τοῦ φιλοσοφοῦντος τούτου ῥαββίνου, ὅτε ὁ Μωϋσῆς Μένδελσον ἀνακαλύπτει ἐκ νέου αὐτόν, ἵνα διὰ τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ ἀποπειραθῇ νέον τινὰ συμβιβασμὸν μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας κοσμοθεωρίας. Τὰ ἔργα τοῦ Μαϊμονίδου διαιροῦνται εἰς φιλοσοφικὰ καὶ εἰς νομικά. Τὰ τελευταῖα ἀπευθύνονται μᾶλλον εἰς τὸν ἰουδαϊκὸν λαὸν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν ἑβραϊκὴν κατὰ τὸ πλεῖστον. Τοῦτο ἰσχύει πρὸ πάντων διὰ τὸ «Μισνὲ Τωρᾶ», δηλαδὴ ἐπανάληψιν τοῦ κόσμου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν τελείωσιν τοῦ ὅλου του ἔργου καὶ διαιρεῖται εἰς δέκα τέσσαρα βιβλία, γνωστὸν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Χαγιὰδ Χασασάκα» (=ἰσχυρὰ χείρ). Τὸ πρῶτον τῶν βιβλίων τούτων ἄρχεται δι' εὐλήπτου καὶ διὰ πάντας προωρισμένης ἐκθέσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ μονοθεϊσμοῦ ὡς βάσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ ἰουδαϊσμοῦ. Τὸ ὅλον δὲ βιβλίον ἀποτελεῖ πλῆρες corpus juris judaici, ὅπερ ἀντλεῖ ὁ Μαϊμονίδης ἐκ τοῦ Ταλμοὺδ καὶ ἐκ τῆς παλαιοτάτης γραμματείας τῶν *Χαλαχᾶ* (βλ. λ.). Ἄλλα συγγράμματα αὐτοῦ εἶναι τὸ «Βιβλίον τοῦ φανοῦ», ὅπερ περιέχει σπουδαίαν πραγματείαν περὶ τῆς ψυχολογικῆς θεμελιώσεως τῆς ἠθικῆς· τὸ «Βιβλίον τῶν νόμων», συστηματικὴ ἀνακεφαλαίωσις ὅλων τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ περιλαμβανομένων νόμων· ὁ «Ὁδηγὸς τοῦ ἀμφιβάλλοντος», ὅπερ ἀπευθύνεται πρὸς ἀναγνώστας φιλοσοφικῶς κατηρτισμένους καὶ ἀμφιρρέποντας μεταξὺ τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθείας καὶ τῆς ἀπροκαταλήπτου καὶ ἐλευθέρας προϋποθέσεως ἐρεύνης· «Σχόλια εἰς Μισνᾶ» κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Α) Ἐκδόσεις: *S. Munk*, Le guide des égarés (1856—1866). Τὸ αὐτὸ ἀγγλιστὶ ὑπὸ *Friedländer* ἐν The engl. and the foreign philosophical library (τόμ. 28—30), γερμανιστὶ ὑπὸ *Fürstenthal* (Α΄ μέρος), *Scheyer* (Γ΄ μέρος), *Stern* (Β΄ μέρος), λατινιστὶ ὑπὸ *Justinian* (Dux neutrornm. 1520).—Νεωτάτη ἔκδοσις γερμανιστὶ ὑπὸ *Wein* (1923).—Le livre de préceptes, ὑπὸ *Bloch* (1888).—Β) Μονογραφίαι: *Cohen*, Charakteristik der Ethik Maimunis (1908). —*A. Cohen*, The Teuchings of Maimonides (1929).—Moses ben Maimon, Sein Leben, seine Werke und sein Einfluss, ἐκδ. ὑπὸ τῆς «Ἑταιρείας πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης τοῦ ἰουδαϊσμοῦ» (τόμ. Α΄, 1908). Ν. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

μαϊμοῦ (ἡ)· δημοτ., πίθηκος οἱοσδήποτε· || μετωνυμ. ἐπὶ ἀνθρώπου, ἀνδρὸς ἢ γυναικός, δια τὴν ἀσχημίαν, τὴν πονηρίαν, τὴν κωμικότητα: «δὲν ἀξίζει τίποτα, μιὰ μαϊμοῦ εἶναι» (ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ *μιμῶ*).

—**«Μαϊμοῦ»**. Ἑβδομαδιαῖον σατιρικὸν φύλλον, ἱδρυθὲν ὑπὸ Διον. Μεταξᾶ Λασκαράτου ἐν Βραΐλᾳ τῆς Ρουμανίας τῷ 1895. Π. Ν. Π.

μαϊμουδιάρης (ὁ)· δημοτ., ὁ ἐκτρέφων πιθήκους καὶ ἀσκῶν αὐτοὺς εἰς παιγνίδια πρὸς ἀργυρολογίαν, πβλ. *ἀρκουδιάρης*.

μαϊμουδίζω· δημοτ., κάμνω σὰν τὴ μαϊμοῦ, μιμοῦμαι τὸν πίθηκον, πονηρεύομαι· || πιθηκίζω.

μαϊμουδισμὸς (ὁ)· δημοτ., τὸ νὰ μιμῆταί τις τὸν πίθηκον, πονηρία, πιθηκισμός.

μαϊμουδίστικος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ ὅμοιος μὲ μαϊμοῦ, ὁ ἁρμόζων εἰς πίθηκον, ὁ τοῦ πιθήκου: «ἔχει κάτι μάτια λοξά, μαϊμουδίστικα», «μαϊμουδίστικα φερσίματα,—καμώματα».

Μαϊμοῦλι *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τῆς ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης κώμης *Χάλκη* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μαίμπιους (Moebius), ***Αὔγουστος - Φερδινάνδος***. Γερμανὸς μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος (1790—1868). Τῷ 1816 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Λειψίᾳ, γενόμενος βραδύτερον καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου. Ἠσχολήθη μὲ τὰς ὁμογενεῖς συντεταγμένας τῆς ἀναλυτικῆς γεωμετρίας, ὡς καὶ μὲ πολλὰ γεωμετρικὰ προβλήματα. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι ὁ «Βαρυκεντρικὸς λογισμός» (1827). Γ. Θ. Κ.

— **Μαίμπιους** (Moebius), ***Κάρολος***. Γερμανὸς ζωολόγος (1825—1908). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Κιέλῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1887 μέχρι τοῦ 1905 διευθυντὴς τοῦ μουσείου φυσικῆς ἱστορίας ἐν Βερολίνῳ. Κυρίως ἠσχολήθη μὲ τὴν ἔρευναν τῶν θαλασσίων ζῴων, χρηματίσας ἐπανειλημμένως μέλος διαφόρων γερμανικῶν ἐπιστημονικῶν ἀποστολῶν. Ἐν Βερολίνῳ ἀναδιωργάνωσε τὸ ζῳολογικὸν μουσεῖον, πλουτίσας αὐτὸ καὶ διὰ νέων συλλογῶν. Συνέγραψε πολλὰς πραγματείας, κυρίως περὶ τῶν ζῴων τῶν γερμανικῶν θαλασσῶν, ὡς καὶ περὶ τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου τῶν ἐν Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ γερμανικῶν ἀποικιῶν. Γ. Θ. Κ.

— **Μαίμπιους** (Moebius), ***Παῦλος - Ἰούλιος***. Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἰατρὸς (1853—1907). Τῷ 1883 διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Λειψίας. Κατέστη γνωστὸς διὰ τῆς περιγραφῆς νόσων, αἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ διαφόρων μελετῶν περὶ τῶν ψυχώσεων καὶ τῆς ἀμβλύνσεως τῶν γυναικῶν κτλ. Ἔγραψε: «Über die physiologischen Schwachsinn des Weibes» (1900), «Τὸ νευρικὸν σύστημα τοῦ ἀνθρώπου» (1880), «Γενικὴ διαγνωστικὴ τῶν νόσων τῶν νεύρων» (1893), «Συμβολαὶ νευρολογικαὶ» (1898 εἰς 5 τ.) κ. ἄ. Ὑπὸ τὸν ὅρον *ἀλγεινὴ ἀκινησία* (Akinésia algera) περιέγραψε τὴν κατὰ τὴν πίεσιν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἐπώδυνον ἀδράνειαν. Ὡς *σημεῖον τοῦ Μαίμπιους* καθορίζεται εἰς τὴν νόσον τοῦ Basedow ἡ δυσκολία τῆς κατευθύνσεως τῶν ὀφθαλμῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου. Ο Ρ.

Μάϊμπομ (Meibom καὶ Meibomius), ***Ἑρρῖκος*** Ὁλλανδὸς ἀνατόμος (1638—1700). Τῷ 1664 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Helmstädt, καὶ ἀπὸ τοῦ 1678 ἀνέλαβε καὶ τὴν καθηγεσίαν τῆς ἱστορίας. Ἔγραψεν: «Exercitatio de incubatione olim facia» (1659), «Pathologicae dissertationes undecim» (1669), «Rerum Germanicarum» (1688), τρίτομον ἱστορικὸν ἔργον. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τὸ πρῶτον περιγράψαντος τοὺς βλεφαρικοὺς ἀδένας ἐκλήθησαν οὗτοι *Μάϊμπομ ἀδένες* (βλ. λ.). Ο Ρ

— ***Μάϊμπομ ἀδένες***, ἢ ***ταρσαῖοι ἀδένες*** *[Ἀνατομ.]*. Ἐπιμήκεις ὄντες οἱ ἀδένες οὗτοι, κεῖνται ἐντὸς τῶν ταρσῶν, οὓς διατρέχουσιν ὡς γραμμαὶ κάθετοι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἄνω βλεφάρου εἶναι 30, ἐπὶ δὲ τοῦ κάτω ὀλιγώτεροι. Παριστῶσι δὲ μεταπεπλασμένους σμηγματογόνους ἀδένας καὶ ἀποτελοῦνται: 1) ἐξ ἐκφορητικοῦ πόρου εὐθέος, ἐκβάλλοντος εἰς τὴν ὀπισθίαν ἀκρολοφίαν τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους· 2) ἐκ βραχυτέρων παραπλεύρων πόρων· καὶ 3) ἐξ ἀδενοκυψελῶν, ὧν τὰ ἐπιθηλιακὰ κύτταρα μεταβάλλονται εἰς λιπῶδες ὠχρόλευκον ἔκκριμα, τὴν *λήμην*. Ἀπόφραξις τοῦ πόρου αὐτῶν προκαλεῖ τὰ *χαλάζιον*. Ι. Π.

— **Μάϊμπομ** (Meibom ἢ Meibomius), ***Μᾶρκος***. Σκανδιναυὸς φιλόλογος (1626—1711). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Ὁλλανδίᾳ, ἐδημοσίευσε τῷ 1652 διάφορα ἔργα περὶ μουσικῆς ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων ὑπὸ τὸν τίτλον «Antiquae musicae auctores septem». Βραδύτερον διωρίσθη καθηγητὴς καὶ ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πανεπιστημίου τῆς Οὐψάλας. Γ. Σ

Μαϊμποὺρ (Maimbourg), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος ἱστορικὸς (1610 — 1686). Ἔγραψεν: «Ἱστορία τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης», «Ἱστορία τοῦ Ἀρειανισμοῦ», «Ἱστορία τῶν σταυροφοριῶν», «Ἱστορία τῆς αἱρέσεως τῶν εἰκονοκλαστῶν», «Ἱστορία τοῦ Λουθηρανισμοῦ», «Ἱστορία τοῦ Καλβινισμοῦ» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Μάϊν (Main) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γερμανίας. Σχηματίζεται ἐν τῇ Ἄνω Φραγκονίᾳ τῆς Βαυαρίας ἐκ τῆς ἑνώσεως τοῦ *Ἐρυθροῦ Μάϊν* καὶ τοῦ *Λευκοῦ Μάϊν* καὶ κατευθύνεται πρὸς Δ., διαγράφων δὲ μεγάλους ἑλιγμοὺς καὶ διαρρέων μεταξὺ ἄλλων τὰς πόλεις Ἀνάου καὶ Φραγκφούρτης, χύνεται εἰς τὸν Ρῆνον, ἀπὸ ὕψους 82 μ. παρὰ τὸ Κάστελ, ἔναντι τῆς Μαγεντίας. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 524 χλμ., ἐξ ὧν 393 εἶναι πλωτὰ εἰς μικρᾶς χωρητικότητος πλοῖα. Διὰ τοῦ Μάϊν ὁ Ρῆνος συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Δουνάβεως, διὰ μέσου τῆς διώρυγος τοῦ Λουδοβίκου. Οἱ κυριώτεροι παραπόταμοι αὐτοῦ εἶναι ἐκ δεξιῶν ὁ *Ρόνταχ*, ὁ *Ἴτς*, ὁ *Μπάουναχ*, ἐξ ἀριστερῶν ὁ *Ρέγκνιτς*, ὁ *Τάουμπερ*, ὁ *Μουντάου* κτλ. Ἡ λατινικὴ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ εἶναι Moenus, ἀποδοθεῖσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ τοῦ *Μοῖνος*. Μ. Δ. Β.

Μαὶν (Maine) *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία διαφόρων ποταμῶν τῆς Γαλλίας, ἐξ ὧν ὁ ἐν τῷ νομῷ τῆς Βανδέας σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ Μαὶν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Σὲβρ-Νανταῖζ. Ὁ τοῦ νομοῦ Μαὶν-ἐ-Λουὰρ σχηματίζεται ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν Μαγιὲν καὶ Σὰρτ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Λίγηρα. Μ. Ν. Δ.

— **Μαὶν** (Maine) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς παλαιᾶς Γαλλίας, ἀποτελοῦσα σήμερον τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῶν νομῶν τῆς Σὰρτ (Sarthe) καὶ τῆς Μαγιὲν (Mayenne). Διῃρεῖτο ἄλλοτε εἰς τὴν *Ἄνω* καὶ *Κάτω Μαίν*. Τὸ ἔδαφος τῆς δευτέρας εἶναι δασῶδες καὶ περικλείει σίδηρον, ἀνθρακίτην καὶ μάρμαρα. Κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα ἐτέλει ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν βασιλέων τῆς Ἀγγλίας, τῷ δὲ 1481 προσηρτήθη ὁριστικῶς εἰς τὴν Γαλλίαν. Διαρκούσης τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐσχηματίσθησαν αὐτόθι πολυάριθμοι συμμορίαι ἀντεπαναστατικαί, αἵτινες μετὰ τὴν ἧτταν τῶν κατοίκων τῆς Βανδέας (1793) διεσκορπίσθησαν, τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἰωάννου Κοττερὼ συλληφθέντος αἰχμαλώτου. Μ. Ν. Δ.

— **Μαὶν-ἐ-Λουὰρ** (Maine et-Loire) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Γαλλίας (βλ. *Λουὰρ* νομοί).

— **Μαίν**, ἢ ***Μαίνη*** (Maine) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον αὐτῆς. Ἔχει ἐπιφάνειαν 85.570 τ. χλμ. καὶ 768.014 κατ. Αἱ ἀκταὶ αὐτῆς σχηματίζουν πολλοὺς βαθεῖς κόλπους, χερσονήσους καὶ νήσους· αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν νήσων τούτων εἶναι ἡ *Μάουντ Ντέζερτ* καὶ αἱ *Φόξ*. Το ἔδαφος αὐτῆς δύναται νὰ χωρισθῇ εἰς δύο τμήματα: τὸ ΝΑ., ὅπερ εἶναι χθαμαλὸν καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ λειμώνων, καὶ τὸ ΒΔ., ὅπερ ἀποτελεῖ ὀροπέδιον διασχιζόμενον ὑπὸ ὀροσειρᾶς ὕψους 800 μέχρι 1.000 μ., εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας εὑρίσκεται ὁ γρανιτώδης ὄγκος τοῦ ὄρους *Καταιντίν*, ὕψους 1.642 μ. Ἡ χώρα περιλαμβάνει μέγαν ἀριθμὸν ποταμῶν καὶ λιμνῶν. Κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ *Σαίντ-Κρουά*, ὁ *Πενόμπσκοτ*, ὁ *Ἀντροσκόγκιν*, ὁ *Κένεμπεκ*, ὁ *Σαίντ-Τζών*, ὁ *Γκρὴς Μάκιας* κτλ., ἐκ δὲ τῶν λιμνῶν ἡ *Τσέζουνκουκ*, ἡ *Μοῦζχεντ*, ἡ *Τσάμπερλαιν*, ἡ *Σεμπαῖγκο*, ἡ *Λόνγκ*. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλοὶ καταρράκται, τὰ ὕδατα τῶν ὁποίων χρησιμοποιοῦνται εἰς μεγάλην κλίμακα πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος. Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς χώρας καλύπτεται ὑπὸ δασῶν ἐξ ὑπερυψήλων πευκῶν καὶ ἄλλων δένδρων. Τὸ ἔδαφος εἶναι τραχὺ καὶ ἐλάχιστα γόνιμον, λόγῳ ὅμως τῆς ἐντατικῆς καλλιεργείας παράγονται μεγάλα ποσὰ χόρτου, βρόμης καὶ γεωμήλων. Ἐπίσης παράγει ὀπώρας καὶ ἰδίως μῆλα, ὧν γίνεται εὑρεῖα ἐξαγωγὴ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἔχει πολλὰ μεταλλεῖα καὶ λατομεῖα, κτηνοτροφίαν, ἁλιείαν καὶ ἐξάγει μεγάλας ποσότητας δασικῶν προϊόντων. Ἡ βιομηχανία εἶναι εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη, διατηροῦσα περὶ τὰς 4.000 ἐργοστάσια βαμβακερῶν ὑφασμάτων, χάρτου, μηχανημάτων, κονσερβῶν κτλ. Ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία εἶναι πυκνή, ἔχουσα γραμμὰς 4 411 χλμ. Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας εἶναι ἡ *Αὐγούστα*, κυριώτερος δὲ λιμὴν ἡ *Πόρτλαντ*. Ἔχει γερουσίαν ἀποτελουμένην ἀπὸ 31 μέλη, βουλὴν ἐξ 151 μελῶν, ἐκλεγομένων ἀνὰ διετίαν, καὶ ἀποστέλλει εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν Κογκρέσσον 4 ἀντιπροσώπους. Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 16 κομιτείας. Ἡ παιδεία εἶναι μεγάλως ἀνεπτυγμένη, παρεχομένη διὰ 4 582 σχολῶν στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, 185 ἀνωτέρων σχολῶν, 44 ἀκαδημιῶν, ἰνστιτούτων καὶ σεμιναρίων, 6 διδασκαλείων, ἑνὸς πανεπιστημίου ἱδρυθέντος τῷ 1868 εἰς Ὀρόνο καὶ 3 πανεπιστημιακῶν κολλεγίων. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα καὶ ἄσυλα πτωχῶν, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν δήμων, οἵτινες φροντίζουν δι' αὐτούς. Ἀπαγορεύεται δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ἡ εἴσοδος εἰς τὰς πόλεις πτωχῶν ἄνευ ἀδείας παραμονῆς καὶ δικαιώματος περιθάλψεως. Ἡ περιφέρεια ἀπῳκίσθη κατὰ πρῶτον τῷ 1604 ὑπὸ Γάλλων ἀποίκων προερχομένων ἐκ τῆς περιφερείας Μαὶν τῆς Γαλλίας, οἵτινες ἔδωσαν καὶ τὸ ὄνομα ταύτης εἰς τὴν χώραν. Ἔκτοτε ὑπῆρξεν ἀντικείμενον διενέξεως μεταξὺ τῶν Γάλλων τοῦ Καναδᾶ, τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς Βιργινίας, τῆς Μασσαχουσέττης καὶ τῆς Πλυμούθης, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ 1623 εἶχε καταλάβει τὸ μεγαλύτερον τμῆμα αὐτῆς. Τῷ 1651 κατέλαβε τὴν Μαὶν ἡ ἑταιρεία τῆς Μασσαχουσέττης, μέχρις ὅτου τῷ 1820 ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος πολιτεία καὶ ἡνώθη μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Μ. Δ. Β.

Μαὶν (Maine), ***Ἑρρῖκος-Ἰάκωβος***. Διαπρεπὴς Ἄγγλος νομοδιδάσκαλος (1822—1888). Εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν διωρίσθη ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Καίμπριτζ, τῷ δὲ 1862 προσελήφθη ὡς νομικὸς σύμβουλος τοῦ ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς νομοθεσίας ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν τῷ 1869 ἐδίδαξεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης. Ἔγραψεν: «Ἀρχαία νομοθεσία, ὁ σύνδεσμος αὐτῆς μετὰ τῆς ἀρχαίας κοινωνικῆς ἱστορίας καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς μετὰ τῶν νεωτέρων ἰδεῶν» (1861), «Κοινότητες χωρίων ἐν τῇ Δύσει καὶ τῇ Ἀνατολῇ» (1875), «Μελέται περὶ τῶν νεωτέρων θεωριῶν περὶ κληρονομικῆς διαδοχῆς» (1878), «Ρωμαϊκὴ νομοθεσία καὶ νομικὴ ἀγωγὴ» (1880), «Διεθνὲς δίκαιον» (1888). Θ. Κ.

— **Μαὶν** (Maine), ***Λουδοβῖκος - Αὔγουστος ντὲ Μπουρμπὸν δοὺξ ντὲ —***. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄ καὶ τῆς κυρίας Μοντεσπὰν (1670—1736). Μολονότι ἐγεννήθη ῥαιβόπους, ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις καὶ τὸν ἐνομιμοποίησεν, ἀπονείμας εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς τοῦ Μαίν. Διετέλεσε κυβερνήτης τοῦ Λανγκεντόκ, καὶ τῷ 1694 διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ πυ-

Digitized by Google

ροβολικοῦ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Fleurus (1690), διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Στάϊνκερκ (1692) καὶ τῷ 1702 μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῆς Φλάνδρας. Ὁ Λουδοβῖκος ἀνταμείβων τὴν ἀφοσίωσιν καὶ γενναιότητα αὐτοῦ τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἐξ αἵματος πριγκίπων μὲ δικαιώματα ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου, διὰ δὲ τῆς διαθήκης του τῷ ἀνέθεσε τὴν ἀνατροφὴν τοῦ νεαροῦ διαδόχου. Στερηθεὶς τῶν δικαιωμάτων τούτων ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης, παρεσύρθη ὑπὸ τῆς φιλοδόξου συζύγου του εἰς τὴν συνωμοσίαν τοῦ Cellamare, ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη. Τῷ 1720 ἀφέθη ἐλεύθερος, ἔκτοτε δὲ ἀφιερώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, ὑποστηρίζων τοὺς διανοουμένους τῆς ἐποχῆς του. Μ. Ν. Δ

Μαὶν ντὲ Μπιρὰν (Maine de Biran)· βλ. *Μπιράν*, Μαὶν ντὲ —.

«Μαὶν» («Main») *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Θωρακισμένον καταδρομικὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, φερόμενον ὡς ἀφορμὴ κηρύξεως τοῦ Ἱσπανοαμερικανικοῦ πολέμου. Κατόπιν ἐντολῆς τῆς ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως τὸ πολεμικὸν τοῦτο κατέπλευσεν εἰς Ἁβάναν, πρωτεύουσαν τῆς ὑπὸ τὴν ἱσπανικὴν κυριαρχίαν νήσου Κούβας, τὴν 25 Ἰανουαρίου 1898. Προσδέσαν εἰς ναύδετον ἠγκυροβολημένον εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος τοῦ ναυστάθμου, ἐγγὺς δὲ τοῦ ἱσπανικοῦ εὐδρόμου «Ἀλφόνσος ΙΒ'», ἐφαίνετο ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ ὡρμισμένον, ὅτε τὴν 15 Φεβρουαρίου καὶ περὶ ὥραν 9.45' μ. μ. τρομερὰ ὑπὸ τὴν τρόπιδά του ἐπισυνέβη ἔκρηξις, ἀνατινάξασα τὰς πυριτιδαποθήκας του, κατασείσασα την παραλιακὴν τῆς πόλεως συνοικίαν, σβέσασα τὸν ἠλεκτροφωτισμόν της καὶ καταρρίψασα τοὺς τηλεγραφικοὺς στύλους· τὸ «Μαὶν» ἀποσυνετέθη ἐν ἀκαρεῖ· ἐκ τοῦ πληρώματος ἐφονεύθησαν δύο ἀξιωματικοὶ καὶ 266 ὑπαξιωματικοὶ καὶ ναῦται, καὶ ἐτραυματίσθησαν 39. Ἀνακριτικὴ ἐξ Ἀμερικανῶν ἐπιτροπὴ διεπίστωσεν ἐξ αὐτοψίας διὰ καταδύσεων ὅτι ἡ ἔκρηξις ὑπῆρξεν ἐξωτερικὴ καὶ ἀπὸ νάρκης, δεδομένου ὅτι τὰ ἐλάσματα τῶν διπυθμένων εὑρέθησαν καμφθέντα πρὸς τὰ ἄνω καὶ φθάνοντα μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ θωρηκτοῦ καταστρώματος· ἄλλη ἐπιτροπή, ὑπὸ τῶν ἱσπανικῶν ἀρχῶν συσταθεῖσα, ἤχθη εἰς ἀντίθετον πόρισμα, καθ' ὃ ἡ ἔκρηξις ὑπῆρξεν ἐσωτερικὴ καὶ ἀπότοκος αὐταναφλέξεως τῶν πυριτίδων του, ὀφειλομένη εἰς χημικήν, λόγῳ θερμότητος, ἀποσύνθεσίν των. Ἡ ἀληθής, ἐν τούτοις, αἰτία τοῦ Ἱσπανοαμερικανικοῦ πολέμου ἦτο ἡ ἐν Κούβᾳ ἱσπανικὴ κακοδιοίκησις καὶ τὰ κατὰ τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐμπορίου ἀδικήματά της. Ὁ ἐν Μαδρίτῃ Ἀμερικανὸς πρεσβευτὴς διετάχθη ὅπως ἐπιβραδύνῃ πᾶν ἀποφασιστικὸν διάβημα ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ «Μαίν», ἵνα ἡ κυβέρνησίς του προβῇ εἰς τὰς ἀναγκαίας πολεμικὰς ἑτοιμασίας διὰ τὸν ἐπικείμενον πόλεμον. Σ. Ε. Λ.

μάϊνα· ἐπιφωνηματικὸν κέλευμα συνήθως εἰς τοὺς ναυτικούς· || ἐν τοῖς ἐλαιοτριβείοις, κέλευμα πρὸς τοὺς στρέφοντας τὸν μοχλὸν ἐργάτας, παῦσον, χάλα (προστακτικὴ τοῦ *μαϊνάρω*).

μάϊνα-μπάντου *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης σημαίνων ὅ,τι τὰ «ἔα πάντῃ» τῆς ἐπισήμου, δηλαδὴ νὰ ἀφεθῇ ἐντελῶς ἐλεύθερον σχοινίον ὅπερ «παρεᾶτο ἐξ ἀπολαβῆς» (κοιν. «χέρι παρὰ χέρι»). Σ. Ε. Λ.

Μάϊνα (Maina peninsula). Ὀνομασία ὑφ' ἣν ἀναφέρεται εἰς ξένα ναυτικὰ συγγράμματα, ἐνίοτε, ἡ χερσόνησος τῆς *Μάνης* (Mediter. Pilot, τόμ. III, σελ. 369, ἔκδ. 1908). Σ. Ε. Λ.

μαιναΐτης (ὁ) (Maenait) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς ἰσότιμον πρὸς τὸν γωτεΐτην. Ἀποτελεῖται ἀπὸ θεμελιώδη μᾶζαν τεφρὰν ἕως πρασινότεφρον καὶ ἀπὸ φαινοκρυστάλλους ἐκ κεροστίλβης, αὐγίτου, βιοτίτου καὶ πλαγιοκλάστων. Ἡ θεμελιώδης μᾶζα περιέχει σανίδινον, μαγνητίτην καὶ μικρολίθους ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐγχρόων συστατικῶν. Ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἐσσεξιτῶν τοῦ Kirchspiels Gran. Γ. Β.

Μαινάκη (Maenaca) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς ΝΑ. Ἱσπανίας, ἐν Βαιτικῇ (νῦν Ἀνδαλουσίᾳ), κειμένη πρὸς Α. τῆς Μαλάκας, ἀποτελοῦσα τὴν δυτικωτέραν τῶν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἀποικιῶν τῶν Φωκαέων. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Στράβων (III, 156), συνεχέετο μετὰ τῆς Μαλάκας, ἐνῷ ἦσαν δύο διάφοροι πόλεις. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι κατεστράφη ἐνωρίτατα, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς Μαίνοβας, ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος ἦτο μὲν κατεσκαμμένη, διέσῳζεν ὅμως τὰ ἴχνη ἑλληνικῆς πόλεως. Σήμερον ταυτίζεται μὲ τὴν Almunecar. Α. Θ. Σ.

Μαιναλία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας περὶ τὸ Μαίναλον καὶ διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἑλισσῶνος. Κυριώτεραι ἐν αὐτῇ πόλεις ἦσαν ἡ Ἀλέα, τὸ Παλλάντιον, τὸ Σουμάτειον, ἡ Εὐταία, ἡ Ἰασαία, ὁ Ἑλισσών, ἡ Δίπαια, ἡ Λυκόα καὶ τὸ Ὀρεσθέσιον. Οἱ Μαινάλιοι λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ καὶ ἀγόνου τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας των, κυρίας ἀσχολίας εἶχον τὰ πολεμικὰ ἔργα, ὑπηρέτουν δὲ ὡς μισθοφόροι εἰς διαφόρους ξένους στρατούς.

Μαινάλιος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπώνυμον τοῦ Πανός, κατ' ἐξοχὴν λατρευομένου ἐν Μαιναλίᾳ, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ Διονύσου.

Μαίναλον, ***Μαίναλος***, καὶ ***Μαινάλιον*** *[Γεωγρ.]*. Τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀρκαδίας ὑψούμενον ὄρος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου εἶχεν ὀνομασθῇ *Μαιναλία* καὶ ἡ δυσχείμερος χώρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐξηπλοῦτο τοῦτο. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ Μαινάλου εἶναι ἡ νῦν καλουμένη *Ἐπάνω Χρέπα* (1.849 μ.). *Μαίναλον* ὅμως φαίνεται ὅτι ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἡ νῦν καλουμένη *Ὀστρακίνα* (1.981 μ.) κορυφή. Κλάδοι δὲ αὐτοῦ εἶναι τὰ πρὸς δυσμὰς ὄρη *Φάλανθος* καὶ *Θαυμάσιον*.

Τὸ Μαίναλον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκαλύπτετο ὑπὸ δασῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκρύπτοντο πολλὰ θηρία, ἰδίως ἄρκτοι. Διὰ τοῦτο ἐθεωρεῖτο τοῦτο ὡς προσφιλὲς ἐνδιαίτημα τῶν Δρυάδων, αἵτινες ἐκαλοῦντο καὶ Μαιναλίδες, καὶ τοῦ Διονύσου καὶ τῆς ἀκολουθίας του (Μαινάδων ἢ Βακχῶν). Ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, ἥτις Μαιναλία ἐκαλεῖτο, τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ ἥρωος Παρθενοπαίου ἱερὸν ὄρος ἦτο τὸ Μαίναλον, καὶ πρὸ πάντων τοῦ Πανός, ὅστις καὶ Μαινάλιος ἐκαλεῖτο καὶ τοῦ ὁποίου, ὡς ἐλέγετο, «ἐπηκροῶντο συρίζοντος» (*Παυσ.* VIII. 36.8) οἱ περὶ αὐτὸ κατοικοῦντες. ΚΑΨ.

— **Μαίναλον** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὀνομάζετο *Ζαράκοβα* ἢ *Ζαράκωβα*. Κάτ. (1928) 228. Χ. Δ.

Μαίναλος *[Μυθολ.]*. Ὁ πρεσβύτατος τῶν πεντήκοντα υἱῶν τοῦ μυθικοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Λυκάονος.

Μαίναλος, καὶ ***Μαίναλον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη ἀρκαδικὴ πόλις, κτισθεῖσα, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ τοῦ μυθικοῦ Μαινάλου. Ἐν ταύτῃ εἶχε ταφῆ ὁ ἥρως Ἀρκὰς (υἱὸς τῆς Καλλιστοῦς, ἀδελφῆς τοῦ Μαινάλου), τοῦ ὁποίου τὰ ὀστᾶ, κατὰ χρησμὸν ἐκ Δελφῶν, μετεφέρθησαν βραδύτερον εἰς τὴν Μαντίνειαν. Καὶ ταύτης οἱ κάτοικοι, ὑπὸ οἰκιστὰς τὸν Εὐκαμπίδαν καὶ Ἱερώνυμον, μετῴκησαν εἰς Μεγάλην πόλιν (Μεγαλόπολιν), ὅτε ἐκτίσθη αὕτη ὡς κοινὴ πρωτεύουσα τῶν Ἀρκάδων. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου ἐσῴζοντο ἐκ τῆς Μαινάλου ἀσήμαντα ἐρείπια μόνον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ ἱπποδρόμου καὶ τοῦ σταδίου ἀθλητῶν (*Παυσ.* VIII, 36, 8). Ἐκ ταύτης κατήγοντο ὁ Φόρμις, ὁ γλύπτης Νικόδαμος καὶ οἱ παλαισταὶ Εὐθυμένης καὶ Ξενοκλῆς. Τὸ *Παλαιόκαστρον* τῆς Ἐπάνω Δαβιᾶς εἶναι, ἴσως, ὁ χῶρος τῆς ἀρχαίας Μαινάλου. ΚΑΨ.

Μαϊνάρντι (Mainardi), ***Μπαστιάνο***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1466—1513). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Γκιρλαντάγιο, οὗ συνεπλήρωσεν ἔργον ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ Σὰν Τζιμινιάνο καὶ τοῦ ὁποίου τὴν τεχνοτροπίαν ἐνεκολπώθη δι' ὅλου τοῦ βίου του. Ἐν τῷ ἐν Φλωρεντίᾳ ναῷ τοῦ Σταυροῦ ὑπάρχει σύνθεσις τοῦ Μαϊνάρντι εἰκονίζουσα τὴν «Θεοτόκον μὲ τὴν ζώνην». Ἕτερα ἔργα του ἀπόκεινται ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου ἐν Βερολίνῳ κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

μαϊνάρω, *ἀόρ. ἐ)μαΐνάρισα*· λ. ναυτική: «μαϊνάρω τὸ σχοινί» χαλῶ, ἀφίνω ἐλεύθερον τὸ σχοινίον· || καθόλου, παίω, σταματῶ: «ἐμαΐνάρησε ἡ θάλασσα» ἐσταμάτησε ἡ τρικυμία· || προστακτ. *μάϊνα* (βλ. λ. ἐκ τοῦ ἰταλ. *ammainare*).

μαινάς, *—άδος* (ἡ)· ἡ βακχικῶς ἐνθουσιῶσα, ἡ μαινομένη γυνή, ἡ μανιώδης· || ἡ διεγείρουσα μανιώδη ἔρωτα.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ λέξις *μαινὰς* ἐν ἀρχῇ (παρ' Ὁμήρῳ) ἦτο ἐπίθετον καὶ ἐσήμαινεν ὅ,τι καὶ σήμερον, τὴν μαινομένην, τὴν κατεχομένην ὑπὸ οἴστρου, ἐκστάσεως, γυναῖκα. Βραδύτερον ἡ μαινὰς ἐπροσωποποιήθη καὶ ἡ μία ἔγινε πολλαί. Ἦσαν δὲ τότε αἱ *Μαινάδες*, καλούμεναι καὶ *Βάκχαι* καὶ *Θυάδες*, ἀκόλουθοι τοῦ Διονύσου, ὡς καὶ οἱ Σάτυροι, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ θείας μανίας κατεχόμεναι συνώδευον τὸν θεὸν ᾄδουσαι καὶ ὀρχούμεναι. Πλὴν τῶν φανταστικῶν ὅμως τούτων Μαινάδων ἦσαν καὶ αἱ γυναῖκες Μαινάδες, αἵτινες ὑπὸ οἴστρου κατεχόμεναι καὶ τὰ τῶν διονυσιακῶν ἑορτῶν ἴδια ὄργανα (θύρσον, τύμπανα, κρόταλα, κύμβαλα, φαλλούς, στεφάνους ἐκ κισσοῦ καὶ ἄλλα) κρατοῦσαι ἐτέλουν τὰ τοῦ Διονύσου ὄργια κατὰ διετίαν μὲν ἐν τῷ Παρνασσῷ, κατὰ τριετίαν δὲ εἰς τὰ στενὰ τοῦ Κιθαιρῶνος. Αἱ κατὰ τὰς ἑορτὰς ὅμως ταύτας ὀργιαστικαὶ ὑπερβολαὶ ὠφείλοντο εἰς ἐπιδράσεις ἐξ Ἀνατολῆς (Φρυγίας, Λυδίας καὶ ἄλλων χωρῶν). Οἱ μῦθοι τῶν Μαινάδων ἐνέπνευσαν τήν τε ἀρχαίαν ποίησιν (βλ. «*Βάκχαι*» Εὐριπίδου) καὶ τὴν ἀρχαίαν τέχνην, ἰδίως τὴν ἀγγειογραφίαν. Αἱ κάλλισται τῶν σῳζομένων ἐπὶ ἀγγείων παραστάσεων μὲ θέμα τὰς Μαινάδας εἶναι ὁ Διόνυσος καὶ αἱ Μαινάδες τοῦ ἀμφορέως τοῦ Ἀμάσιος, ἡ Μαινὰς τοῦ πινακίου τοῦ μουσείου τοῦ Μονάχου, ἡ Πενθεσίλεια καὶ Μαινὰς τοῦ πηλίνου λευκοῦ ἀλαβάστρου τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου Ἀθηνῶν, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἄρτεμις, ἡ Μαινάς, ὁ πυρριχιστὴς Σάτυρος καὶ ὁ Ἑρμῆς τοῦ μαρμαρίνου ἀμφορέως τοῦ Σωσιβίου (ἐν τῷ Λούβρῳ τῶν Παρισίων ἀποκειμένου) καὶ ἄλλαι. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐθαυμάζοντο αἱ Μαινάδες (Βάκχαι) τοῦ ζωγράφου Νικομάχου καὶ πρὸ πάντων ἡ Μαινὰς τοῦ Σκόπα, ἀπαράμιλλος κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν παράστασιν τοῦ οἴστρου τῆς βακχικῆς μανίας (βλ. καὶ λ. *Βάκχαι*). ΚΑΨ

Μαινὰς εἰκονιζομένη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πινακίου.

μαινάς, — *άδος* (ἡ) (Carcinus maenas) *[Ζωολ.]*. Εἶδος βραχυούρων καρκίνων τῆς ὁμοιογενείας τῶν κυκλομετώπων. Αἱ μαινάδες ἔχουσι σῶμα μήκους 4—5 ἑκτσμ., τὸ κέλυφος θολωτόν, τὸ μέτωπον τρίλοβον καὶ ἐξέχον, καὶ τὰ ἐμπρόσθια ἄκρα μᾶλλον τραχέα. Ἀπαντᾷ εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας, εἶναι δὲ ὁ κοινότατος τῶν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς θαλάσσαις καρκίνων (ὁ κοινῶς *κάβουρας*), ζῶν παρὰ τὰς ἀκτάς, μεταξὺ τῶν βράχων, εἰς βάθος μέχρις ἑπτὰ ὀργυιῶν. Βαδίζει ταχύτατα, ἀλλὰ κολυμβᾷ μετρίως. Τὸ κρέας του εἶναι εὐγευστότατον. —Ρ.

μαινάτης (ὁ) (Meinate ἢ Mino) *[Ζωολ.]*. Εἶδος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ψαριδῶν*, καλούμενον ἄλλως *γράκουλα ἢ θρῆσκος* (gracula religiosa). Τὰ πτηνὰ ταῦτα ἔχουσι μῆκος 25—30 ἑκατοστμ., κεφαλὴν πεπλατυσμένην, ράμφος ἐπίμηκες τῇ κεφαλῇ καὶ ἰσχυρόν, πτέρυγας στρογγυλὰς καὶ οὐρὰν βραχεῖαν· τὸ πτέρωμά των ἔχει γενικῶς χρῶμα βαθέως μέλαν μὲ ὑποπρασίνους ἐν τῷ κυρίῳ σώματι καὶ ὑποκυάνους ἐν τῷ λαιμῷ καὶ τῇ κεφαλῇ ἀνταυγείας. Ἑκατέρωθεν καὶ πρὸς τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς κεφαλῆς φέρουσιν ἀνὰ ἕνα λοβὸν χρώματος ζωηροῦ κιτρίνου, ἀνὰ μίαν δὲ κιτρίνην κηλῖδα κάτωθι τῶν ὀφθαλμῶν. Διαβιοῦσιν εἰς τὰ δάση τῶν Ἰνδιῶν, τρεφόμενα ἐξ ἐντόμων καὶ καρπῶν. Ἐν αἰχμαλωσίᾳ ζῇ ἐπὶ μακρόν, ἐκμανθάνει δὲ νὰ ᾄδῃ καὶ νὰ προφέρῃ λέξεις, ὡς οἱ ψιττακοί. —Ρ.

Μάϊνεκε (Meineke), *Αὔγουστος*. Γερμανὸς ἑλληνιστής, γεννηθεὶς ἐν Σόεστ τῆς Πρωσσίας (1790—1870). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Σχουλπφόρτα καὶ ἐδίδαξεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ντάντσιχ, τῆς ὁποίας ἐγένετο διευθυντὴς ἀπὸ τοῦ 1817 μέχρι τοῦ 1826, ὁπότε ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Βερολίνῳ ἑδρευούσης τότε σχολῆς τοῦ Γιοαχίμσταλ. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν κριτικὴν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν κειμένων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, αἱ δὲ ἐργασίαι αὐτοῦ θεωροῦνται κλασσικαί, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ πολλὰ ἀπολεσθέντα κείμενα κωμῳδιῶν. Κυριώτεραι ἐκ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Μαϊνέκε εἶναι αἱ ἑξῆς: «Poetarum comicorum Graecorum fragmenta» (Βερολῖνον, 1839, 57 τόμοι), «Aristophanes» (Λειψία, 1860, 2 τόμ.), «Vindiciae Aristophanae» (1865), «Analecta alexandrina» (Βερολῖνον, 1843), Καλλίμαχος (1861), «Choliambica poesis Graecorum» (1845), Ἀλκίφρων (1853), Στοβαῖος (1855—1863, 6 τόμοι), Ἀθήναιος (1858—1867, 4 τόμοι), Θεόκριτος, Βίων καὶ Μόσχος (3η ἔκδοσις 1856) κλπ. Ἐπίσης ἠσχολήθη μὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας γεωγράφους, ἐκδώσας Σκύμνον τὸν Χῖον καὶ Διονύσιον (1840), Στέφανον τὸν Βυζάντιον (1850, Στράβωνα (Λειψία, 1852—1853, 3 τόμοι) καὶ «Vindiciae Straboninae» (1852) κλπ. Ἐκ τῶν Λατίνων τέλος ἐξέδωκε τὸν Ὁράτιον (1834 καὶ 1854).

Μαινεμένη (τουρκ. *Μενεμὲν*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ

Digitized by Google

νομοῦ Σμύρνης. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἕρμου (Γκεδίς-τσάϊ), εἰς ἀπόστασιν 26 χιλιομέτρων Β. τῆς Σμύρνης καὶ 30 χλμ. Α. τῆς Φωκαίας. Ἔχει 9.513 κατοίκους (1927), σχεδὸν ἅπαντας Τούρκους, πλὴν ὀλίγων Ἑβραίων καί τινων Καθολικῶν. Πρὸ τῆς φυγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ (1922) εἶχεν 9387 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων περὶ τοὺς 2500 ἦσαν Ἕλληνες, προσφυγόντες εἰς Ἑλλάδα. Ἡ πόλις ἔχει ἐμπορικήν τινα κίνησιν, διότι εἰς αὐτὴν συγκεντροῦνται τὰ γεωργικὰ προϊόντα 45 χωρίων περιοχῆς εὐφόρου, ὀνομαστῆς μεταξὺ ἄλλων διὰ τὰ πεπόνια της. Ἑκάστην Δευτέραν γίνεται ἀγορά. Ἡ πεδιὰς τῆς Μαινεμένης ἐσχηματίσθη ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Ἕρμου. Ἡ *ὑποδιοίκησις* Μαινεμένης ἔχει ἐπιφάνειαν 857 τετρ. χιλιομ. καὶ 27.934 κατοίκους (1927). Κεῖται εἰς τὰ Β τοῦ νομοῦ Σμύρνης καὶ ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Τσανταρλῆ καὶ τῆς ὑποδιοικήσεως Περγάμου, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ νομοῦ Μαγνησίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως Σμύρνης καὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ κόλπου τούτου καὶ τῆς ὑποδιοικήσεως Φοτσετέϊν (Φωκαίας). Ν. Μ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τάγματος τοῦ 5ου ἑλληνικοῦ συντάγματος πεζικοῦ τῇ 8 Μαΐου 1919, συνεπείᾳ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν, ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως. Κατὰ τὴν ἐκ Περγάμου ὑποχώρησιν τάγματος τοῦ 8ου συντάγματος Κρητῶν (3 Ἰουνίου 1919), οἱ Μουσουλμᾶνοι κάτοικοι ἐπετέθησαν αἰφνιδίως κατὰ τοῦ τάγματος τούτου, ἀνασυγκροτουμένου ἐν τῇ πόλει, ὁπότε ἠναγκάσθη τοῦτο βίᾳ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν. Κατ' Αὔγουστον 1922 παρὰ τὴν Μαινεμένην ᾐχμαλωτίσθησαν τὰ τμήματα τῆς στρατ. διοικήσεως Μαγνησίας ὑπὸ τῶν Τούρκων, χρησιμοποιησάντων τὰς διὰ Σιπύλου συντομωτέρας ὁδεύσεις πρὸς Σμύρνην (διὰ Σαπάντζας, Μπεϋλὶ καὶ διὰ Νυμφαίου). Ν. Κ. Τ.

— Μαινεμένη **Νέα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σταθμοῦ (Χαρμὰν-Κιοΐ) τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἀποτελεῖ οἱονεὶ προάστειον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 496. Χ. Δ.

— Μαινεμένης **κίνημα**. Ἀντιδραστικὸν κίνημα κατὰ τῶν νεωτεριστικῶν μεταρρυθμίσεων, ἃς εἰσήγαγεν ὁ Κεμὰλ ἐν Τουρκίᾳ, ἐκραγὲν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1931 καὶ κατασταλὲν ταχέως διὰ τῆς θανατώσεως τῶν πρωταιτίων.

Τὸ κίνημα τοῦτο, ὑποκινηθέν, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, ὑπὸ Τούρκων πολιτικῶν ἐξορίστων εὑρισκομένων ἔξω τῆς Τουρκίας, ἴσως ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Συρίᾳ καὶ Παρισίοις κέντρου τῶν ὀπαδῶν τοῦ σουλτανικοῦ καθεστῶτος, παρεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ δερβισικοῦ τάγματος τῶν Νακσιμπεντί, τὸ ὁποῖον, ἔχον διακλαδώσεις καὶ εἰς τὸ Κουρδιστάν, φαίνεται ὅτι ἦτο ἀναμεμειγμένον καὶ εἰς τὰς τελευταίας κουρδικὰς ἐπαναστάσεις. Ἐξακολουθῆσαν νὰ λειτουργῇ μυστικῶς, κυρίως ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κεμαλικοῦ καθεστῶτος κατάργησιν τῶν δερβισικῶν ταγμάτων, εἶχε πολλοὺς ὀπαδοὺς μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν στρωμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἰδίᾳ τῶν ἀνωτέρων, ὡς καὶ μεταξὺ τῶν θαμώνων τῶν τεκκέδων (ἡσυχαστηρίων) του καὶ κυρίως τοῦ καλοῦ τουρκικοῦ κόσμου, μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν ὁποίων ὠργάνωνεν ὑποδοχὰς καὶ τεῖα. Ἡ ἀπόπειρα, παρασκευασθεῖσα κυρίως ἐν Μαγνησίᾳ, ἐπεχειρήθη ἐν Μαινεμένῃ, ὅπου συνεκεντρώθη μικρὸν σῶμα θρησκομανῶν καὶ ἀντιδραστικῶν Τούρκων, κατόπιν τεσσαρακονθημέρου νηστείας καὶ προσευχῆς, ζητωκραυγάζον ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ μουσουλμανικοῦ νόμου (σερί) καὶ ζητοῦν νὰ καταλύσῃ τὰς ἀρχάς. Ἡ ἐν τῇ πόλει μικρὰ δύναμις χωροφυλακῆς, μεμυημένη ἴσως εἰς τὰ τεκταινόμενα, δὲν ἐκινήθη. Μόνος ὁ ἔφεδρος ἀνθυπασπιστὴς Κουμπλαΐ, ὑπηρετῶν ἐν Μαινεμένῃ ὡς διδάσκαλος, ἐτόλμησε νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῶν στασιαστῶν, ὅπως ἐλέγξῃ αὐτοὺς διὰ τὴν ἐξέγερσίν των. Ἐφονεύθη ὅμως ἀμέσως ὑπὸ τῶν θρησκολήπτων ἐπαναστατῶν, οἵτινες παρεξετράπησαν εἰς ἐκδηλώσεις φανατισμοῦ ἐπὶ τοῦ πτώματος του, ἀποκόψαντες τὴν κεφαλὴν διὰ πριονίου.

Τὸ κίνημα κατεστάλη ταχέως ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν πέριξ ἀποσταλέντος στρατοῦ. Οἱ κυριώτεροι τῶν συμμετασχόντων εἰς αὐτό, ἀνερχόμενοι εἰς 32, ἐδικάσθησαν ὑπὸ στρατοδικείου συνελθόντος ἐν Μαινεμένῃ καὶ καταδικασθέντες εἰς θάνατον ἀπηγχονίσθησαν τῇ 3ῃ Φεβρουαρίου 1931. Ν. Μ

Μάϊνερσβιλ (Minersville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Πενσυλβανίας. Κάτ. 7.845. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν σημαντικὰ γαιανθρακωρυχεῖα. Ἔχει ὑψικαμίνους καὶ ἐργοστάσια σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν. Μ. Δ. Β.

μαίνη (ἡ), ἡ *μαινὶς —ίδος* (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τῆς κατηγορίας τῶν *ἀκανθοπτερυγίων*. Οἱ ἰχθύες οὗτοι ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, εὐκίνητον, ἐλάχιστα πεπιεσμένον καὶ καλυπτόμενον ὑπὸ κτενοειδῶν λεπίων, κεφαλὴν ἐπιμήκη, στόμα λίαν περισταλτικὸν καὶ λεπτοὺς ὀδόντας. Ζῶσι κατὰ προτίμησιν εἰς φυκοβριθεῖς πυθμένας, προσομοιάζουσι μεγάλως πρὸς τὰς σμαρίδας, χαρακτηρίζονται δὲ ἐκ κηλῖδος μελανῆς κατὰ τὰ πλευρά. Ἐκ τῶν διαφόρων εἰδῶν εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας γνωστότερον καὶ ἀφθονώτερον εἶναι τὸ εἶδος *μαίνη ἡ κοινή*, κοινῶς *μαίνουλα*. Ἕτερα εἴδη εἶναι ἡ *ζέβρα* καὶ ἡ *βομερίνη*, ἧς τὸ μῆκος φθάνει μέχρι 20 ἑκατοστμ. Τὸ κρέας των θεωρεῖται μᾶλλον ἀνούσιον, στερεῖται δὲ συνεκτικότητος.

Μαΐνη *[Γεωγρ.]*. —1) Φρούριον βυζαντινόν, κτισθέν, πιθανώτατα, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ τοῦ κοινῶς λεγομένου ἀκρωτηρίου «Τηγάνι», παρὰ τὸν ὅρμον «Μέζαπος». Ἀπὸ τοῦ φρουρίου τούτου ἔλαβε τὸ ὄνομά της καὶ ἡ πρώτη ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Ταινάρου ἱδρυθεῖσα χριστιανικὴ ἐπισκοπὴ *Μαΐνης* (βλ. λ.) καὶ ὁλόκληρος ἡ χώρα «ἡ ἄνυδρος, ἀπρόσοδος, ἐλαιοφόρος δέ», ὡς καλεῖ ταύτην ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (912—959) ἐν τῇ «πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανὸν» ἐπιγραφομένῃ συγγραφῇ του. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ἐκαλοῦντο Ἕλληνες, ὡς εἰδωλολάτραι, καὶ ἦσαν ἄμεικτοι ἐξ ἄλλων φύλων Ἕλληνες, εἶχον δὲ δεχθῆ τὸν Χριστιανισμὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος (867—886 μ. Χ.).

— 2) Φρούριον φραγκικόν, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' μ.Χ. αἰῶνος καὶ ὀνομασθὲν «κάστρον τῆς Μαΐνης» ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς χώρας εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε κτισθῆ. Τὸ κάστρον τοῦτο κατ' ἄλλους μὲν (βλ. *Ο. Μίλλερ-Σ. Λάμπρου*, «Ἡ φραγκοκρατία ἐν Ἑλλάδι» τ. Α' 147) ἔκειτο παρὰ τὸ Ταίναρον, ἔνθα ἐκτίσθη βραδύτερον τὸ καὶ νῦν παρὰ τὸν λιμένα Πόρτο-Κάγιο σῳζόμενον φρούριον, κατ' ἄλλους δὲ ὑπεράνω τοῦ σημερινοῦ Γερολιμένος ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου *Θυρίδες* (νῦν Κάβο-Γκρόσο), εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῶν ἐρειπίων τοῦ προρρηθέντος βυζαντινοῦ φρουρίου (βλ. καὶ λ. *Μάνη*).

Τὸ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως συγκρατῇ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Μανιατῶν, οἱ ὁποῖοι πλείστας ὅσας ἐνοχλήσεις προὐξένουν καὶ ἐν προτέροις χρόνοις εἰς τὰς βυζαντινὰς ἀρχάς. Ἀλλὰ τὰ φρούρια ταῦτα δὲν κατώρθωσαν νὰ συγκρατήσωσι τοὺς Μανιάτας, ἐξακολουθοῦντας νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὴν ἐμπόλεμον κατάστασιν, διὸ βλέπομεν μετά τινα ἔτη τὸν καθολικὸν ἐπίσκοπον τῆς Μαΐνης τυγχάνοντα παρὰ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Δ' τῆς ἀδείας νὰ διατρίψῃ ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπειδὴ ὁ κρατῶν ἐν Μάνῃ ἔνοπλος ἀγὼν ἐκώλυε τὴν ἐν τῇ ἕδρᾳ αὐτοῦ διαμονήν του. Δ. Π. Π.

— Μαΐνης **ἐπισκοπή**. Ἀναφέρεται ὡς ὑπάρχουσα ἀπὸ τῆς Θ' ἢ Ι' ἑκατονταετηρίδος, ὑπήγετο δὲ μεσοῦντος τοῦ ΙΓ' αἰῶνος εἰς τὴν μητρόπολιν Κορίνθου. Ἐπὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου (1259—1282), προαχθείσης τῆς ἐπισκοπῆς Μονεμβασίας εἰς μητρόπολιν, ὑπήχθη ὑπὸ ταύτην τῷ 1283 καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Μαΐνης, εἰς ἣν ὑπήγετο μέχρι καὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐπισκοπῆς Μαΐνης ὑπήγετο τὸ σημαντικώτερον τμῆμα τῆς Μάνης. Ὁ Μαΐνης Νεόφυτος, ἀκμάσας ἀρχομένης τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, διεδραμάτισεν ἐπιφανὲς πρόσωπον κατὰ τὰς τότε λαβούσας χώραν ἐξεγέρσεις τῶν Μανιατῶν κατὰ τῶν Τούρκων, αὐτὸς κυρίως διεξαγαγὼν τὰς κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην συνεννοήσεις τῶν Μανιατῶν πρὸς τὸν ὀνειροπολοῦντα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος Κάρολον τὸν Β', δοῦκα τοῦ Νεβέρ. Τελευταῖος ἐπίσκοπος Μαΐνης ἐχειροτονήθη τῷ 1825 ὁ Ἰωσήφ. Δ. Π. Π.

Μαΐνητες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μεσαριᾶς τῆς Ἄνδρου. Κάτ. (1928) 352. Ὑπεστηρίχθη ὑπό τινων, ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεως τινος, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ ἀρχαῖος ἐν τῇ νήσῳ ναὸς τοῦ Βάκχου, κατέχων τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας *Παναγίας Κουμούλου*, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ῥέει πηγὴ ὕδατος. Ἐπὶ φραγκοκρατίας τὸ χωρίον κατεκεῖτο κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ Φράγκων. Ὑπῆρχε δ' ἐν αὐτῷ καὶ φραγκικὴ ἐκκλησία ἀνεγερθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς *Ἁγίας Βενεράνδας*, τῆς ὁποίας μνείαν ποιεῖται ἐν τῇ περιηγήσει του ὁ Thevenot. Εἰς τὸ χωρίον ὑπάρχει καὶ ἡ διαλείπουσα πηγὴ Φουντάνα, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχονται ἐνίοτε μετὰ τοῦ ὕδατος καὶ ἐγχέλεις. Δ. Π. Π.

Μαινιάν (Maignan). *Ἀλβέρτος-Πέτρος-Ρενέ*. Γάλλος ζωγράφος (1844—1908). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Λιμιναὶ καὶ Νοέλ, ἐνεφανίσθη δὲ διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1867 πρὸ τοῦ φιλοτέχνου κοινοῦ δι' ἑνὸς «Τοπίου» καὶ ἑνὸς «Ἐσωτερικοῦ ἀγροικίας». Ἐξετέλεσε πίνακας ἐπὶ ἱστορικῶν θεμάτων, συνθέσεις εἰλημμένας ἐκ τοῦ ἱσπανικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ βίου καὶ σχέδια διὰ τάπητας. Διεκρίθη διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν χάριν τοῦ σχεδίου του καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χρωματισμοῦ του. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ Ναπολέων καὶ ἡ Μαρία-Λουΐζα διατρέχοντες κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων των τὴν μεγάλην στοὰν τοῦ Λούβρου», «Ὁ Ἰνδὸς ἱερακοτρόφος», «Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Γρενάδας», «Ἡ ἀναχώρησις τοῦ νορμανδικοῦ στόλου διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς «Ἀγγλίας», «Ὁ Φρειδερῖκος Βαρβαρόσσας γονυκλινὴς πρὸ τοῦ Πάπα», «Λουδοβῖκος ὁ Θ' παρηγορῶν λεπρόν», «Ὁ Ντάντε συναντῶν τὴν Ματθίλδην», «Ὁ παλαιὸς κῆπος», «Ὁ ὕπνος τοῦ Φρὰ Ἀντζέλικο», «Γουλιέλμος ὁ κατακτητής», «Τὸ ξύπνημα τῆς Ἰουλιέττας», «Ὁ θάνατος τοῦ Καρπώ». Ι. Μ. Π.

Μάϊνιγκεν (Meiningen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Θουριγγίᾳ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἄϊζεναχ—Κόμπουργ. Κάτ. 18.221 (1925). Ἔχει δύο παλαιὰ ἀνάκτορα μὲ κήπους καὶ διακοσμητικὰ μνημεῖα, μουσεῖον, θέατρον, βιβλιοθήκην (55.000 τ.) καὶ βιομηχανίαν ζύθου, μηχανῶν, χαρτοποιίας, χρωμάτων, χημικῶν προϊόντων, ἐπίπλων. Εἶναι σταθμὸς ἐναερίου συγκοινωνίας. Ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 982, ὑπήχθη δὲ εἰς τὴν Θουριγγίαν ἀπὸ τοῦ 1920 μετὰ τοῦ Σάχσεν Μάϊνιγκεν. Θ. Κ.

Μαινιελαί (Maignelais) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου καντονίου ἐν τῷ νομῷ τοῦ Οὐάζ. Κάτ. τοῦ καντονίου 7.400. Μ.Ν.Δ.

Μαινιελαί (Maignelais), *Ἀντουανέττα*. Ἐρωμένη Καρόλου τοῦ Ζ' (1420—1474). Ἐξαδέλφη τῆς Ἀγνῆς Σορέλ, ἣν ὑπεσκέλισε παρὰ τῷ Καρόλῳ. Τῷ 1450 ὁ βασιλεὺς τὴν συνέζευξε μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Βιλλικέ, τὸν ὁποῖον καὶ κατέστησε πρῶτον αὐλάρχην του. Ἡ Μαινιελὲ συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ Ἰακώβου Κὲρ (Jacques Coeur), φοβουμένη δὲ μήπως στερηθῇ τῆς βασιλικῆς εὐνοίας κατῆλθε μέχρι τοῦ ῥόλου τῆς προξενητρίας. Μετὰ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ' ἐγκατέλειψε τὴν αὐλὴν καὶ μετέβη πλησίον τοῦ δουκὸς τῆς Βρετάνης Φραγκίσκου τοῦ Β', ἐρωμένου της ἀπὸ τοῦ 1459, τὸν ὁποῖον καὶ παρεκίνησε νὰ μετάσχῃ τοῦ κατὰ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ' ἀγῶνος. Ἐκ τοῦ Ἐρρίκου Β' ἔσχε δύο τέκνα, ἐκ δὲ τοῦ δουκὸς Φραγκίσκου πέντε. Μ. Ν. Δ.

Μάϊνινγκερ (Meininger). Ὀνομασία δοθεῖσα εἰς τὴν περίφημον ἑταιρείαν θεάτρου τῆς πόλεως Μάϊνιγκεν, ἥτις ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ δουκὸς τῆς Σαξωνίας-Μάϊνιγκεν Γεωργίου Β' καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Chronegk ἔδωσεν, ἀπὸ τοῦ 1874—1890, 2590 παραστάσεις, εἰς 18 γερμανικὰς καὶ 18 ξένας πόλεις (Λονδῖνον, Πετρούπολιν κλπ.). Ὡς πρῶτον ἔργον ἐδόθη ἐν Βερολίνῳ, εἰς τὸ σημερινὸν «Γερμανικὸν θέατρον», ὁ «Ἰούλιος Καῖσαρ» τὴν 1ην Μαΐου 1874. Αἱ παραστάσεις τῆς ἑταιρείας ταύτης διεκρίθησαν διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν τῆς σκηνῆς, τὴν ἁρμονικὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συνόλου καὶ τὴν ἱστορικήν των ἀκρίβειαν. Γ. Ε. Κ.

Μαίνιος (Maenius). Ὄνομα γενεᾶς τῶν πληβείων. Ὁ *Γάϊος Μαίνιος* ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος σπουδαῖος ἀντιπρόσωπος τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀνελθὼν εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν πληβείων ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ πολιτείᾳ. Τῷ 338 π. Χ. ἔγινεν ὕπατος μετὰ τοῦ Λ. Φουρίου Καμίλλου. Εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς πόλεως Ἄντιον, ὁ Μαίνιος διεκρίθη καὶ πρὸς τιμήν τῷ προσετέθη ἀργότερον ἡ ἐπωνυμία τοῦ Antias ἢ Antiatius. Τῷ 320 π. Χ. ἔγινε δικτάτωρ, τῷ 318 κήνσωρ καὶ τὸ 314 διὰ δευτέραν φορὰν δικτάτωρ. Ὁ Μαίνιος ἐκλήθη καὶ εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν ἀκόμη διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ὑπηρέτησεν αὐτήν. Οἱ μετέπειτα διάδοχοί του δὲν ἐκράτησαν τὴν γενεὰν αὐτοῦ εἰς τὴν ἔνδοξον περιωπήν, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν εἶχεν ἀναγάγει αὐτός. Ἡ Ρώμη τιμῶσα τοὺς ἀνδρείους ὑπερασπιστὰς τῆς ὑπάτους Μαίνιον καὶ Κάμιλλον ἔστησε τοὺς ἀνδριάντας αὐτῶν ἐφίππους εἰς τὸ Forum Romanum. Κ.Κ.Κ.

Μάϊνλαντ (Mainland) *[Γεωγρ.]*. —1) Ἡ σπουδαιοτέρα τῶν ἀγγλικῶν νήσων Σέτλαντς. Ὀρεινή, πλήρης λειμώνων, ἐμβαδοῦ 938 τ. χλμ. Κάτ. 18.268 (1921). Κυρία πόλις *Λιούϊκ*. —2) Ἡ μεγίστη τῶν ἀγγλικῶν νήσων Ὄρκνεϋ (Ὀρκάδων), ἄλλως καλουμένη *Πομόνα* (Pomona), κολποβριθής, μὲ πολλοὺς λειμῶνας καὶ γονίμους κοιλάδας, ἐμβαδοῦ 536 τ. χλ. Κάτ. 14.083 (1921). Ἀνεκαλύφθησαν ἐκεῖ ναοὶ καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες τῆς ἐποχῆς τῶν Δρυΐδῶν. Θ. Κ.

Μαινόβα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαστούλων, κειμένη πρὸς Α. τῆς Μαλάγας, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν μικροῦ τινος ὁμωνύμου ποταμοῦ. Σήμερον ταυτίζεται πρὸς τὴν Velez-Malaga (πλάτ. 36° 43' Β, μήκ. 4° 07' Δ, χάρτ. ἀγγλ. Gibraltar to Adra). Α. Θ. Σ.

Μαινόβωρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῶν Μαστιηνῶν, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου. Τὸ ἐθνικὸν *Μαινοβωραῖος* (*Στέφ. Βυζ.*, ἐκδ. Βερολ. 426, 11). Ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

μαίνομαι, ἀόρ *ἐμάνην*· κατέχομαι ὑπὸ μανίας, γίνομαι ἔξω φρενῶν, τρελλαίνομαι, κάμνω σὰν τρελλός: «μαίνεται ὑπ' ὀργῆς» || «μαίνεται ὁ χειμών», — ἡ θάλασσα, — τὸ πῦρ» δρᾷ καταστρεπτικῶς, «τὰ

Digitized by Google

στοιχεῖα μαίνονται» ἐπὶ ἰσχυρᾶς θυέλλης ἢ τρικυμίας.

— **μαινόμενοι** (οἱ) *['Αστ. Δίκ.]* Καλοῦνται οὕτως οἱ ἐξ ἐπιφόβου ψυχικοῦ πάθους, ἐπιθετικῆς παραφροσύνης πάσχοντες. Πρὸς τὴν νοσηρὰν αὐτὴν τοῦ λογικοῦ κατάστασιν τὸ δίκαιον συνδέει ὡρισμένας συνεπείας, θέτον τὸν μαινόμενον ὑπὸ δικαστικὴν ἀπαγόρευσιν, θεωρῶν ἀνίσχυρον αὐτὸν πρὸς τέλεσιν πάσης νομικῆς ἐνεργείας καὶ διορίζον εἰς αὐτὸν ἐπίτροπον, ὅστις ἐπιμελεῖται καὶ ἐκπροσωπεῖ αὐτὸν κατὰ τὰς δεκτικὰς ἐκπροσωπήσεως πράξεις του. 'Εν τῷ Ρωμαϊκῷ δικαίῳ ἡ cura furiosi εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ τοῦ Δωδεκαδέλτου ἤδη ἰσχύουσα, ἐπεκταθεῖσα κατόπιν καὶ ἐφ' ὅλων τῶν ψυχικῶν παθῶν (βλ. λ. *ἐπιτροπεία*). Ἡ ἀνικανότης πρὸς ἐπιχείρησιν νομικῶν πράξεων, ἀρχομένη κατὰ κανόνα ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς κηρυττούσης τὴν ἀπαγόρευσιν δικαστικῆς ἀποφάσεως, διαρκεῖ ὅσον καὶ ἡ ἀπαγόρευσις μέχρις ἄρσεως δικαστικῶς πάλιν αὐτῆς. 'Αντιθέτως πρὸς τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἀναγορεῦον τὴν ἀρχὴν τῆς σχετικῆς ἀνικανότητος πρὸς ἐπιχείρησιν νομικῶν πράξεων, τὸ νεώτερον παρ' ἡμῖν δίκαιον (ἄρθρ. 115 τοῦ νόμου ΧΠΘ' τοῦ 1861) δέχεται ἀπόλυτον τὴν ἀνικανότητα αὐτήν, ἀπαγγέλλον τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ ὅταν ὑπάρχουν διαλείμματα ἐχεφροσύνης (lucida intervalla). Π. Ι. Ζ.

Μαινόμενα *ὄρη* (λατ. Montes insani) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. 'Οροσειρὰ τῆς νήσου Σαρδηνίας, διασχίζουσα αὐτὴν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, λαβοῦσα πιθανῶς τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τῆς ἀγρίας θέας αὐτῶν καὶ τῶν πολυαρίθμων ληστῶν, τῶν ὁποίων ἦτο τὸ καταφύγιον. Σήμερον καλεῖται Monti della Gallura. Α. Θ. Σ.

Μαινομένη *Δάφνη* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. 'Ονομασία κατὰ Διονύσιον (Βοσπόρου 'Ανάπλους) τοποθεσίας τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, καθ' ἣν μυθολογεῖται ὁ φόνος τοῦ 'Αμύκου. Ταυτίζεται πρὸς τὰς ἀρχαιοτέρας *'Αμαία* ἢ *Νυμφαῖον* καὶ πρὸς τὸ σύγχρονον *Μπέη-Κοζοὺ* ἢ *Μπεϊκὸς* (πλάτ. 41° 08' Β., μῆκ. 29°05' ½ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2401: Beikos bay, 1198: The Bosporus). Σ. Ε. Λ.

Μάϊνονγκ (Meinong), ***'Αλέξιος***, ἱππότης τοῦ ***Χάντουχσχάϊμ***. Αὐστριακὸς φιλόσοφος (1853—1920). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1882 καθηγητὴς τοῦ ἐν Γκράτς πανεπιστημίου. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μπρεντάνο καὶ ἐγένετο ὀνομαστὸς διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διατυπωθείσης καὶ διδαχθείσης ἀντικειμενολογικῆς θεωρίας (Gegenstandstheorie). Ἡ θεωρία αὕτη ἐξετάζει ὄχι μόνον τὰ πραγματικὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἰδανικά, τὰ μὴ ὑπάρχοντα, τὰ ἀδύνατον νὰ ὑπάρξωσι καὶ τὰς ἐκ τῶν προτέρων ἰδιότητας αὐτῶν (π. χ. τὸ ὅμοιον, τὸ ἀνόμοιον αὐτῶν κλπ.). Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι νὰ καθορίσῃ τὴν οὐσίαν τῶν ἀντικειμένων καὶ οὐχὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν. Ἡ οὐσία τῶν ἀντικειμένων χαρακτηρίζεται οὐχὶ ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν νοοῦμεν τὸ ἀντικείμενον (λαμβάνομεν παραστάσεις αὐτοῦ ἐν τῷ νῷ) ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἡμῶν πείρας. Τὰ ἀντικείμενα κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην διακρίνονται εἰς διαφόρους τάξεις: α) εἰς κυρίως ἀντικείμενα, β) εἰς τάξεις ἀξιῶν (τὸ ἀληθές, τὸ καλόν, τὸ ἀγαθὸν τὸ εὐάρεστον), γ) εἰς τάξιν σκοπῶν. Τὴν θεωρίαν τοῦ Μάϊνονγκ ἐπεξειργάσθησαν οἱ Ἄμεζεντερ, Μαγύ, Φράνκλ, Ζάξινγκερ (Saxinger), Πίσλερ (H. Pischler), Χαϊφλερ (Höfler), Κράϊμπιγκ (Kreibig) καὶ ἄλλοι. Πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην σχετικὴ εἶναι ἡ «φαινομενολογία» τοῦ Χοῦσσερλς, ἡ «βασικὴ ἐπιστήμη» τοῦ Ρέμκες (Rehmkes), ἡ «ταξικολογία» τοῦ Ντρὶς κτλ.

Ἔργα τοῦ Μάϊνονγκ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ψυχολογικαὶ καὶ ἠθικαὶ ἔρευναι περὶ τῆς θεωρίας τῶν ἀξιῶν» (1894), «Περὶ ἐκδοχῶν» (2 ἔκδ. 1910), «Περὶ ἀντικειμενολογικῆς θεωρίας» ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντι ἔργῳ «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν ἀντικειμένων καὶ τῆς ψυχολογίας» (1904), «Ἡ θέσις τῆς ἀντικειμενολογικῆς θεωρίας ἐν τῷ συστήματι τῶν ἐπιστημῶν» (1907), «Συλλογὴ μονογραφιῶν» (ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τῶν μαθητῶν του μετὰ βιβλιογραφίας τῶν συγγραφῶν του 1913—1914, τόμ. 2), «Περὶ δυνατότητος καὶ πιθανότητος».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Die Philosophie der Gegenwart in Selbstdarstellungen τόμ. Α.—*Eisler*, Wörterbuch der philosophischen Begriff. Γ. Ι. Β.

Μάϊνος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τοποθεσία τῆς νήσου Πρασσούδας (τῆς μεταξὺ Σκύρου καὶ Κύμης), ἐφ' ἧς ἀνηγέρθη ὁ μέγας της φάρος (πλάτ. 38° 40' 00'' Β., μῆκ. 24° 15' 00'' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 426: Doro channel to Gulf of Saloniki). Σ. Ε. Λ.

Μαϊνπούρι (Mainpuri ἢ Mynpuri) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς καὶ πόλις τῶν ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν. Ὁ *νομὸς* εὑρίσκεται εἰς τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα τῶν 'Ινδιῶν, ἐν τῇ πεδιάδι Ντοάμπ, πλήρης τελμάτων καὶ διωρύγων ἀρδευτικῶν. Ἔχει πληθυσμὸν 748.027 (1921) κατ. καὶ παράγει δημητριακά, βάμβακα καὶ σακχαροκάλαμον. Παλαιότερον ἀνῆκεν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Κοναούζ, κατελήφθη δὲ ὑπὸ τῆς 'Αγγλίας τῷ 1901. Ἡ *πόλις*, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, κεῖται ἐπὶ τοῦ 'Ισάν, παραποτάμου τοῦ Γάγγου, καὶ διεξάγει ἐμπόριον δημητριακῶν, βάμβακος καὶ ἰνδικοῦ (λουλάκι). Κάτ. 15.697 (1921). Ἔχει χαρακτηριστικὴν χειροτεχνίαν, καλλιτεχνήματα ἐκ ξύλου, μὲ ἐγκολλήτους διακοσμήσεις ἐκ μετάλλου. 'Εν τῇ πόλει λειτουργεῖ σχολὴ τῆς ἱεραποστολῆς τῶν 'Αμερικανῶν πρεσβυτεριανῶν. Θ. Κ.

Μαϊν-Ρεϊντ (Mayne Reid), ***Θωμᾶς***. 'Ιρλανδὸς μυθιστοριογράφος (1818—1883). Εἰκοσαετὴς μετηνάστευσεν εἰς 'Αμερικὴν εἰς ἀναζήτησιν τύχης. 'Εξετέλεσε μακρὰ ταξίδια ἐπὶ τοῦ 'Ερυθροῦ ποταμοῦ, μελετῶν τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν ἐρυθροδέρμων. 'Εξηρεύνησε τὸν Μιζούρκ καὶ ἐπλανήθη δι' ὅλων τῶν πολιτειῶν. 'Εν Φιλαδελφείᾳ, ἔνθα διετέλεσε δημοσιογράφος μεταξὺ τοῦ 1843 καὶ 1846, συνῆψε σχέσεις μετὰ τοῦ Ἔδγαρ Ἄλλαν Πῶ. Ὅτε ἐξερράγη ὁ πόλεμος κατὰ τοῦ Μεξικοῦ (1846), ἐγένετο λοχαγὸς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ κατάληψιν τῆς Βέρα Κρούζ. 'Ενθουσιώδης δημοκράτης, προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τοὺς Οὔγγρους ἐπαναστάτας τῷ 1849, συνεκρότησε σῶμα ἐθελοντῶν καὶ ἀνεχώρησε δι' Εὐρώπην, φθάσας πολὺ ἀργά. 'Ακολούθως ἐγκατεστάθη ἐν 'Αγγλίᾳ καὶ ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς δημοσιογράφος, δημοσιεύσας τῷ 1850 τὸ μυθιστόρημα «Οἱ ἀντάρται», τὸ ὁποῖον ἠκολούθησε τὸ ἑπόμενον ἔτος τὸ «Θηρευταὶ κεφαλῶν». Τῷ 1859 ἐδημοσιεύθη τὸ «Λευκὸς ἀρχηγός». 'Εξηκολούθησε γράφων καὶ δημοσιεύων μυθιστορήματα καὶ διηγήματα, ἅτινα κατέστησαν δημοφιλέστατα ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν παίδων, λόγῳ τοῦ περιπετειώδους τῶν θεμάτων των. Διακρίνονται ἰδίᾳ διὰ τὴν ἁπλότητα τοῦ ὕφους καὶ τῆς ἀφηγήσεως. Τὰ ἀπομνημονεύματά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς συζύγου του (1890). Δ. Σ. Δ.

μαϊντανὸς (ὁ)· δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *πετροσέλινον τὸ ἥμερον*, τὸ ἄλλως λεγόμενον καὶ *μακεδονήσι*· || μεταφ. εἰρωνικῶς ἐπὶ ἀνθρώπων ἀναμειγνυομένων πανταχοῦ καὶ μὴ ἐχόντων οὐδεμίαν ἁρμοδιότητα καὶ εἰδικότητα.

— ***μαϊντανὸς τοῦ βουνοῦ*** *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μαλαβαΐζα ἡ χρυσῆ*.

Μαιντενὸν (Maintenon), ***Φραγκίσκη ντ' Ὠμπινιέ***, *μαρκησία ντὲ* —. Δευτέρα μυστικὴ σύζυγος τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' (1635—1719). Θυγάτηρ τοῦ τυχοδιώκτου Κωνστὰν ντ' Ὠμπινιέ, παρέμενε μετὰ τοῦ πατρός της εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Νιὸρ μέχρι τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἡλικίας της. Ὅτε ἀπηλευθερώθη οὗτος, μετέφερεν αὐτὴν εἰς τὴν 'Αμερικήν. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν της εἰς Γαλλίαν ἀπώλεσεν εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν τὴν μητέρα της, εὑρεθεῖσα δὲ ἀπροστάτευτος ἐδέχθη τὴν πρότασιν γάμου τοῦ ποιητοῦ Σκαρρών, ὅστις γέρων καὶ σχεδὸν παράλυτος ἐνυμφεύθη αὐτὴν ἐξ εὐσπλαγχνίας. Ὁ γάμος οὗτος τῆς ἐπέτρεψε νὰ συνδεθῇ μετὰ τῆς κοινωνίας, τὴν ὁποίαν ἐδέχετο εἰς τὸν οἶκόν του ὁ ποιητής. Ὁ θάνατος τοῦ συζύγου της τὴν ἔρριψε πάλιν εἰς τὴν πενίαν. Ἡ ὡραιότης αὐτῆς προσείλκυσε πολλοὺς θαυμαστάς, ὧν ἀπέρριψε τὰς προτάσεις τῇ συμβουλῇ τῆς φίλης της Νινὸν ντὲ λ' 'Ανκλό. Ἡ βασίλισσα μήτηρ, πληροφορηθεῖσα τὰς οἰκονομικὰς στενοχωρίας της, ὥρισεν εἰς αὐτὴν χορηγίαν δισχιλίων λιβρῶν. Ὁ θάνατος τῆς βασιλίσσης τῆς ἐστέρησε τὸν μόνον τοῦτον πόρον, διότι ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἔτρεφεν ἀντιπάθειαν πρὸς αὐτήν, χωρὶς νὰ τὴν γνωρίζῃ. 'Εν τούτοις, τῇ μεσολαβήσει τῆς πανισχύρου εὐνοουμένης τοῦ βασιλέως κυρίας ντὲ Μοντεσπάν, τῆς ἀνεγνωρίσθη ἡ σύνταξίς της. Ἔκτοτε ἤρξατο προσμειδιῶσα εἰς αὐτὴν ἡ τύχη. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' θελήσας νὰ μορφώσῃ τὰ μετὰ τῆς κυρίας Μοντεσπὰν τέκνα του ἀπετάθη πρὸς αὐτήν. 'Επὶ μακρὸν ἠρνεῖτο αὕτη, ἀλλὰ κατόπιν συγκατένευσεν. Ἡ σύνταξίς της ηὐξήθη καὶ τῆς ἐδωρήθησαν αἱ γαῖαι τοῦ Μαιντενόν, αἵτινες μετεβλήθησαν βραδύτερον εἰς μαρκιζᾶτον, ὅτε ἡ Μαιντενὸν ἀντικατέστησε πλησίον τοῦ βασιλέως τὴν κυρίαν ντὲ Μοντεσπάν. Κατὰ τὸν θάνατον τῆς βασιλίσσης ἦτο ἤδη αὕτη πανίσχυρος, τῷ δὲ 1686 ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παρισίων 'Αρλαὶ ἐτέλεσε τοὺς γάμους της μετὰ τοῦ Λουδοβίκου εἰς τὸ ἰδιαίτερον αὐτοῦ διαμέρισμα ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Βερσαλλιῶν, παρουσίᾳ τεσσάρων αὐλικῶν. Ἡ μαρκησία ντὲ Μαιντενὸν ἐξήσκησεν ἔκτοτε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ συζύγου της καὶ ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸν χριστιανικὴν ἠθικὴν καὶ τιμιότητα, ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι διακρίνονται εἰς τὰς τελευταίας πράξεις αὐτοῦ. Οἱ ἐχθροί της ὅμως σημειοῦν ὅτι ἀπὸ τοῦ γάμου τούτου ἡ δόξα τῆς Γαλλίας ὑπέστη μείωσιν. Ἡ Μαιντενὸν ἐπροστάτευσε τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ ἵδρυσεν εἰς Σαὶν-Σὺρ θρησκευτικὸν οἶκον πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἀπόρων εὐγενῶν παρθένων, ἐκεῖ δ' ἐνήσκησε πᾶσαν αὐτῆς τὴν φιλανθρωπίαν. Καίτοι δυναμένη νὰ καθήσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀπέφυγε τοῦτο, ὅπως ἀφήσῃ πᾶσαν τὴν λάμψιν τοῦ στέμματος εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ'. Συνέγραψε τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «L'esprit de l'institut des filles de St Louis», «Proverbes», «Lettres», «Correspondance avec des Ursins», τῷ δὲ 1854 ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἅπαντα αὐτῆς εἰς δέκα τόμους. Τὸ ὕφος τῆς Μαιντενὸν διακρίνει χάρις καὶ ἁπλότης. Θ. Β.

Μαίντενχεντ (Maidenhead) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς 'Αγγλίας ἐν Μπερκσάϊρ, ἐπὶ τοῦ Τιμέσεως. Κάτ. 16.730. Εἶναι γνωστὴ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ τελουμένους ἀγῶνας λεμβοδρομιῶν. Ἔχει σταθμὸν ἀσυρμάτου, ἰχθυοτροφεῖα, βιομηχανίαν ζύθου καὶ ποδηλάτων. Θ. Κ.

Μάϊντεριχ (Meiderich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῷ νομῷ Ντύσσελντορφ, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἔμσερ καὶ Ρούρ, μὲ θαυμασίας λιμενικὰς ἐγκαταστάσεις. Κάτ. 33.690. Ἔχει σπουδαίαν βιομηχανίαν χαλυβουργείων, σιδηροχυτηρίων καὶ μηχανουργείων. 'Απὸ τοῦ 1901 συνηνώθη μετὰ τῆς πόλεως *Μούϊσμπουργκ*. Θ. Κ.

Μάϊντινγκερ (Meidinger), ***'Ιωάννης-'Ερρῖκος***. Γερμανὸς φυσικὸς (1831—1905). 'Ησχολήθη κυρίως μὲ τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς τῆς φυσικῆς, ἐφευρὼν νέον σύστημα κλιβάνων (1870) καὶ ἄλλα τινά. Γνωστότατον εἶναι τὸ *στοιχεῖον Μάϊντινγκερ*, χρησιμοποιούμενον εἰς τοὺς τηλεγράφους. Γ. Θ. Κ.

Μαϊντλερ (Mädler), ***'Ιωάννης-'Ερρῖκος***. Γερμανὸς ἀστρονόμος (1794—1874). 'Εχρημάτισε κατ' ἀρχὰς καθηγητὴς τοῦ διδασκαλείου τοῦ Βερολίνου καὶ ἀκολούθως προσελήφθη ὡς βοηθὸς ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τῆς αὐτῆς πόλεως. Τῷ 1840 ἐκλήθη εἰς Δορπάτην ὡς καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐκεῖ ἀστεροσκοπείου. Τῷ 1858 ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις τὸν ὠνόμασε σύμβουλον τοῦ κράτους. Λαβὼν σύνταξιν τῷ 1865 ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν. Αἱ πρῶται παρατηρήσεις του ἐπὶ τῆς Σελήνης χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1828, ὁπότε, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ φίλου του W. Beer, ἤρχισε νὰ καταρτίζῃ τὸν περίφημον τοπογραφικὸν χάρτην αὐτῆς («Mappa Selenographica», Berlin 1834—1836). Ὁ χάρτης οὗτος συνοδεύεται ὑπὸ ἐπεξηγηματικοῦ τεύχους («Der Mond nach seinen Kosmischen und individuellen Verchältnissen» 1837). Ὁ Μαϊντλερ ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰς ἐν Δορπάτῃ παρατηρήσεις του (1842—1866) καὶ «Λαϊκὴν ἀστρονομίαν» (1841), ἧς ἡ ὀγδόη ἔκδοσις ἐκυκλοφόρησε τῷ 1884. Εἰς τρία ἔργα του: «Die Centralsonne» (1846—1847), «Untersuchungen über das Fixsternsystem» (1847—1848) καὶ «Die Eigenbewegungen der Fixsterne» (1854), ἀναπτύσσει ἰδίαν θεωρίαν περὶ ὑπάρξεως πελωρίου κεντρικοῦ Ἡλίου, ἀποτελοῦντος τὸ κέντρον βάρους ὅλων τῶν ἀπλανῶν. Ἄλλα ἀξιόλογα ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Der Fixsternhimmel» (1858), «Geschichte der Himmelskunde» (1872—1873, τ. 2), διάφοροι παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Ἄρεως, τοῦ Οὐρανοῦ κτλ. Σ. Π.

Μαϊντλινγκ (Moedling) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ θέρετρον ἐν Αὐστρίᾳ εἰς ὕψος 214 μ., ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βιέννης—Γκράτς. Κάτ. 18.677. Ἔχει ἀρχαῖον ναὸν προγοτθικοῦ ρυθμοῦ, ὡραῖον δημαρχεῖον, βιομηχανίαν χαρτοποιίας καὶ ἐργοστάσιον παραγωγῆς τσιμέντου. 'Επίσης ἁλατούχους ἰαματικὰς πηγάς. Θ. Κ.

Μαιντρὸν (Maindron), ***Μαυρίκιος-Γεώργιος-Ρενέ***. Γάλλος μυθιστοριογράφος, ἀρχαιολόγος καὶ ἐντομολόγος (1857—1911). 'Απὸ τοῦ 1876 μέχρι τοῦ 1902 διετέλεσεν ἀρχηγὸς ἐπισήμων ἀποστολῶν εἰς τὰς γαλλικὰς ἀποικίας, αἱ δὲ ἐντυπώσεις του ἐκ τῶν περιοδειῶν τούτων ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἰδιαίτερα βιβλία, διακρινόμενα διὰ τὴν γοητευτικήν των χάριν. 'Εμελέτα μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ πάντα, ἤθη, ἔθιμα, θρησκείαν, ἀρχαιολογίαν, ἔντομα. Κυρίως ὅμως εἶχεν ἀγαπήσει τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, αἱ δὲ περὶ ἱματισμοῦ καὶ ὅπλων τοῦ αἰῶνος τούτου μοναδικαὶ γνώσεις του εἶναι ἀναμφισβητήτου κύρους. 'Απὸ τὸν αἰῶνα αὐτὸν λαμβάνει τὰς ὑποθέσεις τῶν μυθιστορημάτων του, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζει βαθεῖα ἱστορικὴ ἀκρίβεια μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν. Δὲν εἶναι ὅμως μόνον σοβαρὸς ἀρχαιολόγος, ἀλλὰ καὶ καλλιτέχνης ἀληθής, γνωρίζων νὰ ζωντανεύῃ τὰ πρόσωπα τῶν ἔργων του καὶ νὰ προσδίδῃ εἰς τὰς εἰκόνας του ἰδιάζουσαν λαμπρότητα καὶ κίνησιν. Ὡς ἀριστούργημά του, μὲ τὸ ὁποῖον ἀνεβίωσε τὸ γαλλικὸν ἱστορικὸν μυθιστόρημα, θεωρεῖται ὁ «Saint-Cendre» (1899). Ἄλλα μυθιστορήματά του εἶναι: «Le Tournoi de Vauplassans (1895), «Blancador l'Avantageux» (1900) καὶ «Monsieur de Clérambon» (1904). 'Επίσης ἔγραψε συλλογὴν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Le Carquois» (1907), καὶ διαφόρους μελέτας, ὡς «Les Papillons» (1887), «Les Armes» (1890), «Les Hôtes d'une maison parisienne» (1891), «Le Naturaliste Amateur» (1897), «L'Art Indienne» (1899), «Récits du temps passé» (1899), «L'Arbre de Science» (1906), «Dans l'Inde du Sud» (1907, τ. 2) κ. ἄ. Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικά, ἦτο φίλος τοῦ Jean Moréas καὶ εἶχε νυμφευθῆ τὴν κόρην τοῦ ποιητοῦ Hérédia. Μελέτην περὶ Μαιντρὸν ἔγραψεν ὁ Ζ Παπαντωνίου εἰς τὸ περιοδικὸν «Παναθήναια» (1922, τ. 22). Ι. Ο.

Digitized by Google

—Μαιντρὸν (Maindron), ***Στέφανος-Ἱππόλυτος*** Γάλλος γλύπτης (1801—1884). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Δαβὶδ ντ' Ἀνζέ. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν πρὸ τοῦ φιλοτέχνου κοινοῦ διὰ τοῦ συμπλέγματος: «Ὁ Θησεὺς νικητὴς τοῦ Μινωταύρου» (Μουσεῖον τοῦ Ἀνζέ). Μετὰ ταῦτα ἐξειργάσθη μακρὰν σειρὰν συμπλεγμάτων, ἀγαλμάτων κλπ., ἅτινα τὸν ἔφερον εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν γλυπτῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἡ τέχνη του εἶναι ἁρμονική, πλήρης κινήσεως καὶ δραματικῆς τινος πνοῆς. Ἵσταται μεταξὺ τοῦ κλασσικισμοῦ, τὸν ὁποῖον προσεπάθησε ν' ἀνανεώσῃ, καὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ, οὗ ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἐκπροσώπων ἐν τῇ πλαστικῇ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: τὸ ἄγαλμα τοῦ Velléda (1839, κῆπος τοῦ Λουξεμβούργου), «Νεαρὸς βοσκὸς δηχθεὶς ὑπὸ ὄφεως» (Μουσεῖον τοῦ Ἀνζέ), «Οἱ Χριστιανοὶ ριπτόμενοι εἰς τὰ θηρία» κολοσσικὸν σύμπλεγμα, «Ὁ Ἀττίλας καὶ ἡ Ἁγία Γενεβιέβη», «Ὁ προσηλυτισμὸς τοῦ Χλωδοβίκου», «Ἡ καρτερικὴ Γαλλία» κλπ. Ι. Μ. Π.

Μάιντς (Mainze) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μαγεντία*.

Μάϊντσερ (Mainzer), ***Ἰωσήφ***. Γερμανὸς κληρικὸς (1807—1851), ἀσχοληθεὶς εἰδικῶς μὲ τὴν μουσικήν. Ἐγκατασταθεὶς κατ' ἀρχὰς ἐν Βρυξέλλαις ἔγραψε τὸ πρῶτόν του μελόδραμα «Ὁ θρίαμβος τῆς Πολωνίας». Κατόπιν, μεταβὰς εἰς Παρισίους, εἰργάσθη ὡς μουσικοκριτικὸς καὶ ἐξέδωκε πλεῖστα βιβλία. Τῷ 1841, ἐγκατασταθεὶς ὁριστικῶς ἐν Ἀγγλίᾳ, ἵδρυσεν ἐν Μάντσεστερ διάφορα λαϊκὰ μουσικὰ διδακτήρια. Ἔγραψε διδακτικὰ κυρίως ἔργα, συνέθεσε τὸ μελόδραμα «La Jacquerie» καὶ ἐξέδωκε τὰ «Μουσικὰ σκίτσα ἢ ἀναμνήσεις ταξιδίου». Γ. Σ.

Μαΐντστον (Maidstone) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα τῆς κομητείας Κέντ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μηντγουαίη. Κάτ. 39.780. Ἔχει ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον μετὰ πινακοθήκης, βιομηχανίαν τσιμέντου, χάρτου κτλ. Θ. Κ.

Μάϊνχεντ (Minehead) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομητείᾳ Σάμερσετ, ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Μπριστόλ. Κάτ. 6.013. Λόγῳ τῆς θέσεως αὐτῆς, εἶναι σταθμὸς ναυαγοσωστικὸς καὶ ἐπιτηρήσεως τῶν ἀκτῶν. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἁλιείαν. Θ. Κ.

Μάϊνχολντ (Meinhold), ***Ἰωάννης-Γουλιέλμος***. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1797—1851). Διετέλεσεν ἱερεὺς εἰς διαφόρους πόλεις καὶ συνέγραψε τὸ ἔπος «Ὄθων, ἐπίσκοπος τῆς Μπάμπεργκ» (1826) καὶ τὰ «Ἀνάμεικτα ποιήματα» (2α ἔκδ. 1835). Γνωστὸς πρὸ πάντων ἐγένετο διὰ τοῦ μυθιστορήματος «Μαρία Σβάϊντλερ» (1843), τὸ ὁποῖον παρουσίασεν ὡς ληφθὲν ἐξ ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἐνῷ ἐν τῇ πραγματικότητι ἦτο ἔργον τοῦ ἰδίου, γραφέν, μετὰ τεχνητῶν ἀρχαϊσμῶν, εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ὡς συγγραφεὺς τοῦ μυθιστορήματος τούτου, τὸ ὁποῖον κατόπιν ἐπεξειργάσθη δραματικῶς ὁ Λάουμπε, ἐμφανίζεται διαμαρτυρόμενος ἱερεύς, ὅστις ὑπερασπίζεται τῆς ὡς μαγίσσης κατηγορηθείσης θυγατρός του. Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις τὸ πλῆρες συντηρητικῶν ὀρχῶν σύγγραμμα: «Ἡ βαβυλωνικὴ σύγχυσις γλωσσῶν καὶ ἰδεῶν τοῦ συγχρόνου τύπου» (1848). Εἰς τὰ ἅπαντά του (1846—1847, 6 τ.) περιλαμβάνονται καὶ κωμῳδίαι καὶ αἱ «Ουμοριστικαὶ εἰκόνες ταξιδίων ἐξ Οὐζεντομ». Γ. Ε. Κ.

μαϊολική (ἡ)· βλ. λ. *μαγιόλικα*.

Μαιὸν (Mahon), *σὲρ Μπράϊαν Θωμᾶς*. Ἄγγλος στρατιωτικός, γεννηθεὶς τῷ 1862. Καταταχθεὶς εἰς τὸ στρατὸν τῷ 1883, διῆλθε τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ὑπηρεσίας του ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ τῷ 1893 μετετέθη εἰς Αἴγυπτον, συμμετασχὼν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Χαρτούμ. Ἀκολούθως ἐστάλη εἰς Νότιον Ἀφρικήν, λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας, διετέλεσε στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Κορντοφὰν (1901—1904) καὶ ἀπὸ τοῦ 1904—1914 διῴκησε μεραρχίαν ἐν Ἰνδίαις. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐγένετο διοικητὴς μεραρχίας καὶ ἐστάλη εἰς Καλλίπολιν, πολεμήσας περὶ τὸ ἀκρωτήριον Σούβλα. Ἀκολούθως διετέλεσεν ἐπί τινας μῆνας ἀρχηγὸς τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀγγλικῶν στρατευμάτων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1916 μέχρι τοῦ 1918 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ στρατευμάτων. Δ. Σ. Δ.

Μαίονες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς ἰνδοευρωπαϊκός, συγγενὴς πρὸς τοὺς Φρύγας καὶ κατοικῶν πρὸς νότον τῆς Μυσίας. Οἱ Μαίονες παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντῶσι «Μῄονες», ἡγέμονες δὲ αὐτῶν ἦσαν ὁ Μέσθλης καὶ ὁ Ἄντιφος. Τοὺς Μαίονας κατόπιν ὑπέταξεν ὁ ἄγνωστος εἰς τὸν Ὅμηρον λαὸς τῶν Λυδῶν, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐπεκράτησεν.

Μαιονία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κειμένη μεταξὺ τῆς Μυσίας, τῆς Φρυγίας, τῆς Καρίας καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. *Μαιονία* ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν ἡ Λυδία καὶ δὴ τὸ ΒΑ τμῆμα αὐτῆς. Κατὰ τὸν Στράβωνα, ἡ Μαιονία ἐλέγετο καὶ *Κατακεκαυμένη*, διότι ἦτο ἄδενδρος. Ταύτης ὁ Πτολεμαῖος ἀναφέρει τρεῖς πόλεις. Καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ δὲ συγγραφεῖς ἀναφέρουν πόλιν τῆς Λυδίας «Μεονίαν», τὴν ὁποίαν οἱ νεώτεροι τοποθετοῦν εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ κατεστραμμένου χωρίου *Μένιε*.

Μαιονίδης (ὁ). Οὕτως ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ Ὅμηρος, κατ' ἄλλους μὲν διότι κατήγετο ἐκ Μαιονίας, κατ' ἄλλους δὲ διότι ἦτο υἱὸς τοῦ Μαίονος.

μαϊορδόμος (ὁ) (Majordomus). Τίτλος τοῦ ἀνωτάτου ὑπαλλήλου τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Μεροβιγγείων ἐν Γαλλίᾳ. Ὡς ἐπόπτης τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ὁ μαϊορδόμος ἤσκει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἑκάστοτε βασιλέων τοῦ φραγκικοῦ κράτους. Ἐν ἀνάγκῃ ἀντεπροσώπευε τὸν βασιλέα καὶ πολλάκις ἐπὶ ἀνικάνων βασιλέων διεξῆγεν αὐτὸς τὴν διοίκησιν, ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῶν εὐγενῶν. Τοιοῦτοι πανίσχυροι μαϊορδόμοι ὑπῆρξαν οἱ *Πιπῖνος ὁ πρεσβύτερος*, *Πιπῖνος Ἐριστάλ*, ὅστις ὑπὸ τῶν χρονογράφων ἐκαλεῖτο subregulus ἢ quasi rex, ὁ *Κάρολος Μάρτελλος* κλπ. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἔπαυσεν ὑφιστάμενον ἀπὸ τοῦ 752 μ. Χ. μὲ τελευταῖον μαϊορδόμον τὸν Χιλδέριχον τὸν Γ'. Χ. Κ. Κ.

Μαϊοριανός, ἢ ***Μαϊορῖνος*** (Majorianus), ***Ἰούλιος-Βαλέριος***. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (457—461 μ. Χ.) ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον ἐν Ραβέννῃ τὴν 1 Ἀπριλίου 457 μ. Χ. Ἐφρόντισε διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ κράτους του, θεσπίσας τοὺς περιφήμους περὶ γάμου νόμους αὐτοῦ («Novellae Majoriani» προσηρτημέναι εἰς τὸν Θεοδοσιανὸν κώδικα), καθ' οὓς οὐδεμία γυνὴ ἢ ἄτεκνος χήρα κάτω τῶν 40 ἐτῶν ἐπετρέπετο νὰ γίνῃ καλογραία. Ἐξωτερικῶς διεξήγαγεν ἐπιτυχεῖς πολέμους, ἀλλ' ἡ τρομακτικὴ ἀπώλεια τοῦ ἐκ 300 πλοίων στόλου του εἰς Νέαν Καρχηδόνα ὑπὸ τοῦ Γιζερίχου, ἀρχηγοῦ τῶν Βησιγότθων, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἄδοξον πτῶσίν του ἐκ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου (2 Αὐγούστου 461 μ. Χ.). Μετὰ 5 ἡμέρας ἐδολοφονήθη. Χ. Κ. Κ.

Μαϊορῖνος (Maiorinus). Αἱρετικὸς ἐπίσκοπος Καρχηδόνος (βλ. λ. *Καικιλιανός*).

Μαϊόρκα (Majorca) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μαγιόρκα*.

Μάϊος (ὁ)· ὁ πέμπτος μὴν τοῦ ἔτους, ἐκ τοῦ λατ. Majus.

—*[Ἱστορ.]* Ὁ *Μάϊος* (λατ. Majus) ἦτο ὁ τρίτος μὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ ἡμερολογίου πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ὅτε τὸ ἔτος ἤρχιζεν ἀπὸ Μαρτίου, καὶ πέμπτος ἀπὸ ταύτης. Ἔχει ἡμέρας 31. Τὴν ὀνομασίαν του παράγουν τινὲς ἐκ τῆς μητρὸς τοῦ Ἑρμοῦ Μαίας, προσωποποιούσης τὴν τρέφουσαν ἡμᾶς γῆν, ἄλλοι δ' ἐκ τοῦ συγκριτικοῦ majus (=μείζων), διότι ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τοὺς συγκλητικούς. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι εἰς τὴν σανσκριτικὴν ἡ ῥίζα mah σημαίνει τρέφειν, ἡ δὲ λέξις mahiyas μεῖζον. Ἐπροσωποποιεῖτο παρὰ Ρωμαίοις ὑπὸ ἀνδρὸς μεσηλίκου, ἐνδεδυμένου εὐρὺν χιτῶνα μετὰ περιχειρίδων πλατυτάτων, φέροντος δὲ ἐπὶ κεφαλῆς κάνιστρον ἀνθέων, ἐνῷ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ταὼς εἶχεν ἡνεωγμένα τὰ πτερὰ τῆς οὐρᾶς. Ἐν Εὐρώπῃ ὁ ἀγροτικὸς κόσμος διεπίστωσεν ὅτι τρεῖς ἡμέραι τοῦ μηνὸς τούτου εἶναι ἀπότομως ψυχρότεραι τῶν προηγουμένων καὶ ἑπομένων. Πράγματι ἐπιστοποιήθη διὰ μακρῶν στατιστικῶν ὅτι αὗται εἶναι ἐν Βερολίνῳ αἱ 11, 12, 13, ἐν Παρισίοις αἱ 13, 14, 15 καὶ ἐν Λυὼν αἱ 19, 20, 21. Ἑρμηνεύεται δὲ τοῦτο ἐκ τῆς τήξεως τῶν χιόνων τῶν πέριξ ὀροπεδίων. Εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἡ 1 Μαΐου, ἡ «Πρωτομαγιά», ἑωρτάζετο καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἑορτάζεται δι' ἐξόδου εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ συλλογῆς ἀνθέων. Γ. Λ. Α.

—*[Λαογρ.]* Ὁ *Μάϊος* μὴν θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς δυσοίωνος καὶ ἀκατάλληλος πρὸς τέλεσιν γάμων, κατὰ τὴν συνήθως φερομένην αἰτιολογίαν, διότι κατ' αὐτὸν συμπίπτει καὶ ὀργασμὸς τῶν ὄνων. Πραγματικῶς ὅμως ἡ δοξασία αὕτη ἀποτελεῖ ἐπιβίωσιν προχριστιανικῆς ἀντιλήψεως. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους συνέπιπτον πρὸς τὸν μῆνα τοῦτον τὰ *Λεμούρια* (βλ. λ.), ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν, καθ' ἣν ἦτο ἀπηγορευμένη ἡ τέλεσις γάμων. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἀλλ' ἡ αἰτιολογία της σὺν τῷ χρόνῳ ἐλησμονήθη, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς ἄλλης, ἥτις καὶ συνήθως ἀναφέρεται σήμερον. Θ. Π.

Μάϊος, ***Ἄγγελος***. Διάσημος φιλόλογος Ἰταλὸς (1782—1854). Κατετάχθη εἰς τοὺς Ἰησουΐτας τῷ 1799 καὶ τῷ 1838 ἐγένετο καρδινάλιος. Τῷ 1815 διωρίσθη ἐπιμελητὴς τῆς ἐν Μιλάνῳ Ἀμβροσιανῆς βιβλιοθήκης, τῷ δὲ 1818 τῆς τοῦ Βατικανοῦ. Ἀνακαλύψας ἀνέκδοτα ἀποσπάσματα τοῦ Κικέρωνος, Πλαύτου, Διονυσίου Ἁλικαρνασσέως, Δίωνος Κασίου, Εὐσεβίου κλπ., ἐξέδωκε ταῦτα ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Scriptorum veterum nova collectio e Vaticanis codicibus edita» (Roma 1825—1830) εἰς 10 τόμους, «Classicorum auctorum e Vaticanis codicibus editorum series» (1828—1838) εἰς 8 τόμους, «Spicilegium Romanum» (1843). Γ. Λ. Α.

Μαϊουμᾶ, ***Κοσμᾶς***· βλ. λ. *Κοσμᾶς*.

μαϊουμάδες (οἱ) *[Βυζ.]*. Ἐλέγοντο οὕτως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τὰ ἔκτακτα εἰς χρήματα δῶρα, ἅτινα διένεμεν ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς στρατιώτας κατόπιν νικηφόρου τινὸς ἐκστρατείας ἢ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ μεγάλης τινὸς ἑορτῆς. Ν. ΚΛΣ

Μαϊουμᾶς (ὁ) (Maiumas) *[Ἀρχ.]*. Νυκτερινὴ συριακὴ ἑορτή, τελουμένη κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν καὶ βυζαντινὴν ἐποχὴν ἀνὰ πᾶν τρίτον ἔτος καὶ ὁμοιάζουσα πρὸς τὰς ἑορτὰς τοῦ Βάκχου καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς ἦτο «ἀσχημονεῖν κατὰ πάντα τρόπον»· διήρκει δὲ 5 ἢ 7 ἢ 30 τερπνὰς παννυχίδας. Ἑωρτάζετο κυρίως εἰς τὴν Ἀντιόχειαν δι' αὐτοκρατορικῆς μάλιστα ἐπιχορηγήσεως, ἐπὶ Λέοντος δὲ τοῦ Δ' καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατηργήθη ὅμως κατόπιν, διότι ἔφερε μυρία κακὰ εἰς τὴν πόλιν, καθότι οἱ νέοι μετέβαινον εἰς αὐτὴν σώφρονες καὶ ἐπέστρεφον ἐστερημένοι σωφροσύνης. Κατὰ τὸν Σουΐδαν, ἡ ἑορτὴ αὕτη ὠνομάζετο Μαϊουμᾶς, διότι ἑωρτάζετο κατὰ μῆνα Μάϊον. Χ. Κ. Κ.

Μαϊουμᾶς *[Γεωγρ.]*. Λέξις ἀσσυριακή, σημαίνουσα τὸν λιμένα. Οὕτως ἔχομεν «Ἀλεξανδρέων Μαϊουμᾶς», «Majoma Ascalonis» κ. τ. λ. Εἰδικώτερον ὅμως ἐπεκράτησεν ἡ ὀνομασία αὕτη διὰ τὸν λιμένα τῆς Γάζης. Εἰς τὸν μωσαϊκὸν χάρτην τῆς Μαδηβᾶς σημειοῦται «Μαϊουμᾶς ἡ καὶ Νεάπολις». Ὁ Σωζομενὸς ἀναφέρει ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος μαθὼν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ ἐπινείου ἦσαν θερμοὶ Χριστιανοί, ἐνῷ οἱ τοῦ ἄστεως τῆς Γάζης «ἄγαν ἡλλήνιζον», ἐτίμησε τὴν Μαϊουμᾶν, καταστήσας αὐτὴν ἰδιαιτέραν ἐπισκοπὴν καὶ μετονομάσας *Κωνσταντίαν* ἀπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. Κατόπιν ὁ Ἰουλιανὸς ἀπηγόρευσε τὴν μετονομασίαν καὶ ὥρισε νὰ λέγεται *Νέα πόλις*, ἢ *Νέα Γάζα*. Γ. Λ. Α.

Μαϊουμᾶς. Ἄραψ στρατηγός, ὅστις εἰσβαλὼν ἐκ Συρίας μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ εἰς τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος, περὶ τὸ 708, ἐδῄωσε τὴν Κιλικίαν, ἀλλ' ἐν τέλει προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ, ἀγομένου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μαριανοῦ, ἡττήθη κατὰ κράτος. Ὁ Μαϊουμᾶς ἐφονεύθη καθὼς καὶ μέγα μέρος τῶν ἀνδρῶν του. Ν. ΚΛΣ

Μαϊπὰ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, ἡ μετὰ ταῦτα *Μαρτυρόπολις* καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν *Μαϊφέρακτα*. Α. Θ. Σ.

Μάϊπο, καὶ *Μάϊπου* (Maipo καὶ Maipù) *[Γεωγρ.]*. —1) Ἐνεργὸν ἡφαίστειον εἰς τὸ κέντρον τῶν Ἄνδεων ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ νομοῦ Σαντιάγο τῆς Χιλῆς καὶ τῆς Ἀργεντινῆς δημοκρατίας. Ὁ ὄγκος αὐτοῦ καταλαμβάνει περίπου ὁλόκληρον γεωγραφικὴν μοῖραν (33° 30' καὶ 34° 25' Ν.), τὸ δὲ κέντρον ἀποτελεῖται ἐξ ἡφαιστειογενῶν κώνων, ὧν ὁ ὑψηλότερος φθάνει τὰ 5 416 μ. —2) Ποταμὸς τῆς Χιλῆς πηγάζων ἐκ τῶν προπόδων τοῦ ὁμωνύμου ἡφαιστείου καὶ τῆς λίμνης Νιαμάντι, κειμένης εἰς ὕψος 3.320 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἀρδεύει τὰ πεδινὰ μέρη τοῦ νομοῦ Σαντιάγο καὶ μετὰ ὁρμητικωτάτου ροῦν 200 περίπου χλμ. χύνεται εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ὁ στρατηγὸς Σὰν Μαρτὶν τὴν 5 Ἀπριλίου 1818 κατήγαγε λαμπρὰν νίκην κατὰ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, ἐξασφαλίσασαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Χιλῆς. Δ. Σ. Δ.

Μαἱρ (Mair), ***Ἀλέξανδρος***. Ἄγγλος ἑλληνιστὴς (1875—1928). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἀμπερντήν, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ διετέλεσε καθηγητής. Τῷ 1899 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου, παρέμεινε δὲ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ μέχρι τοῦ 1903. Ἐξέδωκε τὰ ἔπη τοῦ Ἡσιόδου τῷ 1908 μετὰ εἰσαγωγῆς μεταφράσεως καὶ σημειώσεων, τὸν Καλλίμαχον τῷ 1921 καὶ τὸν Λυκόφρονα τῷ 1921, ἐδημοσίευσε δὲ εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ ἄρθρα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀρχαίαν λογοτεχνίαν. Ὁ Μαἱρ, ὅστις ἐθεωρεῖτο αὐθεντία εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκάη ζῶν ἐκ δυστυχήματος τῷ 1928. Θ. Π.

Μαῖρα, ἢ *Μαιρὰ* *[Μυθολ.]*. —1) Ἡρωῒς τῆς Ἀρκαδίας θυγάτηρ τοῦ Ἄτλαντος, σύζυγος τοῦ Τεγεάτου καὶ μήτηρ τοῦ Σκέφρου καὶ τοῦ Λειμῶνος. Πάντων τούτων ὑπῆρχον τάφοι εἰς τὴν Τεγέαν, ἔνθα καὶ πένθιμοι ἑορταὶ ἐτελοῦντο εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου αὐτῶν. Πλησίον τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου ὑπῆρχε καὶ θέσις *Μαιρά*. —2) Θυγάτηρ τοῦ Προίτου καὶ τῆς Ἀντείας. Ἦτο ἀκόλουθος τῆς Ἀρτέμιδος, ἀλλ' ἐτοξεύθη ὑπ' αὐτῆς, διότι δὲν ἐτήρησε τὴν παρθενίαν της καὶ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Διὸς τὸν Λοκρόν, ὅστις μετὰ τοῦ Ζήθου ἔκτισε τὰς Θήβας. Ὁ Πολύγνωτος παρέστησεν αὐ-

Digitized by Google

τὴν εἰς τὴν ἐν Δελφοῖς λέσχην τῶν Κνιδίων.— 3) Κύων τοῦ *'Ικαρίου* (βλ. λ.). Ν. Ι. Ζ

Μαιρὰν (Mairan), *'Ιωάννης-'Ιάκωβος Ντορτού, ντὲ*—. Γάλλος φυσικὸς καὶ συγγραφεὺς (1678—1771). 'Επιδοθεὶς μετὰ τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσίν του εἰς τὴν σπουδὴν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. εἶχεν ἤδη εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν βραβευθῆ τρὶς ὑπὸ τῆς 'Ακαδημίας τοῦ Βορδῶ διὰ τὰς μελέτας του «περὶ τῶν μεταπτώσεων τοῦ βαρομέτρου», «περὶ τῶν αἰτίων τῆς φεγγοβολίας τοῦ φωσφόρου» καὶ «περὶ πάγου». Τῷ 1718 ἐξελέγη μέλος τῆς 'Ακαδημίας τῶν 'Επιστημῶν τῶν Παρισίων, τῆς ὁποίας ἐγένετο ἰσόβιος γραμματεὺς ἀπὸ τοῦ 1740. Μετὰ τρία ἔτη εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γαλλικὴν 'Ακαδημίαν, ὑπῆρξε δ' ἐπίσης ἀντεπιστέλλον μέλος τῶν ἀκαδημιῶν τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Πετρουπόλεως. Φυσικὸς καὶ ἀστρονόμος πραγματικῆς ἀξίας, συγγραφεὺς γλαφυρὸς καὶ φιλόσοφος βαθύνους, ὁ Μαιρὰν ὑπῆρξε μία τῶν σημαντικωτέρων προσωπικοτήτων τῆς ἐποχῆς του. Εἰς τὴν φήμην του συνέβαλον ἰδίως ἡ θεωρία του περὶ θερμότητος καὶ ψύχους καὶ ἡ μέθοδός του διὰ τὴν μέτρησιν τῆς χωρητικότητος τῶν πλοίων. 'Αξιόλογοι ἐξ ἄλλου ὑπῆρξαν ἡ παρ' αὐτοῦ γενομένη ἐπινόησις εἰδικοῦ βαρομέτρου διὰ τὸν ἔλεγχον τοῦ κενοῦ καὶ αἱ μελέται του ἐπὶ τοῦ φαινομένου τοῦ βορείου σέλαος, ἐπὶ τῆς περιστροφικῆς κινήσεως τῆς σελήνης, ἐπὶ τῶν εἰς ὀκτάεδρα ἐγγεγραμμένων κύβων κλπ. 'Ησχολήθη ἐπίσης μὲ τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν κριτικήν. 'Εκτὸς τῶν εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ δημοσιευθεισῶν μελετῶν αὐτοῦ, ἐξέδωκε καὶ πολλὰ βιβλία εἰς τόμους, ἐν οἷς: «Φυσικὴ καὶ ἱστορικὴ μελέτη περὶ τοῦ βορείου σέλαος» (Παρίσιοι 1731), «Συμπεράσματα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μύθου τοῦ 'Ολύμπου» (Παρίσιοι 1761), «'Επιστολαὶ ἑνὸς ἱεραποστόλου ἐκ Πεκίνου» (Παρίσιοι 1770) κλπ. —Ω

Μαῖρε (Moere) */Γεωγρ./*. Νομὸς τῆς κεντρικῆς Νορβηγίας ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ. 'Εμβαδὸν 15.052 τ. χλμ. Κάτ. 166.790 (1926). Πρωτεύουσα ἡ πόλις *Μόλντε* (Molde). Θ. Κ.

Μαιρὲ (Mairet), *'Ιωάννης*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1604—1686). Κατήγετο ἐκ παλαιᾶς οἰκογενείας Γερμανῶν εὐπατριδῶν. Νεώτατος μείνας ὀρφανός, μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου τῷ 1620 ἔδωσε μετ' ἐπιτυχίας τὴν πρώτην αὐτοῦ τραγῳδίαν «Chryséide et Arimand», ἡ ὁποία ἐθεωρήθη κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῶν θεατρικῶν ἔργων τοῦ Hardy καὶ μετά τινα χρόνον τὸ ἔργον «Sylvie» (τελευταία ἔκδοσις 1905). Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του, διὰ τοῦ ὁποίου ἐμφανίζεται ὡς πρόδρομος τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Ρακίνα, εἶναι ἡ τραγῳδία του «Sophonisbe» (1631), σημειώσασα σταθμὸν εἰς τὴν δραματικὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας, διότι ἀπὸ ταύτης ἀρχίζει ἡ λαμπρὰ ἐποχὴ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου. Εἰς τὴν τραγῳδίαν αὐτὴν πρῶτος ὁ Μαιρὲ ἐφαρμόζει πραγματικοὺς ἀριστοτελικοὺς κανόνας τῶν τριῶν ἑνοτήτων, τὴν θεωρίαν τῶν ὁποίων διετύπωσεν εἰς τὸν πρόλογον τοῦ σατυρικοῦ δράματός του «Silvanire» (1631). 'Η ἐπιτυχία τῆς «Sophonisbe», τῆς ὁποίας ἡ μορφὴ καὶ ἡ σύνθεσις ἀναβιβάζει τὴν γαλλικὴν θεατρικὴν τέχνην ὑπεράνω τοῦ ἐπιπέδου τοῦ Baïf, Jodelle καὶ Garnier, ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ καρδιναλίου Ρισελιέ, ὅστις παρέλαβε τὸν Μαιρὲ μεταξὺ τῶν ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις του ἐργαζομένων συγγραφέων. Βραδύτερον ὁ Κορνήλιος ἐξεμεταλλεύθη τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, συγγράψας τραγῳδίαν ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον «Sophonisbe», εἰς τὸν πρόλογον τῆς ὁποίας ἀναφέρει ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Μαιρὲ περιέχει χωρία ἀμίμητα. 'Αλλ' ἡ ἐπιτυχία τοῦ Κορνηλίου κατέστησε ζηλότυπον τὸν Μαιρέ, ὅστις, ὅτε ἐνεφανίσθη ὁ «Cid», ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ ἀριστουργήματος αὐτοῦ μετὰ μεγάλης δριμύτητος, κατηγορήσας τὸν ἀντίπαλόν του ἐπὶ λογοκλοπῇ. 'Αλλ' ἡ δόξα τοῦ Κορνηλίου οὐδόλως ἐμειώθη καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὁ Μαιρὲ ἐπεσκιάσθη ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἀπεσύρθη ὁριστικῶς τοῦ θεάτρου. «'Ο Μαιρέ, λέγει ὁ Βολταῖρος, ἤνοιξε τὸ στάδιον εἰς τὸ ὁποῖον εἰσῆλθεν ὁ Ροτρού, αὐτοὺς δὲ μιμούμενος ὁ Κορνήλιος ἐδιδάχθη νὰ τοὺς ὑπερβάλῃ». Ἄλλα ἔργα τοῦ Μαιρὲ ἔχομεν: «La Virginie» (1628), «Marc-Antoine ou la Cléopâtre» (1930), «Le grand et dernier Soliman ou la mort de Mustapha» (1629), «Roland Furieux» (1636) «Athénaïs» (1642), διάφορα ποιήματα, ἐπιστολὰς κλπ. Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του ἔγραψεν ὁ E. Danheisser («Studien zu Jean Mairet's Leben und Werken» 1888). Ι. Ο

Μαίρικε (Mörike), *'Εδουάρδος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1804—1875). 'Εσπούδασε θεολογίαν ἐν Τυβίγγῃ καὶ διετέλεσεν εἶτα ἱερεύς, ἠναγκάσθη ὅμως ἕνεκα ἀσθενείας νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἀξιώματος τούτου. 'Ανῆκεν εἰς τὴν Σουηβικὴν λεγομένην σχολὴν καὶ ὑπῆρξεν ὁ πλέον διακεκριμένος τῶν Γερμανῶν λυρικῶν τῆς μετὰ τὸν Γκαῖτε ἐποχῆς. Τὴν ἐμφάνισίν του ὡς ποιητὴς ἔκαμε μὲ τὸ σκοτεινὸν καὶ φανταστικόν, πλὴν ὅμως πλούσιον εἰς λυρισμούς, μυθιστόρημα «Ζωγράφος Νόλτεν» (1832), τὸ ὁποῖον ἀπέλαυσε μεγάλης δημοτικότητος. Τὸ σημαντικώτερον ἔργον τοῦ ἰδιορρύθμου τούτου ποιητοῦ εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν πολλὰς ἐκδόσεις σημειωσάντων «Ποιημάτων» του (1838), τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται διὰ τὴν ἁπλῆν καὶ φυσικὴν γλῶσσάν των καὶ διὰ τὸ ἄμεσον τῆς ποιητικῆς συναισθήσεως καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης ἀφῃρημένης ἐννοίας καὶ ἐξεζητημένης ρητορικῆς. 'Η θέρμη τοῦ αἰσθήματός του κατοπτρίζεται εἰς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως, τὴν διαύγειαν τῶν σκέψεων, τὴν πλαστικότητα τῶν εἰκόνων καὶ τὴν μουσικότητα τῶν στίχων του. Πλήρεις χάριτος λεπτομερείας παρουσιάζουν τὰ ἔργα του: «Εἰδύλλιον τῆς Μπόντενζε» (εἰς 7 ᾄσματα, 1846) καὶ «'Ο Μόζαρτ ταξιδεύων εἰς Πράγαν» (1856). 'Εκτὸς τούτων ἐδημοσίευσεν: «'Επετηρὶς Σουηβῶν ποιητῶν καὶ διηγηματογράφων» (μετὰ τοῦ *Τσίμμερμανν*, 1836), «Ἶρις» (1839), μεταφράσεις τῶν εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου (μετὰ τοῦ *Νόττερ*, 1853—1856) καὶ τοῦ 'Ανακρέοντος (1864), συλλογὴ ὕμνων, ᾠδῶν, ἐλεγειῶν καὶ εἰδυλλίων 'Ελλήνων καὶ Λατίνων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Κλασσικὴ ἀνθολογία» (1840). Πολλαὶ ἐκ τῶν ποιήσεών του («Der alte Turmhahn», «SchönRohtraut», «Das verlassene Mädchen» κλπ.), τονισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ μουσουργοῦ Χοῦγκο Βόλφ, καταλέγονται σήμερον μεταξὺ τῶν ὡραιοτέρων ᾀσμάτων τῆς γερμανικῆς μουσικῆς. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1878 εἰς 4 τόμους. 'Επίσης ἡ ἀλληλογραφία του μετὰ τοῦ 'Ερμ. Κοὺρτς τῷ 1885, τοῦ Μ. Σβὶντ τῷ 1890 καὶ τοῦ Θ. Στόρμ τῷ 1891 καὶ «'Ερωτικαὶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν μνηστήν μου Λουΐζαν Ράου» τῷ 1921. Τῷ 1920 ἱδρύθη «'Εταιρεία τῶν φίλων τοῦ Μαίρικε». [*Mayne*, E. M., Sein Leben u. Dichten (4η ἔκδ. 1927).] Γ. Ε. Κ.

Μαῖρκερ (Maerker), ***Μαξιμιλιανός***. Γερμανὸς χημικὸς (1841—1901), καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Χάλλης. 'Ησχολήθη κυρίως μὲ γεωπονικὰς καὶ ἀγροτικὰς ἐφαρμογὰς τῆς Χημείας. Συνέγραψεν· «'Εγχειρίδιον τῆς οἰνοπνευματοποιίας» (1877), «Τὰ ἅλατα τοῦ καλίου καὶ ἡ ἐν τῇ γεωργίᾳ χρησιμοποίησις αὐτῶν» (1880). Γ. Θ. Κ.

Μαϊρόνις (Maironis). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Λιθουανοῦ ποιητοῦ *'Ιωνᾶ Ματσιούλα*, γεννηθέντος ἐν Κόβνο τῷ 1862. Ἂν καὶ θεολόγος, διευθυντὴς τῆς ἱερατικῆς σχολῆς τοῦ Κόβνο ἀπὸ τοῦ 1909 καὶ καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ αὐτόθι πανεπιστημίῳ ἀπὸ τοῦ 1922, εἶναι περισσότερον γνωστὸς ὡς ποιητὴς (πατριωτικὸς καὶ ἠθικὸς) καὶ δραματικὸς συγγραφεύς. Τὰ περιφημότερα ποιήματά του εἶναι ἡ «Νέα Λιθουανία» καὶ «Τὰ πάθη μας», παθητικὴ περιγραφὴ τῆς ὑπὸ τὴν Ρωσίαν δουλείας καὶ παρότρυνσις πρὸς ἀγῶνα διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Δραματικά του ἔργα εἶναι: «Ποῦ ἡ σωτηρία», καὶ «'Ο θάνατος τοῦ Κεστούλις καὶ Βυτώτας». Μετέφρασεν ἐπίσης εἰς τὴν Λιθουανικὴν τὴν ἰνδικὴν ποιητικὴν ἀνθολογίαν Ριγκβέντα. Θ. Κ.

Μαίρς (Moers) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Ρηνανίᾳ, ἐν τῷ νομῷ Ντούσσελντορφ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ξάντεν-Κρέφελδ. Κάτ. 26.510 (1925). Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα, σιδηροχυτήρια καὶ μηχανουργεῖα. 'Ιδρυθεῖσα τῷ 1287 ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας. Θ. Κ.

Μαίρυζβιλ (Marysville) */Γεωγρ./*. Ὄνομα διαφόρων κωμοπόλεων ἐν ταῖς 'Ηνωμέναις Πολιτείαις τῆς Β. 'Αμερικῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἐν Καλιφορνίᾳ, βορείως τοῦ Σακραμέντο, εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Γιούμπα καὶ Φαῖδερ. Κάτ. (1920) 5.461. Ἔχει χρυσωρυχεῖα. Θ. Κ.

Μαίρυλαντ (Maryland, καὶ συγκεκομμένως Md.). Μία ἐκ τῶν πολιτειῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὴν βορειαμερικανικὴν ὁμοσπονδίαν, κειμένη ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ ὠκεανοῦ, μεταξὺ 37°53′ καὶ 39°44′ βορ. πλάτους καὶ μεταξὺ 75°4′ καὶ 79°33′ δυτ. μήκους. Τὸ ὅλον ἐμβαδὸν αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 31.926 τετρ. χιλιόμ., ὁ δὲ πληθυσμός της (1928) εἰς 1.616.000 κατοίκους. Εἶναι δηλαδὴ ἡ Μαίρυλαντ μία τῶν μικροτέρων ἀμερικανικῶν πολιτειῶν, ἐρχομένη 27η μεταξὺ αὐτῶν κατὰ σειρὰν πληθυσμοῦ καὶ 38η κατὰ σειρὰν ἐκτάσεως.

— */Φυσ. Γεωγρ./* 'Η χώρα ὁρίζεται ἀπὸ Α. καὶ ΝΑ. ὑπὸ τοῦ 'Ατλαντικοῦ, ἀπὸ ΝΔ. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ποτομάκ, διαχωρίζοντος αὐτὴν ἀπὸ τὰς δύο Βιργινίας, ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς Πενσυλβανίας καὶ ἀπὸ ΒΑ. ὑπὸ τῆς Ντελάουερ. Τὸ ἔδαφός της, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν δύο ἀκτῶν τοῦ στενοῦ καὶ βαθέος κόλπου τοῦ *Τσέσαπηκ* (Chesapec) μέχρι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ποτομάκ, παρουσιάζει ἐξαιρετικῶς ἀκανόνιστον σχῆμα, τοῦ ὁποίου τὸ μῆκος (ἀπὸ Α πρὸς Δ) εἶναι 325 χιλιόμετρα, τὸ δὲ πλάτος ποικίλλει κατὰ διαφόρους θέσεις ἀπὸ 193 μέχρις 6 χιλιομέτρων.

'Απὸ γεωλογικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενον τὸ ἔδαφος τῆς Μαίρυλαντ, παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν σχηματισμοῦ. Εἰς τὰ πέριξ τοῦ κόλπου τοῦ Τσέσαπηκ ἀποτελεῖται ἐκ τριτογενῶν κρητιδικῶν προσχώσεων, σχηματίζον χθαμαλὴν καὶ εὔφορον πεδιάδα, βορείως δὲ τοῦ ποταμοῦ Τσόπτανει εἶναι πλούσιον εἰς ἀργίλλους καὶ ἀμμίτας. Πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ τοῦ κόλπου ἀπαντῶνται ἐδάφη παλαιοζωϊκά, κυριαρχοῦσι δ' ἐνταῦθα οἱ γνεύσιοι, οἱ γρανῖται, οἱ ὀφεῖται καὶ πετρώματα πυριτικά· ἐκ τῆς περιφερείας ταύτης ἐξορύσσονται περὶ τὰ 200 εἴδη ἐκλεκτῶν μαρμάρων καὶ χρωμίου εἰς μεγάλας ποσότητας. Πρὸς τὰ δυτικὰ τὸ ἔδαφος εἶναι λοφῶδες, διακοπτόμενον ἀπὸ εὐφόρους κοιλάδας καὶ ὡραῖα δάση σφενδάμνων. Ἔτι περαιτέρω, δυτικώτερον τῆς Κούμπερλαντ, ὑπάρχει εὐρεῖα ἀνθρακοφόρος καὶ μεταλλοφόρος περιοχή, περικλείουσα πλούσια κοιτάσματα ἀσφαλτούχων γαιανθράκων καὶ μεταλλευμάτων, σιδήρου ἰδίως, χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου. 'Η ὀρεογραφικὴ διαμόρφωσις τῆς χώρας περιορίζεται εἰς μίαν μικρᾶς ἐκτάσεως ὀροσειράν, τῆς ὁποίας ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶναι τὸ *Μπαῖκμπον* (1.036 μ.).

'Η Μαίρυλαντ, περιρρεομένη ὑπὸ τοῦ *Ποτομάκ*, μεγάλου πλωτοῦ ποταμοῦ, διασχίζεται ἐπὶ πλέον ὑπὸ τοῦ *Σουσκεχάνα* καὶ τριῶν ἄλλων μικροτέρων, τοῦ *Πατάπσκο*, τοῦ *Πάτουζεν* καὶ τοῦ *Τσόπτανκ*, ἐκβαλλόντων πάντων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τσέσαπηκ. Αἱ ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ ἀκταὶ αὐτῆς εἶναι εὐθύγραμμοι σχεδὸν καὶ ἀλίμενοι, ἐντὸς τοῦ κόλπου ὅμως, τοῦ ὁποίου ἡ παραλία ἔχει ἔκτασιν 800 περίπου χιλιομέτρων, ὑπάρχουσι πολλοὶ καὶ ἀσφαλέστατοι λιμένες, ὡς ὁ μέγας τῆς Βαλτιμόρης, ὁ τῆς 'Ανναπόλεως καὶ ἄλλοι δευτερεύοντες.

Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι ἀρκούντως ἤπιον, μολονότι ὁ λιμὴν τῆς Βαλτιμόρης πήγνυται ἐνίοτε κατὰ τοὺς βαρεῖς χειμῶνας. Οἱ μέσοι ὅροι θερμοκρασίας εἶναι 13° δι' ὁλόκληρον τὸ ἔτος, 0° κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ 23° κατὰ τὸ θέρος. Τὸ δὲ ἐτήσιον ὕψος τῆς βροχῆς φθάνει εἰς 1,10 μ.

— */Πολιτ. Γεωγρ./*. 'Η ἀρχὴ τῆς ἱστορίας τῆς Μαίρυλαντ ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΖ′ αἰῶνα. Τῷ 1632 ὁ βασιλεὺς τῆς 'Αγγλίας Κάρολος Α′ ἐδώρησε τὸ ἔδαφός της εἰς τὸν σὲρ Γεώργιον Κάλβερτ, υἱὸν τοῦ δουκὸς τῆς Βαλτιμόρης, ὅστις ἔδωκεν εἰς τὴν περιοχὴν τὸ ὄνομα «Maryland» ἢ «Terra Mariae», πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου τοῦ Καρόλου βασιλίσσης Μαρίας, καὶ ἐγκατέστησεν ἐν αὐτῇ τῷ 1634 διακοσίους μετανάστας, αὐξηθέντας κατὰ πολὺ βραδύτερον. Τὸ πολίτευμα τοῦ τόπου ἦτο ἐν ἀρχῇ φεουδαρχικόν, μόνος δὲ κύριος τοῦ ἐδάφους ἦτο ὁ ἑκάστοτε λόρδος τῆς Βαλτιμόρης. Κατὰ τὴν ἀγγλικὴν ἐπανάστασιν ἡ φεουδαρχικὴ κυριαρχία κατελύθη, ἀνεστηλώθη ὅμως ἐκ νέου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Καρόλου Β′, διὰ νὰ καταλυθῇ διὰ δευτέραν φορὰν τῷ 1689, ὁπότε ἡ Μαίρυλαντ περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας. 'Αλλὰ καὶ πάλιν τῷ 1714 ὁ τέταρτος δοὺξ τῆς Βαλτιμόρης, προσχωρήσας εἰς τὸν προτεσταντισμόν, ἐπέτυχε ν' ἀνακτήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς χώρας δικαιώματά του, τὰ ὁποῖα καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ πολέμου τῆς 'Αμερικανικῆς 'Ανεξαρτησίας. Τῷ 1788 ἡ Μαίρυλαντ περιελήφθη εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν, παρεχώρησε δὲ εἰς αὐτὴν τῷ 1790 ἔδαφος 60 τ. μιλλίων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη ἡ ὁμοσπονδιακὴ πρωτεύουσα τῆς Οὐασιγκτῶνος.

'Απὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ ἡ ἐξέλιξις τῆς Μαίρυλαντ ὑπῆρξε ραγδαία. 'Ο ἀριθμὸς τῶν 200 πρώτων κατοίκων της τοῦ 1634 εἶχεν αὐξηθῆ τῷ 1671 εἰς 20.000, τῷ 1748 εἰς 130.000 (ἐξ ὧν 36.000 μαῦροι δοῦλοι), τῷ 1840 εἰς 470.000 (μαῦροι 152.000) καὶ τῷ 1880 εἰς 935.000 (μαῦροι 210.000). Ἔκτοτε ὁ πληθυσμός της ἐδιπλασιάσθη περίπου, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ πλέον αὔξησιν ἀπερρόφησε κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ μεγάλη πόλις τῆς Βαλτιμόρης, ἔχουσα ἤδη ὑπὲρ τὰς 800.000 κατοίκων.

Τὸ σύνταγμα τῆς πολιτείας μετερρυθμίσθη κατ' ἐπανάληψιν, ἰσχύει δὲ ἤδη οἷον διεμορφώθη τελικῶς τῷ 1867. Κατ' αὐτό, ὁ κυβερνήτης ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐπὶ τετραετεῖ θητείᾳ. 'Η γερουσία (ἀποτελουμένη ἐξ 29 μελῶν) καὶ ἡ βουλὴ (118 μέλη) ἐκλέγονται ἀνὰ διετίαν. Εἰς τὸ Κογκρέσσον ἡ Μαίρυλαντ μετέχει δι' 6 ἀντιπροσώπων.

'Η χώρα διαιρεῖται εἰς 24 κομιτείας, κύριαι δὲ πόλεις αὐτῆς εἶναι δύο: 'Η *'Αννάπολις*, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παραλίας τοῦ κόλπου Τσέσαπηκ (κάτ. 11.214), ἕδρα τοῦ κυβερνήτου, ἔχουσα ναυτικὴν ἀκαδημίαν καὶ ἀστεροσκοπεῖον. 'Η μεγαλόπολις *Βαλτιμόρη*, ἐπὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ ἰδίου κόλπου (κάτ. 830.400), συγκεντροῦσα τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κίνησιν τῆς πολιτείας ὅλης, ἔχουσα δὲ πανεπιστήμιον καὶ ἄλλα ἀνώτερα ἐκπαιδ. ἱδρύματα. Δευτερεύουσαι πόλεις εἶναι ἡ *Χάγκεστον* καὶ ἡ *Κούμπερλαντ*.

— */Οἰκονομ. Γεωγρ./* 'Απὸ ἀπόψεως παραγωγῆς καὶ φυσικοῦ πλούτου ἡ χώρα διακρίνεται εἰς τρία τμήματα: α′) Τὸ δυτικόν, ἀποτελούμενον ἐκ στενῆς λωρίδος γῆς μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ποτομὰκ καὶ τῶν συνόρων τῆς Πενσυλβανίας· ἐν αὐτῷ ὑπάρχουν τὰ ὀρυχεῖα γαιανθράκων καὶ σιδηρούχων μεταλλευμάτων, ἐπὶ πλέον δὲ εὐφορώταται γαῖαι. β′) Τὸ κεντρικόν, μεταξὺ τοῦ Ποτομὰκ καὶ τοῦ κόλπου Τσέσαπηκ, ὅπου αἱ μεγάλαι φυτεῖαι τοῦ ὀνομαστοῦ καπνοῦ τῆς Μαίρυλαντ. γ′) Τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν πολιτείαν $^1/_8$ περίπου τῆς χερσονήσου, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. μεταξὺ τοῦ Τσέσαπηκ καὶ τῆς στομαλίμνης τοῦ ποταμοῦ Ντε-

Digitized by Google

λάουερ. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς χερσοννήσου μερίζεται μεταξὺ τῶν πολιτειῶν Ντελάουερ καὶ Βιργινίας.

Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι κατὰ τὸ $1/2$ καλλιεργημένον, δασῶδες δὲ κατὰ τὸ $1/4$. Χάρις εἰς τοὺς ἀφθόνως ἀρδεύοντας αὐτὸ ποταμοὺς καὶ τὴν μεθοδικήν του ἐξ ἄλλου ἐκμετάλλευσιν (49.000 ἀγροτικοὶ συνοικισμοὶ καλλιεργητῶν εἶναι κατεσπαρμένοι ἀνὰ τὴν ὕπαιθρον χώραν), ἀποδίδει πλουσίαν καὶ ἐκλεκτὴν παραγωγὴν ποικίλων προϊόντων, ἰδίᾳ καπνοῦ, χορτονομῆς, σίτου, ἀραβοσίτου, κριθῆς, βρόμης, σικάλεως, γεωμήλων καὶ λαχανικῶν ἐν γένει, ἐκ τῶν ὁποίων πάντων γίνεται σημαντικὴ ἐξαγωγή. Ἀνθεῖ ἐπίσης ἐν τῇ χώρᾳ ἡ κτηνοτροφία (ὑποζυγίων, βοῶν καὶ προβάτων), ἡ ἁλιεία (ρεγκῶν ἰδίως) καὶ ἡ ὀστρεοτροφία. Ἐκ τῶν ὀρυκτῶν καὶ μεταλλευμάτων αὐτῆς (γαιανθράκων καὶ σιδήρου εἰς μεγάλας ποσότητας, εἰς μικροτέρας δὲ χαλκοῦ, ψευδαργύρου καὶ χρυσοῦ) ἡ Μαίρυλαντ εἰσπράττει ἐτησίως 18.500.000 δολλαρίων περίπου. Σημαντικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ ἐξαγωγὴ μαρμάρων καὶ ἀργίλλου. Ἐκ τῶν βιομηχανικῶν δὲ προϊόντων ἐξάγονται ἰδίως κονσέρβαι λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν, βαμβακερὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα, μηχαναὶ διάφοροι κλπ., ὁλικῆς ἀξίας 900 000 000 περίπου δολλαρίων κατ' ἔτος.

Τὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ συγκοινωνίαν τῆς χώρας ἐξυπηρετοῦσι 3439 χιλιόμετρα σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ πολλαὶ διώρυγες συνολικοῦ μήκους 310 χιλιομέτρων. Γ. Ζ.

Μαίρυμπερω (Maryborough) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τοῦ ἐλευθέρου ἰρλανδικοῦ κράτους, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Λέϊξ. Κάτ. 3.382 (1926). —2) Πόλις ἐν τῷ βρεττανικῷ αὐστραλιανῷ κράτει Κουήνσλαντ (Χώρα τῆς Βασιλίσσης), ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μαίρυ, ὅστις μέχρι τῆς πόλεως εἶναι πλωτὸς καὶ διὰ μεγάλα θαλάσσια πλοῖα, ἀπὸ τῶν 40 χιλ. ἀπεχουσῶν ἐκβολῶν του. Κάτ. 10.635 (1921). Ἔχει μεγάλα σιδηροχυτήρια, σακχαροποιεῖα, ναυπηγεῖα καὶ βιομηχανίαν ξυλείας. Ἔχει ζωηρὰν κίνησιν ὡς λιμὴν τῆς ἐνδοχώρας, ἐξυπηρετῶν ἰδίᾳ τὰ ἐγγὺς χρυσωρυχεῖα Ζίμπις καὶ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα Μπουρούμ. —3) Πόλις τῆς Αὐστραλίας, ἐν τῇ δυτικῇ Βικτωρίᾳ, ἔχουσα τὸ μέγιστον ἐργοστάσιον σιδηροδρομικῶν ἐπισκευῶν. Κάτ. 4.744 (1921). Θ. Κ.

Μαίρυπορτ (Maryport) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν καὶ πόλις τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ Κώμπερλαντ, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἔλλεν καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Οὐάϊτχάβεν - Καρλάϊλ. Κάτ. 10.906 (1921). Θ. Κ.

Μάϊς (Maisch), ***Ἰωάννης - Μιχαήλ*** Γερμανὸς ἰατρός, φαρμακοποιὸς καὶ συγγραφεὺς (1831—1893). Ἠσχολήθη εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Τῷ 1848 περιεπλάκη εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Βάδης καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Γερμανίαν διαφυγὼν εἰς Β. Ἀμερικήν. Τῷ 1859 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Paraisch ἱδρυθεῖσαν φαρμακευτικὴν σχολὴν καὶ τῷ 1861 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φαρμακογνωσίας εἰς τὸ College of Pharmacy ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐργαζόμενος ἐκ παραλλήλου καὶ εἰς τὸ ἐργοστάσιον τοῦ Dr Squilb. Ὡς καθηγητὴς τῆς φαρμακογνωσίας καὶ βοτανικῆς εἰς τὸ College of Pharmacy τῆς Φιλαδελφείας προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας. Ἡ ἐν Βαλτιμόρῃ Maryland College of Pharmacy ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἐπίτιμον διδάκτορα καὶ τὸ ἐν Φιλαδελφείᾳ College ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ Magister pharmaciae. Κ. Γ. Μ.

Μαὶς (Maiche) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου καντονίου ἐν τῷ νομῷ Doubs. Διεξάγει ἐμπόριον κτηνῶν καὶ ἔχει βιομηχανίαν ὡρολογίων. Κάτ. τοῦ καντονίου 12.010. Μ. Ν. Δ.

Μαῖσα (Maesa), ***Ἰουλία***. Κόρη τοῦ ἱερέως τοῦ Ἡλίου Bassianus ἐξ Ἐμέσης, σύζυγος τοῦ Ἰουλίου Ἀβίτου καὶ ἀδελφὴ τῆς συζύγου τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σεβήρου Ἰουλίας Δόμνης, γεννηθεῖσα τῷ 164 μ. Χ. περίπου. Παρέμενεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς ἀδελφῆς της ἐν Ρώμῃ μέχρι τοῦ 217 μ. Χ., ὁπότε, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καρακάλλα καὶ τὴν αὐτοκτονίαν τῆς ἀδελφῆς της Δόμνης, ἐξωρίσθη εἰς Ἔμεσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μακρίνου. Ἐκεῖ, μὴ ἀνεχομένη τὸν ἰδιωτικὸν βίον, κατώρθωσεν, ὡς μάμμη τοῦ νέου αὐτοκράτορος Ἡλιογαβάλου, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον αὐτὴ κυρίως ἐπέτυχε διὰ τοῦ ἐπιτυχοῦς πολέμου κατὰ τοῦ ἀντιπάλου της Μακρίνου, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα ἐν Ρώμῃ. Ἡ Μαῖσα βλέπουσα ὅτι ὁ Ἡλιογάβαλος ὡδήγει τὸ κράτος εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ φοβουμένη μήπως καὶ πάλιν ἰδιωτεύσῃ, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ υἱοθετήσῃ τὸν υἱὸν τῆς κόρης της Μαμαίας, Ἀλέξανδρον. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς ἀρχῆς εἶχε κυρίως ἡ Μαῖσα. Ἀπέθανε τῷ 226 μ. Χ. Χ. Κ. Κ.

μαῖσα (ἡ) (Maesa) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρσινοειδῶν*, περιλαμβάνον ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν. Τούτων τὰ εἴδη *μαῖσα ἡ ζωγραφικὴ* καὶ *μαῖσα ἡ λογχοειδής*, φυόμενα ἐν Ἀβησσυνίᾳ, χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ φαρμακευτικῇ ὡς ἀνθελμινικά.

Μαισάδη *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ χωρίον *Γιαϊλαγκουνῆ* (βλ. λ.).

Μαισάδης. Βασιλεὺς τῶν Μελανδιτῶν, Θυνῶν καὶ Τρανιψῶν, θρᾳκικῶν φύλων, κατοικούντων ὑπὲρ τὸ Βυζάντιον. Ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του ἀπέθανεν ὀλίγον μετὰ ταῦτα, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Διάδοχος αὐτοῦ ὑπῆρξε Σεύθης ὁ Β'. Α. Θ. Σ.

μαϊσίνη (ἡ) (Maisin) *[Φαρμακ.]*. Οὕτως ἐκλήθη λευκωματοειδὴς οὐσία λαμβανομένη δι' ἐκχυλίσεως δι' ἀμυλικῆς ἀλκοόλης τοῦ ξηροῦ καὶ ἀπολιπανθέντος ἀραβοσιταλεύρου. Εἶναι κόνις λευκή, ἐξαιρετικῶς λεπτή, ἀδιάλυτος εἰς ψυχρὸν καὶ εἰς θερμὸν ὕδωρ. Εὗρεν ἐφαρμογὴν ὡς ἐπικαλυπτικὸν καταποτίων καὶ δισκίων. Κ. Γ. Μ.

Μάϊσνερ *καὶ Καργαδούρη τυπογραφεῖον*. Ἓν τῶν σπουδαιοτέρων τυπογραφείων τῶν Ἀθηνῶν, λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ 1892, ὅτε ἱδρύθη πρωτοβουλίᾳ τοῦ Γ. Δροσίνη ὡς διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Ἑστία» ὑπὸ τὴν τεχνικὴν διεύθυνσιν τοῦ *Κ. Μάϊσνερ*, ὅστις εἶχε μετακληθῆ ὑπὸ τοῦ Λ. Κορομηλᾶ ἐκ Λειψίας τῷ 1883, καὶ τὴν ἐμπορικὴν τοιαύτην τοῦ *Ν. Καργαδούρη*. Ἐπωνομάσθη «Τυπογραφεῖον τῆς «Ἑστίας», καὶ κατέλαβεν ἐξ ἀρχῆς μίαν τῶν πρώτων θέσεων μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁμοειδῶν ἐπιχειρήσεων, συνέβαλε δὲ μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τυπογραφικῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι. Πολλαὶ ἐκδόσεις του ἐτιμήθησαν ὑπὸ βραβείων εἰς διαφόρους ἐκθέσεις («χρυσοῦν βραβεῖον Βρυξελλῶν 1897, ἀργυροῦν Παρισίων 1909, χρυσοῦν Ἀθηνῶν 1903), ὑπῆρξε δὲ χάρις εἰς τὴν ἀρτίαν ὀργάνωσίν του ἀληθῶς πρότυπον τυπογραφεῖον. Γ. Α. Κ.

Μαϊσὸρ (Mysore καὶ Maisur) *[Γεωγρ.]*. Κράτος ὑποτελὲς καὶ πόλις ἐν ταῖς Ἀγγλικαῖς Ἰνδίαις. Τὸ *κράτος* ἔχει ἐμβαδὸν 73.339 τ. χλ. καὶ κατ. 5.978.892 (1821), ἐξ ὧν μόνον 71.395 Χριστιανοί. Κεῖται ἐν μέσῳ τῆς προεδρίας Μαδρὰς καὶ περιβάλλεται πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῶν ὀρέων Γκὰτς καὶ Νίλγκορι πρὸς ἀνατολὰς καὶ βορρᾶν. Τὸ ἔδαφος εἶναι πεδινόν. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ἐξ ὧν κύριος ὁ Κώβερυ, καὶ ἀρδεύεται διὰ πλήθους διωρύγων. Τὸ κλῖμα εἶναι θερμόν. Εἰς τὰ ὄρη ὑπάρχουν ἀκόμη δάση παρθένα, εἰς τὰ ὁποῖα διαιτῶνται τίγρεις, πάνθηρες, ἐλέφαντες, ἀγριόχοιροι, βόνασοι. Τὸ ἔδαφος εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεύματα, ἰδίᾳ σιδηρομαγνήτην, χαλκὸν καὶ χρυσόν.

Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι δημητριακά, ὄρυζα, καφές, σακχαροκάλαμον, βάμβαξ. Προσέτι ὑπάρχει σηροτροφία καὶ ἐριουργία. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία ἐξυπηρετοῦν ἄριστα τὸ σημαντικὸν ἐμπόριον. Ἡ χώρα ὑπάρχει ὡς βουδικὴ ἐπαρχία ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. Κατελήφθη ἔπειτα ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ Ἰνδῶν ἐναλλὰξ καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν περιῆλθεν ὁριστικῶς τῷ 1799. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κράτους (μαχαραγιᾶς) ἑδρεύει εἰς τὴν ὁμώνυμον πρωτεύουσαν, ὁ δὲ Ἄγγλος διοικητὴς εἰς τὴν Μπανγκαλόρ, ἥτις εἶναι καὶ ἡ μεγίστη πόλις.

Ἡ *πόλις*, πρωτεύουσα τοῦ κράτους, κεῖται ἐπὶ τοῦ Καμπάνι, παραποτάμου τοῦ Κώβερυ. Κάτ. 83.951 (1921). Ἔχει ἀνάκτορα, πανεπιστήμιον καὶ φρούριον καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Μπαγγαλόρε, ἕδρας τῆς ἀγγλικῆς διοικήσεως. Θ. Κ.

Μάϊσσελ (Meissel). Σάξων φιλέλλην. Κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἀπέθανεν ἐκ τῶν κακουχιῶν τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1824 εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Γ. Δ. Κ.

Μάϊσσεν (Meissen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ Δρέσδης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Δρέσδης - Ντέμπελν. Κάτ. 41.516 (1925). Εἶναι σταθμὸς πλοίων. Ἐκ τῶν παλαιῶν μνημείων ἀξιολογώτερα εἶναι ὁ καθεδρικὸς ναός, ἀνεγερθεὶς τῷ 967, τὸ δημαρχεῖον καὶ τὸ ὡς μουσεῖον χρησιμοποιούμενον κτήριον. Ἔχει θέατρον καὶ βιβλιοθήκην. Ἡ πόλις εἶναι κυρίως παγκοσμίως γνωστὴ διὰ τὴν λεπτοτάτην καλλιτεχνικὴν κατασκευὴν ἀντικειμένων ἐκ πορσελλάνης, παραγομένων ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ κρατικοῦ ἐργοστασίου, τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς Εὐρώπης. Τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο ἱδρύθη τῷ 1710 ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας Αὐγούστου τοῦ Ἰσχυροῦ, ὠργανώθη δὲ καὶ ἐλειτούργησεν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπὶ τούτῳ προσληφθέντος Ἰωάννου Μπαΐτγκερ, τοῦ θεωρουμένου ὡς ἐφευρέτου τῆς πορσελλάνης. Διέθετε μετά τινα ἔτη τὰ τελειότερα μηχανήματα τῆς ἐποχῆς, βιβλιοθήκην ἐκ 2 000 τ. καὶ 20.000 χαλκογραφίας καὶ τύπους. Εἶναι μέχρι σήμερον ἐκ τῶν πεφημισμένων τοῦ εἴδους του. Ἔχει ἐπίσης βιομηχανίαν μηχανῶν, ἐπίπλων, ὑποδημάτων, κλωστηρίων, ζυθοποιίας καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν, δερμάτων καὶ ζῴων. Ἱδρύθη τῷ 928 ὑπὸ Ἐρρίκου Ι', ὡς προπύργιον κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Σλαύων. Θ. Κ.

Μάϊσνερ (Meissner), ***Ἀλφρέδος***. Γερμανὸς ποιητὴς (1822 — 1885). Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Πράγᾳ, μεθ' ὃ ἐπεχείρησε διάφορα ταξίδια, συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τοῦ Χάϊνε, τὸν ὁποῖον κατόπιν προσεπάθησε νὰ μιμηθῇ, καὶ ἠγωνίσθη, μετ' ἄλλων Αὐστριακῶν ποιητῶν, ὑπὲρ τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Ποιήματα» (1845), «Τσίσκα» (1846), «Ἡ γυναῖκα τοῦ Οὐρίου» (1851), «Ὁ κόσμος τοῦ χρήματος» (1853), «Ὁ μνηστὴρ τῆς Ὑόρκης» (1857), «Ἡ Σανσάρα» (1858, 4 τ.), «Μεταξὺ ἡγεμόνος καὶ λαοῦ» (1861, 3 τ.), «Πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ» (1860, 2 τ.), «Μαυροκίτρινον» (1862 — 1864, 8 τ.), «Βαβὲλ» (1867, 4 τ.), «Ἀλλόκοτοι ἱστορίαι» (1859). Ἔγραψε πρὸς τούτοις: «Ἐρ. Χάϊνε, Ἀναμνήσεις» (1856), «Ἱστορία τῆς ζωῆς μου» (αὐτοβιογραφία, 1884, 2 τ.). Γ. Ε. Κ.

— **Μάϊσνερ** (Meissner), ***Γεώργιος***. Γερμανὸς φυσιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ἀννοβέρῳ τῷ 1829. Τῷ 1855 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας ἐν Βασιλείᾳ, διδάξας ἀργότερον ταύτην καὶ εἰς Γοτίγγην, ὡς καὶ τὴν ζῳολογίαν μετὰ τῆς φυσιολογίας ἐν Φρειβούργῃ. Ἔγραψε: «Συμβολὴ εἰς τὴν ἀνατομικὴν καὶ φυσιολογίαν τοῦ δέρματος» (1853), «Συμβολὴ εἰς τὴν φυσιολογίαν τῶν ὀφθαλμῶν» (1854), «Ἔρευναι ἐπὶ τοῦ ἱππουρικοῦ ὀξέος» (1866) κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1856 ἐξέδιδε μετὰ τοῦ J. Henle τὰ «Πρακτικὰ ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας». Ὡς ἁπτικὰ σωμάτια τοῦ Μάϊσνερ (1852) χαρακτηρίζονται τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθέντα ἐλαιοειδοῦς σχήματος σωμάτια τῆς ἁφῆς, τὰ ἐγκατασκηνοῦντα εἰς τὸ δέρμα τῶν ἀκροτελευτίων μερῶν τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν. Ὡς πλέγμα τοῦ Μάϊσνερ δὲ θεωρεῖται τὸ ἐν τῇ ὑποβλεννογονίῳ ἐντερικῇ στιβάδι νευρικὸν πλέγμα. Ο. Ρ.

Μαισσονιὲ (Meissonier), ***Ἰωάννης - Λουδοβῖκος - Ἐρνέστος***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1815 ἐν Λυὼν καὶ ἀποθανὼν τῷ 1891 ἐν Παρισίοις. Εἰς λίαν νεαρὰν ἡλικίαν κατέλιπε τὴν γενέτειράν του καὶ ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους, ἔνθα εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Κονιέ. Ἦτο πεπροικισμένος διὰ σπανίας δεξιοτεχνίας εἰς τὸ σχέδιον, δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ διακριθῇ μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του καὶ τῶν ὁμοτέχνων του. Ἐμφανίζεται εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1834 διὰ πίνακος φέροντος τὸν τίτλον: «Μία ἐπίσκεψις παρὰ τῷ δημάρχῳ». Τὸν πίνακα τοῦτον ἠγόρασεν ἡ «Παρισινὴ Ἑταιρεία τῶν Φιλοτέχνων» ἀντὶ ἑκατὸν φράγκων. Βραδύτερον ὁ Μαισσονιὲ ἀπῆλθε χάριν σπουδῶν εἰς Ρώμην, ἐπανελθὼν δ' εἰς Παρισίους ἠσχολήθη κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν εἰκονογράφησιν διαφόρων λογοτεχνικῶν κειμένων καὶ τὴν μελέτην τῶν μουσείων, βραδύτερον δ' εἰς τὴν πληθωρικὴν παραγωγὴν τῶν πινάκων, οἱ ὁποῖοι ἐστερέωσαν τὴν φήμην του. Συνοδεύσας Ναπολέοντα τὸν Γ' εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἰταλίας, ᾐσθάνθη τὴν ἔφεσιν πρὸς ἀπεικόνισιν θεμάτων εἰλημμένων ἐκ τῆς Ναπολεοντείου ἐποποιίας καὶ σκηνῶν ἐκ τῆς καθόλου στρατιωτικῆς ζωῆς. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871 ἐστράφη πρὸς νέους ὁρίζοντας. Συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀποδώσῃ εἰς σελίδας ρητορικὰς μᾶλλον ἢ καθαρῶς λυρικὰς τὴν φλόγα τῆς διακατεχούσης αὐτὸν φιλοπατρίας. Ἀφῆκε μόνον σχεδιάσματα. Κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1889 ὠνομάσθη πρόεδρος τῆς διεθνοῦς ἐπὶ τῶν καλῶν τεχνῶν ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐργασία του ἐξετιμήθη εἰς μέγιστον βαθμὸν καὶ ἐπέδρασεν εἰς εὐρύτατον κύκλον. Οἱ πίνακές του ἐπωλοῦντο, ζῶντος αὐτοῦ, εἰς τιμὰς αὐτόχρημα σκανδαλώδεις. Ἀνδριὰς ἀνιδρύθη πρὸς τιμήν του ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Λουξεμβούργου. Εἶναι καλλιτέχνης πεπροικισμένος διὰ σπουδαίων προτερημάτων, ἀλλὰ καὶ στερούμενος μερικῶν ἀπαραιτήτων προσόντων. Εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ καθημερινοῦ βίου ὁ Μαισσονιὲ ἐξεικονίζει τὸν ἰδιωτικὸν γαλλικὸν βίον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐλασσόνων Ὀλλανδῶν διδασκάλων. Εἶναι ἀκριβέστατος εἰς τὸ σχέδιον, ἐξεργάζεται μετὰ καταπλησσούσης δεξιοτεχνίας καὶ τὰς μᾶλλον ἀσημάντους λεπτομερείας, ἀλλ' ὑπολείπεται κατὰ τὴν ἀτμοσφαῖραν. Τὰ ἐσωτερικὰ ταῦτα τοῦ Μαισσονιὲ εἶναι φορτωμένα ἀπὸ πλαδαρὸν ρεαλισμόν, ἀπὸ μίαν λεπτολόγον, σχολαστικὴν ἀναπαράστασιν τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ δὲν ἔχουν οὔτε τὴν χάριν οὔτε τὴν ζωὴν καὶ τὴν θαυμασίαν καὶ ἄκρως ὑποβλητικὴν ἐσωτερικότητα τῶν Ὀλλανδῶν καλλιτεχνῶν. Ἀπὸ τὰ ἔργα του τοῦ κύκλου τούτου μνημονεύομεν τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ παίκτης τοῦ κοντραμπάσσου», «Ὁ μικρὸς ἀγγελιαφόρος», «Ἡ κλίνη τοῦ θανάτου», «Ὁ δορατοπελεκυφόρος», «Ὁ βιολοντσελλίστας», «Μία παρτίδα σκάκι», «Ὁ μέγας καπνιστής», «Ἡ Κυριακὴ εἰς τὸ Πουασσύ», «Ὁ ἀναγνώστης», «Εἰς τὸ καμπαρέ», «Ὁ συλλογεὺς τῶν χαλκογραφιῶν» κλπ. Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα ἀπουσιάζουν αἱ γυναῖκες. Τοῦτο δεικνύει καλύτερον παντὸς ἄλλου πόσον εὔκαμπτος, ξηρά, «σοφή», ἀλλ' οὐχὶ αὐθόρμητος ἦτο ἡ τέχνη τοῦ Μαισσονιέ.

Ἐκ τοῦ δευτέρου κύκλου, τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολεμικῶν θεμάτων, μνημονεύομεν τὸ περίφημον «1814», ἔτι δὲ τά: «Ἡ ἐκστρατεία τῆς Γαλ-

Digitized by Google

λίας», «Καστιλιόνε», «Οἱ θωρακοφόροι», «Ἰένα», «Τὰ ἐρείπια τοῦ Κεραμεικοῦ», «Ἡ πολιορκία τῶν Παρισίων» (τὰ δύο τελευταῖα παρέμειναν ἐν σχεδίῳ). Τὸ πάθος τῆς ἀκριβείας, περιωρισμένη τις δύναμις εἰς τὸν χρωματισμόν, ἡ προσεκτική, ἀλλ' ἄνευ ἐξάρσεως μελέτη τῆς φύσεως, ἡ σοφὴ διάταξις τῶν συνόλων καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ σχεδίου, ἀποτελοῦν τὰ σημαντικώτερα γνωρίσματα τῆς τέχνης τοῦ Μαισσονιέ. Τὴν ἀκρίβειάν του ὁ Maillart χαρακτηρίζει ὡς «καθ' ὑπερβολὴν ἐνίοτε ξηράν, σκληρὰν καὶ ἀνηλεῶς λεπτολόγον». Ὁ δὲ Mauclair, κρίνων τοὺς στρατιωτικούς του πίνακας, παρατηρεῖ ὅτι μολονότι ἀπέδωκε τελείως πᾶσαν λεπτομέρειαν τῆς στρατιωτικῆς στολῆς, «δὲν κατώρθωσε ποτὲ νὰ δώσῃ τὴν αἴσθησιν τῆς στερεότητος τοῦ ἐδάφους ἢ τῆς διαφανείας τοῦ ἀέρος».

Ἐρν. Μαισσονιέ : 1814.

Ὁ υἱὸς τοῦ καλλιτέχνου τούτου, *Ἰωάννης - Κάρολος Μαισσονιέ*, γεννηθεὶς τῷ 1848, ὑπῆρξεν ὁμοίως ζωγράφος. Ἐμαθήτευσεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πατρός του, ἠσχολήθη δ' εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἐπεισοδίων τοῦ καθημερινοῦ βίου καὶ ναυτικῶν σκηνῶν. Ἐτιμήθη διὰ χρυσοῦ βραβείου εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1899. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ ἀκόλουθα: «Τὸ τσάϊ». «Ὁ φαρμακοποιὸς τοῦ μοναστηρίου», «Στὴ σκάλα», «Ψαρόβαρκα ἐπιστρέφουσα στὸ λιμάνι» «Χωριάτικη ἑορτὴ» κλπ. Ι. Μ. Π.

Μάϊστεγκ (Maesteg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Γκλαμόργκαν τῆς Οὐαλλίας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λύφνου. Κάτ. 29.000 Ἡ πόλις ὀφείλει τὴν ὕπαρξίν της εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀνθρακωρυχείων τῆς Ν. Οὐαλλίας. Δ. Σ. Δ.

Μάϊστερ (Meister), ***Κάρολος-Σεβερῖνος.*** Γερμανὸς μουσικὸς (1818—1881). Διετέλεσε καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας τοῦ σεμιναρίου τοῦ Μονταμπάουρ καὶ ἔγραψε πλείστας συμφωνίας, πρελούντια, ὕμνους, μελῳδίας καὶ ἄλλας συνθέσεις θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος. Ἔγραψεν ἐπίσης τὸ ἔργον «Τὸ καθολικὸν γερμανικὸν ἐκκλησιαστικὸν ᾆσμα καὶ οἱ διάφοροι τρόποι κατὰ τοὺς ὁποίους ψάλλεται, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος» (1862). Συνέγραψεν ὡσαύτως καὶ μέθοδον πρὸς ἐκμάθησιν τοῦ ἁρμονίου. Μ. Δ. Β

μάϊστερζίνγκερ (ὁ) (γερμ. Meistersinger ἢ Meistersänger). Ὄνομα δι' οὗ ἀπεκάλουν ἐν Γερμανίᾳ, ἀπὸ τοῦ ΙΔ' μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, τοὺς ποιητὰς καὶ ἀοιδοὺς ταυτοχρόνως, τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν. Οἱ μάϊστερζίνγκερ (*ἀρχιτραγουδισταί*, ὡς ἀπεκλήθησαν ἑλληνιστὶ) εἶχον παραδόσεις συγγενευούσας μετὰ τῶν Γερμανῶν ραψῳδῶν (Minnesänger) καὶ ἀπετέλουν εἰδικὰς μουσικὰς συντεχνίας, ἐν αἷς ἡ ὀργάνωσις ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν τῶν ἄλλων συντεχνιῶν, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν τῶν μελῶν εἰς μαθητευομένους, διδασκάλους κλπ. Αἱ συντεχνίαι αὗται διείποντο ὑπὸ αὐστηροτάτων νόμων, τὸ σύστημα δὲ τούτων, ὅπερ συναντῶμεν εἰς πλείστας γερμανικὰς πόλεις, ἤκμασε κυρίως ἐν Νυρεμβέργῃ, ἔνθα εὑρίσκομεν προϊστάμενον τῶν ἀρχιτραγουδιστῶν τὸν διάσημον ποιητὴν - μουσικὸν Χὰνς Σάξ, ὃν ἔλαβεν ὁ Βάγνερ ὡς ἥρωα τῆς θαυμασίας του μουσικῆς κωμῳδίας «Οἱ *Μάϊστερζίνγκερ* τῆς Νυρεμβέργης». Οἱ πίνακες (tablaturen) τῶν ἀρχιτραγουδιστῶν ἦσαν κανόνες ᾄσματος, ἀσχολούμενοι πρὸς τοῖς ἄλλοις μὲ τὴν ἑνότητα, ἥτις ὀφείλει νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ μουσικῆς καὶ ποιήσεως. Ἐκ τῆς πλουσίας ποιήσεως τῶν μάϊστερζίνγκερ, τῆς βασιζομένης κυρίως ἐπὶ θεμάτων τῆς Βίβλου, ἔχει σωθῆ ἓν μέγιστον μέρος, ἄνευ τοῦ μέλους. Ἡ σημειογραφία, ἣν ἐχρησιμοποίουν, κατ' ἀπομίμησιν τῆς τῶν ραψῳδῶν, ἦτο ἡ τῶν νευμάτων, οὐχὶ ὅμως τῶν πλήρων, ἀλλὰ τῶν διακένων μὲ μεγάλην προτίμησιν πρὸς τὰ ἡμιβραχέα καὶ τὰ ἐλάχιστα διὰ τοὺς φθόγγους καλλωπισμοῦ. Ἐκ τῶν πλέον ὀνομαστῶν μάϊστερζίνγκερ ὑπῆρξαν οἱ Μιχαὴλ Μπεχάϊμ, Χὰνς Ρόζεμπλουτ, Χὰνς Φόλτς, Φράουενλομπ, Ρέγκενμπόγκεν κτλ. Πόλεις δὲ εἰς ἃς κυρίως ἤκμασαν αἱ συντεχνίαι αὗται ἦσαν: ἡ Φραγκφούρτη, Μαγεντία, Στρασβοῦργον, Βύρτσμπουργκ, Τσβικάου, Πράγα, Νυρεμβέργη, Ἄουγκσμπουργ, Μόναχον, Κόλμαρ κλ.

Ἀνεξαρτήτως τῆς ὀργανώσεως τῶν Γερμανῶν μάϊστερζίγκερ εἰς συντεχνίας καὶ τοῦ δεσμοῦ των πρὸς τοὺς τροβαδούρους τοῦ μεσαίωνος, τὰ πρότυπα τοῦ μουσικοῦ τούτου εἴδους θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εὕρωμεν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ἑκάστη συντεχνία τῶν ὁποίων εἶχεν ὁμοίως ἴδιον ᾆσμα. π. χ. ἱμαῖος (ᾆσμα τῶν ἀντλούντων ὕδωρ), μάκτριμος (ᾆσμα τῶν ζυμωτῶν) κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Schnorr von Carolsfeld*, «Zur Geschichte des deutschen Meistergesangs», (1872).—*Runge*, «Die Sangesweisen der Colmarer Handschrift und die Liederhandschrift Donaueschingen» (1896) καὶ «Ueber die Notation des Meistergesangs» (1907). Γ. Σ.

—**Μάϊστερζίνγκερ *τῆς Νυρεμβέργης*·** βλ. *Νυρεμβέργης* ἀρχιτραγουδισταί.

Μαΐστλιν (Möstlin), ***Μιχαήλ.*** Γερμανὸς ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Goeppinger τῆς Βυρτεμβέργης (1550—1631). Σπουδάσας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης τὴν θεολογίαν καὶ τὰ μαθηματικά, ἐπεχείρησε μακρὰν περιοδείαν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Γερμανίαν τῷ 1576, ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀϊδελβέργης τῷ 1580 καὶ ἀπὸ τοῦ 1584 ἐν τῷ τῆς Τυβίγγης. Αὐτὸς λέγεται ὅτι ἔπεισε τὸν Γαλιλαῖον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πτολεμαϊκὸν σύστημα κόσμου, ἀσφαλῶς δὲ ὑπῆρξεν ὁ διδάσκαλος τοῦ Κεπλέρου, ὃν ἐμύησεν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος. Ὁ Μαΐστλιν ἐξήγησε πρῶτος ὅτι τὸ τεφρῶδες φῶς τῆς Σελήνης προέρχεται ἐκ τῆς ἐπ' αὐτῆς προσπτώσεως τοῦ ἐκ τῆς Γῆς ἀνακλωμένου ἡλιακοῦ φωτός, συνέγραψε δὲ καὶ διαφόρους πραγματείας, ὧν κυριώτεραι αἱ ἀκόλουθοι: «Ephemeris nova anni 1577» (1578), «Observatio et demonstratio cometae aetherii» (1577—1578), «Consideratio et observatio cometae aetherii» (1580—1581), «Epitome Astronomiae» (1582—1624). Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἔργῳ διδάσκει ἀκόμη τὴν Γῆν ἀκίνητον, διότι ὡς καθηγητὴς πανεπιστημίου δὲν ἐτόλμα νὰ διακηρύξῃ τὴν νέαν θεωρίαν περὶ κινήσεως τῆς Γῆς, τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲν κατὰ βάθος ἐπίστευε καὶ διέδιδεν, ὁ δὲ λατινικὸς κλῆρος κατεδίκαζεν ὡς ἀντιτιθεμένην πρὸς τὴν θρησκείαν. Ε.Π.

Μαΐστρ (Maistre), *Ἰωσὴφ ντὲ*—. Γάλλος συγγραφεύς, καταγόμενος ἐκ Σαβοΐας. Ἐγεννήθη τῷ 1753 ἐν Σαμπερύ, ἐσπούδασε τὸ δίκαιον ἐν Τορίνῳ καὶ κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον μέχρι τοῦ 1792, ὁπότε ἐγκατέλειψε τὴν πατρίδα του προσαρτηθεῖσαν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τῷ 1803 εἰσῆλθεν εἰς τὴν διπλωματίαν τῶν βασιλέων τῆς Σαρδηνίας, διορισθεὶς πρεσβευτὴς ἐν Πετρουπόλει. Τὴν θέσιν αὐτὴν ἐκράτησε, παλαίων ἐναντίον μυρίων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, μέχρι τοῦ 1817, ὁπότε ἐπέστρεψε καὶ κατέλαβεν ὑψηλὸν διοικητικὸν ἀξίωμα ἐν Τορίνῳ, ὅπου ἀπέθανε τῷ 1821.

Συγγραφεύς, ὁ Ἰωσὴφ ντὲ Μαΐστρ δύναται ἰδίως νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς θεωρητικὸς τῆς πράξεως. Τὸ ἔργον του μελετᾷ τὴν ἀξίαν καὶ τὸ νόημα τῆς ἱστορίας, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πολιτικήν, τὰ δὲ ἀξιώματα τῆς διδασκαλίας του εὑρίσκονται, κατὰ τοὺς λόγους νεωτέρου ἱστορικοῦ του, εἰς τοὺς ἀντίποδας τῶν ἀξιωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐστήριξαν τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Ἡ ἱστορία ρυθμίζεται ἀπὸ τὴν θείαν πρόνοιαν, ἐξηγεῖται δὲ μόνον διὰ τῆς ἀποδοχῆς τελικῶν αἰτίων. Ἡ πολιτικὴ εἶναι ἐμπειρία, μὴ δυναμένη νὰ ὑπαχθῇ εἰς τοὺς ἀλυγίστους κανόνας τοῦ νοῦ καὶ τοῦ δικαίου, ὅπως εἶχον πιστεύσει οἱ πρωτεργάται τῆς ἐπαναστάσεως. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἀποτελεῖ, κατὰ τὸν συγγραφέα, προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν θείαν πρόνοιαν μὲ τὴν ἀνθρωπίνην, ἡ δὲ καταδίκη της, ὡς ἐκ τούτου, ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν φύσιν της. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ἐπάγεται τὴν καθαρὰν ἀντίδρασιν εἰς τὸ δόγμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τὰς πολλαπλᾶς του ἐφαρμογὰς εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν.

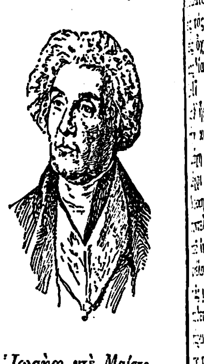

Ἰωσὴφ ντὲ Μαΐστρ.

Τὰς ἰδέας του αὐτὰς ὁ ντὲ Μαΐστρ ὑπεστήριξε μὲ ἐξαιρετικὴν εὐφυΐαν καὶ πολεμικότητα. Τὸ ὕφος του εἶναι εὔστροφον, ζωηρόν, βίαιον καὶ συχνὰ ὑψηλόν· ἀρέσκεται εἰς τὴν παραδοξολογίαν τῶν ἄκρων συνεπειῶν, περιφρονεῖ καὶ καταρρακώνει τὸν ἀντίπαλόν του, διδάσκει τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν μεροληψίαν. Ἡ ἐπίδρασίς του, ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων του, ἐφάνη μεγάλη· ὁ ντὲ Μπονάλντ, ὁ Λαμενναὶ (τοῦ «Δοκιμίου») ὁ Κόντ, ὑπέστησαν βαθυτάτην τὴν ἐπιρροήν του. Σήμερον, καὶ ἀφ' ὅτου ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἀντίδρασις τὸν ἔχει κηρύξει ἀδιαφιλονίκητον ἀρχηγόν της, ἡ ἐπίδρασις αὐτὴ βαίνει αὐξανομένη. Καὶ ἐκτὸς ὅμως τῆς ἀντιδράσεως ἐπιτυχῶς ἐλέχθη περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι «ὁ διδάσκαλος ὅσων ἀνάγουν τὴν βίαν εἰς ἀρετήν».

Τὰ δημοσιευθέντα ἔργα τοῦ ντὲ Μαΐστρ ἀνήκουν ὅλα εἰς τὴν ὡριμότητα· κυριώτερα τούτων εἶναι: «Considérations sur la France» (1795), «Essai sur le principe générateur des constitutions politiques» (1810), «Du Pape» (1819), «De l'Eglise Gallicane» (1821), «Les soirées de Saint Petersbourg» (1821) καὶ «Examen de la philosophie de Bacon» (1836). Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς 14 τόμους ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ 1887.

— **Μαΐστρ** (Maistre), ***Ξαβέριος ντὲ*** —. Γάλλος συγγραφεὺς καταγόμενος ἐκ Σαβοΐας, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐγεννήθη ἐν Σαμπερὺ τῷ 1763, ὅπου καὶ ἐξεπαιδεύθη. Ἀσπασθεὶς τὸ στρατιωτικὸν στάδιον μετετάχθη εἰς τὸν ρωσικὸν στρατὸν κατὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Σαβοΐας μετὰ τῆς Γαλλίας (1792). Βραδύτερον ἠναγκάσθη, ἀπομακρυνθεὶς ἐκ τοῦ στρατοῦ, νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν χρησιμοποιῶν τὸ ζωγραφικόν του τάλαντον, μέχρι τοῦ 1805, ὁπότε χάρις εἰς τὸν ἀδελφόν του ἐπανῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ἀπὸ τοῦ 1825 μέχρι τοῦ 1839 ἐταξίδευσε, παραμείνας ἀρκετὸν χρόνον καὶ εἰς Παρισίους. Ἀπέθανεν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1852.

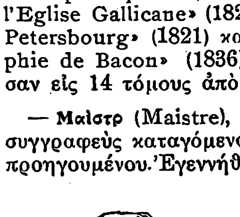

Ξαβέριος ντὲ Μαΐστρ.

Ὁ νεώτερος ντὲ Μαΐστρ εἶναι γνωστὸς ἰδίως ἀπὸ τὸ πρῶτόν του ἔργον «Voyage autour de ma chambre» (α' ἔκδ. 1794), τὸ ὁποῖον συνέταξε περὶ τὸ 1790· πρόκειται περὶ δοκιμίου γραμμένου εἰς ὕφος ζωηρόν, εὔχαρι καὶ ἔξυπνον καὶ χωρὶς βαθεῖαν φιλοσοφίαν. Τὰ ἄλλα του ἔργα, διηγήματα ἢ δοκίμια εἰς τὸ εἶδος τοῦ πρώτου, εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Le lépreux de la cité d'Aoste» (1811), «La jeune Sibérienne» (1825), «Les prisonniers du Caucase» (1825) καὶ «Expédition nocturne autour de ma chambre» (1825). Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1825 εἰς τρεῖς τόμους καί τινα ἀνέκδοτα εἰς δύο τόμους τῷ 1877. Κ. Θ. Δ.

— **Μαΐστρ** (Maistre), ***Παῦλος-Ἀνδρέας.*** Γάλλος ἀξιωματικὸς (1858—1922), προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τοῦ Σαὶν-Σὺρ καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Μετὰ τὴν ἐκ τῆς πολεμικῆς σχολῆς ἀποφοίτησίν του ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως τῶν Παρισίων καὶ εἶτα εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον τοῦ στρατοῦ. Προαχθεὶς τῷ 1897 εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1897—1903 ὑφηγητὴς τῆς γενικῆς τακτικῆς

Digitized by Google

παρὰ τῇ σχολῇ πολέμου. Προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον τῷ 1912, διῴκησεν ἀρχικῶς ταξιαρχίαν πεζικοῦ, μεθ' ὃ ἐτοποθετήθη παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου διετέλεσεν ἐπιτελάρχης τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Langle de Cary 4ης στρατιᾶς, κατὰ δὲ τὴν μάχην τοῦ Μάρνη ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ 21 σώματος στρατοῦ, μεθ' οὗ ἔλαβε κατόπιν μέρος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Ἀρτουά, τοῦ Βερντὲν (εἰς ὀχυρὸν Βὼ), τῆς Καμπανίας (1916), τῆς Πικαρδίας (1916), τοῦ Aisne (1917). Τὸν Μάϊον 1917 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς 10ης στρατιᾶς, μεθ' ἧς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐξετέλεσε τὴν κατάληψιν τοῦ ὀροπεδίου Σεμαὶν-ντὲ-Ντὰμ (μάχη Μαλμαιζόν). Ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1917 μέχρι Μαρτίου 1918 ἀπεστάλη εἰς Ἰταλίαν ὡς διοικητὴς τῶν ἐκεῖ συμμαχικῶν στρατευμάτων, συντελέσας τότε μεγάλως διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἰταλικοῦ μετώπου, ἀνακληθεὶς δὲ εἰς Γαλλίαν ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν διοίκησιν τῆς 10ης στρατιᾶς μέχρι τῶν μέσων Ἰουνίου 1918, ὁπότε ἐτοποθετήθη διοικητὴς τῆς ὁμάδος στρατιῶν (τεσσάρων) τοῦ κέντρου, μεθ' ἧς ἔδρασε μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου. Κατόπιν διετέλεσε γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ στρατοῦ, καὶ εἶτα πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ συμβουλίου. Συνέγραψεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Spicheren» (1908). Ν.Θ.Κ.

μαΐστρα. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης, σημαίνων τὴν *μεγίστην* (κεραίαν), ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ ταύτης ἀρτώμενον ἱστίον. Σ. Ε. Λ.

Μαΐστρα (Maistra) *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ἰταλικῶν ὅρμων νησιωτικῶν: —1) Τῆς πρὸ τοῦ Λιβόρνου νήσου Γοργόνα. —2) Τῆς νοτίας τῆς Ἔλβα Μόντε Χρίστο. —3) Τῆς ΝΑ. τοῦ Πόρτο Ἔρκολε Τζιανούτρι. Ὀνομάζεται καὶ *Μαέστρα.* Σ. Ε. Λ.

μαΐστράλι (τό). Ὁ ἀπὸ Σκίρωνος μέτριος ἢ λαμπρὸς εἰς ἔντασιν ἄνεμος. Εἰς τὸν πληθυντικὸν *μαΐστράλια*, καλοῦνται ἄνεμοι μεταβλητοὶ μέν, ἀλλ' ἔχοντες μέσην διεύθυνσιν συνισταμένης τὸν Σκίρωνα. Ὑποκοριστικῶς *μαΐστραλάκι*, ὁ ὑποπνέων ἢ λεπτὸς τὴν ἔντασιν Σκίρων, ἢ ἀπὸ Σκίρωνος αὔρα. Σ. Ε. Λ.

Μαΐστράλια *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Ν. ΝΑ. ἀκτῆς τῆς Κύθνου (πλάτ. 37° 18' $^1/_2$ Β., μηκ. 24° 24' $^1/_8$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836a: Archipelago southern sheet. 1817 Thermia island) εἰς 2 περίπου μίλλ. ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἅγιος Δημήτριος, νοτίας τῆς νήσου ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

μαΐστραλίζω. Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης σημαίνων: 1) Ἐπὶ ἀνέμου (ἀπροσώπως: «μαΐστραλίζει») μεταπίπτοντος ἀλλ' ἔχοντος τάσιν νὰ στερεωθῇ εἰς Σκίρωνα. 2) Ἐπὶ πυξίδος: ἔχω παραλλαγὴν τοῦ βορρᾶ τῆς πυξίδος δυτικὴν ὡς πρὸς τὸν βορρᾶν τοῦ κόσμου· τὸ ἀντίθετον *γρεγουλίζω*. Σ. Ε. Λ.

Μαΐστρας *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Σίφνου (πλάτ. 36° 55' $^1/_4$ Β., μηκ. 24° 41' $^1/_8$ Ἀν., χάρτ.ἀγγλ. 2836a: Archipelago southern sheet καὶ 1817 Siphano island) εἰς 1 $^3/_4$ Β. ΒΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Κοντὸς νοτίας τῆς νήσου ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

μαιστρίχτιος (ἢ *μαστρίχτιος*) **βαθμὶς** (Maastricht, Maestrichtien) *[Γεωλογ.]*. Ἡ τρίτη (κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς τὰς νεωτέρας) ἐκ τῶν τεσσάρων βαθμίδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ σενόνιος σειρὰ στρωμάτων τῆς νεοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τῆς γῆς. Στρώματα αὐτῆς εὑρίσκονται εἰς τὸ Σόνεν τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου, εἰς τὴν Δανίαν, τὸ Ἄαχεν καὶ Μααστρίχτ, Βέλγιον, Βόρειον Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Ἑλλάδι στρώματα τῆς βαθμίδος ταύτης ἔχουσι διακριθῆ ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν νεοκρητιδικῶν στρωμάτων ἄχρι τοῦδε: α') Εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ βόρειον Εὔβοιαν ὑπὸ τοῦ Δεπρά. Τὰ στρώματα ταῦτα εἶναι ἀσβεστόλιθοι, σχίσται καὶ ψαμμῖται, ὡς καὶ ἀσβεστόλιθοι τοῦ Ἀποκρήμνου, περιέχοντες τὰ ἀπολιθωμένα γένη *στεγαστήρ* καὶ *θολαστήρ* τῶν ἀστεροειδῶν, ἐπίσης ἀσβεστόλιθοι μὲ ἀπολιθωμένα τρηματόκογχα πρωτόζῳα τῶν ὀρέων Ἐνόρια, ὡς καὶ τινες σχίσται καὶ φλυσχοειδεῖς ψαμμῖται εἰς τὴν Εὔβοιαν. β') Εἰς τὴν Πίνδον, Τυμφρηστόν, Καλιακοῦδαν, Χελιδόνα καὶ ἀλλαχοῦ, ἀσβεστόλιθοι μὲ ὀρβιτέλλας. Γ. Κ. Γ.

μαΐστρος (ὁ). Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης, σημαίνων τὸν ἄνεμον τὸν πνέοντα μεταξὺ τραμουντάνας (Βορρᾶ) καὶ πουνέντη (Ζεφύρου). Κατὰ ταῦτα ἀντιστοιχεῖ ὁ *μαΐστρος* πρὸς τὸν *Βορέαν-Ζέφυρον* τοῦ ὁμηρικοῦ εἰς 8 ἀνέμους ἀνεμολογίου· πρὸς τὸν *Ἀργέστην* περίπου τοῦ ὁμοίου ἀνεμολογίου τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ εἰς 12 ἀνέμους τοῦ Τιμοσθένους· πρὸς τὸν Caurus τοῦ ἐκ 14 ἀνέμων ἀνεμολογίου τοῦ Βιτρουβίου, πρὸς τὸν Σκίρωνα (ἢ ΒΔ) τοῦ ἐπισήμου ἐκ 32 ῥόμβων ἀνεμολογίου, ἢ τοῦ Β 45° Ζ τοῦ τεταρτοκυκλικοῦ ἢ 315° τοῦ ὁλοκυκλικοῦ ἀνεμολογίου. Σ. Ε. Λ.

Μαΐστρος *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Β. ΒΔ. ἀκτῆς τῆς Πάρου (πλάτ. 37°07'30' Β., μηκ. 25°10'25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos islands) καταμεσῆς τῶν λιμένων Παροικίας καὶ Ναούσης καὶ εἰς 3 $^1/_2$ μίλλ. περίπου ἀφ' ἑκατέρου. Σ. Ε. Λ.

Μαΐστρος Νέος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Δ Θράκης, ἀνῆκον εἰς τὸν δῆμον καὶ τὴν ἐπαρχίαν Ἀλεξανδρουπόλεως τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτοικοι (1928) 255. Χ. Δ.

μαΐστροτραμουντάνα (ἡ) Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης, σημαίνων τὸν ἄνεμον τὸν πνέοντα μεταξὺ τραμουντάνας (Βορρᾶ) καὶ μαΐστρου (Σκίρωνος). Ἀντιστοιχῶν ἀκριβῶς πρὸς τὸν Thrascias τοῦ εἰς 14 ἀνέμους διῃρημένου ἀνεμολογίου τοῦ Βιτρουβίου, μὴ ἔχων ἀντιστοιχίαν τινὰ κατὰ τὰ ἀνεμολόγια τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Τιμοσθένους εἰς ἃ δὲν διεστέλλετο ἀπὸ τοῦ Βορέου καὶ Ἀπαρκτίου. *Σκιρωνοβορρᾶς*, κατὰ τὸ ἐπίσημον ὀνοματολόγιον, ἀνταποκρίνεται πρὸς Β 22° $^1/_2$ Ζ κατὰ τὸ τεταρτοκυκλικὸν καὶ πρὸς 337° $^1/_2$ κατὰ τὸ ὁλοκυκλικὸν ἀνεμολόγιον. Σ. Ε. Λ.

μαΐστωρ, —*ορος*. Ὁ μαΐστωρ τοῦ κλήρου ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ἦτο διδάσκαλος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χοροῦ, καλούμενος καὶ *δομέστικος*. Διέθετε τὰ ἱερὰ ᾄσματα εἰς τοὺς ψάλτας τῶν χορῶν, καθορίζων συγχρόνως τὸ μέτρον καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν, περιεβάλλετο δὲ ἐν καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας λευκὸν στιχάριον. Ἡ ἐπωνυμία τοῦ μαΐστορος ἀπενεμήθη εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν καὶ Ἰωάννην τὸν Κουκουζέλην. Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

Μαίσφιλντ (Masefield), ***Ἰωάννης.*** Ἄγγλος ποιητὴς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1875. Μετὰ βίον περιπετειώδη ἀνὰ τὴν Ἀμερικήν, ἠσχολήθη μὲ τὴν φιλολογίαν καὶ ἤρχισε γράφων μυθιστορήματα κοινωνικοῦ κυρίως χαρακτῆρος. Εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Πλῆθος καὶ μόνωσις» διετύπωσε σαφῶς τὰς ἰδέας του περὶ κοινωνίας, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ νὰ βασίζεται ἐπὶ ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ νὰ περιφρονῇ τὸ χρῆμα. Ὡς ποιητὴς ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1902 διὰ τῆς συλλογῆς «Θαλάσσιαι μπαλλάντες», ἀπέκτησε δὲ μεγάλην φήμην διὰ τῶν ποιημάτων «Τὸ αἰώνιον ἔλεος» (1911), «Ντάουμπερ», τῶν «Σονέτων καὶ ποιημάτων» του κ. ἄ. Ὡσαύτως συνέγραψε διηγήματα, τραγῳδίας, πολεμικὰς ἐντυπώσεις: «Τὸ παλαιὸν μέτωπον», «Ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ δράκων», «Συλλογὴ ποιημάτων καὶ δραμάτων». Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἔγραψεν εἰς πεζὸν λόγον πολεμικῆς φύσεως ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ γνωστότερον ὑπὸ τὸν τίτλον «Καλλίπολις» περιέχει περιγραφὴν τῆς ἐπιθέσεως τῶν Ἄγγλων κατὰ τῶν Δαρδανελλίων. Τῷ 1922 ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἀπενεμήθη εἰς τὸν Μαίσφιλντ ὁ τίτλος τοῦ «δαφνοστεφοῦς ποιητοῦ τῆς Ἀγγλίας». Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐδημιουργήθη κατὰ τὸ ἔτος 1617 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Α' καὶ παρέχεται ἰσοβίως. Ὁ Μαίσφιλντ τῷ 1931 ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ποιητοῦ Ρούπερτ Μπροὺκ ἐν Σκύρῳ, κατὰ δὲ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν διέλευσίν του ἔκαμεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διάλεξιν περὶ τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως. Μ. Ν. Δ.

Μαίσων. Προσωποποίησις τοῦ γελοίου, πονηροῦ καὶ ῥαδιούργου τύπου τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας. Κατ' ἄλλους ἦτο ἐκ τῶν παλαιοτέρων ὑποκριτῶν τῆς κωμῳδίας καὶ κατήγετο ἐκ Μεγάρων. Ἤκμασε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ., εἰσήγαγεν εἰς τὰς κωμῳδίας τὰ πρόσωπα τοῦ «θεράποντος» καὶ τοῦ «μαγείρου» καὶ ἐφεῦρε τὸ προσωπεῖον, ὅπερ ἐκ τοῦ ὀνόματός του ὠνομάσθη «μαίσων». Ἐκ τοῦ Μαίσωνος ἐκλήθησαν τὰ χονδροειδῆ σκώμματα «μαισωνικὰ» ἢ «μεγαρικά». Ν. Ι. Ζ.

μαΐτάπι (τὸ) (ἐκ τοῦ περσ. *μαχτάπ*, ὅπερ σύνθετον ἐκ τοῦ *μάχ*=σελήνη καὶ *τάπ*=φῶς)· μέγα πυρεῖον παράγον φῶς ἔγχρωμον, μικρὸν πυροτέχνημα.

Μαῖτερλινγκ (Maeterlinck), ***Μαυρίκιος.*** Βέλγος ποιητὴς (βλ. *Μάτερλινγκ*).

Μαῖτλανδ (Maitland) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα δύο πόλεων ἐν τῇ Νέᾳ Νοτίῳ Οὐαλλίᾳ τῆς Αὐστραλίας. Τὸ *Δυτικὸν Μαῖτλανδ* (East Maitland) κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σύντεϋ καὶ ἔχει σπουδαῖα ἀνθρακωρυχεῖα. Κάτ. 9.000. Τὸ *Ἀνατολικὸν Μαῖτλανδ* (East Maitland) ἀπέχει τοῦ προηγουμένου 3 $^1/_2$ χλμ., συνδεόμενον μετ' αὐτοῦ διὰ τροχιοδρόμων καὶ σιδηροδρόμων. Κάτ. 4.000. Ἔχει ἐργοστάσια κεραμεικῆς, πλινθοποιίας κλπ. Δ. Σ. Δ.

Μαῖτλανδ (Maitland), ***Γουλιέλμος.*** Σκῶτος πολιτικὸς (1528—1573). Ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφέρεται συνήθως ὡς *γραμματεὺς Λέδιγκτων* (secretary Lethington) ἢ *Μαῖτλανδ τοῦ Λέδιγκτων*. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀντιβασιλίσσης τῆς Σκωτίας Μαρίας Γκυΐζ, ὑποπτευθεὶς δὲ τὰς προθέσεις τῆς Γαλλίας ἔναντι τῆς Σκωτίας, ἐγένετο θερμὸς ὀπαδὸς τῆς συμμαχίας Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας. Διωρίσθη γραμματεὺς τῆς Μαρίας Στούαρτ τῆς Σκωτίας καὶ εἰργάσθη πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου ἑνώσεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας διὰ τὴν Μαρίαν. Βραδύτερον ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ρίτσο, ἀνεχώρησεν ἐκ Σκωτίας, ἐπιστρέψας δ' ἐφυλακίσθη καὶ ἀκολούθως ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῆς βασιλίσσης Μαρίας. Πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου, παρεδόθη καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Λεΐθ. Δ. Σ. Δ.

— **Μαῖτλανδ** (Maitland), *σὲρ Θωμᾶς, κόμις* Lauderdale. Ἄγγλος στρατηγὸς καὶ πρῶτος ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων, γεννηθεὶς ἐν Σκωτίᾳ τῷ 1765 ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου. Κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Ἐπανελθὼν εἰς Εὐρώπην μετέσχε τῶν ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος πολέμων, ὡς ὑποστράτηγος δὲ διεκρίθη εἰς τὸν πόλεμον τῆς Ἱσπανίας, εἰς τὴν λεγομένην ἐκστρατείαν τῆς Γαλλίας, μεθ' ἣν ἐξεθρονίσθη ὁ Ναπολέων, καὶ εἰς τὴν ἐν Βατερλὼ μάχην. Δοκιμασθεὶς κατ' ἐπανάληψιν εἰς διαφόρους ἐμπιστευτικὰς ἀποστολάς, ἐστάλη τῷ 1816 εἰς Κέρκυραν, ἵνα ἀντικαταστήσῃ τὸν στρατηγὸν Κάμπελ εἰς τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς Ἑπτανήσου, τῆς ὁποίας ἡ πολιτικὴ κατάστασις δὲν εἶχεν ἀκόμη ἑδραιωθῆ παρὰ τὰς ὑπάρχουσας συνθήκας. Λαβὼν συγκεκριμένας ὁδηγίας περὶ ἀνοργανώσεως τοῦ Ἰονίου κράτους ἐπὶ νέων βάσεων, ὁ λόρδος ἁρμοστὴς ἐπεδίωξε τὴν συνεργασίαν τοῦ ἀριστοκρατικοῦ στοιχείου διὰ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἀναρχίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον δημιουργήσει αἱ ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων ἀλλὰ καὶ τῶν πολεμικῶν περιστατικῶν προκληθεῖσαι καὶ ὑποθαλπόμεναι τάσεις τῶν φιλελευθέρων ἀνδρῶν τῶν νήσων. Ἐντεῦθεν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὸ πλεῖστον τῶν Ἑπτανησίων εὑρέθη ἀντιμέτωπον πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ Μαῖτλανδ, ζητοῦντος νὰ παγιώσῃ τὴν τάξιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συντηρητικῶν ἀρχῶν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν σύμφωνον πρὸς τὴν γενικὴν πολιτικὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν Ἀνατολῇ. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ Θεοτόκη καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν Ἑπτανησίων, κατέστρωσε τὸν συνταγματικὸν χάρτην τοῦ 1817, ἀλλὰ δὲν ἐφήρμοσεν αὐτὸν πιστῶς, λόγῳ τοῦ δεσποτισμοῦ εἰς ὃν ἤγαγεν αὐτὸν ἡ φυσικὴ ἀντίδρασις τῶν φιλελευθέρων ἐκ τοῦ βουλευομένου ἑλληνικοῦ στοιχείου. Τοιουτοτρόπως τὸ Σύνταγμα τοῦ 1817, τὸ ἐφαρμοσθὲν ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1818, ἐτηρήθη κατὰ πλάσμα μόνον καὶ ὑπῆρξεν ἁπλοῦς τύπος τῆς προσωπικῆς διοικήσεως τοῦ λόρδου ἁρμοστοῦ. Αἱ σχέσεις του πρὸς τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ὑπῆρξαν ἀείποτε ψυχραί. Ἄλλωστε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ πολιτικὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἦτο καθαρῶς φιλότουρκος, ὡς τοιαύτη δὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν Μαῖτλανδ φιλελληνικὰ αἰσθήματα. Ἐντεῦθεν αἱ διαπραγματεύσεις του διὰ τὴν πώλησιν τῆς Πάργας εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν, αἵτινες ἐθεωρήθησαν ὡς μεγάλη διὰ τὸν ἁρμοστὴν ἐπιτυχία, καὶ κατόπιν ἡ προσπάθειά του ὅπως ἀποσπάσῃ τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας, ἵνα τὴν συνενώσῃ εἰς τὸ Ἰόνιον κράτος. Εἰς τὰς προσπαθείας του ταύτας μετεχειρίζετο πολλὰ πρόσωπα ἐμπορευόμενα τὴν σταφίδα ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ μάλιστα τὸν ἐν Πάτραις πρόξενον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας Φίλιππον Γκρήν. Λαβὼν σαφεῖς πληροφορίας περὶ τῆς μελετωμένης Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν πασᾶν τῆς Πελοποννήσου Χουρσήτ, καὶ ἐπέμεινε, τοῦ πασᾶ τὴν ἀναχώρησιν τούτου, παρὰ τῷ καϊμακάμῃ του Μεχμὲτ Σαλήχ, ἵνα διὰ καταλλήλων ἐνεργειῶν προλάβῃ τὴν ἐπανάστασιν. Ὁ ἴδιος μάλιστα ἔλαβεν ἐξαιρετικὰ μέτρα εἰς τὰς διαφόρους νήσους, παρ' ὀλίγον δὲ θὰ συνελάμβανε καὶ τὸν καταγελθέντα Θεόδωρον Κολοκοτρώνην ἐν Ζακύνθῳ, παρασκευαζόμενον διὰ τὸν Ἀγῶνα. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὄχι μόνον ἔλαβε δρακόντεια μέτρα πρὸς παρακώλυσιν τῶν Ἑπτανησίων καὶ μετάσχουν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀστοργότατα ἐφέρθη πρὸς γυναικόπαιδα, μαστιζόμενα ἐκ τῆς τρικυμίας, εἰς ἃ ἀπηγόρευσε τὴν ἀποβίβασιν εἰς τὴν Ἰόνιον Πολιτείαν, λόγῳ δῆθεν οὐδετερότητος. Αἱ περιουσίαι ἐξ ἄλλου τῶν σπευσάντων εἰς Πελοπόννησον Ἑπτανησίων ἐδημεύθησαν, αἱ δὲ οἰκογένειαί των ἀπηνῶς ἐδιώχθησαν. Ἡ διαγωγὴ αὕτη τοῦ Μαῖτλανδ μετεβλήθη μόνον μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Τριπόλεως, διότι ἀνέλαβε νὰ μεσολαβήσῃ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν χαρεμίων τοῦ Χουρσήτ πασᾶ, βραδύτερον δέ, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ θανάτου τοῦ λίαν φιλοτούρκου ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Καστελρῆγου καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ μεγάλου φιλέλληνος Γεωργίου Κάνιγγος. Ἔκτοτε, κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη τῆς ἁρμοστείας του, ὁ Μαῖτλανδ, λόγῳ τῆς μετατροπῆς τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔπαυσε νὰ ὑποστηρίζῃ τοὺς Τούρκους, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐμελέτησε τὸ δυνατὸν τῆς ρυμουλκήσεως τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἅρμα. Προϊὸν τῆς προσπαθείας του ταύτης δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἔκτοτε ἀναφανδὸν ἐνεργουμένη προπαγάνδα τῆς

Digitized by Google

ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τὸν Διονύσιον Ρώμαν ἐπιτροπῆς. Ἀσθενήσας τῷ 1823, ἐζήτησεν ἐπί τινα καιρὸν ἄδειαν καὶ ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ μετέπειτα ἁρμοστοῦ σὲρ Φρειδερίκου Ἄνταμ. Ἀναλαβὼν δὲ καὶ πάλιν τὰ καθήκοντα του, διώκησεν ἐπί τινας μῆνας καὶ ἀπεβίωσε τὸ ἑπόμενον ἔτος. Γ.Δ.Κ.

— **Μαίτλανδ** (Maitland). —1) *Ἰάκωβος* καὶ *Ἰωάννης* (βλ. λ. *Λώντερνταιλ*). —2) *Ἰωάννης - Ἀλέξανδρος* (βλ. λ. *Φοῦλλε* Μαίτλαντ).

— **Μαίτλανδ** (Maitland), *σὲρ Λουδοβῖκος-Φρειδερῖκος*. Ἄγγλος ναυτικὸς (1777—1839). Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς τραχείας ὑπὸ τὸν Σίδνεϋ Σμὶθ ἐπιχειρήσεις πρὸς ματαίωσιν τῶν σχεδίων τοῦ Βοναπάρτου κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Αἰγύπτου. Ἀρχηγὸς τῆς μοίρας τῆς περιπολούσης πρὸς ματαίωσιν πάσης ἀποπείρας τοῦ Ναπολέοντος ὅπως διαφύγῃ εἰς Ἀμερικήν, ἐδέχθη ἐπὶ τοῦ δικρότου του «Βελλεροφῶν» (βλ. λ.) τὸν εἰς αὐτὸν προσελθόντα αὐτοκράτορα. Τὰ προηγηθέντα τῆς παραδόσεως γεγονότα καὶ ἡ εὐλάβεια ἣν ἐπεδείξατο πρὸς τὸν ἀτυχήσαντα αὐτοκράτορα κατέστησαν αὐτὸν δημοφιλέστατον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ δυσάρεστον εἰς τὸν λόρδον Κέϊθ καὶ τὸ ναυαρχεῖον, διὸ μόνον τῷ 1837 τῷ ἀνετέθη, μετὰ τοῦ προβιβασμοῦ του εἰς ναύαρχον, ἀρχηγία στόλου εἰς τὰ Ἰνδικὰ καὶ κινεζικὰ ὕδατα. Εὑρέθη μάλιστα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συγγράψῃ (1826) τὸ ἱστορικὸν τῆς παραδόσεως τοῦ Ναπολέοντος. Σ. Ε. Λ.

Μάϊτο(ς) /*Γεωγρ.*/. Κοινὴ ὀνομασία καὶ τουρκικὴ ἀπόδοσις τῆς πόλεως *Μαδύτου* (βλ. λ.).

μαῖτρ (ὁ)· καθόλου, ὁ διευθύνων, ὁ διατάσσων, ὁ ἔχων ὑπηρέτας, ἐργάτας· || διδάσκαλος· ὁ κατέχων γνώσεις ἢ τέχνην εἰς μέγαν βαθμὸν (μεταγραφὴ τοῦ γαλλ. maître).

Μαῖτρ (Maistre)· βλ *Μαίστρ*.

Μαιτρέγια (Maitreya). Τὸ ὄνομα τοῦ ἀναμενομένου νέου *Βούδα*, παραστάσεως κοινῆς εἰς ὅλας τὰς σχολὰς καὶ αἱρέσεις. Ὁ Βούδας Γαουτάμα δὲν εἶναι ὁ μόνος ἐμφανισθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς· προηγήθησαν αὐτοῦ πολλοὶ ἄλλοι, εἴκοσι καὶ τέσσερες τὸν ἀριθμόν, περιγραφὴν τοῦ βίου τῶν ὁποίων παρέχει ἀρχαῖον κείμενον συντεταγμένον ἐν τῇ διαλέκτῳ Πάλι. Οἱ ἓξ τελευταῖοι ἐξ αὐτῶν μνημονεύονται καὶ ἐν κειμένοις τοῦ βορείου Βουδισμοῦ (βλ. λ. *Μαχαγιάνα*). Ὡς δὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ προπαρεσκεύασαν ἄλλοι Βούδαι πρὸ αὐτοῦ ἐμφανισθέντες, οὕτω πρόκειται νὰ τελειωθῇ αὕτη διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως ἑνὸς ἀκόμη Βούδα, τοῦ *Μαιτρέγια*. Ὁ ἀναμενόμενος οὗτος Βούδας λατρεύεται ἐν Ἰαπωνίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μιρόκου* καὶ εἶναι ὁ Βούδας τῆς ἀγάπης, ὁ πέμπτος Βούδας τῆς παρούσης κοσμικῆς περιόδου. Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ θὰ ἐπέλθῃ ἡ καταστροφὴ τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Ἰαπωνίαν, ἔνθα προσδοκᾶται ὁ Μεσσίας οὗτος, πιστεύεται ἐν Κίνᾳ (ἐν Οὔργᾳ τῆς Μογγολίας) ὅτι καὶ ὁ πέμπτος Βούδας ἐνεσαρκώθη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ *Μαϊδάρι Χουτουκτοῦ*. Ν. Λ.

μαιτρέσσα (ἡ) (γαλλ maîtresse, θηλ. τοῦ maître=κύριος αὐθέντης)· ἡ μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της κατ' ἐλευθέραν ἕνωσιν συνοικοῦσα γυνή, γενικώτερον ἡ ἐρωμένη.

μαιτρεσσάρω· καθιστῶ τινα μαιτρέσσαν μου.

μαιτρὶζ (Maitrise). Καλεῖται σήμερον ὁ χορὸς ἐκκλησίας τινὸς τῆς Δύσεως. Ἐν τῷ παρελθόντι ἐσήμαινεν εἰδικὸν οἰκοτροφεῖον, προσηρτημένον εἰς μεγάλον ναόν, ἐν ᾧ ἐδιδάσκετο ἡ ἐκκλησιαστικὴ χορῳδία. Αἱ μαιτρὶζ ἤσκησαν μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα ἐλάμβανον γενναίαν ἐπιχορήγησιν, ἐπεῖχον δὲ θέσιν ᾠδείων, μέχρις οὗ διελύθησαν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως (1791). Αἱ μαιτρὶζ εἶχον ἐπὶ κεφαλῆς διακεκριμένον μουσικοδιδάσκαλον, ἡ δὲ μουσικὴ καὶ γενικὴ μόρφωσις τῶν ἐν αὐτῇ φοιτώντων ἦτο ἀξιολογωτάτη. Ἀνάλογοι πρὸς τὰς γαλλικὰς μαιτρὶζ εἶναι ἀκόμη σήμερον ἐν Γερμανίᾳ ἡ περίφημος σχολὴ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, προσηρτημένη εἰς τὸν ὁμώνυμον ναόν, ὁ ναὸς τοῦ Σταυροῦ τῆς Δρέσδης κλ. Γ. Σ.

Μαιτταὶρ (Maittaire), *Μιχαήλ*. Γάλλος φιλόλογος καὶ βιβλιογράφος (1668—1747). Ἐσπούδασεν ἐν Οὐεστμίνστερ καὶ Ὀξφόρδῃ καὶ διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου. Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Διάλεκτοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» (1706), «Ἱστορία τῶν τυπογράφων» (1717), «Τυπογραφικὰ χρονικὰ» (1749), ἔργον ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγράφονται οἱ τίτλοι ὅλων τῶν βιβλίων τῶν τυπωθέντων μέχρι τοῦ 1664 καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ντενὶ προσέθεσε τῷ 1789 συμπλήρωμα. Ἐξέδωσεν ἐπίσης τοὺς Λατίνους κλασσικοὺς ἀπὸ τοῦ 1713 μέχρι τοῦ 1722 εἰς 27 τόμους. Μ. Δ. Β.

Μαιτώνιον /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, ὑπὲρ τὸν Τύραν ποταμὸν (Δνεῖστερ), παρὰ τὴν Δακίαν, ἀγνώστου ταυτότητος. Α. Θ. Σ.

Μαϊφέρακτα /*Ἀρχ Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀρζανηνῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἀρμενίᾳ, παρὰ τὸν Νύμφιον, παραπόταμον τοῦ Τίγρητος. Βραδύτερον ὠνομάσθη *Μαρτυρόπολις*, ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ μαρτυρησάντων Χριστιανῶν. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἦτο πρωτεύουσα τῆς Ἀρμενίας καὶ ὠνομάζετο *Μεφρεκὶ* ἢ *Μεφερκί*. Σήμερον ὀνομάζεται *Μεγιαφάρκα*, περιλαμβανομένη ἐν τῷ νομῷ Διαρβεκίρ. Α. Θ. Σ.

Μαϊφιλντ (Mayfield) /*Γεωγρ.*/. Ὄνομα διαφόρων κωμοπόλεων ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς, κυριωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἐν τῇ πολιτείᾳ Κέντωκυ. Κάτ. 6.583. Θ. Κ.

Μαϊφκινγκ (Mafeking) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Βρεττανικῆς Μπεχουαναλάνδης ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀφρικῇ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Καίηπ-Τάουν—Μπουλαβάγιο. Κάτ. 3.194. Εἶναι ἕδρα τοῦ Ἄγγλου ἁρμοστοῦ καὶ σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον. Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ν. Ἀφρικῆς ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Μπόερς (13 Ὀκτωβρίου 1899—17 Μαΐου 1900). Ἡ φρουρὰ τῆς πόλεως ἀποτελουμένη ἐξ 800 στρατιωτῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου Μπαΐντεν Πάουελλ ἀντέστη ἐπὶ πολύ, μέχρις ὅτου ἐνισχυθεῖσα ἀπέκρουσε τοὺς πολιορκητάς. Ἡ πολιορκία τῆς Μαϊφκινγκ παρηκολουθεῖτο μετὰ μεγάλης ἀνησυχίας ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ δὲ λύσις αὐτῆς ἐχαιρετίσθη μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ. Δ. Σ. Δ.

«Μαϊφλάουα» («Mayflower»=ἄνθος τοῦ Μαΐου). Ἀγγλικὸν γαλιόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπέπλευσαν ἐκ Πλύμουθ τῆς Ἀγγλίας, τὴν 6 Σεπτεμβρίου 1620, οἱ πρῶτοι ἑκατὸν ἄποικοι, οἵτινες ἀπῴκισαν εἰς Νέαν Ἀγγλίαν τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ ἄποικοι οὗτοι, ἀποβιβασθέντες τὴν 21 Δεκεμβρίου 1620, ὠνομάσθησαν *Πίλγκριμ φάδερς* καὶ ὑπῆρξαν οἱ εἰσαγαγόντες εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν τὸν πουριτανισμόν. Σ. Ε. Λ.

Μαϊὼ (Mayo) /*Γεωγρ.*/. Κομιτεία τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κόννωτ, ἔχουσα ἔμβαδὸν 5.396 τ. χλμ. καὶ 180.000 κατ. Ἀρδεύεται ὑπὸ τοῦ *Μόϋ*, τοῦ *Ὄουενμωρ* καὶ ἄλλων ποταμῶν, περιέχει δὲ πλείστας λίμνας. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ *Κάσλμπαρ* (4 260 κάτ.). Δ. Σ. Δ.

Μαϊὼ (Mayo), *κόμης τοῦ—*. Ἰρλανδικὸς τίτλος φερόμενος ἀπὸ τοῦ 1785 ὑπὸ τῆς οἰκογενείας *Μπὼρκ* (Bourke). Μέλος τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης οἰκογενείας διετέλεσε κυβερνήτης τῆς Ἰρλανδίας κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Ὁ *Ἰωάννης Μπὼρκ* ἐπολέμησεν ἐν Ἰρλανδίᾳ ὑπὲρ τοῦ Καρόλου Α', ὁ δὲ ἔγγονός του *Ἰωάννης* (1705—1790), μέλος τῆς Ἰρλανδικῆς βουλῆς, ἐγένετο βαρῶνος τῷ 1776 καὶ τῷ 1785 κόμης τοῦ Μαϊώ. Δ. Σ. Δ.

—**Μαϊὼ** (Mayo), *Ριχάρδος Σάουθγουελλ Μπὼρκ*, *κόμης τοῦ—*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1822—1872), ἔγγονος τοῦ *Ἰωάννου Μαϊώ*. Ἐγένετο βουλευτὴς (1847) τῆς κομητείας Κυλντέαρ, πέντε ἔτη βραδύτερον διωρίσθη κυβερνήτης τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῷ 1868 ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν, ἔνθα εἰσήγαγε διαφόρους μεταρρυθμίσεις. Κατά τινα ἐπίσκεψίν του εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Πὸρτ Μπλαὶρ ἐδολοφονήθη ὑπὸ φανατικῶν Μουσουλμάνων. Δ. Σ. Δ.

Μαϊὼ (Mayow), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος ἰατρὸς (1643—1679), ἀσχοληθεὶς μὲ τὸ ἀναπνευστικὸν σύστημα καὶ τὴν ἐν γένει λειτουργίαν τῆς ἀναπνοῆς. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐξελέγη μέλος τῆς «Βασιλικῆς Ἑταιρείας». Γ. Θ. Κ.

Μαίων /*Μυθολ.*/. —1) Θηβαῖος, υἱὸς τοῦ Αἵμονος, δι' ὃ καλεῖται παρ' Ὁμήρῳ *Αἱμονίδης*. Ὡς μήτηρ αὐτοῦ ἐφέρετο ἡ Ἀντιγόνη, ἡ ὁποία μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ ἀδελφοῦ της παρεδόθη εἰς τὸν Αἵμονα ἵνα φονευθῇ, ἀλλ' οὗτος λυπηθεὶς αὐτὴν τὴν ὡδήγησεν εἴς τινα καλύβην. Βραδύτερον, κατὰ τὴν διάρκειαν παιδικῶν ἀγώνων, ὁ Μαίων ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κρέοντος, εἰς ὃν καὶ ὡμολόγησεν ἐν τῇ ἀφελείᾳ του τὰ πάντα, οὕτω δὲ ἀπεκαλύφθη τὸ κρησφύγετον τῆς Ἀντιγόνης, ἡ ὁποία συνελήφθη, ἀλλ' ἔτυχε χάριτος τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Ἡρακλέους.

—2) Παλαιὸς βασιλεὺς τῆς Φρυγίας καὶ Λυδίας, τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατόπιν ὀνομασθείσης *Μαιονίας*. Οὗτος ἔσχε μετὰ τῆς Δινδύμης τὴν Κυβέλην, τὴν ὁποίαν τοῦ ἥρπασεν ὁ Ἄττις, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη τῇ διαταγῇ τοῦ Μαίονος.

—3) Πατὴρ ἢ πάππος τοῦ Ὁμήρου. Κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ἔφορον, κατήγετο ἐκ Κύμης καὶ ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Ἀπελλοῦ καὶ τοῦ Δίου, γενόμενος δὲ ἐπίτροπος τῆς ἀνηλίκου κόρης τοῦ Ἀπελλοῦ, Κρηθηΐδος, ἐνυμφεύθη ταύτην καὶ οὕτως ἐγεννήθη ὁ Ὅμηρος. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ὅμως ὁ Μαίων ἦτο βασιλεὺς τῶν Λυδῶν, ὁ ὁποῖος, νυμφευθεὶς τὴν Κρηθηΐδα, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐδώρησαν πειραταί, ἔγινεν ὁ προστάτης τοῦ τέκνου της, τοῦ Ὁμήρου, τὸ ὁποῖον αὕτη ἐγέννησεν ἔκ τινος Δαίμονος. Ὁ Μαίων ἀνέθρεψε τὸν Ὅμηρον ἐν τοῖς ἀνακτόροις αὐτοῦ. Μ. Μ.

Μαιῶται (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Βαρβαρικὸς λαὸς τῆς Σαρματίας, κατοικῶν κατὰ τὸν Στράβωνα (ΙΑ', 494) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Μαιώτιδος λίμνης περὶ τὸν κόλπον τοῦ Ἐλάσσονος Ρομβίτου, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὴν σύγχρονον ἀπὸ Ἀζὼφ εἰς Τεμριοὺκ παραλίαν τῆς Καυκασίας. Ἀπετελοῦντο ἐκ διαφόρων φύλων, τῶν ὁποίων «τὰ μὲν πλησίον τοῦ Ταναΐδος ἀγριώτερα, τὰ δὲ συνάπτοντα τῷ Βοσπόρῳ χειροήθη μᾶλλον» καὶ ἀπέζων ἐκ τῆς ἀφθόνου ἁλιείας καὶ ταριχείας τῶν ἰχθύων. Κατ' ἀρχὰς ἐξηρτῶντο πολιτικῶς ἀπὸ τῶν παραλίων ἑλληνικῶν πόλεων, ἔπειτα δὲ ἀπὸ τῶν βασιλέων τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου. Α. Θ. Σ.

Μαϊῶτας, Γεώργιος. Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ρώμῃ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΓ' συσταθέντι ἑλληνικῷ φροντιστηρίῳ Διδαχθεὶς τὴν ἑλληνικήν, τὴν λατινικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κατόπιν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου ἐγένετο «διδάσκαλος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου» καὶ παιδαγωγὸς τῶν υἱῶν τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Βραγκοβάνου. Ἐξέδωκεν, ἐν τῷ τυπογραφείῳ τῷ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ριμνίκου, φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Λόγος εἰς τὸ σωτήριον πάθος τοῦ Θεανθρώπου Λόγου. Τούτῳ δὲ αὐτοῦ τοῦ πάθους τὸ κείμενον, ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν συλλεχθέν, προσετέθη μονοτέσσαρον, ἤγουν τετρασύλλεκτον ἐπονομασθὲν» (1706). Μ. Ι. Γ.

μαιώτιος, ἡ *μεώτιος ὑποβαθμὶς* (mäotische Stufe) /*Γεωλογ.*/. Ὀνομασία, δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Andrussow εἰς ὑποβαθμίδα στρωμάτων τῆς νοτίου Ρωσίας, Κριμαίας καὶ βορείου Καυκασίας, ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἀνώτεραν μειόκαινον σειρὰν τῆς νεογενοῦς ὑποδιαπλάσεως τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἡ μαιώτιος ὑποβαθμὶς ἀποτελεῖ μετάβασιν ἀπὸ τῆς σαρματίου βαθμίδος εἰς τὴν πόντιον βαθμίδα τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως. Εἰς αὐτὴν ἀνήκουν οἱ ἀσβεστολιθοι τοῦ Kertsch, περιέχοντες θαλασσίαν ἀπολιθωμένην πανίσκην, καὶ ἄλλα ποταμοθαλάσσια ἀποθέματα (ἄργιλλοι, ἀσβεστολιθικαὶ μάργαι, ἀμμώδεις ἄργιλλοι) περικλείοντα ἄφθονα ἀπολιθώματα (*κογκερίας, ὑδροβίας, μικρομελανίας*; κτλ.) ὡς καὶ ὑφάλους ἀπολιθωμένων βρυοζώων (*μεμβρανιπόρα* κ. τ. λ.). Γ. Κ. Γ.

Μαιῶτις *λίμνη* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἡ σύγχρονος *Ἀζοφικὴ* (βλ. λ.) θάλασσα. Σ. Ε. Λ

Μὰκ (Mac). Κελτικὴ λέξις, σημαίνουσα «υἱός», τιθεμένη ὡς διακριτικὸν πρόσφυμα εἰς πολλὰ κύρια ὀνόματα σκωτικὰ καὶ ἰρλανδικά. Εἰς τὴν γραπτὴν γλῶσσαν συντέμνεται εἰς *Mc* καὶ *M'* (ὡς Mc Alister, M' Alister). Καταλήγει πολλάκις εἰς πατρωνυμικόν, καὶ παραβάλλεται πρὸς τὸ ἰρλανδικὸν *O'* καὶ τὸ ἀγγλονορμανδικὸν *Fitz*. Θ. Κ.

Μὰκ (Mack), *Κάρολος, βαρῶνος* τοῦ Leiberich). Αὐστριακὸς στρατηγὸς (1752—1828). Προαχθεὶς εἰς συνταγματάρχην μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βελιγραδίου, καθ' ἣν ἠνδραγάθησε, προσελήφθη ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ πρίγκιπος Ἰωάννου τοῦ Κοβούργου καὶ βραδύτερον διηύθυνε τὰς ἐκστρατείας τοῦ 1794 καὶ 1797 κατὰ τῶν Γάλλων ἐν Ἰταλίᾳ, καταλαβὼν μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Καμποφόρμιο τὴν Ρώμην, ἐξ ἧς ὅμως ἐξεδιώχθη μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τῶν Γάλλων. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Λαζαρόνων κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν καὶ μετεφέρθη εἰς Παρισίους αἰχμάλωτος, ἀλλ' ἐδραπέτευσε τῷ 1800 καὶ τῷ 1805, ἡγούμενος στρατοῦ 80.000 ἀνδρῶν, ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ τὴν Οὔλμ. Ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐσυνθηκολόγησεν, ἀφεθεὶς δὲ ἐλεύθερος καὶ ἐπανελθὼν εἰς Αὐστρίαν κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου, τυχὼν τῷ 1808 ἀμνηστείας. Θ. Κ.

μάκα (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία εἰδῶν τινων τῶν φυτῶν *πτερογένιον* καὶ *ὕπνος*.

μακάβριος, *—α, —ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς νεκρούς, εἰς τὸν θάνατον καὶ ἕνεκα τούτου ἐμποιῶν φρίκην: «μακάβριον θέαμα, οἷον τοῦ τεμαχισθέντος ἢ ἀπανθρακωθέντος νεκροῦ» κττ.· || κυριολεκτικῶς εἰς τὴν φράσιν «μακάβριος χορός», εἰκὼν παριστῶσα χορὸν νεκρῶν, βασιλέων ἅμα καὶ ὑπηκόων, πλουσίων καὶ πενήτων, μικρῶν καὶ μεγάλων, συμβολίζουσα δὲ τὴν ἀνθρωπίνην ματαιότητα (ἡ λ. ἐκ γαλλ. *macabre* καὶ ἱσπαν. *macabro*, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀραβ. *μακάμπερ*=τάφοι, νεκροταφεῖον)

μακαδαμία (ἡ) (Macadamia) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πρωτεοειδῶν* ἢ *πρωτεϊδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα δασικά, ἀειθαλῆ καὶ καρποφόρα. Ἐκ τῶν ὀλίγων γνωστῶν εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *μακαδαμία* ἡ *τρίφυλλος* (Macadamia ternifolia), ἥτις εἶναι δένδρον ἀνεπτυγμένον καρποφόρον, οὗ οἱ καρποὶ εἶναι ἐδώδιμοι καὶ ἔχουσι γεῦσιν καὶ μέγεθος τοῦ καρποῦ τῆς καρύας. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Αὐστραλίαν καρποφορεῖ ἀπὸ τοῦ 7ου ἔτους. Καλλιεργεῖται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Κ. Π

Μακαὲ (Macahé) /*Γεωγρ.*/. —1) Πόλις τῆς Βραζιλίας ἐν τῇ πολιτείᾳ Ρίον Ἰανέϊρον, συνδεομένη

Digitized by Google

σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Κάμπους. Κάτ. 53.300. Ἐξάγει καφέν, σάκχαριν, ξυλείαν, ὄρυζαν κλπ. καὶ ἔχει ἀξιόλογον λιμένα ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς ὁμωνύμου ποταμοῦ. —2) Ὀροσειρὰ ἐκτεινομένη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου δήμου καὶ τοῦ Νέου Φριβούργου, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ φθάνει τὰ 1.750 μ. —3) Ποταμὸς πηγάζων ἐκ τῆς ὁμωνύμου ὀροσειρᾶς καὶ ἔχων μῆκος 200 χλμ. Δ. Σ. Δ.

Μάκαι (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Εἷς τῶν πολυπληθεστέρων λαῶν τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Λιβύῃ, παρὰ τὰ παράλια τῆς Μεγάλης Σύρτεως, ἐξ οὗ καὶ *Μάκαι* οἱ Συρτῖται ἐπονομάζονται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 3, 6), κατοικοῦντες τὴν ὑπὸ τοῦ Κινύφου ποταμοῦ (νῦν Κίνυφο ἢ Οὐάδι-Κχαάν), διαρρεομένην χώραν, μεταξὺ τῶν Νασαμώνων πρὸς Α. καὶ τῶν Γινδάνων πρὸς Δ Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (IV, 175) οἱ Μάκαι εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ κείρωσι τὴν κόμην των, ἀφίνοντες μόνον εἰς τὸ μέσον λόφους τινὰς τριχῶν, καὶ νὰ πολεμῶσι φέροντες δέρματα στρουθοκαμήλων.

Ἐνταῦθα ἐλθών, περὶ τὸ 513 π. Χ., ἐπὶ κεφαλῆς Λακεδαιμονίων ἀποίκων ὁ Δωριεύς, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀλεξανδρίδα καὶ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Λεωνίδα, μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν ὡς βασιλέως τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Κλεομένους, ἵδρυσεν ἀποικίαν παρὰ τὸν Κίνυφον ποταμόν. Ἀλλ᾿ ἐπελθόντες κατ᾿ αὐτοῦ οἱ Μάκαι μετὰ τῶν Λιβύων καὶ Καρχηδονίων ἐξεδίωξαν αὐτόν, πρὶν ἢ παρέλθωσι τρία ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ἐγκαταστάσεώς του. Ὁ Δωριεὺς φεύγων τότε ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σικελίαν, τῷ 510 π. Χ. (*Ἡροδ.* V, 42). Α. Θ. Σ.

— **Μάκαι** (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Λαὸς τῆς ΝΑ. Ἀραβίας, κατοικῶν τὰ ΒΑ. τῆς πρὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου σχηματιζομένης χερσονήσου, μέχρι τοῦ περατοῦντος αὐτὴν ἀκρωτηρίου Μακέτα (νῦν Ras-Masandam), ἥτις χωρίζουσα τὸν Περσικὸν κόλπον ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας θαλάσσης (νῦν θάλασσα τοῦ Ὀμὰν) ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ σημερινὸν σουλτανᾶτον τοῦ *Ὀμάν*. Α. Θ. Σ.

Μακαῖς, ἢ ***Μακιαῖς*** /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Βαμβακιὰ* (βλ. λ.).

μακᾶκος (ὁ) (Macacus) /*Ζῳολ.*/. Γένος πιθήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *κερκοπιθηκιδῶν*, περιλαμβάνον πιθήκους ἰθαγενεῖς τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Μαλαισίας καὶ τῶν νήσων Βόρνεο, Ἰάβας καὶ Σουμάτρας. Κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους τούτου τῶν πιθήκων εἶναι τὰ ἑξῆς: Σῶμα μετρίου μεγέθους, ἀρκετὰ εὔρωστον, κεφαλὴ ἀρκετὰ μεγάλη, εὐρεῖα κατὰ τὴν κορυφήν της καὶ στενουμένη κατὰ τὸ ρύγχος. Οἱ πόδες των ἔχουσι μέτριον μέγεθος καὶ εἶναι ἀρκούντως παχεῖς καὶ ἰσχυροί. Οἱ ὄνυχες εἶναι πεπλατυσμένοι. Ἡ οὐρὰ εἶναι ποικίλου μεγέθους καὶ πάχους, τὸ δὲ μῆκος τῶν τριχῶν τοῦ σώματος καὶ ἰδίᾳ τῆς κεφαλῆς εἶναι διάφορον εἰς τὰ διάφορα εἴδη. Παλαιότερον ὑπῆρχον καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Ἀξιολογώτερα εἴδη εἶναι:

Μακᾶκος ὁ κοινός.

Μακᾶκος ὁ κοινὸς (Macacus cynomolgus). Οὗτος ἔχει μῆκος 120 ἑκατοστομέτρων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 55—60 ἑκατοστόμετρα ἀνήκουσιν εἰς τὴν οὐράν. Ὁ χρωματισμὸς κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος εἶναι προσινόφαιος, κατὰ δὲ τὰ κάτω φαιόλευκος. Ἡ οὐρὰ ἔχει ὑπομελανὸν χρῶμα. Ὁ μακᾶκος ὁ κοινὸς ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀσίαν, τὰς νήσους τῆς Σόνδης καὶ τὴν Κίναν. Ἐξημεροῦται εὐκόλως καὶ εὑρίσκεται εἰς πλείστους ζῳολογικοὺς κήπους.

Μακᾶκος ὁ ἐρυθρὸς (Macacus erythreus). Τὸ γενικὸν μῆκος τοῦ σώματός του φθάνει τὰ 85—90 ἑκατοστόμετρα, ἐξ ὧν τὰ 25 κατέχει ἡ οὐρά. Τὸ σῶμά του εἶναι εὔρωστον καὶ ἰσχυρόν. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ τριχώματος εἶναι κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος ἐρυθρόφαιος πρὸς τὸν ὑποπράσινον, κατὰ δὲ τὰ κάτω ὑπόλευκος. Αἱ πλευραὶ καὶ οἱ γλουτοὶ εἶναι ἐπίξανθοι καὶ ἡ οὐρὰ ὑπόφαιος. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰαπωνίαν.

Μακᾶκος ὁ σινικός.

Μακᾶκος ὁ σινικὸς (Macacus chinensis). Ἀπαντᾷ ἐν Κίνᾳ καὶ εἶναι μικρότερος τῶν προηγουμένων εἰδῶν. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ἐρυθροπράσινος. Δ. Ν. Π.

— **Μακάκου οὖς** /*Ἀνθρωπολογ.*/. Οὕτω καλεῖται ἡ παραλλαγὴ ἐκείνη τοῦ ὠτὸς τοῦ ἀνθρώπου, καθ᾿ ἣν ἡ ἕλιξ τοῦ πτερυγίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ὠτὸς σχηματίζει, ἀντὶ τῆς ὁμαλῆς συνήθως καμπύλης, ἀπότομον γωνίαν κατὰ τὴν σύμπτωσιν τοῦ ἄνω καὶ τοῦ ὀπισθίου χείλους τῆς ἕλικος, φερομένην πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω. Σχηματίζεται αὕτη ἐκ τῆς ἀναστροφῆς τῆς ἕλικος πρὸς τὰ ἔξω, ἢ μᾶλλον ἐκ τῆς μὴ ἀναδιπλώσεως ταύτης, ὅπως συμβαίνει κατὰ κανόνα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παραμονῆς εἰς στάδιον ὀπισθοδρομικότητος, ὅπως εὑρίσκομεν εἰς τοὺς πιθήκους, π. χ. εἰς τὸν μακᾶκον κυρίως, τῆς ὁμοιογενείας τῶν κερκοπιθήκων, ἢ εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν κυνοκεφάλων (καὶ *οὖς κυνοκεφάλου*). Ἡ μορφὴ αὕτη ἀπαντᾷ εἰς πάσας τὰς φυλάς. Συχνοτέρα ὅμως εἶναι ἡ πλέον ἐξειλιγμένη κατάστασις τῆς ἐμφανίσεως μόνον κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς δεδιπλωμένης ἕλικος ἑνὸς μικροῦ φύματος, ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὠτὸς εἰς τὰ κατώτερα ζῷα, τὴν «Νταρβίνειον ἄκραν», καὶ καλουμένου «Νταρβινείου φύματος». Ἐπί τινων φυλῶν φθάνει καὶ τὰ 30 % (Ἀγγλία κ. λ. π.). Σημασίαν ἔχει ὅτι τὸ φῦμα τοῦ Ντάρβιν εἶναι λίαν συχνὸν ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου τοῦ ἀνθρώπου, ἐξαφανίζεται δ᾿ εἶτα κατὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Εἰς τοὺς ἀνωτέρους ἀνθρωποειδεῖς πιθήκους εὑρίσκομεν σχεδὸν ἀνθρωπίνην μορφὴν εἰς τὸν γορίλλαν, μεγάλην ὑποπλασίαν καὶ ἰδιορρυθμίαν τῆς κορυφῆς ταύτης τοῦ ὠτὸς ἐπὶ τοῦ ὑλοβάτου, διατήρησιν δὲ κατὰ κανόνα τοῦ «ὠτὸς μακάκου» εἰς τὸν χιμπατζῆν. Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὸν ἀληθῆ γωνιώδη σχηματισμὸν τῆς ἕλικος κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο, οἷον εὑρίσκομεν εἰς τὰ κατώτερα θηλαστικὰ μὲ τὰ μακρὰ ὦτα, αἱ μορφαὶ ἃς εὑρίσκομεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τῆς πλήρους ἐξαφανίσεως τοῦ «φύματος τοῦ Ντάρβιν» μέχρι καὶ τῆς μορφῆς «ὠτὸς μακάκου», δύνανται νὰ ταξιθετηθῶσιν ὑπὸ ὡρισμένους ἀριθμούς, π. χ. 6—1, πρὸς καλυτέραν σύγκρισιν.

Ὅλως διάφορος πρὸς τὴν πρὸς τὰ ὀπίσω σχεδὸν προεξοχὴν ταύτην (ἢ τὸ φῦμα) εἶναι ἡ τυπικῶς ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας ἐμφανιζομένη καὶ σπανίως ἐπὶ τοῦ τελείου ἀνθρώπου διατηρουμένη, κάμψις γωνιώδης τῆς κορυφῆς τοῦ πτερυγίου, κατὰ τὸ ἀνώτατον δηλαδὴ σημεῖον. Ἡ κάμψις αὕτη τῆς ἕλικος καλεῖται «φῦμα σατύρου». Συνήθως εὕρηνται ἀμφοτέρωθεν. Εἰς τὴν γυναῖκα σπανιώτερον ἐμφανίζονται ταῦτα, ἑπομένως ἡ γυνὴ εὑρίσκεται εἰς σταθερωτέραν μορφὴν ὠτός. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Μακάλεστερ (Mc Alester) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀκλαχόμα, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας τοῦ Πίττσμπουργ ἐν Πενσυλβανίᾳ. Κάτ. (1928) 15.000, ὧν πολλοὶ Μαῦροι καὶ Ἰνδοί. Ἐξυπηρετεῖται διὰ πλείστων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ εἶναι σημαντικὸν ἐμπορικὸν κέντρον. Ἠλεκτρικὸς σιδηρόδρομος συνδέει τὴν πόλιν μετὰ τῶν πέριξ, ὅπου εὑρίσκονται πλουσιώτατα ἀνθρακωρυχεῖα. Ἔχει ἐργοστάσια κατεργασίας βάμβακος καὶ σιδηροδρομικὰ συνεργεῖα. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1885 καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων, τοῦ Δυτικοῦ καὶ τοῦ Νοτίου Μακάλεστερ, ἅτινα ἡνώθησαν τῷ 1906. Μ. Ν. Δ.

Μακάλιστερ (Macalister), ***Ροβερτος-Στιούαρτ***. Ἄγγλος ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1870. Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς κελτικῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Δουβλίνου τῷ 1908. Ἀπὸ τοῦ 1900—1909 διηύθυνε τὰς ἐν Παλαιστίνῃ ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς, περὶ τῶν ὁποίων ἐξέδωκε τὸ ἔργον του «Excavations in Palestine», ἀργότερον δὲ καὶ τὸ τρίτομον ἔργον «The Excavations of Genzer». Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐν λόγῳ ἀνασκαφῶν ἐδημοσίευσε τῷ 1912 τὸ σημαντικὸν ἔργον του: «A history of civilization in Palestine». Β. Δ. Θ.

Μακαλλά, ἢ ***Μοκαλλὰ*** (Makalla ἢ Mokalla) /*Γεωγρ.*/. Σπουδαῖος λιμὴν τοῦ Χαντραμάουτ ἐν Ν. Ἀραβίᾳ, κείμενος ἐντὸς μικροῦ κόλπου καὶ ἀπέχων 300 περίπου μίλλια ἀπὸ τοῦ Ἄντεν. Κάτ. 18.000, κατὰ τὸ πλεῖστον Ἄραβες. Χ. Δ.

Μακαλοὺ (Makalu) /*Γεωγρ.*/. Κορυφὴ τῶν Ἱμαλαΐων, ὕψους 8.340 μ., κειμένη ΝΔ τοῦ Ἔβερεστ. Χ. Δ.

Μακαλοῦβαι (αἱ) (Macaluba) /*Γεωλογ.*/. Ὀνομασία χαρακτηρίζουσα τὰ *βορβορώδη* ἡφαίστεια (βλ. λ.), χρησιμοποιουμένη δὲ πολὺ ἰδίᾳ ἐν Σικελίᾳ. Γ.Κ.Γ.

Μακανῖται (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, κατοικῶν, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. IV, 1, 5), ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ Τιγγιτανῇ (Μαρόκκον) τὴν περὶ τὸν Μέσον Ἄτλαντα χώραν, ἢ τὴν Μακεννίτιδα χώραν κατὰ Δίωνα τὸν Κάσιον (LXXV, 13), ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὰς σημερινὰς περιφερείας τοῦ *Φὲζ* καὶ τῆς *Μεκνὲς* ἢ *Μεκινὲθ* (Mequinez). Α.Θ.Σ.

Μὰκ Ἀντὰμ (Mac Adam), ***Ἰωάννης-Λόντον***. Ἄγγλος μηχανικὸς (1756 — 1836). Ἐφεῦρε τὴν ὁμώνυμον μέθοδον ὁδοστρώματος (βλ. *ὁδόστρωμα*).

Μακαντιαμπουγκοὺ (Makandiambougou) /*Γεωγρ.*/ βλ. *Κίτα*.

Μακάο (Macao) /*Γεωγρ.*/. Πορτογαλικὴ ἀποικιακὴ πόλις ἐν Κίνᾳ. —1) Ἡ ἀποικία ἀποτελεῖται ἐκ χερσονήσου τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῆς σχηματιζομένης κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σὶ-Κιάγκ καὶ ἀνηκούσης εἰς τὴν κινεζικὴν ἐπαρχίαν Σὶ-Κιάγκ, καὶ ἔκ τινων νησίδων, ὧν κύριαι αἱ *Ταΐπα* καὶ *Σολοβάνε*. Ἔχει ἐμβαδὸν 12 τ. χλμ. Κάτ. 74 866 (1910), ἐξ ὧν 2.171 Πορτογάλοι, ἐλάχιστοι Εὐρωπαῖοι καὶ οἱ λοιποὶ Κινέζοι. Οἱ Πορτογάλοι ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ τῷ 1557 ὑπὸ τύπον μισθώσεως καὶ παραμένουν ἔκτοτε, ἀναγνωρισθείσης ἐπισήμως τῆς κατοχῆς των ὑπὸ τῆς Κίνας. Ἀπὸ τοῦ 1896 διοικεῖται παρ᾿ ἰδίας κυβερνήσεως. Παλαιότερον, καὶ μέχρι τοῦ 1875, τὴν σημαντικωτέραν κερδοσκοπίαν ἀπετέλει ἡ ἐξαγωγὴ ἡμερομισθίων ἐργατῶν, τῶν λεγομένων Κοῦλι (Kuli), μισθουμένων ἢ καὶ πωλουμένων ὡσεὶ δούλων. Ἤδη τὸ ἐμπόριον συνίσταται κυρίως εἰς εἰσαγωγὴν ὀπίου καὶ ἐξαγωγὴν τεΐου καὶ μετάξης. Περιωρίσθη ὅμως εἰς τὸ ἐλάχιστον ἀπὸ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Χὸγκ-Κὸγκ καὶ ἄλλων κινεζικῶν λιμένων. Ἡ πώλησις τεΐου καὶ ὀπίου, ὡς καὶ ἡ λειτουργία χαρτοπαιγνίων, εἶναι μονοπώλιον τῆς ἀποικιακῆς κυβερνήσεως. —2) Ἡ ὁμώνυμος πόλις εἶναι πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας καὶ ἕδρα τοῦ Πορτογάλου διοικητοῦ, καὶ τῶν γαλλικῶν ἱεραποστολῶν τῆς Κίνας. Ἔχει σταθμὸν ἀσυρμάτου καὶ κεῖται ἐπὶ ὠχυρωμένης λοφοσειρᾶς. Κάτ. 70.000. Θ. Κ.

μάκαρ, —*αρος* (ὁ, ἡ)· *ἀρχ.*, κυρίως ἐπὶ τῶν θεῶν, εὐδαίμων, εὐτυχής, μακάριος: «*μάκαρες θεοί*» || ἐπὶ παντὸς ἀποθανόντος, κοιν. *μακαρίτης* || «Νῆσοι τῶν Μακάρων» νῆσοι ἐν τῷ ὠκεανῷ πρὸς δυσμάς, ἔνθα διῆγον βίον ἄφροντιν καὶ μακάριον οἱ ἥρωες καὶ οἱ ἡμίθεοι.

Μάκαρ, καὶ ἐνίοτε ***Μακαρεὺς*** [*Μυθολ.*]. —1) Υἱὸς τοῦ Αἰόλου, βασιλεὺς τῆς Λέσβου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ νῆσος ὠνομάσθη *Μακαρία* ἢ «Μάκαρος ἕδος» καθ᾿ Ὅμηρον (Ἰλιάδ. Ω, 544, Ὑμν. Ἀπόλλ. 37). Θυγατέρες αὐτοῦ ἀναφέρονται ἡ Μήθυμνα καὶ ἡ Μυτιλήνη, ἀπὸ τῶν ὁποίων καὶ αἱ ὁμώνυμοι πόλεις. Κατ᾿ ἄλλην παράδοσιν, ὁ Μακαρεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Κρινάκου, υἱοῦ τοῦ Διός, κατοικῶν ἐν Ὠλένῳ τῆς Ἀχαΐας, ὁπόθεν ἦλθε μετὰ Ἰώνων εἰς Λέσβον καὶ ἀπῴκισεν αὐτήν. Ἐθεωρεῖτο ὡς ἄριστος νομοθέτης, διὰ δὲ τῶν υἱῶν του ἀπῴκισε τὴν Χίον, Σάμον, Κῶν καὶ Ρόδον (*Διοδ. Σικ.* V, 81). —2) Υἱὸς τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Ρόδου, ὅστις φονεύσας ἐκ ζηλοτυπίας τὸν ἀδελφόν του Φαέθοντα κατέφυγεν εἰς Λέσβον, ἥτις ἀπ᾿ αὐτοῦ ὠνομάσθη *Μακαρία*. Ἐπίσης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ἐξώρισε τὸν Δαμναμενέα, υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἕνα τῶν Τελχίνων εἰς τὴν χώραν τοῦ Τληπολέμου, ἤτοι τὴν Ρόδον. —3) Υἱὸς τοῦ Αἰόλου, πατὴρ τῆς Ἀμφίσσης, συγχεόμενος μετὰ τῶν ἀνωτέρω (*Παυσ.* X, 38, 4). —4) Υἱὸς τοῦ Αἰόλου καὶ τῆς Ἀμφιθέας, ὅστις ἐρασθεὶς τῆς ἀδελφῆς του Κανάκης διέφθειρεν αὐτήν. Αἱ ἀθέμιτοι ὅμως σχέσεις τῶν ἀδελφῶν ἐγένοντο γνωσταὶ καὶ ἡ Κανάκη ηὐτοκτόνησε διὰ ξίφους, τὸ ὁποῖον ἔστειλεν εἰς αὐτὴν ὁ Αἴολος. Ὁ Μάκαρ τὴν ἠκολούθησε. Τὸν μῦθον τοῦτον τὸν ἐπραγματεύθη ὁ Εὐριπίδης εἰς τὸ δρᾶμά του «Αἴολος», τοῦ ὁποίου σῴζονται μερικὰ ἀποσπάσματα (Eurip. frag. Aug. Nauck vol. III perd. trag. Fragm. ἀπόσπ. 14—42)· ἐπίσης ὁ Ἀριστοφάνης ἐν «Αἰολίσκῳ», ὁ κωμικὸς Ἀντιφάνης καὶ ὁ Ὀβίδιος. Τ. ΣΤΡ.

Μάκαρ ἕδος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ὀνομασία, ἣν δίδει ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Λέσβον (Ἰλιὰς Ω, 545) ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ ποτε βασιλεύσαντος. Ἀπὸ τούτου δὲ ὠνομάσθη ἡ νῆσος καὶ *Μακαρία*. Σ. Ε. Λ.

Μακάρα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Φοινικικὴ ὀνομασία τῆς ἐν Σικελίᾳ *Ἡρακλείας τῆς Μινώας*, ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τὴν φοινικικὴν προφοράν.

Digitized by Google

μακαράγκα (ἡ) (Macaranga) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαδιοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δένδρα. Ἐκ τῶν 50 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ εἶναι ἰθαγενῆ τῶν Μαλαισίων νήσων, γνωστότερον εἶναι ἡ *μακαράγκα ἡ βεδελιανὴ* (Macaranga vedeliana), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Νέας Καληδονίας, ὅπερ ἐκκρίνει ἐκ τῶν ἐντομῶν τῶν ὑπὸ διαφόρων ἐντόμων ἐπὶ τοῦ κορμοῦ της προξενουμένων εἶδος ῥητίνης, ἥτις εἶναι γνωστὴ εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐροῦμα* καὶ ποικίλως χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ βιομηχανίᾳ. Δ. Ν. Π.

Μακαραία, *Μακαρία*, ἡ *Μάκαρ Οἶα* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς, κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Τριπολίτιδος, μεταξὺ τῆς Μεγάλης Λέπτεως (νῦν Λέβδα) πρὸς Α. καὶ τῆς Σαβράτας (νῦν Ζοάρα) πρὸς Δ., ἱδρυθεῖσα ἀναμφιβόλως ὑπὸ Φοινίκων ἀποίκων. Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 3,3) καλεῖται *Ἑῴα*, κειμένη μεταξὺ Πισινδῶνος λιμένος καὶ λιμένος Γαφάρων, ὑπὸ δὲ τῶν Λατίνων συγγραφέων Civitas Oeonsis, Ocensis, Oensii, Occensis, Concensis, Oceacolonia, Oea, Oeae κλπ.

Ῥωμαϊκὴ ἀποικία περὶ τὰ μέσα τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος, ἤκμασε καὶ ἀνεπτύχθη ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπὶ Βεσπασιανοῦ (69—79 μ. Χ.) εὑρίσκετο εἰς ἔχθραν πρὸς Λέπτιν τὴν Μεγάλην, κατὰ δὲ τὸν Δ' αἰῶνα ὑπέφερε πολὺ ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Λιβύων.

Σῴζονται χαλκᾶ νομίσματα αὐτῆς καὶ αὐτοκρατορικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Τιβερίου, μετὰ καρχηδονιακῆς ἐπιγραφῆς, φέροντα κεφαλὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἄλλων. Τὰ ἐρείπιά της, ὡς λ.χ. θριαμβευτικὴ ἁψίς, ἀφιερωμένη εἰς τὸν Μᾶρκον Αὐρήλιον καὶ Λούκιον Οὐῆρον (L. Verus), σῴζονται ἐν τῇ νῦν Τριπόλει τῆς Λιβύης. Α.Θ.Σ.

μακαρᾶς (ὁ)· τροχίλος, τροχαλία· ‖ κουβαρίστρα (λ. τουρκ.).

Μακαρέαι [*Ἀρχ Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Μακαρία*.

Μακαρεὺς [*Μυθολ.*]. Ὄνομα προσώπων τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας (βλ. καὶ λ. *Μάκαρ*). —1) Εἷς τῶν 50 υἱῶν τοῦ Λυκάονος, κτίτωρ τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ πόλεως Μακαρίας (*Παυσ.* VIII, 3, 3). —2) Υἱὸς τοῦ Αἰόλου καὶ τῆς Ἀμφιθέας, ἀδελφὸς τῆς Κανάκης, τὴν ὁποίαν ἀγαπήσας καὶ βιάσας ηὐτοκτόνησε μαθὼν τὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς της θάνατον αὐτῆς, ἢ συνεφονεύθη μετ' αὐτῆς (*Ὀβιδ.* Ἡρωΐδ. XI). —3) Εἷς τῶν Λαπιθῶν, φονεύσας τὸν Κένταυρον Ἐρίγδουπον, καὶ ἱδρυτὴς τῆς πόλεως Μακκάραι τῆς Θεσσαλίας. —4) Υἱὸς τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Μηδείας. Α. Θ. Σ.

— **Μακαρεύς**. Ἀρχαῖος Ἕλλην συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἐν Κῷ. Ἀναφέρεται σύγγραμμά του ἐκ τριῶν βιβλίων ὑπὸ τὸν τίτλον «Κωακά», τοῦ ὁποίου δὲν παρεδόθησαν εἰμὴ δύο ἐλάχιστα ἀποσπάσματα παρ' Ἀθηναίῳ, ἀναφερόμενα ἀμφότερα εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς λατρείας τῆς Ἥρας εἰς τοὺς δούλους ἐν Κῷ. Ν. Α.

Μακάρεφ [*Γεωγρ.*]. —1) Ἐπαρχία τοῦ ρωσικοῦ κυβερνείου Κοστρομᾶ, εὑρισκομένη εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Βόλγα, ἔχουσα ἔκτασιν 12.122 τ. χλμ. καὶ ἀριθμοῦσα 191.422 κατοίκων. —2) Ἐπαρχία τοῦ ρωσικοῦ κυβερνείου τοῦ Νισγκόροντ, εὑρισκομένη ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ Βόλγα, ἔχουσα ἔκτασιν 7.842 τ. χλμ. καὶ κατοίκους 110.670. —3) Πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ Κοστρομᾶ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὔνσα καὶ ἀριθμοῦσα 14.850 κατοίκους, διατηροῦσα δὲ σπουδαῖον ἐμπόριον. —4) Πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ Νισγκόροντ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Βόλγα. Ἀριθμεῖ 5.860 κατοίκους καὶ ἦτο ἄλλοτε περιώνυμος διὰ τὰς ἐμπορικὰς αὐτῆς πανηγύρεις. Ἤδη εὑρίσκεται ἐν παρακμῇ καὶ διατηρεῖ μικρὰν βιομηχανίαν. Θ. Β.

μακάρι· ἐπιρρ. εὐκτικόν, εἴθε, κοιν. *ἄμποτε*: «μακάρι νὰ ἔχω», «μακάρι νὰ εἶχα καὶ θὰ σοῦ ἔδιδα», «μακάρι νὰ 'ρθῇ» (ἐκ τοῦ *μακάριον*).

Μακάρι (Makari). Φυλὴ Νέγρων τοῦ Σουδάν, κατοικούντων πρὸς Ν. τῆς λίμνης Τσάδ, ἐν τῇ περιφερείᾳ Κοτόκο. Εἶναι ὑψηλοῦ ἀναστήματος, σοβαροί, φιλόξενοι, πρεσβεύουν πάντες τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν καὶ κατοικοῦν εἰς οἰκίας κατεσκευασμένας ἐκ πηλοῦ, μετ' ἐπιπέδου στέγης, ἀσχολοῦνται δὲ εἰς τὴν ἁλιείαν, τὴν γεωργίαν, πλεκτικήν, βαφικὴν καὶ κατασκευὴν μικρῶν πλοιαρίων. Δ. Σ. Δ.

Μακαρία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία ὀνομασία διαφόρων νήσων διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ γονιμότητα αὐτῶν, ὅπως λ. χ. τῆς Λέσβου, Ῥόδου, Κύπρου καὶ ἄλλων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε καὶ ὁμώνυμος πόλις. Α. Θ. Σ.

— **Μακαρία** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Β. παραλίας τῆς Κύπρου, κειμένη, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. IV, 13, 4), μεταξὺ Ἀφροδισίου καὶ Κεραυνίας. Κατὰ τὸν Σακελλάριον (Κυπριακά, τ. Α', σ. 138) κεῖται δύο μίλλια ἀνατολικῶς τῆς Κεραυνίας, παρὰ τὴν θέσιν Βασίλειο, ὅπου σῴζονται ἀρχαῖα ἐρείπια. Ὑπέρκειται αὐτῆς τὸ ὄρος Πενταδάκτυλος. Α. Θ. Σ.

— **Μακαρία** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Εὐφορωτάτη πεδιὰς τῆς Πελοποννήσου ἐν Μεσσηνίᾳ, ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Παμίσου καὶ ἄλλων μικρῶν ποταμῶν (*Στράβ.* VIII, 361). Α. Θ. Κ.

— **Μακαρία**, καὶ ***Μακαρέαι*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Πελοποννήσου ἐν Ἀρκαδίᾳ, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ Μακαρέως, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος (*Παυσ.* VIII, 3, 3). Ἀπεῖχε, κατὰ τὸν Παυσανίαν (VIII, 36, 9) δύο σταδίους ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλφειοῦ, ἑπτὰ δὲ ΒΑ. τῶν Δασεῶν, πρὸς Δ. τῆς Μεγαλοπόλεως. Οἱ κάτοικοί της, ἀνήκοντες εἰς τὴν Παρρασίαν χώραν, μετηνέχθησαν εἰς Μεγαλόπολιν πρὸς συνοικισμὸν αὐτῆς τῷ 371 π. Χ. Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐσῴζοντο τὰ ἐρείπια αὐτῆς, καθὼς καὶ τῶν Δασεῶν. Α. Θ. Σ.

— **Μακαρία**, *νῆσος* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Νησὶς τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου (Ἐρυθρὰ θάλασσα), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 7, 11) μεταξὺ τῶν νήσων Ἀκανθίνης καὶ Ὀρνέων. Α. Θ. Σ.

— **Μακαρία** *πηγὴ* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πηγή τις ἐν Μαραθῶνι, πρὸς τιμὴν τῆς ὁμωνύμου θυγατρὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Δηϊανείρας, θυσιασθείσης ἑκουσίως κατά τινα χρησμόν, ὅτε ὁ Εὐρυσθεὺς κατεδίωκε τοὺς Ἡρακλείδας ἐν Ἀττικῇ. Παρ' αὐτὴν ὁ Ἰόλαος ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Εὐρυσθέως (*Στράβ.* VIII, 377. *Παυσ.* I, 32, 6). Ἔκειτο παρὰ τὰ ἕλη, ὅπου τοσοῦτοι Πέρσαι εὗρον τὸν θάνατον κατὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, ἐκεῖ δὲ κατεσκευάσθησαν ἐσχάτως διώρυγες πρὸς περισυλλογὴν τῶν ἑλῶν. Α. Θ. Σ.

Μακαρία [*Μυθολ.*]. Θυγάτηρ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Δηϊανείρας, ἡ ὁποία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της ἦλθε μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὡς ἱκέτις εἰς Μαραθῶνα, ἀφοῦ ὁ Κήυξ βασιλεὺς τῆς Τραχῖνος δὲν ἠδυνήθη νὰ βοηθήσῃ αὐτούς, φοβούμενος τὸν ἰσχυρὸν διώκτην των, τὸν βασιλέα τῶν Μυκηνῶν Εὐρυσθέα. Ὁ Θησεὺς ἐδέχθη προθύμως νὰ βοηθήσῃ αὐτούς, ἀλλ' ἐκ τούτου προέκυψε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Εὐρυσθέως πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὅμως θὰ ἐξήχοντο νικηταὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐὰν συμφώνως πρὸς δοθέντα χρησμὸν ἓν τῶν τέκνων τοῦ Ἡρακλέους ἐθυσιάζετο. Ἡ Μακαρία λαβοῦσα γνῶσιν τοῦ χρησμοῦ δὲν ἐδίστασε νὰ προσφέρῃ ἑαυτὴν εἰς θυσίαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν, τιμῶντες δὲ αὐτὴν τὴν ἔθαψαν μεγαλοπρεπῶς εἰς Μαραθῶνα, ὅπου καὶ ἡ πηγή της ἔλαβε τὸ ὄνομα ταύτης. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔλαβεν ὡς θέμα διὰ τὰς «Ἡρακλείδας» του ὁ Εὐριπίδης. Μ. Μ.

μακαριὰ (ἡ)· δημοτ., ὁ διανεμόμενος ἄρτος μετὰ οἴνου, ἐλαιῶν (ἢ καὶ τυροῦ καὶ ὀρύζης) εἰς μνημόσυνον, ἀλλαχοῦ μὲν μετὰ τὴν κηδείαν, ἀλλαχοῦ δὲ κατὰ τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ὀστῶν τοῦ ἀποθανόντος, ἄλλως *ψυχόπιττα*, ἀρχ. *περίδειπνον* ‖ καθόλου, ἐλεημοσύνη, οἱονεὶ τὸ εἰς μακαρισμὸν τῶν ἀποθανόντων, γιὰ συχώρια τῶν ἀποθαμένων (ἡ λ. ἐκ τῶν φρ. «μακαρία ἡ ὁδός», «ὑπὲρ μακαρίας μνήμης» κτλ.). Β. Φ.

Μακαριὲς [*Γεωγρ.*]. Τρεῖς νῆσοι: *Ἅγιος Νικόλαος*, *Πράσινη* καὶ *Στρογγυλό*, κείμεναι μεταξὺ Νάξου καὶ Δενούσης καὶ εἰς ἀπόστασιν 3 2/3 μιλλ. δυτικῶς τοῦ Ναξιακοῦ ἀκρωτηρίου Μούτζομα (πλάτ. 37° 05' Β., μήκ. 25° 43' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos). Αἱ δύο πρῶται ἦσαν ποτὲ συνηνωμέναι δι' ἰσθμοῦ διαβρωθέντος. Σ. Ε. Λ.

μακαρίζω· λέγω ἢ νομίζω τινὰ μακάριον, εὐδαιμονίζω, εὐτυχίζω: «σὲ μακαρίζω διὰ τὰ καλά σου παιδιά» ‖ παροιμ., «μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε» ὅτι τὸ μέλλον εἶναι ἄδηλον καὶ ἐνδέχεται νὰ μεταπέσῃ τις ἀπό τινος εὐτυχίας εἰς τὴν δυστυχίαν· ῥῆσις ἀναφερομένη εἰς τὸν Σόλωνα ὡς λεχθεῖσα πρὸς τὸν Κροῖσον, τὸν ὁποῖον ὁ Σόλων ἠρνήθη νὰ ὀνομάσῃ εὐδαίμονα πρὸ τοῦ τέλους τοῦ βίου του (*Ἡροδ.* 1, 32).

Μακάριον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Γέρακα τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ῥοδόπης. Κάτ. (1928) 135. Χ. Δ.

μακάριο-, —α, —ον· ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον μακαρίζει τις, εὐδαίμων, εὐτυχής: «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες», «μακάριος ὁ κατέχων» ‖ ὑπερθ. *μακαριώτατος*· τίτλος ἀρχιερέως: «ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν» ‖ ἐπὶ τῶν ἀποθανόντων, ἄλλως *μακαρίτης*. —Ἐπίρρ. *μακαρίως*· κατὰ τρόπον μακάριον, ἀπράγμονα: «κοιμᾶται μακαρίως».

Μακάριος. Εἷς τῶν τριῶν στρατηγῶν τοῦ πελοποννησιακοῦ στρατοῦ, οἵτινες ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς βοήθειαν τῶν Αἰτωλῶν πολιορκούντων τὴν Ναύπακτον (426 π. Χ.), τὴν ὁποίαν ἔσωσεν ὁ Δημοσθένης τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἀκαρνάνων. Ὁ Μακάριος συμμετασχὼν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ τῆς ἐναντίον τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους ἐκστρατείας, ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τῶν Ὀλπῶν. Α. Θ. Σ.

ΑΓΙΟΙ, ΟΣΙΟΙ, ΑΣΚΗΤΑΙ.

— **Μακάριος *Αἰγύπτιος***, ὁ καὶ *μέγας*, ὁ καὶ *πρεσβύτερος*. Περίφημος ἀσκητὴς ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐγεννήθη ἔν τινι χωρίῳ τῆς ἄνω Αἰγύπτου περὶ τὸ 300. Παιδιόθεν ἦτο σοβαρὸς τὸ ἦθος, διὸ ἀπεκαλεῖτο παιδαριογέρων. Ἀπὸ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του ἠσκήτευεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Σκήτεως ἐν μέσῃ Αἰγύπτῳ, μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος περὶ τὸ 390. Ἡ ἀρχαία παράδοσις δὲν γνωρίζει τοῦτον ὡς συγγραφέα, ἀλλὰ τῷ 1559 ἐκ παρισινοῦ χειρογράφου ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸ ὄνομά του 50 πνευματικαὶ ὁμιλίαι, ἐπιστολαὶ καὶ ἀποφθέγματα, ἅτινα ἐν τῷ πυρῆνι αὐτῶν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἔργα του. Αἱ πνευματικαὶ ὁμιλίαι, ἐν ταῖς ὁποίαις ὁ λόγος περὶ ἀσκήσεως, ἥτις θεωρεῖται ὡς μέσον τῆς ἑνώσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων προϊόντων τῆς ἀσκητικῆς φιλολογίας καὶ κακῶς ἐθεωρήθησαν ὑπό τινων ὡς περιέχουσαι πελαγιανικὰς ἢ ἡμιπελαγιανικὰς ἢ εὐχιτικὰς δοξασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Παλλαδίου*, Λαυσαϊκὴ ἱστορία κτλ. 19 καὶ 20.—*Σωκράτους* Ἐκκλ. ἱστ. 4,23.—*Σωζομένου* Ἐκκλ.ἱστ. 3.14. —*Migne* Ἑλ. Πατρ. 34,401—968.—Ἐκτὸς τῶν ἐν ταῖς Πατρολογίαις καὶ Ἐγκυκλοπαιδείαις περὶ αὐτοῦ γραφομένων: *J. Stoffels*, Die mystische Theologie Ms des Aegypters, 1908.—*J. Stiglmayr*, Sachliches und sprachliches bei M. von Aegypten, Innsbruck 1912 καὶ Pseudo-Makarius und die Aftermystik der Messalianer (Zeitschrift Kath. Theol. 49, 1925, σ. 244 ἑξ.—*G. L. Marriot*, Macarii anecdota, Cambridge 1918.—*K. Δυοβουνιώτου*, Κρίσις περὶ τῶν συγγραμμάτων Μακαρίου τοῦ Αἰγ., Ἀθῆναι 1924. — *Ἰουστίνου Πόποβιτς*, Τὸ πρόβλημα τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς γνώσεως, κατὰ τὸν ἅγ. Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον, Ἀθῆναι 1926.—*Δ. Σ. Μπαλάνου*, Πατρολογία, Ἀθῆναι 1930, σελ. 280—282. Δ. Σ. Μ.

— **Μακάριος *Ἀλεξανδρεύς***. Περίφημος ἀσκητὴς ἐν Αἰγύπτῳ. Γεννηθεὶς περὶ τὸ 300 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀπεσύρθη τεσσαρακοντούτης εἰς τὴν ἔρημον τῆς Σκήτεως, ὅπου μετὰ βίον 60 περίπου ἐτῶν ἀπέθανε περὶ τὸ 400. Λέγεται καὶ *Μακάριος ὁ πολιτικός*, ἤτοι ἐκ τῆς πόλεως Ἀλεξανδρείας καταγόμενος καὶ οὐχὶ ἐκ χωρίου, εἰς ἀντιδιαστολὴν Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ὁ ἀμφιβόλου γνησιότητος λόγος «περὶ ἐξόδου ψυχῆς δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν καὶ πῶς χωρίζονται ἐκ τοῦ σώματος καὶ πῶς εἰσιν», γραφὲν πιθανώτατα ὑπὸ μαθητοῦ του· πάντως δὲ μεταγενεστέρα αὐτοῦ εἶναι ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομά του «διάταξις περὶ μοναχῶν».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Παλλαδίου*, Λαυσαϊκὴ ἱστορία, κεφ. 19 καὶ 20.—*Σωκράτους*, Ἐκκλ. ἱστ. 4, 23.—*Σωζομένου*, Ἐκκλ. ἱστ. 3, 14. — *Migne*, Ἑλ. Πατρολ. 34, 385—392 καὶ 967 κ. ἑ.—*Zöckler*, Askese und Mönchtum (Frankfurt 1897, σ.226 κ.ἑ.). Δ. Σ. Μ.

— **Μακάριος, *Ἐφέσου μητροπολίτης***. Κατήγετο ἐκ Τρικκάλων τῆς Κορινθίας ἐκ τοῦ γένους τῶν Νοταράδων. Γενόμενος τῷ 1779 μητροπολίτης Ἐφέσου, ἐποίμανε τὸ ποίμνιον αὐτοῦ ἐπὶ εἰκοσαετίαν περίπου. Περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του ἀποσυρθεὶς εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐτελεύτησεν αὐτόθι. Κατὰ δὲ τὴν παράδοσιν ἐν τῷ θανάτῳ του ἐπετελέσθησαν θαύματα. [*Λάμπρου*, Νέος Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΖ' σ. 233 καὶ 240.]

— **Μακάριος *ὅσιος* ὁ *Λατρηνός***. Ἐγεννήθη ἐν τῇ κώμῃ Σαμψὼν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐγένετο μοναχὸς ἔν τινι μονῇ τοῦ Λάτρου, κατόπιν ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ λαβὼν τὴν τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ Καυλέα μονήν, ἣν κατεῖχον οἱ Λατῖνοι κατὰ τὴν περίοδον τῆς φραγκοκρατίας, ἀνεκαίνισεν αὐτήν. [*Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως*, Ἑλλην. Ἀνέκδ., τ. Α', σ. 46-59] Μ. Ι. Γ.

— **Μακάριος *Μακρῆς***. Εὐπαίδευτος κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐγένετο μοναχὸς τῆς ἐν Ἁγίῳ ὄρει μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, ὅπου καὶ συνεπλήρωσε τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ γνώσεις. Μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος, ἀνακαινίσας αὐτὴν καὶ γενόμενος ἡγούμενος, συγχρόνως δὲ καὶ πρωτοσύγκελλος πατριαρχικὸς καὶ πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Παλαιολόγου, διακριθεὶς ἐπὶ ἀρετῇ, παιδείᾳ καὶ συνέσει. Ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀπεστάλη τῷ 1430 μετὰ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Μάρκου Ἰάγαρι πρὸς τὸν πάπαν Μαρτῖνον, χάριν τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεβίωσεν ἐκ λοιμοῦ (1431). Ἔγραψε κατὰ τῆς «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡ χριστιανικὴ ὀρθόδοξος κοινωνία τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνηρίθμησε τὸν Μακάριον ἐν τοῖς ἁγίοις. Μ. Ι. Γ.

— **Μακάριος *Νοταρᾶς*** Ἐγεννήθη τῷ 1751 ἐν Κορίνθῳ ἐκ γένους βυζαντινοῦ. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλὼφ (1770), ὢν μητροπολίτης Κορίνθου, ἀπῆλθεν εἰς Ἑπτάνησον, Ὕδραν, Ἰκαρίαν καὶ Χίον, ὅπου ἐμόνασεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Μακαρίου. Ἐνταῦθα διδάσκων καὶ κατηχῶν τοὺς Χριστιανοὺς ἠξιώθη νὰ συναριθμηθῇ ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἁγίων, ἑορταζόμενος πανηγυρικῶς τῇ 21 Ἀπριλίου ἐν Χίῳ. Ἀσματικὴν ἀκολουθίαν ἔγραψεν ὁ ἅγιος Νικηφόρος ὁ Χῖος. [*Λάμπρου*, «Νέος Ἑλληνομνήμων ΙΕ' 329, ΙΣΤ' 468.]

Digitized by Google

—**Μακάριος**. Βυζάντιος τὴν πατρίδα, κατετάχθη μοναχὸς εἰς τὴν ἐν Τριγλεία (Βιθυνίας) μονὴν Πελεκητῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου Ε΄ ἢ Λέοντος Δ΄. Χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος, ἐγένετο ἡγούμενος τῆς μονῆς, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου. Ἀνεδείχθη θερμὸς ὑπερασπιστὴς τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, καταδικασθεὶς εἰς ἐξορίαν ὑπὸ Λέοντος Ε΄ τοῦ Ἀρμενίου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ· ἀπέθανε μετὰ τὸ 820 ἐξόριστος ὢν ἐν τῇ νήσῳ τῆς Προποντίδος Αφουσίᾳ. Τὴν μονὴν Πελεκητῆς ὁ Μακάριος σχεδὸν ἀνέκτισε, διότι τῷ 755 κατέστρεψεν αὐτὴν Κωνσταντῖνος ὁ Ε΄, ἐξοντώσας καὶ τοὺς τριανταοκτὼ ἐν αὐτῇ μοναχούς. Ἡ μνήμη τοῦ Μακαρίου ἑορτάζεται παρὰ μὲν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ τῇ 1 Ἀπριλίου, παρὰ δὲ τῇ τῆς Παλαιστίνης τῇ 19 Αὐγούστου. Μ. Ι. Γ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

—**Μακάριος**, *Ἀγκύρας μητροπολίτης*. Ἤκμασε περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ΄. Κατὰ τὸ ἔτος 1401, ὅτε διέμενεν ἐν Παρισίοις, συνοδεύων τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ Παλαιολόγον, ἔγραψε βιβλίον κατὰ τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν, ἰδίᾳ δὲ κατὰ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου. Τὸ βιβλίον τοῦτο, συμπληρωθὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξεδόθη ἀνωνύμως ὑπὸ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων ἐν τῷ «Τόμῳ Καταλλαγῆς». Μ. Ι. Γ.

—**Μακάριος**, *Ἀθηνῶν ἀρχιεπίσκοπος*. Δύο ἀρχιεπίσκοποι Ἀθηνῶν φέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο:

—1) Ὁ *Α΄*, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος, ὅτε ἦρχον τῆς πόλεως οἱ Φλωρεντινοὶ Ἀτζαγιῶλαι. Λόγῳ τῆς σατραπικῆς συμπεριφορᾶς τῶν Λατίνων δεσποτῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀρχιερεῖς, ὁ Μακάριος μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ἔφυγον εἰς Κέαν. Αὐτόθι προέβη εἰς διαφόρους ἐνεργείας, στρεφομένας κατὰ τῆς ἑνετικῆς ἐν Ἀθήναις κυριαρχίας, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἀπήχθη δέσμιος εἰς Βενετίαν, ὅπου ἐρρίφθη ἐν εἱρκτῇ ἐπὶ δέκα ὅλα ἔτη, κατ' εἰσήγησιν τοῦ βαΐλου τῆς Βενετίας ἐν Χαλκίδι. Τὰ τοῦ μετέπειτα βίου του δὲν εἶναι γνωστά.

—2) Ὁ *Β΄*, ἐπιλεγόμενος *Πελεκάνος*. Ἤκμασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, κατὰ δὲ τὸν μεταξὺ Τούρκων καὶ Βενετῶν πόλεμον ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τοὺς δευτέρους, χωρὶς νὰ ἐπιτύχῃ θετικόν τι ἀποτέλεσμα.

—**Μακάριος**, *Ἄνδρου ἀρχιεπίσκοπος*. Ἱερομόναχος ὢν καὶ πνευματικός, ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Ἄνδρου τὴν 19 Σεπτεμβρίου 1626, διετέλεσε δὲ τοιοῦτος μέχρι τοῦ ἔτους 1630, ὅτε καὶ καθῃρέθη δι' ἄγνωστον αἰτίαν. Δ. Π. Π.

—**Μακάριος**, *Ἀντιοχείας πατριάρχης*. Τρεῖς πατριάρχαι Ἀντιοχείας εἶναι γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο: —1) Ὁ *Α΄*, αἱρετικὸς (μονοθελήτης) ἐκλεγεὶς μετὰ τὸ 656, καθαιρεθεὶς καὶ ἀναθεματισθεὶς ὑπὸ τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου (681). —2) Ὁ *Β΄* μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1015—1025, προστὰς εὐσεβῶς τῆς Ἐκκλησίας. —3) Ὁ *Γ΄*, γεννηθεὶς ἐν Χαλεπίῳ. Ἦτο εὐπαίδευτος, ἱεράτευσε δὲ ἀπὸ τοῦ 1647 ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν περίπου ἐν μέσῳ κακοδαιμονίας ὑλικῆς. Ἀναλαβὼν περιοδείαν ὅπως συλλέξῃ ἐράνους, πρὸς ἐλάφρυνσιν τοῦ βαρυτάτου χρέους τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, Μολδαυΐαν, Βλαχίαν, καὶ τέλος εἰς Μόσχαν (1652) ἐπὶ τοῦ τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἕδραν του ἐξώφλησεν ἀρκετὸν μέρος τοῦ χρέους. Τῷ 1666, κατ' αἴτησιν τοῦ αὐτοῦ τσάρου, μετέβη μετὰ τοῦ Παϊσίου Ἀλεξανδρείας εἰς Μόσχαν, ὅπως ἐξετάσωσι τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Νίκωνα. Τυχὼν πολλῆς βοηθείας ὑλικῆς, ἐξώφλησεν ὅλον τὸ χρέος τοῦ πατριαρχείου, ἀνήγειρεν εὐπρεπὲς οἴκημα πατριαρχικὸν ἐν Δαμασκῷ, καλλωπίσας καὶ τὸν πατριαρχικὸν αὐτοῦ ναόν. Ἀπεβίωσε τῷ 1686. Συνέγραψεν ἱστορίαν τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας, καὶ τὴν χρησιμωτάτην περιήγησιν αὐτοῦ, ἧς μέρος, ἀναφερόμενον εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ναούς, ἐξέδωκαν οἱ Assomptionnistes μοναχοὶ εἰς τὰς «Échos d'Orient». Μ. Ι. Γ.

—**Μακάριος**, *Δέρκων μητροπολίτης*, ἐπονομαζόμενος *Μπαλασάκης*. Κατήγετο ἐκ φαναριωτικῆς οἰκογενείας σημαινούσης. Χειροτονηθείς, τῷ 1779, προστασίᾳ τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας Σούτσων μητροπολίτης Ἄρτης, ἐπολιτεύθη μετ' ἀξιοπρεπείας καὶ τόλμης, ἀνήγειρε δέ, παρ' ὅλην τὴν ἀντίστασιν τῶν Τούρκων, μεγαλοπρεπῆ τὰ προπύλαια τοῦ μητροπολιτικοῦ μεγάρου τῆς Ἄρτης. Τῷ 1791 ὁ Μακάριος μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Δέρκων, ἣν ἐποίμανεν ἐπὶ ἑπταετίαν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Μ. Ι. Γ.

—**Μακάριος** ὁ *Μελισσηνός*, *Ἐπιδαύρου ἐπίσκοπος*. Ἤκμασε περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. Καταγόμενος ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Ραγκαβέ, κατέγινεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἑνὸς τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες ἐζήτουν ν' ἀποτινάξουν τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν (1571) ἐπεδίωξε νὰ ἐνισχυθῇ ἀπὸ τὸν νικητὴν Δὸν Ἰωάννην τὸν Αὐστριακόν. Λαβὼν πολλὰς ἐνθαρρύνσεις παρ' αὐτοῦ, συνειργάσθη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου του ἀδελφοῦ *Θεοδώρου Μελισσηνοῦ*, αὐθέντου τῆς Αἴνου, Ξάνθης καὶ ἄλλων ἐν Θρᾴκῃ πολισμάτων, καὶ περὶ τὸ 1775 ὠργάνωσεν ἐπαναστατικὸν σῶμα ἐξ εἴκοσι πέντε χιλιάδων πεζῶν καὶ τρισχιλίων ἱππέων. Μὴ τυχόντες ὅμως τῆς ἀναμενομένης συνδρομῆς ἐκ μέρους τῶν δυτικῶν συμμάχων, ἐγκαταλειφθέντες δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Δὸν Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ, ὑπέστησαν πανωλεθρίαν ἐκ τοῦ σταλέντος ἐναντίον αὐτῶν τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις μάλιστα, μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ σώματος, προέβη εἰς σφαγὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς ἐντατικώτερον παιδομάζωμα. Οἱ δύο ἀδελφοὶ Μελισσηνοὶ κατέφυγον εἰς τὰς χώρας τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας καὶ ἐν τέλει εἰς τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας, ὅπου καὶ ἀπέθανον, ὁ μὲν Θεόδωρος τῷ 1582, ὁ δὲ Μακάριος τῷ 1585· ἀμφότεροι ἐτάφησαν εἰς τὸν αὐτόθι ἑλληνικὸν ναὸν τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἔνθα ἀκόμη καὶ νῦν σῴζεται ἡ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ ἡ διαμνημονεύουσα τὰς πράξεις των. Γ. Δ. Κ.

—**Μακάριος**, *Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος*. Ἤκμασε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 314—333. Ὡς ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων παρέστη εἰς τὴν Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν σύνοδον (325). Τὸ ὄνομα τοῦ Μακαρίου εἶναι συνδεδεμένον μετὰ τῆς ἁγίας Ἑλένης ἐν τῇ εὑρέσει τοῦ Τιμίου σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος. † Η. Φ. Β.

—**Μακάριος**, *Κερκύρας μητροπολίτης*. Ἐγεννήθη ἐν Μυτιλήνῃ. Γενόμενος ἐπίσκοπος Ρωγῶν, μετετέθη ἐκεῖθεν ὡς τοποτηρητὴς τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου Κερκύρας (1818—1824). Ὡς μέλος τῆς «Ἰονικῆς βιβλικῆς ἑταιρείας», συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν ἐν Κερκύρᾳ καὶ Ἠπειροθεσσαλίᾳ τῶν ἁγίων Γραφῶν ἐν ἁπλοελληνικῇ μεταφράσει. Τῷ 1823 ἦλθεν εἰς Κέρκυραν ὡς πρόσφυξ ὁ μητροπολίτης Εὐβοίας Γρηγόριος, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅστις ὑποστηρίξει τοῦ Μακαρίου ἐξέδωκεν, εἰς καθαρὰν δημοτικὴν μετάφρασιν, τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ ἀλβανικὴν τοιαύτην δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων. Τῷ 1824 ὁ Μακάριος ἐγένετο μητροπολίτης Κερκύρας. Ἀπέθανεν αὐτόθι τῷ 1827. Π. Θ. Σ.

—**Μακάριος**, *Κυζίκου μητροπολίτης*. Ἐγεννήθη ἐν Χώρᾳ τῶν Γανοχώρων. Ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ἀλλ' ὑποπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ σατράπου Ἀλῆ πασᾶ Τεπελενλῆ μετετέθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν μητρόπολιν Παλαιῶν Πατρῶν (1799), καὶ τῷ 1806 εἰς τὴν τῆς Κυζίκου, ἧς προέστη μέχρις Ἰουλίου 1811, ὅτε ἀπεβίωσε. Τῷ 1795, ὁ Μακάριος διὰ καταβολῆς 5000 γροσίων ἵδρυσεν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ σχολήν, διατηρηθεῖσαν ἐπὶ πολὺ διὰ τῶν τόκων τοῦ κεφαλαίου καὶ διὰ δωρεῶν τῶν κατοίκων. Μ. Ι. Γ.

—**Μακάριος**, *Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης*. Ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὰ ἔτη 1377 καὶ 1378, καὶ ἀπὸ τῆς 30 Ἰουλίου 1390 μέχρις Αὐγούστου 1391. Τῆς δευτέρας πατριαρχείας αὐτοῦ κυριωτέρα πρᾶξις εἶναι ἡ ἐπικύρωσις προγενεστέρας ἀποφάσεως περὶ καταργήσεως τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει προνομίων τοῦ μητροπολίτου Χαλκηδόνος. Μ. Ι. Γ.

—**Μακάριος**, *Μόσχας μητροπολίτης*. Ἀπὸ τῆς μητροπόλεως τοῦ Νοβογορόδου κληθεὶς εἰς Μόσχαν, ἐποίμανε τοὺς ὀρθοδόξους ἀπὸ τοῦ 1542—1564, ὅτε ἀπέθανε. Τῷ 1547 ὁ Μακάριος ἔστεψε, κατὰ τὸ πατριαρχικὸν τυπικόν, τὸν τσάρον Ἰωάννην, ὃν ἀνεγνώρισε μετ' ὀλίγον ὁ πατριάρχης Ἰωάσαφ Β΄ ὁ Μεγαλοπρεπής, ὡς τελευταῖον βλαστὸν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τοῦ Βυζαντίου διὰ γράμματος ὑπογεγραμμένου ὑπὸ 36 μητροπολιτῶν (ὧν αἱ ὑπογραφαὶ διὰ τῆς αὐτῆς χειρός εἰσι γεγραμμέναι). Συγκληθείσης τῷ 1551 ἐν Μόσχᾳ συνόδου τῶν ἀρχιερέων, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαρίου, ἐξητάσθησαν τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐπρέπειαν καὶ τάξιν, ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαδικασία, ἡ κατάστασις τοῦ μοναχικοῦ βίου, αἱ τελεταί, ἡ ψαλμῳδία, ἡ χρῆσις τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἡ ἠθικὴ τοῦ κλήρου, ἡ ἐπιθεώρησις τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, ἡ ἐξάλειψις πολλῶν δεισιδαιμονιῶν κτλ., ἡ δὲ σύνοδος ἀπήντησεν ἐν κεφαλαίοις ἑκατὸν διὰ γράμματος ἐκτενοῦς, ὅπερ ὠνομάσθη «Ἑκατογκεφάλαιον». Ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ ὑπὸ τὸν Μακάριον, κατεδικάσθησαν αἱ ἐκ Λιθουανίας παρεισφρήσασαι ἑτεροδιδασκαλίαι, κατ' ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν, κατὰ τῶν ἱερῶν κανόνων, κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων καί τις ἀμφίβολος διδασκαλία κατὰ τῆς θεότητος τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Μακάριος μετέφρασεν εἰς τὴν σλαβωνικὴν τὰ γνωστὰ «Μηναῖα» τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας καὶ συνέστησε τὸ πρῶτον ἐν Μόσχᾳ τυπογραφεῖον, ἐνῷ ἐξετυπώθησαν αἱ «Πράξεις» καὶ αἱ «Ἐπιστολαὶ» τῶν Ἀποστόλων καὶ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Μ. Ι. Γ.

—**Μακάριος**, *Μόσχας μητροπολίτης*. Ρῶσος κληρικὸς καὶ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς (1816—1882). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Κιέβου, εἶτα περιώδευσε τὴν Ἀνατολὴν καὶ διέτριψεν ἐπί τινα χρόνον εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐπιστρέψας εἰς Ρωσίαν ἐγένετο καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς Πετρουπόλεως, εἶτα δὲ μητροπολίτης Μόσχας. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Δογματικὴ θεολογία», «Αἱ ρωσικαὶ αἱρέσεις», «Ἱστορία τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας εἰς 13 τόμους» κ. ἄ. Θ. Β.

—**Μακάριος**, *Νικομηδείας μητροπολίτης*. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν πεπαιδευμένων κληρικῶν τῆς ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδος, μετασχὼν δὲ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου (1439) συνυπέγραψε μετ' ἄλλων ἐν τῷ ὅρῳ αὐτῆς. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐδήλωσε μετ' ἄλλων μεταμέλειαν καὶ ἔδωκεν εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ὁμολογίαν πίστεως, ἐκδοθεῖσαν ἐν τῷ «Κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα» συγγράμματι (ἐν Ἰασίῳ, 1682) τοῦ Νεκταρίου Ἱεροσολύμων. Μ. Ι. Γ.

—**Μακάριος** ὁ *Χρυσοκέφαλος*, *Φιλαδελφείας μητροπολίτης*. Ἤκμασε περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος. Τὸ ὄνομα *Χρυσοκέφαλος* ἀπεδόθη αὐτῷ, διότι συνέλεγε γνώμας καὶ ἀποφθέγματα (χρυσᾶ κεφάλαια), τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἅτινα κατέλιπεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ροδωνιά». † Η. Φ. Β.

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

—**Μακάριος**. Λόγιος σχολαρχήσας ἐν τῇ πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ ἀπὸ τοῦ 1795—1798. Ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ὁ ἐκ Κεφαλληνίας πατριαρχικὸς ἀρχιμανδρίτης, ὁ ἐπωνυμούμενος *Καβαδίας*. Ἔγραψε: «Λόγον κατὰ τοῦ Βολταίρου» (ἐν Βενετίᾳ 1802). Μ. Ι. Γ.

—**Μακάριος**. Ἱερομόναχος καὶ ἡγούμενος Πάτμου. Συγκαταριθμεῖται ἐν καταλόγῳ Στεφάνου Γερλαχίου, δημοσιευθέντι ἐν τῇ «Turcograecia» τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου (σ. 506—507) μεταξὺ τῶν λογίων Ἑλλήνων τῶν κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα ἀκμαζόντων. Δ. Π. Π.

—**Μακάριος**. Κρὴς βιβλιογράφος τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος, γνωστὸς ἡμῖν ἔκ τινος σημειώματος ἐν τέλει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 414(5921) κώδικος τῆς μονῆς Παντελεήμονος τοῦ Ἁγίου Ὄρους. ΕΡ. Μ.

—**Μακάριος**. Κρὴς βιβλιογράφος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 27 χειρογράφου τοῦ κώδικος 535(4655) τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Ἰβήρων, ἔχοντος οὕτω: «Τὸ παρὸν ἐγράφη ἐν τῷ Σιναίῳ Ὄρει διὰ χειρὸς εὐτελοῦς Μακαρίου ἱερομονάχου τοῦ Κρητός». ΕΡ. Μ.

—**Μακάριος** *Ἀγγελικὸς* ὁ *Σιενναῖος*. Οὕτως εἶναι γνωστὸς ὁ Ἰταλὸς ζωγράφος *Ἀνσάνο* ἢ *Σάνο ντὶ Πιέτρο* (Ansano ἢ Sano di Pietro), ὅστις ἐγεννήθη καὶ ἀπέθανεν ἐν Σιέννῃ (1405—1481). Ἐξετέλεσε πίνακας, τοιχογραφίας καὶ μικρογραφίας. Αἱ τελευταῖαι αὗται ἐθαυμάσθησαν πολύ, ἀπόκεινται δὲ νῦν ἐν τῇ Σιενναίᾳ βιβλιοθήκῃ, ἥτις κατέχει πολλὰ χειρόγραφα ἱστορημένα ὑπὸ τοῦ Ἀνσάνο. Οἱ πίνακές του καὶ αἱ τοιχογραφίαι του εὑρίσκονται εἰς τὰ παλάτια καὶ τοὺς ναοὺς τῆς Σιέννης. Τὸ Λοῦβρον κατέχει τοῦ καλλιτέχνου τούτου τὰς ἀπεικονίσεις πέντε ἐπεισοδίων ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων τοῦ Ἀνσάνο μνημονεύομεν τὴν «Στέψιν τῆς Θεοτόκου» (ἐν τῷ Palazzo publico τῆς Σιέννης) καὶ τὴν «Παρθένον» (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τῆς αὐτῆς πόλεως). Ι. Μ. Π.

—**Μακάριος** *Καλογερᾶς*. Διαπρεπὴς λόγιος τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, ἐκ Πάτμου καταγόμενος. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ κατόπιν ἐπιστρέψας εἰς Πάτμον ἵδρυσεν ἐκεῖ καὶ διηύθυνεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τὸ περιώνυμον Φροντιστήριόν του, ἐξ οὗ ἀνεδείχθησαν πλεῖστοι ἐπιφανεῖς διδάσκαλοι καὶ λόγιοι. Ἀπεβίωσεν αὐτόθι τῷ 1737. Ἐγκώμιον ἀντάξιον τοῦ ἀνδρὸς ἔπλεξεν ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἐφραὶμ ὁ Ἀθηναῖος, ἱκανὰς δὲ βιογραφικὰς καὶ ἄλλας πληροφορίας παρέχει ὁ ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων μαθητῶν του Ἀλέξανδρος ὁ ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας, ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθείσῃ «Συνοπτικῇ διηγήσει». Ὁ Μακάριος ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ»· ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ, ραδιουργίᾳ ὅμως τῶν Λατίνων τὰ τυπωθέντα ἀντίτυπα κατασχεθέντα ἐκάησαν, ἕνεκα τοῦ ἐπ' αὐτῶν ἐμβλήματος τοῦ ἐκ τῆς τέφρας του ἀναγεννωμένου φοίνικος καὶ διὰ τὰ προλεγόμενα, ἅτινα ἐκρίθησαν ὡς ἐπαναστατικά. Ἀνετυπώθη ὅμως τὸ ἔργον ἐν Λειψίᾳ τῷ 1758 καὶ τῷ 1768. «Ἔκθεσις κανόνων ρητορικῶν» (ἐν Βενετίᾳ 1755). «Ἐγκώμιον τοῦ νεομάρτυρος Παχωμίου», «Λόγοι», εἰς δημώδη γλῶσσαν, περὶ τοὺς δισχιλίους, ἑρμηνεῖαι καὶ σχόλια εἰς λόγους τῶν Ἑλλήνων πατέρων. Σῴζονται πρὸς τούτοις ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Πάτμου καὶ τῶν Ἀθηνῶν 250 ἐπιστολαὶ τοῦ Μακαρίου. Δ.Π.Π.

—**Μακάριος** *Λαρίσης μητροπολίτης*. Δύο μητροπολῖται Λαρίσης φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο: —1) Ὁ *Α΄*, λόγιος ἀνήρ, Χῖος τὴν πατρίδα, προχειρισθεὶς εἰς μητροπολίτην Λαρίσης τῷ 1680 —2) Ὁ *Β΄*, διαδεξάμενος ἐν τῷ μητροπολιτικῷ θρόνῳ Λαρίσης τῷ 1768 τὸν εἰς οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἀναρρηθέντα Μελέτιον τὸν Τενέδιον.

—**Μακάριος** *Μάγνης* (ἤτοι ὁ ἐκ Μαγνησίας τῆς ἐν Καρίᾳ ἢ τῆς ἐν Λυδίᾳ). Ἕλλην ἐκκλησιαστικὸς

Digitized by Google

συγγραφεύς, ἀκμάσας πιθανώτατα κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε΄ αἰῶνος, ἴσως ὁ ὑπὸ τοῦ Φωτίου μνημονευόμενος ἐπίσκοπος τῆς Μαγνήτων πόλεως, ὅστις παρέστη ἐν τῇ Συνόδῳ παρὰ τὴν δρῦν τοῦ 403. Ἔγραψεν ἐκτενῆ ἀπολογίαν ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Μονογενὴς ἢ Ἀποκριτικὸς πρὸς Ἕλληνας», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπέκρουεν ἐνστάσεις κατ' αὐτοῦ, προερχομένας ἐκ νεοπλατωνίζοντος ἐθνικοῦ. Τῆς ἀπολογίας ταύτης ἐσώθη τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ὅλου ἐν ἀθηναϊκῷ χειρογράφῳ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, ἐκδοθέντι τὸ α΄ ὑπὸ τοῦ Blondel, ἐν Παρισίοις 1876. Ἐσώθησαν καί τινα ἀποσπάσματα ἐξ ὁμιλιῶν του εἰς τὴν «Γένεσιν».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα ἐν *Migne* Ἑ. Π. 10, 1343—1406: Ἐκτὸς τῶν ἐν ταῖς πατρολογίαις καὶ ἐγκυκλοπαιδείαις, πρβλ. *L. Duchesne*, De Macario Magnete et scriptis ejus (Paris 1877). — *T. W. Grafer*, Macarius Magnes (ἐν «The Journal of Theol. Studies» 8, 401—423 καὶ 546—570).—*Ἀγ. Γεωργιάδου*, Περὶ τῶν κατὰ Χριστιανῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Πορφυρίου (Λειψία 1891, σ. 32—39).

Δ. Σ. Μ.

— **Μακάριος *Μαριδάκης* ὁ *Κουφός*.** Λόγιος κληρικὸς τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ Ρεθύμνης, ἐχρημάτισε δὲ μητροπολίτης τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Χριστιανουπόλεως. Ἔγραψε λόγους: «Περὶ προορισμοῦ», «Περὶ Ἐκκλησίας», «Περὶ τῶν ἱερῶν κανόνων» κ. ἄ., ἐκδοθέντας ἐν Ἀμστελοδάμῳ τῷ 1743 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Βίβλος Ὁδηγὸς τῆς Ἀληθείας». Ἐπίσης συνέγραψε «Λόγους πανηγυρικοὺς καὶ ἐγκωμιαστικοὺς εἰς ἐπισήμους ἑορτὰς» (ἐν Βενετίᾳ 1783). ΕΡ. Μ.

— **Μακάριος ὁ *Πάτμιος*·** βλ. λ. *Μακάριος* Καλογερᾶς.

μακαριότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μακαρίου, εὐτυχία, εὐδαιμονία, ἀπραγμοσύνη· || τίτλος ἀρχιεπισκόπου: «ἡ αὐτοῦ μακαριότης ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν».

—*[Θεολ.]* Ἡ *μακαριότης* ἀποδίδεται ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ εἰς τὸν Θεὸν (Α΄ Τιμ. 1, 11) καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους (*Ματθ.* 5, 3 ἑ. καὶ ἀλλαχοῦ) τούς τε ἐπὶ τῆς γῆς ζῶντας καὶ τοὺς τεθνεῶτας (Ἀποκ. 14, 13). Ἡ ὑψίστη μακαριότης ἀποδίδεται εἰς τὸν Θεὸν (Α΄ Τιμ. 6, 15), ἡ δὲ ἐκτὸς αὐτοῦ μακαριότης θεωρεῖται ὡς ἀπεικόνισμα καὶ ἀπόρροια τῆς μακαριότητος τοῦ Θεοῦ. Πηγὴ τῆς μακαριότητος δὲν δύνανται νὰ ὦσι τὰ ἐπίγεια ἀγαθά, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός, ἑπομένως ἡ κοινωνία πρὸς τὸν Θεόν, ἣν ἐπιτυγχάνει ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ δικαιώσεως ἐπέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ μακαριότης, διότι δι' αὐτῶν συνδέεται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, τὴν πηγὴν πάσης μακαριότητος. Πλήρης ὅμως μακαριότης ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ὑπάρχει, διότι ἡ ἐπὶ τῆς γῆς μακαριότης, οὖσα ἀτελής, εἶναι τρόπον τινὰ πρόγευσις τῆς μετὰ θάνατον μακαριότητος. Μετὰ θάνατον βλέπων ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον θὰ ἔχῃ τὴν πλήρη μακαριότητα, ἥτις θὰ προέρχεται ἐκ τῆς πλήρους κοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπὶ τῆς γῆς μακαριότης δὲν εἶναι διὰ πάντας ἡ αὐτή. Ὡς ἡ δικαίωσις ἔχει βαθμούς, οὕτω καὶ ἡ μακαριότης ἐπὶ τῆς γῆς ἔχει βαθμούς, παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τῆς διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας

Κ. Ι. Δ.

Μάκαρις, καὶ ***Μακαρόννησος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη ὀνομασία τῆς Κρήτης (βλ. λ.).

μακαρισμὸς (ὁ)· τὸ μακαρίζειν, τὸ λέγειν τινὰ μακάριον· || *μακαρισμοὶ* (οἱ)· ἡ κατὰ τὸν Ματθαῖον ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ *μακάριοι οἱ...*

—*[Ἐγκυκλ.]* *Μακαρισμοὶ* καλοῦνται κυρίως οἱ ὀκτὼ ἐκεῖνοι ἠθικοὶ δογματισμοί, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Κύριος ἀρχόμενος τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίας ἐξαίρει ἀρετάς τινας καὶ συνθήκας ἢ καταστάσεις, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος καθίσταται μακάριος. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου παρεχομένη διατύπωσις τῶν μακαρισμῶν φαίνεται ἀναφερομένη εἰς ἄλλην περίπτωσιν παρ' ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ὁ Λουκᾶς, ὅστις ἀναφέρει μόνον τέσσαρας μακαρισμοὺς μετὰ τεσσάρων ἀντιστοίχων ταλανισμῶν ἀρχομένων διὰ τοῦ «Οὐαὶ» (*Ματθ.* Ε, 3—11. *Λουκᾶ*, ΣΤ, 20—22).

Οἱ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου ἀναφερόμενοι μακαρισμοὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀνάλυσις τῆς τελείας πνευματικῆς εὐδαίμονος καταστάσεως, οὐδαμοῦ δὲ τῆς θύραθεν φιλολογίας θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀνεύρῃ τόσον ὑπέροχον περίληψιν καὶ ἄρτιον συνδυασμὸν τῶν ἀρίστων στοιχείων, τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν. Διὰ τῶν ὀκτὼ τούτων μακαρισμῶν δὲν ὑποσημαίνονται ὀκτὼ διάφοροι τάξεις ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὀκτὼ διάφορα στοιχεῖα ὑπεροχῆς καὶ τελειότητος, ἅτινα δέον νὰ συνυπάρχωσιν ἐν τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ, διὰ νὰ εἶναι οὗτος μακάριος. Ὁ Χριστιανὸς ὁ κατορθώσας τὰς ἐν τοῖς μακαρισμοῖς μακαριζομένας ἀρετάς, ἀσφαλῶς κατέκτησε τὴν χριστιανικὴν τελειότητα καὶ εἰσῆλθεν ἤδη ἀπὸ τοῦ παρόντος βίου εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀδιαταράκτου καὶ βαθείας εἰρήνης, τῆς ἀποτελούσης τὸν ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης μακαριότητος.

Τὸ ὑπέροχον τοῦτο περιεχόμενον τῶν ὀκτὼ τούτων δογματισμῶν καὶ ἡ εἰς ἀλλεπαλλήλους συντόμους στίχους διατύπωσις αὐτῶν συνετέλεσεν, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῶσιν οἱ μακαρισμοὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸν ᾆσμα ἔτι καὶ ἐν τῇ καθημερινῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀκολουθίᾳ, καθ' ἣν ψάλλονται μετὰ τὴν ἕκτην ὥραν ἐπιτασσομένου ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν εἰς ἦχον πλάγιον δ΄ καὶ τοῦ στίχου «Μνήσθητι ἡμῶν, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Κατὰ τὰς Κυριακάς, ὁσάκις ψάλλονται τὰ Τυπικά, οἱ μακαρισμοὶ ψάλλονται ἀντὶ τοῦ τρίτου ἀντιφώνου, ἐπισυναπτομένου ἑνὶ ἑκάστῳ τούτων καὶ ἑνὸς τροπαρίου τῆς Ὀκτωήχου ἐκ τῶν ἐπιγεγραμμένων «Μακαρισμοί», κατὰ τὸν ἦχον τῆς Κυριακῆς. Οἱ μακαρισμοὶ ἐπακολουθούμενοι ὑπὸ τροπαρίων ψάλλονται καὶ ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ἀκολουθίᾳ.

Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

Μακαρισμῶν *ὄρος* *[Γεωγρ.]*. Λόφος ἐπιμήκης μεταξὺ Θαβὼρ καὶ Σάφετ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, τὰ δύο ἄκρα τοῦ ὁποίου ὑψοῦνται πολύ. Ἐντεῦθεν τὸ ὄνομά του *Κορούν Χοττεῖν* (τὰ κέρατα τοῦ Χοττεῖν). Εἰς τοὺς πρόποδάς του εἶναι τὸ χωρίον Χοττεῖν, ὅπου ὁ Σαλαδῖνος ἐνίκησε τοὺς Φράγκους, τῷ 1187, καὶ ᾐχμαλώτισε τὸν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλὴμ Γκυῒ δὲ Λουζινιάν. Κατὰ τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ὁ Ἰησοῦς ἔκαμε τὴν «ἐπὶ τοῦ ὄρους διδαχήν», ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ κλῆσις *Μακαρισμῶν ὄρος*. Γ. Λ. Α

μακαρίτης (ὁ), θηλ. —*ρῖτις,* —*ιδος,* κοιν. *μακαρίτισσα*, οὐδ. —*ρίτικο*· προσηγορία τοῦ ἀποθανόντος: «ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου», «ἡ μακαρίτισσα ἡ μάννα μου», «τὸ μακαρίτικο τὸ ἀδερφάκι μου».

μακαρίτικος, —*η,* —*ο*· δημοτ., μακαρίτης (ἐκ τοῦ οὐδετ. *μακαρίτικο* ἐσχηματίσθη τὸ ἄρσεν. καὶ θηλ.).

Μακαρίων (Macquarie) ***νῆσοι*** *[Γεωγρ.]*. Ἡφαιστειογενεῖς νῆσοι νοτίως τῆς Ζηλανδίας, ἐμβαδοῦ 440 τ. χλμ., ἀνήκουσαι εἰς τὴν Τασμανίαν. Εἶναι σχεδὸν ἀκατοίκητοι, ἀλλ' ἔχουν ἀξίαν ὡς σταθμὸς ἀσυρμάτου καὶ διὰ τὴν ἐκεῖ ἄφθονον ἁλιείαν καὶ θήραν φωκῶν καὶ τῶν πτηνῶν πιγκουΐνων. Θ. Κ.

μακαριωνυμία (ἡ)· τὸ ὀνομάζειν τινὰ μακάριον.

μακαριώτατος (ὁ). Ἐκκλησιαστικὸς τίτλος ἀπονεμόμενος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς εἴς τινας τῶν ἐπισκόπων, ἔπειτα δὲ ἰδίᾳ εἰς τοὺς πατριάρχας, πλὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ, φέροντος τὸν τίτλον παναγιώτατος, καί τινας τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ δὴ τῆς Κύπρου καὶ ἐσχάτως τῆς Ἑλλάδος. Κ. Ι. Δ.

Μάκαρ-Οΐα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατ' ἄλλα χειρόγραφα τοῦ «Σταδιασμοῦ» ὀνομασία τῆς *Μακαραίας* (βλ. λ.).

μακαρόνι (τό), συνήθ. πληθ. *μακαρόνια*· τὸ γνωστὸν ζυμαρικὸν εἰς σχῆμα λεπτοῦ καὶ μακροῦ σωλῆνος: «μακαρόνια ψιλά, — χοντρά, — μέτρια» (ἰταλ. maccheroni).

—*[Χημ. Τροφ.]* Τὰ *μακαρόνια* εἶναι τὸ σπουδαιότερον καὶ εὐρυτέρας καταναλώσεως εἶδος τῶν *ζυμαρικῶν* (βλ. λ.). Χώρα κατ' ἐξοχὴν παραγωγῆς αὐτῶν εἶναι ἡ Ἰταλία, ἔνθα καλοῦνται maccheroni. Παρασκευάζεται, ὡς ὅλα τὰ ζυμαρικά, ἐκ πλουσίου εἰς γλουτένην σιταλεύρου, ἔχουσι δὲ σχῆμα σωλῆνος ἢ ῥαβδίου διαφόρων διαμετρημάτων. Ἀναλόγως τοῦ σχήματός φέρουσι καὶ διάφορα ὀνόματα, ὡς λ. χ. φιδές, σπαγγέτο κλπ. Σ. Γ.

—*[Μαγειρ.]* Βράζομεν τὰ μακαρόνια ἐντὸς ἀφθόνου ἁλατισμένου ὕδατος ἢ εἰς ζωμὸν κρέατος. Ὅταν ψηθοῦν, τὰ περνοῦμεν ἀπὸ τρυπητό, τὰ βρέχομεν μὲ ὀλίγον κρύο νερὸ καὶ τὰ στραγγίζομεν καλῶς. Τὰ σερβίρομεν κατόπιν εἰς πιατέλλαν, τοποθετοῦντες αὐτὰ κατὰ στρώσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ρίπτομεν τυρὶ τριμμένο (παρμεζάνα ἢ κεφαλοτύρι) καὶ τὰ περιχύνομεν μὲ φρέσκο βούτυρο λειωμένο ἢ κοινὸ βούτυρο ἀφοῦ τὸ κάψωμεν. Ἂν θέλωμεν, προσθέτομεν κιμᾶν καβουρδισμένον ἢ σάλτσα ντομάτα.

Μακαρόνια ὀ-γκρατέν. Βράζομεν μακαρόνια ὡς ἀνωτέρω, ὀλίγον δὲ πρὶν ψηθοῦν ἐντελῶς τὰ στραγγίζομεν καὶ τὰ ἐπαναθέτομεν εἰς τὴν κατσαρόλαν. Προσθέτομεν δύο αὐγὰ κτυπημένα (δι' ἡμίσειαν ὀκᾶν μακαρονίων), περὶ τὰ 30 δράμια φρέσκο βούτυρο, ἢ κοινὸ ἀφοῦ τὸ κάψωμεν, καὶ ἀνάλογον τυρὶ τριμμένο. Προσθέτομεν ἐπίσης, ἂν θέλωμεν, ὀλίγον τριμμένο μοσκοκάρυδο καὶ τὰ ἀναμειγνύομεν καλῶς. Ἔχομεν ἐν τῷ μεταξὺ ἑτοιμάσει λευκὴν σάλτσαν (μπεσαμὲλ) ὡς ἑξῆς: Ἐντὸς κατσαρόλας λειώνομεν 3 κουταλιὲς βούτυρο, ρίπτομεν εἰς αὐτὸ 5 κουταλιὲς ἀλεύρου καὶ τὸ δουλεύομεν μὲ τὸ σύρμα· προσθέτομεν κατόπιν 300 δράμια γάλα καὶ ἀνάλογον ἁλάτι καὶ τὰ ἀναμειγνύομεν συνεχῶς μὲ τὸ σύρμα ἕως ὅτου ἡ σάλτσα βράσῃ καὶ γίνῃ πυκνὴ καὶ λεία. Ἐὰν δὲν πυκνώσῃ ἀρκετά, προσθέτομεν εἰς αὐτὴν ὀλίγον πατατάλευρον, βουτυρώνομεν κατόπιν τὸ ταψί, τὸ πασπαλίζομεν μὲ τυρὶ καὶ γαλέταν, θέτομεν ἐντὸς αὐτοῦ τὰ μακαρόνια κατὰ στρώσεις, καλύπτοντες αὐτὰς μὲ σάλτσαν, καὶ τελειώνομεν μὲ μίαν στρῶσιν σάλτσας, τὴν ὁποίαν ἐπικαλύπτομεν μὲ τυρὶ καὶ γαλέταν. Τὰ ψήνομεν τότε εἰς φοῦρνον θερμόν, μέχρις ὅτου λάβουν χρυσίζουσαν ὄψιν, τὰ ἀφίνομεν νὰ κρυώσουν ὀλίγον καὶ τὰ κόπτομεν εἰς τεμάχια.

Μακαρόνια παστίτσιο. Παρασκευάζονται ὅπως τὸ ὀ-γκρατέν, ἀλλὰ μὲ προσθήκην καὶ δύο στρώσεων κιμᾶ. Ἐπίσης καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς (ἀνατολίτικον) τρόπον: Ἀναμειγνύομεν τὰ μακαρόνια (βρασμένα), τὸν καβουρδισμένον κιμᾶν, τὴν λευκὴν σάλτσαν, αὐγὰ καὶ τυρὶ τριμμένο, καὶ τὰ τοποθετοῦμεν εἰς τὸ ταψὶ ἐντὸς φύλλων βουτυρωμένων. Τὰ κάτω φύλλα θὰ ἐξέχουν, οὕτως ὥστε νὰ καλύπτουν τὸν γῦρον τοῦ ταψίου, τὰ δὲ ἐπάνω φύλλα χαράσσομεν εἰς σχήματα μπακλαβᾶ καὶ τὰ ἄκρα των γυρίζομεν πρὸς τὰ μέσα. Τὰ ψήνομεν κατόπιν εἰς φοῦρνον θερμόν, τὰ κόπτομεν καὶ σερβίρομεν, ἀφοῦ κρυώσουν ὀλίγον.

Μακαρόνια ἀ λὰ Ναπολιταίν. Βράζομεν τὰ μακαρόνια, βουτυρώνομεν ἕνα ταψί, τὰ θέτομεν ἐντὸς αὐτοῦ, προσθέτομεν ἁλάτι, πιπέρι, τυρὶ τριμμένο, κιμᾶν καβουρδισμένον καὶ ντομάταν, τὰ ἀνακατεύομεν καλῶς καὶ τὰ ψήνομεν εἰς τὸν φοῦρνον ἐπ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας.

Μακαρόνια ροσμπίφ· βλ. λ. *ροσμπίφ*. Μ. ΔΡ.

Μακαρονία *[Γεωγρ.]*. Παράλιον χωρίον τῆς Τουρκίας ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Περγάμου (Μπέργκαμα) τοῦ νομοῦ Σμύρνης, Β. τοῦ Δικελί. Εἶχεν ἀτμοκίνητον ἐργοστάσιον ἀλευροποιίας εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους καὶ ἐν μέσῳ ἀγρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους παράγονται κριθή, κύαμοι καὶ σησάμιον. Ἀνατολικῶς τῆς Μακαρονίας ἀναβλύζουν θερμαὶ πηγαί. Οἱ κάτοικοί του ἦσαν ὅλοι Ἕλληνες, προσφυγόντες εἰς Ἑλλάδα τῷ 1922. Ν. Μ.

μακαρονίζω· μεταχειρίζομαι λόγον μακαρονικόν, ἤτοι ἀνάμεικτον ἐκ στοιχείων ἀσυμβιβάστων πρὸς ἄλληλα.

μακαρονικός, —*ή,* —*όν*· ἐπὶ γλώσσης ἢ λόγου, ὁ ἀνάμεικτος ἐκ στοιχείων ἀσυμβιβάστων, οἷον ἐκ λέξεων ἑλληνικῶν καὶ ξένων κ.τ.τ.

— **μακαρονικὴ *ποίησις*.** Εἶδος εὐτραπέλου ποιήσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐχρησιμοποιοῦντο λέξεις τῆς κοινῆς γλώσσης μὲ καταλήξεις λατινικάς, ἢ ἀναμὶξ λέξεις τῆς κοινῆς γλώσσης μετὰ λατινικῶν. Ἐξ ὅλων τῶν μακαρονικῶν ποιημάτων (τὰ ὁποῖα εἶδον τὸ φῶς κατὰ πρῶτον ἐν Ἰταλίᾳ, λαβόντα καὶ τὸ ὄνομα ἐκ τῶν μακαρονίων, τοῦ προσφιλεστέρου φαγητοῦ τῶν Ἰταλῶν) τὸ παλαιότερον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Tisi degli Odassi, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Carmen macaronicum de Patavinis quibusdam arte magica delusis» (1490). Ἔτη τινὰ κατόπιν ὁ T. Folengo, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα Merlino Coccaie, ἔγινε περίφημος διὰ τοῦ μακαρονικοῦ ποιήματός του περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Βάλβου (1517), ἔνθα σατιρίζονται τὰ σύγχρονα ἤθη καὶ ἰδίως ὁ βίος τοῦ κλήρου. Ὁ Folengo ἔσχε πολλοὺς μιμητὰς μεταξὺ τῶν συμπατριωτῶν του (G. Capella, B Stefonio, A. Baïani, C. Vosinius κλπ.). Ἐξ Ἰταλίας ἡ μακαρονικὴ ποίησις μετεδόθη εἰς τὴν Γαλλίαν. Σπουδαιότερος ἐκ τῶν Γάλλων μακαρονικῶν ποιητῶν εἶναι ὁ A. de la Sable, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα A. de Arena. Τὸ καλύτερον ἔργον του ἔσχε τὸν τίτλον: «Meygra entrepriza catoliqui Imperatoris κλπ.» (Avignon 1537) καὶ σατιρίζει τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τοῦ Καρόλου Ε΄ εἰς Προβηγκίαν. Ὁ Rabelais ἐχρησιμοποίησεν ἐπιτυχῶς τὸ μακαρονικὸν ὕφος εἰς τὸ ιθ΄ κεφάλαιον τοῦ πρώτου βιβλίου τοῦ «Γαργαντούα» του, ὁ δὲ Μολιέρος εἰς τὸν «Malade imaginaire». Τὸ ἀρχαιότερον γερμανικὸν μακαρονικὸν ποίημα εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Flohidae», γραφὲν τῷ 1593. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ ποίησις αὕτη εἰσήχθη διὰ τοῦ Ἰ. Σκέλτον, εἰς δὲ τὴν Σκωτίαν διὰ τοῦ Γ. Ντράμμοντ.

—Ω.

μακαρονισμὸς (ὁ). Ἐκλήθη οὕτως ἡ ἀνάμειξις —πρὸς κωμικοὺς ἰδίως σκοποὺς—ποικίλων γλωσσῶν καὶ διαλέκτων, ἀνάμειξις χαρακτηρισθεῖσα παρὰ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (8,3,59) διὰ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως «κοινισμός». Ὁ μακαρονισμός, ἀπαντῶν ἤδη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Λατίνοις κωμικοῖς καὶ σατιρικοῖς (πρβλ. π. χ. τὰ τοῦ Πλαύτου «Πράγματά μοι παρέχει—Dabo μέγα κακόν, ut opinor»), ἀνεπτύχθη ἀκόμη περισσότερον καὶ συστηματικώτερον παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς κωμικοῖς ἀπὸ τοῦ τέλους περίπου τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος καὶ ἑξῆς. Μακαρονισμοὺς ἀκούομεν ᾀδομένους—ἐπὶ τὸ κωμικώτερον—ἀκόμη καὶ σήμερον («νὰ κολλᾶμε μούρ' μὲ μούρ'—καὶ νὰ λέμε τὰ nos amours», «je vous aime à tout possible, σὺ τὸ ξέρεις πρὸ πολλοῦ—κι' ἀντὶ νά εἶσαι blus sensible, vous donnez votre coeur ἀλλοῦ» (πρβλ. *Στ. Κουμανούδη*, Συναγωγὴν νέων λέξεων κλ. Α΄ Ἀθῆναι 1900 ἐν λ. *μακαρονισμός*).—Παρὰ τῷ Κοραῇ ἀπαντῶμεν πλὴν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος λέξεως καὶ τὰς *μακαρονίζω, μακαρονικός, μακαρονιστικός, μακαρονικῶς, μακαρονιστί*, παρὰ τῷ Ν. Δούκᾳ καὶ Κόντῳ *μακαρονισταί*, παρὰ τῷ Δημ. Βερναρδάκῃ *μακαρονολογιώτατος* κ.οὐ.κ. Γ. Π. Α.

μακαρονιστὴς (ὁ)· ὁ μακαρονίζων συγγραφεὺς ἢ ποιητής, ὁ ἀναμειγνύων ἐν τῷ λόγῳ γλωσσικὰ στοιχεῖα ἀσυμβίβαστα.

Digitized by Google

μακαρονοποιεῖον (τό)· ἐργοστάσιον κατασκευῆς μακαρονίων καὶ τῶν λοιπῶν ζυμαρικῶν.

—*[Ἐγκυκλ.]* Ἀπαραίτητα μηχανήματα εἰς τὰ μακαρονοποιεῖα εἶναι τὸ ζυμωτήριον, ὅπου παρασκευάζεται καὶ κατεργάζεται ἡ ζύμη, καὶ τὸ πιεστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον τοποθετοῦνται διάφοροι μῆτραι, ἀναλόγως τοῦ ἐπιθυμητοῦ σχήματος, τὸ ὁποῖον θέλομεν νὰ ἔχῃ τὸ προϊόν. Ἡ ξήρανσις τῶν μακαρονίων καὶ λοιπῶν ζυμαρικῶν γίνεται εἴτε ἐν τῷ ἀέρι εἴτε κάλλιον εἰς εἰδικοὺς θαλάμους ξηράνσεως. Παρ' ἡμῖν λειτουργοῦσιν ἀρκετὰ λίαν συγχρονισμένα μακαρονοποιεῖα, τιμῶντα πράγματι τὴν ἐθνικήν μας βιομηχανίαν. Σ. Γ.

μακαρονοποιία (ἡ) *[Ἐγκυκλ.]*. Ἡ βιομηχανία ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὴν παραγωγὴν τῶν ζυμαρικῶν, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ κυριωτέρου προϊόντος αὐτῆς, τῶν μακαρονίων. Ἡ πρώτη ὕλη τῆς μακαρονοποιίας εἶναι τὸ ἄλευρον, ἡ δὲ διαδικασία τῆς παρασκευῆς εἶναι ἁπλῆ καὶ ταχεῖα. Τὰ ἄλευρα πολτοποιοῦνται μεθ' ὕδατος ἐντὸς ζυμωτηρίων, ἄνευ τῆς προσθήκης ζύμης, ὅταν δὲ ὁ πολτὸς ζυμωθῇ ἐπαρκῶς, τοποθετεῖται ἐντὸς πιεστηρίων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐφωδιασμένα διὰ καταλλήλων τύπων (καλουπίων), καὶ λαμβάνει τὰ ποικίλα σχήματα, μὲ τὰ ὁποῖα φέρονται τὰ ζυμαρικὰ ἐν τῷ ἐμπορίῳ. Τὰ οὕτω διαμορφωθέντα ζυμαρικὰ τίθενται ἐντὸς τῶν ξηραντηρίων, ὅπου ἀποβάλλουσι τὸ ὕδωρ, μετὰ ταῦτα δὲ συσκευάζονται ἕτοιμα, ὅπως παραδοθῶσιν εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἡ ἀποξήρανσις ἀπαιτεῖ μεγάλην προσοχήν, δεδομένου ὅτι τὰ ἀνεπαρκῶς ἀποξηραινόμενα ζυμαρικὰ ὑπόκεινται εἰς τὸν κίνδυνον τῆς ὀξινίσεως (ξινίσματος). Αἱ μεγάλαι βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις διαθέτουσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰδικὰ διαμερίσματα, ἐν οἷς ἐπικρατεῖ σταθερὰ θερμοκρασία, ὁ δὲ ἀερισμὸς γίνεται δι' εἰδικῶν μηχανημάτων (ἀνεμιστήρων). Τὰ καταλληλότερα ἄλευρα διὰ τὴν παρασκευὴν καλῆς ποιότητος ζυμαρικῶν εἶναι τὰ καναδικά, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα «μανιτόμπα», τὰ ὁποῖα ὅμως, λόγῳ τοῦ ὅτι περιέχουσι πολλὰς γλουτίνας, καθιστῶσας τὰ μακαρόνια δυσκολόβραστα, ἀναμιγνύονται μετὰ σκληρῶν ἀλεύρων (λευκῶν σιμιγδαλίων). Τὰ ζυμαρικὰ χρωματίζονται ἐνίοτε διὰ νὰ δίδωσι τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κατὰ τὴν παρασκευήν των ἐχρησιμοποιήθησαν ᾠά. Τὰ προϊόντα τῆς μακαρονοποιίας προσφέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον ἢ χῦμα ἐντὸς μεγάλων κιβωτίων ἢ συσκευασμένα ἐντὸς μικρῶν δεμάτων (πακέτων) τῆς ὀκᾶς ἢ τοῦ χιλιογράμμου καὶ τῶν ὑποδιαιρέσεων αὐτῶν.

Αἱ μορφαὶ καὶ τὰ σχήματα τὰ ὁποῖα δίδουσιν εἰς τὰ προϊόντα τῆς μακαρονοποιίας εἶναι ποικίλαι, ἀναλόγως δὲ τοῦ σχήματος ποικίλλουσι καὶ αἱ ὀνομασίαι. Κυριώτερα εἴδη ζυμαρικῶν εἶναι τὰ μακαρόνια, ἔχοντα μορφὴν μικρῶν ἐπιμήκων σωλήνων κεκαμμένων εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ μήκους των. Ἡ διάμετρος τῶν μακαρονίων ποικίλλει συνήθως μεταξὺ 2 χιλ. καὶ 2—3 ἑκατ.

Ἐκτὸς τῶν συνήθων μακαρονίων, τῶν ὁποίων τὸ ἁπλοῦν μῆκος ποικίλλει μεταξὺ 50 καὶ 70 ἑκατοστῶν, κατασκευάζονται ἐπίσης τὰ κοφτὰ λεγόμενα μακαρόνια 2—10 ἑκατοστῶν. Εἰς τὰ εἴδη ταῦτα δίδονται διάφορα ὀνόματα ἀνάλογα πρὸς τὴν μορφὴν (ἑξάγωνα, τετράγωνα, τριαντάγραμμα, χειρίδες, καψύλια, σωλῆνες κτλ.). Τὰ ἄλλα εἴδη ζυμαρικῶν, αἱ κοινῶς λεγόμεναι «πάστες», παρασκευάζονται ὑπὸ μορφὴν μικρῶν ἀστερίσκων, κόκκων κριθῆς, κρίκων, κόκκων πέπονος, ὀρύζης, σησάμου, χανδρῶν, κοχλιῶν, ῥόμβου (χυλοπίττες) κλπ., δίδεται δὲ εἰς αὐτὰ ὄνομα ἀνάλογον πρὸς τὴν μορφήν των. Παρασκευάζονται ἐπίσης ζυμαρικὰ τοῦ αὐτοῦ μήκους πρὸς τὸ τῶν μακαρονίων ἀλλὰ σχήματος ταινίας καὶ εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα «λαζάνια». Γνωστότατος τέλος εἶναι ὁ «φιδές», λεπτότατον ἐν εἴδει νήματος ζυμαρικὸν εἰς σχῆμα σπείρας (ματσάκια).

Ἡ βιομηχανία τῆς μακαρονοποιίας δὲν ἀπαιτεῖ πολλοὺς τεχνίτας. Οἱ εἰδικοὶ μακαρονοποιοὶ εἶναι ἐλάχιστοι, 5—10 εἰς ἕκαστον ἐργοστάσιον, οἱ δὲ ἄνευ πολλῶν τεχνικῶν γνώσεων (γυναῖκες συνήθως) χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ζυμαρικῶν εἰς τὰ ξηραντήρια καὶ δι' ἄλλας δευτερευούσας ἐργασίας.

Ἡ κυριωτέρα παραγωγὸς χώρα ζυμαρικῶν εἶναι ἡ Ἰταλία· ἀξιόλογον ὅμως μακαρονοποιίαν ἔχουσι καὶ ἄλλα κράτη, ὡς ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ἰσπανία. Ἡ Ἰταλία ἐξάγει ἐτησίως 20.000 τόννους ζυμαρικῶν. Ἡ βιομηχανία τῆς μακαρονοποιίας ἔλαβε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Ἑλλάδι μεγάλην ἀνάπτυξιν, τὸ δὲ ποσὸν τῶν παραγομένων ζυμαρικῶν ἐπαρκεῖ ἤδη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Τὰ ἐν λειτουργίᾳ ἐργοστάσια, περιλαμβάνοντα μικρὰς καὶ μεγάλας ἐγκαταστάσεις, ἀνέρχονται εἰς 150 περίπου συνολικῆς μηχανικῆς δυνάμεως 2.000 ἵππων. Κατὰ τόπους τὰ μεγαλύτερα καὶ περισσότερα ἐργοστάσια εὑρίσκονται εἰς Πειραιᾶ, Ἀθήνας καὶ Θεσσαλονίκην, μετὰ δὲ τὰς πόλεις ταύτας ἕπονται αἱ Πάτραι μὲ 8 ἐργοστάσια, αἱ Καλάμαι μὲ 5, ἡ Κέρκυρα μὲ 4, ὁ Βόλος, ἡ Χαλκίς, ἡ Μυτιλήνη, ἡ Λαμία, τὸ Ἄργος, τὸ Ἡράκλειον, ὁ Πύργος κλπ. μὲ 2. Ἐκτὸς τούτων αἱ περισσότεραι ἄλλαι ἐπαρχιακαὶ πόλεις ἔχουσι ἀνὰ μίαν μικρὰν μακαρονοποιητικὴν ἐγκατάστασιν. Τὸ ποσὸν τῶν παραχθέντων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ζυμαρικῶν ἀνῆλθε τῷ μὲν 1928 εἰς 14.700 τόννους ἀντιπροσωπεύοντας ἀξίαν εἰς δραχμὰς 147.000.000, τῷ δὲ 1929 εἰς 16.700 τόννους ἀξίας 167.000.000 δραχμῶν. Τὰ ποσὰ ταῦτα κατανέμονται ὅσον ἀφορᾷ τὰ τρία μεγάλα κέντρα παραγωγῆς καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὡς ἑξῆς εἰς τόννους:

	1928	*1929*
Πειραιεὺς	5.200	7.200
Ἀθῆναι	3.380	3.380
Θεσσαλονίκη	2.500	2 500
Λοιπὴ Ἑλλὰς	3.620	3.620
Σύνολον	14.700	16.700

Ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν, ὁ Πειραιεὺς παρουσιάζει αἰσθητὴν αὔξησιν 2000 τόννων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λοιπὰ κέντρα, ὅπου ἡ παραγωγὴ παραμένει στάσιμος.

Τὸ ποσὸν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ μάλιστα ἐξ Ἰταλίας εἰσαγομένων ζυμαρικῶν δίδεται κατὰ τὴν ἰδίαν χρονικὴν περίοδον ὑπὸ τῶν κάτωθι ἀριθμῶν, οἱ ὁποῖοι βαίνουσι διαρκῶς ἐλαττούμενοι καὶ τείνουσι σήμερον νὰ ἐκμηδενισθῶσιν ἐντελῶς:

Ζυμαρικὰ εἰσαχθέντα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ἔτη	*Ποσὸν εἰς χιλιόγραμ.*	*Ἀξία εἰς δραχμὰς*
1928	146.970	2.218.700
1929	96.300	1.382.200

Ἡ βιομηχανία τῶν ζυμαρικῶν ἀπασχολεῖ σήμερον ἐν Ἑλλάδι 750 περίπου εἰδικοὺς τεχνίτας (μακαρονοποιοὺς) καὶ πλῆθος ἄλλο δευτερευόντων ἐργατῶν (γυναικῶν κατὰ τὸ πλεῖστον). Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ (1928) ἀπεγράφησαν εἰδικοὶ τεχνῖται 631 (ἄρρενες 599, θήλεις 32), κατανεμόμενοι εἰς τὰ τρία μεγάλα κέντρα καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὡς ἑξῆς:

Ἀθῆναι	123
Πειραιεὺς	177
Θεσσαλονίκη	73
Λοιπὴ Ἑλλὰς	358
Σύνολον	731

Ἡ ἑλληνικὴ μακαρονοποιία ἐξυπηρετεῖ πρὸς τὸ παρὸν ἀποκλειστικῶς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου, αἱ δὲ ἐξαγόμεναι ποσότητες εἶναι ἐλάχισται, ἂν καὶ τὰ ἑλληνικὰ προϊόντα συναγωνίζονται ἐπιτυχῶς τὰ ξένα ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος καὶ τιμῶν. Μικρὰ ἐξαγωγὴ γίνεται κυρίως εἰς Αἴγυπτον, Συρίαν καὶ Ἀβησσυνίαν. Χ. Δ.

μακαρονοποιὸς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς μακαρονίων, ὁ εἰδικὸς τεχνίτης πρὸς κατασκευὴν μακαρονίων καὶ ἄλλων ζυμαρικῶν.

Μακάρσκα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Δαλματίας, πλησίον τοῦ Σπαλάτο. Κάτ. 8.800, κατὰ πλειονοψηφίαν Κροᾶται καὶ Σέρβοι. Διεξάγει ἐμπόριον οἴνων, σίτου καὶ καρπῶν. Εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ἦτο γνωστὴ ὡς *Μόκρουμ*. Κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀβάρων κατὰ τὸ 639. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος τὴν ἀναφέρει ὡς πόλιν τῶν εἰδωλολατρῶν Ναρεντίνων. Τῷ 1481 ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἑνετίας, πωληθεῖσα ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Ἑρζεγοβίνης. Κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1499. Τῷ 1646 ἀνεκτήθη ὑπὸ τῆς Ἑνετίας κατόπιν μιᾶς ἐπιτυχοῦς ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἑνετίας περιῆλθε διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιο εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ὁποίας διετέλεσε μέχρι τοῦ 1918, ὁπότε περιῆλθεν εἰς τὸ νοτιοσλαυϊκὸν κράτος.

Μάκαρτ (Makart), ***Ἰωάννης***. Αὐστριακὸς ζωγράφος (1840—1884). Κατ' ἀρχὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, βραδύτερον ὅμως, ἀποβληθεὶς ταύτης, ἀνεχώρησεν εἰς Μόναχον, ἔνθα συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του ἐν τῇ περιφήμῳ Ἀκαδημίᾳ τῆς πόλεως ταύτης. Διδάσκαλός του ὑπῆρξεν ὁ Πιλότυ. Ταξίδια εἰς Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ Ἰταλίαν ἐπλούτισαν διὰ νέων γονίμων ἐντυπώσεων τὴν καλλιτεχνικήν του κατάρτισιν. Ὁ Μάκαρτ ἐστράφη εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωγραφικήν, ἤρξατο δὲ φημιζόμενος λίαν ἐνωρίς. Ἤδη κατὰ τὸ 1868 ἡ φήμη του εἶχεν ἐπαρκῶς στερεωθῆ, κατὰ τὸ ἑπόμενον δ' ἔτος ἐπέστρεψεν εἰς Βιέννην, κατ' ἐπίσημον αὐτοκρατορικὴν πρόσκλησιν, καὶ ἀνέλαβε τὴν διακόσμησιν διαφόρων οἰκοδομημάτων. Δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα διωρίζετο καθηγητὴς ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἐξ ἧς εἶχεν ἀποβληθῆ. Ἡ δικαίωσις διὰ τὸν καλλιτέχνην τοῦτον ὑπῆρξε πλήρης. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βραχέος σταδίου του ἐγνώρισεν ἀφθόνως τὸν πλοῦτον, τὴν δόξαν καὶ τὰς τιμάς. Τὸ τάλαντον τοῦ Μάκαρτ ἦτο ἰσχυρόν, ἀλλ' ἐπιφανειακόν. Ὁ καλλιτέχνης οὗτος προσεπάθησε νὰ δημιουργήσῃ μίαν νεοβενετικὴν τέχνην, ἡ ὁποία διὰ λαμπροῦ, κραυγάζοντος, ἐκτυφλωτικοῦ χρωματισμοῦ θ' ἀνεζωογόνει καὶ θ' ἀπέδιδεν ἐν ὅλῃ τῇ πομπικῇ μεγαλοπρεπείᾳ των τὰς σπουδαίας σελίδας τῆς ἱστορίας. Κατεῖχε τὴν τέχνην νὰ ταξινομῇ πολυπρόσωπα σύνολα καὶ δὲν ἦτο ἀναξιόλογος σχεδιαστής. Ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς πίνακάς του λείπει ἡ ἐσωτερικότης, τὸ βαθὺ ψυχικὸν στοιχεῖον. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ Βενετία ἀποδίδουσα τιμὰς εἰς τὴν Αἰκατερίνην Κορνάρο» (Βερολῖνον), «Ἀφροδίτη καὶ Ἔρως», «Κλεοπάτρα» (Στουτγάρδη), «Ὁ κοιμώμενος ἱππότης ἐνηγκαλισμένος ὑπὸ νύμφης», «Νεώτεροι ἐρωτιδεῖς», «Ἡ Λήδα μὲ τὸν κύκνον», «Ὁ λοιμὸς τῆς Φλωρεντίας», «Ρωμαϊκὰ ἐρείπια», «Ὁ θρίαμβος τῆς Ἀριάδνης», ἔργον εὑρισκόμενον ἐν Βιέννῃ, «Ἡ πανηγυρικὴ εἴσοδος τοῦ Καρόλου Ε' εἰς Ἀμβέρσαν», τὸ ἀριστουργηματικώτερον ἐκ τῶν ἔργων του, ἀποκείμενον ἐν Ἀμβούργῳ, «Τὰ ἑπτὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα», «Ἡ γυναῖκα μὲ τὶς πεταλοῦδες», «Αἱ πέντε αἰσθήσεις». Ι. Μ. Π.

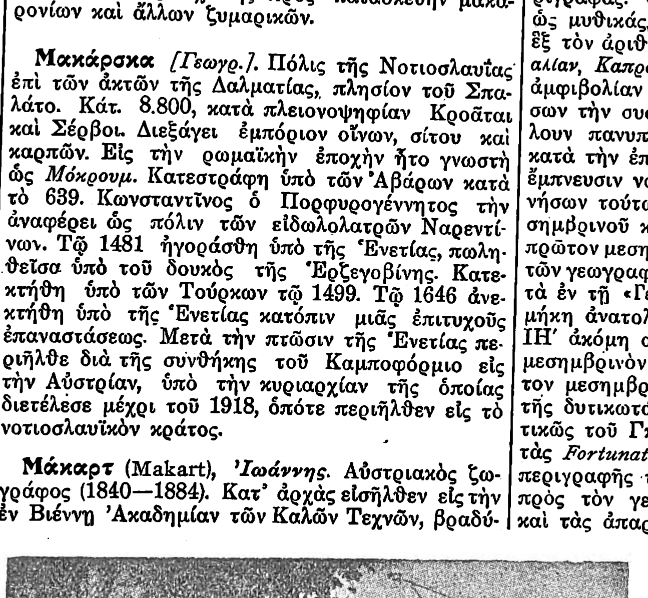

Ἰωάν. Μάκαρτ: Ὁ θρίαμβος τῆς Ἀριάδνης.
[Μουσεῖον Βιέννης.]

Μακάρων *νῆσοι* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσοι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ «οὐ πολὺ ἄπωθεν τῶν ἄκρων τῆς Μαυρουσίας τῶν ἀντικειμένων τοῖς Γαδείροις» (*Στράβ.* Γ, 150). Καὶ δὲν τὰς ἀναφέρει μὲν ὁ Ὅμηρος, ἀλλ' ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Πρωτέως πρὸς τὸν Μενέλαον (Ὀδυσ. δ, 563—568) τῆς χώρας, ἣν κατῴκει ὁ ξανθὸς Ραδάμανθυς καὶ ἧς οἱ κάτοικοι ἀπελάμβανον εὐτυχῆ τὸν βίον, μὴ ἔχοντες οὔτε χιόνας, οὔτε ψῦχος δριμύ, οὔτε βροχὰς ῥαγδαίας, ἀλλ' «αἰεὶ ζεφύροιο λιγὺ πνείοντας ἀήτας ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους», προκύπτει, ὡς ὁ Στράβων παρατηρεῖ, ὅτι κατὰ τὰς νήσους ταύτας ἐφαντάζετο τὰ Ἠλύσια πεδία ὁ ποιητής, ὧν νήσων μίαν ἀναφέρει ὁ Πίνδαρος (Ὀλ. Β, 68 καὶ ἑξ.) καὶ εἰς ἃς ἐσκέπτετο νὰ μεταβῇ ὁ Σερτώριος (*Πλουτ.* Σερτ. 8), σαγηνευόμενος ἀπὸ τῶν Φοινίκων τὰς περιγραφάς. Ὁ Πτολεμαῖος ὅμως δὲν τὰς ἀναφέρει ὡς μυθικάς, ἀλλ' ὡς πραγματικὰς πλέον νήσους, ἓξ τὸν ἀριθμόν, τὰς *Ἀπρόσιτον*, *Ἥρας νῆσον*, *Πλουϊαλίαν*, *Καπραρίαν*, *Καναρίαν*, *Νιγγουαρίαν*, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀφίνων ὅτι ἐννοεῖ τῶν Καναρίων νήσων τὴν συστάδα. Δεδομένου δὲ ὅτι αὗται ἀπετέλουν πανυπερτάτας πρὸς τὸν ὠκεανὸν γνωστὰς κατὰ τὴν ἐποχήν του ξηράς, ἔσχε τὴν μεγαλοφυᾶ ἔμπνευσιν νὰ θεωρήσῃ τὸν διὰ τῶν τεσσάρων τῶν νήσων τούτων (τὰς ἐφαντάζετο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κειμένας) διερχόμενον μεσημβρινόν, ὡς πρῶτον μεσημβρινόν, ἀφετηρίαν δηλαδὴ μετρήσεως τῶν γεωγραφικῶν μηκῶν, καὶ τοῦτο ὅπως ἔχῃ πάντα τὰ ἐν τῇ «Γεωγραφικῇ ὑφηγήσει» του ἀναφερόμενα μήκη ἀνατολικὰ καὶ οὐδὲν δυτικόν. Μέχρι καὶ τοῦ ΙΗ' ἀκόμη αἰῶνος, πολλὰ κράτη ηὐλαβήθησαν τὸν μεσημβρινὸν τοῦ Πτολεμαίου, θεωροῦντα ὡς πρῶτον μεσημβρινὸν τὸν τῆς *Φέρου* (ἀρχ. Καπραρίας), τῆς δυτικωτάτης τῶν Καναρίων, ὄντα 18° 10' δυτικῶς τοῦ Γκρήνουϊτς. Ὁ Πλίνιος ὀνομάζων αὐτὰς *Fortunatae Insulae* δὲν τὰς γνωρίζει εἰμὴ ἐκ περιγραφῆς τοῦ Sebosus (*Plin.* 6, 202), ἀντιθέτως πρὸς τὸν γεωγράφον τῆς Ραβέννης (443), ὅστις καὶ τὰς ἀπαριθμεῖ καὶ τὰς ὀνομάζει: Aza nasia, Pireon, Caprariam, Beatae theatrum, Nincaria, Sulonis (ἴσως Junonis), Scopelos (ἡ Ἀπρόσιτος), Thene (ἴσως ἡ Τενερρίφη). Σ. Ε. Λ.

— **Μακάρων** *νῆσος* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄασις ἀπέχουσα ἑπταήμερον διὰ μέσου τῆς ἄμμου, ἀπὸ τῶν Θηβῶν τῆς Αἰγύπτου ὁδοιπορίαν (*Ἡρόδ.* Γ', 26). Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

Μακαρώνης, *Δημήτριος*. Ἕλλην μουσικοδιδάσκαλος καὶ ἱεροψάλτης, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐχρημάτισεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν πρωτοψάλτης Κυδωνιῶν. Μαθήματά τινα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς παραρτήμασι τῆς μουσικῆς ἐφημερίδος «Φόρμιγξ». Ν. Α. Χ.

Μακάρωφ, ***Στέφανος Ὀσσίποβιτς***. Διαπρεπὴς ναύαρχος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ρωσίας (1848—1904). Διεθνῶς περιώνυμος: ὡς ὑδρογράφος διὰ τὰς ἃς διηύθυνε κατὰ τὸν Β. Εἰρηνικὸν ὑδρογραφικὰς ἐργασίας καὶ ὠκεανογραφικὰς παρατηρήσεις (1886—1889)· ὡς ναύτης, διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοη-

Digitized by Google

θέντα ῥῖπον, τὸν ἔτι καὶ σήμερον ὀνομαζόμενον «ῥῖπος Μακάρωφ» πρὸς παρεμπόδισιν τῆς εἰσροῆς ὑδάτων διὰ μέσου ῥήγματός γενομένου εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου· ὡς πολικὸς ἐξερευνητὴς διὰ τὰς ἐξερευνήσεις του, ἰδίως ὅμως διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινόησιν τοῦ παγοθραύστου καὶ τὴν ναυπήγησιν τοῦ πρώτου τοιούτου «Ἑρμάκ», ὡς πυροβολητής, διότι πρῶτος ἔσχε τὴν ἰδέαν τῆς περιενδύσεως τῆς αἰχμῆς τῆς ἐκρηκτικῆς ὀβίδος διὰ καλύπτρας (coiffe Makarof) ἐκ μαλακοῦ μετάλλου πρὸς αὔξησιν τῆς εἰσδυτικότητος τοῦ βλήματος· ὡς ναύαρχος τέλος καὶ πολεμιστής, διὰ τὴν ἀνδρείαν του ὡς ναυάρχου κατὰ τῶν Ἰαπώνων καὶ διὰ τὸ πρὸ τοῦ Πόρτ Ἀρθοὺρ ἔνδοξον τέλος του, κατὰ τὴν ἀνατίναξιν τῆς ναυαρχίδος του «Πετροπαυλόσκ». Σ. Ε. Λ.

Μακάσσαρ (Makassar καὶ Mangkassar) /*Γεωγρ.*/. Πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, κατακτηθείσης ἀπὸ τοῦ 1669, καὶ τῆς ὁλλανδικῆς ἀποικίας τοῦ κυβερνείου τῆς νήσου Κελέβης, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γκόα, εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς νοτίου χερσονήσου τῆς Κελέβης. Κάτ. 53 669 (1925). Ἔχει ἀσφαλῆ λιμένα κηρυχθέντα ἐλεύθερον ἀπὸ τοῦ 1846 καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον καφέ, καουτσούκ, μοσχοκαρύων, κοπαλίου, σκληρᾶς ξυλείας, φαρμακευτικῶν καὶ ἀρωματικῶν φυτῶν καὶ ἐπίσης τοῦ λεγομένου ἐλαίου τοῦ Μακάσσαρ. Θ. Κ.

— **Μακάσσαρ *πορθμὸς*** (Makassar) /*Γεωγρ.*/. Ὁ εὐρὺς πορθμός, μήκους 720 καὶ πλάτους 140—250 χλμ., μεταξὺ τῶν νήσων Κελέβης καὶ Βόρνεο, πλήρης νήσων καὶ σκοπέλων, μὲ ταχέα ἐπικίνδυνα ῥεύματα, κυρία θαλασσία ὁδὸς πρὸς τὴν Κίναν. Θ. Κ.

Μακάσσαρ (οἱ) /*Ἀνθρωπ.*/. Μία ἐκ τῶν φυλῶν τῆς Μαλαϊκῆς ὁμάδος καὶ δὴ τῶν νεωτέρων Μαλαίων (Νεομαλαῖοι), οἵτινες συνεμορφώθησαν διὰ τῆς μείξεως τῶν Παλαιομαλαίων (Ἰνδονησίων) μετὰ πλείστων ἄλλων στοιχείων ἰνδικῶν, μογγολικῶν, ἀραβικῶν καὶ λευκοδέρμων φυλῶν ἀκόμη. Οἱ *Μακάσσαρ* ἢ *Γκόβα* ἀποτελοῦν τὸ ἀνώτερον στρῶμα τῶν κατοίκων τῶν νήσων Κελεβῶν τοῦ ἀνατολικοϊνδικοῦ ἀρχιπελάγους, μετὰ τῶν Μπούγκι. Εἶναι μωαμεθανικῆς θρησκείας, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ τὰς ναυτικὰς ἐργασίας, χρησιμοποιοῦν δὲ καὶ σήμερον ἀκόμη πρωτόγονα ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα, ὡς τὸ δόρυ, τὴν σπάθην καὶ τὴν ἀσπίδα. Ἐξηπλώθησαν ἀπὸ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα εἰς πλείστας νήσους, Σούντα, Μπόρνεο, Σουμάτραν καὶ τὴν Μαλαϊκὴν χερσόνησον. Περὶ τῶν φυσικῶν χαρακτηριστικῶν τῶν νεομαλαϊκῶν Μακασσὰρ βλ. λ. *Μαλαϊκὴ* φυλή. Ι. Γ. Κ.

Μακάσσαρ *ἔλαιον*. Αἰθέριον ἔλαιον ἐξαγόμενον διὰ πιέσεως τῶν σπερμάτων τοῦ ἰθαγενοῦς εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας φυτοῦ *σλειχερία ἡ τρίζυγος*, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν σαπινδοειδῶν. Χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν πρὸς παρασκευὴν καλλυντικῶν τῆς κόμης, ὡς καὶ πρὸς θεραπείαν διαφόρων δερματικῶν νοσημάτων. Σ. Γ.

μακάστα (ἡ)· δημοτ., τὸ ζευκτὸν τῆς στέγης, ἄλλως ψαλίδι.

μακάσφαλτος (ἡ). Σκυρόστρωτον ὁδόστρωμα διὰ μικρῶν σκληρῶν σκύρων ἐμπεποτισμένον διὰ διηθήσεως θερμῆς μάλθης ἐπὶ πάλιν ὁμοίως συγκεκολλημένου ὑποστρώματος εἰς κοινὸν σκυρόστρωτον (βλ. *ὁδόστρωμα*).

μακάτι (τό)· κάλυμμα, ἐπίστρωμα λευκὸν τοῦ καναπὲ ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἀνακλίντρων: «πόσα μακάτια πῆρε προῖκα» (λ. τουρκική).

Μκατοῦται (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τὰ Δ. τῆς Κυρηναϊκῆς ἐπὶ τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς Μεγάλης Σύρτεως, ὑπὲρ τὰ Οὔελπα ὄρη (Velpos montes). Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ταυτίζονται πρὸς τοὺς *Ματούσα* (Matouça), βερβερικῆς καταγωγῆς. Α. Θ. Σ.

Μάκβεθ (Macbeth). Βασιλεὺς τῆς Σκωτίας ἀποθανὼν τῷ 1058. Ἦτο υἱὸς τοῦ mormaer ἢ κληρονομικοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μορέμπ, ὅστις ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του τῷ 1020. Πιθανῶς ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ Μάλκωμ Β΄ (ἑνὸς τῶν δολοφόνων) τῷ 1029 καὶ ἴσως ἦτο εἷς τῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες ὑπετάγησαν εἰς τὸν Κανοῦτον τῷ 1031. Ὁ Μαριανὸς ἀναφέρει ὅτι τῷ 1040 ὁ Ντώγκαν, ἔγγονος καὶ διάδοχος τοῦ Μάλκωμ βασιλέως τῆς Σκωτίας, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Μάκβεθ. Ὁ Μάκβεθ ὑπῆρξε γενναιόδωρος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, λέγεται δὲ ὅτι μετέβη προσκυνητὴς εἰς Ρώμην τῷ 1050. Πλεῖσται ἀπόπειραι ἐγένοντο ὑπὸ μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου, μέχρις ὅτου, τῷ 1057, ὁ Ντώγκαν, υἱὸς τοῦ Μάλκωμ, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Σίουαρντ, τοῦ ἰσχυροῦ κόμιτος τῆς Νορθούμπρια, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Σκωτίαν, κατενίκησε καὶ ἐφόνευσε τὸν Μάκβεθ. Ὁ Μάκβεθ εἶναι κυρίως γνωστὸς ὡς τὸ πρωταγωνιστοῦν πρόσωπον ἐν τῇ ὁμωνύμῳ τραγῳδίᾳ τοῦ Σαίξπηρ. Δ. Σ. Δ.

—**«Μάκβεθ»** («Macbeth»). Τραγῳδία τοῦ Σαίξπηρ. Ὁ Μάκβεθ, νικηφόρος στρατηγός, συμβουλεύεται τρεῖς μαγίσσας, αἱ ὁποῖαι προλέγουν εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ γίνῃ βασιλεύς. Παρακινούμενος ὑπὸ τῆς συζύγου του δολοφονεῖ τὸν ξένον του, βασιλέα Ντώγκαν, καὶ καθίσταται βασιλεὺς τῆς Σκωτίας. Ἐνθυμούμενος ἔπειτα τὴν προφητείαν τῶν μαγισσῶν ὅτι ὁ Μπάνκο, πρῴην συνάδελφός του στρατηγός, καίτοι δὲν πρόκειται νὰ καταστῇ βασιλεὺς θὰ γεννήσῃ βασιλεῖς, ἐπιφορτίζει δύο δολοφόνους, οἱ ὁποῖοι φονεύουν τὸν Μπάνκο, ἀλλ' ἀφίνουν τὸν υἱόν του νὰ διαφύγῃ. Συμβουλεύεται ἐκ νέου τὰς μαγίσσας, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζουν εἰς αὐτὸν ὀκτὼ βασιλεῖς ἐκ τῆς γενεαλογικῆς γραμμῆς τοῦ Μπάνκο, ἀλλὰ προσθέτουν ὅτι δὲν θὰ ἡττηθῇ πρὶν τὸ δάσος Μπέρναμ φθάσῃ εἰς Δουνσιναίην, τὸν πύργον του. Ἡ σύζυγός του, λαίδη Μάκβεθ, ἀσθενεῖ καὶ ἐγειρομένη τῆς κλίνης ἐν ὑπνοβασίᾳ μετὰ φρίκης ὁμιλεῖ περὶ τῶν αἱματοβαφῶν χειρῶν της, ἔπειτα δὲ ἀποθνῄσκει. Ὁ Μάκβεθ παρατηρῶν ὅτι ὁ εἰβάλλων στρατὸς τοῦ Μάλκωμ, πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Ντώγκαν, κρατεῖ κλάδους ἐκ τοῦ δάσους Μπέρναμ, κατανοεῖ τὴν σημασίαν τῶν προρρήσεων τῶν μαγισσῶν. Φονεύεται ἐν μονομαχίᾳ μετὰ τοῦ Μακντώφ, τοῦ ὁποίου τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα εἶχε δολοφονήσει.

Ὁ Μάκβεθ ἐγράφη τῷ 1605 ἢ 1606, ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ πρῶτον τῷ 1623. Ὁ Σαίξπηρ παρέλαβε τὴν ὑπόθεσιν ἐκ τῶν «Χρονικῶν» τοῦ Ραφαὴλ Χόλινσεντ, πιθανῶς δὲ συνεβουλεύθη καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ρέτζιναλντ Σκὼτ «Ἀνακάλυψις τῆς Μαγείας» (1584). Ὁ Σαιξπηρ οὐδὲν ἐφεῦρεν ἀπὸ ἀπόψεως πλοκῆς καὶ λύσεως τῆς δράσεως, ἀλλ' ἔπλασε τοὺς χαρακτῆρας καὶ παρουσίασε τὸ τραγικὸν τῆς θέσεώς του, ἐρευνήσας καὶ ἀποκαλύψας κατὰ τρόπον ἀπαράμιλλον τὰ σκοτεινὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἀπεικονίσας κατὰ τρόπον ἐμπνέοντα τρόμον εἰς τοὺς θεατὰς τὰς θανασίμους ἀγωνίας, τὰς ὁποίας κυοφορεῖ τὸ ἔγκλημα, ὁσάκις ἡ καρδία τοῦ φονέως δὲν ἔκλεισεν ὁριστικῶς πρὸς πᾶν αἴσθημα ἀνθρωπισμοῦ. Διὰ τοῦτο τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος τούτου, τὰ ἐπεισόδια, αἱ καταστάσεις κατέλιπον ἀνεξάλειπτα ἴχνη ἐπὶ τῆς παγκοσμίου φιλολογίας καὶ τέχνης. Τὸ δρᾶμα περιλαμβάνει ἐν ὅλῳ 1.993 στίχους, ἐξ ὧν 158 πεζοί, 1.588 ἐλεύθεροι στίχοι, 118 πενταμετρικοὶ ὁμοιακατάληκτοι καὶ 129 λογαοιδικοὶ ὁμοιοκατάληκτοι. Αἱ μᾶλλον ἀξιοσημείωτοι διδασκαλίαι τοῦ δράματος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπῆρξαν: ἐν Λονδίνῳ ἡ δοθεῖσα ἐν τῷ θεάτρῳ «The Lyceum» τὴν 29 Δεκεμβρίου 1880, τοῦ Ἐρρίκου Ἔρβινγκ ὑποδυθέντος τὸν Μάκβεθ καὶ τῆς Ἔλλεν Τέρρυ τὴν λαίδην Μάκβεθ, καὶ ἡ ἐν τῷ ἰδίῳ θεάτρῳ τὴν 17 Σεπτεμβρίου 1898 διδασκαλία μὲ πρωταγωνιστὰς τὸν Φόρμπε - Ρόμπερτσον καὶ τὴν Πάτρικ Κάμπελλ, ἐν δὲ Παρισίοις ὑπὸ τῆς Σάρας Μπερνὰρ τῷ 1880. Αἱ σπουδαιότεραι μεταφράσεις τοῦ Μάκβεθ ἐν τῇ ἑλληνικῇ εἶναι αἱ τοῦ Δ. Βικέλα καὶ τοῦ Δ. Δαμιράλη. Δ. Σ. Δ.

Μὰκ Γκίλ, *Θωμᾶς*. Ἄγγλος ἔμπορος ἐν Μελίτῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων πρόξενος τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας, διορισθεὶς ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Ἀνδρέα Ζαΐμη τῷ 1826. Προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα, καταδιωκόμενα ὡς μετερχόμενα πειρατείαν, ἐστέλλοντο εἰς Μελίτην ὅπως δικασθοῦν. Γ. Δ. Κ.

Μακγκρέγκορ (Macgregor), *Ἰωάννης*. Σκῶτος περιηγητής, γνωστὸς ὡς *Ρὸμπ Ρόϋ* (1825—1892). Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ κολλέγιον Τριάδος Δουβλίνου καὶ ἔπειτα ἐν Κανταβριγίᾳ, διορισθεὶς δικηγόρος. Περιηγήθη τὴν Εὐρώπην, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Ρωσίαν, τὴν Ἀλγερίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν. Τῷ 1865 ἐξεκίνησε εἰς μακρὰν περιοδείαν ἐντὸς τῆς λέμβου του «Ρὸμπ Ρόϋ» ἀνὰ τὴν Εὐρώπην, δημοσιεύσας τῷ 1866 τὰς ἐντυπώσεις του εἰς τὸ ἔργον «Χίλια μίλλια ἐπὶ τῆς λέμβου Ρὸμπ Ρόϋ», ὅπερ τὸν κατέστησε διάσημον. Ἐπεχείρησε νέα ταξίδια διὰ τῆς ἰδίας λέμβου εἰς Νορβηγίαν, Σουηδίαν, Δανίαν, τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ τὴν Παλαιστίνην, δημοσιεύσας τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τῶν περιοδειῶν τούτων. Ἀπησχολήθη καὶ εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα, ἱδρύσας μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὴν Ταξιαρχίαν τῶν ὑποδηματοκαθαριστῶν. Δ. Σ. Δ.

Μακὲ (Maquet), ***Αὔγουστος***. Γάλλος λόγιος, μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1813—1888). Καθηγητὴς ὢν ἐν τῷ λυκείῳ τοῦ Καρλομάγνου συνέγραψε τὸ πρῶτον αὐτοῦ δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Βατίλδη», ἀναβιβασθέν, μετὰ προηγουμένην διασκευήν, ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ. Ἔκτοτε ὁ Μακὲ ἀπέβη τακτικὸς συνεργάτης τοῦ διασήμου συγγραφέως, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ὑπογράφῃ τὰ δημοσιευόμενα μυθιστορήματα. «Οἱ τρεῖς σωματοφύλακες», «Ὁ κόμις Μόντε Χρίστος», «Ὁ ἱππότης τοῦ ἐρυθροῦ οἴκου», «Ἡ βασίλισσα Μαργκό», «Μετὰ εἴκοσιν ἔτη», «Ὁ ὑποκόμις τῆς Βραζελόνης», «Οἱ τεσσαράκοντα πέντε», «Τὸ περιδέραιον τῆς βασιλίσσης», καὶ ἄλλα μυθιστορήματα τοῦ Δουμᾶ ἐγράφησαν μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Μακέ. Τὰ θεατρικὰ ἔργα τοῦ Δουμᾶ φέροντα τοὺς αὐτοὺς μὲ τὰ μυθιστορήματα τίτλους, φέρουν καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Μακέ.

Τῷ 1851 οἱ δύο συγγραφεῖς ἔπαυσαν συνεργαζόμενοι. Ἔκτοτε ὁ Μακέ, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν συγγραφικὴν φλέβα τοῦ Δουμᾶ, ἀλλ' ἐργάτης ἀκαταπόνητος καὶ εὐφάνταστος, ἤρχισε συγγράφων μυθιστορήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα μόνος του, πολλὰ τῶν ὁποίων ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἐξ αὐτῶν τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ ὡραία Γαμπριέλλα», «Ὁ κόμις Λαβερνί», «Ὁ οἶκος τοῦ λουομένου» καὶ τὰ ὁμώνυμά των θεατρικὰ ἔργα. Ἔγραψεν ἐπὶ πλέον λιμπρέττα μελοδραμάτων, τὴν «Ἱστορίαν τῆς Βαστίλλης» καὶ τὸ ἔργον «Οἱ Παρίσιοι ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ΄». Μ. Ν. Δ.

Μακεδνὸν *ἔθνος*. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (I, 56) ἦτο τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα τοῦ δωρικοῦ φύλου τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει τοῦτο ὅτε, ἐκδιωχθὲν ὑπὸ τῶν Καδμείων ἐκ τῆς μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Ὄσσης χώρας, τῆς Ἱστιαιώτιδος, κατῴκησεν εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Πίνδου. Οἱ ἀποσχισθέντες ἐκ τοῦ Μακεδνοῦ τούτου ἔθνους καὶ ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν Δρυοπίδα μετωνομάσθησαν, ὅτε ἐκ τῆς Δρυοπίδος ἐπέδραμον εἰς τὴν Πελοπόννησον, *Δωριεῖς*. Οὕτω, κατὰ τὴν ἐθνογραφίαν τοῦ Ἡροδότου, Μακεδνὸν καὶ Δωρικὸν ἔθνος ἦσαν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Δωριεῖς (οὕτω καλεῖ τοὺς Λακεδαιμονίους — μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνει καὶ τοὺς εἰς αὐτοὺς ὑποτεταγμένους Μεσσηνίους—, Κορινθίους, Σικυωνίους καὶ Ἐπιδαυρίους ἐν τῷ 43 κεφ. τοῦ Η΄ βιβλίου) καὶ Μακεδνὸν μόνον οἱ ἐναπομείναντες εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Πίνδου, οἵτινες ὑπῆρξαν, ὡς πιστεύεται, οἱ πρόγονοι τῶν Μακεδόνων. ΚΑΨ.

μακεδονήσι (τό). Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *πετροσέλινον τὸ ἥμερον*.

Μακεδονία. Χώρα τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ὁριζομένη πρὸς Β. ὑπὸ τῶν ὀρέων Μπαμποῦνα (Ἰλλυρικόν), Μεσσάπιον, Ὄρβηλος καὶ Ροδόπη, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Πίνδου, τῶν Καμβουνίων, τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, τοῦ Βοΐου καὶ τῆς Πίνδου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Νέστου ποταμοῦ. Ἡ Μακεδονία κατέχει τὸ κέντρον τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, κεῖται μεταξὺ τῆς Β. Παιονίας, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Θρᾴκης καὶ ὑπάγεται πολιτικῶς σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν.

***Ὄνομα*.** Ὁ Ὅμηρος ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα *Μακεδονία καὶ Μακεδών*· δι' αὐτὸν οἱ πολεμισταί, οἱ ἐλθόντες ἐκ τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν ἀρδεύει ὁ Ἀξιός, εἶναι *Παίονες* καὶ ἡ χώρα των *Παιονία*: «Πυραίχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους, | τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἀξιοῦ εὐρυρέοντος, | Ἀξιοῦ, οὗ κάλλιστον ὕδωρ ἐπικίδναται αἶαν» (Ἰλ. Β. 848· πρβλ. καὶ Π. 287, Φ. 152). *Μακεδονία* ἐκλήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Ε, 17) ἡ πέραν τῆς Πρασιάδος λίμνης καὶ τοῦ Δυσώρου ὄρους χώρα (Ε, 18), ἡ ὁριζομένη πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ καὶ τοῦ Ὀλύμπου (Ζ, 173), ἄλλως *Μακεδονὶς* (Ζ, 127). Οἱ κάτοικοι αὐτῆς *Μακεδόνες* (Ε, 18 κ. ἀ.) ἢ *Μακεδνὸν* (*ἔθνος*) (Α, 56. Η, 43) ἦσαν, κατ' αὐτόν, δωρικὸν γένος, τὸ ὁποῖον κατῴκει ἐν Φθιώτιδι ἐπὶ Δευκαλίωνος, παρὰ τὴν Ὄσσαν δὲ καὶ τὸν Ὄλυμπον ἐπὶ Δώρου καὶ κατόπιν ἐξεδιώχθη ὑπὸ τῶν Καδμείων καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Πίνδον (Α, 56). Ἄλλοι τύποι τοῦ ὀνόματος εἶναι: *Μακεδονῖτις* (*Αἰλιαν.* Ζῴων 15, 20)· *Μακηδονία*, ποιητικῶς (Ἀνθολ. Θ, 288, 428) καὶ *Μακετία* (ὁ κάτοικος *Μακέτης*) (*Ἡσύχ.*, *Κωνστ. Πορφ.* Περὶ θεμ. 2, 2, καὶ *Στέφ. Βυζ.*). Ἡ Μακεδονία ἐκλήθη οὕτω, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπὸ τοῦ Μακεδόνος, υἱοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θυίας, θυγατρὸς τοῦ Δευκαλίωνος (*Ἡσιόδ.* ἀπόσπ. XXVI), κατ' ἄλλους ἀπὸ Μακεδόνος, υἱοῦ τοῦ Αἰόλου (*Ἑλλαν.* ἀπόσπ. 46) καὶ κατ' ἄλλους ἀπὸ τοῦ Μακεδόνος, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος, βασιλέως τῆς Ἠμαθίας (*Αἰλιαν.* Ζῴων 10, 48, *Ἀπολλοδ.* Βιβλιοθ. 3, 8, 1). Τὸ ὄνομα τῶν *Μακεδόνων*, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὠνομάσθη καὶ ἡ χώρα (ὅπως καὶ τὰ *Μακεδνός*, *Μάγνης*, *Μακέτης*), ἐτυμολογεῖται ἐκ τῆς ῥίζης *μακ*—, ἐξ ἧς παράγονται καὶ αἱ λέξεις *μακεδνὸς* (Ὀδυσ. η, 106 = εὐμήκης), *μάκεδνα*, *μακεδανός*, *μηκεδανός*, *μάκαρ*, *μακρός*, *μῆκος*, magnus κλπ. καὶ σημαίνει, ἐπομένως, τοὺς ὑψηλοὺς τὸ ἀνάστημα, τοὺς ὀρεσιβίους.

Ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἡ Μακεδονία ὡς γεωγραφικὴ ἔννοια ἔλαβε διάφορον ἔκτασιν. Κατὰ τοὺς πρωτοϊστορικοὺς χρόνους ἐσήμαινε τὴν μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Ἁλιάκμονος περιλαμβανομένην καὶ ὑπὸ τοῦ Λουδία ἀρδευομένην χώραν (*Ἠμαθίαν*) μὲ πρωτεύουσαν τὰς *Αἰγὰς* (ἢ *Ἔδεσσαν*), ἥτις ἀπετέλεσε κατόπιν τὸ κέντρον τοῦ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ μακεδονικοῦ κράτους. Σὺν τῇ προόδῳ τοῦ μακεδονικοῦ τούτου κράτους (ὅπερ ἱδρύθη περὶ τὰ τέλη πιθανῶς τοῦ Θ΄ π. Χ. αἰῶνος) διὰ τῆς προσαρτήσεως νέων ἐδαφῶν, ηὐρύνετο καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ ὀνόματος. Οὕτω

Digitized by Google

κατὰ τὸν Ζ′ αἰῶνα, ἐπὶ Περδίκκα τοῦ Α′ προσηρτήθη ἡ *Πιερία*, ἡ *Βοττιαία*, ἡ *Μυγδονία*, ἡ *'Εορδαία* καὶ ἡ *'Αλμωπία*. Ὁ 'Αλέξανδρος ὁ Α′ (498—454) κατέκτησε τὴν *Κρηστωνίαν*, τὴν *Βισαλτίαν*, τὴν *'Ελιμίαν*, τὴν *'Ορεστίδα* καὶ τὴν *Λυγκηστίδα*, ὁ δὲ Φίλιππος τὴν *Πελαγονίαν*, τὴν *Παιονίαν*, τὴν *Σιντικήν*, τὴν *'Οδομαντικήν*, τὴν *'Ηδωνίδα* καὶ τὴν *Χαλκιδικήν*. 'Επὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου ἡ Μακεδονία ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ 'Ορβήλου μέχρι τοῦ Ολύμπου καὶ ἀπὸ τῆς Πίνδου μέχρι τοῦ Νέστου.

Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ Μακεδονία περιελαμβάνετο εἰς τὸ *'Ιλλυρικόν*, καὶ τοῦτο συνετέλεσε νὰ λησμονηθῇ τὸ παλαιὸν ὄνομά της ἢ νὰ πάθῃ ἀμοιβαίαν μετατόπισιν μὲ τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Θρᾴκην καὶ ἄλλας γειτονικὰς χώρας. Τὸ ὄνομα *Μακεδονία* ἐλήφθη πολλάκις μὲ εὐρυτέραν ἔννοιαν καὶ περιέλαβε καὶ τὴν σημερινὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν 'Αλβανίαν ἀκόμη. Ἤδη ὁ Tafel εἰς τὴν μελέτην του: «Constantini Porphyrogeniti de Provincibus regni Byzantini» (1846 σ. XVI κ.ἑξ.) συνέλεξε τὰ χωρία τὰ σχετικὰ μὲ τὸ ὄνομα Μακεδονία καὶ ἔδειξεν ὅτι εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς Μακεδονία ἦτο ἡ 'Ανατολικὴ Ρωμυλία, πολλάκις δὲ καὶ ἡ σημερινὴ Θρᾴκη. Τινὲς συγγραφεῖς, ὅπως π. χ. ὁ Κανταχουζηνός, μεταχειρίζονται τὸ ὄνομα μὲ τὴν ἀρχαίαν του ἔννοιαν (3, 104, 20. 1, 37, 15, *Κωνστ. Πορφυρ.* Θεμ. Γ′ 50 κτλ.). Εἰς τὸ «Synaxarium» (ἔ δ. Delehaye σ. 177, 12) τὸ ὄνομα Μακεδονία ἐκτείνεται καὶ εἰς τὴν σημερινὴν Βουλγαρίαν. Ὁμοίως παρὰ Λέοντι τῷ Διακόνῳ (σ. 103). Παρὰ τῷ Χαλκοκονδύλῃ τὸ ὄνομα περιλαμβάνει καὶ τὴν 'Αλβανίαν (σ. 353, 19). Εἰς τὴν Μακεδονίαν περιλαμβάνεται τὸ πολὺ μέρος τῆς 'Αλβανίας καὶ κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἐπιτομὴν τοῦ Στράβωνος (*Muller*: G. G. Min. 2,577). Καὶ παρὰ τῷ Τζάνε Κορωναίῳ, Μακεδόνες καὶ Μακεδονῖται εἶναι στρατιῶται ἐξ 'Ηπείρου καὶ 'Αλβανίας, Μακεδονία δὲ καὶ ἡ Βόρειος Ἤπειρος καὶ ἡ 'Αλβανία (*Κ. Σάθα*, Τζ. Κορων. 1867 σ. ια′). 'Αλλ' ἐνῷ εἰς τοὺς συγγραφεῖς κυμαίνεται ἡ ἔκτασις τῆς ἐννοίας τῆς Μακεδονίας, κατὰ τὴν ἀναγραφὴν ἀξιωμάτων ἐπισήμων Μακεδονία εἶναι πάντοτε ἡ Βόρειος Θρᾴκη, ἡ σημερινὴ 'Ανατολικὴ Ρωμυλία. Οὕτω συχνὰ ἀναφέρεται «κριτὴς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας». 'Επίσης στερεοτύπως ἀναφέρεται ὁ μητροπολίτης 'Ηρακλείας ὡς «ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας».

'Αντιθέτως, καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν μεσαίωνα, ἡ Μακεδονία καλεῖται *'Ιλλυρικὸν* ἢ *Θεσσαλία*, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ μητροπολίτης Μακεδονίας ὀνομάζεται εἰς τὴν φήμην του «ἔξαρχος πάσης Θεσσαλίας». Κατὰ τὸν «Συνέκδημον» τοῦ 'Ιεροκλέους (ΣΓ′ μ.Χ. αἰών), ἡ ἑβδόμη ἐπαρχία ('Ιλλυρικὸν) τοῦ 'Ανατολικοῦ κράτους περιελάμβανε τὴν «*α′ Μακεδονίαν* ὑπὸ κονσουλάριον», ἡ δὲ ὀγδόη τὴν «*β′ Μακεδονίαν* ὑπὸ ἡγεμόνα». Ἡ α′ Μακεδονία περιελάμβανε 32 πόλεις (Θεσσαλονίκη, Πέλλη, Δῖον, Βέρροια, Ἔδεσσα, Ἡράκλεια Λάκκου, 'Ιδομένη, Παρθικόπολις, Σέρραι, Φίλιπποι, 'Αμφίπολις, 'Απολλωνία, Νεάπολις, Ἄκανθος κλπ.) μετὰ τῶν νήσων Θάσου καὶ Σαμοθρᾴκης, ἡ δὲ β′ Μακεδονία 8 πόλεις (Στόβοι, Πελαγονία, Ζάπαρα κ. ἄ.). Μᾶλλον καθωρισμένη ἀπέβη ἡ γεωγραφικὴ ἔννοια Μακεδονία, διὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους εἰς θέματα. Κατὰ τὸ «Περὶ θεμάτων» ἔργον Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (Γ, 50) τὸ θέμα τῆς Μακεδονίας ἀπετέλει τὸ δεύτερον θέμα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τμήματος τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους καὶ περιελάμβανε πλὴν τῆς κυρίως Μακεδονίας, καὶ τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Λαμίαν, τὰ Ὕπατα (Νέας Πάτρας) ὡς καὶ τὰς νήσους Σκίαθον, Σκόπελον καὶ Πεπάρηθον. 'Αλλὰ καὶ μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν θεμάτων, οὐχὶ σπανίως ἡ μὲν 'Ανατολικὴ Μακεδονία ὀνομάζεται ἁπλῶς *Στρυμὼν* (ἐκ τοῦ ὁμωνύμου θέματος), ἡ δὲ λοιπὴ ἁπλῶς *Θεσσαλονίκη* (*Κεδρην.* 2,518,9. *Σκυλίτζ.* 685). 'Επίσης τμήματά τινα τῆς Μακεδονίας, ὅπως ὁ Ἄθως, προσγράφονται εἰς τὴν Θρᾴκην. Γενικῶς εἰπεῖν, οὐδέποτε τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξαν αὐστηρῶς καθωρισμένα, καὶ τοῦτο ἐπέτεινε τὴν σύγχυσιν εἰς τὰς ἐθνολογικὰς περὶ αὐτῆς συζητήσεις. θ. π.

—[ΓΕΩΛΟΓ.] Ἡ γεωλογικὴ κατασκευὴ τῆς Μακεδονίας, συμφώνως πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς σχετικὰς μελέτας, ἔχει ὡς ἀκολούθως: Τὰ ἀρχαιότατα πετρώματα, τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὑπόβαθρον καὶ τὸ θεμέλιον αὐτῆς, εἶναι τὰ κρυσταλλοσχιστώδη. Ταῦτα παρουσιάζονται εἰς τρεῖς κυρίας ὀρεινὰς μάζας τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν Ροδόπην πρὸς Α., τὴν Πελαγονικὴν μᾶζαν πρὸς Δ. καὶ μεταξὺ αὐτῶν εἰς τὴν ὀροσειρὰν τῆς Μαλαρούπας (Δζένας). Μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων κρυσταλλοσχιστωδῶν μαζῶν παρουσιάζονται ὅμως καὶ στρωσιγενῆ πετρώματα πολὺ διατεταραγμένα. Ταῦτα συναντῶνται συμπεπιεσμένα μὲν εἰς τὴν ζώνην τοῦ 'Αξιοῦ τὴν ἐκτεινομένην μεταξὺ τῆς μάζης τῆς Ροδόπης καὶ τῆς Πελαγονικῆς, ἐπωθημένα δ' εἰς τὰ δυτικὰ τμήματα τῆς Μακεδονίας ἐπάνω εἰς τὴν ἀδριατικοϊόνιον ὀρεινὴν ζώνην τῆς 'Αλβανίας καὶ κατατεμαχισμένα εἰς τὴν 'Ανατολικὴν Μακεδονίαν. 'Εκτὸς τῶν ἀνωτέρω παρουσιάζονται ἐπίσης καὶ στρώματα τριτογενῆ (θαλασσογενῆ καὶ γλυκέων ὑδάτων) εἰς εὐρείας περιοχάς, ἐπικαθήμενα ἀσυμφώνως ἐπὶ τῶν διατεταραγμένων ἀρχαιοτάτων των πετρωμάτων. Καὶ τὰ τριτογενῆ ὅμως ταῦτα ἀποθέματα ἔπαθον μετὰ τὴν ἀπόθεσίν των ἰσχυρὰς τεκτονικὰς διαταράξεις καὶ μετακινήσεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τέλος τῆς ἐμφανίσεως τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἐγένοντο εἰς τὴν Μακεδονίαν αἱ τελευταῖαι μεγάλαι κινήσεις τεμαχῶν τοῦ ἐδάφους της. αἱ ὁποῖαι ἐγέννησαν καὶ διεμόρφωσαν τὰς σημερινὰς ἀκτὰς αὐτῆς, τῇ ἐπιδράσει δὲ τῶν διαφόρων γεωλογικῶν δυνάμεων (ἀποκομίσεως κλπ.) ἐγεννήθη ἡ ὅλη ἀνάγλυφος μορφὴ τῆς Μακεδονίας, ἡ ὁποία σήμερον προκαλεῖ τὰς διαφορὰς τῶν συνθηκῶν ζωῆς εἰς τὰ διάφορα τμήματά της. Λεπτομερέστερον τὰ διάφορα τμήματα τῆς Μακεδονίας παρουσιάζουσι τὴν ἀκόλουθον γεωλογικὴν κατασκευὴν καὶ διαμόρφωσιν.

1. *Ἡ μᾶζα τῆς Ροδόπης*. Αὕτη, ἐκ τῆς Βουλγαρίας, ὅπου ἀποτελεῖ μίαν κλειστὴν συμπαγῆ μᾶζαν, ἐκπροβάλλει πρὸς τὴν 'Ανατολικὴν Μακεδονίαν μὲ κράσπεδα, καταδιερρηγμένα ὑπὸ ρηγμάτων καὶ μεταπτώσεων. Αἱ γεωλογικαὶ γνώσεις περὶ αὐτῆς δὲν εἶναι ἀκόμη πλήρεις. Τοῦ ὄρους Κερκίνη (Μπέλες), τὸ ὁποῖον εἶναι μέλος τῆς Ροδόπης εὐρύτατα προωθημένον πρὸς Δ., ὁ κύριος καὶ θεμελιώδης ὄγκος ἀποτελεῖται ἐκ γρανίτου, ὁ ὁποῖος ἀνεξῆλθεν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσχηματίσθη ἐν Εὐρώπῃ τὸ βαρίσκιον τόξον ὀρέων. Περὶ τὸν γρανιτικὸν τοῦτον πυρῆνα κεῖνται ἰσχυρῶς μεταμορφωμένα κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματα (γνεύσιοι, μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι καὶ ἀμφιβολῖται). 'Εν ἀντιθέσει δὲ πρὸς τὸ Παγγαῖον ὄρος (τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ συνίσταται ἀπὸ κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματα καὶ ἀποτελεῖ ὁμαλὸν ἀναθόλωμα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς), τὰ στρώματα εἰς τὰ ὕψη τοῦ ὄρους Κερκίνη παρουσιάζονται γενικῶς σχεδὸν ὁριζόντια. Ἡ μᾶζα τῆς Ροδόπης, ἡ ἄλλως *θρᾳκικὴ* λεγομένη, ἀνυψώθη καὶ ἐσχηματίσθη εἰς ὀροσειρὰν τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ βαρισκίου τόξου ὀρέων τῆς Εὐρώπης. Μετὰ τὸν σχηματισμόν της ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν διαφόρων γεωλογικῶν δυνάμεων (ἀποκόμισιν κ.τ.λ.). Κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐγένετο κατατεμαχισμὸς καὶ διαμελισμὸς τῆς Ροδόπης, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀνατολικῶν κρασπέδων αὐτῆς, κυρίως διὰ διαρρήξεων καὶ κατακορύφων μετακινήσεων τῶν διὰ τῶν διαρρήξεων διαχωρισθέντων τεμαχῶν. Μετὰ τοῦτο, διὰ τῆς ἐξάρσεως τεμαχῶν τινων εἴς τινα μέρη καὶ τῆς συνιζήσεως ἄλλων τεμαχῶν ἀλλαχοῦ, ἐγεννήθησαν αἱ πρῶται βάσεις τῶν σημερινῶν λεκανοειδῶν πεδιάδων καὶ τῶν σημερινῶν ἐν γένει μορφῶν τῆς ἐπιφανείας εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην. Οὕτω πως μεταπτώσεις τεταγμέναι περὶ μέσην διεύθυνσιν ΝΝΑ.—Β.ΒΔ. ἀποτελοῦν ὅρια τῶν πεδινῶν τάφρων, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν, πληρωθεῖσαι καὶ ἰσοπεδωθεῖσαι ἀπὸ νεώτερα ἀποθέματα, τὰ μεσαῖα τμήματα τῆς κατοικησίμου πεδινῆς περιοχῆς τοῦ Στρυμόνος. Σειρὰ τεκτονικῶν διαρρήξεων καὶ ἐγκατακρημνίσεων, διευθυνομένη περίπου ἀπὸ Β.—Ν., καὶ τῆς ὁποίας τὰ βόρεια καὶ νότια τμήματα συγκοινωνοῦν διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Ροῦπελ, προεσχεδίασεν ὡσαύτως εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην τῆς Μακεδονίας καὶ διεμόρφωσε μίαν σπουδαίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον ὁδόν, τὴν σημερινὴν ὁδὸν ἀπὸ τῆς λεκανοπεδιάδος τῶν Σερρῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Διαρρήξεις καὶ ἐγκατακρημνίσεις ἐπίσης, γενόμεναι κατὰ τὴν πλειστόκαινον ὑποπερίοδον τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος καὶ ἔχουσαι διεύθυνσιν ἀπὸ Δ. πρὸς Α., ἀπεχώρισαν ἀπὸ τὰ κράσπεδα τῆς Ροδόπης τὸ ὄρος Κερκίνην καὶ ἐσχημάτισαν βορείως καὶ νοτίως αὐτοῦ τὰς κατοικουμένας σήμερον λεκανοειδεῖς πεδινὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρούμνιτσα (Πόντου) ποταμοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν αὔλακα τὴν μεταξὺ Δοϊράνης λίμνης καὶ Στρυμόνος, ἑνώνουν εὐρέως καὶ διὰ καλῶν ὁδῶν συγκοινωνίας τὸ Στρυμονικὸν πεδίον μὲ τὴν χώραν τοῦ Ἄνω καὶ Κάτω 'Αξιοῦ. Διαρρήξεις καὶ μεταπτώσεις ἐπίσης τῆς αὐτῆς διευθύνσεως ἐγέννησαν τὸ κοίλωμα, ὅπου αἱ λίμναι Λαγκαδᾶ καὶ Βόλβη, μὲ τὰ εὐρέα κατοικήσιμα κράσπεδά των. Τὸ κοίλωμα τοῦτο κεῖται, ὡς ἐντὸς λίκνου, μεταξὺ τῆς ρηξιγενοῦς προεξοχῆς τοῦ ὄρους Βερτίσκου καὶ τῆς ρηξιγενοῦς προεξοχῆς τοῦ Χορτιάτη, δι' αὐτοῦ δὲ διέρχεται ἐπίσης ἀπὸ παλαιῶν ἐποχῶν ἡ 'Εγνατία ὁδός. Κατὰ τὸ δεύτερον τέλος ἥμισυ τῆς πλειστοκαίνου ὑποπεριόδου ἐγένετο ἡ τελειωτικὴ ἔξαρσις καὶ ἀνύψωσις τῆς μάζης τῆς Κερκίνης καὶ οὕτως ἐδημιουργήθη μὲ τὰς ἀποκρήμνους κλιτῦς του καὶ μὲ τὸν πενιχρὸν διαμελισμόν του τὸ ἀπρόσιτον τοῦτο, ἔρημον ἀνθρωπίνων συνοικισμῶν ὀρεινὸν τεῖχος. Γενικῶς καὶ ὡς σύνολον ἐξεταζόμεναι αἱ ἐξάρσεις αὗται τῶν διαφόρων τεμαχῶν παρὰ τὰ κράσπεδα τῆς Ροδόπης, δέον νὰ θεωρῶνται ὡς ἰσοστατικαὶ ἐξισωτικαὶ κινήσεις ἔναντι τῆς ἐγκατακρημνίσεως τοῦ βορείου τμήματος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τὰ ὅρια τῆς κρυσταλλοσχιστώδους μάζης τῆς Ροδόπης πρὸς τὴν τῆς Μαλαρούπας δὲν εἶναι τελείως καθωρισμένα.

2. Ἡ *πελαγονικὴ κρυσταλλοσχιστώδης μᾶζα*. Αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τῆς πεδιάδος Πελαγονίας (λεκάνης Περλεπὲ - Μοναστηρίου, ἡ ὁποία κεῖται ἐντὸς αὐτῆς. Τὸν ἐσώτατον καὶ ἀρχαιότατον γεωλογικῶς πυρῆνα τῆς πελαγονικῆς μάζης ἀποτελοῦν γρανιτογνεύσιοι, οἱ ὁποῖοι ἐγεννήθησαν ἐκ πλουτωνείου μάγματος, ἀνεξελθόντος ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ καὶ διαμορφωθέντος κατόπιν εἰς γνευσίους τῇ ἐπιδράσει τῶν ὀρεογόνων δυνάμεων. Πρόδρομοι τῶν ἐκρήξεων τούτων τοῦ μάγματος ὑπῆρξαν βαθόλιθοι ὀφιολιθικῆς φύσεως, οἱ ὁποῖοι συχνὰ συναντῶνται ἐν μεταμορφωμένῃ καταστάσει ὡς ἀμφιβολῖται ἐντὸς τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων. Κατὰ τὸ τέλος τῆς γενέσεως τῶν ὀρέων τούτων, ἡ ὁποία συνέβη κατὰ τὸν παλαιοζωϊκὸν αἰῶνα, ἀνεξῆλθον καὶ πάλιν γρανῖται, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν μετεμορφώθησαν πλέον εἰς γνευσίους. Ὅλα αὐτὰ τὰ μάγματα διεισέδυσαν ἐντὸς στρωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον σχηματισθῆ καὶ προϋπῆρχον πρὸ τῆς ἀνόδου τῶν μαγμάτων, καὶ τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται σήμερον ἐντόνως μεταμορφωμένα εἰς τὴν ἀνατολικὴν περιοχὴν τῆς πελαγονικῆς μάζης. Ἡ γεωλογικὴ ἡλικία τοῦ σχηματισμοῦ τῶν στρωμάτων τούτων δὲν εἶναι καθωρισμένη. Πιθανῶς τὰ παρὰ τὸ Κοτσανὶκ καὶ τὰ Βελεσσὰ ἐμφανιζόμενα πετρώματα (ἀργιλλικοὶ σχίσται, χαλαζῖται, πράσινοι σχιστόλιθοι καὶ ἀσβεστόλιθοι) ἀνήκουσιν εἰς τὴν σιλούριον διάπλασιν τοῦ παλαιοζωϊκοῦ καὶ τὰ ὑπεράνω αὐτῶν μάρμαρα εἰς τὴν δεβόνιον. Τὰ ἐντόνως κρυσταλλικὰ πετρώματα τῆς σειρᾶς τοῦ Τροϊάτσι, μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι πρὸ παντὸς καὶ μάρμαρα, ἀνήκουν πιθανῶς εἰς τὴν ἀλγκώγκιον περίοδον. Ὅλα αὐτὰ τὰ στρώματα προλιθανθρακοφόρου γεωλογικῆς ἡλικίας, τῇ ἐπιδράσει ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς μεγάλης θερμοκρασίας τῶν διὰ μέσου των ἀνεξελθόντων μαγμάτων καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς πιέσεως ὑπὸ τῶν τεκτονικῶν δυνάμεων κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν ὀρέων, κατέστησαν πλαστικά, ἀνεμείχθησαν καὶ ἐναλλάσσονται μὲ τὰ πλουτώνεια ἐκρηξιγενῆ πετρώματα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε συχνὰ δὲν φαίνονται σαφῆ τὰ ὅρια μεταξύ των.

Εἰς τὰ δυτικὰ τῆς πελαγονικῆς μάζης παρουσιάζονται ἐπίσης γνεύσιοι, ἐπ' αὐτῶν ὅμως ἐπικάθηνται ἀσυμφώνως ἀργιλλικοὶ σχιστόλιθοι καὶ γραουβάκαι, πολὺ ἀσθενέστερον μεταμορφωμένοι, ἀνήκοντες εἰς τὴν λιθανθρακοφόρον διάπλασιν τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἡ πελαγονικὴ μᾶζα εἶναι ἀναθόλωμα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, τοῦ ὁποίου ὁ πρῶτος σχηματισμὸς ὡς ὀροσειρᾶς ἐγένετο κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος, ἡ περαιτέρω δ' ἔξαρσίς της καὶ διαμόρφωσίς της συνετελέσθη ὑπὸ κινήσεων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, γενομένων καθ' ὅλας τὰς μετέπειτα γεωλογικὰς περιόδους.

Ἡ πελαγονικὴ μᾶζα, ἔχουσα ὀρεογραφικὴν διεύθυνσιν ἀπὸ Β.ΒΔ.—Ν.ΝΑ., ἐκτείνεται ὑπὲρ τὰ νότια ὅρια τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῶν κρασπέδων τῆς λεκάνης τῶν Σκοπίων συνεχῶς πρὸς τὴν Θεσσαλίαν, ἀποτελεῖ τὸν θεμελιώδη ὄγκον τοῦ 'Ολύμπου καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Μαγνησίας καὶ περιλαμβάνει, σύμφωνα μὲ τὰ μέχρι σήμερον γνωστά, καὶ μικρὸν τεμάχιον τοῦ βορείου τμήματος τῆς Εὐβοίας. Πρὸς Β. ἡ Πελαγονικὴ ὀροσειρὰ ἀποσφηνοῦται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μητροβίτσας. Οἱ γνεύσιοι τῆς ὀροσειρᾶς εἰς τὴν θέσιν ταύτην βυθίζονται ὑπὸ τὰ παλαιοζωϊκὰ πετρώματα (σχιστολίθους καὶ ψαμμίτας), τὰ ὁποῖα νοτιώτερον παρουσιάζονται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τῆς πελαγονικῆς μάζης.

Ἡ πρωταρχικῶς σχηματισθεῖσα κατὰ τὸν παλαιοζωϊκὸν αἰῶνα ἐκ γνευσίων καὶ σχιστολίθων πελαγονικὴ ὀροσειρὰ ὑπέστη κατόπιν ἔντονον ἐκγύμνωσιν καὶ ἀποκόμισιν ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Ἡ ἐκγυμνωθεῖσα ἐπιφάνειά της ἐβυθίσθη κατόπιν ὑπὸ τὴν θάλασσαν, ἥτις ἐπλήρου τὸ μέγα γεωσύγκλινον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν τριάσιον περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐσχηματίσθη εἰς τὴν περιοχὴν τῆς νοτίου Βαλκανικῆς χερσονήσου. 'Εντὸς τῆς μεσοζωϊκῆς θαλάσσης ἀπετέθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν πετρώματα, ἀσβεστόλιθοι κυρίως. Νέαι ὅμως ὀρεογόνοι δυνάμεις ἀνύψωσαν μετὰ ταῦτα ἐκ νέου τὴν πελαγονικὴν ὀροσειρὰν καὶ τούτου ἕνεκα πολλαχοῦ συναντῶνται ἐπ' αὐτῆς καὶ τὰ πετρώματα τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος, ἐπικαθήμενα ἀσυμφώνως ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων, ὡς π. χ. εἰς τὴν Καρατζίκαν, Σαλάκοβαν, Γιακούπιτσαν, Μπαμπάσνιτσαν καὶ Κωβίλιτσαν καὶ εἰς τὸ ὄρος Λιουμποτίν, καὶ ἀλλαχοῦ.

3. *Ἡ κρυσταλλοσχιστώδης μᾶζα τῆς Μαλαρούπας*. Ἡ μᾶζα αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν μᾶζαν, τὴν ἐκ κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων καὶ μεταμορφωμένων πετρωμάτων συνισταμένην, καὶ ἡ ὁποία κορυφοῦται εἰς τὸν δυτικῶς τοῦ Κόνσκο καὶ τῆς Χούμας ὀρεινὸν ὄγκον, κατέρχεται καὶ ἀποσφηνοῦται πρὸς Β. ὑπὸ νεώτερα πετρώματα, καὶ νοτίως καταπίπτει εἰς τὸ ὄρος Πάϊκον. Ἡ μᾶζα τῆς Μαλαρούπας δύναται νὰ διακριθῇ καὶ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς «ὀρεινὴ νῆσος Μογλενῶν - Παΐ-

Digitized by Google

κου». Τὸ καλύτερον ἀποκεκαλυμμένον τμῆμα τῆς μάζης τῆς Μαλαρούπας εἶναι ἡ «ἀνατολικὴ ὀροσειρὰ τῶν Μογλενῶν», ἡ ὁποία πρὸς Β. μὲν καὶ Δ. περιβάλλεται ὑπὸ τῶν γιγαντιαίων ἀνεκχυθεισῶν κατὰ τὴν ἰουράσιον περίοδον μαζῶν διαβάσου, πρὸς Α. ὑπὸ μειοκαίνων τραχειτῶν καὶ ἀνδεσιτῶν καὶ πρὸς Ν. χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄνω Μογλενίτσα ποταμοῦ διὰ ῥήγματος καὶ μεταπτώσεως.

Εἰς τὸν ἀπ' ἀνατολῶν πλησιάζοντα τὴν ὀροσειρὰν ταύτην προκαλεῖ ἔκπληξιν ὁ ὄγκος τῆς Δζένας. Τὸ ὑπόβαθρον τούτου ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐντόνως μεταμορφωμένα πετρώματα, ἀνοικτοχρώμους μοσχοβιτικοὺς γνευσίους καὶ ὑπεράνω αὐτῶν μαρμαρυγιακοὺς σχιστολίθους ἐν μέρει γρανατούχους, διασχιζομένους ὑπὸ φλεβῶν χαλαζίου καὶ ἐναλλασσομένους μὲ βιοτιτικοὺς γνευσίους. Ὑπεράνω αὐτῶν ἐπαναπαύονται κομβώδεις καὶ χλωριτικοὶ σχιστόλιθοι, φυλλῖται, σιπολλῖναι καὶ μάρμαρα. Πέραν τῆς ὑψίστης της κορυφῆς ἡ μᾶζα τῆς Μαλαρούπας κατέρχεται μαλακὰ πρὸς Δ. καὶ ἀνυψοῦται πάλιν εἰς τὴν κορυφὴν Πόρτα (2.172 μ.), ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ φυλλίτας, γραουβάκας, ἀργιλλικοὺς—, πυριτικοὺς—καὶ πρασίνους σχιστολίθους, σχηματισθέντας κατὰ τὸν παλαιοζωϊκὸν αἰῶνα.

Ἡ μᾶζα τῆς Μαλαρούπας ἀνυψώθη εἰς ὀροσειρὰν ὑπὸ ὁμοίας συνθήκας, ὅπως καὶ αἱ μᾶζαι Ροδόπης καὶ Πελαγονική, κατὰ τὸν παλαιοζωϊκὸν αἰῶνα. Κατόπιν ὅμως, κατὰ τὴν ἰουράσιον περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ, εὑρέθη ἐγκεκλεισμένη μεταξὺ τῶν δύο τούτων μαζῶν ὡς ἐντὸς λαβίδος. Μεταξὺ αὐτῶν ἐνσφηνωμένη, δὲν εἶχε χῶρον ἀρκετὸν διὰ νὰ ἀντιδράσῃ ἐναντίον τῶν ὀρεογόνων δυνάμεων. Ἡ ὅλη μᾶζα, συμπιεζομένη, ἠναγκάσθη νὰ διαρραγῇ καὶ νὰ κατασχισθῇ ὑπὸ μεγάλων ῥηγμάτων, διὰ μέσου τῶν ὁποίων εὗρον ὁδοὺς ἀνεξόδου καὶ ἀνεξεχύθησαν αἱ χιλιάδες κυβικῶν χιλιομέτρων ὀφιολιθικῶν (διαβάσου κλπ.) πυριγενῶν πετρωμάτων καὶ μετὰ ταῦτα, κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ, οἱ πρὸς Δ. τῆς μάζης τῆς Μαλαρούπας ὄγκοι τῶν τραχειτῶν καὶ τῶν ἀνδεσιτῶν. Πρὸς Α. δύο μεγάλα ῥήγματα διευθύνσεως Ν.ΝΔ.—Β.ΒΑ., σχηματισθέντα κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον, ἀπέκοψαν τὸ ὑψηλὸν δυτικὸν τμῆμα τῆς μάζης Μαλαρούπας ἀπὸ τὸ τέμαχος τῆς Χούμας καὶ ἀπὸ τὴν ἐκ διαβάσου χώραν τοῦ Κόνσκο. Κατὰ μῆκος τῶν ἐπιφανειῶν τῶν ῥηγμάτων τούτων ἐξήρθη πάλιν καὶ ἀνυψώθη ὑψηλότερον ὁ κορυφαῖος ὄγκος τῆς μάζης κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα πλειόκαινον ὑποπερίοδον καὶ πιθανῶς καὶ κατὰ τὴν πλειστόκαινον.

4. *Ἡ δυτικὴ ζώνη ἐπωθήσεων.* Ἡ πελαγονικὴ μᾶζα, ζητοῦσα χῶρον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνορθώσεώς της εἰς ὀροσειράν, ἠνάγκασε τὰ πρὸ αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Ἀλβανίαν πλευρᾶς της προκείμενα στρώματα νὰ πτυχωθοῦν καὶ ἐπωθηθοῦν ἐπ' ἄλληλα πρὸς Δ. Ἐσχηματίσθησαν οὕτω πως δυτικῶς τῆς πελαγονικῆς μάζης ἐπωθήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔδωσαν καὶ καθώρισαν τὴν ἀνάγλυφον μορφὴν τῶν δυτικῶν κρασπέδων τῆς Μακεδονίας. Αἱ ἐπωθήσεις αὗται ἐξικνοῦνται πρὸς τὰ Β ΒΔ. ἐν πλήρει ἐντάσει μέχρι τῆς περιοχῆς, ὅπου αἱ Ἄλπεις τῆς Βορείου Ἀλβανίας ἀνορθοῦνται πρὸ τῆς πελαγονικῆς μάζης. Πρὸς τὰ Ν.ΝΑ. ἐκτείνονται μέχρι τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δυτικὴ ἀκτὴ τῆς λίμνης τῆς Ἀχρίδος μὲ τὰ ὀφιολιθικὰ ἐκρηξιγενῆ της πετρώματα καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν ἐπικείμενα στρώματα τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως ἀποτελεῖ τὴν συνέχειαν τῆς ἐπωθημένης μάζης πρὸς τὴν Ἀλβανίαν. Ἡ ὁριζοντία ἔκτασις τῆς ὅλης ἐπωθήσεως δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἰς τὸ πλάτος τῆς Ἀχρίδος εἰς 50 χλμ. περίπου. Ἡ θέσις τῶν ἀσβεστολίθων τῆς κρητιδικῆς διαπλάσεως, εὑρισκομένων σήμερον εἰς ὕψος 2000 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης (π. χ. εἰς τὸν Τόμορον μεταξὺ τῶν λιμνῶν Ἀχρίδος καὶ Πρέσπας), παρέχει τὸ μέτρον ἐκτιμήσεως τῶν ὀρεογενετικῶν τεκτονικῶν κινήσεων, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον ἐξύψωσαν τὰ πετρώματα ταῦτα ἀπὸ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης (ὅπου ἀπετέθησαν) μέχρι τῶν σημερινῶν ὑψῶν.

Αἱ ἐπωθημέναι μᾶζαι, κάλλιστα γνωσταὶ ἐκ τῆς περιοχῆς, τῆς ἐκτεινομένης μεταξὺ τῆς Ἀχρίδος λίμνης, τοῦ Γκόπεσι καὶ τῆς πελαγονικῆς λεκάνης, συνίσταται ἐξ ἀργιλλικῶν σχιστῶν, ψαμμιτῶν καὶ κροκαλοπαγῶν τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως, ὑπεράνω τῶν ὁποίων ἀκολουθοῦν ποικιλόχρωμοι σχιστόλιθοι καὶ ψαμμῖται τῆς περμίου διαπλάσεως καὶ πετρώματα τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γρανῖται ἀνεξεχύθησαν μετὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον καὶ διεισέδυσαν μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω πετρωμάτων, παρουσιαζόμενοι σήμερον εἰς πολλὰς θέσεις, ὡς εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σέμνιτσα βορείως τοῦ Μοναστηρίου, εἰς τὴν περιοχὴν Φλωρίνης καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς ζώνης τῶν ἐπωθήσεων ἐγένοντο μετὰ ταῦτα διαρρήξεις καὶ ἐγκατακρημνίσεις, ἐντὸς τῶν ὁποίων διεμορφώθησαν κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν τὰ σπουδαῖα κέντρα ἀνθρωπίνων συνοικισμῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

Νοτίως τῆς Ἀχρίδος λίμνης ἐκτείνεται ἐκ τῆς Ἀλβανίας πρὸς τὴν Μακεδονίαν ζώνη τριτογενῶν θαλασσογενῶν ἀποθεμάτων, μεγίστης σημασίας διὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Τὰ στρώματα ταῦτα (ἄργιλλοι, μάργαι ἀμμώδεις, σκληροὶ στιφροὶ ἀσβεστόλιθοι, κροκαλοπαγῆ) ἀπετέθησαν ἐντὸς τοῦ δυτικοῦ βραχίονος τῆς θαλασσίας ὑπεραιγαίας αὔλακος, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ὀλιγόκαινον καὶ τὴν μειόκαινον περίοδον ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου, διὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Ἄνω Ἁλιάκμονος, περαιτέρω νοτίως τῶν Δασσαρητικῶν λιμνῶν εἰς τὴν σημερινὴν κοιλάδα τοῦ Σκούμπη, πρὸς τὴν Κάτω Ἀλβανίαν. Αἱ ἀκταὶ τοῦ θαλασσίου τούτου βραχίονος εἶναι καὶ σήμερον φανεραὶ κατὰ μῆκος τῶν ἑκατέρωθεν τῆς ζώνης τῶν τριτογενῶν ἀποθεμάτων διηκόντων ῥηγμάτων. Κινήσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, γενόμεναι μετὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον, ἀνύψωσαν τὰ τριτογενῆ ἀποθέματα, πάχους σχεδὸν 1000 μ., μέχρις ὕψους 1100 μ. πρὸς Α. τῆς Κορυτσᾶς καὶ 1700 μ. εἰς τὸ ὄρος Κάμια. Οὕτως ἀπεξηράνθη καὶ ἐξηφανίσθη καὶ ὁ δυτικὸς βραχίων τῆς ὑπεραιγαίας αὔλακος.

5. ***Ἡ ζώνη τοῦ Ἀξιοῦ.*** Ἡ ζώνη αὕτη, τῆς ὁποίας τὸν ἐπιμήκη ἄξονα καταλαμβάνει σήμερον ὁ ῥοῦς τοῦ Ἀξιοῦ, παρεντίθεται ὡς μεγάλη σκάφη μεταξὺ τῶν δύο κρυσταλλοσχιστωδῶν μαζῶν, τῆς Ροδόπης ἀπ' Α. καὶ τῆς Πελαγονικῆς ἀπὸ Δ. Οὐσιωδέστερον μέρος εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ζώνης ταύτης λαμβάνουν τὰ κατὰ τὴν ἰουράσιον περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος ἀνεκχυθέντα πυριγενῆ πετρώματα, γάββροι, περιδοτῖται καὶ διαβάσαι. Νοτίως τοῦ Δεμὶρ-Καποῦ οἱ διαβάσαι καταλαμβάνουν ἐν συνεχείᾳ ἐκτάσεις πολλῶν χιλιάδων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. Ἐνιαχοῦ ἐγκλείουν καὶ μεταλλεύματα χρωμίου ἐκμεταλλεύσιμα (ΒΔ τῶν Σκοπίων καὶ ἀλλαχοῦ).

Μετὰ τὴν ἀνέκχυσιν τῶν πυριγενῶν αὐτῶν πετρωμάτων ἡ περιοχὴ τῆς σημερινῆς ζώνης τοῦ Ἀξιοῦ ἐβυθίσθη κατὰ τὴν ἀνωτέραν ἰουράσιον ὑποπερίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος ὑπὸ τὴν θάλασσαν. Ὑπεράνω τότε τῶν διαβασῶν ἀπετέθησαν ἰουράσια θαλασσογενῆ πετρώματα (ἀσβεστόλιθοι κυρίως), τὰ ὁποῖα συναντῶνται σήμερον πολλαχοῦ (εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἄνω Ἀξιοῦ, εἰς τὸ Βέρμιον καὶ ἀλλαχοῦ).

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν κατωτέραν κρητιδικὴν ὑποπερίοδον ἐγένετο ἀναπτύχωσίς τις καὶ συνεπείᾳ αὐτῆς ἀνεξήρθησαν αἱ μεταξὺ Γευγελῆς καὶ Οὔδοβας μᾶζαι γρανίτου (κατὰ τὸν Ὄσβαλδ ἡ ἀνέξαρσις αὕτη ἐγένετο κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος). Μετὰ ταῦτα εὐρεῖαι περιοχαὶ τῆς σημερινῆς χώρας τοῦ Ἀξιοῦ ἔπαθον μεγάλην συνίζησιν καὶ ἡ θάλασσα τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποπεριόδου εἰσέρρευσεν εἰς τὰ συνιζήσαντα κοιλώματα ἀπὸ τῆς Πελαγονικῆς μάζης μέχρι τῆς Ροδόπης. Ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης αὐτῆς ἀπετέθησαν τὰ νεοκρητιδικὰ πετρώματα (φλύσχης, ἀσβεστόλιθοι κλπ.), τὰ ὁποῖα συναντῶμεν σήμερον πρὸς Α., ἐπικαλυπτόμενα ὑπὸ νεωτέρων στρωμάτων, πρὸς Ν. διασχιζόμενα ὑπὸ ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων καὶ πρὸς Δ. κατὰ μέγιστον μέρος ἀνυψωμένα πρὸς τὴν Πελαγονικὴν ὀροσειράν.

Μετὰ ταῦτα καὶ κατὰ τὸ προϊστορικὸν χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον ἐμεσολάβησε μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν νεοκρητιδικῶν στρωμάτων καὶ πρὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν θαλασσογενῶν πετρωμάτων τῆς ὀλιγοκαίνου διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ, ἐγένετο ἔντονος συμπίεσις τῶν μαζῶν τῶν πετρωμάτων τῆς ζώνης τοῦ Ἀξιοῦ. Ὅλα τὰ πετρώματα ταῦτα, τὰ παλαιοζωϊκὰ δηλαδὴ στρώματα τῶν σχιστολίθων, γραουβάκων καὶ μαρμάρων, οἱ τριάσιοι ἀσβεστόλιθοι, τὰ ἰουράσια ἐκρηξιγενῆ πετρώματα, τὰ νεοκρητιδικὰ στρώματα, κατεσχίσθησαν εἰς ταινίας διηκούσας ἀπὸ Ν. ΝΑ πρὸς Β.ΒΔ., ἐπτυχώθησαν, ἐπωθήθησαν ἐπ' ἀλλήλων εἰς λεπιοειδεῖς πτυχὰς καὶ ἐσφηνώθησαν ἐντὸς ἀλλήλων. Τούτων ἕνεκα ἡ ζώνη αὕτη παρουσιάζει μίαν ἰδιαιτέραν ἑνιαίαν γεωτεκτονικὴν κατασκευήν, ἡ ὁποία προὐκάλεσε τὸν διαχωρισμόν της ὡς ἰδιαιτέρας ζώνης ὑπὸ τὸ ὄνομα «ζώνη τοῦ Ἀξιοῦ». Ἡ ὀρεογόνος θλῖψις εἶχε διεύθυνσιν ἐξ Α. πρὸς Δ. Συνεπείᾳ ταύτης εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μαλαρούπας νεώτερα τριάσια πετρώματα ἐπωθήθησαν ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων παλαιοζωϊκῶν καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς κλιτῦς τῆς πελαγονικῆς μάζης ἡ πιεσθεῖσα ζώνη ἀνέβη ὑψηλά.

Αἱ ταινίαι τῶν λεπιοειδῶν πτυχῶν τῆς ζώνης τοῦ Ἀξιοῦ παρουσιάζονται παρὰ τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ Θερμαϊκοῦ πεδίου μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τῆς λίμνης Δοϊράνης, ὁριζόμεναι τεκτονικῶς διὰ δύο, παραλλήλων πρὸς αὐτάς, τεκτονικῶν ῥηγμάτων, κατὰ μῆκος τῶν ὁποίων κατεβυθίσθη —πιθανῶς κατὰ τὴν ἠώκαινον ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ —τὸ κράσπεδον τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ. Ἐντὸς τῆς ζώνης τῶν λεπιοειδῶν πτυχῶν ἐσχηματίσθησαν διὰ διαρρήξεων καὶ ἐγκατακρημνίσεων αἱ λεκάναι τῆς Οὔδοβας, Γευγελῆς καὶ Δοϊράνης, καταστᾶσαι κατόπιν κέντρα ἀνθρωπίνων συνοικισμῶν. Ἡ ζώνη τοῦ Ἀξιοῦ, μὲ τὰς χαρακτηριστικάς της λεπιοειδεῖς πτυχάς, συνεχίζεται πρὸς τὰ Β. ΒΔ. ὑπὲρ τὰ σύνορα τῆς Μακεδονίας καὶ τὰ τελευταῖα της ἴχνη συναντῶνται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βαλγέβου τῆς Σερβίας. Πρὸς τὴν νοτιο-νοτιανατολικὴν κατεύθυνσιν ἡ ζώνη τοῦ Ἀξιοῦ παρακολουθεῖται σαφῶς μόνον μέχρι τῶν κεντρικῶν ὀροσειρῶν τῆς Μακεδονίας, ὅπου τελειώνει εἰς τὴν περιοχὴν τῶν μεγάλων τεκτονικῶν διαταράξεων τῆς Μαλαρούπας. Πέραν τῶν ὀροσειρῶν τούτων ἡ ζώνη τοῦ Ἀξιοῦ φαίνεται ἐμφανιζομένη πάλιν παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην. Γεωλόγοι τινὲς παραδέχονται συνέχειαν τῆς ζώνης μέχρι τῆς Χαλκιδικῆς, τῆς ὁποίας αἱ ἐμφανίσεις χρωμιτοφόρων ὀφειτῶν, αἱ κείμεναι παρὰ τὴν βόρειον ἀκτὴν τοῦ κόλπου τῆς Κασσάνδρας παρὰ τὴν Γερακηνήν, πίπτουν εἰς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ζώνης τοῦ Ἀξιοῦ. Ἐπίσης ἐκ τῶν τελευταίων ἐρευνῶν, τῶν γενομένων ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ Βερμίου καὶ τῶν βορείων κλιτύων τῶν Πιερίων ὀρέων, φαίνεται ὅτι ἡ ζώνη τοῦ Ἀξιοῦ ἐπεκτείνεται καὶ νοτιώτερον πολὺ κατὰ μῆκος τοῦ δυτικοῦ κρασπέδου τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου.

6. *Περιοχαὶ λοφώδεις καὶ πεδιναί, ἀποτελούμεναι ἐκ καινοζωικῶν στρωμάτων.* Στρώματα τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ καλύπτουσιν εὐρείας ἐκτάσεις ἐν Μακεδονίᾳ. Σχηματίζουν ἢ ὑψώματα τοῦ ἐδάφους ἐπιπεδόκυρτα, ὅμοια πρὸς ὑάλους ὡρολογίων, ἢ ἀνέρχονται ἐπὶ τῶν λοφωδῶν ποδῶν τῶν ὀρεινῶν ὄγκων μὲ ποικίλον πλάτος καὶ εἰς ποικίλα ὕψη, περιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων καὶ σχηματίζοντα λεκάνας διαφόρου ἐκτάσεως καὶ μορφῆς. Πολλαχοῦ, ὅπου ἐλλείπουν τριτογενῆ στρώματα, παρουσιάζονται εὐρέα πεδία ἢ κοιλαδοπεδιάδες μὲ τεταρτογενῆ ἀποθέματα. Κατὰ τὸ προϊστορικὸν χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Μακεδονίας ἐξετείνετο ὁ προαναφερθεὶς δυτικὸς βραχίων τῆς ὑπεραιγαίας αὔλακος, εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ νότιον Μακεδονίαν θάλασσα κατελάμβανεν ἐπίσης εὐρείας ἐκτάσεις κατὰ τὴν κατωτέραν καὶ μέσην ὀλιγόκαινον ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἡ θάλασσα αὕτη εἶχε διεισδύσει, ληγούσης τῆς ἠωκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος, εἰς μίαν σκαφοειδῆ κοιλότητα, ἡ ὁποία ἀντεστοίχει εἰς τὴν σημερινὴν χώραν τοῦ Ἀξιοῦ. Στρώματα ὀλιγοκαινικὰ ἀποτεθέντα ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης ταύτης συναντῶνται σήμερον εἰς τὸ Πίραβον (νουμμουλιτοφόροι ἀσβεστόλιθοι), εἰς τὸ ἀνατολικὸν κράσπεδον τῆς λεκάνης τῆς Γευγελῆς (ἀσβεστόλιθοι μὲ νουλλιπόρας), καὶ εἰς τὰ ΝΑ. τοῦ πεδίου τῶν Σκοπίων (ἀνωτέρω τῶν στενῶν τοῦ Δεμὶρ-Καποῦ μαρμαρυγιοῦχοι ψαμμῖται, σχισταὶ ἄργιλλοι καὶ μάργαι).

Ληγούσης τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποπεριόδου καὶ κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον ἐξήρθησαν πάλιν αἱ σκαφοειδεῖς αὗται περιοχαί, ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης ἐγένετο ξηρὰ καὶ τὰ σχηματισθέντα στρώματα ἐπτυχώθησαν ἐλαφρά, ὅπως τοῦτο εἶναι καταφανὲς σήμερον εἰς τὴν μεταξὺ Βελεσσῶν ἢ Δεμὶρ-Καποῦ περιοχήν. Συγχρόνως ἐγένοντο καὶ ἐκρήξεις ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων εἰς τὰ ΝΑ. τῆς πεδιάδος τῶν Σκοπίων καὶ εἰς τὰ νότια τῆς κεντρικῆς ὀροσειρᾶς. Ἀφοῦ δ' ἡ θάλασσα ἀπεχώρησε πρὸς Β. (πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς παννονικῆς λεκάνης), ἡ χώρα, ἡ ὁποία ἀνυψώθη μεταξὺ τῆς ῥοδοπικῆς μάζης καὶ τῆς ὀροσειρᾶς Τρέσκα-Μπαμπούνα ἤρχισε νὰ ὑφίσταται ἀποκόμισιν. Συγχρόνως ὅμως, διαρκούσης τῆς μειοκαίνου ὑποπεριόδου, ἐγένετο ἐγκαταβύθισις τῆς χώρας τοῦ Ἀξιοῦ. Ἡ ἐγκαταβύθισις αὕτη ἔγινεν εἰς μὲν τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς χώρας ταύτης δι' ἁπλῆς συγκάμψεως ἄνευ διαρρήξεων, ἐνῷ εἰς τὸ νότιον τμῆμα συνωδεύθη καὶ ὑπὸ διαρρήξεων. Κατὰ τὴν ὑποπερίοδον ταύτην συνεπληρώθη καὶ ἐτελειοποιήθη ὁ σχηματισμὸς τῶν λεκανῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀρχίσει διὰ κινήσεων, ἀνομοίων κατὰ θέσεις, νὰ διαμορφώνωνται ἀπὸ τῆς προηγουμένης ὀλιγοκαίνου ὑποπεριόδου. Εἰς τὰς λεκάνας αὐτὰς συνήχθησαν ὕδατα, διὰ δὲ τῶν ὑπὸ τῶν ῥευμάτων προσκομιζομένων ὑλικῶν ἐσχηματίσθησαν ἐντὸς τῶν συναγωγῶν τούτων τῶν ὑδάτων πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἐγέμισαν τὰ κοιλώματα.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς μειοκαίνου ὑποπεριόδου καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπακολουθησάσης πλειοκαίνου ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἐφύετο θερμόφιλος χλωρίς, φέρουσα χαρακτῆρα ἀνατολικοασιατικόν, βορειοαμερικανικὸν καὶ τροπικόν. Ζῷα διάφορα, ἱππάρια, προβοσκιδωτά, καμηλοπαρδάλεις, κυνοπίθηκοι καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἔζων καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν (Πικέρμι), ὑπῆρχον καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς χώρας τοῦ Ἀξιοῦ (Βελεσσῶν).

Κατὰ τὴν πλειόκαινον ὑποπερίοδον συνέβησαν ἐξάρσεις διαφόρου ἐντάσεως καὶ μεγέθους κατὰ τόπους, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἡ ἐπιφάνεια τῶν μειοκαίνων σκαφοειδῶν κοιλωμάτων ἀνυψώθη, καὶ τὰ στρώματά των διεταράχθησαν ἐλαφρά, ἰσοπεδώθησαν, διερράγησαν ἐντόνως κατὰ τόπους καὶ ὑψώθησαν 400 μ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ θάλασσα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σχηματισμοῦ των. Αἱ ἐξάρσεις αὗται κατέστησαν πλέον κεκλιμένας τὰς κλιτῦς τῶν βουνῶν καὶ ὀρέων καὶ τούτου ἕνεκα κατέστη εὐκολωτέρα καὶ ἡ διαβρωτικὴ ἐνέργεια τῶν ῥεόντων ὑδάτων. Εἰς τινας θέσεις, ὅπου ἡ μᾶζα τῶν ὑδάτων ἦτο μεγάλη καὶ ἡ διαβρωτική των ἐνέργεια ἔντονος, διηνοίχθησαν φάραγγες καὶ στενά, τὰ ὁποῖα συναντῶνται καὶ

Digitized by Google

σήμερον εἰς τὸν ῥοῦν τοῦ 'Αξιοῦ καὶ τῶν παραποτάμων του. Αἱ κατὰ τὴν νεωτέραν πλειόκαινον ὑποπερίοδον γενόμεναι κινήσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ ἐδημιούργησαν περαιτέρω τὰς λεκάνας τῆς Οὔδοβας καὶ τῆς Γευγελῆς καὶ ἐβάθυναν τὴν λεκάνην τοῦ Θερμαϊκοῦ. Αἱ κινήσεις αὗται ἐπίσης ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν ἐντονωτέραν διαβρωτικὴν ἐνέργειαν τῶν ὑδάτων ἐπέφερον μετάθεσιν τῶν ῥοῶν τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφυδατώνουν σήμερον τὴν Μακεδονίαν. Ὁ ἄνω ῥοῦς τοῦ 'Αξιοῦ κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον ἔκαμπτεν, ὅπως δεικνύει ἡ ἔκτασις καὶ ἐξάπλωσις τῶν χαλικωδῶν προσχωμάτων του, εἰς τὴν θέσιν τοῦ Κριβολὰκ πρὸς τὰ ἀνατολικὰ καὶ συνήντα τὴν κοιλάδα τοῦ Στρούμνιτσα ποταμοῦ. Τὸ πρῶτον κατὰ τὴν πλειστόκαινον ὑποπερίοδον ἔφθασεν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Μία τεκτονικὴ γραμμή, ἡ ὁποία προδίδεται ἀπὸ μίαν θερμὴν πηγήν, κειμένην ἐντὸς τῆς κοίτης του, προητοίμασεν εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν πλειστόκαινον ὑποπερίοδον τὴν ὁδὸν παρὰ τὸ Δεμὶρ-καποῦ. Ἡ κατὰ τὴν νεωτέραν ὅμως πλειστόκαινον ἐπελθοῦσα ἔξαρσις τοῦ πρὸ αὐτοῦ κειμένου βορείου κρασπέδου τῆς Θεσσαλονίκης (Καμπανίας) ἠπείλησε πρὸς στιγμὴν νὰ ἐπιφέρῃ ἀλλαγὴν τῆς κοίτης του. Μὲ τὴν ἔξαρσιν αὐτὴν ἐξήρθη καὶ ἡ ἀσβεστολιθικὴ μᾶζα τοῦ Δεμὶρ-Καποῦ. Ἡ διαβρωτικὴ ὅμως δύναμις τοῦ ποταμοῦ κατώρθωσε νὰ διανοίξῃ τὴν φάραγγα καὶ οὕτω πως ἐσχηματίσθη ἡ προγενετικὴ κοιλὰς εἰς τὰ στενὰ τοῦ Δεμὶρ-Καποῦ.

Εἰς τὴν 'Ανατολικὴν Μακεδονίαν ἀπαντῶνται ἐπίσης καινοζωϊκὰ ἀποθέματα. Ἐκ τούτων τὰ καλύτερον γνωστὰ εἶναι τὰ τῆς περιοχῆς τοῦ Κάτω-Στρυμόνος. Εἰς ταύτην θαλάσσια ἀποθέματα τῆς τριτογενοῦς περιόδου καταλαμβάνουσι χῶρον μετρίας ἐκτάσεως, συγκρινόμενα πρὸς τὰ νεώτερα ἀποθέματα γλυκέων ὑδάτων καὶ τὰ χερσαῖα. Εὐρύτατα ἐξαπλοῦνται ἀκόμη εἰς τὸ ΝΑ. τμῆμα τοῦ ταπεινώματος τοῦ 'Αχινοῦ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Παγγαίου ὡς κροκαλοπαγῆ, σπανιώτερον δ' ὡς ἄμμοι καὶ ἄργιλλοι, τῆς μέσης μειοκαίνου καὶ πιθανῶς καὶ τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως. Κατὰ τὴν ἀνωτέραν μειόκαινον ὑποπερίοδον ἐσχηματίσθησαν ἐπίσης τὰ χονδροκλαστικὰ ἀποθέματα τῆς περιοχῆς τῶν Σερρῶν καὶ κατὰ τὴν πλειόκαινον αἱ ἄμμοι, αἱ μάργαι καὶ οἱ ἀσβεστολιθικοὶ ψαμμῖται τῆς αὐτῆς περιοχῆς.

Κατὰ ποίαν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἤρχισεν ὁ πρῶτος σχηματισμὸς τῶν λεκανοειδῶν κοιλωμάτων δὲν εἶναι γνωστόν. Ἡ κυρία ὅμως διαμόρφωσις ἐγένετο διὰ τεκτονικῶν φαινομένων κατὰ τὴν νεωτέραν πλειόκαινον ἐποχήν. Εἰς τὸ βόρειον κράσπεδον τῆς λεκάνης τοῦ 'Αχινοῦ παρατηροῦνται σήμερον τὰ ἀποτελέσματα τῶν κινήσεων τούτων. Τὰ στρώματα κατετεμαχίσθησαν, πηγαὶ πλούσιαι εἰς πυριτικὸν ὀξὺ ἀνέβλυσαν καὶ μετέβαλον τὰ ἀποθέματα τῶν κορημάτων εἰς χαλαζιτικὰ πετρώματα. 'Εντὸς τῶν βαθυνομένων λεκανῶν κατωλίσθησαν τὰ τριτογενῆ στρώματα καὶ ἡ ἀποκομιστικὴ ἐνέργεια τῶν ὑδάτων ἐδημιούργησε τὰς λοφώδεις καὶ πεδινὰς περιοχάς.

Κατὰ τὸ τέλος ὅμως τῆς πλειοκαίνου καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου ἔλαβον χώραν αἱ τελευταῖαι κινήσεις. Ὄρη καὶ πεδία ἐπωθήθησαν ἀκόμη ἐπ' ἄλληλα καὶ αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν καὶ τῶν βαθέων ταπεινωμάτων κατέστησαν μεγαλύτεραι, οἱ ποταμοὶ διήνοιξαν βαθύτερον τὰς κοίτας των, ὕδατα συνήχθησαν εἰς λίμνας καὶ ἕλη, καὶ ὅπου νέα προχώματα ἐδημιουργήθησαν, ἀνυψώθησαν ὄπισθέν των τὰ ὕδατα, ὅπως συνέβη διὰ τὴν λίμνην καὶ τὸ ἕλος τοῦ 'Αχινοῦ ὄπισθεν τοῦ ὑψώματος τοῦ Νεοχωρίου.

*'Ορυκτὰ - **Μεταλλεύματα**.* Εἰς τὴν Μακεδονίαν, χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν γεωλογικῶν αἰώνων συνέβησαν τόσα ποικίλα γεωλογικὰ φαινόμενα μηχανικῆς καὶ χημικῆς φύσεως (ἀνέξοδος μαγμάτων, γενικὴ μεταμόρφωσις, ὑδροπνευματολυτικαὶ ἐπιδράσεις, κλπ.) παρουσιάζονται πολλαὶ ἐμφανίσεις μεταλλευμάτων. Τόσον δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅσον καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τὰς μετέπειτα ἐποχάς, πολλαὶ τῶν ἐμφανίσεων τούτων ὑπῆρξαν ἀντικείμενον σοβαρῶν καὶ ἐπικερδῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων. Μεταξὺ τῶν μεταλλευμάτων τῆς Μακεδονίας τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ μεταλλεύματα χρωμίου, σιδήρου, μαγγανίου, ἀργυρούχου μολύβδου, ψευδαργύρου, ἀντιμονίου καὶ ἀρσενικοῦ. Μεταλλεύματα χρωμίου. χρωμίτης δηλαδή, παρουσιάζονται εἰς πολλὰς θέσεις τῆς Μακεδονίας ἐντὸς τῶν βασικῶν καὶ ὑπερβασικῶν πυριγενῶν πετρωμάτων της, τῶν περιδοτιτῶν δηλαδὴ καὶ τῶν ὀφειτῶν. Ἄξιαι μνείας εἶναι αἱ ἐμφανίσεις τῆς σερβικῆς Μακεδονίας, ὡς π. χ. ἡ τοῦ Λογιάνε βορειοδυτικῶς τοῦ Κουμανόβου, αἱ παρὰ τὸ Ραντούζε καὶ τὸ 'Οράσε (μετάλλευμα μέσης περιεκτικότητος ἄνω τῶν 45 % ὀξειδίου τοῦ χρωμίου), ὡς καὶ αἱ παρὰ τὸ Γκράτσανε, τὸ Κριβενίκ, τὸ Γκοράντσε, τὸ Σβιλάρι, δυτικῶς τῆς Μητροβίτσας, δυτικῶς τοῦ Ροζδὲν καὶ ἀνατολικῶς τοῦ 'Αλσάρ, καὶ ἄλλα. Ἡ ἑλληνικὴ Μακεδονία εἶναι ἐπίσης ἰδιαιτέρως πλουσία εἰς μεταλλεύματα χρωμίου. 'Αξιοσημείωτα εἶναι τὰ ἐπὶ τοῦ Βερμίου, τῶν Πιερίων, τοῦ 'Ολύμπου (Φτέρη—Γκερελῆ), τοῦ Παϊκου ὄρους, τῆς Χαλκιδικῆς (Βάβδος - Γερακινή), καὶ ἀλλαχοῦ ἐμφανιζόμενα, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ παρουσιάζουν περιεκτικότητα 48—52 % ὀξειδίου τοῦ χρωμίου. 'Επί τινων ἐκ τῶν ἐμφανίσεων τούτων (Στουρλίτας Βερροίας, Χουμνίκου Σερρῶν, Φτέρης) ἐγένοντο καὶ ἐρευνητικαί τινες ἐργασίαι.

Σιδηρομεταλλεύματα, ἰδίως μαγνητικοὶ σίδηροι, εὑρίσκονται εἰς πολλὰς θέσεις τῆς σερβικῆς Μακεδονίας (ὄρος Κοπαονὶκ Α. τῆς Ράσκας, βορείως τῶν Σκοπίων, καὶ ἀλλαχοῦ). Εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν ἄξιαι μνείας εἶναι ἐμφανίσεις τινὲς σιδηρομεταλλευμάτων εἰς τὰ ὄρη Ὄρβηλον καὶ Βροντοῦς ἀνατολικῶς τοῦ Στρυμόνος, ὅπου εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς εἶχεν ἀναπτυχθῆ καὶ τοπικὴ σιδηροβιομηχανία. 'Επὶ τῶν Πιερίων ὀρέων παρουσιάζονται ἐπίσης χρωμιοῦχα καὶ νικελιοῦχα σιδηρομεταλλεύματα (ἐρυθροὶ σιδηρόλιθοι καὶ μαγνητικοὶ σίδηροι μὲ περιεκτικότητα εἰς σίδηρον ἄνω τοῦ 51%).

Σιδηροπυρίτης παρουσιάζεται πολλαχοῦ, μία ὅμως μεγάλη μᾶζα, συνοδευομένη ἀπὸ σιδηρᾶ ἐπικαλύμματα ἐκ λειμονίτου, παρουσιάζεται εἰς τὴν Κασσάνδραν παρὰ τὸ Στρατώνιον ('Ανατολικὴ Χαλκιδική), εἰς τὸν Μαντὲμ Λάκκον. Ἡ παραγωγὴ τοῦ μεταλλείου τούτου εἰς σιδηροπυρίτην (περιεκτικότητος εἰς θεῖον 48,2—48,86 %) εἶχεν ὡς ἑξῆς κατὰ τὴν πενταετίαν 1925—1929:

1925	65.000	τόννοι
1926	81.000	»
1927	100.050	»
1928	93.500	»
1929	131.000	»

Μεταλλεύματα μαγγανίου, ἄξια ἐκμεταλλεύσεως, εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν δὲν εἶναι γνωστά. Εἰς τὴν 'Ανατολικὴν ὅμως Μακεδονίαν ἡ βορείως τῆς Καβάλλας ἐκ μαρμάρου περιοχή, ἡ περιλαμβανομένη μετὰ τῆς 'Εσκὶ-Καβάλλας (Παλαιᾶς Καβάλλας), 'Αμυγδαλιῶνα (Μπαντεμλὶ-τσιφλὶκ) καὶ τοῦ κόλπου τῆς Καβάλλας, περικλείει κατὰ τὸν Γερμανὸν καθηγητὴν γεωλόγον Φράντζ Κόσσματ μεγαλυτέρους καὶ μικροτέρους σωροὺς μεταλλευμάτων μαγγανίου. Κατὰ τὸν Κόσσματ ἔχουν καθορισθῆ 60.000 τόννοι περίπου μεταλλεύματος, τὸ ὁποῖον εἶναι εὔθρυπτον, σπογγῶδες μεῖγμα ὑδροξειδίου μαγγανίου καὶ σιδήρου μέσης περιεκτικότητος 20—25% μαγγανίου καὶ 25% σιδήρου. 'Επίσης βορειοδυτικῶς τῆς Δράμας, μεταξὺ τῶν χωρίων Γρανίτης καὶ Πόπλιτς ὑπάρχουν ἐμφανίσεις μεταλλευμάτων μαγγανίου (μὲ περιεκτικότητα 35% μαγγανίου), τῶν ὁποίων ἐγένετο ἐκμετάλλευσις, σταματήσασα λόγῳ τῶν μεγάλων ἐξόδων μεταφορᾶς τοῦ μεταλλεύματος μέχρι τοῦ λιμένος φορτώσεως, τῆς Καβάλλας. Τὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξορυχθέντα ἐκ τῆς ἐμφανίσεως ταύτης ποσὰ εἶναι 1130 τόν. τῷ 1925, 148 τόν. τῷ 1927, 650 τόν. τῷ 1928 καὶ 1300 τόν. τῷ 1929. Κατὰ τὸν Κόσσματ ἡ ἑλληνικὴ ἀνατολικὴ Μακεδονία δέον νὰ ἐρευνηθῆ λεπτομερέστερον διὰ μεταλλεύματα μαγγανίου.

Μεταλλεύματα μολύβδου καὶ ψευδαργύρου εἶναι πολὺ ἐξηπλωμένα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ μάλιστα ἀπετέλεσαν — ἕνεκα τῆς εἰς ἄργυρον περιεκτικότητός των—καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀντικείμενα ζωηρᾶς ἐκμεταλλεύσεως. Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου ἄθικτα σημαντικὰ κοιτάσματα δὲν εὑρίσκονται πλέον. Εἰς τὴν σερβικὴν Μακεδονίαν ἄξιαι μνείας ἐμφανίσεις εἶναι αἱ παρουσιαζόμεναι εἰς τὰς νοτίους κλιτῦς τοῦ ὄρους Κοπαονὶκ (Ντομπροβίνα, Νισίνα, Μπελομπρόντο), εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κίζνιτσα βορείως τοῦ Γιαγγιέβου (περίπου 12 χλμ. ΝΑ. τῆς Πριστίνας), εἰς τὴν ἐγκαταλελειμμένην, ἄλλοτε ἀκμάσασαν, μεταλλευτικὴν πόλιν Νοβομπέρντο (20 χμ. περίπου ἀνατολικῶς τῆς Πριστίνας), ὡς καὶ αἱ παρὰ τὸ Κράτοβο, τὸ Λέσνοβον καὶ τὸ Ζλέτοβον (ἀργυροῦχος γαληνίτης καὶ σφαλερίτης). Εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν μεταλλεύματα μολύβδου καὶ ψευδαργύρου εὑρίσκονται ἐν ἐκμεταλλεύσει εἰς τὴν νῆσον Θάσον. Εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἐξωρύχθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ ἀκόλουθοι ποσότητες μεταλλευμάτων ψευδαργύρου (περιεκτικότητος 12—14% μεταλλικοῦ ψευδαργύρου):

1926.............	18054	τόννοι
1927.............	15442	»
1928.............	7420	»
1929.............	18635	»

'Επίσης παρήχθησαν διὰ κατεργασίας καὶ αἱ ἀκόλουθοι ποσότητες μεικτῶν ὀξειδίων (περιεκτικότητος 51,2% μεταλλικοῦ ψευδαργύρου καὶ 15—17,2 μεταλλικοῦ μολύβδου) καὶ πεφρυγμένου ψευδαργύρου:

Ἔτη	*Μεικτὰ ὀξείδια*	*Πεφρυγμένος ψευδάργυρος*
1926	—	7605 τόννοι
1927	—	280 »
1928	1888 τόννοι	87 »
1929	1929 »	—

'Εκμετάλλευσις μεταλλευμάτων ψευδαργύρου ἤρχισε τῷ 1929 καὶ εἰς τὴν θέσιν Καράκιοϊ βορείως τῆς Δράμας (ἐξήχθησαν τῷ 1929 198 τόννοι, περιεκτικότητος 45—55 % ὀξειδίου ψευδαργύρου).

'Επίσης εἰς τὰς βορείως τῆς Καβάλλας ὀροσειρὰς ὑπάρχουν ἐμφανίσεις (Κουριτζί, Χοράζα, Γκερλάρ), τῶν ὁποίων ἄλλοτε ἐγένετο ἐκμετάλλευσις. Μεταλλεύματα ἀρσενικοῦ καὶ ἀντιμονίου ἐξωρύσσοντο εἰς τὸ 'Αλσὰρ τῆς σερβικῆς Μακεδονίας (μέχρι τοῦ 1897 εἶχον ἐξορυχθῆ 3750 τόννοι ἀντιμονιούχου μεταλλεύματος μὲ 53—62 % ἀντιμονίου καὶ 2020 τόν. ἀρσενικοῦ μὲ 48 % ἀρσενικοῦ). Εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν ἐμφανίσεις μεταλλευμάτων ἀντιμονίου, ἐφ' ὧν ἐγένοντο καὶ ἐνθαρρυντικαὶ ἐρευνητικαὶ ἐργασίαι, παρουσιάζονται εἰς τὸ Τὰσ-Καποῦ (περιοχὴ Λαχανᾶ), εἰς τὸ Φιλαδέλφειον (Γιουβέλτζα), ὅπου κατὰ τὰ ἔτη 1928 καὶ 1929 ἐξήχθησαν 237 τόννοι μεταλλεύματος ἀντιμονιούχου, περιεκτικότητος 45—55 % εἰς ἀντιμόνιον, καὶ εἰς τὰς νοτίους κλιτῦς τοῦ ὄρους 'Αγγίστρου (Τσιγγέλι).

Μεταλλεύματα χαλκοῦ ἄξια ἐκμεταλλεύσεως δὲν κατεδείχθησαν εἰσέτι ἐν Μακεδονίᾳ. 'Εμφανίσεις ὅμως παρουσιάζονται εἰς πολλὰς θέσεις (Σνέφτσε καὶ Ραγιὰν βορειοανατολικῶς τοῦ Κιλκίς, παρὰ τὴν Δρανόβενην Β. τῆς Καστορίας, καὶ ἀλλαχοῦ). Χρυσὸς μνημονεύεται ὑπάρχων σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται ἐκ τῶν περιοχῶν τῶν γνευσίων καὶ γρανιτῶν τῆς Μακεδονίας, ἰδιαιτέρως δ' ἐκ τῶν ὀρεινῶν ὄγκων τῆς 'Ανατολικῆς Μακεδονίας, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ σύστημα τῆς Ροδόπης. Χρυσὸς προσχώσεων καὶ ἄμμων συναντᾶται παρὰ τὸ Κιλκίς, τὴν Νιγρίταν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐντὸς τῶν πλειστοκαίνων καὶ ὁλοκαίνων προσχωμάτων τῶν ποταμῶν 'Εχεδώρου καὶ Στρυμόνος.

'Εκ τῶν ἀμετάλλων χρησίμων ὀρυκτῶν ἄξιαι μνείας εἶναι αἱ ἐμφανίσεις λευκολίθου. Εἰς τὴν σερβικὴν Μακεδονίαν φλέβες τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου ἐσημειώθησαν οὐχὶ μακρὰν τῆς στάσεως Καραϊπουνίσιε μεταξὺ Σκοπίων καὶ Βελεσσῶν. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν φλέβες λευκολίθου παρουσιάζονται εἰς τὸ Καγιατσαλὶ (11 χλμ. ἀνατολικῶς τῆς Θεσσαλονίκης, φλέβες πάχους 0,40 — 1 μ.), παρὰ τὰ Λίτζα Νιγρίτης, εἰς τὴν Χαλκιδικὴν (Πισιώνα, Γερακηνή, Βασιλικά, Βάβδος, Γαλάτιστα). 'Εκ τῶν διαφόρων θέσεων τῆς Χαλκιδικῆς ἐξωρύχθησαν τὰ ἀκόλουθα ποσὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη:

I. 'Αφρύκτου λευκολίθου.

'Ετη	*Γαλάτιστα*	*Πολύγυρος*	*'Αγία Παρασκευὴ*	*Γερακηνὴ*	*Βάβδος*
1925	400 τόνν.	—	—	17.155 τόνν.	2 000 τόνν
1926	1500 »	—	—	20.547 »	2 142 »
1927	2100 »	—	—	19.836 »	300 »
1928	2800 »	—	—	19.621 »	3.119 »
1929	1200 »	871 τονν.	1587 τόνν.	14.876 »	6 905 »
Περιεκτικότης εἰς ἀνθρακικὸν μαγνήσιον ($MgCO_3$)	92 - 92,5 %			95,5 ἕως 96 %	95,5 ἕως 98 %

II. Πεφρυγμένου λευκολίθου

'Ετη	*Γαλάτιστα*	*Πολύγυρος*	*'Αγια Παρασκευὴ*	*Γερακηνὴ*	*Βάβδος*
1925	60 τόνν.	—	—	3.857 τόνν.	720 τόνν.
1926	1200 »	—	—	8 541 »	1 082 »
1927	922 »	—	—	7.004 »	— »
1928	1027 »	—	—	4.171 »	1 265 »
1929	180 »	310 τόνν.	635 τόνν.	5 715 »	2 069 »
Περιεκτικότης εἰς ὀξείδιον μαγνησίου (MgO)	90 %	88 %	92 %	89 ἕως 90 %	88 %

'Αμίαντος ἐξωρύχθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου παρὰ τὸ Πουστενίκ, νοτίως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σκοπίων - Μητροβί-

Digitized by Google

τσης. Ἐπίσης μικραὶ ποσότητες παρὰ τὴν Γευγελῆν, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν (Βασιλικά, Γαλάτιστα). Ἐμφανίσεις παρουσιάζονται καὶ βορείως τοῦ Πόζαρ. Γενικῶς αἱ ποιότητες εἶναι καλαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀλλ' αἱ ποσότητες μικραί.

Τάλκου ἢ στεατίτου ἐξόρυξις ἐγένετο παρὰ τὸν Χορτιάτην τῆς Θεσσαλονίκης (1925—1928 488 τόν.). Ἐνδιαφέρουσαι, ἀλλ' οὐχὶ ἄξιαι ἐκμεταλλεύσεως, εἶναι αἱ ἐμφανίσεις ἐμποτισμάτων θείου, τὰ ὁποῖα συναντῶνται εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν βορείως τῆς Ἀχρίδος, ἐντὸς σχιστολίθων, ὡς καὶ ΝΔ. τῆς Γευγελῆς (ἐν τῇ ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ). Λιθάνθρακες ἐλλείπουσιν ἐν Μακεδονίᾳ. Λιγνῖται παρουσιάζονται ὑπὸ μορφὴν κοιτῶν μικροῦ πάχους ἢ μεγάλων φακοειδῶν σωρῶν εἰς πολλὰς θέσεις τῶν ἐκτεταμένων νεογενῶν στρωμάτων. Οὕτω συναντῶνται εἰς τὴν Πελαγονικὴν λεκάνην, ὡς καὶ εἰς τὸ δυτικὸν κράσπεδον τῆς λεκάνης τῶν Σκοπίων, οὐχὶ μακρὰν τοῦ Σβιλάρι. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν ἐγένοντο ἐκμεταλλεύσεις ἐπί τινων ἐκ τῶν πολλῶν λιγνιτικῶν ἐμφανίσεων, ἰδίᾳ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον αἱ ἐκμεταλλεύσεις περιωρίσθησαν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξωρύχθησαν αἱ κάτωθι ποσότητες:

Ἔτη	Τσερέπλιανη (Παγγαίου)	Ταγταμπίτς (Σερρῶν)	Βεγόρα (Σόροβιτς)	Μπάνιστα (Βένη)	Ἄνω Λεύκα (Καστορίας)	Προάστειον (Κοζάνης)	Βερὸ (Σερρῶν)	Σέρραι (Περδικάρης)	Δράνιστα	Κιουζλοῦ καὶ Γαλδάδες (Κοζάνης)
1925	3.872 τόνν.	3.142 τόνν.	1.148 τόνν.	2 970 τόνν.	—		2.047 τόν.	10131 τόν.	676 τόνν.	2000 τόνν.
1926	; »	6 400 »	; »	5.880 »	;	—	1.115 »	12996 »	—	—
1927	6 636 »	5 000 »	2.902 »	10.400 »	—	—	301 »	—	—	—
1928	6 544 »	7 800 »	3.543 »	— »	806 τόνν.	965 τόνν.	199 »	—	—	—
19:9	7 941 »	7 199 »	4 500 »	18.883 »	1104 »	1445 »		—	—	—

Μαρμάρων τέλος καλῆς ποιότητος ὑπάρχει μέγας πλοῦτος εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Σεισμοί. Αἱ τεκτονικαὶ κινήσεις, διαταράξεις καὶ μετακινήσεις στρωμάτων, αἱ ὁποῖαι ἐγέννησαν τὴν χαρακτηριστικὴν ἐπιφανειακὴν διαμόρφωσιν τῆς Μακεδονίας ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερον ἐνεργοῦσαι. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι οἱ σεισμοί, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἱστορικῶν ἐποχῶν προσέβαλον συχνὰ τὴν Μακεδονίαν. Αἱ σεισμικαὶ αὐταὶ δονήσεις παρατηροῦνται ἔχουσαι ἑστίαν καὶ ἐπικεντρικὰς περιοχὰς — ὡς τὰ νεώτερα παρελεύγματα δεικνύουν—ἐντὸς περιοχῶν ταφροειδῶν ἐγκατακρημνίσεων καὶ ῥηξιγενῶν ζωνῶν.

Αἱ κυριώτεραι τῶν μνημονευομένων σεισμικῶν δονήσεων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι, γενόμεναι αἰσθηταὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ: 52 μ. Χ., 62 μ. Χ., 677 (καταστροφαὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ), 1430 (26 Φεβρουαρίου, καταστροφαὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ), 1829 (13 Ἀπριλίου, καταστροφαὶ ἐν Θάσῳ, Καβάλλᾳ, Πραβίῳ, Ξάνθῃ καὶ ἀλλαχοῦ), 1829 (5 Μαΐου, καταστροφαὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ, Καβάλλᾳ καὶ Σέρραις, τελεία καταστροφὴ τῆς μικρᾶς τότε πόλεως Δράμας), 1853, 1858 (ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Σέρραις), 1859, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1870, 1871, 1873, 1876, 1879, 1902 (5 Ἰουλίου, καταστροφαὶ μεγάλαι εἰς τὴν περιοχὴν Λαγκαδᾶ - Γκιουβέζνας καὶ μικρότεραι ἐπὶ μιᾶς ζώνης ἀπὸ Λαγκαδᾶ διὰ Θεσσαλονίκης μέχρι Στρατονίκης καὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Σωχοῦ), 1931 (6 Μαρτίου, καταστροφαὶ μεγάλαι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς λεκάνης Γευγελῆς - Βαλαντόβου, μικρότεραι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Δοϊράνης καὶ εἰς τὴν περιοχὴν Κωστουρίνου, Στρωμνίτσης καὶ ἀλλαχοῦ). Γ. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

Μεταλλικὰ ὕδατα. Ἡ Μακεδονία, ὡς ἐκ τῆς γεωλογικῆς ἐξελίξεώς της, παρουσιάζει πολλὰς μεταλλικὰς πηγάς, ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα αἱ πλεῖσται παρουσιάζουν ἀξιόλογον χημικὴν σύστασιν καὶ θεραπευτικὴν ἀνυσιμότητα. Αἱ κυριώτεραι τῶν πηγῶν τούτων κατὰ νομοὺς εἶναι αἱ ἑξῆς: *Πηγαὶ Λαγκαδᾶ*. Εὑρίσκονται εἰς ἀπόστασιν 18 χλμ. περίπου ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης, εἰς τὸν νομὸν τῆς ὁποίας ὑπάγονται. Αἱ πηγαὶ εἶναι 3, ἀνήκουσαι καὶ αἱ 3 εἰς τὰς ἀκρατοθέρμας, παρέχουσαι ὕδωρ ἀναλόγου χημικῆς συστάσεως, ἔχουσαι θερμοκρασίαν 37—39°. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων παρέχει ἀνὰ 1 χλγρ. στερεὸν ὑπόλειμμα περίπου 0 58 γρ. Ἐπικρατοῦντα ἅλατα εἶναι τὰ ὑδροανθρακικὰ τοῦ ἀσβεστίου καὶ μαγνησίου, τὸ θειικὸν νάτριον καὶ τὸ ὑδροανθρακικὸν νάτριον, τὰ χλωριοῦχα ἅλατα τοῦ καλίου καὶ νατρίου. Αἱ πηγαὶ Λαγκαδᾶ πληροῦν ὅλους τοὺς ὅρους τοὺς ἀπαιτουμένους διὰ τὴν λειτουργίαν μεγάλης λουτροπόλεως, μειονέκτημα ὅμως αὐτῶν εἶναι ἡ ἐνδημοῦσα ἐκεῖ ἑλονοσία, ἥτις πρέπει πρωτίστως νὰ καταπολεμηθῇ. 2) *Σέδες*. Ἀπέχων περὶ τὰ 15 χλμ. ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης, εἶναι 4 καὶ τάσσονται, ὡς καὶ αἱ προηγούμεναι, εἰς τὰς ἀκρατοθέρμας. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν παρέχει 0,57 γρ. στερεοῦ ὑπολείμματος, περιέχει δὲ τὰ αὐτὰ ἅλατα, μὲ τὰ τῆς προηγουμένης πηγῆς. 3) *Γιάννες*. Εὑρίσκονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κιλκίς, εἶναι 3 καὶ παρέχουν ὕδωρ θερμοκρασίας 18—21°, ὅπερ ἐξ ἑνὸς λίτρου δίδει περίπου 1,5 γρ. στερεοῦ ὑπολείμματος καὶ 0,53 γρ. ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Κύρια συστατικὰ τῶν ὑδάτων εἶναι τὰ ὑδροανθρακικὰ τοῦ ἀσβεστίου, μαγνησίου, νατρίου καὶ τὸ θειικὸν νάτριον. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν Γιάννες ὠφελεῖ κατὰ τῶν στομαχικῶν παθήσεων. 4) *Μπάνια*. Ἡ περιοχὴ τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων κεῖται εἰς τὴν μεταξὺ Ναούσης καὶ Ἐδέσσης ὁμώνυμον ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ Πέλλης, εἶναι δὲ σήμερον γνωστὴ ὡς *Λουτροχώρι*. Τὰ εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἀναβλύζοντα μεταλλικὰ ὕδατα εἶναι θειοῦχα. 4) *Χαλκιδικῆς*. Θερμὰ ὕδατα ἀναβλύζοντα παρὰ τὴν θέσιν Τελκιλῆ τῆς ὁμωνύμου κοινότητος· ἡ φύσις τῶν ὑδάτων τούτων δὲν ἔχει χαρακτηρισθῆ ἔτι. 6) *Δουμπιῶν*. Εὑρίσκεται εἰς τὸν νομὸν Χαλκιδικῆς, εἰς τὴν κοινότητα Δουμπιῶν, εἶναι δὲ ὕδατα ὀξυανθρακικὰ χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ἐπὶ στομαχικῶν παθήσεων. 7) *Πόζάρ*. Ἡ περιοχὴ τῶν λουτρῶν εἶναι γνωστὴ ἤδη ὡς *Λουτράκι* (Ἄνω καὶ Κάτω), εὑρίσκεται δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σουμπόσκου τοῦ νομοῦ Πέλλης. Ἡ θερμοκρασία τῶν ὑδάτων εἶναι 41° περίπου, ἡ φύσις ὅμως τούτων δὲν ἔχει χαρακτηρισθῆ ἔτι. Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ὑδάτων τούτων γίνεται ὑπὸ τοῦ δημοσίου. 8) *Σιδηροκάστρου*. Τὰ μεταλλικὰ ὕδατα ἀναβλύζουν ἐπὶ τοῦ νομοῦ Σερρῶν, βορειοανατολικῶς τῆς ὁμωνύμου κωμοπόλεως. Εἶναι ἀλκαλικὰ ὕδατα θερμοκρασίας 44.5°, περιέχουν δὲ ὡς κυριώτερα συστατικὰ ὑδροανθρακικὰ ἅλατα νατρίου, ἀσβεστίου, μαγνησίου, θειικὸν νάτριον καὶ χλωριοῦχα ἅλατα τῶν ἀλκαλίων. 1 χγρ. ὕδατος παρέχει 1.2328 γρ. στερεοῦ ὑπολείμματος καὶ περιέχει 1.56 γρ. ὁλικοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Αἱ θεραπευτικαὶ ἐνδείξεις τῶν ὑδάτων Σιδηροκάστρου, ἅτινα ἐχρησιμοποιοῦντο ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, εἶναι αἱ τῶν ἀλκαλικῶν ὑδάτων. 9) *Νιγρίτης*. Εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας τοῦ νομοῦ Σερρῶν εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. περίπου ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πόλεως. Τὰ μεταλλικὰ ταῦτα ὕδατα εἶναι ἀλκαλικὰ θερμοκρασίας 55°, παρέχουν ἐξ ἑνὸς χιλιογράμμου ὕδατος 2.3575 γρμ. στερεοῦ ὑπολείμματος καὶ περιέχουν 4.5 γρμ. περίπου διαλελυμένων οὐσιῶν ἀνὰ χιλιόγραμμον ὕδατος, ἐξ ὧν τὰ 0.8 γρ. εἶναι ἐλεύθερον ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἐπικρατοῦντα ἅλατα τῶν ὑδάτων τούτων εἶναι τά: ὑδροανθρακικὸν νάτριον, ἀσβέστιον καὶ μαγνήσιον, τὸ θειικὸν νάτριον καὶ τὰ χλωριοῦχα ἅλατα τῶν ἀλκαλίων. Τὰ ὕδατα τῆς Νιγρίτης λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς συστάσεως αὐτῶν δύνανται νὰ τύχωσιν εὐρυτέρας ἐκμεταλλεύσεως. 10) *Ἐξὴ - Σοῦ* (=Ξινὸ νερό). Ἡ περιοχή, ἐξ ἧς ἀναβλύζουν τὰ ὕδατα, κεῖται περίπου εἰς τὸ 165 χλμ. τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Μοναστηρίου. Τὰ μεταλλικὰ ταῦτα ὕδατα εἶναι ὀξυανθρακικά, προέρχονται δὲ ἐκ τεσσάρων πηγῶν. 1 χγρ. ὕδατος παρέχει 1.024 γρ. στερεοῦ ὑπολείμματος. Κυριώτερα ἐκ τῶν ἐν διαλύσει περιεχομένων ἁλάτων τῶν ὑδάτων τούτων εἶναι τὰ ὑδροανθρακικὰ ἅλατα ἀσβεστίου, μαγνησίου, νατρίου, τὸ θειικὸν νάτριον καὶ τὰ χλωριοῦχα ἅλατα τῶν ἀλκαλίων. 11) *Ἐλευθερῶν*. Εὑρίσκονται νοτιοδυτικῶς τῆς Καβάλλας, ἀπέχουν δὲ περὶ τὰ 10—20' ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Τὰ ὑπὸ τῶν πηγῶν παρεχόμενα ὕδατα εἶναι ὀξυανθρακικὰ καὶ ἀλκαλικά, χρησιμοποιοῦνται δὲ κατὰ τῆς ψαμμιάσεως, λιθιάσεως, στομαχικῶν νοσημάτων κλπ. Κ. Γ. Μ.

— [ΑΡΧ. ΓΕΩΓΡ.] Τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας κατεῖχε κατ' ἀρχὰς ἐλάχιστον τμῆμα τῆς ὅλης Μακεδονίας, ἀνεπτύχθη βαθμηδόν, καὶ μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου ἔφθασε τὰ φυσικὰ γεωγραφικὰ ὅριά του, καὶ τὰ ὑπερέβη. Ἡ ἀδιάκοπος αὐτὴ ἀνάπτυξις τοῦ βασιλείου ἐπέφερε μεγίστας δυσκολίας εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι συγχέοντες τὰ γεωγραφικὰ ὅρια καὶ τὰ πολιτικὰ σύνορα δὲν γνωρίζουν τί ὅρια νὰ δώσουν εἰς τὴν χώραν. Ὁ Στράβων (Ζ' 323) θέτει ὡς δυτικὸν ὅριον τῆς Μακεδονίας τὸν Πυλῶνα, σταθμὸν τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, κείμενον ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ὄρους, ὅπερ ἐκτείνεται παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς Λυχνίτιδος λίμνης καὶ συνδέει τὰ βόρεια τῆς Πίνδου μὲ τὸ μεσημβρινὸ κλάδον τοῦ Σκάρδου, διακρίνων οὕτω τὴν Μακεδονίαν τῆς Ἰλλυρίας. Ἀνατολικώτατον πάλιν ὅριον τῆς Μακεδονίας θεωρεῖ τὸν Στρυμόνα, ἀκολουθῶν οὕτω τὸν Θουκυδίδην (Β, 99), ὅστις ἔζη πρὸ τῆς καταχτήσεως τῆς Ὀδομαντικῆς καὶ τῆς Ἠδωνίδος ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ νότια ὅρια, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὁπωσδήποτε σαφέστερα (Πηνειός, Ὄλυμπος, Καμβούνια, Πίνδος), ὁ Στράβων δίδει τὴν παράδοξον πληροφορίαν (*Στράβ*. Ἀποσπ. 10), καθ' ἣν ταῦτα συνέπιπτον πρὸς τὴν ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Δυρράχιον ἄγουσαν Ἐγνατίαν ὁδόν, ἀποκόπτων οὕτω ἀπὸ τῆς Μακεδονίας μέγα τμῆμα, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ ἀρχαιότερον (Ὀρεστίς, Ἐορδαία, Ἠμαθία, Ἐλιμία, Πιτρία). Ὁ Πτολεμαῖος θέτει ὡς βόρεια ὅρια τὸ Δυρράχιον καὶ τοὺς Στόβους, ὡς ἀνατολικὰ τὸν Νέστον καὶ ὡς νότια τὴν Οἴτην καὶ τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ὑπάγων οὕτω εἰς τὴν Μακεδονίαν ὁλόκληρον τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Φθιώτιδα (*Πτολ.* Γ, 13) Ἐκ τῶν Ρωμαίων ὁ Τίβος Λίβιος, προσεγγίζων ἴσως περισσότερον παντὸς ἄλλου εἰς τὴν ἀλήθειαν, λέγει: «Quanta Macedonia esset, Macedones quoque ignorabant» (XLV, 30: Πόση εἶναι ἡ Μακεδονία, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Μακεδόνες ἠγνόουν). Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Desdevises-du-Dezert ὀνομάζει Μακεδονίαν (Geogr. anc. dela Mac. σ. 1, 9—10, 284) ὁλόκληρον τὴν κεντρικὴν περιοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ μέχρι τῆς Ροδόπης καὶ ὑπὸ τοῦ Ριζωνικοῦ κόλπου (Κατтάρο) καὶ τοῦ Σκάρδου μέχρι τοῦ Ἀώου καὶ τοῦ Πηνειοῦ. Ὁ Μ. Δήμιτσας πάλιν (Ἀρχ. Γεωγρ. Μακεδ. Α, σ. 5. Β, σ 1, 588) περιορίζων ὀλίγον τὰ βόρεια καὶ τὰ δυτικὰ ὅρια τὰ ὑπὸ τοῦ Desdevises-du-Dezert τιθέμενα, παραδέχεται τὰ λοιπὰ ὡς ἀκριβῆ καὶ περιλαμβάνει εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ αὐτὴν τὴν Ἰλλυρίαν, λόγῳ τῶν πολλῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν της. Ἀλλὰ τόσον διὰ γεωγραφικοὺς ὅσον καὶ δι' ἱστορικοὺς λόγους, δέον νὰ διακριθῇ τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ Ἰλλυρία καὶ ἡ Θρᾴκη καὶ ἡ Θεσσαλία. Αἱ χῶραι αὗται ἀπετέλουν σαφῶς διακεκριμένα διαμερίσματα, ἡ δὲ Μακεδονία δύναται νὰ καθορισθῇ κατ' ἔκτασιν διὰ τῶν γνωστῶν ἐξ ἱστορικῶν, γεωγραφικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν μαρτυριῶν ἐπαρχιῶν της, αἱ ὁποῖαι ἦσαν αἱ ἑξῆς:

Α. Ἓξ ἐπαρχίαι, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλεσαν τὸ μακεδονικὸν βασίλειον τῆς Ἠμαθίας ὑπὸ Περδίκκαν τὸν Α'.

Ἠμαθία. Οὕτως ἐκαλεῖτο κατ' ἀρχὰς ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς ἡ λειχομένη ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου· ὅταν ἐσχηματίσθη τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδηλοῦτο ἡ περιοχὴ ἡ περιλαμβανομένη μεταξὺ τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τοῦ Λουδία, ἡ ὁποία, ἐπειδὴ ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ βασιλείου, ὠνομάσθη ἐπίσης καὶ *Μακεδονία* (*Ἡροδ.* Ζ, 127). Ἡ Ἠμαθία αὕτη περιελάμβανε τὰς πόλεις *Ἔδεσσαν* ἢ *Αἰγάς*, ἀρχαίαν πρωτεύουσαν καὶ ἱερὰν πόλιν τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐθάπτοντο οἱ βασιλεῖς, τὴν *Βέῤῥοιαν*, τὸ *Κίτιον* (ν. *Νάουσσα*) κλπ.

Πιερία. Ἦτο ἕδρα τῶν ἑλληνικῶν θεοτήτων καὶ τῶν μουσῶν, ὠνομάζετο δὲ οὕτως ἐκ τῶν παλαιῶν κατοίκων της, τῶν Πιερίων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν μακεδονικὴν κατάκτησιν μετηνάστευσαν πέραν τοῦ Στρυμόνος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παγγαίου (*Θουκ.* Β. 99). Ἐξετείνετο κατὰ μῆκος τῆς θαλάσσης πρὸς νότον τῆς Ἠμαθίας καὶ τοῦ Ἀλιάκμονος μέχρι τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Πηνειοῦ, οἵτινες ἀπετέλουν τὰ ὅρια μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας (*Ἡροδ.* Ζ' 128—129, 173, *Στράβ*. Ἀποσπ. 12, 14, 15, καὶ Θ' 429, *Πτολεμ.* Γ' 13, 15 κλπ.), καὶ περιελάμβανε πόλεις ἐνδόξους, τὴν *Μεθώνην* (ν. *Ἐλευθεροχώρι*) καὶ τὴν *Πύδναν* (ν. *Κίτρον*), κατοικουμένας ἤδη ἀπὸ τοῦ Η' ἢ τοῦ Ζ' αἰῶνος ὑπὸ Ἐρετριέων ἀποίκων, πλησίον τοῦ Ὀλύμπου τὸ *Δῖον*, πόλιν περίφημον, τὴν ὁποίαν ἐκαλλώπισεν ὁ Ἀρχέλαος καὶ ὅπου ἐθέσπισεν ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, τὸ *Λείβηθρον* (ἢ *Λείβηθρα*) καὶ τὴν *Πίμπλειαν* (ἢ *Πίμπλαν*), πόλεις ἀφιερωμένας εἰς τὰς μούσας, ἔτι νοτιώτερον τὸ *Ἡράκλειον* (ν. *Πλαταμὼν*) κλπ.

Βοττιαία. Ὠνομάζετο οὕτως ἐκ τῶν παλαιῶν κατοίκων της, τῶν Βοττιαίων, οἱ ὁποῖοι ἠναγκάσθησαν ἐκ τῆς μακεδονικῆς κατακτήσεως νὰ μεταναστεύσουν εἰς τὴν Χαλκιδικήν, εἰς τὰ περίχωρα τῆς Ὀλύνθου, καὶ ἔκειτο εἰς τὰ ΒΑ. τῆς Ἠμαθίας, ἀποτελοῦσα τὴν περιοχὴν τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λουδίου καὶ Ἀξιοῦ, δηλαδὴ τὴν σημερινὴν τῶν Γιαννιτσῶν καὶ ἐν μέρει τῆς Γευγελῆς. Εἶχε τὰς πόλεις *Πέλλαν*, τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀρχελάου ἔνδοξον μακεδονικὴν πρωτεύουσαν, *Ἰχνάς*, *Ἄλωρον*, *Κύρρον*, *Ἀμυδῶνα* (μνημονευομένην ἤδη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, Ἰλ. Π. 288), πλησίον τοῦ Ἀξιοῦ, καὶ βορειότερον τὰς *Εὔρωπον*, *Ἀταλάντην*, *Γορτυνίαν* καὶ *Εἰδομένην* (ν. *Γευγελῆν*).

Μυγδονία. Κατῳκεῖτο παλαιότατα ὑπὸ τῶν Ἠδωνῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν μακεδονικὴν κατάκτησιν μετηνάστευσαν πέραν τοῦ Στρυμόνος (*Θουκ.* Β. 99), καὶ ἐξετείνετο ἀνατολικῶς τῆς Βοττιαίας καὶ τοῦ Ἀξιοῦ μέχρι τοῦ Ἐχεδώρου (Γαλλικοῦ) ποταμοῦ καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀνθεμοῦντος (Καλαμαριᾶς) ἐν Χαλκιδικῇ, τὴν ὁποίαν κατέκτησεν Ἀλέξανδρος ὁ Α', καὶ κατόπιν μέχρι τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου. Ἡ Μυγδονία περιελάμβανε πολλὰς πόλεις, ἐν αἷς τὴν *Ἀπολλωνίαν* πλησίον τῆς λίμνης Βόλβης, τὴν *Ἀρέθουσαν* παρὰ τὸν Ρήχιον ποταμόν, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν Στρυμονικὸν τὰ ὕδατα τῆς Βόλβης, τὴν *Θέρμην*, πλησίον τῆς ὁποίας ἐκτίσθη βραδύτερον ἡ *Θεσσαλονίκη*, καὶ ἐξ ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος, κ. ἄ.

Ἐορδαία. Ὠνομάζετο οὕτως ἐκ τῶν παλαιῶν κατοίκων της, τῶν Ἐορδῶν. Ἔκειτο δυτικῶς τῆς Ἠμαθίας καὶ τοῦ Βερμίου ὄρους, περὶ τὴν Βεγορρίτιδα λίμνην (Ὀστρόβου) καὶ περιελάμβανε τὰς πόλεις *Ἄρνισσαν*, *Ἐορδαίαν*, *Βέγορρα* κ. ἄ.

Ἀλμωπία. Ὠνομάζετο οὕτως ἐκ τῶν παλαιῶν κατοίκων της, τῶν Ἀλμώπων, καὶ περιελάμβανε

Digitized by Google

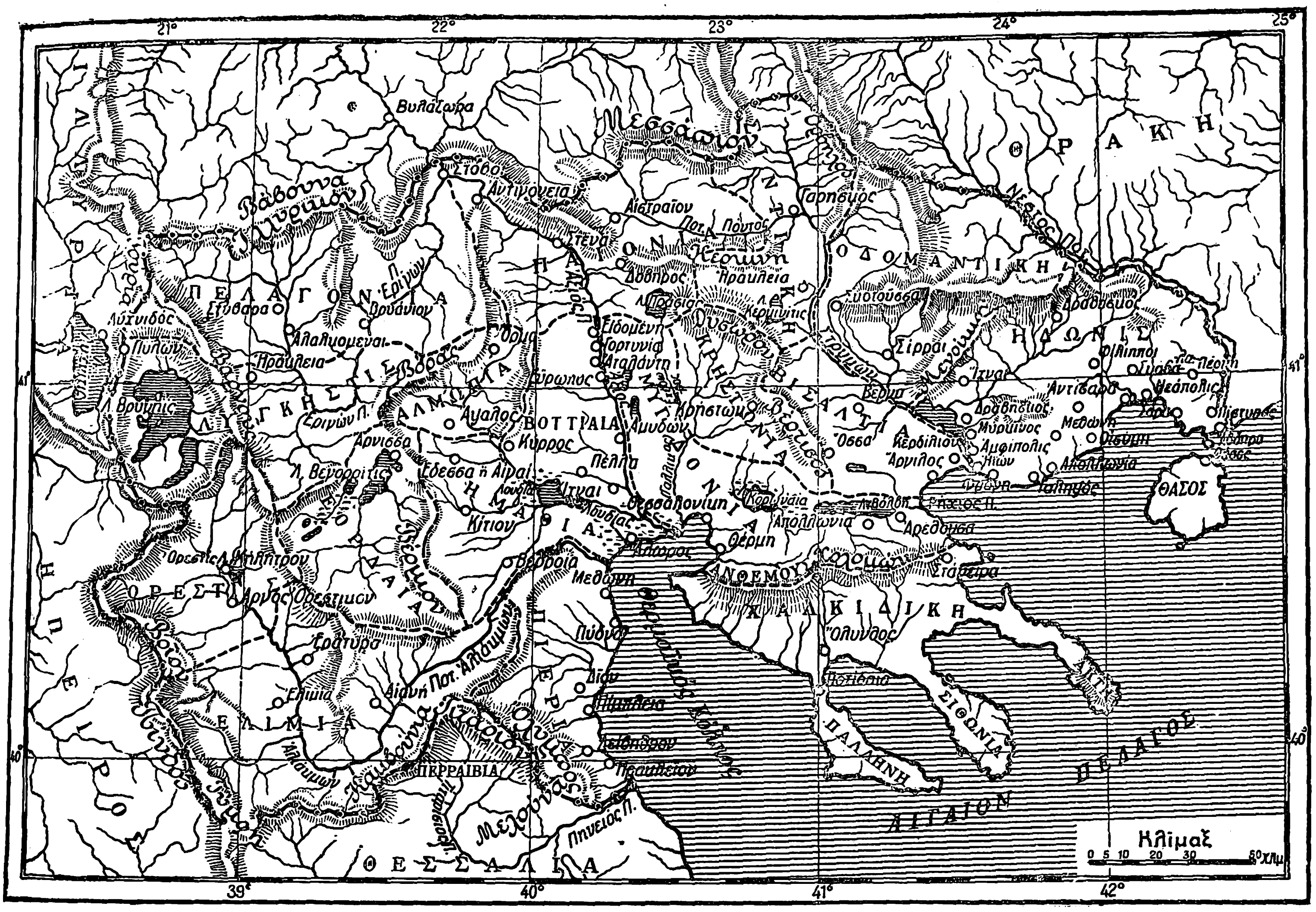

Χάρτης τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας.

τὴν ὀρεινὴν περιφέρειαν, ἥτις ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐκαλεῖτο τῶν Μογλενῶν, πρὸς βορρᾶν τῆς Ἡμαθίας, βορειοδυτικῶς τῆς Ἐορδαίας, μὲ τὰς πόλεις Ἄψαλον, Εὔρωπον καὶ Ὄρμαν.

Β Αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' προσαρτηθεῖσαι ἀνατολικαὶ περιφέρειαι εἶναι:

Κρηστωνία. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοί της, Κρήστωνες, εἶχον ἐγκατασταθῆ κατ' ἀρχὰς ἐν Χαλκιδικῇ καὶ εἰδικῶς περὶ τὴν Ὄλυνθον καὶ εἰς τὴν χερσόνησον Ἀκτὴν (Ἄθως). Ἡ Κρηστωνία ἔκειτο βορειοανατολικῶς τῆς Μυγδονίας καὶ περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Ἐχεδώρου ποταμοῦ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Δυσώρου ὄρους μέχρι τοῦ Βερτίσκου. Πρωτεύουσά της ἦτο ἡ *Κρήστων.*

Βισαλτία. Ὠνομάζετο οὕτως ἐκ τῶν παλαιῶν κατοίκων της, τῶν Βισαλτῶν. Ἀπετέλει συνέχειαν τῆς Κρηστωνίας καὶ ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Βερτίσκου ὄρους μέχρι τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, δηλαδὴ ἐπὶ τῶν σημερινῶν διαμερισμάτων τοῦ Σωχοῦ καὶ τῆς Νιγρίτας. Τὸ βασίλειον τῶν Βισαλτῶν ἐξετείνετο παλαιότατα ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Χαλκιδικῆς. Περιελάμβανεν ἡ Βισαλτία, πλὴν τῆς πρωτευούσης της *Βισαλτίας*, καὶ τὰς πόλεις *Ἄργιλον*, παρὰ τὸν Στρυμονικὸν κόλπον, *Κερδύλιον*, ἀπέναντι τῆς Ἠδωνικῆς Ἀμφιπόλεως, *Ὄσσαν*, παρὰ τὸν σημερινὸν Σωχόν, *Βέργαν*, πατρίδα τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Ἀντιφάνους κ. ἄ.

Ἐλιμία ἢ *Ἐλιμιῶτις.* Ἡ χώρα αὕτη, ὅπως καὶ ἡ Ὀρεστὶς καὶ ἡ Λυγκηστίς, ἐδέχθησαν τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' καὶ βραδύτερον προσηρτήθησαν ὁριστικῶς. Ἡ Ἐλιμία ἢ Ἐλιμιῶτις κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν Ἐλιμιωτῶν καὶ ἔκειτο δυτικῶς τῆς Πιερίας καὶ νοτίως τῆς Ἐορδαίας καὶ τῆς Ὀρεστίδος, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἁλιάκμονος. Ἐξετείνετο πρὸς νότον μέχρι τῶν Καμβουνίων καὶ τοῦ Τιταρίου ὄρους, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰ ὅρια μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ βορείου τμήματος τῆς Πίνδου, ἤτοι τῆς Τύμφης καὶ τοῦ Βοΐου (Γράμμος), ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ὅριον μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Ἰλλυρίας. Ἡ Ἐλιμία εἶχε πρωτεύουσαν τὴν *Ἐλιμίαν* καὶ τὰς πόλεις *Αἰωνή, Φυλακαί, Ἐράτυρα* κ. λ. π.

Ὀρεστίς. Χώρα τῶν Ὀρεστῶν. Ἐκαλεῖτο οὕτω παλαιότατα ὁλόκληρος ἡ ὀρεινὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Κατόπιν τὸ ὄνομα περιωρίσθη εἰς τὴν περιοχήν, ἡ ὁποία περιελαμβάνετο ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς τὸν καζᾶν τῆς Καστορίας καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ καζᾶ τῆς Κορυτσᾶς, δηλαδὴ μέχρι τοῦ Βοΐου ὄρους, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ὅριον μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἡ Ὀρεστὶς περιελάμβανε τὰς πόλεις *Κήλητρον* (Celetrum, νῦν *Καστορία*) καὶ *Ἄργος* (παρὰ τὴν Χρούπισταν), ἐξ οὗ εἷλκε τὴν καταγωγὴν ἡ μακεδονικὴ δυναστεία τῶν Ἀργεαδῶν.

Λυγκηστὶς ἢ *Λύγκος.* Ἡ χώρα τῶν Λυγκηστῶν, κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Ἐορδαίας καὶ τῆς Ὀρεστίδος, εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς πεδιάδος τοῦ Ἐριγῶνος (νῦν πεδιάδος τοῦ Μοναστηρίου), περὶ τὴν λίμνην τῆς Πρέσπας μέχρι τοῦ ὄρους, τὸ ὁποῖον ὑψοῦται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τῆς Λυχνίτιδος λίμνης (τῆς Ἀχρίδος) καὶ καλεῖται σήμερον Πετρίνο. Ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ πόλις *Πυλών*, ὅριον τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἰλλυρίας. Οἱ Λυγκησταὶ πρὸ τῆς ὑποταγῆς των εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας εἶχον ἔνδοξον ἱστορίαν· ἡ παράδοσις ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς δυναστείας αὐτῶν εἰς τοὺς Βακχιάδας τῆς Κορίνθου (*Στράβ.* Ζ, 326), ἐπανειλημμένως δὲ ὁ λυγκηστικὸς δυναστικὸς οἶκος ἐκόσμησε τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. Ἡ σπουδαιοτέρα πόλις τῆς Λυγκηστίδος ἦτο ἡ *Ἡράκλεια*, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ σημερινοῦ Μοναστηρίου (358). Ἡ πόλις αὕτη ἀνῆκε κατ' ἄλλους εἰς τὴν Πελαγονίαν, διότι ἐπὶ Ρωμαίων ὠνομάσθη *Πελαγονία* καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἀπετέλεσεν ἕδραν (ὡς Μοναστήριον πλέον) τοῦ ἐπισκόπου Πελαγονίας.

Γ. Αἱ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου προσαρτηθεῖσαι βόρειαι χῶραι εἶναι:

Πελαγονία. Ἐκλήθη οὕτως ἐκ τῶν ἀρχαίων κατοίκων της, τῶν Πελαγόνων, οἱ ὁποῖοι πρὶν ἢ ὑποταχθοῦν εἰς τὸ μακεδονικὸν βασίλειον, ἐτέλουν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Λυγκηστῶν. Οἱ Πελάγονες κατεῖχον παλαιότατα τὰς δύο ὄχθας τῆς ἀνωτέρας πεδιάδος τοῦ Ἀξιοῦ. Ἀλλὰ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Παιόνων συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ περιοχὴν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ βόρειον τμῆμα τῆς πεδιάδος τοῦ Ἐριγῶνος. Οὕτως ἡ μακεδονικὴ ἐπαρχία τῆς Πελαγονίας ἐξετείνετο βορείως τῆς Λυγκηστίδος, ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ μέχρι τοῦ ὄρους, τὸ ὁποῖον ὑψοῦται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τῆς Λυχνίτιδος λίμνης (Πετρίνο καὶ Τούρια), χωρίζον τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Ἰλλυρίας. Βορείως ἡ Πελαγονία ἐξετείνετο μέχρι τοῦ ὄρους Βάβουνα καὶ τῆς πόλεως Στόβοι εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Ἐριγῶνος καὶ τοῦ Ἀξιοῦ. Ἐκτὸς τῶν *Στόβων*, ἡ Πελαγονία εἶχε καὶ τὰς πόλεις *Πισσαῖον, Ἀλαλκομεναί, Στύβαρα, Βρυάνιον* κλπ.

Παιονία. Ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν δευτέραν νίκην τοῦ Φιλίππου (356), οἱ Παίονες δὲν ὑπετάγησαν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας· ὁ βασιλεὺς των Λυππεῖος ἀνεγνώρισεν ἁπλῶς τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Φιλίππου. Βραδύτερον οἱ βασιλεῖς τῆς Παιονίας ἀπηρνήθησαν καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτὴν καὶ ἀνέκτησαν τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν των. Ὁλόκληρος ἡ Παιονία οὐδέποτε ὑπετάγη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας, τὰ βόρεια ὅρια τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ὑπερέβησαν τὴν προέκτασιν τοῦ ὄρους Βάβουνα. Ὁ Φίλιππος φαίνεται ὅτι μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας μόλις τὴν νότιον Παιονίαν κατώρθωσε νὰ προσαρτήσῃ μέχρι τοῦ Μεσσαπίου ὄρους. Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Παιονίας εἶχε τὰς πόλεις *Δόβηρον, Αἴστραιον* (Στρώμνιτσαν), *Στενὰ* (Ντεμὶρ-καπού), *Ἀντιγόνεια* κ. ἄ.

Δ. Αἱ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου προσαρτηθεῖσαι ἀνατολικαὶ περιφέρειαι μέχρι τοῦ Νέστου ἦσαν:

Σιντική. Ἔκειτο βορείως τῆς Βισαλτίας μέχρι τοῦ Μεσσαπίου ὄρους, πέραν τοῦ Πόντου ποταμοῦ καὶ ἀνατολικῶς τῆς Κρηστωνίας καὶ τῆς νοτίου Παιονίας μέχρι τοῦ Στρυμόνος καὶ βορειότερον μέχρι τοῦ Ὀρβήλου ὄρους. Πέραν τῶν ὁρίων τούτων ἐξετείνετο ἡ Μαιδική, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἡ ἰσχυρὰ θρακικὴ φυλὴ τῶν Μαίδων, μεθ' ὧν εὑρίσκοντο εἰς συνεχῆ πόλεμον οἱ Μακεδόνες, οὐδέποτε ἐπιτυχόντες τὴν ὑποταγήν των. Ἡ Σιντικὴ περιελάμβανε τὰς πόλεις *Ἡράκλειαν, Τρίστολον, Παροικόπολιν, Γαρησκόν*, κλπ.

Ὀδομαντική. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ὀδομάντων, ἥτις ἀπετέλει τὴν πλειονότητα τῶν κατοίκων. Ἐξετείνετο ἀνατολικῶς τῆς Σιντικῆς μέχρι τοῦ Νευροκοπίου καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστου, ὁρίου τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θρᾴκης. Ἐν αὐτῇ κατῴκουν ἐπίσης οἱ Σιρριοπαίονες, περὶ τὴν πρωτεύουσάν των *Σίρραι* (νῦν *Σέρραι*). Ἄλλη πόλις τῆς Ὀδομαντικῆς ἦτο ἡ *Σκοτοῦσσα.*

Ἠδωνίς. Ἡ πλουσία περιοχὴ τοῦ Παγγαίου. Ὠνομάζετο οὕτως ἐκ τῶν Ἠδωνῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκυριάρχουν ἐν αὐτῇ καὶ ἔκειτο ἐπὶ τῆς παραλίας, ἀνατολικῶς τῆς Βισαλτίας καὶ νοτίως τῆς Ὀδομαντικῆς, ἀπὸ τῆς λίμνης τοῦ Ἀχινοῦ καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ, ὁρίου τῆς Μακεδονίας πρὸς τὴν Θρᾴκην. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παγγαίου ἦσαν ἐπίσης ἐγκατεστημένοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου (Β. 99), Πίερες ἐκδιωχθέντες ἐκ τῆς πατρίδος των καὶ κτίσαντες ἐνταῦθα ὁμώνυμον τῇ Μεθώνῃ τῆς Πιερίας πόλιν. Ἡ Ἠδωνὶς ἡ περὶ τὸ Παγγαῖον ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαιοτέρα ἑστία τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου, τοῦ Ἀπόλλωνος Ἡλίου καὶ τοῦ Ὀρφέως. Πόλεις τῆς Ἠδωνίδος ἦσαν ἐκτὸς τῆς *Μεθώνης*, ἡ *Πέργαμος* (ν. *Πράβι*), *Ἠϊὼν* (τὸ περίφημον κατόπιν ἐπίνειον τῆς *Ἀμφιπόλεως*), ἡ *Φραζή*, ἡ *Γοληψός*, ἀποικία Θασίων, ἡ *Ἀπολλωνία*, ἡ *Οἰσύμη*, ἐπίσης ἀποικία Θασίων, αἱ *Ἴχναι*, ἡ *Σάρα*, αἱ *Ἐννέα ὁδοί*, ἐφ' ὧν ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἡ *Ἀμφίπολις* (ν. *Νεοχώρι*), *Κρηνίδαι*, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Φίλιππος ἔδωσε κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας τὸ ὄνομα *Φίλιπποι* (πλησίον τοῦ ν. *Δοξάτου*), αἱ

Digitized by Google

δύο *Δραβησκοὶ* (ἡ μία ν. *Δράμα* καὶ ἡ ἄλλη ν. *Δραβίκι*), ἡ *Μύρκινος* πλησίον τῆς λίμνης τοῦ Ἀχινοῦ, τὰ *Σκάβαλα* (ν. *Καβάλλα*), ἡ *Ἀντίσαρα* λιμὴν τῶν Φιλίππων (ν. *Χριστούπολις*), ἡ *Νεάπολις*, ἡ *Πίστυρος* ἐπὶ τοῦ Νέστου κ. λ. π. Μὲ τὴν Ἠδωνίδα εἶναι γεωγραφικῶς καὶ ἱστορικῶς συνδεδεμένη ἡ νῆσος *Θάσος*, τὴν ὁποίαν ὁ Φίλιππος ὑπήγαγεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας.

Ὁ Φίλιππος τέλος ὑπέταξε καὶ τὴν *Χαλκιδικήν*, ταυτίσας οὕτω τὰ πολιτικὰ σύνορα τοῦ κράτους του πρὸς τὰ φυσικὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας. Ἡ Χαλκιδικὴ ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῶν πολλῶν ἀποικιῶν, τὰς ὁποίας ἔκτισεν ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα ἡ Χαλκὶς τῆς Εὐβοίας. Ἡ μακεδονικὴ αὕτη χερσόνησος μὲ τὰς τεμαχισμένας ἀκτάς της ἐκτείνεται νοτίως τῆς Μυγδονίας καὶ εἶχε πολλὰς πόλεις: τὴν *Ὄλυνθον* ἀρχαιοτάτην καὶ ἐνδοξοτάτην, γενέτειραν τοῦ ἱστορικοῦ Καλλισθένους, τὰ *Στάγιρα*, πατρίδα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὴν *Ποτίδαιαν*, πόλιν ἰσχυρὰν ὀνομασθεῖσαν ὕστερον *Κασάνδρειαν*, ἔνθα ἐγεννήθη ὁ ἱστορικὸς Ἀριστόβουλος καὶ ὁ κωμικὸς ποιητὴς Ποσείδιππος κ. ἄ. Αἱ πόλεις αὗται ἦσαν ἀποικίαι τῆς Χαλκίδος, τῆς Ἐρετρίας, τῆς Ἄνδρου καὶ τῆς Κορίνθου.

Οὕτω, λοιπόν, λαμβάνοντες ὡς βάσιν τὰ ἐξωτερικὰ ὅρια τῶν μακεδονικῶν ἐπαρχιῶν, δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τὴν Μακεδονίαν τὰ ἀκόλουθα ὅρια: Πρὸς νότον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπὸ τοῦ Νέστου μέχρι τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν ὀρέων Ὄλυμπος, Τιτάριον καὶ Καμβούνια, τὰ ὁποῖα χωρίζουν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας τὰς μακεδονικὰς ἐπαρχίας τῆς Πιερίας καὶ τῆς Ἐλιμίας. Πρὸς δυσμὰς τὴν βορείαν ὀροσειρὰν τῆς Πίνδου, δηλαδὴ τὰ ὄρη Τύμφη, Βόϊον (Γράμμος), τὰ ὁποῖα χωρίζουν τὰς μακεδονικὰς ἐπαρχίας Ἐλιμίαν καὶ Ὀρεστίδα ἀπὸ τῆς Ἠπείρου· κατόπιν τὸ ὄρος Πετρίνο πλησίον τῆς Λυχνιδοῦ λίμνης (Ἀχρίδος) καὶ τὸ ὄρος Τούρια, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ συνέχειαν πρὸς βορρᾶν, τὰ ὁποῖα χωρίζουν τὰς μακεδονικὰς ἐπαρχίας Λυγκηστίδα καὶ Πελαγονίαν ἀπὸ τῆς Ἰλλυρίας. Πρὸς βορρᾶν, τὴν ὀροσειρὰν ἡ ὁποία περιβάλλει τοὺς Στόβους παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἐριγῶνος καὶ τοῦ Ἀξιοῦ· ἡ ὀροσειρὰ αὕτη συνδέει τὸ ὄρος Βάβουνα πρὸς τὸν δυτικὸν κλάδον τοῦ Μεσσαπίου ὄρους· τὰ ὅρια ταῦτα χωρίζουν τὰς μακεδονικὰς ἐπαρχίας Πελαγονίαν, νότιον Παιονίαν καὶ Σιντικὴν ἀπὸ τῆς κυρίως Παιονίας καὶ τῆς θρακικῆς περιοχῆς τῶν Μαίδων. Πρὸς ἀνατολὰς τὸ ὄρος Ὄρβηλος καὶ ὁ ποταμὸς Νέστος, τὰ ὁποῖα χωρίζουν ἀπὸ τῆς Θράκης τὰς μακεδονικὰς ἐπαρχίας Σιντικήν, Ὀδομαντικὴν καὶ Ἠδωνίδα. (Περὶ τῆς φυσικῆς γεωγραφίας τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας βλέπε κατωτέρω [*Φυσ. Γεωγρ.*].) θ.π.

— **[ΦΥΣΙΚ. ΓΕΩΓΡ.]** Ἡ Μακεδονία καταλαμβάνει τὸ κέντρον τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, κεῖται μεταξὺ τῶν χωρῶν Θεσσαλίας πρὸς Ν. καὶ ΝΔ., Ἠπείρου καὶ Ἀλβανίας (Ἰλλυρίας) πρὸς Δ., Θράκης πρὸς Α. καὶ κυρίως Σερβίας πρὸς Β. καὶ βρέχεται μόνον πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τὰ φυσικὰ ὅρια αὐτῆς καθορίζουσιν ἀπὸ ξηρᾶς πρὸς Α. τὸ ὄρος Ὄρβηλος καὶ ὁ ποταμὸς Νέστος πηγάζων ἐξ αὐτῆς, πρὸς Δ. τὰ ὄρη Πέτρινον καὶ Βοῖον, πρὸς Ν. τὰ Καμβούνια (Χάσια) καὶ ὁ Ὄλυμπος καὶ πρὸς Β. ἡ Βαβοῦνα καὶ τὸ Μεσσάπιον.

Ἡ Μακεδονία εἶναι χώρα κατὰ μέγα μέρος ὀρεινή, καλυπτομένη ὑπὸ πολλῶν ὀροσειρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνοίγονται εὔφοροι πεδιάδες, ὀροπέδια, λεκανοπέδια καὶ κοιλάδες. Τὰ ὄρη ταῦτα δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο διακεκριμένα συστήματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἕν, τὸ πρὸς Δ., περιλαμβάνει στενόμακρα ὄρη, ἔχοντα κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἀνήκοντα εἰς τὸ ὀρεινὸν σύστημα τὸ κατερχόμενον κατὰ μῆκος τοῦ Δ. τμήματος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου μέχρι τῆς κυρίως Ἑλλάδος, τὸ δέ, τὸ πρὸς Α., περιλαμβάνει ὄρη ἀποτελοῦντα διακλαδώσεις τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τῆς Ροδόπης. Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ὀροσειρῶν ἄλλαι δευτερεύουσαι κορυφαὶ καὶ μικρότερα συστήματα ὑψοῦνται εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας, χωρίζοντα τὰς πεδιάδας καὶ τὰς κοιλάδας τῆς χώρας. Τέλος, ἐπὶ τῆς ἐντελῶς ὀρεινῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ὑψοῦνται πολυάριθμοι κορυφαί, αἱ ὁποῖαι προεκτεινόμεναι σχηματίζουσι τὰς τρεῖς πρὸς Ν. ὀρεινὰς χερσονήσους τοῦ Ἄθω, τῆς Σιθωνίας καὶ τῆς Παλλήνης.

Εἰδικῶς τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: Ἐν τῷ πρὸς Δ. συστήματι κατέρχονται δύο σχεδὸν παράλληλοι ὀροσειραί, ἔχουσαι κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἀποτελοῦσαι διακλάδωσιν τοῦ *Σκάρδου*. Καὶ τῆς μὲν πρὸς Δ. ὀροσειρᾶς κυριώτερον ὄρος εἶναι τὸ *Πέτρινον* (Γκαλιτσίκα), χρησιμεῦον ὡς ΒΔ. ὅριον τῆς Μακεδονίας καὶ χωρίζον τὰς λεκάνας τῶν λιμνῶν Μεγάλης καὶ Μικρᾶς Βρυγηίδος ἀπὸ τῆς Λυχνίτιδος (Ἀχρίδος), τῆς δὲ πρὸς Α. ὁ *Βαρνοῦς* (*Περιστέρι*, ὑψόμ. 2.532μ.), ἐν συνεχείᾳ σχεδὸν τῆς πρὸς Β. *Σαλακόβης* ἢ *Γκολεσνίτσης* καὶ τῆς *Βαβούνας*, ἡ ὁποία καθορίζει τὰ πρὸς Β. ὅρια τῆς χώρας. Πρὸς ΝΔ. τῆς Βαβούνας καὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Βαρνοῦντος ἀνοίγεται ἡ βορειοτέρα καὶ εὐρεῖα Πελαγονικὴ πεδιὰς (τοῦ Μοναστηρίου). Ἡ πεδιὰς αὕτη, σχήματος ὀρθογωνίου, κεῖται ἐπὶ ὑψομέτρου 550—650μ. καὶ εἶναι ἑλώδης κατὰ τὸ νοτιώτερον αὐτῆς τμῆμα, ὁπόθεν διέρχεται ὁ δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Ἀξιοῦ *Ἐριγὼν* (*Τσέρνα*). Πρὸς Ν ἡ Πελαγονικὴ πεδιὰς κλείεται ὑπὸ τοῦ ὄρους *Βόρας* καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς ὀρεινῆς χώρας τοῦ Μοριχόβου, ὑψουμένης μεταξὺ τῆς Βαβούνας καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ.

Τὸ ὄρος *Βόρας* (*Νίτσε*) ἄρχεται πρὸς Α. τοῦ Βαρνοῦντος, ἔχει κατεύθυνσιν ἐκ Δ. πρὸς Α., φθάνει μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ καὶ σχηματίζει τὸ ὅριον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Νοτιοσλαυΐας. Σπουδαιότεραι κορυφαί του εἶναι ἡ *Τζένα* (2.071 μ.), τὸ *Πίνοβον* (2.154 μ.) καὶ τὸ *Καϊμακτσαλὰν* (2.524 μ.). Πρὸς Δ τοῦ Βαρνοῦντος εὑρίσκεται ἡ πρὸς τὴν Ἤπειρον ἀνοιγομένη περιοχὴ τῆς Δασσαρητίας, περιλαμβάνουσα τρία λεκανοπέδια, τῶν ὁποίων τὸ κέντρον καταλαμβάνουσιν αἱ λίμναι *Μεγάλη* καὶ *Μικρὰ Βρυγηῒς* (*Πρέσπα*), *Λυχνῖτις* (τῆς *Ἀχρίδος*) καὶ *Σοβιανὴ* (*Μαλίκ*). Ἐκ τῶν λιμνῶν τούτων ἡ Μικρὰ καὶ Μεγάλη Βρυγηῒς ἀνήκουσιν εἰς τὸ Μακεδονικὸν ἔδαφος, αἱ δὲ δύο ἄλλαι εἰς τὸ Ἰλλυρικόν. Πρὸς Ν. τοῦ Πετρίνου αἱ κορυφαὶ *Λιβανίσκος* (1.950 μ.) καὶ *Ἰβὼν* (1.734 μ.), βαίνουσαι πρὸς Ν., σχηματίζουσι τὸ ὅριον Μακεδονίας καὶ Β. Ἠπείρου. Ἀφ' ἑτέρου ὁ παραλλήλως τοῦ Πετρίνου βαίνων Βαρνοῦς, περιβάλλων πρὸς Α. τὰς λίμνας Μικρὰν καὶ Μεγάλην Βρυγηΐδα καὶ προεκτεινόμενος πρὸς ΝΔ., σχηματίζει τὸ ὄρος *Κόρμες*, ἀπὸ τοῦ ὁποίου μακρὰ βουνοσειρὰ βαίνουσα πρὸς Ν. συναντᾷ τὸ *Βοῖον* ἢ *Γράμμον* (ὑψηλοτέρα κορυφὴ *Σμόλικας* 2.632 μ.), περικλεῖον πρὸς Δ. τὴν Μακεδονίαν καὶ φθάνον μέχρι τοῦ κυρίου σκελετοῦ τῆς *Πίνδου*, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ προέκτασιν πρὸς Β. Ἀφ' ἑτέρου δευτέρα σχεδὸν παράλληλος σειρὰ κορυφῶν κατερχομένη ἐπίσης ἀπὸ τοῦ Βαρνοῦντος μέχρι τῶν Καμβουνίων ὀρέων κλείει τὴν δυτικωτέραν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ὀρέων τούτων εἶναι τὸ *Βίτσι* (2.063 μ.), τὸ *Σνιάτσικον* (2.068 μ.), ὁ *Μπούρινος* (1.845 μ.) καὶ τὸ *Φλάμπουρον* (1.065 μ.). Ἡ δυτικωτέρα αὕτη Μακεδονία περιλαμβάνει δύο κυρίως λεκάνας: τῆς Καστορίας, τῆς ὁποίας τὸ κέντρον καταλαμβάνει ἡ ὁμώνυμος λίμνη, καὶ τῶν Γρεβενῶν. Τρίτη παράλληλος ὀροσειρὰ ἀπὸ τοῦ Βόρα ἀρχομένη κατέρχεται πρὸς Ν. ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας, φθάνουσα μέχρι τοῦ Τιταρίου, μεταξὺ Καμβουνίων καὶ Ὀλύμπου. Σπουδαιότερα ὄρη τῆς σειρᾶς ταύτης εἶναι τὸ *Βέρμιον* (2.027 μ.) καὶ ὁ δασώδης *Πίερος* (κορυφὴ *Φλάμπουρο* 2.199 μ.). Μεταξὺ τῆς τελευταίας ταύτης σειρᾶς καὶ τῆς προηγουμένης σχηματίζονται ἀπὸ Β. αἱ ἑξῆς πεδιάδες καὶ λεκάναι: τῆς Φλωρίνης ἀρδευομένη ὑφ' ἑνὸς τῶν δεξιῶν παραποτάμων τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Ἐριγῶνος, τῆς Ἐορδαίας (Καϊλαρίων, ὑψόμ. 600 μ.), πρὸς Β τῆς ὁποίας σχηματίζεται ἡ μεγάλη Βεγορῖτις λίμνη (τοῦ Ὀστρόβου), καὶ τῆς Κοζάνης, ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Ἀλιάκμονος.

Πρὸς Ν. τοῦ Βόρα ἀνοίγεται ἡ κοιλὰς τῶν Μογλενῶν (Ἀλμωπίας) περικλειομένη πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ μικροῦ δρυοφύτου ὄρους *Πάϊκον*, πρὸς Ν. δὲ τέλος αὐτοῦ καὶ πρὸς Α. τοῦ Βερμίου ἀνοίγεται ἡ προσχωσιγενὴς καὶ εὐρεῖα πεδιὰς τῆς Θεσσαλονίκης (Καμπανία). Ἡ πεδιὰς αὕτη ἁπλοῦται περὶ τὸν μυχὸν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, διασχίζεται δὲ ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ὧν σπουδαιότερος ὁ *Ἀξιός*, διαιρῶν αὐτήν, ἀπὸ Β. πρὸς Ν., εἰς δύο τμήματα (ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν). Ἡ πεδιὰς αὕτη, ὡς ἐκ τῆς προσχωσιγενοῦς συστάσεως τοῦ ἐδάφους της καὶ λόγῳ τῆς ἐλαχίστης πρὸς τὴν θάλασσαν κλίσεως, σχηματίζει πολλὰ στάσιμα ὕδατα (λίμναι *Γιαννιτσῶν*, *Ἄρτζανης*, *Ἀματόβου* κλπ.). Ἐν συνεχείᾳ τῆς πεδιάδος τῆς Καμπανίας πρὸς ΝΔ. καὶ κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Πιέρου, ἀνοίγεται ἄλλη εὔφορος πεδιὰς τῆς Πιερίας, ἀρδευομένη ὑπὸ μικρῶν ποταμίων συγκεντρούντων τὰ ὕδατα τῶν πέριξ ὀρέων. Ὁ Ὄλυμπος (κορυφὴ 2.917 μ.) μετὰ τῶν Καμβουνίων ὑψούμενοι μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας σχηματίζουσι τὸ κύριον πρὸς Ν. ἔρεισμα τῆς χώρας. Ἑνούμενα τὰ δύο ταῦτα ὄρη διὰ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν ὑψουμένου Τιταρίου (1520 μ.), ἀποτελοῦσιν εἶδος μεγάλου φραγμοῦ μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν τὰς ὁποίας χωρίζουσιν, ἀφίνουσι δὲ μόνην ἀξιόλογον δίοδον τὰ ἱστορικὰ στενὰ τοῦ Σαρανταπόρου. Ἡ κοίτη τοῦ Ἀξιοῦ χωρίζει τὴν Μακεδονίαν εἰς τὰ δύο διακεκριμένα ὀρεογραφικῶς τμήματα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω.

Τὸ πρὸς Α. ὀρεινὸν σύστημα τῆς *Ροδόπης* περιλαμβάνει κυριώτερον ὄρος τὸν *Ὄρβηλον*, βαίνοντα παραλλήλως τῆς κυρίως Ροδόπης μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀρέων ρέει ὁ *Νέστος*, τοῦ ὁποίου ὁ κάτω ροῦς σημειώνει τὸ μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Θράκης ὅριον. Πρὸς Δ. τοῦ Ὀρβήλου δευτέρα ὀροσειρὰ καθορίζουσα τὸ πρὸς Β. ὅριον τῆς χώρας εἶναι τὸ *Μεσσάπιον* (*Πλασκαβίτσα*). Ἔχει αὕτη κατεύθυνσιν ἐξ Α. πρὸς Δ. καὶ εὑρίσκεται ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τοῦ νοτιοσλαβικοῦ ἐδάφους. Ἀπὸ τοῦ Μεσσαπίου διευθύνεται πρὸς Ν. τὸ ὄρος *Μάλες*, χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ Ὀρβήλου διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος. Τὸ ὄρος τοῦτο, ἔχον κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. χωρίζει τὴν νοτιοσλαβικὴν ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς Μακεδονίας. Τρίτον ὄρος, πρὸς Ν. καὶ παραλλήλως τοῦ Μεσσαπίου βαῖνον, εἶναι ἡ *Κερκίνη* (*Μπέλες*), τῆς ὁποίας τὸ Α. τμῆμα καθορίζει ἐπ' ἀρκετὸν τὸ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας ὅριον. Ἡ Κερκίνη κατὰ τὸ Δ. ἄκρον αὐτῆς στρέφεται πρὸς ΒΔ. καὶ διὰ σειρᾶς μικροτέρων κορυφῶν προσεγγίζει τὸ Μεσσάπιον, μετὰ τοῦ ὁποίου σχηματίζει πεταλοειδῆ φραγμὸν περιβάλλοντα τὸ λεκανοπέδιον τῆς Στρωμνίτσης. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο ἀρδεύει ὁ δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Στρυμόνος, *Πόντος* (*Στρώμνιτσα*). Μεταξὺ Μάλες καὶ Ὀρβήλου διέρχεται ἡ εὐρεῖα κοιλὰς τοῦ Στρυμόνος, τῆς ὁποίας τὸ βόρειον τμῆμα ἀποτελεῖ τὴν βουλγαρικὴν Μακεδονίαν. Ὁ Ὄρβηλος (2.681 μ.), προεκτεινόμενος πρὸς Ν., πέμπει ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους τὰ ὄρη *Τσιγγέλι*, σχηματίζον τὸ μετὰ τῆς Βουλγαρίας ὅριον, *Βροντοῦ* καὶ *Μενοίκιον*, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦσι τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Στρυμόνος καὶ φθάνουσι μέχρι σχεδὸν τῆς παραλίας, κατέναντι τῆς μόνης Μακεδονικῆς νήσου Θάσος. Τοιουτοτρόπως ἡ σειρὰ τῶν ὀρέων Κερκίνη, Τσιγγέλι καὶ Ὄρβηλος μετὰ τῶν Ν. παραφυάδων αὐτοῦ περιβάλλουσιν ὡς ἐν κλοιῷ τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. Ἀφ' ἑτέρου τὰ ὄρη *Δύσωρον* (*Κούρσκα*) καὶ *Βερτίσκος* (*Μπεσίκ*) ἐν συνεχείᾳ σχεδὸν ἀλλήλων κείμενα καὶ διευθυνόμενα μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. μεταξὺ τῆς Κερκίνης καὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου χωρίζουσι τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα τῆς Καμπανίας (Θεσσαλονίκης), ἧς διαγράφουσι τὰ πρὸς Α. ὅρια ἀπὸ τῆς μακρᾶς καὶ εὐρείας κοιλάδος τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Στρυμόνος, τῆς ὁποίας τὸ κατώτατον ἐγγὺς τῆς παραλίας τμῆμα καλύπτει ἡ λίμνη *Κερκινῖτις* (τοῦ *Ἀχινοῦ*). Πρὸς Ν. τοῦ Βερτίσκου καὶ ἀνατολικῶς τῆς Καμπανίας τὸ ἔδαφος κατέρχεται σχηματίζον μακρὰν κοιλάδα, διήκουσαν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Θερμαϊκοῦ μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου, ἡ ὁποία χωρίζει τὴν Χαλκιδικὴν ἀπὸ τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας. Τὰ κατώτερα σημεῖα τῆς κοιλάδος ταύτης καταλαμβάνουσι δύο μεγάλαι λίμναι, ἡ *Κορώνεια* (τοῦ *Λαγκαδᾶ*) καὶ ἡ *Βόλβη* (*Μπεσίκια*). Τέλος δύο μεμονωμένα ὄρη, τὸ *Πάγγαιον* (1.956 μ.) καὶ τὸ *Σύμβολον*, ὑψοῦνται ἐγγὺς τῆς παραλίας τοῦ Αἰγαίου μεταξὺ τοῦ Στρυμονικοῦ καὶ τοῦ κόλπου τῆς Καβάλλας. Πρὸς Β. τῶν ὀρέων τούτων ἀνοίγεται ἡ εὐρεῖα πεδιὰς τῆς Δράμας. Ἡ Χαλκιδική, χώρα ἐξ ὁλοκλήρου ὀρεινή, καλύπτεται ὑπὸ ὀρέων ἀποτελούντων γεωγραφικῶς συνέχειαν τοῦ ἐπὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας τοῦ Θερμαϊκοῦ ὑψουμένου *Ὀλύμπου*. Ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶναι τὸ ὄρος *Χολομῶν*, ἀξιολογωτάτη δὲ τὸ ἱστορικὸν ὄρος *Ἄθως*.

Ἡ Μακεδονία, περιβαλλομένη ἐξ Α. καὶ Δ. ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων, συγκεντρώνει ἐκτὸς τῶν ἰδίων αὐτῆς ὑδάτων καὶ τὰ ὕδατα τῶν πρὸς Β. χωρῶν. Κυριώτερος ποταμὸς εἶναι ὁ *Ἀξιός*, τέμνων τὴν χώραν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Θερμαϊκόν. Πηγάζει οὗτος ἀπὸ τοῦ ὄρους Σκάρδος, ἐγγὺς τοῦ Μοράβα, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως, ὁ δὲ ὑδροκρίτης τῶν δύο τούτων ποταμῶν σχηματίζει κατά τινας τὰ Β. ὅρια τῆς Μακεδονίας. Κυριώτερος παραπόταμός του εἶναι ὁ δεξιὸς *Ἐριγὼν* (*Τσέρνα*), ἐρχόμενος ἀπὸ τῆς λεκάνης τοῦ Μοναστηρίου. Ἡ κοιλὰς τοῦ Ἀξιοῦ ἐκτὸς τῆς εὐφορίας αὐτῆς εἶναι ἀξιολογωτάτη καὶ ἀπὸ συγκοινωνιακῆς ἀπόψεως, διότι διέρχονται δι' αὐτῆς αἱ κυριώτεραι χερσαῖαι ὁδοὶ συγκοινωνίας μεταξὺ ἐγγὺς Ἀνατολῆς καὶ Εὐρώπης. Παραλλήλως σχεδὸν καὶ πρὸς Α. τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ κατέρχεται ἀπὸ Β. ὁ δεύτερος μεγάλος ποταμὸς τῆς Μακεδονίας *Στρυμών*. Πηγάζων οὗτος ἐκ τῶν δυτικῶν Βαλκανίων ὀρέων, ρέει μεταξὺ Ὀρβήλου καὶ Πλασκαβίτσης, εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σερρῶν, τὴν ὁποίαν διασχίζει ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., σχηματίζει τὴν Κερκινίτιδα λίμνην (τοῦ Ἀχινοῦ) κατὰ τὸν κάτω ροῦν αὐτοῦ, καὶ ἐκρέει διὰ στομίου διερχομένου μεταξὺ Παγγαίου καὶ τῶν ΝΑ. προεκτάσεων τοῦ Βερτίσκου εἰς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον. Ὁ τρίτος σοβαρὸς ποταμὸς τῆς Μακεδονίας εἶναι ὁ *Νέστος*, ὁ βρέχων τὴν χώραν μόνον κατὰ τὸν κάτω ροῦν αὐτοῦ, σχηματίζων συγχρόνως τὸ μετὰ τῆς Θράκης ὅριον καὶ ἀρδεύων παρὰ τὰς ἐκβολὰς τὴν μικρὰν προσχωσιγενῆ πεδιάδα τῆς Χρυσουπόλεως ἔναντι τῆς Θάσου. Ἀξιόλογοι ἐπίσης εἶναι οἱ ἐν τῇ Δ. Μακεδονίᾳ πηγάζοντες *Λουδίας* (*Γαλλικὸς*) καὶ *Ἀλιάκμων*. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Βόρας, συγκεντροῖ τὰ ὕδατα τῶν περιοχῶν Ἀλμωπίας καὶ Ἐδέσσης καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ἡ ὁποία συγκεντροῖ ἐπίσης, διὰ ρυάκων καὶ ἄλλων μικρῶν ποταμίων, τὰ ὕδατα τῆς Α. πλευρᾶς τοῦ πολυύδρου Βερμίου. Ἐκ τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν ἐκρέει διὰ στομίου περιβαλλομένου ὑπὸ τελματωδῶν ἐκτάσεων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν ἐγγὺς τοῦ Ἀξιοῦ. Ὁ Ἀλιάκμων πηγάζει ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Καστορίας, σχηματίζει μέγα ἡμικύκλιον διερχόμενος διὰ τῶν πεδιάδων Γρεβενῶν καὶ Κοζάνης καὶ πίπτει εἰς τὸ ΝΔ τμῆμα τῆς πεδιάδος τῆς Καμπανίας, παραλλη-

Digitized by Google

λως τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Λουδία· συγκεντροῖ τοιουτοτρόπως τὰ ὕδατα ὁλοκλήρου τῆς ΝΔ. Μακεδονίας, τῶν Β. κλιτύων τῶν Καμβουνίων καὶ τῶν Β.Δ. τοῦ Πιέρου. Αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τοῦ Θερμαϊκοῦ κεῖνται ἐγγύτατα τῶν τοῦ Λουδία. Τὰ ὕδατα τῶν Α. κλιτύων τοῦ Πιέρου καὶ τῶν Β. τοῦ Ὀλύμπου ἐκρέουσιν ἐπίσης εἰς τὴν Α. παραλίαν τοῦ Θερμαϊκοῦ διὰ σειρᾶς παραλλήλων ποταμίων διασχιζόντων ἐκ Δ. πρὸς Α. τὴν πεδιάδα τῆς Κατερίνης. Σπουδαιότερα τούτων εἶναι ὁ *Ἐνιπεύς*, ὁ *Αἴσων*, κλπ. Ἐν τῇ Α. Μακεδονίᾳ ἄλλος ἀξιόλογος, ἐκτὸς τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου, ποταμὸς εἶναι ὁ *Ἀγγίτης*, συγκεντρῶν τὰ ὕδατα τῆς λεκάνης τῆς Δράμας καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Κερκινίτιδα λίμνην.

Αἱ λίμναι τῆς Μακεδονίας εἶναι πολλαὶ καὶ μεγάλαι, ἐξ ὧν ἄλλαι μὲν εὑρίσκονται ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, σχηματιζόμεναι ἐντὸς κοιλοτήτων καὶ λεκανῶν, ἄλλαι δὲ εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῶν πεδιάδων.

Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκουσιν ἡ *Μεγάλη* καὶ *Μικρὰ Βρυγηΐς*, ἡ *Βεγορρῖτις* (τοῦ Ὀστρόβου), τῆς *Δοϊράνης* καὶ τῆς *Καστορίας*, εἰς δὲ τὴν δευτέραν τῶν *Γιαννιτσῶν*, τῆς *Ἄρτζανης*, τοῦ *Ἀματόβου*, ἡ *Κερκινῖτις*, ἡ *Κορώνεια* καὶ ἡ *Βόλβη*. Ἡ σπουδαιοτέρα τούτων Μεγάλη Βρυγηΐς ἔχει βάθος 50, ἡ δὲ στάθμη τῶν ὑδάτων αὐτῆς κυμαίνεται μεταξὺ 857 καὶ 860 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἡ Μικρὰ Βρυγηΐς κεῖται ΝΑ. τῆς Μεγάλης, χωρίζεται δ' ἀπ' αὐτῆς διὰ μικρᾶς μόνον ζώνης ξηρᾶς. Ἡ λίμνη Βεγορρῖτις (τοῦ Ὀστρόβου), κειμένη πρὸς Β. τῆς πεδιάδος τῆς Ἐορδαίας, ἧς συγκεντροῖ τὰ ὕδατα, περιβάλλεται ὑπὸ γυμνῶν ὀρέων καὶ ἔχει πρὸς ΝΔ. αὐτῆς τρεῖς ἄλλας μικροτέρας λίμνας, τῶν *Πετρῶν*, τὴν *Χειμαδίτιδα* καὶ τὴν *Ζάχαρην*. Πρὸς ΒΑ. τῆς λίμνης σχηματίζεται μικρὰ κοιλὰς ἄγουσα πρὸς τὴν κατάρρυτον Ἔδεσσαν. Ἡ λίμνη τῆς Καστορίας (ὑψόμ. 623 μ.) περιβάλλεται ὑπὸ ὀρέων, ἐκρέει δὲ διὰ στομίου εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ἐγγὺς διερχομένου Ἀλιάκμονος. Ἡ λίμνη τῆς Δοϊράνης κεῖται ἐντὸς κλειστῆς λεκάνης πρὸς Δ τοῦ ὄρους Κερκίνη ἐπὶ τῶν ἑλληνο-νοτιοσλαβικῶν συνόρων. Αἱ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Καμπανίας λίμναι τῶν Γιαννιτσῶν, τῆς Ἄρτζανης καὶ τοῦ Ἀματόβου εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν τελματώδεις καὶ ἔχουσι μικρὸν βάθος. Αἱ δύο τελευταῖαι τείνουσι νὰ ἀποξηρανθῶσι διὰ τεχνητῶν ὑδραυλικῶν ἔργων. Αἱ δύο λίμναι τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ ἡ Βόλβη, κείμεναι ἐντὸς τῆς κοιλάδος τῆς σχηματιζομένης μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῆς κυρίως Μακεδονίας, συγκοινωνοῦσι διὰ μικρᾶς αὔλακος, ἡ δευτέρα δ' ἐξ αὐτῶν ἔχει ἐκροὴν πρὸς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον. Ι. Σ. Σ.

—[ΠΑΡ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ παράλιος—κατὰ τὴν σύγχρονον γεωγραφικὴν ἀντίληψιν — τῆς Μακεδονίας πλευρὰ ἄρχεται ἀμέσως πρὸς βορρᾶν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ (πλάτ. 39° 54′ Β., μῆκ. 22° 44′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836 : Archipelago, northern sheet) καὶ τερματίζεται ἀμέσως πρὸς δυσμὰς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου (πλατ. 40° 51′ Β., μῆκ. 24° 48′ Ἀν.). Ἄνευ τῆς παρεμβολῆς τῆς Χαλκιδικῆς θὰ παρουσίαζεν ἀκτογραμμὴν ὁμαλήν, μὴ ἐμφανίζουσαν ἀξιολόγους κολπώσεις. Παρεμβαλλομένης ὅμως τῆς χερσονήσου ταύτης, ἥτις ἀπολήγει πρὸς νότον μὲν εἰς τρεῖς κλασσικοῦ τύπου χερσονήσους, τὴν τῆς *Παλλήνης* (κοιν. *Κασσάνδρας*) δυτικῶς, τὴν τῆς *Σιθωνίας* (κοιν. *Λόγγος*) ἐπὶ τοῦ μέσου της καὶ τὴν τοῦ *Ἄθωνος* (κοιν. *Ἁγίου Ὄρους*) ἀνατολικῶς, πρὸς ἀνατολὰς δὲ καὶ δυσμὰς εἰς δύο ἐλάσσονας χερσονησώδεις ἀποφύσεις, τὴν τοῦ *Ἰσβόρου* καὶ τὴν τοῦ *Καραμπουρνοῦ*, τὸ ἀνάπτυγμα τῆς Μακεδονικῆς ἀκτογραμμῆς αὐξάνει κατὰ πολύ· οὕτως ἀνέρχεται τοῦτο περίπου εἰς 345 ὅλα μίλλια καὶ δὴ 55 μίλλ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ ἕως Θεσσαλονίκης, 245 διὰ τὸν (ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἕως *Σταυροῦ*, ἀνατολικοῦ μυχοῦ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου) προσεγγίζοντα παράπλουν τῆς ὅλης Χαλκιδικῆς, καὶ 65 ἐκεῖθεν ἕως τοῦ Νέστου τῶν ἐκβολῶν κατὰ τὰς ὑποτυπώσεις αἵτινες, συμπληρωθεῖσαι τῷ 1881, ἐξετελέσθησαν ἀπὸ τοῦ 1832 ἕως τοῦ 1865 ὑπὸ τῶν βρεττανικῶν ὑδρογραφικῶν πλοίων «Mastiff», «Beacon», «Volage» καὶ «Medina» ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑδρογράφων πλοιάρχων Richard Copeland, Thomas Graves καὶ Thomas Spratt. Τῆς Χαλκιδικῆς ἡ παρεμβολὴ σχηματίζει τέσσαρας κόλπους μεγάλους, γεωγραφοῦντας τὴν Μακεδονικὴν παράλιον: τὸν *Θερμαϊκὸν* (κοιν. *τῆς Σαλονίκης*) μεταξὺ τῆς ἀκτῆς τῆς δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τοῦ κορμοῦ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῆς χερσονήσου τῆς Παλλήνης, τὸν *Τορωναῖον* (κοιν. *Κασσάνδρας*), μεταξὺ χερσονήσων Παλλήνης καὶ Σιθωνίας, καὶ τὸν *Στρυμονικὸν* (κοιν. τοῦ *Ὀρφανοῦ* ἢ *Ρούφανι*) μεταξὺ χερσονήσου τοῦ Ἄθωνος καὶ ἀκτῆς τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἔχοντα δὲ ἐλάσσονα κόλπον τὸν τῆς *Ἱερισσοῦ*, νοτίως τῆς χερσονήσου τοῦ *Ἰσβόρου* καὶ βορείως τῆς τοῦ Ἄθωνος διανοιγόμενον, καὶ τὸν τῆς *Καβάλλας* κατὰ τὸ δυτικὸν τέρμα τῆς κατὰ Θάσον θαλάσσης (βλ. λ. *Αἰγαῖον*, τ. Β′, σ. 386—388). Σ. Ε. Λ.

—*(Ναυτ. Φωτ.)* Τὸ φαρικὸν δίκτυον τῶν μακεδονικῶν ἀκτῶν, οἷον παρελήφθη, κατὰ Μάϊον τοῦ 1915, παρὰ τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας τῶν ὀθωμανικῶν φάρων, ἦτο ἀτελέστατον. Καὶ ἐγένοντο μὲν προσθῆκαί τινες ἔκτοτε, ἀνάλογοι πρὸς τὴν οἰκονομικὴν τοῦ κράτους ἀντοχήν, πλὴν δὲν δύναται νὰ ἀποκρυβῇ τὸ γεγονὸς ὅτι παρὰ τὰς συμπληρώσεις του ταύτας πόρρω ἀπέχει εἰσέτι τοῦ νὰ ἐξυπηρετῇ πλήρως τῆς ἀκτοπλοΐας τὰς ἀνάγκας. Πάντως οἱ ἀκόλουθοι φάροι, φανοὶ καὶ φωτοβόλοι σημαντῆρες λειτουργοῦσιν ἤδη (1931).—1) Ἐκβολαὶ *Βαρδάρ*· φωτοβόλος σημαντὴρ ἀγκυροβοληθεὶς τῷ 1913 εἰς ἀντικατάστασιν παλαιᾶς πυρσωρίδος ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον Θεσσαλονίκης· τῷ 1919 μετετράπη εἰς συστήματος «Ἄγκα» ἐρυθρῶν ἐκλάμψεων.—2) Ἀβαθῆ *Ναζίκι* ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλεύσαντι· φωτοβόλος σημαντὴρ «Ἄγκα», τοποθετηθεὶς τῷ 1920 καὶ ἐκπέμπων λευκὰς ἐκλάμψεις.—3) Δύο ἐρυθροῦ σταθεροῦ φωτὸς φανοί, ἐφ' ἑκατέρου τῶν ἀκροχηλίων τοῦ κυματοθραύστου Θεσσαλονίκης, ἀνεγερθέντες τῷ 1905 ὑπὸ τῆς ἑταιρείας τῶν προκυμαιῶν Θεσσαλονίκης, εἰς ἣν καὶ ἀνήκουν εἰσέτι δυνάμει τῆς μετὰ τῆς Τουρκίας συμβάσεώς της.—4) Ναυάγιον ἀτμοπλοίου «Κουντουριώτης», ἀποτελοῦν πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης σοβαρώτατον κίνδυνον: ἐπισημαίνεται ἀπὸ τοῦ 1920 διὰ σημαντῆρος «Ἄγκα» ἐρυθρῶν ἐκλάμψεων.—5) Ἀκρωτήριον *Μεγάλο Καραμπουρνοῦ* (πλάτ. 40°30′ Β., μῆκ. 24°50′ Ἀν.)· ὁ ἐπὶ τουρκοκρατίας τοποθετηθεὶς (1864) ἀσθενὴς φάρος ἀντικατεστάθη (1925) διὰ ἐντατικωτέρου, ἐκπέμποντος λευκὸν σκαρδαμῦσσον φῶς.—6) Ὕφαλος *Βεσπασιανοῦ* δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης, προσκειμένη τῷ φάρῳ Καραμπουρνοῦ· φωτοβόλος σημαντὴρ «Ἄγκα» (1925) πρασίνων ἐκλάμψεων.—7) Χθαμαλὴ γλῶσσα *Ἐπανωμῆς*· ὁ τουρκικὸς φανὸς (1865), λευκοῦ σταθεροῦ, ἀντικατεστάθη (1920) δι' αὐτομάτου «Ἄγκα» τριάδος λευκῶν ἐκλάμψεων. — 8) Ἀκρωτήριον *Κασσάνδρας* ὁ ἀρχικὸς τουρκικὸς φάρος (1864) λευκῶν ἀναλαμπῶν διατηρεῖται εἰσέτι.—9—10) Ἐν τῷ λιμένι *Κουφὸ* τοῦ Τορωναίου κόλπου ἐτοποθετήθησαν (1925) δύο αὐτόματοι φάροι «Ἄγκα» ἑλληνικῆς κατασκευῆς, ὁ μὲν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι (ἀκρωτήριον *Πωγώνα*) πρασίνων ἐκλάμψεων, ὁ δὲ ἀριστερᾷ (ἀκρωτήριον *Σπηλιὰ*) ἐρυθρῶν τοιούτων.—11) Ἐν τῷ λιμένι *Συκιὰ* τοῦ Σιγγιτικοῦ κόλπου (πλάτ. 40°02′ Β, μῆκ. 24°01′ Ἀν.) ἐτοποθετήθη (1926) φαρίσκος «Ἄγκα» ἑλληνικῆς κατασκευῆς ἐρυθρῶν ἐκλάμψεων. —12) Ἐπίνειον *Δάφνη* τῶν Καρυῶν. Ἐτοποθετήθη (1915) φανὸς ἐρυθροῦ σταθεροῦ φωτός· εἶναι ὁ πρῶτος πυρσὸς τοποθετηθεὶς ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς ἀνακτηθείσας χώρας. —13) *Στρατονίκη* (πλάτ. 40° 31′ Β., μῆκ. 23° 51′ Ἀν.) τοῦ κόλπου τῆς Ἱερισσοῦ· ἐτοποθετήθη (1925) φαρίσκος «Ἄγκα» ἑλληνικῆς κατασκευῆς, λευκῶν ἐκλάμψεων. —14) Γλῶσσα *Κοὰν* Κεραμωτῆς (πλάτ. 40° 51′ Β., μῆκ. 24° 38′ Ἀν.)· ἐτοποθετήθη (1929) φάρος «Ἄγκα» ἑλληνικῆς κατασκευῆς λευκῶν ἀναλαμπῶν. —15) Νησὶς *Θασοπούλα* ἐπὶ τῆς νοτίας ἄκρας της ἐτοποθετήθη (1929) φαρίσκος «Ἄγκα» ἑλληνικῆς κατασκευῆς, λευκῶν ἐκλάμψεων.—16) *Καβάλλας* λιμήν. Ἐτοποθετήθη (1929) φάρος αὐτόματος περιστροφικὸς «Ἄγκα», φωτίζων (λευκὸν σταθερὸν ἐναλλάσσον πρὸς ζεῦγος ἐκλάμψεων) διὰ φωτὸς «Νταλέν», ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ φωτιστικοῦ μας δικτύου καὶ ὁ ἄριστος τῶν πυρσῶν τοῦ μακεδονικοῦ τοιούτου. Σ. Ε. Λ.

Κλῖμα. Ἐπὶ τοῦ κλίματος τῆς Μακεδονίας ὀλίγαι παρατηρήσεις ὑπάρχουσι, λόγῳ τῆς κατὰ μικρὰ μόνον χρονικὰ διαστήματα λειτουργίας μετεωρολογικῶν σταθμῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ δὴ ἐν Σκοπίοις, Μοναστηρίῳ, Καβάλλᾳ καὶ Θεσσαλονίκῃ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐγένοντο ἐπιστημονικαὶ παρατηρήσεις καὶ ἐν Περλεπέ, Χοδόβᾳ καὶ Δράμᾳ ὑπὸ Γερμανῶν μετεωρολόγων, ὁ προϊστάμενος τῶν ὁποίων Erich Kuhtbrodt ἐδημοσίευσε τὴν μόνην ὑπάρχουσαν λεπτομερῆ μελέτην τοῦ κλίματος τῆς Μακεδονίας. Ἀπὸ τοῦ 1927 ἱδρύθησαν καὶ ἱδρύονται νέοι μετεωρολογικοὶ σταθμοὶ ὑπὸ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.

Ἡ μέση ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἀνηγμένη, ἀνέρχεται εἰς 761.2 χμ. (1899—1911), τὸ δὲ μέγιστον αὐτῆς παρατηρεῖται κατὰ τὸν Ἰανουάριον, δύναται ὅμως νὰ παρατηρηθῇ καὶ κατ' ἄλλον χειμερινὸν μῆνα. Οἱ κυρίως θερινοὶ μῆνες εἶναι ἀπὸ Ἰουνίου μέχρι Σεπτεμβρίου, ὁπότε παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν ἀκτῶν καὶ τῶν πεδιάδων θερμοκρασία μεγαλυτέρα τῶν 20°· ἐπικρατεῖ ἑπομένως ὑποτροπικὸν θέρος. Ἡ πορεία τῆς θερμοκρασίας ἔχει ἠπειρωτικὸν χαρακτῆρα, ἡ δὲ μακεδονικὴ ἐνδοχώρα ἐμφανίζει ἄκρατον κλῖμα.

Μεταξὺ τοῦ βορείου κρασπέδου τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν ἀκτῶν αὐτῆς παρατηρεῖται κατὰ τὸν Ἰανουάριον διαφορὰ θερμοκρασίας 5°. Κατὰ τὸν Ἰούλιον ἡ Μακεδονία εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν ἰσοθέρμων 24° καὶ 27°. Ἡ ἀπόλυτος ἐτησία κύμανσις τῆς θερμοκρασίας ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὅρον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας εἰς 53°—54° καὶ παρὰ τὰς ἀκτὰς 42°—43°. Τὸ βόρειον κράσπεδον τῆς χαμηλῆς πεδιάδος τῆς Ἠμαθίας εἶναι τὸ θερμότερον τμῆμα τῆς Μακεδονίας.

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἀτμοσφαίρας εἰς ὑδρατμοὺς κυμαίνεται κατὰ τόπους, π. χ. διὰ τὴν Θεσσαλονίκην μεταξὺ 5 χμ. μέχρι 15 χμ. Ἡ Δράμα ἔχει τιμὰς κατὰ μέσον ὅρον κατὰ 4% μεγαλυτέρας.

Ἡ νέφωσις ἐλαττοῦται ἐν Μακεδονίᾳ ἀπὸ τῆς ἐνδοχώρας πρὸς τὰς ἀκτάς. Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς χώρας ἔχει ἐτησίαν μέσην νέφωσιν 4—5.10 καὶ 5—5.5 δέκατα πρὸς βορρᾶν καὶ 4—4 5 δέκατα παρὰ τὰς ἀκτάς. Τὸ μέγιστον τῆς νεφώσεως παρατηρεῖται κατὰ τὸν Δεκέμβριον (6—7 δέκατα), τὸ δὲ ἐλάχιστον κατὰ τὸν Ἰούλιον ἢ Αὔγουστον, ἐν μέρει δὲ καὶ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον (2—3 δέκατα). Ἐν Μακεδονίᾳ τὸ ἔτος ἔχει 100—120 αἰθρίας ἡμέρας.

Ἡ βροχὴ ἐν Μακεδονίᾳ, λόγῳ τοῦ πολυποικίλου διαμελισμοῦ τοῦ ἐδάφους, παρουσιάζει πολλάκις μεγάλας διαφοράς. Εἰς ὁλόκληρον τὴν Μακεδονίαν ἐπικρατεῖ ὁ μεσογειακὸς τύπος βροχῆς καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἄνοιξιν ἡ ἠπειρωτικὴ ἐπίδρασις καθίσταται ἀξιοπαρατήρητος καὶ δὴ πρὸς νότον, κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τοῦ Ἀξιοῦ μέχρι Θεσσαλονίκης. Ἐν Μακεδονίᾳ παρατηρεῖται ὅτι αἱ θεριναὶ βροχαὶ εἶναι μὲν σπάνιαι, ἔχουσιν ὅμως τὴν μεγίστην πυκνότητα. Ἡ μεγίστη ἡμερησία ποσότης βροχῆς πίπτει κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μέχρι Μαρτίου.

Ἐπὶ τῶν ἄνω τῶν 1000 μ. ὀρέων εἶναι συχνὴ ἡ χιών, τὰ δὲ ὑψηλότερα (ἄνω τῶν 2000 μ.) εἶναι συνήθως χιονοσκεπῆ ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου· αἱ τελευταῖαι χιόνες διαλύονται κατὰ τὸν Ἰούνιον. Παρετηρήθησαν καὶ ἔτη, καθ' ἃ ἤδη ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἐκαλύφθησαν ὑπὸ χιόνων, αἰώνιοι ὅμως χιόνες δὲν παρατηροῦνται ἐπὶ τῶν μακεδονικῶν ὀρέων.

Ἡ χάλαζα εἶναι σπανία, ἐνῷ ἡ χιονοχάλαζα συχνοτέρα. Ἡ συχνότης τῶν καταιγίδων εἶναι μεγάλη· ἐν Θεσσαλονίκῃ σημειοῦνται κατ' ἔτος κατὰ μέσον ὅρον 28 τοιαῦται, κατὰ μέγιστον δὲ 48 (1857). Αἱ πλεῖσται παρατηροῦνται κατὰ τὸν Ἰούνιον καὶ ὀλιγώτεραι κατὰ τὸν Μάϊον καὶ Ἰούλιον.

Ἄνεμοι ἐπικρατοῦσι κυρίως οἱ ἀπὸ βορρᾶ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἀπὸ νότου. Ἡ ἀπὸ βορρᾶ διεύθυνσις κυμαίνεται μεταξὺ ΒΔ. καὶ ΒΑ. καὶ ἡ ἀπὸ νότου μεταξὺ ΝΑ. καὶ ΝΔ. Εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις ἀντικατοπτρίζουσι τὰς τοπικὰς συνθήκας. Οἱ βόρειοι ἄνεμοι ὑπερισχύουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν χειμῶνα καὶ τὸ θέρος, τοὐναντίον δὲ οἱ νότιοι. Οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι εἶναι σχετικῶς συχνότεροι κατὰ τὸ θέρος καὶ οἱ ἀνατολικοὶ κατὰ τὸν χειμῶνα. Θ. Θ. Φ.

Χλωρίς. Ἀπὸ φυτολογικῆς ἀπόψεως ἡ Μακεδονία διαιρεῖται εἰς δύο διακεκριμένας ζώνας, τὴν βόρειον καὶ τὴν νότιον μακεδονικὴν ζώνην. Εἰς τὴν βόρειον μακεδονικὴν ζώνην λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους της—πλὴν τῆς ἐκτεταμένης πεδιάδος τοῦ Ἀξιοῦ—ἀφθονοῦσι τὰ μεγάλα δασικὰ δένδρα καὶ ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Ἀξιοῦ ἀπαντῶσι πλεῖστα εἴδη ἀγρωστοειδῶν. Γενικῶς ἡ χλωρὶς τῆς Μακεδονίας παρουσιάζει πολλὰς ὁμοιότητας (μὲ ἐλαχίστας διαφορὰς ἰθαγενῶν τινων φυτικῶν εἰδῶν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου) μὲ τὴν χλωρίδα τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἐν τῇ βορείᾳ μακεδονικῇ ζώνῃ ἀπαντώντων φυτῶν ὑπάγονται εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, τῶν *βατραχιοειδῶν*, τῶν *βοραγινοειδῶν*, τῶν *καρυοφυλλιδῶν*, τῶν *κυπειροειδῶν*, τῶν *λαριοειδῶν*, τῶν *ροδοειδῶν*, τῶν *ρουβιοειδῶν*, τῶν *σκιαδιοειδῶν*, τῶν *σκροφουλαριοειδῶν*, τῶν *χεδροπῶν* καὶ τῶν *συνθέτων*. Ἡ ἄλπειος ζώνη ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ πλείστων εἰδῶν, ὧν κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *ἀνεμώνη, βατράχιον, γυψόφιλον, δάφνη, ἐρωδιός, θύμος, ἱεράκιον, κορυδαλλίς, λιναρία, μυοσωτίς, πλαντάγυνον, ῥηξίπετρον, σκληρόχορτον, τυμφρήστιος* κτλ. Εἰς τὴν νότιον μακεδονικὴν ζώνην ἀφθονοῦσιν οἱ πλατύφυλλοι καὶ πυκνόφυλλοι θάμνοι καὶ δενδρύλλια, ὡς καὶ πόαι ἀνεπτυγμέναι. Τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ μακεδονικῇ ζώνῃ ἀπαντώντων φυτῶν ὑπάγονται εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, *βατραχιοειδῶν*, *βοραγινοειδῶν*, *καρυοφυλλιδῶν*, *κυπειροειδῶν*, *λειριοειδῶν*, *ὀρχεοειδῶν*, *ροδοειδῶν*, *σκροφουλαριδῶν*, *σταυρανθῶν*, *συνθέτων* καὶ *χεδροπῶν*. Τὰ κωνοφόρα δένδρα ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ πλείστων γενῶν, εἰδῶν καὶ ποικιλιῶν. Πλουσιωτάτη ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ χλωρὶς τῶν ἑλωδῶν ἐκτάσεων. Δ. Ν. Π.

Πανίς. Ἡ μακεδονικὴ πανὶς εἶναι παραπλησία γενικῶς πρὸς τὴν πανίδα τῆς κεντρικῆς καὶ μεσημβρινῆς Εὐρώπης. Ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν θηλαστικῶν κυριώτερα γένη εἶναι ἡ *ἄρκτος ἡ φαιά*, ὁ *λύκος ὁ κοινός*, ὁ *θὼς ὁ κοινός*, ὁ *λύγξ*, ἡ *ἀλώπηξ ἡ κοινή*, ὁ *τρόχος*, ἡ *ἐνυδρίς*, ἡ *ἰκτίς*, ὁ *αἴλουρος* κτλ. Ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *παχυδέρμων* κυριώτερα εἶναι ὁ *ἀγριόχοιρος*, τοῦ ὁποίου ἐντατικὸν κυνήγιον διενεργεῖται κατ' ἔτος. Ἐκ τοῦ ἀθροί-

Digitized by Google

σματος τῶν *μηρυκαστικῶν* κυριώτερα γένη εἶναι ἡ *δάμα*, ἡ *ἔλαφος*, ἡ *δορκάς*, ὁ *βοῦς* καὶ ὁ *βούβαλος*. Ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* ἀπαντῶσι τὰ γένη: *δασόμυς, κάστωρ, λαγωός, κόνικλος, σκίουρος* καὶ *μυωξός*. Ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *περιττοδακτύλων* ὁ ἵππος, ὁ ὄνος καὶ ὁ ἡμίονος. Ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* εἴδη τινὰ *νυκτερίδων*. Ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐντομοφάγων* ὁ *ἐχῖνος* καὶ ὁ *ἀσπάλαξ* καὶ τέλος ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πτερυγιοπόδων* ἡ *φώκη*.

Τὰ πτηνὰ ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ πλείστων γενῶν καὶ εἰδῶν, ὑπαγόμενα εἰς διάφορα ἀθροίσματα. Οὕτως ἐκ τῶν *ἁρπακτικῶν* ἀπαντῶσι τά: *γύψ, γυπάετος, ἱέραξ, κίρκος, ἀετός, ἁλιάετος, γλαύξ, βύας*, κτλ. Ἐκ τῶν *ἀναρριχητικῶν* τά: *κόκκυξ, μέροψ, αἰγοθήλης, κύψελος, κορώνη, ἀλκυών, ἔποψ* κλ. Ἐκ τῶν *ξηροβατικῶν* τά: ὁ *κορυδαλλός*, ἡ *κίσσα*, ἡ *κίχλα*, ὁ *κόσσυφος*, ἡ *χελιδών*, ὁ *σπῖνος*, ἡ *ἀκανθυλλίς*, ἡ *χλωρὶς* κτλ. Ἐκ τῶν *ἀλεκτορωδῶν*: ὁ *φασιανός*, ἡ *πέρδιξ*, ὁ *ὄρτυξ*, ἡ *ἰνδόρνις*, ὁ *ταὼς* κτλ. Ἐκ τῶν *καλοβαμόνων*: ἡ *ἰκτίς*, ἡ *ἀγριόρνις*, ὁ *χαραδριός*, ὁ *ἐρωδιὸς* κτλ. Ἐκ τῶν *νηκτικῶν*: ὁ *κύκνος*, ἡ *ἀγρία νῆσσα*, ὁ *φαλακροκόραξ*, ὁ *κόλυμβος*, ὁ *λάρος* κτλ. Τὰ ἑρπετὰ ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ πλείστων γενῶν καὶ εἰδῶν, ἐξ ὧν γνωστότερα εἶναι ἡ *χελώνη ἡ χερσαία*, ἡ *χελώνη ἡ τελματαία* καὶ ἡ *χελώνη ἡ θαλασσία*, ὁ *σαῦρος*, ἀρκετὰ εἴδη *ἐχίδνης* κτλ. Ἐκ τῶν *βατραχίων* ἀπαντῶσι διάφορα εἴδη *βατράχων*, ὁ *τρίτων*, ἡ *σαλαμάνδρα* κτλ. Οἱ ἰχθύες ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ μεγάλου πλήθους γενῶν καὶ εἰδῶν, τόσον οἱ θαλάσσιοι, ὅσον καὶ οἱ τῶν γλυκέων ὑδάτων (βλ. καὶ λ. *Ἑλλάς*). Δ.Ν.Π.

Προϊόντα	*Δράμας*	*Θεσσαλονίκης*	*Καβάλλας*	*Κοζάνης*	*Πέλλης*	*Σερρῶν*	*Φλωρίνης*	*Χαλκιδικῆς*
Σῖτος	56.074	421.098	13.968	174.598	91.289	168.923	118.284	98.677
Κριθὴ	51.078	340.414	24.898	70 207	82.073	131.519	32.549	30.439
Σμιγὸς	512	1.201	—	1.816	1.500	411	1.613	790
Ἀραβόσιτος	31.483	157.465	12.365	61.480	111.197	102.099	63.472	4.930
Βρόμη	1.332	176.229	582	6.133	20.730	6 956	3.821	29.890
Σίκαλις	12.822	103.955	6.644	48.911	16.413	55 341	60.215	13.140
Σύνολον δημητριακῶν	153.301	1.200.362	58.457	363.145	323 222	465.246	279.954	177.866
Φασίολοι	815	1.924	462	1.126	2.852	4 149	2.967	1.066
Κύαμοι	17	852	346	37	413	188	—	629
Ἐρέβινθοι	371	4.362	123	396	2.035	2.291	191	605
Φακὴ	37	1.103	47	504	805	529	556	246
Λοιπὰ ὄσπρια	489	7 429	324	6.555	2.998	2.879	1.200	1.231
Σύνολον ὀσπρίων	1.729	15.770	1.302	8 618	9.103	9.936	4.914	3.827
Γεώμηλα	2.608	7.928	1.233	2.601	1.003	6 886	5.170	846
Λοιπὰ κηπαῖα	9.243	68.871	16.999	11.763	38.768	39.332	44.398	6 154
Σύνολον προϊόντων λαχανοκήπων	11.831	76.799	18.232	14.364	39.771	46.218	49.568	7.000
Καπνὸς	62.837	93 689	28.689	19.842	7.101	99.641	4.627	6.634
Βάμβαξ	85	11.938	1	—	1.277	23.382	—	127
Σησάμι	201	10 914	19	13	2.485	3.092	—	123
Γλυκάνισον	—	182	—	269	—	82	420	7
Λοιπὰ βιομηχανικὰ προϊόντα	—	135	—	26	646	102	8	7
Σύνολον βιομηχανικῶν προϊόντ.	63.123	116.858	29.709	20.150	11.509	126.299	5.055	6.893
Σανὸς	23.136	133.379	21 170	18.210	4.462	66.768	46 063	12.279
Ξηρὰ τριφύλλια	1.944	60.833	1.947	3.737	9.610	23.568	13.256	1.393
Σύνολον ζωοτροφικῶν προϊόντ.	25.081	194 212	23.117	21.947	14.072	90 336	59.319	13.672
Γλεῦκος	2.406	14.444	3.245	59.732	340	9.107	45.761	15.314
Σταφυλαὶ φαγητοῦ	6.816	4.215	1.558	30.316	4.940	2.455	20.278	1.280
Σύνολον προϊόντων ἀμπελουργ.	9.222	18.659	4.803	90.048	5.280	11.562	66.039	16.594
Ἔλαιον	—	15	6.324	—	—	38	—	7.104
Ἐλαῖαι βρώσιμοι	—	614	2.522	—	—	557	—	5 119

— **[ΣΤΡΑΤ. ΓΕΩΓΡ.]** Ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μακεδονία περιοχὴ ἀποτελεῖ ἴδιον θέατρον ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ, περιτράνως ἀποδειχθὲν ἐκ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Τὸ θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Μακεδονίας ὁρίζεται πρὸς Β. παρὰ τοῦ *Σκάρδου*, *Καρὰ-δὰγ* (Kara-dag) καὶ *Μόδρα-γκλάβα* (Modra-glava), πρὸς Α. παρὰ τῶν ὀρέων *Ὀζίγκοβα-Πλάνινα* (Osigova planina ἢ *Δοβανίτσα* (Dovanica) καλουμένη), *Σκομίον* (Rilo) καὶ *Ροδόπης* (Despoto-dag), πρὸς Ν. παρὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῶν ὀρέων τοῦ *Ὀλύμπου-Καμβουνίων* καὶ *Χασίων* καὶ τέλος πρὸς Δ. ἀπὸ τῆς γραμμῆς τῶν ἑλληνικῶν Ἄλπεων, ἥτις ἀπὸ τοῦ *Λάκμωνος* διευθύνεται πρὸς τὸ ὄρος *Ἰάμα-Μπίστρα* (Iama-Bistra-pl.) καὶ εἶτα πρὸς τὸν Σκάρδον.

Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ 1912 χρονικὴν περίοδον, ἐπὶ τουρκικοῦ καθεστῶτος, ἡ μακεδονικὴ περιοχή, ἐπεκτεινομένη πρὸς Β. διὰ τοῦ σαντζακίου τοῦ Νοβιπαζάρ, πρὸς Α. μέχρι τοῦ ποταμοῦ Κάτω Ἕβρου (Μαρίτσα) ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ πρὸς Δ., κατέχουσα τὸ μέγιστον μέρος τῶν κοιλάδων τῶν ἀλβανικῶν ποταμῶν *Λευκοῦ* καὶ *Μέλανος Δρίνα* (Drin), τοῦ *Σκούμπι* (Skoumbi), καὶ *Δεβόλη* (Ἐορδαϊκοῦ) (Devol), περιελάμβανε τὰ βιλαέτια Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου καὶ Σκοπίων, ἤτοι πᾶσαν τὴν χώραν μεταξὺ Μαυροβουνίου, Σερβίας, Βουλγαρίας, Ἑλλάδος καὶ μέγιστον μέρος τῆς κεντρικῆς Ἀλβανίας. Ἡ ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως ἀλληλοεξάρτησις ἐπὶ τουρκοκρατίας τῶν ἄνω χωρῶν καταδεικνύει τὸν σύνδεσμον τῶν ἄνω περιοχῶν διὰ πᾶσαν πολεμικὴν ἐν αὐταῖς ἐπιχείρησιν. Αἱ χῶραι ὅθεν νῦν Γιουγκοσλαβίας, Βουλγαρίας, Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας, ἔχουσαι ρίζας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βαθείας ἐν τῷ μακεδονικῷ θεάτρῳ ἐπιχειρήσεων, θὰ ἐνδιαφέρωνται ἀμέσως διὰ πᾶσαν ἀναφυομένην περιπλοκὴν ἐν αὐτῷ καὶ θὰ συμμετάσχωσι πάσης ἐνεργείας πρὸς διευθέτησιν τῶν ζητημάτων τῶν θιγόντων τὰ συμφέροντα αὐτῶν.

Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἄνω Ἁλιάκμονος, καὶ κυρίως τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Ζέλοβα, ὡς καὶ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἀλβανικοῦ ποταμοῦ Ἄνω Δεβόλη (Ἐορδαϊκοῦ) θὰ λάβωσι χώραν αἱ πρῶται σοβαραὶ συμπλοκαὶ ἐν τῇ παρὰ τῶν ἄνω ποταμῶν περιλαμβανομένῃ παραμεθορίῳ ζώνῃ. Οἱ κύριοι ἀγῶνες θέλουσι λάβει χώραν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀώου. Εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Ἄνω Δεβόλη καὶ Ἄνω Ἁλιάκμονος κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1912 τὸ τμῆμα στρατιᾶς Δαμιανοῦ ἠγωνίσθη πρὸς τὰ ὑπὸ τὸν Τσαβὶτ πασᾶν στρατεύματα, ἅτινα καὶ ἀπώθησε πέραν τῆς Κορυτσᾶς κατὰ τὰς μάχας Τσαγκόνι καὶ Πλιάσσας, τὴν 6 Δεκεμβρίου 1912. Ἡ ὅλη περιοχὴ αὕτη ἔχει ὀρεινὸν χαρακτῆρα, ὡς εὑρισκομένη εἰς ὕψος 800 μ. ἀπὸ θαλάσσης, ἡ δὲ ἐποχὴ τοῦ χειμῶνος εἶναι δυσχερὴς διὰ στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, λόγῳ χιόνων καλυπτουσῶν ἁπάσας τὰς ὁδοὺς πρὸς Φλώριναν, Καστορίαν καὶ Κορυτσᾶν. Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ δύνανται να λάβωσι χώραν συγκρούσεις πρὸς κατοχὴν τῶν ἐν τῷ Ἄνω Δεβόλῃ διόδων, ὧν ἡ κατάκτησις ἐξασφαλίζει τὴν ἀσφάλειαν τῶν πλευρῶν καὶ νώτων τῶν στρατῶν τῶν ἐπιχειρούντων εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀώου ἐν Ἠπείρῳ ἢ τοῦ Ἁλιάκμονος ἐν Μακεδονίᾳ. Δύναται ἑπομένως ἡ ἄνω περιοχὴ νὰ γίνῃ ἀφετηρία ἐνεργείας ἐλαφρῶν σωμάτων ὀρεινῆς συνθέσεως, ἐνεργούντων κατὰ τοῦ πλευροῦ τοῦ ἐπιδρομέως ἔν τε τῷ ἠπειρωτικῷ θεάτρῳ καὶ Μακεδονικῷ καὶ κυρίως νῦν, ὁπότε τὸ ἑλληνικὸν κράτος εὑρίσκεται ἐν κατασκευῇ ὁδῶν συνδεουσῶν τὰς δύο κλιτῦς τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Πίνδου, ἀνατολικὴν καὶ δυτικήν. Ἡ ἀνατολικωτέρα περιοχὴ ἡ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς λίμνης Πρέσπας καὶ Βεντρὸκ (Μικρᾶς Πρέσπας) μέχρι τῆς ὀροσειρᾶς Καϊμακσαλὰν καὶ Νίτσε, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν κυρίως Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ περιλαμβάνουσα πρὸς Β. ὁλόκληρον τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐριγῶνος, ὁριζομένη δὲ πρὸς Ν. παρὰ τῶν Καρβουνίων καὶ Χασίων ὀρέων, ἔχει ἐπίσης ὀρεινὸν χαρακτῆρα, ὡς ἀποτελουμένη ἐξ ὀροπεδίων ὕψους 600 μ. ἀπὸ θαλάσσης καὶ περιβαλλομένη παρὰ ὑψηλῶν ὀροσειρῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ χιόνων κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, καὶ ἑπομένως ὁ ἐν αὐτῇ ἐπιχειρῶν στρατὸς δέον νὰ ἀναμένῃ, εἴς τε τὴν πεδιάδα τοῦ Μοναστηρίου, Περλεπὲ καὶ Πτολεμαΐδος (Καϊμαρίων), χιόνας κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον δυσχεραινούσας τὰς ἐκεῖ στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, ὡς συνέβη κατὰ τὰς ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ ἐνεργείας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ 1912 καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1915—1918).

Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ θὰ λάβωσι χώραν σοβαραὶ συγκεντρώσεις στρατῶν ἐν περιπτώσει ἐπιχειρήσεων, τῶν μὲν ἀπὸ βορρᾶ κατερχομένων πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ μέσου Ἁλιάκμονος καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν στενῶν Πόρτας τῶν Καρβουνίων ἐπιχειρούντων πρὸς τὴν Θεσσαλίαν, ὅπως διὰ ταχείας ἐνεργείας ἀποκόψωσι πάντα διὰ ξηρᾶς σύνδεσμον τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἀχρηστοῦντες τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης, τῶν δὲ ἀπὸ νότου ἐπιχειρούντων ἀμέσως μὲν σκοπούντων τὴν ἄμυναν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, καὶ ἐμμέσως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς μετὰ ταύτης συνδεομένης Κεντρικῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας.

Πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν ἄμυναν τῆς περιοχῆς ταύτης τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας δέον νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀνάγκην τῆς προετοιμασίας πλευρικῆς στρατηγικῆς γραμμῆς ἀμύνης, ἐκτεινομένης ἀπὸ τῶν ὀρέων τῶν Μογλενῶν (Καρατζόβας) καὶ περιλαμβανούσης τὸ Βέρμιον μέχρις Ἁλιάκμονος. Ἡ γραμμὴ αὕτη πληροῖ τοὺς παρὰ τοῦ στρατάρχου Μόλτκε τεθέντας περὶ στρατηγικῶν πλευρικῶν θέσεων ὅρους.

Ἐν τῇ ὡς ἄνω καθορισθείσῃ πλευρικῇ στρατηγικῇ γραμμῇ ἀμύνης ἔστησαν τὰ γερμανοβουλγαρὰ στρατεύματα μετὰ τὴν ἀπώθησιν τοῦ μετώπου τῶν στρατῶν τῆς Ἀντὰντ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1916 ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ. Ἀπὸ τοῦ Βερμίου ἤρξατο ἡ ἀντεπίθεσις τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ Σέρβων κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1916, δι' ἧς τὰ αὐστρογερμανοβουλγαρικὰ στρατεύματα ἀπωθήθησαν πρὸς Β. τοῦ Μοναστηρίου ἐπὶ γραμμῆς διατηρηθείσης μέχρι τοῦ 1918.

Πᾶσα ἐπιθετικὴ ἐπιχείρησις ἀπὸ νότου ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἐριγῶνος θὰ ἔχῃ ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπόν, πρῶτον τὴν κατάληψιν τῶν δύο κόμβων διασταυρώσεως ὁδῶν Μοναστηρίου καὶ Περλεπέ, δεύτερον τὴν διὰ τῆς δεξιᾶς ὄχθης παραποτάμων Μπαμποῦνα (Babuna) καὶ Τρέσκα (Treska) τοῦ Ἀξιοῦ, ὡς καὶ τὴν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄνω Ἀξιοῦ (ὑψιπέδου τῆς Καλκανδύλης ἢ Τετόβου) καταδίωξιν τοῦ ἀπωθηθέντος ἐχθροῦ καὶ τὴν κατάληψιν τῶν Σκοπίων, τοῦ μεγάλου τούτου κέντρου συγκοινωνιῶν καὶ μεγίστης στρατηγικῆς ἀξίας διὰ πᾶσαν ἐπιχείρησιν πρὸς τὸ Κοσσυφοπέδιον καὶ τὸν ἀνατολικὸν ἄνω Μοράβαν. Τὰ Σκόπια εἶναι ἐπίσης σπουδαῖον σημεῖον ἀντιστάσεως τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς τῆς διηκούσης ἀπὸ Σκάρδου μέχρι τῶν βουλγαρικῶν συνόρων περὶ τὸ Κιουστεντὶλ (Kostendil).

Ἀνατολικώτερον τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐριγῶνος καὶ τῆς δυτικῆς Μακεδονίας εὑρίσκεται ἡ κυρία ὁδὸς συγκοινωνίας τοῦ τμήματος τούτου τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου μετὰ τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ἤτοι ἡ κοιλὰς τοῦ Ἀξιοῦ. Ἡ μεταξὺ τῶν ἄνω κρατῶν ὁροθετικὴ γραμμὴ διασχίζει τὸν Ἀξιὸν νοτίως τῆς πόλεως Γευγελῆς, ἤτοι ὀλίγον πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ ἄνω ποταμοῦ ἐν τῇ πεδινῇ περιοχῇ τοῦ κάτω Ἀξιοῦ. Τὸ μεταξὺ τῶν ὀρέων Μαριάνσκα καὶ τοῦ ὄρους Κερκίνης τμῆμα τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ μᾶλλον εὐπαθὲς καὶ τὸ ὀλιγώτερον βάθος ἔχον μέχρι τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἤτοι μήκους μόλις 60 χλμ.

Εἰς τὸ αὐτὸ τμῆμα, ἀπὸ τοῦ ὄρους Νίτσε μέχρι Δοϊράνης συμπεριλαμβανομένης, ὁ ἐν Μακεδονίᾳ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν λοιπῶν συμμάχων τοῦ συγκροτήματος τῆς Ἀντὰντ ἐσχημάτιζε συνεχὲς μέτωπον, ἀντιστὰν μέχρι τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1918 εἰς πάσας τὰς ἐπιθέσεις τῆς ἔναντι πρώτης βουλγαρικῆς στρατιᾶς. Τὸ μέτωπον τοῦτο τῶν Βουλγάρων διεσπάσθη εἰς Μογλενά, τῷ 1918, τὰ δὲ νικηφόρα στρατεύματα ἐβάδισαν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὴν συμβολὴν τοῦ Ἐριγῶνος καὶ Ἀξιοῦ καὶ εἶτα συγκεντρωτικῶς πρὸς Σκόπια.

Ὁ ἐν Μακεδονίᾳ στρατὸς τῆς Ἀντὰντ εἶχεν ἐν ἀνάγκῃ ὡς καταφύγιον τὴν Θεσσαλονίκην, μετατραπεῖσαν διὰ τῶν πέριξ αὐτῆς ὀχυρώσεων εἰς περικεχαρακωμένον στρατόπεδον. Ὁ ἀμυνόμενος τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας στρατὸς ἀπὸ τοῦ μετώπου Μογλενῶν (Καρατζόβας) Κερκίνης (Μπέλες) καταλαμβάνων ἐν ἀνάγκῃ διαδοχικὰς θέσεις μέχρι Θεσσαλονίκης θὰ παρατείνῃ τὴν ἄμυναν. Ἐν τέλει δὲ καταφεύγων ὄπισθεν τοῦ ἀμυντικοῦ μετώπου Θεσσαλονίκης, Κορωνείας, Βόλβης, Στρυμονικοῦ κόλπου, θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἄμυναν τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας. Ἡ γραμμὴ αὕτη ἀμύνης θὰ ἐπιτρέψῃ, ἐνισχυομένη τεχνικῶς, τὴν παράτασιν τοῦ ἀγῶνος, ὅπως ἄλλα τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐνεργήσωσιν ἄλλοθεν κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως.

Ἐπιχείρησις πρὸς Β. τῆς κεντρικῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ἤτοι εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ μέσου καὶ ἄνω Ἀξιοῦ, δὲν εἶναι εὐχερής, διότι ὁ κάτοχος τῆς κεντρικῆς θέσεως τῶν Σκοπίων καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν συγκλινουσῶν κοιλάδων Τρέσκα, Ἄνω Ἀξιοῦ, Λεπενάκ, Ἀνατολικοῦ Μοράβα καὶ Μέσου Ἀξιοῦ, δύναται νὰ ἐνεργήσῃ δι' ἐσωτερικῶν γραμμῶν κατὰ τοῦ ἀπὸ νότου ἐπιχειροῦντος. Ἐν τῇ περιοχῇ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας διεξήχθη ὁ Βαλκανικὸς πόλεμος τοῦ 1913, κατὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον αἱ κυρίως ἐπιχειρήσεις ἔλαβον χώραν εἰς τὸν Κάτω Στρυμόνα, ἔνθα ἀπὸ τοῦ ὄρους Μπέλες μέχρι τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου, κατὰ τὸ 1918, ἦσαν ἐν τέλει παρατεταγμέναι ἀντιμέτωποι ἡ δευτέρα βουλγαρικὴ στρατιά, κατέχουσα ἅπασαν τὴν Ἀνατολικὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, ἔναντι δὲ ταύτης τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸ στάδιον τῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως ὁ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ στρατὸς ὑπὸ τὴν προστασίαν ἐρυμάτων ἀνασχέσεως, ὡς τὰ εἰς Ντοβᾶ-Τεπέ, Ροῦπελ, Στάρτιστα, Λίσε, Μπουκια, Τουλοῦμταγ, Δαουκλῆ (Ὀχτσιλὰρ) καὶ Φαιά Πέτρα, ἀπὸ τοῦ 1913 ἀνεγερθέντα, θέλει συμπληρώσει τὴν στρατηγικὴν αὐτοῦ παράταξιν. Ἐὰν

Digitized by Google

ἀντίξοοι περιστάσεις ἐξαναγκάσωσι τὸν ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ στρατὸν νὰ ὑποχωρήσῃ, τότε, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀπὸ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς μέχρι τῆς ἀκτῆς διαδοχικῶν ἀμυντικῶν γραμμῶν, θὰ καταφύγῃ εἰς ἐπιθαλάσσιον φρούριον, ὡς τὸ τῆς Καβάλλας, ἔνθα θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν παράτασιν τοῦ ἀγῶνος, ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων δυνάμεων ἐπιχειρουσῶν ἄλλοθεν. Ἐὰν ὁ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ ἑλληνικὸς στρατὸς προελάσῃ ἐπιθετικῶς πρὸς τὸν Μέσον Στρυμόνα, ὡς κατὰ τὸ 1913, τότε δέον νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀφ' ἑνὸς τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν διὰ τμήματος εὑρισκομένου ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ μέσου Ἀξιοῦ καὶ κυρίως εἰς τὰς κοιλάδας τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης αὐτοῦ (Μπρεγκάλνικα), ἔνθα κατὰ τὸ 1913 εὑρίσκετο ὁ σύμμαχος σερβικὸς στρατός, ἀφ' ἑτέρου τὸ δεξιὸν πλευρὸν διὰ τμήματος στρατοῦ ἐπιχειροῦντος διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου. Κατὰ τὸ 1913 ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νέστου ἐνήργει ἡ ἑβδόμη ἑλληνικὴ μεραρχία, ἐνισχυθεῖσα παρὰ συντάγματος τῆς ἕκτης μεραρχίας καὶ ἀνατολικώτερον πρὸς τὴν Ξάνθην ἐβάδισεν ἡ ἐνάτη ἑλληνικὴ μεραρχία. Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

—[ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] *Γεωργία.* Ἡ Μακεδονία λόγῳ τῆς φυσικῆς διαμορφώσεως αὐτῆς καὶ τοῦ κλίματός της παρουσιάζει ἔδαφος προσφορώτατον διὰ παντὸς εἴδους καλλιεργείας καὶ δὴ διὰ τὴν ἀπόδοσιν δημητριακῶν. Τὸ σύνολον τῶν ἐν αὐτῇ καλλιεργουμένων ἐκτάσεων ἀνέρχεται (στατιστικὴ 1928) εἰς 4.216.236 στρέμματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 77,65% καταλαμβάνει ἡ σπορὰ τῶν δημητριακῶν (σῖτος 31,47%, κριθὴ 17,30%, ἀραβόσιτος 13,53%, λοιποὶ καρποὶ 15,35%). Μετὰ τὰ δημητριακὰ ἔρχεται ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ (11,22%), ἥτις ἀποτελεῖ σημαίνοντα πλουτοπαραγωγικὸν πόρον τῶν μακεδονικῶν γαιῶν καὶ δὴ τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἡ ὁποία ἔχει μᾶλλον εὐνοϊκὸν πρὸς ἀνάπτυξιν ταύτης ἔδαφος. Αἱ ἄλλαι ἄξιαι σημειώσεως καλλιέργειαι ἔρχονται κατὰ σειρὰν ὡς ἑξῆς: ἄμπελοι (2,74%), ὄσπρια (2,49%), σανὸς καὶ ξηρὰ τριφύλλια (2,08%) σησάμιον (1,40%), προϊόντα λαχανοκήπων (1,33%), βάμβαξ (1,02%), γλυκάνισον (1,02%) κλπ.

Ἡ ἀπόδοσις δὲ τῶν διαφόρων προϊόντων (εἰς μετρικοὺς στατῆρας) κατὰ περιφερείας νομῶν ἔχει (1928) ὡς ἐν τῷ πίνακι τῆς ἔναντι σελ. ἐμφαίνεται.

Ἀξία σημειώσεως εἶναι ἡ ἐξέλιξις τῆς γεωργικῆς ἀποδόσεως τῆς Μακεδονίας, ἥτις χάρις εἰς τὴν ἀγροτικὴν ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων (ἀγροτικοὶ συνοικισμοὶ 1.047, εἰς οὓς ἐγκατεστάθησαν ὑπὸ τῆς Ε. Α. Π. 330.810 ἄτομα) ἀπὸ τοῦ 1923 καὶ ἐντεῦθεν παρουσιάζει σημαντικὴν αὔξησιν τῶν καλλιεργειῶν. Κατὰ τὸ 1923 μόλις εἰς 1.885.177 στρέμματα ἀνήρχοντο αἱ καλλιεργούμεναι ἐν Μακεδονίᾳ ἐκτάσεις, ἤδη δ' ὑπερβαίνουσι τὰ 4 ἑκατομμύρια, τῆς αὐξήσεως ἀκολουθησάσης τὴν ἑξῆς ἐξέλιξιν, ἡ ὁποία ἐν συγκρίσει μὲ ἄλλων περιφερειῶν τῆς χώρας μόνον εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ κατὰ μείζονα λόγον εἰς τὴν Θρᾴκην παρετηρήθη:

Ἔτη	Ἐκτάσεις στρεμμάτων
1923	1.885 177
1924	3 313.101
1925	3.388 097
1926	4.161 704
1927	4.132.737
1928	4.204.179

Κατὰ περιφερείας νομῶν τὸ σύνολον τῶν καλλιεργουμένων ἐν Μακεδονίᾳ ἐκτάσεων (1928) ἐν συγκρίσει μὲ τὸ 1923 σημειοῦται εἰς τὸν κάτωθι πίνακα:

Νομοὶ	1923 (στρέμματα)	1928 (στρέμματα)
Δράμας	207.538	313 397
Θεσσαλονίκης	561 883	1.459.479
Καβάλλας	(συμπ. εἰς ν. Δράμ.)	129.864
Κοζάνης	400.135	620.165
Πέλλης	158 364	397.081
Σερρῶν	312 289	635.257
Χαλκιδικῆς	(συμπ. εἰς ν. Θ/κης)	311 225
Φλωρίνης	244 968	337.711
Σύνολον	1.885.177	4.204.179

Ἀναφορικῶς μὲ τὴν παραγωγὴν ἑσπεριδοειδῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων ἔχομεν νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ Μακεδονία στερεῖται παραγωγῆς ἑσπεριδοειδῶν. Ἑτέρων ὀπωρῶν σημειοῦμεν τὴν παραγωγὴν (εἰς μετρικοὺς στατῆρας) κατὰ νομοὺς εἰς τὸν κάτωθι πίνακα (στατιστικὴ 1928):

Νομοὶ	Μῆλα	Ἀπίδια	Σῦκα (ξηρὰ)	Κάστανα	Ἀμύγδαλα	Καρύδια	Βαλανίδια
Δράμας	373	509	6	2 052	47	1.808	294
Θεσσαλ/κης	173	855	12	4 896	168	470	102
Καβάλλας	1	42	27	602	70	194	—
Κοζάνης	689	1.035	65	3.405	1.643	1.192	1 284
Πέλλης	452	543	182	2.022	—	371	—
Σερρῶν	38	499	—	384	6	465	—
Φλωρίνης	249	1 178	4	661	65	1.413	14
Χαλκιδικῆς	20	1 645	150	422	85	166	—
Σύνολον	1 659	6.306	446	14.444	2.084	6.079	1.694

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας ἐν Μακεδονίᾳ λειτουργοῦσι γεωργικὰ ἐπιμελητήρια, εἰς τὰς ἕδρας τῶν νομῶν, συσταθέντα ἀπὸ τοῦ 1927—1928. Ἐκ παραλλήλου καὶ ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις ἐν αὐτῇ ἔχει παρουσιάσει σημαντικὰς προόδους, ἀριθμουμένων τῶν λειτουργούντων τὴν 1 Ἰανουαρίου 1929 γεωργικῶν συνεταιρισμῶν εἰς 1205. Ἐκ τούτων οἱ 1167 εἶναι πιστωτικοί, οἱ 4 προμηθευτικοί, οἱ 19 πωλήσεως, οἱ 5 παραγωγικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ 10 διαφόρων ἄλλων σκοπῶν. Κατὰ περιφερείας νομῶν οὗτοι κατατάσσονται ὡς ἑξῆς:

Νομοὶ	Συνεταιρισμοὶ
Δράμας—Καβάλλας	172
Θεσσαλονίκης—Χαλκιδικῆς	503
Κοζάνης	136
Πέλλης	120
Σερρῶν	181
Φλωρίνης	93
Σύνολον	1.205

Κτηνοτροφία. Ἡ κτηνοτροφία ἀποτελεῖ ἀρκετὰ σημαίνοντα παράγοντα τῆς πλουτοπαραγωγῆς τῆς Μακεδονίας. Κατ' ἀπαρίθμησιν τοῦ 1928 τὰ ἐν αὐτῇ ἐκτρεφόμενα κτήνη ἀναβιβάζονται εἰς τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς:

Ἀροτριῶντα	Κεφαλαὶ	Μὴ ἀροτριῶντα	Κεφαλαὶ
Βόες	161.051	Βόες	45.516
Ἀγελάδες	46.668	Ἀγελάδες	141.496
Βούβαλοι	8 897	Βούβαλοι	15.301
Ἵπποι	28.305	Ἵπποι	21.767
Ἡμίονοι	6.824	Φορβάδες	14 952
		Ἡμίονοι	12.696
		Ὄνοι	97 080

Τὰ ἐκτρεφόμενα ἐν Μακεδονίᾳ αἰγοπρόβατα ἀνέρχονται εἰς 1.509.733 πρόβατα καὶ 904 858 αἶγας. Ἡ χοιροτροφία δὲν εἶναι σχετικῶς πολὺ διαδεδομένη (74.325) καθὼς καὶ ἡ κονικλοτροφία (14.367), οὐχ ἧττον ὅμως ἐκτρέφεται σημαντικὸς ἀριθμὸς πουλερικῶν (2.251.025). Κατὰ περιφερείας νομῶν οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ τῶν ἐκτρεφομένων ζῴων ἐνδείκνυνται εἰς τὸν κάτωθι πίνακα:

Ζῷα	Δράμας	Θεσσαλονίκης	Καβάλλας	Κοζάνης	Πέλλης	Σερρῶν	Φλωρίνης	Χαλκιδικῆς
Ἀροτριῶντα:								
Βόες	13.740	39.466	6.126	27.934	16 658	31.316	18.738	7.073
Ἀγελάδες	3.442	12.345	4.023	2.257	10.024	8.679	2.193	3.706
Βούβαλοι	495	3.263	291	340	1.400	2.523	562	23
Ἵπποι	2.376	13.448	444	1.695	2.648	3.654	1.132	2.908
Ἡμίονοι	1·273	1.672	367	497	223	1.845	179	768
Μὴ ἀροτριῶντα:								
Βόες	1.721	14.204	1.611	5 500	4.838	8.688	6.722	2.232
Ἀγελάδες	10 469	52.814	6.243	19.971	13.603	19.445	12.349	6.602
Βούβαλοι	737	5.261	882	594	2.560	4.450	807	10
Ἵπποι	989	6.404	621	3 727	2.014	3.097	3.846	1.609
Φορβάδες	541	4.374	360	3.243	1.858	1.628	2.075	873
Ἡμίονοι	1.020	2.647	798	3.582	248	1.173	1.616	1.612
Ὄνοι	6.886	20.827	5.924	18·323	12.071	16.681	11.925	4.448
Ἕτερα ζῷα κλπ.								
Πρόβατα	74.973	437.026	38.818	378.953	139.354	181.396	209.396	49.817
Χοῖροι	4.034	19.738	1.577	13 104	7.209	8.160	11.893	8.610
Αἶγες	59 932	190.118	64.423	225.552	63.529	96.076	72.035	133.193
Πουλερικὰ	279.510	684.148	97.219	250.624	250 013	323.429	255.400	110.682
Κόνικλοι	1.124	2.555	121	3 294	1.109	4.469	1.451	244

Ἡ γαλακτοκομία καὶ ἡ τυροκομία εἶναι ἀρκετὰ προηγμέναι ἐν Μακεδονίᾳ, διαρκῶς προοδεύουσαι. Τὸ μακεδονικὸν βούτυρον, ἰδίᾳ δὲ τῆς Βλάστης καὶ ὡρισμένων ἄλλων περιοχῶν, καὶ δὴ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, εἶναι ἐξαίρετον. Ἐπίσης καὶ ποικιλία ἐκ τῶν κατασκευαζομένων τυρῶν, ὧν προεξέχει τὸ «μανούρι» τῆς Βλάστης, εἶναι ποιότητος ἐξαιρετικῆς. Αἱ ποσότητες δ' ἐν γένει τῶν παραγομένων κτηνοτροφικῶν προϊόντων εἶναι σχετικῶς σοβαραί, ἀποτελοῦσαι ἀντικείμενον σοβαρᾶς περὶ αὐτὰ ἐμπορικῆς κινήσεως. Ἄξιον λόγου προσέτι εἶναι καὶ τὸ ἔριον τῶν προβάτων, ὅπερ ἀποτελεῖ ἀρίστην πρώτην ὕλην διὰ τὴν μακεδονικὴν ἐριουργίαν, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ δέρματα, ἅτινα πλὴν τῆς καταναλώσεως διὰ τὴν ἐπιχώριον βυρσοδεψίαν ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἐμπορίου. Ἐν τέλει σημειοῦμεν καὶ τὰ δέρματα ἀγρίων ζῴων, ἅτινα οὐχὶ μόνον εἰς ὡρισμένας περιοχὰς τῆς Μακεδονίας συγκεντρώνουσι πρὸς ἐμπορίαν, ἀλλὰ καὶ κατεργάζονται, ὡς ἐν Καστορίᾳ κλπ., ἐπωφελῶς ταῦτα. Ἀξία λόγου εἶναι καὶ ἡ ἀσκουμένη ἐν Μακεδονίᾳ σηροτροφία, ἥτις χάρις εἰς τὰς προσφυγικὰς χεῖρας ἔχει διαδοθῇ καὶ προοδεύσει ἀρκετά, καὶ ἡ μελισσοκομία, ἥτις ἀσκεῖται ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εἰς σχετικῶς ἐνδιαφέρουσαν κλίμακα μὲ ἀπόδοσιν ἐκλεκτοῦ προϊόντος.

Δάση. Ἡ Μακεδονία περιλαμβάνει ἐν συνόλῳ ἔκτασιν δασικῆς καλύψεως 7.934 799 στρεμμάτων (στατιστικαὶ Διευθύνσεως Δασῶν). Ἐκ τοῦ συνόλου τούτου τὰ 5.950.001 στρέμματα ἀνήκουσιν εἰς τὸ δημόσιον καὶ τὰ λοιπὰ εἶναι ἰδιοκτησία ἢ διακατέχονται ἢ διαφιλονικοῦνται ὑπὸ φυσικῶν προσώπων (στρέμ. 1.115 658), ὑπὸ δήμων καὶ κοινοτήτων (στρέμμ. 369.176), ἢ ἀνήκουσιν εἰς μονὰς (στρέμμ 343.209), ἢ περιῆλθον εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὡς ἀνήκοντα εἰς ἀνταλλαξίμους (στρέμμ. 156.755).

Κατωτέρω δίδομεν ἀριθμοὺς κατὰ περιφερείας δασικῆς διοικήσεως (δασαρχείων ἢ δασονομείων) τῆς ἐκτάσεως εἰς στρέμματα ἑνὸς ἑκάστου, κεχωρισμένως τῶν δημοσίων ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν δασῶν καὶ κατὰ διαχειριστικὴν μορφήν, ἤτοι ὑψηλῶν (ἐλάτη, πεύκη χαλέπιος, ὀξυά, δρῦς κ. λ. π.), μέσων (δρῦς, ὀξυά, πεύκη, γαῦρος κλπ.) καὶ χθαμαλῶν (δρῦς, ὀξυά, καστανέα, ἀειθαλῆ πλατύφυλλα, ὑδροχαρῆ κλπ), σημειουμένης ἐκ παραλλήλου καὶ τῆς εἰς τετραγωνικὰ χιλιόμετρα συνολικῆς ἐκτάσεως ἑκάστης περιφερείας:

Δασαρχεῖον ἢ Δασονομεῖον	Ἔκτασις συνολικὴ	Δάση δημόσια			Δάση ἰδιωτικὰ		
		Ὑψηλὰ	Μέσα	Χθαμαλὰ	Ὑψηλὰ	Μέσα	Χθαμαλὰ
Ἀλμωπίας	838.4	64.700	16.060	58.500	22.750	2.250	10.000
Ἀρναίας	1038.8	126.200	33.300	197.500	—	—	38.600
Βάλτης	473.6	4 500	105.750	—	—	—	—
Βερροίας	1093.5	26.550	3.250	88.750	43.350	50.400	242.207
Βισαλτίας	800.0	16 925	—	336.720	300	—	—
Γρεβενῶν	2515.0	148.560	120.450	35.150	5.200	16.430	89.285
Δράμας	3754.4	184.000	150 000	850.000	—	—	—
Ἐδέσσης	683.2	33.000	26.430	21 040	30.729	1.070	81.693
Θάσου	473.9	35.700	110.500	84.000	—	—	—
Θεσσαλονίκης	3699.7	20.000	12.000	240.509	4.000	—	10.320
Καβάλλας	473.8	—	—	70.000	—	—	—
Καστορίας	1858.9	107.000	5.850	33.700	9.500	31.565	34.011
Κοζάνης	1858.7	5.500	4.630	28.400	550	—	4.680
Λαγκαδᾶ	1986.5	38.550	12.500	457.600	4.700	—	123.090
Ναούσης	528.1	500	—	16.700	41.685	18.170	82.785
Νέστου	1093.5	11.000	7.000	99.000	—	—	—
Παιονίας	1038.8	4.692	43.908	92 202	8.600	—	80.350
Παγγαίου	1057.0	15.000	—	280.000	—	—	—
Πιερίας	2150.5	110.630	900	75.780	56.625	54.652	318.302
Πολυγύρου	2460.4	33.900	46.750	102.200	—	4.575	210.234
Σερρῶν	1744.0	29.380	—	238.995	1.000	—	—
Σερβίων	917.2	46.000	12.700	3.500	5.300	800	11.200
Σιατίστης	510.3	15.160	15 600	39.040	—	—	10.450
Σιντικῆς	1275.7	52.584	—	351.906	21.300	—	8.000
Φλωρίνης	1385.1	68.500	76.900	144.850	34.600	3.600	155.290

Ὁ ἐν ἀρχῇ τῆς ἑπομένης σελίδος πίναξ δεικνύει κατὰ περιφερείας δασαρχείων καὶ δασονομείων τὴν ἐτησίαν ἀπόδοσιν τῶν δασῶν τῆς Μακεδονίας κατὰ μέσον ὅρον τῶν ἐγκεκριμένων πρὸς ἀπόληψιν ποσῶν τῆς πενταετίας 1927—1932.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Μακεδονίας συγκεντροῦται κυρίως ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ εἰς τὰς τρεῖς πεπροικισμένας μὲ τὸν λευκὸν ἄνθρακα γειτονικὰς πόλεις αὐτῆς, Βέρροιαν, Νάουσαν καὶ Ἔδεσσαν· οὐχ ἧττον ὅμως καὶ εἰς ἄλλας πόλεις αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἄξια λόγου ἐργοστάσια, ἰδίως εἰς Δράμαν, Σέρρας καὶ Καβάλλαν, ἀσχολούμενα εἰς τὴν ἀλευροποιίαν καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ κα-

Digitized by Google

Δασαρχεῖον ἢ δασονομεῖον	Ξυλεία κυβ. μέτρα	Καυσόξυλα ζύγια	Ξυλάνθρακ. ὀκάδες
Ἁλμωπίας	2.230	1.500	716.000
Ἀρναίας	8.248	76.619	1.687.586
Βάλτης	221	12.975	646 500
Βερροίας	655	—	191.200
Βισαλτίας	710	—	608.000
Γρεβενῶν	6.810	—	1.004.500
Δράμας	2.735	2.290	924.000
Ἐδέσσης	1.360	1.400	181.000
Θάσου	—	—	—
Θεσσαλονίκης	660	—	1.422.000
Καβάλλας	—	—	—
Καστορίας	5.630	—	257.000
Κοζάνης	84	—	9 000
Λαγκαδᾶ	2.340	—	5.003 500
Ναούσης	230	—	1 000
Νέστου	1.180	11.650	64.000
Παιονίας	140	—	639.400
Παγγαίου	—	—	—
Πιεριας	2.250	11.500	1.076.000
Πολυγύρου	813	1.320	1.349.060
Σερρῶν	1.245	—	310.000
Σερβίων	503	—	70.200
Σιατίστης	447	1.800	303.000
Σιντικῆς	341	800	432.000
Φλωρίνης	2.470	—	866.000

πνοῦ. Ἐκ τῶν ἐργοστασίων τῆς Μακεδονίας τὴν μείζονα σημασίαν ἔχουσι τὰ μηχανολογικά, εὑρισκόμενα κυρίως ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ ἰδίως τὰ κλωστοϋφαντήρια, λειτουργοῦντα κυρίως ἐν αὐτῇ καὶ εἰς τὰς διαθετούσας ὑδραυλικὰς δυνάμεις γειτονικάς της πόλεις. Τὰ νηματουργεῖα, στριπτήρια καὶ ὑφαντήρια βάμβακος, τὰ ἐριουργεῖα καὶ τὰ κανναβουργεῖα καὶ τὰ ταπητουργεῖα διαθέτουσι κινητηρίους μηχανὰς ὑπὲρ τὰς 5.000 ἵππων καὶ ἀπασχολοῦσι πλείονας τῶν 6.000 ἐργατῶν μὲ ἀξίαν τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐτησίας παραγωγῆς των ἄνω τῶν 400 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἀξιοσημείωτος τυγχάνει ἡ ποσότης τῶν παραγομένων εἰδῶν, ἐπαρκῶς συναγωνιζομένων τὰ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγόμενα τοιαῦτα. Ἐκ παραλλήλου καὶ ἐργοστάσια ἄλλων βιομηχανικῶν κλάδων εὐδοκίμως λειτουργοῦν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ δὴ τροφίμων καὶ ποτῶν (κονσερβοποιίας, ζυθοποιεῖα, οἰνοπνευματοποιίας, σακχαρωδῶν καὶ ἀμυλωδῶν προϊόντων, ψυγεῖα κλπ.), χημικῶν προϊόντων (σάπωνος, δερματόκολλας, φαρμακευτικῶν ειδικοτήτων, ἐπεξεργασίας κυτταρίνης κλπ.), κατεργασίας δέρματος κλπ., τὰ πλεῖστα δὲ τούτων ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Συγκοινωνίαι. Ἡ Μακεδονία διασχίζεται ὑπὸ τῶν διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Πειραιῶς—Λαρίσης—Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου, Θεσσαλονίκης—Γευγελῆς καὶ Θεσσαλονίκης—Ἀλεξανδρουπόλεως, μὲ μῆκος σιδηροτροχιῶν ἐν αὐτῇ περίπου 650 χλμ. Ἐπίσης ἐν αὐτῇ ὑπάρχει καὶ ἡ στενὴ γραμμὴ Σαρακλῆ—Σταυροῦ, ἐξυπηρετοῦσα ἀνάγκας τῆς Χαλκιδικῆς, μήκους 67 χλμ.

Ὁδικὸν δίκτυον ἡ Μακεδονία ἔχει σχετικῶς πλούσιον, διαρκῶς δὲ τοῦτο πυκνοῦται, κατασκευαζομένων νέων ἐθνικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν ὁδῶν, συνάμα δὲ συντηρουμένων διὰ μονιμωτέρων ὁδοστρωμάτων τῶν ἤδη κατεσκευασμένων τοιούτων. Εἰς τοὺς παραλίους λιμένας αὐτῆς, Θεσσαλονίκης καὶ Καβάλλας, προσεγγίζουσι τακτικὰ ἀτμόπλοια τῆς τε ἑλληνικῆς καὶ ξένης ἀκτοπλοΐας καὶ ποντοπλοΐας, συνδέοντα αὐτοὺς μὲ ὅλους τοὺς λιμένας τῆς ὑφηλίου. Ἀτμόπλοια τῆς ἀκτοπλοΐας προσεγγίζουσι τακτικῶς εἰς Δάφνην τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἅπαξ δὲ τῆς ἑβδομάδος ἐπικοινωνοῦσι δι᾿ ἀκτοπλοϊκῶν ἀτμοπλοίων καὶ πολλαὶ παράλιοι πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς (μισθουμένης τῆς σχετικῆς γραμμῆς ὑπὸ τοῦ κράτους), αἱ ὁποῖαι συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ Καβάλλας καὶ διὰ πλοιαρίων ἐκτελούντων τοπικὰ δρομολόγια.

Ἁλιεία. Ὁ πλουτοπαραγωγικὸς οὗτος κλάδος ἔχει σημαντικὴν διάδοσιν ἐν Μακεδονίᾳ, ἥτις ἔχει πολυάριθμα ἁλιευτικὰ πεδία τόσον ἐν τῇ παραλίῳ ἐκτάσει αὐτῆς, ὅσον καὶ ἐν ταῖς λίμναις καὶ ποταμοῖς της. Πλεῖστα ἰχθυοτροφεῖα, ἰδίᾳ δὲ γλυκέων ὑδάτων (λίμναι Ἁγίου Βασιλείου, Ἀματόβου, Μπεσικίων, Καστορίας κλπ.) τυγχάνοντα ἐκμεταλλεύσεως ἀπ᾿ εὐθείας ὑπὸ τοῦ δημοσίου, βάσει ἐπιστημονικῶν μεθόδων, ἀποδίδουσι μεγάλας ποσότητας ἰχθύων (ἑκατοντάδας χιλιάδων ὀκάδων ἐτησίως), συνάμα δὲ καὶ ἱκανὰς προσόδους εἰς τὸ δημόσιον. Ἐπίσης ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἰχθυοτρόφα πεδία, ἅτινα ἐνοικιάζει εἰς τρίτους τὸ δημόσιον, τόσον ἁλμυρῶν ὅσον καὶ γλυκέων ὑδάτων, ἅτινα ἀποτελοῦν ἀξιόλογα ἁλιευτικὰ κέντρα.

Ἐμπόριον. Ἡ μείζων ἐμπορικὴ κίνησις τῆς Μακεδονίας συγκεντροῦται, ὡς εὐνόητον, εἰς τὰς μεγάλας πόλεις αὐτῆς, εἰς ἃς προεξέχουσιν οἱ δύο μεγάλοι λιμένες της, τῆς *Θεσσαλονίκης* καὶ τῆς *Καβάλλας*. Ἡ Θεσσαλονίκη δ᾿ ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ λειτουργίας Ἐλευθέρας ζώνης καὶ τῆς ἑδρευούσης ἐτησίας Διεθνοῦς ἐκθέσεως, παρουσιάζει τὴν σημαντικωτέραν κίνησιν, ἥτις τὴν ἀναβιβάζει εἰς τὴν δευτέραν θέσιν μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Αὐτη παρουσίασε τῷ 1930 ἀξίαν εἰσαγωγῆς 207.222.000 δρχ. καὶ ἐξαγωγῆς 248.717.000., εἰς ἃς δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ ἐν τῇ Ἐλευθέρᾳ ζώνῃ κίνησις. Ὁ λιμὴν δὲ τῆς Καβάλλας, ὑστερῶν πολὺ ὡς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν (ἀξία τοῦ 1930 δρχ. 5.289.000), εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ὑπερτερεῖ τὸν λιμένα Θεσσαλονίκης (365.835.000 δρχ.). Ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν εἶναι καὶ ἡ ναυτιλιακὴ τοιαύτη τῶν λιμένων.

Δ. Ε. ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ

—[ΠΟΛ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Μακεδονία πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς ὀκτὼ νομούς, *Θεσσαλονίκης, Πέλλης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Χαλκιδικῆς, Σερρῶν, Δράμας* καὶ *Καβάλλας*. Οἱ ἓξ πρῶτοι ἀπαρτίζουσι τὴν περιφέρειαν τῆς γενικῆς διοικήσεως Μακεδονίας, οἱ δὲ ὑπόλοιποι δύο ὑπάγονται εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν Θρᾴκης. Ἡ περιφέρεια τῶν νομῶν τούτων πρὸ τοῦ 1923 διῃρεῖτο εἰς τρεῖς γενικὰς διοικήσεις, τὰς *Θεσσαλονίκης* (νομοὶ *Θεσσαλονίκης, Πέλλης* καὶ ὁ ὑπαγόμενος τότε εἰς τὸν Θεσσαλονίκης νομὸς *Χαλκιδικῆς*), *Δυτικῆς Μακεδονίας* (νομοὶ *Κοζάνης, Φλωρίνης*) καὶ *Ἀνατολικῆς Μακεδονίας* (*Σερρῶν, Δράμας* καὶ ὁ ὑπαγόμενος τότε εἰς τὸν τελευταῖον νομὸς *Καβάλλας*). Οἱ νομοὶ τῆς γενικῆς διοικήσεως Μακεδονίας διαιροῦνται εἰς 21 ἐπαρχίας: *Θεσσαλονίκης, Πιερίας* (πρῴην *Κατερίνης*), *Ἡμαθίας* (πρῴην *Βερροίας*), *Κιλκίς, Λαγκαδᾶ, Παιονίας* (πρῴην *Γουμενίτσης*), *Ἐδέσσης, Γιαννιτσῶν, Ἀλμωπίας* (πρῴην *Ἐνωτίας* ἢ *Καρατζόβης*), *Κοζάνης, Βοΐου* (πρῴην *Ἀνασελίτσης*), *Γρεβενῶν, Ἐορδαίας* (πρῴην *Καϊλαρίων*), *Φλωρίνης, Καστορίας, Χαλκιδικῆς* καὶ *Ἀρναίας* (πρῴην *Λαριγκόβης*), *Σερρῶν, Φυλλίδος* (πρῴην *Ζίχνης*), *Βισαλτίας* (πρῴην *Νιγρίτης*) καὶ *Σιντικῆς* (πρῴην *Σιδηροκάστρου*). Οἱ ὑπαγόμενοι δ᾿ εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν Θρᾴκης δύο νομοὶ διαιροῦνται εἰς 6 ἐπαρχίας: *Δράμας, Νευροκοπίου* (πρῴην *Ζυρνόβου*), *Καβάλλας, Νέστου, Παγγαίου* (πρῴην *Πραβίου*) καὶ *Θάσου*.

Πληθυσμός. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν (1928) ἡ Μακεδονία ἀριθμεῖ 1.412.477 κατοίκους (ἄρρενες 711.482 καὶ θήλεις 700.995), οἵτινες κατοικοῦσι τοὺς 12 δήμους καὶ τὰς 925 κοινότητας, αἵτινες συγκροτοῦν τὰς ἐπαρχίας τῶν νομῶν τοῦ γεωγραφικοῦ τούτου διαμερίσματος. Ἡ μεγαλυτέρα ἐπαρχία τῆς Μακεδονίας λόγῳ πληθυσμοῦ εἶναι ἡ Θεσσαλονίκη μὲ 321.161 κατοίκους καὶ ἡ μικροτέρα ἡ τῆς Θάσου μὲ 11.573 κατοίκους. Ὁ κατὰ νομοὺς πραγματικὸς πληθυσμὸς εἶναι ὁ ἑξῆς: Δράμας 111.572, Θεσσαλονίκης 539.986, Καβάλλας 119.140, Κοζάνης 166.523, Πέλλης 97.167, Σερρῶν 182.710, Φλωρίνης 125.722 καὶ Χαλκιδικῆς 64.799. Εἰς 4.858 ἀνέρχονται οἱ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει οἰκοῦντες.

Οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920 ἀνήρχοντο εἰς 1.085.531, κατὰ δὲ τὴν μετὰ τὴν ἑλληνικὴν κατάληψιν ταύτης (1913) εἰς 1.167.617. Ἀπὸ τοῦ 1922 καὶ ἐντεῦθεν ἀνεχώρησαν ἐκ Μακεδονίας κατ᾿ ἐφαρμογὴν τῆς συνθήκης περὶ ἀνταλλαγῆς (διὰ μέσου τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς) 320.000 Τοῦρκοι καὶ 34.000 Βούλγαροι, ἐκ παραλλήλου ὅμως ἐγκατεστάθησαν ἐν Μακεδονίᾳ 538.595 πρόσφυγες. Πλὴν τῶν προσφύγων τούτων ἐπῳκίσθησαν ἐν Μακεδονίᾳ πρὸ τοῦ 1922 ἕτεροι 99.658. Κατὰ χώρας προελεύσεως οἱ ὡς ἄνω πρόσφυγες σημειοῦνται εἰς τὸν κάτωθι πίνακα:

Χῶραι προελεύσεως	Πρόσφυγ. ἐλθόντες: Πρὸ τῆς μικρασιατ. καταστρ.	Πρόσφυγ. ἐλθόντες: Μετὰ τὴν μικρασιατ. καταστρ.	Σύνολον
Μικρὰ Ἀσία	15.510	216.809	232.319
Θρᾴκη	20.269	145 274	165.543
Πόντος	13 942	130.381	144.323
Βουλγαρία	11 208	20.601	31.809
Καύκασος	29.233	10.137	39.370
Κωνσταντινούπολις	1.377	10.363	11.740
Ρωσία	2.400	2.815	5.215
Σερβία	4.487	1.407	5.894
Ἀλβανία	1.091	506	1.597
Δωδεκάνησος	3	1	4
Ρουμανία	138	301	439
Σύνολον	99.658	538.595	638.253

Ἀναφορικῶς μὲ τὸ θρησκευτικὸν δόγμα καὶ τὴν μητρικὴν τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας γλῶσσαν, δίδομεν τὸν κάτωθι πίνακα ἐκ τῆς ἐπισήμου ἀπογραφῆς τοῦ 1928.

Μητρικὴ γλῶσσα	Ἐν ὅλῳ	Χριστιανοί: Ὀρθόδοξοι	Χριστιανοί: Καθολικοί	Χριστιανοί: Διαμαρτυρόμενοι	Μουσουλμᾶνοι	Ἰσραηλῖται
Ἑλληνικὴ	1.165.553	1.161.191	1.569	1.649	131	1.013
Ἀγγλικὴ	265	47	59	154	—	5
Ἀτσιγγανικὴ	3.387	3.200	—	1	186	—
Ἀλβανικὴ	1.119	25	48	4	1.041	1
Ἀρμενικὴ	11.859	10.743	497	610	9	—
Βουλγαρικὴ	20	8	—	—	12	—
Ἰσπανικὴ	59.146	20	23	30	—	59.073
Ἰταλικὴ	728	12	636	3	—	77
Κουτσοβλαχικὴ	13.475	13.465	2	1	1	6
Μακεδονοβλαχικὴ	80.789	80.668	56	8	2	55
Ρωσικὴ	1.913	1.872	17	1	—	23
Τουρκικὴ	71.960	70.032	93	427	1.399	9
Λοιπαὶ ξέναι γλῶσσαι	2.263	1.028	641	223	149	222
Σύνολον ξενογλώσσων	246.924	181.120	2.072	1.462	2.799	59.471
Γενικὸν σύνολον	1.412.477	1.342.311	3 641	3.111	2 930	60.484

Ὡς πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν κατάστασιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας ἡλικίας 10 ἐτῶν καὶ ἄνω, ἀνερχομένου (1928) εἰς 1.078.271, σημειοῦμεν ὅτι τὰ 35% (380.213) ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὰ 3,5% (32.640) εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τὰ 10% (105.556) εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ μεταλλεῖα, τὰ 4% (40.442) εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ λοιπὰ εἰς τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα, ἀφοῦ ἀφαιρεθοῦν 40% (446.473) ἀποτελοῦντα τοὺς ἄνευ ἐπαγγέλματος καὶ δὴ γυναῖκας ἀσχολουμένας εἰς τὰ οἰκιακὰ καὶ τοὺς μὴ δηλώσαντας κατὰ τὴν ἀπογραφὴν ἢ μὴ ὁρίσαντας ἀκριβῶς τὸ ἐπάγγελμά των.

Ἐκπαίδευσις. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 μεταξὺ 1.097.393 κατοίκων τῆς Μακεδονίας ἡλικίας 8 ἐτῶν καὶ ἄνω, γνωστῆς παιδεύσεως, τὰ 56.60% εἶναι ἐγγράμματοι καὶ τὰ 43,40% ἀγράμματοι. Ἡ ἀναλογία τῶν ἐγγραμμάτων μεταξὺ τῶν ἀρρένων εἶναι 73,08% καὶ τῶν θηλέων 39,78%. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920, ὁπότε ἦτο ἀλλοία ἡ σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας, ἡ ἀναλογία τῶν ἐγγραμμάτων ἦτο μόνον 36,13% ἤτοι 49,81% ἐπὶ τῶν ἀρρένων καὶ 22 33% ἐπὶ τῶν θηλέων. Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις ἐν Μακεδονίᾳ, διαιρουμένη εἰς 16 ἐκπαιδευτικὸς περιφερείας, ἀσκεῖται διὰ 1.940 σχολείων, εἰς ἃ φοιτῶσιν 163.859 μαθηταὶ (ἄρρενες 91.099, θήλεις 72.760) διδασκόμενοι ἐν συνόλῳ ὑπὸ 3.058 διδασκάλων (στατιστικὴ σχολικοῦ ἔτους 1929—1930). Ἐκ τῶν σχολείων τούτων 1.614 εἶναι δημοτικὰ (μαθ. 145.379) καὶ 293 νηπιαγωγεῖα (μαθ. 12.824) κρατικά, 22 εἶναι ἰσραηλιτικὰ (μαθ. 5.219), 6 ἄλλα ξενόφωνα (μαθ. 238, καὶ 5 πρακτικαὶ σχολαὶ θηλέων (μαθ. 199).

Ἡ μόνη ἐκπαίδευσις κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1929—1930 εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Κρατικὰ σχολεῖα		Διδακτικὸν προσωπικὸν: Ἄρρ.	Διδακτικὸν προσωπικὸν: Θηλ.	Μαθηταὶ: Ἄρρ.	Μαθηταὶ: Θηλ.	Σύνολον
Ἡμιγυμνάσια	22	41	—	361	116	747
Γυμνάσια	20	195	3	6.093	1.539	7.632
Πρακτικὰ λύκεια	1	10	—	386	9	395
Ἀνώτερα παρθεναγωγεῖα	7	16	33	—	1.432	1.432
Διδασκαλεῖα δημοτικῆς ἐκπαιδ.	6	44	8	604	441	1.045
Διδασκαλεῖα νηπιαγωγῶν	5	12	7	—	271	271
Σύνολον	61	318	51	7.714	3.808	11.522
Ἱεροδιδασκαλεῖα	1	8		88		88
Ἐμπορικαὶ σχολαὶ δημόσιαι	3	26	4	368	82	450
Ἐμπορικαὶ ἰσότιμοι	2	29		276	9	285
Σύνολον	5	55	4	644	91	735
Κυριακὰ γεωργικὰ σχολεῖα	6	6	—	253	21	274
Γεωργικὰ φροντιστήρια	1	9	—	20	—	20
Γεωργικαὶ σχολαὶ	1	12	—	100	—	100
Ἀγροτ. ὀρφανοτρ. καὶ οἰκοτροφ.	3	8	—	119	21	140
Σύνολον	11	35		492	42	534

Τῆς ὅλης ἐκπαιδεύσεως προΐστανται δύο γενικοὶ ἐπιθεωρηταὶ ἑδρεύοντες ἐν Θεσσαλονίκῃ (περιφέρεια νομῶν Θεσ/νίκης, Σερρῶν καὶ Χαλκιδικῆς) καὶ Κοζάνῃ (περιφέρεια νομῶν Κοζάνης, Φλωρίνης καὶ Πέλλης). Τὰ σχολεῖα τῶν νομῶν Δράμας καὶ Καβάλλας ἐπιβλέπει ὁ ἑδρεύων ἐν Κομοτινῇ Θρᾴκης γενικὸς ἐπιθεωρητής.

Ἡ Μακεδονία ἔχει καὶ ἀνώτατον ἐκπαιδευτικὸν ἵδρυμα, τὸ πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, εἰς ὃ λειτουργοῦσιν αἱ φιλοσοφική, νομικὴ καὶ φυσικομαθηματικὴ σχολαί, ἔχουσαι καὶ τμήματα πρακτικωτέρων ἐπιστημῶν, ὡς δασολογίας, γεωπονίας κλπ.

Δικαιοσύνη. Ἀνώτερον δικαστήριον λειτουργεῖ ἐν Μακεδονίᾳ τὸ ἐφετεῖον Θεσσαλονίκης, εἰς ὃ ὑπάγονται 7 πρωτοδικεῖα καὶ πλημμελειοδικεῖα (Θεσσαλονίκης, Βερροίας, Ἐδέσσης, Καστορίας, Σερρῶν, Φλωρίνης καὶ Χαλκιδικῆς). Ἕτερα 2 πρωτοδικεῖα καὶ πλημμελειοδικεῖα (Δράμας καὶ Καβάλλας) ὑπάγονται εἰς τὸ ἐφετεῖον Θρᾴκης. Εἰς τὰ 9 ὡς ἄνω πρωτοδικεῖα ὑπάγονται 5 εἰρηνοδικεῖα, 5 εἰδικὰ πταισματοδικεῖα καὶ 36 εἰρηνοδικεῖα, δικάζοντα καὶ ὡς πταισματοδικεῖα. Ταῦτα κατὰ περιφερείας πρωτοδικείων εἶναι τὰ ἑξῆς: *Θεσσαλονίκης*: Θεσσαλονίκης (εἰρηνοδικεῖον καὶ

εἰδικὸν πταισματοδικεῖον), Βασιλικῶν, Γουμενίσσης, Κατερίνης, Καλινδοίας, Κιλκίς, Λαγκαδᾶ, Μελισσοχωρίου, Σωχοῦ. *Βερροίας:* Βερροίας (εἰρηνοδικεῖον καὶ εἰδικὸν πταισματοδικεῖον), Γιαννιτσῶν, Ναούσης. *Ἐδέσσης:* Ἐδέσσης, Ἀλμωπίας, Νώτιας. *Καστορίας:* Καστορίας, Ἁγίου Νέστορος, Κλεισούρας, Κορεστίων. *Σερρῶν:* Σερρῶν (εἰρηνοδικεῖον καὶ εἰδικὸν πταισματοδικεῖον), Φυλλίδος, Βισαλτίας, Πορροΐων, Σιντικῆς. *Φλωρίνης:* Φλωρίνης, Ἀμυνταίου, Πρεσπῶν. *Χαλκιδικῆς:* Πολάγύρου, Ἄρνης, Βάλτης, Ἱερισσοῦ, Συκιᾶς. *Δράμας:* Δράμας (εἰρηνοδικεῖον καὶ εἰδικὸν πταισματοδικεῖον), Νέστου, Νευροκοπίου, Σταυρουπόλεως. *Καβάλλας:* Καβάλλας (εἰρηνοδικεῖον καὶ εἰδικὸν πταισματοδικεῖον), Θάσου, Κεχροκάμπου, Παγγαίου, Σαππαίων.

Στρατιωτικαὶ ἀρχαί. Ἐν Μακεδονίᾳ ἑδρεύουσι δύο σώματα στρατοῦ, ἔχοντα τὸ στρατηγεῖόν των, τὸ ἓν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τὸ ἕτερον ἐν Καβάλλᾳ περιλαμβάνοντα δὲ τέσσαρας μεραρχίας, ὧν ἡ μία ἑδρεύει ἐν Θράκῃ, αἱ λοιπαὶ δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ, Βερροίᾳ καὶ Σέρραις. Συντάγματα πεζικοῦ ἑδρεύουσιν ἐν Θεσσαλονίκῃ, Βερροίᾳ, Σέρραις, Δράμᾳ, Κοζάνῃ καὶ Ἐδέσσῃ, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ 5 συνοριακοὺς τομεῖς (Σιδηροκάστρου, Δράμας, Φλωρίνης, Ἀρδέας καὶ Κιλκίς). Σύνταγμα πεδινοῦ πυροβολικοῦ ἑδρεύει ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὀρειβατικοῦ δὲ τοιούτου ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Σέρραις. Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἑδρεύει καὶ τὸ σύνταγμα σιδηροδρόμων. Διευθύνσεις μηχανικοῦ ὑπάρχουσιν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Καβάλλᾳ, ἀποθῆκαι δὲ ὑλικοῦ πολέμου ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Δράμᾳ καὶ ἀποθήκη σκευῆς μηχανικοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἡ χωροφυλακὴ τῆς Μακεδονίας, πλὴν τῆς τῶν νομῶν Δράμας καὶ Καβάλλας, ὑπάγεται ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν χωροφυλακῆς Μακεδονίας, ἑδρεύουσαν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἡ τῶν νομῶν Δράμας καὶ Καβάλλας ὑπάγεται εἰς τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν Θράκης. Εἰς τὰς ἕδρας τῶν νομῶν ἑδρεύουσι διοικήσεις χωροφυλακῆς καὶ εἰς τὰς τῶν ἐπαρχιῶν ὑποδιοικήσεις, ὑποδιαιρούμεναι εἰς σταθμούς. Εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπάρχει ἀστυνομικὴ διεύθυνσις καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τμήματα χωροφυλακῆς, ὑπαγόμενα εἰς τὰς οἰκείας διοικήσεις.

Οἰκονομικαὶ ὑπηρεσίαι. Αἱ οἰκονομικαὶ ὑπηρεσίαι ἐν Μακεδονίᾳ κανονίζονται ἐκ τῶν ἁρμοδίων διευθύνσεων τῶν γενικῶν διοικήσεων, εἰς ἃς ὑπάγονται οἱ νομοὶ αὐτῆς. Τελωνεῖα α΄ τάξεως ὑπάρχουσιν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Καβάλλᾳ, β΄ τάξεως ἐν Εἰδομένῃ, Θεσσαλονίκῃ (σιδηροδρομικὸς σταθμὸς) καὶ Φλωρίνῃ καὶ γ΄ τάξεως ἐν Κρουσταλλοπηγῇ. Ὑποτελωνεῖον δ' ἔχει ἐν Ἐξοχῇ (Βέσμη), Νίκῃ (Νεγοτσάνη), Σιδηροκάστρῳ καὶ Στρατονίκῃ, τελωνοσταθμαρχεῖα δὲ καὶ τελωνοφυλακεῖα εἰς ἄλλα μικρότερα κέντρα τόσον τῶν παραλίων ὅσον καὶ τῶν συνόρων.

Οἰκονομικαὶ ἐφορεῖαι α΄ τάξεως ὑπάρχουσι 5 ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀνὰ μία ἐν Δράμᾳ, Καβάλλᾳ, Κοζάνῃ καὶ Σέρραις, β΄ τάξεως ἐφορεῖαι εἶναι τῶν ἐπαρχιῶν Βισαλτίας, Γρεβενῶν, Ἐδέσσης, Ἑορδαίας, Ἡμαθίας, Καστορίας, Κιλκίς, Λαγκαδᾶ, Νέστου, Παγγαίου, Πιερίας, Σιντικῆς, Φυλλίδος καὶ Χαλκιδικῆς, γ΄ τάξεως δ' εἶναι τοῦ Ἁγίου Νέστορος, Ἀλμωπίας, Ἀμυνταίου, Ἀρναίας, Βοΐου, Γιαννιτσῶν, Δεσκάτης, Ζαγκλιβερίου, Νευροκοπίου, Παιονίας, Σερβίων, Σιατίστης καὶ Σωχοῦ. Εἰς τὰς αὐτὰς ἕδρας τῶν ἐφορειῶν λειτουργοῦσι καὶ δημόσια ταμεῖα. Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἰδιαιτέρως ὑπάρχουσι δύο ταμεῖα, ἓν εἰσπράξεων καὶ ἓν πληρωμῶν. Εἰς τὰς οἰκονομικὰς ὑπηρεσίας ὑπάγονται καὶ τὰ καπνεργοστάσια. Λειτουργοῦσι δὲ τοιαῦτα ἐν Θεσσαλονίκῃ, Δράμᾳ, Ζίχνῃ, Νιγρίτῃ, Σέρραις, Καβάλλᾳ, Κατερίνῃ, Κιλκίς, Λαγκαδᾷ, Ἐλευθερουπόλει καὶ Σιδηροκάστρῳ.

Ταχυδρομεῖα, τηλέγραφοι, τηλέφωνα. Ἡ ἀνωτάτη διοίκησις τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Τ.Τ.Τ. ἐν Μακεδονίᾳ ἀσκεῖται ὑπὸ τῶν γενικῶν διοικητῶν, εἰς οὓς ὑπάγονται αἱ ταχυδρομικαὶ-τηλεγραφικαὶ διευθύνσεις Θεσσαλονίκης, Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ λειτουργοῦσι 342 ταχυδρομικά, τηλεγραφικά, ἢ τηλεφωνικὰ γραφεῖα, ὧν 175 ἀσκοῦσι ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν. Ἡ κίνησις τῶν γραφείων τούτων (1929) ἀνέρχεται εἰς 21.617.704 ἀντικείμενα ἐν γένει ἀλληλογραφίας, 161 195 ταχυδρομικὰ δέματα καὶ 848.355 τηλεγραφήματα.

Δ. Ε. ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ

—[ΚΟΙΝ. ΒΙΟΣ] ***Κοινωνικὴ ὀργάνωσις ἐπὶ τουρκοκρατίας.*** Ὑπὸ τὸ τουρκικὸν καθεστὼς ἡ ἐν Μακεδονίᾳ κοινωνικὴ ὀργάνωσις εἶχεν ὡς κύριον αὐτῆς γνώρισμα καὶ χαρακτηριστικὸν τὴν μεταξὺ τῶν κυριάρχων Τούρκων καὶ τῶν ραγιάδων Χριστιανῶν ἐν γένει διάκρισιν. Λόγῳ ὅμως τῆς ἰδιοτύπου διοικητικῆς ὀργανώσεως τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ τῆς ἀπεριορίστου σχεδὸν κοινοτικῆς αὐτοδιοικήσεως, εἶχε διαμορφωθῆ καὶ ἑτέρα διάκρισις κοινωνικῆς τάξεως μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, τῆς τάξεως τῶν κοτζαμπάσηδων ἢ τσορμπατζήδων, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων εὑρίσκετο πάντοτε καὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως ὁ κλῆρος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μεγάλην λαϊκὴν μᾶζαν. Ἡ τάξις αὕτη, δημιουργηθεῖσα οὐχὶ ἐκ νομικοῦ τινος λόγου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων, ἐξεπροσώπει, οὕτως εἰπεῖν, τὸ σύνολον τῶν ραγιάδων παρὰ τοῖς κατὰ τόπους ἀντιπροσώποις τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας καὶ διεχειρίζετο τὰ κοινά, ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐκκλησιῶν, σχολείων καὶ ἐν γένει εὐαγῶν καθιδρυμάτων τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων καὶ καθώριζε διανέμουσα μεταξὺ τῶν ραγιάδων τοὺς πρὸς τὸ κράτος ὀφειλομένους φόρους. Οὐδαμῶς οὖσα προνομιοῦχος, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ κληρονομικῶν τάξεων τῶν εὐγενῶν, προήρχετο καὶ ἀνενεοῦτο ἑκάστοτε διὰ στελεχῶν, ὧν αἱ ρίζαι εὑρίσκοντο εἰς τὸ ἀνεξάντλητον καὶ ἀχανὲς λαϊκὸν ἔδαφος.

Ἐξαιρέσει σπανιωτάτων παραδειγμάτων καταπροδόσεως τῶν γενικῶν συμφερόντων, ἡ τάξις αὕτη προσέφερε πλείστας ὅσας ἐθνικὰς ὑπηρεσίας, τιθεμένη πάντοτε ἐπὶ κεφαλῆς πάσης προοδευτικῆς κινήσεως πρὸς βελτίωσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς καὶ φωτισμὸν τοῦ λαοῦ. Συγκεντροῦσα πλοῦτον, ἐκ τοῦ ἐμπορίου πρὸ παντός, ὅπερ ἡ Μακεδονία μέχρι καὶ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διεξῆγε μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, Β. Ἰταλίας, παραδουναβίων ἡγεμονιῶν καὶ Ρωσίας, διέθετεν αὐτὸν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀμεσωτάτων τοῦ γένους ἀναγκῶν, πρὸ παντὸς τῆς παιδείας, καὶ παρεῖχεν ἑαυτὴν παράδειγμα πρὸς μίμησιν διὰ τῆς ἐκτάκτου μορφώσεως τινῶν ἐκ τῶν μελῶν της. Ἀνώτεροι κληρικοί, συγγραφεῖς, ποιηταὶ καὶ λόγιοι ἐν γένει τῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς ΙΗ΄ καὶ ΙΘ΄ αἰῶνας προέρχονται ἐκ τῆς εὐημερούσης ὑλικῶς τάξεως τῶν ἐμπόρων, οἱ ὁποῖοι μαζὶ μὲ τὸν πλοῦτον, ὃν ἀποκτῶσι διὰ τῆς μεταφορᾶς τῶν ποικίλων μακεδονικῶν προϊόντων εἰς Εὐρώπην διὰ τῶν καραβανίων, μεταφέρουσιν ἐκεῖθεν τοὺς τρόπους τῆς λεπτῆς ἀγωγῆς, τῆς ἀνθρωπιστικωτέρας ζωῆς καὶ εὐμαρείας καὶ τὸν σπόρον τῆς σκέψεως πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Πολλοὶ τῶν Μακεδόνων ἐμπόρων ἐγκαθίστανται εἰς τὰ μεγαλύτερα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ Ρωσίας δημιουργοῦσι τὰς περιφήμους ἐμπορικὰς κομπανίας καὶ ἀδελφᾶτα, ὑποστηρίζουσιν ὑλικῶς διαφόρους νέους συμπατριώτας των, ὅπως τύχωσιν ἀνωτέρας μορφώσεως εἰς τὰ ἐκεῖ πανεπιστήμια, συντηροῦσι τὰ ἐν Μακεδονίᾳ σχολεῖα, χορηγοῦσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων κοινωνικῆς ὠφελείας διὰ μεγάλων δωρεῶν καὶ κληροδοτημάτων καὶ μεταγγίζουσι λεληθότως μέγα μέρος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν πατρίδα των. Ἰδιωτικὰ μέγαρα, περιβαλλόμενα ἀπὸ πανυψήλους τοίχους διὰ νὰ μὴ φθάνῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τὸ ἁρπακτικὸν βλέμμα τοῦ Τούρκου δυνάστου, σῴζονται καὶ σήμερον εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Μακεδονίας, ὑπενθυμίζοντα διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἔργων ξυλογλυπτικῆς, ζωγραφικῆς, οἰκιακῆς χειροτεχνίας καὶ τῆς ἐν γένει μεταβυζαντινῆς τέχνης τὴν ὕπαρξιν ἐν Μακεδονίᾳ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ μὴ ἀπαντωμένου εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς περιφερείας. Τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῆς ὑπάρξεως εἰς μικρὰς μακεδονικὰς κωμοπόλεις δικτύου ὑπονόμων, ὑδραγωγείων καὶ παλαιῶν ἰδιωτικῶν βιβλιοθηκῶν, πολλαὶ δὲ ξέναι λέξεις διατηρούμεναι ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπίδρασιν του νεωτέρου εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς Μακεδονίας πολὺ ἐνωρίτερον ἢ εἰς ἄλλας τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος περιφερείας. Εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν π. χ. σῴζονται εἰς τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν αἱ λέξεις φερχάνι=παραπέτασμα (γερμ. vorhang), βίλλα=περόνη (οὑγγρ. villa), ζάντζα=κακὴ συνήθεια (ἰταλ. usanza), σαλβέτα=χειρόμακτρον (οὑγγρ. Szalveta), βαρόσι=κέντρον πόλεως (οὑγγρ. καὶ οὐκραν. Varos) καὶ τόσα ἄλλα, μὴ περισυλλεγέντα ἀκόμη δυστυχῶς ὑπὸ τῶν εἰδικῶν.

Οὕτω λοιπὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰθυνούσης αὐτῆς τάξεως τῶν μορφωμένων ἐμπόρων ἀνεπτύχθη ἐν Μακεδονίᾳ κοινωνικὸς βίος ἡμερώτερος καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένος, τοῦ ὁποίου λαμπροτέρα ἐκδήλωσις ὑπῆρξεν ἡ ἅμιλλα περὶ τὴν δημιουργίαν περιφήμων σχολῶν ἐν Κοζάνῃ, Θεσσαλονίκῃ, Σέρραις, Καστορίᾳ καὶ εἰς ἄλλας μικροτέρας πόλεις καὶ ἡ ὑψηλοτέρα πνευματικὴ ἐνασχόλησις διὰ τῆς ἐκδόσεως ἑλληνιστὶ πρωτοτύπων καὶ ἐν μεταφράσει πλείστων σοβαρῶν ἔργων ἐκτυπουμένων ἐν Πέστῃ, Λειψίᾳ, Βιέννῃ, Βενετίᾳ, Σεμλίνῳ, Ὀδησσῷ, Μόσχᾳ κλπ. Τοιαύτην ἔχει ἐν Μακεδονίᾳ ἐκδήλωσιν ἡ μετάγγισις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ διὰ τοῦ ἐμπορίου, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἀλλοιωθῇ ἡ ἁγνὴ ἑλληνικὴ ζωή, ἡ πατροπαράδοτος συνοχὴ τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας καὶ ὁ ἱστορικὸς δεσμὸς τοῦ μακεδονικοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὰς ζωηρῶς ἀκτινοβολούσας ἀναμνήσεις τοῦ λαμπροῦ βυζαντινοῦ παρελθόντος. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ μέγα ἐμπόριον, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἀσκοῦνται ἐν Μακεδονίᾳ πολλαὶ τέχναι. Πρὸ παντὸς ἡ κατεργασία τῶν γουναρικῶν ἐν Καστορίᾳ, Σιατίστῃ καὶ Κοζάνῃ, ἡ βυρσοδεψία ἐν Κοζάνῃ καὶ Μοναστηρίῳ, τροφοδοτοῦσα διὰ τῶν προϊόντων της τὴν Ἀλβανίαν, Θεσσαλίαν καὶ Θράκην, ἡ οἰκοδομικὴ (καλφάδες καὶ κτίσται Κοντσικοῦ καὶ χωρίων Ἀνασελίτσης), ἡ ὑφαντουργία διὰ τῶν περιφήμων ἀλατζάδων, μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ἡ ἀγγειοπλαστική, ἡ χρυσοχοΐα, ἡ κηροπλαστική, ἡ χαλκουργία κ.λ.π., ἡ γεωργία καὶ κτηνοτροφία γενικῶς μὲ τὰς ποικίλας ὑποδιαιρέσεις αὐτῶν (ἀμπελουργία, οἰνοποιία, τυροκομία, σηροτροφία) ἀποτελοῦσι τὴν γενικὴν ἐνασχόλησιν τοῦ πληθυσμοῦ, ἀστικοῦ τε καὶ ἀγροτικοῦ. Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι ὅτι ἡ μακεδονικὴ οἰκογένεια ἐπαρκεῖ εἰς ἑαυτὴν διὰ τῆς οἰκιακῆς χειροτεχνίας, προμηθευομένη ἅπαντα σχεδὸν τὰ χρειώδη διὰ τῆς ἰδίας της ἐργασίας καὶ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους τεχνίτας της. Ἡ εὐρωπαϊκὴ βιοτεχνία δὲν κατέκτησεν ἀκόμη τὰς ἀγοράς της. Μόνον εἰς τὰ ἀστικὰ κέντρα αἱ γυναῖκες τῶν τσορμπατζήδων φοροῦν εὐρωπαϊκὰ μεταξωτὰ (σιμιλιέδες, κροαζέδες, στόφες, γκρόντια, σαντιλιόνια κλπ). Τὰ διάφορα μέλη τῶν συντεχνιῶν εὑρίσκονται εἰς στενὴν ἐπαφὴν πρὸς ἄλληλα, ὄχι ὅμως ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ἀποκλειστικότητος κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐν τῇ μεσαιωνικῇ Εὐρώπῃ κρατούντων, ἀλλ' οὔτε καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν σημερινῶν ὀργανώσεων τῶν σωματείων. Κάθε συντεχνία ἔχει τὸν προστάτην ἅγιόν της καὶ κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τὰ μέλη ρίχνουν τὸν σταυρὸν καὶ συνδιασκεδάζουν.

Ἡ κατάστασις αὕτη διετηρήθη μέχρι καὶ τῶν μέσων τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος, ὁπότε διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας (ἀνάπτυξις ἀτμήρους ναυτιλίας, ἀνατολικοὶ σιδηρόδρομοι) καὶ τῆς ἀναγκαστικῆς καταργήσεως τῶν καραβανίων ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς τὰς κοινωνικὰς τοιαύτας ἐν Μακεδονίᾳ. Τὰ μεγάλα πλούτη, τὰ ὁποῖα συνεκεντροῦντο διὰ τῶν καραβανίων, ἔπαυσαν διοχετευόμενα εἰς Μακεδονίαν. Ἡ προϊοῦσα ἀνάπτυξις τῆς εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας ἀπέκλεισεν ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀγορῶν τοὺς μακεδονικοὺς ἀλατζάδες καὶ τὰ μεταξωτά. Ἡ χημεία ἐξετόπισε τὴν μακεδονικὴν χρωματουργίαν τῶν Σερρῶν καὶ τὸν κρόκον τῆς Κοζάνης ἀπὸ τὰς ἀγορὰς τοῦ Κέμνιτς, Ἄμστερνταμ, Βιέννης κλπ. Τὰ καραβάνια τοῦ Μοναστηρίου, Σερρῶν, Καστορίας, Κλεισούρας, Κοζάνης καὶ Σιατίστης ἔπαυσαν μεταφέροντα οἴνους, δέρματα καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς Γουμέντζας, Ναούσης, Σιατίστης, Κοζάνης καὶ Καστορίας εἰς Σερβίαν καὶ Αὐστροουγγαρίαν. Τὰ περίφημα χειροτεχνικὰ προϊόντα τῶν χρυσοχόων τῆς Σαμαρίνας, Νεβέσκης Μοναστηρίου καὶ Κοζάνης καταναλίσκονται μόνον ἐπιτοπίως, διὰ νὰ στολίζουν τὰ στήθη τῶν διαφόρων Ἀλβανῶν μπέηδων καὶ τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων κλεφτῶν, οἱ ὁποῖοι διατηροῦνται ἀκόμη περὶ τὸν Ὄλυμπον κατὰ τὴν ταραχώδη περίοδον τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1876—1878) καὶ τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας.

Ὁ Τοῦρκος ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ εἶναι ἢ στρατιώτης ἢ πρωτόγονος καὶ νωθρὸς καλλιεργητής. Ὁ Ἕλλην τῶν πόλεων περιορίζεται εἰς τὸ μικρὸν μεταπρατικὸν ἐμπόριον καὶ τὴν χειροτεχνίαν, ὁ δὲ χωρικὸς εἰς τὴν πεδιάδα μὲν ἐργάζεται ὡς κολλῆγος εἰς τὰ τσιφλίκια ὑπὲρ τοῦ Τούρκου ἢ Ἀλβανοῦ γαιοκτήμονος, εἰς δὲ τὰ ἄγονα ὀρεινὰ μέρη κατατρίβεται μὲ τὴν μικροκαλλιέργειαν, ἀγωνιζόμενος κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, τῆς ἐλλείψεως πάσης κρατικῆς ἀντιλήψεως καὶ πάσης ἰδέας ὑπαίθρου ἀσφαλείας, νὰ ἐξοικονομήσῃ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του. Ἐκλείψαντος τοῦ μεγάλου ἐμπορίου καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ συγκεντρώσεως τοῦ πλούτου, καταργεῖται κατὰ φυσικὴν συνέπειαν καὶ ἡ διάκρισις τῶν κοινωνικῶν τάξεων μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συμπίπτει καὶ ἡ κρατικὴ ἀναδιοργάνωσις τῆς Τουρκίας διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εὐρωπαϊκῶν μεθόδων συγκεντρωτικῆς διοικήσεως, ἥτις καθιστᾷ περιττὴν πλέον τὴν παρεμβολὴν ὡρισμένης τάξεως ραγιάδων παρὰ ταῖς κρατικαῖς ἀρχαῖς. Ὁλόκληρος ὁ ἑλληνισμὸς ἀγωνίζεται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὡς σύνολον, νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐθνικήν του ἑνότητα, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἐκκλησίας, ἀπειλουμένην ὑπὸ διαφόρων προπαγανδῶν. Ὁ ἐθνικὸς κίνδυνος συνενώνει ὅλους. Ὁ ἔμπορος συντηρεῖ τὸν διδάσκαλον, ὁ χειροτέχνης ὑποστηρίζει τὸν γεωργόν, ὁ ἀγωγιάτης προστατεύει τὸν ἱερέα. Φιλοπροοδευτικὰ σωματεῖα καὶ φιλανθρωπικαὶ ὀργανώσεις συμπήγνυνται ἀνὰ πᾶσαν γωνίαν μακεδονικῆς γῆς ἀπὸ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Νέστου καὶ ἀπὸ τῶν κορυφογραμμῶν τοῦ Βαρνοῦντος μέχρι τῶν κυμάτων τοῦ Αἰγαίου. Πᾶσα κίνησις φαινομενικῶς φιλανθρωπικὴ ἔχει εἰς τὸ βάθος της ὡς κύριον κινητήριον τὴν διαφύλαξιν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν ἐπίδειξιν τῆς δυναμικότητός του. Αἱ οἰκογενειακαὶ συγκεντρώσεις, οἱ ἀρραβῶνες, οἱ γάμοι, αἱ ποικίλαι κοινωνικαὶ διασκεδάσεις ὡς μόνον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ἔχουν τὸν ἐθνισμόν. Μὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, παραλλήλως πρὸς τὰ παλαιὰ ἐθνικὰ τραγούδια τὰ ἐξυμνοῦντα τοὺς ἥρωας τῆς Ἐπαναστάσεως ἢ ὑπενθυμίζοντα ἐθνικὰς καταστροφάς, ὅπως τὴν πτῶσιν τῆς Βασιλίδος ἢ τὴν κατάπνιξιν τῆς μακεδονικῆς ἐθνεγερσίας (Νάουσα, Χαλκιδική, Νεόπουλος, Σιατίστης) ἀκούονται ψαλλόμενα τὰ τραγούδια τῶν νεωτέρων ἡρώων (Μελᾶς, Βάρδας, Ζιάκας, Φου-

Digitized by Google

φας κλπ.). Ὁ μακεδονικὸς ἀγὼν συντελεῖ εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν. Τὰ ἰδιωτικὰ μεταξὺ Ἑλλήνων ἀδικήματα ἐξέλιπον. Νομίζει κανεὶς ὅτι ὅλη ἡ ἰκμὰς τοῦ μακεδονικοῦ ἑλληνισμοῦ διωχετεύθη εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ξένων ἐπιδρομέων· ἐκεῖ ἐκδηλοῦται ἡ ὁρμή του.

Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι καθ' ὅλον τὸν ἐπὶ τουρκοκρατίας κοινωνικόν του βίον ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας ὑπέστη ἐπιδράσεις ξένων γειτονικῶν φυλῶν καὶ δὴ σλαυϊκῶν. Ἡ φυλετικὴ σύνθεσις τῆς Μακεδονίας ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ καθίσταται ἀναπόφευκτος ἡ ἐπίδρασις αὕτη. Εἰς τὰ ὑποκοριστικὰ τῶν κυρίων ὀνομάτων, εἰς πολλὰ ἐπώνυμα, εἰς τοὺς χοροὺς καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ἀκόμη ἦτο καταφανής. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως τοῦ Κ' αἰῶνος ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας ἀπεκαθάρθη διὰ τῆς ἰδίας του ζωτικότητος καὶ ὡς τοιοῦτος προσέφερεν ἑαυτὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1912—1913).

Ἀφορμὴν πρὸς ὁμαδικὰς συγκεντρώσεις τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας ἔδιδον κατὰ πρῶτον λόγον αἱ θρησκευτικαὶ καὶ σχολικαὶ ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις εἰς διαφόρους μονὰς καὶ κατὰ δεύτερον αἱ ἐτήσιαι ἐμποροπανηγύρεις καὶ ἑβδομαδιαῖαι (ἐνιαχοῦ δὶς τῆς ἑβδομάδος) ἀγοραί. Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας μετεφέροντο καὶ συνεκεντροῦντο τὰ διάφορα προϊόντα γεωργίας, τεχνουργίας καὶ κτηνοτροφίας, ἀντηλλάσσοντο δὲ πρὸς ἄλλα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας. Αἱ μεταφοραὶ ἐγίνοντο κατὰ γενικὸν κανόνα δι' ὑποζυγίων εἰς τὰς ὀρεινὰς περιφερείας καὶ φορτηγῶν ἁμαξῶν συρομένων δι' ἵππων, βοῶν καὶ βουβάλων εἰς τὰς πεδιάδας. Συναφῶς πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο τῶν μεταφορῶν ἦσαν ἀνεπτυγμέναι αἱ τέχναι τῶν ἀγωγιατῶν (κυρατζῆδες), πανδοχέων (χάνια), πεταλωτῶν, σαγματοποιῶν, σχοινοποιῶν κλπ., αἵτινες σήμερον ἐκλείπουσι βαθμιαίως λόγῳ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ αὐτοκινήτου ὡς κυριώδους μέσου μεταφορᾶς ἐπιβατῶν καὶ παντοειδῶν προϊόντων, καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Μακεδονίαν ἐκτὸς τῶν ἀκρωρειῶν τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Βοίου. Ἀλλὰ καὶ αἱ προϋπάρχουσαι τοῦ αὐτοκινήτου τρεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἔσχον οὐ σμικρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μεταβολῆς τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς εἰκόνος τῆς Μακεδονίας. Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας, ἦτο ἡ ἰδία, ἣν ἀπὸ αἰώνων εἶχε καθιερώσει δι' αὐτὴν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἡ ἑλληνικὴ ἐθνικὴ συνείδησις, ἤτοι πιστὴ μὲν σύντροφος τοῦ ἀνδρός, διοικητής, ἐργάτης καὶ φύλαξ τῶν τοῦ οἴκου εἰς τὰς πόλεις, συνεργάτης δὲ αὐτοῦ καὶ συμμέτοχος τῶν βαρέων γεωργικῶν ἔργων εἰς τὰ χωρία. Μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἔτη ἐκδηλοῦται ποιά τις κοινωνικὴ δρᾶσις τῆς γυναικὸς ἐκτὸς τοῦ οἴκου διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς εἰς ἔργα φιλανθρωπίας (ἀδελφότητες κυριῶν Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου, Σερρῶν, Κοζάνης), ἧς τὸ βάθος ἦτο κίνησις ἐθνικιστική.

Κοινωνικὴ ὀργάνωσις μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ κοινωνικὸς αὐτῆς βίος δὲν ὑπέστη μεταβολὴν εἰς τὰς κεφαλαιώδεις αὐτοῦ ἐκδηλώσεις. Πάντως ὑπέστη ἐξέλιξιν ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον. Εἰς τὴν ὕπαιθρον ἐξακολουθεῖ ὁ αὐτὸς ἀφελὴς καὶ πρωτόγονος σχεδὸν κοινωνικὸς βίος, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰσάγεται σιγὰ σιγά, πρὸ πάντων μετὰ τὴν εἰσροὴν τοῦ προσφυγικοῦ στοιχείου, ὡς κοινωνικὸς παράγων πλέον, ὁ θεσμὸς τῶν συγκεντρώσεων εἰς τὰ καφενεῖα καὶ παντοπωλεῖα τῶν χωρίων. Ἐνῷ ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ καφενεῖον ἦτο ἄγνωστον εἰς τὰς μακεδονικὰς κωμοπόλεις καί τινας τῶν πόλεων, ἤδη εὑρίσκονται τοιαῦτα εἰς τὰ μικρότερα χωρία καὶ τοὺς μᾶλλον ἀποκέντρους συνοικισμούς. Αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἐπιβληθεῖσαι ὀργανώσεις τῶν συνεταιρισμῶν δὲν ἐπέφερον εἰσέτι τὰ προσδοκώμενα οἰκονομικὰ καὶ ἐκπολιτιστικὰ ἀποτελέσματα. Πολλὰ τῶν χειροτεχνικῶν ἐπαγγελμάτων κατέπεσαν ἐξαφανιζόμενα ὁσημέραι (ὑφαντουργία, χρωματουργία, βυρσοδεψία, ὑποδηματοποιία) και ὑφιστάμενα τὸν ἀντίκτυπον τῆς προϊούσης ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς καὶ ξένης βιομηχανίας, ἐνῷ ἀναπτύσσονται ἁλματωδῶς προοδεύοντα ἕτερα τοιαῦτα (ὁδηγοὶ αὐτοκινήτων, ξενοδόχοι, βιβλιοπῶλαι, διάφοροι ἀντιπροσωπεῖαι κλπ.), ὑφιστάμενα τὴν ἐπίδρασιν τῶν συγχρόνων μέσων συγκοινωνίας καὶ οἰκονομικῶν συνθηκῶν.

Ὑπὸ τὸ νεώτερον πνεῦμα τῆς δράσεως τῆς ὁμάδος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἄτομον, ὀργανοῦνται διάφορα σωματεῖα ποικίλης κοινωνικῆς, πνευματικῆς, ἐπαγγελματικῆς, φιλαθρωπικῆς καὶ ἀθλητικῆς δράσεως. Εἰς τὰ ἀστικὰ κέντρα ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ καὶ τὰ ἑλληνικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς παρῳχημένης ἐποχῆς ὑφίστανται ὁλονὲν προϊοῦσαν ἐπίδρασιν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Εἰς τὰς μικρὰς ὅμως πόλεις, κωμοπόλεις καὶ τὰ ἐκ γηγενῶν χωρία σῴζονται ἀκόμη διατηρούμεναι αἱ κοινωνικαὶ συγκεντρώσεις ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν γάμων καὶ τῶν ὀνομαστικῶν ἑορτῶν.

Πιστωτικὰ ἱδρύματα. Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὰ ἐν Μακεδονίᾳ πιστωτικὰ ἱδρύματα ἦσαν ἐλάχιστα. Τοιαῦτα ἦσαν κυρίως ἐν Θεσσαλονίκῃ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ὀθωμανικὴ Τράπεζα, ἡ Τράπεζα Θεσσαλονίκης, αἱ ἑλληνικαὶ Ἀνατολῆς καὶ Μυτιλήνης καί τινες ἰδιωτικαὶ (Ἀμάρ, Μπενβενίστε κλπ.). Εἰς ὅλας ὅμως τὰς μακεδονικὰς πόλεις σχεδὸν ὑπῆρχον ὑποκαταστήματα τῆς Κρατικῆς Γεωργικῆς τραπέζης, ἥτις μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας περιελήφθη εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἑδρευούσης Τραπέζης Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου. Σήμερον ἐν Θεσσαλανίκῃ ὑπάρχει ἀπειρία πιστωτικῶν ἱδρυμάτων (βλ. *Θεσσαλονίκη*). Εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας ὑπάρχουσιν ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς ἀντιπροσωπεύονται ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα, ἡ Ἀγροτικὴ καὶ ἡ Κτηματική. Αἱ πόλεις αὗται εἶναι: Σέρραι, Δράμα, Καβάλλα, Φλώρινα, Καστορία, Ἔδεσσα, Βέρροια, Κοζάνη, Γρεβενά, Ἐλευθερούπολις, Κιλκίς, Νιγρίτα καὶ Ἀμύνταιον. Εἰς τὰς πόλεις ταύτας ἔχει ὑποκαταστήματα ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν, ἥτις ἐπὶ πλέον ἔχει τοιαῦτα ἐν Σιατίστῃ καὶ Τσοτυλίῳ. Ἡ Ἐμπορικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἔχει ὑποκαταστήματα ἐν Καβάλλᾳ, Δράμᾳ καὶ Φλωρίνῃ, πρακτορεῖα δὲ ἐν Κοζάνῃ, Καστορίᾳ κλπ. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα ἐπίσης διατηρεῖ ὑποκαταστήματα ἐν Ναούσῃ, Σέρραις καὶ Δράμᾳ ἡ δὲ Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς ἐν Σέρραις καὶ Καβάλλᾳ. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπάρχουν ὑποκαταστήματα τῶν τραπεζῶν Ἰταλοελληνικῆς, Ὀθωμανικῆς καὶ Θεσσαλονίκης. Ἐκτὸς τοῦ πυκνοτάτου τούτου δικτύου τῶν ὑποκαταστημάτων τῶν μεγάλων τραπεζιτικῶν ἑταιρειῶν, ὑπάρχουν καὶ πολλαὶ ἰδιωτικαὶ τραπεζιτικαὶ ἐπιχειρήσεις (Μελιούρας - Κοζάνη, Γούτσιας - Γρεβενὰ κλπ.), δι' ὅλων δὲ τῶν πιστωτικῶν τούτων ἱδρυμάτων ἐξυπηρετεῖται θαυμασίως ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ βιομηχανία της.

Ἐργατικαὶ ὀργανώσεις. Τοιαῦται ὑφίστανται πάμπολλαι ἐν Μακεδονίᾳ, χαρακτηρίζουσαι σήμερον καὶ τὴν ἐν αὐτῇ κοινωνικὴν ὀργάνωσιν διὰ τῆς διακρίσεως τάξεων. Ἰδίᾳ τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰς καπνοπαραγωγοὺς περιφερείας τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἐν Καβάλλᾳ, ἐπὶ πληθυσμοῦ ἑξήκοντα περίπου χιλιάδων κατοίκων, αἱ δώδεκα χιλιάδες, ἤτοι τὸ ἓν πέμπτον, ἀπαρτίζεται ἐκ τοῦ καπνεργατικοῦ κόσμου ὠργανωμένου εἰς τρία ἰσχυρὰ σωματεῖα: α) Καπνεργατικὴ ἕνωσις, β) Σωματεῖον καπνεργατῶν ἡ «Πρόοδος» καὶ γ) Σωματεῖον στιβαδόρων. Ἐν Δράμᾳ, ὁ ἀριθμὸς τῶν καπνεργατῶν ἀνέρχεται εἰς ἓξ χιλιάδας περίπου, μὲ ἀνάλογον σωματειακὴν ὀργάνωσιν. Ἐν ἐλάσσονι δὲ ὀξύτητι κοινωνικῆς ταξικῆς ἀντιθέσεως ὑπάρχουσιν ὀργανώσεις καπνεργατικαὶ καὶ εἰς τὰς καπνοπαραγωγοὺς περιφερείας Δυτικῆς Μακεδονίας (Κοζάνην, Σιάτισταν, Γρεβενὰ κλπ.). Ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων ἐν Μακεδονίᾳ ἐνεφανίσθησαν πλεῖσται ὅσαι ὀργανώσεις, ἀποσκοποῦσαι πρὸ παντὸς τὴν διὰ τῆς πολιτικῆς ὑποστήριξιν τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰς μελῶν, βαθμηδὸν ὅμως βαίνουσιν ὅλαι πρὸς διάλυσιν καὶ δὲν παρουσιάζουσι σημεῖα ζωῆς εἰμὴ κατὰ τὰς παραμονὰς πολιτικῶν ἐκλογῶν, ἐξυπηρετοῦσαι τὰ κομματικὰ συμφέροντα ὀλίγων ἐνδιαφερομένων.

Φιλανθρωπικὴ κίνησις καὶ κληροδοτήματα. Σπουδαιοτάτην ἔκφανσιν τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἐν Μακεδονίᾳ ἀποτελοῦν ἡ φιλανθρωπικὴ κίνησις καὶ τὰ κληροδοτήματα. Ἰδίᾳ τὰ ποικίλα καὶ μὲ πολλαπλοῦς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς κληροδοτήματα χαρακτηρίζουσιν ἔκπαλαι τὴν ἔμφυτον τάσιν τοῦ Μακεδόνος, ὅπως προσφέρῃ τὴν περιουσίαν του εἴτε ἐν ζωῇ (σπανιώτερον) εἴτε μετὰ θάνατον (τὸ συνήθως συμβαῖνον) πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἔργων κοινωνικῆς εὐποιίας, οἷα ἡ συντήρησις καὶ κατασκευὴ κρηνῶν καὶ ὑδραγωγείων, νοσοκομείων, γηροκομείων, ὀρφανοτροφείων, βρεφοκομείων καὶ γενικωτέρων μορφωτικῶν σκοπῶν, οἷος ἡ συντήρησις σχολείων, βιβλιοθηκῶν, ἀναγνωστηρίων, ἡ ὑποστήριξις ἀπόρων νέων πρὸς ἀνωτέρας σπουδὰς κλπ. Εἰς ἑκάστην μακεδονικὴν πόλιν τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὡς καὶ τὰς σπουδαιοτέρας κωμοπόλεις, ὑφίστανται ἀπὸ μακροῦ λειτουργοῦσαι διάφοροι ἀδελφότητες κυριῶν καὶ δεσποινίδων, μὲ γενικώτερον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν παροχὴν ὑλικῆς ἀρωγῆς, ἰατρικῆς περιθάλψεως καὶ φαρμάκων εἰς τοὺς ἀπόρους, συντήρησιν νυκτερινῶν σχολῶν καὶ συσσιτίων ὑπὲρ τῶν ἀπόρων παίδων (Καβάλλα), ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν κοινωφελῶν καὶ ἐξωραϊστικῶν ἔργων (Σέρβια). Δημοτικὰ νοσοκομεῖα ὑφίστανται ἐν Καβάλλᾳ, Σέρραις, Δράμᾳ καὶ Βερροίᾳ, προσφυγικὰ δὲ συντηρούμενα ὑπὸ τοῦ κράτους, ἐπιχορηγούμενα ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους δήμων καὶ παρέχοντα περίθαλψιν καὶ εἰς γηγενεῖς ὑπάρχουν ἐν Κοζάνῃ, Φλωρίνῃ, Καστορίᾳ καὶ Γρεβενοῖς. Τὰ σπουδαιότερα κληροδοτήματα τῶν διαφόρων πόλεων τῆς Μακεδονίας (πλὴν τῆς *Θεσσαλονίκης* βλ. λ.) εἶναι: ἐν Βερροίᾳ, τὸ τοῦ Δημ. Ρακτιβάν, ἐν Σέρραις τῶν εὐεργετῶν Γρηγορίου Κωνσταντίνου, Θεοδώρου καὶ Νικολάου Δούμπα, Νικολάου Πασᾶ, Ἀνδρέου Τσούφλη καὶ Νικολάου Κωνσταντίνου, ἐν Κοζάνῃ τὸ κληροδότημα Παύλου Χαρίση ἐκ πεντήκοντα περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν πρὸς ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν γεωργικῆς σχολῆς καὶ ἀποστολὴν ὑποτρόφων εἰς Οὐγγαρίαν, τῶν ἀδελφῶν Βαλταδώρου πρὸς ἐπιχορήγησιν τοῦ ὁμωνύμου γυμνασίου, τοῦ Ἰωάν. Μουράτη δι' ὑποτροφίαν σπουδαστῶν ἐν Ἀθήναις, τοῦ Γ. Λασάνη κλπ., ἐν Καστορίᾳ, ἡ δωρεὰ Δεληνάνου, ἐν Βλάτσῃ, τὰ κληροδοτήματα τοῦ βαρώνου Κ. Μπήλιου καὶ Γ. Βρανάκη, ἐν Σιατίστῃ, τοῦ Θ. Μανούση πρὸς ἀποστολὴν συνεχῶς δύο ὑποτρόφων εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τοῦ ἐν Βουδαπέστῃ ἀποβιώσαντος Θ. Χατζηϊωαννίδου, τοῦ Δ. Ἰωαννίδου, τοῦ Ν. Σαμαρᾶ κ. ἄ., ἐν Βογατσικῷ τὸ ἐκ τεσσαράκοντα περίπου ἑκατομμυρίων δολλαρίων κληροδότημα τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἀποβιώσαντος Μενελάου πρὸς συντήρησιν τοῦ ὁμωνύμου παρθεναγωγείου, ἡ δωρεὰ τῶν κληρονόμων Ρουσοπούλου κλπ.

Τύπος. Ὑπὸ τὸ σκότος καὶ τὴν πίεσιν τῆς τουρκικῆς τυραννίας δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀναπτύξεως τύπου ἐν Μακεδονίᾳ. Ἐνδεικτικὸν ὅμως τῆς κρατούσης πνευματικῆς ὁρμῆς τῶν Μακεδόνων κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εἶναι ὅτι ἡ πρώτη ἑλληνικὴ ἐφημερὶς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐφημερὶς» ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1791 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τῶν ἐκ Σιατίστης ἀδελφῶν Μαρκίδου Πούλιου, ἐκδιδομένη ἑβδομαδιαίως μέχρι τοῦ 1797. Ἑτέρα ἐφημερίς, ὁ «Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος», ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ ὑπὸ Μακεδόνος ἐπίσης, τοῦ Κοζανίτου Εὐφρονίου Πόποβιτς. Ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, ἡ πρώτη ἐν Μακεδονίᾳ ἐφημερὶς ἐξεδόθη δισεβδομαδιαία ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὸ 1875 ὑπὸ τῶν Κουτούβαλη καὶ Βαγλαμαλῆ ὑπὸ τὸν τίτλον «Φάρος», παρασχοῦσα πολυτίμους ὑπηρεσίας πρὸς τὸν τόπον καὶ χρησιμεύσασα ὡς συνεκτικὸς δεσμὸς μετοξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ ἔσω καὶ ἔξω ἑλληνισμοῦ. Παλαίουσα διαρκῶς κατὰ τῆς ἀγρίας τουρκικῆς λογοκρισίας καὶ ἀνυπερβλήτων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ἠναγκάσθη μετά τινα ἔτη νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσίν της καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ ταύτην τῷ 1898 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ν. Γκαρμπολᾶ. Σήμερον ἐκδίδονται ἐν Μακεδονίᾳ πλεῖσται ἐφημερίδες, ἐν Θεσσαλονίκῃ μὲν ἡμερήσιαι, εἰς τὰς πόλεις δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἑβδομαδιαῖαι καὶ δισεβδομαδιαῖαι. Οὕτω ἐν Γρεβενοῖς ἐκδίδεται ὁ «Ἀγροτικὸς ἀγών», ἐν Φλωρίνῃ ἡ «Φωνὴ τοῦ λαοῦ», ὁ «Ἔλεγχος» καὶ ἡ «Μακεδονική», ἐν Καστορίᾳ ἡ «Δυτικὴ Μακεδονία» καὶ ἡ «Καστορία», ἐν Βερροίᾳ ὁ «Ἐλεύθερος λόγος» καὶ ὁ «Ἀστήρ», ἐν Κοζάνῃ ἡ «Ἠχὼ τῆς Μακεδονίας», ἡ «Βόρειος Ἑλλάς» καὶ τὸ «Μακεδονικὸν Βῆμα», ἐν Καβάλλᾳ αἱ ἐφημερίδες «Κῆρυξ», «Πρόοδος», «Σημαία», «Φωνὴ» καὶ «Χρόνος», ἐν Δράμᾳ τὸ «Θάρρος», ὁ «Νεολόγος» καὶ ὁ «Ἐλεύθερος τύπος» καὶ ἐν Σέρραις αἱ ἐφημερίδες «Ἀλήθεια» «Ἐλεύθερος πολίτης» «Κῆρυξ», «Πρόοδος», «Πρωΐα» καὶ «Συνεννόησις».

Ἐσχάτως, ἐκτὸς τῆς ἐφημερίδος, παρατηρεῖται ἐν Μακεδονίᾳ καί τις πνευματικὴ κίνησις διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐτησίων ἡμερολογίων, φιλολογικοῦ πρὸ παντὸς καὶ οἰκονομικοῦ περιεχομένου. Τοιαῦτα εἶναι ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸ «Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης» τῆς Μερόπης Τσιώμου (Βασιλικοῦ), ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1923, καὶ τὸ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» τοῦ Ν. Σφενδόνη ἀπὸ τοῦ 1925 Εἰς ἀμφότερα ἀντικατοπτρίζεται ἡ φιλολογικὴ καὶ ἐν γένει ἡ πνευματικὴ κίνησις τῆς Μακεδονίας. Ἐν Δράμᾳ τὸ «Ἡμερολόγιον Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης» τοῦ Θεοφ. Ἀθανασιάδου καὶ τὸ «Λεύκωμα τοῦ νομοῦ Κοζάνης 1930» ὑπὸ Σ. Θεοδοσιάδου ἐν Κοζάνῃ. Ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἤρξατο καὶ ἐν αὐτῇ ἀρκετὰ ζωηρὰ κίνησις πρὸς ἔκδοσιν διαφόρων ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν ἔργων.

Ἀθλητισμός. Ἤδη πολὺ προηγουμένως ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τοῦ μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὰς λοιπὰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας εἶχεν ἀρχίσει ἡ πρὸς τὸν ἀθλητισμὸν ἐπίδοσις διὰ τῆς ἱδρύσεως συλλόγων καὶ γυμναστηρίων, παρασκευαζόντων τὴν μακεδονικὴν νεολαίαν διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως. Τὰ ἀρχαιότερα ἀθλητικὰ σωματεῖα ἐν Μακεδονίᾳ ἦσαν: ὁ «Ἡρακλῆς» καὶ ὁ «Ἄρης» ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὁ «Γυμναστικὸς σύλλογος» ἐν Μοναστηρίῳ, τὸ γυμναστικὸν τμῆμα τοῦ σωματείου «Πανδώρα» ἐν Κοζάνῃ καὶ αἱ γυμναστικαὶ ὀργανώσεις Σερρῶν καὶ Καβάλλας. Εὐρυτέραν ὅμως ἀνάπτυξιν φυσικὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ ὁ ἀθλητισμὸς ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν καχυποψίαν καὶ μόνον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν παρετηρήθη ἡ ἀκάθεκτος πραγματικῶς ὁρμὴ τῆς μακεδονικῆς νεολαίας πρὸς τὸν ἀθλητισμόν. Ἀμέσως μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν πολεμικῶν περιπετειῶν τοῦ ἔθνους (πόλεμοι 1912—1922), ἤρχισαν ἀναπηδῶντα εἰς πᾶσαν μακεδονικὴν πόλιν καὶ κωμόπολιν ποικιλώνυμα ἀθλητικὰ σωματεῖα καὶ γυμναστικοὶ σύλλογοι, ἀπασχολοῦντα διὰ τῆς εὐγενοῦς ἁμίλλης μέγιστον μέρος τῆς μακεδονικῆς νεολαίας. Ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1925 παρατηρεῖται ἐν Μακεδονίᾳ δυσανάλογος, ἀπὸ ἀπόψεως ἀθλητικῆς ἀποδόσεως, ἐπίδοσις εἰς τὸ μονομερὲς γύμνασμα τοῦ ποδοσφαίρου, συγκεντροῦσα

Digitized by Google

τὴν προσοχὴν ἁπασῶν τῶν γυμναστικῶν ὀργανώσεων πρὸς ζημίαν τοῦ κλασσικοῦ ἀθλητισμοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν ὡραίων γυμναστικῶν παιγνίων καὶ ἀγωνισμάτων, δι' ὧν ἐξετράφησαν αἱ παρῳχημέναι γενεαὶ τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας ἐκ παραδόσεων ἱστορικῶν. Τοῦτο ἴσως ἀποδοτέον εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκῶν γυμναστηρίων, ἀπαραιτήτων διὰ τὴν προπόνησιν εἰς τὸν κλασσικὸν ἀθλητισμὸν καὶ εἰς τὸ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως προσοδοφόρον τοῦ ποδοσφαίρου. Τὰ σπουδαιότερα ἀθλητικὰ σωματεῖα ἐν Μακεδονίᾳ, ἐκτὸς τῆς *Θεσσαλονίκης* (βλ λ.), εἶναι τὰ κάτωθι: Ἐν Σέρραις: «Ἀναγέννησις», «Ἡρακλῆς», «Ἀπόλλων» καὶ τὸ γυμναστήριον «Ὀρφεύς». Ἐν Καβάλλᾳ οἱ γυμναστικοὶ σύλλογοι: «Ἄτλας», «Ἀπόλλων», «Φίλιπποι» καὶ ἡ «Ἕνωσις Κωνσταντινουπολιτῶν». Ἐν Κοζάνῃ: ὁ «Ὀλυμπιακὸς» καὶ ὁ «Μακεδονικός». Ἐν Δράμᾳ: ἡ «Δοξα» διατηροῦσα γυμναστήριον. Ἐν Βερροίᾳ: τὸ «Βέρμιον», ὁ «Μέγας Ἀλέξανδρος» καὶ ὁ «Ἑρμῆς». Ἐν Ἐδέσσῃ: ὁ «Μέγας Ἀλέξανδρος», ὁ «Βύρων» καὶ ὁ «Ἡρακλῆς». Ἐν Καστορίᾳ: ἡ «Ὀρεστιὰς» καὶ ὁ «Προοδευτικός». Ἐν Φλωρίνῃ: ὁ «Ἀστήρ», ὁ «Μέγας Ἀλέξανδρος» καὶ ἡ προσφυγικὴ ἕνωσις «Προποντίς». Ἐν Πτολεμαΐδι: ἡ «Ἀναγέννησις» καὶ ὁ «Πτολεμαῖος». Ἐν Γρεβενοῖς ὁ μουσικογυμναστικὸς σύλλογος «Πυρσός» κλπ. Ἅπασαι αἱ ὀργανώσεις αὗται ἔχουν ὡς μοναδικὴν καὶ ἀποκλειστικὴν ἐπιδοσίν των τὸ ποδόσφαιρον, ἐκτὸς ἐλαχίστων (Καβάλλας, Σερρῶν, Δράμας) θεραπευουσῶν καὶ τὰ κλασσικὰ ἀγωνίσματα. Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας πόλεις ὑπάρχουσι καὶ γυμναστήρια.

Μουσικὴ κίνησις. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται μεγάλη κίνησις πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος, ὑποστηριζομένη διὰ τῶν τριῶν ᾠδείων τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν ᾠδείων Δράμας καὶ Βερροίας καὶ τῶν διαφόρων μουσικῶν σωματείων (Καβάλλας «Ὀρφεύς», Κοζάνης «Πανδώρα», Φλωρίνης «Ὀρφεὺς» κλπ.). Ἀξία ἰδίᾳ πάσης προσοχῆς τυγχάνει ἡ πρὸς περισυλλογὴν τῶν μεσαιωνικῶν ᾀσμάτων ἐπιστημονικὴ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ᾠδείου Θεσσαλονίκη. Αἰμιλίου Ριάδου καὶ ἡ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν δημιουργία μουσικῶν ἑλληνικῶν μοτίβων.

Κ. ΤΣΙΤΣΕΛΙΚΗΣ

Προσφυγικὴ ἐγκατάστασις. Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν εἰς Ἑλλάδα καταφυγόντων ὁμογενῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀπὸ τοῦ 1910—1925 ἐθνικῶν περιπετειῶν ἀνέρχεται κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 εἰς 1.221.849 ἄτομα. Πλέον τοῦ ἡμίσεος τούτων, ἤτοι 638.253 ἄτομα, εὑρίσκονται, κατὰ τὴν ἰδίαν ἀπογραφήν, ἐν τῇ ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ, ἀποτελοῦντα τὰ 45 % τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς χώρας ταύτης. Ὁ προσφυγικὸς ὅμως οὗτος πληθυσμὸς δὲν κατενεμήθη ἐν ἴσῃ ἀναλογίᾳ εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν. Τὸ μεῖζον μέρος τούτου ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Κεντρικὴν Μακεδονίαν, ὅπου ἀπετέλεσε συμπαγῆ πλειοψηφίαν, ἐνῷ εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν ἡ ἐγκατάστασις ὑπῆρξε πολὺ ἀραιοτέρα. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἐποικισμοῦ Μακεδονίας (Γ.Δ.Ε.Μ.), οἱ ὑπ' αὐτῆς ἐγκατασταθέντες ἀγροτικῶς ἐν Μακεδονίᾳ πρόσφυγες ἀνέρχονται εἰς 112.111 οἰκογενείας, περιλαμβανούσας 427 297 ἄτομα. Τὴν περιωρισμένην ἐγκατάστασιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει τὸ ὑπουργεῖον Γεωργίας μετεβίβασεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε. Α. Π.), ἐκ τῆς ὁποίας ἐξηρτᾶτο ἡ Γ. Δ. Ε. Μ. εὐθὺς ἅμα τῇ συστάσει της, ὥστε οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ ὑπουργείου τούτου ἀριθμοὶ περιλαμβάνονται εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῆς Γ.Δ.Ε.Μ. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω 112.111 οἰκογενειῶν: 31.449 εἶναι ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, 35 536 ἐκ Πόντου, 28.781 ἐκ Θράκης, 6.431 ἐκ Βουλγαρίας, 9 146 ἐκ Καυκάσου, καὶ 768 ἐκ διαφόρων μερῶν (Ἀλβανίας, Σερβίας, Δωδεκανήσου κλπ.), ἐγκατεστάθησαν δὲ ὡς κάτωθι εἰς τὰς διαφόρους περιφερείας, ἀποτελέσασαι 1.385 συνοικισμούς, ἐκ τῶν ὁποίων 942 εἶναι ἀμιγεῖς προσφυγικοὶ καὶ 443 ἀνάμεικτοι μετὰ γηγενῶν:

Περιφέρειαι	*Οἰκογένειαι*						*Σύνολον*	
	Μικρασιατῶν	*Ποντίων*	*Θρᾳκῶν*	*Καυκασίων*	*Ἐκ Βουλγαρίας*	*Ἐκ διαφ. μερῶν*	*Οἰκογένεια*	*Ἄτομα*
Ἀξιουπόλεως	1.012	1.026	897	437	666	35	4 073	15.315
Βερροίας	1.112	1.079	543	707	485	—	3.926	15.132
Γενιτσῶν	1.671	783	3.062	46	1.268	24	6.854	24.574
Δράμας	3.930	7.250	2.636	650	654	6	15.126	58.635
Ἐδέσσης	2.408	2.229	639	631	4	28	5.939	23.498
Ἐορδαίας	1.472	2.255	890	580	—	73	5.270	21.543
Θεσσαλονίκης	3.522	902	3.563	542	1.123	69	9.721	36.855
Καβάλλας	3.596	2.953	3.332	17	3	—	9.901	17.852
Καστορίας	448	1.401	44	25	—	29	1.947	7.638
Κιλκίς	546	3.003	2.181	3.363	738	283	10 114	36.129
Κοζάνης	2.299	4.867	602	219	—	31	8.018	30.213
Λαγκαδᾶ	1.875	1.860	2.607	233	240	28	6.843	26.209
Πιερίας	569	942	914	147	632	1	3.205	12.846
Σερρῶν	2.880	569	3.130	344	443	32	7.398	29.697
Σιντικῆς	701	3.626	2.390	338	174	57	7.286	27.187
Φλωρίνης	829	729	677	867	—	45	3.144	12.353
Χαλκιδικῆς	2.579	62	677	—	1	27	3.346	11.621
Σύνολον	31.449	35.536	28.781	9.146	6.431	768	112.111	427.297

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀστοὺς πρόσφυγας, οὗτοι κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ε.Α.Π. ἀπογραφὴν ἀνέρχονται ἐν Μακεδονίᾳ εἰς 41.296 οἰκογενείας, ἄτομα 152.989, κατανεμόμενοι ὡς ἑξῆς κατὰ νομούς:

Θεσσαλονίκης	οἰκογένειαι	26.874	ἄτομα	99.937
Σερρῶν	»	2.104	»	7.617
Δράμας	»	3.862	»	14.374
Καβάλλας	»	5.976	»	22.446
Πέλλης	»	1.933	»	7.556
Φλωρίνης	»	323	»	1.307
Κοζάνης	»	224	»	752

Τὸ ἄθροισμα τῶν ἀστῶν τούτων μετὰ τῶν ἀγροτικῶς ἐγκατασταθέντων, ἀνερχόμενον εἰς 580.286 ἄτομα, ὑπολείπεται κατὰ 58.000 περίπου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσφύγων, τὸν ὁποῖον ἔδωσεν ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1928, ἀντιπροσωπεύει δὲ ἡ διαφορὰ αὕτη τὴν φυσικὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους πρόσφυγας, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἔλθει οἰκειοθελῶς καὶ δι' ἰδίων μέσων πρὸ τοῦ 1920, αὐτάρκεις δὲ ὄντες δὲν ἐπεζήτησαν τὴν συνδρομὴν οὔτε τοῦ κράτους οὔτε τῆς Ε.Α.Π.

Διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἀγροτῶν προσφύγων ἐχρησιμοποιήθησαν κυρίως αἱ ὑπὸ τῶν ἀνταλλαξίμων Τούρκων καὶ Βουλγάρων ἐγκαταλειφθεῖσαι γαῖαι καὶ οἰκήματα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνταλλαγέντων ἀλλοεθνῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ ἐπακριβῶς. Μετὰ τὰς συνθήκας τοῦ Νεϊγὺ καὶ τῆς Λωζάννης ἀνεχώρησαν ἐκ Μακεδονίας, κατὰ τὰς ἐπισήμους στατιστικὰς τῶν μεικτῶν ἐπιτροπῶν, 329.098 Τοῦρκοι καὶ 33.800 Βούλγαροι. Προηγουμένως ὅμως, διαρκούντων τῶν πολέμων τοῦ 1912—1913, εἶχον ἀκολουθήσει τοὺς φεύγοντας στρατούς, τουρκικὸν καὶ βουλγαρικόν, ἀρκετοὶ ἄλλοι, ὑπολογιζόμενοι μὲ τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν προσέγγισιν εἰς 120.000 Τούρκους καὶ 20.000 Βουλγάρους. Τόσους τοὐλάχιστον ὑπολογίζει τοὺς τελευταίους τούτους ἡ σύμβασις Καφαντάρη—Μολώφ.

Ἡ ἐποίκισις τόσων χιλιάδων οἰκογενειῶν, ἰδίως εἰς τὴν ὕπαιθρον, ἀπετέλεσε προσπάθειαν αὐτόχρημα ἡρωϊκήν, ἕνεκα κυρίως τῆς ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας. Οὐδεμίαν ἀναλογίαν παρουσιάζει πρὸς τὸν ἐποικισμόν, τὸν ὁποῖον διὰ τὴν ἀραίωσιν τοῦ πληθυσμοῦ των ἐνεργοῦσι κράτη μεγάλα καὶ ἰσχυρά, τὰ ὁποῖα κατόπιν αὐστηρᾶς ἐπιλογῆς ἐκλέγουν τὰ πρὸς ἐποίκισιν ἄτομα μεταξὺ τῶν εὐρωστοτέρων καὶ ἰσχυροτέρων τῆς φυλῆς. Τοὐναντίον, οἱ ἐν Μακεδονίᾳ ἐποικισθέντες ἀπετέλουν σωρὸν ἀνθρώπων ἐξηντλημένων ἀπὸ τὰς κακουχίας, συντετριμμένων ψυχικῶς, μολυσμένων ἐκ πλείστων ἀσθενειῶν ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς προελεύσεως ἢ ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς ἀναμονῆς, κόσμον ἀποτελούμενον κατὰ πλειοψηφίαν ἀπὸ γέροντας καὶ γυναικόπαιδα, διότι οἱ ὥριμοι εἶχον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξοντωθῆ ἢ αἰχμαλωτισθῆ, ἀπὸ φυγάδας ἀναγκασθέντας νὰ ἀκολουθήσουν ἀλλόφρονες, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀποκομίσουν, τὸν ἡττηθέντα καὶ φεύγοντα στρατόν.

Ἡ ἐποίκισις ἐξ ἄλλου τούτων ἐπρόκειτο νὰ συντελεσθῇ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πλέον νοσηρὰς περιοχὰς τῆς Μεσογείου, τὴν ὁποίαν ἑλονοσία, τροπικῆς κατὰ τὸ πλεῖστον μορφῆς, ἀνέκαθεν μαστίζει. Ἐπὶ πλέον ἡ Μακεδονία μέχρις ἐσχάτων εἶχεν ὑπάρξει ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι κατεπολέμουν ἀλλήλους καὶ ἡ φύσις κατεπολέμει τὸν ἄνθρωπον, χώρα εἰς τὴν ὁποίαν οἱ πρόσφατοι πόλεμοι εἶχον συσσωρεύσει ἐρείπια ἐπὶ ἐρειπίων καὶ δημιουργήσει τὴν ἀποσύνθεσιν εἰς τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς ψυχάς. Τὴν τοιαύτην ἀποσύνθεσιν ἦλθε νὰ ἐπιτείνῃ ἡ ἀλλοφροσύνη τῶν προσφυγικῶν μαζῶν, ἀποτελουμένων ἀπὸ πάσης προελεύσεως ἀνομοιογενῆ στοιχεῖα. Εὐνόητον λοιπὸν εἶναι ὅτι ἡ τεραστία αὕτη χοάνη, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου ἐτήκετο, ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ ἢ κρατὴρ γιγάντειος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἐξεπήδα νέον πῦρ ἱκανὸν τὰ πάντα νὰ κατακαύσῃ, ἢ εὐεργετικὸν χυτήριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἀνέκυπτον μὲ νέαν διαμόρφωσιν τὰ βάθρα τῆς κοινωνικῆς ἢ οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ ἔθνους.

Μὴ προβλεπομένης τῆς καταστροφῆς, δὲν ὑπῆρξε πρόγραμμα ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένον διὰ τὴν ἐποίκησιν. Ἐν τούτοις ἐπεῖγον πρὸ παντὸς ἦτο νὰ ἐγκαταλίπῃ ὁ προσφυγικὸς κόσμος τὴν ἀποθάρρυνσιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν του εἰς τὴν μολυσμένην ἀτμοσφαῖραν τῶν πόλεων, ἐξωθούμενος πρὸς τὴν ὕπαιθρον. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὅμως τοῦτο, ἔπρεπε νὰ ἀποκτήσῃ οὗτος τὴν συναίσθησιν ὅτι αἱ ἐποικιστικαὶ ἀρχαὶ θὰ ἦσαν πάντοτε ἰσχυροὶ παραστάται του εἰς τὴν μακρυσμένην γωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεστέλλετο. Τοιουτοτρόπως ἐδέησε πολλάκις νὰ ἐγκριθῶσι δαπάναι, αἵτινες ἐκ τῶν ὑστέρων θὰ ἐφαίνοντο ἴσως περιτταί, ἀλλὰ κατὰ τὰς τραγικὰς ἐκείνας στιγμὰς αἱ σκόπιμοι σπατάλαι αὗται ἀπεκαθάρισαν τὴν ἀτμοσφαιραν, ἐτόνωσαν τὰς ἐπτοημένας δυνάμεις καὶ ἐδημιούργησαν τὴν δυνατότητα τοῦ νὰ ἀποκατασταθῶσιν οἱ πρόσφυγες καὶ νὰ ἀποβῶσιν οὗτοι παραγωγικοί

Οὕτως, εὐθὺς ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐγκαταστάσεως, τὸ καλλιεργητικὸν ἔτος 1923—1924, οἱ ἀγρόται πρόσφυγες ἐκαλλιέργησαν ἐν Μακεδονίᾳ 1.059.664 στρέμματα, τῷ 1924—1925 1.837.334 στρέμματα, τῷ 1925—1926 1.941.200 στρέμματα, τῷ 1926 — 1927 1.940.972 στρέμματα καὶ τῷ 1927—1928 2.390.724 στρέμματα. Εἰδικώτερον δὲ ἐκαλλιέργησαν:

Ἔτος	*Σιτηρά, στρέμματα*	*Καπνά, στρέμματα*
1923—1924	830.930	93.727
1924—1925	1.370 195	187.303
1925—1926	1.515.380	201.060
1926—1927	1.452.474	255 024
1927—1928	1.811.855	330.960

ἐκτὸς τῶν ποικίλων ἄλλων καλλιεργειῶν, πολλὰς τῶν ὁποίων αὐτοὶ πρῶτοι εἰσήγαγον εἰς τὴν χώραν μετ' ἐπιτυχίας τόσης, ὥστε νὰ παρασύρουν εἰς αὐτὰς καὶ τοὺς κατ' ἐξοχὴν συντηρητικοὺς γηγενεῖς χωρικούς. Διὰ τὴν ἐπέκτασιν ταύτην τῆς καλλιεργείας των οἱ πρόσφυγες ἐχρησιμοποίησαν τὰς εἰς αὐτοὺς παραχωρηθείσας ὑπὸ τοῦ κράτους γαίας, ἀνερχομένας εἰς 5.629.210 στρέμματα, ἐκ τῶν ὁποίων 3.676.960 ἦσαν καλλιεργήσιμα. 4.388.100 στρέμματα τῶν γαιῶν τούτων ἀνῆκον εἰς τοὺς Τούρκους ἀνταλλαξίμους (ἐλάχιστον δὲ μέρος εἰς τοὺς Βουλγάρους)· 478.530 στρέμματα προήρχοντο ἐξ ἀπαλλοτριώσεως ἢ ἐπιτάξεως, 457.990 στρέμματα ἦσαν ἰδιοκτησίαι τοῦ κράτους, 166.740 στρέμματα ἀνῆκον εἰς τὰς κοινότητας καὶ 137.850 στρέμματα, μὴ ἀπαλλοτριώσιμα, ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐνοικιάσθησαν δι' ἀπεριόριστον χρόνον. Πρὸς στέγασιν τῶν ἀγροτῶν προσφύγων ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τῆς Γ.Δ.Ε.Μ. 42.826 οἰκίσκοι καὶ παρεχωρήθησαν εἰς αὐτοὺς 50.272 τουρκικὰ καὶ 3.204 βουλγαρικὰ ἀνταλλάξιμα οἰκήματα· ἐκ τούτων παρέστη ἀνάγκη νὰ ἐπισκευασθῶσιν ὑπὲρ τὰς 3.000, διὰ νὰ καταστῶσι κατοικήσιμα.

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀγροτικῶς ἐγκατασταθέντων ἡ Γ.Δ.Ε.Μ. εὑρέθη ὑποχρεωμένη νὰ χαράξῃ ἁδρὰς καὶ τολμηρὰς γραμμὰς γεωργικῆς πολιτικῆς, αἵτινες ὑπερεπήδησαν κατὰ πολὺ τὰ προσφυγικὰ ὅρια, διήνοιξαν νέους ὁρίζοντας καὶ ἐδημιούργησαν νέους ρυθμοὺς εἰς τὴν ὅλην παραγωγὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῆς μακεδονικῆς γῆς, εἰς τοὺς ὁποίους παρεσύρθησαν καὶ οἱ γηγενεῖς. Οὕτως ἱδρύθησαν σταθμοὶ καλλιτερεύσεως φυτῶν (εἰς Φλώριναν, Σέρβια, Θεσσαλονίκην, Σέρρας, Νάουσαν), 88 πρότυπα ἀγροκήπια, 4 κτηνοτροφικοὶ σταθμοὶ (εἰς Δράμαν, Θεσσαλονίκην, Φλώριναν καὶ Κοζάνην), εἰσήχθησαν νέοι σπόροι, νέαι μέθοδοι καλλιεργείας καὶ νέαι μέθοδοι καταπολεμήσεως τῶν ἀσθενειῶν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων. Διενεμήθησαν εἰς τοὺς πρόσφυγας 82.118 μεγάλα ζῷα (βόες, ἀγελάδες, ἵπποι κλπ.) καὶ 131.886 οἰγοπρόβατα. Ἀρκετὰ τῶν ζῴων ἀνῆκον εἰς ἐκλεκτὰ γένη, πρώτην φορὰν εἰσαχθέντα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκ τῶν παραχωρηθεισῶν εἰς τοὺς πρόσφυγας γαιῶν ἐξεχερσώθησαν διὰ βενζιναρότρων τῆς ὑπηρεσίας ὑπὲρ τὰς 450.000 στρέμματα, ἐξ ὧν ὑπὲρ τὰς 60.000 διὰ βαθείας ἀρόσεως πρὸς φύτευσιν ἀμπέλων καὶ ὀπωρώνων. Διενεμήθησαν εἰς τοὺς πρόσφυγας ὑπὲρ τὰ 20.000.000 εὐρωπαϊκὰ κλήματα, ὑπὲρ τὰ 2 500.000 μορεόδενδρα καὶ ὑπὲρ τὰς 750 000 ὀπωροφόρα ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν. Κατεσκευάσθησαν 457 ὑδραγωγεῖα συνολικοῦ μήκους 685 χμ., ἀρτεσιανὰ φρέατα ἀνωρύχθησαν 338, συνολικοῦ βάθους 18.793 μ., καὶ κοινὰ φρέατα συνολικοῦ βάθους 6.552 μέτρων. Ἕνεκα τῶν ἀναποφεύκτων κτηματικῶν προστριβῶν, τὰς ὁποίας μοιραίως ἐπροκάλει ἡ μεταξὺ τῶν γηγενῶν ἀθρόα ἐγκατάστασις τοῦ πληθυσμοῦ, παρέστη ἀνάγκη ἱδρύσεως ὁλοκλήρου ὑπηρεσίας κτηματογραφήσεως, ἡ ὁποία εἰς πολλὰς περιοχὰς προέβη εἰς πραγματικὸν ἀναδασμὸν τῆς γῆς, κατεμέτρησεν εἰς ὅλην τὴν Μακεδονίαν ὑπὲρ τὰ 8 1/2 ἑκατομμύρια στρέμματα, μέχρι τέλους δὲ τοῦ 1930 εἶχεν ἐνεργήσει τὴν διανομὴν τῶν γαιῶν 166 συνοικισμῶν, ἀνερχομένων εἰς 1.808.000 στρέμματα.

Διὰ τὴν στέγασιν τῶν ἀστῶν προσφύγων ἐν Μακεδονίᾳ εἶχον, μέχρι τέλους τοῦ 1930, ἀνεγερθῆ 3.986 ἀστικὰ οἰκήματα ὑπὸ τῆς Γ.Δ.Ε.Μ., ὑπὸ δὲ τοῦ κράτους 6.000 περίπου. Ἐπὶ πλέον διετέθη-

Digitized by Google

σαν διὰ τὴν στέγασιν τούτων 11.282 ἀστικὰ οἰκήματα Τούρκων ἀνταλλαξίμων, ὧν 4.027 ἐν Θεσσαλονίκῃ, κατεχόμενα προσωρινῶς ὑπὸ τῆς Ε.Τ.Ε. καὶ μεταπωλούμενα εἰς τοὺς πρόσφυγας μὲ ὅρους εὐνοϊκούς.

Ἰδέαν τῶν ἀπαιτηθεισῶν δαπανῶν διὰ τὸ ἐποικιστικὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἔργον δίδει ὁ κάτωθι ἀπολογισμὸς τῆς Γ.Δ.Ε.Μ. Μέχρι τέλους τοῦ 1930 εἶχον τεθῆ εἰς τὴν διάθεσίν της δρχ. 2.535.290.000. Τὸ ποσὸν τοῦτο διετέθη ὡς ἑξῆς:

Ζῷα, γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ζωάρκεια, σπόροι, νομὴ κτηνῶν καὶ ἐπαγγελματικὰ δάνεια	Δρχ.	1.055.025.000
Ἀγροτικὰ οἰκήματα	»	630.060.000
Ἐπισκευὴ ἀνταλλαξίμων	»	3.000.000
Ἀστικὰ οἰκήματα, ἔργα κοινῆς ὠφελείας (ὑπόνομοι, σχολεῖα, ἐκκλησίαι).	»	133.710.000
Ἔργα ὑδρεύσεων (ὑδραγωγεῖα, γεωτρήσεις, φρέατα, μηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις)	»	79 500 000
Ἀποστραγγίσεις (ἀρδεύσεις, ἀντιπλημμυρικά, ἀποξηραντικά)	»	14 500.000
Ὁδοποιία, γεφυροποιία	»	4.740.000
Βιοτεχνία (ταπητουργία, ὑφαντουργία)	»	2.300.000
Γεωργικοὶ καὶ κτηνοτροφικοὶ σταθμοί, φυτώρια	»	26.600.000
Βενζινοκαλλιέργεια	»	25 800.000
Διανεμηθεῖσαι διάφοροι γεωργικαὶ μηχαναί	»	3.172.000
Ἐκτιμήσεις ἀνταλλαξίμων οἰκημάτων	»	3.850.000
Κτηματογράφησις γαιῶν	»	36 000.000
Διανομὴ γαιῶν	»	1 500 000
Ὑγιεινὴ (60 ἀγροτικὰ ἰατρεῖα)	»	36.826.000
Ἔξοδα ἀποζημιώσεων ἀγροτῶν προσφύγων (170.000 δηλώσεις περίπου)	»	1.500 000

Διὰ τῆς γενομένης ἀνταλλαγῆς καὶ τῆς συντελεσθείσης προσφυγικῆς ἀποκαταστάσεως ἡ ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους Μακεδονία, ἐξελληνισθεῖσα ἐντελῶς (512.000 Ἕλληνες περίπου κατὰ τὸ 1912, ἐνῷ εἰς τὸ τέλος τοῦ 1928 ὑπερέβαινον τὸ 1 340.000 ἐπὶ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ 1.412.477), προώρισται νὰ παίξῃ σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν μέλλουσαν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῆς χώρας. Τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ ἔθνους μετετοπίσθη πρὸς βορρᾶν εἰς τὴν χώραν μὲ τὰς μεγάλας ἀπόψεις καὶ τὰς μεγάλας πηγὰς πλούτου. Βορείως τοῦ Ὀλύμπου ἐπίμονος καὶ ἐργατικὴ φυλή, ἰσχυροποιηθεῖσα εἰς τὰς δοκιμασίας, λαὸς σφυρηλατηθεὶς εἰς διαρκεῖς ἀγῶνας, κατεργάζεται ἀκούραστα τὰ νέα πεπρωμένα τοῦ ἔθνους.

Δ. Ν. ΑΦΕΝΤΑΚΗΣ

—[ΕΘΝΟΛ.] Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Μακεδονίας, οἱ ἀπὸ τοῦ 2.000 π. Χ. δράσαντες ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἦσαν Ἕλληνες δωρικῆς καταγωγῆς, κατελθόντες ἐκ βορρᾶ καὶ ἀφομοιώσαντες τὰ ἀσθενῆ προελληνικὰ φῦλα. Τὴν ἑλληνικότητα τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Μακεδονίας ἀποδεικνύει ἡ δωρίζουσα γλῶσσά των, ἡ ὁμοιότης τῆς θρησκείας καὶ τῆς μυθολογίας, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων κλπ. πρὸς τὴν θρησκείαν, τὴν μυθολογίαν, τὰ ἤθη κλπ. τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, αἱ ἐπιγραφαί, αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, τὰ κύρια ὀνόματα καὶ τὰ τοπωνύμια καὶ ἡ ἐν γένει συμπεριφορὰ τῶν Μακεδόνων κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ὡς πρὸς ὁμοφύλους. «Οἱ Μακεδόνες, λέγει ὁ Droysen, ἀνῆκον εἰς τὰ πελασγικὰ ἐκεῖνα φῦλα, τὰ ὁποῖα εἶχον καταλάβει ὁλόκληρον τὴν ἑλληνικὴν γῆν, καὶ τῶν ὁποίων τινά, μὴ παρακολουθήσαντα τὴν πολιτιστικὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἑλλήνων, τοῖς ἐφαίνοντο ἔπειτα βάρβαρα ἢ ἡμιβάρβαρα. Ἡ θρησκεία, τὰ ἤθη τῶν Μακεδόνων προδίδουν αὐτὴν τὴν καταγωγήν. Εἰς τὰ ὅριά των πρὸς ἄλλας χώρας ὑπέστησαν ἴσως μείξεις μὲ ἰλλυρικὰς καὶ θρακικὰς φυλάς, ἀλλὰ ἡ γλῶσσά των, ἡ μακεδονική. κεῖται πολὺ πλησίον τῶν πλέον ἀρχαίων ἑλληνικῶν διαλέκτων». Ὁ E. Meyer ἐπίσης λέγει: «Οἱ Μακεδόνες ἦσαν τμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπομεῖναν εἰς τὸ πρωτόγονον λίκνον του, σχεδὸν τελείως ἀποκεχωρισμένον τοῦ λοιποῦ, καὶ τὸ ὁποῖον δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἔπαυσε πλέον νὰ θεωρῆται ἑλληνικόν». Κατὰ τὸν Beloch, «Τὰ πολυάριθμα μακεδονικὰ κύρια ὀνόματα προσώπων, καθαρῶς ἑλληνικά, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, τὰ διασωθέντα ὑπολείμματα τῆς μακεδονικῆς διαλέκτου, τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς ὅλα τὰ κράτη, εἰς ὅλας τὰς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἱδρυθείσας πόλεις ἡ ἐπίσημος γλῶσσα ἦτο ἡ ἑλληνική, πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον αἱ ἀποδείξεις αὗται, μόνον τὸ ὄνομα «ἑταῖροι», τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ παρ' Ὁμήρῳ καὶ τὸ ὁποῖον, μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, ἐδίδετο εἰς τὸν στρατιωτικὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, θὰ ἤρκει νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα». Οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ Ε΄ καὶ τοῦ Δ΄ αἰῶνος, ἐθεώρουν τοὺς Μακεδόνας βαρβάρους, δὲν στηρίζονται εἰμὴ μόνον ἐπὶ δύο χωρίων τοῦ Θουκυδίδου (Δ, 126, 127) καὶ ἐπί τινων λόγων τοῦ Δημοσθένους (Ὀλυνθ. Γ, 33, 35, Περὶ παραπρ. 446, Φιλιπ. Γ, 119). Ἀλλ' ὁ μὲν Θουκυδίδης εἰς τὰ χωρία ταῦτα, ὡς ἀντικειμενικὸς ἱστορικός, ἐκθέτει τὰ ὑπὸ τοῦ Βρασίδα πρὸς τοὺς στρατιώτας του πρὸ τῆς μάχης, πρὸς τοὺς Μακεδόνας, λεχθέντα πρὸς ἔξαρσιν τοῦ ἠθικοῦ των, ὁ δὲ Δημοσθένης κινεῖται ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ πάθους καὶ τοῦ ἀντιφιλιππικοῦ του μένους, ὅπως δὲ ὀρθῶς λέγει ὁ O. Abel, «Ἡ ἱστορικὴ ἀξία τῶν ἐπιθέσεών του κατὰ τῶν Μακεδόνων εἶναι δευτέρας τάξεως, ἡ δὲ σημασία των ἐξ ἀπόψεως ἐθνογραφικῆς μηδαμινή». Ἀντιθέτως, ὅλοι οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς, ἱστορικοί, ρήτορες κλπ. θεωροῦν τοὺς Μακεδόνας ὡς ὁμοφύλους. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη οἱ Ἕλληνες τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, λεπτοὶ καὶ ὑπερήφανοι διὰ τὸν πολιτισμόν των ὅπως ἦσαν, ἐθεώρουν τοὺς Μακεδόνας βαρβάρους, τοῦτο θὰ ὠφείλετο ὄχι εἰς φυλετικὴν διαφοράν, ἀλλὰ εἰς διαφορὰν πολιτισμοῦ. Ὅταν οἱ Μακεδόνες ἔφθασαν εἰς στάδιον πολιτισμοῦ δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζωνται Ἕλληνες. Τὸ ζήτημα τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων εἶναι πλέον ὁριστικῶς λελυμένον, χάρις εἰς τὰς ἐργασίας πολλῶν ξένων καὶ κυρίως τοῦ ἡμετέρου γλωσσολόγου Γ. Ν. Χατζιδάκι.

Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ζ΄ μ. Χ. αἰῶνος ἡ ἐθνολογικὴ σύνθεσις τῆς Μακεδονίας ἦτο ἀμιγῶς σχεδὸν ἑλληνική. Οἱ παλαιότεροι ἐπιδρομεῖς, Ρωμαῖοι, Ἰλλυριοί, Γότθοι, Οὗννοι κλπ., οἱ κατὰ καιροὺς (ἀπὸ τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ Ζ΄ μ.Χ.) ἐγκατασταθέντες ἢ διαβάντες ἐκ Μακεδονίας, ἐλαχίστην ἐπίδρασιν ἤσκησαν ἐπὶ τῆς ἑλληνικότητος τῆς χώρας, διότι ἢ ἐξηλληνίσθησαν ἢ ἐξηφανίσθησαν ἐθνολογικῶς. Οὕτω κατὰ τὸν Κ. Ἄμαντον, ὅταν κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα, ἤρχισαν οἱ Σλάβοι νὰ καταβαίνουν πρὸς τὴν Μακεδονίαν, πρὸ πάντων διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ, εὕρισκον ἐν τῇ χώρᾳ μόνον Ἕλληνας. Ὅσοι τυχὸν ξένοι εἶχον κατέλθει εἰς Μακεδονίαν, δὲν ἠδύναντο παρὰ νὰ ἐξελληνισθῶσι ταχέως. Κατὰ τὰ ὑπάρχοντα μνημεῖα, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὡμιλεῖτο καὶ ἐγράφετο καὶ βορειότερα τῆς κυρίως Μακεδονίας, βορείως τοῦ Περλεπὲ καὶ τῆς Στρωμνίτσης. Ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ οἱ Σλάβοι οὐδεμίαν σοβαρὰν ἀντίδρασιν ἢ ἐπανάστασιν οὔτε μόνοι των οὔτε μετὰ τῶν Βουλγάρων, π.χ. τοῦ Συμεών, ἐπεδίωξαν, εἶναι ἀπόδειξις τοῦ ὀλιγαρίθμου αὐτῶν. Εἰς μὲν τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια ἐκυριάρχει ἀπολύτως ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς καὶ ἑπομένως οἱ ὀλίγοι εἰσερχόμενοι Σλάβοι ἐξηλληνίζοντο, ἔξω δὲ τῶν πόλεων ὀλίγος ἦτο τότε ὁ ἀγροτικὸς ἢ νομαδικὸς πληθυσμός, πιθανῶς οὗτος σλαβικὸς καὶ ἔπειτα βλαχικός. Διότι καὶ Βλάχοι, δηλαδὴ ἐκρωμανισθέντες Θρᾶκες καὶ Ἰλλυριοί, κατήρχοντο βαθμηδὸν εἰς τὴν Μακεδονίαν πρὸ πάντων ἀπὸ τοῦ Θ΄ αἰῶνος, οὗτοι δὲ ἐν καιρῷ πολέμου ἢ ἐπιδρομῶν, ἐφ' ὅσον δὲν εἰσήρχοντο εἰς τὰ φρούρια, ἀνήρχοντο εἰς ὀρεινὰ μέρη. Ἡ ὀλιγοχρόνιος σερβικὴ κατάκτησις τῆς Μακεδονίας ἐπὶ Στεφάνου Δουσὰν δὲν ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ βεβαίως πολὺν πληθυσμὸν σλαβικὸν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Δύναται διὰ τοῦτο νὰ λεχθῇ ὅτι, κατὰ τὸν μεσαίωνα, βαθμιαίως μόνον καὶ ὄχι εἰς μέγαν ἀριθμὸν κατήρχοντο Σλάβοι καὶ Βλάχοι εἰς Μακεδονίαν.

Οἱ Βούλγαροι πάλιν, κατὰ τὸν μεσαίωνα, εἶχον ἐστραμμένην τὴν προσοχήν των πρὸς τὴν Θρᾴκην μᾶλλον, ἐλάχιστα δ' ἐπεκοινώνουν πρὸς τὴν Μακεδονίαν διὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Ἀξιοῦ. Αἱ ἐπιδρομαὶ βεβαίως τοῦ Συμεὼν καὶ τοῦ Ἰωαννίτση καὶ οἱ πόλεμοι τοῦ Σαμουὴλ ἔβλαψαν τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ δὲν ἔφερον Βουλγάρους, πολλοὺς τοὐλάχιστον. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος, ἀνατολικὰ τῆς Στρωμνίτσης ἀναφέρονται Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι κάτοικοι. Ἀσφαλὴς φαίνεται ἡ ἐγκατάστασις Βουλγάρων, βορείως τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν σημερινὴν παλαιὰν Σερβίαν, τὴν Παιονίαν καὶ Δαρδανίαν, διότι αἱ χῶραι αὗται κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἴσως ἀπὸ τοῦ Θ΄ αἰῶνος Ἐκ τῆς Δαρδανίας καὶ Παιονίας κατῆλθον διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ βαθμηδὸν Βούλγαροί τινες καὶ εἰς Μακεδονίαν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι κατὰ διαφόρους ἐποχάς, παλαιοτέρας καὶ νεωτέρας, εἰσεχώρησαν ἐκ τῆς Ἰλλυρίας ἢ Ἀλβανίας καὶ ἰλλυρικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν, τὰ ὁποῖα βαθμηδὸν ἐξεσλαβίσθησαν. Πρὸ πάντων ἐπὶ τουρκοκρατίας ηὐκολύνετο ἡ διείσδυσις τῶν στοιχείων τούτων διὰ τῶν ἐξισλαμισθέντων Ἀλβανῶν ὑπαλλήλων τῆς Τουρκίας. Δι' ἱστορικῶν πηγῶν εἶναι δύσκολον νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν διείσδυσιν ταύτην, ἡ ὁποία κυρίως ἐκδηλοῦται εἰς τὸν πλατυπρόσωπον τύπον πολλῶν κατοίκων τῆς δυτικῆς Μακεδονίας καὶ καθίσταται καὶ ἄλλως πιθανὴ ἐκ τῆς γενικῆς τάσεως τῶν Ἀλβανῶν νὰ κατέρχωνται ἐκ τῆς πτωχῆς ὀρεινῆς χώρας των εἰς εὐφορώτερα νοτιώτερα μέρη.

Πετσενέγοι καὶ ἄλλοι Τοῦρκοι ἐγκατέστησαν ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ροδόπην. Ἐν πρώτοις οἱ λεγόμενοι Βαρδαριῶται Τοῦρκοι, ἤτοι Τοῦρκοι τοῦ Βαρδαρίου ποταμοῦ, ἐγκατέστησαν παρὰ τὸν Ἀξιὸν τὸν Θ΄ αἰῶνα καὶ ἔγιναν ταχέως Χριστιανοί. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπισκοπὴ Βαρδαριωτῶν. Πετσενέγοι κατῳκίσθησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μογλενῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, οὗτοι δὲ πάντες ἔδωσαν τὸν μογγολοειδῆ τύπον τῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς χώρας ταύτης. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μογλενῶν ὑπῆρχον καὶ βλαχόφωνοι καὶ σλαβόφωνοι ἢ βουλγαρόφωνοι Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι προέρχονται ἐκ Χριστιανῶν ἐξισλαμισθέντων εἰς νεωτέρους χρόνους. Τοῦρκοι Μικρασιᾶται κατῳκίσθησαν παρὰ τὸν Ἀξιὸν καὶ τὰ Καϊλάρια τῆς Μακεδονίας ὑπὸ Μουρὰτ τοῦ Α΄. Βραδύτερον, κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα, ἐγκατέστησαν καὶ ἄλλοι Τοῦρκοι. Οἱ Βαλαάδες, ἤτοι οἱ ἑλληνόφωνοι Τοῦρκοι τῆς νοτίου Μακεδονίας, ἦσαν Ἕλληνες ἐξισλαμισθέντες τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα. Πλὴν τῶν λαῶν τούτων ἦλθον εἰς τὴν Μακεδονίαν τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα καὶ Ἀτσίγγανοι καὶ τὸν ΙΣΤ΄ Ἑβραῖοι εἰς Θεσσαλονίκην. Ἡ γεωγραφικὴ λοιπὸν θέσις τῆς Μακεδονίας καὶ ὁ πλοῦτος αὐτῆς εἵλκυσε λαοὺς γειτονικοὺς καὶ λαοὺς ξένους καὶ διὰ τοῦτο ὁ πληθυσμὸς τῆς πρὸς βορρᾶν τῆς Καστορίας καὶ Ἐδέσσης Μακεδονίας εἶναι μεικτός, μὴ διακρινόμενος δι' ἐθνικὴν ὁμοιογένειαν. Τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πληθυσμόν, τὸν ὁποῖον εὗρον ἐν Μακεδονίᾳ οἱ ἐλθόντες Σλάβοι καὶ Βλάχοι, ἐνίσχυσαν σημαντικῶς κάτοικοι τῶν νήσων καὶ πρὸ πάντων τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸν ΙΓ΄ καὶ ΙΔ΄ αἰῶνα, φεύγοντες τοὺς Τούρκους.

Οἱ Βούλγαροι, θέλοντες ν' ἀποδείξουν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς βορείου Μακεδονίας ἦσαν Βούλγαροι, στηρίζονται εἰς τοῦτο: ὅτι ὁ μητροπολίτης Ἀχρίδος ἐπωνομάζετο ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας καὶ ὅτι τοῦτον τὸν τίτλον μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἔφερον οἱ μητροπολῖται Καστορίας. Ἀλλ' ἐπὶ Σαμουὴλ ἡ Μακεδονία ὀνομάζεται Βουλγαρία, ὄχι διὰ λόγους ἐθνολογικούς, ἀλλὰ διότι πολιτικῶς οἱ Βούλγαροι διηύθυναν τὸ κράτος τοῦτο. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ κράτους τοῦ Σαμουὴλ ὁ μητροπολίτης Ἀχρίδος διετήρησε τὸν παλαιόν του τίτλον, ὅπως καὶ πλεῖστοι ἄλλοι μητροπολῖται τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι διατηροῦν μέχρι σήμερον πομπώδεις τίτλους, παλαιοτέρους. Βραδύτερον καὶ ὁ μητροπολίτης Καστορίας ἐμιμήθη τὸν τίτλον τοῦ Ἀχρίδος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπήγετο πρὸ τοῦ 1767. Ἐξωτερικοὶ λόγοι συνετέλεσαν νὰ ὀνομασθοῦν καὶ ἐν νεωτέροις χρόνοις Βούλγαροι οἱ ξενόφωνοι τῆς Μακεδονίας. Ἐπίσης Βούλγαροι, ἐν νεωτέροις χρόνοις, ὠνομάσθησαν καὶ οἱ γεωργοὶ τῶν μεγάλων κτημάτων καὶ ὅταν δὲν ἦσαν Βούλγαροι ἀλλὰ Ἕλληνες ἢ Σέρβοι, ὅπως ἐν Ἑλλάδι πολλαχοῦ Βλάχοι λέγονται οἱ ποιμένες καὶ οἱ χωριάτες καὶ ὅταν δὲν εἶναι καθόλου Βλάχοι. Τὰ ποικίλα λοιπὸν ὀνόματα τὰ ἀποδοθέντα εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Μακεδονίας δεικνύουν ἴσα-ἴσα ὅτι δὲν πρόκειται περὶ σερβικῆς ἢ βουλγαρικῆς ἐθνότητος, ἀλλὰ περὶ μεικτῆς. Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα καταλήγει καὶ ἡ ἐξέτασις τῆς γλώσσης τῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς χώρας, διότι ἀπαντῶσι καὶ φαινόμενα τῶν σερβικῶν διαλέκτων ἀλλὰ καὶ τῶν βουλγαρικῶν. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς ἐπὶ τὴν γλῶσσαν τῶν σλαβοφώνων ἢ βουλγαροφώνων Μακεδόνων δὲν ἐξητάσθη ἀκόμη. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τόσον οἱ Βλάχοι ὅσον καὶ οἱ σλαβόφωνοι ἢ βουλγαρόφωνοι ἐδανείσθησαν πλῆθος ρημάτων ἐκ τοῦ ἀορίστου τῆς ἑλληνικῆς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Ροδόπῃ καὶ δεικνύει ὄχι μόνον ἐπίδρασιν ἀλλὰ καὶ ἀνάμειξιν μεθ' Ἑλλήνων. Τὴν γενομένην ἀνάμειξιν τῶν πληθυσμῶν τῆς βορείου Μακεδονίας (ἡ νότιος καὶ ἡ παράλιος εἶναι ἀκραιφνῶς ἑλληνική), δεικνύει ἀκόμη ἡ σημερινὴ ψυχικὴ διάπλασις τῶν κατοίκων. Ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν ἀφωσιωμένοι καὶ ἐνθουσιώδεις ὀπαδοὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅπως καὶ ἄλλοι ἀδιάφοροι ἢ φίλοι τῶν Βουλγάρων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δεικνύει ὅτι δὲν ὑπάρχει αὐτόθι μία ἑνιαία ἐθνικὴ παράδοσις, ἀλλὰ διασταύρωσις, ἕνεκα διαφόρων προελεύσεων.

Τοιουτοτρόπως, οἱ ξενόφωνοι τῆς Μακεδονίας δὲν δύνανται νὰ εἶναι οὔτε καθαροὶ Σλάβοι, ἤτοι Σέρβοι, οὔτε Βούλγαροι, ἀλλ' ἀνεμείχθησαν μετ' ἄλλων κατοίκων τῆς χώρας, πρὸ πάντων Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἐξεσλάβισαν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ σλαβικὴ γλῶσσα μεταδίδεται εὐκολώτατα, διότι εἶναι εὐμάθητος. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ἡ ἐκσλάβισις τῶν φιννοταταρικῶν λαῶν τῆς Ρωσίας, τῶν κατοίκων τοῦ Μαυροβουνίου καὶ αὐτῶν τῶν Βουλγάρων. Ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Ροδόπῃ ἐξεσλαβίσθησαν πολλοὶ Ἕλληνες, χωρὶς πάντοτε νὰ εὑρίσκωνται ὑπὸ τὴν πίεσιν μεγάλων σλαβικῶν ὄγκων. Ὁ ἐκσλαβισμὸς ἔγινε βαθμηδὸν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἐντονώτερος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας. Βεβαίως καὶ Σλάβοι ἐξηλληνίσθησαν, ἐφ' ὅσον ὅμως εἰσήρχοντο μόνον εἰς τὰς πόλεις. Ἐν συνόλῳ ἰσχύει καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ὅτι μεταξὺ γειτόνων Ἑλλήνων καὶ Σλάβων ἐνίκα ἡ μειονοψηφία ἡ σλαβικὴ καὶ ἐξεσλάβιζε γλωσσικῶς (πρβλ. *Κ. Ἀμάντου*, Μακεδονικὰ 1920).

Σήμερον, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν καὶ τὴν ἐγκαινίασιν τῆς ἑλληνοβουλγαρικῆς μεταναστεύσεως, ἡ ἑλληνικότης τῆς ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος κατεχομένης Μακεδονίας εἶναι σχεδὸν πλήρης. Μὲ τὴν ἀναχώρησιν ὅλων τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Τούρκων καὶ ἱκανοῦ μέρους ἐκ τῶν ἐχόντων βουλγαρικὴν συνείδησιν σλαβοφώνων καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλλήνων προσφύγων, ὁ πληθυσμὸς τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας σχεδὸν ἀπολύτως εἶναι ἀμειγὴς ἑλληνικός. Ἐκ τῶν ξενοφώνων οἱ μὲν σλαβόφωνοι ἔχουν κατὰ μέγα μέρος ἑλληνικὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, οἱ δὲ βλαχόφωνοι, ἐκτὸς ἐλαχίστων, εἶναι Ἕλληνες.

—[ΠΡΟΪΣΤΟΡ.] Ἐκ τῶν γενομένων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ μετ' αὐτὸν ἀνασκαφῶν

Digitized by Google

προκύπτει, κατὰ τὸν 'Α. Κεραμόπουλον, ὅτι κατὰ τὸν νεολιθικὸν αἰῶνα, πρὸ τοῦ 3.000 περίπου π.Χ., ὅτε τὰ μέταλλα ἦσαν ἀκόμη ἄγνωστα, ἡ Μακεδονία κατῳκεῖτο ὑπὸ λαοῦ ἐλθόντος ἀπὸ Βορρᾶ ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Δουνάβεως. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος (3.000 περίπου π. Χ.), ἡ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος καὶ ἐντεῦθεν Μακεδονία καὶ ὅλη ἡ ἄλλη Ἑλλὰς κατῳκήθη ὑπὸ λαοῦ ἀσιατικοῦ, ὅστις κατέλιπεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἑτέρου πανταχοῦ τοπωνύμια διατηρηθέντα καὶ ἔπειτα (Σίνδος, Σιντική, Ὄσσα, Θάσος, 'Αλίνδοια, Πίνδος, Ὄλυμπος, Λάρισα, Αἰδηψός, Παρνασσός, Ὑμηττός, Κόρινθος, Κύθνος, 'Αράκυνθος, Κνωσὸς κλπ.). Ἡ ἐπιδρομὴ αὕτη ἀνέπτυξε πολιτισμόν τινα ἀξιόλογον διὰ τοὺς τότε χρόνους. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος (περὶ τὸ 2.000 π. Χ. καὶ ἐντεῦθεν), ἡ μὲν Χαλκιδικὴ δέχεται τὴν ἐπιδρομὴν μικρασιατικοῦ λαοῦ, ἡ δὲ ἄλλη Μακεδονία καταλαμβάνεται ὑπὸ λαῶν ἐλθόντων ἐκ Βορρᾶ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ 'Αξιοῦ καὶ τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Μέρος αὐτῶν εἰσέδυσε πιθανώτατα εἰς Ἤπειρον διὰ τῶν ὀρεινῶν διόδων τῆς ἔπειτα 'Ιλλυρίας. Ἴσως οὗτοι πάντες νὰ ἦσαν συγγενεῖς πρὸς τοὺς τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ πάντως ἦσαν φορεῖς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, μέρος δ' αὐτῶν προυχώρησε καὶ πρὸς νότον, εἰς Θεσσαλίαν καὶ Στερεάν, καὶ ἔπειτα νοτιώτερον, ἐπιτρέψαν ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἐκεῖ ἐξάπλωσιν τοῦ διὰ θαλάσσης ἐλθόντος μικρασιατικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐποίει τὰ λεγόμενα μινύεια ἀγγεῖα. Μεταξὺ τῶν προχωρησάντων πρέπει νὰ ἦσαν οἱ λαοὶ οἱ γνωστοὶ ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν 'Ιώνων καὶ τῶν 'Αχαιῶν· διότι δὲν εὑρίσκεται ἄλλη εὐκαιρία καθόδου αὐτῶν, κατὰ δὲ τὸν ΙΔ' αἰῶνα π. Χ. ἡ 'Αχαΐα ἀκμάζει, κατὰ τὰς χεττιτικὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Μπογάζκιοϊ τῆς Φρυγίας. Δὲν ἦτο δὲ δυνατὸν τὰ ἑλληνικὰ ἐκεῖνα φῦλα νὰ ἔλθωσιν ἄλλοθεν, ἤτοι ἐξ 'Ασίας, ἐπειδὴ οἱ μὲν κάτοικοι τῆς ΝΔ. Μικρᾶς 'Ασίας ἦσαν ὁμόφυλοι τῶν προελλήνων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος ἤτοι μὴ ἄριοι, οἱ δὲ τῆς ΒΑ., ἂν δὲν ἦσαν ὁμόφυλοι τῶν νοτιωτέρων, ἀλλ' ὅμως ἀπετέλουν τὸ χεττιτικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον κατὰ βάσιν δὲν ἦτο ἀρίας συστάσεως. Οἱ Ἴωνες διερχόμενοι ἐκ Θεσσαλίας ἔκτισαν τὴν 'Ιωλκὸν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν πρωτοπορίαν τῶν ἀρίων, ἤτοι ἰνδοευρωπαϊκῶν φύλων, ἅτινα ἐκ τῆς 'Ασίας διὰ τῶν στεππῶν τῆς Ρωσίας εἶχον πλημμυρίσει τὴν Εὐρώπην καὶ ἐκεῖ ὡς ἐν εὐρείᾳ πατρίδι εἶχον διακριθῆ εἰς γλωσσικὰς καὶ ἐθνικὰς ὁμοφυλίας. Ἡ εὐρωπαϊκὴ κοιτὶς τῶν ἑλληνικῶν φύλων θὰ ἦτο ἡ Οὐγγαρία, ἴσως καὶ αἱ κοιλάδες τῶν νεωτέρων παραποτάμων τοῦ Δουνάβεως. Ἡ πρωτοπορία ἐκείνη πολεμικῶν στιφῶν, ἥτις πιθανῶς κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα κατ' ἀλλεπάλληλα κύματα μέχρι τοῦ 1600, ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸν ἐκεῖ καὶ κυρίως ἐν Κρήτῃ ἀκμάζοντα προελληνικὸν πολιτισμὸν καὶ κατὰ πρωτοβουλίαν ἰσχυρὰν τῶν παραμεινάντων πεπολιτισμένων παλαιῶν κατοίκων ἀνέπτυξε τὴν λεγομένην σήμερον μυκηναϊκὴν τέχνην, ἣν ἠγνόουν οἱ ἐν Μακεδονίᾳ παραμείναντες καθυστερημένοι ὁμόφυλοι καὶ ὁμόγλωσσοι αὐτῶν. Οὐραγοὶ τῆς πρὸς νότον κινήσεως ταύτης ἦσαν οἱ Δωριεῖς, οἵτινες παρέμειναν ἐν Θεσσαλίᾳ ὑπὸ τὴν Ὄσσαν καὶ τὸν Ὄλυμπον, γνωστοὶ καὶ ἐπὶ Ἡροδότου ὡς Μακεδνὸν ἔθνος, ἤτοι ὡς τμῆμα τοῦ Μακεδονικοῦ λαοῦ, ἐπειδὴ ἐκεῖθεν εἶχον κατέλθει· οὗτοι ἦσαν οἱ κτίσται τοῦ Πελασγικοῦ Ἄργους κατὰ τὴν Λάρισαν. 'Αρχαιολόγοι τινὲς φρονοῦσιν, ὅτι ἡ πρώτη κατοικία τούτων τῶν Μακεδνῶν Δωριέων εἶναι ἡ Φθιῶτις καὶ ὅτι ἐκεῖθεν ἐβάδισαν οὗτοι πρὸς τὸν Ὄλυμπον. Ἡ πλάνη προέρχεται, κατὰ τὸν 'Α. Κεραμόπουλον, ἐκ τοῦ Ἡροδότου, ὅστις, πιστεύσας ὅτι μόνον οἱ Δωριεῖς ἦσαν Ἕλληνες καὶ ἀναμείξας μυθολογίαν μετὰ τῆς ἱστορίας, ἐτοποθέτησεν αὐτοὺς εἰς τὴν Φθιῶτιν, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἔδρασεν ὁ Δευκαλίων, ὁ πατὴρ τοῦ Ἕλληνος, γενάρχου τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι τὰ μετὰ τὴν εὐσεβῆ ταύτην τοποθέτησιν λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου εἶναι ἡ ἀληθὴς ἱστορία, εἰ καὶ δὲν εἶναι ὁλόκληρος.

'Ενῷ ἡ πρωτοπορία ἐκείνη κατήρχετο πρὸς νότον, οἱ ἐν Μακεδονίᾳ παραμείναντες ὁμόφυλοί των, κτίσαντες ἤδη τὰς πόλεις 'Αμυδῶνα, Εὔρωπον, 'Αταλάντην, 'Αλαλκομενάς, 'Εγχελᾶνας κ. ἄ., ὑπέταξαν καὶ τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν Στρυμόνα Μακεδονίαν. Τότε ἐγνώρισαν καὶ τὸν σίδηρον διὰ πρώτην φορὰν (μετὰ τὸ 1600 π. Χ. περίπου), ἤρχισαν δὲ καὶ θαλασσίαν διὰ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐπιμειξίαν πρὸς τοὺς νοτίους ὁμοφύλους, οἵτινες ἔρχονται ἐκ νότου ὡς ἔμποροι καὶ φέρουσι μυκηναϊκῆς τέχνης ἀγγεῖα εἰς τοὺς πλησίον τῆς θαλάσσης κυρίως συνοικισμούς, μεταδίδουσι δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ στοιχεῖα τοῦ προηγμένου πολιτισμοῦ των περὶ τὸ 1350.

'Αλλὰ κατὰ τὸ 1150 π. Χ. παροδική τις ἐπιδρομὴ βορείων πάλιν λαῶν φέρει καταστροφάς, καίουσα τοὺς συνοικισμοὺς περιφερειῶν τῆς κεντρικῆς (ὅσον ἐξ ἀνασκαφῶν γνωρίζομεν) Μακεδονίας· οἱ κάτοικοι συνταράσσονται καὶ κινοῦνται πρὸς νότον ἰσχυραὶ αὐτῶν ἐξ ὅλης τῆς Μακεδονίας ὁμάδες, αἵτινες ὠθοῦσι τοὺς Δωριεῖς ἐκ τῆς Πελασγιώτιδος Θεσσαλίας, ὡς πρωτοπόρους τώρα τῆς νέας κινήσεως, τῆς καθόδου τῶν Δωριέων, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Πίνδον, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν μεταξὺ Οἴτης καὶ Παρνασσοῦ στενὴν πεδιάδα, τὴν Δρυοπίδα ἢ Δωρίδα. 'Ενταῦθα κτίζουσιν οὗτοι τέσσαρας κώμας, ὧν δύο ὠνόμασαν Πίνδον καὶ Βοιόν, εἰς ἀνάμνησιν προφανῶς παλαιῶν πατρίδων ἐν τῷ βορρᾷ, εἶτα δὲ προχωροῦσι χαμηλότερον καὶ εἰς Πελοπόννησον, ἔνθα ἀνατρέποντες τὰ ἀνθοῦντα μυκηναϊκὰ κράτη κτίζουσι νέον Ἄργος. Ὅσον προυχώρουν οὗτοι, τόσον ἠκολούθουν οἱ ὄπισθεν ὠθοῦντες αὐτοὺς ὁμόφυλοι, διακρινόμενοι κατ' ἐθνάρια διὰ διαφόρων ὀνομάτων καὶ καταλαμβάνοντες τὰς ἀμέσως ὄπισθεν τῶν προηγουμένων μενούσας κενὰς χώρας. Οὕτως ἔρχονται ἐν σειρᾷ τινι οἱ Αἰτωλοὶ καὶ Ἠλεῖοι, οἱ 'Ακαρνᾶνες, οἱ Βοιωτοί, οἱ Φωκεῖς, οἱ Λοκροί, οἱ Μαλιεῖς τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου καὶ ἄλλοι καὶ τελευταῖοι οἱ Θεσσαλοί. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ πάντες δίδουσι τὰ ὀνόματά των εἰς τὰς καταλαμβανομένας χώρας τῆς Ἑλλάδος (Αἰτωλία, Φωκὶς κλπ.), τὰ δὲ ὀνόματα ταῦτα μένουσιν ἐκεῖ ἔπειτα, ἐπειδὴ ἄλλη κίνησις λαῶν παραπλησίας σημασίας δὲν ἔγινεν ἔκτοτε εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ τῆς Θεσπρωτίας τῆς Ἠπείρου διὰ τῆς φυσικῆς διόδου τοῦ Ζυγοῦ τοῦ Λάκμου (Μετσόβου) καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὴ αἰολικὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα τῶν ἐπιγραφῶν εἶναι πλείονα εἰς τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν. Διὰ νὰ ἔλθωσι δ' ἐκεῖθεν, πρέπει ἡ ἀπὸ βορρᾶ πίεσις νὰ προῆλθεν ἐξ 'Ιλλυρίας. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι μετὰ τὴν κατάκλυσιν τῆς Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου δι' ἑλληνικῶν φύλων κατὰ τὸ 2.000 π. Χ., ἐξετάθησαν βορειότερον αὐτῶν οἱ 'Ιλλυριοί. Ὄπισθεν αὐτῶν θὰ ἦλθον οἱ Θρᾷκες, διαχυθέντες κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω Μοισίαν καὶ τὴν πέραν τοῦ Δουνάβεως χώραν καὶ τὴν ἱστορικὴν Θρᾴκην, ὅθεν ἔπειτα ἀπῴκισαν καὶ μικρασιατικὰς χώρας.

Εἶναι μάλιστα πιθανόν, κατὰ τὸν 'Α. Κεραμόπουλον, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ φῦλα εἶχον καταλάβει τότε ἐκτενεῖς χώρας καὶ βορειότερον τῆς Ἠπείρου, ἐν 'Ιλλυρίᾳ, τὰς χώρας δηλαδὴ ὅσαι ἔφερον ἔπειτα ἐκεῖ τὸ ὄνομα τῶν παραλίων 'Εγχελέων, τῶν 'Εορδῶν, τῶν Δερριόπων καὶ τῶν Πενεστῶν, ἐπειδὴ τοὺς μὲν τρεῖς πρώτους εὑρίσκομεν καὶ ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ Μακεδονικοῦ κράτους, τὸν δὲ τέταρτον εὑρίσκομεν ἔπειτα ἐν Θεσσαλίᾳ ὑποτεταγμένον. Φαίνεται ὅτι οἱ βορειότατοι οὗτοι Ἕλληνες συνεθλίβησαν ὑπὸ τῶν 'Ιλλυριῶν, αἱ χῶραι αὐτῶν κατελήφθησαν, ἀποτελέσασαι ὕστερον μῆλον ἔριδος μεταξὺ Μακεδονίας καὶ 'Ιλλυρίας, ὅσοι δ' ἔμειναν ἐν τῇ πατρίδι ἀφωμοιώθησαν, ὥστε ἐκ τῆς παλαιοτάτης ταύτης ἱστορίας παρέμειναν μόνα τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα. 'Εν τῇ περιόδῳ ταύτῃ, οἱ οὕτως ἰσχυρῶς ἐγκατεστημένοι 'Ιλλυριοὶ πρὸς βορρᾶν τῶν Ἑλλήνων ἐκινήθησαν πρὸς Ν. καὶ ΝΑ., παραγαγόντες οὕτω τὴν νέαν κίνησιν τῶν Ἑλλήνων πρὸς νότον.

Οἱ παραμείναντες ἐν Μακεδονίᾳ ὁμόφυλοι τῶν μεταναστευσάντων κατώρθωσαν ν' ἀποκρούσουν τοὺς τελευταίους ἐπιδρομεῖς καὶ ἐπανέκτησαν τοὺς συνοικισμούς των ἐξακολουθοῦντες τὸν παλαιὸν πολιτισμόν των, ὃν γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ 'Αξιοῦ (Βαρδαρόφτσα, Βάρδινο, Κιλιντὶρ κλπ.) καὶ εἰς τὸ Πάτελι καὶ Μπουμπούστι τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ὅμοιον πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῶν τελευταίων μεταναστῶν πρὸς νότον, τὸν δωρικὸν πολιτισμόν. Ἦσαν καὶ αὐτοὶ διῃρημένοι εἰς διάφορα φῦλα βασιλευόμενα ('Ελιμιῶται, 'Ορέσται, Πελαγόνες, Βοττιαῖοι, 'Εορδοὶ κλπ.), ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οἱ ἀποχωρισθέντες πρὸς νότον ὁμόφυλοι ἐγνώριζον ἔπειτα αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ 700 π. Χ., δηλαδή, ὅτε συνεπήχθη τὸ ἑνιαῖον Μακεδονικὸν κράτος, μᾶλλον ὡς Μακεδόνας γενικῶς. Οἱ τελευταῖοι μετανάσται ἦσαν δυσκίνητοι εἰς τὴν πρόοδον καὶ μόλις ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς θεμελιώσεως τοῦ ἡνωμένου Μακεδονικοῦ κράτους ἐπαναλαμβάνονται αἱ σχέσεις αἱ ἐμπορικαί, μαρτυρούμεναι διὰ τῆς παρουσίας τῶν λεγομένων κορινθιακῶν ἀγγείων εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ διὰ τῶν ἱδρυομένων ἐν Χαλκιδικῇ ἀποικιῶν. 'Ενῷ δὲ οἱ νότιοι ὁμόφυλοι, καταλύσαντες τὰς βασιλείας, παρέμειναν διῃρημένοι εἰς δημοκρατούμενα μικρὰ κράτη πόλεων, ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους καὶ μὴ ἔχοντες κατ' ἀρχὰς κοινὸν ὄνομα ἐθνικὸν (μόλις ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος ἀρχίζει νὰ γενικεύηται τὸ ὄνομα Ἕλληνες), οἱ Μακεδόνες, συντηρητικὸν καὶ βραδυκίνητον πρὸς τὸν πολιτισμὸν στοιχεῖον ἐν τῇ μεσογαίᾳ, ἄνευ χερσαίων συγκοινωνιῶν, χώρᾳ του, ἣν δὲν διέτεμνεν ἡ θάλασσα, ἀκολουθοῦσιν ἴδιον ἐθνικὸν καὶ πολιτικὸν βίον. 'Εν τῷ μεταξύ, ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος, ἄρχεται ἡ θαλασσία ἐμπορικὴ μετὰ τῶν νοτίων ἐπιμειξία καὶ ἐξακολουθεῖ κατὰ τὸν ΣΤ'.

Δύο εἶναι αἱ θεωρίαι αἱ προβαλλόμεναι πρὸς ἐξήγησιν τῆς δημιουργίας τοῦ ἑνιαίου Μακεδονικοῦ κράτους. Κατὰ τὴν πρώτην, τὴν καὶ παλαιοτέραν, ἰσχυρὸν τμῆμα τῶν ἐκ Βορρᾶ κατελθόντων ἑλληνικῶν φύλων κατῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἠμαθίας καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Ἁλιάκμονος καὶ τοῦ Λουδίου χώραν, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἔδεσσαν ἢ Αἰγάς. Τὸ τμῆμα τοῦτο ἀποτελεῖ τοὺς καθαυτὸ Μακεδόνας, τοὺς ἱδρυτὰς τοῦ ἰσχυροῦ Μακεδονικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον, μόνον, διετήρησε μέχρι τοῦ τέλους τὴν μοναρχικὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἐγνώρισεν ὁ Ὅμηρος. Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς ἱδρύσεως τοῦ κράτους τούτου δὲν εἶναι γνωστή· ἡ κάθοδος τῶν Μακεδόνων εἰς Ἠμαθίαν εἶναι, κατὰ τὴν παράδοσιν, σύγχρονος ἢ τοῦ Περδίκκα τοῦ Α', γνωστοῦ ὡς πρώτου βασιλέως τῆς Μακεδονίας (700—652 π. Χ.), ἢ τοῦ Καράνου, μυθικοῦ ἱδρυτοῦ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας καὶ τοῦ Μακεδονικοῦ βασιλείου κατὰ τὸ 818 ἢ ὀλίγον βραδύτερον, ὅστις ἔσχεν ὡς διαδόχους πρὸ τοῦ Περδίκκα τὸν Κοῖνον καὶ τὸν Τυρίμμαν. Ὁ Περδίκκας ὁ Α', μετὰ τὴν ἐγκατάστασίν του εἰς τὴν ἠμαθικὴν πεδιάδα, ἐπέτυχε τὴν κατάκτησιν ὁλοκλήρου τῆς ἀρχαίας Ἠμαθίας, ἤτοι τῆς πεδιάδος ἡ ὁποία περιβάλλει τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, ὑπέταξεν ἐπίσης τοὺς Πιερίους, οἱ ὁποῖοι κατῴκουν τὴν μεταξὺ Ἁλιάκμονος καὶ Πηνειοῦ παραλίαν, τὴν Βοττιαίαν, τὴν ὁποίαν κατῴκουν οἱ Βοττιεῖς, τὴν Μυγδονίαν κατοικουμένην ὑπὸ Ἠδωνῶν, τὴν 'Εορδαίαν καὶ τὴν 'Αλμωπίαν. Τὸν Περδίκκαν διεδέχθησαν ὁ 'Αργαῖος, ὁ Φίλιππος, ὁ 'Αέροπος, ὁ 'Αλκέτας καὶ τέλος ὁ 'Αμύντας (540—498), μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ ὁποίου κλείει ἡ ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ βασιλείου τῆς Ἠμαθίας. Ὁ 'Αμύντας ἐκτείνει τὴν ἀρχήν του μέχρι τῆς Χαλκιδικῆς καὶ προσαρτᾷ τὴν κοιλάδα τοῦ 'Ανθεμοῦντος (Καλαμαριᾶς). Οἱ διάδοχοι τοῦ 'Αμύντα προσήρτησαν ἀλληλοδιαδόχως, εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἠμαθίας, τὴν Κρηστωνίαν, τὴν Βισαλτίαν, τὴν 'Ελιμίαν, τὴν 'Ορεστίδα, τὴν Λυγκηστίδα ('Αλέξανδρος Α'), τὴν Πελαγονίαν, τὴν Παιονίαν, τὴν Σιντικήν, τὴν 'Οδομαντικήν, τὴν 'Ηδωνίδα, τὴν Χαλκιδικὴν κλπ. (Φίλιππος), καὶ οὕτω ἀπετελέσθη τὸ μέγα Μακεδονικὸν κράτος τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου Β'.

Κατὰ τὴν δευτέραν θεωρίαν, ἡ ὁποία δὲν ἀντιφάσκει ἐπίσης πρὸς τὰς πηγάς, πυρὴν τοῦ Μακεδονικοῦ βασιλείου δὲν ὑπῆρξεν ἡ 'Ημαθία ἀλλὰ ἡ 'Ορεστίς, τὸ δυτικώτατον τοῦτο μακεδονικὸν κρατίδιον, τὸ ὁποῖον εἶχε πρωτεύουσαν τὸ 'Ορεστικὸν Ἄργος, παρὰ τὴν σημερινὴν Χρούπισταν. Ἡ πεδιὰς ἐκεῖ ἐλέγετο 'Αργεσταῖον πεδίον, οἱ δὲ κάτοικοι 'Αργέσται. Φαίνεται ὅτι τὰ ἐπισφαλῆ σύνορα τοῦ Ἄργους πρὸς νότον, πρὸς τοὺς 'Ελιμιώτας, κατὰ τὴν σημερινὴν 'Ανασελίτσαν, ἐγένοντο μεταξὺ τῶν δύο γειτόνων αἰτία πολέμων, οἵτινες κἄποτε θὰ κατέληξαν εἰς ὁριστικὴν ἧτταν καὶ ὁμόσπονδον ὑπόταξιν τῶν 'Ελιμιωτῶν. Τὸ δυαδικὸν τοῦτο κράτος ἔπειτα θὰ ἐξετάθη πρὸς τὴν 'Εορδαίαν τῶν Καϊλαρίων. Οἱ ἀγῶνες ἐνταῦθα θὰ ἦσαν σκληροί· μάρτυς πιθανὸν θὰ ἦτο τὸ Νταοὺλ-ντερβὲν τῆς Κλεισούρας καὶ διὰ τοῦτο ἡ τύχη τῶν 'Εορδῶν ὑπῆρξεν οἰκτρά. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἄλλοι τούτων ἐφονεύθησαν καὶ ἄλλοι ἐξεπατρίσθησαν. Ὁμαλώτερον φαίνεται προσηρτήθησαν οἱ Λυγκῆσται τῆς Φλωρίνης. Γενόμενοι οὕτω κύριοι καὶ ταύτης τῆς χώρας οἱ 'Αργεάδαι βασιλεῖς, ἴσως δὲ καὶ τῆς Πιερίας, δεξιὰ τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Ἁλιάκμονος, δὲν εἶχον ἀξιόλογα ἐμπόδια νὰ φθάσωσιν εἰς τὰς Αἰγάς, ἤτοι τὴν Ἔδεσσαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐξαιρετικὴ θέσις, διὰ τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ ὀρεινοῦ κράτους ἀνατολικώτερον ἐπὶ τοὺς πεδινούς, ἐπεβάλλετο ἀφ' ἑαυτῆς. 'Εδῶ λοιπὸν ἔγινεν ἡ πρωτεύουσα καὶ εἶναι ζήτημα μόνον ἂν πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου ἢ συγχρόνως ἢ μετ' αὐτὸ ὑπετάγησαν οἱ πεδινοὶ τῆς 'Ημαθίας, ἤτοι τῆς ἀμμώδους πεδινῆς χώρας, ἥτις ἐξετείνετο ἐκεῖσε κατὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν. Ὁ Θουκυδίδης, ὡς κυρίως Μακεδόνας, ὡς κυρίους δημιουργοὺς τοῦ κράτους τούτου, θεωρεῖ τοὺς 'Ελιμιώτας, τοὺς 'Ορέστας, οὓς ὑπονοεῖ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς δυναστείας αὐτῶν (Τημενίδαι-'Αργεάδαι-βασιλεῖς τοῦ Ἄργους), τοὺς Λυγκήστας «καὶ ἄλλα ἔθνη ἐπάνωθεν, ἃ ξύμμαχα μέν ἐστι τούτοις καὶ ὑπήκοα, βασιλείας δ' ἔχει καθ' αὑτά». Τὰ ἔθνη ταῦτα, τὰ ὁποῖα καταλέγει ὁ Θουκυδίδης εἰς τοὺς κυρίως Μακεδόνας, ἀλλὰ δὲν κατονομάζει, ἦσαν οἱ Πελαγόνες, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ τοῦ πελάγους καὶ τῶν Πελασγῶν (=πεδινοί, καμπήσιοι) κατοικοῦντες τὴν πεδιάδα τοῦ Μοναστηρίου μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἡράκλειαν, οἱ Δουρίοπες (ἢ Δευρίοπες ἢ Δερρίοπες), τῶν ὁποίων ἡ πρωτεύουσα Δευρίοπος ἦτο παρὰ τὸ χωρίον Τσεπίγκοβο, 5 ὥρας βορείως τοῦ Μοναστηρίου (Δουρίωψ=Δρύοψ=δασόβιος, ὀρεινὸς) καὶ οἱ 'Εγχελεῖς (ἢ 'Εγχέλειοι ἢ 'Εγχελᾶνες), οἱ ὁποῖοι ἦσαν διεσπαρμένοι εἰς τὰ παράλια τῆς 'Ιλλυρίας καὶ ἐξετείνοντο καὶ περὶ τὴν 'Αχρίδα καὶ εἶχον πόλεις τὴν Λυχνιδὸν καὶ τοὺς Βοιούς.

— [ΙΣΤΟΡ.] Οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι τῆς Μακεδονίας, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν, δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένοι μυθικῶν παραδόσεων καὶ θρύλων. 'Εκ τῆς ἀναλύσεως ὅμως τούτων καὶ τῆς κριτικῆς ἑρμηνείας των, ὡς καὶ ἐκ τῶν περὶ Μακεδονίας καὶ Μακεδόνων πληροφοριῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, ὁσάκις δὲν θολώνει ταύτας τοῦ τοπικιστικοῦ πνεύματος τὸ πάθος

Digitized by Google

(ὅπως εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐκφωνηθέντας λόγους τοῦ Δημοσθένους), προέκυψεν ἀναμφισβητήτως, διὰ πάντας σχεδὸν τοὺς νεωτέρους ἱστορικοὺς τῆς χώρας ταύτης, ὅτι ὄχι μόνον ἡ δυναστεία τοῦ μακεδονικοῦ βασιλείου, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτῆς ἦσαν ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ ὅτι τὰ τυχὸν μετὰ τῶν ἑλληνικῶν φύλων τῆς Μακεδονίας ἀναμειχθέντα ἰλλυρικὰ καὶ θρᾳκικὰ φῦλα ἀφωμοιώθησαν τελείως ὑπὸ τῶν πρώτων.

Α' χρονικὴ περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ Η' μέχρι τοῦ ΣΤ' π.Χ. αἰῶνος. Οἱ πρωτοϊστορικοὶ χρόνοι τῆς Μακεδονίας ἀρχίζουν ἀπὸ τοῦ Η' π.Χ. αἰῶνος καὶ ἐκτείνονται μέχρι τοῦ ΣΤ'. Κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον ἐθεμελιώθη τὸ μακεδονικὸν κράτος καὶ ἤρχισαν αἱ σχέσεις, φιλικαὶ ἢ ἐχθρικαί, τούτου ὄχι μόνον μὲ τοὺς γείτονας βαρβάρους λαούς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς ὑπὸ τῶν κρατῶν τῆς νοτίου Ἑλλάδος κτισθείσας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς βορειοελληνικῆς ταύτης χώρας ἀποικίας, ὡς καὶ μὲ τοὺς Πέρσας, οἵτινες περὶ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' π.Χ. αἰῶνος ἐπεδίωξαν νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Θεμελιωτὴς τοῦ μακεδονικοῦ κράτους, κατὰ τὴν παρ' Ἡροδότῳ (Η' 137 κ.ἑξ.) παράδοσιν, ἥτις καὶ εἶχεν ἐπικρατήσει, ἦτο ὁ ἐξ Ἄργους Ἡρακλείδης *Περδίκκας*, ἀπόγονος τοῦ Τημένου. Οὗτος φυγὼν ἐξ Ἄργους τῆς Πελοποννήσου εἰς Ἰλλυρίαν μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Γαυάνη καὶ Ἀερόπου μετῴκησεν ἔπειτα μετ' αὐτῶν εἰς ἄνω Μακεδονίαν (εἰς τὴν πόλιν Λεβαίαν) καὶ ἐκεῖθεν ἐκδιωχθεὶς ἐκ φόβου τοῦ βασιλέως τῆς χώρας, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐδούλευεν οὗτος μετὰ τῶν ἀδελφῶν του (ὁ ἑκάστοτε παρασκευαζόμενος ὑπὸ τῆς βασιλίσσης διὰ τὸν Περδίκκαν ἄρτος ἐδιπλασιάζετο ὅταν ἐψήνετο), ἔφυγεν εἰς ἄλλην χώραν τῆς Μακεδονίας (πλησίον τῶν κήπων τοῦ Μίδου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Γορδίου, καὶ παρὰ τὸ ὄρος Βέρμιον), τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβε. Τοῦ Περδίκκα τούτου, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 729—678 π. Χ., ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τοῦ 700 καὶ ἑξῆς, διάδοχοι ἐν τῇ βασιλείᾳ ἦσαν, κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, οἱ ἑξῆς κατὰ σειράν: ὁ *Ἀργαῖος*, υἱὸς τοῦ Περδίκκα, βασιλεύσας μέχρι τοῦ 640 π.Χ., *Φίλιππος*, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 640 μέχρι τοῦ 602, *Ἀέροπος* (Εὔροπος), βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 602—576, *Ἀλκέτας*, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 576—547 καὶ *Ἀμύντας*, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 547 ἢ 540—498 π.Χ. Κατ' ἄλλην παράδοσιν (*Παυσ.* IX 40.8) θεμελιωτὴς τῆς δυναστείας ἦτο ὁ *Κάρανος*, Ἀργεῖος καὶ αὐτὸς τὴν καταγωγήν, ἐκ τῶν Τημενιδῶν Ἡρακλειδῶν, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἠμαθίαν τῆς Μακεδονίας ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἔδεσσαν, τὴν ὁποίαν μετωνόμασεν Αἰγάς, διότι στίφη ἀγρίων αἰγῶν, ὑπὸ τῶν θεῶν ἀποσταλεισῶν, ὡδήγησαν τοῦτον εἰς ταύτην. Τοῦ Καράνου τούτου διάδοχοι ὑπῆρξαν, κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, ὁ *Κοῖνος* καὶ ὁ *Θουρίμας*, βασιλεύσαντες, μετὰ τοῦ Καράνου, τῆς Μακεδονίας 72 ἔτη. Ὁ Κούρτιος καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι ὑποστηρίζουν, ἀντιθέτως, ὅτι πατρὶς τοῦ γενάρχου τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας ἦτο τὸ ἐν Ὀρεστίδι Ἄργος καὶ οὐχὶ τὸ τῆς Πελοποννήσου. Πλὴν τῶν εἰρημένων ὅμως παραδόσεων ἐκυκλοφόρουν καὶ πλεῖσται ἄλλαι, πλασθεῖσαι κυρίως πρὸς δικαιολογίαν εἴτε τοῦ ὀνόματος τῆς δυναστείας, εἴτε τοῦ ὀνόματος τῆς χώρας. Οὕτως ἐλέγετο θεμελιωτὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας ὁ *Ἀργεάδας* (ἀπὸ τούτου, κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, ἐκαλοῦντο Ἀργεάδαι τὰ μέλη τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας), ὅστις, ἀποδημήσας ἐξ Ἄργους, μετέβη εἰς τὴν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἁλιάκμονος Ὀρεστίδα τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκ ταύτης εἰς Ἠμαθίαν. Ἐλέγετο ἀκόμη γενάρχης τῶν Μακεδόνων ὁ υἱὸς τοῦ Αἰόλου ἢ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Ὀσίριδος (*Διόδ.* I. 18. 20) *Μακεδών*, ἢ ὁ *Μάκεδνος*, ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Λυκάονος, υἱοῦ τοῦ Πελασγοῦ (*Ἀπολλόδ.* III. 8. 1), ἢ υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θυίας, θυγατρὸς τοῦ Δευκαλίωνος (*Στεφ. Βυζάντιος ἐν λ. Μακεδονία*). Καὶ κατὰ τὰς τρεῖς λοιπὸν κυριωτέρας παραδόσεις Ἀργεῖος Ἡρακλείδης ὑπῆρξεν ὁ γενάρχης τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας. Αἱ παραδόσεις αὗται εἶναι ἐν ἁρμονίᾳ καὶ πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου (Α' 56), ὅτι τὸ μακεδονικὸν ἔθνος ἦτο δωρικὸν φῦλον, ὀνομασθὲν Μακεδνόν, ὅτε ἐκδιωχθὲν ἐκ τῆς Ἑστιαιώτιδος τῆς Θεσσαλίας κατῴκησεν εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Πίνδου. Διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας ὑπεδηλοῦτο, δηλαδή, ὅτι τὸ μακεδονικὸν ἔθνος ἦτο μόνον ἑλληνικὸν φῦλον (τοῦτο ἐμαρτύρει καὶ ἡ παράδοσις τῆς ὑπὸ λέοντος ἀνατροπῆς τοῦ τροπαίου τοῦ Καράνου μετὰ τὴν νίκην του κατὰ τῶν ἐπιχωρίων, εἰς ἔνδειξιν ὅτι δὲν ἐνίκησεν ἀλλοφύλους, ἀλλ' ὁμοφύλους προσέλαβεν), ἀλλὰ καὶ δωρικόν, ὡς καὶ ἡ δυναστεία του. Σαφὴς περὶ τῆς ἐξ Ἄργους καταγωγῆς τοῦ Περδίκκα εἶναι καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Θουκυδίδου (II. 99 καὶ V. 80). Ὡς ἐλέγετο δὲ περὶ τοῦ γενάρχου τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας ὅτι ὡρμήθη ἐξ Ἰλλυρίας τὸ πρῶτον, οὕτω καὶ περὶ τοῦ γενάρχου τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τῆς εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἐριγῶνος κειμένης Λυγκηστίδος, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι κατήγετο ἐκ τῶν Βακχιαδῶν τῆς Κορίνθου (ταύτης ἀποικίαι ἦσαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰλλυρίας ἡ Ἀπολλωνία καὶ ἡ Ἐπίδαμνος).

Ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, οὕτω καὶ οἱ Δωριεῖς Μακεδόνες, μετὰ τὴν ἐγκατάστασίν των ἐν Ἐδέσσῃ, ἥτις εἶναι ἡ φυσικὴ τῆς χώρας πρωτεύουσα, ὡς οὖσα πύλη μὲν τῆς ὄπισθέν της ὀρεινῆς Μακεδονίας, ἀκρόπολις δὲ τῆς πρὸ αὐτῆς ἁπλουμένης καὶ μέχρι τῆς θαλάσσης ἐκτεινομένης πεδιάδος, καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς κυριαρχίας των ἐπὶ τῶν ἐγχωρίων, προεχώρησαν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀκολουθήσαντες ὡς φυσικὴν ἀρτηρίαν συγκοινωνίας μετ' αὐτῆς τὸν Λουδίαν ποταμόν. Ἡ προσέγγισις ὅμως τῆς θαλάσσης ἐπετεύχθη μετὰ ὅλον αἰῶνα, διότι οἱ τέσσαρες μετὰ τὸν Περδίκκαν, ὅστις περὶ τὸ 700 ὑπέταξε τὴν μεταξὺ Ἁλιάκμονος καὶ Λουδίου χώραν, βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἰλλυριῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρῶτος Μακεδὼν βασιλεύς, ὅστις ἠσχολήθη μὲ τὴν καθυπόταξιν τῶν παραλίων χωρῶν τῆς Μακεδονίας, τῆς Πιερίας καὶ Βοττιαίας, καὶ ἐπέτυχε τοῦτο, ὑπῆρξεν ὁ πέμπτος τοῦ Περδίκκα διάδοχος, ὁ βασιλεὺς *Ἀμύντας*. Πρὸς ἀσφαλεστέραν του ἐγκατάστασιν εἰς τὰ παράλια, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξεδίωξεν οὗτος πολλοὺς τῶν κατοίκων τῶν ὑποταχθεισῶν χωρῶν, ἀντικαταστήσας αὐτοὺς μὲ ξένους ἀποίκους, ἀφ' ἑτέρου δὲ περιεποιήθη τοὺς κατοίκους τῶν κατὰ τὰ παράλια τῆς χώρας ἱδρυμένων ἀποικιῶν τῶν νοτιοελληνικῶν κρατῶν καὶ ἰδίως τοὺς φυγάδας Πεισιστρατίδας, πρὸς τοὺς ὁποίους προσέφερε πρὸς κατοικίαν τὴν παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον πόλιν Ἀνθεμοῦντα.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμύντα ἔγινεν ἡ ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην ἐκστρατεία τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας οὗτος ἀφῆκεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν Μεγάβαζον μὲ σκοπὸν τὴν ἐν Εὐρώπῃ ἵδρυσιν κράτους ὑποτελοῦς εἰς αὐτόν. Καὶ ἐνήργησε μὲν τότε ὁ γενναῖος τοῦ Ἀμύντα υἱὸς Ἀλέξανδρος τὸν φόνον τῶν Περσῶν πρέσβεων, οἵτινες ἠξίωσαν τὴν εἰς τὸν Δαρεῖον ὑποταγὴν τοῦ πατρός του, ἐν τούτοις ὁ Ἀμύντας ἠναγκάσθη, πρὸ τῆς ἰσχύος τῶν Περσῶν, νὰ δώσῃ βραδύτερον γῆν καὶ ὕδωρ, σημεῖα ὑποταγῆς, εἰς τοὺς νέους ἀπεσταλμένους τοῦ Δαρείου καὶ νὰ γίνῃ ὑποτελὴς αὐτοῦ (507 π. Χ.). Ὁ Ἀμύντας ἀπέθανε τῷ 498 π. Χ., μὲ τὸν θάνατον δὲ τούτου ἔληξε καὶ ἡ πρώτη χρονικὴ περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας, οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι (Η'—ΣΤ' π. Χ. αἰῶνες).

Β' χρονικὴ περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς χώρας. Βασιλεία Ἀλεξάνδρου Α' τοῦ Φιλέλληνος. Τὸν Ἀμύνταν ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ ἡρωϊκὸς υἱός του *Ἀλέξανδρος*, ὡς ὑποτελὴς καὶ οὗτος τοῦ Δαρείου. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν εἰς τοὺς Πέρσας ὑποτέλειάν του ἠγάπα ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐθαύμαζε τὸν πολιτισμὸν τῶν ὁμοφύλων του Ἑλλήνων.

Μὲ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀρχίζει ἡ δευτέρα χρονικὴ περίοδος (498—369 π. Χ.) τῆς ἱστορίας τῆς χώρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Μακεδονία ὄχι μόνον αὐξάνει εἰς ἔκτασιν, ὑποτάσσουσα τὰ περὶ αὐτὴν βαρβαρικὰ κράτη, ἀλλὰ διὰ τῆς στενῆς ἐπαφῆς της πρὸς τὰ ἄλλα κράτη τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας καὶ προάγεται εἰς πολιτισμόν, ἐξακολουθεῖ ὅμως ἀκόμη νὰ εἶναι ἐκ τῶν δευτερευόντων ἑλληνικῶν κρατῶν. Ἡ βασιλεία τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς περιόδου ταύτης, τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' (498—454), συνέπεσε μὲ τὰ μεγάλα ἐθνικὰ γεγονότα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, τοὺς περσικοὺς πολέμους, οἵτινες διττῶς ὠφέλησαν τὸν Ἀλέξανδρον. Κατὰ τὸ πρὸ τοῦ θριάμβου τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων χρονικὸν διάστημα τῆς βασιλείας του (498—479 π. Χ.) ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξ ἀνάγκης τῶν Περσῶν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὴν χώραν του ὡς ὁρμητήριον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ὄχι μόνον δὲν προεκάλεσε τὴν ἐναντίον του ἐκδίκησιν τούτων διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ φόνον τῶν πρέσβεών των, ὅτε ἦτο διάδοχος τοῦ θρόνου, ἀλλὰ ἔτυχε τῆς συνδρομῆς των πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ κράτους του, ὡς ὑποτελὴς τοῦ μεγάλου βασιλέως. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐπέτυχε ν' ἀναγνωρισθῇ ὡς ἐπικυρίαρχος τῶν ἡγεμόνων τῶν Λυγκηστῶν, τῶν Παιόνων, τῶν Ἀγριάνων, τῶν Ὀρεστῶν καὶ τῶν Τυμφαίων, καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ ὡς ἡγεμόνα εἰς τὴν Ἐλιμιῶτιν τὸν ἀδελφόν του Ἀρριδαῖον. Μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς (479 π. Χ.) μάχην ἀπετίναξε τὸν περσικὸν ζυγὸν καὶ ἀπέκτησε τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν του. Μετὰ δραστηριότητος τότε, εὐθὺς ὑπέταξε τὴν Βισαλτίαν καὶ Κρηστωνίαν, ἐπεδίωξε τὴν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους του καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν ὑπηκόων του εἰς πολιτισμόν. Πρὸς ταχυτέραν ἐπιτυχίαν τούτου μετέθεσε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου του ἐκ τῆς Ἐδέσσης εἰς τὴν Πύδναν τῆς Πιερίας (*Θουκ.* Α' 137), διὰ νὰ εἶναι ἐγγύτερον πρὸς τὰς ἀποικίας τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἦσαν οἱ μᾶλλον προηγμένοι τῶν Ἑλλήνων εἰς πολιτισμόν, ἐδέχθη τοὺς εἰς τὴν χώραν του καταφυγόντας μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεώς των ὑπὸ τῶν Ἀργείων Μυκηναίους (468 π. Χ.), καὶ ἐκάλει εἰς τὴν αὐλήν του τοὺς ὑπερόχωτέρους ἐκ τῶν συγχρόνων του καλλιεργητὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὡς τὸν μέγαν Πίνδαρον, ὅστις καὶ τὸν ὠνόμασε Φιλέλληνα, καὶ ἄλλους. Ἐκτὸς ὅμως τῶν πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα μεγάλων ὑπηρεσιῶν του προσέφερε μεγάλας ἐπίσης ὑπηρεσίας ὁ Ἀλέξανδρος καὶ πρὸς τὴν μεγάλην πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα. Ἄκων ἀκολουθήσας τὸν Ξέρξην κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του, ἀνήγγειλε κρυφίως εἰς τοὺς καταλαβόντας τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν Ἕλληνας, ὅτι ὁ ἐχθρὸς θὰ εἰσέβαλλε διὰ τῶν μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Πιέρου στενῶν. Κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Βοιωτίας ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐμερίμνησε νὰ βλαβῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ἡ χώρα αὕτη. Κατὰ δὲ τὴν προτεραίαν τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν νύκτα ὁ πανελληνίου φρονήματος οὗτος Μακεδὼν βασιλεὺς ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι ὁ Μαρδόνιος θὰ ἐπετίθετο κατ' αὐτῶν κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῶσιν οὗτοι ἀπροετοίμαστοι διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα (βλ. λ. *Ἀλέξανδρος* Γ' 638 β' γ'). Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας εὐγνωμονοῦντες οἱ ὁμόφυλοι νικηταὶ τῶν Περσῶν ἐδέχθησαν νὰ στηθῇ χρυσοῦς ὁ ἀνδριάς του ἐν Δελφοῖς καὶ νὰ μετέχῃ τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ὡς ὢν Ἕλλην (*Ἡροδ.* Ε' 22). Δὲν ὑπῆρξαν ὅμως πάντοτε φιλικαὶ αἱ σχέσεις τῆς Μακεδονίας πρὸς τὰ ἄλλα ἑλληνικὰ κράτη ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες διὰ τῶν προσχωρησασῶν εἰς τὴν συμμαχίαν των μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἑλληνικῶν ἀποικιῶν τῶν παραλίων τῆς Μακεδονίας ἐκράτουν οἱονεὶ αἰχμαλώτους τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς. Οὕτω περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὸ 464 π. Χ., διότι μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν παρὰ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν θρᾳκικῶν φύλων καὶ τὴν κατοχὴν τῶν πλουσίων μεταλλείων των, ἐκ τῶν ὁποίων εἶχε πρόσοδον ἡμερησίαν ἑνὸς ταλάντου ἀργυρίου (*Ἡρόδ.* Ε', 17), ὑπεκίνησε τοὺς Θασίους εἰς ἀποστασίαν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ παρέσχε τὴν πρὸς αὐτοὺς συνδρομήν του, ἥτις ἀπέβη ὅμως ἄκαρπος. Ὁ Ἀλέξανδρος, πρῶτος ἐκ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ἔκοψε καὶ νόμισμα. Διὰ τῶν προρρηθεισῶν μεγάλων πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα ὑπηρεσιῶν του (τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὁρίων αὐτῆς, τῆς ὀργανώσεώς της εἰς κράτος ἰσχυρόν, τῆς προαγωγῆς της εἰς ἀνώτερον πολιτισμὸν καὶ τῆς ἀναγνωρίσεώς της ὡς χώρας ἑλληνικῆς) καὶ διὰ τῆς κατευθύνσεως τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὴν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν ὤφειλον ν' ἀκολουθήσωσιν οἱ διάδοχοί του, ὑπῆρξε τῷ ὄντι ὁ βασιλεὺς οὗτος ὁ πρόδρομος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Βασιλεία Περδίκκα τοῦ Β'. Ὁ Περδίκκας Β' ἦτο ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου τοῦ Α', τοῦ Φιλέλληνος, ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸν θρόνον ἀφαιρέσας τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του *Ἀλκέταν* τὸν *Β'* (βασιλεύσαντα ἐπὶ μίαν ἑξαετίαν, 454—448), ὅστις διὰ τὴν ὑπερβολικὴν οἰνοποσίαν του ἐκαλεῖτο «*Χώνη*», καὶ παραγκωνίσας τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του Ἀμύνταν Ἐν ἀρχῇ (448—436 π. Χ.) ὁ Περδίκκας συνεβασίλευσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Φιλίππου*, ὅστις εἶχε λάβει τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἀξίου χώραν, μετὰ δὲ τὸν θάνατον ἐκείνου ἦρξε μόνος τῆς Μακεδονίας εἴκοσι τρία ὅλα ἔτη (436—413 π. Χ.). Κατὰ τὰ ἔτη τοῦ ἀνταγωνισμοῦ του πρὸς τὸν συμβασιλέα ἀδελφὸν Φίλιππον, ὁ Περδίκκας ὄχι μόνον διετέλει εἰς φιλικὰς σχέσεις μὲ τοὺς Ἀθηναίους, παρὰ τῶν ὁποίων καὶ συνδρομὴν ἔλαβεν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ καὶ εἶχε προσχωρήσει εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν, μετεβλήθη ὅμως ἡ πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορά του, εὐθὺς ὡς ἐκυριάρχησε μόνος τῆς ὅλης Μακεδονίας. Ἐπωφεληθεὶς τότε τῆς δυσαρεσκείας τῶν κατὰ τὰ παράλια τῆς χώρας του συμμαχίδων τῶν Ἀθηναίων πόλεων, διότι ἀπὸ συμμαχίδων εἶχον μεταβληθῆ εἰς φόρου ὑποτελεῖς τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, χωρὶς νὰ διαλύσῃ τὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους φιλίαν του, συνῆψε μυστικὰς συμμαχίας μετ' αὐτῶν καὶ τὰς ὑπεκίνησεν εἰς ἀποστασίαν. Ἡ κρυφία ὅμως αὕτη ἐνέργειά του δὲν διέλαθε τοὺς Ἀθηναίους καὶ εὐθὺς ὡς οἱ Ποτιδαιᾶται, οἱ Βοττιαῖοι καὶ οἱ Χαλκιδεῖς ἀπεστάτησαν αὐτῶν, ἐκήρυξαν οὗτοι φανερὸν πόλεμον καὶ κατὰ τοῦ Περδίκκα. Οὗτος μέρος μὲν τῶν ἀποστατῶν ἐδέχθη εἰς τὴν χώραν του, τοὺς δὲ λοιποὺς συνεβούλευσε νὰ συνοικισθῶσιν εἰς τὴν Ὄλυνθον, ἥτις ἦτο μεσογειοτέρα (ἀπεῖχεν ἕνδεκα χιλιόμετρα τῆς Ποτιδαίας) τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Χαλκιδικῆς, καὶ καταστήσωσι ταύτην ἑστίαν τῆς ἀντιστάσεώς των (432 π. Χ.). Ἐκδικούμενοι τὸν Περδίκκαν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπεστήριξαν τοὺς ἐν τῷ βασιλείῳ του ἐχθρούς του, κατέλαβον τὴν πόλιν Θέρμην καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Πύδναν. Εὑρεθεὶς εἰς ἀμηχανίαν ὁ πανοῦργος Περδίκκας, προσέφυγε πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ὀδρυσῶν Σιτάλκην, φίλον τῶν Ἀθηναίων, καὶ δι' αὐτοῦ ἐπέτυχε νὰ συνάψῃ συνθήκην συμμαχίας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐγκαταλιπὼν εἰς τὴν τύχην των τοὺς ἀποστατήσαντας τῇ ὑποκινήσει του προτέρους συμμάχους του. Διὰ τῆς συνθήκης του ἐκείνης ἐπέτυχε παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῆς Θέρμης καὶ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Μακεδονίας ἐν γένει. Ἄπιστος ὅμως ὢν φύσει καὶ ἀντιλαμβανόμενος ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν κύριοι τῶν παραλίων τῆς Μακεδονίας, αὕτη οὐδέ-

Digitized by Google

ποτε θὰ ἐγίνετο ἰσχυρὸν βασίλειον, διέρρηξε τὴν τὴν πρὸς αὐτοὺς συνθήκην καὶ καταστήσας προσωρινὸν ἄρχοντα τοῦ βασιλείου του τὸν πιστόν του *Ἰόλαον*, ἔδραμε μὲ τὸ ἱππικόν του πρὸς βοήθειαν τῶν Ποτιδαιατῶν. Τὴν διαγωγήν του ταύτην πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐσυνέχισεν ὁ Περδίκκας καὶ μετὰ τὴν ὑπ' ἐκείνων κατάληψιν τῆς Ποτιδαίας, ὑποστηρίξας τοὺς Κορινθίους ἐν Ἀκαρνανίᾳ (*Θουκ.* II. 80). Ἡ νέα ἀπιστία τούτου ἐξήγειρε τότε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τοῦ Σιτάλκου καὶ ἡτοίμασαν ἐκεῖνοι μὲν ἰσχυρὸν στόλον, ὁ δὲ βασιλεὺς Σιτάλκης ἰσχυρὸν στρατὸν ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων πεζῶν καὶ πεντήκοντα χιλιάδων ἱππέων, ἐσώθη ὅμως τότε ἡ Μακεδονία ἐξ ἀμελείας (ἴσως ἐσκεμμένως, ἕνεκα τοῦ φόβου τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσαν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα αἱ μεγάλαι προετοιμασίαι τοῦ Σιτάλκου) τῶν Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων ὁ στόλος δὲν κατέπλευσε κατὰ τὸν συμφωνηθέντα πρὸς τὸν Σιτάλκην χρόνον, διότι ὁ Περδίκκας, ἐπωφεληθεὶς τῆς δυσαρεσκείας τούτου, ἐπέτυχε διὰ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Σιτάλκου Σεύθου, ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπάλου τῶν Ἀθηνῶν παρ' Ὀδρύσαις φατρίας, νὰ συνάψῃ φιλίαν καὶ συμμαχίαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρυσῶν, ὅστις ἔγινε καὶ γαμβρὸς τοῦ Περδίκκα, καὶ οὕτως ἀπήλλαξε τὴν χώραν του τῶν βαρβάρων θρακικῶν στιφῶν, ἅτινα ἐπὶ ἕνα μῆνα ἐδῄουν αὐτήν, καὶ ἑαυτὸν τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του, υἱοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου *Ἀμύντα*, τοῦ ὁποίου τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιώματα ὑπεστήριξεν ὁ Σιτάλκης. Φοβούμενος ὅμως πάντοτε μήπως ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἀποβῇ ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ὅτε θὰ ἀπέκτων οὗτοι ἐλευθερίαν ἐνεργείας κατὰ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, προεκάλεσε, δι' ἀποστολῆς πρέσβεων εἰς τὴν Σπάρτην, κατόπιν συνεννοήσεώς του μετὰ τῶν κατὰ τὰ παράλια τῶν προρρηθεισῶν χωρῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, τῶν ὁποίων ἐπέτυχε καὶ πάλιν ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀποστολὴν τοῦ Σπαρτιάτου Βρασίδα καὶ παρεσκεύασε τὴν διὰ τῆς Θεσσαλίας, ἔνθα εἶχε πολλοὺς φίλους ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῆς χώρας, ἀκώλυτον διάβασιν αὐτοῦ (424 π. Χ.). Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ τὸν ὑψηλόφρονα Σπαρτιάτην ὡς ἀρχηγὸν μισθοφόρων πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἰδίων πολιτικῶν σκοπῶν (πρὸς καθυπόταξιν ἰδίως τοῦ ἀποστατήσαντος βασιλέως τῶν Λυγκηστῶν Ἀρριδαίου), ὁ εὐθὺς καὶ ὑπερήφανος Βρασίδας ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἐγκατέλιπεν, ἀφοῦ ἐλύθη διὰ συνθήκης ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀρριδαίου διαφορά, κατευθυνθεὶς πρὸς τὴν Χαλκιδικήν. Ἡ ἀπροθυμία τοῦ Βρασίδα νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Περδίκκα ἔτρεψε τοῦτον καὶ πάλιν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Νικίου. Καὶ ἡ νέα ὅμως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους συνθήκη του (CIA. A. 42 καὶ 43) δὲν ἠμπόδισεν αὐτὸν νὰ προσχωρήσῃ, κατὰ τὸ 418 π. Χ., εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀργείων (*Θουκ.* IV. 79). Ἀγανακτήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν νέαν ἀπιστίαν τοῦ Περδίκκα, ἀπέκλεισαν κατὰ τὸ 417 πάντας τοὺς λιμένας τῆς Μακεδονίας καὶ κατὰ τὸ 415 ἀποβιβάσαντες ἱππεῖς καὶ φυγάδας Μακεδόνας εἰς Μεθώνην, ἐπεχείρησαν νὰ ἐνοχλήσουν τοῦτον καὶ ἀπὸ ξηρᾶς. Ἡ νέα αὕτη ἀπειλὴ ἠνάγκασε, φαίνεται, τὸν Περδίκκαν νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἀφοῦ κατὰ τὸ τέλος τοῦ θέρους τοῦ 414 π. Χ. ὁ Περδίκκας παρέσχε βοήθειαν πρὸς τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν Εὐετίονα, ἐκστρατεύσαντα κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως. Οὕτω, καθ' ἅπαν τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς μονοκρατορίας του (436—413 π. Χ.), ὁ Περδίκκας εἶχεν ὑπάρξει ἀλληλοδιαδόχως σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Χαλκιδέων καὶ τῶν Ὀδρυσῶν καὶ εἶχεν ἐξαπατήσει πάντας, τὸν ἕναν μετὰ τὸν ἄλλον. Καὶ δὲν ἠδυνήθη μὲν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα νὰ ἐπαυξήσῃ τὸ ἔδαφος τοῦ βασιλείου του, κατώρθωσεν ὅμως διὰ τῆς πολιτικῆς τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε, πολιτικῆς ἀποσκοπούσης μόνον πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξασθένησιν τῆς ἐν τοῖς παραλίοις τῆς Μακεδονίας ἰσχύος τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἦσαν τὸ κυριώτερον κώλυμα τῆς προαγωγῆς τοῦ μακεδονικοῦ βασιλείου. Ὡς ὑπῆρξε δὲ δεξιὸς ὁ Περδίκκας εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους του, οὕτως ὑπῆρξε δεξιός, δραστήριος καὶ συνετὸς καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν αὐτοῦ. Εἶχε δεχθῆ εἰς τὸ κράτος του, πλὴν τῶν Χαλκιδέων, καὶ τοὺς ἐξ Εὐβοίας ἐξωσθέντας κατὰ τὸ 445 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων Ἱστιαιεῖς, ἐπιδιώκων τὴν ἀνάμειξιν τῶν ἡμιβαρβάρων ἔτι Μακεδόνων πρὸς μᾶλλον προηγμένα πλήθη ὁμοφύλων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐν συνεχείᾳ καὶ πρὸς τὸ πολιτικὸν πρόγραμμα τοῦ πατρός του, εἶχε προσελκύσει εἰς τὴν αὐλήν του καὶ τὸν διθυραμβικὸν Μελανιππίδην καὶ τὸν περίφημον ἰατρὸν Ἱπποκράτην τὸν Κῷον. Διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα του ὑπηρεσίας ταύτας καὶ διὰ τὴν συγγένειαν τῆς ἑαυτοῦ φύσεως πρὸς τὸν βασιλέα Φίλιππον τὸν Β', θεωρεῖται ὁ Περδίκκας πρόδρομος τοῦ βασιλέως τούτου, ὅπως ὁ πατήρ του τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Βασιλεία τοῦ Ἀρχελάου. Τὸν Περδίκκαν Β' διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας ὁ ἐκ γυναικὸς δούλης υἱός του *Ἀρχέλαος*, δι' ἐναγῶν σφαγῶν κατισχύσας τῶν ἀνταπαιτητῶν αὐτοῦ. Ἡ βασιλεία τούτου (413—399 π. Χ.) ὑπῆρξεν εὐεργετικωτέρα τῆς τοῦ πατρὸς καὶ πάππου του διὰ τὴν Μακεδονίαν, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς εὐζωΐας καὶ τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τῶν κατοίκων της. Μὴ ἔχων ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς διὰ νὰ ἀποκρούσῃ ὁ Ἀρχέλαος, μηδὲ εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ κατακτητικοὺς πολέμους, ἐπεδίωξε σταθερῶς τὴν ἐσωτερικὴν εὐημερίαν τῆς χώρας του. Πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ βασιλείου του ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, ὠργάνωσε τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς χώρας (πεζικὸν καὶ ἱππικόν), ἔκτισε φρούρια, τῶν ὁποίων ἐστερεῖτο ἕως τότε ἡ χώρα, ἵδρυσε πόλεις, τὰς ὁποίας περιέβαλε μὲ τείχη, διὰ νὰ καταφεύγωσι πρὸς ἀσφάλειάν των εἰς αὐτὰς οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου χώρας ἐν καιρῷ ἐχθρικῆς εἰς αὐτὴν εἰσβολῆς, καὶ κατεσκεύασεν ὁδούς, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεκοινώνουν πρὸς ἀλλήλους οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων πόλεων τῆς χώρας καὶ ἠδύναντο νὰ παρέχωσιν ἀμοιβαίαν ἐν κινδύνῳ συνδρομήν. Πρὸς ἀσφάλειαν δὲ τῶν κατοίκων τῆς χώρας ἀπὸ τῶν κακοποιῶν στοιχείων (ληστῶν) μόνιμοι φρουραὶ ἐφύλασσον τὰς ὁδούς. Διὰ τῶν μέσων τούτων ἐπετεύχθη ἡ ἡσυχία καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν κατοίκων τῆς χώρας, ηὐξήθη ἡ ἀξία τῆς ἐγγείου κτήσεως καὶ ἐδιδάχθησαν οἱ Μακεδόνες τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς τάξεως. Μεγαλυτέρα ἀκόμη ἦτο ἡ μέριμνα τοῦ Ἀρχελάου διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν προαγωγὴν τῶν ὑπηκόων του. Ταύτην ἐπεδίωξε διὰ τῆς διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῆς διεισδύσεως τοῦ φωτὸς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς τὰς ἀπωτάτας τῆς Μακεδονίας κοιλάδας, διὰ τῆς ἱδρύσεως σκηνικῶν καὶ μουσικῶν ἐν Δίῳ ἀγώνων, οἵτινες ἐκαλοῦντο ὀλυμπιακοὶ ἀπὸ τοῦ πλησίον τῆς πόλεως ταύτης ὄρους Ὀλύμπου, καὶ διήρκουν ἐννέα ἡμέρας, ὅσαι ἦσαν καὶ αἱ Μοῦσαι, καὶ διὰ τῆς προσελκύσεως εἰς τὴν αὐλήν του τῶν ὑπεροχωτέρων εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας Ἑλλήνων (τῶν ποιητῶν Εὐριπίδου, ὅστις καὶ ἀπέθανεν ἐν Μακεδονίᾳ, Χοιρίλου καὶ Ἀγάθωνος, τοῦ κιθαρῳδοῦ καὶ διθυραμβοποιοῦ Τιμοθέου, ὅστις ἐλάμπρυνε τὰς ἑορτὰς μὲ τοὺς θελκτικοὺς ἤχους τῆς λύρας του, τοῦ Ζεύξιδος, ὅστις κατεκόσμησε τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀρχελάου διὰ ζωγραφιῶν, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἱπποκράτους Θεσσαλοῦ, τοῦ Θεσσαλοῦ Κρατεύα, τοῦ Μακεδόνος Ἀρριδαίου, πρώτου ἐπιχωρίου ποιητοῦ, καὶ πλείστων ἄλλων). Λέγεται μάλιστα ὅτι καὶ τοῦ Πλάτωνος φίλτατος ἦτο ὁ Ἀρχέλαος καὶ ὅτι καὶ τὸν Σοφοκλέα καὶ Σωκράτη εἶχε καλέσει εἰς τὴν αὐλήν του, οἵτινες ὅμως ἠρνήθησαν νὰ τὸν τιμήσωσι διὰ τῆς ἐν τῇ αὐλῇ του παρουσίας των, διότι καὶ τύραννος ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐλαττωμάτων δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένος οὗτος. Διὰ νὰ μὴ ὑστερῇ δὲ εἰς μεγαλοπρεπῆ ἐμφάνισιν ἡ Μακεδονία καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτῆς εἰς τὰ ἐθνικὰ ἑλληνικὰ κέντρα, μετεῖχεν ὁ Ἀρχέλαος τῶν τε ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς ἀγώνων καὶ εἶχε καὶ νικήσει εἰς ἀμφοτέρους διὰ τεθρίππου.

Διὰ πασῶν τῶν εἰρημένων μεταβολῶν εἶχεν ἐπέλθει ἀλλοίωσις τοῦ μακεδονικοῦ βίου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκαυχᾶτο ὁ Ἀρχέλαος καὶ διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ καταφανεστέραν μετέφερε τὴν ἕδραν τοῦ βασιλείου του εἰς τὴν Πέλλαν, ἥτις συνεκοινώνει διὰ τοῦ Λουδίου μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ κατέστη ἡ μεγίστη τῶν μακεδονικῶν πόλεων, ὅπως ὁ βασιλεύων ἐν αὐτῇ ἐθεωρεῖτο ὁ εὐτυχέστατος τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀνθρώπων (βλ. καὶ λ. *Ἀρχέλαος* Ε' 727 β'). Οὕτως ἡ Μακεδονία διὰ τῶν τριῶν μεγάλων βασιλέων της, Ἀλεξάνδρου Α', Περδίκκα Β' καὶ Ἀρχελάου, τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Θουκυδίδου (II. 100), τὰ ἔργα ὑπερέβαλον τὰ ἔργα καὶ τῶν ἑπτὰ ὁμοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, ἀνυψώθη εἰς τὸ αὐτὸ περίπου διανοητικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν ἐπίπεδον τῶν κυριωτέρων ὁμοφύλων κρατῶν.

Ἂν καὶ εἰρηνόφιλος ὁ Ἀρχέλαος, δὲν ἀπέφυγεν ἐν τούτοις τὴν σύγκρουσιν πρὸς τὰς δυναστείας ὑποτελῶν τινων μακεδονικῶν κρατῶν (τῶν Λυγκηστῶν καὶ τῶν Ἐλιμιωτῶν), αἵτινες φαίνεται ὅτι ἐπωφελήθησαν τῆς ἀντιδράσεως τῆς ὀπισθοδρομικῆς μακεδονικῆς φατρίας, ἥτις δὲν ἠνείχετο τὴν εἰς Μακεδονίαν ὑπὸ τοῦ Ἀρχελάου εἰσαγωγὴν τοῦ νοτιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὡς ἀφορμὴν ὅμως εὗρον τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρχελάου καταπάτησιν τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων τοῦ Ἀμύντα, ἐγγόνου τοῦ παραγκωνισθέντος ὑπὸ τοῦ Περδίκκα Β' ἀδελφοῦ του Ἀμύντα. Ὁ Ἀρχέλαος ὅμως ἐξηγόρασε τὴν εἰρήνην, συζεύξας τὴν μὲν πρεσβυτέραν του θυγατέρα μὲ τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἐλιμιώτιδος Σίρραν, τὴν δὲ νεωτέραν μὲ τὸν ἀνταπαιτητὴν τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου Ἀμύνταν. Καὶ εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἀνεμείχθη κατὰ τὸ 410—409 π. Χ., ὅτε καὶ κατέλαβε τῇ συνδρομῇ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Θηραμένους τὴν ἀνεξάρτητον τότε Πύδναν.

Δεκαετὴς ἀναρχία. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχελάου, φονευθέντος κατὰ τύχην, ὡς λέγεται, ἐν κυνηγίῳ (κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ εὐνοουμένου του Κρατεύα τῇ συνεργίᾳ καὶ ἄλλων), ὁ θρόνος ἔγινε τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν διαφόρων φατριῶν καὶ ἕνεκα τούτου τὴν χώραν ἐλυμαίνετο ἀναρχία ἐπὶ μίαν δεκαετίαν (399—389 π. Χ.), ἥτις ἔληξε διὰ συνδιαλλαγῆς, ἐπιτευχθείσης διὰ τοῦ γάμου τοῦ δισεγγόνου τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' *Ἀμύντα* μετὰ τῆς Εὐρυδίκης, ἥτις ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἐλιμιώτου Σίρρα καὶ θυγατρὸς τοῦ Λυγκηστοῦ Ἀρραβαίου· διὰ τοῦ γάμου δηλαδὴ τούτου ἐπετεύχθη τὸ βασιλικὸν ζεῦγος νὰ συγγενεύῃ καὶ μὲ τὰς τρεῖς δυναστείας). Κατὰ τὴν δεκαετίαν τῆς ἀναρχίας ἐβασίλευσαν οἱ ἑξῆς κατὰ σειράν: ὁ ἀνήλικος υἱὸς τοῦ Ἀρχελάου *Ὀρέστης* (399—396), ὅστις ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου του *Ἀερόπου*, Λυγκηστοῦ, ὅστις καὶ τὸν διεδέχθη βασιλεύσας μέχρι τοῦ 392 π. Χ. Τοῦτον ἀποθανόντα διεδέχθη *Ἀμύντας* ὁ μικρός, ὅστις ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Δέρδα (390 π. Χ.). Τὸν Ἀμύνταν διεδέχθη ὁ υἱὸς τοῦ Ἀερόπου *Παυσανίας*, ὅστις ἐξεδιώχθη τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ *Ἀμύντα*, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρριδαίου. Τῆς προρρηθείσης δεκαετοῦς ἀναρχίας τὰ κυριώτερα αἴτια ἦσαν αἱ ἐλλείψεις τοῦ πολιτεύματος τοῦ βασιλείου τῆς Μακεδονίας, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἦσαν κεκανονισμένα τὰ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου τόσον σταθερῶς, ὥστε νὰ προλαμβάνωνται αἱ ἀμφιβολίαι καὶ αἱ ἔριδες μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν μελῶν τῆς ὅλης δυναστείας. Εἶχε διατηρηθῆ ἐν Μακεδονίᾳ, ὡς καὶ ἐν Σπάρτῃ καὶ παρὰ τοῖς Μολοσσοῖς, ἡ βασιλεία, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας ἦρχεν ἐλευθέρων ἀνδρῶν (οὐχὶ εἱλώτων ἢ πενεστῶν), οἵτινες ἀπετέλουν εὔρωστον ἐξ ἀγροτῶν λαόν, μὴ στερούμενον κοινοτικῶν θεσμῶν καὶ τοπικῶν δικαστηρίων καὶ συνελεύσεων καὶ ὑπόχρεον εἰς στρατείαν, ὁσάκις ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἡ ἀριστοκρατία τῆς Μακεδονίας ἦτο ἀλλοίας σχεδὸν φύσεως ἀπὸ τὴν τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἑταῖροι (σύντροφοι) ἦσαν οἱ ἔχοντες τὰ μεγαλύτερα ἐν τῇ χώρᾳ κτήματα, εὐγενῆ καταγωγὴν καὶ συνδεδεμένοι μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως δι' ὑπηρεσιῶν πρὸς αὐτό. Δὲν παρετηρήθησαν εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἥτις ἐστερεῖτο μεγάλων πόλεων, ἀγῶνες τάξεων (ἀριστοκρατικῶν καὶ δημοκρατικῶν). Οἱ ἀγῶνες περιωρίζοντο μόνον μεταξὺ τῶν ἀνταπαιτητῶν τοῦ θρόνου, οἵτινες ἦσαν συνήθως πολλοί, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς συνηθείας νὰ παραχωροῦνται χῶραι τοῦ βασιλείου εἰς τοὺς νεωτέρους τοῦ διαδόχου υἱοὺς τοῦ βασιλέως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρός, μὲ δικαιώματα νὰ διατηρῶσιν οὗτοι ὡς ὑποτελεῖς καὶ ἴδιον στρατὸν ἀκόμη, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἐπεκράτησεν ἡ ἀντίληψις ἐν Μακεδονίᾳ βασιλεὺς νὰ εἶναι ὁ ἰσχυρότερος ἐκ τῶν μελῶν τῆς βασιλευούσης δυναστείας. Ἕνεκα τούτου πολλάκις ὑπεχώρησαν, ἑκόντες ἄκοντες, νωθροὶ καὶ ἀνίκανοι πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ εἰς τοὺς νεωτέρους των ἀλλ' ἰσχυροτέρους ἀδελφοὺς ἢ καὶ ἐξαδέλφους των καὶ τολμηροὶ καὶ ἱκανοὶ ἐπίτροποι κατεπάτησαν τὰ δικαιώματα τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐπιτροπευθέντων. Ἦτο λοιπὸν διάφορός πως ὁ ἐν Μακεδονίᾳ πολιτικὸς βίος ἀπὸ τὸν τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν κρατῶν.

Βασιλεία Ἀμύντα Γ'. Πλήρη ταραχῶν ἦσαν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμύντα Γ', δύο μάλιστα ἔτη ἔζησε καὶ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους του, τὸ ὁποῖον περιῆλθεν εἰς τὸν Ἀργαῖον (εἶναι ἄγνωστον ἂν ἀνῆκεν οὗτος εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Μακεδονίας ἢ ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀμύντα ἐξωσθέντος Παυσανία), ὑποστηριχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν, οἵτινες καὶ τὸν Ἀμύνταν ἐνίκησαν καὶ τὴν χώραν του ἠρήμωσαν. Τὴν χώραν του ἀνέκτησε τῇ συνδρομῇ τῶν Θεσσαλῶν, ἀλλ' ἠκρωτηριασμένην, διότι τὰ παράλια αὐτῆς εἶχον καταλάβει οἱ Ὀλύνθιοι, οἵτινες, κύριοι ὄντες καὶ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, ἀπετέλουν τότε μεγάλην ἑλληνικὴν δύναμιν (αὐτὴ δὲ ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας Πέλλα ἔκλεισε τὰς πύλας της πρὸς τοῦτον, ὅταν ἐβάδισε πρὸς αὐτήν). Ἡ προρρηθεῖσα ὅμως διὰ τοῦ συνοικεσίου συνδιαλλαγή του πρὸς τὰς δυναστείας τῆς Ἐλιμιώτιδος καὶ Λυγκηστίδος ἀποκατέστησε τοῦτον ἐν ἰσχύϊ εἰς τὴν χώραν του. Ἐπικινδυνότερος ἐχθρὸς διὰ τὸν Ἀμύνταν ἦτο τότε ἡ ἰσχυρὰ Ὄλυνθος· διὰ τοῦτο προσεχώρησεν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ εὐχαρίστως συνεστράτευσε μετ' αὐτῶν κατὰ τῆς Ὀλύνθου, ἥτις καὶ κατεβλήθη τότε (379 π.Χ.). Ἡ ἧττα ὅμως τῶν Λακεδαιμονίων ἐν Λεύκτροις (371 π.Χ.) προεκάλεσε τὴν ἐκ νέου ἀντίδρασιν τῆς ὑπὸ τὴν Ὄλυνθον Χαλκιδικῆς ὁμοσπονδίας καὶ οὕτω καὶ πάλιν ἡ Μακεδονία εἶχεν ἰσχυρὸν ἀντίπαλον παρὰ τὰ ὅριά της. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς Ὀλύνθου, ὠρθώθη παρὰ τὰ νότια ὅρια τῆς χώρας καὶ ἕτερος ἐπικίνδυνος τῆς Μακεδονίας ἐχθρός, ὁ τύραννος τῶν Φερρῶν Ἰάσων, ὅστις καὶ ἠνάγκασε τὸν Ἀμύνταν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συμμαχίαν του. Ὁ Ἀμύντας ἀπέθανε δολοφονηθεὶς κατὰ τὸ 369 π.Χ., βασιλεύσας οὕτω περὶ τὰ εἴκοσιν ἔτη (389—369 π. Χ.), ἐκ τῶν ὁποίων δύο (383—381) ἐκτὸς τῆς χώρας του. Εἰς τὴν αὐλήν του εἶχε ζήσει ὁ ἰατρὸς Νικόμαχος, πατὴρ τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ἀναρχία ἐν Μακεδονίᾳ. Τὸν Ἀμύνταν Γ' διεδέχθη ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν του *Ἀλέξανδρος Β'*,

Digitized by Google

ὅστις ἅμα τῇ ἀναβάσει του εἰς τὸν θρόνον προσεκλήθη εἰς βοήθειαν ὑπὸ τῶν Ἀλευαδῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσελάσας εἰς Θεσσαλίαν κατέλαβε τὴν Λάρισαν καὶ τὴν Κραννῶνα, ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάληψίν των δὲν παρέδωκε ταύτας πρὸς τοὺς Ἀλευάδας, ἐξηκολούθησε δὲ τοὐναντίον κατέχων ταύτας ὡς κύριος καὶ προέβη μάλιστα εἰς βιαιοπραγίας κατὰ τῶν κατοίκων καὶ πίεσιν τῶν Ἀλευαδῶν. Ἠναγκάσθησαν τότε οὗτοι νὰ ζητήσωσι τὴν συνδρομὴν τῶν Θηβαίων πρὸς ἐκδίωξιν τοῦ ὡς φίλου εἰσελθόντος εἰς τὴν χώραν των Ἀλεξάνδρου. Ὥρμησε τότε εἰς Θεσσαλίαν ὁ Πελοπίδας μετὰ θηβαϊκῆς στρατιᾶς, ἥτις ὄχι μόνον ἐκ τῆς Θεσσαλίας ἐξεδίωξε τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' εἰσήλασε καὶ εἰς τὴν χώραν του, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἀθέμιτοι σχέσεις τῆς μητρός του Εὐρυδίκης μετὰ τοῦ γαμβροῦ της ἐπὶ θυγατρὶ Πτολεμαίου εἶχον δημιουργήσει ἀνταπαιτητὴν τοῦ θρόνου. Ὁ Πελοπίδας ἔκρινε σκόπιμον τότε, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῶν Θηβῶν, νὰ εὐχαριστήσῃ ὡς διαιτητὴς ἀμφοτέρους τοὺς ἀπαιτητὰς τοῦ θρόνου. Ἐδέχθη λοιπὸν βασιλεὺς μὲν νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ εἶναι σύμμαχος τῶν Θηβαίων—πρὸς ἐγγύησιν μάλιστα τῆς συμμαχίας ἔλαβε 30 εὐγενεῖς νέους ὡς ὁμήρους—, ἀνεκήρυξεν ὅμως καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἡγεμόνα τῆς πόλεως Ἀλώρου, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ὠνομάσθη οὗτος Ἀλωρίτης, καὶ τῆς περὶ αὐτὴν χώρας. Ὁ συμβιβασμὸς ὅμως οὗτος μᾶλλον διηυκόλυνε τὰ φιλόδοξα σχέδια τοῦ Πτολεμαίου, κατορθώσαντος ἀκινδυνότερον κατά τινα πανηγυρικὸν χορὸν νὰ δολοφονήσῃ τὸν Ἀλέξανδρον.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν, ἡ Εὐρυδίκη δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ προσφέρῃ τὴν χεῖρά της καὶ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν δολοφόνον τοῦ υἱοῦ της καὶ ἐραστήν της *Πτολεμαῖον* ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτρόπου τῶν υἱῶν της Περδίκκα καὶ Φιλίππου. Ἡ βιαία ὅμως αὕτη ἁρπαγὴ τοῦ θρόνου προεκάλεσε ταραχὰς ἐν Μακεδονίᾳ, διότι ἀπὸ νότου μὲν εἰσήλασεν ἡ στρατιὰ τοῦ Πελοπίδα εἰς αὐτήν, προσκληθεῖσα ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ δολοφονηθέντος Ἀλεξάνδρου, ἀπὸ βορρᾶ δὲ ὁ ἀπαιτητὴς τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου Παυσανίας—ἄγνωστον εἰς τίνα κλάδον τῆς δυναστείας ἀνήκων—κατὰ πρόσκλησιν φίλων του Μακεδόνων, ὅστις καὶ πολλὰς τῆς χώρας πόλεις κατέλαβεν. Ἡ Εὐρυδίκη τότε κατέφυγε μετὰ τῶν δύο υἱῶν της πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Ἰφικράτην, ὅστις διώκει τὸν παραπλέοντα τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἀθηναϊκὸν στόλον. Ὁ Ἰφικράτης κατέβαλε τότε τὴν ἐπανάστασιν, ἐπειδὴ ὅμως ὁ Πτολεμαῖος ἀντελήφθη ὅτι ἰσχυρότερος προστάτης του θὰ ἦτο ὁ Πελοπίδας ἢ ὁ Ἰφικράτης, ἐπεδίωξε τούτου τὴν φιλίαν καὶ τὴν ἐπέτυχεν, ἀφοῦ ἔδωκεν ὡς ἐγγύησιν τῆς πιστῆς πρὸς τοὺς Θηβαίους συμμαχίας 50 ἑταίρους ὡς ὁμήρους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο, πιθανώτατα, καὶ ὁ Φίλιππος. Οὕτως ὁ Πτολεμαῖος ἐπαγιώθη πάλιν εἰς τὸν θρόνον, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅτι ἐβασίλευε μόνον ὡς ἐπίτροπος τῶν τέκνων τοῦ Ἀμύντα. Καὶ ἡ κατηναγκασμένη ὅμως αὕτη διαλλαγὴ ὀλίγον διήρκεσεν. Ὁ πρεσβύτερος τῶν ἐπιζώντων υἱῶν τοῦ Ἀμύντα Γ' Περδίκκας, εὐθὺς ὡς ἠνδρώθη, ἐξεδικήθη διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του, φονεύσας τὸν διὰ φόνου καὶ μοιχείας σφετερισθέντα τὸν θρόνον Πτολεμαῖον, βασιλεύσαντα τρία ἔτη (368—365 π. Χ.). Ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον *Περδίκκας ὁ Γ'*, ὡς τελείως ἀνεξάρτητος βασιλεύς, ἐδείχθη ἄξιος αὐτοῦ, διότι καὶ τοὺς Ἰλλυριούς, εἰσβαλόντας εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀπέκρουσε, καὶ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Τιμοθέου ἐνδόξως ἠγωνίσθη κατὰ τῶν Ὀλυνθίων, καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου ἐπιρροῆς τῶν Θηβαίων ἀπηλλάγη, ἀκινδύνων καταστάντων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πελοπίδα. Ἐνῷ ὅμως εἶχε πιστεύσει ὅτι ἐπαγιώθη ἡ ἀρχή του, ἐξερράγη ὅλως ἀπροσδοκήτως στάσις κατὰ τῶν Τημενιδῶν, προκληθεῖσα ὑπὸ τῶν Λυγκηστῶν, οἵτινες ἐζήτησαν καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν Ἰλλυριῶν. Ἔδραμε τότε κατὰ τούτων ὁ Περδίκκας καὶ ἐν ἀρχῇ ἐνίκησεν αὐτούς, ἀλλὰ κατά τινα μεγάλην ἐναντίον αὐτῶν μάχην ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς καὶ 4.000 Μακεδόνες. Ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ταύτης ὑπῆρξεν ἡ εἰς τὴν Μακεδονίαν εἰσβολὴ τῶν Ἰλλυριῶν ἀπὸ δυσμῶν καὶ τῶν Παιόνων ἀπὸ βορρᾶ. Ἡ διάλυσις τοῦ μακεδονικοῦ κράτους ἐπιστεύθη τότε ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ὡς ἄφευκτος, ἀλλὰ τὰς ἐλπίδας των διέψευσεν ἡ τόλμη καὶ ἡ δραστηριότης τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Περδίκκα Γ' Φιλίππου, ὅστις ἔγινεν ὁ σωτὴρ τῆς πατρίδος του.

Γ' χρονικὴ περίοδος. Βασιλεία Φιλίππου τοῦ Β'. Μὲ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον τοῦ *Φιλίππου Β'* ἀρχίζει ἡ τρίτη χρονικὴ περίοδος (359—323 π. Χ.) τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας, ἡ βραχυτέρα τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἐνδοξοτέρα πασῶν. Κατ' αὐτὴν ὁ μὲν Φίλιππος γίνεται ὁ ἱδρυτὴς τοῦ μεγαλείου τῆς Μακεδονίας, ὁ δὲ μεγαλουργὸς Ἀλέξανδρος διαδίδει τὰ φῶτα τοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τὰ πέρατα τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ Φίλιππος, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου διαδόχου τοῦ θρόνου (υἱοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του Περδίκκα) ἐν ἀρχῇ, κατὰ πρῶτον ἔστρεψε τὴν προσοχὴν καὶ δραστηριότητά του ὅλην κατὰ τῶν ἐπιδρομέων τῆς χώρας του, ἀφοῦ δὲ ἀπηλλάγη τούτων, ἐστράφη κατὰ τῶν ἀπαιτητῶν τοῦ θρόνου, οἵτινες ἦσαν ὁ ἡγεμὼν τῶν Λυγκηστῶν Παυσανίας, ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Θρᾳκῶν Κότυος, ὁ Ἀργαῖος, ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τρεῖς νόθοι υἱοὶ τοῦ Ἀμύντα Γ' (ὁ Ἀρχέλαος καὶ δύο ἄλλοι), τοὺς ὁποίους κατέβαλε μετὰ συνέσεως, εὐτολμίας καὶ δεξιότητος ἐνεργήσας (τοὺς Ἀθηναίους ἀπεμάκρυνε τοῦ κοινοῦ ἐναντίον του ἀγῶνος, ἀναγνωρίσας τὰς ἐπὶ τῆς Ἀμφιπόλεως ἀξιώσεις των). Οὕτω μέχρι τοῦ 356—355 π. Χ. εἶχεν ἐξασφαλίσει ὁ Φίλιππος τὰ ὅρια τοῦ κράτους ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὸ βαρβάρων, ἐντὸς ὀλίγων δ' ἐτῶν μετὰ ταῦτα εἶχεν ἀπαλλάξει τοῦτο καὶ πάντων τῶν ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν τῆς ἑνότητος καὶ ἰσχύος του, ἄλλους μὲν τῶν ἀπαιτητῶν τοῦ θρόνου ἐξοντώσας, ἄλλους δέ, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐπιτροπευόμενον υἱὸν τοῦ Περδίκκα Ἀμύνταν, διὰ συνοικεσίων (τὸν Ἀμύνταν συνέζευξε μετὰ τῆς θυγατρός του Κυνάνης). Ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὸ κράτος καὶ ἑαυτὸν ὁ Φίλιππος ἀπό τε τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν κινδύνων καὶ ἐχθρῶν, ἐπεδόθη μετ' ἀκαμάτου δραστηριότητος ἔπειτα εἰς τὴν ὀργάνωσιν πασῶν τῶν δυνάμεων τοῦ κράτους του, καὶ ἰδίως ἐκείνων, αἵτινες θὰ καθίστων αὐτὸν ἱκανὸν ν' ἀναλάβῃ τὸν ἐναντίον τοῦ προαιωνίου ἐχθροῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ (τῶν Περσῶν) ἀγῶνα, ἡγούμενος πάντων τῶν Ἑλλήνων. Οὕτως ὠργάνωσεν ἐθνικόν, ἐκ 40 χιλιάδων ἀνδρῶν, στρατόν, ἠσκημένον, πειθαρχοῦντα καὶ ὡπλισμένον μὲ ὅπλα ἀνώτερα πάντων τῶν συγχρόνων στρατῶν, ἐπλήρωσε χρημάτων τὸ δημόσιον ταμεῖον διὰ τῶν προσόδων τῶν βασιλικῶν κτημάτων, τῶν ἐγγείων φόρων τῆς χώρας, τῶν λιμενικῶν τελῶν, τῶν μεταλλείων τοῦ Παγγαίου (ἀπέφερον κατ' ἔτος μόνον ταῦτα 1000 τάλαντα), καὶ πρὸ πάντων τῆς οἰκονομίας καὶ τάξεως περὶ τὴν διαχείρισίν των, καὶ συνεσπείρωσε καὶ ἐξήρτησεν ἐκ τοῦ θρόνου του τοὺς εὐγενεῖς πασῶν τῶν μακεδονικῶν χωρῶν. Διὰ τῆς ὀργανώσεως τῶν προρρηθεισῶν πολεμικῶν καὶ οἰκονομικῶν δυνάμεων τῆς χώρας καὶ διὰ τοῦ δεξιοῦ χειρισμοῦ αὐτῶν, κατώρθωσε νὰ διεξαγάγῃ νικηφόρως πάντας τοὺς καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τῆς χώρας του ἀγῶνας. Ἐπεξέτεινε ταύτην πρὸς Α., φθάσας μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντίδος καὶ ἐκδιώξας ἐκ τῶν θρᾳκικῶν παραλίων τοὺς Ἀθηναίους. Εὑρὼν δὲ τὰ ἐντεῦθεν τοῦ Ὀλύμπου κράτη τῆς νοτίου Ἑλλάδος ἐξηντλημένα ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ὑπέταξεν εὐχερῶς, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας, ταῦτα, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, τοὺς Φωκεῖς, τοὺς Θηβαίους, τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἠνάγκασε ταῦτα μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π. Χ.) ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ἐν Κορίνθῳ στρατηγὸν αὐτοκράτορα τοῦ ἐναντίον τῶν Περσῶν ἀγῶνος, ἐπιτυχὼν οὕτως ὅ,τι ματαίως ἐπεδίωξαν τὰ ἄλλα ἑλληνικὰ κράτη, τὴν συνένωσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων. Ὁ Φίλιππος ἀπέθανεν ἐν μέσῳ τῶν πολεμικῶν προετοιμασιῶν του διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα, δολοφονηθεὶς ἐν Ἐδέσσῃ κατὰ τὸ 336 π. Χ. Ἀλλ' ὁ Φίλιππος, ὅπως ὑπερέβαλε πάντας τοὺς προγόνους του βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ὡς ὀργανωτὴς τῶν πολεμικῶν καὶ οἰκονομικῶν δυνάμεων αὐτῆς, οὕτως ὑπερέβαλεν αὐτοὺς καὶ εἰς τὰς μερίμνας περὶ πνευματικῆς προαγωγῆς τῶν κατοίκων τῆς χώρας καὶ εἰς ἀτομικὴν μόρφωσιν. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ φιλία του μὲ τὸν μαθητὴν τοῦ Πλάτωνος Εὐφραῖον τὸν Ὠρείτη καὶ μὲ τὸν θαυμαστήν του Ἀθηναῖον ῥήτορα Ἰσοκράτην, ὅστις ἀποκαλεῖ αὐτὸν φίλον τῶν γραμμάτων καὶ τῆς παιδείας, ἡ εἰς τὴν αὐλήν του πρόσκλησις τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ αὐτὴ ἡ ὁμολογία τοῦ ἀντιπάλου του Δημοσθένους ὅτι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις δυσκόλως θὰ εὑρίσκετο ὅμοιος μὲ τὸν Φίλιππον κατὰ τὴν λεπτότητα τῶν τρόπων.

Βασιλεία τοῦ Μ Ἀλεξάνδρου. Τὸν Φίλιππον Β' ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ μεγαλοφυὴς υἱός του *Ἀλέξανδρος Γ', ὁ Μέγας*. Ἀλλ' ὁ θριαμβευτὴς οὗτος σημαιοφόρος τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ μέγας ἐκπολιτιστὴς πολλῶν βαρβάρων λαῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐβασίλευσεν ἐν Μακεδονίᾳ τόσον μόνον χρόνον, ὅσον ἤρκεσεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑπεροχὴν τῆς Μακεδονίας ἐν Εὐρώπῃ, νὰ λάβῃ τὴν καὶ πρὸς τὸν πατέρα του δοθεῖσαν ἐντολὴν τῶν Ἑλλήνων (νὰ ἡγηθῇ τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν ἐκδικητικοῦ πολέμου) καὶ νὰ συμπληρώσῃ τὰς διὰ τὸν πόλεμον τοῦτον προετοιμασίας του. Διὰ πάντα ταῦτα ἤρκεσεν εἰς αὐτὸν διετὴς ἐν Μακεδονίᾳ βασιλεία. Κατὰ τὸ 334 π.Χ. ὁ Ἀλέξανδρος διεπέρασε τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἤρχισε τὴν ἔνδοξον κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν του, ἥτις ἔληξε μὲ τὴν συντριβὴν τοῦ περσικοῦ κράτους. Ταύτην ἐπηκολούθησεν ἡ μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ θριαμβευτικὴ πορεία τῆς στρατιᾶς του καὶ ἡ ἵδρυσις ἀπεράντου κράτους, περιλαμβάνοντος τὰς περὶ τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου χώρας τῆς Εὐρώπης, Μ. Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ ἐκτεινομένου μέχρις Ὤξου, ἰνδικοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ πρὸς Α. (βλ. λ. *Ἀλέξανδρος* τ. Γ', σ. 639—659). Τοῦ παμμεγίστου τούτου κράτους, τοῦ ὁποίου οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἦσαν βαρβαρικοὶ λαοί, εἰς τὰς χώρας τῶν ὁποίων ἔκτισε πλῆθος πόλεων ὁ Ἀλέξανδρος, διὰ νὰ εἶναι αὗται ἑστίαι φωτὸς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ κέντρα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ Μακεδονία ἦτο μία μικρὰ μόνον χώρα.

Δ' χρονικὴ περίοδος. Ἡ Μακεδονία ἐπὶ τῶν Διαδόχων καὶ τῶν Ἐπιγόνων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (323 π.Χ.), κατὰ τὸν ἐπελθόντα, μετὰ τὰς ταραχὰς αἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν τελευτήν του, συμβιβασμόν, ἀπεφασίσθη νὰ διατηρηθῇ μὲν ἡ ἑνότης τοῦ κράτους, τοῦ ὁποίου βασιλεῖς θὰ ἦσαν ὁ μετονομασθεὶς *Φίλιππος Ἀρριδαῖος* (ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου) καὶ ὁ ἐκ τῆς Ρωξάνης μέλλων νὰ γεννηθῇ υἱὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καὶ νὰ διανεμηθῇ ἡ χώρα εἰς σατραπείας ὑπὸ διοικητὰς στρατηγοὺς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, οἵτινες θὰ ἐλάμβανον διαταγὰς μόνον παρὰ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ κράτους Περδίκκα, ἡ Μακεδονία ὡς καὶ πάντα τὰ κράτη τῆς νοτίου Ἑλλάδος καὶ προσέτι ἡ Ἤπειρος καὶ ἡ Ἰλλυρία περιῆλθον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀντιπάτρου, ἔχοντος τὸν τίτλον στρατηγοῦ αὐτοκράτορος, καὶ τοῦ Κρατέρου, ἔχοντος τὸν τίτλον τοῦ προστάτου τῆς βασιλείας· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Κρατέρου καὶ τὴν ἐν Τριπαραδείσῳ (321 π Χ.) νέαν διανομὴν τῶν σατραπειῶν εἰς μόνον τὸν Ἀντίπατρον, ὅστις τότε ἀνεγνωρίσθη καὶ ὡς ἐπιμελητὴς τοῦ κράτους καὶ εἶχε πλησίον του τοὺς βασιλεῖς, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου (319 π. Χ.) εἰς τὸν Πολυσπέρχοντα, ἐπιμελητὴν τοῦ κράτους, καὶ τὸν χιλίαρχον Κάσσανδρον, υἱὸν τοῦ Ἀντιπάτρου, ὅστις ἀπὸ τοῦ 316 π. Χ. ἀπέβη καὶ ὁ μόνος κύριος τῆς Μακεδονίας, τῆς ὁποίας κατὰ τὸ 306 π. Χ., ἀφοῦ ἐξώντωσε πάντα τὰ μέλη τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας, ἀνεκηρύχθη καὶ βασιλεὺς (βλ. λ. *Κάσσανδρος*). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κασσάνδρου (297 π. Χ.) ἡ Μακεδονία περιῆλθεν εἰς τοὺς υἱούς του, Ἀντίπατρον καὶ Ἀλέξανδρον, τῶν ὁποίων τὸ τέλος, διχονοούντων πρὸς ἀλλήλους, ὑπῆρξεν οἰκτρόν, καὶ ἀπὸ τοῦ 295 π. Χ. εἰς τὸν Δημήτριον τὸν Πολιορκητήν, ὅστις ὅμως, κατὰ τὸ 287 π. Χ., ἐξεδιώχθη αὐτῆς ὑπὸ τῶν συμμαχησάντων ἐναντίον του Πύρρου, βασιλέως τῆς Ἠπείρου, καὶ Λυσιμάχου, βασιλέως τῆς Θρᾴκης, ὅστις καὶ νικήσας μετά τινα χρόνον τὸν Πύρρον ἔγινε κύριος τῆς Μακεδονίας· ὅτε δὲ οὗτος ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Κόρου πεδίου, ἔγινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ὁ Πτολεμαῖος Κεραυνός. Απηλλάγη ὅμως τούτου ἡ χώρα κατὰ τὸ 280 π. Χ., ὅτε εἰσέβαλον εἰς τὴν Μακεδονίαν οἱ Γαλάται, πρὸς τοὺς ὁποίους πολεμῶν οὗτος ἐφονεύθη. Τὴν Μακεδονίαν ἔσωσε τότε ὁ εὐπατρίδης Μακεδὼν Σωσθένης, ὅστις διὰ τῆς τόλμης καὶ δραστηριότητός του ἀπώθησεν ἐξ αὐτῆς τὰ εἰς λεηλασίαν διεσκορπισμένα στίφη τῶν Γαλατῶν (Κελτῶν), ἐπιστρατεύσας πάντας τοὺς δυναμένους νὰ φέρουν ὅπλα Μακεδόνας, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς χώρας των ὠνόμασαν αὐτὸν βασιλέα. Οὗτος ὅμως ἀπεποιήθη τὸν τίτλον καὶ ἐδέχθη μόνον νὰ ὀνομασθῇ στρατηγὸς τῆς Μακεδονίας. Ἀλλ' ὅτε οἱ Γαλάται, ἐκδιωχθέντες ἐκ τῆς νοτίου Ἑλλάδος, ἐπαλινδρόμησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ Σωσθένης εἶχεν ἀποθάνει, ἐν Μακεδονίᾳ δὲ ἐπεκράτει μεγάλη ἀναρχία καὶ ἡ χώρα θὰ ἐγίνετο λεία τῶν βαρβάρων. Τότε ἔσωσε ταύτην καὶ ἀπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἀπὸ τῆς ἀναρχίας ὁ υἱὸς τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς, καταλαβὼν τὴν χώραν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Λυσιμαχείᾳ νίκην του, γενόμενος ἱδρυτὴς τῆς ἐν Μακεδονίᾳ δυναστείας τῶν Ἀντιγονιδῶν.

Βασιλεία τῶν Ἀντιγονιδῶν. Ἡ δυναστεία τῶν Ἀντιγονιδῶν, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ πάππου τοῦ Ἀντιγόνου Γονατᾶ, τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου *Ἀντιγόνου*, ὅστις ἐφιλοδόξησε νὰ ἄρξῃ μόνος αὐτὸς τοῦ ἀπεράντου κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἐβασίλευσεν ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὲρ τὸν ἕνα αἰῶνα (277—168 π. Χ.). Ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας Ἀντίγονος Γονατᾶς, γενόμενος κύριος τῆς Μακεδονίας, ἐκ τῆς ὁποίας πρὸ 10 ἐτῶν εἶχεν ἐκδιωχθῇ ὁ πατήρ του Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς (287 π. Χ.), δὲν ἐφιλοδόξησε μὲν ὅ,τι εἰς μάτην ἐφιλοδόξησαν ὁ μέγας πατήρ του καὶ ὁ ἐπίσης μέγας πάππος του, νὰ ἄρξῃ ἁπασῶν τῶν χωρῶν τοῦ διαμελισθέντος κράτους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐφιλοδόξησεν ὅμως νὰ καταστήσῃ τὴν Μακεδονίαν ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων κρατῶν, ἅτινα ἱδρύθησαν ἐπὶ τῶν χωρῶν τοῦ κράτους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν φιλοδοξίαν του ταύτην ἱκανοποίησε διὰ τῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητός του. Ὅτε ἀνῆλθεν οὗτος εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς νοτίου Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας πόλεις τινὲς ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του, ἡ χώρα αὕτη εἶχεν ἐρημωθῇ, αἱ πρότερον ἀνήκουσαι εἰς ταύτην χῶραι τῆς Ἰλλυρίας, τῆς Ἠπείρου, τῶν Παιόνων καὶ τῶν Ἀγριάνων εἶχον ἀπολεσθῇ, ὁμοίως εἶχεν ἀποκοπῇ ἐκ ταύτης τὸ πέραν τοῦ Στρυμόνος τμῆμα τῆς χώρας συγχωνευθὲν εἰς τὸ γαλατικὸν κράτος τῆς Τέλεως, ὅπερ ἠπείλει τὴν χώραν ἀπ' ἀνατολῶν, ὡς ἠπείλουν ταύτην ἀπὸ

Digitized by Google

βορρᾶ οἱ Δάρδανοι καὶ ἀπὸ δυσμῶν οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου Πύρρος. Ἀλλὰ καὶ τῆς νοτίου Ἑλλάδος αἱ πλεῖσται τῶν χωρῶν δὲν ἀνεγνώριζον τὴν μακεδονικὴν ἐπικυριαρχίαν, διαρκῶς δὲ ὑπεκινοῦντο εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων, οἵτινες κύριοι ὄντες πολλῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ πόλεων παραλίων ἐπὶ τῶν ὀχθῶν αὐτοῦ δὲν ἤθελον νὰ ἱδρυθῇ ἰσχυρὸν ἐν Εὐρώπῃ κράτος. Πεπροικισμένος ὅμως ὢν ὁ Ἀντίγονος μὲ τὴν καρτεροθυμίαν καὶ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ τε πρὸς πατρὸς (τοῦ Ἀντιγόνου) καὶ τοῦ πρὸς μητρὸς (τοῦ Ἀντιπάτρου) πάππου του, κατίσχυσε πασῶν τῶν δυσχερειῶν αἱ ὁποῖαι ὡρθώθησαν ἐναντίον του κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του, κατορθώσας καὶ τὴν χώραν του ν' ἀνακτήσῃ, ἐκ τῆς ὁποίας εἶχεν ἐκδιώξει αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Πύρρος, καὶ τὴν ἐν τῇ νοτίῳ Ἑλλάδι θέσιν του νὰ παγιώσῃ μετὰ τὴν παρὰ τὴν νῆσον Κῶν περιφανῆ κατὰ τὸν Χρεμωνίδειον πόλεμον νίκην του. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, ἀπὸ τοῦ 262 π. Χ. καὶ ἑξῆς, ἠσχολήθη μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς χώρας του, μεριμνήσας νὰ προαχθῇ ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς καὶ νὰ ἀσφαλισθῇ ἡ ἡσυχία τῶν κατοίκων της διὰ τῆς εὐνομίας καὶ τῆς κτίσεως φρουρίων κατὰ τὰ ὅριά της, πρὸς εὐχερῆ ἀπόκρουσιν πάσης ἐπιδρομῆς. Τὴν ἐν τῇ νοτίῳ Ἑλλάδι κυριαρχίαν τῆς Μακεδονίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ διετάραξεν ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία ἐν συμμαχίᾳ πρὸς τὸν μεταρρυθμιστὴν βασιλέα τῆς Σπάρτης Ἆγιν· ἡ ἀνατροπὴ ὅμως τούτου ἠσφάλισε καὶ πάλιν αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀντιγόνου (239 π. Χ.) εἰς τὰ μικρὰ τμήματα (Ἀττικὴν καὶ Εὔβοιαν), εἰς τὰ ὁποῖα περιωρίζετο αὕτη μετὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ ἐπίδοσιν τῆς Ἀχαϊκῆς καὶ τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας.

Τὴν πολιτικὴν τοῦ πατρός του, κληρονομηθεῖσαν ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας ἀπὸ Φιλίππου τοῦ Β', ἠκολούθησε καὶ ὁ διαδεχθεὶς τὸν Ἀντίγονον υἱός του *Δημήτριος ὁ Β'*, ἐπεδίωξε δηλαδὴ καὶ οὗτος νὰ συνενώσῃ πάντα τὰ ὁμόφυλα τῆς Μακεδονίας κράτη (τὰ ἑλληνικὰ) ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν του. Διὰ τοῦτο καὶ περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρός τε τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ Αἰτωλούς, συμμαχήσαντας ἐναντίον του, καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς κατ' ἐπανάληψιν, ὀνομασθεὶς Αἰτωλικός. Τὸ ἐν τῇ νοτίῳ Ἑλλάδι ὅμως πολιτικὸν οἰκοδόμημά του κατέπεσε κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς βασιλείας του (229 π. Χ.), κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ Αἰτωλοὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἥτις ἐκήρυξε τὴν αὐτονομίαν της καὶ ὁ Ἄρατος ἐνισχυόμενος χρηματικῶς ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων, τῶν κυριωτάτων ἀνταγωνιστῶν τῶν Ἀντιγονιδῶν, ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας.

Τὸν Δημήτριον ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ ἐξάδελφός του *Ἀντίγονος Δώσων*, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου νομίμου βασιλέως Φιλίππου τοῦ Ε'. Καὶ ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐπεδίωξε τὴν αὐτὴν πολιτικὴν τῶν προκατόχων του. Ἡ ἐφαρμογὴ μάλιστα ταύτης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας του ἐπεβάλλετο πολὺ περισσότερον ἢ πρότερον, διότι ἐκτὸς τῶν Πτολεμαίων, οἵτινες οὐδέποτε εἶχον παύσει ἀναμειγνυόμενοι εἰς τὰ πράγματα τῶν ἑλληνικῶν κρατῶν τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος, εἶχε κάμει τὴν ἐμφάνισίν του ἀπὸ δυσμῶν καὶ ἕτερος, ἀλλόφυλος οὗτος, ἐχθρός, ἡ Ρώμη, ἥτις εἶχε καταλάβει τὴν Ἰλλυρίαν. Τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς του ταύτης ἐπεδίωξεν ἐν μὲν τῇ νοτίῳ Ἑλλάδι διὰ τῆς καλλιεργείας διχονοίας μεταξὺ Αἰτωλῶν καὶ Ἀχαιῶν, ἐν Μ. Ἀσίᾳ δὲ διὰ τῆς συμμαχίας του μὲ τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντίοχον τὸν Ἱέρακα ἐναντίον τῆς Αἰγύπτου. Καὶ ἔφερε μὲν εἰς αἴσιον πέρας τό τε πολιτικόν του πρόγραμμα καὶ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις του (ἐνίκησε τοὺς Δαρδάνους, ὑπέταξε τοὺς Θεσσαλούς, συνῆψε συνθήκην φιλίας μετὰ τῶν Αἰτωλῶν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ ταυτίσωσι ποτὲ τὰ συμφέροντά των μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, περιέκλεισε διὰ κλοιοῦ τὴν βοιωτικὴν ὁμοσπονδίαν, ἐνίσχυσε τὸ ἀντιαιγυπτιακὸν ἐν Ρόδῳ καὶ Κῷ πνεῦμα καὶ κατέβαλε μίαν ἐσωτερικὴν στάσιν), ὑπέστη ὅμως μείωσιν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπιρροῆς διὰ τῆς ἐν αὐτῇ ἀνυψώσεως τῆς Σπάρτης ὑπὸ τοῦ βασιλέως της Κλεομένους, ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐν Πελοποννήσῳ δυσχέρεια ἀπέβη ὑπὲρ αὐτοῦ, διότι ἠναγκάσθησαν οἱ Ἀχαιοὶ ἄκοντες νὰ συμμαχήσωσι μετὰ τοῦ Ἀντιγόνου, ὅστις διὰ τῆς ἐν Σελλασίᾳ νίκης του (222 π. Χ.) ἐπέτυχε νὰ διευθετήσῃ τὰ ἐν Πελοποννήσῳ πράγματα κατὰ τὸ ἴδιον συμφέρον. Ὁ Ἀντίγονος Δώσων ἀπέθανε κατὰ τὸ 220 π Χ. μετὰ τὴν ἐκ νικηφόρου ἐκστρατείας κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν ἐπιστροφήν του. Οὕτως ἡ Μακεδονία καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν εἰρημένων βασιλέων της, παρά τινας ἀτυχίας αὐτῶν, ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων ἑλληνικῶν κρατῶν καὶ νὰ ἔχῃ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του ἢ τὴν ἐπιρροήν του τὰς πλείστας τῶν χωρῶν τῆς νοτίου Ἑλλάδος.

Συνεχιστὴς τῆς πολιτικῆς τῶν προρρηθέντων βασιλέων ὑπῆρξε καὶ ὁ βασιλεὺς *Φίλιππος Ε'*, ὁ διαδεχθεὶς τὸν ἐπίτροπόν του κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀνηλικιότητός του Ἀντίγονον Δώσωνα, ὅστις δὲν ὑπελείπετο εἰς πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς ἀρετὰς τούτων, ὑπῆρξεν ὅμως ἀτυχής, διότι ὁ ἐχθρὸς κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπάλαισεν οὗτος ἦτο πολὺ φοβερώτερος τῶν ἐχθρῶν, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπάλαισαν οἱ προγενέστεροί του Ἀντιγονίδαι. Ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἦσαν οἱ Ρωμαῖοι, οἵτινες μετὰ τὴν αἰσίαν ὑπὲρ αὐτῶν ἔκβασιν τοῦ β' Καρχηδονικοῦ πολέμου (202 π. Χ.), ἐνόμισαν ὅτι ἐπέστη ἡ κατάλληλος ὥρα νὰ ἐπεκταθῶσι καὶ πέραν τῆς Ἰλλυρίας, ὡς ἀφορμὴν δὲ πρὸς περαιτέρω ἐπέκτασίν των εὗρον τὴν συνεννόησιν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου Ε' μετὰ τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ Ἀννίβα, διαρκοῦντος τοῦ β' Καρχηδονικοῦ πολέμου (βλ. λ. *Μακεδονικοὶ* πόλεμοι). Ὁ ἐναντίον τοῦ Φιλίππου Ε' πόλεμος τῶν Ρωμαίων ἀπέβη ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα διὰ τὴν Μακεδονίαν, μετὰ τὴν παρὰ τὰς Κυνὸς Κεφαλὰς ἧτταν τοῦ Φιλίππου (197 π. Χ.), τὸν περιορισμὸν ταύτης εἰς τὰ πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου Β' ὅριά της. Τὸν Φίλιππον Ε', ἀποθανόντα κατὰ τὸ ἔτος 179 π. Χ., διεδέχθη ὁ υἱός του Περσεύς, ὅστις ἐσυνέχισε τὰς κατὰ τῶν Ρωμαίων πολεμικὰς παρασκευὰς τοῦ πατρός του. Ἀτυχῶς ἐκληρονόμησεν οὗτος παρὰ τοῦ πατρός του τὸ κατὰ τῶν Ρωμαίων μῖσός του, οὐχὶ ὅμως καὶ τὰς πολεμικὰς ἀρετάς του. Διὰ τοῦτο καὶ ἡττήθη ὑπ' αὐτῶν ἐν Πύδνᾳ (168 π.Χ.) καὶ ἔγινεν αἴτιος τῆς ὑποδουλώσεως τῆς πατρίδος του.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Ἡ Μακεδονία ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Περσέως παρὰ τὴν Πύδναν (168), ἡ Μακεδονία διῃρέθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας ἀνεξαρτήτους ἀλλήλων, ἄνευ δικαιώματος ἐπιγαμίας, ἐγκτήσεως καὶ ἐμπορίου μεταξύ των. Τὰ χρυσωρυχεῖα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἱ καλλιτεχνικοὶ θησαυροὶ μετεκομίσθησαν εἰς Ρώμην καὶ οἱ ἐπιφανέστεροι πολῖται αὐτῆς ἀπήχθησαν εἰς Ἰταλίαν. Ὀλίγα ἔτη βραδύτερον ἐνεφανίσθη ἐν Μακεδονίᾳ τυχοδιώκτης τις καλούμενος *Ἀνδρίσκος* καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Περσέως (150). Οὗτος κατέλαβε τὴν Μακεδονίαν, ἀλλ' ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Μετέλλου, ὅστις μετέτρεψεν αὐτὴν εἰς ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν (148). Ἡ Μακεδονία μεθ' ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν μετ' ὀλίγον (146) κατέκτησεν ὁ Μόμμιος, διῳκεῖτο ὑπὸ Ρωμαίου ἀνθυπάτου (proconsul), ὅστις ἥδρευεν ἐν Μακεδονίᾳ. Οἱ Ρωμαῖοι, κατακτήσαντες τὴν Μακεδονίαν, τὴν ἐχρησιμοποίησαν ὡς ὁρμητήριον διὰ τὰς περαιτέρω κατακτητικὰς ἐπιχειρήσεις των καὶ διὰ τοῦτο ἵδρυσαν στρατιωτικὰς ἀποικίας, ἤνοιξαν δι' αὐτῆς ὁδοὺς συγκοινωνίας ἐκ τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Ἠπείρου πρὸς τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Προποντίδα. Κατὰ τὴν ταραχώδη περίοδον τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος, τῶν πολέμων πρὸς τὸν Μιθριδάτην τοῦ Πόντου καὶ τῶν ἐμφυλίων ἀγώνων μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου, Ὀκταβίου καὶ Ἀντωνίου, καὶ τῶν δημοκρατικῶν καὶ τέλος Ὀκταβίου καὶ Ἀντωνίου, ἡ Μακεδονία, καίτοι εὑρεθεῖσα ἐντὸς τοῦ πεδίου τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, δὲν ἔπαθε σπουδαίως ὑπὸ τῶν νικητῶν. Τῷ 30 καὶ 29 π.Χ., ὁ διοικητὴς αὐτῆς Κράσσος ἐπολέμησε τοὺς γείτονας Βαστάρνας καὶ τοὺς Γέτας, ὑπέταξε μέρος τῆς Μοισίας καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ κάτω Δουνάβεως. Τῷ 13 καὶ 11 π. Χ. ἄλλος διοικητὴς αὐτῆς, ὁ Μ. Καλπούρνιος Πίσων, νικήσας τοὺς Βησοὺς καὶ Θρᾷκας, ἐξησφάλισε τὴν χώραν ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς. Ὅταν ἐπὶ Αὐγούστου αἱ ρωμαϊκαὶ ἐπαρχίαι διῃρέθησαν εἰς συγκλητικὰς καὶ αὐτοκρατορικάς, ἡ Μακεδονία κατετάγη μεταξὺ τῶν δέκα συγκλητικῶν, ἀλλὰ τῷ 20 μ. Χ. οἱ Μακεδόνες κατήγγειλαν τὰς καταχρήσεις τῶν ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἀποστελλομένων διοικητικῶν καὶ οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων, ἐκ τούτου δὲ ὁ Τιβέριος μετέστησεν αὐτὴν εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς ἐπαρχίας καὶ τὴν διῄρεσεν εἰς δύο: πρώτην καὶ δευτέραν. Ἐκ τῆς στρατολογίας τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀπετελέσθησαν δύο μακεδονικοὶ λεγεῶνες, οἵτινες βραδύτερον ηὐξήθησαν εἰς πέντε. Οἱ Μακεδόνες, πλὴν τῆς ἐπιτοπίου στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, προσελαμβάνοντο ἐξαιρετικῶς καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἰταλικῶν λεγεώνων. Οἱ Ρωμαῖοι ἐξεμεταλλεύθησαν καὶ οἰκονομικῶς τὴν Μακεδονίαν, δημεύσαντες τὰς ἐγκαταλελειμμένας ἀκαλλιεργήτους γαίας καὶ τὰ ἐν αὐτῇ μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ χαλκοῦ. Διὰ νὰ ἔχῃ ἡ χώρα στενοτέραν σύνδεσιν μετὰ τῆς Ρώμης, συνέδεσαν τὴν μεγάλην Ἐγνατίαν ὁδόν, ἥτις διὰ τῆς Ἐδέσσης, Πέλλης, Θεσσαλονίκης καὶ Τραϊανουπόλεως ἦγε πρὸς τὴν Θρᾴκην καὶ τὸ Βυζάντιον, μετὰ τῆς μεγάλης ἐκ Ρώμης ὁδοῦ, ἥτις ἀπὸ τῆς Ἀκυληΐας διὰ τοῦ δαλματικοῦ Σάλωνος κατέληγεν εἰς τὸ Δυρράχιον.

Ἡ Μακεδονία ἐδῃώθη μετὰ τῆς Θρᾴκης ὑπὸ τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου κατὰ τοὺς περὶ καταλήψεως τῆς ἀρχῆς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κομμόδου (198 μ. Χ.), ἀγῶνας, διότι ἐκηρύχθη, ὑπὲρ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Πεσκεννίνου Νίγρου. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Σεβήρου Καρακάλλας ἐπροστάτευσεν ἰδιαιτέρως αὐτὴν (216). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀρχίζει ἡ θλιβερὰ ἱστορία τῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῶν δῃώσεων, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἐπὶ 1.200 καὶ ἐπέκεινα ἔτη. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν πέραν τοῦ Δουνάβεως βαρβάρων καὶ ἰδίᾳ τῶν *Γότθων* κατέστησαν πολυπληθεῖς καὶ συχνότεραι. Ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ (253—260), ἡ Μακεδονία ἐδῃώθη δεινῶς, ἠπειλήθη μάλιστα καὶ ἡ Θεσσαλονίκη ὑπὸ τῶν Γότθων, οἱ ὁποῖοι καὶ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐπέδραμον ἐξ Ἰλλυρίας, τῷ δὲ 270 καὶ ἀπὸ θαλάσσης καὶ προσέβαλον τὴν Κασσάνδρειαν τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐπελθόντος ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου Β', ἠναγκάσθησαν ν' ἀπέλθουν, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν τὴν ὕπαιθρον χώραν καὶ ἀπήγαγον πολλοὺς αἰχμαλώτους. Αἱ συχναὶ αὗται ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων ἠνάγκασαν τοὺς Ρωμαίους αὐτοκράτορας ἀπὸ τοῦ Αὐρηλιανοῦ (270—275) νὰ ἐγκαταστήσωσιν εἰς τὰς πρὸς Ν. τοῦ κάτω Δουνάβεως χώρας πολλοὺς ἐκ τῶν ἐπιδρομέων πρὸς καλλιέργειαν τῆς ὑπαίθρου. Οὕτω κατ' ἀρχὰς ἐγκατεστάθησαν οὗτοι ἐν Μοισίᾳ καὶ δυτικῇ Θρᾴκῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου. Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἡ Μακεδονία περιῆλθε κατὰ μὲν τὴν διανομὴν εἰς τὸν Κώνσταντα, ἀποθανόντος δὲ τούτου (350) εἰς τὸν Κωνστάντιον τὸν Β'. Μὲ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοδοσίου Α' (378) ἀρχίζει καὶ ἡ μεγάλη μετανάστευσις τῶν λαῶν, ἐκ τῆς ὁποίας τόσα ὑπέστη ἡ Μακεδονία.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Ἡ Μακεδονία, μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ὑπέστη πολυαρίθμους ἐπιδρομὰς καὶ δῃώσεις ἐκ μέρους διαφόρων βαρβάρων λαῶν, οἱ ὁποῖοι κατῆλθον πρὸς νότον τοῦ Δουνάβεως κατὰ διαφόρους περιόδους καὶ ἐγκατεστάθησαν κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῇ, εἴτε ὡς κυρίαρχοι, εἴτε ὡς φόρου ὑποτελεῖς. Ἤδη ὁ Θεοδόσιος ὁ Μέγας (378—395) εἶχεν ἀναγκασθῇ, μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους προηγηθείσας ἐπιδρομὰς τῶν *Γότθων*, νὰ ἐγκαταστήσῃ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐν Μακεδονίᾳ, Μυσίᾳ καὶ Θρᾴκῃ ὡς συμμάχους (foederati), χορηγήσας εἰς αὐτοὺς γαίας καὶ θέσεις σπουδαίας ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῇ διοικήσει τοῦ κράτους. Μετὰ τὸν θάνατόν του, ὅτε ὁ υἱός του Ἀρκάδιος ἔλαβε τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τοῦ κράτους μὲ τὰς ἐπαρχίας Ἰλλυρικοῦ (Illyricum, τουτέστι Δακίαν καὶ Μακεδονίαν) καὶ Ἀνατολῆς (Oriens, τουτέστιν Ἀσίαν, Πόντον, Ἀνατολήν, Θρᾴκην καὶ Αἴγυπτον), οἱ Γότθοι οὗτοι, οἱ ὁποῖοι, παρὰ τὴν ἐγκατάστασίν των, διετήρουν τὴν φυλετικὴν αὐτῶν συνοχὴν ὑπὸ ἰδίους ἡγεμόνας, ἤρχισαν νὰ λεηλατοῦν ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἀλάριχον τὸ βόρειον μέρος τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἀπειλοῦντες συνάμα καὶ τὴν πρωτεύουσαν. Ὁ Στιλίχων ἐκστρατεύσας ἐκ δυσμῶν ἠνάγκασε τὸν Ἀλάριχον νὰ ὀχυρωθῇ ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἀλλ' ἀνακληθέντος τοῦ Στιλίχωνος ὑπὸ τοῦ Ἀρκαδίου, οἱ Γότθοι, μὴ εὑρίσκοντες ἀντίστασιν, εἰσέβαλον διὰ τῶν Θερμοπυλῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰς σπουδαιοτέρας πόλεις τῆς ὁποίας ἐλεηλάτησαν οἰκτρῶς. Νέα ἐπίθεσις τοῦ Στιλίχωνος παρὰ τὴν Φολόην συνεκράτησε τοὺς ἐπιδρομεῖς καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ ἐπιφόβου Ἀλαρίχου ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, στρατηγοῦ τοῦ Ἰλλυρικοῦ (magister militum per Illyricum). Μετ' ὀλίγα ἔτη ὁ Γότθος ἀρχηγὸς (410) ἐγκατέλιπε τὸ ἀνατολικὸν ρωμαϊκὸν κράτος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Γότθων καὶ διεπεραιώθη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἱσπανίαν.

Μετὰ τοὺς Γότθους τοῦ Ἀλαρίχου, νέος κίνδυνος ἠπείλησε τὸ βυζαντινὸν κράτος: οἱ *Οὖννοι*, οἱ ὁποῖοι συνεπήγοντο μεθ' ἑαυτῶν ἐκ τῶν ἐκεῖθεν τοῦ Δουνάβεως χωρῶν πολλὰς βαρβάρους φυλὰς (Σλάβους, Βουλγάρους κλπ.). Τῷ 412 ὁ Ἀνθέμιος ἀπέκρουσε τοὺς εἰσβαλόντας τούτους βαρβάρους, στολίσκος δ' ἐν τῷ Δουνάβει ἐπετήρει τὴν διάβασιν τῶν ὁρίων. Μετά τινα ὅμως ἔτη (424), ὁ Θεοδόσιος ὁ Β' ὑπεχρεώθη νὰ πληρώνῃ φόρον εἰς αὐτούς. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐχειροτέρευσαν, ὅτε ὁ κραταιὸς στρατηλάτης τῶν Οὕννων ἔστησε τὸ στρατόπεδόν του ἐν Παννονίᾳ. Τὰ παραδουνάβια φρούρια Βιμινάκιον καὶ Σιγγίδουνον, ἡ Μάργος καὶ ἡ Ναϊσσός, ἡ Φιλιππούπολις καὶ ἄλλαι τῶν σπουδαιοτάτων πόλεων τοῦ κράτους ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἔφοδον τοῦ βασιλέως τῶν Οὕννων. Τῷ 443 ἐξηγοράσθη ἡ εἰρήνη διὰ πληρωμῆς 6.000 λιτρῶν χρυσοῦ καὶ ἐτησίου φόρου 700 λιτρῶν, ὁ ὁποῖος ἐξηκολούθει νὰ πληρώνεται σχεδὸν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Θεοδοσίου. Οἱ βάρβαροι οὗτοι διενήργουν συχνὰς ἐπιδρομὰς ἐκ τῶν παραδουναβίων χωρῶν καὶ κατήρχοντο μέχρι τῆς Θρᾴκης, ἀλλ' ἐξεδιώκοντο ἐκεῖθεν, ἀπάγοντες ἐνίοτε αἰχμαλώτους, οὐδέποτε ὅμως μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ε' αἰῶνος ἐγκατεστάθησάν που τοῦ κράτους μονίμως.

Μὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλαρίχου δὲν εἶχεν ἐκλείψει ὁ ἐκ τῶν *Γότθων* κίνδυνος. Ἐν Παννονίᾳ ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἄλλοι Γότθοι, οἱ ὁποῖοι εἰσέλαυνον ἐκεῖθεν ἀκαθέκτως πρὸς νότον. Οὗτοι ἦσαν διῃρημένοι εἰς δύο ὁμάδας, τὴν μίαν ὑπὸ τὸν Θεοδώριχον τὸν Μέγαν καὶ τὴν ἄλλην ὑπὸ τὸν Θεοδώριχον τὸν Στραβόν, ὁμάδας, αἱ ὁποῖαι ἀντηγωνίζοντο ἀλλήλας. Τῷ 473 ὑπεχρεώθη ὁ Λέων ὁ Α' νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς αὐτοὺς μέγα τμῆμα

Digitized by Google

τῆς Μακεδονίας μετὰ τῶν πόλεων Σερρῶν, Πέλλης καὶ Βερροίας. Ἡ βυζαντινὴ κυβέρνησις, μὴ φειδομένη χρημάτων, ἐφρόντιζε νὰ ἐπωφελῆται τῆς διαιρέσεως ταύτης, προσεταιριζομένη ἄλλοτε τὴν μίαν καὶ ἄλλοτε τὴν ἄλλην ὁμάδα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν, ὁ ἑκάστοτε σύμμαχος συνήθιζε νὰ διαπράττῃ ἐν Θρᾴκῃ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ὄχι ὀλιγώτερα κακὰ ἢ ὁ φανερὸς ἐχθρός. Οὕτω, τῷ μὲν 478 ἐπῆλθε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Θεοδώριχος ὁ Στραβός, τῷ δὲ 481 ὁ Θεοδώριχος ὁ Μέγας, ἀμφότεροι ὅμως ἀπεκρούσθησαν ἐπιτυχῶς. Ἀνδρεῖος ἀντίπαλος τοῦ Θεοδωρίχου τοῦ μεγάλου ὑπῆρξεν ὁ στρατηγὸς Σαβινιανός, ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ τὸ κράτος περιέπεσεν εἰς νέους κινδύνους, καθότι ὁ Θεοδώριχος ὁ μέγας, δολοφονηθέντος τοῦ Θεοδωρίχου τοῦ Στραβοῦ, ἀπηλλάγη παντὸς ἀνταγωνιστοῦ. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ προσοχὴ τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ἀντιπάλου ἐστράφη πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου διαπεραιωθεὶς μετὰ τοῦ λαοῦ του ἵδρυσεν ἴδιον κράτος.

Ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Γότθων, αἱ ἐρημωθεῖσαι βόρειαι ἐν Εὐρώπῃ ἐπαρχίαι ὑπέκειντο εἰς τὰς ἀκαταπαύστους εἰσβολὰς τῶν πέραν τῶν ὁρίων βαρβάρων. Ἐκ τῶν ἐτῶν 493, 505 καὶ 507 ἔχομεν εἰδήσεις περὶ εἰσβολῆς τῶν *Γετῶν*, ὡς ὀνομάζονται οἱ τότε μεταναστεύσαντες σλαβικοὶ λαοί. Οὗτοι νικῶσι τοὺς Βυζαντινοὺς στρατηγοὺς καὶ εἰσελαύνουν εἰς Θρᾴκην, Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, πορθοῦντες τὴν χώραν. Τώρα ἐμφανίζονται διὰ πρώτην φορὰν ἐντεῦθεν τοῦ Αἵμου οἱ *Βούλγαροι*, ὄχι ὡς αὐτοτελὲς ἔθνος, ἀλλ' ἀκολουθοῦντες ὡς ὑποτελεῖς τοὺς Οὔννους. Νικήσαντες τοὺς Βυζαντινοὺς παρὰ τὸν Ζούρταν ποταμόν, λεηλατοῦν τὴν Μοισίαν, τὴν Θρᾴκην, τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἤπειρον (502) καὶ ἀπάγουν πολλοὺς αἰχμαλώτους. Ὀλίγον κατόπιν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Οὔννων καὶ τῶν ὑποτελῶν εἰς αὐτοὺς *Σλάβων* (χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῶν Οὔννων καὶ ὀλίγον βραδύτερον τῶν Ἀβάρων εἰς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ, ὡς ἱπποκόμων, ἀχθοφόρων, μαγείρων κλπ.) καθίστανται συχνότεραι καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν καὶ ἡ Θρᾴκη γίνονται τὸ θέατρον νέων καταστροφῶν. Ἰδίως φοβερὰ ἀπέβη ἡ εἰσβολὴ τοῦ ἔτους 540, ἥτις ἐξετάθη μέχρι τῆς Ἑλλάδος καὶ μόλις ἀνεστάλη πρὸ τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Ἰσθμοῦ. Τῷ 559 ἠπείλησαν οἱ Οὖννοι καὶ οἱ Σλάβοι καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ὁ γέρων Βελισσάριος ἀπώθησεν αὐτούς. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἡ Μακεδονία ἐπροστατεύθη κατὰ τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν δι' ἐσωτερικῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς φρουρίων, ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Ἠπείρου καὶ διερχομένη τὴν βόρειον Μακεδονίαν διὰ τῆς Θρᾴκης ἀπέληγεν εἰς τὰ παρὰ τὴν Προποντίδα ἀμυντικὰ ἔργα. Πλὴν τῆς γραμμῆς ταύτης, ἡ ὁποία εἰς οὐδὲν ἐν τούτοις ἴσχυσε, καὶ ἐνδοτέρω τῆς Μακεδονίας ἐκτίσθησαν πολλὰ φρούρια ἐκ τῶν 382, ὅσα ἀναφέρει ὁ Προκόπιος εἰς τὸ «Περὶ κτισμάτων» ἔργον του, ἀνεγερθέντα ἐν Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ, Δαρδανίᾳ καὶ Ἠπείρῳ. Περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐνεφανίσθη πρὸς βορρᾶν τοῦ Δουνάβεως ἔθνος νέον ὅλως διόλου, οἱ *Ἄβαροι*, οἱ ὁποῖοι ὑπέταξαν πάσας τὰς ἀνατολικῶς τοῦ οὐγγρικοῦ βαθυπέδου σλαβικὰς φυλὰς καὶ ἐπέτυχον νὰ λαμβάνουν παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐτήσιον φόρον. Οἱ Ἄβαροι οὗτοι, καταστάντες τὸ ἐν Παννονίᾳ κρατοῦν ἔθνος, ἠπείλουν μετὰ τῶν πολυαρίθμων σλαβικῶν φύλων τὰς πρὸς νότον τοῦ Δουνάβεως ἑλληνικὰς χώρας καὶ ἐπεχείρουν ὡς ἀρχηγοὶ σλαβικῶν ὀρδῶν διαφόρους ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς Μακεδονίας. Τῷ 581 οἱ Ἄβαροι μετὰ Σλάβων, ὄχι μόνον τὴν Θρᾴκην ἐδῄωσαν, ἀλλ' ἐγκατεστάθησαν καθ' ὁμάδας καὶ εἰς τὴν παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην χώραν καὶ διήλασαν μέχρι τῆς Πελοποννήσου. Ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου στηριζόμενος ὁ Φαλλμεράϋερ, ὑπεστήριζε τὴν ὑπερβολικὴν καὶ φαντασιοπληκτικὴν θεωρίαν του (ἥτις πρὸ πολλοῦ ἤδη κατέπεσεν ἐξ ὁλοκλήρου), καθ' ἥν, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος σύμπαν (ἐξαιρέσει ὀλίγων παραλίων φρουρίων) ὑπέστη φρικώδη ἐξολοθρευμὸν καὶ ἐξεσλαβίσθη ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς Μακεδονίας μέχρι τῆς Πελοποννήσου. Τῷ 583 ἐκυριεύθησαν τὸ Σιγγίδουνον, τὸ Βιμινάκιον καὶ ἄλλα παραδουνάβια φρούρια ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν ὑποδούλων εἰς αὐτοὺς Σλάβων. Τῷ 587 ὑπετάχθησαν εἰς αὐτοὺς αἱ πόλεις τῆς Μοισίας Ρατιαρία, Δορύστολον καὶ ἄλλαι μέχρι τῆς Μαρκιανουπόλεως. Ἡ πρὸς νότον τοῦ Αἵμου χώρα μέχρις Ἀδριανουπόλεως ἐπορθεῖτο ἐναλλὰξ ὑπὸ Ἀβάρων καὶ Σλάβων. Τὰ πράγματα ταῦτα μόλις μετεβλήθησαν ἐν ἔτει 591, ὅτε ὁ Μαυρίκιος εἰρηνεύσας πρὸς τοὺς Πέρσας ἠδυνήθη νὰ διαθέσῃ ἰσχυροτέρους στρατοὺς πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ πόλεμος ἐπανελήφθη ἕνεκα τούτου λυσσωδέστερος. Οἱ Ἄβαροι ἐπολιόρκησαν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἠπείλησαν αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ τῷ 593 ὁ ἱκανὸς Βυζαντινὸς στρατηγὸς Πρίσκος εἰσέβαλε πέραν τοῦ Δουνάβεως καὶ τῷ 601 κατήγαγε μεγάλας νίκας κατ' αὐτῶν, πρῶτον παρὰ τὸ Βιμινάκιον καὶ ἔπειτα παρὰ τὴν βορείαν ὄχθην προχωρῶν παρὰ τὸν Θεῖσαν ἢ Τισσὸν ποταμὸν ἐν τῇ ποτὲ χώρᾳ τῶν Γεπιδῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπακολουθήσασα στρατιωτικὴ ἀσυνταξία καὶ ἡ χαλαρὰ διοίκησις τοῦ Φωκᾶ (602—610) ἤνοιξαν πάλιν τὰ βόρεια σύνορα τοῦ κράτους εἰς τοὺς Ἀβάρους καὶ Σλάβους, οἵτινες ἐπωφελοῦντο τῆς συγχρόνου τότε ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν κατὰ τῶν ἀσιατικῶν κτήσεων τοῦ Βυζαντίου. Τῷ 623 εἰσήλασαν οἱ Ἄβαροι μέχρι τῶν περιχώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν εἰρήνην, αὐξήσασα μεγάλως τὸν εἰς αὐτοὺς φόρον. Συγχρόνως εἰσέβαλον πολυάριθμοι Σλάβοι εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας, πλεύσαντες μάλιστα τῷ 623 μὲ τὰ ἐλαφρά των πλοιάρια καὶ μέχρι τῆς Κρήτης. Τῷ 626 Ἄβαροι καὶ Σλάβοι περιέζωσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἀπωθήθησαν μὲ πολλὰς ἀπωλείας.

Μὲ τὴν ἧτταν αὐτὴν τῶν Ἀβάρων ἀφ' ἑνὸς ἐξαφανίζεται πᾶς ἐκ μέρους αὐτῶν κίνδυνος τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ Σλάβοι ἀρχίζουν ν' ἀποκτοῦν κάποιαν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὰς κινήσεις των, διότι προηγουμένως διηύθυνον τὰς ἐπιδρομάς των Ἄβαροι. Αἱ σλαβικαὶ φυλαὶ ἐξηκολούθησαν τώρα νὰ ἐνοικίζωνται εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἵμου, εἰς ἣν ἀπὸ τοῦ Μαυρικίου ἤρχισαν νὰ ἐγκαθίστανται. Πλήθη αὐτῶν ἀπῴκισαν εἰς τὴν Μοισίαν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον. Οἱ *Βούλγαροι*, οἵτινες ἤδη ἀπὸ τοῦ 500 μ. Χ. εἶχον ἐμφανισθῆ μεταξὺ τῶν πέραν τοῦ Δουνάβεως λαῶν, ἀποβαίνουν τώρα σημαντικώτεροι. Ὁ Ἡράκλειος συνῆψε τῷ 635 συμμαχίαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτοῦ Κουβράτ, ἵνα μεταχειρισθῇ αὐτὸν κατὰ τῶν Ἀβάρων καὶ Σλάβων.

Ἥμισυ περίπου αἰῶνα μετὰ ταῦτα (679), οἱ Βούλγαροι ἀρχίζουν νὰ διαβαίνουν τὸν Δούναβιν καὶ νὰ κατέρχωνται πρὸς νότον, διὰ πρώτην φοράν. Τοὺς Βουλγάρους ἀναφέρει πρῶτος ὁ Θεοφύλακτος Σιμοκάττης (*De Boor*. VII, 4), ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. Οἱ πολυώνυμοι Οὖννοι οἱ ἐπιδραμόντες εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἵμου πρὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος, ἦσαν ἴσως συγγενεῖς, ἀλλὰ δὲν ὀνομάζονται Βούλγαροι ὑπὸ τῶν συγχρόνων. Μόνον οἱ κατοπινοὶ συγγραφεῖς τοῦ Βυζαντίου, ὁ Θεοφάνης, ὁ Κεδρηνός, ὁ Θεοφύλακτος, ὁ Ζωναρᾶς κ. ἄ. ἐνόμισαν ὅτι οἱ ὀνομαζόμενοι κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν συγχρόνων Οὖννοι εἶναι Βούλγαροι, ἀφοῦ καὶ οὗτοι εἶναι Οὖννοι. Παλαιότατα τὸ φιννοουγγρικὸν τοῦτο ἔθνος κατῴκει ἀνατολικῶς τοῦ σαρματικοῦ βαθυπέδου. Ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ εἶχον ἀποχωρισθῆ πολυάριθμοι ὀρδαί, αἵτινες μετεστάθμευσαν δυτικώτερα. Μία ἐξ αὐτῶν κατῴκει ἐν τῇ μεταξὺ Δνειπέρου, Δουνάβεως καὶ Μαύρης θαλάσσης γωνίᾳ. Οὗτοι ἐπωφελούμενοι τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δυσχερειῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ὑπὸ τὸν ἐπιχειρηματικὸν ἡγεμόνα των Ἴσπεριχ (τὸν Ἀσπαροὺχ (641—702) τῶν Ἑλλήνων), κατῆλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν (679) εἰς τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τῶν Βαλκανίων, ἤτοι εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐπαρχίαν τῆς Κάτω Μοισίας, ἡ ὁποία ὠνομάσθη κατόπιν ἀπ' αὐτῶν Βουλγαρία. Οἱ Βούλγαροι εὗρον εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν τὰ ὑπολείμματα τῶν διαφόρων σλαβικῶν φυλῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐπιτρέξει τὴν χώραν κατὰ τὸν Ε' καὶ τὸν ΣΤ' αἰῶνα. Ὑποτάξαντες ταῦτα συνανεμείγησαν μετ' αὐτῶν τόσον, ὥστε ἐπὶ τέλους τὰ ἀπερρόφησαν. Ἐντὸς δύο αἰώνων οἱ ἡττημένοι ἔχασαν τὸ ὄνομά των, ἀλλὰ καὶ οἱ νικηταὶ τὸ τουρανικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμά των.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Δ', ἐννοῶν τὸν ἐκ τῶν Βουλγάρων κίνδυνον, ἀντεπεξῆλθεν ἐρρωμένως, ἐκστρατεύσας τῷ 679 μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου εἰς τὸν κάτω Δούναβιν. Ἀλλ' ἡ στρατεία αὕτη ἀπέβη ἀτυχής, ἕνεκα αἰφνιδίας ἀσθενείας τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν οὕτω νὰ ἀποχωρήσωσιν ἐξ ὅλης τῆς μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἵμου χώρας καὶ ἐνταῦθα ἵδρυσε τὸ κράτος του ὁ Ἀσπαρούχ, οὗ κέντρον ἀπέβη ἡ Βάρνα καὶ κατόπιν ἡ Πρεσλαβία καὶ ἡ Σιλίστρια. Ὁ Κωνσταντῖνος συγκατετέθη νὰ συνομολογήσῃ συνθήκην, δι' ἧς ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώνῃ φόρον εἰς τοὺς Βουλγάρους. Ὁ διάδοχος τοῦ Κωνσταντίνου Ἰουστινιανὸς ὁ Β' ἠρνήθη τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου τούτου, ἀπώθησε τοὺς Βουλγάρους τοῦ Ἀσπαροὺχ ἐπιτεθέντας, ὑπέταξε τοὺς παρὰ τὸν Ἕβρον καὶ Στρυμόνα Σλάβους καὶ διήλασε νικηφόρος μέχρι Θεσσαλονίκης (687). Πλήθη Σλάβων μετῳκίσθησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὴν παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον χώραν, εἰς τὸ θέμα Ὀψικίου καὶ ἐσχηματίσθη ἰδιαίτερον ἐξ αὐτῶν στρατιωτικὸν σῶμα ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Ἀλλ' ἐπιστρέφων ἐκ Μακεδονίας ὑπέστη ἐκ βορρᾶ νέαν ἐπίθεσιν τῶν Βουλγάρων, ἐξ ἧς μόλις διεσώθη μὲ βαρείας ἀπωλείας.

Ὁ διάδοχος τοῦ Ἀσπαροὺχ Τέρβελ (Τερβέλης κατὰ τοὺς Βυζαντινούς), ἐβοήθησε τὸν Ἰουστινιανὸν τὸν Β' εἰς τὴν ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου (705) μετὰ Βουλγάρων καὶ Σλάβων καὶ ἔλαβεν εἰς ἀνταμοιβὴν δῶρα, τὸν τίτλον τοῦ καίσαρος καὶ μέρος τῆς Θρᾴκης μεταξὺ Σηλύμνου καὶ Μεσημβρίας, ὅπερ ὠνομάσθη σλαβιστὶ Ζαγόριε (Ζαγορὰ=πέραν τοῦ ὄρους). Μετὰ δύο ἔτη ὁ Ἰουστινιανός, λύσας πάλιν τὴν εἰρήνην, ἐπετέθη κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἀλλ' ἐνικήθη παρὰ τὴν Ἀγχίαλον. Ἐπὶ τοῦ Φιλιππικοῦ (711—713), οἱ Βούλγαροι ἐκδικούμενοι δῆθεν τὸν Ἰουστινιανόν, ἐδῄωσαν τὴν χώραν, προχωρήσαντες μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ 716 συνήφθη συνθήκη μετὰ τῶν Βουλγάρων, διὰ τῆς ὁποίας: α) καθωρίζοντο τὰ σύνορα τῆς Βουλγαρίας ἐκ Μυλέων ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου βορείως τῆς Μεσημβρίας καὶ ἔφθανον εἰς τὸν Ἕβρον, παρὰ τὸ Τύρνοβο-Σεϊμέν· β) ἀνελάμβανεν ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία νὰ παραδίδῃ κατ' ἔτος εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐνδύματα καὶ δέρματα ἀξίας 30 ὑπερπύρων χρυσῶν· γ) ἐθεσπίζετο ἡ ἀμοιβαία ἔκδοσις ἐγκληματιῶν κατὰ τῆς κρατικῆς κυριαρχίας· καὶ δ) ὑπεχρεοῦντο οἱ ἔμποροι καὶ τῶν δύο μερῶν νὰ σφραγίζουν τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν διὰ μολυβδοβούλλων.

Παρὰ ταῦτα ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ε' δὲν ἔβλεπε μὲ εὐμενὲς ὄμμα τὸ νεότευκτον τοῦτο κράτος καὶ διὰ τοῦτο ὠχύρωσε τὰ σύνορα τῆς Θρᾴκης καὶ ἐγκατέστησεν εἰς τὰς παραμεθορίους περιοχὰς μαχίμους πληθυσμοὺς ἐκ Σύρων καὶ Ἀρμενίων παυλικιανῶν. Οἱ Βούλγαροι διὰ νὰ προλάβουν εἰσέβαλον εἰς Θρᾴκην καὶ προυχώρησαν μέχρι τοῦ Ἀναστασιανοῦ τείχους, ἀλλ' ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψωσιν εἰρήνην (755). Μετὰ τρία ἔτη συμμαχήσαντες μετὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐγκατεστημένων Σλάβων, εἰσέβαλον ἐκ νέου. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐξεστράτευσε κατ' ἀρχὰς μὲν κατὰ τῶν Σλάβων τούτων καὶ ὑπέταξεν αὐτοὺς (758), ἀπαγαγὼν πολλοὺς αἰχμαλώτους, κατόπιν δὲ ἐστράφη κατὰ τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους ἐνίκησε. Τῷ 786 ἡ Εἰρήνη διὰ τοῦ στρατηγοῦ Σταυρακίου ἠνάγκασε τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἑλλάδι ἀρχηγοὺς τῶν Σλάβων νὰ πληρώνωσι φόρον. Ὀλίγα ὅμως ἔτη κατόπιν ἀνεφάνη ὁ ἐπίφοβος κράλης τῶν Βουλγάρων Κροῦμος. Οὗτος τῷ 809, προχωρήσας πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος, ἐπέπεσε κατὰ τῶν ἐκεῖ σταθμευόντων βυζαντινῶν ταγμάτων, ἐνίκησεν αὐτά, κατέλαβε τὴν Σαρδικὴν (Σόφιαν) καὶ ἤνοιξεν οὕτω τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Νικηφόρος, πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου τούτου, ἀφοῦ ἀπηλλάγη ἀπὸ ἐσωτερικοὺς περισπασμούς, ἐξεστράτευσε τῷ 811 κατὰ τῶν Βουλγάρων διὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, προήλασε διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Μπερίγκοβα, πρὸς τὸ ἐν Πλίσκᾳ στρατόπεδον τοῦ Κρούμου, τὸ ὁποῖον καὶ κατέλαβεν, ἀλλ' ἀποκλεισθεὶς πανταχόθεν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὑπέστη δεινὴν ἧτταν καὶ ἐφονεύθη. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Κροῦμος εἰσέβαλεν εἰς Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, λεηλατῶν καὶ ἀπάγων τοὺς κατοίκους εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος, κατόπιν πολιορκίας, κατέλαβε τὴν Δελβετόν, ἐνίκησε τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα τοῦ Μιχαήλ, ἀποτελούμενα κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ Μακεδόνας, καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (813), ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς.

Τῷ 814 ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Λέοντος ὁ Κροῦμος ἀπέθανε καὶ τὸ Βυζάντιον ἀπηλλάγη οὕτω σοβαρωτάτου κινδύνου. Ὁ Λέων ἔθηκε τέρμα εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Βουλγάρων, μεθ' ὧν συνῆψεν εἰρήνην τῷ 817 καὶ ἀνῳκοδόμησε πολλὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας, παθούσας κατὰ τὰς διαφόρους ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων. Τὴν εἰρήνην ταύτην ἐτήρησαν οἱ Βούλγαροι μέχρι τοῦ 893, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν βουλγαρικὸν θρόνον ὁ πολυμήχανος Συμεών.

Οὗτος ἀμέσως κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας του εὗρεν ἀφορμὴν νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον καὶ νὰ νικήσῃ τοὺς ἀνετοίμους Ἕλληνας εἰς τὸ Βουλγαρόφυγον τῆς Θρᾴκης. Ἡ διπλωματία τοῦ Βυζαντίου ἀνέπτυξε τότε τὴν μεγάλην της δραστηριότητα καὶ ἔλαβε μέτρα μεγίστης σημασίας. Συνεννοήθη μὲ τοὺς Οὔγγρους, τοὺς κατοικοῦντας ἀκόμη τότε εἰς τὴν σημερινὴν Βεσσαραβίαν, διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου τοὺς διεβίβασε νοτίως τοῦ Δουνάβεως καὶ τοὺς ἔρριψε κατὰ τοῦ Συμεών. Παρὰ τὴν Σιλίστριαν ἐνίκησαν οἱ Οὖγγροι τὸν Συμεὼν καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν χώραν, οὕτω δ' ἠναγκάσθη οὗτος νὰ εἰρηνεύσῃ πρὸς τὸ Βυζάντιον. Διὰ ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν Οὔγγρων ὁ Συμεὼν καὶ νὰ μὴ ὑποταγῇ τελείως εἰς αὐτούς, ἠναγκάσθη νὰ συνεννοηθῇ μὲ ἄλλην τουρκικὴν φυλήν, τοὺς Πετσενέγους. Ὁ πόλεμος οὗτος μετεκίνησε τοὺς Οὔγγρους, οἱ ὁποῖοι τότε ἐγκατεστάθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν σημερινὴν Οὐγγαρίαν καὶ ἐχώρισαν ὁριστικῶς τοὺς νοτίους ἀπὸ τῶν βορείων Σλάβων. Μέχρι τοῦ 911 ἔμεινεν ἥσυχον τὸ Βυζάντιον ἀπὸ βορρᾶ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ *Ἄραβες*, γενόμενοι κύριοι τῆς θαλάσσης, ἀπὸ τοῦ 891 μέχρι τοῦ 904 ἐπεχείρησαν πειρατικὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν παραλίων τῆς Μακεδονίας, καὶ τῷ μὲν 891 μετὰ δυσκολίας ἡ Θεσσαλονίκη διέφυγε τὸν κίνδυνον· ἀλλὰ τῷ 904 ὁ ἐξωμότης Λέων ὁ Τριπολίτης ἐπελθὼν μετὰ 54 ἀραβικῶν πλοίων ἐκυρίευσεν αὐτὴν (30 Ἰουλίου 904), τὴν ἐλεηλάτησε δεινῶς, ἔσφαξε πολλοὺς τῶν κατοίκων καὶ ἀπήγαγεν 22 000 αἰχμαλώτων πρὸς πώλησιν εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ἀνατολῆς.

Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ νεαροῦ καὶ ἀπολέμου Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἤρχισε πάλιν τὰς ἐπιδρομάς του εἰς Θρᾴκην

Digitized by Google

ὁ Συμεών. Τῷ 917 ἐνικήθη ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς τοῦ Λέοντος Φωκᾶ παρὰ τὴν Ἀγχίαλον. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Συμεὼν ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ «τσάρου τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Γραικῶν», ἐνῷ πρὶν ἐλέγετο ἁπλῶς κνιὰζ ἢ ἄρχων. Ὁ Συμεὼν ἐξηκολούθησε σχεδὸν ἀνενόχλητος τὰς ἐπιδρομάς του καὶ λεηλασίας εἰς τὴν Θρᾴκην μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ματαίως προσεπάθησεν ὁ πατριάρχης Νικόλαος ὁ Μυστικὸς νὰ ἐπιτύχῃ εἰρήνην καὶ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πολέμου. Αἱ ἐπιδρομαὶ τοῦ Συμεὼν ἐπεξετάθησαν καὶ πρὸς τὴν Μακεδονίαν, ἔχομεν δὲ τὴν εἴδησιν ὅτι προσωρινῶς κατελήφθησαν πολλὰ φρούρια εἰς τὸ θέμα Δυρραχίου. Ἀλλ' ὅτι κατέλαβε τὴν χώραν ἐπὶ πολὺ ὁ Συμεὼν καὶ ὅτι ἐκυβέρνησεν αὐτὴν δὲν εἶναι ἀληθές. Οἱ Βούλγαροι ἱστορικοὶ (Rizoff) παριστοῦν τὴν Βουλγαρίαν τοῦ Συμεὼν ἐκτεινομένην μέχρις Ὀλύμπου καὶ Ἰωαννίνων, ἀλλὰ τοῦτο δὲν πιστοῦται ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Αὐτὴν τὴν Ἀδριανούπολιν κατέλαβε δὶς ὁ Συμεὼν καὶ ἐν τούτοις μόνον τὴν ἐλεηλάτησε καὶ κατόπιν τὴν ἐξεκένωσε, δὲν τὴν ἐκράτησε δέ, ἐνῷ ἠδύνατο νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ διὰ τὰ σχέδιά του κατὰ τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Διὰ νὰ στηρίξουν οἱ βουλγαρόφιλοι ἱστορικοὶ τὴν θεωρίαν των περὶ κατακτήσεως τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τοῦ Συμεών, προέβησαν εἰς δεινὴν πλαστογραφίαν ἐλλείψει ἱστορικῶν εἰδήσεων. Κατεσκεύασαν ἐπιγραφὴν (ἡ ὁποία δῆθεν ἀπετέλει σύνορον παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην μεταξὺ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ βυζαντινοῦ κράτους) ἔχουσαν οὕτω: «Ἔτ[ους ἀ]πὸ κτ[ίσεως] κ[όσμου]... ἰν[δικτιῶνος] ζ' —ὅρος Ρωμαίων κ[αὶ] Βουλγάρ[ων]—ἐπὶ Συμεὼν ἐκ [Θε]οῦ ἄρ[χοντος] Βουλγάρ[ων]—ἐπὶ Θεοδώρου Ὄλγου Τρακανοῦ—ἐπὶ Δρίστρου Κομίτου». Ἀλλὰ λόγος περὶ κατακτήσεως πολλοῦ ἢ ὀλίγου μέρους τῆς Μακεδονίας, οὔτε ἐπὶ Συμεὼν δύναται νὰ γίνῃ. Ὁ Συμεὼν ἔκαμε μόνον λεηλασίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐπλούτισεν ὀλίγον τὴν πτωχὴν τότε Βουλγαρίαν, τὸ δὲ κράτος του ἐπεξέτεινεν ὀλίγον μόνον πρὸς τὴν Σερβίαν. Τὰ πρὸς τὸ Βυζάντιον σύνορα τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐπὶ Συμεὼν δὲν μετεβλήθησαν.

Τῷ 927 ἀπέθανεν ὁ Συμεών, ἀφήσας διάδοχον τὸν φίλον τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ ἀσκητισμοῦ υἱόν του Πέτρον. Οὗτος ἐπεδίωξεν ἀμέσως δι' ἐπιδρομῶν εἰς τὴν βόρειον Θρᾴκην (Μακεδονίαν) νὰ ἐπιτύχῃ εὐνοϊκὴν εἰρήνην, ἡ ὁποία καὶ ἐκλείσθη τὸ αὐτὸ ἔτος. Μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 927 ὁ Ρωμανὸς Λεκαπηνός, «πλείσταις πόλεσι κατὰ Μακεδονίαν τε (=ἡ Ανατολικὴ Ρωμυλία ἢ βόρειος Θρᾴκη) καὶ Θρᾴκην, τὰς μὲν ἐκ βάθρων ἀνῳκοδόμησε, τισὶ δὲ καινισμοὺς ἐπενόησεν», γεγονὸς ὅπερ δεικνύει ὅτι, ἀφοῦ ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία παραμένει ἑλληνική, δὲν δύναται νὰ γίνεται λόγος περὶ κατακτήσεως τῆς Μακεδονίας. Ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν ἡ Μακεδονία ἀπηλλάγη νέων ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων, τὸ μὲν διότι τὸ βυζαντινὸν κράτος διῳκεῖτο ὑπὸ ἐξόχων ἀνδρῶν, οἵτινες ὡς στρατηγοὶ ἢ βασιλεῖς ἀνώρθωσαν τὸ ἐπὶ Λέοντος τοῦ ΣΤ' μειωθὲν γόητρον αὐτοῦ, τὸ δέ, διότι καὶ ἡ Βουλγαρία, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Συμεών, διήνυσε μακρὰν περίοδον καταπτώσεως καὶ ἐσωτερικῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀνέκυψεν ἡ Θεσσαλονίκη ἐκ τῶν πληγμάτων Λέοντος τοῦ Τριπολίτου, καταστᾶσα καὶ πάλιν πρωτεύουσα πόλις τῆς Μακεδονίας, συνῳκίσθη δὲ πυκνότερον ἡ Χαλκιδικὴ καὶ ἱδρύθησαν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς αὐτῆς χερσονήσου πολλαὶ καὶ πλούσιαι μοναὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν βασιλέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ἐπιφανῶν οἴκων αὐτῆς.

Μὲ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν βουλγαρικὸν θρόνον τοῦ δραστηρίου Σαμουὴλ (976—1014) ἀρχίζει νέα περίοδος ἑλληνοβουλγαρικῶν ἀγώνων. Ἐνῷ ὁ Βασίλειος ὁ Β' (976—1025) ἦτο ἀπησχολημένος μὲ ἐμφυλίους ἀγῶνας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ὁ Σαμουὴλ ἐξέτεινε τὸ κράτος του ἐν Μακεδονίᾳ. ὄχι διὰ μαχῶν, ἀλλὰ διὰ συνεννοήσεων, καὶ ἐπέτυχε παρὰ τοῦ πάπα τὴν ἀναγνώρισίν του ὡς τσάρου. Ὁ Σαμουὴλ ἀνεγνώρισε τὰ ὑπάρχοντα προνόμια πολλῶν χωροδεσποτῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὑπεστήριξε τοὺς φανατικοὺς αἱρετικοὺς Βουλγάρους, τοὺς Βογομίλους, οἱ ὁποῖοι, μὴ ἀναγνωριζόμενοι ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, εὗρον καταφύγιον εἰς τὸ κράτος τοῦ Σαμουὴλ καὶ ἀφωσιώθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Τὸ κράτος τοῦ Σαμουὴλ ἐθεωρήθη μὲν βουλγαρικόν, διότι ἐσχηματίσθη ὑπ' ἀρχηγῶν Βουλγάρων, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἦτο μακεδονικόν, διότι ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ ἐγχωρίου πληθυσμοῦ, κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνικοῦ, ἐν μέρει δὲ μόνον σλαβικοῦ καὶ βλαχικοῦ. Ὁ Κεδρηνὸς ὀνομάζει τὴν Μακεδονίαν τοῦ Σαμουὴλ ἁπλῶς Βουλγαρίαν, διότι κομιτόπουλοι Βούλγαροι ἵδρυσαν τὸ κράτος τοῦτο καὶ ὄχι φυσικὰ δι' ἐθνολογικοὺς λόγους. Κυριώτερον κέντρον τοῦ κράτους τοῦ Σαμουὴλ ἦτο ἡ Β Μακεδονία, ἡ δὲ πρωτεύουσα αὐτοῦ ἤλλαξεν ἐπανειλημμένως, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἕδρας τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἠκολούθησε τὴν τύχην τοῦ κράτους μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ αὐτοκεφάλου αὐτῆς. Ἐκ Σόφιας μετεφέρθη εἰς Μογλενά, κατόπιν εἰς Βοδενὰ καὶ κατόπιν εἰς Πρέσπαν (981), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην. Αἱ χῶραι τοῦ Σαμουὴλ εἶχον πολλὰς ὀχυρὰς πόλεις καὶ φρούρια. Πρὸς Β. τὸ Βελιγράδιον καὶ τὴν Νύσσαν, εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον τὴν Πριστίναν καὶ τὴν Λίπλιαναν. Ἡ Σόφια καὶ τὸ Πέρνικ μὲ 35 ἄλλα φρούρια ἐξησφάλιζον τὰς συγκοινωνίας τῆς Μακεδονίας μετὰ τοῦ Δουνάβεως. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος ὑπῆρχεν ἡ Βελμποὺζδ (Βελεβούσδιον, νῦν Κιουστεντίλ), οἱ Στόβοι, τὸ Μελένικον, ἐπὶ τοῦ Ἀξιοῦ τὰ Σκόπια καὶ τὰ Βελεσσά, εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν ἡ Πρίλαπος, τὸ Ὄστροβον, ἡ Πρέσπα, ἡ Ἀχρὶς καὶ τὸ Δεβόλι, τέλος δὲ ἐν τῇ Β. Ἠπείρῳ τὰ Βελέγραδα, ἡ Δρυϊνούπολις, ἡ Γλοβενίτσα καὶ τὸ Βουθρωτόν.

Μετὰ δέκα περίπου ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Σαμουήλ, τῷ 986, κατῆλθε μέχρι Θεσσαλίας καὶ ἐκυρίευσε τὴν Λάρισαν, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους ἐστρατολόγησεν ἀμέσως ἢ μετῴκισεν εἰς Πρέσπαν καὶ Ἀχρίδα· ἐκ Λαρίσης ἔλαβε γυναῖκα Ἑλληνίδα, ἀπήγαγε δὲ καὶ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Ἀχιλλείου, ὅπως καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Διοδώρου ἐκ Τρικκάλων. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς ἁλώσεως τῆς Λαρίσης ὁ Βασίλειος Β' ἐξεστράτευσε τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ Σαμουὴλ καὶ ἔφθασε μέχρι Σόφιας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκροτήσῃ μάχην ἐκ τοῦ συστάδην, ἐξαντληθεὶς ἐκ τοῦ κλεφτοπολέμου τοῦ Σαμουήλ. Ὁ Βασίλειος ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ ἀπασχοληθῇ πάλιν μὲ τὰς ἐμφυλίους στάσεις ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἀνενόχλητος λοιπὸν ὁ Σαμουὴλ ἐξηκολούθησε τὴν δρᾶσίν του, κατέλαβε τὸ Δυρράχιον καὶ τῷ 989 ἐκυρίευσε τὸ ὀχυρὸν φρούριον τῆς Βερροίας. Μόλις τῷ 996, εἴκοσι περίπου ἔτη μετὰ τὴν ἄνοδόν του εἰς τὸν θρόνον, ἠδυνήθη ὁ Βασίλειος νὰ στρέψῃ τὴν προσοχήν του, ἐπιμόνως ὅμως εἰς τὸ ἑξῆς, εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἔκτοτε παύουν ὁριστικῶς καὶ αἱ εὔκολαι ἐπιτυχίαι τοῦ Σαμουήλ.

Ἐνῷ ὁ Σαμουὴλ κατέβαινεν εἰς Πελοπόννησον πρὸς λεηλασίαν, ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος Οὐρανὸς ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς ἑλληνικῆς Θεσσαλονίκης διέβη ἀπροσδοκήτως τὸν Σπερχειὸν ποταμὸν καὶ ἐπέπεσε κατὰ τῶν ἀμερίμνως ἐστρατοπεδευμένων νοτίως αὐτοῦ Βουλγάρων καὶ τοὺς κατέκοψε. Μόλις ἐσώθη ὁ Σαμουὴλ διὰ τῶν ὀρέων εἰς Πρέσπαν, ὅπου εἶχε μεταφέρει πρὸ ὀλίγου τὴν πρωτεύουσάν του. Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Νικηφόρος κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα ἀνενόχλητος μέχρι τοῦ Σπερχειοῦ καὶ ἐπέπεσεν ἀπαρατήρητος κατὰ τοῦ Σαμουήλ, σημαίνει ὅτι ἡ χώρα δὲν κατείχετο ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ Σαμουὴλ διὰ φρουρῶν, ἀλλ' ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοπικῶν ἀρχόντων. Ὀλίγους μῆνας βραδύτερον ὁ ἑλληνικὸς στόλος κατέλαβε τὸ Δυρράχιον καὶ οὕτως ἐπανῆλθεν ἡ ἑλληνικὴ κυριαρχία ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Τῷ 1000 ὁ Βασίλειος ἔγινε κύριος τῶν φρουρίων τῆς Βουλγαρίας, ἥτις ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1186 διετέλεσεν ἐπαρχία τοῦ Βυζαντίου. Τῷ 1002, μετὰ ὀκτάμηνον πολιορκίαν, ἐκυρίευσε τὸ Βιδδίνιον παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ ἔπειτα κατῆλθεν εἰς τὰ Σκόπια, ὅπου ἐνίκησεν ἐκ νέου τοὺς Βουλγάρους. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Βασίλειος ἦτο ἀπησχολημένος πρὸς βορρᾶν, ὁ Σαμουὴλ ἔκαμε τὴν τελευταίαν ἐπιδρομήν του πρὸς ἀνατολάς, μέχρις Ἀδριανουπόλεως, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς πλὴν τῆς λείας οὐδὲν ἄλλο κέρδος εἶχε. Τῷ 1003 κατελήφθησαν τὰ φρούρια Σερβίων, Βοδενῶν, Βερροίας. Ἀπὸ τοῦ 1003 ὑπῆρξε φοβερὰ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Βασιλείου πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ Σαμουήλ. Τῷ 1014 ἡ καταστροφὴ συνεπληρώθη. Εἰς τὸ Κλειδίον, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σερρῶν-Μελενίκου, ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος Ξιφίας κατώρθωσε νὰ προσβάλῃ τὸν στρατὸν τοῦ Σαμουὴλ ἐκ τῶν νώτων καὶ νὰ καταστρέψῃ αὐτὸν τελείως. Ὁ Σαμουήλ, ὅταν ἔμαθε τὴν συμφορὰν τοῦ Κλειδίου, ἀπέθανεν, εἰς δὲ τὴν Ἀχρίδα, ὅπου εἶχε μεταφέρει τὴν ἕδραν του ἀπὸ τοῦ 1000, ἤρχισε νὰ σχηματίζεται φιλειρηνικὸν κόμμα.

Ὁ υἱὸς τοῦ Σαμουὴλ Γαβριὴλ Ρωμανὸς (Ραδομίρ), ἀνδρεῖος πολεμιστής, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες ἀνέκτησαν τὰ Βιτώλια, τὴν Πρίλαπον, τοὺς Στόβους, τὰ Βοδενά, τὰ Μογλενά, μάτην ἐζήτησε τὴν εἰρήνην. Τῷ 1015 ἔπεσε δολοφονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Ἰωάννου Βλαδισλάβ. Ὁ ἅρπαξ τοῦ θρόνου, ἀναγκασθεὶς νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον, ἠγωνίσθη ἐπιτυχῶς κατὰ τὰ ἔτη 1016 καὶ 1017. Ἀλλὰ τὴν συμμαχίαν, ἣν ἐσχεδίασε πρὸς τοὺς Πατζινάκας (Πετσενέγους), ἠμπόδισεν ἄγρυπνος ἐπιτήρησις τῶν ἐν τοῖς παριστρίοις φρουρίοις Ἑλλήνων φρουράρχων. Πρὸ τοῦ Δυρραχίου, ὅπερ ἐπολιόρκουν οἱ Βούλγαροι, ἔπεσε τῷ 1018 ὁ Ἰωάννης Βλαδισλάβ, ὁ τελευταῖος τσάρος τῆς Ἀχρίδος. Ἰσχυρὰ μερὶς βογιάρων (στρατιωτικῆς ἀριστοκρατίας) μὲ ἀρχηγοὺς τὸν πατριάρχην Δαβὶδ καὶ τὴν τσαρίναν Μαρίαν καὶ τὸν στρατηγὸν Βογδὰν ἐζήτησεν εἰρήνην ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι θὰ ἀνεγνωρίζοντο τὰ προνόμιά των. Ὁ Βασίλειος Β' ἐδέχθη καὶ ἦλθεν ὁ ἴδιος εἰς Ἀχρίδα, ὅπου εὗρε τὴν ἄφθονον λείαν τὴν συγκομισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σαμουὴλ ἐκ χρυσοῦ, πολυτίμων λίθων καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησεν εἰς ἀμοιβὰς τοῦ στρατοῦ. Ὡς νικητὴς προσηνέχθη πολὺ πράως καὶ συνετῶς πρὸς τὸν ὑποταχθέντα λαόν. Τὸ πολίτευμα καὶ τὴν ἐκκλησίαν του δὲν ἤγγισε καθόλου· οὕτως εἰπεῖν διὰ προσωπικῆς ἑνώσεως συνηνώθη πρὸς τὸ μέγα ρωμαϊκὸν κράτος, τὸ κράτος τῶν ἐν Ἀχρίδι τσάρων. Τοὺς μέχρι τοῦδε στρατιωτικοὺς καὶ φορολογικοὺς νόμους ἀφῆκεν ἀναλλοιώτους· ἡ ἀνωτέρα ἀριστοκρατία τῶν Βουλγάρων καὶ ἡ αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἀχρίδος διετήρησαν τὰ προνόμιά των. Τὰ μέλη τοῦ οἴκου τῶν τσάρων καὶ τῶν ἀνωτάτων βογιαρικῶν οἰκογενειῶν μετῳκίσθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ συμπεριελήφθησαν εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ κράτους. Τὴν εἰρήνευσιν τῆς χώρας συνεπλήρωσεν ὁ Βασίλειος μετοικίσας ἐκ Μακεδονίας πολλὰ ξενικὰ στοιχεῖα εἰς Θρᾴκην καὶ Μικρὰν Ἀσίαν καὶ βουλγαρικὰς φρουρὰς εἰς τὴν σημερινὴν Βουλγαρίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου τοῦ Β', ἡ Μακεδονία ἐπὶ ἥμισυ αἰῶνα ἐδοκίμασε νέας ἐπιδρομὰς ἐκ νέων ἐχθρῶν. Ἡ ὑποταγὴ τῆς βουλγαρικῆς στρατιωτικῆς ἀριστοκρατίας (βογιάροι) ἠνάγκασε τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἡσυχάσῃ μέχρι τοῦ 1186. Ὅσαι ἀπόπειραι ἐπαναστάσεως ἔγιναν ἀπέτυχον. Οὕτω π. χ. τῷ 1040 ὁ Πέτρος Δελεᾶνος ἐπαναστατήσας ἐν Ναϊσσῷ ἐπεχείρησεν ἐπιδρομὴν καὶ ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ἐνικήθη ὁλοσχερῶς ὑπὸ μόνης τῆς φρουρᾶς τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀλλὰ νέοι βάρβαροι, οἱ *Πετσενέγοι* (Πατζινάκοι) διατρέχοντες καὶ λεηλατοῦντες τὴν Βουλγαρίαν ἐπῆλθον καὶ κατὰ τῆς Μακεδονίας μέχρι Θεσσαλονίκης (1027, 1034, 1048, 1051). Ὁ χάνης αὐτῶν Τυρὰκ ἐνικήθη τέλος κατὰ κράτος, οἱ δὲ Βυζαντινοὶ ἐγκατέστησαν αὐτοὺς εἰς τὰς ἐρήμους ἐκτάσεις μεταξὺ Ναϊσσοῦ καὶ Σόφιας. Ἀλλὰ τοῦτο ἀπέβη ὀλέθριον, διότι οἱ ἐγκατασταθέντες προσεκάλεσαν τοὺς πέραν τοῦ Δουνάβεως ὁμοεθνεῖς των καὶ οὗτοι διήλασαν δῃοῦντες τὴν χώραν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατέστρεψαν δὲ τρεῖς βυζαντινοὺς στρατούς. Μόλις τῷ 1051 ἐξεδιώχθησαν αἱ ληστρικαὶ αὗται ὀρδαὶ ἐκ τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας.

Τῷ 1065 ὁ ἐκ τῶν Πετσενέγων κίνδυνος ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ ἀπὸ τῶν *Κουμάνων*. Οἱ Οὗζοι (Ὀγοῦζοι, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Κουμάνοι κληθέντες), τουρκικὴ ἔφιππος ὀρδή, ζῶσα ὑπὸ σκηνάς, ὅπλα δὲ ἔχουσα τόξα καὶ βέλη, ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα ἀπειραρίθμων ἄλλων ἀδελφῶν ὀρδῶν καὶ διηυθύνθησαν πρὸς δυσμάς. Οἱ Πετσενέγοι ἠναγκάσθησαν νὰ μετοικήσουν ἀπὸ τῆς παρὰ τὸν Δνείστερον χώρας εἰς τὴν Βλαχίαν. Τῷ 1065 διέβησαν τὸν Δούναβιν 60.000 ἐξ αὐτῶν. Μάτην προσεπάθησαν ν' ἀποκρούσωσιν αὐτοὺς οἱ στρατηγοὶ Βασίλειος Ἀποκάπης καὶ Νικηφόρος Βοτανειάτης. Μία ὀρδὴ προήλασε μέχρι Θεσσαλονίκης. Ἀλλὰ αἱ νόσοι καὶ ἡ ἀντίστασις τοῦ κατηγανακτισμένου χωρικοῦ πληθυσμοῦ ἐξωλόθρευσαν αὐτήν. Ὁ ἐξολοθρευμὸς οὗτος ὀφείλεται κυρίως εἰς τοὺς Βουλγάρους καὶ εἰς τοὺς ἐκδίκησιν πνέοντας Πετσενέγους, οἱ ὁποῖοι ἔσφαζον ἄνευ οἴκτου. Λείψανά τινα ἐζήτησαν χάριν καὶ κατῳκίσθησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Μετά τινα ἔτη ὁ παρὰ τὸν Αἷμον βυζαντινὸς στρατὸς ἀμειβόμενος κακῶς ἐστασίασε (1072) καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων Πετσενέγων ἐπέδραμε τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν. Ἀλλὰ τὸ κίνημα τοῦτο περιεστάλη ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Βρυεννίου, ὅστις, στασιάσας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Βοτανειάτου, ἐπῆλθεν ἐκ τῆς Νοτίου Μακεδονίας μετὰ τῶν θρᾳκικῶν καὶ μακεδονικῶν ταγμάτων καὶ τοῦ θεσσαλικοῦ ἱππικοῦ καὶ πολυαρίθμων Πετσενέγων καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Ἀδριανουπόλει. Μὲ τὰ τάγματα ταῦτα, ἡ ὕπαρξις τῶν ὁποίων κατὰ τοὺς χρόνους τούτους μαρτυρεῖ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βυζαντινῶν ἐπὶ τῆς Μακεδονίας, μετ' ὀλίγα ἔτη ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς διεξήγαγεν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον νέων ἐπιδρομέων, τῶν *Νορμανδῶν*, οἱ ὁποῖοι ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ροβέρτου Γυσκάρδου καὶ τοῦ υἱοῦ του Βοημούνδου. Τὸν Μάϊον τοῦ 1081 ἀπεβιβάσθη τὸ πρῶτον ὁ Βοημοῦνδος, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Ροβέρτος Γυσκάρδος μετὰ στρατοῦ 30 000 ἀνδρῶν εἰς τὸν Ὠρικὸν τῆς Ἠπείρου. Ἐπολιόρκησε κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν τὸ Δυρράχιον, ὅπερ ἐδέσποζε τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ ἦτο συνάμα ὁ πρῶτος σταθμὸς τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ καὶ ἡ κλεὶς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλέξιος, μὲ βαρύτατα ἀνταλλάγματα ἐξηγόρασε τὴν συμμαχίαν τῶν Βενετῶν, οἱ ὁποῖοι ἑνώσαντες τὸν στόλον των μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κατέστρεψαν τὸν νορμανδικόν. Ὁ Ροβέρτος Γυσκάρδος διέφυγε πρὸς τὴν Φάρσαλον καὶ ἐκεῖ κατὰ πρόκλησιν τοῦ Ἀλεξίου, πεποιθότος εἰς τὸν ἐξ 70.000 ἀνδρῶν στρατόν του ἔδωκε μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίκησε τὸν Ἀλέξιον (1081). Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Γυσκάρδος ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὸ Δυρράχιον, ἀλλ' ἠναγκασμένος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰταλίαν παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πολεμου εἰς τὸν Βοημοῦνδον. Οὗτος, ἀφοῦ ἐστερέωσε τὴν ἀρχήν του ἐν Ἠπείρῳ (1083), ἐνίκησε δὶς τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλεξίου, ἐκυρίευσε δὲ τὴν Καστορίαν, τὰ Μογλενά, τὰ Σκόπια καὶ ὅλας τὰς μακεδονικὰς πόλεις μέχρι τοῦ Ἀξιοῦ. Κατόπιν ἐστράφη πρὸς τὴν Θεσσαλίαν, ἀλλ' ἡ ὀχυρὰ Λάρισα ἀνθίστατο ἐπὶ ἓξ μῆνας πρὸς πάσας τὰς ἐπιθέσεις του, καὶ

Digitized by Google

τέλος, συγκροτηθείσης μεγάλης καὶ ἐναγωνίου μάχης, κατετροπώθησαν οἱ Νορμανδοὶ καὶ ἐγκαταλιπόντες τὸ κατὰ τῆς Λαρίσης ἐγχείρημα ὑπεχώρησαν εἰς Καστορίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον καταστήσει δεύτερον αὐτῶν ὁρμητήριον μετὰ τὸ Δυρράχιον ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἀποτυχία αὕτη, ἡ δυσμένεια τῶν πέριξ κατοίκων, ἡ μὴ τακτικὴ μισθοδοσία τῶν στρατιωτῶν προὐκάλεσαν στάσιν τοῦ ἐν Καστορίᾳ νορμανδικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἀπῄτει τοὺς μισθούς του. Ὁ Βοημοῦνδος ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν διὰ νὰ κομίσῃ ἐκεῖθεν χρήματα, καταλιπὼν ἐπίτροπόν του ἐν Ἑλλάδι τὸν κοντόσταβλον Ἀπουλίας καὶ Καλαβρίας Βρυέννιον. Ὁ Ἀλέξιος μετὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Βοημούνδου ἔσπευσε νὰ πολιορκήσῃ τὴν Καστορίαν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβε δι' εὐφυοῦς στρατηγήματος. Ἐντὸς ὀλίγου ὁ Βοημοῦνδος περιωρίσθη εἰς τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου (1084).

Μόλις τῶν Νορμανδῶν ἀπαλλαγεὶς ὁ Ἀλέξιος, ἠναγκάσθη ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἀπὸ βορρᾶ κίνδυνον. Τῷ 1086 οἱ περὶ τὴν Σιλίστριαν βογιάροι συνεμάχησαν πρὸς τοὺς Κουμάνους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἠνώθησαν καὶ οἱ Βογόμιλοι καὶ ἀφοῦ κατέλαβον τὸν ὀρεινὸν φρούριον Βελιάτοβον, ἐπόρθησαν τὴν Θράκην. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐνεφανίσθη ὁ Τσελγοῦ-Χὰν ἄγων 80.000 Πετσενέγους καὶ Κουμάνους, δι' ὧν ἐνίκησεν ὁλοσχερῶς τὸν Ἀλέξιον εἰς φοβερὰν μάχην παρὰ τὴν Σιλίστριαν. Ἡ Θράκη οὕτω παρεδόθη ἀνυπεράσπιστος εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἀγρίων ὀρδῶν λεηλασίαν. Ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ σφαγὴ ἐξετάθησαν μέχρι τῶν περιχώρων τῆς πρωτευούσης. Κατόπιν τούτου ὁ Ἀλέξιος διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ κατώρθωσε νὰ προσεταιρισθῇ 40.000 Κουμάνους, μετὰ τῶν ὁποίων τοιοῦτον ὄλεθρον ἐπέφερεν εἰς τοὺς Πετσενέγους ἐν τῇ παρὰ τὸ Λεβούνιον αἱματηρᾷ μάχῃ (1091), ὥστε οὗτοι ἐπὶ μακρὸν κατέστησαν ὅλως διόλου ἀκίνδυνοι. Πενιχρά τινα λείψανα αὐτῶν ἐγκατέστησεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐν τῇ ἄνω Μακεδονίᾳ περὶ τὰ Μογλενά, ἐξ ὧν ἀπετέλεσε καὶ ἴδιον στρατιωτικὸν τάγμα, τῶν Μογλενιτῶν Πατζινάκων.

Κατὰ τὴν μακρὰν καὶ ἔνδοξον βασιλείαν τῶν Κομνηνῶν, Ἰωάννου (1116—1143) καὶ Μανουὴλ (1143—1180) ἡ Μακεδονία παρέμεινε σχετικῶς ἥσυχος ἀπὸ μεγάλων ἐπιδρομῶν. Οἱ Βούλγαροι πολλὰ παθόντες καὶ ἀποδεκατισθέντες ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Πετσενέγων καὶ τῶν Κουμάνων, ἀφῆκαν τὴν Μακεδονίαν ἥσυχον ἐπ' ἀρκετόν. Τῷ 1185 ὅμως εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους ἔπλευσε στόλος 200 πλοίων ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μαργαριτώνην καὶ τὸν κόμιτα Ταγκρέδον τῆς Λέκκης, τὸν μετὰ ταῦτα τελευταῖον Νορμανδὸν βασιλέα, καὶ προσέβαλε τὸ Δυρράχιον. Εἰς τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἐμπειροπόλεμον στρατιὰν τῶν Νορμανδῶν δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντιταχθῇ ὁ Ἕλλην στρατηγὸς Ἰωάννης Βρανᾶς. Τὸ Δυρράχιον κατελήφθη ἐξ ἐφόδου, μεθ' ὃ διῃρέθη ὁ εἰσβαλὼν στρατὸς καὶ ἡ μὲν κατὰ ξηρὰν δύναμις προέβη ἀκράτητος μέχρι Θεσσαλονίκης, μετ' ὀλίγον δὲ εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα της καὶ ὁ στόλος. Οἱ Νορμανδοὶ κατέλαβον ἐξ ἐφόδου τὴν δευτέραν πόλιν τοῦ κράτους καὶ ἐπεδόθησαν εἰς ἀνήκουστον λεηλασίαν καὶ σφαγήν, ἐκδικούμενοι τὸν σικελικὸν ἑσπερινὸν τοῦ 1182. Ἐξακολουθήσαντες κατόπιν τὴν πρὸς τὴν Θράκην πορείαν των ἐδῄωσαν καθ' ὁδὸν πολλὰς μακεδονικὰς πόλεις, ἐν αἷς τὴν Ἀμφίπολιν, τὰς Σέρρας, τὴν Μοσυνούπολιν καὶ ἄλλας. Τὸ αὐτὸ ὅμως ἔτος ὁ στρατηγὸς Ἀλέξιος Βρανᾶς, μετ' εὐτυχῆ συμπλοκὴν παρὰ τὴν Μοσυνούπολιν, κατήγαγε τὴν αἱματηρὰν παρὰ τὴν Δημητρίτσαν (πλησίον τῶν Σερρῶν) νίκην (1185), ἥτις παρέδωκεν εἰς χεῖράς του τοὺς Νορμανδοὺς ἀρχηγοὺς καὶ 4.000 ἄνδρας. Τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ, τὰ ὁποῖα κατέλαβε πανικός, ἐσώθησαν εἰς Θεσσαλονίκην, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὸ Δυρράχιον ἢ εἰς τὸν στόλον. Τῷ 1186 οἱ Νορμανδοὶ εἶχον περιορισθῆ εἰς τὸ Δυρράχιον καὶ τὰς Ἰονίους νήσους. Ἀλλὰ καὶ τὸ Δυρράχιον καὶ αὐτὴν τὴν Κέρκυραν τῷ 1191 ἀνέκτησαν οἱ Ἕλληνες, μόνον δὲ ἡ Κεφαλληνία καὶ ἡ Ζάκυνθος παρέμειναν ὡς σικελικὰ τιμάρια εἰς χεῖρας τοῦ ναυάρχου Μαργαριτώνη.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Νορμανδῶν, αἱ σταυροφορίαι, ἡ ἀνικανότης τῆς δυναστείας τῶν Ἀγγέλων ηὐκόλυναν τὴν ἀνασύστασιν τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους, εὐθὺς ὡς εὑρέθησαν ἱκανοὶ ἀρχηγοί. Τῷ 1185 δύο ἀδελφοὶ ἐκ Τυρνάβου, Ἀσὰν καὶ Πέτρος, καλοῦντες ἑαυτοὺς Βλάχους καὶ καταγόμενοι ἐκ Κουμάνων, ἐξ ἀφορμῆς φορολογικῶν πιέσεων τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Βυζαντίου κατώρθωσαν νὰ κινήσουν τοὺς Βουλγάρους εἰς ἐπανάστασιν. Πολὺ ἐβοήθησε τοὺς δεξιοὺς τούτους ἀρχηγοὺς ἡ διαδοθεῖσα ὑπ' αὐτῶν φήμη ὅτι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν (1185) ὁ ἅγιος Δημήτριος κατέφυγεν εἰς Τύρναβον, εἰς τὴν κτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν φερώνυμον ἐκκλησίαν καὶ προστατεύει πλέον ὄχι τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ τοὺς Βουλγάρους. Οἱ δύο ἀδελφοί, ἐνισχυθέντες σπουδαίως ὑπὸ Κουμάνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταπλημμυρίσει τότε τὴν Βουλγαρίαν, ἤρχισαν τὰς ἐπιδρομάς των εἰς τὴν βόρειον Θρᾴκην πρὸς εὕρεσιν λείας καὶ συντήρησιν τοῦ στρατοῦ. Δὶς ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ τοῦ Βυζαντίου, ἀναγκασθέντες μάλιστα κατὰ τὴν πρώτην των ἧτταν νὰ διέλθωσι τὸν Δούναβιν καὶ ζητήσωσι καταφύγιον εἰς τοὺς Κουμάνους. Τὸ Βυζάντιον δὲν ἐπέμεινε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν νίκην του καὶ διὰ τοῦτο οἱ Βούλγαροι ἐπανέλαβον τὰς ἐπιδρομάς των εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν (Μακεδονίαν), φεύγοντες πρὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ καὶ ἐμφανιζόμενοι ἐκ νέου μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ. Μετὰ τὸ 1188 οἱ Βούλγαροι συνεννοήθησαν καὶ μετὰ τοῦ Σέρβου ἡγεμόνος Στεφάνου Νεμάνια, ὅστις ἀπησχόλησε τοὺς Ἕλληνας ἐκστρατεύων εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν σημερινὴν παλαιὰν Σερβίαν. Τῷ 1190 ὁ Ἰσαὰκ Β' Ἄγγελος ὑπέστη βαρεῖαν ἧτταν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων παρὰ τὴν Βέρροιαν· ἡ Βάρνα, ἡ Ἀγχίαλος, ἡ Ναϊσσὸς καὶ ἡ Τριαδίτσα ἐγκατελείφθησαν εἰς αὐτούς. Ἐνίκησεν ὅμως τὸν ὑπερήφανον Σέρβον Νεμάνιαν παρὰ τὸν Μοραύαν τῷ 1193. Ἀλλ' οἱ ἡνωμένοι πάλιν Βούλγαροι, Κουμάνοι καὶ Βλάχοι, ἐνίκησαν αὐτὸν τῷ 1194 παρὰ τὴν Ἀρκαδιούπολιν. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Ἀσὰν καὶ ὁ Πέτρος ἐδολοφονήθησαν ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ τῷ 1196 κατέλαβε τὸν βουλγαρικὸν θρόνον ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Ἰωαννίτσης, ὁ ὀνομασθεὶς ἔπειτα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σκυλοϊωάννης διὰ τὰς ὠμότητας καὶ καταστροφὰς τὰς προξενηθείσας ὑπ' αὐτοῦ ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ. Ὁ Ἰωαννίτσης εἶχε δοθῆ ὡς ὅμηρος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ Ἀσάν, ἀλλ' ἐδραπέτευσε καὶ ἀπέβη, ὡς ὁ Συμεών, ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ Βυζάντιον μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Βάρνης (1201) καὶ τὰς ἄλλας ἐπιτυχίας τοῦ Ἰωαννίτση συνῆψεν εἰρήνην πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνεγνώρισε τὴν παραχώρησιν τῆς χώρας ἀπὸ Ἀγαθουπόλεως τοῦ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ ἄνω Ἀξιοῦ μετὰ τοῦ Κιουστεντὶλ καὶ τῶν Σκοπίων. Μετὰ μακρὰν ἀλληλογραφίαν καὶ πολλὰς προσπαθείας κατώρθωσεν ὁ Ἰωαννίτσης ν' ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' καὶ νὰ στεφθῇ ὑπὸ ἀντιπροσώπου του ἐν Τυρνάβῳ «τσάρος τῶν Βλάχων καὶ τῶν Βουλγάρων». Οἱ Βλάχοι οὗτοι, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην φέρονται σύμμαχοι τῶν Βουλγάρων, ἀναφέρονται ὡς ζῶντες ἐν Μακεδονίᾳ διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα (*Κεδρην.* 2,455), κατῆλθον βαθμηδὸν εἰς Μακεδονίαν πρὸ πάντων τὸν Θ' αἰῶνα, ἀφοῦ ἔζησαν ἐπὶ πολὺ μετὰ τῶν Σλάβων καὶ εἶναι ἀρχαῖοι ἰθαγενεῖς (Θρᾶκες καὶ Ἰλλυριοὶ) τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἐκλατινισθέντες γλωσσικῶς.

Ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204) ὑπὸ τῶν σταυροφόρων καὶ τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον αὕτη ἐγέννησε κατὰ τῶν Λατίνων, προσήγγισε τοὺς Ἕλληνας πρὸς τοὺς Βουλγάρους. Κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ 1204 ἡ Μακεδονία περιῆλθεν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς σταυροφορίας Βονιφάτιον τὸν Μομφερρατικόν, ὅστις συνήνωσε μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης (Μακεδονίας) τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὰς ὁποίας προσήρμοσε τὸ φεουδαλικὸν σύστημα τῆς Δύσεως. Εὑρέθη ὅμως ἀπέναντι δύο πολεμίων, τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουΐνου καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίτση, ὅστις ἀπερίσπαστος πλέον ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἐνίκησε τὸν Βαλδουΐνον (1205), τὸν συνέλαβεν αἰχμάλωτον, τὸν ἐθανάτωσε καὶ κατόπιν ἐπῆλθε κατὰ τοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν. Τῷ 1206 κατέλαβεν ὁ Ἰωαννίτσης τὰς Σέρρας, αἱ ὁποῖαι ἔπαθον τότε τόσην καταστροφήν, ὥστε ἀπὸ πλουσίας πόλεως κατήντησαν μικρὰ κώμη. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Ἰωαννίτση πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἐψύχρανε τοὺς Ἕλληνας. Ὅτε δὲ οὗτος ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν Φιλιππούπολιν, οἱ κάτοικοι ἀντέστησαν ἀποκρούσαντες τὴν φιλίαν του. Ὁ Ἰωαννίτσης τότε ἐκυρίευσε τὴν πόλιν, ἔκαυσεν αὐτήν, τοὺς δὲ κατοίκους ἐφόνευσε. Παρομοίαν τύχην ὑπέστησαν καὶ πλεῖσται ἄλλαι πόλεις τῆς Θρᾴκης, ὡς ἡ Ἡράκλεια, τὸ Πάνιον, ἡ Ραιδεστός, ἡ Χαριούπολις, ἡ Τραϊανούπολις, ἡ Μάκρη, ἡ Κλαυδιούπολις, ἡ Μοσυνούπολις, τὸ Περιθεώριον κλπ., τῶν ὁποίων τοὺς κατοίκους μετῴκισεν ὁ Ἰωαννίτσης εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Δουνάβεως. Μετ' ὀλίγον πολιορκῶν τὴν Θεσσαλονίκην (1207) ἐφονεύθη πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Βορίλλας νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἑρρίκου ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰς ἐπιδρομὰς εἰς Θρᾴκην. Τῷ 1218 ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Βουλγαρίας ὁ Ἰωάννης Ἀσὰν Β' (1218—1241).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φράγκου βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφατίου, ὁ Ἑρρῖκος, αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπελθὼν μετὰ στρατοῦ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βονιφατίου, Δημητρίου, ἐπεβλήθη εἰς αὐτὸν ὡς φεουδαλικὸς ἡγεμών, καὶ ἤρχισαν ἐμφύλιοι ἀγῶνες καὶ θρησκευτικαὶ διενέξεις μεταξὺ τῶν Φράγκων ἐν Μακεδονίᾳ, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς βάρος τῶν κατοίκων. Πανταχοῦ τῆς Μακεδονίας ἐξελέγησαν Λατῖνοι ἐπίσκοποι, τὰ περισσότερα μοναστήρια κατελήφθησαν ὑπὸ μοναχικῶν ταγμάτων τῆς Δύσεως, τὰ ὁποῖα ἐλῄστευσαν τοὺς θησαυροὺς τῶν μονῶν καὶ ἐθανάτωσαν πολλοὺς ὀρθοδόξους μοναχούς. Ἐκ τῶν ἐμφυλίων τούτων ἐρίδων τῶν Φράγκων καὶ ἐκ τῆς δυσφορίας τῶν γηγενῶν πληθυσμῶν ἐπωφελούμενοι οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σέρβοι κατέλαβον τὰ βόρεια τῆς Μακεδονίας, τὴν Ἀχρίδα, τὸ Πρίλαπον, τὴν Πελαγονίαν καὶ τὰ Σκόπια (1218). Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, τὸ δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου ἤρχισε νὰ ἐνισχύεται καὶ νὰ ἐπεκτείνεται εἰς βάρος τῶν Λατίνων καὶ τῶν Βουλγάρων. Ὁ δεσπότης αὐτοῦ Θεόδωρος Ἄγγελος, ἀφοῦ ἐκυρίευσε τὰς ἀνωτέρω πόλεις, ἐκδιώξας τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Βουλγάρους, τῷ 1221 ἐπετέθη κατὰ τοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ ἀσθενὴς Δημήτριος. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἡ πόλις αὕτη περιῆλθεν εἰς χεῖράς του καὶ οὕτω κατελύθη τὸ φραγκικὸν κράτος τῆς Μακεδονίας. Κατόπιν, ἐκ Θεσσαλονίκης ὁρμώμενος ὑπέταξε καὶ τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Χριστουπόλεως μέχρι Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ διασήμου νομομαθοῦς, αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος Δημητρίου Χωματιανοῦ τοῦ Ἀθηναίου.

Τὰς ἐπιτυχίας ταύτας τοῦ Θεοδώρου Ἀγγέλου βλέπων ὁ τσάρος τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν ὁ Β' συνεδέθη διὰ συνθήκης μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Θεόδωρος διέλυσε τὴν φιλίαν καὶ εἰσέβαλεν εἰς Θρᾴκην, ἄγων ἰσχυρὸν στρατὸν Ἑλλήνων καὶ Φράγκων μισθοφόρων. Τὸ 1230 οἱ τέως σύμμαχοι συνεκρούσθησαν εἰς τὴν Κολοκοτνίτσαν παρὰ τὸν Ἕβρον, ἐνίκησε δ' ὁ Ἀσὰν Β' αἰχμαλωτίσας καὶ τὸν Θεόδωρον Ἄγγελον. Μετὰ τὴν νίκην ἀφῆκε τὴν χώραν εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Θεοδώρου Ἀγγέλου Μανουήλ, κρατήσας οὗτος τὴν γραμμὴν Ἀδριανουπόλεως Πελαγονίας, Δυρραχίου. Τότε κατέλαβον πάλιν οἱ Βούλγαροι τὰς Σέρρας, τὰς ὁποίας ἐκράτησαν μέχρι τοῦ 1245. Ὁ Ἀσὰν ἐκυβέρνησε τὰς καταληφθείσας χώρας μετὰ πολλῆς πολιτικότητος, γενόμενος ἀγαπητὸς καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀπέθανε δὲ τῷ 1241, «ἀνὴρ ἀναφανεὶς ἐν βαρβάροις ἄριστος».

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀσάν, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Ἰωάννης Βατάτσης, ὄχι μόνον περιώρισε τοὺς Λατίνους ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους ἀπέσπασε τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Τῷ 1245 ἠλευθέρωσε τὰς Σέρρας, ἐντὸς τριῶν δὲ μηνῶν κατέλαβε τὴν χώραν μέχρι Πριλάπου καὶ Σκοπίων, κατέλυσε τὸ βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὸ ἥνωσε μετὰ τοῦ κράτους του, κυβερνῶν αὐτὸ δι' ἐπιτρόπου. Τὸ ἔργον τοῦ Βατάτση συνεπλήρωσεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Θεόδωρος Β' Λάσκαρις, νικήσας τοὺς Βουλγάρους εἰς τὴν Βερόην ἢ Εἰρηνούπολιν τῆς σημερινῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ ἔπειτα εἰς τὸ περίφημον στενὸν τοῦ Ρουπελίου καὶ τέλος καταλαβὼν ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς Ροδόπης (1257) Εἰς τὸ ἑξῆς οὔτε ἐπιδρομὰς δὲν ἠδυνήθησαν πλέον νὰ κάμουν οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Μακεδονίαν. Οἱ ἑλληνοβουλγαρικοὶ πόλεμοι ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1362 εἰς τὴν σημερινὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν (Μακεδονίαν), ὅπου κατέπαυσαν μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Τούρκων.

Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου (1261) καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κράτους, ἡ Μακεδονία ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας, μέχρι τῆς ὑποταγῆς της εἰς τοὺς Τούρκους, ἐδοκίμασε πάλιν τὰ δεινὰ τῶν ἐμφυλίων διενέξεων καὶ πολέμων τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ νέων ἐπιδρομῶν. Καὶ τῷ μὲν 1309 οἱ τυχοδιῶκται τῆς Καταλανικῆς Ἑταιρείας, ἐπελθόντες ἐκ Θρᾴκης, ἐλεηλάτησαν αὐτὴν ἐπὶ τριετίαν, τραπέντες κατόπιν πρὸς νότον. Κατὰ δὲ τὸν μεταξὺ Ἀνδρονίκου τοῦ Β' (1282—1328) καὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' (1328—1341) ἐμφύλιον πόλεμον, ἡ Μακεδονία ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοῦ πρώτου, ἀλλὰ τέλος ὑπέκυψεν εἰς τὸν δεύτερον, ὅστις τὴν κατέστησεν ὁρμητήριον τῶν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιθέσεών του διὰ τοῦ Ἰ. Καντακουζηνοῦ (1328).

Κατὰ τὸ διάστημα ὅμως τοῦτο ἤρχισε νὰ κραταιοῦται νέον βασίλειον πρὸς Β. τῆς Μακεδονίας, τὸ βασίλειον τῶν *Σέρβων*. Ὁ σλαβικὸς οὗτος λαὸς ἀναφαίνεται διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸν Θ' μ. Χ. αἰῶνα, ἔκτοτε δ' ἐπεχείρησε παροδικὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὰ βόρεια τῆς Μακεδονίας, ἐνίοτε διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν. Ἡ ἐχθρικὴ στάσις τῶν Σέρβων ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων ἤρχισε κυρίως ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Στεφάνου Νεμάνια (1151—1195), πρὸς τὸν ὁποῖον διεξήγαγε μακροὺς ἀγῶνας ὁ Μανουὴλ Κομνηνός. Πρὸ τοῦ Νεμάνια οἱ Σέρβοι κατὰ τὸ πλεῖστον διετέλουν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βυζαντίου, εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθον μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ κράτους τοῦ Σαμουὴλ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου τοῦ Β'. Τώρα, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ κράλη αὐτῶν Στεφάνου Δουσὰν (1331—1355), ἤρχισαν νὰ γίνωνται κύριοι τοῦ πλείστου μέρους τῆς Μακεδονίας, πλὴν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν παραλίων. Ἡ Ἀχρίς, ἡ Πρίλαπος, ἡ Καστορία (1345), τὰ Βοδενά, αἱ Σέρραι

Digitized by Google

(1345), ἡ Στρώμνιτσα, τὰ Ἰωάννινα (1342), ἡ Θεσσαλία (1349) κλπ. περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Σέρβων. Τῷ 1350 ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός, ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ Δουσάν, ἀνέκτησε τὴν Θεσσαλίαν, τὰ Σέρβια, τὴν Βέρροιαν, τὴν Ἔδεσσαν, τὸ Γυναικόκαστρον, τὴν Μυγδονίαν καὶ τὰς περὶ τὸν Στρυμόνα κώμας. Ὁ Δουσὰν ἐκράτησε τὴν Ζίχναν, τὰς Φεράς, τὸ Μελένικον, τὴν Στρώμνιτσαν καὶ τὴν Καστορίαν, ἀνεγνώρισεν ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάρχοντα ἑλληνικὰ προνόμια, μετεχειρίσθη εἰς χρυσόβουλλά του καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ δὲν ἐπεδίωξε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ διὰ Σέρβων, συνθηκολογήσας μᾶλλον καὶ ἐλθὼν εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς χώρας. Τῷ 1346 ἀνηγορεύθη «τσάρος τῶν Σέρβων καὶ Γραικῶν».

Ὁ Στέφανος Δουσὰν ἐπεδίωξε τὴν ἡγεμονίαν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου καὶ τὴν κατάλυσιν τοῦ κράτους τοῦ Βυζαντίου, καθ' ὃν χρόνον οἱ Τοῦρκοι, στρατιωτικῶς ἀνώτεροι τῶν Χριστιανῶν, ἦσαν ἕτοιμοι νὰ περάσουν εἰς τὴν Εὐρώπην. Διὰ νὰ καταλύσῃ τὸ βυζαντινὸν κράτος καὶ κυριεύσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννοήσεις μὲ τὸν Ὀρχάν, τὸν σουλτᾶνον τῶν Τούρκων. Μετὰ τὸν θάνατόν του δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολὺ ἡ συνοχὴ τοῦ σερβικοῦ κράτους. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Στέφανος Οὔρεσης ἐκαλεῖτο ἐπίσης «τσάρος τῶν Σέρβων καὶ τῶν Γραικῶν». Ἐνωρὶς ὅμως κατέστησαν ἡμιανεξάρτητοι οἱ Σέρβοι ἄρχοντες, ὅπως ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ Στεφάνου Δουσάν, Συμεὼν Οὔρεσης, ἐκ μητρὸς Παλαιολόγος, ὅστις ἔχων πρωτεύουσάν του τὰ Τρίκαλα καὶ ἐκυβέρνησεν ἐν Ἠπείρῳ, νοτίῳ Μακεδονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ. Τὸ κράτος τοῦ Συμεὼν εἶναι πλέον ἑλληνικόν· μεταχειρίζεται τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, προικοδοτεῖ ἑλληνικὰς μονὰς καὶ διοικεῖ κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ προνόμια τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν Τῷ 1366 φαίνεται συμβασιλεὺς τοῦ Στεφάνου Οὔρεση ὁ Βουλκασίν, τοῦ ὁποίου ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης Οὔγλεσης ἔγινε τοπάρχης τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας μὲ πρωτεύουσαν τὰς Σέρρας. Ἄλλοι μικρότεροι τοπάρχαι κατέλαβον πόλεις ἢ μικρὰς περιφερείας, ὅπου ἐκυβέρνησαν βεβαίως δι' Ἑλλήνων ὑπαλλήλων καὶ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἡ καθαρὰ σερβικὴ κατοχὴ τῆς Μακεδονίας διήρκεσε περίπου μίαν δεκαετίαν ἐπὶ τοῦ Στεφάνου Δουσάν. Τῶν τοπαρχῶν ἡ διοίκησις ἦτο ἑλληνοσερβικὴ ἢ καθαρῶς ἑλληνική.

Ἐνῷ ἀκόμη κατεῖχον τὴν Μακεδονίαν οἱ Σέρβοι, ἀρχίζει ν' ἀναφαίνεται ὁ τελευταῖος πλέον κίνδυνος τοῦ βυζαντινοῦ κράτους: οἱ Ὀσμανίδαι Τοῦρκοι. Τῷ 1360 ὁ σουλτᾶνος Μουρὰτ Α' διέβη τὸν Ἑλλήσποντον. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐκυρίευσε τὰ σπουδαῖα φρούρια Τζουρουλὸν καὶ Διδυμότειχον, κατέλαβε δὲ μετὰ γενναίαν ἄμυναν καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἣν τῷ 1365 κατέστησε πρωτεύουσάν του. Τῷ 1363 ἐκυρίευσε τὴν Φιλιππούπολιν, μετ' αὐτὴν τὰς Σέρρας, καὶ τῷ 1365 συνῆψε συνθήκην πρὸς τὴν δημοκρατίαν τῆς Ραγούσης, ἥτις ἐδέσποζε τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἐπικυρώσας τὰ προνόμια αὐτῆς. Ἔκτοτε ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν Μακεδονίαν ἠνοίχθη διὰ τοὺς Τούρκους. Τῷ 1389 οἱ Τοῦρκοι κατασυνέτριψαν τοὺς Σέρβους εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον. Ἡ ἧττα αὕτη τῶν Σέρβων, οἱ ὁποῖοι ἠγωνίσθησαν γενναίως, ἄφησε τὴν Μακεδονίαν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τούρκων. Ἐν Τυρνόβῳ οἱ Τοῦρκοι συνήντησαν ἀντίστασίν τινα ὀργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κατέλαβον τῷ 1393 καὶ μετ' αὐτὸ ὁλόκληρον τὴν Μακεδονίαν. Ἡ Θεσσαλονίκη τῷ 1423 ἐξεχωρήθη εἰς τοὺς Βενετούς, ἀλλὰ τῷ 1430 κατελήφθη καὶ αὕτη ὑπὸ Μουρὰτ τοῦ Β'.

Θ. Φ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Τουρκοκρατία. Μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ὑποταγὴν τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Τούρκους, τὸ σπουδαιότερον πρόσωπον ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὑπὸ ἔποψιν πολιτισμοῦ καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἀγώνων πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, διεδραμάτισε τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον. Αἱ ἄλλαι δύο κυριώτεραι ἐθνότητες τῆς Μακεδονίας, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι, ἠγωνίσθησαν καὶ αὗται κατὰ τοῦ ξένου κατακτητοῦ, ἀλλ' οὔτε τὴν φιλοπατρίαν, οὔτε τὴν ἀντοχὴν τῶν Ἑλλήνων ἐπέδειξαν. Οἱ Βούλγαροι μάλιστα ἐλάχιστα ἠγωνίσθησαν κατὰ τῶν Τούρκων, οἱ δὲ ἀγῶνές των ἔχουν χαρακτῆρα μᾶλλον ληστρικὸν ἢ ἀπελευθερωτικόν.

Τῷ 1495 οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας, μαθόντες ὅτι ὁ Κάρολος Η', βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, εἶχε καταλάβει τὴν Νεάπολιν καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξηγέρθησαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ διὰ τῆς χώρας των. Οἱ Τοῦρκοι κατελήφθησαν τότε ὑπὸ τοσούτου φόβου, ὥστε ὅσοι κατῴκουν εἰς τὴν μακεδονικὴν παραλίαν ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὁ δὲ σουλτᾶνος Βαγιαζὴτ ἡτοιμάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ διαπεραιωθῇ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' ὁ πάπας καὶ οἱ διάφοροι Ἰταλοὶ πρίγκιπες μὲ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας ἠνάγκασαν τὸν Κάρολον Η' ν' ἀναστείλῃ τὴν νικηφόρον προέλασίν του. Ὁ Βαγιαζὴτ ἐτιμώρησε πολὺ σκληρὰ τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι ἐστήριξαν τὰς ἐλπίδας των εἰς τὰς γαλλικὰς νίκας.

Τῷ 1571 μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ τουρκικοῦ στόλου παρὰ τὴν Ναύπακτον ὑπὸ τῶν ἡνωμένων στόλων τῶν Βενετῶν, τῆς Ἱσπανίας καὶ τοῦ πάπα, οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας ἐξηγέρθησαν πάλιν μετὰ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Αἰγαίου, τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἐξέγερσις ἀπέτυχε. Τριάκοντα χιλιάδες Ἕλληνες, κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ Ἄθω καὶ τῆς Καρπάθου, ἐσφάγησαν ἢ ἐστάλησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου οἱ μὲν γέροντες ἐσφάγησαν, οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ σεράϊ καὶ οἱ ρωμαλεώτεροι ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς πληρώματα γαλερῶν. Ὀλίγον χρόνον κατόπιν ἀρχίζουν τὴν δρᾶσίν των ἐν Μακεδονίᾳ οἱ ἁρματολοὶ καὶ οἱ κλέφται. Ὁρμητήριον αὐτῶν καὶ κύριον κέντρον ἦτο ὁ Ὄλυμπος. Ἐπὶ δύο αἰῶνας οἱ ἁρματολοὶ καὶ οἱ κλέφται ἐστάθησαν δραστήριοι προστάται τῶν πληθυσμῶν ἔναντι τῆς ἀγρίας βίας τοῦ κατακτητοῦ. Ἡ δρᾶσις αὐτῶν ἦτο τόσον ἐπικίνδυνος διὰ τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, ὥστε αὕτη ἠναγκάσθη, πλὴν τοῦ Ὀλύμπου, ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ εἰς ἄλλα δέκα διαμερίσματα (Σέρβια, Γρεβενά, Μηλιά, Βέρροια, Κοζάνη, Βοδενὰ (Ἔδεσσα), Καλαμαριά, Μαντεμοχώρια, Σέρρας κλπ.) σχεδὸν πλήρη ἀνεξαρτησίαν.

Μεταξὺ τῶν ἡρώων τούτων τῆς Μακεδονίας οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν ὁ Σύρος, ὁ Νάννος, ὁ Τσάρας, ὅστις ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ μέγας ἁρματολὸς Ζίδρος, ὁ υἱός του Φώτης καὶ ὁ Λάππας, ὁ Λάζος Ἔξαρχος μετὰ τῶν υἱῶν του (Νίκου, Χρήστου, Τόλιου), ὁ Ἀλεξαντρῆς, οἱ δύο ἀδελφοὶ Νικολὸς καὶ Σταθάκης, ὁ Χρῖστος ἢ Κίτσος, ὁ Ἰωάννης Καράλης, ὁ Τότσκας, περίφημος ἁρματολὸς τῶν Γρεβενῶν, ὅστις ἐξεδίωξε τοὺς Ἀλβανοὺς τοῦ Κουρδ πασᾶ, καὶ τὸ πρωτοπαλλήκαρόν του ὁ Νάκας, ὁ Γέρω-Μπίτζος, ὁ Γέρω-Τζακίλας, ὁ Λιάκος, ὁ Μιχάλης Πετσαβᾶς, ὁ Γιάννης Ντραχίλας, ὁ Γιάννης Τσακνάκης ἐκ Λιτοχωρίου, ὁ Σωτήρης, ἁρματολὸς τῶν Σερβίων, ὁ Θεόδωρος Ζιάκας, ἁρματολὸς τῶν Γρεβενῶν, ὁ Γιωργάκης Σαλταπίτας, ἁρματολὸς τῆς Κοζάνης, ὁ ἀδελφός του Θεόδωρος, ὁ Ντελῆ-Δῆμος καὶ ὁ Ἀργύρης Καραμπατάκης τῆς Ναούσης, ὁ Δῆμος, ἁρματαλὸς τοῦ Ἀξιοῦ, ὁ Κώστας, ὁ Γιάννης Φαρμάκης ἁρματολὸς τῆς Καλαμαριᾶς ἐν Χαλκιδικῇ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξουσία ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης, μέχρι τοῦ Ἁγίου Μάμαντος (τῆς ἀρχαίας Ὀλύνθου), ὁ Καραμῆτσος ἐξ Ὀσλιανης τῆς Ἐδέσσης, ὁ Κοσμᾶς, ἁρματολὸς τῆς Ἀχρίδος, ὁ Μῆτρος Διακόπουλος, ὁ Νικοτσάρας, ἔγγονος τοῦ γέρω-Τσάρα, ὁ Καζαβέρνης, ὁ Τσέλλιος Ρουμελιώτης, ὁ ἐκ Ναούσης Ρομφέης, ὁ Καρατάσσος, ὁ Ἀγγελῆς Γκάτσος καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἅπαντες ἐξυμνήθησαν ὑπὸ τῆς λαϊκῆς μούσης. Ἡ ἐπαναστατικὴ δραστηριότης τῶν ἡρώων τούτων ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἡ Πύλη, μὴ δυναμένη νὰ τοὺς ἐκμηδενίσῃ, ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ μετ' αὐτῶν καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ τὰ ἁρματολίκια των σχεδὸν πανταχοῦ τῆς Μακεδονίας.

Ἀλλὰ νέος, τρομερώτερος, ἐχθρὸς τῶν Ἑλλήνων ἔμελλε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τοῦ Τεπελενλῆ. Ὁ σκληρὸς πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων, ἀποτινάξας τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὑπέταξεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἐκτὸς τῆς Ἠπείρου, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον. Διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ κατακτητικοῦ του προγράμματος δὲν ὑπελείπετο εἰμὴ ἡ καθυπόταξις τῆς Μακεδονίας. Τὸ σπουδαιότερον ἐμπόδιον διὰ τὴν ἐπέκτασιν αὐτοῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀπετέλει ὁ Ὄλυμπος. Ἐναντίον τῶν ἁρματολῶν αὐτοῦ ἐξαπέστειλε τὰς ἀγρίας ὀρδὰς τῶν Ἀλβανῶν του, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἀπεκρούσθησαν ἐπιτυχῶς. Ἡ ἀντίστασις ἐπίσης τῆς Ναούσης δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ἡρωϊκή. Ἡ Νάουσα ἦτο τότε ἡ δευτέρα πόλις τῆς Μακεδονίας μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ πρώτη ἐκστρατεία τοῦ Ἀλῆ κατὰ τῆς πόλεως ταύτης κατέληξεν εἰς πανωλεθρίαν, χάρις εἰς τὴν γενναιότητα τῶν κατοίκων. Δευτέρα ἐκστρατεία, ὀργανωθεῖσα ἔτη τινὰ βραδύτερον, τῷ 1798, μὲ μεγαλυτέρας δυνάμεις, ἔσχε τὴν αὐτὴν τύχην. Οἱ κάτοικοι τῆς Ναούσης ἐπροστατεύοντο τώρα ὑπὸ ἰσχυροῦ τείχους, τὸ ὁποῖον εἶχον κτίσει πέριξ τῆς πόλεώς των, ἐνεργείαις τοῦ πατριώτου Θωμᾶ Χατζηεκιμόνα. Τῷ 1804 ὁ Ἀλῆς ὠργάνωσε καὶ τρίτην ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Μακεδονίας, εὗρε τοὺς Ἕλληνας ἀπροετοιμάστους καὶ κατέλαβε τὴν Βέρροιαν καὶ κατόπιν τὴν Νάουσαν. Ἡ πολιορκία τῆς Ναούσης ὑπῆρξε μακρά. Οἱ κάτοικοι ἐπέδειξαν ἄφθαστον ἡρωϊσμὸν καὶ ὅταν τοὺς ἔλειψαν τὰ πολεμοφόδια καὶ αἱ τροφαί, ἐπεχείρησαν ἔξοδον διὰ μέσου τῶν πολεμίων καὶ κατέφυγον εἰς Θεσσαλονίκην. Ἡ πτῶσις τῆς Ναούσης ἄφησεν ὁλόκληρον τὴν Μακεδονίαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις, ἀφοῦ ἔθεσεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του τοὺς διαφόρους Τούρκους τοπάρχας, ἔφθασε πρὸ τῆς Φιλιππουπόλεως ἐπὶ κεφαλῆς 80 000 ἀνδρῶν. Αἱ ἐπιτυχίαι αὗται τοῦ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων ἠνάγκασαν τοὺς ἁρματολοὺς νὰ τραποῦν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ θρυλικὸς Νικοτσάρας κατήρτισε μικρὸν στολίσκον, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἀπέβη ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς Τούρκους κουρσάρος, καταδιώκων τὰ τουρκικὰ πλοῖα καὶ τρομοκρατῶν τοὺς παραλίους τουρκικοὺς πληθυσμούς. Ὅταν ἐβαρύνθη τὸν ναυτικὸν βίον, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ξηράν, κατήρτισε σῶμα ἐκ Μακεδόνων κυρίως, ἐνίκησε τοὺς ἐκ Θεσσαλονίκης ἀποσταλέντας ἐναντίον του τουρκικοὺς στρατοὺς καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ Δεμὶρ-Ἰσσὰρ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ ἐσκόπει νὰ συνδεθῇ μὲ τοὺς Σέρβους ἐπαναστάτας τοῦ Καραγιώργη πρὸς κοινὴν δρᾶσιν κατὰ τῶν Τούρκων. Οἱ πρὸς βορρᾶν τοῦ Δεμὶρ-Ἰσσὰρ Τοῦρκοι τοῦ Μελενίκου, βοηθούμενοι ὑπὸ πολυαρίθμων Γιουρούκων καὶ Βουλγάρων, ἐπεχείρησαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν πρὸς τὰ ἄνω πορείαν τοῦ Νικοτσάρα. Ἀλλ' οὗτος τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγήν, εἰσῆλθεν εἰς τὰς δασώδεις περιοχὰς τοῦ ὄρους Κερκίνη καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸ Νευροκόπιον. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέκλεισαν ὅλας τὰς διαβάσεις καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοχωρήσῃ πρὸς τὴν Τσέρνοβαν. Ἀναπαυθεὶς ἐκεῖ ὀλίγον ἐτράπη πρὸς τὸν Αἶμον, ἀλλ' ἐπολιορκήθη παρὰ τὸ Μενοίκιον ὄρος ὑπὸ 4.000 Τούρκων, Ἀλβανῶν καὶ Γιουρούκων. Μετὰ τριήμερον μάχην διέφυγε πρὸς τὴν Ζίχνην, κατέλαβεν αὐτήν, ἀλλ' ἐπολιορκήθη ἐκ νέου ὑπὸ 15.000 ἐχθρῶν. Κατόπιν δεινοῦ ἀγῶνος, καθ' ὃν οἱ ὑπ' αὐτὸν ὑπέστησαν μεγίστας ἀπωλείας, ἐπεχείρησεν ἔξοδον ἐκ Ζίχνης καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον, ἐλπίζων ὅτι ἐκεῖ θὰ εὕρισκε τὸν ρωσικὸν στόλον. Ἀλλὰ μὴ εὑρὼν τίποτε, ἐπορεύθη κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς, ἔφθασεν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ κατέφυγεν εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἕτερος πάλιν ἁρματολός, ὁ Καζαβέρνης, διεξήγαγε σφοδροὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Τούρκων παρὰ τὰς Σέρρας καὶ τὴν Καβάλλαν· ὁ Τσέλιος Ρουμελιώτης ἐπίσης ἠγωνίσθη ἐναντίον τοῦ Ἰσμαὴλ μπέη τῶν Σερρῶν. Ὁ Ἀλῆς, βλέπων τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Νικοτσάρα, ἐξαπέστειλε τὰς ἀλβανικὰς ὀρδάς του ἐναντίον τῶν ἁρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, οἱ ὁποῖοι ἠμύνθησαν ἡρωϊκῶς, ἀλλὰ τέλος ὑπέκυψαν πρὸ τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἀλῆ καὶ κατέφυγον εἰς τὴν θάλασσαν. Καταρτίσαντες στολίσκον ἐπέτρεχον ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Στρυμόνος μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἐτρομοκράτουν τὰ παράλια. Μὲ τοὺς ἁρματολοὺς τούτους ἡνώθησαν ὀλίγον βραδύτερον ὁ Ρομφέης, ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Νικοτσάρας, καὶ ἀπετελέσθη οὕτω ἑλληνικὸς στόλος ἐξ 70 πλοίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γιάννη Σταθᾶ, ὁ ὁποῖος ἐπέφερε τόσας ζημίας εἰς τοὺς Τούρκους ὥστε ὁ Ἀλῆς, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Διβανίου, ἠναγκάσθη ν' ἀποσύρῃ τοὺς Ἀλβανούς του ἐκ τοῦ Ὀλύμπου. Οἱ ἁρματολοί, κατόπιν τούτου, ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἑστίας των καὶ ἀνέκτησαν τὰ ἁρματολίκια των.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1808, Ρῶσοι ἀπεσταλμένοι, ἐλθόντες ἐκ Σερβίας, ἐκόμισαν εἰς τὸν Ὄλυμπον ἐπιστολὰς τοῦ Καραγιώργη καὶ τοῦ Ροδοφοινίκη (Ἕλληνος, ὅστις ἐξετέλει παρὰ τῷ Καραγιώργῃ χρέη συμβούλου τοῦ ρωσικοῦ κράτους), δι' ὧν παρεκινοῦντο οἱ Ἕλληνες νὰ λάβουν τὰ ὅπλα διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Οἱ ἁρματολοὶ συνεσκέφθησαν καὶ ὥρισαν τὴν 29ην Μαΐου ὡς ἡμέραν τῆς νέας ἐξεγέρσεως. Εἰς τὴν συνωμοσίαν ἔλαβον μέρος καὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ περιοχαὶ καὶ ἰδίως ἡ Θεσσαλία ὑπὸ τὸν περίφημον ἁρματολὸν Παπαευθύμιον Βλαχάβαν. Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς ἔμαθε τὰ τεκταινόμενα καὶ ἐπεχείρησε νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Οἱ Ἕλληνες κατέφυγον διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Βλαχάβας ἡνώθη μετὰ τοῦ Νικοτσάρα, τῶν υἱῶν τοῦ Λάζου καὶ ἄλλων Μακεδόνων ἁρματολῶν καὶ κατήρτισε νέον πειρατικὸν στολίσκον, δι' οὗ ἐλεηλάτει τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, εὑρισκόμενος ἐν Κατερίνῃ, συνελήφθη διὰ προδοσίας ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Ἀλῆ καὶ ἐφονεύθη ἐν Ἰωαννίνοις.

Ἀλλ' ὁ πατριωτισμὸς τῶν Μακεδόνων δὲν περιωρίσθη εἰς μόνα τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας καὶ εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Ἀλῆ. Τὰ πολυάριθμα τέκνα τῆς Μακεδονίας, τὰ ὁποῖα ἔζων εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐνεπνέοντο ἐπίσης ὑπὸ ὑψηλοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἐδράττοντο πάσης εὐκαιρίας διὰ νὰ κινήσουν τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν Ἑλλάδα τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης. Ὁ ἐκ Βερροίας Ἰωάννης Κουττούνιος, ὁ κατόπιν καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης, ἔνθα ἀπέθανε τῷ 1658, ἐν μέσῳ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἐνασχολήσεων δὲν ἐλησμόνησε τὴν πατρίδα του. Τὸ ὄνειρόν του ἦτο ἡ ἀποκατάστασις τῆς μεγάλης Ἑλλάδος καὶ εἰς τοῦτο ἀφιέρωσεν ὅλην τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν περιουσίαν του. Μετὰ τοῦ Ἀθηναίου Φιλαρᾶ μετέσχε τοῦ ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Νεβὲρ ἱδρυθέντος συλλόγου πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐδαπάνησε τὴν περιουσίαν του διὰ τὴν μόρφωσιν τῆς ἑλληνικῆς γενεᾶς. Ἐπίσης ὁ Γεώργιος Παπάζολης, ὁ ἐκ Σιατίστης τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἀξιωματικὸς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β', ἐπωφε-

Digitized by Google

λούμενος τῆς φιλίας του πρὸς τὸν περίφημον εὐνοούμενον τῆς βασιλίσσης, τὸν Ὀρλώφ, τοῦ ὑπέβαλε σχέδιον γενικῆς ἐξεγέρσεως τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ρωσίας, ὅπερ ἐπεδοκίμασεν ἡ Αἰκατερίνη. Τῷ 1766 ὁ Παπάζολης ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ συντονίσῃ τὰς μεμονωμένας ἐνεργείας. Ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη τῷ 1770, ἀλλ' ἡ Ρωσία δὲν παρέσχε τὴν βοήθειάν της.

Ὀλίγον κατόπιν ὁ Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς παρεσκεύαζεν ἐν Βιέννῃ τὸ ἔδαφος διὰ μίαν γενικὴν ἐξέγερσιν τῶν Βαλκανίων. Μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε διάφορα ἔργα, διὰ ν' ἀναπτερώσῃ τὸ ἠθικὸν τῶν Ἑλλήνων, συνέθεσε πατριωτικὰ ποιήματα καὶ ὑποστηρίχθη εἰς τοῦτο ὑπὸ πολλῶν καὶ ἀφωσιωμένων Μακεδόνων, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὸν πυρῆνα τῶν ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν ἀποικιῶν τῆς Αὐστρίας καὶ Οὑγγαρίας. Ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἔβλεπε μὲ δυσμενὲς ὄμμα κάθε ἐπαναστατικὴν τάσιν, συνέλαβε τὸν Ρήγαν καὶ μετ' αὐτοῦ τοὺς Μακεδόνας Γεώργιον Πούλιου, ἰδιοκτήτην τυπογραφείου ἐν Βιέννῃ, Θεοχάρην Γεωργίου Τορούντζιαν ἐκ Σιατίστης, Γεώργιον Θεοχάρην καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Ἰωάννην καὶ Παναγιώτην Ἐμμανουὴλ ἐκ Καστορίας καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Δούκαν ἐκ Κοζάνης. Τρεῖς ἐξ αὐτῶν, ὁ Τορούντζιας καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἐμμανουήλ, παρεδόθησαν εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν ὡς Ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι καὶ ἐστραγγαλίσθησαν μετὰ τοῦ Ρήγα ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1798.

Τῷ 1814, ἄλλος Μακεδών, ὁ Γρηγόριος Ζαλύκης, ἀνὴρ τὰ μέγιστα μορφωμένος καὶ ἐγκατεστημένος ἐν Παρισίοις, ἵδρυσεν ἑταιρείαν διὰ τὴν προπαρασκευὴν γενικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἑλλάδι, ἡ ὁποία ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν Ναπολέοντος τοῦ Α'. Ἡ ἑταιρεία αὕτη εἶναι ἡ κατόπιν περίφημος «Φιλικὴ Ἑταιρεία», ἡ ὁποία ὠργάνωσε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ἐκ μέρους τῆς ἑταιρείας ταύτης διέτρεξαν τὴν Μακεδονίαν ὁ Ἰ. Φαρμάκης, ὁ Δ. Ὕπατρος, ὁ Ἀρ. Παπᾶς, οἱ ὁποῖοι προητοίμασαν τὸ ἔδαφος τῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ τοῦ Νέστου μέχρι τοῦ Δρίνου καὶ ἀπὸ τῆς Ροδόπης μέχρι τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἐμύησαν πολυαρίθμους λαϊκοὺς καὶ κληρικούς, ἐν οἷς τὸν Χρύσανθον μητροπολίτην Σερρῶν, τὸν Ἰγνάτιον ἐπίσκοπον Ἀρδαμερίου, τὸν Ἱερόθεον ἐπίσκοπον Ἱερισσοῦ καὶ Ἄθω, τὸν Βενιαμὶν ἐπίσκοπον Κοζάνης, τὸν Ἄνθιμον ἐπίσκοπον Γρεβενῶν καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Τῷ 1821 ἐξερράγη ἡ μεγάλη ἐπανάστασις, κατὰ πρῶτον εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας. Ἀλλ' αἱ πρῶται μικραὶ ἐπιτυχίαι ἐκμηδενίζονται ὑπὸ τῶν ἡττῶν τοῦ Γαλαζίου καὶ τοῦ Σκουλενίου. Ἐνταῦθα εὗρον τὸν θάνατον δύο ἥρωες ἐκ Θεσσαλονίκης: ὁ Γεώργιος Ξενοκράτης καὶ ὁ Νικόλαος Τουζουνίδης. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821 ὁ Ἱερὸς Λόχος ὑφίσταται πανωλεθρίαν ἐν Δραγατσανίῳ. Ἐν τούτοις τὸ κίνημα ἐν Μολδαυΐᾳ διετηρήθη ἐπὶ τέσσαρας ἀκόμη μῆνας, ὑπὸ Μακεδόνα ἀρχηγόν, τὸν Γεωργάκην Ὀλύμπιον, ἐκ τῆς ἁρματολικῆς οἰκογενείας τῶν Λάζων. Ὁ Ὀλύμπιος, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ φίλου του Φαρμάκη, Μακεδόνος ἐπίσης, ἐνίκησεν ἐπανειλημμένως τοὺς Τούρκους καὶ κατόπιν κατέφυγεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σέκου, ὅπου ἀποκλεισθεὶς ἔθεσε πῦρ εἰς τὰ πυρομαχικὰ καὶ ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα μὲ τοὺς συντρόφους του.

Ἐν Μακεδονίᾳ ἡ προπαγάνδα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας προώδευε χάρις εἰς τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ μέλους αὐτῆς Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, προκρίτου ἐκ Σερρῶν. Ὅταν οὗτος ἔφθασεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὁ μουτεσελίμης τῆς Θεσσαλονίκης Γιουσοὺφ μπέης, ὑποψιασθεὶς ἐπαναστατικὴν προετοιμασίαν, ἔστειλεν ἐναντίον του ἰσχυρὰν δύναμιν στρατοῦ. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τοῦ Πολυγύρου ἐξηνέρθησαν καὶ ἠνάγκασαν τοὺς στρατιώτας νὰ ὀπισθοχωρήσουν. Ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ γεγονότος τούτου ὁ Γιουσοὺφ μπέης διέταξε τὸν ἀποκεφαλισμὸν τοῦ ἐπισκόπου Κίτρου καὶ ἄλλων προκρίτων (Χριστοδούλου Μπαλάνου, Χρίστου Μενεξέ, Κυδωνιάτου κτλ.), ἐνέκλεισε 2.000 Ἕλληνας εἰς τὸν ναὸν καὶ τὸν περίβολον τῆς μητροπόλεως καὶ κατόπιν παρέδωσεν εἰς τὴν λεηλασίαν τὰς ἑλληνικὰς οἰκίας τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ μέτρα ταῦτα ὤξυναν ἔτι μᾶλλον τὴν κατάστασιν. Ἐν Χαλκιδικῇ ἐσχηματίσθησαν ἀμέσως δύο σώματα Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, τὸ ἓν ὑπὸ τὸν Ἐμμανουὴλ Παπᾶν καὶ τὸ ἄλλο ὑπὸ τὸν Κάψαν ἐκ Κασσάνδρας καὶ μὲ ὑπαρχηγοὺς τὸν Κ. Δουμπιώτην, Ἰ. Χατζηχριστοδούλου κλπ., τὰ ὁποῖα ἐνίκησαν ἐπανειλημμένως τὰς ἐναντίον των ἀποσταλείσας ὀρδὰς τοῦ Γιουσοὺφ μπέη, κατέλαβον τὸ ὄρος Χορτιάτης καὶ ἔφθασαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Μακεδονίας. Ἀλλὰ τότε ἐνεφανίσθη ὁ Μπαϊρὰμ πασᾶς, ἐπίκουρος τῶν ἐν Πελοποννήσῳ μαχομένων Τούρκων, ὅστις προσέβαλε μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις τοὺς Μακεδόνας ἐπαναστάτας. Ὁ τουρκικὸς ἐπίσης στρατὸς τῆς Θεσσαλονίκης, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ μπέη τῶν Γιαννιτσῶν, ἐπετέθη καὶ αὐτὸς κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὁποῖοι οὕτως εὑρέθησαν μεταξὺ δύο πυρῶν καὶ ἄνευ πυροβολικοῦ καὶ ἱππικοῦ. Πολεμήσαντες ἐπ' ἀρκετὰς ὥρας παρὰ τὰ Βασιλικά, ἠναγκάσθησαν τέλος εἰς ὑποχώρησιν μὲ μεγάλας ἀπωλείας. Μετὰ δύο ἀτυχεῖς μάχας ἐν Γαλατίστῃ καὶ Πολυγύρῳ, οἱ ἐπαναστάται διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς τρεῖς χερσονήσους τῆς Χαλκιδικῆς, τὴν Σιθωνίαν, τὸν Λόγγον καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Οἱ Τοῦρκοι ἔγιναν κύριοι ὅλης τῆς λοιπῆς χώρας καὶ ἐπεδόθησαν εἰς σφαγὰς καὶ λεηλασίας. Οἱ Μακεδόνες ἐπαναστάται, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταφύγει εἰς Κασσάνδραν, ὤρυξαν τάφρον εἰς τὸ στενότερον μέρος αὐτῆς καὶ ἀντέταξαν ἐρρωμένην ἀντίστασιν κατὰ τῶν Τούρκων, προξενήσαντες μεγάλας ζημίας εἰς τὸν τουρκικὸν στρατόν, τὸν ὁποῖον διηύθυνεν ὁ Γιουσοὺφ μπέης. Ὀκτὼ ἐπιθέσεις αὐτοῦ κατὰ τῆς Κασσάνδρας ἀπέβησαν ἄκαρποι. Οἱ ἐπαναστάται ἐνισχυόμενοι καὶ ὑπὸ ἀρκετῶν κλεφτῶν τοῦ Ὀλύμπου ὑπὸ τὸν Λιακόπουλον, τὸν Μπίνον καὶ τὸν Διαμαντῆν Νικολάου, προὐξένησαν μεγάλας ἀπωλείας εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Γιουσούφ.

Κατόπιν τῆς ἀποτυχίας ταύτης, αἱ κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἐπιχειρήσεις ἀνετέθησαν εἰς τὸν νέον πασᾶν τῆς Θεσσαλονίκης, τὸν Ἀβδοὺλ Ἀμπούδ, ὅστις ἀφοῦ ἐπεστράτευσεν ὅλους τοὺς Τούρκους, ἀπὸ τοῦ 16ου μέχρι τοῦ 60οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Κασσάνδρας. Προσβαλὼν ἐπιτυχῶς τὴν χερσόνησον ταύτην, ἐγένετο κύριος αὐτῆς κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1821, καὶ κατόπιν ἔκαυσε τὰ χωρία καὶ ἔσφαξε τοὺς κατοίκους. Μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς Κασσάνδρας ὁ Ἀβδοὺλ Ἀμποὺδ ἐστράφη πρὸς τὰς ἄλλας δύο χερσονήσους τῆς Χαλκιδικῆς, τὸν Λόγγον καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἀλλὰ διαισθανόμενος ὅτι ἦτο κάπως δύσκολον νὰ ὑποτάξῃ διὰ τοῦ πολέμου τοὺς ἐπαναστάτας, ἐπροτίμησε νὰ δώσῃ ἀμνηστείαν εἰς αὐτούς. Μέρος αὐτῶν, ὑπὸ τὸν Ἐμμανουὴλ Παπᾶν, διέφυγε διὰ τῆς θαλάσσης, οἱ δὲ λοιποὶ συνθηκολογήσαντες ὑπέστησαν τὰς συνεπείας τῆς ἐπιορκίας τοῦ Τούρκου πασᾶ, ὅστις ἰδιαιτέραν φροντίδα κατέβαλε διὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν κατοίκων τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Οὕτως ἐτέθη τέρμα εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ κεντρικὴ Μακεδονία, παρὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Χαλκιδικῆς, ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἡρωϊκὴ Νάουσα, ἡ ὁποία ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀναλάβει ἀπὸ τὰ πλήγματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀπέβη ἑστία νέου ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ὅπερ κατηυθύνετο ὑπὸ τοῦ Ζαφειράκη Θεοδοσίου Λογοθέτη καὶ τῶν δύο περιφήμων ἁρματολῶν, τοῦ γέρου Καρατάσου ἐκ Βερροίας καὶ τοῦ Ἀγγελῆ Γκάτσου ἐκ Βοδενῶν. Τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἐξεπονήθη ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων ἀρχηγῶν, ἐλάμβανε τὴν Νάουσαν ὡς κέντρον ἐξεγέρσεως ὁλοκλήρου τῆς δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ κειμένης Μακεδονίας, δηλαδὴ τῶν διαμερισμάτων Ναούσης, Βερροίας, Κοζάνης, Σιατίστης, Γρεβενῶν, Καστορίας, Βοδενῶν, Μογλενῶν, Μοναστηρίου κλπ., εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον διασπαρῇ ἔμπιστοι ἀπεσταλμένοι. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1822, ἀντιπρόσωποι τῶν περιφερειῶν τούτων, ἐν οἷς ὁ Ἰωάννης Βαρβαρέσκος ἐκ Καστορίας, ὁ Νεόπουλος ἐκ Σιατίστης, ὁ Παναγιώτης Ναοὺμ ἐκ Βοδενῶν κλπ., συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Παρθένου τῆς Δόβρας πλησίον τῆς Βερροίας. Ἐνταῦθα ἔλαβον γνῶσιν τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ Δ. Ὑψηλάντου καὶ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιπροσώπου του Ν. Κοσμοπούλου ἐκ Κοζάνης.

Κατ' αὐτὰς ἀπό τινος εἶχον ἀποπλεύσει ἐκ Ναυπλίου πλοῖα κομίζοντα πολεμεφόδια εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ συνοδευόμενα ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου Σάλλα, Ἕλληνος ἀξιωματικοῦ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Ὑψηλάντης εἶχε διορίσει γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαναστατῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἀπεφάσισαν ὅπως, ἅμα τῇ ἀφίξει τῶν πλοίων ἐκ Ναυπλίου, ἕκαστος κηρύξῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν περιφέρειάν του καὶ καταλάβουν ἀμέσως τὴν γέφυραν τοῦ Ἀξιοῦ, τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν καὶ τὰς στενοπορίας τῆς Καστορίας, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποκόψουν κάθε ἐπικοινωνίαν καὶ δυνατότητα ἀλληλοβοηθείας μεταξὺ τοῦ Ἀβδοὺλ Ἀμποὺδ πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Χουρσὶτ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων.

Ὁ Ἀβδοὺλ Ἀμπούδ, μαντεύσας τὰ τεκταινόμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐπεδόθη εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ συνεκέντρωσεν ὁμήρους ἐκ τῶν προκρίτων τῶν ὑπόπτων περιφερειῶν, τοὺς ὁποίους ἐφυλάκισε. Τοὺς ἐκ Μοναστηρίου ὁμήρους ἐφυλάκισεν ἐν Λαρίσῃ, τοὺς ἐκ Μεγαρόβου, Κρουσόβου, Μελοβίστης, Ρέσνας καὶ Ἀχρίδος ἐν Μοναστηρίῳ, τοὺς ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἐν Θεσσαλονίκῃ κλπ. Ἐπίσης διέταξε νὰ παρουσιασθοῦν ἐνώπιόν του ὡς ὅμηροι ὁ Ζαφειράκης ἢ ὁ υἱός του, ὁ Καρατάσσος, ὁ Γκάτσος καὶ ὁ Διαμαντῆς Νικολάου, ἀλλ' οὐδεὶς τούτων ὑπήκουσεν. Ὁ Ἀβδοὺλ Ἀμποὺδ ἤρχισε τότε πυρετώδεις πολεμικὰς προετοιμασίας. Οἱ τρεῖς ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἠννόησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπισπεύσουν τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ προσέβαλον τὸν τουρκικὸν στρατὸν ἐνῷ συνεκεντροῦτο εἰς Βέρροιαν. Οὕτω ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη τὴν 22 Φεβρουαρίου 1822, ἀλλ' ἀρκετὰ πρόωρα διὰ τὰς περισσοτέρας περιφερείας, πλὴν τῆς Ναούσης, ὅπου τὰ πράγματα εἶχον ὡριμάσει. Αἱ ἄλλαι περιφέρειαι δὲν ἠδυνήθησαν δυστυχῶς νὰ συμμετάσχουν. Τὰ ἐκ Ναυπλίου πλοῖα καθυστέρησαν εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ μόλις ἕνα μῆνα κατόπιν κατώρθωσαν νὰ προσεγγίσουν εἰς τὸ Ἐλευθεροχώρι, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλιάκμονος, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε κριθῆ πλέον ἡ τύχη τῆς ἐπαναστάσεως.

Οἱ ἐκ Ναούσης ἐπαναστάται ἠγωνίσθησαν μετ' ἀπαραμίλλου αὐτοθυσίας. Ἐπέτυχον κατ' ἀρχὰς νὰ προξενήσουν ἀρκετὰς ζημίας εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ νὰ φθάσουν μέχρι Βερροίας, ὅπου ἔκαυσαν τουρκικάς τινας οἰκίας. Ἀλλ' ἐπρόκειτο περὶ ἐντελῶς ἐφημέρων ἐπιτυχιῶν. Παρὰ τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις παρέλειψαν νὰ καταλάβουν τὴν γέφυραν τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν. Ἄφησαν οὕτω τὸν Ἀβδοὺλ Ἀμποὺδ ἐλεύθερον νὰ στείλῃ ἐνισχύσεις εἰς Βέρροιαν καὶ τὸν Χουρσὶτ πασᾶν, ὅστις ἕδρα ἐν Θεσσαλίᾳ, νὰ στείλῃ ἐπικουρίαν εἰς τὸν Ἀβδοὺλ Ἀμπούδ. Ὁ Καρατάσσος κατέλαβε τότε τὴν μονὴν τῆς Παρθένου τῆς Δόβρας, ὅπου διεξήγαγε φοβερὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων. Ἓν σῶμα τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ 4.000 ἀνδρῶν, διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Κεχαγιᾶ μπέη τῆς Βερροίας, διεσκορπίσθη ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Καρατάσσου, εἰς βοήθειαν τοῦ ὁποίου ἔσπευσαν κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν ὁ Ζαφειράκης καὶ ὁ Γκάτσος. Ἐνθαρρυνθέντες οἱ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Βερροίας· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀφίκοντο νέαι τουρκικαὶ δυνάμεις ὑπὸ τὴν προσωπικὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀβδοὺλ Ἀμπούδ, ὅστις ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐπὶ ἡμέρας οἱ Ἕλληνες, τῶν ὁποίων τὸ μέτωπον ἐξικνεῖτο μέχρι Καστανιᾶς, προέβαλον ἡρωϊκὴν ἄμυναν, ἐνισχυθέντες ὑπὸ τοῦ Διαμαντῆ, ὅστις ἦγε μεθ' ἑαυτοῦ ἀρκετοὺς πολεμιστὰς τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Σάλλα, ὅστις μόλις τότε εἶχε καταφθάσει μετὰ τοῦ Πολωνοῦ φιλέλληνος Λεζίνσκυ, καὶ τοῦ θεολόγου Θεοφίλου Καΐρη. Ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησεν ἐπί τινας ἀκόμη ἡμέρας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σάλλα. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐλάμβανον καθημερινῶς ἐνισχύσεις καὶ τέλος ἔδωκαν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ ἀποφασιστικὸν κτύπημα. Ὁ Σάλλας καὶ ὁ Λεζίνσκυ ἔσπευσαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Πελοπόννησον. Ὁ Ζαφειράκης καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλαρχηγοὶ μετὰ τῶν ἀνδρῶν των ὠπισθοχώρησαν πρὸς τὴν Νάουσαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς αὐτῆς. Μετὰ πολιορκίαν 8 ἡμερῶν ὁ Ἀβδοὺλ Ἀμποὺδ κατέλαβε τὴν πόλιν (6 Ἀπριλίου 1822). Ἐπὶ 4 ἡμέρας ἐγίνοντο μάχαι εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Ὁ Ζαφειράκης μετὰ 500 ἀνδρῶν ἐκλείσθη εἴς τινα πύργον καὶ κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ νύκτωρ μετὰ τῶν ἀνδρῶν του καὶ τινων γυναικοπαίδων. Ὁ Καρατάσσος καὶ ὁ Γκάτσος διηυκόλυναν ἐπίσης τὴν φυγὴν εἴς τινα γυναικόπαιδα. Κατόπιν ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀβδοὺλ Ἀμπούδ. Αἱ οἰκίαι ἐλεηλατήθησαν καὶ ἐκάησαν, οἱ δὲ ἐναπομείναντες κάτοικοι ἐσφάγησαν ἢ ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχε καὶ ὁλόκληρος ἡ πυκνοκατῳκημένη περιφέρεια τῆς Ναούσης. Ὁ Ἀβδοὺλ Ἀμποὺδ ἐπανῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Θεσσαλονίκην τὴν 7 Μαΐου 1822, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ κεφαλὰς θυμάτων καὶ αἰχμαλώτους σιδηροδεσμίους. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ἦσαν καὶ αἱ σύζυγοι τῶν τριῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ Ζαφειράκη, τοῦ Καρατάσσου καὶ τοῦ Γκάτσου. Οἱ ὅμηροι, τοὺς ὁποίους εἶχε λάβει ἐκ τῶν διαφόρων περιφερειῶν ὁ Ἀβδοὺλ Ἀμπούδ, καὶ οἱ αἰχμάλωτοι ἐθανατώθησαν κατόπιν φρικτῶν βασάνων. Ὁ Ζαφειράκης κατέφυγεν ἐκ Ναούσης εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ὅπου μετ' ὀλίγον εὗρον ἄσυλον καὶ ὁ Καρατάσσος καὶ ὁ Γκάτσος. Παρὰ τὴν τραγικὴν τύχην τῆς Ναούσης, οἱ τρεῖς ἀρχηγοὶ δὲν ἀπώλεσαν τὸ θάρρος των. Ἀπεφάσισαν ὅπως ὁ μὲν Καρατάσσος καὶ ὁ Γκάτσος καταφύγουν εἰς τὸν Ὄλυμπον διὰ νὰ συνεχίσουν ἐκεῖ τὸν ἀγῶνα, ὁ δὲ Ζαφειράκης ἐκλέξῃ κατάλληλον διαμονήν, ἵνα ἐκεῖθεν ἀναχαιτίζῃ πᾶσαν ἐκ βορρᾶ ἐπίθεσιν.

Ταυτοχρόνως οἱ Ἕλληνες παρεσκεύαζον νέαν ἐξέγερσιν ἐν Σιατίστῃ, Βλάτσῃ, Κλεισούρᾳ, Σελίτσῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα ἡ ἐπανάστασις ἔκαμνε θραῦσιν. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐξαπέστελλε διαρκῶς νέας ἐπικουρίας εἰς τὴν Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον, αἱ ὁποῖαι, κατ' ἀνάγκην, διερχόμεναι ἐκ Μακεδονίας, καθίστων ἀδύνατον κάθε ἀπόπειραν ἐξεγέρσεως. Ὁ Ζαφειράκης, ὅστις ἐπεχείρησε ν' ἀντισταθῇ εἰς τὴν πλήμμυραν αὐτὴν τῶν Τούρκων ἀπωλέσθη μεθ' ὅλων τῶν ἀνδρῶν του. Ὁ Διαμαντῆς Νικολάου ἐπεφορτίσθη τότε μὲ τὴν προστασίαν τῶν γυναικοπαίδων, τὰ ὁποῖα ὅμως περιελθόντα τέλος εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ὡδηγήθησαν εἰς Νάουσαν, ὅπου ἐσφάγησαν. Ταυτοχρόνως ὁ Τουρκαλβανὸς Μαξούτ, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Χουρσὶτ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Σιατίστης, ἡ ὁποία ὅμως ἐπέδειξεν ἀρκετὴν φρόνησιν, μὴ παρασχοῦσα ἀφορμὰς νέων καταστροφῶν.

Ὁ Καρατάσσος καὶ ὁ Γκάτσος καὶ μετ' αὐτῶν ὅλοι οἱ Μακεδόνες κατενόησαν ὅτι δὲν εἶχον πλέον τι νὰ πράξωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, καὶ συμποσούμενοι εἰς 800 ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν τῆς νοτίου Ἑλλάδος. Διέσχισαν τὴν Θεσσαλίαν, εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἤπειρον, ἐπολέμησαν εἰς

Digitized by Google

τὸ Κομπότι, κατόπιν εἰς τὴν Πλάκαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ πολιορκημένον Μεσολόγγι. Ὁ Διαμαντῆς Νικολάου, ὁ Δουμπιώτης, ὁ Ἀποστολάρας, ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος καὶ ἄλλοι Μακεδόνες ὁπλαρχηγοὶ ἢ ἁπλοῖ πολεμισταὶ ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά των καὶ κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ Πέτα, ἡ Εὔβοια, αἱ Ἀθῆναι, ἡ Πελοπόννησος ἐποτίσθησαν μὲ μακεδονικὸν αἷμα. Ὁ γέρων Καρατάσσος ἦρε σπουδαίας νίκας κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Ἁλοννήσῳ καὶ Σκιάθῳ. Οὕτω ἡ συμβολὴ τῶν Μακεδόνων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὑπῆρξε μεγίστη.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἤπειρος καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ ἐδάφη δὲν ἀπετέλεσαν τμῆμα τοῦ νεοϊδρυθέντος βασιλείου, παρὰ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρά των καὶ τὴν ἱστορίαν των. Ἡ Μακεδονία δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐλπίζῃ εἰς ταχεῖαν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Ἔζησε μὲ τὰς ὑποσχέσεις τῆς Πύλης περὶ βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν, χωρὶς ὅμως νὰ λησμονήσῃ καὶ τὰς παλαιὰς ἡρωϊκὰς παραδόσεις της. Ὁ γέρων Καρατάσσος ἀποθνήσκων (1830) ἐν Ναυπλίῳ ἐξορκίζει τὸν υἱόν του ν' ἀγωνισθῇ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας. Καὶ ὁ υἱός του, ὁ Δημήτριος Καρατάσσος, ὁ ἐπικαλούμενος Τσάμης διὰ τὸ ὑψηλόν του ἀνάστημα, ἔδειξε μὲ τὴν πρώτην εὐκαιρίαν ὅτι ἦτο μνήμων τῆς ἐντολῆς τοῦ πατρός του. Ὅταν ἐπανεστάτησεν ἡ Κρήτη, οὗτος ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος Μακεδόνων ἀπεβιβάσθη (1841) εἰς τὴν μεγαλόνησον, ὅπου ἠγωνίσθη ἡρωϊκῶς. Τῷ 1854 ἐκρήγνυται ἐν Μακεδονίᾳ νέα ἐπανάστασις, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ Τσάμης, ἐπιτυχὼν τρεῖς νίκας ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐν Χαλκιδικῇ. Ἀλλ' ἡ ἀντίδρασις τῶν δυτικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι τώρα ὑπεστήριζον τοὺς Τούρκους, ἐματαίωσε τὰς ἐνεργείας του.

Οἱ Μακεδόνες ἐξηγέρθησαν ἀκόμη μίαν φορὰν τῷ 1878, ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ ὅτι ἡ Ρωσία διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἤθελε νὰ ὑπαγάγῃ τὴν χώραν των εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἡ συνθήκη ὅμως τοῦ Βερολίνου ἐματαίωσε τὴν πρόθεσιν ταύτην τῆς Ρωσίας. Ἐφεξῆς ἡ Μακεδονία ἀπεκδύεται καὶ εἰς νέον ἀγῶνα, ἐναντίον νέου ἐχθροῦ, τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας, ἡ ὁποία ἐπεδίωκε νὰ δημιουργήσῃ προϋποθέσεις διὰ μίαν πραγματοποίησιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Ὁ ἀγὼν οὗτος, ὁ διμέτωπος, ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, εἶναι ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *μακεδονικὸς ἀγών*. Γ. Δ. Κ.—Θ. Π.

Μακεδονικὸς ἀγών. Ὁ μακεδονικὸς ἀγών, ὅστις κυρίως ἤρχισεν ἐν ὅλῃ του τῇ ἐντάσει ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1908, ἐποχῆς τοῦ τουρκικοῦ Συντάγματος, ὑπῆρξεν ἀπεγνωσμένος ἀγὼν δύο κυρίως ἀντιπάλων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ἑλλήνων, πρὸς ἐπικράτησιν τῶν μὲν ἢ τῶν δέ. Μὲ τὸν ἀγῶνα τοῦτον οἱ Βούλγαροι ἐζήτησαν νὰ ἐπιβάλουν τὴν νίκην ἔναντι τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὸ ἐκλεκτότερον στοιχεῖον τῆς Μακεδονίας. Σκοπὸς τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, οἵτινες ἔδρων πολὺ ἐνωρίτερον τῶν Ἑλλήνων, ἦτο νὰ ἐπιτύχουν τελείως τὴν ψυχικὴν καὶ γλωσσικὴν ἀφομοίωσιν τῶν Μακεδόνων χωρικῶν. Ἡ Βουλγαρία μετὰ τὸ πραξικόπημα τῆς Ἀν. Ρωμυλίας, καθ' ὃ ἡ ἐπαρχία αὕτη προσηρτήθη αὐτῇ, ἐστράφη δι' ὅλων της τῶν δυνάμεων πρὸς τὴν Μακεδονίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπέβλεπε μετὰ μεγάλων πιθανοτήτων ἐπιτυχίας. Μετὰ τὴν ἀκύρωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, οἱ Βούλγαροι δὲν ἀπεγοητεύθησαν. Τοὐναντίον ἐνεθαρρύνθησαν πρὸς στιγμήν, διότι εἶδον ὅτι ἡ συνθήκη ἐκείνη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου πολλὰ εἰς τὸ μέλλον τοῖς ὑπέσχετο. Ἐπειδὴ δὲ τὸ στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀντέτασσεν ἄμυναν καὶ θὰ ἀπέβαινεν ἐμπόδιον εἰς τοὺς σκοποὺς των ἦτο τὸ ἑλληνικόν, διεκήρυξαν ἐρχόμενοι εἰς Μακεδονίαν τὸ δόγμα «ἡ Μακεδονία διὰ τοὺς Μακεδόνας», ζητήσαντες οὕτω τὴν συνδρομὴν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸν κοινὸν ἀγῶνα.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ' ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ ὁρίζοντος τὸ φάσμα τοῦ Σλάβου ἐπιδρομέως ὑπὸ τὸ ράσον τοῦ μοναχοῦ. Χιλιάδες ἱεραπόστολοι ἐξαπεστάλησαν ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν ἀνὰ τὰ μακεδονικὰ χωρία, κηρύττοντες τὸν σλαβισμὸν καὶ μεταβαπτίζοντες τοὺς χωρικοὺς αὐτῆς μὲ σλαβικὰ ὀνόματα. Οἱ χωρικοὶ εὕρισκον μεγάλην ἀνακούφισιν εἰς τὰ κηρύγματα τῶν ρασοφόρων, οἵτινες συγχρόνως μὲ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εὐαγγελίου παρώρμων αὐτοὺς νὰ ἑτοιμάζωνται διὰ τὴν ἐξέγερσιν κατὰ τοῦ Τούρκου τυράννου. Εἰς τὸ ἔργον τῶν Βουλγάρων συνετέλεσε πολὺ σημαντικῶς ἡ ἐμφάνισις τοῦ περιφήμου ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρώσου πρεβευτοῦ Ἰγνάτιεφ, ὅστις, ὀνειρευόμενος πανολαβισμόν, ἐρραδιούργει καὶ εἰργάζετο κατὰ τρόπον πολὺ προκλητικόν. Ἐπίσης ἡ ἀνοχὴ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι κατόπιν τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐξεγέρσεων τῶν βαλκανικῶν λαῶν ἔβλεπον προβληματικὴν τὴν θέσιν των ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, ἐνίσχυσε τὴν βουλγαρικὴν βουλιμίαν. Διότι μόνον οὕτω ὑπελόγιζον οἱ Τοῦρκοι νὰ παρατείνουν τὴν παραμονήν των ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, ἐφαρμόζοντες τὸ «διαίρει καὶ βασίλευε». Διὰ τοῦτο συνετέλεσαν εἰς τὴν διάσπασιν ἀργότερον τοῦ βουλγαρικοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου ἀπὸ τῶν πατριαρχείων, διὰ τοῦ φιρμανίου τοῦ Μαρτίου τοῦ 1870, δι' οὗ παρείχετο τὸ δικαίωμα ἱδρύσεως βουλγαρικῆς ἐξαρχίας καὶ συγχρόνως τὸ δικαίωμα διορισμοῦ Βουλγάρου ἐπισκόπου καὶ ἱδρύσεως σχολείων εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας τὰ 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ των θὰ τὸ ἐζήτουν.

Διὰ τὰ σχέδια τῶν Βουλγάρων ἡ ἀπόσχισις τοῦ βουλγαρικοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου ἀπὸ τῶν πατριαρχείων ὑπῆρξε σπουδαῖον γεγονός, διότι ἡ θρησκεία τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο συνυφασμένη μὲ τὸν ἐθνισμόν. Οἱ Βούλγαροι πρὶν ἢ ἀρχίσουν τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἐσκέφθησαν νὰ κτυπήσουν τὴν θρησκείαν. Διὰ πολλῶν πραξικοπημάτων ἐναντίον ἱερέων καὶ ἐκκλησιῶν κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσουν κίνδυνον εἰς τὰ πατριαρχεῖα, καταλαμβάνοντες αὐθαιρέτως μονὰς καὶ ἐκκλησίας καὶ ἐγκαθιστῶντες ἱερεῖς ἰδικούς των, ἐξαρτωμένους ἐκ τῆς ἐξαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις ἤδη εἶχε καταρτισθῇ. Το πατριαρχεῖον κατόπιν τούτων συνεκάλεσε μεγάλην σύνοδον πατριαρχῶν, μητροπολιτῶν καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν, ἀφώρισε τὸ βουλγαρικὸν ἐξαρχεῖον καὶ ἐκήρυξε τὸ σχίσμα τὴν 16 Σεπτεμβρίου 1872. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ ἀγὼν τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐνετάθη. Ὁ κυρίως ὅμως μακεδονικὸς ἀγών, καθ' ὃν ἀμφότεραι αἱ παρατάξεις ἐπέπεσαν ἡ μία ἐναντίον τῆς ἄλλης, ἤρχισεν ἐντονώτερος ἀπὸ τοῦ 1900.

Ὁ ἀτυχὴς διὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεμος τοῦ 1897 καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἀποθάρρυνσις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν γένει, ἐνεθάρρυναν τοὺς Βουλγάρους εἰς τὰς ἐνεργείας των πρὸς ἐκβουλγαρισμὸν τῆς Μακεδονίας. Ἐπιφανεῖς πολιτικοί, στρατιωτικοὶ καὶ κληρικοὶ ἄνδρες τῆς Βουλγαρίας συγκροτοῦσι τὸ ἀνώτατον συμβούλιον τοῦ μυστικοῦ κομιτάτου τοῦ ἀναλαβόντος τὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ παραδειγματικοῦ ζήλου συνέρχονται εἰς συνεδριάσεις ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀνακτόροις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου.

Ἡ ἐν Μακεδονίᾳ δρᾶσις αὐτῶν περιορίζεται ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν ἐξόντωσιν τῶν ἐγκριτωτέρων Ἑλλήνων. Ἀπὸ τοῦ 1897 μέχρι τοῦ 1899 ἐδολοφονήθησαν ἐν μόνῃ τῇ περιφερείᾳ Θεσσαλονίκης 47 Ἕλληνες, ἱερεῖς, διδάσκαλοι, ἰατροὶ καὶ ἔμποροι. Τῷ 1900 προβαίνουσι περαιτέρω. Μὴ φειδόμενοι χρημάτων, ἐνεργοῦσιν ἐν Εὐρώπῃ ζωηροτάτην διὰ τοῦ τύπου προπαγάνδαν καὶ συγχρόνως ἀποστέλλουσιν εἰς Μακεδονίαν μικρὰ ἔνοπλα σώματα μὲ τὸν διπλοῦν σκοπὸν τῆς εἰσπράξεως χρημάτων δι' ἀναγκαστικῶν εἰσφορῶν, τὰς ὁποίας ἐπιβάλλουσιν εἰς ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς κατοίκους τῆς χώρας (Ἕλληνας, Βουλγάρους, Σέρβους, Ἑβραίους καὶ αὐτοὺς τοὺς Τούρκους) καὶ τὴν σφαγὴν παντὸς ἀνθισταμένου ἢ μὴ ὑποτασσομένου εἰς τὸ βουλγαρικὸν κομιτᾶτον. Πρὸς παραπλάνησιν τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τὸ βουλγαρομακεδονικὸν κομιτᾶτον, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βόριδος Σαράφωφ ἐνεφανίζετο ὡς ἀγωνιζόμενον πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ὑπὸ τὸ δόγμα «ἡ Μακεδονία εἰς τοὺς Μακεδόνας». Ὑπὸ τοιαύτην σημασίαν ἤλπιζον, καὶ ἐν μέρει ἐπέτυχον, νὰ ἑλκύσωσι τὰς συμπαθείας καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν σερβικῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου. Οἱ μὴ στέργοντες νὰ συνεργασθῶσι μετ' αὐτῶν ἐθεωροῦντο φιλότουρκοι καὶ προδόται, ὡς τοιοῦτοί δὲ ἐτιμωροῦντο σκληρότατα.

Μετ' οὐ πολὺ τὸ βουλγαρικὸν κομιτᾶτον διεσπάσθη εἰς δύο: τὸ *ὑψηλὸν* (βερχοβιστικὸν) ὑπὸ τοὺς Μιχαηλόφσκη, Ζόντσεφ καὶ Γιάγκωφ, καὶ τὸ *κεντρικὸν* ὑπὸ τὸν Σαράφωφ. Ἀμφοτέρων ὁ σκοπὸς ἦτο εἷς καὶ ὁ αὐτός: ὁ πλήρης ἐκβουλγαρισμὸς ἁπάσης τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ κατόπιν προσάρτησις αὐτῆς εἰς τὸ βουλγαρικὸν βασίλειον, διέφερον ὅμως κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν. Τὸ πρῶτον ἐπεδίωξε τὸν ἄμεσον ἐκβουλγαρισμὸν ἁπάντων τῶν Μακεδόνων (Ἑλλήνων καὶ Σέρβων). Τὸ δεύτερον ἀπέφευγε νὰ ἐκδηλώσῃ τοὺς ἀπωτέρους σκοπούς του καὶ περιωρίζετο εἰς τὸ δελεαστικὸν κήρυγμα τῆς αὐτονομήσεως τῆς Μακεδονίας, ἐλπίζον ὅτι μετὰ τὴν ἐπίτευξιν ταύτης θὰ ἐπετυγχάνοντο εὐκολώτερον καὶ τὰ λοιπά.

Κατὰ τὸ ἔαρ 1902 πλεῖσται ἔνοπλοι βουλγαρικαὶ συμμορίαι κατέκλυζον τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῶν σερβικῶν καὶ τῶν βουλγαρικῶν συνόρων μέχρι τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου. Φόνοι προκρίτων Ἑλλήνων καὶ Σέρβων διαπράττονται καὶ ἡβηδὸν σφαγαὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, καθὼς καὶ ἐμπρησμοὶ τῶν μετὰ μείζονος πείσματος ἀνθισταμένων εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπιταγὰς χωρίων. Αἱ πρῶται ἐκεῖναι συμμορίαι τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐξοντωθῶσιν ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὑποβοηθουμένου ὑπὸ τῶν ἐντοπίων πληθυσμῶν, τῶν μὴ ἀποδεχομένων τὰ βουλγαρικὰ κηρύγματα, καὶ συγκεκριμένως τῶν μὴ στεργόντων νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν καὶ νὰ δεχθῶσι Βουλγάρους ἱερεῖς καὶ διδασκάλους εἰς τὰ χωρία των. Ἀλλ' ἡ ἀτυχὴς ἔκβασις τῶν πρώτων ἐνόπλων ἐνεργειῶν τῶν Βουλγάρων δὲν ἀπεθάρρυνε τοὺς ἰθύνοντας τὰ κομιτᾶτά των. Κατὰ τὸ ἔαρ 1903 νέαι ἰσχυρότεραι βουλγαρικαὶ συμμορίαι ἐπέδραμον εἰς Μακεδονίαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐξεγείρωσιν εἰς ἐπανάστασιν ἅπαντας τοὺς πληθυσμοὺς αὐτῆς πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν Ἑλλήνων, αἱ εἰς τὰ ἑλληνικώτερα διαμερίσματα τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας ἐμφανισθεῖσαι συμμορίαι ἔφερον τὴν ἑλληνικὴν φουστανέλλαν, ἀπέκρυπτον ἐπιμελῶς τὸ βουλγαρικὸν αὐτῶν πρόγραμμα καὶ ἐκήρυττον τὴν ἐλευθερίαν τῆς πολυπαθοῦς χώρας. Διὰ τῶν ἀπατηλῶν ἐκείνων μέσων κατώρθωσαν νὰ παρασύρωσι καὶ οὐκ ὀλίγους Ἕλληνας εἰς τὸ κίνημά των καὶ οὕτως ἐπέτυχον νὰ προκαλέσωσι τὴν μῆνιν τῶν Τούρκων κατὰ παντὸς ἐν Μακεδονίᾳ χριστιανικοῦ χωρίου. Εὐτυχῶς οἱ ἑλληνικοὶ καὶ οἱ σερβικοὶ πληθυσμοὶ φωτισθέντες καταλλήλως περὶ τῶν σκοπῶν τῶν δῆθεν ἐλευθερωτῶν ἐκείνων, ἀπέσχον πάσης περαιτέρω μετ' αὐτῶν συμπράξεως. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαι ἐξηκολούθουν τὸ ἔργον των. Ἀνατινάξεις σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἐπιθέσεις κατὰ τῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν σταθμῶν καὶ φόνοι μεμονωμένων Τούρκων χωροφυλάκων ἢ ἀνδρῶν τοῦ στρατοῦ ἀνεστάτωναν τὴν ὕπαιθρον χώραν, συγχρόνως δὲ (κατ' Ἀπρίλιον 1903) ἐτρομοκρατεῖτο ἡ Θεσσαλονίκη διὰ τῆς ἐκρήξεως βομβῶν ἐν ταῖς κεντρικωτέραις ὁδοῖς τῆς πόλεως, διὰ τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ καταστήματος τῆς Ὀθωμανικῆς Τραπέζης, διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν σωλήνων τοῦ ἀεριόφωτος καὶ διὰ τῆς ἀνατινάξεως τοῦ ἐν τῷ λιμένι γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ ἀτμοπλοίου «Γουαδαλκιβίρ».

Μετὰ τὰς προκαταρκτικάς, οὕτως εἰπεῖν, ἐνεργείας των ἐκείνας, οἱ Βούλγαροι ἀνεπετάννυον τὴν 20 Ἰουλίου 1903 τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ δὲν συμμετέσχον μὲν οἱ Ἕλληνες εἰς αὐτὴν πλὴν μεμονωμένων ἀτόμων ἐκ τῶν μᾶλλον ζωηρῶν καὶ εὐπίστων, ἀλλ' ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα ὅταν ἐπῆλθεν ὁ τουρκικὸς στρατός, ὅστις ἐν τῇ ὁρμῇ αὐτοῦ πρὸς πάταξιν τῶν ἀνταρτῶν, δὲν ἠδύνατο, οὐδὲ ἤθελεν ἴσως, νὰ κάμῃ διάκρισιν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν κατοίκων τῶν ἀναστατωθεισῶν περιφερειῶν. Ἡ ἑλληνικωτάτη πόλις τοῦ Κρουσόβου, ἔνθα ἐγκατεστάθησαν πρὸς στιγμὴν αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαι, ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἑκατοντάδες ἐκ τῶν κατοίκων της ἐφονεύθησαν ἢ ὡδηγήθησαν δέσμιοι εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μοναστηρίου, ὡς δῆθεν ἐπαναστάται. Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ εἰς τὰ διαμερίσματα τῆς Πρέσπας, τῶν Κορεστίων καὶ τῆς Φλωρίνης.

Τὰ αἱματηρὰ ἐκεῖνα γεγονότα παρέσχον εὔλογον ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως εἰς τὰς μεγάλας δυνάμεις τὰς τρεφούσας ἰδίους σκοποὺς ἐν τῇ δοκιμαζομένῃ χώρᾳ. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους ἐκείνου (1903) οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας συνελθόντες ἐν Μυρστίγῃ ἀπεφάσισαν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐπέτυχον, νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὴν Πύλην τὴν εἰσαγωγὴν εἰδικῶν ἐν Μακεδονίᾳ μεταρρυθμίσεων.

Κατὰ τὰς μεταρρυθμίσεις ἐκείνας, ἐφαρμοσθείσας ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1904, ἐσχηματίζετο εἰς τοὺς τρεῖς μακεδονικοὺς νομοὺς (Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου καὶ Σκοπίων) χωροφυλακὴ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ Ἰταλοῦ στρατηγοῦ Δεζώρζη, ἔχοντος ὑπὸ τὰς διαταγάς του πέντε ἀνωτέρους Εὐρωπαίους ἀξιωματικούς. Ἡ Μακεδονία διῃρεῖτο εἰς πέντε ζώνας δημοσίου ἀσφαλείας: τὴν τῶν Σκοπίων, τὴν τοῦ Μοναστηρίου, τὴν τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν τῶν Σερρῶν καὶ τὴν τῆς Δράμας. Ἡ διοίκησις τῆς πρώτης ἀνετέθη εἰς τὸν Αὐστριακὸν ἀξιωματικόν, ἡ τῆς δευτέρας εἰς τὸν Ἰταλόν, ἡ τῆς τρίτης εἰς τὸν Ρῶσον, ἡ τῆς τετάρτης εἰς τὸν Γάλλον καὶ ἡ τῆς πέμπτης εἰς τὸν Ἄγγλον.

Ἡ ἀνωτάτη ἐπίβλεψις τῶν μεταρρυθμίσεων ἀνετέθη εἰς τὸν Χιλμῆ πασᾶν, φέροντα τὸν τίτλον τοῦ «ἐπιθεωρητοῦ τῶν τριῶν νομῶν» καὶ ἔχοντα παρ' αὐτῷ ἀνὰ ἕνα ἀντιπρόσωπον τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν Μακεδονίαν μεγάλων δυνάμεων. Δηλαδή, τὸν Ρῶσον Δέμερικ καὶ τὸν Αὐστριακὸν Μύλλερ. Ἀλλὰ μεταρρυθμίσεις ἐφαρμοζόμεναι ὑπὸ τοιούτων ἀνωτέρων ὀργάνων (Τούρκου, Ρώσου καὶ Αὐστριακοῦ), ἕκαστον τῶν ὁποίων ἰδίους ἐθήρευεν ἀνομολογήτους σκοπούς, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τελεσφορήσωσι καὶ δὴ ἐν χώρᾳ, ἔνθα ἐξηκολούθει νὰ ἐνεργῇ τὸ βουλγαρικὸν κομιτᾶτον. Τοιουτοτρόπως ἡ κατάστασις ἐν Μακεδονίᾳ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἐβελτιώθη. Τοὐναντίον οἱ Βούλγαροι, ἐνθαρρυνόμενοι ἐκ τῆς παρουσίας τῶν ξένων στρατιωτικῶν ἐν τῇ ἐπιμάχῳ χώρᾳ, ἀπεθρασύνθησαν τέλεον καὶ οὕτως αἱ συμμορίαι των ἐξηκολούθησαν μετὰ μείζοντος ἐντάσεως τὸ ἐξοντωτικὸν ἔργον των κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων τῆς ὑπαίθρου. Ἐνῷ κατὰ τὸ 1902 κατεκρεούργησαν ἐν Μακεδονίᾳ 187 Ἕλληνας προκρίτους (ἱερεῖς, διδασκάλους, ἰατροὺς κλ.), κατὰ τὸ 1903 τὰ θύματα ἀνῆλθον εἰς 283 καὶ κατὰ τὸ 1904 εἰς 365 Ταῦτα πλὴν τῶν σωρηδὸν σφαγῶν τῶν ἀόπλων ἀγροτῶν. Ὁλόκληροι οἰκογένειαι, ἐλ-

Digitized by Google

ληνικαὶ ἢ σερβικαί, συλλαμβανόμεναι ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, ὡδηγοῦντο ἐν πλήρει ἡμέρᾳ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου των καὶ ἐκεῖ ἐσφάζοντο ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν συγχωρίων των, τοὺς ὁποίους εἶτα διέτασσον νὰ σπεύσωσι νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν καὶ νὰ δεχθῶσι Βουλγάρους ἱερεῖς καὶ διδασκάλους εἰς τὸ χωρίον των. Διὰ τοιούτων τρομοκρατικῶν μεθόδων ὑπὲρ τὰ 130 ἑλληνικὰ χωρία καὶ πλεῖστα ἄλλα σερβικὰ ἐξηναγκάσθησαν μέχρι τοῦ 1904 νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν βουλγαρικὴν προπαγάνδαν. Ὀλίγον ἀκόμη ἂν παρετείνετο ἡ κατάστασις αὕτη, ὁλόκληρος ἡ Μακεδονία θὰ ὡμολόγει ἑαυτὴν βουλγαρικὴν ἢ θὰ ἠρημοῦτο τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων κατοίκων της. Ὁ φόβος ἐκεῖνος τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου προεκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν τε Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων. Τῆς ἀφυπνίσεως ταύτης, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Ἕλληνας, πρῶτος ἐργάτης δύναται νὰ θεωρηθῇ εὐλόγως ὁ Ἴων Δραγούμης. Ὑπηρετῶν οὗτος ἀπὸ τοῦ 1902 εἰς τὸ ἐν Μοναστηρίῳ ἑλληνικὸν προξενεῖον καὶ παρακολουθῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς βουλγαρικὰς ἐνεργείας καὶ τὴν συνεπείᾳ τούτων κατάρρευσιν τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἑλληνισμοῦ, ὠρθώθη πρὸ τοῦ ἐθνικοῦ κινδύνου καὶ μετὰ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐπεδίωξε τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀμύνης πρὸς πρόληψιν μιᾶς ἀνεπανορθώτου καταστροφῆς. Εὑρὼν προθύμους συνεργάτας τοὺς Ἕλληνας τοῦ Μοναστηρίου, ἔθεσε μετ' αὐτῶν τὰς πρώτας βάσεις τῆς ἐνόπλου ἀντιδράσεως. Κατὰ τὸ ἔαρ 1903 ἐσχημάτισε τὴν πρώτην ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν ἐνθουσιωδῶν πατριωτῶν Ἀργυρίου Ζάχου, Θεοδώρου Μόδη καὶ Θεοδώρου Καπετανοπούλου. Οὗτοι ἀπετέλεσαν τὸν πρῶτον ἐν Μοναστηρίῳ πυρῆνα τῆς «Μακεδονικῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας», καὶ μετ' ὀλίγον, ἐν μέσῳ τῆς τρομοκρατίας καὶ τῆς γενικῆς ἀπογοητεύσεως, κατώρθωσαν νὰ ἀντιτάξωσι κατὰ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων δύο σώματα Μακεδόνων ἐκδικητῶν ὑπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀρχηγοὺς Βαγγέλην (ἐκ Στρεμπένου τῆς Καστορίας) καὶ Κώτταν (ἐκ Ρούλιας τῶν Κορεστίων). Ἀνάλογος ἐνέργεια συνετελεῖτο συγχρόνως καὶ ἐν Ἀθήναις πρωτοστατούντων τῶν Στεφάνου Δραγούμη, Παύλου Μελᾶ, Δημ. Καλαποθάκη, Ἀλεξ. Κοντούλη καὶ ἄλλων πατριωτῶν.

Ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ἀπέβλεπε πρωτίστως εἰς τὸ νὰ πείσωσι τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὅτι ἦτο ἐπιβεβλημένη καὶ ἐπείγουσα ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνόπλου ἀμύνης τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Μακεδονίας. Ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη καὶ μόνη κατετρόμαζε τοὺς Ἕλληνας κυβερνήτας, σκεπτομένους τὰς δυναμένας νὰ προκύψωσιν, ἐκ τοιαύτης τινὸς ἐνεργείας σοβαρωτέρας καὶ γενικωτέρας περιπλοκάς· πλὴν δὲ τούτου ἐγεννᾶτο ἡ ἀμφιβολία ἂν οἱ ἑλληνικοὶ ἐκεῖ πληθυσμοὶ θὰ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἀναλάβωσι τελεσφόρως τοιοῦτον ἀγῶνα.

Πρὸς βολιδοσκόπησιν τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου ἀπεφασίσθη τότε (ἔαρ 1904) νὰ σταλῶσιν οἱ κατάλληλοι ἄνδρες, ἵνα ἐπὶ τόπου ἐξετάσωσι τὰ πνεύματα καὶ προτείνωσι τὰ πρακτικῶς ἐφαρμόσιμα μέτρα. Τοιουτοτρόπως ἀπῆλθον τότε εἰς Μακεδονίαν, συνοδευόμενοι ὑπὸ ἀριθμοῦ τινος ἐνόπλων, οἱ λοχαγοὶ Ἀναστάσιος Παπούλας καὶ Ἀλέξ. Κοντούλης καὶ οἱ ἀνθυπολοχαγοὶ Παῦλος Μελᾶς καὶ Γεώργιος Κολοκοτρώνης, οἵτινες περιελθόντες τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν ἐπανῆλθον μετά τινας μῆνας εἰς Ἀθήνας καὶ ὑπέβαλον τὸ πόρισμα τῶν παρατηρήσεών των.

Ἐν τῷ μεταξὺ συνεκροτεῖτο ἐν Ἀθήναις μυστικὸν μακεδονικὸν κομιτᾶτον, οὗτινος πρῶτοι ἱδρυταὶ ὑπῆρξαν οἱ Δημ. Καλαποθάκης ἰδιοκτήτης τοῦ «Ἐμπρός», Πολίτης καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, Ἰωάννης Δ. Ράλλης, Πέτρος Σαρόγλου κλ. καὶ ἀπεφάσιζε τὴν ἄμεσον ἐν Μακεδονίᾳ δρᾶσιν διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐνόπλων σωμάτων, καλῶς ὠργανωμένων καὶ πειθαρχούντων, καὶ διὰ τῆς διανομῆς ὅπλων καὶ φυσιγγίων εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς τῆς Μακεδονίας πληθυσμούς. Τὸ ἔργον των ἀπῄτει μεγάλα σχετικῶς χρηματικὰ κεφάλαια, ἅτινα δυσκόλως ἠδύναντο νὰ ἐξοικονομηθῶσι διὰ τῶν ἑκουσίων εἰσφορῶν, καθ' ὃν χρόνον ὁ μακεδονικὸς ἀγὼν δὲν εἶχεν εἰσέτι εἰσέλθει εἰς τὸν νοῦν τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων. Ἀπῃτεῖτο νὰ πεισθῇ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἡ μόνη δυναμένη νὰ προικοδοτήσῃ ἐπαρκῶς τὸ κομιτᾶτον. Ἀλλὰ μέχρις οὗ πεισθῇ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ υἱοθετήσῃ τὸν ἀγῶνα, ἐχρειάζετο χρόνος, ὃν δὲν παρεῖχεν ἡ κρίσιμος ἐν Μακεδονίᾳ κατάστασις. Οἱ πατριῶται τοῦ κομιτάτου προέβησαν ἐν τούτοις εἰς τὸ ἔργον των διὰ τῶν μέσων ἅτινα αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διέθετον. Κατέβαλον χρήματα ἐξ ἰδίων, συνέλεξαν ἄλλα ἐκ τῶν φίλων των καὶ προέβησαν δραστηρίως εἰς τὸ μέγα ἔργον τὸ ὁποῖον ἀνελάμβανον. Διὰ καταλλήλων ἐνεργειῶν κατώρθωσαν νὰ λάβωσιν ἑκατοντάδας τινὰς ὅπλων γκρᾶ καὶ κιβωτίων φυσιγγίων, ἅτινα εἶχεν ἐν ταῖς ἀποθήκαις αὐτῆς ἡ «Πανελλήνιος Σκοπευτικὴ Ἑταιρεία» (περιελθόντα αὐτῇ ἐκ τῆς «Ἐθνικῆς Ἑταιρείας» τοῦ 1897, ἧς ἦτο κληρονόμος) καὶ ἀμέσως ἀπέστειλαν αὐτὰ εἰς Μακεδονίαν, ἐνῷ συγχρόνως ἤρχιζον τὴν στρατολογίαν πρὸς συγκρότησιν ἐνόπλων σωμάτων.

Τὴν 27 Αὐγούστου 1904 διήρχετο τὰ σύνορα καὶ εἰσέβαλλεν εἰς Μακεδονίαν ὁ Παῦλος Μελᾶς, ἄγων σῶμα ἐξ 80 περίπου ἀνδρῶν (Μακεδόνων, Κρητῶν, Λακώνων κλπ.). Τοῦτον ἠκολούθησαν μετ' ὀλίγον ἄλλα σώματα καὶ ἄλλα, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἅπασα ἡ Μακεδονία διῃρέθη εἰς ἀρχηγεῖα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἕδρων ὡρισμένα σώματα μετὰ ἀξιοθαυμάστου μεθοδικότητος, τόλμης καὶ πειθαρχίας. Ἡ παρουσία τῶν ὑπερόχων ἐκείνων σωμάτων ἔδωσε νέαν ζωὴν καὶ θάρρος εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς Μακεδονίας καὶ κατεπτόησε τοὺς σφαγεῖς αὐτῶν Βουλγάρους. Ἐντὸς ὀλίγου αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαι ἠναγκάσθησαν νὰ περιορίσωσι σημαντικῶς τὰς ἐνεργείας των. Ὁπουδήποτε ἐτόλμησαν νὰ ἀναμετρηθῶσι πρὸς τὰ ἑλληνικὰ σώματα ἡττήθησαν οἰκτρῶς καὶ ἔκτοτε δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ περιφέρωνται ἐκεῖ, ἔνθα ἐσημειοῦτο ἡ παρουσία ἑλληνικῶν σωμάτων.

Ἡ ἐπιτυχὴς καὶ ἀποτελεσματικὴ δρᾶσις τῶν πρώτων σωμάτων καὶ ἡ βαθυτέρα μελέτη τῆς ἐν Μακεδονίᾳ καταστάσεως ἐν γένει ἔπεισαν ἐν τέλει (κατὰ τὰς ἀρχὰς 1905) τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ υἱοθετήσῃ τὸν ἀρξάμενον ἤδη ἀγῶνα. Τῇ ἐπινεύσει καὶ τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α' τὸ κομιτᾶτον ἐφωδιάζετο ἤδη ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἀποθηκῶν καὶ τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα ἐχορηγοῦντο ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου, συγχρόνως δ' ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας νὰ συμμετέχωσιν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κομιτάτου καταρτιζόμενα σώματα.

Τὸ κομιτᾶτον, τυχὸν οὕτω τῆς κυβερνητικῆς ἐνισχύσεως, ἠδυνήθη νὰ συστηματοποιήσῃ κάλλιον τὴν ἐνέργειάν του. Εἰς ἅπαντα τὰ ἐν Μακεδονίᾳ (βραδύτερον δὲ καὶ τὰ ἐν Θρᾴκῃ) ἑλληνικὰ προξενεῖα ἀπεσπάσθησαν ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ, οἵτινες, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἐγκριτωτέρων ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλλήνων, προέβησαν εἰς τὴν πλήρη ὀργάνωσιν ἁπάσης τῆς Μακεδονίας. Εἰς ἁπάσας τὰς πόλεις καὶ τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία ἐλειτούργουν μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας, τόλμης καὶ ἐχεμυθείας ἐπιτροπαί, αἵτινες διηυκόλυνον τὸ δυσχερὲς ἔργον τῶν ἐνόπλων σωμάτων τῶν δρώντων ὑπὸ τὰς δυσμενεστέρας τῶν συνθηκῶν, ἕνεκα κυρίως τῆς καταδιώξεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν μυρίων ὀργάνων τῆς βουλγαρικῆς καὶ τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας. Διὰ τῶν ἀνὰ τὰ χωρία ἐπιτροπῶν ἐξησφαλίζετο ἡ τροφοδοσία τῶν ἐνόπλων σωμάτων καὶ ὁ ἐν γένει ἀνεφοδιασμὸς αὐτῶν, ἐνηργεῖτο ἡ ἐμπιστευτικὴ ἀλληλογραφία μεταξὺ τῶν σωμάτων καὶ τῶν διαφόρων κέντρων, διηυκολύνετο ἡ μεταφορὰ τῶν τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν ὁπλιτῶν, διενηργεῖτο ἡ μεταφορὰ ἑκατοντάδων φορτίων ὅπλων καὶ φυσιγγίων, παρηκολουθεῖτο ἡ κατασκοπεία τῶν ὀργάνων τῆς βουλγαρικῆς καὶ τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας, καθὼς καὶ ἡ κίνησις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τέλος ἐφωτίζετο ἡ ἐνέργεια τῶν διαφόρων κέντρων· πλὴν τούτων δὲ κατεσκευάζοντο αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν ἀποθήκευσιν τῶν πολεμεφοδίων καὶ τὴν καταφυγὴν τῶν μικρῶν ὁμάδων κρύπται.

Κατὰ τὸν σκληρὸν ἐκεῖνον ἀγῶνα συμμετέσχον οἱ ἑξῆς (κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν) ἀξιωματικοί: Ἀμβράσογλους Ἰ., Ἀργυρόπουλος Κ., Ἀγαπητὸς Τ., Ἀναγνωστάκος Μιχ., Βαρδῆς Δημ., Βλαχάκης Ἀντ., Βλαχογιάννης Γ., Δουμπιώτης Ν., Δημαρᾶς Κ., Δεμέστιχας Ἰ., Δούκας Στέφ., Ζήρας Γ., Ζούκας Χρ., Θειάφης Εὐστ., Κατεχάκης Γ., Κακουλίδης Γ., Καλομενόπουλος Ν., Καρασεβδᾶς Γ., Κοσμόπουλος Δ., Κώης Ἀρ., Κλεῖτος Π., Λυμπερόπουλος Μ., Λεόντιος Δ., Μπουκουβάλας Κ., Μελᾶς Π., Μακρόπουλος Γ., Μωραΐτης Μιχ., Μαζαράκης Κ., Μᾶνος Π., Μοσχοβίτης Ἰ., Παπαβιέρος Δημ., Πραντούνας Χ., Πανουσόπουλος Β., Πηχεὼν Φ., Παπαδόπουλος Γ., Παπαδᾶτος Ζ., Ποῦλος Κ., Παπαγακῆς Χ., Παπαλουκᾶς Λ., Παπᾶς Β., Πλατανιᾶς Ν., Ρόκας Ν., Ρήγας Στ., Στημοναρᾶς Γ., Σάρρος Κ., Σπυρομήλιος Σ., Σταυριανόπουλος Π., Τσίτουρας Ἀντ., Τσολακόπουλος Χρ., Τσοτάκος Ν., Τσίπουρας Ν., Τσόντος Γ., Τόμπρος Γ., Φαληρέας Γ. καὶ Φραγκόπουλος. Ἐκ τούτων 11 ἐφονεύθησαν κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐκεῖνον, οἱ ἑξῆς: Ἀγαπητός, Βλαχάκης, Λυμπερόπουλος, Μελᾶς, Μωραΐτης, Πραντούνας, Παπαδόπουλος, Παπαδᾶτος, Ποῦλος, Τσοτάκος καὶ Φραγκόπουλος. Ἔλαβον ἐπίσης μέρος ὡς ἀρχηγοὶ οἱ τότε ὑπαξιωματικοὶ Κονδύλης Γ., Καραπᾶνος Χρ., Παπακώστας Β., Παπατζανετέας Π., Παπαγεωργίου Π., Σταυρόπουλος Β., Σακελλαρόπουλος Ἰ. καὶ Φραγκάκος Γ.

Ὡσαύτως ὡς ἀρχηγοὶ οἱ ἰδιῶται: Ἀνδριανάκης Ν., Βολάνης Γ., Γύπαρης Π., Γαρέφης Κ., Δούκας Δ., Κώττας, Κατσίγαρης Ε., Κλειδᾶς Στ., Καούδης Εὐθ., Καραβίτης Ἰ., Νικολούδης Ἐμμ., Νικολούδης Εὐάγγ., Μακρῆς ἢ Δικόνημος Γ., Σκουντρῆς Ε., Σκαλίδης Γ.

Ἔλαβον ἐπίσης μέρος ὡς ὁπλαρχηγοὶ περὶ τοὺς 75 ὑπαξιωματικοί, ἐν οἷς οἱ Ἀκρίβου Στέφ., Γαλανόπουλος Γ., Γαρέζος Ἰω., Ζερβέας Π., Δασκαλόπουλος Κ., Δημουλίτσας Ἀ., Κούμπαρης Ἰω., Καλογερογιάννης Γ., Κανασαράκος Μ., Κουκουλάκης Γ., Καραμῆτρος Γ., Μαντούβαλος Θ., Μαντούβαλος Ν., Μαρούδης Ἰω., Νικλάμπας Ν., Νικολοδῆμος Δ., Παπαβασιλείου Δ., Παπαϊωάννου Κ., Παλίδης Π., Παναγιωτίδης Χρ., Ποζόπουλος Φ., Παπαδόπουλος Κ., Παπαδόπουλος Ἀνδρ., Τσακτσίρας Ἰω., Σκλαβοῦνος Ἀ., Τιρτίκας Χ., Τσαπάρας Δ., Χιονάκος Ἠλ., Φουρίδης Μιχ. κλπ.

Ἐπίσης ὡς ὁπλαρχηγοὶ οἱ ἰδιῶται Βλάχμπεης Στ., Γιαγλῆς Γ., Γιαλίρης Ν., Γκόνης Β., Γρηγορίου Στέφος, Βαρδάτης Π., Βάρσος Δ., Βολάνης Ἰω., Ἀλεξίου Γ., Γουλιὸς Π., Γεωργουλάκης Γ., Γύπαρης Ἐμ., Γαλάνης Γ., Δεληγιάννης Ἠλ., Ζώης Α., Δούκας Χρ., Καρατάσσης Ἀ., Δημητρακάκης Γ., Ἐπισκοπάκης Β., Ζερβὸς Π., Μαυρογιάννης Τράϊκος, Πύρζας Ν., Μαυρογιάννης Ἰω., Μπακόλας Ἀ., Μπενῆς Σ., Ντόγρης Κ., Σωμανίκας Ν., Σιδέρης Ἰσ., Τσῆτσος Χρ., Τσῆτσος Στάϊκος, Νταϊλάκης Ν., Λύτινας Σ., Βολάνης Εὐστρ., Πρωτοπαπαδάκης Ν., Παναγιωτόπουλος Ἀ., Φραντζεσκάκης Ἐμ., Θεοδωρακόπουλος Κ., Μυνόπουλος Ἀθ. κλπ., ἐν οἷς ἡ ἐκ Μακεδονίας ἡρωὶς Πανταζῆ Σοφία.

Οὗτοι καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ὑπῆρξαν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὁπλαρχηγοὶ τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων κατὰ τὸν μακρὸν καὶ σκληρὸν ἐκεῖνον ἀγῶνα. Ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτῶν δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν καὶ τὴν ἐκ τῶν πιέσεων αὐτῶν ἀπαλλαγὴν τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Μακεδονίας. Ἡ δρᾶσις αὐτῶν ἦτο πολὺ εὐρυτέρα καὶ γενικωτέρα: ἐδίδασκον τὴν ἐθνικὴν κατήχησιν εἰς τοὺς βεβαρημένους ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας ὁμογενεῖς, ἐφρονημάτιζον αὐτοὺς καὶ τοὺς παρεσκεύαζον διὰ τὸν περαιτέρω ἀγῶνα τῆς φυλῆς. Εἰς ἅπαντα τὰ διαμερίσματα τῆς Μακεδονίας ἐλειτούργουν στρατιωτικὰ προπαιδευτήρια, ἔνθα οἱ Μακεδονόπαιδες ἐδιδάσκοντο τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων, τὴν τακτικὴν τοῦ κλεφτοπολέμου καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ θανάτου χάριν τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος παρετάθη μέχρι τοῦ θέρους 1908, ὅτε, κηρυχθέντος τοῦ Συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ, ἐπιστεύθη ὑπὸ πάντων ὅτι ἐξέλιπον πλέον αἱ ἀφορμαὶ τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ. Ὁ μακεδονικὸς ἀγὼν διὰ τὸν ἑλληνισμὸν ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν μεγάλων ὀνείρων. Αὐτὸς προπαρεσκεύασε καταλλήλως τὸ ἔδαφος διὰ τὴν προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τοῦ 1912 ἐν Μακεδονίᾳ, ὅπου διὰ πρώτην φορὰν ἔπνεεν ἡ ζείδωρος αὔρα τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ὁ μακεδονικὸς ἀγὼν ἔδωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλῆται εἰς τὰ διάφορα συνέδρια τὸν ἑλληνισμὸν τῆς Μακεδονίας.

Γ. Θ. Μ.—Ν. ΚΛΣ

—**[ΣΤΡΑΤ. ΙΣΤΟΡ.]** Βλ. λ. *Βαλκανικοὶ* πόλεμοι καὶ *Παγκόσμιος* πόλεμος.

—**[ΣΤΡΑΤ. ΤΕΧΝ.]** Ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ, μορφὴ ἐξειλιγμένη τῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προόδου τῆς πολεμικῆς τέχνης παρ' Ἕλλησιν, εἶναι σχηματισμὸς πρὸς πόλεμον. Σκοπὸς ἄλλωστε οἱασδήποτε παρατάξεως εἶναι ἡ εὔρυθμος τῶν ἀνδρῶν ταξιθέτησις πρὸς εὐχερῆ τοῦ ἐχθροῦ κατατρόπωσιν. Συνεπῶς ἡ παράταξις πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται τὸ σκοπούμενον τοῦτο. Καὶ σήμερον, παρ' ὅλην τὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας τῶν πολεμικῶν μέσων, σκοπὸς οἱασδήποτε παρατάξεως παραμένει ὁ αὐτός. Διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, τὴν ἀπόστασιν, τὴν τοποθέτησιν τῶν ἐφεδρειῶν καὶ τῶν βοηθητικῶν ὅπλων ὑπάρχουν βέβαια, πᾶσαι ὅμως αἱ τροποποιήσεις αὗται εἰς ἓν καὶ μόνον ἀποσκοποῦσιν: εἰς τὸν εὐχερέστερον φόνον τοῦ ἀντιπάλου (πρβλ. σχετικῶς *Β. Δούσμανη*: «Συμπληρώματα κανονισμοῦ ἐκστρατείας», Ἀθῆναι, 1921). Γενικῶς ἡ παράταξις, ἀναγκαιοτάτη διὰ τὴν πολεμικὴν δρᾶσιν, εἶναι σχετικὴ μὲ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἕκαστος στρατὸς ἀντιλαμβάνεται τὸ μάχεσθαι. Οἱ ἄγριοι μάχονται ἐκ τοῦ συστάδην καὶ ἀτομικῶς, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ εἶδος τῆς παρατάξεως· οἱ πολιτισμένοι τακτοποιοῦσι τοὺς πολεμιστὰς αὐτῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἐπέρχεται σύγχυσις κατὰ τὴν προώθησιν αὐτῶν καὶ ἕκαστος πολεμιστὴς νὰ δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἀτομικήν του ἱκανότητα καὶ τὸ φονικόν του ὅπλον, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἀτομικὴν ἱκανότητα καὶ τὸ φονικὸν ὅπλον τοῦ ἀντιπάλου πολεμιστοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες κατὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἐπέτυχον νὰ κατανικήσωσι τοὺς πολυαριθμοτέρους αὐτῶν Πέρσας, καταλαβόντες ἐν γραμμικῇ παρατάξει μέτωπον ἴσον πρὸς τὸ μέτωπον τοῦ ἐχθροῦ, ἐξασθενίσαντες τὸ κέντρον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν κεράτων καὶ στηρίξαντες τὰ πλευρὰ αὐτῶν ἐπὶ ἰσχυρῶν ἐδαφικῶν σημείων, ὥστε νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς Πέρσας νὰ τοὺς ὑπερκεράσωσιν. Οὕτως ἐξουδετέρωσαν τὴν εἰς ἀριθμὸν ὑπεροχὴν τῶν πολεμίων. Τὸ ἐπινόημα τοῦτο τοῦ Μιλτιάδου κατέστησε δυνατὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Πλαταιεῖς νὰ παρατάξωσι συνεχῆ ἀνθρωπίνην μᾶζαν, ἔστω οὐχὶ ἰσοδύναμον καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς παρατάξεως, τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς αὐτῆς ἰσχύος. Ἂν δὲ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς, ὡς προηγμένοι ἐλεύθεροι πολῖται, ἦσαν ἠθικῶς ἀνώτεροι τῶν Περσῶν, προαγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ παραταχθεῖσαι μαχητικαὶ δυνά-

Digitized by Google

μεις τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ὑπέρτεραι τῶν τῶν περσικῶν. Ἐκ τούτου καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ παράταξις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Μιλτιάδου περιήγαγεν εἰς ἀδυναμίαν τοὺς Πέρσας ὅπως χρησιμοποιήσωσι τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἔδαφος καὶ την κατ' ἀριθμὸν ὑπεροπλίαν των, οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐνίκησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, φονεύσαντες πλείονας Πέρσας παρ' ὅσους οἱ Πέρσαι Ἕλληνας. Στρατηγικοὶ καὶ τακτικοὶ συνδυασμοὶ ἠσφάλισαν τὴν νίκην ὑπὲρ τῶν δευτέρων. Ἰδοὺ ἡ σημασία τῆς παρατάξεως τῆς φάλαγγος τῶν πολεμιστῶν. Βραδύτερον βλέπομεν τὴν πολεμικὴν τέχνην διαρκῶς ἐξελισσομένην ἐν Ἑλλάδι μὲ τὰς προόδους τὰς ὁποίας ἐπετέλεσαν ἐπί τε τοῦ στρατηγικοῦ καὶ τοῦ τακτικοῦ πεδίου ὁ Ἰφικράτης, ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Αἰνείας. Ἰδιαιτέρας μνείας δεῖται ἡ ὑπερφυὴς ἐπινόησις τοῦ Ἐπαμεινώνδα, ἡ ὀνομασθεῖσα *λοξὴ παράταξις*, περὶ τῆς ὁποίας δὲν περιεσώθησαν πλήρη καὶ ἀκριβῆ στοιχεῖα. Πάντως ἡ λοξὴ παράταξις τοῦ Θηβαίου στρατηγοῦ δὲν ἦτο κατὰ σχῆμα γεωμετρικὸν λοξή, ὥς τινες νομίζουσιν, ἀλλὰ σχῆμα δυναμικόν, καθ' ἃ ἐν τῷ κατωτέρω διαγράμματι (Σχ. 1) δείκνυται. Ἤτοι ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐνίσχυε τὸ ἓν τῶν κεράτων τῆς παρατάξεώς του καὶ τὸ καθίστα ἰσχυρότερον τοῦ κέντρου καὶ τοῦ ἑτέρου κέρατος, ἵνα διὰ τοῦ ἐνισχυμένου φέρῃ διάρρηξιν τοῦ ἀντιστοίχου ἐχθρικοῦ κέρατος καὶ οὕτως ὑπερισχύσῃ γενικῶς τῆς ἀντιπάλου παρατάξεως.

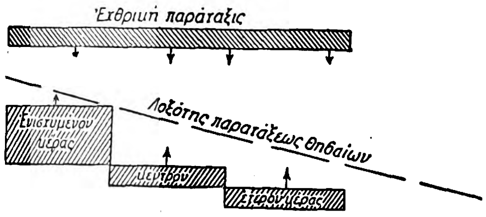

Σχ. 1.

Μακεδονικὸς στρατός. Προτοῦ ἐκθέσωμεν τὰ τῆς ὀργανώσεως τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ ὑπὸ Φιλίππου Β' τοῦ Ἀμύντα, σκόπιμον κρίνομεν νὰ προτάξωμέν τινα περὶ τῆς καθόλου στρατιωτικῆς ὀργανώσεως τῆς Μακεδονίας, ὅταν τὴν ὀργάνωσίν της ἀνέλαβεν ὁ Φίλιππος. Ὁ Ἀριανὸς ἀφηγούμενος τὰ τῆς στάσεως τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ ἐν Ὤσιδι τῆς Ἀσίας, κατὰ τὸ 324 π. Χ., ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ὁμιλήσας πρὸς τοὺς στασιαστάς, ἤρχισε τοῦ λόγου οὕτω: «Φίλιππος ὁ πατήρ, παραλαβὼν ὑμᾶς πλάνητας καὶ ἀπόρους, ἐν διφθέραις τοὺς πολλοὺς νέμοντας ἀνὰ τὰ ὄρη πρόβατα ὀλίγα καὶ ὑπὲρ τούτων κακῶς μαχομένους Ἰλλυριοῖς τε καὶ Τριβαλλοῖς καὶ τοῖς ὁμόροις Θρῃξί, χλαμύδας μὲν ὑμῖν ἀντὶ τῶν διφθερῶν φορεῖς ἔδωκε, κατήγαγε δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία ἀξιομάχους καταστήσας τοῖς προσχώροις τῶν βαρβάρων....». Τοιοῦτον λοιπὸν ὄχλον ὁ Φίλιππος μετεμόρφωσεν εἰς στρατὸν καθυποτάξαντα τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρον, πλὴν τῆς Σπάρτης καὶ κατακτήσαντα, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου, τὴν Ἀσίαν καὶ τοὺς Ἀσιάτας μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ.

Ὁ Φίλιππος ἐδέχθη τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀρχελάου τεθεῖσαν ἀρχὴν τῆς ὑποχρεωτικῆς στρατολογίας, τὴν ἐσυστηματοποίησε καί, δι' αὐτῆς καὶ τῆς νέας στρατιωτικῆς ὀργανώσεως, ἐπέτυχε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν μακεδονικὸν λαὸν τὴν ἰδέαν ἐθνικῆς ἑνότητος καὶ νὰ ἀποκτήσῃ οὕτω σύνολον στρατιωτῶν μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν συναίσθησιν στρατιωτικῆς ἀρετῆς καὶ στρατιωτικοῦ καθήκοντος.

Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἦτο διῃρημένη κατὰ ὅπλα καί, ἐν μέρει, κατ' ἔθνη. Τοῦ παραταξίμου στρατοῦ τὴν κυρίαν δύναμιν ἀπετέλουν οἱ *φαλαγγῖται* καὶ οἱ *ὑπασπισταί*. Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ φαλαγγίτου συνίστατο εἰς περικεφαλαίαν, θώρακα, κνημῖδας καὶ ἀσπίδα κυκλοτερῆ, καλύπτουσαν τὸ πλάτος τοῦ στρατιώτου, κύριον ὅπλον ἔχοντος τὴν *σάρισαν*. Ἡ φάλαγξ τοῦ Φιλίππου συνέκειτο ἐκ τῶν ὀνομαζομένων *πεζεταίρων*. Τὸ βάθος τῆς φάλαγγος ἦτο 16 στοίχων. Ἡ σάρισα προεῖχε τοῦ λογχοφόρου κατὰ 15 πόδας, τὸ ὀπίσθιον δὲ μέρος της εἶχε μῆκος 6 ποδῶν. Οἱ ἄνδρες τῶν πέντε πρώτων ζυγῶν ἐκράτουν τὴν σάρισαν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ὡς κρατεῖται σήμερον τὸ λογχοφόρον τυφέκιον ἐν προβολῇ. Οὕτω ἡ σάρισα τῶν ἀνδρῶν τοῦ πρώτου ζυγοῦ ἐξεῖχε τοῦ μετώπου κατὰ 4.50 μ. ἢ 15 πόδας, ἡ τοῦ δευτέρου ζυγοῦ 3.60 μ. κ.ο.ἑ. μέχρι τοῦ πέμπτου, οὗ ἡ σάρισα ἐξεῖχε τοῦ μετώπου τοῦ πρώτου ζυγοῦ κατὰ 0.90 μ. περίπου. Οἱ ἄνδρες τῶν ἕνδεκα ἑπομένων ζυγῶν ἐστήριζον τὴν σάρισαν ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν πρὸ αὐτῶν ὁπλιτῶν διὰ τῆς διαθέσεως ταύτης τῶν ὄπισθεν ζυγῶν, οὕτω δὲ ἡ φάλαγξ ἀπέκτα σταθερότητα, διότι αἱ σάρισαι ἠμπόδιζον τοὺς πρὸ αὐτῶν φαλαγγίτας νὰ κινηθῶσι πρὸς τὰ πλάγια, ἡ δὲ ὁρμὴ καὶ ἡ ὤθησις τῶν μὴ προκινδυνευόντων ἕνδεκα ὀπισθίων ζυγῶν ἠνάγκαζον, καὶ ἀθελήτως, τοὺς πέντε ἐμπροσθίους ζυγοὺς εἰς ἐπίθεσιν καὶ λόγχισιν. Κατὰ τὰς πορείας πάντες οἱ φαλαγγῖται ἔφερον τὴν σάρισαν ἐπ' ὤμου, ὅπως φέρεται σήμερον τὸ τυφέκιον παρὰ τῶν στρατιωτῶν. Μετὰ τὴν πρὸς μάχην παράταξιν ἐδίδοντο, κατὰ τὸν Πολύβιον, τὰ παραγγέλματα: α) «Καταβαλεῖν τὰς σαρίσας»: δηλονότι αἱ σάρισσαι τῶν φαλαγγιτῶν νὰ λάβωσι θέσιν προβολῆς. β) «Ἐπάγειν»: δηλαδὴ νὰ χωρήσουν εἰς ἐπίθεσιν. γ) «Κερᾶν»: δηλαδὴ οἱ ψιλοὶ νὰ ὑπερφαλαγγίσουν.

Ἡ *φάλαγξ* διῃρεῖτο εἰς ἓξ *τάξεις* ἢ φάλαγγας, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀπετελεῖτο ἐκ 5000 φαλαγγιτῶν. Εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Ἀλεξάνδρου αἱ φάλαγγες ὡδηγοῦντο ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Περδίκκα, Κοίνου, Ἀμύντα, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρομένους, Μελεάγρου, Φιλίππου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀμύντα καὶ Κρατεροῦ. Αἱ τάξεις ἐστρατολογοῦντο κατὰ περιφερείας ἤ, ὡς ἔλεγον τότε, κατ' ἐπαρχίας, γνωρίζομεν δὲ ὅτι ἡ τάξις τοῦ Κοίνου ἐστρατολογεῖτο ἐκ τῆς Ἐλιμιώτιδος, ἡ τοῦ Περδίκκα ἐκ τῆς Ὀρεστίδος καὶ Λυγκηστίδος καὶ ἡ τοῦ Φιλίππου ἐκ τῆς Τυμφαίας. Οἱ Ἕλληνες ὁπλῖται, μισθοφόροι καὶ σύμμαχοι, οἵτινες ἀπετέλεσαν μέρος τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶχον ἰδίους ἀρχηγούς.

Τὸ ἰδιόρρυθμον μακεδονικὸν στράτευμα τῶν *ὑπασπιστῶν*, ὀργανωθὲν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Ἰφικράτους, ἔφερεν ὁπλισμὸν βαρύτερον τοῦ τῶν ψιλῶν καὶ εἶχε θώρακα λινόν, ἀσπίδα ἐλαφροτέραν καὶ ξίφος μακρότερον τοῦ τῶν ὁπλιτῶν, διετηρεῖτο δὲ διαρκῶς ἐν ὑπηρεσίᾳ.

Τὸ ἱππικὸν ἀπηρτίζετο κυρίως ἀπὸ τὰς μακεδονικὰς καὶ θεσσαλικὰς *ἴλας*. Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ ἱππέως συνέκειτο ἀπὸ περικεφαλαίαν, περιτραχήλιον, θώρακα, ἐπωμίδας καὶ παραμηρίδια, ὁ δὲ τοῦ ἵππου ἀπὸ προμετωπίδα καὶ προστερνίδια. Ἀγχέμαχα ὅπλα οἱ ἱππεῖς εἶχον τὴν σάρισαν, μικροτέρου μήκους τῆς τῶν φαλαγγιτῶν, καὶ ξίφος παρὰ τὸν μηρόν. Οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς ἀπετέλουν ἰδιαίτερον σῶμα. Δὲν εἶχον οὔτε ἐφίππιον, οὔτε ἀναβολεῖς, οὔτε οἱ ἵπποι των πέταλα. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὑπῆρχον καὶ οἱ *ψιλοί*, πεζοὶ καὶ ἔφιπποι, φέροντες ἀκόντιον καὶ μικρὰν ἀσπίδα καὶ ὄντες ἐπιτήδειοι εἰς ἀκροβολισμούς, προστασίαν τῶν ἐν πορείαις φαλάγγων καὶ ἄλλας σχετικὰς ὑπηρεσίας.

Ὁ στρατὸς εἶχεν ἀξιωματικοὺς εἰδικῶς ἐκπαιδευομένους καὶ ἐξερχομένους ἀπὸ εἰδικὴν τάξιν τῶν *βασιλικῶν παίδων*, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὰ σημερινὰ στρατιωτικὰ σχολεῖα. Ὁ Πλούταρχος παρομοιάζει τὴν φάλαγγα μὲ ζῷον ἀκαταμάχητον κατὰ τὴν ῥώμην, ἐν ὅσῳ εἶναι ἓν σῶμα καὶ τηρεῖ εἰς τάξιν μίαν τὸν συνασπισμόν· ὅταν ὅμως διαλυθῇ, τότε ἕκαστος τῶν μαχομένων, γράφει, στερεῖται καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ῥώμης, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς ὁπλίσεως καὶ διότι ὁ καθεὶς ἰσχύει μᾶλλον διὰ τῶν συναλλήλως τεταγμένων μερῶν τοῦ ὅλου παρὰ δι' ἑαυτοῦ. Τὰς σκέψεις ταύτας ἐνεπνεύσθη προφανῶς ὁ Πλούταρχος μετὰ τὴν μάχην τῆς Πύδνας, ὅπου διὰ τελευταίαν φορὰν παρουσιάζεται εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ νικηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐλαφροτέρας καὶ τῆς καλύτερον προσαρμοζομένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους νεωτέρας ρωμαϊκῆς ὀργανώσεως τῆς παρατάξεως.

Βοηθητικαὶ ὑπηρεσίαι. Ὁ μακεδονικὸς στρατὸς εἶχεν ὠργανωμένην πλήρη *ὑπηρεσίαν μετόπισθεν*. Ἀρκεῖ τις νὰ ἀναλογισθῇ ὅτι καθ' ὅλην τὴν δεκαετῆ ἐκστρατείαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐγίνοντο τακτικαὶ ἐκ Μακεδονίας μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἀποστολαὶ πολεμικῶν ἐφοδίων, ὑλικῶν ἐκστρατείας καὶ νέων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντικαθίστων τοὺς εἰς τὴν πατρίδα ἐπανερχομένους παλαιμάχους καὶ λόγῳ τραυμάτων ἢ κακουχιῶν ἀποστρατευομένους. Πλήρη κέντρα στρατολογίας καὶ ἐφοδιασμοῦ διετήρει ἡ Μακεδονία, ἀνάλογα πρὸς τὰ σύγχρονα στρατολογικὰ γραφεῖα, ἔμπεδα τμήματα καὶ ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως, δι' ὧν τάχιστα ἐνηργεῖτο ἡ ἐπιστράτευσις.

Ταῦτα ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κυρίως γενομένην στρατιωτικὴν τῶν Μακεδόνων ὀργάνωσιν, τὴν διατηρηθεῖσαν μέχρι τῆς πτώσεως τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας, δηλαδὴ μέχρι τοῦ βασιλέως Περσέως. Τὴν ἐν τῇ πολεμικῇ ὅμως πράξει δοκιμασίαν τῆς ἀξίας αὐτῆς τῆς ὀργανώσεως παρέχει κυρίως ἡ δρᾶσις τοῦ μεγαλοφυοῦς υἱοῦ Φιλίππου τοῦ ὀργανωτοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Δι' ὃ καὶ ἀναγκαῖον εἶναι νὰ προβῶμεν εἰς σύντομον ἔκθεσιν τῆς τακτικῆς καὶ στρατηγικῆς αὐτοῦ. Μόνον δι' αὐτῶν καταφαίνεται ἡ ἀξία τοῦ κληρονομηθέντος εἰς αὐτὸν ὀργάνου πρὸς ἐπιτέλεσιν στρατιωτικῶν θαυμάτων, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν, πάντως, στρατηλάτου μεγάλου, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος.

Τρόπος τοῦ μάχεσθαι Ἐξετάζοντες τὴν τακτικὴν καὶ στρατηγικὴν μέθοδον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι οὗτος δὲν ἐπολέμησε καθ' ὃν τρόπον μέχρι τῆς ἐποχῆς του οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Μακεδόνες, ἀλλ' ἐγκαινίασε νέον εἶδος πολέμου, τὸν *πόλεμον τῆς κινήσεως*. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκινεῖτο διαρκῶς καὶ κινούμενος ἐπολέμει. Σχεδὸν πάσας τὰς μάχας αὐτοῦ ἔδωκε διὰ τῆς κινήσεως τοῦ στρατοῦ του καὶ τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν ἀμυντικῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ. Ἐβάδιζε πρὸς τὰ πρόσω καί, ἐφ' ὅσον συνήντα τὸν ἐχθρόν, ἐπετίθετο. Οὕτω, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὸ Ἴλιον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπροχώρησεν ἀμέσως πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀποφασισμένου νὰ τὸν ὑποδεχθῇ δι' ἀμυντικῆς ἀντιστάσεως. Χαρακτηριστικὴ τῆς τακτικῆς του ἦτο ἡ εὐκολία, ἥν, κατόπιν μεγάλης πείρας καὶ ἀσκήσεων, εἶχεν ὅπως παρατάσσηται πρὸς μάχην, συνεχίζων τὴν τάξιν πορείας καὶ μετατρέπων ταύτην εἰς τάξιν μάχης. Παράδειγμα ἡ πρὸς τὸν Γρανικὸν (334 π. Χ.) ἐκ τῆς Πριάπου πορεία. Ἐνῷ ἐβάδιζε πρὸς τὸν ποταμὸν ἐν τάξει πορείας, αἴφνης ἐκ τῶν σαρισοφόρων προδρόμων ἡ ἀναγνώρισις τῷ μετέδωκεν ὅτι ἀνεγνωρίσθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης παράταξις τοῦ περσικοῦ στρατοῦ. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, ἄνευ ἀναβολῆς, ἀποφασίζει νὰ μετατρέψῃ τὴν τάξιν πορείας εἰς τάξιν μάχης, κατὰ τὸ ἑπόμενον σχῆμα 2, καὶ νὰ ἐπιτεθῇ. Τὸ σχῆμα τοῦτο δὲν ἐχαράχθη, βέβαια, μὲ τὴν αὐστηρότητα τὴν ἐμπρέπουσαν εἰς σχέδια πορειῶν καὶ μάχης, ἀφοῦ σκοπεῖ ἁπλῶς ν' ἀποδειχθῇ πῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς τάξεως πορείας μετέστη εἰς τάξιν μάχης.

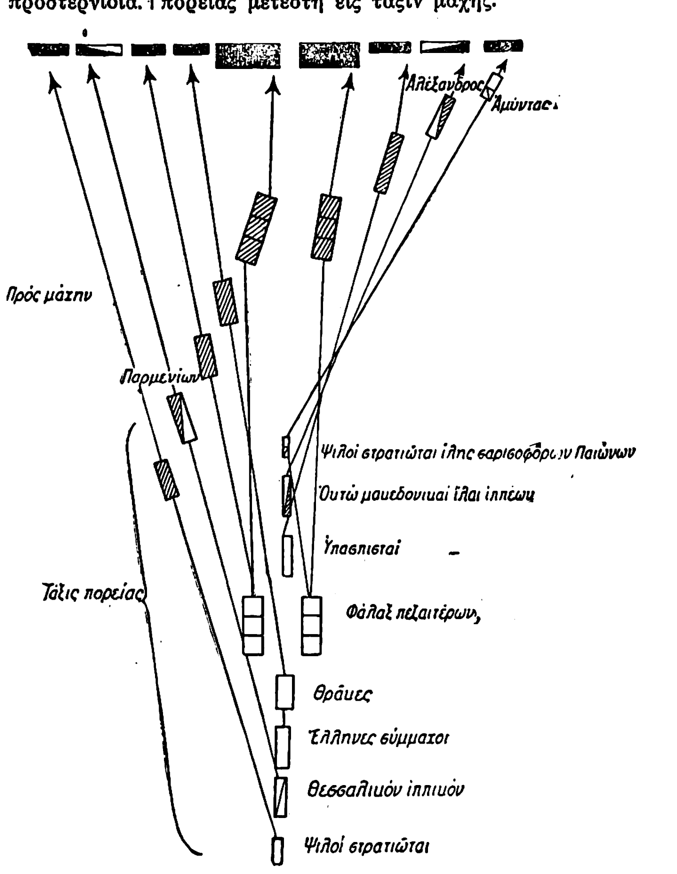

Σχ. 2.

Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως, ἣν διάφοροι συγγραφεῖς διέσωσαν μέχρις ἡμῶν, προκύπτει ὅτι ἡ μάχη αὕτη δὲν ἐγένετο κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τῶν Ἑλλήνων, ἀκόμη οὔτε κατὰ τὸν τῶν Ρωμαίων, μετὰ προηγουμένην δηλονότι ἀντιμέτωπον παράταξιν τῶν δύο στρατῶν, ἀλλὰ δι' ἁπλῆς συμπλησιάσεως τῆς φάλαγγος πορείας πρὸς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ τῆς κλιμακηδὸν προχωρήσεως τῶν διαφόρων τμημάτων πρὸς παράταξιν μάχης καὶ ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ εἰς τάξιν μάχης παρατεταγμένου ἐχθροῦ. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἔπρεπε προηγουμένως νὰ εἶχε ληφθῇ πρόνοια, ὅπως ἡ τάξις πορείας ἐπιτρέπῃ τὴν ἀπρόσκοπτον ἐξέλιξίν της εἰς τάξιν μάχης, διὰ μεθοδικῆς τάξεως πορείας τῶν σωμάτων, κατὰ σειρὰν τοιαύτην, ὥστε ἡ προχώρησίς των νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν κατάταξίν των ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς πρὸς μάχην παρατάξεως, ὡς ἔπρεπεν αὕτη νὰ εἶναι τελικῶς, ἄνευ ἀναστολῶν ἢ πλαγίων μετακινήσεων, ἀλλὰ διὰ μόνης τῆς προχωρήσεως, τῆς λοξεύσεως τῆς διευθύνσεως τῆς πορείας ἑκάστου στοιχείου μάχης καὶ τῆς ἀπ' εὐθείας κατευθύνσεως αὐτῶν εἰς τὴν ὡρισμένην διὰ τὴν μάχην θέσιν των. Ὄντως δέ, οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος κατώρθωνε νὰ μὴ χάνῃ καιρὸν καὶ νὰ ἐπιτίθεται ἄνευ ἀναβολῆς καὶ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, οὕτως ὥστε ἕκαστον στοιχεῖον, βαδίζον πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἀναπτυσσόμενον κατὰ τοῦ ἀντιμετώπου τῆς μελλοντικῶς ὁριστικῆς αὐτοῦ

Digitized by Google

παρατάξεως ἐχθρικοῦ τμήματος, νὰ δύναται νὰ ἐπιτεθῇ καὶ νὰ πολεμήσῃ, ὑποστηριζόμενον κατὰ τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ πλευρὸν ὑπὸ τοῦ ἀμέσως ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπερχομένου ἑτέρου στοιχείου μάχης. Οὕτως εἰς τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην, ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως τοὺς σαρισοφόρους, τοὺς Παίονας καὶ τοὺς ψιλούς, ἵνα ἐμποδίσῃ τὸ ἐχθρικὸν δεξιὸν νὰ κινηθῇ ἐναντίον του. Ἐπετίθετο δὲ ἐν συνεχείᾳ, αὐτὸς ὁ ἴδιος, διὰ τῶν ὀκτὼ ἰλῶν τοῦ μακεδονικοῦ ἱππικοῦ· κατόπιν ἐπήρχοντο οἱ ὑπασπισταί, οἵτινες εἵποντο εὐθὺς μετ' αὐτὸν ἐν τῇ τάξει πορείας, καὶ μετὰ τοὺς ὑπασπιστὰς αἱ ἀκολουθοῦσαι αὐτοὺς ἓξ τάξεις φαλαγγιτῶν, αἵτινες, ἐπιτιθέμεναι κατὰ τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως, ἐπέφερον τὸ κύριον ρῆγμα αὐτῆς. Τῶν φαλάγγων εἵποντο, βαδίζοντες λοξῶς πρὸς τ' ἀριστερὰ καὶ διευθυνόμενοι πρὸς κατάληψιν τῆς ἐν τῇ τελικῇ παρατάξει μάχης θέσεώς των, οἱ Θρᾷκες καί, κατὰ συνέχειαν καὶ καθ' ὅμοιον τρόπον, οἱ Ἕλληνες σύμμαχοι, τὸ θεσσαλικὸν ἱππικὸν καὶ τελευταῖοι οἱ ψιλοί. Οὕτω ἠμποδίζοντο οἱ ἐχθροὶ νὰ κτυπήσωσι τὴν κυρίαν τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ δύναμιν, τὰς φάλαγγας τῶν πεζεταίρων, ἐκ τοῦ πλευροῦ. Αὐτή, ἐν συντομίᾳ, ἡ παράταξις τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τὸν ὑποδειγματικὸν τρόπον τῆς ἐν Γρανικῷ μάχης. Ὁ μακεδονικὸς στρατὸς δὲν παρετάχθη προηγουμένως, ὅπως συνήθιζον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ Ἕλληνες καὶ ὅπως εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐνήργουν οἱ Ρωμαῖοι. Ὅτι ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγένετο ὡς προεξετέθη, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον λόγων τοῦ Παρμενίωνος, προσπαθήσαντος, πρὸ τῆς μάχης, νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τοῦ ἐγχειρήματος καί, ἐν ἀντιθέσει, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου διαταχθέντων. Ὁ Παρμενίων ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε προηγουμένως νὰ στρατοπεδεύσῃ ὁ μακεδονικὸς στρατὸς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης καὶ ἐκεῖθεν, τὴν ἐπομένην ἡμέραν, παρατασσόμενος κανονικῶς, ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὸν ἀγῶνα Τοῦτο δὲν ἀπεδέχθη ὁ Ἀλέξανδρος, διότι καὶ ἂν ἤθελε ν' ἀκολουθήσῃ, κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Παρμενίωνος, τὴν πεπατημένην, παρατασσόμενος, δὲν θὰ εἶχε τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸν κατάλληλον πρὸς ἐπίθεσιν χρόνον, διότι, ὡς ὁ Παρμενίων αὐτὸς εἶπεν, ἡ ἡμέρα ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν. Καὶ ἐν τούτῳ ἀκριβῶς ἀπεκαλύφθη ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ στρατηλάτου. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ εὐθὺς ὡς ἡ ἐν πορείᾳ φάλαγξ αὐτοῦ ἐπλησίασε τὴν ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης τοῦ Γρανικοῦ ἀναμένουσαν αὐτὸν ἐχθρικὴν παράταξιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐφρόνει ὅτι, ἂν ἤθελε στρατοπεδεύσει, καὶ τὴν ἐπομένην, ἀφοῦ πρῶτον παρετάσσετο πρὸς μάχην, κατόπιν ἐπετίθετο, θὰ ἔχανε χρόνον καὶ θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον, μὴ ὁ ἐχθρός, ἀντιλαμβανόμενος τὴν πρόθεσιν του, ἐπιτεθῇ προτοῦ συμπληρώσῃ τὴν τυπικὴν τάξιν μάχης. Δι' ὃ καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ εὑρισκομένου τοῦ στρατοῦ του ἐν τάξει πορείας καὶ διὰ μὲν τῶν προπομπῶν τοῦ Ἀμύντα καὶ τοῦ Πτολεμαίου νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως, αὐτὸς δέ, διὰ τῶν ὀκτὼ ἰλῶν τοῦ ἱππικοῦ, ν' ἀναπτυχθῇ πρὸς μάχην, νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ ἐφορμήσῃ κατ' ἐκείνου τοῦ μέρους τῆς ὄχθης, ὅπου ἦτο συνηθροισμένον τὸ πυκνότερον πλῆθος καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν πολεμίων. Ἅμα τῇ ἰσχυρᾷ ἐπελάσει τοῦ ἱππικοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐπιτεθῇ καὶ ἡ φάλαγξ καὶ κατόπιν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, πάντα τὰ μετὰ τὴν φάλαγγα πορευόμενα τμήματα κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῶν Περσῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐν τῇ τοῦ Γρανικοῦ καὶ ἐν τῇ ἐν Ἰσσῷ μάχῃ παρέταξε τὸν στρατὸν καὶ ἐπετέθη, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην, ἐπειδὴ ἡ παράταξις τῶν Περσῶν, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου πλήθους αὐτῶν, ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν λόφων τῶν πέραν τοῦ δεξιοῦ κέρατος αὐτοῦ, ἐσχημάτισεν ἐκ τῶν Ἀγριάνων. τῶν ὑπὸ τὸν Ἄτταλον, ἑνὸς μέρους τῶν τοξοτῶν καί τινων ἱππέων, δεύτερον μέτωπον μάχης, ἐν εἴδει ἀμυντικοῦ ἀγκίστρου, ἵνα ἀποκρούσῃ ἐνδεχομένην ὑπερφαλάγγισιν.

Δίωξις. Μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης νίκην ἐν Ἰσσῷ καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀλέξανδρος δὲν κατεδίωξεν ἐφ' ὅσον ἦτο ἡμέρα. Ἀνέκοψε δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ τακτικοῦ πεδίου δίωξιν, διότι ὁ περσικὸς στόλος, ὅστις διέτριβεν ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ὑπέθαλπε, διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, τὸν ἀναβρασμὸν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πολιτείαις. Ὁ φεύγων Δαρεῖος ἀνέκοψε παρὰ τὰ Γαυγάμηλα τὴν φυγήν του καὶ ἐκεῖ ἐσκέφθη ν' ἀναμείνῃ τὸν Ἀλέξανδρον, ἐν ᾗ περιπτώσει οὗτος ἤθελε προχωρήσει. Εἰς τὰ Γαυγάμηλα (1 Ὀκτωβρίου 335 π. Χ.), ἐπειδή, λόγῳ τῆς τεραστίας ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τῶν περσικῶν δυνάμεων, ἡ ὑπερφαλάγγισις τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ ἦτο κανονικῶς ἀναπόδραστος, ἐφ' ὅσον ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ὀλίγας δυνάμεις ὅπως ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος των διὰ νὰ προφυλάξῃ τὰ νῶτα καὶ τὰ πλευρὰ τῆς ἐπιτιθεμένης παρατάξεως, ἔταξεν ὄπισθεν τῶν κεράτων τῆς παρατάξεώς του δυνάμεις ἀποσπασθείσας ἐκ τοῦ μετώπου καὶ ἐσχημάτισε δευτέραν γραμμὴν μάχης, ἥτις, ἐὰν μὲν ὁ ἐχθρὸς ἠπείλει τὰ νῶτα, θὰ ἐστρέφετο πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ θὰ ἐσχημάτιζε δεύτερον μέτωπον, ἐὰν δὲ ἐπετίθετο κατὰ τῶν πλαγίων θὰ ἐσχημάτιζεν ἀμυντικὸν ἄγκιστρον. Ὅταν ἡ παράταξίς του ἤρχισεν ὑπερφαλαγγιζομένη ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν πολεμίων, διέταξε τὰ ἐπιτιθέμενα στρατεύματα νὰ προελαύνωσι λοξῶς πρὸς τὰ δεξιά, πορευόμενα διαδοχικῶς καὶ κλιμακηδόν, δηλαδὴ ἡ μία τάξις κατόπιν τῆς ἄλλης, ἵνα κρατήσῃ οὕτω τὴν πέραν τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ ἐξέχουσαν ἐχθρικὴν ἀριστερὰν πτέρυγα. Νέος οὗτος τρόπος ἐξουδετερώσεως τοῦ κινδύνου ὑπερφαλαγγίσεως τῆς μικροτέρου μήκους παρατάξεως. Διότι διὰ τοῦ λοξοῦ τούτου βαδίσματος ἐτηροῦντο ἀκίνητα, ἐμποδιζόμενα νὰ προχωρήσωσιν ὅπως ὑπερφαλαγγίσωσι τὴν παράταξιν, τὰ στοιχεῖα τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ μετώπου τῆς παρατάξεως τοῦ Δαρείου. Τὴν νίκην ἔφερεν, ὅπως πάντοτε, ἡ ἀκατάσχετος προσβολὴ τῶν μακεδονικῶν ἰλῶν, ὧν ἡγεῖτο αὐτοπροσώπως ὁ Ἀλέξανδρος. Τὴν ἐπίθεσιν ταύτην τοῦ ἱππικοῦ ἐπηκολούθησεν ἡ ἐπίθεσις τῶν φαλάγγων καὶ οὕτω ἐπηνέχθη ἡ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης φυγὴ τοῦ Δαρείου καὶ ἡ, ἐν συνεπείᾳ ταύτης, διάλυσις καὶ φυγὴ πάσης τῆς στρατιᾶς του. Τυπικὴ ἐπίσης δίωξις εἶναι καὶ ἡ τοῦ Δαρείου καὶ Βήσσου μετὰ τὴν μάχην τῶν Γαυγαμήλων. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν παρεσύρθη εἰς ἄμεσον καταδίωξιν τοῦ Δαρείου καὶ τῶν φευγόντων, ἀλλ' ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν Βαβυλῶνα ἄγουσαν ἐπὶ τῷ τέλει νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὴν χώραν, ἣν ἐξεκένου ὁ ἐχθρός, ἵνα μὴ κωλύηται κατὰ τὰ νῶτα, ὅταν θὰ ἐβάδιζε πρὸς τὴν διεύθυνσιν, καθ' ἣν ἔφευγεν ὁ Δαρεῖος.

Οὕτως ἔφθασεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἥτις παρεδόθη ἀμαχητὶ καὶ ὅπου ἐδόθη εἰς τὸν στρατὸν μακροτέρα πως ἀνάπαυσις. Ἀναζεύξας ἐκ Βαβυλῶνος ἔφθασεν εἰς Σοῦσα, διῆλθε τὴν πεδιάδα τῆς Σουσιανῆς καὶ παραλαβὼν τὸ ἄγημα, τοὺς ὑπασπιστὰς καὶ πεντακισχιλίους ψιλούς, διέβη τὴν χώραν τῶν Οὐξίων καὶ κατέλαβε τὰς κώμας αὐτῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ στρατὸς ἔσπευσε πρὸς τὰ στενά, τῶν ὁποίων οἱ Οὔξιοι ἐπεζήτουν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διάβασιν. Ὁ Ἀλέξανδρος τότε ἔστειλε τὸν Κράτερον μετὰ μέρους τοῦ στρατοῦ διὰ τῶν ὑψωμάτων καὶ ἠπείλησε τὰ νῶτα τῶν εἰς τὰ στενὰ ἀμυνομένων, αὐτὸς δὲ ἐπετέθη κατὰ μέτωπον καὶ οὕτω ἠνάγκασε τοὺς Οὐξίους, κυκλωθέντας καὶ καταπλαγέντας, νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ στενά. Ἀφοῦ ταῦτα ἠνοίχθησαν, διέταξε τὸν μὲν Παρμενίωνα μετὰ τοῦ ἡμίσεος τοῦ στρατοῦ νὰ βαδίσῃ διὰ τῆς λεωφόρου, αὐτὸς δέ, ἀναλαβὼν τοὺς ὑπολοίπους Μακεδόνας, ἐπορεύθη δι' ὀρεινῆς ὁδοῦ πρὸς τὰς Περσίδας Πύλας. Φθάσας εἰς τὴν Περσούπολιν, διέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τετράμηνον, ἵνα ἐκκαθαρίσῃ τὴν χώραν καὶ δυνηθῇ, ἀσφαλὴς πλέον περὶ τῶν νώτων του, νὰ συνεχίσῃ τὴν δίωξιν καὶ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὰ Ἐκβάτανα, ὅπου εἶχε καταφύγει ὁ Δαρεῖος. Οὗτος ὅμως παρεσκευάζετο ἤδη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς Κασπίας Πύλας, ὅπου εἶχε προαποστείλει τὰς γυναῖκας, τὰς ἁμάξας καὶ τὰς ἀποσκευάς. Ἡ σπουδὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐδιπλασιάσθη Ἀλλ' ὅταν ἔφθασεν εἰς Ἐκβάτανα, ὁ Δαρεῖος ἀπὸ πέντε ἡμερῶν εἶχεν ἐξέλθει αὐτῶν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ στρατοῦ ἑξακισχιλίων πεζῶν καὶ τρισχιλίων ἱππέων. Ὁ διώκτης του διηυθέτησε ταχέως τὰ ἐκεῖ πράγματα καὶ παραλαβὼν τὸν ὑπόλοιπον στρατόν, ἐσυνέχισε τὴν κατὰ του Δαρείου ἐπιχείρησιν. Μετὰ ἕνδεκα ἡμερῶν ἐσπευσμένην πορείαν ἔφθασεν εἰς Ῥάγας. Ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος διέβη καὶ τὰς Κασπίας Πύλας. Ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο τόσον καταπεπονημένος, ὥστε ἠναγκάσθη οὗτος νὰ διατάξῃ ὀλιγοήμερον ἀνάπαυσιν. Ὁ Δαρεῖος εἶχε στρατοπεδεύσει εἰς ἡμερῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τὰς Κασπίας Πύλας. Τὴν πρωΐαν τῆς ἕκτης ἡμέρας ὁ Ἀλέξανδρος ἐξορμᾷ καὶ μετὰ σύντομον πορείαν φθάνει εἰς τὴν δυτικὴν εἴσοδον τῶν Πυλῶν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἑκατόμπυλον. Ἐκεῖ μανθάνει ὅτι ὁ Βῆσσος καὶ ὁ Ναβαρζάνης συνέλαβον τὸν Δαρεῖον καὶ φεύγουσι μετ' αὐτοῦ ἐσπευσμένως πρὸς τὴν Βακτριανήν. Τότε ἀποφασίζει μετὰ μείζονος σπουδῆς νὰ καταδιώξῃ τοὺς φεύγοντας. Ἀφήσας λοιπὸν ὀπίσω τὸ πλεῖστον τῆς στρατιᾶς ὑπὸ τὸν Κράτερον καὶ λαβὼν τοὺς ἱππεῖς, τοὺς προδρόμους καὶ τοὺς ἐλαφροτάτους ἐκ τῶν πεζῶν, ἔδραμε κατὰ τῶν φευγόντων. Ἐβάδισε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς μέχρι τῆς ἑπομένης μεσημβρίας καὶ μετὰ ὀλίγων ὡρῶν ἀνάπαυσιν ἔφθασεν, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, εἰς Θάραν, ὅπου ὁ μὲν Δαρεῖος εἶχε συλληφθῇ, ὁ δὲ Βῆσσος εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἐξουσίαν. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναπαυθεὶς ὀλίγον ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ τοῦ καύσωνος τῆς ἡμέρας, ἐξηκολούθησε τὴν δίωξιν κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἐπομένης, τὴν μεσημβρίαν δὲ τῆς τρίτης ἡμέρας ἔφθασεν εἴς τι χωρίον, ὅπου οἱ μετὰ τοῦ Βήσσου εἶχον κατασκηνώσει τὴν προτεραίαν. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐξαντλήσεως τοῦ στρατοῦ του, διέταξε τὸν λοιπὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Ἄτταλον καὶ τὸν Νικάνορα ν' ἀκολουθῶσιν, ἐξέλεξε δὲ πεντακοσίους ἵππους ἐκ τοῦ ἱππικοῦ τῶν ἑταίρων, ἐφ' ὧν ἀνεβίβασε τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς εὐρωστοτέρους τοῦ πεζικοῦ, φέροντας τὸν ἴδιον αὐτῶν ὁπλισμόν, καὶ μετὰ τῶν *διμάχων* τούτων ὥρμησεν ὁ ἴδιος περὶ τὴν ἑσπέραν κατὰ τῶν συνωμοτῶν. Πολλοὶ τῶν συνοδευόντων αὐτόν, καταβληθέντες ὑπὸ τῆς μεγάλης ταλαιπωρίας, κατέκειντο ἐν τῇ ὁδῷ. Ἀλλὰ μόλις ἐπεφάνη ἡ αὐγή, εἶδον τὴν συνοδείαν τῶν προδοτῶν ἀτάκτως πορευομένην καὶ ἄοπλον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήλασε κατ' αὐτῆς καὶ τὴν διεσκόρπισεν. Ὀλίγοι μόνον ἐπεχείρησαν ν' ἀντισταθῶσιν, ἀλλ' ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον προτροπάδην, μὲ τὴν ἁρμάμαξαν τοῦ Δαρείου ἐν τῷ μέσῳ καὶ τοὺς συνωμότας πλησίον αὐτῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπλησίαζεν ἤδη, ὅτε οὗτοι, φονεύσαντες τὸν δέσμιον βασιλέα, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἕνεκα τῆς ὁλοσχεροῦς πλέον κοπώσεως τῶν ἀνδρῶν του, ἀνεπαύθη εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἑκατομπύλου καὶ ἵνα διευθετήσῃ τὰ τῆς χώρας καὶ ἵνα ἀνασυντάξῃ τὸν στρατόν του, ἀποφασισμένος, πάντως, νὰ συνεχίσῃ τὴν δίωξιν, πορευόμενος διὰ τῆς ἐπιπονωτάτης ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης, βορειοδυτικῶς, ἀπὸ τῆς Ἑκατομπύλου εἰς τὰ ὄρη. Οὕτω, πορευθεὶς ὁ ἴδιος μετὰ τῶν τοξοτῶν, ἔφθασεν εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους πεδιάδα καὶ ἐστάθη παρά τι ποτάμιον, ἵνα ἀναμείνῃ τοὺς ὄπισθεν αὐτοῦ ἐρχομένους. Ἐκεῖ ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ καθυποτάξῃ τὴν Ὑρκανίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκδράμῃ κατὰ τῶν Μάρδων. Ἀναχωρήσας λοιπὸν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ὑρκανικῆς σατραπείας, ὅπου ἔμαθε τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα. Μετὰ τὴν τακτοποίησιν καὶ τούτων, ἐπελήφθη τῆς διώξεως τοῦ Βήσσου καὶ ἐβάδισε πρὸς τὰ Βάκτρα. Ἡγούμενος δύο φαλάγγων ἐξώρμησε μετὰ σπουδῆς κατὰ τοῦ ἀποστατήσαντος σατράπου, τοῦ λοιποῦ στρατοῦ στρατοπεδεύσαντος αὐτόθι ὑπὸ τὸν Κράτερον. Μετὰ δύο ἡμερῶν ἐσπευσμένην πορείαν ἔφθασε πρὸ τῆς πρωτευούσης Ἀρτακοάνων, ὅπου προσῆλθε καὶ ὁ Κράτερος. Κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Ἀρδέκα, καθυπέταξε τὴν Ἀραχωσίαν καὶ ἐκ ταύτης εἰσήλασεν εἰς τὴν γῆν τῶν Παροπαμισαδῶν. Παραλείποντες τὴν περιγραφὴν τῶν δυσχερεστάτων πορειῶν, φθάνομεν τὸν Ἀλέξανδρον εἰσερχόμενον εἰς τὰ Βάκτρα. Καὶ ἐντεῦθεν ἐπανέλαβε τὴν δίωξιν τοῦ Βήσσου, φθάσας εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ὤξου, τοῦ μεγάλου καὶ ὁρμητικοῦ τούτου ποταμοῦ. Μὴ ἔχων ὅμως τὰ κανονικὰ μέσα διαβάσεως αὐτοῦ, διέταξε νὰ πληρώσωσιν ἀχύρων τὰ δερμάτινα στεγάσματα τῶν στρατιωτικῶν σκηνῶν, νὰ συρράψωσι στερρῶς καὶ συνδέσαντες αὐτὰ νὰ τὰ ρίψωσιν εἰς τὸ ὕδωρ ἐν εἴδει πλωτοῦ ζεύγματος, ἀφοῦ τὰ καλύψωσι διὰ δοκῶν καὶ σανίδων, οὕτω δὲ νὰ κατασκευάσωσι πλωτὴν γέφυραν. Διὰ ταύτης ἐντὸς πέντε ἡμερῶν διέβη τὸν ποταμὸν ἅπας ὁ στρατός, ἄνευ δὲ διακοπῆς ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς Ναύτακα ὁδόν. Μετὰ μικρὰν ἐνταῦθα ἀνάπαυλαν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐσυνέχισε μὲ βραχυτέρους σταθμούς, τὴν προχώρησιν, προπέμψας τὸν σωματοφύλακα Πτολεμαῖον τὸν Λαγίδην μετὰ ἑξακισχιλίων περίπου ἀνδρῶν.

Τὸ σῶμα τοῦτο, διανύσαν ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν δεκαήμερον πορείαν, ἔφθασεν ἐκεῖ ὅπου εἶχε καταυλισθῇ ὁ Σπιταμένης, ὅστις εἶχε προτείνει εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν παράδοσιν τοῦ Βήσσου. Ὁ Πτολεμαῖος, φοβούμενος μὴ διαφύγῃ ὁ Βῆσσος, διέταξε τοὺς μὲν πεζοὺς νὰ ἕπωνται βραδέως, αὐτὸς δέ, παραλαβὼν τοὺς ἱππεῖς, ἐπροχώρησε μετὰ ταχύτητος καὶ ἔφθασε πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ χωρίου, ὅπου εὑρίσκετο ὁ Βῆσσος. Ὁ Πτολεμαῖος περιέζωσε τὸ χωρίον καὶ προσεκάλεσε διὰ κήρυκος τοὺς κατοίκους νὰ παραδώσωσι τὸν Βῆσσον, ἐὰν ἤθελον νὰ σωθῶσι. Ἠνοίχθησαν λοιπὸν αἱ πύλαι καὶ εἰσελθόντες οἱ Μακεδόνες συνέλαβον τὸν Βῆσσον, ὃν ἀπήγαγον εἰς τὰ Βάκτρα, ἵνα δικασθῇ. Ἐνταῦθα λοιπὸν δύναται ἐν τῇ πραγματικότητι νὰ θεωρηθῇ λήξασα ἡ ὑπερφυὴς στρατηγικὴ δίωξις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἥτις, ἀρχίσασα ἀπὸ τὴν μάχην τῶν Γαυγαμήλων, κατέληξεν εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Δαρείου. Δολοφονηθέντος τούτου κατ' Ἰούλιον τοῦ 330 ὑπὸ τοῦ Βήσσου, ἡ δίωξις ἐσυνεχίσθη καὶ κατὰ τούτου, καταλήξασα εἰς τὴν σύλληψιν αὐτοῦ (θέρος 329 π. Χ.).

Ἡ στρατηγικὴ αὕτη δίωξις, μοναδικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀποδεικνύει ποῖον ἦτο τὸ πνεῦμα τῆς στρατιωτικῆς ἐνεργείας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Βεβαίως ἡ δίωξις δὲν ἐγένετο συνεχής, κατὰ τὴν σημερινὴν αὐτῆς ἔννοιαν, ἀλλ' αἱ ἐξαιρετικαὶ περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας διετέλει ἡ ἀπέραντος χώρα, εἰς ἣν ἡ δίωξις ἐπεχειρήθη, ἡ ἀτέλεια τῶν μέσων μεταφορᾶς τοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, αἱ δυσχέρειαι κατὰ τὰς πορείας, αἱ δυσκολίαι τῆς διαβάσεως τῶν ποταμῶν, ἡ ἀνάγκη καθυποτάξεως τόσον ἀγρίων καὶ πολεμοχαρῶν λαῶν, ἡ ἐξασφάλισις τῆς χώρας τῆς εὑρισκομένης εἰς τὰ νῶτα τοῦ ὁδεύοντος πρὸς καταδίωξιν στρατοῦ, ἡ ἔλλειψις τῆς γνώσεως τῶν συνθηκῶν, δι' ὧν ἐκυβερνῶντο αἱ διασχιζόμεναι χῶραι, ἡ ἄγνοια τοῦ ἐδάφους, ἡ ἔλλειψις χαρτῶν καὶ πάντων τῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ συνεννοήσεως μετὰ τῶν ὄπισθεν, παρουσιάζει τὴν δίωξιν αὐτὴν ὡς θαῦμα πραγματικόν, τὸ ὁποῖον ἐπετεύχθη μόνον χάρις εἰς τὴν σιδηρᾶν θέλησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν πειθαρ-

Digitized by Google

χίαν τοῦ στρατοῦ, τὴν ὀργάνωσιν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐκολίαν προσαρμογῆς τῶν στρατιωτικῶν διατάξεων πρὸς τὰς ἑκάστοτε παρουσιαζομένας περιστασεις καὶ δυσκολίας. Ἀμυδρὰν μόνον ἰδέαν τῆς ἐπιτελεσθείσης μεγίστης ταύτης στρατηγικῆς ἐπιχειρήσεως διδει ἡ ἀνωτέρω περιγραφή, ἰσχνὴ καὶ ἀτελής, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν χαρτῶν τῆς περιγραφομένης χώρας καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν πραγματικῶν καὶ ἀνεπιδέκτων ἀμφισβητήσεως πληροφοριῶν. Πάντως, καὶ τοιαύτη οὖσα, παρέχει σαφῆ τὴν ἐντύπωσιν τῆς κατὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον διώξεως, ὡς τοῦ κυρίου χαρακτηριστικοῦ τῆς πολεμικῆς του τέχνης. Αὐτὸς πρῶτος ἐγκαινίασε τὴν εἰς μεγάλην κλίμακα δίωξιν, φρονῶν ὅτι ἡ ἁπλῆ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης νίκη δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν καθυπόταξιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἐσκέφθη ἐπομένως καὶ ἐφήρμοσε τὴν δίωξιν, ἥτις παραλύει τελείως τὴν πολεμίαν παράταξιν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἐχθρικὸς στρατὸς εἰς τὸ τέλος νὰ διαλύεται. Τὴν ἀρχὴν ταύτην βλέπομεν κατόπιν νὰ ἐφαρμόζουν ἐν περιωρισμένῃ κλίμακι οἱ Ρωμαῖοι, ὡς φέρ' εἰπεῖν μετὰ τὴν μάχην τῆς Θεσσαλίας, ἐφήρμοσε ταύτην ὁ Καῖσαρ κατὰ τοῦ Πομπηΐου. Μετὰ τοὺς Ρωμαίους ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐξαφανίζεται σχεδὸν ἀπὸ τῆς πολεμικῆς τέχνης καὶ μονον κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους, πάντως ὅμως εἰς μικροτέραν ἔκτασιν, ἐπαναφαίνεται. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1912—1913) ἐφηρμόσθη ἡ δίωξις, ἀλλὰ περιωρισμένη, ἐφ' ὅσον τὰ μέσα καὶ ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ στρατοῦ τὸ ἐπέτρεπον.

Διάβασις στενῶν καὶ ποταμῶν. Σχετικῶς μὲ τὴν διάβασιν καὶ ἐκπόρθησιν στενῶν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐφήρμοσε τὴν τακτικὴν τῆς διὰ τῶν ὀρέων ὑπερφαλαγγίσεως. Φαίνεται ὅτι ὁ πρῶτος παρακινήσας εἰς ἐφαρμογὴν τοιαύτης τακτικῆς ἦτο ὁ Ἐφιάλτης, ὅστις φέρεται συμβουλεύσας τὸν Ξέρξην νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὸν ἐν Θερμοπύλαις ἀμυνόμενον Λεωνίδαν, ἀποστέλλων τμῆμα στρατοῦ δι' ὀρεινῆς τινος ἀτραποῦ, καταληγούσης εἰς τὰ νῶτα τῶν ἐν Θερμοπύλαις Σπαρτιατῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος πλειστάκις ἐφήρμοσε τὴν τακτικὴν ταύτην. Οὕτω ἐξεβίασε τὴν πρὸς τὴν Περσίδα δίοδον, πορευθεὶς κατὰ τῶν τὴν δίοδον ταύτην φυλαττόντων Οὐξίων διὰ δυσβάτου ἀτραποῦ, τὸν μὲν Κράτερον πέμψας μετὰ μέρους τοῦ στρατοῦ εἰς τὰ ὑψώματα, τὰ ὄπισθεν τῶν ὑπὸ τῶν Οὐξίων κατεχομένων ὁδῶν, αὐτὸς δὲ μετὰ μεγίστης σπουδῆς ἐπελθὼν κατὰ τοῦ στενοῦ. Οὕτω οἱ βάρβαροι περιεκυκλώθησαν, ἅμα δ' ὡς εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἐπέρχηται κατ' αὐτῶν ἐν πυκνῇ τάξει, ὑπεχώρησαν φεύγοντες καὶ εἰς τὰ βάραθρα κρημνιζόμενοι. Ἀλλὰ καὶ τὰς Περσίδας Πύλας δι' ὁμοίας τακτικῆς ἐξεβίασεν. Ἐκεῖ διέταξε τὸν Κράτερον νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ ὅταν ἀκούσῃ ἐκ τῶν ὀρέων νὰ ἠχήσωσιν αἱ σάλπιγγες νὰ ἐπιτεθῇ, ὁ ἴδιος δέ, μετὰ εἰδικοῦ ἀποσπάσματος, ἐπορεύθη δι' ὀρεινῆς λίαν δυσβάτου ὁδοῦ καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ νῶτα τῶν Περσῶν. Τότε ὁ Κράτερος ἀπὸ τῆς κοιλάδος ἀνέλαβε τὴν ἐπίθεσιν κατὰ μέτωπον, ὅπερ καὶ διέρρηξε. Τὴν ἰδίαν μέθοδον μετεχειρίσθη καὶ εἰς τὰς διαβάσεις τῶν ποταμῶν.

Ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι ἡ ἐνέργειά του κατὰ τὴν παρὰ τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν μάχην ἐναντίον τοῦ Πώρου. Οὗτος εἶχε ταχθῆ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην, ὅπως παρακωλύσῃ τὴν διάβασιν. Ἀσφαλῶς δὲ θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἐκβίασις τῆς διαβάσεως τοῦ μεγάλου τούτου ποταμοῦ, μάλιστα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ ἔτους, καθ' ἣν οἱ ὄμβροι εἶχον καταστήσει τοῦτον ὁρμητικώτερον καὶ πλατύτερον, ἐὰν ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπεφάσιζε νὰ ἀφήσῃ τὸν Κράτερον μετὰ τμήματος στρατοῦ ἀντιμέτωπον τῆς ἰνδικῆς παρατάξεως καὶ νὰ σχηματίσῃ φάλαγγα, δι' ἧς, πορευόμενος πρὸς βορρᾶν, διὰ κεκαλυμμένης ἀπὸ τὰς ὄψεις τοῦ Πώρου πορείας, νὰ διέλθῃ τὸν ποταμὸν βορειότερον τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως διὰ πλοίου καὶ πλωτῆς γεφύρας καὶ νὰ ἐπιτεθῇ αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τοῦ Πώρου, ἐνῷ ταυτοχρόνως ὁ Κράτερος ἐπετίθετο κατὰ μέτωπον. Ἡ σύρραξις αὕτη ἦτο φοβερά. Ἐπάλαιεν ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ γενναιότης τῶν ὀλιγαρίθμων Μακεδόνων κατὰ τῶν Ἰνδῶν, πολυαριθμοτέρων καὶ παραταξάντων φοβερὰν σειρὰν διακοσίων ἐλεφάντων, ἀποτελούντων πραγματικὰ κινητὰ φρούρια. Ὁ Πῶρος, αὐτοπροσώπως διευθύνων ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντός του τὴν μάχην, ἐνικήθη καὶ παρεδόθη, κυρίως διότι ἡ διπλῆ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπίθεσις συνεσκότισε τὸν νοῦν του καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἀνίκανον, οὐχὶ δυναμικῶς, ἀλλ' ἠθικῶς. Ἡ ἀνδρεία τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνεψύχωνε τοὺς στρατηγοὺς καὶ στρατιώτας, ἕκαστος τῶν ὁποίων ὑπήκουεν οὐχὶ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀλλὰ εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καί, συνεπῶς, καθίσταντο οὕτω ἀρχηγοὶ καὶ στρατιῶται ἀκαταμάχητοι ὡς ἐκ τῆς πρωτοβουλίας, ἣν ἀπέκτων εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς μάχης καὶ ἐνήργουν αὐτομάτως καὶ συγκεντρωτικῶς πρὸς τὴν μίαν σκέψιν καὶ θέλησιν τοῦ ἀρχηγοῦ.

Πολιορκίαι. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τύρου ἐπροτίμησε τὴν ἔμμεσον ἐνέργειαν πρὸς ἐκπολιόρκησιν τῆς ἐπὶ τῆς νησῖδος ὀχυρᾶς πόλεως. Προσέχωσε λοιπὸν τὸν μεταξὺ ξηρᾶς καὶ νήσου πορθμὸν καὶ μετέβαλε τὴν ἐνέργειαν ἀπὸ θαλασσίας εἰς χερσαίαν. Οἱ Τύριοι ὅμως κατέστρεψαν τὸ πρόχωμα, ἀφαιρέσαντες τὴν ἐσχάραν ἐφ' ἧς ἐβασίζετο τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπεκράτησε, τὰ ἔργα πολιορκίας ἐδιπλασιάσθησαν καὶ ἡ Τύρος κατελήφθη. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην, ἐπειδὴ οἱ Τύριοι, δι' εἰδικοῦ κολυμβητοῦ, ἀπέκοπτον τὰ σχοινία τῶν ἀγκυρῶν τῶν πλοίων, παραδιδομένων οὕτω εἰς τὸν ἄνεμον καὶ εἰς τὰ ρεύματα, ὁ Ἀλέξανδρος ἔκαμε σπουδαιοτάτην διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐφεύρεσιν, ἀντικαταστήσας τὰ σχοινία διὰ σιδηρῶν ἁλύσεων.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔδειξε τὴν μεγάλην του ἀνδρείαν, ἀποφασιστικότητα καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὰς πληγὰς καὶ τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ, ὅταν, καταδιώκων τοὺς Ἰνδούς, εὑρέθη πρὸ τῆς πόλεως τῶν Μαλλῶν, ἣν ἐπολιόρκησε. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην, ἁρπάσας μίαν κλίμακα, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ ἐπολέμει ἐκ τῶν ἐπάλξεων. Συνετρίβη ὅμως ἡ κλῖμαξ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεμονώθη, πᾶσα δὲ ἡ ὀργὴ καὶ ἐχθρότης τῶν πολιορκουμένων συνεκεντρώθη κατὰ τοῦ ἀναγνωρισθέντος τολμηροῦ ἀρχηγέτου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀντί, κατὰ τὰς προτροπὰς τῶν φίλων του, νὰ πηδήσῃ ἔξω τῶν τειχῶν, κατεμέτρησε διὰ τοῦ βλέμματος τὸ ἐσωτερικὸν ὕψος τοῦ τείχους καὶ ἐπήδησεν ἐκεῖθεν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ὁπόθεν ἤρχισε μόνος μαχόμενος κατὰ τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῆς. Θὰ ἐκινδύνευσε δὲ τότε τὸν ἔσχατον κίνδυνον καὶ θὰ ὑπέκυπτεν, ἂν μή, πολὺ βραδύτερον, δὲν ἐπήδων ἐντὸς τοῦ τείχους ὁ Πευκέστας, ὁ Λεοννάτος καὶ ὁ Ἀβρέας. Οἱ Μακεδόνες ἐνίκησαν ἐν τέλει, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεκομίσθη ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του τραυματισμένος καὶ λιπόθυμος ἐκ τῆς αἱμορραγίας.

Γενικά. Ὁ Μακεδονικὸς στρατὸς ἐμφανίζει πρότυπον τακτικῆς ἐξελίξεως. Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐδημιούργησαν κυρίως εἰπεῖν στρατὸν νέον μὲ νέαν ὀργάνωσιν καὶ νέαν τακτικήν, ἀλλά, βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῶν ἑλληνικῆς προόδου ἐπὶ τῆς τακτικῆς, προσεπάθησαν, διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς προσαρμογῆς, νὰ σχηματίσωσι στρατὸν τελειότερον πάντων τῶν προηγουμένων· καὶ τὸ κατώρθωσαν. Μόνον δέ, ὅταν οἱ Μακεδόνες ἔπαυσαν ἐξελίσσοντες τὴν τακτικὴν αὐτῶν κατεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες, στηριχθέντες καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς των ἐπιτευχθείσης προόδου τῆς πολεμικῆς τέχνης καὶ ἐξελίξαντες αὐτήν, ἐσχημάτισαν στρατὸν νέον, μᾶλλον προηγμένον εἰς τὴν πολεμικὴν καὶ τὴν τακτικὴν τῆς μάχης.

Οἱ στρατοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐμειονέκτουν ἀπέναντι τῶν σημερινῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς προόδου τῆς στρατιωτικῆς τεχνικῆς, καθότι ἡ πολεμικὴ τέχνη περιωρίζετο εἰς μόνην σχεδὸν τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τακτικὴν ἐνέργειαν, ἠγνοεῖτο δ' ἐντελῶς ἡ τακτικὴ τῶν πορειῶν καὶ ἐν γένει τῆς κινήσεως. Ἐξαίρεσιν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἔκαμεν ὁ στρατὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου· οἱ τῶν Διαδόχων καὶ τῶν Ἐπιγόνων αὐτοῦ ὑστέρησαν, μὴ κατανοήσαντες τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Ἡ ἱκανότης τῆς τακτικῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐχαρακτηρίζετο κυρίως ἐκ τῆς εὐκολίας, ἣν εἶχεν ὁ στρατὸς νὰ μετακινῆται, καὶ μάλιστα ταχέως, καὶ νὰ προσαρμόζηται πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς στιγμῆς. Οἱ Ρωμαῖοι παρουσίασαν μὲν πραγματικὴν πρόοδον εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν φαλάγγων καὶ τῆς τακτικῆς μάχης, ἀλλ' ὑστέρησαν εἰς τὴν τακτικὴν πορείας καὶ κινήσεως.

Ἐπὶ πλέον ὁ μακεδονικὸς στρατὸς ἐπέδειξεν ὑποταγὴν εἰς τὰς διαταγάς, τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς μεγαλοφυεῖς ἐκστρατευτικὰς προθέσεις τοῦ ἀρχηγοῦ του. Ἀλλὰ διὰ νὰ δύναται τοιοῦτος στρατὸς νὰ ὑποστῇ ἀγογγύστως καί, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, οἰκειοθελῶς τὰς κακουχίας, τοὺς κινδύνους καὶ τὴν δρᾶσιν ἐπὶ δέκα συναπτὰ ἔτη, σημαίνει ὅτι ἡ ὀργάνωσίς του, ἡ ἐσωτερικὴ συνοχή, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ τὸ ἠθικόν του ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε νὰ τὸν καθιστοῦν ὄργανον ἱκανὸν πρὸς ἐπιτέλεσιν δραστικῆς πολεμικῆς μεγαλουργίας. Ἄλλος ὅμως ἦτο ὁ δημιουργήσας τὴν ἐσωτερικὴν καὶ τὴν πολεμικὴν ὀργάνωσιν τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ καὶ ἄλλος ὁ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τελειοποιήσας τὴν ἰσχυροτάτην ταύτην πολεμικὴν μηχανήν. Ὁ Φίλιππος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη διαμείνας ἐν Θήβαις, ἐδιδάχθη ἐκεῖ τὴν ἑλληνικὴν στρατιωτικὴν τέχνην τῆς ἐποχῆς καί, διὰ τοῦ κύρους του, ἐπέβαλεν εἰς τὸν στρατιωτικῶς ἀσύντακτον ἀκόμη μακεδονικὸν λαὸν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ διδάγματα αὐτῆς, ἀφοῦ τὰ προσήρμοσεν εἰς τὰς τοπικὰς συνθήκας καὶ τὰ ἀνέπτυξεν ἔτι μᾶλλον. Ὁ Φίλιππος λοιπὸν εἶναι ὁ πραγματικὸς «ὀργανωτὴς τῆς νίκης», τῆς μεγάλης νίκης τοῦ υἱοῦ του. Εἶναι ζήτημα ἐὰν ὁ Ἀλέξανδος θὰ κατῆγε τὰς νίκας, τὰς ὁποίας κατήγαγε, χωρὶς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ὄργανον τῆς στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς μεγαλοφυΐας, ὅπερ ὁ Φίλιππος ἐν ψυχραίμῳ διανοήσει παρεσκεύασε, ἐξήσκησε καὶ ἐσφυρηλάτησεν ἐν τῇ πρακτικῇ τοῦ πολέμου διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπιχειρήσεών του καὶ τῶν σπουδαίων πολεμικῶν θριάμβων του. Ἀλλ' εἶναι ζήτημα καὶ ἂν ὁ Φίλιππος μὲ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὀργανωθὲν τέλειον τοῦτο μηχάνημα θὰ ἐπετέλει τὰ θαύματα τῆς στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς τῶν πορειῶν, τῆς κινήσεως καὶ τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ στρατοῦ, ἅτινα ἐπέτυχε κατὰ τὰς ἐν Ἀσίᾳ ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ ὁ μέγας υἱός του. Τὴν ἰδέαν τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀσίας εἶχε καὶ ὁ Ἀγησίλαος τῆς Σπάρτης καὶ ὁ Ἰάσων τῶν Φερρῶν. Ἀλλ' ἀμφότεροι, ὅπως καὶ ὁ Φίλιππος, δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ διεξαγάγωσι τὴν ἐν Ἀσίᾳ ἐκστρατείαν, κατὰ τὴν ἔκτασιν τὴν ὁποίαν ἔδωσεν εἰς αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πρέπει νὰ διαστέλληται, τὸ ἀνῆκον εἰς τὸν Φίλιππον καὶ τὸ ἀνῆκον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, οὐ μόνον δὲ εἰς τούτους, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν μακεδονικὸν στρατόν, διότι τὰ μεγάλα ἀποτελέσματα, αἱ μεγάλαι στρατιωτικαὶ ἐπιτυχίαι δὲν εἶναι ἔργα μονομερῆ ἀνθρώπων, ἔστω καὶ ἂν οὗτοι εἶναι Φίλιπποι καὶ Ἀλέξανδροι. Εἶναι ἔργα κοινῆς καὶ ἰσαξίας ἐνεργείας πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν συντελεστῶν των. Ἀπόδειξις τοῦ πράγματος, χαρακτηριστική, τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἔπαυσε μεγαλουργῶν, ὅταν ὁ μακεδονικὸς στρατός, ἀπαυδήσας ἀπὸ τοὺς κόπους δεκαετοῦς σκληρᾶς ἐκστρατείας, ἐστασίασε παρὰ τὸν Ὕφασιν ποταμόν, ἐξαναγκάσας τὸν μέγαν στρατηλάτην ν' ἀνακόψῃ τὴν πρὸς τὸν Γάγγην μέχρι τῆς Ἑῴας θαλάσσης πορείαν. Οὕτως ἀγόμεθα εἰς τὴν σύνδεσιν τῆς ὅλης δράσεως, εἰς τὸ ὁλοκλήρωμα, οὕτως εἰπεῖν, τῶν συντελεστῶν τῆς νίκης τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰς τρεῖς μεγάλας καὶ ἀλληλενδέτους συναρτήσεις: Φίλιππος - Ἀλέξανδρος - Μακεδονικὸς στρατὸς (βλ. καὶ λ. *Ἀλέξανδρος* Μέγας, τ. Γ., σ. 656 β. κ. ἑξ.). Β. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

— [ΑΡΧΑΙΟΛ.] *Προϊστορικοὶ χρόνοι.* Ἡ Μακεδονία κατῳκεῖτο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, τοὺς ὁποίους ἀναβιβάζουν αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ εἰς τὸν νεολιθικὸν αἰῶνα. Ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως, ὑπέστη ἀλληλοδιαδόχως τὰς ἐπιδρομὰς καὶ τὰ ρεύματα τῶν διαφόρων λαῶν τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ὑπῆρξε δέ, ἰδίως ἡ κοιλὰς τοῦ Ἀξιοῦ, ἡ κυριωτέρα ὁδὸς τῆς καθόδου τῶν διαφόρων λαῶν εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα. Προϊστορικοὶ συνοικισμοὶ ὑπάρχουν πάμπολλοι ἐν Μακεδονίᾳ· εὑρίσκονται δὲ σχεδὸν κατὰ κανόνα ἐπὶ τεχνητῶν ὑψωμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τοῦ λαοῦ καλοῦνται «τοῦμπαι» (ἐκ τοῦ τύμβος-tumulus). Αὗται ἔχουν διάφορα σχήματα (κωνικαὶ μὲ σφαιροειδεῖς κορυφάς, περίπου τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, μεγάλαι καὶ πλατεῖαι μὲ ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν (tables), μεικταί, πλατεῖαι δηλαδὴ ἐφ' ὧν ἐπικάθηνται κωνικαὶ (tumba sur table) κλπ.). Αἱ πρῶται δὲν ἔχουν σχέσιν μὲ τοὺς προϊστορικοὺς συνοικισμούς. Εἶναι μόνον ἁπλοῖ τύμβοι, περιέχοντες τάφους νεωτέρων, ἰδίᾳ ἑλληνιστικῶν, χρόνων. Ἐκ τῶν ἄλλων ἀνεσκάφησαν ἐν Μακεδονίᾳ περὶ τὴν δεκάδα: μία κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, παρὰ τοὺς Φιλίππους, τρεῖς παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Ἀματόβου καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ Ἀξιοῦ, μία κάτωθι τῆς λίμνης τῆς Δοϊράνης, μία ὕπερθεν τῆς λίμνης Ἀρτζάν, τινὲς ἐν Χαλκιδικῇ, δύο κατὰ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν (κατὰ τὰ Σέρβια καὶ Μπουμποῦστι, χωρίον μεταξὺ Ἀνασελίτσας καὶ Χρούπιστας) καὶ μία παρὰ τὸ Μαρίοβον τῆς σερβικῆς Μακεδονίας (εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Περλεπέ). Πλὴν τούτων ἀνεσκάφη νεολιθικὸν στρῶμα παρὰ τὴν Ὄλυνθον καὶ στρῶμα τοῦ σιδηροῦ αἰῶνος εἰς τὸ Πάτελι τῆς λίμνης τοῦ Ὀστρόβου.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν δεν ἠμποροῦν νὰ μᾶς δώσουν παρὰ ἀπολύτως γενικὰ καὶ οὐχὶ ἄνευ ἐπιφυλάξεων συμπεράσματα. Τοῦτο βέβαια εἶναι πολὺ εὔλογον, προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς Μακεδονίας, ὅπου αἱ προϊστορικαὶ ἀνασκαφαὶ ἤρχισαν μόλις μετὰ τὸν πόλεμον εἰς οὐχὶ εὐρεῖαν κλίμακα. Οὕτω, διὰ τὸν νεολιθικὸν αἰῶνα διδασκόμεθα ἐκ τῶν εὑρημάτων (χειροποίητα ἀγγεῖα, λίθινα καὶ ὀστεΐνα ἐργαλεῖα, λίθινοι πελέκεις, πρωτόγονα πήλινα καὶ λίθινα εἰδώλια) καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν πρὸς ἄλλα, ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῆς Μακεδονίας ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῆς δευτέρας περιόδου τῆς Θεσσαλίας. Εἰς τὰ στρώματα τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος εὑρίσκονται ἀγγεῖα μονόχρωμα, ἄλλα δὲ μὲ γραμμικὰς παραστάσεις, ἐγχάρακτα, εἰς διάφορα σχήματα, ἐξ ἐπιδράσεως πολιτισμῶν διαφόρων λαῶν. Ἐκ τῆς μελέτης τούτων ἐξήχθησαν τὰ ἑξῆς συμπεράσματα, ἀνακοινωθέντα τῷ 1929 εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ μᾶλλον ἐργασθέντος ἐν Μακεδονίᾳ Ἄγγλου ἀρχαιολόγου Χέρτλεϋ (W. Heurtley). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πρώτης ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ ἔρχονται εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Χαλκιδικὴν λαοὶ ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ὁπόθεν ἐξεχύθησαν καὶ εἰς τὴν Κρήτην, ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, Κυκλάδας κ.λ.π. Φαίνεται ὅτι ἡ Μακεδονία εἵλκυσεν αὐτοὺς διὰ τὸν χρυσὸν (ἐκβολάδες χρυσοῦ εὑρέθησαν εἰς τὴν τούμπαν τῆς Βαρδαρόφτσας ὑπὸ τοῦ Χέρτλεϋ). Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν σχέσεις μὲ τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχουν (ἐλλείπει ἐν Μακεδονίᾳ ὁ ὀψιδιανὸς λίθος, χαρακτηριστικὸς τῶν πολιτισμῶν τῶν Αἰγαίων). Τοὐναντίον ἀνευρίσκομεν τοιαύτας πρὸς

Digitized by Google

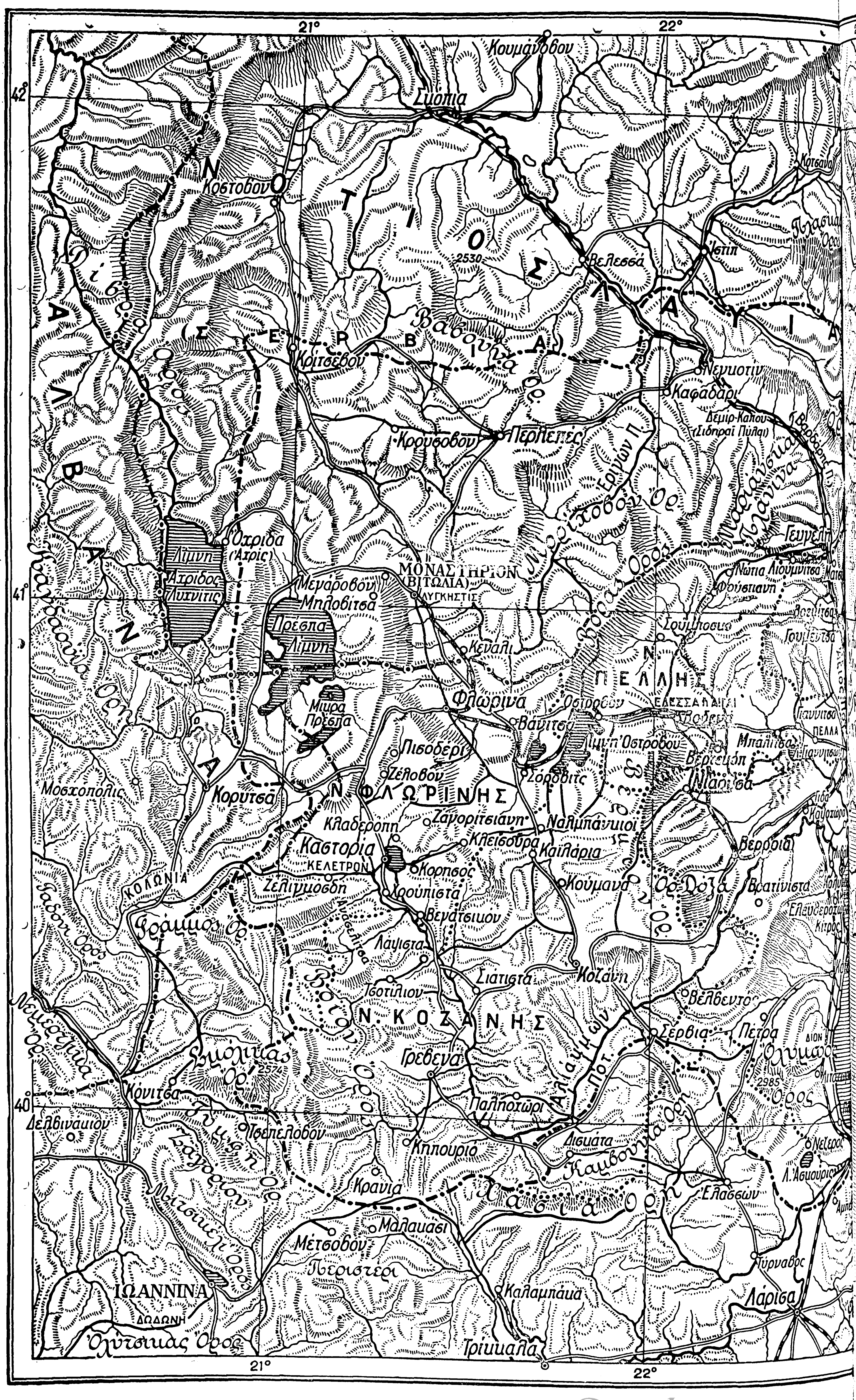

Digitized by Google

Digitized by Google

τοὺς λαοὺς τῆς δευτέρας πόλεως τῆς Τροίας, τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ μεσημβρινῆς Ρωσίας (αἱ ἄξῖναι ὁμοιάζουν πρὸς τὰς τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας καὶ δευτέρας Τροίας).

Κατὰ τὴν δευτέραν ἐποχὴν τοῦ χαλκοῦ οἱ πολιτισμοὶ τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Χαλκιδικῆς χωρίζονται. Εἰς τὴν Μακεδονίαν κατέρχονται λαοὶ τοῦ Δουνάβεως· τοῦτο συμπεραίνεται ἐκ τῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ φέρουν σπειροειδεῖς καὶ μαιανδροειδεῖς ταινίας, χαρακτηριστικὰ τῶν παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ τῶν σερβικῶν χωρῶν. Ἡ συνύπαρξις κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐν μέρει καὶ τῆς παλαιᾶς κεραμεικῆς μᾶς κάμνει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι μικρὸν μέρος

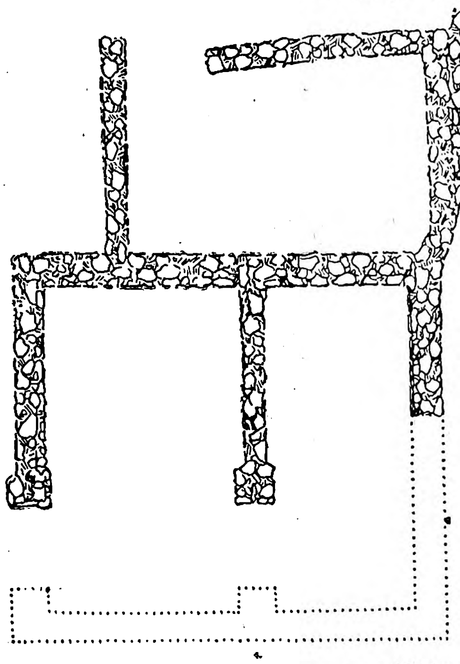

Κάτοψις οἰκίας νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ Ὀλύνθου.

τῶν παλαιῶν κατοίκων παρέμεινεν, ἀναμειχθὲν μὲ τοὺς κατακτητάς, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἡ ἀνεύρεσις ὁμοίων ἀγγείων εἰς Διανοκλάδι, Ὀρχομενόν, Θέρμον, Λευκάδα δικαιολογεῖ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ κατέκλυσε νομαδικῶς τὴν βόρειον καὶ μέσην Ἑλλάδα ἀμφοτέρωθεν τῆς Πίνδου. Ὁ Χέρτλεϋ δέχεται, ὅτι αἱ περιπλανήσεις αὗται ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ πρῶτα ρεύματα τῶν Δωριέων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος. Εἰς τὴν Χαλκιδικὴν ἀντιθέτως εἰσβάλλουν οἱ Μινύαι, οἵτινες ἐκδιωχθέντες ἐκ τῆς δευτέρας πόλεως τῆς Τροίας ἐπεκράτησαν ἕνεκα τοῦ πλήθους των καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα· πιστεύει δὲ ὅτι οἱ Μινύαι οὗτοι εἶναι, ὡς Ἰνδοευρωπαῖοι, οἱ φορεῖς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Χαλκιδικήν.

Κατὰ τὴν τρίτην ἐποχὴν τοῦ χαλκοῦ ἀναγεννᾶται ὁ ἀρχαιότερος πολιτισμὸς τῆς πρώτης χαλκῆς ἐποχῆς καί, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἀγγείων, ἐπαναλαμβάνονται αἱ σχέσεις κεντρικῆς Μακεδονίας καὶ Χαλκιδικῆς. Κατὰ τὸ ἔτος 1350 φθάνουν εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας Μυκηναῖοι ἔποικοι, οἱ ὁποῖοι, ὡς λαὸς ἐμπορικός, ἑλκύονται ἀπὸ τὸν σίδηρον, ὅστις ὑπῆρχεν ἀπὸ τοῦ 1600 π. Χ. (εἰς στρῶμα τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπὶ τῆς Βαρδαρόφτσας εὑρέθησαν ἐκβολάδες σιδήρου). Κατὰ τὸ τέλος τῆς ὑστερομυκηναϊκῆς ἐποχῆς (= τέλος τρίτης τοῦ χαλκοῦ) αἰφνιδίως ἀπαντοῦν τεφρωμένα στρώματα μαζὶ μὲ ἀγγεῖα μὲ ραβδωτὰ χείλη, ἀμφορεῖς καὶ κύπελλα μὲ αὐλακωμένας πλευράς, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τὰς παραδουναβίους χώρας καὶ πιθανῶς τὴν Οὐγγαρίαν. Ἐκ τούτου συμπεραίνεται ἐπιδρομὴ τούτων. Ἂν καὶ ἡ παραμονή των εἶναι μικρά, ὅμως οἱ ἐντόπιοι ἀναγκάζονται νὰ κατέλθουν πρὸς νότον, εἰς Θεσσαλίαν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, κατὰ τὸν Χέρτλεϋ πάντοτε, ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν βαθμῖδα τῆς εἰσβολῆς τῶν Δωριέων πρὸ τῆς τελικῆς μεταναστεύσεώς των εἰς Πελοπόννησον.

Τὸν σιδηροῦν αἰῶνα χαρακτηρίζει ἠρεμία· ὅσοι δὲν κατέφυγον εἰς Θεσσαλίαν ἐπανέρχονται εἰς τὰς ἑστίας των καὶ ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἀγροτικὴν ζωήν. Σχέσεις ὅμως Μακεδονίας μὲ τὸ Αἰγαῖον δὲν ἐπαναλαμβάνονται πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν πρώτων ἀποίκων εἰς Χαλκιδικήν. Ἡ μετέπειτα ἑλληνικὴ διείσδυσις φαίνεται ἀπὸ τὰ εὑρεθέντα τεμάχια τῶν ἀγγείων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ παλαιότερα εἶναι πρωτοκορινθιακὰ καὶ τὰ τελευταῖα ἑλληνιστικά. Ὡς γενικὸν συμπέρασμα τῶν ἀνασκαφῶν δύναται νὰ ἐξαχθῇ, ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν Ἕλληνες, ἐφόσον ἡ δημιουργία ἑλληνικῆς φυλῆς εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναμείξεως τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν Μινυῶν μὲ τὸν παλαιὸν πληθυσμόν, ὅπερ συνέβη καὶ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν κατὰ τὴν δευτέραν ἐποχὴν τοῦ χαλκοῦ. Ἡ ἀνάμειξις δὲ αὕτη ἐπεκτείνεται κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τελευταίας ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ (1600) καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν Μακεδονίαν. Δὲν εἶναι δὲ ἀδύνατον οἱ Μυκηναῖοι ἔποικοι νὰ συνέτεινον μὲ τοὺς πολλοὺς καὶ σπουδαίους συνοικισμούς των εἰς τὸ νὰ γενικεύσουν τὴν γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν κεντρικὴν Μακεδονίαν. Τὰ ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως ἱστορικὰ ταῦτα συμπεράσματα δὲν πρέπει νὰ γίνουν ἀποδεκτὰ ἄνευ ἐπιφυλάξεως. Τοὐναντίον, ἡ ἐφεκτικότης ἐνδείκνυται, ἐφόσον μάλιστα τῶν εἰς περιωρισμένην κλίμακα γενομένων ἀνασκαφῶν ἀποτελέσματα εἶναι ἐνδεικτικὰ μᾶλλον ἢ ἀποδεικτικὰ πλασματικῆς θεωρίας.

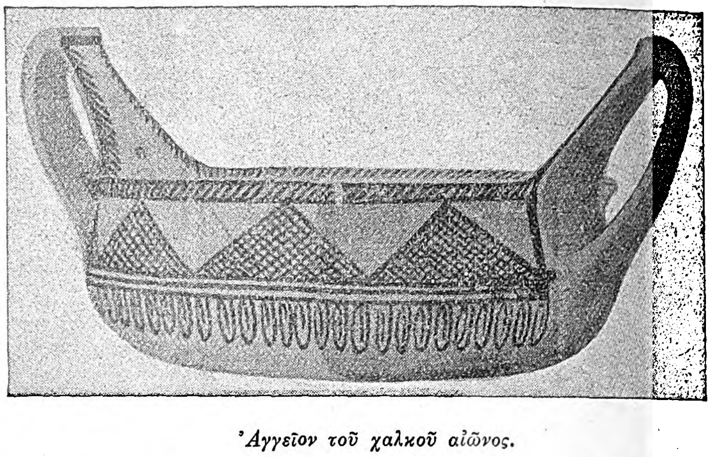

Ἀγγεῖον τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος.

Ἱστορικοὶ χρόνοι. Οἱ Μακεδόνες, ὡς λαὸς κατ' ἐξοχὴν ἀσχολούμενος μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἔχων δὲ μᾶλλον ἀνεπτυγμένας τὰς σωματικὰς ἢ τὰς πνευματικὰς ἱκανότητας, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δημιουργήσουν καὶ ἀναπτύξουν ἰδικήν των τέχνην κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἑλληνιστικοῦ πολιτισμοῦ, κατὰ τοὺς ὁποίους τοσοῦτον ἤκμασαν αἱ Ἀθῆναι καὶ αἱ λοιπαὶ πόλεις τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο ἔργα τέχνης ἐκομίζοντο ἐκεῖθεν (ἀγγεῖα ἰδίως καὶ μικροτεχνήματα) ἢ ἐκαλοῦντο καλλιτέχναι διὰ νὰ κατασκευάσουν ἀνάκτορα ἢ ἀγάλματα, ὡς π. χ. ὁ Λύσιππος, ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευσεν ἐπίσημος τρόπον τινὰ ἀνδριαντοποιὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τοὺς χρόνους μόνον τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας βλέπομεν νὰ ἀνεγείρωνται μεγαλοπρεπῆ δημόσια οἰκοδομήματα, νὰ κατασκευάζωνται πολυτελεῖς σαρκοφάγοι καὶ γενικὰ νὰ κοσμῶνται αἱ πόλεις. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐπικρατεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιδείξεως, τὰ δὲ δημιουργήματα — πλὴν ἐξαιρέσεών τινων — εἶναι μᾶλλον βιομηχανικὰ ἢ καθ' αὐτὸ ἔργα τέχνης.

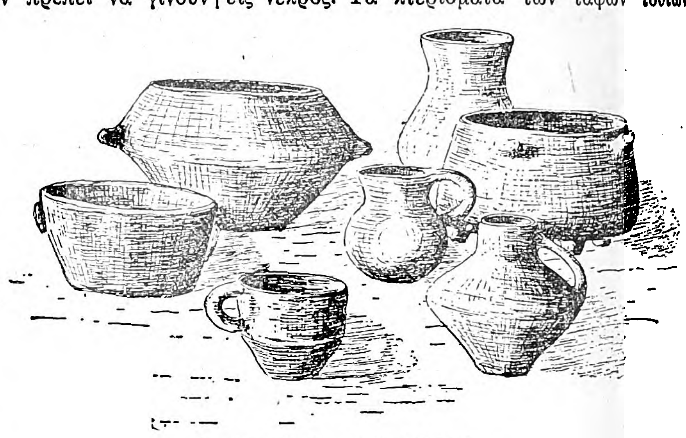

Νεολιθικὰ ἀγγεῖα ἐξ Ὀλύνθου.

Τὸ πλέον ἐνδιαφέρον καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἀπροσδόκητον ἀρχαιολογικὸν γεγονὸς τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ ἀνακάλυψις πλουσιωτάτης ἀρχαϊκῆς νεκροπόλεως παρὰ τὸ χωρίον Τρεμπένιστα τῆς Ἀχρίδος (Λυχνιδοῦ) μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Ἰλλυρίας. Κατ' αὐτὴν εὑρέθησαν ἑπτὰ τάφοι ὅλως τυχαίως, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀπέκειτο ἀνὰ εἷς νεκρός. Τὰ κτερίσματα τῶν τάφων τούτων ἦσαν πλουσιώτατα καὶ μεγάλης ἀξίας: Χαλκᾶ κράνη, προσωπίδες χρυσαῖ, χρυσῆ χείρ, χαλκᾶ ἀγγεῖα (ἀμφορεῖς, ὑδρίαι, λέβητες, κρατῆρες μὲ καλλιτεχνικὰς γλυπτὰς παραστάσεις), ἀργυρᾶ ποτήρια, χρυσᾶ κοσμηματικὰ ἐλάσματα, χρυσαῖ ταινίαι, ἐπιστήθιαι πλάκες, χρυσᾶ πτηνὰ ἐξ ἐλάσματος, ἐπίχρυσος ἱππεύς, ἀργυροῖ ἵπποι, χαλκῆ Σφίγξ καὶ πλῆθος ἄλλων ἀντικειμένων. Ταῦτα, ἔργα ἑλληνικῆς τέχνης τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, ὑποτίθεται ὅτι προέρχονται ἐκ Κορίνθου, ἀπόκεινται δὲ νῦν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Σόφιας, τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τούτου ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἐπίπεδον διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος (τὸ μέρος ἀνέσκαψαν οἱ Βούλγαροι κατὰ τὸ ἔτος 1918, ὁπότε κατεῖχον τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν). Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βουλγάρου ἀρχαιολόγου Filow εἰς τοὺς τάφους τούτους ἐνεταφιάσθησαν ἐπιφανεῖς μισθοφόροι Ἕλληνες, ὄντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἐγχωρίου δυνάστου καὶ φονευθέντες ἐν μάχῃ. Κατ' ἄλλην ὅμως γνώμην πρόκειται περὶ τάφων ἡγεμονικοῦ γένους, παρὰ τῷ ὁποίῳ, κατὰ πατροπαράδοτον τρόπον, διετηρήθη τὸ παλαιὸν μυκηναϊκὸν ἔθιμον τῆς πλουσίας ταφῆς.

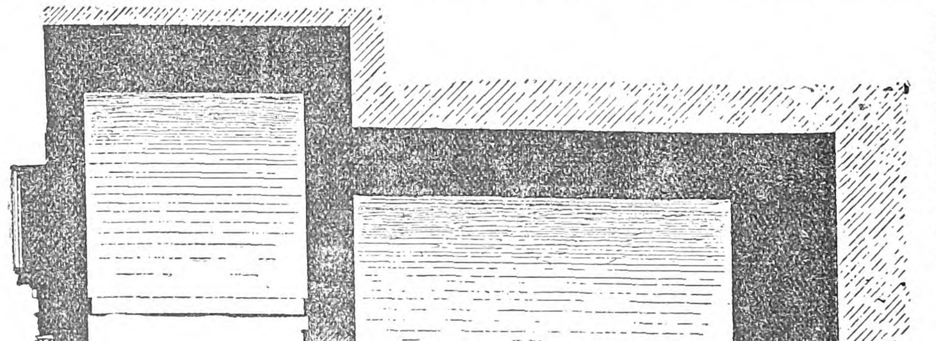

Εἴσοδος τοῦ τάφου Λαγκαδᾶ.

Εἰς τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν δὲν ἐγένοντο πολλοῦ λόγου ἄξιαι ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνακαλύψεις. Ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία ἐνήργησε μικρὰς ἀνασκαφὰς εἰς ἀμφοτέρας τὰς πρωτευούσας τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας. Εἰς τὴν Ἔδεσσαν ἀπεκαλύφθη μία πύλη τοῦ τείχους, εἰς δὲ τὴν Πέλλαν οἰκίαι τινὲς καὶ ὑπόγειος κρύπτη. Ἐπίσης ἀνέσκαψεν εἰς Νάουσαν ρωμαϊκὴν ἔπαυλιν μὲ δάπεδον ἐκ ψηφιδωτῶν διαφόρων κοσμημάτων καὶ πα-

Digitized by Google

ραστάσεων, ὧν τὰ σπουδαιότερα ἀποσπασθέντα μετηνέχθησαν εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον Θεσσαλονίκης. Πλέον ἄξιαι λόγου ὑπῆρξαν αἱ ἀνασκαφαί, τὰς ὁποίας ἐνήργησαν οἱ Γάλλοι Ἐζὲ καὶ Ντωμὲ (Heuzey - Daumet) τῷ 1861 εἰς Παλατίτσαν, παρὰ τὴν Βέρροιαν καὶ πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Βάλλας. Κατ' αὐτὰς ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἐρείπια μεγάλου ὀρθογωνίου τετραγώνου οἰκοδο-

Νόμισμα τῆς Μακεδονίας.

μήματος, διαστάσεων 110×78 μ., πιθανῶς πρυτανείου. Τοῦτο εἶχεν εἰς τὸ κέντρον αὐλὴν περιβαλλομένην ὑπὸ στοᾶς καὶ κιονοστοιχιῶν. Τὴν εἴσοδον ἐκόσμουν μεγαλοπρεπῆ προπύλαια, ἑκατέρωθεν τῶν ὁποίων ὑπῆρχον στοαί. Εἰς τὴν Παλατίτσαν ἐπίσης ἀνεσκάφη ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ μέγας ἑλληνιστικὸς τάφος. Τοιοῦτοι εἶναι συνήθεις ἐν Μακεδονίᾳ, μάλιστα δὲ κεῖνται ὑπὸ τούμπας. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἕναν ἢ δύο προθαλάμους καὶ τὸν νεκρικὸν θάλαμον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀπετίθεντο οἱ νεκροὶ ἐπὶ μαρμαρίνων νεκρικῶν κλινῶν. Αἱ προσόψεις τῶν τάφων τούτων εἶναι συνήθως ναοειδεῖς, μὲ ἀετώματα, τριγλύφους, ἐνίοτε δὲ καὶ κίονας. Τοιοῦτοι ἀνεσκάφησαν καὶ παρὰ τὴν Νάουσαν (ἔνθα ἀνευρέθη καὶ τοιχογραφία μὲ παράστασιν ἱππέως ἀγωνιζομένου πρὸς πεζόν), παρὰ τὴν Πύδναν, τὴν Πέλλαν, παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ ἀλλαχοῦ. Δυστυχῶς οἱ τάφοι οὗτοι εἶχον συληθῆ πρὸ πολλοῦ.

Χρυσοῦν νόμισμα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Εἰς Θεσσαλονίκην ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία ἐνήργησεν ἀνασκαφάς τινας, τῶν ὁποίων σπουδαιότερα ἀποτελέσματα εἶναι ἡ ἀνακάλυψις ἑνὸς ναοῦ τοῦ Σαράπιδος, κατὰ τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς πόλεως καὶ τμήματος ῥωμαϊκοῦ τινος παλατίου παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Μικραὶ ἀνασκαφαὶ ἔγενοντο καὶ εἰς τὰ πέριξ τῆς Θεσσαλονίκης· τὰ εὑρήματα αὐτῶν (τὸ πλεῖστον ἀγγεῖαι) ἀπόκεινται νῦν εἰς τὸ μουσεῖον Θεσσαλονίκης (βλ. λ.), ὅπερ ἱδρυθὲν κατὰ τὸ 1926 ἀπέκτησε σπουδαίαν συλλογὴν ἔργων, ἰδίᾳ ῥωμαϊκῶν (ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων, πορτραίτων, σαρκοφάγων, ἐπιγραφῶν, ἀγαλμάτων κλπ.).

Ἀργυροῦν νόμισμα Ἀμύντα τοῦ Γ'.

Ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἀνασκαφῶν καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ κατὰ τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἡ τῆς Ὀλύνθου, τῆς πλουσίας καὶ ἰσχυρᾶς ταύτης πόλεως τῆς Χαλκιδικῆς, ἥτις κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' τῷ 348 π. Χ. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην (ἥτις ἤρχισε τῷ 1928) ἀπεκαλύφθησαν ἰδίως δρόμοι μὲ καταστήματα καὶ οἰκίας τῆς

Νόμισμα τῆς Μακεδονίας.

Δ' καὶ Ε' ἑκατονταετηρίδος π. Χ. Τινὲς τῶν οἰκιῶν τούτων ἦσαν ἀσυνήθως μεγάλαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, διὰ ταύτας δὲ καὶ ἐφημίζετο ἡ Ὄλυνθος, ὡς μαρτυρεῖται ὑπὸ συγγραφέων. Αἱ οἰκίαι αὗται εἶναι ἰδιαζόντως σπουδαῖαι ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως, διότι εἶναι αἱ μόναι ὑπάρχουσαι ἐκ τῶν πρὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου χρόνων. Τὰ κινητὰ εὑρήματα εἶναι πλούσια καὶ ποικίλα, ἰδίως ἀγγεῖα, πήλινα εἰδώλια, χαλκᾶ μικροτεχνήματα καὶ ἄφθονα νομίσματα διαφόρων πόλεων. Ἐκ τούτων διὰ τὴν τέχνην καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων προέχουν: σπουδαιοτάτη μήτρα πηλίνη τῆς θεᾶς Κυβέλης, φερούσης στέμμα, ἐνώτια, περιδέραιον καὶ κρατούσης τύμπανον, ἀρχαϊστικὸς παναθηναϊκὸς ἀμφορεύς, ἐρυθρόμορφος κρατήρ, ζεῦγος χαλκῶν περιωμίων μὲ ἀναγλύφους παραστάσεις καὶ ἄλλα.

Ἡ γαλλικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολὴ ἀνασκάπτει ἀπὸ ἐτῶν τοὺς Φιλίππους, τὴν ἱστορικὴν ταύτην πόλιν, ἥτις τὰ μέγιστα ἤκμασε κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ὁπότε ὁ Αὔγουστος κατέστησε ταύτην ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Ὁ πλοῦτός της (ἕνεκα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν παρακειμένων μεταλλείων) ἐπέτρεψε νὰ οἰκοδομηθοῦν ἐν αὐτῇ πολυτελῆ δημόσια κτήρια, ἀποκαλυπτόμενα νῦν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης, οἷον θέατρον, ἀγορὰ κλπ. Παρὰ τὴν ἀγορὰν ταύτην σῴζονται καὶ τὰ ἐρείπια μεγάλης παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς. Πλὴν τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἀναφέρομεν, ἐγένοντο ἐσχάτως καὶ ἐν Δίῳ τῆς Πιερίας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Σωτηριάδου, ὡς καὶ παρὰ τὸ Μικρὸν Καραμπουρνοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ῥωμαίου, τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἐδημοσιεύθησαν εἰσέτι, ἐπειδὴ πρόκειται αἱ ἀνασκαφαὶ νὰ συνεχισθοῦν.

Νομίσματα. Τὰ πρῶτα νομίσματα ἐν Μακεδονίᾳ κατεσκευάσθησαν εἰς Παγγαῖον. Εἶναι φυσικὸν νὰ προηγηθοῦν οἱ περὶ τὸ Παγγαῖον οἰκοῦντες τῶν ἄλλων γεωργικῶν καὶ ποιμενικῶν λαῶν, διότι ἐκεῖνοι, ὡς ἐκμεταλλευόμενοι τὰ μεταλλεῖα τοῦ Παγγαίου, διεξῆγον εὐρὺ ἐμπόριον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Τούτους ἀκολουθοῦν καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς Μακεδονίας, αἵτινες ἐκδίδουν διαφόρους τύπους νομισμάτων κατὰ τοὺς καὶ ἐν ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι κανόνας.

Ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β' (359—336) καταργεῖται ὁ χρυσοῦς περσικὸς δαρεικός, ὅστις ἦτο μέχρι τοῦδε τὸ μόνον ἐν χρήσει χρυσοῦν νόμισμα, καὶ ἀντικαθίσταται δι' ἰδίων χρυσῶν στατήρων. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καθ' οὓς μάλιστα εἰσάγονται καὶ εἰκονιστικοὶ τύποι εἰς τὰς παραστάσεις, παραμεριζομένων—σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς—τῶν ἰδεαλιστικῶν, τὰ μακεδονικὰ νομίσματα, ἕνεκα τῶν κατακτήσεων διαδίδονται μεγάλως. Χαρακτηριστικὸν τῆς τοιαύτης διαδόσεως εἶναι ὅτι καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἐπί τινας αἰῶνας, ἐκόπτοντο νομίσματα εἴς τινα μέρη ἐν τῷ ὀνόματι καὶ μετὰ τῶν τύπων αὐτοῦ. Χ. Ι. ΜΑΚΑΡΟΝΑΣ

—[ΒΥΖΑΝΤ. ΤΕΧΝ.] Ἡ θέσις τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παλαιοχριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς τέχνης εἶναι ὅλως ἐξαιρετικὴ λόγῳ τοῦ πλήθους καὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐν αὐτῇ διασῳζομένων μνημείων. Ἡ γειτνίασις πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ κατὰ μέγα μέρος ἐξάρτησις τῆς τέχνης αὐτῆς ἀπὸ τὴν τέχνην τῆς βασιλευούσης καθιστῶσι τὴν Μακεδονίαν ἐξαιρετικῶς σπουδαίαν διὰ τὴν μελέτην τῆς τέχνης, καθ' ὅσον ἐκ τῶν μνημείων τῆς Μακεδονίας λαμβάνομεν ἰδέαν περὶ τῆς τέχνης περιόδων ὁλοκλήρων, ἐξ ὧν οὐδὲν ἢ ἐλάχιστα λείψανα διεσώθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τὴν παλαιοχριστιανικὴν περίοδον, πλὴν τῆς Θεσσαλονίκης, αἱ ὁλονὲν διενεργούμεναι ἀνασκαφαὶ εἰς τὸ σχεδὸν παρθένον μακεδονικὸν ἔδαφος, φέρουν διαρκῶς εἰς φῶς ἀξιολογώτατα λείψανα μεγάλων βασιλικῶν τῆς χρονικῆς περιόδου τῆς βαινούσης ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Δ' μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ε' αἰῶνος, ὡς εἶναι αἱ βασιλικαὶ τοῦ Δίου, τῶν Φιλίππων, τῆς Ἀμφιπόλεως κ. ἄ. Τὰ οἰκοδομήματα τῆς περιόδου ταύτης, μεγάλων σχεδὸν πάντοτε διαστάσεων, πλὴν λεπτομερειακῶν διαφορῶν, εἶναι ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῶν γραμμαῖς ὅμοια πρὸς τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Ὁ γλυπτικὸς αὐτῶν διάκοσμος, πλουσιώτατος, ὡς δεικνύουσι τὰ ἐλθόντα εἰς φῶς ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, παρουσιάζει τὴν αὐτὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν καὶ τὰ αὐτὰ περίπου θέματα τὰ εὑρισκόμενα ἐπὶ τῶν τελευταίων εἰδωλολατρικῶν μνημείων τῆς Μακεδονίας. Τὴν διὰ ψηφίδων ἢ τοιχογραφιῶν διακόσμησιν τῶν μακεδονικῶν μνημείων τῆς περιόδου ταύτης, ἐλλείψει ἄλλων εὑρημάτων, ἀντιπροσωπεύουσι λίαν ἐπαρκῶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς *Θεσσαλονίκης* (βλ. λ.).

Ἀφθονώτερα εἶναι τὰ ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ ἐδάφους μνημεῖα τῆς κυρίως βυζαντινῆς τέχνης καὶ μάλιστα τῆς περιόδου τῆς περιλαμβανομένης μεταξὺ τοῦ ΙΑ' καὶ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἐκτὸς μεμονωμένων μνημείων εὑρισκομένων εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν, ἔχομεν, ἐξαιρουμένης καὶ πάλιν τῆς Θεσσαλονίκης, περισσοτέρας τῆς μιᾶς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας διασῴζονται πολυάριθμοι ἐκκλησίαι σπουδαιόταται καὶ διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐν αὐταῖς διατηρουμένας τοιχογραφίας. Τοιαῦται πόλεις εἶναι ἡ *Καστορία*, ἡ *Βέρροια*, αἱ *Σέρραι*, τὰ *Σέρβια* κ. ἄ.

Ὡς πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τὰ μακεδονικὰ μνημεῖα τῆς περιόδου ταύτης ἀκολουθοῦσι τὴν τέχνην τῆς βασιλευούσης μὲ μικράς τινας διαφορὰς ὑπαγορευομένας ἀπὸ τὰς τοπικὰς συνθήκας. Αἱ εἰς σχῆμα βασιλικῆς ἐκκλησίαι τῶν χρόνων τούτων συχνὰ μὲν ἀκολουθοῦσι τὸ ἤδη ἀπὸ τῆς παλαιοχριστιανικῆς περιόδου καθιερωμένον σχῆμα (Σέρραι, Σέρβια, Βέρροια· εἰς μικροτέρων ὅμως διαστάσεων οἰκοδομήματα παρουσιάζουσι ποικιλίας ἀξίας λόγου (Καστορία).

Εἶναι ἄξιον σημειώσεως ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ἐν σχήματι βασιλικῆς ἐκκλησίαι εἶναι ὁ τύπος ὁ τὰ μάλιστα ἐν χρήσει εἰς τὰ μακεδονικὰ μνημεῖα τῆς περιόδου ταύτης. Αἱ μετὰ τρούλλου ἐκκλησίαι, πολυάριθμοι εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, εἶναι ἀρκούντως σπάνιαι εἰς τὰ ἄλλα μακεδονικὰ κέντρα.

Ἡ ζωγραφικὴ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ταύτην περίοδον ἀντιπροσωπεύεται κυρίως ἀπὸ πολυαρίθμους τοιχογραφίας. Τὰ ψηφιδωτὰ εἶναι ἐλάχιστα. Πλὴν τῆς Θεσσαλονίκης, θὰ εἶχέ τις ν' ἀναφέρῃ μόνον τὴν ἡμικατεστραμμένην ψηφιδωτὴν διακόσμησιν τῆς ἀψῖδος τῆς μητροπόλεως Σερρῶν καὶ τὰ ὀλίγα ψηφιδωτὰ τῆς μονῆς Βατοπεδίου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Αἱ παλαιότεραι διασῳζόμεναι τοιχογραφίαι θὰ ἠδύναντο ἴσως ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὸν ΙΑ' αἰῶνα (Καστορία). Αἱ πλεῖσται ὅμως αὐτῶν ἀνήκουσιν εἰς τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα καὶ εἶναι ἔργα τῆς *μακεδονικῆς σχολῆς* (βλ. λ.). Ὄχι ὀλιγώτερον πολυάριθμοι εἶναι αἱ τοιχογραφίαι τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνων ἰδίᾳ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Πλὴν ὅμως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡ Μακεδονία διασῴζει καὶ ἀξιολογώτατα μνημεῖα στρατιωτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τὰ κάστρα τῶν Σερρῶν καὶ τῶν Σερβίων, οἱ πύργοι τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Ὀλύνθου εἶναι μνημεῖα καθαρῶς βυζαντινά, ἄξια πολλοῦ λόγου διὰ τὴν μελέτην τῆς στρατιωτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Βυζαντινῶν. Α. Ξ.

—[ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ.] Τὴν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπιστροφὴν αὐτῆς ἡ Μακεδονία, ὡς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάς, ὀφείλει εἰς τὸν μέγαν τῶν ἐθνῶν ἀπόστολον Παῦλον. Οὗτος κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ περιοδείαν, τῷ 53 μ. Χ., διελθὼν μετὰ τοῦ Σίλα τὴν Μ. Ἀσίαν (Πράξ. 16, 1—) καὶ ἐν Λύστρῃ λαβὼν ὡς βοηθὸν τὸν Τιμόθεον, ἦτο ἕτοιμος νὰ κηρύξῃ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅτε ἐν Τρῳάδι ἐμφανισθεὶς αὐτῷ κατ' ὄναρ ἀνὴρ Μακεδὼν παρεκάλει ἵνα διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοηθήσῃ αὐτούς. Ἀπὸ τῆς Τρῳάδος ὁ Παῦλος διὰ Σαμοθρᾴκης καὶ Νεαπόλεως ἔφθασεν εἰς Φιλίππους, πρώτην τῆς Μακεδονίας πόλιν, ὅπου ἐπέστρεψεν εἰς Χριστὸν τὴν πορφυρόπωλιν Λυδίαν καὶ ἐβάπτισεν αὐτὴν καὶ τὸν οἶκον αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς παρακολουθούσης αὐτὸν παιδίσκης ἐξέβαλε τὸ πνεῦμα τοῦ Πύθωνος, ἐφυλακίσθη διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ Σίλα· ἀλλ' ἐλευθερωθείς, λυθέντων τῶν δεσμῶν ἐκ τοῦ κατὰ τὴν νύκτα ἐπισυμβάντος σεισμοῦ, ἐβάπτισε τὸν δεσμοφύλακα καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ γενομένης ἡμέρας διώδευσε τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν καὶ ἔφθασεν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐνταῦθα κατ' ἀρχὰς ἐδίδαξε τὸν λόγον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων, ὅπου ἐπίστευσαν πολλοί, ὡς καί τινες τῶν σεβομένων Ἕλληνες μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰάσων· ἀλλ' οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι κατήγγειλον τὸν Παῦλον εἰς τοὺς πολιτάρχας, τούτου δ' ἕνεκα οἱ Χριστιανοὶ διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέρροιαν. Οἱ ἐνταῦθα Ἰουδαῖοι ἐφάνησαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, διὸ καὶ περιεποιήθησαν τὸν Παῦλον καὶ ἐπίστευσαν εἰς Χριστόν, ἅμα δὲ καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἰουδαῖοι μαθόντες τὰς ἐνεργείας τοῦ Παύλου ἦλθον εἰς Βέρροιαν καὶ κατεδίωξαν αὐτόν, ὅτε οἱ Χριστιανοὶ διηυκόλυναν τὴν μετάβασιν αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας. Ἐνταῦθα καὶ ἐν Κορίνθῳ ἔμεινεν ὁ Παῦλος μέχρι τοῦ 55 μ. Χ., ἐντεῦθεν δ' ἔγραψε τὰς δύο αὐτοῦ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολάς. Κατὰ τὸ 56 μ. Χ. ὁ Παῦλος ἀνέλαβε τὴν τρίτην αὐτοῦ περιοδείαν, διελθὼν δὲ τὰ μέρη τῆς Μακεδονίας μετέβη εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Μακεδονίαν, ἔχων συνοδοὺς Σώπατρον τὸν Βερροιέα, Ἀρίσταρχον καὶ Σεκοῦνδον τοὺς Θεσσαλονικεῖς καὶ Γάϊον τὸν Δερβαῖον καὶ ἀπὸ τῶν Φιλίππων ἐπέστρεψεν εἰς Τρῳάδα (Πράξ. 20, 1—). Πρὸς τοὺς Φιλιππησίους, τοὺς κατοίκους τῶν Φιλίππων, διακριθέντας διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν (2 Κορινθ. 11, 9 καὶ Φιλιπ. 4, 15) ἔγραψεν ὁ Παῦλος ἐκ Ῥώμης τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν αὐτοῦ.

Ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων, κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Μακεδονίᾳ συνίστα καὶ κοινότητας χριστιανικὰς μετὰ ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, τοῦτο οὐδεὶς διαφιλονικεῖ, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Παῦλος τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴν αὐτοῦ ἀπευθύνει ἐκτὸς τῶν πιστῶν καὶ εἰς τοὺς ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους τῆς πόλεως. Ἀκριβῶς ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν τὰ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῆς εἰς Χριστόν, ὡς καὶ μετὰ ταῦτα. Ἐκ τῶν συνόδων τοῦ Παύλου ἐν Μακεδονίᾳ ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἀρίσταρχος ἐγένετο πρῶτος ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, τούτῳ δὲ ἠκολούθησεν ὁ Γάϊος καὶ κατόπιν ὁ Ἀχιλλᾶς, ἐφ' οὗ ἐμαρτύρησε καὶ

Digitized by Google

ὁ μεγαλομάρτυς Δημήτριος. Ὁμοίως ἀναφέρεται ὁ Οὐρβανός, ὁ Ἑρμαφρόδιτος ἐν Φιλίπποις καὶ ἐν Βερροίᾳ ὁ Ὀνήσιμος· πλείονα κατόπιν πληροφορούμεθα ἐκ τῶν πρακτικῶν διαφόρων συνόδων, οἰκουμενικῶν τε καὶ μή, ὡς καὶ ἐπιστολῶν διαφόρων παπῶν. Οὕτω μανθάνομεν ὅτι μητροπολῖται Θεσσαλονίκης ἐγένοντο ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ Α΄ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ (325), ὁ Ἑρμίνιος, ὁ Ἀσχόλιος (382), ὁ βαπτίσας τὸν Θεοδόσιον, ὁ Ἀνύσιος ἐπὶ τοῦ πάπα Σιρικίου (385—398), ὁ Ροῦφος ἐπὶ τοῦ Ἰννοκεντίου Α΄ (402—417), ὁ Ἀναστάσιος, ὁ Δωρόθεος (515), ὁ Εὐσέβιος (590), ὁ Παῦλος (649) καὶ ἄλλοι, ἐκλεγόμενοι ὡς βικάριοι τῶν παπῶν. Ἐπίσης μανθάνομεν ὅτι οἱ μητροπολῖται Θεσσαλονίκης εἶχον καὶ ἐπισκόπους, τρεῖς μὲν μέχρι τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, πλείονας δὲ μετὰ ταῦτα, ὡς τὸν Φιλίππων (533), τὸν Βερροίας (536) ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Μηνᾶ, τὸν Δίου, τὸν Στοβων ἐν ταῖς συνόδοις Νικαίας καὶ Χαλκηδόνος, τὸν Παρθικοπόλεως ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι, ὁμοίως τὸν Δοβεροῦ, τὸν Κασσανδρείας ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ τῷ 431, τὸν Ἡρακλείας Σιντίκης ἐν Ἐφέσῳ καὶ Κωνσταντινουπόλει τῷ 553, τὸν Ἀμφιπόλεως, τὸν Λήμνου ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ (325), τὸν Θάσου ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι (451), τὸν Σερρῶν ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ, τὸν Βαργήλων ἐν Χαλκηδόνι καὶ τὸν Λυκοστομίου ἢ Θεσσαλικῶν Τεμπῶν ἐν Ἐφέσῳ (431).

Ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ὡς γνωστόν, ὁλόκληρον τὸ κράτος διῃρέθη εἰς τέσσαρα θέματα ἢ κλίματα, ἕκαστον δὲ θέμα εἰς διοικήσεις καὶ ἑκάστη διοίκησις εἰς ἐπαρχίας. Τὸ τέταρτον τῶν θεμάτων ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ μετὰ τοῦ ἡμίσεος δυτικοῦ, περιεῖχε δὲ τὰς διοικήσεις τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Δακίας, ἡ δὲ διοίκησις τῆς Μακεδονίας ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐπαρχιῶν τῆς Ἀχαΐας, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κόρινθον, τῆς πρώτης Μακεδονίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην, τῆς Θεσσαλίας, τῆς παλαιᾶς Ἠπείρου, τῆς νέας Ἠπείρου, μὲ πρωτεύουσαν τὸ Δυρράχιον, τῆς Πραιβαλιτάνης μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σκόδραν καὶ τῆς Κρήτης. Ἡ τοιαύτη πολιτικὴ διαίρεσις ἦτο φυσικὸν νὰ ἐπιδράσῃ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοιαύτης, διὰ τοῦτο βλέπομεν καθοριζόμενα τὰ δικαιώματα τῆς δευτέρας πρὸς τὴν πρώτην. Ἐφόσον τὸ ἀνατολικὸν Ἰλλυρικὸν μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς Δύσεως, καὶ αἱ ἐπαρχίαι αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῶς ἐξηρτῶντο ἀπὸ τοῦ πάπα τῆς Ρώμης. Ὅτε ὅμως, τῷ 379, ὁ Γρατιανὸς τὸ ὅλον Ἰλλυρικὸν διῄρεσεν εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν, φυσικῶς ὁ Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν ὤφειλε νὰ ὑποταχθῇ τῷ Κωνσταντινουπόλεως· καὶ Θεοδόσιος δ' ὁ Μικρὸς τῷ 421 ἐξέδωκε διάταγμα πρὸς τοῦτο. Ἀλλ' ὁ Ὀνώριος, αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως, διεμαρτυρήθη διὰ τοῦτο, διὸ καὶ ὁ Θεοδόσιος ἠναγκάσθη νὰ ἀνακαλέσῃ τὸ διάταγμα ἐκεῖνο. Ἔκτοτε, μέχρι Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου (716—741), τὸ ἀνατολικὸν Ἰλλυρικὸν ὑπέκειτο τῷ Ρώμης, ἀπὸ τοῦ πάπα δὲ Δαφώνου τῷ 382, πρὸς εὐκολωτέραν διακυβέρνησιν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἐξελέγετο βικάριος καὶ λεγᾶτος τοῦ πάπα, ὡς περὶ τούτου μαρτυροῦν καὶ τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα ὀνόματα διαφόρων μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης. Ἀνωμαλία τις καὶ διατάραξις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ λοιποῦ Ἰλλυρικοῦ ἐπῆλθε διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α΄ (527—565), ὅστις τὴν πατρίδα αὐτοῦ Λυχνιδὸν ἢ Ἀχρίδα, ὑποκειμένην εἰς τὸν μητροπολίτην Σκόδρας τῆς Πραιβαλιτάνης, θέλων νὰ ἐξυψώσῃ ἐκκλησιαστικῶς, ἀπέσπασεν ἀπ' αὐτῆς καὶ διὰ τῶν νεαρῶν 11 καὶ 131, στερουμένων νομικοῦ καὶ κανονικοῦ κύρους, ἀνύψωσεν εἰς τὴν Α΄ Ἰουστινιανήν, περιλαμβάνουσαν τὴν Δακίαν Ριπενσίαν, Δακίαν Μεδιτερρανέαν, τὴν Δαρδανίαν, Μυσίαν, τὴν ἄνω Πραιβαλιτάνην καὶ μέρος τῆς Β΄ Μακεδονίας. Ἀλλ' οὔτε ὁ Ἰουστινιανός, οὔτε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος διεξεδίκησε τὸ ἀξίωμα τοῦ πατριάρχου· ἀπεναντίας μάλιστα οὗτος ἐχειροτονεῖτο ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατεῖχε θέσιν μεταξὺ τῶν μητροπολιτῶν αὐτοῦ, ὡς ἐν τῇ ΣΤ΄ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ, τῇ Πενθέκτῃ, τῇ Ζ΄ καὶ τῇ ἐπὶ Φωτίου τῷ 879, ἔνθα κατέχει τὴν 95 τάξιν. Ἄλλως τε ἡ ἀρχιεπισκοπὴ αὐτὴ μόλις ἐπὶ τριάκοντα ἔτη διετηρήθη καὶ διελύθη. Εἰς τὴν ὑπαγωγὴν ταύτην τοῦ Ἀχρίδος ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως μεγάλως ἀντέδρα ἡ Ρώμη καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι Γρηγόριος ὁ Μέγας τὴν Α΄ Ἰουστινιανὴν ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ὑποκειμένην αὐτῷ.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν ἀνατολικῶν Ἰλλυρικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν διετηρήθη μέχρι Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου (717—741), ὅτε οὗτος ὁλόκληρον τὸ ἀνατολικὸν Ἰλλυρικόν, δηλαδὴ τὴν Ἑλλάδα, Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν, Ἤπειρον, Κρήτην μετά τινων νήσων, τὴν Καλαβρίαν, Σικελίαν κτλ. ὑπήγαγεν ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ θέσις τοῦ Θεσσαλονίκης ἤρξατο νὰ ἐκπίπτῃ, διότι ἐνῷ πρότερον ἐν ταῖς συνόδοις τῆς Ἐφέσου, Χαλκηδόνος καὶ τῆς ἐν Τρούλλῳ τῷ 692 ἐθεωρεῖτο ὡς εἷς τῶν ὑψηλότερον ἱσταμένων ἱεραρχῶν, ἀπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἡ θέσις αὐτοῦ ἤρξατο νὰ ὑποτιμᾶται. Οὕτως ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκουμενικῇ ὑπογράφεται μετὰ τὸν Νικαίας, ἐν τῇ Η΄ τῶν Λατίνων τῷ 869 μετὰ τὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου τῷ 879 μετὰ τὸν Βιζύης. Ὁ ἐν τῇ τελευταίᾳ συνόδῳ ἀναφερόμενος Θεσσαλονίκης ὀνομάζεται Βασίλειος, ἐκτὸς δ' αὐτοῦ ἀναφέρονται καὶ μητροπολῖται Φιλίππων καὶ Λήμνου καὶ ὁ Ἀχριδῶν 95 τὴν τάξιν. Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν ταῖς συνόδοις ταῖς συγκροτηθείσαις ἐπὶ τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξίου, Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου καὶ τοῦ Ἰωάννου Ξιφιλίνου, τῷ Θεσσαλονίκης ὅμως ὑπόκεινται ὡς ἐπίσκοποι ὁ Βερροίας, ὁ Στόβων, Ἐδέσσης, Πύδνης, Κίτρους, Ἀμφιπόλεως, Σερρῶν, Θεωρίου καὶ Δρουγοβιτίας. Ἐν τῷ καταλόγῳ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (883) τῷ Θεσσαλονίκης, ἔχοντι 16ην τάξιν, ὑπάγονται 11 ἐπισκοπαί, ὁ Κίτρους, Βερροίας, Δρουγοβιτίας, Σερβίων, Κασσανδρείας, Καμπανίας, Πέτρας, Ἑρκουλίου ἢ Ἀρδαμερίου, Ἱερισσοῦ, Λίτης καὶ Ρεστίνης καὶ Βυρδαριωτῶν ἢ Τούρκων· κατὰ τὸν αὐτὸν κατάλογον ὁ Φιλίππων ὡς μητροπολίτης εἶναι 40 τὴν τάξιν, ἔχει δὲ ὑφ' ἑαυτὸν 7 ἐπισκόπους, τὸν Θεωρίου, Πολυστύλου, Βελεκείας, Χριστουπόλεως, Σμολαίνων, Καισαρουπόλεως καὶ Ἀλεκτρυουπόλεως· ἀκολούθως ἀπὸ τοῦ Φιλίππων ἀπεσπάσθη ὁ Χριστουπόλεως καὶ ἀνυψώθη εἰς μητροπολίτην, ὁμοίως δὲ ἀναφέρεται ὡς μητροπολίτης καὶ ὁ Δράμας. Ἡ ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγωγὴ τοῦ ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ μέγα ἐγένετο τραῦμα εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης, διὰ τοῦτο οἱ πάπαι καὶ ζῶντος τοῦ Ἰσαύρου καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Νικόλαος Α΄, Ἀδριανὸς καὶ Ἰωάννης ἐν ταῖς μετὰ τοῦ Ἰγνατίου καὶ τοῦ Φωτίου ἔρισι παντὶ τρόπῳ προσεπάθησαν νὰ ἀποσπάσωσι τὰς ἐπαρχίας ταύτας, ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ τὴν Βουλγαρίαν, νεωστὶ λαβοῦσαν τὸν Χριστιανισμὸν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως τῷ 861 διὰ τοῦ πατριάρχου Φωτίου καὶ τῶν Θεσσαλονικέων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου καὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι ἐν τῇ ἔριδι ταύτῃ ὑπέκυψαν τῷ Κωνσταντινουπόλεως τῷ 870. Ὅτε ὅμως οὗτοι διὰ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν ἐνίσχυσαν καὶ ἐπεξέτειναν τὸ βουλγαρικὸν βασίλειον διὰ τῶν κατακτήσεων τοῦ Συμεὼν (888—927), τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πέτρου (927—969) καὶ τοῦ Σαμουὴλ (977—1014), δηώσαντες τὰς ἐπαρχίας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ ἔφθασαν μέχρι τῆς Ἀχρίδος, ταύτην, ἐκλαμβάνοντες ὡς Α΄ Ἰουστινιανήν, κατέστησαν ἕδραν ἐκκλησιαστικήν. Οἱ ἀρχιεπίσκοποι αὐτῆς ἀνεγνώριζον μὲν τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἦσαν ὅμως μᾶλλον ἀνεξάρτητοι, εἷς μάλιστα αὐτῶν ἐτόλμησε νὰ ὀνομασθῇ καὶ πατριάρχης. Τέρμα εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην πολιτικῶς καὶ θρησκευτικῶς ἔθηκε Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος (976—1025), ὅστις κατατροπώσας τοὺς Βουλγάρους καὶ ἀμειλίκτως προσενεχθεὶς πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν κατὰ τῶν Βυζαντινῶν ἐπιδειχθεῖσαν ἀγριότητα, μετέστησε τοὺς ἐπισημοτέρους αὐτῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ πεισθεὶς εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ κλήρου καὶ τοῦ Ἀχρίδος διὰ χρυσοβούλλου (βλ. τοῦτο ἐν «Byzantinische Zeitschrift» τ. Β΄ σελ. 42) ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ μετὰ 16 καὶ πλέον ἐπαρχιῶν. Ἀλλ' ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη τοῦ Ἀχρίδος οὔτε σχέσιν εἶχε πρὸς τὴν Α΄ Ἰουστινιανήν, οὔτε πλήρης ἦτο καὶ τελεία, διότι ἐξελέγετο καὶ ἐχειροτονεῖτο ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Ὀνομαστὸς μεταξὺ τῶν ἀρχιεπισκόπων τούτων εἶναι ὁ Θεοφύλακτος (1076).

Ἡ διὰ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ἐπελθοῦσα βελτίωσις ἐν Μακεδονίᾳ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν, ἐπελθούσης μετ' ὀλίγον τῆς ἁλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν (1185) καὶ κατόπιν τῷ 1204 τῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων καταλύσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Αἱ πολιτικαὶ αὗται συμφοραὶ ἐπέδρασαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καθὼς ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς Μακεδονίας. Τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἶναι ἀνεκδιήγητα. Βεβηλώσεις ἱερῶν εἰκόνων, ἄλλαι ἱεροσυλίαι, παρακώλυσις τῶν ἱερῶν τελετῶν, ἁρπαγαὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν, ἀσχημοσύναι, τὰς ὁποίας διέπραττον ὀρχούμενοι καὶ ἐνουροῦντες ἐπὶ τῶν ἱερῶν τραπεζῶν, οἱ κατακτηταί, ἰδοὺ τί ἀναφέρει ὡς ἆθλα αὐτῶν ὁ αὐτόπτης μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος καὶ ὁ ἱστορικὸς Νικήτας ὁ Χωνιάτης (*Migne* Πατρολ. τ. 136, σ. 101 καὶ τ. 139 σ. 654). Εὐτυχῶς οἱ Λατῖνοι δὲν κατήργησαν τὰς μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπὰς τῆς χώρας, ἀλλ' ἀπέναντι τῶν ὀρθοδόξων ἐγκατέστησαν καὶ ὁμοδόξους. Οὕτως ἐν Θεσσαλονίκῃ διώρισαν ἴδιον μητροπολίτην μετὰ ἐπισκόπων τοῦ Κίτρους ἢ Πύδνης, Βερροίας, Καμπανίας, Σερβίων, Πέτρας, Πλαταμῶνος, Ἀρδαμερίου ἢ Ἑρκουλίου, Κασσανδρείας καὶ Ἱερισσοῦ. Ἐν Φιλίπποις, ἐκτὸς τοῦ μητροπολίτου, ἐγκατέστησαν καὶ ἐπισκόπους Χριστουπόλεως, Δραγινεσσίου, Δράμας, Πολλιάνας, Ἐλευθερουπόλεως, Ἀλεκτρυουπόλεως, Καισαροπολιτάνης, Πολυστυλίου· Βελικίου, Σμολένου καὶ Καβάλλας· καὶ ἐν Σέρραις τὸν μητροπολίτην μετὰ τῶν Ζιχνῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ λατινοκρατία αὕτη τῆς Μακεδονίας δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ, διότι ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου Θεόδωρος ὁ Δούκας Ἄγγελος τῷ 1221 καταλύσας τὸ κράτος τῶν Λατίνων ἔστησε τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ὁ Θεόδωρος ἀπέναντι τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ στεφθῇ αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος ὁ Μεσοποταμίτης ἠρνήθη νὰ στέψῃ αὐτόν, τότε προσηνέχθη ὁ Ἀχρίδος Δημήτριος ὁ Χωματινός, ἀπὸ τοῦ 1219 κατέχων τὸν θρόνον. Οὗτος φιλόδοξος ὢν καὶ τελείαν ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β΄ τοῦ ἐν Νικαίᾳ (1222—1240) διεκδικῶν, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἰταμῶς, ἐλέγχων διότι δὲν ἀνεγνώριζεν ὡς βασιλέα τὸν Θεόδωρον, οὐδὲ τὰς ἀντικανονικὰς γενομένας χειροτονίας ἐν Ἀχρίδι. Ὁ Γερμανὸς ἀνεγνώρισε μὲν τὰς γενομένας χειροτονίας, ἤλεγξεν ὅμως ἐμπαίζων τὴν γενομένην στέψιν τοῦ Θεοδώρου. Ἀλλ' ὁ Χωματινὸς δὲν ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ περαιτέρω ὀνομάζων ἑαυτὸν «δεσποτικὴν θείαν μεγαλειότητα», ἐνῷ οἱ ὑπὸ τὸν Ἀχρίδος ὑποκείμενοι ἐπίσκοποι ἀνεγνώριζον τὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐμνημόνευον αὐτοῦ, καὶ ἐκτὸς δὲ τούτου αὐτὸς πιθανώτατα συνέγραψε τὸ περίφημον περὶ Α΄ Ἰουστινιανῆς χρυσόβουλλον. Ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι ὅλως ψευδές, γελοῖον καὶ ἀπότοκον τῶν ψευδοκωνσταντινείων δωρεῶν καὶ ψευδοδεκρεταλίων τῆς Δύσεως δείκνυται οὐ μόνον ἐκ τῆς χρονολογίας τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, τῷ 566, ἐνῷ ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπέθανε τῷ 565, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διαστροφῆς τῆς ΙΑ΄ νεαρᾶς τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν ᾗ δῆθεν ὁ Ἰουστινιανὸς παρέχει τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Α΄ Ἰουστινιανῆς, ἐπομένως καὶ τῷ Ἀχρίδος, τὸ ἀξίωμα τοῦ κόμιτος μετὰ πάσης τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, τὸ φέρειν ἰδίαν στολὴν μετὰ σανδαλίων λευκῶν καὶ μίτρας ποιμαντορικῆς σὺν βασιλικῷ στέμματι. Εὐτυχῶς ἡ τοιαύτη ἐπικίνδυνος στάσις τοῦ Χωματινοῦ κατερραπίσθη ὑπὸ τοῦ διαδόχου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Θεοδώρου, τοῦ Μανουήλ, ὅστις γράφων τῷ Γερμανῷ τῷ 1230 ἐπανήγαγε τὴν κανονικὴν τάξιν. Ἔκτοτε μέχρι τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἐξακολουθεῖ ἡ ὑποτελὴς σχέσις τοῦ Ἀχρίδος πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἔχομεν παραδείγματα τῷ 1272 ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τῷ 1367 ἐπὶ πατριάρχου Φιλοθέου, τῷ 1374 ἐπὶ Ἀντωνίου τοῦ Δ΄, ἔτι δὲ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῷ 1474, ὅτε ὁ πατριάρχης Μᾶρκος ὁ Ξυλοκαράβης ἔλαβε προεδρικῶς τὴν Ἀχρίδα, ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1565, 1572 καὶ 1623. Καθὼς ἐν Ἀχρίδι, οὕτω καὶ ἐν Μακεδονίᾳ, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς λατινοκρατίας ἀποκατεστάθησαν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, καίτοι ἕνεκα τῶν ἐπελθόντων δεινῶν πολλαὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐξέλιπον ἢ συνεχωνεύθησαν ἄλλαις. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν Ἀνδρονίκου τοῦ Γέροντος (1283) ὁ Θεσσαλονίκης ἀπὸ τῆς 16 τάξεως ἀνυψώθη εἰς τὴν 11, ἡ Βέρροια ὡς μητρόπολις ἀνυψοῦται εἰς τὸν 30 θρόνον, αἱ Σέρραι εἰς τὸν 46, ὁ Φιλίππου κατέρχεται εἰς τὸν 47 καὶ ἀπὸ ταύτης ἀποσπῶνται ὁ Δράμας καὶ Χριστουπόλεως ὡς μητροπολῖται, ὁ δὲ Μελενίκου διατελεῖ ὡς ἐπίσκοπος Σερρῶν. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι ὁ Θεσσαλονίκης ἐν τῇ φήμῃ αὐτοῦ ὀνομάζεται «ἔξαρχος πάσης Θετταλίας» καὶ ὁ Φιλίππων «πάσης Μακεδονίας», ὁ δὲ Θεσσαλονίκης μόνον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ προσονομάζεται «παναγιώτατος», ὅστις τίτλος κατά τινας μὲν ἀπεδόθη τῷ Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνῳ τῷ Μεσοποταμίτῃ (1198—1223), κατ' ἄλλους δὲ ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ (1341—1355). Ἡ ἀκμὴ τῆς Θεσσαλονίκης δείκνυται καὶ ἐκ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἱεραρχῶν, ὡς Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ (1347), Νείλου τοῦ Καβάσιλα (1360) καὶ τοῦ Συμεὼν (1410—1429).

Τελευταία περίοδος τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ Μουρὰτ τοῦ Β΄ (1431) καὶ λήγουσα μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων. Ὅτε δηλαδή, τῷ 1423, Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, μὴ δυνάμενος νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Θεσσαλονίκην κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων, ἐπώλησεν αὐτὴν εἰς τοὺς Ἐνετούς, τότε Μουρὰτ ὁ Β΄ (1421—1451) μετὰ στρατοῦ ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ αὐτήν· ἀποφεύγων ὅμως τὰς συμφορὰς τῆς πολιορκίας, οὐχὶ ἅπαξ προέτρεψε τοὺς Χριστιανούς ὅπως παραδώσουν αὐτῷ τὴν πόλιν, ὑπέσχετο δ' αὐτοῖς ἐλευθερίαν καὶ πολλὰ προνόμια. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι, παραγόμενοι ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις τοῦ Μουρὰτ καὶ οὗτος ἐκυρίευσε τὴν πόλιν τῷ 1431. Εἶναι ἀπερίγραπτα τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν τότε οἱ Χριστιανοί, ὡς διηγεῖται αὐτόπτης μάρτυς, ὁ Ἰωάννης ὁ Ἀναγνώστης (*Migne* τ. 156). Δηώσεις, ἁρπαγαί, λεηλασίαι, σφαγαὶ καὶ αἰχμαλωσίαι τῶν κατοίκων διήρκεσαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· οὔτε τοὺς τάφους, οὔτε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια ἐσεβάσθησαν οἱ νικηταί· κατέσκαψαν τὸν τάφον τοῦ μυροβλήτου Δημητρίου κατακόψαντες τὸ μάρμαρον, ὁμοίως κατετεμάχισαν τὸ λείψανον τῆς μυροβλήτου Θεοδώρας, πολλῶν δ' ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων τὰ μάρμαρα ἀπεστάλησαν εἰς Ἀδριανούπολιν πρὸς ἵδρυσιν μεγαλοπρεποῦς βαλανείου. Ἐπὶ τέλους ὁ Μουράτ, λαβὼν οἶκτον, πρῶτον μὲν ἀπηλευθέρωσε πολλοὺς τῶν αἰχμαλωτισθέντων, ἔπειτα δ' ἐπέτρεψε πολ-

Digitized by Google

λοῖς τῶν φυγάδων Θεσσαλονικέων νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ναῶν τῆς πόλεως δύο μόνον κατ' ἀρχὰς μετέτρεψεν εἰς τεμένη, μετὰ τριετίαν ὅμως ἐπανελθὼν ἐδήμευσε τὰς πλουσιωτέρας τῶν μονῶν καὶ κατέλαβε πάντας τοὺς ναούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρεται ὁ ναὸς τῆς ἀχειροποιήτου Θεοτόκου καὶ ἡ ἐπίσημος μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Τοῖς Χριστιανοῖς ἐναπελείφθησαν τέσσαρες μόνον, καλούμενοι καθολικοί. Διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ἢ μικρὸν μετ' αὐτήν, προσελθόντες ἀντιπρόσωποι τῶν ἱερῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐδήλωσαν τῷ Μουρὰτ ὑποταγήν, οὗτος δὲ ἀποδεξάμενος τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἀνεγνώρισε καὶ ἐπεκύρωσε τὰ προνόμια τῶν ἱερῶν μονῶν, ὧν ἀπέλαυον ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων οἴκοθεν ἐννοεῖται καὶ ἡ τύχη τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἥτις ἀληθῶς εἶναι ὀδυνηρά, περί τε τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν προκειμένου.

Περὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἀναφέρεται ὅτι τῷ 1432 μητροπολίτης αὐτῆς ἀνεδείχθη ὁ μόνος ἐκ τῶν ἐπισκόπων ἀπολειφθεὶς Κίτρους. Κατ' ὀλίγον βεβαίως ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις ἤρξατο νὰ ἀναδιοργανοῦται, μετὰ τὴν ἅλωσιν δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453) καὶ ἡ Μακεδονία μετὰ τῶν μητροπόλεων αὐτῆς καὶ ἐπισκοπῶν συνετάχθη ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ ἀπετέλεσεν ἕνα τῶν ἰσχυρῶν προμαχώνων τῆς πολεμουμένης καὶ δουλευούσης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους. Τὰ κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς ἀγνοοῦμεν. Ὁ Ἱεροσολύμων Χρύσανθος ἐν τῷ συνταγματίῳ αὐτοῦ (σελ. 66) ἀναφέρει 8 ἐπισκοπὰς τοῦ Θεσσαλονίκης περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀλλαχόθεν δὲ γινώσκομεν ὅτι ἡ Μακεδονία κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα μητροπόλεις εἶχε τὴν Θεσσαλονίκην, τοὺς Φιλίππους, τὴν Βέρροιαν, τὸ Μελένικον καὶ τὴν Δράμαν, ἐξ ἧς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον προήχθη Ἰωακεὶμ ὁ Α' (1498—1502) καὶ τῆς ὁποίας μητροπολίτης ἀναφέρεται ἤδη ἐν τῇ ἐν Φερράρᾳ συνόδῳ τῷ 1432. Ὡς ἀρχιεπίσκοπος κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀναφέρονται ὁ Λήμνου καὶ Σερρῶν, ἐπίσκοποι δὲ ὁ Κασσανδρείας, Ἐδέσσης, Πύδνης, Ἡρακλείας, Καμπανίας καὶ Ζιχνῶν, κατά τινας δὲ καὶ ὁ Ἀρδαμερίου, Ἱερισσοῦ, Λίτης καὶ Ρεντίνης, Βαρδαριωτῶν ἢ Τούρκων, Πέτρας καὶ Κίτρους. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀχριδῶν γίνεται μνεία, διεκδικοῦντος ἡμιανεξαρτησίαν, περὶ τοῦ Προχύρου μάλιστα γινώσκομεν ὅτι ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Β' (1524—1537) ἠθέλησε διὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ Θεσσαλονίκης τὴν ἐπισκοπὴν τῶν Σερβίων, δὲν κατώρθωσεν ὅμως τοῦτο, ἀποδειχθέντος δικαστικῶς ὅτι αὕτη ἀνέκαθεν ἀνῆκε τῷ Θεσσαλονίκης. Καὶ ὅμως αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀχριδῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, πιεζόμενος ὑπὸ τῆς φοβερᾶς καταστάσεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, προελθούσης ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῶν διοικούντων αὐτὴν καὶ τῶν καταδρομῶν τῶν Τούρκων, τῷ 1767, ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ (1763—1768 καὶ 1773—1774), δι' ἐπισήμων ἐγγράφων ὑπετάχθη τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ. Ἐκτὸς τοῦ Ἀρχίδος, οἱ προσαρτηθέντες τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν οἱ μητροπολῖται Καστορίας, Πελαγονίας, Βοδενῶν (Ἐδέσσης), Κορυτσᾶς, Βελεγράδων, Τιβεριουπόλεως (Στρωμνίτζης) καὶ Γρεβενῶν μετὰ τῶν ἐπισκόπων Σισανίου, Μογλενῶν, Μολεσχῶν, Πρεσπῶν, Κιτζάβων καὶ Γκόρης, πολλοὶ τῶν ὁποίων γεωγραφικῶς ἀνῆκον εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις τῆς Μακεδονίας, ὡς πρότερον, οὕτω καὶ μετὰ τὴν προσάρτησιν τοῦ Ἀχρίδος εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη, οὐ μόνον διότι πολλαὶ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν ἐξηλείφθησαν καταργηθεῖσαι, ἀλλὰ καὶ διότι πολλαὶ τῶν ἐπισκοπῶν ἀνυψώθησαν εἰς μητροπόλεις. Ἐντεῦθεν παρατηρεῖται μεγάλη ποικιλία, πολλάκις δὲ καὶ σύγχυσις. Κατὰ τὸν κατάλογον τοῦ 1848, ἀναγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Ράλλη καὶ Ποτλῆ (*Σύνταγμα* τ. Ε'), ὁ Θεσσαλονίκης, κατέχων ὀγδόην τάξιν, εἶχεν ὑφ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς γνωστοὺς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν 8 ἐπισκόπους. Ἐκτὸς δὲ τῶν σημειωθέντων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, μητροπολῖται Μακεδονίας ἀναγράφονται καὶ ὁ Πελαγονίας 15 τὴν τάξιν, ὁ Πρεσπῶν καὶ Λυχνιδῶν 37, ὁ Σισανίου 44, ὁ Καστορίας 73, ὁ Κορυτσᾶς 75, ὁ Στρωμνίτζης 77, ὁ Βελεγράδων 78, ὁ Γρεβενῶν 79, ὁ Μογλενῶν 80, ὁ Δέβρων 81 καὶ ὁ Βελεσσοῦ 82. Οἱ μητροπολῖται οὗτοι, ἀνήκοντες τὸ μὲν εἰς τὸν Ἀχρίδος, τὸ δὲ εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πεκίου, ἐπίσης ὑπαχθέντα τῷ Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1766, ἀναγράφονται ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν Α' καὶ Β' Μακεδονίαν, ἢ εἰς τὴν Μυσίαν καὶ Δαλματίαν. Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῷ συνταγματίῳ τοῦ 1888, ὅπου ὁ Θεσσαλονίκης ἔχει ὑφ' ἑαυτὸν 6 ἐπισκόπους, ὡς καὶ ἐν τοῖς συνταγματίοις τοῦ 1896 καὶ 1907, ὅπου ποικίλλει ὁ ἀριθμὸς τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τοῦ τε οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καθόλου καὶ τῆς Μακεδονίας ἰδίᾳ. Κατὰ τοὺς ἐσχάτους μετὰ τὸν Μέγαν πόλεμον χρόνους, ἀφοῦ πολλαὶ χῶραι τῆς Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου προσηρτήθησαν εἰς τὰ βασίλεια τῆς Σερβίας καὶ Ἀλβανίας, ἅπασαι αἱ λοιπαὶ ἐπαρχίαι τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἡνώθησαν μετὰ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ τῆς Μακεδονίας, κατὰ τὸ κρατοῦν δ' ἐν Ἑλλάδι σύστημα καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Μακεδονίας ὑψώθησαν εἰς μητροπολίτας. Ἤδη ἐν Μακεδονίᾳ ἀναγράφονται εἴκοσι καὶ τρεῖς μητροπολῖται, διακρινόμενοι μόνον κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν. Οὗτοι δ' εἶναι ὁ Ἀρδαμερίου, ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης, ὁ Πέλλης, ὁ Γρεβενῶν, ὁ Δράμας, ὁ Ἐδέσσης, ὁ Ζιχνῶν, ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους, ὁ Καμπανίας, ὁ Καστορίας, ὁ Λαγκαδᾶ, ὁ Νευροκοπίου, ὁ Νιγρίτης, ὁ Πολιανῆς, ὁ Πτολεμαΐδος, ὁ Κοζάνης, ὁ Σερρῶν, ὁ Σιδηροκάστρου, ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης, ὁ Φιλίππων καὶ ὁ Φλωρίνης. [Περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος κλπ. βλ. λ. *Βουλγαρία* τ. Ζ', σ 676 κ. ἑξ.]

† Η. Φ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

—[ΑΡΧ. ΒΙΟΣ] *Θρησκεία*. Τὸ ἑλληνικὸν θρησκευτικὸν σύστημα ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τοῖς Μακεδόσι. Παρ' αὐτοῖς ἰδιαιτέρως ἐτιμᾶτο ὁ *Ζεὺς* καὶ οἱ δύο κατ' ἐξοχὴν δωρικοὶ θεοί, ὁ *Ἀπόλλων* καὶ ὁ *Ἡρακλῆς*, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀρχαίων μακεδονικῶν νομισμάτων. Μακεδονίδες γυναῖκες ἐλάμβανον ἐπίσης μέρος εἰς τὰς διονυσιακὰς ἑορτάς, βακχίδες καὶ αὗται οὖσαι, καὶ ἐκαλοῦντο *Κλώδωνες* ἢ *Μιμαλλόνες* (*Ἀθην*. Ε, 28 «. . . . μετὰ δὲ ταῦτα Μακέται αἱ καλούμεναι Μιμαλλόνες καὶ Βασσάραι καὶ Λυδαὶ κατακεχυμέναι τὰς τρίχας καὶ ἐστεφανωμέναι τινὲς μὲν ὄφεσιν, αἱ δὲ μίλαξι καὶ ἀμπέλῳ καὶ κισσῷ...»). Ἔνιοι τῶν ἄλλων θεῶν ἔφερον ἄλλα ὀνόματα. Οὕτως ἡ Ἀφροδίτη ἐκαλεῖτο ἐν Μακεδονίᾳ *Ζειρήνη*, ὁ δὲ Ἄρης *Θαῦμος* ἢ *Θαῦλος*. Ὁ Ἡσύχιος ἀναφέρει ὅτι *Σαυάδαι* ἦσαν οἱ Σειληνοὶ τῶν Μακεδόνων, *Δάρρων* (=Θάρρων) δὲ ἦτο δαίμων τις, ὃν ἐπεκαλοῦντο οἱ ἀσθενεῖς. Αἱ ὀνομασίαι αὗται, αἵτινες ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου (καὶ τῶν μεταγενεστέρων λεξικογράφων) οὐδόλως, οὐδ' ἅπαξ, ἀπαντῶνται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν, ὥστε δικαίως δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι αἱ θεότητες αὗται δὲν ἦσαν μακεδονικῆς, ἀλλ' ἰλλυρικῆς ἢ θρᾳκικῆς προελεύσεως. Ἡ Ζειρήνη ἦτο ἀναμφιβόλως ἡ *Ζηρυνθία* (Ἀφροδίτη).

Ἤθη κλπ. Ὁ μακεδονικὸς λαὸς ἦτο φιλοπόλεμος. Τοῦτο ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὸ ὅτι τὸ πλεῖστον αὐτοῦ κατήγετο ἐκ Δωριέων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὅτι ὁ λαὸς οὗτος, ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν χώραν ἣν κατέλαβε διὰ τῶν ὅπλων, δὲν ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκθηλυνθῇ. Ἡ χώρα ἐκείνη ἔκειτο ἐν μέσῳ ἐχθρικῶν λαῶν καὶ συνεπῶς οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ἀσκῶνται πάντοτε ἐν τοῖς ὅπλοις πρὸς προστασίαν αὐτῆς. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ἀρχαῖος, ἄγνωστον πότε θεσπισθείς, νόμος, καθ' ὃν πᾶς ὅστις οὐδένα εἶχεν εἰσέτι φονεύσει ἐχθρὸν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ φέρῃ περιεζωσμένην φορβειὰν (*Ἀριστοτ*. Πολιτ. VII, 2,6: «Ἦν δέ ποτε καὶ περὶ Μακεδονίαν νόμος τὸν μηθένα ἀπεκταγκότα πολέμιον ἄνδρα περιεζῶσθαι τὴν φορβειάν»). Χαρακτηριστικὸν ἐπίσης ἦτο κατὰ τὸν Ἡγήσανδρον ὅτι οὐδεὶς Μακεδὼν ἐπετρέπετο νὰ κατακλίνεται ἐν συμποσίοις, ἐφόσον δὲν εἶχε φονεύσει ἕνα κἂν κάπρον (*Ἀθήν*. Α, 31: «Ἡγήσανδρος δέ φησιν οὐδὲ ἔθος εἶναι ἐν Μακεδονίᾳ κατακλίνεσθαί τινα ἐν δείπνῳ, εἰ μή τις ἔξω λίνων ὗν κεντήσειεν»). Περὶ τῶν Ἰλλυριῶν ἀναφέρει ὁ ἱστορικὸς Θεόπομπος ὥς τι ἐξαιρετικὸν τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτοι ἐκάθηντο κατὰ τὰς εὐωχίας καὶ τὰς οἰνοποσίας (*Ἀθήν*. Ζ 60, Θεόπομπος . . . ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περὶ φιλιππικῶν, Ἰλλυριοὶ [φησὶ] δειπνοῦσι καθήμενοι καὶ πίνουσι). Σημειωτέον ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦ κατακλίνεσθαι ἐν συμποσίοις ἤρχισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐπικρατῇ παρ' Ἕλλησιν. Οἱ ὁμηρικοὶ ἥρωες ἠγνόουν τοὺς μαλθακοὺς τρόπους καὶ ἐν συμποσίοις δὲν κατεκλίνοντο ἀλλ' ἐκάθηντο, αὐτὸς δὲ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐξαιρετικῶς καθώριζε τὸ καθέζεσθαι κατὰ τὰς εὐωχίας του (*Ἀθήν*. Α, 31: «Καθέζονται δὲ οὐ κατακλίνονται. τοῦτο δὲ καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ ἐνίοτε ὥς φησι Δοῦρις· ἑστιῶν γοῦν ποτε ἡγεμόνας εἰς ἑξακισχιλίους ἐκάθισεν ἐπὶ δίφρων ἀργυρῶν καὶ κλιντήρων, ἁλουργοῖς περιστρώσας ἱματίοις»).

Ἦσαν δὲ οἱ στρατιῶται γενναῖοι οἰνοπόται, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς μελέτης τῶν βίων τοῦ Φιλίππου καὶ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Δὲν ὑπελείποντο μὲν ἐν τούτῳ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, δὲν ἦσαν ὅμως μεμετρημένοι ὡς οὗτοι. Ἔπινον καὶ δὴ ἐν ἀρχῇ τοῦ φαγητοῦ κατὰ μεγάλας δόσεις, τόσον, ὥστε ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη ἐδεσμάτων ἐμεθύσκοντο καὶ οὐδὲν πλέον ἠδύναντο νὰ γευθῶσι (*Ἀθήν*. Γ, 91: «Μακεδόνες δ ὥς φησιν Ἔφιππος ὁ Ὀλύνθιος ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Ἡφαιστείωνος ταφῆς, οὐκ ἠπίσταντο πίνειν εὐτάκτως, ἀλλ' εὐθέως ἐχρῶντο μεγάλαις προπόσεσι, ὥστε μεθύειν ἔτι παρακειμένων τῶν πρώτων τραπεζῶν καὶ μὴ δύνασθαι τῶν σιτίων ἀπολαύειν»). Δὲν ἔλειπον δὲ παρ' αὐτοῖς οἱ ἔνοπλοι χοροί. Ἐπίσης παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχε τὸ παρ' Ἕλλησι κρατοῦν ἔθιμον νὰ μὴ παρακάθηνται αἱ γυναῖκες ἐν τοῖς συμποσίοις. Ἐπὶ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀναφέρεται ὅτι **μετεῖχον αἱ** γυναῖκες τῶν συμποσίων, ἀλλ' αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ἦσαν ἑταῖραι. Παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς ὅμως ἐκράτει τὸ ἐναντίον· αἱ γυναῖκες μετεῖχον τῶν οἰνοποσιῶν καὶ ἀπῆγον τοὺς οἰνοβαρεῖς ἄνδρας εἰς τὰς οἰκίας των (*Ἀθήν*. Ι, 60: «ἄγουσι δὲ καὶ γυναῖκας εἰς τὰς συνουσίας· καὶ καλὸν αὐταῖς προπίνειν, οἷς ἂν τύχωσι τῶν παρόντων, ἐκ δὲ τῶν συμποσίων τοὺς ἄνδρας ἀπάγουσι»). Ἕτερον, ἀξιόλογον διὰ τὴν προέλευσίν του, ἦτο τὸ ἔθιμον, καθ' ὃ κατὰ τὴν κηδείαν ἡ θυγάτηρ τοῦ τεθνεῶτος ἔσβηνε τὴν πυράν, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχε καῇ ὁ νεκρός. Ὁ ἱστορικὸς Δοῦρις ἀναφέρων τὸ ἔθιμον λέγει—προφανῶς στηριζόμενος ἐπὶ κρατούσης λαϊκῆς δοξασίας—ὅτι (τὸ ἔθιμον) τοῦτο ἕλκει τὴν καταγωγὴν ἐκ πράξεως τῆς Μακαρίας, θυγατρὸς τοῦ Ἡρακλέους, ἡ ὁποία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της ἀπέδωκεν εἰς τὸν νεκρὸν αὐτοῦ τὴν τελευταίαν ταύτην τιμήν. Ἐλάχιστα καὶ ἀσήμαντα ἦσαν τὰ καθαρῶς μακεδονικὰ ἔθιμα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα παρουσίαζον ἴχνη τῆς ἑλληνικῆς προελεύσεώς των.

Ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν, τινὲς ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ ἐνδυμασία τῶν Μακεδόνων ἦτο ἰλλυρικῆς καταγωγῆς. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀμφίβολον. Τὴν *καυσίαν* (μάλλινον σκιάδιον μὲ πλατέα πτερύγια) ἔφερεν, ὡς ἀναπαρίσταται ἐν τοῖς νομίσμασι, ὁ Ἰλλυριὸς βασιλεὺς Γέντιος. Βραδύτερον ἡ καυσία ἀπαντᾶται παρὰ τοῖς Θρᾳξὶ Γέταις ἐπὶ τοῦ Ἴστρου. Μᾶλλον πιθανὴ εἶναι ἡ ὑπόθεσις ὅτι τὸ κάλυμμα τοῦτο τῆς κεφαλῆς ἦτο βαρβαρικῆς καταγωγῆς καὶ ὅτι ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἰσήχθη εἰς τοὺς Μακεδόνας διὰ τῶν Ἰλλυριῶν. Ὅταν οἱ Μακεδόνες ἤρχισαν βραδύτερον νὰ προτιμῶσι τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα καὶ ἔθιμα, ἐξέλιπε καὶ ἡ χρῆσις τοῦ σκιαδίου τούτου.

Πολίτευμα. Περὶ τοῦ πολιτεύματος τῶν Μακεδόνων πρὸ τοῦ Φιλίππου δὲν ὑπάρχουσιν ἄμεσοι πληροφορίαι. Ἀναμφήριστον ὅτι τὸ πολίτευμα τοῦτο, ὅπως ὅλα τὰ πολιτεύματα τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν πόλεων, ἦτο μοναρχικόν. Προφανὲς ὅμως εἶναι ὅτι τὸ πολιτικὸν καὶ κρατικὸν ἐν γένει τῶν Μακεδόνων σύστημα ὑπέστη καὶ λόγῳ τῆς προσωπικότητος τοῦ Φιλίππου καὶ λόγῳ τῶν κατακτήσεων, ἃς ἐπέτυχεν οὗτος, πολλὰς ὑπ' αὐτοῦ μεταρρυθμίσεις. Διετηρήθη δὲ τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα ἐν Μακεδονίᾳ καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ὅπως διετηρήθη καὶ παρὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Μολοσσῶν· καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς διαφόρους λόγους. Ἐν πρώτοις, τὰ κράτη ταῦτα ἐσχηματίσθησαν διὰ κατακτήσεων, εὐθὺς δ' ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς των παρεκωλύθη ἡ ἐλευθέρα ἐξέλιξις τῶν κρατικῶν θεσμῶν, διότι οἱ ἄρχοντες ἠγωνίζοντο κυρίως νὰ διατηρῶσιν ἀμετάβλητον κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ παλαιὸν καθεστώς. Εὕρισκον δ' ἐν τῇ προσπαθείᾳ των ταύτῃ οἱ ἄρχοντες ἰσχυρὸν ἔρεισμα ἐπὶ τοῦ δωρικοῦ στοιχείου τοῦ πληθυσμοῦ, ὅπερ εἴχετο πιστῶς τῶν παλαιῶν ἐθίμων, ὑπεβοηθοῦντο δὲ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι εἰς μικρὰν ἐτέλουν ἐπαφὴν μετὰ τῆς ἐνεργοῦ ζωῆς τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων. Ἔζων σχεδὸν ἐν ἀπομονώσει. Ἡ δὲ ἀπομόνωσις αὕτη ὠφείλετο ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν νομοθεσίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν θέσιν τῆς χώρας των. Τέλος ὁ πολεμικὸς χαρακτὴρ τῶν λαῶν αὐτῶν καὶ ἡ πρὸς ἐξωτερικοὺς πολέμους κατευθυνομένη δρᾶσίς των συνέβαλον εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ θέσις τοῦ βασιλέως ἐν Μακεδονίᾳ ἦτο οἵα περιγράφεται διὰ τὴν Σπάρτην ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. Ὁ βασιλεὺς διηύθυνε τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ, ἦτο ὁ ἀνώτατος δικαστής, ὁ ἀνώτατος ἱερεὺς καὶ ὁ ἀνώτατος ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ (στρατηγὸς αὐτοκράτωρ). Ὁ πατριαρχικὸς οὗτος χαρακτὴρ τοῦ βασιλέως βεβαίως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ πρὸς ἕνα βασιλέα, οἷος ὁ Φίλιππος, ἀλλ' ἴχνη τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ἀπαντῶνται καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀρριανὸς (Β' 8, ΚΣΤ' 7) ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐτέλει τὰς θυσίας αὐτοπροσώπως («καὶ ἐν τούτῳ θύοντι Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐστεφανωμένῳ καὶ κατάρχεσθαι μέλλοντι τοῦ πρώτου ἱερείου κατὰ νόμον»). Ἐτιμᾶτο δὲ ὁ βασιλεὺς ὡς πρῶτος πολίτης μεταξὺ ἐλευθέρων ἀνθρώπων, οὐδόλως δ' ἀπαντᾶται ὅτι ἀπεδίδοντο αὐτῷ δουλικαὶ τιμαί. Ὅταν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ ἀνατολικὰ ἔθιμα, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπέκρουσαν ταῦτα δὲν ἦσαν οἱ Ἕλληνες ἀλλ' οἱ Μακεδόνες. Ὁ Μακεδὼν ἀφῄρει μόνον τὸ κράνος ὅταν ὡμίλει πρὸς τὸν βασιλέα. Ἡ ἐξουσία τοῦ βασιλέως δὲν ἦτο ἀπόλυτος, ἐκυβέρνα δὲ οὗτος οὐχὶ αὐταρχικῶς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νόμων («οὐ βίᾳ ἀλλὰ νόμῳ Μακεδόνων ἄρχοντες διετέλεσαν»).

Εἰς πάντα τὰ κράτη, ἔνθα οὔτε ἡ ἀπόλυτος μοναρχία, οὔτε ἡ καθαρὰ λαοκρατία κρατεῖ, ἀπαντᾶται πάντοτε ἀριστοκρατία αἵματος. Τὸ αὐτὸ βλέπομεν καὶ ἐν Μακεδονίᾳ. Ἡ μακεδονικὴ ἀριστοκρατία ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κατακτησάντων τὴν μεταξὺ τοῦ Ἁλιάκμονος καὶ Λουδίου χώραν. Οἱ κατακτηταὶ οὗτοι διεμοιράσθησαν μέγα μέρος τοῦ κατακτηθέντος ἐδάφους, ὡς συμπολεμισταὶ δὲ τοῦ **βασιλέως ὠνομάσθησαν «ἑταῖροι»**. Οἱ ἀρχαῖοι κά

Digitized by Google

τοικοι ἢ ἔγιναν μισθωταὶ τῶν κτημάτων τῶν ἑταίρων ἢ παρέμειναν μικροϊδιοκτῆται. Δὲν ἦσαν δὲ παντάπασιν ὅμοιοι πρὸς τοὺς περιοίκους τῶν Λακεδαιμονίων. Καὶ τοῦτο, διότι ἐν Μακεδονίᾳ δὲν ὑπῆρχε πόλις παρομοία, ὡς πρὸς τὴν σημασίαν, πρὸς τὴν Στάρτην. Οἱ ἑταῖροι, οἵτινες ἀπετέλουν πλέον τὴν μακεδονικὴν ἀριστοκρατίαν, ἦσαν διεσκορπισμένοι καθ' ὅλην τὴν χώραν. Πόλεις τινές, ὡς ἡ Ἔδεσσα καὶ ἡ Βέρροια, ἦσαν ἄνευ τινὸς σημασίας, ἡ Πέλλα δέ, ἡ μεγαλυτέρα κατὰ τὸν Ξενοφῶντα μακεδονικὴ πόλις, ἀποκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἀσήμαντος πόλις (Περὶ στεφάνου «τί φαυλότερον τῆς Πέλλης»). Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἐπικράτησις τῆς ὑπαίθρου χώρας ἔναντι τῶν πόλεων ἦτο εἷς τῶν λόγων, δι' ὃν διετηρήθη ἡ ἀριστοκρατία τῶν γαιοκτημόνων μὲ τὸν βασιλέα ἐπὶ κεφαλῆς. Διότι, μὴ ὑπάρχοντος ἐδάφους πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ νεωτεριστικοῦ πνεύματος, δὲν ἦτο ἠναγκασμένη ἡ ἀριστοκρατία ἐκείνη, ὅπως ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα προήγετο πάντοτε ἡ σημασία τῶν πόλεων, νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ. Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ καθ' ἕκαστον κοινότητες εἶχον ἐπὶ ὑποθέσεων τινων τοπικῆς σημασίας ποιάν τινα αὐτοδιοίκησιν, τὴν ἄσκησιν δηλαδὴ ὄχι μόνον ἐκτελεστικῆς ἀλλὰ καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας. Ἄγνωστον πῶς μετεῖχον οἱ ἑταῖροι τῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους καὶ εἰς ποίας σχέσεις ἐτέλουν πρὸς τὰς κατ' ἰδίαν κοινότητας. Ἡ πολιτικὴ ὅμως καὶ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τῶν ἑταίρων εἶχε τοπικοὺς καὶ φυλετικοὺς λόγους. Τὰ καθ' ἕκαστον τμήματα ἐσχηματίζοντο οὐχὶ κατὰ ποσὸν ἀλλὰ κατὰ περιφέρειαν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη διετηρήθη καὶ ἐπὶ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἰλῶν ἱππικοῦ (*Ἀρρ.* Α. 12, Β, 9). Τὸ σύστημα τοῦτο κατήργησε βραδύτερον ὁ Ἀλέξανδρος.

Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ δύναμις τῶν ἑταίρων, δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ μέτρον τὸ ὁποῖον ἐθέσπισε ὁ Φίλιππος περὶ εἰσόδου τῶν τέκνων τῶν ἑταίρων εἰς τὴν αὐλήν. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ὁ Φίλιππος ἐπεδίωξεν ὅπως, ἱκανοποιῶν τὴν φιλοδοξίαν τῶν νεαρῶν ἀριστοκρατῶν καὶ προπαιδεύων αὐτοὺς ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ βασιλικοῦ περιβάλλοντος, καταπνίξῃ τὸ ἀνεξάρτητον πνεῦμα τῆς τάξεως τῶν ἑταίρων, διασπάσῃ τὴν τάξιν ταύτην καὶ καταστήσῃ αὐτὴν ἀκίνδυνον διὰ τὴν βασιλικὴν ἀρχήν. Ὁ Ἀρριανὸς παραδίδων ἡμῖν τὴν πληροφορίαν περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τούτου λέγει (Δ, 13, 1): «Ἐκ Φιλίππου ἦν ἤδη καθεστηκὸς τῶν ἐν τέλει Μακεδόνων τοὺς παῖδας, ὅσοι εἰς ἡλικίαν ἐμειρακίσαντο, καταλέγεσθαι εἰς θεραπείαν τοῦ βασιλέως, τά τε περὶ τὴν ἄλλην δίαιταν τοῦ σώματος διακονεῖσθαι βασιλεῖ, καὶ κοιμώμενον φυλάσσειν τούτοις ἐπετέτραπτο». Ἐτιμωροῦντο δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. Οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος ἐτιμώρησε τὸν Ἑρμόλαον, διότι ἐπρόφθασεν οὗτος νὰ φονεύσῃ ἀγριόχοιρόν τινα (*Ἀρρ.* Δ, 31, 1: «ἐν θήρᾳ προσφερομένου Ἀλεξάνδρῳ συός, ἔφθη βαλὼν τὸν σῦν ὁ Ἑρμόλαος· καὶ ὁ μὲν σῦς πίπτει βληθείς, Ἀλέξανδρος δὲ τοῦ καιροῦ ὑστερήσας ἐχαλέπησε τῷ Ἑρμολάῳ καὶ κελεύει αὐτὸν πρὸς ὀργὴν πληγὰς λαβεῖν, δρώντων τῶν ἄλλων παίδων καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἀφείλετο»).

Οἱ ἑταῖροι ἀπετέλουν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ πολέμου τὰς ἀνωτάτας νομοθετικὰς καὶ δικαστικὸς ἀρχάς. Εἰς ὑποθέσεις μικρᾶς καὶ μὴ γενικῆς σημασίας, αἱ συνελεύσεις τῶν κατὰ περιφερειας ἑταίρων ἢ ἐν καιρῷ πολέμου τῶν ἐκ τούτων συγκροτουμένων στρατιωτικῶν τμημάτων εἶχον τὸ δικαίωμα ἀποφάσεως. Ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων φαίνεται ὅτι ἐδίκαζεν ἡ ὁλομέλεια τῶν ἑταίρων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ βασιλέως. Ἡ δίκη ἐγίνετο δημοσίᾳ πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐνεφανίζοντο καὶ ὁ κατήγορος καὶ ὁ κατηγορούμενος. Πῶς ὅμως ἦτο δυνατὸν νὰ λαμβάνωσι μέρος πάντες οἱ ἑταῖροι, ἀφοῦ ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ἦσαν διεσπαρμένοι εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο μέγας; Φαίνεται ὅτι εἰς σοβαρὰς ὑποθέσεις ἐλάμβανον μέρος καὶ ἀπεφαίνοντο μόνον οἱ στρατηγοί, οἱ ἐξέχοντες ἑταῖροι καί τινες ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τμήματος, εἰς ὃ ἀνῆκεν ὁ κατηγορούμενος. Οἱ λοιποὶ εἶχον συμβουλευτικὴν ἢ οὐδεμίαν ψῆφον. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως ἐγίνετο ἐπὶ τόπου. Ὁ ἔνοχος ἐλιθοβολεῖτο ἢ ἐθανατοῦτο διὰ τοῦ ἀκοντίου.

Ὅπως εἴπομεν ἀνωτέρω, οἱ κατακτηθέντες ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἀπετέλεσαν τὴν τάξιν τῶν μικροαγροτῶν ἢ τῶν κολλήγων. Πάντως ἦσαν ἐλεύθεροι. Τάξις δούλων ὁμοίων πρὸς τοὺς εἵλωτας τῶν Λακεδαιμόνων δὲν ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Μακεδόσι. Ὁ Εὐστάθιος ἀναφέρει τοὺς Μακεδόνας πενέστας, ἀναμφιβόλως ὅμως ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἐννοεῖ τοὺς Θεσσαλοὺς πενέστας. Ἀκόμη δὲ ὀλιγώτερον ἐπιτρέπεται νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐστερημένων πολιτικῆς ἐλευθερίας οἱ πενέσται ἐκεῖνοι, οἵτινες κατῴκουν ἰδίαν ἐν Ἰλλυρίᾳ χώραν. Εἶναι ὅμως ἀναμφήριστον ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ δὲν εἶχον πάντες οἱ κάτοικοι τὰ αὐτὰ πολιτικὰ δικαιώματα. Δὲν ὑπῆρχε τουτέστι πολιτικὴ ἰσότης. Ὅσα περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεως τῶν ἑταίρων ἀνεφέρομεν προηγουμένως ἀποτελοῦσι τὰς μόνας πληροφορίας περὶ τούτου.

Γ. Ι. Β.

— [ΓΛΩΣΣΟΛ.] 1) *Ἀρχαία μακεδονικὴ διάλεκτος.* Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μακεδονίᾳ κατῴκουν ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν καὶ ποικίλα ἄλλα (ἰλλυρικά, θρᾳκικὰ καὶ λοιπὰ) φῦλα, τὰ ὁποῖα ὡμίλουν βεβαίως τὴν ἰδίαν ἕκαστον — ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς — γλῶσσαν. Ἐνταῦθα θὰ ἐξετασθῇ συντόμως ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας ὁμιλουμένη. Περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς θέσεως τῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἰαπετικῶν (ἢ ἐνδοευρωπαϊκῶν) γλωσσῶν ἐγράφησαν πολλὰ παρ' ἐπιφανῶν γλωσσολόγων, φιλολόγων καὶ ἱστορικῶν, τῶν μὲν (ὅπως τοῦ Sturz, τοῦ Fick, τοῦ O. Hoffmann, τοῦ Solmsen, τοῦ Γ. Χατζιδάκι, τοῦ O. Abel, τοῦ Beloch κλπ. ὑποστηριζόντων τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρά της, τῶν δὲ (ὅπως τοῦ O. Müller, τοῦ H. Hirt, τοῦ G. Meyer, τοῦ A. Thumb, τοῦ P. Kretschmer, τοῦ Βουλγάρου Kazarow καὶ ἄλλων) καταληγόντων εἰς διάφορα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἐπιστήμονας συμπεράσματα. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς γνώμης θὰ ἐξέλειπεν, ἐὰν μᾶς παρεδίδετο ἢ ἂν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἀνευρίσκετο (ὅπως συνέβη ἐν Δωδώνῃ τῆς Ἠπείρου) ἔστω καὶ μία μόνη ἐπιγραφή, μία τοὐλάχιστον πρότασις γεγραμμένη εἰς τὴν διάλεκτον τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων. Ἀτυχῶς μέχρι τῆς σήμερον ὀλίγαι «γλῶσσαι» καὶ κύριά τινα ὀνόματα εἶναι τὰ μόνα λείψανά της. Ἀλλ' ἐν ἐλλείψει ἄλλων καὶ ταῦτα δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὁπωσδήποτε πρὸς ἔρευναν τοῦ ζητήματος τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων.

Τὰ ἀποδεικτικώτερα τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀρχαίας μακεδονικῆς διαλέκτου γνωρίσματά της εἶναι: α) ἡ τροπὴ τοῦ ἀρκτικοῦ *Σ* εἰς δασεῖαν, ἥτις εἰς οὐδεμίαν ἄλλην (ἰαπετικῆς καταγωγῆς) εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν παρετηρήθη, λ. χ. ἑλάνη (ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ *σελάνη*), ἕρκος—ἑρκίτας, ὁ (ἐκ τοῦ *serkos κλ.). β) Η (ἐπίσης μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ παρατηρουμένη) ἐξέλιξις τῶν παλαιοτάτων ἰαπετικῶν χειλικοϋπερωϊκῶν εἰς ὀδοντικὰ καὶ χειλικά: Ἀλμῶπες, Εὔρωπος, Πέτρα, Κοπρία (τὸ ὁποῖον ὄνομα μαρτυρεῖται ὡς «Μακέταις ἐπιχώριον») κλπ.—γ) Τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, τὰ ὁποῖα, ὅπως καὶ τὰ ἐθνικὰ ὀνόματα τῶν Μακεδόνων, ἀποκλείουν ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των πᾶσαν περὶ ἔξωθεν δανεισμοῦ ὑπόθεσιν. Τὰ ὀνόματα ταῦτα ἦσαν τὰ ἑξῆς: Δῖος—Ἀπελλαῖος—Αὐδναῖος—Περίτιος—Δύστρος—Ξανδικὸς (μὲ διπλοῦν σύμφωνον ἐν ἀρχῇ λέξεως, ὅπερ ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς μόνον εἰς τὰς Ἀρίας γλώσσας παρατηρεῖται), Ἀρτεμίσιος—Δαίσιος—Πάνεμος—Λώϊος—Γορπιαῖος—Ὑπερβερεταῖος. Περὶ τῶν ὀνομάτων τούτων ὁ ἐπιφανὴς Γερμανὸς ἱστορικὸς K. Beloch παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: «Τὰ ὀνόματα τῶν μακεδονικῶν μηνῶν εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἑλληνικὰ καὶ μάλιστα εἰλημμένα, ὅπως ἐν γένει τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν ἐκ τῶν ἑορτῶν τῶν ἀγομένων κατὰ τοὺς μῆνας αὐτούς, καὶ αἱ ἑορταὶ αὗται ἑωρτάζοντο, ὅπως τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν μαρτυροῦν, πρὸς τιμὴν ἑλληνικῶν θεῶν. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἀναντίλεκτον ἀπόδειξιν ὅτι οἱ Μακεδόνες, ἤδη ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, προτοῦ εἰσαχθῇ τὸ μηνολόγιον, ἦσαν Ἕλληνες καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὴν θρησκείαν, ἦσαν ἄρα ἀρχῆθεν ἑλληνικαὶ φυλαί. Καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν εἶναι, ὡς γνωστόν, ἑλληνικόν: *Μακεδών*, καθὼς καὶ σειρὰ ὅλη τοπωνυμίων: Αἰγαί, Πέλλα, Βέροια, Εὐρωπός, Δευριοπὸς κλ.».—δ) Ἡ παραγωγικὴ κατάληξις ἀρσενικῶν ὀνομάτων εἰς —τας: ἑρκίτας (=«Ἀμερίας δὲ ἑρκίτας φησὶ καλεῖσθαι τοὺς κατὰ τοὺς ἀγροὺς οἰκέτας» κατὰ τὸν Ἀθήναιον), Ἀλκέτας, Ἀμύντας, Μαχάτας, Πευκέστας, Φιλώτας, Ὀρέστας κλ. καὶ ε) Τὰ *ρρ* (ἀντὶ τοῦ *ρσ*) καὶ *νν* (ἀντὶ τοῦ *σν*): Δάρρων (=Θάρσων), Κρατέννας (Κρατέσ-νας) κλ. Ἰδιορρυθμία τῆς ἀρχαίας μακεδονικῆς διαλέκτου εἶναι ἡ ἐν αὐτῇ χρῆσις τῶν φθόγγων *β, γ, δ* (ἀντὶ τῶν ἰαπετικῶν δασέων bh, gh, dh, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλληνικὴν ἐξειλίχθησαν, ὡς γνωστόν, εἰς τὰ ἄηχα δασέα *θ, φ, χ*, ἤτοι: th, ph, kh): Βίλιππος (Φίλιππος), Βερενίκα (Φερενίκη), κεβλά, ἡ (κεφαλή), ἀβροῦϜες (ὀφρύες), κάναδος (γνάθος), ἀδῆ (αἰθήρ) κλ. Τὴν ἰδιορρυθμίαν ταύτην τῆς ἀρχαίας Μακεδονικῆς (τὴν ὁποίαν τινὲς ἐθεώρησαν ὡς τεκμήριον τοῦ μὴ ἑλληνικοῦ δῆθεν χαρακτῆρός της) ἡρμήνευσεν ὁ Γ. Χατζιδάκις ἐν «Revue des Études Grecques» (τόμ. XLI (1928), σελ. 5, σημ. 2).

2) *Νέα μακεδονικὴ διάλεκτος.* Αὕτη κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ἀκόμη ἐντελῶς ἀνεξέταστος. Ὀλίγιστα ἐκ τῶν ἰδιωμάτων της ἔγιναν μέχρι τοῦδε ἀντικείμενον ἐρεύνης τινός, καὶ δὴ τὸ τοῦ Βελβεντοῦ καὶ τῶν περιχώρων αὐτοῦ ὑπὸ Εὐθ. Μπουντώνα (Ἀθῆναι 1892, ἐν Ἀρχείοις συλλόγου «Κοραῆ», τόμ. Α' τεύχ. Α'—Β'). Μετ' αὐτὸ ἐξητάσθησαν δι' ὀλίγων τὰ ἰδιώματα Ἄθω καὶ Χαλκιδικῆς ὑπὸ Ἀιθ. Παπαδοπούλου (ἐν «Λεξικογραφικοῦ Ἀρχείου» τόμ. ΣΤ', 125—141) καὶ πρὸ μικροῦ τὸ τοῦ Μελενίκου ὑπὸ Πέτρου Σπανδωνίδου (Θεσσαλονίκη 1930, ἰδίως ἀπὸ σελ. 133—179). Ἐκ τῶν πραγματειῶν τούτων, καθὼς καὶ ἐκ χειρογράφων (καὶ ὀλιγωτέρων ἐντύπων) λαογραφικῶν συλλογῶν καὶ γλωσσαρίων ἐναποκειμένων ἐν τῷ ἀρχείῳ τοῦ «Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης», μανθάνομεν ὅτι τὰ σύγχρονα μακεδονικὰ ἰδιώματα ἀνήκουν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν λεγομένων βορείων ἢ τῶν ἡμιβορείων νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων, ἤτοι τῶν ἰδιωμάτων τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν ἢ ἀμφότερα ἢ μόνον τὸ ἕτερον ἐκ τῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων τῶν περὶ ὧν λόγος διαλέκτων (τὴν συχνὴν ἀποβολὴν τῶν ἀτόνων *ι* καὶ *ου* καὶ τὴν ἐξασθένωσιν τῶν ὡσαύτως ἀτόνων *e* (=ε, αι) καὶ *ο* (=ο, ω) εἰς *ι* καὶ *ου*). Δι' ὃ εἰς τὸ Βελβεντὸ καὶ τὰ περὶ αὐτὸ χωρία λέγεται φλῶ, κνῶ (φιλῶ, κουνῶ), πθαμὴ (σπιθαμή), θκόζ-ου-μ' (ἰδικός μου), παλιουπάπτσου (παλιοπάπουτσο), μουσκουστάφλου (μοσχοστάφυλο, μουσκουβουλῶ (μοσκοβολῶ) κ. οὗ. κ., εἰς δὲ τὸ Μελένικον: διάφουρου (διάφορο=τόκος), λαφρουκάνταρου (ἐλαφροκάνταρο), οὐκνεύου (ὀκνεύω, ἤτοι βαρύνομαι) κλπ. (ἀλλὰ φιλῶ, μνημούρι ἐν Μελενίκῳ, οὐχὶ φλῶ, μνημούρ' κλπ.). Ἀξιοσημείωτος ἰδιορρυθμία τοῦ μὲν ἰδιώματος Βελβεντοῦ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ φθόγγου *τ* μεταξὺ τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων $\lambda+\sigma$, $\lambda+\zeta$, $\nu+\sigma$, $\nu+\zeta$, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἀπεβλήθη ἄτονον *ι* (=ι, η, υ, ει, οι, υι, η): (Γιάννης) Γιάντς, (νησὶ) ντσί, (ἐχιόνιζε) χιόντζεν, (μέλισσα) μέλτσα, (στέλλεις) στέλτς κ. οὗ. κ., τοῦ δὲ ἰδιώματος Μελενίκου ἡ (ὡς ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν συγχρόνων Κρητῶν) τροπὴ τῶν συμπλεγμάτων *—τια—*, *—τιο—* κλπ., εἰς *—θια—*, *—θιο—* κλπ. (σπιθιοῦ, σιμίθια κλπ. ἀντὶ σπιτιοῦ, σιμίτια κ. οὗ. κ.), ἡ ἀνάπτυξις ἀλόγου ἠχηροῦ (irrationaler Spirant): νίβγουμι=νίβομαι, νίπτομαι κλπ. καὶ ἡ λεγομένη ἀπουράνωσις: στοὺ dάφου, τὴ bέφτη, στὴ bόρτα κλπ. ἀντὶ στὸν τάφο, τὴν πέφτη, στὴν πόρτα κ. οὗ. κ. Τὸ ἰδίωμα τῆς Κοζάνης διακρίνεται διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἀρθρικοῦ τύπου *ἡ* καὶ ἐπὶ ἀρσενικῶν, ἀλλὰ μόνον κυρίων ὀνομάτων (ἡ Μῆτρους, ἡ Κώστας, ἀλλὰ οὐ λόγους κλπ.). Ἐπὶ κυρίων καὶ προσηγορικῶν συγχρόνως ἀρσενικῶν ὀνομάτων γίνεται χρῆσις τοῦ ἄρθρου *ἡ* ἐν Νιγρίτᾳ, Σέρραις, Χαλκιδικῇ κ. ἀ. Ἡ ἔρευνα τῶν μακεδονικῶν ἰδιωμάτων εἶναι ἐπείγουσα ἐπιστημονικὴ ἀνάγκη, τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον ἡ ἐν Μακεδονίᾳ ἐγκατάστασις πυκνῶν καὶ παντοδαπῶν προσφυγικῶν πληθυσμῶν θὰ ἀλλοιώσῃ πολλαχοῦ τὴν ἐγχώριον διάλεκτον καὶ θὰ παραγάγῃ μεικτὰ ἰδιώματα, διάφορα κατὰ πολὺ τῆς πρότερον ἑκασταχοῦ ὁμιλουμένης, ἡ ὁποία οὕτω θὰ ἐκινδύνευεν—ἐν περιπτώσει μὴ ἐγκαίρου ἐρεύνης του—νὰ μείνῃ ἐσαεὶ ἄγνωστος εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΓΡΑΜΜΑΤ.] Ἡ Μακεδονία ὑπῆρξεν οὐ μόνον ἡ χώρα, ἡ ὁποία ἐχρησίμευσεν ὡς κοιτὶς τῆς δημιουργίας τοῦ μεγαλυτέρου κράτους τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἀλλὰ καὶ τὸ λίκνον πολλῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐδόξασαν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν διανοητικὴν μόρφωσιν τοῦ τε ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου. Ἐκ Μακεδονίας (νῆσος Θάσος) κατήγετο ὁ κορυφαῖος τῶν ζωγράφων τῆς ἀρχαιότητος *Πολύγνωτος* (490 — 426 π. Χ.), ὅστις διεκόσμησε τὴν ἐν Δελφοῖς λέσχην τῶν Κνιδίων, ὁ πατὴρ τῶν σοφιστῶν καὶ δεινὸς ἀντίπαλος τοῦ Σωκράτους *Πρωταγόρας* (ἐξ Ἀβδήρων, 480—418), ὁ ἐκ τῶν δοκιμωτέρων ποιητῶν τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας *Ἡγήμων* (ἐκ Θάσου περὶ τὰ μέσα τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος), ὁ σύγχρονος τοῦ Πλάτωνος μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος *Λεωδάμας* (ἐκ Θάσου), ὁ πρῶτος ὑλιστὴς φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότητος, ὁ δημιουργὸς τῆς περὶ τῶν ἀτόμων θεωρίας *Δημόκριτος* (ἐξ Ἀβδήρων, γεννηθεὶς περὶ τὸ 470), ὁ πατὴρ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ μέγας ἰατρὸς *Νικόμαχος* (ἐκ Σταγίρων, Δ' π. Χ. αἰών), ὁ μέγιστος τῶν φιλοσόφων *Ἀριστοτέλης* (ἐκ Σταγίρων, 384 — 322), ὁ ὀπαδὸς τοῦ Δημοκρίτου *Ἀνάξαρχος* (ἐξ Ἀβδήρων, Δ' π.Χ. αἰών), ὁ περίφημος ἀρχιτέκτων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου *Δεινοκράτης* (Δ' π. Χ. αἰών), ὁ ἐπικριτὴς τοῦ Ὁμήρου γραμματικὸς *Ζωΐλος* (ἐξ Ἀμφιπόλεως, Δ' π. Χ. αἰών), ὁ λεξικογράφος *Ἀμερίας* (300—250 π. Χ.), ὁ ἱστορικὸς *Καλλισθένης* (γεννηθεὶς περὶ τὸ 360 π. Χ.), ὁ ἐπιγραμματοποιὸς *Νικαίνετος* (ἐξ Ἀβδήρων, περὶ τὰ τέλη τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος), ὁ στρατηγὸς καὶ ἱστορικὸς *Ἀριστόβουλος* (ἐκ Κασσάνδρας - Ποτιδαίας τῆς Χαλκιδικῆς, Δ' π. Χ. αἰών), ὁ ἐκ τῶν διασήμων ποιητῶν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς κωμῳδίας *Ποσείδιππος* (ἐκ Κασσάνδρας, Γ' π. Χ. αἰών), ὁ δικηγόρος καὶ στρατιωτικὸς συγγραφεὺς *Πολύαινος* (Β' μ. Χ. αἰών), ὁ φίλος τοῦ Πλουτάρχου ἰατρὸς *Ἀθρυίλατος* (ἐκ Θάσου) καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, δοξάσαντες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ ὄνομα τῆς Μακεδονίας.

Ἐπίσης κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ Μακεδονία, ἰδίᾳ δὲ ἡ Θεσσαλονίκη, ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον κέντρον τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἑστία πνευματικῆς κινήσεως ὄχι ἀξιοκαταφρονήτου, γεννήσασα ἄνδρας διασήμους ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν μεσαιωνικῶν γραμμάτων. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶχεν ἀποβῆ, κατὰ τὸν μεσαίωνα, τὸ δεύτερον πνευματικὸν κέντρον τοῦ κόσμου. Ἐξ αὐτῆς κατήγοντο οἱ μεταλαμπαδεύσαντες τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τοὺς Σλάβους, *Κύριλλος* καὶ *Μεθόδιος*, οἱ ἀδελφοὶ *Δη-*

Digitized by Google

μήτριος καὶ *Πρόχωρος Κυδώνης*, οἱ νομομαθεῖς *Κωνσταντῖνος Ἁρμενόπουλος, Ματθαῖος Βλαστάρης* καὶ *Νικηφόρος Χοῦμνος*, οἱ ἀδελφοὶ *Θεόδωρος* καὶ *Νικηφόρος Κάλλιστος Ξανθόπουλος*, ὁ *Θωμᾶς Μάγιστρος*, οἱ ἀρχιεπίσκοποι *Νεῖλος* καὶ *Νικόλαος Καβάσιλας*, ὁ *Γρηγόριος Παλαμᾶς*, ἀρχηγὸς τῶν ἡσυχαστῶν, ὁ *Ἰσίδωρος Θεσσαλονίκης*, ὁ *Ἰσίδωρος Βουχείρας* καὶ *Φιλόθεος Κόκκινος*, γενόμενοι πατριάρχαι, καὶ πλεῖστοι ἄλλοι.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἡ Μακεδονία δὲν ὑστέρησεν ἀπὸ γραμματικῆς ἀπόψεως. Οἱ Ἕλληνες σοφοί, οἱ ὁποῖοι κατήγοντο ἐξ αὐτῆς, προσέφερον ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Μακεδόνες ἦσαν ὁ *Θεόδωρος Γαζῆς*, ὁ *Ἀνδρόνικος Κάλλιστος*, ὁ *Ἰωσὴφ Θεσσαλονικεύς*, ὁ *Ματθαῖος Καμαριώτης*, ὁ *Ἰωάννης Ἀναγνώστης* (ἀκμάσαντες κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα), ὁ *Δημήτριος Στουδίτης*, ὁ *Δημήτριος Θεσσαλονικεύς*, ὁ *Θεοφάνης Θεσσαλονικεύς*, ὁ *Ἰωσὴφ Θεσσαλονικεύς*, ὁ *Θεωνᾶς* (ἀκμάσαντες κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα), ὁ *Μητροφάνης Κριτόπουλος*, ὁ *Ἰωάννης Κουτούνιος*, ὁ *Ρωμανὸς Νικηφόρος*, ὁ *Γεώργιος Κονταρῆς* κ. ἄ. (ἀκμάσαντες κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα), ὁ *Μιχαὴλ Παπαγεωργίου*, ὁ *Γεώργιος Ζαβείρας*, ὁ *Κωνσταντῖνος Ζαβείρας*, ὁ *Δημήτριος Καρακάσης*, ὁ *Νεράντζιος Ματραπεζόπουλος*, ὁ *Γεώργιος Ρούσσης*, οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ *Ἀργυριάδαι*, οἱ ἀδελφοὶ *Πούλιου*, ὁ *Σεβαστὸς Λεοντιάδης*, ὁ *Θωμᾶς Μανδακάσης*, ὁ *Ἰωάννης Θεολόγητος*, ὁ *Κωνσταντῖνος Μιχαήλ*, ὁ *Ἰωάννης Ἐμμανουήλ*, ὁ *Βησσαρίων* ἐκ Ραψάνης, ὁ *Ἀναστάσιος Περδικάρης*, ὁ *Σταμάτιος Βηκελίδης*, ὁ *Γεώργιος Σκαρλᾶτος*, ὁ *Ἀναστάσιος Μιχαήλ*, ὁ *Πολύκαρπος Παπαδημητρίου*, ὁ *Γεώργιος Σακελλάριος*, ὁ *Γεώργιος Ρουσιάδης*, ὁ *Χαρίσιος Μεγδᾶνος*, οἱ ἀδελφοὶ *Δημήτριος* καὶ *Πέτρος Δαρβάρης*, ὁ *Μανασσῆς Ἠλιάδης*. ὁ *Θεόδωρος Ἀναστασίου*, ὁ *Κωνσταντῖνος Βέλλιος*, ὁ *Ἀθανάσιος Σταγιρίτης*, κ. ἄ. (ἀκμάσαντες κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα), ὁ *Γρηγόριος Ζαλύκης*, ὁ *Ἀθανάσιος Χριστόπουλος*, ὁ *Μᾶρκος Δραγούμης*, ὁ *Γεώργιος Λασσάνης*, ὁ *Μηνᾶς Μινωΐδης*, ὁ *Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης*, ὁ *Μιχαὴλ Ποτλῆς*, ὁ *Δαμιανὸς Γεωργίου*, ὁ *Παῦλος Ἰωάννου*, ὁ *Γεώργιος Βοῦρος*, ὁ *Ἀθανάσιος Ρουσόπουλος*, ὁ *Ἀναστάσιος Χριστομᾶνος*, ὁ *Ἰωάννης Πανταζίδης*, ὁ *Θεόδωρος Μανουσῆς*, κ. ἄ., ἀκμάσαντες κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Καὶ σήμερον ἡ Μακεδονία εἶναι πατρὶς πλείστων κορυφαίων εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας.

—[ΛΑΟΓΡ.] ***Ἔρευνα***. Ἡ Μακεδονία δὲν ἔχει τύχει μέχρι τοῦδε τῆς δεούσης λαογραφικῆς ἐρεύνης ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, μολονότι μία τοιαύτη ἔρευνα, πλὴν τῆς καθαρῶς ἐπιστημονικῆς ὠφελείας, θὰ συνεπήγετο καὶ ἐθνικὴν ὠφέλειαν, διότι θὰ διεφώτιζε πολλὰ ἀμφισβητούμενα προβλήματα καὶ θὰ ἀπεδείκνυε τὴν συνέχειαν καὶ τὴν ἑνότητα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὑπερέβησαν τοὺς Ἕλληνας οἱ γείτονες λαοί, οἱ ὁποῖοι ἐνδιεφέροντο ἐθνικῶς διὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐζήτουν νὰ ἀποκομίσωσιν ἐκ τῆς λαογραφικῆς ἐρεύνης συμφέροντα συμπεράσματα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὴν πρώτην ὤθησιν ἔδωσαν οἱ Ἕλληνες, παρατηρήσαντες καὶ καταγράψαντες ἤθη καὶ δοξασίας ἐπιχωριαζούσας ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλὰ καὶ ὀλιγοστοὶ ἦσαν οὗτοι καὶ ὀλίγα καὶ ἀσήμαντα τὰ ὑπ' αὐτῶν παρατηρηθέντα ἐν παρόδῳ καὶ ἄνευ σκοποῦ συστηματικῆς ἐξετάσεως τοῦ βίου τῶν Μακεδόνων. Ἤδη περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὁ Ζακύνθιος μοναχὸς Παχώμιος Ρουσσᾶνος, ἐν τῷ «Πρὸς τοὺς ἑλληνίζοντας καὶ τοὺς τὰ θεῖα βεβηλοῦντας» ἔργῳ αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν ὀλίγων παραδειγμάτων δεισιδαιμόνων συνηθειῶν, ἀντικειμένων πρὸς τὴν χριστιανικὴν ὀρθοδοξίαν, τὰς ὁποίας θεωρεῖ λείψανα τῆς ἀρχαίας εἰδωλολατρείας, καταλέγει καὶ δύο τοιαύτας συνηθείας μακεδονικάς. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁ ἐκ Κοζάνης ἱερεὺς Χαρίσιος Μεγδᾶνος εἰς τὸ ἐν Πέστῃ τῷ 1810 ἐκδοθὲν «Ἑλληνικὸν Πάνθεον» αὐτοῦ, ἤτοι ἑλληνικὴν μυθολογίαν, παρεμβάλλει συγκρίνων πρὸς τοὺς ἀρχαίους μύθους νεωτέρους μακεδονικοὺς μύθους καὶ δοξασίας, καὶ εἰς τὸ ἠθογραφικὸν αὐτοῦ βιβλίον «Λύχνος τοῦ Διογένους» (Βιέννη 1818) περιλαμβάνει εἰδήσεις τινὰς ἐκ τοῦ βίου τῶν Μακεδόνων. Ἔκτοτε σποράδην καὶ κατὰ μακρὰ διαλείμματα δημοσιεύονται ὀλιγοστὰ μακεδονικὰ ᾄσματα ὑπὸ τοῦ Fauriel, τοῦ Ζαμπελίου, τοῦ Kind, τοῦ Οὐλερίχου καὶ ἀσήμαντοί τινες λαογραφικαὶ ἐργασίαι, ὧν ἄξιαι ὁπωσδήποτε μνείας εἶναι αἱ περιγραφαί τινων μακεδονικῶν ἐθίμων, καθὼς καὶ ἡ συλλογὴ δημοτικῶν ᾀσμάτων τοῦ Θ. Γερογιάννη, ἐκδοθεῖσαι ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἑστία», τὸ φυλλάδιον τοῦ Μιχαὴλ «Μακεδονικά, ἤτοι νεώτερα ἑλληνικὰ ἤθη ἐν Μακεδονίᾳ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀρχαῖα», ἐκδοθὲν ἐν Ἑρμουπόλει τῷ 1879, καὶ ὀλίγα ᾄσματα καὶ ἓν παραμύθιον ὑπὸ Ε. Μπουντώνα ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ «Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος Βελβεντοῦ καὶ τῶν περιχώρων αὐτοῦ» (Ἀθῆναι 1892). Πρώτη συστηματικὴ λαογραφικὴ ἐξερεύνησις τμήματος τῆς Μακεδονίας ἔγινε τῷ 1894 ὑπὸ τοῦ Α. Δ. Γουσίου, τοῦ ὁποίου τὴν πραγματείαν: «Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα τῶν Λακκοβικίων. Τοπογραφία, ἤθη, ἔθιμα καὶ γλῶσσα» (Λειψία 1894), ἐπηκολούθησεν ἡ ἔκδοσις πλουσίας συλλογῆς 166 δημωδῶν ᾀσμάτων («Τὰ τραγούδια τῆς πατρίδος μου, ἤτοι συλλογὴ τερπνῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, ᾀδομένων ἐν τῇ κατὰ Πάγγαιον χώρᾳ». Ἀθῆναι 1901). Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν συλλογῶν τούτων παρατηρεῖται συντονωτέρα τις ἐργασία ἐν τῇ μακεδονικῇ λαογραφίᾳ, ἐμφαινομένη ἐκ τῶν εἰς περιοδικὰ δημοσιεύματα καταχωριζομένων συχνοτέρων συναγωγῶν λαογραφικῆς ὕλης ἐκ Μακεδονίας. Μεθοδικὴ ἔρευνα τῆς μακεδονικῆς λαογραφίας ἀξιόλογος ἔγινε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος τῇ πρωτοβουλίᾳ Ἄγγλων, οἵτινες ἀνέθεσαν εἰς τὸν G. Abbot νὰ μελετήσῃ τὴν λαογραφίαν τῶν ἑλληνοφώνων κατοίκων τῆς Μακεδονίας. Τὸ κατὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην περισυναχθὲν ὑλικὸν ἐπεξεργασθεὶς ἐξέδωκεν οὗτος ἐν τῷ ἀρίστῳ ἔργῳ του «Macedonian Folklore» (Cambridge 1903). Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς λαογραφικῆς ἐρεύνης τῆς Μακεδονίας ἵδρυσε καὶ ἴδιον λαογραφικὸν διαγώνισμα ὁ ἐκ Μακεδονίας Δ. Χατζηλάζαρος («πρὸς πλήρη καὶ ἀκριβῆ συναγωγὴν ἠθῶν, ἐθίμων, δεισιδαιμονιῶν, δοξασιῶν καὶ μνημείων τῆς δημώδους φιλολογίας»), εἰς τὸ ὁποῖον ἐβραβεύθη κατὰ τὸ 1910 ἡ συλλογὴ τοῦ Χ. Γ. Γουγούση.

Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ δελτίου αὐτῆς «Λαογραφία», ἡ λαογραφικὴ ἔρευνα τῆς Μακεδονίας ἐνισχύθη ἔτι μᾶλλον. Οὕτω ἐν τῷ β' τόμῳ τῆς «Λαογραφίας» ἐδημοσιεύθησαν «Κουτσοβλαχικὴ λαογραφία. Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα ἐν Σαμαρίνᾳ τῆς Μακεδονίας» (σ. 432—446) ὑπὸ Σ. Παπαγεωργίου, καὶ «Μακεδονικαὶ παραλλαγαὶ τοῦ παραμυθιοῦ τοῦ Ναΐντεν» (σ. 574—590) ὑπὸ Χ. Γουγούση. ἐν τῷ δ' «Μαντεῖαι συναφεῖς πρὸς τὸν κλήδονα ἐν Θεσσαλονίκῃ» (σ. 307) ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ «Λαογραφικὰ ἐκ Βέρμπιανης» (σ. 403), ἔνθα ἀναγράφονται παροιμίαι, θρησκευτικαὶ παραδόσεις, ἔθιμα καὶ παιδιαί, ὑπὸ Γ. Καψάλη, ἐν τῷ ε' «Δημώδη ᾄσματα Νιγρίτης τῆς Μακεδονίας» (σ. 577—584), ἐν τῷ στ', «Σύμμεικτα λαογραφικὰ ἐκ Μακεδονίας» (σ. 99—168) ὑπὸ Δ. Λουκοπούλου, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ ἐπῳδῶν, μύθων, παροιμιῶν, παραμυθίων, παραδόσεων, δεισιδαιμόνων τελετῶν καὶ συνηθειῶν, ἑορτῶν, ὀνομάτων, παιδιῶν καὶ τραγουδιῶν τῆς Μακεδονίας, καὶ «Λαογραφικὰ ἐκ Μακεδονίας» (σ. 452—537) ὑπὸ Γ. Καψάλη (παραδόσεις, δοξασίαι, ἔθιμα, λατρεία, παροιμίαι, παροιμιώδεις φράσεις, περιπαίγματα, παραμύθια, ᾄσματα, μοιρολόγια, παιδιαί), ἐν τῷ ζ' «Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ συνθηματικῶν γλωσσῶν» (σ. 521—542) κλπ. Ἐπίσης ἐν τῷ «Μακεδονικῷ Ἡμερολογίῳ» (1909, 1910 κλπ.) καὶ ἐν ἄλλοις περιοδικοῖς ἐδημοσιεύθησαν κατὰ καιροὺς ἔθιμα, παραδόσεις, παροιμίαι, γνωμικά, ᾄσματα, εὐχαί, ἀραί, χαιρετισμοί, αἰνίγματα, παραμύθια, μοιρολόγια καὶ ἄλλη λαογραφικὴ ὕλη ἐκ Μακεδονίας. Ἐσχάτως ἱδρύθη ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ εἰδικὸν σωματεῖον, σκοποῦν τὴν περισυλλογὴν τοῦ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν ἐν γένει ἐνίσχυσιν τῶν λαογραφικῶν ἐρευνῶν ἐν αὐτῇ.

Παρὰ πάντα ταῦτα, ἡ ἐκ τῶν ἑλληνοφώνων κατοίκων τῆς Μακεδονίας συγκομισθεῖσα λαογραφικὴ ὕλη εἶναι πενιχρὰ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς πλουσίας συλλογάς, ἃς ἠδυνήθησαν νὰ καταρτίσουν ἀλλοεθνεῖς λόγιοι μελετῶντες τὸν βίον καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν βλαχοφώνων καὶ σλαβοφώνων Μακεδόνων. Ὡς πρὸς μὲν τοὺς βλαχοφώνους καὶ ἂν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς μεγάλας καὶ σπουδαιοτάτας ἐργασίας τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ G. Weigand καὶ τὰς ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ὑπὸ τούτου διευθυνομένου Ρωμανικοῦ φροντιστηρίου τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου δημοσιευομένας, ἀφθονώτατον ὑλικὸν ἔχει δημοσιευθῆ ἐκ Μακεδονίας ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ V. Petrescu (1880—1881), τοῦ Obedenazu (1891), ἐν τῷ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ «Fratilia» καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ πολυτόμῳ συλλογῇ τῶν ρουμανικῶν παροιμιῶν τοῦ Zanne (1895 κ. ἑ.) καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τῆς Ρουμανίας ἐκδιδομένῃ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Tocilescu «Materialuri folkloristice», ἧς ὁ β' τόμος (1900 ἐκ σελ. 1072) ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς λαογραφίας τῶν βλαχοφώνων Μακεδόνων.

Ἐνωρίτερον καὶ μετὰ μείζονος ζήλου ἠσχολήθησαν εἰς τὴν λαογραφίαν τῆς Μακεδονίας καὶ πρὸ πάντων εἰς ταύτην οἱ Βούλγαροι. Μετὰ τὴν ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1860 ἔκδοσιν τόμου δημοτικῶν ᾀσμάτων τῶν Βουλγαρομακεδόνων ὑπὸ τοῦ Σερβοβουλγάρου ἀρχαιοδίφου Στεφάνου Βέρκοβιτς, ἐξεδόθη τῷ 1861, ἐν Agram, ὁ πρῶτος τόμος τῆς συλλογῆς βουλγαρικῶν ᾀσμάτων τῶν ἀδελφῶν Μιλαδίνοβ. Ἡ συλλογὴ εἶναι πλουσιωτάτη, ὡρμήθησαν δ' οὗτοι εἰς τὸν καταρτισμὸν αὐτῆς ἐκ πολιτικῶν μᾶλλον ἢ ἐπιστημονικῶν λόγων. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ μετὰ τούτους Βούλγαροι ἠσχολήθησαν εἰς τὴν λαογραφίαν τῆς Μακεδονίας, μάλιστα μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς τουρκικῆς δεσποτείας. Ἀλλ' ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἀπὸ τοῦ 1891 ἀποθησαυριζομένη ἐργασία εἰς τὸ δαπάναις τοῦ βουλγαρικοῦ ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Zbornik zu parodni oumotvoreniya» (ταμεῖον τῶν δημωδῶν παραδόσεων). [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*, «Ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τοῦ Χατζηλαζαρείου ἀγῶνος περὶ τῆς λαογραφίας τῆς Μακεδονίας» Ἀθῆναι 1910.] Θ. Π.

Γέννησις. Αἱ τελεταὶ καὶ συνήθειαι, αἱ προηγούμεναι καὶ συνοδεύουσαι τὴν γέννησιν βρέφους ἐν Μακεδονίᾳ εἶναι ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως. Μόλις ἐκδηλωθοῦν τὰ πρῶτα συμπτώματα τοῦ τοκετοῦ ἡ μαῖα καλεῖται κρυφίως, δηλοῦται δὲ εἰς αὐτὴν ἄλλη αἰτία, ἐνῷ πᾶσα φροντὶς καταβάλλεται ὅπως μὴ μάθουν οἱ γείτονες τὸ γεγονός. Εἰς τὴν λεχὼ δίδεται νὰ πίῃ ὕδωρ, περιέχον φυτόν, καλούμενον τῆς Παναγιᾶς τὸ χέρι. τὸ ὁποῖον πιστεύεται ἔχον μαγικὰς ἰδιότητας. Μόλις τὸ βρέφος γεννηθῇ, οἱ ὑπηρέται καὶ τὰ παιδία τῆς οἰκογενείας σπεύδουν πρὸς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ὅπως ἀναγγείλουν τὸ χαρμόσυνον γεγονὸς καὶ λάβουν τὰ «σ' χαρίκια» των. Ἡ μαῖα κρεμᾷ λοβὸν σκορόδου καὶ χρυσοῦν δακτύλιον ἢ χρυσοῦν νόμισμα ἐπὶ τῆς κόμης τῆς μητρός, κοσμήματα ἅτινα φέρει μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ σαραντίσματος, καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ βρέφους. Ἐρυθρὸν «γνέμα» ἐπίσης προσδένεται ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος, γιὰ νὰ δεθῇ ἡ Ἄρμενος καὶ μὴν ἀρμενιασθῇ ἡ λεχοῦσα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν φθάνει ὁ ἱερεὺς καὶ ἀναγινώσκει εἰδικὴν εὐχὴν ὑπεράνω κυπέλλου ὕδατος (διαβάζει τὸ νερό), δι' οὗ ραντίζεται ἡ λεχὼ ἑκάστην ἑσπέραν καθ' ὅλον τὸν τεσσαρακονθήμερον περιορισμόν της ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὐδεὶς ἐπισκέπτης ἐπιτρέπεται νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μόλις ἐπέλθῃ ἡ νύξ. Ἂν εἶναι ἠναγκασμένος νὰ πράξῃ τοῦτο, ρίπτει ἐπὶ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ βρέφους μέρος τῆς ἐνδυμασίας του, εὐχόμενος εἰς ἀμφότερα καλὴν νύκτα. Ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαπενθήμερον ἡ λεχὼ οὐδέποτε ἀφίνεται μόνη, ἀλλὰ παρακολουθεῖται ὑπὸ τῆς μαίας ἢ ὑπὸ φίλων γυναικῶν γιὰ νὰ μὴν ἀρμενιασθῇ. οὐδὲν δὲ φῶς, πλὴν τοῦ εὑρισκομένου ἐν τῷ δωματίῳ, ἐπιτρέπεται νὰ κομισθῇ. Ὅλαι αἱ προφυλάξεις αὗται ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσουν τὶς Νεράϊδες, ὅπως εἰσβάλουν καὶ ἀπαγάγουν ἢ κακοποιήσουν τὸ βρέφος. Ἡ αὐτὴ τάσις ἀπαγωγῆς βρεφῶν ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς τὰς Νύμφας. ὡς τοιαύτην δὲ ὁ Ἡσίοδος περιγράφει τὴν Γελλώ. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας φίλοι καὶ συγγενεῖς φέρουν εἰς τὴν μητέρα πλακοῦντας καλουμένους λαλαγγίτες καὶ γλυκίσματα. Κατὰ τὰς πρώτας τρεῖς νύκτας μικρὰ τράπεζα, κεκαλυμμένη ὑπὸ τεμαχίου ὑφάσματος, τοποθετεῖται ὑπὸ τὸ καντήλι, τὸ ὁποῖον καίει πρὸ τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας. Ἐπὶ τῆς τραπέζης τίθενται ἄρτος, ἅλας καὶ νομίσματα. Τὴν τρίτην ἡμέραν νεᾶνις, τῆς ὁποίας ζῶσιν ἀμφότεροι οἱ γονεῖς, παρασκευάζει πλακοῦντα ζυμωμένον μὲ μέλι, ὅστις κατὰ τὴν ἑσπέραν τοποθετεῖται ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης παραπλεύρως τῆς κεφαλῆς τοῦ βρέφους. Ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑπάρχει κάτοπτρον, χρυσᾶ δὲ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἢ κοσμήματα τίθενται ἐπ' αὐτοῦ ἢ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ βρέφους. Ταῦτα εἶναι προσφοραὶ πρὸς τὶς Μοῖρες, αἱ ὁποῖαι ὑποτίθεται ὅτι ἔρχονται τὴν νύκτα καὶ μοιρώνουν ἢ μοιράζουν τὸ βρέφος. Τὸ κάτοπτρον εἶναι σύμβολον κάλλους καὶ τὰ κοσμήματα καὶ νομίσματα πλούτου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον λυχνία καίει καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ὅπως αἱ Μοῖραι ὁδηγηθοῦν ὑπὸ τὸ φῶς της καὶ βαδίσουν πρὸς τὸ λίκνον. Τὴν πρωΐαν ἡ μαῖα κόπτει τὸν πλακοῦντα, δίδει ἀνὰ ἓν τεμάχιον εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ πάντες τὸ τρώγουν ἐπὶ τόπου, μήπως παραπέσῃ ψιχίον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκοντες ἐχθροὶ θὰ ἠδύναντο νὰ κάμουν μάγια.

Βάπτισις. Ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν. κατὰ κανόνα Κυριακήν, γίνονται τὰ βαφτίσια. Τὸ συγγενολόγι συγκεντροῦται μετὰ τοῦ κουμπάρου (νουνοῦ ἢ καλητάτα) εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων καὶ τῶν προσκεκλημένων. Τὸ ἀξίωμα τοῦ νουνοῦ εἶναι σπουδαιότατον ἐν Μακεδονίᾳ. Οἱ ἀναδεκτοί του τρέφουν πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν μεγαλύτερον ἀκόμη ἢ εἰς αὐτοὺς τοὺς γονεῖς των, ἡ δὲ κατάρα του εἶναι πλέον ἐπίφοβος καὶ αὐτοῦ τοῦ δεσπότη. Τὸ ἀξίωμα εἶναι κληρονομικόν, ὁ δὲ νουνὸς ἢ ὁ κληρονόμος του ἐκτελεῖ χρέη παρανύμφου κατὰ τοὺς γάμους τοῦ ἀναδεκτοῦ του. Ἀφοῦ συγκεντρωθοῦν πάντες, ἐκκινοῦν ἐν πομπῇ διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἡγουμένης τῆς μαίας, ἥτις κρατεῖ τὸ βρέφος κεκαλυμμένον διὰ λεπτοῦ πέπλου (σκέπη). Ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ὁ νουνὸς παραλαμβάνει τὸ βρέφος ἐκ τῶν χειρῶν τῆς μαίας καὶ ἐπακολουθεῖ τὸ βάπτισμα. Μετ' αὐτὸ ἑτοιμάζεται πλουσία τράπεζα, ἡ δὲ μαῖα λαμβάνει εἰδικὴν κουλοῦραν ραντισμένην μὲ μέλι, τοποθετεῖ κάρυα ἐπ' αὐτῆς, τὴν θέτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της καὶ βαδίζει βραδέως πέριξ τῆς τραπέζης, κραυγάζουσα «ἰχουχοῦ μιχουχοῦ», ἕως ὅτου τὰ κάρυα πέσουν ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ, συλλεγοῦν ὑπὸ τῶν παρισταμένων παιδίων. Ἀκολούθως ἡ κουλοῦρα κόπτεται ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ τρώγεται.

Τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν μετὰ τὸν τοκετὸν ἡ μήτηρ, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς μαίας, κρατούσης τὸ βρέφος, μεταβαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν «γιὰ

Digitized by Google

νὰ σαραντίσῃ». Ἐπιστρέφουσαι ἐπισκέπτονται τὸν νουνὸν καὶ τοὺς στενοτέρους συγγενεῖς. Ἡ οἰκοδέσποινα ἑκάστης οἰκίας λαμβάνει ᾠόν, σάκχαριν ἢ πλακοῦντα καὶ τὸ περνοῦν πρὸ τοῦ προσώπου τοῦ βρέφους λέγουσαι τὴν ἑξῆς εὐχήν: «Νὰ ζήσῃς, μικρό μου, νὰ γεράσῃς, νὰ γένῃς μ' ἄσπρα μαλλιὰ καὶ φρύδια, μ' ἄσπρα γένεια καὶ μουστάκια». Ἀκολούθως ἡ οἰκοδέσποινα τοποθετεῖ τεμάχιον σακχάρεως εἰς τὸ στόμα τοῦ βρέφους καὶ ἐγχειρίζει τὰ λοιπὰ δῶρα εἰς τὴν μητέρα.

Γάμος. Κατὰ τοὺς Μακεδόνας χωρικοὺς ἡ κατάλληλος ὥρα πρὸς γάμον εἶναι διὰ μὲν τοὺς ἄρρενας τὸ δέκατον ὄγδοον μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους, διὰ δὲ τὰς θήλεις τὸ δέκατον πέμπτον μέχρι τοῦ δεκάτου ἑβδόμου ἔτους. Τὸ συνοικέσιον σπανίως συνάπτεται ἐξ ἔρωτος. Κανονίζεται ὑπὸ τῶν γονέων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ὑλικῆς καταστάσεως μᾶλλον ἢ τῶν αἰσθηματικῶν κλίσεων τῶν νεονύμφων. Παρὰ τὸν καθιερωμένον κανόνα ἐν τούτοις καὶ τοὺς περιορισμοὺς εἰς τοὺς ὁποίους ὑποβάλλεται ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ νέων ἀντιθέτου φύλου, τὰ παλληκάρια καὶ τὰ κορίτσια κατορθοῦν νὰ συναντῶνται εἰς τὴν βρύσην, εἰς τὰ πανηγύρια, εἰς γάμους ἢ ἄλλας συγκεντρώσεις. Τὸ κλασσικὸν ἔθιμον τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἔρωτος διὰ τῆς ῥίψεως μήλου εἰς τὴν ποδιὰν τῆς κόρης ὑφίσταται εἰσέτι, καίτοι καταδικάζεται ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ὡς ἀνάρμοστον. Εἰς πλείστας περιστάσεις τὸ συνοικέσιον συνάπτεται διὰ τοῦ προξενητοῦ ἢ προξενήτρας, συζητοῦντος μετὰ τῶν γονέων τὸ ζήτημα τῶν προικῶν καὶ τῶν κτημάτων ἢ μετρητῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ δοθοῦν εἰς τὸν γαμβρὸν (τράχωμα). Συναφθείσης τῆς συμφωνίας οἱ γονεῖς τῆς νύμφης παραδίδουν εἰς τὸν προξενητὴν δακτύλιον καὶ πλουσιώτατα κεντημένον μαντήλι, τὰ ὁποῖα κομίζει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νέου, ἀνταλλάσσων ταῦτα μὲ δακτύλιον φέροντα ἐρυθρὰν μεταξίνην κλωστὴν ἢ μὲ μαῦρον μεταξωτὸν μαντήλι καὶ φλουρί, ἐπίσης δὲ ἄνθη καὶ γλυκίσματα διὰ τὴν νύμφην καὶ δῶρα διὰ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, τὰ λεγόμενα σημάδια. Ἡ ἀνταλλαγὴ συμφωνιῶν, ὁ λόγος, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύναται νὰ παραβιασθῇ. Τούτων γενομένων, τοῦ λοιποῦ οἱ νέοι θεωροῦνται οὐσιαστικῶς, καίτοι οὐχὶ ἐπισήμως, συδεμένοι. Τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὸν λόγον ἀκολουθεῖ ἡ ἀρραβῶνα. Ὁ δεσμὸς ἐπισημοποιεῖται διὰ τῆς σταυρολογίας, εἰς τὴν ὁποίαν προσκαλοῦνται πάντες οἱ ὕπανδροι συγγενεῖς ἑκατέρωθεν (συμπεθέροι) εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ἔνθα ὁ ἱερεὺς ἀλλάζει τὰ δαχτυλίδια, παραδίδων τὸν ἀρραβῶνα τῆς νύμφης πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ ἀντιστρόφως.

Ἔπειτα εἰσέρχεται ἡ νύμφη, χαιρετᾷ τοὺς παρευρισκομένους ἀσπαζομένη ἑκάστου τὴν χεῖρα (χειροφίλημα), ἀκολουθεῖ τὸ κέρασμα καὶ μετ' αὐτὸ ἡ νύμφη προσφέρει ὡς δῶρα εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ τὸν προξενητὴν μαλλίνας περικνημῖδας (σκουφούνια), τὰς ὁποίας ἔπλεξε διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν. Ἡ συνήθης εὐχὴ εἰς τὴν νύμφην εἶναι: «μὲ γειὰ κι τὸ μαντήλι». Πάντες τέλος ἐκκινοῦν διὰ τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ὅστις τοὺς δέχεται ἐπὶ τῆς θύρας ἀσπαζόμενος ἑκάστου τὴν χεῖρα, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ νύμφη δέχεται εἰς τὴν οἰκίαν της τὰς φίλας της καὶ χορεύουν ψάλλουσαι τραγούδια τῆς ἀρραβώνας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μνηστείας οὐδέποτε ὁ μνηστὴρ παραμένει μόνος μετὰ τῆς μνηστῆς του. Ἡ καταλληλοτέρα ἐποχὴ πρὸς τέλεσιν γάμου διὰ τοὺς Μακεδόνας χωρικοὺς εἶναι τὰ τέλη Ὀκτωβρίου, περὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὁπότε αἱ ἐργασίαι εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ὁ τρύγος ἔχουν λήξει καὶ οἱ χωρικοὶ κατέχουν τὰ κυριώτερα στοιχεῖα εὐθυμίας καὶ χαρᾶς: ἀργίαν καὶ οἶνον. Ὑπάρχουν ἐν τούτοις ἡμέραι ἀκατάλληλοι πρὸς τέλεσιν γάμου. Τοιαύτη εἶναι ἡ Δευτέρα, διότι ὁ γάμος τελούμενος κατ' αὐτὴν δευτερώνει. Ἡ Τρίτη ἐπίσης ἀποκλείεται. Ἀλλ' ἡ πλέον ἀκατάλληλος ἡμέρα εἶναι ἡ Τετάρτη, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία· «ὅλα μας ἀνάποδα κι' ὁ γάμος τὴν Τετράδη». Ἐξ ὅλων τῶν μηνῶν ὁ Μάϊος ἰδιαιτέρως θεωρεῖται ἀκατάλληλος πρὸς τέλεσιν γάμου, ὅπως ὑφ' ὅλων ὄχι μόνον τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ἡ ἑορτὴ τοῦ γάμου διαρκεῖ ὁλόκληρον δεκαπενθήμερον, ὁμοιάζει δὲ πρὸς τὸν ἑβραϊκὸν γάμον ὡς πρὸς τὸ πολύπλοκον καὶ συμβολικὸν τοῦ χαρακτῆρός του.

Ἀφοῦ ὁρισθῇ ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου, ὁ γαμβρὸς κατὰ τὴν προηγουμένην Κυριακὴν μεταβαίνει εἰς τὰ πεθερικά του καὶ παραλαμβάνει τὸ τράχωμα, ἢ χρήματα μετρητὰ ἢ παραχωρητήριον τοῦ ἀκινήτου τοῦ διδομένου εἰς προῖκα. Τὴν ἑσπέραν ἀρχίζουν αἱ ἑορταὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς οἰκίας τῶν μελλονύμφων. Ἀπὸ τῆς ἐπομένης Δευτέρας καὶ καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα αἱ φίλαι τῆς νύμφης ἀσχολοῦνται εἰς τὰς προετοιμασίας, ἐξαιροῦσαι τὴν Τρίτην, ὡς ἀποφράδα, καθ' ἣν οὐδεμία ἐργασία γίνεται. Τὴν Τετάρτην διπλώνουν τὴν προῖκα. Ἡ καλέστρα περιέρχεται τὰς οἰκίας ὑπάνδρων γυναικῶν συγγενῶν καὶ φίλων καὶ τὰς παρακαλεῖ νὰ προσέλθουν τὴν μεταμεσημβρίαν καὶ βοηθήσουν. Ἡ προῖκα τίθεται ἐντὸς καινουργῶν πεποικιλμένων κιβωτίων, πλὴν τῶν δώρων διὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ τὸν παράνυμφον, ἅτινα ἐκτίθενται εἰς κοινὴν θέαν. Ἡ ἐργασία αὕτη συνοδεύεται ὑπὸ μουσικῶν ὀργάνων. Ἡ Πέμπτη εἶναι ἡμέρα ποικίλων ἀσχολιῶν. Τὴν μεταμεσημβρίαν αἱ συμπεθέρες καὶ οἱ καλεσμένοι συγκεντροῦνται εἰς ἀμφοτέρας τὰς οἰκίας καὶ πιάνουν τὸ πρωτόψωμο ἢ τὰ προζύμια, καὶ ζυμώνουν, ἐκ τούτου δὲ καλοῦνται ζυμῶστρες. Τρεῖς παρθένοι ἑτοιμάζουν τὸ ἄλευρον διὰ τὸν γαμήλιον πλακοῦντα, ἔπειτα δὲ κόρη, τῆς ὁποίας ἀμφότεροι οἱ γονεῖς ζοῦν, μετὰ τριῶν γυναικῶν ἅπαξ νυμφευθεισῶν (πρωτοστέφανοι) ζυμώνουν. Αἱ πρωτοστέφανοι θέτουν ἐπὶ τῆς ζύμης τοῦ πλακοῦντος νομίσματα καὶ μετὰ ταῦτα τρώγουν σιμίτια καὶ μέλι μετὰ πάσης ἐπισημότητος, ἐνῷ οἱ παριστάμενοι ψάλλουν εὐχὰς «γιὰ νὰ συμμάσουνε τὸ νέο ζευγάρι μὲ τὴ ζάχαρη καὶ μὲ τὸ μέλι». Ὅταν ἡ ζύμη φτάσῃ, ἡ καλημάνα ῥαντίζει ἕνα τῶν πλακούντων μὲ μέλι, οὗτος δὲ θὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν θείαν κοινωνίαν κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου. Ἐνῷ οἱ πλακοῦντες ἑτοιμάζονται, ὁ γαμβρὸς στέλλει κρυφίως εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης παιδίον μὲ μικρὰν ποσότητα ἀλεύρου. Αἱ φίλαι τῆς νύμφης τὴν σύρουν εἴς τινα γωνίαν καὶ τὴν ἀλευρώνουν. Τὸ ἴδιον παιγνίδι παίζεται εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς μεταβαίνοντας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, καὶ ἀντιστρόφως. Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὁ γαμβρὸς στέλλει πουγάτσα εἰς τὴν νύμφην. Τὴν πρωΐαν τῆς Παρασκευῆς ὁμὰς νέων μεταβαίνει πρὸς συλλογὴν καυσοξύλων διὰ τὰς ἑορτάς, αἵτινες θ' ἀκολουθήσουν. Τὴν μεταμεσηβρίαν γίνεται ἡ «προικοπαράδοση». Ὁ ἱερεὺς μετὰ προκρίτων μεταβαίνουν εἰς τῆς νύμφης τὴν οἰκίαν καὶ κάμνουν τὸ προικοσύμφωνον. Ἀκολούθως συγγενεῖς καὶ φίλαι γυρίζουν τὴν προῖκα, δηλαδὴ θέτουν ταύτην ἐκ νέου ἐντὸς τῶν κιβωτίων, ῥίπτουσαι ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων τεμάχια σακχάρεως καὶ εὔχονται νἆναι γλυκὰ σὰν τὴ ζάχαρη. Τὴν δευτέραν γίνονται τὰ καλέσματα. Δύο παιδία κρατοῦντα γαρύφαλλα στέλλονται πρὸς τὰ πρόσωπα, ἅτινα προσκαλοῦνται καὶ λέγουν: «Νὰ αὐτὸ τὸ γαρύφαλλο, εἶναι ἀπὸ τὸν τάδε. Εἶσαι καλεσμένος νἄρθῃς στὴ χαρά». Τὸ Σάββατον ἡ προῖκα μεταφέρεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ γαμβρὸς στέλλει εἰς τὴν νύμφην ἄνθη καὶ τὴν νυμφικὴν ἐνδυμασίαν, δηλαδὴ τέλια ἢ τρές, σκέπη, κρουσέλλα. Τὰ δῶρα ταῦτα λέγονται κανίσια, εἴς τινας δὲ περιφερείας πόθεσις. Τὴν ἑσπέραν ὁ γαμβρὸς στέλλει πρὸς τὴν νύμφην τὸν δεῖπνον καὶ πλακοῦντα (κλίκι). Ἡ νύμφη εἶναι κλεισμένη μὲ τὶς στολίστρες ἐντὸς τοῦ δωματίου της, ἀκούουσαι δὲ ὅτι ὁ δεῖπνος ἔφθασε κλείουν τὴν θύραν. Ὁ φέρων τὸν πλακοῦντα πληρώνει μικρὸν ποσὸν εἰς τὶς στολίστρες καὶ γίνεται δεκτὸς ἐντὸς τοῦ δωματίου. Ἡ νύμφη λαμβάνει τὸν πλακοῦντα καὶ τὸν θραύει ἐπὶ τῶν γονάτων της εἰς δύο τεμάχια. Ἀκολουθεῖ χορὸς μέχρι τῆς αὐγῆς εἰς ἀμφοτέρας τὰς οἰκίας. Τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς ἡ νύμφη στολίζεται καὶ ἔπειτα μεταβαίνει καὶ κάθηται εἴς τινα γωνίαν τοῦ δωματίου, τὸ νυφοστόλι. Ὁ γαμβρὸς μετὰ τοῦ ἱερέως, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν προσκεκλημένων καὶ ὀργάνων, ἐκκινοῦν διὰ τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης. Εἴς τινα μέρη μόλις φθάσῃ ὁ γαμβρὸς πρὸ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης διεξάγεται ψευδομάχη μεταξὺ τῶν φίλων τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης. Συνήθως αἱ στολίστραι κλείουν τὴν θύραν κατὰ πρόσωπον τοῦ γαμβροῦ καὶ δὲν τὴν ἀνοίγουν εἰμὴ ἀφοῦ λάβουν δῶρα. Ἀλλαχοῦ οἱ φίλοι τοῦ γαμβροῦ ὑποχρεοῦνται νὰ χορεύσουν καὶ ψάλουν διὰ νὰ ἐξευμενίσουν τὶς στολίστρες.

Πρὶν εἰσέλθῃ ὁ γαμβρὸς ῥίπτει ἐπὶ τῆς στέγης τῆς οἰκίας μῆλο ἢ ῥόδι, ἐνῷ ἡ νύμφη δένει μαντήλι μὲ τρεῖς κόμβους πέριξ τοῦ λαιμοῦ τοῦ νουνοῦ. Ἀμφότεραι αἱ ὁμάδες ἀκολούθως ἑνοῦνται καὶ ἡ πομπὴ βαδίζει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἔνθα τελεῖται τὸ μυστήριον. Εἴς τινα μέρη οἱ μελλόνυμφοι μεταβαίνουν ἔφιπποι, προηγεῖται δὲ τῆς πομπῆς ἔφιππος νέος κρατῶν φλάμπουρο μὲ λεπτὸ μαντήλι. Ἀφοῦ ἀλλάξουν τὰ στέφανα, ἡ νύμφη θέτει ἐπὶ τῆς κομβιοδόχης ἑκάστου προσκεκλημένου ἕνα χαντρολούλουδο, οὗτοι δὲ εὔχονται «στερεωμένα» ἤ, ἰδίᾳ εἰς τὰ περὶ τὸν Ὄλυμπον χωρία, «σὰν τὸν Ἔλυμπο, σὰν τὸν Κίσσαβο». Ὁ γαμβρὸς ἀκολούθως λαμβάνει τὴν νύμφην ἐκ τῆς χειρὸς καὶ προχωρεῖ βραδέως καὶ ἐπισήμως πρὸς τὴν οἰκίαν του. Ἀκολουθεῖ πλουσιώτατον συμπόσιον, τὴν δὲ ἑπομένην ἡ νύμφη εἰσέρχεται εἰς τὰ νέα της καθήκοντα, ἀρχομένη αὐτῶν μὲ τὸ νίψιμο τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ γαμβροῦ. Ἀκολουθοῦν ἑορταὶ καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα. Τὴν πρωΐαν τῆς Πέμπτης οἱ συγγενεῖς «βγάζουν τὴ νύμφη στὴν ἐκκλησία», τὴν δὲ ἑπομένην ἡ νύμφη ἐπισκέπτεται τὴν πατρικὴν οἰκίαν. Βραδύτερον μεταβαίνει καὶ ὁ γαμβρός, οἱ δὲ νεόνυμφοι παραμένουν μέχρι τῆς Κυριακῆς. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη καλεῖται ἐπιστρόφια, πιστροφίκια, ἀπογύρισμα ἢ ἀντίγαμος. Ὀκτὼ ἡμέραι, βραδύτερον ἡ αὐτὴ ἑορτὴ γίνεται εἰς τοῦ γαμβροῦ τὴν οἰκίαν, τερματίζουσα τὸν μακρὸν ἑορτασμὸν τοῦ γάμου. Εἴς τινα μέρη τῆς Μακεδονίας οἱ φίλοι τῶν γαμβρῶν, οἵτινες διαδραματίζουν σπουδαιότατον ῥόλον κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ γάμου καθίστανται ἀδερφοποιτοί, σταυραδερφοί, βλάμηδες ἢ μπράτιμοι.

Θάνατος. Εἰς τὰ κατὰ τὴν τελευτὴν ἔθιμα τῶν σημερινῶν Μακεδόνων ὑπάρχουν λείψανα πρωτογόνων ἰδεῶν σχετικῶς πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὴν μετὰ θάνατον κατάστασιν τῆς ψυχῆς. Αἱ δοξασίαι καὶ τελεταὶ αὗται θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι συνδέουν τὸ παρὸν μετὰ τοῦ παρελθόντος, ἀποτελοῦσαι ὑπολείμματα ἀρχαίου πολιτισμοῦ, τὴν ἑρμηνείαν τῶν ὁποίων δύναταί τις ν' ἀνεύρῃ εἰς ἀνάλογα ἔθιμα σημερινῶν βαρβάρων φυλῶν. Τινὰ τῶν ἐθίμων τούτων ἀποτελοῦν συνέχισιν τῶν ἑλληνικῶν ἢ ῥωμαϊκῶν τοιούτων, ἐλαφρῶς ἐπηρεασθέντων ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἕτερα δὲ σχετίζονται μὲ τελετὰς τῶν σλαυϊκῶν πληθυσμῶν, αἵτινες εἰσαχθεῖσαι εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας διετήρησαν μέγα μέρος τῆς εἰδωλολατρικῆς μορφῆς των.

Ὅταν μέλος τῆς οἰκογενείας πνέῃ τὰ λοίσθια (βγαίνει ἡ ψυχή του), μόνον εἷς ἢ δύο ἐκ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν ἐπιτρέπεται νὰ παραμένουν παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην. Οὗτοι θὰ κλείσουν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ. Μόλις παραδώσῃ τὸ πνεῦμα, τὸ πρόσωπόν του βρέχεται διὰ βάμβακος ἐμπεποτισμένου εἰς οἶνον, τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ λείψανον τοῦ ἀρχαίου ἐθίμου τῆς πλύσεως τοῦ νεκροῦ. Ἀκολούθως «ἀλλάζουν τὸν πεθαμένο», ἂν δὲ εἶναι μεμνηστευμένος ἢ ἐνυμφεύθη προσφάτως, ἐπιτίθεται νυμφικὸς στέφανος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Προκειμένου περὶ παιδίων ἡ κεφαλή των στολίζεται δι' ἀνθέων, ἐνίοτε ἀναμειγνυομένων μετὰ τεμαχίων σακχάρεως. Εἴς τινας περιφερείας ὁ ὀβολὸς τοῦ Χάρωνος τοποθετεῖται εἰσέτι ὑπὸ τὴν γλῶσσαν ἢ μεταξὺ τῶν γονάτων τοῦ νεκροῦ. Τὸ πτῶμα τοποθετεῖται μὲ τὸ πρόσωπον βλέπον πρὸς ἀνατολὰς καὶ καλύπτεται μὲ τὸ σάβανον. Τρεῖς λαμπάδες ἀνάπτονται, δύο ἑκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς καὶ μία παρὰ τοὺς πόδας. Τὰ «μοιριολόγια» εἴς τινας περιστάσεις λέγονται ὑπὸ τῆς μητρός, συζύγου ἢ ἀδελφῶν τοῦ νεκροῦ, εἰς ἄλλας δὲ καλοῦνται ἐξ ἐπαγγέλματος μοιριολογίστρες, αἵτινες πληρώνονται εἰς τρόφιμα, σπανιώτατα δὲ εἰς χρῆμα. Τὸ πτῶμα οὐδέποτε παραμένει ἐκτεθειμένον περισσότερον τῶν εἴκοσι τεσσάρων ὡρῶν. Μόλις σηκωθῇ ὁ νεκρός, αἱ γυναῖκες ἐκσποῦν εἰς κοπετούς, ὅσαι δὲ ἔχουν συγγενῆ προσφάτως ἀποθανόντα στέλλουν χαιρετίσματα. Μερικοὶ τοποθετοῦν μῆλον ἢ ἄλλας ὀπώρας μεταξὺ τῶν ποδῶν τοῦ νεκροῦ, ὅπως τὸ δώσῃ εἰς τοὺς προσφιλεῖς νεκρούς, ποῦ θὰ συναντήσῃ εἰς τὸν «Κάτω κόσμο».

Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ ἀντίληψις ὅτι τὰ δῶρα δίδονται πρὸς τὸν νεκρόν, ὅπως χρησιμεύσουν ὡς τροφή του στὸ ταξίδι του στὸν Ἅδη. Μόλις τὸ φέρετρον ἐξαχθῇ ἐκ τῆς οἰκίας, πήλινον δοχεῖον ἢ κέραμοι θραύονται ὄπισθεν αὐτοῦ. Τὸ φέρετρον μεταφέρεται ἀκάλυπτον, ἔθιμον ὅπερ λέγεται ὅτι ὀφείλεται εἰς παλαιὰν διαταγὴν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν λαθραίαν μεταφορὰν ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων ἐντὸς κεκλεισμένων φερέτρων. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔθιμον παρατηρεῖται παλαιόθεν καὶ ἐν Ῥωσίᾳ καὶ εἶναι μᾶλλον βυζαντινόν, ἂν ὄχι παλαιότερον. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις τοῦ νεκροῦ ἀποτελεῖ ἀντικείμενον εὐλαβῶν σχολίων ἐκ μέρους τῶν διαβατῶν. Συχνότατα ἀκούεται τὸ πλῆθος ψιθυρίζον «τί ὡραῖο, τί ἥμερο λείψανο». Πιστεύεται ὅτι ἂν ὁ νεκρὸς φέρῃ μειδίαμα ἐπὶ τοῦ προσώπου του, θὰ τραβήξῃ καὶ ἄλλον. Μετὰ τὴν ταφὴν οἱ συνοδεύοντες ῥίπτουν ἐπὶ τοῦ τάφου κόλλυβα, οἶνον καὶ προκειμένου περὶ νέων γλυκίσματα. Μετὰ τὴν κηδείαν ἀκολουθεῖ εἰς τὸν οἶκον τοῦ νεκροῦ πένθιμον συμπόσιον (μακαριὸ ἢ μακαριά). Προπόσεις ἐγείρονται, οὐχὶ δὲ σπανίως οἱ συμποσιαζόμενοι λησμονοῦν ὅτι τὸ συμπόσιον εἶναι πένθιμον («οἱ πεθαμέν' μὲ τσοὶ πεθαμέν' κι' οἱ ζουντανοὶ μὲ τσοὶ ζουντανοί»). Τὸ νεκρικὸν συμπόσιον τοῦτο διεδέχθη τὸ κλασσικὸν περίδειπνον, ὅπερ καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου τάφος. Εἰς ὡρισμένας περιόδους, ὡς «στὲς ὀχτώ», «στὲς σαράντα» καὶ «στὸ χρόνο» τοῦ θανάτου τελοῦνται μνημόσυνα. Ὁ τάφος κοσμεῖται δι' ἀνθέων, ψάλλεται λειτουργία καὶ γίνονται προσφοραὶ ἐν τῷ ναῷ (κόλλυβα). Ἐκτὸς τῶν τελετῶν τούτων ὑπάρχουν καὶ αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς τιμᾶται συνολικῶς ἡ μνήμη τῶν νεκρῶν. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ψυχοσάββατα. Τρία ἔτη μετὰ τὴν ταφὴν τὸ πτῶμα ἐκθάπτεται, τὰ ὀστᾶ πλύνονται ἐπιμελῶς δι' οἴνου καὶ τοποθετοῦνται ἐντὸς σάκκου ἢ ξυλίνου κυβωτίου, τοποθετούμενα εἰς τὸ κοιμητήριον.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ Μελενίκου ὑπάρχει εἰσέτι ἡ πρόληψις, παρατηρουμένη καὶ εἰς πλείστους ἄλλους λαούς, καθ' ἣν ὡρισμένοι ἄνθρωποι κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου των μεταμορφοῦνται εἰς θηρία. Ἡ μεταμόρφωσις λαμβάνει χώραν ὡς ἑξῆς: ὁ ἁμαρτωλὸς ἀρχίζει νὰ μουγκρίζῃ, ἀκολούθως τετραποδίζει, ὁρμᾷ ἔξω τῆς οἰκίας ὡς θηρίον, ἑκάστην δὲ νύκτα ἐπισκέπτεται τὰς οἰκίας τῶν συγγενῶν καὶ φίλων κτυπῶν ὅπως τοῦ ἀνοίξουν. Τοῦτο γίνεται ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, κατόπιν τῶν ὁποίων «παίρνει τὰ βουνὰ σὰν θηρίο». Ὁ Μα-

Digitized by Google

κεδὼν βρυκόλακας (βουρκολάκι ἢ βάμπυρας) θεωρεῖται τέρας, ὅπερ ἀπομυζᾷ αἷμα ἀνθρώπων καὶ πτηνῶν, καταστρέφει οἰκιακὰ σκεύη κλπ., ἀπεικονίζεται δὲ ὡς ἀσκὸς πλήρης αἵματος μὲ δύο ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, οἵτινες λάμπουν ὡς ἀνημμένοι ἄνθρακες εἰς τὸ σκότος. Ὁ νεκρὸς βρυκολακιάζει κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκταφῆς τοῦ πτώματος, ὁπότε τοῦτο παρουσιάζεται μὴ ἀποσυντεθὲν καὶ κείμενον ὕπτιον. Εἰς τινας περιφερείας τὸ σῶμα ζεματίζεται μὲ βραστὸ λάδι καὶ διατρυπᾶται ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ διὰ μακρᾶς περόνης. Τὸ σῶμα τίθεται ἐκ νέου εἰς τὸν τάφον, ὅστις ραντίζεται μὲ κεχρί, οὕτως ὥστε ἂν ὁ βρυκόλακας ἐξέλθῃ ἐκ νέου ἀντὶ νὰ ἐνοχλήσῃ τοὺς ζῶντας θ' ἀπασχοληθῇ μὲ τὸν κέχρον μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ αὐγή, καὶ τότε, μόλις λαλήσῃ ὁ πετεινός, «θὰ ξαναμπῇ στὸν τάφο του». Ὁ νεκρὸς δύναται νὰ μεταμορφωθῇ εἰς βρυκόλακα ἂν κατὰ τὰς ὥρας καθ' ἃς εὑρίσκεται ἐκτεθειμένος πηδήσῃ ἐπ' αὐτοῦ γαλῆ, διὰ τοῦτο δὲ οἱ ἀγρυπνοῦντες περὶ τὸν νεκρὸν φροντίζουν νὰ μὴ ἀφίνουν ὅπως πλησιάσῃ τὸ ζῷον τοῦτο. Ἂν παρὰ τὰ μέτρα των κατορθώσῃ καὶ πηδήσῃ, ὁ μόνος τρόπος ἀποτροπῆς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ νεκροῦ εἶναι νὰ διαπερασθῇ ἡ γαλῆ μὲ δύο σακκορράφας. Ἡ πρόληψις αὐτὴ ἐπικρατεῖ ἐπίσης παρὰ τοῖς Σέρβοις καὶ Βουλγάροις.

Ἡμερολόγιον. Ὁ χρόνος παρὰ τοῖς χωρικοῖς τῆς Μακεδονίας, ὡς καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς Ἕλλησι, μετρεῖται οὐχὶ κατὰ τὸ ἡμερολόγιον, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὰς ἐργασίας καὶ τὰς ἑορτὰς τῶν διαφόρων ἐποχῶν τοῦ ἔτους. Ἡ σπορά, ὁ θερισμός, ὁ τρύγος, τὰ Χριστούγεννα, τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἢ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀποτελοῦν χρονικοὺς σταθμοὺς ἐν τῇ ζωῇ τοῦ χωρικοῦ. Εἰς τὰς περισσοτέρας περιστάσεις τὰ ρωμαϊκὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, ἄνευ σημασίας διὰ τὰ ἑλληνικὰ ὦτα, παρεφθάρησαν κατὰ τρόπον περικλείοντα ἐννοίας οἰκείας εἰς τὴν ζωὴν τοῦ χωρικοῦ ἢ ἀντικατεστάθησαν ὑπ' ὀνομάτων περιγραφικῶν τῆς κυριωτέρας ἐργασίας ἢ φυσικῆς λειτουργίας ἑκάστου μηνός. Ἄλλη κλάσις μηνῶν διακρίνεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυριωτέρου ἁγίου, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη τιμᾶται κατὰ τοὺς μῆνας τούτους. Αἱ χαρακτηριστικαὶ αὗται ἐπωνυμίαι προσδίδουν εἰς τὸ λαϊκὸν ἡμερολόγιον ποικιλίαν καὶ χρῶμα, ἅτινα ματαίως θ' ἀνεζήτει τις εἰς τὰ τεχνητὰ ἡμερολόγια περισσότερον μορφωμένων κοινωνιῶν. Ὁ πρῶτος μὴν τοῦ ἔτους φέρει τὸ ὄνομα Γεννάρης (ἐκ τοῦ λατινικοῦ Ἰανουάριος), καθ' ὅσον ἀποτελεῖ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν τὰ κτήνη γεννοῦν. Ἐπίσης ὀνομάζεται Μεγάλος ἢ Τρανὸς μῆνας, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Φλεβάρην ἢ Κλαδευτήν, καθ' ὃν πρέπει νὰ κλαδεύωνται τὰ δένδρα καὶ τὰ κλήματα. Ὁ Φεβρουάριος μετετράπη εἰς Φλεβάρην, ἐπειδὴ κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον κυρίως ἐξογκοῦνται αἱ φλέβες τῆς γῆς ἐκ τῶν πολλῶν ὑδάτων. Ἐπίσης ὀνομάζεται Μικρὸς μῆνας ἢ Κουτσοφλέβαρος. Ὁ Μάρτιος ἀποκαλεῖται Φουσκοδεντρίτης, χαιρετᾶται δὲ ἰδιαιτέρως ἡ ἄφιξις τῆς πρώτης χελιδόνος. Ἡ μήτηρ δένει πέριξ τοῦ περικαρπίου τῆς χειρὸς τοῦ τέκνου της κλωστὴν ἐρυθρὰν καὶ λευκὴν καλουμένην ὁ μάρτης ἢ ἡ μάρτα, τὴν ὁποίαν τὸ παιδίον ρίπτει προσφορὰν πρὸς τὸ πτηνόν. Αἱ πρῶται τρεῖς ἡμέραι τοῦ Μαρτίου καλοῦνται Δρύμιες ἢ Δρύμες, κατ' αὐτὰς δὲ οἱ χωρικοὶ οὔτε πλύνουν ἐνδύματα οὔτε λούονται. Ἐπίσης ἀποφεύγουν πᾶσαν περιποίησιν τῶν δένδρων, καθ' ὅσον πιστεύουν ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἐξηραίνοντο. Τὸ αὐτὸ πιστεύεται διὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἡμέρας καὶ πᾶσαν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν τοῦ αὐτοῦ μηνός. Λόγῳ τῶν βιαίων καὶ ψυχρῶν ἀνέμων, οἵτινες συνοδεύουν τὸν μῆνα τοῦτον, ἐπωνομάσθη ἐπίσης Γδάρτης. Ὁ Ἀπρίλιος (Ἀπρίλης) εἶναι γνωστὸς μεταξὺ τῶν χωρικῶν ὡς Ἁγιογεωργίτης ἐκ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Ἰούνιος ὀνομάζεται Θεριστής, ὁ Ἰούλιος Ἁλωνιστής, Ἁλωντὴς ἢ Ἁλωνάρης. Τὸ ᾆσμα τοῦ τέττιγος καὶ τὸ χαροποιὸν θέαμα τῶν ὡριμαζουσῶν σταφυλῶν συνδυάζονται κατὰ τρόπον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐζήλευε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀνακρέων. Τὸ μελῳδικὸν ἔντομον ἐξυμνεῖται ὅπως καὶ παρ' ἀρχαίοις, οἱ δὲ γεωργοὶ τῆς Μακεδονίας ἐκ τοῦ νεωστὶ ἀλεσθέντος σίτου κατασκευάζουν μέγαν λεπτὸν πλακοῦντα, τὸ τζιτζηρόκλικο, τὸ ὁποῖον μεταφέρουν εἰς τὴν βρύσην ἢ τὸ πηγάδι τοῦ χωρίου, τὸ ραντίζουν δι' ὕδατος καὶ τὸ προσφέρουν εἰς τοὺς παρισταμένους, ἀνταλλάσσοντες εὐχάς. Ὁ Αὔγουστος ἄρχεται διὰ τῆς ἑορτῆς τοῦ Σταυροῦ, καθ' ἣν ἀνάπτονται πυραί, ὑπὲρ τὰς ὁποίας πηδοῦν τὰ παιδία. Ὁ Αὔγουστος θεωρεῖται πρόδρομος τοῦ χειμῶνος. «Ὁ Αὔγουστος ἐπάτησε στὴν ἄκρα τοῦ χειμῶνα». Αἱ πρῶται δώδεκα ἡμέραι τοῦ μηνὸς τούτου παρακολουθοῦνται μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ οἱ χωρικοὶ διατηροῦν ἐν τῇ μνήμῃ των τὸν ἐπικρατοῦντα κατ' αὐτὰς καιρόν. Μακρὰ πεῖρα, βοηθουμένη ὑπὸ βαθείας μελέτης τῶν μετεωρολογικῶν ζητημάτων, καθιέρωσε τὸν κανόνα ὅτι ὁ αὐτὸς καιρὸς ἀντιστοιχεῖ εἰς ἕκαστον μῆνα τοῦ ἔτους. Ἐκ τούτου αἱ δώδεκα αὗται ἡμέραι ἐκλήθησαν μερομήνια, λέξις, ἥτις, κατά τινας, ἀποτελεῖ ἐπιβίωσιν τῶν κλασσικῶν ἱερομηνίων. Αἱ πρῶται τρεῖς ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου, ὡς καὶ αἱ ἀντίστοιχοι τοῦ Μαρτίου, εἶναι καθιερωμέναι εἰς τὶς Δρύμες. Τί εἴδους ὄντα εἶναι ταῦτα, ἀποτελεῖ μυστήριον ἄλυτον εἰσέτι διὰ τὸν λαογράφον. Οὔτε ἡ παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος ἐξηκριβώθη μετὰ βεβαιότητος. Αἱ αὐταὶ συνήθειαι τηροῦνται ὅπως καὶ κατὰ τὶς Δρύμιες τοῦ Μαρτίου. Ὁ Σεπτέμβριος καλεῖται Τρυγητὴς καὶ Σταυριώτης, ὁ Ὀκτώβριος Ἁγιοδημητριάτης ἢ Δημητριάτης, ἐκ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὁ Νοέμβριος Σποριᾶς, ἀλλ' εἰς τινα μέρη ἡ κοσμικὴ ἐπωνυμία ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ ὀνόματος Ἀντρεᾶς, λόγῳ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἀποστόλου κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ μηνός. Ὁ ἅγιος ἀπεικονίζεται ὡς δασύθριξ γέρων μὲ μακρὰν χιονόλευκον γενειάδα. Συμβολίζει τὸν χειμῶνα. Ἡ πρώτη πτῶσις τῆς χιόνος ἀποδίδεται εἰς αὐτόν. «Τ' ἄσπρισε τὰ γένεια τ' ὁ Ἅϊ Ἀντρέας». Τὴν 18 τοῦ μηνὸς ἑορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ μάρτυρος Πλάτωνος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα μετετράπη εἰς Ἅϊ Πλάτανος. Εἶναι σπουδαιοτάτη ἡμερομηνία ὡς πρὸς τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ. Ἡ ἑορτὴ αὕτη πιστεύεται ὅτι περιλαμβάνει ὅλας τὰς μετεωρολογικὰς μεταβολάς, ἀλλ' ὁ καιρὸς ὅστις θὰ ἐπικρατήσῃ κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου πιστεύεται ὅτι θὰ διαρκέσῃ καθ' ὅλον τὸ Σαρανταήμερο. Οἱ δύο τελευταῖοι μῆνες τοῦ ἔτους ὁρίζονται διὰ τοῦ ὀνόματος Δίδυμοι, ἀλλ' ὁ Δεκέμβριος καλεῖται καὶ Νικολαΐτης, ἐκ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ἡ λαϊκὴ θυμοσοφία δὲν ἐφείσθη οὔτε τῶν σπουδαιοτέρων ἁγίων τοῦ μηνὸς τούτου, ἀφιερώσασα εἰς αὐτοὺς διάφορα ἐπιγράμματα. Οὕτω Δεκεμβρίου 4: «Ἅϊ Βαρβάρα βαρβαρώνει», 5: «Ἅϊ Σάββας σαβανώνει», 6: «Ἅϊ Νικόλας παραχώνει», 12: «Ἅϊ Σπυρίδων ξαναχώνει». Ἐπίσης λέγει ὅτι μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος αἱ ἡμέραι αὐξάνουν κατὰ ἕνα σπυρί, ἐνῷ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ὁ ἥλιος μᾶς «ἀγναντεύει».

Μυθολογία. Ὁ Μακεδὼν χωρικὸς ἀφηγούμενος παραμύθι πιστεύει ἐνδομύχως ὅτι τὰ ὑπερφυσικὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα τοῦ παραμυθιοῦ ὑπῆρξαν πραγματικῶς, κατά τινα ἐποχήν, διότι στὸν «παλιὸν κιρὸ ὅλα γένουνταν», θεωρεῖ δὲ ὅτι οἱ γραμματισμένοι καὶ δασκάλοι ἀγνοοῦν τὰ πράγματα, μὴ πιστεύοντες ὅτι ὑπῆρξαν ποτὲ οἱ κυριώτεροι ἥρωες τῶν παραμυθιῶν του, ὁ Δράκος καὶ ἡ Λάμια. Ὁ Δράκος ἢ Δράκοντας συχνάζει εἰς τὰς πηγὰς (δρακονέρια) καὶ κρατεῖ τὸ νερό, ὅπως ἐνοχλήσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι προικισμένος μὲ ὑπερφυσικὴν δύναμιν, ἡ δὲ ἀφέλειά του εἶναι ἴση μὲ τὴν δύναμίν του. Δὲν ἔχει τὴν ὀξύνοιαν καὶ λεπτότητα τοῦ πειρασμοῦ τῶν Ἑβραίων καὶ τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως ἢ τοῦ μωαμεθανικοῦ Ἀφρίτ, ὅστις θεωρεῖται ἡ προσωποποίησις τῆς εὐφυΐας. Ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὸν τευτονικὸν Γίγαντα, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἄθλους τῆς σωματικῆς δυνάμεως. Εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Μακεδονίας συναντᾷ τις τοποθεσίας φερούσας τὸ ὄνομά του. Οὕτω βράχος νοτίως τῆς Νιγρίτης ὀνομάζεται τοῦ Δράκου τὸ δράμι, ὕψωμα δὲ πλησίον τούτου φκυαριὰ τοῦ Δράκου. Οὐχὶ μακρὰν τούτου εἶναι τοῦ Δράκου τὸ μνημμούρι, ἐν δὲ τῇ πεδιάδι τῶν Σερρῶν δύο ἀπομεμονωμένοι βράχοι καλοῦνται Δρακόπετρες. Πλεῖστα παραμύθια συνδέονται μὲ τὰς τοποθεσίας ταύτας. Ὁ Δράκος, ὅταν ἀπεικονίζεται ὡς γίγας, ἔχει ἐνίοτε καὶ σύζυγον τὴν Δράκαινα ἢ Δρακόντισσα, ἐξ ἴσου ἰσχυρὰν καὶ ἀφελῆ ὡς αὐτός. Οὐχὶ σπανίως ἡ οἰκογένεια πλουτίζεται δι' ἀριθμοῦ θυγατέρων, ἀξιοσημειώτων διὰ τὸ μέγα ἀνάστημά των, τὴν ἰσχύν των καὶ τὴν προτίμησίν των διὰ τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα. Συχνότατα ὅμως ὁ Δράκος ταυτίζεται μὲ τὸν ὄφιν δράκοντα, ἐξ οὗ πιθανῶς παρήχθη ἐξελιχθεὶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Οἱ μυθογράφοι συμφωνοῦν θεωροῦντες τὸν Δράκον ὡς μέλος μεγάλης οἰκογενείας, τέκνον τοῦ θανάτου, τοῦ σκότους καὶ φυσικῶν δυνάμεων τῶν ἐχθρικῶν πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Δράκος λέγεται συμβολίζων τὴν ἰδέαν τῆς καταιγίδος, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης δύναται νὰ θεωρηθῇ νεώτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀρχαίου Πύθωνος, σφαγέντος ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ Λάμια συνδέεται μετὰ τοῦ Δράκου διὰ τῆς ταυτότητος τῶν διαθέσεων, ἐνίοτε διὰ τῶν δεσμῶν τοῦ γάμου. Συμμερίζεται πλήρως τὰς ἀνθρωποφαγικὰς ἐκείνου ὀρέξεις καὶ τὴν παιδικὴν ἀφέλειάν του. Ἡ ἀδηφαγία της ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν κοινοτάτην παρομοίωσιν «τρώγει σὰν Λάμια». Κρατεῖ τὸ νερό, ὡς καὶ ὁ σύζυγός της, μέχρις ὅτου ἐξευμενισθῇ διὰ τῆς προσφορᾶς ἀνθρωποθυσίας. Ἀπεικονίζεται ὡς τεράστιος πτερωτὸς ὄφις καὶ ἔχει ἰσχυροτάτους γαμψοὺς ὄνυχας.

Δ. Σ. Δ.

— [ΦΙΛΟΤ.] Κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς πολέμους 1912—1913 εἰς τὰς μακεδονικὰς ἐπαρχίας ἐκυκλοφόρησαν τὰ ἑλληνικὰ γραμματόσημα τῆς ἐποχῆς, μὲ τὸ ἐπισήμασμα «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ» καὶ ἡ ἀναμνηστικὴ σειρὰ τῆς ἐκστρατείας 1912—1913. Ταυτοχρόνως ἐλειτούργησε καὶ βουλγαρικὸν ταχυδρομεῖον ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπως καὶ ἑλληνικὸν ταχυδρομεῖον εἰς τὴν βουλγαροκρατουμένην τότε πόλιν τῶν Σερρῶν, χωρίς, ἐν τῷ μεταξύ, νὰ διακοπῇ καὶ ἡ λειτουργία τῶν ξένων ταχυδρομικῶν γραφείων (ἀγγλικοῦ, αὐστριακοῦ, γαλλικοῦ, ἰταλικοῦ καὶ ρωσικοῦ) ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Καβάλλᾳ, ἅτινα ἐκλείσθησαν κατὰ τὸ τέλος τῶν πολέμων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τὸ ἐπαναστατικὸν βουλγαρικὸν μακεδονικὸν κομιτᾶτον εἶχε παραγγείλει καὶ ἐξέδωκεν ἰδίαν σειρὰν γραμματοσήμων εἰδικῶς διὰ τὴν Μακεδονίαν, τὰ ὁποῖα, χάριν προπαγάνδας, εἶχε διανείμει ἀπὸ τοῦ 1906 εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἰδίως τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας, διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ αὐτονομία τῆς Μακεδονίας, καὶ μάλιστα τῆς βουλγαρικῆς τοιαύτης, ἦτο γεγονὸς τετελεσμένον. Ἡ σειρὰ τῶν γραμματοσήμων τούτων, ἡ ὁποία δὲν εἶχεν ἐπίσημον χαρακτῆρα, ἀπετελεῖτο ἀπὸ 7 ἀξίας τῶν 10, 20 παράδων 1, 5, 10, 15 καὶ 25 γροσίων. Ἦσαν δαντελλωτὰ καὶ παρίστων τὸν βουλγαρικὸν λέοντα μελανοῦ χρώματος ἐντὸς ᾠοειδοῦς χρωματιστοῦ πλαισίου. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῶν γραμματοσήμων ἀνεγράφετο μὲ μελανοὺς κυριλλικοὺς χαρακτῆρας ἡ λέξις Μακεδονία, κάτωθι δὲ ἡ ἀξία τοῦ γραμματοσήμου.

«Ε. Φ. Ε.»

ΧΑΡΤΑΙ. *Μήλιου Σπ.*, Χάρτης Ἠπείρου, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας (Ἀθῆναι 1854).—*Νικολαΐδη Β.*, Carte de la Thessalie et de la Macédoine (1859).—Γενικὸν ἐπιτελεῖον 1878: Ἤπειρος—Μακεδονία (κλῖμαξ 1: 420000).—Χάρτης Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ Συνόρων.—*Βλάσση Ἰω.*, Ἡ Μακεδονία κατὰ τὰ φυσικὰ καὶ ἱστορικὰ ὅρια αὐτῆς μετὰ τῶν παρακειμένων χωρῶν Ἠπείρου καὶ Ἀλβανίας (κλῖμαξ 1: 500000).—*Bianconi F.*, Cartes commerciales de la région d'Orient.—*Κατελοῦζος Γ.*, Χάρτης τῆς Ἠπείρου, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας (κλῖμαξ 1: 400000).—*Χρυσοχόος Μιχ.*, Πίναξ τῆς Μακεδονίας, Ἰλλυρίας καὶ Ἠπείρου (κλῖμαξ 1: 400000).—Carte des écoles chrétiennes de la Macédoine (κλῖμαξ 1: 400000).—Carte ethnographique des Vilayets de Salonique, Monastir et Cossovo (Σόφια 1901).—K. u. K. Militargeographisches Institut Generalkarte von Mitteleuropa (1897).—Τοῦ αὐστριακοῦ τούτου χάρτου (κλῖμαξ 1: 200000), ἔγιναν ἐκδόσεις διαφόρων φύλλων καὶ ὑπὸ βαλκανικῶν κρατῶν. Ἑλληνιστὶ ἐξεδόθη ἡ Μακεδονία εἰς 12 φύλλα ὑπὸ *Κ. Κοντογόνη* (1910).—General Karte Central Europa εἰς κλίμακα 1: 300000 (φύλλα Monastir, Seres, Kastoria, Salonique).—*Cvijic J.*, Zezera Makedonije (Λίμναι Μακεδονίας) (Beograde 1902).—Cartes des écoles et des églises chrétiennes εἰς κλίμακα 1: 600000 (Vilayet Salonique-Vilayet de Monastir—Carte de provinces de la Turquie d'Europe (Ἀθῆναι 1909).—The Balkans 1: 250000 ἔτος 1908 (φύλλα Uskub, Juma-i-Bala, Kirjali, Monastir, Salonika, Gumuljina, Kozana, Mt. Athos).—Ἐποικιστικὸς χάρτης Μακεδονίας 1: 400000.—*Ἰω. Σαρρῇ καὶ Ἰω. Κονιωτάκη*, Χάρτης τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας (κλῖμαξ 1: 400000). — Ἐσχάτως ἐξεδόθη εἰς προσωρινὴν ἔκδοσιν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας στρατοῦ σειρὰ τοπογραφικῶν χαρτῶν ὑπὸ κλίμακα 1: 100000, ἐκ τῶν ὁποίων 23 ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, οἱ ἑξῆς: Μοναστήριον, Φλώρινα, Κορυτσὰ—Πρέσπα, Νεστράμι, Γρεβενά, Κατερίνη, Ἐνωτία—Καφαδάρ, Ἔδεσσα, Κοζάνη, Στρώμνιτσα—Γευγελῆ, Γιαννιτσά, Θεσσαλονίκη, Ἐπανωμή, Πολύγυρος, Πορόϊα—Πετρίτσι, Νιγρίτα, Δοξᾶτον—Λεκάνη, Σέρραι, Δράμα, Καβάλλα, Παομακλῆ, Ἅγιον Ὄρος. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν χαρτῶν τῆς Μακεδονίας ἀξιόλογοι εἶναι: *Henrici Kiepert*, Graecia cum Macedonia et Epiro (ἐν «Formae Orbis antiqui» ἀριθ. XVI) (1908).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Illyricum et Thracia ἀριθ. XVII (1894).—*Ε. Κίπερτ*, Πίναξ τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Ι΄ ἑκατονταετηρίδα (ἑλληνιστί, 1883).

Ἡ συλλογὴ τῶν ἀγγλικῶν χαρτῶν, τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ μακεδονικὰ παράλια, περιλαμβάνει τὰς ἀκολούθους: 426: Doro channel to gulf of Saloniki.— 1085: Negrepont to Kassandra.— 2070: Gulf and bay of Saloniki (λεπτομερέστερος καὶ ἐνημερώτερος ὁ Ἑλληνικὸς τῆς Ὑδρογραφικῆς μας Ὑπηρεσίας).—1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos. Εἰς τούτους προσθετέοι καὶ οἱ λιμενοδεῖκται: 1679 Harbours and anchorages: Port Kupho, Thasso strait, Port Dimitri (Vouvorou), mouth of Kara-su or Strymon, Deuthero (Eleftherae) cove, Kalamuti (Keramidli) harbour.—1647: Erissos and Problaka bays, Platy harbour.—1684: Panagia (Θάσσου) road.

Ι. Σ. Σ. — Σ. Ε. Λ.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐπειδὴ τόσον αἱ πηγαί, ὅσον καὶ τὰ περισσότερα τῶν βοηθημάτων δὲν δύνανται νὰ καταταχθοῦν κατὰ κλάδους λόγῳ τῆς ποικιλίας τοῦ περιεχομένου των, ἡ ἀπαρίθμησις ἐνταῦθα τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν Μακεδονίαν πηγῶν καὶ βοηθημάτων γίνεται κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τοῦ ὀνόματος τῶν συγγραφέων.

Πηγαί. *Ἀθηναίου* Δειπνοσοφισταί, *Αἰσχίνου* Κατὰ Κτησιφῶντος, *Γ. Ἀκροπολίτης*, *Ἀρριανοῦ* Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου, *Δημοσθένους* Περὶ τοῦ στεφάνου, Ὀλυνθιακοί, Περὶ παραπρεσβείας, Φιλιππικοί, *Διόδωρος Σικελιώτης*, *Ἑλλάνικος*, *Ζωναρᾶς*. *Ἡρόδοτος*, *Ἡσίοδος*, *Θεοφάνης*, *Θεοφύλακτος*, *Θουκυδίδης*, *Ἱεροκλέους* Συνέκδημος, *Ἰσοκράτους* Πανηγυρικός, Παναθηναϊκός, Φίλιππος, Εὐαγόρας, *Καμενιάτης*, *Καντακουζηνός*, *Κεδρηνός*, *Κεκαυμένου* Στρατηγικόν, *Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου* Περὶ θεμάτων, *Λέων ὁ Διάκονος*, *Μαλάλας*, *Νικηφόρος*, *Ξενοφῶντος* Ἀγησίλαος, *Παχυμέρης*, *Παυσανίας*, *Πλουτάρχου* Ἀλέξανδρος, Δημ., Φλαμ., Πύρρος, Φιλοποίμην, Θησεύς, Αἰμίλιος Παῦλος, *Πολύαινος*, *Πολύβιος*, *Προκοπίου* Περὶ κτισμάτων, Περὶ πολέμων, Ἀπόκρυφος ἱστορία, *Κ. Πτολεμαῖος*. *Στράβων*, *Τίτος Λίβιος*, *Λ. Χαλκοκονδύλης*, *Ν. Χωνιάτης* κλπ.

Βοηθήματα. *Abbot G. F.* Macedonian Folklore (Cambridge 1903).—*Abel O.* Makedonien vor König Philipp (Leipzig 1847).—*Ἀθανασοπούλου Γ.* Τὸ ὀροπέδιον τῶν λιμνῶν τῆς βορειοδυτικῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας (Ἀθῆναι 1924).—*Ἀμάντου Κ.* Μακεδονικά. Συμβολὴ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν καὶ ἐθνολογίαν τῆς Μακεδονίας (Ἀθῆναι 1920).—*Τοῦ αὐτοῦ* Παρατηρήσεις εἰς τὴν μεσαιωνικὴν γεωγραφίαν (Ἀθῆναι 1924).—*Ancel* Peuples et nations des Balkans (1926).—*André L.* Les états chrétiens des Balkans depuis 1815 (Paris 1918).—*Ἀραβαντινοῦ Π.*. Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου κλπ. (Ἀθῆναι 1856—1857).—*Ἀρβανίτη Α.*, Ἡ Μακεδονία εἰκονογραφημένη (Ἀθῆναι 1909).—*Brege W.*, De Macedonum sacris (Halle 1913).—*Βασίλιεφ Α.*, Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι ἐν τῇ ρωσ. ἐπιθ. «Μπυζαντίνσκιι Βρέμενικ» (Πετρούπολις τ. Ε. 1898).—*Basmatsides J.*, Macedonia et Macedones ante Dorum reditionem (Munich 1867).—*Bayet* L'empire romain d'orient ἐν *Lavisse* καὶ *Rambaud* «Histoire général» τ. Α. (Paris 1893).—*Beloch K.*, Griechische Geschichte (Strasburg 1896—1904). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Griechische Geschichte seit Alexander ἐν *Gerke* καὶ *Norden* «Einleitung in die Altertumsvissenschaft» (Leipzig 1912).—*Bendereff* Στρατιωτικὴ γεωγραφία τῆς Μακεδονίας (ρωσ., Πετρούπολις 1890).—*Berard V.*, La Turquie et l'Hellénisme contemporain (Paris 1911 στ΄ ἐκδ.).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Pro Macedonia (Paris 1904).—*Βέρκοβιτς*, Τοπογραφικὴ καὶ ἐθνογραφικὴ ἀφήγησις περὶ τῆς Μακεδονίας (ρωσ., Πετρούπολις 1889) —*Τοῦ αὐτοῦ*, Περιγραφὴ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Βουλγάρων (ρωσ., Μόσχα 1868).—*Berve H.*, Das Alexanderreich (1926).—*Βήκα Β.*, Ἔθιμα παρὰ Βλαχοφώνοις ἐν «Λαογραφίας» τ. ΣΤ. σ. 169—188. —

Digitized by Google

Bianconi F., Ethnographie de la Turquie d'Europe (Paris 1877).—*Born*, Zur Makedonisshen Geschichte (Berlin 1858). —*Bouchiè de Belle*, La Macédoine et les Macédoniens (1922). —*Brailsford H. N.*, Macedonia, its races and their futur (London 1906).— *Brückner*, König Philipp und die Hellenischen Staaten. — *Brancoff D. M.*, La Macédoine et sa population chrétienne (Paris 1905).—*Bury J.B.*, A history of Greece to the death of Alexander the great (London 1902). —*Casson St.*, Macedonia, Thrace and Illyria (Oxford 1926). — *Colocotronis V.*, La Macédoine et l' Hellénisme (Paris 1919).— *Coursteis A. M.*, Rise of the Macedonian Empire (London 1877).— *Cousinery M.*, Voyage dans la Macédoine (Paris 1831). — *Crousse F.*, La Péninsule greco-slave (Bruxelles 1876).— *Curtius E.*, Griechische Geschichte (στ' ἐκδ. Berlin 1887 καὶ ἑλλην. μετ.).— *Cvijic J.*, Remarques sur l' ethnographie de la Macédoine ἐν «Annales de géographie» (Paris 1906).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Grundlinien der Geographie und Geologie von Macédonien und Altsere bien ἐν «Petermann's Mitteilungen» τεῦχ. 162 (1908). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Die ethnographische Abgrenzung der Völker auf der Balkanhalbinsel, ἐν «Petermann's Mitteilungen» τ. 59 (1913). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Questions balkaniques (1917).— *Τοῦ αὐτοῦ*, La péninsule Balkanique (Paris 1918).— *Γεωργαλᾶ Γ.*, Χάρτης τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων τῆς Ἑλλάδος (Δημοσ. Γεωλ. Υπηρ Ἑλλάδ. ἀριθ. 5 Ἀθῆναι 1922).—*Γουγούση Χ.*, Αἱ περὶ καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων παραδόσεις ἐν «Μακεδον. Ἡμερολογ.» Β. (1909) σ. 103—107). — *Γυαλίστρα Σ.*, Ἡ Μακεδονία (Ἀθῆναι 1928).—*Delbrück H.*, Geschichte der Kriegskunst. — *Desdevises-du-Dezert*, Géographie ancienne de la Macédoine (Paris 1863). — *Δήμιτσα Μ.*, Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας (τ. 2. 1870—1874). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις (Ἀθῆναι 1896). — *Diehl Ch.*, Manuel d'art byzantin (Paris 1910). — *Diehl-Le Journeau-Saladin*, Les monuments chrétiens de Salonique (Paris 1918). — *Doflein E.*, Macedonien. Erlebnisse und Beobachtungen eines Naturforchers in Gefolge des deutschen Heeres (Jena 1921).—*Döll*, Studien zur Geographie des alten Macedonien (Regensburg 1891). — *Dournovo N.*, Οἱ Βούλγαροι ἔχουν ἱστορικὰ δικαιώματα ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν Θράκῃ καὶ ἐν Παλαιᾷ Σερβίᾳ; (ρωσ. καὶ ἑλλ. Μόσχα 1896).— *Dozon A.*, Rapports sur une mission litteraire en Macédoine (Paris 1874).— *Driault E.*, La question d'Orient depuis ses origines jusqu'à la grande guerre (ζ' ἐκδ. Paris 1917).— *Drinow M. C.*, Ἀποικισμὸς τῆς βαλκανικῆς χερσονήσου ὑπὸ τῶν Σλάβων (ρωσ., Μόσχα 1872). — *Droysen J. A.*, Geschichte des Hellenismus (β' ἐκδ Gotha 1877). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Geschichte Alexandeıs des Grossen (1917).— *Engelhardt E.*, La question macédonienne (Paris 1906).— *Exintaris A.*, Les réformes en Macédoine de 1903 à 1908 (Paris 1913). — *Ζαβιτσάνου Π. Κ.*, Ἀρχεῖα ἐθνικῶν εὐεργετῶν (Α—ΣΤ 1929—1930). — *Ζερβοῦ Σ.*, Ἐθνικὰ κληροδοτήματα καὶ δωρεαὶ (Ἀθῆναι 1925).—*Ζησίου Γ.* Ἔρευνα καὶ μελέτη τῶν χριστιανικῶν μνημείων τῆς Μακεδονίας ἐν «Πρακτ. Ἀρχ. Ἑταιρ.» (1913). — *Gelzer H.*, Byzantinische Inschriften ans Westmacedonien ἐν «Athen. Mitteil.» (τ. XXVII, 1902).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Das Patriarchat von Achrida ἐν «Abhandlungen der Königlichen Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaft» (Leipzig τ. XX. 1903).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Von Heiligen Berge und aus Macedonien (Leipzig 1904). — *Georgevitch T. R.*, Macedonia (London—New-York 1918). — *Gerstn E.*, Macedonien und das türkische Problem (Wien 1903).— *Gjörer A.*, Byzantinische Geschichten (Graz 1872—1877).—*Goloubinsky E.*, Ὑπομνήματα επὶ τῆς ἱστορίας τῆς βουλγαρικῆς, σερβικῆς καὶ ρουμανικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (ρωσ. Μόσχα 1871). — *Goltz v. d. C.*, Ein Ausfluug nach Macedonien (Berlin 1894).—*Gopchevitch S.*, Bevölkerungs-statistik von Altserbien und Macedonien (Wien 1889).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Altserbien und Macedonien (Wien 1900). — *Gross A.*, Races of Eastern Europe ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ «Daily Telegraph» ἀριθ. 25. — *Guys Ed.*, Le guide de la Macédoine (Paris 1857).—*Hadji-Kalpha*, Rumeli und Bosna (γερμ. μετ. J. v. Hammer, Wien 1812). — *Hammer J.*, Geschichte des Osmanischen Reiches (β' ἐκδ. II, Pest 1834—1836). — *Hatzfeld J.*, Inscriptions de Thessalie et de Macédoine ἐν «Bulletin de correspondance hellénique» (τ. XXXV, 1911).— *Hertzberg G. F.*, Die Geschichte Griechenlands unter der Herrschaft der Römer, nach den Quellen dargestellt (Halle 1866 — 1875). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Geschichte Griechenlands seit dem Absterben des antiken Lebens bis zur Gegenwart (Gotha 1878).— *Hezey* καὶ *Daumet*, Mission archéologique de Macédoine (Paris 1876). — *Hirt H.*, Die Indogermanen, ihre Verbreitung, ihre Urheimat und ihre Kultur. I—II (Strasburg 1905—1907) σ. 149 κ.ἑξ., 602 κ.ἑξ. — *Hoffman O.*, Die Macedonien, ihre Sprache und ihr Volkstum (Göttingen 1906).— *Hogarth G. D.*, Philipp und Alexander of Macedon (1897).— *Hopf K.*, Geschichte Griechenlands vom Beginn des Mittelalters bis auf unsere Zeit κλπ. τ. V (Leipzig 1870).—*Iorga N.*, Histoire des états balkaniques à l'époque moderne (Bucarest 1914).— *Ischirkoff A.*, Le nom de Bulgare, éclaircissement d' histoire et d' ethnographie (Lausanne 1918).— *Τοῦ αὐτοῦ*, La Macédoine et la constitution de l'Exarchat bulgare (Lausanne 1918). —*Ivanoff J.*, Βουλγαρικαὶ ἀρχαιότητες ἐν Μακεδονίᾳ (βουλγ. Σόφια 1908). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Οἱ Βούλγαροι ἐν Μακεδονίᾳ (βουλγ. 1915). — *Ἰωαννίδου Ἀθ.*, Ἡ ἀρχαία Μακεδονία (Ἀθῆναι 1911). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Λαογραφικὰ Μακεδονίας ἐν «Μακεδον. Ἡμερολογ.» Α (1908) καὶ Β (1909). — *Jardé A.*, Le recul et la reprise de l'expansion hellénique après les guerres médiques etc. La formation de la Macédoine ἐν «L'Hellénisation du monde antique» (Paris 1914).— *Jireček C.*, Grundlinien der Geographie und Geologie vom Makedonien und Altserbien ἐν «Pettermann's Mitteilungen» 162 (1908). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Geschichte der Bulgaren (Praga 1876).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Geschichte der Serben (Gotha 1911).— *Jourguet P.*, L'impérialisme macédonien et l'hellénisation de l'Orient (Paris 1926). — *Καλοστύπη Ἰ.*, Μακεδονία, ἤτοι μελέτη οἰκονομολογική, γεωγραφική, ἱστορικὴ καὶ ἐθνογραφικὴ τῆς Μακεδονίας (Ἀθῆναι 1886).—*Kantcheff V.*, Ἡ Μακεδονία. Ἐθνογραφία καὶ στατιστικὴ (βουλγ. Σόφια 1900). — *Καζάζη Ν.* Το μακεδονικὸν πρόβλημα. — *Τοῦ αὐτοῦ*, L'Hellénisme et la Macédoiue (Paris 1903). — *Kazarow G.*, Quelques observations sur la question de la nationalité des anciens Macédoniens ἐν τῇ «Revue des Études grecques» τ. XXIII (Paris 1910) σ. 243 κ ἑξ.—*Καψάλη Γ.*, Λαογραφικὰ ἐκ Βέρμπιανης ἐν «Λαογραφίας» τ. Δ, σ. 403. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Λαογραφικὰ ἐκ Μακεδονίας ἐν «Λαογραφίας» τ. ΣΤ, σ. 452—537).—*Κεραμοπούλου Α.*, Η ἀρχαϊκὴ νεκρόπολις τοῦ Τρεμπενίστε παρὰ τὴν λίμνην τῆς Ἀχρίδος ἐν «Ἀρχαιολ. Ἐφημερ.» (1927—1928) σ. 41—112.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ ἀρχαιολογία τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἐν «Ἡμερολ. Μεγ Ἑλλ.», (1922) σ. 305—314. —*Τοῦ αὐτοῦ*, Οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Δωριεῖς ἐν Μακεδονίᾳ ἐν «Ἑλληνικοῖς» τόμ. Β. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Μακεδονία καὶ Μακεδόνες (Ἀθῆναι 1930).—*Kern O.*, Aus Makedonien in alter und neuer Zeit (Erfurt 1914).—*Kinch* Beretnung om en archaeologisk Reise i Makedonien (Copenhagen 1893). —*Köchly R.*, Geschichte der griechischen Kriegswegen (1852).—*Κοκώνη Ν.*, Ἱστορία τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν μεσαίωνα (Ἀθῆναι 1877).—*Kondakoff N. P.*, Ἡ Μακεδονία. Ἀρχαιολογικὸν ταξίδιον (ρωσ. Πετρούπολις 1909).—*Kossmat F.*, Geologie der centralen Balkanhalbinsel (Berlin 1924).— *Τοῦ αὐτοῦ*. Südostmazedonien und Kleinasien («Die Kriegsschanplätze 1914—1915» Berlin 1925).—*Kretschmer P.*, Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache (Göttingen 1896) σ. 171 κ. ἑξ.—*Krebs N. - Braun F.*, Die Kriegsschanplätze auf der Balkanhalbinsel (Leipzig 1916). —*Kuhlbrodt E.*, Klimatologie und Meteorologie von Mazedonien ἐν «Archiv der deutsches Seewarte» (Hamburg 1920).—*Kuhne V.*, La Macédoine. Prétentions bulgares. (Genève 1918).—*Kupfer E.*, La Macédoine et les Bulgares (Lausanne 1918).—*Κωνσταντινίδου Α.*, Μακεδονικὴ ζωὴ (μηνιαῖον παράρτημα «Ἀθηνῶν» τ. Δ. 1911).—*Lambropoulos A.*, Numismatik Makedoniens (Berlin 1899).—*Λάμπρου Σ.*, Ἐκλεκταὶ σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ μακεδονικοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ, ἐν «Ν. Ἑλληνομν.» (Ἀθῆναι 1911).—*Leake N. M.*, Travels in Northern Greece (London 1835).—*Léjean G.*, Ethnographie de la Turquie d'Europe (Gotha 1861).—*Le Quien*, Oriens Christianus (τ. Α. καὶ Β.).—*Λουκοπούλου Δ.*, Σύμμεικτα λαογραφικὰ Μακεδονίας ἐν «Λαογραφίας» τ. Στ'. σ. 99—168.—*Μακεδνοῦ Γνασίου* (Δραγούμη Στ.). Ἡ μακεδονικὴ κρίσις (Ἀθῆναι 1903—1906).—*Mantegazza*, Macedonia (1903).—*Mazarakis* (colonel), L' armée hellénique en Macédoine ἐν τῇ «Revue de Paris» (15—12—1918).—*Μεγδάνου Χ.*, Ἑλληνικὸν Πάνθεον. (Πέστη 1810).—*Τοῦ αὐτοῦ* Λύχνος τοῦ Διογένους (Βιέννη 1818).—*Meyer G.*, Zur makedonischen Sprachfrage ἐν τοῖς «Fleckeisen's Jahrbücher» (1875).—*Μηλιαράκη Α.*, Ἱστορία τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας καὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου (Ἀθῆναι 1898).—*Micheff D.*, The truth about Macedonia (Berne 1918).—*Millet G.*, L'école grecque dans l'architecture byzantine (Paris 1916).—*Μιχαήλ*. Μακεδονικά, ἤτοι νεώτερα ἑλληνικὰ ἤθη ἐν Μακεδονίᾳ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀρχαῖα (Ἑρμούπολις 1879).—*Μπήλου Ι.*, Ἡ ἐξέλιξις τῆς δημοσιογραφίας εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐν «Μακεδ. Ἡμερολ.» Ν Σφενδόνη (1925).—*Μπουκουβάλα Γ.*, Ἡ γλῶσσα τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαροφώνων (Κάϊρον 1905).—*Μπουντώνα Ε.*, Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τοῦ Βελβεντοῦ καὶ τῶν περιχώρων αὐτοῦ (Ἀθῆναι 1892).—*Müller K. O.*, Ueber die Wohnsitze die Abstammung und die ältere Geschichte des makedonischen Volkes (Berlin 1825).—*Nicolaides K.*, La Macédoine et la question macédonienne dans l'antiquité, au moyen âge et dans la politique actuelle (Berlin 1899) —*Niese B.*, Geschichte der griechischen und makedonischen Staaten seit der Schlacht bei Chaeronea (Gotha 1899).—*Οἰκονόμου Γ. Π.* Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη ἐν «Ἀρχαιολ. Ἐφημ.» (Ἀθῆναι 1914).—*Τοῦ αὐτοῦ* Πέλλα ἐν «Πρακτ. Ἀρχ. Ἑταιρ.» (Ἀθῆναι 1914).—*Τοῦ αὐτοῦ* Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας (Ἀθῆναι 1915).—*Ὀρλάνδου Α. Κ.*, Ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαὶ τῆς Βερροίας ἐν «Ἀρχ. Δελτ. Ὑπ. Παιδ. κλπ.» (Ἀθῆναι 1916).—*Oléicoff S.*, Ἡ Μακεδονία. Ἔκθεσις τῆς σημερινῆς καταστάσεως τοῦ βουλγαρισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ (βουλγ. Φιλιππούπολις 1885).—*Τοῦ αὐτοῦ* Ἡ Μακεδονία ἀπὸ ἐθνογραφικήν, ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν ἄποψιν (Φιλιππούπολις 1887). — *Paillarès M.*, L'imbroglio macédonien (Paris 1907). —*Παπαγεωργίου Ζ. Σ.*, Κουτσοβλαχικὴ Λαογραφία. Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα ἐν Σαμαρίνῃ τῆς Μακεδονίας, ἐν «Λαογραφίας» τ. Β', (1910) σ. 432—416.—*Παπαδάκη Σ. Ι.*, Αἱ πλουτοπαραγωγικαὶ δυνάμεις τῆς Μακεδονίας (Θεσσαλονίκη 1920).—*Παπαδάκη Ν. Χ.*, Ἐπιγραφαὶ τῆς βορείου Μακεδονίας ἐν «Ἀθηνᾷ» (Ἀθῆναι 1913).—*Παπακωνσταντίνου Ἰ.*, Ἱστορική τε καὶ γεωγραφικὴ ἔρευνα περὶ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων (Λειψία 1888) —*Παπαμάρκου Α.* Συνοπτικὴ περιγραφὴ τῶν ἰαματικῶν ὑδάτων τῆς Ἑλλάδος (Ἀθῆναι 1916).—*Παρανίκα Κ.*, Σχεδίασμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων κλπ. (Κωνσταντινούπολις 1867).—*Πετρώφ Ἰ.*, Μακεδονία (Λειψία 1903).—*Phocas-Cosmetatos S. P.*, La Macédoine, son passé et son présent (Lausanne-Paris 1919). —*Πολίτου Ν.*, Ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τοῦ Χατζηλαζαρείου ἀγῶνος περὶ τῆς λαογραφίας τῆς Μακεδονίας, ἐν «Λαογραφίας» τ. Β σ. 219—265 καὶ εἰς ἴδιον τεῦχος (Ἀθῆναι 1910).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἰς τὰς λαϊκὰς παραδόσεις ἐν Σκόκου «Ἐτήσ. Ἡμερολόγ.» (1889).—*Pouqueville F.*, Voyage de la Grèce (β' ἐκδ. Paris 1826—1827).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Histoire de la régénération de la Grèce, comprenant le précis des événements depuis 1740 jusqu'en 1824 (Paris 1824).—*Frice W. H. C.* The Balkan cockrit. The political and military story of the Balkans wars in Macedonia (London 1915). — *Reiss R. A.*, Rapport sur la situation des Macédoniens et des Musulmans dans les nouvelles Provinces grecques (1915).—*Rey L.*, Observations sur les premiers habitants de la Macédoine (Paris 1921—1922) —*Rizoff D.*, Die Bulgaren in ihren historischen, ethnographischen und politischen Grenzen (679—1917) (Berlin 1917) —*Rollin C.*, Ancient history of the Greeks and Macedonians (London 1881).—*Σάρρου Δ.*, Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ συνθηματικῶν γλωσσῶν ἐν «Λαογραφίας» τ. Ζ. σ. 52 —542. —*Sauppe*, Inscriptiones Macedoniae. —*Σβορώνου Ι.*, Νομισματικὴ τῆς Παιονίας καὶ τῆς Μακεδονίας πρὸ τῶν μηδικῶν πολέμων ἐν τῇ «Διεθνεῖ ἐφημερίδι τῆς νομισματικῆς ἀρχαιολογίας» (Ἀθῆναι 1913).—*Schultze L.*, Makedonien Landschafts und Kulturbilder (Jena 1927).—*Seton-Watson*, The Rise of nationality in the Balkan (London 1917).— *Sis*, Mazedonien (1918).—*Songeon R. G.*, Histoire de la Bulgarie depuis les origines jusqu'à nos jours (Paris 1913). *Struck A.*, Inschriften aus Makedonien ἐν «Mitteilungen des K. deutschen archaeol. Instit. Athenische Abteilung» τ. XXVII (1902).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Makedonische Fahrten. I. Chalkidike (Wien—Leipzig 1907), II. Die Makedonischen Niederlande (Sarajevo 1908).—*Sturz F.*. De dialecto Macedonica et Alexandrina (Leipzig 1808).—*Tafel T.*, De Thessalonica ejusque agro dissertatio geographica (Berlin 1839).—*Tafralı O.*, Thessalonique au XIV siècle (Paris 1913).—*Trzebitzky F.*. Studien über die Mederschlagsverhältnisse auf der südosteneuropaïschen Halbinsel (Sarajevo 1911).—*Tuma A.*, Griechenland, Makedonien und Süd-Albanien (Leipzig 1887).—*Yonkoff-Vladikine N.*, Οἱ ἀρχαῖοι Μακεδόνες ἦσαν Ἕλληνες (ἑλλ. μετ. ἐν «Ἑλληνισμῷ» (Ἀθῆναι 1898) —*Wace A. - Woedvard A.*, Inscriptions for upper Macedonia ἐν «The Annual of the British School at Athens» τόμ. XVIII (1911 — 1912). —*Weigand G.*, Die Aromunen (Leipzig 1895). —*Τοῦ αὐτοῦ*, Die nationalen Bestrebungen der Balkanvölker (Leipzig 1898).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ethnographie von Makedonien (Leipzig 1924). — *Fallmerayer J.*, Fragmente aus dem Orient (β' ἔκδ. Stuttgart 1877).—*Fick A.*, Zum makedonischen Dialekt ἐν «Kuhn's Zeitschrift» τ. XXII (1874).—*Τοῦ αὐτοῦ*, ἐν «Orient und Occident» τ. II, 118, ἐν «Bezzenberger's Beiträge» τ. III, XXIV, 297 κ. ἑξ. — *Φιλιππίδου Δ.*, Ἡ Μακεδονία ἱστορικῶς, ἐθνογραφικῶς, γεωγραφικῶς, στατιστικῶς (Ἀθῆναι 1906). —*Φιλιππίδου Ν.*, Ἡ ἐξέγερσις καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Ναούσης (Ἀθῆναι 1881). — *Filow B.*, Die archaische Necropole von Trebenichte (Berlin—Leipzig 1927).—*Flathe J. F.*, Geschichte Macedoniens (Leipzig 1832—1884) — *Forbiger A.*, Handbuch der alten Geographie (Leipzig 1842).— *Χατζημιχάλη Α.*, Ἑλληνικη λαϊκὴ τέχνη (Ἀθῆναι 1931). — *Χατζιδάκι Γ.*, Περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων (Ἀθῆναι 1895). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Zur Abstammung der alten Macedonen (Athen 1897).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Νέαι ἀποδείξεις τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων (Ἀθῆναι 1899). —*Τοῦ αὐτοῦ*, Zur Ethnologie der alten Macedonier ἐν τοῖς «Indogermanischen Forschungen» τ. XI (1900). — *Τοῦ αὐτοῦ*. Zur Chronologie der griechischen Lautgesetze und zur Sprachfrage der alten Makedonier ἐν «Kuhn's Zeitschrift» τ. XXXVII (1904). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Καὶ πάλιν περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων ἐν τῇ «Ἐπετηρίδι τοῦ πανεπιστ. Ἀθηνῶν» (1911 — 1912) σ. 87 κ. ἑξ. — *Τοῦ αὐτοῦ*, L'hellénisme de la Macédoine ἐν «Rev. des Études Grecques» τ. XLI (1928) σ. 1—26 καὶ ἐν «Ἀθηνᾶς» τ. Λ' σ. 8 κ ἑξ.

Θ. Φ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

«Μακεδονία» *Νεωτ. Ἱστορ.*/ Ὀνομασία δύο ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν ἀτμοπλοίων, ἅτινα κατεστράφησαν ἀμφότερα ὑπὸ ἐχθρικῶν βλημάτων κατὰ τοὺς Ἑλληνοτουρκικοὺς πολέμους: —1) Ἀτμόπλοιον τῆς «Πανελληνίου ἀτμοπλοΐας». Εἰσπλεῦσαν εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν τὴν 31 Μαρτίου 1897 μὲ ἐπιβάτας, πολεμικὸν ὑλικὸν καὶ ἡμιόνους τοῦ στρατοῦ, ἐξέπλεε τῶν στενῶν τῆς Πρεβέζης τὴν πρωΐαν τῆς 6 Ἀπριλίου, ὅτε ἐδέχθη πῦρ ταχὺ τῶν φρουρίων Ἁγίου Γεωργίου καὶ Παντοκράτορος καὶ τοῦ πυροβολείου Παλιοσάραγας, ὅπως καταβυθισθῇ ἐπὶ τόπου καὶ καταστήσῃ ἐφεξῆς ἀδύνατον τὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὰ ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ καὶ τἀνάπαλιν. Παρὰ ταῦτα ἠδυνήθη ὁ πλοίαρχός της νὰ καθίσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀκτίου καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸ στόμιον τοῦ εἴσπλου τοῦ Ἀμβρακικοῦ ἐλεύθερον. Τὸ σκάφος ἐπωλήθη ὡς παλαιὸς σίδηρος ἐπὶ τόπου. —2) Ὑπερωκεάνιον τῆς «Ἐθνικῆς ἀτμοπλοΐας». Ἐπιταχθὲν κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ μετατραπὲν εἰς εὔδρομον, ἐναυλόχει ἐν τῷ λιμένι Ἑρμουπόλεως (εἰς θέσιν Ψαράδικα) ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1913 πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ πηδαλίου της, ἔχουσα κεκαλυμμένα τὰ πυρά. Τὸ διαλαθὸν ὅμως ἐξ Ἑλλησπόντου τουρκικὸν εὔδρομον «Χαμηδιέ», πληροφορηθὲν ἐξ ἀνοικτοῦ ἴσως ραδιοτηλεγραφήματος, τὴν ἐκεῖ παρουσίαν τῆς «Μακεδονίας» παρουσιάσθη πρὸ τοῦ λιμένος Ἑρμουπόλεως τὴν $10^1/_2$ π.μ. τῆς 3 Ἰανουαρίου καὶ ἤρξατο ταχέος πυρός, δυνηθέντος νὰ ἀνάψῃ ἐντὸς ὀλίγου μεγάλην πυρκαϊὰν εἰς τὴν «Μακεδονίαν». Ὁ σκοπὸς τοῦ κυβερνήτου τοῦ «Χαμηδιὲ» (Ρεοὺφ βέη) ἦτο νὰ παρασύρῃ τὸν ἑλληνικὸν στόλον πρὸς τὰ κάτω εἰς καταδίωξίν του καὶ νὰ παράσχῃ μείζονας πιθανότητας ἐπιτυχίας εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον κατὰ τὴν δευτέραν ἔξοδόν του. Κριθείσης ἀδυνάτου τῆς ἐπισκευῆς τῆς «Μακεδονίας» ἐπωλήθη τὸ σκάφος της ὡς παλαιὸς σίδηρος εἰς Ὀλλανδοὺς ἐπιχειρηματίας, οἵτινες καὶ τὸ διέλυσαν. Σ. Ε. Λ.

«Μακεδονία». Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων. —1) Πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1883. —2) Καθημερινὴ πρωϊνὴ ἐφημερὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1911 ὑπὸ Κ. Βελλίδου καὶ ἐκδιδομένη μέχρι σήμερον. —Π.

— **«Μακεδονία, *Δυτικὴ* —».** Ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ἐν Καστορίᾳ ἀπὸ τοῦ 1929 ὑπὸ Ἰ. Μπακάλη.

— **«Μακεδονία, *Ἡ Ἐλευθέρα* —»** («La Macédoine Libre»). Γαλλόφωνος δεκαπενθήμερος ἐπιθεώρησις ἐν Σόφιᾳ, «ὄργανον τῶν Μακεδόνων μεταναστῶν», ἱδρυθεῖσα τῷ 1924 καὶ ἐκπροσωποῦσα τὰς ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος ἀπόψεις τῶν κομιτατζήδων. —Π.

— **Μακεδονίας *ἐποικισμός***, βλ. *Μακεδονία* /*Πολιτ. Γεωγρ.*/.

— **Μακεδονίας *θέμα*.** Κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο θέμα περιελάμβανε διαφόρους χώρας μὴ ἀνηκούσας ἐνίοτε εἰς τὴν κυρίως Μακεδονίαν, ἐκ τῶν σῳζομένων δὲ πηγῶν εἶναι ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ ἐπακριβῶς ἡ ἔκτασις τῶν χωρῶν ἢ ἡ χρονολογία τῶν ἐπελθουσῶν μεταβολῶν.

Πρὸ τῆς εἰς θέματα διακρίσεως τῆς αὐτοκρατορίας (δηλαδὴ πρὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος), ὅτε αὕτη διῃρεῖτο εἰς μείζονας διοικητικὰς περιφερείας, τὰς λεγομένας ἐπαρχίας, ἀναφέρονται δύο Μακεδονίαι: «Μακεδονία Πρώτη» καὶ «Μακεδονία Δευτέρα», ὑπαγόμεναι ἀμφότεραι εἰς τὴν μεγάλην ἐπαρχίαν τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Ἡ «Μακεδονία Πρώτη» περιελάμβανεν ἅπασαν τὴν χώραν τὴν ἐκτεινομένην ἀπὸ Βερροίας καὶ Πέλλης μέχρι τῆς σημερινῆς Καβάλλας, καθὼς καὶ τὰς νήσους Θάσον καὶ Σαμοθρᾴκην. Ἡ «Μακεδονία Δευτέρα» περιελάμβανε τὴν δυτικῶς ταύτης ἐκτεινομένην χώραν (Πελαγονίαν κ. λ.).

Ὁ Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος (913—959) ἐν τῇ «Περὶ θεμάτων» πραγματείᾳ του ἀναφέρει θέμα Μακεδονίας, εἰς τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς μικροτέρας περιφερείας, τὰς ὁποίας ὀνομάζει ἐπαρχίας: 1) Ἐπαρχίαν Μακεδονίας, ἔχουσαν τὰς πόλεις Θεσσαλονίκην, Πέλλην, Εὔρωπον, Δῖον, Βέρροιαν, Ἐορδαίους, Ἔδεσσαν, Κέλλην, Ἀλμοπίαν Ἡράκλειαν Λάκκου, Ἀντανίαν, Γέμινδον, Νικιδήν, Διόβουρον, Ἡδομνύην, Βράγυλον, Πρίβανα, Μαρώνειαν, Ἀμφίπολιν, Νεάπολιν, Ἀπολλωνίαν, Τόπειρον (τὸ ὕστερον Ρούσιον), Νικόπολιν, Ἰθάπολιν, Ἄκανθον, Κεραιόπυργον, Βέρπην, Ἄραλον, Διοκλητιανούπολιν καὶ Σεβαστόπολιν. 2) Ἑτέραν ἐπαρχίαν Μακεδονίας, ἔχουσαν τὰς πόλεις Στόλους, Ἄργος, Εὔστραιον, Πελαγονίαν, Βάργαλα, Κελαινίδιον, Ἁρμονίαν καὶ Ζαπάραν. 3) Ἐπαρχίαν Θεσσαλίας, ἔχουσαν τὰς πόλεις Λάρισαν, Δημητριάδα, Θήβας, Ἐχιναιόν, Λαμίαν, Τρίκκην, Γόμφους, Ἀπάτην, Μηστόπολιν, Νέας Πάτρας, Καισάρειαν, Φάρσαλον, Βουρθαμίνσιον, Σάλτον, Ἰωάννου βίος καὶ τὰς νήσους Σκίαθον, Σκόπελον καὶ Πεπάρηθον.

Ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀναγράφονται καὶ θέμα Στρυμόνος καὶ θέμα Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ παραδόξως περὶ μὲν τοῦ πρώτου λέγει ὅτι «οὐδαμοῦ τούτου λόγος ἐστὶ περὶ θέματος

Digitized by Google

ἀλλ' εἰς κλεισούρας (δηλαδὴ μικροτέρας διοικητικῆς περιφερεία.) τάξιν λελόγισται», περὶ δὲ τοῦ δευτέρου λέγει ἁπλούστατα, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ἐξ ἄλλων πηγῶν προκύπτει ὅτι πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Βασιλείου Α' (867—886) μέγα μέρος τῆς Θρᾴκης ὑπήγετο εἰς τὸ θέμα Μακεδονίας, οὗτινος πρωτεύουσα ἦτο ἡ Ἀδριανούπολις, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ὁ Βασίλειος, καίτοι Θρᾷξ, ἐπελέγετο Μακεδών. Ὑπὸ τὸν στρατηγὸν του θέματος τούτου τῆς Μακεδονίας ὑπήχθη βραδύτερον καὶ πᾶσα ἡ Βουλγαρία, ὅταν κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Β' (976—1025), τοῦ ἐγγόνου τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου (ἐν κεφ. ν' τοῦ βιβλ. Β' τῆς «Βασιλείου Τάξεως» τοῦ Πορφυρογεννήτου), ἀναφέρονται στρατηγοί, ἤτοι διοικηταὶ θεμάτων, Μακεδονίας, Στρυμόνος, Θεσσαλονίκης καὶ Θρᾴκης, καὶ (κεφ. νβ' τοῦ αὐτοῦ βιβλίου) ὁρίζεται καὶ ἡ σειρὰ αὐτῶν ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν βαθμούχων τῆς αὐτοκρατορίας· καὶ ὁ μὲν στρατηγὸς Θρᾴκης τάσσεται ἐν αὐτῷ ὡς 14ος, ὁ τῆς Μακεδονίας 15ος, ὁ τοῦ Στρυμόνος 24ος καὶ ὁ τῆς Θεσσαλονίκης 26ος. Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι δὲν εἶναι σήμερον δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ἡ ἔκτασις τοῦ λεγομένου *θέματος Μακεδονίας*. Ν. ΚΛΣ

μακεδονιανοὶ (οἱ). Οὕτως ὀνομάζονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως *Μακεδονίου*, ὅστις δὶς ἀναβὰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 342 καὶ 350, τυραννικῶς διῴκησε τὴν Ἐκκλησίαν, αἴτιος γενόμενος φοβερῶν αἱματηρῶν σκηνῶν. Ὡς ἡμιαρειανὸς διέστρεφε τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, σχηματίσας περὶ ἑαυτὸν ἰδίαν φατρίαν. Καθὼς οἱ ὀρθόδοξοι πρὸς τὴν θεότητα τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς ἁγίας Τριάδος ἀνεγνώριζον καὶ τὴν θεότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καίτοι ἡ ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικὴ σύνοδος περιωρίσθη ἁπλῶς νὰ εἴπῃ «καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον», οὕτω καὶ οἱ ἀρειανοί, συνεπεῖς εἰς ἑαυτούς, ἀρνούμενοι τὴν θεότητα τοῦ Υἱοῦ, ἠρνοῦντο καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τοιαῦτα ἐδίδασκε καὶ ὁ Μακεδόνιος καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ, οἵτινες, ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος *μακεδονιανοί*, ὠνομάζοντο καὶ *πνευματομάχοι*. Τούτους κατεδίκασεν ἡ Β' ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικὴ σύνοδος τῷ 381, ἥτις συμπληρώσασα τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας προσέθεσε τὸ ὄγδοον ἄρθρον, ἀνακηρύξασα τὸ «Πνεῦμα τὸ ἅγιον, Κύριον, ζωοποιόν, ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν».

† Η. Φ Β

μακεδονιανόν, ἢ *μακεδονιάνειον δόγμα* (Senatus Consultum Macedonianum). Ἡ ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου Macedo πατροκτονία ἐπὶ σκοπῷ ἱκανοποιήσεως τῶν δανειστῶν του διὰ τῆς πατρικῆς κληρονομίας, παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ρωμαϊκὴν σύγκλητον ὅπως ἐν συνεχείᾳ πρὸς νόμον τοῦ Κλαυδίου ἀπαγορεύσῃ ἐπὶ Βεσπασιανοῦ 69—79 μ. Χ.) τὰ πρὸς ὑπεξουσίους χρηματικὰ δάνεια διὰ δόγματος κληθέντος *μακεδονιανοῦ* ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατροκτόνου (Senatus Consultum Macedonianum Π. 14,6,—Κ. 4,28). Ἡ διὰ τοῦ δόγματος τούτου ἀπαγόρευσις τοῦ δανείου εἰς ὑπεξούσιον δὲν ἐδημιούργει ἀκυρότητα τοῦ δανείου, οὕτω δ' ὁ τυχὸν ἐκ πλάνης καταβαλὼν τὸ δάνειον εἰς τὸν δανειστὴν δὲν ἠδύνατο ν' ἀναζητήσῃ τὸ καταβληθὲν διὰ τῆς condictio indebiti, διότι παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ἡ παροχὴ τοῦ δανείου ἐδημιούργει φυσικὴν ἐνοχὴν (Π. 14, 6, 10).

Ἡ μόνη κύρωσις παρεσχέθη ὑπὸ τοῦ πραίτωρος, χορηγήσαντος εἰς τὸν ὑπεξούσιον τὴν ἐκ τοῦ μακεδονιανοῦ δόγματος ἔνστασιν (exceptio Senatusconsulti Macedoniani), δι' ἧς οὗτος, ἐναγόμενος, πρὸ ἢ καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὑπεξουσιότητος, ἠδύνατο ν' ἀποσείσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγωγήν. Τὴν αὐτὴν ἔνστασιν εἶχε καὶ ὁ ἀσκῶν τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἐναγόμενος διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ χρηματίου καὶ οἱ κληρονόμοι τοῦ ὑπεξουσίου, ἔτι δ' οἱ τυχὸν ἐγγυηταὶ καὶ οἱ ἀναδεχθέντες τὸ δάνειον, ἐὰν ἠδύναντο πληρώνοντες νὰ στραφῶσι κατὰ τοῦ ἀρχικοῦ ὀφειλέτου ὑπεξουσίου (Π. 14. 6, 7, 10 καὶ Π. 14, 6, 9, 3).

Διὰ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ μακεδονιανὸν δόγμα, ἀπῃτεῖτο: α) Σύναψις δανείου ἢ συνομολόγησις οἱασδήποτε πιστωτικῆς συμβάσεως, οἷον ὑποσχέσεως ἢ ἐπερωτήσεως δόσεως χρημάτων (Π. 14, 6, 3, 4), ἀδιαφόρως ἂν ταῦτα ἐνεφανίζοντο εἰκονικῶς δι' ἄλλης συμβάσεως. Τοὐναντίον, ἐὰν ἐξ ἄλλης αἰτίας, οἷον ἀγοραπωλησίας, ἐχορηγήθη πίστωσις, δὲν ἐχώρει τὸ δόγμα καὶ ἂν ἔτι τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως ἀφέθη ὡς δάνειον (Π. 14, 6, 3, 3). β) Ὁ λαβὼν τὸ δάνειον νὰ διετέλει ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν, ἥτις ἐν Ρώμῃ κατὰ κανόνα διήρκει μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ἀσκοῦντος αὐτήν, ἀνεξαρτήτως τῆς τυχὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἐνηλικιώσεως τοῦ ἐξουσιαζομένου. Οὕτω τὸ δόγμα κυρίως ἔθιξε τὴν πρὸς λῆψιν δανείου ἱκανότητα τῶν ἐνηλίκων ὑπεξουσίων, καθόσον οἱ ἐκ τούτου ἀνήλικοι καὶ πρὸ τοῦ δόγματος δὲν ἠδύναντο νὰ συνάψωσι δάνειον ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἐξουσιαστοῦ των, προστατευόμενοι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει διὰ τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως (in integrum restitutio).

Παρὰ ταῦτα καὶ ἐν περιπτώσει δανείου πρὸς ὑπεξούσιον τὸ δόγμα δὲν ἴσχυε: α) Ἐν περιπτώσει συναινέσεως τοῦ ἀσκοῦντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἢ διαθέσεως τοῦ δανείου εἰς ὄφελος αὐτοῦ (in rem patris versio Π. 14, 6, 7, 12—15 Κ. 4, 28, 7, πρ —Π. 14, 6, 17). β) Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ὑπεξούσιος εἶχε στρατιωτικὸν ἢ οἱονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον καὶ ἐφόσον ἐξήρκει τὸ χρημάτιον τοῦτο (Π. 14, 6, 1, 3 καὶ Π. 14, 6, 2). γ) Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ δανειστὴς ἐκ συγγνωστῆς πλάνης ἐξέλαβε τὸν ὑπεξούσιον ὡς αὐτεξούσιον (Π. 14, 6, 3 καὶ 19)· καὶ δ) Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ὑπεξούσιος παρῃτήθη μετὰ τὴν λύσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας τῆς ἐκ τοῦ δόγματος ἐνστάσεως (Κ. 4, 28, 2).

Παρὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἠμφεσβητήθη παρ' ἡμῖν ἡ ἰσχὺς τοῦ δόγματος, τῆς ἐφαρμογῆς του πάντως περιορισθείσης εἰς τοὺς ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν διατελοῦντας ἀνηλίκους, καθόσον, ἀντιθέτως πρὸς τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, παρ' ἡμῖν οἱ ἐνήλικοι εἶναι αὐτεξούσιοι. Καὶ ὡς πρὸς τοὺς ὑπεξουσίους ἀνηλίκους ὅμως δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ δόγμα μετὰ τὸν νόμον 1340 (ἄρθρον 7), ὅστις τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τῶν ὑπεξουσίων ἀναθέτει εἰς τὸν πατέρα, ἐφαρμοζομένων ἀναλόγως τῶν ἄρθρων 58—86 τοῦ νόμου ΧΠΘ' περὶ ἐπιτροπείας ἀνηλίκων, μὴ ἀπαιτουμένης ὅμως γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Οὕτω σήμερον, τὸ μὲν εἰς τὸν ὑπεξούσιον ἀπ' εὐθείας χορηγηθὲν δάνειον εἶναι ἄκυρον, τὸ δὲ εἰς τὸν πατέρα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὑπεξουσίου χορηγηθὲν τοιοῦτον ὑπὸ τὰς διατυπώσεις καὶ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 66 τοῦ νόμου ΧΠΘ' πλὴν τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ὑποχρεοῖ τὸν ἀνήλικον ὡς ἐὰν ἦτο ἐνήλικος, κατ' ἀναλογίαν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 78 τοῦ αὐτοῦ νόμου ΧΠΘ'. Δ. Φ. Π.

μακεδονίζοντες (οἱ). Οὕτως ἐκαλοῦντο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (ἀλλὰ καὶ τῶν Διαδόχων καὶ Ἐπιγόνων) ὅσοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, καὶ πρὸ πάντων τῶν Ἀθηναίων (ὡς ὁ Αἰσχίνης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Φωκίων, ὁ Δημάδης, καὶ ἄλλοι), ἦσαν κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῆς συνενώσεως πάντων τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ἐναντίον τῶν ἀλλοφύλων ἐχθρῶν. Σύμφωνος μὲ τὰς ἀντιλήψεις τῶν μακεδονιζόντων ἦτο ἡ ἀνακήρυξις στρατηγοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν τοῦ τε Φιλίππου Β' καὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. ΚΑΨ.

μακεδονίζω· μιμοῦμαι τοὺς Μακεδόνας εἰς τὴν γλῶσσαν, τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα κττ· ‖ φρονῶ τὰ τῶν Μακεδόνων, εἶμαι μὲ τὸ μέρος τῶν Μακεδόνων: «μακεδονίζοντες ρήτορες,—στρατηγοί» (βλ. ἀνωτ.).

μακεδονικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Μακεδόνας, ὁ τῶν Μακεδόνων: «μακεδονικὸς στρατός», «μακεδονικὴ διάλεκτος», «μακεδονικὸν μέτωπον».

—«Μακεδονικὰ *Νέα*». Πρωϊνὴ ἐφημερὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1924 ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν διεύθυνσιν τοῦ Πέτρου Α. Λούβαρη. —Π.

—Μακεδονικὴ *δυναστεία*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐν Βυζαντίῳ μακρὰ καὶ ἔνδοξος βασιλεία τοῦ οἴκου, ὃν ἐθεμελίωσε τῷ 867 ὁ Βασίλειος Α', ὁ ἐπιλεγόμενος *Μακεδών*, διότι ἡ πατρὶς αὐτοῦ Θρᾴκη ὑπήγετο τότε εἰς τὸ θέμα Μακεδονίας. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς δυναστείας ἐκείνης, διαρκεσάσης δύο σχεδὸν ὁλοκλήρους αἰῶνας, ἀπὸ τοῦ 867 μέχρι τοῦ 1056, ἀνῆλθον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου 14 βασιλεῖς καὶ μία βασίλισσα (βασιλεύσασα μόνη), ἄλλοι μὲν ὡς ἀπόγονοι κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν τοῦ ἀρχηγέτου τῆς δυναστείας Βασιλείου Α', ἄλλοι δὲ ὡς ἐπίτροποι τῶν ἀνηλίκων νομίμων διαδόχων τοῦ θρόνου καὶ ἄλλοι ὡς σύζυγοι μιᾶς τῶν γυναικῶν τῆς δυναστείας ἐκείνης καὶ τέλος εἷς ὡς θετὸς αὐτῆς υἱός.

Τοιουτοτρόπως ἀνῆλθον εἰς τὸν θρόνον, κατὰ χρονολογικὴν σειράν, οἱ ἑξῆς βασιλεῖς: 1) *Βασίλειος Α'*, ὁ ἀρχηγέτης τῆς δυναστείας (867—886). 2) *Λέων ΣΤ'*, ὁ ἐπικληθεὶς Σοφός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (886—912). 3) *Ἀλέξανδρος*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (912—913). 4) *Κωνσταντῖνος Ζ'* ὁ Πορφυρογέννητος (913—959), υἱὸς τοῦ Λέοντος ΣΤ'. 5) *Ρωμανὸς Α'* ὁ Λεκαπηνός, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον ὡς τοποτηρητὴς αὐτοῦ κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Κωνσταντίνου Ζ' καὶ βασιλεύσας ἀπὸ 920—944. 6) *Ρωμανὸς Β'*, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω Κωνσταντίνου Ζ' (959—963). 7) *Νικηφόρος Β'* ὁ Φωκᾶς, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον ὡς δεύτερος σύζυγος τῆς χήρας τοῦ προηγουμένου καὶ ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου διαδόχου Βασιλείου Β', βασιλεύσας ἀπὸ 963—969. 8) *Ἰωάννης Α'* Τζιμισκῆς, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον ὡς ἐπίτροπος τοῦ αὐτοῦ ἀνηλίκου Βασιλείου Β', βασιλεύσας δὲ ἀπὸ 969—976. 9) *Βασίλειος Β'*, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω Ρωμανοῦ Β', ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Α', ἤτοι τῷ 976, καὶ βασιλεύσας μέχρι τοῦ 1025. 10) *Κωνσταντῖνος Η'*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1025—1028). 11) *Ρωμανὸς Γ'* ὁ Ἀργυρός, σύζυγος τῆς θυγατρὸς τοῦ προηγουμένου Ζωῆς, βασιλεύσας ἀπὸ 1028—1034. 12) *Μιχαὴλ Δ'* ὁ Παφλαγών, δεύτερος σύζυγος τῆς αὐτῆς Ζωῆς, βασιλεύσας ἀπὸ 1034—1041. 13) *Μιχαὴλ Ε'* ὁ Καλαφάτης, θετὸς υἱὸς τῆς αὐτῆς Ζωῆς, βασιλεύσας ἀπὸ 1041—1042. 14) *Κωνσταντῖνος Θ'* ὁ Μονομάχος, τρίτος σύζυγος τῆς αὐτῆς Ζωῆς, βασιλεύσας ἀπὸ 1042—1055. 15) *Θεοδώρα*, ἀδελφὴ τῆς ἰδίας Ζωῆς, βασιλεύσασα ἀπὸ 1055—1056. Ἡ μακεδονικὴ δυναστεία ὑπῆρξε μία τῶν λαμπροτέρων τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ συγχρόνως τῶν μακροτέρων. Οὐδέποτε πρὸ αὐτῆς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡρακλείου, οὔτε μετ' αὐτὴν κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας, ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἐκτήσατο τοσαύτην ἔκτασιν καὶ λαμπρότητα. Ἡ διοίκησις ἐβελτιώθη καθ' ὅλον τὸ κράτος, διορισθέντων εἰς ἅπαντας τοὺς κλάδους ἀνδρῶν χρηστῶν καὶ εὐπαιδεύτων, ἐθεραπεύθη ἡ ἐπικρατοῦσα τότε σύγχυσις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ διὰ τῆς κωδικοποιήσεως αὐτῆς («Πρόχειρος νόμος», «Ἀνακάθαρσις τῶν νόμων», «Ἐπαναγωγὴ τῶν νόμων», «Βασιλικά») καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως νέων νόμων πρὸς προστασίαν τῶν πτωχῶν γεωργῶν κατὰ τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν ἰσχυρῶν, πρὸς περιστολὴν τῆς αὐξήσεως τῶν μονῶν καὶ τῆς εἰς αὐτὰς ἀενάου κληροδοτήσεως ἀπείρων γεωργικῶν κτημάτων, πρὸς προστασίαν τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου, τῆς ναυτιλίας κτλ.· οἱ δημόσιοι πόροι ηὐξήθησαν καὶ διωργανώθησαν αἱ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν πολεμικαὶ δυνάμεις, διὰ τῶν ὁποίων διεξήχθησαν μακροὶ καὶ νικηφόροι πόλεμοι πρὸς ὅλα τὰ μέτωπα· ἐταπεινώθησαν πάντες οἱ ἐχθροὶ τῆς αὐτοκρατορίας (Ἄραβες, Βούλγαροι, Ρῶσοι, Δαλμάται κ.λ. Σλάβοι), ἀνεκτήθη ἡ Κρήτη, ἡ Κύπρος, ἡ Κάτω Ἰταλία μετὰ τῆς Σικελίας, κατεκτήθη ἅπασα ἡ Βουλγαρία, ἡ Δαλματία, ἡ νοτιοδυτικὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἡδραιώθη ἡ βυζαντινὴ κυριαρχία ἐν Σερβίᾳ, Κροατίᾳ, Ἀρμενίᾳ, Ἰβηρίᾳ καὶ τῷ λοιπῷ Καυκάσῳ, ἐνῷ συγχρόνως ἐπεδιώχθη καὶ ἐπετεύχθη ἡ διάδοσις τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς πλείστας χώρας (Δαλματίαν, Σερβίαν, Ρωσίαν, Ἀλανίαν τοῦ Καυκάσου κλ.). Ἀφ' ἑτέρου ἐπροστατεύθησαν καὶ προήχθησαν αἱ ἐπιστῆμαι, τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι, συνεπληρώθησαν αἱ ἀνώτεραι σχολαὶ καὶ ἀνηγέρθησαν νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα, ξενῶνες, πτωχοκομεῖα, βασιλικὰ παλάτια κ.λ. Ἐκ παραλλήλου ἐκαλλιεργήθησαν φιλικαὶ σχέσεις μετὰ τῶν ξένων κρατῶν καὶ ἰδίως μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ Ρωσίας, μεθ' ὧν συνήφθησαν βασιλικὰ συνοικέσια καὶ συνωμολογήθησαν ἐμπορικαὶ καὶ ναυτικαὶ συμβάσεις. Διὰ τῶν συνοικεσίων ἐκείνων, δηλαδὴ διὰ τῆς μεταβάσεως Ἑλληνίδων βασιλοπαίδων μετὰ τῆς πολυαρίθμου ἐκ σοφῶν ἀνδρῶν ἀκολουθίας των εἰς τὰς μεγάλας ἐκείνας χώρας μετεδόθη εἰς αὐτὰς ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμός, οὗτινος μόνος θεματοφύλαξ ἦτο τότε τὸ Βυζάντιον.

Ἡ λαμπρότης τῆς μακεδονικῆς δυναστείας διετηρήθη ἐπὶ 158 ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ ἀρχηγέτου αὐτῆς Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνος (867) μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ τρισεγγόνου αὐτοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (1025). Ἔκτοτε ἡ λάμψις τῆς δυναστείας ἐκείνης ἀρχίζει νὰ θαμβοῦται, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ἡ ἀκμὴ τῆς αὐτοκρατορίας, ἕνεκα τῆς ἀνικανότητος τῶν κατόπιν βασιλευσάντων.

Ἡ δυναστεία τῶν Μακεδόνων δύναται εὐκόλως νὰ κληθῇ, ὡς καὶ ἡ τῶν Ἰσαύρων, δυναστεία τῶν μεταρρυθμίσεων. Ὑπῆρξεν ὅμως εὐτυχεστέρα ἐκείνης, διότι διὰ τῶν νομοθετικῶν αὐτῆς μέτρων ἔπληξε μὲν τὰ συμφέροντα τῶν μονῶν καὶ τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων καὶ προεκάλεσεν, ὡς ἐκείνη, τὰς δυσαρεσκείας αὐτῶν, ἀλλὰ συγχρόνως ἀπέφυγε νὰ εἰσαγάγῃ νεωτερισμοὺς θίγοντας τὰ θρησκευτικὰ τοῦ λαοῦ αἰσθήματα. Ν. ΚΛΣ

— Μακεδονικὴ *Ἐκκλησία* · βλ. λ. *Μακεδονία* (*Ἐκκλησ.*).

— «Μακεδονικὴ *Ἐκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία*». Ἀνεγνωρισμένη κοινωνικὴ ὀργάνωσις, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ προαγωγὴ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἡ ἐν γένει διαπαιδαγώγησις τῶν νέων τῆς Μακεδονίας. Ἱδρύθη τῷ 1925. Ἡ κεντρική της διοίκησις ἑδρεύει ἐν Ἀθήναις, τὸ δὲ συμβούλιόν της ἀποτελεῖται ἀπὸ 17 μέλη, ἤτοι ἀπὸ τοὺς Ἀντ. Χρηστομᾶνον, Ἀντ. Κεραμόπουλον, Ἰάκ. Βαχαβιόλον, Κ. Παπακωνσταντίνου, Γ. Παπαθανασίου, Κ. Ἄμαντον, Ἰ. Βαλαλᾶν, Στ. Δέλταν, Ν. Ζαρίφην, Ἀρ. Ζάχον, Ὄλγαν Λ. Κυβετοῦ, Ναταλίαν Παύλου Μελᾶ, Ἀχ. Παπαδᾶτον, Ἀλ. Σβῶλον, Γ. Τσόντον-Βάρδαν, Β. Χατζηλίαν καὶ Δ. Χόνδρον. Διὰ τὴν εὔρυθμον λειτουργίαν τῆς ὀργανώσεως εἰς ὅλα τὰ κέντρα τῆς Μακεδονίας, ἐσχάτως δὲ καὶ τῆς Θρᾴκης, ἱδρύθησαν τμήματα αὐτοτελῆ, τὰ ὁποῖα διοικοῦνται ἀπὸ ἴδια συμβούλια ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν κατὰ τόπους μητροπολιτῶν. Μέχρι σήμερον ἡ ἑταιρεία ἠσχολήθη εἰδικώτερον μὲ τοὺς σχολικοὺς κήπους, τὰ νυκτερινὰ σχολεῖα, τοὺς περιφερομένους μορφωτικοὺς κινηματογράφους, τὴν δενδροφύτευσιν, τὰ μαθητικὰ συσσίτια, μορφώνει δὲ προσέτι καὶ νέας εἰς τὸ διδασκαλεῖον οἰκοκυρικῆς ἐκπαιδεύσεως, τὰς ὁποίας θὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὰς κινητὰς πρακτικὰς σχο-

Digitized by Google

λάς, ἃς θὰ ἱδρύσῃ προσεχῶς πρὸς μόρφωσιν τῶν γυναικῶν τῆς ὑπαίθρου. Διὰ τὴν μέχρι τοῦδε δρᾶσίν της δὶς ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἤρξατο ἤδη ἐνδιαφερομένη τὸ μὲν διὰ τὴν ἵδρυσιν ἐξωραϊστικῶν συνδέσμων εἰς κάθε χωρίον τῆς Βορείου Ἑλλάδος, οἵτινες θὰ ἐπιδιώξουν τὴν βελτίωσιν τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ χωρίου, τὸ δὲ διὰ τὴν αὔξησιν τῆς πτηνοτροφίας, διὰ τῆς καταλλήλου διαφωτίσεως τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῆς διανομῆς εὐχρήστων ἐκκολαπτικῶν μηχανῶν. Γ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

— **«Μακεδονικὴ** *Ἕνωσις***»**. Ἑβδομαδιαία ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα καὶ διευθυνομένη ὑπὸ Μιχ. Γιαννούλη τῷ 1924. —Π

—**μακεδονικὴ** *σχολὴ* /*Βυζ. Τέχν.*/. Ὁ ὅρος οὗτος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς χρησιμεύει πρὸς δήλωσιν ἰδίου τρόπου ἐκτελέσεως τῶν τοιχογραφιῶν καὶ τῶν φορητῶν εἰκόνων, ἀντιτιθεμένου πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὴν εἰκονογραφίαν τῆς λεγομένης *κρητικῆς* σχολῆς (βλ. λ.). Ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα μνημεῖα, ἐν τοῖς ὁποίοις διεσώθησαν τοιχογραφίαι ἀνήκουσαι εἰς τὴν σχολὴν ταύτην, εὑρίσκονται κυρίως ἐν Μακεδονίᾳ (σερβικῇ καὶ ἑλληνικῇ), ἐδόθη εἰς αὐτὴν ὁ ὅρος *μακεδονική*, ὅστις εἶναι ἐντελῶς συμβατικὸς καὶ χρησιμεύει ἁπλῶς μόνον ἵνα διαστείλῃ ταύτην ἀπὸ τῆς κρητικῆς σχολῆς. Τὰ συμφώνως πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν ταύτην κεκοσμημένα μνημεῖα παρουσιάζουσι μεγάλας συνθέσεις, μὴ περιοριζομένας, ὅπως εἰς τὴν κρητικήν, ἀπὸ πλαίσια, ἀλλ' ἁπλουμένας ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν τῶν τοίχων εἰς συνεχεῖς ζώνας, ἐν ταῖς ὁποίαις ἡ μία σύνθεσις συμπλέκεται μὲ τὴν ἑπομένην, οὕτως ὥστε ἡ ὅλη ζώνη νὰ δίδῃ τὴν ἐντύπωσιν ζωφόρου. Αἱ συνθέσεις αὗται εἰς τὴν μακεδονικὴν σχολὴν εἶναι μεγάλων συνήθως διαστάσεων, ἐν ἀντιθέσει πάλιν πρὸς τὴν κρητικὴν σχολήν, ὅπου αἱ ὑπὸ πλαισίου περιβαλλόμεναι μικραὶ σκηναὶ δίδουσι τὴν ἐντύπωσιν εἰκόνων φορητῶν παρατεταγμένων κατὰ σειρὰν ἐπὶ τῶν τοίχων.

Ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῆς ἐκτελέσεως οἱ ζωγράφοι τῆς μακεδονικῆς σχολῆς χρησιμοποιοῦσιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Κρῆτας, φωτεινὰ χρώματα, αἱ δὲ μεταβάσεις ἀπὸ τῶν σκοτεινῶν πρὸς τοὺς φωτεινοὺς τόνους γίνονται διὰ σειρᾶς ὅλης διαμέσων τοιούτων, οὕτως ὥστε ἐπὶ τῆς ὅλης εἰκόνος νὰ κυριαρχῶσι μᾶλλον αἱ φωτειναὶ ἀποχρώσεις. Ἐπίσης ἐπιδιώκουσι τὰς φυσικὰς κινήσεις, τὴν προοπτικὴν καὶ ἐν γένει ἡ τέχνη αὕτη φροντίζει πολὺ μᾶλλον τῆς κρητικῆς διὰ τὴν πραγματικὴν ἀπόδοσιν τῆς φύσεως. Ὡς πρὸς τὴν εἰκονογραφίαν αὕτη διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς κρητικῆς. Ἐπαναφέρει παλαιοὺς εἰκονογραφικοὺς τύπους, δημιουργηθέντας κατὰ τὴν παλαιοχριστιανικὴν περίοδον καὶ οἵτινες κατὰ τοὺς κυρίως βυζαντινοὺς χρόνους εἶχον σχεδὸν ἐντελῶς λησμονηθῆ. Μετὰ τῶν τύπων ὅμως τούτων ἐπανέρχεται καὶ ἡ ἑλληνιστικὴ τεχνοτροπία τῶν παλαιῶν ἐκείνων χριστιανικῶν χρόνων, εἰς ἣν ἀνήκουσι τὰ πλεῖστα τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς μακεδονικῆς σχολῆς, τὰ ὁποῖα περιεγράψαμεν ἀνωτέρω. Ἡ ἀκμὴ τῆς μακεδονικῆς σχολῆς συμπίπτει πρὸς τὴν λεγομένην ἀναγέννησιν τῆς τέχνης ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων, τὰ παλαιότερα δὲ μέχρι τοῦδε γνωστὰ ἔργα αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Κυρίως ὅμως ὁ ΙΔ' αἰὼν εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς μεγίστης ἀκμῆς τῆς σχολῆς ταύτης. Φαίνεται βέβαιον ὅτι αὕτη κατάγεται ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀποδεικνύουν τὰ ἐλάχιστα δυστυχῶς μνημεῖα, τὰ διασωθέντα ἐν αὐτῇ, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρωτίστην θέσιν κατέχουσι τὰ ψηφιδωτὰ καὶ αἱ τοιχογραφίαι τῆς μονῆς τῆς Χώρας (Καχριὲ - Τζαμί).

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν διαμελισμὸν τῆς αὐτοκρατορίας σπουδαιότατον κέντρον τῆς σχολῆς ταύτης ἀπέβη ἡ Θεσσαλονίκη. Ἐκ ταύτης, ὡς ἀπὸ φωτεινῆς ἑστίας, ἠκτινοβόλησεν ἡ μακεδονικὴ τεχνοτροπία καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Παλαιὰν Σερβίαν, ὅπως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ τὸν Μυστρᾶν. Αἱ ὁλονὲν ἀποκαλυπτόμεναι ὑπὸ τὰ τουρκικὰ ἀσβεστώματα τοιχογραφίαι τῶν ἐκκλησιῶν Θεσσαλονίκης δεικνύουν τὴν σπουδαιότητα, ἣν εἶχεν ἡ πόλις αὕτη ὡς κέντρον τῆς μακεδονικῆς σχολῆς. Ἐκ Θεσσαλονίκης φαίνεται ὅτι προήρχοντο οἱ ζωγράφοι οἱ διακοσμήσαντες τὰς πολυαρίθμους ἐκκλησίας, ἃς ἀνήγειραν οἱ Σέρβοι ἡγεμόνες. Ὅτι οὗτοι ἦσαν Ἕλληνες, δεικνύουν αἱ διασωθεῖσαι ἑλληνικαὶ αὐτῶν ὑπογραφαὶ καὶ αἱ ἐπὶ τῶν τοιχογραφιῶν ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί, ὅσαι δὲν ἀντικατεστάθησαν ἀργότερον ὑπὸ σερβικῶν τοιούτων. Μεταξὺ τῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγνώστων ζωγράφων τῆς σχολῆς ταύτης ἰδιαιτέρας μνείας ἄξιοι εἶναι: ὁ Εὐτύχιος, ζωγραφήσας κατὰ τὸ 1316 μέρος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ναγορίτσας ἐν Παλαιᾷ Σερβίᾳ, ὁ Καλιέργης διακοσμήσας ἐν ἔτει 1315 τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν Ἅγιος Χριστὸς ἐν Βερροίᾳ καὶ τέλος ὁ περίφημος καὶ θρυλικὸς Μανουὴλ Πανσέληνος, τὸν ὁποῖον ἡ παράδοσις φέρει ὡς καταγόμενον ἐκ Θεσσαλονίκης.

Ἡ μακεδονικὴ σχολή, φθάσασα εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀκμὴν κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ ἀρχίζει νὰ καταπίπτῃ παραχωροῦσα ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος τὴν θέσιν της εἰς τὴν κρητικήν, ἥτις καὶ κυριαρχεῖ ἐπὶ τέλους, ἀποβαίνουσα ἡ μόνη σχεδὸν τεχνοτροπία, καθ' ἣν ζωγραφίζονται αἱ ἐκκλησίαι κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνους.

Τὴν μακεδονικὴν σχολὴν γνωρίζομεν κυρίως ἀπὸ τὰς τοιχογραφίας τῶν ἐκκλησιῶν, οὐχὶ δὲ καὶ ἀπὸ φορητὰς εἰκόνας. Τοῦτο συμβαίνει, διότι ἡ τεχνοτροπία τῆς σχολῆς ταύτης προσιδιάζει εἰς τὰς διακοσμήσεις μεγάλων ἐπιφανειῶν, δυσκόλως δυναμένη νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ζωγράφησιν μικρῶν πινάκων καὶ τὴν λεπτολόγον ἀπόδοσιν λεπτομερειῶν, αἵτινες παραλείπονται εἰς τὰς τοιχογραφίας.

Ἐν τούτοις, ἂν καὶ λίαν σπάνιαι, δὲν λείπουσι καὶ εἰκόνες, εἰς τὰς ὁποίας βλέπομεν ἐφαρμοζομένας τὰς τεχνικὰς μεθόδους τῆς σχολῆς ταύτης. Τοιαῦται εἰκόνες ἐκ τῶν πρὸ τῆς ἁλώσεως καὶ τῶν εὐθὺς μετ' αὐτὴν χρόνων εὑρίσκονται ἐν Θεσσαλονίκῃ Θεοτόκος ὁδηγήτρια ἐν τῷ ναῷ Ἁγίου Νικολάου Ὀρφανοῦ) καὶ εἰς τὸ βυζαντινὸν μουσεῖον Ἀθηνῶν, προερχόμεναι ὁμοίως ἐκ τῆς πόλεως ταύτης. Εἰς τὰς εἰκόνας ταύτας σχεδὸν κατὰ κανόνα λείπει τὸ χρυσοῦν ἔδαφος, τὰ χρώματα εἶναι φωτεινά, γενικῶς δὲ αὗται δίδουσι πολὺ περισσότερον τὴν ἐντύπωσιν τοιχογραφίας ἢ φορητοῦ πίνακος. Α. Ξ.

— **Μακεδονικοὶ** *πόλεμοι* /*Ἱστορ.*/. Οὕτως ὠνομάσθησαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ μεταξὺ Μακεδόνων καὶ Ῥωμαίων πόλεμοι, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ ὑποταγὴ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Ῥώμην. Ὁ πρῶτος ἐκηρύχθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου Ε', ὀνομασθεὶς διὰ τοῦτο *Φιλιππικὸς πόλεμος*, κατὰ τὸ 200 π. Χ. Αἰτίαν εἶχεν ὁ πόλεμος οὗτος τοὺς κατακτητικοὺς πόθους τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸ μῖσος αὐτῶν κατὰ τοῦ βασιλέως Φιλίππου, διότι διαρκοῦντος τοῦ β' Καρχηδονικοῦ πολέμου εἶχεν ἔλθει εἰς διαπραγματεύσεις οὗτος πρὸς παροχὴν τῆς συνδρομῆς του μὲ τὸν μεγαλοφυᾶ Καρχηδόνιον στρατηγὸν Ἀννίβαν, ἀφορμὴν δὲ τὴν αἴτησιν τῶν Ῥοδίων, Ἀθηναίων καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου (κατὰ τῶν ὁποίων ὁ Φίλιππος εὑρίσκετο εἰς πόλεμον, ἀντὶ νὰ μεριμνήσῃ περὶ συνασπισμοῦ πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Ῥώμης κοινοῦ κινδύνου) πρὸς παροχὴν βοηθείας εἰς αὐτοὺς ἐκ μέρους τῶν Ῥωμαίων. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε τέσσαρα περίπου ἔτη (200—197 π. Χ.), ἀπέβη δὲ ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες οὐδὲν ἄξιον λόγου εἶχον κατορθώσει κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη ἐναντίον τοῦ Φιλίππου, ὅτε ἀνέθεσαν τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ εἰς τὸν ὕπατον Τίτον Κόϊντον Φλαμινῖνον, ὁ ὁποῖος μετὰ τῆς στρατηγικῆς ἱκανότητος συνεδύαζε καὶ σπανίαν διπλωματικὴν ἱκανότητα. Οὗτος, μὲ τὸ δέλεαρ τῆς παροχῆς τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας εἰς τὰς πόλεις τῆς νοτίου Ἑλλάδος, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς συμμαχίας τοῦ Φιλίππου πάντας τοὺς Ἕλληνας, πλὴν τῶν Ἀκαρνάνων. Ὁ πόλεμος ἐσυνεχίσθη, μὲ συμμάχους τῶν Ῥωμαίων τοὺς Ῥοδίους, τὸν βασιλέα τῆς Περγάμου Ἄτταλον, τὴν Ἀχαϊκὴν καὶ τὴν Αἰτωλικὴν συμπολιτείαν καὶ τὸν τύραννον τῆς Σπάρτης Νάβιν, καὶ κατέληξεν εἰς τὴν κρίσιμον παρὰ τὰς Κυνὸς Κεφαλὰς μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡττήθη ὁ Φίλιππος. Ἀποτέλεσμα τῆς ἥττης του ἦτο ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν πασῶν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, νὰ παραδώσῃ τὸν στόλον του καὶ ἕνα τῶν υἱῶν του ὡς ὅμηρον καὶ νὰ καταβάλῃ ὡς πολεμικὴν ἀποζημίωσιν 1000 τάλαντα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἡμίση παρευθὺς καὶ τὰ 500 εἰς δέκα ἐτησίας δόσεις. Οὕτως ἐπέτυχον καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ὅ,τι καὶ οἱ Πέρσαι εἶχον ἐπιτύχει πρὸ 200 περίπου ἐτῶν 387 π. Χ.) διὰ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης, τὴν διάσπασιν τῆς ἑνότητος τοῦ ἑλληνισμοῦ. Τὴν διάσπασιν ταύτην μάλιστα καὶ ἑώρτασαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὰ Ἴσθμια τοῦ 196 π. Χ.

Ὁ δεύτερος Μακεδονικὸς πόλεμος ἤρχισε κατὰ τὸ 171 π. Χ. μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως· διὰ τοῦτο δὲ καὶ *Περσικὸς πόλεμος* ὑπὸ τοῦ Πολυβίου καὶ ἄλλων ἐκαλεῖτο. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων πολέμων ἔγινεν ὁ *Ἀντιοχικὸς πόλεμος*, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Φίλιππος ἐκ πάθους κατὰ τοῦ Ἀντιόχου, διότι δὲν παρέσχε τὴν συνδρομήν του οὗτος πρὸς αὐτὸν ἀ· καὶ σύμμαχός του κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐτάχθη μετὰ τῆς Ῥώμης καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἧτταν τοῦ Ἀντιόχου. Ὁ Περσεύς, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον ἀπὸ τοῦ 179 π. Χ, ἐκληρονόμησε τὸ κατὰ τῶν Ῥωμαίων μῖσος τοῦ πατρός του καὶ ἐσυνέχισε τὰς πολεμικὰς προπαρασκευάς του, δὲν ἐκληρονόμησεν ὅμως καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Οὔτε τοὺς Ἕλληνας κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων, τῶν δὲ Ἰλλυριῶν καὶ τῶν Βασταρνῶν τὴν συνδρομὴν ἐκ φιλαργυρίας ἀπέρριψεν. Ἐν τούτοις ἐπὶ τρία ἔτη μὲ μόνον σύμμαχον τὸν βασιλέα τῶν Ὀδρυσῶν Κότιν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ κατὰ τῶν στρατιῶν τῆς Ῥώμης. Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως 168 π. Χ. ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς Λεύκιος Αἰμίλιος Παῦλος, ἀνὴρ συνετὸς καὶ τολμηρός, ἠνάγκασε τοὺς Μακεδόνας νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐκ τῶν ὁρίων τῆς χώρας εἰς Πύδναν, ἔνθα καὶ ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν Περσέα, φυγόντα μετὰ τῶν θησαυρῶν του εἰς Σαμοθρᾴκην, ἐκ τῆς ὁποίας, συλληφθεὶς διὰ προδοσίας, ἀπήχθη εἰς Ῥώμην. Ἀποτέλεσμα τῆς μάχης τῆς Πύδνης ἦτο ὁ διαμελισμὸς τῆς Μακεδονίας εἰς τέσσαρας ἀνεξαρτήτους ἀλλήλων ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς ἀμοιβαίας ἐπιγαμίας καὶ ἐγκτήσεως, πρὸς παρακώλυσιν στενοῦ δεσμοῦ τῶν κατοίκων ἑκάστης αὐτῶν πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐσφετερίσθησαν πάντα τὰ μεταλλεῖα τῆς χώρας καὶ ἐλάμβανον καὶ τὰς προσόδους τῶν δημοσίων κτημάτων αὐτῆς, παρήκμασε δὲ καὶ τὸ ἐμπόριόν της, οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας περιῆλθον εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν. Ὅ,τι δὲ ὑπῆρξεν ὀδυνηρότερον καὶ τούτων ἦτο ἡ ἐπὶ ποινῇ θανάτου διαταγὴ τῶν Ῥωμαίων ν' ἀπέλθωσι τῆς πατρίδος των πάντες οἱ διατελέσαντες πολιτικοὶ ἢ στρατιωτικοὶ ἀξιωματοῦχοι αὐτῆς.

Πλὴν τῶν δύο εἰρημένων μακεδονικῶν πολέμων ἔγινε καὶ τρίτος κατὰ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸ ἔτος 150 π. Χ. ὑπό τινος Ἀνδρίσκου, ὅστις ἔλεγεν ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Περσέως καὶ ἐκάλει ἑαυτὸν Φίλιππον. Οὗτος διὰ τῆς τόλμης του κατώρθωσεν, ἐπωφεληθεὶς τῆς γενικῆς κατὰ τῶν Ῥωμαίων δυσαρεσκείας τῶν Μακεδόνων, νὰ γίνῃ κύριος, τῇ συνδρομῇ Θρᾳκῶν τινων ἡγεμόνων, τῆς Μακεδονίας. νὰ ἀπειλήσῃ τὴν Θεσσαλίαν καὶ νὰ νικήσῃ τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν Ἰουβέντιον. Κατὰ τὸ 148 π. Χ. ὅμως ἡττήθη οὗτος ὑπὸ τοῦ Μετέλλου. Ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου τούτου (ἢ μᾶλλον τῆς στάσεως) ἦτο ἡ συνένωσις καὶ τῶν 4 ἐπαρχιῶν τῆς Μακεδονίας εἰς μίαν, ἥτις ἀνεκηρύχθη ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία (148 π. Χ.). Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— **μακεδονικὸν** *ζήτημα*· βλ. *Μακεδονία* /*Νεωτ. Ἱστορ.*/.

— **μακεδονικὸν** *κομιτᾶτον*· βλ. λ. *κομιτᾶτον* καὶ *Μακεδονία* /*Νεωτ. Ἱστορ.*/.

— **μακεδονικὸς** *ἀγών*· βλ. λ. *Μακεδονία* /*Νεωτ. Ἱστορ.*/.

Μακεδόνιος Α' *Κωνσταντινουπόλεως*. Ἐπίσκοπος ἐκλεγεὶς τῷ 342, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, χειροτονηθεὶς δ' ὑπὸ τῶν ἀρειανῶν. Ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου. Ἀλλὰ φονευθέντος τῷ 350 τοῦ Κώνσταντος (τοῦ ἐν Ῥώμῃ) ὑπὸ τοῦ Μαγνεντίου, ὁ Κωνστάντιος ἀνεκάλεσε τὸν Μακεδόνιον, τὸ δεύτερον ἐπισκοποῦντα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 359, ὅτε, συνόδου συγκροτηθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Δεκέβριον ἐκ τῶν ἐπισκόπων Βιθυνίας, καθῃρέθη ὁ Μακεδόνιος, καθὸ γενόμενος αἴτιος πολλῶν φόνων καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐκλογὴν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν, ὅτε, μετακομίσας τὸ σκῆνος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων εἰς τὸν ναὸν τοῦ μάρτυρος Ἀκακίου, προὐκάλεσεν αἱματηρὰν ὀχλαγωγίαν. Ὁμοίαν ὅμως προεκάλεσε καὶ ἐν Παφλαγονίᾳ, ὅπου διὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως ἥρπαζε τοὺς ναοὺς τῶν ναυατιανῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀρειανῶν κατεδίωξεν Εὐνόμιον τὸν Κυζίκου, χειροτονήσας τὸν Ἐλεύσιον, καὶ Νικομηδείας τὸν Μαραθώνιον, ἀνατρέπων τὰς τῇ Κωνσταντινουπόλει γειτνιαζούσας ἐπαρχίας καὶ πόλεις, ἐβασάνιζε δὲ ὀρθοδόξους καὶ ναυατιανούς, καθὸ δεχομένους καὶ τούτους τὰ παρὰ τῆς οἰκουμενικῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου δογματοθετηθέντα. Ὁ Μακεδόνιος ἐθεώρει καὶ ἐδίδασκε κτίσμα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀρνούμενος τὴν θεότητα τοῦ τρίτου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἀποδιωχθεὶς ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνεχώρησεν εἴς τι χωρίον παρὰ τὰς Πύλας (τὰς ἐν Βιθυνίᾳ βεβαίως), ὅπου διαμένων ἐξηκολούθει διδάσκων τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσε (βλ. καὶ λ. *Μακεδονιανοί*). Μ. Ι. Γ.

— **Μακεδόνιος Β'** *Κωνσταντινουπόλεως*. Πατριάρχης, κοσμήσας τὸν θρόνον, ἀπὸ τοῦ 496 μέχρι τοῦ 511, ὅτε ἀπωθηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου ἐξωρίσθη εἰς Εὐχάϊτα, ἐκεῖθεν δὲ ἤλθεν εἰς Γάγγρας τῆς Παφλαγονίας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Μακεδόνιος ἐπὶ πολὺ κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Δικόρου Ἀναστασίου, μὴ καταδικάσας τὴν ἐν Χαλκηδόνι Δ' οἰκουμενικὴν σύνοδον, μήτε τὴν Γ', εὑρεθεὶς ὅμως ἐντὸς ἐπικινδύνου διὰ τὴν πίστιν καταστάσεως, ἣν ἐδημιούργησεν ἡ ἀσυνεσία τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου. Τῷ 499 ὁ Μακεδόνιος ἤρξατο ἐνεργῶν πρὸς ἕνωσιν τῶν ἐπισήμων ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῶν Ἀκοιμήτων, Βασιανοῦ, Δίου καὶ Ματρώνης, ζώσης ἔτι, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀναστασίου, αἵτινες ἦσαν ἐν διαστάσει πρὸς τὸ πατριαρχεῖον καὶ πρὸς τὸ κράτος, διὰ τὸ «Ἑνωτικὸν» τοῦ Ζήνωνος. Τὸ κυριώτερον τῶν ἐπὶ Μακεδονίου Β' γενομένων, ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τῷ 499 κατάργησις τῶν δημοσίων γινομένων θηριομαχιῶν, καί, μικρῷ πρότερον, τῶν ἀγώνων τῶν μονομάχων. Ἐπίσης σπουδαία ἦτο ἡ ἀπὸ τοῦ 501 πανηγυρικὴ τῇ 29 Ἰουνίου διεξαγωγὴ τῆς μνήμης τῶν ἀποστόλων Παύλου καὶ Πέτρου. Μ. Ι. Γ.

Digitized by Google

—**Μακεδόνιος**. Ὕπατος ἐν Βυζαντίῳ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ. Εἶναι γνωστὸς ὡς ἐπιγραμματοποιὸς καὶ δὴ εἷς τῶν σπουδαιοτέρων τῆς ἐποχῆς του, τὰ δὲ ἐπιγράμματά του εὑρίσκονται ἐν τῇ «Ἀνθολογίᾳ». Οὗτος οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν προγενέστερον ὁμώνυμόν του καὶ ἐπὶ Τραϊανοῦ πιθανῶς ἀκμάσαντα ποιητὴν παιάνων, οὗτινος τὸ ὄνομα εἶναι προσεπιγεγραμμένον εἰς ἐπιγραφὴν περιέχουσαν παιᾶνα εἰς τὸν θεὸν τῆς ἰατρικῆς Ἀσκληπιὸν καὶ εὑρεθεῖσαν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις τέμενος τοῦ Ἀσκληπιείου. Ν. Ι. Ζ.

μακεδονιστί· ἐπίρρ. κατὰ τὸν τρόπον ἢ τὴν γλῶσσαν τῶν Μακεδόνων.

Μακεδόνσκης, ***Ἀλέξανδρος***. Βλάχος τὴν καταγωγὴν καὶ ἀρχηγὸς σώματος Μπαχαντούρων (Πανδούρων), γεννηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ δράσας κατὰ τὸ κίνημα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας. Τῷ 1820 ἀνῆκεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς χωροφυλακῆς τοῦ ὁσποδάρου τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Σούτσου, τοῦ ἐπιλεγομένου Ἀλέκο-βόδα. Ἀπολυθεὶς παρ' αὐτοῦ τῆς ὑπηρεσίας καὶ δυσαρεστηθεὶς συνεννοήθη μετὰ τοῦ Τζαράνου Θεοδώρου Βλαδιμηρέσκου, ὅστις κατεγίνετο νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς Βλάχους. Τοιουτοτρόπως ἀπήρτισεν ἰσχυρὸν σῶμα ἐκ Σέρβων καὶ Βουλγάρων μισθωτῶν ἱππέων καὶ πεζῶν, ὅπερ μετὰ τοῦ Χαϊζῆ-Πρόδα διῴκει, προσπαθῶν νὰ ἀνυψώσῃ τὸν τρίτον συνεργάτην των, τὸν Βούλγαρον Ἀλέξανδρον, ὅστις αὐτοχειροτονηθεὶς εἰς «Βασιλέα τῶν Βουλγάρων», ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐφαίνετο ὅτι κατέκτα ἔδαφος καὶ ὀπαδούς. Τὸ τοιοῦτον δυσηρέστησε τὸν Βλαδιμηρέσκον, καθ' ἣν ἐποχὴν οὗτος, μετὰ τὴν σύντομόν του συνεργασίαν μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, εἶχε καταπροδώσει τὸν ἀγῶνα καὶ κατεδιώκετο παρ' ἐκείνου. Ὅτεν ἐφονεύθη ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὁ Μακεδόνσκης ἐφάνη προσκολλώμενος ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὸν Ὑψηλάντην. Κατὰ τὰ πολεμικὰ ἐπεισόδια τὰ διανοίξαντα καὶ κλείσαντα τὴν ἱστορικὴν σελίδα τοῦ Δραγατσανίου, ὁ Μακεδόνσκης μὲ τὸ σῶμά του προσέφερε σπουδαίας ὑπηρεσίας καὶ κατήγαγεν ἀληθεῖς νίκας κατὰ τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ δὲν ἦδυνήθη ν' ἀνθέξῃ εἰς τὸν χείμαρρον τῶν ἀντιζόων περιστατικῶν, καὶ ὅταν τὸ σῶμά του, διωκόμενον ἀπηνῶς ἀπὸ τοὺς Δελῆδες καὶ τὰ στίφη τῶν Τατάρων τὰ ἀπαρτίζοντα τὸν στρατὸν τοῦ Κεχαγιᾶ βέη, ἤρχισε νὰ διασκορπίζεται, ὁ Μακεδόνσκης ἀπεπειράθη νὰ δραπετεύσῃ εἰς Αὐστρίαν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ διαλάθῃ τὰς μεθορίους φρουράς. Καὶ οὕτω, ζωγρηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνεσκολοπίσθη. Γ. Δ. Κ.

Μακεδόνσκι, ***Δημήτριος***. Βούλγαρος πολιτικός, δημοσιογράφος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς εἰς τὸ χωρίον τῆς Φλωρίνης Ἐμπόριον καὶ ἀποθανὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει (1847—1898). Διαμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, μετὰ δὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλγαρίας ἐπηγγέλλετο ἐν Σόφιᾳ τὸν δικηγόρον καὶ ἦτο συντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Sâglacie» καὶ βραδύτερον τῆς ἐφημερίδος «Novini», ἐκδιδομένης ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μετέφρασε «Τὸ τουρκικὸν δίκαιον» (1884), τὴν «Ἐλευθερίαν» τοῦ Τζὼν Στ. Μὶλ (1887) καὶ τὴν «Ἱστορίαν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» τοῦ Π. Καρολίδου, τὴν ὁποίαν ὅμως ἀφῆκεν ἡμιτελῆ. Τ. Β.

Μακεδὼν —όνος (ὁ, ἡ)· ὁ κάτοικος τῆς Μακεδονίας, ὁ ἐκ Μακεδονίας καταγόμενος.

«Μακεδών» («Macedon») */Ναυτ. Ἱστορ./*. Ἀγγλικὴ φρεγάτα, ἥτις ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῆς φρεγάτας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (1812) «United States», κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ πάλη μεταξὺ τῶν δύο πλοίων διήρκεσε $1\frac{1}{2}$ ὥραν, καθ' ὃ διάστημα ἡ «Μακεδὼν» ἔβαλλε 36 βολὰς κατὰ πυροβόλον, ἐνῷ ἡ ἀντίπαλός της 76 βολάς. Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ταπείνωσις, ἣν ὑπέστη ἡ ἀγγλικὴ δόξα, ἐπακολουθησασῶν τότε καὶ ἄλλων τεσσάρων, ἀπὸ τὸ ναυτικὸν τῆς ἀρτισυστάτου δημοκρατίας. Σ. Ε. Λ.

Μακεδὼν */Μυθολ./*. Υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θυίας (ἢ κατ' ἄλλην παράδοσιν υἱὸς καὶ στρατηγὸς τοῦ Ὀσίριδος), ἀδελφὸς τοῦ Μάγνητος, πατὴρ τοῦ Πιέρου, τοῦ Ἀμάθου, τοῦ Βέρητος, τοῦ Ἀτιντᾶνος, τοῦ Εὐρώπου καὶ τοῦ Ὠρώπου, ἐπώνυμος ἥρως τῆς Μακεδονίας χώρας. Οἱ υἱοί του ἔζησαν ἐν Μακεδονίᾳ, ἔκτισαν πόλεις καὶ ὑπῆρξαν ἐπώνυμοι ἥρωες μικροτέρων ἐπαρχιῶν αὐτῆς. Ἡ γενεαλογία αὕτη ἀναφέρεται ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου καὶ εἶναι ἀρχαιοτάτη. Κατ' ἄλλας παραδόσεις ὁ Μακεδὼν ἦτο ἀρχαιότατος γηγενὴς βασιλεὺς τῆς Ἠμαθίας, ἥτις πρώτη ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη Μακεδονία.

Μάκελλα (ἡ) */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Μικρὰ ὀχυρὰ πόλις τῆς Δ. Σικελίας, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Ἐγέστης. Κατὰ τὸν πρῶτον Καρχηδονικὸν πόλεμον ἐπολιόρκησαν αὐτὴν οἱ Ρωμαῖοι τῷ 263 π. Χ., ἀλλ' ἀπῆλθον ἄπρακτοι (*Διόδ. Σικελ.* XXIII, 4). Σήμερον καλεῖται *Μακελλάρο* (Macellaro). Α. Θ. Σ.

μακέλλα (ἡ). Ἐργαλεῖον γεωργικόν, τὸ κοινῶς καλούμενον *τσάπα*. Ἡ μακέλλα χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν σκαφὴν τοῦ ἐδάφους καὶ ἀποτελεῖται ἐκ ξυλίνης κυλινδρικῆς λαβῆς ἀρκετοῦ μήκους, ἐπὶ τοῦ κατωτέρου ἄκρου τῆς ὁποίας προσαρμόζεται σιδηρᾶ ποικίλου σχήματος πλάξ. Δ. Ν. Π.

μακελλάρης (ὁ), θηλ. —*ισσα*· δημοτ., σφαγεὺς βοσκημάτων, σφαγίων· ‖ κρεοπώλης· ‖ μετωνυμ. ἄνθρωπος θηριώδης, ἀπάνθρωπος, αἱμοχαρὴς (ἐκ τοῦ λατ. macellarius).

Μακελλαριᾶς *μονὴ* */Γεωγρ./*. Μικρὰ μονὴ εἰς μνήμην τῆς *Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*, κειμένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων ἐντὸς βράχου παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σελινοῦντος καὶ Ν. τοῦ χωρίου Λαπαναγοί. Κατά τινα ἐπιγραφήν, ἱδρυτὴς τῆς μονῆς θεωρεῖται ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Βελισσάριος, ἡ παλαιὰ ὅμως μονὴ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀνεκαινίσθη δὲ τῷ 1784. Ἡ βυζαντινὴ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἔχει καλλιτεχνικὴν ἀξίαν, τὸ δὲ ἔλαιον τῆς κανδήλας της θεωρεῖται ἰαματικὸν τῶν ἀσθενειῶν. Α. Ι. Ο.

μακελλειὸ (τό)· δημοτ., ὁ τόπος ὅπου σφάζουν τὰ σφάγια, τὸ κρεοπωλεῖον· ‖ μεταφ. τόπος ὅπου γίνεται χύσις αἵματος, σφαγὴ μεγάλη: «ἡ μάχη αὐτὴ ἦτο μακελλειὸ» (μεταγεν. *μακελλεῖον*).

μάκελλον (τὸ) */Ἀρχ./*. Ἡ ἐξελληνισθεῖσα λατινικὴ λέξις *macellum*, ἥτις σημαίνει τὴν κυρίαν ἀγορὰν τῆς Ρώμης, ἔνθα ἐπωλοῦντο τὰ παντὸς εἴδους ψώνια, μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν εἰδικῶν ἀγορῶν καὶ τῆς συγκεντρώσεως αὐτῶν εἰς τὴν ὡς ἄνω κυρίαν ἀγοράν. Τὸ μάκελλον ἔκειτο βορείως τοῦ Forum. Πιθανῶς ὅμως λέξις καὶ ὀργάνωσις νὰ ἦσαν ἑλληνικῆς καταγωγῆς, διότι ὁ Βάρρων λέγει ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῦτο τὸ ὄνομα ἔδιδον ἀκόμη εἰς τὰς ἀγοράς των. Τὴν λέξιν ἀναφέρει καὶ ὁ Δίων Κάσσιος προσδιορίζων τὸ μάκελλον ὡς «τὴν ἀγορὰν τῶν ὄψων». Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους τὸ μάκελλον, ἔνθα ἐπωλοῦντο κυρίως ἰχθύες καὶ λαχανικά, ἀπετελεῖτο ἀπὸ στοὰς καὶ πέριξ μαγαζεῖα, συνήθως δὲ μὲ θόλον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἱερὸν εἰς τὸ βάθος. Ὑποδειγματικὸν τύπον μακέλλου παρουσιάζει ὁ λεγόμενος ναὸς τοῦ Σαράπιδος ἐν Ποτιόλοις τῆς Ἰταλίας. Β. Δ. Θ.

Μακελὼθ */Βιβλ./*. Δύο βιβλικὰ πρόσωπα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν ἦτο εἷς τῶν οἰκιστῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ (1 Παραλ. 8, 32, 9,37—38), τὸ δὲ ἄλλο εἷς τῶν ἀρχόντων ἐπὶ Δαυΐδ (1 Παραλ. 27, 4).

Μακὲν (Maquenne), ***Λέων - Γερβάσιος - Μαρία***. Γάλλος χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1853 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1925. Κατέστη γνωστὸς κυρίως ἐκ τῶν σημαντικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν ἐπὶ τῆς φυσιολογίας τῶν φυτῶν καὶ τῆς ἐρεύνης τοῦ ζητήματος τῆς ὑπ' αὐτῶν συνθέσεως τοῦ ἀμύλου, τῶν σακχάρων κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1904 ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας. Σ. Γ.

Μακένζι (Mackenzie)· βλ. λ. *Μακκένζι*.

Μακεννῖται (οἱ) */Ἀρχ./*. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, ὁ αὐτὸς μὲ τοὺς *Μακανῖτας* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Μακεννῖτις */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Χώρα τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ Τιγγιτανῇ (νῦν Μαρόκκον), κατοικουμένη ὑπὸ τῶν Μακεννιτῶν ἢ Μακανιτῶν. Α. Θ. Σ.

Μάκενροτ (Mackenrodt)· βλ. λ. *Μάκκενροτ*.

Μάκενσεν (Mackensen), ***Αὔγουστος φὸν*** —. Γερμανὸς στρατάρχης (βλ. λ. *Μάκκενσεν*, Αὔγουστος φὸν —).

Μάκερ (Macer), ***Αἰμίλιος***. Ρωμαῖος ἐπικὸς ποιητὴς ἐκ Βερώνας, ἀποθανὼν τῷ 16 π.Χ. εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἔγραψε τρία διδακτικὰ ἔπη: «Ὀρνιθογονίαν», εἰς τὴν ὁποίαν ἐπραγματεύετο τὴν μεταμόρφωσιν ἀνθρώπου εἰς πτηνά, προμηνύοντα τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ· «Θηριακά», εἰς τὰ ὁποῖα ὡμίλει κυρίως περὶ τῶν δηλητηριωδῶν δηγμάτων τῶν ὄφεων, καὶ τὸ τρίτον περὶ θεραπευτικῶν βοτάνων. Πρότυπον εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων του τούτων εἶχεν Ἕλληνας ποιητὰς καὶ ἰδίως τὸν Νίκανδρον. Ἀποσπάσματα αὐτῶν ἐλάχιστα εὑρίσκομεν εἰς τὸ FPR. (σ. 344) τοῦ Baehrens. Ὑπὸ τοῦ Κουϊντιλιανοῦ χαρακτηρίζεται ὡς ὄχι πολλοῦ λόγου ἄξιος ποιητής. Χ. Κ. Κ.

— **Μάκερ** (Macer), ***Πομπήϊος***. Ρωμαῖος ποιητὴς τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος, *Iliacus* καλούμενος ὑπὸ τοῦ φίλου του Ὀβιδίου (ex ponto IV, 16, 6). Τοῦτον εἶχε συνοδεύσει εἰς τὰς Ἀσίαν καὶ Σικελίαν ταξίδιά του, ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν σύνταξιν ποιήματος σχετικοῦ μὲ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον καὶ μάλιστα μὲ ὕλην τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε πραγματευθῆ ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Ἰλιάδα του. Δὲν εἶναι βέβαιον ἐὰν ὁ Μάκερ ἦτο καὶ γραμματικός.

Μάκεστος, καὶ **Μάκιστος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Μυσίᾳ, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Τήμνου (νῦν Δεμερτζῆ-Δάγ) «ἀπ' Ἀγκύρας τῆς Ἀβαείτιδος» κατὰ Στράβωνα (XII 576) καὶ διευθυνόμενος ΒΑ. ἐκβάλλει εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ρυνδάκου ποταμοῦ παρὰ τὴν Μιλητόπολιν (νῦν Μιχαλίτσι), ὀλίγα μίλλια ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του. Σήμερον καλεῖται *Σουσουγουρλοῦ - Τσάϊ*. Α. Θ. Σ.

Μάκετα */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἀκρωτήριον τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, προέχον ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Μακῶν καὶ ἀντικρύζον τὸ ἀκρωτήριον Ἁρμόζον τῆς Καρμανίας, μεθ' οὗ σχηματίζει τὸ στόμιον τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Οἰκεῖον εἰς τὸν στόλον τοῦ Νεάρχου (*Ἀρριαν.* Ἰνδ. ΛΒ, 7), ἀπετέλει τὸ ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸ στόμιον κέρας καὶ ἦτο ὁρατὸν ἐν εὐδίᾳ ἀπὸ τοῦ συζυγοῦς αὐτῷ προμηνσθέντος ἀκρωτηρίου (*Στράβ.* ΙΣΤ, γ, 2 Teubner· ὁ Πλίνιος τὸ ἀναφέρει ὡς *Macarum promontorium*, ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὡς *Ἀσαβῶν ἄκρον* Πάντως εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Ras Musandam* (πλάτ. 26°20' $\frac{1}{2}$ Β., μήκ. 56° 32' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2837a: Persian gulf, eastern sheet). Σ. Ε. Λ.

μακέττα (ἡ) (macchietta'. Προσχέδιον ἐν σμικρῷ καλλιτεχνικῶν ἔργων: ἀρχιτεκτονικῆς, πλαστικῆς, ζωγραφικῆς, διακοσμητικῆς καὶ σκηνογραφίας. Ἡ μακέττα ἔργου ἀρχιτεκτονικῆς καὶ πλαστικῆς γίνεται ἐκ ξύλου, χαρτομάζης, γύψου, πιλήματος ἢ κηροῦ. Διὰ τὰ ἔργα τῆς ζωγραφικῆς συνήθως γίνεται χρῆσις ἐλαιοχρωμάτων ἢ ὑδροχρωμάτων μετὰ κόλλας. Ἡ μακέττα διὰ τὰς σκηνογραφίας τοῦ θεάτρου γίνεται ἀπὸ χάρτην ἢ χαρτόνιον μὲ τὰ διάφορα ἐπίπεδα καὶ βάθη τῆς σκηνῆς. Ἡ λέξις παράγεται ἐκ τῆς ἰταλικῆς *machia* (=χηλίς). ΣΤ. Ξ.

Μάκη *[Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις κελτικὴ (*Στεφ. Βυζαντ.*, ἐκδ. Βερολ. 425, 4), ταυτιζομένη πρὸς τὴν *Μαινάκην* (βλ. λ.). Τὸ ἐθνικὸν *Μακηνός*. Σ. Ε. Λ.

Μακιαβέλλης (Machiavelli), ***Νικόλαος***. Μέγας Ἰταλὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τὴν 3 Μαΐου 1469 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὴν 22 Ἰουνίου 1527. Ἦτο γόνος παλαιᾶς καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας (ἡ ὁποία εἶχεν ἀναδείξει πολλοὺς ἀξιωματούχους ἐν τῇ δημοκρατίᾳ) καὶ—ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἔργων του—φαίνεται να ἔλαβε καλὴν ἀγωγὴν καὶ μεγάλην μόρφωσιν. Εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν διωρίσθη παρὰ τῇ ἀρχιγραμματείᾳ τῆς φλωρεντινῆς δημοκρατίας καὶ μετ' ὀλίγον ἐγένετο γραμματεὺς τῶν Δέκα (ἀρχόντων τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης), εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἐμπεπιστευμένη ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, καθ' ὃν χρόνον ἡ ἰσχὺς τῶν Μεδίκων ἐτέλει ὑπὸ ταπείνωσιν. Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησεν ἐπὶ 14 συναπτὰ ἔτη. Ἡ Ἰταλία κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπέφερε δεινῶς ἐκ τῶν ὅπλων τῶν Γάλλων, τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Γερμανῶν καὶ ἐκ τῶν ἐγκλημάτων τοῦ ἀπαισιωτέρου ἐκ τῶν ποντιφίκων, τῆς οἰκογενείας του, τῶν Σφόρτσα καὶ τῶν κατωτέρων τυραννίσκων. Ὡς γραμματεὺς τῆς φλωρεντινῆς δημοκρατίας ὁ Μακιαβέλλης ἀπεστάλη δὶς παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας, τετράκις παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Γαλλίας, δὶς εἰς Ρώμην καὶ πλειστάκις εἰς τὰς διαφόρους δημοκρατίας καὶ τὰ πριγκιπᾶτα τῆς Ἰταλίας. Τὰ ταξίδιά του ταῦτα, ἡ παραμονή του εἰς τὰς σπουδαιοτέρας αὐλὰς τῆς Εὐρώπης, αἱ σχέσεις τὰς ὁποίας συνῆψε μὲ τοὺς διαπρεπεστέρους ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του ἐχρησίμευσαν εἰς τὸν Μακιαβέλλην ὡς μέσα διὰ τὴν βαθεῖαν σπουδὴν τῆς πολιτικῆς τέχνης καὶ διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς αἰτίας τῆς ὑποδουλώσεως τῆς πατρίδος του. Διαρκούσης ἀκόμη τῆς θητείας του ὡς γραμματέως τῶν Δέκα, ὠνομάσθη καὶ γραμματεὺς τῶν Ἐννέα (ἀρχόντων τοῦ στρατοῦ), οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐντεταλμένοι τὴν πραγματοποίησιν (τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐρρωμένως ὑποστηριχθείσης ἰδέας) τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν μισθοφόρων ὀρδῶν διὰ τακτικοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ. Ὑπὸ τὴν νέαν του ταύτην ἰδιότητα ὠφείλε νὰ ἐποπτεύῃ τὴν συγκρότησιν καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ στρατοῦ τούτου.

Ἀλλὰ τῷ 1512 οἱ Μέδικοι, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῆς Ἁγίας Ἕδρας, εἰσῆλθον εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Ἡ κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις των ἐκλεγεῖσα γερουσία ἀπεμάκρυνεν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ὅλους τοὺς διακειμένους δυσμενῶς πρὸς τοὺς Μεδίκους. Ὁ Μακιαβέλλης, μετὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἀφωσιωμένην ἐξυπηρέτησιν τῆς πατρίδος του ἐστερήθη ὑπὸ τῶν ὑπαρχόντων του καὶ ἐξεδιώχθη ἐκ Φλωρεντίας. Ἀνεπίληπτος εἰς τὰ ἤθη, ἀκέραιος τὸν χαρακτῆρα καὶ λιτὸς εἰς τὴν ζωήν, ὅπως ἦτο, δὲν εἶχε σκεφθῆ νὰ θησαυρίσῃ ὅταν εὑρίσκετο ἐν τῇ ἰσχύϊ καὶ διὰ τοῦτο, μόλις ἐξωρίσθη, περιέπεσεν εἰς ἔνδειαν. Βλέπων τὰς προσπαθείας τῶν Μεδίκων ὅπως σφετερισθῶσι τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐν Φλωρεντίᾳ, συνωμότησεν ἐναντίον αὐτῶν. Ὁ καρδινάλιος, ὅστις κατόπιν ἔλαβε τὸ ὄνομα Λέων Ι', διέταξε τὴν σύλληψίν του, τὸν ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τὸν ὑπέβαλεν εἰς φρικώδη βασανιστήρια. Ἀλλ' ὁ Μακιαβέλλης οὐδὲν ὡμολόγησε καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος. Μὲ τὴν ψυχὴν εὔθαρσῆ καὶ τὸ σῶμα συντετριμμένον δι' ὁλόκληρον

Digitized by Google

τὴν ζωήν του, μακρὰν τῆς γενετείρας του, καταδικασμένος εἰς τὴν πτωχείαν καὶ τὸν μονήρη βίον, ἀλλὰ καὶ ἐλπίζων εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἰταλίας, ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ ἀπεικόνισιν εἰς τὰ ἔργα του, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐκπληκτικὰ διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ ὕφους καὶ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν, τὴν ἀγανάκτησιν ἡ ὁποία κατέτρωγε τὴν ψυχήν του.

Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, βλέπων ὅτι ἀπέβαινε ματαία ἡ πρὸς τοὺς Μεδίκους ἔχθρα του, ἐπεδίωξε νὰ συμφιλιωθῇ πρὸς αὐτούς, τὸ ἐπέτυχε τῷ 1519 διὰ τοῦ L. Strozzi καὶ ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Ἰουλίου τῶν Μεδίκων ἐπεφορτίσθη μὲ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς Φλωρεντίας (1520) ἀντὶ ἐτησίου μισθοῦ 100 φλωρινίων.

Οὕτως ἐφαίνετο ὅτι ἐπανήρχετο δι' αὐτὸν ἡ τόσον σύμφωνος πρὸς τὸν χαρακτῆρά του ἐντατικὴ ζωή. Ἀπεστάλη τότε εἰς Ρωμάνην διὰ νὰ συγκροτήσῃ ἐθνικὸν στρατόν, καὶ ὅταν ἱδρύθη ἐν Φλωρεντίᾳ ἡ νέα ἀρχὴ τῶν Πέντε (φροντιστῶν τῶν τειχῶν), ἐγένετο γραμματεύς των καὶ ἐπέδειξε πυρετώδη δραστηριότητα διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως. Ἀλλ' οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἐπλησίαζον ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐξερρήγνυντο ἐξεγέρσεις ἐναντίον τῶν Μεδίκων, οἱ ὁποῖοι, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν λεηλασίαν τῆς Ρώμης, ἐξεδιώχθησαν ἐκ Φλωρεντίας (1527), ἀνακηρυχθείσης καὶ πάλιν δημοκρατίας. Ὁ Μακιαβέλλης, ὕποπτος πλέον λόγῳ τῶν φιλικῶν δεσμῶν του πρὸς τοὺς Μεδίκους, ἀπεμακρύνθη τῆς ἐξουσίας. Τότε τὸν ἐγκατέλειψαν αἱ δυνάμεις του. Ἡ θλῖψις καὶ αἱ κακουχίαι ἐπεδείνωσαν τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας του καὶ τὸν ὡδήγησαν τέλος εἰς τὸν τάφον. Ἀπέθανεν ἀφίνων ἐν πενίᾳ τὴν σύζυγόν του Μαριέτταν τὸ γένος Κορσίνι καὶ πέντε τέκνα.

Ἔργα. Ἡ δραστηριότης τοῦ Μακιαβέλλη ἦτο τεραστία, καὶ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσεν, ὅσον σημαντικὰ καὶ ἂν εἶναι, δὲν κατώρθωσαν νὰ τὴν ἱκανοποιήσουν. Ἐπιφορτισθεὶς ἐπανειλημμένως μὲ δυσκόλους ἀποστολάς, ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν μετὰ μεγάλης ἱκανότητος. Αἱ ἐκθέσεις, τὰς ὁποίας ἔστελλεν, «ἀποτελοῦν, λέγει ὁ Μακώλαιϋ, μίαν ἀπὸ τὰς πλέον διασκεδαστικὰς καὶ διδακτικὰς ταυτοχρόνως συλλογὰς τοῦ εἴδους. Αἱ ἀφηγήσεις του εἶναι σαφῶς γεγραμμέναι καὶ ἀναγινώσκονται εὐχαρίστως. Αἱ παρατηρήσεις του ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων εἶναι πνευματώδεις καὶ ὀρθαί. Αἱ διεξαγόμεναι συνομιλίαι ἐκτίθενται μετὰ δυνάμεως λόγου καὶ ἐξαιρέτου φαιδρότητος ὕφους. Εὑρισκόμεθα εἰς τὰς ἐκθέσεις αὐτὰς ἐνώπιον ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη πλήρη μεγάλων γεγονότων ἐδέσποσαν ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς Εὐρώπης. Βλέπομεν τὸ πνεῦμά των καὶ τὴν μωρίαν των, τὰς ἐξάρσεις τῆς εὐδιαθεσίας των καὶ τὰς ἐξάψεις τῆς δυσθυμίας των. Ἀκούομεν τὰς φλυαρίας των καὶ μανθάνομεν τὰς συνήθεις χειρονομίας των». Τὰ πρεσβευτικά του ἀπομνημονεύματα («Legazioni»), δημοσιευθέντα διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1769, εἶναι πολυτιμότατα καὶ μαρτυροῦν μεγίστην ὀξύνοιαν.

Περὶ τὸ 1513 συνέγραψε τὴν κωμῳδίαν «Μανδραγόρας», ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Μακώλαιϋ, «εἶναι ἔργον συγγραφέως, ὁ ὁποῖος, ἐὰν ἀφιερώνετο εἰς τὸ δρᾶμα, θὰ ἔφθανεν ἀσφαλῶς εἰς τὰς ἀνωτάτας κορυφὰς τῆς τέχνης καὶ θὰ ἄφηνεν ἀνάμνησιν διαρκῆ καὶ τιμῶσαν τὴν ἐθνικὴν φιλοκαλίαν τῶν Ἰταλῶν. Εἰς τὴν κωμῳδίαν ταύτην ὁ Μακιαβέλλης ἔδειξεν ὅτι κατενόει τελείως τὴν φύσιν τῆς δραματικῆς τέχνης καὶ κατεῖχε προσόντα, τὰ ὁποῖα θὰ τοῦ ἐπέτρεπον νὰ ἀναδειχθῇ εἰς αὐτήν. Διὰ τῆς ὀρθῆς καὶ ἐντόνου παραστάσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, κατορθώνει νὰ κινῇ τὸ ἐνδιαφέρον χωρὶς ἐπιδεξίαν ἢ εὐχάριστον πλοκήν. Προκαλεῖ τὸν γέλωτα, χωρὶς νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἐπίδειξιν πνεύματος. Ἀλλ' ἡ λογοτεχνία φαίνεται ὅτι δὲν ἱκανοποίησε τὸν Μακιαβέλλην, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεδόθη ὁριστικῶς εἰς τὴν συγγραφὴν πολιτικῶν κυρίως ἔργων. Τῷ 1525 ἐδημοσίευσε τὰς κατ' ἐντολὴν τοῦ πάπα Ἰουλίου τῶν Μεδίκων συγγραφείσας «Istorie fiorentine» εἰς ὀκτὼ βιβλία, εἰς τὰς ὁποίας ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του μέχρι τοῦ 1434, ὁπότε ἤρχισαν ν' ἀνέρχωνται εἰς τὴν ἐξουσίαν οἱ Μέδικοι. Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν φαίνεται καρπὸς πολλῆς ἐργασίας ἢ μακρῶν ἐρευνῶν. Στερεῖται θετικῆς ἀκριβείας. Ἀλλ' εἶναι κομψόν, ζωηρόν, γραφικὸν περισσότερον παντὸς ἄλλου εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ὁ ἀναγνώστης ἀντλεῖ ἐξ αὐτοῦ ζωντανοτέραν καὶ πιστοτέραν ἐντύπωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, παρὰ εἰς ἄλλας πιστοτέρας ἀφηγήσεις.

Καὶ μετὰ τὴν πτῶσίν του ὁ Μακιαβέλλης ἐξηκολούθησε νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου του περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἰταλίας μετ' ἀδιαπτώτου ζήλου. Μὲ τὸν σκοπὸν ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἀντιρρήσεις τινὰς καὶ ν' ἀποκρούσῃ μερικὰς πλάνας πολὺ διαδεδομένας τότε, σχετικῶς μὲ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην, συνέγραψε τὸ ἔργον του «Dell arte della guerra» (1521), εἰς διαλογικὸν τύπον. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ συγγραφεὺς ἐκφράζεται μετὰ μεγάλου θαυμασμοῦ διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων καὶ μετὰ βαθυτάτης περιφρονήσεως διὰ τὰ ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα ἴσχυον μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν στρατιωτικῶν τῆς προηγουμένης γενεᾶς καὶ ἐκθέτει τὰς ἰδέας του ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ στρατοῦ. Ἡ λεπτότης, ἡ χάρις καὶ ἡ διαύγεια τοῦ ὕφους, ἡ εὐφράδεια καὶ ἡ ζωηρότης μερικῶν περιόδων καθιστοῦν τὸ βιβλίον εὐχάριστον.

Ἀλλὰ τὰ ἔργα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κατέστησαν ἀθάνατον τὸν Μακιαβέλλην καὶ ἔγιναν ἀφορμή, λόγῳ τοῦ περιεχομένου των, νὰ παρεξηγηθῇ ὁ συγγραφεύς των, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος πρὸ αὐτοῦ, εἶναι αἱ «Ὁμιλίαι ἐπὶ τῆς πρώτης δεκάδος τοῦ Τίτου Λιβίου» (Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio», δημοσιευθεῖσαι τῷ 1531, καὶ ὁ «Ἡγεμὼν» (El prinzipo), ἐκδοθεὶς τῷ 1532. Τὰ δύο ταῦτα ἔργα περιέχουσι κατ' ἐξοχὴν τὰς πολιτικὰς θεωρίας τοῦ Μακιαβέλλη, αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ συνόλῳ των ἀπεκλήθησαν *μακιαβελλισμὸς* καὶ ἐδυσφημήθησαν τόσον. Ὁ «Ἡγεμὼν» παρέχει τὰ μέσα ἐπικρατήσεως εἰς ἕνα φιλόδοξον ἄνδρα καὶ αἱ «Ὁμιλίαι» εἰς ἕνα φιλόδοξον λαόν. Αἱ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν πρὸς ἐξήγησιν εἰς τὸ πρῶτον ἔργον, τῆς ἀναρριχήσεως ἑνὸς ἀτόμου εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἐφαρμόζεται εἰς τὸ δεύτερον εἰς μεγαλυτέραν διάρκειαν καὶ εἰς τὰ περιπλοκώτερα συμφέροντα μιᾶς κοινω-

Νικόλαος Μακιαβέλλης.
[Κατὰ ξυλογραφίαν τοῦ Paul Jove.]

νίας. Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα εὑρίσκονται συνηνωμένα ἐν σπανίᾳ καὶ τελείᾳ ἁρμονίᾳ τὰ προσόντα τοῦ δρῶντος καὶ τοῦ θεωρητικοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός. Αἱ σκέψεις του ἔχουν τὴν πρακτικὴν καὶ ζωηρὰν ἐκείνην μορφήν, ἡ ὁποία κατ' ἐξοχὴν τὰς χαρακτηρίζει καὶ τὰς διακρίνει ἀπὸ τὰς ἀορίστους θεωρίας τῶν περισσοτέρων πολιτικῶν φιλοσόφων. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔργων, ὁ Μακιαβέλλης συνέγραψε καὶ ἄλλα δευτερευούσης σημασίας.

Θεωρία. Ὁ Μακιαβέλλης «φαίνεται ὁλόκληρος ὡς ἓν σκοτεινὸν καὶ ἀνατριχιαστικὸν αἴνιγμα, ἓν χονδροειδὲς συνονθύλευμα ἀπρεπείας καὶ ὅλων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἀπρέπειαν ἰδιοτήτων, ἓν συμπίλημα γενικῶς πάσης φύσεως ἀντινομιῶν. Ἐγωϊσμὸς καὶ γενναιοφροσύνη, σκληρότης καὶ καλωσύνη, σατανικὴ πονηρία καὶ ἀγαθότης, εἰδεχθὴς κατάπτωσις καὶ μεγαλειώδης ἔξαρσις, ἡ πλέον γλοιώδης καὶ ἕρπουσα κολακεία καὶ δειλία καὶ ταυτοχρόνως γενναῖος ἱπποτισμὸς καὶ ἡρωϊσμὸς ὑπερήφανος, ἰδοὺ ποῖα ἀντίθετα συναισθήματα διαρκῶς ἐμφανίζονται εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔργον του» (*Μακώλαιϋ*). Ἐν τούτοις ὁ ἰδιωτικὸς καὶ ὁ δημόσιος βίος του ὑπῆρξεν εὐθὺς καὶ ἔντιμος, αἱ δὲ ἠθικαί του ἀπόψεις, ἐὰν διαφέρουν τῶν πρεσβευομένων ὑπὸ τοῦ περιβάλλοντός του, διαφέρουν ἐπὶ τὸ καλύτερον. Ἡ φρίκη τὴν ὁποίαν ἐγέννησαν αἱ πολιτικαί του θεωρίαι δὲν ὀφείλεται εἰς καμμίαν ἰδικήν του σατανικότητα. Αὐτὸς ἁπλῶς διετύπωσε σαφέστερον καὶ μετὰ μεγαλυτέρας δυνάμεως παντὸς ἄλλου συγγραφέως τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας γενικῶς παρεδέχοντο οἱ σύγχρονοί του καὶ τὰς ὁποίας εἶχε καὶ αὐτὸς υἱοθετήσει. Ὁ Μακιαβέλλης εἶναι εἷς ἄκρως πραγματιστὴς πολιτικὸς καὶ φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος ἀνήγαγεν εἰς θεωρίαν ὅ,τι κατὰ μέσον ὅρον πράττει ἡ πεπολιτισμένη ἀνθρωπότης ἀφ' ὅτου ὑπάρχει, παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας τῶν ἠθικολόγων. Ἐν τούτοις ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἀφώρισε τὰ συγγράμματά του, οἱ δὲ διαμαρτυρόμενοι ἐθεώρησαν τὸ ὄνομά του συνώνυμον τοῦ Σατανᾶ.

Γενικῶς εἰπεῖν, κατὰ τὸν Μακιαβέλλην, ἐφ' ὅσον ὑπέρτατος σκοπὸς τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ κράτους εἶναι ἡ ὕπαρξίς του, κανὲν μέσον ἀποβλέπον εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου δὲν εἶναι ἀπορρίψιμον. Οἱ ἄνθρωποι ἢ πρέπει νὰ κερδίζωνται ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος μὲ θωπείας ἢ πρέπει νὰ συντρίβωνται, διότι δύνανται νὰ ἐκδικῶνται διὰ μίαν μικρὰν προσβολήν, ἀδυνατοῦν ὅμως νὰ ἐκδικῶνται διὰ πλήγματα ἰσχυρά. Διὰ τοῦτο, ὅταν προσβάλλῃ κανεὶς ἄνθρωπόν τινα, πρέπει νὰ τὸν πλήττῃ τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ πλέον νὰ φοβηθῇ τὴν ἐκδίκησίν του. Παράδειγμα ἀξιομίμητον καὶ τύπος ἡγεμόνος θαυμαστοῦ εἶναι ὁ Καῖσαρ Βοργίας, ὁ ἀπιστότερος, δολιώτερος, ἐγκληματικώτερος καὶ εὐφυέστερος τῶν τυράννων τοὺς ὁποίους ἐγνώρισεν ἡ ἀνθρωπότης. Ἡ σκληρότης εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὸν ἄρχοντα, ἀλλὰ δὲν γίνεται πάντοτε καλὴ χρῆσις αὐτῆς. Κάμνει κανεὶς καλὴν χρῆσιν τῆς σκληρότητος ὅταν τὴν ἐφαρμόζῃ μὲ μεγάλην γοργότητα καὶ πρὸς ἀσφάλειάν του, χωρὶς νὰ ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι σκληρὸς καὶ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του καὶ δίδει ὡς ἀντιστάθμισμα ὅλα τὰ δυνατὰ πλεονεκτήματα εἰς τοὺς ὑπηκόους του. Ἀντιθέτως, κάμνει κανεὶς κακὴν χρῆσιν τῆς σκληρότητος καὶ ὅταν ἀκόμη φαίνεται μετρίως σκληρὸς καὶ τοῦτο πάλιν μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ αὐξάνῃ κατόπιν τὴν σκληρότητα ἀντὶ νὰ τὴν μετριάσῃ σὺν τῷ χρόνῳ. Ὁ κατακτητὴς ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ ὅλας τὰς ἀδικίας, τὰς ὁποίας εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διαπράξῃ καὶ νὰ τὰς διαπράξῃ ὅλας διὰ μιᾶς, καὶ οὕτω νὰ μὴ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀδικῇ διαρκῶς. Οὕτω, παύων νὰ ἀδικῇ μετὰ τὴν ἐπικράτησίν του, καθησυχάζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ κατόπιν τοὺς κερδίζει δι' ἀγαθοεργιῶν. Ὁ ἡγεμὼν ὀφείλει μίαν καὶ μόνον νὰ ἔχῃ σκέψιν καὶ εἰς ἕνα καὶ μόνον ν' ἀποβλέπῃ σκοπόν: τὸν πόλεμον, καὶ νὰ μάθῃ πῶς νὰ μὴ εἶναι εὐθὺς καὶ νὰ δύναται νὰ εἶναι ἢ νὰ μὴ εἶναι εὐθὺς ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Οἱ ἡγεμόνες πρέπει νὰ εἶναι τόσον πολὺ προσεκτικοί, ὥστε ν' ἀποφεύγουν ἐκείνας μόνον τὰς κακίας, αἱ ὁποῖαι δύνανται ν' ἀποτελέσουν ἀφορμὴν ἀπωλείας τῆς ἐξουσίας. Ὁ ἡγεμὼν ὅστις θέλει νὰ θεωρῆται ὡς γενναιόδωρος, πρέπει νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν γενναιοδωρίαν του καὶ νὰ τὴν καθιστᾷ γνωστὴν εἰς ὅλους. Ἂν ὅμως δὲν δύναται νὰ παριστᾷ τὸν γενναιόδωρον χωρὶς νὰ ζημιώνεται καὶ διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ μὴ καταστῇ γνωστὴ εἰς ὅλους ἡ γενναιοδωρία του, τότε ὀφείλει νὰ μὴ φοβῆται τὴν κατηγορίαν τοῦ φειδωλοῦ. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ φοβῆται τὴν δυσφήμησιν, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ κατηγορία τῆς σκληρότητος, ἐὰν θέλῃ νὰ διατηρῇ ἡνωμένους τοὺς ὑπηκόους του καὶ πιστοὺς εἰς αὐτόν. Συμφέρον του εἶναι νὰ εἶναι ἀγαπητὸς ταυτοχρόνως καὶ ἐπίφοβος. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι δύσκολον, ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ εἶναι ἐπίφοβος παρὰ ἀγαπητός, ἂν πρόκειται νὰ λείψῃ μία ἀπὸ τὰς δύο ταύτας ἰδιότητας, ἀλλὰ τόσον μόνον ἐπίφοβος ὥστε, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων, νὰ συγκρατῇ τοὐλάχιστον τὸ μῖσός των. Διὰ τοῦτο δύναται νὰ φονεύῃ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶναι συμφέρον του νὰ ἁρπάζῃ τὴν περιουσίαν τῶν ὑπηκόων των, διότι οἱ ἄνθρωποι λησμονοῦν ταχύτερον τὸν θάνατον τοῦ πατρός των παρὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας των.

Ὁ συνετὸς ἡγεμὼν πρέπει νὰ στηρίζεται μᾶλλον εἰς τὸν φόβον, ὁ ὁποῖος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ τὴν ἐξουσίαν του παρὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῶν ἄλλων. Ἐκεῖνοι οἱ ἡγεμόνες ἐμεγαλούργησαν, οἱ ὁποῖοι πολὺ ὀλίγον ἐφρόντισαν νὰ τηροῦν τὰς ὑποσχέσεις των καὶ μὲ τὴν πονηρίαν των κατώρθωσαν νὰ ἐξαπατοῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ παραπλανοῦν μέχρι τέλους τοὺς εἰλικρινεῖς. Ἀποφυγὴ παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ τὸν καταστήσῃ ἄξιον μίσους καὶ περιφρονήσεως, εἶναι βασικὸν καθῆκον τοῦ ἡγεμόνος. Ἀξιομίσητον τὸν καθιστᾷ ἡ διαρπαγὴ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν γυναικῶν τῶν ὑπηκόων· περιφρονητέον δὲ ἡ ἐλαφρόνοια, ἡ δειλία, ἡ μαλθακότης, ἡ ἀναποφασιστικότης.

Τοιαῦται εἶναι αἱ ὁδηγίαι, τὰς ὁποίας ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ βαθείας πείρας του παρέχει ὁ Μακιαβέλλης εἰς τοὺς βουλομένους νὰ ἄρξουν. Αἱ ἀρχαὶ αὗται προυκάλεσαν τὴν ἐξέγερσιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως πολλῶν, οἱ ὁποῖοι ἐζήτησαν διὰ συγγραμμάτων ν' ἀνατρέψουν αὐτάς, ὡς ἀνηθίκους καὶ ἀπορριπτέας. Ἐν τούτοις ὅμως ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς ὡς πορισμάτων τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ ὁ τρόπος τῆς διατυπώσεώς των, ὡς μοιραίων καθηκόντων τοῦ ἄρχοντος καὶ πάσης ἐννόμου βίας (κράτους), ἀποδεικνύει τὸν Μακιαβέλλην ἕνα ἐκ τῶν ἀντικειμενικωτέρων, ἀληθεστέρων καὶ βαθυνουστέρων πολιτικῶν, τοὺς ὁποίους ἐγέννησαν οἱ αἰῶνες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ ἅπαντα τοῦ Μακιαβέλλη ἐξεδόθησαν ἐπανειλημμένως (Φλωρεντία (1782, 1813, 1843—1848). Τὰ ἐλάσσονά του: Opere minori ὑπὸ *F. Polidori* (1852). — Αἱ Lettere familiari ὑπὸ *E. Alvisi* (Φλωρεντία 1883).—Ἑλληνικαὶ μεταφράσεις τοῦ «Ἡγεμόνος» ὑπὸ *N. Καζάζη* καὶ ὑπὸ *Α. Παυλίδη* (Ἀθῆναι 1931).—*Macaulay*, Κριτικὴ βιογραφία εἰς τὰ «Ἱστορικὰ δοκίμια» τ. Β' καὶ ἑλληνικὴ μετάφρασις (Ἀθῆναι 1930).—*Ferrari*, Histoire des révolutions de l'Italie et Machiavel juge des révolutions de notre temps (1849).—*P. Villari*, N. Machiavelli e i suoi tempi (Φλωρεντία 1877—1882 γ' ἐκδ. 1914), τόμ. 3.—*Tommasini*, La vita e gli scritti di N. Machiavelli nella loro relazione col machiavellismo (Φλωρεντία 1883) τ. 1 (ἀσυμπλήρωτον). — *R. Mariano*, Biografi e critici del Machiavelli (Νεάπολις 1886).—*Morley*, Machiavelli (1897).—*Turri*, Machiavelli (1902). — *Fester*, Machiavelli (1900). — *L. Dyer*, Machiavelli and the modern State (1904).—*E. W. Mayer*, Machiavellis Geschichtsauffassung und sein Begriff virtù (1912). — *R. Kemmerich*, Machiavelli (1925). — *Vorländer*, Von Machiavelli bis Lenin. Neuzeitl. Staats und Gesellschaftstheorien (1926).—*C. Prezzolini*, Vie de Nicolas Machiavel le Florentin (1929). Θ.Π.

Digitized by Google

μακιαβελλικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Μακιαβέλλην, ὁ σύμφωνος πρὸς τὸ πολιτικὸν δόγμα τοῦ Μακιαβέλλη: «μακιαβελλικὴ πολιτική, — ἀντίληψις, — πρᾶξις».—Ἐπίρρ *μακιαβελλικῶς*.

μακιαβελλισμὸς (ὁ)· ἐνέργεια σύμφωνος πρὸς τὸ πολιτικὸν δόγμα τοῦ Μακιαβέλλη, ἡ διὰ παντὸς τρόπου, ἠθικοῦ ἢ ἀνηθίκου, ἐπιδίωξις τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ· ‖ καθόλου, πολιτικὴ ἐλλείψεως σεβασμοῦ πρὸς ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις (βλ. λ. *Μακιαβέλλης)*.

μακιαβελλιστὴς (ὁ)· ὁ ἀσπαζόμενος τὸ πολιτικὸν δόγμα τοῦ Μακιαβέλλη, ὁ ὀπαδὸς τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ Μακιαβέλλη.

μακιδοποιὸς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς μακίδων, ἐλασματουργός.

Μακιές, ἡ *Μακὲς [Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Βαμβακιὰ* (βλ. λ.).

μακίμονο. Ἰαπωνικὴ ὀνομασία, δι' ἧς δηλοῦνται εἰκόνες ἐπὶ χάρτου ἢ μετάξης, χρησιμοποιούμεναι πρὸς διακόσμησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν οἰκιῶν καὶ ἐκδιπλωνόμεναι συνήθως κατὰ πλάτος ἐπάνω εἰς τὰς σανίδας τῶν πατωμάτων. Πρὸς τὰ *μακίμονο* ἀντιτίθενται τὰ *κακέμονο*. Ι. Μ. Π.

μάκινα (ἡ). Μηχάνημα ὅπερ εἰδικῶς χρησιμοποιεῖται πρὸς καθαρισμὸν τῆς σταφίδος. Διὰ τῆς μάκινας ἀπαλλάσσεται ἡ σταφὶς ἐκ τῶν διαφόρων ξένων οὐσιῶν ὡς καὶ τῶν ἐν σήψει ραγῶν. Ἡ μάκινα χρησιμοποιεῖται ἐπὶ τοῦ ἁλωνίου, αἱ δὲ τελειότεραι τούτων φέρουσι πλαίσια, ἐφ' ὧν προσαρμόζονται διάτρητοι πλάκες μὲ ποικίλου μεγέθους ὀπάς, οὕτως ὥστε νὰ διενεργῆται πλὴν τοῦ καθαρισμοῦ καὶ ἡ κανονικὴ διανομὴ τοῦ προϊόντος κατὰ μεγέθη ραγῶν. Δ. Ν. Π.

μακιναρισμένος, *—η, —ο*· παθ. μετχ. τοῦ *μακινάρω* (βλ. λ.): «μακιναρισμένη σταφίδα» σταφίδα καθαρισμένη μὲ τὴν μάκινα.

μακινάρω, *ἀόρ. ἐ)μακινάρισα, παθ. μετχ. μακιναρισμένος*· δημοτ, καθαρίζω μὲ τὴν μάκιναν τὴν σταφίδα ἀπὸ τῶν ξυλίνων μίσχων καὶ τῶν ἄλλων ἀκαθαρσιῶν.

μακινέτα (ἡ). Ἐργαλεῖον ἐκ χάλυβος μὲ λαβὴν ξυλίνην, χρησιμοποιούμενον πεπυρακτωμένον ὑπὸ τῶν ὑποδηματοποιῶν, ἵνα δώσῃ εἰς τὰ κατύματα κανονικὸν πάχος. Σ. Κ.

Μακινὴ *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Β. Ἀραβίας παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Βαβυλωνίας (βλ. *Μαικήνη)*. Α. Θ. Σ.

Μακίνο (Makino), *βαρῶνος —*. Ἰάπων πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1861, υἱὸς τοῦ Ὀκοῦμπο Τοσιμίτσι. Ἀπόφοιτος τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης, διωρίσθη τῷ 1899 πρεσβευτὴς τῆς Ἰαπωνίας ἐν Ρώμῃ, βραδύτερον δὲ εἰς Βερολῖνον καὶ Βιένναν. Ἐπιστρέψας εἰς Ἰαπωνίαν ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1904—1906 ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἀπὸ τοῦ 1911—1912 τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου καὶ ἀπὸ τοῦ 1913—1914 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀντεπροσώπευσε τὴν χώραν του κατὰ τὴν Διάσκεψιν τῆς Εἰρήνης τῷ 1919.

Μακίνο.

Μάκιντος (Mackintosh)· βλ. *Μάκκιντος*.

μάκιπας (ὁ)· ὁ ζυμωτὴς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει (βλ. λ. *μάγκιπος)*.

μακιπεῖον· βλ. λ. *μαγκίπιον*.

μακὶς (ἡ) *[Βοτ.]*· βλ. *μοσχοκάρυον*.

Μακιστία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Πελοποννήσου ἐν Ἤλιδι, ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέδα (νῦν Μπούζι) καὶ γειτονεύουσα μετὰ τῆς Πισάτιδος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐχωρίζετο διὰ τοῦ ὄρους Λαπίθου. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κυπαρισσήεντος, ἐκβάλλοντος πρὸς βορρᾶν τῆς Κυπαρισσίας, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐκαλοῦντο *Μακίστιοι*, ἔχοντες τὸ προνόμιον νὰ ἐπιμελῶνται τοῦ ἐν Σαμικῷ παρὰ τὴν παραλίαν περιφήμου ἱεροῦ τοῦ Σαμίου Ποσειδῶνος καὶ νὰ ἐξαγγέλλωσι κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἑορτῶν τὴν ἐκεχειρίαν, Σάμιον καλουμένην, ἀπὸ τὸ ἐπίθετον τοῦ θεοῦ *(Στράβ.* VIII, 343). Πόλεις αὐτῶν ἀναφέρονται ὁ *Μάκιστος*, τὸ *Ἐπιτάλιον*, ἴσως καὶ ἡ ὁμηρικὴ πόλις *Αἶπυ*, ἡ μετὰ ταῦτα *Μαργάλαι*. Α. Θ. Σ.

Μακίστιοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Οἱ κάτοικοι τῆς Μακιστίας, χώρας ἐν Τριφυλίᾳ τῆς Ἤλιδος καὶ τῆς ὁμωνύμου πόλεως (βλ. *Μακιστία, Μάκιστος)*. Α. Θ. Σ.

Μάκιστον *Ὄρος* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Δ. Εὐβοίας, ἐκτεινόμενον ΒΔ τῆς Δίρφυος καὶ ἀποτόμως καταπῖπτον πρὸς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον, ἀπέναντι τῆς Λοκρίδος. Ὁ Αἰσχύλος (Ἀγαμ. 289) ὀνομάζει αὐτὸ «Μακίστου σκοπιάς». Σήμερον καλεῖται *Κανδήλι* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

—Μάκιστον *ὄρος ['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς νήσου Λέσβου κατὰ τὰ Ἀν. αὐτῆς, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πλινίου (V, 39, 2). Α. Θ. Σ.

Μάκιστος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀθάμαντος, ἀδελφὸς τοῦ Φρίξου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ ἐν Τριφυλίᾳ τῆς Ἤλιδος ὁμώνυμος πόλις. Α. Θ. Σ.

Μάκιστος (ὁ), ἡ **Μάκιστον** (τὸ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἐν Τριφυλίᾳ τῆς Ἠλείας, κειμένη ΒΑ. τοῦ Λεπρέου καὶ ΝΔ. τοῦ ὄρους Κωτυλίου. Ἐκαλεῖτο ἐπίσης καὶ *Πλατανιστοῦς*, κατεχομένη ὑπὸ τῶν Καυκώνων, ἱδρυτῶν αὐτῆς *(Στράβ.* VIII, 345). Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (IV, 148), ὁ Μάκιστος, ἦτο μία τῶν ὑπὸ τῶν Μινυῶν ἱδρυθεισῶν ἓξ πόλεων, ὑποταγεῖσα μετὰ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Τριφυλίας εἰς τοὺς Ἠλείους. Ἀποστατήσασα μετὰ τῶν Πισαίων καὶ Σκιλλουντίων, κατεστράφη περὶ τὸ 572 π.Χ. Ἀναλαβοῦσα ἐκ νέου, κατεστράφη καὶ πάλιν, ὥστε ἐπὶ Στράβωνος μόνον τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἐσῴζοντο. Σήμερον καλεῖται *Καϊάφα*. Α. Θ. Σ.

—Μακίστου σκοπιαὶ *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ ὄρους *Μακίστου* (βλ.λ.) ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου. Α. Θ. Σ.

Μακκαβαῖοι (οἱ) *[Βιβλ.]*. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρει ἐν τῇ ἰουδαϊκῇ ἱστορίᾳ κατὰ πρῶτον μὲν λόγον ἡ οἰκογένεια τοῦ ἱερέως *Ματταθίου*, λαβοῦσα αὐτὸ ἀπὸ τοῦ τρίτου υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ *Ἰούδα*, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης προελθοῦσα ἀρχιερατικὴ δυναστεία καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι οἱ συναγωνισθέντες μετὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης ὑπὲρ τῆς πατρίου θρησκείας ἐναντίον τῆς καταδυναστεύσεως τῶν Σελευκιδῶν. Ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν δὲ ταύτην ἔννοιαν ὀνομάζονται Μακκαβαῖοι καὶ οἱ κατὰ τὸν θρησκευτικὸν διωγμὸν Ἀντιόχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς ὑπὲρ πίστεως ἀθλήσαντες ἑπτὰ ἀδελφοί, ὧν τὸ μαρτύριον ἀφηγεῖται ἡ Β' βίβλος τῶν Μακκαβαίων.

Ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας τῶν Μακκαβαίων, οἵτινες ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων συγγραφέων ὀνομάζονται συνήθως *Ἀσμοναῖοι*, ἀπό τινος προπάππου αὐτῶν, ὑπῆρξεν ὁ ζηλωτὴς ἱερεὺς *Ματταθίας*, ὅστις μετὰ τῶν πέντε υἱῶν αὐτοῦ καὶ ἄλλων εὐσεβῶν Ἰουδαίων ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ μνημονευθέντος βασιλέως τῆς Συρίας *Ἀντιόχου Δ'*, ἐπιχειρήσαντος νὰ ἐξελληνίσῃ τὴν Ἰουδαίαν διὰ βιαίας ἐκριζώσεως τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας, βεβηλώσαντος δὲ καὶ τὸν ἰουδαϊκὸν ναὸν διὰ τοποθετήσεως ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων βωμοῦ λιθίνου εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία καὶ προσενεγκόντος ἐπ' αὐτοῦ θυσίαν (κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 168 π. Χ.). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ματταθίου ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ τρίτος καὶ πολεμικώτατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἰούδας, ὅστις μετὰ μακροὺς καὶ αἱματηροὺς ἀγῶνας κατώρθωσε καὶ τὴν Ἰερουσαλὴμ νὰ κατακτήσῃ (πλὴν τῆς ἀκροπόλεως) καὶ τὸ ἱερὸν ν' ἀποκαθάρῃ καὶ ἀνακαινίσῃ καὶ τὴν θρησκευτικὴν μετὰ σχετικῆς τινος πολιτικῆς ἐλευθερίας εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ νὰ ἐξασφαλίσῃ. Τούτου δὲ πεσόντος ἡρωϊκῶς ἐν τῇ πρὸς τὸν Βακχίδην μάχῃ διεδέχθη ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ τοῦ ἀγῶνος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ *Ἰωνάθαν* (161—143), ὅστις ἀναπτερώσας τὸ πατριωτικὸν φρόνημα τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰούδα καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἧτταν πτοηθέντος ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, κατώρθωσε διὰ τῶν ὅπλων, μάλιστα δὲ διὰ τῆς διπλωματίας, ἐπωφελούμενος τὰς ἔριδας τῶν Σελευκιδῶν, ὄχι μόνον εἰς τὸν λαὸν του νὰ διατηρήσῃ τὴν θρησκευτικὴν μετὰ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνίζουσαν ἰουδαϊκὴν ἀριστοκρατικὴν μερίδα νὰ παραμερίσῃ καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην δι' ἑαυτὸν καὶ τὸν οἶκον του ν' ἀποκτήσῃ, γενόμενος ὁ θεμελιωτὴς τῆς τῶν Μακκαβαίων ἢ Ἀσμοναίων ἀρχιερατικῆς δυναστείας. Εὐτυχέστατος δ' ὅμως πάντων τῶν ἀδελφῶν Μακκαβαίων ἐγένετο ὁ καὶ πολιτικώτατος ἀναδειχθεὶς *Σίμων* (142—135), ὅστις ἐπεράτωσε καὶ ἐπεσφράγισε λαμπρῶς τὸ ἔργον τῶν προγενεστέρων προσπαθειῶν καὶ ἀγώνων, ἐπιτυχὼν τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰωνάθαν ἱδρυθείσης ἀρχιερατικῆς δυναστείας ὄχι μόνον ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὑφ' οὗ ἀνηγορεύθη κληρονομικὸς ἀρχιερεύς, στρατηγὸς καὶ ἐθνάρχης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Β' καὶ τῆς Ρώμης. Νῦν δέ, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου, ὡς διατείνονταί τινες, δύναται νὰ λογισθῇ ὡς λήξας καὶ ὁ θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικὸς τῶν Μακκαβαίων ἀγών, διότι ἐφεξῆς προέχουσιν αἱ φίλαρχοι βλέψεις καὶ τὰ δυναστικὰ συμφέροντα ἐν ταῖς ἐνεργείαις τῶν Ἀσμοναίων. Τὸν δολοφονηθέντα ὑπὸ τοῦ Συρίου στρατηγοῦ Πτολεμαίου Σίμωνα διεδέχθη ὁ ἱκανότατος υἱὸς αὐτοῦ *Ἰωάννης Ὑρκανὸς ὁ Α'*, τοῦτον ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ἀριστόβουλος ὁ Α'*, τοῦτον πάλιν *Ἀλέξανδρος Ἰανναῖος*, τοῦτον ἡ σύζυγος αὐτοῦ *Ἀλεξάνδρα*, μετὰ τὸν θάνατον τῆς ὁποίας ἤρισαν ἐφ' ἱκανὸν περὶ τῆς ἀρχῆς οἱ δύο υἱοὶ αὐτῆς *Ἀριστόβουλος Β'* καὶ *Ὑρκανὸς Β'*. Τελευταῖος δὲ Ἀσμοναῖος ἡγεμὼν ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβούλου Β' *Ἀντίγονος*, ὅστις ἐθανατώθη παρὰ τοῦ Μ. Ἀντωνίου τῇ ἐπιθυμίᾳ Ἡρώδου τοῦ μεγάλου (37 π. Χ.). Οὕτως ἐτερματίσθη ἡ ἐθνικὴ τῶν Μακκαβαίων δυναστεία, ἥτις, συνδέσασα τὸ ἑαυτῆς ὄνομα πρὸς λαμπρὰς τῆς πατρίου ἱστορίας σελίδας, καὶ ἐξόχους εἰς τὸν ἰουδαϊκὸν λαὸν ὑπηρεσίας προσενεγκοῦσα, ἀλλὰ βαθμηδὸν τοῦ θεοκρατικοῦ πνεύματος, ἐξ οὗ εἶχεν ὁρμηθῇ, ἀπομακρυνθεῖσα καὶ ἐκφυλισθεῖσα, παρεχώρησε τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὴν ξενικὴν δυναστείαν τῶν σφετεριστῶν *Ἰδουμαίων*, ὧν ἀρχηγὸς ὑπῆρξεν Ἡρώδης ὁ μέγας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *F. de Saulcy*, Histoire des Machabées (1880).—*E. Schürer*, Geschichte des Jüd. Volkes I 4 (1901). *Π. Ι. Μπρατσιώτου*, Συμβολαὶ εἰς τὴν Βιβλικὴν Ἱστορίαν Α' (1918). Π. Ι. Μ.

—Μακκαβαίων *βιβλία*. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι κυρίως τρία ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων ἢ δευτεροκανονικῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης τῶν Ο' καὶ ἓν ἀπόκρυφον, τὸ λεγόμενον Δ' Μακκαβαίων. Ἐκ τῶν βιβλίων τούτων μόνον τὰ δύο πρῶτα ἀσχολοῦνται ἐκ παραλλήλου καὶ αὐτοτελῶς περὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν Μακκαβαίων καὶ ταῦτα μόνον συγκαταριθμεῖ καὶ ἡ Βουλγάτα μεταξὺ τῶν κανονικῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐκ τούτων τὸ μὲν Α' Μακκαβαίων, ὅπερ ἐγράφη ἑβραϊστί, ἀλλὰ σῴζεται μόνον ἑλληνιστὶ καὶ ἐν ἄλλαις μεταφράσεσιν, ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, ἀρχόμενον εἰσαγωγικῶς ἀπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ἐξικνούμενον μέχρι τῆς δολοφονίας τοῦ Μακκαβαίου Σίμωνος (175—135). Τὸ δὲ Β' Μακκαβαίων, ὅπερ ἐγράφη καὶ σῴζεται πρωτοτύπως ἑλληνιστὶ καὶ οὗ ὁ συγγραφεὺς ἐβασίσθη κυρίως ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου Ἰάσωνος τοῦ ἀπὸ Κυρήνης, ἀσχολεῖται διὰ μακρῶν περὶ τὴν προϊστορίαν τῆς μακκαβαϊκῆς ἐξεγέρσεως, ἐκθέτει τοὺς κατὰ τῶν Ἰουδαίων διωγμοὺς Ἀντιόχου τοῦ Δ', περιγράφει τὸ μαρτύριον ἑπτὰ ἀδελφῶν μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν καὶ τοὺς ὑπὲρ πίστεως ἀγῶνας τῶν Μακκαβαίων καὶ φθάνει μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰούδα ἥττης τοῦ στρατηγοῦ Νικάτορος, ἐν ἔτει 161. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκτίθενται τὰ γεγονότα ἐν τῷ Α' Μακκαβαίων εἶναι ἱστορικώτερος ἢ ἐν τῷ Β', οὗ καὶ τὸ ὕφος εἶναι ρητορικὸν καὶ ἡ ἔκθεσις τῶν γεγονότων γίνεται κατὰ τὸ προφητικὸν σχῆμα τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἱστορίας, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἱστορικοῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίοις. Τοῦτο ὅμως δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἐκ μέρους ἱστορικῶν τινων ὑποτίμησιν τῆς ἱστορικῆς ἀξιοπιστίας τοῦ βιβλίου τούτου, ἣν ὑπεστήριξε διὰ σπουδαιοτάτων ἐπιχειρημάτων ὁ Niese ἐν τῇ πραγματείᾳ του «Kritik der beiden Makkabäerbücher» (1900). Πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπεστηρίχθη ἐπιτυχῶς καὶ ἡ γνησιότης τῶν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς βιβλίοις τούτοις περιεχομένων ἐγγράφων, ἐπιστολῶν κλπ. Τὸ μὲν Α' Μακκαβαίων ἐγράφη πιθανῶς εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰω Ὑρκανοῦ (135—104), βιογραφίαν τοῦ ὁποίου εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἡμέτερος ἄγνωστος συγγραφεύς. Τὸ δὲ Β' θὰ ἐγράφη πρὸ τοῦ Φίλωνος, ὅστις εἶχε τοῦτο πρὸ ὀφθαλμῶν. Τὸ Γ' οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν μακκαβαϊκὴν ἐξέγερσιν καὶ μόνον κατ' ἀναλογίαν (καταχρηστικῶς) χαρακτηρίζεται ὡς μακκαβαϊκὸν διὰ τὴν πρὸς τὰ δύο πρῶτα μακκαβαϊκὰ σχετικὴν ὁμοιότητα τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, καθ' ὅσον διηγεῖται διωγμόν τινα τῶν Ἰουδαίων τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ Πτολεμαίου Δ' τοῦ Φιλοπάτορος (221—204), οὗ περιγράφει καὶ τὴν εὐνοϊκὴν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων μεταστροφήν. Τὸ βιβλίον περιέχει μὲν δημώδεις τινὰς ὑπερβολάς, ἀλλ' ὁ ἱστορικὸς πυρὴν τῆς διηγήσεως αὐτοῦ ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πολλῶν κριτικῶν, ἐγράφη δὲ ἀρχετύπως ἑλληνιστὶ μεταξὺ τοῦ Α' π. Χ. καὶ τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος. Τὸ Δ' Μακκαβαίων, ὅπερ εἶναι ἀπόκρυφον βιβλίον, σῳζόμενον ἑλληνιστὶ τὸ μὲν εἰς διαφόρους παλαιοὺς χειρογράφους τῆς ἁγίας Γραφῆς, τὸ δὲ ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Ἰουδαίου ἱστοριογράφου Ἰωσήπου, περιέχει ἐγκώμια εἰς τὸν Ἐλεάζαρον καὶ τοὺς μάρτυρας Μακκαβαίους ἀδελφοὺς καὶ θέλει ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ πίστις καὶ ὁ νοῦς πρέπει νὰ κυβερνῶσι τὰ πάθη ἡμῶν, δι' ὃ καὶ φέρει ἐνίοτε καὶ τὰς ἐπιγραφὰς «Περὶ σώφρονος λογισμοῦ», ἢ «Περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ». Ἐγράφη δὲ περὶ τὰ μέσα τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος ἑλληνιστί. Τέλος, σημειωτέον ὅτι χαρακτηρίζεται καχῶς ὡς Ε' Μακκαβαίων ἀραβικόν τι χρονικὸν δημοσιευθὲν μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Σιενίτου ἐν τῷ Πολυγλώττῳ τῶν Παρισσίων τῷ 1645 [*Schürer*, Geschichte des Jüd. Volkes III [4] 1909] Π. Ι. Μ.

Μακκαβαῖος *[Βιβλ.]*. Οὕτως ἐπωνομάσθη ὁ τὸν ἱερέα *Ματταθίαν* ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὲρ τῆς πατρίου πίστεως κατὰ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς διαδεχθεὶς τρίτος υἱὸς αὐτοῦ *Ἰούδας*. Παράγεται δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐκ τῆς ἀραμαϊκῆς λέξεως *Μακκαβιτὰ* (=σφῦρα) καὶ δηλοῖ οἱονεὶ τὸν πλήττοντα καὶ θραύοντα τοὺς ἐχθρούς. Ἧττον πιθανὴ φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ Curtiss, παράγοντος τὸ ὄνομα

Digitized by Google

ἀπὸ τοῦ *Μάχμπι* καὶ ἑρμηνεύοντος αὐτὸ κατὰ τὸ χωρίον Ἡσαΐου μιγ' 17 διὰ τοῦ ἐξολοθρευτής (δηλαδὴ τῶν ἐχθρῶν). Τὸ ὄνομα τοῦτο μετεδόθη καὶ εἰς ἄλλους (βλ. λ. *Μακκαβαῖοι*). Π. Ι. Μ.

— **Μακκαβαῖος.** Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἕλληνος λογογράφου *Κοκκίνου* Διονυσίου (βλ. λ.).

μακκαλοῦβαι (αἱ)· βλ. λ. *μακαλοῦβαι.*

Μακκὰρ (Macquart), ***Πέτρος - Ἰουστῖνος - Μαρία.*** Γάλλος φυσιοδίφης (1778—1855). Ἔγινε γνωστὸς μὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ περὶ ἐντομολογίας. Ἔγραψε: «Φυσικὴ ἱστορία τῶν διπτέρων ἐντόμων» (1834) καὶ «Παράδοξα δίπτερα πολὺ ὀλίγον γνωστά» (1843).

Μακκαρέζε (Maccarese) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἐπίσημον σημεῖον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἰταλίας (πλάτ. 41°52' Β., μῆκ. 12°12' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1841: Civita Vecchia to Naples) μεταξὺ Ὠστίας καὶ Τσιβιταβέκκιας καὶ εἰς 20 μιλλ. ΝΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Κάπο Λινάρο. Ἡ ἀκτὴ ἐπεσημαίνετο ἄλλοτε χάριν τῶν πλοϊζομένων ὑπὸ πανυψήλου πύργου σῳζομένου ἔτι. Σ. Ε. Λ.

Μὰκ - Κάρθυ (Mac-Carthy), *Ἰάκωβος.* Γάλλος λόγιος καὶ γεωγράφος (1735—1833). Ἦτο ἰρλανδικῆς καταγωγῆς, ἔζησεν ὅμως τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἐν Γαλλίᾳ, εἰς τὸν στρατὸν τῆς ὁποίας ὑπηρέτησεν ἀπὸ τοῦ 1800 ὡς ἀξιωματικός. Μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐσημείωσεν ἕν, γεωγραφικοῦ περιεχομένου, ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταξίδια» (1822), καθὼς καὶ τὸ ἐκδοθὲν ὑπ' αὐτοῦ βραδύτερον «Λεξικὸν Γεωγραφίας» (1824). Μετεφράσθησαν ἐξ ἄλλου ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὴν γαλλικὴν πολλὰ ἐκλεκτὰ ἀγγλικὰ ἔργα, ἐν οἷς ἡ «Πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἱστορία τῆς Εὐρώπης» τοῦ Bigland, «Ἕνα ταξίδι εἰς τὸ Ἀλγέρι» τοῦ Shaw κ. ἄ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ***Ὀσκὰρ Μὰκ - Κάρθυ*** ἔγραψεν ἐπίσης ἐνδιαφερούσας μελέτας, ἐπὶ τῆς γεωγραφίας ἰδίως τοῦ Ἀλγερίου.

— **Μὰκ - Κάρθυ** (Mac-Carthy), *Ἰουστῖνος.* Ὀνομαστὸς Γάλλος βιβλιόφιλος (1744—1811). Ἰρλανδικῆς καὶ οὗτος καταγωγῆς, ἐγένετο Γάλλος ὑπήκοος ἀπὸ τοῦ 1876, ἐγκατασταθεὶς μονίμως ἐν Τουλούζῃ. Ἐκεῖ κατήρτισε βιβλιοθήκην, ἥτις ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἡ πλουσιωτέρα τῆς Εὐρώπης, διὰ τὴν σπάνιν ἀφ' ἑνὸς τῶν ἐν αὐτῇ τόμων καὶ διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἀφ' ἑτέρου πολυτέλειαν τῆς βιβλιοδεσίας αὐτῶν.

— **Μὰκ - Κάρθυ** (Mac-Carthy), *Ἰουστῖνος.* Ἰρλανδὸς δημοσιογράφος, συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1830—1912). Προσληφθεὶς τῷ 1864 ὡς ἁπλοῦς ρεπόρτερ ὑπὸ τῆς «Morning Star» τοῦ Λονδίνου, ἐγένετο μετ' οὐ πολὺ πολιτικὸς αὐτῆς ἀρθρογράφος καὶ βραδύτερον μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συντάξεως τῶν «Daily News». Τῷ 1868 μετέβη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1871, ἀποστέλλων ἐκεῖθεν ἀνταποκρίσεις καὶ ἀποθησαυρίζων ὑλικὸν διὰ μίαν ἐνδιαφέρουσαν σειρὰν διαλέξεων, τὰς ὁποίας ἔδωκε μετὰ τὴν εἰς Λονδῖνον ἐπάνοδόν του. Ἀπὸ τοῦ 1879 εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς περιφερείας Longford, ἐξηκολούθει δ' ἔκτοτε νὰ ἐπανεκλέγεται τακτικῶς καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ λάβῃ θέσιν μεταξὺ τῶν ἐξεχόντων μελῶν τοῦ κόμματος τῶν Ἰρλανδῶν ἐθνικοφρόνων, τοῦ ὁποίου ἐξελέγη καὶ ἀρχηγός, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ *Πάρνελ* (βλ. λ.). Οὗτος ὅμως, ὑποστηριζόμενος ὑπό τινων φανατικῶν ὀπαδῶν, παρὰ τὸ σκάνδαλον τὸ ὁποῖον εἶχε σοβαρῶς μειώσει τὸ κῦρος του, ἠρνήθη νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν ἀρχηγίαν. Δὲν εἶχεν ἄλλωστε ὁ Μὰκ-Κάρθυ τὰ πολιτικὰ προσόντα τοῦ Πάρνελ, δι' ὃ καὶ δὲν κατώρθωσεν οὔτε καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου νὰ ἐπιβληθῇ, ἠναγκάσθη δ' ἐν τέλει, τῷ 1896, νὰ παραιτηθῇ τοῦ, ὀνομαστικοῦ ἄλλωστε, τίτλου τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος. Ἀλλ' ἂν ὁ Μὰκ-Κάρθυ δὲν ἐσημείωσε μεγάλας ἐπιτυχίας εἰς τὴν πολιτικήν, ἀνεγνωρίσθη ὅμως γενικῶς ὡς συγγραφεὺς ἐξαιρετικῆς ἀξίας καὶ δημοσιογράφος μεγάλου ταλάντου. Κυριώτερον τῶν ἔργων του θεωρεῖται μία ἐνδιαφέρουσα ἱστορικὴ μελέτη περὶ τῆς βασιλείας τῆς Βικτωρίας καὶ τοῦ Ἐδουάρδου Ζ', μεταφρασθεῖσα καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας. Ἐκ τῶν πολλῶν μυθιστορημάτων, τὰ ὁποῖα ἔγραψεν, ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως: «Οἱ γείτονες τοῦ Waterdale» (1867), «Ἡ κόρη τοῦ ἐχθροῦ μου» (1869), «Linley Rochford» (1874), «Ὁ δικτάτωρ» (1893) καὶ «Ἡ κόρη τῶν Ἀθηνῶν» (1883), μυθιστόρημα ἑλληνικῆς ἐμπνεύσεως, ἐμπνευσμένον ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ λόρδου Βύρωνος. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης συλλογὴν κριτικῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Con amore» (1878) καὶ διαφόρους πολιτικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας, ἐν αἷς, ἐκτὸς τῆς προαναφερθείσης, ἡ «Ἱστορία τῶν τεσσάρων Γεωργίων» (1884), «Ἡ ἐποχὴ τῆς μεταρρυθμίσεως» (1882), «Βίος τοῦ Ροβέρτου Πὴλ» (1891) κ. ἄ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ***Ἰουστῖνος-Χόλλυ Μὰκ-Κάρθυ,*** βουλευτὴς καὶ οὗτος τοῦ Longford, ἔγραψεν ἐπίσης, ὅπως ὁ πατήρ του, ἱστορικὰς μελέτας καὶ μυθιστορήματα, ἐν οἷς: «Ὁ φίλος μου ὁ πρίγκιψ», «Ἂν ἤμουν βασιλεύς» κλπ., μετέφρασε δὲ εἰς τὴν ἀγγλικὴν τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμὰρ Χαγιὰμ καὶ τὰς «Ἀραβικὰς νύκτας». —Ω.

Μακκαρῶνε (Maccarone ἢ Mugarone) /*Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ, σχηματίζον τὸν λιμένα *Κάστρο* (πλάτ. 40°00' Β., μῆκ. 18°26' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 198: Policastro to Santa Maria di Leuca) εἰς 12 ½ μίλλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Σάντα Μαρία ντὶ Λέουκα. Σ. Ε. Λ.

Μακκᾶς, ***Γεώργιος.*** Ἕλλην ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Χίῳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις (1818—1905).

Γεώργιος Μακκᾶς.

Διήνυσε τὰς ἐγκυκλίους καὶ πανεπιστημιακὰς σπουδάς του ἐν Μονάχῳ (1828—1837), ὅπου ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς. Συνεπλήρωσεν εἶτα ταύτας ἐπὶ διετίαν ἐν Λειψίᾳ, Παρισίοις καὶ Βιέννῃ. Ἐπιστρέψας εἰς Ἑλλάδα ἐξήσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἐν Σύρῳ (1840—1848), κατόπιν δὲ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς κλινικῆς ἰατρικῆς καὶ εἰδικῆς νοσολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Διετέλεσεν ἀρχίατρος τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α', μέλος τῆς ἐπὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ θεραπευτηρίου «Εὐαγγελισμὸς» ἐπιτροπῆς (1876—1884), πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ «Δρομοκαϊτείου θεραπευτηρίου» (1897—1905) καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθοῦσαν διεθνῆ διάσκεψιν περὶ τῆς χολέρας (1866). Ἔγραψε: «Περὶ γυμναστικῆς τοῦ σώματος ὡς μέρους τῆς κατὰ τοὺς ἀρχαίους τελείας παιδείας» (1855), «Περὶ τῆς γινομένης εἰς τοὺς ἵππους μάλεως κατὰ τὰ διασωθέντα ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων» (Ἰατρικὴ μέλισσα 1856), «Περὶ τῆς ἰατρικῆς σημασίας καὶ τῆς ἐτυμολογίας τῶν λέξεων Malandria, Mauken καὶ Malleus» (αὐτ. 1857), «Περὶ εὐεξίας καὶ μακροβιότητος» (1857), «Ἰατρικὰ παραγγέλματα ἐν καιρῷ χολέρας» (Γαληνὸς 1892), «Περὶ λυγὸς» (αὐτ. 1896), «Περὶ τῆς καθ' ὕπνον ἀκρατείας τῶν οὔρων ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ» (αὐτ. 1897). Ο. Ρ.

— **Μακκᾶς,** ***Γεώργιος.*** Ἕλλην παιδίατρος, υἱὸς τοῦ *Νικολάου Μακκᾶ*, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1877. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1896), ἐσπούδασε κατόπιν παιδιατρικὴν ἐν Βιέννῃ, Παρισίοις καὶ Βερολίνῳ. Τῷ 1902, ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ παθολογικοῦ τμήματος τοῦ νοσοκομείου τῶν παίδων «Ἁγία Σοφία», τῷ δὲ 1929 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς παιδιατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ὑπηρέτησε συνάμα κατὰ τοὺς πολέμους 1912—1913 καὶ 1915—1916. Ἐδημοσίευσε διαφόρους ἐργασίας εἰς τὰ περιοδικὰ «Κλινικὴ» καὶ «Ἀρχεῖα Ἰατρικῆς» καὶ εἰς τὰ «Πρακτικὰ τῆς Ἰατρικῆς ἑταιρείας», μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἡ χολολιθίασις παρὰ τῷ νεογνῷ καὶ τῷ παιδίῳ», «Νεώτεραι ἐργασίαι περὶ τῆς ὀξείας πολιομυελίτιδος», «Τὸ beri - beri καὶ ἰδίως τὸ παιδικὸν τοιοῦτον ἐν Ἑλλάδι», «Θεραπεία τῆς σπλαγχνικῆς λεϊσμανιάσεως» κλπ. Συνέγραψεν: «Ἡ θνησιμότης τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐν Ἑλλάδι» (1911), «Ὁ ὑπόστροφος πυρετὸς» (1918), «Περὶ ὀργανώσεως, προστασίας καὶ περιθάλψεως τῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων» (1919), «Ὀλίγα τινὰ περὶ λοιμώδους ἰκτέρου» (1919), «Ἡ προστασία τοῦ παιδίου» (1920), «Βρεφικὴ ὑγιεινὴ» (1923). Ο. Ρ.

— **Μακκᾶς,** ***Λέων Δ.*** Ἕλλην πολιτευτής, συγγραφεὺς καὶ δημοσιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1892. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς τῷ 1910 μὲ ἐναίσιμον διατριβὴν «Περὶ τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν τοῦ Καποδιστρίου». Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξέδωκε πραγματείαν «Περὶ τῶν νόθων τέκνων καὶ τῆς ἀναζητήσεως τῆς πατρότητος». Μετέσχε τῶν Βαλκανικῶν πολέμων. Τῷ 1914 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ἔνθα συνειργάσθη εἰς τὸν «Χρόνον», τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» καὶ τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων». Συνέγραψε γαλλιστὶ πολλὰ περὶ τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς («Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας» 1919, «Τὸ ἑλληνοαλβανικὸν ζήτημα» 1921) καὶ διαφόρους μελέτας, ἱστορικὰς καὶ πολιτικὰς («Γερμανικαὶ ἀδικοπραγίαι» 1915, «Οὕτως ὡμίλησεν ὁ Βενιζέλος» 1916, «Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος» 1917, «Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία», «Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἀντάντ» 1918, «Ἑλληνισμὸς καὶ Σοσιαλισμός», «Ὁ μέγας πόλεμος, τὰ ἔθνη καὶ οἱ ἄνθρωποι» (Παρίσιοι 1918). Ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1921 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ἐν Παρισίοις περιοδικοῦ «Ἑλληνο-Γαλλικαὶ μελέται», τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς ἐν Παρισίοις ἑλληνικῆς πρεσβείας ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1928 καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς διεθνῆ συνέδρια (Χάγης 1923, Λυὼν 1924, Βρυξελλῶν καὶ Βαρσοβίας 1926). Ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἰδέας περὶ «Βαλκανικοῦ Συμφώνου» (1925), τὴν ὁποίαν υἱοθέτησεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα, ἐξελέγη (1928) βουλευτὴς Ἀθηνῶν ἐν τῷ συνδυασμῷ τῶν φιλελευθέρων καὶ ὑπῆρξεν ἐν τῇ βουλῇ εἰσηγητὴς διαφόρων νομοσχεδίων, ἐν οἷς τοῦ περὶ κοινωνικῆς ἀσφαλείας, τοῦ περὶ οἰκονομικοῦ συμβουλίου, τοῦ περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως κ. ἄ. Τῷ 1930 ἵδρυσε καὶ διηύθυνε μέχρι τοῦ 1931 τὸ ἑβδομαδιαῖον περιοδικὸν «Ἐργασία». — Ω.

— **Μακκᾶς,** ***Μαθιός.*** Ἕλλην χειρουργός, υἱὸς τοῦ *Νικολάου Μακκᾶ*, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1879. Μετὰ διετεῖς σπουδὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν μετέβη εἰς Βιέννην, ὅπου ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1902. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ διετίαν εἰς τὴν χειρουργικὴν κλινικὴν τοῦ Μπρεσλάου καὶ τῷ 1906 προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Garré τακτικὸς ἐσωτερικὸς βοηθός. Μετὰ ἓν ἔτος ἠκολούθησε τὸν προϊστάμενόν του μετατεθέντα εἰς Βόννην, παραμείνας παρ' αὐτῷ μέχρι τοῦ 1914· τῷ 1910 ἐγένετο ἐν Βόννῃ ὑφηγητὴς τῆς χειρουργικῆς. Τῷ 1914 ἐκλήθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1930, ὁπότε, παραιτηθείς, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τοῦ νοσοκομείου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ὑπηρέτησε καθ' ὅλους τοὺς ἀπὸ τοῦ 1912 ἑλληνικοὺς πολέμους εἰς τὰ διάφορα μέτωπα. Ἐδημοσίευσε γερμανιστὶ εἰς ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ διαφόρους πραγματείας: «Περὶ καρκινωμάτων τοῦ στομάχου» (1907), «Περὶ ραφῆς ἀγγείων», «Περὶ μεταμοσχεύσεως ὀργάνων δι' ἀγγειοραφῆς» (1907—1910), «Περὶ πληρώσεως κοιλοτήτων τῶν ὀστῶν διὰ λίπους», «Περὶ τῆς θεραπείας τῶν ἐχινοκόκκων τοῦ πνεύμονος», «Περὶ τῆς ἀντιδράσεως Casoni». Τῷ 1923 ἐξέδωκε γερμανιστὶ μετὰ τοῦ χειρουργοῦ *Stich* σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Fehle und Gefahren bei chirurgischen Operationen», μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἰταλικὴν καὶ ἱσπανικήν. Ἑλληνιστὶ ἔγραψε: «Περὶ τῆς συχνότητος τοῦ ἕλκους τοῦ δωδεκαδακτύλου ἐν Ἑλλάδι», «Περὶ τῆς θεραπείας τοῦ ἕλκους τοῦ στομάχου καὶ δωδεκαδακτύλου», «Περὶ κολπωμάτων τῆς κύστεως», «Περὶ διεκπρίσεως μακρῶν ὀστῶν», «Περὶ λιποφάγου κοκκιώματος τοῦ μαστοῦ» κλ. Ο. Ρ.

— **Μακκᾶς,** ***Νικόλαος.*** Ἕλλην ἰατρός, υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Μακκᾶ*, γεννηθεὶς ἐν Σύρῳ τῷ 1847. Διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βιέννης (1870), ἐξήσκησε τὸ πρῶτον τὴν ἰατρικὴν ἐν Σύρῳ, εἶτα δὲ ἐγκατέστη ἐν Ἀθήναις, ὅπου διετέλεσεν ὑφηγητὴς τῆς εἰδικῆς νοσολογίας (1879—1893), διευθυντὴς τοῦ παθολογικοῦ τμήματος τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ» (1884—1906), τακτικὸς καθηγητὴς τῆς φαρμακολογίας (1893—1902), τῆς εἰδικῆς νοσολογίας (1902—1906) καὶ τῆς παθολογικῆς κλινικῆς (1906—1917), εἷς τῶν ἱδρυτῶν καὶ διευθυντῶν τοῦ ἰατρικοῦ περιοδικοῦ «Γαληνὸς» (1879—1885), διευθυντὴς τοῦ «Ταμείου δαμαλίδος» (1884), προεδρεύων ἀντιπρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (1912—1917) καὶ πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ «Δρομοκαϊτείου θεραπευτηρίου» (1922—1930). Ἔγραψεν: «Ὁδηγίαι πρὸς νοσηλείαν ἀρρώστων» (1875), «Ἡ φθίσις τοῦ λάρυγγος» (1879), «Περὶ τῆς θεραπείας τῆς πνευμονικῆς φθίσεως δι' εἰσπνοῶν βενζοϊκοῦ νατρίου» («Γαληνὸς» 1879), «Αἰτιολογικαὶ μελέται περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπιδημιῶν τῆς διφθερίτιδος» (1882), «Κλινικὴ μελέτη περὶ τῆς προδρόμου τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ καχεξίας» («Πρακτικὰ συνόδου Ἑλλήνων ἰατρῶν» 1882), «Ὁ ἐξανθηματικὸς τῦφος ἐν Ἀθήναις» («Γαληνὸς» 1884), «Ὁ ἐπιδημικὸς κατάρρους» (1890), «Περὶ χρονίου τυφοειδοῦς πυρετοῦ» («Γαληνὸς» 1891), «Π ἐξέλιξις τῆς πρακτικῆς ἰατρικῆς ἐν Ἀθήναις» (1908), «Ἐγχειρίδιον νοσηλείας ἀρρώστων» (1921) κ. ἄ. Ο. Ρ.

— **Μακκᾶς,** ***Πέτρος.*** Στρατιωτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1870. Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων. Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἀρχικῶς, τῆς ἐπιμελητείας κατόπιν, προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1897, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ, μετέσχεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ τοπομαχικοῦ λόχου πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ Θεσσαλίας. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1898—1902 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς πυροβολικῆς παρὰ τοῖς στρατιωτικοῖς σχολείοις Εὐελπίδων καὶ ὑπαξιωματικῶν. Τυχὼν ἐκπαιδευτικῆς ἀδείας τῷ 1902, μετέβη εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐσπούδασε τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἑλλάδα τῷ 1903 παρητήθη τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ καὶ εἰργάσθη ὡς ἀρχιτέκτων ἐν Ἀθήναις. Τῷ 1911 διωρίσθη νομάρχης Τρικκάλων. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἐφέδρου ὑπολοχαγοῦ ἀρχικῶς, τοῦ ἐφέδρου λοχαγοῦ κατόπιν, ὑπηρέτησε συνεχῶς ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς 7ης μεραρχίας. Μετὰ τοὺς πολέμους ἐκείνους ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν στρατὸν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου τοῦ πυ-

Digitized by Google

ροβολικοῦ. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1914 σύστασιν τοῦ σώματος τῆς ἐπιμελητείας, μετετέθη εἰς τοῦτο. Τῷ 1916 προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἄμυναν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ μέχρι τοῦ 1920 διετέλεσε σχεδὸν συνεχῶς ἀρχηγὸς τῆς ἐπιμελητείας τοῦ στρατοῦ, προαχθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ εἰς συνταγματάρχην. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1920—1922 παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος. Τῷ 1923 ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐπιμελητείας, προαχθεὶς τῷ 1924 εἰς ὑποστράτηγον. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1926—1930 διετέλεσεν ἐπιθεωρητὴς τῆς ἐπιμελητείας. Ἤδη (1931) ὑπηρετεῖ ὡς πρόεδρος τῆς ἀνωτάτης ἐπιτροπῆς προμηθειῶν τοῦ στρατοῦ. Συνέγραψε: «Μαθήματα πυροβολικῆς» (1900), «Ὀχήματα πυροβολικοῦ» (1900), «Ἐξωτερικὴ βλητική» (1901). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Μάκκαϋ (Mackay) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστραλίας ἐν τῇ περιφερείᾳ Κουΐνλαντ. Κάτ. 6.100. Εἶναι κέντρον ἐμπορίου σακχάρεως, ξυλείας καὶ χρυσοῦ. Τῷ 1918 ὑπέστη μεγάλας καταστροφὰς ἐκ πλημμυρῶν.

Μακκάϋ (Mackay), *Ἐρρῖκος*. Σκῶτος ποιητὴς (1851—1899). Ἔγινε κυρίως γνωστὸς ἐκ συλλογῆς ποιημάτων του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὰ ἐρωτικὰ γράμματα ἑνὸς βιολιστοῦ» (1886).

— **Μακκάϋ** (Mackay), *Κάρολος*. Σκῶτος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς (1814—1889). Ἡ πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ «Φωναὶ τοῦ πλήθους» (1846) ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Εἰργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας τοῦ Λονδίνου καὶ παρηκολούθησεν ὡς πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς τὸν ἐμφύλιον ἀγῶνα τῶν βορείων καὶ νοτίων Ἀμερικανῶν. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Χίλιοι καὶ εἷς πολύτιμοι λίθοι τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως», «Ὑπὸ τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν» (1871), «Ποίησις καὶ χιοῦμορ τῆς σκωτικῆς γλώσσης» κλ.

Μακκέλντεϋ (Mackeldey), *Φερδινάνδος*. Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος (1784—1834). Δικηγόρος κατ' ἀρχάς, διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Βρουνσβίκῃ (1808) καὶ ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Μαρβούργου καὶ Βόννης. Ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἑρμηνευτῶν τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐξ ὧν παρέμειναν κλασσικά, μεταφρασθέντα εἰς πολλὰς γλώσσας, τά: «Ἐγχειρίδιον τῶν θεσμῶν τοῦ σημερινοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου» (1814), «Ἐπιτομὴ τοῦ γερμανικοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου» (1816), «Σύστημα τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου» (2 τ.). Θ. Κ.

Μάκκενζι (Mackenzie), *Ἀλέξανδρος-Κάμπελλ*. Ἄγγλος μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1847. Ἐγκατασταθεὶς τῷ 1865 ἐν Ἐδιμβούργῳ κατέλαβε διαφόρους ἐπισήμους θέσεις καὶ ἐν τέλει ἐγένετο διευθυντὴς τῆς «Μουσικῆς Ἀκαδημίας» τῆς πόλεως ταύτης. Ἔγραψε σειρὰν ἔργων διακρινομένων διὰ τὴν ὡραίαν των ἀρχιτεκτονικήν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ μελοδράματα: «Colomba» (1883), «Ὁ τρουβαδοῦρος» (1886), «The cricket of the hearth», «Phöbe», τὰς ὀπερέττας: «His Majesty The Court of Singola» (1897), «The Knights of the Road» (1905), τὰς καντάτας: «Jason» (1882), «The bride» (1881), «The story of Sayid» κ. ἄ. Γ. Σ.

— **Μάκκενζι** (Mackenzie), *Ἐδουάρδος - Μονταγκιού - Κόμπτον*. Ἄγγλος μυθιστοριογράφος καὶ στρατιωτικός, γεννηθεὶς τῷ 1883. Ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ ἐγένετο κατ' ἀρχὰς γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς διηγημάτων, μυθιστορημάτων καὶ θεατρικῶν ἔργων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατετάχθη εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ. Τῷ 1915 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Δαρδανελλίων, ὅπου καὶ ἐτραυματίσθη. Τῷ 1916 διεύθυνεν ἐν Ἀθήναις τὴν «Ἀγγλικὴν ὑπηρεσίαν ἀντικατασκοπείας», τῷ δὲ 1917 ἐν Σύρῳ «Τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγγλικῆς κατασκοπείας τοῦ Αἰγαίου». Ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων: «Ποιήματα» (1907), «Καρναβάλι», (1912), «Γκυϋ καὶ Παυλίνα» (1915), «Συλβία Σκάρλετ» (1918), «Συλβία καὶ Μιχαήλ» (1919), «Τὸ φαντασμένο κορίτσι» (1920), «Αἱ ἑπτὰ ἡλικίαι τῆς γυναικός» (1922), «Ὁ θαλασσόλυκος» (1924), «Τὸ κοράλλι», «Τὸ πῦρ τῶν ἑστιάδων» (1927), κ.τ.λ. καὶ τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Καρναβάλι» (1912), «Κολομπίνα» (1920) κ.τ.λ. Τῷ 1931 ἐξέδωκε τὸ ἔργον «Αἱ πρῶται μου ἀθηναϊκαὶ ἀναμνήσεις», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκθέτει τὴν δρᾶσιν τῶν ἀγγλικῶν ἀστυνομικῶν καὶ κατασκοπευτικῶν ὑπηρεσιῶν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ ἔτη 1915—1917. Μ. Δ. Β.

— **Μάκκενζι** (Mackenzie), *Ἰάκωβος*. Ἄγγλος ἰατρός, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Εἶναι γνωστός, διότι ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον σύγγραμμα ὑγιεινῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «History of health κλπ.» (1759). Τὸ ἔργον τοῦτο μετεφράσθη εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ γερμανικήν, ἔχει δὲ καὶ σήμερον ἔτι ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Ο. Ρ.

— **Μάκκενζι** (Mackenzie), *σὲρ Μόρελλ*. Ἄγγλος λαρυγγολόγος (1837 — 1892). Εἰσήγαγεν ἐν Ἀγγλίᾳ τὴν χρῆσιν τοῦ λαρυγγοσκοπίου καὶ ἵδρυσε τῷ 1863 ἐν Λονδίνῳ λαρυγγολογικὸν νοσοκομεῖον, ἐν ᾧ ἐνοσηλεύθησαν ὑπὲρ τὰς 100 χιλ. ἀσθενῶν, καὶ ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον ὁμοίων ἱδρυμάτων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ. Ο. Ρ.

— **Μάκκενζι** (Mackenzie), *Οὐΐλλιαμ*. Διάσημος Ἄγγλος ὀφθαλμολόγος (1791—1868). Ἐδημοσίευσε κατ' ἀρχὰς πλείστας ὀφθαλμολογικὰς ἐργασίας στηριζομένας ἐπὶ κλινικῶν παρατηρήσεων, κατόπιν δὲ διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γλασκώβης. Ἐκ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων του κυριώτερον εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τῶν ἀσθενειῶν τῶν ὀφθαλμῶν» (δ' ἔκδ. 1854 καὶ 1865 εἰς 3 τ.), ὅπερ ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας ἦτο τὸ σπουδαιότερον ὀφθαλμολογικὸν σύγγραμμα. Α. Γ.

— **Μάκκενζι** (Mackenzie), *Οὐΐλλιαμ - Λέων*. Καναδὸς πολιτικὸς (1795—1861). Ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, διεξήγαγε βιαίαν πολεμικὴν κατὰ τῆς ἐν Καναδᾷ ὀλιγαρχίας. Τῷ 1828 ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ὑόρκης, ἀλλ' ἀπηλάθη. Ἐπανεξελέγη πεντάκις, ἀλλὰ μόνον τῷ 1834 εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλήν, ὅτε τὸ κόμμα του ἐξησφάλισε πλειοψηφίαν. Τῷ 1837 συμπράττων μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Κάτω Καναδᾶ, ἐσχημάτισε προσωρινὴν κυβέρνησιν. Ἐβάδισε κατὰ τοῦ Τορόντο, ἀλλ' ἡττηθεὶς κατέφυγεν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἀμνηστευθεὶς ἐπανῆλθε τῷ 1849 εἰς τὸν Καναδᾶν καὶ κατὰ τὸ 1851 εἰσῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν βουλὴν ὡς ἡγέτης τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος.

— **Μάκκενζι** (Mackenzie), *Ριχάρδος - Ἰάκωβος*. Ἐπιφανὴς Σκῶτος χειρουργὸς (1821—1884). Διετέλεσεν ὑφηγητὴς τῆς χειρουργικῆς ἐν Ἐδιμβούργῳ καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἀποθανὼν ἐκ χολέρας. Ἐδημοσίευσε: «Ligature of the subclavian artery» (1846), «Amputation at the ankle joint by internal lateral flap» (1849), καὶ πλῆθος πραγματειῶν: «Περὶ τῶν στενωμάτων τῆς οὐρήθρας», «Περὶ ἐξωτερικῆς οὐρηθροτομίας», «Περὶ πλαστικῶν ἐγχειρήσεων τοῦ προσώπου» κ.τ.λ. Ο. Ρ.

— **Μάκκενζι** (Mackenzie), *σὲρ Στιούαρτ*. Ἄγγλος ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων, διορισθεὶς τὴν 7 Ἰουλίου 1841. Κατέγινεν ἰδίως εἰς τὴν περιστολὴν διαφόρων περιττῶν δαπανῶν, ἀλλ' ἀναμειχθεὶς εἰς τὰς ἐσωτερικὰς πολιτικὰς διαμάχας, ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν εἰς παραίτησιν τὴν 4 Ἀπριλίου 1843. Κυρία ἀφορμὴ ὑπῆρξεν ἡ παῦσις τοῦ προέδρου τῆς Ἰονίου Γερουσίας Πέτρου Πετριτσοπούλου καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτοῦ, διὰ διορισμοῦ, ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Δελλαδέτσιμα. Ὁ Πετριτσόπουλος μετέβη τότε εἰς Λονδῖνον καὶ κατήγγειλε τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ ἁρμοστοῦ ὡς παράνομον, ὁ δὲ ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἀνεγνώρισε τὴν παρανομίαν καὶ ἀπεδοκίμασε τὸν ἁρμοστήν. Μ. Δ. Β.

Μάκκενζι (Mackenzie) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Καναδᾶ, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ διαμερίσματι. Σχηματίζεται ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν ποταμῶν *Ἀταμπάσκα* καὶ *Πὴς-Ρίβερ*, κατὰ τὸ πρῶτον δὲ τμῆμα αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς λίμνης Ἀταμπάσκα μέχρι τῆς Μεγάλης Λίμνης τῶν Δούλων, καλεῖται *Ποταμὸς τῶν Δούλων*. Κατευθυνόμενος πρὸς τὰ ΒΔ. χύνεται ἐν τῷ κόλπῳ Μάκκενζι εἰς τὸν Β. Παγωμένον ὠκεανόν, διὰ μεγάλου δέλτα, ὅπερ σχηματίζει τὰς νήσους *Γκαλλιουραΐ, Χάρρισσον, Χάλκετ, Σμίθ, Ρίτσαρντ, Λάγγκλεϋ* καὶ ἄλλας μικροτέρας. Οἱ κυριώτεροι παραπόταμοι αὐτοῦ εἶναι ἐκ δεξιῶν ὁ *Μπέαρ Λαὶκ Ρίβερ*, προερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης τῆς Μεγάλης Ἄρκτου, καὶ ὁ *Χαΐαρ Ἴντιαν*, ἐξ ἀριστερῶν δὲ ὁ *Ραῖντ Νάϊφ*, ὁ *Λάϊερντ*, ὁ *Νόρθ Νάαμι*, ὁ *Πὴς Ρίβερ*, ὁ *Μπῆβερ* κτλ. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τοῦ Καναδᾶ καὶ ὁ μέγιστος τῆς Β. Ἀμερικῆς μετὰ τὸν Μισσισσιπῆν. Τὸ πλάτος αὐτοῦ κατὰ μέσον ὅρον εἶναι ἓν χιλιόμετρον, εἴς τινα ὅμως σημεῖα φθάνει καὶ τὰ ἑπτά. Τὸ μῆκος τοῦ κυρίως Μάκκενζι εἶναι 1700 χλμ., ἐὰν ὅμως ὑπολογισθοῦν καὶ τὰ τμήματα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν Ποταμοῦ τῶν Δούλων, Πὴς καὶ Ἀταμπάσκα, τότε τὸ ὁλικὸν μῆκος ἀνέρχεται εἰς 4 600 χιλιόμετρα, τὸ δὲ ὑδατοπέδιον αὐτοῦ εἰς 1.750.000 τ. χλμ. Εἶναι πλωτὸς μόνον εἰς μῆκος 1800 χλμ., διότι εἰς πλεῖστα σημεῖα τὰ ὕδατα αὐτοῦ, λόγῳ τῶν παρεμπιπτουσῶν λιμνῶν, καθίστανται ὁρμητικώτατα. Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου τὰ ὕδατά του εἶναι παγωμένα. Ὁ ποταμὸς οὗτος, καθὼς καὶ αἱ λίμναι τὰς ὁποίας διέρχεται, τρέφει πλῆθος ἰχθύων, ἰδίως δὲ σολομῶν. Παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ἐκ τῶν Βραχωδῶν ὀρέων κατερχομένων παραποτάμων αὐτοῦ εὑρίσκονται ψήγματα χρυσοῦ, παρὰ τὴν συμβολὴν δὲ τοῦ Μπέαρ Ρίβερ ὑπάρχουν πετρελαιοπηγαί. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1789 ὑπὸ τοῦ *Ἀλεξάνδρου Μάκκενζι*, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, ἐξηρευνήθη δὲ κατ' ἀρχὰς τῷ 1825 ὑπὸ τοῦ Ἰ. Φράνκλιν καὶ κατόπιν ἀπὸ τοῦ 1863 μέχρι τοῦ 1873 ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Αἰμιλίου Πετίτς. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ δὲν ὑπάρχουν σημαντικαὶ πόλεις, λόγῳ τῆς δριμύτητος τοῦ ψύχους καὶ τῆς συνεπείᾳ τούτου ἀφορίας τοῦ ἐδάφους, πλὴν ἐμπορικῶν τινων σταθμῶν τῆς ἑταιρείας τοῦ κόλπου τοῦ Οὔδσωνος καὶ ὀλίγων ἱεραποστολικῶν κέντρων, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Πρόβιντενς*, ἡ *Φὸρτ Ρεζολούσιον* κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Μάκκενζι** (Mackenzie) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἀνήκει εἰς τὴν ὀροσειρὰν τοῦ *Ἀντιρονττὰκ* καὶ κεῖται πρὸς Δ. τῆς λίμνης Πλαΐτσιντ. Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶναι 1197 μ. Μ. Δ. Β.

— **Μάκκενζι**, *Διαμέρισμα τοῦ* — (Territory of Mackenzie) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τοῦ Καναδᾶ, ἐκτεινόμενον πρὸς τὸ ΒΔ. τμῆμα αὐτοῦ. Πρὸ τοῦ 1912 ἀπετέλει τμῆμα τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βορειοδυτικὰ διαμερίσματα*. Ἔχει ἐπιφάνειαν 1.800 000 τ. χλμ. καὶ 7.988 κατ. Τὸ κλῖμα αὐτοῦ εἶναι ψυχρότατον, καθιστάμενον ὑποφερτὸν πρὸς τὰ Δ. καὶ τὰ Ν. τμήματα, ὅπου ὑπάρχουν ὀλίγοι ἐμπορικοὶ συνοικισμοί, ἰδίως παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Μάκκενζι. Τὸ ἔδαφος εἶναι κεκαλυμμένον κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ λιμνῶν, αἱ μεγαλύτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Μεγάλη λίμνη τῆς Ἄρκτου*, ἡ *Μεγάλη λίμνη τῶν Δούλων*, ἡ *Μάρτρ*, ἡ *Τρόϋ*, ἡ τῶν *Δασῶν*, ἡ *Ἄϋλμ* κτλ., καὶ ποταμῶν, ὧν ὁ κυριώτερος εἶναι ὁ *Μάκκενζι* καὶ μετ' αὐτὸν ὁ *Κόππερμαϊν*, χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τῆς Στέψεως (Coronation) καὶ ὁ *Τσέστερφιλντ*, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἀπὸ σειρὰς ἐπιμήκων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λιμνῶν, αἵτινες καταλήγουν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Οὔδσωνος. Εἶναι χώρα τελείως πεδινή, ἔχουσα μόνον εἰς τὸ Δ. αὐτῆς τμῆμα τὰς τελευταίας χαμηλὰς διακλαδώσεις τῶν *Βραχωδῶν Ὀρέων*, αἵτινες σχηματίζουν τὰ ὅρια αὐτῆς μετὰ τῆς Ὑούκων καὶ ὀνομάζονται *Ντὰ-Τοὲν* πρὸς Β. καὶ *Τὶ-Χονὰν-Χουὲν* πρὸς Ν. Ὁ πληθυσμός, πλὴν τῶν ἐμπορικῶν κέντρων καὶ τῶν σταθμῶν τῶν ἱεραποστόλων, περιλαμβάνει καὶ συνοικισμούς τινας ἰθαγενῶν Ἰνδῶν. Τὰ κυριώτερα ἐμπορικὰ καὶ θρησκευτικὰ κέντρα εὑρίσκονται παρὰ τὴν Μεγάλην λίμνην τῶν Δούλων, εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς: *Φὸρτ Πρόβιντενς, Χάϋ Ρόυερ Πόστ, Φὸρτ Ρεζολούσιον, Φὸρτ Λάϊερντ* καὶ *Σὰλτ Ρίβερ Χάους*. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἰθαγενῶν φυλῶν εἶναι οἱ *Ἰννουΐτ* (κλάδος Ἐσκιμώων) παρὰ τὰς Β. ἀκτάς, οἱ *Οὐκνουσίκσαλλικ*, παρὰ τὸν ποταμὸν Γκρὴτ Φίς, οἱ *Κινιπετοῦ* (κλάδος Ἐσκιμώων), οἱ *Βορειοϊνδοί*, οἱ *Σαϊσοοντὶν* ἢ *Τσιππεγουαῖη*, παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ κόλπου τοῦ Οὔδσωνος, οἱ *Τσαντσά*, ἐν τῷ κέντρῳ κλπ. Παρὰ τὸν ἄγονον τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ δριμύτατον ψῦχος, τὸ διαμέρισμα τοῦτο παράγει σταφυλὰς καὶ κριθήν. Ἐπίσης ἔχει πολλὰ κοιτάσματα μετάλλων, πολυτίμων καὶ μή. Ὁ κυριώτερος πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι τὸ κυνήγιον διαφόρων ζῴων, ὧν τὸ τρίχωμα καὶ τὸ δέρμα χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν γουναρικῶν. Ἐπίσης ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ ἁλιεία ἰχθύων, εὑρισκομένων εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ μεγάλα μεγέθη ἐντὸς τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Μ. Δ. Β.

Μὰκ-Κέννα (Mac-Kenna), *Ρέτζιναλντ*. Ἄγγλος δικηγόρος, πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1863. Τῷ 1895 ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων. Ἀπὸ τοῦ 1905—1907 ὑπῆρξε γραμματεὺς τοῦ βασιλικοῦ θησαυροφυλακείου, βραδύτερον δὲ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐπὶ κυβερνήσεως Κάμπελλ-Μπάννερμαν. Τῷ 1908 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Τῷ 1911 διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῷ 1919 τῶν Οἰκονομικῶν. Βραδύτερον ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς «Σίτυ καὶ Μίντλαντ Μπάνκ» τοῦ Λονδίνου. Ὡς οἰκονομολόγος ἀνῆκεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Γλάδστωνος. Α. Δ.

Μάκκενροτ (Mackenrodt), *Ἄλβιν - Κάρολος*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς γυναικολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1859. Ἀπὸ τοῦ 1893 διετέλεσε διευθυντὴς γυναικολογικῆς κλινικῆς ἐν Βερολίνῳ. Εἰσήγαγε νέαν χειρουργικὴν μέθοδον διὰ τὴν ὀπισθίαν κάμψιν καὶ πρόπτωσιν τῆς μήτρας, ἥτις εἶχε μεγάλην διάδοσιν, ἀλλ' ἰδίως κατέγινεν εἰς τὴν ριζικὴν θεραπείαν τοῦ καρκίνου τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, ἡ δὲ μέθοδος αὐτοῦ τῆς γαλβανεκτομῆς ἔσχεν ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα. Μολονότι δὲν κατέλαβε πανεπιστημιακὴν ἕδραν, ἐμόρφωσεν ἐν τούτοις μέγαν ἀριθμὸν μαθητῶν. Ο. Ρ.

Μάκκενσεν (Mackensen), *Αὔγουστος*. Γερμανὸς στρατάρχης, γεννηθεὶς τῷ 1849. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 ὑπηρέτησεν ὡς ἔφεδρος ὑπίλαρχος, κατόπιν δὲ ἐμονιμοποιήθη εἰς τὸν στρατὸν μὲ τὸν ἴδιον βαθμόν. Τῷ 1882, ὢν ταγματάρχης, ἐτοποθετήθη εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον τοῦ στρατοῦ, κατὰ παράβασιν τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐκράτουν τότε, ἅτε τοῦ Μάκκενσεν μὴ φοιτήσαντος εἰς τὴν ἀκαδημίαν τοῦ πολέμου. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1895—1901, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου καὶ κατόπιν (ἀπὸ τοῦ 1900) τοῦ ὑποστρατήγου, διετέλεσεν ὑπασπιστὴς τοῦ Κάϊζερ. Τῷ 1901 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ταξιαρχίας οὐσσάρων τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς μέχρι τοῦ 1903, ὁπότε ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν μεραρχίας καὶ κατόπιν τοῦ 17ου σώματος στρατοῦ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου, διετέλεσε

Digitized by Google

διοικητὴς τῆς 9ης καὶ εἶτα τῆς 10ης γερμανικῆς στρατιᾶς, ἀμφοτέρων δρασασῶν εἰς τὸ ρωσικὸν ἀνατολικὸν θέατρον πολέμου, βραδύτερον δὲ τῆς κεντρικῆς ὁμάδος στρατιῶν ἐν τῷ αὐτῷ θεάτρῳ (ἐν Γαλικίᾳ). Τὸν Ἰούνιον 1915 ὠνομάσθη στρατάρχης. Τὸν Ὀκτώβριον 1915 διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ ἐναντίον τῆς Σερβίας ἐπιτεθέντος γερμανοβουλγαρικοῦ στρατοῦ, τοῦ ἐπιτυχόντος τὴν κατατρόπωσιν τῶν Σέρβων καὶ τὴν ἀπώθησίν των πρὸς Ἀλβανίαν, τὸν δ' Ὀκτώβριον 1916 ἀρχιστράτηγος τοῦ γερμανοβουλγαρικοῦ στρατοῦ, τοῦ καταλαβόντος τότε τὴν Ρουμανίαν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Φαλκενχάϋν γερμανοαυστριακοῦ στρατοῦ. Ἔκτοτε παρέμεινε στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Ρουμανίας μέχρι τῆς ἀνακωχῆς (φθινόπωρον 1918), ὅτε, θελήσας νὰ διαφύγῃ δι' Οὐγγαρίας πρὸς Γερμανίαν, ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῆς Ἀντάντ καὶ μετεφέρθη εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα παρέμεινεν αἰχμάλωτος μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1919. Ἀποστρατευθεὶς ἰδιωτεύει νῦν ἐν Γερμανίᾳ. Συνέγραψε: «Μαῦροι Οὐσσάροι» (1892 εἰς 2 τ.). Ν. Θ. Κ.

Αὔγουστος Μάκκενσεν.
[Προσωπογραφία Angelo Jank].

— **Μάκκενσεν** (Mackensen), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1866. Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς φιλολογίαν καὶ κατόπιν ἐφοίτησεν εἰς τὰς ἀκαδημίας τοῦ Ντύσσελντορφ, τοῦ Μονάχου, τῆς Καρλσρούης καὶ τοῦ Βερολίνου. Τὰ πρῶτά του ἔργα ζωγραφικῆς ἐνεφάνισεν ἐν Βρέμῃ τῷ 1884. Τῷ 1910 ἐγένετο διευθυντὴς τῆς καλλιτεχνικῆς σχολῆς τῆς Βεϊμάρης. Κατέγινεν ἰδίως εἰς θέματα ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς τῆς Β. Γερμανίας, γενόμενος ἀρχηγὸς ἰδίας σχολῆς καὶ βραβευθεὶς πολλάκις διὰ χρυσοῦ μεταλλίου εἰς τὰς ἐκθέσεις τοῦ Μονάχου τῷ 1895, τοῦ Βερολίνου τῷ 1896, τῆς Δρέσδης τῷ 1897, τῆς Βιέννης τῷ 1898, τῆς Φλωρεντίας τῷ 1907. Τῷ 1916 ἐγένετο διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1898 εἶναι πρόεδρος τῆς Γερμανικῆς καλλιτεχνικῆς ἑταιρείας. Μεταξὺ τῶν ἔργων του καλύτερα κρίνονται τά: «Τὸ θηλάζον βρέφος» (1893, πινακοθήκη Βρέμης), «Λειτουργία ἐν ὑπαίθρῳ» (1895, Μουσεῖον Κέστνερ, Ἀννοβέρου), «Πενθοῦσα οἰκογένεια» (1897), «Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία» (1907) κτλ. Ἐξετέλεσεν ἐπίσης καὶ πολλὰς προσωπογραφίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ στρατάρχου φὸν Μπίμπερσταϊν, τοῦ πολιτικοῦ φὸν Ὄττο κτλ. Μ. Δ. Β

μακκενσίτης (ὁ) (Mackensit) [*Ορυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, πυριτικὸν ἅλας τῆς σειρᾶς τῶν λεπτοχλωριτῶν. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι: H_4 (Al Fe) Si O_7. Ἀπαντᾷ εἰς συσσωματώματα λεπιδώδη ἕως βελονοειδῆ, παρουσιάζει δὲ σκληρότητα 3½—4, εἰδικὸν βάρος 4,89, χρῶμα μαυροπράσινον ἢ σιδηρόμαυρον καὶ λάμψιν μαργαριτώδη. Εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀνατολικῇ Σιλεσίᾳ. Γ. Β.

Μὰκ-Κὴς-Ρὸκς (Mc Kees Rocks) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (Ἡνωμένων Πολιτειῶν) πλησίον τῆς Πενσυλβανίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀχάϊο, 3 μίλλια ΒΔ. τοῦ Πίτσμπουργκ. Κάτ. 20.740. Ἐξυπηρετεῖται δι' ἰδιαιτέρας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Εἰς τὰ περίχωρα ὑπάρχει γαιανθρακωρυχεῖον. Ἔχει διαφόρους σημαντικὰς βιομηχανίας. Χ. Δ.

Μάκκια (Macchia), *Ἀντώνιος*. Ἰταλὸς φιλέλλην, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1780. Καταταχθεὶς εἰς τὸ ἱππικὸν τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς τοῦ Ναπολέοντος, ὑπηρέτησεν ἀπὸ τοῦ 1803 μέχρι τοῦ 1814, ὁπότε ἐτέθη εἰς ἀργίαν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἰλάρχου. Ἀκολουθήσας καὶ ἄλλους Γάλλους ἀξιωματικοὺς ὑπηρέτησε τὰς διαφόρους νοτιαμερικανικὰς ἐπαναστάσεις, κατόπιν δὲ ἐπανελθὼν εἰς Εὐρώπην ἔλαβε μέρος εἰς τὰ κινήματα τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας. Καταταχθεὶς τῷ 1824 ὑπὸ τὸν μαρκήσιον Λιβρὼν διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν αἰγυπτιακὸν στρατόν, ἠρνήθη νὰ μεταβῇ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅτε ἐπληροφορήθη ὅτι ἐπρόκειτο νὰ σταλῇ ὄχι εἰς τὸ Κορδοφάν, ὅπως ἦτο ἡ ἔγγραφος συμφωνία, ἀλλὰ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τότε ἀπεφάσισε νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, φθάσας δὲ εἰς Ναύπλιον ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου του καὶ παλαιοῦ συμπολεμιστοῦ του στρατηγοῦ Ροζαρόλ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐπροτάθη εἰς τὴν κυβέρνησιν. Προσληφθεὶς εἰς τὸ ἱππικὸν ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Φιγκεῖραν Ἀλμεΐδαν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας. Ἰδιαιτέρως διεκρίθη διὰ τὴν γενναιότητά του εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῆς Τριπόλεως τῷ 1826, εἰς τὴν μάχην τοῦ Φαλήρου τῷ 1827 καὶ εἰς Χίον τῷ 1828. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν παρέμεινεν εἰς τὸ ἱππικὸν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ἀπέθανε δὲ τῷ 1858 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Γ. Δ. Κ.

Μακκιαβέλλης (Machiavelli), ***Νικόλαος*** βλ. *Μακιαβέλλης*.

Μὰκ Κίνλεϋ (Mac Kinley), ***Γουλιέλμος***. Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (1844—1901). Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῶν βορείων καὶ νοτίων Ἀμερικανῶν κατετάγη εἰς τὸ σῶμα ἐθελοντῶν, ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας καὶ προήχθη εἰς λοχαγόν, ἀλλά, τερματισθέντος τοῦ πολέμου, ἐγκατέλιπε τὸν στρατὸν καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νομικῆς. Τῷ 1877 ἐξελέγη μέλος τοῦ Κογκρέσσου ὡς ρεπουμπλικᾶνος, κατόπιν δ' ἐπανεξελέγη πολλάκις ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1890, ὁπότε μετέστη εἰς τὸ κόμμα τῶν δημοκρατικῶν. Τῷ 1890 ὑπέβαλε τὸ περίφημον τελωνειακὸν νομοσχέδιον, ὅπερ φέρει τὸ ὄνομά του (βλ. κατ.).

Μὰκ Κίνλεϋ.

Κατὰ τὰς ἐκλογάς, αἵτινες ἐπηκολούθησαν, ἡ πολιτικὴ μερὶς εἰς ἣν ἀνῆκεν ὁ Μὰκ Κίνλεϋ ὑπέστη πανωλεθρίαν, ἀλλὰ δὲν ἀπεθαρρύνθη. Κατώρθωσε νὰ ἐκλεγῇ κυβερνήτης τοῦ Ὀχάϊο τῷ 1891 καὶ 1893 καὶ ἀπεφάσισε νὰ ὑποβάλῃ τὴν ὑποψηφιότητά του ὡς προέδρου τῆς δημοκρατίας τῷ 1896. Ὁ Μὰκ Κίνλεϋ εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει τὰς συμπαθείας τοῦ λαοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ συμπολῖταί του εὕρισκον ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του ὡμοίαζον πρὸς τὰ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Κατὰ τὰς προεδρικὰς ἐκλογὰς κατήγαγεν ἀληθῆ θρίαμβον, περιεβλήθη δὲ τὸ προεδρικὸν ἀξίωμα τῇ 4 Μαρτίου 1897. Εὐθὺς ἀμέσως ἤρξατο ἐφαρμόζων τὴν πολιτικὴν τῆς ἐπεμβάσεως, συνέπεια τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ κατὰ τῆς Ἰσπανίας πόλεμος, λήξας μὲ τὴν προσάρτησιν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τοῦ Πουέρτο Ρίκο, τῶν Φιλιππίνων καὶ τοῦ ἀρχιπελάγους τῆς Χαβάης. Τῷ 1900 ἐπανεξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, εὑρισκόμενος δὲ εἰς Μπούφαλο ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἀναρχικοῦ Κσολγκός. Τῷ 1907 ἡ πατρίς του ἐτίμησεν αὐτὸν δι' ἀνδριάντος, ἐγερθέντος ἐν Καντὸν (Ὀχάϊο). Ὁ Μὰκ Κίνλεϋ ἔγραψεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Speeches and addresses». Α. Δ.

— **Μὰκ Κίνλεϋ, *νόμος τοῦ* —**. Ὁ κατὰ πρότασιν τοῦ *Μὰκ Κίνλεϋ* ψηφισθεὶς νόμος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς (1ης Ὀκτωβρίου 1890), διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεβλήθησαν ὑψηλοὶ εἰσαγωγικοὶ δασμοὶ καὶ ηὐξήθησαν οἱ ὑπάρχοντες χάριν πληρεστέρας προστασίας τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐπεδιώχθη ἰδίως ἡ ἐνίσχυσις τῶν νεαρῶν ἐκείνων βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τῆς συνδρομῆς ἑτέρων εἰδικῶν ὅρων, δὲν εἶχε καταστῆ εἰσέτι δυνατὸν νὰ προαχθοῦν ἐπαρκῶς, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὑπὸ τὴν ἤδη εἰσαγομένην προστασίαν ταχείας ἀναπτύξεώς των. Οὕτω π. χ. ἡ ἰσχὺς τοῦ ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς λευκοσιδήρου εἰς φύλλα ἐπιβληθέντος δασμοῦ προεβλέπετο ἐξαετής, θὰ ἔπαυε δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ 1896 νὰ εἰσπράττεται, ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐτησία ἐγχώριος παραγωγὴ δὲν ἤθελεν ἀνέλθει εἰς τὸ ἓν τρίτον τοῦ κατὰ τὴν ἀντίστοιχον περίοδον ποσοῦ τῆς εἰσαγωγῆς. Ἐκ παραλλήλου ἐθεσπίσθη ἰσχυροτέρα προστασία τῆς γεωργίας διὰ τῆς ὑψώσεως τοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν ἐκείνων τοῦ βάμβακος, τὰ ὁποῖα ἐξηκολούθουν νὰ εἰσάγωνται παρὰ τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς ἀμερικανικῆς βαμβακοκαλλιεργείας. Ἐπίσης ἐπροστατεύθη καὶ ἡ κτηνοτροφία διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν ἐρίων. Ἡ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τοῦ Μὰκ Κίνλεϋ προελθοῦσα ἐτησία μείωσις τῶν εἰσπράξεων τῶν ἀμερικανικῶν τελωνείων ὑπελογίσθη εἰς 60.000.000 δολλαρίων.

Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ εἰσαγαγόντος τὸν νόμον ρεπουμπλικανικοῦ κόμματος κατὰ τὸ 1893 ἠλαττώθησαν ἐπί τι οἱ δασμοὶ (1895), ηὐξήθησαν ὅμως ἐκ νέου πέραν τῶν ὁρίων τοῦ νόμου τοῦ Μὰκ Κίνλεϋ ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ εἰσηγηθέντος τὸν νόμον τοῦτον γερουσιαστοῦ Μὰκ Κίνλεϋ. Α. Α. ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ

Μάκκιντος (Mackintosh), ***Κάρολος***. Σκῶτος χημικὸς (1766—1843). Νεώτατος εἰσῆλθεν εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς πλείστας ἐπιχειρήσεις. Τῷ 1823 ἀνεκάλυψε τὴν παρασκευὴν ἀδιαβρόχων ὑφασμάτων δι' ἐμποτίσεως τῶν κοινῶν ὑφασμάτων διὰ καουτσούκ, ἵδρυσε δὲ ἐν Μάντσεστερ ἐργοστάσιον ἐλαστικοῦ κόμμεως, ἀναπτυχθὲν ἀκολούθως εἰς κολοσσιαίαν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καλοῦνται τὰ κατὰ τὴν μέθοδον αὐτὴν παρασκευαζόμενα ἀδιάβροχα Μάκκιντος. Ἠσχολήθη ἐπίσης καὶ μὲ ἄλλα βιομηχανικὰ θέματα, ὡς λ. χ. τὴν ἐκ σιδήρου παραγωγὴν χάλυβος κ.λ.π. Σ. Γ.

— **Μάκκιντος** (Mackintosh), ***Τζαίημς*** σέρ —. Σκῶτος φιλόσοφος, πολιτικὸς καὶ ἱστορικὸς (1765 1832). Ἐσπούδασεν ἰατρικήν, μεθ' ὃ νομικὰ καὶ φιλοσοφίαν, ἤσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἐστάλη εἶτα ὡς δικαστὴς ἐν Βομβάῃ, μεταρρυθμιστὴς τῆς ἐν Ἰνδίαις ποινικῆς δικαιοσύνης (1804—1811), καὶ βραδύτερον, ἐπανελθὼν ἐν Ἀγγλίᾳ, διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χάλσβωρυ. Ἐκλεγεὶς κατόπιν βουλευτὴς διέπρεψεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὡς πνεῦμα ὀξὺ καὶ προοδευτικὸν καὶ ὑπέροχος ρήτωρ. Παροιμιώδεις παρέμειναν αἱ ἀγορεύσεις αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ποινικοῦ νόμου, περὶ σωματεμπορίας, ἀνεξιθρησκείας, διοικητικῆς αὐτονομίας τῶν ἀποικιῶν καὶ περὶ ἐκλογικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἔγραψε: «Πραγματείαν περὶ τῆς προόδου τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας» (1830), «Ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας, μέχρι τοῦ 1572» (1830, τόμ. 3). Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη τὸ ἔργον του «Ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1688» καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του τὰ ἀπομνημονεύματά του. Διὰ τὴν θαυμασίαν μελέτην του «Vindiciae gallicae», γραφεῖσαν ὡς ἀπολογίαν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, κατὰ τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς, ἀνεκηρύχθη Γάλλος πολίτης. Θ. Κ.

Μάκκιος *Τίτος* βλ. *Πλαῦτος*.

Μάκκιστος [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπαράκον*. Κάτ. (1928) 228. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Κουμποθέκρα*. Χ. Δ.

Μὰκ Κλέλλαν (Mac Clellan), ***Γεώργιος-Μπρέντον***. Στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς (1826—1885). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τοῦ Γουέστ-Πόϊντ καὶ τῷ 1848 ἐγένετο ὑπολοχαγός. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Μεξικοῦ διωρίσθη εἰς διαφόρους μάχας καὶ προήχθη εἰς λοχαγὸν τῷ 1852, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ Κολοράδο καὶ τῷ 1855 ἐξελέγη μέλος τῆς διεθνοῦς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἀπεστάλη εἰς τὴν Β. Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν Κριμαίαν. Τῷ 1860 παρῃτήθη τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐθελοντῶν τοῦ Ὀχάϊο, οἵτινες κατόπιν ηὐξήθησαν διὰ τῆς προσελεύσεως καὶ τῶν ἐκ τῆς Ἰλλινόϊς καὶ τῆς Ἰνδιάνας, καὶ ἐνίκησε τοὺς συνομοσπονδιακούς, προελάσας μέχρι τῆς Κώμπερλαντ. Τῇ 12 Ἰουλίου ἐκυρίευσε τὸ Μπήβερλυ, ἔπεσαν δὲ εἰς χεῖράς του πολλὰ λάφυρα καὶ 1000 αἰχμάλωτοι. Μετὰ δύο ἡμέρας κατετρόπωσε τὸν Γκάρνετ, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην, καὶ ἀπηλευθέρωσε τὴν Δ. Βιργινίαν. Τῷ 1861 διωρίσθη ἀρχηγὸς τῶν δυνάμεων ἐν Ποτομὰκ καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξαναγκάσῃ τὰ συνομοσπονδιακὰ στρατεύματα νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν τῆς Ὑόρκταουν. Διορισθεὶς κατόπιν ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τῆς ὁμοσπονδίας, ἐξεστράτευσε μέχρι τοῦ Ρίτσμοντ, ἀλλὰ βραδύτερον ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἐπίσης ἡ ὑπεράσπισις τῆς Βασιγκτῶνος, κατηγορηθεὶς ὅμως βραδύτερον ἐπὶ ἀδρανείᾳ ἀπεκατεστάθη τῷ 1862 ὑπὸ τοῦ Μπάρνσαϊντ. Τῷ 1863 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀνωτάτη ἀρχηγία τῶν δυνάμεων τῆς Δύσεως. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1864 ἔθεσεν ὑποψηφιότητα κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, ἀλλ' ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Λίνκολν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Εὐρώπην, ὅπου ἔζησεν ἐν Δρέσδῃ. Τῷ 1868 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὅπου διωρίσθη ἐπιθεωρητὴς τῶν κατασκευῶν τοῦ λιμένος τῆς Νέας Ὑόρκης, τῷ δὲ 1878 ἐξελέγη κυβερνήτης τῆς Νέας Ἰερσέης. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἔργα: «Οἱ στρατοὶ τῆς Εὐρώπης» (1861), «Ἔκθεσις περὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν μαχῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ποτομὰκ» (1864), κλπ. Μ. Δ. Β.

Μὰκ Κλίντοκ (Mack Klindock), ***Λεοπόλδος-Φραγκίσκος***. Ἄγγλος ναύαρχος (1819—1907), ἐπιχειρήσας τρεῖς πλοῦς εἰς τὸν Β. Πόλον (1848—1859) πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ Ἰωάν. Φραγκλίνου καὶ συγγράψας τὰ κατ' αὐτοὺς εἰς τὸ ἔργον του «Οἱ ἀνὰ τὰς ἀρκτικὰς θαλάσσας πλόες τοῦ Φόξ» (1881). Σ. Ε. Λ.

Μὰκ Κλού(α)ρ (Mac Clure), σὲρ ***Ροβέρτος-Ἰωάννης***. Ἄγγλος ναυτικὸς (1807—1873), ἐξερευνητὴς τῶν πολικῶν χωρῶν. Μετέσχε διαφόρων τοιούτων ἀποστολῶν, ὧν ἐπισημοτέρα ἡ συγκροτηθεῖσα πρὸς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Κλίντοκ (1850) διὰ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ Ἰωάννου Φραγκλίνου. Κατὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὴν βορειοδυτικὴν δίοδον, φθάσας μέχρι τοῦ πορθμοῦ Μέλβιλ δι' ἑλκύθρων. Ἀποκλεισθεὶς ὑπὸ τῶν πάγων ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ἐπὶ δύο χειμῶ-

Digitized by Google

νας, ἕως οὗ παρελήφθη (1854) ὑπὸ τῆς ἀποστολῆς Κλίντοκ. Σ. Ε. Λ.

Μὰκ Κλοὺ(α)ρ *κόλπωσις* (Mac Clure inlet) */Γεωγρ./*. Πελώριος αὐλὼν ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, διανοιγόμενος κατὰ τὴν δυτικὴν χερσόνησον τοῦ ὁλλανδικοῦ τμήματος τῆς Νέας Γουϊνέας (ἢ Παπούας) καὶ μεταξὺ τῶν εἰς ἃς αὕτη διαιρεῖται ἐλασσόνων χερσονήσων Beran πρὸς Β. καὶ Onive πρὸς Ν. (πλάτ. 2° 30′ Ν., μῆκ. 132° 15′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 942 b: Eastern archipelago). Ἔχει εἴσδυσιν 95 μιλλ., εὖρος στομίου 20 μιλλ. καὶ μέγιστον 35. Τὰ ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς του ἓξ χωρία κατοικοῦνται ὑπὸ πειρατῶν, τρομοκρατούντων τοὺς πέριξ οἰκοῦντας. Σ. Ε. Λ.

Μακκαῖοι (οἱ) */Ἀρχ./*. Λαὸς τῆς Ἀφρικῆς ὑπηρετῶν εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Ἀννίβα (βλ. *Μάκαι*).

Μάκκαρι (Macquarie), *νῆσοι [Γεωγρ.]*· βλ. *Μακαρίων* νῆσοι.

Μὰκ-Κόρμακ (Mac Cormac), *σὲρ Οὐΐλλιαμ*. Ἄγγλος χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Ἰρλανδίᾳ τῷ 1836. Διετέλεσεν ἑταῖρος τῆς βασιλικῆς ἀγγλικῆς ἑταιρείας ἐπιστημῶν. Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν Σερβοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1876, ἐξέδωκε τὰ πρακτικὰ τοῦ Λονδινείου ἰατρικοῦ συνεδρίου, οὗτινος διετέλεσεν ἐπίτιμος γραμματεὺς (1882) καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς τοῦ νοσοκομείου Ἁγίου Θωμᾶ. Τῷ 1881 προήχθη εἰς ἱππότην. Ἔγραψε: «Περὶ ἀντισηπτικῆς θεραπείας τῶν τραυμάτων», «Ἀντισηπτικὴ χειρουργική, ἀρχαὶ καὶ ἐφαρμογὴ ταύτης» (1880), «Χειρουργικὴ κοιλίας», «Ἐκτομὴ ὠμοπλάτης» κλπ. Ο. Ρ.

Μὰκ Κόρμικ (Mac Cormick), ***Ροβέρτος***. Ἄγγλος ἐξερευνητὴς τῶν πόλων (1800—1890). Συνώδευσε τὸν ἐξερευνητὴν Πῆρυ, ὡς φυσιοδίφης, ἐταξίδευσεν ἔπειτα εἰς τὴν ἀρκτικὴν καὶ ἀνταρκτικὴν θάλασσαν καὶ τῷ 1852 διηύθυνεν ἀποστολὴν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἐξερευνητοῦ Φραγκλίνου. Ἔγραψε: «Ταξίδια ἀνακαλύψεως εἰς τὴν ἀρκτικὴν καὶ ἀνταρκτικὴν θάλασσαν» μετ' αὐτοβιογραφίας του (1884, 2 τ.). Θ. Κ.

μάκκος (ὁ) (Maccus). Λέξις λατινική, ἡ ὁποία προῆλθε δι' ὀσκικῆς ἐπεμβάσεως ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ῥήματος *μακκοάω* (=ἀνοηταίνω) καὶ σημαίνει τὸν ἀνόητον, τὸν μωρόν, τὸν βλάκα. Εἰς τὰ Ἀτελλανὰ δράματα ὁ *Μάκκος* ἦτο ὁ χαρακτηριστικὸς τύπος τοῦ βλακός, γελωτοποιοῦ (βλ. καὶ λ. *κωμῳδία* τ. ΙΕ' σ. 545 γ') τοῦ ἀδηφάγου καὶ κτηνώδους ἀνθρώπου. Χ. Κ. Κ.

Μακκοῦραι (οἱ) */Ἀρχ./*. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ὑπὸ τὰ Γάραφα ὄρη (νῦν ὄρη Σαΐδα) καὶ πρὸς Δ. τοῦ Χυλιμὰθ ποταμοῦ (νῦν Σετίφ). Α. Θ. Σ.

Μακκὼ (Mackau), ***Ἄγγελος - Ρενὲ - Ἀρμάνδος***, *βαρῶνος τοῦ—*. Γάλλος ναύαρχος γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1788—1855). Βουλευτὴς τῷ 1830, ὑπῆρξε διοικητὴς τῆς γαλλικῆς μοίρας κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀμβέρσης (1833), προαχθεὶς τῷ 1837 εἰς ἀντιναύαρχον. Τῷ 1840 ἀποσταλεὶς εἰς Μπουένος-Ἄϋρες ἠνάγκασε τὸν πρόεδρον τῆς ἀργεντινῆς δημοκρατίας Ρόζας νὰ ὑπογράψῃ τὴν συμβασιν τῆς 29 Ὀκτωβρίου. Μετὰ ἓν ἔτος ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι τοῦ 1847 ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν καὶ τῷ 1852 εἰσῆλθεν εἰς τὴν γερουσίαν. Μ. Ν. Δ.

—**Μακκὼ** (Mackau), ***Ἄννα-Φρειδερῖκος-Ἀρμάνδος***, *βαρῶνος —*. Γάλλος πολιτικὸς (1832—1918). Υἱὸς τοῦ ναυάρχου *Μακκώ*, εἰσῆλθεν εἰς τὸν διοικητικὸν κλάδον καὶ ἀπὸ τοῦ 1866 ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ὑπεστήριξε Ναπολέοντα τὸν Γ'. Μετὰ τὴν πτῶσιν τούτου ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς μέχρι τοῦ 1876, ὁπότε ἐκλεγεὶς καὶ πάλιν βουλευτὴς παρεκάθησεν εἰς τὴν ἄκραν δεξιάν. Μ. Ν. Δ.

Μὰκ Κώλλωχ (Mac Culloch), ***Ἰωάννης-Ράμσαϊ***. Σκῶτος οἰκονομολόγος (1789—1864). Μετὰ τὰς νομικὰς σπουδὰς ἐν Ἐδιμβούργῳ ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἐπιδοθεὶς ἐκ παραλλήλου καὶ εἰς οἰκονομικὰς μελέτας. Διετέλεσεν ἐπὶ βραχὺ καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν Λονδίνῳ. Ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἐπιστήμῃ ἠσπάσθη τὴν κλασσικὴν θεωρίαν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ρικάντο. Εἰς τὸν Μὰκ Κώλλωχ, πλὴν τῶν κυρίως καὶ σήμερον ἔτι ἐν χρήσει μεγάλων ἐκδόσεων τῶν Adam Smith καὶ Ricardo μετὰ βιογραφικῶν σημειώσεων καὶ εἰσαγωγῆς εἰς τὸν τελευταῖον, ὀφείλεται ἡ ἐπανέκδοσις πολλῶν παλαιοτέρων, δυσευρέτων καὶ πολυτίμων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιστήμης οἰκονομικῶν ἔργων. Ἐκ τῆς συγγραφικῆς του ἐργασίας ἀναφέρομεν ἰδίως τά: «Principles of Political Economy» (1825—1849), «Description and Statistical Account of the British Empire» (1854, 2 τόμ.), «Treadises and Essays on Subjects connected with economie policy» (1853), «On metallic Currency and Banks» (1858). Α. Α. Τ.

«**Μὰκ Κώλλωκ**» («Mac Culloch»). Ἓν τῶν εὐδρόμων τῆς μοίρας τοῦ Ἀμερικανοῦ ναυάρχου Ντιούη (Dewey) τῆς καταναυμαχησάσης ἐν Καβίτῃ Μανίλλης (τῶν Φιλιππίνων) τὸν στόλον τοῦ Ἱσπανοῦ ναυάρχου Μοντόχιο (1 Μαΐου 1898). Σ.Ε.Λ.

Μακλάουντ (Macleod), ***Γεώργιος***, *σὲρ —*. Σκῶτος χειρουργὸς (1828—1892). Ἑταῖρος τῆς βασιλικῆς ἑταιρείας ἐπιστημῶν τοῦ Ἐδιμβούργου ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κριμαίας, ὡς χειρουργὸς νοσοκομείων ἐν Σμύρνῃ καὶ Σεβαστουπόλει, συγγράψας καὶ σχετικὴν πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Notes on the surgery of war» (1858—1862). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς ἐν τῷ κολλεγίῳ Anderson (1859—1869) καὶ εἶτα ἐν τῇ σχολῇ Γλασκώβης. Ἔγραψεν «Outlines of surgical diagnosis» (1864), διάφορα ἄρθρα εἰς τὸ χειρουργικὸν λεξικὸν τοῦ Cooper καὶ τὴν διεθνῆ ἀμερικανικὴν ἐγκυκλοπαίδειαν, ὡς καὶ πληθὺν ἄλλων πραγματειῶν εἰς διάφορα περιοδικά. Ο. Ρ.

— **Μακλάουντ** (Macleod), ***Ἕρρῖκος*** Dunning. Σκῶτος νομομαθὴς (1821—1902). Ἀσχοληθεὶς μὲ οἰκονομικὰς μελέτας, ἐνδιέτριψε κυρίως εἰς τὰ πρὸς τὸ νόμισμα καὶ τὴν πίστιν συναφῆ ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα εἰσήγαγε καὶ νέας θεωρίας περὶ τῆς αὐτοτελοῦς ὑπάρξεως τῆς πίστεως ὡς δημιουργοῦ ἀνεξαρτήτου καὶ προσθέτου οἰκονομικοῦ κεφαλαίου. Αἱ θεωρίαι του αὗται, περιμάχητοι γενόμεναι, δὲν ἐπεκράτησαν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Theory and practice of Banking» (1855—1856, 1891—1893), «Principles of Economical Philosophy» (1871—1875), «Lectures on Credit and Banking» (1882).

— **Μακλάουντ** Macleod, ***Ἰωάννης - Ἰάκωβος - Ρίκαρντ***. Ἄγγλος φυσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1876. Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τῆς φυσιολογίας (1899—1902), λέκτωρ τῆς βιοχημείας ἐν τῷ λονδινείῳ νοσοκομείῳ καὶ τέλος καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας καὶ διευθυντὴς τοῦ φυσιολογικοῦ ἰνστιτούτου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κλεβελάνδης. Αἱ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἐργασίαι αὐτοῦ ἀφορῶσι τὴν ἐξέλεγξιν τοῦ μεταβολισμοῦ τῶν ὑδατανθράκων ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι, τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἰνσουλίνης, τὸν διαβήτην κλπ. Διὰ τὸς ἐργασίας του ταύτας διενεμήθη μετὰ τοῦ Δρ. Banting τὸ βραβεῖον Νόμπελ διὰ τὴν ἰατρικὴν τῷ 1923 καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ βραβείου Cameron ἐκ τοῦ πανεπιστημίου Ἐδιμβούργου. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἀναφέρομεν τάς: «Practical Physiology» (1903), «Diabetes, its Physiological Pathology» (1913), «Fundamentals of Physiology» (1916), «Physiology and Biochemistry in modern medicine» (1926). Πλείστας ἐπίσης μελέτας περὶ ἰνσουλίνης ἐδημοσίευσεν εἰς ἀμερικανικὰ περιοδικά. Ο. Ρ.

— **Μακλάουντ** (Macleod), ***Φιόνα***. Ψευδώνυμον τοῦ Σκώτου ποιητοῦ καὶ συγγραφέως *Οὐΐλλιαμ Σὰρπ* (Sharp), γεννηθέντος ἐν Παισλεῦ (1816—1905). Ἔγραψεν ἠθογραφίας ἐκ τῆς σκωτικῆς ζωῆς μεγάλης φιλολογικῆς ἀξίας, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλεσαν τὴν ἀπαρχὴν τῆς νεοκελτικῆς γλωσσικῆς κινήσεως. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «The Sin-Eater» (1895), «The Dominion of Dreams» (1899), «Wind and Wave» (1902). Α. Α. Τ.

μακλοῦρα (ἡ) (Maclura) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κνιδοειδῶν* ἢ *κνιδιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα δασικὰ καὶ φυλλοβόλα, ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μακλοῦρα ἡ βαφικὴ* (Maclura tinctoria), δένδρον ἰθαγενὲς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὅπερ καλλιεργεῖται κυρίως διὰ τὸ κίτρινον καὶ βαφικὸν ξύλον του, γνωστὸν εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα ξύλον τῆς Κούβας ἢ κιτρινόξυλον (Bois de Cuba ἢ bois jaune) καὶ περιέχει δύο βαφικὰς οὐσίας, ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι γνωστὴ ὡς *μακλουρίνη*. *Μακλοῦρα ἡ μόρα* (Maclura mora), εἶναι ἀνεπτυγμένον δένδρον, ἰθαγενὲς τῆς Ἀργεντινῆς, οὗ τὸ σκληρὸν ξύλον χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἐπιπλοποιίᾳ. Ὁ καρπός του εἶναι ἐδώδιμος. *Μακλοῦρα ἡ πορτοκαλόκαρπος* (Maclura aurantiaca). Καλλιεργεῖται καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Ἀττικῇ, ὅπου εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *μακλοῦρα*. Εἶναι δένδρον φθάνον συνήθως εἰς ὕψος 15 καὶ ἐνίοτε 20 μέτρων, ἰθαγενὲς τοῦ Τεξάς, ἀνθοφόρον καὶ εὐδοκιμοῦν καὶ εἰς ψυχρότατα ἔτι κλίματα. Ὁ καρπὸς τοῦ εἴδους τούτου εἶναι ἀπεστρογγυλωμένος καὶ παρόμοιος κατά τε τὸ χρῶμα καὶ τὸ μέγεθος πρὸς τὸ πορτοκάλιον, ἀλλ' εἶναι ἄβρωτος. Τὸ ξύλον του ἔχει ὑποκίτρινον χρῶμα, εἶναι ἐλαστικόν, σκληρόν, εὐέργαστον καὶ χρησιμότατον εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν. *Μακλοῦρα ἡ ὑψικάρηνος* (Maclura excelsa). Εἶναι ἰθαγενὲς δένδρον τῶν δυτικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, τὸ δὲ ὕψος φθάνει τὰ 50 μέτρα. Ἔχει ξύλον μελανοῦ χρώματος, σκληρὸν καὶ χρήσιμον εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν ἐπίπλων. Δ. Ν. Π.

Μακλοῦρα.

μακλουρίνη (ἡ), ἡ 2, 4, 6, 3', 4'-*πεντοξυβενζοφαινόνη /Χημ./*. Εἶναι ἡ ἁπλουστέρα συμπεπυκνωμένη δεψικὴ ὕλη, ἔχουσα τὸν τύπον

$$(HO)_3\,C_6\,H_2.\,CO.\,C_6\,H_3\,(OH)_2$$

Ἀνήκει εἰς τὰ διφαινυλομεθανικὰ παράγωγα, περιέχει δὲ φλωρογλυκινικὸν καὶ πρωτοκατεχινικὸν πυρῆνα. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ κιτρινόξυλον, κρυσταλλοῦται καλῶς ἐξ ὕδατος καὶ τήκεται εἰς 200°. Δὲν ἔχει οὔτε χρωστικὰς ἰδιότητας, οὔτε δέφει τὰς ζωϊκὰς δοράς. Σ. Γ.

Μάκλσφιλντ (Macclesfield) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν κομητείαν τοῦ Τσέστερ. Κάτ. 40.000. Ἔχει ἐργοστάσια μεταξωτῶν, πιλοποιίας, χυτήρια σιδήρου καὶ χάλυβος. Χ. Δ.

Μὰκ-Λῶριν (Mac-Laurin), ***Κολῖνος***. Ἄγγλος μαθηματικός, γεννηθεὶς ἐν Κίλμονταν τῆς Σκωτίας καὶ ἀποθανὼν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ (1698—1746). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γλασκώβης καὶ εἰς ἡλικίαν δέκα ἐννέα ἐτῶν κατέλαβε κατόπιν διαγωνισμοῦ τὴν ἕδραν τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ «Μάρισαλ Κόλλετζ» τοῦ Ἀμπερντήν. Μετά τινα ἔτη συνώδευσεν, ὡς παιδαγωγός, τὸν υἱὸν τοῦ λόρδου Πόλαμ εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδοθῇ εἰς νέας μελέτας ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν Σκωτίαν διωρίσθη τῷ 1726 καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἐδιμβούργου, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ περιφήμου μαθηματικοῦ Ἰακώβου Γκρέγκορυ. Ἀνεμείχθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, ἀναδειχθεὶς φανατικὸς ἐθνικόφρων καὶ ὀργανώσας τῷ 1745 τὴν ἄμυναν τοῦ Ἐδιμβούργου κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ διεκδικητοῦ τοῦ θρόνου Καρόλου Ἐδουάρδου. Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Εἶχε συνάψει στενὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Νεύτωνος, ὁ ὁποῖος εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν «Βασιλικὴν Ἑταιρείαν», ἡ ὁποία τῷ 1740 διένειμεν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Δανιὴλ Μπερνούλλι καὶ Εὔλερ τὸ βραβεῖον τῆς ἀκαδημίας τῶν Παρισίων εἰς τὸ καλύτερον ἔργον ἐπὶ τῆς παλιρροίας καὶ τῆς ἀμπώτιδος τῆς θαλάσσης. Ἡ ἰδία ἑταιρεία ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν καὶ ἕτερον βραβεῖον διὰ τὸ ἔργον του ἐπὶ τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων. Ὁ Μὰκ-Λῶριν ἠσχολήθη πλὴν τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν καὶ εἰς τὴν ἀστρονομίαν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν μηχανικὴν καὶ θεωρεῖται μετὰ τὸν Νεύτωνα ὁ μεγαλύτερος Ἄγγλος μαθηματικὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ὀργανικὴ Γεωμετρία» (1719), «Πραγματεία περὶ τῶν γενικῶν ἰδιοτήτων τῶν γεωμετρικῶν γραμμῶν», «Περὶ παλιρροίας» (1745), «Δοκίμιον Ἀλγέβρας» (1749), «Περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Νεύτωνος» (1753) καὶ διάφορα ἄρθρα, πραγματείας καὶ ὑπομνήματα, δημοσιευθέντα ἐν τοῖς «Philosophical Transactions». Μ.Δ.Β.

Μακλωρίνου σειρά. Καλεῖται οὕτως ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἡ ἑξῆς σειρὰ ἢ τύπος, εὑρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου μαθηματικοῦ *Μὰκ Λῶριν* ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Ταΐλορ:

$$f(x) = f(0) + f'(0)\,x + f''(0)\,\frac{x^2}{2} + $$
$$+ f'''(x)\,\frac{x^3}{3!} + \cdots + \frac{x^n}{n!}\,F^n(\vartheta x)$$
$$\vartheta < 1.$$

Μὰκ-Μαὸν (Mac-Mahon), ***Μαρία-Μαυρίκιος*** *ντὲ—, δοὺξ τῆς Μαγέντας*. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας, πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας, γεννηθεὶς ἐν Συλλὺ τῷ 1808 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1893 Καταγόμενος ἐξ ἰρλανδικῆς οἰκογενείας, καταφυγούσης πρὸ αἰώνων εἰς Γαλλίαν μετὰ τῶν Στούαρτ, καὶ υἱὸς στρατηγοῦ, ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τοῦ Σαὶν-Σὺρ καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον, μετέσχε δὲ τῷ 1830 εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀλγερίας, ὅπου προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ. Παραμείνας ἐπὶ εἰκοσαετίαν εἰς Ἀφρικὴν διεκρίθη κατὰ τὰς μάχας τῆς Μουζάϊα, τοῦ Σταουέλι, τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντίας, τοῦ Μπαμπ-ἐλ-Τάζα καὶ πλείστας ἄλλας. Τῷ 1845 προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Ἀποσταλεὶς εἰς Κριμαίαν πρὸς τὴν λῆξιν τοῦ ἀνατολικοῦ πολέμου, ἀνέλαβε τὴν ἔφοδον κατὰ τοῦ Μαλακώφ, ἡ ἅλωσις τοῦ ὁποίου ἐπέφερε τὴν

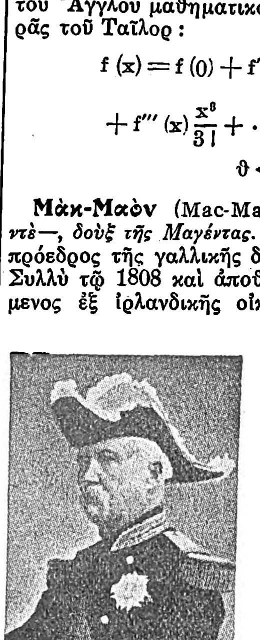

Μαυρίκιος Μὰκ-Μαόν.

Digitized by Google

ἐκκένωσιν τῆς Σεβαστουπόλεως. Ἡ περίφημος αὕτη νίκη, ἥτις συνετέλεσεν εἰς τὴν λῆξιν τοῦ ἀνατολικοῦ πολέμου, τὸν κατέστησε δημοφιλέστατον, ὁ δὲ Ναπολέων Γ' ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν μεγαλόσταυρον τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ τὴν ἕδραν γερουσιαστοῦ.

Μεταβὰς αὖθις εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ἀλγερίας, διέπρεψε δὲ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Καβύλων. Τῷ 1859 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διοίκησις τοῦ δευτέρου στρατιωτικοῦ σώματος τῆς Ἰταλίας· προελάσας ὁ Μὰκ-Μαὸν εἰς Μαγένταν, ὅπου εἶχεν ἀπομονωθῆ καὶ ἐκινδύνευε νὰ αἰχμαλωτισθῆ ὁ Ναπολέων Γ' ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγὴν καὶ κατήγαγεν ἔνδοξον νίκην. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ταύτης ἐγένετο στρατάρχης καὶ δοὺξ τῆς Μαγέντας. Τὴν 24 Ἰουνίου ἐνίκησε καὶ πάλιν εἰς Σολφερῖνον.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἰταλικοῦ πολέμου διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τῆς Ἀλγερίας, ἐπανῆλθε δὲ εἰς τὴν Γαλλίαν ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ Γαλλοπρωσσικοῦ πολέμου, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ 1ου σώματος τοῦ στρατοῦ τοῦ Ρήνου. Ἡ καταστροφὴ τῶν προφυλακῶν του εἰς Βίσσεμπουργ καὶ ἡ ἐγκατάλειψις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Φαιγὺ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν ἐξεκένωσε τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λωρραίνην καὶ ὑπεχώρησεν εἰς Σαλόν, ὅπου παρέταξε τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του, μὴ ὑπερβαίνοντα τὰς 18.000 ἀνδρῶν. Ἐνισχυθεὶς δι' 120.000 ἀνδρῶν ἐπρόκειτο νὰ ὁδεύσῃ εἰς Παρισίους, ὅπως καλύψῃ αὐτούς, ἀλλ' ἡ δυναστικὴ κατάστασις ἔτρεψεν αὐτὸν πρὸς τὸ Μέτζ, ὅπως ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Βαζαίν. Ἐγκλεισθεὶς εἰς Σεδὰν καὶ τραυματισθεὶς ἐπικινδύνως παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Βίμπφεν, ἐκεῖ δ' ᾐχμαλωτίσθη μετὰ τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Θεραπευθεὶς ἀπεστάλη εἰς Γερμανίαν, ὁπόθεν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης. Προσέφερε τότε τὸ ξίφος του πρὸς τὸν Θιέρσον καὶ διωρίσθη γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Βερσαλλιῶν. Μετὰ δύο μῆνας πολεμῶν πρὸς τοὺς κομμουνιστὰς κατέλαβε τοὺς Παρισίους, διεξαγαγὼν τρομερὰν μάχην εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Θιέρσου ἐξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τὴν 24 Μαΐου 1873.

Ἡ προεδρεία αὐτοῦ διῆλθεν ἐν ἀνωμάλῳ καταστάσει. Καὶ εἰς μὲν τὴν διοίκησιν τῆς χώρας δὲν διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον, μεγάλως ὅμως συνετέλεσεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῆς χώρας. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ δημοκρατικοὶ ἀπῄτουν, ὅπως δοθῶσιν αἱ ἀνώτεραι στρατιωτικαὶ θέσεις εἰς τοὺς ὀπαδούς των, παρῃτήθη τὴν 30 Ἰανουαρίου 1879, ἀποσυρθεὶς εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ ἀφιερώσας τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του πρὸς συγγραφὴν τῶν ἀπομνημονευμάτων του, ἅτινα παρέμειναν ἀνέκδοτα. θ. Β.

Μακμίλλαν (Macmillan). Ὄνομα οἰκογενείας Ἄγγλων ἐκδοτῶν. Οἱ ἱδρυταὶ τοῦ οἴκου ὑπῆρξαν δύο Σκῶτοι, ὁ *Δανιὴλ Μακμίλλαν* (1813—1857) καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφός του *Ἀλέξανδρος* (1818—1896). Ὁ Δανιὴλ διετέλεσεν ὑπάλληλος βιβλιοπωλείου ἐπί τινα χρόνον, ἔπειτα δὲ ἵδρυσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του βιβλιοπωλεῖον ἐν Λονδίνῳ, τὸ ὁποῖον ἐξέδιδε καὶ διδακτικὰ βιβλία. Τῷ 1845 ἠγόρασε τὸν μεγάλον ἐκδοτικὸν οἶκον «Στήβενσων» ἐν Κανταβριγίᾳ καὶ τῷ 1850 ἡ ἑταιρεία ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν «Macmillan & Co». Τῷ 1858 ἱδρύθη ὑποκατάστημα ἐν Λονδίνῳ, βαθμηδὸν δὲ αἱ ἐργασίαι τῆς ἑταιρείας ἐπεξετάθησαν τοσοῦτον, ὥστε ἀπέβη εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἐκδοτικῶν οἴκων τοῦ κόσμου. Ἐκτὸς τῶν πολυπληθῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων ἐξεδόθησαν τὰ ἔργα τῶν Κίνγκσλεϋ, Χώξλεϋ, Μώρις, Τέννυσον, Λάϊτφοντ, Οὐέσκοττ, λόρδου Ρόμπερτς, Κίπλινγκ καὶ πολλῶν ἄλλων. Τῷ 1897 ὁ οἶκος μετεφέρθη εἰς ἰδιαίτερον κτήριον ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μάρτιν, ἱδρυθέντων ὑποκαταστημάτων εἰς Νέαν Ὑόρκην, Βομβάην καὶ εἰς ἄλλα μέρη. Τῷ 1893 ἡ ἐπιχείρησις μετετράπη εἰς ἀνώνυμον ἑταιρείαν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ *Φρειδερίκου Μακμίλλαν* (γεν. 1851). Δ. Σ. Δ.

Μὰκ - Μπώρνυ (Mac - Burney), *Κάρολος*. Ἀμερικανὸς χειρουργὸς (1845—1913). Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τῆς ἀνατομικῆς (1872—1888), ὑφηγητὴς τῆς ἐγχειρητικῆς, καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς (1889—1892), τῆς κλινικῆς χειρουργικῆς (1892—1897) καὶ ἀπὸ τοῦ 1899—1901 χειρουργὸς τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ νοσοκομείου Ρούζβελτ. Τῷ 1907 ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ δράσεως. Κατέστη γνωστὸς διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καθορισθέντος φερωνύμου σημείου (βλ. κατωτ.). Ὁ αὐτὸς εἰσήγαγε καὶ τὴν μικρὰν τομὴν τῆς κοιλίας διὰ τὴν ἐγχείρησιν τῆς σκωληκοειδίτιδος ἄνευ διαιρέσεως τῶν μυϊκῶν ἰνῶν (τομὴ Μὰκ - Μπώρνυ). Ο. Ρ.

— **Μὰκ Μπώρνυ,** *σημεῖον*. Κεῖται ἀνατομικῶς εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς, κατ' ἀπόστασιν, γραμμῆς φερομένης μεταξὺ τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τῆς προσθίας δεξιᾶς εἰλεακῆς ἀκρολοφίας. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀκριβῶς ἐντοπίζεται τὸ ὀξύτερον ἄλγος ἐπὶ σκωληκοειδίτιδος. Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως τὸ σημεῖον τοῦ Μὰκ - Μπώρνυ δὲν ἀνταποκρίνεται ἐπακριβῶς εἰς τὴν ἀνατομικὴν θέσιν τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως. Ἡ ἀξία τούτου εἶναι σχετική, καθόσον, οὔτε ἡ ἔλλειψις αὐτοῦ ἀποκλείει τὴν ὕπαρξιν σκωληκοειδίτιδος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ παρουσία αὐτοῦ ἀποτελεῖ βέβαιον σημεῖον τῆς νόσου. Τὸ σημεῖον τοῦτο ἀποτελεῖ ἁπλῶς σημαντικὸν διαγνωστικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ὑποβοηθεῖ σπουδαίως τὴν διάγνωσιν τῆς παθήσεως, στηριζομένην καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κλινικῶν σημείων ταύτης (βλ. λ. *σκωληκοειδῖτις*). Μ. Ν. Κ.

Μὰκ Νέϊλ (Mac Neill), *Ἰωάννης Γόρδων Σουΐφτ*. Ἰρλανδὸς νομομαθὴς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1849. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Δουβλίνου. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη κατὰ πρῶτον βουλευτὴς τῷ 1887 καὶ ἔκτοτε ἐξηκολούθει νὰ ἐκλέγεται συνεχῶς μέλος τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων, ὅπου διεκρίθη ὡς δεινὸς συνταγματολόγος καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ὑποβολὴν καὶ ψήφισιν τοῦ νόμου περὶ καταργήσεως τῆς ποινῆς, τῆς μαστιγώσεως ἐπὶ τῶν ἀγγλικῶν πλοίων καὶ ἀπαγορεύσεως εἰς τοὺς ἑκάστοτε ὑπουργοὺς νὰ εἶναι μέλη ἰδιωτικῶν ἑταιρειῶν. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Τὸ ἰρλανδικὸν κοινοβούλιον» (1885), «Ἡ συνταγματικὴ καὶ κοινοβουλευτικὴ ἱστορία τῆς Ἰρλανδίας» (1917) κλπ. Μ. Δ. Β

— **Μὰκ Νέϊλ** (M' Neill), *Ρόναλτ Ἰωάννης*. Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ ἐξήσκει κατ' ἀρχὰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ἀπὸ τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1904 διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα «The St James' Gazette» καὶ βραδύτερον διετέλεσεν ὁ κυριώτερος βοηθὸς τοῦ Οὔγου Τσίσχολμ εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἑνδεκάτης ἐκδόσεως τῆς «Βρεττανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Τῷ 1911 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, καίτοι δὲ ἰρλανδικῆς καταγωγῆς, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν σφοδροτέρων ἀντιπάλων τῆς ἰρλανδικῆς αὐτοδιοικήσεως. Ὅταν ὁ Μπάλντουϊν ἐσχημάτισε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ὑπουργεῖον, προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ὑφυπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῷ 1922. Ὁ Μὰκ Νεῖλ παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1924 καὶ ἐπανῆλθε τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ὑπὸ τὸ νέον ὑπουργεῖον τοῦ Μπάλντουϊν. Τῷ 1925 διωρίσθη ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Μ. Δ. Β.

Μὰκ - Ντάουελ (Mac Dowell), *Ἐδουάρδος-Ἀλέξανδρος*. Ἀμερικανὸς συνθέτης, σκωτικῆς καταγωγῆς (1861—1908). Ἐχρημάτισεν ἐπί τινα χρόνον καθηγητὴς ἐν Δαρμστάτῃ (1881—1882) καὶ ἐπὶ πενταετίαν εἰς Βισβάντεν, εἶτα δ' ἐγκατεστάθη εἰς Βοστώνην (1888) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Νέαν Ὑόρκην (1895—1904) ὡς καθηγητὴς τῆς μουσικῆς τοῦ κολομβιανοῦ πανεπιστημίου καὶ διευθυντὴς τῆς ἑταιρείας «Μένδελσων». Τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του διῆλθεν ἔγκλειστος ἐν φρενοκομείῳ. Τὰ πανεπιστήμια τοῦ Πρίνσταουν καὶ τῆς Πενσυλβανίας εἶχον ὀνομάσει αὐτὸν ἐπίτιμον διδάκτορα. Ὁ Μὰκ Ντάουελ ἐμφανίζεται ὡς συνθέτης μὲ τάσεις καινοτόμου τεχνοτροπίας. Ἂν καὶ ἐπηρεασμένος ὀλίγον ἀπὸ τὸν Βάγνερ, οὐδέποτε ὑπεδουλώθη ἀπολύτως εἰς τὴν γερμανικὴν τέχνην, ἡ δὲ ἀτομικότης του γίνεται ἔτι μᾶλλον ἔκδηλος διὰ τῆς παρατόλμου ἐνίοτε ἁρμονίας του. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Οἱ Σαρακηνοί», «Ἡ ὡραία Ἄλδα», «Ἀμλέτος καὶ Ὀφηλία», «Λανσελότος», «Σουΐτα δι' ὀρχήστραν», «Ἰνδικὴ σουΐτα», 2 κοντσέρτα διὰ κλειδοκύμβαλον· 4 σονάται διὰ τὸ αὐτὸ ὄργανον, ὧν αἱ τρεῖς ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Sonata tragica», «Sonata eroica» καὶ «Keltic». Ἐπίσης «Woodland sketches», «Sea-pieces», «Fireside-tales», «New-Englands-Idylls», μελῳδίαι κλπ. Γ. Σ.

Μακντονὰλ (Macdonald), *Ἰάκωβος-Στέφανος-Ἰωσὴφ-Ἀλέξανδρος, δοὺξ τοῦ Τάραντος*. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας, γεννηθεὶς τῷ 1765 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1840. Ἀνθυπολοχαγὸς ὢν τῆς ἰρλανδικῆς λεγεῶνος τοῦ 1784, ἐπέδειξεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν πολέμων τῆς ἐπαναστάσεως σπάνια στρατιωτικὰ προσόντα. Τῷ 1796 προεβιβάσθη καὶ ἐστάλη εἰς τὸν Ρῆνον, κατόπιν εἰς Ἰταλίαν (1797), ὅπου ὡς κυβερνήτης τῆς Ρώμης ἀπέκρουσε τὰς ἐπιθέσεις τῶν Ναπολιτάνων. Νικήσας αὐτοὺς εἰς τὸ Ὀτρίκολι, ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς Νεαπόλεως καὶ κατόπιν ἐπεδόθη εἰς ἐπιχειρήσεις ἐν τῇ Β. Ἰταλίᾳ. Μετὰ τὸ πραξικόπημα τῆς 18 Μπρυμαίρ, εἰς τὸ ὁποῖον μετέσχε κάπως, κατηύθυνε τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ρήνου (1800). Τῷ 1809 ἀποσπασθεὶς εἰς τὸν στρατὸν τῆς Ἰταλίας, ἐχρημάτισεν ὁδηγὸς καὶ βοηθὸς τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου, ἔλαβεν ἀποφασιστικὸν μέρος εἰς τὴν νίκην τοῦ Ράαμπ, κατασυνέτριψε τὸ κέντρον τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ τοῦ Βαγκρὰμ καὶ ὠνομάσθη στρατάρχης καὶ δοὺξ τοῦ Τάραντος τὴν ἑσπέραν τῆς νίκης (1809). Μετὰ μικρὰν παραμονὴν ἐν Στυρίᾳ (1809—1810) καὶ κατόπιν ἐν Καταλωνίᾳ (1810—1811), ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μεγάλης στρατιᾶς καὶ μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῆς Ρωσίας, καθ' ἣν ὑπερήσπισε τὴν γραμμὴν τοῦ Ντοῦνα. Ἀρχηγὸς τοῦ 11ου σώματος κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1813, συνετέλεσεν εἰς τὰς νίκας τοῦ Λοῦτζεν καὶ Μπάουτζεν, ἀλλ' ἔχασε τὴν μάχην τῆς Κάτζμπαχ. Παρέμεινε πιστὸς εἰς τὸν Ναπολέοντα, καὶ δὲν συνεδέθη μὲ τοὺς Βουρβώνους παρὰ μετὰ τὸν θάνατόν του. Κληθεὶς εἰς τὴν βουλὴν τῶν ὁμοτίμων ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ', προσεπάθησε νὰ ἐπιβάλῃ ἀρχὰς μετριοπαθοῦς πολιτικῆς. Μετὰ τὴν δευτέραν παλινόρθωσιν (ἀρνηθεὶς νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Λουδοβῖκον Ναπολέοντα) ὠνομάσθη ἀρχηγὸς τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ ἀρχιγραμματεὺς τοῦ τάγματος τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. —Ω.

Μακντόναλντ (Macdonald), *Γεώργιος*. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1824 ἐν Huntly καὶ ἀποθανὼν τῷ 1905. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἀυπερντὴν καὶ ἐγένετο διαμαρτυρόμενος ἱερεύς, ἀλλὰ παρῃτήθη μετ' ὀλίγον διὰ λόγους ὑγείας καὶ ἀφωσιώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἐνεφανίσθη εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον μὲ τὸ δρᾶμά του «Within and Without». Κατόπιν ἐδημοσίευσε τὰς ποιητικὰς συλλογάς: «Phantastes» (1858), «The Hidden life» (1864), «The Disciple» (1867) καὶ τὰ μυθιστορήματα «David Elginbrod» (1862), «The Portent» (1864), «Adela Cathcart» (1864), «Alec Forbes of Howglen» (1865), «Annals of a quiet Neighbourhood» (1866), «Robert Falkoner» (1868), «Wilfrid Cumbermede» (1872), «Marquis of Lossie» (1877), «Mory Marston» (1881), «Castle Warlock» (1882), «The Princess and Curdie» (1882), «There and Back» (1891), «Vicar's Daughter» (1893) κ. ἄ. —Ω.

— **Μακντόναλντ** (Macdonald), *σὲρ Γεώργιος*. Σκῶτος ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν Γλασκώβῃ, τῷ δὲ 1904 προσελήφθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Συνέγραψε διαφόρους ἀρχαιολογικὰς πραγματείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων», «Ἡ ἐξέλιξις τῆς νομισματοκοπίας» (1916), «Ἡ ρωμαϊκὴ κατάκτησις τῆς Βρεττανίας» (1924) κ. ἄ.

— **Μακντόναλντ** (Macdonald), *Γουλιέλμος*. Ἀμερικανὸς φιλόλογος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1863. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καλλιφορνίας (1917 — 1918), τοῦ πανεπιστημίου Ὑὲλ κλπ. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἱστορία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν» (1905), «Νέον σύνταγμα διὰ νέαν Ἀμερικὴν» (1921), «Ὁ ἐργάτης τοῦ πνεύματος καὶ τὸ ἔργον του» (1923) κ. ἄ. —Ω.

— **Μακντόναλντ** (Macdonald), *Ἰάκωβος Ράμσαι*. Ἄγγλος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν τῷ χωρίῳ Λόσσιμαουθ τῆς Σκωτίας τῷ 1866 ἐκ γονέων μικρογεωργῶν. Ἐξεπαιδεύθη ἐν οἰκοτροφείῳ καὶ διετέλεσε κατ' ἀρχὰς διδάσκαλος. Μεταβὰς κατόπιν εἰς τὸ Λονδῖνον εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν, ἤρχισεν ἐργαζόμενος ὡς γραφεὺς ἀντὶ 12 σελινίων καθ' ἑβδομάδα, ἐνῷ συγχρόνως ἐσυνέχιζε τὰς σπουδάς του εἰς νυκτερινὰς σχολὰς καὶ διὰ κατ' ἰδίαν ἀπλήστου ἀναγνώσεως. Λόγῳ ὅμως τοῦ ἐπισφαλοῦς τῆς ὑγείας του ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰς σπουδάς του καὶ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς καὶ ἡ πεῖρα τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἐξ αὐτοῦ, καθὼς καὶ αἱ ἰδιαίτεραι αὐτοῦ μελέται ἔτρεψαν αὐτὸν ἐνωρὶς πρὸς τὴν σοσιαλιστικὴν κίνησιν καὶ τὸν κατέστησαν ταχέως, ὡς ὀργανωτὴν καὶ συγγραφέα, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων παραγόντων αὐτῆς. Τῷ 1894 ἐγένετο μέλος τοῦ ἀνεξαρτήτου ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Κέϊρ Χάρντυ καὶ τῷ 1895 ἐξέθεσε τὴν πρώτην αὐτοῦ ὑποψηφιότητα ὡς βουλευτὴς εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σάουθαμπτον, ὅπου ἀπέτυχε. Τῷ 1896 νυμφευθεὶς τὴν Μαργαρίταν Ἔθελ, θυγατέρα τοῦ διασήμου χημικοῦ Ι. Γλάδστωνος καὶ ἀνεψιὰν τοῦ λόρδου Κέλβιν, ἤρχισε διάφορα ταξίδια εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς μελέτην τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν συνθηκῶν καὶ προβλημάτων τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ τῷ 1897 ἔκαμε τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐπίσκεψιν εἰς τὸν Καναδᾶν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Τῷ 1902 μετέβη εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικήν, τῷ 1906 διὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐπεσκέφθη τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, καὶ τῷ 1910 τὰς Ἰνδίας, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ἐκ νέου τῷ 1913 καὶ 1914 ὡς μέλος τῆς βασιλικῆς ἐπιτροπῆς τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ὡς μέλος τοῦ ἀνεξαρτήτου ἐργατικοῦ κόμματος, προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὰ συνέδρια τῶν ἐργα-

Ἰάκωβος Ράμσαι Μακντόναλντ.

Digitized by Google

τικῶν ἑνώσεων (Trade - Unions) ὅπως οἱ ἐργάται ἀναμιχθοῦν καὶ εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικήν, σχηματίζοντες κοινοβουλευτικὸν κόμμα καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν βουλὴν πρὸς ὑποστήριξιν καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῶν ἀπόψεών των, καὶ κατάληψιν τῆς ἀρχῆς πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματός των. Κατὰ τὸ συνέδριον τῶν ἐργατικῶν ἑνώσεων του 1899 ἐπέτυχε τὴν ἵδρυσιν τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, τῆς ὁποίας ἐγένετο γραμματεύς, καὶ τῷ 1900, χάρις εἰς τὴν δραστηριότητά του, τὴν ἐπιμονήν του καὶ τὴν ὑπομονήν του, κατώρθωσε νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν ἀντίδρασιν τῶν περισσοτέρων ἐργατικῶν ἑνώσεων καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἱδρύσῃ, μετ' ἄλλων ὁμοϊδεατῶν του, τὸ ἐργατικὸν κόμμα τῆς Ἀγγλίας, τοῦ ὁποίου ἐγένετο γραμματεύς, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐπὶ 11 ἔτη Τῷ 1905 ἐξέδωκε τὴν «σοσιαλιστικὴν βιβλιοθήκην», ἀπὸ δὲ τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1904 διετέλεσε μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς κομιτείας τοῦ Λονδίνου. Τῷ 1906 ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτὴς ὡς ὑποψήφιος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Λέστερ, τὴν ὁποίαν ἐξηκολούθει κατόπιν νὰ ἀντιπροσωπεύῃ ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων ἐπὶ δώδεκα ἔτη. Ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1909 διετέλεσε κοινοβουλευτικὸς ῥήτωρ τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἀρχηγὸς ἀπὸ τοῦ 1911. Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τῷ 1914, ὅταν τὸ βρεττανικὸν ἐργατικὸν κόμμα ἀπεσχίσθη τοῦ διεθνοῦς, ὁ Μακντόναλντ, μετὰ τοῦ Κέϊρ Χάρντι, τοῦ Σνόουντεν καὶ ἄλλων, ἐτήρησε χωριστὴν στάσιν ἔναντι τοῦ πολέμου, κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς συνάψεως εἰρήνης διὰ διαπραγματεύσεων. Προηγουμένως εἶχε γίνει γνωστὸς ἐκ τῆς ἀπόψεως, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑποστηρίξει εἰς τὸ συνέδριον τοῦ κόμματος τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1907 καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν σκοπὸς τοῦ κόμματος τούτου ὤφειλε νὰ εἶναι ἡ συγχώνευσις τῆς κοινωνίας εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κράτος. Τὸν σκοπὸν δὲ οὗτον ἀνέπτυξε κατόπιν καὶ κατὰ τὰς ἀγορεύσεις του ἐν τῇ βουλῇ. Ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων τῷ 1911, ἐτόνισεν ἰδιαιτέρως τὴν ῥιζικὴν μεταστροφὴν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἐξῆρε τὸ γεγονός, κατὰ τὸ ὁποῖον καὶ τὰ δύο ἐνδιαφερόμενα μέρη ἤρχισαν ἤδη νὰ παραδέχωνται τὴν ἀρχὴν ὅτι τὸ κράτος ὀφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας. Εἰς τὸ ἰρλανδικὸν ζήτημα εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς αὐτοδιοικήσεως τῆς Ἰρλανδίας, κατὰ τὰ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου δὲ ἔτη κατεπολέμησε τὴν αὔξησιν τῶν ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς σοσιαλιστὰς τοῦ Βερολίνου, οἵτινες εἶχον πράξει τὸ ἴδιον εἰς τὴν γερμανικὴν βουλὴν καὶ εἶχον οὕτω συνδεθῆ ἰδιαιτέρως μὲ τοὺς Ἄγγλους ἐργατικούς. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὑπεστήριξεν ὅτι δὲν ὑπῆρχον ἀποδείξεις ὅτι ἡ χώρα εὑρίσκετο ἐν κινδύνῳ, ὅτι ἡ σύρραξις δὲν θὰ περιωρίζετο εἰς τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, ὅτι ἡ δρᾶσις τῆς Ρωσίας ἦτο ὕποπτος, ὅτι ἡ Γαλλία δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐξολοθρευθῇ καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ Μεγάλη Βρεττανία ὤφειλε νὰ παραμείνῃ οὐδετέρα. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πλειοψηφία τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος δὲν συνεφώνει, παρῃτήθη τῆς ἀρχηγίας τοῦ κόμματός του καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ἀρθούρου Χέντερσον. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου παρέμεινεν εἰρηνόφιλος καὶ ἐχρησιμοποίησε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιρροὴν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς εἰρήνης, τόσον μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν ὅσων καὶ μεταξὺ τῶν σοσιαλιστῶν, ἀλλὰ σπανίως πλέον ἐλάμβανε τὸν λόγον ἐν τῇ βουλῇ, καίτοι ἐνίσχυε πάντοτε τὰς σποραδικὰς ἀντιπολεμικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Σνόουντεν καὶ τοῦ Ἀρθούρου Πόνσονμπυ καὶ ἐζήτει πάντοτε, ὅπως ἐπιτρέπωνται ἐλευθέρως τὰ συλλαλητήρια καὶ οἱ λόγοι τῶν εἰρηνοφίλων. Προσεπάθησεν ἀνεπιτυχῶς νὰ παρεμποδίσῃ, ὅπως τὸ συνέδριον τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1916, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὑποβολῆς τοῦ πρώτην φορὰν συνταχθέντος νομοσχεδίου περὶ ὑποχρεωτικῆς στρατιωτικῆς θητείας, ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κυβέρνησιν πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἐδήλωσε συγχρόνως ὅτι τόσον αὐτός, ὅσον καὶ οἱ φίλοι του, ἀπετέλουν τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον κατεφέρετο δριμύτερον παντὸς ἄλλου κατὰ τῶν Γερμανῶν. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1917 ἐνήργησε δραστηρίως, ὅπως ἀποσταλοῦν ἀντιπρόσωποι τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ καὶ σοσιαλιστικοῦ κόμματος εἰς τὴν διεθνῆ σοσιαλιστικὴν διάσκεψιν, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ συνέλθῃ ἐν Στοκχόλμῃ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανον μέρος καὶ Γερμανοὶ ἀντιπρόσωποι, καὶ μετέβη εἰς Παρισίους μετὰ τοῦ Ἀρθούρου Χέντερσον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς συνεργασίας καὶ συμμετοχῆς τῶν Γάλλων καὶ τῶν Βέλγων σοσιαλιστῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτύχῃ ταύτην Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Στοκχόλμην, διότι ἡ ἕνωσις τῶν Ἄγγλων ναυτεργατῶν καὶ θερμαστῶν ἠρνήθη νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιβίβασιν ἐπὶ οἱουδήποτε πλοίου. Ἡ φιλειρηνικὴ αὐτη στάσις του ἐστοίχισεν εἰς αὐτὸν τὴν βουλευτικὴν ἕδραν κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1918, κατὰ τὰς ὁποίας ἔλαβε μόνον 6.347 ψήφους ἔναντι 20 570, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ ἀντίπαλός του.

Κατὰ τὸ 1922 ὅμως τὸ ἐργατικὸν κόμμα τῆς Ἀγγλίας παρεδέχθη τελείως τὰς ἀπόψεις του ὅσον ἀφορᾷ τὰς συναφθείσας συνθήκας εἰρήνης, ὁ δὲ Μακντόναλντ ἀνακτήσας καὶ πάλιν τὴν ἐπιρροήν του, ἐγένετο (μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ ἰδίου ἔτους, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπανεξελέγη βουλευτὴς καὶ τὸ κόμμα του συνεκέντρωσε 140 ἕδρας καὶ ἀπέβη τὸ δεύτερον κατὰ δύναμιν κόμμα τῆς χώρας), ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Μετ' ἐπιτυχεῖς ἀγῶνας καὶ ἀγορεύσεις ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων, ἐπέτυχεν ἐκ νέου εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1923 καὶ κατώρθωσε νὰ φέρῃ 192 βουλευτάς, συγκεντρώσας σχετικὴν πλειοψηφίαν ἔναντι τῶν δύο ἄλλων ἀγγλικῶν κομμάτων, τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν φιλελευθέρων, καὶ τὴν 24 Ἰανουαρίου 1924, διὰ τῆς κατ' ἀνοχὴν ὑποστηρίξεως τῶν φιλελευθέρων, ἐσχημάτισε τὴν πρώτην ἐργατικὴν κυβέρνησιν τῆς Ἀγγλίας, ἀναλαβὼν πλὴν τῆς πρωθυπουργίας καὶ τὰ ὑπουργεῖα τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Οἰκονομικῶν, τὴν δὲ 12 Φεβρουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἐξέθεσεν ἐν τῇ βουλῇ τῶν Κοινοτήτων τὸ πρόγραμμά του συνιστάμενον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης πρὸς ἁπάσας τὰς κατευθύνσεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ διεθνὴς πολιτικὴ κατάστασις ἦτο λίαν σκοτεινὴ καὶ ἀβεβαία καὶ ὑπῆρχον φόβοι νέων περιπλοκῶν, συνεπείᾳ ἰδίᾳ τοῦ ζητήματος τοῦ Ρούρ, αἱ δὲ σχέσεις μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἦσαν λίαν τεταμέναι. Ὁ Μακντόναλντ κατώρθωσε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ τῆς Γαλλίας Πουανκαρὲ καὶ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Ἑρριὼ καὶ νὰ βελτιώσῃ σημαντικῶς τὰς ἀγγλογαλλικὰς σχέσεις. Ἐπίσης ἐβελτίωσε καὶ τὰς μετὰ τῆς Ἰταλίας σχέσεις διὰ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ ζητήματος τῆς Τζιουμπαλάνδης, τῶν συνόρων τῆς Αἰγύπτου μετὰ τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς παραιτήσεώς του ἀπὸ πάσης ἀντιδράσεως ὅπως τὸ ζήτημα τῆς Δωδεκανήσου ρυθμισθῇ ὑπὸ μόνης τῆς Ἰταλίας. Τὴν 16 Ἰουλίου 1924 προήδρευσε τοῦ ἐν Λονδίνου συγκληθέντος συνεδρίου τῶν ἐνδιαφερομένων κρατῶν μετὰ τῆς Γερμανίας πρὸς ῥύθμισιν τῶν πολεμικῶν ἀποζημιώσεων, ἐπιτυχὼν ὅπως οἱ Γάλλοι ἐκκενώσουν τὸ Ρούρ ἐντὸς ἑνὸς ἔτους. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἤρχισε τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν ἀγγλογερμανικῆς ἐμπορικῆς συνθήκης, τὸν δὲ Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἔλαβε μέρος, μετὰ τοῦ Γάλλου πρωθυπουργοῦ Ἑρριώ, εἰς τὴν ἐν Γενεύῃ πέμπτην γενικὴν συνέλευσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπέβαλε τὸ πρωτόκολλον περὶ ἐπιλύσεως τῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων διὰ διαιτησίας, μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως περιεπλάκη εἰς πλείστας κοινοβουλευτικὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας ἐπηύξησεν ἡ συμφώνως πρὸς τὸ ἐξαγγελθὲν ὑπ' αὐτοῦ πρόγραμμα γενικῆς εἰρήνης ἀναγνώρισις καὶ de jure τῆς ῥωσικῆς κυβερνήσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὴν ἄρσιν τῆς ὑποστηρίξεως, ἣν παρεῖχον ἐν τῇ βουλῇ πρὸς αὐτὸν οἱ φιλελεύθεροι Κατόπιν τούτου ἐνηργήθησαν νέαι ἐκλογαὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1924. κατὰ τὰς ὁποίας, συνεπείᾳ σφοδρᾶς πολεμικῆς, ἣν διεξήγαγον κατ' αὐτοῦ οἱ συντηρητικοὶ καὶ οἱ φιλελεύθεροι καὶ σχεδὸν ὁλόκληρος ὁ τύπος, ταυτίσας τὸ ἐργατικὸν κόμμα μετὰ τῶν μπολσεβίκων, τὸ κόμμα τοῦτο ἀπέτυχεν. Ἡ ἀποτυχία αὕτη ὀφείλεται, κατὰ μέγα μέρος, ἰδίως εἰς τὴν δημοσίευσιν ἐγγράφου ὡς προερχομένου, δῆθεν ἐκ τοῦ Ζηνόβιεφ, προέδρου τότε τῆς Γ' Διεθνοῦς, καὶ ἀναφερομένου εἰς τὴν κομμουνιστικὴν προπαγάνδαν ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὴν 4ην Νοεμβρίου ὁ Μακντόναλντ, κατόπιν τῆς ἀποτυχίας ταύτης, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, σχηματισθείσης συντηρητικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Μπάλντουϊν. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Μαΐου τοῦ 1929 τὸ ἐργατικὸν κόμμα συνεκέντρωσε καὶ πάλιν τὴν σχετικὴν πλειοψηφίαν, διὰ 288 ἑδρῶν, ἔναντι 258 τῶν συντηρητικῶν, 58 τῶν φιλελευθέρων καὶ 7 ἀνεξαρτήτων, ὁ δὲ Μακντόναλντ ἐσχημάτισε τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἐργατικὴν κυβέρνησιν διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν φιλελευθέρων, πρὸς τοὺς ὁποίους προέβη εἴς τινας προγραμματικὰς παραχωρήσεις. Κατὰ τὴν νέαν του ταύτην πρωθυπουργίαν ἔστρεψε τὴν προσοχήν του κυρίως εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀνεργίας καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ἐξοπλισμῶν ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας αὐτοῦ, τῷ 1930, συνῆλθεν ἐν Λονδίνῳ ἡ αὐτοκρατορικὴ διάσκεψις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἀποικίαι ἐπέτυχον νέας παραχωρήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν χειραφέτησιν αὐτῶν εἰς πολλὰ ζητήματα, οἰκονομικῆς ἰδίως φύσεως, τῷ δὲ 1931 ἐπῆλθε συνεννόησις τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ ἀρχηγοῦ Γκάντι, κατόπιν σφοδροῦ καὶ αἱματηροῦ ἀγῶνος. καθ' ὃν οὗτος εἶχε συλληφθῆ καὶ φυλακισθῆ. Βάσις τῆς συνεννοήσεων ταύτης ὑπῆρξεν ἡ παροχὴ ὑπὸ τῆς βρεττανικῆς κυβερνήσεως σημαντικῶν παραχωρήσεων ὅσον ἀφορᾷ τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν Ἰνδιῶν.

Ὁ Μακντόναλντ εἶναι συντηρητικὸς σοσιαλιστής. Παρὰ τὴν ἐναντίον τῶν κοινωνικῶν παρασίτων κατακραυγήν του, τὴν ἐναντίον τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας ἐξανάστασίν του, τὴν ὑπὲρ τῆς βαθμιαίας ἐθνικοποιήσεως ἑνὸς μέρους τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς συνηγορίαν του, τὴν ὑπὲρ τῆς προοδευτικῆς κοινωνικοποιήσεως τοῦ κεφαλαίου διδασκαλίαν του. ὁ σεβασμός του πρὸς τὸν κοινοβουλευτικὸν θεσμὸν εἶναι ἀπόλυτος, ἡ ἀντιπάθειά του πρὸς τὴν μορφὴν τῆς ἄκρως λαϊκῆς δημοκρατίας ἐκπεφρασμένη, ἡ κατὰ βάσιν ἀπὸ μέρους του ἀποδοχὴ τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς πλήρης, ἡ ἀναγνώρισις τοῦ διατηρησίμου, καὶ ὑπὸ σοσιαλιστικὸν καθεστώς, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἀκόμη δὲ καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς κληρονομίας, δεδηλωμένη. Τὸ ὅλον του σύστημα δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς τὰ ἑξῆς: Ἡ συνέχεια μεταξὺ παλαιᾶς καὶ νέας τάξεως πραγμάτων ὄχι μόνον δὲν διατέμνεται, ἀλλ' εἶναι καὶ ἔκδηλος, παρὰ τὴν γνώμην «ῥιζοσπαστῶν» τινων συγγραφέων. Βέβαια ὁ ἄνθρωπος ἀφίνεται νὰ ὁδηγῆται τόσον ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλόν του, ἀλλάσσουν δὲ σὺν τῷ χρόνῳ οἱ τρόποι τοῦ σκέπτεσθαι, καὶ ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ συνεπάγεται ἀλλαγὴν καὶ τῶν περ ζωῆς ἀντιλήψεων. Ἀλλ' αἱ περὶ ζωῆς ἀντιλήψεις δὲν μεταβάλλονται οὔτε ἄρδην, οὔτε ἀμέσως, ὅπως δὲν μεταβάλλεται καὶ ἡ ζωή· συνεπῶς καὶ τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὰ κοινωνικὰ πράγματα δὲν ὑπόκεινται εἰς ἀποτόμους μεταβολάς, καὶ δὲν εἶναι δεκτικὰ τοιούτων. Ἐξ ἄλλου, τὸ λεγόμενον ὅτι ἡ κοινωνία εἶναι διῃρημένη εἰς δύο οἰκονομικὰς στρατιάς. δὲν εἶναι ἀληθές. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιμαχομένων ἐν τῇ κοινωνίᾳ οἰκονομικῶν ὁμάδων εἶναι πολὺ μεγαλύτερος, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀντιμάχονται καὶ ὁμάδες κεφαλαίων. Ὁ σοσιαλισμὸς δὲν ἐπιζητεῖ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν συνείδησιν ἀλληλεγγύης τῶν παραγόντων μιᾶς ἐκ τῶν ὁμάδων τούτων, ἢ μιᾶς τάξεως, ἀλλὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν συνείδησιν τῆς κοινωνικῆς ἑνότητος παρ' ἁπάσαις, καὶ τὴν συντονισμένην πορείαν των πρὸς ἓν ὀργανικὸν ὅλον· δὲν σκοπεῖ τὴν ἀνύψωσιν μιᾶς μόνον τάξεως, ἀλλὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὁλοκλήρου τῆς κοινωνίας· ἡ κοινωνικὴ ἄρα μεταρρύθμισις καὶ ὄχι ὁ «καταστροφικὸς» σοσιαλισμὸς ἁρμόζει εἰς τὸν σκοπόν. Διότι καὶ ὑπὸ ἔποψιν τακτικῆς ἡ κοινωνικὴ ἀντίστασις εἰς τὴν μεταβολὴν κατανικᾶται ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον διὰ μεταρρυθμίσεων. Διὰ μεταρρυθμίσεων λοιπὸν καὶ μόνον θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ τέρμα του ὁ σοσιαλισμός, μὴ ἐξυπακούων ἀναστάτωσιν, ἀλλὰ συμπλήρωσιν, ταξιθέτησιν, μεταμόρφωσιν.

Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα ἐπὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ ἐργατικοῦ ἀγῶνος, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Σοσιαλισμὸς καὶ Κοινωνία» (1905, ἑλλην. μετάφρ. 1925), «Τὸ ἐργατικὸν κόμμα καὶ ἡ Βρεττανικὴ αὐτοκρατορία» (1907), «Ἡ σοσιαλιστικὴ κίνησις» (1911), «Συνδικαλισμὸς» (1912), «Ὁ κοινωνικὸς ἀναβρασμὸς» (1913), «Βουλὴ καὶ ἐπανάστασις» (1919) καὶ δύο ἔργα πραγματευόμενα περὶ τῶν Ἰνδιῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐπισκεφθῆ τῷ 1913 ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν: «Ἡ ἀφύπνισις τῶν Ἰνδιῶν» (1913) καὶ «Ἡ κυβέρνησις τῶν Ἰνδιῶν» (1919). Τῷ 1912 ἐδημοσίευσε τὴν βιογραφίαν τῆς συζύγου του ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαργαρίτα Ἔθελ Ράμσαι Μακντόναλντ».

Μ. Δ. Β.

— **Μακντόναλντ** (Macdonald), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος σοφὸς καὶ ἀξιωματικός, γεννηθεὶς τῷ 1759 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1831. Νεώτατος εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν, παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν ἐν Σουμάτρᾳ καὶ ἐπανῆλθε τῷ 1796 εἰς Ἀγγλίαν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ταξιδίων του προέβη εἰς σημαντικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ταλαντώσεων τῆς μαγνητικῆς βελόνης καὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν μαγνητικῶν πόλων, καὶ ἔκαμεν ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων ἐνδιαφερούσας ἀνακοινώσεις εἰς τὴν Βασιλικὴν ἑταιρείαν τοῦ Λονδίνου, τῆς ὁποίας ἐξελέγη μέλος τῷ 1800. Ἐκτὸς ἄρθρων του δημοσιευθέντων εἰς τὰς «Philosophical Transactions» καὶ τὸ «Gentleman's Magazine» ἐξέδωκε καὶ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Treatise on telegraphic Communication» (London 1808), «Treatise on the violoncello» (London 1811), «Telegraphic Dictionary» (London). —Ω.

— **Μακντόναλντ** (Macdonald), σὲρ *Ἰωάννης - Ἀλέξανδρος*. Καναδὸς πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Γλασκώβῃ τῆς Σκωτίας τῷ 1815 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1891. Ἀπὸ τοῦ 1826 ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Κίγκστον τοῦ Καναδᾶ, ὅπου ἐδικηγόρησε, καὶ βραδύτερον ἐξελέγη μέλος τοῦ καναδικοῦ κοινοβουλίου (1844). Προσεχώρησεν εἰς τὸ συντηρητικὸν κόμμα καὶ ἐχρημάτισεν ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τέλος πρωθυπουργὸς τοῦ καναδικοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1873 καὶ κατόπιν τῷ 1878. Ὑπεστήριζε τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν ἀγγλικῶν βορειοαμερικανικῶν πολιτειῶν. Κατὰ τὴν δευτέραν πρωθυπουργίαν του ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν προστατευτικῶν δασμῶν. Διετέλεσεν ἐπίσης μέλος τῆς ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὁρισθείσης ἐπιτροπῆς διὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς

Digitized by Google

'Αλαμπάμας καὶ ἄλλων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν. — Ω.

Μακντόννελ *ὀροσειρὰ* (Macdonnel Range) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τοῦ Καναδᾶ ἐν τῷ Βορείῳ Τερριτορίῳ, ἐκτεινομένη μεταξὺ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγόκερω καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ 132° Α. καὶ ἑνουμένη πρὸς Ν. μετὰ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Ἰακώβου. Τὸ μέσον ὕψος της εἶναι 600 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ὑψηλαί τινες κορυφαί, ἐξ ὧν ἡ τοῦ ὄρους Χόϋγκλεν φθάνει τὰ 1.460 μ. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιὰν τῆς ὀροσειρᾶς ὑπάρχει τὸ χρυσωρυχεῖον Ἀρλτούνγκα, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκμετάλλευσις ἤρξατο τῷ 1903. Δ. Σ. Δ.

Μακντόννελ (Macdonnel), ***Ἀντώνιος***. Ἀνώτερος διοικητικὸς ὑπάλληλος, γεννηθεὶς ἐν Ἰνδίαις τῷ 1844. Τῷ 1899 προήχθη εἰς διοικητὴν τῆς Βιρμανίας, βραδύτερον δὲ διετέλεσε διοικητὴς τῆς Βεγγάλης. Τῷ 1902 διωρίσθη ὑφυπουργὸς τῆς Ἰρλανδίας καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸν διακανονισμὸν τοῦ ἰρλανδικοῦ ζητήματος (1918). Χ. Δ.

Μακντώφ (Macduff). Σκῶτος βαρῶνος, ἱστορικὸν πρόσωπον τῆς ἐποχῆς τοῦ βασιλέως Μάκβεθ τῆς Σκωτίας (ΙΑ' αἰών). Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Ραφαὴλ Χόλισεντ, ἐπειδὴ ἠρνήθη νὰ βοηθήσῃ τὸν Μάκβεθ εἰς τὴν κατασκευὴν φρουρίου ἐπὶ τοῦ λόφου Ντωνσινέν, περιῆλθεν εἰς ἔριδα πρὸς αὐτὸν καὶ φοβούμενος τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Μάκβεθ ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἀγγλίας καὶ συνέπραξε μετὰ τοῦ Μάλκολμ, υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ντούγκαν τοῦ δολοφονηθέντος ὑπὸ τοῦ Μάκβεθ, εἰς ἀγῶνα πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ τελευταίου. Ὁ Μάκβεθ ἐκδικούμενος ἀπηγχόνισε τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα τοῦ Μακντώφ, ἡττηθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Μάλκολμ κατέφυγεν εἰς Λανφάνεν, ὅπου ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Μακντώφ. Χ. Δ.

Μάκο (Mako) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὑγγαρίας, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Τσανὰντ Τοροντάλ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μάρος, παρὰ τὰ σύνορα Γιουγκοσλαβίας καὶ Ρουμανίας, ἕδρα ἐπισκοπῆς ἱδρυθείσης τῷ 1808 καὶ μεταφερθείσης νῦν εἰς Τεμεσβὰρ (Ρουμανία). Κάτ. 39 141 (1921). Ἔχει θαυμάσιον ἐπισκοπικὸν μέγαρον. Παράγει ὀπώρας, λαχανικά, οἶνον καὶ μάλιστα κρόμμυα. Ἔχει ἀλευρομύλους, οἰνοπνευματοποιεῖα καὶ βιομηχανίαν γεωργικῶν ἐργαλείων. Θ. Κ.

Μακόβσκι, *Βλαδίμιρος* Ρῶσος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Πετρουπόλει τῷ 1846 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1920. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Πετρουπόλεως καὶ εἶτα εἰς Μόναχον καὶ Παρισίους, ἐγένετο δὲ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῷ 1873. Κατέγινεν ἰδίως εἰς ἀπεικόνισιν σκηνῶν τοῦ ρωσικοῦ βίου, πλεῖσται δὲ εἰκόνες του εὑρίσκονται εἰς τὸ μουσεῖον Ἐρμιτὰζ τῆς Πετρουπόλεως, ἐκ τῶν καλλίστων δὲ αὐτοῦ εἶναι: ὁ «Προθάλαμος τοῦ ἰατροῦ», ὁ «Περίπατος εἰς τὸν κῆπον», ὁ «Φίλος τῶν ἀηδόνων», ἡ «Προκυμαία τοῦ Νέβα» κτλ. Θ. Β.

— **Μακόβσκι, *Κωνσταντῖνος Ἰβάνοβιτς***. Ρῶσος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1839 ἐν Πετρουπόλει καὶ ἀποθανὼν τῷ 1915 εἰς Οὐρανιεμπάουμ. Διετέλεσεν ὑπότροφος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β', δαπάναις τοῦ ὁποίου ἐσπούδασεν εἰς Ρώμην καὶ Παρισίους, εἶτα δὲ ἐπιστρέψας εἰς Ρωσίαν ἠσχολήθη εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῆς ζωῆς τῶν χωρικῶν καὶ εἰς τὴν γραφὴν ἱστορικῶν πινάκων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ «Θάνατος Ἰβὰν τοῦ τρομεροῦ» θεωρεῖται ὁ ἄριστος. Περιοδεύσας τὴν Ἀνατολὴν ἔγραψε πλείστους πίνακας, τῶν ὁποίων τὰ θέματα ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. Θ. Β.

Μάκολας, *Ἰωάννης* Λόγιος Ἀθηναῖος, ζήσας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν μετέφρασεν ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν δημώδη ἑλληνικὴν τὴν «Ἱστορίαν» τοῦ Ἰουστίνου καὶ τὰς «Μεταμορφώσεις» τοῦ Ὀβιδίου, ἐκδοθείσας τῷ 1680 ἐν Βενετίᾳ παρὰ Μιχαὴλ Βαβρωνίῳ. Ν. Α.

Μακόλικον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τῆς ΝΑ. Ἰβερνίας (νῦν Ἰρλανδίας), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Γεωγρ II, 2,9). Ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν Mallow, κειμένην ἐν τῇ κομιτείᾳ Longford, τῆς ἐπαρχίας Leinster. Α. Θ. Σ.

Μακολόλος (οἱ) Λαὸς νοτιαφρικανικός, ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Μπασσοῦτος, τῆς ὁποίας ἀπετέλει τὴν ἀκραίαν πρὸς Ν. ὁμάδα. Οἱ Μακολόλος κατῴκουν ἀρχικῶς περὶ τὴν ὀροσειρὰν Ντράκενμπεργ, βορείως τοῦ Τράνσβααλ, ἐκεῖθεν δὲ μετηνάστευσαν ὁμαδικῶς τῷ 1823 πρὸς τὰ ΒΔ καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Νγκάμι καὶ τοῦ ποταμοῦ Ζαμβέζη. Ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦτο τότε ὁ Σεμπιτουάνε, ὅστις καθυπέταξε τὰς περιοικούσας ἐκεῖ φυλὰς τῶν Μπαρότσε καὶ Μακαλάκα καὶ ἵδρυσεν ἰσχυρὸν κράτος εἰς Τσόμπε μὲ πρωτεύουσαν τὴν Λιγιαντί. Ἡ ἰσχὺς ὅμως τῶν Μακολόλος ἤρχισε ραγδαίως καταρρέουσα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σεμπιτουάνε Οἱ Μπαρότσε ἐπαναστατήσαντες ἐπήνεγκον εἰς αὐτοὺς μεγάλας καταστροφάς, τὰς ὁποίας συνεπλήρωσαν αἱ ἑλώδεις νόσοι. Διεσώθησαν τότε ὁμάδες τινές, ἀποτελέσασαι μικρὰ κράτη εἰς τὴν χώραν Μασόνα καὶ τὸν ἄνω Σίρε, ἀλλὰ καὶ τῶν κρατιδίων τούτων ἡ ὕπαρξις δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ λαὸς τῶν Μακολόλος ἐξηφανίσθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου. Ἡ γλῶσσά του ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ ὁμιλουμένη εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας κατῴκησεν. — Ω

Μακολός, *Δημήτριος*. Εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἰσοβίων δημογερόντων τῆς κοινότητος τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας, περὶ τὸ 1670, μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Γάλλου περιηγητοῦ Guillet ἐν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Ἀρχαῖαι καὶ νέαι Ἀθῆναι». Ν. Α.

Μακόμαδα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἀκτῆς τῆς Μικρᾶς Σύρτεως, μεταξὺ ἐκβολῶν ποταμοῦ Τρίτωνος καὶ Θεαίνων (*Πτολ.* Δ, γ, 11) τῆς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὸν Πεουτιγγεριανὸν χάρτην σημειοῦται ὡς Macomada majores Ἡ ὀνομασία, φοινικικῆς καθαρῶς προελεύσεως, σημαίνει «νέαν πόλιν», δι' ὃ ὡς *Νεάπολις* ἀναφέρεται ἐν τῷ «Σταδιασμῷ τῆς Μεγάλης θαλάσσης» (107), ἐνῷ ὁ ἀρχαιότερος Σκύλαξ § 110) τὴν ἀναφέρει ἀμφοτέρως *Μακόμαδα* ἢ *Νεάπολιν*. Ἡ τοποθεσία ὀνομάζεται τανῦν *Μποὺρτζ-Οὔνγα* καὶ εὑρίσκεται ἐν τῷ κόλπῳ Γκαμπὲς εἰς 5 μίλλια ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου *Μααρὰ* (πλάτ. 34° 32' Β., μῆκ. 10° 35' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 249: Mahedia to Ras Makhabez). Σ. Ε. Λ.

Μακομάλακα, ἢ ***Μακόμαδα***, ἢ ***Καλουμάκουμα*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς Μεγάλης Σύρτεως (*Πτολεμ* Δ, γ, 14), οὗ ἡ ὀνομασία σημαίνει φοινικιστὶ (Μακομ-μαλὰκ) τόπον βιομηχανίας ἁλιπάστων ἰχθύων (*Müller*, εἰς ἔκδ. *Διδότου* ΙΙ, 631), ὁπότε ἡ ταυτότης πρὸς τὰς *Ταριχείας* τοῦ Σκύλακος (Περίπλ. § 110) εἶναι πρόδηλος. Κατὰ τὸν Müller ἡ τοποθεσία ἔχει τὴν σύγχρονον ὀνομασίαν *Μελλαφὰ* (Mellafah), ἥτις δὲν σημειοῦται εἰς τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας. Σ. Ε. Λ.

Μακὸν (Macon) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς πολιτείας Γεωργίας, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Ὄκμουλτζ, σπουδαῖον κέντρον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν. Κάτ. 55.378 (1922). Ἔχει μέγα ἐργοστάσιον κατασκευῆς σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων, βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον βάμβακος. Θ. Κ.

— **Μακὸν** (Macon) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Σὼν καὶ Λουάρ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σὼν καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σαλὸν ἐπὶ τῆς Σὼν-Λυών. Κάτ. 18.207 (1921). Ἡ πόλις ἔχει βιομηχανίαν ὡρολογίων, μεταλλίνων εἰδῶν, χάρτου καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ τοῦ γνωστοῦ οἴνου Μακόν. Ἐγγὺς τῆς πόλεως, εἰς τὸ χωρίον Σολουτρέ, ἀνεκαλύφθησαν σπουδαῖα προϊστορικὰ εὑρήματα. Ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἐκαλεῖτο Matisco, σῴζονται δὲ εἰσέτι ἀρχαιότητες τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἤτοι ἐρείπια θριαμβευτικῆς ἁψῖδος καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰανοῦ. Θ. Κ.

μακονίτης (ὁ) (Maconit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν βερμικοπλιτῶν. Σχηματίζεται δι' ἀποσαθρώσεως τῶν μαρμαρυγιῶν καὶ ἰδίως τῶν μαγνησιούχων μελῶν, διακρίνεται δὲ ἐκ τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς ὕδωρ καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀλκαλίων. Διατηρεῖ, ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ὁμάδος, τὴν μορφὴν τοῦ ἐξ οὗ προκύπτει μαρμαρυγίου. Γ. Β.

Μακόντα, ἢ ***Μακόντε*** (Makonda ἢ Makonde) *[Γεωγρ.]*. Περιφέρεια τῆς πρώην Γερμανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Κόντε, παρὰ τὰ σύνορα τῆς πορτογαλικῆς ἀποικίας τῆς Μοζαμβίκης. Κεῖται πρὸς Β. τοῦ ποταμοῦ Ροφούμα καὶ ἐκτείνεται μέχρι τῶν ἐκβολῶν του. Ἡ χώρα αὕτη ἐξηρευνήθη τῷ 1906—1907 ὑπὸ τοῦ Κ. Βέϋλ καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ὁμωνύμου φυλῆς.

Μακόντα, ἢ ***Μακόντε*** (Makonda ἢ Makonde). Λαὸς κατοικῶν τὴν ὁμώνυμον χώραν καὶ ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Μπαντοῦ. Οἱ Μακόντα ζοῦν εἰς ἡμιαγρίαν κατάστασιν, κατοικοῦν εἰς καλύβας μὲ κωνοειδεῖς στέγας καὶ καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς τὸ κυνήγιον, χρησιμοποιοῦντες τόξα καὶ ἀκόντια. Ἀνέρχονται εἰς 84 000 περίπου καὶ κυβερνῶνται ὑπὸ ἀρχηγῶν. Παρ' αὐτοῖς αἱ γυναῖκες ἔχουν ἐν πολλοῖς πρωτεύουσαν θέσιν ἔναντι τῶν ἀνδρῶν, ὑφισταμένης, κατά τινα τρόπον, τῆς γυναικοκρατίας καὶ τῆς μητραρχίας. Εἶναι εἰδωλολάτραι καὶ δαιμονολάτραι, παρὰ τὰς προσπαθείας δὲ τὰς ὁποίας κατέβαλον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας οἱ ἱεραπόστολοι, ἐλάχιστοι τούτων προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Μ. Δ. Β.

μακόντα (Makonda). Τίτλος, τὸν ὁποῖον φέρει εἰς πολλοὺς ἀφρικανικοὺς λαοὺς ἡ μετὰ τοῦ ὑπερτάτου ἀρχηγοῦ συμπράττουσα γυνή. Εἶναι περιβεβλημένη δι' ὑψηλῶν ἀξιωμάτων καὶ εἴς τινας περιστάσεις ἔχει καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ. Κατὰ γενικὸν κανόνα ἡ μακόντα εἶναι ἀδελφὴ τοῦ φυλάρχου ἢ βασιλέως ἢ συγγενὴς τῆς μητρός του. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Λοάντα ἡ ἰσχὺς τῆς μακόντα ἦτο ἄλλοτε τοιαύτη, ὥστε ὁ βασιλεὺς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ζητῇ τὴν συμβουλήν της εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις καὶ τὰ σοβαρὰ ζητήματα, ἐὰν δὲ τυχὸν τὴν προσέβαλλεν, αὕτη ἠδύνατο νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν διὰ τῶν ἰδίων της χειρῶν. Ὁ βασιλεὺς ὠνόμαζεν αὐτὴν μητέρα. Ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Μονομοτάπα, ἡ μακόντα μετεῖχε τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας, εἶχε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἀρχῶν, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες ἤκουον τὰς συμβουλάς της μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας. Ἐν Λοάνγκο ἡ μακόντα, παρὰ τὴν βασιλικήν της καταγωγήν, ἠδύνατο νὰ νυμφευθῇ οἱονδήποτε ἐκ τῶν πολιτῶν καὶ νὰ διαζευχθῇ αὐτόν, χωρὶς νὰ δώσῃ λόγον εἰς κανένα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ σύζυγός της ἦτο εἶδος δούλου ἢ αἰχμαλώτου μᾶλλον παρὰ συντρόφου καὶ εἴς τινα μέρη ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ αὐτοκτονῇ ὅταν ἀπέθνησκεν ἡ σύζυγός του ἢ τὸ τέκνον του. Ἐνίοτε οἱ φύλαρχοι, ὅπως ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν μακόντα, παρεχώρουν εἰς αὐτὰς τὴν παντελῆ διακυβέρνησιν τμήματος τοῦ βασιλείου των ἢ τμήματος τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ ἐξερευνηταὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εὗρον ἐν Ἀφρικῇ χώρας, ἐν ταῖς ὁποίαις ἡ μὲν μακόντα ἐκυβέρνα τὰς γυναῖκας, ὁ δὲ ἀδελφός της τοὺς ἄνδρας τοῦ αὐτοῦ βασιλείου, ὅπως ἀκριβῶς ἐγίνετο ἄλλοτε ἐν Λιβύῃ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νικολάου Δαμασκηνοῦ. Τὰ ἤθη ταῦτα θεωροῦνται ὑπὸ πολλῶν ὡς κατάλοιπα τῶν ἠθῶν τῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων, παρ' οἷς πιστεύεται ὅτι ὑφίστατο ἡ μητραρχία καὶ ἡ γυναικοκρατία. Μ. Δ. Β.

Μακόοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ Ἔσω Λιβύῃ (Libya Interior), ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 6, 6) καὶ κατοικῶν τὰς ὀάσεις τῆς ἀνατολικῆς Σαχάρας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Γαραμάντων, ὑπὸ τὸ ὄρος Γίργιρι. Α. Θ. Σ.

Μακοράβα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Δ. Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. VI, 7, 32) οὐ μακρὰν τῆς παραλίας τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου (Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ὑπῆρξεν ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ἀράβων καὶ τὸ κέντρον τῆς παλαιᾶς αὐτῶν λατρείας, ὑπὸ δὲ τὴν ἐξηλληνισμένην ὀνομασίαν τοῦ Πτολεμαίου ἀναγνωρίζεται ἡ ἀραβικὴ τοιαύτη *Μέκκα-Ραββᾶ*, ἤτοι Μεγάλη Μέκκα, περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν Καабᾶ ἢ Καaμπέ, τουρκιστὶ Κιαμπέ, κτισθέντα παρὰ τὴν ΒΑ. πλευρὰν τοῦ ἱεροῦ μέλανος λίθου, πιθανῶς μετεωρίτου. Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ προφήτου Μωάμεθ, ὅστις μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς κατέστρεψε τὰ εἴδωλα τοῦ Κααβᾶ καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀλλάχ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ περιῆλθεν εἰς τοὺς Κοραϊχίτας, ἀπογόνους αὐτοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς Ἰσμαηλίτας, Φατιμίτας καὶ Τούρκους. Ἀπὸ τοῦ 1517 οἱ σουλτᾶνοι τῆς Τουρκίας ἀνεκήρυττον ἐν αὐτῇ τὸν ἑκάστοτε μέγαν σερίφην. Κατακτηθεῖσα τῷ 1803 ὑπὸ τῶν Βαχαβιτῶν, τῷ δὲ 1818 ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, περιῆλθεν ἀπὸ τοῦ 1841 εἰς τὴν Τουρκίαν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς Χετζάζης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1924 ἀνήκει εἰς τὸ σουλτανᾶτον Νέτζδ (Nedjd). Α. Θ. Σ.

Μάκος, *Κούστας*. Ἠπειρώτης ἀγωνιστὴς καὶ πολιτικός, ἕλκων τὸ γένος ἀπὸ τοῦ Σουλίου. Ἀνετράφη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπὸ τοῦ Γιαννούτζου Καραμεσίνη, πατρὸς τοῦ Ἀλεξίου Νούτσου, ἐνωρὶς δὲ διεκρίθη διὰ τὸν ἀκέραιον χαρακτῆρά του. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς τὸν ἐξετίμα διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν παρρησίαν του. Διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τοῦ τυράννου εἰς πολλὰς περιφερείας, ὅπου δὲν καθίστατο δυνατὴ ἡ τακτικὴ εἴσπραξις τῶν εἰσοδημάτων. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1821 ὁ Ἀλῆ πασᾶς, πολιορκούμενος ἀπὸ τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα, τὸν ἔστειλεν εἰς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ἵνα ζητήσῃ τὴν ἐνίσχυσιν, τὴν ὁποίαν ἄφησε νὰ ὑπονοῆται εἰς τὰς σχετικὰς διαπραγματεύσεις του ὁ Φιλικὸς Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος, καὶ τὰς ὁποίας ὁ τύραννος τῶν Ἰωαννίνων εἶχε πιστεύσει, ἰδίως μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἣν ἐξελάμβανεν ὡς ἀποσκοποῦσαν τὴν ἀπελευθέρωσίν του διὰ τοῦ περισπασμοῦ τῶν Τούρκων. Ὁ Μάκος, ἀναχωρήσας ἐξ Ἰωαννίνων, δὲν ἤργησε νὰ σχηματίσῃ σαφῆ ἰδέαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν ἀληθῶν σκοπῶν, οὓς ἐπεδίωκεν αὕτη, κατανοήσας δ' εὐθὺς ἀμέσως καὶ τὴν ἱερότητά της καὶ τὸ μάταιον τῆς περαιτέρω ὑποστηρίξεως τοῦ τυράννου, ἐγκατέλιπε τὴν ὑπηρεσίαν του μετὰ τοῦ «βλάμη» του Ἀλεξίου Νούτσου, ὃν καὶ ἠκολούθησεν ἐλθόντα νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Ἀγῶνα. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Νούτσου ὁ Μάκος παρέμεινε καὶ συνειργάσθη μετὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἄλλων Ἠπειρωτῶν, πότε πολεμῶν ἐπὶ κεφαλῆς ἰδίου σώματος καὶ πότε βουλευόμενος εἰς τὰς συνελεύσεις, εἰς ἃς ἡ εὐθύνη αὐτοῦ ἐπεβάλλετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, παρὰ τὰς ζωηρὰς ἀντιδράσεις τῶν Πελοποννησίων. Μετὰ

Digitized by Google

τὴν ἀποκατάστασιν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν βασιλικὴν φάλαγγα, ἐξελέγη δὲ καὶ γερουσιαστής. Γ. Δ. Κ.

μᾶκος (ὁ) /*Βοταν.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *παιωνία ἡ φαρμακευτική*.

Μακούας (οἱ) (Macouas). Φυλὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, κατοικοῦσα μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ροβούμα, τοῦ Ζαμβέζη, τῆς ἀκτῆς τῆς Μοζαμβίκης καὶ τῆς λίμνης Νυάσσας. Ἔχουν χαρακτηριστικὰ καθαρῶς νιγριτικά. Οἱ ἄνδρες στιγματίζουν τὸ μέτωπον καὶ τοὺς κροτάφους, αἱ δὲ γυναῖκες φέρουν ψέλλια εἰς τὰ ὦτα καὶ κρίκον εἰς τὴν ρῖνα καὶ συχνὰ καὶ εἰς τὸ ἄνω χεῖλος. Εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Πολεμικὴ φυλή, ἀσκεῖ τὴν περιτομὴν καὶ τὴν πολυγαμίαν.

Μακουκᾶς, ἢ ***Μακαύκας, Γεώργιος***. Πρόσωπον λίαν ἀσαφῶς γνωστόν. Γενικῶς αἱ περὶ αὐτοῦ πηγαὶ λέγουν ὅτι ἦτο ἀρχηγὸς τῶν Κοπτῶν. Πιθανῶς τὸ ὄνομα *Μακουκᾶς* νὰ ἦτο τίτλος καὶ ὄχι οἰκογενειακόν· πάντως αὐτὸς προέστη ἐνεργῶς τῆς παραδόσεως τῆς χώρας εἰς τοὺς Ἄραβας καὶ τῶν εὐκολιῶν ἃς οἱ Κόπται, ἐκ μίσους πρὸς τοὺς Ἕλληνας, παρέσχον εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ἀμρ ἐλ Ἆας, καταλαβόντα τὴν Μέμφιν καὶ ὁδεύσαντα εἶτα κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἀναφέρεται ὅτι Μακουκᾶς τις ἦτο ὁ μόνος ὅστις ἀπήντησεν εὐμενῶς εἰς τὸ διάγγελμα τοῦ προφήτου περὶ ἀναγνωρίσεώς του ὡς τοιούτου ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας. Ἔστειλε μάλιστα καὶ δῶρα εἰς Μέκκαν, ἐν οἷς μίαν ὡραίαν νεάνιδα Κόπτισσαν, Μαρίαν ὀνόματι, ἐξ ἧς ὁ Μωάμεθ ἀπέκτησε τὸ μόνον γεννηθὲν αὐτῷ ἄρρεν Ἰβραήμ, ἀποθανὸν μετὰ 20 μῆνας. Ἐκ τῶν ἐν τῷ κορανίῳ περὶ Κοπτῶν ὡς φίλων καὶ συμμάχων λεγομένων ὑπὸ τοῦ προφήτου συνάγεται ὅτι πράγματι προϋπῆρξε τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἀμρ πλήρης συνεννόησις. Τὰ φερόμενα ὅμως κείμενα ἀνταλλαγεισῶν ἐπιστολῶν μεταξὺ Μωάμεθ καὶ Μακουκᾶ εἶναι ἀσφαλῶς ἀπόκρυφα. Πρό τινων ἐτῶν οἱ Amélineau καὶ Butler ἐζήτησαν νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι Μακουκᾶς ἦτο ὁ πατριάρχης Κῦρος, ὃν ἀπὸ ἐπίσκοπον Φάσιδος ἔστειλεν εἰς Αἴγυπτον ὁ Ἡράκλειος. Τὴν θέσιν ταύτην ἀνήρεσε πλήρως ὁ Δ. Καλλίμαχος («Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς ἑλληνικῆς κυριαρχίας ἐν Αἰγύπτῳ» ἐν τῷ «Ἐκκλησ. Φάρῳ» Ἀλεξανδρείας 1910—1911). Γ. Λ. Α.

Μακουράν, ***Μαχικράν, Μεκράν***, ἢ ***Μακρὰν*** (Makuran, Mahikran, Mekran ἢ Makran) /*Γεωγρ.*/. Ἐπαρχία τοῦ Βελουχιστάν, ἐκτεινομένη παρὰ τὴν Ἀραβικὴν θάλασσαν, ἀπὸ τῶν περσικῶν συνόρων μέχρι τοῦ Σίντ, ἐπὶ μήκους 320 χλμ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 67.600 τ. χλμ. καὶ 78.000 κατ. Περιλαμβάνει πολλοὺς ποταμοὺς καὶ γραφικωτάτας κοιλάδας καὶ παράγει ἰδίως φοίνικας. Εἶναι ἡ *Κέϊ-Μακόραν* τοῦ Μαρκο Πόλο καὶ ἡ ἀρχαία *Γεδρωσία*. Μ.Δ.Β.

Μακόψισα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις μεσόγειος τῆς Δ. Σαρδηνίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, πρὸς Α. τῆς πόλεως Βόσας (νῦν Bosa). Σήμερον καλεῖται Macomer, ὅπου εὑρέθησαν ἐπιτύμβιοι λίθοι καὶ διάφορα ἄλλα ἀρχαῖα λείψανα. Α. Θ. Σ.

Μακπέλαχ /*Γεωγρ.*/. Τὸ διπλοῦν σπήλαιον ἐν Χεβρῶνι, τὸ ὁποῖον ὁ Ἀβραὰμ ἠγόρασεν ἀπὸ Ἐφρὼν τὸν Χετταῖον ἀντὶ τετρακοσίων διδράχμων ἀργυρίου (Γεν. ΚΓ') διὰ νὰ θάψῃ τὴν Σάρραν. Κατόπιν ἐντὸς τούτου ἐτάφη καὶ ὁ Ἀβραὰμ (1821 π. Χ.), ὁ Ἰσαὰκ (1716 π. Χ.), ὁ Ἰακὼβ (1689 π. Χ.) καὶ ἡ Λέα. Περὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ σημερινοῦ τζαμίου, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τάφων τούτων βλ. λ. *Χεβρών*. Γ. Λ. Α.

Μάκρα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Νῆσος τῆς Λυκίας. Πιθανῶς ταυτίζεται πρὸς τὴν ἐκ τῶν Πακτυῶν *Μάκριν* τοῦ Πλινίου. Τὸ ἐθνικὸν Μακρονησίτης καὶ Μακραῖος καὶ Μακρήσιος. Σ. Ε. Λ.

Μακρὰ /*Γεωγρ.*/. Νησὶς προσκειμένη τῇ Ἀνάφῃ, ὀρθότερον *Μακριὰ* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ

—**Μακρὰ *Γέφυρα*** /*Γεωγρ.*/· βλ. *Οὐζοὺν* Κιοπρού.

Μακρὰ *Στοὰ* (ἡ). Οὕτως ἐκαλεῖτο μία τῶν πέντε μεγάλων ἐν Πειραιεῖ στοῶν, αἵτινες κύκλῳ περιέβαλλον τὸν λιμένα κατὰ μέγα μέρος. Ἡ Μακρὰ Στοὰ ἔκειτο πιθανώτατα ἐκεῖ, ἔνθα ᾠκοδομήθησαν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις αἱ οἰκίαι Λ. Ράλλη, Λάμπρου, Ἰ. Κούτση καὶ τὸ θέατρον τοῦ δήμου Πειραιέων, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῶν εἰρημένων κτηρίων εὑρεθείσης ἐκεῖ μακρᾶς καὶ συνεχοῦς σειρᾶς τοίχου καὶ ἐκ τῶν σῳζομένων χωρίων τῶν ἀρχαίων. Ἡ Μακρὰ Στοά, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Περικλέους κατὰ τὸ 450—445 π. Χ., δέον νὰ ταυτίζεται πρὸς τὴν «ἀλφιτόπωλιν»· ἀπετέλει τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀποθήκην τῶν κρατικῶν σιτηρῶν («σιτικὸν ἐμπόριον» κατ' Ἀριστοτέλη) καὶ ἦτο μεγαλυτέρα τῆς τῶν Ἀθηνῶν, τροφοδοτοῦσα οὐ μόνον τοὺς ἐν Πειραιεῖ κατοίκους, ἀλλὰ καὶ τ' ἀποπλέοντα πολλὰ πλοῖα διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀποθηκευμένων σιτηρῶν καὶ ἀλεύρων ἐν γένει. Ἐντὸς τῆς Μακρᾶς Στοᾶς ἦτο κατὰ τὸν Leake τὸ «Δεῖγμα» (στοὰ ἴσως, ἰδιαιτέρα, πρὸς ἐπίδειξιν τῶν πωλουμένων ἐμπορευμάτων), τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀκριβές. Ὄπισθεν τῆς Μακρᾶς Στοᾶς ἵσταντο τὰ μεγάλα ἀγάλματα τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Δήμου, ἔργα τοῦ Λεωχάρους. Α.Σ.Χ.

Μακρὰ *τείχη*. Τὰ Μακρὰ λεγόμενα τείχη τοῦ ἄστεως τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν δύο σκέλη τειχῶν, τὰ ὁποῖα ἥνωνον τὴν πρωτεύουσαν μὲ τὸ ἐπίνειον αὐτῆς, τὸν Πειραιᾶ. Τὰ τείχη ταῦτα, προστιθέμενα εἰς τὰ δύο περιφερικὰ τείχη τοῦ Ἄστεως καὶ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, ἀπετέλουν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ τρίτον ἀμυντικὸν ἔργον τοῦ κράτους τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκαλοῦντο ἄλλως καὶ *Σκέλη*, διεκρίνοντο δὲ εἰς βόρειον τεῖχος καὶ νότιον ἢ διὰ μέσου. Τὸ βόρειον καλεῖται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου καὶ ἔξωθεν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἔσωθεν ἢ διὰ μέσου, τὸ ὁποῖον ἐκλήθη οὕτως ὡς κείμενον μεταξὺ τοῦ βορείου τείχους καὶ τοῦ φαληρικοῦ τοιούτου. Τὰ δύο σκέλη τῶν Μακρῶν τειχῶν δὲν κατεσκευάσθησαν ταυτοχρόνως. Κατ' ἀρχὰς κατεσκευάσθη μόνον τὸ βόρειον τεῖχος καὶ τὸ φαληρικόν, συμπίπτει δὲ ἡ κατασκευή των μεταξὺ τῶν ἐτῶν 461 καὶ 456 π. Χ. Εὐνόητον, ἄρα, ὅτι Μακρὰ τείχη ἐκαλοῦντο ἀρχικῶς τὸ βόρειον τεῖχος καὶ τὸ φαληρικὸν τεῖχος, σφάλλονται δὲ ἱστορικῶς ὅ τε Παυσανίας καὶ ὁ Πλούταρχος, ὑποθέτοντες ὁ μὲν πρῶτος ὅτι τὰ Μακρὰ τείχη, τὰ ὁποῖα ἥνωνον τὰς Ἀθήνας μὲ τὸν Πειραιᾶ, κατεσκευάσθησαν ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὁ δὲ δεύτερος ὅτι κατεσκευάσθησαν ἐπὶ Κίμωνος. Οὕτω, τὰ δύο πρῶτα κτισθέντα μακρὰ τείχη ἦσαν τὰ ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι Φαλήρου καὶ ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς, ἤτοι μέχρι τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου λιμένος τοῦ Ἄστεως, κατερχόμενα Μακρὰ τείχη, τὰ ὁποῖα

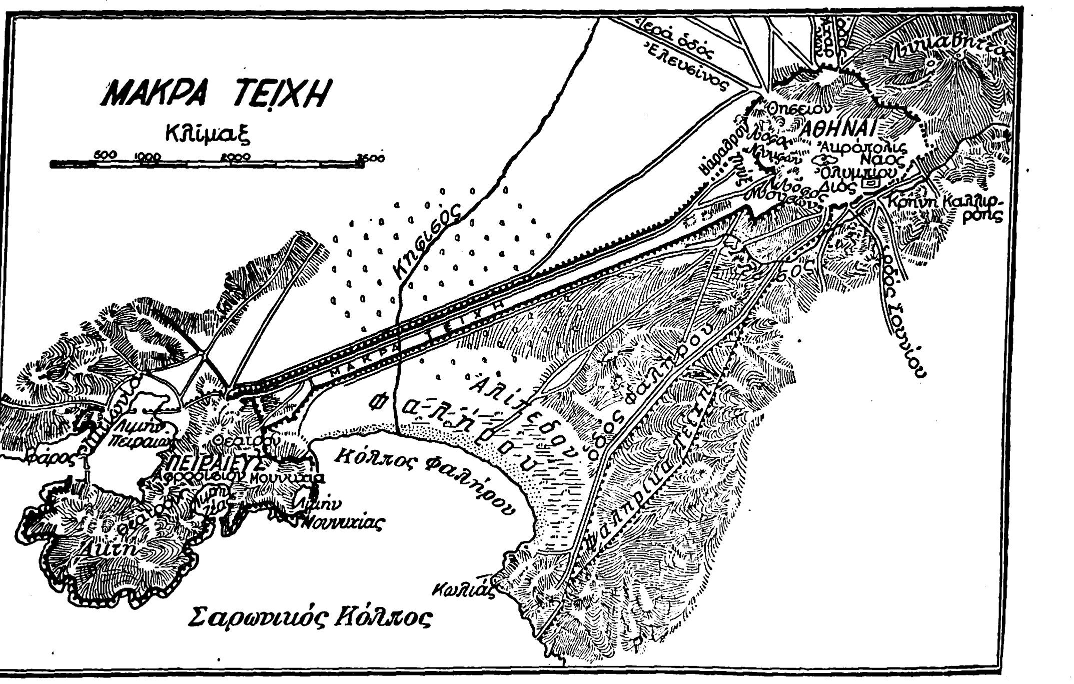

κατεσκευάσθησαν ἐπὶ Περικλέους καὶ τὰ ὁποῖα περιέκλειον οὕτω τὸ Ἄστυ μὲ τοὺς δύο αὐτοῦ λιμένας. Τὰ τείχη ταῦτα ἐθεμελιώθησαν ἐπὶ ἑλωδῶν τόπων, περὶ τῆς δυσκολίας δὲ τῆς θεμελιώσεως αὐτῶν ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος ἐν «Κίμωνι». Ἀλλά, παρὰ τὴν ἀμυντικὴν ταύτην ὀχυρωματικὴν γραμμήν, ὑπῆρχε μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Φαλήρου μακρὰ γραμμὴ ἀπροστατεύτου ἀκτῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἠδύνατο ὁ ἐχθρὸς νὰ ἀποβιβασθῇ καὶ προσβάλῃ τὰς Ἀθήνας ἐκ τῶν λιμένων τούτων. Τοῦτο κατιδὼν ὁ Περικλῆς, συνεβούλευσε τοὺ Ἀθηναίους νὰ κτίσωσι καὶ τρίτον μακρὸν τεῖχος, ἤτοι τὸ τεῖχος τῆς Μουνιχίας, τὸ ὁποῖον ἐκλήθη καὶ τὸ μεσαῖον τεῖχος ἢ τὸ διὰ μέσου, διότι ἔκειτο μεταξὺ τοῦ βορείου τείχους πρὸς τὸν Πειραιᾶ καὶ τοῦ τείχους πρὸς τὸ Φάληρον. Ἡ κατασκευὴ τοῦ τείχους τούτου ἤρχισε μετὰ τὴν εἰρήνην τῶν τριάκοντα ἐτῶν μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης. κατὰ τὸ 445 π. Χ. Ἀρχιτέκτων τοῦ τείχους τούτου ἦτο ὁ Καλλικράτης, ἀλλὰ τὸ ἔργον ἔβαινε βραδέως. Μὲ τὴν συντέλεσιν ὅμως τοῦ μεσαίου τείχους, ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Μουνιχίαν, αἱ Ἀθῆναι καὶ τὰ ἐπίνειά της ἀπέβησαν εὐρύχωρον φρούριον περιφερείας μιᾶς ἡμέρας ὁδοιπορίας, ὡς λέγει ὁ Ἀριστείδης, ἄνευ διανοίγματος καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν, ἐκτὸς τῶν πυλῶν καὶ τῶν στομίων τῶν λιμένων. Ἡ κατασκευὴ τῆς ἀπεράντου ταύτης ἀμυντικῆς γραμμῆς ἦτο, κατὰ τὸν Κούρτιον, μέγα πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν σφάλμα διαπραχθὲν ἀποκλειστικῶς ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν αἰσθηματικὴν προσήλωσιν καὶ ἀγάπην τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸ ἀρχαῖον Ἄστυ Καὶ τοῦτο, διότι ἡ ἐκτεταμένη γραμμὴ ἐξησθένησε τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπιθετικῶς καὶ ἀμυντικῶς, ὡς ἀπασχολοῦσα μέγαν ἀριθμὸν στρατιωτῶν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὰ τρία μακρὰ τείχη ἦσαν ἀκόμη ἄθικτα, ἀλλὰ πιθανῶς, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου ἐκείνου, τὸ φαληρικὸν τεῖχος εἶχε παραμεληθῆ καὶ ἦτο ἑτοιμόρροπον ἢ ἐντελῶς πλέον κατεστραμμένον. Ἔκτοτε τὸ βόρειον τεῖχος καὶ τὸ διὰ μέσου τεῖχος ἀπετέλουν τὰ Μακρὰ τείχη ἀποκλειστικῶς.

Ὅταν αἱ Ἀθῆναι ἐσυνθηκολόγησαν, τῷ 404 π. Χ., τὸ ὅλον τῶν Μακρῶν τειχῶν, ὡς καὶ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Πειραιῶς, κατηδαφίσθησαν ὁλοσχερῶς, ἐκτίσθησαν ὅμως ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Κόνωνος τῷ 393 π. Χ. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, πιθανὸν εἶναι ὅτι τὰ τείχη τοῦ Κόνωνος κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, ὅταν οὗτος ἀπέσυρε τὴν φρουράν του ἐξ Ἀθηνῶν, τῷ 256 π. Χ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅταν ὁ Φίλιππος προσέβαλε τὰς Ἀθήνας, τῷ 200 π. Χ., τὰ Μακρὰ τείχη εὑρίσκοντο ἐν ἐρειπιώδει καταστάσει. Ὁ Σύλλας κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν, τῷ 87—86 π. Χ., μετεχειρίσθη τὸ ὑλικὸν τῶν Μακρῶν τειχῶν εἰς ἀνέγερσιν προχωμάτων ἐναντίον τῶν ὀχυρῶν τοῦ Πειραιῶς. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου τὰ Μακρὰ τείχη ἦσαν πλέον ἐρείπια.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους λείψανα τῶν Μακρῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ἐσῴζοντο ἀκόμη καὶ ἐφαίνοντο μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Τῷ 1676 ὁ Wheler εἶδε τὰ θεμέλια εἰς πολλὰ μέρη ἐκτεινόμενα εἰς εὐθεῖαν γραμμήν. Κατὰ τὸν προπαρελθόντα αἰῶνα ὁ Stuart εἶδε τετραγώνους πύργους κατὰ διαστήματα καὶ λείψανα τῶν τειχῶν 4 μέτρων πάχους, ἀποτελούμενα ἐκ μεγάλων τετραγωνικῶν ὀγκολίθων, συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλους διὰ σιδηρῶν συνδέσμων. Κατὰ τὸν Leake, ἐπισκεφθέντα τὰς Ἀθήνας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, τὰ θεμέλια τοῦ βορείου τείχους διεγράφοντο ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ μίλλιον, ἀρχίζοντα ἥμισυ μίλλιον ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ μεγάλου λιμένος καὶ ἔχοντα διεύθυνσιν κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως. Κατὰ νεωτέραν ἐξακρίβωσιν, τὸ βόρειον τοῦτο τεῖχος, τοῦ ὁποίου θεμέλια εὑρέθησαν καὶ πολλαχοῦ τῆς γραμμῆς, ἤρχιζεν ἀπὸ τοὺς πρόποδας τῶν ὑψωμάτων τοῦ Πειραιῶς, ἥμισυ μίλλιον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, καὶ εἶχε κατεύθυνσιν ἐξ Α.ΒΑ. πρὸς Δ.ΝΔ. ἀμέσως νοτίως πλησίον τῆς ἑνούσης τὰς σημερινὰς Ἀθήνας μὲ τὸν Πειραιᾶ ὁδοῦ Πειραιῶς, καταλῆγον, φαίνεται, πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Λείψανα τῶν θεμελίων τοῦ τείχους τούτου εὑρέθησαν κατὰ τὴν θέσιν «Παραπήγματα», ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ Ἀθηνῶν—Πειραιῶς. Τὰ θεμέλια ταῦτα, 4 μέτρων πάχους καὶ ἐπὶ φυσικοῦ βράχου βασισμένα, ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλων ὀρθογωνίων ὀγκολίθων, κατὰ τὴν στερεὰν τειχοδομίαν τῶν χρόνων τοῦ Θεμιστοκλέους. Τὸ μῆκος τοῦ τείχους τούτου μεταξὺ Ἄστεως καὶ περιφερικοῦ τείχους τοῦ Πειραιῶς ἦτο 6,3 ἢ 6,4 χιλιόμετρα, ἤ, κατὰ τὸν Kaupert, 6.610 μέτρα Τὸ νότιον μακρὸν τεῖχος δὲν σῴζεται εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν συνάντησίν του μὲ τὰ τείχη τῆς Μουνιχίας καὶ ἐκεῖθεν ἥμισυ μίλλιον πρὸς τὰς Ἀθήνας. Τὸ τεῖχος τοῦτο διήρχετο διὰ καλλιεργημένων ἀμπελώνων, ἤρχιζε δὲ ἀπὸ τοῦ στρογγύλου πύργου, ὅστις κεῖται ἄνωθεν τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τοῦ κολπίσκου τῆς Μουνιχίας, ἠκολούθει τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου κατὰ μῆκος τοῦ ἕλους περίπου 400 μέτρα, ἐκεῖθεν δὲ ἐλάμβανε βορειοανατολικὴν κατεύθυνσιν, σχεδὸν εἰς ὀρθίαν γωνίαν πρὸς τὸ βόρειον τεῖχος. Πλὴν τῶν λειψάνων τοῦ νοτίου τείχους σῴζονται αὐτοῦ καὶ τρεῖς ὀρθογώνιοι πύργοι διαφόρων μεγεθῶν καὶ ἀποστάσεων. Ὁ ἀνατολικὸς πύργος εἶναι 10 μέτρων πλάτους ἐπὶ 5 ὕψους, οἱ δὲ δύο ἄλλοι μικρότεροι 8×5. Τὸ μῆκος τοῦ νοτίου σκέλους ἦτο, κατὰ τὸν Kaupert, 6.620 μέτρα. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, τὸ μῆκος ἑκάστου σκέλους ἦτο 40

Digitized by Google

ἑλληνικὰ στάδια. Τὰ δύο σκέλη, ἀρχίζοντα ἐκ δύο σημείων κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος τοῦ Πειραιῶς, πρῶτον συνέκλινον, ἔπειτα ἔβαινον παραλλήλως πρὸς ἄλληλα εἰς ἀπόστασιν 184 μέτρων, μέχρις ὅτου ἐπλησίαζον τὰς Ἀθήνας, ὁπότε καὶ πάλιν ἀπεμακρύνοντο ἀλλήλων. Τὸ βόρειον τεῖχος φαίνεται ὅτι ἡνοῦτο μὲ τὸ περιφερικὸν τεῖχος τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, πλησίον τοῦ Ἀστεροσκοπείου, ἐνῷ τὸ νότιον τεῖχος συνηντᾶτο μετὰ τοῦ τείχους τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τῶν Μουσῶν. Κατὰ τὸ σημεῖον ὅπου τὰ μακρὰ τείχη ἤρχιζον νὰ ἀποχωρίζωνται ἀλλήλων πλησίον τῶν Ἀθηνῶν, ἡνοῦντο διὰ σταυροειδοῦς τείχους, ἔνθα ὑπῆρχε πύλη. Τὸ ὕψος τῶν Μακρῶν τειχῶν δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον, ἀλλ' ἐκ σχετικῆς περιγραφῆς τοῦ Ἀππιανοῦ, ὅστις λέγει ὅτι ταῦτα δὲν ἦσαν χαμηλότερα τῶν τειχῶν τοῦ Πειραιῶς, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἦσαν 20 μέτρων ὕψους. Ἡ τειχοδομία τῶν Μακρῶν τειχῶν ἐπὶ Κόνωνος ἦτο ὁμοία πρὸς τὴν τῶν τειχῶν τοῦ Ἄστεως καὶ Πειραιῶς, ἤτοι θεμέλια μὲ λίθους καὶ μάλιστα ἐκ λευκοῦ πώρου (λιθολόγημα) καὶ ἐποικοδόμησις διὰ πλίνθων. Τὸ τεῖχος ἐπεστέφετο διὰ περιδρόμου μὲ ἐπάλξεις καὶ θωρακεῖα. Καθ' ὡρισμένα διαστήματα ἠγείροντο ὀρθογώνιοι πύργοι καὶ μία μόνη πύλη, ἴσως κατὰ τὰ ἄκρα. Μεταξὺ τῶν Μακρῶν τειχῶν ὑπῆρχεν ἁμαξιτὸς δρόμος ἄγων ἀπὸ τοῦ Ἄστεως εἰς Πειραιᾶ, ὅστις διήρχετο διὰ μέσου τῆς βραχώδους διαβάσεως μεταξὺ τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Πνυκός. Ἑκατέρωθεν τοῦ δρόμου τούτου φαίνεται ὅτι ὑπῆρχον πολλαὶ οἰκίαι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Ξενοφῶντος, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ὅταν ἔφθασεν εἰς Πειραιᾶ τὸ ἄγγελμα περὶ τῆς ἥττης τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου παρὰ τοὺς Αἰγὸς ποταμούς, θρῆνοι ἠκούοντο ἀπὸ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν μέχρις Ἄστεως, τοῦ μὲν μεταδίδοντος πρὸς τὸν δὲ τὰ δυσάρεστα νέα. Κατὰ τὸν Ἀνδοκίδην, ἐντὸς τῶν Μακρῶν τειχῶν ὑπῆρχε καὶ Θησεῖον, πλησίον τοῦ ὁποίου ἐστάθμευσε τὸ πεζικόν, ὅταν οἱ Βοιωτοὶ προὐχώρησαν πρὸς τὰ σύνορα. Πλὴν ὅμως τοῦ ἐσωτερικοῦ τούτου δρόμου ὑπῆρχε καὶ ἐξωτερικός, ἔξωθεν τοῦ βορείου τείχους, ὅστις ἦτο ἡ συνήθης λεωφόρος ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἐνῷ ὁ ἐσωτερικὸς δρόμος ἦτο σπουδαῖος ἐν καιρῷ πολέμου, ὁπότε τὴν ὕπαιθρον πέριξ χώραν ἐλυμαίνοντο οἱ ἐχθροί. Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ

—Μακρὰ ***Τείχη (Κωνσταντινουπόλεως)*** *[Γεωγραφ.]* · βλ. *Μεγάλα* Τείχη.

Μακράδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 423. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Βίστωνας* καὶ τὴν γυναικείαν μονὴν τῆς *Ἁγίας Παρασκευῆς*. Χ. Δ.

Μακραδουνί, *Ἀρσένιος*. Ἀρμένιος ποιητὴς (βλ. λ. *Ἀρσένιος* Μακραδουνί).

Μακραὶ ***Πέτραι*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τοποθεσία κατὰ τὴν βορείαν ὑπώρειαν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὁριζομένη διὰ δύο σκελῶν, ἤτοι προεξεχόντων βράχων, διὰ τοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς σκέλους. Παρὰ τὸ δυσμικὸν σκέλος ὑπάρχει ἀβαθὲς σπήλαιον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἀπεδείχθη διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1896). παρὰ δὲ τὸ ἀνατολικὸν τοιοῦτον ἕτερον ἀβαθὲς σπήλαιον, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ὁ Πάν. Εἰς τὸ βάθος τοῦ διὰ τῶν δύο σκελῶν σχηματιζομένου χώρου ὑπάρχει καὶ τρίτον σπηλαιῶδες χάσμα, ἔνθα ἦγον χοροὺς αἱ κόραι τῆς Ἀγραύλου. Τὸ ἀνατολικὸν σκέλος ὠνομάζετο ἰδίᾳ Πανὸς θακήματα, τὸ δυτικὸν ἡ παραυλίζουσα πέτρα, ὁ δὲ παρεντιθέμενος χῶρος αἱ μυχώδεις Μακραί. Ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Ἀπόλλωνος εὑρέθησαν πολλαὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί, ἐπιβεβαιοῦσαι τὴν παράδοσιν ὅτι ἐνταῦθα ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων ὡς ὁ πατὴρ τοῦ ἐν ταῖς Μακραῖς γεννηθέντος γενάρχου τῶν Ἀθηναίων Ἴωνος, διότι, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐνταῦθα ἐγένοντο οἱ κρύφιοι γάμοι τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἐρεχθέως Κρεούσης, ἐξ ὧν ἐγεννήθη ὁ Ἴων. Τούτου ἕνεκα καὶ οἱ ἐννέα ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν κατέθετον ἐν τῷ ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερῷ τούτῳ ἀναθήματα εὐχαριστήρια πρὸς ἔνδειξιν ὅτι ἐτήρησαν τὸν ὅρκον των ὑπὲρ τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν συμφερόντων τοῦ ἄστεως τῶν Ἀθηνῶν. Β. Δ. Θ.

Μάκραινα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Βουτίνων τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 133. Χ. Δ.

μακραίνω, καὶ *μακρένω*, ἀόρ. *ἐμάκρυνα*, παθ. μετχ. *μακρυσμένος*· κάμνω τι μακρόν, μακρότερον, μακρύνω, ἀντίθ. *βραχύνω, κονταίνω*: «ἐμάκρυνα τὸ σχοινί,—τὸ φόρεμα,—τὸ ξύλο», «πολὺ μοῦ τὸ ἐμάκρυνες τὸ πανταλόνι» || ἀμεταβ., γίνομαι μακρότερος: «ἐμάκρυνε πολὺ τὸ φόρεμα», «δὲ μακραίνει περισσότερο τὸ πανταλόνι» || μεταφ., λαμβάνω ἔκτασιν, μηκος: «ἐμάκρυνε ἡ συζήτησις», «μὴν ἀναβάλετε τὸ γάμο, γιατὶ μακραίνει πιὰ ὁ καιρός».

Μακραῖος, *Σέργιος*. Ἐγεννήθη ἐν Φουρνᾷ τῶν Ἀγράφων πρὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἀπέθανε τῷ 1815 ἢ τῷ 1819. Ὑπῆρξε μαθητὴς Θεοφάνους, συμπολίτου αὐτοῦ, ἴσως δὲ καὶ τῆς ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Μετὰ τὸ 1760 φαίνεται ὅτι ἐδίδαξεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ, ἧς ἐγένετο σχολάρχης ἀπὸ τοῦ 1777, διὰ τὸ φιλοσοφικὸν τμῆμα, διαλυθὲν τῷ 1790. Ἐδίδαξεν ἐκ διαλειμμάτων, κατὰ τὴν παράδοσιν, μέχρι τοῦ 1801, ἀποσυρθεὶς κατόπιν ἐν τῷ Ἁγιοταφιτικῷ μετοχίῳ (τοῦ Φαναρίου). Τοῦ Μακραίου ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς: «Τρόπαιον (κτλ.) κατὰ τοῦ Κορπενικείου συστήματος» (1797), «Γραμματικὴ» (1810), «Ἐπιτομὴ φυσικῆς ἀκροάσεως» (1816), Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (ἐν Γ' τόμῳ Μεσαιων. Βιβλιοθ. Σάθα). Μ. Ι. Γ.

μακραίων, —*ωνος* (ὁ, ἡ)· ὁ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ζῶν, ὑπάρχων, μακροχρόνιος, μακρόβιος: «ἡ μακραίων δουλεία τοῦ ἔθνους».

μακράκανθα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτὰ τὰ φέροντα μακρὰς ἀκάνθας.

Μακρακάνθη *[Γεωγρ.]*. Νῆσος ξηρά, βραχώδης καὶ ἄγονος, ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης. Κάτ. 264 (1928). Χρησιμεύει ὡς λεπροκομεῖον. Τὸ ὄνομα εἶναι μετάφρασις τοῦ Spinalonga, ὅπερ ἐδόθη ὅτε τῷ 1205 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ἡ νησίς. Πρὸ τοῦ 1526 ἦτο χερσόνησος ἑνουμένη πρὸς τὸ Μεραμβέλλον μὲ ἰσθμὸν 50 μ. πλάτους, τὸν ὁποῖον διώρυξαν οἱ Ἑνετοί, ἀποφραχθέντα δὲ διώρυξε πάλιν ὁ γαλλικὸς στρατὸς τῆς κατοχῆς τῷ 1897. Κατὰ τὸ 1579 ἔκτισαν οἱ Ἑνετοὶ ἐπ' αὐτῆς ὀχυρὸν φρούριον, τὸ ὁποῖον καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τῆς συνθήκης διετήρησαν μέχρι τοῦ 1715. Ἐπὶ τουρκοκρατίας κατῳκεῖτο μόνον ὑπὸ Τούρκων ἁλιέων ἐξωμοτῶν καὶ ἀπετέλει ἴδιον δῆμον. Τῷ 1897 ἐβομβάρδισεν αὐτὴν ὁ Κόραξ. Ἔχει δύο λιμένας, *Κολοκυθιᾶς* καὶ *Πόρου*, πιθανῶς τοὺς παλαιοὺς *Ὀλοῦντος* καὶ *Λατοῦς*. Ὁ δεύτερος εἶναι ἀσφαλέστατος. Ε. Γ.

Μακράκης *Ἀπόστολος*. Ἕλλην θεολόγος, γεννηθεὶς ἐν Σίφνῳ τῷ 1831. Τῷ 1846, περάνας τὰ ἐν τῇ πατρίδι του ἐγκύκλια μαθήματα, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ὁ ἐκ Μάκρης καταγόμενος καὶ πρέσβυς χρηματίσας ἐν Παρισίοις τῆς Ὑψηλῆς Πύλης Τσελεπῆς Παναγιωτάκης Κόμησος εἰσήγαγεν ὡς ὑπότροφον εἰς τὴν ἐν Ξηροκρήνῃ Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐν τῇ ἀνωτέρω σχολῇ μετῆλθε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου. Ἀπὸ τοῦ 1853 μέχρι τοῦ 1856 διετέλεσε γραμματεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ μητροπολίτου Μηθύμνης Ἀγαθαγγέλου, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον. Τῷ 1856 προσελήφθη ὡς διδάσκαλος ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει λυκείῳ τοῦ Σπυρίδωνος Πατμίου, ἐν ᾧ ἐδίδαξεν ἐπὶ ἑπταετίαν τὰ φιλοσοφικά, τὰ μαθηματικά, τὴν γεωμετρίαν καὶ ἄλγεβραν καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων τὸν Πλάτωνα, ἐκ δὲ τῶν ποιητῶν τὸν Ὅμηρον, Αἰσχύλον, Σοφοκλέα καὶ Εὐριπίδην· πρὸς δὲ τὰ ἱερὰ μαθήματα. Τῷ 1858 συνέγραψε πραγματείαν φέρουσαν τίτλον «Ἀποκάλυψις θησαυροῦ τοῦ κεκρυμμένου», ἐνόει δὲ ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ κεῖνται ὡς θησαυρὸς κεκρυμμένος. Τῷ 1860 συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Πόλις Σιὼν ἢ ἡ ἐπὶ τῆς πέτρας οἰκοδομηθεῖσα Ἐκκλησία, ἤτοι ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία ἐν Χριστῷ». Ἐν τούτῳ ὑποστηρίζει ὅτι πᾶς ἄνθρωπος μόνον διὰ τοῦ Χριστοῦ δύναται νὰ εὕρῃ ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν καὶ νὰ εὐδαιμονήσῃ. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἠκολούθησεν ἑτέρα μικρὰ συγγραφή, ἐπιγραφομένη «Λύσις φιλοσοφικὴ ἐπὶ τοῦ προβλήματος τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ». Μετὰ ταῦτα συνέγραψε καί τινα μικρὰ φυλλάδια, τὰ ἑξῆς: «Ἀσπὶς τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», «Ἡ Παπικὴ μανία ἐξηγουμένη», «Ὁ Γεροντισμός, τὰ πρακτικὰ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς ἅπαν τὸ πλήρωμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», «Λόγος φιλοσοφικός, οὗ τὸ θέμα Χριστὸς ἡ αὐτοαλήθεια».

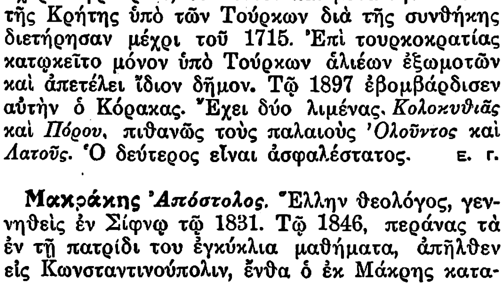

Ἀπόστολος Μακράκης.

Τῷ 1862 ὁ Μακράκης μετέβη εἰς Παρισίους ὡς παιδαγωγὸς καὶ κηδεμὼν τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τραπεζίτου Ἀθαν. Ἀδαμαντίδου. Ἐκεῖ διέμεινεν ἐπὶ διετίαν, μελετῶν εἰς τὴν γαλλικὴν τὰ νεώτερα φιλοσοφικὰ συστήματα, ἀπὸ τοῦ Καρτεσίου μέχρι τοῦ Ἐγέλου. Τῷ 1863 ἐν Παρισίοις συνέγραψε τρία φιλοσοφικὰ συγγράμματα: «Le réfutation du scepticisme, le critérium de la vérité et la vérité elle-même» («Ἡ ἀναίρεσις τοῦ σκεπτικισμοῦ, τὸ κριτήριον τῆς ἀληθείας καὶ ἡ αὐτοαλήθεια»), «Le vrai Jesus Christ opposé au faux imaginé par Ernest Renan et par son école sceptique» («Ὁ ἀληθὴς Ἰησοῦς Χριστὸς ἀντιτασσόμενος εἰς τὸν ψευδῆ, τὸν ἐπινοηθέντα παρὰ τοῦ Ἐρνέστου Ρενὰν καὶ τῆς σκεπτικῆς αὐτοῦ σχολῆς»), «La science de Dieu et de moi-même ou le Dieu des chrétiens démontré par toutes les méthodes de la science: par la méthode déductive, par la méthode inductive et par la méthode psychologique» («Ἡ ἐπιστήμη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐμαυτοῦ ἢ ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν ἀποδεικνυόμενος διὰ πασῶν τῶν μεθόδων τῆς ἐπιστήμης, οἷον διὰ τῆς ἀπαγωγικῆς, διὰ τῆς ἐπαγωγικῆς καὶ διὰ τῆς ψυχολογικῆς μεθόδου»). Τῷ 1864 ἐδημοσίευσε πληρέστερον φιλοσοφικὸν σύγγραμμα, ἐπικρῖνον τὴν βάσιν τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας καὶ μάλιστα τῆς καρτεσιανῆς καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς ἀπορρεούσας ἀρχὰς καὶ θεμελιοῦν τὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἑξῆς «L'arbre de la vie et l'arbre de la science du bien et du mal ou la philosophie chrétienne et la philosophie moderne» («Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἤτοι ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία καὶ ἡ νεωτέρα φιλοσοφία»). Ἐπανελθὼν ἐκ Παρισίων εἰς Ἀθήνας ἐξεφώνησε τρεῖς λόγους ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, θέμα λαβὼν τὰ πολιτικὰ τοῦ Πλάτωνος. Μεταβὰς αὖθις εἰς Κωνσταντινούπολιν συνέγραψε τὸ «Ὑπόμνημα περὶ τῆς φύσεως τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ θεμελιώδους αὐτῆς νόμου», δι' οὗ ἐλέγχονται αἱ ψευδοχριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ προτρέπονται οἱ λεγόμενοι ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον. Δαπάνῃ τῆς ἐν Ταταούλοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος, ἐν ᾗ ἐπὶ ἓν ἔτος ἐδίδαξεν, ἐξεδόθησαν τῷ 1865 τρεῖς ὁμιλίαι του ἐν αὐτῇ ἀπαγγελθεῖσαι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τὸ ἐθνοδόξαστον ἔργον», ἐν ᾧ δείκνυται πῶς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δύναται νὰ δοξασθῇ ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1866 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐπὶ ἓξ ὁλοκλήρους μῆνας ἀνέπτυσσε τὸ θέμα τοῦτο ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὁμονοίας, ἐκφωνήσας εἴκοσι λόγους, θέμα ἔχοντας «Τὸ ἔργον τῶν πατέρων τοῦ 1821 πῶς ἂν τάχιστα καὶ κάλλιστα εἰς πέρας ἔλθοι», δημοσιευθέντας ἐν τῇ ἐφημερίδι «Δικαιοσύνη» καὶ ἀναδημοσιευθέντας εἰς βιβλίον ἐν ἔτει 1886. Λαβὼν ἀφορμὴν ἐξ ἀπειλητικῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐλευθεροτεκτόνων, χολωθέντων ἐκ τῶν λόγων του, συνέγραψε δύο κατὰ τοῦ τεκτονισμοῦ βιβλία: «Ἡ Ἐλευθέρα Τεκτονικὴ—Μασονία» καὶ «Ἡ Μασονία γνωριζομένη καὶ διὰ τοῦ μασονικοῦ διπλώματος, πρὸς καταισχύνην καὶ ὄνειδος τῶν μασονισάντων καὶ τὰ πάτρια ἀρνησαμένων», τὸ μὲν πρῶτον τῷ 1867 ἐκδοθέν, τὸ δὲ δεύτερον τῷ 1868. Τῇ ἐνεργείᾳ τότε ἰσχυόντων παρὰ τῇ πολιτείᾳ τεκτόνων συνελήφθη δὶς καὶ ἐφυλακίσθη τὸ μὲν πρῶτον 24 ὥρας, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ 16 ἡμέρας ἐπὶ ἐξυβρίσει δῆθεν τοῦ βασιλέως.

Ὁ Μακράκης τῷ 1867 ἀπεχώρησε τῆς συντάξεως τῆς ἐφημερίδος «Δικαιοσύνη» καὶ ἐξέδωκε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1868 ἰδίαν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Λόγος», ἐφημερὶς τῶν ἀρχῶν τοῦ ἰσοθέου λόγου, θρησκευτικῶν, πολιτικῶν καὶ φιλοσοφικῶν, βαστάζουσα τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ ὄνομα ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραήλ». Τὴν ἐφημερίδα ταύτην ἐκθύμως συνέστησε πρὸς τοὺς κατὰ τὴν ἐπικράτειαν ἱεράρχας ἡ τότε ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Θεόφιλον Ἱερὰ Σύνοδος. Τῇ 30 Δεκεμβρίου 1867 δικασθεὶς ἐν Σύρῳ ἐπὶ ἐξυβρίσει δῆθεν τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α', μετὰ θαυμασίαν καὶ ἀποδεικτικὴν τῆς ἀθωότητός του ἀπολογίαν, ἠθωώθη πανηγυρικῶς. Τῇ 28 Ἰουλίου 1868 ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ διαδόχου τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου Κωνσταντίνου ἐξεφώνησεν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος λόγον, θέμα ἔχοντα «Τὸ μέλλον τοῦ νεογεννήτου διαδόχου τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου Κωνσταντίνου καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ τύχην τοῦ ἔθνους», τῇ

Digitized by Google

δὲ 4η Αὐγούστου ἰδίου ἔτους καὶ ἐν τῇ αὐτῇ πλατείᾳ ἑτέρους δύο λόγους, θέμα ἔχοντας «Τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ βάπτισμα, καθ' ὃ βαπτισθήσεται ὁ νέος τῆς Ἑλλάδος Κωνσταντῖνος». Τοὺς λόγους τούτους ἠκολούθησαν ἓξ ἕτεροι, θέμα ἔχοντες «Τὴν πολιτικὴν τέχνην τοῦ σῴζειν καὶ σῴζεσθαι τὴν προερχομένην ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος». Τῷ 1869 ἐξέδωκεν εἰς ἀναίρεσιν τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Θεοκλήτου Βίμπου, καθηγητοῦ τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον «λογικὸς ἔλεγχος θωρακωτοῦ τινος ἐλέγχου». Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ Μακράκης μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐζήτησε τὴν ὑποστήριξιν τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἱερῶν συγγραμμάτων τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπέτυχε τὴν ἔκδοσιν τεσσάρων τόμων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Τῷ 1870 ἐκλήθη εἰς Σῦρον ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξάνδρου Λυκούργου πρὸς διδασκαλίαν τοῦ ποιμνίου του. Μετὰ τὴν ἐν Σύρῳ διδασκαλίαν ἐδίδαξεν ἐν Σίφνῳ, ἐν Κιμώλῳ καὶ ἐν Ἀδάμαντι τῆς Μήλου.

Τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Λόγου» διέκοψε τὴν 20ὴν Μαρτίου 1871 ἕνεκα νοσήματος τοῦ ἀριστεροῦ του ποδός. Τῷ 1873 ἔφερεν εἰς φῶς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἀπολογία Ἀποστόλου Μακράκη περὶ τῶν ἑαυτοῦ αἰσθημάτων, φρονημάτων καὶ πράξεων καὶ ἰδίως ἀναίρεσις πάντων ὅσα ὁ καθηγητὴς Κ. Νεστορίδης ἔγραψε κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ περὶ ψυχῆς φρονήματος». Ἐν τούτῳ ὑποστηρίζει ὅτι τὸ φρόνημα αὐτοῦ περὶ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς καὶ τῶν τριῶν τοῦ ἀνθρώπου συστατικῶν (σώματος, ψυχῆς καὶ πνεύματος) εἶναι σύμφωνον πρὸς τὰς ἁγίας Γραφάς, ὧν ἀναφέρει πολλὰ χωρία πρὸς ἀπόδειξιν.

Τῇ 13η Σεπτεμβρίου 1874 ἐγένετο ἡ ἀποκοπὴ τοῦ ἀριστεροῦ του ποδός, ἀναπτυχθείσης ἐν αὐτῷ γαγγραίνης ἐκ τοῦ πολυχρονίου τραύματος. Καίπερ δεινῶς πάσχων, ἐδίδαξεν ἀπὸ τῆς κλίνης τοὺς περὶ αὐτὴν συγκεντρουμένους μαθητάς του τὸ πρῶτον μέρος τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος, τὴν ψυχολογίαν, ὡς καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. Τῷ 1875 ἐξέθετο βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι Σίφνῳ, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας συνέστησε κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους φιλοσοφικὴν σχολήν, ἐν ᾗ ἐδίδασκε τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα καὶ ἡρμήνευε τὴν Γραφήν. Τῷ 1876 ἐδημοσίευσε τὸν α΄ τόμον τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος «Ἡ φιλοσοφία καὶ αἱ φιλοσοφικαὶ ἐπιστῆμαι», περιέχοντα εἰσαγωγὴν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν λογικήν. Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος τούτου μετέβη εἰς Πάτρας, ἔνθα ἐξεφώνησε τριάκοντα ὁμιλίας. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας τῇ 15 Ἰουλίου 1876, ἵδρυσεν ὁριστικῶς κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν «Νέαν φιλοσοφικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὴν τοῦ λόγου σχολήν». Ἐν ταύτῃ ἐδιδάσκοντο φιλοσοφικὰ καὶ ἐκπαιδευτικά. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσε καὶ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ του συστήματος, τὴν «Γραμματομάθειαν». Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπηγγέλλετο νὰ διαπλάσῃ τὸν παῖδα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μακράκης, ἐν ὅσῳ κατεπολέμει μόνον τὸν τεκτονισμὸν καὶ οὐδὲν κατὰ τῶν ἀρχιερέων ἔλεγε καὶ ἔγραφε, συνιστᾶτο ὑπ' αὐτῶν ὡς σωτὴρ τῆς ὀρθοδοξίας· ὅτε ὅμως ἀπέδειξεν ἀρχιερεῖς τινας ἐνόχους τοῦ ἐγκλήματος τῆς σιμωνίας καὶ ἀπήτησε τὴν συμφώνως πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας καθαίρεσιν αὐτῶν, τότε ἤρξατο ὁ κατ' αὐτοῦ πόλεμος, ὡς αἱρετικοῦ, διδάσκοντος ὅτι ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐκ σώματος, ψυχῆς καὶ πνεύματος, ὁ δὲ ἐπίσκοπος Καρυστίας Μακάριος ἐδημοσίευσεν ἀφορισμοὺς καὶ ἀναθέματα κατὰ τῆς δοξασίας ταύτης. Πᾶσα ἡ πρὸς τὸν Καρυστίας ἀπάντησις ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Λόγῳ», ὅστις ἐπὶ ἑξαετίαν εἶχε σιγήσει ἕνεκα τοῦ νοσήματος τοῦ ποδὸς τοῦ Μακράκη. Τῷ 1877 ἵδρυσε τὸν σύλλογον «Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν», σκοποῦντα τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐδίδασκεν εἰς τὴν «Σχολὴν τοῦ Λόγου», εἰς ἣν προσήρχοντο ἀθρόοι καθ' ἑκάστην κατὰ τὰ ἑσπερινὰ μαθήματα, ἵνα ἀκούσωσι τὸν σοφὸν διδάσκαλον, πάσης τάξεως ἄνθρωποι κληρικοί, ἔμποροι, τεχνῖται, φοιτηταὶ κλπ. Τῷ 1878 ἐξέδωκε καὶ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ του συστήματος τὴν «Λεξιμάθειαν».

Ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀναπλάσεως καὶ ἀναμορφώσεως τῶν ψυχῶν εἶχε συνεργάτας τοὺς Εὐσέβιον Ματθόπουλον ἱερομόναχον, ἐφημέριον τοῦ ναοῦ τῆς σχολῆς, τὸν ἱεροκήρυκα Ἠλίαν Βλαχόπουλον καὶ τὸν μετέπειτα ἀρχιεπίσκοπον Πατρῶν Ἱερόθεον Μητρόπουλον καὶ τοὺς ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἀφιερωθέντας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Λόγου καθηγητὴν καὶ συγγραφέα Σωτήριον Φιλάρετον, τὸν Δημήτριον Γεωργίου, Δημ. Λαγούλην, Β. Καμινάρην, Σ. Κροκιδᾶν, Γ. Κωνσταντινίδην καὶ Θ. Ἰωαννίδην διδασκάλους τῆς σχολῆς καὶ ἄλλους τινάς. Ἡ «Σχολὴ τοῦ Λόγου» ἐπὶ διετίαν λειτουργήσασα ἀπέδωκεν ἀγλαοὺς καρποὺς καὶ ἐπέσπασε τὴν ἀμέριστον τῆς κοινωνίας ἐκτίμησιν. **Ἀλλὰ τῇ 18 Δεκεμβρίου 1878 ἡ τότε ἱερὰ σύνο**δος ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Προκόπιον, ἐλεγχομένη ὑπὸ τοῦ Μακράκη ὡς μὴ τηροῦσα τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, καὶ καθηγηταί τινες τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου ἐπέτυχον παρὰ τῆς τότε κυβερνήσεως Κουμουνδούρου τὴν διάλυσιν τῆς σχολῆς, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἐδίδασκε διδασκαλίας ἀντικειμένας εἰς τὰς δοξασίας τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι ὅτι ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐκ σώματος, ψυχῆς καὶ πνεύματος καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτελειώθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Ἐπίσης ἡ ἱερὰ σύνοδος, ἐξαπέλυσε πρὸς ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον τῆς Ἑλλάδος πλήρωμα ἐγκύκλιον ἀναγνωσθεῖσαν καὶ ἐπ' ἐκκλησίας καὶ κατηγοροῦσα τὸν Μακράκην ὡς εἰσάγοντα καινοτομίας. Τῇ 8η Ἰανουαρίου 1879 ἐγένετο ἡ δίκη αὐτοῦ, κατεδικάσθη δὲ ἀναπολόγητος ἐρήμην εἰς τρίμηνον φυλάκισιν. Τῇ 6η Φεβρουαρίου 1879 ἡ ἱερὰ σύνοδος δι' ἀποφάσεώς της κατεδίκασε τοὺς κληρικοὺς τῆς σχολῆς εἰς περιορισμὸν πέντε μέχρι δέκα ἐτῶν ἐν διαφόροις τοῦ κράτους μοναῖς καὶ ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς σχολῆς καὶ τὴν ἐξορίαν τῶν κληρικῶν αὐτῆς, ὁ Μακράκης ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀντιπολιτεύσεως καὶ συνέστησε τῇ 25η Μαρτίου 1879 πανελλήνιον πολιτικὸν σύλλογον, φέροντα τὴν ἐπωνυμίαν «ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος» καὶ σκοποῦντα νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας τοῦ Μωάμεθ διὰ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαθιδρύσεως Ἕλληνος βασιλέως. Τῇ 13η Ἰουνίου 1879, συμπληρωθέντος τοῦ χρόνου τῆς διμήνου φυλακίσεώς του, εἰς ἣν εἶχε καταδικασθῆ ἐπὶ ἀντιστάσει καὶ ἐξυβρίσει κατὰ τῆς ἀρχῆς, ἀπεφυλακίσθη καὶ ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ὅτι θέλει θαρραλεώτερον ἐξακολουθήσει τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγῶνά του. Ἀλλὰ τῇ 9η Ἰουλίου 1879 προεφυλακίσθη πάλιν ἐπὶ ἐξυβρίσει τῆς ἱερᾶς συνόδου διὰ τοῦ τύπου. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1879 ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατούμενος ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα βουλευτοῦ Ἀττικῆς, ἀλλ' ἀπέτυχε. Διατελέσας ἐν ταῖς φυλακαῖς ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1879 μέχρι τέλους Νοεμβρίου ἰδίου ἔτους, ἤχθη εἰς τὸ κακουργιοδικεῖον Ἀμφίσσης, ἵνα δικασθῇ ἐπὶ ἐξυβρίσει τοῦ μητροπολίτου Προκοπίου διὰ τοῦ «Λόγου» καὶ ἠθῳώθη. Ἀλλ' ἐν τῇ δευτέρᾳ δίκῃ, γενομένῃ ἐπίσης ἐν Ἀμφίσσῃ τῇ 26 Νοεμβρίου 1879 ἐπὶ ἐξυβρίσει τῆς ἱερᾶς συνόδου, κατεδικάσθη εἰς 8 μηνῶν φυλάκισιν. Ἐκ τῶν φυλακῶν Ἀμφίσσης ἔγραψε δύο ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς καὶ συναγωνιστάς του, προτρέπων αὐτοὺς νὰ θαρρῶσι καὶ νὰ χαίρωσι, διότι πάσχει ἕνεκεν ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης. Ἡ καταδίωξις τοῦ διδασκάλου ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν πολλῶν πολιτῶν πολλῶν τῆς Ἑλλάδος πόλεων, οἵτινες ὑπέβαλον εἰς τὴν βουλὴν ἀναφορὰν φέρουσαν 4530 ὑπογραφάς. Τῇ 17η Ἀπριλίου 1880 ὁ Μακράκης ὑπέβαλεν εἰς τὸν τότε ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης Ἀθανάσιον Πετιμεζᾶν ἐκ τῶν φυλακῶν Ἀμφίσσης ὑπόμνημα, ἵνα τύχῃ ἀποφυλακίσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως κατηγορήθη ἐπὶ ἐξυβρίσει διὰ τῆς ἐφημερίδος «Κήρυγμα» τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄ καὶ ἡ κατηγορία τῷ ἀπηγγέλθη πρὶν ἢ ἀποτίσῃ τὴν ἐν ταῖς φυλακαῖς Ἀμφίσσης ποινήν του. Κατόπιν ὅμως ὑπομνήματός του ἀπηλλάγη τῆς ἀνωτέρω κατηγορίας διὰ βουλεύματος τοῦ συμβουλίου τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ὡμίλησεν ἐν Ἀμφίσσῃ, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ, ἐν Λεβαδείᾳ καὶ ἐν Θήβαις. Ἀπὸ τῆς 6ης Ὀκτωβρίου 1880 ἐπανέλαβε τὰ ἐπὶ διετίαν διακοπέντα μαθήματα ἐν τῇ «Σχολῇ τοῦ Λόγου», διδάσκων ἀνὰ πᾶσαν μὲν Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν φιλοσοφικὴν ἠθικήν, ἀνὰ πᾶσαν δὲ Τρίτην καὶ Πέμπτην ἑρμηνείαν τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἡ διδασκαλία αὕτη διεκόπη τῇ 10η Φεβρουαρίου 1881, ὅτε ἐκλήθη παρὰ τοῦ εἰσαγγελέως, ἵνα ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ πλημμελειοδικείου Ἀθηνῶν, ἵνα δικασθῇ ὡς ἀνατροπεὺς τῆς θρησκείας, αἱρετικὸς καὶ ὑβριστὴς τοῦ Θεοῦ. Ἡ δίκη αὕτη διήρκεσεν ἕνα μῆνα καὶ μίαν ἑβδομάδα. Ὁ Μακράκης προβαλὼν ἔνστασιν ἀκυρότητος τοῦ κατηγορητηρίου ἐπέτυχεν ἀναβολὴν τῆς δίκης διὰ τὴν 3ην Μαρτίου 1881. Τὴν 17ην Μαρτίου 1881 ἐκηρύχθη ἔνοχος τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ κατηγορίας, ἐπεβλήθη δὲ ποινὴ εἰς αὐτὸν διετοῦς φυλακίσεως καὶ δημεύσεως πάντων τῶν τοῦ συλλόγου καὶ τῆς σχολῆς. Μετὰ τὴν καταδίκην ὁ Μακράκης ἀπήχθη εἰς τὰς φυλακὰς Κόκλα, τὰ δὲ ἐν τῇ σχολῇ του σκεύη, βιβλία, χάρτην καὶ γραμματόσημα ἐσφράγισαν. Τὴν ἐπομένην ἐπανελθόντα τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας ἐσφράγισαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἔπεμψαν ἐκ τῶν κληρικῶν ἄλλους μὲν εἰς ἐξορίαν, ἄλλους δὲ ἐφυλάκισαν.

Ἡ ἀνωτέρω ἀπόφασις τοῦ πλημμελειοδικείου προσβληθεῖσα διὰ τῆς ἀναιρέσεως ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐδικάσθη τὴν 13ην Ἰουνίου 1881, καὶ τὸ ἀνώτατον δικαστήριον, ἀποδεξάμενον τὴν περὶ ἀναιρέσεως αἴτησιν τοῦ Μακράκη, διέταξε τὴν ἀποφυλάκισιν αὐτοῦ, γενομένην αὐθημερόν, **παρεπέμφθη δὲ νὰ δικασθῇ ἐκ νέου ἐνώπιον τοῦ** πλημμελειοδικείου Ναυπλίας. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ἀπηύθυνε προκήρυξιν πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν «περὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀπαραβιάστου τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν» καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἵνα ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ πανεπιστημίου ἀκούσῃ ἑρμηνευομένας ὑπ' αὐτοῦ τὰς περὶ πολιτείας καὶ νόμων ἰδέας τοῦ Πλάτωνος. Ἀποφυλακισθεὶς ὁ Μακράκης ἐπανέλαβεν ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1881 τὰ ἐν τῇ σχολῇ μαθήματά του, ἑρμηνεύων τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη συγκειμένη ἐξ 660 σελίδων ἐξῆλθε τῶν πιεστηρίων περὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἦλθεν εἰς φῶς καὶ ἡ «Ἑρμηνεία τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου» γενομένη πρὸ τῆς καταδιώξεώς του. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1881 ἐξέθεσε καὶ δευτέραν βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα, ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ πάλιν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἑρμηνείας τῆς Ἀποκαλύψεως ἡρμήνευσε καὶ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυΐδ. Τῷ 1882 ὁ κατόπιν ἀρχιμανδρίτης Χρύσανθος Μακρῆς συνέγραψε βιβλίον κατὰ τῆς δοξασίας τοῦ τρισυνθέτου τοῦ Μακράκη ἐπιγραφόμενον «Τὸ δισύνθετον τοῦ ἀνθρώπου ἀποδεικνυόμενον καὶ διὰ τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων». Τοῦτο ὁ Μακράκης ἀνεσκεύασε διὰ σειρᾶς ἄρθρων τοῦ «Λόγου», ἅτινα ἀνετυπώθησαν εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον, ἐκ 302 σελίδων συγκείμενον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ τρισύνθετον τοῦ ἀνθρώπου βεβαιούμενον καὶ διὰ τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων καὶ τὸ κτηνῶδες δισύνθετον τῆς ἐκπεσούσης τῆς Ὀρθοδοξίας συνόδου ἀναιρούμενον σὺν πᾶσι τοῖς παραλογισμοῖς καὶ τοῖς βλασφήμοις σοφίσμασι τοῦ Χρυσάνθου Μακρῆ». Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξέδωκε καὶ τὸ τρίτον μέρος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ συστήματος, τὴν «Λογομάθειαν». Τῷ 1883 ἐξέδωκε τὸν β΄ τόμον τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ συστήματος, περιέχοντα τὴν «Φιλοσοφικὴν Ἠθικήν». Τῷ 1884 συνέστησε τὸν μαρτυρικὸν σύλλογον «Ἰωάννην τὸν Θεολόγον», οὗ σκοπὸς ἦτο νὰ ἀκολουθήσωσι τὰ μέλη αὐτοῦ τοῖς ἴχνεσι τοῦ Χριστοῦ. Τῷ 1885 ἐξετύπωσε τὴν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἐν τῇ σχολῇ διδαχθεῖσαν κατήχησίν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Θεία καὶ Ἱερὰ Κατήχησις καθὼς ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν ἐπισήμων αὐτοῦ ὀργάνων ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς μέχρι τέλους τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, διδαχθεῖσα παραθετικῶς καὶ συγκριτικῶς πρὸς τὰς ἀντηχήσεις καὶ παρηχήσεις τοῦ Διαβόλου». Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1885 ἐπεσκέφθη τὸ Νησίον τῆς Μεσσηνίας καὶ ὡμίλησε 17 ὁμιλίας, κατόπιν δὲ τὰς Καλάμας, ἔνθα ὡμίλησεν 20 λόγους. Τὴν 26ην Μαΐου 1885, ἐνῷ ὡμίλει εἰς τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς «Περὶ ἐλευθερίας τοῦ λόγου», ταραξίας τις ἀπεπειράθη νὰ τὸν δολοφονήσῃ, ἀλλ' ἐννοηθεὶς παρὰ τῶν ἀκροατῶν συνελήφθη καὶ παρεδόθη εἰς τὰς ἀρχάς. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος (1886) ὁ Μακράκης ἐξέδωκε τὸν τρίτον τόμον τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος, περιέχοντα τὴν «Θεολογίαν». Ἐπίσης ἐξέδωκεν εἰς βιβλίον καὶ τοὺς κατὰ τὸ 1866 ἐκφωνηθέντας ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὁμονοίας 20 πολιτικοὺς λόγους του, θέμα ἔχοντας «Τὸ ἔργον τοῦ 1821 πῶς ἂν τάχιστα καὶ κάλλιστα εἰς πέρας ἔλθοι». Ἀπὸ τῆς 17ης Ἰουλίου μέχρις 27 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους περιώδευσε τὴν Κεφαλληνίαν, Κέρκυραν, Λευκάδα καὶ Πάτρας. Ἐκτὸς τῆς ἐν τῇ σχολῇ καθημερινῆς διδασκαλίας του ὡμίλησε καὶ ἑπτάκις ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ τῶν «Μακαρισμῶν». Τῷ ἑπομένῳ ἔτει 1887 ἐξέδωκε καὶ τὸν πρῶτον τόμον, τὸν περιέχοντα τὴν πρώτην πεντηκοντάδα τῆς ἑρμηνείας τῶν «Ψαλμῶν» τοῦ Δαυΐδ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὡμίλησεν ἐν Πειραιεῖ εἰκοσάκις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων. Μετὰ τὰς ἐν Πειραιεῖ ὁμιλίας του μετέβη εἰς Σπάρτην, ἔνθα ἐξεφώνησε 14 λόγους. Ἐκεῖθεν εἰς Μιστρᾶν καὶ Ἅγιον Ἰωάννην καὶ ἐκεῖθεν διὰ Σπάρτης εἰς Γύθειον, ἔνθα ἐπὶ ἑβδομάδα ὡμίλησε. Κατόπιν μετέβη καὶ ἐδίδαξεν εἰς Φιλιατρά, Κυπαρισσίαν καὶ Πύργον. Ἐκεῖθεν, κατόπιν αἰτήσεως τῶν Λευκαδίων, μετέβη εἰς Λευκάδα, ἐξ ἧς εἰς Ἰθάκην, Ναύπακτον, Αἴγιον καὶ Κόρινθον. Μετὰ τρίμηνον δὲ ἐν Πελοποννήσῳ περιοδείαν ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐπανέλαβε, κατ' Ὀκτώβριον τὰ ἑσπερινὰ φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματά του καὶ ἐξέδωκε τὸν δεύτερον τόμον τῆς ἑρμηνείας τῶν «Ψαλμῶν» τοῦ Δαυΐδ.

Κατὰ Μάϊον τοῦ 1888, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰ. Καμινάρη, ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς διδασκαλίαν καὶ πρὸς ἐπίδοσιν ὑπομνήματος εἰς τὸν τότε οἰκουμενικὸν πατριάρχην Διονύσιον τὸν Ε΄ «Περὶ ἄρσεως καὶ ἀποφυγῆς πλάνης ἀντιδογματικῆς λυμαινομένης τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς καθ' ἡμᾶς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἐπὶ αἱρέσει ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1879». Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ὀδησσὸν καὶ ἀπέστειλε τὸ αὐτὸ ὑπόμνημα πρὸς τὰς ἱερὰς Συνόδους τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωσίας, Ρουμανίας καὶ Σερβίας. Μετὰ τετράμηνον ἀπουσίαν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἐπανέλαβε τὴν ἐν τῇ σχολῇ διδασκαλίαν του καὶ ἐξέδωκε τὸν τρίτον τόμον τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαυΐδ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1888) ἐξέδωκε τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐννέα ᾠδῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ Μάϊον τοῦ 1889, μετὰ πρόσκλησιν, μετέβη

Digitized by Google

μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Δημ. Γεωργίου εἰς Σάμον, εἰς τὰς πόλεις τῆς ὁποίας ἐπὶ τρίμηνον ἐδίδαξεν. Ἐπανελθὼν κατ' Αὔγουστον εἰς Ἀθήνας ἀνεχώρησεν εἰς Τρίπολιν, ἔνθα πολλάκις ἐδίδαξεν· ἐκεῖθεν εἰς Ἄργος. Ἀπὸ Ἄργους μετέβη εἰς Ναύπλιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Γαλαξείδιον, ἔνθα ὡμίλησεν ὀκτὼ ὁμιλίας. Κατὰ τὸ 1890 ἐξέδωκε καὶ τὸν τέταρτον τόμον τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος, τὴν «Φιλοσοφίαν», καὶ συνεπλήρωσε τὸ ὅλον του σύστημα. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπὶ 45 ἡμέρας περιώδευσεν εἰς Λεχαινά, Ἀνδραβίδαν, Πύργον, Ἄμφισσαν, Ἰτέαν, Γαλαξείδιον, ὡμίλησε δὲ 39 ὁμιλίας. Ἐν ἔτει 1891 ἤρξατο καὶ τὴν ἔκδοσιν εἰς φυλλάδια τῆς «Ἑρμηνείας ὁλοκλήρου τῆς Καινῆς Διαθήκης».

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1891 ὁ Μακράκης ἐπεσκέφθη τὴν Χαλκίδα, Ξηροχώριον, Σκίαθον, Βόλον, Λάρισαν, Τρίκκαλα, Καρδίτσαν, Στυλίδα καὶ Λαμίαν, ἔνθα ἐπὶ 2 $^1/_2$ μῆνας ἀπηύθυνε πολλὰς ὁμιλίας πρὸς τὸν λαόν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξέδωκε τὸ «Ὑπόμνημα περὶ τῆς φύσεως τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας». Τῷ ἑπομένῳ ἔτει 1892 κατ' Ἰούνιον μετέβη, κατόπιν προσκλήσεως, εἰς Γαργαλιάνους, ἔνθα ἐξεφώνησε τρεῖς ὁμιλίας. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Λιγουδίσταν, ἔνθα ὡμίλησε πρὸς τοὺς κατοίκους καὶ πάλιν ἐπανελθὼν εἰς Γαργαλιάνους ὡμίλησε καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ζάκυνθον, ἔνθα ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ποιητοῦ ἐπὶ 11 ἡμέρας ἐδίδασκεν.

Τῇ 18 Ἰουλίου 1892 ἀναχωρήσας ἐκ Ζακύνθου ἀφίκετο εἰς Μεσολόγγιον, ἔνθα ἐξεφώνησεν ὀκτὼ λόγους. Ἀπὸ Μεσολογγίου μετέβη εἰς Ἀγρίνιον, Αἰτωλικόν, ἱερὰν μονὴν τῆς Προυσσοῦ, Καρπενήσιον, ἔνθα πολλάκις ὡμίλησε. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1893 μετέβη εἰς τὰς πόλεις Ζάλοχον, Κοῦτον καὶ Δερβένιον τῆς Κορινθίας, Πύργον, Πάτρας, Ζάκυνθον, Κορώνην, Γύθειον καὶ ἐπανῆλθε, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ ἀπὸ τῆς ἕδρας τῆς σχολῆς φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βήματος διδασκαλίας του. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1894 ἐποιήσατο τὴν δεκάτην καὶ τελευταίαν αὐτοῦ περιοδείαν εἰς Θήβας, Ἁγίους Θεοδώρους, Λεβάδειαν, Ἀταλάντην, Χαλκίδα, Κύμην, Ἀλιβέριον, Κάρυστον, Γαύριον τῆς Ἄνδρου, Ἄνδρον, Σῦρον καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα Σίφνον. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐδίδασκεν ἐν τῇ σχολῇ ὡς συνήθως καθ' ἑκάστην φιλοσοφίαν καὶ ἑρμηνείαν τῶν Γραφῶν. Προκηρυχθεισῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ἐξέθετο βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα· καὶ δὲν ἐπέτυχε μέν, ἔλαβεν ὅμως ἑπτὰ χιλιάδας ψήφων.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1895 καὶ 1896 μετέβη εἰς Σίφνον πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ μελέτην. Τῷ 1898 ἤγαγεν εἰς πέρας τὴν «Ἑρμηνείαν ὅλης τῆς Καινῆς Διαθήκης». Τῷ 1899 ἤλεγξε διὰ τοῦ «Λόγου» τὸν ἐν Ἑλλάδι ἐλεύθερον Τεκτονισμὸν καὶ ἐξέδωκε φυλλάδιον φέρον τίτλον «Ὁ ἐν Ἑλλάδι ἐλεύθερος Τεκτονισμὸς ἐν ὁρισμῷ καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἐν αὐτῇ Ὀρθόδοξον Χριστιανισμόν». Τῷ 1901 ἵδρυσε τὸν πολιτικὸν σύλλογον «Πλάτωνα», οὗ σκοπὸς ἦτο νὰ ἀγάγῃ εἰς φῶς τὸ ὑγιὲς χριστοκρατικὸν πολίτευμα τῆς χώρας. Τὰ πρῶτα ἑπτὰ πολιτικὰ μαθήματα ἐξεδόθησαν εἰς ἴδιον φυλλάδιον, ἐπιγραφόμενον «Ὁ πρῶτος καρπὸς τοῦ ἐν Ἀθήναις πολιτικοῦ συλλόγου ὁ Πλάτων». Τῷ 1902 ἤρχισε νὰ διδάσκῃ τὸ ἔργον, ὅπερ συνέγραψεν ἐν Σίφνῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας πρὸς ἀπόκτησιν τῆς πρώτης καὶ ἀποφυγὴν τῆς δευτέρας παρὰ παντὸς ἀνθρώπου βουλευομένου εὐδαιμονεῖν καὶ μὴ κακοδαιμονεῖν». Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1902 ἐξέθετο καὶ τὴν τελευταίαν βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα, ἐκφωνήσας πολιτικοὺς λόγους ἐν ταῖς πλατείαις τῶν Ἀθηνῶν (Μητροπόλεως, Κολωνακίου), ἀπέτυχε δὲ λαβὼν ὑπὲρ τὰς ἓξ χιλιάδας ψήφων. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξεδόθη καὶ τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς «Ἱστορίας τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας» καὶ ἡ ἑρμηνεία τοῦ «Ἄσματος τῶν ᾀσμάτων» ἐκ τῶν παραδόσεων τοῦ διδασκάλου ὑπὸ Θεμιστ. Λειβαδέως. Τῷ 1904 ἐξέδωκεν εἰς φυλλάδιον τρεῖς λόγους του τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Τῷ 1905 ἐξέδωκε τὴν ἑρμηνείαν του τῆς ἑξαημέρου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τῶν δύο ἑπομένων κεφαλαίων τῆς γενέσεως ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Γραφὴ καὶ ὁ Κόσμος, ἤτοι τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ βιβλίον διὰ τοῦ μικροῦ μελετώμενον». Κατὰ τὸ 1905 ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν «Λόγον» σειρὰν ἄρθρων ὑπὸ τὸν τίτλον «Τῆς Νέας Ἑλλάδος νέον ἔξοχον προϊόν· ἡ τρίφωτος ἐπιστήμη βλέπουσα τὸ σύμπαν καὶ ἐξηγοῦσα τὰ σύμπαντα». Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰσῆλθε καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, τὴν 24 Δεκεμβρίου 1905 Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ πνευματικὴ τῆς σχολῆς του ἐργασία ἐξηκολούθησε διὰ τῶν μαθητῶν του Σ. Δ. Φιλαρέτου καὶ Δημ Γεωργίου καὶ διὰ νέου δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου, τῆς «Φωνῆς τοῦ Λόγου», καὶ τῆς συνεργασίας τῶν Π. Γκίμη, Κ. Παππαηλιού, Εὐαγ. Καρούσου, Κ. Μόραλη, Γ. Ἀνδρουλιδάκι, Γ. Φαμελιάρη, Θ. Λειβαδέως, Δ. Λαγούλη, Δημ. Βασιλοπούλου καὶ τοῦ νῦν διευθυντοῦ τοῦ «Φωτὸς τοῦ Λόγου» Μηνᾶ Χαρίτου. Τῷ 1909 ἐγένετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων του καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα Σίφνον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γαλανοῦ Μ.*, Σκιαγραφία Ἀπ. Μακράκη ἐν «Ἀκροπόλει» (1905).— *Μπαλάνου Δ.*, Ἀπόστολος Μακράκης (Ἀθῆναι 1920).—*Χαρίτου Μ.*, Ἀπόστολος Μακράκης (τόμ. 4).

Γ. Ν. ΑΝΔΡΟΥΛΛΙΔΑΚΗΣ

— **Μακράκης, *Γεώργιος*.** Ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς τῷ 1833 εἰς Ἅγιον Μύρωνα Μαλεβυζίου Κρήτης. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1866 — 1869 καὶ 1878, διακριθεὶς διὰ τὴν γενναιότητά του. Ἀπέθανε τῷ 1897.

— **Μακράκης, *Ἰωάννης*.** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑπῆρξεν ἡρωϊκὸς μαχητὴς κατὰ τὰς τελευταίας ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης. Λαβὼν μέρος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 μετὰ ἐθελοντικοῦ σώματος, τοῦ ὁποίου εἶχε καὶ τὴν ὑπαρχηγίαν, ἐφονεύθη κατά τινα πεισματώδη συμπλοκὴν παρὰ τὴν Λαψίσταν.

— **Μακράκης, *Μιχαήλ*.** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἔλαβε μέρος ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1889. Ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικήν, ἀντεπροσώπευσε πάντοτε τὴν ἐπαρχίαν του. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1912—1913 ὡς ἀρχηγὸς σώματος ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γ. Κατεχάκη καὶ ἀπέθανε τῷ 1924.

— **Μακράκης, *Νικόλαος*.** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐγεννήθη τῷ 1860, διεδέχθη δὲ εἰς τὴν ὁπλαρχηγίαν τὸν πατέρα του Γεώργιον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1889. Ἐσημείωσε πολιτικὴν καὶ πολεμικὴν δρᾶσιν κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἐπαναστάσεις τοῦ 1896 καὶ τοῦ 1897.

— **Μακράκης, *Σταῦρος*.** Κρὴς πολιτικὸς (1851—1912). Ἐχρημάτισε βουλευτὴς εἰς τὴν κρητικὴν βουλὴν (1876 — 1896), μετὰ δὲ τὴν αὐτονομίαν τῆς Κρήτης διωρίσθη ἡγεμονικὸς ἐπίτροπος παρὰ τῇ Κρητικῇ Τραπέζῃ. Ι. Μ.

Μακρακώμη [*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σπερχειοῦ, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Λαμίας εἰς Καρπενήσιον ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ἔχει ἡμιγυμνάσιον, δημοτικὸν σχολεῖον, εἰρηνοδικεῖον, οἰκονομικὴν ἐφορείαν, ταμεῖον, τηλεφωνεῖον καὶ ἀστυνομικὸν τμῆμα Εἶναι τὸ σπουδαιότερον κέντρον τῆς περιφερείας, παράγει ὄσπρια, δημητριακά, οἶνον, καπνὸν κλπ. καὶ διατηρεῖ ἀξιόλογον κτηνοτροφίαν. Ἔχει τακτικὴν δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Λαμίας. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Βαρυμπόπη*. Κάτ. (1928) 1.436. Χ. Δ.

—**Μακρακώμης, τέως δῆμος** — [*Γεωγρ.*]. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Περιλαμβάνει τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ἀρχανίου, Γιανιτσοῦς, Γραμμένης Ράχης, Λιτοσύλου, Βαρυμπόπης* (νῦν *Μακρακώμης*), *Μακρυσίου* (νῦν *Μάκρης*), *Πλατυστόμου, Ροβολιαρίου, Σκορλίων* καὶ *Τσούκας*, κειμένας περὶ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ Σπερχειοῦ. Εἶχε πρωτεύουσαν τὴν *Βαρυμπόπην* (νῦν *Μακρακώμην*) καὶ ἠρίθμει 6000 περίπου κατοίκων. Χ. Δ.

Μακράλλας [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. *Μάκρας*.

μακράν· ἐπίρρ., εἰς μακρὰν ἀπόστασιν, εἰς ἀπόστασιν, κοιν. *μακριά*: «μακρὰν τῆς πόλεως,—τοῦ λιμένος, — τῆς πατρίδος»· || μεταφ. «μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ τοιαύτη σκέψις» πρὸς δήλωσιν ἀποδοκιμασίας.

μακρανθὲς (τὸ) (Macranthes) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰνδοκίναν. Τὰ μακρανθῆ φέρουσιν ἀνθεκτικοὺς κλάδους μετὰ φύλλων ἐναλλασσομένων, μετρίου μεγέθους ἄνθη καὶ καρπὸν δρύπην περικλείουσαν ἀρκετὰ ᾠοειδῆ σπέρματα. Δ. Ν. Π.

μακρανθῆ (τὰ) [*Βοτ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, ἅτινα φέρουσι μακρὰ ἄνθη.

Μάκρας [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μικρός, ἀλλ' ὁρμητικὸς ποταμὸς τῆς Β. Ἰταλίας, ἐκβάλλων εἰς τὸ Λιγυστικὸν πέλαγος μεταξὺ Λούνης καὶ Πίσης. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ἀπετέλει τὸ ὅριον τῆς Ἐτρουρίας καὶ Λιγουρίας. Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ, 1, 3) ὀνομάζεται *Μακράλλας*. Σήμερον καλεῖται Magra. Α. Θ. Σ.

μακρασπὶς (ἡ) (Macraspis) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 60 εἴδη κανθάρων ἀπαντώντων εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Μακράτικα [*Γεωγρ.*]. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Γαΐου τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 47.

μακραύχην, —ενος (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων μακρὸν αὐχένα, μακρόλαιμος.

μακράχερο (τὸ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βίκος* ὁ λεπτόφυλλος (βλ. λ.).

Μακρειὰ [*Γεωγρ.*]. Νησὶς νοτίως καὶ ἐγγὺς τῆς Ἀνάφης, ἔχουσα κατὰ τὴν ΒΑ. ἄκραν της φερώνυμον ὕφαλον (πλάτ. 36°16′ Β., μῆκ. 25°55′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 872: Kalimnos to Rhodos). Ὑπό τινων ταυτίζεται πρὸς τὴν Ἵππουριν, ὑπ' ἄλλων δὲ πρὸς τὴν Ἀσκανίαν τοῦ Πλινίου. Σ. Ε. Λ.

— **Μακρειὰ** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Πόρου (πλάτ. 36°59′25″ Β., μῆκ. 25° 07′40″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos Islands) ΝΑ. κέρας τοῦ στενοῦ τῆς Ἀντιπάρου. Σ. Ε. Λ.

— **Μακρειὰ** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τοῦ Ἰονίου (πλατ. 38°40′30″ Β, μῆκ. 20°48′00″ Ἀν., χαρτ. ἀγγλ. 1620: Meganisi channel and Port Vlikho), ἡ βορεία τῆς νήσου Μεγανήσι ἐσχατιά. Σ. Ε. Λ.

— **Μακρειὰ *Πούντα*** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Καρπάθου (πλατ. 35°44′ Β., μῆκ. 27°15′ Ἀν., χαρτ. ἀγγλ. 2624: Kasso and Scarpanto islands) κατὰ τὸ Β. τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς τῆς νήσου πλευρᾶς, 8 μίλλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀπέλλα. Σ. Ε. Λ.

Μακρειαμύτη [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀκαρνανίας ἀπὸ τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Ἀμβρακικοῦ προέχον (πλάτ. 38° 54′ 50″ Β, μῆκ 21° 06 55″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaka, Cephallonia), ΒΔ. καὶ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τοῦ Καρβασσαρᾶ κέρας. Ἀπὸ τοῦ 1929 λειτουργεῖ αὐτόθι αὐτόματος φάρος «Ἄγκα» ἀναλαμπῶν λευκῶν 12 μιλλίων. Σ. Ε. Λ.

μάκρεμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μακραίνω*, ἡ εἰς μῆκος ἐπαύξησις, μήκυνσις: «τὸ μάκρεμα τοῦ σχοινιοῦ, — τοῦ φορέματος».

Μακρεμβολίτης, *Ἀλέξιος*. Λόγιος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Συνέγραψε 14 πραγματείας ποικίλου περιεχομένου, ἐν αἷς: «Περὶ τοῦ τί ἐστιν Ἅδης», «Ὅθεν ὑγεία καὶ νόσος», «Ἀλληγορία εἰς τὸν Λούκιον ἢ ὄνον», «Λόγος ἱστορικὸς περὶ Γενουϊτῶν». Αἱ πραγματεῖαι αὗται ἐσώθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 417 Σαββαϊτικῷ κώδικι καὶ παραμένουσιν ἀνέκδοτοι. Πλὴν τούτων συνέγραψε καὶ ἔμμετρα ἔργα ἐγκωμιάζοντα τὸν μονήρη ἀσκητικὸν βίον, καθὼς καί τινα ἐπιγράμματα, τῶν ὁποίων 6 διεσώθησαν ἐν τῷ ἀνωτέρω κώδικι. Ν. Α.

— **Μακρεμβολίτης, *Εὐστάθιος*** (ἢ ***Εὐμάθιος***). Βυζαντινὸς μυθιστοριογράφος καὶ ποιητής, ζήσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἐγένετο ἔπαρχος, (μέγας) χαρτοφύλαξ καὶ πρωτονωβελίσσιμος. Ἔγραψε: «Τὰ καθ' Ὑσμίνην καὶ Ὑσμινίαν» ἐρωτικὸν μυθιστόρημα ἐν πεζῷ, συγκείμενον ἐξ ἕνδεκα λόγων (βιβλίων), καὶ «Αἰνίγματα» ἔμμετρα ἕνδεκα τὸ ἀριθμόν. Κατὰ τὸν Α. Χατζῆν ὁ Εὐστάθιος Μακρεμβολίτης εἶναι ὁ ποιήσας τὸ γνωστὸν ἔπος «Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτης» καὶ μάλιστα ἐν γλώσσῃ λογίᾳ (ἀρχαϊζούσῃ), ἐξ ἧς ἐπήγασαν πᾶσαι αἱ σῳζόμεναι διασκευαὶ τοῦ ἔπους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Is. Hilberg*, Vindobonnae Hoelder (1876). —*M. Treu*, Eustathii Macrembolitae quae feruntur aenigmata (1893).—*Ν. Βέης* ἐν «Παρνασσῷ» 6 (1902). σ. 103 ἑπ.—*Α. Χ. Χατζῆ*, Προλεγόμενα εἰς τὴν τοῦ Εὐσταθίου Μακρεμβολίτου Ἀκριτηίδα καὶ τὰς διασκευὰς αὐτῆς (μέρος α' 1930).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ γλῶσσα τῆς Ἀκριτηίδος («Ἐπετ. Ἑτ. Βυζαντ. σπουδῶν» τ. Ζ', σ. 236 ἑπ.) — Ἡ παλαιοτέρα βιβλιογραφία παρὰ *Krumbacher* («Ἱστ. Βυζ. Λογ.» ἑλλ. μετ.).

Ι. Φ. Δ.

—**Μακρεμβολίτης, *Ἰωάννης*.** Βυζαντινὸς εὐπατρίδης, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἀναμειχθεὶς εἰς συνωμοσίαν ἐναντίον Μιχαὴλ Δ' τοῦ Παφλαγόνος συνελήφθη καὶ ἐξωρίσθη, ἡ δὲ περιουσία του ἐδημεύθη. Ν. Α.

Μακρεμβολίτισσα, *Εὐδοκία*. Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου (βλ. λ. *Εὐδοκία* ἡ Μακρεμβολίτισσα).

Μάκρες [*Γεωγρ.*]. Εἷς ἐκ τῶν ἐννέα συνοικισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὴν κοινότητα Ζαροῦ τῆς ἐπαρχίας Καινούριου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 162. Ε. Γ.

Μάκρη [*Γεωγρ.*]. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Ἀλεξανδρουπόλεως τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 603. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς εἶναι εὐφορώτατον, παράγεται δὲ κυρίως οἶνος καὶ ἔλαιον ἐκλεκτῆς ποιότητος. Ἔχει μικρὸν λιμένα κείμενον παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Σέρρειον καὶ ἀποτελεῖ θερινὴν διαμονὴν σχεδὸν ὁλοκλήρου τοῦ νομοῦ. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Ὀρθαγόρεια* ἢ *Ὀρθαγορία* ἢ *Στάγειρα*, μετονομασθεῖσα *Μάκρη* κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἀναφέρεται κατὰ τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Τραϊανουπόλεως. Α. Θ. Σ.

— **Μάκρη** [*Γεωγρ.*]. Κωμόπολις μικρασιατική, κειμένη εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον τῆς Λυκίας. Μέχρι τοῦ 1922 εἶχε 3.000 Ἕλληνας κατοίκους καὶ 6.000 Τούρκους. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης διετήρει πλῆρες δημοτικὸν καὶ ἑλληνικὸν σχολεῖον. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν οἱ Ἕλληνες κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Α. Ε. Θ.

Digitized by Google

— **Μάκρη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπολέτα*. Κάτ. (1928) 328. Χ. Δ.

— **Μάκρη** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς Θράκης (πλατ. 40°49′ Β., μῆκ. 25°45′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1087: Thasso to Dardanelles) μεταξὺ Πόρτο Λάγο καὶ Δεδεαγάτς, τερματισμὸς προβολῆς τοῦ ὄρους Ἰσμάρου, 11 μιλλ. πρὸς Α. τῆς Μαρωνείας. Σ. Ε. Λ.

— **Μάκρη** *Νέα [Γεωγρ.]*. Προσφυγικὸς συνοικισμὸς τῆς Ἀττικῆς, κατοικούμενος κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ προσφύγων τῆς μικρασιατικῆς πόλεως Μάκρης. Ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα καὶ ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 402.

— **Μάκρη**, *Παλιὰ— [Γεωγρ.]*. Νησὶς ἀκατοίκητος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Μάκρης, ἡ ἀρχαία *Λάγουσα* (βλ. λ.).

— **Μάκρης** *κόλπος [Παραλ. Γεωγρ.]*. Κόλπος τῶν νοτιοδυτικῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας, ὁ ἀρχαῖος *Γλαῦκος* (βλ. λ.).

Μακρῆ, *Θηρεσία*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο παρέμεινε γνωστὴ ἡ *Ταρσῆ* ἢ *Τερέζα Μακρῆ*, τὴν ὁποίαν ὁ Βύρων ἔψαλεν εἰς τὴν «Κόρην τῶν Ἀθηνῶν». Ἦτο κόρη τοῦ ἐν Ἀθήναις προξένου τῆς Ἀγγλίας Προκοπίου Μακρῆ καὶ τῆς Θεοδώρας Βρεττοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ θρῦλος ἤθελε Νεραϊδογέννητην, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀπεκάλουν ἐκ τοῦ συζυγικοῦ ἀξιώματος «Κονσουλίναν». Τὴν καλυτέραν περιγραφὴν τῆς Ἀθηναίας ἐκείνης κόρης, διὰ νὰ κατανοήσωμεν τὸ βυρώνειον εἰδύλλιον, μᾶς παρέχει ὁ ἐξ Ἐδιμβούργου Hugh Williams, ὅστις εἰς τὰ «Ταξίδια εἰς Ἰταλίαν, Ἑλλάδα κλπ.» δίδει χαρακτηριστικωτάτας λεπτομερείας: «Ἡ Κονσουλίνα Θεοδώρα Μακρῆ, χήρα τοῦ προξένου τῆς Ἀγγλίας, εἰς τὸν οἶκον τῆς ὁποίας κατελύσαμεν, ἔχει τρεῖς χαριτωμένας θυγατέρας, τῶν ὁποίων ἡ πρωτότοκος, διάσημος διὰ τὸ κάλλος της, εἶναι, καθὼς λέγουσιν, ἡ «Κόρη τῶν Ἀθηνῶν», τὴν ὁποίαν ἔψαλεν ὁ Βύρων. Τὸ διαμέρισμά των ἀντικρύζει τὸ ἰδικόν μας, καὶ ἂν ἠμπορούσατε νὰ τὰς βλέπετε ὅπως τὰς βλέπομεν, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ἀρωματικὰ φυτὰ ποὺ ἀνεμίζονται ἐμπρὸς εἰς τὸ παράθυρόν μας, ἀσφαλῶς θ᾽ ἀφήνατε τὴν καρδίαν σας εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ Ταρσῆ, ἡ Κόρη τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Κατίγκα καὶ ἡ Μαριάνα, ἔχουν καὶ αἱ τρεῖς μέτριον τὸ ἀνάστημα. Φοροῦν ἓν κόκκινον ἀλβανικὸν φεσάκι μὲ μίαν ρόγαν γαλανήν, στὴν κορυφήν, σὰν ἀστράκι. Κάτω ἀπὸ τὸ φεσάκι περιδένεται πολύχρωμον τσεμπέρι, ποῦ σκεπάζει τοὺς κροτάφους. Τὰ μαλλιὰ τῆς μικροτέρας, ἀνακατευμένα μὲ μπρισίμια, χύνονται εἰς τοὺς ὤμους καὶ πίπτουν ἕως τὴν μέσην της. Τὰ μαλλιὰ τῶν δύο μεγάλων ἀδελφῶν συνήθως εἶναι ἀνασηκωμένα, κάτω ἀπὸ τὸ τσεμπέρι. Φοροῦν μακρὺ σιγοῦνι, γουναρωτὸ ἀπὸ μέσα, ποῦ πέφτει ἕως τοὺς ἀστραγάλους, μὲ μεγάλες δίπλες. Μία μαντίλλα ἀπὸ μουσσελίνα τυλίγει σφικτὰ τὸ στῆθος ἕως τὴν ζώνην, καὶ κάτω ἀπὸ αὐτό, κατεβαίνει τὸ μεταξωτὸ φουστάνι, σφιγμένο ἀπὸ τὴν ζώνην τὴν μεταξωτή, ποῦ κομποδένεται ἐμπρὸς καὶ πέφτει γεμᾶτο ἀπὸ χαριτωμένην ἁπλότητα. Ἄσπρες κάλτσες καὶ πασούμια κίτρινα συμπληρώνουν τὸ κοστοῦμι. Αἱ δύο μεγάλαι, ἔχουν μαῦρα τὰ μάτια καὶ τὰ μαλλιά, τὸ πρόσωπον μακρουλὸ καὶ ὠχρόν, τὰ δόντια κάτασπρα, τὰ μάγουλα γεμᾶτα, τὴν μύτη κονδυλένια καὶ λίγο κυρτή. Ἡ μικροτέρα Μαριάνα, εἶναι κάτασπρη. Ὀλιγώτερον στρογγυλοπρόσωπη ἀπὸ τὰς δύο ἄλλας ἀδελφάς της, εἶναι πλέον γελαστὴ ἀπ᾽ αὐτάς. Διότι καὶ ἡ Ταρσῆ καὶ ἡ Κατίγκα ἔχουν μίαν ὄψιν σκεπτικήν, ἐκτὸς ὅταν ἡ συνομιλία παίρνῃ εὔθυμον τόνον. Ἡ κορμοστασιά των εἶναι κομψοτάτη καὶ οἱ τρόποι των εὐχάριστοι κι᾽ εὐγενικοί. Θὰ ἦσαν ἑλκυστικαὶ εἰς κάθε τόπον. Κατέχουν τὸ τάλαντον τῆς συνδιαλέξεως εἰς ἀνώτατον βαθμὸν καὶ εἶναι πολὺ περισσότερον μορφωμέναι ἀπὸ τὰς λοιπὰς Ἑλληνίδας. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔχουν τόσα μέσα διὰ ν᾽ ἀρέσουν, δὲν πρέπει νὰ παραξενευώμεθα ὅτι ἔγιναν ἀντικείμενα τῆς προσοχῆς καὶ τῶν μεγάλων περιποιήσεων ἐκ μέρους τῶν ξένων ποῦ ἔρχονται νὰ μείνουν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὰς Ἀθήνας». Τοιαύτη ἡ Ταρσῆ, προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν τοῦ Βύρωνος τῷ 1810 καὶ τὸν ἐνέπνευσε τὸ ἀριστούργημα «Κόρη τῶν Ἀθηνῶν, σ᾽ ἀφήνω», τοῦ ὁποίου τὰ ἑξάστιχα καταλήγουν εἰς τὴν ἑλληνιστὶ γραμμένην φράσιν «Ζωή μου, σ᾽ ἀγαπῶ», κατὰ τὰς συνηθιζομένας ἐν Ἑλλάδι ἐκφράσεις «Ψυχή μου», «Καρδοῦλα μου» κ. ἄ. καὶ ὄχι ὡς ἄλλοτε εἶχεν ὑποτεθῆ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς κόρης. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βύρωνος, ἡ Ταρσῆ ἀπωρφανίσθη καὶ ἔζη μετὰ τῆς μητρός της καὶ τῶν δύο νεωτέρων ἀδελφῶν της εἰς τὸν παρὰ τὴν Πλάκαν πατρικὸν οἶκον, ὅπου ἐξένιζον τοὺς διαβαίνοντας ἐπιλέκτους ξένους. Εἶναι ἄγνωστον ποῦ καὶ πῶς διῆλθε τὴν λαίλαπα τῆς Ἐπαναστάσεως, προφανὲς ὅμως εἶναι ὅτι ἔζησεν εἰς Ἀθήνας καὶ Αἴγιναν. Ἐκεῖ τῷ 1829 ὑπανδρεύθη τὸν ἐν Μεσολογγίῳ πρόξενον τῆς Ἀγγλίας Ἰάκωβον Μπλάκ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔσχε μίαν θυγατέρα, θανοῦσαν πρεσβύτιδα ἐν Ἀγγλίᾳ (1796—1842). Γ. Δ. Κ.

μακρηγορία (ἡ)· τὸ νὰ ἀγορεύῃ τις εἰς μῆκος, μακρός, ἐκτεταμένος λόγος, μακρολογία.

μακρήγορος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μακρηγορῶν, ὁ ἀγορεύων εἰς μῆκος, πολύλογος.

μακρηγορῶ (*—έω*)· ἀγορεύω εἰς μῆκος, λέγω πολλά, ὁμιλῶ διεξοδικῶς.

Μακρηλιὲς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Σαμοθρᾴκης, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὁμώνυμον τῇ νήσῳ κοινότητα καὶ ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτ. (1928) 97. Χ. Δ.

Μακρηνός, *Ἰωάννης*. Βυζαντινὸς στρατηγός. Ὑπηρετῶν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Ἰωάννου Γ′ Δούκα ἢ Βατάτση, συμμετέσχεν εἰς τὴν νικηφόρον ἐκστρατείαν τούτου (τῷ 1252) κατὰ τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Ἀγγέλου Κομνηνοῦ. Τῷ 1259 συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Η′ Παλαιολόγου, διὸ καὶ προσελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ ὡς παρακοιμώμενος. Τῷ 1263 συμμετέσχεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Φράγκων τῆς Πελοποννήσου. Λόγῳ ὅμως αὐτομολίας τῶν Τούρκων μισθοφόρων πρὸς τοὺς Φράγκους, τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα ἡττήθησαν, ὁ δὲ Μακρηνὸς συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἐνεκλείσθη εἰς φρούριον. Ὁ Μακρηνὸς κατηγορήθη ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ συγκεκριμένως ὡς συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Φράγκου ἡγεμόνος Γουλιέλμου ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ἐκείνου ὅτι θὰ τῷ ἔδιδε σύζυγον τὴν ἐν Βελιγοστῇ διαμένουσαν χήραν τοῦ ἐκεῖ βαρώνου (θυγατέρα τοῦ πρώην βασιλέως τῆς Νικαίας Θεοδώρου Β′ Λασκάρεως) μετὰ τῆς βαρωνείας αὐτῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ πιστεύσας εἰς τὰς κατηγορίας ἔσπευσε νὰ ἀνταλλάξῃ τὸν Μακρηνὸν διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κρατουμένων ἐπισήμων Φράγκων αἰχμαλώτων. Ὁ ἀτυχὴς στρατηγὸς μετηνέχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐτυφλώθη. Ν. ΚΛΣ

Μακρῆς. Ὄνομα οἰκογενείας πολυκλάδου, ἑλκούσης τὴν καταγωγὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῶν κλάδων αὐτῆς ὁ μὲν τῆς Κεφαλληνίας ἐνεγράφη εἰς τὸ ἀρχοντολόγιον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1593 καὶ 1604, ὁ δὲ τῆς Ζακύνθου μεταξὺ τῶν 1486 καὶ 1580. Ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ζακύνθῳ οἰκογενείας ἐγένετο ὁ *Ἰωάννης Μακρῆς*, πρωτοσπαθάριος αὐτοκρατορικὸς κόμις, ἀφικόμενος εἰς Ζάκυνθον τῷ 1486. Τούτου ὁμώνυμος ἀπόγονος προσέλαβε τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος, τῷ 1767, διὰ τὰς πρὸς τὴν Βενετίαν ὑπηρεσίας του, λαβὼν ὡς φέουδον τὴν ὁμώνυμον λίμνην ἐν Ζακύνθῳ. Τῆς οἰκογενείας ταύτης διεκρίθησαν τὰ ἑξῆς μέλη: —1) ***Παχώμιος***, χρηματίσας ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας-Ζακύνθου ἀπὸ τοῦ 1550 μέχρι τοῦ θανάτου του (1567) καὶ διακριθεὶς ὡς λόγιος. —2) ***Ἰωάννης***, σοπρακόμιτος ἐπὶ βενετοκρατίας. —3) ***Παῦλος***, κυβερνήτης φρεγάδας φονευθεὶς ἐν Κρήτῃ. —4) ***Βασίλειος***, πρέσβυς ἐν Βενετίᾳ. —5) ***Δραγανῖγος*** καὶ ***Ἰωάννης***, διακριθέντες εἰς μάχας ἐν Ἤλιδι κατὰ τὴν ἐπὶ Ὀρλὼφ ἐπανάστασιν. —6) ***Πέτρος*** (1798—1850), χρηματίσας βουλευτὴς Ζακύνθου.—7) ***Ἰωάσαφ***, μητροπολίτης Θηβῶν.

Τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ κλάδου διεκρίθησαν οἱ: —1) ***Εὐστάθιος***, διαπρέψας εἰς πολέμους μεταξὺ Βενετίας καὶ Τουρκίας. —2) ***Σωτήριος***, ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος, κάτοχος εὐρείας παιδείας. Διακλάδωσις τῆς οἰκογενείας ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἰωαννίνοις, ταύτης δὲ διεκρίθησαν: —1) ***Βησσαρίων*** (βλ. λ. *Μακρῆς* Βησσαρίων). —2) ***Μελέτιος***, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἱεροκῆρυξ καὶ νοτάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπιμεληθεὶς τὴν ἐν ἔτει 1690 ἔκδοσιν τῶν κατὰ καλβινιστῶν πονημάτων Σεργίου καὶ Δοσιθέου. Λ. Χ. Ζ.

—**Μακρῆς**. Ὄνομα οἰκογενείας Ἀγωνιστῶν ἐκ Καλαβρύτων. Ἐκ τούτων διεκρίθησαν ὁ *Ἀναγνώστης*, πρόκριτος τῆς Λυκουρίας, καὶ ὁ υἱός του *Κωνσταντῖνος*, ὅστις, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς Λυκουριωτῶν καὶ ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς Τρίπολιν, Πάτρας, Ναύπλιον καὶ Δερβενάκια. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμπραὴμ ὑπηρέτει ὑπὸ τὸν Ἰωάννην (Γενναῖον) Κολοκοτρώνην, σπουδαίως δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν δίωξιν τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτάχθη εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς βασιλικῆς φάλαγγος καὶ ἔλαβε τὸ χαλκοῦν νομισματόσημον. Ἕτερος υἱὸς τοῦ Ἀναγνώστου, ὁ *Χρῆστος*, ἔπεσε μαχόμενος εἰς τοὺς Μύλους τῆς Δαβιᾶς τῷ 1825. Γ. Δ. Κ.

—**Μακρῆς**, ***Βησσαρίων***. Λόγιος Ἠπειρώτης, γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις πιθανῶς τῷ 1635. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, χειροτονηθεὶς ἱερεὺς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Ἀκαδημίαν. Ἐπιστρέψας εἰς Ἰωάννινα τῷ 1675, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς τότε ἱδρυθείσης σχολῆς τοῦ Μάνου (Ἐμμανουὴλ) Γκιούμα, ἐν ᾗ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1683. Ἀπεβίωσε τῷ 1699 ἐν τῇ μονῇ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Λυγγιάδων. Συνέγραψε γραμματικήν, κληθεῖσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ «Σταχυολογίαν» (ἐν Βενετίᾳ 1686), «Εἰσαγωγικὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν τριῶν μεγίστων ἀρετῶν, πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης» (ἐν Βουκουρεστίῳ 1699) κ. ἄ. Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

—**Μακρῆς**, *Ἀναγνώστης*. Ναυτικὸς καὶ καραβοκύριος ἐκ Γαλαξειδίου. Ὑπηρέτει τὸν Ἀλῆ πασᾶν, τοῦ ὁποίου ἀπὸ τοῦ 1804 διῴκει τὸν δρῶντα ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ στολίσκον. Τῷ 1814, ἀποπειραθεὶς νὰ καταλάβῃ τὴν Πάργαν ἀπὸ θαλάσσης, ἐφονεύθη μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν συντρόφων του διὰ σφαίρας κανονίου, ἥτις ἐβύθισε ταυτοχρόνως καὶ τὸ πλοιάριον οὗ ἐπέβαινε. Γ. Δ. Κ.

—**Μακρῆς**, *Γεώργιος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς (βλ. λ. *Δασκαλάκης* Γεώργιος).

—**Μακρῆς**, *Γεώργιος-Δικώνυμος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σφακίων, ἀρχηγὸς ἐθελοντικοῦ σώματος δράσαντος ἐν Μακεδονίᾳ ἀπὸ τοῦ 1903 κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Ἐγένετο κυρίως γνωστὸς διὰ τὴν κατ᾽ Αὔγουστον τοῦ 1905 σύλληψιν ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ διοργανωτοῦ τῆς τουρκικῆς χωροφυλακῆς Ἰταλοῦ ταγματάρχου Γκαστάλντι. ΕΡ. Μ.

— **Μακρῆς**, *Δημήτριος*. Στρατηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἦτο ἁρματολὸς τοῦ Ζυγοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος, διαδεχθεὶς εἰς τὸ ἁρματολίκι τὸν πατέρα του, *καπετὰν Μακρῆν*. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐνῷ ἡ Δυτικὴ Ἑλλάς, φοβουμένη τὴν γειτνίασιν τῶν πολιορκούντων τὸν Ἀλῆ πασᾶν στρατευμάτων, ἐδίσταζε νὰ δράξῃ τὰ ὅπλα, καὶ οἱ καπεταναῖοι αὐ-

Δημήτριος Μακρῆς.
[Ἐξ ἐλαιογραφίας τοῦ Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογικοῦ Μουσείου.]

τῆς ἤθελον νὰ βολιδοσκοπήσουν τὴν κατάστασιν, πρῶτος ὁ Δημήτριος Μακρῆς, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Βλαχοπούλου, ἀπεφάσισε νὰ παρασύρῃ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸν Ἀγῶνα. Πρὸς τοῦτο, ἐνεδρεύσας εἰς τὴν Σκάλαν τοῦ Μαυροματίου, ἐφόνευσε τοὺς εἰσπράκτορας τῶν φόρων σπαχῆδες τοῦ Χαρατζίου καὶ διήρπασε τὸ συλλεγὲν ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Καρλελίου ποσόν, ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς πρῶτον κεφάλαιον τοῦ ἀπαιτηθέντος διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ Μεσολογγίου ποσοῦ. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα, ἀφοσιωθεὶς ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ἐπεδίωξε τὴν πάσῃ θυσίᾳ προστασίαν αὐτοῦ, διὰ τῆς καταλήψεως ἐπικαίρων θέσεων, ὥστε νὰ μὴ δύναται ὁ ἐχθρὸς νὰ χωρήσῃ καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Διακριθεὶς εἰς διαφόρους μάχας, παρέμεινε πιστὸς εἰς τὰς ἀρχάς του καὶ ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἴσως τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὅστις, ὄχι μόνον δὲν ἔκαμε τὰ λεγόμενα «καπάκια», ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἔστερξε νὰ ἔλθῃ εἰς οἱανδήποτε πρὸς τοὺς ἐχθροὺς συνεννόησιν. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ Ραζικότσικα εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῶν φρουρίων καὶ προμαχώνων τοῦ Μεσολογγίου, διετέλεσεν εἷς τῶν σωματαρχῶν κατὰ τὴν μεγάλην πολιορκίαν καὶ σπουδαίας προσέφερεν ὑπηρεσίας κατ᾽ αὐτήν, κατὰ τὴν ἔξοδον καὶ τὰς μετέπειτα περιστάσεις. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐζητήθη παρὰ τοῦ Ὄθωνος νὰ γίνῃ ὑπασπιστής, διότι ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρός του. Εἰς τὴν φάλαγγα ἔλαβεν ἀνώτερον βαθμόν, ὡς καὶ εἰς τὸ τάγμα τοῦ Σωτῆρος. Ἐτιμήθη δὲ καὶ διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου τοῦ Ἀγῶνος. Γ. Δ. Κ.

— **Μακρῆς**, *Διονύσιος*. Εὐπαίδευτος ἱερομόναχος ἐκ Ζακύνθου. Διέμενεν, ὡς φαίνεται, κατ᾽ ἀρχὰς τῆς ΙΖ′ ἑκατονταετηρίδος ἐν Βενετίᾳ καὶ διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Θεοφίλου Κορυδαλλέως. Μ. Ι. Γ.

— **Μακρῆς**, *Ἰωάννης*. Λόγιος ἀνὴρ διδάξας μετὰ τοῦ Γεωργίου Γενναδίου εἰς τὴν ἑλληνοεμπορικὴν ἐν Ὀδησσῷ σχολήν, ἀπὸ τοῦ 1817—1821. Ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις τῷ 1825. Μ. Ι. Γ.

Digitized by Google

— **Μακρῆς** *Ἰωάννης Στιακός.* Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σητείας τῆς Κρήτης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τῆς Ἱεραπέτρας ἐπιχειρήσεις τοῦ Νοεμβρίου 1822, ὡς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης, συμπράττων μετὰ τῶν ἐκεῖ σταλέντων Σφακιανῶν.

— **Μακρῆς,** *Κωνσταντῖνος.* Ἕλλην ἰατρὸς ἐξ Ἀρτάκης τῆς Κυζίκου (1851—1920). Ἐσπούδασεν ἐν Στρασβούργῳ καὶ Μονάχῳ καὶ ἤσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἵδρυσε πολλὰς κλινικὰς καὶ κατόπιν τὸ Περσικὸν νοσοκομεῖον, τοῦ ὁποίου ἐγένετο διευθυντής. Ἐφεῦρεν ἰδιαίτερον χειρουργικὸν κλίβανον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἰατρικὴ Ἀκαδημία τῶν Παρισίων ἔδωσε τὸ ὄνομά του καὶ ἔκαμε πολλὰς ἀνακοινώσεις εἰς διεθνῆ ἰατρικὰ συνέδρια, γράψας πλείστας μελέτας εἰς ἰατρικὰ περιοδικὰ καὶ δελτία ἀκαδημιῶν. Κατέγινεν ἐπίσης καὶ εἰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας καὶ ἀνασκαφὰς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κυζίκῳ καὶ Ἀρτάκῃ, ὅπου ἀνεῦρε καὶ προϊστορικοὺς σκελετούς, ἀρχαίας καὶ ῥωμαϊκὰς θέρμας καὶ μεταλλικὰ ὕδατα. Μ. Δ. Β.

— **Μακρῆς,** *Κωνσταντῖνος Γεωργίου.* Ἐγεννήθη ἐν Πειραιεῖ τῷ 1901. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων αὐτοῦ σπουδῶν ἐνεγράφη εἰς τὴν φυσικομαθηματικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου καὶ ἔλαβε τὸ πτυχίον τοῦ χημικοῦ (1922). Διετέλεσε βοηθὸς τοῦ βοτανικοῦ ἐργαστηρίου καὶ ἀπὸ τοῦ 1924 βοηθὸς τοῦ φαρμακευτικοῦ χημείου, προαχθεὶς τῷ 1928 εἰς ἐπιμελητὴν αὐτοῦ καὶ παραμείνας εἰς τὴν θέσιν μέχρι τοῦ 1930. Τῷ 1926 ἔλαβε πτυχίον φαρμακοποιοῦ, τῷ δὲ 1929 δίπλωμα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φαρμακευτικῆς, ὑποβαλὼν ὡς διδακτορικὴν διατριβὴν μελέτην περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χασίς. Ἐδημοσίευσε διαφόρους ἐργασίας, ἐν αἷς: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς καταλυτικῆς δράσεως τοῦ λευκοχρύσου», «Περὶ τῶν ἰαματικῶν ὑδάτων Ἰκαρίας» (βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας), «Περὶ τοῦ μεταλλικοῦ ὕδατος τῆς πηγῆς τοῦ Ἀδάμαντος τῆς νήσου Μήλου», «Über eine neue colorimetrische Bestimmung der Ammoniak», «Über eine neue empfindliche Reaktion auf Ammoniak». Ἐπίσης ἐξέδωκε «Στοιχεῖα φωτογραφικῆς», τὸ περιοδικὸν «Φωτογραφικὸν δελτίον» καὶ βιβλίον ἀφορῶν τὰ μεταλλικὰ ὕδατα. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». —Ω

— **Μακρῆς,** *Μελέτιος.* Σιναΐτης ἱερομόναχος, διδάξας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος εἰς τὴν ἐν Χάνδακι περίφημον σχολήν, παρὰ τῷ σιναϊτικῷ μετοχίῳ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης. Παρὰ τῷ Μελετίῳ Μακρῇ ἐμαθήτευσε, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ ὁ Νικόλαος Πελοπίδης, ὁ κατόπιν Νεκτάριος πατριάρχης Ἱεροσολύμων. ΕΡ. Μ.

— **Μακρῆς,** *Νικόλαος.* Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1827—1911), γεννηθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατεύματος καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Ὡς νέος ἀξιωματικὸς ἐξεπαιδεύθη εἰς Γαλλίαν, ὑπηρετήσας εἰς στρατιωτικὰς μονάδας. Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἄλλοτε διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, ἐπὶ μακρὰν δὲ σειρὰν ἐτῶν διοικητὴς τάγματος ἀρχικῶς, συντάγματος πεζικοῦ κατόπιν, προσέτι δὲ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1897 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ ἀρχηγείου καὶ μετὰ τὴν μετάβασιν τοῦ διαδόχου διωρίσθη διοικητὴς τῆς 1ης μεραρχίας, εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ἀπεστρατεύθη. Ἐξελέγη πολλάκις βουλευτὴς Αἰτωλοακαρνανίας, διετέλει δὲ πρόεδρος τῆς ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τοῦ 1911, καθ' ὃν χρόνον ἀπέθανεν. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Μακρία *ἄκρα* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Ἰωνίᾳ, ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τοῦ Καϋστρίου κόλπου, πρὸς Ν. τῆς Τέω. Ἐνταῦθα, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (Ζ' 5, 11), οἱ Τήϊοι εἶχον λουτρὰ «τὰ μὲν ἐπὶ τῷ κλύδωνι ἐν πέτρας χηραμῷ, τὰ δὲ καὶ εἰς ἐπίδειξιν πλούτου πεποιημένα». Εἶναι ἡ σύγχρονος προβολὴ Μπουλμὲς (πλάτ. 38°02' Β., μῆκ. 26°53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3446: Paspargo islet to Samos strait), ἡ χωρίζουσα τοὺς κόλπους τῆς Λεβέδου καὶ τοῦ Σιγαζίκ, ἔχουσα πρὸ αὐτῆς φερώνυμον νησίδα. Σ. Ε. Λ.—Α. Θ. Σ.

μακριά (ἡ)· βλ. *μακρύς.*

μακριά· ἐπίρρ. δημοτ., εἰς ἀπόστασιν, μακράν, ἄλλως *ἀλάργα*, ἀντιθ. *πλησίον, κατά*: «μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη, — ἀπὸ τὸ χωριό, — ἀπὸ τὴ θάλασσα» ‖ καὶ ἀπολύτως: «εἶναι —, κάθεται μακριά», «θὰ φύγω καὶ θὰ πάω μακριά» ‖ μεταφ. «εἴμαστε μακριά» ἀπέχομεν ἀλλήλων ὡς πρὸς τὴν γνώμην, δὲν συμφωνοῦμεν' ‖ «εἶσαι μακριά» εἶσαι μακρὰν τῆς ἀληθείας, τῆς πραγματικότητος' ‖ «ζῇ μακριὰ ἀπ' τὸν κόσμο» ζῇ βίον μονήρη, εἶναι ἀκοινώνητος' ‖ φρ. «μακριὰ ἀπὸ λόγου σας» ἀποτρεπτική, ὅταν γίνεται μνεία κακοῦ τινος, οἷον νοσήματος.

Μακριὰ [*Γεωγρ.*]· βλ. *Μακρειά.*

Μακριανὸς (Macrianus), *Μᾶρκος - Φούλβιος* Αἰγύπτιος στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλλεριανοῦ, διακριθεὶς ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγικῇ ἱκανότητι ἐν Ἰταλίᾳ, Θρᾴκῃ, Ἰλλυρίᾳ, Δαλματίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. Κατόπιν ὡρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ κατὰ τῶν Πάρθων πολέμου (259 μ. Χ.). Ἀλλ' ἡ διὰ νίκης ἀρξαμένη ἐπιχείρησις αὕτη ἀπέληξε τῷ 260 εἰς πανωλεθρίαν, καθ' ἣν ᾐχμαλωτίσθη ὁ αὐτοκράτωρ. Ὁ Μακριανὸς μετὰ τοῦ ὑπάρχου Βαλίστου συναγαγόντες τὰ ὑπολείμματα τῆς στρατιᾶς συνεσκέφθησαν περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐπειδὴ δὲ ἔκριναν τὸν υἱὸν καὶ συνάρχοντα τοῦ Οὐαλλεριανοῦ Γαλλιηνὸν ἀνάξιον, ἀπεφασίσθη ν' ἀνακηρυχθῇ αὐτοκράτωρ ὁ Μακριανός. Οὗτος ἐδέχθη μετά τινος δυσφορίας, λόγῳ τῆς ἡλικίας του, καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τῷ δοθῶσιν ὡς συνάρχοντες οἱ υἱοί του. Ὁ στρατὸς ἐνέκρινε τὰς ἀποφάσεις ταύτας, ὁ δὲ Μακριανὸς μετὰ τοῦ υἱοῦ του *Γαΐου Φουλβίου Μακριανοῦ* διεπεραιώθησαν εἰς Θρᾴκην ἐπὶ κεφαλῆς 45 χιλ. ἀνδρῶν διὰ νὰ καθαιρέσωσι τὸν Γαλλιηνόν. Εἰς τὰ σύνορα ὅμως τῆς Ἰλλυρίας συγκρουσθέντες πρὸς τὸν Δομητιανόν, στρατηγὸν τοῦ ἀνταπαιτητοῦ Ὠρεόλου, ἡττήθησαν κατὰ κράτος καὶ ἐφονεύθησαν ἀμφότεροι (262 μ. Χ.). Ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν *Γάϊος Φούλβιος Κουῆτος*, ὅστις εἶχε μείνει ἐν Συρίᾳ, μαθὼν τὴν καταστροφὴν τοῦ πατρὸς κατέφυγεν εἰς Ἔδεσσαν καὶ ἐκεῖ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδενάθου, συζύγου τῆς Ζηνοβίας, ἐθανατώθη ὑπ' αὐτοῦ. Σῴζονται καὶ τῶν τριῶν ἑλληνικὰ νομίσματα κοπέντα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Γ. Λ. Α.

Μακρίδης, *Θεόδωρος, βέης.* Ἕλλην ἀρχαιολόγος, υἱὸς τοῦ *Κωνσταντίνου*, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1873. Τῷ 1892 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μουσείου ἀρχαιοτήτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς νομισματολόγος, εἶτα διηύθυνε τὸ τμῆμα τῆς ἑλληνικῆς καὶ βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας, βραδύτερον δ' ἐγένετο ἔφορος μέχρι τοῦ 1923, ὁπότε διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ μουσείου. Ἐνήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐξ ὧν κυριώτεραι αἱ ἐν Σιδῶνι, Τύρῳ, Παλμύρᾳ, Ῥάκᾳ ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, Κολοφῶνι, παλαιᾷ καὶ νέᾳ Ἀμισῷ, Μπογάσκιοϊ, Καισαρείᾳ, Ἀγκύρᾳ, Ἀδριανουπόλει, Θεσσαλονίκῃ, Θάσῳ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Παντελεήμονος ἐπὶ τοῦ ἄνω Βοσπόρου, ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ, ἐν τῇ μονῇ τῆς Παναχράντου κλπ. Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονεύονται τά: «Le Temple d'Echmoun à Sidon» (Paris 1904), «A Travers les nécropoles Sidoniennes» (Paris, 1904), «Une citadelle archaïque du Pont» (Berlin, 1907), «La Porte des sphinx à Euyuk» (Berlin, 1908), «Reliefs Gréco - Perses» (Athènes, 1913), «Un hieron d'Artemis Πωλὼ à Thassos» (Berlin, 1911), «Un tumulus Macédonien à Langaza» (Berlin, 1910), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ζ Ἔμπερσολντ «Monuments funéraires de Constantinople» (Athènes, 1925). Τῷ 1931 κληθεὶς εἰς Ἀθήνας ἐταξινόμησε τὸ μουσεῖον Μπενάκη, τὸ ὁποῖον καὶ διευθύνει. Δ. Σ. Δ.

— **Μακρίδης,** *Κωνσταντῖνος, πασᾶς.* Ἕλλην ἰατρὸς καὶ νομισματολόγος (1823 — 1909). Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν ὡς ἀξιωματικός, ἀπέθανε δὲ μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου. Συνέγραψε πολλὰ ἰατρικὰ καὶ νομισματολογικὰ ἔργα καὶ ἐδημοσίευσε καταλόγους νομισματολογικῶν συλλογῶν. Δ. Σ. Δ.

Μακριεῖς (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας κατοικῶν τὰ ΒΑ. τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ γειτονεύων πρὸς τοὺς Κόλχους, ὁ αὐτὸς ἴσως μὲ τοὺς *Μάκρωνας.* Α. Θ. Σ.

Μακρίζη, *Τὰκ Ἀλ-Δίν.* Διάσημος συγγραφεὺς Ἄραψ, γεννηθεὶς ἐν Ἡλιουπόλει (Βαάλβεκ) τῷ 1358 καὶ ἀποθανὼν ἐν Καΐρῳ τῷ 1441, ὅπου ἐξησεν ἐπὶ μακρὸν καταλαβὼν διαφόρους δημοσίας θέσεις. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἀξιολογώτερα εἶναι: «Τοπογραφικὴ καὶ ἱστορικὴ περιγραφὴ τῆς Αἰγύπτου» ἐκδοθεῖσα ἐν Καΐρῳ τῷ 1859, «Ἱστορία τῶν Μαμελούκων τῆς Αἰγύπτου», «Ἱστορία τῶν Κοπτῶν», «Ἱστορία τῆς Αἰγύπτου», «Κιτὰμπ Ἰλτὶ ἀζ ἀλ-Χαναφὰ μπὶ Ἀχμπὰρ Ἀλὰ Ἰμμὰ ἀλ-Χουλαφᾶ». Γ. Λ. Α.

Μακρίκιοϊ, ἡ *Μακροχώριον* [*Γεωγρ.*]. Προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετονομασθὲν ἀπὸ τοῦ 1923 ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον εἰς *Μπακίρκιοϊ* (=χωρίον τοῦ χαλκοῦ). Κεῖται ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς παραλίας τῆς Προποντίδος, ἐγγὺς τοῦ στομίου τοῦ Βοσπόρου (πλάτ. 40°58' Β, μῆκ. 28°53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1198: Approaches to the Bosporus) μεταξὺ Ἁγίου Στεφάνου καὶ Δεμὴρ Χανὲ καὶ χρησιμεύει ὡς ἀγκυροβόλιον. Κατοικεῖται κυρίως ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων. Ν. Μ.—Σ. Ε. Λ.

Μακρίνα, *ἁγία.* Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἡ μάμμη καὶ ἡ ἀδελφὴ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἀμφότεραι ἐξέχουσαι προσωπικότητες διὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. Ἡ πρώτη κατήγετο ἐξ ἐπισήμου οἰκογενείας τῆς Νεοκαισαρείας, ὅπου ἐκμαθοῦσα τὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ, ἐδίδαξε ταύτην τὸν νεαρὸν ἔγγονον αὐτῆς Βασίλειον. Ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Γαλερίου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ πολλῶν ἄλλων ἐδεινοπάθησεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη εἰς τὰ ἄβατα δάση τοῦ Πόντου καὶ τέλος ἀπεβίωσε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 330 καὶ 340. Ὁ Μέγας Βασίλειος μετ' ἐγκαυχήσεως διηγεῖται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασιν τῆς μακαρίας γυναικός. Τὸ ὄνομα καὶ αἱ ἀρεταὶ αὐτῆς ἐπέζησαν καὶ εἰς τὴν ἐγγονὴν της *Μακρίναν τὴν νεωτέραν.* Τὰ περὶ αὐτῆς γινώσκομεν ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. Ἡ Μακρίνα λαβοῦσα τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς εὐσεβείας παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς Ἐμμελείας, ἐνεφύτευσε ταῦτα εἰς τοὺς νεωτέρους αὐτῆς ἀδελφοὺς Πέτρον τὸν Σεβαστείας ἐπίσκοπον καὶ Γρηγόριον τὸν Νύσσης· ἀποθανόντος τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς παρέλαβε τὴν μητέρα αὐτῆς καὶ πολλὰς παρθένους καὶ ᾠκοδόμησεν ἐν Πόντῳ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἶριδα δύο μοναστήρια, γνωστὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς πτωχοκομεῖα, νοσοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα καὶ παιδαγωγεῖα. Ἀπέθανε τῷ 379 ὑπὸ τὰ ὄμματα Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. † Η. Φ. Β.

μακρινάρι (τό)· δημοτ., χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔχοντος λίαν ἐπίμηκες σχῆμα, ἰδίᾳ ἐπὶ οἰκοδομήματος.

Μακρίνον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ζαγορίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 99. Κάτωθεν τοῦ χωρίου ὑπάρχει μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Κ. Ι. Σ.

Μακρῖνος (Macrinus), *Μᾶρκος-Ὀπέλλιος.* Ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ, γεννηθεὶς τῷ 164 μ. Χ. εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Μαυριτανίας ἐκ γονέων ἀδοξοτάτων. Μετὰ πολλὰς περιπετείας κατώρθωσε νὰ γίνῃ ἔπαρχος τῷ 212. Νομίσας ὅμως ὅτι ὁ Καρακάλλας ἐπιβουλεύεται αὐτόν, ἐνήργησε τὴν δολοφονίαν του (217) καὶ μετὰ 7 ἡμέρας ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, ἀναγνωρισθεὶς ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ προσλαβὼν καὶ τὸ ὄνομα *Σεβῆρος.* Εἰς τοὺς κατὰ τῶν Πάρθων πολέμους ἡττήθη δὶς καὶ ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ μετ' αὐτῶν εἰρήνην καὶ νὰ πληρώσῃ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. Ἐπιδιώξας ἐσωτερικὰς μεταρρυθμίσεις, καὶ ἰδίως οἰκονομίας διὰ περιορισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν μισθῶν, προεκάλεσε τὴν μῆνιν τοῦ στρατοῦ. Ἡττηθεὶς πρὸ τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τοῦ ἐν Συρίᾳ ἀναγορευθέντος αὐτοκράτορος Ἐλεγαβάλου, ἐφονεύθη ἐν Χαλκηδόνι τῷ 218. Κ.Κ.Κ.

μακρινός, —*ή,* —*ό*· δημοτ., ὁ μακρὰν εὑρισκόμενος, ὁ ἀπομεμακρυσμένος: «μακρινὸ ἀμπέλι, — χωράφι» τὸ κείμενον εἰς μακρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως, «μακρινὴ χώρα» ‖ μεταφ., «μακρινὸ ταξίδι» ὁ θάνατος.

Μάκρις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. —1) Ὀνομασία, ἣν δίδει ὁ Πλίνιος εἰς μίαν τῶν τεσσάρων νησίδων, αἵτινες, προσκείμεναι εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Λυκίας, ἀπετέλουν τὴν συστάδα τῶν Πακτυῶν. Ταυτότης ἄγνωστος. —2) Ἡ ἄλλως *Κρανάη* ἢ καὶ *Ἑλένης νῆσος.* Εἶναι ἡ σύγχρονος *Μακρόνησος.* —3) Ἡ κατὰ Πλίνιον ὀνομασία τῆς *Μακρίας* τοῦ Παυσανίου. —4) Ἀρχαιοτάτη ὀνομασία τῆς Εὐβοίας «διὰ τὴν στενότητα αὐτῆς καὶ τὸ μῆκος» (*Στράβ.* I, 444) καὶ τῆς Κερκύρας (βλ. λ. *Μάκρις* [Μυθολ.]). Σ. Ε. Λ.

Μάκρις [*Μυθολ.*]. — 1) Τροφὸς τῆς Ἥρας ἐν Εὐβοίᾳ, ἐκ τῆς ὁποίας, κατά τινας, καὶ ἡ νῆσος *Μάκρις* ἐκαλεῖτο. —2) Θυγάτηρ τοῦ Ἀρισταίου ἐν Εὐβοίᾳ, «Κραίη Νύμφη» καὶ «Διονύσοιο τιθήνη» καλουμένη ὑπὸ τῶν ποιητῶν, διότι, ὡς ἐμυθολογεῖτο, εἰς ταύτην ὁ Ἑρμῆς ἐκόμισε βρέφος ἔτι τὸν Διόνυσον καὶ τῆς ἐνεπιστεύθη τὴν ἀνάπτυξίν του. Ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται ἡ ἰδιαιτέρα ὅλως ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ὁ Διόνυσος ἔδειξε πρὸς τὴν νῆσον, τὸ λίκνον τῆς πρώτης του ἡλικίας. Ἡ Ἥρα ὅμως μὴ ἀνεχομένη ἐπὶ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς νήσου νὰ γίνεται ἡ ἀνατροφὴ τοῦ Διονύσου, ἐξεδίωξεν ἐκ ταύτης τὴν Μάκριν, αὕτη δὲ παραλαβοῦσα τὸν Διόνυσον ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων, Κέρκυραν, ὅπου κατῴκησεν εἴς τι σπήλαιον, περίφημον διὰ τὴν καλλονὴν τοῦ περιβάλλοντος. Μ. Μ.

Μακρίσια, ἡ *Μακρύσια* [*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.570. Χ. Δ.

Μακρίσι(ον) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σιόλεσι.* Κάτ. (1928) 343. Χ. Δ.

μακρο—· θέμα τοῦ ὀνόματος *μακρὸς* ὡς πρώτου συνθετικοῦ πρὸς δήλωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ μήκους: *μακροβάμων* (= ὁ περιπατῶν μὲ μακρὰ βήματα), *μακροβόλος* καὶ *μακροβολῶ* (=ῥίπτω μακράν), *μακρογένειος, μακρόδους, μακροδρόμος* (ὁ μακροὺς δρόμους διανύων), *μακρόθριξ, μακροκαμπυλαύχην, μακρόκαυλος, μακρόκεντρος, μακροκέρατος, μακρόκορμος, μακρόκηπος, μακρόλοβος, μακρόμαλλος, μακρομάνικος, μακρομούρης, μακρομύτσουνος, μακρομύτης, μακρονοσία* καὶ *μακρονοσ...*

Digitized by Google

(=ἐπὶ μακρὸν νοσῶ), *μακρονούρης*, *μακρόπεπλος*, *μακρόπνους* (ὁ διὰ μακροῦ ἀναπνέων), *μακροπόδης*, *μακροπ·ιρία* καὶ *μακροπορῶ*, *μακροπρόσωπος*, *μακρόπυλος*, *μακροπώγων*, *μακρόρριζος*, *μακρόρρις*, *μακρόρρυγχος*, *μακρόσκιος*, *μακρόστιχος*, *μακροτενής*, *μακροτράχηλος*, *μακροφάρυγξ*, *μακροφυής*, *μακρόφυλλος*, *μακρόχειρ* κ. ἄ. (Ἀπὸ τοῦ *μακρὸς* ὡς πρώτου συνθετικοῦ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ μέγας ἢ τοῦ πολὺς ἐσχηματίσθησαν ὅροι τινὲς γαλλιστί, οἱ ὁποῖοι καὶ μετεγράφησαν ἑλληνιστί, οἷοι *macrocephalie* = μακροκεφαλία, *macrocosme* = μακρόκοσμος, *macroscopiquc*=μακροσκοπικὸς κ. ἄ).

Μακρὸ /*Γεωγρ.*/. —1) Νησίον τοῦ Κορινθιακοῦ ἐν τῇ Ἀλκυονίδι Θαλάσσῃ (ἡ κορυφή του: ὑψόμ. 204 μέτρ., πλάτ. 38° 10′ 40″ Β., μῆκ. 23° 00′ 30″ Ἀν., χάρτ. Ἑλλ. Ὑδρογρ. Ὑπηρ. ἀρ. 19: «Ἀλκυονίδων κόλπος καὶ Ποσειδωνίας»). Παρεμβαλλόμενον μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Πετρίτης καὶ τῆς νησῖδος Γρομπολοῦρα, σχηματίζει τὰ δύο ἀνατολικὰ στόμια τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τῆς Δομβραίνης. —2) Στενόμακρον νησίον προσκείμενον τῇ ἀνατολικῇ ἀκτῇ τῆς νήσου Πάρου (πλάτ. 37° 00′ 05″ Β., μῆκ. 25° 16′ 05″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos islands) δεξιᾷ τῷ καταπλέοντι τὸν λιμένα Πόρτο-Τρίο. —3) Ἡ δυτικωτέρα ἐν τῇ τριάδι τῶν νησίδων τῇ ἀποτελούσῃ τὸ βόρειον τῆς συστάδος τῶν *Πεταλιῶν* (πλάτ. 38° 02′ 40″ Β., μῆκ. 24° 15′ 50″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petalii gulf) ἐν τῇ φερωνύμῳ κολπώσει τοῦ Ν. Εὐβοϊκοῦ καὶ πρὸ τοῦ κολπίζοντος ὅρμου Μαρμάρι. —4 Μία τῶν ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Ἐρυθρῶν τεσσάρων νησίδων (πλάτ. 38° 26′ Β., μῆκ. 26°23′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Gulf of Smyrna and island of Khios) τῶν ἀποτελουσῶν τὴν συστάδα τῶν *Ἵππων* παρ᾽ ἀρχαίοις. Σ. Ε. Λ.

Μακρόβιοι (οἱ) /*Μυθολ.*/. Μυθικὸς λαός, τὸν ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ἐτοποθέτουν ἄλλοτε ἐν Μερόῃ τῆς Αἰθιοπίας καὶ ἄλλοτε παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ἐπιστεύετο ὅτι ἔζων περὶ τὰ χίλια ἔτη, ἀπολαύοντες κατὰ τὸν Ὀνομάκριτον αἰωνίας νεότητος. Α. Θ. Σ.

μακρόβιος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ μακρὸν βίον ζήσας, κοιν. *πολύχρονος*, ἀντίθ. *βραχύβιος*: «οἱ ὀρεσίβιοι εἶναι μακροβιώτεροι τῶν πεδινῶν».

Μακρόβιος (Macrobius), ***Ἀμβρόσιος - Θεοδόσιος***. Ἐπιφανὴς λόγιος τοῦ τέλους τοῦ Δ′ καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε′ μ. Χ. αἰῶνος. Τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ βίου του μᾶς εἶναι σχεδὸν ἄγνωστα. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα κατέλιπε, φαίνεται ὅτι ἦτο γνώστης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἔγραψε «Commentarium in somnium Scipionis» (VI βιβλ. τοῦ «de re publica» τοῦ Κικέρωνος) εἰς δύο βιβλία, «Conviviorum primi diei saturnaliorum» εἰς 7 βιβλία (ἀμφότερα τὰ ἀφιερώνει εἰς τὸν υἱόν του Eustachius) καὶ «De differentiis et societatibus græci latinique verbi» καθαρῶς γραμματικὸν ἔργον. Εἰς τὸ δεύτερον σύγγραμμά του, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον μέλος τῆς γνωστῆς λογοτεχνίας τῶν συμποσίων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ὁποίας ἵσταται τὸ συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος, ἀντλεῖ ὁ Μακρόβιος ἀπὸ σπουδαίας ἀρχαιοτέρας πηγάς, ὅπου ὑπάρχουν ἀξιολογώταται κρίσεις περὶ λογοτεχνικῶν ζητημάτων, ἰδίως περὶ Βιργιλίου, ρωμαϊκῆς θρησκείας κ.λ.π. Γίνεται δὲ ἡ συζήτησις κατὰ καθαρῶς σύγχρονον φιλολογικὸν τρόπον. Τὰ «Saturnalia» ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον εἰς Βενετίαν τῷ 1472 μ. Χ. Ἡ καλυτέρα ἔκδοσις σήμερον εἶναι τοῦ Fr. Eyssenhardt (Lpz. 1893). Χ. Κ. Κ.

μακροβιότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μακροβίου, μακρὸς βίος, μακρὰ διάρκεια τῆς ζωῆς.

—/*Ἐγκυκλ.*/ Θεωρητικῶς ἡ λειτουργικὴ ἀφομοίωσις ἡ χαρακτηρίζουσα τὴν ζῶσαν ὕπαρξιν τελευτᾷ τότε μόνον, ὅταν οἱ εὐνοϊκοὶ πρὸς ταύτην ὅροι καταπαύσωνται. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ὅροι οὗτοι εἶναι διαρκεῖς, οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει ὅπως διακοπῇ ἡ ζωὴ (ἡ στοιχειώδης ζωή). Οὕτως οἱ μονοβλαστίδαι δύνανται νὰ ζῶσιν ἐπ᾽ ἄπειρον διὰ τῆς διαιρέσεως. Εἰς τὰ πολυβλαστιδικὰ ὄντα ἢ τὰ πολυκυτταρικὰ συμβαίνει τὸ ἐναντίον· ἡ ζωὴ εἶναι περιωρισμένη ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν αὐτῆς, καθ᾽ ὅσον μεταξὺ τῶν ἐπιβοηθητικῶν προϊόντων τῆς ἀφομοιωτικῆς συνθέσεως τινὰ εἶναι ἀδιάλυτα καὶ περικλείουσι τοὺς ζῶντας ἱστούς, τῶν ὁποίων δυσχεραίνουσι καὶ παρακωλύουσι τὴν λειτουργικότητα. Τὸ αἴτιον τοῦτο εἶναι τὸ μοναδικὸν περίπου δραστικὸν αἴτιον εἰς τὰ φυτά, ἔνθα ἐπιφέρει τὴν πτῶσιν τῶν φύλλων. Τὰ χορταρικὰ εἶναι ἐτήσια ἢ ἑξαμηνιαῖα· πλεῖστα ἐκ τῶν κρυπτογάμων ζῶσιν ἡμέρας τινὰς μόνον. Τὰ ξυλώδη φυτὰ ἔχουσι μακροτέραν πως τὴν διάρκειαν· ἡ λεύκη καὶ ἡ ἰτέα ζῶσι 50 ἔτη· ἡ δρῦς, ὁ κέδρος, ἡ ἐλαία, ὁ ἔβενος ζῶσιν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας· τέλος δένδρα τινὰ ὡς ἡ sequoïa, ἡ welligtonia, τὸ βαοβὰβ δύνανται νὰ ζήσωσιν ἐπὶ χίλια ἔτη καὶ πλέον.

Εἰς τὰ ζῷα ἡ παρουσία τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὀργάνου καὶ ὑποστηρίγματος τῆς συνεργίας, παρεμβαίνει διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ εὐκινησίας· ὁ θάνατος προέρχεται συνηθέστατα ἐκ ῥήξεως τῆς συνεργίας ταύτης. Τὰ κατώτερα ζῷα ἔχουσι βραχυτάτην τὴν ὕπαρξιν· ἰδίως τὰ μεταμορφούμενα ἔντομα ζῶσιν ἓν ἢ δύο ἔτη περίπου καὶ ἀποθνήσκουσιν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναπαραγωγήν. Ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς εἶναι λίαν εὐμετάβλητος εἰς τοὺς ἰχθῦς, τὰ ἑρπετά, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ μαστοφόρα.

Εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ φυσιολογικὴ διάρκεια τῆς ζωῆς ποικίλλει λίαν· αὕτη σπανίως ὑπερβαίνει τὰ 100 ἔτη. Οἱ Ἴβηροι καὶ οἱ Βάσκαι, οἱ Ἰνδοὶ Tamouls, οἱ Σῖναι, φαίνεται ὅτι ζῶσι περισσότερον τῶν Εὐρωπαίων καὶ τῶν μαύρων. Ἐν Εὐρώπῃ ἡ μέση διάρκεια τῆς ζωῆς εἶναι ἀπὸ 38—45 ἐτῶν. Αἱ γυναῖκες εἶναι μακροβιώτεραι τῶν ἀνδρῶν, ἂν καὶ ἡ ἀναλογία τῶν γερόντων 80 μέχρις 100 ἐτῶν ἡλικίας εἶναι μεγαλυτέρα εἰς τοὺς ἄνδρας. Ὑπελογίσθη ὅτι ἀπὸ ἡμίσεος ἤδη αἰῶνος ἡ μέση διάρκεια τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ηὐξήθη κατὰ μίαν δεκάδα ἐτῶν, ἕνεκα τῶν προόδων τῆς ὑγιεινῆς. Ἡ κληρονομικότης ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν καθὼς καὶ τὸ φῦλον.

Πλεῖστα φάρμακα προὐτάθησαν πρὸς παράτασιν τῆς διαρκείας τῆς ὑπάρξεως· τὸ τοῦ Brown Sequart ὑπῆρξε διάσημον, ἀλλ᾽ οὐδὲν εἶχε πραγματικὴν ἀποτελεσματικότητα. Τὸ καλύτερον εἶναι νὰ παραμένωμεν εἰς τὰς παλαιὰς συστάσεις, ἤτοι εἰς τὴν τήρησιν τῆς καλῆς ὑγιεινῆς, εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῶν καταχρήσεων, εἰς τὴν διατήρησιν διαθέσεως εὐθύμου, εἰς τὸν βαθὺν καὶ παρατεταμένον ὕπνον κλπ. Τὴν σήμερον ὁ καλύτερος κανὼν πρὸς πραγμάτωσιν παρατεταμένης ζωῆς εἶναι αἱ ἐπαρκεῖς ἀσκήσεις, ἡ μετρία καὶ ὑγιεινὴ τροφὴ καὶ ἡ ἀποφυγὴ παρεκτροπῶν καὶ καταχρήσεων. Κατὰ τὸν Metschnikoff ἡ ἀφθονία τῶν μικροβίων τῆς ἐντερικῆς χλωρίδος ἔχει ἀνυπολόγιστον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ζωῆς, διὰ δὲ τῆς διευκολύνσεως τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς μικροβίων, ἤτοι τῶν γαλακτικῶν μικροβίων, καταστρέφεται ἡ ἐπιβλαβὴς αὕτη χλωρὶς καὶ παρατείνεται ἡ ἀνθρωπίνη ζωή. Εἰρήσθω ὅμως ὅτι ἡ θεωρία αὕτη εἶναι λίαν ἀμφισβητήσιμος σήμερον, καθόσον ἐκρίθη ὑπερβολικὴ ἡ ἐνέργεια τῶν ἐντερικῶν τούτων μικροβίων.

Κατὰ τὸν Varner οἱ πρῶτοι ὅροι τῆς μακροβιότητος εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: ἡ καρδία, οἱ πνεύμονες, τὰ πεπτικὰ ὄργανα, καθὼς καὶ ὁ ἐγκέφαλος νὰ εἶναι εὐρέως διαπεπλασμένα, ὁ κορμὸς μακρὸς καὶ τὰ ἄκρα σχετικῶς βραχέα. Τὸ ἄτομον θὰ φαίνεται ὑψηλὸν ὅταν κάθηται καὶ βραχὺ ὅταν ἵσταται· ἡ χεὶρ δέον νὰ ἔχῃ παλάμην μακρὰν καὶ ὄχι παχεῖαν καὶ οἱ δάκτυλοι δέον νὰ εἶναι βραχεῖς. Οἱ κυανοῖ ὀφθαλμοί, καστανόχρωμοι ἢ καστανόφαιοι εἶναι σημεῖον εὐνοϊκὸν μακροβιότητος. Οἱ εὐρεῖς, ἠνεῳγμένοι καὶ ἐλεύθεροι ῥώθωνες ὑποδεικνύουσι πνεύμονας εὐρυχώρους, ἐνῷ ἐστενωμένοι ῥώθωνες ἢ ἡμίκλειστοι ὑποσημαίνουσι πνεύμονας μικροὺς ἢ ἀσθενεῖς. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

— /*Δασολ.*/ Εἰς τὴν δασικὴν πρᾶξιν σταθμίζεται ὄχι μόνον ἡ ἀπόλυτος διάρκεια τῆς ζωῆς τῶν δένδρων, ἀλλὰ καὶ ὁ χρόνος, καθ᾽ ὃν τὸ ξύλον τῶν δένδρων τούτων διατηρεῖται ὑγιές. Ἕκαστον εἶδος ἔχει φυσικὴν ὡρισμένην ζωτικότητα, δυναμένην νὰ περιορισθῇ ἢ παραταθῇ ἐξ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων. Δένδρα τινὰ φθάνουν τὰ 3000 ἔτη, διατηροῦντα τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν τελείως ὑγιές. Γενικῶς τὰ δένδρα μὲ σκληρὸν ξύλον δύνανται νὰ αὐξάνωνται χωρὶς νὰ καταστρέφωνται ἐπὶ χρόνον μακρότερον ἢ τὰ ἔχοντα μαλακὸν ξύλον. Εὐνοϊκὸν κλῖμα, γόνιμον ἔδαφος αὐξάνουν τὴν μακροβιότητα. Τὰ σπερμοβλαστήματα εἶναι μακροβιώτερα τῶν πρεμνοβλαστημάτων ἢ ῥιζοβλαστημάτων. Δένδρα ταχέως εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν αὐξανόμενα γηράσκουν ταχύτερον καὶ ἀντιθέτως. Α. Ε. Κ.

μακροβιωτικὴ (ἡ). Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ βιολογίᾳ ὁ κλάδος τῆς ἐπισήμης ὁ ἀποσκοπῶν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν φυσιολογικῶν ὅρων τῶν συντελούντων εἰς τὴν παράτασιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ πέραν τοῦ καθοριζομένου μέσου ὅρου τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς ἢ καὶ τοῦ τελικοῦ ὁρίου ταύτης. Μακροβιωτικὴ λέγεται ἐπίσης καὶ ἡ τέχνη, τρόπον τινά, τῆς παρατάσεως τῆς ζωῆς μέχρι τοῦ βαθυτάτου γήρατος, ἐφόσον ἡ προσπάθεια αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἐπιδιώκοντος τὴν ἐπὶ μακρὸν παράτασιν τῆς ζωῆς. Ἡ τέχνη δ᾽ αὕτη στηρίζεται καὶ πρέπει νὰ στηρίζηται εἰς τὴν ὀρθοβιωτικὴν καλουμένην, ἤτοι εἰς τὸ ζῆν ὀρθῶς καὶ κατὰ φύσιν, συμφώνως πρὸς τὸ τοῦ Ζήνωνος γνωμικόν: «κατὰ φύσιν ζῆν, τοῦτ᾽ ἔστι κατ᾽ ἀρετὴν ζῆν». Ἐν ἄλλοις λόγοις ἀπαιτεῖται ψυχικὴ εὐστάθεια καὶ ἰσορροπία τοῦ νευρικοῦ συστήματος, δραστηριότης εἰς τὴν καθ᾽ ἡμέραν ζωήν, ἀγάπη πρὸς τὴν φύσιν καὶ ἐνασχόλησις μετ᾽ αὐτῆς, ἐγκράτεια μετὰ λογικότητος ἐφαρμοζομένη καὶ ἄπταιστος καθαριότης τοῦ σώματος μετὰ καθαρότητος τοῦ πνεύματος (βλ. *μακροβιότης*). Μ.Ν.Κ.

μακροβίωτος (ὁ) (Macrobiotus) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἀραχνιδῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀρκτισκιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτου μεγέθους ζῳάρια, μὲ σῶμα ᾠοειδές, ἐπίμηκες καὶ διαφανές, μὲ μικροὺς πόδας, φέροντας κατὰ τὸ ἄκρον των δύο μικρὰς ὀνυχοειδεῖς ἀποφύσεις. Οἱ μακροβίωτοι ἐνδιαιτῶνται εἰς μέρη ὑγρὰ καὶ σκοτεινά. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ὁ *μακροβίωτος ὁ μακρόνυξ* (Macrobiotus macronyx), ὅστις ἀπαντᾷ ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ. Δ. Ν. Π.

μακροβόλος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ἀρχ. ὁ βάλλων, ὁ ῥίπτων μακράν, ἐκηβόλος.

μακροβότρυα (τὰ) /*Βοτ.*/. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, ἅτινα φέρουσιν ἄνθη κατὰ μακροὺς βότρυς διατεταγμένα. Δ. Ν. Π.

Μακροβούνι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ταουσάν*. Κάτ. (1928) 318. Χ. Δ.

μακροβούτι (τό)· δημοτ., βουτιά, κατάδυσις εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ μῆκος, τὸ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κολύμβημα

μακροβραχιόνιος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων μακροὺς βραχίονας: «μακροβραχιόνιος στομίς».

μακρογαμέται (οἱ). Μεγάλα γενετήσια κύτταρα, στρογγύλα καὶ μὲ θρεπτικὰς οὐσίας, ἀπαντῶντα ἰδίᾳ εἴς τινας τάξεις πρωτοζῴων, ἀνάλογα πρὸς τὰ ᾠοκύτταρα τῶν μεταζῴων. Καλοῦνται δ᾽ οὕτω ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολὺ μικροτέρους τούτων καὶ εὐκινήτους *μακρογαμέτας*.

μακρογένης (ὁ)· ὁ ἔχων μακρὰ γένεια, μακροπώγων.

μακρογένι (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *αἰγίλωψ ὁ ᾠοειδής*.

μακρογεννητοσωμία (ἡ) (macrogénitosomie). Οὕτω καθορίζεται ἡ πρωϊμότης περὶ τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἰδιαίτατα περὶ τὴν τοῦ γεννητικοῦ συστήματος καὶ δὴ τῶν ἐξωτερικῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Ἡ τοιαύτη κατάστασις ὀφείλεται συνηθέστατα εἰς τὴν παρουσίαν ὄγκου τοῦ μυξαδένος καὶ ἐνίοτε εἰς ἀδένωμα τοῦ ἐπινεφριδείου φλοιώδους περιβλήματος. Μ. Ν. Κ.

μακρογήρως (ὁ, ἡ)· ὁ φθάσας εἰς βαθὺ γῆρας, μακρόβιος.

Μακρόγληδες /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κοντακεΐκων τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτ. (1928) 32. Χ. Δ.

μακρογλωσσία (ἡ) (macroglossie). Ὑπερφυσικὴ τερατώδης ἀνάπτυξις τοῦ μεγέθους τῆς γλώσσης, ἐπιφέρουσα πολλάκις τὴν πρόπτωσιν τοῦ ὀργάνου τούτου ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ στόματος μετ᾽ ἀποκλίσεως τῶν χειλέων καὶ τῶν ὀδόντων· ἀπαντᾷ αὕτη ἐπὶ συγγενοῦς ἠλιθιότητος, εἶναι δὲ καὶ ἐπίκτητος κατ᾽ ἀκολουθίαν καρκίνου ἢ συφίλιδος τῆς γλώσσης· ὀφείλεται δὲ πολλάκις εἰς ποικιλίαν τοῦ λεμφαγγειώματος. Μ. Ν. Κ.

μακρογλωσσίδαι (οἱ) (Macroglossidae) /*Ζῳολ.*/. Οἰκογένεια ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σφιγγῶν*, περιλαμβάνον γένη τινά, ὧν γνωστότερον ὁ *μακρόγλωσσος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μακρόγλωσσος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων μακρὰν γλῶσσαν, ὁ πάσχων ἐκ *μακρογλωσσίας* (βλ. λ.).

μακρόγλωσσος (ὁ) (Macroglossus) /*Ζῳολ.*/. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυκτονυκτεριδῶν*, περιλαμβάνον νυκτερίδας μετρίου μεγέθους, ἐπιξάνθου, πυρροῦ ἢ φαιοῦ χρώματος, μὲ ἐπιμηκεστάτην ῥῖνα καὶ μακρὰν καὶ λεπτὴν γλῶσσαν. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὰς νήσους τῆς Σόνδης. Δ. Ν. Π.

— **μακρόγλωσσος** (ὁ) (Macroglossus) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μακρογλωσσιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 60 εἴδη, διεσπαρμένα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Οἱ μακρόγλωσσοι εἶναι μικραὶ σφίγγες μὲ σῶμα βραχὺ καὶ ἀτρακτοειδές, κοιλίαν ἀπολήγουσαν εἰς θύσανον τριχῶν, ῥύγχος μετρίου μήκους καὶ ὀξὺ καὶ πτέρυγας μᾶλλον μικράς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μακρόγλωσσος ὁ ἀτρακτοειδὴς* (Macroglossus fusiformis), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα σκοτεινῶς φαιόν, μετὰ ὑπολεύκων λωρίδων κατὰ τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας. Αἱ πτέρυγες εἶναι θαυμασίως διακεκοσμημέναι. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Μακρόγλωσσος ὁ ἀτρακτοειδής.

μακρόγναθος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων μακρὰν γνάθον.

μακρογραφία (ἡ), ἡ *μακροσκοπία*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐξέτασις ἀντικειμένου ἄνευ μικροσκοπίου

Digitized by Google

ἢ μὲ μικρὰν μόνον μεγέθυνσιν. Ἐφαρμόζεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν μετάλλων καὶ εἶναι κλάδος τῆς μεταλλογραφίας. Ἐπιτρέπει τὴν θέαν τῆς γενικῆς ὑφῆς καὶ τῆς ὁμοιογενείας τῶν μεταλλουργικῶν προϊόντων. Γνωστὴ ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος ὡς ἁπλῆ ἐξέτασις τῆς θραύσεως ἑνὸς μετάλλου, ἐφηρμόσθη εἰς τὴν ἐπιστημονικωτέραν ἐξέτασιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Widmanstätten καὶ ἀνεπτύχθη μεγάλως ἀπὸ τοῦ 1900 ὑπὸ τὴν ὤθησιν ἰδίως τῶν Ch. Fremont ἐν Γαλλίᾳ καὶ Heyn ἐν Γερμανίᾳ.

Τὸ πρὸς ἐξέτασιν τεμάχιον λειαίνεται ὡς καὶ διὰ τὴν μικρομεταλλογραφικὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ χονδροειδέστερον, διὰ προκαταρκτικῆς λειάνσεως διὰ μύλης ἢ τόρνου ἢ πλάνης, κατόπιν διὰ λεπτῆς ρίνης καὶ διὰ σμυριδοχάρτου (ἀριθ. 0000). Ἡ ἐπιφάνεια καθαρίζεται δι' οἰνοπνεύματος ἢ αἰθέρος καὶ προσβάλλεται δι' ἀραιοῦ ὀξέος. Ἡ προσβολὴ εἶναι ἤ: 1) ταχεῖα, εἰς ὀλίγα δευτερόλεπτα ἢ λεπτὰ διὰ τοῦ ἀντιδραστηρίου τοῦ Heyn (διπλοῦς χλωριοῦχος χαλκὸς καὶ ἀμμώνιον), ἢ τοῦ Staad καὶ Le Chatelier (ἐκ χλωριούχου χαλκοῦ, ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ ὀλίγου πικρικοῦ ὀξέος ἐντὸς οἰνοπνεύματος), ἢ καὶ ἰωδίου ἐντὸς ἰωδιούχου καλίου, ἢ 2) βραδεῖα, ἐπὶ ὥρας, πολλάκις ἐν θερμῷ δι' ἠραιωμένου εἰς 20 % θειϊκοῦ ὀξέος, καὶ 3) προσβολὴ μετ' ἐκτυπώσεως, χρησιμοποιουμένη μέχρι τοῦδε μόνον διὰ σιδηρουργικὰ προϊόντα, καθ' ἣν ἐπὶ τῆς λειανθείσης ἐπιφανείας ἐκτείνεται ὕφασμα ἢ χάρτης περιέχων τὸ ἀντιδραστήριον καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ τυχὸν ὑπάρχουσαι ξέναι οὐσίαι ἐν τῷ μετάλλῳ ἀφίνουσιν ἀποτύπωμα. Οὕτω γίνεται εὐκόλως καταφανὴς ἡ παρουσία θείου ἢ φωσφόρου εἰς χάλυβας. Χρησιμοποιεῖται κιχλωριοῦχος ὑδράργυρος ἢ χάρτης φωτογραφιδὸς βρωμιούχου ἀργύρου, βρεχόμενος μὲ ἀραιὸν ὀξύ. Τὸ παραγόμενον ὑδρόθειον ἢ φωσφοροῦχον ὑδρογόνον παράγουσι τὸ μὲν μελανάς, τὸ δὲ κιτρίνας κηλῖδας ἐπὶ τοῦ χάρτου ἢ τοῦ ὑφάσματος (μέθοδοι *Heyn* καὶ *Bauer* —ὕφασμα—, *Baumann* —χάρτης).

Διὰ τῆς μακρογραφίας ἐξιχνιάζεται: 1) ἡ κρυσταλλογραφικὴ καὶ κοκκογραφικὴ διαμόρφωσις· 2) ἡ ἀνωμαλία συνθέσεως καὶ ἡ παρουσία ξένων σωμάτων· 3) αἱ μηχανικαὶ κατεργασίαι· 4) αἱ χημικαὶ κατεργασίαι καὶ 5) αἱ θερμικαὶ κατεργασίαι. Μόνον οἱ μεγάλοι κόκκοι γίνονται καταφανεῖς μακρογραφικῶς, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ χυτὰ τεμάχια· ἀλλ' εἰς τὰ ἐλαθέντα καὶ σφυρήλατα ἐν γένει τεμάχια, πάντοτε λεπτοκοκκότερα, οὗτοι δὲν γίνονται καταφανεῖς εἰμὴ μόνον ὅταν ὑπάρχῃ ὑπερθέρμανσις προκαλοῦσα σχηματισμὸν ὀξειδίων. Ἐπίσης γίνονται καταφανεῖς δενδρῖται προερχόμενοι ἐκ κρυσταλλώσεως τῶν πρώτων πηγνυομένων μερῶν. Ἐκ τούτων ἤδη συμπεραίνονται στοιχεῖα περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἐξεταζομένων μετάλλων.

Ἡ ἀνωμαλία συνθέσεως καὶ ἡ παρουσία ξένων σωμάτων γίνεται λίαν καταφανής. Πράγματι αἱ χελῶναι ἢ πλινθώματα ἀποχύσεως τῶν μετάλλων εἶναι ἀνομοιογενῆ ὑπὸ ἔποψιν χημικῆς συνθέσεως. Αἱ ἀνωμαλίαι, προερχόμεναι ἐξ ἀνωμάλου πήξεως καὶ ἀποχωρισμοῦ (γαλλ. liquation, segrégation), καὶ ἡ συγκέντρωσις, π. χ. εἰς τὰ πλινθώματα χάλυβος εἰς τὸ κενὸν συμπτύξεως θειούχων καὶ φωσφορούχων ἀκαθαρσιῶν, γίνονται εὐκόλως καταφανεῖς. Ἐπίσης φαίνεται ἡ ὕπαρξις σκωριῶν ὡς καὶ φυσαλίδων, ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐλάσεως εἰς τὰς ἀνωμαλίας ταύτας κτλ. Ἡ σημασία τῆς ἐξιχνιάσεως διὰ τῆς μακρογραφίας τῶν κενῶν συμπτύξεως καὶ συγκεντρώσεων ἀκαθαρσιῶν εἶναι μεγίστη καὶ ἐπιτρέπει τὴν διαλεύκανσιν τῶν αἰτίων πλείστων ἀτυχημάτων ἐκ θραύσεως μεταλλίνων τεμαχίων καὶ τὴν πρόληψιν αὐτῶν.

Αἱ μηχανικαὶ κατεργασίαι, αἵτινες ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τῆς διατάξεως τῶν δενδριτῶν τῶν χυτῶν μετάλλων καὶ σχηματίζουσιν ἰνώδη ἱστὸν γίνονται λίαν καταφανεῖς, ὡς καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ σχήματος τῶν τεμαχίων μετὰ κατεργασίαν. Αἱ χημικαὶ κατεργασίαι ὡς ἡ ἐνανθράκωσις καὶ ἡ μαλακτοποίησις τῶν σιδηρουργικῶν προϊόντων εἶναι ἐπίσης εὐκόλως καταφανεῖς ὡς καὶ αἱ κολλήσεις, πολτοπαγεῖς ἢ ρευστοπαγεῖς. Αἱ θερμικαὶ κατεργασίαι δὲν εἶναι καταφανεῖς ὅταν δὲν μεταβάλλουν τὴν διάταξιν τῆς μακρογραφικῆς ὑφῆς, αἱ ἀνωμαλίαι ὅμως ἐκ θερμικῶν κατεργασιῶν, ὡς π. χ. βαφῆς, εἶναι λίαν καταφανεῖς.

Ἐν γένει ἡ μέθοδος αὕτη, ἔχουσα πεδίον ἐφαρμογῆς διάφορον τῆς μικροσκοπικῆς μεταλλογραφίας, οὖσα ταχείας καὶ ἁπλῆς ἐφαρμογῆς, εἶναι πολύτιμον βοήθημα, ὄχι μόνον τῶν μεταλλοτεχνικῶν βιομηχανιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων αἵτινες χρησιμοποιοῦν μέταλλα, ὡς σιδηροδρόμων, ναυτιλίας κτλ. διὰ τὸν ἔλεγχον αὐτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Osmond*, «Sur la Cristallographie du Fer» (Παρίσιοι 1900).—*L. Guillet*, «Les méthodes d'étude des alliages métalliques (Παρίσιοι 1923). — *Belaiew N. P.*, *Ch. Fremont*, *Galibourg*, *H Le Chatelier* κτλ. πλεῖστα δημοσιεύματα ἐν «Revue de métallurgie» ἀπὸ τοῦ 1900.—*Ch. Fremont*, ὁμοίως ἐν «Génie Civil» ἀπὸ τοῦ 1900 ἕως σήμερον. — *Γούναρη Η.*, «Μεταλλογνωσία καὶ μεταλλοτεχνία» (Ἀθῆναι 1930).

Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

μακροδακτυλία (ἡ) (macrodactylie). Οὕτω νοεῖται ἡ περὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν δακτύλων πλημμέλεια, συνισταμένη εἰς ὑπερβολικὴν καὶ τερατώδη ἀνάπτυξιν ἑνὸς ἢ πολλῶν δακτύλων.

Μ. Ν. Κ.

μακροδακτυλίδαι (οἱ) (Macrodactylidae) [*Ζωολογ.*]. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατελμίνθων*, περιλαμβάνουσα μικροτάτου μεγέθους σκώληκας. Ἐκ τῶν 40 γενῶν, ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια, γνωστότερα εἶναι *διουρίλλα* καὶ *σκαρίδιον*. Τὰ περισσότερα τῶν γενῶν ἐνδιαιτῶνται ἐντὸς στασίμων ὑδάτων. Δ. Ν. Π.

μακροδάκτυλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τοὺς δακτύλους μακρούς, μακροτέρους τοῦ συνήθους.

μακροδιαγώνιος (ὁ) (ἐννοεῖται *ἄξων*) (macrodiagonale). Ὀνομάζεται οὕτως ὁ δεύτερος ἐκ τῶν τριῶν κρυσταλλογραφικῶν ἀξόνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνάγονται οἱ κρύσταλλοι τοῦ ρομβικοῦ συστήματος, καὶ ὁ ὁποῖος παρίσταται διὰ τοῦ γράμματος b. Κατὰ τὸν κρυσταλλογραφικὸν προσανατολισμὸν ὁ ἄξων οὗτος, μετὰ τοῦ πρώτου ἄξονος a, εὑρίσκεται ἐπὶ ὁριζοντίου ἐπιπέδου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι κάθετος ὁ τρίτος κρυσταλλογραφικὸς ἄξων c. Ἐὰν δὲ θεωρήσωμεν μίαν τομὴν ρομβικῆς πυραμίδος κάθετον πρὸς τὸν ἄξονα c, ἡ τομὴ αὕτη θὰ ἔχῃ σχῆμα ρόμβου, ὁ δὲ ἄξων b θὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν μεγαλυτέραν διαγώνιον αὐτοῦ. Γ. Β.

μακροδιπτέρυξ (ὁ) (Macrodipteryx) /*Ζωολ.*/. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰγοθηλιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Μαδαγασκάρην. Οἱ μακροδιπτέρυγες εἶναι αἰγοθῆλαι διακρινόμενοι κυρίως ἐκ τῶν δύο μακροτάτων ἀποφύσεων τῆς οὐρᾶς των, αἵτινες εἶναι νηματοειδεῖς καὶ τελευτῶσιν εἰς πλατὺ καὶ ἐπίμηκες πτερόν. Τοιαύτας οὐραίας ἀποφύσεις φέρουσι μόνον τὰ ἄρρενα πτηνά. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μακροδιπτέρυξ ὁ μακρόπτερος* (Macrodipteryx longipennis), ὅστις ἔχει μέτριον μῆκος, κεφαλὴν ἀρκετὰ ὀγκώδη καὶ ἀπεστρογγυλωμένην, ράμφος βραχύτατον καὶ μετρίου πάχους, σῶμα μέτριον καὶ εὔρωστον, πόδας βραχεῖς μετὰ μακρῶν δακτύλων, πτέρυγας ἐπιμήκεις, οὐρὰν βραχεῖαν καὶ τετραγωνικὴν καὶ χρῶμα ὑπέρυθρον μετὰ μελανῶν καὶ φαιῶν στιγμάτων. Δ. Ν. Π.

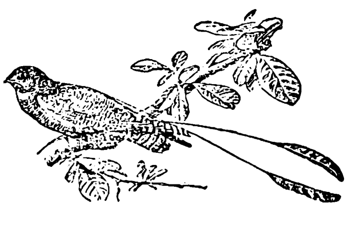

Μακροδιπτέρυξ ὁ μακρόπτερος.

μακροδοντία (ἡ) (Macrodontia) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον 6 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικήν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μακροδοντία ἡ ἐλαφόκερως* (Macrodontia cervicornis), ἥτις ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα πεπλατυσμένον, σιαγόνας ἀρκετὰ ἰσχυρὰς καὶ ἔλυτρα ἀρκετὰ εὐμεγέθη μὲ ἐπιξάνθους καὶ βαθέως φαιὰς κηλῖδας διακεκοσμημένα. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Βραζιλίαν καὶ τὴν Γουϊάναν. Δ. Ν. Π.

Μακροδούκας, *Κωνσταντῖνος*. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Μανουὴλ Α′ Κομνηνοῦ (1143—1180). Συμμετέσχεν εἰς πλείστας τούτου ἐκστρατείας, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὴν ἁρπαγὴν τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Α′ Κομνηνοῦ συνελήφθη καὶ ἀνεσκολοπίσθη (τῷ 1184) κατὰ διαταγὴν τούτου, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ἀνεψιός του Ἰσαάκιος Κομνηνὸς εἶχε στασιάσει καὶ καταλάβει τὴν Κύπρον. Ν. ΚΛΣ

μακρόδων (ὁ) (Macrodon) /*Ζωολ.*/. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *χαρακυνιδῶν*, περιλαμβάνον εὐμεγέθεις ἰχθῦς ἀπαντῶντας εἰς τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμοὺς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μακρόδων ὁ βραζιλιανὸς* (Macrodon brasiliensis), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 100 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ ἔχει κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην, ὀφθαλμοὺς μεγάλους, στοματικὸν ἄνοιγμα εὐρὺ μετὰ πολυπληθῶν καὶ μεγάλων ὀδόντων, σῶμα πλατύ, ἀτρακτοειδές, ὑπὸ μεγάλων λεπίων κεκαλυμμένον, βραχὺ καὶ πλατύτατον ραχιαῖον, μοναδικὸν πτερύγιον, στηθιαῖα πτερύγια μικρότατα, κοιλιακὰ λίαν πρὸς τὸ ὄπισθεν τοποθετημένα, ἑδραῖον βραχὺ καὶ πλατὺ καὶ οὐραῖον μετρίου μήκους, πλατὺ καὶ ἀπεστρογγυλωμένον. Ἀπαντᾷ εἰς τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Βραζιλίας. Δ. Ν. Π.

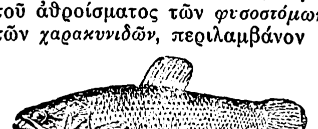

Μακρόδων ὁ βραζιλιανός.

μακροζωΐα (ἡ)· μακρὰ ζωή, ἡ ἐπὶ μακρὸν διάρκεια τῆς ζωῆς τινος, μακροβιότης.

μακροημέρευσις, *—εως* (ἡ)· ἡ μακρὰ διάρκεια τῶν ἡμερῶν, τῆς ζωῆς τινος, μακροβιότης.

μακροημερεύω· ζῶ ἐπὶ μακρὰς ἡμέρας, ἐπὶ μακρὸν βίον, εἶμαι μακρόβιος.

μακρόθεν· ἐπιρρ., ἀπὸ μακρᾶς ἀποστάσεως, ἀπὸ μακριά.

μακροθήριον (τὸ) (Macrotherium) [*Παλαιοζωολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *χαλικοθηριιδῶν περιττοδακτύλων ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ἐμπρόσθια ἄκρα πολὺ μακρότερα τῶν ὀπισθίων. Ἡ ὀδοντοστοιχία ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν κοπτήρων ἑκατέρωθεν εἰς τὴν κάτω σιαγόνα καὶ ἐκ τριῶν προτραπεζιτῶν καὶ τριῶν τραπεζιτῶν ἑκατέρωθεν ἑκάστης σιαγόνος. Μεταξὺ τῶν κοπτήρων καὶ τῶν προτραπεζιτῶν ὑφίσταται κενὸν ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως κυνοδόντων. Λείψανα μακροθηρίων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου διαπλάσεως εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν. Γ. Κ. Γ.

μακροθυμία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις μακρόθυμος, ἡ ἀναβολὴ τοῦ θυμοῦ, τῆς ὀργῆς, ἀνεξικακία, ἐπιείκεια, συγγνώμη, ἀντίθ. *ὀξυθυμία*: «ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, — τῆς μητρός».

μακρόθυμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μὴ ὀργιζόμενος εὐκόλως, ἀνεκτικός, ἐπιεικής, συγγνωμονικός, ἀντίθ. *ὀξύθυμος*: «ὁ Θεὸς εἶναι μακρόθυμος».

μακροθυμῶ (*—έω*)· εἶμαι μακρόθυμος, ἐπιεικής, ἀνεκτικός, συγγνωμονικός, δὲν μνησικακῶ, ὑπομένω, ἀνέχομαι.

Μακροὶ ἀδελφοί. Ἐπωνομάσθησαν οὕτω, διὰ τὸ ὑψηλὸν αὐτῶν ἀνάστημα, τέσσαρες ἐκ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἀσκητῶν, κατὰ τὸ τέλος τῆς Δ′ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Ε′ ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσαντες. Ἐκαλοῦντο *Ἀμμώνιος, Διόσκορος, Εὐθύμιος* καὶ *Εὐσέβιος* καὶ ἀπέλαυον πολλῆς τιμῆς καὶ σεβασμοῦ παρὰ τῷ λαῷ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ παιδείαν αὐτῶν. Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος τὸν μὲν Διόσκορον ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον Ἑρμουπόλεως, τοὺς δὲ λοιποὺς τρεῖς ἀδελφοὺς παρέλαβεν εἰς τὴν ἐν τῷ πατριαρχείῳ ὑπηρεσίαν· ἀλλ' αὐτοί, κατακρίνοντες τὸ τοῦ Θεοφίλου φιλοχρήματον, ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου καταδιώκων αὐτοὺς ὁ Θεόφιλος ἐρραδιούργει παρὰ τοῖς ἀσκηταῖς, διατάττων αὐτοὺς νὰ μὴ πείθωνται μήτε εἰς τὸν Διόσκορον, μήτε εἰς αὐτούς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πρὸς τοὺς Μακροὺς ἀδελφοὺς σέβας ἐξηκολούθει ἀμείωτον, ὁ Θεόφιλος ἀνῆλθεν εἰς τὴν Νιτρίαν, ὅπου κατὰ ἑκατοντάδας ἐλαφυραγώγησε καὶ ἔκαυσε κελλία καὶ βιβλία, κυνηγῶν τοὺς Μακρούς. Ἀποκρυβέντες οὗτοι ἔφυγον εἰς Παλαιστίνην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εὐμενῶς προσεδέξατο αὐτοὺς ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, καὶ πρὸς τὸν Θεόφιλον ἔγραψεν ὑπὲρ αὐτῶν. Ἕνεκα τούτου ἐξερράγη ἡ καταφορὰ τοῦ Θεοφίλου κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου, καταλήξασα εἰς τὴν καταδίκην καὶ ἐξορίαν τοῦ τελευταίου (404). Πρὸ τοῦ ἔτους τούτου ἀποθανὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει Διόσκορος ὁ Ἑρμουπόλεως ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου (*Σωζομ.* Η′ 11, 13, 17. *Σωκρ.* ΣΤ′ 7, 9). Μ. Ι. Γ.

Μακροὶ *Κάμποι* (Campi Macri) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πεδιὰς τῆς Ἰταλίας, γυμνὴ καὶ ἄγονος, ἐκτεινομένη πρὸς Δ. τῆς πόλεως Μουτίνης (νῦν Μοδένα), μεταξὺ τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων καὶ τῆς Via Aemilia. Ἐνταῦθα οἱ Ρωμαῖοι, πολεμοῦντες πρὸς τοὺς Λιγουρίους, ἵδρυσαν τῷ 176 π. Χ. μόνιμον στρατόπεδον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ Αὐγούστου εἶχεν ἐξελιχθῆ εἰς κωμόπολιν ἀκμαίαν καὶ κέντρον σημαντικοῦ ἐμπορίου, παρακμάσασαν ἀπὸ τῆς βασιλείας ἤδη τοῦ Τιβερίου. Α. Θ. Σ.

μακροκάλυκα (τὰ) [*Βοτ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὰ ἄνθη φέρουσι μακροὺς κάλυκας. Δ. Ν. Π.

μακρόκαρπος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ παράγων μακρούς, μεγάλους καρπούς, μεγαλόκαρπος.

μακροκατάληκτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ καταλήγων εἰς μακρὰν συλλαβήν, ἀντίθ. *βραχυκατάληκτος*: «μακροκατάληκτος λέξις, — πτῶσις».

μακροκαταληκτῶ (*—έω*)· καταλήγω εἰς μακρὰν συλλαβήν.

μακροκέρατα (τὰ) /*Ζωολ.*/. Ἄθροισμα ἐντόμων περιλαμβάνον ἔντομα εἰς πλείστας ζωολογικὰς οἰκογενείας ἀνήκοντα καὶ διακρινόμενα διὰ τὴν κακαπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν κεραιῶν των. Δ. Ν. Π.

μακρόκερως (ὁ) (Macrocerus) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυκητοφιλιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ἔντομα, διακρινόμενα κυρίως διὰ τὰς ἐπιμηκεστάτας κεραίας των, αἵτινες χρησιμοποιοῦνται κυρίως ὡς αἰσθητήρια ὄργανα. Γνωστὰ περὶ τὰ 20 εἴδη,

Digitized by Google

ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ὧν γνωστότερον εἶναι ὁ *μακρόκερως ὁ κομψὸς* (Macrocerus elegans), ὅστις ἔχει μῆκος 6 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ σῶμα ἐπιμήκες, κυλινδρικόν, λεπτόν, κεφαλὴν μικροτάτην καὶ πεπιεσμένην, κεραίας λεπτὰς καὶ ἐπιμηκεστάτας, πτέρυγας ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένας καὶ διαφανεῖς, πόδας μετρίου μεγέθους καὶ λεπτοτάτας καὶ χρῶμα φαιοϋποκίτρινον. Δ.Ν.Π.

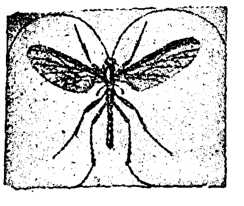

Μακρόκερως.

μακροκεφαλία (ἡ) (macrocéphalie). Οὕτω καλεῖται ἡ ὑπέρμετρος ἀνάπτυξις τοῦ μεγέθους τῆς κεφαλῆς, περιοριζομένη εἰς τὴν ἐπιμήκυνσιν τοῦ κρανίου, οὗτινος τὸ ὀπίσθιον τμῆμα ἐμφανίζει ὑπερβολικὸν ὄγκον (πολλάκις ἡ παραμόρφωσις αὕτη εἶναι τεχνητή). Ἡ μακροκεφαλία ἀποτελεῖ συχνάκις σύμπτωμα ῥαχιτισμοῦ ἢ ἐγκεφαλικῆς νόσου. Μ. Ν. Κ.

—*[Ἀνθρωπολ.]* Βλ. *δολιχοκεφαλία.*

μακροκεφαλίτης (ὁ) (Macrocephalites Sutner) *[Παλαιοζ.].* Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *στεφανοκερατιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέγα, στενόμφαλον, μὲ γύρους ἀνεπτυγμένους μᾶλλον εἰς ὕψος ἢ εἰς πλάτος καὶ πρὸς τὰ ἔξω συστενουμένους. Αἱ πτυχαὶ τοῦ ὀστράκου ἦσαν διχασμέναι παρὰ τὸν ὀμφαλόν. Τὸ στόμα ἐστερεῖτο ὤτων.

Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας δογγερίου σειρᾶς καὶ τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην, Ἰνδίας, Νέαν Γουϊνέαν, Ἀνατολ. Ἀφρικήν, Νότιον Ἀμερικὴν καὶ πολικὴν περιοχήν. Γ. Κ. Γ.

Μακροκέφαλο *[Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Μυκόνου (βλ. λ. *Μακροκούφαλο*).

Μακροκέφαλοι (οἱ), καὶ *Μάκρωνες [Ἀρχ.].* Ἰσχυρὸς καὶ πολεμικὸς λαός, κατοικῶν τὰ ΒΑ. τοῦ Εὐξείνου Πόντου, γειτονεύων μετὰ τῶν Κόλχων καὶ Μοσυνοίκων, ἔχων τὴν συνήθειαν τῆς περιτομῆς. Ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπους (521 — 485 π. Χ.), μετὰ τῶν Μόσχων, Τιβαρηνῶν, Μοσυνοίκων καὶ Μαρσῶν, ἀπετέλουν τὸν δέκατον ἔνατον νομὸν τοῦ περσικοῦ κράτους, καταβάλλοντες φόρον ἐτήσιον 300 ταλάντων. Ἔλαβον μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου, ὑπὸ τὸν Ἀρταΰκτην, φέροντες ξύλινα κράνη, πλεκτὰς ἀσπίδας, λόγχας ἐπιμήκεις καὶ βραχέα ἀκόντια ἀλλὰ μετὰ μακρᾶς αἰχμῆς (*Ἡρόδ.* ΙΙ, 104, VII, 78). Κατὰ τὸν Στράβωνα (XII, 548) ἦσαν οἱ μετὰ ταῦτα ὀνομασθέντες *Σαννοί*, ἄγριοι καὶ λῃστρικοί, οἱ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν *Τζάνοι* καλούμενοι, τοὺς ὁποίους ἐξημέρωσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ.

—*[Ἀνθρωπολ.]* Ἡ ἐπιμήκυνσις τῆς κεφαλῆς τῶν *Μακροκεφάλων* ὠφείλετο εἰς τεχνητὴν παραμόρφωσιν, ἀσκουμένην κατὰ συνήθειαν μεταξὺ τοῦ λαοῦ τούτου ἐπὶ τῶν νεογνῶν, δι᾿ ἀποπλατύνσεως τῆς μετωπικῆς χώρας καὶ στενώσεως συγχρόνως, ἐξ ὧν προβολὴ τῆς ἰνιακῆς, συνήθως πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω (forme élevée), ἄλλοτε δὲ εὐθέως πρὸς τὰ ὀπίσω (couchée). Οἱ μακροκέφαλοι οὗτοι τοῦ Ἱπποκράτους ἀνευρέθησαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, δηλαδὴ ἅμα τῇ ἀναπτύξει καθόλου τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐπιστήμης, περὶ τὰ αὐτὰ κέντρα τοῦ Καυκάσου (Κέρτς κλπ.), ἀλλὰ καὶ τὴν Κριμαίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, ὅπου τὸ ἔθιμον τοῦτο θὰ μετεδόθη. Πιθανὸν ὅμως ἐπίσης εἶναι ὅτι ἡ παραμόρφωσις τοῦ κρανίου ἠσκήθη καὶ ἀσκεῖται ὑπὸ πλείστων λαῶν ἀνεξαρτήτως. Τὰ εἴδη δὲ ταύτης πολλάκις συναντῶνται Λίαν μακροκέφαλα τοιαῦτα κρανία εἶναι κρανία τινὰ τῆς Θεσσαλίας, εὑρισκόμενα ἐν τῷ Ἀνθρωπολογικῷ μουσείῳ τοῦ πανεπιστημίου. Ἡ παραμόρφωσις αὐτῶν εἶναι ἐμφανής. Ι. Γ. Κ.

μακροκέφαλος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· τὸ νὰ ἔχῃ τις ὑπερφυῶς μακράν, μεγάλην κεφαλήν.

μακροκομῶ (—*έω*)· ἔχω μακρὰν κόμην.

μακρόκοσμος (ὁ)· ὁ μακρός, ὁ μέγας κόσμος, τὸ σύμπαν, ἀντίθ. *μικρόκοσμος.*

—*[Ἀποκρυφ.]* Καλεῖται *μακρόκοσμος* ὁ μέγας κόσμος, ἤτοι τὸ σύμπαν, τὸ ὁποῖον τόσον κατὰ τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων μυστῶν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς παλαιοσοφίας, ὅσον καὶ κατὰ τοὺς μυστικιστὰς φιλοσόφους τοῦ μεσαίωνος (Παράκελσος, Robert Fludd) εἶναι ὃν ὠργανωμένον καὶ ἔμψυχον, ἀντιδιαστελλόμενον πρὸς τὸν *μικρόκοσμον* (βλ. λ.). Συμφώνως μὲ τὰς ἀποκρύφους ταύτας περὶ σύμπαντος ἀντιλήψεις ὁ μακρόκοσμος εἶναι ζῶν ὀργανισμός, περιέχων ὅλους τοὺς ἄλλους ὀργανισμοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ του ὀργανικῇ ἑνότητι, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν ἡμέτερον πλανήτην, ὅστις δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ ἄτομον ἢ ἀκριβέστερον ὀργανικὸν κύτταρον τοῦ σύμπαντος. Ἀφ᾿ ἑτέρου ὁ μικρόκοσμος, ἤτοι πᾶν ὀργανικὸν ἄτομον τοῦ ζωϊκοῦ, φυτικοῦ καὶ ὀρυκτοῦ βασιλείου, κατ᾿ ἐξοχὴν δὲ ὁ ἄνθρωπος, ἀποτελεῖ καὶ οὗτος ὀργανικὸν κύτταρον τοῦ πλανήτου μας, εἰς τρόπον ὥστε ὁλόκληρον τὸ σύμπαν συνιστᾷ ὠργανωμένον σύνολον διεπόμενον ὑπὸ τῶν αὐτῶν νόμων τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἁρμονίας, ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου μορίου τῆς ὕλης μέχρι τῶν ἀπωτάτων πλανητικῶν συστημάτων. Ἀπὸ τῆς βασικῆς ταύτης ἰδέας ἐκκινοῦσα ἀνεπτύχθη ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἡ ἀστρολογία, στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ὄντων τοῦ σύμπαντος ἐπ᾿ ἀλλήλων, κατὰ τοὺς νόμους τῶν ἀντιστοιχιῶν καὶ τῆς ἀναλογίας.

Ἡ ἀρχαία φυσικὴ τῶν ἑρμητιστῶν ἐθεώρει τὸν μακρόκοσμον ὡς συνιστάμενον ἐκ τριῶν πεδίων ἢ κόσμων: α΄) τοῦ στοιχειώδους κόσμου, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας δυνάμεων καὶ ἐκτεινομένου ἀπὸ τῆς Γῆς μέχρι τῆς Σελήνης, β΄) τοῦ κόσμου τῶν σφαιρῶν, ὃν ἀποτελοῦσιν αἱ δρῶσαι ἐφ᾿ ὁλοκλήρου τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος δυνάμεις καὶ γ΄) τοῦ κόσμου τοῦ πυρὸς (ἐμπυρεῖον), τὸν ὁποῖον ἀποτελοῦσιν αἱ κοσμικαὶ δυνάμεις, αἵτινες δρῶσιν ἐντὸς ὁλοκλήρου τοῦ σύμπαντος (δυνάμεις—ἀρχαί). Η. Π. Γ.

Μακροκούφαλο *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς Μυκόνου (πλάτ. 37°25΄ Β., μῆκ. 25°25΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1815: Tinos Mykoni, Rhenea, Dilos islands) κατὰ τὸ μέσον τῆς νοτίας τῆς νήσου πλευρᾶς. Λέγεται καὶ *Μαυροκέφαλο.* Σ. Ε. Λ.

μακροκύτταρον (τό)· βλ. *μακροφάγον* κύτταρον.

μακροκυττάση (ἡ) *[Μικροβ.].* Οὐσία ἐκκρινομένη ὑπὸ τῶν μακροφάγων κυττάρων, ἡ ὁποία διαχέεται εἰς τὸ αἷμα καὶ τοὺς χυμοὺς τοῦ ὀργανισμοῦ ἐν γένει. Ἔχει αἱμολυτικὴν δύναμιν καὶ ἀποτελεῖ ἐν συνεργείᾳ μετὰ τῆς ἀλεξίνης τὸ κυριώτερον ἀμυντήριον κατὰ τῶν νοσημάτων σύστημα. Ἡ μακροκυττάση ταυτίζεται μὲ τὸν *ἀμφιδοχέα* (amboceptor) ἢ *στερεωτὴν* (fixateur) (βλ. καὶ λ. *ἀνοσία*). Γ. Η. Π.

μακρόκωλος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἔχων μακρὰ κῶλα, μέλη, ἀντίθ. *βραχύκωλος*: «μακρόκωλος κύων» ὁ ἔχων μακρὰ σκέλη || «λόγος μακρόκωλος» ὁ ἐκ μακρῶν περιόδων ἀποτελούμενος.

μακρολαίμης (ὁ)· ὁ ἔχων μακρὸν λαιμόν.

μακρολεπιδόπτερα (τὰ) (Macrolepidoptera) *[Ζωολ.].* Κατηγορία ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λεπιδοπτέρων.* Κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα εἶναι τὰ ἑξῆς: Πτέρυγες ὀριζόντιαι, ἢ ἐπικλινεῖς, ἢ κεραμιδοειδῶς ἐπὶ τοῦ σώματος διατεταγμέναι. Αἱ ὀπίσθιαι πτέρυγες ἢ ἐπαναπαύονται ἐπὶ τοῦ σώματος ἢ σχηματίζουν ὀρθὴν γωνίαν πρὸς αὐτὸ ἢ εἶναι ἐπικλινεῖς. Αἱ κεραῖαι εἶναι κυματοειδεῖς, ἢ εὐρεῖαι ἢ κλειδοειδεῖς ἢ ἔχουσιν ὁριζόντιον διάταξιν πρὸς τὴν κεφαλήν. Τὸ σῶμα γενικῶς εἶναι κεκαλυμμένον ὑπὸ πυκνῶν ἢ ἀραιῶν τριχῶν καὶ ἡ κοιλία λεπτὴ ἢ ὀγκώδης. Εἰς τὰ μακρολεπιδόπτερα ὑπάγονται αἱ ἑξῆς 7 οἰκογένειαι: *ἀρτίδαι, βομβυκίδαι, γεωμετρίδαι, ζυγαινίδαι, νυκτίδαι, σφιγγίδαι* καὶ *ξυλοτροφίδαι* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Μακρολιὰ *[Γεωγρ.].* Χωρίον ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Μεσελέρων τῆς ἐπαρχίας Ἱεραπέτρου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης, μὲ 171 κατοίκους (1928) καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ε. Γ.

Μακρολιβάδα *[Γεωγρ.].* Τοποθεσία τις μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως, πρὸς Β. τοῦ Χάσκιοϊ, καλουμένη οὕτως ἀπὸ τοῦ σχήματός της, καὶ ὁμώνυμος κωμόπολις, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Οὐζουντζόβα*, ὅπερ τουρκιστὶ σημαίνει «μακρὸν λιβάδιον», ἀπέχουσα ἐξ ἴσου τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ Στενημάχου. Ἐνταῦθα Θεόδωρος Β΄ ὁ Λάσκαρις, ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Μιχαὴλ τῷ 1256, κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ χειμῶνος καὶ χιονοθυέλλης, ἥτις ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς Στενήμαχον. Α. Θ. Σ.

Μακρολίβαδον *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Μελιταίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δραμάλα.* Κάτ. (1928) 398. Χ. Δ.

μακρολόβιον (τό) (Macrolobium) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδροπῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Εἰδῶν τινων τὸ ξύλον χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἐπιπλοποιΐαν. Δ. Ν. Π.

Μακρόλογγος *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἄνω Μοῦσχα.* Κάτ. (1928) 105. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Παλαιὰ Λουτρὰ* (Κάτω Μοῦσχα), ἔχει δὲ κατ. (1928) 261. Χ. Δ.

μακρολογία (ἡ)· μακρὸς λόγος, μακρηγορία, πολυλογία.

μακρολόγος (ὁ, ἡ) —*ον* (τό)· ὁ μακρὰ λέγων, πολυλόγος, περιττολόγος.

μακρολογῶ (—*έω*)· λέγω μακρά, μακρηγορῶ, πολυλογῶ.

μακρομάνικος, —*η,* —*ο*· δημοτ., ὁ ἔχων μακριὰ μανίκια, μακρὰς χειρίδας.

μακρομάργο (τό) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βαλλωτὴ ἡ τριχωτή.*

μακρομελία (ἡ) (macromélie) *[Τερατογ.].* Τερατόμορφος διάπλασις συνισταμένη εἰς τὴν ὑπερβολικὴν ἐπιμήκυνσιν ἄκρων ἢ μελῶν τινων. Μ. Ν. Κ.

μακρομερὶς (ἡ) (Macromeris) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *σφιγγιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἰνδοκίναν καὶ τὴν Μαλαισίαν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μακρομερὶς ἡ θαυμασία* (Macromeris mirabilis), ἥτις ἔχει μῆκος 2 περίπου ἑκατοστ. καὶ ἔχει σῶμα στιλπνῶς κυανοῦν καὶ ὑποπράσινον καὶ πτέρυγας ἰώδεις. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς νήσους Μολούκας. Δ. Ν. Π.

μακρομεσοκύνιος (ὁ) *[Ἱππολ.].* Καλεῖται οὕτως ὁ ἵππος, τοῦ ὁποίου τὸ μεσοκύνιον εἶναι μακρόν.

μακρόμετρον (τό). Παλαιὰ ὀνομασία πρωτογόνου τύπου τηλεμέτρου πρὸς μέτρησιν τῆς ἀποστάσεως τοῦ πλοίου, ἐφ᾿ οὗ ὁ ζητῶν τὴν ἀπόστασιν, ἀπὸ ἑτέρου πλοίου. Ἦτο εἶδός τι ὀρθογωνίου *σταδίας*, ἧς αἱ πλάγιαι πλευραὶ ἦσαν βαθμονομημέναι, ἡ δὲ ἄνω βάσις κινητὴ μετὰ δεικτῶν πρὸς τοποθέτησιν τῆς κινητῆς βάσεως εἰς τὸν ἀριθμὸν τὸν ἐκφράζοντα τὸ ὕψος τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου, οὗ ἐζητεῖτο ἡ ἀπόστασις. Σ. Ε. Λ.

μακρομηλία (ἡ) (macromélie)· τερατώδης ὑπερτράφεια τῶν μήλων ἢ παρειῶν. Μ. Ν. Κ.

μακρομικρόμετρον (τό). Συσκευὴ μετὰ μικροσκοπίου καὶ μικρομετρικοῦ κοχλίου πρὸς μέτρησιν τῶν φωτογραφικῶν πλακῶν, ἐφ᾿ ὧν φωτογραφοῦνται διὰ τηλεσκοπίου διάφοροι περιοχαὶ τοῦ οὐρανοῦ ἢ καὶ μεμονωμένα οὐράνια σώματα. Σ. Π.

μακρόμισχα (τὰ) *[Βοτ.].* Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὰ φύλλα ἔχουσι μακροὺς μίσχους.

μακρόμορφος (ὁ) (Macromorphus) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς ἀνατολικὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

Μακρομούρας, *Ἰωάννης.* Ὑδραῖος πλοίαρχος ἐκ τῶν κατελθόντων εἰς Κρήτην τῷ 1823 μετὰ τοῦ διορισθέντος ἁρμοστοῦ τῆς Κρήτης Μανώλη Τομπάζη. Ἐκ Ναυπλίου ἤγαγεν εἰς Κρήτην πολεμιστὰς διὰ τοῦ πλοίου του. Ἐνταῦθα δὲ ἀπέκλειε τὰ παράλια Κυδωνίας καὶ Κισάμου περιπολῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν μάλιστα τῶν φρουρίων Καστελλίου καὶ Γραμβούσης, ὅτε καὶ ἐβύθισε τουρκικὴν γολέταν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου Κισάμου κομίζουσαν τρόφιμα καὶ 80 ἄνδρας εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Ἀπὸ τῆς νησῖδος Θοδωροῦ, ὅπου εἶχε στήσει πυροβολεῖον, ἀπέκρουσε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1823 τουρκικὸν στόλον ἐκ δέκα τριῶν πλοίων. Ἀπολυθεὶς τῆς ὑπηρεσίας βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Τομπάζη ἐπανῆλθεν εἰς Ὕδραν. Ε. Γ.

μακρομούρης (ὁ), θηλ. —*μούρα*· ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ μούρη εἶναι μακρά, μακροπρόσωπος, ἄλλως *μακρομούτσουνος.*

μακρόμυια (ἡ) (Macromia) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νευροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λιβελλουλιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

μακρομύτης (ὁ), θηλ. —*μύτα*· ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ μύτη εἶναι μακρά, ὁ ἔχων μακρὰν ῥῖνα.

Μακρὸν *ἄκρον [Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Σικελίας μεταξὺ ἐκβολῶν Ἐρινεοῦ (Fiume Cassibile) καὶ Χερσονήσου (Penisola della Maddalena) ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοποθετούμενον (Γ, δ, 8), ἐγγὺς δὲ τῶν Συρακουσῶν. Longum Promontorium τῶν Λατίνων γεωγράφων εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Μοῦρρο ντὶ Πόρκο* (Murro di Porco: πλάτ. 37° 00΄ Β., μῆκ. 15° 20΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 187: Palma to Catania καὶ 182: Syracuse harbour) καὶ δὴ ἡ ἄκρα αὐτοῦ *Κάπο Λόγκινα.* Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

Μακρὸν *τεῖχος [Ἀρχ. Γεωγρ.].* Μακρὸν τεῖχος ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, Στράβωνος καὶ ἄλλων. Πρῶτος ἀνήγειρεν αὐτὸ ὁ Μιλτιάδης τῷ 460 π. Χ. ἐπὶ μήκους 36 σταδίων, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς χερσονήσου ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Θρακικῶν φύλων, ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν γειτόνων αὐτῆς Ἀψινθίων. Ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς πόλεως Πτελεοῦ, κειμένης εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, μέχρι τῆς Λευκῆς ἄκρας, εἰς τὸ μέσον δ' αὐτοῦ ἀκριβῶς ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Οὐρίου Διός.

Καταστραφέντος αὐτοῦ, ἀνήγειρε νέον ὁ Περικλῆς τῷ 453 π. Χ. Ἀργότερον, τῷ 398 π. Χ, ἀνήγειρε νέον τεῖχος ὁ Δερκυλλίδας, τὸ ὁποῖον καταστρέψας Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἐπεσκεύασεν ὀλίγον μετὰ ταῦτα. Τέλος καὶ τούτου καταστραφέντος ἀνήγειρε νέον τεῖχος ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Τούτου ἐλάχιστα λείψανα σῴζονται παρὰ τὸ Ἑξαμίλιον. Α. Θ. Σ.

μακρόνημα (τὸ) (Macronema) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν νότιον Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

Μακρονήσι *[Παραλ. Γεωγρ.].* —1) Μικρασιατικὸν νησίον ἐν τῷ διέκπλῳ τῆς Μυτιλήνης, σχηματίζον τὸν λιμένα Ἁγιανὸς (πλάτ. 39°01′ Β., μῆκ. 26°49′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mytileni islands with the gulfs of Adramyti and Chandarli). —2) Μικρασιατικὸν νησίον ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἰασσοῦ (πλάτ. 37°17′ Β., μῆκ. 27°37′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1546: Samos Strait to Mandelyah gulf) κατέναντι τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Ἰσήνης. —3) Νησίον προσκείμενον τῇ ΒΑ. πλευρᾷ τῶν Κυθήρων (πλάτ. 36°16′ Β., μῆκ. 23°05′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia) εἰς 9¼ μίλλια ΝΑ. τοῦ φάρου Μουδάρι. —4) Ἕτερον προσκείμενον τῇ ΝΔ. πλευρᾷ τῆς νήσου (πλάτ. 36°10′ Β., μῆκ. 22°56′ Ἀν., χάρτ. ὁ αὐτὸς) συζυγὲς πρὸς τὸ νησίον Στρογγυλό. —5) Νησὶς τοῦ νοτίου Αἰγαίου ἐν τῇ συστάδι τῶν Κασονησίων (πλάτ. 35°25′ Β., μῆκ. 26°53′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2624: Kasso and Scarpanto islands). —6) Νησὶς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σμύρνης ἐν τῇ συστάδι τῶν Ἐγγλεζονησίων. Σ. Ε. Λ.

Μακρονήσια *[Γεωγρ.].* Ζεῦγος νησίδων μικρασιατικῶν (πλάτ. 38°23′ Β., μῆκ. 26°12′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna) βορείως τοῦ Τσεσμὲ καὶ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τῶν Ἐρυθρῶν. Σ. Ε. Λ.

Μακρόνησος, καὶ *Μακρονήσι [Γεωγρ.].* Νῆσος στενὴ καὶ μακρά, κειμένη μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς καταντικρὺ νήσου Κέας. Ἔχει περίμετρον 15 μιλλίων ναυτικῶν καὶ ἐμβαδὸν 14,375 στρεμμάτων. Ἡ νῆσος ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι *Ἑλένη* ἢ *Ἑλένης νῆσος*, διότι ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἡ Ἑλένη εἴτε ἀπαγομένη ὑπὸ τοῦ Πάριδος εἰς τὴν Τροίαν, εἴτε κατὰ τὴν ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ Μενελάου ἐπιστροφήν της, ἀπεβιβάσθη εἰς αὐτήν. Ὄρη ἡ νῆσος δὲν ἔχει ἢ χθαμαλούς τινας λόφους καὶ δειράδα μοναδικήν, διήκουσαν ἀπὸ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, ἥτις δίκην ῥάχεως μεγάλου ἰχθύος ἀποκλίνει κατὰ τὸ μέσον εἰς δύο πλευράς, βορειοδυτικὴν καὶ ἀνατολικομεσημβρινήν. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῆς, ἡ πρὸς βορρᾶν, ὕψους 281 μέτρων, λέγεται *Τρυπητή*, διότι αὐτόθι σχηματίζεται φυσικὴ σύριγξ, διαπερῶσα τὸ βουνὸν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Τὸ μεσημβρινὸν ἀκρωτήριον τῆς νήσου λέγεται *Ἀγκάλιστρος*, σχηματίζον τὸν ὁμώνυμον ὅρμον. Κάτωθεν τῆς θέσεως *Καταξυλιᾶς*, κειμένης μεταξὺ τῶν ὅρμων Γερολιμνιῶνα καὶ Μαυριᾶ, ὑπάρχει σπήλαιον φυσικὸν μετὰ σταλακτιτῶν ποικιλοσχήμων, λόγου ἀξίων διὰ τὴν λευκότητα, τὴν διαύγειαν καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτῶν. Ὑδάτων πηγαὶ ὑπάρχουσιν ἐνιαχοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν αὐτόθι ποιμνίων, ὀνομαζόμεναι Βαγιές, Ἀγριλιοῦ, Ἀσκέλες, Μυλοποτάμου, Ἁρμυροπήγαδο καὶ τοῦ Μαυριᾶ τὸ πηγάδι. Μέγα μέρος τῆς νήσου εἶναι κατάφυτον ἐκ σχοίνων, ἀγρίων ἐλαιῶν καὶ διαφόρων θάμνων. Φύεται δ' ἐν τῇ νήσῳ καὶ βοτάνη, γνωστὴ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ἐλαφόχορτον καὶ ἐλαφόσκορδον, πιθανῶς τὸ ἀπόκυνον τοῦ Διοσκορίδου. Καὶ χλόη δὲ φύεται ἄφθονος πρὸς νομὴν κτηνῶν. Ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τῆς νήσου, ὁμαλὴ οὖσα, ἔχει γεωργησίμους γαίας πρὸς εὐφορίαν μάλιστα δημητριακῶν καρπῶν, καὶ τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι προσφυὲς εἰς δενδροφυτείαν καὶ ἀμπελοφυτείαν. Καίτοι ὁ Bursian ἀποφαίνεται ὅτι ἡ Μακρόνησος ὅπως καὶ σήμερον οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ἦτο μονίμως κατῳκημένη, ἀλλὰ μόνον ἐν θέρει διέμενον ἐν αὐτῇ κυνηγοὶ καὶ ποιμένες μετὰ τῶν ποιμνίων των, οὐχ ἧττον φαίνεται ὅτι εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους κατῳκεῖτο, καθόσον πολλαχοῦ τῆς νήσου σῴζονται μέχρι σήμερον οὐκ ὀλίγα ἀρχαῖα ἐρείπια, συντρίμματα λευκῶν μαρμάρων, ὑπολείμματα μαρμαρίνων κιόνων καὶ κρηπιδώματα μεγάλου τετραγώνου οἰκοδομήματος παρὰ τὸν ναΐσκον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὸ ἐκκλησίδιον τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ ἕτερον ἐν τῇ νήσῳ τῆς Θεοτόκου, φαίνονται ἐκτισμένα ἐπὶ θεμελίων ἀρχαίων κτηρίων. Ἐντὸς δὲ τοῦ πρώτου τῶν ναῶν τούτων κεῖνται καὶ δύο σκληροὶ λίθοι ἔχοντες ἀρχαίας γλυφάς. Ὑπῆρχε δ' εἰς τὴν Μακρόνησον καὶ μοναστήριον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν περὶ τοῦ μοναστηρίου τούτου, ἀλλὰ πιθανῶς τοῦτο ἠγείρετο εἰς ἣν θέσιν εὕρηται σήμερον ἡ ὁμώνυμος ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ Μακρόνησος ἀνήκει πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων εἰς τοὺς Κείους, οἵτινες μεταφέρουσιν εἰς αὐτὴν πρὸς νομὴν μέρος τῶν ποιμνίων των. Τούτου ἕνεκα διαμένουσιν ἐν τῇ νήσῳ Κεῖοί τινες ποιμένες, οἰκοῦντες ἐντὸς σπηλαίων καί τινων ἀγροτικῶν οἰκίσκων. Παράδοξον εἶναι ὅτι οἱ κριοὶ μετά τινα χρόνον διαμονῆς αὐτῶν ἐν Μακρονήσῳ καθίστανται ἀνίκανοι πρὸς ὀχείαν, ἐνῷ τοῦτο δὲν συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἀρρένων τῶν λοιπῶν ἐν τῇ νήσῳ ζῴων. Ἄγρια ζῷα ἐν τῇ νήσῳ δὲν ὑπάρχουσι παρὰ μόνον ποντικοὶ πάμπολλοι, ὧν ἕνεκα ἐξαναγκάζονται οἱ ποιμένες νὰ κτίζωσιν ἐπίτηδες κατάλληλα δοχεῖα (τυρότρυπες) πρὸς ἀποταμίευσιν ἐν αὐτοῖς τοῦ τυροῦ καὶ τῶν τροφίμων των. Ἄλλοτε ηὐδοκίμει τὰ μέγιστα ἐν τῇ νήσῳ ἡ μελισσοκομία. Διαρκοῦντος τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου μετεφέρθη εἰς Μακρόνησον μέγας ἀριθμὸς Τούρκων αἰχμαλώτων, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ἐν αὐτῇ μέχρι τῆς ἀποδόσεώς των εἰς τὴν Τουρκίαν, καταστρέψαντες ὅμως ἱκανὸν μέρος τῆς φυσικῆς βλαστήσεως τῆς νήσου. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 οἱ κάτοικοι τῆς Μακρονήσου ἀνέρχονται εἰς 38, ἐξ ὧν οἱ ἡμίσεις ἄρρενες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *C. Bursian*, Geographie von Griechenland (Leipzig 1868—1872), τ. Α', σ. 356. — *Δ. Γρ. Καμπούρογλου*, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων, τ. Β' (Ἀθῆναι 1890), σ. 261—262. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Μνημεῖα ἱστορίας Ἀθηναίων, τ. Β', σ. 32. — *Σ. Π. Λάμπρου*, Μιχαὴλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου Τὰ Σωζόμενα, τ. Β' (Ἀθῆναι 1880), σ. 160, 238 καὶ 610. — *Ν. Πετρῆ*, Ἡ νῆσος Ἑλένη, ἐν περιοδ. «Ἑστίᾳ», τ. ΙΖ' (1884), σ. 125. — *Α. Μηλιαράκη*, Ὑπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων (Ἀθῆναι 1880), σ. 215. Δ. Π. Π.

Μακρόνιοι (οἱ) *[Ἀρχ.].* Λαὸς κατοικῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς βορείου Μεσοποταμίας. Α. Θ. Σ.

μακρόνωτος (ὁ) (Macronotus) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῆς Μαλαισίας. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς τριασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἄχρι σήμερον. Ἀμφίβολα λείψανα εὑρέθησαν καὶ ἐντὸς στρωμάτων τῆς περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

μακρόουρα (τὰ) (Macrura) *[Ζωολ.].* Κατηγορία μαλακοστράκων δεκαπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ποδοφθάλμων*. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται αἱ ἑξῆς οἰκογένειαι: *ἀστακίδαι, θαλασσινίδαι, ἱππίδαι, κουριδίδαι* καὶ *παλινουρίδαι*. Δ. Ν. Π.

μακροπαράληκτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὴν παραλήγουσαν μακράν: «μακροπαράληκτος λέξις».

μακροπέταλα (τὰ) *[Βοτ.].* Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὰ ἄνθη φέρουσι μακρὰ πέταλα.

Μακροπλαγιὰ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Πολυκαστάνου (Κλεπιστίου) τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 229. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δράμιστα*. Χ. Δ.

μακροπλαγκτὸν (τὸ) *[Ἐγκυκλ.]*· βλ. λ. *πλαγκτόν*.

μακροπλαστία (ἡ) *[Ἀνθρωπολογ.].* Ὅρος πλασθεὶς ὑπὸ τοῦ Manouvrier πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς καταστάσεως τῶν ἀτόμων, εἰς ἃ ὁ σκελετὸς (καὶ συνήθως τὸ ἀνάστημα) εἶναι λίαν ἐπιμήκης σχετικῶς πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ ὅλου σώματος. Ἀντίθετος ταύτης εἶναι ἡ *εὐρυπλαστία*, καθ' ἣν ὁ ὄγκος τῶν μυῶν καὶ τῶν ὀστῶν ἀκόμη εἶναι ἀνεπτυγμένος εἰς εὖρος. Τὴν σχέσιν ταύτην τῆς ἀναπτύξεως ὄγκου καὶ εὔρους πρὸς τὴν τοῦ μήκους τοῦ σώματος ἐκφράζομεν σήμερον διὰ διαφόρων ὅρων, γενικῶς δὲ ὡς λεπτοσωμίαν καὶ εὐρυσωμίαν. Φυλετικῶς, μακροπλαστίαν ἐμφανίζουν αἱ νεγροειδεῖς φυλαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον, εὐρυπλαστίαν δὲ αἱ μογγολοειδεῖς, μετὰ τῶν Ἐσκιμώων, Ἀμερικανοϊνδῶν κλπ. Ἐπίσης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον συνολικῶς, ὁ παλαιὸς (νεαντερτάλιος, πρωτογενὴς) εἶναι εὐρύπλαστος. Ι. Γ. Κ.

μακρόπνοια (ἡ)· μακρά, βαθεῖα ἀναπνοή.

μακρόπνους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἀναπνέων κατὰ μακρὰ διαστήματα, μὲ βαθεῖαν ἀναπνοήν.

μακροπόδης (ὁ) (Macropodes) *[Ζωολ.].* Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λαβυρινθοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λαβυρινθιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὸν *μακροπόδην τὸν παραδείσιον* (Macropodes paradiseus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ τῆς Ἰνδοκίνας. Ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, πεπιεσμένον κατὰ τὰς πλευράς, κεφαλὴν ἀρκετὰ εὐμεγέθη μὲ ὀφθαλμοὺς μικροὺς καὶ ῥύγχος κολοβωμένον, ῥαχιαῖον πτερύγιον πλατὺ καὶ ἐπίμηκες ἀπολῆγον εἰς ἀκανθοειδῆ ἀπόφυσιν, ἑδραῖον ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τὸ ῥαχιαῖον, ὁμοιόμορφον δὲ πρὸς τὸ ἑδραῖον, στηθιαῖα πτερύγια μικρότατα, ἀπολήγοντα εἰς λεπτοτάτας ἀκανθοειδεῖς ἀποφύσεις καὶ οὐραῖον στενὸν κατὰ τὴν ῥίζαν του, καταλῆγον εἰς αἰχμηρὰ ἄκρα προέχοντα. Τὸ σῶμά του εἶναι φαιόχρυσον μὲ λωρίδας καθέτους χρυσομελανὰς καὶ ἡ οὐρά του φέρει λεπτοτάτας μελανοχρύσους διακοσμήσεις. Εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Κίνας διατρέφουσι τοὺς ἰχθῦς τούτους εἰς δεξαμενὰς καὶ τοὺς ἐκμεταλλεύονται ὅπως ἀκριβῶς καὶ τοὺς κυπρίνους (χρυσόψαρα). Τὸ μῆκός του μόλις φθάνει τὰ 10 ἑκατοστόμ. Δ. Ν. Π.

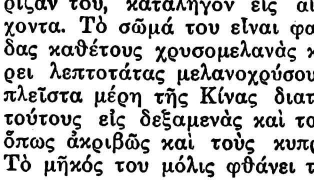

Μακροπόδης ὁ παραδείσιος.

μακροποδία (ἡ) (macropodie) *[Τερατογ.].* Τερατόμορφος διάπλασις, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἄκρου ποδός. Μ. Ν. Κ.

μακροποδίδαι (οἱ) (Macropodidae) *[Ζωολ.].* Οἰκογένεια θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαρσιποφόρων*, περιλαμβάνουσα μετρίου ἢ σχεδὸν μεγάλου μεγέθους ζῷα μὲ σῶμα εὔρωστον, ἰσχυρόν, κεφαλήν, μᾶλλον μικράν, σχετικῶς πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ σώματός των, προσθίους πόδας κατὰ πολὺ βραχυτέρους τῶν ὀπισθίων, δι' ὃ πηδῶσι μᾶλλον ἢ βαδίζουσι, καὶ οὐρὰν μακροτάτην καὶ κυλινδρικήν. Εἶναι γενικῶς ζῷα φυτοφάγα καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὰ μεγάλα δάση τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Νέας Γουϊνέας. Ἐκ τῶν κυριωτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ὁ *μακρόπους*, ὁ *ὑψίπρυμνος* κτλ. Δ. Ν. Π.

μακροπορία (ἡ)· μακρὰ πορεία, ὁδοιπορία.

μακροπόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μακρὰν πορείαν ἐκτελῶν.

μακρόπορος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· παθητ., ὁ διὰ μακρᾶς πορείας γινόμενος, ἀντίθ. *βραχύπορος*.

μακροπορῶ (*—έω*)· κάμνω μακρὰν ὁδοιπορίαν, πορεύομαι μακρὰν ὁδόν.

μακρόπους, *—οδος* (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων μακροὺς πόδας, μακροτέρους τοῦ κανονικοῦ.

μακρόπους (ὁ) *[Ζωολ.]*· βλ. λ. *ἁλματοῦρος*.

μακροπρόθεσμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μακρὰν προθεσμίαν, ἀντίθ. *βραχυπρόθεσμος*: «μακροπρόθεσμον δάνειον».

μακροπροσωπία (ἡ) (macroprosopie). Διαμόρφωσις τερατώδης χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τοῦ προσώπου. Μ. Ν. Κ.

—*[Ἀνθρωπολ.]* Ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ εἶναι ἐν χρήσει ὁ ὅρος *λεπτοπροσωπία* διὰ τὴν δήλωσιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ὕψους τοῦ προσώπου ἐν σχέσει πρὸς τὸ εὖρος αὐτοῦ. Ἀντιθέτως ἔχομεν *βραχυπροσωπίαν*, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν *εὐρυπροσωπίαν*, ὅπως ἐπίσης λέγομεν συνήθως. Αἱ διαιρέσεις γίνονται διὰ τῶν δεικτῶν τῆς σχέσεως ὕψους—πλάτους τοῦ προσώπου (βλ. λ. *λεπτοπροσωπία* κλπ.). Ι. Γ. Κ.

μακροπρόσωπος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸ πρόσωπον μακρόν, μακρουλοπρόσωπος· ‖ ὁ ἔχων ὑπερφυῶς μακρὸν πρόσωπον.

μακρόπτερα (τὰ) *[Ζωολ.].* Καλοῦνται οὕτω τὰ πτηνὰ ἢ τὰ ἔντομα τὰ ἔχοντα μεγάλας πτέρυγας.

μακρόπτερος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μακρὰ πτερά, ἀντίθ. *βραχύπτερος*.

μακροπυρήν, *—ῆνος* (ὁ). Πολλοὶ κατώτεροι μονοκύτταροι ὀργανισμοί, ὡς λ. χ. τὰ ἐγχυματικὰ ζῷα, ἔχουν ἀντὶ ἑνὸς δύο κυτταρικοὺς πυρῆνας ἀνίσου μεγέθους. Ἐκ τούτων ὁ μεγαλύτερος καλεῖται *μακροπυρήν*. Κατὰ τὸν πολλαπλασιασμόν των τὰ ζῷα ταῦτα συζεύγνυνται ἀνὰ δύο, πλησιάζοντα πρὸς ἄλληλα καὶ ἑνούμενα διὰ τοῦ στοματικοῦ των ἀνοίγματος. Ὁ μακροπυρὴν τότε καὶ τῶν δύο συζευγνυμένων ἀτόμων κατατέμνεται εἰς μικρότατα τεμάχια καὶ τέλος ἐξαφανίζεται, ἀναπαράγεται δὲ κατόπιν ἐκ τοῦ μικροπυρῆνος. Θ. ΒΛ.

Μακροπώγωνες (οἱ) *[Ἀρχ.].* Σαρματικὸν ἔθνος, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XI, 492) καὶ κατοικοῦν τὰ ΒΑ. παράλια τοῦ Εὐξείνου πόντου πρὸς Β. τοῦ Φάσιδος ποταμοῦ. Α. Θ. Σ.

μακρόρραμφα (τὰ) *[Ζωολ.].* Τὰ πτηνὰ ἅτινα ἔχουσιν ἐξαιρετικῶς μακρὸν ῥάμφος. Τὰ περισσότερα τῶν μακρορράμφων εἶναι ἐντομοφάγα. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

μακρόρραμφος (ὁ) (Macrorhamphus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροτάρσων* τῆς οἰκογενείας τῶν *χαραδριδῶν*, περιλαμβάνον ἱκανοῦ μεγέθους πτηνὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰ χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν δύο εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *μακρόρραμφος ὁ διάστικτος* (Macrorampus maculatus), ὅστις ἔχει σῶμα ἀρκετοῦ μήκους, εὐκίνητον, ῥάμφος μακρότατον καὶ εὐρὺ κατὰ τὴν βάσιν του, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὴν κορυφήν της, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ ἀρκούντως μακράς, οὐρὰν μετρίου μεγέθους καὶ πόδας λεπτοὺς καὶ ὑψηλοὺς μετὰ μεγάλων δακτύλων. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς βορείους χώρας τῆς Ἀσίας καὶ ἔχει ῥάχιν ὑπομελανὴν μὲ λευκὰς γραμμώσεις καὶ στίγματα, λαιμὸν δὲ καὶ κοιλίαν ὑπόλευκον μὲ μελανὰ στίγματα. Δ. Ν. Π.

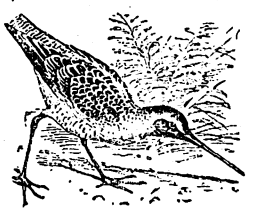

Μακρόρραμφος ὁ διάστικτος.

μακρόρριζος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μακρὰς ῥίζας.

μακρορρινία (ἡ) (macrorrhinie). Οὕτω νοεῖται ἡ ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξις τῆς ῥινός, ἥ τε συγγενὴς καὶ ἡ ἐπίκτητος, σημεῖον ἐκδηλωτικὸν ἐκφυλισμοῦ καὶ οἰνοπνευματιάσεως (ἀλκοολισμοῦ). Μ. Ν. Κ.

— *[Ἀνθρωπολ.]* Ὁ κύριος συντελεστὴς τῆς *μακρορρινίας* εἶναι πάντοτε ἡ μακρὰ ῥάχις τῆς ῥινός. Ἡ μακρορρινία διαφέρει πως τῆς *μεγαλορρινίας*, διότι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ μακρορρινία καὶ ὅμως συγχρόνως μικρορρινία, καὶ τοὐναντίον. Ι. Γ. Κ.

μακρόρρινος (ὁ) (Macrorhinus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πτερυγοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φωκιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει 2 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μακρόρρινος ὁ λεοντόμορφος* (Macrorhinus leoninus), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 9 μέτρων καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Καλιφορνίας. Τὸ σῶμα τοῦ εἴδους τούτου εἶναι εὐρωστότατον καὶ ὀγκῶδες, ὁ λαιμός του παχύτατος, ἡ κεφαλὴ ὀγκώδης, ἀρκετὰ κυρτὴ κατὰ τὴν ἐπιφάνειάν της, ἀποληγουσα εἰς παχὺ ῥύγχος, οὗ ἡ ἄνω σιαγὼν εἶναι μεταβεβλημένη εἰς ἀνανάπτυκτον προβοσκιδοειδῆ ἀπόφυσιν, τὸ δὲ κάτω χεῖλος εἶναι βραχύτατον καὶ παχύ. Εἰς τὰ ἐνήλικα ζῷα ἡ προβοσκιδοειδὴς ἀπόφυσις φθάνει ἐνίοτε τὰ 40 ἑκατοστόμετρα. Οἱ πρόσθιοι πόδες εἶναι μεταβεβλημένοι εἰς πλατύτατα πτερύγια καὶ ἡ οὐρὰ εἶναι πλατυτάτη καὶ ἐλαφρῶς διχαλωτή. Ὁ χρωματισμός του εἶναι στιλπνῶς πρασινομελανός. Εἶναι ζῷα ἀμφίβια, τρέφονται ἐξ ἰχθύων καὶ εἶναι ταχύτατα ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ βραδυκίνητα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Ἡ θήλεια ἔχει μικρότερον μέγεθος ἢ ὁ ἄρρην. Κυνηγεῖται διὰ τὸ πολύτιμον δέρμα καὶ τὸ λίπος του. Δ. Ν. Π.

Μακρόρρινος ὁ λεοντόμορφος.

μακρόρρυγχα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα τὰ φέροντα μακρὸν ῥύγχος.

μακρόρρυγχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ῥύγχος μακρόν.

μακρόρρυγχος (ὁ) (Macrorynchus Dunger) *[Παλαιοζῳολ.]*. Ἐκλιπὸν γένος *κροκοδειλίων ἑρπετῶν*, συνώνυμον τοῦ *φολιδοσαύρου* (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

μάκρος (τό)· δημοτ., μῆκος· τὸ νὰ εἶναί τι μακρόν, μακρότης τοπικῶς καὶ χρονικῶς: «τὸ μάκρος τοῦ σπιτιοῦ, — τοῦ χωραφιοῦ κττ.», «τὸ φόρεμα θέλει μάκρος» || «μέτρησέ τα τοῦ μάκρου» κατὰ μῆκος· || «ἡ ὑπόθεσις πῆρε μάκρος».

Μάκρος, ἢ *Μάκερ* (Macer). Εὐγενὴς οἶκος τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, κλάδος τοῦ Λικινίου γένους. Σπουδαιότερα αὐτοῦ μέλη ἦσαν οἱ ἑξῆς: —1) *Γάϊος Λικίνιος Μάκρος*, δήμαρχος τῷ 72 π. Χ. καὶ κατόπιν πραίτωρ καὶ ἔπαρχος. Ἔγραψε Χρονικὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ Λιβίου καὶ Διονυσίου, ἐθανατώθη δὲ δι' ὑπερβασίας. —2) *Γάϊος Λικίνιος Μάκρος Κάλβος*. Ποιητής, υἱὸς τοῦ προηγουμένου· βλ. *Κάλβος* Λικίνιος. —3) *Αἰμίλιος Μάκρος*. Ποιητής, ἀκμάσας περὶ τὸ 16 π. Χ., γεννηθεὶς ἐν Βερώνῃ, φίλος τοῦ Βιργιλίου. Ἔγραψεν ἀπολεσθέντα διδακτικὰ ποιήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἰαματικὰς ἰδιότητας ζῴων καὶ φυτῶν, ἐν οἷς Ornithologia, Theriaca, De herbis, De Avium origine, κτλ. Κατὰ τὸν Κοϊντιλιανόν, προσεγγίζει ὁ Μάκρος τὸν Λουκρήτιον, διεκρίνετο δὲ ἡ ποίησίς του διὰ τὸ χαρίεν αὐτῆς. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μάκρου διεσώθη ποίημα De herbarum virtutibus (Νεάπολις 1477, Ἀμβοῦργον 1590), συγγραφὲν κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ θεωρούμενον κατ' ἄλλους ἔργον τοῦ *Φλωρίδου Μάκρου* (ΙΒ' αἰών). —4) *Αἰμίλιος Μάκρος*. Νομομαθής, σύγχρονος τοῦ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου. Ἔγραψε: De publicis judiciis καὶ De officio praesidis, εἰς δύο βιβλία ἀμφότερα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου· ἐπίσης: De re militari εἰς δύο βιβλία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρακάλλα, De appellationibus καὶ δεκάτομον De oficio vicesimorum seu de vicesima haereditatis. Τούτων διεσώθησαν 62 ἀποσπάσματα ἐν τῇ Ἰουστινιανῇ νομοθεσίᾳ. — Π.

μακρός, *—ά, —όν*· ὁ ἔχων πολὺ μῆκος, κοιν. *μακρύς*: «μακρὸς στῦλος», «μακρὰ ὁδός, —σανίς, —δενδροστοιχία», «μακρὸς πούς», «μακρὰ χείρ» || συνήθ. χρονικῶς: «μακρὸς χρόνος», «μακρὰ ἀπασχόλησις, —ἐργασία» || ἀντὶ τοῦ *πολύς*: «διεξήγαγε μακροὺς ἀγῶνας», «ἠγωνίσθη ἐπὶ μακρὰ ἔτη», «διῆλθε μακρὰς νύκτας ἀγρυπνίας καὶ ἀγωνίας» || «μακρὰ συλλαβὴ» ἡ συλλαβὴ ἡ ἔχουσα μακρὸν φωνῆεν, «συλλαβὴ φύσει —, θέσει μακρά», «μακρὸν φωνῆεν» τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς μικρὸν χρόνον ἐκφερόμενον || φρ «διὰ μακρῶν» μετὰ ῥήματος λεκτικοῦ: «ὡμίλησε —, ἠγόρευσε —, ἐξέθεσε —, ἀπελογήθη διὰ μακρῶν» διὰ πολλῶν, κατ' ἔκτασιν.

— **μακρὰ ναῦς.** Πολεμικὸν πλοῖον μακρόν, μετὰ μιᾶς σειρᾶς ἑκατέρωθεν ἀλλὰ μεγάλου ἀριθμοῦ κωπῶν, μέχρι πεντήκοντα ἐν τῷ συνόλῳ. Κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν *στρογγύλην* ναῦν, ὡς ἐκαλεῖτο ἡ φορτηγίς. Σ. Ε. Λ.

— **μακρὸς *χρόνος*** *[Ἀρχ Μουσ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μουσικῇ ὁ ἐκ δύο πρώτων χρόνων συνιστάμενος, ἀντιστοιχῶν πρὸς δύο ὄγδοα τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἢ δύο ποσοτικοὺς χαρακτῆρας τῆς βυζαντινῆς, ἄνευ χρονικοῦ τινος σημείου ἐπ' αὐτῶν, ὡς οὗτοι παρασημαίνονται εἰς τὰ ἔρρυθμα δημώδη ᾄσματα. Ν. Α. Χ.

Μακρὸς *Λέων*. Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἠπείρῳ ἐπισκοπῆς Βελλᾶς, ζήσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΓ' μ. Χ. αἰῶνος, *Μανουὴλ* ὡς μοναχὸς ἀποκληθείς. Κατήγετο ἐκ τοῦ Χρυσοῦ τῶν Δελφῶν. Ἐκεῖ σπουδάσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἐσυνέχισε ταῦτα ἀργότερον παρὰ τῷ μητροπολίτῃ Κορινθίας Χρυσοβέργῃ. Χαρτοφύλαξ Λαρίσης ἔγινε κατὰ τὸ 1212, σῴζεται δὲ καὶ σήμερον ἔγγραφον ἐν τῇ μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων φέρον τὴν ὑπογραφήν του. Τῷ 1216, ἢ μᾶλλον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1217, ἀπαντῶμεν αὐτὸν μέγαν χαρτοφύλακα τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος Α' Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας ὑπὸ Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, ὁπόθεν τῷ 1229 ἐγένετο ἐπίσκοπος Βελλᾶς, διαδεχθεὶς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸν Βελλᾶς Κωνσταντῖνον. [Πρβλ. *Ν. Βέη*, ἐν «Ἐπετηρ. Βυζ. Σπουδῶν» (τ. Β' 1925, σ. 122—148).] Χ. Ι. Σ.

μακροσίφων (ὁ) Macrosiphon) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων τῆς τάξεως τῶν ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν ἀφιδιδῶν. Τὸ εἶδος μακροσίφων granaria προσβάλλει τὸν σῖτον. Τὸ ἀκμαῖον εἶναι τὸ μὲν ἄπτερον χρώματος πρασίνου ἢ καστανοπρασίνου μὲ κεραίας καστανοχρόους μήκους ἴσου πρὸς τὸ τοῦ σώματος, ἤτοι 2,5 χιλιοστ., τὸ δὲ πτερωτὸν ὀλίγον μεγαλύτερον μὲ κεραίας μελανάς. Κατὰ πρῶτον ἀναπτύσσεται ἐπὶ αὐτοφυῶν σιτηρῶν καὶ κατόπιν ἐπὶ τοῦ σίτου κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως, βραδύτερον δὲ συγκεντροῦται ἐπὶ τοῦ στάχυος. Οἱ κόκκοι ἀπομυζώμενοι δὲν ὡριμάζουν καλῶς. Αἱ ζημίαι ἐνίοτε εἶναι σοβαραί. Ἐνδείκνυται ἡ πρώϊμος σπορὰ καὶ ἡ ἐνδυνάμωσις τῶν φυτῶν, ὡς καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν αὐτοφυῶν φορέων τοῦ ἐντόμου. Ε. Τ. Ε.

μακροσκελὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἔχων μακρὰ σκέλη || καθόλου, μακρός, ἐκτεταμένος: «μακροσκελεῖς περίοδοι», «μακροσκελὴς λόγος», «ἄρθρον μακροσκελές».

μακροσκελὴς (ὁ) (Macroscelides) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μακροσκελιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ζῷα. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀφρικήν, ἐξ ὧν γνωστότερα εἶναι ὁ *μακροσκελὴς ὁ βαρβαρικὸς* (Macroscelides barbaricus), ὅστις ἔχει μῆκος 35 περίπου ἑκατοστομέτρων, προσθίους πόδας βραχυτάτους, ὀπισθίους ἐπιμηκεστάτους, οὐρὰν κυλινδρικὴν καὶ μακράν, ὦτα βραχέα μετὰ εὐρέων ἀκουστικῶν τρημάτων, καὶ στόμα ἀπολῆγον εἰς ῥύγχος προβοσκιδοειδές. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ἐπίξανθος κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ ὑπόλευκος κατὰ τὴν κοιλίαν. Ἐνδιαιτᾶται εἰς ἀγόνους ἐκτάσεις καὶ τρέφεται ἐξ ἐντόμων. Δ. Ν. Π.

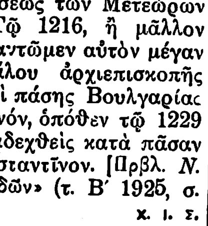

Μακροσκελὴς ὁ βαρβαρικός.

μακροσκελία (ἡ) *[Ἀνθρωπολ.]*. Ἡ μορφὴ ἐκείνη τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἣν τὰ ἄνω καὶ κυρίως τὰ κάτω ἄκρα εἶναι ὑπερβολικῶς μακρά, ἐν σχέσει πρὸς τὸν κορμόν, ἀφιστάμενα μέσης τινὸς ἀναλογίας ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἀντίθετον καλεῖται *βραχυσκελία* (Manouvrier). Ἀμφότεραι δύνανται νὰ ὑπάρχουν ἐπὶ οἱουδήποτε ἀναστήματος. Εἰς τὰς γυναῖκας γενικῶς ὑπάρχει βραχυσκελία. Εἰς τοὺς γίγαντας, κατὰ κανόνα, μακροσκελία καὶ εἰς τοὺς νάνους βραχυσκελία. Ι. Γ. Κ.

μακροσκελίδαι (οἱ) (Macroscelidæ) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐντομοφάγων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους ζῷα. Κυριώτερον γένος εἶναι ὁ *μακροσκελὴς* (βλ λ.). Δ. Ν. Π.

μακρόσκιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ῥίπτων μακρὰν σκιάν, οἷον ὅταν τις δέχεται τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας λοξῶς.

— *[Ἐγκυκλ.]* *Μακρόσκιοι* καλοῦνται οἱ κάτοικοι τῶν μακρὰν τοῦ ἰσημερινοῦ, ἤτοι εἰς μεγάλα γεωγραφικὰ πλάτη, εὑρισκομένων χωρῶν, ἔνθα αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες προσπίπτουσι πολὺ πλαγίως καὶ συνεπῶς αἱ σκιαὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων εἶναι μακρότεραι ἢ εἰς τοὺς τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Ἥλιος μεσουρανεῖ πλησιέστερον πρὸς τὸ ζενίθ. Σ. Π.

μακροσκοπία (ἡ)· ἡ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξέτασις, ἀντίθ. *μικροσκοπία*.

— *[Μεταλλ.]* Βλ. *μακρογραφία*.

μακροσκοπικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μακροσκοπίαν, ὁ τῆς μακροσκοπίας: «μακροσκοπικὴ ἐξέτασις» ἡ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξέτασις, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν «μικροσκοπικήν».—Ἐπίρρ. *μακροσκοπικῶς*.

μακροσκουδιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος* (Vitis vinifera).

μακροσποριάγγειον (τὸ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ σποριάγγειον, ὅπερ περιέχει τὰ μακροσπόρια.

μακροσπόριον (τὸ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται τὸ σπόριον ἐνίων φυτῶν, ὅπερ βλαστάνον δίδει προθάλλιον θῆλυ.

μακροστάφυλο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος* (Vitis vinifera).

μακροστελέχης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ἔχων μακρὸν στέλεχος, μακρὸν κορμὸν (ὅρος χρησιμοποιούμενος ἰδίᾳ εἰς τὴν δασολογίαν καὶ εἰσαχθεὶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεοφράστου).

μακροστομία (ἡ) (macrostomie). Οὕτω καλεῖται ἡ ἐπέκτασις τῆς σχισμῆς τοῦ στόματος ἐπὶ τῆς παρειᾶς —μονόπλευρος ἢ ἀμφίπλευρος— καὶ ὀφειλομένη εἰς ἐμβρυϊκὴν πλημμέλειαν περὶ τὴν διαμόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ προσώπου, ἕνεκα διατηρήσεως τῆς μεσογναθικῆς σχισμῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς μὴ συνενώσεως τῶν δύο γναθιαίων ὄζων (ἄνω καὶ κάτω). Μ. Ν. Κ.

μακροστομίδαι (οἱ) (Macrostomidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατελμίνθων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἕλμινθας μικροτάτους μὲ σῶμα βλεφαρωτόν, ἐπίμηκες καὶ ἄχρουν. Ἐνδιαιτῶνται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ἐντὸς τῶν γλυκέων ὑδάτων. Εἶναι ἑρμαφρόδιτοι καὶ τρέφονται ἐκ μικροτάτων ζῴων. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ὁ *μακρόστομος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μακρόστομος (ὁ) (Macrostomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων πλατελμίνθων τῆς οἰκογενείας τῶν *μακροστομιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτους σκώληκας εἰς γλυκέα ἢ ἁλμυρὰ ὕδατα ἐνδιαιτωμένους. Δ. Ν. Π.

μακροσύλλαβος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ συγκείμενος ἐκ μακρῶν συλλαβῶν: «μακροσύλλαβον ὄνομα».

μακροσωμία (ἡ) (macrosomie). Οὕτω καθορίζεται ποικιλία τις τοῦ γιγαντισμοῦ, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς μεγεθύνσεως ὁλοκλήρου τοῦ σώματος. Εἶναι συγγενὴς πιμελώδης κατάστασις, ἀναγομένη εἰς τὰ ἐπινεφρίδια. Ἡ ἐνδοκρινὴς αὕτη συνδρομή, συγγενὴς καὶ οἰκογενειακὴ (ἀπαντῶσα εἰς πολλὰ ἄτομα τῆς αὐτῆς οἰκογενείας), ἐμφανίζεται διὰ διαθεσικῆς ἀνωμαλίας τῆς ἀναπτύξεως, ἐκδηλουμένης εὐθὺς ἀπὸ τῆς γεννήσεως διὰ πρωΐμου ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος, καθολικῆς καὶ προϊούσης, κατὰ τὴν ὁποίαν ὅμως ἡ ὑπερβολικὴ συσσώρευσις ἐνδοθενοῦς λίπους ἐπιφέρει δυσαναλογίαν μεταξὺ τοῦ ἀναστήματος καὶ τοῦ βάρους τοῦ σώματος. Ἡ ὑπέρμετρος ἀνάπτυξις ἐκδηλοῦται ἐκ μέρους τοῦ σκελετοῦ διά τε τῆς προώρου αὐξήσεως τοῦ μή-

Digitized by Google

κους αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς παρουσίας κέντρου ὀστεοποιήσεως προώρου, ὡς καὶ διὰ τῆς πρωΐμου ἐμφανισεως τῶν ὀδόντων. Ἑτέρα λεπτομέρεια εἶναι ἡ ἐλαχίστη ζωτικότης τῶν παιδίων τούτων καὶ ἡ ἐλαχίστη αὐτῶν ἀντίστασις πρὸς τὰς παρεμβαλλομένας νόσους (μεταξὺ 7 παιδίων μακροσώμων, τὰ 5 ἀπεβίωσαν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των).

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων οὐδεμίαν ἐμφανίζει ἀνωμαλίαν· ἡ σύστασις τοῦ δέρματος, ἡ ἔκκρισις τοῦ ἱδρῶτος καὶ τὸ τριχωτὸν σύστημα εἶναι φυσιολογικά. Οἱ ἐνδοκρινεῖς ἀδένες οἱ προσιτοὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν φαίνονται φυσιολογικοί. Κατὰ τὴν νεκροτομίαν, πλὴν τῶν φλεγμονωδῶν ἀλλοιώσεων τοῦ θύμου, ἀμφισβητουμένων ἐνίοτε, εὑρέθησαν ἀδενώματα τοῦ φλοιώδους ἐπινεφριδιου περιβλήματος. Μ. Ν. Κ.

Μακροτάνταλον *[Γεωγρ.]*. Τὸ ἀπώτατον ΒΔ. τῆς Ἄνδρου χωρίον, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Γαυρείου. Παρατηροῦνται ἐν αὐτῷ ἴχνη παλαιῶν οἰκήσεων κατὰ τὰς θέσεις Ἁγίαν Μαρίναν, Μερμιγκές, Παλαιστοῦ καὶ Πυργάκι. Ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τοῦ Μακροταντάλου σῴζονται τὰ ἐρείπια ὁμωνύμου φραγκικοῦ κάστρου, καθὼς καὶ στρογγύλου ὀχυροῦ πύργου, κατεστραμμένου ἤδη κατὰ μέγα μέρος. Ἐν παλαιοῖς ἐγγράφοις τὸ Μακροτάνταλον γράφεται *Μαρκουτάντολο*· διὸ καὶ οὐχὶ ἀπιθάνως δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἴσως ἡ κατεχομένη ὑπὸ τοῦ χωρίου μεγάλη ἔκτασις νὰ ὑπῆρξέ ποτε τιμάριον Μάρκου τινὸς Δανδόλου, συγγενοῦς τοῦ πρώτου ἐπὶ φραγκοκρατίας δυνάστου τῆς Ἄνδρου Μαρίνου Δανδόλου (1207—1233). [βλ. *Δ. Π. Πασχάλη*, Τοπωνυμικὸν τῆς νήσου Ἄνδρου] Δ. Π. Π.

μακροτάξιδος, *—η, —ο*· δημοτ., αὐτὸς ποῦ κάμνει μακρινὰ ταξίδια.

μακρόταρσα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα, ἅτινα φέρουσι μακροτάτους πόδας.

μακροτενὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ εἰς μῆκος ἐκτεινόμενος, σχοινοτενής, διεξοδικός, μακρός.

μακρότης, *—ητος*· ἡ ἰδιότης τοῦ μακροῦ, μῆκος, ἀντίθ. *βραχύτης*: «ἡ μακρότης τῶν στελεχῶν» || γραμματ. «ἡ μακρότης τῆς συλλαβῆς, —τοῦ φωνήεντος».

μακροτόμος (ὁ)· χειρουργικὸν ἐργαλεῖον χρησιμεῦον πρὸς τομὴν μεγάλων ὄγκων.

Μακρότοπος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐγγὺς τῆς πόλεως Δράμας, εἰς ἧς τὸν δῆμον ὑπάγεται. Ὠνομάζετο πρότερον *Τσαλῆ* καὶ ἔχει κατ. (1928) 336. Χ. Δ.

Μακρουλὸ *[Γεωγρ.]*. Νησίον ἀναδυόμενον παρὰ τὴν ΝΑ. τῆς Κρήτης ἐσχατιὰν ἀπὸ τῆς «ὑφάλου τῶν σπόγγων» μεταξὺ τῆς νήσου Κουφονήσι (πλάτ. 34°56′ Β., μῆκ. 26°09′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia, eastern portion) καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Γουδεροῦ. Σ. Ε. Λ.

μακρουλός, *—ή, —ό*· δημοτ., ὁ ὁπωσδήποτε μακρός, ἐπιμήκης || καθόλου, ὁ ἐπιμήκης: «μακρουλὸ τραπέζι», «μακρουλὴ ρᾶγα».

Μακροῦ *μονή*. Μονὴ τοῦ Ἄθωνος ἀκμάσασα κατὰ τὸ μεσαίωνα καὶ μνημονευομένη πολλάκις εἰς ἐπίσημα ἁγιορειτικὰ ἔγγραφα. Πρώτη μνεία αὐτῆς εὕρηται εἰς πωλητήριον γράμμα συνταχθὲν τῷ 980 ἐπὶ Θωμᾶ Πρώτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἡ μονὴ δὲν σῴζεται πλέον. Ν. Α.

μάκρουρα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῶν *μακροούρων* (βλ. λ.).

μακρουρίδαι (οἱ) (Macruridae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων ἀνακάνθων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων*, περιλαμβάνουσα μετρίου μεγέθους ἰχθῦς μὲ σῶμα ἐπίμηκες ὑπὸ ἀκανθωτῶν λεπίων κεκαλυμμένον, εἰς πλείστας θαλάσσας τῆς γῆς ἀπαντῶντας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ὁ *μάκρουρος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀπολιθωμένα λείψανα *μακρουριδῶν*, ὠτόλιθοι μόνον, εὑρέθησαν πολυάριθμοι ἐντὸς ἀργίλλων τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς Βορείου Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου, ἐντὸς πηλῶν τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως εἰς τὸ Βάδεν τῆς Βιέννης, ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ Orciano, καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰ ἀρχαιότατα λείψανα εἶναι τὰ εὑρεθέντα ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας σενονίου σειρᾶς τῆς νεοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωικοῦ εἰς τὸ Siegsdorf τῆς Ἄνω Βαυαρίας. Γ. Κ. Γ.

μάκρουρος (ὁ) (Macrurus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀνακάνθων τῆς οἰκογενειας τῶν *μακρουριδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν δύο εἰδῶν, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *μάκρουρος ὁ τραχύρρυγχος* (Macrurus trachyrynchus), ὅστις ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον γαλλικὰ παράλια καὶ φθάνει εἰς μῆκος 50 περίπου ἑκατοστομέτρων. Τὸ σῶμά του εἶναι ἐπίμηκες, πλατὺ πρὸς τὰ πρόσω καὶ στενότερον πρὸς τὰ ὄπισθεν, ἡ κεφαλή του μεγάλη μὲ βραχὺ καὶ μᾶλλον κυλινδρικὸν κάτω χεῖλος καὶ τριγωνικόν, παχὺ καὶ ἰσχυρότατον ἄνω, ὅπερ καλύπτει τελείως τὸ κάτω. Τὰ στηθιαῖα πτερύγια εἶναι μεγάλα, τὰ κοιλιακὰ μικρότατα, τὸ πρῶτον ραχιαῖον βραχὺ καὶ τὸ δεύτερον ἐπιμηκέστατον, διῆκον μέχρι τῆς ρίζης τῆς οὐρᾶς, τὸ οὐραῖον εἶναι μονόκερκον καὶ ἀκανθωτὸν καὶ τὸ ἑδραῖον μακρὸν καὶ χαμηλόν. Ὁλόκληρον τὸ σῶμά του καλύπτεται ὑπὸ ἐπιμήκων καὶ ἀκανθωτῶν λεπίων καὶ ἔχει σῶμα κυανομελανὸν μετὰ πρασίνων ἀποχρώσεων. Δ. Ν. Π.

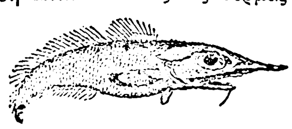

Μάκρουρος ὁ τραχύρρυγχος.

μακροφάγα *κύτταρα [Μικροβ.]*. Μονοπύρηνα κύτταρα τοῦ ὀργανισμοῦ, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ προσελκύουν πρὸς ἑαυτὰ διαφόρους οὐσίας, τὰς ὁποίας πέπτουσι καὶ ἀπορροφοῦσι. Τὰ μακροφάγα κύτταρα διαιροῦνται εἰς κινητὰ καὶ ἀκίνητα. *Κινητὰ* εἶναι τὰ μεγάλα μονοπύρηνα λευκοκύτταρα τοῦ αἵματος, *ἀκίνητα* δὲ τὰ ἐνδοθηλιακὰ κύτταρα τῶν αἱμοφόρων καὶ λεμφοφόρων ἀγγείων, ἐπίσης τὰ μονοπύρηνα κύτταρα τοῦ πολφοῦ τοῦ σπληνός, τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστῶν, τῶν γαγγλίων κλπ. Εἰς τὰ κύτταρα ταῦτα ὀφείλονται πολλαὶ φυσιολογικαὶ ἢ παθολογικαὶ ἐπεξεργασίαι, ὡς ἡ ἀπορρόφησις οὐσιῶν, ἐξιδρωμάτων, ἡ λεύκανσις τῶν τριχῶν κλπ. Γ. Η. Π.

μακρόφυλλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, ἅτινα φέρουσι μακρὰ φύλλα.

μακρόφυλλον (τὸ) (Macrophyllum) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φυλλοστομιδῶν*, περιλαμβάνον νυκτερίδας ἰθαγενεῖς τῆς Βραζιλίας. Δ. Ν. Π.

— *[Ζωολ.]* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πεταλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ κανθάρων ἰθαγενῆ τῆς μέσης καὶ δυτικῆς Ἀφρικῆς. Οἱ κάνθαροι ἔχουσι σῶμα πεπλατυσμένον καὶ ἀρκετὰ εὐρὺ μὲ πόδας ἐπιμήκεις καὶ λεπτούς. Γνωστότερον εἶδος τὸ *μακρόφυλλον τὸ βλεφαρωτὸν* (Macrophyllon ciliatum), ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς τὰς περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος χώρας. Δ. Ν. Π.

μακρόφυλλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μακρά, ἐπιμήκη φύλλα: «μακρόφυλλον φυτόν, — δένδρον».

μακρόφωνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μακράν, μεγάλην φωνήν, μεγαλόφωνος.

μακροχειλία (ἡ) (macrocheilie). Οὕτω καθορίζεται ἡ συγγενὴς ὑπερτράφεια τῶν χειλέων, ἀποτελοῦσα συνήθως ποικιλίαν τινὰ τοῦ λεμφαγγειώματος. Μ. Ν. Κ.

μακρόχειλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μακρά, μεγάλα χείλη || ὁ πάσχων *μακροχειλίαν* (βλ. λ.).

μακρόχειρ (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων μακράς, μακροτέρας τοῦ κανονικοῦ χεῖρας.

μακρόχειρα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Ἐκαλοῦντο ἄλλοτε τὰ πτηνὰ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κυψελιδῶν*. Δ. Ν. Π.

μακροχειρία (ἡ). Ἡ ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἄκρων χειρῶν. Κατὰ κανόνα ἀποτελεῖ σύνδρομον τῆς *ἀκρομεγαλίας*. Ι. Γ. Κ.

μακροχειρόπτερα (τὰ) (Macrochiroptera) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία ζῴων θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* (βλ. λ.).

μακροχλαμὺς (ἡ) (Macrochlamis) *[Παλαιοζωολ.]*. Ὑπογένος τοῦ γένους τῶν διθύρων ἐλασματοβραγχίων *κτεὶς* (βλ. λ.). Λείψανα τοῦ εἴδους *μακροχλαμὺς* Tournali εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς ἑλβετίου (ΙΙας μεσογειακῆς) βαθμῖδος τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μολίτσα ποταμοῦ ἐν Ἠπείρῳ. Γ. Κ. Γ.

μακροχλόη (ἡ) (Macrochloa) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστιδῶν* ἢ *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν παραμεσογειακῶν, κυρίως, χωρῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μακροχλόη ἡ ἰσχυροτάτη* (Macrochloa tenacissima), ἥτις εἶναι ἀνεπτυγμένη πολυετὴς πόα, φυομένη εἰς ξηρούς, ἀγόνους, ἀμμώδεις καὶ πετρώδεις τόπους. Ἀπαντᾷ κυρίως ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη εἰς τὸ Ἀλγέριον καὶ τὴν Τύνιδα, εἰς ἃς χώρας τὸ χόρτον της χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν ψαθῶν, κοφινίων καὶ ἑτέρων ποικίλων ἐκ ψάθης εἰδῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ χόρτον τῆς μακροχλόης, ὅπερ εἰσάγεται ἐκ Τύνιδος ἰδίως, χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν χάρτου. Δ. Ν. Π.

μακροχρονίζω· εἶμαι, γίνομαι μακροχρόνιος, ζῶ ἐπὶ μακρόν.

μακροχρόνιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ζῶν ἢ διαρκῶν, μακρόβιος: «τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἔξοδ. 20, 12).

μακροχρονιότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μακροχρονίου, μακροβιότης, μακροζωΐα.

Μακρυάδα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Βαρετάδου τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 87. Χ. Δ.

Μακροχώριον *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. *Μακρίκιοϊ*).

μακροψία (ἡ). Τὸ βλέπειν τ' ἀντικείμενα μεγαλύτερα τοῦ φυσικοῦ μεγέθους αὐτῶν· συνων. *μεγαλοψια*.

Ἡ μακροψία συνοδεύει σχεδὸν πάντοτε τὴν *μικροψίαν* καὶ γεννᾶται συνεπείᾳ οἰδηματώδους καταστάσεως τῆς στιβάδος τῶν κωνίων καὶ ραβδίων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, καὶ δὴ τῆς συφιλιδικῆς. Ἡ μακροψία παρατηρεῖται ἐπίσης καὶ κατὰ τὰς σπασμωδικὰς διαταραχὰς τοῦ προσαρμοστῆρος μυός. Τέλος, συγγραφεῖς τινες παραδέχονται ὅτι ἡ μακροψία προκαλεῖται ἕνεκεν ἐσφαλμένης ὀπτικῆς ἀντιλήψεως τοῦ μεγέθους τῶν εἰδώλων, τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῶν ἐπὶ τῆς περιφερειακῆς μοίρας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς σχηματιζομένων, ἐνῷ τὰ κεντρικὰ τοιαῦτα παραμένουν σαφῆ. Α. Γ.

Μακρὺ *[Γεωγρ.]*. —1) Νησίον προσκείμενον τῇ νοτίᾳ ἀκτῇ τοῦ κόλπου τῆς Σύμης, ἀνατολικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Βολπὲ (πλάτ. 36°36′ Β., μῆκ. 28°00′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The Gulfs of Kos, Doris and Symi).

—2) Ἐπίμηκες νησίον τοῦ Ἰονίου ἐν ταῖς νοτίαις τῶν Ἐχινάδων (ἡ κορυφή του πλάτ. 38°21′ 50″ Β., μῆκ. 21°02′ 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia) πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου.

—3) Νησὶς τῶν Κυθήρων (βλ. λ. *Αἰγαῖον* τ. Β′ σ. 395 β′).

—4) Νησίον τοῦ ΝΑ. Αἰγαίου (πλάτ. 37°31′ Β., μῆκ. 26°31′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1537: Furni islands), τὸ νοτιώτατον ἐν τῇ συστάδι τῶν Κορσιῶν (ἢ Φούρνων).

—5) Νησίον προσκείμενον τῇ ΒΔ. πλευρᾷ τῆς Ρόδου (πλάτ. 36°25′ ½ Β., μῆκ. 27°47′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island) κατέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Κοπριὰ καὶ ἀνατολικῶς τῆς νήσου Ἀλιμνιὰ τῆς συστάδος τῆς Χάλκης. Σ. Ε. Λ.

μακρυά· ἐπίρρ. ἀντὶ *μακριὰ* (βλ. λ.).

Μακρυαλέξη *μονή*. Μονὴ βυζαντινή, κειμένη παρὰ τὸ χωρίον Λάβδανη τῆς Ἠπείρου, ἄγνωστον πότε ἱδρυθεῖσα. Ἡ μονὴ ἐγκαταλειφθεῖσα ἀπό τινος καιροῦ βαίνει πρὸς τὴν ἐρήμωσιν. Χ. Ι. Σ.

Μακρυγένης, *Ἰωνᾶς*. Ἱερομόναχος καὶ ἀγωνιστής. Ἀνῆκεν εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως ἐστάλη δι' ὑπηρεσίαν τοῦ μοναστηρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἰς τὸ Βλὰχ-Σαράγιον, ὅπου ἐφιλοξενεῖτο, ἐκινδύνευσε νὰ σφαγῇ μετὰ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων, ὅσοι ἐξενίζοντο εἰς τὸ ἐν λόγῳ πανδοχεῖον. Διασωθεὶς ἔφθασεν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐκεῖ ἐπολέμησε γενναιότατα, ἰδίως κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου κατὰ τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἰμπραήμ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτιμήθη μὲ τὸ Ἀριστεῖον, ἀπέθανε δὲ γέρων τῷ 1860. Γ. Δ. Κ.

Μακρυγιαλὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μεθώνης τῆς ἐπαρχίας Πιερίας (Κατερίνης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κεῖται ἐγγὺς τῆς Δ. παραλίας τοῦ Θερμαϊκοῦ, πρὸς Ν. τοῦ Ἐλευθεροχωρίου, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 736. Χ. Δ.

— **Μακρυγιαλὸς** *[Γεωγρ.]*. —1) Ὅρμος κατὰ τὴν ΝΑ. ἐσχατιὰν τοῦ Εὐξείνου Πόντου (πλάτ. 41°28′ Β., μῆκ. 41° 30′ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 2236: Cape Yasùn to Fort Anakria) μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τσορὸκ τσάϊ (ἀρχ. Ἄκαμψις) καὶ Τσοπᾶ σοῦ (ἀρχ. Ἄψαρρος). —2) Δύο ὅρμοι τῆς Καρπάθου: α′) ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς νήσου καὶ πρὸς τὴν Ν. ἐσχατιάν της μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Λεγγὶ καὶ Σκοπὴ (πλάτ. 35° 26′ Β, μῆκ. 27° 11′ ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2624: Kasso and Skarpanto islands· β′) κατὰ τὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου (πλάτ. 35° 39′ Β., μῆκ. 27° 09′ Ἀν., χάρτ. ὁ αὐτός)· ὁ β. μυχός του εἶναι ἡ ἀγκάλη Ἁγία Εἰρήνη, ὁ δὲ νότιος ὁ ὕφορμος Μεσοχωρι, ἐπίνειον τοῦ φερωνύμου χωρίου. —3) Κόλπωσις τῆς Ἀν. πλευρᾶς τῆς Λέσβου (βλ. λ. *Μακρὺς*). Σ. Ε. Λ.

Μακρυγιάννη *[Γεωγρ.]*. Συνοικία τῶν Ἀθηνῶν, κειμένη μεταξὺ τῶν ὁδῶν Δράκου, δι' ἧς χωρίζεται ἀπὸ τῆς συνοικίας Γαργαρέττας (Νοτίως), Ρ़ιτσιώτη Γαριβάλδη, Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Λιναίου, Βάκχου, Βύρωνος, καὶ λεωφόρου

Digitized by Google

Συγγροῦ παρὰ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἡ συνοικία ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ἰδιοκτησίας τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη. Εἰς τὴν ὁδὸν Καλλιθέας ἔναντι τοῦ τέως Α' Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου, σῴζεται καὶ ἡ οἰκία τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη. Δ. Α. Λ

— **Μακρυγιάννη (στοῦ —)** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Ἀλλόειδες μὲ 91 κατοίκους (1928). Ἀνῆκεν ἄλλοτε εἰς τὸν δῆμον Δαμάστας. Ε. Γ.

Μακρυγιάννης, *Ἰωάννης*. Στρατηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐγεννήθη ἐν Ἀβορίτῃ τῆς Δωρίδος τῷ 1797, καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Τριανταφύλλων. Ὁ πατήρ του Δημήτρης Τριανταφύλλου, ὁ καὶ Τριανταφυλλοδημήτρης, ὑπηρέτει εἰς τὰ ἁρματολικὰ σώματα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τὴν ἐκτεινομένην τότε καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Ἀπορφανισθεὶς τῷ 1804, μετὰ τὸν φόνον τοῦ πατρός του, συμβάντα κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν κλεφτῶν, ὁ μικρὸς Γιάννης, ὁ κατόπιν διὰ τὸ ἀνάστημά του ἐπονομασθεὶς *Μακρυγιάννης*, προσελήφθη ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιον Λιδωρίκην, ἕνα τῶν γραμματικῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐμεγάλωσεν ἐν Ἄρτῃ καὶ ἐν Ἰωαννίνοις. Τῷ 1817 ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰργάζετο ἐν Ἄρτῃ, μέχρι τοῦ 1820. Τότε ὅμως τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα, παραξενευθέντα διὰ τὰς ἐργασίας του καὶ θεωρήσαντα αὐτὸν ὡς ὄργανον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τὸν κατεδίωξαν καὶ τὸν συνέλαβον. Χάρις ὅμως εἰς τὰς παλαιάς του σχέσεις ὁ Μακρυγιάννης κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τῆς ἐν Ἄρτῃ φυλακῆς, καὶ καταφυγὼν εἰς τὰ ὄρη προσελήφθη ἀπὸ τὸν Γῶγον Μπακόλαν εἰς τὸ σῶμά του. Προσκολληθεὶς εἰς τὸν παλαιὸν αὐτὸν ἁρματολόν, τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὰς διαφόρους φάσεις του ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1821, πληροφορηθεὶς ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ προστάτου του Ἀθανασίου Λιδωρίκη ἐκρατεῖτο εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Ἄρτης, κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ μίαν ἀναστάτωσιν εἰς τὴν στρατοκρατουμένην πόλιν, καὶ ἐπωφελούμενος τῆς ταραχῆς εἰσήλασε μετά τινων ὀπαδῶν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀπελευθερώσας τὴν οἰκογένειαν Λιδωρίκη, ὡς καὶ ἄλλους τινάς, τοὺς ἐξήγαγε τῆς πόλεως καὶ τοὺς παρέδωκεν εἰς μέρος ἀσφαλές, ὁπόθεν ὅλοι ὁμοῦ ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Τότε ὁ Μακρυγιάννης ἐστρατολόγησε τὸ πρῶτόν του σῶμα καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, καθ' ὃν ἀκόμη χρόνον δὲν εἶχεν ἀποφασισθῆ εἰς ποῖον θ' ἀνετίθετο ἡ ἀρχηγία τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ἀνατεθείσης ταύτης εἰς τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον, τῷ 1822, διοικητὴς μὲν τοῦ Κάστρου (Ἀκροπόλεως) διωρίσθη ὁ Ἰωάννης Γκούρας, ὑποδιοικητὴς δὲ ὁ Μακρυγιάννης. Τὸ ἑπόμενον ἔτος διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου πολιτάρχης, ἤτοι ἀστυνόμος τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ἐπέβαλε μὲν τὴν τάξιν εἰς τὴν πόλιν, ρυθμίζων καλῶς τὰ κατ' αὐτήν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ καὶ εἰς τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀντιζηλίας μεταξὺ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Γκούρα. Ἀγανακτήσας λοιπὸν διὰ τὴν κατάστασιν, ἠναγκάσθη ν' ἀπομακρυνθῇ τῶν Ἀθηνῶν. Τότε ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶν Σταματελόπουλον, τοῦ ὁποίου ἐθαύμαζε τὴν εὐθύτητα καὶ τὸ πειθαρχικὸν πνεῦμα, καὶ μαζί του ὑπηρέτησεν ἀπ' εὐθείας τὴν διοίκησιν, εἰς πολλὰς ἀποστολάς. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἐπολέμησεν εἰς τοὺς δύο ἐμφυλίους πολέμους, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς διοικήσεως, ἐφάνη δὲ σκληρότατος διώκτης τῶν ἀνταρτῶν, καταδιώξας τοὺς ἀντιπάλους τῆς κυβερνήσεως εἰς βαθμόν, ὅστις κατέστησεν ἐπίφοβον καὶ μισητὸν σχεδὸν τὸ ὄνομά του ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐν τούτοις, ὁ ἴδιος ὑπῆρξε τόσον δίκαιος, ὥστε, ὅταν τὰ παλληκάρια του ἐπεδόθησαν εἰς λεηλασίας, ἠναγκάσθη νὰ τ' ἀπολύσῃ τῆς ὑπηρεσίας καὶ στιγματίζων τὴν διαγωγήν των προσεπάθησε νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ γενόμενα ἀδικήματα. Εὑρίσκετο ἀκόμη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. τῆς διοικήσεως, ὅταν ὁ Ἰμπραὴμ πασᾶς ὥδευε πρὸς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια. Ὁ Μακρυγιάννης μετ' ἄλλων ρουμελιωτικῶν στρατευμάτων προσεπάθησε ν' ἀντιτάξῃ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἄμυναν. Ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ τὰ στελέχη του, τὰ ὁποῖα καθημερινῶς διέρρεον, διότι δὲν ἐπληρώνοντο τοὺς ὑπεσχημένους μισθούς, ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ τῆς Δυτικῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς ἄλλους κατευθυνθέντας πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Πελοπόννησον. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διετάχθη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἄμυναν τῶν Ἀφεντικῶν Μύλων, διότι ἡ διοίκησις εἶχε πληροφορηθῆ ὅτι τὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα κατήρχοντο πρὸς τὸ Ναύπλιον. Ἡ μάχη τῶν Μύλων, δοθεῖσα τὴν 15 καὶ 16 Ἰουνίου 1825, ὑπῆρξεν ἱστορικὴ εἰς ἀποτελέσματα. Ἐκεῖ ἐφθάρη ἡ αἰγυπτιακὴ στρατιὰ τοῦ Ἰμπραήμ, ἀναγκασθέντος νὰ ὑποχωρήσῃ. Κατ' αὐτὴν δὲ καὶ ὁ Μακρυγιάννης, ἀφοῦ πολλαχῶς ἠνδραγάθησεν, ἠσθένησε σοβαρώτατα συνεπείᾳ τραύματος. Μετ' ὀλίγον ἐστάλη μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα νὰ προστατεύσῃ τὴν Ὕδραν, τόσον ἀπὸ τῶν πολεμικῶν κινδύνων, ὅσον καὶ ἀπὸ τῶν κοινωνικῶν. Διότι, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν, πειναλέα τὰ πληρώματα τῶν δεμένων πλοίων ἐστασίαζον, διήρπαζον τὰ πλοῖα ταῦτα καὶ σχηματίζοντα πειρατικοὺς ὀργανισμούς, ἐξήρχοντο εἰς πειρατείαν ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον. Ἐντεῦθεν συνέβαινον πολλὰ τὰ ἄτοπα. Διότι καὶ ἡ διοίκησις ὑπεχρεοῦτο εἰς ἀποζημιώσεις τῶν παθόντων ξένων, καὶ οἱ πλοιοκτῆται ἐζημιοῦντο, ἐφ' ὅσον τὰ πλοῖά των, συλλαμβανόμενα, ἐστέλλοντο εἰς Μελίτην διὰ νὰ κατασχεθοῦν, ἀδιαφόρως τοῦ γεγονότος ὅτι αὐτοὶ κατ' οὐδὲν ἔπταιον εἰς τὰ γενόμενα. Ὁ Μακρυγιάννης ἐπειράθη νὰ ἐπιβάλῃ τάξιν, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον νὰ καταπολεμήσῃ τὴν πεῖναν καὶ τὰ φρικτὰ ἀποτελέσματά της. Προσβληθεὶς δὲ διότι ἡ διοίκησις τὸν ἐμέμφθη διὰ τοῦτο, διέλυσε τὸ σῶμά του. Τότε ὁ Φαβιέρος εἶχεν ἀναλάβει νὰ ὀργανώσῃ τὸν τακτικὸν στρατόν, πολλοὶ δὲ ἀξιωματικοὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐγυμνάζοντο ὑπὸ τῶν ὀργανωτῶν ὡς ἁπλοῖ στρατιῶται. Ὅταν εἶδε τὸν Γκούραν νὰ γυμνάζεται ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης, καὶ ὁ Μακρυγιάννης κατετάχθη εἰς τὸ τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου. Ἱστορικὸν ἀπέμεινε καὶ τὸ ξύλινον τυφέκιον μὲ τὸ ὁποῖον ἐγυμνάζετο εἰς τὸ πεδίον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων παρὰ τὸ Τζιρίτι (ἄνω τῶν μετέπειτα Χαυτείων). Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ διοίκησις, μὴ ἀποδεχθεῖσα τὴν παραίτησίν του καὶ θέλουσα ν' ἀντισταθμίσῃ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἰωάννου Γκούρα, ὅστις ἀπὸ τοῦ φόνου τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου ἐδείκνυε τάσεις αὐταρχικάς, διώρισε τὸν Μακρυγιάννην στρατιωτικὸν διοικητὴν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Τοιαύτην εἶχεν ἀποστολήν, ἀνεξαρτήτως τοῦ φρουράρχου Ἰωάννου Γκούρα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου εἶχε πρὸ καιροῦ χωρισθῆ καὶ διετέλει ἐν ψυχρότητι, ὅταν, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1826, ὁ Κιουταχῆς κατέλαβε τὴν κάτω πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Μακρυγιάννης κατέλαβε τὸν Σερπετζὲν (Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ) καὶ ἐκεῖ ἀντέταξε πείσμονα ἀντίστασιν. Διοικῶν μετὰ πολλῆς ἀνδρείας καὶ συνέσεως τὸ σπουδαιότατον ἐκεῖνο προπύργιον τῆς Ἀκροπόλεως, ἀπέσπασε τὸν θαυμασμὸν τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Κιουταχῆ, ἀδημονοῦντος διὰ τὴν μακρὰν ἄμυναν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ καταβάλλοντος πᾶσαν προσπάθειαν διὰ ν' ἀμβλύνῃ αὐτήν. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1826 διεξήγαγε σφοδρὰν μάχην εἰς τὸν Σερπεντζὲν ἐναντίον τῶν Τουρκαλβανῶν καὶ τῶν Μιρδιτῶν τοῦ Σέντζιου (Λόφου τοῦ Φιλοπάππου), κατ' αὐτὴν δὲ τρὶς ἐτραυματίσθη. Μετὰ τοῦ Γκούρα ἐπέπρωτο νὰ συμφιλιωθῇ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Σεπτεμβρίου, εἰς συμπόσιον τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ φρουρίου, καθ' ὃ ἐτέθησαν νέαι βάσεις ἀμύνης ἐναντίον τῶν σκαπτομένων ὑπονόμων. Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς ἐκείνην ὁ Γκούρας ἔπεσε νεκρός, εἰς τὴν ἰδικήν του δικαιοδοσίαν. Ἐκλεγεὶς τέταρτον μέλος τῆς διοικήσεως τοῦ Κάστρου, ἐζήτησε νὰ θεραπευθῇ ἀπὸ τῶν πληγῶν του. Πεισθεὶς ὅμως ὅτι μετ' ὀλίγον ἡ Ἀκρόπολις θὰ ἔμενεν ἄνευ πυρίτιδος, ἀπεφάσισε νὰ κατέλθῃ μόνος καὶ νὰ διασχίσῃ τὰς ἐχθρικὰς τάξεις, διὰ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ στρατοπέδου τοῦ Καραϊσκάκη καὶ ἐξηγήσῃ τὴν ὅλην κατάστασιν. Πράγματι, μετὰ μυρίους κινδύνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους διεσώθη χάρις εἰς τὴν γνῶσιν τῶν συνθημάτων τὰ ὁποῖα εἶχον οἱ Τουρκαλβανοί, ὁ Μακρυγιάννης, μετὰ τριῶν ἐκ τῶν ἀνδρῶν του, ἠδυνήθη νὰ διαπεραιωθῇ εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Ἐλευσῖνος, ἐπέτυχε δὲ νὰ ἐξεύρῃ ἀρχηγὸν τὸν Κριεζώτην καὶ νὰ εἰσαγάγῃ τὰς πυριτιδοβολὰς μὲ τὸ περίφημον στρατήγημα τοῦ Φαβιέρου. Ἔκτοτε ὁ Μακρυγιάννης παρέμεινεν ἔξω τοῦ Κάστρου. Ἐπολέμησε καὶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀττικῆς, καὶ εἰς τὰς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς Καστέλλας καὶ τοῦ Πειραιῶς. Κατὰ τὴν μάχην ὅμως τοῦ Ἀναλάτου, εἰς αὐτὸν ἀπεδόθη ἡ καταστροφὴ τῶν Ἑλλήνων, διότι, ὡς ἐλέχθη, εἶχε κακῶς διατάξει τὰ διάφορα σώματα καὶ παρεκωλύθη ἡ ἐλευθέρα δρᾶσίς των, λόγῳ τῆς κακῆς ταύτης διαρρυθμίσεως. Τὸ σῶμά του ἐκρατήθη ἐν τούτοις εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1829, ὁπότε ἐστάλη ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως ἐν Πελοποννήσῳ. Τῷ 1830 ἀνέλαβε μίαν χιλιαρχίαν εἰς τὰ καταρτισθέντα ἐλαφρὰ τάγματα τῶν ἀκροβολιστῶν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, παρασυρθεὶς ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Κωλέττην, ἐχρησιμοποίησε τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς χεῖράς του, διὰ νὰ ἐπιβάλῃ συνταγματικὸν πολίτευμα εἰς τὸν Καποδίστριαν. Τοῦτο ἦτο φυσικὸν νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν κυβερνήτην καὶ μάλιστα τοὺς περὶ αὐτόν, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ διοίκησις τῶν ἀτάκτων τοῦ ἀφῃρέθη. Ἐπὶ τῆς πολυαρχίας ἐζήτησε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν δι' ἰδίων δυνάμεων, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Ὄθωνος, πολλάκις ἐκλήθη νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ καθεστώς, ἀλλ' ἐδυστρόπησε, διότι ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἀνεγνωρίσθησαν αἱ προσφερθεῖσαι ὑπηρεσίαι του ὅσον ἔδει. Ἐν τούτοις ἠκολούθησε τὸν βασιλέα Ὄθωνα εἰς τὴν περιοδείαν του ἀνὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Ἐφιλοξένησε δὲ τὸν βασιλέα εἰς τὴν περιώνυμον παρὰ τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν Ἀθήναις οἰκίαν του, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ὠνοματίσθη ἡ φερώνυμος συνοικία Μακρυγιάννη. Μολονότι δὲ ἡ ἀντιβασιλεία καὶ κατόπιν ὁ Ὄθων τὸν περιέβαλλον δι' ἰδιαιτέρας ἐκτιμήσεως, ἀφοῦ καὶ δημοτικὸν σύμβουλον Ἀθηναίων τὸν ἀνεγνώρισαν καὶ μέλος τῆς ὑπὸ τὸν Ριχάρδον Τζοὺρτζ ἐπιτροπῆς ἐκδουλεύσεων τὸν διώρισαν καὶ τοῦ ἀπένειμαν τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου τῆς βασιλικῆς φάλαγγος καὶ διοικητοῦ τῆς ὀγδόης τετραρχίας, ὁ Μακρυγιάννης διαρκῶς ἐμέμφετο τὴν κυβέρνησιν ὡς ἀπολυταρχικὴν καὶ ἐζήτει Σύνταγμα, ὡς τὸ μόνον δυνάμενον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐημερίαν εἰς τὸν τόπον. Τῷ 1840, ἐπείσθη ὅτι ἂν δὲν ὠργανοῦτο ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Συντάγματος, οὐδὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συντελεσθῇ, δι' ὃ καὶ ἤρχισε νὰ συγκεντρώνῃ παρ' αὐτῷ τοὺς φιλελευθέρους πολίτας καὶ στρατιωτικοὺς εἰς τὴν οἰκίαν του. Κατόπιν πολλῶν μυστικῶν συνεδριάσεων, οἱ συνταγματικοὶ οὗτοι ὑπέγραψαν πρωτόκολλον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ὅρκος», διότι ὡρκίσθησαν νὰ ζητήσουν καὶ νὰ ἐπιτύχουν τὸ Σύνταγμα. Τὴν Γ' Σεπτεμβρίου 1843, ὅμως ὁ Μακρυγιάννης δὲν ἐκινήθη, εἴτε διότι ἡ προσπάθειά του ἀπέβλεπε τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν πρὸς τὰς Ἀθήνας, εἴτε διότι προελήφθη εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Δημήτριον Καλλέργην, ἀνυπομονήσαντα καὶ ἐκδηλωθέντα πρὸ τῆς τελειωτικῆς ὀργανώσεως τοῦ κινήματος. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὅμως τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς Γ' Σεπτεμβρίου 1843, ὁ Μακρυγιάννης διεξεδίκησε τὴν προτεραιότητα τοῦ ἀγῶνος, ἐντεῦθεν δὲ προεκλήθη δημοσιογραφικὸς τοιοῦτος, καὶ αἱ ἀντεγκλήσεις ἐξετράχυναν τὰ πράγματα ἐπικινδύνως. Ἐκλεγεὶς πληρεξούσιος Ἀθηνῶν εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ 1844, διεκρίθη διὰ τὴν ἀφέλειάν του περὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν διαφόρων ζητημάτων καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ὁμιλίας του. Ὑπῆρξε δὲ πάντοτε τόσον κατηγορηματικὸς εἰς τὰς προσπαθείας του πρὸς ἐπιβολὴν τῶν πραγματικῶν ἐλευθεριῶν, ὥστε κατηγορήθη ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ βασιλέως. Καὶ τότε μὲν ἀπηλλάγη τῆς κατηγορίας. Τῷ 1851 ὅμως δὲν τὸ κατώρθωσε. Διότι συλληφθεὶς πάλιν ἐπὶ συνωμοσίᾳ, ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, πρὸς μεγίστην δυσφορίαν καὶ ἀποκαρδίωσιν τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου εἰλικρινῶς ἠγαπᾶτο. Καὶ ἡ μὲν θανατικὴ ἐκτέλεσις ἀνεστάλη ἀμέσως. Μετ' ὀλίγον δὲ μετετράπη εἰς ἰσόβια καὶ εἶτα εἰς δεκαετῆ εἱρκτήν. Τέλος, τῇ μεσολαβήσει τοῦ πανισχύρου τότε πρωθυπουργοῦ Δημητρίου Καλλέργη, ὁ Μακρυγιάννης ἀπηλλάγη τῆς περαιτέρω ἐκτίσεως τῆς ποινῆς καὶ ἀπεδόθη εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἡ ὑγεία του ὅμως ἔκτοτε σοβαρῶς ἐκλονίσθη, ὄχι μόνον ἐκ τῶν κακουχιῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ μάλιστα λόγῳ τῆς βαναυσότητος τῶν φυλάκων του, οἵτινες ἐζήτουν νὰ τὸν ἐξευτελίσουν. Ἀπὸ τότε ὁ Μακρυγιάννης κατελήφθη ἀπὸ θρησκομανίαν καὶ μετέβαλε τὴν ὑπὸ τὸ Ὀλυμπιεῖον σπηλιὰν εἰς παρεκκλήσιον, ὅπου διῃτᾶτο προσευχόμενος. Ὀλίγον μετέπειτα μετέβη εἰς Ἑπτάνησον διὰ νὰ προσκυνήσῃ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων τῶν φυλασσομένων εἰς Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν καὶ Κέρκυραν. Ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ ταξιδίου ἐκείνου ἔμεινεν ἔγκλειστος ἐν τῇ οἰκίᾳ του, διότι εἶχε πάθει ἐκ παραλύσεως, λόγῳ ρευματικῆς παθήσεως. Ἕνεκα τούτου οὐδαμῶς ἀνεμείχθη εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1862. Λέγεται ὅμως ὅτι ἐχάρη ὑπερβαλλόντως ὅταν ὁ υἱός του Ὄθων, ἐκ τῶν μελῶν τῆς λεγομένης νεολαίας τοῦ 62 καὶ τῶν κορυφαίων τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐκείνου κινήματος, ἔφερεν εἰς αὐτὸν τμῆμα τοῦ στέμματος, ὅπερ, ἀποτελοῦν στόλισμα τοῦ θρόνου, ἐθρυμματίσθη εἰς τ' ἀνάκτορα ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτας. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως, ὁ Μακρυ-

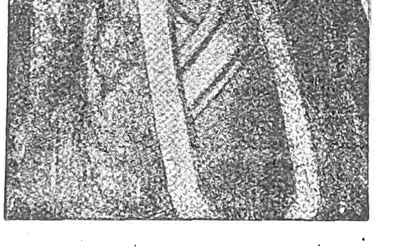

Ἰωάννης Μακρυγιάννης.

Digitized by Google

γιάννης ἀπετέλεσεν οὕτως εἰπεῖν σύμβολον τῶν θυμάτων τῆς καταλυθείσης τυραννίας Ὄθωνος. Ἀνακτήσας τοὺς βαθμούς του, προήχθη καὶ εἰς ἀντιστράτηγον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐπιδιώρθωσε τὸ ἀρχεῖόν του καὶ συνεκέντρωσε τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὁποῖα εἶναι χαρακτηριστικώτατα διὰ τὴν ἀφέλειαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν. Τὸ ἀρχεῖον τοῦτο ἐπιμελῶς συλλεγὲν καὶ σχολιασθὲν καταλλήλως ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Βλαχογιάννη ἐξεδόθη καὶ ἀποτελεῖ σπουδαίαν πηγὴν πληροφοριῶν. Ὁ Μακρυγιάννης, ὅστις ἐνυμφεύθη Ἀθηναίαν κόρην, θυγατέρα τοῦ κατὰ τὸν Ἀγῶνα δολοφονηθέντος Χατζῆ-Γεωργαντᾶ Σκουζέ, ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς δώδεκα τέκνα. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1864 Γ. Δ. Κ.

— **Μακρυγιάννης**, *Ὄθων*. Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1847 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1919. Υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως Ἰωάννου Μακρυγιάννη, ἐξεπαιδεύθη εἰς Ἀθήνας καὶ μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, μετὰ τῆς χρυσῆς λεγομένης νεολαίας. Εἶτα ἤρξατο πολιτευόμενος καὶ πολλάκις ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀττικῆς. Θ. Β.

μακρύθωρος, —η, —ο· δημοτ., ὁ βλέπων μακράν, ἀντιθ. *κοντόθωρος*.

Μακρυκάμπι *[Γεωγρ.]*. Ὀχυρὸν τῆς Παρνασσίδος, χρησιμοποιηθὲν κατὰ τὸν Ἀγῶνα ὡς στρατόπεδον τῶν Ρουμελιωτῶν. Τὸ θέρος τοῦ 1823, ὁ Τουρκαλβανὸς Τζελαλεντὶν βέης ἐνήργησε σφοδρὰν καὶ αἱματηροτάτην ἐπίθεσιν. Ἠναγκάσθη ὅμως, μετὰ πολλᾶς ἀπωλείας, νὰ παλινδρομήσῃ. Τὸ Μακρυκάμπι, μετὰ τὴν συντριβὴν τοῦ Μεσολογγίου, κατελήφθη ὑπὸ Γκέγκηδων καὶ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν τήρησιν τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Τούρκων μεταξὺ τῆς Δυτικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Γ. Δ. Κ.

Μακρυκάπα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα τοῦ πρώην δήμου Ληλαντίων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Ἱδρύθη τῷ 1863 ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ ἐγκαταλειφθέντος χωρίου Βάβουλα. Παράγει ρητίνην, ἀχλάδια, ὀλίγον ἔλαιον, ἔχει μεγάλην κτηνοτροφίαν (6 000 γιδοπρόβατα) καὶ ἀριθμεῖ 710 κατ. (1928). Ι. Σ. Σ.

Μακρύκιοϊ *[Γεωγρ.]*· βλ. *Κακρίκιοϊ*.

Μακρύλλου *κόλπος [Γεωγρ.]*. Κόλπωσις τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς νοτίου ἀκτῆς τῆς Κρήτης, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Καλὸν Ὄρος (δυτικὸν κέρας) καὶ Αὐγουστου (ἀνατολικὸν κέρας). Προφανῶς ἡ παραφθορὰ τῆς κατὰ τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας (2536 b: Candia eastern portion) ὀνομασίας *Μακρυγιαλός* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Μακρυμάλλη *[Γεωγρ.]*. Προσφυγικὸς συνοικισμός, ἱδρυθεὶς κατὰ τὴν κοινότητα Ψαχνῶν καὶ παρὰ τὴν μονὴν Μακρυμάλλης, ἐξ ἧς ἐδόθη ἐπισήμως τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἔχει 127 κατ. (1928). Ι. Σ. Σ.

— **Μακρυμάλλης** *μονὴ [Γεωγρ.]*. Ἀνδρικὴ μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος Ψαχνῶν τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας ἐν μέσῳ μεγάλου δάσους πευκῶν καὶ εἰς ὕψος 200 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν Ψαχνῶν δι' ὁδοῦ μήκους 7 χλμ. Τῷ 1828 εἶχε 42 μοναχούς. Ι. Σ. Σ.

Μακρυμάλλης. Ὄνομα κρητικῆς οἰκογενείας προερχομένης ἐκ τῆς μεγάλης πατριᾶς τῶν Βαρουχῶν. Μνημονεύονται τιμάρια τούτων ἐν Σμηλὲ τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου Κρήτης καὶ ἐν Μοναστηρακίῳ, ὅπου σῴζεται καὶ σήμερον οἰκογένεια Μακρυμάλλιδων. Εἰς τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας Βαρούχα μνημονεύεται τῷ 1538 *Γεώργιος Μακρυμάλλης*. Τῷ 1570 ἀναφέρεται ἀναφορὰ ἀδελφῶν Μακρυμάλλη πρὸς τὰς ἀρχὰς Ρεθύμνης. Τῷ αὐτῷ ἔτει δίδεται εἰς αὐτοὺς ἄδεια να στρατολογήσωσιν ἄνδρας διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς δημοκρατίας. Τῷ 1572 μετέσχον ἐκστρατείας μὲ 318 ἄνδρας. Ε. Γ.

Μακρυμαλλιὰ *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁγίου Γεωργίου τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 22. Χ. Δ.

Μακρυνάγκον *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Χρύσου τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 73. Χ. Δ.

μακρυνάρι (τό)· ἀντὶ *μακρινάρι* (βλ. λ.).

Μακρυνείας, *τέως δῆμος — [Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ἄνω* καὶ *Κάτω Κερασόβου*, *Ἄνω Μποτίνου*, *Δαφνιᾶς (Κάτω Μποτίνου)*, *Γαβαλοῦς*, *Γραμματικοῦ*, *Μακρυνοῦ* καὶ *Κάτω Μακρυνοῦ*, *Ματαράγγας*, *Μεσάριστας*, *Μπουρλεσίων*, *Παλαιοχωρίου* καὶ *Παπαδατῶν*, μὲ ἕδραν τὴν κώμην *Γαβαλοῦ*. Κεῖται μεταξὺ τῆς Ν. ὄχθης τῆς λίμνης Τριχωνίδος καὶ τοῦ ὄρους Ἀρακύνθου καὶ ἠρίθμει 6.200 κατ. περίπου. Χ. Δ.

Μακρυνὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μάκρυση*. Κάτ. (1928) 268.

Μακρυνιὲς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐγγὺς τῆς Σκουληκαριᾶς καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 296. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Ζυγὸς* καὶ *Μηλάτες*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 723. Χ. Δ.

Μακρυνίτσα *[Γεωγρ.]*. Κώμη τοῦ Πηλίου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κεῖται βορειοανατολικῶς τοῦ Βόλου, εἰς ἀπόστασιν 2 ½ ὡρῶν καὶ ἐγγὺς τῆς Πορταριᾶς, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Μεγάλου Ρεύματος, καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Πηλίου ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῶν προπόδων. Ἔχει ὑποδασαρχεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμόν, τηλεφωνικὸν καὶ ταχυδρομικὸν γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ 2 δημοτικὰ σχολεῖα. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα κωμόπολις τοῦ Πηλίου καὶ ἔχει, ἐκτὸς τῆς γεωργικῆς κινήσεως, ἀξιόλογον βυρσοδεψίαν. Ἄλλοτε ἤκμαζεν ἐν αὐτῇ ἡ βιομηχανία τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀλατζάδες βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ἡ ὁποία ὅμως σήμερον ἔχει παρακμάσει. Διαρκοῦντος τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1875, ἡ κωμόπολις ὑπέστη ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων τὴν 6 Φεβρουαρίου 1878, ἐσώθη ὅμως χάρις εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της καὶ ἄλλων ἐθελοντῶν, οἱ ὁποῖοι ὀχυρωθέντες ἐπὶ τοῦ πρὸς Δ αὐτῆς ὑπερκειμένου βράχου τοῦ Σαρακηνοῦ ἀντέστησαν ἐπὶ ἐνδεκάωρον ἐπιτυχῶς. Κάτ. (1928) 2 313. Χ. Δ.

— **Μακρυνίτσης**, *τέως δῆμος — [Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας Διμηνίου, Μακρυνίτσης, Μελισσατίκων, Παλιουρίου καὶ Σταγιατῶν, μὲ ἕδραν τὴν Μακρυνίτσαν. Ἠρίθμει 5.500 περίπου κατοίκους. Χ. Δ.

Μακρυνὸ *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν κορυφῶν τοῦ Ταϋγέτου, εἰς πλάτος 36° 56' Β., ἥτις ἀποστίλβουσα ὑπὸ τῶν σχεδὸν αἰωνίων χιόνων ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν ναυτικῶν τοῦ ἱστιοφόρου ναυτικοῦ ὡς γνώρισμα πρὸς προσγείωσιν. Σ. Ε. Λ.

Μακρυνόρος *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Δ. Στερεᾶς ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῆς Α. παραλίας τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Κεῖται κατὰ τὸ ἥμισυ ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τοῦ νομοῦ Ἄρτης καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας Βάλτου. Ἔχει κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἅπτεται πρὸς Β. μὲν τῶν Ἀθαμανικῶν ὀρέων (Τζουμέρκων) καὶ πρὸς Ν. τοῦ ὄρους Θύαμος. Τὸ μέσον ὕψος του φθάνει τὰ 1000 μ, ἡ δ' ἐπ' αὐτοῦ δίοδος ἀποτελεῖ τὴν μόνην μεταξὺ Δ. Στερεᾶς καὶ Ἠπείρου διέξοδον. Ἡ δίοδος αὕτη κατέστη ἱστορικὴ διαρκούσης τῆς Ἐπαναστάσεως. Χ. Δ.

—*[Ἱστορ. Ἀγών.]* Κατὰ τὸν Ἀγῶνα, τὸ Μακρυνόρος, μὲ τὰς ὀχυρωτάτας θέσεις του, παρεκώλυσε πολλάκις τὴν διάβασιν τουρκικῶν στρατευμάτων ἐρχομένων ἐξ Ἠπείρου εἰς τὴν Αἰτωλίαν. Κυριώτατα ὅμως ἀνεχαίτισε τῷ 1821 τὰς δυνάμεις τοῦ Ἰσμαὴλ πασᾶ Πλιάσα ἡ δύναμις τῶν ἐπαναστατῶν, τὴν ὁποίαν ἀντέταξαν ἑνωθέντες ὁ Γεώργιος Νικολοῦ Βαρνακιώτης, ὁ Γῶγος Μπακόλας, ὁ Ἴσκος καὶ ἄλλοι ὁπλαρχηγοί. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην, ἥτις κυρίως διεξήχθη εἰς τὴν θέσιν Λαγκάδα τὴν 17 Ἰουνίου 1821, ἔπεσεν ὁ Τουρκαλβανὸς Τζαφὲρ βέης Φράσσαρης, ἠνδραγάθησε δ' ἐξαιρέτως ὁ Γῶγος Μπακόλας, ὅστις καὶ ἐκυρίευσε δύο σημαίας καὶ δύο μικρὰ κανόνια. Γ. Δ. Κ.

—**Μακρυνόρους**, *παραλία — [Γεωγρ.]*. Τὸ βόρειον ἥμισυ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀμβρακικοῦ, τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν ἰχθυοτροφείων Καταφίκο πρὸς νότον καὶ Ἄγιλος (Μενίδιου Κοπραίνης) πρὸς βορρᾶν καὶ ἐκτεινόμενον ἐπὶ τρία καί τι μίλλια (χάρτ. *Ἑλλ. Ὑδρ. Ὑπηρ.*, ἀρ. 10: Ἀμβρακικὸς κόλπος). Σ. Ε. Λ.

μακρυνός, —ή, —ό· ἀντὶ *μακρινὸς* (βλ. λ.).

Μακρυνοῦ, *Ἄνω — [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Α. πλευρὰν τῆς Τριχωνίδος ἐστραμμένων κλιτύων τοῦ Ἀρακύνθου ὄρους ἐν μέσῳ πυκνοτάτων δασῶν ἐκ δρυῶν καὶ ἔχει ἀξιολόγους καπνοφυτείας. Εἶναι ἐπίσης εὐφορωτάτη εἰς γεωργικὰ προϊόντα, καλλιεργούμενα εἰς τὴν εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπ' αὐτοῦ ἀνοιγομένην εὔφορον πεδιάδα. Ἡ πεδιὰς αὕτη καλύπτεται εἰς τὰ χαμηλότερα σημεῖα τῆς ὑπὸ τῶν ἑλῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ θέρος προξενοῦσι πυρετούς. Ἔχει ἀστυνομικὸν τμῆμα, τηλεφωνεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 816.

—**Μακρυνοῦ**, *Κάτω — [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἱδρύθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς *Ἄνω Μακρυνοῦς* ἐπὶ τῆς ἀπὸ Μεσολογγίου εἰς Ναύπακτον ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ χρησιμεύει ὡς σπουδαῖον κέντρον τοῦ ἐμπορίου τοῦ καπνοῦ. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, τηλεφωνεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 645. —Ω.

μακρύνω, *ἀόρ. ἐμάκρυνα*, παθ. μετχ. *μεμακρυσμένος*· καθιστῶ τι μακρὸν ἢ μακρότερον, μηκύνω, ἐπιμηκύνω, κοιν. *μακραίνω* (βλ. λ.).

Μακρυόπουντα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Ἀκρωτήριον τοῦ δυτικοῦ κορμοῦ τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας (πλάτ. 36° 33' ½ Β., μῆκ. 26° 23' ¼ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island) ¾ μίλλ. νοτίως τοῦ ἰσθμοῦ. —2) Ὁμοίως ἕτερον, 2 ¼ μίλλ. Ν. ΝΔ. τοῦ προηγουμένου (πλάτ. 36° 31' ½ Β, μῆκ. 26° 22' ¾ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888 ὁ αὐτὸς) Ν. κέρας τοῦ κολπίζοντος ὅρμου Λιβαδιά. Σ. Ε. Λ.

Μακρυπλάγι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ραβένια*. Κάτ. (1928) 193. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Ἄνυδρον* (Χοτζαλάρ), *Δρεπάνι* (Ραπές), *Καστανιὲς* (Τσίκλοβα), *Λυκοδιάσελον* (Κουρταλάρ), *Μαυρολίθι* (Ρούσοβον) καὶ *Πολύκαρπον* (Ὀρμανλῆ). Χ. Δ.

— **Μακρυπλάγι** *[Γεωγρ.]*. Τὸ ὄνομα τοῦτο συνήθως ἀποδίδεται εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ μεγαρικοῦ ὄρους *Γεράνεια*. Οἱ Μεγαρεῖς ὅμως τὴν μὲν ὑψηλοτέραν κορυφὴν καλοῦσιν *Ἐλατέαν*, *Μακρυπλάγι* δὲ τὴν νοτίαν κλιτὺν τοῦ ὄρους, καθ' ἣν ἐπὶ τουρκοκρατίας διήρχετο ἡ μεταξὺ Μεγάρων καὶ Κορίνθου ὁδός. Ἡ θέσις Μακρυπλάγι εἶναι περίφημος διὰ τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν Ἀλβανῶν τῷ 1779 ὑπὸ τοῦ Βεζὶρ Χασὰν πασᾶ. Ι. Σ. Σ.

— **Μακρυπλαγίου** *μάχη*. Ἡ μάχη τῆς Δραμπάλας, ἡ διεξαχθεῖσα τὴν 6 καὶ 7 Ἰουνίου 1825. Γ. Δ. Κ.

Μακρυρράχη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 652. Χ. Δ.

— **Μακρυρράχη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καΐτσα*. Κάτ. (1928) 1.348. Χ. Δ.

μακρύς, *—ειὰ* (καὶ *—ιά*, παλαιότ. *—νά*), *—ύ*· δημοτ., μακρός, ὁ ἔχων μῆκος, ἀντιθ. *κοντός*: «τώρα τὰ φορέματα τὰ κάμνουν μακριά», «τό 'καμες πολὺ μακρὺ τὸ πανταλόνι σου»· || «μακρὺς δρόμος» μακρινός, μεγάλη ἀπόστασις· || ὑψηλός: αἰνιγμ. «μακρὺς μακρὺς καλόγηρος καὶ κόκκαλα δὲν ἔχει» ὁ καπνός· || «μακρειὰ σαρακοστὴ» ἐμπαικτικῶς ἐπὶ λίαν ὑψηλοῦ ἀνθρώπου: «ψηλὸς σὰν τὴ μακρειὰ σαρακοστή». —Παραθετ. *μακρύτερος*, *πολὺ μακρύς*.

Μακρὺς *[Γεωγρ.]*. Κόλπωσις τοῦ βορείου τμήματος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου Λέσβου (πλάτ. 39°17' Β, μῆκ. 26°24' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1666: Mytileni island) ΝΑ. τῆς κωμοπόλεως Μανταμάδο καὶ ΝΔ. τῶν νησίων Τοκμάκια. Ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ὀνομάζεται *Μακρυγιαλός*. Σ. Ε. Λ.

Μακρυσαῖος *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Βοιωτίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λεβαδείας, ἡ *Προβατία* τῶν ἀρχαίων. Πηγάζει ἐκ τοῦ προβούνου τοῦ Ἑλικῶνος Κολιέδες παρὰ τὸ Μάκρυσι, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Διευθυνόμενος πρὸς Α. δέχεται τὴν ἐκ Λεβαδείας κατερχομένην Ἕρκυναν καὶ διὰ κοιλάδος κατέρχεται εἰς τὴν Κωπαΐδικὴν λεκάνην. Ι. Σ. Σ.

Μακρὺς Γιαλὸς *[Γεωγρ.]*. Μέγας ὅρμος, 3 μίλλ. εὐρύς, κατὰ τὴν ΝΑ. ἐσχατιὰν τῆς Κρήτης (πλάτ. 35°02' Β, μῆκ. 26°04' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia, eastern portion) ἀμέσως πρὸς Δ. τοῦ ἀκρωτηρίου Γουδεροῦ. Σ. Ε. Λ.

Μακρυσεγκούνας, *Ἀναγνώστης*. Πρόκριτος τοῦ Αἰτωλικοῦ. Προσέφερε πολλὰ κατὰ τὸν Ἀγῶνα, διετέλεσε δὲ μέλος τῆς γερουσίας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπηρέτησε πιστῶς τὸ Μεσολόγγιον καὶ κατὰ τὰς τρεῖς του πολιορκίας ὡς καὶ κατὰ τὴν Ἔξοδον. Ἐτάχθη εἰς τοὺς πολιτικοὺς Δ' τάξεως. Ὁ ἀδελφός του *Παναγιώτης* ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τὴν μεγάλην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ἐνῷ διῴκει τὴν ἄμυναν τοῦ προμαχῶνος Φραγκλίνου. Γ. Δ. Κ.

Μάκρυση *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος χωρίου *Μακρυνή* (βλ. λ.).

Μάκρυσι *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος (ἐπαρχία Φθιώτιδος) χωρίου *Μάκρη* (βλ. λ.). Χ. Δ.

— **Μάκρυσι** *Νέον [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ξυνιᾶς (Δαουκλῆ) τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτ. (1928) 190.

Digitized by Google

Μακρὺ-Σοφράνο */ Γεωγρ. /*. Ἐρημονήσιον τοῦ νοτίου Αἰγαίου (πλάτ. 36° 03′ Β, μῆκ. 26° 26′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836 a: Archipelago, southern sheet) ἐν τῇ ὑπεραποκέντρῳ συστάδι Σοφρανονήσια. Σ. Ε. Λ.

Μακρὺς-Τοῖχος */Γεωγρ./*. Συνοικισμὸς τοῦ δήμου Ἡρακλείου Κρήτης. Κάτ. (1928) 180. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κεῖται πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς πόλεως καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς Κνωσοῦ. Τὸ ὄνομα πιθανῶς προῆλθεν ἐκ τοῦ ρωμαϊκοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὴν κατεστραμμένην Κνωσόν. Ε. Γ.

Μακρὺ Τεῖχος */Γεωγρ./*. Συνοικισμὸς τοῦ δήμου Χανίων Κρήτης μὲ 139 κατοίκους (1928), τὸ πλεῖστον πρόσφυγας, καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐπὶ τουρκοκρατίας κατῳκεῖτο ὑπὸ Τούρκων μόνον. Ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸς Δ. ἀπὸ τῶν Χανίων ἦτο φωλεὰ δολοφόνων τῶν Χριστιανῶν καὶ τόπος ἐνέδρας ἀπὸ τοῦ 1821 καὶ ἑξῆς. Τῷ 1823 ἐφόνευσαν οἱ Τοῦρκοι ἐνταῦθα 36 Ἕλληνας διὰ τοιαύτης ἐνέδρας. Ε. Γ.

Μακρυχώρα */Γεωγρ./*. Χώριον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θυάμιδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 144, ἅπαντες Μουσουλμᾶνοι ἀλβανόφωνοι (Τσάμηδες). Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Μακρυχώρι */Γεωγρ./*. —1) Ὀρεινὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 371. Ὁ βυζαντινὸς ναὸς αὐτοῦ *Ἅγιος Δημήτριος* θεωρεῖται ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς Καρυστίας. Ἔχει δημοτ. σχολεῖον.

—2) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κλειστοῦ (Μουσγαλῆ) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Οὐζοὺν-Μαχαλᾶ*. Κάτ. (1928) 21.

—3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Νέστου τοῦ νομοῦ Καβάλλας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Οὐζοὺν-Κιοϊ*. Κάτ. (1928) 673. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Δύσβατο* (Νεδερλῆ), *Ἐλαφοχώρι* (Καρατζόβα), *Κωνσταντινιὰ* (Κωτσογλάρ), *Λευκάδι* (Καβατζίκ), *Νικηταὶ* (Γκάζιλερ), *Στενὸν* (Μουσταφᾶ-Ὀγλάρ) καὶ *Στενωπὸ* (Μπαρακλῆ).

—4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.045. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Καραμάτι* καὶ *Μπάκραινα*.

—5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 517. Ι. Σ. Σ.—Χ. Δ.

Μακρυώτικα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 475. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Βαλλιανᾶτα*, *Βασιλοπουλᾶτα*, *Μαρκᾶτα*, *Μαρκετᾶτα*, *Πνευματικᾶτα*, *Ποταμιανᾶτα*. Χ. Δ.

Μακρυώτισσα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ζευγολατιοῦ (Δραγοσίου) τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας (Νιγρίτης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τοῦρπες*. Κάτ. (1928) 185. Χ. Δ.

μάκρων, *—ωνος* (ὁ)· μακροκέφαλος· κύρ. ὄν. *Μάκρωνες*· ἀρχαῖος λαὸς παρὰ τὸν Πόντον.

—*/Ἀρχ./* Ἐκαλοῦντο *μάκρωνες* στοαὶ ἀνοικταὶ ἢ καὶ κλειστοὶ διάδρομοι, διὰ τῶν ὁποίων συνεκοινώνουν διάφορα διαμερίσματα τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Α. Ξ.

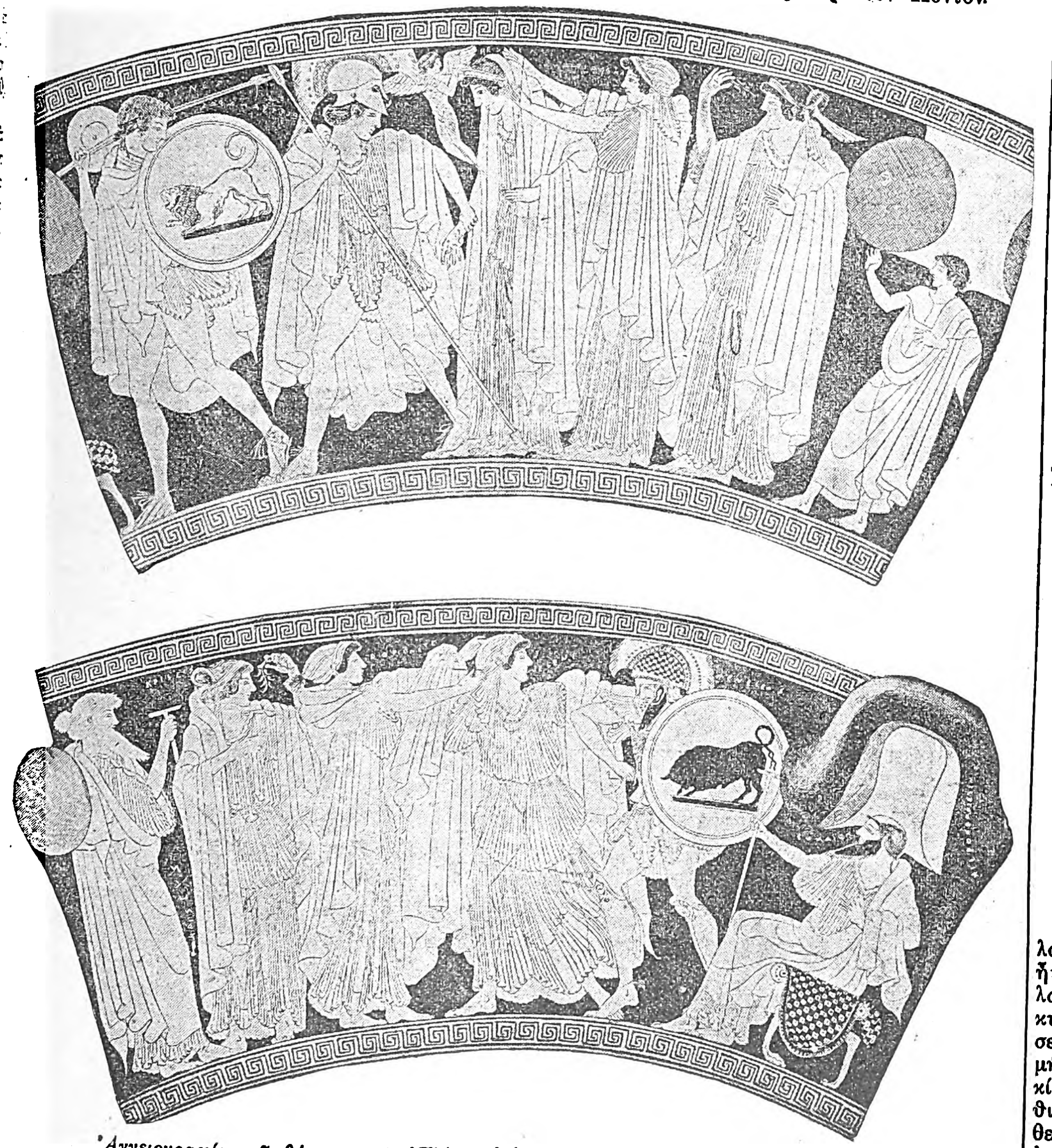

Ἀγγειογραφία τοῦ θέματος τῆς Ἑλένης ἐπὶ σκύφου τοῦ μουσείου τῆς Βοστώνης.
[Ἄνω: Ἡ ἀπαγωγὴ τῆς Ἑλένης ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου-Πάριδος μὲ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἀγγειογράφου Μάκρωνος.
Κάτω: Ἡ συνάντησις τῆς Ἑλένης μετὰ τοῦ Μενελάου μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀγγειοπλάστου Ἱέρωνος.]

Μάκρων. Ἀγγειογράφος τοῦ ἐρυθρομόρφου ρυθμοῦ, γνωστὸς ἐκ πολλῶν ἐνυπογράφων ἀγγείων ἀποκειμένων ἐν διαφόροις μουσείοις τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ Μάκρων ἦτο ὁ μοναδικὸς ἀγγειογράφος τοῦ κεραμεικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἱέρωνος, μετὰ τοῦ ὁποίου συνυπογράφει. Τὸ σῳζόμενον ἀριστούργημά του εἶναι ὡραία κοτύλη ἢ σκύφος ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βοστώνης, ἀγγεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου περιγράφεται τὸ θέμα τῆς ἁρπαγῆς τῆς Ἑλένης. Ὑπάρχουσιν ἀκόμη δύο ἕτεραι κοτύλαι μὲ ἀγγειογραφίαν τοῦ Μάκρωνος· ἀλλὰ τὸ προσφιλὲς εἰς αὐτὸν σχῆμα ἀγγείου ἦτο ἡ φιάλη. Ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀγγείων ὁ Μάκρων ἐνησμενίζετο νὰ εἰκονίζῃ συνήθως διονυσιακὰς σκηνάς. Ὡραῖον καὶ ἄριστον δεῖγμα τῆς τοιαύτης του ἀγγειογραφίας παρέχει ἡ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νέας Ὑόρκης φιάλη. Ὁ Μάκρων ἐζωγράφισε καὶ ὀλίγα μεγάλα ἀγγεῖα, ὡς τὴν μόνην στάμνον ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βοστώνης, ἀγγεῖον ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ἡ ψυχοστασία. Αἱ εἰκόνες τοῦ Μάκρωνος εἶναι βαρύτεραι καὶ ἧττον ζωηραὶ τῶν τοῦ Παναιτίου καὶ τῶν διαδόχων του, αἱ δὲ μορφαὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ νεανιῶν ὀλιγώτερον ἐνδιαφέρουσαι τῶν γυναικείων τύπων. Ἡ μοναδικὴ ὡραιότης καὶ ἐντέλεια τῆς ἰχνογραφήσεως τοῦ Μάκρωνος ἔγκειται ἐν τῇ ἰχνογραφήσει τῶν γυναικείων ἐνδυμάτων, ἐκ τῶν τεσσάρων δὲ ἢ πέντε ἀρίστων ἀγγείων, τρία (ἡ κοτύλη τῆς Βοστώνης, ἡ φιάλη τοῦ Βερολίνου μὲ παράστασιν Μαινάδος καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ μουσείῳ φιάλη, ἡ παριστῶσα τὴν κρίσιν τοῦ Πάριδος) ἐξαίρουσι τὴν ἐντελῆ ταύτην εἰδικότητα τοῦ Μάκρωνος. Γνωστὰ ἔργα τοῦ Μάκρωνος εἶναι τρεῖς κοτύλαι, 102 φιάλαι, ἓν πινάκιον, μία πυξίς, μία στάμνος καὶ τρεῖς κρατῆρες. Β. Δ. Θ.

Μάκρωνας */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Βουργάρω τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 55. Ε. Γ.

Μάκρωνες (οἱ) */Ἀρχ./*. Βαρβαρικὸς λαὸς κατοικῶν τὰ ΒΑ. παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, περὶ τὴν Τραπεζοῦντα, γειτονεύων μὲ τοὺς Κόλχους, ὁ αὐτὸς κατά τινας μὲ τοὺς *Μακροκεφάλους* (βλ. καὶ λ. *Ζάννοι*). Α. Θ. Σ.

μακρωτία (ἡ) (macrotie). Ἀνάπτυξις τερατώδης, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς ἀναπτύξεως τῶν ὤτων· θεωρεῖται δὲ καὶ ὡς σημεῖον ἐκφυλιστικῆς ἐκδηλώσεως. Μ. Ν. Κ.

Μακσαμπᾶ */Γεωγρ./*. Ἀμμόλοφος χρησιμεύων ὡς γνώρισμα διὰ τὸ στόμιον τῆς Ροζέτας (πλάτ. 31° 30′ Β, μῆκ. 30° 19′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2630: Rosetta mouth) τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου. Σ. Ε. Λ.

Μακσουάϊνυ (Mac Swiney), *Ἰάκωβος*. Ἰρλανδὸς ἐπαναστάτης, θανὼν ἐξ ἀσιτίας κατόπιν ἀπεργίας πείνης καὶ γνωστὸς ὡς δήμαρχος τοῦ *Κόρκ* (βλ.λ.)

μακτᾶς (ὁ) (ἀραβ. *μακτᾶ*=τὸ μέρος ὅπου κόπτουν)· ἐργαλεῖον ἐξ ὀστοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κόπτονται καὶ κανονίζονται τὰ καλέμια, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν διὰ τὴν ἀραβικὴν γραφήν. Ν. Μ.

μάκτρα (ἡ) */Ἀρχ./*. Οὕτως ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μεγάλην σκάφην, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς

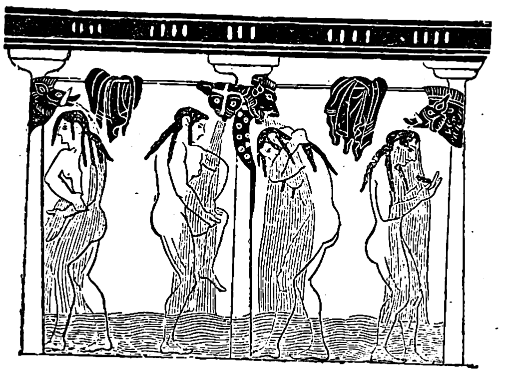

Καταιονισμὸς λουομένων γυναικῶν ἐντὸς πελωρίας μάκτρας.

λουτήρ. Ἡ σκάφη αὕτη, καλουμένη καὶ *πύελος*, ἦτο πολλάκις λίαν εὐρεῖα, χωροῦσα πολλοὺς λουομένους ταυτοχρόνως. Τοιαύτην πελωρίαν μάκτραν παριστᾷ ἀγγειογραφία ἐπὶ ἀγγείου τοῦ μουσείου Βερολίνου (βλ. σχ.). Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ οἰκοδομήματος, τοῦ ὁποίου τὴν στέγην ὑποβαστάζουσι κίονες βυθιζόμενοι ἐντὸς τοῦ ὕδατος, λούονται ὄρθιαι τέσσαρες γυναῖκες, αἵτινες δέχονται τὸ ἄνωθεν καταιονιζόμενον ἐπ' αὐτῶν ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἐκρέει ἐκ λεοντοκεφαλῶν. Ἡ πελωρία σκάφη εἶναι πεπληρωμένη ὕδατος, ἐντὸς δ' αὐτῆς ἵστανται αἱ γυναῖκες. *Μάκτραν* ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ τὴν σκάφην, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐζύμωνον τὸ ἄλευρον. Ἡ σκάφη αὕτη κατεσκευάζετο συνήθως ἐκ ξύλου, ἐνίοτε ὅμως καὶ ἐκ λίθου. Κατὰ τὸν Πολυδεύκην, ἡ λέξις αὕτη εἶναι συνώνυμος τῆς λέξεως *κάρδοπος*. Β. Δ. Θ.

μάκτρα (ἡ) (Mactra) */Ζῳολ./*. Γένος μαλακίων τῆς οἰκογενείας τῶν *μακτριδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰ θαλάσσια ζῷα μὲ κόγχην κωνικήν, ἀσβεστολιθικῆς συστάσεως, φέρουσαν πολλὰς συσπειρώσεις. Τὸ ἐντὸς τῆς κόγχης ζῷον εἶναι ἐπίμηκες, σαρκῶδες καὶ φέρει μακρὸν ποδίσκον. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς πάσας τὰς θερμὰς καὶ εὐκράτους θαλάσσας τῆς γῆς. Πάντα εἶναι ἐδώδιμα. Δ. Ν. Π.

— */Παλαιοζῳολ./* Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα *μακτρῶν* εὑρέθησαν πολλαχοῦ, ὡς π. χ. τοῦ εἴδους *μάκτρα triangula* ἐντὸς τῶν νεογενῶν κογχιτῶν ἀσβεστολίθων τῶν λατομείων τῆς Πειραϊκῆς χερσονήσου, ὡς καὶ ἐντὸς τῶν ὑποπλειοκαινικῶν ἄμμων τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ εἴδους *μάκτρα stultorum*, ἐντὸς νεογενῶν ἀργιλλωδῶν μαργωδῶν ἄμμων παρὰ τὸ Λυκότραφο τῆς Μεσσήνης. Γ. Κ. Γ.

Digitized by Google

μακτρίδαι (οἱ) (Mactridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλασματοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα θαλάσσια μικροῦ μεγέθους ζῷα, ὧν γνωστότερον εἶναι ἡ *μάκτρα* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μάκτρον (τό)· τὸ δι' οὗ ἀπομάσσομεν, σπογγίζομέν τι, σφογγιστήρι.

—*[Πυροβολ.] Μάκτρον* καλεῖται ὁ στειλεός, ὁ φέρων εἰς μὲν τὸ ἓν ἄκρον του κυλινδρικὴν ψήκτραν, χρησιμεύουσαν διὰ τὴν κάθαρσιν καὶ τὴν διὰ λίπους ἐπάλειψιν τοῦ κοίλου τοῦ σωλῆνος τῶν πυροβόλων, εἰς δὲ τὸ ἕτερον ὀρειχάλκινον ἐμβολέα, χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν ἀνάγκῃ ἀπογέμισιν τοῦ πυροβόλου. Ν. Θ. Κ.

Μακτώριον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σικελίας ὑπὲρ τὴν Γέλαν. Ἐνταῦθα κατὰ τὸν μεταξὺ τῶν Γελώων ἐμφύλιον πόλεμον, διαιρεθέντων εἰς δύο ἀντιμαχομένας φατρίας, ἠναγκάσθη νὰ μετοικήσῃ ἡ μία, ὁπόθεν ὁ Τηλίνης, ἱερεὺς τῶν ὑποχθονίων θεῶν, κατώρθωσε διὰ τῶν συνετῶν ἐνεργειῶν του νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς Γέλαν καὶ νὰ συνδιαλλάξῃ πρὸς τὴν ἄλλην, ἀμειφθεὶς διὰ τοῦτο διὰ κληρονομικῆς ἱερατείας τῶν θεῶν Δήμητρος καὶ Κόρης. Α. Θ. Σ.

Μακυνία, ἢ ***Μακυνεία*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αἰτωλίας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ταφιασσοῦ (Κλόκοβα), ἱδρυθεῖσα μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἡρακλειδῶν. Κατεστράφη πιθανῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Ε'. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς κεῖνται κατ' ἄλλους μὲν ἐπί τινος λόφου ΒΔ. τοῦ Ἀντιρρίου, παρὰ τὸ χωρίον Μαμάκον, κατ' ἄλλους δὲ παρὰ τὸ Ὀβριόκαστρο, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Α. Θ. Σ.

Μακύνιον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Αἰτωλίας, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πλινίου (IV, 3, 2), ἴσως τὸ αὐτὸ μὲ τὸν *Ταφιασσόν.* Α. Θ. Σ.

Μὰκ-Φάρλαν (Mac-Farlane). Ἄγγλος περιηγητὴς κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐγνωρίσθη μὲ πολλοὺς ἐπιφανεῖς Ἕλληνας, τὸν Ρίζον, τὸν Χριστόπουλον, τὸν Βαρδαλάχον, τὸν Βάμβαν, Ψαλλίδαν κ. ἄ. Ἔγραψε δὲ τὰς ἐντυπώσεις του εἰς τὸ κατὰ τὸ 1869 ἐκδοθὲν βιβλίον του «Κωνσταντινούπολις καὶ Τουρκία». Γ. Δ. Κ.

μακφάρλαν (τὸ) (mac-farlane). Εἶδος ἐπενδύτου, ἔχοντος, ἀντὶ χειρίδων, εὐρέα ἀνοίγματα, δι' ὧν διέρχονται αἱ χεῖρες, καὶ βραχὺ ἐπινώτιον καλύπτον αὐτάς.

Μακφάρραν (Macfarren), ***Γεώργιος - Ἀλέξανδρος.*** Ἄγγλος μουσουργὸς (1813—1887). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1834 καθηγητὴς καὶ ἀπὸ τοῦ 1876 διευθυντὴς τῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου. Εἶχεν ἐπίσης διαδεχθῆ τὸν Μπέννετ ὡς καθηγητὴς τῆς μουσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας (1875). Ὁ Μακφάρραν ἐνίσχυσε τὴν μελοδραματικὴν παραγωγὴν τῶν Ἄγγλων διὰ τῶν ἔργων: «Devil's Opera» (1838), «Don Quixote» (1846), «Charles II» (1849), «Robin Hood» (1860), «Freyas gift' Jessy Lea» (1863), «The stops to conquer», «The soldier's legacy». Ἔγραψεν ἐπίσης τὰ ὀρατόρια: «Ἰωάννης Βαπτιστής», «Ἡ Ἀνάστασις», «Ἰωσήφ», «Ὁ βασιλεὺς Δαυΐδ», πλείστας καντάτας, μουσικὴν δωματίου, θρησκευτικὰς συνθέσεις, 8 συμφωνίας, τὰς εἰσαγωγάς «Chevy chase», «Hamlet», «Romeo and Juliette», «Don Carlos» κλπ. Ἠσχολήθη ὡσαύτως μὲ τὴν περισυλλογὴν παλαιῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν καὶ μὲ τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν παλαιῶν ἔργων τοῦ Πάρσελ, Χαῖνδελ κ. ἄ. Ἡ σύζυγος τοῦ Μακφάρραν *Ναταλία* ὑπῆρξε διακεκριμένη μεσόφωνος, ὁ δὲ ἀδελφός του *Γουώλτερ-Σέσιλ* (1826—1905) ἐγένετο ἐπίσης γνωστὸς διὰ σειρᾶς ἔργων μουσικῆς δωματίου, μελῳδιῶν, χορῳδιῶν, διὰ τῶν εἰσαγωγῶν: «Beppo», «Χειμωνιάτικο παραμύθι», «Ἡρὼ καὶ Λέανδρος», «Ἡ στρίγγλα ποῦ ἔγινε ἀρνάκι», «Ὀθέλλος» κλπ. Γ. Σ.

Μακφέρσον (Macpherson) ***Ἰάκωβος.*** Σκῶτος λογοτέχνης (1736—1796). Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Ἀμπερντὶν καὶ τοῦ Ἐδιμβούργου, κατόπιν δὲ ἐγένετο διδάσκαλος εἰς τὴν γενέτειράν του Ρούθβεν. Ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως Ἰωάννου Χὼμ καὶ ἄλλων, ἐδημοσίευσεν ἐν Ἐδιμβούργῳ (1760) ἀποσπάσματα, ἅτινα εἶχε μεταφράσει ἐκ τῆς γαλλικῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀποσπάσματα ἀρχαίας ποιήσεως συλλεγέντα εἰς τὰ ὀρεινὰ τῆς Σκωτίας». Ἐνισχυθεὶς οἰκονομικῶς ὑπὸ διαφόρων φιλολόγων, ἐξηκολούθησε τὰς ἐρεύνας του, ἀνεῦρε διάφορα ἀρχαῖα χειρόγραφα καὶ τῷ 1761 ἐδημοσίευσε τὸν «Φίγκαλ, ἀρχαῖον ἔπος εἰς ἓξ βιβλία, μετὰ πολλῶν ἄλλων ποιημάτων, συντεθέντων ὑπὸ τοῦ Ὀσσιανοῦ, υἱοῦ τοῦ Φίγκαλ, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς γαελικῆς». Τὸ ἔργον εἶναι γεγραμμένον εἰς ἁρμονικῶς ρυθμικὸν πεζὸν λόγον, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον. Τῷ 1763 ἠκολούθησε τὸ «Τεμόρα» καὶ τῷ 1765 ἐξεδόθησαν τ' ἀνωτέρω εἰς κοινὸν τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ἔργα τοῦ Ὀσσιανοῦ». Ἡ ἐντύπωσις ἐκ τοῦ ἔργου ὑπῆρξεν ἴσως μοναδικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν φιλολογιῶν τοῦ κόσμου. Μετεφράσθη εἰς πλείστας γλώσσας καὶ ὁ νεαρὸς ποιητὴς ἢ «μεταφραστὴς» κατέστη βαθύπλουτος. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν τούτοις ἡ γνησιότης τῶν μεταφράσεων ἐκείνων ἐξ ἔργων βάρδου τοῦ Γ' αἰῶνος ἠμφεσβητήθη ἀμέσως. Ὁ Τζόνσον, κατόπιν ἐπιτοπίου ἐρεύνης, ἐξέδωκε μελέτην («Περιοδεία εἰς τὰς Δυτικὰς νήσους τῆς Σκωτίας», 1775 ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐβεβαίου ὅτι ὁ Μακφέρσον συνέλεξεν ἀποσπάσματα ᾀσμάτων καὶ παραδόσεων, δι' ὧν ὕφανε ρωμάντσαν ἰδίας συνθέσεως, καὶ τὸν προσεκάλεσε νὰ δημοσιεύσῃ τὰ χειρόγραφα, ἅτινα ἰσχυρίζετο ὅτι μετέφρασεν. Ὁ Μακφέρσον ἠρνήθη, ἀπαντήσας ὅτι ἡ δημοσίευσίς των θὰ ἀπῄτει μεγάλας δαπάνας. Τῷ 1764 ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ στρατηγοῦ Τζόνστον, κυβερνήτου τῆς Πενσακόλα, ἐν τῇ Δυτικῇ Φλώριντα, μεταβὰς δὲ εἰς Ἀμερικὴν κατώρθωσε νὰ διπλασιάσῃ τὴν ἤδη μεγάλην περιουσίαν του. Ἐπιστρέψας μετὰ διετίαν εἰς Λονδῖνον, ἐγένετο πράκτωρ τοῦ ναβὰβ τοῦ Ἄρκοτ, δημοσιεύσας εἰδικὴν πραγματείαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ ἁδρᾷ ἀμοιβῇ. Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ἀμερικῆς, ὁ Μακφέρσον ἐδημοσίευσε λιβέλλους κατὰ τῶν ἐπαναστατημένων πολιτειῶν, ἐγκώμια διὰ τὴν κυβέρνησιν τοῦ λόρδου Νὸρθ καὶ τὸ κόμμα τῶν Τόρεων, δι' ἃ ἐπληρώθη γενναιότατα, καὶ ἐπὶ πλέον ὑπεστηρίχθη εἰς τὸ νὰ ἐκλεγῇ βουλευτὴς (1780). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κόσμος τῶν διανοουμένων διῃρέθη εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα. Οἱ κυριώτεροι ἀντίπαλοι τοῦ Μακφέρσον, Τζόνσον καὶ Μάλκωμ Λαίνγκ, ἐξηκολούθησαν τὴν ἐπίθεσίν των ἀμειλίκτως. Ὁ Μακφέρσον ἠρνεῖτο νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ χειρόγραφα, ἀντὶ δὲ ἄλλης ἀπαντήσεως ἐδημοσίευσε μετάφρασιν τῆς «Ἰλιάδος» εἰς ρυθμικὸν πεζὸν λόγον, ἀλλ' οἱ ἀντίπαλοί του εὗρον τὸ ἔργον ἀτυχές. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μακφέρσον ὁ Μάλκωμ Λαίνγκ ἐν παραρτήματι τῆς «Ἱστορίας τῆς Σκωτίας» (1800), ὑποστηρίζει τὴν ἄποψιν ὅτι τὰ Ὀσσιανικὰ ποιήματα εἶναι νεώτερα καὶ ὅτι αἱ πηγαὶ τοῦ Μακφέρσον ἦσαν ἀνύπαρκτοι. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἀμφιβόλου ἠθικῆς τῶν κερδοσκοπικῶν του ἐπιχειρήσεων καὶ τῆς μανίας τοῦ κέρδους, ὁ Μακφέρσον παραμένει μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων Σκώτων συγγραφέων. Παρήγαγεν ἔργον τέχνης ἀθάνατον, τὸ ὁποῖον συνετέλεσε περισσότερον παντὸς ἄλλου λογοτεχνικοῦ ἔργου εἰς τὴν γέννησιν τῆς ρωμαντικῆς ποιήσεως ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἰδιαίτατα ἐν Γερμανίᾳ. Μετεφράσθη εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ὁ δὲ Χάρντερ καὶ ὁ Γκαῖτε ἦσαν μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων θαυμαστῶν τοῦ Μακφέρσον. Ἡ ἰταλικὴ μετάφρασις τοῦ Τσεραρόττε ἦτο τὸ βιβλίον ὅπερ ὁ Ναπολέων ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὰς ἐκστρατείας. Ἀποσπάσματα μετεφράσθησαν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικήν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Τ. Bailey Saunders*, «The life and letters of Jame Macpherson» (1896 καὶ 1906).—*Sir J. Sinclair*, «A Dissertation on the Authenticity of the Poems of Ossian» (1806). — *A. Nutt*, «Ossian and the Ossianic Literature» (1899).— *Arbois de Jubainville*, «Cours de littérarure celtique».— *L. C. Stern*, «Die ossianische Heldenlieder» (1895).

Δ. Σ. Δ.

Μακχαμπὲζ *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀφρικανικῆς Τριπολίτιδος ἐπίσημον (πλάτ. 33° 07' Β., μῆκ. 11° 42' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 249: Mahedia to Ras Makhabez). Σ. Ε. Λ.

Μακχουρῆβοι (οἱ) *['Αρχ. Γεωγρ.]* Λαὸς τῆς Ἀφρικῆς κατοικῶν τὰ παράλια τῆς Μαυριτανίας Καισαρησίας (Ἀλγερίου), πρὸς Α. τοῦ ποταμοῦ Χυλιμὰθ (νῦν Σετίφ). Α. Θ. Σ.

Μακχούρηβοι (οἱ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῇ Ἔσω Λιβύῃ (Libya Interior) κατοικῶν πρὸς Ν. τῆς Μαυριτανίας Τιγγιτανῆς περὶ τὸν Δάραδον ποταμὸν (Οὐὲδ - Δράα). Πολὺ πιθανὸν νὰ εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς *Μαγουρίους*, παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, τῶν ὁποίων ἀναφέρεται πόλις ἡ Μαγούρα (νῦν Amagor), μεταξὺ Mogador καὶ Agadir. Α. Θ. Σ.

μάκω (ἡ)· ἰδιωματ., ἡ προμήτωρ, ἡ μάμμη.

μακῶδες (τὸ) (Macodes) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὴν Μαλαισίαν καὶ ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

Μακώλαιυ (Macaulay), ***Θωμᾶς-Βάβιγκτων, βαρῶνος***—. Διάσημος Ἄγγλος ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς ἀνήρ, ἕλκων τὴν καταγωγὴν ἐκ Σκωτίας (1800—1859). Υἱὸς τοῦ *Ζαχαρίου Μακώλαιυ*, ἐμπόρου πλουτήσαντος εἰς τὰς Ἀντίλλας καὶ γνωστοῦ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν του, ἐσπούδασεν εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ Καῖμπριντζ, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῶν νομικῶν του σπουδῶν ἐγένετο δικηγόρος ἐν Λονδίνῳ. Περὶ τοῦ Μακώλαιϋ ἐλέχθη ὅτι ἐγεννήθη ἱστορικὸς ἅμα καὶ ποιητής. Δωδεκαετὴς ὢν ἐπαραλλήλιζεν ὡς στρατηγοὺς τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον τῆς Σαβοΐας καὶ τὸν δοῦκα τοῦ Μάλμπορω, γινώσκων πλήρως τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιφανῶν τούτων ἀνδρῶν. Εἰς ἡλικίαν δεκατριῶν ἐτῶν συνέθεσε ποιημάτιον εἰς τὸν Γουλιέλμον Πίττ, τὸ ὁποῖον ὁ διάσημος Γάλλος ἱστορικὸς Μινιὲ τὸ παρέθεσεν εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀνδρός, ὅπερ ἀπήγγειλεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν. Ἐπὶ πλέον ἐκέκτητο ἀπαράμιλλον εὐχέρειαν περὶ τὸ λέγειν, εἴτε δημοσίᾳ, εἴτε κατ' ἰδίαν, χάριν καὶ δεινότητα, ὡς καὶ νοῦν κατ' ἐξοχὴν πρακτικόν. Τὰ φυσικὰ ταῦτα ἐφόδια ἐνίσχυσε μεγάλως διὰ τῶν κλασσικῶν σπουδῶν καὶ τῆς βαθείας τῶν ἀγγλικῶν νόμων μελέτης.

Θωμᾶς Μακώλαιυ.

Παρὰ τὴν ἔξοχον ταύτην παρασκευήν του, ὡς δικηγόρος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκτήσῃ μεγάλην πελατείαν, οὔτε ν' ἀναλάβῃ πολυκρότους δίκας. Μία κλοπὴ ὀρνίθων ὑπῆρξεν ἡ μόνη δίκη, εἰς ἣν παρέστη ἐνώπιον δικαστηρίου, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ δικανικοῦ βήματος καὶ νὰ τραπῇ εἰς τὸ στάδιον, ὅπερ ἐδόξασεν αὐτόν. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι πέντε ἐτῶν ἐγένετο συνεργάτης εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τοῦ Ἐδιμβούργου», ἐν ᾗ ἐδημοσίευε τὰ περίφημα «essay», ἤτοι ἱστορικὰς πραγματείας, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεικόνιζε τοὺς περιφανεῖς ἄνδρας ἀπὸ τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ μέχρι τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ'. Ἀπὸ τῶν πρώτων τούτων διατριβῶν του ἐφείλκυσε τὴν γενικὴν προσοχὴν ἡ λεπτὴ κρίσις, ἡ ἐμβρίθεια καὶ ἡ χάρις, πρὸς δὲ ἡ ἀφέλεια καὶ ἡ τέχνη τοῦ νεαροῦ συγγραφέως. Ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ ὡς συγγραφέως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκλογήν του ὡς μέλους τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων (1830). Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐξελέγη βουλευτὴς ἦτο λίαν κρίσιμος· καίτοι ἀπὸ αἰώνων ἐλειτούργουν ἐν Ἀγγλίᾳ συνταγματικοὶ θεσμοί, ἐν τούτοις δὲν ἀνταπεκρίνοντο πλέον οὗτοι εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἰδέας τῶν νεωτέρων γενεῶν, ὁ δὲ ἀποκλεισμὸς ἀπὸ τῆς βουλῆς τῶν Ἰρλανδῶν, ὡς καθολικῶν, ἦτο προφανὴς ἀδικία, μὴ συμβιβαζομένη πρὸς τὸ κρατοῦν φιλελεύθερον πνεῦμα τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ. Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν ὁ Μακώλαιυ, εἶχε μὲν ψηφισθῆ ἡ ἰσοπολιτεία τῶν καθολικῶν, ἀλλ' ὑφίσταντο εἰσέτι τὰ προνόμια τῆς ἀριστοκρατίας, τῶν ὁποίων τὴν κατάργησιν ἐπεζήτησαν οἱ Οὐΐγοι, ὑποβαλόντες τὸ νομοσχέδιον τῆς ἐκλογικῆς μεταρρυθμίσεως, ὅπερ ἀνέτρεπε τὴν ὑφισταμένην ἀπὸ αἰώνων κατάστασιν. Ἡ συζήτησις τοῦ νομοσχεδίου τούτου διήρκεσεν ἐπὶ δύο ἔτη, κατ' αὐτὴν δὲ ἐπανειλημμένως ἀγορεύσας ὁ Μακώλαιϋ κατέλαβεν ἀμέσως θέσιν μεταξὺ τῶν μεγάλων κοινοβουλευτικῶν ρητόρων τῆς Ἀγγλίας. Ὁσάκις ἠγόρευε, φίλοι καὶ ἀντίπαλοι ἔσπευδον νὰ τὸν ἀκούσωσιν. Οἱ σύγχρονοί του τὸν συνέκριναν πρὸς τὸν Μποῦρκε, ὁ δὲ διάσημος πρόεδρος τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων Ὀκόνελλ ἐπισήμως ἀπεφάνθη ὅτι οὐδέποτε ἐν τῇ ἀγγλικῇ βουλῇ ἠκούσθη λαμπροτέρα καλλιέπεια. Ἐκλεγεὶς ἐκ νέου βουλευτὴς τῷ 1832 ὑπὸ τῆς πόλεως Leeds, ἐξεφώνησε τοὺς περιφήμους λόγους του περὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῆς νομοθεσίας τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις διώρισε τότε τὸν Μακώλαιυ μέλος τοῦ πενταμελοῦς συμβουλίου, τοῦ ἀναλαβόντος τὴν διοίκησιν τῶν Ἰνδιῶν. Μεταβὰς εἰς Καλκούταν ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν τῶν ποινικῶν νόμων καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν μετὰ τριετίαν, ἀφήσας περιφανὲς μνημεῖον τῆς ἐπιστήμης, τῆς συνέσεως καὶ τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ, τὸν περίφημον κώδικα. Ἐπιστρέψας εἰς Εὐρώπην ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Ἐδιμβούργου (1839), προσληφθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ λόρδου Μέλμπουρν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν διετέλεσεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ τέσσαρα ἔτη. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς κυβερνήσεως ταύτης ἀπέβη ὁ δεινότερος τῶν ρητόρων τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατὰ τοῦ ὑπουργείου τοῦ Πήλ. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Οὐΐγων εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνέλαβε καὶ αὖθις τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ψηφίζων πᾶν τὸ κρατῦνον τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πολιτείαν, εἴτε Οὐΐγοι εἴτε Τόρεις ἐπρότειναν ταῦτα, περιέστη εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς ἐντολεῖς του, ψηφίσας τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου Πὴλ νομοσχέδιον περὶ προικοδοτήσεως τῆς καθολικῆς ἐκκλησιαστικῆς σχολῆς τοῦ Maynooth, ὡς ἐκ τούτου δὲ κατὰ τὰς γενομένας γενικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1847 ἀπέτυχεν.

Ὁ Μακώλαιυ ἐξηκολούθησε δημοσιεύων τὰς ἱστορικὰς πραγματείας του εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τοῦ Ἐδιμβούργου», μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχουν αἱ βιογραφίαι τοῦ λόρδου Robert Clive καὶ τοῦ Worren Hastings, τῶν ἱδρυτῶν τῆς ἀγγλικῆς ἐν Ἰνδίαις κυριαρχίας, ἀποτελοῦσαι ἀληθῆ ἀριστουργήματα. Ἰδίως ὁ Μακώλαιυ ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς «History of England from the Accession of James II», δι' ἧς

Digitized by Google

ἐδίδαξε τοὺς Ἄγγλους ὁποῖοι ὑπῆρξαν οἱ προπάτορες αὐτῶν καὶ διὰ ποίων ἀγώνων ἐθεμελίωσαν τὰ ἀγαθὰ ὧν ἀπελάμβανον οὗτοι. Τὸ περιλάλητον τοῦτο ἔργον τοῦ Μακώλαιυ ἐκρίθη πολλάκις, ἐνίοτε δὲ καὶ κατεκρίθη, ὡς μὴ ἐν παντὶ ἀμερόληπτον καὶ ἀπροσωπόληπτον. Ἡ ἱστορία τοῦ Μακώλαιυ δὲν εἶναι, ὡς λέγει βιογράφος αὐτοῦ, ἁπλῆ ἀφήγησις γεγονότων, ἀλλ' ἀνάστασις παρῳχημένης ζωῆς. «Ἔχοντες τὴν ἱστορίαν ταύτην ἀνὰ χεῖρας, λέγει ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, λησμονεῖτε πολλάκις ἀναγινώσκοντες καὶ νομίζετε ὅτι βλέπετε τὰς γενεὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ζώσας καὶ δρώσας ἐνώπιον ὑμῶν, μετὰ τῶν διανοημάτων αὐτῶν, τῶν αἰσθημάτων, τῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἠθῶν. Καὶ οὐ μόνον τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ὑπουργούς, τοὺς ῥήτορας, τοὺς στρατηγούς, τοὺς ναυάρχους, ἀλλὰ πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις: κλῆρον, αὐλικούς, δεσποίνας, γεωργούς, ἐργάτας, πένητας, ἐπιστήμονας, φιλολόγους, καὶ πᾶσαν τὴν χώραν μετὰ τῆς γεωργίας αὐτῆς, τῶν μεταλλείων της, τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, τῶν λεωφόρων, τῶν ξενοδοχείων, τῶν πόλεων, τῶν καφενείων αὐτῶν, τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς ἀστυνομίας». Ἐντὸς ἓξ μηνῶν τὸ ἔργον τοῦτο ἀνεδημοσιεύθη πολλάκις ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, μετεφράσθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, εἰς τὴν ἑλληνικὴν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐμμανουὴλ Ροΐδου. Ὁ λόρδος Πάλμερστον ἐν ὀνόματι τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας καὶ ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους ἀνήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ λόρδου, τῷ 1852. Ἀλλ' ὁ μέγας ἱστορικὸς ἐταλαιπωρεῖτο ἤδη ὑπὸ καρδιακοῦ νοσήματος καὶ τὴν 28 Δεκεμβρίου 1859 ἀπέθανεν, ἐτάφη δὲ δημοτελῶς εἰς τὸ Westminster abbaye τὸ πάνθεον τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν οἱ δύο τελευταῖοι τόμοι τῆς ἱστορίας του. θ. β.

Μὰλ (Mâle), ***Αἰμίλιος***. Γάλλος ἱστορικὸς τῆς τέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν «École normale supérieure» τῶν Παρισίων. Ἐδίδαξεν εἰς τὰ λύκεια τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (ἐν Τουλούζῃ) καὶ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου (ἐν Παρισίοις), διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἐν Ρώμῃ Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Τέχνης καὶ ἐσχάτως ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ Αἰμίλιος Μὰλ εἶναι ὁ κράτιστος τῶν σημερινῶν ἐρευνητῶν τῆς θρησκευτικῆς τέχνης τῆς Γαλλίας, ἀσχοληθεὶς ἰδίᾳ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς τῶν γαλλικῶν ναῶν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ συμβαλὼν σημαντικώτατα εἰς τὴν ἐπίλυσιν ἢ τὴν προαγωγὴν τῶν πολυπληθῶν προβλημάτων τοῦ ῥωμανικοῦ καὶ τοῦ γοτθικοῦ ῥυθμοῦ. Ἡ πρώτη του διατριβή, ἀναφερομένη εἰς τὴν «θρησκευτικὴν τέχνην τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ», ἐβραβεύθη τῷ 1898 ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν. Ἑτέρα διατριβή του φέρει τὸν τίτλον: «Quomodo Sibyllas recentiores artifices repraesentaverunt». Θεμελιῶδες ἔργον του εἶναι: «Ἡ θρησκευτικὴ τέχνη ἀπὸ τοῦ ΙΒ' μέχρι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ» (3 τόμ. Παρίσιοι, 1902—1923), ἕτερον δ' ἀξιομνημόνευτον σύγγραμμά του: «Ἡ γερμανικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ τέχνη τῶν μέσων χρόνων» (Παρίσιοι, 1917). Ἐπὶ πλέον ὁ Μὰλ συνειργάσθη εἰς τὴν πολύτομον «Ἱστορίαν τῆς τέχνης» τοῦ Μεσέλ, εἰς τὸ «Musée d'art» τοῦ Εὐγενίου Μύντς καὶ ἀλλαχοῦ. ι. μ. π.

μάλα· ἐπίρρ. ἀρχ., λίαν, πολύ, συνήθ. μετὰ ἐπιθέτων καὶ ἐπιρρημάτων: «μάλα πολλὰ» πάρα πολλά, πλεῖστα, «αὐτίκα μάλα» τώρα ἀμέσως, «μάλα ἀσμένως» ἀσμεναίτατα· ‖ ἐν τῇ νέᾳ ἑλλην., «τὰ μάλα» λίαν: «τὰ μάλα πλούσιος, — εὐτυχής», «εἶναι ἔντιμος;—τὰ μάλα».—Παραθετ. *μᾶλλον—μάλιστα*

μαλάβαθρον (τὸ) *['Αποκρυφ.]*. Εἶδος ἀρχαίου θυμιάματος ἐν χρήσει περὶ τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς, τὸ ὁποῖον, κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους ἀστρολόγους, ἐκέκτητο ἀποκρύφους ἰδιότητας. Κατὰ τὸν πάπυρον τῆς συλλογῆς Leemans τὸ μαλάβαθρον ἦτο ἓν τῶν ἑπτὰ ἀποκρύφων ἐπιθυμιαμάτων καὶ ἀντεστοίχει πρὸς τὸν πλανήτην Δία. η. π. γ.

Μαλαβαρικὴ (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία ὁμιλεῖται εἰς τὴν Δ παραλίαν τοῦ Ἰνδοστάν, τὴν τῆς Μαλαβάρης. Ἡ γλῶσσα αὕτη καλεῖται καὶ *Μαλαϊαλαμικὴ* (βλ. λ.). —ω.

Μαλάβριοι (οἱ). Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἐχαρακτηρίζοντο κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα οἱ περὶ τὸν ποταμὸν Μαλαμπὰρ κατοικοῦντες Ἰνδοί, οἵτινες εἶχον μὲν προσχωρήσει εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλ' ἐπέμενον νὰ διατηροῦν τελετουργικούς τινας τύπους τῆς προτέρας των εἰδωλολατρικῆς θρησκείας. Τὴν ἐξαίρεσιν αὐτὴν εἶχον ἀνεχθῆ οἱ ἱεραπόστολοι, διὰ νὰ εὐχεραίνεται ὁ προσηλυτισμὸς τῶν ἰθαγενῶν· ἀλλ' οἱ πάπαι Κλήμης ΙΒ' καὶ Βενέδικτος ΙΔ' ἠξίωσαν τὴν κατάργησιν τῶν τοιούτων αἱρετικῶν ἐθίμων καὶ ἐπέτρεψαν μόνον ὅπως οἱ Μαλάβριοι ἔχουν ἱερεῖς τῆς ἰδίας των ἐκλογῆς, νὰ τηροῦν ὅμως κατὰ πάντα οὗτοι τὸ καθωρισμένον τυπικὸν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. —ω.

Μαλάγα (Malaga, προφ *Μάλαγα*) *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ἱσπανίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ ἐν Ἀνδαλουσίᾳ. Κεῖται εἰς τὸν μυχὸν βαθέως εἰσχωροῦντος κόλπου τῆς Μεσογείου καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Γκουαδαλμεντίνα. Χωρίζεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ μεγαλύτερον κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, καὶ εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς ὁμωνύμου εὐφορωτάτης πεδιάδος, περιφήμου διὰ τοὺς ἀμπελῶνάς της. Εὑρίσκεται 534 χλμ. νοτίως τῆς Μαδρίτης καὶ ἐγγὺς τῆς Βαρκελώνης, συνδέεται σιδηροδρομικῶς μεθ' ὅλων τῶν κυριωτέρων νομῶν καὶ πόλεων τῆς Ἱσπανίας καὶ εἶναι εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τῆς Μεσογείου. Κάτ. 159.459. Λόγῳ τοῦ ἠπίου κλίματός της (ἀπὸ τὰ εὐκραέστερα τῆς Εὐρώπης), τοῦ αἰθρίου οὐρανοῦ καὶ τοῦ γραφικοῦ κόλπου της παραβάλλεται ἐνίοτε πρὸς τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας. Ἡ ῥυμοτομία τοῦ παλαιοῦ τμήματος τῆς πόλεως ἐνθυμίζει τὴν ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν κατάκτησιν. Πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης ἐκτείνονται εὐρύταται δενδρόφυτοι λεωφόροι, ἀπέραντος δημόσιος κῆπος καὶ πλεῖσται πλατεῖαι, ὧν σπουδαιότεραι ἡ Πλάτσα ντὲ Ριέγκο καὶ ἡ τοῦ Συντάγματος.

Ἄξια λόγου ἱστορικὰ μνημεῖα ἔχει τὸν καθεδρικὸν ναόν, ἀνεγερθέντα τῷ 1528 ἐπὶ τῶν θεμελίων ὀθωμανικοῦ τεμένους καὶ ἀποπερατωθέντα τῷ 1719, φρούριον τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, χρησιμεῦον καὶ σήμερον ὡς ὀχυρὸν κλπ. Ἔχει ἀνωτέραν ἐμπορικὴν σχολήν, ἀνώτερον διδασκαλεῖον, ἀκαδημίαν καλῶν τεχνῶν, ᾠδεῖον, μουσεῖον, μετεωρολογικὸν σταθμὸν κ. ἄ. Ἀλλ' ἡ σπουδαιότης τῆς πόλεως ἔγκειται κυρίως εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν αὐτῆς ἀκμήν. Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ λιμένος καὶ τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου βλ. λ. *Μαλάγας* λιμήν. Ἔχει μεγάλα βαμβακοκλωστήρια, χυτήρια σιδήρου, μηχανουργεῖα, ἀγγειοπλαστικήν, κεραμοποιίαν, πλινθοποιίαν, βυρσοδεψεῖα, διυλιστήρια σακχάρεως, βιομηχανίαν σάπωνος, σοκολάτας, χημικῶν προϊόντων, ἐργοστάσια κλειδοκυμβάλων, ἁρμονίων κ. ἄ. Πολλαὶ ἐπιχειρήσεις, ὡς οἱ ἠλεκτρικοὶ τροχιόδρομοι καὶ ὁ ἠλεκτροφωτισμός, εὑρίσκονται εἰς χεῖρας ξένων κεφαλαιούχων, ἰδίως Γάλλων καὶ Ἄγγλων.

Ἡ Μαλάγα θεωρεῖται ἀποικία τῶν Φοινίκων, οἵτινες τὴν ἀπεκάλουν Malch. Ὁ Στράβων (Γ 156) καὶ ὁ Πτολεμαῖος (Β' 4, 7) τὴν ἀναφέρουν ὡς *Μάλακα*, ὁ δὲ Πλίνιος (Γ' 3) ὡς Malaca fœderatorum. Διετέλεσεν ὑπὸ τοὺς Καρχηδονίους, τοὺς Ρωμαίους καὶ τοὺς Βησιγότθους. Τῷ 711 περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀράβων, τάχιστα δ' ἀπέβη μία τῶν σημαντικωτέρων πόλεων τῆς Ἀνδαλουσίας. Προσηρτήθη εἰς τὸ καλιφᾶτον τῆς Κόρδοβας, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς δυναστείας τῶν Ὀμεϊαδῶν κατέστη πρωτεύουσα ἀνεξαρτήτου κράτους καὶ μετά τινα χρόνον ὑπήχθη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Γρανάδας. Τῷ 1487, κατόπιν μακρᾶς πολιορκίας, περιῆλθεν ὑπὸ τὸν Φερδινάνδον καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν. Τῷ 1810 ἐσυλήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων. μ. ν. δ.

— **Μαλάγας *λιμὴν*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ λιμὴν τῆς φερωνύμου ἱσπανικῆς πόλεως, κατὰ τὴν Ν. ἀκτὴν τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου (port Malaga, πλάτ. 36°43' Β., μῆκ. 4°25' Δυτ., χάρτ ἀγγλ. 773 : Gibraltar to Adra), 65 μίλλ. Α ΒΑ. τοῦ πρὸς τὴν Μεσόγειον στομίου τοῦ Γιβραλτάρ. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ δύο μεγάλων κυματοθραυστῶν· τούτων ὁ ἀνατολικὸς (οὗ ἡ κατασκευὴ ἀρχίσασα τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα διήρκεσεν ἥμισυ αἰῶνα), ἔχων τὴν ῥίζαν του εἰς τὴν ἀκρόπολιν *Γκιμπραλφάρο*, χωρεῖ ἥμισυ μίλλιον πρὸς Ν. καὶ ἐκεῖ σχηματίζει ἀγκῶνα καθ' ὃν πυροβολεῖον καὶ φάρος, ἐκεῖθεν δὲ χωρεῖ ἐπὶ 370 μέτρα πρὸς Ν, ὁπόθεν κάμπτεται χωρῶν ἐπὶ ἄλλα 400 μέτρα ΝΔ. Ὁ δυτικός, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ στομίου τοῦ ποταμοῦ Ρίο Γκουανταλμεντίνα, μετὰ συνεχεῖς καμπὰς παρουσιάζει συνολικὸν ἀνάπτυγμα ἡμίσεος μιλλίου, σχηματιζομένου οὕτω μεταξὺ τῶν ἀκροχηλίων τῶν κυματοθραυστῶν στομίου 200 μέτρων εὔρους καὶ 8 ὀργ. βάθους. Ἡ ἀπὸ τοῦ Γιβραλτὰρ παλίρροια ἀπηχεῖται καὶ εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἐμφανίζεται εἰς 11 $^1/_2$ ὥρας κατὰ τὰς συζυγίας ἀποστάθμισις 3 ποδῶν, σημειουμένου ὕψους πλήμμης 6 ποδ. ὑπὸ Ν ἢ Ἀν. ἀνέμους. Τὸ δὲ παλιρροιακὸν ῥεῦμα, αἰσθητὸν ἕως 6—8 μίλλια ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ἑνοῦται πρὸς τὸ γενικὸν καὶ πρὸς Ἀν. χωροῦν κανονικὸν ῥεῦμα, τῆς ἑνώσεώς των ταύτης οὔσης καταφανοῦς ἐν γαλήνῃ. Ἡ ἐτησία ναυτιλιακὴ κίνησις εἶναι κατὰ μέσον ὅρον (1915—1925) 2.295 ἀτμόπλοια 1.749.878 τόννων καὶ 378 ἱστιοφόρα 16.550 τόννων, εἰσπλεύσαντα. Ἐξάγονται δὲ κυρίως οἶνοι, οἰνοπνεύματα, σῦκα, σταφυλαί, ἑσπεριδοειδῆ, ἐπίσης δὲ ἔλαιον, σαρδέλλαι καὶ ἀντσούγιαι ἁλίπαστοι, σιδηρόλιθος, χαλκός, καὶ εἰσάγονται γαιάνθρακες (45.000 κατὰ μέσον ὅρον ἐτησίως), κατειργασμένος σίδηρος καὶ γουάνο. σ. ε. λ.

— **Μαλάγας *νομὸς*** *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ἱσπανίας, εἷς ἐκ τῶν ὀκτὼ νεωτέρων νομῶν, εἰς οὓς ἔχει ὑποδιαιρεθῆ ἡ μεγάλη περιοχὴ τῆς Ἀνδαλουσίας. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῶν νομῶν τῆς Σεβίλλης καὶ τῆς Κόρδοβας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ τῆς Γρανάδας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν νομῶν τῆς Σεβίλλης καὶ τῶν Γαδείρων. Ἔχει συνολικὴν ἐπιφάνειαν 7.285 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 554 301. Κυριώτεραι πόλεις αὐτοῦ εἶναι ἡ *Μαλάγα*, ἡ *Μαρμπέλλα*, ἡ *Ρόντα*, ἡ *Ἀρσιδόνα* καὶ ἡ *Βελὲθ-Μαλάγα*. μ. ν. δ.

μαλάγα *οἶνος*. Ὁ οἶνος οὗτος (Malaga) εἶναι οἶνος ἀναμείξεως ἐκ τῶν κατωτέρω διαφόρου φύσεως οἴνων καὶ προϊόντων προερχομένων ἐκ τῆς ἀμπέλου Pedro Jimenez. Ὁ εἰς ὀρεινὰς περιφερείας ἐξ ὡρίμων σταφυλῶν παρασκευαζόμενος ξηρὸς οἶνος καλεῖται vino seco Αἱ εἰς χαμηλὰς θέσεις καὶ κατωφερείας ξηρανθεῖσαι σταφυλαὶ παράγουν τὸν νεαρὸν οἶνον, τὸν καλούμενον dulce. Οἱ γλυκεῖς οἶνοι (vinos dulces) δύνανται κατὰ τὴν ἱσπανικὴν νομοθεσίαν νὰ παρασκευασθοῦν διὰ προσθήκης οἰνοπνεύματος εἰς τὰς σταφυλὰς ἢ τὸ γλεῦκος καὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ *μιστέλλια*. Ὁ vino maestro εἶναι ζυμωθὲν καὶ διὰ προσθήκης οἰνοπνεύματος, εἰς συνολικὴν ποσότητα 17%, ἀδρανὲς καταστὰν γλεῦκος. Ὁ vino tierno εἶναι γλεῦκος ἐκ ξηρῶν σταφυλῶν ἀναμεμειγμένον μὲ τὸ $^1/_6$ οἰνοπνεύματος, διὰ νὰ μὴ εἶναι δὲ ἡ μᾶζα τῶν σταφυλῶν λίαν σκληρά, προστίθεται πρὸ τῆς συνθλίψεως τὸ $^1/_3$ ὕδατος. Ὁ Arope λαμβάνεται διὰ βρασμοῦ καὶ συμπυκνώσεως τοῦ vino dulce μέχρι τοῦ ἑνὸς τρίτου. Ὁ Color εἶναι Arope βρασθεὶς ὑπεράνω ἐλευθέρας φλογός, ἀφαιρουμένου τοῦ ἀφροῦ, μέχρι παραμονῆς τῶν $^2/_5$ καὶ εἶτα δι' ὕδατος καὶ γλεύκους μέχρι τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου συμπληρωθείς, χαρακτηρίζεται δὲ διὰ καυστικῆς γεύσεως. Οἱ Arope καὶ Color κατατάσσονται κατὰ τὴν ἱσπανικὴν νομοθεσίαν εἰς τοὺς vinos cocidos alcoholizados. Ἀναλόγως τοῦ τρόπου τῆς ἀναμίξεως ἐκ τῶν ἀνωτέρω οἴνων ὁ εἰς τὸ ἐμπόριον φερόμενος *μαλάγα* δεικνύει τὸν χαρακτῆρα συμπεπυκνωμένου ἢ οἰνοπνευματωθέντος οἴνου ἢ τέλος ἀμφοτέρων.

Ὁ οἶνος *μαλάγα* γενικῶς χαρακτηρίζεται διὰ τῆς χαρακτηριστικῶς λίαν εὐχαρίστου γεύσεως αὐτοῦ. σ. γ.

μαλαγάνα (ἡ), καὶ ***μαλαγάνας*** (ὁ)· δημοτ., χαρακτηριστικὸν ἀνθρώπου πονηροῦ ἐπιτυγχάνοντος εἰς τὰς προσπαθείας του διὰ τρόπου δῆθεν μαλακοῦ, ἠπίου, μετριοπαθοῦς: «πρόσεχέ τον, γιατὶ αὐτὸς εἶναι μαλαγάνα», «εἶναι μαλαγάνα καὶ κάμνει τὶς δουλειές του», «εἶσαι μιὰ μαλαγάνα ποὺ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ ἀπὸ σένα».

μαλαγανιὰ (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μαλαγάνα, πονηρία, ἐπιτηδειότης, κολακεία πρὸς ἐπίτευξιν ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Μαλαγάρι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Σαμιακὸν ἀκρωτήριον ἐν τῷ κολπίζοντι τοῦ Βαθέος λιμένι (πλάτ. 37° 46' Β., μῆκ. 26° 59' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1530: The strait of Samos) καὶ κατὰ τὴν νοτίαν πλευράν του. Ἔχει τρεῖς ξυλίνους προβλῆτας ἐκφορτώσεων. σ. ε. λ.

Μαλαγάσοι (οἱ)· βλ. λ. *Μαλγάσοι*.

Μαλάγγεια (ἢ ***Μαλάγινα*** ἢ ***Μελάγγεια***) *[Βυζ.]*. Βυζαντινὸν φρούριον ἐν Μ. Ἀσίᾳ, κτισθὲν περὶ τὸ 1145 ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ θέλοντος νὰ προστατεύσῃ τὴν Βιθυνίαν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Τούρκων τοῦ Ἰκονίου. Ἔκειτο πρὸς Δ. τῆς συμβολῆς τοῦ ῥύακος Καρὰ-σοῦ μετὰ τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου (27 χλμ ΝΑ. τῆς Νικαίας) καὶ ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν δεσποζόντων τῆς φάραγγος, δι' ἧς ῥέει ὁ ῥύαξ καὶ διέρχεται ἡ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Δορύλαιον (Ἐσκὶ-Σεχὶρ) σιδηροδρομικὴ ὁδός. ν. κλσ

Μάλαγια-*Βίσερα* (Malaja Wischera) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Νόβγκοροντ, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μόσχας—Λένινγκραντ. Ἔχει ἐθνολογικὸν μουσεῖον καὶ ἐργοστάσια ὑάλου καὶ δερμάτων. Κάτ. (1926 9 685. χ. δ.

μάλαγμα (τό)· ἀρχ., μαλακτικόν, καταπραϋντικὸν ἐπίθημα, ἔμπλαστρον, κοιν. *κατάπλασμα*· ‖ σῶμα μαλακὸν ἐμποδίζον τὴν δύναμιν τοῦ προσβάλλοντος στερεοῦ σώματος, ὁποῖα τὰ εἰς τὰς πλευρὰς τῶν πλοίων ἀναρτώμενα πλέγματα (βλ. κατ.)· ‖ καθόλου, σῶμα μαλακὸν ἀμβλῦνον τὴν προσβολὴν στερεοῦ σώματος.

— *[Ναυτ.]* Καλοῦνται *μαλάγματα* (κοιν. *στρωμάτσα*) παραβλήματα ἐκ ξύλου, ἢ καὶ σχοινόπλοκα, ἅτινα κρεμώμενα ἀπὸ τοῦ περιτονίου πλοίου ἢ λέμβου πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ σκάφους προφυλάττουν αὐτὴν ἀπὸ προσκρούσεων ἢ προστριβῶν ἐπὶ προκυμαιῶν, ἢ ἀπὸ ἄλλου πλοίου παραπλεύρως ὡρμισμένου ἢ ἀπὸ παντὸς πλωτοῦ ἐν γένει, τοῦ ὁποίου ἡ πρόσκρουσις πρέπει νὰ ἀμβλυνθῇ. Συνήθη μαλάγματα εἶναι σφαῖραι σχοινόπλοκοι, «μπαλόνια» κοινῶς καλούμεναι. σ. ε. λ.

μαλάγρα (ἡ). Φρικτῆς κακοσμίας φύραμα ἐκ ζύμης λευκοῦ ἄρτου, τυροῦ, ῥεγγῶν, ταραμᾶ καὶ σαρδελλῶν ἐν ἀποσυνθέσει, πολτοποιημένον ἐπι-

Digitized by Google

μελέστατα καὶ ἀναμεμειγμένον μετὰ θαλασσίας ἄμμου. Ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς συγκέντρωσιν τῶν ἰχθύων εἰς μέρος ὅπου πρόκειται νὰ ἁλιεύσῃ τις δι' ἀγκίστρου, εἴτε κεφάλους λιμένος διὰ καθετῆς εἴτε μελανούρια ἢ σκαθάρια διὰ καλαμίδος. Ριπτομένης τῆς μαλάγρας ἀκτινοειδῶς εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ μὲν ἄμμος της καθιζάνεται συμπαρασύρουσα τὴν κακοσμίαν, τὸ δὲ ἀηδὲς φύραμα διαλύεται· οὕτω οἱ ὑπὸ τῆς κακοσμίας συγκεντρούμενοι ἰχθύες ἐρεθίζονται οὐδὲν εὑρίσκοντες, δι' ὃ καὶ «κτυποῦν» εὐκόλως εἰς τὸ δόλωμα μόλις ριφθῇ τὸ ἀγκίστριον. Εἴς τινα μέρη ἡ μαλάγρα ὀνομάζεται «πλάνος» διὰ τὸ πλανᾶν τοὺς ἰχθῦς, οἱ δὲ ἁλιεῖς τῆς Σύρου τὴν ὀνομάζουν πασμόν. Σ. Ε. Λ.

μαλαγρώνω· ρίπτω, διασκορπίζω εἰς τὴν θάλασσαν μαλάγραν, διὰ νὰ συναθροισθοῦν ἰχθύες.

Μπλάδες *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Ζερβοῦ* Μετόχι.

Μαλαζκὲρντ *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ κωμόπολις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Βιτλὶς (Μπιτλὶς), ἐν τῷ τουρκικῷ Ἀρμενο-Κουρδιστάν. Εἶναι ἐκτισμένη παρὰ τὰ ἐρείπια παλαιᾶς ὁμωνύμου μεγάλης πόλεως, ἥτις ἐφημίζετο ὡς ἡ μεγαλυτέρα τῆς Ἀρμενίας, ἱδρυθεῖσα, ὡς λέγεται, ὑφ' ἑνὸς τῶν ἀρχαιοτέρων Ἀρμενίων ἡγεμόνων. Τὴν σπουδαίαν ταύτην πόλιν, ἥτις ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαντζικέρτ*, ἐκυρίευσε ὁ σελτζουκίδης σουλτᾶνος Ἄλπ-Ἀρσλὰν καὶ κατέσφαξε τοὺς κατοίκους της. Ἔκτοτε δοκιμασθεῖσα δεινῶς ἀπὸ τὰς εἰσβολὰς τῶν Τατάρων, Μογγόλων καὶ Περσῶν, κατήντησεν ἀσήμαντος κώμη καὶ ὡς τοιαύτην κατέκτησαν αὐτὴν οἱ Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι τῷ 1514. Παρὰ τὸ Μαλαζκὲρντ συνήφθη τῷ 1071 ἡ μεγάλη μάχη μεταξὺ τῶν Τούρκων τοῦ Ἄλπ-Ἀρσλὰν καὶ τῶν στρατευμάτων τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ τοῦ Διογένους, ὅστις συνελήφθη αἰχμάλωτος. Τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς πόλεως περιβάλλουσι τείχη μὲ πολλοὺς πύργους καὶ μέγα φρούριον, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαὶ ἀρμενικαί, τουρκικαὶ καὶ ἀραβικαί.

Ἡ Μαλαζκὲρντ φέρεται εἰς τὴν ἐπίσημον τουρκικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1927 μὲ 682 κατοίκους. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις κεῖται εἰς τὰ ΒΑ. τοῦ νομοῦ Βιτλὶς. Ἔχει ἐπιφάνειαν 3.015 τετραγωνικῶν χλμ. καὶ πληθυσμὸν 6.894 κατοίκων. Ἄλλοτε εἶχε καὶ 9.000 Ἀρμενίους καὶ Κούρδους, ἐξοντωθέντας κατὰ τοὺς διαφόρους διωγμούς. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ βραχίονος τοῦ Εὐφράτου Μουρὰτ-Σοῦ. Οἱ Κοῦρδοι ἔτρεφον πολλὰ κτήνη, οἱ δὲ Ἀρμένιοι κατεσκεύαζον τάπητας λίαν στερεούς. Ν. Μ.

μαλάζω· ἄλλος τύπος τοῦ *μαλάσσω* (βλ. λ.).

μαλαθούνα (ἡ). Εἶδος μικροῦ πλεκτοῦ κανίστρου, κατασκευαζομένου ἐν Κρήτῃ μὲ τὰ γυμνὰ στελέχη τῶν σταχύων σίτου (*ράπες*), ἀφοῦ μουσκευθῶσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τὸ σχῆμά του εἶναι συνήθως στρογγύλον ἰσοπλατὲς ἢ τετράπλευρον, κλειόμενον δι' ἐπιπέδου καλύμματος ἑνὸς τεμαχίου ἢ θολοειδοῦς ἐκ τεσσάρων ὁμοίως πλεκομένων. Ε. Γ.

Μαλαθριὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*.—1) Ἀκρωτήριον καὶ ὅρμος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης (πλάτ. 41° 34' 3/4 Β., μῆκ. 28° 12' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2230: Bosporus to Cape Kaliakra) εἰς 7 1/2 μίλλ. ΝΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Σερβὲ μπουρνοῦ τῆς Μηδείας. Ὑπὸ τῶν Τούρκων ὀνομάζεται *Καλιοντζῆ-Μπουρνουνοῦ*, εἶναι δὲ πιθανῶς ἡ *Φρυγία* τοῦ Ἀρριανοῦ καὶ ἡ *Φιλία* τοῦ ἀνωνύμου τοῦ «Περίπλου τοῦ Εὐξείνου». —2 Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τοῦ Μούδρου (πλάτ. 39° 52' Β., μῆκ. 25° 15' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1659: Lemnos island) τῆς Λήμνου. Ἔχει ἐγγὺς ὑδρεῖον. Σ. Ε. Λ.

— **Μαλαθριὰ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Δίου τῆς ἐπαρχίας Πιερίας (Κατερίνης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 231. Χ. Δ.

— **Μαλαθριᾶς** ***Καλύβια*** *[Γεωγρ.]* Χωρίον τῆς κοινότητος Δίου τῆς ἐπαρχίας Πιερίας (Κατερίνης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 215. Χ. Δ.

Μάλαθρο *[Γεωγρ.]*. Νησίον τῶν Δωδεκανήσων ΝΑ. καὶ ἐγγὺς τῆς νήσου Καραμπαγλὰ (πλάτ. 37° 00' Β., μῆκ. 27° 15' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1899: Kalymno, Kappari and Kos channels). Σ. Ε. Λ.

μαλαθρόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *πολύγωνον τὸ κοινόν*.

Μαλάθυρος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα Κάτ. (1928) 344. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας αὐτοῦ εἰς τὸν ὀδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Σέλινον διὰ τῆς φάραγγος τοῦ Σασάλου, ἐγένοντο παρ' αὐτὸ κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις πολλαὶ συγκρούσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Ε. Γ.

Μαλαϊαλαμικὴ (ἡ). Καλεῖται οὕτω μία ἐκ τῶν *Δραβιδικῶν* γλωσσῶν (βλ. λ.) τοῦ Ἰνδοστάν, ἥτις ὁμιλεῖται ὑπὸ 6—7.000.000 Ἰνδῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μαλαβάρης, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κομορίνου μέχρι τῆς Κασσεργόδης. Ἡ Μαλαϊαλαμικὴ ἐκαλλιεργήθη καὶ φιλολογικῶς, τὰ δὲ παλαιότερα γραπτὰ μνημεῖά της ἀνέρχονται μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μ. Χ. Γ. Π. Α.

Μαλαϊκο-πολυνησιακαὶ *γλῶσσαι*. Αἱ γλῶσσαι αὗται ὁμιλοῦνται ἐπὶ πλείστων νήσων καὶ νησίδων τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἀπὸ τῆς Μαδαγασκάρης μέχρι τῶν Σανδουΐχων νήσων καὶ ἀπὸ τῆς Νέας Ζηλανδίας μέχρι τῆς Φορμόζης. Ἡ γλωσσικὴ αὕτη ὁμοεθνία διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλας ὁμάδας, ἤτοι: 1) εἰς τὴν *μαλαϊκήν*, 2) εἰς τὴν *πολυνησιακὴν* καὶ 3) εἰς τὴν *μελανησιακὴν* γλωσσικὴν ὁμοφυλίαν. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ἀνήκουν διάφοροι γλῶσσαι λαλούμεναι ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τῆς Μαλάκκας καὶ ἐπὶ τῶν μεγάλων νήσων τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ Σουμάτρας, Ἰάβας καὶ ἄλλων παρακειμένων νήσων, ἔτι δὲ ἐπὶ τῶν Φιλιππίνων νήσων καὶ τῶν Λαδρόνων. Εἰς τὴν Πολυνησιακὴν ὁμοφυλίαν περιλαμβάνονται διάφοροι ὡσαύτως γλῶσσαι τῆς Νέας Ζηλανδίας καὶ πολλῶν συστάδων μικροτέρων νήσων. Εἰς τὴν Μελανησιακὴν τέλος ὁμάδα ἀνήκουν πολλαὶ γλῶσσαι καὶ διάλεκτοι, αἵτινες ὁμιλοῦνται εἰς τὰς Φιτζικὰς καὶ ἄλλας νήσους βορειανατολικῶς τῆς Αὐστραλίας. Διάφοροι ἐκ τῶν γλωσσῶν τούτων δύνανται νὰ ἐπιδείξουν καὶ ἀξιόλογον λογοτεχνίαν, ὅπως λ. χ. ἡ Ἰαβική, τῆς ὁποίας τὰ παλαιότερα γραπτὰ μνημεῖα ἀνέρχονται μέχρι τοῦ Θ' μ. Χ. αἰῶνος. Αἱ γλῶσσαι τῆς Πολυνησιακῆς ὁμοφυλίας διακρίνονται ἀπὸ τὰς τῆς Μαλαϊκῆς διὰ τὸν πτωχότερον καὶ ἁπλούστερον γραμματικὸν διάκοσμόν των. Αἱ δὲ μελανησιακαὶ γλῶσσαι διαφέρουν τοσοῦτον ἀπὸ τὰς τῶν δύο ἀνωτέρω γλωσσικῶν ὁμοφυλιῶν, ὥστε ἠμφεσβητήθη ἡ μεταξὺ των συγγένεια. Ἡ διαφορὰ αὕτη πρέπει πιθανῶς ν' ἀποδοθῇ εἰς ποικίλας ἀναμείξεις πρὸς τὰς γλώσσας τῶν αὐτοχθόνων τῆς φυλῆς τῶν Παπουῶν. Αἱ ῥηθεῖσαι γλῶσσαι διακρίνονται διὰ τὴν ἁπλότητα καὶ πενιχρότητα τοῦ φθογγικοῦ των συστήματος. Αἱ πολυνησιακαὶ λ. χ. γλῶσσαι δὲν ἔχουν περισσότερα τῶν ἑπτὰ ἢ δέκα συμφώνων, αἱ δὲ λέξεις των λήγουν συνήθως εἰς φωνῆεν, σύμφωνα δὲ πλείονα τοῦ ἑνὸς δὲν εἶναι ἀνεκτὰ ἐν ἀρχῇ λέξεως. Τὰ ὀνόματα τῶν γλωσσῶν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ὁμοεθνίας δὲν κλίνονται, οὐδὲ διακρίνονται κατὰ γένος καὶ κατ' ἀριθμόν. Πρὸς γραφὴν τῶν εἰρημένων γλωσσῶν ἔγινε χρῆσις ποικίλων ἀλφαβήτων: τοῦ σανσκριτικοῦ καὶ ἄλλων ἰνδικῶν ἀλφαβήτων, τοῦ ἀραβικοῦ, ἔτι δὲ καὶ τοῦ λατινικοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *G. Ferrand*, Essai de phonétique comparée du malais et des dialectes malgaches (Paris 1909). — *R. Brandstetter*, Ein Prodromus zu einem vergleichenden Wörterbuch der malaio-polynesischen Sprachen für Sprachforscher und Ethnographen (Luzern 1906).— *W. Whitney - Γ. Χατζιδάκι*. Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς συγκριτικῆς Γλωσσικῆς, Ἀθῆναι (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ) 1898. Γ. Π. Α.

μαλαϊκός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Μαλαίους, ὁ τῶν Μαλαίων: «μαλαϊκὴ γλῶσσα, — φιλολογία».

—**Μαλαϊκὰ** ***κράτη*** (Malay States) *[Γεωγρ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας διατελοῦντα κράτη τῆς χερσονήσου τῆς Μαλάκκας. Ταῦτα διαιροῦνται εἰς τὰ *ὁμόσπονδα* (Federated Malay States) καὶ εἰς τὰ *μὴ ὁμόσπονδα*. Τὰ πρῶτα συνεπήχθησαν εἰς ὁμοσπονδίαν τῷ 1896 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Βρεττανοῦ ὑπάτου ἁρμοστοῦ, ὁ ὁποῖος προεδρεύει τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν σουλτάνων τῶν κρατῶν καὶ τῶν ἀνωτέρων Βρεττανῶν ὑπαλλήλων. Πρωτεύουσα τῆς ὁμοσπονδίας εἶναι ἡ *Κουάλα Λάμπουρ*. Τὰ μὴ ὁμόσπονδα κράτη, πλὴν τοῦ σουλτανάτου τοῦ Τζόχορ, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν ἀπὸ τοῦ 1885, ὑπήγοντο πρότερον εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1909. Τὰ μὴ ὁμόσπονδα κράτη κυβερνῶνται ὑπὸ Βρεττανοῦ διοικητοῦ. Τὰ Μαλαϊκὰ κράτη ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ἔχουν ἐμβαδὸν 132 055 τ. χλμ. καὶ 2.448 827 κατ. Οἱ τοπικοὶ ἀρχηγοὶ αὐτῶν φέρουν τὸν τίτλον τοῦ σουλτάνου, ὁ δὲ Βρεττανὸς ὕπατος ἁρμοστὴς τῆς ὁμοσπονδίας καὶ ὁ διοικητὴς τῶν μὴ ὁμοσπόνδων ὑπάγονται ὑπὸ τὸν Βρεττανὸν ὕπατον ἁρμοστὴν τῶν Ἐγκαταστάσεων τῶν Στενῶν. Ὑπάρχουν 1.617 χλμ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, 100 χλμ. καλῳδίων καὶ 157 ταχυδρομικὰ γραφεῖα.

Πίναξ τῶν Μαλαϊκῶν κρατῶν.

	Κράτη	Ἐμβαδὸν εἰς τ. χλμ	Πληθυσμὸς	Πρωτεύουσαι
Ὁμόσπονδα	Πέρακ	20.395	599.055	Ταϊπίνγκ
	Σελαγγκὸρ	8 275	401.009	Κουάλα Λάμπουρ
	Νέγκρι Σεμπιλὰν	6.661	178.762	Σερεμπὰν
	Πάχανγκ	36 274	146.064	Πέκαν
Μὴ ὁμόσπονδα	Τζόχορ	19.885	282.234	Τζόχορ Μπάρου
	Κέντα	9 448	338.558	Ἄλορ Στὰρ
	Κελαντὰν	14.796	309.293	Κότα Μπάρου
	Πέρλις	818	40.087	Κάνγκαρ
	Τρενγκάνου	15.500	153.765	Κουάλα Τρενγκάνου

Νομισματικὴ μονὰς τῶν Μαλαϊκῶν κρατῶν εἶναι τὸ δολλάριον τῶν Στενῶν (Straits dollars). Ὁ συνολικὸς προϋπολογισμὸς τῶν ὁμοσπόνδων κρατῶν ἀνέφερε τῷ 1927 ἔσοδα 105 404.000 δολλαρίων καὶ ἔξοδα 93.264 000. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ εἰσαγωγὴ ἀνήρχετο εἰς 176.161.000 δολλάρια καὶ ἡ ἐξαγωγὴ εἰς 339 926.000. Τὰ κυριώτερα εἴδη ἐξαγωγῆς εἶναι ὁ κασσίτερος, τὸ ἐλαστικὸν κόμμι, ὁ ἀνανᾶς, κάρυα τῆς ἀρέκας, ταπιόκα, βαφικαὶ ὗλαι κλπ. Μ. Δ. Β.

—**Μαλαϊκὴ** (ἡ) *[Γλωσσολ.]*. Καλοῦμεν οὕτω τὴν γλῶσσαν, ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ὑπὸ τῶν Μαλαίων τῶν κατοικούντων εἰς τὸ νότιον καὶ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς Χερσονήσου Μαλάκκας, ἔτι δὲ εἴς τινας παρακειμένας νήσους, λ. χ. τὴν Λίγγαν, Ριούην κλπ. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος γλῶσσα ἔλαβεν εὐρυτέραν διάδοσιν, ἤδη δὲ χρησιμεύει καὶ ὡς μέσον ἐμπορικῆς καὶ ἄλλης ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ποικιλογλώσσων κατοίκων ὅλων σχεδὸν τῶν νήσων τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ πέραν ἔτι αὐτοῦ. Ἡ Μαλαϊκὴ ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν γλωσσῶν τῆς ὡσαύτως «μαλαϊκῆς» λεγομένης γλωσσικῆς ὁμάδος, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰς γλώσσας τὰς λαλουμένας εἰς τὰς μεγαλονήσους Κελέβην, Βόρνεον, Σουμάτραν, Ἰάβαν κλπ. κλπ. (βλ. *Μαλαϊκο-πολυνησιακαὶ γλῶσσαι*). Πρὸς γραφήν της ἔγινε χρῆσις τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου, τὰ δὲ γραπτὰ μνημεῖά της ἀνέρχονται μέχρι τοῦ 1300 περίπου μ. Χ. Γ. Π. Α.

— **Μαλαϊκὴ** ***φυλὴ*** *[Φυσ. Ἀνθρωπολ.]*. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων μεγάλων ὁμάδων λαῶν τοῦ κόσμου διακρίνουσι καὶ τὸν καλούμενον Νησοασιατικὸν κύκλον. Τοὺς λαοὺς τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου, τῶν Ἀνδαμάνων καὶ Νικοβάρων νήσων καὶ τῶν νήσων τοῦ Μαλαϊκοῦ ἀρχιπελάγους, τῆς Ἰνδονησίας ἢ τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, τῶν περιβαλλουσῶν τὴν διπλῆν χερσόνησον καθόλου (Σουμάτρα, Ἰάβα, Σούντα, Τιμόρ, Μπόρνεο, Κελέβαι, Μολοῦκαι, Φιλιππῖνοι, Ν. Γουϊνέα καὶ αἱ μικρότεραι) μετὰ τῆς ἰαπωνικῆς ἀκόμη Φορμόζης, δυσχερέστατα ἡ ἀνθρωπολογία προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ, ὅπως καὶ γενικῶς τοὺς τῆς νοτιοανατολικῆς Ἀσίας, ἕνεκα τῶν μεγάλων μείξεων καὶ τῶν ρευμάτων λαῶν ἐκ τῆς Ὠκεανίας πρὸς τὴν ἤπειρον καὶ τἀνάπαλιν. Εἰς τὸν νησοασιατικὸν τοῦτον κύκλον, πλὴν τῶν παλαιῶν Βέντα, τῆς νήσου Κεϋλάνης, ἐκτεινομένων καὶ εἰς τὴν Ἰνδονησίαν καὶ πέριξ καὶ τῶν ὁμοίων των Σενόϊ, Τοάλα κλπ. εἰς διάφορα σημεῖα τῆς χερσονήσου τῆς Μαλαισίας καὶ τῆς Ἰνδονησίας, ἀνήκουν, τοῦτο μὲν οἱ Μαλαῖοι γενικῶς, περὶ ὧν ἰδιαιτέρως ἐνταῦθα πρόκειται, ἀποτελοῦντες πυκνὸν καὶ νεώτερον σχετικῶς στρῶμα, ποικιλώτατον δὲ κατ' ἐξοχήν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀποτελοῦν σχεδὸν φυλὴν ἰδίαν, Μαλαϊκήν, ἀλλὰ μαλαϊκοὺς λαούς, τοῦτο δὲ ἄλλα ὑπολείμματα παλαιῶν λαῶν, εἰς μεμονωμένους πυρῆνας μεταξὺ τῶν Μαλαίων, ὡς οἱ Σεμάγκ, οἱ Ἀνδαμᾶνοι, τῶν ὁμωνύμων νήσων, καὶ οἱ διάφοροι ἄλλοι Νεγριτικοὶ λαοὶ τῶν Φιλιππίνων νήσων καὶ ἀλλαχοῦ τῆς περιοχῆς. Τὰ βεντικὰ καὶ νεγριτικὰ φῦλα θεωροῦνται πάντως τὰ παλαιὰ στρώματα.

Ἀπὸ τῶν πρώτων φυλετικῶν διαιρέσεων τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ Μαλαῖοι κατέλαβον ἰδίαν θέσιν καὶ ἀπετέλεσαν καὶ ὅλως διακεκριμένην φυλὴν βασικὴν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀναφέρομεν μόνον τὴν κλασσικὴν διαίρεσιν τοῦ Blumenbach εἰς Καυκασίαν, Μογγολικήν, Αἰθιοπικήν, Ἀμερικανικὴν καὶ Μαλαϊκὴν φυλήν. Κατ' ἄλλους, Μαλαϊκὴ φυλὴ ὡς ἰδία ἀνθρωπολογικὴ ὀντότης δὲν ὑπάρχει, ὡς εἴπομεν, οἱ δὲ Μαλαῖοι οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ μεῖγμα διαφόρων φυλῶν Μογγόλων, Ἰνδῶν κλπ. Ὁπωσδήποτε, ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἀνθρωπολογίᾳ θεωροῦνται οἱ Μαλαῖοι ὡς δευτερεύουσαι φυλαί. Πρόκειται περὶ πρωτομμογγολικῶν φύλων, κλάδου δηλαδὴ τῆς ὅλης μεγάλης μογγολοειδοῦς ὁμάδος, τοῦ κλάδου τῆς νοτιοανατολικῆς Ἀσίας. Ὁ κλάδος οὗτος, εἰσβολεὺς ἀπὸ βορρᾶ, ἀσφαλῶς μετὰ τὴν ρῆξιν τῶν γηΐνων γεφυρῶν, ἀπεσπάσθη λίαν ἐνωρὶς ἀπὸ τῆς ὅλης μάζης τῶν κιτρινοδέρμων, ἐξ ἧς ἀρχικῆς μάζης ἀπεμακρύνθησαν μορφολογικῶς βαθμηδὸν καὶ αἱ τυπικαὶ σημεριναὶ μογγολικαὶ φυλαί, οἱ Κινέζοι, οἱ Μογγόλοι κλπ., ἐμφανίζοντες ἀλλοῖον σωματολογικὸν τύπον τοῦ βασικοῦ πρωτογενοῦς.

Ἡ ἀρχικὴν λοιπὸν πρόδρομον βαθμῖδα παριστῶσα αὕτη ὁμάς, λειοτρίχων, κιτρίνων κλ., ἄγνωστον ἀκριβῶς πόθεν καὶ πότε μεταναστεύσασα, ἀνεμείχθη βραδύτερον μετὰ τῶν οὐλοτρίχων ὀρφνῶν, πρωτογενῶν τῆς ἰνδονησιακῆς περιοχῆς, οὓς συνήντησε. Μάλιστα, οἱ κυρίως Ἰνδονήσιοι, αἱ παλαιότεραι δηλαδὴ ὁμάδες τῶν κέντρων τῶν νήσων, ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἀρχικώτερον τύπον. Πάντως, ἡ *Ἰνδονησιακὴ* φυλή, ὅπως καλεῖται ὑπό τινων γενικῶς ἡ *Μαλαϊκή*, ἐκ τοῦ κυριωτέρου κλάδου, δὲν ἐμελετήθη ἀκόμη τελείως. Γεγονὸς εἶναι μόνον ὅτι δὲν ἀποτελεῖ ἑνιαῖον καθαρὸν

Digitized by Google

ὁπωσδήποτε ἀνθρωπολογικῶς σύνολον, ἀλλ' εὕρηται ἀλλαχοῦ μὲν καθαρωτέρα ('Ινδονήσιοι), μᾶλλον πρωτογενής, ἀλλαχοῦ δὲ (κυρίως Μαλαῖοι), εἰς τὰς νήσους, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἠλλοιωμένη, ἕνεκα μείξεων μετ' ἄλλων στοιχείων, βεντικῶν, νεγριτικῶν, ἰνδικῶν, κινεζικῶν, μελανησιακῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν (λευκῶν) ἀκόμη (μιγάδες). Καὶ ἡ φυλὴ αὕτη θεωρεῖται ὁπωσδήποτε σήμερον ὡς αὐτόχθων τῆς Μαλαισίας, ἀπαντᾷ ὅμως καὶ πέραν ταύτης. Εἶναι πολυπληθὴς ἐν ταῖς νήσοις, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἰνδοκίνᾳ κλπ. Ἡ ὁμὰς αὕτη διακρίνεται ἐθνολογικῶς κυρίως, ἀλλὰ καὶ ἀνθρωπολογικῶς, εἰς τοὺς *Πρωτομαλαίους* (τοὺς κυρίως Ἰνδονησίους) καὶ τοὺς *Παλαιομαλαίους*, ὀλιγωτέρας ἀρχικῆς μείξεως, καὶ τοὺς *Δευτερομαλαίους* ἢ *Νεομαλαίους*, προκύψαντας ἐκ τῶν παλαιῶν διὰ τῶν μείξεων τούτων, ἢ τῆς προσαρμογῆς εἰς νέον τρόπον ζωῆς καὶ ἀποτελοῦντας τὴν ἰθύνουσαν τάξιν. Καὶ πρωτογενεῖς μὲν Μαλαῖοι (*Πρωτομαλαῖοι*), καθαρωτέρου δηλαδὴ ἰνδονησιακοῦ τύπου καὶ εἰς τὴν κατωτάτην βαθμῖδα πολιτισμοῦ εὑρισκόμενοι, ὑπὸ διάφορα ὀνόματα λαῶν, εὑρίσκονται εἰς τὴν Μαλαϊκὴν χερσόνησον καί τινας νήσους, ἰδίᾳ τὴν Σουμάτραν (μεμειγμένα πως μὲ βεντικὸν αἷμα), καθαρότεροι δὲ εἰς Βόρνεο. Σπουδαιοτέρα φυλὴ εἶναι ἡ τῶν *Ὀράγγ-Λάουτ*. Ἀρχικῶς νομάδες τῶν παραλίων φθάνουν σήμερον μέχρι Βιρμανίας, κατὰ μῆκος τοῦ Σιὰμ καὶ εἰς τὰς νήσους.

Στοιχεῖα τῶν *Παλαιομαλαίων* εἶτα εὑρίσκομεν μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ δὴ εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν νήσων, ὑπὸ διάφορα ὀνόματα πάλιν, διακεκριμένα ἀπὸ φυσικῆς ἀνθρωπολογικῆς ἀπόψεως: Οἱ *Ἀλφοῦροι* τῶν Κελεβῶν καί τινων Μολούκων νήσων, οἱ *Τοράδτσα* τῶν Κελεβῶν, οἱ *Μανόμπο* κλπ. τῶν Φιλιππίνων καὶ ἄλλοι εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν μεγάλων νήσων καὶ τὰς πλείστας μικρὰς καθαροῦ τύπου, οἱ *Νταγιὰκ* τῆς νήσου Βόρνεο, περιλαμβάνοντες πλείστας ὁμάδας ἐθνογραφικῶς διακρινομένας. Ἡ Φορμόζα, ἐκτὸς τῶν ἰαπωνικῶν στοιχείων καὶ ἐν γένει τῶν καθαροῦ μογγολικοῦ τύπου, δὲν περιλαμβάνει παρὰ Παλαιομαλαίους (Φορμοζᾶνοι). Τέλος, σπουδαίαν τούτων ὁμάδα ἀποτελοῦν οἱ ἐν Σουμάτρᾳ *Μπατάκ*, διατηροῦντες τὰ πλεῖστα ἐθνολογικὰ σημεῖα, ἀλλὰ καὶ μορφολογικῶς ἧττον μεμειγμένοι. Ἐκ δὲ τῶν *Νεομαλαίων*, οἵτινες διὰ τῆς αὐτῆς ἀπὸ βορρᾶ μεταναστεύσεως ἐνεφανίσθησαν βραδύτερον (τελευταίαν χιλιετηρίδα π. Χ.) σχηματίζεται ὁ γενικὸς τύπος τῶν Μαλαίων. Τούτων κοιτὶς εἶναι τὰ παράλια τῆς πόλεως Μαλάκκας, εὕρηνται δ' ὅμως διεσπαρμένοι καθ' ὅλα τὰ παράλια κυρίως τῶν νήσων καὶ τῆς χερσονήσου μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Κρᾶ. Ἂν καὶ ἔδωσαν δὲ τὸ ὄνομά των εἰς ὅλην τὴν μᾶζαν τῶν ἰνδονησιακῶν φυλῶν, πάλαι δέ ποτε καὶ εἰς βασικὴν ἀνθρωπολογικὴν διαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἀποτελοῦν παρὰ μικρὰν μειονότητα, 4—5 ἑκατομ., τοῦ συνόλου, δὲν παριστοῦν δέ, ὡς εἴπομεν, καθαρὸν φυλετικὸν τύπον. Ἐσχηματίσθησαν μὲ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων διὰ τῆς μείξεως μετ' ἀπείρων αὐτοχθόνων καὶ ξένων στοιχείων.

Ἐκ διαφόρων μείξεων προῆλθον καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἰνδονησίας, διαφορωτάτων ὅμως νεομαλαϊκῶν τύπων, οἱ *Ἀτσέχοι* ἐν Σουμάτρᾳ, οἱ *Μακασάραι* κ. ἄ. τῶν Κελεβῶν, τῶν Μολούκων, τῶν Φιλιππίνων κλπ. Ἀποτελοῦν οὗτοι τοὺς νεωτάτους λαούς, ἀπὸ ἐθνολογικῆς ἀπόψεως, τοὺς πλέον ἐκπολιτισθέντας τῇ ἐπιδράσει ξένων στοιχείων καὶ τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν θρησκευμάτων.

Σωματολογικῶς, αἱ ὁμάδες τῶν Ἰνδονησίων καὶ Μαλαίων καθόλου χαρακτηρίζονται διὰ γενικῶν χαρακτηριστικῶν: μικροῦ ἀναστήματος (1.55—1.62, συνήθως περὶ τὸ 1.57 μ., οἱ Μπατὰκ 1.605), λείων, μελαινῶν τριχῶν, ἢ κυματοειδῶν (ἐλευθέρως κυματίζουσα κόμη), ἀραιᾶς τριχώσεως σώματος, ὑποδολιχοκεφαλίας ἢ καὶ βραχυκεφαλίας (μέσος ὅρος δείκτου κεφαλικοῦ 78.5, οἱ Μπατὰκ 80 3=μεσοκεφαλίαν, οἱ Νταγιὰκ 78.4=μεσοκεφαλίαν), εἶτα πλατυρρινίας, μὲ πεπλατυσμένην ράχιν ρινὸς (χαμαιρρινίαν), κοίλην, εὐρυπροσωπίας μετὰ προεχόντων μήλων τῶν παρειῶν, ἐλαφρᾶς μογγολικῆς πτυχῆς ὀφθαλμῶν (ἐπίκανθος), ὀρφνῆς ἴριδος καὶ ὀρφνοκιτρίνου δέρματος ἀνοικτοῦ. Οἱ κυρίως Μαλαῖοι ἐμφανίζουν μείζονα ποικιλίαν ἀπὸ τῶν γενικῶν τούτων χαρακτηριστικῶν, ἅτε πλέον μεμειγμένοι τῶν Ἰνδονησίων (ὑψηλότεροι, 1.61 μ., βραχυκέφαλοι, δ. 85, κλπ. διαφορὰ προσώπου).

Ὡς βλέπομεν, τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Μαλαίων καθόλου δὲν ἐμφανίζουν τὸν ἔκσημον μογγολικὸν τύπον. Ὅσον δὲ μείζων ἡ διαφορὰ τῶν καθ' ἕκαστον λαῶν, τόσον καὶ ἐντονωτέρα ἡ προηγηθεῖσα μεῖξις. Ἰδιαιτέρως σημειοῦμεν ὅτι οἱ τυπικοὶ *Ἰαβανέζοι* ἐμφανίζουν κρανιακὴν χωρητικότητα ἐκ τῶν μεγαλυτέρων (1590 κ. ἑκ.). Γενικῶς, σημειοῦμεν ὅτι εἰς τὴν Σουμάτραν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοὺς Μπατάκ, Κουμπού, καὶ ἄλλας μικροτέρας φυλάς, ὀνομαστοὺς ἀνθρωποφάγους, καὶ ἐν τοῖς παραλίοις διαφόρους μᾶλλον μεμειγμένας φυλάς, ὡς καὶ νεγριτικὰς καθαρῶς. Εἰς τὴν Ἰάβαν ἔχομεν τοὺς Ἰαβανέζους, ἰδίᾳ ἀνατολικῶς, καὶ τοὺς Σοντὰ κ. ἄ. Οἱ τῶν νήσων Μαντούρα καὶ Μπαλὶ ὁμοιάζουν μὲ ἐκείνους. Ὁ καθαρώτερος ἰνδονησιακὸς τύπος ἀπαντᾷ εἰς τὴν νῆσον Μενταβέϊ. Εἰς τὴν νῆσον Βόρνεο, οἱ κυρίως Μαλαῖοι κατέχουν τὰ παράλια καὶ οἱ Ἰνδονήσιοι Νταγιὰκ μὲ τὰς ποικιλίας των τὸ κέντρον τῆς νήσου. Αἱ Φιλιππῖναι περιλαμβάνουν διαφόρους ἰνδονησιακὰς φυλάς, Ἰγκορότ, Καγκαγιάν, Μανόμπο κλπ., πλὴν τοῦ νεγριτικοῦ πληθυσμοῦ. Αἱ Κελέβαι περιλαμβάνουν τοὺς Ἀλφούρους, Μακασάρας, Τοράδισους. Αἱ Μολοῦκαι ἄλλους Ἀλφούρους κλπ. Τέλος, ἐκτείνονται τὰ Μαλαϊκὰ φῦλα καὶ εἰς τὰς λοιπὰς νήσους, ἃς ἀνεφέραμεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διεσπαρμένως. Ἡ Μαλαϊκὴ φυλὴ συγχέεται, πρὸς τὰ βόρεια τῆς χερσονήσου, πρὸς τοὺς καθαροὺς Μογγόλους, ἀπαντᾷ ὅμως καὶ καθαρὰ σχετικῶς, ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, εἰς Ἰνδοκίναν (Ἀσσάμ, Σιάμ, Βιρμανίαν κλπ.). Ἐκ τῶν λοιπῶν ὁμάδων τῆς Μαλαισίας κυριωτέρα εἶναι ἡ τῶν *Βέντα*, πολυπληθεστέρα τῶν ἄλλων. Τὰ βεντικὰ στοιχεῖα, ἅτινα εὑρίσκονται μετὰ τῶν Μαλαίων, ὁμοιάζουν πρὸς τὴν μεγάλην μᾶζαν τῶν Βέντα (Κεϋλάνη, Πρόσθιαι Ἰνδίαι): μικρόσωμοι (1,53—1,58), ὑποδολιχοκέφαλοι-μεσοκέφαλοι, πλατεῖα σχετικῶς ρίς, χαμαιρρινία, εὐρυπροσωπία, προγναθισμός, μέγα στόμα, λεπτὰ χείλη, προμετωπία, βύθιοι ὀφθαλμοί, μὴ μογγολικοί, ὀρφνὸν ἀνοικτὸν δέρμα, κυματότριχες, μελανότριχες. Ἐμφανίζουν γενικῶς τὸν τύπον τῶν Μελανοϊνδῶν, διάφορον τῶν νεγριτικῶν ἢ μογγολικῶν ἐν πολλοῖς. Εὕρηνται ὅμως ἐνταῦθα καὶ μεμειγμένοι μὲ διάφορα στοιχεῖα (Σενόϊ κλπ.). Καθαρώτεροι φυσικὰ εἶναι οἱ Βέντα τῆς Κεϋλάνης, μὲ τὰ μελανοϊνδικὰ χαρακτηριστικά, δασύτητα, δολιχοκεφαλίαν κλπ.

Ξένα τέλος στοιχεῖα τοῦ νησοασιατικοῦ τύπου καθόλου, μεταξὺ τῶν Μαλαίων, εὑρίσκομεν, τὰ νεώτερα στοιχεῖα, μελανησιακὰ καὶ αὐστραλιανὰ ἀκόμη, ἐπεκταθέντα ἐκεῖθεν, ἢ τοὐναντίον ὑπολείμματα τῶν Πρωτοαυστραλῶν ἐκ τῆς Μαλαϊκῆς πιθανῶς ὁρμηθέντων.

Οἱ *Μαλαῖοι* γενικῶς (Ἰνδονήσιοι καὶ Μαλαῖοι) εἶναι λαὸς γεωργικός. Παραμένει ἀκόμη εἴς τινας λαοὺς *(Νταγιὰκ)* καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ κέγχρου, σήμερον δὲ ἐγενικεύθη καὶ ἡ τῆς ὀρύζης. Σημειοῦμεν ἐπίσης, πλὴν τῆς ἀνθρωποφαγίας, ἥτις ὑποτίθεται ὅτι ἐξέλιπε, λίαν πιθανῶς ὅμως διενεργεῖται κρυφίως, εἰς ἐλάχιστον βεβαίως βαθμόν, ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Μπατὰκ τῆς Σουμάτρας, ἴσως δὲ τῶν Νταγιάκ, τὴν λίαν διαδεδομένην γεωφαγίαν, ἀσβεστούχων οὐσιῶν, ἀργίλλου κλπ. ἐκ διαφόρων προλήψεων (ἐγκυμοσύνη, χρῶμα δέρματος κλπ.). Παρὰ τοῖς πλείστοις εὑρίσκομεν καὶ τὸ «κυνήγιον κεφαλῶν». Φοροῦν ἔνδυμά τι περὶ τὴν ὀσφὺν ἢ καὶ τὸν κορμόν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ στολίζονται ὅπως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν κατωτέρας ἀναπτύξεως λαῶν. Λίαν διαδεδομένη δ' εἶναι καὶ ἡ στίξις ἐκτεταμένων μερῶν τοῦ σώματος. Ὅπλον ἔχουν τὴν μάχαιραν, τὴν ἀσπίδα, τὸ τόξον, οἰκοῦσι δὲ ἐντὸς καλυβῶν τετραγώνων πασσαλοκτίστων. Ὡς πρὸς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα σημειοῦμεν τὴν ἐξωγαμίαν (γάμος ἐκτὸς τῆς φυλῆς), τὴν ἁρπαγὴν τῆς νύμφης καὶ τὸ πατριαρχικὸν σύστημα τῆς οἰκογενείας, πλὴν ὀλίγων.

Αἱ ἰνδονησιακαὶ γλῶσσαι, τέλος, λίαν σχετικαὶ μὲ τὰς τῆς Πολυνησίας, ἐκτείνονται ἤδη οὐ μόνον μεταξὺ τῶν Μαλαίων καθόλου, ἀλλὰ καὶ ἄλλων λαῶν νεγριτικῶν, μελανησιακῶν κλπ.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

—**Μαλαϊκὴ** ***χερσόνησος*** *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μαλάκκας* χερσόνησος.

—**Μαλαϊκόν,** ἢ ***Μαλαισιακὸν πολύνησον*** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μαλαισία.*

Μαλαῖοι (οἱ)· βλ. *Μαλαϊκὴ φυλή.*

Μαλαῖος */Μυθολ./.* Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ Πελασγῶν, ἱδρύσας βασίλειον ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Ἐτρουρίας, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν Κοσῶν μέχρις Ὠστίας καὶ περιλαμβάνον τὰς πόλεις Γραουΐσκους, Πύργους, Ἄλσιον καὶ Φρεγῆνα.

Α. Θ. Σ.

Μαλαῖος (Maleus) */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Νῆσος τῆς ΒΔ. Βρεττανίας, κειμένη κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Β', 2, 10) ἀπέναντι τῆς χώρας τῶν Κερώνων ἐν Καληδονίᾳ (Σκωτία). Εἶναι ἡ σημερινὴ νῆσος Mull.

Α. Θ. Σ.

Μαλαισία (Malaysia, Malaisie) */Γεωγρ./.* Ὄνομα ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸν τὸ μεγαλύτερον ἐν τῷ κόσμῳ σύμπλεγμα νήσων, τὸ κείμενον πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Ἀσίας καὶ τὰ Β. καὶ ΒΔ. τῆς Αὐστραλίας. Καλεῖται ἐπίσης καὶ *Μαλαϊκὸν ἀρχιπέλαγος, Μαλαισιανὸν πολύνησον, Ἰνδονησία, Ἰνδόνησον, Ἰνσουλίνδη* καὶ *Αὐστραλασία*, ἐνῷ διὰ τῶν ὅρων *Ἰνδικὸν ἀρχιπέλαγος, Ἰνδικὸν πολύνησον, Ἀνατολικαὶ Ἰνδίαι* καὶ *Ὀλλανδικαὶ Ἰνδίαι* νοοῦνται κυρίως αἱ ἐκ τοῦ συμπλέγματος τούτου νῆσοι καὶ τὰ τμήματα αὐτῶν, αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Οἱ γεωγράφοι δὲν συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νήσων, αἵτινες περιλαμβάνονται εἰς τὸ σύμπλεγμα τοῦτο, οἱ μὲν εὐρύνοντες τὰ ὅρια αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ περικλείωνται καὶ αἱ Ἀνδαμάναι νῆσοι καὶ αἱ Νῆσοι Νικομπὰρ μετὰ τῆς Χερσονήσου τῆς Μαλάκκας πρὸς Δ. καὶ ἡ Νέα Γουϊνέα μετὰ τῶν Νήσων τοῦ Σολομῶντος πρὸς Α., οἱ δὲ περιορίζοντες τὰ ὅρια ταῦτα μόνον εἰς τὰς νήσους τῆς Σόνδης (τὰς μεγάλας, Σουμάτραν καὶ Ἰάβαν, καὶ τὰς μικροτέρας, Μπάλι, Λόμποκ, Σουμπάβα, Σούμπα, Φλόρες, Τίμορ), τὴν Βόρνεο, τὴν Κελέβην, τὰς Μολούκκας καὶ τὰς Φιλιππίνας, μὲ πλῆθος ἄλλων ἐνδιαμέσων μικροτέρων. Ἡ ὁλικὴ ἐπιφάνεια τοῦ συμπλέγματος τῶν νήσων τῆς Μαλαισίας ἀνέρχεται εἰς 2.200.000 τ. χλμ. περίπου, οἱ δὲ κάτοικοι εἰς 62.000.000.

Ἡ γεωλογική, βοτανικὴ καὶ ζῳολογικὴ ἑνότης τῶν νήσων τούτων εἶναι τόσον καταφανής, ὥστε πολλοὶ παραδέχονται ὅτι εἶναι συντρίμματα χώρας, ἥτις ἄλλοτε, κατὰ τὴν δευτερογενῆ ἐποχήν, συνέδεεν ἴσως τὴν Ἀσίαν μετὰ τῆς Αὐστραλίας. Ἔχουν ἔδαφος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρεινὸν καὶ ἡφαιστειογενὲς καὶ περιβάλλονται ὑπὸ κοραλλιογενῶν ὑφάλων, σκοπέλων καὶ νησίδων. Τὸ κλῖμα εἶναι τροπικόν, ὑγρὸν καὶ ἰσοϋψές. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία ποικίλλει ἀπὸ +25° μέχρι +27°, αἱ δὲ ἄκραι τιμαὶ εἶναι +33°6 ἡ ἀνωτάτη καὶ +20°6 ἡ ἐλαχίστη. Διὰ μέσου τοῦ συμπλέγματος τῶν νήσων τούτων διέρχεται ὁ Ἰσημερινός, ὁ ὁποῖος χωρίζει ταύτας εἰς δύο τμήματα: εἰς τὰς πρὸς Β., ὅπου ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν περιλαμβάνεται μεταξὺ τοῦ Ἀπριλίου καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου, καὶ εἰς τὰς πρὸς Ν., ὅπου βρέχει συνήθως ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου. Γενικῶς ἡ βροχὴ εἶναι ἄφθονος καὶ βρέχει σχεδὸν καθ' ὅλους τοὺς μῆνας, μὴ ὑπαρχούσης πλήρους καὶ μακρᾶς ὁπωσδήποτε ξηρᾶς ἐποχῆς. Γενικῶς ἡ χλωρὶς τῆς Μαλαισίας παρουσιάζει μεγάλας ὁμοιότητας πρὸς τὴν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας καὶ εἶναι ἀφθονωτάτη. Τὰ δάση εἶναι πυκνότατα, φθάνοντα πολλάκις μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, μὲ δένδρα ὑπερύψηλα, ἐνθυμίζοντα συχνότατα τὴν εὐρωπαϊκὴν χλωρίδα. Τὰ χαρακτηριστικώτερα τῶν δένδρων εἶναι ἡ ραφλεσία, ὁ ποδόκαρπος, τὸ ροδόδενδρον, διάφορα εἴδη φοινίκων καὶ πευκῶν κτλ. Ἡ πανίσκη παρουσιάζει μεγάλας ὁμοιότητας ὄχι μόνον πρὸς τὴν τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἰδίως τῆς νοτίου Σαχάρας καὶ τῆς Μαδαγασκάρης. Αἱ νῆσοι αἱ κείμεναι πρὸς Α. τῆς «γραμμῆς τοῦ Οὐάλλας» (νοητῆς γραμμῆς διηκούσης καθέτως ἀπὸ Β πρὸς Ν. μεταξὺ τῶν νήσων Μπάλι καὶ Λόμποκ καὶ τοῦ πορθμοῦ Μακάσσαρ, τοῦ χωρίζοντος τὴν Βόρνεο ἀπὸ τὴν Κελέβην), ἔχουν κατὰ κανόνα τὴν χλωρίδα καὶ τὴν πανίσκην τῆς Αὐστραλίας, ἐνῷ αἱ κείμεναι πρὸς Δ. τὴν τῆς Ἀσίας. Ἀφθονοῦν ἰδίως διάφορα εἴδη πιθήκων καὶ σαρκοβόρων, ὡς ὁ οὐραγκουτάγκος, ὁ γίββων, ὁ πάνθηρ, ἡ τίγρις, ὁ ἐλέφας, ὁ ρινόκερως, ὁ τάπιρος κτλ. Ἡ Μαλαισία εἶναι, μετὰ τὴν Βραζιλίαν, τὸ πλουσιώτερον τμῆμα τῆς ὑφηλίου ὅσον ἀφορᾷ τὰ παντοειδῆ ἔντομα. Τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορώτατον, παράγον ὄρυζαν, ζάχαριν, καφέν, πετρέλαιον, τέϊον, καουτσοὺκ κ.τ.λ. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ συμπλέγματος φαίνεται ὅτι ἦσαν Μελανήσιοι, ὧν ὑπάρχουν ὀλίγα ὑπολείμματα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἰδίως τῶν μεγαλονήσων. Τούτους ἀντικατέστησαν βραδύτερον οἱ Μαλαῖοι, οἵτινες κατὰ τὸν ΙΒ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα ἵδρυσαν καὶ διάφορα κράτη, τὰ ὁποῖα καθυπέταξαν κατόπιν οἱ Εὐρωπαῖοι. Ὑπὸ πολλῶν ἀνθρωπολόγων ὑποστηρίζεται ὅτι οἱ Νηγρῖται κατῴκησαν πρῶτοι τὴν Ἰνδοκίναν καὶ τὴν Δ. Μαλαισίαν, ἐνῷ οἱ Μελανήσιοι ἦσαν οἱ πρῶτοι ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν Α. Μαλαισίαν καὶ τὴν Πολυνησίαν. Σήμερον ὑπάρχουν καὶ ὑπὲρ τὰ 2 ἑκατομμύρια Κινέζων μεταναστῶν, καθὼς καὶ Ἄραβες, Ἰνδοὶ καὶ Εὐρωπαῖοι, κυρίως Ἱσπανοί, Πορτογάλοι καὶ Ὀλλανδοί. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶναι Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα, πολλαὶ δὲ δεκάδες χιλιάδων ἐξ αὐτῶν μεταβαίνουν ἐτησίως εἰς προσκύνημα εἰς τὴν Μέκκαν. Ἀπὸ τοῦ ΙΘ' ὅμως αἰῶνος πλεῖστοι ἱεραπόστολοι κατώρθωσαν νὰ προσηλυτίσουν περὶ τὸ ἓν ἑκατομμύριον εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ὁ ὁποῖος ἐπικρατεῖ κυρίως εἰς τὰς Φιλιππίνας νήσους. Πολιτικῶς ἡ Μαλαισία ἀνήκει κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν Ὀλλανδίαν (βλ. *Ἰνδίαι*, Ὀλλανδικαί), ἐξαιρέσει τοῦ Β. τμήματος τῆς Βόρνεο, ἀνήκοντος εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν τμήματος τῆς Τίμορ ἀνήκοντος εἰς τὴν Πορτογαλίαν, τῆς Α. Νέας Γουϊνέας ἀνηκούσης εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, τῶν Φιλιππίνων νήσων ἀνηκουσῶν εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῶν νήσων Ἀνδαμανῶν καὶ Νικομπὰρ μετὰ τῆς χερσονήσου τῆς Μαλάκκας ἀνηκουσῶν εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν.

Μ. Δ. Β.

—**Μαλαισία** ***Βρεττανική*** (British Malaya) */Γεωγρ./.* Βρεττανικὴ ἀποικία τοῦ στέμματος, γνωστὴ ἄλλως καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἐγκαταστάσεις τῶν Στενῶν* (Straits Settlements ἢ καὶ ἁπλῶς Straits). Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν «Ἐγκατάστασιν» τῆς *Σιγγαπούρης*, ἥτις περιλαμβάνει καὶ τὰς νήσους *Κόκος* καὶ τὰς νήσους *Κρίστμας*, τὴν «Ἐγκατάστασιν» *Πένανγκ*, ἥτις περιλαμβάνει καὶ τὴν ἐπαρχίαν *Γουέλσλεϋ* (Wellesley) καὶ *Ντίντινγκς*, τὴν «Ἐγκατάστα-

Digitized by Google

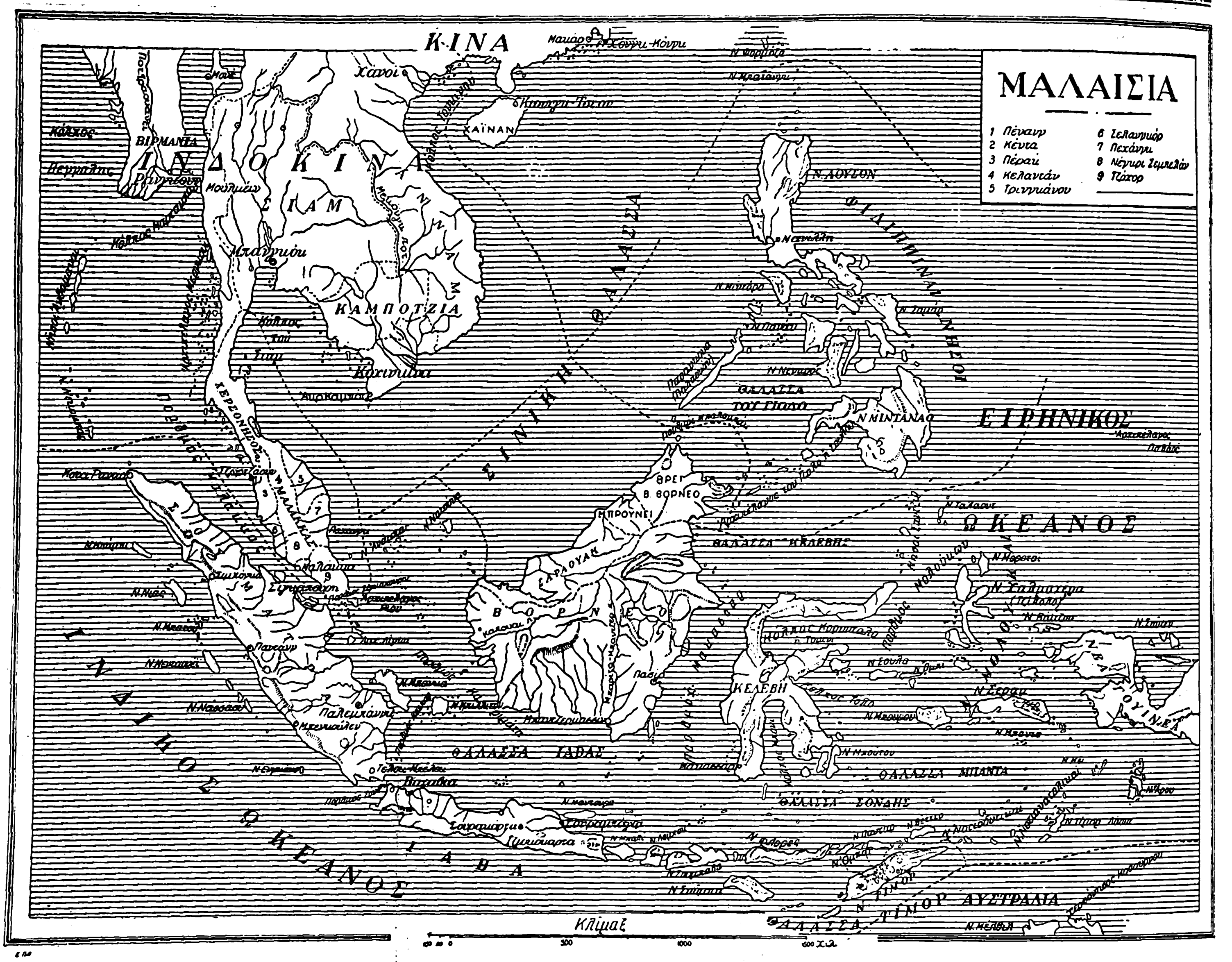

σιν» ἢ ἀποικίαν τῆς *Μαλάκκας* καὶ τὴν «Ἐγκατάστασιν» τῆς νήσου *Λαμπουάν*. Τὸ ὁλικὸν ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶναι 4.145 τ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι 1.097.553. Πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας εἶναι ἡ *Σιγγαπούρη*. Διοικεῖται ὑπὸ Βρεττανοῦ διοικητοῦ, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει καὶ ὡς ὕπατος ἁρμοστὴς τῶν Μαλαϊκῶν κρατῶν καὶ τοῦ σουλτανάτου Μπρουνέϊ τοῦ βρεττανικοῦ τμήματος τῆς Βόρνεο. Νομισματικὴ μονὰς εἶναι τὸ «δολλάριον τῶν Στενῶν» (Straits dollars), ἰσοδυναμοῦν πρὸς 2 σελλήνια καὶ 4 πέννας. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1928 ἀνέγραφε 36 605.000 δολλάρια ἔσοδα καὶ 35.008.000 ἔξοδα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ εἰσαγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 1.228.177.000 δολλάρια, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 1.078.147.000. Τὰ κυριώτερα εἴδη ἐξαγωγῆς κατὰ τὸ 1927 ἦσαν: ἐλαστικὸν κόμμι 373.172.000 δολ., κασσίτερος 206 581.000, ὄρυζα 58.946.000, βενζίνα 53.675 000, βαμβακερὰ 24 120.000, χαλκὸς 23.616 000, σιγαρ. 17.252 000, ἰχθύες ἀπεξηραμμένοι 16.904.000, πέπερι 16.871 000. Κατὰ τὸ 1927 εἰσῆλθον εἰς τοὺς λιμένας τῆς ἀποικίας 13.187 ξένα πλοῖα 19 836.549 τόννων καὶ 64 562 ἰθαγενῆ πλοῖα 2.302.838 τόννων. Οἱ σιδηρόδρομοι αὐτῆς ἔχουν πωληθῆ εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν Μαλαϊκῶν κρατῶν, ἥτις τοὺς διαχειρίζεται. Ἔχει 1140 χλμ. τηλεγραφικῶν γραμμῶν καὶ 10 ραδιογραφικοὺς σταθμούς. Ἐν Σιγγαπούρῃ ἑδρεύει ἓν τάγμα βρεττανικοῦ πεζικοῦ, 2 τάγματα βρεττανικοῦ πυροβολικοῦ, εἷς λόχος ἰθαγενοῦς φρουριακοῦ πυροβολικοῦ καὶ εἷς λόχος μηχανικοῦ, ἐν ὅλῳ 1.400 ἄνδρες. Τὸ Πέναγγκ ἢ ἀποικία τῆς Νήσου τοῦ Πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας ἱδρύθη ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς ἑταιρείας τῶν Α. Ἰνδιῶν τῷ 1786. Τῷ 1795 ἡ αὐτὴ ἑταιρεία κατέλαβε τὴν Μαλάκκαν, τὴν ὁποίαν παρεχώρησεν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν τῷ 1818 καὶ ἀνακατέλαβε τῷ 1824 ἔναντι ἀνταλλαγμάτων εἰς τὴν νῆσον Σουμάτραν. Τῷ 1819 ἡ Μεγάλη Βρεττανία, δυνάμει συνθήκης μὲ τὸν ἡγεμόνα τοῦ Τζόχορ, κατέλαβε τὴν Σιγγαπούρην. Αἱ βρεττανικαὶ αὗται ἀποικίαι εὑρίσκοντο μέχρι τοῦ 1826 ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ διοικητοῦ τῆς Βεγγάλης, ὁπότε ἀπετέλεσαν τὴν ἀνεξάρτητον ἀποικίαν τῶν Ἐγκαταστάσεων τῶν Στενῶν ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν ἑταιρείαν τῶν Α. Ἰνδιῶν, μέχρι τοῦ 1867. Ἔκτοτε ὑπήχθησαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν. Αἱ νῆσοι Κόκος προσηρτήθησαν εἰς τὴν ἀποικίαν ταύτην τῷ 1886, αἱ νῆσοι Κρίστμας τῷ 1889 καὶ ἡ Λαμπουὰν τῷ 1907 (βλ. καὶ *Μαλάκκας Χερσόνησος*, *Μαλαϊκὰ κράτη*, *Μαλαισία*). Μ. Δ. Β

Μάλακα /*Ἀρχ. Γεωγρ*./. Πόλις τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας (νῦν Ἀνδαλουσία), παρὰ τὰς ἐκβολὰς μικροῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ (νῦν Γουαδαλμεδίνα), «ἴσον διέχουσα τῆς Κάλπης ὅσον καὶ τὰ Γάδειρα» κατὰ τὸν Στράβωνα (III, 156).

Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τὸν Φοινίκων, ἤκμασεν ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Καρχηδονίων καὶ κατόπιν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, οὖσα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλινίου «civitas fœderata». Ἦτο σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου καὶ περίφημος διὰ τοὺς οἴνους καὶ τὴν πλουσίαν ἁλιείαν αὐτῆς.

Κατακτηθεῖσα ὑπὸ τῶν Μαύρων τῷ 711, προσηρτήθη εἰς τὸ χαλιφᾶτον τῆς Κορδούης, μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ ὁποίου ἐγένετο πρωτεύουσα ἀνεξαρτήτου κράτους διατηρηθέντος ἐπὶ 64 ἔτη (1015—1079). Περιελθοῦσα ἀργότερον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀράβων ἡγεμόνων, κατελήφθη τῷ 1487 ὑπὸ Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ, βασιλέως τῆς Ἀραγονίας καὶ Καστιλλίας. Τῷ 1810 περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων, παρὰ τῶν ὁποίων ἐσυλήθη. Νῦν καλεῖται *Μάλαγα* καὶ εἶναι πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Α. Θ. Σ.

μαλάκα (ἡ) δημοτ., διανοητικὴ νωθρότης: «αὐτὸς πάσχει ἀπὸ μαλάκα» || ἰδιωματ., χλωρός, μαλακὸς τυρός.

μαλάκας (ὁ) δημοτ., ὁ ἐπιδιδόμενος εἰς τὸν αὐνανισμόν, μαλακίαν || ὁ πάσχων ἀπὸ μαλάκαν ὁ διανοητικῶς νωθρός: «αὐτὸς ὁ μαλάκας δὲν ξέρει τί λέει».

Μαλακάσα /*Γεωγρ*./. Μικρὸν χωρίον τῆς Ἀττικῆς, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Μαρκοπούλου Ὠρωπίων (ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας). Κεῖται κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μετὰ τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν—Ὠρωποῦ (κατὰ τὸ 33 χλμ.). Ἀπέχει 20′ τοῦ ὁμωνύμου σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ ἔχει 222 κατ. (1928). Πέριξ τοῦ χωρίου ἐκτείνεται δάσος πευκῶν. Ἐνταῦθα τοποθετεῖται ὑπό τινων ὁ ἀττικὸς δῆμος *Ἀνάκαια*. Ι. Σ. Σ.

Μαλακάσης, *Μιλτιάδης*. Ἕλλην σύγχρονος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1870 ἐν Μεσολογγίῳ καὶ διαμένων ἀπὸ τοῦ 1875 ἐν Ἀθήναις. Παρηκολούθησε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἐταξίδευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον παρέμεινεν ἐν Παρισίοις καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ Ζὰν Μορεάς. Διατελεῖ ἀπὸ ἐτῶν ὑπάλληλος τῆς βιβλιοθήκης τῆς βουλῆς. Ἔχει τιμηθῆ διὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀριστείου Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Ἐνεφανίσθη τῷ 1887 εἰς τὴν «Ἑβδομάδα» δι' εὐθυμογραφημάτων. Ἀκολούθως συνειργάσθη ἀποκλειστικῶς διὰ ποιημάτων εἰς τὰ περιοδικά, ἀπὸ τοῦ «Διονύσου» καὶ τῆς «Τέχνης» (1900) μέχρι τῶν «Παναθηναίων» (1900—1912), καὶ ἀπὸ τοῦ «Νουμᾶ» (1904 κ. ἑ.) μέχρι τῶν συγχρόνων. Τὸ ποιητικόν του ἔργον ἐξέδωκεν εἰς τὰς ἑξῆς κατὰ σειρὰν συλλογάς: «Συντρίμματα» (1898), «Ὧρες» (1898), «Βραδινὲς Καμπάνες», «Κυρὰ τοῦ Πύργου», ἔμμετρον ὀνειρόδραμα (1909), «Πεπρωμένα» (1909), «Ἀσφόδελοι» (1918), «Μπαταριᾶς - Τάκης Πλούμας-Μπάϋρον» (plaquette 1920). Ἔκτοτε ὁ ποιητὴς δὲν ἐξέδωκε συλλογήν, ἐκτὸς ἀνατυπώσεως τῶν «Πεπρωμένων» μετὰ τῆς «Κυρᾶς τοῦ Πύργου», οὕτω δὲ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐγκατεσπαρμένον εἰσέτι εἰς περιοδικὰ («Λύρα» 1918—1919, «Μοῦσα» 1920—1923, «Νέα Ἑστία» 1927 κ. ἑ., «Πνοὴ» 1929—1930, «Νουμᾶς» ἡ τελευταία περίοδος κλπ.). Ἐφιλοτέχνησε σποραδικὰς μεταφράσεις ἐκ τῆς ἀγγλικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς ποιήσεως, ἐξ ὧν σπουδαιοτέρα ἡ πλήρης τῶν «Στροφῶν» τοῦ Ζὰν Μορεὰς (1920), ἀποσπασματικῶς μόνον μεταφρασμένων μέχρι τῆς ἐποχῆς του.

Τὸ τεσσαρακονταετὲς ἔργον τοῦ Μαλακάση, ἀποκλειστικῶς ποιητικὸν καὶ παρουσιάζον ἤδη, ἀπὸ ἀπόψεως μορφῆς ἰδίᾳ, ἔκδηλον τὴν προσωπικὴν σφραγῖδα, ἔσχεν, εἰς ὅσα ἐμφανίζει χαρακτηριστικώτερα, τὴν ἀρχικὴν ἐπίδρασιν οὐχὶ ἐκ τῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς του διαμεμορφωμένης ἰθαγενοῦς ποιητικῆς παραδόσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ξένης, καὶ δὴ τῆς γαλλικῆς, ἀκόμη καὶ προκειμένου περὶ ἀκραιφνῶς ἑλληνικῶν (Μπαταριᾶς, Τάκης Πλούμας) θεμάτων. Ἐπισημοτέρα τοιαύτη ἐπίδρασις παρουσιάζεται εἰς τὰ ἐπιγραμματικά του ποιήματα (τρίστιχα, τετράστιχα, δύο τετράστιχα), κατά τε τὸν τόνον καὶ τὴν τεχνικὴν ὑφήν, ἡ τῆς κλασσικολήπτου περιόδου τοῦ Ζὰν Μορεὰς («Stances») ἐντεῦθεν καὶ ἀπέβη ὁ ποιητής, ἐπιτυχέστερον ἢ ὁ συνηλικιώτης του, προώρως ἐκλιπών, Πέτρος Ζητουνιάτης, ζηλωτὴς τῆς τελειομορφίας (formiste) ἐν τῇ νεοελληνικῇ ποιήσει, ἀναπτύσσων τὴν ἐπίδρασιν ταύτην γονίμως, σταθερῶς καὶ ἐκ πλήρους ἀφομοιώσεως, ἐφαρμόζων δὲ μετὰ περισκέψεως καὶ μετριοπαθείας πᾶσαν ἀναλογίαν ἐκ τῆς ξένης ποιητικῆς τέχνης εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποιητικὴν διάλεκτον· ὁ Μαλακάσης, τέμνων τὴν μέσην ὁδὸν μεταξὺ τοῦ νεοελληνικοῦ παρνασσισμοῦ (*Γρυπάρης*) καὶ τοῦ νεοελληνικοῦ συμβολισμοῦ (*Χατζόπουλος*), ἀνευρίσκει μετ' αὐξούσης ἐπιτυχίας ἐν τῇ ἀστικῇ καθομιλουμένῃ δημώδει τὰς πρὸς τὰς τοιαύτας ἀναζητήσεις του ἀνταποκρίσεις, συμμέτρως δ' ἐκλέγει τὰς ἀποκαλυπτομένας δυνατότητας αὐτῆς, προσδίδων εἰς τὸ σύνολον ἑνότητα πνοῆς καὶ ὁμοιογένειαν, κατὰ τρόπον μαρτυροῦντα

Digitized by Google

ὅτι ἡ τοιαύτη ποιητικὴ ψυχολογία ἀπεκρυσταλλώθη εἰς προσωπικὴν ποιητικὴν συνείδησιν: τοιουτοτρόπως ὁ ποιητὴς ἐχάραξεν ἰδίαν ὁδόν, ἔσχε δ' ἐπιδράσεις καὶ ἐπὶ ἀξιολόγων νεαρωτέρων (*Φιλύρας, Κυριαζῆς, Καρυωτάκης* κ ἄ.).

Ὑπὸ στιχουργικὴν ἔποψιν παρατηρεῖται ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μαλακάση ἡ παντελὴς μὲν σχεδὸν ἀπουσία τοῦ καθαρῶς ἐλευθέρου στίχου, ἀντιθέτως δέ, τοῦ τονικοῦ ἰάμβου προεξάρχοντος, ποικιλωτάτη καὶ εὐρυθμοτάτη μετρική, διαμορφουμένη περαιτέρω καὶ εἰς ὁμοιόμορφον σύστημα στροφῶν, οὐ μόνον πλουσία, ἀλλὰ καὶ κλασσικὴ κατὰ τὰ εἴδη (μπαλλάντα, σονέττον, τερτσίνα)· ἀπαράβατος δέ, ἀλλὰ καὶ ἐπιμελής, παρουσιάζεται ἡ ὁμοιοκαταληξία· τέλος, ἰδιάζει παρ' αὐτῷ ὁ ὀξύτονος κατὰ τὴν κατάληξιν δεκαεξασύλλαβος, ἢ ἄλλως τετράμετρος τονικὸς ἰαμβικὸς στίχος, οὗτινος ἡ χρῆσις, λίαν ἀρεστή, διεδόθη παρὰ τοῖς νεωτέροις.

Ὑπὸ ἔποψιν μορφικῆς συστάσεως, γνωρίσματα τοῦ ἔργου τοῦ Μαλακάση θεωρητέα ἐν πρώτοις μὲν ἡ ἐντὸς τοῦ ῥηθέντος παρνασσικοῦ περιγράμματος ἀναζήτησις μουσικότητος ὑπὸ πᾶσαν τῆς λέξεως ἐκδοχήν, τουτέστι νοουμένης εἴτε ὡς τῆς συγκεκριμένης καὶ ἐγγυτάτης ἀνταποκρίσεως πρὸς τὸ θέμα (παρήχησις, λέξεις ὠνοματοποιημέναι), εἴτε ὡς αὐτοτελοῦς μουσικῆς συντάξεως τοῦ λόγου (ἀναδίπλωσις, περιωρισμένη ὅμως χρῆσις ἐπαναλήψεως, ἐπῳδός, διασκελισμός), εἴτε τέλος ὡς ἀφῃρημένη· καὶ ἀπωτέρας ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λόγου ὑπὸ ἔποψιν μουσικῆς χροιᾶς· παρατηρητέα ὡσαύτως εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ ἔλλειψις στίχων γνωμικῶν. Τὸ ἐπίθετον παρὰ τῷ Μαλακάσῃ, θερμὸν καὶ γραφικὸν κατὰ κανόνα, ἐξευρίσκεται ὡσαύτως μετά τινος μυστικισμοῦ καὶ ἐξιδιαζούσης ἀγχινοίας· τέλος εἶναι αἰσθητὴ ἡ ἐνδιάθετος τάσις πρὸς μετασχηματισμὸν τοῦ ὑλικοῦ καὶ ἐκ λέξεων συνισταμένου λόγου εἰς ποσότητα αἰσθητικῶν στοιχείων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ περιεχόμενον, τὰ μὲν θέματα, περὶ τὰ ὁποῖα περιστρέφεται τὸ ἔργον τοῦ Μαλακάση, εἶναι οἱ λυρικοὶ τόποι τῆς ποιητικῆς παραδόσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξ ἴσου ἀνήκουσι καὶ αἱ ποιητικαί του εἰκόνες, μεταφοραὶ ἢ ἀλληγορίαι, μὴ χαρακτηριζόμεναι ὑπὸ ἰσχυρᾶς πρωτοτυπίας· τὸ δὲ εἶδος τῆς ποιήσεώς του εἶναι μὲν λυρικόν, ἀλλὰ καὶ συχνάκις ἀντικειμενικόν, ὑπὸ τὴν ὑπὸ τοῦ συμβολισμοῦ ὅμως ἀποδιδομένην εἰς τὸ ἀντικείμενον ἔννοιαν, ὁπόθεν κυρίως προῆλθεν ἡ ἐξυποκειμενικευμένη φυσιολατρεία· ἐνταῦθα σημειωτέα ἡ εὔστοχος χρῆσις πλαγίου ὑποκειμενισμοῦ, ἀντὶ τοῦ κατ' εὐθεῖαν καὶ ἀποτόμου τοιούτου εἰς τὰς παρομοιώσεις παλαιοτέρων του ποιημάτων, τοῦ ὁποίου ἡ πειστικότης παρουσιάζεται ἀνέκαθεν ἀσθενής. Τέλος ὁ τόνος τῆς ποιήσεως τοῦ Μαλακάση εἶναι ὁ ἐλεγειακός, κορυφούμενος ἐνίοτε εἰς διθυραμβικόν. Τὸν τόνον τοῦτον ὁ ποιητὴς ἀνέπτυξε καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ πλάτος. Ποιήματα τοῦ Μαλακάση μετεφράσθησαν εἰς ξένας γλώσσας ὑπὸ τοῦ Karl Dieterich («Lyriker Anthologie Neuegr.»), τοῦ Jean Michel («Anthologie des Poètes néo-grecs») κλπ. ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Μαλακάσι *[Γεωγρ.]*. Βουνοσειρὰ παρὰ τὸ χωρίον Μαλακάσι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Καλαμπάκας, φέρουσα διάφορα τοπικὰ ὀνόματα. Εἰς αὐτὴν φύεται ἐν ἀφθονίᾳ ἡ μισχανθὴς δρῦς. Ι. Σ. Σ.

—**Μαλακάσι**, ἢ ***Μαλαπάσι*** *[Γεωγρ.]*. —1) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἠλείας χωρίου *Ἐλαιῶν* (βλ. λ.). —2) Ἄλλη ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἠλείας (κοινότης Βροχίτσης) χωρίου *Βυτινέϊκα* (βλ. λ.). —3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ΒΔ τῆς Καλαμπάκας εἰς ἀπόστασιν 6 ὡρῶν καὶ εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ λίαν ἀποτόμων κλιτύων. Χωρίζεται εἰς δύο συνοικίας, χωριζομένας ὑπὸ βαθυτάτου ῥεύματος, καὶ παράγει ὀπώρας, ἀμπελουργικὰ προϊόντα καὶ ὀλίγους δημητριακούς. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 832.

—**Μαλακασίου, τέως δῆμος** — *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Μαλακασίου, Νέας Κουτσούφλιανης* καὶ *Στρούζης* μὲ ἕδραν τὸ *Μαλακάσιον*. Ἠρίθμει 2.300 κατοίκους περίπου. Χ. Δ.

Μαλακάσιοι (οἱ), ἢ ***Μαλακασαῖοι***. Φυλὴ ἀλβανικὴ ἀναφαινομένη ἐν Ἠπείρῳ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα καὶ ἀναφερομένη ἐν τῷ «Χρονικῷ» τῶν αὐταδέλφων μοναχῶν Πρόκλου καὶ Κομνηνοῦ. Κατὰ τὸ ἀνωτέρω χρονικὸν οἱ Μαλακάσιοι κατὰ τὸ 1378 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλβανοῦ φυλάρχου Γκίνου Φράτα ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Ἰωαννίνων, ὧν δεσπότης ἦτο ὁ Σέρβος Θωμᾶς Πρελοῦμπος, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς. Ἑτέραν ἐπίσης κατὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐκστρατείαν ἐπεχείρησαν κατὰ τὸ 1379 διὰ πλοιαρίων ἀπὸ τῆς λίμνης, ἀλλὰ καὶ τότε ἀνεπιτυχῶς. Συγγενεῖς πρὸς τοὺς Μαλακασίους εἶναι οἱ Μπουΐοι καὶ οἱ Μεσαρῖται, ἅπαντες δὲ εἰκάζεται ὅτι κατῆλθον ἀπὸ τὰ βόρεια τῆς Ἀλβανίας. Οἱ Μαλακάσιοι σὺν τῷ χρόνῳ ἄλλοι μὲν ἐξηλληνίσθησαν, ἄλλοι δὲ ἐξεβλαχίσθησαν, συγχωνευθέντες μὲ τοὺς σημερινοὺς Βλάχους τῆς Πίνδου. Ἐξ αὐτῶν ἐδόθη προφανῶς τὸ ὄνομα Μαλακάσι εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Πίνδου ἐκτεινομένην ὁμώνυμον ἐπαρχίαν καὶ εἰς τὸ ὁμώνυμον χωρίον. Χ. Ι. Σ.

Μαλακάσιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις μεσαιωνικὴ κειμένη ἐν Ἠπείρῳ ἄγνωστον ποῦ, ἀναφαινομένη δὲ τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα καὶ λαβοῦσα προφανῶς τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἀλβανικῆς φυλῆς τῶν *Μαλακασίων* (βλ. λ.). Τῷ 1381 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ φυλάρχου Γκίνου Ζενεβίση, ὑφ' ὃν παρέμεινε πιθανώτατα μέχρι τοῦ 1418. Ἀργότερον οὐδαμοῦ ἀναφαίνεται. Χ. Ι. Σ.

—**Μαλακασίου** ***περιφέρεια*** *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων τῆς Ἠπείρου, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀντερεισμάτων τῆς Πίνδου κυρίως καὶ περιλαμβάνουσα τὰ χωρία *Μέτσοβον, Μηλιά, Βοτονόσι, Ἀνήλιον, Ἀνθοχώρι (Δερβεντίστα), Μέγα* καὶ *Μικρὸν Περιστέρι (Προσγόλι), Μεγάλη* καὶ *Μικρὴ Ρότιστα, Κρύψη, Ἀνατολικὴ (Λουχάνιστα), Βαθύπεδον (Προσβάλα), Χρυσοβίτσα, Πέτρα, Λιάπι, Δεμάτι, Κρυόβρυση (Γοβριτσά), Καρυὲς (Μουγγλιοί), Μάζια, Κοντοβράκη*, τὰ *Καμποχώρια* τῶν Ἰωαννίνων, *Ἀρδομίστα, Γιάννιστα, Καστρίτσα (Μπαρκουμάδι), Κατσικά, Κουτσουλιό, Κλαγιάδες, Γεοακάρι, Ἡλιόκαλη (Μουρκιοί), Γουλᾶ, Χαροκόπι (Μπαουτουβάρη), Καστανιὲς (Μουζακαῖοι), Κυπαρίσσια (Φράστανα), Γορίτσα, Κολωνιάτι, Σερβιανά, Μπεζιάνι, Λεσιανά, Κρυφοβό, Κοντινοί, Ρεβένια*, τὰ *Χουλιαροχώρια, Πετροβοῦνι (Βασταβέτσι), Παλαιοχώρι, Μιχαλίτσι, Χουλιαράδες, Προσήλιον (Ντοβίζδιανα)*, τὰ *Βλαχοχώρια, Συρράκον, Καλαρρύτες* καὶ *Ματσούκι* ὡς καὶ τὰ *Κατσανοχώρια*. Ἐκ τούτων τὰ χωρία Μέτσοβον, Ἀνήλιον, Μηλιά, Συρράκον, Καλαρρύτες, Ματσούκι, Παλαιοχώρι, Προσήλιον καὶ Βαθύπεδον εἶναι βλαχόφωνα διὸ καὶ Βλαχοχώρια καλοῦνται. Ἄλλοτε ὑπήγοντο εἰς τὴν περιοχὴν Μαλακασίου καὶ τὰ εἰς τὸν νομὸν Τρικκάλων ὑπαγόμενα χωρία *Μαλακάσι* καὶ *Κουτσούφλιανη*. Πόθεν ἡ περιοχὴ αὕτη ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν εἶναι ἄγνωστον, πάντως ὅμως αὕτη ἔχει σχέσιν πρὸς τοὺς κατὰ τὸν μεσαίωνα ζήσαντας ἐν Ἠπείρῳ *Μαλακασίους* (βλ. λ.). Τὴν περιοχὴν ἅπασαν διαρρέει ὁ ποταμὸς Ἄραχθος, τὸ δὲ ἔδαφός της εἶναι ἄγονον, πετρῶδες καὶ γυμνόν. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα, ὡς τὸ τοῦ κτίστου, ξυλουργοῦ, πολλοὶ ἀποδημοῦν εἰς Ρουμανίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἄλλοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν (Μέτσοβον, Συρράκον, Καλαρρύτες, Ματσούκι, Περιστέρι) καί τινες εἰς τὸ ἐμπόριον ἐν Ἰωαννίνοις, Πρεβέζῃ, Ἄρτῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἅπαντα τὰ χωρία τοῦ Μαλακασίου ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐξαιρέσει τοῦ Συρράκου καὶ Καλαρρυτῶν ἦσαν ἐθνικὰ κτήματα (ἰμλιάκια). Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὰ χωρία τοῦ κεντρικοῦ ἰδίως Μαλακασίου διῳκοῦντο ὑπὸ ἐπάρχου (μουδίρη) διαμένοντος εἰς Κράψην, τὰ δὲ τοῦ βορείου ὑπὸ ἄλλου ἑδρεύοντος εἰς Μέτσοβον. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα τὸ Μαλακάσι ἀπετέλεσεν ἀρματολίκιον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Pouquevil*, Voyage, τ. Β' σ. 324, 339. τ. Γ σ. 317.—*Ι. Λαμπρίδου*, Ἠπειρωτικὰ μελετήματα («Μαλακασιακὰ» εἰς τεύχη δύο) (Ἀθῆναι 1888).—*Κ. Κρυστάλλη*, Τὸ Μαλακάσι, περιοδ. «Ἑβδομὰς» τ. Η' 1891. Χ. Ι. Σ.

Μαλακάστρα, ***Ἄνω*** καὶ ***Κάτω*** *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς Ἀλβανίας, κατοικουμένη ὑπὸ Ἀλβανῶν, κειμένη μεταξὺ Τεπελενίου καὶ Μπερατίου καὶ περιλαμβάνουσα περὶ τὰ 30 χωρία, ἅπαντα ἀλβανικά. Χ. Ι. Σ.

Μαλακατές, ***Σπυρίδων***. Βοτανικός, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1889. Ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1909· μετέβη εἶτα εἰς Γερμανίαν, ἔνθα εἰδικεύθη εἰς τὴν βοτανικήν. Τῷ 1929 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν τῇ ἀνωτάτῃ γεωπονικῇ σχολῇ. Ἔγραψε: «Die Flora von Kea» («Repertorium Fedde» Berlin), «Ἡ χλωρὶς τῆς Κιμώλου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νησίδων Ἐρημομήλου, Πολυαίγου, Ἁγίου Στάθη κλπ.», «Ἡ χλωρὶς τῆς Σερίφου», «Ἡ χλωρὶς τῆς Ἄνδρου», «Ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐξελίξεως τῶν καυστικῶν τριχῶν τῶν Urtica dioica L., Urtica pilulifera L., Urtica urens L.» κ.ἄ.

Μαλακηνός, ***Ἰωάννης***. Πρωτοσπαθάριος, προύχων τῆς Λακεδαίμονος, ἐπὶ βασιλείας Βασιλείου Β', «ἀνὴρ τὰ πρῶτα φέρων ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ συνέσει καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ Ἑλλάδα» κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ ὁσίου Νίκωνος. Ἐθεωρεῖτο πρόγονος τῶν μετέπειτα ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ Φωκίδι μεγαλοκτημόνων Μελισσηνῶν. Περὶ τὸ 997 διεβλήθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὡς δῆθεν συνεννοούμενος λάθρα μετὰ τῶν Βουλγάρων, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον δύο τουρμάρχας, οἱ ὁποῖοι τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ὡδήγησαν δέσμιον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ ὁσίου Νίκωνος κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του, ἀλλὰ καὶ νὰ προχειρισθῇ συγκλητικός. Ἐξ ὅσων ὅμως λέγει ὁ Κεδρηνός, φαίνεται μᾶλλον ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τὸν περιώρισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς ἐπικίνδυνον, θέλων νὰ ἐξασφαλισθῇ ἀπὸ τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πρὸς τοὺς Βουλγάρους πολέμου, τὸν ὁποῖον τότε διεξῆγε. Ν.Α.

Μαλάκης, ***Γιακουμῆς***. Κρὴς λόγιος; ζήσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ εἰς τὴν δημώδη ἑλληνικὴν τὸ ἔργον τοῦ Ἑνετοῦ Φραγκίσκου Λορεδάνου «Scherzi geniali», ἐκδοθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον «Παίγνια φαντασίας» ἐν Βενετίᾳ τῷ 1711 καὶ 1789, καὶ συνέγραψε τὸν «Μετανοημένον Ἀλέξανδρον», ἔργον ἀξιοπαρατήρητον διὰ τὸ ἰδιόρρυθμον καὶ πρωτότυπον τοῦ ὕφους. ΕΡ. Μ.

—**Μαλάκης**, ***Εὐθύμιος***· βλ. λ. *Εὐθύμιος* Μαλάκης.

—**Μαλάκης**, ***Νικηφόρος Δούκας, Παλαιολόγος***. Ἰατρὸς ἀναφερόμενος ἐν τῷ σατιρικῷ διαλόγῳ τοῦ ΙΕ' ἀρχομένου αἰῶνος «Ἐπιδημία Μάζαρι ἐν Ἅδου». Τὸ τρίτον μέρος τῆς σατίρας ταύτης ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἐπιστολῶν, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἀπεστάλη δῆθεν ἐξ Ἅδου ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Ὁλοβόλου, προσώπου τοῦ διαλόγου, εἰς τὸν ἰατρὸν Μαλάκην, ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τοῦ Μαλάκη εἰς τὸν Ὁλόβολον. Ὁ Μαλάκης, διαμένων ἐν Πελοποννήσῳ καὶ στενοχωρούμενος, παραπονεῖται πρὸς τὸν Ὁλόβολον, ὁ ὁποῖος τὸν συμβουλεύει νὰ πίῃ τὸ ὕδωρ τῆς Λήθης. Περὶ τοῦ Μαλάκη οὐδὲν ἄλλοθεν γνωρίζομεν· πιθανώτατα ὅμως δὲν πρόκειται περὶ πλάσματος τῆς φαντασίας τοῦ συγγραφέως. [Πρβλ. *Μ. Treu*, Mazaris und Holobolos, ἐν «Byz. Zeitschrift», τόμ. 1 (1892) σελ. 88.] Δ.Α.Ζ.

Μαλάκι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Βλασίου (Καραμπασίου) τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 94. Χ. Δ.

— **Μαλάκι**, ***Ἐπάνω*** καὶ ***Κάτω*** *[Γεωγρ.]*. Χωρία ἀνήκοντα εἰς τὴν κοινότητα Ἄνω Βαρσαμονέρου τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης. Κεῖνται ἐπὶ κλιτύος λόφων καταφύτων ἐξ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δένδρων καὶ ἔχουσιν ὡραίαν θέαν πρὸς ΒΝ. καὶ Δ. Καὶ τὸ μὲν Ἐπάνω ἔχει 121 κατοίκους, τὸ δὲ Κάτω 116 (1928). Ἔχουσι δημοτικὸν σχολεῖον. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1867 ἀπέκρουσαν οἱ ἐπαναστάται ἐνταῦθα τοὺς Τούρκους. Ε.Γ.

μαλάκια (τὰ) (Mollusca) *[Ζωολ.]*. Ἄθροισμα ζῴων τῆς συνομοταξίας τῶν *μεταζῴων*. Τὰ μαλάκια εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἀθροισμάτων τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου καὶ παρ' ὅλην τὴν ὁμοιογένειαν, ἣν παρουσιάζουσι πρὸς ἄλληλα, λόγῳ τῶν πολλαπλῶν διαφορῶν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματός των, καθίσταται δυσκολώτατος ὁ γενικὸς χαρακτηρισμὸς τῶν γενῶν καὶ εἰδῶν, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ ἄθροισμα τοῦτο. Τὸ σῶμά των (εἰς τὰ ἐνήλικα) οὐδὲν ἴχνος μεταμερισμοῦ δεικνύει. Τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ἀμφίπλευρον συμμετρίαν, ἥτις ὅμως ἐνίοτε, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος, ἀλλοιοῦται καὶ τελείως ἐξαφανίζεται, ὅπως τοῦτο γίνεται κατάδηλον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν γαστεροπόδων. Τὸ σῶμα προστατεύεται ὑπὸ κόγχης ἀσβεστολιθικῆς συστάσεως, ἥτις εἶναι μονόθυρος ἢ δίθυρος. Εἰς πλεῖστα ὅμως μαλάκια ἡ κόγχη ἐλλείπει τελείως. Ἡ κόγχη εἶναι εἰς πάντα τὰ μαλάκια τῆς αὐτῆς συστάσεως καὶ περιλαμβάνει ἐκ τῶν ἔξωθεν πρὸς τὰ ἔσωθεν τὰ ἑξῆς: 1) Λεπτότατον στρῶμα, ὅπερ καλεῖται ἐπιδερμὶς καὶ δίδει εἰς τὴν κόγχην τὸ χαρακτηριστικὸν ταύτης χρῶμα, διάφορον εἰς τὰ διάφορα εἴδη. 2) Ἐνδιάμεσον ζώνην, ἥτις σχηματίζεται ἐξ ἀσβεστολιθικῶν πρισματίων καὶ 3) ἐσωτερικὸν στρῶμα ἢ ἐπίστρωσιν, ἥτις σχηματίζεται ἐξ ἀλληλοδιαδόχων λεπίδων καὶ συνίσταται ἐξ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου καὶ ὀργανικῆς τινος οὐσίας, *κογχιολίνης* καλουμένης. Ὅταν ἡ ἐσωτερικὴ αὕτη ἐπίστρωσις, ἥτις καλεῖται καὶ *μαργαρώδης ἐπίστρωσις*, ἀποτελῆται ἐκ λεπτοτάτων τὴν ὑφὴν λεπίδων, διὰ τῆς διαθλάσεως τοῦ φωτὸς παράγει ἰριδίζοντα φαινόμενα, ὅταν δὲ εἶναι παχεῖα, τότε οὐδὲν ἰριδίζον φαινόμενον παράγεται καὶ γενικῶς ὁ χρωματισμός της εἶναι λευκός. Ἡ κόγχη προέρχεται ἐκ τιτανώδους οὐσίας, ἣν ἐκκρίνουσιν αἱ πτυχώσεις καὶ ἀναδιπλώσεις τοῦ μαλακοῦ δέρματος, ὅπερ καλύπτει τὸ σῶμα καὶ καλεῖται *μανδύας* ἢ *χιτών*. Ἡ συνάφεια τοῦ ζῴου μετὰ τῆς κόγχης εἶναι μικρὰ καὶ λαμβάνει χώραν εἰς ἐκεῖνα τὰ τμήματα τοῦ σώματος, ἐφ' ὧν προσφύονται ἢ διάφοροι μύες ἢ ἕτερα προσαρτηματικὰ ὄργανα τοῦ χιτῶνος. Ἐφ' ὅσον ἡ κόγχη ἐλλείπει, τὸ σῶμα τῶν ζῴων καλύπτεται ὁλικῶς ἢ μερικῶς ὑπὸ ὀστεΐνης ἢ χονδρίνης πλακός, ἥτις δυνατὸν νὰ εὑρίσκεται ἐκτὸς ἢ ὑπὸ τὸν μαλακὸν μανδύαν τοῦ ζῴου. Πάντα τὰ σκληρὰ ταῦτα τμήματα τῶν μαλακίων οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν σκελετόν των.

Τὸ σῶμα τῶν μαλακίων περιλαμβάνει, γενικῶς, τρία μέρη: τὴν *κεφαλήν*, τὸ *σπλαγχνικὸν τμῆμα* καὶ τὸν *πόδα*. Ὁ ποὺς εἶναι ἐκ τῶν χαρακτηριστικωτέρων ὀργάνων τῶν μαλακίων, διότι εἶναι τὸ μοναδικὸν σχεδὸν ὄργανον τῆς κινήσεως. Ὁ ποὺς εἶναι μυῶδες προσάρτημα τοῦ σώματος, διαφόρου μεγέθους καὶ μορφῆς, καὶ συνδεδεμένον μετὰ τῆς κόγχης. Ἀναλόγως τῆς λειτουργίας καὶ τῆς μορ-

Digitized by Google

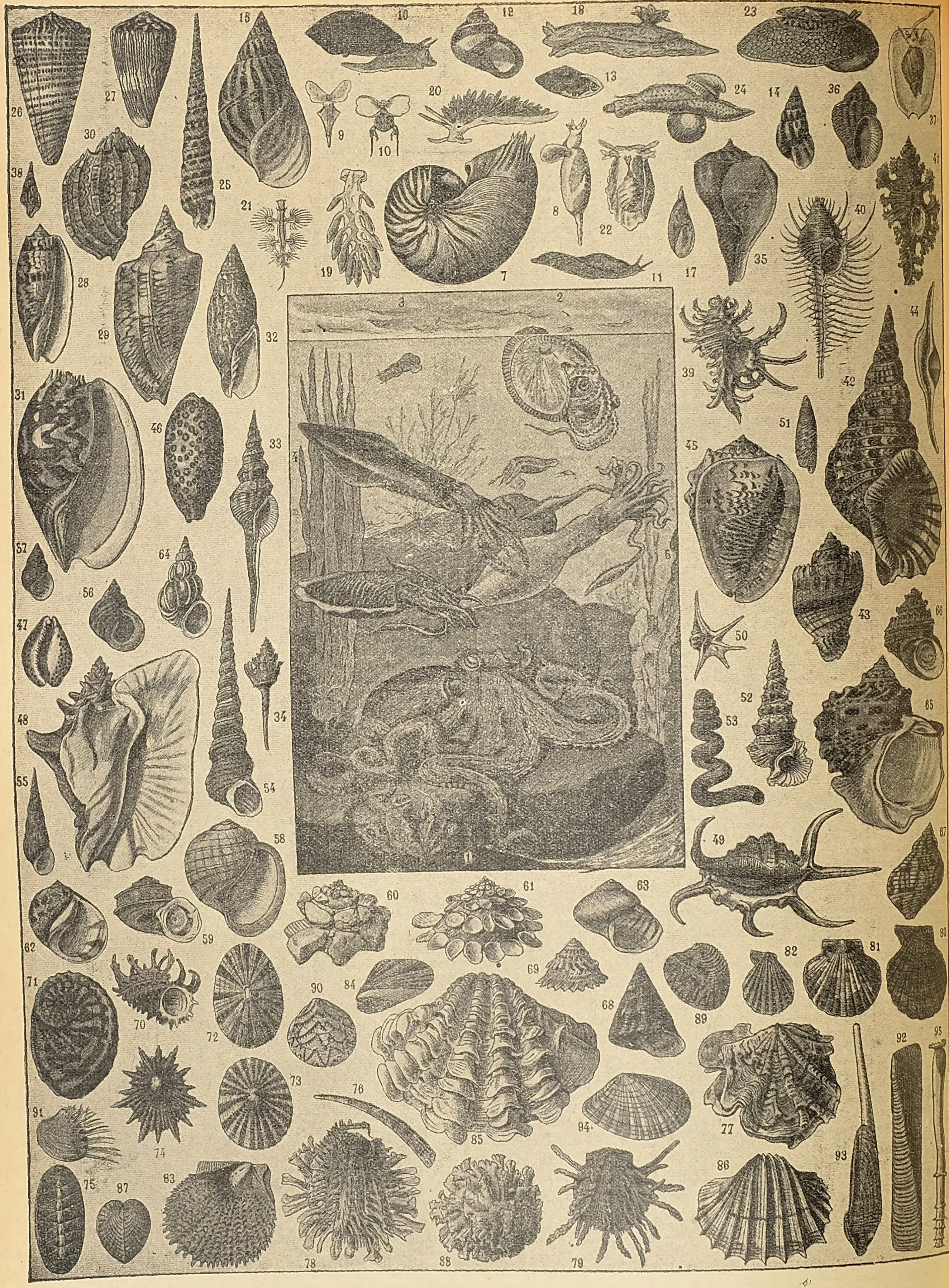

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΤΥΠΟΙ ΜΑΛΑΚΙΩΝ

[1=Πολύπους. 2='Αργοναύτης. 3=Σεπηόλα. 4=Τευθὶς ἡ κοινή. 5=Τευθὶς ἡ πελάγιος. 6=Σηπία. 7=Ναυτίλος. 8=Κλειώ. 9=Κλεοδώρα. 10=Καβολινία. 11=Λεῖμαξ. 12="Ελιξ ὁ κομψός. 13="Ελιξ ὁ ὀδοντωτός. 14=Βουλίνη. 15='Αχατίνη. 16='Ωτίς. 17=Λιμναῖος. 18=Δορίς. 19='Εμβλετονία. 20=Αἰολίς. 21=Γλαῦκος. 22=Φυσαλίς. 23='Ομβελία. 24=Καριναρία 25=Διατρητής. 26=Κῶνος ὁ παράκτιος. 27=Κῶνος τῆς Σουμάτρας. 28=Βάλανος. 29=Βωλίτης. 30="Αρπα. 31=Κύμβιον. 32=Μίτρα. 33="Ατρακτος ἡ ἐπιμήκης. 34="Ατρακτος ἡ παγόδα. 35=Τουρμπινέλλα. 36=Βούκινος ὁ μελανόστομος. 37=Βούκινος ὁ λεῖος. 38=Κολουμβέλλα. 39=Πορφύρα ἡ μονόδους. 40=Πορφύρα ἡ λεπτάκανθος. 41=Πορφύρα ἡ ὑπέρυθρος. 42=Τρίτων. 43=Πυρούλη. 44='Ωάρια. 45=Κράνος. 46=Κυπραία ὁ ἄργος 47=Κυπραία ἡ λευκόστομος. 48=Στρόμβος. 49=Πετρόκερως. 50='Αστραια. 51=Τερεβελλία. 52=Κέριθος. 53=Σιλικαρία 54=Τουρριτέλλα. 55=Μελανία. 56=Λιτορίνη 57=Παλουδῖνος. 58='Αμπουλαρία 59=Κυκλόστομος. 60=Ξενοφόρος ὁ λιθοφόρος. 61=Ξενοφόρος ὁ πεποικιλμένος. 62=Νοτίκη. 63='Ιανθίνη. 64=Σκαλαιρία. 65=Κίδαρις ἡ μαρμαίρουσα. 66=Κίδαρις ἡ σκληρά. 67=Κίδαρις ἡ κρικωτή. 68=Τρόχος ὁ ὀξύς. 69=Τρόχος ὁ βούρχειος. 70=Δελφινούλι. 71='Αλιωτίς. 72=Φυσουρέλλα. 73=Λεπὰς ἡ πρασινίζουσα. 74=Λεπὰς ἡ μακρόκογχος. 75=Χιτών. 76=Δενταλία. 77="Οστρεον. 78=Σπόνδυλος ὁ ἀμερικανικός. 79=Σπόνδυλος ὁ κουμίγγειος. 80=Κτεὶς ἡ ὠχρά. 81=Κτεὶς ἡ κοινή. 82=Μύαξ. 83=Μοδιόλη. 84=Τρίδακνος. 85=Κάρδιον τὸ λευκόν. 86=Κάρδιον τὸ ἰνδικόν. 87='Αχηβάδα. 88='Αφροδίτη. 89=Διωνία. 90=Κίρκη. 91=Σωλήν. 92=Φωλάς. 93=Τελλίνη. 94=Κλαβία]

Digitized by Google

φῆς τοῦ ποδὸς γίνεται πολλάκις καὶ ἡ κατάταξις τῶν ζῴων τούτων εἰς τὰς διαφόρους οἰκογενείας καὶ γένη. Οὕτω εἰς τὰ *γαστερόποδα* ὁ πούς εἶναι μοναδικὴ προβολὴ τοῦ σώματος παρὰ τὴν κοιλίαν ἀναφαινομένη, εἰς τὰ *πεταλοβράγχια* ὁ πούς, συνήθως, ἔχει μορφὴν πελέκεως ἢ κλαδώδη, εἰς τὰ *σκαφόποδα* ὁ πούς εἶναι κυλινδρικὸς καὶ χρησιμεύει πρὸς μετατόπισιν τοῦ ζῴου, εἰς τὰ *κεφαλόποδα* ὁ πούς περιβάλλει τελείως τὴν κεφαλὴν καὶ διαιρεῖται εἰς μακροτάτας ἀποφύσεις, αἵτινες φέρουσι κατὰ τὰ ἄκρα των ἢ καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειάν των ἀπομυζητικὰ ὄργανα, τὰς *σικύας* (βεντούζας). Αἱ μακρόταται αὗται ἀποφύσεις τῶν κεφαλοπόδων καλοῦνται *πλόκαμοι* ἢ *βραχίονες* καὶ χρησιμεύουσι κυρίως διὰ τὴν σύλληψιν καὶ συγκράτησιν τῆς λείας.

Τὸ δέρμα εἶναι ἀρκετὰ λεπτὸν καὶ μαλακὸν καὶ ποικίλλει κατὰ τὴν μορφήν, καλυπτόμενον πάντοτε ὑπὸ μυκώδους τινὸς οὐσίας, ἥτις καλεῖται *μῦκος* καὶ προέρχεται ἐκ τῆς ἐκκρίσεως πολυπληθῶν ἀδενωδῶν κυττάρων, δι' ὧν εἶναι ἐφωδιασμένον τὸ σῶμα τῶν μαλακίων. Ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα εὑρίσκεται τὸ κυρίως δέρμα, ὅπερ, συνήθως, ἀποτελεῖται ὑπὸ ἐπιπεφυκότων ἱστῶν, μεθ' ὧν συνδέονται πλεῖστα μυώδη νημάτια, ἅτινα γίνονται πολυπληθέστερα ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσώδερμα. Κυριώτεροι χαρακτῆρες καὶ ὄργανα τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Ἡ πεπτικὴ συσκευὴ γενικῶς εἶναι μακρά, σχηματίζει περιελίξεις καὶ ἔχει σχῆμα V. Ὁ πρωκτὸς συνηθέστατα εὑρίσκεται πλησίον τοῦ στόματος. Ἡ μορφὴ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, ὡς καὶ ἡ θέσις τοῦ πρωκτοῦ, ποικίλλει ἀναλόγως εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῶν μαλακίων. Τὸ στόμα φέρει κερατώδους συστάσεως γλῶσσαν καὶ ὀδόντας εἰς κανονικὰς σειρὰς τοποθετημένους. Ἡ γενικὴ κοιλότης τοῦ σώματος διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα. Τὸ πρῶτον τούτων εἶναι ἀρκούντως εὐρὺ καὶ μέγα, ἄλλοτε δὲ πληροῦται ὑπὸ ἐπιπεφυκότων ἱστῶν, οἵτινες πολλάκις ἀποστενοῦσι τοῦτο καὶ μόνον εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος ἀφίνουσιν ἐλευθέραν δίοδον. Τὸ δεύτερον τμῆμα ἔχει περιωρισμένας διαστάσεις, εἶναι ἐλεύθερον παντὸς ἑτέρου ὀργανικοῦ προσαρτήματος καὶ σχηματίζει πέριξ τῆς καρδίας εἶδος θυλάκου, τὸ *περικάρδιον*. Ἡ καρδία εἶναι τοποθετημένη ἐντὸς τοῦ περικαρδίου καὶ παραλαμβάνει τὸ αἷμα, ὅπερ ἐκτοξεύεται ὑπὸ τῆς ἀναπνευστικῆς συσκευῆς, δηλαδὴ τὸ ἀρτηριακὸν αἷμα. Ἔχει, συνήθως, δύο κόλπους, ἐνίοτε καὶ ἕνα, καὶ μίαν κοιλίαν. Αἱ διάφοροι ἀρτηρίαι, αἵτινες ἐκφύονται ἐξ αὐτῆς, διαβιβάζουσι τὸ αἷμα εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος καὶ ἀπολήγουσι πάντοτε εἰς ἀνοικτὰς ὀπὰς διανοιγομένας εἰς κοιλότητας ἐντὸς τοῦ παρεγχύματος τοποθετημένας.

Ἡ ἐκκριτικὴ συσκευὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νεφριδίων. Τὰ ἐνήλικα ζῷα ἔχουσι δύο νεφρίδια, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀφ' ἑνὸς διανοίγεται πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἀφ' ἑτέρου συγκοινωνεῖ μὲ τὴν γενικὴν κοιλότητα τοῦ σώματος ἢ μετὰ τοῦ περικαρδίου. Τὸ νευρικὸν σύστημα τῶν μαλακίων εἶναι ὑποτυπῶδες καὶ περιλαμβάνει τὰ ἐγκεφαλικὰ γάγγλια, ἅτινα εἶναι τοποθετημένα ἄνωθεν τοῦ οἰσοφάγου καὶ συνενοῦνται διὰ ῥαφῆς, τὰ ποδικὰ γάγγλια, ἅτινα εἶναι τοποθετημένα παρὰ τὸν πόδα καὶ συνενοῦνται μεταξύ των διὰ ῥαφῆς καὶ διὰ λεπτοτάτων νευρώσεων μετὰ τῶν ἐγκεφαλικῶν γαγγλίων, καὶ τὰ σπλαγχνικὰ γάγγλια, ἅτινα ἐπαναπαύονται ἐπὶ ἐπιμήκους νευρικοῦ νήματος, διερχομένου κάτωθεν τοῦ ἐντέρου καὶ συνδεομένου διὰ τῶν δύο ἄκρων του μὲ τὰ ἐγκεφαλικὰ γάγγλια.

Τὰ μαλάκια, εἰς οἱονδήποτε εἶδος καὶ ἂν ἀνήκουσι καὶ παρ' ὅλην τὴν ἁπλότητα τοῦ σώματός των, παρουσιάζουσιν ἀξιοπαρατήρητον τελειότητα ὀργανικῆς συνθέσεως. Ἐκ τῆς ἐπισταμένης ἐμβρυογενετικῆς μελέτης των καταδεικνύεται ὅτι παρουσιάζουσι πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τοὺς ζωνοσκώληκας. Τοῦτο γίνεται καταφανὲς ἐκ τῆς προνύμφης των, ἥτις ἔχει μορφὴν πραγματικῆς τροχοσφαίρας, καταπληκτικῶς ὁμοιαζούσης πρὸς τὴν τροχοσφαίραν τῶν πολυχαιτῶν σκωλήκων. Ἐκ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων ἡ ὅρασις καὶ ἡ ἀκοὴ εἶναι εἰς μέγαν βαθμὸν ἀνεπτυγμέναι.

Ὁ τρόπος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν μαλακίων εἶναι διαφορώτατος. Τὰ *πεταλοβράγχια* δὲν ὀχεύονται· οἱ γεννητικοὶ των ἀδένες εἶναι δύο, συμμετρικοὶ καὶ παρὰ τὸ κάτω μέρος τοῦ σπλαγχνικοῦ συστήματος τοποθετημένοι. Πεταλοβράγχιά τινα, ὡς τὸ *κάρδιον* καὶ ἡ *ποταμοκόγχη*, εἶναι ἑρμαφρόδιτα, ἐνῷ τὸ *ὄστρεον* καὶ ὁ *ἀνόδους* πολλαπλασιάζονται τῇ συμμετοχῇ γενῶν (ἄρρενος καὶ θήλεος). Τὰ *γαστερόποδα* εἶναι ὁτὲ μὲν ἑρμαφρόδιτα, ὡς ἡ *ἁλιωτὶς* καὶ ἡ *λεπάς*, ὁτὲ δὲ πολλαπλασιάζονται τῇ συμμετοχῇ τῶν γενῶν. Τὰ *προσθιοβράγχια* ἔχουσι πάντοτε γεννητικὰ ὄργανα. Τὸ ἄρρεν γεννητικὸν ὄργανον, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἀποτελεῖται ἐκ κλαδώδους ἀδένος· ὁ ἐκκριτικὸς πόρος τοῦ ὄρχεως διανοίγεται κατὰ τὴν λαιμικὴν χώραν. Τὸ σχῆμα τοῦ πέους εἶναι διαφορώτατον. Τὸ θῆλυ γεννητικὸν ὄργανον ἀποτελεῖται ἐξ ἀδένος, ὅστις ἐπέχει θέσιν ᾠοθήκης, καὶ ἐξ ἐκκριτικοῦ πόρου, ὅστις εὑρίσκεται παρὰ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα τῶν ἑρμαφροδίτων γαστεροπόδων ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν γεννητικῶν τρημάτων καὶ τοῦ ἑρμαφροδίτου ἀδένος, ὅστις ἐκκρίνει παχὺ ὑγρόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπιπλέουσι τὰ ᾠοσφαίρια καὶ τὰ κοκκοσφαίρια. Πάντα τὰ *κεφαλόποδα* πολλαπλασιάζονται δι' ὀχείας. Γενικῶς τὰ ἄρρενα εἶναι μικρότερα τῶν θηλέων. Τὸ γεννητικὸν ὄργανον τοῦ θήλεος ἀποτελεῖται ὑπὸ ᾠοθήκης, ἥτις περιβάλλεται ὑπὸ ἰδιορρύθμου χιτῶνος. Τὰ περισσότερα τῶν μαλακίων εἶναι ᾠοτόκα καὶ ἐλάχιστα εἶναι ᾠοζῳοτόκα. Τὰ ζῷα ταῦτα παρουσιάζουσι καταπληκτικὴν γονιμότητα.

Τὰ μαλάκια διαιροῦνται εἰς 5 κατηγορίας, τὰς ἑξῆς: *ἀμφίνευρα, γαστερόποδα, πεταλοβράγχια, σκαφήποδα* ἢ *σκαφόποδα* καὶ *κεφαλόποδα* (βλ.λ.). Δ.Ν.Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένων μαλακίων παρουσιάζονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι σήμερον. Τὰ μαλάκια παρέχουν τὰ πολυαριθμότερα καὶ οὐσιωδέστερα διὰ τὴν στρωματογραφίαν καὶ τὴν ἱστορικὴν γεωλογίαν χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα. Εἶναι τὰ συχνότερα καὶ ἀφθονώτερα ἀπολιθώματα, ἰδίᾳ ἐντὸς στρωμάτων τοῦ μεσοζωϊκοῦ καὶ τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

μαλακία (ἡ)· τρυφή, μαλθακότης, χαυνότης· ‖ σωματικὴ ἢ πνευματικὴ ἀδυναμία: «*θεραπεύει πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν*» (ἐκ τοῦ παρὰ *Ματθ.* 4, 23) ‖ τὸ σαρκικὸν ἁμάρτημα, *αὐνανισμός* (διὰ τὴν ἐκ τοῦ αὐνανισμοῦ προερχομένην ἀδυναμίαν καὶ χαύνωσιν).

— *[Παθολ.]* Καλεῖται *μαλακία* (malacia) διαταραχή τις τῆς ὀρέξεως ἢ μᾶλλον διαστροφὴ ταύτης, συνισταμένη εἰς νοσηρὰν ἐπιθυμίαν στρεφομένην πρὸς τὰ διεγερτικὰ ἢ τὰ ὀξινα ἐδέσματα, ἀπαντῶσα δὲ κυρίως εἰς τὰς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς κυήσεως γυναῖκας· ὀφείλεται εἰς ψυχικὴν διαστροφήν. Μ. Ν. Κ.

μαλακίζω· ἀρχ., καθιστῶ τινα μαλθακόν, χαῦνον, ἐκθηλύνω, χαυνώνω, ἀδυνατίζω· ‖ αὐνανίζω τινὰ (νέον)· ‖ παθ. *μαλακίζομαι* (νέον) αὐνανίζομαι.

μαλακίνη (ἡ) (Malakine) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτως ἐκλήθη ἡ σαλικυλοπαραφαινετιδίνη

$$C_6H_4 \begin{cases} OC_2H_5 \\ N{=}HC.C_6H_4OH. \end{cases}$$

Κιτρινωπαὶ βελόναι, διαλυταὶ εἰς ἀλκοόλην καὶ χλωροφόρμιον, ἀδιάλυτοι εἰς τὸ ὕδωρ, τηκόμεναι εἰς 92°. Τὸ σκεύασμα εἶναι φάρμακον ἀντιπυρετικόν, ἀναλγητικόν, ἔχον δρᾶσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῆς ἀντιπυρίνης καὶ ἀντιπυρετίνης, ἐπὶ πλέον δὲ εἶναι καὶ ταινιοκτόνον. Χρησιμοποιεῖται ἐπὶ πυρετῶν, ῥευματισμῶν, νευραλγιῶν καὶ ταινίας. Δόσις 1,0 γρ. πλειστάκις τῆς ἡμέρας. Ὡς ἀντιπυρετικὸν εἰς τοὺς φθισικοὺς δίδεται εἰς δόσιν 0,5 γρ. ἀνὰ δίωρον. Κ. Γ. Μ.

Μαλακιοί, ἢ *Μαλακοί [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 40' ἀπὸ τῶν Ἀρκαδάδων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 263. Χ. Δ.

μαλάκισμα (τό), καὶ *μαλακισμός*· ἐξασθένησις, χαύνωσις, ἐκθήλυνσις.

μαλακισμένος, —η, —ο· παθ. μετχ. τοῦ *μαλακίζω*, ὁ νωθρὸς τὴν διάνοιαν, εὐήθης.

Μαλάκκα (Malacca) *[Γεωγρ.]*. —1) Ἀποικία τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Μαλάκκας, ἐπὶ τῶν Δ. ἀκτῶν αὐτῆς, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῶν Ἐγκαταστάσεων τῶν Στενῶν (Straits Settlements). Ἔχει ἔκτασιν 1865 τ. χλμτρ. καὶ 184.437 κατ. Ἔχει μεταλλεῖα κασσιτέρου καὶ χρυσοῦ καὶ παράγει ὄρυζαν, πέπερι, μοσχοκάρυα, βανίλλην κτλ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Μαλάκκα*.

—2) Πρωτεύουσα τῆς ἀποικίας τῆς Μαλάκκας, ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ καὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος χωρίζει αὐτὴν εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ Β. κατοικεῖται ὑπὸ Μαλαίων καὶ Κινέζων, τὸ δὲ Ν. ὑπὸ Εὐρωπαίων. Κάτ. 21.200. Εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη, ἧς τὸν λιμένα ἐπεσκέπτοντο ἤδη ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Πέρσαι ἔμποροι. Ἔχει ἐρείπια παλαιᾶς πορτογαλικῆς ἐκκλησίας, κατασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀλμπουκέρκη, καὶ ὀλλανδικὸν δημαρχεῖον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν ἐρείπια ὀλλανδικοῦ φρουρίου. Οἱ Πορτογάλοι κατέλαβον αὐτὴν τῷ 1511 καὶ ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος μετέβαλον αὐτὴν εἰς τὴν μᾶλλον ἀνθοῦσαν ἐκ τῶν ἀσιατικῶν ἀποικιῶν των. Εἶχεν ἄλλοτε μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν, τὸ μεγαλύτερον ὅμως μέρος τῆς ὁποίας ἀπερρόφησαν σήμερον ἡ Σιγγαπούρη καὶ ἡ Πένανγκ. Τῷ 1641 κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ὀλλανδοί, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπώλησαν τῷ 1795 εἰς τοὺς Ἄγγλους. Οὗτοι τὴν ἐπέστρεψαν εἰς τοὺς Ὀλλανδοὺς τῷ 1814, ἀλλὰ τὴν ἀνακατέλαβον τῷ 1824, ἔναντι ἀνταλλαγμάτων εἰς τὴν Σουμάτραν. Μ. Δ. Β.

— **Μαλάκκας** *πορθμός [Γεωγρ.]*. Μέγιστον ἀμφίγειον, χωρίζον τὸ νότιον ἥμισυ τῆς χερσονήσου τῆς Μαλάκκας (Μαλαϊκῆς χερσονήσου) ἀπὸ τὸ πρὸς δυσμὰς βόρειον ἥμισυ τῆς Σουμάτρας, ἐπικοινωνοῦν δὲ τὰ ΝΑ. τοῦ κόλπου τῆς Βεγγάλης πρὸς τὴν κοινὴν συμβολὴν τῶν θαλασσῶν τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰάβας. Τὰ βάθη τοῦ ἀμφιγείου εἶναι πολὺ μικρὰ (25 — 30 ὀργ.) κατὰ μέγιστον, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέγα μῆκός του (430 μιλλ.) καὶ τὸ εὖρός του (25 μίλλ. κατὰ μέσον ὅρον). Πρὸς τὸ ΝΑ. στόμιόν του καὶ ἐπὶ τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου (ἀρχ. *Χρυσῆ Ἀκτή*) ἡ *Σιγγαπούρη*, καταστήσασα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της τὸ ἀμφίγειον ἐπισημότατον διέκπλουν πρὸς τὴν Ἄπω Ἀνατολήν. Τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα αὐτοῦ καλεῖται καὶ «στενὸν τῆς Σιγγαπούρης», τὸ δὲ δυτικὸν «στενὸν τοῦ Ντουριάν». Σ. Ε. Λ.

— **Μαλάκκας** *χερσόνησος* (ἀγγλ. Malay Peninsula, γαλλ. καὶ ἰταλ. Malacca, ἱσπαν. Malaca, γερμαν. Malaïischen Halbinsel *[Γεωγρ.]*. Χερσόνησος τῆς ΝΑ. Ἀσίας, ἀποτελοῦσα μακρὰν καὶ στενὴν προέκτασιν τῆς Ἰνδοκίνας πρὸς Ν. Ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν καλεῖται *Τάνα Μαλάγου* (Tana Malayu). Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Βιρμανίας καὶ τοῦ Σιάμ, τμήματα τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται ἐν τῇ χερσονήσῳ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Σιὰμ καὶ τοῦ νοτίου τμήματος τῆς Σινικῆς θαλάσσης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μαλάκκας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ κόλπου τῆς Βεγγάλης. Τὸ μῆκος αὐτῆς εἶναι 1577 χλμ., τὸ μέγιστον πλάτος 330 χλμ., τὸ ἐλάχιστον πλάτος, ἐν τῷ ἰσθμῷ τοῦ Κρά, 70 χλμ., τὸ δὲ ἐμβαδὸν 212.000 τετρ. χλμ. καὶ οἱ κάτοικοι 3.500.000. Πρὸς τὸ Β. αὐτῆς τμῆμα σχηματίζεται ὁ ἰσθμὸς τοῦ Κρά, ὁ ὁποῖος ἑνώνει τὴν χερσόνησον μετὰ τῆς Βιρμανίας καὶ τοῦ Σιάμ. Ἔχει ἔδαφος γενικῶς ὀρεινόν, ἕνεκα δὲ τούτου αἱ συγκοινωνίαι μεταξὺ τῶν δύο αὐτῆς ἀκτῶν εἶναι λίαν δυσχερεῖς καὶ ἐλάχισται. Τὸ Β τμῆμα αὐτῆς διασχίζεται ὑπὸ τριῶν ὀροσειρῶν παραλλήλων καὶ ἐχουσῶν κατεύθυνσιν ἀπὸ Β πρὸς Ν., αἵτινες ἀποτελοῦν συνέχειαν τῶν ὀροσειρῶν τῶν κατερχομένων μεταξὺ τῶν λεκανοπεδίων τῶν ποταμῶν Σαλουὲν καὶ Μενὰμ τῆς Βιρμανίας καὶ τοῦ Σιάμ, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ ὄρος Μυενμολετκὰτ (2110 μ.). Πρὸς Ν. τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Κρὰ ἐκτείνονται δύο ἄλλαι μεμονωμέναι ὀροσειραί: ἡ μὲν παραλλήλως τῆς Δ. παραλίας μέχρι τοῦ Πέρακ καὶ καλεῖται Κάου Λουάνγκ (ἤτοι μεγάλα ὄρη)· ἡ δὲ πρὸς Α. τοῦ Πέρακ διακλαδουμένη πρὸς ἁπάσας τὰς διευθύνσεις καὶ περικλείουσα τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῆς χερσονήσου, αἵτινες εἶναι ἡ Γκουνὸν Ρίαμ (2450 μ. ὕψος), ἡ Γκουνὸν Τάχαν (2190 μ.), ἡ Γκουνὸν Ράτζα (1982 μ.), ἡ Ἄφιρ (1173 μ.) κλπ. Οἱ πρόποδες πλείστων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς χερσονήσου εἶναι ἐσκαμμέναι ὑπὸ ἀφθόνους βαθυτάτων καὶ πολυκλάδων σπηλαίων. Ἔχει πολλοὺς ποταμοὺς χειμαρρώδεις, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Τενασσερίμ, χυνόμενος ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας, ὁ Πάκτσαμ, τοῦ ὁποίου αἱ ἐκβολαὶ ἀποτελοῦν βαθὺν ποταμόκολπον καὶ ὁ ὁποῖος χωρίζει τὴν Βιρμανίαν ἀπὸ τὸ Σιάμ, ὁ Πέρακ καὶ ὁ Πάχανγκ, οἵτινες εἶναι οἱ δύο σημαντικώτεροι ποταμοὶ τῆς Μαλάκκας, ὁ Μπέρναμ, ὁ Κλάνγκ, ὁ Πατάνι, ὁ Ἰντάου κτλ. Τὸ ἀκρότατον ΝΑ. σημεῖον τῆς χερσονήσου, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ νοτιώτατον τῆς Ἀσίας, εἶναι τὸ ἀκρωτήριον Ρομανία. Αἱ ἀκταὶ τῆς Μαλάκκας περιβάλλονται ὑπὸ πολλῶν νήσων, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι πρὸς Δ. μὲν καὶ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. τὸ ἀρχιπέλαγος Μεργκουΐ, ἀποτελούμενον ἀπὸ πλῆθος μικρῶν βραχωδῶν νήσων, αἱ νῆσοι Πουκέτ, Σαλάνγκα, Τρότто, Μπούτον, Λανκάβι, Πίνανγκ, Ντίντινγκ καὶ πρὸς τὸ νοτιώτατον ἄκρον ἡ νῆσος τῆς Σιγγαπούρης, χωριζομένη ἀπὸ τῆς χερσονήσου ὑπὸ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ Σαλὰτ Τάμπροχ· πρὸς Α. δὲ αἱ νῆσοι Τίντζυ, Τιόμαν, Μπερχάλα, Ρέντανγκ, Πέρχινταν καὶ βορειότερον αἱ νῆσοι Σαμμιὲ καὶ Τάου. Κόλπους ἔχει ἐπὶ μὲν τῆς Α. ἀκτῆς τὸν Μπάντον, τὸν Σάβι καὶ τὸν Μπλούμουτ, ἐπὶ δὲ τῆς Δ. τὸν Βέλντ, τὸν Πὰν Νγκά, τὸν Τενασσερὶμ κτλ. Ἀκρωτήρια ἔχει πρὸς Α. τὸ Τσόνγκ - Πρά, τὸ Πατάνι, τὸ Ντούνγκουν, τὸ Λαμπουάν, τὸ Πενουντζούτ, τὸ Τζέλανγκ καὶ πρὸς Δ. τὸ Μπούλους, τὸ Τόχορ, τὸ Χάντου κτλ. Πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτάς, παρὰ τὸν παράλληλον 7°30', διανοίγεται βαθὺς κόλπος, οὗ ἡ εἴσοδος ἔχει πλάτος 6 χλμ. καὶ ὁ ὁποῖος εἰσχωρεῖ ἐντὸς τῆς ξηρᾶς μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Β. παράλληλον σχεδὸν πρὸς τὴν ἀκτὴν εἰς βάθος 100 χλμ., καλούμενος κόλπος Σίνγκαρ ἢ Σούνγκ - κλά. Τὸ κλῖμα τῆς χερσονήσου εἶναι τὸ καλύτερον ἐκ τῶν ἀπαντωμένων κατὰ τὸ αὐτὸ πλάτος, ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλάσσης καὶ τὸ ὀρεινὸν τοῦ ἐδάφους. Γενικῶς ὅμως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς θερμόν, ὑγρὸν καὶ ἀνθυγιεινόν, ἄνευ μεγάλων διαφορῶν μεταξὺ τῶν ἀκτῶν καὶ τῶν ὀρέων. Ἡ μέση θερμοκρασία ἐν Σιγγαπούρῃ εἶναι 27,6° εἰς δὲ τὰ ὀρεινὰ μέρη 21° καὶ ἡ ἀνωτάτη 32°. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι, πίπτουσαι καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Συχναὶ εἶναι ἐπὶ τῶν ἀκτῶν αὐτῆς αἱ καταιγίδες καὶ οἱ κυκλῶνες. Τὸ ἔδαφος περιέχει κυρίως κασσίτε-

Digitized by Google

ρον, χρυσόν, ἄργυρον, ψευδάργυρον, χαλκόν, σίδηρον καὶ μόλυβδον. Ὁ κασσίτερος ἀπαντᾶται εἰς μεγάλην ποσότητα καὶ εἰς ἐλάχιστον βάθος, σχεδὸν εἰς πάντα τὰ σημεῖα τῆς χερσονήσου, ἡ ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς τὸ τρίτον τῆς ἀποδόσεως ὅλης τῆς γῆς. Εὑρίσκεται συνήθως ἡνωμένος μετὰ σιδήρου καὶ σπανιώτερον μετὰ χρυσοῦ. Σχεδὸν πάντες οἱ ποταμοὶ περιέχουν ψήγματα χρυσοῦ, ἡ ὕπαρξις τοῦ ὁποίου ἦτο γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἕνεκα τοῦ ὁποίου εἶχε δοθῇ εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα Χρυσῆ Χερσόνησος. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Κρὰ ἐξάγονται ἐπίσης γαιάνθρακες. Ἡ χλωρὶς εἶναι πλουσιωτάτη καὶ ἀνήκει εἰς τὴν τῆς Μαλαισίας. Ὑπάρχουν ἄφθονα δάση περικλείοντα πλεῖστα δένδρα καὶ δενδρύλλια ἀρωματικῶν οὐσιῶν, ἀλόην, τέκ, βανίλλιαν, κανέλλαν, ἔβενον, κοκοφοίνικας, κάμφοραν, δένδρα παράγοντα ἐλαστικὸν κόμμι κτλ. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἡ ὄρυζα, τὸ ζαχαροκάλαμον, ὁ βάμβαξ, ὁ καπνός, τὰ γεώμηλα, ὁ καφές, τὸ κακάον κτλ. Καὶ ἡ πανίσκη ἀνήκει εἰς τὴν τῆς Μαλαισίας, περιλαμβάνουσα ρινόκερως, ἰδιαίτερον εἶδος ἄρκτου καλούμενον μπρούανγκ, ἀγρίους βουβάλους, τίγρεις, ἐλέφαντας, λεοπαρδάλεις κτλ. Τὰ δάση εἶναι πλήρη πιθήκων, ποικιλωτάτων πτηνῶν, μετ' ἰδιαιτέρου εἴδους παραδεισιακῶν πτηνῶν. Οἱ ποταμοὶ εἶναι πλήρεις ἰχθύων. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ ἐξαιρετικὴ ἀφθονία ἐντόμων. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χερσονήσου δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τέσσαρας ὁμάδας: εἰς τοὺς Νιγρίτας, τοὺς Σιαμαίους, τοὺς Μαλαίους καὶ τοὺς ξένους. Οἱ Νιγρῖται τῆς Μαλάκκας, οἵτινες φαίνεται ὅτι ἦσαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς χερσονήσου, ὁμοιάζουν πρὸς τὰς ὁμωνύμους φυλὰς τῶν Φιλιππίνων νήσων. Οἱ Σιαμαῖοι κατοικοῦν τὸ Β τμῆμα τῆς χερσονήσου, περὶ τὸν 7° παράλληλον, τὸ περιλαμβανόμενον εἰς τὸ διαμέρισμα τὸ ἀνῆκον εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ. Εἰς τὸ Ν. τμῆμα τοῦ διαμερίσματος τούτου οἱ Σιαμαῖοι ἔχουν ἀναμιχθῆ πρὸς τοὺς Μαλαίους καὶ ἀπετέλεσαν ἰδιαίτερον μεικτὸν τύπον καλούμενον «Σαμσάμ». Οἱ Μαλαῖοι κατοικοῦν τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα τῆς χερσονήσου (ἥτις ὠνομάσθη ἐξ αὐτῶν Μαλαϊκὴ χερσόνησος), πλὴν τῶν ὀρεινῶν καὶ τῶν μεταλλειοφόρων διαμερισμάτων, ὡς καὶ τῶν μεγάλων πόλεων, καὶ θεωρεῖται πιθανὸν ὅτι προῆλθον ἐκ τῆς Σουμάτρας. Οἱ ξένοι κατὰ πλειοψηφίαν ἀνήκουν εἰς τὰς κινεζικὰς φυλάς, ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλοὶ Ἰνδοί, Ἄραβες, Ἀρμένιοι, Ἑβραῖοι, Πορτογάλοι καὶ Ἄγγλοι καὶ κατοικοῦν κυρίως εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ παράλια.

Πολιτικῶς ἀνήκει κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῆς τμῆμα εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ. Εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν ἀνήκει: 1) Στενὴ λωρὶς ἐκτεινομένη κατὰ τὴν ΒΔ. παραλίαν καὶ ἀποτελοῦσα προέκτασιν τῆς Βιρμανίας (διαμέρισμα τοῦ Τενασσερὶμ) μετὰ τοῦ ἀρχιπελάγους Μεργκουΐ 2) Τὰ Μαλαϊκὰ κράτη καταλαμβάνοντα τὰ πρὸς Ν. τρία τέταρτα τῆς χερσονήσου· καὶ 3) Αἱ ἐγκαταστάσεις τῶν Στενῶν (Straits Settlements), περιλαμβάνουσαι τὴν νῆσον Σιγγαπούρην, τὴν ἀποικίαν Πένανγκ, μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν Γουέλσλεϋ (Wellesley) καὶ Ντιντίνγκς, καὶ τὴν πόλιν Μαλάκκας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν νήσων Κόκος, Κρίστμας καὶ Λαμπουάν, αἵτινες γεωγραφικῶς δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Μαλάκκας. Εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Σιὰμ ἀνήκει τὸ ἀπὸ τοῦ διαμερίσματος τοῦ Τενασσερὶμ μέχρι τῶν Μαλαϊκῶν κρατῶν βόρειον τμῆμα τῆς χερσονήσου.

Ὑπὸ τοῦ Πομπονίου Μέλα καὶ τοῦ Πτολεμαίου ἀναφέρεται ὡς *Χρυσῆ Χερσόνησος*, ἕνεκα τῶν μεταλλείων της, ὑπῆρχον δὲ ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πολλαὶ ἀποικίαι Κινέζων. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἔλαβε χώραν ἐν αὐτῇ διπλῆ εἰσβολή· ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ τῶν Σιαμαίων ἀπὸ Β., ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ τῶν Μαλαίων ἀπὸ Ν. Κατὰ τὸ 1511 οἱ Πορτογάλοι κατέλαβον τὴν πόλιν Μαλάκκαν καὶ ἵδρυσαν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς χερσονήσου ἀποικίας, διαδώσαντες συγχρόνως ἐν αὐτῇ καὶ τὸν χριστιανισμὸν διὰ τῶν ἱεραποστόλων. Τῷ 1641 οἱ Πορτογάλοι παρεχώρησαν τὴν πόλιν τῆς Μαλάκκας εἰς τοὺς Ὀλλανδούς. Τῷ 1786 ἡ βρεττανικὴ ἑταιρεία τῶν Α. Ἰνδιῶν ἠγόρασε τὴν νῆσον Πινάνγκ ἀπὸ τοὺς Ὀλλανδούς, οἱ ὁποῖοι παρεχώρησαν εἰς αὐτὴν ἐπίσης καὶ τὴν πόλιν τῆς Μαλάκκας. Αἱ πρῶται βρεττανικαὶ ἀποικίαι εἶχον ἤδη ἐγκατασταθῆ ἐν τῇ χερσονήσῳ ἀπὸ τοῦ 1613, ἡ δὲ νῆσος τῆς Σιγγαπούρης ἠγοράσθη ἀπὸ τὸν σουλτᾶνον τῆς Τζόχαρ τῷ 1819. Ἡ Σιγγαπούρη ἀποτελεῖ τὸ πολιτικόν, ἐμπορικὸν καὶ διοικητικὸν κέντρον τῆς ἀποικίας τῶν Ἐγκαταστάσεων τῶν Στενῶν, ὁ δὲ διοικητὴς αὐτῆς εἶναι καὶ ὁ ὕπατος ἁρμοστὴς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας διὰ τὰ ὁμόσπονδα Μαλαϊκὰ κράτη, τὴν βρεττανικὴν βόρειον Βόρνεο, τὸ Σαραγουάκ, τὰς νήσους Κόκος καὶ Κρίστμας καὶ κυβερνήτης τῶν νήσων Λαμπουάν. Ὁ λιμὴν τῆς Σιγγαπούρης εἶναι ὁ σημαντικώτερος λιμὴν τῆς ΝΑ. Ἀσίας καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἰσχυροτάτην ναυτικὴν βάσιν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν τῇ Ἄπω Ἀνατολῇ, θεωρούμενος καὶ ὡς ἓν τῶν κυριωτέρων ἐμπορικῶν καὶ στρατηγικῶν σημείων τῆς ὑφηλίου. Μ. Δ. Β.

Μαλακοὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κερκύρας (βλ. *Μαλακιοί*).

μαλακόλιθος (ὁ) ἢ *σαλίτης* (Malakolith, Salit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν μονοκλινῶν πυροξένων. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ διοψιδίου, τοῦ αὐτοῦ χημικοῦ τύπου πρὸς ἐκεῖνον. Ἀπαντᾷ εἰς κοκκώδη ἢ κελυφοειδῆ συσσωματώματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἔχει χρῶμα ὑπόλευκον ἢ πρασινότεφρον. Εὑρίσκεται ἐντὸς κοκκώδους ἀσβεστολίθου καὶ κρυσταλλικῶν σχιστολίθων ἐπὶ μεταλλοφόρων τινῶν κοιτασμάτων, ἢ ἀποτελεῖ ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν διαβασίου καὶ κρυσταλλικῶν ἐπίσης σχιστολίθων ἐν Sala τῆς Σουηδίας, ἐν Φινλανδίᾳ, Σαξωνίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Γ.Β.

μαλακὸν (τὸ) (Malakon) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν προϊὸν ἀποσαθρώσεως τοῦ ζιρκονίου, τὸ ὁποῖον συνεπείᾳ προσλήψεως ὕδατος ἀποκτᾷ μικροτέραν σκληρότητα. Ἀπαντᾷ ἐν Hitteroe, Miask, Plauemcher Grund καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β

Μαλακοπὴ *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ πόλις τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Νὲβ-σεχὶρ (Nev-chéhir), ἤτοι Νεαπόλεως, τοῦ σημερινοῦ νομοῦ Νίγδης (Νίγντε). Κεῖται ἐν τῇ κυρίως Καππαδοκίᾳ, ΝΔ. τῆς Καισαρείας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μερσίνης—Ἀδάνων—Νίγδης — Μαλακοπῆς — Νεβσεχὶρ — Ἀγκύρας—Σαμψοῦντος. Εἶχε πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἑλληνικῶν καὶ τουρκικῶν πληθυσμῶν 4.000 περίπου κατοίκους, ἐξ ὧν 2.000 ἁγνοὶ Ἕλληνες, ὁμιλοῦντες ἑλληνικὸν ἰδίωμα μὲ πολλοὺς ἀρχαίους τύπους. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ὡς καὶ οἱ τῶν γειτονικῶν κωμῶν Σινασοῦ, Νεβσεχὶρ καὶ ἄλλων ἦσαν ὑπόλοιπα τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Καππαδοκίας. Διετήρουν πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν ἀρίστας σχολάς. Τῷ 1923 μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα. Ἐκκλησιαστικῶς ὑπήγοντο εἰς τὴν μητρόπολιν Καισαρείας. Ν. Μ.

μαλακοπλακία (ἡ) (malacoplasie). Οὕτω καθορίζεται πάθησις σπανίως ἀπαντῶσα, ἀνάλογος πρὸς τὴν λευκοπλακίαν, παρατηρουμένη δὲ πρὸς τὸ μέρος τοῦ βλεννογόνου τῆς κύστεως εἰς τινας περιπτώσεις κυστίτιδος. Χαρακτηρίζεται ἡ πάθησις αὕτη ὑπὸ τῆς ὑπερπλαστίας τῶν συνδετικῶν κυττάρων τοῦ ὑποβλεννογονίου ἱστοῦ, ὅστις σχηματίζει πλάκας προεχούσας, κυκλοτερεῖς ἢ ᾠοειδεῖς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξελκουμένας. Μ. Ν. Κ.

Μάλακος. Ἕλλην ἱστορικὸς τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων. Συνέγραψε τοπικὴν ἱστορίαν τῆς νήσου Σίφνου ὑπὸ τὸν τίτλον «Σιφνίων Ὧροι» ἐν τῇ ὁποίᾳ, ὡς παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Ἀθήναιος, ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ Ἔφεσος ἀπῳκίσθη ὑπὸ δούλων Σαμίων, οἱ ὁποῖοι, χίλιοι ὄντες τὸν ἀριθμόν, κατ' ἀρχὰς ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν κυρίων των καὶ ἀποσυρθέντες εἴς τι ὄρος τῆς Σάμου ἐκακοποίουν αὐτούς. Μετὰ 6 ἔτη οἱ Σάμιοι πεισθέντες ἐκ χρησμοῦ ἐσυνθηκολόγησαν πρὸς αὐτούς, οὗτοι δὲ ἀφεθέντες ἐλεύθεροι διεπεραιώθησαν εἰς τὴν ἀπέναντι ἀσιατικὴν παραλίαν καὶ ἵδρυσαν τὴν Ἔφεσον. Ἡ διήγησις αὕτη τοῦ Μαλάκου ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὰ ἀλλοῦθεν παραδοθέντα περὶ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἐφέσου. Ν. Α.

μαλακός, *—ή, —όν*· ἁπαλὸς τὴν ἀφήν, εὐμάλακτος. ἀντίθ. *σκληρός*: «χέρια μαλακὰ σὰ βαμβάκι», «μαλακὸ ψωμί», «μαλακὸ στρῶμα»· ‖ μεταφ πρᾶος, ἤπιος, κολακευτικός: «μαλακὸς ἄνθρωπος», «μαλακὸ παιδί»· ‖ «μαλακὸς βῆχας» ὁ μὴ σκληρός, «μαλακὸς χειμών», «μαλακὸν κλῖμα» ἤπιον· ‖ φρ. «ἔπεσε 'ς τὰ μαλακά» ἐπὶ ἀποτυχόντος καὶ μὴ παθόντος μεγάλας ζημίας.— Ἐπίρρ. *μαλακά*.

— μαλακὸν *διάτονον, — χρῶμα ['Αρχ. Μουσ.]*. Χρόαι τῶν ἀντιστοίχων μουσικῶν γενῶν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς. Καὶ τὸ μὲν τετράχορδον τοῦ μαλακοῦ διατόνου ἔβαινεν ἐπὶ μὲν τὸ ὀξύ, κατὰ ἡμιτόνιον ἢ λεῖμμα (=256/243), τριῶν διέσεων ἀσύνθετον διάστημα (=12/11) καὶ πέντε διέσεων ὁμοίως ἀσύνθετον διάστημα (=297/256), ἢ συμφώνως πρὸς τὴν ἀριστοξένειον διαίρεσιν, εἰς δωδεκατημόρια τοῦ τόνου, τὴν εἰς τὸν Κλεονείδην ἀποδιδομένην κατὰ 6—9—15, ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ ἀντιστρόφως. Τὸ δὲ τετράχορδον τοῦ μαλακοῦ χρώματος, ἐμελῳδεῖτο ἐπὶ μὲν τὸ ὀξὺ κατὰ δίεσιν τριτημόριον τοῦ τόνου (=25/24), ἑτέραν δίεσιν τριτημοριαίαν (=26/23) καὶ τὸ ὑπόλοιπον διάστημα ἴσον πρὸς τὸν τόνον σὺν τῷ ἡμιτονίῳ καὶ τῷ τρίτῳ αὐτοῦ (=16/13) ἢ κατὰ τὴν ἀριστοξένειον διαίρεσιν κατὰ 4—4—22, ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ ἀντιστρόφως. Ν. Α. Χ.

— μαλακὸν *ἕλκος [Δερμα.]*· βλ. *ἕλκος*.

μαλακόσαρκος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μαλακήν, ἁπαλὴν σάρκα, ἁπαλόσαρκος.

μαλακόστρακα (τὰ) (Crustaceae) *[Ζωολ.]*. Ἄθροισμα ζῴων ἀρθροπόδων. Εἰς τοῦτο ὑπάγονται διαφορωτάτης μορφῆς ζῷα, ἀνήκοντα εἰς τὴν τελευταίαν κατηγορίαν τῶν ἀρθροπόδων. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ἁπλότητά των τὰ μαλακόστρακα παρουσιάζουσι πολλὴν ἰδιορρυθμίαν ὡς πρὸς τὴν ὀργανικήν των σύστασιν. Τὸ ᾠὸν τῶν περισσοτέρων μαλακοστράκων παράγει προνύμφην *ναύπλιον* καλουμένην, καὶ παρουσιάζουσιν, ὑποτυπώδη βεβαίως, πάντα τὰ γνωρίσματα τοῦ ἐνηλίκου μαλακοστράκου. Τὸ σῶμα τοῦ ναυπλίου δὲν παρουσιάζει ἀρθρώσεις, ἀλλὰ φέρει τρία ζεύγη προσαρτηματικῶν ὀργάνων, ἅτινα ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὸ ἐνήλικον ζῷον τὰ δύο ζεύγη τῶν κεραιῶν καὶ τὰς σιαγόνας. Τὰ προσαρτηματικὰ ὄργανα τοῦ πρώτου ζεύγους εἶναι τοποθετημένα πρὸ τοῦ στόματος, τοῦ δὲ δευτέρου ζεύγους ἑκατέρωθεν τῶν πρώτων καὶ φέρουσι κατὰ τὸ ἄκρον των ἀπομυζητικὴν ἀπόφυσιν καὶ τὰ τοῦ τρίτου ζεύγους ὄπισθεν τῶν δύο προηγουμένων καὶ χρησιμεύουσι διὰ τὴν κίνησιν τοῦ ζῴου. Ὁ πεπτικὸς σωλὴν εἶναι εὐθύς. Κυκλοφορικὰ ὄργανα δὲν ὑπάρχουσι. Τὸ νευρικὸν σύστημα ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐξ οὗ συμφύονται αἱ κεραῖαι, ἐκ τοῦ οἰσοφαγικοῦ κλοιοῦ καὶ ἐξ ἡμιανεπτυγμένης κοιλιακῆς ἁλύσεως, ἥτις σχηματίζεται ἐκ γαγγλίων οὐχὶ τελείως διακεκριμένων, ἐξ ὧν συμφύονται τὰ δύο ἕτερα ζεύγη τῶν μελῶν. Γενικῶς ὁλόκληρον τὸ νευρικὸν σύστημα δὲν διακρίνεται τελείως τοῦ ἐξωδέρματος, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ παράγεται.

Τὰ μαλακόστρακα παρουσιάζουσι πολλὰς παραλλαγὰς τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τοῦ σώματός των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρθρώσεων τοῦ σώματος καὶ ἑπομένως καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν προσαρτηματικῶν ὀργάνων των διαφέρει μεγάλως ἀπὸ εἴδους εἰς εἶδος. Οὕτω τὰ *ὀστράκιδα* ἔχουσιν 7 ζεύγη προσαρτηματικῶν ὀργάνων, τὰ δὲ *φυλλόποδα* ἄνω τῶν 60 ζευγῶν. Γενικῶς, εἰς τὰ ἀνωτέρου ὀργανισμοῦ μαλακόστρακα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρθρώσεων τοῦ σώματος εἶναι τελείως καθωρισμένος, ἐφ' ὅσον βεβαίως πρόκειται περὶ διαφόρων ἀντιπροσώπων εἰς τὸ αὐτὸ γένος ἀνηκόντων. Κατὰ κανόνα τὸ σῶμά των ἀποτελεῖται ἐξ 20 τοὐλάχιστον ἀρθρώσεων καὶ ἐκ 19 ζευγῶν προσαρτηματικῶν ὀργάνων. Ἑκάστη ἄρθρωσις, πλὴν τῆς τελευταίας, ἥτις εἶναι ἄπους, φέρει ἀνὰ ἓν ζεῦγος προσαρτηματικῶν ὀργάνων. Εἴς τινα γένη τὸ ραχιαῖον δέρμα μιᾶς ἐκ τῶν ἀρθρώσεων ἐκτείνεται καὶ σχηματίζει εὐρεῖαν ἀναδίπλωσιν, ἥτις καὶ καλύπτει μικρὸν ἢ μέγα τμῆμα τοῦ ὅλου σώματος. Εἰς ἄλλα ἀποτελεῖ τὸ *ὄστρακον* ἢ *χελώνιον*. Τὸ ὄστρακον δυνατὸν νὰ προσκολλᾶται ἐπὶ τῶν ἀρθρώσεων, τὰς ὁποίας καλύπτει, ἢ νὰ ἐξαπλοῦται ἐπ' αὐτῶν σποραδικῶς, ἀφῆνον ἀρκετὰ τμήματα αὐτῶν ἀκάλυπτα. Ἡ πρώτη περίπτωσις παρατηρεῖται εἰς τὰ *ποδόφθαλμα* μαλακόστρακα, ὅπου τὸ ὄστρακον συνενώνει τὰς κεφαλικὰς καὶ θωρακικὰς ἀρθρώσεις καὶ καθορίζει τὸν σχηματισμὸν τοῦ κεφαλοθώρακος. Ἡ δευτέρα περίπτωσις παρατηρεῖται εἰς τὰ *ὀστράκιδα* καὶ τὰ *κλαδόκερα*, ὅπου τὸ ὄστρακον σχηματίζεται ἐκ δύο βαλβίδων, αἵτινες καλύπτουσι τελείως ἢ ἀτελῶς τὸ σῶμά των. Πολλάκις καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ μορφὴ τῶν ἀρθρώσεων ἐπιτρέπει νὰ διαιρῆται τὸ σῶμα εἰς διάφορα τμήματα, κυρίως ὅμως τὴν τελευταίαν ταύτην διαίρεσιν σχηματίζει ἡ σύστασις τῶν προσαρτηματικῶν ὀργάνων. Ἡ κεφαλὴ εἶναι τὸ πλέον εὐσταθὲς τμῆμα τοῦ σώματος καὶ αἱ ἀρθρώσεις, αἵτινες ἀποτελοῦσι ταύτην, εἶναι πάντοτε τελείως συνδεδεμέναι μεταξύ των. Τὰ κεφαλικὰ προσαρτηματικὰ ὄργανα συνήθως εἶναι 5 ζεύγη, ἤτοι δύο ζεύγη κεραιῶν, ἓν ζεῦγος γνάθων καὶ δύο ζεύγη σιαγόνων. Ὁ θώραξ καὶ ἡ κοιλία εἶναι ὀλιγώτερον διακεκριμένα ἢ ἡ κεφαλή, ἰδίως εἰς τὰ *ἐντομόστρακα*. Ἐνίοτε οὐδεμία ὁρατὴ διαφορὰ ὑφίσταται μεταξὺ τῶν κεφαλικῶν καὶ τῶν προσθιοσωματικῶν ἀρθρώσεων, ἀλλὰ συχνάκις αἱ ὀπίσθιαι ἀρθρώσεις εἶναι ἄποδες ἢ καὶ φέρουσι ποδίσκους, οἵτινες καταφανῶς διαφέρουσι τῶν ποδίσκων τῶν προσθίων ἀρθρώσεων. Δι' οἱανδήποτε λειτουργίαν καὶ ἂν χρησιμοποιοῦνται τὰ προσαρτηματικὰ ὄργανα, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ θέσις αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καὶ παρὰ τὴν διαφορωτάτην μορφὴν καὶ τὸ ποικίλον μῆκός των, πάντα εἶναι ἀπολύτως ὁμόλογα μεταξύ των. Γενικῶς ἕκαστον προσαρτηματικὸν ὄργανον τῶν μαλακοστράκων περιλαμβάνει τὸ βασικὸν τμῆμα, ὅπερ καλεῖται *πρωτοποδίτης* ἢ *συμποδίτης* καὶ σχεδὸν πάντοτε, ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀρθρώσεων καὶ ἀπολήγει εἰς δύο κεχωρισμένους κλάδους διαφορωτάτης μορφῆς. Συχνάκις ἡ πρώτη ἄρθρωσις τοῦ πρωτοποδίτου φέρει ἐξωτερικῶς συμπληρωματικὴν διακλάδωσιν, ἥτις καλεῖται *ἐπιποδίτης*.

Ἐλάχιστα εἴδη μαλακοστράκων, καὶ συγκεκριμένως τὰ παράσιτα ἐκ τούτων, στεροῦνται πεπτικῆς συσκευῆς. Πάντα τὰ λοιπὰ φέρουσι πεπτικὸν σωλῆνα διήκοντα ἀπὸ τοῦ στόματος μέχρι τῆς ἕδρας. Ἡ πεπτικὴ συσκευὴ περιλαμβάνει τὸν οἰσοφάγον, τὸν στόμαχον καὶ τὸ ἔντερον. Ὁ στόμαχος εἶναι ἁπλοῦς εἰς τὰ ἐντομόστρακα, ἐνῷ εἰς τὰ λοιπὰ εἶναι ἀρκετὰ πολύπλοκος. Συνέχεια τοῦ στομάχου εἶναι τὸ μεσέντερον καὶ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον. Μοναδικὸς γευστικὸς ἀδὴν τῶν μαλακοστράκων εἶναι τὸ ἧπαρ, ὅπερ πάντοτε

Digitized by Google

Digitized by Google

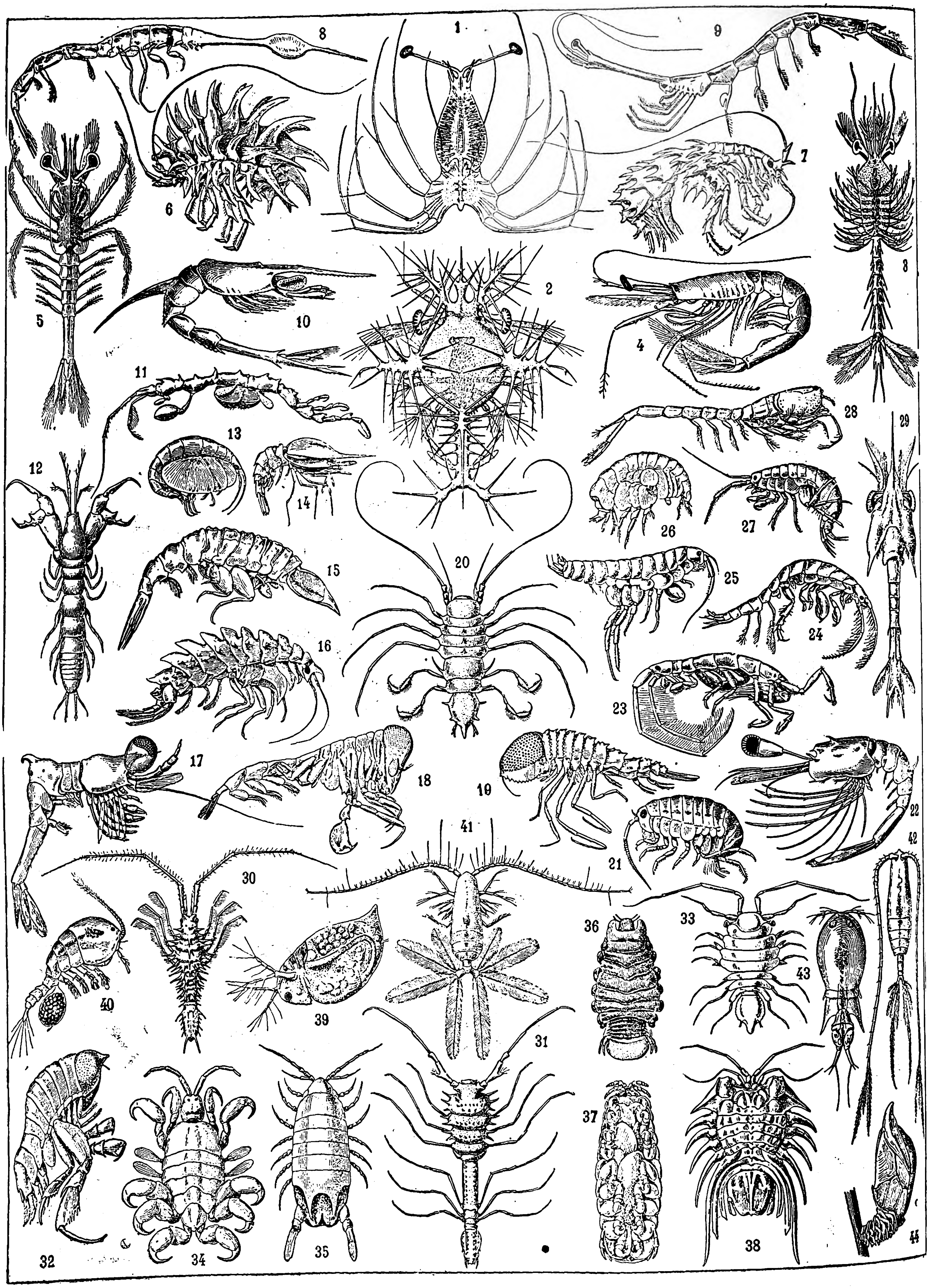

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΤΥΠΟΙ ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΩΝ

[1=Φυλλόσωμον ἀστακοῦ τοῦ παλινούρου· 2 καὶ 3=προνύμφαι (ἐλαφρὰ καὶ ἀκανθόσωμος) τοῦ σεργέστου· 4=σέργεστος· 5=μαστιγόπους· 6=ἀκανθεχῖνος· 7=ἰφιμέδεια· 8=ραβδόσωμον· 9=φωσφόρος ὁ τύπος· 10=αἰδοιόπους· 11=καπρέλλη· 12=παραταναΐς· 13=μετώπη· 14=νωτόστομος· 15=ὀξυκέφαλος· 16=ἐπιμηρία· 17=καρίκυφος· 18=φρονίμη· 19=κυστίσωμος· 20=εὐρυκώπη· 21=τάλιτρος· 22=ἐρετμοκαρίς· 23=δουλιχία· 24=ποδόκερως· 25=ὀρχηστία· 26=τρυφῶσα· 27=γάμμαρος· 28=λάμπρωψ· 29=ζφανθοκαρίς· 30=ἀρκτοῦρος· 31=ἰσχνόσωμος· 32=δακτυλόκερως· 33=πλευρογώνιον· 34=κύαμος· 35=νησαία· 36=κυμοθόη ὁ οἶστρος· 37=κυμοθόη ἡ βαγξία· 38=σερολίς· 39=δαφνία· 40=κύκλωψ· 41=κάλανος ὁ ταώς· 42=κάλανος ὁ ραδινός· 43=κωρτκαῖος· 44=σμίλιον].

Digitized by Google

ἀποτελεῖται ἐκ δύο δευτερευόντων συμμετρικῶν ἀδένων, οἵτινες διανοίγονται εἰς τὸν στόμαχον. Οἱ δύο οὗτοι γευστικοὶ ἀδένες ἐκκρίνουσιν ὄξινον ὑγρὸν παρομοίας φύσεως καὶ ἐνεργείας πρὸς τὸ παγκρεατικὸν ὑγρὸν τῶν θηλαστικῶν ζῴων.

Εἰς τὰ κατώτερα μαλακόστρακα ἡ ἀναπνοὴ διενεργεῖται διὰ τοῦ δέρματος (δερμικὴ ἀναπνοή). Ἐὰν τυχὸν ἡ ἐπίστρωσις τῆς χιτίνης εἶναι παχεῖα καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀδιαπέρατος, τότε τὸ ζῷον ἀναπνέει δι' ὡρισμένων τμημάτων τοῦ σώματος, ὅπου ἡ χιτινώδης ἐπίστρωσις εἶναι λεπτή. Αἱ πολλαπλαῖ αὗται ἕδραι τῆς ἀναπνοῆς εὑρίσκονται ἐν στενῇ ἢ μὴ ἐπαφῇ μετὰ τῶν προσαρτηματικῶν ὀργάνων. Εἰς τὰ ζῷα τὰ παρουσιάζοντα τελειότερον ὀργανισμόν, τὰ βράγχια καλύπτονται ὑπὸ κινητικῶν βλεφαρίδων διαφόρως διατεταγμένων ἐπ' αὐτῶν. Ἡ τοποθέτησις τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων εἶναι διάφορος εἰς τὰς διαφόρους κατηγορίας τῶν μαλακοστράκων. Οὕτω εἰς τὰ *ὀστράκιδα* καὶ *κιρρίποδα*, τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα εὑρίσκονται κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὀστράκου, εἰς τὰ *φυλλόποδα* εἰς τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν, διότι εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τὸ χιτινῶδες ἐπίστρωμα εἶναι λεπτότατον, δι' ὃ καὶ οἱ πόδες οὗτοι καλοῦνται *βραγχιακοὶ πόδες*. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ *ἰσόποδα*. Τέλος, εἰς τὰς ὑπολοίπους κατηγορίας τῶν μαλακοστράκων, παρὰ τοὺς πόδας εὑρίσκονται τὰ ἀνεξάρτητα ἀναπνευστικὰ ὄργανα, ἅτινα εἶναι ἀληθῆ βράγχια καὶ ἀναφαίνονται ἐπὶ τῶν ποδῶν ἢ παρὰ τούτους. Μαλακόστρακά τινα εἶναι προσηρμοσμένα πρὸς τὴν ἀερόβιον ζωήν, ὁπότε καὶ δύνανται νὰ ἀναπνέωσιν ἀπ' εὐθείας τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα· Εἰς ταῦτα ἡ ἀναπνευστικὴ συσκευὴ παρουσιάζει πολλὰς καὶ ποικίλας διαμορφώσεις.

Εἰς τὰ κατωτέρας ὀργανικῆς συνθέσεως μαλακόστρακα τὸ αἷμα πληροῖ ὁλόκληρον τὴν σωματικὴν κοιλότητα, ὁπότε οὐδὲν ὄργανον εἶναι ἐπιφορτισμένον νὰ διαβιβάζῃ τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς σημείου τοῦ σώματος εἰς τὸ ἕτερον καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμία κανονικὴ κυκλοφορικὴ λειτουργία παρατηρεῖται. Ἐφ' ὅσον βαίνομεν πρὸς τὰ ἀνωτέρας ὀργανικῆς συστάσεως μαλακόστρακα, παρατηρεῖται ἀνάπτυξις ὡρισμένων ὀργάνων, εἰδικῶν διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ αἵματος. Εἰς αὐτὰ ἀναφαίνεται τὸ ἐκτοξευτικὸν ὄργανον, δηλαδὴ ἡ καρδία, ἥτις πάντοτε εἶναι τοποθετημένη κατὰ τὴν ῥαχιαίαν χώραν τοῦ ζῴου καὶ παρουσιάζει κατὰ τὰς πλευρὰς τῆς μικρὰς ὀπὰς ἢ τμήματα, κατὰ ζεύγη διατεταγμένα, ἅτινα χρησιμεύουσι διὰ τὴν ἐλευθέραν δίοδον τοῦ αἵματος. Ἡ καρδία εἶναι τὸ μόνον κυκλοφορικὸν ὄργανον τῶν *κλαδοκέρων* καὶ τῶν περισσοτέρων *ὀστρακίδων*. Εἰς τὰ τελειοτέρας βαθμῖδος μαλακόστρακα, ἡ καρδία συνδέεται πρὸς τὸ πρόσθιον αὐτῆς τμῆμα μετὰ τῆς ἀορτῆς, ἥτις εἶναι οὐχὶ συσταλτὸς ὀχετός, ὅστις καὶ διανοίγεται ἐντὸς τῆς θωρακικῆς κοιλότητος. Ἡ ἀορτή, ἥτις εἶναι ἁπλῆ εἰς τὰ ἁπλούστερα ἐκ τῶν ζῴων τούτων, εἰς τὰ πολυπλοκώτερα κατὰ τὴν ὀργανικὴν σύνθεσιν διακλαδίζεται καὶ σχηματίζει ὁλόκληρον σύστημα ἀρτηριῶν, ἀπ' εὐθείας ἐξ αὐτῆς ἐκφυομένων, αἵτινες μεταβιβάζουσι τὸ αἷμα εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ σώματος. Οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ μορφὴ τοῦ ἀρτηριακοῦ τούτου συστήματος, αἱ τελευταῖαι διακλαδώσεις του διανοίγονται ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν γενικὴν σωματικὴν κοιλότητα καὶ περιβρέχουν τὰ διάφορα ὄργανα.

Μετὰ ταῦτα τὸ αἷμα μεταβαίνει εἰς τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα καὶ ἐκεῖθεν ἐπιστρέφει εἰς τὴν καρδίαν. Εἰς τὰ ἀνωτέρας ὀργανικῆς συνθέσεως μαλακόστρακα εἰδικὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα μεταβιβάζουσι τὸ αἷμα ἐκ τῶν βραγχίων εἰς τὴν καρδίαν. Τὰ βραγχιακὰ ἀγγεῖα πάντοτε διανοίγονται εἰς τὴν καρδίαν, οὕτως ὥστε πάντοτε ἡ καρδία εὑρίσκεται ἀπολύτως ἐξηρτημένη ἐκ τῆς ἀναπνευστικῆς συσκευῆς. Ἡ θέσις της διαφέρει ἀναλόγως πρὸς τὴν θέσιν τῶν βραγχίων ἐπὶ τοῦ σώματος. Οὕτω εἰς τὰ *ἰσόποδα*, εἰς τὰ ὁποῖα τὰ βράγχια εἶναι τοποθετημένα κατὰ τὴν κοιλίαν, ἡ καρδία εὑρίσκεται εἰς τὴν κοιλίαν. Εἰς τὰ *ἀμφίποδα*, ὅπου τὰ βράγχια εἶναι τοποθετημένα παρὰ τὸν θώρακα, ἡ καρδία εὑρίσκεται παρὰ τὸν θώρακα κλπ. Καὶ τὸ σχῆμα τῆς καρδίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τοποθεσίας τῶν βραγχίων, ἣν ταῦτα ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ σώματος. Ἐὰν τὰ βράγχια ἐξαπλῶνται ἐπὶ μεγάλης ἐπιφανείας τοῦ σώματος καὶ ἡ καρδία ἐπιμηκύνεται καὶ λαμβάνει σχῆμα ἐπιμήκους, συσταλτοῦ ὀργάνου. Ἀντιθέτως, ἐὰν τὰ βράγχια κατέχωσι περιωρισμένον χῶρον ἐπὶ τοῦ σώματος, ἡ καρδία ἔχει λίαν περιωρισμένην ἔκτασιν. Τὸ αἷμα τῶν μαλακοστράκων εἶναι πάντοτε ἄχρουν καὶ περιέχει αἱμοσφαίρια παρουσιάζοντα ἀμοιβαδοειδεῖς κινήσεις.

Τὰ ὄργανα τῆς ἐκκριτικῆς συσκευῆς εἶναι διαφόρως τοποθετημένα εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῶν μαλακοστράκων. Οἱ ἐκκριτικοὶ ἀδένες, διάφοροι τὸν ἀριθμόν, πάντοτε σχεδὸν ἀπαντῶσι κατὰ ζεύγη διατεταγμένοι. Τὰ ὄργανα τῆς ἐκκρίσεως διανοίγονται ἐπὶ τῶν κεραιῶν, ἢ τῶν σιαγόνων, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν κοιλιακῶν ποδῶν. Συνηθέστερον διανοίγονται κατὰ τὰς ἀρθρώσεις τοῦ σώματος, αἵτινες ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς ὀπισθίας κεραίας.

Κυριώτεραι ἕδραι τοῦ νευρικοῦ συστήματος εἶναι ὁ *ἐγκέφαλος* καὶ ἡ *κοιλιακὴ ἅλυσις*. Ἀπ' εὐθείας ἀποφύσεις τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι τὰ γάγγλια, ἅτινα ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς κεραίας καὶ δὴ τὰς αἰσθητικὰς τοιαύτας. Εἰς τὰ κατωτέρας ὀργανικῆς συνθέσεως μαλακόστρακα, ὅπως εἰς τὰ *φυλλόποδα*, τὸ νευρικὸν σύστημα ἐξαρτᾶται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς κοιλιακῆς ἁλύσεως καὶ εὑρίσκεται εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τὰ ἀποτελοῦντα τὰ περὶ τὴν κοιλίαν προσαρτηματικὰ ὄργανα, τὰ γάγγλια.

Αἱ δευτερεύουσαι αἰσθήσεις, ὅπως ἡ ἀφή, ἡ γεῦσις καὶ ἡ ὄσφρησις, διενεργοῦνται ὑπὸ τῶν δερματικῶν κυττάρων, ἅτινα ἀπολήγουσιν εἰς τὰς αἰσθητικὰς βλεφαρίδας ἢ αἰσθητικὰ τριχίδια, καὶ εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὰς κεραίας καὶ εἴς τινα τῶν στοματικῶν προσαρτημάτων.

Τὰ ἀκουστικὰ ὄργανα καθορίζονται εὐκόλως. Τὰ μαλακόστρακα ἔχουσιν ἕνα ἁπλοῦν ὀφθαλμὸν ἢ δύο συνθέτους τοιούτους. Ὁ ἁπλοῦς ὀφθαλμὸς κεῖται πάντοτε κατὰ τὴν ἐνδιάμεσον γραμμὴν τῆς κεφαλῆς καὶ συναρθροῦται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου. Οἱ δύο σύνθετοι ὀφθαλμοὶ εἶναι συμμετρικοὶ καὶ συνήθως τοποθετημένοι κατὰ τὰ πλάγια τῆς κεφαλῆς. Ὁ ἁπλοῦς ὀφθαλμός, γενικῶς, διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, τὸ μέσον καὶ δύο πλάγια. Ὁ ἁπλοῦς ὀφθαλμὸς φαίνεται ὅτι, φιλογενετικῶς καὶ ὀντολογικῶς εἶναι ἀρχαιότερος τῶν δύο συνθέτων ὀφθαλμῶν, δι' ὃ καὶ ἀπαντᾷ εἰς πάντας τοὺς *ναυπλίους* καὶ ἐκ τῶν ἐνηλίκων μαλακοστράκων εἰς τὰ *κιρρίποδα*.

Πλὴν τῶν κιρριπόδων πάντα τὰ λοιπὰ μαλακόστρακα πολλαπλασιάζονται τῇ συμμετοχῇ γενῶν (ἄρρενος καὶ θήλεος). Οἱ γεννητικοὶ ἀδένες, οἵτινες κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν τοῦ ζῴου ἀποτελοῦσι ζεῦγος, ἐφ' ὅσον τὸ ζῷον ἐνηλικιοῦται, μεταβάλλονται εἰς περιττὸν ἀδένα. Ὁ γεννητικὸς οὗτος ἀδὴν τοῦ ἄρρενος, εἰς πάντα σχεδὸν τὰ μαλακόστρακα, διανοίγεται κατὰ τὴν τελευταίαν θωρακικὴν ἄρθρωσιν καὶ ὁ τῆς θηλείας εἰς τὴν ἕκτην θωρακικὴν ἄρθρωσιν. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα μαλακοστράκων συναντῶνται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς καμβρίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι σήμερον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπολιθωμένων εἰδῶν ἀνέρχεται περίπου εἰς τρεῖς χιλιάδας. Οἰκογένειαί τινες μαλακοστράκων παλαιοτέρων γεωλογικῶν περιόδων ἐξέλιπον καὶ δὲν ζῶσι σήμερον, ὡς π. χ. τὰ *ἀρχαιόστρακα*, τὰ *εὐφαυσιακιοειδῆ*, κ.λ.π. Γ. Κ. Γ.

μαλακόστρακος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό), ὁ ἔχων μαλακόν, εὔθραυστον ὄστρακον, οἷον ὁ ἀστακός, ἡ καραβὶς κλπ.· || *μαλακόστρακα* (τά)· ὁμοταξία ζῴων (βλ. λ.).

μαλακότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μαλακοῦ, ἁπλότης: «*ἡ μαλακότης τοῦ βάμβακος, —τοῦ μαλλίου*».

μαλακούτσικος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ ὁπωσδήποτε μαλακός, ὁ ὀλίγον μαλακὸς (ὑποκορ. τοῦ *μαλακός*).

μαλακόφιλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὰ ἄνθη πολλαπλασιάζονται δι' ἐπικονιάσεως, ἥτις συντελεῖται τῇ βοηθείᾳ διαφόρων ζωαρίων ἀνηκόντων εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν μαλακίων. Δ. Ν. Π.

Μαλακρίνας, *Κώστας*. Κρὴς διακριθεὶς εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἑνετῶν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1365.

μαλακτήρ, *—ῆρος* (ὁ)· τὸ ὄργανον ἢ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου μαλάσσομεν ἢ ἀναμειγνύομεν διαφόρους ὕλας, οἷον «*μαλακτὴρ βουτύρου, — κονιαμάτων, — ἐπιστρωμάτων κττ.*».

—*[Μεταλλ.]* *Μαλακτὴρ* καλεῖται συσκευὴ χρησιμεύουσα πρὸς μάλαξιν καὶ ἀνάμιξιν διαφόρων ὑλῶν στερεῶν καὶ ὑγρῶν, ὡς κονιαμάτων, σκυροδεμάτων, ἀσφαλτικῶν σκυροδεμάτων, τροφίμων, ἐλαίων, βουτύρων κτλ. Οἱ μαλακτῆρες ἐξασφαλίζουσιν ἀκριβεστέραν καὶ τελειοτέραν κατεργασίαν τῆς γινομένης διὰ τῆς χειρός, διὰ τῆς ἀκριβοῦς μετρήσεως τῶν ἀναλογιῶν τῶν ἐντιθεμένων ὑλῶν καὶ τῆς συστηματικῆς ἀναμείξεως. Ἀποτελοῦνται ἐκ κυλινδρικῶν ἢ κυλινδροκωνικῶν δοχείων περιστρεφομένων περὶ τὸν ἄξονα αὐτῶν διὰ τῆς χειρὸς ἢ συχνότερον διὰ μηχανικῆς ἐνεργείας, ἢ ἐντὸς τῶν ὁποίων περιστρέφονται ὁριζοντίως ἢ κατὰ κορυφὴν βραχίονες μετὰ κωπῶν, οἵτινες προκαλοῦσι τὴν ἀνάμειξιν (ζυμωτήρια). Πολλάκις τοιαῦται κῶπαι ἢ πτερύγια εἶναι προσηλωμέναι καὶ ἐπὶ τῶν παρειῶν τῶν δοχείων εἰς διάταξιν ἀκτινοειδῆ ἢ ἑλικοειδῆ. Μεγάλην ἀνάπτυξιν ἔλαβον οἱ μαλακτῆρες κονιαμάτων (*μπετοννιέραι*), οἵτινες διακρίνονται εἰς μαλακτῆρας μετὰ ἐσωτερικῶν βραχιόνων καὶ εἰς μαλακτῆρας φυσικῆς πτώσεως, εἰς οὓς περιστρέφεται τὸ ἐξωτερικὸν δοχεῖον· οὗτοι εἶναι μὲν βραδύτεροι, ἀλλὰ δὲν ὑπόκεινται εἰς θραύσεις ἐκ πτώσεως τοῦ τυχὸν συσσωματωθέντος κονιάματος καὶ βιαίως ἀνακινουμένου ὑπὸ τῶν βραχιόνων, διὸ καὶ εἶναι οἱ πλέον διαδεδομένοι. Συνδυάζονται μὲ συσκευὴν τροφοδοτήσεως εἰς ὑλικὰ μηχανικῶς ἀνυψουμένην, εἰς ἣν ὀγκομετροῦνται αἱ ἀναλογίαι. Οἱ τοιοῦτοι μαλακτῆρες δὲν εἶναι συνεχοῦς ἐνεργείας, ἀλλὰ ἀφοῦ γίνῃ ἡ μάλαξις ἐκκενοῦνται διὰ νὰ πληρωθῶσιν ἐκ νέου. Ὁμοίως εἶναι διαδεδομένοι οἱ μαλακτῆρες κατασκευῆς ἀσφαλτικῶν σκυροδεμάτων ἔνθα τίθενται τὰ σκῦρα, αἱ ψηφῖδες, ἡ ἄμμος, ἡ λεπτόκοκκος συμπληρωματικὴ οὐσία (filler) καὶ ἡ καθαρὰ ἀσφαλτικὴ μάλθη. Οἱ μαλακτῆρες οὗτοι θερμαίνονται, διατηρουμένης καταλλήλου θερμοκρασίας διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ μείγματος. Οἱ μαλακτῆρες εἶναι λίαν διαδεδομένοι ἐν τῇ κεραμευτικῇ, μεταλλουργίᾳ κτλ. Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

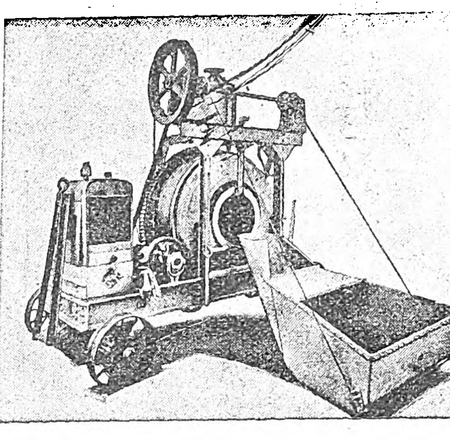

Μαλακτὴρ ἀσφαλτιστικοῦ σκυροδέματος.

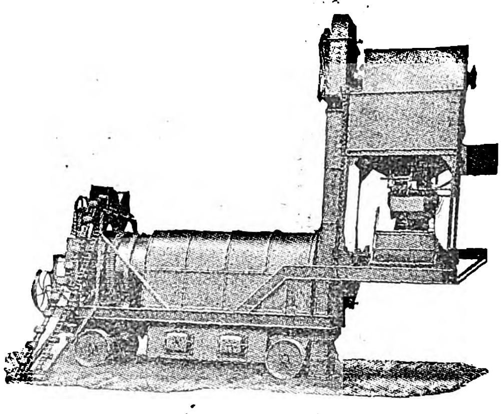

Μαλακτὴρ σκυροκονιάματος.

—*[Θερμολ.]* *Μαλακτὴρ* ἢ ἄλλως *κραδαστὴρ* (vibrateur) καλεῖται εἰδικὸν ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐνεργοῦνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος διάφοροι κραδαστικαὶ μαλάξεις πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν. Οἱ μαλακτῆρες εἶναι διάφοροι τὴν μορφήν, ἐπίπεδοι, ἡμισφαιρικοί, σφαιρικοί, κυλινδρικοί, μονοκύλινδροι, πολυκύλινδροι κλπ., διάφοροι δὲ καὶ τὴν σύστασιν, ἐκ μετάλλου, ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεως κλπ. Συνήθως, πρὸς λειτουργίαν αὐτῶν, προσαρμόζονται ἐπὶ εὐκάμπτου μεταλλικοῦ στελέχους, κινουμένου ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ κινητῆρος καὶ μεταβιβάζοντος τὴν κραδαστικὴν κίνησιν. Σ. Γ. Σ.

μαλακτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἁρμόδιος ἢ κατάλληλος πρὸς μάλαξιν, ἀπαλυντικός, πραϋντικός: «*μαλακτικὸν φάρμακον, —ῥόφημα*»· || ***μαλακτικὸν*** (τὸ) ὡς οὐσ.: «*ἡ μολόχα εἶναι μαλακτικόν*».

—**μαλακτικὰ** (τὰ) (Emollientia) *[Φαρμακολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φάρμακα, ἅτινα φερόμενα εἰς τὰς φλογωθείσας ἢ σκληρυνθείσας θέσεις τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος προκαλοῦν διὰ τῆς διαποτίσεως χαλάρωσιν τοῦ ἱστοῦ· καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν διὰ τῆς προκαλουμένης τάσεως ἐφησυχάζουν τοὺς πόνους, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἐπαναφέρουν τὰ σκληρυνθέντα μέρη εἰς τὴν ἀρχικὴν των κατάστασιν. Μεταξὺ τῶν μαλακτικῶν φαρμάκων ἄλλα μὲν εἶναι ἄμεσοι φορεῖς ὕδατος καὶ ἐφ' ὅσον συνιστᾶται ἡ ἐν θερμῷ χρῆσις αὐτῶν προσδίδουν θερμὴν ὑγρασίαν, ἀλλὰ δρῶσιν ἐμμέσως. Εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα ἀνήκουν τὰ μαλακτικὰ ἔμπλαστρα καὶ αἱ λιπαραὶ ἀλοιφαί, ἅτινα τοποθετούμενα ἐπὶ τοῦ δέρματος ἀναχαιτίζουν τὴν διαπνοὴν καὶ τὰς ἐκκρίσεις. Κ. Γ. Μ.

μαλακτικότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μαλακτικοῦ, ἡ ἱκανότης, ἡ ἀποτελεσματικότης πρὸς μάλαξιν: «*ἡ μαλακτικότης τοῦ φαρμάκου*».

μαλακτοποίησις *χυτοσιδήρου* *[Μεταλλ.]*. Κατεργασία, δι' ἧς ἀντικείμενα ἐκ χυτοσιδήρου κα-

Digitized by Google

θίστανται μαλακτότερα, μαλακώτερα καὶ συνεπῶς πλέον δύσθραυστα. Ἡ κατεργασία συνίσταται εἰς ἐξανθράκωσιν, ἤτοι ἀφαίρεσιν μέρους τοῦ περιεχομένου ἄνθρακος τῶν τεμαχίων δι' ἐπαρκοῦς ὀξειδωτικῆς θερμάνσεως, εἶναι δηλαδὴ τὸ ἀντίθετον τῆς ἐνανθρακώσεως. Ἡ μέθοδος αὕτη περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Ρεωμύρου (Reaumur) τῷ 1722 καὶ εἶναι ἐν μεγάλῃ χρήσει ὑπὸ δύο μορφάς. Κατὰ μὲν τὴν ἀμερικανικὴν μέθοδον τὰ χυτοσιδηρᾶ τεμάχια θερμαίνονται ἐπὶ μακρὸν ἐντὸς κιβωτίων πεπληρωμένων διὰ πυριτικῆς ἄμμου, κατὰ δὲ τὴν εὐρωπαϊκὴν μέθοδον τὰ κιβώτια πληροῦνται δι' ὀξειδίου σιδήρου ὑπὸ μορφὴν μεταλλεύματος μὲ ὀλίγον ἄνθρακα. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις γίνεται χρῆσις μόνον λευκοῦ χυτοσιδήρου, ὅπου ὁ ἄνθραξ εὑρίσκεται ὑπὸ μορφὴν ἀνθρακώματος, τοῦ σεμεντίτου Fe_3C, ὁπόθεν δύναται νὰ ἐκτοπισθῇ δι' ἐνοπτήσεως καὶ ὀξειδώσεως, ἐνῷ ἐὰν εὑρίσκεται ὑπὸ μορφὴν λεπίων γραφίτου, ὡς εἰς τοὺς φαιοὺς χυτοσιδήρους ἡ ἐκτόπισις τοῦ ἄνθρακος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς τοῦ σώματος τοῦ ἀντικειμένου. Ὁ χρησιμοποιούμενος λευκὸς χυτοσίδηρος πρέπει νὰ περιέχῃ ἄνθρακα μέχρι 3%, μαγγάνιον ἐλάχιστον κάτω τῶν 0,4%, πυρίτιον κάτω τοῦ 1%, διότι ἡ μὲν πρώτη τῶν οὐσιῶν τούτων ἐμποδίζει τὴν πρόοδον τῆς ἐξανθρακώσεως, ἡ δὲ δευτέρα διευκολύνει μὲν αὐτήν, ἀλλὰ προκαλεῖ ὑπερβολικὸν σχηματισμὸν γραφίτου. Ἐπίσης πρέπει νὰ περιέχῃ πολὺ ὀλίγον θεῖον (κάτω τῶν 0,3%) καὶ φωσφόρον (κάτω τῶν 0,2%), ἵνα μὴ τὸ μέταλλον εἶναι εὔθραυστον. Κατὰ τὴν ἀμερικανικὴν μέθοδον γίνεται ὀξείδωσις τοῦ ἄνθρακος ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος καὶ μικρὰ ἐξανθράκωσις ἐντὸς τοῦ σώματος, γίνεται ὅμως ἰδίως μετατροπὴ τοῦ σεμεντίτου εἰς σίδηρον καὶ κοκκώδη γραφίτην (οὐχὶ λεπιδώδη ὡς εἰς τοὺς φαιοὺς χυτοσιδήρους), καθισταμένου οὕτω τοῦ μετάλλου ἀνθεκτικωτέρου εἰς κροῦσιν καὶ μικροτέρας σκληρότητος. Κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν μέθοδον τὸ ὀξείδιον τοῦ σιδήρου μὲ τὸν ἄνθρακα δίδει διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ σίδηρον. Τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος ἐνεργοῦν ἐπὶ τοῦ σεμεντίτου δίδει σίδηρον καὶ μονοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, τὸ ὁποῖον ἀνάγει τὸ ὀξείδιον τοῦ σιδήρου εἰς σίδηρον ὀξειδούμενον εἰς διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Ἡ δρᾶσις προχωρεῖ βαθμηδὸν καὶ ἐντὸς τοῦ σώματος τοῦ ἀντικειμένου, ὅπου μέρος τοῦ ἄνθρακος ἀποχωρίζεται ὡς κοκκώδης γραφίτης. Ἡ θέρμανσις εἰς ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους γίνεται εἰς 850° ἕως 900°, τὰ δὲ τεμάχια τοποθετοῦνται ἐντὸς χυτοσιδηρῶν κιβωτίων, ἅτινα τίθενται ἐντὸς καμίνων. Ἀπαιτοῦνται δύο ἡμέραι διὰ τὴν ὕψωσιν τῆς θερμοκρασίας, ἥτις διατηρεῖται ἐπὶ δύο καὶ πλέον ἡμέρας, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τὰ μεγαλύτερα τεμάχια, καὶ δύο ἡμέρας διὰ τὴν ψῦξιν. Γίνεται ἀπώλεια βάρους 2%, αἱ δὲ διαστάσεις τῶν τεμαχίων αὐξάνουσι κατὰ 1%, ὥστε τὸ εἰδικὸν βάρος ἐλαττοῦται. Ἐὰν ἡ θέρμανσις εἶναι ὑπερβολική, τὰ τεμάχια παραμορφοῦνται καὶ ἐξογκοῦνται. Ὁ ἐκ τῆς ἀναγωγῆς τοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου μεταλλικὸς σίδηρος προσκολλᾶται πολλάκις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα καθαρίζονται διὰ ρεύματος ἄμμου. Τὰ παραμορφούμενα τεμάχια διορθοῦνται διὰ πιεστηρίων κλ. Τὸ προκύπτον μέταλλον εἶναι ἀνομοιογενές, ἔχει ὄψιν χάλυβος εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ζώνην καὶ φαιοῦ χυτοσιδήρου εἰς τὴν ἐσωτερικήν, παρουσιάζει περλίτην καὶ ἄνθρακα κοκκώδους ἀνοπτήσεως, καὶ δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ ἐν μέρει τὸν μαλακὸν χάλυβα. Εἰς μικρὰ τεμάχια δύναται νὰ ὑποστῇ πτύχωσιν καὶ σφυρηλασίαν. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 7,3, ἀντοχὴν ἐφελκυσμοῦ 30 χγρ κατὰ $χσμ^2$, ἐπιμήκυνσιν ἐπὶ 2 ἕως 18%. Ἡ εἰς ἄνθρακα περιεκτικότης τῆς ἐπιφανείας ποικίλλει ἀπὸ 0,2 ἕως 1,2%, ὁ ὁλικὸς ἄνθραξ ἀπὸ 1,5 ἕως 2,5%. Χρησιμοποιεῖται εἰς μεγάλην κλίμακα διὰ παρασκευὴν μικρῶν τεμαχίων, πολὺ εὐκολώτερον κατασκευαζομένων οὕτως ἢ ἐκ χυτοῦ χάλυβος, οὗ ἡ χύσις εἰς μικρὰ τεμάχια εἶναι δυσχερής, ὡς τεμαχίων μηχανημάτων γεωργικῶν, ραπτομηχανῶν, κλειδίων κοχλιῶν, τεμαχιων κλειθροποιίας, καμπύλων καὶ Τ σωληνώσεως φωταερίου, ὕδατος, τροχῶν βαγοννέτων μεταλλείων κτλ.

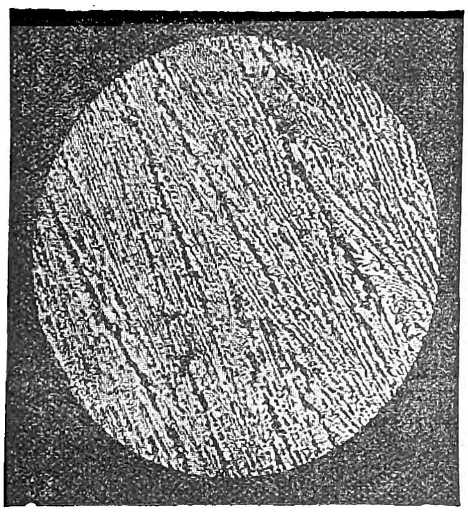

Μικρογραφία λευκοῦ χυτοσιδήρου (500 μεγεθύνσεις).
[Ἀνοικτόχρωμον: σεμεντίτης, βαθύχρωμον: σορβίτης.]

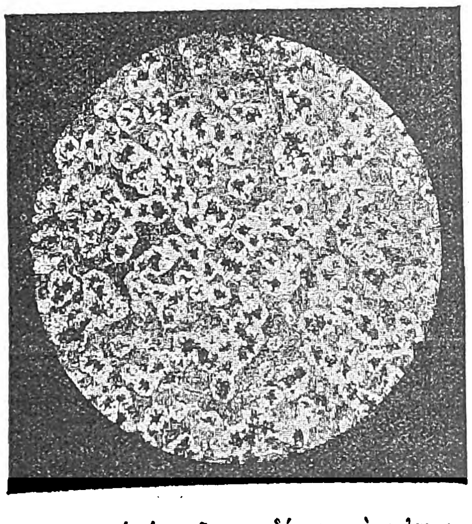

Μικρογραφία λευκοῦ χυτοσιδήρου μετὰ μαλακτοποίησιν (50 μεγεθύνσεις).
[Μέλαιναι κηλῖδες ἄνθρακος ἀνοπτήσεως περιβαλλόμεναι ὑπὸ ἀνοικτοχρώμου φιρρίτου. Τὸ ὑπόλοιπον ἀποτελεῖται ἐκ περλίτου.]

Ὁ *χαλυβώδης χυτοσίδηρος* διαφέρει τοῦ μαλακτοῦ, καθ' ὅσον παρασκευάζεται δι' ἀνατήξεως χυτοσιδήρου μετὰ ἀπορριμμάτων χάλυβος· εἶναι ὁμοιογενὴς καὶ ἔχει μεγάλην σκληρότητα καὶ χρήσεις ἐντελῶς ἄλλας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Ledebur*, Manuel de la Métallurgie du fer (γαλλ. μετάφρ. Παρίσιοι, 1903). — *Η. Γούναρη*, Μεταλλογνωσία καὶ Μεταλλοτεχνία (Ἀθῆναι, 1930). — *Hütte*, Taschenbuch für Eisenhüttenlente (Βερολῖνον, 193). Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

μαλακτός, —*ή*, —*όν*· ὁ δυνάμενος νὰ μαλαχθῇ, ὁ δυνάμενος νὰ μετασχηματισθῇ διὰ τῆς μαλάξεως: «σίδηρος μαλακτός».

— **μαλακτὸς *σίδηρος*.** Ἄλλη ὀνομασία τοῦ πολτοπαγοῦς σιδήρου ἢ σιδήρου ἀναδεύσεως (γαλλ. fer malléable soudé ἢ de puddlage), λίαν πτωχὸς εἰς ἄνθρακα.

— **μαλακτὸς *χυτοσίδηρος*.** Χυτοσίδηρος ὑποστὰς ἐξανθράκωσιν, καθιστῶσαν αὐτὸν μαλακώτερον καὶ δυσθραυστότερον (βλ. *μαλακτοποίησις*). Θ. Χ

μαλακτότης, —*ητος* (ἡ) (γαλλ. malléabilité). Μηχανικὴ ἰδιότης τῶν μετάλλων, καθ' ἣν ταῦτα δύνανται νὰ ὑποστῶσιν ἀλλοίωσιν τοῦ σχήματος αὐτῶν ἐν θερμῷ ἢ ἐν ψυχρῷ διὰ κρούσεως ἢ πιέσεως χωρὶς νὰ θραυσθῶσι. Τὸ ὅλκιμον καὶ τὸ ἐλατὸν ἑνὸς μετάλλου εἶναι συνέπεια τῆς μαλακτότητος αὐτοῦ. Ἡ μαλακτότης ἐλέγχεται διὰ δοκιμῶν παραμορφώσεως ὡς πτυχώσεως ἢ κάμψεως καθ' ὡρισμένας γωνίας καὶ τρόπον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν φορῶν, καθ' ἃς δύνανται νὰ ὑποστῶσι τὴν κάμψιν ταύτην μέχρι θραύσεως, χαρακτηρίζει τὴν μαλακτότητα τοῦ μετάλλου. Θ. Χ.

μαλάκυνσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαλακύνειν, ἀπάλυνσις, κοιν. *μαλάκωμα*· || ἰατρ. «μαλάκυνσις τοῦ ἐγκεφάλου» ἡ ἐλάττωσις τῆς συνοχῆς τῶν ἱστῶν τοῦ ἐγκεφάλου.

— *[Νευρολ.]* Καλοῦμεν *μαλάκυνσιν* ἀλλοιώσεις τινάς, ὀφειλομένας εἰς ἀγγειακὴν ἀπόφραξιν καὶ συνεπῶς εἰς κατάργησιν τῆς κυκλοφορίας εἰς τὴν ἀντίστοιχον χώραν, ἥτις οὕτω παύει αἱματουμένη. Ἡ τοιαύτη ἀγγειακὴ ἀπόφραξις ὀφείλεται εἴτε εἰς ἐμβολὴν εἴτε εἰς θρόμβωσιν, τουτέστιν ἀλλοίωσιν τῶν τοιχωμάτων τῶν ἀγγείων, ἅτινα παχυνόμενα προκαλοῦσι στένωσιν τοῦ αὐλοῦ, καὶ τέλος ἀπόφραξιν (ἀρτηριοσκλήρυνσις κ. ἄ.). Ἀποτέλεσμα τούτου, ἰσχαιμία τοῦ μέρους, ὅπερ ἐσιτίζετο ἐκ τοῦ ἀποφραχθέντος ἀγγείου, τὴν ὁποίαν, διαρκοῦσαν ἔλαττον τῶν 24 ὡρῶν, ἀκολουθεῖ ἡ αἱμορραγικὴ ἔμφραξις, ταύτην δὲ ἡ περίοδος τῆς κιτρίνης μαλακύνσεως, καθ' ἣν τὸ αἷμα τὸ ἐκχυθὲν ἀλλοιοῦται, οἱ δὲ ἱστοὶ ὑφίστανται νεκροβιωτικὰς ἐξαλλαγάς, δίδοντες εἰς τὴν ψηλάφησιν ἐντύπωσιν μαλακοῦ ἱστοῦ ὡς παχυρρεύστου, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα μαλάκυνσις. Ταύτην δὲ τὴν περίοδον διαδέχεται ἡ τῆς ἐπουλώσεως, καθ' ἣν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀλλοιωθέντων ἱστῶν ὑπερπλάσσεται νευρογλοία καὶ συνδετικὸς ἱστός, τῶν ἄλλων ἱστῶν ἐπαλειφομένων (ἰνοβλάστα-γλοιογενῆ λιπώδη σώματα).

Κλινικῶς χαρακτηρίζεται ἡ νόσος, διὰ τῆς ἐμφανίσεως φαινομένων ἄλλοτε ἄλλων, ἀναλόγως τῆς ἐντοπίσεως. Συνήθως ἐντοπίζεται εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ σπανίως εἰς τὸν μυελόν. Εἰς τὸν ἐγκέφαλον καταλαμβάνει συνήθως τὸν φλοιόν, ὅτε ἔχομεν ψυχικὰ φαινόμενα, δηλαδὴ διανοητικὴν ἐξασθένησιν, ἢ εἰς τὴν κινητικὴν ζώνην, ὅτε ἔχομεν ἡμιπληγίαν, ἢ εἰς τὸν πόδα τῆς τρίτης μετωπιαίας ἕλικος, τὴν ζώνην τοῦ Wornicke (ἄνω κροταφικὴ ἕλιξ) καμπύλην πτυχὴν κ. ἄ., ὅτε ἔχομεν ἀφασίαν.

Χαρακτηριστικὸν τῆς νόσου εἶναι ἡ διανοητικὴ ἐξασθένησις ἢ ἡ ἡμιπληγία μετ' ἀφασίας, ἂν ἡ ἀλλοίωσις εἶναι ἀριστερά, προέχει δ' ἡ ἀμνημοσύνη. Ἐπίσης λίαν χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ βάδισμα τοῦ πάσχοντος μαλάκυνσιν τοῦ φλοιοῦ, συνιστάμενον εἰς μικρὰ καὶ βραχέα βήματα.

Ἡ μαλάκυνσις παρατηρεῖται κυρίως ἐπὶ ἀρτηριοσκληρύνσεως, κατὰ τὴν ἡλικίαν τῶν 50–70 ἐτῶν. Εἰσβάλλει δὲ τότε βραδέως, σπανιώτερον ταχέως δι' ἀποπληξίας, ἥτις χαρακτηρίζει τὴν αἱμορραγίαν, ἐκτὸς ἂν εἶναι μαλάκυνσις ἐξ ἐμβολῆς, ἥτις ἐπίσης εἰσβάλλει δι' ἀποπληξίας. Ἐπίσης παρατηρεῖται ἐπὶ συφίλιδος καί τινων λοιμωδῶν νόσων, προκαλουσῶν μαλακυντικὰς ἑστίας, ὄχι ὅμως οἵας ἐκτάσεως προκαλεῖ ἡ ἀρτηριοσκλήρυνσις. Ἡ δ' ἐμβολὴ συνήθως παρατηρεῖται ἐπὶ νέων ἀνθρώπων καρδιοπαθῶν, ἐφ' ὧν ἐκ τῶν βαλβίδων ἀποκόπτεται ἐκβλάστησίς τις ἢ ἠλλοιωμένος τις ἐν γένει ἱστὸς χρησιμεύων ὡς ἔμβολον.

Ἡ θεραπεία προληπτική, διότι ἐγκαταστάσης τῆς μαλακύνσεως, οὐδὲν ἔχομεν νὰ ὠφεληθῶμεν εἰμὴ τὴν πρόληψιν τῆς ἐπεκτάσεως. Ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ συφιλιδικῆς ἀρτηρίτιδος ἀποφρακτικῆς, ὅτε ἡ εἰδικὴ θεραπεία δίδει εὐχάριστα ἀποτελέσματα. Τ. Α. Ζ.

— *[Ποιν. Δικ.]*· βλ. λ. *καταλογισμός*.

μαλακύνω· κάμνω τι μαλακόν, ἁπαλόν, ἁπαλύνω, κοιν. *μαλακώνω*· || μεταφ. ἐκθηλύνω, ἐκνευρίζω.

μαλάκωμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαλακώνω, ἁπάλυνσις.

μαλακώνω, ἀόρ. *ἐ)μαλάκωσα*, παθ. μετχ. *μαλακωμένος*· δημοτ, κάμνω τι μαλακόν, ἁπαλόν, μαλακύνω, ἁπαλύνω: «μαλακώνω τὸ δέρμα, — τὸ ξύλον»· || συνήθως ἀμεταβ., γίνομαι μαλακός: «βάλε το 'ς τὸ νερὸ νὰ μαλακώσῃ», «μαλάκωσε τὸ χταπόδι», «μαλάκωσαν τὰ χέρια του»· || μεταφ, γίνομαι ἤπιος, πρᾳΰνομαι, μαλάσσομαι: «ἦτο θυμωμένος καὶ τώρα μαλάκωσε», «ὅλη νύχτα κλαίει, μὲ τίποτε δὲ μαλακώνει»· || «μαλάκωσε ὁ καιρός, — ὁ χειμῶνας», «μὲ τὴ μολόχα ὁ βῆχας μαλακώνει».

μαλακωσιὰ (ἡ)· στρῶμα μαλακόν, ἁπαλόν: «ξαπλώθη 'ς τὴ μαλακωσιά».

Μαλακὼφ (Malakoff) *[Γεωγρ.]*. Κοινότης τῆς Γαλλίας καὶ προάστειον τῶν Παρισίων ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σηκουάνα. Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμόν, διϋλιστήρια, δενδροκομεῖα καὶ βιομηχανίαν χημικῶν προϊόντων. Κάτ. 22.040. Μ. Ν. Δ.

Μαλακώφ. Ὀχύρωμα ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Σεβαστουπόλεως (ἀνατολικῶς αὐτῆς), μήκους περὶ τὰ 350 μέτρα, ἐγκατεστημένον ἐπὶ λόφου τινὸς μεταξὺ τῶν Μικροῦ καὶ Μεγάλου Ρεντάν, καὶ βορειοδυτικῶς τοῦ Πρασίνου λόφου. Τὸ Μαλακὼφ κατέστη πασίγνωστον, λόγῳ τοῦ ὅτι κατεσκευάσθη κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον 1854 ὑπὸ τῶν Ρώσων, καὶ ἀπετέλεσε μίαν τῶν τοποθεσιῶν τῆς κυρίας γραμμῆς ἀμύνης τῶν Ρώσων ἐν Σεβαστουπόλει, καὶ δὴ τὴν κλεῖδα (κατὰ τὸν παλαιὸν ὅρον) τοῦ φρουρίου τῆς Σεβαστουπόλεως. Ἡ κατὰ τοῦ Μαλακὼφ συμμαχικὴ ἐπίθεσις τῆς 18ης Ἰουνίου 1855 ἀπέτυχε πλήρως, ἡ ἐναντίον ὅμως τοῦ ὀχυροῦ τούτου συμμαχικὴ ἐπίθεσις τῆς 8ης Σεπτεμβρίου 1855, ἡ ἐκτελεσθεῖσα τὴν μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μακμαόν, γαλλικῆς μεραρχίας, ὄχι μόνον ἐπέτυχε τελείως, ἀλλὰ καὶ συνεκρατήθη κατόπιν εἰς τὰς θέσεις της, μεθ' ὅλας τὰς ἐρρωμένας ρωσικὰς ἀντεπιθέσεις. Μολονότι αἱ κατὰ τῶν ἑκατέρωθεν πλευρῶν τοῦ Μαλακὼφ (Μικρὸν καὶ Μεγάλον Ρεντὰν) συμμαχικαὶ ἐπιθέσεις εἶχον ἀποτύχει, ἐν τούτοις ἡ λαμπρὰ κατὰ τοῦ Μαλακὼφ ἐπιτυχία ἤρκεσε διὰ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν κατὰ τὴν ἐπομένην, 9ην Σεπτεμβρίου, ἐγκατάλειψιν τῆς Σεβαστουπόλεως ὑπὸ τῶν Ρώσων (βλ. καὶ λ. *Σεβαστούπολις*). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Μαλάλας, ἢ ***Μαλέλας***, *Ἰωάννης*. Ἐξηλληνισμένος Σύρος χρονογράφος ἐξ Ἀντιοχείας, σύγχρονος τῶν αὐτοκρατόρων Ἀναστασίου Α΄, Ἰουστίνου Α΄, Ἰουστινιανοῦ Α΄ καὶ Ἰουστίνου Β΄ (ΣΤ΄ μ. Χ. αἰῶν). Περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ οὐδὲν ἀπολύτως γνωρίζομεν. Συνέγραψε χρονογραφίαν, ἥτις εἰς τὸν μόνον σῳζόμενον κώδικα (ἐλλιπῆ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος) ἀρχίζει ἀπὸ τῆς μυθικῆς ἱστορίας τῶν Αἰγυπτίων καὶ λήγει εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ (563). Ὁλόκληρος ἡ χρονογραφία ἴσως νὰ ἔφθανε μέχρι τοῦ τέλους τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἢ καὶ τοῦ ἔτους 573. Ἡ χρονογραφία τοῦ Μαλάλα ὡς ἱστορικὴ μὲν πηγὴ εἶναι πάντῃ ἀναξία λόγου καὶ ἐλεεινή, ὡς γλωσσικὸν ὅμως καὶ συγγραφικὸν μνη-

Digitized by Google

μεῖον εἶναι σπουδαιοτάτη, διότι ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον μέγα μνημεῖον τοῦ δημώδους ἑλληνικοῦ ἰδιώματος καὶ τὸν ἀντιπροσωπευτικώτερον τύπον τῆς καλογηρικῆς βυζαντινῆς χρονογραφίας. Στερούμενος παιδείας ὁ Μαλάλας, γράφει διὰ τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, ὅπερ ἐζήτει ἄνετον καὶ διασκεδαστικὴν διδασκαλίαν περὶ τῶν γεγονότων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, καὶ διηγεῖται ἀναμὶξ πολυάριθμα γεγονότα καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς σοβαρότητος τὰ σημαντικὰ καὶ τὰ ἀσήμαντα. Ἐξαντλεῖται μετὰ ἰδιαιτέρας φροντίδος εἰς τὰς λεπτομερείας τὰς περιέργους, περιγράφει τὰ πρόσωπα μετ' ἀκριβείας αὐτόπτου καὶ ἀφηγεῖται τοὺς μύθους καὶ τὰς παλαιὰς παραδόσεις μὲ σκοποὺς ἀπολογητικοὺς τῆς νέας θρησκείας. Τὸ βιβλίον του εἶναι ἀπὸ κάθε ἄποψιν γνήσιον λαϊκὸν βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἄνευ συστολῆς ὁ συγγραφεὺς ὑπολογίζει εἰς τὴν ἀκράδαντον πίστιν τῶν ἀφελῶν ἀναγνωστῶν του. Εἶναι ἐντελῶς ἀφάνταστοι οἱ ἀναχρονισμοί, αἱ μεταθέσεις προσώπων, πραγμάτων καὶ γεγονότων, αἱ τερατώδεις διαστροφαὶ καὶ αἱ γελοῖαι πλάναι, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται εἰς τὴν χρονολογίαν ταύτην. Ἀλλ' ἐνῷ τόσον εὐτελὲς καὶ ἀνάξιον λόγου εἶναι τὸ ἔργον ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου, ἐξεταζόμενον ὡς γλωσσικὸν μνημεῖον ἀποδεικνύεται σημαντικώτατον. Ἡ γλῶσσά του εἶναι τὸ κάτοπτρον τῆς καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν διαδεδομένης κοινῆς, ἥτις εἶχε προσλάβει στοιχεῖά τινα ἐκ τῆς λατινικῆς καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Τόσον διαπνέει αὐτὴν τὸ γνήσιον δημῶδες πνεῦμα, ὥστε μὲ ὀλίγας μορφολογικὰς καὶ λεξιλογικὰς μεταβολὰς δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν πάρα πολὺ πρὸς τὴν σήμερον λαλουμένην δημοτικὴν γλῶσσαν.

Ὁ Μαλάλας παρ' ὅλα τὰ συγγραφικά του ἀσυγχρώρητα ἐλαττώματα, ἀπέβη προσφιλέστατος συγγραφεὺς ἐνωρίτατα καὶ ἤσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων του, γενόμενος πρότυπον τῶν χρονογράφων τῶν σλαυϊκῶν καὶ ἀνατολικῶν λαῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν δυτικῶν, διότι κατώρθωσε νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ θρησκολήπτου καὶ ἀμαθοῦς ὄχλου τοῦ Βυζαντίου, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὸς ἀνῆκεν. Ἐξ αὐτοῦ ἤντλησαν ὁ Ἰωάννης ὁ Ἐφέσου (πρὸ τοῦ 581), ὁ Εὐάγριος (πρὸ τοῦ 594), ὁ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς (610), ὁ Ἰωάννης ἐπίσκοπος Νικίου (τέλος Ζ' αἰῶνος), ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς (740), ὁ Θεοφάνης (Θ' αἰών), ὁ Γεώργιος μοναχὸς (Θ' αἰών), ὁ Κεδρηνὸς (ΙΑ' αἰὼν) καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Τῆς χρονογραφίας του ἐπίσης ἐγένετο καὶ σλαυϊκὴ μετάφρασις, ἧς λείψανα σῴζονται εἰς διάφορα σλαυϊκὰ ἐρανιστικὰ πονήματα καὶ γεωργιανὴ μετάφρασις διασωθεῖσα ἐν χειρογράφῳ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Τόσον πολὺ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων του ὁ Μαλάλας, ὥστε ἐν τέλει κατέστη ὁ ἴδιος περιττός. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ, παρὰ τὴν ἐπιτυχίαν της, ἐν ἑνὶ μόνῳ χειρογράφῳ διάσωσις τῆς χρονογραφίας του (βοδληιανὸς βαροκκιανὸς κῶδιξ 158 τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἐν Ὀξωνίᾳ) καὶ μάλιστα ἐν ἐπιτόμῳ μόνον παραλλαγῇ.

Ἀρχικὴ ἔκδοσις τῆς χρονογραφίας τοῦ Μαλάλα ἐγένετο τῷ 1691 ἐν Ὀξωνίᾳ μετὰ σχολίων καὶ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ E Chilmeadus. Ἀνατύπωσις τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἐγένετο ἐν Βενετίᾳ τῷ 1733. Τῷ 1831 ἐξεδόθη ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων τῆς Βόννης ὑπὸ τοῦ L. Dindorf καὶ κατόπιν ἐν τῇ «Patrologia graeca» τοῦ Migne (τόμ. 97 σ. 9—790).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Patzig*, Johannes Antiochenus und Johannes Malalas «Progr. des Thomasschule» (Leipzig 1892). —*A. Rüger*, Studien zu Malalas ἐν «Bad Kissingen» (1895). *Γ. Ν. Χατζιδάκι*, ἐν «Ἐπετ. Ἐθν. Παν.» (188) σ. 117 κ. ἑξ. —*Σ. Λάμπρου*, ἐν «Βυζ. Δελτ.» Α' (1892) σ. 187. Θ. Π.

μάλαμα (τό)· δημοτ. χρυσός, κοιν. *χρυσάφι*: «*σταυρός —, ἀλυσίδα —, καρφίτσα ἀπὸ μάλαμα*» ‖ μεταφ., ἐπὶ ἀνθρώπου, ἐξαίρετος, ἄμεμπτος: «*ἄνθρωπος—, γυναῖκα—, παιδὶ—, κορίτσι —, καρδιὰ μάλαμα*» ἢ «*—ἕνα κομμάτι μάλαμα*» ‖ ἰδιωματ., τὸ μετὰ τὸν ἀλωνισμὸν γέννημα ὡς σωρεύεται ἵνα ἐπακολουθήσῃ τὸ λίχνισμα, ἄλλως *λαμνὶ* (ἐκ τοῦ *μαλάσσω —μάλαγμα—μάλαμα*).

Μαλάματα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μανάγουλης τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 204. Χ. Δ.

μαλαματένιος, *—α, —ο*· δημοτ., ὁ κατεσκευασμένος ἀπὸ μάλαμα, χρυσοῦς: «*μαλαματένιος σταυρός*», «*μαλαματένιο ὡρολόγι, —δαχτυλίδι*», ᾆσμ. «*μαλαματένιος ἀργαλειὸς κι' ἀλεφαντένιο χτένι*».

μαλαμοκάπνισμα (τό)· βλ. λ. *ἐπιχρύσωσις*.

μαλαμοκαπνισμένος, *—η,—ο*· δημοτ., ὁ οἱονεὶ καπνισμένος μὲ μάλαμα, ἐπίχρυσος, ἐπιχρυσωμένος: «*μαλαμοκαπνισμένος σταυρός*».

Μαλαμόκκο (Malamocco) */Γεωγρ./*. Ὁ μᾶλλον ἐνδιαφέρων καὶ περισσότερον συχναζόμενος τῶν λιμένων τῆς Ἑνετικῆς λιμνοθαλάσσης (πλάτ. 45° 20' Β., μῆκ. 12° 20' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1483: Ports Chioggia, Malamocco and Lido and the channels leading to Venice). Εὐεργετικὸς ἰδίως διὰ τὰ ἱστιοφόρα τὰ καταλαμβανόμενα ἀπὸ σφοδροὺς Β.Α. ἢ Ν.Α. ἀνέμους, καθ' ὅσον δύνανται νὰ ἀγκυροβολήσωσι ταῦτα καὶ εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Πελορόζο, προλιμένα οἱονεὶ τοῦ Μαλαμόκκο. Σχηματίζεται δὲ ὑπὸ τῆς νήσου τοῦ *Λίντο* (καλουμένης καὶ *Μαλαμόκκο* ὡσαύτως) καὶ τοῦ κυρίως προσχωματικοῦ βέλους τῆς Ἑνετικῆς λιμνοθαλάσσης. Σταθμὸς πλοηγῶν πρὸς Ἑνετίαν, ἀπέχουσαν 7 μίλλια τοῦ στομίου. Σ. Γ. Λ.

Μαλάμος. Ὄνομα ἠπειρωτικῆς οἰκογενείας, ἀναφερομένης ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Συγκεχυμέναι πληροφορίαι βεβαιοῦν ὅτι, μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου, ὅταν οἱ ἀδελφοὶ Μακάριος καὶ Θεόδωρος Μελισσηνοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἐπαναστατήσουν διάφορα τμήματα τῆς τουρκοκρατημένης Ἑλλάδος, ὁ Μαλάμος καὶ ὁ Πούλιος Δράκος ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβουν τὴν Ἄρταν καὶ τὰ Ἰωάννινα. Τὸ ἐπαναστατικὸν ὅμως τοῦτο σῶμα κατεστράφη ὑπὸ τοῦ σπεύσαντος ἐναντίον του πασᾶ τῆς Ναυπάκτου. Ἕτερος *Μαλάμος*, ἐκ Σουλίου, ἀναφέρεται κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Κατ' ἀρχὰς κλέφτης, μετέπειτα προσελήφθη ὡς ἁρματολὸς ὑπὸ τοῦ Δερβὲν Ναζίρη, Κοὺρτ πασᾶ, τοῦ προκατόχου τοῦ Ἀλῆ. Μετὰ ταῦτα, πολλοὶ Μαλάμοι ἀναφέρονται εἰς τὰς διαφόρους ἐπιδρομὰς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐναντίον τοῦ Σουλίου. Κυρίως διεκρίθησαν ὁ ἀρχηγὸς φάρας *Νικόλαος*, ὁ κοινότερον *Κολέτσος* ὀνομαζόμενος. Οὗτος ἀνετίναξε τὴν Βίγλαν, κατεχομένην ὑπὸ τουρκικῶν στρατευμάτων. Ὁ *Διαμάντης*, νεώτερος ἀδελφός του, μετέσχεν ὡσαύτως εἰς τὸ ἐπιχείρημα τῆς Βίγλας. Ἐπίσης ἔδειξε μεγάλην ἀνδρείαν καθ' ὅλον τὸν σουλιωτικὸν ἀγῶνα. Τῷ 1804, καταφυγὼν μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Κέρκυραν, κατετάχθη εἰς τὰ αὐτόθι ὀργανωθέντα ρωσικὰ τάγματα, ἀπέθανε δὲ τῷ 1815 ἐκ λύπης, διότι δὲν ἐχρησιμοποιήθη ἀπὸ τὸν Ριχάρδον Τζοὺρτζ εἰς τὰ ἀγγλικὰ τάγματα, τοῦθ' ὅπερ ἐθεώρησεν ὡς ὑπερτάτην προσβολήν. Υἱὸς τοῦ Κολέτσου ἦτο ὁ *Γεώργιος Μαλάμος*. Οὗτος, ἐγγραφεὶς εἰς τὰ ρωσικὰ τάγματα καὶ προαχθεὶς εἰς ἀξιωματικὸν εἰς τὰ διαδεχθέντα αὐτὰ γαλλικὰ τάγματα τῆς Ἑπτανήσου, προσελήφθη ἀπὸ τὸν Ριχάρδον Τζοὺρτζ εἰς τὰ ἀγγλικὰ τάγματα, καὶ τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Ἀποστρατευθεὶς κατόπιν, ἐπανῆλθεν εἰς Κέρκυραν, ἐκεῖ δὲ μυηθεὶς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐστάλη εἰς Πετρούπολιν, ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου καὶ τὸν παρακαλέσῃ νὰ μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ, διὰ ν' ἀναλάβῃ τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνα. Μὴ εὑρὼν ὅμως τὸν Καποδίστριαν, κατελθόντα τότε εἰς τὴν γενέτειραν (1819) καὶ ἐπιστρέψας τὸν συνήντησεν αὐτόθι. Ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ του, ἀπηλπίσθη περὶ τοῦ Ἀγῶνος. Ἐν τούτοις, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως, ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων καὶ διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας, ἐπὶ κεφαλῆς σουλιωτικῶν δυνάμεων. Τῷ 1825 ἔλαβε δίπλωμα ἀντιστρατήγου. Κατὰ τὸ 1830 κατετάχθη ὡς ταξιαρχικὸς χιλίαρχος εἰς τὰ ἐλαφρὰ τάγματα τὰ καταρτισθέντα ἐκ τῶν ἀτάκτων ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου. Ἀποσυρθεὶς τῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ Ὄθωνος, δὲν μετέσχε τῆς ὑπὸ τὸν ἐξάδελφόν του *Κωνσταντῖνον* στάσεως, οὕτω δὲ δὲν ἀπώλεσε τὰ παράσημα καὶ τὸν βαθμὸν τὸν ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὴν βασιλικὴν φάλαγγα, τῆς ὁποίας ἦτο ἀπόστρατος ταγματάρχης, ὅταν ἀπεβίωσε τῷ 1850. Ὁ υἱὸς τοῦ Διαμάντη *Κωνσταντῖνος* ἦτο ἀξιωματικὸς εἰς τὰ ἑπτανησιακὰ τάγματα, τῶν ὁποίων ἔφερε τὸν βαθμὸν τοῦ τενέντου (ὑπολοχαγοῦ). Ἐπολέμησε γενναιότατα καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτάχθη εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς φάλαγγος, ἀλλὰ δυσαρεστηθεὶς παρεσύρθη εἰς τὸ κίνημα τοῦ Ζέρβα τῷ 1835, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐξέπεσε τοῦ βαθμοῦ, τῶν ἀξιωμάτων καὶ τοῦ παρασήμου του. Τελευταῖος ἀπόγονος τῆς στρατιωτικῆς ταύτης οἰκογενείας ὑπῆρξεν ὁ ὑποστράτηγος τοῦ μηχανικοῦ *Χρῖστος Μαλάμος*, ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1928. Γ. Δ. Κ.—Χ. Ι. Σ.

—Μαλάμου, *Κλεαρέτη*, *Δίπλα*—. Ἑλληνὶς ποιήτρια καὶ συγγραφεύς, ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἁρματολοῦ Δίπλα, γεννηθεῖσα τῷ 1894 ἐν Λευκάδι, ὅπου ἐξεπαιδεύθη κατ' οἶκον. Βραδύτερον, ἐγκατασταθεῖσα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐφοίτησεν ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὴν σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν. Ἐπιδοθεῖσα εἶτα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἐνεφανίσθη ἀπὸ τοῦ «Νουμᾶ» (1910) διὰ ποιημάτων καὶ ἐντυπώσεων. Ἔκτοτε ἐδημοσίευσε ποιήματα, διηγήματα, φεμινιστικὰ ἄρθρα κτλ. εἰς περιοδικὰ («Νέα Ἑστία», «Ἑλληνὶς» κ. ἄ.) καὶ ἐφημερίδας («Βραδυνή»). Συλλογὴν ποιημάτων ἐξέδωκε τῷ 1922 ὑπὸ τὸν τίτλον «Στὸ διάβα μου», διηγημάτων δὲ τῷ 1929 ὑπὸ τὸν τίτλον «Γιὰ λίγη ἀγάπη», βραβευθεῖσαν διὰ τοῦ βικελλείου ἐπάθλου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Μεταφράσεις ποιημάτων της ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν Γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ Karl Dieterich («Neugriechische Lyriker, Leipsig, 1928), διηγημάτων της δὲ εἰς τὴν Πολωνικὴν (περιοδικὸν «Πολωνὶς» ἐν Βαρσοβίᾳ). Τῶν ποιημάτων της ὑπερέχει κατὰ πολὺ τὸ εἰς πεζὸν ἔργον, ἔνθα ἡ συγγραφεὺς μετὰ ζωηρότητος ὕφους καὶ παραστατικῆς ψυχολογίας διαγράφει γυναικείους κυρίως τύπους. ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Μαλαμπὰρ (Malabar, ἰνδ. *Μαλαιάλα*=γῆ τῶν ὀρέων) */Γεωγρ./*. Διαμέρισμα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ προεδρίᾳ (presidency) τῆς Μαδρᾶς. Περιλαμβάνει κυρίως τὸ τμῆμα κάτωθεν τῶν Γκάτ, τὸ κατοικούμενον ὑπὸ λαοῦ ὁμιλοῦντος τὴν μαλαιαλαμικήν, ἀποτελοῦντος ἰδίαν φυλήν, μὲ ἰδίας κάστεις, ἔθιμα καὶ παραδόσεις. Συμπίπτει οὕτω κατ' ἔκτασιν μὲ τὸ ἀρχαῖον βασίλειον τῆς Χέρας, περιλαμβάνον τὰ νεώτερα κράτη Τραβανκὸρ καὶ Κόχου καὶ μέρος τῆς Κανάρας. Ἐμβ. 14.931 τ. χλμ. Κάτ. 3.000.000. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς Μαλαμπὰρ εἶναι ἡ συνεχὴς ἅλυσις λιμνοθαλασσῶν, διηκουσῶν παραλλήλως πρὸς τὴν ἀκτήν· αὗται, συγκοινωνοῦσαι διὰ τεχνητῶν διωρύγων, παρέχουν εὐχερῆ μέσα συγκοινωνίας, δι' ὧν διεξάγεται σημαντικὸν ἐμπόριον. Τὰ δὲ κυριώτερα προϊόντα εἶναι ὄρυζα, σιτηρά, καφές, τέϊον, πέπερι, κοκκοφοίνικες καὶ ἅλας. Τὸ διαμέρισμα ἐξάγει μεγάλας ποσότητας ξυλείας καὶ ἔχει σημαντικὴν ἁλιείαν.

—*/Ἱστορ./* Κατὰ τοὺς ἰνδικοὺς θρύλους, ὁ Βισνοῦ κατὰ τὴν ὀγδόην Ἀβατὰρ αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐπετέλεσε πολυαρίθμους ἄθλους, ἠθέλησε ν' ἀναπαυθῇ, καὶ πρὸς τοῦτο ἐζήτησε παρὰ τοῦ Βαρούνα ν' ἀποσύρῃ τὰ ὕδατα αὐτοῦ καὶ τῷ παραχωρήσῃ ἔδαφος ἐκτεινόμενον μέχρι βολῆς βέλους. Ὁ Βαρούνα συγκατετέθη, ἀλλ' ὅτε ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ αἰτῶν ἦτο ὁ Βισνοῦ, ἐμφανισθεὶς εἰς αὐτὸν μεταμορφωμένος εἰς ἐπαίτην, ἐφοβήθη μήπως ὁ θεὸς ἐκσφενδονίσῃ τὸ βέλος του πέραν τῶν θαλασσῶν καὶ τὸν ἀποστερήσῃ τοῦ βασιλείου του· κατέφυγε λοιπὸν εἰς τὸν θεὸν τοῦ θανάτου καὶ ἐζήτησε βοήθειαν. Οὗτος μεταμορφωθεὶς εἰς λευκὸν μύρμηκα, ὀνομαζόμενον *καρία* παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, μετέβη εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Βισνοῦ καθ' ἣν ὥραν ὁ θεὸς ἐκοιμᾶτο καὶ κατέφαγε μέρος τῆς χορδῆς τοῦ τόξου, οὕτως ὥστε τὴν ἑπομένην ὁ Βισνοῦ τοξεύσας ἔρριψε τὸ βέλος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, ἀμέσως δὲ τὰ ὕδατα ἀπεσύρθησαν, σχηματισθείσης τῆς χώρας *Μαλατεοῦ*, κοινῶς λεγομένης σήμερον *Μαλαμπάρ*. Εἰς τὴν χώραν ταύτην ἀπεβιβάσθη τῷ 1498 ὁ Βάσκο ντὲ Γκάμα. Ἡ περιοχή, λόγῳ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων της, τῶν πολυαρίθμων ποταμῶν της καὶ τῆς προστατευούσης αὐτὴν θαλάσσης, ἠδυνήθη ἐπὶ πολὺ νὰ διαφύγῃ τὴν μουσουλμανικὴν κατάκτησιν καὶ νὰ διατηρήσῃ ἁγνὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν. Τῷ 1766 εἰσέβαλεν εἰς αὐτὴν ὁ Χαϊδὰρ-Ἀλῆ, ἐπιβαλὼν βαρυτάτους φόρους. Τῷ 1788 ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Τίππο-Σαὲμπ ἐφορολόγησε σκληρότατα τοὺς μὴ ἀσπαζομένους τὸν Μουσουλμανισμόν. Τέλος τῷ 1792 ἡ χώρα περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Δ.Σ.Δ.

— Μαλαμπὰρ (Malabar) */Γεωγρ./*. Ἐσβεσμένον ἡφαίστειον τῆς Ἰάβας, ὕψους 2.343 μ. Σήμερον ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μέγας σταθμὸς ἀσυρμάτου τηλεγράφου. Δ. Σ. Δ.

μαλαμπὰρ *λίπος*, ἢ ***φυτικὸν λίπος*** (Malabartalg) */Φαρμακογ./*. Εἶναι τὸ ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ φυτοῦ *βατερία* προερχόμενον λίπος. Λαμβάνεται δι' ἀποξέσεως τῶν ἑψηθέντων καὶ ἀλεσθέντων σπερμάτων, ἔχει δὲ νωπὸν κιτρινοπράσινον χρῶμα. Συστατικὰ ἔχει τὸ λίπος τὰ ἀκόλουθα: εἰδικὸν βάρος εἰς 15° 0,915, σημεῖον τήξεως 56.6°, ἀριθμὸν σαπωνοποιήσεως 188,7—191.9, ἀριθμὸν ἰωδίου 37,8—39.6 καὶ ἀριθμὸν Reichert-Mussl 0,22—0,44. Τὸ λίπος τοῦ μαλαμπὰρ περιέχει 2% πτητικοῦ εὐαρέστου ὀσμῆς ἐλαίου. Ἐν Ἰνδίαις τὸ λίπος τοῦτο χρησιμεύει ὡς ἐδώδιμον, ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ εἰς τὴν παρασκευὴν κηρίων. Τὰ ἐκ τοῦ λίπους τούτου παρασκευαζόμενα κηρία καίονται παρέχοντα εὐχάριστον ὀσμήν. Κ. Γ. Μ.

Μαλαμπάρι (Malabari), ***Μπεχραμὶ Μερουανί.*** Ἰνδὸς ποιητής, δημοσιογράφος καὶ μεταρρυθμιστὴς (1852—1912). Υἱὸς πτωχοῦ διοικητικοῦ ὑπαλλήλου, ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἀγγλικὸν κολλέγιον τοῦ Σουράτ, ἔπειτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βομβάης, ἀλλὰ παρέμεινε πιστὸς εἰς τὴν ζωροαστρικὴν θρησκείαν του. Ἐμελέτησε κατὰ βάθος τὴν ἀγγλικὴν φιλολογίαν καὶ γλῶσσαν, συνέγραψε δὲ διάφορα σημαντικὰ ἔργα ἀγγλιστὶ εἰς ὕφος κομψόν. Μεταξὺ τούτων σπουδαιότερα εἶναι: «*Ἡ ἰνδικὴ μοῦσα ὑπὸ ἀγγλικὴν περιβολὴν*» (1877), ὅπερ παρήγαγε μεγάλην ἐντύπωσιν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐγκωμιασθὲν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ Τέννυσον, τοῦ Μὰξ Μύλλερ καὶ τῆς Φλῶρενς Ναΐτινγκέϊλ.

Μπεχραμὶ Μαλαμπάρι.

Digitized by Google

Θεωρῶν τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν ὡς εὐεργέτημα ἐν Ἰνδίαις, ἐνήργησεν ὅπως ἡ ἀγγλικὴ διοίκησις ἐπεμβῇ ἐναντίον ἐθίμων μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας τηρουμένων ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του. Οὕτω διὰ τῶν ἐνεργειῶν του ἐψηφίσθη τῷ 1891 ὁ ἐπικληθεὶς νόμος τῆς ἀμοιβαίας συγκαταθέσεως, δι' οὗ κατηργεῖτο τὸ ἔθιμον συνάψεως γάμων ὑπὸ γονέων ἐν ὀνόματι τῶν θυγατέρων των, αἵτινες εὑρίσκοντο ἐν παιδικῇ εἰσέτι ἡλικίᾳ. Ἐπίσης κατεπολέμησε τὸ ἔθιμον τῆς παρθένου χήρας, τῆς συζύγου δηλαδὴ ἥτις ἐχήρευε παρθένος, συζευχθεῖσα ἄρρωστον ἢ ἀνίκανον ἄνδρα, καὶ παρέμενε παρθένος καθ' ὅλον της τὸν βίον. Τὰς ἰδέας του ταύτας ὑπερήσπισε διὰ διαλέξεων καὶ ἄρθρων εἰς τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐφημερίδα του «Ἰνδὸς Παρατηρητής», τὴν ὁποίαν ἵδρυσε τῷ 1876 καὶ διηύθυνεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν, μετατρέψας ἀκολούθως ταύτην εἰς τὴν «Φωνὴν τῶν Ἰνδιῶν». Ἐπεσκέφθη ἐπανειλημμένως τὴν Ἀγγλίαν, τὰς δὲ ἐντυπώσεις του ἐδημοσίευσεν ἀγγλιστὶ εἰς τὸ ἔργον του «Πῶς εἶδεν ἕνας Ἰνδὸς τὴν ἀγγλικὴν ζωὴν» (1893). Ἐκ τῶν ποιητικῶν του ἔργων δημοφιλέστερον εἶναι «Ἡ Γκουγιεράτη καὶ οἱ Γκουγιεράτοι» (1883) εἰς ἰνδικὴν γλῶσσαν, περιέχον ἰδίᾳ σατιρικὰ ποιήματα. Δ. Σ. Δ.

Μαλανδράκις. Οἰκογένεια ἀγωνιστῶν ἐκ Χώρας - Σφακίων Κρήτης, ἥτις φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαλανδράκιδες* ἢ *Τζουρίδες*. Τὰ μέλη της προσήνεγκον κατὰ καιροὺς μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς κρητικοὺς ἀγῶνας, ἰδίως ὡς πλοηγοί. Ἐξ αὐτῶν διεκρίθη ὁ *Παῦλος Μαλανδράκις* ἢ *Χατζητζουράκις*. Ε. Γ.

Μαλανδρίνι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 792.

Μαλανδρῖνον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 621. Χ. Δ.

Μαλανδρῖνος, *Χρῆστος*. Ἕλλην παιδίατρος, γεννηθεὶς καὶ ἀποβιώσας ἐν Ἀθήναις (1862—1928). Διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου (1882), εἰδικεύθη ἐπὶ διετίαν ἐν Παρισίοις (1895—1896). Διετέλεσεν ὑφηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1900—1906, καὶ ἀπὸ τοῦ 1906 καθηγητὴς τῆς παιδιατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν· τακτικὸν μέλος τοῦ ἰατροσυνεδρίου ἀπὸ τοῦ 1915, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς «Παιδιατρικῆς ἑταιρείας» Παρισίων (1909), καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν τῷ 1912 εἰς τὸ Α' διεθνὲς παιδιατρικὸν συνέδριον. Ἔγραψε: «Γαστροεντερίτιδες παρὰ τῇ πρώτῃ παιδικῇ ἡλικίᾳ», «Περὶ τῶν ἐνδείξεων τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς διασωληνώσεως ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν τραχειοτομίαν» (Πρακτικὰ Ἰατρικῆς ἑταιρείας Ἀθηνῶν 1897), «Περὶ τῶν ὁδῶν τῆς μολύνσεως διὰ τοῦ μικροβίου τοῦ Κὼχ» (Πανελλήνιον ἰατρικὸν συνέδριον κατὰ τῆς φυματιάσεως 1909) κ. ἄ. Ο. Ρ.

Μαλανκοὺρ (Malancourt) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Μόζα, εἰς 20 χλμ. ἀπὸ τοῦ Βερντὲν πρὸς Α. τοῦ ποταμοῦ Μόζα. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο λίαν γνωστόν, διότι ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς 5ης γερμανικῆς στρατιᾶς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μόζα κατὰ τοὺς μῆνας Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον τοῦ 1916. Ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1918. Μ. Ν. Δ.

Μαλαντέττα (Maladetta) *[Γεωγρ.]*. Ἐκτεταμένη ὀροσειρὰ (ἰσπαν. *Λὸς Μόντος Μαλντίτος*) εἰς τὴν κεντρικὴν περιοχὴν τῶν Πυρηναίων, νοτίως τῆς γαλλο - ἰσπανικῆς μεθορίου ἐν τῇ ἰσπανικῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Χουέσκας. Κυριώτεραι αὐτῆς κορυφαὶ εἶναι: ἡ κορυφὴ *Νέτου* (ὕψ. 3 404 μ.), ἡ τοῦ *Μιλιὲ* (3 354 μ.) καὶ ἡ τῆς *Μαλαντέττας* (3 312 μ.). Μ. Ν. Δ.

Μαλάξα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται 8 περίπου χλμ. ΝΑ. τῆς πόλεως τῶν Χανίων ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν δεσποζόντων τῆς περὶ αὐτὴν πεδιάδος. Κάτ. (1928) 425.

— *[Ἱστορ.]* Τὰ περὶ τὴν Μαλάξαν ὑψώματα ὑπῆρξαν κατὰ τοὺς μακροὺς τῆς Κρήτης ἀγῶνας τὸ θέατρον ἀλλεπαλλήλων μαχῶν μεταξὺ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, τῶν πρώτων διεκδικούντων τὴν κατοχὴν αὐτῶν, ἵνα ἐξασφαλίζωσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Χανίων ἐλευθερίαν κινήσεων, τῶν δὲ δευτέρων ἵνα ἀναχαιτίζωσι τὰς ἐκ Χανίων εἰς τὰ ὀρεινὰ χωρία ἐχθρικὰς ἐπιδρομάς. Τῷ 1660, διαρκούσης τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας τοῦ Χάνδακος (Ἡρακλείου), οἱ Κρῆτες μετὰ τῶν ἀποβιβασθέντων εἰς Σούδαν εὐαρίθμων Γάλλων, καταλαβόντες τὰ ὑψώματα τῆς Μαλάξας, ἀπέκρουσαν τοὺς ἐκ Χανίων ἐπελθόντας Τούρκους, ἀλλ' ἐν τέλει ἠναγκάσθησαν, κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων, νὰ ἐκκενώσωσιν αὐτό. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770, ὁ ἀρχηγὸς Δασκαλογιάννης, κατελθὼν ἐκ Κράπης μετὰ τῶν ὀπαδῶν του, κατέλαβε τὰ ὑψώματα τῆς Μαλάξας, ἵνα προσβάλῃ τὸ φρούριον τῶν Χανίων. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ Ἕλληνες ἔσπευσαν καὶ κατέλαβον αὐτὰ ὑπὸ τοὺς Σήφακαν, Δασκαλάκην κτλ. Οἱ Τοῦρκοι, προσβαλόντες αὐτοὺς τὴν 20 Ἰουνίου 1821, ὑπέστησαν δεινὴν ἧτταν, καταδιωχθέντες μέχρι τῶν προαστείων τῶν Χανίων ὑπὸ τῶν ἀντεπιτεθέντων ἐπαναστατῶν. Ἔκτοτε αἱ θέσεις ἐκεῖναι, κατεχόμεναι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὑπῆρξαν τὸ κυριώτερον ἔρεισμα τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐκεῖ κατέφυγον μετ' ὀλίγον οἱ ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ ἐπαναστάται ὑπὸ τοὺς Γρηγόρ. Δαμινόν, Λερᾶν καὶ Ταμπαρέν. Ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι οἱ Ἕλληνες ἐτρομοκράτουν τοὺς Τούρκους τῶν Χανίων καὶ παρεκώλυον τὰς πρὸς ἄλλας περιφερείας ἐκστρατείας των. Τὴν 25 Ἰουλίου 1821 ἐξορμήσαντες ἐκ Μαλάξας ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Τούρκων τῶν προσβαλόντων τὰς ἐν Γαρίπᾳ ἑλληνικὰς θέσεις καὶ ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἄτακτον, τὸν δὲ ἐπιόντα Αὔγουστον, κατέχοντες τὰ ὑψώματα ταῦτα, δὲν ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Τούρκους τῶν Χανίων νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῶν περὶ τὰ Κουρνο - Πατήματα μαχομένων Τούρκων ὑπὸ τὸν Σερὶφ πασᾶν. Μετὰ τὸν εἰς Σούδαν κατάπλουν τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου (Μάϊος 1822) καὶ τὴν ἀπόβασιν τῆς ὑπὸ τὸν Χασὰν πασᾶν στρατιᾶς, οἱ Ἕλληνες ἐξορμῶντες ἐκ Μαλάξας ἐνήργουν ἀδιαλείπτους νυκτερινὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Χανίων καὶ τῷ Ἀκρωτηρίῳ τουρκικῶν στρατευμάτων. Τὴν 13 Ἰουνίου 1822 ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στρατὸς ἐπετέθη πανστρατιᾷ κατὰ τῶν ἐν Μαλάξᾳ Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀπεκρούσθη, μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ θέσις ἐκείνη ἐξεκενώθη ἐλλείψει τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων καὶ πάραυτα κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἀνεφοδιασθέντες οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακαταλάβωσι τὰς ἐπικαίρους ἐκείνας θέσεις (21 Ἰουνίου 1822), ἐπιτεθέντες ὑπὸ τοὺς Σήφακαν, Πρωτοπαπαδάκην κτλ. Καὶ κατώρθωσαν μὲν διὰ τῶν ὁρμητικῶν αὐτῶν ἐφόδων νὰ ἐκτοπίσωσι τοὺς ἐχθρούς, ἡ τολμηρὰ ὅμως ἀλλ' ἄκαιρος ἐμφάνισις τοῦ ἀρχηγοῦ Χάλη πρὸ τῶν φευγόντων πολεμίων ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐγκαταλειφθείσας θέσεις, ἔνθα, ἀντιτάξαντες ἀπέλπιδα ἀντίστασιν καὶ ἐνισχυθέντες μετ' ὀλίγον δι' ἄλλων στρατευμάτων, κατώρθωσαν νὰ διατηρηθῶσιν ἐπ' αὐτῶν. Τὴν 29 Ἰουλίου οἱ Τοῦρκοι, πιεζόμενοι διαρκῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐγκατέλιπον τὴν Μαλάξαν, ἣν ἔσπευσαν νὰ καταλάβωσιν οἱ ἐπαναστάται. Ἔκτοτε ἡ περιοχὴ περιήρχετο ἐκ περιτροπῆς εἰς τὰς χεῖρας ὁτὲ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὁτὲ δὲ τῶν Τούρκων, μέχρι τῆς 1 Αὐγούστου 1828, ὅτε καταληφθεῖσα πάλιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παρέμεινεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν μέχρι τέλους τοῦ Ἀγῶνος (1830).

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869 οἱ Τοῦρκοι, ἐκτιμήσαντες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως ἐκείνης, ἐξησφάλισαν τὴν διαρκῆ κατοχὴν αὐτῆς, διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ἰσχυρῶν πύργων καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐγκαταστάσεως μονίμων ἐκ τακτικοῦ στρατοῦ φρουρῶν· τοιουτοτρόπως παρέμειναν κύριοι τῆς Μαλάξας καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ἐκείνην ἐπανάστασιν καὶ τὰς κατόπιν τοῦ 1878, τοῦ 1889 καὶ τοῦ 1896—1897.

Τὴν νύκτα τῆς 12—13 Μαρτίου 1897 οἱ Ἕλληνες κατέλαβον τὰς περὶ τὸν πύργον τῆς Μαλάξας θέσεις, συγχρόνως δ' ἐτοποθέτησαν ἐπὶ τοῦ ΒΑ κειμένου ὑψώματος τῆς Κεφάλας τρία ὀρειβατικὰ πυροβόλα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ λοχαγοῦ Ἐμμ. Μανουσογιαννάκη. Ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου τὸ πυροβολικὸν ἤρξατο βάλλον κατὰ τοῦ τουρκικοῦ πύργου, οὗτινος ἡ φρουρὰ ἠμύνετο δι' ἀραιᾶς βολῆς, ὑποστηριζομένη καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ λιμένι τῆς Σούδας δύο τουρκικῶν πολεμικῶν. Ἡ φρουρὰ τοῦ πύργου, ἀποβαλοῦσα πᾶσαν ἐλπίδα συνδρομῆς ἐκ Χανίων, ἐπεχείρησεν ἐπανειλημμένας ἐξόδους ἵνα διασπάσῃ τὴν ζώνην τῶν πολιορκητῶν, ἀλλ' ἐν τέλει ἠναγκάσθη νὰ ὑψώσῃ λευκὴν σημαίαν. Οἱ ἐπαναστάται ὥρμησαν πρὸς τὸν πύργον, ἵνα παραλάβωσι τὰ ὅπλα τῆς φρουρᾶς, ἐνῷ ἐξηκολούθει ἡ βολὴ τῶν ἐν Σούδᾳ τουρκικῶν πολεμικῶν. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Τοῦρκοι στρατιῶται ἐζήτουν Ἕλληνας ἀξιωματικοὺς ἵνα παραδοθῶσι, τὰ ἐν Σούδᾳ σταθμεύοντα εὐρωπαϊκὰ πολεμικὰ ἤρξαντο σφοδροῦ πυρὸς κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες δεκατίζονται ὑπὸ τῶν πυρῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ στόλου, ἀλλ' ἐν τέλει οἱ ἐπαναστάται αἰχμαλωτίζουσιν ὁλόκληρον τὴν φρουρὰν τοῦ πύργου, τῆς ὁποίας τὰ συντρίμματα (εἷς λοχαγός, εἷς ἀνθυπολοχαγὸς καὶ 70 περίπου στρατιῶται) ὡδήγησαν τὴν ἐπομένην εἰς τὸ ἐν Ἁλικιανοῦ στρατόπεδον τοῦ συνταγματάρχου Βάσου. Ἔκτοτε τὰ ὑψώματα τῆς Μαλάξας παρέμειναν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Ν. ΚΛΣ

μάλαξις, —ως (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ μαλάσσειν, ἡ ἔντριψις μέλους τοῦ σώματος διὰ τῆς χειρὸς πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν, κοιν. *τρίψιμο, μασσάζ* (γαλλ. massage)· || ἀρχ., μαλάκωσις, ἁπάλυνσις, τῆξις· || «μάλαξις τῆς τροφῆς» χώνεψις, πέψις τῆς τροφῆς.

— *[Ἰατρ.]* Καλεῖται *μάλαξις* (γαλλ. massage) ἡ ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐπιστημονικὴ καὶ ἔγκαιρος ἐφαρμογὴ συστήματος χειρισμῶν, συντεταγμένων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνώσεων τῆς ἀνατομικῆς, τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς παθολογίας, πρὸς ποικίλους θεραπευτικοὺς σκοπούς. Ἡ μάλαξις χρονολογεῖται ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπὶ γῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου. Οὖσα ἐν ἀρχῇ κίνησις ἢ χειρονομία ἐξ ἐνστίκτου, καθ' ἣν φέρει τις τὴν χεῖρα, ἵνα ἐντρίψῃ ἀλγοῦσαν μοῖραν τοῦ σώματος, ἀπετέλεσε μετὰ τῆς χρήσεως διαφόρων χόρτων τὴν πρώτην θεραπευτικὴν τῆς ἀρχεγόνου τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως. Τὰς πρώτας περὶ μαλάξεως γραπτὰς πληροφορίας εὑρίσκομεν παρὰ Σίναις καὶ Ἰνδοῖς (2.500 π. Χ.), ὧν οἱ ἱερεῖς κυρίως διὰ συστηματικῆς χρήσεως τῶν διαφόρων χειρισμῶν ἐθεράπευον διάφορα νοσήματα, δυσκαμψίας ἀρθρώσεων, συσπάσεις μυῶν, ρευματισμοὺς κλπ. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἐχρησιμοποίουν ἐπίσης τὴν μάλαξιν. Παρ' Ἕλλησιν, ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ὅτι γυναῖκες ἀνέτριβον τὰ σώματα τῶν ἡρώων δι' ἀρωμάτων. Τὴν μάλαξιν (ἀνάτριψιν) οἱ Ἕλληνες ἀνύψωσαν ὄντως εἰς περιωπήν, πρῶτος δὲ θεμελιωτὴς αὐτῆς, ὡς καὶ τῆς ἰατρικῆς γυμναστικῆς, φέρεται ὁ ἰατρὸς Ἡρόδικος. Ὁ τούτου μαθητὴς Ἱπποκράτης, πατὴρ τῆς ἰατρικῆς, ἐμελέτησε τόσον ἐπιστημονικῶς καὶ βαθέως τὴν μάλαξιν, ὥστε αἱ περὶ αὐτῆς ὑποθῆκαι αὐτοῦ παραμένουν καὶ μέχρι σήμερον ἔτι ἀπαρασάλευτοι. Ἀτυχῶς ἡ περὶ αὐτῆς συγγραφή του δὲν ἀνευρέθη, ἴσως δὲ καὶ νὰ μὴ προέλαβεν οὗτος νὰ τὴν συγγράψῃ. Τὴν ἀπώλειαν ὅμως ταύτην ἱκανῶς ἀνεπλήρωσαν ἄλλοι Ἕλληνες συγγραφεῖς, ὁ Ἀριστοτέλης (εἰς τὰ «Προβλήματα»), ὁ Ροῦφος, ὁ Γαληνὸς (ἐν τῷ «Περὶ ὑγιεινῶν» ἰδίᾳ), ὁ Δημόκριτος, ὁ Ὀρειβάσιος, ὁμιλῶν περὶ «ἀποθεραπείας» καὶ ἀναφέρων ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ ὀγκώδους αὐτοῦ ἔργου καὶ διαφόρους ἄλλους συγγραφεῖς (Ἡρόδοτον, Ἀντύλον κλπ.) ἐνασχοληθέντας ἐπὶ τῆς κινησιθεραπείας, ὁ Ἀέτιος, ἀναφέρων ὁμοίως ἄλλους συγγραφεῖς (Ἀρχιγένη, Φιλάγριον κλπ.), ὁ Φιλόστρατος (ἐν τῷ «Περὶ γυμναστικῆς») καὶ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (ἐν τῇ «Χειρουργίᾳ»). Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μαλάξεως οἱ Ἕλληνες ἐχρησιμοποίουν, ἐκτὸς τῶν χειρῶν, καὶ διάφορα ὄργανα καὶ συσκευάς, ὡς λ. χ. ἐν Περγάμῳ οἱ Ἀσκληπιάδαι τὰ *ξύστρα*. Ἡ μάλαξις ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων διεδόθη καὶ παρὰ Ρωμαίοις, οἵτινες πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῆς ἐν ταῖς θέρμαις διετήρουν δούλους ἔχοντας ἰδιαίτερον διαμέρισμα πρὸς τοῦτο, τὸ tepidarium. Ὁ μεσαίων καὶ ἡ περίοδος τῆς Ἀναγεννήσεως οὐδὲν εἰδικὸν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου σύγγραμμα ἐνεφάνισαν, εἰ καὶ ἐξ Ἀνατολῆς οἱ σταυροφόροι εἶχον μεταφέρει ἱκανὰς γνώσεις περὶ τοῦ τρόπου τῆς μαλαξιθεραπείας. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ὁ χειρουργὸς Ambr. Paré συνέγραψε περὶ μαλάξεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς. Μόλις δ' ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἤρξατο συστηματικώτερον καλλιεργουμένη καὶ διαδιδομένη ἡ μάλαξις, περιερχομένη βαθμιαίως εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἰατρῶν. Τότε ἐνεφανίσθησαν, σὺν ἄλλοις ὁ Ἄγγλος F. Fuller, ὁ Γάλλος J. Tissot, ὁ Γερμανὸς Hoffmann κλπ., ἐνασχοληθέντες ἐπὶ τοῦ θέματος μετὰ ζήλου. Τῷ 1861 ἡ μάλαξις εἰσήχθη εἰς τὴν γυναικολογίαν ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ Th. Brandt. Μεγίστην ὅμως ὤθησιν καὶ νέαν κατεύθυνσιν ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ὁ πολὺς L. Championnière ἀπὸ τοῦ 1889, γενόμενος ἀρχηγὸς τῆς γαλλικῆς σχολῆς, ἥτις ἀρχὴν ἔχει τὴν μετ' ἠπιότητος ἐφαρμογὴν τῆς μαλάξεως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σουηδικὴν καὶ τὴν γερμανικήν, αἵτινες παραδέχονται τὰς ἰσχυρὰς ἀνατρίψεις. Ἐν τέλει, δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τὴν μάλαξιν χρησιμοποιοῦν οἱ Ἀφρικανοὶ καὶ οἱ Ἰνδοὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς ὡς μέσον προκαλοῦν τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὸν ὕπνον. Ἐν Ἰαπωνίᾳ δὲ τὴν μάλαξιν ἀσκοῦν κυρίως οἱ τυφλοί. Ἡ μάλαξις χρησιμοποιεῖ ποικίλους χειρισμούς. Τοιοῦτοι εἶναι: α') *Θωπεῖαι* (effleurages), ὧν εἴδη εἶναι ἡ *ἀνάτριψις*, ὁ *πριονισμὸς* καὶ ὁ *ξυσμός*. β') *Συνθλίψεις* (pressions ἢ petrissages), ὧν εἴδη εἶναι ἡ *ἔνθλιψις* καὶ ἡ *λαβή*. γ') *Πλήγματα* (tapotements), ὧν εἴδη εἶναι τὸ *πλατάγημα*, τὸ *ράπισμα*, ὁ *πελεκισμός*, ὁ *κονδυλισμός*, ἡ *δακτυλικὴ ἐπίκρουσις* καὶ ἡ *δόνησις* ἢ ὁ *κραδασμὸς* (vibration). Ἡ μάλαξις ἐφαρμόζεται ἐν θαλάμῳ, οὗ ἡ θερμοκρασία δὲν εἶναι κατωτέρα τῶν 20° Κ. Ὁ ἄρρωστος ἢ ἐκεῖνος, ἐφ' οὗ θὰ ἐφαρμοσθῇ χειρισμός τις, κάθηται γυμνὸς ἐπὶ ἕδρας ἢ ἐξαπλοῦται ἐπὶ εἰδικοῦ πολλάκις ἀνακλίντρου. Ἡ στάσις τῶν διαφόρων αὐτοῦ μελῶν δέον νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε οἱ μύες αὐτοῦ νὰ εὑρίσκωνται ἐν τελείᾳ χαλάσει. Δέον ἐπίσης νὰ ἔχῃ κενὸν τὸν στόμαχον καὶ κενὴν τὴν οὐροδόχον κύστιν. Ὁ μαλάκτης ἢ ὁ κινησίατρος, πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν χειρισμῶν, ἀνάγκη νὰ καθαρίζῃ ἐπιμελῶς καί, εἰ δυνατόν, ν' ἀπολυμαίνῃ τὰς χεῖράς του, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων μολύνσεων τοῦ πάσχοντος, ἂν τὸ δέρμα τούτου παρουσιάζῃ που λύσιν συνεχείας. Δι' ὁμοίους λόγους δέον νὰ καθαίρηται καὶ ἡ πρὸς ἀνάτριψιν χώρα τοῦ σώματος τοῦ πάσχοντος. Κατὰ τὴν μάλαξιν γίνεται συνήθως χρῆσις ὑγρῶν τινων (λ. χ. καφουρούχου οἰνοπνεύματος), ἢ κόνεων (λ. χ. τάλκου) ἢ ἀλοιφῶν (βαζελίνης κλπ.)

Digitized by Google

καθόσον ἡ ξηρὰ ἀνάτριψις, εἶναι μὲν τελεία, ἀλλ' εἶναι συγχρόνως καὶ κοπιώδης, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπώδυνος διὰ τὸν πάσχοντα.

Ἡ μάλαξις ἐφαρμόζεται εἰς πᾶσαν ἡλικίαν καὶ εἶναι ἢ *μερική*, διαρκοῦσα 5—20 πρῶτα λεπτά, ἢ *γενική*, διαρκοῦσα 40—60 λεπτά. Διὰ τῆς γενικῆς βοηθεῖται μηχανικῶς ἡ κυκλοφορία, διεγείρεται ἡ συσταλτικότης τῶν μυῶν καὶ ἐξασφαλίζεται ἡ εὐκαμψία τῶν ἀρθρώσεων, συγχρόνως δ' αὐξάνεται ἡ θρέψις τῶν ἱστῶν, παρακωλύεται ἡ σύξησις τοῦ λιπώδους ἱστοῦ καὶ διευκολύνεται ἡ ἀποβολὴ τῶν ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης δηλητηρίων. Ἐντεῦθεν ἐπωφελῶς συνιστᾶται αὕτη εἰς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ ἐπιδίδωνται εἰς σωματικὰς ἀσκήσεις, ἀναγκαίας διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας. Οἱ χειρισμοὶ τῆς γενικῆς μαλάξεως κατὰ πρῶτον ἐφαρμόζονται εἰς τὴν κοιλίαν, εἶτα δ' εἰς τὰ κάτω ἄκρα καὶ κατόπιν εἰς τὰ ἄνω τὸν θώρακα, τὸν αὐχένα καὶ τὴν ῥάχιν. Γενικῶς ἡ μάλαξις συνιστᾶται εἰς πολλὰς παθολογικὰς ἢ χειρουργικὰς παθήσεις, δερματοπαθείας (ἀκμάς, κνίδωσιν, γαγγραίνας ἐκ κατακλίσεως, ῥυτίδας κλπ.), δυσπεψίας, δυσκοιλιότητας, ἐντεροκολίτιδας, ὑπεραιμίας νεφρῶν, σπλαγχνοπτωσίας, οἰδήματά τινα, νευραλγίας, παραλύσεις, μυατροφίας, ἀρθρίτιδας, διαστρέμματα κλπ. Τὴν μάλαξιν συμπληροῖ σχεδὸν πάντοτε ἡ *ἰατρικὴ γυμναστική*. Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

—**μαλάξεως *ἀνάκλιντρον*.** Ὄργανον κινησιθεραπευτικόν, ἐφ' οὗ ἐνεργεῖται ἡ *μάλαξις*. Τμῆμα τούτου πρὸς τὸ ἄκρον, στρεφόμενον περὶ ἐγκάρσιον ἄξονα, λαμβάνει διαφόρους κλίσεις, ἀναλόγους πρὸς τὴν κατάλληλον τοποθέτησιν τοῦ σώματος τοῦ πάσχοντος. Κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον τὸ ἀνάκλιντρον φέρει ἐγκαρσίως καὶ κύλινδρον πρὸς στήριξιν τῶν ποδῶν, δυνάμενον νὰ μετακινῆται ἀναλόγως τῶν ἐνδεικνυομένων ἀναγκῶν. Τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος τοῦ ἀνακλίντρου κανονίζονται οὕτως ὑφ' ἑκάστου κινησιάτρου, ὥστε νὰ μὴ παρέχωσι δυσχέρειαν εἰς τοὺς χειρισμοὺς αὐτοῦ καὶ αὐξάνωσι τὴν κόπωσίν του. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπει καὶ ἡ κατάλληλος τοῦ ὀργάνου τοποθέτησις ἐν τῷ θαλάμῳ, ὥστε νὰ εἶναι τοῦτο προσιτὸν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, τοῦ μαλάκτου λαμβάνοντος πάντοτε τὴν κατάλληλον θέσιν ὡς πρὸς τὸν πάσχοντα. Οὕτω δι' ἐλαχίστου κόπου διά τε τὸν μαλάκτην καὶ τὸν πάσχοντα, ἐπιτυγχάνεται τὸ μέγιστον δυνατὸν τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἐπιδιωκομένου ἔργου. Ἡ ἐν κατακλίσει ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ ἀνακλίντρου μάλαξις ἐμφανίζει διττὸν πλεονέκτημα· οὐ μόνον εὑρίσκει τοὺς μῦς τοῦ πάσχοντος ἐν χαλάσει, ἐφ' ὅσον οὗτος ἐν τοιαύτῃ στάσει οὐδεμίαν καταβάλλει προσπάθειαν, ἀλλὰ προλαμβάνει καὶ πᾶσαν δυνατὴν δι' οἱονδήποτε λόγον λιποθυμίαν αὐτοῦ. Ὑπάρχουν ἐπὶ πλέον ἀνάκλιντρα μεθ' ὑποποδίων, πρὸς στήριξιν τῶν ποδῶν τῶν μικρῶν, ὡς καὶ ἱμάντος, διὰ τὴν πρόσδεσιν καὶ συγκράτησιν τῶν μηρῶν ἢ τῶν κνημῶν τοῦ πάσχοντος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν χειρισμῶν τῆς μαλάξεως ἢ τῶν γυμναστικῶν κινήσεων τοῦ κορμοῦ. Σ. Γ. Σ.

Μαλαξός, *Γρηγόριος*. Ἕλλην λόγιος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν λογίων Μαλαξῶν Νικολάου καὶ Μανουήλ. Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ, ἀλλὰ δὲν εἶναι γνωστὸν τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου του. Ἔγραψε: «Κανόνα εἰς τὴν ἁγίαν, ὁμοούσιον, ἀδιαίρετον καὶ ζωοποιὸν Τριάδα». Ν. Λ.

—**Μαλαξός, *Μακάριος*.** Ἄνδριος μοναχός. Διατελέσας ἡγούμενος τῆς ἐν τῇ νήσῳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς τὰ Σόρα, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μᾶλλον δραστηρίων μελῶν τῆς Φιλικῆς ἑταιρείας. Οὗτος ὑπὸ τὸ πρόσχημα ταξιδιώτου τῆς μονῆς του διήρχετο διαφόρους τόπους, διδάσκων καὶ κατηχῶν εἰς τὰ τῆς ἐπικειμένης ἐκρήξεως τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος. [Πρβλ. *Δ. Π. Πασχάλη*, Ἱστορία Ἄνδρου, τ. Β' σ. 376] Δ. Π. Π.

—**Μαλαξός, *Μανουήλ*.** Ἦτο υἱὸς τοῦ Δημητρίου Μαλαξοῦ, ἱερέως καὶ οἰκονόμου τῆς μητροπόλεως Ναυπλίου καὶ Ἄργους. Περιελθόντος τοῦ Ναυπλίου εἰς τοὺς Τούρκους, μετῴκησεν εἰς Θήβας τῷ 1540, ὀνομασθεὶς νοτάριος τῆς μητροπόλεως Θηβῶν. Ἐγκύψας εἰς τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου, συνέγραψεν εἰς δημώδη γλῶσσαν διάφορα ἐκκλησιαστικὰ πονήματα, ἐν οἷς τῷ 1563 καὶ «Νομοκάνονα», ὅστις τὰ μέγιστα ἐχρησίμευσε παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς πληθύος τῶν σῳζομένων ἀντιγράφων του (πλέον τῶν 170), εὑρισκομένων εἰς διαφόρους βιβλιοθήκας. Τοῦ νομοκάνονος τούτου τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν εἰς τοὺς πολιτικοὺς νόμους ἐξεδόθη ἐν τῷ Ζ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ «Θέμις». Τῷ 1587 μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν συνέγραψεν, εἰς ἁπλῆν ἐπίσης διάλεκτον, τὴν «Πατριαρχικὴν ἱστορίαν Κωνσταντινουπόλεως», ἐκδοθεῖσαν μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ἐν τῇ «Τουρκογραικίᾳ» τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου (σ. 107 — 184), ἀποτελοῦσαν δὲ σημαντικὴν πηγὴν διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων, περὶ ὧν πραγματεύεται, τούτου δ' ἕνεκα καὶ μετατυπωθεῖσαν τῷ 1819 ὑπὸ Ἐμμ. Βεκκέρου ἐν τῇ συλλογῇ τῶν βυζαντινῶν τῆς Βόννης. Συνέγραψε πρὸς τούτοις «Κοσμικὴν χρονογραφίαν», συνεχιζομένην μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Ρόδου (1522) καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν παραχωρήσεως εἰς τὸν σουλτᾶνον Σουλεϊμὰν τὸν Β' τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας (1529), «Βιβλίον γνωμικόν», «Στιχηρὰ ἰδιόμελα» καὶ ἔργον ἐπιγραφόμενον «Πελοποννησιακὰ ἢ ὑπομνήματα περὶ τῆς Πελοποννήσου».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γερλάχιος*, ἐν τῇ Τουρκογραικίᾳ τοῦ *Μαρτίνου Κρουσίου*, σ. 185. — *Ἀλλάτιος*, Περὶ διηνεκοῦς συμφωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν, στήλη 1307. — *Φαβρικίου*, Ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη, τ. ια', σ. 668.—*Χριστόφορος Φιλητᾶς*, ἐν περιοδ. «Πανδώρα», φύλλ. 162 καὶ 193.—*Κ. Ν. Σάθα*, Νεοελληνικὴ φιλολογία, σ. 185. — *Γεωργίου Ἰω. Ζαβίρα*, Νέα Ἑλλὰς ἢ Ἑλληνικὸν θέατρον, σ. 118—120. Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

—**Μαλαξός, *Νικόλαος*.** Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ ἀρχομένου τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει. Υἱὸς ὢν τοῦ ἱερέως Σταυρακίου Μαλαξοῦ καὶ πιθανῶς πρωτεξάδελφος τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ, διετέλεσε πρωτοπαπᾶς ἐν Ναυπλίῳ, συνέθεσε δὲ πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια καὶ κανόνας. Συνέγραψε πρὸς τούτοις τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νέου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, μαρτυρήσαντος τὴν 18 Ἀπριλίου 1526, τὸν βίον τοῦ ὁσίου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, ὅστις ἔζησε καὶ καθωσιώθη περὶ τὰ τέλη τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος εἰς τὸ κατὰ τὴν Ἀργολίδα φερώνυμον αὐτοῦ μονύδριον, ἀκολουθίας περὶ τὰς εἴκοσιν εἰς διαφόρους ἁγίους μὲ ἐμμέτρους ἀκροστιχίδας, ἀκολουθίαν Μητροφάνους ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τροπάρια, ἰδιόμελα, εἱρμούς, κλπ., οὓς συχνὰ παρένειρεν εἰς τὰ Μηναῖά του, κανόνας καὶ ἐγχειρίδιον ἐξομολογητικόν, περὶ τῆς σημασίας τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἐν τῷ εὐλογεῖν, κανόνα ἱκετήριον μνημονευόμενον ὑπὸ Φαβρικίου καὶ διήγησιν περὶ τοῦ γεγονότος θαύματος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων Εὐστρατίου, Αὐξεντίου, Εὐγενίου, Μαρδαρίου καὶ Ὀρέστου, καὶ ἄλλα τινά. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1539 κατάληψιν τοῦ Ναυπλίου ὑπὸ τῶν Τούρκων ἠκολούθησε τοὺς Βενετούς, ἐγκατασταθεὶς τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ καὶ κατόπιν ἐν Κρήτῃ καὶ Ζακύνθῳ. Κατὰ τὴν ἐν Βενετίᾳ διαμονήν του διετέλεσεν ἐφημέριος τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς κοινότητος ἀπὸ τοῦ 1553 μέχρι τοῦ 1572, συντελέσας εἰς τὴν ταχυτέραν καὶ ὅσον ἔνεστι μεγαλοπρεπεστέραν ἀνέγερσιν τοῦ αὐτόθι ὀρθοδόξου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἀπέθανε περὶ τὸ ἔτος 1594.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Ν. Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία (Ἀθῆναι 1868), σ. 184.—*Γ. Ι. Ζαβίρα*, Νέα Ἑλλὰς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον (Ἀθῆναι 1872), σ. 487 κ. ἑ.—*Μ. Γ. Λαμπρυνίδου*, Ἡ Ναυπλία (Ἀθῆναι 1898), σ. 162 κ. ἑ.—*Ph. Meyer*, Die Theologische Litteratur der griechischen Kirche im XVI Jahrhundert (Leipzig 1899), σ. 121 κ. ἑ. Δ. Π. Π.

Μαλαὸς /*Μυθολ.*/. Υἱὸς τοῦ Δώρου, ἀπόγονος τοῦ Ἀγαμέμνονος, φερόμενος ὡς ἱδρυτὴς τῆς ἐν Αἰολίδι τῆς Μ. Ἀσίας πόλεως Κύμης τῆς Φρικωνίδος (*Στράβ* XIII, 582). Α. Θ. Σ.

Μαλαπάσι, ἢ ***Μαλακάσι*** /*Γεωγρ.*/. —1) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἠλείας χωρίου *Ἐλαιὼν* (βλ. λ.). —2) Ἄλλη ὀνομασία τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἠλείας (κοινότης Βροχίτσης) χωρίου *Βυτινέϊκα* (βλ. λ.).

μαλάρια (ἡ)· δημοτ., ἑλονοσία (ἐκ τοῦ ἰταλ. mala aria=κακὸς ἀήρ).

μαλαρίνη (ἡ) (Malarin) [*Φαρμ. Χημ.*]. Οὕτω καλεῖται τὸ ἀκετοφαινονοφαινετίδιον:

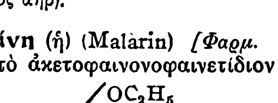

Λαμβάνεται διὰ θερμάνσεως μοριακῶν ποσοτήτων ἀκετοφαινόνης καὶ π-φαινετιδίνης ἐν κενῷ καὶ εἰς θερμοκρασίαν 135°—140°. Ἀνοικτῶς κιτρινόχροα κρυσταλλικὰ φυλλίδια τηκόμενα εἰς 88°, εὐδιάλυτα εἰς θερμὴν ἀλκοόλην καὶ αἰθέρα, σχεδὸν ἀδιάλυτα ἐν ὕδατι. Τὸ σκεύασμα ἀνεγράφη ὡς φάρμακον ἀντιπυρετικὸν καὶ ἀντινευραλγικὸν εἰς δόσιν 0,4 γρ. δὶς ἕως τρὶς τῆς ἡμέρας Κ. Γ. Μ.

Μαλαρνὼ (Malarnaud) *γνάθος*. Σπουδαῖον διὰ τὴν μελέτην τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου παλαιοντολογικὸν λείψανον, ἀνακαλυφθὲν κατὰ τὸ 1889 ὑπὸ τῶν Bourret καὶ Regnault ἐν βαθεῖ στρώματι τοῦ σπηλαίου Malarnaud, παρὰ τῇ Montseron τῆς Ariège τῆς Γαλλίας, καὶ περιγραφὲν ὑπὸ τοῦ H. Filhol. Ἡ γνάθος Μαλαρνὼ πλήρης σχεδὸν ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν παλαιοτέρων εὑρημάτων τῆς παλαιοανθρωπολογίας, ὁπότε αὕτη δὲν ἐβασίζετο εἰμὴ ἐπὶ λίαν εὐαρίθμων ἀκόμη ἰχνῶν (Νεάντερταλ, Σπύ, Γιβραλτάρ, Λανωλὲττ κλπ.). Στρωματολογικῶς, ἀνήκει εἰς τὴν μουστιαίαν ἐποχὴν τοῦ παλαιολιθικοῦ, δηλαδὴ τὸ μέσον πλειστόκαινον, ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν παλαιοντολογικῶν λειψάνων τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου. Ἀνευρέθη μετὰ ἐλέφαντος πρωτογενοῦς (μαμμούθ), σπηλαίας ἄρκτου κλπ., τῆς κλασσικῆς πανίδος τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Μορφολογικῶς, ἐμφανίζει τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς κάτω γνάθου τοῦ παλαιοῦ (νεαντερταλίου, ἢ πρωτογενοῦς) ἀνθρώπου, δι' ὧν μάλιστα κατ' ἐξοχὴν διακρίνεται οὗτος τοῦ μορφολογικῶς διαφόρου νέου (Homo sapiens) ἀνθρώπου, παλαιοντολογικοῦ ἢ συγχρόνου. Ἰδιαιτέρως ὁμοιάζει μὲ τὴν ἐπίσης περίφημον σιαγόνα Λανωλέττ. Φέρει πλατεῖς τοὺς κλάδους καὶ παχὺ τὸ σῶμα, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὕψος, ἀβαθῆ τὴν μηνοειδῆ ἐντομήν, ἀρκετὰ ὀξεῖαν τὴν γωνίαν τῆς γνάθου, κυρίως ὅμως ἐμφανίζει καὶ αὕτη μετὰ τῆς παχείας συμφύσεως τὸ κλασσικὸν διὰ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον χαρακτηριστικόν, τὴν ἀπουσίαν, ἢ ἀκριβέστερον ὑποπλασίαν τοῦ γενείου. Ἀντὶ τῆς συνήθους εἰς τὸν νέον ἄνθρωπον (ἀπὸ τοῦ παλαιοντολογικοῦ νέου ἤδη) προβολῆς τοῦ γενείου, ἢ τῆς γενειακῆς συμφύσεως (δηλαδὴ προγενείας) ἔχομεν ἐνταῦθα τυπικὴν ὀπισθογενείαν. Ἡ ὀπισθογενεία τῆς γνάθου Μαλαρνὼ εἶναι μικροτέρα φυσικὰ τῆς τοῦ ἀϊδελβεργίου ἀνθρώπου, δηλαδὴ τῆς γνάθου τῆς Μάουερ, μείζων ὅμως πολλῶν ἄλλων νεαντερταλίων σιαγόνων (ὅπως τῆς Λαφερασσὶ κλπ.). Ὁ τελευταῖος γομφίος ὀδοὺς δὲν εἶχεν ἐκφύσει. Ἡ γνάθος ἐν ὅλῳ εἶναι χαμηλή. Φέρει μόνον ἕνα πρῶτον γομφίον. Ἡ κορωνοειδὴς ἀπόφυσις βεβλαμμένη. Ἡ προγναθία ἢ μᾶλλον ἡ προφατνία εἶναι ἔκσημος. Τὸ κάτω χεῖλος εἶναι ἐπίπεδον σχεδὸν (ἀντιθέτως πρὸς τὸ τῆς Mauer). Ἐμφανίζει δὲ καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς ὑπάρξεως δύο μόνον τομέων ὀδόντων. Ἡ στρωματολογία τοῦ σημείου τῆς ἀνευρέσεως δὲν δίδει ὑπονοίας ἐνεργηθείσης τυχὸν ταφῆς. Ι. Γ. Κ.

Μάλας, ἢ ***Μέλας***. Χῖος γλύπτης καὶ ἐπιτόπιος ἥρως (υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ νύμφης τινὸς λατρευομένης ἐν Χίῳ). Κατὰ τὸν Πλίνιον, ὁ μυθικὸς οὗτος γλύπτης ἔζη ἐν Χίῳ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διποίνου καὶ Σκύλλιδος καὶ ἦτο πατὴρ μὲν τοῦ Μικκιάδου, πάππος δὲ τοῦ Ἀρχέρμου. Κατὰ ταῦτα ὁ Μάλας θὰ ἤκμασε κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος, δοθέντος ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀρχέρμου, ἤτοι δισέγγονοι τοῦ Μέλανος, Βούπαλος καὶ Ἄθηνις, σύγχρονοι τοῦ σφοδρῶς πολεμήσαντος τὴν τέχνην τούτων Ἐφεσίου Ἱππώνακτος, ἤκμασαν ἐξακριβωμένως περὶ τὸ 540 π. Χ. Β. Δ. Θ.

μαλᾶς (ὁ)· ἰδιωμ., ἐργαλεῖον τῶν κτιστῶν εἰδικὸν διὰ τὸν σοβάν· ἄλλως *μυστρί, μύστρον*.

Μαλάσκιν, *Λεωνίδας - Δημητρίεβιτς*. Ρῶσος συνθέτης (1842—1902), οὗτινος τὸ μελόδραμα «Ἴλια Μούρομεζ», παιχθὲν ἐν Κιέβῳ τῷ 1879, εἶχεν ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν. Δημοφιλέστερος ἐν τούτοις ἐγένετο ὁ Μαλάσκιν δι' ἀριθμοῦ τινος μελῳδιῶν, χορῳδιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων· ὁ κατάλογος τῶν ἔργων του περιλαμβάνει ἐπίσης μίαν συμφωνίαν. Γ. Σ.

—**Μαλάσκιν, *Σεργκέϊ Ἰβάνοβιτς*.** Σύγχρονος Ρῶσος ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος γεννηθεὶς τῷ 1890. Ἐξυμνεῖ τὴν νεότητα καὶ περιγράφει ἀντικειμενικῶς τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἤθη τῆς κομμουνιστικῆς νεολαίας. Ἔγραψεν: «Οἱ μυῶνες», ποιήματα (Μόσχα, 1918), «Στάσεις» στίχοι (Νίζνιϊ - Νόβγκοροντ, 1920). «Μὲ τὸ φεγγάρι στὴ δεξιὰ μεριά», πολύκροτον μυθιστόρημα (Μόσχα 1926, Ρίγα 1928) καὶ ἄλλα. Ε. Ι. Χ.

Μαλασπίνα (Malaspina) [*Γεωγρ.*]. Παγὼν ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ, κείμενος ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Ἀλάσκας πρὸς τὰ ΒΔ. τοῦ κόλπου Ὑακουτὰτ παρὰ τὴν Ν. κλιτὺν τοῦ ὄρους τοῦ Ἁγίου Ἠλία. Ἔχει ἔκτασιν 4600 τ. χλμ. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαλασπίνα. Μ. Δ. Θ.

Μαλασπίνα (Malaspina) Ὄνομα παλαιᾶς οἰκογενείας Ἰταλῶν, ἡ ὁποία εἶχεν ἐγκατασταθῆ κατ' ἀρχὰς ἐν Λουνετζιάνο καὶ ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος κατεῖχε τὴν μαρκιωνίαν τῆς Μάσσα-Καρράρας. Ἀναφαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος. Ἀνῆκεν εἰς τοὺς γουέλφους καὶ ἐπολέμησε μετὰ των Λομβαρδῶν κατὰ τῶν ξένων αὐτοκρατόρων. Κυριώτερα μέλη αὐτῆς εἶναι:

— 1) ***Ἀλβέρτος***. Ὀνομαστὸς τρουβαδοῦρος, ζῶν ἐν Λομβαρδίᾳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Τίθεται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν μεταξὺ τῶν καλυτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του, τὰ δὲ χειρόγραφα τῶν ἔργων του περισυνελέγησαν ὑπὸ τῆς Ἁγίας Πελαγίας.

— 2) ***Ἀλέξανδρος***. Ναυτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς γεννηθεὶς ἐν Παλέρμῳ (1754—1809) Ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ἱσπανικὸν ναυτικόν, φθάσας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ πλοιάρχου. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλοὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ ἐξετέλεσε πολλὰ ταξίδια ἐν Μεσογείῳ καὶ εἰς τὰς Φιλιππίνας νήσους. Ἀπὸ τοῦ 1889 μέχρι τοῦ 1894 ἐξετέλεσε τὸν περίπλουν τῆς γῆς, ἐπὶ κεφαλῆς ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς, μὲ τὰ πλοῖα «Ἀνακάλυψις» καὶ «Θάρρος», ἀλλὰ κατόπιν περιπλακεὶς εἰς δίκην συνεπείᾳ αὐτῆς ἔφυγεν ἐξ Ἱσπανίας καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Τῷ 1885 ἐξεδόθησαν τὰ πορίσματα τοῦ ταξιδίου του ὑπὸ τὸν τίτλον «Πολιτικοεπιστημονικὸν ταξίδιον περίπλου τῆς γῆς».

— 3) ***Λεονάρδος***. Οὗτος κατηγορήθη ὡς φονεύσας τὸν Βαρθολομαῖον ντὲ λὰ Σκάλα καὶ ὑπεβλήθη εἰς μαρτύρια. Μὴ ὁμολογήσας ὅμως τὸ ἔγκλημά του, ἐξωρίσθη καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπη-

Digitized by Google

ρεσίαν τῆς δημοκρατίας τῆς Σιένας, διορισθεὶς τῷ 1402 διοικητὴς τῆς Βολωνίας καὶ ἀποθανὼν ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ πάπα Βονιφατίου Θ΄.

—4) *Λουδοβῖκος*, μαρκήσιος ντὲ Σανναζάρο Ἰταλὸς οἰκονομολόγος καὶ σοφὸς (1754—1834). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ γενετείρᾳ του Παβίᾳ μαθηματικὰ καὶ καλὰς τέχνας καὶ κατέλαβε διάφορα ἀξιώματα ἐν αὐτῇ, διατελέσας καὶ βουλευτὴς ἐν τῇ βουλῇ τῆς Βιέννης, μετὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Λομβαρδίας μετὰ τῆς Αὐστρίας. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Περὶ δημοσίων οἰκονομικῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ἐθνῶν» (1820), «Περὶ τῶν νόμων τοῦ ὡραίου ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῶν εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν» (1828), «Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς» (1831), κτλ.

—5) *Ρικορντάνο*. Ἰταλὸς ἱστορικὸς τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος, ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἱστορικῶν τῆς Φλωρεντίας, τῆς ὁποίας ἔγραψε τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1281. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱστορίας ταύτης εἶναι συλλογὴ μύθων, ἐνῷ τὸ δεύτερον ἀποτελεῖ ἐξιστόρησιν λίαν ἀξιόπιστον. Τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Τζιούντι τῷ 1568 καὶ ὑπὸ τοῦ Μουρατόρι ἐν τῷ Ζ΄ τόμῳ τῶν «Scriptores rerum italicarum».

—6) *Σάββας*. Ἰταλὸς ἱστορικὸς τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. Ὑπῆρξε γραμματεὺς τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ ΚΑ΄ καὶ ἔγραψε τὴν ἱστορίαν τῆς Σικελίας ἀπὸ τοῦ 1250—1276 ὑπὸ τὸν τίτλον: «Rerum Sicularam libri VI», περιλαμβανομένην ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Μουρατόρι «Scriptores rerum italicarum».

—7) *Σπινέττα*. Ἀντιπρόσωπος τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου Ζ΄ ἐν Ρέτζιο τῷ 1311, καὶ κατόπιν ποδεστὰ τοῦ Μιλάνου. Ἐπιχειρήσας νὰ καταλάβῃ τὴν Λούκκαν, ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Καστρούτσιο Καστρακάνι τῷ 1321, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ ἐκπορθήσῃ ταύτην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καστρούτσιο τῷ 1328. Μ. Δ. Β.

Μαλασσὲζ (Mallassez), *Λουδοβῖκος-Κάρολος*. Γάλλος φυσιολόγος ἐκ Παρισίων, γεννηθεὶς ἐν Nevers τῷ 1852. Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1873. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1875 διευθυντὴς τοῦ ἱστολογικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ κολλεγίου τῆς Γαλλίας, ἀντιπρόεδρος τῆς ἀνατομικῆς καὶ βιολογικῆς ἑταιρείας (1878—1891), καὶ μέλος τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ τοῦ 1894. Ἐδημοσίευσε πραγματείας περὶ τοῦ αἵματος, περὶ ἀναπτύξεως ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων ἐν τῷ σπληνὶ καὶ τῷ μυελῷ τῶν ὀστέων, περὶ νεοπλασιῶν καὶ μυελοπλαστικῶν ὄγκων, ἐγκεφαλοειδοῦς ἐπιθηλιώματος τῶν πνευμόνων κλπ. Ὡς *νόσος τοῦ Malassez* θεωρεῖται ἡ κυστικὴ ἀλλοίωσις τοῦ ὄρχεως ἱστολογικῶς ὑπ' αὐτοῦ μελετηθεῖσα, κατόπιν τῆς κλινικῆς μελέτης τῆς νόσου ὑπὸ τοῦ Cooper. Ὡς *μέθοδος* δὲ *τοῦ Malassez* νοεῖται ἡ χρωστικὴ αὐτοῦ μέθοδος τῆς νευρογλοίας. Ο. Ρ.

μαλάσσω, καὶ *μαλάζω*, ἀόρ. *ἐμάλαξα—ἐμαλάχθην*· ψαύω διὰ τῶν χειρῶν, ψηλαφῶ: «μὴ μαλάσσῃς τὸ ψωμί, — τὸ κρέας καὶ τὸ λερώνῃς», «μαλάζει τὸ γατί»· || κάμνω ἐντριβὴν ἁπαλήν· || μεταφ., κάμνω τινὰ ἤπιον, πραΰνω: «μαλάσσω τὴν καρδίαν», «τὸν ἐμάλαξεν ἡ δυστυχία μου», «ἐμαλάχθη μὲ τὰς παρακλήσεις μου».

μαλαστρόπι (τὸ) *[Πυροβολ.]*· βλ. λ. *ἔμβυσμα*.

Μαλατάκις. Οἰκογένεια ἐν Χανίοις τῆς Κρήτης, ὁρμωμένη ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Κυδωνίας Γαλατᾶ. Ὁ ἀρχηγὸς *Ἀναγνώστης Μαλατάκις* προήρχετο ἐκ τοῦ χωρίου Ζιζιφὲ Ἀποκορώνου, ἀποκατασταθεὶς ἐν Γαλατᾷ. Τούτου υἱοὶ ἦσαν ὁ *Κωνσταντῖνος*, ἐγκατασταθεὶς ἐν Χανίοις ἐν ἐπισήμῳ ἑνετικῷ οἴκῳ, ὃν ἐξηγόρασε, σῳζομένῳ καὶ νῦν μὲ οἰκόσημα καὶ λατινικὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῆς προσόψεως. Τούτου υἱὸς ἦτο ὁ *Νικόλαος*, χρηματίσας νομάρχης καὶ ἡγεμονικὸς ἐπίτροπος ἐν τῇ Τραπέζῃ Κρήτης ἐπὶ πρίγκιπος Γεωργίου. Καὶ ὁ *Μερκούριος*, ἐγκατεστημένος ἐν Γαλατᾷ. Υἱὸς τούτου ὑπῆρξεν ὁ *Σπυρίδων Μαλατάκις*, ὁ πρῶτος τῶν Κρητῶν δημοσιογράφων. Εἰσαχθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διὰ τῆς «Ἀκροπόλεως» τοῦ Γαβριηλίδου, εἰργάσθη ὡς ἀνταποκριτὴς τὸ πρῶτον καὶ εἶτα ὡς ἱδρυτὴς τῆς ἐν Χανίοις «Ἐρεύνης» καὶ «Νέας Ἐρεύνης», ἣν καὶ διηύθυνε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ε. Γ.

Μαλατέϊκον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καστρακιου (Κριεκουκίου) τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 140. Χ. Δ.

Μαλατέστα (Malatesta). Ὄνομα παλαιᾶς οἰκογενείας εὐγενῶν Ἰταλῶν, ἥτις κυριαρχήσασα τοῦ Ριμινι, κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα, ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς κατόπιν ἐφ' ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς περιοχῆς τῶν Μαρκῶν καὶ μεγάλου μέρους τῆς Ρωμανίας. Θεωρεῖται ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Εὐρώπης, ἀναφερομένη ἀπὸ τοῦ 752, καὶ ἐξέλιπε κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Τὰ κυριώτερα τῶν μελῶν αὐτῆς εἶναι τὰ ἑξῆς:

—1) *Βαττίστα*. Ἰταλὶς ποιήτρια, ἀποθανοῦσα κατὰ τὸ 1445. Ὑπῆρξε καθηγήτρια τῆς φιλοσοφίας. Ἐνυμφεύθη τὸν *Γαλεοττον Μαλατέσταν*, ἄρχοντα τοῦ Πέζαρο καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς μοναστήριον, ὅπου ἔγραψε διάφορα ποιήματα.

—2) *Βερρούκκιο* (1212—1312). Τῷ 1275 ἐξελέγη ἀρχηγὸς τῶν Γουέλφων τῆς Ρωμανίας καὶ κατεπολέμησε τοὺς Γιβελινους ἐν Φορλί, Φαέντσα κλπ. Τῷ 1295 ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν τοῦ Ρίμινι. Ἀπέθανε τῷ 1312.

—3) *Ἰωάννης*. Εἶχε νυμφευθῇ τὴν Φραγκίσκαν ντὰ Ριμινι, θυγατέρα τοῦ Γουΐντο, ἄρχοντος τῆς Ραβέννης. Αὕτη ἀπατήσασα τὸν σύζυγον της μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Παύλου τοῦ Ὡραίου, ἐφονεύθη μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀπηθανάτισεν ὁ Δάντης ἐν τῇ «Θείᾳ Κωμῳδίᾳ» του καὶ ἐγένετο τὸ θέμα πλείστων λογοτεχνικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ μουσικῶν ἔργων, παλαιῶν καὶ νεωτέρων.

—4) *Κάρολος* (1368—1429). Διετέλεσεν ἄρχων τοῦ Ρίμινι καὶ μέρους τῆς Ρωμανίας καὶ διεκρίθη διὰ τὴν νομιμοφροσύνην του, τὴν γενναιότητά του καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν

—5) *Μαλατεστίνο ντὲλ Ὄκκιο* (1249—1317). Υἱὸς τοῦ Βερρούκκιο Μαλατέστα, ὀνομασθεὶς οὕτω διότι εἶχεν ἀπολέσει τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν του κατὰ τὸν πόλεμον. Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῶν Γουέλφων τῆς Ρωμανίας καὶ κατέστη ὀνομαστὸς διὰ τὴν σκληρότητά του κατὰ τῶν Γιβελίνων, ταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Δάντου εἰς τὴν Κόλασιν. Τῷ 1314 κατέκτησε τὴν Τσεζένα.

—6) *Μεγαλοπρεπὴς* (1468—1482). Ἦρξε τοῦ Ρίμινι μετὰ τῆς Ἰζόττα, τῆς περιφήμου ἐρωμένης τοῦ πατρός του, ἐφόνευσε τοὺς νόθους ἀδελφούς του καὶ ἔσωσε τὴν Ρώμην ἐκ τῆς ἀπειληθείσης λεηλασίας ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου, δουκὸς τῆς Καλαβρίας.

—7) *Πανδόλφος Γ΄* (1377—1427). Ἀδελφὸς τοῦ Καρόλου. Ἦτο στρατηγὸς τῶν Βισκόντι, τοὺς ὁποίους ἐγκατέλειψε καὶ κατέλαβε δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὸ Φάνο, τὴν Βρεσκίαν καὶ τὴν Πέργαμον, τὰς ὁποίας ἐκυβέρνησεν ἐπὶ 17 ἔτη, ἐκδιωχθεὶς κατόπιν ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ περιφήμου Καρμανιόλα (1421). Ὑπεστήριξε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα.

—8) *Πανδόλφος*. Ἔγγονος τοῦ Σιγισμούνδου (1475—1534). Διετέλεσε Λατῖνος μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1424 μέχρι τοῦ 1430 διοικητὴς τῶν Πατρῶν, διαδεχθεὶς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Στέφανον Ζαχαρίαν Ἀσάνην. Τῷ 1429, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Πατρῶν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, κατέφυγεν εἰς τὸ Πίσαυρον τῆς Ἰταλίας, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

—9) *Σιγισμοῦνδος Πανδόλφος* (1417—1468). Διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Γαλεότον Ροβέρτον εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν καὶ διεκρίθη ὡς μέγας στρατηγὸς καὶ ὑποστηρικτὴς τῶν γραμμάτων. Διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος τοῦ παπικοῦ κράτους καὶ τῷ 1437 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βενετίας, νικήσας τοὺς Μιλανέζους ἐν Ρέτζιο καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1438 μέχρι τοῦ 1446 ὠχύρωσε τὸ Ρίμινι διὰ τῆς κατασκευῆς φρουρίου. Τῷ 1447 ἐτάχθη μετὰ τοῦ διεκδικοῦντος τὸ Μιλᾶνον βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, κατόπιν ἡνώθη μετὰ τῶν Φλωρεντινῶν καὶ βραδύτερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βενετίας. Τῷ 1460 ἐγένετο ἐχθρὸς τοῦ πάπα, ὁ ὁποῖος περιώρισε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ εἰς μόνην τὴν πόλιν τοῦ Ρίμινι. Τῷ 1564 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Βενετῶν εἰς Πελοπόννησον, ὁπόθεν ἀπεκόμισε τὰ λείψανα τοῦ Πλήθωνος.

—**Μαλατέστα** (Malatesta), *Ἐρρῖκος*. Ἰταλὸς ἀναρχικός, γεννηθεὶς ἐν Σάντα Μαρία τῆς Ἰταλίας τῷ 1853 καὶ γνωστὸς περισσότερον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Robert Fritz*. Τῷ 1872 μετέσχε τοῦ συνεδρίου τῆς Χάγης καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι ἐξεδηλώθησαν, περὶ τὸ 1876, ὀπαδοὶ τῆς τρομοκρατικῆς δράσεως. Ἀνήκων εἰς μικρὰν ὁμάδα ἀναρχικῶν κατεδιώχθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1877, διότι ἐλεηλάτησε καὶ ἔκαυσε τὰ κοινοτικὰ ἀρχεῖα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βενεβέντου. Τῷ 1878 ἀφέθη ἐλεύθερος καὶ κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν, ὁπόθεν ὅμως ἐξωρίσθη μετ' ὀλίγον (1879) διὰ τὴν ἀναρχικήν του δρᾶσιν καὶ ἔκτοτε ἐγκατεστάθη ἐν Λονδίνῳ. Μετέσχε τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ συνδικάτου τῶν μεταλλωρύχων τῆς Ἀμιέννης. Τῷ 1895 συνειργάσθη εἰς τὸν «Temps nouveau». Ὁ Μαλατέστα ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ὁμοϊδεατῶν του καὶ διὰ τῆς πρακτικῆς ἐργασίας του καὶ διὰ τῶν ἀναρχικῶν συγγραμμάτων του. Θ. Π.

Μαλάτια (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Ἡ ἀρχαία *Μελίτα* ἢ *Μελιτηνή*, πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τοῦ σημερινοῦ ὁμωνύμου νομοῦ (βιλαγέτ), τέως διοικήσεως (σαντζὰκ) τοῦ τέως νομοῦ Μααμουρετ-οὐλ-Ἀζίζ. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 85 χλμ. ΝΔ. τῆς πόλεως Χαρπούτ-Μεζρὲ καὶ 15 χλμ. ΝΔ. τῆς συμβολῆς τοῦ Τοκμὰ-Σοῦ μετὰ τοῦ Εὐφράτου, ἔχει δὲ κατὰ τὴν τουρκικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1927 20 399 κατοίκους, ἐνῷ εἰς προηγουμένας τουρκικὰς στατιστικὰς ἐφέρετο μὲ 30.000, ἐξ ὧν 3.000 Ἀρμένιοι, 5.000 Τοῦρκοι καὶ 5.000 Κυζιλμπάσηδες. Εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη, τῆς ὁποίας τὴν ἵδρυσιν ἀνάγει ὁ Πλίνιος εἰς τὴν Σεμίραμιν, ὀνομάζων αὐτὴν *Μελίτα*. Ἦτο ἕδρα τῆς ἐπαρχίας Μελιτηνῆς, ἥτις ἀπετέλει μέρος τῆς δευτέρας λεγομένης Ἀρμενίας. Ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ ὑπῆρχεν ἐν Μελίτῃ ρωμαϊκὴ λεγεών. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἡ Μελιτηνὴ ἐμεγεθύνθη καὶ ἐκαλλωπίσθη δι' ὡραίων μνημείων καὶ δι' ὀχυρωμάτων, περὶ τῶν ὁποίων γράφει ὁ Προκόπιος. Ἐκ τῶν κτισμάτων ὅμως τούτων οὐδὲν ἴχνος σῴζεται σήμερον. Βραδύτερον ἔγινε πρωτεύουσα τῆς λεγομένης Τρίτης ἢ Μικρᾶς Ἀρμενίας, κυβερνηθείσης ὑπὸ Ἀρμενίων ἡγεμόνων, ἄλλοτε μὲν φίλων, ἄλλοτε δὲ ἐχθρῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου ἡ Μελιτηνὴ ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες κατέστρεψαν ὅλα τὰ μνημεῖά της καὶ ἀπέστειλαν τοὺς Ἕλληνας καὶ Ἀρμενίους κατοίκους εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀνακτηθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἔμεινεν εἰς τὴν κατοχήν των μέχρι τοῦ 1235, ὅτε κατέλαβον αὐτὴν οἱ Σελτζουκίδαι Τοῦρκοι τοῦ Ἰκονίου, λεηλατήσαντες καὶ πυρπολήσαντες αὐτήν. Τῷ 1396 κατέλαβε τὴν Μελιτηνὴν ὁ σουλτᾶνος Βαγιαζίτ, τῷ δὲ 1401 ὁ Ταμερλᾶνος, ὅστις καὶ συνετέλεσε τὴν τελείαν αὐτῆς καταστροφήν. Ὡς σωρὸς ἐρειπίων περιῆλθεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς Τούρκους ἐπὶ σουλτάνου Σελὶμ Α΄. Ἔκτοτε ἡ πόλις ἀνέλαβε κάπως χάρις εἰς τὴν ἐμπορικήν της θέσιν καὶ τὴν εὐφορίαν τῶν πέριξ ἀγρῶν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀρχαίαν αἴγλην. Ἡ νέα πόλις ἐκτίσθη πλησίον ὡραίων περιβολίων καὶ ἀμπελώνων, ὀνομάζεται δὲ *Γενῆ-Μαλάτια* (Νέα Μαλάτια), ἐνῷ ἡ παλαιὰ *(Ἐσκὶ-Μαλάτια)* εἶναι ἐγκαταλελειμμένη κατὰ τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἔτους καὶ μόνον ὅταν προσεγγίζῃ ὁ χειμὼν ἐπανέρχονται οἱ εὐποροῦντες τῶν κατοίκων εἰς αὐτήν, ἔχουσαν μόλις 300 κατοικουμένας οἰκίας.

Ἡ *ὑποδιοίκησις Μαλατίας* ἔχει ἐπιφάνειαν 2805 τ. χλμ. καὶ 75 110 κατοίκους (1927).

Ὁ *νομὸς Μαλατιας*, περιλαμβάνων σήμερον τὰς ὑποδιοικήσεις Μαλάτια, Ἀκτσὲ-Δάγ, Ἀραπκίρ, Χεκὶμ-Χάν, Χουσνιμανσούρ, Κιαχτέ, Κεμαλιὲ καὶ Πετουρκέ, ἔχει ἐπιφάνειαν 15.730 τ. χλμ. καὶ κατοίκους (1927) 305.785. Ν. Μ.

Μαλατὸ *Ἐννενκὲν* (Malato), *Κάρολος*. Γάλλος ἀναρχικός, γεννηθεὶς τῷ 1857. Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς ἰατρικήν, ἀλλ' ἀναγκασθεὶς νὰ διακόψῃ τὰς σπουδάς του ἠκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τηλεγραφητοῦ. Τῷ 1881 ἵδρυσεν ἐν Γαλλίᾳ φιλελευθέραν ἀναρχικὴν ὀργάνωσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοσμοπολιτικὴ ἕνωσις» μὲ ὄργανον τὴν «Révolution cosmopolite». Τῷ 1890 κατεδικάσθη εἰς δεκαπέντε μηνῶν φυλάκισιν καὶ 3.000 φράγκων πρόστιμον δι' ἄρθρον του δημοσιευθὲν ἐν τῇ ἐφημερίδι «L'attaque» καὶ τῷ 1892 ἐξωρίσθη ἐκ Γαλλίας καὶ ἔζησεν ἐπὶ τριετίαν ἐν Λονδίνῳ ὡς ἀνταποκριτὴς τοῦ «L'intransigeant». Δύο ἔτη βραδύτερον ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, θεωρούμενος ὡς εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἡγετῶν τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὴν «Guerre sociale» τοῦ Γ. Ἐρβὲ καὶ συνέγραψε πολλὰ ἔργα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Prison fin de siècle», «Révolution chrétienne et révolution sociale», «De la commune à l'anarchie», «La philosophie de l'anarchie», «Les joyeusetés de l'exil», «Avant l'heure», «L'homme nuveau», κ. ἄ. Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (1914—1918) ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, παρὰ τὰς ἀρχάς του. Τῷ 1918 συνειργάσθη εἰς τὴν «La France libre». —Ω.

Μαλᾶτος. Ἱερεὺς ἐκ Ζιζιφὲ Ἀποκορώνου Κρήτης, πεσὼν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1825 ἐν Ἀποκορώνῳ, ὁπόθεν διήρχετο ὁ Χουσεῒν-βέης διὰ νὰ εἰσελάσῃ εἰς Σφακιά. Ε. Γ.

Μὰ-Λατρὶ (Mas-Latrie), *Ἰάκωβος-Μαρία-Ἰωσὴφ-Λουδοβῖκος*. Γάλλος ἱστορικὸς καὶ ἀρχαιολόγος (1815—1897). Ἐστάλη εἰς Ἀφρικὴν πρὸς συλλογὴν διαφόρων ἐγγράφων ἀφορώντων εἰς τὰς σχέσεις τῶν Χριστιανῶν μετὰ τῶν Ἀράβων κατὰ τὸν μεσαίωνα. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του ἐξέθεσεν εἰς ἴδιον βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Tableau de la situation en Algerie». Ἐπεσκέφθη ἐπίσης χάριν μελετῶν τὴν Ρώμην, τὴν Νεάπολιν, τὴν Βαρκελώνην, τὸ Λονδῖνον, τὰς νήσους Ρόδον καὶ Κύπρον, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. Διετέλεσε γενικὸς γραμματεὺς τῆς παλαιογραφικῆς σχολῆς καὶ συνέγραψε πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἱστορίαν τῆς νήσου Κύπρου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ οἴκου τῶν Λουζινιάν», «Συνθῆκαι εἰρήνης καὶ ἐμπορίου ἀφορῶσαι εἰς τὰς σχέσεις τῶν Χριστιανῶν μετὰ τῶν Ἀράβων τῆς Β. Ἀφρικῆς», «Ἡ νῆσος Κύπρος» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Μαλαύρα *[Γεωγρ.]*. Θέσις ἐπὶ τῶν βορειοδυτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Καβούσι τοῦ κλείοντος

Digitized by Google

πρὸς Δ. τὴν χερσόνησον Σητείας (ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς Κρήτης). Διὰ τῆς θέσεως ταύτης διέρχεται ἡ ὁδός, δι' ἧς ἐπικοινωνεῖ τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς πεδιάδος τοῦ ἰσθμοῦ Ἱεραπέτρας μετὰ τῶν ἀρκτικῶν κλιτύων τῆς ἐπαρχίας Σητείας. Τὴν 20 Ἰανουαρίου 1829 οἱ Τοῦρκοι τῶν φρουρίων Σπιναλόγκας καὶ Ἱεραπέτρας, εὑρόντες τὴν ὀχυρὰν θέσιν τῆς Μαλαύρας ἀφύλακτον, ἐπέδραμον εἰς Σητείαν καὶ ἀφοῦ ἐδῄωσαν χωρία τινὰ αὐτῆς ἐπανῆλθον εἰς τὰ ὁρμητήριά των. Τὴν 16 Νοεμβρίου 1866 οἱ Ἕλληνες, ὑπὸ τοὺς Ἐμμ. Μουρελάκην, Κ. Κοζυράκην καὶ Σήφην Δεμιρτζάκην, εὑρόντες ὡσαύτως ἀφύλακτον τὴν Μαλαύραν, ἐπέδραμον ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἱεραπέτρας εἰς Σητείαν, κατεδίωξαν τοὺς ἐκεῖ Τούρκους καὶ ἀφοῦ ἐλαφυραγώγησαν τὰ χωρία των ἐπανῆλθον διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ εἰς τὰ πρὸς Δ. τῆς Ἱεραπέτρας. Ν. ΚΛΕ

μαλαφράντζα (ἡ)· ἀφροδίσιον νόσημα (ἐκ τοῦ ἰταλ. male francese=γαλλικὸν πάθος).

Μάλαχα *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδίας τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 50 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν τοῦ 1923. Ε. Ι. Χ.

μαλάχη (ἡ) (Malva) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλαχοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, διετεῖς ἢ πολυετεῖς, ἀπαντώσας ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. Ἐκ τῶν 15 περίπου γνωστῶν εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι ζιζάνια, ἕτερα λαχανευτικά, ἄλλα κοσμητικὰ καὶ ἄλλα φαρμακευτικά, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μαλάχη ἡ ἀγρία* (Malva sylvestris), φυτὸν διετὲς κοινότατον καὶ παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μολόχα* ἢ *ἀμπελόχα*, τῆς ὁποίας τὰ ἄνθη εἶναι φαρμακευτικὰ καὶ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *μαλάχης ἄνθος* (Flores malvae). Ποικιλία τοῦ ἀνωτέρω εἴδους θεωρεῖται ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλλιεργουμένη ὡς λαχανευτικὸν φυτὸν καὶ ἔτι σήμερον πολλαχοῦ παρ' ἡμῖν λαχανευομένη *μαλάχη ἡ κηπευτικὴ* (Malva hortis). *Μαλάχη ἡ μόσχοσμος* (Malva moschata), πόα πολυετὴς καλλιεργουμένη συνήθως πρὸς κόσμον ὑπὸ πλείστας ποικιλίας. *Μαλάχη ἡ στρογγυλόφυλλος* (Malva rotundifolia), πόα ἐτησία λαχανευομένη καὶ ἔχουσα φύλλα φαρμακευτικά. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἐξωτικῶν εἰδῶν εἶναι ἡ *μαλάχη ἡ οὐλόφυλλος* (Malva crispa), ἐτησία πόα τῆς Συρίας, καλλιεργουμένη πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὡς κοσμητικὸν καὶ αὐτοφυὴς ἐν Γαλλίᾳ. Δ. Ν. Π.

— **μαλάχης *φύλλα καὶ ἄνθη*** (folia et flos malvae). Προέρχονται ἐκ τῶν φυτῶν: malva silvestris, malva glabia, malva rotundifolia. Τὰ φυτὰ ταῦτα ἀνθοῦν ἀναλόγως τῶν περιοχῶν, ἔνθα φύονται ἀπὸ Ἰουλίου μέχρι Σεπτεμβρίου. Τὰ ἄνθη των νωπὰ εἶναι ῥοδόχροα, ξηρὰ δὲ κυανᾶ. Συλλογὴ τῆς δρόγης γίνεται κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον, ξηραίνεται δὲ εἶτα αὕτη εἰς τὸν ἀέρα καὶ ὑπὸ σκιάν. Συστατικὰ τῆς δρόγης εἶναι: γλισχρασματώδεις οὐσίαι, γλυκόζη, ὀξαλικὸν ἀσβέστιον, ῥητινώδεις καὶ πεκτινικαὶ οὐσίαι. Τὰ φύλλα τῆς μαλάχης χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ μορφὴν ἀφεψημάτων ὡς ἐκ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτοῖς γλισχρασματωδῶν οὐσιῶν πρὸς γαργαρισμούς, ἰδίᾳ ἐπὶ φλογώσεων τοῦ λάρυγγος καὶ φάρυγγος καὶ εἰς ὑποκλυσμούς. Ἐπίσης γίνονται καὶ ἐγχύσεις εἰς τὴν οὐρήθραν. Τὰ ἄνθη τῆς μαλάχης χρησιμοποιοῦνται ὡς φάρμακον καταπραϋντικὸν καὶ ὡς μαλακτικόν, ἰδίᾳ κατὰ τῶν χρονίων κατάρρων τῶν ἐντέρων. Αἱ μαλακτικαὶ ἰδιότητες τῆς μαλάχης ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ἀφ' ἧς καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς μαλακτικόν, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τῆς ἐπιμόνου δυσκοιλιότητος. Κ. Γ. Μ.

Μαλαχίας *[Βιβλ.]*. Ὁ τελευταῖος τῶν δώδεκα ἐλασσόνων λεγομένων προφητῶν τῆς Π. Διαθήκης, ὅστις θὰ ἤκμασε κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα καὶ περὶ τὸ 450. Ἐν τῷ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φερομένῳ μικρῷ βιβλίῳ, ὁ προφήτης, ὁμιλῶν περὶ τῆς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἀγάπης τοῦ Ἰαβέ, μέμφεται τὴν ἀσεβῆ πρὸς τὸν Ἰαβὲ διαγωγὴν τοῦ ἱερατείου, προσφέροντος ἀναξίας θυσίας, ἀντὶ τῶν ὁποίων ἀρκεῖ μία παγκόσμιος καὶ καθαρὰ θυσία, ὑποτυπώνει τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἱερέως, ὁμιλεῖ περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ προαναγγέλλει τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου προπαρασκευαστικὴν ἐμφάνισιν τοῦ προφήτου Ἠλία, ὑφ' ὃν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ νοεῖ τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην (*Ματθ.* ια' 10). Κατὰ παλαιὰν γνώμην (Ταλμοὺδ κλπ.), τὸ ὄνομα Μαλαχίας εἶναι ψευδώνυμον τοῦ *Ἔσδρα* ἢ τοῦ *Νεεμία* ἢ τοῦ *Μαρδοχαίου*. Κατὰ νεωτέραν ἐκδοχὴν τὸ ὄνομα τοῦτο ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς φράσεως τοῦ ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου (γ' 1) «Malachi» (=τὸν ἄγγελόν μου). [Πρβλ. *O. Isopescul* Der Prophet Malachias (Czernowitz 1908).] Π. Ι. Μ.

μαλαχικὰ (τὰ) *[Βοτ.]*· βλ. *μαλαχοειδῆ*.

μαλαχίτης (ὁ) (Malachit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν βασικὸν ἀνθρακικὸν ἅλας τοῦ χαλκοῦ τοῦ τύπου $[Cu.OH]_2\ CO_3$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα εἰς κρυστάλλους λεπτοὺς καὶ ἐπιμήκεις πρισματικούς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως βελονοειδεῖς καὶ τριχώδεις, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς βοτρυοειδῆ, φλοιώδη, σταλακτιτοειδῆ, ἰνώδη ἢ καὶ στιφρὰ συσσωματώματα. Εἶναι εὔθραυστον μὲ θραυσμὸν κογχώδη καὶ ἔχει σκληρότητα $3\ ^1/_2$ ἕως 4, εἰδικὸν βάρος 3,7—4,1, λάμψιν ὑαλώδη ἢ μεταξώδη καὶ χρῶμα σμαραγδοπράσινον.

Ὁ μαλαχίτης εἶναι συνήθως μετάλλευμα χαλκοῦ, σπανίως ὅμως εὑρίσκεται εἰς μεγάλας μάζας, προέρχεται δὲ ἐξ ἀποσαθρώσεως ἄλλων μεταλλευμάτων χαλκοῦ. Τὰ σπουδαιότερα κοιτάσματα αὐτοῦ εὑρίσκονται πλησίον τῆς Iekaterinburg εἰς τὰ Οὐράλια, ὅπου τὸ ὀρυκτὸν τοῦτο ἐμφανίζεται ἐντὸς ῥωγμῶν ἀσβεστολίθου. Ἀπαντᾷ ἐπίσης εἰς τὴν Κορνουαλλίαν, πολλαχοῦ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας, ὡς ἐμπότισμα δὲ ἐντὸς ψαμμιτῶν τοῦ St. Avold καὶ Wallertangen κ. ἀ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐμφανίζονται κοιτάσματα αὐτοῦ εἰς τὴν Ὄθρυν, τὸ Λαύριον, τὴν Ἑρμιόνην καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ μαλαχίτης χρησιμοποιεῖται ἐν μέρει ὡς χρωστικὴ οὐσία, ἀλλ' ἡ σπουδαιοτέρα χρησιμοποίησις αὐτοῦ σήμερον γίνεται εἰς τὴν διακόσμησιν. Γ. Β.

μαλαχιτοπράσινον (τό), ἢ *πράσινον τοῦ μαλαχίτου*, ἢ *πράσινον τοῦ πικραμυγδαλελαίου* *[Βιομ. Χημ.]*. Συνθετικὸν ζωηρότατον πράσινον χρῶμα, ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν βασικῶν χρωμάτων τοῦ τριφαινυλομεθανίου. Ἔχει τὸν τύπον

$$C_6H_5.C \begin{cases} C_6H_4.N(CH_3)_2 \\ C_6H_4:N(CH_3)_2\,Cl \end{cases}$$

καὶ ἀνεκαλύφθη τῷ 1877 ὑπὸ τοῦ O. Fischer. Παρασκευάζεται διὰ συζεύξεως διμεθυλανιλίνης μετὰ βενζαλδεΰδης καὶ ὀξειδώσεως τῆς οὕτω παραγομένης λευκοενώσεως δι' ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ ὑπεροξειδίου τοῦ μολύβδου. Εἰς τὸ ἐμπόριον φέρεται ὡς διπλοῦν ἅλας μετὰ χλωριούχου ψευδαργύρου ἢ ὡς ὀξαλικὸν ἅλας καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βαφικὴν καὶ τυποβαφικὴν τοῦ βάμβακος καὶ τῆς μετάξης. Δὲν ἔχει μεγάλην ἀντοχὴν εἰς τὸ φῶς. Σ. Γ.

μαλαχοειδῆ (τὰ) (Malvaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας, θάμνους ἢ δένδρα μὲ ξύλον μαλακόν, ἐλαφρόν, ὧν τινα εἶναι λαχανευτικά, ἕτερα βιομηχανικά, ἄλλα κοσμητικὰ καὶ ἄλλα φαρμακευτικά. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *ἀβούτιλον* (Abutilon), *ἀδανσωνία* (Adansonia), *ἀλθαία* (Althaea), *ἀλκέα* (Alcea), *βάμβαξ* (Gossypium), *βόμβαξ* (Bombax), *θεσπεσία* (Thespesia), *ἰβίσκος* (Hibiscus), *καβανιλλεσία* (Cavanillesia), *καλλιρρόη* (Callirhoe), *λαβατερία* (Lavatera), *λαγουναρία* (Lagunaria), *μαλάχη* (Malva), *μαλωπὴ* (Malope) καὶ *σίδη* (Sida). Δ. Ν. Π.

μαλαχτάρι (τό)· δημοτ., ἐργαλεῖον διὰ τοῦ ὁποίου μαλάσσουν τὸν πηλόν.

μαλαχτικός,—*ή*,—*ό*· δημοτ., τύπος τοῦ *μαλακτικὸς* (βλ. λ.).

Μαλαὼ *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ἐμπόριον τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, κείμενον ἐπὶ τῆς Ν.ΝΑ. παραλίας τοῦ Αὐαλίτου κόλπου (νῦν Κόλπος τοῦ Ἄδεν), ἀπέχον πρὸς Ν. τοῦ Αὐαλίτου ἐμπορίου (νῦν Ζεΐλα) 1.000 στάδια, ἢ 800 κατὰ τὸν Ἀνώνυμον (Περίπλ. Ἐρυθρ. Θαλ. 8), ὅστις λέγει: «Μετὰ δὲ τὸν Αὐαλίτην ἕτερόν ἐστι τούτου διαφέρον, ἡ λεγομένη Μαλαώ, πλοῦν ἀπέχουσα σταδίων ὡς ὀκτακοσίων· ὁ δὲ ὅρμος ἐπίσαλος σκεπόμενος ἀκρωτηρίῳ τῷ ἐξ Ἀνατολῆς ἀνατείνοντι... Ἐκφέρεται δὲ ἀπὸ τῶν τόπων τούτων καὶ σμύρνα καὶ λίβανος ὁ περατικὸς ὀλίγος καὶ κασσία σκληροτέρα καὶ δούακα καὶ κάγκαμον καὶ μάκειρ...». Σήμερον ταυτίζεται μὲ τὸν λιμένα *Βέρβερα* (Berbera) τῆς βρεττανικῆς Σομαλιλάνδης. Α. Θ. Σ.

Μάλβα (Malva) *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μαλούας*.

Μαλβαζία (Malvasia ἢ Malvoisie). Ὄνομα ἀρίστων οἴνων, οἵτινες ἐξήγοντο ἐπὶ Ἑνετῶν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Μονεμβασίας καὶ προήρχοντο ἐκ τῶν ἀμπέλων τῆς ἀνατολικῆς χερσονήσου τῆς Λακωνικῆς (τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς). Ὁ ἑλληνικὸς οἶνος Μαλβαζία ἦτο γλυκὺς καὶ εὔγευστος καὶ διὰ τοῦτο καὶ περιζήτητος καὶ ἀκριβός. Ἐθεωρεῖτο δὲ ἀπὸ τοὺς καλυτέρους λευκοὺς ἢ ἐρυθροὺς οἴνους τῆς Εὐρώπης. Μὲ τὸ ὄνομα Μαλβαζία ἐκαλοῦντο πολλάκις καὶ οἱ ὅμοιοι μὲ αὐτὸν οἶνοι, ὅπως τῆς ἐπαρχίας Μαλεβυζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης. Τὸ εἶδος τοῦ οἴνου Μαλβαζία παράγεται σήμερον ἐκ τῶν ἀμπέλων Σάμου, Κύπρου, Ἱσπανίας (ἰδίως Ἀνδαλουσίας καὶ Μαδέρας), Γαλλίας (παρὰ τὰ Πυρηναῖα) καὶ Ἰταλίας. Τὸ ὄνομα προῆλθε κατ' ἄλλους μὲν ἐκ τοῦ Μονεμβασία, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τοῦ Μαλεβύζιον. ΚΑΨ

Μαλβέτσι (Malvezzi), *Χριστόφορος*. Ἰταλὸς κληρικὸς καὶ μουσικοσυνθέτης (1547—1597) ἐν τῇ αὐλῇ τῶν Μεδίκων, ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἔγραψε πλεῖστα ἰντερμέδια καὶ κοντσέρτα, περιληφθέντα εἰς θεατρικόν τι ἔργον συντεθὲν εἰδικῶς διὰ τοὺς γάμους τοῦ Φερδινάνδου τῶν Μεδίκων μετὰ τῆς Χριστίνας τῆς Λωρραίνης (1791). Τινὰ ἐκ τῶν μαδριγαλίων δεικνύουν τέχνην ἀσφαλῆ, μὴ στερουμένην ἐνδιαφέροντος. Γ. Σ.

Μαλβὺ (Malvy), *Λουδοβῖκος-Ἰωάννης*. Σύγχρονος Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1875. Ἀπὸ τοῦ 1906 ἤρχισεν ἐκλεγόμενος βουλευτὴς ἐν τῷ νομῷ τοῦ Λὸ (Lot), διετέλεσε δὲ ὑφυπουργὸς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης (1911—1912) καὶ εἶτα ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου ἐπὶ κυβερνήσεως Καγιὼ (1913—1914) καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κατόπιν κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (1914—31 Αὐγούστου 1917) ἐπὶ κυβερνήσεων Βιβιανί, Μπριὰν καὶ Ριμπώ. Ὢν ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων παραγόντων τοῦ ῥιζοσπαστικοσοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Ἰωσὴφ Καγιώ, κατεπολέμησεν ἐντόνως, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, τὴν ἐν τῷ στρατῷ βασιλόφρονα προπαγάνδαν, ἐματαίωσε δέ, κατὰ Σεπτέμβριον 1915, τὴν πρόσληψιν τοῦ Λουδ. Μπαρτοῦ εἰς τὴν κυβέρνησιν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιθέσεως τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1917, ὁπότε ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Γαλλίᾳ ἀνεζήτει ὑπευθύνους τῶν στρατιωτικῶν ἀτυχημάτων τῆς χώρας, ἤρχισαν κυκλοφοροῦσαι ποικίλαι διαδόσεις εἰς βάρος τῶν πολιτικῶν ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἦσαν ἐνθουσιώδεις ὑποστηρικταὶ τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου μέχρι τῶν ἄκρων, ἰδιαίτατα δὲ εἰς βάρος τοῦ Καγιὼ καὶ τοῦ φίλου του ὑπουργοῦ Μαλβύ. Τὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου ἔφθασε νὰ συσχετίζεται μὲ τὴν ὑπόθεσιν τῆς καταδικασθείσης εἰς θάνατον κατασκόπου Μάτα Χάρυ, ἀνεγράφοντο δ' αἱ φῆμαι αὗται καὶ ὑπὸ τοῦ τύπου, προεξαρχούσης τῆς «Action Française», ἐφημερίδος τῶν Γάλλων βασιλοφρόνων, ἐκδιδομένης ὑπὸ τοῦ Λέοντος Ντωντέ. Μετά τινα καιρὸν ὁ Γεώργιος Κλεμανσὼ εἰς σφοδρὰν ἀγόρευσίν του ἐνώπιον τῆς γερουσίας (23 Ἰουλίου 1917) ἀνέφερε διάφορα περιστατικά, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων κατηγόρει τὸν Μαλβὺ ὡς ἐπιδείξαντα ἔνοχον ἀμέλειαν περὶ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ξένων ὑπόπτων προσώπων καὶ ἐγκληματικὴν ἀνοχὴν ἀπέναντι τῆς ἀντιπατριωτικῶς δρώσης συμμορίας (ἐννοῶν τὸ κόμμα τοῦ Καγιώ), ἥτις ἔθεσε τὴν Γαλλίαν ἐν κινδύνῳ. Καὶ τότε μὲν ἡ γερουσία ἀπέκρουσεν, εἰσηγήσει τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως Ριμπώ, τὰς ἐναντίον τοῦ ὑπουργοῦ αἰτιάσεις. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως εἶχεν ἐκραγῆ τὸ σκάνδαλον τῆς ἐφημερίδος «Κόκκινος Σκοῦφος», ὅταν δὲ ὁ διευθυντὴς αὐτῆς Βιγκό, ὁ ἐπιλεγόμενος *Ἀλμερεϋντα* (βλ. λ.), ἀπέθανε μυστηριωδῶς εἰς τὴν φυλακήν, αἱ νέαι εἰς βάρος τοῦ Μαλβὺ κυκλοφορήσασαι φῆμαι καὶ αἱ ἐναντίον του δημοσιογραφικαὶ ἐπιθέσεις τὸν ἠνάγκασαν νὰ παραιτηθῇ τοῦ ὑπουργικοῦ ἀξιώματος (31 Αὐγούστου 1917). Ἀμέσως κατόπιν ὁ Λέων Ντωντὲ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας ἐπιστολήν, καταγγέλλων ἀπεριφράστως τὸν Μαλβὺ ἐπὶ προδοσίᾳ, μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι οὗτος μετέδωκεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς στρατιωτικὰ καὶ διπλωματικὰ σχέδια τῆς Γαλλίας καὶ ἰδιαιτέρως τὸ σχέδιον ἐπιθέσεως τῆς «Chemin des Dames». Ὁ Μαλβὺ ἐζήτησεν ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν τότε πρωθυπουργὸν Παινλεβὲ ν' ἀνακοινωθῇ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ντωντὲ εἰς τὴν βουλήν, αὕτη δὲ ἐξουσιοδότησε τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὴν κρίσιν της ἐν προκειμένῳ. Καὶ ἐξεδόθη μέν, κατόπιν διοικητικῆς ἀνακρίσεως, κυβερνητικὸν ἀνακοινωθέν, χαρακτηρίζον ὡς ἀβασίμους τὰς εἰς βάρος τοῦ Μαλβὺ ἐξενεχθείσας κατηγορίας, δὲν ἐθεωρήθη ὅμως τοῦτο ἐπαρκὲς διὰ τὴν ἠθικήν του ἀποκατάστασιν, δι' ὃ καὶ ἐζήτησεν ὁ ἴδιος τὴν σύστασιν κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἂν συντρέχῃ περίπτωσις νὰ τεθῇ ὑπὸ κατηγορίαν. Ἡ συσταθεῖσα ἐκ 33 μελῶν ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε νὰ παραπέμψῃ ἀπ' εὐθείας τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν γερουσίαν, ὡς τὸ ἁρμόδιον ἐν προκειμένῳ δικαστήριον, χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ ἡ ἰδία εἰς οὐσιαστικὸν ἐπ' αὐτῆς ἔλεγχον. Ἡ ἐν τῇ γερουσίᾳ δίκη διήρκεσεν ἐπὶ εἰκοσαήμερον περίπου, διὰ δὲ τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως ἐκηρύχθη μὲν ἀθῷος ὁ Μαλβὺ τῆς κατηγορίας ἐπὶ συνεννοήσει μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἔνοχος ὅμως τοῦ ὅτι ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν παρεῖδε, παρέβη καὶ ἐπρόδωκε κατὰ τρόπον ἐγκληματικὸν τὰ ἐπιβεβλημένα εἰς αὐτὸν καθήκοντα. Καταδικασθεὶς εἰς πενταετῆ ὑπερορίαν, ἄνευ στερήσεως τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων, ἀνεχώρησεν ἀμέσως ἐκ Παρισίων καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ἅγιον Σεβαστιανὸν τῆς Ἱσπανίας, παρέμεινε δ' ἐκεῖ μέχρι Νοεμβρίου 1924, ὁπότε, δοθείσης, ἐπὶ κυβερνήσεως Ἑρριό, γενικῆς ἀμνηστείας ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων, ἐπέστρεψεν

Λουδοβῖκος Μαλβύ.

Digitized by Google

εἰς Γαλλίαν. Ἀναμειχθεὶς ἐκ νέου ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του, εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας, ἐξελέγη μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ ριζοσπατικοῦ κόμματος καὶ πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, συνέβαλεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς γαλλοϊσπανικῆς συμφωνίας πρὸς κοινὴν ἐν Μαρόκκῳ δρᾶσιν, προσελήφθη δὲ ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως Μπριὰν (Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1926). —Ω

Μάλγαρα *[Γεωγρ.]*. Ἀκμαιοτάτη κωμόπολις τῆς Ἀν. Θράκης, κειμένη πρὸς Δ τῆς Ραιδεστοῦ, μεθ᾽ ἧς συνδέεται δι᾽ ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, καλουμένη τὸ πάλαι *Μεγάλη Ἀγορὰ* ἢ *Μεγαλαγορά*, ἐξ οὗ κατὰ παραφθορὰν τὸ νεώτερον αὐτῆς ὄνομα. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς Ἀν. Θράκης ἦτο ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ, ἀριθμοῦσα 4 379 κατοίκους (1920), ἐν οἷς καὶ ὀλίγους Ὀθωμανοὺς καὶ Ἀρμενίους ἀσχολουμένους εἰς τὴν βυρσοδεψικήν. Συνετήρει ἀστικὴν σχολήν, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν (1923) τὸ πλεῖστον ἐγκατεστάθη εἰς τὰ Νέα Μάλγαρα, ἀποτελοῦντα ἰδίαν κοινότητα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Ἀριθμεῖ 1.348 κατοίκους (1928) καὶ ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ταχυδρομεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Α. Θ. Σ.

— **Μάλγαρα, Νέα**—*[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐντὸς τῆς πεδιάδος παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Λουδία (Γαλλικοῦ) καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1.928) 1.348. Χ. Δ.

Μαλγάσοι (οἱ), ἢ *Μαλαγάσοι*. Οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῆς νήσου Μαδαγασκάρης, κρᾶμα Νέγρων, Μελαίων καὶ ἄλλων φύλων (βλ. *Μαδαγασκάρη [Ἐθνογρ.]*).

Μάλγις. Εἷς τῶν βοιωταρχῶν, ὅστις κατὰ τὸ συγκροτηθὲν πρὸ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης τῷ 371 π. Χ. πολεμικὸν συμβούλιον, συνεφώνησε μετὰ τοῦ Ἐπαμεινώνδου νὰ συνάψωσι «κατὰ τάχος» μάχην πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γνώμην ἄλλων βοιωταρχῶν, οἵτινες ἤθελον νὰ μὴ συνάψωσι μάχην ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ νὰ ἀμυνθῶσιν ἀπὸ τῶν τειχῶν τῶν βοιωτικῶν πόλεων (*Παυσ.* ΙΧ, 13, 6). Α. Θ. Σ.

Μαλγκαὶν (Malgaigne), *Ἰωσὴφ-Φραγκῖσκος* Διαπρεπὴς χειρουργὸς τῶν Παρισίων (1806—1865). Ἐσπούδασεν ἐπί τινα καιρὸν φιλολογίαν καὶ ἰατρικὴν ἐν Νανσύ, εἶτε δὲ ἐπεδόθη ἐν Παρισίοις εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1831. Τῷ 1835 μετὰ ἐπιτυχῆ διαγωνισμὸν ἐγένετο ὑφηγητὴς καὶ χειρουργὸς τοῦ κεντρικοῦ γραφείου τῆς δημοσίας ἀντιλήψεως, ἀρξάμενος ἅμα ἐν τῇ πρακτικῇ σχολῇ μαθημάτων χειρουργικῆς καὶ ἀνατομικῆς, ἃ ἐπέστεψε διὰ τῶν δημοσιευθέντων δύο λαμπρῶν συγγραμμάτων του: τοῦ «Ἐγχειριδίου ἐγχειρητικῆς» (1834) μεταφρασθέντος εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, καὶ τῆς διτόμου «Ἀνατομικῆς καὶ πειραματικῆς χειρουργικῆς» (1838), μεταφρασθείσης καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν ὑπὸ τῶν F. Reiss καὶ J. Liebmann. Διετέλεσεν εἶτα χειρουργὸς τῶν νοσοκομείων Lourcine Bicêtre Saint-Louis καὶ κατὰ τὰ τελευταῖά του ἔτη ἐν τῷ νοσοκομείῳ Charité. Τῷ 1846 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῷ 1850, κατόπιν 4 διαγωνισμῶν, ἐπέτυχε τὴν ἕδραν τῆς χειρουργικῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ Παρισίων. Τέλος τῷ 1865 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Ὁ Μαλγκαὶν ὑπῆρξεν ὁ εὐρυμαθέστερος καὶ ἐμβριθέστερος χειρουργὸς τῆς ἐποχῆς του, διαπρέψας ἅμα ὡς ρήτωρ ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ καὶ τῷ πανεπιστημίῳ, καὶ ὡς συγγραφεύς. Ἐπέχυσε φῶς εἰς πολλὰ σκοτεινὰ κεφάλαια τῆς χειρουργικῆς, εἰσήγαγε συσκευὰς καὶ μεταλλικὰ ὄργανα πρὸς θεραπείαν τῶν καταγμάτων τῶν ὀστῶν (appareil—, griffes—, pointe métalliques de Malgaigne), ὡς καὶ μέθοδον πρὸς θεραπείαν τῆς παρὰ φύσιν ἕδρας (μέθοδος τοῦ Μαλγκαίν). Διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἱδρυθείσης «Journal de Chirurgie», τῆς μετέπειτα κληθείσης «Revue medico-chirurgicale» (1843—1855), καὶ ἐπὶ μικρὸν χρόνον ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ βουλῇ (1847—1848). Ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ συγγραφῶν ἀναφέρομεν τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ θνησιμότητος τῶν νοσοκομείων τῶν Παρισίων, περὶ ἀρτηριακῶν τραυμάτων (1834), δακρυϊκῶν συριγγίων (1835), ἐγχειρήσεως καταρράκτου (1837), κολπικῆς ὀρθοκήλης (1838) κλπ., ὡς καὶ τὸ δίτομον αὐτοῦ ἔργον «Περὶ καταγμάτων καὶ ἐξαρθρημάτων» (1842—1855). Ο Ρ.

μαλδάνη (ἡ) (Maldane) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλδανιιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους σκώληκας μὲ σῶμα κυλινδρικὸν ἀμοιροῦντας βραγχίων καὶ αἰσθητικῶν κεραιῶν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Δ. Ν. Π.

μαλδανιίδαι (οἱ) (Maldaniidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πολυχαιτῶν*, περιλαμβάνουσα μικροὺς θαλασσίους σκώληκας ἐντὸς τῆς ἄμμου ἐνδιαιτωμένους. Ἀξιολογώτερον γένος τῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ *μαλδανία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μαλδονίτης (ὁ) (Maldonit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν βισμουθιοῦχον ἕνωσιν τοῦ χρυσοῦ, πιθανῶς τοῦ τύπου Au_2Bi Παρουσιάζει χρῶμα ἀργυρόλευκον, κλίνον ἐνίοτε πρὸ τὸ μαῦρον, ἀπαντᾷ δὲ ἐντὸς τοῦ γρανίτου τοῦ Maldon εἰς τὴν Victoria. Γ. Β.

Μαλὲ (Malet), *Κλαύδιος-Φραγκῖσκος*. Γάλλος στρατηγὸς (1754—1812). Νέος ὢν ὑπηρέτησεν ὡς σωματοφύλαξ τοῦ βασιλέως, ἠσπάσθη ἀκολούθως μετὰ θέρμης τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως, διεκρίθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1792—1797 εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Ρήνου, μετετέθη εἰς τὴν στρατιὰν τῶν Ἄλπεων καὶ τῷ 1799 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον. Λόγῳ τῆς ἐχθρικῆς πρὸς τὴν ὑπατείαν καὶ αὐτοκρατορίαν στάσεώς του μετετέθη εἰς Ἰταλίαν (1804). Βραδύτερον, συλληφθεὶς ὡς συνωμοτῶν, ἐφυλακίσθη ἐπὶ δεκάμηνον καὶ εἶτα ἀπεστρατεύθη. Συλληφθεὶς καὶ πάλιν ἐφυλακίσθη. Κατὰ τὸν μετὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμον τοῦ Ναπολέοντος, ὁ Μαλέ, ἐν συνεννοήσει μετ᾽ ἄλλων ἐγκαθείρκτων στρατηγῶν, προητοίμασε τὸ σχέδιον πραξικοπήματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποτυχία (1908) δὲν τὸν ἀπεθάρρυνεν. Ἐν τῇ φυλακῇ δὲν ἔπαυσε σκεπτόμενος τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δημοκρατίας. Τῷ 1812, τοῦ Ναπολέοντος εὑρισκομένου ἐν Ρωσίᾳ, ὁ Μαλὲ παρεσκεύασε συνωμοσίαν, ἥτις ὅμως ἀπέτυχε. Συλληφθεὶς καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ναπολέοντος παρεπέμφθη ἐν τάχει ἐνώπιον ἐκτάκτου στρατοδικείου, πρὸ τοῦ ὁποίου ὑπερηφάνως ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην τῆς συνωμοσίας, χωρὶς οὐδένα νὰ ἐνοχοποιήσῃ. Καταδικασθεὶς εἰς θάνατον μετὰ 16 ἄλλων ὀπαδῶν του ἐτυφεκίσθη τὴν 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 1812. Ὁ Ναπολέων καταθορυβηθεὶς ἐκ τῆς νέας ταύτης συνωμοσίας καὶ φοβηθεὶς μήπως ἀνατραπῇ, ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ τάχιστα εἰς Παρισίους, μὴ διστάσας νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ συντρίμματα τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς τραγικῆς ἐκ Ρωσίας ὑποχωρήσεως. Μ. Ν. Δ.

Μαλέα ἄκρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. 1) Ἡ Ν. ΝΑ. τῆς Πελοποννήσου ἐσχατιὰ καὶ τερματισμὸς πρὸς νότον τῆς χερσονήσου τοῦ Ἕλους, ἀντικρύζουσα τὰ Κύθηρα (*Θουκυδ.* Δ, 54, *Σκύλ. Καρ.* Περίπλ. 46, *Σκύμν.* 513). Ἡ ἀκρότομος διαμόρφωσίς του καὶ ἡ γεωγραφική του τοποθεσία παρουσίαζε τοὺς ἀνέμους ριπαίους ἀλλὰ καὶ πλειστάκις, ὡς καὶ σήμερον, ἀντιπνοίας, ἀφ᾽ οὗ καὶ παροιμιάζονται «Μαλέαν δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε» (*Στράβ.* Η, 378). Ὁ φόβος τῶν τρικυμιῶν, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐκεῖ πειρατῶν (*Πολυβ.* Ε, 101) ἐπέβαλε τοῖς «ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀσίας ἐμπόροις ἀφεῖσι τὸν περὶ Μαλέας πλοῦν, κατάγεσθαι τὸν φόρτον ἐπὶ τῷ Ἰσθμῷ» πρὸς διαπομπὴν διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ (*Στράβ* αὐτόθ.). Ὁ Στράβων τὴν ὀνομάζει εἰς πληθυντικὴν *Μαλεαί*, ὁ δὲ Παυσανίας τονίζει ὅτι δύο ἱερά, τὸ τοῦ Ποσειδῶνος πρὸς δυσμὰς καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς ἀνατολὰς (Γ, 22, 2, καὶ 23 2), ὑπῆρχον ἑκατέρωθεν τοῦ ἀνεμοπλήκτου ἀκρωτηρίου, ὅπως κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ὑπῆρχεν ἐρημοκκλήσιον τῶν Ταξιαρχῶν, ὁ ἐρημίτης τοῦ ὁποίου ἐσήμαινε τὸν κώδωνα κατὰ τοὺς παράπλους τῶν πλοίων, ὅπως τῷ ἀφήσουν τρόφιμα. Ἐκ τοῦ ἐρημοκκλησίου τούτου ὠνομάζετο ἡ Μαλέα «κάβος τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου», ὅπως «Cape Agios Angelos» ὑπὸ πολλῶν ξένων εἰσέτι ὀνομάζεται (Mediter. Pilot, ἔκδ. 1918, IV, 82, 17). Νῦν λέγεται κοινῶς μὲν *Κάβο Μαλιᾶς* (πλάτ. 36°27′ Β., μῆκ. 23° 12′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia), ἐπισήμως δὲ (ὁ) *Μαλέας*. Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου ἱδρύθη τῷ 1883 φάρος σταθεροῦ φωτός, ὅστις, ἐπειδὴ ἐσυγχύζετο πρὸς ἀστέρα ἢ πρὸς φανὸν ἀτμοπλοίου ἐφίστιον, ἀντικατεστάθη (1927) διὰ μηχανήματος ἐντατικωτάτου, ἐκπέμποντος ζεῦγος λευκῶν ἐκλάμψεων.

—2) Ἀκρωτήριον τῆς Λέσβου, ΝΑ. τῆς νήσου ἐσχατιᾶς, ἣν ὁ Θουκυδίδης ἐκ παραδρομῆς ἴσως ἀναφέρει ὡς κειμένην «πρὸς βορέαν τῆς πόλεως» (Γ, 4), ἐνῷ εἶναι πρὸς νότον (πρβλ. *Ξενοφ.* Ἑλλην. Α, στ, 26). Ὁ Στράβων (ΙΓ, 617) τὸ ὀνομάζει *Μαλίαν ἄκραν*, ὁ δὲ Πτολεμαῖος (Ε, β, 29) *Μανίαν ἄκραν*. Εἶναι τὸ σύγχρονον *Ἀγριλιὸς* ἢ τὸ *Ζεϊτὶν-Μπουρνοῦ* (=Ἐλαίας ἄκρον) τῶν Τούρκων καὶ τῶν ξένων χαρτῶν (πλάτ. 39°01′ Β., μῆκ. 26°37′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mytileni island and gulf of Adramytti and Chandarli), ἐφ᾽ οὗ (1930) εἷς τῶν ἀρίστων φάρων μας περιστροφικὸς «Ἄγκα Νταλὲν» λευκοῦ σταθεροῦ φωτὸς ἐναλλάσσοντος πρὸς ζεῦγος ἀναλαμπῶν. Σ. Ε. Λ.

— **Μαλέα κόλπος** *[Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας ὀνομασία (Malea bay) τοῦ κόλπου τῶν *Μαλιῶν* (βλ. λ.) τῆς Κρήτης. Σ. Ε. Λ.

Μαλέαι (αἱ) *[Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Στράβωνα (Α, 25 καὶ πολλαχοῦ ἀλλοῦ) ὀνομασία τῆς *Μαλέας* ἄκρας (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Μαλέας *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Λακεδαίμονος (βλ. *Μαλέα ἄκρα*).

Μαλέας, Κωνσταντῖνος. Ἕλλην ζωγράφος. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐγεννήθη δὲ τῷ 1879 καὶ ἀπέθανε τῷ 1928. Κατ᾽ ἀρχὰς ἐσπούδασεν ἀρχιτεκτονικήν, βραδύτερον ὅμως κατέλιπε τὴν τέχνην ταύτην καί, μεταβὰς εἰς Παρισίους, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἑρρίκου Μαρτὲν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα συντόμως ἐπεβλήθη διὰ τῆς ἀφθόνου καὶ ἀξιολογωτάτης καλλιτεχνικῆς του παραγωγῆς. Τῷ 1914 διωρίσθη ἀρχιτέκτων τοῦ δήμου Θεσσαλονίκης, τῷ 1917 μέλος τῆς ἐπὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἐπιτροπείας, τῷ δὲ 1918 διευθυντὴς τοῦ νεωστὶ τότε ἱδρυθέντος μουσείου χειροτεχνημάτων καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει μέλος τοῦ καλλιτεχνικοῦ συμβουλίου τῆς Ἐθνικῆς πινακοθήκης. Ὁλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ Μαλέα, ποικίλον καὶ πολύμορφον, κραδαινόμενον ἀπὸ βαθεῖαν ἐσωτερικότητα, ἀποτελεῖ ἀπὸ πίνακος εἰς πίνακα διαδοχικοὺς σταθμοὺς τῆς προσπαθείας του, ὅπως δώσῃ τὴν ὁριστικὴν ἔκφρασιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ του ἰδεώδους. Ἰδίᾳ προσεπάθησεν ὁ Μαλέας διὰ τρόπων μετὰ φειδοῦς νεωτεριζόντων νὰ συνδιαλλάξῃ τὰς καινοτρόπους ἐξελίξεις τῶν τεχνικῶν μέσων μετὰ τοῦ αἰωνίου, ἀμεταβλήτου χαρακτῆρος τοῦ ἑλληνικοῦ τοπίου καὶ νὰ δημιουργήσῃ τέχνην παλλομένην, προσωπικὴν καὶ καθαρῶς ἑλληνικήν. Ἀπέβλεπεν ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν φαλακρῶν σχημάτων καὶ τῶν τραχέων ὄγκων τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἐνῷ συγχρόνως δὲν παρημέλει τὴν αἰθερίαν λεπτότητα τῆς ἀτμοσφαίρας, τὴν θέλγουσαν ἀβρότητα τῆς χλωρίδος. Ὑπῆρξε σπάταλος χρωματιστής, ἡλιοχαρὴς ὅσον ἐλάχιστοι. Τοῦτο ἀπέδειξε κυρίως εἰς τὰ τοπία ἐκεῖνα, ἅτινα ἐξειργάσθη κατὰ τὴν διάρκειαν ταξιδίων του εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἡ τέχνη του εἶναι ἰσχυρά, ἁδρά, ἄνευ ἀσκόπου κατατριβῆς εἰς τὰς λεπτομερείας, ἀσχολουμένη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲ τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τοῦ θέματος. Ὁ Μαλέας ὠργάνωσε πολλάκις ἐκθέσεις τῶν ἔργων του ἐν Ἀθήναις, Κωνσταντινουπόλει, Καΐρῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Συνολικὴ ἔκθεσις τῶν καταλοίπων του ὠργανώθη εἰς τὸ Ζάππειον μέγαρον μετὰ τὸν θάνατόν του. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τ᾽ ἀποδίδοντα τοπία καὶ μνημεῖα διαφόρων ἑλληνικῶν τόπων (τῆς Ἀττικῆς, τῆς Ὀλυμπίας, τῶν Δελφῶν, τῆς Σπάρτης, τῆς Μυτιλήνης, τῆς Μονεμβασίας, τῆς Θήρας), τῆς Τουρκίας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἐκ τῶν τελευταίων τούτων χωρῶν ἐμπνευσμένη ἐργασία τοῦ Μαλέα προσεπόρισεν εἰς τοῦτον τὴν φήμην ἐξαιρέτου ἀνατολιστοῦ. Ἄλλα ἐνδιαφέροντα ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου εἶναι: «Τὸ ᾆσμα τοῦ Ὁμήρου», «Τὸ σκιόφως τῆς ζωῆς», τὸ «Μετὰ τὴν χαρὰν» κλπ. Ὑπὸ τοῦ «Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων» ἐξεδόθησαν αἱ «Εἰκόνες λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς», σπουδαία συμβολὴ τοῦ Μαλέα εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νεωτέρας ἐθνικῆς μας τέχνης. Ι. Μ. Π.

Μαλεᾶτις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Πελοποννήσου ἐν Ἀρκαδίᾳ, παρὰ τὴν Μεγαλόπολιν, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῆς πόλεως Μαλέας (*Ξενοφ.* Ἑλλ. VI, 5, 24). Α. Θ. Σ.

Μαλεβέντον *[Γεωγρ.]*· βλ. *Βενεβέντον*.

Μαλεβῆς, ἐπαρχία. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ὄρους Πάρνωνος ἢ Μαλεοῦ. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμπραὴμ ἐναντίον τῆς Κυνουρίας καὶ τῆς Λακωνίας, ἡ ἐπαρχία Μαλεβῆς ὑπέστη μεγάλας ζημίας, ἰδίως κατὰ τὸν ἐξαναγκασμὸν τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων εἰς ὑποχώρησιν, συνεπείᾳ τῆς μάχης ἐν Μανιακόβῃ.

—**Μαλεβῆς, μονή**. Ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκλήθη καὶ ἡ μονὴ τῆς Μαλεβῆς, ἥτις περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος εἶχε καταστῆ τὸ ὁρμητήριον τοῦ διασήμου κλέφτου Ζαχαριᾶ τοῦ Μπαρμπιτσιώτου. Ὅτε οὗτος διήρπασε τῷ 1786 τὰς εἰσπράξεις τοῦ πασᾶ τῆς Πελοποννήσου Ἀλῆ-Σαλταμπάση, τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἐπεχείρησαν δύο ἐκστρατείας ἐναντίον αὐτῆς. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν, τὴν δὲ δευτέραν εὗρον τὴν μονὴν ἐγκαταλελειμμένην καὶ ἐλεηλάτησαν αὐτήν. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα οἱ Κυνουριεῖς τὴν μετέτρεψαν εἰς ἄσυλον τῶν τραυματιζομένων, ἀλλ᾽ οἱ Αἰγύπτιοι τοῦ Ἰμπραὴμ τὴν κατέστρεψαν ἐκ νέου. Γ. Δ. Κ.

Μαλ(ε)βὶλ (Maleville), *Ἰάκωβος*, μαρκήσιος —. Γάλλος πολιτικὸς (1741—1824). Δικηγόρος εἰς τὴν βουλὴν τοῦ Βορδὼ πρὸ τοῦ 1789, ἠσπάσθη τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῷ 1790 ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ διευθυντηρίου τῆς Ντορντόνης. Νομομαθὴς ἐκ τῶν διασημοτέρων, διωρίσθη μετὰ ἓν ἔτος ἀρεοπαγίτης. Παραιτηθεὶς μετ᾽ ὀλίγον ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικήν, προσπαθήσας ν᾽ ἀντιδράσῃ κατὰ τῶν νομοθετημάτων τῆς Συμβατικῆς. Βραδύτερον προσχωρήσας εἰς τὴν ὑπατείαν, ἐγένετο καὶ πάλιν ἀρεοπαγίτης (1800) καὶ ἀπετέλεσε

Digitized by Google

μέλος τῆς ἀναλαβούσης τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐπιτροπῆς. Γερουσιαστὴς τῷ 1806, κόμις τῆς αὐτοκρατορίας μετὰ διετίαν, ἐψήφισε τῷ 1814 τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ναπολέοντος. Μέλος τῆς βουλῆς τῶν Ὁμοτίμων τῷ 1815, προσεπάθησε νὰ μετριάσῃ τὰς ἀκρότητας τῆς ἀντιδράσεως καὶ τῷ 1817 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου. Ἔγραψε: «Περὶ διαζυγίου καὶ τοῦ ἀπὸ κοίτης καὶ τραπέζης χωρισμοῦ», «Ἄμυνα τοῦ συντάγματος», «Ἀνάλυσις τῆς συζητήσεως τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐν τῷ συμβουλίῳ τοῦ κράτους» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Μαλεβίτσα */Γεωγρ./*. Κεντρικὸς κορμὸς τοῦ ὄρους Ρίλας τῆς Βουλγαρίας, ἄνωθεν (βορείως) τῆς μονῆς Ρίλας, ἐλατοβριθὴς καὶ πολύυδρος (ὕψ. 2.731 μ.). Ἐξ αὐτοῦ πηγάζει ὁ παραπόταμος τοῦ Στρυμόνος Ρίλα, ὡς καὶ ὁ παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως Ἴσκερ. Ι. Σ. Σ.

Μαλεβὸς (ὁ), ἢ ***Μαλεβὸ*** (τὸ) */Γεωγρ./*. Κοιναὶ ὀνομασίαι δύο ὀρέων τῆς Πελοποννήσου, τοῦ *Ἀρτεμισίου* καὶ τοῦ *Πάρνωνος*.

«Μαλεβός». Μηνιαία ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1920 ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν Βασσαριωτῶν «Διόνυσος» καὶ δημοσιεύουσα ἱστορικάς, λαογραφικὰς καὶ λοιπὰς μελέτας. —Π.

Μαλεβράγχιος (Malebranche)· βλ. *Μαλμπράνς*.

μάλε-βράσε· μόνον εἰς τὴν φρ. «ἔγινε —, γίνεται τὸ μάλε-βράσε» πρὸς δήλωσιν ἀκαταστασίας, θορύβου, ἀνησυχίας κττ.: «μαζεύεται κάθε βράδυ ὅλο τὸ συγγενολόγι καὶ γίνεται τὸ μάλε-βράσε», «ἐκεῖ μέσα δὲ γνωρίζει τὸ σκυλλὶ τὸν ἀφέντη, κάθε μέρα γίνεται τὸ μάλε-βράσε» (ἡ ἀρχὴ τῆς λέξεως ἀμφισβητήσιμος).

Μαλεβυζίου *ἐπαρχία /Γεωγρ./*. Ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου (Κρήτης). Ἐκτείνεται πρὸς ΝΔ. τῆς πόλεως Ἡρακλείου καὶ κατὰ μῆκος τῶν ἀνατολικῶν προπόδων τῆς Ἴδης, περιλαμβάνει δὲ τὰς ἑξῆς κοινότητας: *Ἁγίου Μύρωνος* (κάτ. 1.126), *Ἄνω Ἀσιτῶν* (κάτ. 815), *Κάτω Ἀσιτῶν* (κάτ. 448), *Ἀστυρακίου* (κάτ. 364), *Αὐγενικῆς* (κάτ. 710), *Ἀχλάδας* (κάτ. 472), *Βουτῶν* (κάτ. 875), *Γωνιῶν* (κάτ. 749), *Δαμάστας* (κάτ. 408), *Καλεσσῶν* (κάτ. 642), *Καμαρίου* (κάτ. 193), *Κερασῶν* (κάτ. 321), *Κορφῶν* (κάτ. 605), *Κρουσῶν* (κάτ. 2.450), *Λουτρακίου* (κάτ. 219), *Μαράθου* (κάτ. 377), *Πενταμοδίου* (κάτ. 339), *Πετροκεφάλου* (κάτ. 353), *Πρινιᾶς* (κάτ. 403), *Πυργοῦς* (κάτ. 444), *Ρογδιᾶς* (κάτ. 703), *Σάρχου* (κάτ. 332), *Σίβας* (κάτ. 318), *Σταυρακίων* (κάτ. 771), *Τυλίσσου* (κάτ. 1.985) καὶ *Φόδελε* (κάτ. 391). Ὁλικὸς πληθυσμὸς ἐπαρχίας 16.813 (κατὰ τὴν ἀπογραφὴν 1928). Ἡ ἐπαρχία αὕτη εἶναι εὐφορωτάτη, παράγουσα δημητριακοὺς καρπούς, ἔλαιον, οἶνον, σταφίδα κλπ. Ν. ΚΛΣ

Μαλεδίβαι *νῆσοι* (Maldive Islands) */Γεωγρ./*. Συστὰς ἐκ 1800 περίπου κοραλλιογενῶν νήσων τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ μεταξὺ 7° 6′ Β. καὶ 0° 42′ Ν πλάτ. πρὸς Δ. τῆς νήσου Κεϋλάνης, εἰς ἣν καὶ ὑπάγεται διοικητικῶς. Ἔχουν συνολικὴν ἔκτασιν 300 τ. χλμ., πλεῖσται δ' ἐξ αὐτῶν, ὑπὲρ τὰς 170, εἶναι κατῳκημέναι. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν, 70.000 περίπου, εἶναι Μωαμεθανοί, ἐργατικώτατοι καὶ ἐξαίρετοι ναυτικοί. Οἱ ἴδιοι κατασκευάζουν τὰ πλοῖά των, πλέκουν τὰ ἐνδύματά των καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἁλιείαν. Ὁ κληρονομικὸς σουλτάνος τῶν Μαλεδίβων ἑδρεύει εἰς τὴν νῆσον Μάλε, ἥτις εἶναι καὶ ἡ μεγαλυτέρα ὅλων. Μ. Ν. Δ.

Μαλεζὲρμπ (Malesherbes), ***Χριστιανὸς - Γουλιέλμος ντὲ Λαμουανιόν***. Γάλλος νομικὸς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1721 καὶ καρατομηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1794. Διετέλεσε πρόεδρος τοῦ φορολογικοῦ δικαστηρίου, σύμβουλος τοῦ παρλαμέντου καὶ ταυτοχρόνως διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης· ἐπροστάτευσε τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, διηυκόλυνε διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐνεργείας τὴν δημοσίευσιν τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας» τοῦ Διδερὼ καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν βασιλέα ἀξιοσημειώτους παραινέσεις περὶ φόρων. Ἀπομακρυνθεὶς διὰ τοῦτο ἐπί τι διάστημα ἐκ Παρισίων, ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ διωρίσθη ὑπουργὸς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου καὶ τῶν Παρισίων. Μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατάργησιν τῶν ἐνταλμάτων καθείρξεως (Lettres de cachet) καὶ νὰ περιστείλῃ τὴν σπατάλην τῶν αὐλικῶν, παρῃτήθη. Ἐπί τινα ἔτη ἐταξίδευσεν εἰς Γαλλίαν, Ὁλλανδίαν καὶ Ἑλβετίαν. Τῷ 1785 ἐδημοσίευσεν ὑπόμνημα περὶ τοῦ γάμου τῶν διαμαρτυρομένων καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ κράτους. Ἅμα τῇ κηρύξει τῆς ἐπαναστάσεως μετηνάστευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀλλὰ τῷ 1792, ὅταν εἶδεν ὅτι ἡ ἐν Γαλλίᾳ κατάστασις ἀπέβαινεν ἐξαιρετικῶς σοβαρά, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θέσιν του, ἵνα προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν βασιλέα, τὸν ὁποῖον ὑπερήσπισεν ἐνώπιον τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἕνδεκα μῆνας μετὰ ταῦτα συνελήφθη καὶ ὁ ἴδιος ὡς ὕποπτος, ἤχθη πρὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθησαν αἱ «Παρατηρήσεις περὶ τῆς Φυσικῆς ἱστορίας» τοῦ Buffon» καὶ τὰ «Ἀνάλεκτά» του. Οἱ μεταγενέστεροι ἔστησαν τὸν ἀνδριάντα του εἰς τὸ μέγαρον τῶν δικαστηρίων ἐν Παρισίοις. Μ. Ν. Δ.

μαλεΐνη (ἡ) */Μικροβ./*. Καλλιέργημα βακτηριδίων μάλεως ἐντὸς ζωμοῦ, ἡλικίας ἑνὸς μηνός, τὸ ὁποῖον μετὰ ἐξάτμισιν μέχρι δεκάτου τοῦ ὄγκου του καὶ ἀποστείρωσιν χρησιμεύει πρὸς διάγνωσιν τῶν μαλιώντων ζῴων δι' ἀντιδράσεως ἀναλόγου πρὸς τὴν διὰ φυματίνης. Εἰς τὸ ὕποπτον ζῷον ἐνίεται ὑποδερμικῶς ποσόν τι μαλεΐνης (ἀναλόγως τοῦ ζῴου καὶ τοῦ εἴδους τῆς μαλεΐνης), θεωρεῖται δὲ θετικὴ ἡ ἀντίδρασις, ὅταν τοπικῶς μὲν παράγεται ἐξοίδησις διαμέτρου 15 τοὐλάχιστον ἑκατοστομέτρων, ἡ δὲ θερμοκρασία ἀνέρχεται κατὰ δύο τοὐλάχιστον βαθμούς. Ἡ ἀντίδρασις γίνεται καὶ δι' ἐπιχύσεως μαλεΐνης εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἢ δι' ἐνδοδερμικῆς ἐνέσεως ἢ τέλος διὰ τῆς ἐπιδερμικῆς ὁδοῦ. Φαίνεται ὅτι ἡ ἀντίδρασις δὲν εἶναι ἐντελῶς εἰδική, διότι εἶναι δυνατὸν ὑγιᾶ ζῷα νὰ ἀντιδράσουν θετικῶς καὶ ἀντιθέτως πάσχοντα ν' ἀντιδράσουν ἀρνητικῶς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἀντίδρασις αὕτη παρέχει σημαντικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν κτηνιατρικήν. Γ.Η.Π.

μαλεϊνισμὸς (ὁ)· ὁ ἐμβολιασμὸς μαλεΐνης εἰς τὸν ἵππον, πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς τυχὸν ὑποκρυπτομένης ἐν αὐτῷ νόσου *μάλιος*.

Μαλεΐνος, ***Εὐστάθιος***. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (976—1025). Κατήγετο ἐκ Χαρσιανοῦ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐπὶ Βασιλείου Β', φαίνεται ὅμως ὅτι συμμετέσχε καὶ διεκρίθη εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Ἰωάννου Α' Τσιμισκῆ (969—976). Ὅταν ὁ Βασίλειος Β' ἐπεχείρησε τὴν πρώτην κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείαν του καὶ δὲν τὸν συμπεριέλαβεν εἰς αὐτήν, δυσηρεστήθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐν Χαρσιανῷ ἀπέραντα αὐτοῦ κτήματα, ἔνθα συνελθόντες καὶ ἄλλοι δυσηρεστημένοι στρατηγοί, ἐν οἷς καὶ ὁ παλαίμαχος στρατηγὸς Βάρδας Φωκᾶς, ἀπεκήρυξαν τὸν Βασίλειον Β' καὶ ἀνηγόρευσαν, τὴν 15 Αὐγούστου 987 ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Μαλεΐνου, αὐτοκράτορα τὸν *Βάρδαν Φωκᾶν* (βλ. καὶ λ.), μεθ' ὃ διεξήγαγον πείσμονα ἀγῶνα πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βάρδα (989) ὁ Μαλεΐνος ἀμνηστευθεὶς παρέμενεν εἰς τὰ ἐν Χαρσιανῷ κτήματά του καὶ ἐκεῖ ὑπεδέχθη τῷ 995 τὸν ἐκ τῆς εἰς Συρίαν νικηφόρου ἐκστρατείας του ἐπανερχόμενον Βασίλειον Β', ὃν καὶ ἡγεμονικῶς ἐφιλοξένησεν, οὐ μόνον δὲ αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τὸν στρατόν του ὁλόκληρον. Ὁ βασιλεὺς κατεγοητεύθη ἐκ τῆς μεγαλοπρεποῦς ὑποδοχῆς τοῦ Μαλεΐνου, ἀλλὰ συγχρόνως ἔκρινεν ὅτι δὲν συνέφερε νὰ ἀφήσῃ αὐτόν, τοσοῦτον ἰσχυρὸν καὶ φιλόδοξον ὄντα, ἐλεύθερον εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, δι' ὃ καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τὸν συνοδεύσῃ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, ἔκτοτε δὲ δὲν τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν. Τοιουτοτρόπως ὁ Μαλεΐνος διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του ἐν Βυζαντίῳ, μακρὰν πάσης ἐξουσίας ἀλλ' ἄγων βίον ἡγεμονικῶς μεγαλοπρεπῆ. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἅπασα ἡ κτηματικὴ αὐτοῦ περιουσία ἐδημεύθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Βασιλείου. Ν. ΚΛΣ

—**Μαλεΐνος**, ***Μιχαήλ***. Βυζαντινὸς λόγιος ἐκ τοῦ ἐπιφανοῦς οἴκου τῶν Μαλεΐνων, θεῖος τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, ζήσας κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Ι' αἰῶνος. Διετέλεσεν ἡγούμενος τῆς παρὰ τὸν Ὄλυμπον τῆς Βιθυνίας μονῆς τῆς Ξηρολίμνης. Ν. Α.

μαλέκ· ἀραβικὴ λέξις, χρησιμοποιουμένη ὡς προσωνύμιον πλείστων ἡγεμόνων (βλ. *μαλίκ*).

Μαλέκα */Γεωγρ./*. Ἡ ἐπικρατήσασα χάρις εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ἀγγλικῶν χαρτῶν σημειουμένην (πλάτ. 35° 35' ½ Β., μῆκ., 24° 09' ¾ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia, western portion), ὀνομασία ἀκρωτηρίου τοῦ δυτικοῦ ἡμίσεος τῆς Β. πλευρᾶς τῆς Κρήτης, τερματίζοντος δὲ πρὸς ΒΑ. τὴν χερσόνησον τοῦ Ἀκρωτηρίου. Ἡ ὀρθὴ ὀνομασία ἦτο *Μέλχα*. Σ. Ε. Λ.

Μαλὲκ-ἴμπν-Ἀνάς. Μέγας ἰμάμης τοῦ ἰσλὰμ (βλ. *Μαλὶκ-ἴμπν-Ἀνάς*).

Μαλεκῖται (οἱ). Μωαμεθανικὴ αἵρεσις (βλ. λ. *Μαλικῖται*).

Μαλὲκ-Σάχ. Σελτζουκίδης σουλτᾶνος (βλ. *Μελὶκ-Σάχ*).

Μάλεμε */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 302. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Δι' αὐτοῦ διέρχονται αἱ συνδέουσαι τὰ Χανιὰ πρὸς τὴν Κίσαμον καὶ Σέλινον ἁμαξιτοὶ ὁδοί. Πλησίον τοῦ χωρίου ἀνεκαλύφθη προϊστορικὸς τάφος ἄνευ κτερισμάτων. Ε. Γ.

Μαλενίτι */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Μεσσηνίας χωρίου *Ξηρόκαμπος* (βλ. λ.).

Μαλεὸς */Γεωγρ./*· βλ. *Πάρνων*. Χ. Δ.

Μάλερ (Mahler), ***Γουσταῦος***. Αὐστριακὸς μουσουργός, γεννηθεὶς ἐν Κάλιστ τῆς Βοημίας τῷ 1860 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βιέννῃ τῷ 1911. Παρηκολούθησε μαθήματα μουσικῆς ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Βιέννης, ἀναδειχθεὶς τόσον εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, ὅσον καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν. Ταυτοχρόνως, ἐγγραφεὶς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης, ἐνέκυπτεν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱστορίας.

Γουσταῦος Μάλερ.

Τὸ μουσικόν του στάδιον ἤρχισεν ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας, τῷ 1880, ἐν Χὰλλ τῆς Ἄνω Αὐστρίας, ἐκεῖθεν ἐν Λάϊμπαχ, κατόπιν ἐν Ὄλμυτς, ἔνθα ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀναβιβάσας ἀπὸ σκηνῆς τὴν «Κάρμεν» τοῦ Μπιζέ. Συνεχίζων τὸν πλάνητα βίον, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς χορῳδίας καὶ τῆς ὀρχήστρας τοῦ Κάσσελ, τῷ δὲ 1885 τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου τῆς Πράγας, ἔνθα μεταξὺ ἄλλων ἠδυνήθη ν' ἀναβιβάσῃ, κατὰ τρόπον ὅστις ἔκαμεν ἐντύπωσιν, τὸν «Δὸν Ζουάν», τοὺς «Ἀρχιτραγουδιστάς», τὴν «Βαλκυρίαν», τὸν «Φιδέλιο», τὴν «Ἰφιγένειαν» κ.λ. Ἀλλ' ἡ μεγάλη φήμη τοῦ Μάλερ χρονολογεῖται ἀφ' ἧς, ὀνομασθεὶς ἐν Λειψίᾳ δεύτερος διευθυντὴς ὀρχήστρας, ἀντικατέστησε τὸν ἀσθενήσαντα Νίκις, ὡς μόνος διευθυντής. Κατὰ τὴν ἐν Λειψίᾳ διαμονήν του ἐγνωρίσθη μὲ τὸν ἔγγονον τοῦ Καρόλου Μαρία φὸν Βέμπερ, τῇ προτροπῇ τοῦ ὁποίου ἐπείσθη νὰ ἐπεξεργασθῇ καὶ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἡμιτελὲς κωμικὸν μελόδραμα τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ «Οἱ τρεῖς Πίντος». Συμπληρωθὲν ὑπὸ τοῦ Μάλερ ἀνεβιβάσθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν, τῷ 1888. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὠνομάσθη διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου τῆς Βουδαπέστης, ἔνθα μετὰ τριετίαν διηύθυνε τὴν πρώτην, ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας, παράστασιν τῆς «Καβαλλερίας Ρουστικάνας». Μεταξὺ 1891—1897 εὑρίσκομεν τὸν Μάλερ πρῶτον διευθυντὴν ὀρχήστρας ἐν Ἀμβούργῳ, δίδοντα δὲ κατὰ καιροὺς συμφωνικὰς συναυλίας ἀνὰ τὰ σημαντικώτερα μουσικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης. Ὥριμος πλέον καλλιτέχνης ὁ Μάλερ, δεικνύει ἐν Ἀμβούργῳ ὅλην του τὴν ἰδιοφυΐαν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ὀρχήστρας, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου παρουσιάζεται ὡς πρώτης τάξεως σκηνοθέτης. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν δεκαετίαν (1897—1907), ὁ Μάλερ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ὀρχήστρας καὶ εἶτα τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τοῦ Μελοδράματος τῆς Βιέννης. Τέλος τῷ 1909 ἐκλήθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φιλαρμονικῆς ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης, ἔνθα κατὰ τὴν περίοδον 1909—1910 διηύθυνε 46 συμφωνικὰς συναυλίας, καὶ ἀπὸ τοῦ 1910—1911 48 ἐκ τῶν προαναγγελθέντων. Ἀσθενήσας ἐπανῆλθεν εἰς Εὐρώπην, ἔνθα ὀλίγον κατόπιν ἀπέθανεν.

Ὁ Μάλερ ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτης τάξεως διευθυντῶν ὀρχήστρας τῶν νεωτέρων χρόνων. Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης του ἐν τῇ διευθύνσει ἦσαν ἡ σαφήνεια, τὰ περίφημα κρεστσέντα, αἱ ἐναλλαγαὶ μεταξὺ γαλήνης καὶ κινήσεως καὶ ἐπιβολὴ ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας. Ἐχθρὸς τῆς περιγραφικῆς μουσικῆς, βασίζει τὰς συμφωνίας του ἐπὶ φιλοσοφικῆς ἰδέας, τὴν ὁποίαν ἑρμηνεύει πολλάκις διὰ τοῦ στόματος τῶν μονῳδῶν ἢ τῆς χορῳδίας. Τὰ χρώματα ἅτινα διαθέτει διὰ τὴν ἐνορχήστρωσιν εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἐξ ὅσων εἶχε ποτὲ χρησιμοποιήσει μουσικὸς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ Μάλερ εἶναι κυρίως συμφωνικὸς συνθέτης, μεταχειριζόμενος ἐν τούτοις εἰς τὰς συμφωνίας του ἴδιον σχέδιον, ἀπομακρυνόμενον πολὺ τοῦ τῆς κλασσικῆς. Ἔγραψε δέκα συμφωνίας, ἐν αἷς ἡ ρωμαντικὴ ἐπίδρασις τοῦ Μπροῦκνερ δὲν εἶναι ξένη. Ἐκ τούτων ἡ 1η εἰς ρὲ μεῖζον, εἶναι ἔργον νεανικόν, ἐκχυλίζον ἀπὸ δροσερότητα, ἡ δὲ 8η (1910) εἶναι τεραστία σύνθεσις, ἀπαιτοῦσα 150 μουσικοὺς ὀρχήστρας καὶ τριπλοῦν χορόν, δηλαδὴ ἐν ὅλῳ 1000 ἐκτελεστάς· μιὰ τελευταία συμφωνία τοῦ Αὐστριακοῦ μουσουργοῦ ἐξετελέσθη ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατόν του (1912).

Αἱ συμφωνίαι τοῦ Μάλερ εἶχον ἀνέκαθεν πολλοὺς θαυμαστάς, ἀλλὰ καὶ περισσοτέρους ἀκόμη ἐπικριτάς. Ἡ τολμηρότης τοῦ σχεδίου των, ἡ δροσερότης των ἐνίοτε, τὸ ἁρμονικόν των κῦμα γενικώτερον προκαλοῦν ἀκαταμάχητον ἕλξιν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὸ ὀγκῶδές των, ἡ χρῆσις συχνάκις θεμάτων ληφθέντων ἀπὸ τὸν δρόμον, ἡ ἐπιτετηδευμένη των ἔμφασις καὶ ἔστιν ὅτε ἡ κοινοτοπία των ἀπεμάκρυναν ἐξ αὐτῶν τοὺς φίλους τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς σαφηνείας.

Digitized by Google

Ἐκτὸς τῶν συμφωνιῶν καὶ τοῦ πρώτου του μελοδράματος «Οἱ Ἀργοναῦται», ὁ Μάλερ ἔγραψε τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν τῆς φαντασμαγορίας «Ρύμπετσαλ», ἐπίσης πλείστας μελῳδίας, διακρινομένας διὰ τὴν ἔντασιν τῆς ἐκφράσεώς των καὶ περιληφθείσας εἰς τὰς σειρὰς «Des Knaben Wunderhorn» καὶ «Lieder eines fahrenden Gesellen». Τὸ «Τραγοῦδι τῆς γῆς» (1911), εἶναι μᾶλλον συμφωνία δι' ὀρχήστραν καὶ σόλο μεσοφώνου, ὀξυφώνου καὶ βαρυτόνου.

[*P. Stefan:* G. Mahler, 1910, κτλ.] Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Μαλὲρμπ (Malherbe), ***Κάρολος - Θεόδωρος.*** Γάλλος συνθέτης καὶ μουσικολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1853, μαθητὴς τῶν Ντανχάουζερ, Μασσενὲ κ. ἄ. Ἐσπούδασε τὴν νομικήν, ἀλλ' ἐπροτίμησε ν' ἀκολουθήσῃ τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας ἐπὶ τῆς μουσικῆς καὶ νὰ συνεργασθῇ ὡς κριτικὸς εἰς τὸ «Μενεστρέλ», τὸν «Μουσικὸν ὁδηγόν», εἰς τὴν «Διεθνῆ μουσικὴν ἐπιθεώρησιν», εἰς τὴν «Καλλιτεχνικὴν πρόοδον» κλπ. Τῷ 1899 ὠνομάσθη ἀρχειοφύλαξ τοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Σαὶν - Σὰνς εἰς τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τῆς πλήρους σειρᾶς τῶν ἔργων τοῦ Ραμώ. Ἐκ τῶν μουσικολογικῶν του ἐργασιῶν αἱ σπουδαιότεραι εἶναι σημειώσεις ἐπὶ τῆς Ἐσκλαρμόντ (1899) καὶ τοῦ Ἀσκάνιο (1890), «Κατάλογος ἔργων τοῦ Ντονιζέττι» (1897), «Ἱστορία τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος» ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *B. de Lomagne,* «Ἀνάμικτα ἐπὶ τοῦ Ριχ. Βάγνερ» (1891), «Π. Τσαϊκόφσκυ» (1901) κτλ. Ὡς συνθέτης ὁ Μαλὲρμπ παρουσίασε πλείστας μελῳδίας, τεμάχια δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, κλειδοκύμβαλον, μουσικὴν δωματίου κτλ. Τρία κωμικά του μελοδράματα οὐδέποτε εἶδον τὸ φῶς. Ὁ Μαλὲρμπ ἐκληροδότησεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων τὴν πολυτιμοτάτην του συλλογὴν αὐτογράφων τῶν μεγαλυτέρων μουσικοδιδασκάλων. Γ. Σ.

— **Μαλὲρμπ** (Malherbe), ***Φραγκῖσκος.*** Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Κοὲν τῷ 1555 καὶ ἀποθανὼν εἰς Παρισίους τῷ 1628. Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας παλαιῶν εὐπατριδῶν, ἐσπούδασε δὲ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καὲν καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του εἰς Ἁϊδελβέργην καὶ Βάλην. Εἰς ἡλικίαν δεκαὲξ ἐτῶν προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐρρίκου τῆς Ἀγκουλέμης. Τῷ 1581 ἐνυμφεύθη καὶ ἀπέκτησε πολλὰ τέκνα, τῷ δὲ 1605, καὶ κατόπιν συστάσεως τοῦ καρδιναλίου Du Perron, ἐκλήθη πλησίον τοῦ βασιλέως Ἐρρίκου Δ' καὶ ἐγένετο ποιητὴς τῆς αὐλῆς. Μέχρι τοῦ 1586 μόνον ἀσήμαντά τινα ποιήματά του παρουσίασεν· ἦτο ὅμως λαμπρὸς κριτικός, μὲ αὐστηροτάτην καλαισθησίαν. Τῷ 1587 ἐξέδωκε τὰ πρῶτα ποιήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Larmes de Saint Pierre», δὲν ἤργησε δὲ νὰ ἐπιβληθῇ ὡς ποιητής, ἰδίως μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς περιφήμου ᾠδῆς του, τῆς ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν Du Perier καὶ φερούσης τὸν τίτλον «Παρηγορία ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς κόρης του» (1599). Ἡ ᾠδὴ αὕτη πιστεύεται ὅτι ἐγράφη μετὰ τὸν θάνατον τῆς θυγατρὸς τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Μαλὲρμπ συνέθεσεν ᾠδάς, στροφὰς καὶ παραφράσεις ψαλμῶν, ἔκαμε δὲ καὶ διαφόρους μεταφράσεις. Ἡ Βίβλος καὶ ὁ Ὁράτιος εἶναι αἱ πηγαὶ τῶν καλυτέρων ἐμπνεύσεών του. Ἡ ποίησίς του λαμβάνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐστηρῶς κανονικήν, ἀλλὰ ψυχρὰν μορφήν. Δὲν εἶναι βαθὺς εἰς αἰσθήματα, οὔτε πλούσιος εἰς ἰδέας, οὔτε ἡ φαντασία του εἶναι ζωηρά. Πολὺ ὀλίγον ἢ οὐδόλως καταφεύγει εἰς τὴν φύσιν, τὰς δὲ εἰκόνας του δανείζεται ἐκ τῆς μυθολογίας καὶ τῆς ἱστορίας. Ἐπεξεργάζεται ὅμως μετ' ἐπιμελείας τὸν στίχον καὶ ὑποτάσσει αὐτὸν ἀπολύτως εἰς τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἐμφανίζεται τοιουτοτρόπως ὡς μεταρρυθμιστής, ὅστις μεγάλην ἤσκησεν ἐπίδρασιν εἰς τὴν κατεύθυνσιν τῆς γαλλικῆς ποιήσεως, καταστὰς τὸ κέντρον τῆς φιλολογικῆς κινήσεως καὶ ὁ ρυθμιστὴς τῆς στιχουργικῆς τέχνης. Περιώρισεν εἰς τὸ ἐλάχιστον τοὺς ρυθμικοὺς τύπους καὶ κατέστησε τὸ ποίημα λογικώτερον καὶ δυσκολώτερον· «ὅταν γράψῃ τις, ἔλεγεν ὁ ἴδιος, ἓν ποίημα ἑκατὸν στίχων ἢ ἕνα λόγον τριῶν φύλλων, πρέπει ν' ἀναπαυθῇ ἐπὶ δέκα ὁλόκληρα ἔτη». Κατέστη δὲ ὁ ἴδιος λαμπρὸν παράδειγμα ὑπομονῆς καὶ ἐργασίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο διδάσκαλος τῶν μεγάλων κλασσικῶν ποιητῶν τῆς Γαλλίας, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Μποαλὼ ἔγραψε «Τέλος ἦλθεν ὁ Μαλέρμπ». Ἐξ ἄλλου τὸ ἀκριβολόγον καὶ τυπικὸν πνεῦμά του κατεγίνετο μετὰ πάθους εἰς τὴν τελειοποίησιν καὶ τὴν κάθαρσιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης ἀπὸ ἀρχαϊσμούς, λατινισμούς, διαλεκτικὰ στοιχεῖα, τεχνικοὺς ὅρους καὶ νεολογισμούς· ἀλλ' ἡ μέχρι σχολαστικότητος αὐστηρότης του κατέφερεν ἄδικον κτύπημα ἐναντίον τῶν ποιητῶν τῆς Πλειάδος, ἀποτρέψας πλέον τοῦ δέοντος τὰ πνεύματα ἀπὸ τὴν μίμησιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ λυρισμοῦ καὶ κατευθύνας αὐτὰ ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν ρητορικὴν ποίησιν τῶν Λατίνων. Ἐν τούτοις ὁ Μαλὲρμπ εἶχεν ἰσχυρὰν προσωπικότητα καὶ πρωτοτυπίαν· ἐξέλεγε τὰς ἰδέας του καὶ τὰ θέματά του, ἰδιαιτέραν δὲ κατέβαλλε προσπάθειαν διὰ ν' ἀπομακρύνῃ πᾶν τὸ ὑποκειμενικὸν ἀπὸ τοὺς στίχους του. Ἀλλ' αἱ λυρικαὶ μορφαί του εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ἐστερημέναι λυρισμοῦ, τὰ δὲ διδάγματά του ἀπέμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος, καταστήσαντα ἐπὶ μακρὸν ἀδύνατον τὴν λυρικὴν ποίησιν ἐν Γαλλίᾳ. Τὰ ἔργα τοῦ Μαλὲρμπ ἐξεδόθησαν τῷ 1630 εἰς Παρισίους ὑπὸ M. L. Lalanne· νεωτέρα ἔκδοσις ὑπὸ Hachette (1862 τ. 5). [*Counson,* Malherbe et ses sources, 1925.] Ι. Ο.

Φραγκῖσκος Μαλέρμπ.

Μάλες (τὸ) *[Γεωγρ.].* Ὀροσειρὰ τῆς βορείου Μακεδονίας σχηματίζουσα τὸν ὑδροκρίτην μεταξὺ τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἀξιοῦ Ἀστίβου (Μπρεγκαλνίτσας) καὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ. Αἱ κλιτύες τοῦ ὄρους κατέχονται ὑπὸ δασῶν, εἰς δὲ τὰ χαμηλότερα μέρη ὑπάρχουν ἐκτεταμένοι λειμῶνες καὶ ἀγροί. Διὰ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ὄρους, ὑψουμένου μέχρι 1900 μ., διέρχονται τὰ ὅρια τῆς Σερβικῆς καὶ Βουλγαρικῆς Μακεδονίας. Θεωρεῖται ὅτι εἶναι τὸ *Ἡσσάϊνον* ἢ *Μεσάπιον* τῶν ἀρχαίων, κατὰ δὲ τὸν E. Κῖπερτ ἐσχημάτιζε τὰ ΒΑ. ὅρια τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας. Ι. Σ. Σ.

—**Μάλες** *[Γεωγρ.].* Χωρίον ἐν Κρήτῃ· βλ. *Μάλλες.*

μαλεσερβιοειδῆ (τὰ) (Malesherbiaceae) *[Βοτ.].* Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων,* περιλαμβάνουσα πόας ἢ θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Μάλεσης, ***Βασίλειος.*** Στρατηγὸς βυζαντινός· βλ. λ. *Βασίλειος* Μάλεσης.

Μάλεσι *[Γεωγρ.].* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης χωρίου *Πετρωτὸς* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μαλεσιάδα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 336. Χ. Δ.

Μαλεσίνα *[Γεωγρ.].* Κώμη τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ μετὰ τῆς Ἀταλάντης. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1 755. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἅγιος Ἰωάννης Θεολόγος, Πευκοχῶρι* (Μάζι) καὶ *Στρουβίκον* καὶ τὴν μονὴν *Ἁγίου Γεωργίου.* Χ. Δ.

Μαλετρουὰ (Malestroit) *[Γεωγρ.].* Κωμόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Μορμπιάν, πρωτεύουσα καντονίου. Ἐν αὐτῇ τῷ 1343 συνήφθη, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑκατονταετοῦς πολέμου, ἀνακωχὴ μεταξὺ τῶν βασιλέων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς «ἀνακωχὴ τοῦ Μαλετρουά». Μ.Ν.Δ.

Μαλέτσι *[Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Κρήτης, 7 $^1/_2$ ὥρας Ἀν. τῆς πόλεως Ρεθύμνης, τερματισμὸς τῶν βορείων τῆς Ἴδης πλοκάμων καὶ ἀπαρχὴ τῶν ἀρκτικῶν ἀκτῶν τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς Ρεθύμνης, σχηματίζον δὲ τὸ δυτικὸν κέρας τοῦ ὅρμου Καστέλλι Μυλοποτάμου (πλάτ. 35°23'45" Β., μῆκ. 24°37'40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia Western portion καὶ *Καλομενοπούλου* «Κρητικὰ» 1894 σελ. 196). Σ. Ε. Λ.

μαλέτσικο (τό)· δημοτ., προσηγορία τοῦ βοηθοῦ τῶν κτιστῶν, ὁ πηλοφόρος, ἄλλως *ἀπουργός.*

Μαλέτσκι (Malecki), ***Ἀντώνιος.*** Πολωνὸς φιλόλογος καὶ συγγραφεὺς (1821—1913). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Λεμβέργῃ καὶ μέλος τῆς αὐστριακῆς βουλῆς (1881). Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν του ἔργων κλασσικὸν εἶναι ἡ «Ἱστορικὴ συγκριτικὴ γραμματικὴ τῆς πολωνικῆς γλώσσης» (εἰς 2 τ. 1879). Ἔγραψε βιογραφίαν τοῦ ποιητοῦ Σλοβάτσκι, οὗτινος ἐξέδωκε καὶ τὰ ἔργα. Ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων μεγάλην ἐπιτυχίαν ἔσχον «Ἡ σιδηρᾶ ἐπιστολὴ» (1854) καὶ «Τὸ στεφάνι» (1855). Θ. Κ.

Μαλευριάνικα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Μπαρουσίου ἢ Βαρουσίων τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 128. Χ. Δ.

Μαλευρίου, *τέως δῆμος* — *[Γεωγρ.].* Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας Καρβελᾶ, Κονακίων, Λιμπέρδου, Λυγαρέα, Μαραθέα, Παλοβᾶ, Πανίτσης, Σιδηροκάστρου καὶ Σκαμνακίου, μὲ ἕδραν τὴν Πανίτσαν. Χ. Δ.

Μάλεως. Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ Πελασγῶν, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν ἵδρυσε βασίλειον ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Ἐτρουρίας, ἐκτεινόμενον μεταξὺ Κοσῶν καὶ Ὠστίας, καὶ περιλαμβάνον τὰς πόλεις Γραουΐσκους, Πύργους, Ἄλσιον καὶ Φρεγῆνα (*Στράβ.* V, 225). Α. Θ. Σ.

μάλη (ἡ)· λ. ἐλλειπτική, μόνον εἰς τὴν φρ. «ὑπὸ μάλης» εἰς τὴν μασχάλην: στρατ. παράγγ. «ὑπὸ μάλης ἄρμ!» ὅπως οἱ στρατιῶται φέρωσι τὸ κοντάκιον τοῦ ὅπλου ὑπὸ τὴν μασχάλην, οἷον κατὰ τὰς κηδείας.

Μάλη *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 345. Χ. Δ.

Μαλήνη *['Αρχ. Γεωγρ.].* Πολίχνη τῆς Αἰολίδος ἐν τῇ Ἀταρνείτιδι χώρᾳ, παρὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἅρπαγος, στρατηγὸς τοῦ Δαρείου, ᾐχμαλώτισε, τῷ 494 π. Χ., τὸν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, πρωταίτιον τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰώνων. Α.Θ.Σ.

Μάλης. Ἀδελφὸς τοῦ ἐξ Αἰτωλίας Τιτόρμου «τοῦ ὑπερφύντος Ἕλληνας ἰσχύϊ», προσελθὼν εἰς Σικυῶνα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τυράννου αὐτῆς Κλεισθένους, ὅπως συμμετάσχῃ εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ προκηρυχθέντα ἀγῶνα πρὸς ἐκλογὴν συζύγου διὰ τὴν θυγατέρα του Ἀγαρίστην. Α. Θ. Σ.

μάλθα (ἡ), ἡ *μάλθη* (ἐκ τοῦ μαλάσσω) *['Αρχ.].* Μεῖγμα κηροῦ καὶ πίσσης ἢ ἀμόργης (μούργας ἐλαίου), χρησιμοποιούμενον διὰ καλαφάτισμα τῶν πλοίων καὶ ἄλειμμα τῶν γραφικῶν πινακίδων.

—*[Μεταλλοτ.] Μάλθα* ἢ *μάλθη* (γαλλ. bitume d' asphalte) καλεῖται πολλάκις σήμερον ἡ καθαρὰ *ἄσφαλτος,* ἢ ἄλλως *πισσάσφαλτος* (βλ. τὰς λ.). Θ. Κ.

Μαλθάκη. Σύζυγος Ἡρῴδου τοῦ μεγάλου, καταγομένη ἐκ Σαμαρείας, μήτηρ τοῦ Ἀρχελάου καὶ τοῦ Ἀντίπα (*Ἰωσήπου* Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΖ' α' 3) Π.Ι.Μ.

Μαλθάκι *[Γεωγρ.].* Νῆσος ἐν τῇ συστάδι τῶν *Ὀθονῶν,* ἢ ἄλλως *Μαθράκι* καὶ *Σαμοθράκη.* Σ.Ε.Λ.

μαλθακίτης (ὁ) (Malthazit) *['Ορυκτολ.].* Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τοῦ ἀλλοφανοῦς. Ἀποτελεῖ πυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου ἔνυδρον τοῦ τύπου $Al_2Si_3O_9 \cdot 3H_2O$. Εἶναι ἄμορφον, ἔχει χρῶμα τεφρόλευκον καὶ ἀπαντᾷ εἰς ρωγμὰς βασάλτου παρὰ τὸ Bautzen. Γ. Θ.

μαλθακός, *—ή, —όν·* ἐπὶ ἀνθρώπου, ἁβροδίαιτος, τρυφηλός, χαῦνος, ἐκτεθηλυμμένος, ἀνίκανος πρὸς ἐργασίαν, ἀντίθ. *σκληραγωγημένος:* «κατέστη μαλθακὸς ἕνεκα τοῦ πλούτου», «ζῇ βίον μαλθακόν». —Ἐπίρρ. ***μαλθακῶς.***

μαλθακότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μαλθακοῦ, χαυνότης, τρυφηλότης, ἔλλειψις ἀντοχῆς.

—*['Εθιμοτ.]* Ὅσῳ πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται ἡ περὶ τοὺς τρόπους μαλακότης, τόσῳ εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποφεύγηται ἐν γένει εἰς τὴν ζωὴν ἡ μαλθακότης, ἡ διὰ τοὺς ἄνδρας μάλιστα ραγδαίως ἐκτρεπομένη εἰς θηλυπρέπειαν καὶ φιληδονίαν. Ἡ Σύβαρις ἐδυσφημήθη διὰ τὴν μαλθακότητα τῶν κατοίκων της, οἵτινες ἀπέκλεισαν ἀπὸ τῆς πολιτείας αὐτῶν τοὺς πετεινοὺς διὰ τὸν φόβον τῆς ἀφυπνίσεως. Συβαρίτης ἦτο ὁ μὴ δυνάμενος νὰ κοιμηθῇ, διότι τὸν ἠνώχλει ἡ πτυχὴ ἑνὸς πετάλου ρόδου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς του. Κατὰ τὸν Buffon ὁ ἄνθρωπος ἀγνοεῖ τὰς δυνάμεις του· δὲν ἠξεύρει πόσην δύναμιν χάνει μὲ τὴν μαλθακότητα καὶ πόσην θὰ ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ διὰ συντόνου ἀσκήσεως, σωματικῆς τε καὶ ψυχικῆς. Ἡ κοσμικὴ εὐπρέπεια ἀπαγορεύει εἰς τὴν ζωὴν τῶν αἰθουσῶν καὶ τῶν δημοσίων κέντρων πᾶσαν μαλθακὴν στάσιν. Τ. Δ.

μάλθη (ἡ)· βλ. *μάλθα.*

Μάλθη *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μποντία.* Κάτ. (1928) 425. Χ. Δ.

μαλθῖνος (ὁ) (Malthinus) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν.* Τὸ γένος περιλαμβάνει κανθάρους μικροῦ μεγέθους, πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαντῶντας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μαλθῖνος ὁ ὑπόξανθος* (Malthinus flaveolus), ὅστις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικόν, θώρακα ἀπεστρογγυλωμένον, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην μὲ ἐξωγκωμένους ὀφθαλμούς, κεραίας ἐπιμήκεις καὶ πόδας λεπτοὺς καὶ ἐπιμήκεις καὶ χρῶμα ἐπίξανθον. Δ. Ν. Π.

Μάλθος (Malthus), ***Θωμᾶς-Ροβέρτος.*** Ἄγγλος οἰκονομολόγος, περίφημος διὰ τὴν περὶ πληθυσμοῦ θεωρίαν του, γεννηθεὶς τῷ 1766 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1834. Δευτερότοκος υἱὸς μικρογαιοκτήμονος, ἐνθουσιώδους ὀπαδοῦ τοῦ Ρουσσώ, τοῦ Κοντορσὲ καὶ τοῦ Γκόντουϊν, προωρίζετο διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν εἰσήχθη εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Καίμπριτζ, ὁπόθεν ἀπεφοίτησε τῷ 1788 καὶ ἐγένετο κληρικός. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ «Πλούτου τῶν Ἐθνῶν» τοῦ Ἀδὰμ Σμίθ, τῶν «Δοκιμίων» τοῦ Δ. Χιοὺμ καὶ ἄλλων ἔργων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, τὸν προσείλκυσαν εἰς τὰς

Digitized by Google

οἰκονομικὰς μελέτας καὶ τὸν κατέστησαν ὀπαδὸν τῆς ἀτομικιστικῆς καὶ χρησιμοθηρικῆς σχολῆς. Τῷ 1796 ἐξεπόνησε μελέτην περὶ τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, εἰς ἣν ἐπετίθετο κατὰ τοῦ Πίτ, ἐξεδηλοῦτο ὀπαδὸς τοῦ πολιτικοῦ κόμματος τῶν οὐΐτιγων καὶ ἐπέκρινε τὸν νόμον τῶν πτωχῶν. Τὴν μελέτην ταύτην, τιτλοφορουμένην «Ἡ κρίσις», τῷ ἀπηγόρευσεν ὁ πατὴρ νὰ δώσῃ εἰς τὴν δημοσιότητα. Δύο ἔτη βραδύτερον ἐδημοσίευσεν, ἀνωνύμως, τὸ σπουδαιότερον ἔργον του: «Δοκίμιον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πληθυσμοῦ», τὸ ὁποῖον προσφέρον πολύτιμον ἐνίσχυσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον οἰκονομικὴν σχολήν, προὐκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν ὅλων τῶν ρωμαντικῶν καὶ συναισθηματικῶν πολιτικῶν. Θέλων νὰ στηρίξῃ τὴν ἔκθεσιν τῆς θεωρίας του καὶ εἰς προσωπικὰς παρατηρήσεις, ἐπεχείρησε μετ' ἄλλων τριῶν παστόρων ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς τὴν Δανιμαρκίαν, τὴν Σουηδίαν, τὴν Ρωσίαν, τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. διὰ τῶν πορισμάτων τοῦ ὁποίου ἐξεπόνησε δευτέραν συμπεπληρωμένην ἔκδοσιν τοῦ ἔργου. Τῷ 1805 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ κολλέγιον τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἱδρυθῆ ἐν Haylebury ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν. Τῷ 1819 ὠνομάσθη μέλος τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, τῷ 1821 συνέβαλεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς λέσχης τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τῷ 1833 ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων καὶ τῆς Βασιλικῆς ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου. Ὁ Μάλθος ἦτο ἄνθρωπος ἠπίου χαρακτῆρος καὶ εἶχε μεγίστην αὐτοκυριαρχίαν. Λόγῳ τῶν ἀντιλήψεών του, ὑπέστη πολλὰς ἐπιθέσεις, ἀλλ' εἶχε πάντοτε τὸ ὕφος ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι βαθύτατα πεπεισμένος διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀπόψεών του καὶ δὲν ταράσσεται ἀπὸ τὰς ἀποδοκιμασίας, τὰς ὁποίας θεωρεῖ προσωρινάς.

Ἔργα. Ὁ Μάλθος ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα ἔργα: 1) «An essay on the principle of population, as it affects the future improvement of society» (Λονδῖνον 1798). Τοῦ ἔργου τούτου ἐγένοντο πολυάριθμοι ἐκδόσεις, ζῶντος ἔτι τοῦ συγγραφέως καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ β' τοῦ 1805 (τόμ. 2), ἡ γ' τοῦ 1806, ἡ δ' τοῦ 1807, ἡ ε' τοῦ 1817, ἡ στ' τοῦ 1826, ἡ θ' τοῦ 1888, ἡ ι' τοῦ 1890 καὶ πολλαὶ μεταφράσεις εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. 2) «The principles of political economy considered with a view to their practical application» (Λονδῖνον 1820). Δευτέρα ἔκδοσις τοῦ ἔργου τούτου σημαντικῶς ἐπηυξημένη ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ τῷ 1836. 3) «Definitions in political economy» (Λονδῖνον 1827). 4) «An investigation of the cause of the present high price of provisions». 5) «Observations on the effects of corn laws» (1814). 6) «Ground of an opinion on the policy of restraining the importation of foreign corn, intended as an appendice to observations on the corn laws» (1815). 7) «An inquiry into the nature and progress of rent and the principles by which it is regulated» (Λονδῖνον 1817). 8) «Measure of value» (Λονδῖνον 1823) κ. ἄ. Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν ἄρθρα εἰς διάφορα περιοδικά, ὡς εἰς τὰ «Edimburgh Review», «Quarterly Review» κλπ. καὶ περὶ τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὸ συμπλήρωμα τῆς «Βρεττανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας» (British Cyclopaedia) κλπ. Τὰ σπουδαιότερα ὅμως καὶ κεφαλαιωδέστερα ἐξ ὅλων τῶν ἔργων του εἶναι τὰ τρία πρῶτα, τὰ ὁποῖα περιέχουν καὶ τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μαλθουσιανισμὸς* γνωστὴν κοινωνικοοικονομικὴν θεωρίαν του, ἡ ὁποία τόσους ἐνθέρμους ὀπαδοὺς καὶ ἀσπόνδους ἐχθροὺς ἀπέκτησε.

Θεωρία. Αἱ ἀντιλήψεις τοῦ Μάλθου ἀποτελοῦν ἀπάντησιν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ *Γκόντουϊν* (βλ. λ.) διατυπωθείσας γνώμας περὶ τῶν αἰτίων τῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος. Ὁ Γκόντουϊν ὑπεστήριζεν ὅτι θεμελιῶδες αἴτιον τῆς ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας εἶναι ἡ ἄνισος κατανομὴ τοῦ πλούτου καὶ ὅτι ἑπομένως μία ριζικὴ μεταβολὴ τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ καθεστῶτος, στηριζομένη εἰς ἰσότητα διανομῆς τῶν ἀγαθῶν ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας ἑκάστου, ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐξάλειψιν τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ δυστυχίας. Εἰς τὴν αἰσιόδοξον ταύτην θεωρίαν τοῦ Γκόντουϊν ὁ Μάλθος ἀντέταξε τὴν ἰδικήν του θεωρίαν περὶ τοῦ πληθυσμοῦ. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἐνῷ ὁ πληθυσμὸς ἔχει τάσιν ν' αὐξάνῃ κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον (1, 2, 4, 8, 16, 32 κλπ.), τὰ μέσα διατροφῆς δὲν αὐξάνουν ἀναλόγως, ἀλλὰ κατ' ἀριθμητικὴν πρόοδον (1, 2, 3, 4, 5, 6 κλπ.). Ἡ δυσαναλογία αὕτη μεταξὺ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν μέσων διατροφῆς εἶναι ἡ αἰτία τοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται περιορισμὸς τῶν γεννήσεων. Ἄλλως ἡ ἀνθρωπότης διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ ἐξαφανισθῇ ἕνεκα ἐλλείψεως τροφίμων ἢ νὰ ἀποδυθῇ εἰς ἀνηλεῆ καὶ ἀκατάπαυστον ἐμφύλιον σπαραγμόν, κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἐξέλθουν νικηταὶ οἱ ἰσχυρότεροι, ἐνῷ οἱ ἀσθενέστεροι θὰ χαθοῦν. Τὴν θεωρίαν ταύτην παρεδέχθησαν ὡς ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν οἱ μαθηταὶ τοῦ Μάλθου καὶ κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὄχι ἡ κακὴ διανομὴ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἡ ἀνεπάρκεια αὐτῶν εἶναι ἀφορμὴ τῆς κακοδαιμονίας. Ἄλλοι ὅμως ὑπεστήριξαν ὅτι ὁ νόμος τοῦ Μάλθου περὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἀνύπαρκτος, διότι στηρίζεται εἰς ἀμφιβόλου ἀξίας στατιστικὰ δεδομένα. Ὁ κυριώτερος ἀντίπαλός του, ὁ Προυντόν, ὑπεστήριξεν ὅτι ναὶ μὲν ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας αὐξάνει κατὰ τὸ τετράγωνον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργαζομένων. Ὅταν δηλαδὴ ἡ ἀπόδοσις ἑνὸς ἐργάτου εἶναι α, ἡ ἀπόδοσις δύο ὁμοῦ ἐργατῶν εἶναι 4α, τριῶν 9α, τεσσάρων 16α κλπ. Κατὰ τὴν ἄποψιν ταύτην, χωρὶς ν' αὐξάνουν αἱ ἀτομικαὶ προσπάθειαι, ὅσον περισσότερον ἐργάζονται, τόσον μεγαλυτέρα εἶναι καὶ ἡ εὐημερία καὶ τόσον μικρότερος ὁ κοινωνικὸς μόχθος. Τὴν κακοδαιμονίαν ἑπομένως δὲν γεννᾷ ὁ ὑπερπληθυσμός, ἀλλὰ ἡ κακὴ ὀργάνωσις τῆς κοινωνίας.

Τοιουτοτρόπως ἡ θεωρία τοῦ Μάλθου, ἀπὸ καθαρῶς οἰκονομικήν, μετεβλήθη εἰς κοινωνιολογικὴν καὶ υἱοθετήθη ἢ ἀπεκρούσθη, ἀναλόγως τῶν ἐκ τῶν προτέρων περὶ κοινωνίας ἀπόψεων τῶν συζητούντων. Οἱ συντηρητικοί, χωρὶς νὰ παραδεχθοῦν τὰς περὶ περιορισμοῦ τῆς τεκνοποιίας προσταγὰς τοῦ Μάλθου, ἐθεώρησαν εὔλογον τὴν ἐξήγησιν τῆς αἰτίας τῆς κακοδαιμονίας, διότι ἡ τοιαύτη ἐξήγησις μετέθετε καὶ ἐξηφάνιζε σχεδὸν τὸ πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς μεταβολῆς. οἱ δὲ προοδευτικοὶ ἀπέκρουσαν διαρρήδην τὴν ἀντιδραστικὴν ταύτην θεωρίαν, ἡ ὁποία ἠθώωνε τὸ κρατοῦν κοινωνικὸν καθεστὼς ἀπὸ τὰς ἐναντίον του ὑπ' αὐτῶν διατυπουμένας κατηγορίας. Καὶ ναὶ μὲν δὲν παρεδέχθησαν ἐξ ὁλοκλήρου οἱ προοδευτικοὶ τὴν ἄποψιν τοῦ Προυντόν, καθ' ἣν ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας αὐξάνει κατὰ τὸ τετράγωνον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργαζομένων, ἀλλ' ὑπεστήριζον ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἀθλιότης παρουσιάζεται ἐξ ἴσου ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐλλείψεως οἰκονομικῶν ἀγαθῶν καὶ πλεονασμοῦ αὐτῶν καὶ ὅτι ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς ἐργαζομένους εἶναι ἡ ὑποπαραγωγὴ καὶ ἡ ὑπερπαραγωγή. Ἐπειδὴ ὅμως ἀφ' ἑτέρου ἀνεγνώρισαν ὅτι παρ' ὅλην τὴν ἐνδεχομένην πρόοδον τῆς τεχνικῆς καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν ἴσην διανομὴν τῶν ἀγαθῶν, αἱ πρῶται ὗλαι δὲν ἐπιδέχονται ἀπεριόριστον αὔξησιν, καθὸ ἀποθέματα τοῦ πλανήτου μας περιωρισμένα φυσικῶς, υἱοθέτησαν ἐν μέρει τὰς περὶ περιορισμοῦ τῆς τεκνοποιίας ἀπόψεις τοῦ Μάλθου. Ἡ νέα αὕτη μεταρρυθμισμένη ἐμφάνισις τοῦ μαλθουσιανισμοῦ ἀπεκλήθη *νεομαλθουσιανισμός*, κατακτᾷ ὁλονὲν ἔδαφος καὶ ἀγωνίζεται νὰ ἐπιτύχῃ καὶ νομικὴν καθιέρωσιν διὰ τῆς θεσπίσεως τοῦ ἀτιμωρήτου τῶν ἐκτρώσεων καὶ ὅλων τῶν ἐπεμβάσεων πρὸς περιορισμὸν τῆς τεκνοποιίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Soetbeer*, Die Stellung der Sozialisten zur Malthusschen Bevöluerungslehre (Berlin 1886). — *Brentano*, Die Malthussche Lehre und d. Bevölkerungsbowegung d. letzten Dezennien (Munich 1900). — *Molinari*, Maltus, essais sur le pri cipe de la population (Paris 1889). — *K. Kautsky*, Sozialismns und malthusianismus (Berlin 1880). — *E. Smissen*. La population. Les causes de ses progrès et les obstacles qui en arrètent l'essor (Paris 1893). — *Berenguer* καὶ *Lerov Allais* La propagande néomalthusienne ἐν «La reforme socia'e» (τ. Στ', σειρὰ στ' σ. 161). — *A. Loria*, Malthus (Modena 1909). — *Oppenheimer*, Das Bevöluerungsgesetz des T. R. M. und der neneren Nationalökonomie (1901) κ. ἄ.

Θ. Π.

μαλθουσιανισμός, καὶ ***νεομαλθουσιανισμὸς*** (ὁ)· ἡ περὶ περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων θεωρία τοῦ *Μάλθου* (βλ. λ.), ὡς διετυπώθη αὕτη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ ὡς ἐξειλίχθη κατόπιν.

Μαλία *ἄκρα* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ κατὰ Στράβωνα ὀνομασία (ΙΓ' 616 καὶ 617) τοῦ ἀκρωτηρίου *Μαλέα* τῆς Λέσβου. Σ. Ε. Λ.

μαλιὰ (ἡ)· ἰδιωματ., μάλωμα, διαπληκτισμός, φιλονικία: «δὲν ἀφίνουν τὶς μαλιές», «πάλι μαλιὰ ἔχομε».

μαλιάγκος (ὁ)· ἰδιωματ. Πόντου, ἐκτεθηλυμμένος, θηλυδρίας.

Μαλιάδικο [*Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς ΝΔ. ἀκτῆς τῆς Σερίφου (πλάτ. 37°07' Β., μῆκ. 24°22' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1817: Serpho island) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἀγριόψαρο καὶ Στέλλι. Ἀνώνυμον εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην. Σ. Ε. Λ.

Μαλίακα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀστουρῶν, ἀναφερομένη μόνον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Β', 6, 28). Κατά τινας εἶναι ἡ Camala τῶν «Ὁδοιπορικῶν», κειμένη μεταξὺ Λαγκίας καὶ Λακόβριγας. Α. Θ. Σ.

Μαλιακὸς *κόλπος* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Κόλπωσις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἰσχωροῦσα μεταξὺ Φθιώτιδος καὶ Λοκρίδος. Ἀντικρύζων πρὸς ἀνατολὰς τὴν Εὐβοϊκὴν τῶν Γιάλτρων χερσόνησον (Λιχάδας), ἐπικοινωνεῖ πρὸς μὲν τὸν διέκπλουν τῆς Ἀταλάντης (Talanta channel) διὰ τοῦ διαύλου τοῦ Βρώμου, πρὸς δὲ τὸν διέκπλουν τῶν Ὠρεῶν (Oreos Channel) διὰ τοῦ διαύλου τῆς Βασιλίνας. Τὰ πραγματικά του πρὸς Α. ὅρια—τοιαύτη δὲ ἦτο καὶ ἡ τῶν ἀρχαίων γεωγραφικὴ ἀντίληψις — εἶναι τὸ ἀκρωτήριον *Σπηλιὰ* (πλάτ. 38° 53' 30" Β., μῆκ. 22° 51' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channels) ΒΑ. κέρας καὶ τὸ ἀκρωτήριον *Βρῶμο* ΝΑ.· κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην, ἡ εἴσοδος τοῦ κόλπου εἶναι $12\frac{1}{2}$ μιλ. τὸ δὲ εὖρος μεταξὺ τῶν κεράτων του 6. Πλαισιοῦται δὲ ὑπὸ τῶν κρασπέδων νοτίως μὲν τῆς Κνημῖδος καὶ τοῦ Καλλιδρόμου, ὅπου αἱ Θερμοπύλαι, βορείως δὲ ὑπὸ τῶν τῆς Ὄθρυος καὶ περιλαμβάνει τοὺς ὅρμους *Ἁγίου Κωνσταντίνου* (*Θρονίου*), *Μώλου*, *Ἁγίας Τριάδος* ἐν τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ του, *Ἀλυκές*, *Ἰμίρμπεη* κατὰ τὸν μυχόν του, 1 μίλλ. δυτικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ· κατὰ δὲ τὴν βόρειον ἀκτήν του τὸν τῆς *Στυλίδος* μὲ τὸν εἰς τὸν μυχόν του ὡραῖον τεχνητὸν λιμένα, καὶ τὸν τοῦ *Ἀχινοῦ*, ὃν καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν ἐντὸς τοῦ κόλπου: «Οἱ γὰρ Ἐχινεεῖς κεῖνται ἐν τῷ Μηλιεῖ κόλπῳ τετραμμένοι πρὸς μεσημβρίαν κατ' ἀντίπεραν τῆς τῶν Θρονίων χώρας· καρποῦνται δὲ γῆν πάμφορον» (*Πολυβ.* Θ. κα, 11).

Ἐπειδὴ ὅμως παρουσιάζεται στένωσις περὶ τὸ μέσον τῆς προμνησθείσης ὑδατίνης ἐκτάσεώς του, καὶ δὴ μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Ἄντερος* καὶ *Καραβοφάναρον*, εἴθισται νὰ θεωροῦν ὡ. Μαλιακὸν κόλπον (χάρτ. Ὑδρογρ. ὑπηρ. ἀρ. 21: «Δίαυλοι Ἀταλάντης Ὠρεῶν») μόνον τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ στομίου μέρος, ἔχον εἰσχώρησιν $6\frac{1}{2}$ μιλλ., εὖρος δὲ $4\frac{8}{4}$ ἀπὸ Στυλίδος ἕως Ἁγίας Τριάδος, ἐκεῖνον δηλαδή, ὃν ὠνόμαζον *κόλπον τῆς Λαμίας* ἢ τοῦ *Ζητουνιοῦ* οἱ παλαιοὶ καὶ *Ζεϊτοὺν* οἱ Τοῦρκοι· ἡ τελευταία δὲ αὕτη ὀνομασία διατηρεῖται εἰς τοὺς ξένους χάρτας. Πάντως τὰ ὅρια τῶν νοτίων ἀκτογραμμῶν του ἔχουν μετακινηθῆ πολὺ πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῶν ἰλύων τοῦ Σπερχειοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖ ποταμίων· ἁπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἰσοβαθῶν τοῦ ἑλληνικοῦ χάρτου, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον πλάτος τοῦ ἄλλοτε στενοῦ τῶν Θερμοπυλῶν, πείθουν περὶ αὐτοῦ. Προσλαβὼν τὸ ὄνομά του ἀπὸ τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀρχαίαν Μαλίδα *Μαλιεῖς*, ὠνομάζετο ὡσαύτως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *Μηλιεὺς* κόλπος (*Ἡροδ.* Δ, 33), *Μηλιακὸς* (*Θουκ.* Γ, 96) καὶ *Λαμιακὸς* (*Πτολεμ* Γ, ιγ, 7).

Τῷ 1823 μοῖρα ὑδραϊκή, διαπλέουσα τὸν διέκπλουν Τρίκκερι πρὸς δυσμάς, εὑρέθη ἀντιμέτωπος τουρκικῆς μοίρας, ἐκπλεούσης ἀπὸ τὸν διέκπλουν τῶν Ὠρεῶν, ἀποτελουμένης δὲ «ἀπὸ δέκα ἔνοπλα πλοῖα διατελοῦντα ὑπὸ τὸν πασᾶν τῆς Θεσσαλονίκης, ἤτοι ἓν τρικάταρτον, ὀκτὼ δικάταρτα καὶ μίαν γολέτταν, φέροντα ὅλα αἰχμαλώτους ἐκ τῶν συλληφθέντων ἐπὶ τῇ πτώσει τῆς Εὐβοίας. Οἱ Τοῦρκοι ἐξέλαβον μακρόθεν τὰ ἑλληνικὰ ὡς τουρκικὰ καὶ ἔπλεον πρὸς αὐτά· ἀλλὰ πλησιάσαντα εἶδον τὴν ἀπάτην των καὶ ἐστράφησαν πρὸς τὴν ξηρὰν (ἐννοεῖ τὸν Μαλιακὸν κόλπον) πρὸς διάσωσίν των. Οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν ἀμαχητὶ τὸ τρικάταρτον καὶ τέσσαρα δικάταρτα. ἐν οἷς ηὗραν 150 αἰχμαλώτους· ἡ γολέττα ἐκάη αὔτανδρος, μὴ θελήσασα νὰ παραδοθῇ· τὰ δὲ ἄλλα τέσσαρα ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ξηρὰν παρὰ τὴν Στηλίδα (*Σπ. Τρικούπη* Ἱστορ. Ἑλλ. Ἐπαν. Γ, 67). Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη εἶναι γνωστὴ ὡς «Ναυμαχία τοῦ Μαλιακοῦ».

Ἀρχομένου τοῦ Μαΐου 1897 ἡ ἀνατολικὴ μοῖρα τοῦ στόλου ὑποστηρίξασα τὴν ἐξ Ἁλμυροῦ ἀποχώρησιν τῆς ταξιαρχίας Σμολένσκη, ἠγκυροβόλησε πρὸ τοῦ ὅρμου τοῦ Μώλου, διευκολύνασα τὴν μετάβασιν τοῦ νομάρχου Κ. Ἔσλιν πρὸς τὸν ἐν Ταράτσᾳ σταθμεύσαντα Ἐτὲμ πασᾶν, διὰ τὴν ἀναγγελίαν τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διαταχθείσης ἀνακωχῆς, ἣν ὁ Τοῦρκος στρατάρχης ἠγνόει. Διαρκούσης τῆς ἀνακωχῆς καὶ ἐπὶ τῇ προβλέψει ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὁ στόλος παρέμεινεν ἐν τῷ Μαλιακῷ κόλπῳ μέχρι τῆς 22 Σεπτεμβρίου, ἠγκυροβολημένος εἰς Ἁγίαν Μαρίναν, μεγάλως βοηθήσας καὶ εἰς τὰς στρατιωτικὰς μεταφορὰς καὶ εἰς τὴν δι' ὑπονόμων ὀχύρωσιν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Δαμάστας. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Μαλιάνα, *Λὰ* — (La Magliana) [*Γεωγρ.*]. Παλαιὸν διαμονητήριον τῶν παπῶν, κείμενον ἐντὸς τῆς κοιλάδος τοῦ Τιβέρεως εἰς ἀπόστασιν 10 χλμ. ἀπὸ τῆς Ρώμης. Ἐκτίσθη περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ἦτο ὁ εὐνοούμενος τόπος διαμονῆς τῶν παπῶν Ἰουλίου Β' καὶ Λέοντος Ι' οἱ ὁποῖοι διεκόσμησαν αὐτὴν διὰ τοιχογραφιῶν, ὧν σπουδαιότεραι αἱ τοῦ Ραφαήλ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Γρηγορίου ΙΓ' (1585) ἡ Μαλιάνα ἐγκατελείφθη, πολλὰ δ' ἐκ τῶν κοσμούντων αὐτὴν ἔργων τέχνης κατεστράφησαν καὶ ἄλλα μετεφέρθησαν ὑπὸ τῶν καλογραιῶν τῆς Ἁγίας Καικιλίας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνῆκε τὸ ἀνάκτορον. Σήμερον ἡ Μαλιάνα ἔχει μικρὸν συνοικισμὸν ἀριθμοῦντα 145 κατ. Χ. Δ.

Μαλιανὸς [*Γεωγρ.*]· βλ. *Μιλιανός*.

Μαλιαράκης, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κάσου, ἐκ τῶν εὐπορωτέρων πλοιάρχων τῆς νήσου. Εὑρισκόμενος μετὰ τοῦ πλοίου του «Χαριλάου» (275 τόννων, φέροντος 12 πυροβόλα) εἰς Σάμον κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, παρέλαβε τοὺς παρεπιδημοῦντας ἐν τῇ νήσῳ 30 Κρῆτας ὁπλαρχηγοὺς καὶ μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Κρήτην, μεθ' ὃ ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ στόλου τῆς Ὕδρας συμμετέσχε

Digitized by Google

τῶν πρώτων ἐν τῷ Αἰγαίῳ ναυμαχιῶν καὶ εἶτα ἀνέλαβε τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν κρητικῶν παραλίων μετ' ἄλλων ἐκ Κάσου πλοίων, ὧν τινα ἐξώπλισε καὶ διετήρει ἰδίαις δαπάναις. Τὴν νύκτα τῆς 26 Μαΐου 1822, πλέων μετά τινων ἄλλων πλοίων πρὸ τῆς Σπιναλόγκας (ἐπὶ τῶν βορείων παραλίων τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης) συνηντήθη μετὰ τοῦ ἐξ 120 πλοίων αἰγυπτιακοῦ στόλου καὶ μετὰ ἄνισον ἀγῶνα, μὴ δυνάμενος λόγῳ τοῦ καιροῦ νὰ διαφύγῃ, ἐγκατέλιπε τὸ πλοῖόν του καὶ κατέφυγεν ἐπὶ λέμβων μετὰ τοῦ πληρώματός του εἰς Κάσον. Τῷ 1824 συμμετέσχεν εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Κάσου, ἔνθα ᾐχμαλωτίσθη ἅπασα ἡ οἰκογένειά του ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἣν κατώρθωσε νὰ σώσῃ βραδύτερον διὰ καταβολῆς λύτρων ἐκ 1.500 ἰσπανικῶν ταλλήρων. Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πλοίου του καὶ ἁπάσης τῆς περιουσίας του καθὼς καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσου συμμετέσχεν εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἀγῶνας μέχρι τέλους τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπιβαίνων πλοίων τῶν ἄλλων ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος νήσων. Ν. ΚΛΕ

— **Μαλιαράκης, *Μᾶρκος*.** Ἀγωνιστής, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐκ τῶν εὐπορωτέρων καὶ οὗτος πλοιάρχων τῆς Κάσου, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως ἐξώπλισεν ἰδίαις δαπάναις τὸ πλοῖόν του «Λεωνίδας» (γολέταν 9 χιλ. κοιλῶν, φέρουσαν 8 πυροβόλα) καὶ ἔπλευσε μετ' ἄλλων πλοίων τῆς πατρίδος του εἰς Κρήτην, ἔνθα ἀνέλαβον τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτῆς καὶ συμμετέσχον εἰς τὴν προσβολὴν τῶν παραλίων φρουρίων. Κατὰ τὴν συνάντησιν μετὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου, τὴν νύκτα τῆς 26 Μαΐου 1822 (βλ. ἀνωτ.), ἐγκαταλείψας καὶ αὐτὸς τὸ πλοῖόν του ἐσώθη μετὰ τοῦ πληρώματός του εἰς Κάσον. Διορισθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι κεντρικῆς κυβερνήσεως «ἔπαρχος καὶ φροντιστὴς τῆς θαλάσσης» ἐν Κάσῳ, συμμετέσχεν εἰς τὴν ἄμυναν αὐτῆς κατὰ τοῦ ἐπιδραμόντος αἰγυπτιακοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Χουσεΐν βέην, μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ δὲ ἐκπόρθησιν τῆς νήσου (8 Ἰουνίου 1824) ἐξηκολούθησεν ὑπερασπιζόμενος ἡρωϊκῶς τὸ ὀχύρωμά του μετὰ 35 περίπου πολεμιστῶν καὶ τέλος ᾐχμαλωτίσθη καὶ ὡδηγήθη δέσμιος πρὸ τοῦ Χουσεΐν βέη, ὅστις θαυμάζων τὸν ἡρωϊσμὸν καὶ τὸ ἀνδρικόν του παράστημα προέτεινεν αὐτῷ νὰ τὸν παραλάβῃ ἐπὶ γενναίᾳ ἀμοιβῇ εἰς τὸν στόλον του. Ὁ Μαλιαράκης, ἁρπάσας τότε τὸ ξίφος ἑνὸς τῶν παρεστώτων, ἐπετέθη κατὰ τῶν φυλάκων του καὶ ἀφοῦ ἐφόνευσε τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἔπεσε κατόπιν καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν πολεμίων. Ἡ οἰκογένειά του αἰχμαλωτισθεῖσα ὁλόκληρος ὡδηγήθη εἰς Αἴγυπτον, ὁπόθεν ἠλευθερώθη διὰ καταβολῆς δισχιλίων ἰσπανικῶν ταλλήρων ὡς λύτρων. Ν. ΚΛΕ

μαλιάρικον (τό)· ἰδιωματ. Πόντ., ζῷον προσβληθὲν ὑπὸ τῆς νόσου μάλιος.

Μαλιασηνοὶ (οἱ). Μία τῶν ἐπιφανεστέρων οἰκογενειῶν τῆς Θεσσαλίας, γνωστὴ ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος ἐν τῇ κοινωνικῇ ἱστορίᾳ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ταύτης ἦτο ὁ *Κωνσταντῖνος Μαλιασηνὸς* «ἐκ γένους προσήκων τῇ βασιλείᾳ» κατά τι χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, εἶχε δὲ «πολὺν τὸν πλοῦτον καὶ πλείστην ἀφθονίαν ἔκ τε δὴ κτημάτων καὶ περιουσίας παντοδαπῆς». Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν τεκμαίρεται ὅτι οἱ Μαλιασηνοὶ ἦσαν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων φεουδαρχικῶν οἰκογενειῶν τῆς Θεσσαλίας. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ὅταν οἱ Καταλανοὶ ἀνεφάνησαν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν, οἱ Μαλιασηνοὶ συνεδέθησαν δι' ἐπιγαμίας μετὰ τῆς καταλανικῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας τῶν Novelles τῶν Ἀθηνῶν. Γ. Κ. Κ.

Μαλιάτθα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε' 16, 4) ὡς κειμένη ἐν τῇ Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ. Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν θεωρεῖται ἀκριβής. Κατὰ τὸν Müller πρόκειται περὶ τῆς πόλεως *Μάλαθα*, κειμένης κατὰ τὰ βόρεια τῆς Ἰδουμαίας, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἰουδαίας, πρὸς Δ. τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης (Νεκρὰ Θάλασσα), 4 μίλλια ΝΔ. τῆς πόλεως Ἀρὰδ (Τέλλ-Ἀράδ). Σήμερον καλεῖται El-Milh, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

μαλιγνίτης (ὁ) (Malignit) *['Ορυκτ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνειον τῆς οἰκογενείας τῶν σογκινιτῶν. Παρουσιάζει ἱστὸν κοκκώδη ὑφιστόμορφον, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ ὀρθόκλαστον μὲ ἱστόμορφον νεφελίνην καὶ ἀπὸ αὐγιρινικὸν αὐγίτην, φαιὸν βιοτίτην καὶ ὀλίγον τιτανίτην, καθὼς καὶ κρυστάλλους ἀπατίτου, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὑπάρχουν καὶ παραλλαγαὶ αὐτοῦ μὲ μελανίτην. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Rainy-River εἰς τὸ Ontario καὶ τὸν Καναδᾶν. Γ. Β.

Μαλίδεα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Τουλιάτων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 16. Χ. Δ.

Μαλιεῖς (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἓν τῶν πολλῶν ἑλληνικῶν φύλων εἰς τὰ νότια τῆς Θεσσαλίας περὶ τὸν Σπερχειὸν ποταμὸν καὶ εἰς τὰ παράλια τοῦ ἐξ αὐτῶν κληθέντος Μαλιακοῦ κόλπου. Περιβαλλόμενοι νοτίως ὑπὸ τῶν Οἰταίων, δυτικῶς ὑπὸ τῶν Αἰνιάνων καὶ βορείως ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν τῆς Φθιώτιδος, ἠναγκάσθησαν πιθανῶς μετὰ μακροὺς ἀγῶνας νὰ περιορισθοῦν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, ἥτις χώρα ὠνομάσθη Μαλίς. Ὁ Ὅμηρος Μαλιεῖς δὲν γνωρίζει· ἡ κοιλὰς τοῦ Σπερχειοῦ ἦτο τμῆμα τῆς Φθιώτιδος. Οἱ Μαλιεῖς ἀνῆγον τὸ γένος των εἰς τὴν Μαλίδα, σύζυγον τοῦ Ἡρακλέους, ἢ εἰς τὸν ἐπώνυμόν των Μάλον, υἱὸν τοῦ Ἀμφικτίονος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε ναὸς εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ διὰ τὸν ὁποῖον οἱ Μαλιεῖς εἶχον δύο ψήφους εἰς Δελφούς. Ἀρχαιοτάτη πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο ἡ *Τραχίς*, εἶτα δὲ ἡ *Ἡράκλεια* καὶ ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος π. Χ. ἡ *Λαμία*. Ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως εὑρίσκοντο πάντοτε ἐν κινήσει, καὶ ἄλλοτε μὲν συνεδέοντο πρὸς τοὺς Θεσσαλούς, ἄλλοτε δέ, ἰδίως ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων, πρὸς τὰς νοτίας πολιτείας καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ Σπαρτιάτας. Τὰ τέκνα των μέχρι τοῦ 16ου ἔτους τῆς ἡλικίας των εἶχον γυμνά. Πολιτικὰ δικαιώματα εἶχον μόνον οἱ δυνάμενοι νὰ φέρουν ὅπλα, ἀνεξαρτήτως φύλου καὶ ἡλικίας, δημόσια δὲ ὑπουργήματα ἀνελάμβανον μόνον ἄνδρες ἐν ἐνεργῷ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ. Θαλασσινοὶ δὲν ἦσαν, ἂν καὶ πλησίον τῆς θαλάσσης, καθὼς διδάσκει ὁ περὶ τοῦ «Μαλιακοῦ πλοίου» ἀστεϊσμός. Ἀρχαιότατον ὅπλον αὐτῶν ἦτο τὸ τόξον. Βραδύτερον ὅμως βλέπομεν αὐτοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὸν βοιωτικὸν στρατὸν ὡς ἀκοντιστὰς καὶ σφενδονήτας (424 π. Χ.) καὶ ὡς ἱππεῖς ὑπὸ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον. Ὡς μισθοφόροι δὲ ἀναφέρονται εἰς ἀττικὰς ἐπιγραφὰς μετὰ τὸ 316 π. Χ. Ἀρχικῶς εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Θεσσαλῶν· ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος τῶν Φωκέων, οἵτινες ἔκτισαν καὶ τὸ ἐν Θερμοπύλαις τεῖχος· μετὰ τὰ Περσικὰ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀπὸ τοῦ 426 τῶν Σπαρτιατῶν, οἵτινες ἔκτισαν καὶ προτείχισμα εἰς τὰς Θερμοπύλας παρὰ τὴν Ἡράκλειαν. Μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (371) ἔγιναν ἐλεύθεροι, ὁ δὲ Ἰάσων τῶν Φερῶν κατηδάφισε τὸ προτείχισμα τῆς Ἡρακλείας καὶ ἐμοίρασε τὴν χώραν μεταξὺ τῶν Οἰταίων καὶ Μαλιέων. Ἀλλὰ τῷ 368 οἱ Οἰταῖοι, κατόπιν δεινοῦ ἀγῶνος, περιώρισαν τοὺς Μαλιεῖς εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Σπερχειοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰάσονος ἀκολουθοῦν τοὺς Θηβαίους, ἀλλ' ὑποτάσσονται ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Β'. Καὶ ἀπεστάτησαν μέν, πλὴν τῶν Λαμιέων, ὑπετάγησαν ὅμως βραδύτερον ὁριστικῶς. Ἐπὶ τῶν Διαδόχων ὑπήχθησαν εἰς τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ τῷ 189 προσήρτησαν αὐτοὺς οἱ Ρωμαῖοι εἰς τὸ κοινὸν τῶν Θεσσαλῶν. Τῷ 117 π.Χ. ἀναφέρεται διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ ὄνομα τῶν Μαλιέων εἰς τοὺς Ἀμφικτιονικοὺς πίνακας· ἀπὸ δὲ τοῦ Αὐγούστου ἡ Μαλὶς ταυτίζεται πρὸς τὴν Θεσσαλίαν. Γνωστότατος εἶναι ὁ Τραχίνιος προδότης Ἐφιάλτης. Κατὰ τὴν αὐτονομίαν τῶν Μαλιέων ἐκόπησαν νομίσματα ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ μὲ τὰς ἐπιγραφὰς «Μαλιέων» καὶ «Λαμιέων». Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. εὑρίσκομεν αὐτοὺς χωρισμένους εἰς τρεῖς φυλάς: *Τραχινίους*, *Παραλίους* καὶ *Ἱερῆς*. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις αὐτῶν ἦσαν: *Τραχίς*, *Ἡράκλεια*, *Ἀνθήλη*, *Ἀντίκυρα*, *Λαμία*, *Ἀλόπη*. Ν. ΖΑΦ.

Μαλιέκο (Malleco) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς δημοκρατίας τῆς Χιλῆς ἐν Ν. Ἀμερικῇ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀραουκανῶν. Εἶναι ἐκ τῶν εὐφορωτέρων ἐπαρχιῶν τῆς Χιλῆς. Ἔχει ἐμβαδὸν 7.400 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 90.000. Μ. Ν. Δ.

Μαλιηνός, *Βασίλειος*. Λόγιος κληρικὸς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Φαίνεται ὅτι διετέλεσε πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς λαύρας τῶν Μαλιηνῶν. Συνέγραψε μικρὰν πραγματείαν «Περὶ ἀσκητικῆς ὑποτυπώσεως», ἡ ὁποία ἐσώθη λατινιστὶ ἐν τῇ Bibl. max. Pat. Lugdun. 22, 750—752. Ν. Α.

Μαλιθάτι *[Γεωγρ.]*. Ἀλβανικὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Β. Ἠπείρῳ ὄρους *Λιβανίσκος* (βλ. λ.).

μαλίκ. Ἀραβικὴ λέξις, ἥτις ἀπαντᾷ καὶ ὡς κύριον ὄνομα, σημαίνουσα κύριος, ἰδιοκτήτης. Ὑπάρχουσι καὶ αἱ ὅμοιαι λέξεις *μελέκ*, ἡ ὁποία σημαίνει βασιλεύς, καὶ *μελέκ*, σημαίνουσα ἄγγελος. Κατὰ τὴν ἀραβικὴν μυθολογίαν *μαλὶκ* εἶναι ὁ φύλαξ ἄγγελος τῆς κολάσεως. Ν. Μ.

Μαλὶκ-ἴμπν-Ἀνάς, ἢ ***Μαλὶκ-μπὲν-Ἀνάς*.** Εἷς τῶν τεσσάρων μεγάλων ἰμαμῶν τῆς ἰσλαμικῆς θρησκείας. Ἐγεννήθη τῷ 714 ἐν Μεδίνῃ, ἐπιδοθεὶς δὲ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν μουσουλμανικῶν κειμένων ἔγινε διάσημος διὰ τὰς ἱερονομικὰς ῥήτρας του, αἱ ὁποῖαι διεκρίνοντο διὰ τὴν ἀντικειμενικότητά των. Λέγεται ὅτι ἐμαστιγώθη ἐπανειλημμένως κατὰ διαταγὴν ἑνὸς Ἀββασίδου ἡγεμόνος, διότι ἠρνεῖτο νὰ ἐκδώσῃ ῥήτραν ἀντίθετον πρὸς τὰς πεποιθήσεις του. Ἀπέθανεν ἐν Μεδίνῃ τῷ 795. Εἶναι ἱδρυτὴς τοῦ μαλικιτικοῦ δόγματος, ἑνὸς τῶν τεσσάρων κυρίων κλάδων τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, ὅπερ εἶναι διαδεδομένον σήμερον ἐν Μαρόκκῳ, Βεγγάζῃ, Τριπολίτιδι, Τύνιδι καὶ Ἀλγερίᾳ. Ν. Μ.

Μαλὶκ-Σάχ. Σελτζουκίδης σουλτᾶνος (βλ. *Μελὶκ-Σάχ*).

Μαλίκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 414. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Κρεμμύδι* καὶ *Μαρίνα* (Κασνέσι). Χ. Δ.

Μαλίκη, ἢ ***λίμνη τῆς Σοβιάνης*** *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Μακεδονίας, κατέχουσα τὸ ΝΔ. τῶν τριῶν ὀροπεδίων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, δηλαδὴ τὸ τῆς Κορυτσᾶς (νῦν ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ). Ἄλλοτε περισσότερον ἐκτεταμένη, νῦν περιορίζεται εἰς τὸ ΒΔ. μέρος τοῦ ὀροπεδίου, παρουσιάζουσα ἐπιφάνειαν τὸ μὲν θέρος 23 περίπου τετραγ. χιλιομ., τὸν δὲ χειμῶνα διπλασίαν καὶ τριπλασίαν. Τὰ ὕδατα ταύτης προέρχονται ἐκ τοῦ κατὰ ταύτην διερχομένου ποταμοῦ Δεβόλη (Ἐορδαϊκοῦ) καί τινων ἐκ τῶν ὀρέων κατερχομένων ῥυακίων. Ι. Σ. Σ.

Μαλίκι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 229. Χ. Δ.

μαλικιανὲς (τουρκ.). Ἀκίνητον κτῆμα καὶ κυρίως γαῖαι διδόμεναι ἄλλοτε ἐν Τουρκίᾳ εἰς δημόσιον ὑπάλληλον ἢ ἀξιωματικόν, ὅπως νέμεται αὐτὰς ὡς ἰδιοκτησίαν του. Ὡς τοιαύτη ἰδιοκτησία παρεχωροῦντο καὶ δικαιώματα, ὡς τὸ δικαίωμα ἁλιείας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ν. Μ.

Μαλικῖται (οἱ). Ὀπαδοὶ τοῦ μαλικιτικοῦ δόγματος τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, οὗτινος ἱδρυτὴς εἶναι ὁ ἰμάμης *Μαλὶκ-ἴμπν-Ἀνὰς* (βλ. λ.).

Μαλικόπουλος. —1) *Κωνσταντῖνος*. Ἀντιναύαρχος ἐν ἀποστρατείᾳ, γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τῷ 1872. Τῷ 1887 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ναυτικὴν σχολὴν τῶν δοκίμων. Σημαιοφόρος τῷ 1891, πλωτάρχης τῷ 1911, ὑφ' ὃν βαθμὸν ἦτο ἀρχηγὸς τῆς μοίρας τῶν τορπιλλοβόλων κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ὑποναύαρχος κατ' ἐκλογὴν (1921), ἐχρημάτισεν ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ, ἀποστρατευθεὶς σὺν τῇ προαγωγῇ του εἰς ἀντιναύαρχον (1929). —2) ***Στέφανος*.** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Πάτραις (1874). Εἰσῆλθεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν ναυτικῶν δοκίμων (1889), ἐξ ἧς ἐξῆλθε σημαιοφόρος (1893). Ἦτο διοικητὴς τῆς διμοιρίας τοῦ ναυτικοῦ ἀγήματος τοῦ «Ἀλφειοῦ» κατὰ τὸ δρᾶμα τῆς Σκάλας Λεπτοκαρυᾶς (βλ. λ. *Αἰγαῖον*, *τόμ.* Β', *σ.* 337α'). Σ. Ε. Λ.

Μαλικούτης, *Ἰωάννης*. Ὁπλαρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Καινουργίου (Κρήτης), φονευθεὶς ἐν τῇ μονῇ Ἀρκαδίου τὴν 8 Νοεμβρίου 1866. Ν. ΚΛΕ

— **Μαλικούτης *Μανοῦσος*.** Υἱὸς τοῦ Νικολάου Μαλικούτη. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς Καινουργίου εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασιν 1866 ὑπὸ τὸν Μιχ. Κόρακαν, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος (Ἰανουάριον 1869), ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τὴν 24 Δεκεμβρίου 1899. Ν. ΚΛΕ

— **Μαλικούτης, *Νικόλαος*.** Κρὴς ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς εἰς Καινούργιον τῆς Κρήτης τῷ 1782. Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως τῷ 1821 καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του ἀνηγορεύθη ὁπλαρχηγὸς καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχεν ὑπὸ τὸν Κουρμούλην εἰς πάσας τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἡρακλείου. Μετὰ τὴν προσωρινὴν καταστολὴν τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως (1824) ὑπὸ τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων, ἀπῆλθεν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἀφοῦ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς ἐκεῖ μάχας ἐπανῆλθεν εἰς Κρήτην τῷ 1825 καὶ ἀναγορευθεὶς γενικὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας του ἐτρομοκράτησε τοὺς Τούρκους διὰ τῶν τολμηρῶν αὐτοῦ ἐπιδρομῶν, ἐξολοθρεύσας τὴν 16 Αὐγούστου 1828 καὶ τὸν περιώνυμον ἐπ' ἀνδρείᾳ Ἀγριολίδην, ἀρχηγὸν τῶν Τούρκων τοῦ Ἡρακλείου. Ἐν τέλει, κατὰ τὸ θέρος 1830, καταδιώκων ἔφιππος μετά τινων ἀνδρῶν σῶμα Τούρκων ἱππέων, ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν παρὰ τὸ χωρίον Χάρακα τῆς Μεσαρᾶς καὶ μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν ᾐχμαλωτίσθη καὶ ὡδηγήθη δέσμιος εἰς Ἡράκλειον, ἔνθα ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον, ἀφοῦ προηγουμένως διεπομπεύθη γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου. Ν. ΚΛΕ

Μαλικούτσης, *Ἰωάννης*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τοῦ χωρίου Ἀφράτα τῆς Κρήτης, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του καθ' ἅπαντα τὸν ἐν Κρήτῃ ἀγῶνα 1821—1830. Ν. ΚΛΕ

Μαλιμπρὰν (Malibran), ***Μαρία-Φελιτσίτα*.** Διάσημος ἀοιδός, θυγάτηρ τοῦ Μανουὴλ *Γκαρθία* (βλ. λ.), γεννηθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1808 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Μάντσεστερ τῷ 1836. Νεαρωτάτη ἤρχισε σπουδάζουσα ἐν Νεαπόλει μουσικὴν ἀνά-

Digitized by Google

γνωσιν ὑπὸ τὸν Πανσερὸν καὶ κλειδοκύμβαλον ὑπὸ τὸν Ἑρόλ, ἦτο δὲ δεκαπενταέτις ὅταν ὁ πατήρ της ἀνέλαβε τὴν μόρφωσιν τῆς φωνῆς της. Τῷ 1825 ἡ Μαλιμπρὰν ἐξέμαθεν ἐντὸς δύο ἡμερῶν τὸν «Κουρέα τῆς Σεβίλλης» καὶ ἐνεφανίσθη μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας ἀπὸ τοῦ Μελοδράματος τοῦ Λονδίνου. Ἔκτοτε χρονολογοῦνται οἱ θρίαμβοί της. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ πατήρ της μεθ' ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας του μετέβη εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ δὲ ἡ Μαλιμπρὰν δημιουργεῖ τοὺς πρώτους ρόλους εἰς τὸν «Ὀθέλλον», «Ρωμαῖον», «Ταγκρέδον», «Δὸν Ζουὰν» κλπ. καὶ προκαλεῖ φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ νυμφεύεται τὸν Μαλιμπράν, Γάλλον ἔμπορον, τὸν ὁποῖον ὅμως ἐγκαταλείπει μετὰ τὴν χρεοκοπίαν του. Ἐπανελθοῦσα ἐν Παρισίοις τῷ 1827 ἐπωνομάσθη ἡ πρώτη ἀοιδὸς τῆς ἐποχῆς της καὶ ἔκλεισε συμφωνίαν μὲ ἀμοιβὴν 50.000 φρ. διὰ τὴν περίοδον. Τῷ 1828 εὑρίσκεται ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν ἐπίσης διάσημον Ζόνταγκ. Οἱ θρίαμβοί της συνεχίζονται ἐν Νεαπόλει, Ρώμῃ, Μιλάνῳ, Βολωνίᾳ κλ. Τῷ 1830 ἡ Μαλιμπρὰν εἶχε συνδεθῆ μετὰ τοῦ περιφήμου βιολιστοῦ ντὲ Μπεριό, ὃν καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1836. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς της διῆλθεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἠμείβετο ἡγεμονικῶς.

Ἡ Μαλιμπρὰν ὑπῆρξε μία ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων ἀοιδῶν τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Ἐκέκτητο φωνὴν ἀπεράντου ἐκτάσεως, συνενοῦσα ἐν ταὐτῷ τὴν τῆς μεσοφώνου καὶ τῆς ὑψιφώνου. Ὁ τρόπος μεθ' οὗ ἐχειρίζετο τὴν φωνήν της ἐπροκάλει πάντοτε ἐντύπωσιν, ὡς καὶ ἡ εὐκολία μεθ' ἧς ἐξετέλει καταρράκτας ὁλοκλήρους καλλωπιστικῶν φθόγγων. Ἡ μόρφωσίς της ἦτο μοναδική· ὡμίλει ἀπταίστως τὴν ἰσπανικήν, γαλλικήν, ἰταλικήν, ἀγγλικὴν καὶ γερμανικήν. Ἦτο ἐπίσης καλὴ μουσικός, συνθέσασα ἀρκετὸν ἀριθμὸν μελῳδιῶν, νυκτερινῶν κλ. Παθητικὰς στροφὰς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τη. ἔγραψεν ὁ Μυσσέ, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ μαυσωλείου της ὡραιότατον ἄγαλμα ἀνήγειρεν ὁ περίφημος γλύπτης Γκέεφς. Περὶ τοῦ βίου τῆς Μαλιμπρὰν ἔγραψαν οἱ Barbieri, J. Nathan, A. von Treskow, M. Merlin κλπ.

[*Légouve:* Études et souvenirs de téâhtre. M. Malibran 1880.] γ. σ.

Μαλὶν (γαλλ. Malines, φλαμανδ. Mechelen, γερμ. Mecheln) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ Ἀμβέρσης. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντὺλ καὶ τῆς ἀπὸ Λουβαὶν εἰς τὸν Σκάλδην διώρυγος. Ἔχει μηχανουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, ταπητουργεῖα, κηροποιεῖα, κλπ. καὶ εἶναι σπουδαῖον κέντρον βιομηχανίας ὀνομαστῶν δαντελλῶν (τριχάπτων) καὶ κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὰς Βρυξέλλας, τὴν Γάνδην καὶ τὸ Λουβαίν. Κάτ. (1929) 60 440. Ἔχει ἀξιόλογα μεσαιωνικὰ μνημεῖα, ὧν σπουδαιότερα ἡ μητρόπολις τοῦ Ἁγίου Ρομπὼ (1312) γοτθικοῦ ρυθμοῦ σταυρικοῦ σχήματος, ἥτις κοσμεῖται ὑπὸ κολοσσιαίου πύργου ὕψους 99 μέτρων, τοῦ ὁποίου τὸ κωδωνοστάσιον περιλαμβάνει 45 κώδωνας. Κοσμεῖται ὑπὸ ἁγιογραφιῶν τοῦ Βὰν Ντοῦκ καὶ ἄλλων μεγάλων Φλαμανδῶν ζωγράφων. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου φυλάσσεται τρίπτυχον τοῦ Ρούμπενς. Σπουδαιότατον εἶναι καὶ τὸ ἀρχεῖον τῆς πόλεως, περιλαμβάνον μέγαν ἀριθμὸν ἐγγράφων ἀναγομένων μέχρι τοῦ ΙΓ΄ μ. Χ. αἰῶνος. Ἄλλα ἀξιοθέατα τῆς πόλεως εἶναι ἡ ὑφαντουργικὴ ἔκθεσις τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος, ἡ ἀκαδημία ζωγραφικῆς, ὁ βοτανικὸς κῆπος κλπ.

Ἡ πόλις ἱδρύθη πιθανῶς κατὰ τὸν Ε΄ μ. Χ. αἰῶνα, ἐξηκολούθει δὲ κατὰ τὸν Η΄ αἰῶνα νὰ εἶναι μικρὸς συνοικισμός, τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον κατελάμβανε τὸ μοναστήριον τοῦ πολιούχου Ἁγίου Ρομπώ. Ἡ Μαλὶν κατεστράφη ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν, ἀλλ' ἀνῳκοδομήθη τῷ 970 ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Λιέγης Νότγκερ. Ἀπετέλει ἔκτοτε μικρὰν ἡγεμονίαν ὑπαγομένην ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς Λιέγης, οἱ ὁποῖοι διώριζον ἀντιπροσώπους διοικητάς. Οἱ διοικηταὶ οὗτοι ἀποστατήσαντες διεξήγαγον μακροὺς πολέμους πρὸς τὴν ἐπισκοπήν. Ὁ ἐπίσκοπος Οὗγος τοῦ Σαλὸν παρεχώρησε τὴν Μαλὶν εἰς τὸν δοῦκα τῆς Βραβάντης τῷ 1300, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ πόλις περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς τὸν Λουδοβῖκον τοῦ Νεβὲρ κόμιτα τῆς Φλάνδρας (1333) καὶ τὸν οἶκον τῆς Βουργουνδίας δικαιώματι ἐπιγαμίας (1384), τέλος δὲ ἐγένετο, ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Καλοῦ, ἐπαρχία τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ ἠκολούθησεν ἔκτοτε τὰς τύχας ὁλοκλήρου τῆς χώρας.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον οἱ Γερμανοὶ κατέλαβον τὴν πόλιν (24 Αὐγούστου 1914), ἀπωθηθέντες ὅμως ὑπὸ τῶν Βέλγων ἐβομβάρδισαν αὐτὴν συστηματικῶς κατὰ τὴν 27 Αὐγούστου καὶ κατέστρεψαν πολλὰ τῶν μνημείων αὐτῆς, ἐν οἷς καὶ τὴν περίφημον «Θαυματουργὸν ἁλιείαν», ἔργον τοῦ Ρούμπενς, φυλασσόμενον εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας. χ. δ.

— **Μαλίν, *συνασπισμὸς τῆς* —**. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὸς συνασπισμός, συμπηχθεὶς τῷ 1513 ἐν Μαλὶν ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ, τοῦ πάπα, τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Α΄ καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἐναντίον τῆς Γαλλίας. Ὁ συνασπισμὸς οὗτος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς εἰς ἄκρον ἐπιζήμιος διὰ τὴν Γαλλίαν, διελύθη διὰ συμφιλιώσεως τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ΄ μετὰ τοῦ πάπα, διὰ συνάψεως προσωρινῆς ἀνακωχῆς μετὰ τῆς Ἱσπανίας καὶ διὰ συνομολογήσεως μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκης εἰρήνης ἐν Λονδίνῳ τῷ 1514. χ. δ.

— **Μαλὶν** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς σοβιετικῆς Οὐκρανίας, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κοροστέν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κιέβου—Κοροστέν. Ἔχει ἐργοστάσια ἐπίπλων, ζυθοποιεῖα καὶ ἐμπόριον ξύλων. Κάτ. (1926) 8.653. χ. δ.

Μαλινδρέτος, *Σπυρίδων -Ἰ.* Κρὴς Ἀγωνιστής, γεννηθεὶς εἰς Λάκκους. Ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἓξ Λακκιωτῶν, τῶν ἀποτελεσάντων τὸ περιβόητον «*Ἐξάρι*» (βλ. λ.). Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866 — 1869 δὶς ἐτραυματίσθη, τέλος δὲ προήχθη εἰς ὁπλαρχηγόν. Ἔλαβεν ἐπίσης μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξελέγη καὶ πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας, ὡς καὶ εἰς τὰς τῶν ἐτῶν 1889 καὶ 1897. ερ. μ.

Μαλινός, *Κωνσταντῖνος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Γαβαλοχωρίου, γεννηθεὶς τῷ 1822. Συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1841 καὶ 1858, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ὁποίας ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρώτων τῆς ἐπαρχίας του ἀρχηγῶν καὶ ὡς τοιοῦτος διεκρίθη καθ' ὅλας τὰς ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις ἐπιχειρήσεις μέχρι τέλους τοῦ σκληροῦ ἐκείνου ἀγῶνος. Συμμετέσχεν ὡσαύτως, ἂν καὶ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1878 καὶ 1895—1897. Ἀπέθανε τῷ 1911 καὶ ἐκηδεύθη δημοσίᾳ δαπάνῃ. ν. κλε

Μαλίνωφ, *Ἀλέξανδρος*. Βούλγαρος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1867 εἰς Παντακλῆ τῆς Βεσσαραβίας. Τὴν μέσην καὶ ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ἔλαβεν ἐν Ρωσίᾳ. Γενόμενος δικαστικὸς ὑπάλληλος ἐν Φιλιππουπόλει, προήχθη ταχέως εἰς εἰσαγγελέα, ἀλλ' ἐγκαταλείψας μετ' οὐ πολὺ τὸν δικαστικὸν κλάδον ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, γενόμενος μέλος τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Τῷ 1901 ἐξελέγη βουλευτής. Τῷ 1902, ἀποθανόντος τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, ἀνέλαβεν αὐτὸς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ. Τῷ 1908 ἐγένετο πρωθυπουργός, τότε δὲ ἀνεκηρύχθη καὶ ἡ Βουλγαρία εἰς ἀνεξάρτητον κράτος. Τῷ 1918, ὅτε ἐγένετο φανερὸν ὅτι θὰ ἡττῶντο αἱ Κεντρικαὶ δυνάμεις, ὁ Μαλίνωφ ἐσχημάτισε κυβέρνησιν καὶ ἔκλεισε τὴν εἰρήνην. Λόγῳ τῆς πολεμικῆς του ἐναντίον τοῦ Σταμπολίισκι, ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακάς, ὁπόθεν ἠλευθερώθη μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1923. Ἀπὸ τοῦ 1908 καὶ ἐντεῦθεν ἐκλέγεται συνεχῶς βουλευτὴς τοῦ νομοῦ Σόφιας. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1931 ἐκλήθη δὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὅπως σχηματίσῃ κυβέρνησιν, ἀλλὰ κατέθεσε τὴν ἐντολήν, προσκρούσας εἰς τὴν ἀντίδρασιν τοῦ κόμματος τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως. τ. β.

Ἀλέξανδρος Μαλίνωφ.

Μαλιὸς *[Γεωγρ.]*. Βουνὸς τῆς *Καρπάθου* (βλ. λ.).

μαλιὸς (ὁ) *[Ἁλιευτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Φολεγάνδρῳ εἴδους ἁλιείας δι' ἐπιμήκων δικτύων πρὸς αἰχμαλωσίαν τῶν ἀθερινῶν. δ. ν. π.

Μαλιπιέρο (Malipiero). Εὐγενὴς ἐνετικὴ οἰκογένεια, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον δύο δόγαι τῆς Ἑνετίας, οἱ *Ἀούρεο* καὶ *Πασκουάλε Μαλιπιέρο*. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος, ὁ γνωστὸς ἐπίσης ὡς *Ὄριο* καὶ προσονομαζόμενος *Μαστροπέτρο*, ὑπῆρξε 42ος δόγης (1178—1192), διαδεχθεὶς τὸν Σεβαστιανὸν Τζιάνε. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ριχάρδου Λεοντοκάρδου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Β΄ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐναντίον τοῦ καταλαβόντος αὐτὴν Σαλαδδίνου, ὁ Ὄριο ἐνίσχυσεν αὐτούς, προσθέσας εἰς τὸν στόλον των ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐνετικῶν πλοίων. Ὁ Πασκουάλε Μαλιπιέρο, 68ος δόγης, διεδέχθη τὸν Φραγκῖσκον Φόσκαρι τῷ 1457 καὶ ἀπέθανε τῷ 1462. Σημαντικώτερον ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἐμπορικὴ συνθήκη, τὴν ὁποίαν συνωμολόγησε μετὰ τῆς Αἰγύπτου. —ρ.

— **Μαλιπιέρο** (Malipiero), *Φραγκῖσκος*. Ἰταλὸς συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1882. Ἐσπούδασεν ἐν Βολωνίᾳ ὑπὸ τὸν Μπόσσι καὶ εἶτα ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τὸν Μὰξ Μπρούχ. Ἐκ τῶν πρωτοπόρων τῆς συγχρόνου ἰταλικῆς σχολῆς, ὁ Μαλιπιέρο εἰργάσθη εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς, εἰδικῶς δὲ διὰ τὸ θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπεβλήθη διὰ μιᾶς τέχνης νευρώδους, ὁρμητικῆς καὶ πλουσίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ χρησιμοποιεῖ θέματα ὑποπίπτοντα εἰς τὴν ἄμεσον ἀντίληψιν τοῦ ἀκροατοῦ, χωρὶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον νὰ τὰ ἀποστερῇ τῆς συγχρόνου νεωτεριστικῆς τεχνοτροπίας. Τὰ σκηνικὰ ταῦτα ἔργα εἶναι: «Elen e Fuldano», τρίπρακτον μελόδραμα ἐπὶ λιμπρέττου τοῦ Σίλβιο Μπένκο· «Sogno d'un tramonto d'autunno», ἐπὶ λιπρέττου τοῦ ντ' Ἀννούντσιο, «Canossa», (λιπρέττο Σ. Μπένκο), «Sette Canzoni», «Pantea», «Baruffe chiozzotte», «Orfeo», κ. τ. λ. Ὡς συμφωνικὸς συνθέτης ὁ Μαλιπιέρο παρουσιάζεται ὡς προσπαθῶν νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὴν φύσιν τὰς ἐμπνεύσεις του καὶ τὰς ἰδέας του, τῶν ὁποίων κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἐπίσης ἡ ἀκρίβεια, ἡ γοργότης τοῦ θέματος καὶ τάσις τις πρὸς ἀπαισιοδοξίαν. Τὰ ἔργα ἅτινα παρουσίασεν ἐν τῷ εἴδει τούτῳ εἶναι: «Impressioni dal vero», «Sinfonia del mare», «Sinfonie del Silenzio e della Morte» «Pause del Silenzio», ἐν τῷ ὁποίῳ προσπαθεῖ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ὑπερπέραν καὶ τοῦ τρόμου, «Ditirambo tragico», «Armenia» κ. τ. λ. Εἰς τὴν μουσικὴν παραγωγὴν τοῦ Μαλιπιέρο πρέπει νὰ προστεθοῦν: ἕνα κουαρτέττο ἐγχόρδων, μία σονάτα διὰ βιολοντσέλλον, τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον, τραγούδια κ. τ. λ. Κυρίως ὅμως τὸν Μαλιπιέρο εὑρίσκομεν εἰς τὸ θέατρόν του, ἐν τῷ ὁποίῳ κυριαρχεῖ μία τέχνη μιμητική, προσπαθοῦσα νὰ ὑποκαταστήσῃ τὰ ὑπόλοιπα στοιχεῖα τοῦ δράματος, ὡς εἰς τὴν «Πανθέαν», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἓν μόνον πρόσωπον ὑπάρχει, ἡ ὁμώνυμος ἡρωΐς, ἥτις χορεύουσα συνοδεύεται ἀπὸ μουσικὴν ἐπιδιώκουσαν ν' ἀποδώσῃ τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ μιμοδράματος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ πρωτοστατῇ, ἀποσπῶσα τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ ἀπὸ τὰς ἐπὶ τῆς σκηνῆς παραστάσεις. γ. σ.

Μαλιαμπέκκι (Magliabecchi), ***Ἀντώνιος***. Ἰταλὸς σοφὸς καὶ βιβλιοφιλος (1633—1714). Ὑποστηριχθεὶς εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἑρμίνι, βιβλιοθηκαρίου τοῦ καρδιναλίου Λεοπόλδου τῶν Μεδίκων, ἐγένετο τῷ 1673 βιβλιοθηκάριος τοῦ μεγάλου δουκὸς Κοσμᾶ τοῦ Γ΄ τῶν Μεδίκων. Κατέστη ὀνομαστὸς διὰ τὴν πολυμάθειάν του καὶ διὰ τὴν ἐκκεντρικότητά του. Πάντες σχεδὸν οἱ ἡγεμόνες τῆς ἐποχῆς του εἶχον ἐπιδαψιλεύσει εἰς αὐτὸν μεγάλας τιμάς, οἱ δὲ μεγαλύτεροι σοφοὶ τῆς Εὐρώπης εὑρίσκοντο εἰς τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετ' αὐτοῦ. Παρὰ τὴν μεγάλην πολυμάθειάν του ἔγραψεν ὀλίγα μόνον ἔργα. Ἐδημοσίευσε τὸ «Ὁδοιπορικὸν» τοῦ Ἀμβροσίου τοῦ Καμαλδούλου καὶ διάφορα ἄλλα πολύτιμα παλαιὰ χειρόγραφα, καὶ συνέταξε τὸν κατάλογον τῶν ἀραβικῶν, τουρκικῶν, περσικῶν καὶ ἑβραϊκῶν χειρογράφων τῆς Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης. Τὴν βιβλιοθήκην του, ἀποτελουμένην ἀπὸ 30.000 τόμους, ἀφῆκε διὰ διαθήκης εἰς τὸν δοῦκα τῆς Τοσκάνης, τὴν δὲ περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχούς. Τῷ 1861 ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλιας Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ ὁ Β΄ διὰ τῶν βιβλίων τοῦ Μαλιαμπέκκι καὶ διὰ τῆς ἰδιωτικῆς βιβλιοθήκης τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐδημιούργησε τὴν Ἰταλικὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην. μ. δ. β.

μᾶλις, *—ιος* (ἡ)· λοιμώδης ἐπιδημικὴ νόσος, προσβάλλουσα κυρίως τὰ περιττοδάκτυλα ζῷα (ἵπποι, ὄνοι, ἡμίονοι), σπανιώτερον δὲ τὰ ἄλλα κατοικίδια ζῷα καὶ τὸν ἄνθρωπον, κοιν. *σαρατζᾶς* καὶ *σακαῖ*.

— *[Κτηνιατρ.]* Ἡ *μᾶλις* (Malleus, Morve), ὡς ἐπιδημικὴ νόσος τῶν ἵππων, ἦτο γνωστὴ καὶ εἰς τὸν Ἀριστοτέλη. Καίτοι δὲ αὕτη ἐνεφανίσθη ὡς ἐπιδημία καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἰδίᾳ ἐν καιρῷ πολέμου, τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1812, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἰατροῦ Λωραὶν ὅτι εἶναι ἡ ἰδία νόσος τῶν ἵππων.

Ἡ μᾶλις εἶναι σήμερον διὰ τὸν ἄνθρωπον νόσος σπανιωτάτη· οὐδέποτε παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν ἐπιδημίας, ἀλλὰ μόνον εἰς σποραδικὰ κρούσματα. Αὕτη μεταδίδεται συνήθως ἀπὸ πάσχοντα ζῷα διὰ τῶν μεμολυσμένων χειρῶν ἢ ἄλλων ἀντικειμένων, ἐργαλείων κλπ., διὰ τοῦ δέρματος, ὅταν ἐπῆλθε λύσις τῆς συνεχείας αὐτοῦ, ἰδίᾳ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, διὰ τοῦ βλεννογόνου τῆς ρινὸς καὶ διὰ τῶν πνευμόνων διὰ τῆς εἰσπνοῆς λεπτοτάτων ἀπεξηραμμένων κοκκίων πύου, περιέχοντος μικρόβια τῆς μάλιος.

Τὸ μικρόβιον τῆς μάλιος ἀνεκαλύφθη τῷ 1882 ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Λαῖφλερ· εἶναι βακτηρίδιον ἀκίνητον, ὁμοιάζον πρὸς τὸ βακτηρίδιον τῆς φυματιάσεως, καὶ ἀνευρίσκεται σχετικῶς εὐκόλως εἰς τὸ πύον καὶ τὰ λοιπὰ πλὴν τῆς χολῆς καὶ τοῦ γάλακτος ἐκκρίματα τῶν πασχόντων. Τὸ μικρόβιον τῆς μάλιος χρωματίζεται εὐκόλως διὰ τοῦ ἀλκαλικοῦ διαλύματος κυανοῦ τοῦ μεθυλίου τοῦ Λαῖφλερ, δὲν δέχεται δὲ τὴν χρῶσιν κατὰ

Digitized by Google

Γκράμ. Ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ εἶναι ἐλαχίστη, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἡ ἀποξήρανσις καὶ διάφορα ἐλαφρὰ ἀντισηπτικὰ ὑγρὰ φονεύουν τοῦτο εὐκόλως. Τὸ στάδιον τῆς ἐπωάσεως ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ζωτικότητος τοῦ μικροβίου καὶ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ μολυνθέντος. Τὰ πρῶτα τοπικὰ φαινόμενα εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιασθοῦν μετὰ δύο ἕως τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς μολύνσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας. Κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ἐπωάσεως παρουσιάζονται συνήθως πρόδρομα φαινόμενα, γενικὴ ἀδιαθεσία, κόπωσις, ρίγη, πόνοι εἰς τοὺς μῦς καὶ τὰς ἀρθρώσεις, κεφαλαλγίαι, φαινόμενα ὅμοια πρὸς τὰ ἐμφανιζόμενα εἰς ὅλας τὰς βαρείας μολυσματικὰς νόσους. Ἡ πορεία τῆς νόσου εἶναι ὀξεῖα ἢ χρονία. Ὀξεῖαι περιπτώσεις διαδραματίζονται εἰς ὀλίγας ἑβδομάδας, καταλήγουσαι εἰς θάνατον, χρόνιαι δὲ διαρκοῦν μῆνας καὶ ἔτη ἀκόμη κατὰ τοὺς Γάλλους συγγραφεῖς.

Ἡ ὀξεῖα μᾶλις (Morve aiguë) ἄρχεται δύο ἕως ὀκτὼ ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς μολύνσεως μὲ ἐξοίδησιν τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ δέρματος, ὅπου ἐγένετο ἡ μόλυνσις, συνήθως τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν. Ἐντεῦθεν δὲ μεταδίδεται εἰς τὰ λεμφικὰ ἀγγεῖα καὶ τοὺς ἀδένας. Ὁ ἄρρωστος παραπονεῖται διὰ δριμεῖς πόνους εἰς τὰς ἀρθρώσεις καὶ τοὺς μῦς, δι' ἐμέτους ἀκατασχέτους καὶ ἔντονον κεφαλαλγίαν. Πυρετὸς συνεχὴς μέχρι 40°, ὅμοιος πρὸς τὸν τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, κατατρύχει τὸν ἄρρωστον. Κατὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα παρουσιάζεται εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ἄκρα ἐξάνθημα ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς εὐλογίας, μορφῆς γαγγραινώδους, ἐξελκώσεις εἰς τοὺς βλεννογόνους τῆς ρινός, τοῦ στόματος, τοῦ λάρυγγος καὶ τῶν βρόγχων ἀκόμη, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκρέει ὑγρὸν πυῶδες, αἱματηρόν, κολλῶδες, περιέχον ἀφθονώτατα μικρόβια. Ὁ πυρετὸς συνεχῶς αὐξάνει, αἱ δυνάμεις τοῦ ἀρρώστου ἐξαντλοῦνται, ἐμφανίζονται διάρροια, νεφρῖτις, βρογχοπνευμονία. Ὁ ἄρρωστος εὑρίσκεται εἰς κομματώδη κατάστασιν καὶ τέλος ἀποθνήσκει. Ἡ διάρκεια τῆς ὀξείας ταύτης μορφῆς εἶναι πέντε ἡμερῶν μέχρι πέντε ἑβδομάδων.

Ἡ *χρονία μορφὴ* τῆς μάλιος (Farcin) ἀναπτύσσεται βραδέως, προσομοιάζει δὲ κατ' ἀρχὰς πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν ὑποξέων ρευματισμῶν. Ἡ μορφὴ αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ μόλυνσις γίνεται διὰ τοῦ βλεννογόννου τῆς ρινός, χαρακτηρίζεται διὰ μιᾶς ἐξελκώσεως τῆς ρινικῆς κοιλότητος, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκρέει ἄφθονον πυῶδες αἱματηρὸν καὶ κολλῶδες ὑγρόν. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ρινικῆς κοιλότητος ἀνευρίσκομεν διαφόρους γαγγραινώδεις ἐξελκώσεις, καλυπτομένας ἐν μέρει ὑπὸ ξηρῶν ἐφελκίδων, αἱ ὁποῖαι σὺν τῷ χρόνῳ αὐξάνουν, πολλαπλασιάζονται καὶ καταλαμβάνουν καὶ τὴν φαρυγγικὴν κοιλότητα, ὁμοιάζουν δὲ κατὰ πολὺ πρὸς τὰς συφιλιδικὰς ἐκδηλώσεις. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὅπου ἡ μόλυνσις γίνεται διὰ τοῦ δέρματος, παρουσιάζονται κατ' ἀρχὰς εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ σώματος, συνήθως τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, τρία ἢ καὶ περισσότερα ἀποστήματα ὑποδόρια μέχρι μεγέθους πορτοκαλίου. Τὰ ἀποστήματα ταῦτα πολλάκις δὲν ἐρεθίζουν κἂν τὴν ἐπιδερμίδα, ἄλλοτε ὅμως φλεγμαίνουν καὶ ταῦτην, ἐξελκοῦνται, καθίστανται γαγγραινώδη καὶ ἀποβάλλουν ἄφθονον ὑγρὸν κολλῶδες, ἀναμεμειγμένον μετὰ πύου καὶ αἵματος. Εἰς τὰς χρονίας ταύτας μορφὰς ἡ γενικὴ κατάστασις τοῦ ἀρρώστου συμμετέχει ἄλλοτε πολύ, ἄλλοτε ὀλίγον. Πόνοι ὑπόκωφοι τῶν ἀρθρώσεων παρουσιάζονται μετ' ὀλίγον ὡς καὶ ἐλαφρὸς συνεχὴς πυρετός. Συχνὰ ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον καλυτερεύει ἡ κατάστασις τοῦ ἀρρώστου, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀσκῇ τὸ ἐπάγγελμά του. Συνηθέστερον ὅμως, ἕνεκα τοῦ συνεχοῦς πυρετοῦ, τῶν διαρκῶν ἐνοχλήσεων, τῶν δευτεροπαθῶν μολύνσεων τῶν ἐντέρων καὶ τῶν νεφρῶν ὁ ἄρρωστος περιπίπτει εἰς μαρασμώδη κατάστασιν.

Ἡ πρόγνωσις εἶναι κακή. Ἡ ἴασις δὲν ἐπέρχεται καὶ εἰς τὰς χρονιωτάτας ἀκόμη περιπτώσεις εἰμὴ μόνον εἰς 11% ἐπὶ τῶν προσβληθέντων.

Ἡ διάγνωσις τῆς μάλιος, ἰδίᾳ εἰς τὰς χρονίας αὐτῆς μορφάς, εἶναι δυσκολωτάτη, διότι αἱ ἐκδηλώσεις αὐτῆς ἔχουν μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὰς δερματικὰς ἐκδηλώσεις τῆς συφίλιδος καὶ τῆς φυματιάσεως. Τὸ μόνον βέβαιον διαγνωστικὸν μέσον εἶναι ὁ πειραματικὸς ἐμβολιασμὸς ἰνδικοῦ χοιριδίου, εἰς τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται κατὰ τὴν μᾶλιν ἡ χαρακτηριστικὴ ὀρχῖτις τοῦ Στράους καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν μικροβίων ἐπὶ γεωμήλων.

Ἡ θεραπεία εἶναι κατὰ πρῶτον προφυλακτική. Εἰς τὰς ὀξείας περιπτώσεις, καίτοι ἡ πρόγνωσις εἶναι ἐκ τῶν προτέρων κακὴ καὶ ἡ ἴασις σχεδὸν ἀδύνατος, δὲν πρέπει νὰ ἀφεθῇ ὁ ἄρρωστος ἄνευ ἰατρικῆς περιθάλψεως, διότι ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἐπῆλθε καὶ ἡ ἴασις. Κ. Κ. Κ.

Μαλὶς [Μυθολ.]. Δωρικὸς τύπος ἀντὶ *Μηλίς*. Μία τῶν Ἁμαδρυάδων νυμφῶν, προστάτις τῶν ποιμνίων παρὰ Θεοκρίτῳ (πρβλ. *Ἐπιμηλίδες*). Α. Θ. Σ.

Μαλίσκιν, *Ἀλέξανδρος Γεωργίγιεβιτς*. Σύγχρονος Ρῶσος διηγηματογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1890. Ἥρως εἰς τὰ διηγήματά του δὲν εἶναι μεμονωμένον τι ἄτομον, ἀλλὰ ἡ ἀνώνυμος μᾶζα. Πηγὴ τῶν ἐμπνεύσεών του εἶναι ὁ ἐμφύλιος ρωσικὸς πόλεμος τοῦ 1917—1922. Ἔγραψε: «Σταθμοὶ» (1923), «Ἡ πτῶσις τοῦ Νταὶρ» (1923), «Χριστουγεννιάτικο διήγημα». Ε. Ι. Χ.

μάλιστα· ἐπίρρ. ὑπερθετικὸν τοῦ *μάλα*, μετὰ τοῦ ἄρθρου *τά*: «τὰ μάλιστα» εἰς ὑπέρτατον βαθμόν: «τὰ μάλιστα πλούσιος, — εὐγενής, — εὐτυχής»· || βεβαιωτικὸν ἐπίρρ. ἰδίᾳ ἐπὶ καταφατικῆς ἀπαντήσεως, ναί. οὕτως ἔχει, ἀποδέχομαι κττ.· ἀντίθ. *ὄχι*: «θὰ ἔλθετε μαζί μας; — μάλιστα», «ἐπολεμήσατε; — μάλιστα»· || πρὸ πάντων, ἰδίως, κατ' ἐξοχήν: «ὅταν μάλιστα πρόκειται περὶ πατρίδος»· || ἀκόμη, πρὸς τούτοις, πλὴν τούτου: «εἶναι μάλιστα πολὺ πλούσιος», «πρόκειται μάλιστα νὰ κάμῃ ταξίδι».

Μαλιτσίνα [Γεωγρ.]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει γραφεῖον Τ. Τ. Τ. καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 243. Χ. Δ.

Μάλιχος. Αὐλικὸς τοῦ Ὑρκανοῦ τοῦ Β' (63—40 π.Χ.). Ἐπιδιώκων οὗτος νὰ κυριαρχήσῃ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἐδηλητηρίασε τὸν Ἀντίπατρον τὸν πατέρα τοῦ Μεγ. Ἡρώδου, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ὁποίου, ἐκδικουμένου τὸν φόνον τοῦ πατρός του, ἐφονεύθη ἐν Τύρῳ περὶ τὸ 43 π. Χ. (*Ἰωσήπου*, Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΔ' ια' 4—6, Ἰουδ. Πόλ. Α' ιβ' 4—8). Π. Ι. Μ.

Μαλιῶν *κόλπος* [Γεωγρ.]· βλ. *Μαλλιῶν κόλπος*.

Μαλιώτης [Γεωγρ.]. Χείμαρρος ὀνομαζόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Μαλίων (Κρήτης), ὅστις σχηματίζεται ἐκ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων τῶν βορεινῶν κλιτύων τῆς Δίκτης. Παρὰ τὸν χείμαρρον τοῦτον συνεκροτήθησαν πολλαὶ μάχαι κατὰ τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1821 καὶ 1866. Ε. Γ.

Μάλκα (Malka) [Γεωγρ.]. Ποταμὸς τῆς Ν. Ρωσίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Τερέκ. Πηγάζει παρὰ τὸ Ἔλμπρους, διασχίζει τὴν Κιρκασίαν χώραν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Τερὲκ παρὰ τὸ Αἰκατερινογκράντ μετὰ ροῦν 200 χλμ. Χ. Δ.

Μαλκετζῆ-*ἰρμὰκ* [Γεωγρ.]. Ποταμὸς Μικρασιατικὸς πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ἀλεβουὰν (ἀρχ. Γαλησσὸς) καὶ ἐκβάλλων (πλάτ. 38°04' Β, μῆκ. 27°01' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3346: Parpargo islet to Samos Strait) ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Λεβέδου, σχηματίζων μικρὸν δέλτα. Σ. Ε. Λ.

Μαλκιὰρ [Παραλ. Γεωγρ.]. Μικρασιατικὸς ὅρμος καὶ ἀκρωτήριον ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Σιγαζὶκ (πλάτ. 38°10' Β., μῆκ. 26°50' 1/2 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1878: Sighazik harbour). Ἐγγὺς τῆς ἀρχαίας Τέω τὰ ἐρείπια. Σ. Ε. Λ.

Μαλκόαι (οἱ) [Ἀρχ.]. Λαὸς τῆς Δ. Ἀφρικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἐν τῇ Ἔσω Λιβύῃ (Libya Interior) καὶ κατοικῶν παρὰ τὸ Μάνδρον ὄρος, πιθανῶς ἐν τῇ νῦν περιφερείᾳ τῆς πρωτευούσης Μαρόκου. Α. Θ. Σ.

Μάλκολμ (Malcolm)· βλ. *Μάλκωμ*.

μαλκομία (ἡ) (Malcomia) [Βοτ.]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταυρανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, ἰθαγενεῖς τῶν παρὰ τὴν Μεσόγειον χωρῶν καὶ τῆς Ἀσίας. Ἐκ τῶν 20 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ὧν τὰ πλεῖστα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον, ἀξιολογώτερα εἶναι τά: *μαλκομία ἡ ἑλληνικὴ* (Malcomia graeca), ἥτις εἶναι αὐτοφυὴς τῆς Ἑλλάδος καὶ καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας ποικιλίας ὡς κοσμητικὸν φυτόν. *Μαλκομία ἡ παράλιος* (Malcomia maritima), ἐπίσης ἰθαγενὴς πόα τῆς Ἑλλάδος, κοινῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀγριοβιολέττα, καὶ *μαλκομία ἡ χία* (Malcomia Chia), ἰθαγενὴς τῆς ὁμωνύμου νήσου. Δ.Ν.Π.

Μαλκότς [Γεωγρ.]. Χωρίον τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἐν τῇ περιφερείᾳ Οὐζοὺν-Κιοπροῦ (Μακρᾶς Γεφύρας) τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν κατοχὴν μετωνομάσθη εἰς *Γραβιὰν* καὶ ἠρίθμει (1920) 505 κατοίκους. Χ. Δ.

Μάλκωμ Α' (Malcolm). Βασιλεὺς τῆς Σκωτίας, βασιλεύσας τῷ 943. Προσεπάθησεν ἀπὸ συμφώνου μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ν' ἀποσπάσῃ τὴν Νορθούμπερλανδ ἐκ τῶν Δανῶν καὶ ἐδολοφονήθη τῷ 958, ἐνῷ ἐπεχείρησε νὰ καταστείλῃ ἐσωτερικὰς ἐξεγέρσεις. Δ. Σ. Δ.

— **Μάλκωμ Β'** (Malcolm). Βασιλεὺς τῆς Σκωτίας, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ 1005. Ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν Δανῶν, λυμαινομένων τὴν Σκωτίαν, καὶ ἠρίθμει ... (Σκωτίαν, καὶ διήρεσε τὸ βασίλειόν του εἰς βαρωνίας). Ἐδολοφονήθη τῷ 1034, τὸν διεδέχθη δὲ ὁ ἔγγονός του Ντόγκαν Α'. Δ. Σ. Δ.

— **Μάλκωμ Γ'** (Malcolm). Βασιλεὺς τῆς Σκωτίας, ἐπικληθεὶς Canmore, δηλαδὴ Χονδροκέφαλος, υἱὸς τοῦ βασιλέως Ντόγκαν Α', ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ σφετεριστοῦ τοῦ θρόνου Μάκβεθ, τὸν Ἰούλιον 1054, ἐστέφθη δὲ ἐν Σκὼν τῷ 1057. Νυμφευθεὶς εἰς δεύτερον γάμον τὴν ἁγίαν Μαργαρίταν, ἀδελφὴν τοῦ Ἔδγαρ Αἴθελινγκ, φυγάδος εἰς τὴν αὐλήν του, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τῷ 1070, ὅπως ὑποστηρίξῃ τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ἔδγαρ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐπιστρέψας εἰς Σκωτίαν μὲ πλείστους αἰχμαλώτους καὶ λάφυρα. Τῷ 1072 ὁ Γουλιέλμος ὁ Κατακτητὴς ἀντεπετέθη, ἀναγκασθέντος τοῦ Μάλκωμ νὰ συνθηκολογήσῃ. Παρεβίασεν ἐν τούτοις τὴν συνθήκην, ἐπανειλημμένως εἰσέβαλεν εἰς τὴν βόρειον Ἀγγλίαν δῃώσας τὴν χώραν, μέχρις οὗ ὁ Γουλιέλμος Ρούφους εἰσέβαλεν εἰς τὴν Σκωτίαν ὑποτάξας αὐτήν. Ἠκολούθησαν νέοι ἀγῶνες, μέχρις ὅτου ὁ Μάλκωμ ἔπεσεν εἰς μάχην ἐν Νορθούμπρια (1093). Δ. Σ. Δ.

— **Μάλκωμ Δ'** (Malcolm). Βασιλεὺς τῆς Σκωτίας, πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ἐρρίκου κόμητος Χόντινγκτον, υἱοῦ τοῦ βασιλέως Δαυὶδ Α', διαδεχθεὶς τὸν πάππον του Δαυὶδ ὡς βασιλεὺς τῆς Σκωτίας τῷ 1153. Στερούμενος θελήσεως καὶ δραστηριότητος, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἐρρῖκον Β' ν' ἀφαιρέσῃ τὴν Νορθούμπερλανδ καὶ τὸν ἐβοήθησε μάλιστα εἰς τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον, ὅπερ ἐξήγειρε τοὺς Σκώτους ἐναντίον του. Ἡ περίοδος τῆς βασιλείας του ὑπῆρξε ταραχώδης, σημειωθεισῶν πλείστων ἐπαναστάσεων. Ἀπέθανε τῷ 1165. Δ. Σ. Δ.

— **Μάλκωμ** (Malcolm), *σὲρ Ἰωάννης*. Ἄγγλος στρατηγός, διπλωμάτης καὶ ἱστορικὸς (1769—1833). Δωδεκαετὴς κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν καὶ τῷ 1783 μετέβη εἰς Ἰνδίας. Ἐχρησιμοποιήθη εἰς διαφόρους ἀποστολάς, ἐξ ὧν κυριωτέρα ἦτο ἡ εἰς Τεχεράνην, ἔνθα κατώρθωσε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν γαλλικὴν ἐπιρροήν, πείσας τὴν Περσίαν νὰ συνάψῃ συμμαχίαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας (1800). Ἐπιστρέψας εἰς τὰς Ἰνδίας συνῆψε διαφόρους σπουδαιοτάτας συνθήκας διὰ τοὺς Ἄγγλους, ἐπέτυχε δὲ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν πολυαρίθμων ἀτάκτων ἰθαγενῶν σωμάτων. Μεταβὰς εἰς Ἀγγλίαν (1811) ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσίευσιν τοῦ σημαντικωτάτου ἔργου του «Ἱστορία τῆς Περσίας», ὅπερ ἐξεδόθη εἰς δύο τόμους τῷ 1815. Ἐπιστρέψας εἰς Ἰνδίας (1817) μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, διωρίσθη πολιτικὸς πράκτωρ καὶ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Ντεκκάν. Διεκρίθη ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ εἰς διαφόρους μάχας καὶ διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὅρων τῆς συνθήκης καὶ τὴν εἰρήνευσιν τῆς χώρας. Τῷ 1827 διωρίσθη κυβερνήτης τῆς Βομβάης. Τῷ 1830 ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ἐξελέγη βουλευτής. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἐπίτομος πολιτικὴ ἱστορία τῶν Ἰνδιῶν ἀπὸ τοῦ 1784» (1811 καὶ 1826), «Σκηνογραφία τῶν σειχῶν» (1812), «Περσία, ποίημα», ἀνωνύμως (1814), «Ἀναμνήσεις ἐκ τῶν Κεντρικῶν Ἰνδιῶν» (2 τόμ. 1823). Τὸ τελευταῖόν του ἔργον ἦτο ὁ «Βίος τοῦ λόρδου Ροβέρτου Κλάϊβ» (1836). Δ. Σ. Δ.

— **Μάλκωμ** (Malcolm), *σὲρ Πώλτνυ*. Ἄγγλος ναύαρχος, ἀρχηγὸς τοῦ βρεττανικοῦ στόλου τῆς Μεσογείου μέχρι τοῦ 1832. Ἀπεστάλη νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἄφιξιν τῶν Κοδριγκτῶνα, οὗτος ὅμως, πρὸ τῆς ἀφίξεως ἐκείνου, εἶχε προφθάσει να συνομολογήσῃ μετὰ τοῦ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου συνθήκην διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ἰμπραὴμ καὶ τῶν Αἰγυπτίων του ἐκκένωσιν τῆς Πελοποννήσου. Σ. Ε. Λ.

Μάλλα [Ἀρχ. Γεωγρ.]. Ἀρχαία αὐτόνομος πόλις τῆς Κρήτης, γνωστὴ ἡμῖν κυρίως ἐξ ἐπιγραφῶν. Ἐγειτνίαζε πρὸς τὴν Λύττον, ὡς καὶ πρὸς τὴν Πριανσὸν καὶ Ἱεράπυτναν. Ἡ γεωγραφικὴ της θέσις πρέπει ν' ἀναζητηθῇ παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μάλλες τῆς ἐπαρχίας Ἱεραπέτρου, ὅπερ διετήρησε μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ ὅπου εὑρέθη σχετικὴ ἐπιγραφή. Ἡ Μάλλα καθὸ αὐτόνομος πόλις ἔκοψεν ἴδια νομίσματα. ΕΡ. Μ.

μαλλαρδίτης (ὁ) (Mallardit) [Ὀρυκτολ.]. Ὀρυκτὸν βιτριόλιον τοῦ μαγγανίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $MnSO_4 \cdot 7H_2O$. Ἀπαντᾷ εἰς κρυσταλλικὰς μάζας μὲ ἰνώδη ἱστόν, εἶναι δὲ ἄχρους, ἐκτιθέμενος δὲ εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα μεταπίπτει εἰς κόνιν καὶ παρουσιάζει ἀλλοίωσιν τοῦ χρώματος αὐτοῦ. Εὑρίσκεται ἐντὸς μεταλλευμάτων ἀργύρου νοτίως τοῦ Salt Lake εἰς τὴν Utah. Γ. Β.

Μαλλαρμὲ (Mallarmé), ***Στέφανος***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1842 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1898. Τὰ πρῶτα μαθητικά του ἔτη διῆλθεν εἰς τι οἰκοτροφεῖον τοῦ Auteuil, κατόπιν ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του εἰς τὸ λύκειον Sens καὶ εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν μετέβη εἰς Ἀγγλίαν. Ἐπὶ τριακονταετίαν ἀπὸ τοῦ 1863 ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἀγγλικῆς εἰς διαφόρους σχολὰς καὶ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γαλλίας, ἐγκατασταθεὶς τέλος εἰς Παρισίους τῷ 1873. Ὁ Μαλλαρμὲ ἐνεφανίσθη κατ' ἀρχὰς ὡς παρνασσιακός, τάχιστα ὅμως ἀπεμακρύνθη τῶν ἰδεῶν τοῦ ὁμίλου τούτου διὰ νὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ, μετὰ τοῦ Παύλου Βερλαίν, ὡς ὁ ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς τῶν συμβολιστῶν. Ἐπὶ μακρὸν ἦτο γνωστὸς μόνον εἰς στενὸν κύ-

Digitized by Google

κλον λογίων. Διὰ τοὺς νέους τῆς ἐποχῆς του ὁ Μαλλαρμὲ ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς νέας τέχνης· διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συνεκεντρώθησαν περὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἀνεκήρυξαν ἀρχηγόν των. Μεταξὺ τῶν θαυμαστῶν ἢ ὀπαδῶν του αὐτῶν ἦσαν οἱ Γουσταῦος Κάν. Ἰούλιος Λαφόργκ, Ἀλβέρτος Μοκέλ, Ἐρρῖκος Ρενιέ, Παῦλος Κλωντέλ, Πέτρος Λουΐς, Κάμιλλος Μωκλαίρ, Στουάρτ Μερίλ, Παῦλος Βαλερὺ καὶ ἄλλοι. Κατὰ τὸ 1893 ἐζήτησε τὴν σύνταξίν του, τῷ δὲ 1895 ἀπεσύρθη εἰς ἐξοχικήν τινα οἰκίαν του, παρὰ τὸ δάσος τοῦ Φονταινεμπλώ, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα, ὅπου ἔζησε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του, παραδεδομένος εἰς τὰς ὀνειροπολήσεις του, ἐν μέσῳ τῆς προσφιλοῦς του μονώσεως.

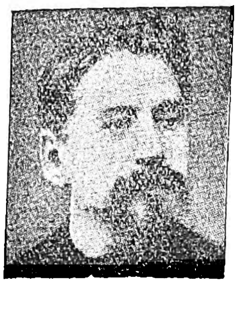
Στέφανος Μαλλαρμέ.

Τὸ ἔργον τοῦ Μαλλαρμὲ φέρει τὴν σφραγῖδα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Μπωντελαὶρ καὶ τοῦ Ἔδγαρ Πόε, μὲ τὴν μετάφρασιν τοῦ «Κόρακος» τοῦ ὁποίου ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του. Ἀλλ' αἱ περὶ ποιήσεως θεωρίαι του καὶ ἡ ἰσχυρὰ προσωπικότης του προσδίδουν εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ζωηρὰν πρωτοτυπίαν. Ὁ Μαλλαρμὲ ἠθέλησε ν' ἀποχωρήσῃ τὴν ποίησιν ἀπὸ τὰ ἄλλα λογοτεχνικὰ εἴδη καὶ ν' ἀνυψώσῃ αὐτὴν εἰς τέχνην ἀνεξάρτητον, ὡς ἡ ζωγραφική, ἡ γλυπτική, ἡ μουσική, αἱ ὁποῖαι, ἀπ' εὐθείας ἐπιδρῶσαι ἐπὶ τῶν αἰσθήσεών μας, ὑποβάλλουν ἰδέας, σκέψεις καὶ ψυχικὰς καταστάσεις. «Ἡ ποίησις, ἔγραφε τῷ 1886 εἰς τὸ περιοδικὸν «La Vogue», εἶναι ἡ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης λαλιᾶς, ἐπαναγομένης εἰς τὸν οὐσιώδη αὐτῆς ρυθμόν, ἔκφρασις τῆς μυστηριώδους ἐννοίας τῶν ἀπόψεων τῆς ὑπάρξεως». Ἀλλ' αἱ ἰδέαι καὶ τὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα ὁ ποιητὴς θέλει νὰ ἐκφράσῃ, εἶναι πράγματα τόσον περίπλοκα, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταδοθοῦν διὰ λογικῶν φράσεων. Κατὰ συνέπειαν ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ μεταχειρίζεται, πρὸς τὸν σκοπόν του, ἔκφρασιν ὑποβλητικήν, οὕτως ὥστε ὁ λόγος καὶ ἰδίως ἡ ρυθμικὴ φράσις νὰ δύναται νὰ προκαλέσῃ ταυτοχρόνως τὴν ἰδέαν, τὴν εἰκόνα, τὸ χρῶμα, τὸν ἦχον, ἀκόμη δὲ καὶ αἰσθήματα γεύσεως, ὀσφρήσεως καὶ ἁφῆς. Τοιουτοτρόπως ὁ συμβολισμὸς τοῦ Μαλλαρμέ, ὅστις ἐπιχειρεῖ νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴν ταύτην τὴν ψυχὴν τῶν ὄντων, ἀντιτίθεται πρὸς τὸν συμβολισμὸν τῶν παρνασσιακῶν, τῶν ὁποίων ἡ ψυχρὰ καὶ περιγραφικὴ ποίησις ἐγγίζει τὴν ἐπιφάνειαν μόνον τῆς ζωῆς. Αἱ ἰδέαι αὗται ἤγαγον τὸν Μαλλαρμὲ εἰς τὸ ν' ἀναζητήσῃ διὰ τῆς ποιήσεως τὴν διὰ τῆς μουσικῆς ἐπιτυγχανομένην ἐντύπωσιν. Καὶ ἀκολουθεῖ μὲν τὴν παράδοσιν τῆς γαλλικῆς στιχουργικῆς, ἀπομακρύνει ὅμως ἐπιμελῶς τὰς περιγραφάς, τὸ ἀποφθεγματικὸν ὕφος, τὴν ἠθικολογίαν, καταβάλλων μεγάλην προσπάθειαν διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν ποίησιν ἀπ' ὅλα τὰ πνευματικὰ ἐκεῖνα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἡ μουσική. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται ἡ ἀσάφεια τῶν στίχων του, αἱ ἀσυνταξίαι, αἱ παραδοξότητες τοῦ λεξιλογίου, ἡ ἀσυνάρτητος ἐπισώρευσις τῶν εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι προεκάλεσαν λυσσώδη πολεμικὴν ἐναντίον του καὶ ἠνάγκασαν μερικοὺς τῶν συγχρόνων του ν' ἀποκαλέσουν τὸν ποιητὴν «Σφίγγα τῶν Μπατινιὸλ» (Sphinx des Batignolles). Κατὰ τὰ δέκα πέντε ἰδίως τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Μαλλαρμὲ ὑφίσταται ζωηροτάτην τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βάγνερ, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ ὡς ὑπερτάτην μεγαλοφυΐαν καὶ διὰ τοῦτο προσπαθεῖ νὰ μυηθῇ εἰς τὰ μυστήρια τῆς βαγνερικῆς τέχνης. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτὴν ἐπιχειρεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὸ ποιητικὸν ἔργον ὡς μουσικὴν συμφωνίαν. «Τὸ βιβλίον, ἔγραφε, τὸ ἀληθινὸν βιβλίον, εἶναι μουσικὸν ὄργανον, ὄργανον πνευματικόν, διότι διὰ τῆς ἀναγνώσεώς του δημιουργεῖται εἶδός τι σιωπηλῆς συναυλίας ἐντὸς τοῦ πνεύματος τοῦ ἀναγνώστου... Ἡ ποίησις εἶναι πρὸ παντὸς μουσική». Τοιουτοτρόπως, θέλων νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν «ἐνορχήστρωσιν τοῦ λόγου», ἔγραψε τὸ συμφωνικόν του ποίημα: «Un coup de dès jamais n'abolira le hasard», τὸ ὁποῖον ἀνετυπώθη τῷ 1914 συμφώνως πρὸς τὴν γραφικὴν διευθέτησιν τοῦ χειρογράφου. Ὁ τίτλος τοῦ ποιήματος ἀποτελεῖ τὸ ἀρχικὸν μοτίβον· ἔπειτα αἱ διάφοροι λέξεις τοῦ τίτλου ἐπανέρχονται κατὰ διαστήματα εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου, τυπωμέναι μὲ κεφαλαῖα καὶ συνδέουσαι τοιουτοτρόπως τὸ ἀρχικὸν μοτίβον μὲ τὰς δευτερευούσας μελῳδίας τοῦ ποιήματος. Ἄλλαι λέξεις, τυπωμέναι μὲ μικρὰ ἢ μεγάλα τυπογραφικὰ στοιχεῖα, ἀναλόγως τῆς ἐκφραστικῆς των βαρύτητος καὶ ἀκολουθούμεναι ἀπὸ κενὰ λευκά, τὰ ὁποῖα ὑποτίθεται ὅτι ἀποτελοῦν τὰς παύσεις, δίδουν εἰς τὸ βιβλίον τὴν ὄψιν μουσικῆς συνθέσεως. Ὁ ἀναγνώστης ὀφείλει οὕτω ν' ἀκούῃ ἐν ἑαυτῷ, ἰδεωδῶς, τοὺς ἀτελευτήτους μουσικοὺς συνδυασμούς, τοὺς ὁποίους ὑποβάλλουν αἱ λέξεις.

Ὁ Μαλλαρμὲ ἐνεφανίσθη κατ' ἀρχὰς μὲ τὴν μετάφρασιν τοῦ «Κόρακος» τοῦ Πόε (1874). Κατόπιν ἔγραψε: «L' Après-Midi d' un Faune» (1876), εἰδύλλιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγραψε μουσικὴν ὁ De Bussy τῷ 1912, «Les Dieux antiques», νέα μυθολογία (1880), «Poésies complètes» (1887), «Les Poèmes d' Edgard Poë» (1888), «Pages» εἰς πεζὸν (1891), «Les Miens. Villiers de L' Isle-Adam» εἰς πεζὸν (1892), «Vers et Prose» (1893), «Divagation» εἰς πεζὸν (1895), «Un coup de dès jamais n' abolira le hasard» πεζὸν ποίημα (τελευταία ἔκδοσις 1914), «Poésies complètes» (ἔκδοσις πλήρης 1913), «Madrigaux inédits; Vers de circonstance»» (ἔκδ. 1920), «Stéphane Mallarmé et François Coppée», ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Jean Monval εἰς τὴν «Revue des Deux-Mondes» (10 Ὀκτωβρίου 1923), «Autobiographie de St. M.» (ἔκδ. 1924), «Igitur ou la Folie d' Elbehnon», ἀνέκδοτον πεζογράφημα, μετὰ προλόγου τοῦ Bonniot, γαμβροῦ τοῦ ποιητοῦ (1925). Ἐπίσης ἔγραψε διαφόρους προλόγους εἰς ἔργα φίλων του καὶ συνειργάσθη εἰς πλεῖστα περιοδικά.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν: «Ἡ ὀπτασία» ποίημα, ὑπὸ *Γ. Σημηριώτη* («Ἀνθολογία Γάλλων λυρικῶν ποιητῶν» 1913) καὶ τὸ «Χινοπωριάτικο παράπονο», δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν «Τέχνη» μετὰ σημειώματος περὶ τοῦ ποιητοῦ. Ἐπίσης «Τὸ περιοδικόν μας» (τ. 2, σελ. 113, 1900) ἐδημοσίευσε τὴν περὶ νεωτέρων Γάλλων ποιητῶν μελέτην τοῦ *H. de Régnier*, εἰς τὴν ὁποίαν ἀρκεταὶ σελίδες ἀφιερώνονται εἰς τὸν Μαλλαρμέ. Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μαλλαρμὲ ἔγραψαν ὡσαύτως: *Thibaudet*, «La Poésie de St. Mallarmé» (1912), *Soula*, «La Poésie et la pensée de St. M.» (1926), *Rauhut*, «Das romantische und musikalische in der Lyrik St. M» (1926). Ι. Ο

μαλλεῖνη (ἡ)· βλ. *μαλεΐνη*.

Μαλλὲ-ντὺ-Πὰν (Mallet du Pan), *Ἰάκωβος*. Ἑλβετὸς δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1749 παρὰ τὴν Γενεύην καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1800. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Γενεύῃ, χάρις δ' εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Βολταίρου διωρίσθη καθηγητής. Παραιτηθεὶς ταχέως ἐδέχθη νὰ συνεργασθῇ εἰς τὰ «Χρονικὰ» τοῦ Λενγκὲ καὶ ὅταν οὗτος ἐφυλακίσθη ἐξηκολούθησε μόνος τὴν ἔκδοσιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Λενγκὲ μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του τὸν κατηγόρησεν ὡς παραποιητήν, ὁ Μαλλὲ ἐξέδωκε τὰ «Ἱστορικά, πολιτικὰ καὶ φιλολογικὰ ὑπομνήματα» καὶ βραδύτερον συνεχώνευσεν αὐτὰ μετὰ τοῦ «Γαλλικοῦ Ἑρμοῦ», τοῦ ὁποίου ἀπὸ τοῦ 1788 ἦτο πολιτικὸς διευθυντής.

Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως συνετάχθη μὲ τὸ κόμμα τῶν βασιλοφρόνων καὶ ἐπολέμησε μετὰ πάθους τοὺς δημοκράτας. Τῷ 1791 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' εἰς Φραγκφούρτην ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τῶν Γερμανῶν πριγκίπων περὶ ἐπεμβάσεως αὐτῶν εἰς Γαλλίαν. Ἐν τῷ μεταξύ, ἀπαγορευθείσης τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος του, κατέφυγεν εἰς Γενεύην, ἀκολούθως εἰς Λωζάννην, Βρυξέλλας καὶ Βέρνην, ἐξακολουθῶν πάντοτε νὰ λιβελλογραφῇ κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐνεργείαις τοῦ Βοναπάρτου ἐξορισθεὶς ἐκ Βέρνης κατέφυγεν εἰς Ζυρίχην καὶ τῷ 1798 εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐξέδωκε τὸν «Βρεττανικὸν Ἑρμῆν». Τὰ ἔργα τοῦ Μαλλὲ εἶναι πολύτιμα ὄχι διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ διὰ τὰς ἐκτεθείσας εἰς αὐτὰ ἰδέας τῶν ἀντιπάλων της. Πλὴν τῶν ἐφημερίδων του ὁ Μαλλὲ ἐδημοσίευσε: «Σκέψεις περὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως», «Ὑπομνήματα καὶ ἀλληλογραφία», «Περὶ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Μάλλες *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἱεραπέτρου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης μὲ 1049 κατοίκους (1928). Εἰς ταύτην ἀνήκουσι καὶ ὁ συνοικισμὸς *Ἅγιος Γεώργιος* (μὲ 40 κατοίκους) καὶ ἡ μονὴ *Ἐξακουστὴ* (μὲ 4). Κεῖται ἐπὶ ὀρεινῆς τοποθεσίας τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τῆς Δίκτης, εἶναι δὲ εὔφορον εἰς ἔλαιον, οἶνον καὶ κηπευτὰ προϊόντα καὶ τρέφει πολλὰ ποίμνια. Ἔχει πολυτάξιον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Κατὰ τὸ 1823 ἐπυρπόλησε τὸ χωρίον ὁ διερχόμενος ἐξ αὐτοῦ Χασὰν πασᾶς. Ἐνταῦθα ἀναμφιβόλως ἔκειτο ἡ ἀρχαία *Μάλλα*, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα τόσον καθαρὰ διασῴζει τὸ σημερινὸν πολυάνθρωπον χωρίον. Ε. Γ.

Μαλλέσι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Βαλμάδας τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 94. Χ. Δ.

Μάλλης. Ἀδελφὸς τοῦ ἐξ Αἰτωλίας Τιτόρμου «τοῦ ὑπερφύντος Ἕλλησιν ἰσχύϊ», προσελθὼν εἰς Σικυῶνα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τυράννου Κλεισθένους, ἵνα συμμετάσχῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον προεκήρυξεν οὗτος προκειμένου νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον διὰ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀγαρίστην (Ἡροδ. VI, 127). Α. Θ. Σ.

μαλλὶ (τό)· δημοτ., ἔριον, μαλλὸς ἰδίᾳ τοῦ προβάτου, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν *τρίχα*· «μαλλὶ ψιλό, — χοντρό, — κοντό, — μακρύ», «ροῦντο μαλλὶ» ἐξαιρετικῆς ποιότητος διὰ τὴν λεπτότητα καὶ μαλακότητα· || αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ κόμη κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν τρίχωσιν τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἄλλου σώματος: «ἔχει ἄγρια μαλλιὰ καὶ δὲ στρώνουν μὲ τὸ χτένισμα», «μαλλιὰ μαλακά, — κατσαρά, — σγουρά», «ἄσπρισαν τὰ μαλλιά μου», «τὸν ἔπιασα —, τὸν τράβηξα ἀπὸ τὰ μαλλιά»· || παροιμ. «ὁ πνιγμένος ἀπὸ τὰ μαλλιά του πιάνεται» ὅτι ὁ ἄπελπις καὶ ματαιων ἐνεργειῶν δὲν ἀφίσταται· || «μακριὰ μαλλιὰ καὶ λίγη γνώση» ἀναφέρεται εἰς τὰς γυναῖκας ὅτι ἡ σύνεσις εἶναι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μακρὰν κόμην· || «ἐγίναμε μαλλιὰ κουβάρια» εὑρισκόμεθα ἐν διαστάσει· || «πιαστήκανε μαλλιὰ μὲ μαλλιὰ» διεπληκτίσθησαν σφοδρῶς· || «χρωστεῖ τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς του», «ἐξώδεψε τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς του» τόσον πολλὰ ὅσαι τρόπον τινὰ εἶναι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του· || «μαλλὶ ἔβγαλε ἡ γλῶσσά μου νὰ σὲ φωνάζω» (βλ. *μαλλιάζω*)· || συνεκδ. «τὸ μαλλὶ τῆς ἀγκινάρας» αἱ τρίχες αἱ ἀναπτυσσόμεναι εἰς τὰ ἐδώδιμα ἄνθη (κεφάλια) τῆς ἀγκινάρας: «οἱ ἀγκινάρες ἔκαμαν μαλλὶ καὶ δὲν τρώγονται».

— **μαλλιὰ** *τῆς Παναγίας [Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐπιθύμου* (βλ. λ.).

Μάλλια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1082.

— *[Ἱστορ.]* Τὸ χωρίον *Μάλλια* ὑπῆρξε κατὰ τὰς διαφόρους κρητικὰς ἐπαναστάσεις ἡ βάσις τῶν κατὰ τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου ἐπιχειρήσεων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τὸ θέατρον πλείστων μαχῶν. Ἐντεῦθεν ὡρμήθησαν οἱ Τοῦρκοι τῷ 1822 καὶ 1827, κατὰ δὲ τὸ 1868 ὁ Ἀρὶφ πασᾶς καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατέφυγεν αὐτόθι καὶ ὠχυρώθη· πλεῖσται μάχαι ἐπηκολούθησαν κατόπιν μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1869. Ἔκτοτε οὐδέποτε οἱ Τοῦρκοι κατώρθωσαν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὸ χωρίον τοῦτο διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις των.

— *[Ἀρχ.]* Πλησίον τοῦ χωρίου *Μάλλια* ἔκειτο ἀρχαιοτάτη πόλις ἀγνώστου ὀνόματος, ἀκμάσασα κατὰ τὴν Β' ἢ Γ' χιλιετηρίδα π. Χ. ὡς εἰκάζουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι ἐκ τῶν ἀνακαλυφθεισῶν ἐκεῖ μινωϊκῶν οἰκιῶν. Πρό τινων δεκαετηρίδων ὁ Ἰ. Χατζιδάκις ἀνεκάλυψε βορειανατολικῶς τοῦ χωρίου Μινωϊκὸν ἀνάκτορον, οὗτινος ἡ ἀνασκαφὴ παρεχωρήθη βραδύτερον εἰς τὴν Γαλλικὴν ἀρχαιολογικὴν σχολήν. Τὸ ἀνάκτορον ἐκεῖνο ἐκτίσθη κατὰ τὴν μεσομινωϊκὴν ἐποχὴν (2100—1580 π. Χ.), περὶ τὸ τέλος τῆς ὁποίας κατεστράφη. Μέχρι σήμερον (1931) ἔχει ἀποκαλυφθῆ τὸ κύριον μέρος τοῦ ἀνακτόρου, μὲ αὐλὰς καὶ κιονοστοιχίαν, εὐρεῖαν κλίμακα ἄγουσαν εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, δωμάτιον ἔχον τετράγωνον κίονα (θρησκευτικῆς ἴσως χρήσεως), ἀποθήκας τεχνικωτάτης κατασκευῆς κλπ. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἐσυλήθη πρὸ τῆς καταστροφῆς του, τὰ σπουδαιότερα δὲ τῶν ἐν αὐτῷ εὑρημάτων εἶναι μία κεφαλὴ σκήπτρου ἐκ σχιστολίθου, ἓν χρυσοκόλλητον ἐγχειρίδιον καὶ ἓν πελώριον βασιλικὸν ξίφος μετὰ λαβῆς χρυσοποικίλτου, κεκοσμημένης διὰ μεγάλων κόμβων ἐκ φυσικοῦ κρυστάλλου. Ν. ΚΛΣ

— **Μάλλια** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πάγου τῆς ἐπαρχίας Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 47. Χ. Δ.

μαλλιάζω· δημοτ., κάμνω, ἀποκτῶ μαλλί, τρίχωμα: «μάλλιασε τὸ πουλλί», ἀντίθ. «εἶναι ἀμάλλιαγο»· || φρ. «ἐμάλλιασε ἡ γλῶσσά μου νὰ σὲ φωνάζω, — νὰ σὲ συμβουλεύω», ἄλλως «ἔβγαλε μαλλὶ —», ᾆσμ. «καὶ θὰ μαλλιάσῃ ἡ γλῶσσά σου ρωτῶντας τοὺς διαβάτες».

Μαλλιαράκης, *Μᾶρκος*· βλ. *Μαλιαράκης*.

μαλλιαρίζω· μιμοῦμαι τοὺς μαλλιαρούς, τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἀκράτου δημοτικῆς, ἀρέσκομαι εἰς τὴν χρῆσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἢ δημοτικῶν στοιχείων.

μαλλιαρισμὸς (ὁ)· τὸ ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς γλώσσης κίνημα· ἡ χρησιμοποίησις ἀκροτήτων ἐν τῇ δημοτικῇ γλώσσῃ (βλ. λ. *μαλλιαρός*).

μαλλιαρόκωλος, *—η, —ο*· δασύπρωκτος· || ἐπὶ τὸ ἀστειότερον πρὸς παῖδας: «βρὲ μαλλιαρόκωλε, κάθισε φρόνιμα».

μαλλιαρός, *—ή, —ό*· δημοτ., ὁ ἔχων πολλὰ μαλλιά, πολὺ πυκνὸν τρίχωμα, τριχωτός: «τὸ στῆθός του εἶναι μαλλιαρό», «ἔχει πόδια μαλλιαρά»· || μεταφ. προσηγορία τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀκράτου δημοτικῆς γλώσσης καὶ ἰδίᾳ τῶν πλαττόντων νέας λέξεις κατὰ τὴν γραμματικὴν ἐκείνης.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἐκλήθησαν *μαλλιαροὶ* ἐν τῇ νεοελληνικῇ λογοτεχνίᾳ, εἰρωνικῶς, οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ πεζογράφοι, οἱ ὁποῖοι ἐχρησιμοποίουν εἰς τὰ ἔργα των τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ καθαρεύοντος λόγου, τοὺς *καθαρευουσιάνους*. Ἡ σκωπτικὴ ὀνομασία, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ ἀπώλεσε τὸν σκωπτικόν της χαρακτῆρα, ἐδόθη τυχαίως κατὰ τὸ 1898 ὑπὸ τοῦ δημοσιογράφου καὶ λογοτέχνου Ἰ. Κονδυλάκη εἰς τοὺς συνεργά-

Digitized by Google

τας τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Ἡ τέχνη», οἱ ὁποῖοι ἔτρεφον μακρὴν κόμην, εἰπόντος «νὰ ἡ μαλλιαρὴ φιλολογία», ὅταν εἶδε ποτε αὐτοὺς διερχομένους. Ὁ χαρακτηρισμὸς μετεδόθη ταχύτατα καὶ ἐπειδὴ τὸ περιοδικὸν «Ἡ Τέχνη» ἐγράφετο εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἤρχισε νὰ σημαίνῃ τοὺς γράφοντας εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην λογοτέχνας. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἔννοια ἐπεξετάθη ἀπὸ τοῦ κινήματος τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ὅπερ ἦτο νεωτεριστικὸν κίνημα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ εἰς κάθε ἄλλο τοιοῦτο κίνημα εἰς τὸν τομέα τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀκόμη, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δηλοῖ κάθε δυσνόητον, καὶ βραδύτερον, κάθε ἀντεθνικόν, ἄθρησκον, ἀνήθικον κλπ. εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος καὶ νὰ ἀντικαθιστᾷ τὸν ὅρον *νεωτεριστικός*. Ἐκ τοῦ μαλλιαρὸς προῆλθε καὶ τὸ *μαλλιαρισμός*, ὅπερ σημαίνει τὸ ὑπὲρ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην κίνημα καὶ κατ' ἐπέκτασιν κάθε νεωτεριζον κίνημα, καὶ ὁ κομμουνισμός, διότι οἱ ὀπαδοὶ του χρησιμοποιοῦν τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ πρὸς εὐκολωτέραν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν των. Ὅταν ὅμως ἡ δημοτικὴ ἐπεκράτησεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἀπετέλεσε πλέον ἀναμφισβήτητον πραγματικότητα, ὁ ὅρος μαλλιαρισμὸς εἰδικεύθη πρὸς δήλωσιν ὄχι τοῦ καθόλου δημοτικιστικοῦ κινήματος, ἀλλὰ μόνον τῶν ἀκροτήτων αὐτοῦ εἰς τὸ τυπικὸν κυρίως μέρος τῆς γλώσσης. Οὕτως ἡ δημοτικὴ γλῶσσα διεκρίθη εἰς *μαλλιαρὴν* καὶ *δημοτικὴν* καὶ μαλλιαρὴ μὲν ὠνομάσθη (ἀναλόγως τῶν ἀντιλήψεων περὶ γλωσσικῆς ὁμαλότητος τοῦ χρησιμοποιοῦντος τὴν λέξιν) ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία ἔχει ξενιζούσας ἀκρότητας (καὶ ὡς τοιαύτη ἐθεωρήθη π. χ. ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησεν ὁ Ἰ. Ψυχάρης εἰς τὰ ἔργα του), δημοτικὴ δὲ ἡ ὁμαλὴ κοινὴ λαλουμένη, ἡ ὁποία δεικνύει καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς λογίας παραδόσεως ἐνιαχοῦ. Ἐκ τῶν λέξεων μαλλιαρὸς καὶ μαλλιαρισμὸς ἐπλάσθησαν καὶ τὰ σύνθετα *μαλλιαροκομμουνιστὴς* καὶ *μαλλιαροκομμουνισμὸς* κατὰ τὴν περίοδον τῆς δικτατορίας τοῦ Παγκάλου, ὁπότε ὁ ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἀγὼν εἶχε κατὰ μέγα μέρος περιέλθει εἰς χεῖρας κομμουνιστῶν, ἢ συνεχέετο (ἐκ προθέσεως συνήθως) πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν κομμουνιστῶν. —Ω

μαλλιαρωσύνη (ἡ)· ἡ αἵρεσις, τὸ γλωσσικὸν δόγμα τῶν μαλλιαρῶν, μαλλιαρισμός || τὸ σύνολον τῶν μαλλιαρῶν, οἱ μαλλιαροί, οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀκράτου δημοτικῆς γλώσσης.

Μαλλικόλο (Mallicolo) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, μία τῶν Νέων Ἑβρίδων. Ἔχει ἔκτασιν 2.268 τ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸν 10.000 κατ. Μ. Ν. Δ.

Μάλλινγκ (Malling), *Γιέργκεν*. Δανὸς μουσουργὸς καὶ ὀργανοκρούστης (1836—1907), συνθέσας ἀρκετὸν ἀριθμὸν μελοδραμάτων, μελῳδιῶν, τεμαχίων διὰ κλειδοκύμβαλον κλπ. Ὑπῆρξε φανατικὸς ὀπαδὸς τῶν θεωριῶν τοῦ Σεβὲ καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ χρησιμοποιηθείσης σημειογραφίας δι' ἀριθμῶν κλπ.

— **Μάλλινγκ** (Malling), *Ὄθων-Βάλντεμαρ*. Δανὸς μουσικὸς (1848—1915), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων συνθετῶν τῆς Δανίας, ἔγραψε μίαν συμφωνίαν, μίαν φαντασίαν διὰ βιολίον καὶ ὀρχήστραν, ἓν κοντσέρτο διὰ κλειδοκύμβαλον, μίαν εἰσαγωγήν, διάφορα ἔργα διὰ χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν, πρελούντια καὶ συμφωνικὰς εἰκόνας δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον κτλ. Γ. Σ.

μάλλινος, —η, —ον· ὁ ἐκ μαλλίου κατεσκευασμένος, ὑφασμένος: «μάλλινον ὕφασμα».

μαλλίον (τό)· ὁ καθαρεύων τύπος τοῦ *μαλλὶ* (βλ. λ.).

μαλλιοξαίνω· *ἰδιωματ.* ξαίνω μαλλιά: «ἔλα τὸ βράδυ νὰ μαλλιοξάνωμε».

Μάλλιος, *Βασίλειος*. Πολιτικὸς γεννηθεὶς ἐν Χαλκίδι τῷ 1881. Ἐσπούδασε νομικά, τῷ δὲ 1923 ἐξελέγη πληρεξούσιος εἰς τὴν Δ' ἐν Ἀθήναις ἐθνικὴν συνέλευσιν. Ἐπὶ κυβερνήσεως Παγκάλου ἐγένετο ὑφυπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, καὶ διετέλεσε τοιοῦτος καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν Εὐταξία. Θ. Β.

μάλλιος (ὁ) (Mallius) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλασματοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀβικουλιδῶν*, περιλαμβάνον θαλάσσια ζῷα μὲ ὄστρακον ἐπίμηκες, λεπτόν, περιελισσόμενον, δίθυρον. Ὁ πούς εἶναι μικρὸς καὶ φέρει κατὰ τὸ ἄκρον του βύσσον, δι' οὗ τὸ ζῷον προσκολλᾶται ἐπὶ διαφόρων στερεῶν ἀντικειμένων. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

μαλλιοτράβηγμα (τό)· ἡ ἐνέργεια τοῦ μαλλιοτραβῶ, τράβηγμα ἀπὸ τὰ μαλλιά, διαπληκτισμός, φιλονικία, μάλωμα: «ἄρχισαν τὰ μαλιοτραβήγματα».

μαλλιοτραβῶ, καὶ — *τραβάω*, *ἐ)μαλλιοτράβηξα— ἐ)μαλλιοτραβήχτηκα*· τραβῶ ἀπὸ τὰ μαλλιὰ βαναύσως: «κάθε μέρα τὴν μαλλιοτραβάει» || συνήθ. παθ. *μαλλιοτραβιοῦμαι* εἰς τὸν πληθ. ἀλληλοπαθῶς, ἐπὶ τῶν διαπληκτιζομένων εἴτε διὰ τῶν χειρῶν εἴτε διὰ λόγων: «*καθε μέρα μαλλιοτραβιοῦνται*».

μαλλιόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀδίαντος ἡ κόμη τῆς Ἀφροδίτης*.

Μαλλιῶν *κόλπος [Παραλ. Γεωγρ.]*. Κόλπος τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς Κρήτης, καθ' ἣν ἀποσβέννυνται αἱ ΒΔ. κλιτύες τῶν ὀρέων τοῦ Μεραμβέλλου. Διανοίγεται ἐν τῇ μεταξὺ Σίσι καὶ Ἀποσελέμη χώρᾳ δυτικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Τραπάνι (πλάτ. 35°20'45" Β., μῆκ. 25° 41' 10" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia eastern portion) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Χερσόνησος, 14 μίλ. Δ. ΒΔ., τῆς εἰσχωρήσεώς της ὅμως μὴ ὑπερβαινούσης τὰ 3 μίλ. Σ. Ε. Λ.

μαλλοβάμβακος, —η, —ον· ὁ ἐκ μαλλίου καὶ βάμβακος κατεσκευασμένος, ὑφασμένος: «μαλλοβάμβακον ὕφασμα,—νῆμα».

Μάλλοι (οἱ) *[Γεωγρ.]* βλ. *Μαλιός*.

Μαλλοί (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἀνδρεῖον καὶ πολεμικὸν «ἔθνος Ἰνδικὸν τῶν Ἰνδῶν αὐτονόμων» (*Ἀρρ*. Ἀνάβ ΣΤ' 6, 1), κατοικοῦν τὰ ΒΔ. τῶν ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, μεταξὺ τοῦ Ἀκεσίνου (Τζενάμπ) καὶ Ὑφάσεως (Sutledje), παραποτάμων τοῦ Ἰνδοῦ. Ἐκστρατεύσας κατ' αὐτῶν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τῷ 326 π. Χ. ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσάν των, ταυτιζομένην πρὸς τὴν νῦν *Μουλτὰν* (Multan) τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Πεντζάπ. Α. Θ. Σ.

Μάλλοια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θεσσαλικῆς Περαιβίας, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τιταρησίου ποταμοῦ (Εὐρώπου). Κατά τινας τοποθετεῖται παρὰ τὸ χωρίον *Βλαχογιάννη* τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνος, ὅπου σῴζονται ἴχνη ἀρχαίας οἰκήσεως. Α. Θ. Σ.

μαλλοκέφαλα (τά)· τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς, συνήθ. μεταφ. «ἐπλήρωσε —, ἐξώδευσε τὰ μαλλοκέφαλά του», δηλαδὴ τόσα πολλὰ ὅσαι εἶναι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του.

μαλλοκοπιοῦμαι· ἰδιωματ., ἄλλως *μαλλοτραβιοῦμαι* (βλ. *μαλλοτραβῶ*).

μαλλομέταξος, —η, —ον· ὁ ἐκ μαλλίου καὶ μετάξης κατεσκευασμένος, ὑφασμένος: «μαλλομέταξον ὕφασμα, — φόρεμα».

μᾶλλον· ἐπίρρ. συγκριτ. τοῦ *μάλα*· περισσότερον, εἰς μεγαλύτερον βαθμόν· λέγεται συνήθως μετὰ ὀνόματος ἐπιθετικῆς ἐννοίας πρὸς δήλωσιν συγκριτικοῦ βαθμοῦ: «ὁ μᾶλλον εὐτυχής, — ἐπιμελής», «οἱ μᾶλλον ζημιωθέντες, — τιμηθέντες» || πιθανώτερον, βεβαιότερον, ἀληθέστερον: «μᾶλλον ζημίαν εἶχε παρὰ κέρδη ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως» || διὰ τοῦ «ἢ μᾶλλον» ἢ «μᾶλλον δὲ» ὡς ἐπανορθωτικοῦ: «εἶπατέ του ὅτι τὸν παρακαλῶ νὰ ἔλθῃ ἢ μᾶλλον ὑποδείξατέ του ὅτι πρέπει νὰ ἔλθῃ» || ἐπιτείνεται διὰ τοῦ *ἔτι* ἢ *πολὺ* ἢ *πολλῷ*: «ἐπειδὴ εἶναι πλούσιος, ὀφείλει ἔτι μᾶλλον νὰ εἶναι γενναιόδωρος» || «κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον» ἢ «κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον» ὁπωσδήποτε, ἐπάνω-κάτω: «εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πλούσιος,—εὐτυχής, — δυστυχὴς κττ.» || «ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον» ἢ «ἀεὶ ἐπὶ μᾶλλον» κατ' αὔξοντα βαθμόν: «ἐπιμελεῖται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον».

μαλλοξάνω· ἰδιωματ. Πόντ., ξαίνω μαλλιά || μαδῶ.

Μαλλὸς (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις Κιλικίας τῆς Πεδινῆς πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πυράμου (Γιαϊχοὺν Τσάϊ) (*Πτολεμ*. Ε, η, 4. *Σχόλ. Καρυανδ*. 102). Τὸ ἐθνικὸν *Μαλλώτης*. Ἐκτίσθη ἐπὶ ὑψώματος ἐγγύτατα τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τῶν ἐκ Τροίας κατελθόντων Ἀμφιλόχου καὶ Μόψου τοῦ μυθολογουμένου υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Μαντοῦς.

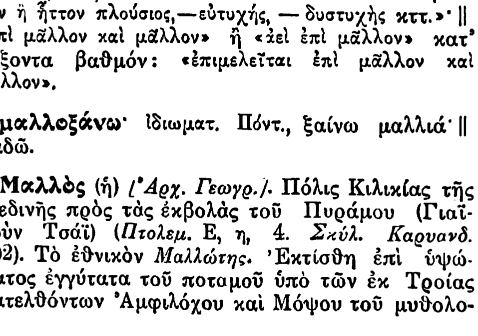

Νόμισμα τῆς Μαλλοῦ.

Ὁ Ἀμφίλοχος θελήσας νὰ ἐπανέλθῃ καὶ παραμείνῃ ὁριστικῶς εἰς Ἄργος, ἐξεχώρησε τὰ κυριαρχικά του ἐπὶ τῆς Μαλλοῦ δικαιώματα εἰς τὸν Μόψον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὅμως ἐξεδιώχθη κακῶς ὅτε ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Μαλλόν· τοσοῦτον δὲ μῖσος ἀνεπτύχθη μεταξὺ αὐτῶν, ὥστε ἐν μονομαχίᾳ ἀλληλοεφονεύθησαν. Οἱ συμπολῖται των ἔθαψαν αὐτοὺς μακρὰν ἀλλήλων, ὥστε ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ ἑνὸς νὰ μὴ φαίνεται ὁ τοῦ ἑτέρου· ἐσφζοντο δὲ ἀμφότεροι οἱ τάφοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος (ΙΔ', 675, 676). Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἀφήσας εἰς τὸν Φιλώταν τὸ ἱππικόν του, ὅπως τὸ ὁδηγήσῃ διὰ τοῦ Ἀληΐου πεδίου κατὰ τῆς Ἰσσοῦ, ἐστάθμευσεν εἰς Μαλλὸν μετὰ τοῦ πεζικοῦ του καὶ τῆς βασιλικῆς ἴλης, ἀφοῦ ἔθυσε τῇ Μαγαρσαίᾳ Ἀθηνᾷ καὶ προσέφερε θυσίαν ἐναγισμοῦ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀμφιλόχου. Ἡ πόλις ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου πρὸς καταμερισμὸν τῶν στρατευμάτων του «πρὸς παραχειμασίαν, μετὰ δύσιν Ὠρίωνος», ἐκυριεύθη ὅμως ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου λαφυροπωλήσαντος τοὺς παραμείναντας. Ἐπίσης ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου κατὰ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον πρὸς ἐγκατάσιν τῶν πειρατῶν ἐκείνων, περὶ ὧν ἐμόρφωσε τὴν γνώμην ὅτι «οὐχ' ὑπὸ μοχθηρίας, ἀλλ' ἀπορίᾳ βίου ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν» (*Ἀππιαν*. Μιθριδ. πόλ. 96). Ἀναφέρεται ὡσαύτως κατακλυσμὸς τῶν περὶ τὴν πόλιν κτημάτων τῶν κατοίκων, τεχνουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας Ἀριαράθου τοῦ Φιλαδέλφου, δν ὅμως οἱ Μαλλῶται ὑπεχρέωσαν εἰς ἀποζημίωσιν. Κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν περίοδον ἡ πόλις ἤκμασεν, ἐκ ταύτης δὲ κατήγετο ὁ περίφημος γραμματικὸς Κράτης. Ἔχουσα ἐπίνειον τὴν *Μάγαρσα*, ἐκαλεῖτο κατὰ τὸν Ἱεροκλέα *Μάλλος*, ταυτιζομένη τανῦν πρὸς τὴν τοποθεσίαν τὴν ἀποτελοῦσαν τὸ ὑψίπεδον τοῦ ἀκρωτηρίου *Καραδὰς Μπουρνοῦ* (πλάτ. 36° 33' Β., μῆκ. 35° 20' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 337: Kara Bournu to Karadash Burnu). Σ. Ε. Λ.

μαλλοῦσα, —ας (ἡ)· δημοτ., γυνὴ ἔχουσα πολλὰ μαλλιά, πλουσίαν κόμην, πβλ. *ξανθομαλλοῦσα, μαυρομαλλοῦσα*.

μαλλούσης (ὁ) οὐδ. *μαλλούσικο*· ὁ ἔχων πολλὰ μαλλιά, πλουσίαν κόμην: «μαλλούσικο παιδὶ» (ἐκ τοῦ *μαλλοῦσα* (βλ. λ.).

μαλλοφάγα (τά) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ρυγχωτῶν*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους ἔντομα μὲ σῶμα ἀρκετὰ πεπιεσμένον καὶ κυρτὸν κατὰ τὴν ραχιαίαν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν τὰ πλεῖστα ζῶσι παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων θηλαστικῶν ζῴων. Δ. Ν. Π.

Μάλλυ (Mally), *Ἐρνέστος*. Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1879, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Γκρὰτς ἀπὸ τοῦ 1923. Ἔγραψεν: «Ἀντικειμενολογικὰς θεωρητικὰς βάσεις τῆς λογικῆς καὶ τῆς τέχνης τοῦ λογικεύεσθαι» (1912), «Βασικοὶ νόμοι τοῦ πρέπειν· στοιχεῖα τῆς λογικῆς τῆς βουλήσεως» (1926). Ὀπαδὸς τοῦ Μαϊνονγκ, διδάσκει τὴν θεωρίαν τοῦ ἀντικειμενισμοῦ, προσπαθῶν δι' αὐτῆς νὰ δώσῃ τὴν ἁρμόζουσαν θέσιν καὶ εἰς τὰ πραγματικὰ καὶ εἰς τὰ νοητὰ ἀντικείμενα. Μετὰ τοῦ Α. Μαϊνονγκ ἐξέδωκε τὸ ἔργον: «Θεμελίωσις τῆς γενικῆς θεωρίας τῶν ἀξιῶν» (1922). —Ω

μάλλωμα, *μαλλώνω*· ἀντὶ *μάλωμα*, *μαλώνω* (βλ. λ.).

Μάλλωσις, *Ἰωάννης Ἡρ*. Δημοσιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Ἑρμιόνῃ τῷ 1890. Μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους ἐγένετο εἰσηγητὴς καὶ τῷ 1914 διευθυντὴς τοῦ γραφείου τύπου Θεσσαλονίκης. Διετέλεσεν εἶτα ὑποδιοικητὴς τῶν ἐπαρχιῶν Κιλκὶς καὶ Ἐδέσσης. Τῷ 1920 διωρίσθη διευθυντὴς τῶν γραφείων τῆς βουλῆς, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1922. Ἔγραψε περὶ Κ. Ἔσσλιν καὶ Ἰ. Δραγούμη τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μάρτυρες» καὶ τὴν «Πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ Δημητρίου Γούναρη» εἰς δύο τόμους. Τῷ 1924 ἐξέδωκε τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐπιθεώρησιν «Νέα Ἐποχή», ἧς ἡ ἔκδοσις διεκόπη τῷ 1929.

Μαλλωτὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ραψομματίου τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον, ὠνομάζετο δὲ πρότερον *Τσαπόγα*. Κάτ. (1928) 217. Χ. Α.

μαλλωτός,—ή,—όν· ὁ ἔχων μαλλούς, τριχωτός.

μαλλωτὸς (ὁ) (Mallotus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαδιοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους καὶ δένδρα ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν 70 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *μαλλωτὸς ὁ ἰαπωνικὸς* (Mallotus japonicus) θάμνος ἀρκετοῦ ἀναστήματος, καλλιεργούμενος πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον, *μαλλωτὸς ἡ φιλιππῖνος* (Mallotus philippinensis ἰθαγενὴς θάμνος τῶν Φιλιππίνων νήσων, ἐξ οὗ λαμβάνεται ἡμιυδαρὴς τις οὐσία, ἥτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *καμάλα* καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς βαφικὴ οὐσία τῆς μετάξης, ἀποδίδουσα ὡραῖον χρῶμα, καὶ ἐν τῇ φαρμακευτικῇ ὡς φαρμακον ἀνθελμινθικόν. Δ. Ν. Π.

Μάλμαι (Malmö) *[Γεωγρ.]*. Πόλις παράλιος τῆς Σουηδίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Μαλμαίους (Malmöhus), κειμένη ἀπέναντι τῆς Κοπεγχάγης, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἐρεσ. Κάτ. 118.535. Εἶναι σπουδαῖος σιδηροδρομικὸς κόμβος καὶ μία τῶν βιομηχανικωτέρων πόλεων

Digitized by Google

τῆς Β. Εὐρώπης. Ἔχει καλὴν ῥυμοτομίαν, πολλὰ ὡραῖα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ κτήρια, παλαιὸν φρούριον, ὅπερ χρησιμεύει σήμερον ὡς φυλακή, ὡραῖον δημόσιον κῆπον, ἔφιππον ἀνδριάντα τοῦ Καρόλου Γουσταύου, σχολὴν τεχνικὴν καὶ ναυτικήν, πλείστας τραπέζας, λιμένα τεχνητόν, οὗτινος ἡ κίνησις ἀνέρχεται εἰς 4 ½ ἑκατομμύρια τόννων ἐτησίως. Παράγει ὑφάσματα, μηχανάς, σιμέντον, διϋλιστήρια σακχάρεως, σιγαρέττα, σοκολάταν καὶ πλεῖστα ἄλλα εἴδη, ὧν γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή. Ἀναφέρεται τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα ὡς Malmhauge ἢ μὲ τὴν λατινικὴν ὀνομασίαν Malmogia καὶ κατέχει σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Σκανδιναυϊκῶν χωρῶν. Ὑπὸ τῶν Σουηδῶν κατελήφθη τῷ 1658

Μ. Ν. Δ.

Μαλμαιζὸν (Malmaison) */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς Γαλλίας περὶ τὸν Σηκουάναν καὶ εἰς ἀπόστασιν 13 χλμ. ἀπὸ τῶν Παρισίων. Ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται ὁμώνυμος πύργος, κτισθεὶς τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα καὶ ἀγορασθεὶς τῷ 1798 ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνας, ὑφ᾽ ἧς ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἀνάκτορον. Μετὰ τὸ διαζύγιόν της ἀπεσύρθη ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἀπέθανε (1814). Ὁ Μέγας Ναπολέων παρέμεινεν ἐν αὐτῷ ἐπὶ πενθήμερον, μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Βατερλώ. Πλεῖστα ἔργα τέχνης καὶ ἀρχαιότητες, εὑρισκόμενα εἰς τὰ διάφορα διαμερίσματα τοῦ ἀνακτόρου, ἐξηφανίσθησαν κατὰ καιρούς. Μ. Ν. Δ

— */Στρατ. Ἱστορ./* Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων, ἐγένετο ὑπὸ τῶν Γάλλων τὴν 21 Ὀκτωβρίου ἀπόπειρα ἐξόδου πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Μαλμαιζόν. Ἡ ἔξοδος αὕτη φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀγὼν Μαλμαιζόν. Τὴν χαραυγὴν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἤρχισαν οἱ Γάλλοι σφοδρότατον πῦρ πυροβολικοῦ ἐκ τοῦ ὑψώματος Βαλεριὰν ἐναντίον τῶν γραμμῶν τοῦ γερμανικοῦ μετώπου Rueil — Μαλμαιζὸν — Buzenval, ὀλίγον δὲ βραδύτερον ἐξώρμησε τὸ 14ον γαλλικὸν σῶμα στρατοῦ διὰ τριῶν φαλάγγων ἐναντίον τοῦ μετώπου τούτου, καὶ κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν Μαλμαιζὸν καὶ τὸ Μπύζενβαλ. Προχωρήσαν ὅμως πρὸς δυσμάς, προσέκρουσεν ἐπὶ τῆς κυρίας ἀμυντικῆς τοποθεσίας τοῦ ἐν λόγῳ γερμανικοῦ μετώπου, κατεχομένου ὑπὸ μεραρχίας τοῦ 5ου σώματος στρατοῦ· ἐπηκολούθησε τότε σφοδρότατος ἀγών, καθ᾽ ὃν ἠδυνήθησαν οἱ Γάλλοι νὰ συγκρατηθῶσιν ἐπὶ τῶν ἄρτι καταληφθεισῶν θέσεων. Ἀλλὰ μετ᾽ ὀλίγον ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῆς μαχομένης γερμανικῆς μεραρχίας ὁλόκληρον τὸ 5ον σῶμα στρατοῦ, ὁπότε ἠναγκάσθησαν οἱ Γάλλοι νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν ἐκ νέου εἰς τὰς θέσεις ἐξορμήσεως. Ν. Θ. Κ.

—**Μαλμαιζὸν** (Malmaison). Παλαιὸν γαλλικὸν φρούριον ἐν τῷ νομῷ τοῦ Αἲν καὶ ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Σεμὲν-ντὲ-Ντάμ, καταληφθὲν τῷ 1914 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ὑφ᾽ ὧν καὶ ὠχυρώθη, καὶ ἀνακτηθὲν τῷ 1917 ὑπὸ τῶν Γάλλων.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (φθινόπωρον τοῦ 1917), εὑρέθησαν οἱ Γερμανοὶ (στρατεύματα τοῦ συγκροτήματος στρατιῶν τοῦ Κρόνπρινιτζ) κατέχοντες ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου Σεμὲν-ντὲ-Ντὰμ ἐξέχουσαν, ἧς ἡ κορυφὴ ἔφθανε πρὸς νότον μέχρι τῆς περιοχῆς Laffaux—Μαλμαιζόν. Ἐκ τῆς ἐξεχούσης ταύτης ἐπεκράτουν πλευρικῶς ἐφ᾽ ὅλου τοῦ μήκους τοῦ γαλλικοῦ μετώπου, τοῦ διήκοντος ἀκριβῶς ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς (καθ᾽ οἵαν δηλαδὴ κατεύθυνσιν διήκει τὸ ὀροπέδιον Σεμὲν-ντὲ-Ντάμ).

Οἱ Γάλλοι ἐπιδιώκοντες ν᾽ ἀπωθήσωσι τοὺς Γερμανοὺς ἐκ τῆς ἐξεχούσης ταύτης, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀποστερήσωσιν αὐτοὺς τῶν ῥηθέντων πλεονεκτημάτων, ἀποκτήσωσι δ᾽ οὗτοι τοιαῦτα διὰ τῆς πλευρικῆς ἐπικρατήσεως ἐπὶ τῶν Γερμανῶν καὶ συγχρόνως διὰ τῆς θέας τῶν νώτων των κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος Aillete, προπαρεσκεύασαν καὶ ἐμελέτησαν ἐπίθεσιν (ἡ ἐκπαίδευσις τῆς ἐπιθέσεως ταύτης ἐγένετο ἐπὶ ἐδάφους πρὸς τὰ ὀπίσω, ὀργανωθέντος ὁμοίως πρὸς τὸ πραγματικόν), διεξαχθεῖσαν κατὰ τὰς 23—26 Ὀκτωβρίου 1917, καὶ φερομένην ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάχη τοῦ Μαλμαιζόν. Ἀφοῦ ἐξετελέσθη βομβαρδισμὸς (προπαρασκευὴ) ἐκ μέρους τοῦ γαλλικοῦ πυροβολικοῦ, διαρκέσας 6 συνεχῆ ἡμερονύκτια, ὅστις κατέστρεψε τελείως τὰς γερμανικὰς ἀμυντικὰς ὀργανώσεις καὶ ἀπηγόρευσε πάντα ἀνεφοδιασμόν, ἐξώρμησε τὴν χαραυγὴν τῆς 23ης Ὀκτωβρίου ἡ 10η γαλλικὴ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Maistre (3 σώματα στρατοῦ) ὑποστηριζομένη ὑπὸ ἰσχυρῶν ἀεροπορικῶν μονάδων, βομβαρδιζουσῶν τὰς γερμανικὰς γραμμὰς ἀπὸ μικροτάτου ὕψους, ἐναντίον τοῦ γερμανικοῦ μετώπου τοῦ διήκοντος ἀπὸ Allemant μέχρι τοῦ Royère, ἀναπτύξεως 12 περίπου χιλιομέτρων· μετὰ ἀγῶνας δὲ σκληρούς, καθ᾽ οὓς μάλιστα γαλλικαί τινες μεραρχίαι, ὄχι μόνον ἐπανῆλθον εἰς τὰς θέσεις ἐξορμήσεώς των, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν εἰπεῖν διελύθησαν ὑπὸ τῆς ἰσχυροτάτης πιέσεως τῶν γερμανικῶν ἀντεπιθέσεων, κατώρθωσεν ἡ στρατιὰ αὕτη νὰ φθάσῃ τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας μέχρι τοῦ ὕψους τῆς γραμμῆς Allemant-Vaudesson-Chavignon. Κατὰ τὴν 24ην Ὀκτωβρίου οἱ Γάλλοι ἐλάχιστα προήλασαν, τὴν ἑπομένην ὅμως ἔφθασαν οὗτοι μέχρι τοῦ δάσους Πινὸν καὶ τοῦ Pargny, διαρκούσης δὲ τῆς 26ης μέχρι τῆς διώρυγος (Ailette-Aisne). Μετὰ τὴν ἀπώθησιν ταύτην, εὑρέθησαν οἱ Γερμανοὶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκκενώσωσιν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ ὀροπέδιον Σεμὲν-ντὲ-Ντὰμ

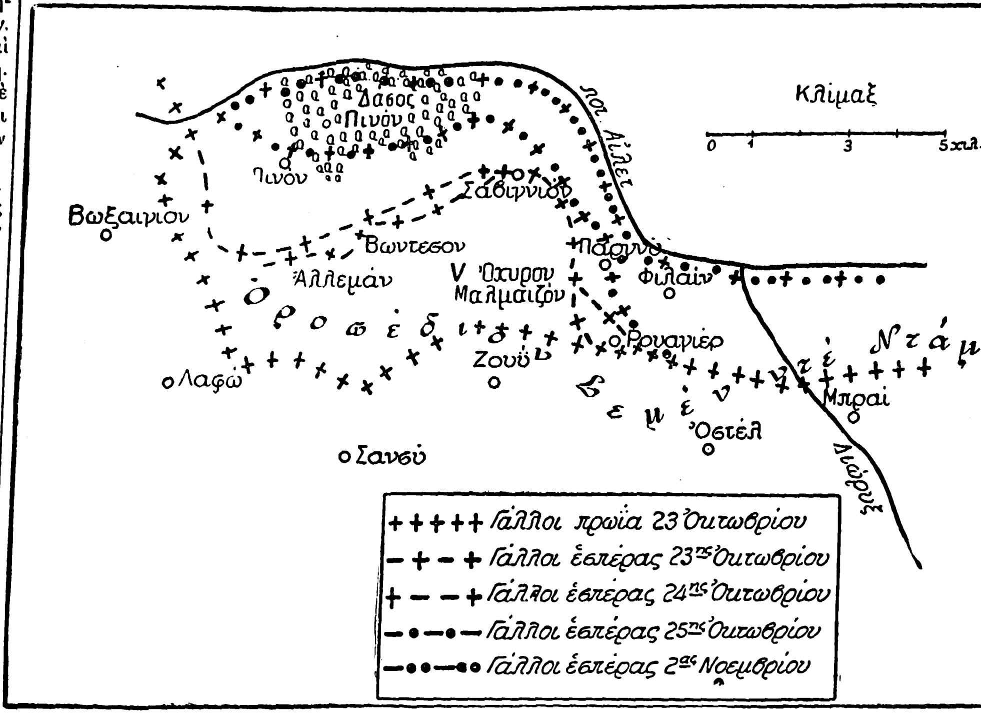

Μάχη Μαλμαιζὸν 23—26 Ὀκτωβρίου 1917.

καὶ νὰ συμπτυχθῶσι βορείως τοῦ Αἰλέτ, τοῦθ᾽ ὅπερ συνετελέσθη κατὰ τὰς 1ην καὶ 2αν Νοεμβρίου 1917. Οἱ Γερμανοὶ ἀπώλεσαν 40 000 ἄνδρας τεθέντας ἐκτὸς μάχης, 200 πυροβόλα καὶ 12.000 συλληφθέντας αἰχμαλώτους. Ἡ μάχη αὕτη ἔχει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: 1) ὅτι ἐντὸς 4 ἡμερῶν ἐπετεύχθη προχώρησις μέχρι βάθους 6 περίπου χιλιομέτρων, τοῦθ᾽ ὅπερ εἶναί τι ἀσύνηθες εἰς ἀγῶνας ἐναντίον ἰσχυρῶς ὠργανωμένων ἀντιπάλων τοποθεσιῶν· 2) οἱ Γάλλοι εἶχον πυκνότητα ἑνὸς πυροβόλου ἀνὰ 7 μέτρα μετώπου. Ν. Θ. Κ.

Μάλμανν (Mahlmann), ***Σίγκφριντ-Αὔγουστος.*** Γερμανὸς ποιητής (1771—1826). Ἀφοῦ ἐσπούδασε νομικὰ καὶ φιλολογίαν, διετέλεσε δημοσιογράφος (διευθυντὴς τῆς «Zeitung für die elegante Welt» ἀπὸ τοῦ 1805 καὶ τῆς «Leipziger Zeitung» 1810—1818), ἐπιδοθεὶς ἐν τέλει εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Ποιήματα» (1825), πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων μελοποιηθέντα κατέστησαν λαϊκὰ τραγούδια, «Θέατρον ἀνδρεικέλων» (1806), «Ὁ Ἡρώδης πρὸ τῆς Βηθλεέμ» (παρῳδία τῶν «Οὐσσιτῶν» τοῦ Κότσεμπου, 1803), «Διηγήματα καὶ μῦθοι» (2 τόμ., 1802). Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν εἰς 8 τόμους (1839—1840). Γ. Ε. Κ.

Μαλμεντὺ (Malmedy) */Γεωγρ./.* Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ τῆς Λιέγης. Ἔχει ἐργοστάσια δερματοποιίας, χαρτοποιίας, χημικῶν προϊόντων κλπ. Εἰς τὰ πέριξ τοῦ Μαλμεντὺ εὑρίσκονται σιδηροῦχοι μεταλλικαὶ πηγαί. Κάτ. 5.278.

Μέχρι τοῦ 1920 ἡ πόλις ἀνῆκεν εἰς τὴν Πρωσσίαν, περιελθοῦσα κατόπιν δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν εἰς τὸ Βέλγιον. Μ. Ν. Δ.

μάλμιος ***ὑποδιάπλασις*** (Malm) */Γεωλογ./.* Ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν τριῶν ὑποδιαπλάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἰουράσιος διάπλασις τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τῆς γῆς. Ἡ ὑποδιάπλασις αὕτη καλεῖται καὶ *ἀνωτέρα* (ἢ καὶ *λευκή*) ἰουράσιος, διότι συνίσταται κυρίως ἐξ ἀνοικτοχρώμων ἀσβεστολίθων καὶ δολομιτῶν. Στρώματα τῆς ὑποδιαπλάσεως ταύτης εὑρίσκονται πολλαχοῦ τῆς γῆς. Ἐν Σουαβίᾳ τῆς Γερμανίας παρουσιάζεται κυρίως ὑπὸ μορφὴν ἀνοικτοχρώμων ἀσβεστολίθων καὶ δολομιτῶν, ἐχόντων πάχος 300—400 μ. Τῆς περιοχῆς ταύτης τὴν μάλμιον ὑποδιάπλασιν στρωμάτων ὁ Κβένστεντ ὑποδιῄρεσεν. ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐγκλειομένων ἀπολιθωμένων ἀμμωνιτῶν ἢ ἄλλων ἀπολιθωμάτων, εἰς ἓξ ὑποβαθμῖδας, τὰς ὁποίας ἐχαρακτήρισε μὲ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα α, β, γ, δ, ε, ϛ. Ἐκ τῶν πετρωμάτων τούτων σπουδαῖα εἶναι οἱ *σπογγογενεῖς ἀσβεστόλιθοι,* σχηματίζοντες ὑφάλους, καὶ οἱ *λιθογραφικοὶ σχιστόλιθοι.*

Ἡ μάλμιος ὑποδιάπλασις ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰς ἀκολούθους σειρὰς καὶ βαθμῖδας:

μάλμιος	ἀνωτέρα	πουρμπέκιο πορτλάνδιος	τιθώνιος
	μέση	κιμμερίδιος σεκυανιος (λουζιτάνιος)	
	κατωτέρα	ὀξφόρδιος	

Ἐν Ἑλλάδι στρώματα τῆς ὑποδιαπλάσεως ταύτης καθωρίσθησαν ἄχρι τοῦδε ἐκ τῆς ὅλης ἰουρασίου διαπλάσεως στρωμάτων: 1) Εἰς τὴν κεντρικὴν Εὔβοιαν ὑπὸ τοῦ Δεπρά, ἀσβεστόλιθοι φέροντες ἀπολιθωμένας *νηρινέας, ἐλλειψακτινίας, καλαμοφυλλίας, δικέρατα, βρυόζῳα* καὶ τὸ γένος *ἑτεροδίκερας* τῶν ἀμμωνοειδῶν. 2) Εἰς τὰ ὄρη τῆς Λοκρίδος καὶ τῆς Βοιωτίας ὑπὸ τοῦ Κ. Ρέντς, ἀσβεστόλιθοι μὲ τὸ ἀπολίθωμα *λοβσενιπόρα (κλαδοκορόψις) ἡ θαυμασία.* 3) Εἰς τὸν Παρνασσόν, Βαρδούσσια, Κούτσουρον, Γκιώναν ἀσβεστόλιθοι μὲ *νηρινέας, ἐλλειψακτινίας, κλαδοκορόψεις* καὶ *ἐλασματοβράγχια (δικερας κτλ.).* 4) Ἐν Πελοποννήσῳ, εἰς τὸ Ναύπλιον (κροκαλοπαγῆ μὲ νηρινέας καὶ τὸ γένος δίκερας), εἰς τὸν Ἅγιον Βασίλειον, Καράκαλα καὶ τὸν Ἀκροκόρινθον (κροκαλοπαγῆ), ὡς καὶ ἀσβεστόλιθοι μὲ ἐλλειψακτινίας τοῦ Χελίου. 5) Εἰς τὰς ὀροσειρὰς τῆς ἀδριατικοϊονίου ὀρεινῆς ζώνης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, τὸ ἀνώτατον πιθανῶς τμῆμα τῶν ποσειδωνιοφόρων κερατολίθων, ὡς καὶ τμῆμα τῆς ἀσβεστολιθικῆς σειρᾶς, τὴν ὁποίαν ὁ Κ. Ρέντς χαρακτηρίζει μὲ τὸ ὄνομα *ἀσβεστόλιθοι τῶν Βιγλῶν.* 6) Εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐντὸς τῶν ἰουρασικῶν στρωμάτων τῆς ζώνης τοῦ Ἀξιοῦ (ἀσβεστόλιθοι μὲ νηρινέας καὶ ἐλλειψακτινίας) καὶ ἀλλαχοῦ.

Γ. Κ. Γ.

Μάλμπορω (Marlborough)· βλ. *Μάρλμπορω.*

Μαλμπρὰνς (Malebranche), ***Νικόλαος.*** Γάλλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1638 ἐν Παρισίοις καὶ ἀποθανὼν τῷ 1715 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας, μέχρι δὲ τῆς ἡλικίας τῶν 16 ἐτῶν, λόγῳ τοῦ φιλασθενοῦς χαρακτῆρός του, ἐμορφώθη κατ᾽ οἶκον. Κατόπιν ἐσπούδασε φιλοσοφίαν εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Marche καὶ θεολογίαν εἰς τὴν Σορβόννην. Ἀπὸ τοῦ 1664, ὁπότε ἀνέγνωσε τὸ «Περὶ τοῦ ἀνθρώπου δοκίμιον» τοῦ Καρτεσίου, ἀφωσιώθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας (καὶ τῶν μαθηματικῶν ἐπί τι διάστημα διὰ τὴν καλυτέραν κατανόησιν τοῦ Καρτεσίου). Μὴ δυνάμενος νὰ παραδεχθῇ τὰς περὶ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων καὶ τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν ἀπόψεις αὐτοῦ, προσεπάθησε νὰ τὸν διορθώσῃ διὰ τῶν ἀντιλήψεων τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου. Μετὰ δεκαετεῖς μελέτας, τῷ 1674, ἐδημοσίευσε τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῆς «Ἐρεύνης τῆς ἀληθείας» καὶ μετ᾽ ὀλίγον τὰ ἄλλα τρία τοῦ αὐτοῦ ἔργου καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ συνόλου ἐπεξηγήσεις (1675). Ἔκτοτε ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία τοῦ Μαλμπρὰνς ἦτο ἤδη καθωρισμένη, τὰ δὲ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπηκολούθησαν, δὲν ἀποτελοῦν εἰμὴ ἁρμονικὴν καὶ συνεχῆ ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ὁ Μαλμπρὰνς ἔζησεν ἐν μέσῳ παντοίων ἐπιθέσεων. Κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, ἰανσενισταὶ καὶ ἰησουῖται τὸν κατεπολέμησαν μὲ ἀσυνήθη βιαιότητα. Τῷ 1690 κατεδικάσθη τὸ «Δοκίμιον περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς χάριτος» ὑπὸ τῆς Ἁγίας Ἕδρας καὶ συμπεριελήφθη εἰς τὸν πίνακα (index) τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων. Ὢν οὐ μόνον φιλόσοφος, ἀλλὰ καὶ φυσικὸς καὶ γεωμέτρης, ἐξελέγη τῷ 1699 ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἠσθάνετο ἀποστροφὴν πρὸς τὴν ἱστορίαν, τὴν γλωσσολογίαν καὶ τὴν ποίησιν, ἦτο δὲ εἷς ἐκ τῶν καλυτέρων πεζογράφων τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Τὸ φιλοσοφικὸν ὕφος του, ἐξαιρετικῆς ἀκριβείας, εἶναι ζωηρὸν καὶ φθάνει μέχρι λυρισμοῦ εἰς τὰς «Χριστιανικὰς σκέψεις» του.

Ἔργα. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τοῦ Μαλμπρὰνς κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Digitized by Google

«De la recherche de la vérité où l'on traite de la nature de l' esprit de l' homme et de l'usage qu' il en doit faire pour éviter l' erreur dans les sciences» (ἀνωνύμως, Παρίσιοι 1674—1675, τόμ. 3, στ' ἔκδ. ἐπιθεωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ὁριστικὴ ἐν Παρισίοις 1712 εἰς 4 τόμ.· ἄλλη ἔκδ. ὑπὸ F. Bouillier εἰς 2 τόμ. 1880), «Conversations chrétiennes dans lesquelles on justifie la vérité de la religion et de la morale de Jesus-Christ» (ἐν Παρισίοις 1676, ε' ἔκδ. 1702), «Méditations pour se disposer à l' humilité et à la pénitence avec quelques considérations de piété pour tous les jours de la semaine» (Παρίσιοι 1677), «Traité de la nature et de la grâce» ('Αμστελλόδαμον 1680, η' ἔκδ. ἐν Ρόττερδαμ 1712), «Méditations chrétiennes et métaphysiques» (Κολωνία 1683, δ' ἔκδ. ἐν Παρισίοις 1707) «Traité de morale» (Ρόττερδαμ 1684, γ' ἔκδ. μετὰ τοῦ «Traité de l' amour de Dieu» ἐν Λυῶνι 1697 εἰς 2 τόμ., νεωτ. ἔκδ. ὑπὸ H. Joly ἐν Παρισίοις 1882), «Entretiens sur la métaphysique et la religion» (Ρόττερδαμ 1688, ε' ἔκδ. ἐν Παρισίοις 1711 εἰς 2 τόμ.), «Lois générales de la communication des mouvements» (Παρίσιοι 1692, β' ἔκδ. αὐτόθι 1699), «Traité de l' amour de Dieu, en quel sens il doit être désintéressé» (Λυὼν 1697, μετὰ τοῦ «Traité de morale», «Entretiens d' un philosophe chrétien avec un philosophe chinois» (Παρίσιοι 1708), «Réflexions sur la prémotion physique» (Παρίσιοι 1715). 'Επίσης ἐξεδόθησαν ἐπιστολαί του καὶ μικρὰ ἔργα πολεμικὰ κατὰ τοῦ Arnauld: «Recueil de toutes les réponses du P. Malebranche à M. Arnauld» (Παρίσιοι 1709 εἰς 4 τόμ.), ὑπομνήματα περιλαμβανόμενα εἰς τὰ «Mémoires de l' Académie des sciences» καὶ τὰς «Méditations métaphysiques et correspondance de Malebranche avec Dortry de Mairan» (δημοσιευθείσας τὸ πρῶτον ὑπὸ F. de Conches ἐν Παρισίοις τῷ 1841). Ἔργα τοῦ Μαλμπρὰνς κατ' ἐπιλογὴν («Oeuvres choisies») ἐξεδόθησαν ὑπὸ Lourdoueix καὶ de Genonde (Παρίσιοι 1837 εἰς 2 τόμ.) καὶ ὑπὸ J. Simon (Παρίσιοι 1842 εἰς 2 τόμ. καὶ ἐπανέκδ. εἰς 4 τόμ.).

Φιλοσοφία. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Μαλμπρὰνς εἶναι καρτεσιανισμὸς μὲ καταφανῆ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θεωριῶν τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου καὶ τῆς θρησκείας καθόλου. Ὁ Μαλμπρὰνς διὰ τῶν ἔργων του ἐπιδιώκει ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν σύνδεσμον τοῦ πνεύματος μετὰ τοῦ Θεοῦ, σύνδεσμον ὅστις ἐξησθένησε διὰ τῆς ἁμαρτίας, δεικνύων τὴν ἀδιάκοπον δρᾶσιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ζητεῖ νὰ συλλάβῃ τὸν καθαρὸν λόγον, ἀπορρίπτων πᾶν ὅ,τι εἶναι ξένον πρὸς αὐτόν, τὴν μαρτυρίαν τῶν αἰσθήσεων, τὰς συγκεχυμένας ἰδέας καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς αὐθεντίας. Ἀφορμᾶται ἐξ ἐλαχίστων αὐταποδείκτων ἀληθειῶν, ἐξ ὧν προέρχονται πᾶσαι αἱ ἄλλαι κατὰ γεωμετρικὴν παραγωγήν, καὶ χρησιμοποιεῖ εἰς ὅλα του τὰ ἔργα τὴν παραγωγικὴν μέθοδον, χωρὶς ν' ἀποκλείῃ ἀφ' ἑνὸς τὴν ἐμπειρίαν τῆς συνειδήσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐμπειρίαν, τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ χριστιανικὴ πίστις.

Κατ' αὐτὸν ἡ ψυχολογία καὶ ἡ λογικὴ εἶναι ἀχώριστοι καὶ προγενέστεραι τῆς μεταφυσικῆς. Πρὶν ἢ ἐπιδοθῇ κανεὶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης τῶν σαφῶν καὶ εὐκρινῶν ἰδεῶν πρέπει νὰ μάθῃ τὸν τρόπον, δι' οὗ θ' ἀποφεύγῃ τὴν πλάνην καὶ νὰ γνωρίζῃ τὴν φύσιν καὶ τὰς δεξιότητας τῆς ψυχῆς. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἁπλῆ οὐσία, ἱκανὴ νὰ προσλαμβάνῃ τὰς ἰδέας (νόησις) καὶ νὰ λαμβάνῃ ἐπιθυμίας (βούλησις). Ἡ νόησις (ἱκανότης τῆς ψυχῆς, δι' ἧς αὕτη λαμβάνει ὅλας τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας ἐπιδέχεται) ἔχει τρεῖς τρόπους: τὴν κατάληψιν, τὴν φαντασίαν καὶ τὴν καθαρὰν νόησιν (ἱκανότητα πρὸς κατανόησιν τῶν πραγμάτων ἀνεξαρτήτως πάσης ὑλικῆς εἰκόνος). Οἱ τρεῖς οὗτοι τρόποι καὶ ὁλόκληρος ἑπομένως ἡ νόησις εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου παθητική, ἐνῷ ἡ βούλησις ὑπὸ τὰς δύο αὐτῆς μορφὰς (κλίσιν καὶ πάθος) εἶναι ἐνεργητική. Βούλησις εἶναι ἡ φυσικὴ κίνησις, ἡ ὁποία μᾶς φέρει πρὸς τὸ ἀόριστον ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἔχει τὴν δύναμιν νὰ στρέφῃ τὴν κίνησιν ταύτην πρὸς τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀρέσουν καὶ καθιστᾷ οὕτω τὰς φυσικάς μας κλίσεις καθωρισμένας. Ἡ δύναμις αὕτη τοῦ πνεύματος εἶναι ἡ ἐλευθερία. Δὲν εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ μὴ ἀναζητῶμεν τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ ἔχομεν τὴν δύναμιν νὰ χρησιμοποιῶμεν τὴν βούλησίν μας διὰ τὴν ἐπιδίωξιν ἑνὸς οἱουδήποτε, πραγματικοῦ ἢ φανταστικοῦ, εἰδικοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑπεύθυνος τῶν κρίσεων καὶ πλανῶν του. Ἡ λογική, ἀληθὴς τέχνη τοῦ σκέπτεσθαι, σκοπεῖ νὰ θέσῃ τοὺς κανόνας, ἡ χρησιμοποίησις τῶν ὁποίων θὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸ πνεῦμα ἀκριβεῖς καὶ ὀρθὰς κρίσεις.

Πάντα ὅσα παρατηρεῖ ὁ ἄνθρωπος εἶναι δύο εἰδῶν: εἶναι ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἢ ἐκτὸς αὐτῆς. Ἐκ τούτου προέρχεται ἡ διάκρισις τοῦ ἀντικειμένου τῆς γνώσεως εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τὸ ἐγὼ καὶ τὸ οὐκ ἐγώ. Ἐκ τοῦ ἐγώ, ἡ συνείδησις μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ὕπαρξιν καὶ τὰς διαφόρους μεταβολάς, ἀλλὰ δὲν δίδει σαφῆ ἰδέαν τῆς οὐσίας τοῦ ἐγώ· διὰ τοῦτο μόνον διὰ συλλογιστικῆς σειρᾶς δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἡ ἀϋλία καὶ ἡ ἁπλότης τῆς ψυχῆς. Τὸ οὐκ ἐγὼ δύναται νὰ διακριθῇ εἰς τρεῖς κατηγορίας: τὰ σώματα, τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἄλλα πνευματικὰ ὄντα. Τὰ σώματα δὲν τὰ βλέπομεν καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ τὴν ἰδέαν αὐτῶν, ἡ ὁποία εἶναι κεχωρισμένη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀπὸ τοῦ θεωροῦντος πνεύματος. Ὅλαι αἱ ἰδέαι τῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων συνενοῦνται εἰς μίαν μόνην, τὴν νοητὴν ἔκτασιν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἀρχέτυπον τῶν σωμάτων, τὸ ἄπειρον καὶ πραγματικὸν βάθος ὅλων τῶν ὑλικῶν ὄντων. Ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶν ὅ,τι εἶναι πραγματικὸν καὶ ἄπειρον δὲν δύναται νὰ εἶναι δημιούργημα, διὰ τοῦτο ἡ νοητὴ ἔκτασις μόνον ἐν τῷ ἀδημιουργήτῳ καὶ τῷ πραγματικῷ εὑρίσκεται, ἐν τῷ Θεῷ. Βλέπομεν οὕτω πᾶν ἀντικείμενον ἐν τῷ Θεῷ καὶ τοῦτο εἶναι ὡσὰν νὰ βλέπωμεν αὐτὸν τὸν Θεόν. Αἱ αἰσθηταὶ ἰδιότητες τῶν σωμάτων μᾶς εἶναι γνωσταὶ χάρις εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεών μας. Ὁ Μαλμπρὰνς φθάνει μέχρι τοῦ σημείου νὰ ὑποστηρίζῃ ὅτι τὰ ἀντικείμενα μόνον λογικῶς ὑπάρχουν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πνευματικὰ ὄντα, ταῦτα λογικῶς δὲν δύνανται ν' ἀποδειχθοῦν. Ἡ πίστις μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ὕπαρξιν ἀγγέλων.

Ὅπως διὰ τῆς νοήσεως, μόνον ἐν τῷ Θεῷ βλέπομεν, οὕτω καὶ διὰ τῆς βουλήσεως μόνον ἐν τῷ Θεῷ ἀγαπῶμεν. Ἄπειρος τελειότης ὁ Θεός, ἀγαπᾶται ἀκατανικήτως καὶ δημιουργεῖ ὄντα, προορισμὸς τῶν ὁποίων εἶναι νὰ τὸν ἀγαποῦν ἀκατανικήτως. Ἐν τῇ φύσει κάθε ἰδιαιτέρα ἀγάπη εἶναι συγκεκριμένη ἐκδήλωσις τῆς ἀρχικῆς ὠθήσεως, ἡ ὁποία φέρει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸ ἀόριστον ἀγαθόν, ὑπὸ τὴν διπλῆν του μορφήν, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀγαθότητα, δηλαδὴ τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ τὰ πεπερασμένα ἀγαθά, τὰ ὁποῖα μᾶς εἶναι προσιτά, εἶναι περιωρισμέναι μορφαὶ τοῦ καθόλου ἀγαθοῦ, δὲν ἕλκουν μὲ τόσην δύναμιν τὴν ψυχήν, ὅσον τὸ καθόλου ἀγαθόν, καὶ ἐπειδὴ ἡ νόησις πιστεύει ὅτι εὑρίσκει καὶ εἰς τὴν πλάνην ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν τὰ ἴχνη ἀγαθοῦ τινος, διὰ τοῦτο φέρεται καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ ἡ βούλησις ὡς τυφλὴ δύναμις. Τὴν ἀταξίαν ταύτην ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ φροντίζει νὰ τὴν ἀποφεύγωμεν ὅσον τὸ δυνατόν.

Οὐδὲν δημιούργημα ἔχει τὴν δύναμιν νὰ δρᾷ ἐξ ἑαυτοῦ. Ὁ Θεός, τοῦ ὁποίου ἡ συνεχὴς θέλησις δίδει τὴν ὕπαρξιν εἰς τὰ σώματα, δίδει διαρκῶς τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Μόνη της ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνίκανος καὶ διὰ τὴν παραμικρὰν ἐνέργειαν. Σχέσις αἰτιότητος ὑπάρχει μόνον μεταξὺ τῆς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς. Ἐκεῖ ὅπου νομίζομεν ὅτι βλέπομεν σχέσιν αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, βλέπομεν αἰτίαν ἐξ εὐκαιρίας, δηλαδὴ μίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χρησιμοποίησιν τῆς εὐκαιρίας (occasio) πρὸς παραγωγὴν ἀποτελέσματός τινος διά τινος αἰτίας. Τὸ καθεστὼς τοῦτο εἶναι προδιατεταγμένον ἅπαξ διὰ παντὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο παριστάμεθα μάρτυρες αἰτιωδῶν σχέσεων ἐν τῇ ζωῇ. Ἡ ἀλληλεπίδρασις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ εἰδικὴν περίπτωσιν τοῦ γενικοῦ τούτου νόμου τῆς κατ' εὐκαιρίαν αἰτιότητος. Οὕτως ὁ Μαλμπράνς, ἀρνούμενος εἰς τὰ δημιουργήματα κάθε ἰδικήν των ἐνέργειαν, φθάνει μέχρι τοῦ σημείου νὰ συγχέῃ ταῦτα πρὸς τὸν Θεόν, δηλαδὴ μέχρι τοῦ καθαροῦ πανθεϊσμοῦ, παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Blampignon*; Étude sur Malebranche (Paris 1861).— *L. Ollé-Laprune*, La philosophie de Malebranche (Paris 1870 τόμ. 2).— *E. Farny*, Étude sur la morale de Malebranche (Chaux-de-Fonds 1886).— *Novaro*, Die Philosophie des Malebranche (Berlin 1893).— *Reiner*, Die Ethik des Malebranche (1896).— *Semin*, Die Lehre von den Ideen bei Malebranche (1912).

Θ. Π.

Μάλμστραιμ (Malmström), ***Βερνάρδος.*** Σουηδὸς ποιητὴς καὶ κριτικὸς (1816—1865). Σπουδάσας φιλοσοφίαν, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Οὐψάλας. Συνέγραψεν ὀλίγα σχετικῶς ποιητικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὅμως κατέχουν σημαντικὴν θέσιν ἐν τῇ σουηδικῇ λογοτεχνίᾳ λόγῳ τῆς ἁγνότητος τῆς μορφῆς καὶ τῆς βαθύτητος τοῦ αἰσθήματος. Τὰ ποιήματά του «Τί εἶν' αὐτὸ ποὺ τόσο βαθειὰ ἀναστενάζει μέσ' στὸ δάσος;», «Ἐλεγεῖα στὴν Ἀγγέλικα», «Ἡ Ὀδαλίσκη» εἶναι δημοφιλέστατα καθ' ἅπασαν τὴν Σουηδίαν, μετεφράσθησαν δὲ εἰς πλείστας ξένας γλώσσας. Ἐκ τῶν κριτικῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς σουηδικῆς φιλολογίας» (1839—1840), «Ἱστορία τῆς σουηδικῆς φιλολογίας» καὶ ἀξιόλογοι μελέται ἐπὶ τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Θερβάντες, τοῦ Σουΐφτ, τοῦ Ἀριστοτέλους κλπ. Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Bergsted (8 τόμ. 1866—1869).

Δ. Σ. Δ.

Μαλμὺς (Malmysch) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς σοβιετικῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Βιάτκα, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σόσμα. Διεξάγει ἐμπόριον σίτου. Κάτ. (1926) 5.363.

Χ. Δ.

Μάλντεν, ἢ ***Μάλντον*** (Malden ἢ Maldon) *[Γεωγρ.]* Νῆσος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ συστάσεως κοραλλιογενοῦς, ἀνήκουσα ἀπὸ τοῦ 1866 εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἔχει ἐμβαδὸν 89 τ. χιλμ. καὶ κατ. 168, ὑπαλλήλους τῆς ἑταιρείας τῆς ἐκμεταλλευομένης τὸ γκουάνο τῆς νήσου. Ἡ Μάλντεν καλεῖται καὶ νῆσος τῆς Ἀνεξαρτησίας.

Μ. Ν. Δ.

— **Μάλντεν** (Malden) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέττης. Κάτ. 24.000. Ἔχει ἐργοστάσια κατασκευῆς χάρτου, ἀγγειοπλαστικῆς κτλ.

Μ. Ν. Δ.

Μὰλ-ντερὲ μπουρνοὺν *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40°19′ Β., μῆκ. 27°43′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara), ΝΔ. κέρας τοῦ κόλπου τῆς Ἀρτάκης (Κυζικηνοῦ κόλπου) καὶ σχηματίζον ἀμφιδύμως τοὺς ὅρμους *Μουζατσᾶ* ἐκ δυσμῶν του καὶ *Τάσ-λιμὰν* ἐξ ἀνατολῶν.

Σ. Ε. Λ.

Μάλντεχεμ (Maldeghem) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς ἀνατολικῆς Φλάνδρας. Κάτ. 10.419. Ἔχει διυλιστήρια, βυρσοδεψεῖα καὶ βιομηχανίαν τριχάπτων καὶ περιποδίων.

Μ. Ν. Δ.

Μαλντίτος (Malditos Montes = Κατηραμένα ὄρη) *[Γεωγρ.]*. Σπουδαῖον ὀρεινὸν συγκρότημα τῶν Πυρηναίων ἐν Ἱσπανίᾳ, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀραγῶνος καὶ Καταλωνίας, ἀπέχον ἐξίσου ἀπό τε τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, μήκους 16 περίπου χλμ. καὶ πλάτους 8. Ἡ ὑψηλοτέρα αὐτῶν κορυφὴ ἔχει ὕψος 3.004 μ., ἡ δὲ εἰς αὐτὴν ἀνάβασις εἶναι δυσχερεστάτη. Περὶ αὐτῶν ὑπάρχει ἐν Ἱσπανίᾳ ἡ παράδοσις ὅτι εἰς πολὺ παρῳχημένους χρόνους οἱ ποιμένες τῶν ὀρέων τούτων ἠρνήθησαν νὰ ἐλεήσουν ἕνα πτωχόν, ὅστις δὲν ἦτο ἄλλος παρὰ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ὅτι πρὸς τιμωρίαν τῆς κακίας των μετετράπησαν εἰς λίθους.

Μ. Ν. Δ.

Μαλντονάντο (Maldonado) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς καὶ πόλις τῆς Οὐρουγουάης ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἔχων ἐπιφάνειαν 4.111 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 54.413 κατ. Αἱ ἀκταὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐπικίνδυνοι διὰ τοὺς ναυτιλλομένους. Τὸ ἔδαφός του εἶναι εὔφορον καὶ πλούσιον εἰς ἀνεκμετάλλευτα μεταλλεῖα χαλκοῦ, σιδήρου, μολύβδου καὶ λατομεῖα μαρμάρου, ἀλλὰ τὸν κυριώτερον πλοῦτον αὐτοῦ ἀποτελοῦν ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ γεωργία. Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα εἶναι πόλις παράλιος, ἔχει ἀσφαλῆ λιμένα καὶ γραφικωτάτην τοποθεσίαν, συνδέεται δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Μοντεβίδεο, πρωτευούσης τῆς δημοκρατίας. Κατὰ τὸ θέρος ἀποβαίνει πολυσύχναστος λουτρόπολις. Κάτ. 5.000.

Μ. Ν. Δ.

Μαλὸ (Malot), ***Ἕκτωρ.*** Γάλλος μυθιστοριογράφος (1830—1907). Υἱὸς συμβολαιογράφου, ἐσπούδασε νομικὰ καὶ εἶτα ἀφιερώθη εἰς τὴν φιλολογίαν. Διετέλεσε φιλολογικὸς κριτικὸς καὶ ταχέως κατέλαβεν ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν συγχρόνων του μυθιστοριογράφων. Ἐκτός τινων δραμάτων συνέγραψε κυρίως μυθιστορήματα, διακρινόμενα διὰ τὴν παρατηρητικότητα καὶ τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ εἰς ἃ ἀναλύει τὰ ἀπόκρυφα κίνητρα τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα θεωροῦνται τὰ ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον: «Θέματα ἔρωτος» μυθιστορήματά του, «Ἡ Δικαιοσύνη», «Ὁ ἰατρὸς Κλαύδιος», «Πλούσιοι γάμοι», «Ἔρωτες νέων», «Ἔρωτες γερόντων», «Οἱ ἐρωτευμένοι», «Οἱ σύζυγοι», «Τὰ παιδιά», «Γαλλικὰ ἐλαττώματα», «Χωρὶς οἰκογένεια», ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας καὶ μεταφρασθὲν εἰς πλείστας ξένας γλώσσας καθὼς καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν. Τέλος συνέγραψε καὶ τὴν φιλολογικήν του ζωὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ μυθιστόρημα τῶν μυθιστορημάτων μου».

Μ. Ν. Δ.

Μαλὸ (Malo), ***Κάρολος-Ἀλβέρτος.*** Γάλλος ἱστορικὸς καὶ στρατιωτικὸς κριτικὸς (1851—1912). Μόλις ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἐθελοντὴς κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 καὶ διεκρίθη εἰς τὰς πρὸ τοῦ Μὲτζ ἐπιχειρήσεις, τιμηθεὶς διὰ τοῦτο μὲ τὸ στρατιωτικὸν μετάλλιον. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ὡδηγήθη εἰς Πρωσσίαν, ὅπου ἐξέμαθε τελείως τὴν γερμανικήν. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν ὑπηρέτησεν ἐπί τινα ἔτη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ἀκολούθως διετέλεσε πολιτικὸς συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων» καὶ τέλος κατέγινεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἱστορίαν καὶ κριτικήν. Τῷ 1885 ἵδρυσε τὴν «Ἐπιθεώρησιν τοῦ ἱππικοῦ», τὴν ὁποίαν διηύθυνε μέχρι τοῦ 1911. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων καί: «Ἐκστρατεία τοῦ 1805 ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ», «Πόλεμος τοῦ 1866 ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ», «Ἐκστρατεία τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου», «Ἐκστρατεῖαι τοῦ στρατάρχου Τυρέν», «Ὁ Μόλτκε» κ. ἄ.

Μ. Ν. Δ.

Μαλόγια, ἢ ***Μαλότζια*** (Maloja ἢ Maloggia) *[Γεωγρ.]*. Αὐχὴν τῶν κεντρικῶν Ἄλπεων συνδέων τὰς κοιλάδας τοῦ Ἴνν (Ἐγγαντὶν) καὶ τὴν Μπρεγκάλια, ἀρδευομένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μάϊρα. Ἡ δίοδος αὐτῆς κεῖται ἐπὶ ὕψους 1.817 μ. καὶ διασχίζεται ὑπὸ ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ.

Χ. Δ.

Digitized by Google

μαλόγια (maloja). Ὄνομα τοπικοῦ ἀνέμου πνεοντο. ὑπὸ μορφὴν αὔρας κοιλάδος ἐν τῇ ἄνω Engadin τῆς Ἐλβετίας. Ὁ ἄνεμος οὗτος δὲν πνέει κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας πρὸς τὰ ἄνω τῆς κοιλάδος ἀλλὰ πρὸς τὰ κάτω, κατὰ δὲ τὴν νύκτα κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν. Εἶναι κανονικὸν ῥεῦμα ἀέρος πνέοντος μὲ διεύθυνσιν SW ὑπὸ καιρὸν ὡραῖον καὶ εἰς ὥρας τελείως κανονικάς. Θ. Θ. Φ.

Μαλόεις (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος ἀτανιῶν ἐν Λέσβῳ, ἔνθα ὁ θεὸς ἐτύγχανεν ἐξαιρετικῆς λατρείας. Πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐτελεῖτο ἐν Μυτιλήνῃ ἑορτὴ πάνδημος ἔξω τῆς πόλεως. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους (Ἑλλάνικος) τὸ ἐπίθετον τοῦτο ὤφειλεν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὴν Μαντώ, θυγατέρα τοῦ Τειρεσίου. Αὕτη δηλαδή, ἐνῷ ἐχόρευεν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἔχασεν ἐκ τοῦ περιδεραίου της μῆλον χρυσοῦν, εὑροῦσα δὲ αὐτὸ ἵδρυσεν εἰς τὸν θεὸν ἱερὸν καὶ ἔκτοτε ἐτιμᾶτο ὁ Ἀπόλλων παρὰ Μυτιληναίοις ὡς Μαλόεις. Τινὲς διαφωνοῦν πρὸς τὴν μυθικὴν παράδοσιν καὶ ἄλλοι μὲν λέγουν ὅτι ὁ θεὸς ἔλαβε τὸ ἐπίθετον ἐκ τοῦ τόπου, ὅστις εἶχε πολλὰ μῆλα, ἄλλοι δὲ πάλιν ἑρμηνεύουν θεὸν τῶν προβάτων. Τ. ΣΤΡ.

Μαλόθα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΒΔ. Ἀραβίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XVII, 782) ἐπί τινος ποταμοῦ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ναβαταίων, ὅπου ἔφθασε τῷ 24 π. Χ. ὁ ἄρχων τῆς Αἰγύπτου Αἴλιος Γάλλος, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Ὀβόδα ἐκστρατείας αὐτοῦ, ἐπὶ Αὐγούστου Α. Θ. Σ.

μαλοθήρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σιδηρῖτις ἡ συριακή*.

Μαλοίτας *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν παραποτάμων τοῦ Λάδωνος ἐν τῇ Γορτυνίᾳ (Ἀρκαδίᾳ), καλούμενος νῦν *ποτάμι τῆς Βυτίνης*. Πηγάζων ἄνωθεν τοῦ χωρίου Νεμνίτσης (ἐξ οὗ ὀνομάζεται σήμερον ὁ ἄνω αὐτοῦ ῥοῦς) εἰς τὴν θέσιν Χαλίκι ἢ Λιβάδι, δέχεται παρὰ τὸ ἀρχαῖον Μεθύδριον τὸν Μυλάοντα. Μέχρι τῆς συμβολῆς ταύτης (Διπόταμο) ἔχει διεύθυνσιν ΒΔ., ἐκεῖθεν δὲ διευθύνεται πρὸς Β. μέχρι τοῦ ὀροπεδίου τῆς Δάρας, ἔνθα συμβάλλει μετὰ τοῦ ἐξ Α. κατερχομένου Τράγου (νῦν Μπαλτζάκου), ὑπὸ τὸ νέον δὲ τοῦτο ὄνομα ῥέει μέχρι Λάδωνος, διερχόμενος διὰ τῆς θέσεως Πολέμους. Ὁ Μαλοίτας ὡς καὶ ὁ Λάδων τρέφουν πολλοὺς καὶ εὐγεύστους ἰχθῦς (πέστροφες). Ι. Σ. Σ.

μαλόκεδρο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἄρκευθος ὁ κάκοσμος*.

Μαλὸ-λὲ-Μπαὶν (Malo-les-Bains) *[Γεωγρ.]*. Κοινότης τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ μὲ πρωτεύουσαν τὴν ὁμώνυμον λουτρόπολιν ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. ἀπὸ τῆς Δουγκέρκης. Κάτ. 9.025. Ἔχει ναυπηγεῖα καὶ ζυθοποιίαν. Κατὰ τὸ θέρος πολλοὶ μεταβαίνουν εἰς αὐτὴν χάριν θαλασσίων λουτρῶν. Μ. Ν. Δ.

Μαλὸν (Malon), ***Βενέδικτος***. Γάλλος σοσιαλιστὴς (1841—1893). Ἐργάτης κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του, ἔμαθε γράμματα εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν. Εἰκοσιπενταετής, ἔλαβε μέρος ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Γάλλων ἐργατῶν εἰς τὸ συνέδριον τῆς Γενεύης (1866) τῆς Α' Διεθνοῦς. Ὀπαδὸς τῆς Διεθνοῦς, ἱδρυτὴς τῆς γαλλικῆς ὁμοσπονδίας τῶν ἐργατικῶν σωματείων, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντεπροσώπευσεν εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βασιλείας (1868), κατεδικάσθη ὡς διεθνιστὴς εἰς τρίμηνον φυλάκισιν καὶ τῷ 1870 κατεδικάσθη εἰς ἓν ἔτος ἀκόμη διὰ τὴν συμμετοχήν του εἰς τὴν ἀπεργίαν τοῦ Κρεουζότ. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξελέγη πάρεδρος τοῦ δήμου τῆς 18ης δημαρχιακῆς περιφερείας Παρισίων καὶ τῷ 1871 βουλευτὴς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Βορδώ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Κομμούναν τῶν Παρισίων. Ὅταν εἰσῆλθον τὰ στρατεύματα τῆς κυβερνήσεως τῶν Βερσαλλιῶν εἰς Παρισίους, ὁ Μαλὸν ἀπέδρασεν εἰς Ἰταλίαν καὶ κατόπιν εἰς Ἑλβετίαν. Μετὰ τὴν ἀμνηστείαν ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους καὶ τῷ 1886 ἵδρυσε τὸ «Σοσιαλιστικὸν περιοδικόν». Μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του δύναται νὰ καταλογισθῇ καὶ ὁ Ἰωάννης Ζωρές.

Ὁ Μαλὸν συνέπραξε μὲ τὸν Γκὲντ εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ μαρξιστικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἀργότερον ἀπεσχίσθη τοῦ Γκὲντ καὶ ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Ἰσότης», μὲ τὸν Μπρούς δὲ ἵδρυσεν ἄλλο κόμμα μεταρρυθμιστικὸν σοσιαλιστικόν. Ὁ σοσιαλισμὸς τοῦ Μαλὸν ἔχει βάσιν ἰδεαλιστικὴν καὶ εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα ὁλοκληρωτικὸς σοσιαλισμὸς (Socialisme intégrale). Εἶναι διαλλακτικός, μεταρρυθμιστικὸς καὶ βασίζεται ἐπὶ τῶν «καλῶς ἐννοουμένων συμφερόντων τῆς ἀνθρωπότητος». Αἱ ἄμεσοι ἐπιδιώξεις ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν φροντίδα του. Τὸ ἐπίπεδον τῆς δράσεώς του εἶναι λίαν εὐρὺ καὶ δέχεται τὴν πολιτικὴν τῆς συμπράξεως. Ἔργα του: «Ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ» (1789—1883), «Ὁ ὁλοκληρωτικὸς σοσιαλισμός» (1890), «Ἡ κοινωνικὴ ἠθική», «Ἐγχειρίδιον τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας» καὶ πλεῖστα φυλλάδια. Α. Ε. Μ.

Μάλονας *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Ἀν. πλευρᾶς τῆς Ῥόδου (πλάτ. 36°10'50" Β, μήκ. 28°10'40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον Ἀρχάγγελος καὶ Β. τοῦ ὅρμου Βίγλικα. Ἐφρουρεῖτο ἀπὸ πύργου τῶν Ῥοδίων ἱπποτῶν, σῳζομένου ἔτι. Σ. Ε. Λ.

Μάλορυ (Malory), *σὲρ Θωμᾶς*. Ἄγγλος συγγραφεύς, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἦτο ἱππότης, ἐχρημάτισε βουλευτὴς τοῦ Οὐώργουϊκ τῷ 1445, διεδέχθη δὲ τὸν πατέρα του τῷ 1433, ὑπηρετῶν πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸν κόμιτα Οὐώργουϊκ, κυβερνήτην τοῦ Καλαί. Τὸ ἔργον του «Ὁ θάνατος τοῦ Ἀρθούρου» ἀποτελεῖ ἐπιτομὴν καὶ ἐλευθέραν μετάφρασιν τῆς μεγάλης ἀρθουρείου ῥωμάντσας ἐν τῇ τελικῇ μορφῇ της, περιλαμβάνει δὲ κυρίως τοὺς ἔρωτας τοῦ Λανσελότου μετὰ τῆς Γινέβρας καὶ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ἱεροῦ Γκράλ. Ὁ Μάλορυ ἤντλησεν ἰδίᾳ ἐκ τῶν ἔργων τῶν Robert de Boron, Luces de Gast, Hélie de Boron, Walter Map, Chrestien de Troyes καὶ ἄλλων. Τὸ ἔργον, ὅπερ θεωρεῖται τὸ σπουδαιότερον πεζογράφημα ἐν τῇ ἀγγλικῇ λογοτεχνίᾳ μέχρι τῆς ἐλισαβετείου ἐποχῆς, πραγματεύεται τὸν ἀρθουρικὸν κύκλον ὑπὸ τὴν ἀσθενεστέραν καὶ ὀλιγώτερον ἐνδιαφέρουσαν μορφήν του, τοῦτο δὲ καθιστᾷ ἔτι μεγαλυτέραν τὴν ἀξίαν τοῦ συγγραφέως, κατορθώσαντος νὰ δώσῃ ἔξαρσιν καὶ σπουδαιότητα εἰς τὴν ἀφήγησιν, τὴν ὁποίαν ὁ κύκλος, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ὡραιότερα στάδιά του, οὐδέποτε ἴσως ἔφθασεν. Εἶναι ὁ θεμέλιος λίθος τῆς ἀγγλικῆς μυθιστορίας καὶ ὑπῆρξε πάντοτε πηγὴ ἐμπνεύσεως εἰς συγγραφεῖς, ὡς ὁ Σπένσερ, Ματθαῖος Ἄρνολντ, Σουΐνμπορν, Γουλιέλμος Μόρρις καὶ Ἀλφρέδος Τέννυσον, τοῦ ὁποίου τὰ «Εἰδύλλια τοῦ βασιλέως» βασίζονται εἰς τὸ ἔργον τοῦ Μάλορυ. Τὸ ἔργον ἐξεδόθη τῷ 1485 ὑπὸ τοῦ Κάξτον, εἰς 21 βιβλία. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐκδόσεών του ἀρτιωτέρα θεωρεῖται ἡ τοῦ Dr Oscar Summer (3 τόμ. 1889—1891). Δ. Σ. Δ.

Μάλος *[Μυθολ.]*. Ἥρως καὶ βασιλεὺς τῆς Ἐπιδαύρου καὶ σύζυγος τῆς Μούσης Ἐρατοῦς, ἐκ τῆς ὁποίας εἶχε γεννηθῆ ἡ θυγάτηρ του Κλεοφήμα, ἡ μήτηρ τῆς Κορωνίδος τῆς μητρὸς τοῦ Ἀσκληπειοῦ. Ὁ Μάλος ἐθεωρεῖτο καὶ ὁ ἱδρυτὴς τῆς λατρείας Ἀπόλλωνος τοῦ Μαλεάτα. ΚΑΨ.

Μαλοῦ (Malou), *Ἰούλιος-Ἐδουάρδος-Φραγκῖσκος-Ξαβιέ*. Βέλγος πολιτικὸς (1810—1886). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς στατιστικῆς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, βουλευτὴς τῷ 1841, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῷ 1844 καὶ 1846, κατεπολέμησε δὲ τοὺς φιλελευθέρους καὶ τὴν πολιτικήν των. Τῷ 1871 γενόμενος πρωθυπουργὸς παρέμεινεν ἐν τῇ ἀρχῇ μέχρι τοῦ 1878. Ἐπανελθὼν ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει διετήρησε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος καὶ τῷ 1884 γενόμενος καὶ πάλιν πρωθυπουργός, εἰσήγαγε τὴν ὑποχρεωτικὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν ἐν τοῖς σχολείοις καὶ μετ' ὀλίγον παρῃτήθη τῆς πρωθυπουργίας διὰ νὰ ἐκλεγῇ γερουσιαστής. Ὁ Μαλοῦ συνέγραψε πλείστας πραγματείας περὶ ζητημάτων νομισματικῶν, οἰκονομικῶν καὶ στατιστικῆς. Μ. Ν. Δ.

Μάλουα (Malwa) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῷ προτεκτοράτῳ τῶν Κεντρικῶν Ἰνδιῶν, ἐκτεινομένη κατὰ τὸ Ν. αὐτοῦ τμῆμα καὶ περιλαμβάνουσα 38 κρατίδια. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν κρατιδίων τούτων εἶναι τὸ *Μποπάλ*, τὸ *Ντάρ*, τὸ *Ῥάτλαμ* κλπ. Ἡ περιοχὴ τῆς Μάλουα ἔχει ἔκτασιν 130.000 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 5 ἑκατομμυρίων περίπου κατοίκων, ὑπάγεται δὲ διοικητικῶς ὁμοῦ μετ' ἄλλων 21 κρατιδίων, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νότια Κράτη* (Southern States of Central India), ὑπὸ πολιτικὸν διοικητὴν ἑδρεύοντα ἐν Μάνπουρ καὶ ὑπαγόμενον εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐν Ἰντὸρ Βρεττανοῦ ἁρμοστοῦ. Ἡ Μάλουα ἀποτελεῖ ὀροπέδιον περιβαλλόμενον ὑπὸ τῶν ὀρέων Βίντυα, Ντάνγκαρ, Σάλαμπαρ καὶ Ἀραβάλι, ἀρδευόμενον δὲ ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ναρμπάντα, Μάχι, Σίντ, Μπέτρα καὶ Τσαμπάλ. Τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορώτατον, παράγον καπνόν, βάμβακα, ἰνδικόν, σακχαροκάλαμον κλπ., καλλιεργοῦνται δὲ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ μεγάλαι ποσότητες ναρκωτικῶν, τὰ ὁποῖα φορολογούμενα βαρέως ἀποδίδουσι πολλὰς προσόδους εἰς τὸ δημόσιον. Οἱ κάτοικοι εἶναι *ῥασποῦται, γκόντος κλπ.*, σχεδὸν ὅλοι τῆς ἰνδικῆς φυλῆς. Ἡ χώρα ἀπὸ τοῦ 1817 περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν. Χ. Δ.

Μαλούας (Malva) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Μαυριτανίᾳ Τιγγιτανῇ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 1, 3), ὁ αὐτὸς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μὲ τὸν *Μολοχάθ* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Μαλουὲ (Malouet), *Πέτρος-Βίκτωρ*. Γάλλος πολιτικὸς (1740—1814). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἀκολούθως κατέλαβε πλείστας ἀνωτέρας διοικητικὰς θέσεις. Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῆς Συντακτικῆς ὑπεστήριξε μετὰ θέρμης τὴν βασιλικὴν ὑπόθεσιν. Κατὰ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Μαρὰ καὶ τοῦ Ντεμουλὲν ἵδρυσε τὴν «Λέσχην τῶν ἀμερολήπτων», ἐν δὲ τῇ συμβατικῇ προσεπάθησε ματαίως νὰ σώσῃ τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον τὸν ΙΣΤ'. Μετὰ τὴν ἄνοδον τοῦ Βοναπάρτου εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου ἐκλήθη καὶ ἀνέλαβε τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῷ 1810 ἐγένετο σύμβουλος τοῦ κράτους. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον καὶ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Μ. Ν. Δ.

Μαλουῖναι *νῆσοι [Γεωγρ.]*· βλ. *Φάλκλαντ* νῆσοι.

Μαλούνι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θυάμιδος (Φιλιατῶν), κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁμωνύμου ὄρους (ὑψ. 1.420) καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Θυάμιδος ποταμοῦ εἰς ἀπόστασιν 60 χλμ. ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 411 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Μαλούντα *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου ἐν τῷ διαμερίσματι Μεσαορίας τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου. Κάτ. 146. —2) Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῷ διαμερίσματι Ὀρεινῆς τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας. Κάτ. 150.

μαλουρίδαι (οἱ) (Maluridae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ᾠδικῶν*, περιλαμβάνουσα μετρίου σώματος πτηνὰ μὲ κεφαλὴν μᾶλλον λεπτήν, μὲ ῥάμφος λεπτὸν καὶ εὐθύ, πτέρυγας βραχείας καὶ οὐρὰν ἀρκετὰ μακράν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ὁ *μάλουρος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μάλουρος (ὁ) (Malurus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλουριδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους πτηνὰ μὲ σῶμα βραχὺ καὶ εὔρωστον, κεφαλὴν ἀρκετὰ ὀγκώδη, ῥάμφος βραχύ, πόδας λεπτοὺς μετὰ μεγάλων δακτύλων καὶ οὐρὰν μακράν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀφρικήν. Δ. Ν. Π.

Μαλοῦς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὰ χώρα τῆς Τρῳάδος, κειμένη κατὰ τὸν Στράβωνα (XIII, 603) «μεταξὺ Παλαισκήψεως καὶ Ἀχαιίου τῆς Τενεδίων περαίας», ἀπὸ τῆς ὁποίας πηγάζων ὁ ποταμὸς Κάρησος ἐκβάλλει εἰς τὸν Αἴσηπον (νῦν Γιουνὰν-Τσάϊ). Α. Θ. Σ.

— **Μαλοῦς** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν παραποτάμων τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐν Ἀρκαδίᾳ, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Μεσσηνίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VIII, 35, 1), εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ ὁποίου, περὶ τοὺς 30 σταδίους, ἔκειτο τὸ χωρίον Φαιδρία ἢ Φαίδριον. Α. Θ. Σ.

Μαλούσιστα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Μελισσόμανδρα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μαλοφόρος (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τῆς Δήμητρος, ἥτις ἦτο προστάτις τῶν προβάτων (μάλων-μήλων). Κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν ἀρχαίων, ἱερὸν τῆς Δήμητρος Μαλοφόρου ὑπῆρχεν εἰς Νίσαιαν (παρὰ τὰ Μέγαρα). Λέγεται ὅτι τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἔδωσαν εἰς τὴν θεὰν οἱ πρῶτοι εἰς τὴν γῆν θρέψαντες πρόβατα.

μαλπιγία (ἡ) (Malpighia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλπιγιοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους καὶ δένδρα ἀειθαλῆ, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 20 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *μαλπιγία ἡ ἐλαιοπρινόφυλλος* (Malpighia aquifolia), *μαλπιγία ἡ στενόφυλλος* (Malpighia angustifolia), *μαλπιγία ἡ καυστηρὰ* (Malpighia urens) καὶ *μαλπιγία ἡ λεία* (Malpighia glabra). Τὰ ἀνωτέρω εἴδη καλλιεργοῦνται ἢ ὡς κοσμητικὰ ἢ διὰ τὸν ἐδώδιμον καρπόν των, ὅστις ἔχει μέγεθος καὶ γεῦσιν κεράσου. Δ. Ν. Π.

μαλπιγιανός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν *Μαλπίγκι* (βλ. λ.): «μαλπιγιανὰ σωμάτια».

— **μαλπιγιανὰ σωμάτια** *[Ἀνατομ.]*· βλ. *νεφρικὰ σωμάτια*. Ι. Π.

— **μαλπιγιαναί**, ἢ ***νεφρικαὶ πυραμίδες*** *[Ἀνατομ.]*. Κωνοειδεῖς περιοχαὶ 8—12, αἵτινες ἀπαρτίζουσι τὴν μυελώδη οὐσίαν τοῦ νεφροῦ καὶ ὧν αἱ μὲν βάσεις εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς τὰ ἔξω, συνεχόμεναι μετὰ τῆς φλοιώδους οὐσίας, αἱ δὲ κορυφαὶ προέχουσιν εἰς τὰ ἐντὸς ἑνὸς τῶν καλύκων τῆς νεφρικῆς πυέλου καὶ καλοῦνται θηλαί, ὧν ἑκάστη διατιτραίνεται ὑπὸ 12—30 τρημάτων, ἀντιστοιχούντων εἰς τὰ στόμια τῶν οὐροφόρων σωληναρίων, ἀφ' ὧν ἀναβλύζει τὸ οὖρον. Συνίστανται δ' αἱ μαλπιγιαναὶ πυραμίδες ἐξ εὐθέων οὐροσωληναρίων καὶ ἑκάστη αὐτῶν μετὰ τῆς εἰς τὴν βάσιν αὐτῆς ἀντιστοιχούσης μοίρας τῆς φλοιώδους οὐσίας παριστᾷ ἕνα νεφρικὸν λοβόν. Ι. Π.

— **μαλπιγιανὴ στιβὰς ἐπιδερμίδος** *[Ἀνατομ.]*. Ἡ ἑτέρα τῶν δύο θεμελίων στιβάδων τῆς ἐπιδερμίδος, ἡ ἐν τῷ βάθει, καλουμένη καὶ *βλαστικὴ* ἢ *μητρική*, διότι ἐκ ταύτης ἀναπληροῦται ἡ ἑτέρα ἐπιπολῆς *κερατίνη στιβάς*, ἐφ' ὅσον ἀπολεπιζομένη αὕτη ἀποπίπτει (βλ. *δέρμα*). Ι. Π.

Digitized by Google

—**μαλπιγιανὸν** ἢ ***ἀγγειῶδες σπείραμα*** /*Ἀνατομ.*/. Τὸ σπειραμα τοῦτο, ὅπερ καλεῖται καὶ *θαυμάσιον δίκτυον*, εἶναι πλέγμα τριχοειδῶν ἀγγείων, εἰς ὃ ἀποσχίζεται τὸ προσαγωγὸν ἀρτηρίδιον ἐντὸς τοῦ νεφρικοῦ ἢ μαλπιγιανοῦ σωματίου τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ νεφροῦ. Τοῦ πλέγματος τούτου τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα συσπειρούμενα περὶ ἄλληλα ἑνοῦνται αὖθις εἰς κοινὸν στελέχιον, τὸ ἀπαγωγὸν ἀρτηρίδιον, ὅπερ ἐξέρχεται δι' οὗ πόλου τοῦ νεφρικοῦ σωματίου εἰσῆλθε καὶ τὸ προσαγωγόν. Οὕτω δὲ τὸ ἀγγειῶδες σπείραμα παρεμβάλλεται μεταξὺ τοῦ προσαγωγοῦ καὶ τοῦ ἀπαγωγοῦ ἀρτηριδίου. Ι. Π.

μαλπιγιοειδῆ (τὰ) (Malpighiaceae) /*Βοτ.*/. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα θάμνους καὶ δένδρα ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων γενῶν, ὧν τινα εἶναι ἀναρριχώμενα καὶ ἄλλα λίαν κοσμητικά, γνωστότερα εἶναι ἡ *βανιστερία* καὶ ἡ *μαλπιγία*. Δ. Ν. Π.

— /*Παλαιοφυτολ.*/ Ἀπολιθωμένα λείψανα τῶν φυτῶν τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τῆς Κύμης τῆς Εὐβοίας. Γ. Κ. Γ.

Μαλπίγκι (Malpighi), ***Μάρκελλος***. Περιφανὴς ἰατρός, γεννηθεὶς εἰς Crevalcuore παρὰ τὴν Βολωνίαν τῇ 10 Μαρτίου 1628. Ἐγένετο διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Παδούης (1653) ὑποστηρίξας διατριβήν, ἐν ᾗ ἐδεικνύετο θαυμαστὴς τοῦ Ἱπποκράτους. Ἐνωρίτατα ἐγένετο καθηγητὴς ἐν Βολωνίᾳ καὶ μετ' ὀλίγον ἐν Πίζῃ, ὁπόθεν καὶ πάλιν τῷ 1660 ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βολωνίας ὡς καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ τῆς φυσικῆς, ἔνθα καὶ ἐδημοσίευσε τὰς περιλάμπρους αὐτοῦ ἀνατομικὰς ἐργασίας. Μετ' ὀλίγον μετέβη εἰς Μεσσήνην, ἵνα καταλάβῃ τὴν ἕδραν τῆς παθολογίας, ἀλλὰ καὶ πάλιν τῷ 1666 ἐπανῆλθεν ἐν Βολωνίᾳ κληθεὶς ἐπὶ ἐξαιρετικῇ ἀντιμισθίᾳ. Τῷ 1691 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ ΙΒ', ἐγένετο ἰατρὸς αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ, μετὰ τριετίαν ὅμως ἀπέθανεν ἐξ ἀποπληξίας ἐν αὐτῷ τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κυρηναλίου (29 Νοεμβρίου 1694), ἐνεταφιάσθη δ' ἐν Βολωνίᾳ.

Κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὰ «Observationes anatomicae de pulmonibus» (Bologn. 1611), «De viscerum nominatim... exercitationes anatomicae» (Amsterd 1669), «Anatome plantarum» (Lond. 1675 καὶ 1686) κτλ. Τὰ ὅλα ἔργα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον τῷ 1686 ἐν Λονδίνῳ, τὰ δὲ «Opera posthuma» αὐτοῦ αὐτόθι τῷ 1697 καὶ εἶτα ἐπανειλημμένως.

Ὁ Μαλπίγκι εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις τῷ 1661 ἐπὶ πνεύμονος καὶ μεσεντερίου τοῦ βατράχου παρετήρησε τὴν τριχοειδῆ κυκλοφορίαν, συμπληρώσας οὕτω πειραματικῶς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Χάρβεϋ. Τῷ 1665 παρετήρησε καὶ περιέγραψε πρῶτος τὰ αἱμοσφαίρια, τοῦθ' ὅπερ ὁ Λέβενχεκ τῷ 1688 ἐπεβεβαίωσε. Τέλος ὁ Μαλπίγκι παρὰ τὸν Robert Hook εἶναι ὁ ἀνακαλύψας τὰ φυτικὰ κύτταρα, ἅτινα ἐκάλεσεν «utriculi», διὰ δὲ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὑφῆς τῶν πνευμόνων ἀπέδειξεν ὅτι ἐν αὐτοῖς τελεῖται ἡ ἐναλλαγὴ τῶν ἀερίων, τοῦ ἀέρος οὐδαμῶς εἰσχωροῦντος μέχρι καρδίας, ὡς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπεστηρίζετο. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ διετηρήθη εἰς τὰ *μαλπιγιανὰ* σωμάτια τοῦ σπληνός, τὸ *μαλπιγιανὸν* ἀμφίβληστρον τῆς ἐπιδερμίδος, τὰ *μαλπιγιανὰ* σπειράματα καὶ τὰς *μαλπιγιανὰς* πυραμίδας τοῦ νεφροῦ (βλ. τὰς λ.). ΑΡ. Π. Κ.

Μαλπλακὲ (Malplaquet) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ, καταστὰν γνωστὸν διὰ τὴν παρ' αὐτῷ μάχην τῆς 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1709, καθ' ἣν ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Malborough ἐνίκησε τοὺς Γάλλους, τελοῦντας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Villars καὶ Bouffiers. Μ.Ν.Δ.

Μάλστραιμ, ἢ ***Μόσκαιστρεμ*** (Malstrœm ἢ Moskoestrem) /*Γεωγρ.*/. Θαλάσσιον ρεῦμα τοῦ Β. Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἐν τῷ Νορβηγικῷ ἀρχιπελάγει τῶν νήσων Λοφότεν, σχηματιζόμενον μεταξὺ τῶν νήσων Μοσκαίνας καὶ Βαίραι. Εἶναι ἐξαιρετικῶς κινδυνῶδες κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν ΒΔ. ἀνέμων προκαλουμένας τρικυμίας. Οἱ ἄνεμοι οὗτοι πνέουσι κατὰ φορὰν ἀντίθετον τῆς ἀμπώτιδος. Εἰς τὸ κέντρον τῶν ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένων δινῶν ὑψοῦται ὁ βράχος Μόσκεν. Πολλοὺς θρύλους διηγοῦνται οἱ ναυτικοὶ περὶ τοῦ ρεύματος τούτου, θεωροῦσι δ' αὐτὸ ὡς τὴν ἐπικινδυνωδεστέραν ἄβυσσον τῆς κινδυνώδους παραλίας τῆς Νορβηγίας. Χ.Δ.

μὰλτ (Malt). Εἶναι ἡ ρίζα τοῦ λατινικοῦ ὀνόματος τῆς βύνης (maltum) καὶ χρησιμεύει πρὸς σύνθεσιν πολλῶν ὀνομάτων διαφόρων χημικῶν ἑνώσεων, σχέσιν ἐχουσῶν πρὸς τὴν βύνην, ὡς λ. χ. *μαλτόζη*, *μαλτάση* κλπ. Σ. Γ.

Μάλτα (Malta, ἀγγλ. προφ. *Μῶλτα*) /*Γεωγρ.*/. Ἡ ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως ἐπισημοτάτη τῆς Μεσογείου νῆσος, ἅτε ἀφορίζουσα τὰς δύο τῆς Μεσογείου λεκάνας, τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν δυτικήν, ἡ ***Μελίτη*** τῶν ἀρχαίων (*Πτολεμ.* Δ, γ, 47 Nobbe) καὶ οὐχὶ ὡς νομίζεται ἡ μυθολογουμένη *Ὠγυγία*. Ἡ ὀνομασία τῆς νήσου ἀρχαιοτάτη οὖσα (*Σκύλ. Καρυανδ.* Περίπλ. 111) ἀποδεικνύει ἐν τούτοις ὅτι οἱ Φοίνικες διὰ τὸ πολύτιμον τῶν λιμένων της ὑπῆρξαν πρῶτοι αὐτῆς οἰκισταί, ἅτε σημαίνουσα φοινικιστὶ ἀγκυροβόλιον καταφυγῆς ἢ ὁρμητήριον, διότι κατεῖδον καὶ ἐκεῖνοι, ὡς μετὰ αἰῶνας ὁ Ναπολέων καὶ οἱ Ἄγγλοι, ὅτι ὁ κρατῶν ταύτης δεσπόζει τῆς Μεσογείου. Ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου φέρεται ὡς τετράπολις, ἀφοῦ ἦσαν ἐν αὐτῇ *Μελίτη πόλις* (ταν. *Τσιττὰ Βέκκια*), *Χερσόνησος πόλις* (κατὰ τὸν ἰσθμὸν Μελλιέχα ἢ Μελία τῆς βορ. τῆς νήσου ἐσχατιᾶς), *Ἥρας ἱερὸν* (ταν. *Βαλέττα*) καὶ *Ἡρακλέους ἱερὸν* (ταν. *Κρέντι*, κατέναντι τῆς νησῖδος Φιλφολα). Ἡ ὕπαρξις ὅμως καὶ ἄλλης *Μελιτης νήσου*, Ἀδριατικῆς αὐτῆς (ταν. *Μελέντα*), ἐγένετο αἰτία διαφόρων ἀμφισβητήσεων, ὡς λ. χ. τοῦ νὰ πιστεύεται παρά τινων ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Πράξ. Ἀποστόλων 27) δὲν προσήγγισεν εἰς Μάλταν ἀλλ' εἰς Μελέντα, ἢ ὅτι «τὰ κυνίδια ἃ καλοῦσι Μελιταῖα» δὲν παρήγοντο εἰς Μελέντα ἀλλ' εἰς Μάλταν (*Στράβ.* ΣΤ', 277, Teubner). Κατ' ἄλλην ἑρμηνείαν ἡ ὀνομασία τῆς νήσου, πάντοτε φοινικικῆς προελεύσεως

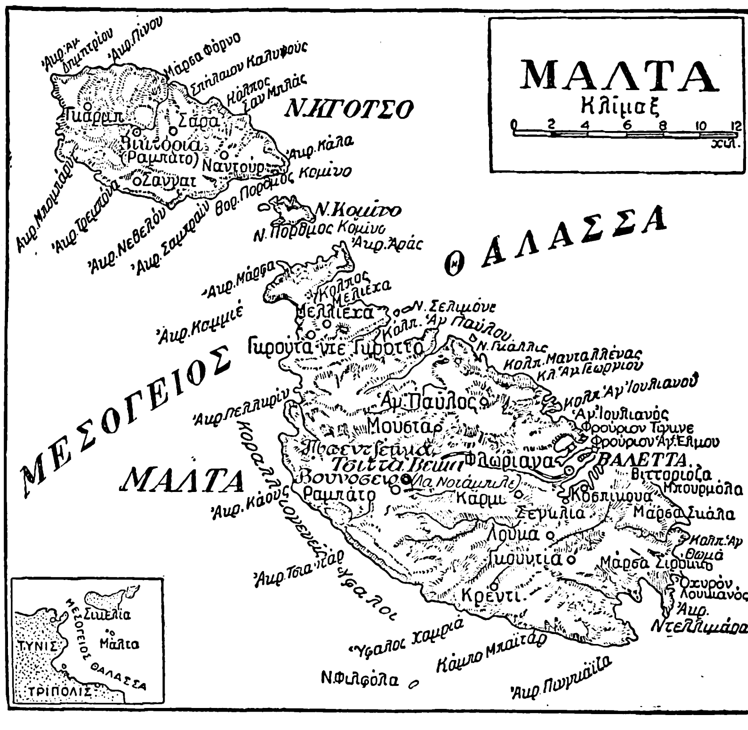

οὖσα, σημαίνει «λευκάζουσαν» (σχόλ. εἰς Graec Geogr. Minor., ἔκδ. Διδότου I, 5, 5), ὡς εἶναι τοιαῦται πράγματι αἱ ἐκ διαβρωθέντος ἀσβεστολίθου ἀπορρῶγες ἀκταί της.

Ἀναδύουσα ἀπὸ τῆς ΝΔ. ἐσχατιᾶς πελωρίου ὑφαλεμβόλου προεκτείνοντος τὸ ΝΑ. τῆς Σικελίας τμῆμα («Πρόκειται δὲ τοῦ Παχύνου —ταν. Capo Passaro— Μελίτη» *Στράβ.* αὐτόθι), ἀπέχει 50 μίλλ. νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Scalambri (ἀρχ. Βοῦκρα) τῆς Σικελίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ «διέκπλου τῆς Μάλτας» καὶ 185 μίλλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Ρὰς ἐλ Χάμρα (ἀρχ. Ἀμαραία) τῆς Τριπολίτιδος (χάρτ ἀγγλ. 2158 a καὶ b: Mediterranean: western and eastern sheet)· εἶναι δὲ ἡ μείζων ἐν τῇ συστάδι τῶν *Μελιταίων νήσων*, ἔχουσα πρὸς Β. της τὴν νῆσον *Κομῖνο*, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ φερωνύμου αὐτῇ διαύλου καὶ πρὸς Ν. της τὴν μικροσκοπικὴν *Φίλφολα*, ἀναδύουσαν ἀπὸ ὑφαλεμβόλου προεκτείνοντος ἐπὶ 4 μίλλ. πρὸς Ν. τὴν Μάλταν καὶ ὀνομαζομένου Χαμριὰ (Hamriah bank). Πλαισιοῦται οὕτως ἡ Μάλτα ὑπὸ μὲν τῶν παραλλήλων 35°59'40" Β. καὶ 35°48'20" Β., ὑπὸ δὲ τῶν ἀπὸ Γκρήνουϊτς μεσημβρινῶν 14° 19' 00" Ἀν. καὶ 14° 34' 40" Ἀν. (χάρτ. ἀγγλ. 194: Malta and Gozzo islands), ἐμφανίζουσα σχῆμα ᾠοειδὲς μήκους 15 μιλλ. ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. καὶ πλάτους 9 μιλλ., ἀναπτύγματος ἀκτογραμμῆς 79 μιλλ. καὶ ἐμβαδοῦ 95 τετρ. μιλλ. (=247 τ. χλμ.). Χθαμαλὴ μᾶλλον (μέγ. ὑψόμ. 258 μέτρ.), ἦτο λίαν δυσαναγνώριστος διὰ τοὺς ναυτικοὺς τῆς ἱστιοφόρου ναυτιλίας, οἵτινες διὰ τὴν προσγείωσίν των ἐπέβαλλον εἰς τὸ σικελικὸν ἀκρωτήριον Πάσσαρο, μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ὁποίου ἤλλασσον πορείαν πρὸς τὴν νῆσον, οὖσαν 50 μίλλ. ΝΔ. του, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐβοηθοῦντο καὶ ὑπὸ νεφῶν, ἅτινα συμπυκνοῦνται ὑπὲρ τὴν νῆσον, ἐν ᾧ χρόνῳ εἰς τὴν λοιπὴν γύρω θάλασσαν ἐπικρατεῖ εὐδία. Ἡ ΒΑ. ἀκτὴ τῆς νήσου εἶναι χθαμαλή, ἐξαιρετικῶς δὲ κατάτμητος, παρουσιάζουσα ἄκρας, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων ἐπιστέφονται ἀπὸ πύργους, ὧν αἱ ἐπάλξεις κοσμοῦνται ἀπὸ οὖς ἢ ὀφθαλμόν, σύμβολα τῆς προσοχῆς, μεθ' ἧς οἱ Ἰωαννῖται ἱππόται ἠγρύπνουν ἐπισκοποῦντες τὸν πέριξ τῆς νήσου των ὁρίζοντα, πρὸς ἀπόκρουσιν πάσης ἐναντίον αὐτῆς ἀποπείρας· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ συγχρόνων ἰσχυροτάτων ὀχυρώσεων πειθουσῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ὄψεως περὶ τῆς σημασίας, ἣν δίδει ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν κτῆσίν της ταύτην. Πλεῖσται δὲ κολπώσεις σχηματίζονται καὶ δή, ἀπὸ τῆς Β. ἐσχατιᾶς, ἡ *Μελία* (ἢ *Μελιέχα*), ὁ κόλπος τοῦ *Ἁγίου Παύλου*, εἰς ὃν φέρεται προσγειωθεὶς ἢ μᾶλλον ναυαγήσας ὁ ἀπόστολος, ἡ *Σαλίνα* μὲ τὰς ἁλυκάς της, ὁ τῆς *Μανταλλένας*, τοῦ *Ἁγίου Γεωργίου*, τοῦ *Ἁγίου Ἰουλιανοῦ*. Ἐπακολουθεῖ ἡ ὅλως ἰδιότυπος κόλπωσις τῆς *Βαλέττας*, ἥτις χωρίζεται ἀμφιδύμως εἰς δύο ἀρίστους φυσικοὺς λιμένας διὰ τῆς παρεμβολῆς τῆς χερσονήσου τῆς *Φλωριάνας*, εἰς τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς ὁποίας, ἀπολῆγον εἰς τὸ φρούριον τοῦ *Ἁγίου Ἔλμου*, εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις τῆς Βαλέττας, ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου· καὶ εἰς μὲν τὸ ΝΑ. τῆς χερσονήσου εἶναι ὁ «μέγας λιμὴν» (grand harbour), περιλαμβάνων ἓξ μικροτέρους ὅρμους, ἐν οἷς εἶναι ὁ μέγιστος ἐν τῇ Μεσογείῳ ἀγγλικὸς ναύσταθμος καὶ τὰ ἀγκυροβόλια τῶν μεγάλων θωρηκτῶν καὶ καταδρομικῶν τοῦ «στόλου τῆς Μεσογείου»· εἰς δὲ τὸ ΒΔ. τῆς χερσονήσου ὁ λιμὴν *Μουσιὲτ* (Marsa Musciet), ὑποδιαιρούμενος εἰς τοὺς λιμένας *Σλιέμα*, *Λαζαρέττο*, *Μυσόντα* καὶ *Πιετά*, χρησιμεύοντας διὰ τὴν ἀγκυροβολίαν τῶν ἐλαφρῶν στόλων. Ἡ ΝΑ. ἀκτή της παρουσιάζει δύο ὅρμους, τὸν μικρὸν *Ἅγιος Θωμᾶς* καὶ τὸν κολπιζοντα *Μάρσα Σιρόκο*, ὅπου τὸ μέγιστον ἀεροδρόμιον τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ. Ἡ ΝΔ. καὶ Δ. τέλος ἀκτή, ἀγρίως ἀκρότομος κατὰ τὰ δύο νότιά της τριτημόρια, δὲν παρουσιάζει ὅρμους παρὰ κατὰ τὸ βόρειόν της τριτημόριον, ἀλλὰ καὶ τούτους ἄνευ σημασίας, ἅτε ἀναπεπταμένους εἰς τὴν ἐπιφορὰν τῶν ΒΔ. ἀνέμων, οὓς οἱ ἐντόπιοι ὀνομάζουν μαϊστράλ.

Ἡ νῆσος ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται αὐχμηρὰ καὶ ἄγονος, ὄντως δὲ ἦτο πάντοτε τοιαύτη, διότι μὴ ἔχουσα ποτάμια, ἀλλὰ μόνον ἐλαχίστας πηγάς, ὧν τὸ ἀνεπαρκὲς ὕδωρ συνεπλήρου τὸ τῶν ὑδροδεξαμενῶν τῶν οἰκιῶν, ἐστερεῖτο βλαστήσεως, μόνον τῶν φαραωσύκων φυομένων ἐν ἀφθονίᾳ ἀπὸ τῶν σχισμῶν τοῦ ἐξ ἀσβεστολίθου ἐδάφους της. Ἡ ἀγγλικὴ ὅμως ἐπιμονὴ κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἐντὸς περιμανδρωμένων διὰ τὴν σφοδρότητα τῶν ἀνέμων χώρων καλλιέργεια λαχανικῶν, γεωμήλων καὶ ὀπωρῶν ἀφθόνων, ἀλλὰ καὶ ὀλίγων σιτηρῶν, καὶ νὰ παύσῃ ἡ ὡς ἄλλοτε μεταφορὰ τοιούτων ἐκ Συρακουσῶν καὶ Τζιρτζέντε· οἱ ὡραῖοι δὲ δημόσιοι κῆποι οἱ στολίζοντες τὴν ἀπὸ τῆς ΝΔ. πύλης τῆς Βαλέττας πρὸς τὴν Φλοριάναν ἀγούσης ὁδοῦ, ἀνθοῦν ἐπὶ χώματος μετενεχθέντος ἐκ Σικελίας καὶ Γιβραλτάρ. Τὸ κλῖμα τῆς Μάλτας εἶναι εὔκραές, αἱ δὲ διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας ὁμαλαί. Ὁ χειμὼν εἶναι λίαν ἤπιος, ἀλλὰ τὸ θέρος θερμὸν καὶ ὑγρόν. Ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν, μικροῦ πάντοτε σχετικῶς ὕψους, εἶναι ἡ ἀπὸ τέλους Σεπτεμβρίου ἕως τέλους Ἀπριλίου, καθ' ἣν περίοδον πνέουν οἱ Γρεγάλε, σφοδροὶ ΒΑ ἄνεμοι, εἰς οὓς ἀποδίδεται καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἡ ἐξ ἀνωτέρας βίας προσγείωσις.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Μάλτας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νησίδων ἀνέρχεται εἰς 213.024, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῆς φρουρᾶς καὶ τῶν πληρωμάτων, ὧν 23.000 εἰς τὴν πρωτεύουσάν της Βαλέτταν. Προάστεια ταύτης δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν αἱ κατὰ τὴν ΝΑ. πλευρὰν τοῦ μεγάλου λιμένος πόλεις *Σέγκλια* (9.000), *Βιττοριόζα* (6.000), *Κοσπίκουα* (12.000), ἡ *Φλοριάνα* ὅπου τὸ ἀτέρμον πεδίον τοῦ Ἄρεως (Alameda), ὡς καὶ ἡ κατὰ τὸν λιμένα Μάρσα Μουσιὲτ τερπνὴ *Σλιέμα*, ἡ ὁποία ἄλλοτε μὲν ἦτο ἁπλῶς θερινὴ διαμονὴ τῶν ἀξιωματικῶν ἰδίως, ἤδη ὅμως ἔχει ἐξελιχθῆ εἰς ὡραίαν μικρὰν πόλιν (14.000)· ἑτέρα πόλις σημαίνουσα εἶναι ἡ *Χαμρὰ* (19.000), τοῦ λοιποῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου ὄντος κατανεμημένου εἰς τὰ εἰς πάντας τοὺς ὅρμους ἀπαντῶντα χωρία, ὧν τὸ πλεῖστον (3.800 περίπου) τῶν κατοίκων εἶναι ἁλιεῖς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Bartolo*, «The Sovereiguity of the Malta and the nature of its title (Malta 1909).—*Lucas*, «Historical geography of the British colonies» (London 1906).—Blue-book Annual Governement (Printing office Malta).—Green-book, L'Assemblea Nazionale di Malta (Malta 1922).—*Macmillan*, «Malta and Gibraltar» (London 1915).—*Them. Zammit*, «Malta, the islands and their history» (Malta 1926).—*Rever. Dedford*, «Malta and the knights ospitalleus» (London 1925).—*Edm. Jurien de la Gravière*, Les Chevaliers de Malte et la Marine de Philippe II (Paris 1887).—*Τοῦ ἰδίου*, «Guerres Maritimes sous la Republique et l'Empire».

Κ. Χ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

Digitized by Google

— Μάλτα *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Μπαρουσίου ἢ Βαρουσίων τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 228. —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἀνδανίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 363. Χ. Δ.

— Μάλτα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Σικίνου (*Κάβος τῆς Μάλτας*: πλάτ. 36° 42′ ²/₈ Β., μῆκ. 25° 12′ ¹/₄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2753: Polykandro, Sikino and Nio), ἡ ΒΑ. τῆς νήσου ἐσχατιὰ καὶ ὑπ᾽ αὐτὴν φερώνυμος ὅρμος. Σ. Ε. Λ.

— Μάλτας κανάλι (Malta channel). Ἡ ὑπὸ τῶν ναυτικῶν μας, κατὰ τὸ ἀγγλικόν, ὀνομασία εὐρυτάτου ἀμφιγείου, ὁλοκλήρου πελάγους, σχηματιζομένου Ν.ΝΔ. τῆς μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Σκαλάμποι* καὶ *Πάσσαρο* νοτίας τῆς Σικελίας ἀκτῆς καὶ Β ΒΑ. τῶν νήσων Μάλτας, Κομίνο καὶ Γκότζο (χάρτ. ἀγγλ. 165: Sardinia to Malta). Ἔχει εὖρος 50 μιλλ. καὶ εἶναι τρικυμιωδέστατον ὑπὸ ἀνατολικοὺς καὶ περισσότερον ὑπὸ δυτικοὺς σφοδροὺς ἀνέμους. Σ. Ε. Λ.

— Μάλτας πλάκες, ἢ **Μαλτέζικαι**, ἢ **Μελίτης**. Πλάκες προερχόμεναι ἐκ στρωμάτων ἀσβεστολίθου τῆς νήσου Μάλτας λίαν ἐν χρήσει παρ᾽ ἡμῖν δι᾽ ἐπικάλυψιν δωμάτων. Ἀποτελοῦνται ἐξ ἀσβεστολίθου λίαν μαλακοῦ, ἐλαφρῶς μαργώδους, μόλις σκληροτέρου τῆς κρητίδος, εὐκόλως κοπτομένου διὰ τοῦ πρίονος. Καινουργεῖς εἶναι ἀρκετὰ πορώδεις, ἀλλ᾽ εἴτε δι᾽ ἐπαλείψεως δι᾽ ἑψημένου λινελαίου ἢ διὰ συμπληρώσεως σὺν τῷ χρόνῳ τῶν πόρων ὑπὸ διαφόρων ξένων οὐσιῶν καθίστανται ἀδιαπέρατοι εἰς τὸ ὕδωρ, σκληρυνόμεναι ὀλίγον. Θ. Χ.

— Μάλτας τάγμα· βλ. λ. *Ἰωαννῖται*.

μαλτάση (ἡ). Ἔνζυμον διασπῶν τὴν *μαλτόζην* (βλ. καὶ *ἔνζυμα*).

Μαλτεζάνα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἄριστος φυσικὸς λιμὴν τοῦ Ν. Αἰγαίου, σχηματιζόμενος εἰς τὸ μέσον τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας καὶ εἰς τὸν μεταξὺ τῶν δύο κορμῶν τῆς νήσου ἰσθμόν. τῇ παρεμβολῇ τῶν δύο νοτίως αὐτοῦ νησίδων *Γλινονήσι* καὶ *Χονδρονήσι* (πλάτ. 36° 34′ ¹/₂ Β., μῆκ. 26° 25′ ¹/₈ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island). Σχηματίζεται οὕτω τρίστομος λιμήν, τοῦ δυτικοῦ ὅμως στόματος ὄντος πλωΐμου μόνον εἰς λέμβους. Ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ὡς βάσις κατὰ τὸν Ἰταλοτουρκικὸν πόλεμον. Σ. Ε. Λ.

μαλτέζικος, *—η*, *—ο*· δημοτ., ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Μαλτέζους ἢ τὴν Μάλταν, ὁ προερχόμενος ἀπὸ τὴν Μάλταν, μελιταῖος: «μαλτέζικη κατσίκα».

μαλτεζόπλακες· βλ. λ. *Μάλτας πλάκες*.

Μαλτέζος (ὁ), θηλ. *—έζα*· δημοτ., ὁ κάτοικος τῆς Μάλτας, ὁ ἐκ Μάλτας προερχόμενος, Μελιταῖος.

Μαλτέζος. —1) ***Κωνσταντῖνος Χ.*** Ἕλλην φυσικομαθηματικός, καθηγητὴς τῆς μηχανικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἐν τῷ πολυτεχνείῳ. Γεννηθεὶς τῷ 1869 ἐν Πάτραις, διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Μεσολογγίῳ. Γενόμενος διδάκτωρ τῶν μαθηματικῶν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1890), ἐστάλη ὑπ᾽ αὐτοῦ ὑπότροφος εἰς Παρισίους πρὸς σπουδὴν τῆς φυσικῆς, ἔνθα ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Σορβόννης ἐν τῇ μαθηματικῇ φυσικῇ (1894). Ἡ διδακτορικὴ διατριβή του «Les enveloppes solides minces Les cloches» ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς «Annales de l'École Normale Supérieure». Ἔχει δημοσιεύσει ὑπὲρ τὰς ὀγδοήκοντα διατριβὰς καὶ μελέτας, ἐξ ὧν πλείστας ἀνακοινώσεις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων καὶ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας εἶναι τακτικὸν μέλος. Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν ἐν μὲν τοῖς φυσικομαθηματικοῖς: τοὺς ὑγροὺς μικροφάκους, τὴν σπουδὴν τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων ἐν τῷ κενῷ, τῶν φαινομένων τοῦ ἀντικατοπτρισμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, τῶν φαινομένων τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων καὶ τῶν τοῦ Röntgen, τῶν φαινομένων τοῦ κεραυνοῦ, τῶν πολλαπλῶν εἰδώλων τῶν φακῶν καὶ τὴν περὶ τῆς γενέσεως τῶν διατονικῶν κλιμάκων μελέτην. Ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν: τὰς ἐκτενεῖς ἐρεύνας του περὶ τῆς κλεψύδρας, τὰς περὶ τοῦ κύκλου τοῦ Μέτωνος καὶ τὰς περὶ τῶν μουσικῶν κλιμάκων καὶ ἰδίᾳ τῶν κλιμάκων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

—2) ***Γεώργιος***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Καθηγητὴς τῆς γενικῆς μηχανολογίας ἐν τῷ Μετσοβείῳ Πολυτεχνείῳ, γεννηθεὶς τῷ 1874. Τῷ 1879 ἐδημοσίευσε μελέτην περὶ μεταφορᾶς τῶν ὑδάτων τοῦ Μέλανος ποταμοῦ διὰ τὴν ὕδρευσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔγραψε «Γενικὴν μηχανολογίαν».

Μαλτέμπο (Maltempo) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸς διέκπλους, σχηματιζόμενος μεταξὺ τῆς κυρίως ἀκτῆς τῆς Κροατίας ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ τῆς νήσου Βέλια ἀφ᾽ ἑτέρου (πλάτ. 45° 15′ Β., μῆκ. 14° 34′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2711: Gulf of Quarnero). Ἀποτελεῖ τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ διέκπλου *Μορλάκα* καὶ συνέχειαν αὐτοῦ. Μαστίζεται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀδριατικὸν μέρος ἀπὸ τὴν «μπόρα». Σ. Ε. Λ.

Μαλτεμπρὲν (Malte-Brun), ***Βίκτωρ-Ἀδόλφος***. Γάλλος γεωγράφος υἱὸς τοῦ *Κορράδου-Μαλτεμπρέν*, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1816—1889). Διετέλεσε καθηγητὴς καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη γενικὸς γραμματεὺς τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Παρισίων, τῆς ὁποίας ἐξέδιδε καὶ τὸ «Δελτίον», ἐσυνέχισε τὴν ἔκδοσιν τῶν «Νέων ταξιδιωτικῶν χρονικῶν» τοῦ πατρός του καὶ συνέγραψε τὴν «Εἰκονογραφημένην Γαλλίαν», τὴν «Εἰκονογραφημένην Γερμανίαν» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

—Μαλτεμπρὲν (Malte-Brun), ***Κορράδος***. Διάσημος γεωγράφος καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Δανίᾳ τῷ 1775 καὶ ἀποθανὼν ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1826. Τῷ 1795, δημοσιεύσας δηκτικὴν σάτιραν κατὰ τῶν ἀριστοκρατῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Κατήχησις τῶν ἀριστοκρατῶν», ἐξωρίσθη καὶ μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου καὶ ἐξεγάλλισε τὸ ἀρχικόν του ὄνομα Malthe Konrad Brunn. Συνειργάσθη εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» καὶ εἰς διάφορα περιοδικά, ἀλλ᾽ ἰδίως ἐδοξάσθη ὡς γεωγράφος. Τὸ πρῶτόν του σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Πολιτική, φυσικὴ καὶ μαθηματικὴ γεωγραφία τοῦ κόσμου» ἐδημοσιεύθη εἰς 16 τόμ. (1803—1807). Τῷ 1808 ἵδρυσε τὰ «Ταξιδιωτικὰ χρονικὰ» καὶ μετὰ τοῦ Eyriès τὰ «Νέα ταξιδιωτικὰ χρονικὰ» εἰς 68 τόμ. (1818—1835), μόνος δὲ «Ἐγχειρίδιον τῆς γενικῆς γεωγραφίας» πλειστάκις ἀνατυπωθέν. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς καὶ ὁ πρῶτος γενικὸς γραμματεὺς τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας καὶ ἀφῆκε πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἔργων καὶ «Ποιητικὰ δοκίμια» δανιστί, «Πολιτικὴν εἰκόνα τῆς Εὐρώπης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

Μάλτεν (Malten), ***Θηρεσία***. Διακεκριμένη Γερμανὶς ἀοιδός, ἧς τὸ πραγματικὸν ἐπώνυμον εἶναι *Μύλλερ* (Müller). Ἐγεννήθη τῷ 1855 καὶ ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ σκηνῆς ἐν Δρέσδῃ, τῷ 1873, εἰς τοὺς ῥόλους τῆς Παμίνας («Μαγευμένος Αὐλὸς») καὶ τῆς Ἀγάθης («Φράϊσσούτς»), κατώρθωσε δὲ νὰ ἀναδειχθῇ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος ὡς μία ἐκ τῶν καλυτέρων σκηνικῶν ἀοιδῶν τοῦ γερμανικοῦ μελοδράματος καὶ νὰ δημιουργήσῃ πρώτη τὸν ῥόλον τῆς Κούντρυ ἐν τῷ Πάρσιφαλ (Μπαϋρόϋτ, 1882). Κάτοχος θερμῆς καὶ δραματικῆς φωνῆς, ἐνεσάρκωσε κυρίως τοὺς πρώτους ῥόλους τῶν ἡρωΐδων τοῦ Βάγνερ, τοῦ Γκλοὺκ κλπ. Γ. Σ.

Μαλτεπὲ (Θησαυροῦ λόφος) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῶν περιχώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας τῆς Προποντίδος, μικρὸς σταθμὸς τῆς ἀπὸ Χαϊδὰρ-πασᾶ εἰς Νικομήδειαν σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Καρτὰλ (Χαρταλιμῆς). Κεῖται εἰς τὴν θέσιν τῆς βυζαντινῆς τοποθεσίας Τὰ Βρύου ἢ Βρύαντος, ὀνομαζομένη καὶ «ὁ Βρύας» ἢ «Ὀβρύας». Ἡ τουρκικὴ ὀνομασία ἐδόθη εἰς αὐτήν, διότι κατά τινα παράδοσιν ὑπάρχει θησαυρὸς κεκρυμμένος εἰς τὸν παρὰ τὸ χωρίον λόφον. Πλησίον τοῦ Μαλτεπὲ καὶ ἀντικρὺ τῆς νήσου Πριγκήπου εὑρίσκεται τὸ Χουνκιὰρ-Τσαΐρὲ (λιβάδιον τοῦ βασιλέως), ὅπου ἀπέθανε τῷ 1461 ὁ σουλτᾶνος Μεχμὲτ Β΄ ὁ πορθητής. Τὸ Μαλτεπὲ κατῳκεῖτο πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (1923) σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων, οἵτινες διετήρουν ναὸν καὶ σχολάς. Ἐξηρτᾶτο δὲ ἐκκλησιαστικῶς ἐκ τῆς μητροπόλεως τῆς Χαλκηδόνος. Ν. Μ.

— Μαλτεπὲ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τουρκικὴ τοπωνυμία λόφων τινῶν παραλίων ἐχόντων μορφὴν τύμβου. —1) Ἐπὶ ἄκρας τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου, 1 ¹/₂ μίλλ. βορείως τοῦ ὅρμου *Χέλια Λιμὰν* (πλάτ. 40° 12′ ¹/₂ Β, μῆκ. 26° 24′ Α., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardadelles) γνώρισμα τοῖς διαπλέουσι τὰ Στενά. —2) Ἐπὶ ἄκρας τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος κατέναντι τῆς νήσου Χάλκης τῶν Πριγκηπονήσων, ἀπολήξεως δὲ τοῦ πλοκάμου *Καραμπὰς Μπαΐρ* τοῦ Βιθυνικοῦ Ὀλύμπου, 2 ¹/₂ μίλλ. Β. τῆς εὐρωπαϊκῆς κωμοπόλεως Καρτὰλ (πλάτ. 40° 54′ Β., μῆκ. 29° 09′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2286: Approach to the Bosporus). Πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου ὕφαλος καὶ 2 χιλ. ΒΔ. χωρίον εὐρωπαϊκὸν ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χαϊδὰρ Πασᾶ-Νικομηδείας, ἀμφότερα ἐπώνυμα τῷ ἀκρωτηρίῳ. Πρὸς τὸ δεύτερον ταυτίζεται ὁ *Βούας*, ὅπου ἐκήρυξεν ὁ πρωτόκλητος Ἀνδρέας. Ὠνομάζετο τὸ ἀκρωτήριον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ *Κάβο Δράκος* καὶ *Ζουρλοκοπάνα*. —3) Ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως (πλάτ. 40° 33′ Β., μῆκ. 26° 50′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1004: Western part of Sea of Marmara with portion of gulf of Xeros), ΒΑ. τοῦ Μπουλαΐρ. Πιστευόμενον ὡς τύμβος τοῦ Λυσιμάχου, ἀποτελεῖ σπουδαιότατον γνώρισμα πρὸς ἐπαλήθευσιν στίγματος (Black Sea pilot, ἔκδ. 1908 σελ. 101) καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἀπὸ τῆς Προποντίδος καὶ ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Σάρου. —4) Μικρασιατικὸν ἀκρωτήριον ἀποτελοῦν μετὰ τοῦ ΒΔ. τοῦ λεσβιακοῦ ἀκρωτηρίου Ἀγριλιὸς (ἀρχ. Μαλέα ἄκρα) τὸ νότιον στόμιον τοῦ διέκπλου τῆς Μυτιλήνης. Ταυτιζόμενον πρὸς τὸ ἀρχαῖον *Κάναι* (*Στράβ.* ΙΓ΄ 606 Teubner), ἀποτελεῖ τὸν τερματισμὸν (πλάτ. 38° 52′ ¹/₂ Β., μῆκ. 27° 11′ Α., χάρτ. ἀγγλ. 1902: The gulf of Sandarli) τῆς προβολῆς Καραντὰγ (ὑψόμ. 2562 ποδ.) τῆς διαχωριζούσης τὸν κόλπον Δεκιλῆ ἢ Καβακοὺμ πρὸς Β. της καὶ τὸν τοῦ Τσανταρλῆ πρὸς νότον της. Σ. Ε. Λ.

Μάλτες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Λευκῶν τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 101. Χ. Δ.

μαλτεσίτης (Maltesit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν παραλλαγὴν τοῦ ἀνδαλουσίτου παρεμφερῆ πρὸς χιαστόλιθον, τῆς ὁποίας ὁ πυρὴν συνίσταται ἀπὸ φυλλάρια βιοτίτου μὲ μαγνητίτην. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Φινλανδίαν. Γ. Β.

Μαλτὲστ (Malteste), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους τῷ 1870 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1920. Νεαρώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν ζωγραφικήν. Ἐπὶ μακρὸν ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα περιοδικὰ σχεδιαγραφήματά του συνοδευόμενα ἀπὸ στίχους ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Malatesta*. Τὴν πρώτην ποιητικὴν συλλογήν του, «L'Encens Perdu» ἐξέδωκε τῷ 1903 ὑπὸ τὸ πραγματικόν του ὄνομα. Ὁ Émile Faguet ἀποκαλεῖ τὸν Μαλτὲστ νέον Τίβουλλον, ἀναγνωρίζει δὲ ὅτι ἔχει βαθὺ τὸ αἴσθημα τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τοῦ σχεδίου. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Εὐστρατίου Ἀθανασιάδου ἔγραψε τὸν «Περίανδρον», τετράπρακτον δρᾶμα εἰς στίχους, τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη εἰς τὸ Odéon τῷ 1914 μὲ μουσικὴν τοῦ André Cadou. Ι. Ο.

μαλτοβιονικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Μονοβασικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_{12}H_{22}O_{12}$, λαμβανόμενον δι᾽ ὀξειδώσεως τῆς *μαλτόζης* διὰ βρωμιούχου ὕδατος. Διὰ βρασμοῦ μετ᾽ ἀραιοῦ θειικοῦ ὀξέος διασπᾶται εἰς d-γλυκόζην καὶ d-γλυκονικὸν ὀξύ. Σ. Γ.

μαλτόζη (ἡ), ἢ ***βυνοσάκχαρον*** *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι δισακχαρίτης (βιόζη) τοῦ τύπου $C_{12}H_{22}O_{11}$, εὑρισκόμενος οὕτω χημικῶς εἰς μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ *καλαμοσάκχαρον*. Σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἀμύλου διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς διαστάσης τῆς βύνης, δι᾽ ὃ καὶ ἀποτελεῖ σπουδαῖον ἐνδιάμεσον προϊὸν τῆς βιομηχανίας τοῦ ζύθου καὶ τοῦ οἰνοπνεύματος. Μαλτόζη περαιτέρω σχηματίζεται δι᾽ ὑδρολύσεως τοῦ ἀμύλου διὰ τοῦ φυράματος τοῦ σιέλου (πτυαλίνη), ὡς ἐπίσης καὶ δι᾽ ὑδρολύσεως φυραματικῆς τοῦ γλυκογόνου (ζωϊκοῦ ἀμύλου). Εἰς μικρὰ ποσὰ ἀνευρέθη ἐπίσης ἐλευθέρα μαλτόζη εἴς τινα φυτὰ (σπέρματα τῆς σόϊας κλπ.). Συνθετικῶς δύναται νὰ ληφθῇ δι᾽ ἐπιδράσεως ἐμουλσίνης ἐπὶ τῆς d-γλυκόζης, ὡς καὶ διὰ θερμάνσεως μίγματος γλυκοζάνης καὶ λαιβογλυκοζάνης. Ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρόν. Κρυσταλλοῦται μεθ᾽ ἑνὸς μορίου ὕδατος καὶ εἶναι λίαν εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ. Δεικνύει πολυστροφισμὸν καὶ παρουσιάζει εἰδικὴν στροφὴν +137°. Δι᾽ ἐπιδράσεως ὀξέων ἢ διαστατικῶν φυραμάτων ὑδρολύεται εἰς δύο μόρια γλυκόζης. Ζυμοῦται εὐκόλως καὶ πλήρως ὑπὸ τῆς ζυθοζύμης, διασπωμένη πρῶτον διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ περιεχομένου φυράματος, τῆς *μαλτάσης*, εἰς δύο μόρια γλυκόζης, ἅτινα καὶ ζυμοῦνται τελικῶς εἰς ἀλκοόλην καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Σ. Γ.

μαλτόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *λαριξικὸν ὀξύ*.

Μάλτος, ***Ἀναστάσιος***. Ἕλλην φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Μεγαρόβῳ τῷ 1851 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1927. Σπουδάσας φιλολογίαν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ζυρίχης τῷ 1879. Ἀπὸ τοῦ ἑπομένου ἔτους ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λυκείου Ὀδησσοῦ, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ 1919. Συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Γρηγορίου Μαρασλῆ, παρεκίνησεν αὐτὸν εἰς τὴν σύστασιν τῆς «Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ», εἰς ἣν ἐδημοσιεύθησαν μεταφράσεις περιφανῶν συγγραφέων, διηύθυνε δὲ ταύτην. Συνέγραψε πλείστας μελέτας μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Περὶ συμποσίων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων», «Μελπομένην» (συλλογὴν δημοτικῶν ᾀσμάτων), «Ἱστορίαν τῆς μουσικῆς» καὶ πλεῖστα διδακτικὰ βιβλία. Θ. Β.

Μαλτσέβσκι (Malczewski), ***Ἀντώνιος***. Πολωνὸς ποιητὴς (1793—1826), γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Βαρσοβίᾳ. Διετέλεσεν ἀξιωματικὸς (1811—1816) καὶ συνέγραψε τὸ ἐπικολυρικὸν ποίημα «Marya» (1825), ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἔργων τῆς «Οὐκρανικῆς σχολῆς», μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν Γερμανικήν, ἐκδοθὲν δὲ καὶ ἐν Reclams Univ.-Bibl. Γ. Ε. Κ.

μαλτσίνα (ἡ) *[Ναυτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῆς *ἱστοθέτιδος* (βλ. λ.).

Μαλτσίνης ***ἐπισκοπή***. Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ τριακονταετηρίδι ἀναφέρων τὰς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ὑπαρχούσας μητροπόλεις, ἀρχιεπισκοπὰς καὶ ἐπισκοπάς, μνημονεύει καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Μαλτσίνης, σημειῶν «Μαλτσίνης (ἐπίσκοπος τοῦ Λακεδαιμο-

Digitized by Google

νίας) Ἱερεμίας» (πρβλ. τὰ σῳζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, τόμ. Β', σ. 5) καὶ κατωτέρω «τοῦ Μαλτσίνης ἀποθανόντος ἐπέσχε τὸν τόπον ὁ πρωτοσύγκελλος Ἱερόθεος». Ἀναφέρεται ἔτι ἐν τῇ Λακωνικῇ χωρογραφίᾳ (1798) τοῦ Νικήτα Νιφάκη. Ἡ ἐπισκοπὴ Μαλτσίνης, ἥτις πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Λακεδαιμονίας, φαίνεται ὅτι πρότερον ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Μονεμβασίας καὶ Καλαμῶν. Κ. Ι. Δ.

Μαλτσινιώτης. Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ Σπάρτης. Τρεῖς ἀδελφοὶ *Παναγιώτης*, *Γεώργιος* καὶ *Δημήτριος*, υἱοὶ *Νικολάου Μαλτσινιώτη*, ἤνοιξαν ἐν Ἀθήναις μικρὸν κατάστημα πωλήσεως ὅπλων καὶ εἰδῶν κυνηγίου. Ἀπὸ τοῦ 1891—1892 ἵδρυσαν παρὰ τὸ σημερινὸν καλυκοποιεῖον τῆς «Ἑταιρείας Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου καὶ Καλυκοποιείου» (βλ. λ. *πυριτιδοποιεῖον*) μικρόν τι ἐργοστάσιον, ὅπου ἐγένετο ἔναρξις κατασκευῆς φυσιγγίων καὶ καψυλλίων ἐμπορίου διὰ διαφόρων συνδυασμῶν. Μέχρι τοῦ 1907 εἶχον ἐπιτύχει τὴν κατασκευὴν πλήρους τοῦ φυσιγγίου Gras (ὑποδ. 1874) καὶ προῆλθον εἰς δοκιμαστικὰς ἐργασίας διὰ κατασκευὴν φυσιγγίου Μάνλιχερ τῶν 6,5 χ.μ. (ὑπόδ. 1903), ἐνῷ συγχρόνως ἀνέπτυσσον οὐσιωδῶς τὸ ὁπλοπωλεῖον αὐτῶν. Κατὰ τὸ 1908 ἡ ἐπιχείρησις τῶν ἀδελφῶν Μαλτσινιώτη συνεχωνεύθη πρὸς τὴν τότε ἀνώνυμον ἑταιρείαν «Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου, Χημικῶν καὶ Βιομηχανικῶν Προϊόντων» καὶ ἀπετελέσθη ἡ «Ἑταιρεία Ἑλληνικοῦ Πυριτιδοποιείου καὶ Καλυκοποιείου». Οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ παρέμειναν ἐν τῇ ἑταιρείᾳ ὡς δρῶντα μέλη αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν Παναγιώτης ἀπέθανε τῷ 1918 ὡς πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἑταιρείας, ὁ Γεώργιος ἀπεσύρθη τῷ 1916, ἔχων ἕως τότε τὴν τεχνικὴν διεύθυνσιν τοῦ καλυκοποιείου τῆς ἑταιρείας, καὶ ὁ Δημήτριος, παραιτηθεὶς ἀπὸ τοῦ 1917 τῆς διαχειρίσεως τῆς ἑταιρείας, παρέμεινεν ὡς μέλος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου αὐτῆς μέχρι τοῦ 1923, ὅτε καὶ ἀπεχώρησεν. Κ. Ν. Γ.

Μάλτσωφ */Γεωγρ./*. Ρωσικὴ ἐπαρχία περιλαμβάνουσα πλείστας ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς πόλεις, ἐν αἷς τὴν *Βίσιτσαν*, ἀριθμοῦσαν περὶ τὰς 35.000 κατοίκων, τὸ *Διουντίνωφ* (10.000), τὸ *Τολστόβσκι* (16.000), τὴν *Πισοτίνα* (11.000) καὶ ἄλλας μικροτέρας. Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ μεγάλου βιομηχάνου Ἀλεξίου Ἰβάνοβιτς Μάλτσωφ, ὅστις εἰσήγαγεν εἰς αὐτὴν μεγάλας βιομηχανίας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Σήμερον εὑρίσκονται ἐν πλήρει ἀκμῇ αἱ βιομηχανίαι τῆς κατασκευῆς βαγονίων, ὑαλουργίας, τσιμέντων κτλ., ἀπασχολοῦσαι δεκάδας χιλιάδων ἐργατῶν. Θ. Β.

Μαλφιλάτρ (Malfilatre) ***Ἰάκωβος - Κάρολος - Λουδοβῖκος** de Clinchamp*. Γάλλος ποιητὴς (1732—1767). Ἀποφοιτήσας ἐκ τοῦ ἰησουϊτικοῦ κολλεγίου τῆς Καὲν μετέβη εἰς Παρισίους καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὰς διασκεδάσεις. Ἐδημοσίευσε μετάφρασιν τῶν «Γεωργικῶν» τοῦ Βιργιλίου, ἐπεχείρησε νὰ στιχουργήσῃ τὸν «Τηλέμαχον» τοῦ Φενελῶνος, κατέστρωσε τὸ σχέδιον πλείστων ποιημάτων, ἐξ ὧν μόνον ἓν ἀπετελείωσεν: «Ὁ Νάρκισσος ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἀφροδίτης», ὅπερ εἶναι μυθολογικὴ σύνθεσις, ἀποπνέουσα ζωηρὸν αἴσθημα ἀρχαίου κλασσικοῦ κάλλους. Ὁ Μαλφιλάτρ ἀπέθανε νέος συνεπείᾳ δυστυχήματος. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1825. Μ. Ν. Δ.

Μαλχατούν. Σύζυγος τοῦ σουλτάνου Ὀσμάν, ἱδρυτοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, θυγάτηρ τοῦ σεΐχου Ἐδεμπαλί, εἰς τὸν παρὰ τὸ Ἐσκὶ σεχὶρ τεκκὲν τοῦ ὁποίου ἐσύχναζεν ὁ Ὀσμὰν πρὶν ἢ διαδεχθῇ τὸν πατέρα του Ἐρτογρούλ. Ἐκεῖ εἶδεν ὁ Ὀσμὰν τὴν ὡραίαν Μαλχατούν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐζήτησεν εἰς γάμον. Ὁ σεΐχης ἠρνήθη, θεωρῶν τὸν Ὀσμὰν οὐχὶ ἀντάξιον τῆς θυγατρός του, τὴν ὁποίαν προώριζε διὰ τὸν ἄρχοντα τοῦ Ἐσκὶ σεχίρ. Ἀλλὰ κάποιαν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ὀσμὰν διενυκτέρευεν εἰς τὸν τεκκέν, ὁ μέλλων σουλτᾶνος εἶδεν ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ὁ Τοῦρκος χρονογράφος Σαδεδδὶν περιγράφει ποιητικώτατα. Ἀπὸ τὸ στῆθος τοῦ Ἐδεμπαλὶ εἶχεν ἀνατείλει ἡ σελήνη μηνοειδής, γενομένη δὲ πλησιφαὴς κατεκλίθη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ὀσμάν, ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ ὁποίου ἐφύτρωσε δένδρον, τὸ ὁποῖον αὐξηθὲν τεραστίως ἐκάλυψε διὰ τῆς σκιᾶς του ὅλας τὰς γνωστὰς χώρας, μέχρι τοῦ Καυκάσου, τοῦ Ἄτλαντος, τοῦ Ταύρου καὶ τοῦ Αἵμου, ἐνῷ ἐκ τῶν ριζῶν του ἐπήγαζον ὁ Νεῖλος, ὁ Εὐφράτης, ὁ Τίγρης καὶ ὁ Δούναβις. Πνεύσαντος δὲ ἀνέμου τὰ φύλλα τοῦ δένδρου, ὅμοια πρὸς ξίφη, ἔκλιναν πρὸς τὰς πόλεις τοῦ τότε κόσμου καὶ κυρίως πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥτις ἀπετέλει ἀδάμαντα μεταξὺ δύο σαπφείρων (τῶν δύο ἠπείρων) ἐπὶ δακτυλίου, ὅστις ἐκυριάρχει τοῦ κόσμου. Τὸ ὄνειρον τοῦτο ἐξηγήθη ὑπὸ τοῦ σεΐχου ὡς χρησμὸς μελλουσῶν κατακτήσεων καὶ διὰ τοῦτο ἔδωκε πλέον τὴν συγκατάθεσίν του εἰς τὸν μετὰ τοῦ Ὀσμὰν γάμον τῆς θυγατρός του.

Ἡ Μαλχατοὺν ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Ὀσμὰν δύο υἱούς, τὸν *Ἀλαεδδὶν* καὶ τὸν *Ὀρχάν*, ὅστις διεδέχθη τὸν πατέρα του, προσλαβὼν ὡς βεζύρην τὸν Ἀλαεδδίν. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Μάλχιν (Malchin) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Μεκλεμβούργῳ Σβέριν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὄστπενε καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γκίστροβ Νοϋμπράντεμπουργκ. Κάτ. 6.772 (1925) Ἔχει ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἐργοστάσιον σιδηροδρομικῶν ἐπισκευῶν καὶ βιομηχανίαν σακχάρεως, κλειθροποιίας, σάπωνος. Ἡ περὶ τὴν πόλιν δασόφυτος λοφώδης ἔκτασις, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Κουμμερόβερ καὶ τῆς λίμνης τοῦ Μάλχιν, καλεῖται διὰ τὴν γραφικὴν ὡραιότητά της «μεκλεμβουργικὴ Ἑλβετία». Θ.Κ.

μαλχίτης (ὁ) (Malchit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα φλεβικὸν μετριοκοκκῶδες μέχρι μέχρι λεπτοκοκκῶδες, σπανίως στιφρόν, ἔχον χρῶμα φαιοπράσινον μέχρι σκοτεινοφαίου, ἱστὸν ὁλοκρυσταλλικὸν (ἐν μέρει πορφυριτικόν), παρουσιαζόμενον δ' ὡς μελανοκρατικὸν προϊὸν ἀποσχίσεως μετὰ τῶν γρανιτοδιοριτικῶν πλουτωνείων πετρωμάτων.

Οἱ μαλχῖται ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *λαμπροφυρικῶν φλεβικῶν πετρωμάτων*. Συνίστανται κυρίως ἐκ πλαγιοσχίστου καὶ κεροστίλβης. Ἐκ τῶν δύο τούτων ὀρυκτῶν συνίστανται καὶ οἱ πορφυριτικοὶ κρύσταλλοι τῶν μὲ πορφυριτικὸν ἱστὸν μαλχιτῶν. Χαλαζίας ἐπίσης παρουσιάζεται εἰς μεταβλητάς, οὐδέποτε ὅμως σημαντικὰς ποσότητας. Ὡς πρόσθετα συστατικὰ οἱ μαλχῖται περιέχουν τὰ ὀρυκτὰ ἀπατίτην, μαγνητίτην καὶ σιδηρομεταλλεύματα, τυχαίως δὲ τιτανίτην καὶ ὀρθίτην.

Ἡ εἰς διοξείδιον πυριτίου (SiO_2) περιεκτικότης τῶν μαλχιτῶν κυμαίνεται ἀπὸ 53—63%. Οἱ μαλχῖται ἀνήκουσιν εἰς τὰ διοριτικὰ μάγματα καὶ εὑρέθησαν εἰς τὸ Melibokus, βόρειον Odenwald, Dohna τοῦ Lausitz, Adamello, Μίσιγκαν, Καλιφορνίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Γ.Κ.Γ.

Μαλχίων ὁ *σοφιστής*. Χριστιανὸς ὢν ἐκ παίδων, παιδευθεὶς δὲ πιθανῶς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, ἀκμάζων κατὰ τὰ μέσα τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος. Εἰσελθὼν εἰς συζήτησιν θεολογικὴν μετὰ τοῦ κακοδόξου πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ἀπέδειξεν αὐτοῦ τὴν ἐν τῷ δόγματι στρεβλότητα (*Θεοδώρ.* Αἱρετ. Κακομ. Β', 8). Μ. Ι. Γ.

Μάλχος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τὸν «Συνέκδημον» τοῦ Ἱεροκλέους ὀνομασία τῆς πόλεως *Μαλλὸς* (βλ. λ.) τῆς Κιλικίας. Σ. Ε. Λ.

Μάλχος. Βυζαντινὸς ἱστοριογράφος ἐκ Φιλαδελφείας, ζήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε' καὶ ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἦτο πιθανῶς σημιτικῆς καταγωγῆς, ὡς δεικνύει τὸ ὄνομά του, ἤσκει δὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σοφιστοῦ καὶ ἦτο Χριστιανός. Κατὰ τὸν Σουΐδαν συνέγραψεν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Ἀναστασίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπραγματεύετο τὰ κατὰ τὸν Ζήνωνα καὶ Βασιλίσκον, τὸν ἐμπρησμὸν τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης (476) καὶ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Αὐγουστείου. Κατὰ Φώτιον συνέγραψεν ἱστορίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Βυζαντιακά», εἰς 7 βιβλία, ἀρχομένην ἀπὸ Λέοντος μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς Ἐπιδάμνου ὑπὸ τοῦ Θευδερίχου τοῦ Μαλαμείρου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπραγματεύετο καὶ τὰ ἐν τῷ δυτικῷ ρωμαϊκῷ κράτει μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Ρώμης Νέπωτος. Τῆς ἱστορίας ταύτης, ἧς τὸ ὕφος χαρακτηρίζεται ἄριστον, καθαρόν, ἀπέριττον καὶ εὐκρινές, δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ 21 μικρὰ ἀποσπάσματα, δημοσιευθέντα εἰς τὰ «Fragmenta historicorum graecorum» (4, 111 — 132). Ν. Α.

Μαλχούβιοι (οἱ) */Ἀρχ./*. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, λιβυκῆς καταγωγῆς, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. IV, 2, 5) τὰ ὀρεινὰ τῆς Ἀ. Μαυριτανίας Καισαρηνσίας, ὁ αὐτὸς μὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ Πλινίου (V, 4, 5) ἀναφερομένους *Μαρχουβίους* (Marchubii). Α. Θ. Σ.

Μάλω */Παραλ. Γεωγρ./*. Ὅρμος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ρόδου (πλάτ. 36°24'30'' Β., μῆκ. 28°16'00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island), εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ κολπίζοντος ὅρμου Κόσκινο. Εἰς τὸν ψαμμαθῶνά του ἀπεβιβάσθη τὴν 22 Ἀπριλίου 1912 ὁ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Amelio ἰταλικὸς στρατός. Σ. Ε. Λ.

Μαλὼ (Malot), ***Ἕκτωρ***· βλ. *Μαλό*.

μάλωμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαλώνω, ἐπίπληξις, ἐπιτίμησις: «αὐτὸς δὲν ἀκούει μάλωμα, θέλει ξύλο»· ‖ διαπληκτισμός, συμπλοκή· ‖ ἔρις, διακοπὴ σχέσεων.

Μαλώνα */Γεωγρ./*. Μεγαλοχώριον τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Ρόδου εἰς 5 χλμ. ὁριζοντιογραφίας ἀπὸ τοῦ ὅρμου Βίγλικα, ἐπὶ τῶν δυτικῶν προπόδων τοῦ βουνοῦ Ἀρχάγγελος (πλάτ. 36°12' 1/3 Β., μῆκ. 28°05' 2/3 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island). Ἔχει πύργον τῶν Ροδίων ἱπποτῶν. Σ. Ε. Λ.

μαλώνω, *ἀόρ.* ἐ)*μάλωσα*, *παθ. μετχ. μαλωμένος*· ἐπιπλήττω, ἐπιτιμῶ, ὀνειδίζω, ἐλέγχω: «τὸν ἐμάλωσε ὁ πατέρας του, —ἡ μάννα του, —ὁ δάσκαλος», ᾆσμ. «μὴ μὲ μαλώνῃς μάννα μου, κι' ἐγὼ νὰ φύγω θέλω»· ‖ ἀμεταβ. διαπληκτίζομαι, ἐρίζω, φιλονικῶ: «παιδιά, μὴ μαλώνετε», «εἶναι ἀγαπημένα ἀδέρφια, δὲ μαλώνουν ποτέ», «μαλώσανε καὶ κτυπηθήκανε»· ‖ εὑρίσκομαι εἰς διάστασιν, διακόπτω τὰς σχέσεις: «εἶναι μαλωμένοι καὶ δὲ μιλιοῦνται», «εἶναι καιρὸς ποῦ μαλώσανε», «ἦταν μαλωμένοι καὶ ἀγαπηθήκανε».

μαλωπὴ (ἡ) (Malope) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλαχοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν παρὰ τὴν Μεσόγειον χωρῶν. Ἐκ τῶν 10 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι ἡ *μαλωπὴ ἡ μαλακοειδὴς* (Malope malacoides), ἥτις εἶναι ἰθαγενὴς πόα τῆς Ἑλλάδος, πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ καλλιεργουμένη. Δ. Ν. Π.

μαμὰ (ἡ), ἡ *μαμμά*· προσηγορία τῆς μητρός: «ἡ μαμὰ καὶ ὁ μπαμπᾶς».

—**μαμὰ** (τό)· (τῆς παιδικῆς γλώσσης) ἄρτος, ψωμί.

Μαμάδος */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πανόρμου τῆς ἐπαρχίας Τήνου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 125.

Μαμαία (Mamaea ἢ Mammaea), ***Ἰουλία*** Νεωτάτη θυγάτηρ τῆς Ἰουλίας Μαίσης ἐκ τοῦ ὑπατικοῦ Ἰουλίου Ἀβίτου καὶ μήτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Σεβήρου, φέρουσα τὸν τίτλον augusta ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ υἱοῦ της εἰς τὸν θρόνον. Ἐκ τοῦ συζύγου αὐτῆς Γεσσίου Μαρκιανοῦ ἐξ Ἄρκης τῆς Συρίας ἀπέκτησε καὶ δύο θυγατέρας. Ἡ εὐφυεστάτη καὶ λίαν μορφωμένη αὕτη γυνὴ τοῦ οἴκου τῆς Ἐμέσης κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπιτρόπευσε τὸν ἀνήλικον υἱόν της μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, ἔπειτα δὲ καὶ συνεκυβέρνησε μετ' αὐτοῦ ἐνηλικιωθέντος. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, λόγῳ τοῦ πράου καὶ ἡμέρου ἤθους του, διηυθύνετο εὐχαρίστως ὑπὸ τῆς μητρός του, τὴν ὁποίαν ὑπερηγάπα καὶ ἐσέβετο. Ἡ φιλαρχία ὅμως καὶ φιλοχρηματία αὐτῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν κατέστησαν τὸν οἰκογενειακὸν βίον τοῦ αὐτοκράτορος δυστυχῆ, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνετέλεσαν εἰς τὴν πτῶσιν τῆς δυναστείας τῶν Σεβήρων, διότι ἐκίνησαν τὸ μῖσος τοῦ στρατοῦ. Ἡ Μαμαία ὡς πολιτικὴ γυνὴ ἐκυβέρνα χωρὶς ποτὲ νὰ προεδρεύσῃ τῆς συγκλήτου, ὅπως ἤθελεν ἡ ἀδελφή της Σοαιμίς, ἡ μήτηρ τοῦ Ἡλιογαβάλου. Ἐπροστάτευσε τὸν Χριστιανισμὸν ὡς πολιτικὴν ἀνάγκην, ἴσως καὶ διὰ τοῦτο νὰ ἔδειξεν ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ὀνομασθεῖσα πρὸς τοῦτο Χριστιανὴ θεοσεβεστάτη ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου. Τὴν 19ην Μαρτίου τοῦ 235 μ. Χ. ἐδολοφονήθη μετὰ τοῦ υἱοῦ της. Χ. Κ. Κ.

Μαμάϊ-καλὲ */Γεωγρ./*. Φρούριον τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου, ὅπερ ἠγείρετο ἐπὶ ὑψάλου ἐν τῷ ποταμῷ Ψαχὴ καὶ προήσπιζε τὸν λιμένα Σοτσιά (πλάτ. 43°35' Β., μῆκ. 39°44' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2235: Fort Anakria to Kertch Strait). Σ. Ε. Λ.

Μαμάκον */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 161. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἀγραπιδόκαμπος* (κάτ. 95), *Μαγκλαρέϊκα* (κάτ. 35), *Παραλία* (κάτ. 53) καὶ *Ρίζα* (κάτ. 122). Δ.Ε.Μ.

—**Μαμάκον** */Γεωγρ./*. Χειμερινὸν λιβάδιον βορείως τοῦ Κακοσουλίου, ἐξ οὗ ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἔκαμνε τὰς ἐφόδους του κατὰ τοῦ Σουλίου.

Μαμάλια */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἐλάσσων νῆσος ἐν τῇ συστάδι τῶν Προκονήσων τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40°32' Β., μῆκ. 27°30' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2.242: Marmara islands), προεκτείνουσα τὴν μεταξὺ Ἀραμπλὰρ καὶ Πασᾶ λιμὰν νῆσον Κουγιοὺς Ἀντασὶ καὶ ἀποτελοῦσα τὸ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν ὡραῖον τοῦ Πασᾶ λιμὰν λιμένα κέρας. Σ.Ε.Λ.

μαμαλίγκα (ἡ)· λαϊκὴ τροφὴ παρασκευαζομένη ἐν Ρουμανίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἐξ ἀραβοσιταλεύρου, ὕδατος καὶ ζωϊκοῦ λίπους.

Μαμάλιος, *Στρατῆς*. Ἀγωνιστὴς Κρὴς καὶ ὁπλαρχηγὸς τοῦ χωρίου Ροδακίνου τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης. Γεννηθεὶς περὶ τὸ 1855, ἔδρασεν ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1878 καὶ ἑξῆς. Μετὰ τὸ 1889, ὅτε κατηργήθησαν τὰ προνόμια τῆς Χαλέπας, συνετάχθη εἰς τὴν ἁρματολικὴν ὁμάδα τοῦ Ἰωσὴφ Λιάπη καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν Γαγκιόλη, Τσακάλου, Γαλάνη, Χαροκόπου καὶ ἄλλων ἐγένετο τὸ φόβητρον τῶν Τούρκων. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς μεταπολιτευτικῆς ἐπιτροπῆς ὑπῆρξε συνεργάτης. Ὑπηρέτησε καὶ εἰς τὴν χωροφυλακὴν τῆς Κρήτης πρὸ τῆς αὐτονομίας, ὡς ἀποσπασματάρχης καταδιώξεως (κιρσεντάρις). Ε. Γ.

Μαμαλούκα */Γεωγρ./*· βλ. λ. *Μυγδαλιά*.

Μάμαος */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Μεταγενέστερον ὄνομα τοῦ ποταμοῦ *Ἀμάθου* ἐν Τριφυλίᾳ, ὅστις παραρρεῖ πρὸς Β. τῆς Τριφυλιακῆς Πύλου (*Στράβ.* VIII, 344). Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

Μαμάρτσωφ, Γεώργιος - Μπουγιουκλῆς. Βούλγαρος ἐθνικὸς ἀγωνιστής, γεννηθεὶς ἐν Κότελ καὶ ἀποθανὼν ἐξόριστος ἐν Σάμῳ (1786—1846). Ἐγένετο λοχαγὸς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1826—1829) καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ Α'. Βραδύτερον, ὡς ἀρχηγὸς ἐθελοντῶν Βουλγάρων, εἰργάζετο εἰς τὴν περιφέρειαν Σλίβεν καὶ Τυρνόβου, σκοπῶν νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς κατοίκους εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων· προδοθέντων ὅμως τῶν σχεδίων του, οἱ μὲν σύντροφοί του ἀπηγχονίσθησαν ἐν Τυρνόβῳ, ὁ δὲ Μαμάρτσωφ ἐξωρίσθη κατ' ἀρχὰς εἰς Ἰκόνιον, ἔπειτα δὲ εἰς Σάμον. Τ. Β.

Μάμας, ἅγιος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται οἱ ἑξῆς ἅγιοι: —1) Ὁ ἐκ Γαγγρῶν τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Παφλαγονίας καταγόμενος. Ἐγεννήθη τῷ 260 ἐν εἱρκτῇ ὑπὸ τῆς μητρός του (διότι οἱ γονεῖς του ἦσαν Χριστιανοὶ καὶ συλληφθέντες ἐφυλακίσθησαν ὑπὸ τοῦ τοπάρχου καὶ ἐν αὐτῇ ἀπέθανον) καὶ παρελήφθη ὡς ὀρφανὸς ὑπὸ εὐσεβοῦς τινος γυναικός, Ἀμμίας καλουμένης, ἥτις ἀνέθρεψεν αὐτόν. Δεκαπενταετῆ κατήγγειλαν αὐτὸν ὡς Χριστιανὸν καὶ συλληφθέντα ἐθανάτωσαν κατόπιν βασάνων. Ἡ μνήμη του τιμᾶται τῇ 2 Σεπτεμβρίου. —2) Μάρτυς ἐν Κωνσταντινουπόλει μαρτυρήσας ἐν τῷ λεγομένῳ Σίγματι, οὗ τὴν μνήμην ἐπιτελεῖ ἡ Ἐκκλησία τῇ 12 Ἰουλίου. —3) Μάρτυς ριφθεὶς ἐν θαλάσσῃ διὰ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 29 Ἰουλίου. — 4) Μάρτυς τελειωθεὶς μετὰ τοῦ Ἀγαπίου καὶ τοῦ Σελεύκου τῇ 3 Δεκεμβρίου, ὅτε ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην των.

— **Μάμας.** Ἡγούμενος τῶν ἐν Ἐλευθεροπόλει τῆς Παλαιστίνης μοναχῶν μονοφυσιτῶν. Ἤκμαζεν ἐν ἀρχαῖς τῆς ΣΤ' ἑκατονταετηρίδος. Ἀνῆλθε μετά τινων αἱρετικῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁμόφρων ὢν αὐτοῖς, ἀλλά, διὰ τῶν νουθεσιῶν τοῦ ὁσίου Σάββα τοῦ κοινοβιάρχου προσῆλθεν εἰς τὸν Ἠλίαν, πατριάρχην Ἱεροσολύμων, ὑπερασπιστὴν τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας. Ἔκτοτε (511) ὁ Μάμας ἐξηκολούθει φρονῶν καὶ διδάσκων τὰ ἐν τῇ Δ' τῆς Χαλκηδόνος συνόδῳ δογματισθέντα καὶ πολλοὺς τῶν ὀρθοδόξων κατέπεισε νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα αὐτοῦ. Μ. Ι. Γ.

— **Μάμαντος ἁγίου μονή.** Μονὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς Ψαμμαθιά, πλησίον τῆς μονῆς τῆς Ἀριστηνῆς καὶ τῆς μονῆς Ἁγίου Ἀνδρέου ἐν τῇ Κρίσει, τῆς σήμερον Κοτζὰ Μουσταφᾶ πασᾶ τζαμί. Τῷ 1147, παρημελημένην εὑρὼν τὴν μονὴν ταύτην Γεώργιος ὁ Καππαδόκης ἀνήγειρε πλουτίσας διὰ σκευῶν ἱερῶν πολυτίμων, εἰκόνων, βιβλίων καὶ οἰκοδομῶν. Πόσον καιρὸν ἔζησεν ἡ μονὴ αὕτη, ἄγνωστον. Μέρη τοῦ τυπικοῦ αὐτῆς ἐξέδωκεν ὁ Θεόδωρος Οὐσπένσκης (ἐν Ὀδησσῷ, 1896). Μ. Ι. Γ.

— **Μάμαντος ἁγίου ναός.** Ναὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν Ξυλοκέρκῳ, χρηματίσας καὶ ὡς μονή, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Φαρασμάνου, εὐνούχου καὶ κοιτωνίτου ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἀνακαινισθεὶς δὲ ἀργότερον ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἐτάφη ἡ Κωνσταντία, χήρα τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου καὶ θυγάτηρ τοῦ Τιβερίου, φονευθεῖσα μετὰ τῶν θυγατέρων της τῷ 606 ὑπὸ τοῦ τυράννου Φωκᾶ. Α. Θ. Σ.

— **Μάμαντος ἁγίου ναός.** Μεγαλοπρεπὲς παλάτιον καὶ ναὸς παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Προποντίδα, μεταξὺ Ἀπαμείας (Μαχροχωρίου) καὶ Ἁγίου Στεφάνου, ἐπὶ ἐκτεταμένης λαγκαδιᾶς, διατηρούσης εἰσέτι τὸ ὄνομα τοῦτο. Ὁ τόπος εἶναι καταλληλότατος δι' ἱπποδρομίας, ἐνταῦθα δὲ ἠρέσκετο νὰ ἐνδιατρίβῃ ἁρματοδρομῶν ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Θεοφίλου, Μιχαὴλ Γ' ὁ Μέθυσος (842 — 847). Κατεστράφησαν κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Συμεών, ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων, ἐπιδρομήν. Πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς λαγκαδιᾶς ταύτης σῴζεται λιθίνη γέφυρα, στηριζομένη ἐπὶ τριῶν ἁψίδων τῶν βυζαντινῶν χρόνων, φέρουσα ἀναγλύφους ἀετούς, σύμβολα τῶν αὐτοκρατόρων. Διὰ τῆς γεφύρας ταύτης διήρχοντο ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ρήγιον μεταβαίνοντες καὶ τἀνάπαλιν. Α. Θ. Σ.

Μάμας *(Γεωγρ.)*. —1) Ἀκρωτήριον τῆς Δ. πλευρᾶς τῆς Κρήτης, $2^1/_2$ μίλλ. Β. τῆς νησῖδος Ἐλαφονήσι, ΝΔ. τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιᾶς. Σχηματίζεται κατὰ τοῦτο (πλάτ. 35°17'40'' Β., μηκ. 23°30'10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 a: Candia Western portion) μικρὸς ὅρμος, ἐν ᾧ λέμβοι μόνον δύνανται ἀσφαλῶς νὰ εἰσπλεύσωσιν. Ὁ ὅρμος οὗτος εἶναι τὸ μόνον ἐπίνειον τῆς κοιλάδος τῶν Ἐννέα χωρίων (*Καλομενοπούλου*, «Κρητικὰ» 1894, σελ. 312). Τόσον τὸ ἀκρωτήριον, ὅσον καὶ ὁ ὅρμος, ὅστις εἶναι προφανῶς τὸ *Ἰναχώριον* τοῦ Πτολεμαίου (Γ, ιστ' 2) εἶναι ἀνώνυμος ἐν τῷ ἀγγλικῷ χάρτῃ. —2) Ἀκρωτήριον τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τῆς Νάξου (πλάτ. 37°10'10'' Β., μηκ. 25°29'10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos) εἰς 4 μίλλ. παράπλου πρὸς ΝΔ. ἀπὸ τῆς βορείας τῆς νήσου ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

Μαμβῆ *(Γεωγρ.)*. Βραχονησὶς ἐν τῇ συστάδι τῶν *Φούρνων* (βλ. λ.).

Μαμβούτα *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Β. Μεσοποταμίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V. 17, 7). Ταυτίζεται μὲ τὴν Chammaudi τῆς «Tabula Peutingeriana», ἢ τὸ *Ἀμμώδιον* τοῦ Προκοπίου, παρὰ τὴν Δάραν (μετὰ ταῦτα Ἀναστασιούπολιν) καὶ Νίσιβιν. Σήμερον καλεῖται Tell Amude. Α. Θ. Σ.

Μαμβρῆ (ἑβρ. *Μαμρὲ*) *(Βιβλ. Γεωγρ.)*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ δρύες πλησίον τῆς Χεβρών, λαβοῦσαι τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Ἀμορίτου Μαμρέ. Ἐν τῇ τοποθεσίᾳ ταύτῃ ὑπῆρχεν ἀρχαιότατον ὀνομαστὸν ἱερόν, διότι ἐνταῦθα ὁ Ἀβραὰμ ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ἀποκτήσεως υἱοῦ. Εἰς τὸ περίφημον τοῦτο ἱερὸν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα ἐχρίσθη ὁ Δαυῒδ βασιλεὺς καὶ βραδύτερον ὁ Ἀβεσαλώμ. Ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐσώζετο μεγάλη δρῦς τιμωμένη ὡς δρῦς τοῦ Ἀβραάμ, ὑφ' ἣν ὑπῆρχε θυσιαστήριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐθυσίαζον ἐθνικοί, Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοί. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἠγέρθη πλησίον τῆς δρυὸς χριστιανικὸς ναός, ὅστις κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίου ἐκραγέντα Ἰουδαϊκὸν πόλεμον κατεστράφη μετὰ τῆς δρυός, χωρὶς ὅμως νὰ παύσῃ καὶ τὸ προσκύνημα τοῦ τόπου ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν. Σήμερον σῴζονται ὑπολείμματα τῶν τειχῶν, τὰ ὁποῖα περιέβαλλον τὸν ἱερὸν χῶρον. Β. Μ. Β.

Μαμβρῖνος (Mambrino). Μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Μαύρων τῆς Ἱσπανίας, ἀναφερόμενος συχνὰ εἰς τὰ ἱπποτικὰ μυθιστορήματα ὡς ἥρως διαφόρων κατορθωμάτων. Λέγεται ὅτι ὁ Μαμβρῖνος ἦτο κάτοχος μαγικῆς περικεφαλαίας, ἥτις καθίστα αὐτὸν ἄτρωτον εἰς τοὺς μετὰ τῶν ἐχθρῶν του ἀγῶνας. Ἀναφέρεται ἐπίσης ὅτι τὴν περικεφαλαίαν ταύτην κλέψας ὁ θρυλικὸς ἥρως Ρινάλδος κατώρθωσε νὰ φονεύσῃ τὸν Μαμβρῖνον. Ὁ Θερβάντες εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Δὸν Κιχώτης» παρουσιάζει τὸν ἥρωά του φέροντα ἐπὶ κεφαλῆς χαλκίνην λεκάνην κουρέως, τὴν ὁποίαν ἥρπασε φανταζόμενος ὅτι ἦτο ἡ μαγικὴ περικεφαλαία τοῦ Μαμβρίνου. Μ. Ν. Δ.

μαμελετζῆς (ὁ)· τοκιστής, τοκογλύφος.

Μαμέλι (Mameli), **Γοδοφρεῖδος.** Ἰταλὸς πατριώτης καὶ ποιητὴς (1827—1849). Νεώτατος μετέσχε τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῆς Ἰταλίας, πολεμήσας ἡρωϊκῶς ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν τῷ 1848 καὶ 1849. Εἶτα συνεπολέμησε μετὰ τοῦ Γαριβάλδη, ἐτραυματίσθη σοβαρῶς κατὰ τὴν ἄμυναν τῆς Ρώμης καὶ ὑπέστη ἀποκοπὴν τοῦ ποδός του, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἀπέθανεν. Εἶναι γνωστὸς ὡς ὁ ποιητὴς τοῦ πατριωτικοῦ ὕμνου «Fratelli d'Italia, l'Italia s'é desta» («Ἀδελφοὶ Ἰταλοί, ἡ Ἰταλία ἠγέρθη), ὅστις τονισθεὶς ὑπὸ τοῦ μουσικοσυνθέτου καὶ συμπατριώτου του Νοβάρο ἐγένετο ὕμνος τῶν Γαριβαλδινῶν, ᾀδόμενος ἅμα μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς νεολαίας. Τὰ ποιήματα τοῦ Μαμέλι, ἀποκληθέντος Τυρταίου τῆς ἰταλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον τῷ 1850 μετὰ προλόγου τοῦ Mazzini, τὰ δ' ἅπαντά του τῷ 1902. Μ. Ν. Δ.

Μαμελοῦκοι (οἱ). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, τὸ ὁποῖον σημαίνει «ἀργυρώνητος δοῦλος», εἶναι γνωστὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἰδιαίτερα στρατιωτικὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἀνεφάνησαν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μ. Χ. εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας, καὶ μάλιστα τὴν Αἴγυπτον. Οἱ Μαμελοῦκοι οὗτοι ἦσαν οἱ περὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν κατοικοῦντες λαοί, οἱ ὁποῖοι ὑπετάγησαν ὑπὸ τοῦ Μπατοῦ-Χάν, ἐγγόνου τοῦ μεγάλου Μογγόλου Δζεγκὶς-Χάν, καὶ ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Εἶχον κεντημένα ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων ποικίλα σήματα, ἀπὸ τῶν ὁποίων οἱ Φράγκοι εὐγενεῖς ἐνεπνεύσθησαν τὰ οἰκόσημά των. Οἱ Μαμελοῦκοι τῆς Αἰγύπτου ἀπέκτησαν τεραστίαν ἰσχύν, παρομοίαν πρὸς τὴν τῶν πραιτωριανῶν ἐν Ρώμῃ καὶ τῶν γενιτσάρων ἐν Τουρκίᾳ. Οἱ ἀρχηγοί καὶ οἱ ἐπιφανέστεροι ἐξ αὐτῶν κατελάμβανον ἀνώτατα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἀξιώματα· συχνὰ ἐπρωτοστάτουν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν σουλτάνων καὶ κατῴκουν εἰς ἰδίους ὀχυροὺς πύργους ἐγειρομένους κυρίως εἰς τὰς παραποταμίους περιοχὰς τῆς Αἰγύπτου Ρόδαν καὶ Γκίζαν, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάζοντο ἐπίσης Μπαχρῖται ἐκ τοῦ μπάχρ=ποταμός. Μαμελούκων σουλτάνων δύο μεγάλαι δυναστεῖαι ἐκυβέρνησαν τὴν Αἴγυπτον, ἡ πρώτη ἀπὸ τοῦ 1250 μέχρι τοῦ 1381 καὶ ἡ δευτέρα ἀπὸ τοῦ 1382 μέχρι τοῦ 1516, ὁπότε ἡ Αἴγυπτος ἐγένετο ἐπαρχία ὀθωμανική.

Καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατοχὴν τῆς Αἰγύπτου οἱ Μαμελοῦκοι ἐξηκολούθησαν δρῶντες ἐνεργῶς, ἐπολέμησαν δὲ γενναιότατα ἐναντίον τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος καὶ μάλιστα κατὰ τὴν μάχην τῶν Πυραμίδων (βλ. *Αἴγυπτος* τ. Β', σ. 590 γ' κ. ἑξ.). Εἰς τὰ σώματα τῶν Μαμελούκων πολλοὶ κατὰ καιροὺς Ἕλληνες ὑπηρετήσαν καὶ διεκρίθησαν, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν ἀνῆλθε μέχρι τοῦ ἀξιώματος τοῦ σουλτάνου, βασιλεύσας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἒλ Μελὲκ Ἒλ Ζάχερ. Ἐκ τῶν ἄλλων σπουδαιότατοι εἶναι οἱ τρεῖς Ζακύνθιοι ἀδελφοὶ Γαέτα, οἱ ὁποῖοι κατῆλθον τῷ 1790 εἰς Αἴγυπτον καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πανισχύρου Μαμελούκου Μουράτ. Ἐκεῖ ἐξειδικεύθησαν καὶ ἀνέλαβον νὰ κατασκευάσωσι τηλεβόλα διὰ τὸν ἐναντίον τῶν Γάλλων πόλεμον. Κατ' αὐτὸν ἐπαιξαν σπουδαιότατον ρόλον, ἐξυπηρετήσαντες σημαντικῶς τοὺς Γάλλους τοῦ στρατηγοῦ Dessaix. Ἐκτὸς τῶν ἀδελφῶν Γαέτα πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες ὑπὸ τὸν στόλαρχον Νικόλα Παπάζογλουν ὑπηρέτησαν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ναπολέοντος τοὺς Μαμελούκους, μετέστησαν ὅμως μετὰ ταῦτα πρὸς τοὺς Γάλλους (βλ. *Αἴγυπτος* τ. Β', σ. 596α'). — Ω.

Μαμελταΐν, Ρὰς — *(Γεωγρ.)*. Ἀκρωτήριον τῆς Συρίας, 12 μίλλ. ΒΑ. τῆς Βηρυττοῦ, σχηματίζον μετὰ τοῦ Ρὰς-ἐτ-Τὺρ τὸ σωστικὸν ἀγκυροβόλιον *Γιουνὲ* (πλάτ. 34° 01' Β., μηκ. 35° 37' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Ras En Nacura). Σ. Ε. Λ.

Μαμὲρ (Mamers) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Sarthe. Ἔχει βιομηχανικὰ ἐργοστάσια καὶ ἐκκλησίας τοῦ ΙΒ', ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνος. Κάτ. 6 014 Μ. Ν. Δ.

Μάμερκος. Τύραννος τῆς Κατάνης ἐν Σικελίᾳ, πολεμήσας μετὰ τῶν Καρχηδονίων κατὰ τοῦ Τιμολέοντος τῷ 339 π. Χ. Ἡττηθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν Συρακοσίων, ἐφονεύθη ὀλίγον μετὰ ταῦτα. Α. Θ. Σ.

Μαμερτῖνοι *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Λαὸς Ὀσκικὸς ἐν Καμπανίᾳ. Οἱ Μαμερτῖνοι ἐλθόντες εἰς Σικελίαν, ὡς μισθοφόροι τοῦ Ἀγαθοκλέους, τυράννου τῶν Συρακουσῶν, ἐγένοντο κύριοι τῆς Μεσσήνης μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (289 π. Χ.). Κατασφάξαντες δὲ τὸν ἄρρενα πληθυσμὸν αὐτῆς, ἔλαβον τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ἱδρύσαντες ληστρικὸν κράτος. Τῷ 269 π. Χ. ἦλθον εἰς πόλεμον πρὸς τὸν Ἱέρωνα τῶν Συρακουσῶν, ὅστις ἐπολιόρκησε τὴν Μεσσήνην, ἥτις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν των ἐκλήθη *Μαμερτίνα*. Οἱ Μαμερτῖνοι προσεκάλεσαν εἰς βοήθειαν τοὺς Καρχηδονίους, οἵτινες ὅμως κατέλαβον τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν. Ἐζήτησαν τότε τὴν βοήθειαν τῶν Ρωμαίων καὶ οὕτω προεκλήθη ὁ πρῶτος Καρχηδονικὸς πόλεμος (264 π. Χ). Α. Θ. Σ.

μαμερτῖνος (ὁ) *(Ἀρχ.)*. Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ περίφημος οἶνος τῆς ἐν Σικελίᾳ Μεσσήνης, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν *Μαμερτίνων* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Μαμερτῖνος (Mamertinus), **Κλαύδιος.** Ρωμαῖος ρήτωρ, εὐνοούμενος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ. Ἐξεφώνησε τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 362 μ. Χ. ἐν Κωνσταντινουπόλει πανηγυρικὸν ἐπὶ τῇ ὑπατείᾳ τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔχομεν πιστὴν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ (*Baehrens*, Panegyrici latini XI, σελ. 244 κ. ἑ.). Εἰς τὸν αὐτὸν ρήτορα ἀποδίδονται καὶ οἱ κατὰ τὰ ἔτη 289 καὶ 291 μ. Χ. ἐκφωνηθέντες πανηγυρικοὶ πρὸς τὸν Μαξιμιανόν. Τὸ ὕφος του εἶναι πομπῶδες καὶ πλῆρες ἀρχαϊσμῶν. Χ. Κ. Κ.

Μαμέρτιον *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας, κειμένη εἰς τὰ μεσόγεια τῆς χώρας τῶν Βρουττίων (νῦν Καλαβρία), παρὰ τὸν Σίλαν δρυμὸν (Aspromonte), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξήγετο ἡ περίφημος βρεττία πίσσα. Α. Θ. Σ.

Μάμζβερυ (Malmesbury), **Γουλιέλμος.** Ἄγγλος ἱστορικὸς (1066—1150). Ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων του διεσώθησαν ὀλίγα, ὧν κυρία: «Historia regum Anglorum» (5 τόμ.) καὶ «Historia Novella» (2 τόμ.). Καὶ εἰς μὲν τὸν πρῶτον περιγράφει τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῆς σαξωνικῆς εἰσβολῆς (449) μέχρι τοῦ 1126, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέχρι τοῦ 1143. Ἀμφότερα ἐπανεξεδόθησαν τῷ 1840. Ἔγραψεν ἐπίσης «De antiquitatibus glastoniensis Ecclesiae» καὶ πραγματείας θεολογικὰς καὶ ἱστορικάς. Θ. Κ.

Μαμιάνι ντέλλα Ροβέρε (Mamiani della Rovere), **Τερέντσιο κόμις** —. Ἰταλὸς ποιητής, πολιτικὸς καὶ φιλόσοφος (1799—1885). Ὑπουργὸς τῷ 1831, κατέφυγε μετὰ τὴν νίκην τῶν Αὐστριακῶν εἰς Παρισίους, ὅπου ἐπεδόθη εἰς φιλοσοφικὰς μελέτας. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἡγηθεὶς τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ἐσχημάτισε κυβέρνησιν τῷ 1848. Ἀλλ' ἀποκρουόμενος ὑπὸ τῶν ριζοσπαστῶν, ὡς λίαν συντηρητικός, ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ μετέβη εἰς Τουρῖνον, ὅπου ἵδρυσε τὴν «Ἰταλικὴν Ἕνωσιν». Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν περιστάσεων ἐδέχθη δὶς κατόπιν τὸ ὑπουργικὸν ἀξίωμα, μεθ' ὃ διωρίσθη πρεσβευτής, διατελέσας τοιοῦτος ἐν Ἀθήναις (1861) καὶ Βέρνῃ (1865). Ἐγένετο εἶτα καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου καὶ ἵδρυσε τὴν Ἀκαδημίαν τῆς φιλοσοφίας τῆς Γενούης, ἧς καὶ προήδρευσε. Τὸ ὕφος του εἰς τὴν πεζογραφίαν καὶ τὴν ποίησιν εἶναι πρότυπον χάριτος καὶ γλαφυρότητος. Κύρια ἔργα του: «Ἡ ἀναγέννησις τῆς ἀρχαίας ἰταλικῆς φιλοσοφίας» (1836), «Διάλογοι περὶ τῆς πρώτης ἐπιστήμης» (1846), «Αἱ θεωρίαι τοῦ Καρτεσίου καὶ ὁ ΙΘ' αἰὼν» (1869), «Ὁ Κάντιος καὶ ἡ ὀντολογία» (1870), «Περὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ Καντίου» (1877), «Κριτικὴ τῶν ἀποκαλύψεων» (1880), «Ἡ θρησκεία τοῦ μέλλοντος» (1880), «Ἡ φιλοσοφία τῆς πραγματικότητος» (1880). Θ. Κ.

Digitized by Google

Μαμιγονιανοί. Οἰκογένεια ἐκ Παφλαγονίας τοῦ Πόντου. ἐξ ἧς κατήγετο ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου Θεοδώρα. Ν. ΚΛΣ

Μαμίλλα /*Γεωγρ.*/. Δεξαμενὴ διαστάσεων 100 ×50×5 μ. πρὸς Δ. καὶ ἐγγὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ νεκροταφείου. Ἡ δεξαμενὴ αὕτη (*Βίρκετ Μαμίλλα*) εἶναι ἑβραϊκὸν ἔργον ὅμοιον πρὸς τὰς ἄλλας ἐντὸς καὶ πέριξ τῆς πόλεως δεξαμενάς. Λέγεται ὅτι περὶ αὐτὴν διαταγῇ τοῦ Δαυΐδ ὁ μέγας ἱερεὺς Σαδὼκ καὶ ὁ προφήτης Νάθαν ἔχρισαν τὸν Σολομῶντα εἰς βασιλέα (1015 π. Χ.), βραδύτερον δὲ ὁ προφήτης Ἠσαΐας (740) προηγγειλε τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν τοῦ Μεσσίου. Ὀλίγον ΒΔ σῴζονται τὰ λείψανα ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Μαμίλλας, ἡ ὁποία τῷ 614 μ. Χ. ἔθαψεν αὐτόθι πλείστους τῶν ὑπὸ Χοσρόου σφαγέντων. Ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῆς εὑρίσκεται σπήλαιον ὀνομαζόμενον τοῦ Λέοντος. Ἀνατολικῶς καὶ βορείως τῆς δεξαμενῆς ἐστρατοπεύδευσαν πάντες οἱ πολιορκήσαντες τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοῦ Σεναχερὶβ μέχρι τῶν Σταυροφόρων. Γ. Λ. Α.

Μάμιν, *Δημήτριος - Ναρκίσοβιτς*. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1852. Τὴν φιλολογικὴν φήμην του ἀπέκτησε διὰ τοῦ διηγήματός του «*Εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀσίας*». Τὸ κύριον προσὸν τοῦ Μάμιν συνίσταται εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἠθῶν τῆς πέραν τῶν Οὐραλίων χώρας. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «*Τὰ τρία ἄκρα*», «*Οἱ ἀδελφοὶ Γκορντέγιεφ*», «*Τὸ ψωμί*», «*Ἡ σπουδασμένη δυστυχία*», «*Ἡ ζωὴ τοῦ Πέπκο*» καὶ τὰ «*Παιδικὰ διηγήματα*», τὸ κάλλιστον πάντων. Θ. Β.

Μαμιὸ (Mamiot), ***Ἐρνέστος***. Γάλλος φιλλέλην, ἀξιωματικὸς τοῦ βασιλέως τῶν Δύο Σικελιῶν. Κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1821, ἐπολέμησεν εἰς Ναύπλιον καὶ Τρίπολιν, σταλεὶς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν φιλελλήνων εἰς τὴν Ἤπειρον ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὸ Πέτα τὸν Ἰούλιον τοῦ 1822. Γ. Δ. Κ.

μαμμᾶ (ἡ)· βλ. *μαμά*.

Μαμμαία (Mammaea), ***Ἰουλία***· βλ. *Μαμαία Ἰουλία*.

μαμμαία (ἡ) (Mammaea) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταλαγματοφοριδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μαμμαία ἡ ἀμερικανική* (Mammaia americana), δένδρον κοσμητικόν, μὲ καρπὸν βρώσιμον καὶ ποικίλως χρήσιμον. Τὰ ἄνθη του δι' ἀποστάξεως παρέχουσι στάγμα, ἐκ τοῦ ὁποίου παρασκευάζεται τὸ ποτὸν *ὕδωρ κρεόλης* Eau de créole). Ὁ ὀπὸς ὁ παρεχόμενος ἐκ τῶν φύλλων του χρησιμοποιεῖται, διὰ ῥαντισμοῦ, πρὸς καταστροφὴν διαφόρων ἐντόμων. Δ. Ν. Π.

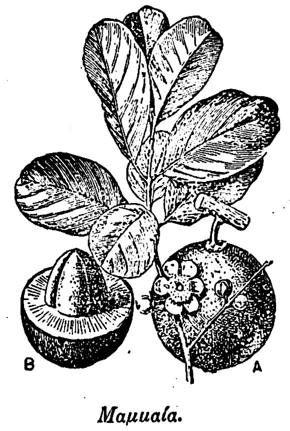

Μαμμαία.
(Α—Καρπός. Β—Τομὴ αὐτοῦ.)

μαμμάκυθος (ὁ)· ἀρχ., εὐήθης, ἀνόητος.

Μάμμας *Γρηγόριος*. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (βλ. *Γρηγόριος Γ'*).

Μαμμέλης, *Ἀπόστολος*. Σύγχρονος Ἕλλην ἰατρὸς καὶ ποιητής, ἀδελφὸς τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως Δωροθέου, γεννηθεὶς ἐν Σιγῇ τῆς Προύσης τῷ 1876. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἠκολούθησε κατόπιν ἰατρικὰς σπουδὰς ἐν Ἰέννῃ, Μονάχῳ, Βερολίνῳ καὶ Βιέννῃ, ὅποθεν ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 1914 ἐστερήθη τῆς ὁράσεως, τῷ δὲ 1922 ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐξασκεῖ τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα. Τῷ 1929 ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν διὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀριστείου τῶν γραμμάτων. Ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μὲν τὸ «Πέραν τῆς Ζωῆς» (1904), ἐν Ἀθήναις δὲ τὰ «Ἀπ' τὰ Σκότη στὸ φῶς» (1924), «Θαλασσινά» (1925), ποιήματα, «Σταθμοί (1928), ῥυθμικὲς πρόζες» καὶ «Σκοποί» (1928) ποιήματα.

— **Μαμμέλης, *Δωρόθεος*·** βλ. λ. *Δωρόθεος, μητροπολίτης Προύσης*.

μάμμη (ἡ)· ἡ μήτηρ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός, ἄλλως *γιαγιά, νενέ, κυρούλα, νόνα*.

μαμμὴ (ἡ)· μαῖα: «ἐπῆγε γιὰ μαμμὴ κι' ἔγινε λεχώνα» ἐπὶ ἀνθρώπου ἀποσταλέντος κάπου ἐπειγόντως καὶ βραδύνοντος νὰ ἐπανέλθῃ ‖ ἰδιωματ., ἡ μάμμη.

Μάμμης /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς, κειμένη ἐν Βυζακηνῇ «*κατὰ τὴν μεσόγειαν ἐς τῆς χώρας τὰ ἔσχατα*». Ταύτην περιέβαλε δι' ἰσχυροτάτου τείχους ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, ἵνα προφυλάξῃ ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Μαυρουσίων. Α. Θ. Σ.

Μαμμιανός. Ἕλλην συγκλητικὸς ἐξ Ἀντιοχείας, ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος (474—491). Κατ' ἀρχὰς ἀμαξηλάτης, κατώρθωσε νὰ προαχθῇ εἰς πλοῦτον καὶ περιωπὴν καὶ νὰ καταστήσῃ ἀθάνατον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ μακρὸν χρόνον διὰ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ *Ἀντιφόρου*, εἰς τὸ προάστειον Δάφνην τῆς Ἀντιοχείας, καὶ δύο στοῶν μεγάλων ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. Οἱ Ἀντιοχεῖς εὐγνωμονοῦντες ἔστησαν χαλκοῦν ἀνδριάντα εἰς τὸν φιλόπολιν ἄνδρα. Μ. Ι. Γ.

— **Μαμμιανοῦ *Ἔμβολοι*.** Μία τῶν μεγάλων ὁδῶν ἢ στοῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐστεγασμένη καὶ περίστηλος ἑκατέρωθεν, ὅπου ἐν καιρῷ χειμῶνος κατέφευγον οἱ πένητες. Ἐν αὐτῇ, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐμβόλους τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέτριβον συνήθως αἱ φαυλόβιοι καὶ κοιναὶ γυναῖκες. Α. Θ. Σ.

μαμμικὴ (ἡ)· μαιευτική: «πῆγε 'ς τὴν Ἀθήνα νὰ μάθῃ τὴ μαμμική».

μαμμίσι. Οὕτω λέγονται εἰς τὴν αἰγυπτιολογίαν παρεκκλήσια προσκείμενα εἰς μεγάλους ναούς, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνάγλυφοι ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν, παραστάσεις ἐπεδείκνυον τὰς φάσεις τῆς γεννήσεως, γαλουχίας καὶ ἀποδοχῆς εἰς τὸ πάνθεον τοῦ ἐπιτοπίου θεοῦ. Γενικώτερον ἐπεδείκνυον τὴν σύστασιν τῆς τοπικῆς θείας τριάδος. Ὑποδείγματα ἔχομεν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Λοῦξορ, εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Ὄμβου, τῶν Φιλῶν καὶ τῆς Ἑρμονθίδος. Γ. Λ. Α.

μαμμόθρεπτος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ὑπὸ τῆς μάμμης ἀνατραφείς, ὁ τυχὼν πολλῶν θωπειῶν καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιπλήξεως, ὁ πέραν τοῦ δέοντος εὐθικτος.

μάμμος (ὁ)· δημοτ., ἰατρὸς μαιευτὴρ (ἐκ τοῦ θηλ. *μαμμὴ* ἀναδρομικῶς).

μαμμοσύνη (ἡ)· ἰδιωματ., μαιευτική.

μαμμούδι (τό), ἢ *μαμμούνι*· μικρὸν ἔντομον.

μαμμοὺθ (ὁ) /*Παλαιοζ.*/. Ἐκλεῖψαν εἶδος τοῦ γένους ἐλέφας τῆς οἰκογενείας τῶν ἐλεφαντιδῶν, ἄλλως *ἐλέφας ὁ πρωτογενής* (Elephas primigenius) καλούμενος (πλείονα βλέπε εἰς λ. *ἐλέφας*, τ. Θ', σ. 945 γ'—946 α'). Γ. Κ. Γ.

— **Μαμμοὺθ *σπήλαιον*.** Σπήλαιον εὑρισκόμενον ἐν τῇ πολιτείᾳ Κεντώκυ τῆς Β. Ἀμερικῆς εἰς ἀπόστασιν 17 χλμ. πρὸς Α. τῆς πόλεως Βράουνσβιλ παρὰ τὸν ποταμὸν Γρήν. Εἶναι ὀνομαστὸν λόγῳ τοῦ μεγάλου συνολικοῦ μήκους τῶν ὑπογείων διαδρόμων καὶ διακλαδώσεών του, καὶ λόγῳ τῶν φυσικῶν καλλονῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα συναντᾷ ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτό. Ἡ εἴσοδος κεῖται εἰς ὕψος 58,5 μ. ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ ἐντὸς δασώδους φάραγγος. Τὸ σπήλαιον εὑρίσκεται ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς σιλουρίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἔχει πέντε ὀρόφους, ὧν ὁ κατώτατος εὑρίσκεται 105 μ. κάτωθεν τῆς ἐπιφανείας καὶ διαρρέεται ὑπὸ ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι συνδέονται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μὲ τὸν ποταμὸν Γρήν. Οἱ ἀνώτεροι ὄροφοι εἶναι ξηροί. Σταλακτῖται καὶ σταλαγμῖται εὑρίσκοντα ἐν σχετικῇ ἀφθονίᾳ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου. Οἱ τοῖχοι εἰς πολλὰς θέσεις εἶναι πλουσίως ἐπενδεδυμένοι μὲ κρυστάλλους γύψου. Ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ὑπάρχουσι καὶ μεγάλα κοιτάσματα νίτρου.

Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐντὸς τοῦ σπηλαίου εἶναι χημικῶς καὶ ὀπτικῶς ἐκτάκτως καθαρά. Ἡ θερμοκρασία εἶναι δι' ὅλου τοῦ ἔτους ὁμοιόμορφος (12°—14° Κ.). Ἄξιος ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ὁ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ζῶν ζωϊκὸς κόσμος. Εὑρέθησαν μέχρι τοῦδε 8 εἴδη σπονδυλωτῶν, 17 εἴδη ἐντόμων, 12 ἀραχνιδῶν, 2 μυριαπόδων, 5 μαλακοστράκων, 3 σκωλήκων, 1 μαλακίων, 8 ἐγχυματικῶν πρωτοζῴων (1 εἶδος ἐκλεῖψαν). Ὁ δὲ φυτικὸς κόσμος ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ μικροσκοπικῶν μυκήτων κυρίως.

Οἱ πλέον ἐνδιαφέροντες κάτοικοι εἶναι τὰ τυφλὰ ἄπτερυγα ἀκριδοειδῆ μὲ τὰς ἐξαιρετικῶς μακρὰς κεραίας των, αἱ τυφλαὶ ἄχροοι καραβίδες (τὸ εἶδος κάραβος ὁ διαφανής), οἱ τυφλοὶ ἰχθύες (τὸ εἶδος ἀμβλυόψις ἡ τῶν σπηλαίων), μορφαὶ ἄνευ χρωμάτων, μήκους 2,5—15 ἑκατμ. Ἡ ὑπόγειος αὐτὴ πανὶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἔχει τὴν καταγωγήν της ἀπὸ τῆς πλειστοκαίνου ἐποχῆς τεταρτογενοῦς περιόδου, μορφαὶ δέ τινες πιθανὸν νὰ εἶναι λείψανα τῆς τριτογενοῦς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Hovey* καὶ *Call*, The Mammoth Cave of Kentucky (1912).—*H. F. Rondolf*, The Mammoth Cave (1924). Γ. Κ. Γ.

μαμμούνι (τό)· ἰδιωματ., μικρὸν ἔντομον, οἷον τὸ ἀναπτυσσόμενον εἰς τὰ κουκκιά: «τὰ κουκκιὰ πιάσανε μαμμούνια» ‖ ὁ μεταξοσκώληξ: «ἐφέτος δὲ θὰ βάλω μαμμούνι» ‖ παράσιτον, ὅμοιον πρὸς τὸ ἀναπτυσσόμενον εἰς τὰ κουκκιά, προσβάλλει τὸν λαιμὸν τῶν αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων, ἄλλως *μάντακας*.

Μαμμωνᾶς· βλ. *Μαμωνᾶς*.

Μαμνία /*Γεωγρ.*/. Ὁ δυτικώτερος τῶν τριῶν ὅρμων τῆς νήσου Γαϊδαρος (ἀρχ. Ὑετοῦσσα) τῶν Δωδεκανήσων (πλάτ. 37° 27' 35" Β., μῆκ. 26° 59' 15" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1574: Patmos Arki and Lipso islands). Ἀνώνυμος εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην Σ.Ε.Λ.

Μαμορὲ /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἐν Βολιβίᾳ, καλούμενος καὶ *Ρίο-Μίσκουϊ* ἢ *Γουαπέχυ* ἢ *Ρίο Μαμάρε* ἢ *Ρίο Γκράντε*. Πηγάζει ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Κοτζαμπάμπα, δέχεται τὰ ὕδατα πολλῶν παραποτάμων ἐκ τῆς ὀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ἑνοῦται μετὰ τοῦ ποταμοῦ Μπένι, μεθ' οὗ καὶ σχηματίζει τὸν ποταμὸν Μαντέϊρα, παραπόταμον τοῦ Ἀμαζονίου. Ὁ Μαμορέ, μήκους 1800 χλμ., εἶναι ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ῥοῦ του πλωτὸς καὶ ἀρδεύει μετὰ τῶν παραποτάμων του τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς Βολιβίας. Μ. Ν. Δ.

μάμος (ὁ)· ἀντὶ *μάμμος* (βλ. λ.).

Μαμότικα /*Γεωγρ.*/. Πλόκαμος τοῦ Ταϋγέτου, οὗ ἡ κορυφὴ (ὑψόμ. 3500) ἀπέχει 11 μίλλ. ὁριζοντιογραφικῶς ἀπὸ τοῦ Ταινάρου, εἰς ὃ ἀκρωτήριον βαθμιαίως ἀποσβέννυται μεσολαβούσης τῆς κορυφῆς Κακοβούνι. Ἡ κορυφή του γνώρισμα προσγειώσεως. Σ. Ε. Λ.

Μαμοῦγα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κοίλης Συρίας ἐν Κασιώτιδι, παρὰ τὸν Λίβανον, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 14, 2). Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Κατὰ τὸν Müller πιθανῶς εἶναι ἡ νῦν Mamula, ἀπέχουσα 25 μίλλια ἀπὸ τῆς Ἡλιουπόλεως καὶ 30 ἀπὸ τῆς Δαμασκοῦ. Α. Θ. Ι.

μαμούδι, καὶ *μαμούνι*· ἀντὶ *μαμμούδι*, καὶ *μαμμούνι* (βλ. λ.).

μαμουζέδες (οἱ)· δημ. ναυτ., τὰ μεγάλα ἐκ τελατινίου ναυτικὰ ὑποδήματα, ἅτινα φθάνοντα ἄνω τοῦ γόνατος προστατεύουν κατὰ τὰς βροχὰς τὰς κνήμας ἀπὸ τῶν κατὰ μῆκος τῆς ἰντσεράδας (κηρωτοῦ μανδύου) καταρρεόντων ὑδάτων, ὡς καὶ ἀπὸ τῶν κυμάτων. Σ. Ε. Λ.

Μάμουκας. Χῖος λόγιος, ἀκμάσας τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ὑπῆρξε βοηθὸς τοῦ Παναγιωτάκη Νικουσίου ὡς διερμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, μετ' αὐτοῦ δὲ ἔθεσε τὰς βάσεις (ἐπὶ τῆς πολιτείας τῶν βεζυρῶν τῆς οἰκογενείας Κιοπρουλῆ) τῆς διὰ τῶν διερμηνέων διεκπεραιώσεως τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων. Ὁ Μάμουκας ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐκστρατείας τῆς Κρήτης καὶ κατόπιν τῆς Ρωσίας. Φαίνεται ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικουσίου ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας, ὑποσκελισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ ἐξ ἀπορρήτων. Γ. Δ. Κ.

— **Μάμουκας, *Ἀνδρέας*.** Χῖος λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1801. Ὑπηρέτησε κατὰ τὸν Ἀγῶνα ὡς γραμματεὺς διαφόρων πλοίων, ὑδραϊκῶν καὶ σπετσιωτικῶν. Ἐκτιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου, ἔλαβεν ἐμπιστευτικὰς θέσεις, μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ «Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος πολιτευμάτων, πράξεων κλ.», ἧς ἐτυπώθησαν 11 τόμοι ἐκ τῶν 18, μελέται περισπούδαστοι, αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Κοραῆ καὶ ἄλλα. Ἀπέθανε τῷ 1884. Γ. Δ. Κ.

μαμούκι (τό)· γυναικεῖον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐν Τουρκίᾳ.

Μάμουλα *Ἄνω* /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Γυμνοῦ τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 108.

—**Μάμουλα *Κάτω*** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 317. Κεῖται εἰς κλιτὺν λόφου παρὰ τὸ Κατωμαμουλέϊκο ποτάμι, ἔχει κλῖμα μᾶλλον ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρέατος. Ἡ κοινότης παράγει κυρίως δημητριακὰ (250 000 ὀκ.) καὶ ἔλαιον (50 000 ὀκ.), ἔχει δὲ κτηνοτροφίαν αἰγοπροβάτων (4.000) μὲ παραγωγὴν κυρίως τυροῦ (10.000 ὀκ.). Τὰ Κάτω Μάμουλα εὑρίσκονται πλησίον τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Χαλκίδος—Κύμης. Δ.Ε.Μ.

Μαμουλάδα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 329 Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Φρυξυλιὰ* (κάτ. 242).

μαμούνι (τό)· *μαμμούνι* (βλ. λ.).

Μαμούνκιοϊ /*Γεωγρ.*/. Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῶν Παντέρμων (Πέραμο) τῆς Προποντίδος, κατὰ τοὺς ἀνατολικούς πρόποδας (πλάτ. 40°21' Β., μῆκ. 27°57' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea

Digitized by Google

of Marmara) τοῦ **Ντελικλῆ Μπαΐρ** καὶ δυτικῶς τῶν Παντέρμων. Σ. Ε. Λ

Μαμουνότριτη (ἡ) *[Λαογρ.]*. Οὕτως ὀνομάζεται λαϊκῶς ἐν Κρήτῃ ἡ Τρίτη τοῦ Πάσχα, διότι πιστεύεται ὅτι ἐὰν κατ' αὐτὴν σαρωθῇ ἡ οἰκία κατὰ τὸ σύνηθες θὰ προέλθουν ἔντομα (μαμούνια) βλαπτικά. Διὰ νὰ μὴ μείνῃ ὁ οἶκος ἀσάρωτος, ἀντὶ τῶν συνήθων σαρώθρων ἐκ βρούλλων καὶ φινοκαλέας, μεταχειρίζονται πρόχειρον σάρωθρον ἐξ ἀζογύρου (ἀναγύρου τῶν παλαιῶν, φυτοῦ δασώδους) καὶ προλαμβάνουν τὰ μαμούνια. Ε. Γ.

Μαμοῦρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας, ἕδρα ἰδίας κοινότητος, καλούμενον νῦν *Ἀλκομεναί*. Κάτ. (1928) 189. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ἅγιος Ἀθανάσιος* (πρώην *Καραχουσεΐν*, κάτ. 121). Δ. Ε. Μ.

Μαμουρὲτ-οὺλ-Ἀζίζ (Mamuret-ul-Aziz) *[Γεωγρ.]*. Βιλαέτιον τῆς Τουρκίας, ἐκτεινόμενον περὶ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ Εὐφράτου πρὸς Α. τοῦ Ἀντιταύρου καὶ ταυτιζόμενον πρὸς τὴν παλαιὰν βυζαντινὴν ἐπαρχίαν Σωφηνὴ ἢ Τετάρτη Ἀρμενία (βλ. λ. *Ἀρμενία* τ. Ε', σ. 573 β'). Ἔχει ἔκτασιν 11.492 τ. χλμ., πληθυσμὸν 200.000 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν πόλιν *Μεζρέ*. Χ. Δ.

μαμουρεύγω· ἰδιωμ. Κρήτ., καλλιεργῶ τοὺς ἀγρούς, γεωργῶ: «τὰ γονικὰ τ' ἀμοίραστα μαζὶ τὰ μαμουρεύγουν» καλλιεργοῦν ὁμοῦ τοὺς πατρικοὺς ἀγρούς. ΕΡ. Μ.

μαμούρης (ὁ)· ἰδιωμ. Κρήτ., ὁ καλλιεργῶν τοὺς ἀγρούς, ὁ γεωργός.

Μαμούρης, *Γκούρας Παν.* Ἀνθυποπλοίαρχος τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις (1888), εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν ναυτικὴν σχολὴν τῶν δοκίμων (1902) ἐτάχθη ὡς σημαιοφόρος (1906 καὶ προήχθη εἰς ἀνθυποπλοίαρχον (1910). Διοικητὴς τοῦ ἀριστεροῦ πρυμναίου πύργου τοῦ «Ἀβέρωφ» κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἕλλης, ἐτραυματίσθη καὶ μετ' ὀλίγον ὑπέκυψεν εἰς τὸ τραῦμά του. Σ. Ε. Λ

— **Μαμούρης, *Ἰωάννης*.** Ἀγωνιστὴς καταγόμενος ἐκ Δρεμίστης τῆς Παρνασσίδος, ἔνθα ἐγεννήθη τῷ 1797. Παῖς ἔτι παρελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Ἰωάννου Γκούρα (τοῦ ὁποίου διετέλεσε πρωτοπαλλήκαρον, ἔμπιστικὸς καὶ τόσον οἰκεῖος, ὥστε ἐκαλεῖτο συνήθως «ὁ Γιάννης τοῦ Γκούρα») καὶ ἔδρασεν ὡς μπουλουκτζῆς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Πανουργιᾶ, μὲ τὸν ὁποῖον καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς Γραβιᾶς καὶ εἷς τῶν νικητῶν εἰς τὴν μάχην τῶν Βασιλικῶν, ὅπου ἐκυρίευσε τουρκικὴν σημαίαν. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀμειλίκτων διωκτῶν τῶν αἰχμαλωτισθέντων Τούρκων, οὓς ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Γκούρα νὰ ἐξολοθρεύσῃ, ἰδίως μετὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Γαλαξειδίου. Ὑποφρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως ἐπὶ μακρόν, εἶχεν ἐπιμεληθῆ τῆς παρασκευῆς του διὰ τὸν ἐπικείμενον ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ Κιουταχῆ, ἀλλὰ δὲν ἐκλείσθη μετὰ τοῦ Γκούρα, διὰ νὰ τὸν ἐφοδιάζῃ ἔξωθεν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐξαδέλφου του εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, διεκδικῶν τὴν ἀρχηγίαν, δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως, προτιμηθέντος τοῦ Ν. Κριεζώτου. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ Ἀγῶνος ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐπὶ Καποδιστρίου διῴκησε καὶ ὠργάνωσε τὰ σώματα τῶν ἀτάκτων εἰς ἐλαφρὰ τάγματα, παρέμεινεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀντιβασιλείας καὶ κατόπιν, προσκολληθεὶς εἰς τὸν Ὄθωνα, πιστῶς ὑπηρέτησεν αὐτόν, καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν του. Ἀπέθανε στρατηγὸς τῆς φάλαγγος τῷ 1867. Γ. Δ. Κ.

μαμουριασμένος, —*η*, —*ο*· δημοτ., ζαρωμένος, σχυμμένος: «*τί κάθεσαι μαμουριασμένος*», ᾆσμ. «*ἔντονε μαμουριασμένος | 'ς τὰ γραφίματα γυρμένος*» (*Σολωμ.* 316).

μαμουρλῆς (ὁ)· ἰδιωματ., δύσθυμος, ἕτοιμος γιὰ γρίνια: «*ἐσηκώθη ἀπὸ τὸν ὕπνο κι' εἶναι μαμουρλῆς*».

μαμουσιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *προύμνη ἡ ἀκανθώδης*.

Μαμουσιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 457.

μαμουτιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *περιαλλόκαυλον ἡ σκαμμονία*.

Μαμουτλῆ *Κάτω* *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχιας Κιλκίς, ἤδη καλούμενος *Μικρομηλιά*.

Μάμπα (ἡ) *[Γλωσσολογ.]*. Ὀνομάζεται οὕτω (ἤ, ἄλλω., *Κούρσα καὶ Τζέμα*) μία ἐκ τῶν γλωσσῶν τῆς Νειλοτσαδικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας, κληθείσης οὕτω, διότι αἱ εἰς αὐτὴν ἀνήκουσαι γλῶσσαι ὁμιλοῦνται παρὰ τῶν Νέγρων τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς τῶν κατοικούντων εἰς εὐρεῖαν ἔκτασιν ἀπὸ τοῦ Νείλου μέχρι τῆς γνωστῆς λίμνης Τσάδας. Αἱ γλῶσσαι τῆς ῥηθείσης ὁμάδος γράφονται κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου. Ἡ Μάμπα καλεῖται καὶ *Οὐαδαϊκή*, ἐκ τοῦ τόπου ἐν τῷ ὁποίῳ ὁμιλεῖται.

[*C. Meinhof*, «An introduction to the study of African languages» (London 1915).] Γ. Π. Α

Μαμπαχάου (Mambajao) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Φιλιππίνων νήσων, κειμένη εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς νήσου Καμίγκουϊν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μιζαμί. Κάτ. 18.000.

μαμπεῖν (τό). Σύνθετος λέξις ἀραβικὴ σημαίνουσα τὸ μεταξὺ δύο κείμενον. Εἰδικῶς σημαίνει τὸ μέρος τῶν μουσουλμανικῶν οἰκιῶν τὸ κείμενον μεταξὺ τοῦ ἀνδρωνίτου καὶ τοῦ γυναικωνίτου Τοῦτο εἶναι δωμάτιον ἢ διαμέρισμα χρησιμοποιούμενον καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν. Ἔτι εἰδικώτερον, *μαμπεῖν* ἦτο ἐπὶ τῆς σουλτανικῆς Τουρκίας τὸ μέρος τῶν ἀνακτόρων (π. χ. τοῦ Γιλδίζ), ὅπου ὁ σουλτᾶνος ἐδέχετο εἰς συνεργασίαν τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τοὺς ἀνωτέρους λειτουργοὺς τοῦ κράτους ἢ τῆς ἰδιαιτέρας του πολιτικῆς ὑπηρεσίας. Ν. Μ.

μαμπεϊντζῆς (ὁ) (ἐκ τοῦ ἀραβ *μαμπεῖν* βλ. λ.)· θαλαμηπόλος τῶν σουλτάνων, κλειδοῦχος τῆς τουρκικῆς αὐλῆς.

Μαμπελλίνι (Mabellini), ***Θεόδουλος***. Ἰταλὸς σκηνικὸς συνθέτης (1817—1897). Κατόπιν τῆς ἐπιτυχίας ἣν ἔσχε τὸ μελόδραμά του «Matilda di Toledo» ἐστάλη πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του παρὰ τῷ Μερκαντάντε, δαπάναις τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης. Καθηγητὴς τῆς συνθέσεως τῆς Βασιλικῆς μουσικῆς σχολῆς τῆς Φλωρεντίας, ἀπὸ τοῦ 1867, ἔγραψε τὰ μελοδράματα: «Rolla», «Ginevra degli Almieri», «Il conte di Savagna», «I Veneziani à Constantinopoli», «Maria di Francia», «Il venturinero», «Baldassaro» καὶ «Fiametta»· ἐπίσης τὰ ὀρατόρια: «*Εὐδοξία καὶ Παῦλος*», «*Ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς Ἱερουσαλήμ*», ὕμνους, καντάτας, λειτουργίας, ἓν «Ρέκβιεμ» κτλ. Γ. Σ.

Μαμπιγιὸν (Mabillon), ***Ἰωάννης***. Ἐγεννήθη τῷ 1632. Τῷ 1653 εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν βενεδεκτίνων τοῦ ἁγίου Μαύρου καὶ ἠσχολήθη μετὰ ἀξιοθαυμάστου ζήλου περὶ τὴν σπουδὴν τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Συμμετασχὼν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Μαυρίνων σχεδιασθεῖσαν ἔκδοσιν τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, ἣν ἐπεράτωσε τῷ 1667 (S. Bernardi opera omnia Par. 1667). Κυρίως ὅμως ἠσχολήθη περὶ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τοῦ τάγματος τῶν βενεδικτίνων, τῆς ὁποίας ὁ πρῶτος τόμος ἐξεδόθη τῷ 1668 (Acta sanctorum ordinis S. Benedicti in saeculorum classes distributa). Μέχρι τοῦ 1701 ἐξέδωκεν ἐννέα τόμους τοῦ ἔργου τούτου, εἰς οὓς περιέλαβε τὴν ἱστορίαν τοῦ τάγματος μέχρι τοῦ ἔτους 1100. Συναφῆ πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα «Annales ordinis S Benedicti» εἰς τέσσαρας τόμους (1703—1707). Σπουδαιότατα ἐπίσης εἶναι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα ἔργα «De re diplomatica» (libri VI, Par. 1681) καὶ «Librorum de re diplomatica supplementum» (Par. 1704). Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔργων ἐξέδωκε καὶ πλεῖστα ἄλλα μικρότερα, τινὰ τῶν ὁποίων ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν. Ἀπέθανε τῷ 1707. Τὰ κατάλοιπα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τῷ 1724 εἰς τρεῖς τόμους, τῷ δὲ 1846 ἐξεδόθησαν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ. Κ. Ι. Δ.

Ἰωάννης Μαμπιγιόν.

Μαμπλὺ (Mably), ***Γαβριήλ, Μποννὸ ντὲ —***. Γάλλος κοινωνιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1709 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1785. Ἀνατραφεὶς παρὰ τοῖς Ἰησουΐταις τῆς Λυὼν καὶ κατόπιν εἰς τὸ σεμινάριον τῆς Ἁγίας Σουλπικίας, ἐγκατέλειψε τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ ἐχρημάτισε γραμματεὺς τοῦ ὑπουργοῦ καρδιναλίου Tencin, συντάξας τὴν μυστικὴν συνθήκην, τὴν ὁποίαν ἐκόμισεν ὁ Βολταῖρος εἰς τὸν Φρειδερῖκον τὸν Β' τῷ 1743. Δυσαρεστηθεὶς ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ καρδιναλίου ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας του καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν συγγραφήν. Δεδηλωμένος ἐχθρὸς τοῦ δογματισμοῦ, ἐκηρύχθη εἰς τὰ ἔργα του ὑπὲρ τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν ἀγαθῶν. Ἐπιτιθέμενος κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας διακηρύσσει ὅτι ἡ ἀνισότης τῆς περιουσίας ἀποσυνθέτει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀλλοιοῖ τὰ φυσικὰ αἰσθήματα αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ ἰσότης παράγει πάντα τὰ ἀγαθά, καθὸ συνενοῦσα τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους. Αἱ κοινωνικαὶ διαιρέσεις, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ αἱ ἐπαναστάσεις προέρχονται ἐκ τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος καὶ τῆς συνεπείᾳ ταύτης πάλης τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πλουσίων. Ἡ ἰδιοκτησία ἀντὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς ἐργασίαν, καθιεροῖ τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Μαμπλὺ εἶναι: «Droit public de l'Europe, depuis la paix de Westphalie» (1748), «Observations sur l'histoire de la Grèce» (1766), «Entretiens de Phocion sur le rapport de la morale avec la politique» (1763), «Observation sur l'histoire de France» (1768), «Doutes proposés aux philosophes économistes» (1768) κ. ἄ. Θ. Π.

Μαμπούντα, ἢ ***Μαροῦτσε*** (Mambunda ou Marutse). Φυλὴ Μαύρων Μπαντοῦ τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας τῆς Ῥυδεσίας ἐν τῇ ΝΑ. Ἀφρικῇ, διεσπαρμένη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἄνω Ζαμβέζη καὶ Β. τῶν καταρρακτῶν τῆς λίμνης Βικτώρια. Μ.Ν.Δ.

Μαμπούτσι (Maboutchi). Ἰάπων φιλόσοφος καὶ κριτικός, γεννηθεὶς τῷ 1697 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1769. Ἐγένετο ἱδρυτὴς σχολῆς ἐν ᾗ ἐμαθήτευσαν πλεῖστοι διάσημοι Ἰάπωνες. Ἀφιερώθη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀρχαίας ἰαπωνικῆς γλώσσης καὶ σκέψεως. Μεταξὺ τῶν πολλῶν του ἔργων ὡς ἀξιολογώτερα θεωροῦνται αἱ πραγματεῖαί του περὶ ποιήσεως καὶ περὶ πεζοῦ ὡς καὶ διάφορα σχόλια περὶ πλείστων κλασσικῶν ἔργων τῆς ἰαπωνικῆς λογοτεχνίας. Μ. Ν. Δ.

Μαμπρὲ (Membrée), ***Ἐδμόνδος***. Γάλλος δραματικὸς συνθέτης, μαθητὴς τοῦ Ὠδείου τῶν Παρισίων (1820—1882). Τῷ 1857 ἔδωκεν εἰς τὴν Ὄπερα τῶν Παρισίων τὸ πρῶτόν του μελόδραμα: «François Villon», τῷ 1875 «Τὴν δούλην», τῷ 1876 «Τοὺς παρίας», τῷ 1879 «La courte échelle». Ἔγραψεν ἐπίσης τὰ λυρικὰ τοῦ «Οἰδίποδος τυράννου», καὶ ἀφῆκε δύο μελοδράματα μὴ ἀναβιβασθέντα ἀπὸ σκηνῆς: «Colomba» καὶ «Freyghor». Γ. Σ.

Μαμπὺζ (Mabuse), ***Ἰωάννης Γκόσσαρτ***, ἢ ***Γκόσσαιρτ*** (Gossart ἢ Gossaert), ὁ ἐπιλεγόμενος —. Φλαμανδὸς ζωγράφος (1470—1532). Κατὰ τὴν ἐποχήν του διεφημίσθη πολύ, καὶ σήμερον δ' ἔτι θεωρεῖται καλλιτέχνης ἀξιολογωτάτου ταλάντου. Ἐπεσκέφθη κατ' ἀρχὰς τὴν Ἀγγλίαν, βραδύτερον δὲ συνώδευσε τὸν Φίλιππον τῆς Βουργουνδίας εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα ἐμελέτησε μετὰ πάθους τὴν τέχνην τῶν Ἰταλῶν διδασκάλων, οἵτινες ἐπέδρασαν σημαντικώτατα ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ταλάντου του. Τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τῆς τέχνης τοῦ Μαμπὲζ εἶναι ἡ δύναμις τοῦ χρήματος, ἡ ἐνάργεια, ἡ ζωηρὰ κίνησις καὶ ἡ εὐρεῖα ἀντίληψις τῶν συνόλων. Τὸ ἔργον του, ἐκπροσωποῦν τὴν ἰταλικὴν ἐν Φλάνδρᾳ παράδοσιν, ἤσκησε σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐν τῇ πατρίδι του. Πίνακές του ἀπόκεινται πολλαχοῦ. Μεταξὺ τούτων μνημονεύομεν τοὺς ἀκολούθους: «Προσωπογραφίαι Ἐρρίκου τοῦ Η' τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν δύο του ἀδελφῶν», «Προσωπογραφίαι τῶν τέκνων Χριστιανοῦ Β' τῆς Δανίας» (Μουσεῖον Hampton-Court), «Ἡ Δανάη δεχομένη τὴν χρυσῆν βροχὴν» (ἐν Μονάχῳ), «Ποσειδῶν καὶ Ἀμφιτρίτη» (ἐν Βερολίνῳ), «Προσωπογραφία τοῦ Φλαμανδοῦ καγκελλαρίου Ἰωάννου ντὲ Καροντελέ», «Ἡ Ἁγία Οἰκογένεια» (Μουσεῖον Λούβρου), «Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα παρὰ τὸ μοιραῖον δένδρον» (ἐν Βερολίνῳ), «Ἡ ἁγία Οἰκογένεια», «Ὁ Χριστὸς ἐξερχόμενος τοῦ Πραιτωρίου» καὶ «Ἡ σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ» (ἐν Μονάχῳ), «Ὁ Ἀβιμέλεχ προσφέρων δῶρα εἰς τὸν Ἀβραάμ», «Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα» καὶ «Ἡ δικαιοσύνη» (ἐν Βιέννῃ), ἓν τρίπτυχον εἰκονίζον «Σίμωνα τὸν Φαρισαῖον», τὴν «Ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου» καὶ «Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν» (ἐν Βρυξέλλαις), «Ἐπεισόδια ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου» (ἐν Χάγῃ), «Ἡ ἀποκαθήλωσις», «Ἡ Παρθένος κρατοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων της τὸν παῖδα Ἰησοῦν» κ.λ.π. Ι. Μ. Π.

Μαμφρεδόνια *κόλπος* *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μανφρεντόνια* κόλπος.

Μαμφρέδος (Manfred). Βασιλεὺς τῆς Σικελίας (1232—1266). Ἦτο υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Β' καὶ τῆς Μπιάνκα Λάντσια καὶ ἐκληρονόμησε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, τὸ πριγκιπᾶτον τοῦ Τάραντος, μετὰ τῆς ἐντολῆς τῆς ἐποπτείας ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Κορράδου Δ'. Κατέστη λίαν ἀγαπητὸς εἰς ὁλόκληρον τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, εἰς τρόπον ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κορράδου Δ' ἐξελέγη ἄνευ ἀντιρρήσεων ἀντιβασιλεὺς τῷ 1254. Ἐπιχειρήσας νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Δ' ἐπροδόθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ πρὸς τοὺς Σαρακηνούς, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων ἀπέσεισε τὸν ποντιφικὸν ζυγὸν καὶ κατέλαβε τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Σικελίαν (1255—1257). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κορραδίνου ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Σικελίας καὶ τῆς Νεαπόλεως ἐν Παλέρμῳ τῷ 1258 καὶ κατέστησε τὴν αὐλὴν αὐτοῦ κέντρον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ποιήσεως. Κατέστη ὁ ἀρχηγὸς τῆς μερίδος τῶν Γιβελίνων καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον, μετὰ δὲ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Φλωρεντίνων ἐν Μονταπέρτο τῷ 1260, ἐξέτεινε τὴν ἐπιρροήν του ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Τοσκάνης καὶ τῆς Ῥομανίας. Ἡ ὁλο-

Digitized by Google

νὲν ὅμως αὐξάνουσα δύναμις αὐτοῦ ἠνάγκασε τοὺς πάπας Οὐρβανὸν Δ' καὶ Κλήμεντα Δ' νὰ καλέσουν εἰς βοήθειαν τοὺς Γάλλους καὶ νὰ παραχωρήσουν εἰς τὸν Κάρολον τῆς Ἀνδεγαυΐας τὸ στέμμα τοῦ βασιλείου τῆς Σικελίας. Τῷ 1266 ὁ Κάρολος ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ὀστίαν μετὰ τοῦ ἐκ σταυροφόρων στρατοῦ του καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν. Ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη συνήφθη ἐν Βενεβέντῳ, καθ' ἣν ἡ κατατρόπωσις τοῦ ἱππικοῦ τῆς Ἀπουλίας προεκάλεσε τὴν ἧτταν τοῦ Μαμφρέδου, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη μαχόμενος. Ὁ Μαμφρέδος εἶχε νυμφευθῆ εἰς πρῶτον γάμον μετὰ τῆς Βεατρίκης τῆς Σαβοΐας. Ἡ ἐκ τοῦ γάμου τούτου θυγάτηρ του Κωνσταντία ἐνυμφεύθη τῷ 1262 τὸν Πέτρον Γ' τῆς Ἀραγῶνος, ὁ ὁποῖος ἕνεκα τούτου ἤγειρεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Σικελίας. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Βεατρίκης εἶχε νυμφευθῆ τῷ 1259 ἢ τῷ 1261 τὴν Ἑλένην θυγατέρα τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Β', ἥτις ἔλαβεν ὡς προῖκα τὸ Δυρράχιον καὶ τὴν Κέρκυραν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαμφρέδου ἡ Ἑλένη μετὰ τῆς θυγατρός της Βεατρίκης συνελήφθη αἰχμάλωτος ἐν Τράνι καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ. Ἡ Βεατρίκη ἀπηλευθερώθη τῷ 1283 ὑπὸ τοῦ Ρογήρου Λόρια. Μ. Δ. Β.

—**Μαμφρέδος** *ὁ Ἀραγωνικός.* Δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῶν Καταλανῶν τῷ 1312. Ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας καὶ Σικελίας Φρειδερίκου, ἐξήσκησε δὲ τὴν ἐξουσίαν του διὰ τοῦ ἐπιτρόπου του Βερεγγαρίου ντ' Ἐστανιόλ, χωρὶς νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπέθανε τῷ 1317. Γ. Δ. Κ.

Μάμψαροι (οἱ) *[Ἀρχ.].* Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, κατοικῶν πρὸς Ν. τῆς Βυζακηνῆς (νῦν Ν. Τύνις) καὶ ὑπὲρ τὸ ὁμώνυμον ὄρος. Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Α. Θ. Σ.

Μαμωνᾶς. Ἀραμαϊκὴ λέξις ἀβεβαίου εἰσέτι ἐτυμολογίας, δηλοῦσα τὴν κτῆσιν, τὸν πλοῦτον καὶ χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (*Λουκ.* ΙΣΤ' 9), ὅστις καὶ προσωποποιεῖ αὐτὴν (*Ματθ.* ΣΤ' 24, *Λουκ.* ΙΣΤ' 13). Ἡ ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ἐξελθοῦσα ἐπίδρασις τῆς λέξεως ταύτης ἔχει ὑπερβῆ πολὺ τὰ ὅρια τῆς χριστιανικῆς φιλολογίας, παρήχθη δ' ἐξ αὐτοῦ καὶ ἡ λέξις *μαμωνισμός.* Παλαιότεροί τινες ἑρμηνευταὶ ἐξελάμβανον τὸν μαμωνᾶν ὡς χαναναϊκὴν θεότητα τοῦ πλούτου, ἀνάλογον πρὸς τὸν Πλοῦτον τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων. Ἡ γνώμη ὅμως αὐτή, ἣν πρό τινος ἀνενέωσεν ὁ θρησκειολόγος Heilel, στερεῖται ἐρεισμάτων σοβαρῶν. Π. Ι. Μ.

Μαμωνᾶς, ἢ *Μαμουνᾶς.* Ὄνομα οἰκογενείας, ἐχούσης πολλὰς διακλαδώσεις ἐν Πελοποννήσῳ, Ἑπτανήσῳ, Κρήτῃ, Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν ταῖς ἱστορικαῖς πηγαῖς ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1248 ὡς ἐπιφανὴς οἰκογένεια, ἰθαγενὴς τῆς περιωνύμου κατὰ τοὺς χρόνους τούτους πόλεως Μονεμβασίας. Ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἡ ὕπαρξις αὐτῆς ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΒ' ἢ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ὅτε ἤρξατο δρῶσα εἰς δλας τὰς τύχας τῆς πόλεως ταύτης, μέχρι τῶν μέσων τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος. Ὁ *Παῦλος Μαμωνᾶς*, ἄρχων τῆς Μονεμβασίας, τελευτῶντος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἦτο ἡγεμὼν οὐ μόνον τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ἁπάσης τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, τῆς Κυνουρίας καὶ τῶν πεδινῶν χωρῶν τῆς Λακωνίας, ὅριον τοῦ κράτους του ἔχων πρὸς δυσμὰς τὸν Εὐρώταν.

Μετὰ τὴν κατοχὴν τῆς Μονεμβασίας ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ πολὺ ἔτι πρότερον, ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων, τῶν δεσποτῶν τοῦ Μορέως, ἡ οἰκογένεια τῶν Μαμωνάδων, ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ εἶχε πολλαπλασιασθῆ εἰς πλείστους κλάδους καὶ παραφυάδας, ἀπηνῶς καταδιωχθεῖσα, ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς καὶ ἀπώλεσε τὰς κτήσεις της. Τὰ μέλη αὐτῆς διεσπάρησαν εἰς Ζάκυνθον, Κρήτην, Κωνσταντινούπολιν, Κόρινθον, Ναύπλιον, Ἀθήνας, Κέρκυραν καὶ Μῆλον, ἔνθα ἐγένοντο γενάρχαι νέων εἰς τὰς χώρας ταύτας οἴκων, ἀκμασάντων ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις, ἐξ ὧν ἐγεννήθησαν ἐπιφανεῖς ἄνδρες, διαπρέψαντες ἐπὶ ὑπεροχῇ γένους, ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἐπὶ πολιτικῇ καὶ στρατιωτικῇ συνέσει.

Παραλείποντες τοὺς ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων διαπρέψαντας ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἐν οἷς ὁ ἐν ἔτει 1407 ἐκ λοιμικῆς νόσου ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἀποθανὼν *Γρηγόριος Παλαιολόγος Μαμωνᾶς*, υἱὸς τοῦ δεσπόζοντός ποτε τῆς Μονεμβασίας μεγάλου δουκὸς Μαμωνᾶ, ἐπὶ βενετοκρατίας ἀπαντῶμεν τῷ 1532 τὸν κόμιτα *Νικόλαον Μαμωνᾶν*, μετασχόντα γενναίως ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Δόριαν, ναύαρχον τοῦ Καρόλου Ε', εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Κορώνης. Εἰς τοῦτον ὁ Κάρολος Ε' παρεχώρησεν ὡς τιμάριον τὴν 13 Ἰουνίου 1533 τὰ χωρία Ζαρνάταν, Ὄροβο καὶ Γρεβενό, κείμενα ἐν Ἄβιᾳ τῆς Οἰτύλου.

Ἐν τούτοις μέχρι τελευτῶντος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐν Μονεμβασίᾳ ἐσῴζετο διακρινομένη ἡ οἰκογένεια Μαμωνᾶ. Ὁ μητροπολίτης Μονεμβασίας Ἱερόθεος ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ γραφείσῃ κατὰ τὸ ἔτος 1580 πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον, προκειμένου περὶ τῆς Μονεμβασίας, ἀναφέρει ὅτι καίτοι αὕτη εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ἐξακολουθεῖ τρέφουσα ἀρίστους καὶ εὐπαιδεύτους ἄνδρας, ἐν οἷς σημειοῖ τὸν «ἀγχίνουν κόμιτα Μαμωνᾶν».

Ἐκ τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετοικησάντων Μαμωνάδων, οἵτινες καὶ κατελέχθησαν μεταξὺ τῶν Φαναριωτῶν, ἐπιφανέστατος ὑπῆρξεν ὁ *Παναγιωτάκης Νικούσιος Μαμωνᾶς*, χρηματίσας πρῶτος Ἕλλην μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης, προσενεγκὼν δὲ σημαντικὰς εἰς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίας. Ὁ Νικούσιος ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1673. Μεταξὺ τῶν ἀξιομνημονεύτων του βίου του θεωρεῖται καὶ ἡ πολυθρύλητος διάλεξις του περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν καὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, ἐνώπιον τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἀχμὲτ Κιοπρουλῆ, πρὸς τὸν εὐπαίδευτον Τοῦρκον Βανλῆ ἐφέντην, ἱεροκήρυκα τῶν ἀνακτόρων ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ τοῦ Δ'. Ἐν Κωνσταντινουπόλει μνημονεύει ἡ ἱστορία καὶ ἐξόχου ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης τῶν Μαμωνάδων γυναικός, τῆς *Σμαράγδας Μαμωνᾶ*, ἥτις συνεζεύχθη τὸν Ἰωάννην Ὑψηλάντην, πρόπαππον τῶν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα διαπρεψάντων Ὑψηλαντῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Δημητρίου. Ἐγγόνη τοῦ ὡς εἴρηται Παναγιωτάκη Νικουσίου Μαμωνᾶ ὑπανδρεύθη τῷ 1761 τὸν Ἀδαμάντιον Μουρούζην, υἱὸν τοῦ Ἀντιόχου Μουρούζη. Ἐκ τῶν γάμων τούτων καὶ ἄλλων ἔτι ὁ οἶκος τῶν Μαμωνάδων συνεδέθη, πλὴν τῶν οἰκογενειῶν Ὑψηλάντου καὶ Μουρούζη, καὶ μετὰ τῶν οἴκων Μαυροκορδάτου, Ρίζου, Ραγκαβῆ, Σούτσου, Γκίκα, Ρωσσέτου, Ζαΐμη, Ρώμα, Νέγρη, Καραθεοδωρῆ, Βαλτατζῆ, Νοταρᾶ κ. ἄ. Σημαντικαὶ εἶναι αἱ ἐκδουλεύσεις, τὰς ὁποίας παρέσχον εἰς τὰ βενετικὰ ὅπλα οἱ Μαμωνάδες τῆς Κορίνθου καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν εἰς τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνας, καθ' οὓς διεκρίθησαν ἰδίως ὁ *Ρόδης Μαμωνᾶς* καὶ οἱ υἱοὶ τούτου καὶ ἀδελφοί, ἀγωνισθέντες καὶ πεσόντες οἱ πλεῖστοι κατὰ τὰς πολιορκίας τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Ναυπλίου (1715), μαχόμενοι ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν Βενετῶν. Εἰς 32 ἀριθμοῦνται τὰ ἐκ τῶν Κορινθίων καὶ Ναυπλιέων Μαμωνάδων θύματα κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων ἀγῶνας. Ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις, μεταξὺ ἄλλων, μνημονεύονται οἱ κόμιτες ἀδελφοὶ *Χρυσανθάκης* καὶ *Βενιζέλος Μαμωνᾶς* καὶ οἱ κόμιτες ἀδελφοὶ *Ἰωάννης, Θεοχάρης, Γεωργάκης, Παλαιολόγος* καὶ *Δημήτριος Μαμωνᾶς.* Διὰ τοῦ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1722 χρυσοβούλλου τοῦ δόγη τῆς Βενετίας Ἰωάννου Κορνηλίου, ἐν ᾧ ἀναφέρονται οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν χάριν τῶν Βενετῶν καὶ κατὰ τῶν Τούρκων ὁ Ρόδης Μαμωνᾶς καὶ οἱ ἀδελφοί του, ἀπονέμονται εἰς αὐτοὺς «εἰς τὸ διηνεκὲς» ὁ τίτλος τοῦ κόμιτος καὶ μεγάλαι κτήσεις εἰς τὰς περιοχὰς τῶν χωρίων Βέλλου καὶ Βοϊβόδα, ὑπὸ τὸ ὄνομα Κοντέα (Κομιτεία). Ἐπὶ τῆς κεφαλίδος τοῦ χρυσοβούλλου τούτου, ὅπερ εἶναι γεγραμμένον ἐπὶ περγαμηνῆς, τὸ μὲν κέντρον κατέχουσι τὰ σήματα τῆς Βενετίας καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ δόγη Ἰωάννου Κορνηλίου, δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ τὸ οἰκόσημον τῶν κομίτων Μαμωνάδων, ὁ βυζαντινὸς δηλαδὴ δικέφαλος ἀετός, κρατῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν ξίφος καὶ φέρων ἐπὶ τοῦ στήθους λέοντα ὄρθιον ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολάς. Τὸ ὄνομα *Μαμουνᾶς*, ἐξ οὗ τὸ Μαμωνᾶς, προῆλθε πιθανῶς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος ὅπερ ἤσκει ὁ γενάρχης τοῦ οἴκου τούτου, δηλοῖ δὲ τὸν ἐκτρέφοντα μεταξοσκώληκας, οἵτινες καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ὀνομάζονται μαμούνια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀθ. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου*, Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν (1453—1789), (Κωνσταντινούπολις 1870) σ. 163.— *Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ*, Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν Χάλκην μονῆς τῆς Θεοτόκου (Κωνσταντινούπολις 1846), σ. 28 καὶ 29.—*Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου*, Βιογραφία καὶ Συγγραφαὶ αἱ Ἐλάσσονες (Κωνσταντινούπολις 1866), σ. 70—75.—*Ἀθ. Παλαιολόγος*, ἐν περιοδ. «Ἑπταλόφῳ», τ. Γ' (1869), σ. 145.—*Σκαρλάτου Βυζαντίου*, Ἡ Κωνσταντινούπολις, τ. Α', σ. 537.—*Ἰωάννου Σακελλίωνος.* Διάλεξις τοῦ πανευγενεστάτου καὶ χρησιμωτάτου ἐν εὐγενέσι, σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου, ἀγχινουστάτου τε διερμηνευτοῦ Κυρίου Κυρίου Παναγιώτου, ποιηθεῖσα μετά τινος σοφοῦ διδασκάλου τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ ͵αχξβ' ἔτος κτλ. περιοδ. «Πανδώρα, τ. ΙΗ' (1868), σ. 361 κ. ἑ. βλ. καὶ «Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας», τ. Γ' (1889). σ. 235 κ. ἑ.—*Ε. Ρίζου Ραγκαβῆ*, Livre d'or de la noblesse phanariote etc. σ. 151 α' ἔκδ.—*Δ. Γρ. Καμπούρογλου*, Ἱστορία Ἀθηναίων, τ. Γ', σ. 116.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Μνημεῖα Ἱστορίας Ἀθηναίων, τ. Α', σ. 101. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Εἰς τίτλο: εὐγενείας, ἐφημ. «Ἄστυ», ἔτ. 1891, ἀριθ. 1204.—*Α. Μηλιαράκη*, Οἰκογένεια Μαμωνᾶ (Ἀθῆναι 1902).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλλίας ἐν Ἀθήναις (1816), περιοδ. «Ἑστία», τ. ΚΗ', σ. 14.—*Ν. Α. Βέης*, ἐν «Δελτίῳ Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας», τ. ΣΤ' (1904) σ. 373 κ. ἑ. —*Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως*, Διάφορα ἑλληνικὰ γράμματα (Πετρούπολις 1907).
Δ. Π. Π.

Μάν, *νῆσος τοῦ* — (Isle of Man) *[Γεωγρ.].* Νῆσος ἀγγλικὴ (ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος), κειμένη ἐντὸς τῆς Ἰρλανδικῆς θαλάσσης, ἐμβαδοῦ 572 τ. χλμ. Εἶναι γραφική, λοφοσκεπής, ἐπιμήκης, ἐπιφανείας τὸ πλεῖστον ὁμαλῆς, καὶ ἔχει κατοίκους 49.270. Ἐξάγει ἰχθῦς, μεταλλικὰ ὕδατα, χάρτην κλπ. Ἔχει σιδηροδρόμους ἐκτάσεως 105 χλμ. καὶ συγκοινωνεῖ ἀτμοπλοϊκῶς μὲ τὴν Λίβερπουλ, Μπέλφαστ κλπ. Οἱ κάτοικοι εἶναι σκανδιναυο-κελτικῆς προελεύσεως. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μετηνάστευσαν. Οἱ γηγενεῖς ἐπιδίδονται εἰς τὴν γεωργίαν, ἰδίως παραγωγὴν σιτηρῶν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν γαλακτοκομίαν καὶ τὴν ἁλιείαν. Ἡ νῆσος συνῳκίσθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Κελτῶν, κατόπιν δὲ ἐπέδραμον οἱ Σκανδιναυοί. Τῷ 1261, ὁ Ἀλέξανδρος Γ' τῆς Σκωτίας ἐνίκησε τοὺς Σκανδιναυοὺς καὶ κατέλαβε τὴν νῆσον, τῷ δὲ 1290 τὴν κατέλαβεν ἡ Ἀγγλία καὶ τὴν διετήρησε μέχρι τοῦ 1833. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὴν κατεῖχον ἀλληλοδιαδόχως Ἄγγλοι καὶ Σκῶτοι, μέχρι τοῦ 1866, ὁπότε ἐδόθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων εἶδος αὐτοδιοικήσεως εἰς τοὺς κατοίκους. Μ. Ι. Θ.

— *[Γλωσσολ.]* Ἡ εἰς τὴν νῆσον *Μὰν* λαλουμένη *μανικὴ* ἢ *μανξικὴ* γλῶσσα ἀνήκει εἰς τὴν κελτικὴν γλωσσικὴν ὁμοεθνίαν καὶ ἀποτελεῖ μετὰ τῆς Ἰρλανδικῆς καὶ τῆς Σκωτικῆς τὴν λεγομένην *γαελικὴν* ὁμάδα τῆς ῥηθείσης γλωσσικῆς ὁμοφυλίας. Ἡ Μανικὴ ὁμιλεῖται σήμερον ὑπὸ 915 μόνον κατοίκων, καὶ αὐτῶν διγλώσσων, λαλούντων ἐκτὸς τῆς Μανικῆς καὶ τὴν Ἀγγλικήν, ἡ ὁποία ὁσημέραι περιορίζει τὴν Μανικὴν καὶ ἀπειλεῖ αὐτὴν διὰ πλήρους ἐξαφανίσεως. Ὅτι τοῦτο εἶναι ζήτημα ἐλαχίστου χρόνου, ἀποδεικνύει τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1874 οἱ λαλοῦντες τὴν Μανικὴν ἀνήρχοντο εἰς 12.340, κατὰ δὲ τὴν τοῦ 1901 εἰς 4.419, ἤτοι εἰς τὸ τρίτον περίπου τοῦ κελτοφώνου πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Τὸ παλαιότερον γλωσσικὸν μνημεῖον τῆς Μανικῆς εἶναι ἡ εἰς αὐτὴν μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Jenner*, The Manx language (=Transaction of the London philol. Society» τοῦ 1875).
Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μὰν (Mann), ***Ἐρρῖκος.*** Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1871 εν Λυβέκκῃ. Εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τοῦ ἐξπρεσιονισμοῦ, ἐνεφανίσθη εἰς τὰ πρῶτά του ἔργα ὡς ἀπολογητὴς τοῦ ὑπερανθρώπου καὶ ὑμνητὴς τῆς δυνάμεως καὶ ὡραιότητος. Τὰ μυθιστορήματά του: «Εἰς τὴν χώραν τῶν μακάρων» (1900), «Αἱ θεαὶ» (1903 3, τ.), «Ὁ καθηγητὴς Οὔνρατ» (1905), «Μεταξὺ τῶν φυλῶν» (1907) κλπ., διακρίνονται διὰ τὰς πλήρεις δριμείας σατίρας περιγραφὰς τῆς συγχρόνου κοινωνίας. Εἰς τὴν τριλογίαν: «Ἡ αὐτοκρατορία» («Ὁ ὑπήκοος», 1914, «Οἱ πτωχοί», 1917, «Ἡ κεφαλή», 1925) παρουσιάζει μετὰ δυνάμεως καὶ τόλμης ἐνδιαφέρουσαν εἰκόνα τῶν κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κοινωνικῶν συνθηκῶν τῆς Γερμανίας (ἀστισμός, προλεταριᾶτον καὶ κύκλοι τῆς αὐλῆς καὶ κυβερνήσεως). Εἰς τὸ μυθιστόρημα «Μήτηρ Μαρία» (1927), τὰ διηγήματα: «Πλαγίαυλοι καὶ ἐγχειρίδια», «Ἐκκαθαρίσεις λογαριασμῶν» (1925) κλπ. καὶ τὸ δρᾶμα «Κυρία Λεγκρὸ» (1913) πραγματεύεται μετὰ ἰδιορρυθμίας καὶ συναρπαστικότητος σοβαρὰ ψυχολογικὰ προβλήματα. Τὰς ῥιζοσπαστικὰς-δημοκρατικὰς ἀπόψεις του διακηρύσσει εἰς τὰ ἔργα του: «Δύναμις καὶ ἄνθρωπος» (1919), «Δικτατορία τοῦ ὀρθοῦ λόγου» (1923). —Ω.

— **Μὰν** (Mann), ***Θωμᾶς.*** Γερμανὸς συγγραφεύς, ἀδελφὸς τοῦ Ἐρρίκου Μάν, γεννηθεὶς τῷ 1875 ἐν Λυβέκκῃ. Καταγόμενος ἐξ ἀστικῆς οἰκογενείας, ἐπεδόθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ κατόπιν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας, φιλολογίας καὶ τέχνης ἐν Μονάχῳ. Μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐσημείωσε τὸ μυθιστόρημά του: «Οἱ Μπούντενμπροκς ἢ ἡ παρακμὴ μιᾶς οἰκογενείας» (1901, 150 ἔκδ. 1924), τὸ ὁποῖον διακρίνεται διὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὴν τελειότητα τοῦ ὕφους καὶ τὴν πλήρη ἀνάλυσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἔγραψε τὰ διηγήματα: «Τρίσταν» (1903), «Ὁ θάνατος ἐν Βενετίᾳ» (1913), «Τώνιο Κραῖγκερ» (1914) κ. ἄ., τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται διὰ τὴν ἀρτιότητα τῆς μορφῆς καὶ τὴν πλήρη λεπτότητος περιγραφὴν ψυχικῶν καταστάσεων. Εἰς τὸ μυθιστόρημα «Τὸ θαυματουργὸ βουνὸ» (1924, 2 τ.) παρέχει ἀριστοτεχνικὴν εἰκόνα τῆς κοινωνίας, πλήρη ψυχολογικῶν παρατηρήσεων. Τὰ σύγχρονα πολιτικά, κοινωνικά, ἠθικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ προβλήματα πραγματεύεται εἰς τὰ δοκίμια: «Παρατηρήσεις ἑνὸς ὄχι πολιτικῶς διατεθειμένου» (1918) καὶ «Λόγος καὶ ἀπάντησις» (1922). Ἔγραψε πρὸς τούτοις: «Ὁ μικρὸς κύριος Φρίντεμανν», «Φιορέντσα», «Γκαῖτε καὶ Τολστοΐ», «Βασιλικὴ ὑψηλότης» κ. ἄ. Ὁ Θωμᾶς Μάν, ὅστις ἐτιμήθη διὰ τοῦ φιλολογικοῦ βραβείου Νόμπελ ὑποστηρίζει ὅτι ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς πρέπει νὰ τείνῃ εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἑνότητος ψυχῆς καὶ πνεύματος, ζωῆς καὶ μορφῆς, θρησκείας καὶ τέχνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Leppmann*, Th. Mann (1916).— *Endres*, Th. Mann (1923).— *Hanne Back*, Th. M. Verfall u. Ueberwindung (1925).—*Eloesser*, Th. M. Sein Leben u. sein Werk (1925).— *Rosenkranz*, Th. M. u das 20 Jh. (1925).— *G. Jacob*, Das werk Th. M. s. Bibliographie (1926).— *Fritz Strich*, Thomas Mann in «Dichtung u. Zivilisation» (1928).
—Ω

— **Μὰν** (Mann), ***Ὁράτιος.*** Ἀμερικανὸς παιδαγωγός, ὁ πρῶτος ὀργανωτὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἀμερικῇ καὶ ὁ κύριος εἰσηγητὴς τῆς ἐννοίας τοῦ ἐλευθέρου λαϊκοῦ σχολείου (1796—1895). Υἱὸς πτωχῶν χωρικῶν ἐσπούδασε, κατὰ μυρίων παλαιών δυσχερειῶν, τὰ νομικά. Δικηγόρος τὸ ἐπάγγελμα, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς διεκρίθη ὡς ὑπερασπιστὴς καὶ προστάτης τῆς παιδείας ἐν γένει. Μετ' οὐ πολὺ ἐξελέγη γερουσιαστής, εἶτα δὲ καὶ πρόεδρος τῆς γερουσίας. Τὴν θέσιν ὅμως ταύτην ἐγκατέ-

Digitized by Google

λιπε, προκρίνας τὴν γραμματείαν τοῦ «Γραφείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως» (Board of Education) ἐν Βοστώνη Κατὰ τὴν δωδεκαετῆ παραμονήν του εἰς τὴν θέσιν τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ἀνωτέρω γραφείου ἐνήργησε τὴν ἵδρυσιν πλείστων σχολ·ίων ἀποβλεπόντων εἰς τὸν παιδαγωγικὸν καταρτισμὸν τῶν διδασκάλων, εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν νέων μεθόδων ἐν τῇ ἀγωγῇ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ὠργάνωσε σύστημα διαλέξεων καὶ μαθημάτων πρὸς μετεκπαίδευσιν τῶν διδασκάλων, ἵδρυσε τὸ πρῶτον ἐν Ἀμερικῇ παιδαγωγικὸν περιοδικόν, συνέταξε καὶ παρουσίασεν εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἀξιολογωτάτας ἐκθέσεις ἐπὶ τῆς πορείας τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὧν σπουδαιοτέρα ὑπῆρξεν ἡ μελέτη «Περὶ τῆς σημασίας τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν δημοκρατουμένῃ πολιτείᾳ» Ἀνήγειρεν ἐπίσης σχολικὰ κτήρια, ἵδρυσε σχολικὰς βιβλιοθήκας, αἵτινες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ διεδόθησαν εἰς ἁπάσας τὰς πολιτείας τῆς Ἑνώσεως, ἐφρόντισε διὰ τὰ διδακτικὰ βιβλία, εἰσήγαγε τὴν διδασκαλίαν τῆς ὑγιεινῆς εἰς τὰ σχολεῖα κ.τ.τ. καὶ εἰργάσθη διὰ τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν μόρφωσιν ἱκανοῦ προσωπικοῦ, ἀνταποκρινομένου εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἀληθοῦς ἀγωγῆς Ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Μὰν ἡ βουλὴ ἐνέκρινε τὴν ἵδρυσιν τῶν τριῶν πρώτων ἐν Ἀμερικῇ διδασκαλείων μετὰ προτύπων ἐν αὐτοῖς λειτουργούντων σχολείων. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἵδρυσιν διδασκαλείων ὁ Μὰν ἐπεδίωξε τὴν διοργάνωσιν μαθημάτων διὰ τοὺς διδασκάλους (Teachers' Institute). Βραδύτερον ὁ Μὰν χάριν ἐκπαιδευτικῶν σκοπῶν ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, Σκωτίαν, Σαξωνίαν καὶ Πρωσσίαν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἐδημοσίευσε μελέτην ἐπὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐν Εὐρώπῃ κινήσεως. Λόγῳ τῆς μεγάλης κοπώσεως ἣν ὑπέστη ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ «Γραφείου τῆς ἐκπαιδεύσεως», ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεώς του ταύτης. Βραδύτερον, διορισθεὶς ἀπεσταλμένος τῆς Μασσαχουσσέτης ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐκηρύχθη ἐναντίον τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας. ἀπογοητευθεὶς ὅμως, λόγῳ τῆς πολιτικῆς τῶν συμβιβασμῶν, ἥτις διαιώνιζε τὴν λύσιν ἑνὸς ζητήματος τόσον σημαντικοῦ, παρῃτήθη. Μετ' ὀλίγον ἐδέχθη τὴν διεύθυνσιν μεγάλου ἐκπαιδευτικοῦ ἱδρύματος, τοῦ κολλεγίου τῆς Ἀντιοχείας ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο. Ἐν τῷ ἱδρύματι τούτῳ ἐφήρμοσε τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ περὶ συνδιδασκαλίας τῶν δύο φύλων, περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς κτλ. Ἐγκαταλειφθεὶς ὅμως καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔτι, οἵτινες ἐνήργησαν τὴν εἰς Ὀχάϊο ἀποστολήν του καὶ καταναλώσας τὰ ὑπολείμματα τῆς περιουσίας αὐτοῦ χάριν τοῦ ἱδρύματος, ἀπέθανε τῇ 2 Ἀπριλίου ἐν ἡλικίᾳ 63 ἐτῶν. Οἱ συμπολῖται καὶ ἐκτιμηταὶ τοῦ ἔργου του ἤγειραν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνδριάντα πρὸ τῆς αἰθούσης τοῦ κοινοβουλίου τῆς Βοστώνης. Ὁ Μάν, ἂν καὶ δὲν ἐδημοσίευσε συγγράμματα κυρίως παιδαγωγικοῦ περιεχομένου, ἐπετέλεσεν ὅμως τεράστιον ἔργον, περιλαμβανόμενον εἰς τὰς ἐτησίας ἐκθέσεις του ὡς γενικοῦ γραμματέως τοῦ «Γραφείου τῆς ἐκπαιδεύσεως», εἰς τὰς διαλέξεις, τὰ μαθήματα καὶ τὰς ὁμιλίας του πρὸς τοὺς διδασκάλους, εἰς τὰς συζητήσεις ἃς διεξήγαγεν ἐπὶ τοῦ ἔργου τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς παιδείας, ὡς καὶ καὶ εἰς τοὺς 10 τόμους τῆς «Ἐφημερίδος τῆς ἀγωγῆς». Ι. Ι. Ι.

— **Μὰν** (Mann), *Τόμ.* Ἄγγλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1856. Ἀπὸ ἡλικίας 9 ἐτῶν εἰργάζετο διὰ νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τῷ 1883 μετέβη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅπου ἔλαβεν ἐνεργὸν καὶ ζωηρὸν μέρος εἰς τὴν ἐργατικὴν κίνησιν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐνεγράφη εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα τῷ 1884 καὶ κατόπιν ἐγένετο μέλος τῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας. Τῷ 1889 ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὰς ἀπεργίας τῶν ναυπηγείων καὶ ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως τῶν ἐργατῶν ναυπηγείων καὶ πρῶτος πρόεδρος τῆς διεθνοῦς ὁμοσπονδίας τῶν ἐργατῶν μεταφορῶν. Μεταβὰς κατόπιν εἰς Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν, ὅπως συναντηθῇ μὲ τοὺς ἐκεῖ ἐργάτας, ἀπηλάθη ὡς ταραχοποιός. Βραδύτερον ἐγένετο γενικὸς γραμματεὺς τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κόμματος καὶ τῷ 1901 μετέβη εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν, ὅπου εἰργάσθη ἐνθέρμως ὑπὲρ τοῦ συνδικαλισμοῦ. Τῷ 1910 ἐπεσκέφθη τὴν Ν Ἀφρικὴν καὶ τῷ 1913 τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β Ἀμερικῆς, ὅπου ἔκαμε σειρὰν διαλέξεων εἰς διαφόρους βιομηχανικὰς πόλεις ἀπὸ τῆς Βοστώνης μέχρι τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου. Τῷ 1914 ἐπεσκέφθη ἐκ νέου τὴν Ν. Ἀφρικὴν καὶ τῷ 1919 ἐγένετο γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας τῶν μηχανικῶν, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1921. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Περὶ τοῦ ὀκταώρου», «Οἱ ἐργάται τῶν ναυπηγείων καὶ οἱ ναῦται τοῦ 1897», «Ἡ διεθνὴς σοσιαλιστικὴ κίνησις», «Ἡ Ρωσία τοῦ 1921», «Ἀπομνημονεύματα» κτλ. Μ. Δ. Β.

Τὸμ Μάν.

Μάν, Λὲ — (Mans, Le —) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σάρτ, ἀπέχουσα 211 χλμ. ἀπὸ τῶν Παρισίων. Κάτ. 72 867. Κεῖται ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ Σάρτ, χωρίζοντος αὐτὴν εἰς δύο τμήματα: τὴν παλαιὰν πόλιν κειμένην ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, καὶ τὴν νέαν, κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς, ἐπικοινωνούσας διὰ τεσσάρων γεφυρῶν. Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον κτηνῶν, πουλερικῶν, ᾠῶν, λαχανικῶν καὶ δημητριακῶν. Ἐπὶ πλέον ἔχει ἀγγειοπλαστικήν, κεραμοποιίαν, ἀλευρομύλους, διυλιστήρια, μηχανικὰ πριονιστήρια κ ἄ. Παλαιὰ γαλατικὴ πόλις, ἔχει ἀξιοσημείωτα οἰκοδομήματα, ἐν οἷς καὶ οἰκίας τοῦ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος. Μ. Ν. Δ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ *Λίγηρος* (βλ. λ.) διαρκοῦντος τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου 1870—1871, εὑρέθησαν τὴν 9 Ἰανουαρίου 1871 οἱ Γάλλοι (2α στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Chanzy, ἐκ τριῶν σωμάτων στρατοῦ) ἐπὶ τῆς νοτίως τοῦ Mans τοποθεσίας, ἧς τὰ κύρια σημεῖα στηρίγματος εὑρίσκοντο ἐπὶ τῶν ἐπικρατούντων ὀροπεδίων Changé καὶ Auvours, καλύψαντες τὸ ἀριστερὸν πλευρόν των διὰ τῆς τάξεως ἑνὸς σώματος στρατοῦ εἰς τὸ Montfort, ἵνα τοιουτοτρόπως προκαλύψωσι τὸ Μάν, ἀποτελοῦν σπουδαῖον κόμβον συγκοινωνιῶν (τῷ 1870 διεσταυροῦντο 5 σιδηροδρομικαὶ γραμμαί).

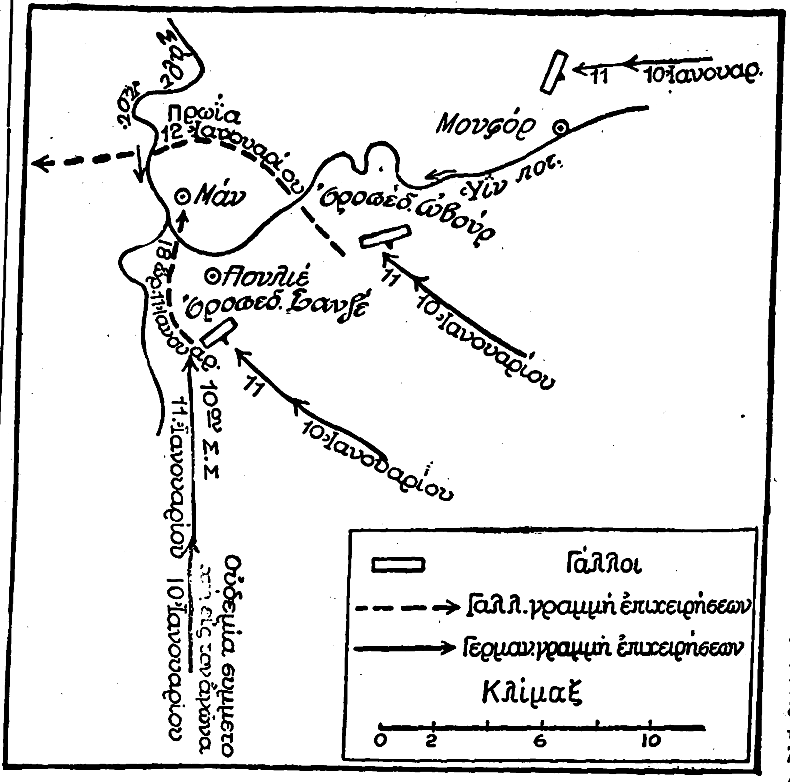

Μάχη τοῦ Μάν, 10—12 Ἰανουαρίου 1871.

Ἐναντίον τῆς γαλλικῆς ταύτης στρατιᾶς ἐπετέθησαν τὴν 10ην Ἰανουαρίου οἱ Γερμανοὶ (στρατιὰ τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου Καρόλου ἐκ 4 σωμάτων στρατοῦ) πρὸς τὰς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαινομένας κατευθύνσεις, καὶ ἐντὸς τῆς ἡμέρας ταύτης κατέλαβον ἀρκετὸν μέρος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ὀροπεδίων. Κατὰ τὴν 11ην Ἰανουαρίου ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησεν, ἀλλ' ἄνευ ὁριστικοῦ ἀποτελέσματος, μέχρις οὗ περὶ τὴν 18ην ὥραν κατώρθωσε τὸ ἀριστερὸν γερμανικὸν σῶμα στρατοῦ (τὸ 10ον) ν' ἀπωθήσῃ πρὸς τὸ Pontlieue τὸ δεξιὸν τῆς γαλλικῆς παρατάξεως, τὸ ἀποτελούμενον ἐκ νεοσυλλέκτων Βρετόνων, ἐξ ἧς ὑποχωρήσεως ἤρχισεν ἀμέσως συμπαρασυρόμενον καὶ τὸ κέντρον τῶν Γάλλων. Εὑρεθεὶς τότε ὁ στρατηγὸς Σανζὺ ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν, ἠναγκάσθη νὰ διατάξῃ τὴν γενικὴν ὑποχώρησιν πρὸς Μάν, ἐκτελεσθεῖσαν τὴν πρωΐαν τῆς 12ης Ἰανουαρίου, ὁπότε οἱ Γερμανοὶ κατεδίωξαν τὰ γαλλικὰ ταῦτα στρατεύματα, εἰσελθόντες ἐντὸς τοῦ Μάν, μὴ προχωρήσαντες ὅμως πέραν τοῦ Σάρτ, ἀλλὰ παραμείναντες ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

μάνα (ἡ)· ἀντὶ *μάννα* (βλ. λ.).

Μάνα *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ποταμίου *Λάρισος* (βλ. λ.).

— **Μάνα** *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Δ. τοῦ Κλημέντου εἰς ἀπόστασιν 2 ὡρῶν καὶ ἐγγὺς τοῦ Τρικκαλίτικου ποταμοῦ, συνδέεται δὲ μετὰ τῆς Σικυωνίας (Κιάτου) δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ἔχει μεγάλας φυτείας σταφιδαμπέλων καὶ καλλιεργείας ἀραβοσίτου, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μάρκασι*. Κάτ. (1928) 1.024. Χ. Δ.

— **Μάνα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Σύρου, βλ. λ. *Μάννα*.

μαναβέλλα (ἡ), καὶ *μανιβέλλα*· δημοτ., κοντὸς χειροπληθής, βασταζόμενος ἐπὶ τῶν ὤμων δύο ἀνθρώπων, ἵνα οὕτως ἀναρτηθῇ ἀπὸ αὐτοῦ ὁ στατὴρ καὶ ζυγισθῇ ὄγκος τις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βαρὺς (ἀρχ. *ἀνάφορον*): «φέρε τὸ καντάρι κα τὴ μαναβέλλα νὰ ζυγίσωμε τὰ κάρβουνα»· ‖ φρ. «μαναβέλλα ποῦ σοῦ χρειάζεται» οἱονεὶ μαστίγωμα μὲ τὴν μαναβέλλαν· ‖ μοχλὸς διὰ τοῦ ὁποίου στρέφεταί τι, οἷον ὁ ἐργάτης τῶν ἐλαιοτριβείων· πβλ. καὶ *μανέλλα* (ἐκ τοῦ ἰταλ. manovella).

μανάβης (ὁ), θηλ. *—ισσα*· δημοτ., ὁ πωλητὴς λαχανικῶν ἢ ὀπωρικῶν, λαχανοπώλης, ὀπωροπώλης (ἡ λ. τουρκική).

μανάβικο (τό)· δημοτ., τὸ κατάστημα τοῦ μανάβη, λαχανοπωλεῖον ἢ ὀπωροπωλεῖον.

Μανάγκουα (Managua) *[Γεωγρ.]*. —1) Πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας τῆς Νικαράγκουα ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ παρὰ τὴν Ν. ὄχθην τῆς λίμνης Μανάγκουα, ἐν μέσῳ καταφύτου πεδιάδος περικλειομένης ὑπὸ τοῦ ἡφαιστειώδους ὄρους Μομοτόμπο. Κάτ. 41 500. Εἶνε πόλις νεωτάτη, μετ' ὀρθογωνίου ρυμοτομίας καὶ πολλῶν ἀξιολόγων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν κτηρίων. Ἔχει πολυτεχνεῖον καὶ ἀνθοῦσαν βιομηχανίαν, μὲ ἐργοστάσια ξυλουργικῆς, οἰνοπνευματοποιίας, κατεργασίας καπνοῦ, σοκολάτας, σάπωνος, ἱστίων κλπ. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ λιμένος Κορίνθου καὶ τῶν πόλεων Λεὸν καὶ Γκρανάντα, χάρις δὲ εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτῆς θέσιν καὶ τὰς ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης συγκοινωνίας διεξάγει ἀκμαιότατον ἐμπόριον, ἰδίως ἐξαγωγῆς καφέ, σακχάρεως, κακάου καὶ βάμβακος. Ἦτο κατ' ἀρχὰς μικρὸς συνοικισμὸς καὶ ἐγένετο τῷ 1855 πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας, πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἀντιζηλίας μεταξὺ τῶν πόλεων Λεὸν καὶ Γκρανάντας, αἵτινες διεξεδίκουν τὴν ἕδραν τῆς κυβερνήσεως. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς ὑπῆρξεν ἁλματώδης. Τῷ 1876 κατεστράφη ὑπὸ μεγάλης πλημμύρας, ἀλλ' ἐπανεκτίσθη ταχέως. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1926 ἡ πόλις εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Τὴν 31 Μαρτίου τοῦ 1931 ὑπέστη τρομερὰν καταστροφὴν ἐξ ἀλλεπαλλήλων σεισμικῶν δονήσεων, αἵτινες κατέρριψαν σχεδὸν πάντα τὰ κτήρια τῆς πόλεως πλὴν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, τοῦ μεγάρου τῶν δικαστηρίων, μέρους τοῦ κυβερνείου καί τινων ἄλλων, μὲ θύματα περὶ τοὺς 10.000 νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ἡ ἐκ τοῦ σεισμοῦ καταστροφὴ συνεπληρώθη ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς, ἥτις ἐξερράγη ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων.

—2) Λίμνη τῆς δημοκρατίας τῆς Νικαράγκουας, πρὸς τὸ Δ. τμῆμα τῆς χώρας, ἔχουσα μῆκος 50 χλμ., πλάτος ἀπὸ 8—25 χλμ., βάθος 80 μ. καὶ ἐμβαδὸν 1.450 τ. χλμ. Συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς λίμνης τῆς Νικαράγκουας διὰ τοῦ ποταμοῦ Παναλόϋα ἢ Τιπιτάπα, μήκους 35 χλμ., ὁ ὁποῖος σχηματίζει παρὰ τὴν πόλιν Τιπιτάπα καταρράκτην 4 μ. ὕψους. Πρὸς τὰς ΒΔ ὄχθας αὐτῆς ὑψοῦται τὸ ἡφαιστειογενὲς ὄρος Μομοτόμπο. Ἐπίσης ἐντὸς τῆς λίμνης ὑπάρχει τὸ ἐσβεσμένον ἡφαίστειον Μομοτομπιτο καὶ πρὸς τὰς Ν. ὄχθας τὸ ἡφαιστειογενὲς ὄρος Μασάϋα. Αἱ συγκοινωνίαι μεταξὺ τῶν παρὰ τὰς ὄχθας αὐτῆς πόλεων καὶ χωρίων γίνονται δι' ἀτμοπλοίων. Πρότερον ἐκαλεῖτο Λεόν.

—3) Νομὸς τῆς δημοκρατίας τῆς Νικαράγκουας πρὸς τὸ Δ. τμῆμα αὐτῆς. Ἔχει ἐμβαδὸν 4.060 τ. χλμ. καὶ 74.696 κατ. Παράγει καφέν, βανάνας, σάκχαρον καὶ ἐξάγει, πλὴν τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν, καὶ ξυλείαν, δέρματα καὶ χρυσόν. Μ. Δ. Β.

Μανάγουλη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 408. Κεῖται ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μόρνου, ὑφιστάμενον ζημίας ἐκ πλημμυρῶν αὐτοῦ καὶ ἔχει κλῖμα ἑλῶδες. Τῷ 1918

Digitized by Google

Μανάγκουα.

(Φωτογραφία ληφθεῖσα ἐξ ἀεροπλάνου μετὰ τὴν ὑπὸ σεισμοῦ καταστροφὴν τῆς 31 Μαρτίου 1931.)

ὑπέστη σοβαρὰς ζημίας ἐκ σεισμῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Καστράκι* (πρῴην *'Ομὲρ-'Εφένδη*, κάτ. 276), καὶ *Χιλιαδοῦ* (κάτ. 44). Παράγει δημητριακά, κρόμμυα, σησάμιον καὶ τριφύλλιον εἰς ἔκτασιν σπορᾶς 10.000 στρεμμάτων. Μετὰ τοῦ Λιδωρικίου ἡ Μανάγουλη συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 12). Δ. Ε. Μ.

Μαναζαρόβαρ (Manasarowar) /*Γεωγρ.*/. Λίμνη ἱερά, εἰς τὸ δυτικὸν Θιβέτ, μεταξὺ τῶν 'Ιμαλαΐων καὶ τῶν 'Υπεριμαλαΐων ὀρέων, εἰς ὕψος 4 602 μ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ἐμβαδοῦ 558 τ. χλμ., μεγίστου βάθους 82 μ., σχηματιζομένη ἀπὸ τοὺς παγετῶνας τοῦ ὄρους Καϊλὰς (6.650 μ. ὕψ.) καὶ τοῦ Γκούρτα Μανδάτσι (7 730 μ. ὕψ.) καὶ τροφοδοτουμένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ταγκετσάνγκπο. Τὸ ὕδατα αὐτῆς ἐκχύνονται περιοδικῶς εἰς τὴν λίμνην Κακαστάλ. 'Η λίμνη, κατὰ τὴν βραχμανικὴν μυθολογίαν, ὑπῆρξε κατοικία τῶν ἱερῶν πνευμάτων, δι' ὃ καὶ ἄπειροι προσκυνηταὶ Θιβετιανοὶ καὶ 'Ινδοὶ ἐπισκέπτονται αὐτὴν κατ' ἔτος, καταλύοντες εἰς τὰς ἐπὶ τῶν ὀχθῶν μονὰς καὶ τοὺς παρ' αὐταῖς ξενῶνας. Οἱ Βουδδισταὶ ἀποκαλοῦν αὐτὴν λίμνην *'Αναβατάπτα* καὶ τὴν θεωροῦν ὡς τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς γαιονήσου καὶ πηγὴν τῶν κυριωτέρων ρευμάτων τῆς γῆς. Ποταμοί τινες τοῦ Θιβὲτ πηγάζουσιν ἐκ τῆς λίμνης ταύτης. Θ. Κ.

Μαναὴμ (ἑβρ. *Μενεχέμ*). Βασιλεὺς τοῦ 'Ισραὴλ (743–734 π. Χ.), ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον κατόπιν ἐπαναστάσεως, ἣν παρεσκεύασεν ἐν Σαρσιλᾷ κατὰ τοῦ προκατόχου του Σαλλούμ, ὃν ἐφόνευσεν ἐν Σαμαρείᾳ. 'Επὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐνετάθη ὁ ἀπὸ τοῦ θανάτου 'Ιεροβοὰμ Β' ἀρξάμενος ἀνταγωνισμὸς δύο ἀντιθέτων μερίδων ἐν τῷ κράτει. Κατὰ τὴν δυσχερῆ ταύτην περίστασιν ἐπιφαίνονται οἱ 'Ασσύριοι, οἵτινες εἰσβάλλουσιν εἰς τὸ ἰσραηλιτικὸν ἔδαφος, εἴτε αὐθορμήτως, εἴτε προσκληθέντες ὑπὸ τῆς μιᾶς μερίδος. 'Ο Μαναὴμ σπεύδει καὶ προσφέρει φόρον ὑποτελείας χιλίων ἀργυρῶν ταλάντων εἰς τὸν 'Ασσύριον βασιλέα Πούλ (Θιγλατπιλέσερ Γ'), ὅστις ἀποσύρεται ἐκ τοῦ ἰσραηλιτικοῦ ἐδάφους. 'Επὶ τοῦ θρόνου παρέμεινε, κατὰ τὸ βιβλίον τῶν «Βασιλειῶν», 10 ἔτη. Β. Μ. Β.

Μανάκης, *'Αναστάσιος*. 'Αγωνιστὴς τοῦ 1821. Γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ *'Αναστασίου Μανάκη Μιχάλογλου*, ἦτο ζωέμπορος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐμπορεύετο μὲ τὴν Ρωσίαν καὶ τὰς παραδουναβίους ἐπαρχίας. Μυηθεὶς τῷ 1818 εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς 'Εταιρείας, εἰργάσθη μετ' ἄλλων συμπατριωτῶν του Μετσοβιτῶν εἰς τὴν ἀνταπόκρισιν τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἐφορειῶν. Τῷ 1821, πληροφορηθεὶς τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεχεν ὁ ἀπόστολος 'Αριστείδης Πὼπ ἢ Παπᾶς, ὁ σταλεὶς ὅπως ἐξεγείρῃ τοὺς Σέρβους, ἐστάλη μὲ τὴν εἰδικὴν ἐντολήν, ἢ νὰ διασώσῃ τὸν Παπᾶν, ἤ, ἐν ἀνάγκῃ, κινδυνεύοντα, νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ τοιουτοτρόπως νὰ περισώσῃ τὴν 'Εταιρείαν ἀπὸ ἐνδεχομένας ἀκριτομυθίας. Ἔφθασεν ὅμως ἀργά. 'Η τραγῳδία εἶχε συντελεσθῆ καὶ ὁ Παπᾶς διὰ νὰ μὴ προδώσῃ τοὺς Φιλικούς, εἶχεν αὐτοκτονήσει εἰς τὰ ἕλη τοῦ 'Αδδὰ-Καλέ. Κατώρθωσεν ὅμως μὲ τὸν Διαμαντῆν Κιρσιρδάρην καὶ τὸν 'Ιωάννην Σολομῶνα νὰ σχηματίσῃ σῶμα χιλίων περίπου μπαχαντούρων, μὲ τοὺς ὁποίους ἠδυνήθη νὰ πολιορκήσῃ τὸν Γιοβὰν Ρογκομπέτσην, τὸν αἴτιον τῆς συλλήψεως τοῦ Παπᾶ, καὶ νὰ φονεύσῃ αὐτὸν καὶ ἑκατὸν περίπου ἄνδρας τοῦ σώματός του. Ἔλαβε κατόπιν μέρος εἰς διαφόρους μάχας, διεκρίθη δὲ εἰς τὸ Ζαβιδένι καὶ εἰς τὴν ὀχυρὰν μονὴν τῆς Τισμάνης, ὅπου ἐγκλεισθεὶς ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐπ' ἀρκετὸν ἀντέσχε, προξενῶν μεγάλην φθορὰν εἰς τοὺς πολεμίους. Μετὰ τὰ παθήματα ὅμως τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν, ὁ Μανάκης ἐγκαταλειφθεὶς σχεδὸν ὑπὸ ὅλων τῶν συναρχηγῶν του, ἠναγκάσθη ἐν τέλει νὰ διασώσῃ τὰ λείψανα τοῦ σώματός του, διαπεράσας αὐτὰ διὰ τῶν Καρπαθίων εἰς τὴν Αὐστρίαν. 'Εκεῖ ἐφυλακίσθη ὡς παραβιάσας τὴν οὐδετερότητα τῆς αὐτοκρατορίας. 'Αλλὰ κατορθώσας νὰ διαφύγῃ, ἐδοκίμασε μίαν ἀκόμη φορὰν τὰ ὅπλα, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1821, καὶ ἀποτυχών, ἀνεχώρησεν ἐκ Βλαχίας καὶ κατῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς τὰ Δερβενάκια καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ προσεκολλήθη εἰς τὸν 'Ι. Κωλέττην, ἔζησε δὲ παρ' αὐτῷ μέχρι τοῦ 1844, ὁπότε ἀπέθανεν. Γ. Δ. Κ.

μανακῖνος (ὁ) (Mancinus) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰγιθαλιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 50 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς 'Αμερικῆς. Οἱ μανακῖνοι εἶναι μετρίου μεγέθους αἰγίθαλοι μὲ σῶμα βραχύ, εὔρωστον, κεφαλὴν χονδρήν, ράμφος βραχύ, κωνικὸν καὶ ἰσχυρόν, πτέρυγας βραχείας καὶ βραχεῖαν σχεδὸν τετραγωνικὴν οὐράν. Διακρίνονται κυρίως τὰ ἄρρενα διὰ τὸν θαυμάσιον χρωματισμὸν τῶν πτερῶν των. Δ. Ν. Π.

Μανακὸρ (Manacor) [*Γεωγρ.*]. Περιοχὴ καὶ πόλις τῆς ἱσπανικῆς νήσου Μινόρκας ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ. 'Η περιοχὴ ἔχει ἐπιφάνειαν 1.302 τ. χλμ. και 95.666 κατοίκους. 'Η πόλις κεῖται ἀνατολικῶς τῆς Πάλμας, πρωτευούσης τῆς νήσου, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Παράγει δημητριακά, ὀπώρας, ἔλαιον καὶ οἶνον. Εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς ὑπάρχουν σπήλαια σταλακτιτῶν, θεωρούμενα ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Κάτ. 13.000. Μ. Ν. Δ.

Μαναμπὶ (Manabi) /*Γεωγρ.*/. Μία ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς δημοκρατίας τοῦ 'Ισημερινοῦ, ὁριζομένη ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς 'Εσμεράλδας, τῆς Πισίντζας καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, χθαμαλή, λοφώδης μὲ ἤπιον κλῖμα. Εἶναι συνολικῆς ἐπιφανείας 20.442 τ. χλμ. μετὰ πληθυσμοῦ 125.000 κατοίκων ἐκ μιγάδων Νέγρων καὶ πολλῶν Εὐρωπαίων, ἐν οἷς καὶ Ἕλληνες. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ πόλις Πορτοβιέχο, κτισθεῖσα τῷ 1535, μὲ κυριώτερον λιμένα τὴν Μάντα. Κυριώτερα προϊόντα τῆς Μαναμπὶ εἶναι τὸ κακάον, καουτσούκ, καφές, καπνά, σακχαροκάλαμον, ξυλεία ἐκλεκτῆς ποιότητος, ὀπῶραι, ἰατρικὰ βότανα, ὧν γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή. 'Επίσης ἔχει ἀκμάζουσαν κτηνοτροφίαν καὶ βιομηχανίαν ψαθίνων πίλων, ἐπίπλων, σακχάρεως κλπ. Μ. Ν. Δ.

Μανανάντων /*Γεωγρ.*/. 'Ελληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδίας τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμίου Νίβανα, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 80 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες μετηνάστευσαν εἰς 'Ελλάδα κατὰ τὸ 1923. Ε. Ι. Χ.

Μανάο. Φυλὴ ἰνδική, ἀνήκουσα εἰς τὴν μεγάλην ὁμάδα τῶν 'Αρουὰκ ἢ 'Αραβάκων, κατοικοῦσα κυρίως παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ρίο Νέγρο (βλ. καὶ λ. *'Αρουάκ*). Μ. Ν. Δ.

Μανάος (Manaos) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Βραζιλίας καὶ λιμήν. Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας 'Αμαζόνων, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ρίο Νέγκρο. Ἔχει πληθυσμὸν 40 000 περίπου κατοίκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ 'Ινδοί, μαῦροι καὶ μιγάδες. Τὸ κλῖμα τῆς πόλεως εἶναι ἄριστον καὶ ὑγιεινόν. Κεῖται 106 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ εἶναι περίφημος διὰ τὰς φυσικάς της διώρυγας, τὰς ὁποίας διαπλέουν ἀκάτια. Ἔχει δίκτυον διανομῆς ὕδατος, ἠλεκτρικὸν φωτισμὸν καὶ ἠλεκτρικὴν τροχιοδρομικὴν συγκοινωνίαν. 'Ο λιμὴν εἶναι καλὸν ἐμπορικὸν κέντρον. 'Εξάγει ἐλαστικὸν κόμμι, κάρυα, κακάον, διατηρημένους ἰχθῦς, δέρματα καὶ χόρτον κατάλληλον διὰ καλαθοπλεκτικήν. 'Η πρώτη ἀποίκισις ἀπὸ Εὐρωπαίους ἔγινε τῷ 1660. Μ. Ι. Θ.

Μαναπία (Manapa) /*'Αρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς 'Ιβερνίας ('Ιρλανδίας), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙ, 2, 7) ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μοδόνου ποταμοῦ (νῦν Slaney), πρωτεύουσα τῶν Μεναπίων. Σήμερον καλεῖται Wexford, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κομιτείᾳ τῆς ἐπαρχίας Leinster. Α. Θ. Σ.

Μανάπιοι (οἱ) /*'Αρχ.*/. Λαὸς τῆς ΝΑ. 'Ιβερνίας (νῦν 'Ιρλανδίας), ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙ, 2, 8) καὶ κατοικῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Μοδόνου ποταμοῦ (νῦν Slaney) διαρρεομένην χώραν, ἀντιστοιχοῦσαν περίπου πρὸς τὴν νῦν κομιτείαν Wexford. Α. Θ. Σ.

μανάρα (ἡ)· θῆλυ πρόβατον τρεφόμενον ἐν τῷ οἴκῳ (ἐκ τοῦ οὐδ. *μανάρι*).

μανάρα (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἐλαία ἡ εὐρωπαϊκὴ ἢ κοινή*. Δ. Ν. Π.

Μάναρη /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ 'Αρκαδίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 563. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *'Αμπελάκι* (πρῴην *Μπαρμπίτσα*) καὶ *Λιανοῦ*. Δ. Ε. Μ.

Μανάρης, *Σπυρίδων*. Ἔγκριτος μαθηματικός, γεννηθεὶς ἐν 'Ιωαννίνοις τῷ 1805 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1886. Τὸ ἀρχικὸν οἰκογενειακὸν ὄνομά του ἦτο *Αὐγερινός*, ἦτο δὲ ἡ οἰκογένειά του ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τῶν 'Ιωαννίνων. Πολιορκηθέντων τῶν 'Ιωαννίνων τῷ 1821 ὑπὸ τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ, ἠναγκάσθη μετ' ἄλλων προκρίτων τῶν 'Ιωαννίνων νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Μεσολόγγιον, ἐντεῦθεν δὲ ἦλθεν εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἐφοίτησεν εἰς τὴν 'Ιόνιον ἀκαδημιαν, διδαχθεὶς τὰ μαθηματικὰ ὑπὸ τοῦ Κεφαλλῆνος μαθηματικοῦ Καρανδίνου. 'Αποπερατώσας τὰς σπουδὰς διωρίσθη καθηγητὴς εἰς Λευκάδα τῷ 1830, ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ λογίου Σπυρ. Βλαντῆ. Διδάξας ἀργότερον τὰ μαθηματικὰ εἰς 'Ιθάκην καὶ Κέρκυραν, ἐκλήθη τῷ 1852 ὡς γυμνασιάρχης τῆς Ζωσιμαίας σχολῆς 'Ιωαννίνων, ἐν ᾗ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου του. Συνέγραψεν «'Άλγεβραν», ἐκδοθεῖσαν ἐν 'Αθήναις τῷ 1847 καὶ κατόπιν τῷ 1862 ἐν 'Ιωαννίνοις, ὡς καὶ «'Αριθμητικὴν» σχοῦσαν πλείστας ἐκδόσεις καὶ «Γεωμετρίαν», «Τριγωνομετρίαν» καὶ «Κοσμογραφίαν» ὁπομείναντα ἀνέκδοτα. [*Ν. Δοσίου*. Σπ. Μανάρης «'Ηπειρ. Χρονικά», Παράρτημα τοῦ 1927.] Χ. Ι. Σ.

μανάρι (τό)· ἀμνὸς σιτευτός, τρεφόμενος ἐν τῷ οἴκῳ πρὸς σφαγήν, θρεφτάρι (ἐκ τοῦ *ἀμνάριον*).

Μάνας, ἢ ***Μάνος, 'Ιάκωβος*.** Εἷς τῶν σοφωτέρων διδασκάλων τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, γεννηθεὶς ἐν Ἄργει καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 1702 διεδέχθη τὸν Γεράσιμον 'Ακαρνᾶνα εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἦτο «σοφός, πολυμαθής, δεινὸς τῶν ἀριστοτελικῶν δογμάτων», ὡς ἀναφέρει ὁ Κωνστάντιος, ἡ δὲ 'Εκκλησία τὸν ἀνηγόρευσεν «ὕπατον τῶν φιλοσόφων». Πότε ἀπέθανε δὲν εἶναι γνωστόν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἔζη τῷ 1721. Μαθητὰς ἔσχε μεταξὺ ἄλλων τοὺς ἡγεμόνας Νικόλαον καὶ 'Ιωάννην Μαυροκορδάτον καὶ τὸν πατριάρχην Σαμουήλ. Ν. Α.

μάνας [*'Αποκρυφ.*]. Κατὰ τὴν ἀπόκρυφον ἰνδικὴν ἀνθρωποσοφίαν καὶ τὴν νεωτέραν θεοσοφίαν, τὸ *μάνας* εἶναι συστατικὴ ἀρχὴ τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ διανοητική, λογικὴ καὶ ἐξατομικευτικὴ ὑπόστασίς του. 'Η ἀρχὴ αὕτη εἶναι διπλῆ ἐν

Digitized by Google

τῷ ἀνθρώπῳ, ἀνωτέρα καὶ κατωτέρα. Ἡ μὲν πρώτη, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ἀτομικότητός του, προκαλεῖ τὰς ἀφῃρημένας ἐννοίας, τὰς λογικὰς ἀφαιρέσεις καὶ συντελεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀφθάρτου τμήματος τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὑποκειμένου εἰς τὰς μετενσαρκώσεις, ἡ δὲ δευτέρα προκαλεῖ τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου παραστάσεων, καὶ ὡς ἀποτελοῦσα μέρος τῆς προσκαίρου τοῦ ἀνθρώπου προσωπικότητος, ὑπόκειται εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον. Ἀπὸ ἀπόψεως κοσμογονικῆς τὸ μάνας ἀντιπροσωπεύει τὸ ἐνδιάμεσον διανοητικὸν πεδίον μεταξὺ τοῦ ἀστρικοῦ καὶ τοῦ βουδικοῦ τοιούτου. [*Leadbeater.* Le plan mental.] Η. Π. Γ.

Μανασῆ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Νικολῆς τῆς ἐπαρχίας Λευκάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης. Κάτ. (1928) 143.

Μανασῆ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ιωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 120. Δ. Ε. Μ.

Μανασσῆς /*Π. Διαθ.*/. Ἑβραϊκὸν ὄνομα (*Menasse*), ὅπερ φέρουσι διάφοροι Ἰσραηλῖται ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ σπουδαιότεροι εἶναι οἱ ἑξῆς: —1) Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ πατριάρχου Ιωσὴφ καὶ τῆς Αἰγυπτίας Ἀσηνέθ. Οὕτω δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Ἰωσὴφ (ἐκ τῆς ρίζ. *νασά*=λησμονεῖν) λέγων «ὅτι ἐπιλαθέσθαι με ἐποίησεν ὁ Θεὸς πάντων τῶν πόνων μου καὶ πάντων τῶν τοῦ πατρός μου» (Γενέσ. μα΄ 51). Ὁ πάππος αὐτοῦ Ἰακώβ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του, προετίμησε μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ εὐλογίᾳ τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Εὐφραίμ, εὐλογῶν δὲ αὐτὸν εἶπε: «Καὶ οὗτος ἔσται εἰς λαὸν καὶ οὗτος ὑψωθήσεται, ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτοῦ ἔσται» (Γεν. μη΄ 17 ἑξ.). Οἱ λόγοι δὲ οὗτοι καὶ ἡ πρᾶξις τοῦ Ἰακὼβ προεμήνυον τὴν μέλλουσαν ὑπεροχὴν τῆς φυλῆς Εὐφραίμ, περὶ ἧς πληροφορεῖ ἡμᾶς ἡ ἰσραηλιτικὴ ἱστορία.

—2) Βασιλεὺς τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα (697—642), υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἐζεκίου, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου δωδεκαετὴς τὴν ἡλικίαν. Ὑπεστήριξεν ἐκθύμως ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ τὴν εἰδωλολατρείαν, πιθανώτατα ἵνα κολακεύσῃ τοὺς Ἀσσυρίους. Ὑπῆρξε δὲ τοσαύτη ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν μετὰ τῶν παρεπομένων αὐτῆς (ἀνθρωποθυσιῶν, μαγειῶν κλπ.), ὥστε προσήνεγκεν εἰς τὸν Μολὸχ θυσίαν καὶ αὐτὸν τὸν υἱόν του καὶ κατεδίωξε τοὺς ἀντιφρονοῦντας αὐτῷ θρησκευτικῶς, τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν. Τεθείσης πρὸς καιρὸν ἐν ἀμφιβόλῳ τῆς πίστεως αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους, συνελήφθη ὑπ' αὐτῶν ὁ Μανασσῆς καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς Βαβυλῶνα, ἔνθα συμφώνως καὶ πρὸς τὰς ἀσσυριακὰς ἐπιγραφὰς ἔμενε τότε προσωρινῶς ὁ Ἀσσουρβανιπάλ, ἀφέθη δὲ ἐλεύθερος, ἀφοῦ ἀπέδειξε τὴν πρὸς αὐτὸν εὐπείθειάν του. Θεωρήσας τὸ πάθημα τοῦτο ὡς τιμωρίαν τοῦ Ἰαβὲ ὁ Μανασσῆς μετενόησε καὶ ἐπανελθὼν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐγκατέλιπε τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἐπροστάτευσε τὴν πάτριον θρησκείαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν ἡ μετάνοιά του καὶ ἡ πρὸς τὸν Ἰαβὲ νομιμοφροσύνη του ὑπῆρξε διαρκής.

— **Μανασσῆ** ***προσευχή.*** Ἀπόκρυφος γραφή, στηριζομένη ἐπὶ τῆς εἰδήσεως τῆς Β΄ Παραλειπομένων λγ΄ 13, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς Μανασσῆς ἀπαχθεὶς εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν «ἐταπεινώθη σφόδρα ἀπὸ θεοῦ πατέρων αὐτοῦ καὶ προσηύξατο πρὸς αὐτὸν» (πρβ. καὶ στ. 18.19). Περιλαμβάνει δὲ αὕτη θερμὴν ἐξομολόγησιν καὶ ἐγράφη ὑπὸ Ἰουδαίου τινὸς ἑλληνιστί, ἴσως ἐπὶ τῆς μακκαβαϊκῆς ἐποχῆς. Διεσώθη δὲ τὸ κείμενον τῆς προσευχῆς ταύτης ἔν τισι χειρογράφοις τῆς μεταφράσεως τῶν Ο΄ μεταξὺ τῶν ᾠδῶν τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης. Ἀναγινώσκεται δὲ παρ' ἡμῖν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ Μεγ. Ἀποδείπνου. Ὑπάρχει καὶ λατινικὴ καὶ αἰθιοπικὴ καὶ ἀραβικὴ καὶ συριακή, ἔτι δὲ καὶ ἑβραϊκὴ μετάφρασις αὐτῆς. Ὁ Λούθηρος ἐξετίμα πολὺ τὴν προσευχὴν ταύτην, ἣν περιέλαβεν ἐν τῷ βιβλίῳ του «Von der Beichtes».

— **Μανασσῆ** ***φυλή.*** Οὕτως ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς ***Μανασσῆ*** τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωσὴφ μία τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, ἧς μία μὲν μοῖρα ἐγκατεστάθη πέραν, ἑτέρα δ' ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ ἡ μὲν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου ἐγκατεστημένη μοῖρα ἐξετείνετο πρὸς τὴν Μεσόγειον καὶ κατεῖχε μέγα μέρος τῆς πεδιάδος τοῦ Σάρωνος καὶ τὴν πρὸς βορρᾶν τῶν ὀρέων τῆς Σαμαρείας χώραν, ἡ δὲ πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατεῖχε τὰ βορειότερα τῆς χώρας ταύτης μέρη, ἅτινα ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὸν βασιλέα Ὢγ τῆς Βασάν. Π. Ι. Μ

Μανασσῆς, ***Κωνσταντῖνος.*** Βυζαντινὸς ποιητής, ζήσας κατὰ τὸ α΄ ἥμισυ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος. Συνέγραψε διάφορα ποιήματα εἰς πολιτικοὺς δεκαπεντασυλλάβους καί τινα πεζά. Τὸ σπουδαιότερον τούτων εἶναι ἡ «Σύνοψις ἱστορική», χρονογραφία ἐξ 6.733 στίχων, ἀρχομένη κατὰ τὸ σύνηθες ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τοῦ θανάτου Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου (1081) καὶ ἀφιερωμένη εἰς τὴν σεβαστοκρατόρισσαν Εἰρήνην. Ἡ χρονογραφία αὕτη ἐβασίσθη ἐπὶ τῶν πηγῶν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως, Ἰωάννου τοῦ Λυδοῦ, Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχέως κ. ἄ., ἀλλ' ἡ ἱστορικὴ ἀντίληψις τοῦ συγγραφέως εἶναι στενὴ καὶ τὸ ἱστορικόν του ἐνδιαφέρον μικρόσπουδον. Μολοντοῦτο ὑπῆρξε προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν Βυζαντινῶν, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν πολυαρίθμων σωθέντων ἀντιγράφων της. Κατὰ τὸ 1350 μετεφράσθη εἰς τὴν ἀρχαίαν Βουλγαρικήν· βραδύτερον ἔτυχεν ἐλευθέρας εἰς πεζὸν ἐπεξεργασίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέρρευσαν αἱ Ἐκλογαὶ τοῦ Πλανούδη καὶ μεγάλα τμήματα τῆς ἀνωνύμου Παγκοσμίου Ἱστορίας. Μετεφράσθη λατινιστὶ ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1573 καὶ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Λουγδούνῳ τῷ 1616, βραδύτερον δὲ ἐν τῇ Πατρολογίᾳ τοῦ Migne καὶ ἐν τῇ σειρᾷ τῆς Βυζαντίδος τῆς Βόννης. Ἄλλο ἔργον τοῦ Μανασσῆ εἶναι «Τὰ κατ' Ἀρίστανδρον καὶ Καλλιθέαν», ἔμμετρον μυθιστόρημα εἰς 9 λόγους, τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν μόνον ἐκ μακρῶν ἀποσπασμάτων, ἃ ἵνα περιέλαβεν ὁ Μακάριος Χρυσοκέφαλος εἰς τὴν «Ροδωνιάν» του. Ἄλλα ἔργα του ἀναφέρονται: «Ρητορικὸν δοκίμιον», «Βίος τοῦ Ὀππιανοῦ» ἐκ 52 δεκαπεντασυλλάβων, «Ἔκφρασις εἰκονισμάτων», «Μονῳδία ἐπὶ τῷ ἀστρογλήνῳ αὐτοῦ τεθνηκότι». Ἐπίσης ἔγραψε καὶ «Ὁδοιπορικὸν» μνημονευόμενον μόνον ὑπὸ τοῦ Λ. Ἀλλατίου. Ὁ E Miller ἀποδίδει εἰς αὐτὸν καὶ ἀνώνυμόν τι διδακτικὸν ἠθικὸν ποιημάτιον ἐξ 916 στίχων, ἕνεκα γλωσσικῶν ὁμοιοτήτων. Ν. Α.

Μανάτι /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἡ ἐπὶ τῶν ξένων ναυτικῶν χαρτῶν ὀνομασία νησῖδος τοῦ κόλπου τῆς Σούδας, οὖσα ἐσφαλμένη ἀντὶ τῆς ὀρθῆς (*Καλομενοπούλου* «Κρητικά» 1894 σελ. 269) *Μαράθι* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

μανᾶτος (ὁ) (Manatus) /*Ζωολ.*/. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κητῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *σειρηνιδῶν*, περιλαμβάνον θαλάσσια ζῷα μεγάλου μεγέθους, ὧν τὸ μῆκος πολλάκις ὑπερβαίνει τὰ 3 μέτρα. Πολλάκις ἀνέρχονται κατ' ἀγέλας τοὺς ποταμούς. Τρέφονται ἐκ διαφόρων φυτικῶν οὐσιῶν. Ἐκ τῶν κυριωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μανᾶτος ὁ σενεγάλειος* (Manatus senegalensis), ὅστις ἔχει μῆκος 3 περίπου μέτρων, χρῶμα φαιομελανὸν καὶ ἁλιεύεται διὰ τὸ νόστιμον κρέας του. Δ. Ν. Π.

—/*Παλαιοζῳολ.*/ Λείψανα ἀπολιθωμένα μανάτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Νότιον Καρολίναν καὶ Ἀργεντινήν. Γ. Κ. Γ.

Μαναχίκι, ἢ ***Μανιχίκι*** (Manahiki) /*Γεωγρ.*/. Νησῖδες κοραλλιογενεῖς κείμεναι ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ μεταξὺ τῶν νήσων Τοκελάου καὶ Μαρκέδας. Χθαμαλαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔχουν ἔκτασιν 137 τ. χλμ. καὶ 1.200 κατοίκους, ἀσχολουμένους κυρίως μὲ τὸ ἐμπόριον μαργαριτοφόρων ὀστράκων. Τῷ 1888 περιῆλθον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Μ. Βρεττανίας, ὑπάγονται δὲ διοικητικῶς εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν. Μ. Ν. Δ.

Μανβαντάρα [*Ἀποκρυφ.*]. Οὕτω καλοῦνται κατὰ τὴν ἰνδικὴν ἀπόκρυφον κοσμοθεωρίαν αἱ περίοδοι, καθ' ἃς ὁ κόσμος διατελεῖ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἐμφανίζεται ἀντικειμενικῶς. Διαιροῦνται εἰς *ἥσσονας μανβαντάρα*, ἀναφερομένας εἰς τὰς ἐναλλασσομένας περιόδους ἐνεργείας μιᾶς πλανητικῆς ἁλύσεως, καὶ εἰς *μείζονας*, ἀναφερομένας εἰς τὴν πλήρη ἐνέργειαν ἢ ἐνσάρκωσιν μιᾶς ἁλύσεως. Η.Π.Γ.

Μάνγκα (Manga) /*Γεωγρ.*/. Ὀνομασία διαφόρων διαμερισμάτων, τοποθεσιῶν καὶ κωμοπόλεων ἐν Βραζιλίᾳ, Μεξικῷ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Μ. Ν. Δ.

Μάνγκα (Manga). Ἀφρικανικὴ φυλὴ Μαύρων ἐν τῇ γαλλικῇ ἀποικίᾳ τοῦ Ἰσημερινοῦ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Komadugu Waube. Μ. Ν. Δ.

Μανγκάϊα (Mangaia) /*Γεωγρ.*/. Μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων νήσων τοῦ συμπλέγματος τῶν νήσων Κοὺκ ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, ὑπαγομένη διοικητικῶς εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν. Παράγει κόπραν, καφφὲν καὶ ἑσπεριδοειδῆ. Κάτ. 1.200. Μ.Ν.Δ

Μανγκάλια [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀγκυροβόλιον τῆς Ἀν. Θρᾴκης (βλ. *Μαγγάλια*).

Μανγκαλντὰν (Mangaldan) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῶν Φιλιππίνων νήσων ἐπὶ τῆς Λουθών. Κεῖται ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κόλπου Λινγκαγιέν, Α Β Α. τῆς Νταγκουπάν, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 16 000. Μ. Ν. Δ.

Μανγκαλὸρ (Mangalore). Λιμὴν τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἕδρα διοικήσεως τοῦ τμήματος νοτίου Κανάρα τῆς Μαντράς, ὡς καὶ Εὐρωπαίου ἐπισκόπου. Εἶναι τέρμα τῶν δυτικῶν σιδηροδρόμων Μαντράς. Κάτ. 44.108. Ἐξάγει κυρίως καφφέν, κόκοτ, ξυλείαν, ὄρυζαν καὶ ἀρώματα. Ἔχει ναυπηγεῖα, μονὴν καὶ δύο κολλέγια. Ἡ ἱεραποστολὴ Λουθηρανῶν διατηρεῖ σπουδαῖον τυπογραφεῖον καὶ ἐργοστάσια ὑφαντουργίας καὶ κατασκευῆς μωσαϊκῶν ψηφίδων. Μ. Ι. Θ.

Μανγκαρέβα (Mangarewa) /*Γεωγρ.*/. Ἡ μεγαλυτέρα ἐκ τῶν τεσσάρων Γαμβίκι νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1797. Ἔχει ἐμβαδὸν 24 τ. χλμ. καὶ 1.400 κατ. Μ. Ν. Δ.

Μανγκλὰρ (Manglard), ***Ἀδριανός.*** Γάλλος ζωγράφος καὶ χαράκτης. Ἐγεννήθη ἐν Λυὼν τῷ 1695 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ τῷ 1760. Διήγαγεν ἐπὶ πολὺ ἐν Ἰταλίᾳ, διέπρεψε δὲ ἰδίᾳ ὡς θαλασσογράφος. Πλεῖστοι πίνακές του ἀπόκεινται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Λούβρου («Τὸ ναυάγιον»), τῆς Ντιζόν, τῆς Λυών, τοῦ Μουπελλιέ, τῆς Ὀρλεάνης κλπ. Τῷ 1736 ὁ Μανγκλὰρ ὠνομάσθη μέλος τῆς παρισινῆς Ακαδημίας τῆς ζωγραφικῆς. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του καταλέγεται ὁ Ἰωσὴφ Βερνέ. Ι.Μ.Π.

Μάγκ Λὸν (Mang Lön). Πολιτεία τῶν βορείων πολιτειῶν τῆς Μπούρμα (Ἰνδιῶν), ἔχουσα ἀπ' εὐθείας σχέσεις μὲ τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν. Ἔχει ἔκτασιν 7.770 τετρ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 40 000 κατοίκων. Διαιρεῖται εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σάλγουϊν. Πρωτεύουσα ἡ *Τακνύτ*. Μ. Ι. Θ.

Μάνγκολδ (Mangold), ***Κάρολος-Λουδοβῖκος-Ἀρμάνδος*** Γερμανὸς μουσικὸς (1813—1889), γνωστὸς εἰς εὐρὺν κύκλον ἐν τῇ πατρίδι του, λόγῳ τῶν ἀνδρικῶν του χορῳδιῶν, λίαν διαδεδομένων μεταξὺ τῶν ᾠδικῶν ὁμίλων («Waldlied» «Mein Lebens-lauf κτλ.). Ἐκτὸς τούτων ὁ Μάνγκολδ ἔγραψε τὸν παιᾶνα «Ἡ μάχη τοῦ Ἑρμάννου», διὰ μεικτὸν χορὸν καὶ ὀρχήστραν, τὸ ὀρατόριον «Ἀβραάμ», τὴν καντάταν «Ἡ σοφία τοῦ Μιρζὰ Σάφφυ», τὰ μελοδράματα «Das Köhlermädchen», «Tannhäuser», «Gudrun», «Dornröschen», 2 συμφωνίας, μελῳδίας, μουσικὴν δωματίου κλπ. Ὁ πρεσβύτερός του ἀδελφὸς *Γουλιέλμος* (1796—1875) εἶχεν ἐπίσης διακριθῆ ὡς μουσικὸς καὶ συνθέτης ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Δαρμστάττης. Γ. Σ.

Μανγκὸν (Mangon), ***Ἑρβέ.*** Γάλλος μηχανικὸς καὶ πολιτικὸς (1821—1888). Διετέλεσε καθηγητὴς καὶ τῷ 1872 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας τῷ 1885, συνέγραψε πλεῖστα ἔργα σχετικὰ μὲ τὴν ἀποξήρανσιν ἢ τὴν ἄρδευσιν διαφόρων περιοχῶν τῆς Γαλλίας. Μ. Ν. Δ.

Μανγκορὸ (Mangoro) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς νήσου Μαδαγασκάρης, ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν παρὰ τὸ Μαναχόρο. Ἔχει μῆκος 400 χλμ. Κυριώτερός του παραπόταμος εἶναι ὁ Ὀνιμπε. Μ. Ν. Δ.

Μανγκοτσύ. Ἰθαγενὴς λαὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς, ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Νούμπα καὶ κατοικῶν διεσπαρμένος κατὰ τὸν ἄνω ρουν τοῦ ποταμοῦ Οὐέλλα καὶ ΒΔ. τοῦ Βελγικοῦ Κογκό. Εἶναι καννίβαλοι, ἀλλ' ὁσημέραι ἐκπολιτίζονται. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ξυλογλυπτικήν, ἀγγειοπλαστικὴν καὶ τὴν κατασκευὴν λέμβων. Μ. Ν. Δ.

Μανγκυσλὰκ /*Γεωγρ.*/. Μεγίστη Ἀσιατικὴ χερσόνησος, προέχουσα ἐν τῇ Κασπίᾳ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς αὐτῆς πλευρᾶς, ἐκτεινομένη δὲ εἰς πλάτος μεταξὺ τῶν παραλλήλων 41° καὶ 45° *Schrader* Atlas Geog. Moderne 38 c b, D: Manghychlak), ἀνήκουσα εἰς τὰ σοβιὲτ τῶν Κοζάκων. Πολυσχιδής, σχηματίζει πολλὰς κολπώσεις, ὧν σπουδαιότεραι αἱ Καϊντὰκ καὶ Καρακιτσιοῦ ΒΑ., Κολτσὰκ ΒΔ., Καρακοὺλ Δ, Κιντερλῆ ΝΔ καὶ Καράμπογαζ Ν. Πρὸς Β. δὲ αὐτῆς πολλαὶ νῆσοι, ἐν αἷς αἱ Μπὰνκ-Ναριβάν, Μπουΐνσκϊογε, Ποντβόντνιϊ, Κορέλλ, Ὀρλώφ, Ντολγκόϊ, Μορσκόϊ, Σβιατόϊ καὶ Κούλαλο. Εἶναι βουνώδης εἰς ὕψ. 100 μετρ. ἀλλ' ἄνευ ποταμῶν, ἔχει δὲ ἁλατούχους πηγάς. Σ. Ε. Λ.

Μανδαῖθ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Παράλιος πόλις τῆς Ἀφρικῆς ἐν Αἰθιοπίᾳ (*Πτολ.* Γεωγρ. Δ΄, 7, 2), 650 στάδια ἀπὸ τοῦ λιμένος Ἀντιφίλου (νῦν ὅρμος Ἀνφίλα). Κατὰ τὸν Müller ταυτίζεται πρὸς τὴν νῦν ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἀναφερομένην Ayth, Hit, Eid, Ed ἐν τῇ ἰταλικῇ ἀποικίᾳ Ἐρυθραίᾳ. Α. Θ. Σ.

μανδαϊκός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Μανδαίους, ὁ τῶν Μανδαίων: «μανδαϊκὴ γλῶσσα».

—[*Γλωσσολ.*] Καλεῖται *μανδαϊκὴ* ἢ *μανδαϊτική*, ἡ διάλεκτος τῶν Μανδαίων, ἀνήκουσα εἰς τὴν μεγάλην ὁμάδα τῶν ἀραμαϊκῶν διαλέκτων, καὶ δὴ εἰς τὸν ἀνατολικὸν κλάδον αὐτῆς. Τὰ παλαιότερα φιλολογικὰ καὶ ἐν γένει γραπτὰ μνημεῖά της ἀνήκουν εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Ζ΄ καὶ Θ΄ μ. Χ. αἰῶνος χρονικὴν περίοδον, ἐγράφησαν δὲ δι' ἰδίου—ἀραμαϊκῆς καταγωγῆς—ἀλφαβήτου (διάφορον ἀπὸ τὸ συριακόν), διὰ τοῦ ὁποίου ἐδηλώθησαν πάντα σχεδὸν τὰ φωνήεντα διὰ τῶν λεγομένων «matres lectionis». Γ. Π. Α.

Μανδαῖοι (οἱ). Κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα ὑπὸ τοῦ καρμηλίτου ἱεραποστόλου Ἰωάννου à Jesu ἀνεκα-

Digitized by Google

λύφθησαν ἐν Περσίᾳ αἱρετικοί τινες, φέροντες τὸ ὄνομα *Μανδαῖοι* (ἀπὸ τοῦ Manda de Chaie=λόγου ἢ δυνάμεως τῆς ζωῆς) ἢ *Ζαβὶρ* (=βαπτισταὶ) καὶ ἀνερχόμενοι εἰς πολλὰς χιλιάδας. Κατ' αὐτὸν καὶ ἄλλους ἱστορικοὺς οἱ Μανδαῖοι ἔχουσι σχέσιν πρὸς τοὺς ἀρχαίους *ἡμεροβαπτιστὰς* ἢ *μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου*. Ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἀποκρούουσι ταῦτα, διότι οἱ Μανδαῖοι διατελοῦσιν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμὸν και Χριστιανισμὸν καὶ ἀρνοῦνται ὡς προφήτας τὸν Ἀβραάμ, τὸν Μωϋσέα. τὸν Χριστὸν καὶ τὸν Μωάμεθ, παραδέχονται δὲ ὅτι ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν αἵρεσιν τῶν *Ὀφιτῶν*. Κατ' αὐτοὺς οἱ Μανδαῖοι παραδέχονται δυασμόν τινα, δύσκολον ὅμως εἶναι νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς ἡ διδασκαλία αὐτη ἀπέναντι τῶν ἀντιφατικῶν περὶ αὐτῆς πληροφοριῶν. Μετὰ θάνατον διδάσκουσιν ὅτι μεταβαίνουσιν εἰς αἰθέριόν τινα κόσμον, μεταχειρίζονται βάπτισμα πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενον, ἔχουσιν εὐχαριστίαν μετ' ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀποδέχονται τὰς 10 ἐντολὰς ἀποκρούοντες τὴν νηστείαν, ἀσπάζονται τὴν πολυγαμίαν, ἔχουσι τρεῖς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, εἰς ἣν εἰσέρχονται καὶ γυναῖκες, καὶ εἰς τοὺς ναοὺς αὐτῶν εἰσέρχονται μόνοι οἱ ἱερεῖς, τῶν πιστῶν ἱσταμένων ἐν τῷ νάρθηκι. Σήμερον ἀριθμοῦνται εἰς ὀλίγας χιλιάδας παρὰ τὴν Βόσραν καὶ τὴν Βαγδάτην, καταδιώκονται δὲ φανατικῶς ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Siouffi*, Études sur la religion des Soubbas on Sabéens (Paris 1880). —*Brandt* Die mantaïsche Religion 1881). —*Ιοῦ αὐτοῦ*, Mandaïsche Schriften (18:3). —*Φ. Βαφειδου*, Ἐκκλ. Ἱστορ. (τόμ. Β', σελ. 39 καὶ Γ. σελ. 226).
† Η. Φ. Β.

Μανδακάσης, *Θωμᾶς*. Ἕλλην ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Καστοριᾳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν μετέβη εἰς Ρωσίαν, ὅπου διήκουσε τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα. Τὴν ἰατρικὴν ἐσπούδασεν ἐν Λειψίᾳ, ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ αὐτῆς τῷ 1758 και λαβὼν τὴν ἄδειαν τοῦ ἐξασκεῖν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ ἐν Σαξωνίᾳ. Βραδύτερον κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα και ἀνέλαβε τῷ 1767 τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ πατρίδι του ἑλληνικοῦ σχολείου, τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι τοῦ 1770. Ἔγραψε διάφορα ἰατρικὰ ἔργα καὶ θρησκευτικὰ ποιήματα, ἐπεμελήθη τὰς ἐκδόσεις τοῦ «Κατόπτρου γυναικῶν» τοῦ Κ. Δαπόντε και ἐξέδωκεν ἰδίᾳ δαπάνῃ τὴν «Φυσικὴν» τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη καὶ ἄλλα ἔργα. —Ω

μανδαλάκι (τό)· μικρὸς μάνδαλος.

— /*Ἐγκυκλ.*/ Ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζωνται *μανδαλάκια*, μολονότι ἄσχετοι κατ' οὐσίαν πρὸς τὸν *μάνδαλον* (βλ. λ.), αἱ μικραὶ ξύλιναι ἢ μετάλλιναι λαβίδες (τσιμπίδια), διὰ τῶν ὁποίων συγκρατοῦνται ἐπὶ τῶν σχοινίων τὰ ἐκτιθέμενα πρὸς στέγνωσιν ἀσπρόρρουχα. Εἶναι δὲ τὸ «μανδαλάκι» εἴτε ἁπλοῦν ἐπίμηκες τεμάχιον ξύλου, φέρον κατάλληλον σχισμήν, εἴτε συγκρότημα δύο ὁμοίων ξυλίνων ἢ μεταλλίνων τεμαχίων, συνδεομένων ἀπὸ τοῦ μέσου των και ἀποληγόντων κατὰ τὸ ἓν ἄκρον των εἰς σιαγόνας, αἵτινες πιέζονται πρὸς ἀλλήλας δι' ἐλατηρίου. —Ρ.

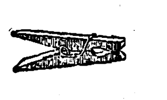

Μανδαλάκι.

Μάνδακας Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ Κρήτης (βλ. *Μάντακας*).

Μανδαλέκον, ἢ ***Μαντελέκο*** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θυαμιδος τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Σεϊνμέριζας. Κάτ. (1920) 66. Χ. Ι. Σ.

μανδάλια (τὰ) (κοιν. τὰ *μαντάλια*, γαλλ les génoux, αγγλ. ground futtocks) /*Ναυτ*/. Τὸ ὑπὲρ τὴν παρέδραν τεμάχιον τοῦ ἑτέρου ἐπιπέδου ἑκάστου νομέως, παρατεθειμένον κατὰ τὸ ἥμισυ ἐπὶ τῆς ἕδρας τῶν νομέων καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐπι τῆς πρώτης σταμῖνος πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῶν. Ὑπὲρ τὸ μανδάλιον τίθεται ἡ δευτέρα σταμίν, κατὰ τὸ ἥμισυ παρατεθειμένη ἐπὶ τῆς πρώτης και κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐπὶ τῆς τρίτης τοιαύτης. Ἐνίοτε ἡ παρέδρα καὶ τὸ μανδάλιον ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνιαίου τεμαχίου, ὅπερ καλεῖται ἐπίσης *μανδάλιον*. Σ. Ε. Λ.

Μανδάλοβον /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν, ἤδη καλούμενον *Μάνδαλος* (βλ. λ.).

μανδαλοδέτης (ὁ)· ὁ δεσμὸς τοῦ μανδάλου.

μάνδαλον (τό), καὶ ***μάνδαλος*** (ὁ)· ξυλίνη ἢ μεταλλίνη ραβδος, διὰ τῆς ὁποίας κλείεται ἡ θύρα ἐκ τῶν ἔσω (ἄλλως ἀμπάρα, περάτης, σύρτης).

— /*Ἐγκυκλ.*/ Εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφὴν ὁ *μάνδαλος* ἀπετελεῖτο ἐξ εὐμεγέθους ξυλίνης ῥάβδου, τετραγωνικῆς ἢ ὀρθογωνίου τομῆς, ἥτις συγκρατουμένη ὁριζοντίως ἐπὶ τῆς ἔσω πλευρᾶς τῆς θύρας διὰ δύο ξυλίνων συνοχέων, ἠδύνατο νὰ μετακινῆται διὰ τῆς χειρὸς κατὰ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην διεύθυνσιν. Τὸ πλαίσιον τῆς θύρας ἔφερεν εἰς ἀντίστοιχον θέσιν κατάλληλον ἐνσκαφὴν (*μανδαλοδόχην*), ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐνεσφηνοῦτο ὁ μάνδαλος κατὰ τὸ κλείσιμον. Προϊόντος τοῦ χρόνου ὁ χονδροειδὴς ξύλινος μάνδαλος ἀντικατεστάθη διά, μικροτέρας εἰς μέγεθος, πεπλατυσμένης σιδηρᾶς ῥάβδου, ἥτις φέρουσα μικρὰν λαβὴν κατὰ τὸ μέσον ἢ κατὰ τὸ ἄκρον της δύναται νὰ μετακινῆται καθ' ὅμοιον τρόπον, συγκρατουμένη ἐντὸς μεταλλικῶν συνοχέων. Εἰς τὴν νεωτέραν του ταύτην μορφὴν ὁ μάνδαλος καλεῖται συνηθέστερον *σύρτης*, κατασκευάζεται δὲ ὑπὸ ποικίλους τύπους, μὴ ἀφισταμένους κατὰ βάσιν ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ. Εἴς τινας ἐξ αὐτῶν ἡ ὁριζοντία μετατόπισις τῆς ῥάβδου δὲν γίνεται ἀπ' εὐθείας διὰ τῆς χειρός, ἀλλὰ μέσῳ στρεπτῆς λαβῆς, τῆς ὁποίας ἡ περιστροφικὴ κίνησις μετακινεῖ εὐθυγράμμως τὸν μάνδαλον. Εἰδικωτέρου καὶ συνηθεστέρου τύπου εἶναι οἱ διπλοῖ κατακόρυφοι μάνδαλοι τῶν παραθύρων. εἰς τοὺς ὁποίους ἡ στρεπτὴ λαβὴ μετακινεῖ διὰ μιᾶς δύο ἀντικειμένας μακρὰς σιδηρᾶς ῥάβδους, κατ' ἀντίθετον πρὸς ἀλλήλας διεύθυνσιν. Αἱ μανδαλοδόχαι αὐτῶν εὑρίσκονται ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄνω καὶ ἡ ἑτέρα ἐπὶ τῆς κάτω πλευρᾶς τοῦ πλαισίου τοῦ παραθύρου.

Ὀνομάζονται ἐπίσης κοινῶς μάνδαλοι αἱ *βάλανοι* τῶν διαφόρων κλείθρων. —Ρ.

— /*Πυροβολ.*/ Καλεῖται *μάνδαλος* καταρτισμὸς διὰ τὸ κλείσιμον τῶν θυρίδων τῶν κιστῶν τοῦ προολκαίου καὶ ἐφολκαίου τῶν ὀχημάτων πυροβολικοῦ, ὡς καὶ εἰς τὰ συνήθη παράθυρα τῶν οἰκιῶν. Ἀποτελεῖται ἐκ ῥάβδου, ἐπὶ τῆς θυρίδος, στρεφομένης διὰ λαβῆς καὶ καταληγούσης ἑκατέρωθεν εἰς *ὄνυχας*, ἐμπλεκομένους μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς κίστης κυλινδρικῶν ἐξοχῶν, τῶν *ὀχέων*. Κ. Φ. Δ.

μανδάλωμα (τό)· κοιν. *μαντάλωμα*· τὸ κλείσιμο τῆς πόρτας, τοῦ παραθύρου μὲ τὸ μάνδαλον.

μανδαλώνω, κοιν. ***μανταλώνω***· κλείω τὴν θύραν ἢ τὸ παράθυρον μὲ τὸ μάνδαλον.

μανδαλωτός, *—ή, —όν*, κοιν. *μανταλωτός*· ὁ κλεισμένος ἢ κλειόμενος μὲ μάνδαλον.

Μανδαμάδος, ἢ ***Μανταμάδος*** /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης τοῦ νομοῦ Λέσβου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 3 060. Κεῖται ἐν κοιλάδι συνδεομένη μετὰ τῆς πόλεως Μυτιλήνης δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χλμ. 35). Εἶναι ἕδρα εἰρηνοδικείου, ταχυδρομικοῦ καὶ τηλεγραφικοῦ γραφείου καὶ σταθμοῦ χωροφυλακῆς. Ἔχει ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον Παράγει κυρίως ἔλαιον καὶ προϊόντα ἀγγειοπλαστικῆς. Παρὰ τὸν Μανδαμάδον ἐν τῇ θέσει *Λεσβάδος* σῴζεται ὁ παλαιὸς χριστιανικὸς ναὸς τῶν *Ταξιαρχῶν*. Δ.Ε.Μ.

Μανδάνη. Μονογενὴς θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγους, σύζυγος τοῦ Καμβύσου καὶ μήτηρ Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου, ἱδρυτοῦ τοῦ περσικοῦ βασιλείου. Α. Θ. Σ.

Μανδάνη /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Τραχείας Κιλικίας, κειμένη μεταξὺ τῆς πόλεως Κελενδέρεως (νῦν Τσελινδρὲ) καὶ τοῦ Ποσειδίου ἀκρωτηρίου, ἐπὶ τοῦ Κιλικίου πελάγους. Α. Θ. Σ.

μανδανίζι (τὸ) /*Βοτ.*/. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἠπείρου τοῦ φυτοῦ *πετροσέλινον τὸ ἥμερον*.

Μανδανικὰ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Κεχριῶν. Κάτ. (1928) 89. Ι. Σ. Σ.

Μάνδανις· βλ. λ. *Δάνδαμις*.

Μανδάνισσα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 451.

Μανδαραὶ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 522. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κισσαλάρ*. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Παΐκου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Παράγει δημητριακά, ἐρυθρὸν πέπερι καὶ καπνόν. Ἔχει ὡσαύτως σημαντικὴν κτηνοτροφίαν. Μετὰ τῶν Γιαννιτσῶν συνδέεται διὰ ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χλμ. 7). Δ. Ε. Μ.

μανδαρινέα (ἡ) (Citrus deliciosa) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἑσπεριδοειδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα μετρίου μεγέθους μὲ πολλοὺς κλάδους καὶ πυκνὰ φύλλα, ἅτινα ἔχουσι λογχοειδὲς σχῆμα. Ἡ μανδαρινέα (μανταρινιὰ) εἶναι ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Κίνας καὶ μετεφέρθη καὶ ἐπιτυχῶς ἐκαλλιεργήθη ἐν Εὐρώπῃ πρὸ μιᾶς περίπου ἑκατονταετίας. Καλλιεργεῖται διὰ τὸν καρπόν της (μανταρίνι), ὅστις εἶναι ἐδώδιμος, εὔγευστος, σαρκώδης καὶ εὔχυμος. Ἡ μανδαρινέα εὐδοκιμεῖ εἰς τὰ εὔκρατα κλίματα, ἀναπτύσσεται ταχύτερον τῆς πορτοκαλέας, ἀλλὰ ζῇ ὀλιγώτερον ταύτης. Δ. Ν. Π.

μανδαρίνιον (τό), κοιν. *μανταρίνι*· ὁ καρπὸς τῆς μανδαρινέας.

— **μανδαρινίου** ***ἔλαιον***. Αἰθέριον ἔλαιον, ἐξαγόμενον ἐκ τῶν φλοιῶν τῶν μανδαρινίων. Κίτρινον ὑγρόν, ἐλαφρῶς φθορίζον, εἰδικοῦ βάρους 0,854–0,859, δεξιοστρόφον ($+65^{0}$—$+75^{0}$), χαρακτηριστικῆς εὐχαρίστου ὀσμῆς. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν. Σ. Γ.

μανδαρινισμὸς (ὁ)· τὸ γνώρισμα τῶν μανδαρίνων, ἡ ἀποκλειστικότης τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας εἰς ὡρισμένον κύκλον, οἷον λογοτεχνῶν, καλλιτεχνῶν, φιλολόγων κ. τ. τ. || ἡ ἀποκλειστικὴ προσήλωσις εἰς τὴν παράδοσιν, ἄγνοια τῆς πραγματικότητος.

μανδαρῖνος (ὁ)· τίτλος τῶν Κινέζων δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀποδιδόμενος ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων || πληθ. *μανδαρῖνοι*· κύκλος καλλιτεχνῶν, λογοτεχνῶν κττ., οἱ ὁποῖοι διαφυλάττουν εἰς ἑαυτοὺς ἀποκλειστικὴν τὴν αὐθεντίαν καὶ τὸ κῦρος καὶ οὕτως ἐμποδίζουν τὴν αὐθόρμητον ἀνάδειξιν νεωτέρων: «οἱ μανδαρῖνοι τοῦ κλασσικισμοῦ, — τοῦ δημοτικισμοῦ» || χαρακτηριστικὸν ἀποδιδόμενον ὑπὸ τῶν προοδευτικῶν ἢ δῆθεν προοδευτικῶν πρὸς τοὺς ἐγομένους τῆς παραδόσεως (μεταγραφὴ τῆς γαλλ. *mandarin*· αὐτη δὲ ἐκ τοῦ σανσκριτικοῦ *mandalin*).

— /*Ἐγκυκλ.*/ Ὁ ὅρος *μανδαρῖνος* εἰσήχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν ὑπὸ τῶν Πορτογάλων. Ὁ κινεζικὸς ὅμως ὅρος εἶναι *Κβὰν* (Kwan). Ἡ ἰδιότης τοῦ μανδαρίνου εἶναι τίτλος κοινωνικῆς καὶ δημοσίας διακρίσεως ἐν Κίνᾳ ἀπονέμεται δὲ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου, ἀναλόγως τῆς παιδείας ἑνὸς ἑκάστου, εἰς τρεῖς κατηγορίας, τῶν τελειοφοίτων, τῶν προλυτῶν καὶ τῶν διδακτόρων. Ὁ τίτλος ἐξευγενίζει τοὺς ἀνιόντας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοὺς κατιόντας τοῦ τιτλούχου, εἶναι δὲ ἀπαραίτητον προσὸν διὰ τὴν κατάληψιν δημοσίας θέσεως. Ὑπάρχει καὶ ἐπίτιμος τίτλος μανδαρίνου, ἐξαγοραζόμενος ὑπὸ τῶν πλουσίων ἀπαιδεύτων καὶ παρέχων αὐτοῖς τὸ μοναδικὸν δικαίωμα νὰ φέρωσι τὴν στολὴν καὶ τὰ διάσημα. Οἱ μανδαρῖνοι διακρίνονται εἰς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικούς. Ἡ κατηγορία τῶν πολιτικῶν ὑποδιαιρεῖται εἰς 9 βαθμοὺς καὶ ἡ τῶν στρατιωτικῶν εἰς 7. Ἕκαστος βαθμὸς περιλαμβάνει δύο τιτλούχους, πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως. Διακριτικὰ τῶν μανδαρίνων εἶναι τήβεννος διακέντητος (παραστάσεις πτηνῶν διὰ πολιτικούς, χερσαίων ζῴων διὰ τοὺς στρατιωτικούς), ζώνη μετὰ πόρπης καὶ σφαιρικὸν κομβίον ἐπὶ τοῦ πίλου. Ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ κομβίου ἐγκολλήτου εὐγενοῦς λίθου ἢ μετάλλου δείκνυται ὁ βαθμός. Τὸ ρουβίνιον εἶναι διὰ τὸν πρῶτον βαθμόν, τὸ κοράλλιον διὰ τὸν δεύτερον καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ ἀργύρου διὰ τὸν τελευταῖον. Οἱ μανδαρῖνοι δικαιοῦνται, κατὰ τὸν βαθμὸν αὐτῶν, εἰς ἀνάλογον τιμητικὴν προσαγόρευσιν, οἷον ἐξοχώτατε, αὐθέντα κλπ. Θ. Κ.

Μανδαρῖνος.

μανδάτωρ, *—ωρος* (ὁ) /*Ἀρχ.*/. Ἀνώτερος ὑπάλληλος ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ τοῦ Βυζαντίου, ἔργον τοῦ ὁποίου ἦτο νὰ μεταβιβάζῃ τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως. Τοιοῦτοι ἦσαν πολλοί, ὁ δ' ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐλέγετο «πρωτομανδάτωρ». Εἷς τοὐλάχιστον μανδάτωρ, φέρων «χρυσοῦν βεργίν», δηλαδὴ ῥάβδον χρυσῆν κεκοσμημένην διὰ πολυτίμων λίθων, συνώδευε τὸν βασιλέα εἰς τὰς δημοσίας τελετάς. Δι' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς προσεφώνει τὸν λαόν. Μανδάτωρες ὑπῆρχον καὶ εἰς τὸν στρατόν. Οὗτοι ἦσαν οἱ ἀγγελιαφόροι ἢ σύνδεσμοι τῶν διοικητῶν, «οἱ τὰ μανδᾶτα τῶν ἀρχόντων ὀξέως διακομίζοντες», ἐξελέγοντο δ' ὡς τοιοῦτοι ἐν ἑκάστῳ τάγματι «ἄνδρες γοργοὶ καὶ φρόνιμοι καὶ λαλοῦντες, ἂν ἐνδέχηται, καὶ διαφόρους γλώσσας». Δι' αὐτῶν ἐξεφωνοῦντο τὰ παραγγέλματα τῶν διοικητῶν κατά τε τὰς ἀσκήσεις καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Πλὴν τούτου ἐχρησιμοποιοῦντο ἐπὶ τοῦ πεδίου μάχης καὶ ὡς ἀνιχνευταί. Ν. ΚΛΕ

Μανδελιᾶς, ἢ ***Μαντηλιᾶς κόλπος*** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἡ κοινὴ ὑπὸ τῶν ναυτικῶν ὀνομασία τοῦ *Βαργυλιακοῦ* κόλπου (βλ. λ.).

μανδήλιον (τό)· κοιν. μαντήλι, μάκτρον, ῥινόμακτρον: «μανδήλια λινά, — μεταξωτά, — λευκά, — χρωματιστά, — ἀνδρικά, — γυναικεῖα» (ἐκ τοῦ λατ. *mantelium, mantele, mantile*, βλ. *μαντήλι*.

— /*Ἐγκυκλ.—Λαογρ.*/ Ἡ χρῆσις τοῦ *μανδηλίου* δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ λάβει τὴν σημερινήν της διάδοσιν ἀπὸ μακροῦ χρόνου. Οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τῶν συνηθειῶν τῶν Ἑβραίων, τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Ἀσσυρίων εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἡ δὲ σιωπὴ αὐτη τῶν ἱστορικῶν πηγῶν δεικνύει πιθανῶς ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι ἠκολούθησαν τὸ πρωτόγονον σύστημα τῆς ἄνευ μεσολαβήσεως ἄλλου ἀντικειμένου καθάρσεως τῆς ῥινὸς καὶ τοῦ προσώπου. Ὁ Ξενοφῶν μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Κῦρος εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς τοὺς Πέρσας νὰ πτύουν ἢ νὰ ἀπομάτ-

Digitized by Google

τωνται δημοσίᾳ. Καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν φαίνεται νὰ ἐγνώριζον τὸ καθαυτὸ μανδήλιον. Ἐχρησιμοποίουν ὅμως τεμάχιόν τι ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον ἐκάλουν *σουδάριον* διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἱδρῶτος ἀπαλλαγὴν τοῦ προσώπου. Ὁ Ἱπποκράτης κατηγόρει τοὺς ἰατρούς τῆς ἐποχῆς του, διότι ἐπεδείκνυον πομπωδῶς τὰ πολυτελῆ ὑφάσματα, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίουν διὰ τὴν στέγνωσιν τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου. Εἰς τὴν ἐποχήν του οἱ κομψευόμενοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν δύο τοιαῦτα σουδάρια (μανδήλια), ἓν ἀνὰ χεῖρας καὶ ἕτερον εἰς τὴν ζώνην. Οἱ Ρωμαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐμιμήθησαν τοὺς Ἕλληνας εἰς πάντα σχεδόν, υἱοθέτησαν ἐπίσης καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ σουδαρίου (*sudarium*) καὶ ἐδημιούργησαν καὶ νέον μανδήλιον, ειδικὸν διὰ τὸ στόμα, τὸ *orarium*, τὸ ὁποῖον, φαίνεται, ἐξετέλει καὶ καθήκοντα ρινομάκτρου. Τὰ sudaria τῶν Ρωμαίων δεσποινῶν, ἐκ πολυτελεστάτων ὑφασμάτων, κατεσκευάζοντο ἐν Ἰβηρίᾳ καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο κυρίως ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ τῶν μελῶν τῆς ἀνωτάτης ἀριστοκρατίας τῆς Ρώμης. Ὁ ὄχλος ἀντικαθίστα συνήθως τὰ sudaria, εἰς ὅλας των τὰς χρήσεις, μὲ τὰ ἐνδύματά του. Εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἱπποδρόμου οἱ πλούσιοι ἐδείκνυον τὴν ἐπιδοκιμασίαν των πρὸς τοὺς μονομάχους σείοντες τὰ oraria ἢ sudaria των. Ὁ Αὐρηλιανός, διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ ἐμοίρασε δωρεὰν εἰς ὅλους τοὺς Ρωμαίους πολίτας τεμάχια κανονικὰ μετρίας ποιότητος ὑφάσματος, καταλλήλου διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ προσώπου.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, τὸ μανδήλιον ἀπετέλεσεν ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς καθαριότητος καὶ τῆς κομψότητος. Ἐκοσμεῖτο διὰ πολυτελῶν τριχάπτων καὶ ἐνεποτίζετο διὰ πολυτίμων ἀρωμάτων, γενικῶς δ' εἰπεῖν εἶχεν ἐξελιχθῆ εἰς κόσμημα μᾶλλον ἢ χρήσιμον καὶ πρακτικὸν εἶδος, ἡ χρῆσις τοῦ ὁποίου ἦτο ἀπηγορευμένη εἰς τὰς λαϊκὰς πτωχὰς τάξεις. Σήμερον τὸ μανδήλιον εἶναι ἁπλούστερον καὶ εἰς μεγίστην κλίμακα διαδεδομένον. Οἱ ἄνδρες συνήθως χρησιμοποιοῦν λευκὰ καὶ σχετικῶς μεγαλύτερα μανδήλια ἄνευ κεντημάτων, αἱ δὲ γυναῖκες μικρότερα, χρωματιστά, κεκοσμημένα διὰ κεντημάτων, ἀρωματισμένα καὶ ἐκ πολυτιμοτέρων συνήθως ὑφασμάτων. Μεγίστην διάδοσιν ἔλαβον ἐσχάτως καὶ τὰ καθαρῶς κοσμητικὰ μανδήλια, μικρότερα τῶν ἄλλων, τοποθετούμενα, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἰδίως, εἰς τὸ ἀριστερὸν ἄνω θυλάκιον τοῦ σακακίου ἢ τοῦ ἐπανωφορίου, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐξέχῃ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θυλακίου καὶ νὰ φαίνεται κατὰ τὸ ἥμισυ.

Ἐν Ἀνατολῇ τὸ μανδήλιον, πολυτελὲς συνήθως, ἐφέρετο ἐν τῇ ζώνῃ καὶ ἦτο χαρακτηριστικὸν τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἀρχόντων. Παρὰ Τούρκοις καὶ Πέρσαις, ὅταν νέος τις ἐπεθύμει νὰ συζευχθῇ μίαν γυναῖκα, τῆς ἀπέστελλε δακτύλιον, νόμισμα καὶ μανδήλιον. Ἐπίσης ὁ σουλτᾶνος καὶ οἱοσδήποτε κάτοχος χαρεμίου, ὁσάκις ἤθελε νὰ ἐκδηλώσῃ ἰδιαιτέραν εὔνοιαν πρὸς μίαν ἐκ τῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου, ἔρριπτε πρὸς αὐτὴν τὸ μανδήλιόν του. Παρόμοιον εἶναι καὶ τὸ ἔθιμον, τὸ ἀπαντῶν εἴς τινα χωρία τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὃ ὁ νέος ὁ ἐπιθυμῶν νὰ συζευχθῇ κόρην, ὑποδηλοῖ τοῦτο συμβολικῶς, ρίπτων πρὸς αὐτὴν τὸ μανδήλιόν του ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς. Ἐν Ἑλλάδι μανδήλιον (κοιν. *μαντήλι* ἢ *μαντήλα*) καλεῖται, πλὴν τοῦ συνήθους ρινομάκτρου, καὶ ἡ καλύπτρα, δι' ἧς καλύπτουν αἱ φέρουσαι ἐγχώριον ἐνδυμασίαν γυναῖκες τὴν κεφαλήν. Πρὸς τὴν καλύπτραν ταύτην συνδέονται παλαιότατα γαμήλια ἔθιμα, λείψανα τῶν ὁποίων διετηρήθησαν μέχρι σήμερον καὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἀλλαχοῦ. Οὕτω, ἐνιαχοῦ τῆς Καλαβρίας, ἡ ἀφαίρεσις τῆς καλύπτρας ταύτης ὑπὸ νέου ὑποχρεοῖ τὴν κόρην νὰ νυμφευθῇ τὸν ἁρπάσαντα, ἂν δὲν σπεύσῃ νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἀπολέσασαν γυνὴ ἔγγαμος τὴν ἰδικήν της καλύπτραν. Ἐπίσης ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ ἁρπαγὴ τοῦ μανδηλίου ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρθένου θεωρεῖται σημεῖον ἀρραβῶνος, ἀναγκάζεται δ' αὕτη νὰ νυμφευθῇ τὸν ἁρπάσαντα. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐξηγεῖ καὶ τὰς περὶ νεραϊδῶν παραδόσεις, καθ' ἃς ὅταν θνητός τις κατορθώσῃ ν' ἁρπάσῃ κρυφίως τὸν πέπλον μιᾶς, τὴν καθιστᾷ ἀνίκανον νὰ ἐξαερωθῇ καὶ φύγῃ καὶ τὴν ἀναγκάζει να μείνῃ πλησίον του ὡς σύζυγός του. Ἡ νεράϊδα ἀνακτᾷ τὰς δυνάμεις της, μόνον ὅταν κατορθώσῃ νὰ λαβῃ ἐκ νέου τὸν πέπλον, ὁπότε καὶ ἐξαφανίζεται, διὰ τοῦτο δὲ πολλοὶ θνητοὶ ἔκαυσαν τὸν πέπλον μόλις περιῆλθεν εἰς χεῖρας των καὶ οὕτω ἀπηλλάχησαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ χάσουν τὴν πάντοτε προσφιλῆ καὶ ἰδεώδη ὡς σύζυγον νεράϊδα. [Πρβλ. καὶ *Ν. Γ. Πολίτου*, Παραδόσεις ἀριθ. 770 κ. ἑξ. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Λαογραφικὰ σύμμεικτα τ. Α', σ. 65.] θ. π.

— *[Λειτουργ.] Μανδήλια* καλοῦνται ἐν τῷ Εὐχολογίῳ τὰ εἰς λειτουργικὴν χρῆσιν χειρόμακτρα. Τοιαῦτα μανδήλια δύο χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων, ὅτε ριπτόμενον ὑπὲρ τὰ ἄμφια τοῦ ἀρχιερέως τὸ λεγόμενον σάβανον περισφίγγεται διὰ τούτων περὶ τὸ μετακάρπιον τῶν χειρῶν διὰ τὸ εὐσταλέστερον. Μανδήλιον τοιοῦτο φέρει ἐπὶ τοῦ ὤμου ἢ τῆς κεφαλῆς ἐφηπλωμένον καὶ ὁ ὑποδιάκονος κρατῶν καὶ χερνιβόξεστον, προκειμένου μετ' ὀλίγον νὰ προχειρισθῇ εἰς διάκονον. Τὸ μανδήλιον χρησιμοποιεῖ ὁ ἀρχιερεὺς ὡς χειρόμακτρον, ὅταν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ χερουβικοῦ ρίπτῃ αὐτῷ διὰ τοῦ χερνιβοξέστου ὁ ὑποδιάκονος, ἵνα νιφθῇ. π. ν. τ.

— **Μανδήλιον ἅγιον** *[Βυζ. Τέχν.]* βλ. λ. *Ἀβγαρος* καὶ *ἀχειροποίητοι* εἰκόνες.

Μανδήλι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος (πρώην Ζίχνης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 416.

— **Μανδήλι(ον)** *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας, ἡ νοτιωτάτη τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιὰ (πλάτ. 38°56' 50" Β., μῆκ. 24°31' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Gulf of Petalii)· ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν ξένων καὶ παρά τινων ναυτικῶν μας *Κάπο-Μαντέλλο* εἶναι ὁ *Γεραιστὸς* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων. Πρόκειται δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου, 3 στάδια πρὸς Ν., νησὶς (286 ποδ.) *Μανδήλι* ἐπίσης ὀνομαζομένη, ἡ Myrtos ἢ Myrto τοῦ Πλινίου (4, 11, 18), ἡ *Κύρνος* τοῦ Ἡροδότου (Θ, 105). Νῆσός τε καὶ ἀκρωτήριον εἶναι ἐπισημότατα διὰ τὴν διεθνῆ ναυτιλίαν, ἅτε ἀποτελοῦντα τὸ Β. κέρας τοῦ Δ. στομίου τοῦ διέκπλου τοῦ *Καφηρέως*, δι' ὃ καὶ φωτίζεται (1925) δι' ἑνὸς τῶν καλυτέρων φάρων, ἐκπέμποντος τριάδα ἐκλάμψεων 30 μιλλ. Σ. Ε. Λ.

μανδηλοθήκη (ἡ), καὶ *μαντηλοθήκη* θήκη μανδηλίων, ἐργόχειρον σακκοειδὲς πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν μανδηλίων.

Μανδηλοῦ *[Γεωγρ.]*. Τὸ ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας *Μανδήλι* (βλ. λ.).

μανδιόκα (ἡ), ἡ *μανιότη ἄλευρον*, ἢ *ταπιόκα*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἐκ τῶν ριζῶν τοῦ θάμνου *μανιότη* (Manihot) λαμβανόμενον ἄλευρον. Σ. Γ.

μανδόλα (ἡ) (ἰταλ. mandola) *[Μουσ.]*. Ἔγχορδον ὄργανον μετὰ πλήκτρου τῆς οἰκογενείας τῶν λαούτων. Ἡ μανδόλα διαφέρει τοῦ μανδολίνου λόγῳ τῶν μεγαλυτέρων της διαστάσεων· κατὰ τὰ ἄλλα ἀποτελεῖται ἐκ τῶν αὐτῶν ὡς ἐκεῖνο μερῶν. Τὸ κόρδισμά της ἀντιστοιχεῖ γενικῶς μίαν ὀγδόην βαρυτέραν τοῦ *μανδολίνου* (βλ. λ.). Γ. Σ.

μανδολινάτα (ἡ), καὶ *μαντολινάτα*· ὀρχήστρα ἀπὸ μανδολῖνα: «μανδολινάτα ἀθηναϊκή» ‖ ᾆσμα ἐν συνοδείᾳ μανδολίνου.

— *[Ἐγκυκλ.]* Καλεῖται *μανδολινάτα* (ἰταλ. mandolinata) ὀρχήστρα ἐξ ἐγχόρδων ὀργάνων μετὰ πλήκτρου. Ἡ ἀρχικὴ ὀρχήστρα ἐξ ὀργάνων τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀπετελεῖτο ἐκ πρώτων καὶ δευτέρων μανδολίνων, μανδολῶν καὶ κιθαρῶν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὁ Ἔμπεργκερ ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ κατασκευάσῃ δύο νέα ὄργανα: τὴν *μανδολιόλαν*, ἔχουσαν τὴν ἔκτασιν τῆς βιόλας:

καὶ τὸ *μανδολοντσέλλον*, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ βιολοντσέλλον:

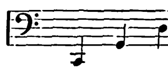

Ὁ αὐτὸς Ἔμπεργκερ κατεσκεύασε τὰ *τερτσίνι*, ἐνῷ ὁ Βινάτσια ἐφεύρισκε τὰ *κουαρτίνι*, χορδιζόμενα κατὰ μίαν τετάρτην ἐπὶ τὸ ὀξύτερον. Ἔλειπεν ὅμως τὸ κατ' ἐξοχὴν βαρὺ ὄργανον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀνεπλήρου τὸ βαθύχορδον· τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀνεπλήρωσεν ὁ Μοντσίνο τοῦ Μιλάνου, ὅστις τῷ 1890 ἐφεῦρε τὴν *ἀρχικιθάραν* ἢ *κιταρρόνε*, ἥτις χορδίζεται ὡς τὸ βαθύχορδον καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν μὲ ἐκεῖνο ἔκτασιν. Ἡ ἀρχικιθάρα ἔδιδεν ὅμως μέτρια ἀποτελέσματα, ἰδίως εἰς τὰ φορτίσσιμο καὶ εἰς γοργὴν ἀγωγήν. Ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενος ὁ Βινάτσια κατεσκεύασε τὸ *μανδολόνε*, τὸ ὁποῖον χορδίζεται καὶ γράφεται:

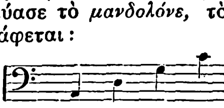

ἐνῷ ἐν τῇ πραγματικότητι ἀκούεται μίαν ὀγδόην ἐπὶ τὸ βαρύτερον, δηλαδή:

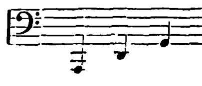

Αἱ μανδολινάται ἐλέγοντο ἀνέκαθεν καὶ *στουδιαντῖναι* (Estudiantinas) καὶ ἀπετέλουν ὀρχήστρας, αἱ ὁποῖαι διὰ πρώτην φορὰν διηγωνίσθησαν ἐπισήμως τῷ 1892, ἐν Γενούῃ τῆς Ἰταλίας. Ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε πλήρης καὶ ὤθησε τοὺς ἐν Ρώμῃ ἐρασιτέχνας νὰ συμπήξουν τὸ λεγόμενον «κλασσικὸν κουαρτέττο», ἐκ πρώτου καὶ δευτέρου μανδολίνου, μανδολιόλας καὶ μανδολοντσέλλου. Συμπληρωθείσης τῆς ὀρχήστρας καὶ διὰ τῶν λοιπῶν ὀργάνων τῆς οἰκογενείας, ἅτινα ἀνεφέραμεν προηγουμένως, ὡς καὶ διὰ κιθαρῶν καὶ βαθυχόρδων μετὰ τόξου, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ πνευστῶν καὶ κρουστῶν, ἀπετολμήθησαν, διὰ δεξιῶν διασκευῶν, ἐκτελέσεις διαφόρων κλασσικῶν ἔργων. Δὲν ἔλειψαν ὅμως καὶ πρωτότυποι συνθέσεις διὰ μανδολινάταν. Ἐξ αὐτῶν αἱ κυριώτεραι εἶναι τὰ κουαρτέττα καὶ διάφορα ἄλλα τεμάχια τοῦ Καρόλου Μυνιέ, ἡ βραβευθεῖσα «Suita Marinaresca» τοῦ Ἀμαντέϊ, καὶ αἱ ἀπειράριθμοι συνθέσεις τοῦ Ματσιόκι, ὅστις ἵδρυσε τῷ 1906 ἐν Παρισίοις τὸ περιοδικὸν «L'Estudiantina». Ὁ Σύλβιος Ρανιέρι ἔγραψεν ἓν κοντσέρτο διὰ μανδολῖνον καὶ ὀρχήστραν, «Ἀναμνήσεις ἐκ Βαρσοβίας» κλ. Εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον πρέπει νὰ προστεθοῦν τὰ ὀνόματα τῶν εἰδικῶν διὰ μανδολινάταν συνθετῶν: Μιλανέζι, Μελλάνα, Μποτταχιάρι, Καππελλέττι, Ἀμορόζο, τοῦ Ἕλληνος Νικολ. Λάβδα, οὗτινος ἡ μανδολινάτα ἐβραβεύθη εἰς τὸν ἐν Κρεμώνῃ διαγωνισμόν, κ. λ. Γ. Σ.

— **«Μανδολινάτα, Ἀθηναϊκή»**. Μουσικὸν σωματεῖον ἱδρυθὲν τῷ 1900 καὶ περιλαμβάνον σχολάς: μανδολίνου, κιθάρας, βιολίου, βιολοντσέλλου, κλειδοκυμβάλου, πλαγιαύλου, μονῳδίας, δραματικῆς ἀπαγγελίας, ἁρμονίας, ᾠδικῆς καὶ παιδαγωγικῆς μουσικῆς, θεωρητικῶν ἐν γένει, ἱστορίας τῆς μουσικῆς, ὀρχήστρας, μουσικῆς δωματίου καὶ χορῳδίας. Τελεῖ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ν. Λάβδα, τοῦ καὶ κυριωτέρου τῶν ἱδρυτῶν τοῦ σωματείου. Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινάτας ἐγένετο εἰς τὸν «Παρνασσὸν» τῇ 26 Μαΐου 1900.

Ἡ ὀρχήστρα τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινάτας ἐκτὸς τῶν θριαμβευτικῶν συναυλιῶν, ἃς ἔδωκε κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τοῦ 1906, εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας, τῷ 1907, ὡς καὶ ἐνώπιον τοῦ Κάϊζερ, εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀχιλλείου, τῷ 1910, ἠκούσθη καὶ ἐκτὸς τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῶν μεγάλων περιοδειῶν τῆς μανδολινάτας ἀνὰ τὸ ἐξωτερικόν. Τῷ 1907 ἔδωσε συναυλίας εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὸ Κάϊρον, τῷ 1908 δύο μεγάλας συναυλίας εἰς Σμύρνην καὶ εἶτα ἐπηκολούθησεν ἡ μεγάλη περιοδεία εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ὁ σημαντικώτερος ὅμως θρίαμβος τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινάτας ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη νίκη της εἰς τὸν διεθνῆ μουσικὸν διαγωνισμὸν τῆς Κρεμώνας, κατὰ Μάϊον τοῦ 1910. Εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἔλαβον μέρος 32 μουσικὰ σωματεῖα ὅλων τῶν χωρῶν. Μεταξὺ τούτων ἦσαν καὶ αἱ μανδολινάται τῆς Βιέννης, τῆς Ζυρίχης, τῶν Παρισίων, Μονακό, Μασσαλίας, Μιλάνου, Μαδρίτης, Φλωρεντίας, Λιβόρνου, Νεαπόλεως καὶ Τουρίνου. Ἦλθε δὲ πρώτη ἡ Ἀθηναϊκὴ Μανδολινάτα, λαβοῦσα τὸ «Μέγα βραβεῖον τιμῆς», τρία πρῶτα βραβεῖα καὶ αὐτὸ τὸ ἰδιαίτερον χρυσοῦν μετάλλιον τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκομένων ἀνέρχεται εἰς 480, ἐξ ὧν 200 μαθηταὶ καὶ 280 μαθήτριαι. Διὰ νόμου οἱ διπλωματοῦχοι καὶ πτυχιοῦχοι τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινάτας διορίζονται καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐνοργάνου μουσικῆς, εἰς τὰ διδασκαλεῖα καὶ λοιπὰ σχολεῖα τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς σημερινῆς ὀρχήστρας τῆς μανδολινάτας ἀνέρχεται εἰς 75, ὁ δὲ τῆς χορῳδίας εἰς 50. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

μανδολῖνον (τὸ) (ἰταλ. Mandolino). Ἔγχορδον ὄργανον τῆς οἰκογενείας τῶν λαούτων. Ἡ ἱστορία τοῦ μανδολίνου συγχέεται πρὸς τὸ *ταμπουρᾶ* τοῦ Κορακάν· ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν ἄλλων ἀραβικῶν, περσικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἐν γένει παρεμφερῶν ὀργάνων, καὶ ἰδίως ἡ χρησιμοποίησις τεσσάρων διπλῶν μεταλλικῶν χορδῶν, μᾶς πείθει ὅτι τὸ μανδολῖνον εἰσήχθη ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τῶν Σαρακηνῶν κατακτητῶν τῆς νοτίου χερσονήσου, ἐνῷ ἀντιθέτως τὸ μανδολῖνον τῆς Λομβαρδίας μὲ ἓξ ἁπλᾶς χορδὰς δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς προελθὸν ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ λαούτου.

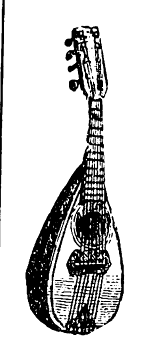

Μανδολῖνον.

Τὸ μανδολῖνον, τὸ ὀξύτερον ὄργανον τῆς ὅλης οἰκογενείας, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἑξῆς μέρη: 1) Τὸ ἠχεῖον, θολωτὸν σῶμα ἐκ ξύλου σχήματος ἀχλαδίου καὶ μεγέθους κατὰ τι μεγαλυτέρου τοῦ τοῦ λαούτου. 2) Τὴν ἠχητικὴν πλάκα, ἐκ ξύλου ὁμοίως, καλύπτουσαν τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ ἠχείου καὶ φέρουσαν κυκλοτερῆ ὀπήν. 3) Τὴν λαβήν, προσηρμοσμένην εἰς τὸ ἠχεῖον. 4) Τὴν γλῶσσαν, τεμάχιον ξύλου ἐξ ἐβένου προσηρμοσμένον ἐπὶ τῆς λαβῆς καὶ διῃρημένον διὰ λεπτῶν ἐλασμάτων ἐκ χαλκοῦ εἰς διάφορα μικρὰ διαμερίσματα, ἅτινα ἀντιπροσωπεύουν τοὺς τόνους καὶ τὰ ἡμιτόνια. 5) Τὴν κεφαλήν, προέκτασιν τῆς λαβῆς. 6) Τὸν μηχανισμόν, περιλαμβάνοντα τὰς ὀκτὼ στρόφιγγας, ἢ κλειδιά, ἀντιστοιχούσας πρὸς τὰς ὀκτὼ χορδὰς καὶ τεταγμένας ἀνὰ τέσσαρας ἐξ ἑκάστης πλευρᾶς τῆς κεφαλῆς. 7) Τὴν πλάκα, ἐξ ὀστράκου ἢ ἐβένου, προσηρμοσμένην ἐπὶ τῆς ἠχητικῆς πλακός, ἵνα προφυλάσσῃ ταύτην ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν τοῦ πλήκτρου. 8) Τὴν μαγάδα ἢ καβαλλάρην, ἐξ ἐβένου, ἐφ' ἧς στηρίζονται αἱ ὀκτὼ χορδαί, αἱ ὁποῖαι ἀφ' ἑνὸς μὲν καταλήγουν εἰς

Digitized by Google

τὰς στρόφιγγας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς μικρὰ κομβία, καλυπτόμενα καὶ ταῦτα ἀπὸ προφυλακτικὴν πλάκα, ἵνα ἀποφεύγηται ἡ ἐπαφὴ πρὸς τὰ ἐνδύματα τοῦ παίζοντος.

Τὸ μανδολῖνον ἔλαβε τὴν ὁριστικήν του μορφὴν περὶ τὸν ΙΘ' αἰῶνα, ὅτε ὁ Βινάτσια ἐμεγέθυνε τὸ σχῆμα τοῦ ὀργάνου καὶ ἐμήκυνε τὴν γλῶσσαν μέχρι τοῦ *λα* τῆς ἑβδόμης θέσεως.

Τὸ ἐπικρατῆσαν νεαπολιτανικὸν μανδολῖνον φέρει ὀκτὼ χορδάς, χορδιζομένας ἀνὰ ζεύγη ὡς ἑξῆς:

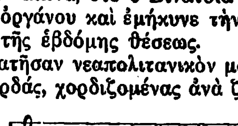

Εἶναι δηλαδὴ ἀκριβῶς τὸ χόρδισμα τοῦ βιολίου, ἐξ οὗ καὶ ἡ δυνατότης τοῦ νὰ ἐκτελῶνται ἐπὶ τοῦ μανδολίνου πλεῖστα ἔργα γεγραμμένα διὰ βιολίον.

Ἐκτὸς τοῦ μανδολίνου τῆς Νεαπόλεως, ὑπάρχει καὶ τὸ τοῦ Μιλάνου, φέρον πέντε ἢ ἓξ ζεύγη χορδῶν, χορδισμένων ὡς ἑξῆς:

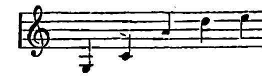

ἤ

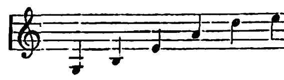

Εἷς τύπος μανδολίνου ὑπάρχει ἀκόμη ὁ τοῦ *ρωμαϊκοῦ μανδολίνου*, τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ντὲ Σάντις καὶ τοῦ Λουΐτζι Ἔμπεργκερ. Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ὀργάνῳ οἱ φθόγγοι ἀντηχοῦν κατὰ μίαν ὀγδόην ὀξυτέραν ἢ ἐν τῷ νεαπολιτανικῷ μανδολίνῳ.

Αἱ χορδαὶ τοῦ μανδολίνου κρούονται δι' εἰδικοῦ πλήκτρου ἐκ ταρταρούγας ἢ μετάλλου· ὁ τρόπος οὗτος τῆς κρούσεως προκαλεῖ τὰ ἰδιαίτερα ἐκεῖνα γνωρίσματα τοῦ ὀργάνου, δηλαδὴ τὸ τρέμολο, τὰ στακκάτι καὶ τὰ πιτσικάτι, τὰ ὁποῖα ἐπιτυχῶς δύνανται ν' ἀντικαταστήσουν τοὺς ἀντιστοίχους τρόπους ἐκτελέσεως ἐπὶ τῶν ἐγχόρδων μετὰ τόξου.

Λόγῳ τῆς ἀτελοῦς καταστάσεως εἰς ἣν εὑρίσκετο τὸ μανδολῖνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τοῦτο μετὰ δειλίας ἤρχισε χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ ἢ ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἐκ τῶν παλαιοτέρων καὶ πλέον ἐπιτυχῶν παραδειγμάτων τοιαύτης χρησιμοποιήσεως τοῦ ὀργάνου ἔχομεν τὴν σερενάταν ἀπὸ τὸν «Ζηλότυπον ἐραστὴν» τοῦ Γκρετοῦ καὶ ἰδίως τὴν περίφημον σερενάταν τοῦ «Δὸν Ζουὰν» τοῦ Μόζαρτ, ἀληθινὸν κομψοτέχνημα εἰς τὸ εἶδός της. Ὁ Βέρντι μεταχειρίζεται ἐπίσης τὸ μανδολῖνον εἰς ἀνάλογον σκηνὴν ἐν τῷ «Ὀθέλλῳ», ὁ δὲ Μάλερ εἰς «Τὸ τραγοῦδι τῆς γῆς». Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ μανδολίνου εἰς τὸ θέατρον εἶναι ἔτι συχνοτέρα ἐπ' ἐσχάτων.

Ἄξιαι ἰδιαιτέρας συστάσεως μέθοδοι διὰ μανδολῖνον εἶναι αἱ τῶν: Κοττέν, Πιετραπερτόζα, Μπαρτολοῦτσι κλπ. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Μανδόνιον /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Διάφορος ὀνομασία τῆς ἐν Καλαβρίᾳ πόλεως *Μανδυρίου*, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Ἆγις 3), ἔνθα ἐνικήθη καὶ ἐφονεύθη ὁ Ἀρχίδαμος, βασιλεὺς τῆς Σπάρτης (βλ. λ. *Μανδύριον*). Α. Θ. Σ.

μανδόρα (ἡ) /*Μουσ.*/. Ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον (βλ. λ. *μανδόλα*).

Μάνδοροι (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 6, 6) καὶ κατοικῶν παρὰ τὸ ὄρος Μάνδρον, παρ' οὗ ἔλαβε καὶ τὴν ἐπωνυμίαν, πιθανῶς ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς πρωτευούσης Μαρόκκον ἐν τῷ γαλλικῷ προτεκτοράτῳ. Α. Θ. Σ.

Μανδούβιοι (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Λαὸς τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς μετὰ ταῦτα Λουγδουνικῆς, ὅμορος τῶν Ἀρουέρνων, κατοικῶν τὴν μεταξὺ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Σηκουάνα καὶ τοῦ Ἄραρος (Saône) χώραν, τὸ τελευταῖον κέντρον τῆς ἀντιστάσεως τῶν Γαλατῶν κατὰ τοῦ Καίσαρος (*Στράβ.* IV, 191. *Πλουτάρχ. Καῖσαρ*, 27). Πόλις αὐτῶν ἀναφέρεται ἡ *Ἀλησία* (Alesia), ἡ νῦν Alise-Sainte-Reine, ἐν τῷ νομῷ Côte d' Or, 14 χλμ. ΒΑ. τῆς Semur. Α. Θ. Σ.

μάνδρα (ἡ)· τόπος περίφρακτος πρὸς σταβλισμὸν βοσκημάτων, κοιν. *μάντρα* καὶ *μαντρί* (ἤδη παρὰ Σοφοκλεῖ)· || ἡ πύελος τοῦ δακτυλίου, ὅπου προσαρμόζεται ὁ δακτυλιόλιθος· || ἐκκλ. «πνευματικὴ *μάνδρα*» τὸ μοναστήριον (βλ. καὶ *μάντρα*).

— /*Ἐκκλ.*/ *Μάνδρα*, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐν περιωρισμένῳ χώρῳ συναγελαζομένων προβάτων, ὠνομάζετο ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ τὸ μοναστήριον, ἐν ᾧ κοινοβιακῶς συνέζων μοναχοί. Ἀρχιμανδρίτην ἐκάλουν τὸν ἡγούμενον μονῆς, οὐχὶ μόνον τὸν πρεσβύτερον, ἀλλὰ καὶ τὸν διάκονον, καὶ τὸν ἁπλοῦν μοναχόν. Τοῦτο φαίνεται εἰς πρακτικὰ συνόδων τῆς ΣΤ' καὶ Ζ' κλπ. ἑκατονταετηρίδος. Μ. Ι. Γ.

Μάνδρα /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Ἀττικῆς, ἀποτελοῦσα ἴδιαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Μεγαρίδος τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κεῖται ΒΔ. τῆς Ἐλευσῖνος μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ μήκους 4 ½ χλμ. καὶ ἀπέχει τῶν Ἀθηνῶν 26 ½ χλμ. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς Δ πλευρᾶς τοῦ Θριασίου πεδίου καὶ περιβάλλεται ὑπὸ πολλῶν δασῶν καλυπτομένων κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ πευκῶν ρητίνης. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δασικὸν σταθμόν, ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παράγει οἶνον, ρητίνην, ἔλαιον, δημητριακοὺς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Κάτ. (1928) 2.768. Χ. Δ.

— **Μάνδρα** /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 467. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀγριάνη* (κάτ. 336) καὶ *Πρωτοκκλήσιον* (κάτ. 367). —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἀποτελοῦν ἴδιαν κοινότητα. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσικούρ*. —3) Χωρίον τῆς κοινότητος Θέρμου (πρῴην Κεφαλοβρύσου) τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 173. Δ. Ε. Μ.

Μανδραβέλι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Κονισκοῦ τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. (1928) 162.

Μανδράβουλος. Σάμιός τις, ὅστις ἀνευρὼν πολὺν θησαυρὸν ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Ἥραν κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος χρυσοῦν πρόβατον, κατὰ τὸ δεύτερον ἀργυροῦν καὶ κατὰ τὸ τρίτον χαλκοῦν, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία τῶν ἀρχαίων: «ἐπὶ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα», ἤτοι ἡ ὑπόθεσις βαίνει ἐπὶ τὰ χείρω. Α. Θ. Σ.

μανδραγόρας (ὁ) (Mandragora) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *στρυχνοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἀκαύλους, τοξικὰς καὶ φαρμακευτικάς. Γνωστὰ τέσσαρα εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Οἱ μανδραγόραι εἶναι κοινότατα φυτὰ παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὰ ὑπὸ πλεῖστα δημώδη ὀνόματα, ὡς *ἀρκάνθρωπος, καλανθρωπάρι, καλάνθρωπος, μανδραγοῦδα, μαντρακοῦκα* κλπ. Ἡ ρίζα τῶν φυτῶν τούτων εἶναι σαρκώδης, μεγάλη καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκης, σχιζομένη εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς κορυφῆς της ἀπόστασιν εἰς δύο ἢ τέσσαρα μέρη καὶ δίδουσα τὴν ἐντύπωσιν ἀνδρεικέλου. Ἕνεκα τούτου τὸ φυτὸν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρα *ἀνθρωπόμορφον*, σήμερον δὲ καλεῖται *ἀρκάνθρωπος*. Εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἀνατολῆς οἱ γεωργοὶ διαγλύφουσι καταλλήλως τὴν ρίζαν, ἐφ' ὅσον τὸ φυτὸν εἶναι νεαρὸν ἔτι, εἰς τρόπον ὥστε αὐτὴ ἀναπτυσσομένη βραδύτερον νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς ἀνθρωπίνην μορφήν.

Μανδραγόρας.

Ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρα εἶναι σαρκώδης καὶ ἔχει σχῆμα καὶ μέγεθος μικροῦ μήλου, δι' ὃ καὶ ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου *ἀντίμηλον* καὶ σήμερον εἴς τινα μέρη, παρ' ἡμῖν, καλεῖται *μηλοπηπονιά*. Ὁ καρπὸς οὗτος εἶναι ὑπόγλυκος καὶ ἐλαφρῶς ἀρωματικός, ἀλλ' ἐπικίνδυνος συνήθως εἰς τὴν βρῶσιν.

Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μανδραγόρας ὁ ἀουσκνέχτειος* (Mandragora Hausskneechtii). Ἀπαντᾷ εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους καὶ εἰς τὴν Κορινθίαν καὶ διακρίνεται ἐκ τῶν ἰοχρόων ἀνθέων του καὶ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς καὶ ὑποκιτρίνου καρποῦ του. *Μανδραγόρας ὁ φαρμακευτικὸς* (Mandragora officinalis), ὅστις διακρίνεται ἐκ τῶν πλατέων φύλλων του, τῶν ὑπολεύκων ἀνθέων καὶ τοῦ σφαιρικοῦ καρποῦ του. *Μανδραγόρας ὁ φθινοπωρινὸς* (Mandragora autumnalis), ὅστις διακρίνεται ἐκ τῶν στενῶν φύλλων, τῶν ἰοχρόων μεγάλων ἀνθέων καὶ τῶν φοειδῶν καρπῶν του. Ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη φύονται παρ' ἡμῖν.

— /*Λαογρ.*/ Ὁ μανδραγόρας, καλούμενος ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ *μανδραγοῦρα* καὶ *μανδραγοῦδα* ἢ *μαντρακοῦκα* ἢ *ματρακοῦκα*, κατ' εὐφημισμὸν δὲ καὶ *καλάνθρωπος* (ἐκ τοῦ ἀνθρωπομόρφου σχήματος τῆς ρίζης του), θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ σήμερον ἀκόμη ὡς προικισμένος μὲ ἐξαιρετικὰς μαγικὰς ἰδιότητας. Δὲν ἐξορύσσεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διότι συνήθως ὁ ἐξορύσσων αὐτὸν ἀποθνήσκει. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου τούτου σκάπτουν πέριξ τῆς ρίζης, ἐξάγουν τὸ χῶμα, δένουν τὸ στέλεχος διὰ σχοινίου μὲ τὸν πόδα ὄνου, ἡμιόνου ἢ κυνὸς καὶ πλήττουν τὸ ζῷον διὰ νὰ τὸ ἀναγκάσουν νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ ἐκριζώσῃ οὕτω τὸ φυτόν, τὸ ὁποῖον ἐξορυσσόμενον κλαυθμυρίζει καὶ φονεύει μυστηριωδῶς τὸ χρησιμοποιηθὲν ζῷον. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκριζώσεως ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα. Τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ μετεβλήθη εἰς θηλυκὸν ἐκ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κρατούσης δοξασίας (*Phin.* Hist Nat 25, 13 ὅτι ὑπῆρχον δύο γένη μανδραγόρου, ὁ ἄρρην, λευκὸς τὸ χρῶμα, καὶ ὁ θῆλυς, μέλας, ἢ ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς ρίζης πρὸς τὴν μορφὴν γυναικός. Ὁ κάτοχος μανδραγόρου πιστεύεται ὅτι εὐημερεῖ, αὐξανομένου τοῦ πλούτου αὐτοῦ, αὕτη δ' ἡ δοξασία εἶναι κοινὴ καὶ εἰς ἄλλους λαούς. Ἐπίσης πιστεύεται ὅτι ὁ μανδραγόρας βοηθεῖ εἰς τὸν ἔρωτα, διότι ἐξ αὐτοῦ παρασκευάζονται φίλτρα, ὅπερ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, διὸ καὶ ἡ Ἀφροδίτη ἐπεκαλεῖτο Μανδραγορῖτις. Ἀλλὰ καὶ πρὸς θεραπείαν δεινῶν νόσων θεωρεῖται χρήσιμος (κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τῆς στειρότητος γυναικῶν, κατὰ παροιμίαν δέ τινα τῆς Μανης «μανδραγοῦδα κι' ἀνανιδα κι' ἄλλο ἕνα χορταράκι, ἂν τὸ ξέραν οἱ μανάδες, δὲν ἐχάναν τὰ παιδιά τους».

Ἐκ τοῦ δημώδους ὀνόματος τοῦ μανδραγόρου ἐπλάσθη καὶ τὸ ὄνομα *Μαντρακοῦκος*, δηλοῦν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Καλλικαντζάρων. Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος τῶν Καλλικαντζάρων παρίσταται ὡς ἰθυφαλλικὸς καὶ πειράζων τὰς γυναῖκας, οἷοι συνήθως καὶ οἱ Σιληνοὶ καὶ οἱ Σάτυροι τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μύθων. Εἶναι «κουτσός, κοντόχοντρος, τραγοποδαρος, μὲ καραφλὸ κεφάλι καὶ φύση πάρα πολὺ μεγάλη. Βγαίνει τὰ δωδεκαήμερα. Τὴν ἡμέρα κρύβεται σὲ μάντρες καὶ ἔρημους τόπους καὶ κατὰ τὰ σουρουπώματα κατεβαίνει στὰ σταυροδρόμια καὶ στὰ σοκάκια γιὰ νὰ βρῇ καμμιὰ γυναικοῦλα, νὰ τὴν καβαλλικέψῃ καὶ νὰ τῆς κάνῃ χίλιω λογιῶ πειράγματα».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Γ. Πολίτου*, Παραδόσεις σ. 313, 914, 915, 916, 1328, 1329.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα τόμ. Β', σ. 63—64.—*Πολλαδίου*, Περὶ τῆς δημώδους χρήσεως τοῦ μανδραγόρα ἐν «Ἀσκληπιῷ» (1859) τ. Γ', σ. 2·9 κ.ἑξ.— *C. B. Randolph*, The Mandragora of the ancients in Folklore and Medicine ἐν «Proceedings of the American Academy of Arts and Sciences» (Boston 1905) τ. 40 σ. 485—537. —*J. Jaworski*, Die Mandragora im südrüssischen Volksglauben ἐν «Zeitschrift f. österr. Verein f. Volks.», τ. Β', σ. 353 κ. ἑξ., τ. Γ', σ. 63—64.—*Σ. Μηλιαράκης* ἐν «Ἀρχείοις τῆς ἰατρικῆς καὶ βιολογίας» (1917), σ. 1—6.

Θ. Π.

— **μανδραγόρα** *ρίζα* (Radix Mandragorae) /*Φαρμακογ.*/. Προέρχεται ἐκ τοῦ φυτοῦ μανδραγόρας ὁ φαρμακευτικός, ὅπερ φύεται εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου καὶ εἰς τὰ Ἱμαλάϊα. Ἡ ρίζα ἔχει μῆκος 0,50 — 0,90 μ. καὶ πάχος ἐνίοτε μεγαλύτερον τῶν 0,025 μ. Εἶναι κωνική, ἐν νωπῇ καταστάσει σαρκώδης, λευκωπή, ὀσμῆς ἰσχυρᾶς, ναρκωτικῆς. Ξηρὰ ἡ ρίζα εἶναι ἐρρυτιδωμένη ἐξωτερικῶς φαιὰ καὶ ἐσωτερικῶς λευκωπή. Ὁ μανδραγόρας παρουσιάζει ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς μεγάλας ὁμοιότητας πρὸς τὴν εὐθάλειαν. Ὁλόκληρον τὸ φυτὸν εἶναι δηλητηριῶδες ὡς ἐκ τῆς περιεχομένης ἐν αὐτῷ μανδραγορίνης. Ἡ ρίζα τοῦ μανδραγόρα εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ τῶν μᾶλλον φημισμένων μέσων μαγγανείας. Τὸ φυτὸν ἐχρησιμοποιεῖτο ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς καταπραϋντικόν, ὑπνωτικὸν καὶ ἀναλγητικὸν φάρμακον· ἤδη ὁ μανδραγόρας δὲν χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ θεραπευτικῇ, ὑποκατασταθεὶς διὰ τῆς εὐθαλείας. Κ. Γ. Μ.

Μάνδραι /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κειμένη ἐν τῇ Ἀβρηττηνῇ Μυσίᾳ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μακέστου ποταμοῦ. Ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου καλεῖται *Μανδρόπολις*, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνεκδ. 664, 1), ἀναφέρεται ὡς μία τῶν 30 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ἑλλησπόντου. Σήμερον καλεῖται Mendréghora. Α. Θ. Σ.

Μανδράκι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Λιβαδίων τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1928) 339. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μαντρατζίκ*.

— **Μανδράκι** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἔλασσον νησίον τῆς συστάδος τῶν *Οἰνουσσῶν* τῆς Χίου (πλάτ. 38°32' Β., μῆκ. 26°13' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khio and Gulf of Smyrna ἐν τῷ διαύλῳ Σπαλματόρι, 1 ⅛ μιλ. Α. ΝΑ τῆς νησῖδος Κύο. Σ. Ε. Λ.

— **Μανδράκι** /*Παραλ. Γεωγρ.*/.—1) Ὁ κυρίως ποτὲ λιμὴν τῆς πόλεως τῆς Ρόδου, ἀνοιγόμενος μεταξὺ τοῦ Νεοχωρίου (Borgo Nuovo κατὰ τὰς συγχρόνους ἰταλικὰς ὀνομασίας) καὶ τοῦ Ἐμπορικοῦ λιμένος (Porto Mercantile), ὃν ἐκόσμει ὁ Κολοσσός. —2) Τεχνητὸς λιμενίσκος (Mandrachio) κατὰ τὴν Β.ΒΑ. ἀκτὴν τῆς ἀκροπόλεως Κερκύρας, ὅστις κατὰ τὴν ἐπὶ ἐνετοκρατίας κατασκευήν του ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ δέκα «γαλέρας καπιτάνας» καὶ ἄλλα τινὰ ἀκόμη μικροῦ μεγέθους πλοῖα. Ἐσχηματίζετο ἐξ ἑνὸς κυματοθραύστου παραλλήλου τῇ ἀκτῇ τῆς ἀκροπόλεως, ἀφίνοντος στόμιον πρὸς Α. καὶ Δ. Ἡ ἄμυνά του ἐγίνετο κυρίως ἀπὸ τῶν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ φρουρίου δύο ὑψηλῶν προμαχώνων. Νῦν ἐν τῷ λιμενίσκῳ μόνον μικρὰ ἁλιευτικὰ ἱστιοφόρα δύνανται νὰ ὁρμίζωνται. —3) Λιμενίσκος ἐν τῷ λιμένι τῆς Βαλέττας τῆς Μάλτας, ἐν ᾧ ὡρμίζοντο οἱ γαλέραι τῶν Ἰωαννιτῶν ἱπποτῶν. Δὲν διακρίνεται πλέον λόγῳ τῶν εἰς τὴν θέσιν του κατασκευασθέντων κρηπιδωμάτων. —4) Ὅρμος τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Κρήτης (πλάτ. 35° 23' 50'' Β., μῆκ. 24° 57' 50'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ.

Digitized by Google

2536 b: Candia Eastern portion), ΝΔ. μυχὸς τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τοῦ Φόδελε. Ἐν αὐτῷ ἐκβάλλει ὁ καθ' ἅπαν τὸ ἔτος ρέων καὶ ὑπὲρ τοὺς 10 ὑδρομύλους κινῶν Φοδελιανός. Ἀνώνυμος εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην. —5) Ὅρμος τῆς Β. πλευρᾶς τῆς Ὕδρας (πλάτ 37° 20′ 45″ Β., μῆκ. 23° 29′ 15″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra bay, Spezzia and Dhokos), 1 μίλλ. Ἀν. τοῦ λιμένος τῆς πόλεως. Ἦτο πρόσκαιρον ἀγκυροβόλιον τῶν πρὸς ἐφοδιασμὸν πλοίων κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Ἐπιστέφεται ἀπὸ παλαιὸν πυροβολεῖον. —6 Ὅρμος τῆς ΒΔ ἐσχατιᾶς τῆς Νισύρου (πλάτ. 36° 36′ 40″ Β, μῆκ. 27° 09′ 50″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1898: Kos, Niseros and Piskopi islands) καὶ φερώνυμος κωμόπολις, πρωτεύουσα τῆς νήσου, ἐπέχουσα τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Νισύρου τῆς πόλεως, ἧς σῴζονται αἱ ἀρχαῖαι ὀχυρώσεις. —7) Ὅρμος κατὰ τὴν νοτίαν ἐσχατιὰν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθωνος, ἀμέσως πρὸς Β τῆς σκήτης τοῦ Τιμίου Προδρόμου, καταβαθμὸς καὶ νεώριον τῆς ἑλληνικῆς ἰδιορρύθμου ἱερᾶς μονῆς Μεγίστης Λαύρας (πλάτ. 40° 09′½ Β, μῆκ. 24° 24′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos), ἐκτισμένης 1 μίλλ. δυτικῶς τοῦ ὅρμου. —8) Ἀγκυροβόλιον δι' ἁλιευτικὰ πλοιάρια, σχηματιζόμενον κατὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Κύθνου ἐν τῷ κολπίζοντι ὅρμῳ τῆς Δρυοπίδος (Μέριχα) μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς νησῖδος Βρυοκαστράκι (πλάτ. 37°24′10″ Β., μῆκ. 24°23′30′ Ἀν., χάρτ. ἑλλην. Ὑδρογρ. ὑπηρ. 24: Ὅρμος Μέριχα, ἀγγλ. 1817: Thermia island). Σ. Ε. Λ.

Μανδράκιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Καρχηδόνος ἐν Νουμιδίᾳ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (III, 20, 3). Α. Θ. Σ.

Μανδράκκιο (Mandracchio) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Προκυμαία τοῦ λιμένος Τεργέστης, ὅπου τὸ ὑγειονομεῖον, λιμεναρχεῖον κλπ. Σ. Ε. Λ.

Μανδρανόη *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ περιφερείᾳ Γαλιαίνης τῆς ἐπαρχίας Ροδοπόλεως τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 70 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. Οἱ κάτοικοι ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν πληθυσμῶν. Ε. Ι. Χ.

Μανδρᾶς, ***Χατζῆ Γεώργιος***. Φιλικός, ἔμπορος ἐν Μυτιλήνῃ. Ἐμυήθη ὑπὸ τοῦ Γ. Π. Λεμονῆ. Φιλότουρκος ὅμως ὢν ἐπρόδωσε τὸ μυστικὸν εἰς τὸν Τοῦρκον διοικητὴν τῆς Λέσβου, ἐντεῦθεν δὲ προεκλήθησαν αἱ σφαγαὶ τοῦ Μαΐου 1821. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἐσφάγη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸν ἑπόμενον Ἀπρίλιον, μετὰ τὰς σφαγὰς τῆς Χίου. Γ. Δ. Κ.

μανδρεβιλλία (ἡ) (Mandrevilla) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀποκυανοειδῶν* ἢ *ἀποκυανιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους φυλλοβόλους καὶ ἀναρριχωμένους. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μανδρεβιλλία ἡ ἡδύοσμος* (Mandrevilla suaveolens), θάμνος λίαν κοσμητικός, ἰθαγενὴς τῆς Ἀργεντινῆς, καλλιεργούμενος πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἰδίως εἰς τὰ θερμοκήπια. Δ. Ν. Π.

Μάνδρες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 569. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἀμπάρ-κιοΐ*. Κεῖται παρὰ τὸν Γαλλικὸν ποταμόν, ἔχει κλῖμα σχετικῶς ὑγιεινόν, ὑδρεύεται δ' ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ φρεάτων. Παράγει δημητριακὰ καὶ καπνόν. Μετὰ τοῦ Κιλκὶς συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χλμ. 16). Δ. Ε. Μ.

—**Μάνδρες** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῷ διαμερίσματι Μεσαορίας τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου. Κάτ. 260. Χ. Δ.

μάνδρευμα (τό), καὶ ***μάντρεμα***· ἡ ἐνέργεια τοῦ μανδρεύω, ἡ ἔγκλεισις εἰς τὴν μάνδραν· || ἐκκλ. μάνδρα, μοναστήριον.

μανδρεύω· ἐγκλείω εἰς τὴν μάνδραν· || ἐκκλ., κλείω εἰς μοναστήριον, κάμνω τινὰ μοναχόν.

μανδρὶ (τό)· κοιν. *μαντρὶ* (βλ. λ.).

Μανδρία *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδίας τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμίσκου Χαρσόρα. Κατῳκεῖτο ὑπὸ 80 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. Οἱ κάτοικοι μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1923. Ε. Ι. Χ.

Μανδριὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς νήσου Ἰκαρίας, ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα *Ἁγίου Πολυκάρπου*. Κάτ. (1928). 61.

μανδρίζω, κοιν. *μαντρίζω*· κλείω εἰς τὸ μαντρί, μανδρεύω, αὐλίζω· || καθόλου, περικλείω, περιορίζω ἐντὸς χώρου· || περιβάλλω μὲ μανδρότοιχον, μανδρώνω.

μανδρίλλος (Mandrillus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τετραχείρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κερκοπιθηκιδῶν* (βλ. λ. *κυνοκέφαλος ὁ μανδρίλλος*).

Μανδρινὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 49. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μεγάλη Παλούκοβα*. Δ. Ε. Μ.

μάνδρισμα (τό), καὶ *μάντρισμα*· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μανδρίζω, *μάνδρωμα* (βλ. λ.).

Μανδροκλείδας. —1) Σπαρτιάτης, ὅστις, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ βασιλέως Πύρρου, ὅτε εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικήν, ἐὰν ἦτο ἄνθρωπος καὶ ὄχι θεός, διότι τοιαύτη ἦτο ἡ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν εἶχε προξενήσει τότε εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ὁ ἐπιδραμὼν κατ' αὐτῶν Πύρρος.

—2) Σπαρτιάτης, υἱὸς τοῦ Ἐκφάνους, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ Ἀγησιλάου ἔλαβε μέρος εἰς τὰ μεταρρυθμιστικὰ σχέδια τοῦ βασιλέως Ἄγιδος Δ', κληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ λόγῳ τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς τόλμης του. Εἰσηγήθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τὴν παραγραφὴν τῶν χρεῶν καὶ τὸν ἀγροτικὸν νόμον, ἕνεκα δὲ τούτου κατηγορήθη κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἐφόρων, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ νὰ τοὺς καταδιώξῃ. Ν. Α.

Μανδροκλῆς. Σάμιος ἀρχιτέκτων, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ΣΤ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὁ ἀρχιτέκτων οὗτος ἔζευξε τὸν Βόσπορον διὰ πλωτῆς γεφύρας, ἄνωθεν τῆς ὁποίας διῆλθεν ὁ Δαρεῖος μετὰ ἑβδομήκοντα μυριάδων πολεμιστῶν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του ἐναντίον τῶν Σκυθῶν, τῷ 514 π. Χ. πιθανῶς. Ὡς ὑποθέτει ὁ Ἡρόδοτος, ἡ πλωτὴ αὕτη διὰ πλοίων κατασκευασθεῖσα γέφυρα εὑρίσκετο κατὰ τὰ μέσα τοῦ Βοσπόρου καὶ μάλιστα κατὰ τὸ στενότατον αὐτοῦ σημεῖον, στηριζομένη ἐπὶ λελαξευμένων ἐντὸς βράχων θέσεων. Ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν τούτων στηριζόμενοι πολλοὶ ὑποθέτουσιν ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ ἦτο τὸ *Ἑρμαῖον* ἀκρωτήριον, ἤτοι τὸ σημερινὸν φρούριον *Ρούμελη-Χισσάρ*, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ στενότατον τῷ ὄντι σημεῖον τοῦ Βοσπόρου, ἔχον μῆκος 660 μέτρων. Τὴν εὐλογοφανῆ ὅμως ταύτην ὑπόθεσιν ἀποκλείει ὁ Fabricius, λέγων ὅτι κατὰ τὴν θέσιν ταύτην τὸ μὲν βάθος τῆς θαλάσσης εἶναι 120 μέτρων, ἡ δὲ ὁρμὴ τῶν ρευμάτων βιαιοτάτη καὶ συνεπῶς ἡ ἀγκυροβόλησις τῶν πλοίων δυσκολωτάτη, ἂν μὴ ἀδύνατος. Εἰς ἀνταμοιβὴν καὶ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐαρεσκείας αὐτοῦ, ὁ μὲν Δαρεῖος ἐδώρησεν εἰς τὸν Μανδροκλέα ἀνὰ δέκα ἐξ ὅσων πραγμάτων εἶχεν, ἤτοι δέκα πλοῖα, δέκα ἵππους, δέκα τάλαντα καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, ὁ δὲ Μανδροκλῆς, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος, ἀνέθεσεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας ἐν Σάμῳ πίνακα μετὰ ποιητικῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, ἀπεικονίζοντα τὴν διάβασιν τῶν Περσῶν ἄνωθεν τῆς πλωτῆς γεφύρας τοῦ Βοσπόρου ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ ἐπὶ θρόνου καθημένου μεγάλου βασιλέως. Ὁ Brunn χαρακτηρίζει τὸν πίνακα τοῦτον ὡς τὸν ἀρχαιότατον ὀνομαστὸν πίνακα τῆς ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς. Β. Δ. Θ.

Μάνδρον *ὄρος* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ Ἔσω Λιβύῃ, περὶ τὸ ὁποῖον κατῴκουν οἱ Μάνδροι. Α. Θ. Σ.

Μανδρόπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νοτίας Φρυγίας, ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (430, 19) καὶ ἐν τῷ «Συνεκδήμῳ» τοῦ Ἱεροκλέους ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Μάνδραι* (βλ. λ.).

Μανδρόπους *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νοτίας Φρυγίας, ἢ ἄλλως *Μανδρόπολις* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

μανδρόσκυλλον (τό), ***—σκυλλος*** (ὁ), κοιν. ***μαντρόσκυλλο*** (τό), ***—σκυλλος*** (ὁ)· σκύλλος τῆς μάντρας, ποιμενικὸς κύων, ἱκανὸς πρὸς φύλαξιν τοῦ ποιμνίου ἀπὸ ἁρπακτικῶν ζῴων ἢ κλεπτῶν.

Μανδρότοπος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παραμυθιᾶς τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Σκανδάλου. Κάτ. (1928) 132. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Στάνοβον*. Χ. Ι. Σ.

μάνδρωμα (τό), καὶ *μάντρωμα*· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μανδρώνω*, ἡ ἔγκλεισις εἰς τὴν μάνδραν.

Μάνδρων. Βασιλεὺς τῶν Βεβρύκων, λαοῦ ἀρχαίου, ὁ ὁποῖος κατῴκει τὴν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου Βιθυνίαν, καὶ πατὴρ τῆς Λαμψάκης. Ν. Α.

μανδρώνω, καὶ *μαντρώνω*· εἰσάγω, ἐγκλείω εἰς τὴν μάνδραν, μανδρίζω· || καθόλου, περικλείω, περιορίζω ἐντὸς χώρου.

μανδύας (ὁ), γεν. *—α καὶ —ου*· ἐπενδύτης ἄνευ χειρίδων || συνήθως ἐπενδύτης τῶν στρατιωτικῶν, κοιν. *μανδύα* (ἡ).

— *[Ἐγκυκλοπ.]* Ὁ μανδύας ἦτο κοινότατον εἶδος χειμερινῆς ἀμφιέσεως κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς χρόνους. Κατεσκευάζετο δὲ ἐξ ἑνιαίου τεμαχίου μαλλίνου ὑφάσματος, σχήματος περίπου ὀρθογωνίου, τὸ ὁποῖον ἐκρατεῖτο διὰ πόρπης ἐπὶ τοῦ ὤμου ἢ ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἀνεδιπλοῦτο περὶ τὸ σῶμα· πρὸς τὰ κάτω ἐκάλυπτε τοὺς πόδας μέχρι τῶν σφυρῶν, ἓν δὲ ἐκ τῶν ἄκρων αὐτοῦ, διερχόμενον συνήθως ὑπὸ τὸν δεξιὸν βραχίονα, ἀνερρίπτετο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου. Ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτου τύπου τοῦ μανδύου, χρησιμωτάτου διὰ τὴν

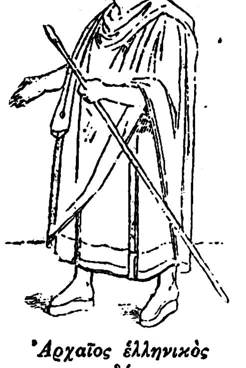

Ἀρχαῖος ἑλληνικὸς μανδύας.

προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς βροχῆς, προέκυψαν βαθμηδὸν ἄλλα πολυτελέστερα εἴδη ἐπενδυτῶν, ἄνευ χειρίδων ἐπίσης, περισσότερον ὅμως τεχνουργημένα καὶ διακόσμητα διὰ πολυχρώμων ἢ χρυσοποικίλτων παρυφῶν. Ὁ παλαιὸς ἐν τούτοις μανδύας ἐξηκολούθει νὰ παραμένῃ εἰς χρῆσιν τῶν γερόντων καὶ τῶν σοβαρῶν προσώπων, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἀντικαθίστατο μόνον διὰ τοῦ *ἱματίου*, ἐνδύματος παρεμφεροῦς πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ σχῆμα, ἀλλ' ἐξ ἐλαφροτέρου ὑφάσματος. Ἐκ τῶν ποικίλων ἄλλων ἐπενδυτῶν, οἵτινες ἀπέρρευσαν ἐκ τοῦ μανδύου, κυριώτερος ἦτο ἡ *χλαμύς*, ἄλλοτε καλύπτουσα τὰ νῶτα μόνον, μέχρι τοῦ ὕψους τῶν γονάτων, ἄλλοτε δὲ καὶ τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ σώματος. Καὶ ὑπὸ τὴν μίαν καὶ ὑπὸ τὴν ἄλλην τῶν μορφῶν τούτων, ἡ χλαμὺς ἐπέτρεπε πλειοτέραν παρ' ὅσην ὁ μανδύας ἐλευθερίαν κινήσεων, φαίνεται δὲ ὅτι ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τοὺς ἱππεῖς, τοὺς κυνηγούς, τοὺς πολεμιστὰς καὶ τοὺς ταξιδιώτας, ἀφ' ὧν διεδόθη κατόπιν καὶ ὡς ἀστικὸν ἔνδυμα. Εἰς τὴν Σπάρτην ἐφέρετο καὶ ἀπὸ προκεχωρημένης ἀκόμη ἡλικίας ἄνδρας, εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ οἱ παῖδες ἐδικαιοῦντο νὰ φοροῦν χλαμύδα ἅμα ὡς ἔφθανον εἰς ἡλικίαν ἐφήβου.

Νέοι φέροντες χλαμύδας.
[Ἀγγειογραφία.]

Παρὰ Ρωμαίοις ἐσυνηθίζοντο κατὰ τὸν χειμῶνα ἀχειρίδωτοι ἐπενδύται ἐκ σκοτεινοχρώμου μαλλίνου ὑφάσματος, προσομοιάζοντες πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν μανδύαν, βραχύτεροι ὅμως, φέροντες δὲ συνήθως καὶ ἐπικάλυμμα τῆς κεφαλῆς (κουκούλαν). Τοὺς μανδύας αὐτοὺς ποικίλων κατὰ ἐποχὰς τύπων καὶ ὀνομασιῶν (mandua, sagum, birrus, pallium, paludamentum), ἔφερον ἐν ἀρχῇ οἱ ἀγρόται καὶ οἱ πολεμισταί, ἐκ τούτων δὲ διεδόθη ἡ χρῆσίς των καὶ εἰς τὰς πόλεις. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων παρέλαβον οἱ Ρωμαῖοι βραδύτερον καὶ τὴν χλαμύδα (chlamys, lacerna) καὶ ταύτην ὡς στρατιωτικὸν ἐν ἀρχῇ ἔνδυμα. Ἡ χρῆσίς της ὅμως ἐγενικεύθη κατὰ μικρόν, ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς αὐτοκρατορίας, ὁπότε αἱ χλαμύδες κατεσκευάζοντο μακραὶ ἀπὸ ζωηρόχρωμα ὑφάσματα μεγάλης πολυτελείας καὶ διεκοσμοῦντο μὲ ἐρυθρὰς ἢ χρυσᾶς σειράδας. Ἐφοροῦντο τότε καὶ ἀπὸ γυναῖκας ἀκόμη, ἡ μορφὴ δὲ καὶ ἡ πολυτέλεια τῆς κατασκευῆς των ἀποτελεῖ ἔνδειξιν οὕτως εἰπεῖν τῆς κοινωνικῆς τάξεως τοῦ φέροντος.

Ρωμαῖος στρατιώτης φέρων ἐλαφρὸν μανδύαν (lacerna).
[Ἀνάγλυφον ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ Τραϊανοῦ.]

Καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐπίσης ἀρχαίοις λαοῖς ἡ χρῆσις τοῦ ἐνδύματος τούτου ἦτο φαίνεται πολὺ διαδεδομένη. Οἱ Καρχηδόνιοι ἔφερον μανδύας ὁμοίους περίπου πρὸς τοὺς ἑλληνικούς. Καὶ οἱ ἐπιδραμόντες δὲ κατὰ τῆς Εὐρώπης βάρβαροι περιεβάλλοντο ἓν εἶδος εὐρέος ἐπενδύτου, ἀποτελοῦντος ἐνδιάμεσόν τινα τύπον μεταξὺ τοῦ καθ' αὑτὸ μανδύου καὶ τῆς χλαμύδος.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ μανδύας ἐγένετο ἔνδυμα πολυτελείας καὶ τιμητικῆς διακρίσεως. Τὸν φέρουν οἱ βασιλεῖς, οἱ αὐλικοὶ καὶ ἄλλοι ἀξιωματοῦχοι κατὰ τὰς τελετάς, οἱ δὲ ἱππόται φοροῦν ὑπεράνω τῆς πανοπλίας των μακρὸν καὶ εὐρὺν

Digitized by Google

ἐρυθρὸν μανδύαν, συνήθως ὑπερραμμένον διὰ μηλωτῆς. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλέως δωρεὰ μανδύου πρός τινα ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ἐξαιρετικῆς τιμῆς καὶ εὐνοίας.

Ρωμαϊκοὶ στρατιωτικοὶ μανδύαι.

Ἀπὸ τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνος ὁ μανδύας ἔχει τὴν θέσιν ἐπισήμου στολῆς, τὸ δὲ χρῶμά του, τὸ σχῆμα καὶ ἡ διακόσμησίς του ἀποτελοῦν τὰ διακριτικὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ φέροντος αὐτὸν τιτλούχου. Οἱ βασιλεῖς καὶ αἱ βασίλισσαι τὸν φοροῦν μακρὸν καὶ εὐρύτατον, συρόμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐρυθρὸν συνήθως καὶ ὑπερραμμένον δι' ἑρμίνας. Οἱ δόγαι φέρουν ἐπίσης παρόμοιον μανδύαν, τοῦ ὁποίου τὸ περιλαίμιον ἀναδιπλοῦται πρὸς τὰ κάτω, καλύπτον ἐκ νέου τὴν ράχιν καὶ τὸ στῆθος. Τῶν δουκῶν ὁ μανδύας εἶναι διάστικτος ἐξ ἀνθέων καὶ οἰκοσήμων. Φέρουν δ' ἐπίσης μανδύας διαφόρων τύπων οἱ ἱερωμένοι, καθὼς καὶ οἱ δικασταὶ καὶ οἱ δικηγόροι κατὰ τὴν ὥραν τῶν συνεδριάσεων, οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀντιπροσωπειῶν τοῦ λαοῦ, τὰ μέλη διαφόρων σωματείων κατὰ τὰς τελετάς, κλ. (βλ. καὶ λ. *τήβεννος*).

Πολυτελὴς ρωμαϊκὸς μανδύας τῶν χριστιανικῶν χρόνων.
[Ἐπὶ ἀναγλύφου χρυσοῦ κυπέλλου.]

Κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν δὲν διατηροῦνται ἐν κοινῇ χρήσει ἐνδύματα τοῦ τύπου τοῦ μανδύου, ἐξαιρέσει μόνον ἑνὸς βραχέος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπινωτίου, φερομένου ἐνίοτε ὑπὸ κυνηγῶν, ταξιδιωτῶν, ἱππέων, ἁμαξηλατῶν, διανομέων κλπ. Καὶ ὡς διακριτικὰ δὲ ἀξιώματος τείνουν νὰ ἐκλείψουν ὁλοτελῶς οἱ μανδύαι. Μόνον τινὲς τῶν βασιλέων ἐξακολουθοῦσι φέροντες τούτους εἰς τελετὰς ἐξαιρετικῆς ἐπισημότητος, διατηροῦσι δ' ἐπίσης αὐτοὺς κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας οἱ ἀρχιερεῖς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας.

—Ω.

— *[Λειτουργ.]* *Μανδύας* εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς ἐπενδύτης τῶν μοναχῶν, ὅμοιος κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς φελόνιον, φθάνων σχεδὸν μέχρι τῶν ποδῶν καὶ περιδενόμενος περὶ τὸν τράχηλον καὶ ὑπεράνω τοῦ στήθους. Ἀπὸ τῆς μοναχικῆς χρήσεως διατηρήσαντες αὐτὸν καὶ οἱ ἐπίσκοποι, οἵτινες συνήθως ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν μοναχικῶν τάξεων, μετέβαλον αὐτὸν ἐνωρὶς εἰς ἄμφιον μεγαλοπρεπὲς καὶ κοσμητικόν, διὰ «ποταμῶν» κεκοσμημένον καὶ φερόμενον ἐν πανηγύρεσιν ἢ ἱεροπραξίαις, καθ' ἃς μόνον τὸ ὠμοφόριον καὶ ἐπιτραχήλιον φοροῦσι. Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρήσει ὑπὸ τῆς εἰς τὸν Γερμανὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀποδιδομένης Μυστικῆς θεωρίας (*Migne* 98, 396).

Π. Ν. Τ.

Μανδύαι τοῦ Ε' αἰῶνος.
[Δεξιά: χλαμὺς διακόσμητος, ἀποτελοῦσα ἔνδειξιν κοινωνικῆς διακρίσεως. Ἀριστερά: κοινὸς μανδύας ἁπλοῦ ἀστοῦ ἢ ὑπηρέτου.]
[Ἐκ μωσαϊκοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Sainte-Marie-Majeur.]

—*[Στρατ.]* Βλ. *χλαῖνα.*

—*[Ψυχιατρ.]* Ἐν τῇ ψυχιατρικῇ, εἴτε εἰς τὰ νοσοκομεῖα εἴτε εἰς τὰς οἰκίας ἀσκεῖται αὕτη, παρίσταται πολλάκις ἀνάγκη ὅπως ὁ ἀσθενὴς κρατῆται εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε νὰ μὴ δύναται οὔτε τοὺς ἄλλους οὔτε ἑαυτὸν νὰ κακοποιῇ. Ἰδεώδης προληπτικὸς τρόπος εἶναι νὰ κρατῆται ὑπὸ 4 νοσοκόμων (εἷς δι' ἕκαστον ἄκρον)· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι πολυδάπανον, χρησιμοποιοῦνται τὰ ἑξῆς μέσα:

1) Ὁ κοινῶς λεγόμενος *ζουρλομανδύας* (camisol de force), ὅστις ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν ὑποκάμισον κατεσκευασμένον ἐξ ὑφάσματος χονδροῦ καὶ στερεοῦ, φέροντος μακρὰς περιχειρίδας ἕως $1^1/_2$ μέτρου μήκους ἑκάστην), εἰς τὸ ἄκρον κεκλεισμένας καὶ ἀπολήγούσας εἰς βραχὺν ἱμάντα. Τὸ ὑποκάμισον τοῦτο εἶναι ἀνοικτὸν ὄπισθεν, τὰ δύο δὲ αὐτοῦ ἀνοικτὰ ἄκρα δένονται πρὸς ἄλληλα δι' ἱμάντων, διερχομένων δι' ὀπῶν κατεσκευασμένων, μὲ περιφέρειαν μεταλλίνην. Τὸν μανδύαν τοῦτον ἐπενδύεται ἀνεστραμμένον εἷς νοσοκόμος, ὅστις συλλαμβάνει διὰ τῶν χειρῶν του τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν τοῦ πάσχοντος (ἡ δεξιὰ τὴν ἀριστερὰν καὶ ἡ ἀριστερὰ τὴν δεξιάν), ἐνῷ ἕτερος νοσοκόμος ἐπαναστρέφει τὸν μανδύαν ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις κρατεῖται ἀκίνητος ὑπὸ ἑτέρων δύο νοσοκόμων. Αἱ περιχειρίδες περιστρεφόμεναι τέλος περὶ τὴν ὀσφὺν προσδένονται εἰς αὐτὴν διὰ τῶν ἱμάντων καὶ οὕτως ὁ ἀσθενὴς κρατεῖ ἀναγκαστικῶς τὰς χεῖρας πρὸ τῆς κοιλίας αὐτοῦ. Ὁ μανδύας πρέπει νὰ εἶναι εὐρύχωρος καὶ νὰ μὴ ἐφαρμόζῃ στενῶς. Χρησιμοποιεῖται ἐπὶ ἀτόμων ἐν διεγέρσει, ἀλλὰ μὴ πυρεσσόντων· διότι τοὺς πυρέσσοντας βλάπτει μέχρι θανάτου. Ἐπίσης ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐπὶ καρδιοπαθῶν, εἰς ἃ δὲ ἄτομα ἐφαρμόζεται, δέον νὰ γίνεται διακεκομμένως καὶ οὐχὶ συνεχῶς.

Μανδύαι τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων χρόνων.
[1=Μανδύας φραγκικὸς τοῦ Η' αἰῶνος. 2=Μανδύας χωρικοῦ τοῦ Ι' αἰῶνος. 3=Βασιλικὸς μανδύας τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. 4=Μανδύας Ἑνετοῦ δόγη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. 5=Ἰουδαίου (ΙΕ' αἰ.). 6=Στρατιώτου πεζοῦ (ΙΕ' αἰ.) 7=Κυρίας τῆς αὐλῆς (ΙΒ' αἰ.) 8 καὶ 9=Ἱσπανικοὶ μανδύαι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. 10=Βασιλικὸς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. 11=Βραχὺς μανδύας (ΙΣΤ' αἰ.). 12=Ἱσπανικὸς μανδύας ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνος. 13=Μανδύας κληρικοῦ δυτικῆς Ἐκκλησίας.]

2) Αἱ *περιχειρίδες* (manchettes). Αὗται κατασκευάζονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ στερεοῦ ὑφάσματος, μὲ τὸ ἓν ἄκρον κεκλεισμένον καὶ ἀπολῆγον εἰς ἱμάντα. Ἀφοῦ φορεθῶσιν αἱ περιχειρίδες, τὰ κεντρικὰ τμήματα αὐτῶν προσδένονται πρὸς ἄλληλα στερεῶς δι' ἱμάντος ἢ ζώνης πλατείας, φερομένης ὄπισθεν τῆς ὠμοπλάτης τοῦ πάσχοντος. Αἱ περιχειρίδες εἶναι μακραὶ ὡς καὶ εἰς τὸν μανδύαν καὶ δένονται περὶ τὴν ὀσφὺν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἀλλ' εὐκόλως λύουσιν αὐτοὺς οἱ πάσχοντες, διὸ εἶναι ὀλιγώτερον χρησιμοποιήσιμοι, μολονότι δὲν ἔχουσι τὰ ἐλαττώματα τοῦ μανδύου πρὸς τὸν πάσχοντα.

3) Ὁλόκληρος ἐνδυμασία ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος, ἧς ἡ περισκελὶς εἶναι συνέχεια τοῦ χιτωνίου (ὡς αἱ ἐνδυμασίαι τῶν ἐργατικῶν), αἱ δὲ περιχειρίδες εἶναι προερραμμέναι κατὰ μῆκος τῶν πλαγίων, ὥστε ὁ πάσχων ἅμα ἐνδυθῇ αὐτὴν νὰ κινῇ τὰς χεῖρας ἐλάχιστον, ὅσον ἐπιτρέπει τὸ πλάτος τῶν περιχειρίδων. Πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ κατεσκεύασαν δωμάτια μὲ τοὺς τοίχους ἐπεστρωμένους ἐκ καουτσούκ, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων κλείουν ἕνα ἀσθενῆ ἐκ τῶν ἐπικινδύνων.

Τ. Α. Ζ.

— *[Ζωολ.]* Καλεῖται *μανδύας* ἐν τῇ ζωολογίᾳ τὸ περίβλημα διαφόρων ζῴων τῆς κατωτέρας ζωολογικῆς βαθμῖδος, ὡς τῶν μαλακίων. Ἄλλως: *χιτών.*

Δ. Ν. Π.

μανδυοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φορῶν μανδύαν.

Μανδύριον (Manduria) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Καλαβρίᾳ, ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης, παρά τινα μικρὰν λίμνην. Ἐνταῦθα ἐνικήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Μεσσαπίων καὶ Λευκανῶν τῷ 338 π. Χ. ὁ Ἀρχίδαμος, βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. Ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου καλεῖται *Μανδόνιον*. Κηρυχθεῖσα κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονικὸν πόλεμον ὑπὲρ τοῦ Ἀννίβα, κατελήφθη ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τοῦ Φαβίου Μαξίμου τῷ 209 π. Χ. Σήμερον καλεῖται *Μανδούρια* (Manduria), κειμένη ἐν τῷ νομῷ Τάραντος.

Α. Θ. Σ.

Μανὲ (Manet), ***Ἐδουάρδος***. Γάλλος ζωγράφος (1832—1883). Κατ' ἀρχὰς ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Κουτύρ, εἶτα ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀντέγραψε πίνακας τοῦ Ρέμπραντ ἐν Μονάχῳ, ἐπεσκέφθη τὴν Ἰταλίαν, ἐσπούδασε καὶ ἀντέγραψε τὰ ἔργα τοῦ Τιντορέττου ἐν Βενετίᾳ, τέλος ἐγοητεύθη ἀπὸ τὴν ρωμαλέαν τέχνην τῶν μεγάλων Ἱσπανῶν διδασκάλων, ἰδίᾳ τοῦ Βελάσκεθ καὶ τοῦ Γκόγια. Πάντες οὗτοι, ὡς καὶ ὁ Γάλλος ρεαλιστὴς Κουρμπέ, ἐπέδρασαν κατ' ἴδιον τρόπον ἕκαστος ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνησύχου καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Μανέ, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ διαδραματίσῃ σημαντικώτατον ρόλον εἰς τὰς νεωτέρας καλλιτεχνικὰς ἐξελίξεις. Ἡ ἀντιπάθειά του πρὸς τὴν ξηρὰν συμβατικότητα τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ ὑπῆρξεν ἔμφυτος εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ αἱ στομφώδεις ὑπερβολαὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ δὲν τοῦ ἦσαν περισσότερον συμπαθεῖς. Εἰς τὴν μεγάλην σχολὴν τοῦ Ρέμπραντ ἔλαβεν ἀφορμὴν κατ' ἀρχὰς νὰ προσέξῃ τὴν ἀνυπολόγιστον ἐν τῇ ζωγραφικῇ δυναμικότητα τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς. Οἱ δὲ Βενετοὶ καλλιτέχναι παρέσχον εἰς αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐννοήσῃ πόσον θεμελιώδη καλλιτεχνικὴν ἀξίαν ἀποτελεῖ τὸ χρῶμα. Ἀλλ' οὐδεμία τῶν διδασκαλιῶν τούτων παρέμεινεν ἀναφομοίωτος ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ συνειδήσει τοῦ Μανέ, ὅστις, σφοδρῶς καταπολεμῶν τὴν τέχνην τῆς ἐποχῆς του, ὑπῆρξεν εἷς τῶν σημαντικωτέρων μοχλῶν, δι' ὧν ἀνετράπη ἡ τέχνη αὕτη. Εἰς τὴν θέσιν της ἐτοποθετήθη ὁ *ἰμπρεσιονισμὸς* (βλ. λ.).

Διὰ τὸν Μανὲ τὸ πρωταγωνιστοῦν στοιχεῖον ἐν τῷ πίνακι εἶναι τὸ φῶς. Ἡ ἀπόδοσις τῆς περιρρεούσης τ' ἀντικείμενα ἀτμοσφαίρας εἶναι τὸ σημαντικώτερον πρόβλημα διὰ τὸν καλλιτέχνην. Ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ λεπτολόγος ἐντέλεια τοῦ σχεδίου δὲν ἔχει τὴν ἱερὰν ἐκείνην σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἐκέκτητο παρὰ τοῖς ἀκαδημαϊκοῖς. Ἡ δ' ἀνάλυσις τῶν χρωμάτων εἰς ἐπαλλήλως τιθεμένας καὶ μὴ καταμειγνυομένας ἐπὶ τοῦ πίνακος ταινίας εἶναι τὸ προσφορώτερον μέσον πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ προμνημονευθέντος δυσχεροῦς προβλήματος. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπόψεων τούτων δημιουργεῖται τέχνη εὐκίνητος, κυμαινομένη καὶ ἀσταθής, διακρινομένη διά τινα οἱονεὶ μουσικὴν ὑποβλητικότητα, μετέχουσα τοῦ ὀνείρου καὶ τῆς πραγματικότητος καὶ ἀποδίδουσα διὰ φευγαλέων τόνων τὴν ψυχὴν τῶν πραγμάτων. Ἡ περιοχὴ τῆς μεγίστης δράσεως τῆς τέχνης ταύτης εἶναι τὸ τοπίον. Ἐν τούτοις ὁ Μανὲ δὲν ὑπῆρξε κυρίως τοπιογράφος. Τῷ 1861 ἐξέθηκεν ἔργα του διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλόν. Ἦσαν αἱ προσωπογραφίαι τῶν γονέων του καὶ ὁ «Κιθαριστὴς» (Guitarero), προὐκάλεσαν δὲ μᾶλλον

Digitized by Google

ἔκπληξιν ἢ ὀργήν. Ἰσχυροτέρα ἦτο ἡ ἐντύπωσις, ἣν παρήγαγον οἱ πίνακες «Fifre» καὶ «Γεῦμα ἐπάνω ε ς τὴν χλόην», οἵτινες ἀπεκλείσθησαν τοῦ Σαλόν. Ὡ παρατηρεῖ ὁ Κάμιλλος Μωκλαὶρ (Les maitres de l'impressionisme, σελ. 44), ὁ δεύτερος τῶν πινάκων τούτων, «ἐν ᾧ λάμπει ἕνα θαυμάσιον γυναικεῖον γυμνόν, ἐδημιούργησε σκάνδαλον, διοτι ἐνεφανίζετο ἐν αὐτῷ γυνὴ γυμνὴ μεταξὺ ἐνδεδυμένων προσώπων, πρᾶγμα, ἐν τούτοις, συχνὸν εἰς τὰ ἔργα τῶν διδασκάλων τῆς Ἀναγεννήσεως... Εἰς τὸν πίνακα αὐτὸν ἡ προσωπικότης τοῦ καλλιτέχνου ἐμφανίζεται ἐν ὅλῃ της τῇ ὡριμότητι: τὸν ἐξεπόνησε πρὶν συμπληρώσῃ τὸ τριακοστον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ὅμως ὁμοιάζει μὲ ἔργον παλαιοῦ διδασκάλου». Ἡ φήμη τοῦ Μανὲ ἀρχίζει νὰ στερεώνεται ἀπὸ τοῦ 1865 καὶ ἐντεῦθεν. Ἀντιμέτωποι πρὸς τοὺς ἐπικριτάς, πρὸς λυσσώδεις ἀντιπάλους, τάσσονται ἤδη ἐνθουσιώδεις, φανατικοὶ θαυμασταί. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων καταλέγεται καὶ ὁ Κάρολος Μπωντελαίρ. Ὁ ἀγὼν εἶναι τραχύς, ἀλλεπάλληλοι δ' ἐμφανίσεις τοῦ γονίμου ταλάντου τοῦ Μανὲ τὸν ἀναθερμαίνουν καὶ τὸν ἀνανεώνουν. Ἡ «Ὀλυμπία», πίναξ εἰκονίζων ἑταίραν ἀνακεκλιμένην γυμνήν, μαύρην δούλην φέρουσαν πρὸς αὐτὴν ἀνθοδέσμην, καὶ ἕνα μαῦρον γάτον, προκαλεῖ σφοδρότατον πάταγον. Τὸ ἔργον τοῦτο, μὲ τὸ θαυμάσιον χρῶμα, τὸ εὐρὺ σχέδιον, τὴν ἐξαίρετον ὑποβλητικότητα, ὅπερ, ἐν τούτοις, πολλοὶ τῶν κριτικῶν θεωροῦν ὡς ἓν μέτριον δημιούργημα τῆς μεγάλης τέχνης τοῦ Μανὲ καὶ ὅπερ πάντως κέκτηται ἱστορικὴν ἀξίαν διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἰμπρεσσιονισμοῦ καὶ τῆς νεωτέρας τέχνης καθόλου, προσεφέρθη εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου ὑπὸ ὁμάδος φίλων τοῦ Μανέ, τῷ δὲ 1907 μετεφέρθη εἰς τὸ Λοῦβρον, ἔνθα ἔλαβε θέσιν παρὰ τὴν «Ὀδαλίσκην» τοῦ Ἔνγκρ. Τῷ 1866 ὁ Μανὲ ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὸ Σαλὸν διὰ τῶν πινακων του «Ἄγγελοι εἰς τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ» καὶ «Ἓν ἐπεισόδιον ταυρομαχίας», ἐξ οὗ βραδύτερον ἀπέκοψε τὸν φονευθέντα ταυρομάχον καὶ τὸν παρουσίασεν ὡς αὐτοτελὲς ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ νεκρὸς ἄνθρωπος». Σύγχρονα τούτων εἶναι και τὰ ἀκόλουθα ἔργα τοῦ Μανέ: «Ἡ Λόλα ντὲ Βαλάνς», «Τὸ παιδὶ μὲ τὸ ξίφος», «Ὁ τραγῳδὸς» (προσωπογραφια τοῦ Ρουβιὲρ ὑποδυομένου τὸν Ἄμλετ), οἱ «Gitanos» καὶ ὁ «Ἰησοῦς προπηλακιζόμενος» Ἐνῷ οἱ πίνακες οὗτοι ὑπεκκαίουν τὰς ἐναντίον τοῦ Μανὲ ἐπιθέσεις, ἕτεροι ἐκπρόσωποι τοῦ ἰμπρεσσιονισμοῦ, ὁ Μονέ, ὁ Ρενουάρ, ὁ Ντεγκὰ ἐκθετουν συνεχῶς ἔργα των. Ἀλλὰ κύριος στόχος τῶν ἐναντιον τῆς νέας σχολῆς ἐπιθέσεων παραμένει πάντοτε ὁ Μανέ. Ἀποκλεισθεὶς καὶ πάλιν τοῦ Παρισινοῦ Σαλὸν ἀποφασίζει νὰ διοργανώσῃ ἰδιωτικην ἔκθεσιν τῶν πινάκων του. Συγχρόνως ἐκδιδει μανιφέστον, ἐν ᾧ μετ' ἄκρας μετριοπαθείας ἐξηγεῖ τὰς ἀπόψεις του. Τῷ 1860 παρουσιάζει τὴν προσωπογραφίαν τοῦ Αἰμιλίου Ζολά, τῷ 1869 τὸ «Μπαλκόνι», εἶτα τὸ «Γεῦμα», ἐν ᾧ εἰκονίζει τὸν ἀδελφὸν τῆς συζύγου του Λέοντα Λέενχοφφ, τῷ δὲ 1870 τὴν θαυμασίαν προσωπογραφίαν τῆς Εὔας Γκονθαλές. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ

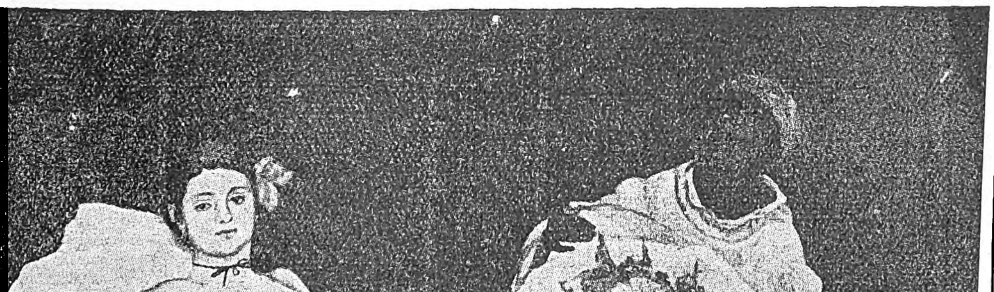

Ε. Μανέ: Ὀλυμπία.

πολέμου, εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ὀκτὼ ἐτῶν, εὑρίσκεται εἰς τὴν ὡραιοτέραν ἄνθησιν τοῦ ταλάντου του. Ἐκτελεῖ τὸν «Κῆπον», τὸν ὁποῖον ἐκθέτει τῷ 1872, τὸ «Bon bock», πίνακα ὁ ὁποῖος ἐκρίθη ἄξιος τοῦ Φρὰντς Χὰλς καὶ ὁ ὁποῖος ἐγένετο ἐνωρὶς δημοφιλέστατος, τὸν «Ἀναγνώστην».

Τῷ 1875 παρουσιάζει τὸ «Ἀρζαντέϊγ», τοπιογραφίαν ἀποτελοῦσαν ἓν εἶδος ἐκθέσεως τῶν ἀπόψεων τοῦ ἰμπρεσσιονισμοῦ. Τῷ 1877 παρουσιάζει τὴν προσωπογραφίαν τοῦ ἀοιδοῦ Φὼρ εἰς τὸν ρόλον τοῦ Ἄμλετ καὶ τὴν «Νανάν», τῷ 1878 τὴν προσωπογραφίαν τοῦ Ἀντωνίνου Προῦστ καὶ τὸ «Παρὰ τῷ πατρὶ Λατυΐλ», τῷ 1879 τὸ «Θερμοκήπιον» καὶ τὸ «Στὸ πλοῖον», τῷ 1881 τὰς προσωπογραφίας τοῦ Ροσφὸρ καὶ τοῦ Περτυϊζέ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Μανὲ τιμᾶται διὰ παρασήμου τοῦ Λεγεῶνος τῆς τιμῆς.

Ε. Μανέ: Γεῦμα ἐπάνω εἰς τὴν χλόην.

Τὸ ἔργον του συνεζητήθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τὴν ἰσχυράν του πρωτοτυπίαν καὶ τὴν μεγίστην σημασίαν τῶν καλλιτεχνικῶν ἀπόψεων, τὰς ὁποίας παρουσιάζει. Διότι ὁ Μανὲ δὲν εἶναι μόνον εἷς ἰμπρεσσιονιστὴς καλλιτέχνης. Εἶναι καὶ εἷς ρεαλιστὴς ζωγράφος, ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν φύσιν μὲ ἐνάργειαν, λαμπροτάτην αἴσθησιν τῆς κινήσεως, ἐξαισίαν ἁρμονικότητα χρώματος, εὐρύτητα σχεδίου, ὑποβλητικὴν ἐσωτερικότητα. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἀποτελοῦν ἀναμφισβήτητα ἀριστουργήματα τῆς νεωτέρας τέχνης. Ὡ ἐκπρόσωπος μιᾶς κινήσεως, ἡ ὁποία ἔσχε τόσον γόνιμα ἀποτελέσματα, ὡς διδάσκαλος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίδρασις ὑπῆρξε βαθεῖα καὶ πολυμερής, ὡς αἰσθητικὸς καὶ ὡς μάρτυς ἑνὸς ἰδεώδους, εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας φυσιογνωμίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς εὐρωπαϊκῆς τέχνης. Πλὴν τῶν ἐλαιογραφιῶν του, ὁ Μανὲ ἐξειργάσθη καὶ χαλκογραφίας καὶ σχεδιάσματα ἔτι δ' εἰκονογραφίας διὰ τὸν «Κόρακα» τοῦ Πόου τοὺς «Γάτους» τοῦ Σανφλερὺ καὶ «Τὸ ποτάμι» τοῦ Κρό. Πλὴν τῶν μνημονευθέντων ἀνωτέρω ἔργων του ἀναφέρομεν ἐνταῦθα καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁ γέρος μουσικός», «Matador», «Πλανόδιαι τραγουδίστριαι», «Μοναχὸς προσευχόμενος», «Τὸ χαμίνι», «Ἡ μουσικὴ εἰς τὸν Κεραμεικόν», «Ἱπποδρομίαι εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλώνης», «Κιθαρίστρια», «Ἱσπανικὸν μπαλέττο», «Ὁ ἄνθρωπος, ποῦ πίνει ἀψέντι», «Νύμφη ἐκπλαγεῖσα», «Ἕνας φιλόσοφος», «Ἀνθοδοχεῖον», «Νεαρὰ Ἱσπανὴ ἀνακεκλιμένη», «Καρποί», «Ψάρια», «Προσωπογραφία τοῦ Ζαχαρίου Ἀστρύκ», «Σπουδασταὶ τῆς Σαλαμάγκας». «Κουνέλι», «Ὁ καπνιστής», «Τοπίον», «Τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς», «Ἡ ἀνάπαυσις», «Ὁ σιδηρόδρομος», «Πολισινέλλ», «Le linge», «Ὁ Μπωντελαίρ», «Ὀλυμπία», «Τὸ παιδὶ μὲ τὸν σκύλλον», «Ἡ γυνὴ μὲ τὸ ριπίδιον», «Τὸ φθινόπωρον» κ.λ.π.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Camille Mauclair*, «Les états de la peinture française de 1850 à 1920» (Paris, 1921).— *Th. Duret*, Manet et son oeuvre» (Paris, 1902).—*H. von Tschudi*, «Ed. Manet» (Berlin, 1902).—*J. Meier-Graefe*, «Manet und sein Kreis» 1903).

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μανὲ - *Θεκὲλ - Φάρες* (*Βιβλ.*)· βλ. *Μανὴ - Θεκὲλ Φάρες.*

Μανέγας. Ἕλλην ἰατρός, καταγόμενος ἐξ Ἄρτης καὶ γεννηθεὶς (1777) ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Ρουμανίας, ἔνθα ἔλαβε τὸ ὄνομα Episcoposcul. Ἐσπούδασεν ἐν Βιέννῃ καὶ τῷ 1824 διωρίσθη ἰατρὸς τῆς ἀστυνομίας Βουκουρεστίου. Συνέγραψε πλείστας πραγματείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὰς ἀκολούθους: «Περὶ μέσων καὶ φαρμάκων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πανώλους» (1824), «Καθρέπτης τῆς ὑγείας καὶ ὡραιότητος τοῦ ἀνθρώπου» (1829), «Περὶ διαιτητικῆς καὶ μακροβιωτικῆς», «Περὶ μεταλλικῶν ὑδάτων τῆς μεγάλης Ρουμανίας» (1837), «Περὶ ἀλκολισμοῦ καὶ τῶν καταστροφῶν του, περὶ ἐκλύσεως ἠθῶν καὶ περὶ ἀνατροφῆς τῶν παίδων», «Γνῶθι σαυτόν, ἤτοι ἀνθρωπολογία καὶ κοσμολογία» (1843), «Πρακτικὴ οἰκογενειακὴ ἰατρική». Ο. Ρ.

— **Μανέγας, *Πέτρος*.** Ἕλλην νομικός, γεννηθεὶς ἐν Βλαχίᾳ τῷ 1782. Κατήγετο ἐξ Ἄρτης τῆς Ἠπείρου καὶ ἐσπούδασε τὰ νομικὰ εἰς Παρισίους. Τὰ πρῶτα ἔτη ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 1812 προσαρτήσεως ὑπὸ τῶν Ρώσων τῆς Βεσσαραβίας ἡ τσαρικὴ διοίκησις, ἵνα ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς κατοίκους ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν νέαν κατοχήν, διώρισεν ἐπιτροπήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνέθεσε τὴν συλλογὴν τοῦ ἐν Βεσσαραβίᾳ ἰσχύοντος τοπικοῦ δικαίου καὶ τὴν διατύπωσιν αὐτοῦ εἰς κώδικα, ὅστις θὰ ἐξηκολούθει νὰ ρυθμίζῃ τὰς εἰς τὴν προσαρτηθεῖσαν ἐπαρχίαν ἐννόμους σχέσεις. Τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς μετέσχεν ὡς μέλος καὶ ὁ Πέτρος Μανέγας, ὅστις καὶ ἐξεπόνησε σχέδιον ἀστικοῦ νόμου (οὐσιαστικοῦ καὶ δικονομικοῦ περιεχομένου) διὰ τὴν Βεσσαραβίαν (1825). Ὡς πηγαὶ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἐχρησίμευσαν κυρίως τὸ βυζαντινὸν δίκαιον καὶ δὴ ἡ Ἑξάβιβλος τοῦ Ἀρμενοπούλου παραλλήλως πρὸς τὸν γαλλικὸν ἀστικὸν κώδικα. Ὁ Μανέγας, λαβὼν τὴν ἐντολὴν νὰ συλλέξῃ καὶ κωδικοποιήσῃ τὸ ἐν Βεσσαραβίᾳ ἰσχῦον λαϊκὸν δίκαιον παρὰ τὴν Ἑξάβιβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου, φαίνεται ἐν τούτοις νὰ ἤντλησε καὶ ἐκ τοῦ ρουμανικοῦ (μὲ βυζαντινὸν δίκαιον ὡσαύτως ὡς βάσιν) κώδικος τοῦ Andronache Donici καὶ ἐκ τῆς νομοθεσίας τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ 1785 (Sobornicescul Hrisov). Π.Ι.Ζ.

Μανέθων. Αἰγύπτιος ἱστορικός, γεννηθεὶς εἰς τὴν Σεβέννυτον. Ἦτο μέγας ἀρχιερεὺς ἐν Ἡλιουπόλει καὶ ἀρχειοφύλαξ τῶν αἰγυπτιακῶν ναῶν ἐπὶ τῶν δύο πρώτων Πτολεμαίων. Διδαχθεὶς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Τιμοθέου τοῦ διερμηνέως Πτολεμαίου Α', συνέγραψεν ἑλληνιστί, διαταγῇ τούτου, χρονικὰ φαραωνικὰ ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν του ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχείων τῶν ναῶν καὶ τῶν γραπτῶν καὶ ξεστῶν μνημείων. Ἐκ τοῦ ἔργου του διεσώθησαν ἀποσπάσματα τοῦ ἱστορικοῦ κειμένου καὶ ὁ πίναξ τῶν δυναστειῶν παρέχων τοὺς βασιλεῖς ἑκάστης, τὴν κατὰ γενεὰς διάρκειάν των καὶ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας ἑκάστου μετὰ τοῦ ὀνόματός του καὶ τοῦ τοῦ πατρός του. Διεσώθησαν δὲ παρ' Εὐσεβίῳ (Χρονικά), παρὰ Ἰωσήπῳ (Κατ' Ἀπίωνος), παρὰ Συγκέλλῳ καὶ παρὰ Λέοντι τῷ Ἀφρικανῷ. Πλὴν τούτων ἔχομεν ἀρμενικὴν ἔκδοσιν καὶ λατινικὴν τοῦ Ἱερωνύμου ἀπὸ τῆς ΙΒ' δυναστείας. Παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν κειμένων τούτων, τὰ μνημεῖα καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἱερογλυφικῶν ἔδειξαν ὅτι ὁ Μανέθων ὑπῆρξεν εὐσυνείδητος ἱστορικός. Ἕτερον σύγγραμμα εἰς 6 ᾠδὰς ἐπιγραφόμενον «Ἀποτελεσμα-

Digitized by Google

τικά», περὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν ἀστέρων, κρίνεται πολὺ μεταγενέστερον τοῦ Μανέθωνος. Γ. Λ. Α.

— «Μανέθων». Ἑλληνικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ τῆς Αἰγύπτου, ἱδρυθεῖσα τῷ 1880 εἰς σχῆμα 4 ὑπὸ Δ. Μοσχονᾶ. —Π.

μανέλλα (ἡ)· ἰδιωματ., χονδρὸς κοντός, διὰ τοῦ ὁποίου στρέφεται ἡ ἄτρακτος τοῦ ἐλαιοτριβείου, πβλ. καὶ *μαναβέλλα*.

Μανέλλι (Manelli), *Φραγκῖσκος*. Ἰταλὸς μουσικός, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1595 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1670. Προωρίζετο ἀρχικῶς διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, ὅπερ καὶ ἐγκατέλειψεν ἵνα νυμφευθῇ τὴν ἀοιδὸν Μανταλένα. Ἐκ τῶν πρωτοπόρων τοῦ τότε δημιουργηθέντος μελοδράματος, ἀνεβίβασε τῷ 1630, ἐν Βολωνίᾳ, τὴν «Delia» καὶ ὀλίγον κατόπιν ἐν Βενετίᾳ τὴν «Ἀνδρομέδαν», ἐπὶ ποιήματος τοῦ Μπενεντέττο Φερράρι (1637). Κάτοχος ὡραίας φωνῆς βαρυτόνου, ἐνεφανίσθη αὐτοπροσώπως ἀπὸ σκηνῆς τῷ 1638, εἰς τὸ μελόδραμά του: «Ἡ κεραυνωθεῖσα μάγισσα». Ἡ ἐπιτυχία του ὑπῆρξε τοσαύτη, ὥστε νὰ προσληφθῇ ἀμέσως ὡς ἀοιδὸς εἰς τὸν χορὸν τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ὁ Μανέλλι ἔγραψεν ἐπίσης τὰ μελοδράματα: «Ἄδωνις καὶ Θεμιστοκλῆς» (1642, «L'Alcate» (1651), «Ὁ Ἡρακλῆς εἰς Ἐρύμανθον» (1652, «Le vicende del tempo» (1653), «Il ratto d' Europa» (1660), «La Filo», «I due giglie» (1664)· ὀκτὼ ἀκόμη μελοδράματά του ἔχουν ἀπολεσθῆ. Γ. Σ.

Μανεμπάχιος *νόμος* (manebacher Gesetz). Οὕτως ὀνομάζεται εἷς ἐκ τῶν νόμων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐμφανίζονται οἱ κρύσταλλοι τῶν ἀστρίων εἰς δίδυμον κατασκευήν. Χαρακτηριστικὸν τοῦ μανεμπαχίου νόμου εἶναι ὅτι τὸ ἐπίπεδον διδυμίας συμπίπτει πρὸς τὴν ἕδραν τοῦ τρίτου πινακοειδοῦς (001). Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐμφανίζονται ἐνίοτε καὶ διπλοῖ δίδυμοι. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἕκαστος τῶν ἐπὶ μέρους διδύμων ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κρυσταλλικὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα συνάπτονται πρὸς ἄλληλα κατὰ τὸν περικλινικὸν νόμον. Γ. Β.

Μανὲν (Manén), *Ἰωάννης ντε—*. Ἱσπανὸς συνθέτης καὶ βιολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1883 καὶ ἐγκατασταθεὶς τελευταίως ἐν Γερμανίᾳ. Ἐγένετο κυρίως γνωστὸς διὰ τῶν μελοδραμάτων «Giovanna di N poli» καὶ «Akté» (Βαρκελώνη 1903), «Der Fackeltanz» (Φραγκφούρτη (1909) κλπ. Ἐπίσης διὰ τοῦ *συμφωνικοῦ* ποιήματος «Nuova Catalonia», μιᾶς «Σουίτας» διὰ κλειδοκύμβαλον, βιολίον καὶ ὀρχήστραν κτλ. Γ. Σ.

Μανενγκούβα (Manenguba) *[Γεωγρ.]*. Ἡφαιστειογενὲς ὄρος τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς ἐν Καμεροὺν παρὰ τὰ σύνορα τῆς Νιγηρίας καὶ ΒΑ. τῶν ὀρέων Καμεροὺν. Ἡ ὑψηλοτέρα αὐτοῦ κορυφὴ φθάνει τὰ 2.400 μ. Μ. Ν. Δ.

μανέρως *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ὠνομάζετο καθ' Ἡρόδοτον (Β' 79) ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ὁ *λῖνος* (βλ.λ.), ἤτοι ᾆσμα θρηνῶδες ἐπὶ ἀώρῳ θανάτῳ, παλαίτατα ψαλλόμενον ἀνὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου. Κατά τινα παράδοσιν συνετέθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ τοῦ πρώτου ἱστορικοῦ φαραὼ Μίνα. Γ. Λ. Α.

Μάνες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Αἰμηλιανοῦ (πρῴην Γκριντάδων) τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἤδη καλούμενον *Ἀνθρακιά*. Κάτ. (1928) 140.

Μάνες (Manes), *Ἀλφρέδος*. Γερμανὸς νομικός, γεννηθεὶς τῷ 1877. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀνωτάτης ἐμπορικῆς σχολῆς τῆς Φραγκφούρτης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1925 διδάσκει ὡς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Τὸ κύριον αὐτοῦ ἔργον, ἐκ τῶν ἀρίστων συγγραμμάτων τοῦ εἴδους, εἶναι τὸ «Σύστημα ἀσφαλίσεων» (4η ἔκδ. 1924, τ. 2) Ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1903 τὸ περιοδικὸν «Δημοσιεύσεις τῆς γερμανικῆς ἑνώσεως διὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀσφαλίσεις» (μέχρι τοῦ 1927 τόμοι 47), τὸ «Λεξικὸν ἀσφαλίσεων» (2α ἔκδ. 1924) καὶ ἀπὸ τοῦ 1913 τὴν «Βιβλιοθήκην ἀσφαλίσεων». Θ. Κ.

μανὲς (ὁ)· εἶδος τουρκικοῦ ᾄσματος, ἄλλως *ἀμανές*.

— *Λαογρ.]* *Μανέδες* ἢ *ἀμανέδες* καλοῦνται τὰ ἐρωτικὰ κυρίως δίστιχα τὰ ᾀδόμενα κατὰ τὸν τουρκικὸν τρόπον. Ἐνιαχοῦ ἡ ἔννοια τῆς λέξεως ηὐρύνθη καὶ περιέλαβε πάντα τὰ δίστιχα. Παρὰ τοῖς Τούρκοις *μανὶ* ἢ *μανὲ* λέγονται τὰ μικρὰ τετράστιχα ἢ καὶ δίστιχα σπανιώτερον ᾄσματα, ἀντιστοιχοῦντα ἀκριβῶς πρὸς τὰ ἡμέτερα λιανοτράγουδα, δηλονότι τὰ δίστιχα. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ ᾆσμα τούτων παρεμβάλλονται συνήθως μακραὶ ἐπιφωνήσεις «ἀμάν», ἐκλήθησαν παρετυμολογικῶς καὶ *ἀμανέ*. Σπουδαῖον χαρακτηριστικὸν τῶν τουρκικῶν τούτων ᾀσματίων εἶναι ἡ κατὰ παραλληλισμὸν ποίησις αὐτῶν, ἥτις εἶναι συνήθης εἰς τοὺς τουρκικοὺς λαούς· προηγεῖται δηλαδὴ συνήθως εἰκὼν ἐκ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, πρὸς ἣν παραλληλίζονται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τὰ ἴδια συναισθήματα ἡ γνῶμαι, οἷον:

Τὸ κολοκύθι τὸ ψημένο ἁλάτι θέλει,
καὶ ἡ καρδιὰ ἡ δική μου κορίτσι θέλει.

Τὰ ᾀσμάτια ταῦτα εἶναι αὐτοτελῆ καὶ μεμονωμένα. Ἐν τούτοις πολλάκις συνείρονται εἰς μεγαλυτέρας ἑνότητας, ἀποτελούσας εἶδος ἐρωτικῶν συνήθως ἢ ἄλλων αἰσθηματικῶν ᾀσμάτων χαλαρῶς συνηρθρωμένων. Ἐνίοτε ἡ ἑνότης εἶναι ἐντελῶς τεχνητὴ δι' ἐξωτερικῶν στοιχείων. Οὕτω πλείονα ᾀσμάτια, τῶν ὁποίων ὡς πρῶτον σκέλος τοῦ παραλληλισμοῦ χρησιμεύει ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἄνθος, συνείρονται εἰς ἓν ὅλον ποίημα, ἀποτελοῦν, παρὰ τὴν χαλαρὰν συνάρθρωσιν, εὐδιάκριτον πάντως σύνολον.

Τὰ ἀνωτέρω χαρακτηριστικὰ τῶν ᾀσματίων τούτων δὲν εἶναι ἄγνωστα καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ *δίστιχα* βλ. λ.) κατὰ τόπους, εἶναι δὲ πολὺ πιθανὸν ὅτι εὑρισκόμεθα ἐνώπιον τουρκικῆς ἐπιδράσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Στ. Π. Κυριακίδου*, «Ἑλληνικὴ Λαογραφία» (Α' σ. 23).—*Ignaz Kunos*, «Mundarten der Osmanen» (σ. XXII κ. ἑ.). Σ. Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Μανεσάτικα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μαγαζιῶν τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 23.

Μάνεσης, *Ἀντώνιος*. Πεπαιδευμένος κληρικὸς τῆς Κερκύρας, ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, πρὸς τὸν ὁποῖον μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνωτέρων κληρικῶν τῆς νήσου ἀπευθύνεται ἐπίγραμμά τι τοῦ Νικολάου Βουλγάρεως. Ὁ Μάνεσης συνέθεσε καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ν. Βούλγαρην τῷ 1681 μακρὸν ἐλεγεῖον. Ν. Α.

— **Μάνεσης**, *Ἀριστόβουλος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, γεννηθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ (1841—1908). Προήρχετο ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν προσωπάρχης τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1881—1885 καθηγητὴς τῆς πολεμικῆς τέχνης παρὰ τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων. Συνέγραψε «Μαθήματα Τακτικῆς» καὶ ἐξέδωκε κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ «Τακτικὰ θέματα». Ν. Θ. Κ.

— **Μάνεσης**, *Γαβριήλ*. Ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀρκαδίου (βλ. *Γαβριὴλ ὁ Μάνεσης*).

— **Μάνεσης**, *Ἠλίας*. Φιλικὸς ἐκ Πελοποννήσου, ἐμπορευόμενος ἐν Ρωσίᾳ. Καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως προσφυγόντας εἰς Ὀδησσόν. Γ. Δ. Κ.

— **Μάνεσης**, *Κάρολος*. Ἐπιφανὴς Κερκυραῖος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γαλλικῆς κατοχῆς τῆς Κερκύρας (1795—1799) ὁ λαὸς πρὸς θεραπείαν τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως ἐξέλεξεν ἀντιπροσωπείαν ἐκ 64 ἀντιπροσώπων, ἥτις κληθεῖσα «ἔντιμος ἀντιπροσωπεία τῆς πόλεως, τῶν προαστείων καὶ τῶν κωμῶν τῆς νήσου Κερκύρας» ἐξέλεξε πρόεδρον αὐτῆς τὸν Κ. Μάνεσην. Ὡς τοιοῦτος ἐστάλη τῷ 1802 μετὰ τοῦ ἰατροῦ Μελίκη πρέσβυς πρὸς τὸν σουλτᾶνον Σελὴμ Γ', ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ἀναγνώρισιν ἰσοτιμίας εἰς ἁπάσας τὰς τάξεις τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Π. Θ. Σ.

Μάνεσι *[Γεωγρ.]*. — 1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 195. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Γολέμη* καὶ *Μασταραντώνη*. —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 453. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Μπούμπουκα*. —3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 357. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Δένδρα* καὶ *Μετόχι* (πρῴην *Δούσια*). —4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 466 —5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος, ἤδη *Λευκοχώρι* (βλ. λ.). Δ. Ε. Μ

μανέστρα (ἡ)· εἶδος ζυμαρικοῦ εἰς σχῆμα κόκκων κριθῆς.

— *[Οἰκοκυρ.]* Τὴν *μανέστραν* δυνάμεθα νὰ παρασκευάσωμεν κατ' οἶκον ὡς ἑξῆς: Λαμβάνομεν $1/2$ ὀκᾶν ἀλεύρι, ρίπτομεν εἰς αὐτὸ τρία αὐγὰ κτυπημένα καλῶς καὶ ἀραιωμένα μὲ γάλα, ὀλίγο ἁλάτι καὶ μιὰ κουταλιὰ βούτυρο λειωμένο. Τὸ ἀναμιγνύομεν καὶ τὸ δουλεύομεν ἀρκετά, προσθέτοντες τόσον γάλα ὅσο σηκώνει ἡ ζύμη, ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνῃ σφικτή. Τότε λαμβάνομεν εἰς τὸ ἀριστερὸ χέρι ἕνα μέρος ζύμης καὶ μὲ τὸν ἀντίχειρα καὶ τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς ἀποσπῶμεν μικρότατα τεμάχια, δίνομεν εἰς αὐτὰ μίαν στροφὴν καὶ πιέζομεν τὰ δύο ἄκρα των, οὕτως ὥστε νὰ λαμβάνουν τὸ σχῆμα κριθῆς. Τὰ ἁπλώνομεν εἰς πετσέταν καὶ τὰ ἀφίνομεν νὰ στεγνώσουν καλῶς. Δυνάμεθα νὰ κάμωμεν χρῆσιν αὐτῶν ἀμέσως ἢ καὶ ἐντὸς διαστήματος 15 ἡμερῶν.

— *[Μαγειρ.]* Βράζομεν τὴν *μανέστραν* εἰς ζωμὸν κρέατος ἢ ἐντὸς ἁλατισμένου ὕδατος. Ὅταν ψηθῇ, τὴν στραγγίζομεν καὶ τὴν σερβίρομεν εἰς στρώσεις μὲ τυρὶ τριμμένο καὶ τὴν περιχύνομεν μὲ καυτὸ βούτυρο ἢ καὶ μὲ σάλτσα ντομάτα. Μ. ΑΡ.

Μανέστρης, ἢ *Μαναστρᾶς*. Κομᾶνος στρατηγὸς τοῦ τσάρου τῶν Βουλγάρων Ἰωάννου Ἀσὰν Α', εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται ἡ δολοφονία τοῦ ἡγεμόνος τούτου, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης (1207). —Ο

Μανέτας, *Θεόδωρος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1881. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον τῶν Εὐελπίδων, ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου 1910 μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1912 ἐτελειοποίησε τὰς σπουδάς του ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα παρηκολούθησεν ἀρχικῶς τὰ μαθήματα τῆς ἱππευτικῆς σχολῆς τοῦ Σωμύρ, καὶ μετὰ ὑπηρεσίαν εἰς ἔφιππον μοῖραν πυροβολικοῦ μεραρχίας ἱππικοῦ, τὰ μαθήματα τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου γυμναστικῆς τῆς Joinville. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ ἀρχικῶς, τοῦ λοχαγοῦ κατόπιν, ὑπηρέτησε συνεχῶς ὡς διοικητὴς πεδινῆς πυροβολαρχίας παρὰ τῇ 3ῃ μεραρχίᾳ. Τῷ 1916 προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἄμυναν τῆς Θεσσαλονίκης καί, προαχθεὶς τότε εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς πρώτης ὀργανωθείσης μοίρας πεδινοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀμύνης, μεθ' ἧς συμμετέσχεν ἀμέσως τῶν ἐπιχειρήσεων. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1917 διετέλεσεν ἐπὶ μικρόν τι χρονικὸν διάστημα ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου, κατόπιν δέ, τῷ 1918, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διωρίσθη προσωπάρχης τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Κατὰ τὴν μετὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου 1920 ἐποχὴν παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος. Ἀνακληθεὶς εἰς τὴν ἐνέργειαν μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν καὶ προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον, διῴκησε διαδοχικῶς τὴν 6ην μεραρχίαν καὶ εἶτα τὴν 1ην, κατὰ δὲ τὸν Μάϊον 1924 διωρίσθη ἐπιθεωρητὴς τοῦ πυροβολικοῦ. Ἀφοῦ ἐπί τινα χρόνον, τῷ 1925, παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος, ἀνεκλήθη κατόπιν εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ ὑπηρέτησεν ὡς διοικητὴς τῆς 7ης μεραρχίας, εἶτα τοῦ 3ου σώματος στρατοῦ καὶ κατόπιν ἐπιθεωρητὴς τοῦ πυροβολικοῦ. Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1928 μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1929 διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Φέρει νῦν (1931) τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου καὶ τυγχάνει διοικητὴς τοῦ 2ου σώματος στρατοῦ. Ν. Θ. Κ.

— **Μανέτας**, *Ἰωάννης*. Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1878. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του εἰς Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν. Διεδέχθη τῷ 1908 εἰς τὴν πολιτικὴν τὸν πανέρα του *Παναγιώτην Μανέταν*, τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς Ἀρκαδίας. Ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας εἰς τὴν κυβέρνησιν Μιχαλακοπούλου τὴν 9 Μαρτίου 1925 καὶ ἐξελέγη εἶτα γερουσιαστής. Θ. Β.

— **Μανέτας**, *Κωνσταντῖνος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, ἀδελφὸς τοῦ *Θεοδώρου Μανέτα*, γεννηθεὶς τῷ 1879. Προήρχετο ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ τῷ 1911, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, διωρίσθη ὑπασπιστὴς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Ἑλλάδι γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς στρατηγοῦ Εὔντού. Συμμετέσχεν ἀμφοτέρων τῶν Βαλκανικῶν πολέμων 1912—1913 ὡς διοικητὴς λόχου ἀρχικῶς, τάγματος κατόπιν, τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Κιλκίς. Τῷ 1916 προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἄμυναν τῆς Θεσσαλονίκης, προαχθεὶς δὲ τότε εἰς ἀντισυνταγματάρχην διῴκησεν ἓν τῶν πρώτων συγκροτηθέντων συνταγμάτων πεζικοῦ τῆς μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, μεθ' οὗ συμμετέσχεν ἁπασῶν τῶν ἐν τῷ βαλκανικῷ θεάτρῳ ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τοῦ 1916 μέχρι τοῦ 1918, προαχθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἰς συνταγματάρχην. Ἐπικειμένης τῆς ἐκστρατείας τῆς Οὐκρανίας (1919), ἐτοποθετήθη ὡς ἀρχηγὸς πεζικοῦ τῆς 13ης μεραρχίας, καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχε τῶν ἐν Οὐκρανίᾳ ἐπιχειρήσεων, διατελέσας μάλιστα ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον διοικητὴς μεικτοῦ ἀποσπάσματος. Μετὰ τὴν κατὰ τὸ θέρος 1919 μεταφορὰν τῆς 13ης μεραρχίας εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ταύτης, προαχθεὶς συγχρόνως εἰς ὑποστράτηγον, καὶ μετὰ ταύτης συμμετέσχε διαφόρων ἐπιχειρήσεων πρὸς Ἀξάρι, πρὸς Φιλαδέλφειαν, πρὸς Οὐσὰκ κτλ. Κατὰ τὴν μετὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου 1920 ἐποχὴν παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος. Ἀνακληθεὶς εἰς τὴν ἐνέργειαν, μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφήν, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ἑνὸς τῶν σωμάτων στρατοῦ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἕβρου. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1923 διετέλεσεν ἐπὶ μικρόν τι διάστημα ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Τῷ 1924 ἀπεστάλη εἰς Γαλλίαν ὡς ἐπόπτης τῶν αὐτόθι ἐκπαιδευομένων τότε ἀξιωματικῶν καὶ συγχρόνως ὡς στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Παρισίοις ἑλληνικῆς πρεσβείας. Ἀπὸ τοῦ 1925 ὑπηρέτησε διαρκῶς ὡς διοικητὴς σώματος στρατοῦ, σήμερον δὲ (1931) τυγχάνει διοικητὴς τοῦ Α' σώματος στρατοῦ. Ν. Θ. Κ.

Digitized by Google

— **Μανέτας, *Παναγιώτης***. Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Τριπόλει τῷ 1838 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1908. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις νομικά, ἤρξατο δὲ πολιτευόμενος. Τῷ 1886 μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Χαριλάου Τρικούπη ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, παρῃτήθη δὲ τῷ 1890. Ἐξηκολούθησεν εἶτα πολιτευόμενος μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐκλεγόμενος βουλευτὴς Ἀρκαδίας. Θ. Β.

Μανετέϊκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κάτω Ἀχαΐας τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 129.

μανεττία (ἡ) (Manettia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ρουβιδοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀντίθετα, ἐπιμήκη καὶ ἄνθη σωληνοειδῆ, ἐπιμήκη, κατὰ καταληκτικὸν κῦμα διατεταγμένα. Τὸ γένος περιλαμβάνει 30 περίπου εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Μανζὰκ (οἱ). Φυλὴ μαύρων τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς, ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 800,000 ψυχῶν καὶ κατοικοῦσα τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μανσόα καὶ Κατσέο περιοχὴν καὶ τὰς γειτονικὰς παραλίους νήσους τῆς Πορτογαλικῆς Γουϊνέας. Διακρίνονται διὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ φιλοξενίαν των. Εἶναι ἐξαίρετοι τεχνῖται καὶ ναυτικοὶ καὶ ζοῦν φεουδαρχικῶς. Αἱ οἰκίαι των περιβάλλονται ὑπὸ τειχῶν καὶ ἔχουν τὸ ἔθιμον νὰ καπνίζουν καὶ νὰ διατηροῦν τὰ σώματα τῶν νεκρῶν των. Συνηθίζουν ἐπίσης ν' ἀναρτῶσιν ἐπὶ τῶν φερέτρων κώδωνας καὶ μικρὰ ὀρειχάλκινα κάτοπτρα. Μ. Ν. Δ.

Μανζὲν (Mangin), ***Κάρολος***. Γάλλος ἀξιωματικὸς (1866—1925). Προήρχετο ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τοῦ Σαὶν-Σὺρ καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Ἅπασαν τὴν σταδιοδρομίαν του, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ μέχρι τοῦ τοῦ συνταγματάρχου, ἐξετέλεσεν εἰς τὰς ἀποικίας, ὑπηρετήσας εἰς Σενεγάλην, εἰς Σουδάν, εἰς Κογκό, εἰς Τογκῖνον, ἔνθα τῷ 1900, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, ἐχρησίμευσεν ὡς ὀργανωτὴς αὐτοῦ. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1905—1910 ὑπηρέτησεν εἰς τὴν δυτικὴν Ἀφρικήν, ὁπότε ἠσχολήθη εἰς τὴν συγκρότησιν στρατευμάτων ἐξ ἰθαγενῶν, διατελέσας ὁ πρῶτος ὀργανωτὴς τοιούτων στρατευμάτων μελλόντων νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὄχι μόνον ἐν ταῖς ἀποικίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ Προαχθεὶς τῷ 1910 εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἀπεστάλη εἰς Μαρόκκον μετὰ στρατευμάτων ἐκ Μαύρων, καὶ κατήγαγεν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Λυωτὲ λαμπροτάτας ἐπιτυχίας. Τῷ 1913 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ διωρίσθη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἀμύνης τῶν ἀποικιῶν. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου διῴκει ταξιαρχίαν πεζικοῦ, ἀφοῦ δὲ κατόπιν διῴκησε διαδοχικῶς τὴν 5ην μεραρχίαν (Σεπτέμβριος 1914—Ἰούνιος 1916), προαχθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἰς ἀντιστράτηγον, καὶ τὸ 2ον σῶμα στρατοῦ μέχρι τοῦ τέλους 1916, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς 6ης στρατιᾶς. Ἀλλά, μετὰ τὰς κατ' Ἀπρίλιον 1917 γαλλικὰς ἀποτυχίας εἰς τὸν Aisne, καὶ δὴ πρὸ τοῦ Moulin de Laffaux, κατηγορήθη ὡς ἔχων δῆθεν πολλὰς ἀπωλείας καὶ τότε τῷ ἀφῃρέθη ἡ διοίκησις καὶ ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα, παραμείνας ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1917. ὁπότε ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐτοποθετήθη ἀρχικῶς διοικητὴς τοῦ 9ου σώματος στρατοῦ. καὶ ἀπὸ τοῦ θέρους 1918 διοικητὴς τῆς 10ης στρατιᾶς, μεθ' ἧς ἔδρασεν ἐπιτυχέστατα μέχρι τῆς ἀνακωχῆς. Τῷ 1919, ἑδρεύων μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατευμάτων εἰς Μαγεντίαν, διεφώνησε πρὸς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν ἐπὶ πολιτικοῦ τινος ζητήματος, δι' ὃ ἀνεκλήθη καὶ ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα, ἀλλ' ὀλίγον βραδύτερον, τῷ 1920, διωρίσθη μέλος τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ συμβουλίου καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἀποικιακῶν στρατευμάτων. Τῷ 1921 ἀντεπροσώπευσε τὴν Γαλλίαν παρὰ ταῖς δημοκρατίαις τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Συνέγραψε: «La force noire» (1910), «Comment finit la guerre» (1920). Ν. Θ. Κ.

Μανζικέρτ, ἢ ***Ματζικιέρτ*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις καὶ φρούριον τῆς Ἀν. Ἀρμενίας, κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς λίμνης τοῦ Βάν, ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ, πολλάκις ἀναφερομένη εἰς τοὺς μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Τούρκων πολέμους. Καταληφθεῖσα τῷ 1071 ὑπὸ τοῦ Ἄλπ-Ἀρσλάν, ἀνακατελήφθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ρωμανοῦ Δ' τοῦ Διογένους. Ἐπελθόντος ὅμως τοῦ Ἄλπ-Ἀρσλὰν μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, συνεκροτήθη παρ' αὐτὴν ἀποφασιστικὴ μάχη ἐπὶ διήμερον, καθ' ἣν τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα ἐνικήθησαν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τραυματισθεὶς ᾐχμαλωτίσθη. Σήμερον καλεῖται *Μαλασκέρτ*. Α. Θ. Σ.

Μανζὸ (Mangeot), ***Ἐδουάρδος-Ἰωσήφ***. Γάλλος κατασκευαστὴς κλειδοκυμβάλων (1834—1898). Μεταξὺ ἄλλων παρουσίασεν εἰς τὴν Ἔκθεσιν τῶν Παρισίων τοῦ 1878 ἓν κλειδοκύμβαλον μὲ δύο πληκτροφόρα, ἐξ ὧν τὸ δεύτερον εὑρίσκετο ὑπεράνωθεν τοῦ πρώτου καὶ μὲ τὰ πλῆκτρα κατ' ἀντίστροφον σειρὰν πρὸς τὰ τοῦ πρώτου. Ὁ Μανζὸ ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Μουσικὸς κόσμος», ἐκδιδομένου μέχρι σήμερον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ υἱοῦ του *Ἀνδρέου*. Γ. Σ.

Μανζοὺρ *ἐφφέντης Ἰβραήμ*. Γάλλος στρατιωτικὸς ἐκ Στρασβούργου, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1776 Ἀφωσιωμένος εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Βουρβώνων, κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου καὶ κατέφυγεν εἰς Τουρκίαν, ἔνθα γενόμενος ἐξωμότης ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ ἐν Βιέννῃ πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας. Μετέσχε πολλῶν πολεμικῶν ἐνεργειῶν τῶν Τούρκων καὶ ἰδίως τῆς ἁλώσεως τοῦ Βελιγραδίου ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν πασᾶν καὶ τῆς ὁριστικῆς καταπνίξεως τῆς πολυετοῦς σερβικῆς ἐπαναστάσεως. Μετὰ μυρίας περιπετείας κατήντησεν εἰς Ἰωάννινα, ὅπου ὑπηρέτησεν ὡς ὀργανωτὴς τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Τεπελενλῆ. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος Α' συνέγραψεν ὑπὸ τὸ τουρκικόν του ὄνομα «Mémoires sur la Grèce et l'Albanie pendant le gouvernement d'Ali pacha» (1828). Τὸ βιβλίον του, εἰς ὃ προτάσσεται ἡ ἀφήγησις τῶν περιπετειῶν τοῦ συγγραφέως, εἶναι μία τῶν ἀξιολογωτέρων πηγῶν διὰ τὴν γνῶσιν τῆς τότε διεθνοῦς πολιτικῆς καταστάσεως, τῆς διαίτης τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων καὶ ἐξαιρέτως τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Γ. Λ. Α.

μάνζυ (mangy) *[Ἰατρ.]*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζεται νόσος ἐνδημικὴ τῶν θερμῶν χωρῶν, ἀπαντῶσα ἰδίως ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων τῆς Μαδαγασκάρης· χαρακτηρίζεται δ' αὕτη ὑπὸ χρονίας παρωτιδίτιδος γενικῶς ἀμφοτεροπλεύρου τὴν ἐμφάνισιν, μὴ παρακολουθουμένης δὲ οὔτε ὑπὸ ἄλγους. οὔτε ὑπὸ φλεγμονώδους ἀντιδράσεως. Ἡ σχέσις δὲ ταύτης πρὸς τὸν ἀδένα τῆς παρωτίδος εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν σχέσιν τῆς βρογχοκήλης πρὸς τὸν θυρεοειδῆ ἀδένα. Μ. Ν. Κ.

Μάνη. Ἡ νοτιοδυτικὴ χερσόνησος τῆς *Λακωνικῆς*, ἡ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ Ταϋγέτου, τοῦ Ταλετοῦ τῶν ἀρχαίων (κοινῶς Ἅϊ-Λιᾶ) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου (κοινῶς Κάβο-Ματαπᾶ), εἰς τὸ ὁποῖον καταλήγει ἐν εἴδει ὀξέος βέλους ἡ νοτία ὀροσειρὰ τοῦ Γίγαντος τῆς Λακωνικῆς (Ταϋγέτου). Ἡ χώρα αὕτη περιλαμβάνει σήμερον τὰς τέως ἐπαρχίας *Οἰτύλου* καὶ *Γυθείου*, αἵτινες πρό τινων ἐτῶν συναπετέλουν τὸν νομὸν Λακωνικῆς.

— [ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ταϋγέτου ἁπλουμένη αὕτη χώρα ἔχει ἔκτασιν κατὰ μῆκος μὲν (ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον) 70 περίπου χιλιομέτρων, κατὰ μέσον δὲ πλάτος (ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς) 28 χιλιομέτρων περίπου. ὅρια δὲ (σήμερον) πρὸς Β τὴν Λακεδαίμονα καὶ Μεσσηνίαν, πρὸς Δ τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον (κόλπον τῆς Κορώνης παλαιότερον καλούμενον), πρὸς Ν. τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ πρὸς Α. τὸν Λακωνικὸν κόλπον (παλαιότερον τῆς Κολοκυνθίας καλούμενον). Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους τῆς Μάνης μὲ τὰ γυμνὰ καὶ ἀπόκρημνα βουνά της καὶ τὰς βραχώδεις, ἡμιβρώτους καὶ ἐσκαμμένας ὑπὸ τῶν κυμάτων ἀκτάς της παρέχει τὸ θέαμα χώρας ἀγρίας καὶ ἐρήμου. Τὰ παράλιά της μακρόθεν φαίνονται ἀπροσπέλαστα. τὰ δὲ ὀλίγα ἐπὶ τῶν γυμνῶν ράχεών της χωρία κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν ἀετοφωλεῶν. Ἀπὸ τοὺς κατοίκους μιᾶς χώρας τοιαύτης φύσεως ἀναμένονται ἤθη ὄχι ἥμερα. Καὶ τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἤθη τῶν Μανιατῶν κατὰ τὰς χρονικὰς περιόδους, κατὰ τὰς ὁποίας δὲν ἐφώτιζε τὴν χώραν των τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ. Φαίνεται μάλιστα ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης τοιαύτην εἶχον ἀντίληψιν περὶ τῆς ἀγριότητος τῆς φύσεως τῆς χώρας των καὶ τῆς ἀγριότητος τῶν ἐθίμων των ὅταν ὠνόμαζον *Κακοβούνια* τὰ βουνὰ τοῦ νοτιωτάτου τμήματος τῆς Μάνης (τὴν Μέσα Μάνην), χωριζόμενα τῶν ἄλλων διὰ βαθυτάτης φάραγγος, ἄνωθεν, τῆς ὁποίας ὀρθοῦται τὸ ὀροπέδιον *Κελεφᾶς* καὶ *Κακαβούλια* τοὺς κατοικοῦντας τὰς ράχεις αὐτῶν. Τὴν ἀγρίαν ὅμως ταύτην μορφὴν τῆς χώρας βλέπει ὁ παραπλέων αὐτὴν θεατὴς γλυκαινομένην ἐφ' ὅσον προχωρεῖ τὸ πλοῖον ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν. Τὸ βλέμμα του ἀναπαύεται ἐνιαχοῦ εἰς ὀάσεις δασῶν ἐξ ἐλαιῶν καὶ βαλανιδεῶν καὶ κατὰ τὰ ὅρια μάλιστα τῆς Μεσσηνίας, εἰς τὰ ἐπὶ τῶν προπόδων τῶν ἀντηρίδων τοῦ Ταϋγέτου ἐκτισμένα χωρία τοῦ τέως δήμου Ἀβίας, ὡς καὶ τὰ βορειοανατολικὰ κράσπεδά της (παρὰ τὸ Γύθειον), ἀπολαύει τὸ θέαμα ζωηρᾶς καὶ ποικίλης βλαστήσεως ἐξ ἐλαιῶν, συκεῶν, ἑσπεριδοειδῶν καὶ ἀμπέλων καὶ σταφιδαμπέλων. Τὴν Μάνην κατατέμνει ἓν πολυκόρυφον ὄρος, ὁ *Ταΰγετος (Πενταδάκτυλον)*, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφογραμμὴ εἶναι καὶ τὸ ὅριον τῆς ἀνατολικῆς ἢ προσηλιακῆς Μάνης (τῆς ἐπαρχίας Γυθείου) καὶ τῆς δυτικῆς ἢ ἀποσκιαδερῆς (τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου), διασχίζουσι δὲ οἱ ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς αὐτοῦ κατερχόμενοι χείμαρροι. Τῶν κορυφῶν τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Ταϋγέτου κυριώτεραι εἶναι, ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, αἱ ἑξῆς: *Μπουρολίβα* ἢ *βουνὸ τῆς Σέλιτσας* (τὸ ἀρχαῖον *Καλάθιον*), ἡ *Μαυροβοῦνα*, παρὰ τὸ μαγευτικὸν δάσος τῆς Βασιλικῆς, ὁ *Ἅγιος Σωτήρ*, ἡ *Ἀνάληψις* καὶ τὸ *Κάστρο τῶν Μελιγγῶν* ἄνωθεν τοῦ Ζυγοῦ (τῶν χωρίων τοῦ δήμου Λεύκτρου), ἡ *Ἀνίνα*, ἄνωθεν τῆς Κοτσατίνας (χωρίου τοῦ δήμου Φελλίας), ὁ *Μπροτᾶς*, ἄνωθεν τῆς ἡρωϊκῆς Καστάνιας, καὶ παρὰ τὴν μονὴν τῆς Γιατρίσσης, ὁ *Ἅγιος Νίκων*, ἄνωθεν τοῦ χωρίου Πολιάνας, ὁ *Προφήτης Ἠλίας*, ἄνωθεν τῆς Λαγκάδας, ἡ *Ζήζιαλη*, ἄνωθεν τοῦ ἱστορικοῦ χωρίου Πολυαράβου, ὁ *Σαγγιᾶς*, ἄνωθεν τοῦ Πύργου τοῦ Δηροῦ, ἱστορικῆς ἐπίσης τοποθεσίας, τὰ *Ἀραβίκια* καὶ τὸ *Κακοβούνι*, ἡ νοτιωτάτη πασῶν. (Ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων εἶναι γνωστὰ τὰ ὀνόματα τοῦ προρρηθέντος βουνοῦ *Καλαθίου*, τοῦ ὑπερκειμένου τοῦ Γυθείου βουνοῦ, ὅπερ ἐκαλεῖτο *Λαρύσιον* — σήμερον καλεῖται *Κούμαρος* — τὰ ὀνόματα τῶν παρὰ τὴν ἀρχαίαν Λᾶν βουνῶν, *Ἀσίας*, *Ἰλίου* καὶ *Κνακαδίου*, καὶ τὸ τοῦ ὑπεράνω τῆς ἀρχαίας Τευθρώνης, ὅπερ ἐκαλεῖτο *Ὕψοι*, καὶ ἄλλων τινῶν). Τῶν δὲ χειμάρρων, τὸ *ποτάμι τῆς Σελίνιτσας* ἢ *Ἀρδέλης* καὶ τὸ *ποτάμι τῆς Μπαρδούνιας* ἢ *Πλατὺ ποτάμι* (ὁ ἀρχαῖος *Σμῆνος*) κατὰ τὰ ἀνατολικὰ ὅρια τῆς Μάνης καὶ τὸ *Στενὸ ποτάμι* (ὁ ἀρχαῖος *Σκύρας*), ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μάνῃ καὶ τὰ τρία, καὶ τὸ *ποτάμι τοῦ Ἁλμυροῦ* (εἰς τὰ ὅρια τῆς Μεσσηνίας), ὁ *Σάνταβας* ἢ *Ἄβουρος*, ὁ *Βυρός*, τὸ *Λαγκάδι τοῦ Φονέα*, ὁ *Παστροβᾶς*, ὁ *Δράκος*, τὸ *ποτάμι τῆς Μηλιᾶς (Παμισός)*, τὸ *Βαθὺ Λαγκάδι*, τὸ *Λαγκάδι τοῦ Κελεφᾶ*, τὸ *Λαγκάδι τοῦ Δηροῦ* καὶ τὸ *Λαγκάδι τῆς Ἄρτσας* ἐν τῇ δυτικῇ Μάνῃ. Ὅπως δὲ εἶναι πολύμορφος, μὲ τὰς πολλὰς βουνοσειράς της, εἰς τὸ ἐσωτερικόν της ἡ Μάνη, οὕτω πολύμορφος εἶναι καὶ κατὰ τὰς ἀκτάς της, εἰς τὰς ὁποίας σχηματίζονται πλῆθος ὅρμων καὶ πλῆθος ἀκρωτηρίων. Τῶν ὅρμων κυριώτεροι εἶναι ἐν μὲν τῇ ἀνατολικῇ Μάνῃ καὶ τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ, ὁ τοῦ *Γυθείου* (ἄριστος νῦν τεχνητὸς λιμήν), τοῦ *Μαραθονησίου* παλαιότερον καλούμενος, τοῦ *Ἀγερανοῦ* (ἢ *Βαθύ*), τοῦ *Σωσταρίου*, τοῦ *Κότρωνος* (*Κολοκυνθίας*), τοῦ *Πόρτο-κάγιο* (ἄριστος φυσικὸς λιμὴν) καὶ οἱ *Στέρνες* (ἴσως ὁ ἀρχαῖος λιμὴν *Ψαμαθοῦς*), ἐν δὲ τῇ δυτικῇ (ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου καὶ ἑξῆς) καὶ τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ ὁ τοῦ *Μαρμαριοῦ*, τοῦ *Γέρο-Λιμένος*, τοῦ *Μεζάπου*, τῆς *Ἄρτσας*, τοῦ *Σπαθάρη*, τοῦ *Δηροῦ*, τοῦ *Λιμενίου* καὶ *Τσίπας*, τῆς *Τραχήλας*, ὁ ὅρμος *Πλατὺ Χελιδόνι*, τοῦ *Ἁγίου Δημητρίου*, τῆς *Σελινίτσης*, τῆς *Στούπας*, τῆς *Καρδαμύλης*, τῶν *Κυτριῶν* καὶ τῆς *Παλιοχώρας*. Τῶν δὲ ἀκρωτηρίων ἐν τῷ Λακωνικῷ μὲν κόλπῳ τὸ *Μαυροβούνι*, ἡ *Παγανέα*, ἡ *Παναγία* (*Ἁγιά*) καὶ ὁ *Σταυρὸς (Σταυρί)*, καὶ τὸ χωρίζον τὸν Λακωνικὸν ἀπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου *Ταίναρον (Καβο-Ματαπᾶς)*, ἐν δὲ τῷ Μεσσηνιακῷ ἡ *Κηποῦλα*, τὸ *Κάβο-Γρόσο* (αἱ ἀρχαῖαι *Θυρίδες*), τὸ *Τηγάνι*, ὁ *Δηρός*, τὸ *Σκοινί*, τὸ *Πλατὺ Χελιδόνι*, ἡ *Γλῶσσα τῆς Σελινίτσης*, ἡ *Γλῶσσα τῆς Στούπας*, τὸ *Ἀρκούδι* καὶ ὁ *Βελονᾶς* ἢ *Μύτικας* ἢ *Κεφάλια*.

Ἐκ τῶν νησίδων ἄξιαι μνείας εἶναι ἡ *Κρανάη* καὶ ἡ *Πέφνος*. Πόλεις εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Λακωνικῆς κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦσαν ὁ *Λᾶς* (ὅπου τὸ φραγκικὸν κάστρον τοῦ *Πασσαβᾶ*), ἡ πολυτρήρων *Μέση* (παρὰ τὴν σημερινὴν *Κίτταν* ἴσως), ὁ *Οἴτυλος*, ἡ *Καρδαμύλη*, ἡ *Ἐνόπη* καὶ ἡ *Ἱρὴ* (αἵτινες μνημονεύονται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου Ἰλ. 582 κἑξ. καὶ Ι 150), καὶ *Γύθειον*, *Αὐγειαί*, *Ἀσίνη*, *Τευθρώνη*, *Πύρριχος* καὶ *Ψαμαθοῦς* ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μάνῃ καὶ *Καινήπολις*, *Ἱππόλα*, *Θαλάμαι*, *Πέφνος*, *Λεῦκτρα*, *Γερηνία*, *Ἀλαγονία* καὶ *Ἀβία* (ἡ ὁμηρικὴ *Ἱρή*, ἴσως) ἐν τῇ δυτικῇ. Σήμερον δὲ ἄξιαι λόγου πόλεις καὶ κωμοπόλεις εἶναι τὸ *Γύθειον*, ἡ πρωτεύουσα τῆς Μάνης, ἡ *Πάνιτσα*, ὁ *Κότρωνας*, ἡ *Λάγεια*, ἡ *Κίττα*, ἡ *Ἀρεόπολις*, τὸ *Οἴτυλον (Βοίτυλο)*, ἡ *Πλάτσα*, ἡ *Καρδαμύλη* καὶ ὁ *Κάμπος* (βλ. τὰς λ.). Τῆς ὀρεινῆς, ἀνύδρου καὶ ἀγόνου ταύτης χώρας κύρια προϊόντα εἶναι σήμερον κυρίως τὸ ἐξαιρετικῆς ποιότητος ἔλαιον αὐτῆς, ὀλίγη κριθή, ὀλίγα κτηνοτροφικὰ προϊόντα, βελανίδια, λούπινα καὶ ἄλλα ὄσπρια, καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Γυθείου καὶ Ἀβίας, σῦκα, οἶνος, σταφίδες, μέταξα καὶ ἑσπεριδοειδεῖς καρποί. Οἱ Παραταινάριοι Μανιᾶται ἔχουν πρόσοδον καὶ τὰ συλλαμβανόμενα διὰ δικτύων ἄφθονα ὀρτύκια.

— [ΙΣΤΟΡ.] 1) *Ἀρχαῖοι καὶ Βυζαντινοὶ χρόνοι*. Ἡ ἰδιαιτέρα ἱστορία τοῦ τμήματος τούτου τῆς Λακωνικῆς ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 195 π. Χ., ὅτε αἱ πόλεις τῆς χερσονήσου τοῦ Ταινάρου μετὰ τῶν πόλεων τῆς ἀνατολικῆς χερσονήσου (τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς) τῆς Λακωνικῆς συναπετέλεσαν ἴδιον πολιτικὸν ὀργανισμόν, ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς λοιπῆς Λακωνικῆς, τὸ *κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων*, ὅπερ βραδύτερον μετωνομάσθη *κοινὸν τῶν Ἐλευθερολακώνων* καὶ διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας (βλ. λ. *Γύθειον* καὶ *Λακωνική*). Τότε μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ ὀρεινοῦ τούτου διαμερίσματος τῆς Λακωνικῆς συνανεμείγησαν καὶ οἱ ἀριστοκρατικώτεροι καὶ φιλελευθερώτεροι πολῖται τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, φεύγοντες τὴν ἱδρυθεῖσαν ἐν Σπάρτῃ τυραννίδα. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ γεγονότος τούτου, διατηρηθεῖσα ὡς παράδοσις ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς χερσονήσου τοῦ Ται-

Digitized by Google

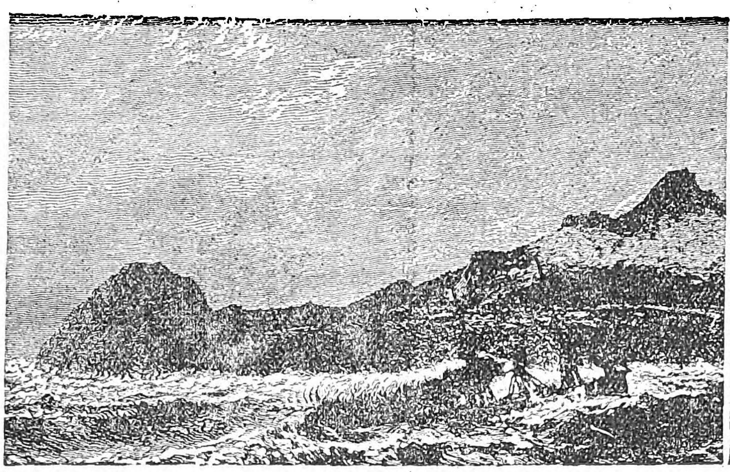

Ταίναρον. 'Ακρωτήριον τῆς Μάνης.

Τὸ κάστρο τοῦ Πόρτο-Κάγιο.

νάρου ἔκαμνεν αὐτοὺς ὑπερηφάνους διὰ τὴν εὐγενῆ ἐκ τῶν ἡρωϊκῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν καταγωγήν των. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους σύμπασα ἡ Λακωνικὴ ὑπήγετο ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἑλλάδος, βραδύτερον δὲ (μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν θεμάτων) εἰς τὸ θέμα τῆς Πελοποννήσου. Ὅσα δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς μακρᾶς ταύτης χρονικῆς περιόδου τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας εἶναι ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας διὰ τὴν χερσόνησον τοῦ Ταινάρου, εἶναι τὰ ἑξῆς: Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ φαίνεται ὅτι ἀνηγέρθησαν καὶ ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ νέα ὀχυρωματικὰ ἔργα καὶ ἐπεσκευάσθησαν παλαιότερα. Κατὰ τὸν ἐν Πελοποννήσῳ ἐποικισμὸν τῶν Σλάβων ἐγκατεστάθησαν κατὰ τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα αὐτῆς (εἰς τὰς περιφερείας τῶν τέως δήμων Λεύκτρου, Καρδαμύλης καὶ Ἀβίας) οἱ Σλάβοι Μελιγγοί, οἵτινες, συγκραθέντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τοῦ τμήματος τούτου τῆς χερσονήσου, συναπετέλεσαν σλαβομιγῆ φυλήν, ὡς ἀποκαλεῖ τὸ κρᾶμα τοῦτο ὁ ἱστορικὸς τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι Οὐΐλλιαμ Μύλλερ. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος (κατὰ τὸ 875 μ. Χ.) οἱ κάτοικοι τοῦ νοτιωτέρου τμήματος τῆς χερσονήσου, ἀμιγεῖς πρὸς πᾶσαν ἄλλην φυλὴν καὶ μόνοι διατηροῦντες τὸ ἐθνικὸν ὄνομα Ἕλληνες, προσῆλθον πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, τελευταῖοι πάντων τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐμμονώτεροι πάντων εἰς τὰ πάτρια ἤθη καὶ τὴν πατροπαράδοτον θρησκείαν (τοῦ συντηρητικοῦ χαρακτῆρος τῆς φυλῆς ταύτης δεῖγμα ὡς καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ των ἀπὸ τῆς ἐπικοινωνίας μὲ ἄλλα ἑλληνικὰ φῦλα εἶναι τὸ πλῆθος τῶν σῳζομένων ἀρχαίων ἑλληνικῶν λέξεων ἐν τῇ διαλέκτῳ της καὶ τῶν ἀρχαίων καταλήξεων). Κατὰ τὸν ἀκόλουθον αἰῶνα γίνεται τὸ πρῶτον μνεία τοῦ ὀνόματος *Μαΐνη* ὡς ὀνομασίας κάστρου εἰς τὸ νοτιώτερον τμῆμα τῆς χερσονήσου τοῦ Ταινάρου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου («Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν», *Bon* 1840. Κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα «πρὸς Μαΐνην παρεγένετο» διὰ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ ἅγιος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ συναξάριόν του, καὶ κατέφυγον εἰς τὴν χώραν ταύτην καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ ὁποῖον ἐλυμαίνοντο οἱ Σαρακηνοί. Καὶ ἀπὸ τοῦ Ι'—ΙΓ' αἰῶνος ἐξεχριστιανίσθησαν καὶ ἐξηλληνίσθησαν τὴν γλῶσσαν, ἀφομοιωθέντες ὑπὸ τοῦ πολυπληθεστέρου καὶ ἐπικρατεστέρου ἑλληνικοῦ φύλου οἱ Μελιγγοί. Ἐκ τῶν εἰρημένων πληροφοριῶν (ἡ τῆς θεωρίας τοῦ Φαλλμεράϋερ, ὅτι ἐγκατεστάθησαν ἐν Μάνῃ οἱ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ρινοτμήτου, ἐν ἀρχῇ τοῦ Η' αἰῶνος, ἀνακληθέντες ἐκ τοῦ Λιβάνου Μαρδαΐται, κατεδείχθη ὡς ὅλως ἀσύστατον ἐπινόημα) πολυτιμοτέρα εἶναι διὰ τὴν προέλευσιν τοῦ ὀνόματος τῆς χερσονήσου τοῦ Ταινάρου *Μάνη* ἡ πληροφορία τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, διότι ἐκ πασῶν τῶν αἰτιολογιῶν περὶ τῆς προελεύσεώς του (ἐλέχθη ὅτι προῆλθεν ἡ λέξις Μάνη ἀπὸ τὴν λατινικὴν Manes (ψυχαὶ τῶν νεκρῶν) ἐκ τῆς παρὰ τὸ Ταίναρον πύλης τοῦ Ἅδου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀρχαίων, ἢ τὴν ναυτικὴν μάϊνα, σημαίνουσαν καταβίβασιν τῶν ἱστίων, διότι ἐν καιρῷ τρικυμίας τὰ παραπλέοντα τὸ Ταίναρον ἱστιοφόρα κατεβίβαζον τὰ ἱστία καὶ εἰσήρχοντο εἰς τὸν παρ' αὐτὸ ὅρμον (τοῦ ἀρχαίου Ψαμαθοῦντος), ἢ τὴν λέξιν μανία —κατὰ τὸν Δωρόθεον Μονεμβασίας—ἐκ τῆς πολεμικῆς μανίας τῶν κατοίκων, ἢ τὴν λατινικὴν Manus (χείρ), διότι ἡ χερσόνησος ἔχει τὸ σχῆμα βραχίονος τεταμένου—καὶ πράγματι εἰς ἔγγραφά τινα καλεῖται ἡ χώρα «βραχίων τῆς Μάνης» καὶ ἰταλιστὶ Brazzo di Maïna ἢ τὴν λέξιν μανὴ= λεπτὴ γῆ) πιθανωτέρα εἶναι ἡ τῆς προελεύσεως αὐτῆς ἐκ τῆς λέξεως Μαΐνη, διὰ τῆς ὁποίας ὠνομάζετο τὸ βυζαντινὸν φρούριον, κτισθέν, πιθανώτατα («Πανδώρα» ΚΒ' 157), ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Ἡ ὀνομασία τοῦ βυζαντινοῦ φρουρίου μετεδόθη εἰς τὴν περὶ αὐτὸ χώραν (ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὀνομασία ἐπισκοπῆς Μαΐνης) καὶ ἔπειτα εἰς πᾶσαν τὴν χερσόνησον τοῦ Ταινάρου (Ἴσως ἡ λέξις *μαΐνη* νὰ προῆλθεν ἐκ τῆς λέξεως μανία—τῶν κυμάτων—ἕνεκα τῆς μεγάλης περὶ τὸ Ταίναρον ἐπικρατούσης τρικυμίας. Διὰ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ, μετὰ τὸ ν, ι καὶ τῆς ἀναπτύξεως πρὸ αὐτοῦ ἑτέρου φθόγγου ι, ὡς καὶ σήμερον συμβαίνει εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Μανιατῶν—ψάϊρα ἀντὶ ψάρια, νοϊτὰ ἀντὶ νοτιά). Μὲ τὸ ὄνομα Μαΐνη ἐκαλεῖτο, φαίνεται, καὶ κατὰ τοὺς μεταβυζαντινοὺς χρόνους ἡ χώρα, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὀνομασία τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων *Maina* καὶ ἡ τῶν κατοίκων αὐτῆς *Mainotti* (Μαϊνῶται)

2) *Φραγκοκρατία καὶ τουρκοκρατία.* Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204 μ. Χ.) κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου (Μορέως) καὶ ἡ Μάνη δὲν διέφυγε τὴν ἐπί τινα ἔτη ὑποταγήν της—ἔστω καὶ τυπικὴν—εἰς τοὺς κατακτητὰς τούτους, οἵτινες ἐκ τῶν σταυροφόρων τῶν προγενεστέρων σταυροφοριῶν, τοὺς ὁποίους ἡ τρικυμία εἶχεν ἐξωθήσει εἰς τὰς ἀξένους ἀκτὰς τῆς Μάνης, εἶχον πολὺ κακὰς πληροφορίας περὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς (ἤσκουν καὶ οὗτοι, ὡς καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πειρατοῦ—κουρσάρου—τὸ ὁποῖον καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, φαίνεται, δὲν ἐστιγμάτιζε τοὺς ἀσκοῦντας αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἔφερε δόξαν εἰς αὐτούς, ὅπως εἰς τοὺς παλαιοτέρους τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας χρόνους, ὡς μνημονεύει ὁ Θουκυδίδης, Α', ε'). Πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν ἀτιθάσων Μανιατῶν ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς μὲν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος τὸ κάστρον τοῦ Πασσαβᾶ, πλησίον τοῦ Γυθείου καὶ ἐπὶ τοῦ χώρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ ἀρχαία λακωνικὴ πόλις Λᾶς, ὑπὸ τοῦ βαρώνου Ἰωάννου de Neuilly, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπήγοντο 4 τιμάρια, κατὰ τὰ μέσα δὲ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος τὸ *κάστρον τῆς Μεγάλης Μάνης,* ὀνομασθὲν οὕτω διότι Μάνη ἐπωνομάζετο πλέον ὅλη ἡ χερσόνησος τοῦ Ταινάρου, καὶ τὸ τοῦ Λεύκτρου ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, κτίσαντος ταῦτα μετὰ τὴν κτίσιν τοῦ κάστρου τοῦ Μυστρᾶ. Ἐκ τῶν κτισθέντων ἐν Μάνῃ κάστρων τοῦ Βιλλαρδουΐνου, διὰ μὲν τὸ τῆς Μεγάλης Μάνης εἶναι γνωστὸν μόνον ὅτι ἐκτίσθη παρὰ τὸ Ταίναρον, δὲν εἶναι ὅμως γνωστὴ καὶ ἡ ἀκριβὴς τοποθεσία του· διὰ τοῦτο ἄλλοι μὲν ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι εἶχε κτισθῆ πλησίον τοῦ βυζαντινοῦ φρουρίου Μαΐνη ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Θυρίδες (Κάβο-Γρόσσο) καὶ ἦτο τὸ θρυλικὸν τοῦ λαοῦ «κάστρο τῆς Ωριᾶς» ἄλλοι δὲ ὅτι εἶχε κτισθῆ ὅπου βραδύτερον ἐκτίσθη τὸ κάστρον τοῦ Πόρτο-Κάγιο παρὰ τὸ Ταίναρον καὶ τὸ χωρίον Λάγεια (βλ. *Ὁ Μύλλερ* ἐν μεταφράσει ὑπὸ *Σ. Λάμπρου,* Ἱστ. τῆς Φραγκοκρατίας Α' 147 καὶ *Δασκαλάκη,* Ἡ Μάνη σ. 13) διὰ δὲ τὸ κάστρον τοῦ Λεύκτρου, τὸ ὁποῖον οἱ Φράγκοι ὠνόμαζον Beaufort, διότι ἦτο τὸ κάλλιστον τῶν φραγκικῶν κάστρων (κατὰ τὴν ὁμολογίαν καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Γεωργίου Φραντζῆ), εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐκτίσθη παρὰ τὴν ἀρχαίαν λακωνικὴν πόλιν Λεῦκτρον. Τὸ κάστρον τοῦτο εἶχε κτισθῆ κυρίως διὰ νὰ τηρῇ ἐν ὑποταγῇ τὴν ἑλληνοσλαβικὴν φυλὴν τῶν Μελιγγῶν, μολονότι οὗτοι εἶχον ἀναγνωρίσει τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Γουλιέλμου καὶ εἶχον ἀποδεχθῆ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρέχουν εἰς αὐτὸν στρατιώτας ἐν καιρῷ πολέμου, ἀπαλλασσόμενοι παντὸς τέλους καὶ πάσης ἄλλης φεουδαλικῆς ὑποχρεώσεως Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ Μανιᾶται δὲν ἔπαυσαν ποτὲ νὰ εἶναι εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ καθολικὸς ἐπίσκοπος τῆς Μαΐνης, ἕνεκα τοῦ κρατοῦντος ἐν τῇ ἕδρᾳ του ἐνόπλου ἀγῶνος, διέτριβε, τῇ ἀδείᾳ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Δ', διαρκῶς ἐν Ἰταλίᾳ. Μετὰ τὴν ἐν τῇ μάχῃ τῆς Πελαγονίας (1259) ἧτταν καὶ αἰχμαλωσίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ὑπ' αὐτοῦ παραχώρησιν τῶν κάστρων τοῦ Μυστρᾶ, τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆς Μεγάλης Μάνης εἰς τὸν Ἕλληνα αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Παλαιολόγον, οἱ Μανιᾶται ἐξηγέρθησαν κατὰ τῶν Φράγκων πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ νεοϊδρυθέντος ἐν Μυστρᾷ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ἔγιναν εὐχερῶς κύριοι καὶ τοῦ κάστρου τοῦ Πασσαβᾶ καὶ τοῦ κάστρου τοῦ Λεύκτρου, τοῦ ὁποίου φρούραρχος ἀνεγνωρίσθη ὁ Ἕλλην Μεσοποταμίτης. Κατὰ τὴν διαμονὴν ἐν Πελοποννήσῳ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Παλαιολόγου (1408) ἐπεχειρήθη ἡ ἐκρίζωσις τῶν ἀγρίων ἐθίμων τῶν κατοίκων τῆς Μάνης καὶ ἡ εἰς τοὺς νόμους τοῦ κράτους ὑποταγὴ αὐτῶν, διότι ἂν καὶ οὗτοι κυρίως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐκδίωξιν τῶν Φράγκων καὶ τὴν θεμελίωσιν τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μυστρᾶ,

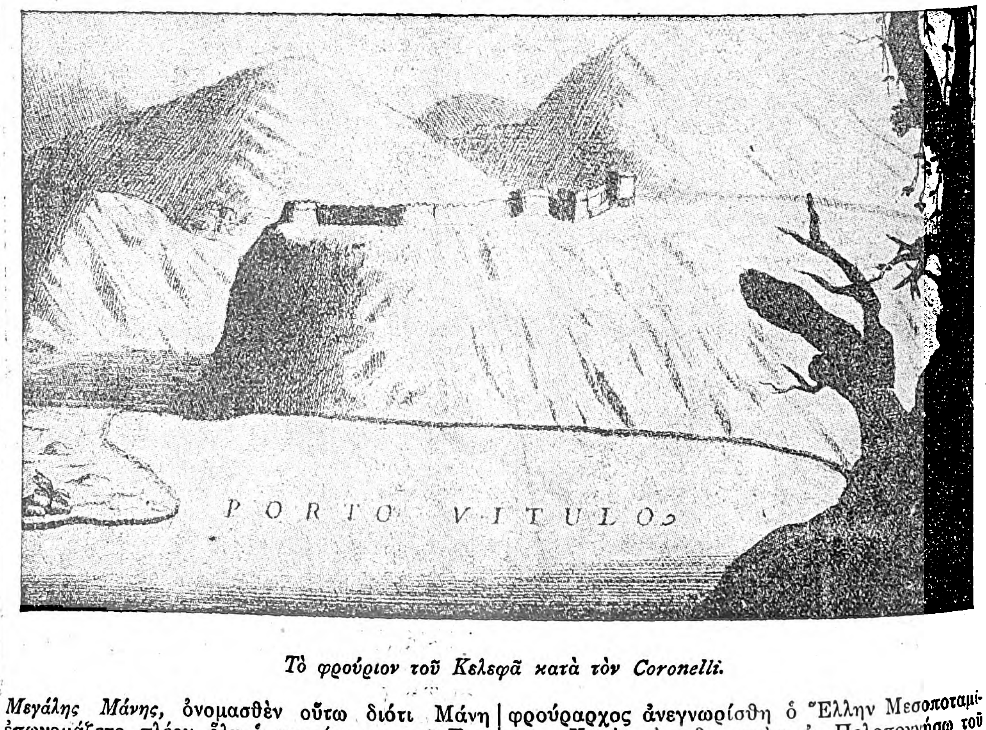

Τὸ φρούριον τοῦ Κελεφᾶ κατὰ τὸν Coronelli.

Digitized by Google

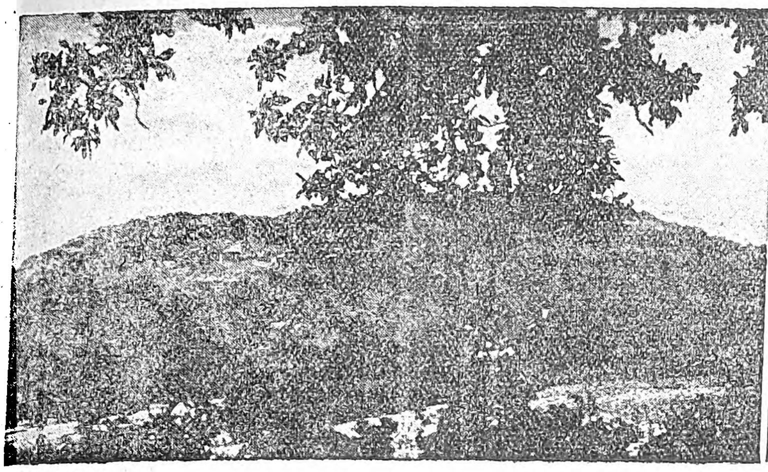

Τὸ στενὸν τοῦ Πασσαβᾶ.

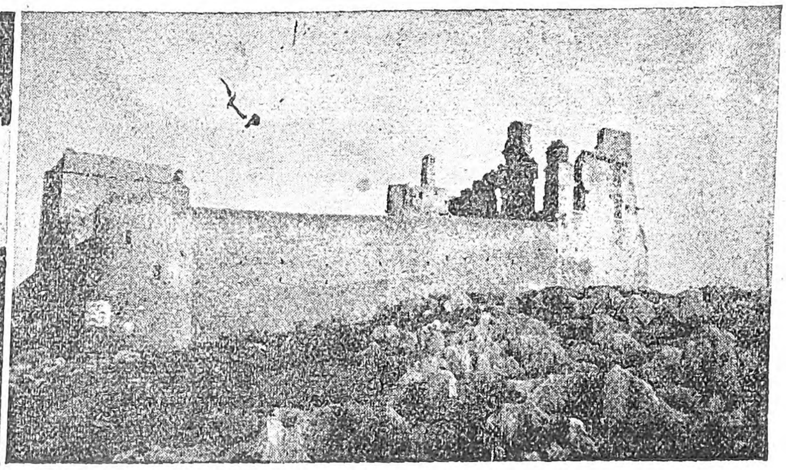

Τὰ ἐρείπια τοῦ παλατιοῦ τοῦ Τζαννῆ-μπεη.

δὲν ἦσαν ὅμως καὶ νομοταγεῖς πολῖται τούτου. Ἡ ἐκπολίτισις αὕτη ἐπεδιώχθη διὰ τῆς κατεδαφίσεως πολλῶν ἐκ τῶν πύργων τῆς χώρας, οἵτινες ἦσαν τὸ ἄσυλον τῶν ἀνυποτάκτων ἀρχηγῶν τῶν Μανιατῶν. Καὶ οἱ μὲν πύργοι ἀνεκτίσθησαν βραδύτερον, τὸ βάρβαρον ὅμως ἔθιμον τοῦ μασχαλισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπάταξεν ἐπίσης τότε ὁ προρρηθεὶς αὐτοκράτωρ, ἔπαυσε πλέον μνημονευόμενον.

Ἡ Μάνη κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453) καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν, τῇ ὑποκινήσει καὶ τῶν Τούρκων, ἐξέγερσιν τῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ' (περὶ τὸ 1380) αἰῶνος κατελθόντων εἰς τὴν Πελοπόννησον Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν Πέτρον Μπούαν, τὸν ἐπονομαζόμενον Χωλόν, ἐπωφεληθέντα τοῦ καταλαβόντος τοὺς δύο δεσπότας τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀδελφοὺς τοῦ πεσόντος αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Δημήτριον καὶ Θωμᾶν, πανικοῦ, ἀπεστάτησε καὶ ὁ Μανουὴλ Κανταχουζηνός, ἀνήκων εἰς οἰκογένειαν τῆς ὁποίας μέλη ἐχρημάτισαν αὐτοκράτορες ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ δεσπόται ἐν Μυστρᾷ, ὅστις τότε ἐδέσποζεν ἁπάσης τῆς Μάνης καὶ ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν δεσπότην καὶ ἐπωνόμασε Γκῖνον διὰ νὰ κολακεύσῃ τοὺς Ἀλβανούς. Ἡ σύντονος ὅμως τότε ἐνέργεια τοῦ Μωάμεθ, θεωρήσαντος σκόπιμον πολιτικῶς νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐξησθενημένους δύο δεσπότας, χωρὶς νὰ ἐκμηδενίσῃ καὶ τοὺς ἀποστάτας, κατέστειλε τὰς ἀποστασίας καὶ τῶν δύο προρρηθέντων ἀρχηγῶν, ὡς καὶ τὴν τοῦ Ἰωάννου Ἀσάνη, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κεντυρίωνος, ὅστις ἀπεκάλει ἑαυτὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀχαΐας. Κατὰ τὸ 1458, ὅτε ὁ Μωάμεθ, ἡγούμενος 80 χιλ. ἀνδρῶν, ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν δύο δεσποτῶν, ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν καθυστερήσεως τῶν συμπεφωνημένων φόρων, ὁ προρρηθεὶς Κανταχουζηνὸς Γκῖνος, ὅστις ἐπὶ μίαν τετραετίαν εἶχεν ἐξαφανισθῆ, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ ὡς πρέσβυς αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς τῆς Ἀρκαδίας· ἐπειδὴ ὅμως ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐντολήν του καὶ κατηγορήθη διὰ τοῦτο ἐπὶ προδοσίᾳ, φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς Οὐγγαρίαν, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν. Οἱ δύο δεσπόται, φοβηθέντες, ἔφυγον τότε ὁ μὲν Θωμᾶς εἰς τὴν Μαντίνειαν τῆς Μάνης, ὁ δὲ Δημήτριος εἰς Μονεμβασίαν. Ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη ἔληξε μὲ τὴν ἀποδοχὴν τῶν δύο δεσποτῶν, συναντηθέντων ἐν τῇ παρὰ τὸν Μυστρᾶν Τρύπῃ μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Μωάμεθ Ματθαίου Ἀσάνη, νὰ πληρώνουν φόρον ἐτήσιον 3 χιλ. χρυσῶν νομισμάτων. Ἡ ἐκ νέου ὅμως ἀθέτησις τῆς πληρωμῆς τοῦ συμφωνηθέντος φόρου, ἡ ἀμοιβαία ἀνειλικρίνεια τῶν δύο δεσποτῶν, ὡς καὶ αἱ ἔριδές των, προεκάλεσαν νέας ἐκστρατείας τῶν Τούρκων ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγοὺς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ κατάληψις τοῦ Μυστρᾶ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1460, ἡ φυγὴ τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου εἰς τὴν Μαντίνειαν τῆς Μάνης καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ναυαρῖνον, Κέρκυραν καὶ Ἰταλίαν μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐν Πελοποννήσῳ κατάλυσις τῆς ἀρχῆς τῶν δύο δεσποτῶν.

Κατὰ τὸν τελευταῖον πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μυστρᾶ (1380—1460) αἰῶνα ἐγκατεστάθησαν ἱκανοὶ Ἀλβανοί, ἀρχίσαντες ἀπὸ τοῦ 1384, ὅτε ἐκάλεσε τούτους πρὸς ἐγκατάστασιν ὁ δεσπότης τοῦ Μυστρᾶ Θεόδωρος Α' Παλαιολόγος καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ—οὕτω δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ἡ πρὸς τούτους κολακεία τοῦ προρρηθέντος Μανουὴλ Κατακουζηνοῦ τοῦ Γκίνου—καὶ κατέφυγον πρὸς ἀσφάλειάν των, κατὰ τὰς ἐκστρατείας ἰδίως τῶν Τούρκων, εἰς Μάνην πολλοὶ ἐκ τῶν αὐλικῶν καὶ ἀριστοκρατῶν τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μυστρᾶ ἀφοῦ μάλιστα ἡ Μαντίνεια τῆς Μάνης ἦτο τὸ ἑκάστοτε καταφύγιον ἐν κινδύνῳ τοῦ δεσπότου Θωμᾶ Παλαιολόγου. Πλὴν τούτων ὅμως πιστεύεται ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων ἱστορικῶν, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἀναμφισβητήτως ἐξηκριβωμένον, ὅτι εἰς τὴν Μάνην κατέφυγον μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ πλεῖστοι ἀπόγονοι τῶν αὐτοκρατορικῶν οἴκων τῶν Παλαιολόγων, Κομνηνῶν καὶ Κανταχουζηνῶν, οἵτινες ἐκρύβησαν ὑπὸ ἄλλα ὀνόματα, ὡς οἱ Στεφανόπουλοι καὶ ἄλλοι. Ἐνῷ δὲ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μυστρᾶ ἀνεμένετο καὶ ἡ κατὰ τῆς Μάνης ἐκστρατεία τοῦ Μωάμεθ, οὗτος, προβλέπων ὅτι ταχέως θὰ περιέλθῃ εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ἐνετούς, ἔκρινε σκόπιμον νὰ μὴ ἐρεθίσῃ ἐναντίον του τοὺς φιλοπολέμους κατοίκους της καὶ νὰ μὴ ὠθήσῃ τούτους εἰς συμμαχίαν μετ' ἐκείνων. Διὰ τοῦτο, ὄχι μόνον δὲν ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Μάνης, ἀλλὰ καὶ ἐδώρησεν εἰς τὸν γενικὸν ὁπλαρχηγὸν αὐτῆς Κορκόδειλον ἢ Κροκόντιλον Κλαδᾶν τὸ τιμάριον τῆς εὐφόρου πεδιάδος τοῦ Ἕλους. Ἡ δωρεὰ ὅμως αὕτη οὔτε τὸν Κλαδᾶν, ἀπορρίψαντα ταύτην, ἠμπόδισεν, οὔτε τοὺς Μανιάτας νὰ συνενωθῶσιν ὡς σύμμαχοι μετὰ τῶν Ἐνετῶν κατὰ τὸν ἐκραγέντα ἐναντίον τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1463 πόλεμον. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα μάλιστα τούτου (1463—1479), οἱ Μανιᾶται ὄχι μόνον προήσπισαν τὰ ὅρια τῆς χώρας των, ἀλλὰ καὶ κατέλαβον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κλαδᾶ, κατὰ τὸ 1477, τὴν παρὰ τὰ βορειοανατολικὰ ὅρια τῆς Μάνης κειμένην Μπαρδούνιαν, τὴν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι, ἐγκαταστήσαντες εἰς αὐτὴν τοὺς ἐξισλαμισθέντας Ἀλβανοὺς τῆς Ἀρκαδίας, ἐμελέτων νὰ καταστήσωσιν ὁρμητήριον κατὰ τῆς Μάνης. Ὁ μεταξὺ Βενετίας καὶ Τουρκίας πόλεμος, τοῦ ὁποίου εἶχον μετάσχει ἡ Λακεδαίμων ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Ράλλην, ἡ Ἀρκαδία ὑπὸ τὸν Πέτρον Μπούαν, ἡ Μονεμβασία, ἡ Κόρινθος, αἱ Πάτραι καὶ ἄλλαι τινὲς πόλεις τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὅστις ἦτο ἡ πρώτη μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν ἔνοπλος διαμαρτυρία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τῶν κατακτητῶν, ἐτελείωσε κατὰ τὸ 1479 μὲ μίαν συνθήκην, ἡ ὁποία ἦτο ἐγκατάλειψις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἰς τὴν τύχην των καὶ προδοσία τῶν Μανιατῶν, διότι μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἡ Μάνη δὲν ὑπήγετο πρὸ τοῦ πολέμου εἰς τὴν Βενετίαν, ἀλλ' εἰς τὴν καταλυθεῖσαν ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν, τὴν ὁποίαν διεδέχθη ἡ Ὀθωμανική, ἐγκατέλιπον αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνων. Τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης ἐκείνης δὲν ἀπεδέχθησαν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, οὔτε οἱ Μανιᾶται, οὔτε ὁ ἐν Κορώνῃ εὑρισκόμενος τότε Κλαδᾶς, παρὰ τὰ προσφερθέντα πρὸς αὐτὸν τιμητικὰ ἀξιώματα (γενικοῦ ἀρχηγοῦ ἁρματολικοῦ σώματος) καὶ παράσημα. Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1480, ἀφοῦ ἐστρατολόγησε μυστικῶς τοὺς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Βενετῶν μισθοφόρους Ἕλληνας (ἦσαν καὶ οὗτοι ἐκ τῶν πεφημισμένων διὰ τὴν ἀνδρείαν των Ἑλλήνων πολεμιστῶν, οἵτινες ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν στρατιῶται—stradioti—ὑπηρέτουν ὑπὸ διαφόρους Χριστιανοὺς ἡγεμόνας τῆς Δύσεως, ἰδίως Κάρολον τὸν Ε') ἔσπευσε πρὸς βοήθειαν τῶν Μανιατῶν, προσβαλὼν τοὺς Τούρκους, οἵτινες εἶχον καταλάβει καί τινας πύργους τῆς Μάνης, ἐκ τῶν νώτων. Οἱ Τοῦρκοι, εὑρεθέντες τότε μεταξὺ δύο πυρῶν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὸν Μυστρᾶν καὶ οὕτω καὶ τὸ κατακτηθὲν τμῆμα τῆς Μάνης ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλην ἐπονείδιστον πρᾶξιν προέβησαν οἱ Βενετοί· ἀπεκήρυξαν τὸν ἀγωνισθέντα ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπὲρ αὐτῶν Κλαδᾶν καὶ ὥρισαν ἀμοιβὴν 10 χιλ. ὑπερπύρων Μεθώνης (18 χιλ. λίρας Ἀγγλίας) δι' ἐκεῖνον ὅστις ἤθελε φονεύσει αὐτὸν ἢ παραδώσει ζῶντα. Οὐδεὶς ὅμως Μανιάτης ἐδελεάσθη ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἀμοιβῆς, διότι τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Κλαδᾶ ἐθεώρουν ἐθνικὴν συμφοράν. Κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1481 εἰσέβαλεν εἰς τὴν Μάνην ὁ μπεηλέρμπεης τῆς Ρούμελης Ἀλῆ Βούμικος, ὅστις ἐν ἀρχῇ μὲν ηὐδοκίμησε, καταλαβὼν καὶ τὸ Οἴτυλον, βραδύτερον ὅμως, περικυκλωθεὶς ὑπὸ τοῦ Κλαδᾶ, ὑπέστη πανωλεθρίαν, μόλις διασωθεὶς μετά τινων ἱππέων του. Ἀγανακτήσας διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὁ Μωάμεθ, ἀπέστειλεν ἐναντίον τῆς Μάνης μετὰ 10 χιλ. ἀνδρῶν τὸν Ἀχμέτ, ὅστις δι' ἑνὸς τῶν τμημάτων τοῦ στρατοῦ κατέλαβε τὴν φύσει ὀχυρὰν δίοδον τοῦ Πασσαβᾶ, δι' ἄλλου τὰ πρὸς τὰς Καλάμας μεθοριακὰ φρούρια καὶ αὐτὸς αὐτοπροσώπως μετὰ 2.000 ἀνδρῶν ἐπετέθη κατὰ τοῦ εἰς Καστάνιαν καταφυγόντος Κλαδᾶ, τὸν ὁποῖον, ἀφοῦ ἐνίκησε (μετὰ εἰκοσιτετράωρον πεισματώδη καὶ ἀμφίρροπον ἐν ἀρχῇ μάχην) διότι τὸν ἐγκατέλιπε, διαφωνήσας, κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς ὁ ὁπλαρχηγὸς Θεόδωρος Μπούας, κατεδίωξεν εἰς τὰ ὄρη τῆς Καστάνιας, ἔνθα ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἀποκλείσῃ αὐτόν, ἀφοῦ εἶχε καταλάβει καὶ τὰς δύο ἐξόδους τῆς Μάνης (πρὸς τὸ Γύθειον καὶ πρὸς τὰς Καλάμας). Ὁ Κλαδᾶς ὅμως

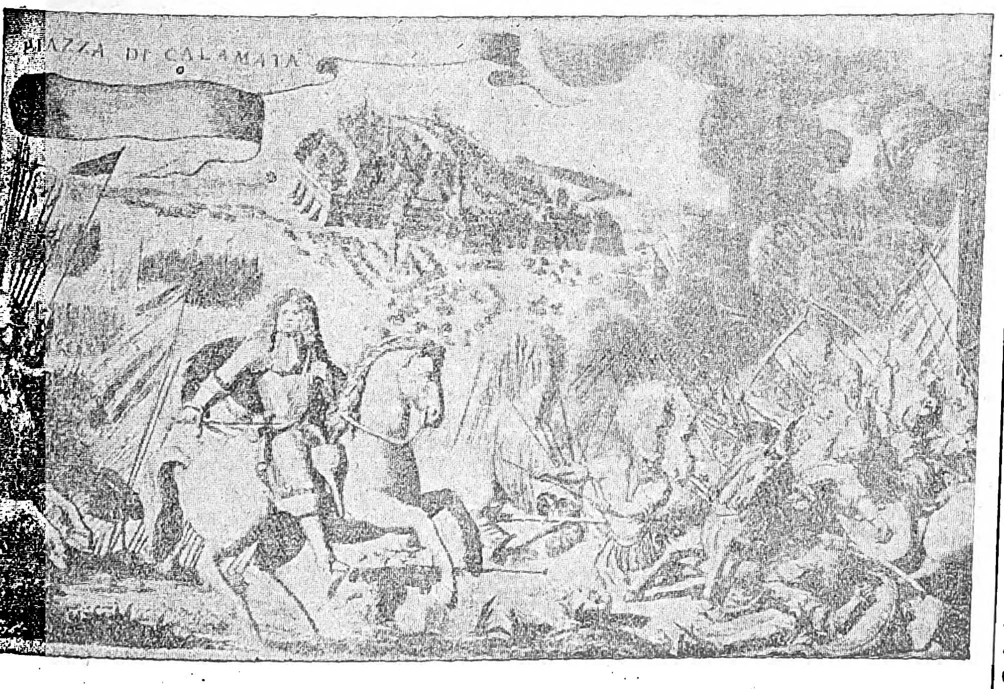

Ἡ μάχη τῶν Καλαμῶν κατὰ τὸν Coronelli.

Digitized by Google

διέφυγε, καταφυγὼν εἰς τὰς περιπολούσας εἰς τὰς παράλια τῆς Μάνης γαλέρας τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδου. Οἱ Μανιᾶται καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κλαδᾶ ἠδυνήθησαν, εὐθὺς ὡς ἔφυγεν ὁ τουρκικὸς στρατός, ν' ἀνακαταλάβωσι τὰ ὑπ' αὐτοῦ καταληφθέντα χωρία καὶ νὰ ἐκδιώξωσι τὰς εἰς τοὺς πύργους αὐτῶν τουρκικὰς φρουράς. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν δὲ τοῦ Κλαδᾶ ἐκ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγώνων του ἠδυνήθησαν οἱ Μανιᾶται νὰ καταλάβωσιν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ καὶ πάλιν τὴν ὀχυρὰν Μπαρδούνιαν, ἐκδιώξαντες ἐξ αὐτῆς τοὺς ἐξισλαμισθέντας Ἀλβανούς. Ταύτην, πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν τῆς Μάνης, παρέδωκεν ὁ Κλαδᾶς πρὸς τοὺς Βενετούς. οἵτινες ἠμνήστευσαν αὐτὸν καὶ περιέβαλον μὲ μεγάλας τιμάς. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ Τοῦρκοι ἀνακατέλαβον τὴν Μπαρδούνιαν, κατὰ τὸ 1496, καὶ πάλιν ἐξεδιώχθησαν ἐξ αὐτῆς. Ἔμενεν ὅμως εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Τούρκων καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα καὶ ἐπὶ μακρὸν μετὰ ταῦτα χρόνον τὸ κάστρον τοῦ Πασσαβᾶ καὶ τὸ ἀπὸ Ζορνάτας μέχρι Καλαμῶν τμῆμα τῆς Μάνης.

Ἡ Μάνη κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Κατὰ τοὺς δύο ἐπακολουθήσαντας τὰ προρρηθέντα γεγονότα πολέμους μεταξὺ Βενετίας καὶ Τουρκίας ἐν ἀρχῇ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος (1499--1502 καὶ 1537—1540), οἱ Μανιᾶται, κατόπιν τῶν προγενεστέρων διδαγμάτων τῆς ἀπιστίας τῶν Βενετῶν, ἔμειναν οὐδέτεροι μὲ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας παρὰ τὰ ὅρια τοῦ κράτους των. Κατὰ τὸ 1570 ὅμως, ὅτε ἡ Βενετία ἐπανέλαβε τὰς πρὸς τοὺς Τούρκους ἐχθροπραξίας της, οἱ Μανιᾶται ἠναγκάσθησαν νὰ μετάσχωσιν αὐτοῦ ἐν συμμαχίᾳ μὲ τοὺς Βενετούς, ἕνεκα τοῦ ἑξῆς γεγονότος: Πρὸς ἀποφυγὴν ἀντιπερισπασμῶν ἐκ Μάνης, οἱ Τοῦρκοι, μόλις ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος, ἔστειλαν μὲ τὸν στόλον των πολὺν στρατὸν εἰς τὸ Λιμένι, ὁ ὁποῖος ἐσπευσμένως ἀνήγειρεν ἐκεῖ που, εἰς θέσιν φύσει ὀχυράν, φρούριον, πρὸς ἀσφάλειαν (ὡς εἶπον δικαιολογούμενοι πρὸς τοὺς Μανιάτας) τῶν ἑκάστοτε καταπλεόντων εἰς τὸν λιμένα τουρκικῶν πολεμικῶν πλοίων ἀπὸ ἐπιθέσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν στόλων. Οἱ Μανιᾶται τότε παρεσκεύασαν μυστικῶς τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἐνόπλων ἀνδρῶν των καὶ ἦλθον εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν Βενετὸν στόλαρχον Κουερίνην, ὅστις ταχέως ἐνεργήσας ἔγινε κύριος καὶ τοῦ λιμένος τοῦ Λιμενίου καὶ τοῦ Πόρτο-Κάγιο. Κατόπιν, διὰ συντονισμένης ἐπιθέσεως, ἠνάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον ἀνετίναξε δι' ὑπονόμων ὁ Κουερίνης. Ἐσυνέχισαν δὲ οἱ Μανιᾶται τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνά των καὶ ὅτε κατέφυγον εἰς τὴν Μάνην, μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν (1571), οἱ εὐγενεῖς Μελισσηνὸς Μακάριος (ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἐπιδαύρου) καὶ Θεόδωρος (ὁ χωροδεσπότης), τῶν ὁποίων συγγενεῖς —Κομνηνοὶ—εἶχον καταφύγει εἰς τὴν Μάνην. Ἀλλ' εἰς μάτην οὗτοι συνετήρησαν ἐπὶ δύο ἔτη, ἰδίᾳ δαπάνῃ, 25 χιλ. ἄνδρας (κατὰ τὸ πλεῖστον Μανιάτας), ἐλπίσαντες δι' αὐτῶν ν' ἀνάψωσι τὴν φλόγα τῆς ἐπαναστάσεως εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ὁ νικητὴς τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου Δὸν Ζουὰν ὁ Αὐστριακὸς δὲν ἐφάνη πρόθυμος νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομήν του. Κατὰ τὸ 1582 ἀπηυθύνθησαν οἱ Μανιᾶται δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν πάπαν, ἐλπίζοντες δι' αὐτοῦ νὰ προκαλέσωσι πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων τῶν καθολικῶν Εὐρωπαίων ἡγεμόνων. Ἀλλ' εἰς μάτην. Οὐδεὶς ἐκινήθη. Μόνον κατὰ τὸ 1605 ὑπεσχέθησαν τὴν συνδρομήν των οἱ στόλοι τῶν ἐν Μάλτᾳ Ἰωαννιτῶν ἱπποτῶν, τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Φλωρεντίας, οἵτινες ἐλεηλάτουν τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατοικούμενα παράλια τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐτήρησαν τὴν ὑπόσχεσίν των, διασκορπίσαντες τὸν τουρκικὸν στόλον, ὅτε οὗτος ἀπεστάλη ἐναντίον τῶν Μανιατῶν, κατὰ τῶν ὁποίων ἐμάχετο ἀπὸ ξηρᾶς ὁ Ἀρσλὰν πασᾶς. Μετὰ τὸν διασκορπισμὸν τοῦ στόλου ὁ Ἀρσλὰν ἠναγκάσθη, ἀφοῦ εἰς μάτην ἠγωνίσθη ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν Μάνην, ν' ἀποχωρήσῃ, ἀρκεσθείς, πρὸς δικαιολογίαν του ἀπέναντι τοῦ σουλτάνου, εἰς δήλωσιν τῶν Μανιατῶν, περὶ τῆς ἀθετήσεως τῆς ὁποίας ἦτο βέβαιος, ὅτι θὰ πληρώνουν τοῦ λοιποῦ ὡρισμένον φόρον καὶ δὲν θὰ στασιάζουν (*Hammer*, Hist. de l' empire ottoman t. VIII p. 205).

Ἡ Μάνη καὶ ὁ δοὺξ τοῦ Νεβέρ. Μόλις θὰ εἶχε παρέλθει μία ἑξαετία ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Ἀρσλάν, καὶ οἱ Μανιᾶται ἤρχισαν, ἀπὸ τοῦ 1612, νὰ ἔρχωνται εἰς συνεννόησιν διὰ τοῦ Μανιάτου Πέτρου Μεδίκου μετὰ τοῦ Γάλλου εὐπατρίδου Καρόλου Γονζάγου, δουκὸς τοῦ Νεβέρ, ὅστις ἀνακηρύξας ἐπισήμως ἑαυτὸν δοῦκα Παλαιολόγον, διάδοχον τῶν τελευταίων αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ἦτο πρὸς μητρὸς ἀπόγονος τοῦ Θεοδώρου Παλαιολόγου, δευτέρου υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου) συνέλαβε τὸ μεγαλεπήβολον σχέδιον τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἀνακηρύξεώς του ὡς αὐτοκράτορος ἐν Κωνσταντινουπόλει. Πλὴν τῶν Μανιατῶν, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχεν ἔλθει εἰς πλήρη συνεννόησιν ὁ δοὺξ Κάρολος (εἶχε καταστρωθῆ καὶ τὸ σχέδιον τῶν πολεμικῶν ἐνεργειῶν), εἶχεν ἔλθει εἰς συνεννόησιν καὶ μετ' ἄλλων κέντρων τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος, καὶ ἀκόμη μετὰ τοῦ πάπα, τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, τῆς Βενετίας, τῆς Γενούης καὶ πρὸ πάντων τοῦ πανισχύρου βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φιλίππου Γ'. Ἀτυχῶς οἱ Εὐρωπαῖοι ἡγεμόνες καὶ αἱ δύο ἰταλικαὶ δημοκρατίαι φαίνεται ὅτι ἠπάτων τὸν δοῦκα καὶ οὗτος ἐν ἀγνοίᾳ του ἠπάτα τοὺς Μανιάτας καὶ διὰ τοῦ Πέτρου Μεδίκου καὶ διὰ τοῦ κόμιτος Σωτερανὼ (ἀποσταλέντος ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Μάνην), τοῦ ὁποίου διεσώθησαν ὑπομνήματα, εἰς τὰ ὁποῖα διαφαίνεται ὁ ὑπερήφανος χαρακτὴρ τῶν Μανιατῶν καὶ ἡ μέχρις αὐτοθυσίας προθυμία αὐτῶν νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων των ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, καὶ διάφοροι στατιστικαὶ περὶ Μάνης καὶ Πελοποννήσου ἐν γένει πληροφορίαι. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν ὀνείρων τοῦ δουκὸς Νεβὲρ ἡ Μάνη ἡσύχασεν ἐπί τινα ἔτη. Κατὰ τὸν Κρητικὸν λεγόμενον μεταξὺ Βενετίας καὶ Τουρκίας πόλεμον, οἱ Μανιᾶται συγκροτήσαντες πειρατικὸν στόλον ἐπροξένησαν πολλὰς συμφορὰς εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηρὰν ἠγωνίσθησαν γενναίως, καταλαβόντες καὶ λεηλατήσαντες τὴν παραμεθόριον τῆς Μάνης πόλιν Καλάμας. Ἀγανακτήσας τότε ὁ μέγας βεζύρης Ἀχμὲτ Κιοπρουλῆς ἀπέστειλεν ἐναντίον τῆς Μάνης τὸν διαβόητον πειρατὴν Χασὰν Μπαμπᾶν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἀπέκρουσαν οἱ Μανιᾶται εἰς πείσμονα ἀγῶνα, τοῦ ὁποίου μετέσχον καὶ αἱ γυναῖκές των. Ἀτυχῶς, ἐνῷ ἐθριάμβευον οἱ Μανιᾶται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τῆς πίστεως καὶ πατρίδος των, ἐφθείροντο ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων, οἵτινες παρ' ὀλίγον νὰ γίνουν καὶ αἰτία τῆς ὑποδουλώσεώς των, διότι τὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων οἰκογενειῶν μίση ἐξεμεταλλεύθη, μόλις ἀπηλλάγη τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, ὁ Ἀχμὲτ Κιοπρουλῆς, χρησιμοποιήσας ὡς ὄργανόν του τὸν ῥιψοκίνδυνον πειρατὴν Λιμπεράκην Γερακάρην. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Κοσμάδων τοῦ Οἰτύλου (ἦτο τότε ἡ κωμόπολις αὕτη τὸ μεγαλύτερον τῆς Μάνης κέντρον), ἥτις μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰατράνων ἢ Μεδίκων εὑρίσκετο εἰς ἔχθραν πρὸς τὴν οἰκογένειαν τῶν Στεφανοπούλων ἢ Κομνηνῶν, διότι ἓν τῶν μελῶν αὐτῆς ἀπήγαγε τὴν μνηστὴν τοῦ Λιμπεράκη, ὅστις, σκωπτόμενος, εἶχεν ἀναγκασθῆ ἕνεκα τούτου νὰ ἐκπατρισθῇ. Ἡ προσωπικὴ αὕτη ἀφορμὴ καὶ ὁ πόθος τῆς δι' αὐτὴν ἐκδικήσεως ὤθησε τοῦτον ν' ἀναλάβῃ δι' ὑποσχέσεων καὶ χρημάτων, χορηγηθέντων ὑπὸ τοῦ Κιοπρουλῆ, νὰ πείσῃ τοὺς Μανιάτας ὅτι συμφέρον εἶχον νὰ ἔλθουν εἰς συμβιβασμὸν μὲ τοὺς Τούρκους, καὶ νὰ διευκολύνῃ τὴν εἰς τὴν Μάνην εἴσοδον τοῦ Καζὲ-Ἀλῆ πασᾶ μετὰ 6 χιλ. ἀνδρῶν καὶ ἱκανοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ σατανικὴ ἱκανότης τοῦ Γερακάρη ἐπέτυχεν ὅ,τι ἐπεδίωκεν. Οἱ Τοῦρκοι εἰσελθόντες τότε εἰς τὴν Μάνην ἔκτισαν τρία ὀχυρὰ φρούρια, τὸ τοῦ Κελεφᾶ, διὰ τοῦ ὁποίου ἔγιναν κύριοι τοῦ σπουδαιοτέρου τῆς δυτικῆς Μάνης λιμένος, τὸ τῆς Ζαρνάτας παρὰ τὰ πρὸς τὴν Μεσσηνίαν ὅρια τῆς Μάνης, καὶ τὸ τοῦ Πορτοκάγιο, διὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν κύριοι τοῦ ἀσφαλεστέρου τῶν φυσικῶν λιμένων τῆς χώρας. Διὰ τῶν φρουρίων αὐτῶν κατέστησαν ἀδύνατον τὴν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μάνης προσέγγισιν τῶν εὐρωπαϊκῶν στόλων καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὴν μετὰ τῶν Μανιατῶν συνεννόησιν τῶν Βενετῶν καὶ τῶν ἄλλων Εὐρωπαίων. Ὅτε ὠρθώθη ἀπειλητικὸν τὸ ἀπέναντι τοῦ Οἰτύλου φρούριον τοῦ Κελεφᾶ, ὁ Λιμπεράκης ἀπέβαλε τὸ προσωπεῖον, ἀνακηρύξας ἑαυτὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τῆς Μάνης, καὶ ἤρχισε τὸ ἔργον τῆς ἐκδικήσεως. Συνεκρότησε δικαστήριον ἐξ ἐγχωρίων ἐμπίστων του καὶ κατηγόρει ἐνώπιον αὐτοῦ τοὺς ἐχθρούς του, οἵτινες κατεδικάζοντο εἰς θάνατον. Οἱ Στεφανόπουλοι τότε ἠναγκάσθησαν μετὰ πλείστων φίλων των νὰ ἐκπατρισθῶσι καὶ κατέληξαν εἰς τὴν Κορσικήν. Ἕνεκα οἰκογενειακῶν ἐρίδων εἶχον ἀπέλθει πρὸ αὐτῶν καὶ πολλαὶ οἰκογένειαι ἐκ τῶν Ἰατριάνων ἢ Μεδίκων εἰς τὴν χώραν τῶν προγόνων των, τὴν Τοσκάνην. Ἀφοῦ ἐκόρεσε τὸ πάθος του ὁ Λιμπεράκης Γερακάρης συνησθάνθη τὸ μέγα κακὸν τὸ ὁποῖον ἔπραξεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐγκαταλιπὼν ταύτην ἐπεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὴν πειρατείαν, καταστὰς ἐκ νέου τὸ φόβητρον τῶν Τούρκων. Κατά τινα ὅμως ῥιψοκίνδυνον ἐπίθεσίν του κατὰ τουρκικοῦ στολίσκου συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει. Περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν Λιμπεράκην ὑπέφερον οἱ ὑπ' αὐτοῦ παραπλανηθέντες καὶ συντελέσαντες εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς πατρίδος των Μανιᾶται. Ἀλλ' οὐδὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσιν οὗτοι πρὸ τῆς ἀπειλῆς τῶν στομίων τῶν τουρκικῶν πυροβόλων τῶν τεσσάρων φρουρίων. Εὐτυχῶς δι' αὐτοὺς ἐξερράγη νέος μεταξὺ Βενετίας καὶ Τουρκίας πόλεμος κατὰ τὸ 1684 καὶ κατὰ τοῦτον οἱ Μανιᾶται, ὁμονοήσαντες καὶ συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Βενετῶν, ἐπέτυχον καὶ τοὺς Τούρκους νὰ ἐκδιώξωσι, τῇ συνδρομῇ τῶν Βενετῶν, ἐκ τῆς Μάνης, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν φρουρίων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τῆς Ζαρνάτας καὶ Κελεφᾶ παρέδωσαν κατὰ τὴν συμφωνίαν των εἰς τοὺς Βενετούς, τὸ δὲ τοῦ Πασσαβᾶ ἀνετίναξαν δι' ὑπονόμων εἰς τὸν ἀέρα, καὶ μεγάλην παρὰ τὰς Καλάμας νίκην νὰ νικήσωσιν, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἅλωσις καὶ λεηλασία τῶν Καλαμῶν. Καὶ ἐπῆλθε μὲν κατὰ τὸ 1686 κατὰ τῆς Μάνης μετὰ 10 χιλ. ἀνδρῶν ὁ σερασκέρης τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐπολιόρκησε τὸ φρούριον τοῦ Κελεφᾶ, ἀλλὰ τεθεὶς μεταξὺ δύο πυρῶν, τοῦ τῆς φρουρᾶς τοῦ κάστρου καὶ τῶν προσδραμόντων εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων Μανιατῶν καὶ Βενετῶν ναυτῶν τοῦ παρατυχόντος ἐν Λιμενίῳ στόλου, ἡττήθη καὶ κατεδιώχθη φεύγων μέχρι Μπαρδούνιας καὶ Καστάνιας. Κατὰ τὸ 1687 οἱ Μανιᾶται ὑπὸ τὸν Βενετὸν Πολάνην κατέλαβον τὸν Μυστρᾶν καὶ οὕτως ἠλευθερώθη σύμπασα ἡ Λακωνική, πλὴν τῆς Μονεμβασίας. Φοβηθεὶς τότε ὁ σουλτᾶνος κατέφυγεν εἰς τὸν φυλακισμένον Λιμπεράκην, τὸν ὁποῖον ἀνεκήρυξεν ἡγεμόνα τῆς Μάνης μὲ ὅσα προνόμια εἶχον καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας, ἀφοῦ προηγουμένως ὑπεσχέθη οὗτος ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Βενετῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως ὁ Λιμπεράκης νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, μὴ κατορθώσας μηδὲ εἰς τὴν Πελοπόννησον νὰ εἰσχωρήσῃ, ἥτις ἅπασα εἶχε περιέλθει εἰς τοὺς Βενετούς, μετὰ τὴν ἅλωσιν καὶ τῆς Μονεμβασίας (1690). Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ προθυμίαν δὲν εἶχε πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν Τούρκων. Διὰ τοῦτο, μετὰ ἐπανειλημμένας συνεννοήσεις του πρὸς μυστικοὺς πρὸς αὐτὸν ἀπεσταλμένους τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Μανιατῶν, προσεχώρησε πρὸς τοὺς Βενετούς. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεμίαν πρωτοβουλίαν ἐπέτρεπον οὗτοι πρὸς αὐτὸν εἰς τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιχειρήσεις των, παρεκάλεσε ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν. Ὁ πόλεμος ἔληξε διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Καρλόβασι (1699).

Μάνη καὶ Βενετία Τότε ἱδρύθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν τὸ βασίλειον τοῦ Μορέως, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπήγετο καὶ ἡ Μάνη, ὑποδιαιρεθεῖσα εἰς τέσσαρα τμήματα, τὸ τῆς Ζαρνάτας, τὸ τοῦ Κελεφᾶ, ὅστις ἦτο καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Μάνης καὶ ἡ ἕδρα τοῦ Βενετοῦ ἁρμοστοῦ ταύτης, τὸ τοῦ Πασσαβᾶ καὶ τὸ τῆς Μπαρδούνιας. Εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν ἄλλων τμημάτων ἥδρευον προβλεπταί. Ἐκτὸς ὅμως τῶν Βενετῶν διοικητῶν, οἵτινες κατῴκουν εἰς τὰ φρούρια, ὑπῆρχον καὶ οἱ ἐπιχώριοι ἄρχοντες, οἵτινες ὠνομάζοντο καπετᾶνοι καὶ ἦρχεν ἕκαστος τῆς περιφερείας του, καλουμένης καπετανίας. Οἱ Βενετοὶ ἠξίωσαν νὰ πληρώνουν οἱ Μανιᾶται ἐλάχιστόν τινα φόρον εἰς ἔνδειξιν ἀναγνωρίσεως τῆς Βενετίας ὡς ἐπικυριάρχου· οὗτοι ὅμως ἀπέκρουσαν τὴν ἀξίωσιν, ἰσχυρισθέντες ὅτι εἶναι, ὡς καὶ πράγματι ἦσαν, σύμμαχοι καὶ οὐχὶ ὑπήκοοι. Ἐπὶ τέλους ὅμως ὑπεχώρησαν νὰ πληρώνουν ὀλιγώτερα ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐπλήρωνον εἰς τοὺς Τούρκους πρότερον, ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὐδέποτε ἐπλήρωσαν. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς τῶν Βενετῶν ἐν Μάνῃ ἐλυμαίνοντο ταύτην οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι χωρίου πρὸς χωρίον καὶ οἰκογενείας πρὸς οἰκογένειαν, παρὰ τὰς προσπαθείας τούτων νὰ εἰρηνεύσωσι τὴν χώραν. Σπανιώτατα ἐπετύγχανον οἱ Βενετοὶ πρὸ τῆς κηρύξεως πολέμου μεταξὺ δύο οἰκογενειῶν ν' ἀνατίθεται εἰς τὸν ἁρμοστὴν ἡ διαιτησία τῶν μεταξύ των διαφορῶν. Κατὰ τὸ 1714 ἐκηρύχθη νέος τουρκοβενετικὸς πόλεμος, τοῦ ὁποίου ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἐκ νέου ὑποταγὴ τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Οἱ Μανιᾶται μετὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ ἦλθον εἰς συμφωνίαν μὲ τοὺς Τούρκους, αὐτοὶ μὲν νὰ πληρώνουν εἰς αὐτούς, εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐπικυριαρχίας των, 4 χιλ. γρόσια, ὡς καὶ πρότερον, καὶ νὰ κρημνίσουν τὰ κάστρα τῆς Μάνης, οἱ δὲ Τοῦρκοι ν' ἀνακαταλάβουν τὴν Μπαρδούνιαν μόνον καὶ νὰ διατηροῦν στρατὸν εἰς τὰ παρὰ τὸν Πασσαβᾶν καὶ τὰ παρὰ τὰς Καλάμας ὅρια τῆς Μάνης. Εἰς τὴν Μπαρδούνιαν ἐγκατέστησαν καὶ πάλιν οἱ Τοῦρκοι ἐξισλαμισθέντας Ἀλβανοὺς πρὸς προστασίαν τῆς πεδιάδος τοῦ Μυστρᾶ ἀπὸ ἐπιδρομῶν τῶν Μανιατῶν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1769 - 1770 καὶ ἡ ἐν Μάνῃ ἡγεμονία. Ἐπὶ πεντήκοντα περίπου ἔτη ἡ Μάνη ἔμεινεν ἀπερίσπαστος ἀπὸ ἐξωτερικοὺς κινδύνους, διότι οἱ Τοῦρκοι οὔτε εἰς τὰ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως αὐτῆς ἐπενέβαινον, οὔτε τὸν πενιχρὸν τῆς ψιλῆς ἐπικυριαρχίας φόρον εἰσέπραττον, κατεσπαράσσετο ὅμως αὕτη ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη τῆς πεντηκονταετίας ταύτης ἔφθασεν εἰς τὸ Λιμένι ὁ ἀπεσταλμένος τῆς φιλοδόξου αὐτοκρατείρας τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνης Β' Ἕλλην Γεώργιος Παπάζωλης, λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ, ὅπως πείσῃ τοὺς Μανιάτας εἰς ἐξέγερσιν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ὑποδούλου ἑλληνικοῦ ἔθνους, τῇ βοηθείᾳ τῆς μεγάλης ὁμοδόξου Ρωσίας, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶχε στρέψει τὰς περὶ ἀπολυτρώσεως ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ἐλπίδας του τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ἰδίως ὁ κλῆρος αὐτοῦ. Ἐν Μάνῃ ἴσχυε τότε ἡ οἰκογένεια τῶν Μαυρομιχαλῶν, πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ὁποίας, Στέφανον καὶ Ἰωάννην, ἀνεκοίνωσε τὸν σκοπὸν τῆς μεταβάσεώς του ὁ Παπάζωλης. Οἱ Μαυρομιχάλαι, ἔχοντες πικρὰν πεῖραν τῆς ἀθετήσεως τῶν διδομένων ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν κρατῶν ὑποσχέσεων, ἐφάνησαν διστακτικοί

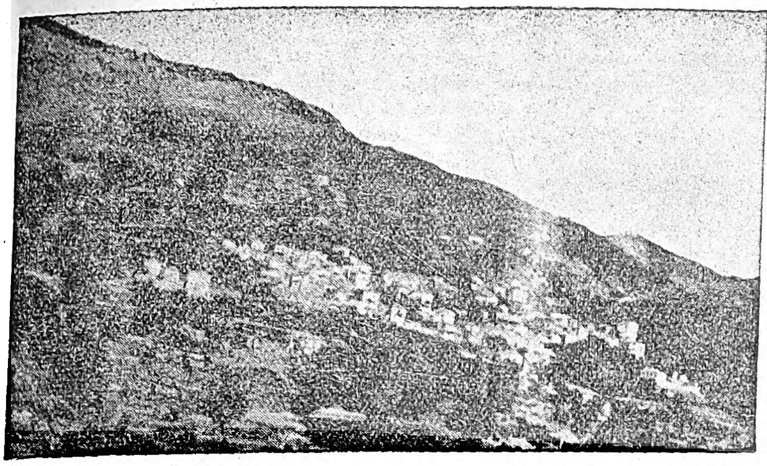

Καστάνια.

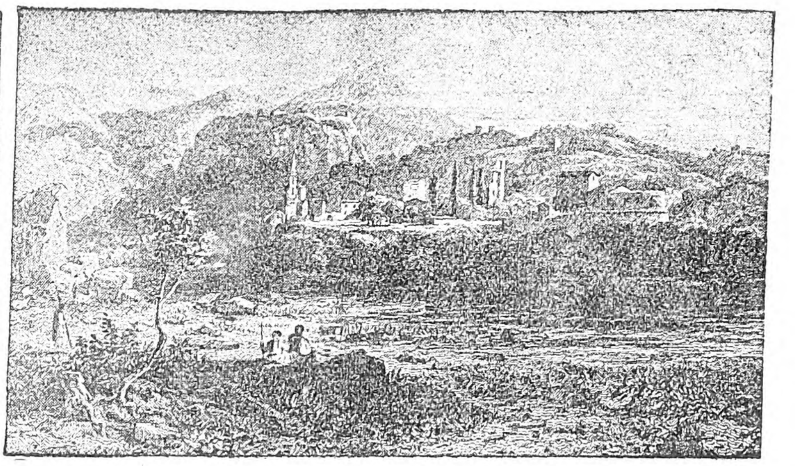

Ἡ Καρδαμύλη, κατὰ χαλκογραφίαν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

ὡς καὶ πάντες οἱ καπεταναῖοι καὶ πρωτόγεροι τῆς Μάνης, οἱ συνελθόντες εἰς γενικὴν ἐν Οἰτύλῳ συνέλευσιν. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Τούρκων πρὶν ἢ ἐμφανισθῇ ἰσχυρὸς ρωσικὸς στόλος εἰς τὰ παράλια τῆς Μάνης, μετακομίζων πολυάριθμον στρατὸν καὶ ἄφθονα πολεμεφόδια. Περισσοτέρας ὑποσχέσεις περὶ ἐξεγέρσεως ἀπεκόμισεν ὁ Παπάζωλης ἀπὸ τὸν πλούσιον προεστὸν τῶν Καλαμῶν Παν. Μπενάκην, ἔγγονον τοῦ Λιμπεράκη Γερακάρη, πρὸς τὸν ὁποῖον οὗτος ὑπεσχέθη καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τοὺς συνελθόντας εἰς τὸν οἶκόν του προκρίτους, οἵτινες καὶ ὑπέγραψαν πρωτόκολλον συμφωνίας μὲ τὸν Παπάζωλην, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐπλαστογράφησαν καὶ τὰς ὑπογραφὰς τῶν Μανιατῶν ἀρχηγῶν. Ἐκραγέντος ρωσοτουρκικοῦ πολέμου κατέπλευσε μικρὰ μοῖρα τοῦ ρωσικοῦ στόλου εἰς τὸ Λιμένι ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Ὀρλώφ, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέπραττε καὶ ὁ Μυκόνιος πλοίαρχος Ἀντώνιος Ψαρός. Οἱ Μανιᾶται διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν παραπλάνησίν των μὲ ψευδεῖς ὑποσχέσεις καὶ ἡ διαμαρτυρία των προεκάλεσε χυδαίας ὕβρεις τοῦ ἀγερώχου Ὀρλώφ, τοῦ ὁποίου τὴν ἀλαζονείαν ὅμως ἐταπείνωσεν ὁ Ἰωάννης Μαυρομιχάλης, ὁ ἐπικαλούμενος Σκυλόγιαννης, ἀπαντήσας εἰς τὰς ὕβρεις του μὲ τὰς φράσεις: «Καὶ ὁ τελευταῖος Μανιάτης ποῦ μὲ τὸ ξίφος του διατηρεῖ τὴν ἐλευθερίαν του ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ σὲ ποὺ εἶσαι δοῦλος μιᾶς γυναικός». Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων σφαγὴ ἀόπλων χωρικῶν καὶ γυναικῶν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν των ἔκ τινος πανηγύρεως καὶ ἡ ἀντίληψις ὅτι εἶχον ἐκτεθῆ εἰς τὰ ὄμματα τῶν Τούρκων ὡς συμπράττοντες μετὰ τῶν Ρώσων, ἠνάγκασε τοὺς Μανιάτας, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας των, νὰ μετάσχωσι τοῦ ἀγῶνος, τοῦ ὁποίου ἀποτέλεσμα ἦτο ἐν ἀρχῇ ἡ κατάληψις τῶν Καλαμῶν ὑπὸ τῆς δυτικῆς ἐκ Μανιατῶν λεγεῶνος τῆς Σπάρτης, τοῦ Μυστρᾶ ὑπὸ τῆς ἐκ Μανιατῶν ἀνατολικῆς λεγεῶνος τῆς Σπάρτης, τοῦ Νησίου (Μεσσήνης) ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μαυρομιχάλη, αὐτοτελῶς ἐνεργοῦντος, τῆς Πύλου ὑπὸ ἄλλων Μανιατῶν, καὶ ἡ πολιορκία Μεθώνης καὶ Κορώνης, εἰς τὴν ὁποίαν μετεῖχε καὶ ὁ ρωσικὸς στόλος. Οἱ Τοῦρκοι ἐν ἀρχῇ ἐπτοήθησαν, ὅταν ὅμως ἀντελήφθησαν πόσον ὀλιγάριθμοι ἦσαν αἱ πολεμικαὶ δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν, ἀνέθεσαν τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸν Χατζῆ Ὀσμάν, ὅστις ἡγούμενος 8 χιλ. Τουρκαλβανῶν κατέστειλε τῷ ὄντι πολὺ ταχέως αὐτὴν εἰς πάσας τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, πλὴν τῆς Μάνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανέλθουν καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Ψαρὸν κατέχοντες τὸν Μυστρᾶν Μανιᾶται καὶ οἱ πολιορκοῦντες τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια. Μόνος ἀπέμεινεν ἐν Νησίῳ ὁ Ἰωάννης Μαυρομιχάλης, ὅστις καὶ ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὸν παρ' αὐτὸ Μελίπυργον, προβὰς εἰς τὴν αὐτοθυσίαν αὐτὴν διὰ νὰ ἐπιβραδύνῃ τὴν πρὸς τὰ ὅρια τῆς Μάνης πορείαν τῶν Τουρκαλβανῶν καὶ δώσῃ οὕτω καιρὸν εἰς τοὺς Μανιάτας νὰ ὀργανωθῶσιν ἐν Ἁλμυρῷ, ἔνθα καὶ ἀπέκρουσαν τοὺς Τουρκαλβανοὺς διὰ λυσσαλέας νυκτερινῆς ἐφόδου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσαν 1000 Τουρκαλβανοὶ κατὰ τὴν πρὸς τὰς Καλάμας φυγήν των καὶ 39 μόνον Μανιᾶται καὶ Μανιάτισσαι, αἵτινες συνεπολέμησαν ἐκεῖ μὲ τοὺς συζύγους καὶ τὰ τέκνα των πρὸς ἄμυναν τῆς πατρίδος των. Ἀποτυχὼν νὰ εἰσβάλῃ ἀπὸ τῆς πρὸς τὰς Καλάμας εἰσόδου τῆς Μάνης ὁ Χατζῆ Ὀσμάν, εἰσέβαλε μετὰ 16 χιλ. ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς εἰσόδου τῆς χώρας, κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1770, γενόμενος κύριος ἄνευ σοβαρᾶς ἀντιστάσεως τῶν πεδινῶν περιφερειῶν Γυθείου, Μαλευρίου καὶ Καουουπόλεως. Κατὰ τὸ στενὸν ὅμως τοῦ Πασσαβᾶ διὰ νυκτερινῆς ἐφόδου ἔτρεψαν εἰς φυγὴν οἱ Μανιᾶται τοὺς Τουρκαλβανούς, οἵτινες πανικόβλητοι, ἐμπεσόντες εἰς τὰς στηθείσας ὑπὸ τῶν Μανιατῶν ἐνέδρας, ὑπέστησαν πανωλεθρίαν, μόλις τοῦ τρίτου τῆς ὅλης στρατιᾶς διασωθένος. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἦτο καὶ αὐτὸς ὁ Χατζῆ Ὀσμὰν καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀξιωματικῶν του.

Οὕτως ἡ Μάνη ἐσώθη καὶ τότε διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν τέκνων της. Μετὰ τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1769—1770 ἐν τῇ λοιπῇ ὑποδούλῳ Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν, οὗτοι ἤρχισαν ἐκτρεπόμενοι εἰς διαρπαγὴν τῆς περιουσίας τῶν πλουσίων Τούρκων. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τότε ἐσκέφθη νὰ ἐξοντώσῃ τούτους, φοβουμένη ὅμως μήπως μετὰ τούτων ἑνωθῶσι καὶ οἱ Μανιᾶται, ἐπεδίωξε, καὶ κατώρθωσε τοῦτο διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Ἕλληνος διερμηνέως τοῦ στόλου της Νικολάου Μαυρογένους, ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν Μανιατῶν νὰ ὁρίζεται ὑπὸ τῶν Τούρκων, νὰ ἔχῃ τὸν τίτλον τοῦ μπέη (ἡγεμόνος), νὰ ὑπάγεται ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου (καπετὰν πασᾶν) καὶ νὰ εἶναι ὑπεύθυνος, παρέχων πρὸς τοῦτο ὁμήρους, διὰ πᾶσαν εἰς τὴν ἡγεμονίαν του ἐξέγερσιν. Ἀφοῦ οὕτως ἐξησφαλίσθη ἡ Τουρκία ἀπὸ τῆς Μάνης, ἀνέθεσε τὴν ἐξόντωσιν τῶν Τουρκαλβανῶν εἰς τὸν ἀρχιναύαρχον Χασᾶν Τζελαϊλίν, ὅστις καὶ κατώρθωσε τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἑλλήνων κλεφτῶν, ἰδίως τοῦ Κωνσταντῆ Κολοκοτρώνη, ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὴν μάστιγα ἐκείνην. Μετὰ ταῦτα ὅμως ἠξίωσε νὰ ὑποταγοῦν καὶ οἱ κλέφται καὶ πρὸ πάντων ὁ Κωνσταντῆς Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Παναγιώταρος Βενετσανάκης, οἱ ὁποῖοι, ὁρμώμενοι ἀπὸ τῶν πύργων τῆς Καστάνιας, ἦσαν τὸ φόβητρον τῶν κατοίκων τῆς πλησίον Μπαρδούνιας καὶ τῶν πλουσίων Τούρκων τῆς πεδιάδος τοῦ Μυστρᾶ. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἠρνήθησαν, ἐπῆλθε κατὰ τούτων κατὰ τὸ 1780 μετὰ 14 χιλ. ἀνδρῶν καὶ τοὺς ἐξώντωσε μετὰ ἡρωϊκὴν ἐπὶ 12 ἡμερονύκτια ἀντίστασιν. Τὴν ἐξόντωσιν τῶν δύο ἀτιθάσων κλεφτῶν ἐπηκολούθησεν ὁ διὰ δόλου φόνος τοῦ Ἐξάρχου Γρηγοράκη, προσκληθέντος εἰς Τρίπολιν, διότι ἡ ἰσχυροτάτη ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μάνῃ (εἰς τὴν περιφέρειαν Σωσταρίου καὶ Ἀγερανοῦ) οἰκογένειά του δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὸ μπεηλίκι τῆς Μάνης καὶ νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν Τούρκων. Τὴν ἄτιμον ὅμως ταύτην πρᾶξιν τῆς ἐπισήμου Τουρκίας ἐξεδικήθη ὁ ἀνεψιός του Τζαννέτος Γρηγοράκης, ὅστις, ἀφοῦ ἐξώντωσε τοὺς ἐν Πασσαβᾷ Τούρκους (εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὸ ἐπισκευασθὲν φρούριον καὶ περὶ αὐτὸ 700 οἰκογένειαι Τούρκων πρὸς παρακώλυσιν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Μανιατῶν), ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς Μάνης μέχρι τῆς θέσεως Κακοσκάλι, ἔνθα ἐκτίσθη καὶ ἀμυντικὸν φρούριον.

Τζαννῆ-μπέης, Λάμπρος Κατσώνης καὶ Ἀνδροῦτσος. Κατὰ τὸ 1792, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, παρὰ τὸ Ταίναρον τῆς Μάνης, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ τότε μπέη τῆς Μάνης Τζαννέτου Γρηγοράκη, οἱ δύο ἥρωες Λάμπρος Κατσώνης καὶ Ἀνδροῦτσος ἔστησαν τὰ τρόπαιά των κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ τουρκικοῦ στόλου, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέπραξαν καὶ δύο γαλλικαὶ φρεγάται. Κατὰ τούτων εἶχεν ἐπέλθει τότε καὶ πολυάριθμος ἀπὸ ξηρᾶς τουρκικὸς στρατός, ἀλλ' εἰς τοῦτον δὲν ἐπέτρεψεν ὁ Τζαννῆ-μπέης νὰ ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς Μάνης, σύμφωνα μὲ τὰ προνόμια τῆς χώρας, ὑποσχεθεὶς ὅτι αὐτὸς μὲ ἰδικόν του στρατὸν θὰ τοὺς ἐξεδίωκεν. Ἡ ἐκδίωξις ἦτο ἐξασφάλισις τῆς φυγῆς τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ τῶν παλληκαριῶν του διὰ τῆς προσποιητῆς ἐναντίον του ἐκστρατείας Μανιατῶν, ἀφοῦ τοῦ ἀνεκοινώθη ὅτι πᾶσα ἀντίστασις θὰ ἦτο ἀδύνατος κατὰ τοῦ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸ 1798 ἡ Τουρκία ἐπεδίωξε τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἐκτὸς νόμου τεθέντος Τζαννῆ-μπέη, διότι εὑρίσκετο εἰς συνεννόησιν πρὸς τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτην, ὅστις πρὸς τοῦτο εἶχεν ἀποστείλει τὸν ἐκ Μάνης καταγόμενον Κορσικανὸν Δῆμον Στεφανόπουλον, ἴλαρχον τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, εἰς τὸ Μαραθονήσι (Γύθειον), ἔνθα εἶχον κληθῆ εἰς τὸ παλάτι τοῦ μπέη πρόκριτοι ἐκ πλείστων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ συσκεφθοῦν διὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων (μία ἐκ τῶν κατηγοριῶν τοῦ ἐθνεγέρτου Ρήγα ἦτο ὅτι ἐμελέτα νὰ κατέλθῃ εἰς Μάνην καὶ ἐξ αὐτῆς ν' ἀρχίσῃ τὴν ἐπανάστασιν). Αἱ συνεννοήσεις τοῦ Τζαννῆ-μπεη μετὰ τῶν Γάλλων προεκάλεσαν τὴν ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Γυθείου καὶ κατὰ τὸ 1798 καὶ κατὰ τὸ 1803, ἀλλ' ἀμφότεραι ἀπέτυχον. Κατὰ τὸ 1807 ὅμως, ἐπελθόντες πάλιν οἱ Τοῦρκοι μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, κατέστρεψαν ἐντελῶς τοὺς πύργους τοῦ Τζαννῆ-μπέη.

Ἡ Μάνη κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Ὅτε εἶχεν ἔλθει τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ διὰ τῆς κοινῆς ἐξεγέρσεως σύμπαντος τοῦ ὑποδούλου ἑλληνισμοῦ, οἱ Φιλικοί, οἵτινες ἐγνώριζον ὅτι ἡ Μάνη ἦτο τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμικῶν τοῦ ἔθνους δυνάμεων, κατανοήσαντες ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνος θὰ ἐξαρτηθῇ κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ὁμοθύμου συνδρομῆς τῶν Μανιατῶν, ἐπεδίωξαν καὶ ἐπέτυχον διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ ἀπεσταλμένου των Περραιβοῦ τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῶν τριῶν ἰσχυροτέρων οἰκογενειῶν τῆς Μάνης (Μαυρομιχαλῶν, Γρηγοράκιδων καὶ Τρουπάκιδων) ὑπογραφὴν συμφωνητικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπισχνοῦντο ὅτι ἐν πλήρει συμπνοίᾳ θὰ συνεργασθοῦν διὰ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος. Καὶ ἐτήρησαν τὰς ὑποσχέσεις των. Οἱ Μανιᾶται πρῶτοι ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην Μαυρομιχάλην, Θεόδωρον Κολοκοτρώνην καὶ τοὺς ἄλλους τῆς Μάνης ἀρχηγοὺς ἐκήρυξαν τὴν ἐπανάστασιν καὶ κατέλαβον κατὰ τὴν 22 Μαρτίου (4 Ἀπριλίου) τοῦ 1821 τὰς Καλάμας καὶ ἵδρυσαν ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον πολιτικὸν σῶμα, τὴν μεσσηνιακὴν γερουσίαν, μὲ πρόεδρον τὸν Πετρόμπεην, ὅστις ἀπέστειλε πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς κατὰ τὴν 28 Μαρτίου τὸ πρῶτον κήρυγμα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Οἱ Μανιᾶται, τρομοκρατήσαντες τοὺς ἐμπειροπολέμους Τουρκαλβανοὺς Μπαρδιουνιώτας, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλης τῆς Λακωνίας ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ἀγῶνος. Ἡ παλληκαριὰ τῶν Μανιατῶν ἔδωσε τὴν πρώτην νίκην εἰς τὸν Κολοκοτρώτην εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τὴν πρώτην μεγάλην νίκην εἰς τὸ Βαλτέτσι, ἡ ὁποία προπαρεσκεύασε τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπόλεως. Ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυσαν νὰ χύνουν τὸ αἷμά των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν γωνίαν, μακρὰν τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος των, ἡ ὁποία οὐδένα κίνδυνον διέτρεχε, μέχρι τῆς Ἠπείρου καὶ Εὐβοίας (εἰς τὴν πρώτην ἔπεσεν ὁ Κυριακούλης Μαυρομιχάλης καὶ εἰς τὴν δευτέραν ὁ Ἠλίας). Καὶ ὅταν ὁ κακὸς δαίμων τοῦ Μοριᾶ, ὁ ἀήττητος θεωρούμενος Ἰμπραήμ, ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ καὶ τὴν Μάνην, οἱ Μανιᾶται ἐταπείνωσαν τὸν ἀγέρωχον Αἰγύπτιον στρατηλάτην, στήσαντες ἄφθαρτα τρόπαια τοῦ ἡρωϊσμοῦ των κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1826 εἰς τὸν Ἁλμυρόν, τὸν Δηρόν, ἔνθα ἔστησαν τὸ τρόπαιον αἱ Μανιάτισσαι, θερίσασαι τοὺς Τούρκους μὲ τὰ δρεπάνια των, καὶ τὸν Πυλυάραβον. Τὰ κυριώτερα αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ Μάνη ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν διετήρησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, εἶναι τὰ ἑξῆς: Κατὰ πρῶτον τὸ φύσει ἀπόρθητον τῆς χώρας, περιβαλλομένης ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης δι' ἀποκρήμνων βράχων, οἵτινες ἀφίνουν μεταξύ των στενοτάτας διόδους (τὸ στενὸν τοῦ Πασσαβᾶ ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ὁρίων τῆς Μάνης καὶ τὸ στενὸν τοῦ Ἁλμυροῦ ἀπὸ τῶν βορειοδυτικῶν εἶναι αἱ μόναι εἴσοδοι εἰς τὴν χώραν) καὶ τὸ φιλοπόλεμον τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὀφειλόμενον εἰς τὸν πολεμικὸν χαρακτῆρα τῆς πολιτείας τῶν Μανιατῶν. Ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν Σπάρτην, τῆς ὁποίας οἱ Μανιᾶται ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν οἱ ἀπόγονοι, καὶ εἰς τὸ Σούλι, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, οὕτω καὶ εἰς τὴν Μάτην ἡ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἄσκησις εἰς τὰ ὅπλα, ἅτινα ἦσαν οἱ ἀχώριστοι τῶν Μανιατῶν σύντροφοι, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, δὲν ἦτο μόνον μία εὐχάριστος ἐνασχόλησις, ἀλλὰ τὸ κύριον ἔργον των (ἡ ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων τῶν χωρίων δὲν ἐγίνετο κατὰ ψυχάς, ἀλλὰ κατὰ ὅπλα, ἐνόπλους δηλαδὴ ἄνδρας). Μετὰ τοὺς δύο τούτους πολεμικοὺς παράγοντας ἤρχετο τὸ ἄγονον καὶ ἄνυδρον τῆς χώρας, τὰ ὁποῖα καθίστων δυσχερῆ τὴν παραμο-

Digitized by Google

νὴν μιᾶς στρατιᾶς εἰς ταύτην, στερουμένην τροφίμων καὶ ὕδατος. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Μανιᾶται, ὁσάκις ἐχθρικὴ στρατιὰ εἰσεχώρει εἰς τὴν Μάνην, ἐπετίθεντο κυρίως κατὰ τῶν ἐφοδιοπομπῶν αὐτῆς, διὰ νὰ τὴν ἀναγκάσουν νὰ ἀποσυρθῇ τῆς χώρας των ἐκ πείνης. Τὸ πολεμικὸν φρόνημα τῶν Μανιατῶν ἐνίσχυον ἀκόμη, ἐκτὸς τῶν προρρηθέντων παραγόντων, οἱ ἡρωϊκοὶ ἄνδρες τῶν ἄλλων χωρῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ, οἵτινες, ὁσάκις δὲν ἠδύναντο οὐδὲ ὡς κλέφται νὰ ζοῦν εἰς τὰ βουνὰ τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος των, κατέφευγον εἰς τὴν Μάνην, ὡς εἰς ἄσυλον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ χώρα εἶχε πολλάκις μάχιμον στρατὸν πολυαριθμότερον ἐκείνου ὅστις θὰ ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν πληθυσμόν της. Ἀλλὰ χώρα τραχεῖα καὶ ἄγονος ἡ Μάνη, δὲν παρεῖχεν εἰς τὸν συνηθισμένον εἰς διαρπαγὰς καὶ λαφυραγωγίαν τουρκικὸν στρατὸν καὶ τὰς ἐλπίδας ταύτας. Διὰ τοῦτο καὶ χωρὶς ὄρεξιν οἱ Τοῦρκοι στρατιῶται ἐβάδιζον κατὰ τῆς Μάνης καὶ πρὸς συνθηκολογίαν μὲ τοὺς Μανιάτας ἐξηνάγκαζον τοὺς ἀρχηγούς των. Τὰς κατὰ τῶν Μανιατῶν ἐπιθέσεις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ προελάμβανον πολλάκις καὶ αὐτοὶ οἱ παρὰ τὰ ὅρια τῆς χώρας κατοικοῦντες Τοῦρκοι ἂν καὶ ἐφρόντιζε τὸ τουρκικὸν κράτος νὰ ἐγκαθιστᾷ πάντοτε εἰς τὰς γειτονικὰς τῆς Μάνης περιφερείας τοὺς φανατικωτέρους καὶ ἐμπειροπολεμικωτέρους Τούρκους), διότι οὗτοι θὰ ἐπλήρωνον μὲ τὴν ζωήν των καὶ τὴν περιουσίαν των, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου, ὅσα δεινὰ θὰ ὑφίσταντο οἱ Μανιᾶται διαρκοῦντος αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο, περὶ τῆς ἰδικῆς των ἀσφαλείας φροντίζοντες, ὄχι μόνον ἀπέτρεπον πᾶσαν κατὰ τῆς Μάνης ἐπιδρομήν, ἀλλ' ἐνίοτε ἐγίνοντο καὶ προδόται τῶν σχεδίων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Διὰ πάντας τοὺς εἰρημένους λόγους ἡ Μάνη διετήρησε, πλὴν ἐλαχίστων χρονικῶν διαλειμμάτων, τὴν οὐσιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν της καθ' ἅπασαν τὴν χρονικὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας καὶ κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 εἶχεν 7.750 ἐνόπλους ἄνδρας, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, ἑτοίμους νὰ δράμουν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν των.

Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐλευθέρου κράτους ἡ Μάνη δὲν ἔχει χωριστὴν ἀπὸ αὐτὸ ἱστορίαν. Ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας μόνον, ὅτε ὁ μὲν Μάουερ ἠθέλησε νὰ κρημνίσῃ τοὺς 800 πύργους τῆς Μάνης, οἵτινες ὑπῆρξαν πολλάκις οἱ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας προμαχῶνές της, καὶ ὁ Ἔϋδεκ νὰ πατάξῃ διὰ βιαίων κτυπημάτων τὴν ἐξέγερσίν της, ἥτις καὶ ἀλλαχοῦ εἶχε παρατηρηθῆ (εἰς τὰς Κυκλάδας, τὴν Ἀρκαδίαν, τὴν Μεσσηνίαν), πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων, ἡ Μάνη ἠναγκάσθη νὰ στρέψῃ τὰ ὅπλα της κατ' αὐτοῦ τοῦ ἐπισήμου κράτους, τοῦ ὁποίου μίαν φάλαγγα τακτικοῦ ἐκ Βαυαρῶν στρατοῦ ᾐχμαλώτισεν εἰς τὴν κλεισώρειαν τῶν Κακοβουνίων. Κατόπιν ἡ Μάνη ἐξαπέστειλε τὰ τέκνα της ἐθελοντὰς προμάχους τῆς ἐλευθερίας ὁπουδήποτε τῶν τέως ὑποδούλων ἑλληνικῶν χωρῶν ἐξηγείρετο ἐπανάστασις πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ὡς εἰς Θεσσαλίαν κατὰ τὸ 1854, εἰς Κρήτην κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1867, τὴν Θεσσαλίαν πάλιν καὶ Ἤπειρον βραδύτερον καὶ τὴν Μακεδονίαν τελευταῖον κατὰ τὸν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων πόλεμον, ὅτε ἡ χώρα ἐτουρκοκρατεῖτο ἀκόμη, ὑπὸ γενναίους καὶ διακεκριμένους τῆς Μάνης ὁπλαρχηγούς, τὸν Δημήτριον Πετροπουλάκην, τὸν Δημητρακαράκον, τὸν Κοσσονάκον καὶ ἄλλους.

— ΚΟΙΝΩΝ. ΒΙΟΣ] *Πολίτευμα.* Τὸ πολίτευμα τῆς Μάνης ἦτο ἀπὸ διοικητικῆς μὲν ἀπόψεως ὁμοσπονδιακόν, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ προορισμοῦ τῆς ἐπικρατείας ταύτης στρατοκρατικόν, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των εἶχον τὴν διὰ τῶν ὅπλων διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας των. Ἡ ὅλη Μάνη διῃρεῖτο εἰς περιφερείας, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς δὲν ἦτο πάντοτε ὁ αὐτός, διότι ἐξηρτᾶτο οὗτος ἐκ τῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων τῶν διαβιουσῶν εἰς ἑκάστην περιφέρειαν οἰκογενειῶν. Αἱ περιφέρειαι αὗται ἐκαλοῦντο ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καπετανίαι καὶ ἦσαν ὑπὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν ἑνὸς καπετάνου ἑκάστη αὐτῶν, ὅστις ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἰσχυροτέρας τῶν ἐν αὐτῇ οἰκογενειῶν. Οὗτος ἦτο καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν ὅπλων τῆς περιφερείας του καὶ ὁ κανονίζων τὰ τῆς διοικήσεως αὐτῆς αὐτοβούλως. Εἶχε δέ, συνηθέστατα, τὸ ἀξίωμα τοῦ καπετάνου κληρονομικόν. Ἀπὸ τοὺς καπετάνους τούτους εἷς ἦτο ὁ μπᾶς καπετᾶνος καλούμενος, ὁ γενικὸς δηλαδὴ τῆς Μάνης ἀρχηγός, ἐκλεγόμενος μεταξὺ τῶν καπετάνων καὶ ὑπὸ τῶν καπετάνων τῆς Μάνης, συνερχομένων εἰς γενικὴν συνέλευσιν. Εἰς γενικὴν συνέλευσιν συνήρχοντο ἐπίσης οἱ καπετάνοι, ὁσάκις ἐπρόκειτο ν' ἀποφασίσουν περὶ πολέμου ἢ ἀμύνης τῆς χώρας ἢ συνάψεως συμμαχίας τῶν Μανιατῶν μετά τινος τῶν χριστιανικῶν κρατῶν καὶ ἐν γένει ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ ζητημάτων τῆς ἐξωτερικῆς λεγομένης πολιτικῆς. Εἰς τὰς συνελεύσεις ταύτας ἐλάμβανον συνήθως μέρος καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Μάνης (εἶχον φθάσει εἰς τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ, Μαΐνης, Καρυουπόλεως, Μαλτσίνης, Πλάτσας, Λαγείας, Ἀνδρούβιτσα; καὶ Μηλέας μὲ μητρόπολιν τὴν Ζαρνάταν), καὶ οἱ πρωτοπαπᾶδες. διότι τὸ κῦρος τοῦ κλήρου ἦτο μέγα ἐν Μάνῃ, καὶ ἄλλοι ἔγκριτοι προύχοντες τῆς χώρας. Τὰς μεταξὺ τῶν πολιτῶν ἑκάστης καπετανίας οἰκονομικῆς φύσεως διαφορὰς ἔλυον οἰκογενειακὰ συμβούλια ἢ διαιτηταί, τὰς δὲ τοῦ ποινικοῦ δικαίου αὐτοβούλως ὁ ἰσχυρότερος τῶν πρὸς ἀλλήλους διαφερομένων. Τὰς μεταξὺ δύο καπετάνων ἢ μεταξὺ δύο ἰσχυρῶν οἰκογενειῶν διαφορὰς ἔλυε συνήθως πόλεμος ἐξοντωτικός. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἐγκλήματα, διὰ τὰ ὁποῖα τὴν ποινὴν ἐπέβαλεν αὐτὴ ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐγκληματίου, καὶ ἐν ἀμελείᾳ ταύτης νὰ πράξῃ τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπέβαλε τὴν ποινὴν ὁ μπᾶς καπετᾶνος. Οὕτως ὁ ἱερόσυλος, ὁ δειλὸς ἐν πολέμῳ καὶ ὁ ἔνοχος βιασμοῦ ἐτιμωρεῖτο ὑπ' αὐτῆς τῆς οἰκογενείας του, πρὸς κάθαρσίν της ἀπὸ τοῦ προσαπτομένου εἰς αὐτὴν στίγματος, μὲ θάνατον, διότι διὰ τὸν Μανιάτην ἡ θρησκεία, ἡ πατρὶς καὶ ἡ τιμὴ ἦσαν τὰ ἱερώτερα τῶν συμβόλων.

Ἀπὸ τοῦ 1776 (κατ' ἄλλας πηγὰς ἀπὸ τοῦ 1771) ὁ ἀνώτατος ἄρχων τῆς Μάνης διωρίζετο, ὡς καὶ ἐν Ὕδρᾳ καὶ Σπέτσαις, ὑπὸ τῆς Τουρκίας, εἶχε δὲ τὸν τίτλον μπέη (ἡγεμόνος) καὶ πολὺ εὐρυτέραν δικαιοδοσίαν τοῦ μπᾶς καπετάνου, ὅστις δὲν ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς ἡγεμονίας, ὢν ὁ ἀνδρειότερος τῶν καπετάνων. Ὁ μπέης τῆς Μάνης ἐπεμελεῖτο τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας τοῦ τόπου, ἔχων πρὸς τοῦτο περὶ ἑαυτὸν ἱκανὸν ἀριθμὸν παλληκαρίων (εἶχε τὸ δικαίωμα καὶ τουρκικὸν ἀκόμη στρατὸν νὰ ζητήσῃ πρὸς ἐνίσχυσίν του διὰ τὴν καταστολὴν ἀνταρσίας τινός). Ἦτο ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῆς Πύλης—καὶ πρὸς ἐγγύησιν ἔδιδεν ὁμήρους ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰ-

Μανιάτης ἐπὶ τουρκοκρατίας κατὰ τὸν Pouqueville.

κογενείας του—διὰ πᾶσαν ἐξέγερσιν τῶν Μανιατῶν καὶ ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώνῃ κατ' ἔτος ὡς φόρον ὑποτελείας 16 χιλ. γρόσια (τετραπλάσια ἀπὸ ὅσα ἐπλήρωνε πρότερον ἡ Μάνη), εἶχεν ὅμως εἰς ἀντάλλαγμα τὸ δικαίωμα ἐκδόσεως ἐμπορικῶν ἀδειῶν, τὸ δικαίωμα εἰσπράξεως λιμενικῶν φόρων καὶ προσόδων ἐκ τῆς χορτονομῆς ἀκαλύπτων γαιῶν καὶ τὰ νόμιμα δῶρά του (κατὰ τὸ Πάσχα ἐπεσκέπτοντο αὐτὸν προσκομίζοντες ἀμνοὺς καὶ ἄλλα δῶρα πάντες οἱ καπετᾶνοι καὶ προύχοντες τῆς χώρας). Ἐν καιρῷ πολέμου ἡ ἐξουσία τοῦ μπέη, εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ὁποίου περιήρχοντο πάντα τὰ πολύτιμα λάφυρα αὐτοῦ, ἦτο ἀπόλυτος. Πρῶτος ἡγεμὼν τῆς Μάνης ἔγινεν ὁ Τζαννέτος Κουτήφαρης, ἡγεμονεύσας αὐτῆς ἐπὶ 4 περίπου ἔτη (1776—1779). Ἀπέθανεν ἀπαγχονισθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ὑπεύθυνος ἐπιδρομῆς τῶν Μανιατῶν κατὰ τῶν ἐν τοῖς συνόροις τῆς Μάνης Τούρκων. Δεύτερος ἔγινεν ὁ Μιχαὴλ Τρουπάκης ἢ Μούρτζινος, ἡγεμονεύσας ἐπὶ 4 ἐπίσης ἔτη (1779—1782). Ἐπ' αὐτοῦ ἡ Μάνη ἦτο ἄσυλον τῶν κλεφτῶν τῆς Πελοποννήσου, οἵτινες ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι μετὰ Μανιατῶν ἐλεηλάτουν τὰ κτήματα τῶν γειτόνων τῆς Μάνης Τούρκων. Τὸν Τρουπάκην, ἀπαγχονισθέντα καὶ αὐτόν, διεδέχθη ἄκων ὁ Τζαννέτος Γρηγοράκης, ἡγεμονεύσας τῆς Μάνης ἐπὶ 16 ὅλα ἔτη (1782—1798). Ἡ ἡγεμονία τοῦ Τζαννῆ-μπέη ἦτο, ὡς λέγει ὁ Γέμενιτς («Revue de deux mondes» (1865), «Le Magne et les Mainotes»), ὁ χρυσοῦς αἰὼν διὰ τὴν Μάνην, θὰ ἦτο δὲ οὗτος ἱστορικὴ φυσιογνωμία ἐὰν ἔδρα εἰς εὐρύτερον κύκλον. Ἦτο μεγαλόψυχος καὶ δημοφιλής, εἶχε βαθεῖαν σύνεσιν καὶ ἦτο πεπροικισμένος μὲ ἀνώτερον πνεῦμα. Ἔδωκεν ἐκπολιτιστικὴν ὤθησιν εἰς τὴν χώραν, ἄγνωστον ἕως τότε καὶ μὴ συνεχισθεῖσαν. Ἐχάραξε δρόμους, ἵδρυσε σχολεῖα καὶ ἐνίσχυσε μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν πεδιάδων τοῦ Μαυροβουνίου, Πασσαβᾶ καὶ Σελινίτσης, ὅτε ἡ Μάνη ἔλαβε καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἔκτασιν τοῦ ἐλευθέρου ἐδάφους της, τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος. Καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἦτο ἀνὴρ πανελληνίων φρονημάτων καὶ τὸ παλάτι του εἶχε μεταβάλει εἰς κέντρον συνεννοήσεως μετ' ἀντιπροσώπων σύμπαντος τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ ἀντιπροσώπου τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Ἐπ' αὐτοῦ ἔκαμαν τὴν δειλὴν ἐμφάνισίν των ἐν Μάνῃ ἀκόμη καὶ αὐταὶ αἱ Μοῦσαι. Τότε ἐγράφη τὸ σατιρικὸν ποίημα τοῦ Νικήτα Νήφου ἢ Νηφάκου, τὸ ὁποῖον εἶναι πλήρης περιγραφὴ τῶν χωρίων τῆς Μάνης εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἔκτασίν της (ἐκ τῶν χωρίων τῆς Μάνης τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἔχουν ἀποκοπῆ ὑπαγόμενα διοικητικῶς εἰς τὴν Λακεδαίμονα 6 χωρία τοῦ τέως δήμου Μελιτίνης τὸ χωρίον Λάγιου, Τρίνασος καί τινες ἄλλοι μικροσυνοικισμοί). Τὸν Τζαννῆ-μπεην, κηρυχθέντα ὑπὸ τῆς Πύλης ἐκτὸς νόμου, διεδέχθη ὁ καπετᾶνος τοῦ Σταυροπηγίου (τῆς περὶ τὴν Ζαρνάταν χώρας) Παναγιώτης Κουμουνδοῦρος ἢ Κουμουνδουράκης, ἡγεμονεύσας ἀπὸ τοῦ 1798—1803, ὅστις καθῃρέθη, διότι ὄχι μόνον δὲν κατεδίωξε τὸν ἔκπτωτον ἡγεμόνα Τζαννέτον Γρηγοράκην, ἀλλὰ καὶ ηὐνόει τὰς μετὰ τῶν Γάλλων συνεννοήσεις του. Τὸν καθαιρεθέντα Κουμουνδουράκην διεδέχθη πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ὕδρας Βούλγαρη ὁ Ἀντώνιος Γρηγοράκης, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκεν ἡ Πύλη τὸ μπεηλίκι διὰ νὰ διαιρέσῃ τὴν οἰκογένειαν τῶν Γρηγοράκιδων καὶ ἐξασθενήσῃ οὕτω τὸν Τζαννέτον Γρηγοράκην. Τὸν Ἀντώμπεην ἢ Ἀντωνόμπεην Γρηγοράκην, ἡγεμονεύσαντα ἀπὸ τοῦ 1803—1808, ὅτε ἀπελύθη ὑπὸ τῆς Πύλης διεδέχθη ὁ Κωνσταντῖνος Ζερβάκος, τῇ ὑποδείξει τοῦ Βελῆ πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις μετὰ διετῆ ἡγεμονίαν ἀπελύθη, κατὰ τὸ 1810, κατ' ἀπαίτησιν τῶν καπεταναίων τῆς Μάνης. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Θεόδωρος Γρηγοράκης, ἡγεμονεύσας ἀπὸ τοῦ 1810—1815, καὶ τοῦτον, κατ' εἰσήγησιν τοῦ καπετὰν πασᾶ, ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἰσχυρᾶς καὶ πολεμοχαροῦς τῆς Μάνης οἰκογενείας, τῆς ὁποίας 49 μέλη ἔπεσον μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας εἰς τὰ διάφορα πεδία τῶν μαχῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 (βλ. λ. *Μαυρομιχάλαι*).

Ἤθη καὶ ἔθιμα. Διὰ νὰ κατανοήσῃ τις τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ κυριώτερα τῶν ἐθίμων τῶν παλαιοτέρων Μανιατῶν (σήμερον σχεδὸν ἐξέλιπον), εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ πλήρη γνῶσιν τῆς ψυχοσυνθέσεως τῆς ἀτιθάσου καὶ ὑπερηφάνου ταύτης φυλῆς. Εἶχον οἱ Μανιᾶται τὸν δεδικαιολογημένον (ὡς βάσιμον ἱστορικῶς) ἐγωϊσμόν, τρεφόμενον διὰ παραδόσεων κληρονομουμένων ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅτι ἦσαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν καὶ τῶν Ἐλευθερολακώνων καὶ τὴν πρόσφατον ἀκόμη ἀνάμνησιν ὅτι τὸ αἷμα τῶν πατέρων καὶ πάππων των συνανεμείγη δι' ἐπιγαμιῶν μὲ τὸ αἷμα ἀπογόνων τῶν αὐτοκρατορικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἴκων (Παλαιολόγων, Κομνηνῶν, Φωκάδων καὶ ἄλλων), οἵτινες εἶχον καταφύγει εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα των μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Τὸν ἐγωϊσμὸν τοῦτον τῶν Μανιατῶν ἐπηύξανε καὶ ὁ ἐλεύθερος βίος, τὸν ὁποῖον ἔζων οὗτοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ὑποδούλους ὁμοφύλους των. Ἡ συνείδησις αὕτη ἀφ' ἑνὸς τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς των καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἐλευθέρου βίου των ἔδιδεν εἰς αὐτούς, ὡς ἐνόμιζον, τὸ δικαίωμα νὰ θεωροῦν ἑαυτοὺς ἀνωτέρους τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἀπεκάλουν Βλάχους (ἀνθρώπους κατωτέρους των). Μετὰ τὸ κύριον τοῦτο γνώρισμα, ἄλλο οὐσιῶδες ἐπίσης γνώρισμα τῆς φυλῆς ταύτης ἦτο ὅτι ἕκαστος τῶν Μανιατῶν εἶχε, πλὴν τοῦ γενικοῦ ἐγωϊσμοῦ, καὶ τὸν οἰκογενειακὸν ἐγωϊσμόν του, ὅστις ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν νὰ μὴ ἀνέχεται τὴν μείωσιν τοῦ ἠθικοῦ ταύτης ἢ τὴν ἐξασθένησίν της ἀπέναντι τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν τῆς Μάνης, αἵτινες συνεβίουν ὡς κράτη ἀνεξάρτητα ἀλλήλων, τὰ ὁποῖα ἥνωνεν ὁ κοινὸς κίνδυνος καὶ ἐχώριζεν ἡ ἀντιζηλία (καὶ εἰς τοὺς κοινοὺς ἀγῶνάς των ἐκυριάρχει ἡ μεταξύ των ἅμιλλα μᾶλλον ἢ ἡ ἐξόντωσις τοῦ ἐχθροῦ. «Καὶ ἦτανε ξεσυνέριση, λέγεται εἰς τὸ τραγούδι τῆς μάχης τῆς Βέργας, ποῖοι θὰ πᾶσι μπροστινοί»). Τὰ κύρια ταῦτα γνωρίσματα τῆς ψυχοσυνθέσεως τοῦ Μανιάτου ἦσαν καὶ τὰ γενεσιουργὰ αἴτια τῶν ποικίλων ἐθίμων του, καὶ ἰδίως τοῦ τῆς ἐκδικήσεως, τοῦ δεσπόζοντος τούτου πάθους τῆς ψυχῆς τῶν Μανιατῶν.

Ἐκδίκησις. Τὴν ἐκδίκησιν μιᾶς οἰκογενείας (γενιᾶς, οὐχὶ οἴκου) τῆς Μάνης προεκάλει ἡ προσβολὴ μέλους αὐτῆς ὑπὸ μέλους ἄλλης οἰκογενείας. Ἡ προσβληθεῖσα οἰκογένεια, διὰ νὰ δύναται νὰ ζῇ ἄνευ ταπεινώσεως ἐν Μάνῃ, ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ λάβῃ ἱκανοποίησιν δι' αὐτοδικίας ἀπὸ τὴν προσβαλοῦσαν ταύτην. Ἡ ἱκανοποίησις ἔπρεπε νὰ εἶναι πλήρης ἀνταπόδοσις τῆς προσβολῆς· ὁ δαρμὸς ἑπομένως ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ μὲ δαρμὸν καὶ ὁ φόνος μὲ φόνον. Ἀλλὰ διὰ τὴν προσβολὴν δὲν ἐτιμωρεῖτο μόνον ὁ πταίστης, ἀλλὰ καὶ οἱονδή-

Digitized by Google

ποτε τῶν μελῶν τῆς ἐξ αἵματος οἰκογενείας του, καὶ συνήθως μάλιστα ὁ καλύτερος τῆς προσβαλούσης οἰκογενείας. Τοῦτο τὸ ἔθιμον τῶν Μανιατῶν ψέγετο δριμύτατα. Ὅταν ὅμως ἀναλογισθῇ τις ὅτι ὁ Μανιάτης ὡς ὑπέρτατον καθῆκόν του εἶχε τὴν ἀνύψωσιν τῆς γενιᾶς του καὶ τὴν ἐξαδυνάτισιν τῆς ἀντιπάλου της, θὰ μετριάσῃ τὴν δριμύτητα τῶν ψόγων του, διότι ὁ ἰσχυρότερος ἢ ὁ πλουσιώτερος τῆς προσβαλούσης γενιᾶς ἐπλήρωνε μὲ τὴν ζωήν του ἂν ἡ προσβολὴ ἦτο φόνος) διὰ τὴν προσβολὴν εἰς μίαν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλειπον οἱ θετοὶ νόμοι. Ἄλλως τε ἡ προσβολὴ μιᾶς οἰκογενείας ὑπὸ ἄλλης ἀπεφασίζετο ἐν οἰκογενειακῷ συμβουλίῳ συνήθως· ἑπομένως ὑπῆρχε τὸ συνυπεύθυνον πάντων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ἡ ἐκδίκησις, πρᾶξις ἐσκεμμένη, ἐγίνετο πολλάκις μετὰ πάροδον ἐτῶν, καὶ ἐνίοτε μάλιστα ὑπὸ υἱοῦ τοῦ φονευθέντος, ὅστις βρέφος ὢν κατὰ τὸν φόνον τοῦ πατρός του εἶχε γαλουχηθῇ ὑπὸ τῆς μητρός του μὲ τὸ γάλα τῆς ἐκδικήσεως καὶ εἶχεν ἀνατραφῆ ὑπ' αὐτῆς μὲ προορισμὸν «*νὰ σκοτώσῃ τὸν φονιὰ τοῦ πατέρα του καὶ νὰ πάρῃ πίσω τὸ αἷμα τῆς γενιᾶς του*». Τὴν ἐκδίκησιν ἐπέβαλλεν ἀκόμη εἰς τοὺς δεισιδαίμονας κατοίκους τῆς Μάνης αὐτὸ τὸ θῦμα, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐπίστευον, ἐγόγγυζε τὴν νύκτα, ζητοῦν ἐκδίκησιν. Ἄλλος ψόγος διὰ τοὺς πρὸς ἐκδίκησιν γενομένους ἐν Μάνῃ φόνους ἦτο ὅτι ἐγίνοντο κρυφίως «*μὲ χωσιὰ*» (ἐνέδραν), ἡ ὁποία ἦτο ὅ,τι ἡ κρυπτεία τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν. Ἀλλ' ὁ μεταξὺ δύο οἰκογενειῶν, μετά τινα φόνον ἢ προσβολήν, πόλεμος ἦτο φανερὰ κεκηρυγμένος καὶ ἐγίνετο διὰ παντὸς μέσου, ὡς γίνεται μεταξὺ δύο ἐμπολέμων κρατῶν. Μετὰ τὸν φόνον, ἔχοντα αἰτίαν μοιχείαν, ὅτε διὰ τὴν προσβολὴν ἐξεδικοῦντο οἱ συγγενεῖς τῆς γυναικὸς καὶ οὐχὶ τοῦ ἀνδρός, ἢ βιασμὸν ἢ ἄλλην τινὰ προσβολήν, οἱ συγγενεῖς τοῦ φονέως ἀπεσύροντο εἰς τοὺς πύργους των, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐν ἐπιθέσει καὶ ἠμύνοντο.

Συνέβγαλμα. Ὁσάκις οἱ ἐκδικηταὶ εἶχον ἀνάγκην νὰ μεταβοῦν εἴτε εἰς τὰ κτήματά των, εἴτε ἀλλαχοῦ, μετέβαινον συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν ξεβγαλτὴ ἢ *συνεβγαλτή*, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε ν' ἀνήκῃ εἰς ἰσχυροτέραν τῶν ἀλληλομαχομένων οἰκογενειῶν «*γιὰ νὰ τὸν λογαριάσουν*», ἄλλως ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ τὸν σεβασθοῦν. Πολλάκις—ὅταν συνέβαινε τὰ θύματα τῶν ἀλληλομαχομένων οἰκογενειῶν νὰ εἶναι ἰσάριθμα—τῇ ἐπεμβάσει ἄλλων οἰκογενειῶν (γεροντικῆς) ἐγίνετο συμβιβασμὸς καὶ αἱ σχέσεις ἔπαυον νὰ εἶναι ἐχθρικαί.

Ψυχικό. Συμβιβασμὸς ἐγίνετο, σπανιώτατα, καὶ εὐθὺς μετὰ τὸν φόνον, καὶ ἐλέγετο οὗτος *ψυχικό*. Κατὰ τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον ὁ φονεὺς ἐπήγαινεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἠσπάζετο τὰς χεῖρας τοῦ πατρὸς (ἂν ἔζη) τοῦ φονευθέντος, ὁ ὁποῖος τὸν ἐφίλει εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὸν ἐκάλει παιδί του, ὅπως καὶ ἐκεῖνος ἐκάλει τὸν πατέρα τοῦ φονευθέντος πατέρα καὶ ἀδέρφια τοὺς ἀδελφούς του. Ἡ ψυχαδελφοσύνη αὐτὴ ἐγέννα τόσον στενοὺς δεσμοὺς πολλάκις, ὥστε ὁ φονεὺς ὄχι μόνον ἀφωσιώνετο εἰς τὰ συμφέροντα τῆς οἰκογενείας τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὅπλων του ὑπεστήριζε ταύτην. Ὅταν ὁ πόλεμος δὲν εἶχεν ἀφορμὴν φόνον ἢ προσβολὴν τῆς τιμῆς γυναικός τινος, ἔγκλημα τὸ ὁποῖον δὲν συνεχώρει ποτὲ ὁ μανιάτικος ποινικὸς νόμος, ἀλλ' ἄλλας διαφοράς, προηγγέλλετο μὲ τὰς φράσεις «*εἴμαστε ἐχτροὶ καὶ νὰ τὸ ξέρετε*». Ἄνευ τῆς προαγγελίας ταύτης ἡ δολοφονία ἀπεδοκιμάζετο γινομένη.

Γέννησις. Μὲ τὴν ἐκδίκησιν καὶ πρὸ πάντων τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν τοῦ Μανιάτου νὰ κάμῃ ἰσχυρὰν τὴν οἰκογένειάν του συνδέεται τὸ ἔθιμον τῶν ἀθρόων πυροβολισμῶν, οἵτινες συνώδευον τὴν γέννησιν ἄρρενος τέκνου. Τὸ σύνθημα ἔδιδεν ὁ πατὴρ πρῶτος, ἐσυνέχιζον δὲ τοὺς πυροβολισμοὺς οἱ ἐξ αἵματος συγγενεῖς του, χαίροντες διότι «*αὔξησαν τὰ ντουφέκια τῆς γενιᾶς*» καὶ ἐκδηλώνοντες τὴν χαράν των μὲ τραγούδια καὶ εὐχάς: «*νὰ εἶναι καλορρίζικος, χρόνια πολλὰ νὰ ζήσῃ—νὰ γίνῃ στ' ἅρματα καλὸς καὶ τοὺς ἐχτροὺς νὰ σβήσῃ*». Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον λυποῦνται ὁσάκις γεννηθῇ κόρη.

Γεροντική. Ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα μανιάτικα ἔθιμα ἦτο καὶ ἡ γεροντική, ἡ ὁποία ἦτο δύο εἰδῶν. Ἡ μία ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο-τρεῖς γέροντας, ἀνήκοντας εἰς οἰκογένειαν ἢ οἰκογενείας μὴ συνδεομένας μὲ τὰς ἀλληλομαχούσας, οἵτινες παρενέβαινον διὰ νὰ τὰς συμβιβάσουν. Ἡ ἄλλη ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους ἢ καὶ τὴν ὁλομέλειαν τῶν ἀνδρῶν τῆς προσβληθείσης οἰκογενείας, ἡ ὁποία συνήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς γενιᾶς διὰ νὰ συσκεφθῇ περὶ τοῦ καταλληλοτέρου καὶ ἀσφαλεστέρου τρόπου ἐκδικήσεως διὰ τὴν προσβολήν. Ἡ πρώτη εἰσεχώρει πολλάκις μὲ τὰς ῥάβδους ὑψωμένας εἰς τὸ μέσον τῶν ἐμπολέμων καὶ πλησιάζουσα τὰς προφυλακὰς τῆς ἑτέρας ἐφώναζε: «*εἴμαστ' ἀδιάφοροι κι' ἤρθαμε νὰ μιλήσωμε γιὰ σάξη*» (συμβιβασμὸν) καὶ ἔπειτα ἂν ἐλάμβανε τὴν ἀπάντησιν «*ἀπὸ μᾶς τὸ βρίσκετε, βρέστε το κι' ἀπὸ τοὺς ἄλλους*», προεχώρει καὶ εἰς τὰς προφυλακὰς τῆς ἄλλης καὶ ἂν καὶ ἐκείνη ἐδέχετο τὸν συμβιβασμὸν ἐκανόνιζε τότε τὰς λεπτομερείας τούτου.

Τρέβα. Πολλάκις ἐγίνετο προσωρινὴ διακοπὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν δύο ἀλληλομαχομένων οἰκογενειῶν, ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ζωῆς. Ἡ διακοπὴ αὕτη ἐκαλεῖτο *τρέβα* καὶ ἦτο πολλῶν εἰδῶν, τρέβα τῆς σπορᾶς, τρέβα τοῦ θερισμοῦ, τρέβα τῆς συλλογῆς τῶν ἐλαιῶν κ. ο. κ. Τὴν τρέβαν προεκάλει, καὶ πολλάκις καὶ ἐπέβαλλεν, ἂν ἠρνοῦντο ταύτην αἱ ἐμπόλεμοι οἰκογένειαι, ἡ ἐκ γερόντων οἰκογενείας μὴ συνδεομένης πρὸς τὰς ἀλληλομαχούσας γεροντική. Περίεργοι ὅλως ἦσαν ἡ *ἀτσαχάλευτη*, ἡ *ἀτουφέκιστη* καὶ ἡ *περιωρισμένη* ἢ *μερικὴ τρέβα*. Ἡ πρώτη ἐκαλεῖτο οὕτω, διότι κατὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν (αἵτινες εἶχον προκληθῆ ἐκ τῆς ἀποπείρας ἀνεγέρσεως ἢ προσθήκης καὶ ἄλλου ὀρόφου εἰς τὸν οἰκογενειακὸν πύργον τῆς ἑτέρας τῶν ἀλληλομαχομένων οἰκογενειῶν καὶ ἐκ τῆς παρεμποδίσεώς της ὑπὸ τῆς ἀντιπάλου της) δὲν ἐπετρέπετο οὐδὲ τσάχαλον (ξυλαράκι) νὰ προστεθῇ εἰς τὸν ἀνεγειρόμενον πύργον. Ἡ δευτέρα διότι κατὰ τὸν μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν πόλεμον, περιοριζόμενον εἰς πυροβολισμοὺς μόνον ἀπὸ τοὺς πύργους (οὐχὶ καὶ κατὰ τὴν συνάντησιν μελῶν τῶν ἀντιπάλων οἰκογενειῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ἢ τοὺς ἀγρούς των), ὁ πυροβολήσας καὶ μὴ φονεύσας τὸν πυροβοληθέντα ὑπεχρεοῦτο νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ὅπλον του,

Μανιάτισσα, κατὰ παλαιὰν φωτογραφίαν.

Ἀρχοντοποῦλα τῆς Μάνης ἐπὶ τουρκοκρατίας κατὰ τὸν Pouqueville.

ἐπειδὴ δὲ τοῦτο θὰ ἦτο καὶ προσβολὴ καὶ ζημία, πάντες ἀπέφευγον νὰ πυροβολοῦν καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ τρέβα ἐκαλεῖτο ἀτουφέκιστη. Ἡ τρίτη, σπανιωτάτη, ἦτο μία τρέβα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκτὸς τῶν γυναικῶν, αἵτινες οὐδέποτε ἐπυροβολοῦντο (εἰμὴ μόνον ὅτε ἔνοπλοι μετεῖχον τῆς μάχης) καὶ ἐκ σεβασμοῦ καὶ ἐξ ἀποφυγῆς νὰ περιέλθουν οἱ πυροβολοῦντες εἰς πόλεμον καὶ πρὸς τὴν ἰδικήν της γενιάν, δὲν ἐπυροβολοῦντο μεταξύ των καὶ μέλη τινὰ ἑκατέρας τῶν οἰκογενειῶν δηλώσαντα οὐδετερότητα (τοῦτο συνέβαινεν ἐπὶ φίλων).

Γάμος. Καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου διέφερον ἐν Μάνῃ ἀπὸ τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη δὲν ἀνῆκον εἰς ἰσοδυνάμους καὶ ἰσαξίας οἰκογενείας, ἀλλ' ὁ γαμβρὸς ἦτο *νυκλιάνος* καὶ ἡ νύμφη *φαμέγια*, ἢ καὶ τἀνάπαλιν. Προορισμὸς τοῦ γάμου διὰ τὸν Μανιάτην ἦτο ἡ ἀπόκτησις ἀρρένων τέκνων, τὰ ὁποῖα καὶ μόνα ἦσαν κληρονόμοι του. Ἂν δὲν ἀπέκτα ἄρρενα, οὐδέποτε ἔδιδεν εἰς τοὺς γαμβρούς του τὴν οἰκίαν του καὶ τὸν περὶ αὐτὴν κῆπον (*τὰ σύγυρα*), τῶν ὁποίων ἡ κυριότης περιήρχετο εἰς τοὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς.

Θάνατος. Ὁ θάνατος ἐνέπνευσε τὴν μανιάτικην ποίησιν, ἥτις ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ μοιρολόγια, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ εἶναι παραστατικώτατα (μοιρολογῶν εἷς Μανιάτης ἀποθανόντα νεανίαν, μόνον ἀπόγονον ἰσχυρᾶς ἄλλοτε οἰκογενείας, τὸν ἐθρήνησε μὲ τὸν θαυμάσιον στίχον: «*Μικρὸ κανόνι κρέπαρε, μὰ ξαρματώθη κάστρο*») καὶ προκαλοῦσι βαθυτάτην συγκίνησιν. Μετὰ τὴν ἀγγελίαν τοῦ θανάτου συναθροίζονται οἱ συγγενεῖς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος ἀναφωνοῦντες θρηνωδῶς «*ἀδέρφι, ἀδέρφι*». Καὶ ἐκεῖ περὶ τὸν νεκρὸν ἀρχίζουν τὰ μοιρολόγια, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ἐξύμνησις τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀποθανόντος, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀποστέλλοντες δι' αὐτοῦ διαφόρους παραγγελίας εἰς τοὺς ἐν τῷ Ἅδῃ «*ἐδικούς των*». Κατὰ τὴν θρηνῳδίαν γίνεται ἅμιλλα μεταξὺ τῶν μοιρολογιστριῶν καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ νεκροῦ εὐχαριστεῖ τὴν καλύτερον μοιρολογήσασαν αὐτόν, εὐχομένη «*σὲ χαρὲς νὰ τὰ πληρώσουν*». Μετὰ τὴν ταφὴν πάντες ὀφείλουν νὰ ἐμβάψουν τεμάχιον ἄρτου εἰς τὴν βρασμένην φάβαν, ἡ ὁποία προσφέρεται εἰς αὐτούς. Ἐπί τινας δὲ ἑσπέρας συντρώγουσι μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀποθανόντος οἱ στενότεροι συγγενεῖς προσκομίζοντες διάφορα φαγητά. Τὰ δεῖπνα αὐτὰ καλοῦνται «*παρηγοριά*». Οἱ πενθοῦντες οὔτε τηγανίδες παρασκευάζουν κατὰ τὰ Χριστούγεννα, οὔτε κουλούρια καὶ τυρόπηττες κατὰ τὸ Πάσχα, οὐδὲ κόκκινα αὐγὰ βάφουν κατ' αὐτό. Δέχονται ὅμως ἄφθονα καὶ αὐγὰ καὶ κουλούρια καὶ τηγανίδες ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς των, οἱ ὁποῖοι ὑποχρεοῦνται νὰ τοὺς ἐπισκεφθοῦν κατὰ τὰς μεγάλας αὐτὰς χριστιανικὰς ἑορτάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Πολύβιος*.—*Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου*, Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανὸν (Bonnae 1840).— *Οὐїλ. Μύλλερ* (μετάφρ. *Σ. Λάμπρου*). Ἡ Φραγκοκρατία ἐν Ἑλλάδι.— *Ραφαὴλ* (μετάφρ. *Κοκκίδου*), Ἱστορία τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.— *Κ. Σάθα*, Τουρκοκρατημένη Ἑλλὰς καὶ Ἕλληνες στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει καὶ ἡ ἀναγέννησις τῆς ἑλληνικῆς τακτικῆς.— *Ἰ. Φιλήμονος*, Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.— *Ἀνωνύμου*, Ἀρχαῖα ἱστορικὰ γεγονότα τῆς οἰκογενείας Κλαδαίων. — *Ἀνωνύμου*. Ἱστορικαὶ ἀλήθειαι συμβάντων τινῶν τῆς Μάνης. – *Ἀνωνύμου*, Οἱ Μαυρομιχάλαι — *Θ. Κολοκοτρώνη*, Διήγησις συμβάντων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.—*Hammer*, Hist. de l' Empire Ottoman.— *Ἰ. Πατσουράκου*, Μάνη καὶ Μανιᾶται. — *Ἀπ. Δασκαλάκη*, Ἡ Μάνη (βλ. καὶ τὴν ἐν αὐτῇ βιβλιογραφίαν).— *A. Thumb*, Die Maniaten (ἐν «Deutsche Rundschau τ. ΚΔ΄). —*E. Véméniz*, Le Magne et les Mainotes (ἐν «Revue des deux Mondes» ἔτους 1865). —*Γ. Ἀσπρέα*, Πολιτικὴ ἱστορία Α΄ 136. — *Κ. Πασσαγιάννη*, Μανιάτικα παραμύθια καὶ μοιρολόγια «Πανδώρα» (ΚΒ΄). — *Ε. Π. Ζερλέντου*, Αἱ ἐν Μάνῃ ἐπισκοπαὶ κ. ἄ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—Μάνης *χερσόνησος* (Mani peninsula) /*Γεωγρ.*/. Διεθνὴς ὀνομασία τῆς *χερσονήσου τοῦ Ταϋγέτου*, διαχωριζούσης τὸν πρὸς δυσμάς της Μεσσηνιακὸν κόλπον ἀπὸ τὸν πρὸς ἀνατολάς της Λακωνικὸν καὶ ἀποληγούσης πρὸς νότον εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Ματαπᾶς*.

Σ. Ε. Λ.

— Μάνη /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται βορειοδυτικῶς τοῦ Διδυμοτείχου, μεθ' οὗ συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (10 χλμ.) καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1043. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Δελήτιον*, *Ποιμενικόν*, *Σιταργία*, καὶ *Σκουρτοχώριον*.

Χ. Δ.

Μανή, *Θεκὲλ-Φάρες* /*Π. Διαθ.*/. Προφητικαὶ λέξεις, ἃς εἶδε νὰ γράφωνται ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς μεγάλης αἰθούσης τῆς τραπέζης τῶν ἀνακτόρων του διὰ μυστηριώδους χειρὸς ὁ Βαβυλώνιος βασιλεὺς Βαλτάσαρ καὶ κατελήφθη ὑπὸ τρόμου. Τῶν Βαβυλωνίων δὲ σοφῶν μὴ δυνηθέντων νὰ ἑρμηνεύσωσι τὰς λέξεις ταύτας, ἐξήγησεν αὐτὰς ὡς ἑξῆς ὁ προφήτης Δανιὴλ προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῇ παροτρύνσει τῆς βασιλίσσης μητρός: *Μανῆ*=ἐμέτρησεν ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. *Θεκὲλ*=ἐστάθη ἐν ζυγῷ καὶ εὑρέθη ὑστεροῦσα. *Φάρες*=διῄρηται ἡ βασιλεία σου. Ἡρμήνευσε δηλαδὴ ὁ Δανιὴλ τὰς μυστηριώδεις ταύτας λέξεις ὡς προαναγγελλούσας τὴν κατάλυσιν τῆς βαβυλωνιακῆς κοσμοκρατορίας καὶ τὴν εἰς τοὺς Μήδους καὶ Πέρσας διανομὴν αὐτῆς, ὅπερ καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ συμβῇ διὰ τοῦ Κύρου τοῦ Μεγάλου (*Δανιὴλ* ε΄ 1—30). Πρὸς τὴν εἰρημένην ἑρμηνείαν τῶν λέξεων, πρὸς ἣν συμφωνοῦσι μετὰ τῶν παλαιῶν μεταφράσεων καὶ πολλοὶ νεώτεροι ἑβραϊσταὶ καὶ ἑρμηνευταί, ἀντιτάσσεται ὑπό τινων ἄλλων, καθ' ἣν ἡ ἀκριβὴς ἔννοια αὐτῶν εἶναι ἡ ἑξῆς: «*Ἐμετρήθη μία μνᾶ, εἷς σίγλος καὶ ἡμιμναῖα*», ὑφ' ἃ δῆθεν ἐννοοῦνται συμβολικῶς ὁ μέγας βασιλεὺς (μνᾶ), ἡ διαδοχὴ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ κατωτέρου κατὰ τὴν ἀξίαν υἱοῦ του (*σίγλος*=$^1/_2$ μνᾶς) καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα διανομὴ τοῦ κράτους εἰς τοὺς Μήδους καὶ Πέρσας (τὰ ἡμιμναῖα). Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη, ἥτις πόρρω

Digitized by Google

ἀπέχει τοῦ νὰ εἶναι ἀναντίρρητος, καταλήγει εἰς τὸ αὐτὸ γενικὸν συμπέρασμα πρὸς τὴν προτέραν. Π. Ι. Μ.

μάνης, —*ητος* (ὁ) [*'Αρχ.*]. 'Ακαθορίστου χρήσεως ἀντικείμενον. Κατὰ τὸν Boehm, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς περιγραφῆς τοῦ 'Αθηναίου, χαρακτηρίζοντος τὸν μάνητα ὡς εἶδος ποτηρίου, τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἦτο σκεῦος οἰκιακῆς χρήσεως, τὸ ὁποῖον προσηλούμενον διά τινος ὀπῆς ἐπὶ τοῦ στελέχους τοῦ κοττάβου ἢ αἰωρούμενον ἐξ αὐτοῦ, ἄφινεν ἠχηρὸν κρότον, ὅταν ἡ πλάστιγξ τοῦ παιγνιδίου ἐκτύπα αὐτόν. Κατ' ἄλλους ὅμως ἀρχαιολόγους, βασιζομένους ἐπὶ ἀρχαίων συγγραφέων, ὁ μάνης οὗτος πρέπει νὰ ἦτο ἀγαλμάτιον δούλου, τοποθετημένον κάτωθεν τοῦ δίσκου τοῦ κοττάβου· ὁ δίσκος πίπτων διὰ τῆς ἐκτοξεύσεως τοῦ οἴνου ἐπὶ τοῦ μάνητος, ἔκαμνεν αὐτὸν νὰ ἠχῇ. Μὲ τὴν τελευταίαν ταύτην ἑρμηνείαν συμφωνοῦσιν οἱ χάλκινοι κότταβοι οἱ εὑρεθέντες ἐν 'Ετρουρίᾳ. Β. Δ. Θ.

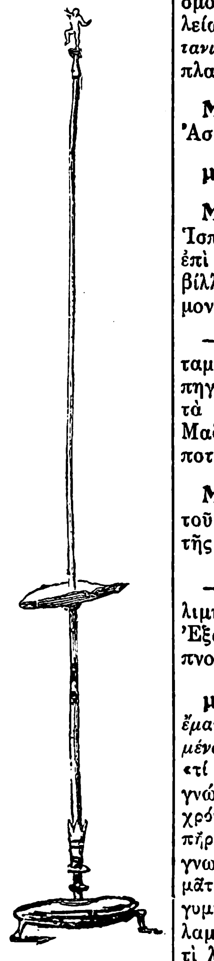

Χάλκινος κότταβος μὲ ἀγαλμάτιον μάνητος ἐπὶ τῆς κορυφῆς.

μάνης (ὁ) (Manis) [*Ζωολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρμηκοφαγιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μυρμηκοφάγους, ὧν τὸ μῆκος ποικίλλει ἀπὸ 70 ἑκ. μέχρις 1.20 μ., τὸ δὲ σῶμα εἶναι κεκαλυμμένον ὑπὸ κερατοειδῶν λεπίων. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν 'Ασίαν καὶ τὴν 'Αφρικήν. Κυριώτερον εἶδος εἶναι ὁ *μάνης ὁ πλατύουρος* (Manis lalicaudatus), ὅστις ἔχει κεφαλὴν μικράν, ἀπολήγουσαν εἰς ῥύγχος μετρίου μήκους, σῶμα κυρτὸν κατὰ τὴν ῥάχιν, ὀπισθίους πόδας ἐπιμηκεστέρους κατά τι τῶν προσθίων μὲ πέντε δακτύλους ἐφωδιασμένους διὰ μεγάλων γαμψῶν ὀνύχων, οὐρὰν μεγαλυτέραν τοῦ μήκους (1 μ.) τοῦ σώματος, πλατεῖαν καὶ ὀξύληκτον. Εἶναι νυκτόβιον ζῷον, στερεῖται ὀδόντων καὶ τρέφεται ἐκ διαφόρων ἐντόμων καὶ ἰδίως ἐκ μυρμήκων, τοὺς ὁποίους συλλαμβάνει διὰ τῆς τριχοειδοῦς καὶ ἐπιμηκεστάτης γλώσσης του. 'Ενδιαιτᾶται ἐντὸς ὑπογείων στοῶν. Δ. Ν. Π.

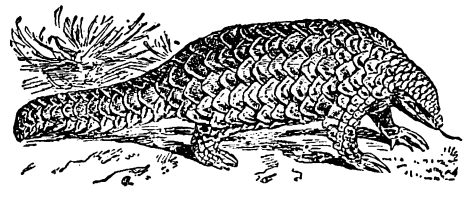

Μάνης ὁ πλατύουρος.

Μάνης [*Μυθολ.*]. Μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Λυδίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Γῆς, ὁ πρῶτος βασιλεύσας ἐν τῇ χώρᾳ. Παρ' 'Ηροδότῳ (Α 94, Δ 45) φέρεται ὡς πατὴρ τοῦ 'Ατυος ἢ τοῦ Κότυος καὶ πάππος τοῦ 'Ασίου, παρὰ Πλινίῳ δὲ ὡς πρῶτος βασιλεὺς τῆς Φρυγίας. 'Υπό τινων σχετίζεται μὲ τὴν παρὰ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ φρυγικὴν πόλιν *Μανήσιον*, ὑπὸ δὲ τοῦ Κρέτσμερ πρὸς τὴν Mania μητέρα τῶν Λαρήτων. Π. Ν. Π.

— **Μάνης**. Κύριον ὄνομα φρυγικὸν ἢ παφλαγονικόν, ἰδίως δούλων, παρὰ Στράβωνι (Ζ' 304) καὶ 'Αριστοφάνει (Λυσιστρ. 907). Α. Θ. Σ.

— **Μάνης**. Βυζαντινὸς στρατηγὸς ἀποσταλεὶς τῷ 732 μετὰ ἰσχυροῦ στόλου εἰς 'Ιταλίαν πρὸς ἐπιβολὴν τῆς τάξεως, ἥτις εἶχε σοβαρῶς διασαλευθῆ τῇ ὑποκινήσει τοῦ πάπα Ρώμης, ἐξ αἰτίας τῶν ὑπὸ τοῦ Λέοντος Γ' εἰσαχθεισῶν μεταρρυθμίσεων (καταργήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, φορολογιῶν κλ.). Σφοδρὰ τρικυμία ἐνσκήψασα κατὰ τὸν διάπλουν τῆς 'Αδριατικῆς ἐβύθισε πλεῖστα πλοῖα τοῦ στόλου τοῦ Μάνη, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθη ἄπρακτος εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ν. ΚΛΕ

— **Μάνης**. Βυζαντινὸς στρατηγός, ὅστις διορισθεὶς τῷ 766 διοικητὴς τοῦ ἐν Μικρᾷ 'Ασίᾳ θέματος τῶν Βουκελλαρίων, ἵνα καταδιώξῃ τοὺς ἀντιδρῶντας κατὰ τῶν μεταρρυθμίσεων, μετῆλθε κατ' αὐτῶν αὐστηρὰ μέτρα καὶ ἰδίως κατὰ τῶν μοναχῶν, ὧν πλείστους σκληρῶς ἐβασάνισεν. Ν. ΚΛΕ

— **Μάνης**. 'Ο ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως τῶν *Μανιχαίων* (βλ. λ.).

Μάνης [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Μεταγενέστερον ὄνομα τοῦ ποταμοῦ *Βοαγρίου* ἐν Λοκρίδι, ὅστις διαρρέων τὴν χώραν τῶν 'Επικνημιδίων Λοκρῶν καὶ παραρρέων τὸ Θρόνιον ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Κατὰ τὸν ἐπισυμβάντα ἐν Λοκρίδι σεισμὸν τῷ 426 π. Χ. (*Στράβ.* Α, 60) μετήλλαξε τελείως τὴν κοίτην αὐτοῦ. Σήμερον καλεῖται *Πλατανιᾶς*, ἐκ τῶν παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ἀφθόνων πλατάνων. Α. Θ. Σ.

Μανησιὰ [*Γεωγρ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τῆς ἐν Μ. 'Ασίᾳ *Μαγνησίας* (βλ. λ.).

μάνητα (ἡ)· βλ. *μάνιτα*.

Μανθανάρες (Manzanares) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς 'Ισπανίας ἐν τῷ νομῷ Θιουντάντ - Ρεάλ, κειμένη ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μαδρίτης—Σεβίλλης. Ἔχει ἀξιολόγους ἐκκλησίας καὶ πλεῖστα μοναστήρια. Κάτ. 16.500. Μ. Ν. Δ.

— **Μανθανάρες** (Manzanares) [*Γεωγρ.*]. Μικρὸς ποταμὸς τῆς 'Ισπανίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Μαδρίτης πηγάζων ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς Γκουανταράμα. Δέχεται τὰ ὕδατα πολλῶν παραποτάμων, διαρρέων τὴν Μαδρίτην, καὶ μετὰ ροῦν 85 χλμ. ἐκβάλλει εἰς τὸν ποταμὸν Χαράμα. Μ. Ν. Δ.

Μανθανίλιο (Manzanillo) [*Γεωγρ.*]. Πολίχνη τοῦ Μεξικοῦ ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἐπίνειον τῆς πρωτευούσης τῆς πολιτείας Κολίμα. Κάτ. 1.600. Μ. Ν. Δ.

— **Μανθανίλιο** (Manzanillo) [*Γεωγρ.*]. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς νήσου Κούβας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ 'Οριέντε. 'Εξάγει σημαντικὰς ποσότητας σακχάρεως, καπνοῦ, ξυλείας. Κάτ. 25 000. Μ. Ν. Δ.

μανθάνω, κοιν. *μαθαίνω*, ἀόρ. *ἔμαθον* καὶ *ἔμαθα*, παρακ. παθ. μετχ. *μεμαθημένος*, κοιν. *μαθημένος*· λαμβάνω γνῶσίν τινος, πληροφοροῦμαι: «τί ἔμαθες σήμερον; δὲν ἔμαθα τίποτε» || ἀποκτῶ γνώσεις, δέχομαι, ἀφομοιῶ τὸ διδασκόμενον: «δυὸ χρόνια χάμνει γαλλικὰ καὶ δὲν ἔμαθε τίποτε», «τὸν πῆρα ἀπὸ τὸ σχολειό, γιατὶ δὲ μαθαίνει τίποτε» || γνωρίζω, ἔχω τὴν ἕξιν, συνηθίζω: «ἔμαθε νὰ κοιμᾶται ἐνωρὶς καὶ νὰ σηκώνεται πρωΐ», παροιμ. «ἔμαθε γυμνὸς καὶ ντρέπεται ντυμένος» || ἀρχ. ἐννοῶ, καταλαμβάνω, συνίημι: «μανθάνεις ἃ λέγεις;» ξέρεις τί λές;

Μάνθι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Τριφυλλίου τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτ. (1928) 190.

Μάνθος ***Οἰκονόμου***. Γραμματεὺς τοῦ 'Αλῆ πασᾶ (βλ. *Οἰκονόμου Μάνθος*).

Μανθουρέα [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Δῆμος τῶν Τεγεατῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπὶ τῆς ἐξ 'Ασίας εἰς Τεγέαν ἀρχαίας ὁδοῦ, γνωστὸς μόνον ἐκ τοῦ Παυσανίου (Η' 44, 7. 45, 1. 47, 1). 'Η περιοχὴ αὐτοῦ (*Μανθουρικὸν πεδίον*), 50 στάδια περίπου ἀπέχουσα τῆς Τεγέας, συνώρευε μετὰ τοῦ Παλλαντικοῦ πεδίου, ἀφ' οὗ ἐχωρίζετο διὰ τοῦ καλουμένου Χώματος, δεξιὰ τοῦ ὁποίου ἔκειτο. 'Ελατρεύετο αὐτόθι ἡ 'Αθηνᾶ 'Ιππία, ἧς τὸ ἄγαλμα μεταφερθὲν εἰς Τεγέαν ἐτοποθετήθη εἰς τὸν ναὸν τῆς 'Αθηνᾶς 'Αλέας. 'Υπὸ τῶν νεωτέρων τὸ Μανθουρικὸν πεδίον ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν *Τάκαν*. 'Ο ναὸς τῆς 'Αθηνᾶς τοποθετεῖται εἰς τὰ ἐρείπια μεγάλου ἑλληνιστικοῦ οἰκήματος ἐπί τινος ὑψώματος νοτίως τῶν χωρίων Σέλι καὶ Καπαρέλι.
[Προβλ. «'Αρχαιολ. Δελτ.» 1918, σ. 102 κ. ἑ.] Π. Ν. Π.

Μανθουρικὸν ***πεδίον*** [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Πεδιὰς τῆς Πελοποννήσου ἐν τῇ ΝΑ. 'Αρκαδίᾳ (βλ. *Μανθουρέα*). Α. Θ. Σ.

Μανθυρέα [*'Αρχ. Γεωγρ.*]. Δῆμος τῆς Τεγεατικῆς ἐν Πελοποννήσῳ (βλ. *Μανθουρέα*).

— **Μανθυρέα** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ 'Αρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 523. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Καπαρέλι*.

— **Μανθυρέας**, ***τέως δῆμος*** — [*Γεωγρ.*]. Εἷς ἐκ τῶν ἀπαρτιζόντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Μαντινείας τοῦ νομοῦ 'Αρκαδίας 10 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *'Αλεποχωρίου*, *'Αρβανιτοκερασιᾶς*, *Βλαχοκερασιᾶς* καὶ *Κανδάλου* (πρώην *Ζελίου*). Δ. Ε. Μ.

Μάνι (Magne), ***Αὔγουστος-'Ιωσήφ***. Γάλλος ἀρχιτέκτων (1816—1885). Διετέλεσε γενικὸς διευθυντὴς τῶν δημοσίων ἔργων τῶν Παρισίων καὶ διηύθυνε τὴν κατασκευὴν διαφόρων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν οἰκοδομημάτων. Λίαν ἀξιοσημείωτα μεταξὺ τούτων εἶναι ὁ ναὸς τοῦ 'Αγίου Βερνάρδου καὶ τὸ θέατρον τοῦ Βωδεβὶλλ ἐν Παρισίοις, τὸ μέγα θέατρον τῆς 'Αγγέρης κλπ. 'Εδημοσίευσε καὶ «Σχέδιον ἀνακαινίσεως τοῦ δημαρχιακοῦ καταστήματος τῶν Παρισίων». Ι. Μ. Π.

— **Μάνι** (Magne), ***Λουκιανός***. Γάλλος ἀρχιτέκτων, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1849. Διετέλεσεν ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοσίων ἔργων τῶν Παρισίων, ἀρχιτέκτων τῶν ἱστορικῶν μνημείων καὶ καθηγητὴς ἐν πολλαῖς καλλιτεχνικαῖς σχολαῖς, μάλιστα δ' ἐν τῇ 'Ακαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. 'Εταξίδευσεν εἰς τὴν 'Ελλάδα, εὑρισκόμενος δ' ἐν 'Αθήναις παρέσχε σοφὰς ὑποδείξεις διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἐπὶ τῆς 'Ακροπόλεως καὶ ἀλλαχοῦ ἀρχαίων μνημείων. 'Ο Λουκιανὸς Μάνι διέπρεψε καὶ ὡς συγγραφεὺς πολυτίμων ἔργων, ἐν οἷς: «Τὸ ἔργον τῶν Γάλλων ὑαλογράφων», «'Η τέχνη τῆς συγχρόνου κατοικίας», «'Η σύγχρονος ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Γαλλίας» καὶ «'Ο Παρθενών». Ι. Μ. Π.

— **Μάνι** (Magne), ***Πέτρος***. Γάλλος πολιτικὸς (1806—1879). 'Εν ἀρχῇ τοῦ σταδίου του διέπρεψεν ὡς δικηγόρος, ἐξελέγη βουλευτὴς τῷ 1843 καὶ κατόπιν διετέλεσε πλειστάκις ὑφυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν Δημοσίων ἔργων. Μ. Ν. Δ.

μανία (ἡ)· ἡ διάθεσις τοῦ μαίνεσθαι, ἔκστασις, παραφροσύνη, τρέλλα: «ἔπαθε μανίαν καταδιώξεως», «μανία ὀξεῖα, — χρονία» || μανιώδης ὀργή, ἔχθρα: «τοῦ 'χει μανία κι' ὅπου τὸν βλέπει τὸν βρίζει» || παράδοξος τάσις, ἰδιοτροπία ἔντονος: «ἔχει μανία νὰ κυνηγάῃ τὶς γάτες» || «ἔχει μανία μὲ τὴ μουσική» ἀγαπᾷ σφόδρα τὴν μουσικήν.

— [*Ψυχιατρ.*] 'Η λέξις *μανία* ἦτο ἄλλοτε συνώνυμος πάσης ἰδεοληψίας, ἐμμόνου ἰδέας ἢ ἐνασχολήσεως ἐμμόνου, καὶ συνεπῶς παντὸς παραληρήματος. Σήμερον ἡ λέξις μανία σημαίνει εἰδικὴν ψυχικὴν συνδρομήν, ἧς κύρια συμπτώματα εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) 'Υπερτονία νευροψυχικὴ μετ' εὐμεταβλησίας τοῦ νευροψυχικοῦ τόνου, ἐν ᾧ δεσπόζει ἡ διάχυσις. Τὸ ἄτομον εἶναι χαρίεν, γελᾷ, αἰσιοδοξεῖ, καὶ ἐν τῇ αἰσιοδοξίᾳ του πολλάκις καταστρέφει ἑαυτόν, ἂν διαχειρίζεται περιουσίαν διακυβεύων αὐτὴν εἰς ἐπιχειρήσεις ἀνοήτους, λόγῳ τῆς μεγάλης του αἰσιοδοξίας. 2) Ταχύτης ἐπιτελέσεως πασῶν τῶν ψυχικῶν καὶ φυσικῶν λειτουργιῶν. Κατὰ πρῶτον ὑπάρχει μεγίστη ταχύτης τοῦ συνδυασμοῦ τῶν παραστάσεων καὶ ὑπερμνησία, ἐκ τῶν ὁποίων προέρχεται ἡ φλυαρία καὶ μακρολογία, ὑφ' ὧν κατέχονται οἱ πάσχοντες, μάλιστα δὲ καὶ λογόρροια, ἐνῷ ὁ πάσχων ὁμιλεῖ ἀκαταπαύστως περὶ παντὸς προσώπου ἢ πράγματος ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, μεταπίπτων ἀπὸ θέματος εἰς θέμα καὶ πρὶν ἢ τελειώσῃ τὴν προηγουμένην φράσιν ἀρχίζων τὴν ἑπομένην, ἐξ οὗ παρατηρεῖται ἀσυναρτησία λόγῳ τῆς ταχύτητος τοῦ συνδυασμοῦ τῶν παραστάσεων. Καὶ ἡ κινητικότης εἶναι λίαν ηὐξημένη, δι' ὃ ὁ ἀσθενὴς κινεῖται διαρκῶς, βηματίζει, χειρονομεῖ, οὐδαμοῦ εὑρίσκει ἡσυχίαν, πλανᾶται τέλος ἀνὰ τὰ γειτονικὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις. 'Επὶ πλέον ᾄδει, ὀρχεῖται, ψάλλει, χαρμόσυνα ἰδίως. 'Αλλὰ καὶ αἱ φυσικαὶ λειτουργίαι τελοῦνται μετὰ ταχύτητος· οὕτως ὑπάρχει ταχυκαρδία, αὔξησις τῆς πιέσεως τοῦ αἵματος, μεγάλη ὄρεξις, πολυφαγία, πολυουρία, ταχύπνοια, τὸ δὲ πρόσωπον εἶναι ὑπεραιμικόν. 3) 'Εκφέρει παραληρητικὰς ἰδέας ὑπερβασίας τοῦ ἐγώ, φευγαλέας καὶ παροδικάς, ἄνευ ὅμως πεποιθήσεως, διότι εὐθὺς ἀμέσως καὶ ὁ ἴδιος δύναται νὰ γελᾷ μὲ τὸ ὑπερβολικὸν αὐτῶν. Αἱ ἰδέαι του εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰ ἰδανικά, ἅτινα ἔτρεφε συνήθως ὁ πάσχων. 4) 'Ιδέαι καταδιώξεων κατ' ἐκείνων, οὓς θεωρεῖ ὡς ὑπαιτίους τῆς διαψεύσεως τῶν ἐλπίδων του, ἢ διότι θέλει νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ τῆς πραγματικότητος καὶ τοῦ ἰδεώδους τοῦ ἐγώ του, ὅπερ δι' αὐτὸν εἶναι τετελεσμένον. 5) 'Ελάττωσις τῆς βουλητικῆς προσοχῆς καὶ αὔξησις τῆς αὐτομάτου, ἔτι δὲ καὶ παραισθήσεις λόγῳ τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς ἐπιτελεῖται ἡ ἀντίληψις. 6) Ἔλλειψις διαταραχῶν ψυχικῶν, σημαινουσῶν ἐξασθένησιν, ἐκτὸς ἂν ἡ μανία εἶναι συμπτωματικὴ ὡρισμένων παθήσεων. 'Η συνδρομὴ αὕτη προκαλεῖται συνήθως ὑπό τινος λοιμώξεως ἢ τοξικῆς καταστάσεως, ἢ εἶναι ἐκδήλωσις ἐκφυλισμοῦ, ἢ ὀργανικῶν ἀλλοιώσεων ὡρισμένων· εἰς τὰς περιπτώσεις δὲ ταύτας πρόκειται περὶ τῆς δευτεροπαθοῦς μανιακῆς συνδρομῆς. Ταύτην προκαλεῖ πᾶσα λοίμωξις ἢ τοξικὴ αἰτία, ὁ ἐκφυλισμὸς (ἐκφυλογενὴς μανία), αἱ πρεσβυτικαὶ ἀλλοιώσεις (πρεσβυτικὴ μανία ἢ *προπρεσβυτική*). Συνήθεις εἶναι αἱ περιπτώσεις, καθ' ἃς αὕτη ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν ἑτέρας ἀρχομένης ψυχικῆς ὀργανικῆς νόσου. Τοιαῦται δ' εἶναι ἡ προϊοῦσα γενικὴ παράλυσις καὶ ἡ πρωτόγονος ἄνοια, εἰς ἃς ἔχομεν ἐπίλευσιν ταχείας διανοητικῆς ἐξασθενήσεως. 'Επίσης ἔχομεν καὶ τὴν μανίαν ὡς ἰδιοπαθῆ, οὕτως εἰπεῖν, συνδρομὴν (νόσον), ἥτις τότε ἀποτελεῖ μέρος τῆς μανιοκαταθλιπτικῆς ψυχώσεως. Κατὰ πρῶτον λοιπὸν δέον νὰ διαγνωσθῇ ἂν πρόκειται περὶ τῆς συνδρομῆς μανίας, ἥτις δύναται νὰ συγχυσθῇ πρὸς τὸ ὀξὺ παραλήρημα, εἰς ὃ δὲν ὑπάρχει φαιδρότης καὶ εὐμεταβλησία τοῦ νευροψυχικοῦ τόνου. Καὶ δεύτερον ἡ αἰτιολογία θὰ καθορισθῇ διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ἀποκλεισμοῦ, δηλαδὴ θὰ ἐξετάσωμεν ἐὰν εἶναι δευτεροπαθὴς καὶ εἰς ποίαν νόσον ὀφείλεται· ἂν καταλήξωμεν ὅτι εἶναι πρωτοπαθής, ἕπεται ὅτι πρόκειται περὶ τῆς μανιοκαταθλιπτικῆς ψυχώσεως. 'Η πρόγνωσις ἐπὶ μὲν τῶν ἄλ-

Digitized by Google

λων εἶναι ἀγαθή, ἐπὶ δὲ πρωτογόνου ἀνοίας καὶ προϊούσης παραλύσεως ἀνάλογος τούτων, ὡς καὶ ἐπὶ πρεσβυτικῆς. Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν ἐν κλινικῇ εἴσοδον. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχουν πολλαὶ μορφαὶ ἀβληχραὶ ταύτης, ὑπὸ μορφὴν κυκλοθυμικῶν φάσεων, καθ' ἃς ἡ μὴ ἔγκαιρος διάγνωσις δύναται νὰ καταστρέψῃ τὸν πάσχοντα οἰκονομικῶς, διότι λόγῳ τῆς αἰσιοδοξίας του τῆς ὑπερβολικῆς σπαταλᾷ καὶ ἀπόλλυσι τὴν περιουσίαν του, πρᾶγμα σύνηθες εἰς τοιούτους ἀσθενεῖς παρ' ἡμῖν. Διὸ ἐπιβάλλεται ἡ προσωρινὴ δικαστικὴ ἀντίληψις. Τ. Α. Ζ.

—*[Ποιν. Δικ.]* Βλ. λ. *καταλογισμός.*

— **μανία καθαριότητος.** Καλεῖται οὕτως ἡ ἐνσυνείδητος ὁρμή, ὑφ' ἧς καταλαμβάνονται ὡρισμένοι πάσχοντες, νὰ πλύνωνται διαρκῶς, κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ φόβου μὴ ρυπανθῶσιν, ἢ νὰ πλύνωσι τὰ τέκνα αὐτῶν, διότι φοβοῦνται ὅτι ἐρυπάνθησαν κτλ. Ἡ μανία αὕτη ὑπάγεται εἰς τοὺς ἰδεοληπτικοὺς φόβους μετὰ τῆς ἀντιστοίχου πράξεως πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς ρυπάνσεως, καλεῖται δὲ σήμερον *ρυπαροφοβία*. Ὀφείλεται, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἰδεοληψίαι ἢ ἰδεοληπτικοὶ φόβοι, εἰς ὑστερίαν, ψυχασθένειαν ἰδίως, ληθαργικὴν ἐγκεφαλίτιδα, πᾶσαν λοίμωξιν ἢ τοξικὴν κατάστασιν, καὶ τέλος εἶναι ἐκδήλωσις ἐκφυλισμοῦ, ἂν δὲν εἶναι δευτεροπαθής. Ἡ θεραπεία ἐπιτυγχάνεται κατὰ κανόνα, εἶναι δὲ αἰτιολογικὴ ἢ ψυχαναλυτική.

Τ. Α. Ζ.

— **μανία καταδιώξεων.** Καλεῖται οὕτω τὸ συστηματικὸν παραλήρημα *καταδιώξεων* (βλ. λ.).

Μανία *[Μυθολ.]*. Παναρχαία ρωμαϊκὴ θεότης, λατρευομένη μετὰ τῶν Ἐφεστίων θεῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Compitalia καὶ θεωρουμένη, κατὰ Βάρρωνα, ὡς ἡ μήτηρ τῶν Ψυχῶν. Τὴν θεὰν ταύτην ἐπεκαλοῦντο οἱ Ρωμαῖοι, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἵνα μὴ γίνῃ manis μέλος τι τῆς οἰκογενείας, δηλαδὴ νὰ μὴ ἀποθάνῃ ἐντὸς τοῦ ἔτους. Ἡ Μανία αὕτη ἐπωνομάζετο ἐν τοσούτῳ καὶ Genita, ἀντιπροσωπεύουσα οὕτως οὐχὶ μόνον τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὴν γέννησιν, ἤτοι ἐκδηλοῦσα τὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς, ὅπερ διατηρεῖται ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξακολουθεῖ δὲ ὑπάρχον καὶ ἐν τῷ ὑποχθονίῳ κόσμῳ. Ἡ θεότης αὕτη ἐπωνομάζετο ἐπίσης καὶ Muta καὶ Tacita, ἤτοι ἄφωνος καὶ σιωπηλή, ἑωρτάζετο δὲ ὡς τοιαύτη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Feralia μετὰ δεισιδαιμόνων ἐκδηλώσεων. Κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν, ἡ Μανία ἦτο εἰδεχθὴς μορφή, τὴν ὁποίαν ἐπεκαλοῦντο αἱ τροφοὶ πρὸς φοβισμὸν τῶν νηπίων, ὡς τοιαύτην δὲ ὁ Μαρτιάλιος κατατάσσει αὐτὴν μεταξὺ τῶν ὑποχθονίων θεοτήτων. Πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἐθυσιάζοντο κύνες. Β. Δ. Θ.

— **Μανία.** Σύζυγος τοῦ Ζήνιος, τυράννου τῆς ἐν Τρῳάδι Δαρδανίας, τὸν ὁποῖον ἀποθανόντα διεδέχθη τῇ ἐγκρίσει τοῦ σατράπου Φαρναβάζου. Ἐκυριάρχει τῶν πόλεων Σκήψεως, Γέργιθος, Κεβρῆνος, Νεανδρείας καὶ Κοκυλίου, ἐπεκτείνασα ἀργότερον τὴν κυριαρχίαν της καὶ ἐπὶ τῶν παραλίων πόλεων Λαρίσης, Ἀμαξιτοῦ καὶ Κολωνῶν. Ἀλλ' ἐφονεύθη τῷ 399 π. Χ. μετὰ τοῦ δεκαεπταετοῦς υἱοῦ της μόλις ὑπερβᾶσα τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος, ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ της Μειδίου, ἵνα σφετερισθῇ τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς πλουσίους θησαυρούς της (*Ξενοφ.* Ἑλλην. III, 1, 10 καὶ 26) Α. Θ. Σ.

— **Μανία.** Ὄνομα ἑταίρας παρ' Ἀθηναίῳ (XIII, 578). Α. Θ. Σ.

Μανία ἄκρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον ὀνομασία (Ε, β, 29 ἔκδ. Nobbe) τῆς *Μαλίας* ἄκρης (βλ. λ.) τῆς Λέσβου. Σ. Ε. Λ.

Μανιαβάκκα (Magnavacca) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν Ἀδριατικὸς τῆς Β. Ἰταλίας ἐν τῇ στομαλίμνῃ καὶ τῇ λιμνοθαλάσσῃ, δι' ἧς ἐκβάλλει ὁ Πριμάρο. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἀνθυγιεινοτάτης ταύτης λιμνοθαλάσσης ἡ φερώνυμος πόλις (10.000 κατ.), ἣν ἐξυπηρετεῖ ὁ λιμήν, ἔχουσα καὶ φρούριον, Κομάκιο ὀνομοζόμενον. Σ. Ε. Λ

μανιάζω· δημοτ., καταλαμβάνομαι ὑπὸ μανίας, θυμώνω ὑπερβολικά: «τὸν ἐμάλωσα καὶ μάνιασε», «μάνιασε ἀπὸ τὸ κακό του», «τὸν εἶδα κι' ἤτανε μανιασμένος».

Μανιάκ. Ἀρχηγὸς τῶν εἰσβαλόντων εἰς Θρᾴκην Κομάνων τῷ 1091, ὅτε καὶ ἄλλοι βάρβαροι, οἱ Πατζινάκαι, ἐδῄουν τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν. Ὁ Μανιάκ, συμμαχήσας τότε μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, συμμετέσχεν εἰς τὴν παρὰ τὸ Λεβούνιον μάχην (29 Ἀπριλίου 1091), καθ' ἣν οἱ Πατζινάκαι ὑπέστησαν ἀληθῆ πανωλεθρίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν μετὰ τὴν μάχην ἐκείνην νύκτα, ἀντιληφθεὶς ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ κατέσφαξαν ἅπαντας τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Πατζινάκας, καὶ φοβηθεὶς μὴ πάθῃ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ὀπαδῶν του τὰ ἴδια, ἔσπευσε ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ στρατοπέδου καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἐν πάσῃ σπουδῇ εἰς τὰ ἴδια.

Ν. ΚΛΣ

Μανιάκη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐορδαίας τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 242. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κολάρτσα.* Κεῖται ἐπὶ τῆς λίμνης τοῦ Ὀστρόβου ἔχει κλῖμα μᾶλλον ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ τῆς λίμνης καὶ φρέατος. Παράγει σιτηρὰ (100 000 ὀκ.) Μετὰ τῆς Πτολεμαΐδος συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χλμτρ. 28). Δ. Ε. Μ.

μανιάκης (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Χρυσοῦν κόσμημα, ὅπερ ἔφερον περὶ τὸν τράχηλον ἢ περὶ τὸν βραχίονα οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Γαλάται.

Μανιάκης, *Γεώργιος*. Βυζαντινὸς στρατηγός. Κατήγετο ἐκ τοῦ θέματος Ἀνατολικοῦ (περιφερειας Ἰκονίου) τῆς Μ. Ἀσίας, ἔνθα εἶχε πλούσια κτήματα. Τῷ 1030, ὅτε ὁ Ρωμανὸς Γ' Ἀργυρὸς ἐπεχείρησε τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Συρίας, ὁ Μανιάκης ἦτο διοικητὴς φρουρίου τινὸς παρὰ τὰ ἐκεῖ σύνορα, μετὰ τὴν καταδίωξιν δὲ τοῦ Ρωμανοῦ Γ' οἱ Ἄραβες, ἐπανερχόμενοι τροπαιοῦχοι καὶ πλήρεις λαφύρων, ἐνεφανίσθησαν πρὸ τοῦ φρουρίου καὶ ἐκάλεσαν τὸν Μανιάκην νὰ παραδοθῇ· ἀλλ' οὗτος, ἐξελθὼν μετὰ τῆς μικρᾶς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως, ἐνίκησε τοὺς Ἄραβας καὶ ἀπήγαγε 280 καμήλους πλήρεις ἐκ τῆς ληφθείσης ἐκ τῶν Βυζαντινῶν χωρῶν λείας. Μετὰ τὴν νίκην ἐκείνην διωρίσθη στρατηγὸς Εὐφρατησίας, ἔνθα συνεχίζων τοὺς νικηφόρους αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνας ἐξεπόρθησε τῷ 1032 τὴν ὀχυρὰν Ἔδεσσαν (νῦν Οὔρφαν).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ρωμανοῦ Β' (1034) διωρίσθη στρατηγὸς Ἄνω Μηδίας ἢ Ἀσπρακανίας καὶ τῷ 1038 ἀπεστάλη εἰς Κάτω Ἰταλίαν, ἣν διαρκῶς ἠπείλουν οἱ ἐν Σικελίᾳ ἐγκατεστημένοι Ἄραβες. Συγκεντρώσας τὰ ἐν Ἀπουλίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ στρατεύματά του, διεπεραιώθη εἰς Σικελίαν καὶ νικήσας τοὺς Ἄραβας κατέλαβε τὴν Μεσσήνην καὶ τὰς Συρακούσας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ, ἐνισχυθέντες οἱ Ἄραβες διὰ τῆς ἀφίξεως πεντακισχιλίων ἀνδρῶν ἐκ Β. Ἀφρικῆς, ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακτήσωσι τὰς ἀπολεσθείσας πόλεις. Ὁ Μανιάκης ἐπελθὼν κατ' αὐτῶν ἤρατο περίλαμπρον εἰς θέσιν Ρήματα νίκην, μεθ' ἣν ἐκυρίευσε 13 ἄλλα φρούρια καὶ μετ' ὀλίγον ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Σικελίαν. Διὰ δευτέραν φορὰν ἐπελθὼν ὁ Μανιάκης ἐναντίον τῶν Ἀράβων ἐνίκησε κατὰ κράτος αὐτοὺς εἰς τὴν περὶ τὰς Δραγίνας μάχην, φονεύσας πεντηκοντακισχιλίους πολεμίους, θὰ ᾐχμαλώτιζε δὲ καὶ τοὺς ὑπολειφθέντας ἐὰν δὲν κατώρθουν νὰ φύγωσιν εἰς Ἀφρικήν, χάρις εἰς τὴν ἀδράνειαν τοῦ ναυάρχου Στεφάνου τοῦ διοικοῦντος τὴν ἐν Σικελίᾳ μοῖραν τοῦ βυζαντινοῦ στόλου. Ὁ Μανιάκης ὀργισθεὶς διὰ τοῦτο κατὰ τοῦ Στεφάνου ἐρράπισεν αὐτόν, οὗτος δέ, ἐκδικούμενος, ἔγραψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅτι ὁ Μανιάκης ἐμελέτα ἀποστασίαν κατὰ τοῦ βασιλέως. Ὁ Μανιάκης ἀπεστάλη δέσμιος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἐκεῖ φυλακάς, τὴν δὲ ἀρχηγίαν τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ στρατοῦ ἀνέλαβεν ὁ Στέφανος, ἔχων ὡς βοηθὸν τὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποσταλέντα τότε Βασίλειον Πεδιαδίτην, εὐνοῦχον τῆς βασιλικῆς αὐλῆς.

Οἱ Ἄραβες, πληροφορηθέντες τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Μανιάκη, ἐπανῆλθον εἰς Σικελίαν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀνέκτησαν ἅπασαν τὴν νῆσον, πλὴν τῆς Μεσσήνης, ἣν ὑπερησπίζετο ὁ στρατηγὸς Κατακαλὼν Κεκαυμένος. Ἀλλὰ συγχρόνως καὶ οἱ Φράγκοι μισθοφόροι τοῦ ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ βυζαντινοῦ στρατοῦ, δυσαρεστηθέντες κατὰ τῶν στρατηγῶν, ἐστασίασαν καὶ ἑνωθέντες μετὰ τῶν ἐντοπίων ἐξεδίωξαν τὰς βυζαντινὰς φρουρὰς ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας, πλὴν τῶν φρουρίων Βρεντησίου, Ὑδροῦντος (Otranto), Τάραντος καὶ Βάρεως (Bari).

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν διετέλουν αἱ ἐν Ἰταλίᾳ βυζαντιναὶ κτήσεις λήγοντος τοῦ 1041, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Μιχαὴλ Δ' καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Μιχαὴλ Ε'. Οὗτος, καθὼς καὶ ἡ Ζωὴ καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς εὐνοῦχοι ἔβλεπον ὅτι ὁ μόνος δυνάμενος νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν ἦτο ὁ ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατούμενος Μανιάκης, δι' ὃ καὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀποφυλακίσωσιν αὐτὸν καὶ νὰ τὸν πέμψωσι πάλιν εἰς Ἰταλίαν. Ἡ φήμη καὶ μόνον τῆς ἀποβιβάσεως τοῦ Μανιάκη εἰς Ἰταλίαν ἤρκεσε νὰ μεταβληθῇ ἡ κατάστασις. Οἱ στασιασταὶ κατέθεσαν τὰ ὅπλα, οἱ δὲ ἀντάρται Φράγκοι, οἵτινες εἶχον καταλάβει τὴν Καπύην τὸ Βενεβέντον καὶ τὴν Νεάπολιν, ἐξεδιώχθησαν ἐκεῖθεν καὶ οὕτως ἀποκατεστάθη ἡ γαλήνη καὶ ἡ ἡσυχία καθ' ὅλην τὴν χώραν. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Μιχαὴλ Ε' καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου Θ' τοῦ Μονομάχου (11 Ἰουνίου 1042) ἀνεκλήθη ἐκ νέου ὁ Μανιάκης διαβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Σκληροῦ καὶ εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ἐστάλη ὁ πρωτοσπαθάριος Πάρδος. Ὁ Μανιάκης ἀγανακτήσας ἐφόνευσε τὸν Πάρδον, ἀπεκήρυξε τὸν Κωνσταντῖνον Θ', ἀνηγόρευσεν ἑαυτὸν βασιλέα καὶ εἶτα, συγκεντρώσας τὰ στρατεύματά του, διεπεραιώθη εἰς Δυρράχιον καὶ ἐβάδισε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου. Ἡ πορεία του διὰ μέσου τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξε θριαμβευτικὴ μέχρι τοῦ Ὀστρόβου, ἔνθα συνηντήθη μετὰ τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πεμφθέντων κατ' αὐτοῦ στρατευμάτων ὑπὸ τὸν σεβαστοφόρον Στέφανον. Ἐπιτεθεὶς κατ' αὐτοῦ εἰς θέσιν Μαρμαρεῖον ἔτρεψεν εὐχερῶς αὐτὸν εἰς φυγήν, ἀλλ' ἐνῷ, προπορευόμενος τῶν στρατευμάτων του, κατεδίωκεν αὐτὸν εὐφημούμενος ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του, ἐβλήθη αἴφνης καιρίως εἰς τὸ στῆθος καὶ κατέπεσε νεκρὸς ἐκ τοῦ ἵππου του. Οἱ φεύγοντες βασιλικοὶ σπεύσαντες ἀπέκοψαν τὴν κεφαλήν του, ἐνῷ οἱ περὶ αὐτὸν διελύοντο ἢ προσεχώρουν εἰς τὰς βασιλικὰς τάξεις. Ὁ Στέφανος εἰσῆλθε μετ' ὀλίγον ἐν θριάμβῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν, προπορευομένης ἐπὶ δόρατος τῆς κεφαλῆς τοῦ γενναίου Μανιάκη. Ν. ΚΛΣ

—**Μανιάκης,** *Νικόλαος*. Καθηγητὴς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημιας, γεννηθεὶς ἐν Πάργᾳ τῷ 1812. Μαθητὴν ἐν Κερκύρᾳ παρέλαβεν ὁ Γκιλφορδ εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐσπούδασε τὰ νομικά. Ἐλθὼν εἰς Ἑλλάδα ἐγένετο Φιλικὸς καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ δικαίου ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Γκίλφορδ μετέβη εἰς Πάτρας καὶ πολιτογραφηθεὶς μετήρχετο τὸν δικηγόρον, διορισθεὶς κατόπιν ἐφέτης. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, ἐν οἷς: «Κανάρης», «Περιήγησις», «Νομικὰ ζητήματα καὶ στοιχεῖα ἀστικοῦ δικαίου». Ἀπέθανε τῷ 1852. Λ. Χ. Ζ.

Μανιάκι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Παπαφλέσσα τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 294.

—**Μανιακίου,** *μάχη τοῦ*—. Ἡ περὶ τὸ Μανιάκι συναφθεῖσα τὴν 20 Μαΐου 1825 μάχη μεταξὺ τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Γρηγόριον Παπαφλέσσαν Ἑλλήνων, οἵτινες διὰ τοῦ αἵματός των ἔγραψαν μίαν ἀπὸ τὰς λαμπροτέρας σελίδας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἦτο τρομερὰ διὰ τὸ ἀγωνιζόμενον Γένος. Ὁ Ἰμπραὴμ πασᾶς μὲ τὰ τακτικὰ στρατεύματά του, ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων, εἶχε συντρίψει τὴν πρώτην ἄμυναν, τὴν ὁποίαν ἐπεδίωξε ν' ἀντιτάξῃ ὁ πρόεδρος τῆς διοικήσεως Γεώργιος Κουντουριώτης καὶ ὁ Κυριάκος Σκούρτης. Τότε ὁ ἀρχιμανδρίτης Δικαῖος, μεταμεληθεὶς διὰ τὸν πόλεμον ὃν ἤσκησε κατὰ τῶν «ἀνταρτῶν», ἐζήτησεν εἰλικρινῶς τὴν γενικὴν ἀμνηστίαν καὶ τὴν συγκέντρωσιν τῶν πολεμικῶν δυνάμεων ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην. Ἀλλὰ μὴ ἐπιτυχὼν τοῦτο ἀπεφάσισε ν' ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν τελικὴν ἄμυναν. Μοναδικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀναπτυχθεῖσα παρ' αὐτοῦ δραστηριότης, τὴν ὁποίαν ἐβοήθει μεγάλως καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν διηύθυνε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν· πλὴν δὲ τούτου, μεγάλως ἐπέδρα καὶ ἐπὶ τοῦ Κουντουριώτου. Περὶ τὰ μέσα λοιπὸν τοῦ Ἀπριλίου ἐξεκίνησεν ἐκ Ναυπλίου καὶ καταλλήλως εἰδοποιήσας τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Πελοποννήσου, τῆς Μάνης καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐκάλει αὐτοὺς νὰ συγκεντρωθοῦν παρὰ τὰ μεσσηνιακὰ ὅρια. Ἐπροθυμοποιήθησαν τότε πολλοὶ εἰς λόγους, ἀλλ' ὀλίγοι πράγματι προσέτρεξαν· ἄλλοι δὲ προσερχόμενοι μετὰ πολεμικῶν δυνάμεων, διὰ λόγους προσωπικῆς ἀντιζηλίας ἐπαλινδρόμησαν. Τέλος οἱ Στερεοελλαδῖται, μένεα πνέοντες κατὰ τῶν ἐν τῇ διοικήσει, ἀπέσυραν τὰς δυνάμεις των, παρὰ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Παπαφλέσσα. Τοιουτοτρόπως τὸ μικρὸν στράτευμα, ὅπερ συνεκεντρώθη εἰς τὰς παρειὰς τοῦ Μανιακίου, παρὰ τὴν Ἁγίαν Κυριακήν, δὲν ὑπερέβαινε τοὺς χιλίους διακοσίους ὁπλίτας, διῃρημένους εἰς τρία ὀχυρώματα, τὰ ὁποῖα κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας προχείρως ἐκτίσθησαν. Ὁ Ἰμπραήμ, πληροφορηθεὶς τὰς προσπαθείας περὶ ἑνώσεως τῶν δυνάμεων τοῦ Παπαφλέσσα καὶ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, ἀπεφάσισε νὰ μὴ χάσῃ καιρόν, ἀλλὰ νὰ προχωρήσῃ, ὥστε νὰ κτυπήσῃ τὰ δύο σώματα κεχωρισμένως. Τὸ ἓν ἠπείλει τὴν δεξιάν του πτέρυγα καὶ ἤθελε νὰ τὸ κτυπήσῃ τελευταῖον, ὥστε νὰ διευθυνθῇ εἰς τὴν Μάνην καὶ νὰ ἐκμηδενίσῃ πρῶτον τὴν πολεμικὴν αὐτὴν φωλεάν, πρὶν προχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου. Αὐτὴν ἄλλως τε τὴν ὑπεύθυνον συμβουλὴν τοῦ ἔδιδεν ὁ παρ' αὐτῷ ὁδηγὸς Ἐμὶν ἀγᾶς, υἱὸς τοῦ Τριπολιτσιώτου Σὲχ-Νετζήπ. Τὴν 16 Μαΐου 1825 ἐκίνησαν τὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα διῃρημένα εἰς δύο φάλαγγας. Καὶ τὸ μὲν ἀριστερόν, ὑπὸ τὸν Γάλλον συνταγματάρχην Λιβρών, κατέλαβε τὴν παραλίαν ἀναιμωτί, προχωρῆσαν μέχρις Ἀρκαδιᾶς (Κυπαρισσίας), τὸ δὲ δεξιόν, ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τοῦ Γάλλου ἐξωμότου συνταγματάρχου ντὲ Σὲβ Σουλεϋμὰν βέη, προεχώρησε πρὸς τὸ Μανιάκι. Ἦτο δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Ἰμπραήμ. Τὸ στράτευμά του, ἀπὸ τὰς κατερύθρους στολὰς τῶν Αἰγυπτίων μακρόθεν θεώμενον ἐφαίνετο ὡς μία ἀπέραντος λίμνη αἵματος, ἐνεποίησε δὲ τόσην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὥστε ὅλοι μέν, πλὴν τοῦ Παπαφλέσσα, ἐσκέφθησαν ν' ἀποχωρήσουν, περὶ τοὺς χιλίους δὲ μαχηταὶ τὴν ἰδίαν νύκτα ἐσκορπίσθησαν διὰ νὰ μὴ κυκλωθοῦν. Τὴν ἑπομένην πρωίαν, διὰ δεξιωτάτης κινήσεως, οἱ Αἰγύπτιοι ἐκύκλωσαν πανταχόθεν τὰ τρία «ταμπούρια», εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Παπαφλέσσας παρεσκεύαζε τὴν ὑστάτην ἄμυ-

Digitized by Google

νάν του. Τότε ἐξαπέλυσε συγκινητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βραδύναντα νὰ φθάσῃ ἀδελφόν του Νικήταν, ἐξεδήλωσε δὲ τὴν ὑπερτάτην χαράν του, διότι κυκλωμένοι οἱ ἀπομείναντες τριακόσιοι περίπου μαχηταὶ δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ φύγουν. Αἱ ἐπιθέσεις τῶν Αἰγυπτίων, ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ὑπῆρξαν αἱματηρόταται· διότι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὀκταώρου μάχης τῆς 20 Μαΐου ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἔπεσαν περὶ τοὺς διακοσίους, ἐκ δὲ τῶν Αἰγυπτίων περὶ τοὺς ἑξακοσίους. Ἀπαράμιλλοι κατὰ τὴν μάχην ἐδείχθησαν ὁ σημαιοφόρος τοῦ Παπαφλέσσα Δημήτριος Χιώτης, ὅστις ἐπέζησε, καὶ Γάλλος τις ἀξιωματικός, σταλεὶς ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Ρὼς νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ἀγῶνα, καὶ ὅστις ἔπεσεν ἀφοῦ πολλοὺς τῶν Αἰγυπτίων ἐφόνευσε. Τὴν περιγραφὴν τῆς μάχης ἐξησφάλισεν ὁ γραμματεὺς τοῦ ἀρχιμανδρίτου Μιχαὴλ Καραγιαννόπουλος ὁ Τισαμενός, ὅστις εἶχε λάβει ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐντολὴν νὰ σταθῇ εἰς ἐπίκαιρον σημεῖον, νὰ κατοπτεύῃ καὶ νὰ διασωθῇ ἵνα ἱστορήσῃ τὸν ἀγῶνα. Τόσον πεπεισμένος περὶ τῆς τύχης του ἦτο ὁ Παπαφλέσας καὶ περὶ τοῦ ἐνδόξου πράγματι τρόπου, καθ' ὃν θὰ ἐθυσιάζετο μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. Πρῶτον τὸ ἰδικόν του ταμπούρι ἡλώθη καὶ κατόπιν τὸ τοῦ Βοϊδῆ Μαυρομιχάλη. Ἀπὸ τὸ τρίτον, ἐπωφεληθέντες τῆς συγχύσεως ἐκ τῆς ἀρξαμένης λαφυραγωγίας τῶν νεκρῶν οἱ ἐπαναστάται ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγουν· ἐλάχιστοι ὅμως ἐσώθησαν, ἐμπλακέντες εἰς τὸν κλοιὸν ἄλλων αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων. Ὁ Ἰμπραὴμ ἐθαύμασε τὴν ἡρωϊκὴν ἄμυναν, καὶ ἐπιδιώξας νὰ ἐπανεύρῃ τὸ σκήνωμα τοῦ Παπαφλέσσα, τὸ εὗρε τέλος ἀποκεφαλισμένον. Ὅταν δὲ εὗρε καὶ τὴν κεφαλήν, ἔστησεν αὐτά, ὡς ἂν ἔστεκε ζωντανὸς ὁ ἥρως τῆς ἡμέρας, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν ἐθαύμασε τὸ λείψανον, ἐν τέλει ἐστέναξε, λυπούμενος διότι δὲν ἐζώγρησε τὸν ἥρωα. Μετὰ τὸ Μανιάκι, ἀπαλλαγεὶς τῶν ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ κινδύνων, ὁ Ἰμπραὴμ πασᾶς ἐπροχώρησε πρὸς τὴν καρδίαν τῆς Πελοποννήσου, καθ' ὃν χρόνον, ἀμνηστευθεὶς ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, παρεσκεύαζε τὴν παθητικὴν ἀντίστασιν, ἥτις ἔμελλε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Αἰγυπτίων. Γ. Δ. Κ.

μανιάκιον (τό)· ἐλέγετο οὕτω (καὶ *μανιάκι* καὶ *μανιάκης* καὶ *μάννος* καὶ *μαννάκιον*) ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὁ *ὅρμος* (βλ.λ.) τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, δηλαδὴ τὸ περιαυχένιον κόσμημα, τὸ ὁποῖον ἔφερον ὡρισμένοι βαθμοῦχοι τῆς βυζαντινῆς ἱεραρχίας. Τὸ τῶν πρωτοσπαθαρίων ἦτο χρυσοῦν καὶ ἐκοσμεῖτο διὰ μαργαριτῶν καὶ πολυτίμων λίθων. Ν. ΚΛΣ

Μανιάκοβας, *μάχη τῆς* —. Λαμπρὸν ἐπεισόδιον τοῦ Ἀγῶνος, καθ' ὃ, τὴν 27 Αὐγούστου 1826, αἱ δυνάμεις τοῦ Ἠλία Κατζάκου, Γεωργίου Μαυρομιχάλη καὶ Π. Κοσσονάκου συνέτριψαν τὴν προέλασιν τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ εἰς τὴν Μάνην καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ στραφῇ πρὸς τὸν Πασσαβᾶν καὶ κατόπιν νὰ παλινδρομήσῃ διὰ τῆς Κυνουρίας. Γ. Δ. Κ.

Μανιάκοι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Χιλιοδένδρου τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτ. (1928) 112.

μανιακός, —*ή,* —*όν*· ὁ κατεχόμενος ὑπὸ μανίας, μανιώδης, παράφορος: «μανιακὸς παίκτης» ‖ νευρασθενής, ἀνισόρροπος: «αὐτὸς εἶναι μανιακός, μὴν τὸν συνερίζεσαι».

Μανιὰν (Magnan), *Βερνάρδος-Πέτρος.* Γάλλος στρατάρχης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1791—1865). Μετέσχε τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ, τῆς ἐκστρατείας εἰς Ἱσπανίαν τῷ 1823 καὶ τῷ 1827 τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἀλγερίου. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτέρων πρωτεργατῶν τοῦ πραξικοπήματος τῆς 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1851, διετέλεσε στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν Παρισίων, γερουσιαστὴς καὶ μέγας διδάσκαλος τοῦ τεκτονισμοῦ κατ' ἀπαίτησιν Ναπολέοντος τοῦ Γ'. Μ. Ν. Δ.

Μανίανα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Δαρδανίας, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV, 4), τὸ ὁποῖον ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ.

Μανιὰρ (Magnard), *Ἀλβερῖκος.* Γάλλος μουσουργὸς (1865—1914). Ἦτο μαθητὴς τῶν τάξεων Ντυμποὰ καὶ Μασσενὲ ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων, ἔνθα ἔτυχε Α' βραβεῖον εἰς τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν ἀντίστιξιν, ἠκολούθησε δὲ μαθήματα συνθέσεως εἰς τὴν «Σχόλα Καντόρουμ», ὑπὸ τὸν Βενσὰν ντ' Ἐντύ. Τὰ ἔργα τοῦ Μανιάρ, ἐν οἷς ἀποκαλύπτονται στερεὰ ἀρχιτεκτονική, εὐγενεῖς ἰδέαι καὶ ἁρμονία τολμηρὰ καὶ προσωπική, εἶναι τὰ ἑξῆς: «Σουίτα δι' ὀρχήστραν ἐς παλαιὸν ὕφος», 4 συμφωνίαι, ἐξ ὧν ἡ τετάρτη ἐθαυμάσθη κυρίως διὰ τὸν σοβαρόν καὶ ἐπιβλητικὸν χαρακτῆρά της, «Γιολάνδα» 1893), «Βερενίκη» (1911), «Guercœur», μιαν «σονάταν εἰς σόλ» διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ βιολίον, ἓν κουαρτέττο, ἓν τρίο, ἕνα «Ὕμνον πρὸς τὴν Δικαιοσύνην» καὶ «Ὕμνον πρὸς τὴν Ἀφροδίτην» κλπ. Κάτοχος λυρικοῦ ταλάντου, ὁ Μανιὰρ ἔγραψεν ἐπίσης σειρὰν μελῳδιῶν ἀνίσου ἴσως ἀξίας, ἀλλ' ἐν πολλοῖς θαυμαστῶν, λόγῳ τῆς φυσικῆς των ἀπαγγελίας καὶ τῆς εὐγενείας τῆς μουσικῆς ἰδέας. Αἱ μελῳδίαι αὗται ἔχουσιν ὡς τίτλους: «Μελῳδίαι», «Ὁ γερμανικὸς Ρῆνος» κτλ. Τὸ τέλος του ὑπῆρξε τραγικόν. Ὀλίγον πρὸ τῆς μάχης τοῦ Μάρνη, βλέπων τοὺς Οὐλάνους λεηλατοῦντας τὸ κτῆμά του, ἐν Μπαρὸν (Οὐάζ) ἐξεμάνη καὶ ἐπυροβόλησεν ἐναντίον των. Μετ' ὀλίγον εὑρίσκε τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἐπαύλεώς του. Γ. Σ.

Μανιὰς /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Τουρκίας, ἕδρα δήμου ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Πανόρμου τοῦ Μπαλικεσίρ. Κάτ. 1.000. Ὁ δῆμος, ἀριθμῶν 63 χωρία, ἔχει 15.000 περίπου κατοίκους. Ν. Μ.

— **Μανιάς,** *Γκιὸλ* /*Γεωγρ.*/. Μεγάλη καὶ ἐξαιρετικῶς ἰχθυόεσσα λίμνη, 6 μίλλ. νοτίως τῶν Παντέρμων (Πανόρμου) τῆς Προποντίδος, ἔχουσα μῆκος 11 μιλλ. καὶ εὖρος 6 μιλλ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς στάθμης τῆς εἶναι 40 ποδῶν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, τροφοδοτεῖται ὑπὸ τοῦ *Μανιὰς τσάϊ,* ἐκβάλλοντος εἰς τὴν νοτίαν της ὄχθην, ἔχει δὲ ὡς κρουνὸν ὑπερεκχειλίσεως τὸ ποτάμιον Καρὰ-Σοῦ πηγάζον ἀπὸ καταβόθρας κατὰ τὴν ΒΑ. ὄχθην της καὶ ἑνούμενον, μετὰ ροῦν ποῦ μὲν ὑποχθόνιον, ποῦ δὲ ἐπιφανειακόν, πρὸς τὸν ποταμὸν Μοαλὶτς ἢ Σουσουρλοῦ τσάϊ (ἀρχ. Ρύνδακος), ὅστις δέχεται καὶ τὰς ὑπερεκχειλίσεις τῆς λίμνης Ἀμπουλωνιᾶς (ἀρχ. Ἀπολλωνίας), ἐχούσης τὴν σταθμὴν κατὰ δέκα πόδας ὑπὸ τὴν τῆς Μανιὰς-γκιόλ. Τῆς λίμνης ταύτης τῆς Μικρᾶς Μυσίας τὴν ὀνομασίαν δὲν διέσωσεν ὁ Πτολεμαῖος. Σ.Ε.Λ.

— **Μανιὰς-τσάϊ** /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Τουρκίας, ὁ *Τάρσιος* τῶν ἀρχαίων, διαρρέων τὸν σημερινὸν τουρκικὸν νομὸν Μπαλικεσίρ. Πηγάζει ἐκ τῶν βορειοανατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Μαδάρα-δὰγ καὶ ῥέων ἐκ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. ἐκβάλλει εἰς τὴν λίμνην Μανιὰς-γκιόλ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκρέων ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καρὰ-δερὲ* συμβάλλει εἰς τὸν Σεμὰβ-Σοῦ (Μάκεστον), δύο χιλιόμετρα ἄνωθεν τοῦ Μιχαλίτς. Τὸ ὁλικὸν μῆκος αὐτοῦ εἶναι 160 χιλιόμετρα, ὧν 120 μέχρι τῆς λίμνης Μανιὰς-γκιόλ.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ δύο γέφυραι, μία παρὰ τὸ Καδὶ-κιοϊ καὶ μία παρὰ τὸ Σεμὶζ-κιοϊ, ἄγουσαι εἰς φρούρια σήμερον ἠρειπωμένα. Τῶν γεφυρῶν τούτων σῴζονται ἴχνη μόνον. Σήμερον ὑπάρχουσι γέφυραι εἰς Χότζα-ἀβχὰρ καὶ Ἰσμαὴλ-βέη. Ν. Μ.

Μανιάσκο (Magnasco), *Ἀλέξανδρος,* ὁ ἐπιλεγόμενος *il Lissandrino.* Ἰταλὸς ζωγράφος, υἱὸς τοῦ Στεφάνου Μανιάσκο, ζωγράφου καὶ τούτου. Ἐγεννήθη καὶ ἀπέθανεν ἐν Γενούῃ (1681—1747). Ἐξεικόνισεν ἰδίᾳ στρατιωτικὰ θέματα καὶ εὐθύμους σκηνάς. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἀγροτικὴ σκηνή», «Κωμικὴ σκηνή» (Μουσεῖον Μπρέρα Μιλάνου), «Ὁ πειρασμὸς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου» (ἐν Φλωρεντίᾳ) καὶ «Ὁ ἅγιος Φραγκῖσκος» (ἐν Museo Civico Πίζης). Ἕτερα ἔργα του ἀπόκεινται ἐν τῷ Ἱστορικῷ καὶ Καλλιτεχνικῷ Μουσείῳ Τεργέστης, ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τῆς Βολωνίας, ἐν τῇ Πινακοθήκῃ Οὐφφίτσι τῆς Φλωρεντίας καὶ ἐν τῇ Πινακοθήκῃ Κορσίνι τῆς Ρώμης. Ι. Μ. Π.

Μανιατάδες [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀγροῦ τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 115.

Μανιάτης (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Μάνης.

— [*Ἱστορ.*] Οἱ Μανιᾶται κατὰ μὲν τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, ὅτε τὰ παράλια τῶν χωρῶν καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐλυμαίνετο ἡ πειρατεία, ἀσκουμένη ὡς ἐπάγγελμα, ἦσαν, ὡς πολεμικώτεροι καὶ μᾶλλον ριψοκίνδυνοι τῶν ἄλλων, οἱ τρομερώτεροι, μετὰ τοὺς Βερβερίνους, πειραταὶ (κουρσάροι). Κατὰ τοὺς πρώτους δὲ αἰῶνας τῶν νεωτέρων χρόνων (κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε ἐξέλιπε τελείως καὶ ἡ πειρατεία) ἦσαν οἱ πεφημισμένοι διὰ τὴν ἀνδρείαν των στρατιῶται (stradioti), μισθοφόροι τῶν διαφόρων ἡγεμόνων (ἰδίως τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε') τῆς Εὐρώπης, οἵτινες ἀπὸ τῆς πατρίδος των καὶ *Μαϊνότται* (Maïnotti) ἐκαλοῦντο. Εἶχεν ἱδρυθῇ τότε εἰς τὴν Μάνην στρατόπεδον (ἡ περίφημος luogotenenza della stratia di Maïna), εἰς τὸ ὁποῖον προσέτρεχον καὶ Ἕλληνες ἐξ ἄλλων μερῶν. Εἶχον τόσον διαφημισθῆ οἱ Μανιᾶται στρατιῶται, ὥστε προσελαμβάνοντο ὡς διδάσκαλοι τῆς πολεμικῆς τέχνης εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας. Οὕτω, κατὰ τὸ 1547 ὁ Βενετὸς διοικητὴς τῶν Κυθήρων εἶχε προσκαλέσει εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὡς ὀργανωτὴν τακτικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος, τὸν Μανιάτην ἀρχηγὸν στρατιωτῶν Θεόδωρον Λιμπέρην ἢ Λαγόν. Οἱ παλαίμαχοι τῶν στρατιωτῶν τούτων ἐχρησίμευον ὡς διδάσκαλοι τῆς πολεμικῆς τέχνης καὶ εἰς τοὺς ἀνδρείους πολεμιστὰς τῆς πατρίδος των, οἵτινες ἦσαν οἱ ὀνομαστοὶ τουρκομάχοι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας (βλ. λ. *Μάνη*). Ἀλλ' οἱ Μανιᾶται δὲν ἦσαν μόνον οἱ ἀνυπότακτοι εἰς τὸν τουρκικὸν ζυγὸν Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου καὶ οἱ ἀτρόμητοι καὶ φιλοπάτριδες Ἕλληνες πολεμισταί, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἐγωϊσμοῦ τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς των καὶ τοῦ ἐλευθέρου βίου των ἦσαν αὐστηροὶ τηρηταὶ τῶν ὑποσχέσεών των καὶ τοῦ λόγου τῆς τιμῆς των (αἱ ἀγοραπωλησίαι παρ' αὐτοῖς καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ κράτους ἐγίνοντο οὐχὶ διὰ συμβολαίων, ἀλλὰ διὰ προφορικοῦ λόγου) φιλόθρησκοι, ἀπεῖχον τῆς κλοπῆς (ἀσκουμένης μόνον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ), ἐσέβοντο τοὺς γεροντοτέρους των, τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν καὶ τὴν ζωὴν τῶν αἰχμαλώτων των, ἦσαν λιτοὶ τὴν δίαιταν καὶ ἐφείδοντο τοῦ χρόνου καὶ τῶν χρημάτων καὶ ἦσαν ἀκόμη εἰς ἄκρον φιλόξενοι, παρέχοντες εἰς τοὺς καταφεύγοντας εἰς τὴν χώραν των κατοικίαν, τροφὴν καὶ ἐνδύματα. Ἓν μόνον σοβαρὸν ἐλάττωμα εἶχον, διατηρηθὲν καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐλευθέρου κράτους, τὴν αὐτοδικίαν, ἥτις προεκάλει τοὺς ἀγρίους καὶ ἐξοντωτικοὺς μεταξύ των ἐμφυλίους πολέμους. Οἱ Μανιᾶται διῃροῦντο εἰς δύο διακεκριμένας ἀλλήλων τάξεις, τοὺς νυκλιάνους (μεγαλογενήτας) καὶ τοὺς φαμέγιους ἢ ἀχαμνόμερους. Οἱ πρῶτοι ἦσαν οἱ εὐγενεῖς τὴν καταγωγὴν καὶ οἱ ὑπερέχοντες διὰ τὴν ἰσχύν των, τὸν πλοῦτόν των, τὸ πολυάριθμον τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας των καὶ τὴν ἐν τῷ τόπῳ ἐπιρροήν των. Ἦσαν οἱ αὐτόχθονες (ἀρχαῖοι Ἀχαιοὶ καὶ Δωριεῖς), ὡς ἐπίστευον. Εἰς τούτους ἀνῆκον πᾶσαι αἱ οἰκογένειαι τῶν κατὰ τόπους καπετάνων, καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν ἡγεμονευσάντων ἐν Μάνῃ. Οἱ φαμέγιοι ἦσαν αἱ ἀνίσχυροι ἐν Μάνῃ οἰκογένειαι, τῶν ὁποίων οἱ πρόγονοι ἦσαν, ὡς ἐπίστευον, μέτοικοι. Οὗτοι διὰ νὰ προστατεύωνται ἦσαν προσκεκολλημένοι (ἀκουμπισμένοι) εἰς τοὺς κατὰ τόπους νυκλιάνους. Ὑπῆρχον ὅμως παραδείγματα ἐν Μάνῃ, κατὰ τὰ ὁποῖα, ἐκ διαφόρων αἰτίων, φαμέγιοι ἔγιναν νυκλιάνοι, καὶ ἀντιθέτως νυκλιάνοι ἔγιναν φαμέγιοι. Κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 πεντηκονταετίαν αἱ ἰσχυρότεραι τῶν ἐν Μάνῃ οἰκογενειῶν τῶν νυκλιάνων ἦσαν οἱ Μαυρομιχάλαι, οἱ Γρηγοράκαι, οἱ Τρουπάκαι καὶ οἱ Κουμουνδουράκαι (πρὸ αὐτῶν ἦσαν οἱ Κομνηνοὶ ἢ Στεφανόπουλοι, οἱ Γιατριάνοι, τῶν ὁποίων κλάδος ἦσαν καὶ οἱ Γιατρακαῖοι τῆς Λακεδαίμονος, καὶ οἱ Κοσμάδες καὶ Φωκάδες, ἅπαντες ἐξ Οἰτύλου). Μετὰ τούτους δὲ ἦσαν οἱ Καπετανάκαι τῆς Ἀβίας, οἱ Κιτρινιαραῖοι τῆς Ἀνδρούβιστας, οἱ Δουράκηδες τῆς Μεγάλης Καστάνιας, οἱ Χρηστέοι τῆς Πλάτσας, οἱ Κυβέλοι τῆς Μηλιᾶς (ἡ οἰκογένεια Κουτήφαρη, ἐκ τῆς ὁποίας ἦτο ὁ πρῶτος μπέης τῆς Μάνης, εἶχεν ἐκλίπει κατὰ τὸ 1821), οἱ Βενετσιανάκηδες τῆς Μικρῆς Καστάνιας, οἱ Μιχαλακιάνοι τῆς Βάθιας, ὁ Γληγορακόγκωνας τῆς Λάγειας, οἱ Ζερβάκοι (Ζερβομπεάνοι), οἱ Πετροπουλάκηδες (Βοζῆδες), οἱ Καλκανδῆδες (ὁ δυναὸς Τσιγκουρίος καὶ οἱ Καβαλιεράκηδες ἦσαν κλάδοι τῆς οἰκογενείας τῶν Γρηγοράκηδων) καὶ ἄλλοι. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐλευθέρου κράτους πολλοὶ Μανιᾶται μετηνάστευσαν, ὡς παλαιότερον εἶχον μεταναστεύσει οἱ Γιατριάνοι καὶ οἱ Στεφανόπουλοι, εἰς τὰς πλουσιωτέρας γειτονικὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους, ὡς οἱ Κουμουνδοῦροι καὶ Πιεράκοι Μαυρομιχάλαι εἰς τὴν Μεσσηνίαν, Μαυρομιχάλαι, Πετροπουλάκηδες καὶ Κοσσονάκοι εἰς τὴν Λακεδαίμονα, Καλκανδῆδες εἰς τὴν Ἐπίδαυρον Λιμηρὰν κ.ο.κ. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Μανιάτης, *Ἀνδρέας.* Ψαριανὸς Φιλικὸς καὶ ἀγωνιστής. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Παπανικολῆ καὶ τοῦ Κανάρη ἠνδραγάθησεν εἰς πλείστας ναυμαχίας καὶ διάφορα περιστατικά, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτάχθη εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ Πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἀπέθανε δ' ἐν Ἀθήναις τῷ 1858. Γ. Δ. Κ.

— **Μανιάτης,** *Λάζαρος.* Προὔχων τῶν Σπετσῶν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1770, αὐτὸς ἐπέτυχε τὴν ἀμνήστευσιν τῶν συμπατριωτῶν του ἀπὸ τὸν βεζύρην Μουχσὶν-ζαδέ, πασᾶν τότε τοῦ Μορέως. Πλοιοκτήτης τοῦ τριστίου «Ἀρχάγγελος Μιχαήλ» ἔλαβεν ἀργότερον μέρος εἰς τὸ κίνημα τοῦ Λάμπρου Κατσώνη τῷ 1792 καὶ κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1807, ἐπὶ τῆς ναυαρχίας τοῦ Ρώσου Δημητρίου Σενιάβιν. Γ. Δ. Κ.

Μανιάτι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Κουτσομπουχίου τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1828) 205.

Μανιατοχώρι /*Γεωγρ.*/. Τοπωνύμιον τῆς ΝΔ Πελοποννήσου, ἀναφερόμενον κυρίως εἰς τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως, ὡς «χώρα» ὑπαγομένη εἰς τὸ καστελλανεῖον τῆς Καλαμάτας καὶ ἀνήκουσα μετὰ τῶν θέσεων Γλυκὺ καὶ Πλάτανος εἰς τὴν χήραν Γουλιέλμου τοῦ Β', ἔνθα ὁ Νικόλαος Σαὶντ Ὀμὲρ ἔκτισε περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος «μικρὸν καστέλλιν διὰ φύλαξιν τοῦ τόπου κατὰ τῶν Βενετίκων». Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐτοποθετεῖτο εἰς τὸ *Μανιάτι* παρὰ τὴν Μεγαλόπολιν, τοῦτο ὅμως πολὺ ἀπέχει τῶν Καλαμῶν. Ὑπὸ τοῦ Δραγούμη τοποθε-

Digitized by Google

τεῖται παρὰ τὴν *Λιγούδισταν* καὶ εἰς τὴν θέσιν τὴν ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ γαλλικοῦ ἐπιτελείου σημειουμένην ὡς Khóraes (Χῶρες). Ἐν τῷ γαλλικῷ Χρονικῷ τοῦ Μωρέως τὸ Μανιατοχώρι φέρεται ὡς πύργος (maison de Maniatocor), ἐν τῇ Κοσμογραφίᾳ τοῦ Ἀντωνίου Πατσίφικο ἀναγράφεται ὡς τόπος κατῳκημένος ὑπὸ τὸ ὄνομα Manitochori, εἰς διάφορα δὲ ἑνετικὰ ἔγγραφα ἀναφέρεται ὡς κώμη μετὰ μικροῦ ὀχυρώματος (casale cum fortilitio) ὑπὸ ποικιλώτατα ὀνόματα (Manticorium, Manthicori, Manticordi, Montecorii, Mantoghori κτλ.), κειμένη εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μεθώνης καὶ ἁλωθεῖσα τῷ 1421 ὑπὸ Θεοδώρου Β´ Παλαιολόγου. [Πρβλ. *Δραγούμη*, Χρονικοῦ τοῦ Μωρέως Τοπωνυμ., σελ. 244—249.] Π. Ν. Π.

μανιβέλλο (τό)· ἰδιωματ., ἄλλος τύπος τοῦ *μαναβέλλα*.

μανίγι (manille). Εἶδος χαρτοπαιγνίου παιζόμενον συνήθως ἐν Γαλλίᾳ. Παίζεται διὰ τριάκοντα δύο παιγνιοχάρτων. Μ. Ν. Δ.

Μανιζάλες (Manizales) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κολομβίας τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, πρωτεύουσα τοῦ τμήματος Κάλντας. Κάτ. 20 000. Τὸ ἔδαφος τῆς περιφερείας εἶναι μεταλλειοφόρον. Μ. Ι. Θ.

μανίζω· *μανιάζω* (βλ. λ.).

μάνικα (ἡ)· ἰδιωματ., μανίκι· ‖ λινὸς ὑδροσωλήν.

μανίκα (ἡ)· μεγάλο μανίκι, πλατεῖα περιχειρίς: «τί μανίκα εἶν' αὐτή!» (μεγεθυντικὸν τοῦ *μανίκι*).

Μανίκα (Manika) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας τῆς Ρυδεσίας ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀφρικῇ, μέρος τῆς ὁποίας περιλαμβάνεται εἰς τὴν πορτογαλικὴν ἀποικίαν τῆς Ἀγκόλας. Εἶναι χώρα ὀρεινὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διαρρέεται ὑπὸ πλείστων ποταμῶν καὶ ἐφημίζετο ἄλλοτε ὡς χρυσοφόρος. Ἔχει συνολικὴν ἔκτασιν 26 τ. χλμ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν *Οὐμτάλι*, κειμένην ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σώλσμπαρυ—Μπέϊρα καὶ εἰς ὕψος 1210 μ. μὲ πληθυσμὸν 2.000 περίπου λευκῶν κατοίκων. Ἐπὶ μακρὸν ἐθεωρεῖτο ὅτι ἦτο ἡ χρυσοφόρος *Ὀφεὶρ ἢ Σωφιρὰ τῶν Γραφῶν*. Μ. Ν. Δ.

Μανίκας, Καπετὰν —. Ἁρματολὸς τῶν Σαλώνων. Ζητήσας νὰ πείσῃ τοὺς παλαιοὺς συντρόφους του ὅπως προσκυνήσουν τὸν σταλέντα ἐξ Ἰωαννίνων Τζακιρτζῆ μπασσῆν, ἀπέτυχε, διωχθεὶς δὲ βραδύτερον ὑπ' αὐτῶν ἐφονεύθη παρὰ τὸ Γαλαξείδιον τῷ 1808. Γ. Δ. Κ.

μανικὴ ἢ *μανξικὴ γλῶσσα [Γλωσσολ.]*· βλ. λ. *Μάν*.

μανίκι (τό)· δημοτ., ἡ χειρὶς τῶν ἐνδυμάτων ἐν γένει: «τὸ μανίκι τοῦ ὑποκαμίσου, — τοῦ σακκακιοῦ, — τοῦ παλτοῦ, — τοῦ φορέματος», «πλατὺ —, στενὸ μανίκι»· ‖ ἡ λαβὴ τῆς μαχαίρας, — τῆς σπάθης κττ. «μανίκι κοκκάλινο, — χρυσό, — ἀσημένιο».

— *[Λειτουργ.]* Βλ. λ. *ἐπιμάνικα*.

Μανίκι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Βραχονησὶς τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Κύπρου (πλάτ. 34°52'$^{3}/_{4}$ Β., μῆκ. 32°20' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus), 9 μίλλ. εὐθέος παράπλου Β ΒΔ. τῆς Πάφου. Σ. Ε. Λ.

Μανίκια (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸν χωρίον τῆς Κεντρικῆς Εὐβοίας, ἀνῆκον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας καὶ ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 483. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ι. Σ. Σ.

μανικιοὺρ (τό)· ἡ περιποίησις τῶν ὀνύχων τῆς χειρός, χειροκομία: «κάμνω μανικιούρ» (μεταγραφὴ τοῦ γαλλ. *manicure*).

—*[Ἐγκυκλ.]* Βλ. λ. *χειροκομία*.

μανικοκάππι (τό)· τὸ μανίκι τῆς κάππας: φρ. «τὴν τράπουλα τὴν ἔχει 'ς τὸ μανικοκάππι» ἐπὶ μανιώδους χαρτοπαίκτου.

μανικός, —ή, —όν· ἀρχ., ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μανίαν, ὁ χαρακτηριζόμενος ὑπὸ τῆς μανίας: «μανιακαὶ διαθέσεις, — πράξεις», «μανικὸς ἔρως»· ‖ ὁ προξενῶν μανίαν: «μανικὸς στρύχνος», «φάρμακα μανικά»· ‖ *μανιακός* (βλ. λ.).

μανικώνω· προσθέτω μανίκι, ράπτω χειρίδα εἰς τὸ φόρεμα· ‖ προσθέτω τὴν λαβὴν εἰς τὴν μάχαιραν κτλ.

Μανίλα (Manila) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῶν Φιλιππίνων νήσων καὶ ὁ κυριώτερος λιμὴν τῶν. Κάτ. 285.300. Διὰ τῆς πόλεως διέρχεται ὁ ποταμὸς Πάσιγκ. Ἐξάγει κάνναβιν, σάκχαριν, κακάον, καπνὸν κλπ. καὶ ἔχει ἐργοστάσια κατεργασίας καπνοῦ, πούρων, ποτῶν, βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ἐνδυμάτων, πάγου, ξυλείας, μηχανημάτων, κωδώνων, βαμβακομύλων κλπ.

Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1571, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος Κινέζοι πειραταὶ ἐδῄωσαν αὐτήν. Τὸν ΙΖ´ αἰῶνα ἡ Μανίλα ἀπέβη ἐμπορικὸν κέντρον τῆς Ἀνατολῆς, κατελήφθη δὲ ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν Ἄγγλων. Τῷ 1762 ἀγγλικαὶ δυνάμεις ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰρήνης τῶν Παρισίων (1763) ἐπεστράφη ἡ πόλις εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Οἱ ἰθαγενεῖς ἐπανεστάτησαν τῷ 1892 ζητοῦντες αὐτονομίαν. Τὸ κίνημα κατεστάλη ἐν μέρει, ὅτε ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, μετὰ τὸν πόλεμον ὃν ἐκήρυξαν τῷ 1898 κατὰ τῆς Ἱσπανίας. Μ. Ι. Θ.

μανίλι (τό), ἡ *μανέλι*· ἰδιωμ. Κρήτ., βραχιόλιον, ψέλλιον (βλ. λ. *μαννάκιον καὶ μανιάκης*). Ι. Δ. Μ.

Μανίλιος (Manilius). Ὄνομα ρωμαϊκῆς γενεᾶς, ἥτις φαίνεται ὅτι ἤκμασε κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Β´ π. Χ. αἰῶνος. Κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι αὐτῆς τῶν μετέπειτα χρόνων εἶναι:

—1) Ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἀστρονομικοῦ» *M. Manilius* ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Α´ μ. Χ. αἰῶνος. Εἰς τὸ ἐκ 5 βιβλίων ἀποτελούμενον ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔγραψε μεταξὺ τοῦ 9 καὶ τοῦ 22 μ.Χ. εἰς δακτυλικοὺς ἑξαμέτρους, ἐχρησιμοποίησεν ὡς κυρίας του πηγὰς τὰ «Φαινόμενα» τοῦ Ἀράτου καὶ τὰ ἔργα τοῦ φιλοσόφου Ποσειδωνίου· ἐκ τῶν Λατίνων ποιητῶν ἐμιμήθη τὸν Βιργίλιον, Ὀβίδιον καὶ πρὸ πάντων τὸν Λουκρήτιον, τοῦ ὁποίου πολλὰς φιλοσοφικὰς γνώμας δὲν παραδέχεται ὡς στωϊκός. Εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον πραγματεύεται περὶ τῆς οὐρανίου σφαίρας, ἐξετάζει τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, τὰς διαφόρους γνώμας τῶν φιλοσόφων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὰ στοιχεῖα καὶ τὴν σφαιρικότητα τῆς γῆς, τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἀστέρων καὶ προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ τὴν ὕπαρξιν τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς σταθερᾶς τάξεως τῶν οὐρανίων κινήσεων. Ὁ θεὸς οὗτος εἶναι κατ' αὐτὸν ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ δεύτερον, ἀνασκοπῶν τὰς πληροφορίας τῶν πρὸ αὐτοῦ περὶ τῆς σχέσεως ἀνθρώπου καὶ οὐρανοῦ, βεβαιοῖ ὅτι εἶναι ὁ πρῶτος ἐπιχειρήσας νὰ ὑμνήσῃ τὰς ἰδιότητας καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἀστέρων, τῶν ὁποίων τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν γηΐνων σωμάτων εἶναι ἀδύνατον ν' ἀρνηθῇ τις. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ βιβλίου εἶναι ἐξαιρετικῶς ὡραῖον, ἐνῷ τὸ ὑπόλοιπον εἶναι πλῆρες ἀστρολογικῶν παιδαριωδιῶν. Ἐν τούτοις, ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὁ ἀναγνώστης μετ' ἐκπλήξεως βλέπει φιλοσοφικὴν ἔκθεσιν τῆς διδασκαλίας τῶν στωϊκῶν περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία κατευθύνει καὶ κυβερνᾷ ἕκαστον μέρος αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε τὰ μέρη ταῦτα νὰ παρουσιάζωσι γενικὴν ἁρμονίαν. Τὸ τρίτον βιβλίον εἶναι καθαρῶς ἀστρολογικόν. Ἐδῶ πραγματεύεται περὶ τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου, τὸν ὁποῖον διαιρεῖ εἰς δώδεκα τύχας. Μανθάνομεν ἐξ αὐτοῦ ποῖα ἔτη, ποῖοι μῆνες, ποῖαι ἡμέραι καὶ ποῖαι ὧραι τῆς ζωῆς μας ἀνήκουσιν εἰς ἑκάστην τύχην καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν ζωῆς, ὁ ὁποῖος μᾶς εἶναι πεπρωμένος. Εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον ὁ ποιητὴς ψάλλει τὸ ἀδαμάντινον καὶ τὴν αἰωνιότητα τῶν νόμων τοῦ πεπρωμένου καὶ ἐξυμνεῖ ἐν ὡραίοις στίχοις τὴν εὐγένειαν καὶ νοημοσύνην τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ πέμπτον, τέλος, βιβλίον ὑπερέχει πάντων τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν καὶ εἶναι διηνθισμένον μὲ περιγραφὰς καὶ ἐπεισόδια, ὧν ὡραιότερον τὸ τῆς Ἀνδρομέδας. Ἐν γένει τὸ ὕφος τοῦ ἔργου εἶναι ποιητικὸν καὶ ἀπαστράπτον, ἀντάξιον τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῶν λατινικῶν γραμμάτων. Ἡ στιχοποιία εἶναι ἀκριβὴς καὶ κομψή. Ἐκδόσεις: Ἀρχέτυπος ἡ τοῦ J. Muller (Regiomontanus) τοῦ 1471 ἢ 1473. Ἄλλαι: Τρεῖς ἐκδόσεις τοῦ J. Scaligerus μετὰ σοφῶν σχολίων (Παρίσιοι 1579) (Ἀϊδελβέργη 1590) (Λούγδουνον 1600). Τοῦ Bentley (Λονδῖνον 1739). Τοῦ Pingré μετὰ σχολίων καὶ γαλλικῆς μεταφράσεως (Παρίσιοι 1786). Τοῦ Jacob (Βερολῖνον 1846). Νεωτάτη ἔκδοσις: «Astronomica» J. van Wageningen (Leipzig 1915).

—2) *C. Manilius*. Δήμαρχος τοῦ ἔτους 66 π. Χ., διακρινόμενος διὰ τὴν δημαγωγίαν του. Ἐξεπόνησε δύο νόμους, οἱ ὁποῖοι ἐκ τοῦ ὀνόματός του ὠνομάσθησαν leges Maniliae. Ὁ πρῶτος ἐχαρακτηρίσθη ὡς καταστρεπτικὸς νόμος ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ὑπὲρ τοῦ δευτέρου ὅμως, διὰ τοῦ ὁποίου διωρίζετο ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν γ´ Μιθριδατικὸν πόλεμον ὁ Γναῖος Πομπήϊος, ὡμίλησεν εἰς τὸν πρῶτον του πολιτικὸν λόγον «Pro lege Manilia». Ὁ Μανίλιος κατηγορηθεὶς δὶς διὰ διαφόρους παραβάσεις κατεδικάσθη. Χ. Κ. Κ.—Θ. Π.

μάνι-μάνι· ἐπίρρ. δημοτ., ταχέως, γρήγορα, ἄλλως *χέρι-χέρι*: «κάμε μάνι-μάνι νὰ φύγωμε» κάμε γρήγορα, «ἔφαγε μάνι-μάνι» (ἡ λ. ἀπὸ τοῦ λατ. *manus*=χείρ).

Μανὶν (Manin), *Γεώργιος*. Ἰταλὸς στρατηγὸς (1831—1882). Ἦτο υἱὸς τοῦ πολιτικοῦ *Δανιὴλ Μανὶν* καὶ ἀνεμείχθη εἰς πάντας τοὺς ἀγῶνας τοῦ πατρός του πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του Βενετίας. Εἰσελθὼν εἰς τὸν στρατὸν διεκρίθη ὡς ὑπολοχαγὸς κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ φρουρίου Μάλγκερα. Μετὰ τὴν ἐξορίαν τῆς οἰκογενείας του μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἔλαβε δίπλωμα μεταλλειολόγου μηχανικοῦ. Τῷ 1859 ἐπανελθὼν εἰς τὴν Βενετίαν προσελήφθη εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ στρατηγοῦ Οὐλλόα. Τὸ ἑπόμενον ἔτος μετέβη εἰς τὴν Σικελίαν μετὰ τοῦ Γαριβάλδη καὶ ἐτραυματίσθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Καλαταφίμι. Προαχθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ εἰς στρατηγὸν ἐγένετο ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ τοῦ Β. Κατέγινεν ἐπίσης εἰς ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ ἔκαμε πλείστας ἐργασίας ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς πειραματικῆς φυσικῆς, τινὲς τῶν ὁποίων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «Atti delll'Ateneo Veneto» καὶ εἰς τὴν «Rivista Fisico-industriale». Μ. Δ. Β.

—**Μανὶν** (Manin), *Δανιήλ*. Ἰταλὸς πολιτικὸς καὶ νομομαθὴς (1804—1857). Κατήγετο ἐξ ἰσραηλιτικῆς οἰκογενείας, καλουμένης *Φονσέκα*, ὁ δὲ πατήρ του κατὰ τὸν προσηλυτισμόν του εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐδέχθη τὸ ὄνομα τοῦ ἀναδόχου του, ὅστις ἦτο ὁ ἀδελφὸς τοῦ τελευταίου δόγη τῆς Βενετίας. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παδούης, ὅπου ἀνηγορεύθη διδάκτωρ εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν. Τῷ 1831 ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Μέστρε ὡς δικηγόρος, καὶ κατόπιν εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου ἀπέκτησεν ἐνωρὶς μεγάλην φήμην ἐμβριθοῦς νομομαθοῦς. Συγχρόνως εἰργάζετο καὶ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του Βενετίας ἀπὸ τοῦ αὐστριακοῦ ζυγοῦ, μὴ παραλείπων εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τῆς αὐστριακῆς διοικήσεως. Πρὸς τοῦτο κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ εἰς κοινὸν ἀγῶνα τοὺς Λομβαρδοὺς καὶ τοὺς Ἑνετοὺς εἰς τὸ ζήτημα τῆς χαράξεως τῆς λομβαρδο-βενετικῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἥτις γενομένη πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ξένων κυρίως συμφερόντων εἶχε προκαλέσει γενικὴν ἐξέγερσιν ἐν τῇ Β. Ἰταλίᾳ. Τῷ 1847, δι' ὑπομνήματός του πρὸς τὴν συνέλευσιν τῆς Βενετίας, ἐζήτησε τὴν ἀπόσεισιν τῆς ἡγεμονίας τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως, τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Λομβαρδοβενετικοῦ βασιλείου εἰς κράτος ἀνεξάρτητον ὑπὸ ἀντιβασιλέα καὶ ὑπουργοὺς ἐξαρτωμένους κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, τὴν δημιουργίαν ἰταλικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ψήφισιν τῶν φόρων ὑπὸ τῆς διαίτης τῆς Βενετίας, καθὼς καὶ ἄλλας παρομοίας μεταρρυθμίσεις. Καίτοι αἱ προτάσεις αὐτοῦ ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῆς Βενετίας, ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις, λόγῳ τῶν ἐξ αὐτῶν προκληθεισῶν ταραχῶν εἰς πλεῖστα σημεῖα τῆς χώρας, συνέλαβε τὸν Μανὶν καὶ τὸν φίλον αὐτοῦ *Θωμαζέον* τὴν 18 Ἰανουαρίου 1848. Καθ' ἣν ὅμως στιγμὴν ἐπρόκειτο νὰ μεταφερθοῦν οἱ συλληφθέντες εἰς τὴν Βιέννην, ἐξερράγη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἐν Παρισίοις ἡ γνωστὴ ἐπανάστασις τοῦ 1848. Τὴν 17 Μαρτίου τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ Μανὶν καὶ ὁ Θωμαζέος ἀπηλευθερώθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος, εἰς τὸ ἄγγελμα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Βιέννης, ἐνόμισεν ὅτι ἐσήμανεν ἡ ὥρα τῆς ἀποτινάξεως τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ. Ὁ Μανὶν ἐπευφημήθη ὡς ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς Βενετίας, ὅπως δὲ ὀργανωθῇ καλύτερον ἡ ἐπαναστατικὴ κίνησις ἐδημιούργησε πολιτοφυλακήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατετάχθησαν εἰς ὀλίγας ὥρας ὑπὲρ τὰς 2.000 ἄτομα, τὴν 22 Μαρτίου ἐκηρύχθη ἐπισήμως ἡ ἐπανάστασις ἐν Βενετίᾳ, ὁ δὲ Μανὶν, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν, κατέλαβε τὸν ναύσταθμον καὶ τὸ ὁπλοστάσιον καὶ ἀνεκήρυξε τὴν δημοκρατίαν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἄνευ αἱματοχυσίας. Τὴν ἑπομένην ἐσχημάτισε τὴν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν, γενόμενος πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ ἤρχισεν ἀμέσως νὰ προβαίνῃ εἰς διαφόρους μεταρρυθμίσεις, φροντίζων κυρίως διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς χώρας καὶ τὴν προπαρασκευὴν ἀμύνης ἐπὶ τῇ προόψει ἐνδεχομένης αὐστριακῆς ἐπιθέσεως. Ἐζήτησεν ὅπως θέσῃ τὴν νεαρὰν βενετικὴν δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, αἵτινες ὅμως ἠρνήθησαν τὴν προσφοράν, στηριζόμεναι ἐπὶ τῶν μετὰ τῆς Αὐστρίας ὑφισταμένων συνθηκῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβον χώραν ἐν Βενετίᾳ σοβαραὶ διαφωνίαι μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν, ἕνεκα τοῦ ζητήματος τῆς προσαρτήσεως τῆς χώρας εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πεδεμοντίου, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἀπέκλινεν ἡ πλειοψηφία. Ἡ Λομβαρδία καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι τῆς Ἰταλίας εἶχον ἀναγνωρίσει τὴν μοναρχίαν τοῦ Καρόλου Ἀλβέρτου, ἀλλ' ὁ Μανὶν ἠρνεῖτο νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν, καίτοι ἦτο ὑπὲρ τῆς ἰδέας τῆς ἑνώσεως τῆς Ἰταλίας ἢ τῆς συμπήξεως αὐτῆς εἰς ὁμοσπονδίαν. Καταβαλὼν δὲ νέαν ὑστάτην προσπάθειαν, ὅπως πείσῃ τὰς διαφόρους κυβερνήσεις τῶν ἰταλικῶν κρατῶν νὰ ζητήσουν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Γαλλίας καὶ μὴ ἐπιτυχὼν τοῦτο, ὑπέβαλε τὴν παραίτησιν του τὴν 4 Ἰουλίου 1848. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν τῆς παραιτήσεώς του ἡ συνέλευσις τῆς Βενετίας ἐψήφισε τὴν ἄμεσον προσάρτησιν τῆς χώρας εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πεδεμοντίου. Μετὰ τὴν ἧτταν ὅμως τῶν στρατευμάτων τοῦ Πεδεμοντίου ἔλαβον χώραν ταραχαὶ τὴν 11 Αὐγούστου, ὁ δὲ λαὸς ἀνεκήρυξεν ἐκ νέου τὴν δημοκρατίαν καὶ ἐκάλεσε πάλιν τὸν Μανίν, ὅπως

Δανιὴλ Μανίν.

Digitized by Google

διευθύνη τὰς τύχας της. Οὗτος ἐδέχθη τὴν λαϊκὴν πρόσκλησιν καὶ ὁμοῦ μετὰ τοῦ ναυάρχου Γκρατσιάνι καὶ τοῦ συνταγματάρχου Καβεντάλις ἐκυβέρνησε τὴν χώραν ἐπὶ ἓν ἔτος. Ὁ στρατηγὸς Αἰνὼ ἐμφανισθείς, ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλων δυνάμεων, πρὸ τῆς Βενετίας, ἐζήτησεν ὅπως αὕτη παραδοθῇ ἐκ νέου εἰς τοὺς Αὐστριακούς, ἀλλ' ἡ βενετικὴ συνέλευσις ἐψήφισε τὴν ἀντίστασιν μέχρις ἐσχάτων καὶ παρεχώρησεν εἰς τὸν Μανὶν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν. Ὁ Μανὶν ἐζήτησε καὶ πάλιν τὴν βοήθειαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας καὶ συνῆψε συνθήκην συμμαχίας μετὰ τοῦ κυβερνήτου τῆς Οὐγγαρίας Κόσσουθ, ἀλλ' αἱ προσπάθειαί του ἀπέβησαν εἰς μάτην. Ἡ Βενετία, μετὰ πολιορκίαν ἑνὸς ἔτους, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ὑπέστη τὰ πάνδεινα καὶ ὑπέφερε μεγάλως ἐκ τῆς πείνης καὶ τῆς χολέρας, ὁ δὲ Μανὶν ἔδειξε μεγίστην αὐτοθυσίαν καὶ γενναιότητα, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ τὴν 29 Αὐγούστου 1849. Ὁ Μανὶν κατέφυγε τότε εἰς Παρισίους, ὅπου ἠναγκάσθη νὰ διδῃ μαθήματα τῆς ἰταλικῆς γλώσσης διὰ νὰ ζῇ καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ σορὸς αὐτοῦ μετεφέρθη τῷ 1868 εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου ἐναπετέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Τῷ 1875 ἀνηγέρθη ὁ ἀνδριὰς αὐτοῦ. Ἀνδριάντες αὐτοῦ ἀνηγέρθησαν ἐπίσης ἐν Τουρίνῳ καὶ Ρώμῃ. Ἐκ τῶν φιλολογικῶν καὶ νομικῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Οἱ Πανδέκται τοῦ Ἰουστινιανοῦ» (1824), ἐπηυξημένη ἔκδοσις τοῦ «Λεξικοῦ τῆς Βενετικῆς διαλέκτου» τοῦ Μποέριο (1829), ἡ «Βενετικὴ νομοθεσία» (1848) μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Μιχ. Σ. Ἱδρωμένου τῷ 1889 ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ Ἀστικῆς, Ἐμπορικῆς καὶ Ποινικῆς τῶν Ἑνετῶν νομοθεσίας» κ. τ. λ. Συνειργάσθη ἐπίσης μετὰ τοῦ πατρός του ἐν τῇ «Πραγματείᾳ ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν». Μ. Δ. Β.

— **Μανίν,** ἢ ***Μανίνι*** (Manin ἢ Manini), ***Λουδοβῖκος***. Τελευταῖος δόγης τῆς Βενετίας (1726—1803), ἐκλεγεὶς τῷ 1789. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐτήρησε φαινομενικῶς οὐδετερότητα, κρυφίως ὅμως εἶχεν ὑποστηρίξει τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας παρέχων ἄσυλον εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΗ', καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπεφάσιζε τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς κυβερνήσεώς του ἔλαβον χώραν πολλαὶ ταραχαὶ καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ὅταν δὲ ὁ Βοναπάρτης ἀπεφάσισε τὴν κατάργησιν τῆς Δημοκρατίας τῆς Βενετίας, ὁ Μανὶν συνεκάλεσε τὸ Μέγα Συμβούλιον, ὅπερ ἐνέκρινεν ἐπισήμως τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν καῦσιν τῆς βίβλου τῶν εὐγενῶν. Ὁ Μανὶν ἔζησε κατόπιν κεκρυμμένος μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπο Φόρμιο, τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1797, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Βενετία παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Αὐστρίαν, διῆλθε δὲ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του μακρὰν τῆς πολιτικῆς. Μ. Δ. Β.

Μάνινα /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βλυζανῶν τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 83.

μανιοκαταθλιπτικὴ *ψύχωσις*. Οὕτως ἐκάλεσεν ὁ Kraepelin τὰς ψυχονευρώσεις ἐκείνας, αἵτινες ἐπέρχονται περιοδικῶς. Κατ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει μανία ἁπλῆ, οὔτε μελαγχολία ἁπλῆ. Βεβαίως εἰς τὴν ἰδιοπαθῆ καλουμένην μελαγχολίαν καὶ μανίαν, κατὰ κανόνα ἔχομεν περιοδικὴν ἐμφάνισιν. Τοιαῦται ὅμως συμπτωματικαὶ φάσεις ἐμφανίζονται σπανιώτατα, ἐνῷ συνήθως αἱ συμπτωματικαὶ προσβολαὶ εἶναι μονόμορφοι, παράδειγμα δὲ ἡ προπρεσβυτικὴ μελαγχολία. Ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγορεῖ καὶ ἡ ὕπαρξις μονομόρφων περιοδικῶν περιπτώσεων μετὰ φάσεως κυκλοθυμικῶν ἐπίσης μονομόρφων. Βεβαίως, ἡ φύσις τῶν διαταραχῶν τούτων, ὡς βασικὸν σύμπτωμα ἐχουσῶν τὴν ὑπερτονίαν ἢ ὑποτονίαν τοῦ νευροψυχικοῦ τόνου, δύναται νὰ ἐξηγῇ τὴν εὐχέρειαν τῆς ἐναλλαγῆς τῶν μορφῶν τούτων, ὡς καὶ τὴν ὕπαρξιν διμόρφων περιπτώσεων. Τό γε νῦν ἔχον, δυνάμεθα νὰ θεωρῶμεν τὴν ἰδιοπαθῆ περιοδικὴν φρενίτιδα ὡς μανιοκαταθλιπτικὴν ψύχωσιν, εἰ καὶ ἰδίᾳ ἐνδοτοιχικαὶ δηλητηριάσεις (βρογχοκήλη κλπ.) προκαλοῦσι καὶ διμόρφους προσβολάς, ὡς καὶ ψυχικαὶ παθήσεις, τῆς αὐτῆς φύσεως (πρωτόγονος ἄνοια κλπ.) δύνανται νὰ ἀρχίζωσιν ἐκ διμόρφων τοιούτων προσβολῶν. Θεραπευθεῖσα πρώτη προσβολὴ δεικνύει κατὰ κανόνα ὅτι πρόκειται περὶ τῆς λεγομένης *ἰδιοπαθοῦς μανιοκαταθλιπτικῆς ψυχώσεως* καὶ συνεπάγεται συνήθως νέας προσβολάς· ἂν δὲ εἶναι δίμορφος, ἀσφαλῶς προλέγει τὴν ἐπέλευσιν νέων προσβολῶν, διότι τότε πρόκειται περὶ τῆς τυπικωτέρας μανιοκαταθλιπτικῆς ψυχώσεως. Τ. Α. Ζ.

Μανιὸλ (Magnol), ***Πέτρος***. Γάλλος βοτανικὸς καὶ ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1638 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1715. Τῷ 1676 ἐγένετο καθηγητὴς εἰς τὸ Μομπελιὲ καὶ εἶτα διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῆς αὐτῆς πόλεως. Ὁ Μανιὸλ εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις κατέταξε τὰ φυτὰ κατ' οἰκογενείας. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἔργων του εἶναι τὰ «Botanicum monpelliensis» (1676) καὶ «Prodromus historiae generalis plantarum» (1689). Δ. Ν. Π.

Μανιόλαι /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Συστὰς νήσων, ἐξ ὧν κυριώτεραι δέκα, ὡς ἀναφέρει ὁ Πτολεμαῖος, ἐκ τῶν γεωγραφικῶν τοῦ ὁποίου συντεταγμένων προκύπτει ὅτι ἔκειντο ἀνατολικῶς τῆς Ταπροβάνης (Κεϋλάνης). Ἀναφέρει δὲ τὴν περὶ αὐτῶν παράδοσιν ὅτι, πιθανῶς λόγῳ τῆς ἐκ φυσικοῦ μαγνήτου («ἡρακλείας λίθου») συστάσεώς των, κατεκρατοῦντο εἰς αὐτὰς τὰ ἔχοντα σιδηρᾶς τὰς γομφώσεις πλοῖα, τονίζων ἅμα ὅτι κατῳκοῦντο ὑπὸ ἀνθρωποφάγων, *Μανιόλων* ἐπίσης ὀνομαζομένων (Ἐκτὸς Γάγγου Ἰνδικῆς θέσεις Ζ, β, 31 Nobbe). Εἶναι ἡ ἀνατολικῶς τῆς Κεϋλάνης καὶ νοτίως τῶν Ἀνδαμανῶν συστὰς τῶν νήσων *Νικοβάρ*. Σ. Ε. Λ.

μανιότη (ἡ) (Manihote) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαλιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, θάμνους καὶ δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 80 εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τινα ἔχουσι ρίζας ἀμυλούχους καὶ σαρκώδεις, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *μανιότη ἡ ἀΐπη* (Manihote aipi). Εἶναι θάμνος, ὅστις διακρίνεται ἰδίως ἐκ τῆς μακροτάτης ρίζης του, ἥτις εἶναι ἐρυθρωπή, ἀμυλοῦχος καὶ ἐδώδιμος, μαγειρευομένη ὅπως τὰ γεώμηλα. Ἐκ τῆς ρίζης τοῦ εἴδους τούτου παρασκευάζεται ἡ γνωστὴ εἰς τὸ ἐμπόριον θρεπτικὴ τροφή, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα ταπιόκα. *Μανιότη ἡ γλαζιόβειος* (Manihote glaziovii). Εἶναι θάμνος ἁπαντῶν εἰς τὴν Βραζιλίαν. Ἐκ τοῦ κορμοῦ ταύτης παράγεται εἶδος ἐλαστικοῦ κόμμεως, τὸ *κεάριον*. *Μανιότη ἡ χρησιμωτάτη* (Manihote utilissima). Εἶναι ἰθαγενὴς θάμνος τῆς Βραζιλίας, ὅστις καλλιεργεῖται πανταχοῦ τῶν τροπικῶν χωρῶν διὰ τὰς κιτρινωπάς, ἀμυλούχους καὶ μακροτάτας ρίζας του, τῶν ὁποίων ὁ ὀπὸς περιέχει ἀρκετὴν ποσότητα πτητικῆς τοξικῆς οὐσίας. Ἐκ τῶν ριζῶν τοῦ εἴδους τούτου λαμβάνεται ἐπίσης τὸ θρεπτικὸν προϊὸν ταπιόκα. Δ. Ν. Π.

— **μανιότης** ***ἄλευρον***· βλ. *μανδιόκα*.

Μανίου (Maniu), ***Ἠλίας***. Ρουμᾶνος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1873 ἐν Τρανσυλβανίᾳ. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Κλάουζεμπουργκ, Βιέννης καὶ Βουδαπέστης, μεθ' ὃ ἤσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, διορισθεὶς ἅμα καθηγητὴς τοῦ δικαίου εἰς τὴν ἐν Μπλάϊ θεολογικὴν σχολήν. Θερμὸς πατριώτης, ἠγωνίσθη πρὸς τόνωσιν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος τῶν ἐν Τρανσυλβανίᾳ ἀλυτρώτων Ρουμάνων. Ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπέτυχε τῷ 1899 τὴν συνένωσιν εἰς ἐθνικὸν σύνδεσμον πάντων τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ ὁμοεθνῶν του. Ἀναδειχθεὶς οὕτως ἀρχηγὸς τῶν Ρουμάνων ἀλυτρώτων καὶ ὑποστηριζόμενος συγχρόνως ὑπὸ τῶν ἄλλων μειονοτήτων, ὧν ηὐνόει τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας, ἐξετέθη ὡς ὑποψήφιος βουλευτὴς καὶ ἐξελέγη τῷ 1906 μέλος τῆς οὐγγρικῆς βουλῆς, παρὰ τὴν κατ' αὐτοῦ σκληρὰν ἀντίδρασιν τοῦ κόμιτος Στεφάνου Τίσζα. Ἐν τῇ βουλῇ διέπρεψεν ὡς σθεναρὸς ὑπέρμαχος τῶν δικαίων τῶν ἐθνικοτήτων. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐπεστρατεύθη εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατὸν ὡς ἔφεδρος, τῷ δὲ 1918, εὑρισκόμενος εἰς τὸ ἰταλικὸν μέτωπος, μετέβη, μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν, εἰς τὴν Βουδαπέστην, ὅπου συγκαλέσας εἰς συνέλευσιν τὰς ἐθνικὰς ρουμανικὰς ὀργανώσεις προεκάλεσε τὴν ἵδρυσιν προσωρινοῦ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπιτρόπου ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν. Κατόπιν ἀναχωρήσας εἰς Βιέννην συνεκέντρωσε τοὺς λιποτακτήσαντας Ρουμάνους στρατιώτας τῶν οὐγγρικῶν συνταγμάτων καὶ διηυκόλυνε τὴν μετάβασιν αὐτῶν εἰς Ρουμανίαν. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1918 συνῆλθεν, εἰσηγήσει αὐτοῦ, ἐν Ἄλμπα Γιούλια, ἡ ἐθνικὴ τῶν Ρουμάνων συνέλευσις, ἥτις διὰ ψηφίσματος ἐκήρυξε τὴν ἕνωσιν τῆς Τρανσυλβανίας καὶ τοῦ Βανάτου μετὰ τῆς Ρουμανίας καὶ ἐξέλεξεν αὐτὸν πρόεδρον τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ρουμανικῆς ἐθνικῆς ἑνότητος ὁ Μανίου ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν τῆς Ρουμανίας, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐθνικοῦ κόμματος τῆς Τρανσυλβανίας. Τῷ 1925 τὸ κόμμα τοῦτο συνηνώθη μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος καὶ τῷ 1926 καὶ μετὰ τοῦ κόμματος τῶν ἀγροτικῶν. Οὕτω ὁ Μανίου, ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἰσχυροτάτης ταύτης ὁμάδος τῶν κομμάτων, κατέστη ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ὑπὸ τὸν Βρατιάνο. Τὸν Μάϊον τοῦ 1928 συνεκροτήθη τὸ περίφημον συλλαλητήριον τῆς Ἄλμπα Γιούλια, τὸ ὁποῖον ἠξίωσε τὴν ἀνάληψιν τῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ Μανίου καὶ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ τέως διαδόχου Καρόλου. Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, παραιτηθείσης τῆς κυβερνήσεως Βρατιάνο, ἐσχηματίσθη ὑπουργεῖον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μανίου, ὅστις ἐκτελῶν πιστῶς τὸ ψήφισμα τοῦ προηγηθέντος συλλαλητηρίου συνήνεσεν εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Καρόλου, πραγματοποιηθεῖσαν τὴν 7 Ἰουνίου 1930 καὶ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτοῦ εἰς βασιλέα. Παραιτηθεὶς τότε τυπικῶς, ἀνέλαβε πάλιν τὴν ἀρχὴν μετὰ μίαν ἑβδομάδα καὶ διετήρησε ταύτην μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1930, ὅτε παρῃτήθη διὰ λόγους ὑγείας. Θ. Κ.

Ἠλίας Μανίου.

Μανιούδης ***Ν. Ἀστρινός***. Κρὴς ὁπλαρχηγός, ἀγωνισθεὶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Ἐφονεύθη τὴν 25ην Σεπτεμβρίου 1868, κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τὴν γενομένην κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου εἰς τὸ χωρίον Μάλλια τῆς Πεδιάδος. ΕΡ. Μ.

Μανιοῦπιν ***Ἔρικ***. Βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας (βλ. λ. *Ἔρικ*).

μανιοφοβία (ἡ) /*Ψυχοπαθολ.*/. Καλεῖται οὕτως ὁ φόβος ἐπικειμένης ψυχοπαθείας. Ἔχει τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἰδεοληπτικῶν φόβων καὶ ὀφείλεται εἰς ψυχασθένειαν, ὑστερίαν, ληθ. ἐγκεφαλίτιδα, πᾶσαν λοίμωξιν ἢ τοξικὴν κατάστασιν, ἢ εἶναι ἐκδήλωσις ἐκφυλισμοῦ, ἂν δὲν εἶναι δευτεροπαθής. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὴν μανιοφοβίαν ἐνίων ἀτόμων πρὸ τῆς ἐπελεύσεως παροξυσμοῦ τινος ψυχοπαθείας ἀρχίζοντος διὰ ταύτης, διότι τότε συνυπάρχουσι καὶ ἕτερα φαινόμενα· ἄλλως τε τότε δὲν διαρκεῖ εἰμὴ ἐλαχίστας ἡμέρας καὶ ἐπέρχεται ἀποτόμως. Τ. Α. Ζ.

Μανιπούρ(η), ἢ ***Ἴμπχαλ*** (Manipur ἢ Imphal) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ινδιῶν πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου κρατιδίου, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νὰμ-Κατὲ ἢ τῆς Μανιπούρης. Ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν ἐγγὺς ἀλλήλων κειμένων συνοικισμῶν, τῶν ὁποίων τὸ κέντρον καταλαμβάνει τὸ ἀνάκτορον τοῦ μαχαραγιᾶ τῆς Μανιπούρης, περιβαλλόμενον ὑπὸ ὀχυρώσεων. Κάτ. (1921) 80.003.

— **Μανιπούρ(η),** ἢ ***Κατὲ*** (Manipur ἢ Kathé) /*Γεωγρ.*/. Κράτος τῶν Ἀνατολικῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, διοικούμενον ὑπὸ ἰδίου μαχαραγιᾶ καὶ ὑπαγόμενον μετ' ἄλλων 15 μικροτέρων κρατιδίων ὑπὸ τὸν γενικὸν διοικητὴν τοῦ Ἀσσάμ. Κεῖται ΝΔ. τοῦ Ἀσσὰμ καὶ πρὸς Β. τῆς Βιρμανίας καὶ ἔχει ἔδαφος ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ὀρεινόν, τοῦ ὁποίου αἱ κορυφογραμμαὶ ἅπτονται πρὸς Β. μὲν τῶν ὀρέων Πατκόϊ, πρὸς Ν. δὲ τῶν Ἀρακὰν-Γυομά. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Μανιπούρης ὀροσειρῶν φθάνουσι μέχρις ὕψους 2.000—2500 μ. Μεταξὺ τῶν ὀροσειρῶν ἀνοίγεται ἡ εὐρεῖα κοιλὰς τῆς Μανιπούρης, μέσου ὕψους 700—800 μ., τῆς ὁποίας τὸ κέντρον καταλαμβάνει ἡ λίμνη *Λογκτάκ*, διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Νὰμ-Κατὲ* ἢ *Μανιπούρ*. Τὸ κράτος τῆς Μανιπούρης ἔχει ἔκτασιν μετὰ τῶν ἐξηρτημένων μικρῶν κρατιδίων 21.900 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν (1921) 384 016 κατ., πρωτεύουσαν δὲ τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Ἡ Μανιπούρη ἔχει μεγάλας ἐκτάσεις δασῶν ξύλου τέκ, μπαμποῦ καὶ καουτσοὺκ καὶ καλλιεργησίμους, παραγούσας ὄρυζαν, βάμβακα, πέπερι, καπνὸν κλπ. Ἐπίσης ἔχει ἀξιόλογον ἱπποπαραγωγήν. Τὸ ὑπέδαφος περικλείει κοιτάσματα γαιανθράκων καὶ σιδήρου. Ἡ Μανιπούρη ἀπὸ τοῦ 1762 συνεμάχησε μετὰ τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1826 ἐτάχθη ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, ὑφ' ἣν παραμένει μέχρι σήμερον. Χ. Δ.

Μανισάλες (Manizales) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κολομβίας ἐν τῇ νοτίῳ Ἀμερικῇ, πρωτεύουσα ὁμωνύμου νομοῦ, ἐκτισμένη εἰς ὕψος 2.500 μ. Κάτ. 9.000. Ἐξάγει κακάον καὶ καφέν. Εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς ὑπάρχουσι καὶ μεταλλεῖα ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Μ. Ν. Δ.

μανισουρὶς (ἡ) (Manisuris) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς, ὧν αἱ ρίζαι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν κατὰ τοῦ ἰκτέρου. Δ. Ν. Π.

Μανιστὴ (Manistee) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Μίσιγκαν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ἔχει βιομηχανίαν σιδήρου. Κάτ. 10.700. Μ. Ν. Δ.

μάνιτα (ἡ), καὶ ***μάνητα***· ὀργή, θυμός, μανία κατά τινος (πρβλ. *ὄργιτα*, ἀντὶ *ὀργή*).

μανιτάρι (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μύκης* (βλ. λ.).

Digitized by Google

—*[Μαγειρ.]* Τὰ ἐδώδιμα μανιτάρια θεωροῦνται ὡς ἐκλεκτὸν φαγητὸν καὶ εἶναι περιζήτητα. Ἡ διάκρισίς των ἀπὸ τὰ δηλητηριώδη ἀπαιτεῖ εἰδικὰς γνώσεις. Αἱ διάφοροι μέθοδοι, αἱ ὁποῖαι, ὡς λέγεται, τὰ καθιστοῦν ἀβλαβῆ, δὲν εἶναι ἀσφαλεῖς. Προτιμότερον εἶναι νὰ προμηθευώμεθα τὰ ἐντὸς κυτίων πωλούμενα εἰς τὴν ἀγοράν.

Μανιτάρια γαρνιτοῦρα. Ἀφίνομεν τὰ μανιτάρια ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος ἐπὶ 10 λεπτὰ τῆς ὥρας, τὰ στραγγίζομεν, θέτομεν εἰς τὴν κατσαρόλαν τὸ βούτυρον νὰ κάψῃ καὶ ρίπτομεν τὰ μανιτάρια μὲ ἀνάλογον ἅλας, μαϊδανὸ ψιλοκομμένο, προσθέτομεν νερὸ καὶ ὀλίγας σταγόνας ξίδι. Ἀφοῦ πάρουν ὀλίγας βράσεις, τὰ ἀποσύρομεν τῆς φωτιᾶς καὶ τὰ διατηροῦμεν ἐντὸς τοῦ ζωμοῦ των διὰ νὰ μὴ μαυρίσουν μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦ σερβιρίσματος.

Μανιτάρια σωτέ. Ἀφίνομεν τὰ μανιτάρια ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος ἐπὶ 10 λεπτὰ τῆς ὥρας, τὰ στραγγίζομεν καὶ τὰ θέτομεν εἰς τὴν κατσαρόλαν μὲ βούτυρον, ἅλας, πιπέρι, ὀλίγον μοσχοκάρυδον καὶ ὀλίγην ζάχαριν· κατόπιν προσθέτομεν τόσον ζωμὸν ἢ ζωμὸν κρέατος, ὥστε νὰ καλύπτωνται, ἕνα κρομμύδι ὁλόκληρον καὶ ἕνα μάτσο μαϊδανό· τὰ ἀφίνομεν νὰ βράσουν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, κατόπιν ἀφαιροῦμεν τὸν μαϊδανὸν καὶ τὸ κρομμύδι καὶ τὰ σερβίρομεν. Ἀπὸ μανιτάρια καὶ γάλα παρασκευάζουσιν ἐν Ρωσίᾳ εἶδος ποτοῦ, τὸ λεγόμενον κεφίρ. Μ. ΔΡ

—**μανιτάρι** (τὸ) */Ναυτ./.* Ὀνομασία ἀγκυρίου, χρησιμοποιουμένου ἰδίως εἰς πόντισιν φωτοβόλων σημαντήρων, εἰς σχῆμα μύκητος ἢ ἀλεξιβροχίου ἀνοικτοῦ. Σ. Ε. Λ.

Μανιτάρι */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς κοινότητος Λιμνοχωρίου τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1928) 449. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μαντάρι.*

μανιτιά (ἡ) */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία τῶν φυτῶν *χείρανθος* καὶ *ματθαιολία.*

Μανιτόγουοκ (Manitowoc) */Γεωγρ./.* Πόλις καὶ πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας τῆς πολιτείας Γουϊσκόνσιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ὄνομά της εἶναι ἰνδικόν, σημαῖνον «χώρα τοῦ στοιχειοῦ». Κεῖται ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τῆς λίμνης Μίσιγκαν καὶ ἀριθμεῖ 17.563 κατοίκους. Ἔχει ναυπηγεῖα καὶ καλὸν λιμένα, διεξάγει δὲ ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ γαλακτοκομικῶν προϊόντων.

Μανιτόμπα (Manitoba) *[Γεωγρ.].* —1) Ἐπαρχία τοῦ Καναδᾶ, κειμένη περὶ τὸ κέντρον τῆς χώρας, μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Σασκατσεουὰν πρὸς Α., Ὀντάριο καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Οὔδσωνος πρὸς Δ. Ἔχει ἔκτασιν 652.218 τ. χλμ. καὶ 663 200 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Οὐΐννιπεγκ.* Ἔχει πολλὰς λίμνας, αἱ μεγαλύτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Οὐΐννιπεγκ* καὶ ἡ *Μανιτόμπα* καὶ εἶναι εὐφορωτάτη, παράγουσα κυρίως τὸν περίφημον σῖτον *μανιτόυπα* (βλ. λ.). —2) Λίμνη τοῦ Καναδᾶ ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ἐπαρχίᾳ. Ἔχει μῆκος 192 χλμ., πλάτος 26 καὶ ἐπιφάνειαν 4428 χλμ. Ἔχει μικρὸν βάθος, αἱ δὲ ὄχθαι αὐτῆς εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλώδεις. Ἄλλοτε ἦτο ἡνωμένη μετὰ τῶν πρὸς Β. αὐτῆς κειμένων λιμνῶν Οὐΐννιπέγκοσις καὶ Οὐΐννιπεγκ. Μ. Δ. Β.

—**μανιτόμπα** (ἡ). Εἶδος ἀμερικανικοῦ σκληροῦ σίτου, κληθὲν οὕτως ὡς παραγόμενον εἰς τὴν ὁμώνυμον καναδικὴν ἐπαρχίαν. Θεωρεῖται ἐκ τῶν ἀρίστων εἰδῶν σίτου καὶ παρέχει μεγάλης ἀρτοποιητικῆς δυνάμεως ἄλευρον. Σ. Γ.

μανίτου (οἱ), ἢ *μανίτο* (Ἰνδ. manitou=μυστήριον ὑπερφυσικόν, στοιχειό). Καλεῖται οὕτω παρά τινι ἰνδικῇ φυλῇ οἱονδήποτε ζῷον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς προστάτης τοῦ ἀτόμου. Συνήθως τὸ εἶδος τοῦ ζῴου ἐκλέγεται κατόπιν ὀνείρου. Τὸ δέρμα τοῦ προστάτου ζῴου του τὸ φέρει ὁ Ἰνδὸς ὡς φυλακτὸν καὶ συνήθως τὸ ὁμοίωμά του ζωγραφίζεται μὲ ἀνεξίτηλα γράμματα εἰς τὸ σῶμά του. Μ. Ι. Θ.

Μανιτοῦλιν (Manitoulin) *[Γεωγρ.].* Συγκρότημα νήσων τῆς λίμνης Χιοῦρον, ὑπαγομένων, πλὴν μιᾶς, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀντάριο τοῦ Καναδᾶ.

Μανιτοχώρι *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κυθήρων τῆς ὑπαγομένης εἰς τὸν νομὸν Ἀττικοβοιωτίας ὁμωνύμου νήσου. Κάτ. (1928) 48

μανιφατούρα (ἡ)· περιληπτ., χειροτεχνικὰ ἢ βιομηχανικὰ προϊόντα, οἷον ὑφάσματα (Ἰταλ. manifattura=τέχνη).

Μανιχαῖοι (οἱ). Χριστιανικὴ αἵρεσις. Περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς *Μάνεντος* ὑπάρχουσι διάφοροι πηγαὶ ἀνατολικαὶ καὶ δυτικαί· κατὰ τὰς δευτέρας οὗτος φέρων καὶ τὸ ὄνομα *Μανιχαῖος* παρὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐκληρονόμησε μυστικά τινα βιβλία καὶ ἐμφανισθεὶς ἐν Περσίᾳ προσείλκυσεν ὀπαδούς, ἐφυλακίσθη ὅμως ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ἀλλ' ἐν τῇ φυλακῇ λαβὼν γνῶσιν τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἔδωκε χροιὰν χριστιανικὴν εἰς τὴν διδασκαλίαν του καὶ ὠνόμασεν ἑαυτὸν *Παράκλητον.* Φυγὼν ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς συνδιάλεξιν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Κασχώρης Ἀρχέλαον, ἀλλ' ἡττηθεὶς συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ ἐξεδάρη ζῶν. Κατὰ τὰς ἀνατολικάς, ὁ Μάνης ἀνήκων εἰς εὐγενῆ οἰκογένειαν ἐγένετο Χριστιανὸς καὶ πρεσβύτερος, ἀναμείξας ὅμως εἰς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν στοιχεῖα τοῦ παρσισμοῦ ἀφωρίσθη. Τότε παρουσιάσθη ὡς ἀρχηγὸς τῆς νέας θρησκείας καὶ ὀνομάσας ἑαυτὸν Παράκλητον διέδιδεν αὐτήν. Ἀλλὰ φοβούμενος τοὺς ἐν Περσίᾳ μάγους κατέφυγεν εἰς τὴν Κίναν καὶ τὰς Ἰνδίας τῷ 270, συνέλεξεν ἐκεῖ νέας θρησκευτικὰς ἰδέας, ἐν Τουρκεστὰν συνέταξε νέον βιβλίον («Ἐρτέγκι Μάνι») καὶ ἐπιστρέψας εἰς Περσίαν διέδιδεν αὐτό. Ἀλλ' ἐνταῦθα καταδιωχθεὶς ὡς ἐχθρὸς τῆς ἐγχωρίου θρησκείας συνελήφθη ὑπὸ Βαράνου τοῦ Α' καὶ ἐξεδάρη ζῶν. Κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἕτεραι πηγαὶ ἀραβικαί, μικρὸν διαφέρουσαι πρὸς τὰς προηγουμένας.

Καὶ μεθ' ὅλην τὴν διαφορὰν τῶν πηγῶν, βέβαιον ἐπιστημονικὸν ἐξαγόμενον θεωρεῖται σήμερον ὅτι ὁ Μάνης κατήγετο ἐξ ἐπισήμου περσικῆς οἰκογενείας, ὅτι ἦτο κάτοχος φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν γνώσεων καὶ γνώστης διαφόρων γλωσσῶν καὶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μένῃ ἀδιάφορος εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (227) ἐπελθοῦσαν ἐν Περσίᾳ θρησκευτικὴν ζύμωσιν, καθ' ἣν ἀπέναντι τοῦ ἀπολύτου δυασμοῦ τοῦ Ὁρμίσδα καὶ Ἀριμὰν οἱ μάγοι παρεδέχοντο καὶ ἑνωτικήν τινα αἰώνιον οὐσίαν. Κατὰ ταῦτα ὁ Μάνης, ἀποδεχόμενος τὴν δύναμιν τοῦ παρσισμοῦ καὶ τὴν περὶ ἐνσαρκώσεως τοῦ θεοῦ θεωρίαν τοῦ βουδισμοῦ, συνεκέρασε ταύτας καὶ ἰδέας χριστιανικὰς καὶ παρέσχεν οὕτω εἰς τὸ σύστημα αὐτοῦ χαρακτῆρα χριστιανικόν. Δύο ἀρχαὶ ὑπάρχουσι κατ' αὐτὸν ἀπέναντι ἀλλήλων, ἡ ἀγαθὴ καὶ ἡ κακή, ἡ πρώτη ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ φωτὸς καὶ ἡ δευτέρα ἐν τῷ τοῦ σκότους, ἡ πρώτη ὑπὸ τὸν ἀγαθὸν θεὸν Ὁρμίσδαν καὶ τὰ καθαρὰ πνεύματα καὶ ἡ δευτέρα ὑπὸ τὸν Ἀριμάν, δηλαδὴ τὸν Σατανᾶν καὶ τοὺς δαίμονας. Τὸ βασίλειον τοῦ σκότους ἠθέλησε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ βασιλείου τοῦ φωτός, ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς θεὸς ἐγέννησε τότε τὴν μητέρα τῆς ζωῆς· αὕτη ὅμως, μὴ δυναμένη νὰ συμπλακῇ πρὸς τοὺς δαίμονας, γεννᾷ τὸν Χριστόν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ· ἵνα δὲ μὴ καταβροχθισθῇ ὅλος ὑπὸ τῶν δαιμόνων, ὁ θεὸς γεννᾷ καὶ πέμπει τὸ ζῶν πνεῦμα. Οὕτως ἐσώθη μέρος τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἀπαθής, καὶ μετετέθη εἰς τὸν ἥλιον, ἀλλὰ τὸ ἄλλο μέρος αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐγένετο βορὰ τῶν δαιμόνων, τὸ δὲ ἀνεμείχθη τῇ ὕλῃ καὶ ἀπετέλεσε τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου. Οὕτως ἀπέναντι τῶν δύο ἀρχικῶν βασιλείων, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἐγεννήθη καὶ τρίτον βασίλειον, τὰ ἐν αὐτῷ δὲ ὑπάρχοντα φωτεινὰ στοιχεῖα διαπορθμεύονται εἰς τὸ βασίλειον τοῦ φωτὸς διὰ τοῦ ζῶντος πνεύματος· πρὸς παρακώλυσιν τούτου ὁ Σατανᾶς δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ συγκεντρώνει ἐν αὐτῷ τὰ φωτεινὰ στοιχεῖα. Ἐκ τούτου παρήχθη ἡ λογικὴ ψυχή, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῆς ὁ Σατανᾶς δημιουργεῖ καὶ τὴν ἄλογον ψυχήν, ἵνα πολεμήσῃ τὴν πρώτην καὶ ἐπιτρέπει αὐτῇ νὰ γευθῇ ὅλων τῶν καρπῶν τῆς γῆς, πλὴν τοῦ καρποῦ τῆς γνώσεως. Τότε ὁ ἀπαθὴς Χριστὸς προσπαθεῖ νὰ ὠθήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς παρακοήν, ἀλλ' ὁ Σατανᾶς προλαβὼν δημιουργεῖ τὴν γυναῖκα, ἐκ τῆς γεννήσεως δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀραιοῦνται τὰ ἐν αὐτοῖς φωτεινὰ στοιχεῖα καὶ ἐξασθενοῦσιν, ἡ ἐξασθένησις δ' αὕτη ἐπιτείνεται διὰ τῶν ψευδῶν θρησκειῶν, τοῦ ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἐθνισμοῦ. Πρὸς σωτηρίαν τότε τῶν φωτεινῶν στοιχείων ὁ ἀπαθὴς Χριστὸς γίνεται ἄνθρωπος κατὰ δόκησιν, ἀλλὰ σταυροῦται ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. Προβλέπων ὅμως ταῦτα ὁ Χριστὸς καὶ τὴν διαφθορὰν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, ὑπόσχεται τὸν Παράκλητον, ὅστις ἐμφανισθεὶς ἐν τῷ Μάνεντι προώρισται νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ· τοῦτο δὲ συνίσταται εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις φωτεινῶν στοιχείων, ἥτις κατορθοῦται διὰ τῆς ἀσκήσεως. Ὅσοι τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐπιτυγχάνουσι τούτου, μετενσωματοῦνται, ὁ τελευταῖος δὲ καθαρισμὸς γενήσεται διὰ τοῦ πυρός.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Μάνεντος διεδόθη παρὰ πολλοῖς, ἐμορφώθη δὲ ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινότης, τὰ μέλη τῆς ὁποίας διῃροῦντο εἰς ἐκλεκτοὺς καὶ ἀκροωμένους. Κεφαλὴ τῆς κοινότητος ἦτο ὁ Μάνης καὶ μετὰ θάνατον ἔτι, μεθ' ὃν ὑπῆρχον 12 ἀπόστολοι, 72 ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι. Οἱ ἐκλεκτοὶ ὑπεβάλλοντο εἰς αὐστηρὰν ἄσκησιν καὶ ἀπεῖχον ἀκαθάρτων λόγων καὶ ζωϊκῶν οὐσιῶν, τοῦ γυμνοῦ καὶ τῶν αἰσθητικῶν ἡδονῶν, ἐπιτρεπομένων μόνον τῶν φυτικῶν οὐσιῶν. Ἐν τῇ ὅλῃ λατρείᾳ δὲν εἶχον αἰσθητὰ σημεῖα· ἡ εὐχαριστία ἐτελεῖτο ἄνευ οἴνου, τὸ βάπτισμα ἐστερεῖτο δυνάμεως ἀπολυτρωτικῆς καὶ ἡ Κυριακὴ ἑωρτάζετο διὰ νηστείας καὶ ὕμνων. Ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς ἀπεδέχοντο μόνον τὴν Κ. Διαθήκην, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἡρμήνευον κατὰ τὸ δοκοῦν. Κυρία αὐτῶν ἑορτὴ ἦτο ἡ τοῦ βήματος, παριστῶσα τὸν θάνατον τοῦ Μάνεντος. Τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο σύστημα καὶ μεθ' ὅλους τοὺς κατ' αὐτοῦ διωγμοὺς ἐπέζησεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Πολεμηθὲν ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἀνασκευασθὲν ὑπὸ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, διεδόθη οὐδὲν ἧττον καθ' ὅλην τὴν Ἀσίαν, Ἀφρικὴν καὶ Εὐρώπην καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ μεσαίωνος, παρασχὸν τὰ σπέρματα εἰς τὰς αἱρέσεις τῶν *Πρισκιλλιανιστῶν*, τῶν *Παυλικιανῶν, Βογομίλων, Ἀλβιγίων* καὶ *Βαλδίων.* † Η. Φ. Β.

μανιχαϊστής (ὁ)· ὁ ὀπαδὸς τοῦ μανιχαϊσμοῦ, ὁ ἀσπαζόμενος τὸ θρησκευτικὸν δόγμα τῶν Μανιχαίων.

μανιώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ πλήρης μανίας, σφοδρός, ὁρμητικός: «μανιώδης κυνηγός, — ποδοσφαιριστής, — καπνιστής» ‖ μαινόμενος, ἐξεστηκώς, παράφρων: «ἔγινε μανιώδης ἐξ ὀργῆς».—Ἐπίρρ. *μανιωδῶς.*

μανιώνω, *ἀόρ. ἐμάνιωσα, παθ. μετχ. μανιωμένος·* καταλαμβάνομαι ὑπὸ μανίας, γίνομαι ἔξω φρενῶν, ὀργίζομαι ὑπερβολικά.

μανκάρω· (δημωδ. ναυτ.) ἀπροσδοκήτως κοπάζω (ἐπὶ ἀνέμων)· ‖ ἀποτυγχάνω (ἐπὶ χειρισμῶν): «*μανκάρισε ἡ βόλτα*» (ἡ ἀναδρομὴ ἀπέτυχε).

Μανκάτο (Mancato) */Γεωγρ./.* Πόλις καὶ πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Μπλοῦ Ἔρθ τῆς πολιτείας Μιννεσότα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, κειμένη πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ Μιννεσότα, ὅπου ἑνώνεται οὗτος μὲ τὸν ποταμὸν Μπλοῦ Ἔρθ. Κάτ. 12.459. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ Σικάγον, τὴν Μινεάπολιν καὶ ἄλλας πόλεις. Ἔχει κήπους, βιβλιοθήκην, νοσοκομεῖον καὶ διδασκαλεῖον. Οἱ κάτοικοι διεξάγουν ἐμπόριον γεωργικῶν καὶ γαλακτομικῶν προϊόντων, λίθων καὶ δασικῶν προϊόντων. Ἡ πόλις ἐκτίσθη τῷ 1853. Ἐδῶ ἔγινεν ἡ στάσις τῶν Σιοὺξ τῷ 1862, ἡ ὁποία ἔληξε μὲ τὴν θανατικὴν καταδίκην τοῦ ἀρχηγοῦ Μανκάτο καὶ 38 ὑπαρχηγῶν του. Μ. Ι. Θ.

Μὰν-Κερμὰν */Γεωγρ./.* Ἡ ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὀνομασία τοῦ *Κιέβου* (βλ. λ.).

Μάνκο-Καπὰκ *['Αρχ. Γεωγρ.].* Βασίλειον ἐν Περοῦ τῆς Ν. Ἀμερικῆς (βλ. *Ἴνκα*).

Μανκούνιον (Mancunium) *['Αρχ. Γεωγρ.].* Ἡ κατὰ τὸ «Ὁδοιπορικὸν» τοῦ Ἀντωνίνου καὶ τὰς κατὰ χώραν εὑρεθείσας ἐπιγραφὰς ἀρχαία ὀνομασία τοῦ *Μάντσεστερ.* Σ. Ε. Λ.

Μάνλεϋ ***ντὲ λὰ Ριβιὲρ*** (Manley de la Rivière), ***Μαρια.*** Ἀγγλὶς συγγραφεὺς (1672—1724). Ὀρφανὴ κόρη τοῦ σὲρ Ρυβέρτου Μάνλεϋ, διοικητοῦ ἐπαρχίας, ἀνετράφη καὶ διεφθάρη ὑπὸ τοῦ κηδεμόνος της, ὅστις ἐν τέλει ἐσπατάλησε καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν της. Προστατευθεῖσα ὑπὸ τῆς δουκίσσης τοῦ Κλέβελανδ, ἔτυχε καλῆς μορφώσεως καὶ ἐπιδοθεῖσα εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἔγραψε τὴν τραγῳδίαν «Ἡ βασιλικὴ ζημία» (1696), ἥτις τὴν κατέστησε πασίγνωστον. Τὰ μετέπειτα ἔργα αὐτῆς τὴν κατέταξαν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν Ἄγγλων λογοτεχνῶν. Μεγίστην ἐπιτυχίαν ἔσχον τὰ πραγματικὰ μυθιστορήματα αὐτῆς, μὲ ἥρωας ζῶντα πρόσωπα, ἱστορούμενα ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, καὶ μάλιστα: «Ἡ μυστικὴ ἱστορία τῆς βασιλίσσης Ζάρα» (1705) καὶ «Ἡ νέα Ἀτλαντὶς» (1709), ἀποτελοῦσα καυστικὴν σάτιραν τῆς αὐλῆς. Ἔγραψεν ἐπίσης: «Αὐλικὴ ραδιουργία», τὴν κωμῳδίαν «Ὁ χαμένος ἐραστής», τὴν τραγῳδίαν «Ἀλμάϋνα», ὡς καὶ ἔμμετρα διηγήματα. Θ. Κ.

Μανλιάνα */'Αρχ. Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ Καισαρηνσίᾳ (Ἀλγερίᾳ) ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 2, 6) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μακχουρήβων. Ἔκειτο δὲ πρὸς Ν. τῆς Καισαρείας (Cherchel) καὶ ἀπεῖχε τῆς Oppidum Novum (νῦν Aïn Khadra ἢ Duperé) 18 περίπου μίλλια πρὸς Α. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἀναφέρονται ἐπίσκοποι αὐτῆς φέροντες τὸν τίτλον episcopus Malianensis ἢ Milianensis. Σήμερον καλεῖται *Μιλιάνα,* ἀπέχουσα 118 χλμ. ΝΔ. τοῦ Ἀλγερίου ἐπὶ τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τύνιδος—Καζαμπλάνκας καὶ εἶναι πρωτεύουσα ἐπαρχίας καὶ ἕδρα στρατιωτικῆς περιφερείας. Α. Θ. Σ.

— **Μανλιάνα** */'Αρχ. Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν Λουσιτανίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ II, 5, 7) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Οὐεττόνων. Ἄγνωστος ἄλλοθεν καθὼς καὶ ἡ τοποθεσία αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Μάνλιος (Manlius). Ὄνομα ρωμαϊκοῦ γένους πατρικίων, τὸ ὁποῖον ἐδοξάσθη κυρίως κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Κλάδοι αὐτοῦ εἶναι οἱ Capitolini, Cincinnati, Imperiossi, Torquati, Vulsones κ. λ. π. Σπουδαιότερα μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Καπιτωλίνων καὶ Τορκουάτων εἶναι:

— 1) *M. Manlius Capitolinus.* Ὕπατος τοῦ ἔτους 392 π. Χ. Τῷ 387 π. Χ. ὑπερήσπισε τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ρώμης Καπιτώλιον κατὰ τῶν Γαλατῶν καὶ ἔσωσεν αὐτήν, ἀντιληφθεὶς τοὺς πρώτους ἐπιχειροῦντας ν' ἀναβοῦν τὸ τεῖχος Γαλάτας στρατιώτας καὶ κρημνίσας αὐτούς. Ἡ παράδοσις λέ-

Digitized by Google

γει ὅτι ἐκ τοῦ κατορθώματος τούτου ἐπωνομάσθη Capitolinus, ἀλλ' ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὸ ἐπώνυμον ἐδόθη, διότι ἡ κατοικία τοῦ Μανλίου εὑρίσκετο παρὰ τὸ Καπιτώλιον. Ὁ Μάνλιος ἀργότερον κατηγορήθη, ἐπειδὴ φαίνεται ἐπροστάτευεν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς τοὺς ἀδικουμένους πληβείους, ὅτι ἤθελε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τυραννίδα καὶ κραιηθεὶς ἀνῃρέθη. Ἡ παράδοσις αὕτη, παρ' ὅλας τὰς ἀντιρρήσεις πολλῶν τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν, φαίνεται νὰ εἶναι κατὰ βάσιν ἀληθής.

— 2) *J. Manlius Imperiossus Torquatus*. Διαπρεπὴς ἀντιπρόσωπος τῆς γενεᾶς τῶν Τορκουάτων, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία εἶναι πλήρης μύθων καὶ ἀνεκδότων. Κατὰ ταῦτα τὸ ἐπώνυμον Torquatus ἐδόθη εἰς τὸν Τίτον Μάνλιον, διότι εἰς μίαν μονομαχίαν του μὲ ἕνα πανίσχυρον Γαλάτην τὸν ἐνίκησε καὶ τοῦ ἀφῄρεσε τὸ διακριτικόν του περιδέραιον, τὸ ὁποῖον λατινιστὶ λέγεται torques (361 π. Χ.). Ἦτο εὔβουλος καὶ εὐπόλεμος, ἐκτιμώμενος πολὺ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Τίτου Λιβίου. Τρεῖς φορὰς ἐχρημάτισεν ὕπατος (347,344 καὶ 340 π. Χ.) ἔχων συναδέλφους πάντοτε πληβείους καὶ ἅπαξ φέρεται ὡς δικτάτωρ. Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ὑπατείας του ἐδοξάσθη εἰς τοὺς νικηφόρους πολέμους, τοὺς ὁποίους διεξήγαγε κατὰ τῶν Λατίνων καὶ Καμπανῶν. Ὑπὸ τῆς παραδόσεως φέρεται ὡς φονεὺς τοῦ υἱοῦ του, διότι ἐκεῖνος ἐμονομάχησε παρὰ τὴν ἀπαγόρευσίν του. Εἰς τοὺς μετέπειτα Ρωμαίους ὁ Τορκουᾶτος ἦτο τὸ παράδειγμα τοῦ ἀτέγκτου τιμωροῦ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Imperium, τὸ ὁποῖον ἔθεσεν εἰς ἀνωτέραν μοῖραν καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ του. Χ. Κ. Κ.

Μάνλυ (Manly) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστραλίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Νοτίου Οὐαλλίας, 10 χλμ. βορειοδυτικῶς τοῦ Σιδνεϋ. Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ εἶναι λουτρόπολις καὶ θερινὸν κέντρον. Κάτ. 18 507. Μ. Ν. Δ.

Μάνμπωμ (Manbhum) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν τῆς διοικήσεως Βεγγάλης. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κασσαὶ καὶ παράγει κυρίως ὄρυζαν, τρεῖς φορὰς κατ' ἔτος, δημητριακά, λινόσπορον, λινάριον, ζαχαροκάλαμον, καπνόν, κλπ. Ἐξάγει μεταξωτὰ ὑφάσματα, ξυλείαν, ἄνθρακα καὶ ὄρυζαν. Μ. Ι. Θ.

μάννα (ἡ)· δημοτ., ἡ μήτηρ: «ὁ πατέρας μου κι' ἡ μάννα μου», «ἡ κατάρα τῆς μάννας εἶναι φωτιά», «ἔχασε ἡ μάννα τὸ παιδὶ καὶ τὸ παιδὶ τὴ μάννα»· ‖ παροιμ. «λούζεις με, χτενίζεις με, ξέρω ποιά 'ναι ἡ μάννα μου» ὅτι αἱ πρὸς ξένον μητρικαὶ περιποιήσεις οὐδὲν ἀποφέρουσι κέρδος· ‖ ὡς ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως: «μάννα μου!», «τί ἀκούω, μάννα μου!», «ὢ μάννα μου καὶ τί ἀκούω»· ‖ μεταφ. ἐπὶ παιδιῶν, ὁ πρῶτος τῆς ὁμάδος: «ποιὸν θὰ βάλωμε μάννα;», «τρεῖς καὶ τὸ λουρὶ 'ς τὴ μάννα»· ‖ «ἡ μάννα τοῦ νεροῦ» ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος, τὸ σημεῖον τοῦ ἐδάφους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκρέει τὸ ὕδωρ· ‖ τὸ πρωτότυπον παντὸς ἀντιγράφου· ‖ καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις *μάννα* λέγεται τὸ πρῶτον, μετὰ τὸ ὁποῖον ἀκολουθοῦν ἄλλα· ‖ καπνολ., ἡ σειρὰ τῶν φύλλων τοῦ καπνοῦ, πρωτομάννα, δευτερομάννα, τριτομάννα, ἄλλως *χέρι*.

μάννα (τὸ) *[Βιβλ.]*. Θαυμασία τροφή, ἀντικαθιστῶσα τὸν ἄρτον, δι' ἧς ἐτρέφοντο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ οἱ Ἰσραηλῖται ἐν τῇ ἐρήμῳ, κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφὴν (Ἐξόδ. ιστ' 14 ἑξ.). Ἡ ὀνομασία τῆς τροφῆς ταύτης προῆλθεν ἐκ τῆς κραυγῆς ἣν ἐξέβαλον οἱ Ἰσραηλῖται ὅτε πρωΐαν τινὰ εἶδον τὸ πρῶτον τὴν τροφὴν ταύτην «μαν-χοὺ» (=τί ἐστι τοῦτο;). Ἦτο δὲ τοῦτο κατὰ τὴν βιβλικὴν περιγραφὴν «λεπτὸν ὡσεὶ κόριον, λευκὸν ὡσεὶ πάγος ἐπὶ τῆς γῆς», ἡ δὲ γεῦσις αὐτοῦ ἦτο «ὡς ἐγκρὶς ἐν μέλιτι» (Ἐξόδ. ιστ' 14 καὶ 31) Ἐν δὲ τῇ «Σοφίᾳ» Σολομῶντος (ιστ' 20 ἑξ.) χαρακτηρίζεται τοῦτο ὡς «τροφὴ ἀγγέλων» καὶ ὡς «ἄρτος ἀπ' οὐρανοῦ πεμφθείς». Τὴν τροφὴν ταύτην ὁ Ἰώσηπος ἀποκαλεῖ «θείαν καὶ παράδοξον», οὐχ ἧττον ὅμως ταυτίζει αὐτὴν πρὸς τὸ καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας του ὑπάρχον ἐν τῇ Σιναϊτικῇ χερσονήσῳ μάννα (Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Γ' α' 6). Καὶ πολλοὶ δὲ τῶν νεωτέρων ἐταύτισαν τὸ βιβλικὸν μάννα πρὸς τὸ σήμερον ὑπὸ τῶν Ἀράβων οὕτω λεγόμενον γλοιῶδες ἔκκριμα θάμνου τινὸς Tamarix Gallica, εὑρισκομένου ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, ὅπερ ἔκκριμα πῖπτον τὴν νύκτα κατὰ γῆς περισυλλέγεται πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ὑπὸ τῶν βεδουΐνων ἵνα μὴ διαλυθῇ, ἔχει γλυκεῖαν τὴν γεῦσιν, βραζόμενον δὲ διατηρεῖται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Τὸ φυσικὸν ὅμως τοῦτο μάννα, ὅπερ ὀφείλει, ὡς φαίνεται, τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὰς ὁμοιότητάς του πρὸς τὸ βιβλικὸν μάννα δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται πρὸς αὐτό, διότι δὲν ἐπιτρέπει τοῦτο ἡ βιβλικὴ διήγησις. Κατὰ τὴν διήγησιν ταύτην τὸ βιβλικὸν μάννα: 1) ἦτο τοσοῦτον ἄφθονον, ὥστε νὰ διατρέφηται ὅλος ὁ πολυάριθμος τοῦ Ἰσραὴλ λαός, ἐνῷ ὁλόκληρον τὸ ἐν Σιναϊτικῇ χερσονήσῳ φυσικὸν μάννα μόλις συμποσοῦται εἰς 300 χιλιόγραμμα κατ' ἔτος· 2) παρηκολούθει αὐτοὺς καθ' ἅπασαν τὴν μέχρι τῆς γῆς Χαναὰν πορείαν αὐτῶν καὶ δὲν περιωρίζετο εἰς τὴν Σιναϊτικὴν χερσόνησον, ὡς τὸ 'σημερινόν' 3) ἀντικαθίστα τὸν ἄρτον, ὅπερ δὲν δύναται νὰ λεχθῇ περὶ τοῦ σημερινοῦ μάννα, καὶ 4) αἱ συνθῆκαι ὑφ' ἃς παρείχετο τοῦτο καὶ οἱ βιβλικοὶ χαρακτηρισμοὶ αὐτοῦ ἐμφαίνουσι τὴν ὑπερφυσικὴν προέλευσιν αὐτοῦ (ἔπιπτεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὡς δρόσος, ἀντεῖχε μόνον μίαν ἡμέραν εἰς τὴν σῆψιν, τροφὴ ἀγγέλων κλπ.). Π. Ι. Μ

— **μάννα** (τὸ) (Manna) *[Φαρμ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ὁ ὀπὸς ὁ ἐκρέων ἐκ τῶν ἐγκοπῶν τοῦ φλοιοῦ τῆς *μελίας* (Fraxinus ornus), ἥτις καλλιεργεῖται εἰς Ἰταλίαν (Σικελίαν πλησίον τοῦ Παλέρμου κλπ.), εἰς Σμύρνην, Λίβανον, μεσημβρινὸν Τυρόλον, Κροατίαν καὶ Μικρασίαν. Τὸ μάννα εἶναι ὑγρὸν κιτρινόφαιον, παρουσιάζον ἐλαφρῶς κυανοῦν φθορισμόν, μετὰ εἰκοσιτετράωρον δὲ ἐν τῷ ἀέρι ἔκθεσιν καθίσταται λευκὴ μᾶζα γλυκίζουσα. Τὸ ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ φυτοῦ ἐπικαθήμενον ὑπὸ μορφὴν σταλακτιτῶν ἢ δακρύων, ἐφ' οὗ καὶ συλλέγεται, ἀποτελεῖ ἐκλεκτότερον εἶδος (Manna cannelata, in lacrimis). Ἐμπορικῶς τὸ μάννα διακρίνεται εἰς τὰ ἀκόλουθα εἴδη: 1) *Μάννα τὸ αὐλακωτὸν* (Manna cannelata). Συλλέγεται ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ φυτοῦ καὶ περιέχει 80% μαννίτην. 2) *Μάννα τὸ κοινὸν* (Manna in sortis, Manna communis). Φέρεται εἰς ὑποκιτρίνους ἰξώδεις μετὰ τεμαχίων φλοιοῦ ἀκαθάρτους μάζας. Ἔχει γεῦσιν ὡς ἀπὸ βλέννης, δηκτικὴν καὶ ὀλίγον γλυκεῖαν, περιέχει δὲ 40—60% μαννίτην. 3) *Μάννα τὸ παχὺ* (Manna gerace). Εἶναι μαλακώτερον καὶ γλοιωδέστερον τοῦ προηγουμένου, χρώματος ἐρυθροφαίου καὶ ὀσμῆς δυσαρέστου. 4) *Μάννα κεκαθαρμένον* (Manna depuratum). Λαμβάνεται διὰ διαλύσεως εἰς τὸ ὕδωρ, ἐξαφρίσεως καὶ ἀποχρώσεως διὰ ζωϊκοῦ ἄνθρακος, ἔχει δὲ ἀνοικτότερον χρῶμα. Τὸ φαρμακευτικὸν μάννα εἶναι ἐπιμήκη τεμάχια πεπλατυσμένα, ἀρκετὰ σκληρά, κιτρινόλευκα, φέροντα μαρμαρώσεις σκοτεινοτέρου χρώματος, ἔχοντα γεῦσιν λιπαράν, σύστασιν ἀρκετὰ μαλακὴν ὅταν θερμανθῶσιν ἢ διυγρανθῶσι, γεῦσιν σακχαρώδη-μελιτώδη καὶ διαλύονται εὐκόλως εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ζέουσαν ἀλκοόλην. Ἐκ τοῦ ἀλκοολικοῦ διαλύματος τοῦ μάννα ἀποβάλλονται λευκοὶ κρύσταλλοι μαννίτου. Τὸ μάννα νοθεύεται συνήθως δι' ἄλλου μάννα κατωτέρας ποιότητος, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ μάννα ἄλλης προελεύσεως, ὡς εἶναι τά: Manna laricina ἐκ τοῦ φυτοῦ Larix decidua, Manna cistina ἐκ τοῦ φυτοῦ Cistus ladaniferus, ὅπερ ἀπαντᾶται ἐν Ἱσπανίᾳ, Manna quercina ἢ τοῦ Κουρδιστάν, ὅπερ προέρχεται ἐκ διαφόρων εἰδῶν τοῦ γένους Astralagus, Manna τὸ αὐστραλιακόν, ὅπερ προέρχεται ἐκ τοῦ Eucalyptus mannifera Manna τὸ αἰγυπτιακόν, ὅπερ προέρχεται διὰ τῶν κεντημάτων τοῦ ἐντόμου Coccus maniparus ἐπὶ τῶν κλάδων τοῦ φυτοῦ Tamarix gallica κλπ.

Ὅλα τὰ εἴδη ταῦτα τοῦ μάννα ἢ δὲν περιέχουν μαννίτην ἢ μόλις περιέχουν ἐλάχιστα ποσὰ τούτου. Συστατικὰ τοῦ μάννα εἶναι 60—80% μαννίτης, 11—17% γλυκόζη καὶ λαιβουλόζη, ἴχνη ἀμύλου καὶ βλέννης, μαννεοτετρόζη, μαννινοτριόζη, φραξίνη, ὀλίγη ταννίνη καὶ δεξτρίνη.

Τὸ μάννα εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἀναγράφεται ὑπὸ μορφὴν διαλυμάτων ἢ σιροπίων ἢ διαλελυμένον ἐν γάλακτι εἰς δόσιν 10—20 γρ. ἡμερησίως ὡς καθαρτικὸν τῶν παίδων, λόγῳ τῆς περιεκτικότητός του εἰς μαννίτην καὶ ῥητινώδεις οὐσίας. Εἰς τὴν φαρμακοτεχνίαν χρησιμεύει τὸ μάννα πρὸς παρασκευὴν τοῦ σιροπίου τοῦ μάννα (Sirupus mannae), τοῦ συνθέτου σιροπίου τοῦ μάννα (Sirupus mannae compositus) καὶ τοῦ ἐγχύματος τῆς σέννης (Infusum sennae). Τὸ μάννα εἶναι φυσιολογικὸν προϊόν, προερχόμενον κατὰ μὲν τὰς θεωρίας τοῦ Petronikof ἐκ τῆς ἐπιδράσεως μύκητός τινος, κατὰ δὲ τὰς θεωρίας τοῦ Gautier ἀποτελεῖ τοῦτο χλωροφυλλικὴν ἀποθετικὴν ὕλην. Τὸ σημερινὸν φαρμακευτικὸν μάννα ἀνεγράφη εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν θεραπευτικὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Actuarius Κ. Γ. Μ.

Μάνα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς νήσου Σύρου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἀποτελῶν μετὰ τῶν συνοικισμῶν *Ἀζόλιμνος, Κῆπος, Κοϊμός, Κουρούπι, Λαγκάδια, Λαζαρέττα, Λιβάδια, Μάρμαρα, Ρόπακα, Σκόπελος, Τάλαντα, Φυρόκαμπος* καὶ *Χῶνες* τὴν ὁμώνυμον κοινότητα. Κάτ. (1928) 931. Ἡ περιφέρεια αὕτη οἰκουμένη ὑπὸ καθολικῶν ἀποτελεῖ ἓν τῶν θερέτρων τῶν Ἑρμουπολιτῶν, ὑπάρχουσι δ' ἐν αὐτῇ πλεῖσται ἐπαύλεις. Κεῖται πλησίον τῆς Ἑρμουπόλεως, συνδεόμενον δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χμτρ. 3). Εἰς τὴν Λαζαρέτταν ὑπάρχουσι φυλακαί, ἄσυλον φρενοβλαβῶν καὶ ἐργοστάσια πλίνθων, κεράμων καὶ μωσαϊκῶν πλακῶν. Ἡ ὅλη κοινότης ὑδρευομένη ἐκ φρεάτων ἔχει καλλιεργησίμους ἐκτάσεις 7.500 στρεμ., εἰς ἃς σπείρονται δημητριακὰ καὶ διάφορα κηπαῖα εἴδη. Δ. Ε. Μ.

Μάνναϊμ (Mannheim) *[Γεωγρ.]*· βλ.λ. *Μανχάιμ*.

Μανναὶν (Mannheim), ***Ἀμεδαῖος***. Γάλλος ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, διακριθεὶς ὡς μαθηματικὸς ἐξαιρετικοῦ ταλάντου. Ἐδίδαξε παραστατικὴν γεωμετρίαν ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ, ἐδημοσίευσε δὲ πλείστας ὅσας πρωτοτύπους μελέτας του εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς», εἰς τὸ «Δελτίον τῶν μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν» καὶ εἰς τὸ «Δελτίον τῆς μαθηματικῆς Ἑταιρείας τῆς Γαλλίας». Ἐξέδωκεν ἐπίσης: «Μαθήματα παραστατικῆς γεωμετρίας» (1879), «Ἀρχαὶ καὶ ἀνάπτυξις τῆς κινηματικῆς γεωμετρίας» (1893). —Ω.

μαννάναι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Φυσικοὶ σύνθετοι ὑδατάνθρακες περιέχοντες δι' ὑδρολύσεως *μαννόζην* ἢ καὶ ἄλλους ἀκόμη, πλὴν τῆς μαννόζης, μονοσακχαρίτας. Ἀπαντῶσιν ἀφθόνως διαδεδομέναι ἐν τῇ φύσει, ὡς λ. χ. εἰς τὴν βλένναν τοῦ σαλεπίου, εἰς τὰ σπέρματα διαφόρων φυτῶν, εἰς τοὺς κονδύλους διαφόρων ὀρχεοειδῶν κλπ. Σ. Γ.

Μαννάργκουντι (Mannargudi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ταντζόρε τῆς ἀρχιαρμοστείας τῆς Μαδράς, ἀκραῖος σταθμὸς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ταντζόρε—Νεγκαπατάμ. Κάτ. 21 400. Διεξάγει σημαντικὸν ἐμπόριον ὑφασμάτων. Ἐν αὐτῇ εὑρίσκεται καὶ παγόδα ἐξόχου τέχνης. Μ. Ν. Δ.

μαννάρι (τό)· ἀντὶ *μανάρι* (βλ. λ.).

μαννεκὲν (τὸ) (mannequin). Λέξις γαλλικὴ ἐν κοινῇ σήμερον χρήσει εἰς τὸ ἐμπόριον εἰδῶν ἀμφιέσεως, ἰδιαιτέρως γυναικείας. Ἀποκαλοῦνται οὕτω τὰ ἀνθρώπινα ὁμοιώματα (κοῦκλαι) ἐκ ξύλου, πεπιεσμένου χάρτου, ἢ καουτσούκ, τὰ ὁποῖα οἱ ἐμπορορραπτικοὶ οἶκοι καὶ οἱ ἔμποροι εἰδῶν ἱματισμοῦ χρησιμοποιοῦν πρὸς ἐπίδειξιν καὶ διαφήμησιν ἐνδυμασιῶν ἀνδρικῶν ἢ γυναικείων. Τὰ σύγχρονα μαννεκέν, ἀποτελοῦντα τὸ κυριώτερον στοιχεῖον διαφημήσεως εἰς τὰς προθήκας τῶν καταστημάτων νεωτερισμῶν καὶ ἱματισμοῦ, δὲν εἶναι πλέον αἱ ἄλλοτε χρησιμοποιούμεναι ἀκέφαλοι συνήθως κοῦκλαι χωρὶς ἔκφρασιν καὶ ζωήν. Σήμερον τὰ μαννεκέν, εὐρύτατα χρησιμοποιούμενα παρὰ τῶν μεγάλων οἴκων τῆς Εὐρώπης, ἀποτελοῦν ἀληθῆ καλλιτεχνήματα, εἰς τὰ ὁποῖα εἰδικοὶ καλλιτέχναι, μὴ ἀρκούμενοι πλέον εἰς τὴν δουλικὴν καὶ ψυχρὰν ἀναπαράστασιν τῆς φύσεως, κατορθώνουν νὰ προσδώσουν τὴν σφραγῖδα τῆς ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως. Τὸ μαννεκὲν πρέπει σήμερον νὰ ἀναδεικνύῃ κυρίως τὴν γραμμήν, τὴν κομψότητα καὶ τὸν ρυθμὸν τοῦ ἐνδύματος, ταῦτα δὲ ὁ καλλιτέχνης προσποθεῖ νὰ ἀναδείξῃ παραλείπων τὰς ἐπουσιώδεις λεπτομερείας.

Ἡ ἀνάγκη ἀκριβῶς αὕτη τῆς πληρεστέρας ἀποδόσεως τῆς κινήσεως τῶν γραμμῶν καὶ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ ἐνδύματος ἤγαγε τοὺς σημερινοὺς οἴκους γυναικείων ἐνδυμάτων εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ἐμψύχων μαννεκέν, ἤτοι κομψῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνδυόμεναι τὰ τελευταῖα ὑποδείγματα γυ-

Μαννεκέν.

Digitized by Google

ναικείου συρμοῦ (μοντέλλα) ἐπιδεικνύουν ταῦτα ὄχι μόνον ἐντὸς τῶν καταστημάτων ἀλλὰ καὶ εἰς διαφόρους κοσμικὰς συγκεντρώσεις, ὡς ἱπποδρομίας κλπ. Η. Π. Γ.

Μάννερτ (Mannert), ***Κονράδος***. Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος (1756—1834). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν Ἄλτντορφ (1796), Βύρτεμπουργκ (1805) καὶ Μονάχῳ (1826). Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τοῦ γερμανικοῦ κράτους» (1803, 3η ἔκδ. 1819), «Ὁ αὐτοκράτωρ Λουδοβῖκος Δ'» (1812), «Ἱστορία τῆς Βαυαρίας» (1826, 2 τ.), «Ἱστορία τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, ἰδίως τῶν Φράγκων» (1829—1832, 2 τ.), «Γεωγραφία τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων» (1795—1825, 10 τ.) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Οὔκερτ. Γ. Ε. Κ.

Μαννερχάϊμ (Mannerheim), ***Κάρολος-Γουσταῦος, βαρῶνος—***. Φινλανδὸς στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ὑπηρετῶν ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ ἔλαβε μέρος κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὡς διοικητὴς τῆς 12ης μεραρχίας ἱππικοῦ καὶ κατόπιν τοῦ 6ου σώματος στρατοῦ. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ρωσίᾳ (1917) ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Λευκῆς ἐθνοφρουρᾶς τῆς Φινλανδίας καὶ ἠδυνήθη ἐν συμπράξει μετὰ τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Ρύντιγκερ φὸν ντὲρ Γκόλτς νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς μπολσεβίκους ἐκ τῆς πατρίδος του. Μετὰ τοῦτο ἀνέλαβε τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, ὁπότε ὠνομάσθη ἐπίτιμος ἀρχηγὸς τῆς φινλανδικῆς στρατιωτικῆς ἀμύνης. Θ. Κ.

Μάννι, ἢ ***Μαννά, Μανναΐ*** καὶ ***Μίννι*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ Οὐραρτοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Sayce θέτει μεταξὺ τῶν περιφερειῶν Βὰν καὶ Παρσούα τῆς Ἀρμενίας. Δὶς ἐδῃώθη ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου Ἀδαδνιναρὶ Γ' (812—784 π. Χ.), κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Βάν, κατόπιν δὲ (730 ἢ 720) διετέλεσεν ἀνεξάρτητος ὑπὸ ἰθαγενῆ βασιλέα τὸν *Ἰρανζοῦ*, ὅστις ἀπέρριψε τὰς προτάσεις συμμαχίας τοῦ Ρουζᾶ, βασιλέως τοῦ Οὐραρτοῦ, ἐναντίον τῆς Ἀσσυρίας. Τὸν υἱὸν καὶ διάδοχόν του *Ἀζᾶ* δολοφονηθέντα διεδέχθη ὁ *Οὐλουσαύν*, ὅστις ὑπετάχθη εἰς τὸν Ρουζᾶ καὶ παρέδωκεν αὐτῷ 22 ἐκ τῶν φρουρίων του. Ὅτε ὁ Σαργὼν εἰσήλασεν εἰς Οὐραρτοῦ καὶ ἐξέδαρε ζῶντα τὸν ἀνυπότακτον δυνάστην τοῦ ὄρους Μιλδίς, ὀνόματι Βαγαδάτην, ὁ Οὐλουσοὺν «ἔφυγεν ὡς πτηνὸν» καὶ κατόπιν προσελθὼν προσεκύνησε τὸν νικητήν, ὅστις τὸν ἀποκατέστησεν εἰς τὸν θρόνον του ὡς ὑποτελῆ. Βραδύτερον (708 π. Χ.) ὁ *Ἀργισθις Β'*, βασιλεὺς τοῦ Οὐραρτοῦ, ἀνέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ συχνὰ ἥδρευεν εἰς Μάννι. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Σενναχερὶβ καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Ἀσαρχαδδόν, ἡ Μάννι ὑπετάγη πάλιν εἰς τοὺς Ἀσσυρίους. Τῷ 660, ὅτε ὁ Ἀσουρβαναβὰλ κατέκτα τὴν Αἴγυπτον, οἱ τραχεῖς τῆς Μάννι κάτοικοι ἐπεχείρησαν νέαν ἐπανάστασιν ὑπὸ τὸν βασιλέα των *Ἀσχερί*. Ἀλλὰ μὴ δυνηθέντες νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα, ἐφόνευσαν τοῦτον καὶ ἀνηγόρευσαν τὸν υἱόν του *Οὐάλι*, ὅστις ἔσπευσε νὰ ὑποταγῇ. Ἔκτοτε δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν. Γ. Λ. Α.

μαννιάκι (τό)· Ἰδιωμ. Κρήτ., ὁ κλοιός, τὸ δερμάτινον περιλαίμιον, περιδέραιον (λέγεται συνήθως καὶ *κουδουνιά*, διότι ἐξ αὐτοῦ ἀναρτᾶται τὸ κουδούνι τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν). Ι. Δ. Μ.

μαννίδιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Ἀνυδριτικὸν παράγωγον τοῦ *μαννίτου* τοῦ τύπου $C_6H_{10}O_4$, λαμβανόμενον διὰ θερμάνσεως τοῦ μαννίτου μετὰ βουτυρικοῦ ὀξέος εἰς 200—250°. Κέκτηται σιροπιώδη σύστασιν. Σ. Γ.

Μάννικε (Mannicke), ***Εἴτελ***. Γερμανὸς φιλέλλην, κατελθὼν τῷ 1822 εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὸ Πέτα τῆς Ἠπείρου κατ' Ἰούλιον 1822. Γ. Δ. Κ.

Μάννινγκ (Manning) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Αὐστραλίας εν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας νοτίου Οὐαλλίας, πηγάζων ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς Λίβερπουλ. Ἔχει μῆκος 160 περίπου χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς κατὰ τὸν κάτω αὐτοῦ ροῦν. Μ. Ν. Δ.

Μάννινγκ, ***Ἑρρῖκος*** (Manning Henry). Διάσημος Ἄγγλος κληρικὸς (1808—1892), διαπρέψας ὡς ρήτωρ καὶ ὡς συγγραφεύς. Τῷ 1851 ἀπηρνήθη τὸν προτεσταντισμὸν καὶ ἠσπάσθη τὸν καθολικισμόν. Μετὰ τριετῆ διαμονὴν ἐν Ρώμῃ ἐπέστρεψεν εἰς Λονδῖνον, ὅπου καὶ ἵδρυσε τὸ τάγμα τοῦ Ἁγίου Καρόλου. Τῷ 1865 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Οὐεστμίνστερ, τῷ 1874 ἵδρυσε τὸ ἐν Λονδίνῳ καθολικὸν πανεπιστήμιον καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐγένετο καρδινάλιος. Ἀπολαύων τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν καθολικῶν καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν διαμαρτυρομένων, ἐξήσκει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐφ' ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Μεταξὺ ἄλλων συνέγραψεν: «Ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας», «Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι καὶ τὸ ἀλάθητον τοῦ πάπα», «Ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ νεωτέρα κοινωνία» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

μαννινοτριόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Τρισακχαρίτης τοῦ τύπου $C_{18}H_{32}O_{16}$, εὑρισκόμενος εἰς τὸ μάννα μελίας τῆς εὐρωπαϊκῆς. Τήκεται εἰς 150°, εἶναι λίαν εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, κέκτηται ἀσθενῶς γλυκεῖαν γεῦσιν, ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρὸν καὶ διὰ θειικοῦ ὀξέος 3 % ὑδρολύεται εἰς 2 μόρια d-γαλακτόζης καὶ 1 μόριον d-γλυκόζης. Σ. Γ.

μαννῖται (οἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Ἐξασθενεῖς ἀλκοόλαι *(ἑξῖται)* τοῦ ἐμπειρικοῦ τύπου $C_6H_8(OH)_6$. Διακρίνομεν δύο ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφάς, τὴν d- καὶ l-μορφὴν καὶ μίαν ἀδρανῆ i-μορφήν. Ἐκ τῶν τριῶν μαννιτῶν σπουδαιότερος καὶ σημαντικώτερος εἶναι ὁ *d μαννίτης*, ἢ ἁπλῶς *μαννίτης*, ὅστις εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα γνωστὴ ἑξασθενὴς ἀλκοόλη. Εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένος εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον, ὑποκαθιστῶν πολλαχῶς τὸ σταφυλοσάκχαρον. Ἐκλήθη οὕτως ὡς ἀνευρεθεὶς τὸ πρῶτον εἰς τὸ *μάννα*, ὅπου περιέχεται εἰς ποσότητα ἐνίοτε 40—50%, ἐκ τούτου δὲ καὶ παραλαμβάνεται. Περαιτέρω ἀπαντᾷ εἰς πλεῖστα φυτά, εἰς τὰ φυσιολογικὰ οὖρα, εἴς τινας ζυμώσεις σακχάρων κλπ. Κρυσταλλοῦται ἐξ ὕδατος εἰς παχέα ρομβικὰ πρίσματα, ἐξ ἀλκοόλης εἰς στιλπνὰς βελόνας, τήκεται εἰς 165—166° καὶ τὸ ὑδατικὸν αὐτοῦ διάλυμα στρέφει ἀσθενέστατα πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἔχει ὑπογλυκίζουσαν γεῦσιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐλαφρῶς καθαρτικήν. Ὁ *l-μαννίτης* ἐλήφθη δι' ἀναγωγῆς τῆς l-μαννόζης. Σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 163—164°. Ὁ *i-μαννίτης (α-ἀκρίτης)* ἐλήφθη δι' ἀναγωγῆς τῆς i-μαννόζης ὡς καὶ τῆς i-φρουκτόζης (α-ἀκρόζης), εἶναι δ' ἐπίσης σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 168°. Σ. Γ.

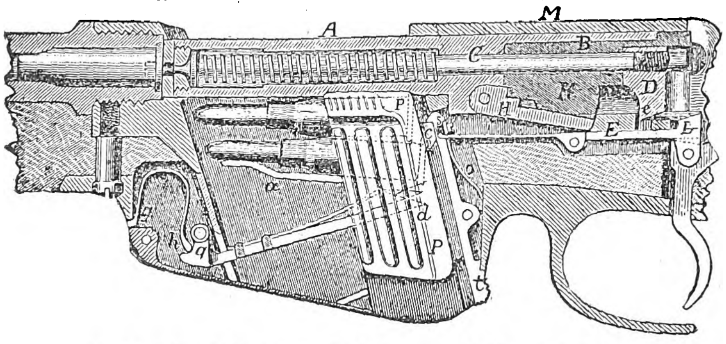

Τομὴ ὅπλου Μάννλιχερ ὑποδείγματος 1888 τῶν 8 χιλ.
[A=κύλινδρος, M=θήκη κινητοῦ οὐραίου, C=ἐπικρουστήρ, B-K=κύλινδρος καὶ ἀνυψωτὴρ τῆς πτέρνας στηρίξεως, H=κινητὴ πτέρνα στηρίξεως, D=σφῦρα, E-L=ἐλατήριον καὶ σχαστηρία, P-P=γεμιστήρ, a-d-q=ἀνυψωτὴρ φυσιγγίων.]

μαννιτάνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Παχύρρευστον ὑγρὸν λαμβανόμενον διὰ θερμάνσεως τοῦ *μαννίτου* μετὰ πυκνοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Κέκτηται τὸν τύπον ἀνυδρίτου τοῦ μαννίτου τοῦ τύπου $C_6H_{12}O_5$. Σ. Γ.

μαννιτικός, *—ή, —όν*· ὁ περιέχων ἢ ὁπωσδήποτε σχετιζόμενος ἢ ἀναφερόμενος πρὸς τὸ *μάννα [Φαρμ. Χημ.]*.

μαννιτόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλεῖται τὸ διὰ προσεκτικῆς ὀξειδώσεως, διὰ νιτρικοῦ ὀξέος, τοῦ *μαννίτου* λαμβανόμενον μεῖγμα ἐκ d-μαννόζης καὶ d-φρουκτόζης. Σ. Γ.

Μάννκοπφ (Mannkopf), ***σημεῖον τοῦ—***. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ὁ Γερμανὸς ἰατρὸς Mannkopf καθώρισε τῷ 1885 τὴν αὔξησιν τῆς συχνότητος τοῦ σφυγμοῦ, ἣν προκαλεῖ διὰ τῆς πιέσεως τῶν ἐπωδύνων σημείων εἰς τὰς νευραλγίας. Μ. Ν. Κ.

Μάννλιχερ (Mannlicher), ***Φερδινάνδος φὸν—***. Αὐστριακὸς μηχανικὸς καὶ ὁπλοτεχνικὸς (1848—1904). Ἀρχιμηχανικὸς εἰς σιδηροδρομικὴν ἑταιρείαν, ἤρξατο ἀσχολούμενος ἀπὸ τοῦ 1878 εἰς δοκιμὰς πρὸς κατασκευὴν ἐπαναληπτικοῦ καὶ αὐτομάτου ὁπλίσεως ὅπλου. Τῷ 1885 ἐπέτυχε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ὁμώνυμον ἐπαναληπτικὸν ὅπλον, ὅπερ εἰσήχθη εἰς τὸν στρατὸν πολλῶν χωρῶν. Διὰ τὴν ἐφεύρεσίν του τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος εὐγενείας τῷ 1899, ὅστις καὶ τὸν κατέστησε μέλος τῆς Ἄνω Βουλῆς τῆς Αὐστρίας. Βραδύτερον ἠδυνήθη νὰ κατασκευάσῃ καὶ τύπον πιστολίου αὐτομάτως ὁπλιζομένου. Θ. Κ.

— Μάννλιχερ (Mannlicher), ***τυφέκιον*** καὶ ***ἀραβίς***. Ἓν τῶν πρώτων ἐμφανισθέντων συστημάτων ἐπαναληπτικῶν τυφεκίων καὶ ἀραβίδων, ὧν τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ ὑπὸ τὴν θήκην τοῦ κινητοῦ οὐραίου διάθεσις τῆς ἀποθήκης καὶ ἡ πλήρωσις ταύτης διὰ δέσμης φυσιγγίων, συνεχομένων διὰ τοῦ *γεμιστῆρος*. Τὸ ἀρχικὸν τοῦ συστήματος τούτου ὑπόδειγμα τοῦ 1886 τῶν 11 χιλ., γενόμενον δεκτὸν ἐν Αὐστρίᾳ, ὡς καὶ τὸ ἀντικαταστῆσαν τοῦτο τοῦ 1888 τῶν 8 χιλ., εἶχον κλεῖστρον εὐθυγράμμως κινούμενον καὶ στηριζόμενον κατὰ τὴν βολήν, διὰ *κινητῆς πτέρνης στηρίξεως* ὑπὸ τὸν κύλινδρον. Τὸ ὑπόδειγμα τοῦτο, μετ' ἐλαφρῶν τροποποιήσεων, ὑποδειχθεισῶν ἐκ τῆς χρήσεως τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος, εἰσήχθη καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ, ὡς ὑπόδειγμα 1888/90. Τὸ γερμανικὸν Μάννλιχερ (ὑπόδ. 1888) ἔφερε μόνον ἀποθήκην τοῦ συστήματος τούτου· ἡ λοιπὴ διασκευὴ ἦτο τῆς ἐπιτροπῆς τῶν δοκιμῶν (Prüfungs-Kommission). Εἰς τὸ αὐστριακὸν Μάννλιχερ (ὑπόδ. 1895), ὡς καὶ εἰς τὴν ἀραβίδα (ὑπόδ. 1890) διετηρήθη ἡ αὐτὴ ἀρχὴ τοῦ εὐθυγράμμως κινουμένου κλείστρου, ἀλλὰ μετεβλήθη ὁ λεπτομερὴς καταρτισμὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς τεχνικῆς στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς (technische Militaire-Komitee) καὶ ἐφηρμόσθη ἡ διὰ τόρμων στήριξις τοῦ κλείστρου κατὰ τὴν βολήν. Τὸ ρουμανικὸν τυφέκιον καὶ ἀραβὶς Μάννλιχερ (ὑπόδ. 1893) τῶν 6,5 χιλιοστῶν ἀποτελεῖ τὸν τελικῶς ἐξελιχθέντα τύπον τοῦ συστήματος τούτου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ κλεῖστρον καὶ τὴν λοιπὴν διασκευήν, ἐκτὸς τῆς ἀποθήκης, ἥτις διετηρήθη ἀμετάβλητος· τὸ κλεῖστρον μετὰ καταπίπτοντος μοχλοῦ ἐστηρίζετο κατὰ τὴν βολὴν διὰ δύο συμμετρικῶν τόρμων εἰς τὸ ἐμπρόσθιον ἄκρον τοῦ κυλίνδρου. Τὸ σύστημα τυφεκίου καὶ ἀραβίδος Μάννλιχερ τῶν 6,5 χιλιοστ. ἐγένετο ἐπίσης ἀποδεκτὸν ἐν Ὁλλανδίᾳ (ὑπόδ. 1895) καὶ Ἰταλίᾳ (ὑπόδ. 1891). Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

—Μάννλιχερ, *πιστόλιον*. Αὐτογεμὲς πιστόλιον, εἰς ὃ ἡ αὐτόματος διαγέμισις διενεργεῖται διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ἐπενεργείας τῶν ἀερίων τοῦ γεμίσματος ἐπὶ τοῦ κλείστρου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ ἀποθήκῃ, διεσκευασμένῃ ἐν τῇ λαβῇ, εἶναι 8 διὰ τὰ μικροῦ καὶ 10 διὰ τὰ μεγάλου μεγέθους. Κ. Δ.

—Μάννλιχερ-*Σενάουερ* (Mannlicher Schönauer), ***τυφέκιον*** καὶ ***ἀραβίς***. Τὸ ἐν ὑπηρεσίᾳ ἀπὸ τοῦ 1906 παρὰ τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ τυφέκιον τοῦ πεζικοῦ ὡς καὶ ἡ ἀντίστοιχος ἀραβίς, ὑποδείγμ. 1903, εἶναι διεσκευασμένον γενικῶς μὲν κατὰ τὸ σύστημα Μάννλιχερ, ὡς καὶ τὸ προγενέστερον ὑποδείγμ. 1893 τοῦ ρουμανικοῦ στρατοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἀποθήκην κατὰ τὸ σύστημα Σενάουερ. Διαμέτρημα 6,5 χιλ., ἀρχικὴ ταχύτης κανονικὴ διὰ μὲν τὸ τυφέκιον 713 μ., διὰ δὲ τὴν ἀραβίδα 675 μ. Τὸ *κλεῖστρον* μετὰ καταπίπτοντος δεξιᾶ μοχλοῦ φέρει κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον ἄκρον τοῦ *κυλίνδρου* καὶ ἀμφοτέρωθεν δύο *τόρμους στηρίξεως*, εἰσερχομένους εἰς ἀντιστοίχους ἐπὶ τῆς θήκης τοῦ οὐραίου *ἐκτομάς*. Ἡ ὅλως ἰδιάζουσα διασκευὴ τῆς *ἀποθήκης* τῶν φυσιγγίων, κεκλεισμένης ἐντελῶς κάτωθεν, περιλαμβάνει ὡς κύριον αὐτῆς μέρος τὸν *φορέα*, ἐν εἴδει περιστρεφομένου τυμπάνου μετὰ πέντε ἐπιμήκων ἐπὶ τῆς περιφερείας ἐκγλυφῶν, ἐν αἷς διατίθενται διαδοχικῶς κατὰ τὴν γέμισιν τῆς ἀποθήκης, τὰ φυσίγγια· τῇ ἐπενεργείᾳ ἀντα-

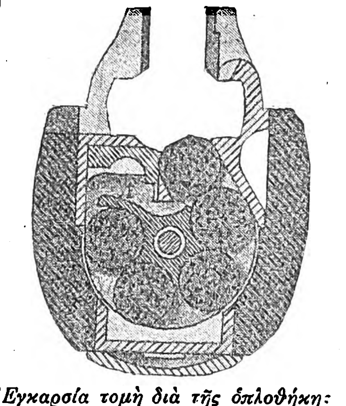
Ἐγκαρσία τομὴ διὰ τῆς ὁπλοθήκης ὅπλου Μάννλιχερ-Σενάουερ.

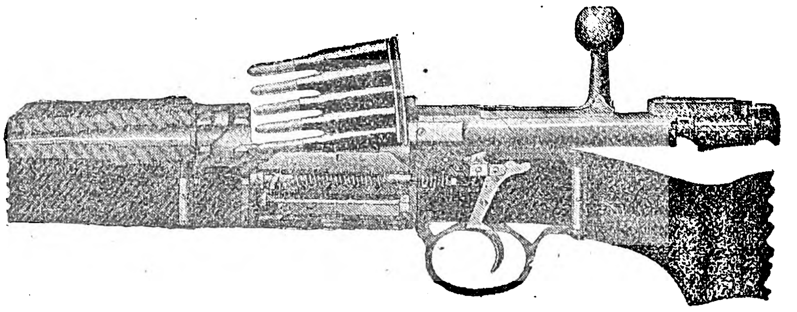
Τομὴ κατὰ τὸν ἄξονα ὅπλου Μάννλιχερ-Σενάουερ.

Digitized by Google

γωνιστικοῦ σπειροειδοῦς ἐλατηρίου κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ φορέως, τὰ φυσίγγια ἐξωθοῦνται πρὸς τὴν ἔξοδον τῆς ἀποθήκης, ὁπόθεν κατὰ τὸ κλείσιμον τοῦ κλείστρου συμπαρασύρονται, ἀνὰ ἓν ἑκάστοτε, καὶ εἰσάγονται εἰς τὴν θαλάμην. Βάρος τοῦ τυφεκίου 3 700. χλγρ., μῆκος αὐτοῦ 1.229 μ. καὶ μετὰ ξιφολόγχης 1.475 μ. Μῆκος ἀραβίδος 1 μ. περίπου.

Ὁ *γεμιστήρ*, κατὰ τὸ σύστημα Μάουζερ, περιλαμβάνει πέντε φυσίγγια. κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

μαννοεννεόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὑδατάνθραξ μὲ ἐννέα ἄτομα ἄνθρακος, συνθετικῶς παρασκευασθεὶς ἐκ τῆς *μαννόζης* διὰ τῆς κυανυδρινικῆς ἀντιδράσεως καὶ ἀκολούθου ἀναγωγῆς. Δὲν ζυμοῦται. Σ. Γ.

μαννοεπτίτης (ὁ) *['Οργ. Χημ.]*. Ἑπτασθενὴς ἀλκοόλη τοῦ τύπου CH_2OH [CH OH]$_5$.CH_2OH, ληφθεῖσα συνθετικῶς, διὰ τῆς κυανυδρινικῆς ἀντιδράσεως, ἐκ τῆς *μαννόζης*. Διακρίνομεν δύο ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφάς, τον *d* καὶ *l μαννοεπτίτην*. Ὁ *d-μαννοεπτίτης* συμπίπτει πρὸς τὸν *περσεΐτην*, ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τοὺς καρποὺς καὶ τὰ φύλλα τῆς Laurus persea. Σῶμα κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ βράζον ὕδωρ. Τήκεται εἰς 188°. Ὁ *l-μαννοεπτίτης* λαμβάνεται συνθετικῶς ἐκ τῆς l-μαννόζης, σχηματίζει δὲ μετὰ τοῦ περσεΐτου τὸν ἀδρανῆ *r-μαννοεπτίτην*, ὅστις τήκεται εἰς 203°. Σ. Γ.

μαννοεπτόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὑδατάνθραξ μὲ ἑπτὰ ἄτομα ἄνθρακος, συνθετικῶς ληφθεὶς ἐκ τῆς *μαννόζης* διὰ τῆς κυανυδρινικῆς ἀντιδράσεως καὶ ἀκολούθου ἀναγωγῆς. Δὲν ζυμοῦται. Σ. Γ.

μαννόζαι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται αἱ κανονικαὶ *ἀλδοεξόζαι* $C_6H_{12}O_6$, αἱ παρέχουσαι δι' ἀναγωγῆς τοὺς *μαννίτας*. Διακρίνομεν *d-*, *l-* καὶ *d,l μαννόζην*. Ἡ *d-μαννόζη*, ἡ σπουδαιοτέρα ἐκ τῶν μαννοζῶν, εἶναι σάκχαρον εὐρύτατα διαδεδομένον ἐν τῇ φύσει. Ἀπαντᾷ σπανίως ἐλευθέρα, συνηθέστατα δὲ ἡνωμένη εἴτε ὡς γλυκοζίτης, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν *μαννανῶν*. Περιέχεται εἰς σημαντικὰς ποσότητας εἰς τὰς ἐναποταμιευμένας κυτταρίνας, τὰς ἡμικελλουλόζας, ὡς καὶ εἰς τὸ κερατολεύκωμα διαφόρων σπερμάτων. Ἡ d-μαννόζη λαμβάνεται εὐκόλως διὰ θερμάνσεως μετ' ὀξέων τοῦ καλουμένου φυτικοῦ ἐλεφαντόδοντος, ὅπερ εἶναι τὸ ἐνδοσπέρμιον φυτελέφαντος τοῦ μακροκάρπου, ὡς καὶ τῶν χαρουπίων. Ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν, διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ, εἶναι δυσδιάλυτος εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ ἀδιάλυτος εἰς τὸν αἰθέρα. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, τηκόμενον εἰς 132°. Ἡ *l-μαννόζη*, ὡς καὶ ἡ *d,l-μαννόζη*, παρεσκευάσθησαν συνθετικῶς. Σ. Γ.

μαννοκτίτης (ὁ) *['Οργ. Χημ.]*. Συνθετικῶς ληφθεῖσα ἐκ τῆς μαννοεπτόζης ὀκτασθενὴς ἀλκοόλη τοῦ τύπου CH_2 (OH). [CH(OH)]$_6$ CH_2(OH). Τήκεται εἰς 258°. Σ. Γ.

μαννοκτόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὑδατάνθραξ μὲ ὀκτὼ ἄτομα ἄνθρακος, συνθετικῶς ληφθεὶς ἐκ τῆς *μαννόζης* διὰ τῆς κυανυδρινικῆς ἀντιδράσεως καὶ ἀκολούθου ἀναγωγῆς. Ζυμοῦται. Σ. Γ.

μαννοκυρουζᾶτος, —η· ἰδιωμ. Κρήτ., ὁ ἔχων ζῶντας ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς. ΕΡ. Μ.

μαννονικὰ *ὀξέα* *['Οργ. Χημ.]*. Ἐξονικὰ ὀξέα λαμβανόμενα δι' ὀξειδώσεως τῆς *μαννόζης*.

μάννος (ὁ), καὶ *μάνος*· περιδέραιον ἢ ψέλιον, ἄλλως *μαννάκιον*.

Μάννος. —1) Βασιλεὺς τῆς Ὀσροηνῆς. Ὑπὸ Δίωνος Κασσίου (68, 21—22) ἀναφέρεται ὡς φύλαρχος μέρους τῆς Ἀραβίας, προτείνας τῷ 114 μ. Χ. συμμαχίαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀδριανόν, ὅστις ἠρνήθη αὐτὴν ὑποπτευόμενος τὸν Μάννον, σύμμαχον ὄντα ἤδη τοῦ Μηβαρσάπου βασιλέως τῆς Ἀδιαβηνῆς. Φαίνεται ὅτι κατέστη ὑποτελὴς τῆς Ῥώμης, διότι σῴζεται νόμισμα αὐτοῦ, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται αὐτὸς μὲν φέρων παρθικὴν τιάραν, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας δὲ ὄψεως ὁ Ἀδριανός.— 2) Βασιλεὺς τῆς Ὀσροηνῆς, υἱὸς τοῦ Ἀβγάρου, ἀκμάσας ἐπὶ Σεπτιμίου Σεβήρου. Ὑπὸ Ἰουλίου τοῦ Ἀφρικανοῦ ἀναφέρεται ὡς δεινὸς τοξότης, εἰκονίζεται δὲ ἐπὶ νομίσματος, ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄψεως τοῦ ὁποίου ὑπάρχει παράστασις τοῦ Καρακάλα καὶ ἐπὶ ἄλλου μετὰ τοῦ πατρός του Ἀβγάρου. [Πρβλ. *Visconti*, Iconographie grecque Γ' (1826) σελ. 47.52.] Π. Ν. Π.

μαννὸς (ὁ)· ἀντὶ *μανός* (βλ. λ.).

μαννοσακχαρικὰ *ὀξέα* *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται τὰ δι' ὀξειδώσεως τῶν *μαννιτῶν*, τῶν *μαννοζῶν* καὶ τῶν *μαννονικῶν ὀξέων* λαμβανόμενα τετραϋδροξυλιωμένα δικαρβονικὰ ὀξέα. Τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ *d-μαννοσακχαρικὸν ὀξύ*, τὸ ὁποῖον σχηματίζει διλακτόνην κρυσταλλουμένην μετὰ 2 μορίων ὕδατος καὶ τηκομένην εἰς 180—190° ὑπὸ ἀποσύνθεσιν. Σ. Γ.

Μάννους (Mannus) *[Γερμ. Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ θεοῦ *Τουΐσκο*, παρὰ τοῖς δυτικοῖς Γερμανοῖς. Ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν αὐτοῦ *Ἴγκβο*, *Ἴρμιν* καὶ *Ἴστβο* προῆλθον τρία κύρια φῦλα, οἱ *Ἰγκαιβόνοι*, οἱ *Ἑρμινόνοι* καὶ *Ἰσταιβόνοι*. Θ. Κ.

μαννωμένος, —η, —ον· ἀντὶ *μανωμένος* (βλ. λ.).

μαννωτός, —ή, —όν· ἀντὶ *μανωτός* (βλ. λ.).

μανξική (ἡ)· ἡ ἐν τῇ ἀγγλικῇ νήσῳ *Μὰν* (βλ. λ.) λαλουμένη διάλεκτος.

μανοδυναμόμετρον (τό). Καλοῦνται *μανοδυναμόμετρα* ἢ *μανομετρικὰ δυναμόμετρα*, ὄργανα χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν μέτρησιν μεγάλων πιέσεων ἢ ἰσχυρῶν ἑφελκυσμῶν. Τὸ παρατιθέμενον σχῆμα παριστᾷ ἓν τοιοῦτον μανοδυναμόμετρον συστήματος Amsler, ὅπερ ἀποτελεῖται ἔκ τινος κοίλου κυλινδρικοῦ δοχείου Α, τὸ ὁποῖον πληροῦται δι' ὑδραργύρου καὶ ἐφοδιάζεται ἀφ' ἑνὸς δι' ὁριζοντίου λεπτοῦ ὑαλίνου σωλῆνος Β, φέροντος δείκτην τινὰ Γ καὶ καταλήγοντος εἰς μικρὰν κοίλην ὑαλίνην σφαῖραν καὶ ἀφ' ἑτέρου διά τινος ὁριζοντίου μικρομετρικοῦ κοχλίου Δ, οὗτινος ἡ ἀκὶς δύναται, διὰ τῆς περιστροφῆς του, νὰ βυθίζεται ἐντὸς

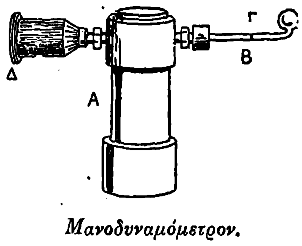

Μανοδυναμόμετρον.

τοῦ ὑδραργύρου τοῦ δοχείου. Οὕτω, δι' ἀναλόγου στροφῆς τοῦ κοχλίου, ὁ μηνίσκος τῆς ὑδραργυρικῆς στήλης δύναται νὰ φέρηται μέχρι τοῦ δείκτου Γ τοῦ ὑαλίνου σωλῆνος Β. Ἐν περιπτώσει πιέσεως τοῦ κυλίνδρου κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος αὐτοῦ, ὁ ὄγκος του θὰ ἐλαττωθῇ καὶ ἀντίστοιχος πρὸς τὴν ἐλάττωσιν ταύτην ποσότης ὑδραργύρου θὰ ἐκρεύσῃ πρὸς τὸν ὑάλινον σωλῆνα καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν ὑαλίνην σφαῖραν. Διὰ τῆς περιστροφῆς ὅμως τοῦ κοχλίου δυνάμεθα νὰ ἐπαναφέρωμεν τὸν μηνίσκον εἰς τὴν θέσιν Γ, ὁπότε τὸ μέγεθος τῆς στροφῆς θὰ παρέχῃ τὸ μέγεθος τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὄγκου τοῦ ὑδραργύρου, μέχρι τῆς πρὸ τῆς πιέσεως τοῦ κυλίνδρου καταστάσεως, καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ παρέχῃ τὸ μέγεθος τῆς ἐξασκηθείσης ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου πιέσεως. Ἕτερον εἶδος μανοδυναμομέτρου εἶναι τὸ τοῦ Richard, ὅπερ ἀποτελεῖται ἔκ τινος σφιγκτῆρος, ὅστις φέρει λεκάνην πληρουμένην δι' ὕδατος καὶ κλειομένην διὰ μιᾶς ἐλαστικῆς μεμβράνης. Ἡ λεκάνη αὕτη συγκοινωνεῖ, τῇ βοηθείᾳ σωλῆνος, μετὰ μεταλλικοῦ μανομέτρου, ἐπὶ δὲ τῆς ἐλαστικῆς μεμβράνης ἐφαρμόζεται ἔμβολον, στηριζόμενον ἐπὶ δευτέρου σφιγκτῆρος καὶ ὁδηγούμενον ὑπό τινος στεφάνης. Ἐν περιπτώσει ἑλκυσμοῦ, μέσῳ τοῦ ὀργάνου τούτου, θὰ ἐπέλθῃ διὰ τοῦ ἐμβόλου συμπίεσις τοῦ ὕδατος τῆς λεκάνης, ἡ δὲ πίεσις θὰ μεταβιβασθῇ εἰς τὸ μανόμετρον καὶ θὰ ἀναγνωσθῇ εἰς τὰς ἐνδείξεις αὐτοῦ. Ἡ ὁλικὴ ἑφελκυστικὴ δύναμις εὑρίσκεται τότε διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῆς πιέσεως ταύτης, μετρουμένης εἰς χιλιόγραμμα ἀνὰ τετραγωνικὸν ὑφεκατόμετρον ἐπὶ τὸ ἐμβαδὸν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐμβόλου. Προκειμένου περὶ δοκιμασίας ἀτμολεβήτων ἢ δοχείων προοριζομένων διὰ λίαν ὑψηλὰς πιέσεις, χρησιμοποιοῦνται πολλάκις μανοδυναμόμετρα ἀποτελούμενα ἐκ χαλυβδίνου κυλινδρικοῦ σωλῆνος, πληρουμένου διὰ πυκνορρεύστου ἐλαίου καὶ συγκοινωνοῦντος μὲ τὸ ὑπὸ πίεσιν ρευστὸν τῶν ὑπὸ δοκιμὴν ἀτμολεβήτων ἢ δοχείων. Ἐντὸς τοῦ σωλῆνος τούτου κινεῖται χαλύβδινον ἐπίσης ἔμβολον, ἐφωδιασμένον διά τινος δίσκου, ἐφ' οὗ τίθενται βάρη μέχρι τῆς ἀντισταθμίσεως τῆς πιέσεως τοῦ ρευστοῦ. Διὰ τῆς εἰς χιλιόγραμμα ἀριθμήσεως τῶν βαρῶν τούτων εὑρίσκεται ἡ πίεσις τοῦ ρευστοῦ καὶ ἐξελέγχεται ἡ ἀντοχὴ τῶν τοιχωμάτων τοῦ περικλείοντος τοῦτο ἀτμολέβητος ἢ δοχείου. Δ. Κ. Α.

Μανόδωρος. Ὄνομα δούλου παρ' Ἀριστοφάνει.

Μανοὲλ (Manoel). Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας (βλ. λ. *Μανουέλ*).

Μανοΐλοβιτς (Manojlovic), *Γαβριήλ*. Κροάτης ἱστοριοδίφης, γεννηθεὶς τῷ 1856 ἐν Ζάρᾳ. Τῷ 1902 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Ἄγκραμ, τῷ δὲ 1924 ἐγένετο πρόεδρος τῆς νοτιοσλαβικῆς ἀκαδημίας τοῦ Ἄγκραμ. Ἔγραψεν: «Ἡ παραλία τοῦ Ἀδριατικοῦ ἐν σχέσει μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους» (κροατιστὶ ἐν τῷ περιοδικῷ «Rad» τῆς νοτιοσλαβικῆς ἀκαδημίας τοῦ Ἄγκραμ, τεῦχος 150), «Μελέτη ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὑπὸ τὸν τίτλον: Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανὸν» (De administrando imperio) κροατιστὶ ἐν «Rad», τεύχη 182, 186, 187), «Ἡ χιλιετηρὶς τοῦ ἀρχαίου κροατικοῦ βασιλείου» (γαλλιστί, 1925) κλπ. Χ. Δ.

Μανολάκης, *Ἰωάννης*. Λόγιος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐπεμελήθη τῆς ἐκδόσεως (Ἄμστερνταμ 1748) ἔργου τοῦ ἐκ Σμύρνης λογίου Διαμαντῆ Ρυσίου, ὅπερ ἔφερε τὸν τίτλον «Λατίνων θρησκείας ἔλεγχοι 36 καὶ τίς ὁ ἑκάστου λόγος». Ν. Α.

Μανομενάντων *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῷ νομῷ Τραπεζοῦντος καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Πυξίτου, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 50 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες πρόσέφυγον εἰς Ἑλλάδα τῷ 1923. Ε. Ι. Χ.

μανομετρικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ μανόμετρον, ὁ τοῦ μανομέτρου: «μανομετρικὴ φλόξ».

— **μανομετρικὴ** *φλόξ*. Διάταξις τὰ μέγιστα χρησιμοποιουμένη ἐν τῇ ἀκουστικῇ. Ἀποτελεῖται ἐκ κάψης Κ χωριζομένης τῇ βοηθείᾳ ἐλαστικοῦ διαφράγματος εἰς δύο χώρους, 1 καὶ 2. Ὁ χῶρος 2 συγκοινωνεῖ διὰ σωλῆνος σ πρὸς πηγὴν φωταερίου (ἢ ἀσετυλίνης), ὅπερ ἐξέρχεται δι' ἑτέρου σωλῆνος ο ἀπολήγοντος ἄνω εἰς μικρὰν ὀπήν, εἰς ἣν δι' ἀναφλέξεως τοῦ ἀερίου σχηματίζομεν μικρὰν φλόγα. Ἐὰν πρὸ τοῦ χώρου 1 παραγάγωμεν ἦχον, π. χ. φωνήσωμεν πρὸ αὐτοῦ, τότε τὸ διάφραγμα τίθεται εἰς παλμικὴν κίνησιν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐκροὴ τοῦ ἀερίου δὲν εἶναι σταθερὰ ἀλλὰ περιοδικῶς μεταβλητή, συνεπείᾳ δὲ τούτου καὶ τὸ μῆκος τῆς φλογὸς δὲν εἶναι σταθερόν. ἀλλ' αὐξομειοῦται. Τὴν φλόγα παρατηροῦμεν συνήθως μέσῳ περιστρεπτοῦ κατόπτρου, ὅτε αὕτη ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν φωτεινῆς κυματοειδοῦς ταινίας (σχ 1.), ἧς αἱ κυμάνσεις ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν παλμῶν τοῦ παραγομένου ἤχου. Τὸ σχ. 2 δεικνύει τὴν διάταξιν μανομετρικῆς φλογὸς ἐν συνδυασμῷ πρὸς περίστρεπτον κάτοπτρον. Κ.Π.

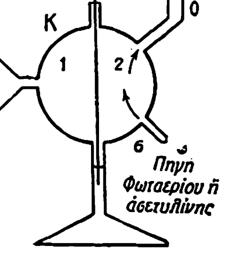

Σχ. 1. *Μανομετρικὴ φλόξ.*

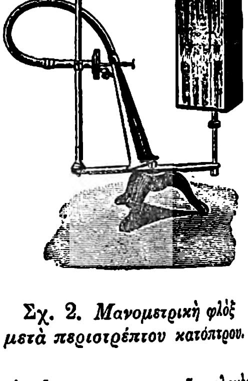
Σχ. 2. *Μανομετρικὴ φλὸξ μετὰ περιστρέπτου κατόπτρου.*

μανόμετρον (τό). Καλοῦμεν ἐν τῇ φυσικῇ *μανόμετρα* ὄργανα ἅτινα χρησιμεύουσι διὰ τὴν μέτρησιν τῆς πιέσεως ὑγρῶν καὶ ἀερίων. Διακρίνομεν δὲ διαφόρους τύπους μανομέτρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων θέλομεν περιγράψει τοὺς μᾶλλον ἐν χρήσει:

1) ***Μανόμετρον ἀνοικτὸν*** ἢ ***ἐλευθέρου ἀέρος*** (à air libre). Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ σωλῆνος σχήματος U, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰσάγεται ὑδράργυρος. Τὸ ἓν τῶν σκελῶν τοῦ σωλῆνος συγκοινωνεῖ πρὸς τὸ δοχεῖον, ἐν ᾧ θέλομεν νὰ μετρήσωμεν τὴν πίεσιν, ἐνῷ τὸ ἕτερον ἀνοικτὸν συγκοινωνεῖ πρὸς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα. Ἐὰν ἡ πίεσις ἐν τῷ δοχείῳ ἰσοῦται πρὸς τὴν ἀτμοσφαιρικήν, αἱ σταθμαι τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὰ δύο σκέλη τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος εὑρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον. Ἐὰν ἡ πίεσις ἐν τῷ δοχείῳ Δ εἶναι μεγαλυτέρα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς, ἡ στάθμη τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὸ ἀνοικτὸν σκέλος τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος θὰ εἶναι ὑψηλοτέρα ἢ εἰς τὸ ἕτερον σκέλος αὐτοῦ. Ἡ ὑπὸ μέτρησιν πίεσις p ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ ὑδραργύρου εἰς Α, κατὰ δὲ τὸ σημεῖον Α' ἡ πίεσις ἔχει τὴν αὐτὴν τιμὴν ὡς καὶ ἡ ὑπὸ μέτρησιν πίεσις. Ἄρα ἡ ὑπὸ μέτρησιν πίεσις ἰσοῦται πρὸς τὴν ἀτμοσφαιρικὴν ηὐξημένην κατὰ τὴν πίεσιν ἣν ἀσκεῖ στήλη ὑδραργύρου ἔχουσα ὕψος ἴσον πρὸς τὴν διαφορὰν στάθμης h τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὰ δύο σκέλη τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος (σχ. 1). Ἐὰν ὅθεν Hmm εἶναι τὸ ὕψος τῆς ὑδραργυρικῆς στήλης, ὅπερ ἰσορροπεῖ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, καὶ hmm ἡ διαφορὰ στάθμης τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὰ δύο σκέλη τοῦ μανομετρι-

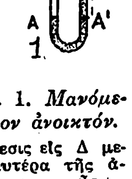

Σχ. 1. *Μανόμετρον ἀνοικτόν.*
(Πίεσις εἰς Δ μεγαλυτέρα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς.)

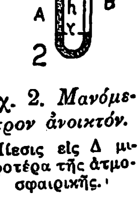

Σχ. 2. *Μανόμετρον ἀνοικτόν.*
(Πίεσις εἰς Δ μικροτέρα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς.)

Digitized by Google

κοῦ σωλῆνος, ἡ ὑπὸ μέτρησιν πίεσις εἰς mm στήλης ὑδραργύρου θὰ εἶναι $p=H+h$. Ἐὰν δὲ θέλωμεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀσκουμένην πίεσιν εἰς δύνας κατὰ τετραγ. ἑκατοστόμετρα, τότε θὰ εἶναι $p=(H+h)dg$, ἔνθα τὰ μεγέθη H καὶ h ἐκφράζονται εἰς ἑκατοστόμετρα, τὸ d παριστᾷ τὴν πυκνότητα τοῦ ὑδραργύρου καὶ g τὴν ἔντασιν τῆς βαρύτητος.

Ἐὰν ἡ ὑπὸ μέτρησιν πίεσις εἶναι μικροτέρα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς, τότε ἡ στάθμη τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὸ σκέλος A εἶναι ὑψηλοτέρα ἢ εἰς τὸ σκέλος B (σχ. 2) καὶ ἑπομένως ἡ μετρητέα πίεσις ηὐξημένη κατὰ τὴν πίεσιν στήλης ὑδραργύρου ὕψους h, ἴσου πρὸς τὴν διαφορὰν στάθμης τοῦ ὑδραργύρου ἐν τῷ μανομετρικῷ σωλῆνι, ἰσορροπεῖ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, ἥτις ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ ὑδραργύρου ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ σκέλους τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος. Οὕτω ἐὰν H τὸ ὕψος τῆς ὑδραργυρικῆς στήλης εἰς mm, ὅπερ ἰσορροπεῖ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, καὶ h ἡ διαφορὰ στάθμης τοῦ ὑδραργύρου ἐν τῷ μανομετρικῷ σωλῆνι, τότε ἡ πίεσις p μετρουμένη εἰς mm στήλης ὑδραργυρικῆς ἐκφράζεται διὰ τῆς σχέσεως $p=H-h$, ἤ, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν πίεσιν εἰς δύνας κατὰ τετραγωνικὸν ἑκατοστόμετρον, θὰ ἔχωμεν $p=(H-h)dg$, ὅπου τὰ μεγέθη H καὶ h ἐκφράζονται εἰς cm· d παριστᾷ τὴν πυκνότητα τοῦ ὑδραργύρου καὶ g τὴν ἔντασιν τῆς βαρύτητος.

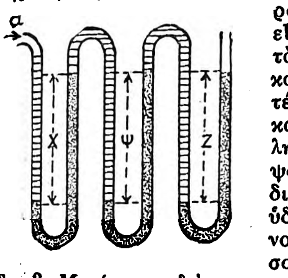
Σχ. 3. *Μανόμετρον διὰ συνδυασμοῦ ἐν σειρᾷ πολλῶν μανομέτρων.*

Τ' ἀνωτέρω μανόμετρα καλοῦνται καὶ *ὑδραργυρικά*, ὡς ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως ἐν αὐτοῖς ὑδραργύρου. Διὰ τὴν μέτρησιν ὅμως μικρῶν πιέσεων, ὅτε ἡ ἀποκαθισταμένη διαφορὰ στάθμης τοῦ ὑδραργύρου ἐν τῷ μανομετρικῷ σωλῆνι θὰ ἦτο λίαν μικρά, καὶ ἡ ἀκρίβεια ἐν τῇ ἐκτιμήσει τῆς διαφορᾶς στάθμης δὲν θὰ ἦτο μεγάλη, ἀντικαθιστῶμεν τὸν ὑδράργυρον δι' ἄλλων ἐλαφροτέρων ὑγρῶν. π. χ. ὕδατος, οἰνοπνεύματος. Οὕτω, ἐὰν ἀντὶ ὑδραργύρου χρησιμοποιήσωμεν ἐν τῷ μανομέτρῳ ὕδωρ, ὅπερ εἶναι περίπου 13,6 φορὰς ἐλαφρότερον τοῦ ὑδραργύρου, εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ αὐτὴ διαφορὰ πιέσεως μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν τοῦ μανομέτρου θὰ προκαλέσῃ διαφορὰν στάθμης 13,6 φορὰς μεγαλυτέραν. Γενικῶς δὲ ἐὰν Hcm τὸ ὕψος ὑδραργυρικῆς στήλης ἀντιστοιχούσης εἰς τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν καὶ hcm ἡ διαφορὰ στάθμης ἐν τῷ μανομέτρῳ περιέχοντι ὑγρὸν πυκνότητος d', ἡ πίεσις τοῦ ἀερίου εἰς γραμμάρια κατὰ τετραγ. ἑκατοστόμετρον θὰ εἶναι $Hd \pm hd'$, ὅπου d ἡ πυκνότης τοῦ ὑδραργύρου, ἢ $(Hd \pm hd')g$ δύνας κατὰ τετραγ. ἑκατοστόμετρον, ὅπου g ἡ ἔντασις τῆς βαρύτητος. Τὸ σημεῖον + ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν τὸ ὑγρὸν εὑρίσκεται ὑψηλότερον εἰς τὸ σκέλος τὸ συγκοινωνοῦν πρὸς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, τὸ δὲ − εἰς τὴν ἐναντίαν περίπτωσιν.

Διὰ τὴν περίπτωσιν μεγάλων πιέσεων, πρὸς ἀποφυγὴν χρησιμοποιήσεως μεγάλου μήκους μανομετρικῶν σωλήνων, χρησιμοποιοῦμεν πολλοὺς σωλῆνας σχήματος U διαδοχικῶς συνδεομένους, ὡς δεικνύεται ἐν τῷ σχ. 3. Οἱ σωλῆνες οὗτοι κατὰ τὸ κάτω μὲν μέρος πληροῦνται ὑδραργύρου, ἐνῷ κατὰ τὸ ἄνω δι' ὕδατος. Διὰ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους a ἡ συσκευὴ συγκοινωνεῖ πρὸς τὸ δοχεῖον, ἐν ᾧ θέλομεν νὰ μετρήσωμεν τὴν πίεσιν, ἥτις ἐκφράζεται εἰς mm στήλης ὑδραργύρου ὑπὸ τῆς σχέσεως:

$$h = H + (x+y+z)\left(1 - \frac{1}{13,596}\right)$$

ὅπου H τὸ ὕψος τῆς ὑδραργυρικῆς στήλης εἰς mm τῆς ἰσορροπούσης τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν. Ὁ Gailletet κατεσκεύασεν ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Eiffel ἀνοικτὸν μανόμετρον, ὅπερ ἐπιτρέπει τὴν ἄμεσον μέτρησιν πιέσεων μέχρι 400 ἀτμοσφαιρῶν. Διὰ μεγάλας πιέσεις λίαν εὔχρηστον εἶναι τὸ μανόμετρον Desgoffes, ὅπερ ἀποτελεῖ εἶδος ἀντιστρόφου ὑδραυλικοῦ πιεστηρίου. Οὕτως ἡ ὑπὸ μέτρησιν πίεσις ἐπιδρᾷ ἐπὶ ἐμβολέως a (σχ 4) ἐκ χάλυβος, ὅστις ἀπολήγει εἰς εὐρεῖαν πλάκα H, πιέζουσαν πλάκα καουτσούκ, ἥτις κλείει τὸ εὐρὺ καὶ βραχὺ σκέλος τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος, οὗτινος τὸ ἕτερον σκέλος εἶναι στενὸν καὶ μακρόν. Τὸ μανόμετρον πληροῦται δι' ὑδραργύρου, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου εἰς τὸ εὐρὺ καὶ βραχὺ σκέλος τίθεται ποσότης ὕδατος, ὥστε νὰ σχηματίζηται λεπτὸν στρῶμα ὕδατος, ὅπερ ἀποχωρίζει τὸν ὑδράργυρον ἀπὸ τῆς μεμβράνης καουτσούκ, ἀποφευγομένης οὕτω τῆς ὀξειδώσεως τοῦ ὑδραργύρου. Ἐὰν ὁ ὑδράργυρος, ὡς ἐκ τῆς ἐπιφερομένης πιέσεως εἰς a, ἀνέρχεται κατὰ hcm εἰς τὸ στενὸν σκέλος, τότε ἡ ὑπὸ μέτρησιν πίεσις θὰ εἶναι:

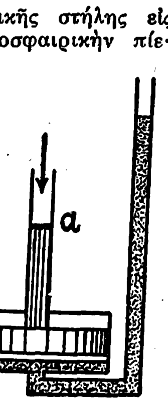
Σχ. 4. *Μανόμετρον Desgoffes.*

$$h_1 = \frac{Q}{q} \cdot h$$

ὅπου Q τομὴ τῆς πιεζούσης πλακὸς καὶ q ἡ τομὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐμβόλου. Οὕτως ἐὰν $Q=100\,q$ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἰσορροπήσωμεν καὶ νὰ μετρήσωμεν πίεσιν 500 ἀτμοσφαιρῶν διὰ στήλης ὑδραργύρου ὕψους $5 \times 0,76 = 3^m,80$, ἀντιστοιχούσης εἰς πίεσιν πέντε μόνον ἀτμοσφαιρῶν. Τὸ μανόμετρον Desgoffes ἐτελειοποιήθη ὑπὸ τοῦ Amagat, ὅστις ἐχρησιμοποίησε τοῦτο κατὰ τὰ πειράματα αὐτοῦ μέχρι 3000 ἀτμοσφαιρῶν. Διὰ τὴν μέτρησιν μικρῶν μεταβολῶν τῆς πιέσεως λίαν εὔχρηστον εἶναι τὸ μανόμετρον Kretz. Ἐν τῷ μανομέτρῳ τούτῳ ἀμφότερα τὰ σκέλη τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος διευρύνονται ἄνωθεν σημαντικῶς (σχ. 5). Εἰς τὸ σκέλος A τίθεται διάλυμα οἰνοπνεύματος καὶ ὕδατος, ἐνῷ εἰς τὸ σκέλος B τερεβινθέλαιον, ὀλίγον ἐλαφρότερον τοῦ οἰνοπνευματικοῦ διαλύματος.

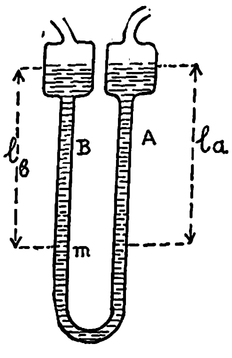
Σχ. 5 *Μανόμετρον. Kretz.*

Ἐὰν ἡ πίεσις εἰς ἀμφότερα τὰ σκέλη τοῦ μανομέτρου εἶναι ἡ αὐτή, τότε ἡ ἐπιφάνεια διαχωρισμοῦ m τῶν δύο μὴ μειγνυμένων ὑγρῶν ἰσορροπεῖ εἰς σημεῖον τοιοῦτον ὥστε νὰ ὑφίσταται ἡ σχέσις

$$\frac{l_a}{l_1} = \frac{p_b}{p_a}$$

ὅπου p_b καὶ p_a αἱ πυκνότητες τοῦ τερεβινθελαίου καὶ τοῦ οἰνοπνευματικοῦ διαλύματος.

Ἐὰν ὅμως ὑποτεθῇ ὅτι ἡ πίεσις εἰς A αὐξάνῃ κατὰ ποσὸν μετρούμενον ὑπὸ τοῦ ὕψους h ὑδατίνης στήλης, τότε ἡ ἐπιφάνεια διαχωρισμοῦ m ἀνέρχεται κατὰ ποσότητα x παρεχομένην ὑπὸ τῆς σχέσεως:

$$x = \frac{h}{p_a - p_b + \frac{q}{Q}(p_a + p_b)}$$

Ὅπου Q ἡ τομὴ τῆς διευρύνσεως καὶ q ἡ τομὴ τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος. Ἐὰν ληφθῇ $p_a = 0,899$ καὶ $p_b = 0,869$, ἤτοι ἀμφότερα ἐλάχιστα διαφέροντα, εἶναι δὲ τὸ q πολὺ μικρότερον τοῦ Q, τότε ἡ μετατόπισις x εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τοῦ h καὶ ἑπομένως τὸ μανόμετρον λίαν εὐπαθές.

2) ***Μανόμετρον κλειστόν***. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐξ σωλῆνος κεκαμμένου ἐν σχήματι U, ὅστις εἶναι ἀπὸ τὸ ἓν σκέλος μὲν κλειστός, ἐνῷ διὰ τοῦ ἑτέρου σκέλους συγκοινωνεῖ πρὸς τὸ δοχεῖον, ἐν ᾧ θέλομεν νὰ μετρήσωμεν τὴν πίεσιν.

Προκειμένου περὶ πιέσεων μικροτέρων τῆς ἀτμοσφαιρικῆς, ἡ συσκευὴ πληροῦται δι' ὑδραργύρου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ ὑδράργυρος νὰ εἰσχωρῇ τελείως εἰς τὸ σκέλος A (σχ. 6). Ἐὰν συγκοινωνήσωμεν τὸ μανόμετρον διὰ τοῦ σωλῆνος a πρὸς τὸ δοχεῖον ἐν ᾧ ὁ ἀὴρ ἔχει ἀρκούντως ἀραιωθῇ, τότε σχηματίζεται εἰς A κενὸν βαρομετρικόν, ἡ δὲ διαφορὰ στάθμης τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὰ δύο σκέλη τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος ἐκφραζομένη εἰς mm παρέχει μέτρον τῆς πιέσεως τοῦ ἐν τῷ θεωρουμένῳ δοχείῳ ἀερίου.

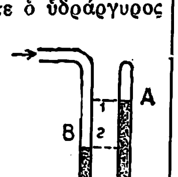
Σχ. 6. *Κλειστὸν μανόμετρον.*

Ἡ ἀνωτέρω συσκευὴ ἀποτελεῖ μετρητὴν τοῦ κενοῦ. Διὰ λίαν ὅμως ὑψηλὸν κενόν, ἡ διαφορὰ στάθμης τοῦ ὑδραργύρου καθίσταται λίαν μικρὰ καὶ δὲν δύναται νὰ μετρηθῇ μετ' ἀκριβείας, χρησιμοποιοῦνται δ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἰδικοῦ τύπου συσκευαί, αἵτινες περιγράφονται κατωτέρω. Διὰ τὴν περίπτωσιν πιέσεων μεγαλυτέρων τῆς ἀτμοσφαιρικῆς εἰς τὸ σκέλος A ἄνωθεν τοῦ ὑδραργύρου τίθεται ἀήρ, ἢ ἕτερον ἀέριον μὴ προσβάλλον ὅμως τὸν ὑδράργυρον. Ἐὰν συγκοινωνήσωμεν τὴν συσκευὴν πρὸς χῶρον, ἐν ᾧ ἡ πίεσις εἶναι μεγαλυτέρα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς, τότε ὁ ὑδράργυρος ἀνέρχεται ἐν τῷ σωλῆνι A καὶ συμπιέζει τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα, μέχρις ὅτου ἡ πίεσις τοῦ ἀέρος σὺν τῇ πιέσει τῇ ἀντιστοιχούσῃ εἰς τὸ βάρος ὑδραργυρικῆς στήλης, ἧς τὸ ὕψος ἰσοῦται πρὸς τὴν διαφορὰν στάθμης τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὰ δύο σκέλη τοῦ μανομετρικοῦ σωλῆνος, ἰσορροπήσῃ τὴν μετρητέαν πίεσιν. Τὰ μανόμετρα ταῦτα βαθμολογοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐμπειρικῶς.

3) ***Μεταλλικὰ μανόμετρα***. Ταῦτα χρησιμοποιοῦνται τὰ μέγιστα εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐφαρμογάς. Λίαν διαδεδομένον εἶναι τὸ μεταλλικὸν μανόμετρον Bourdon, ἀποτελούμενον ἐκ μεταλλικοῦ σωλῆνος ἐλλειπτικῆς τομῆς μετὰ λεπτῶν τοιχωμάτων καὶ ἐξ ἐλαστικοῦ μετάλλου, ἤτοι ὡς λέγομεν ἐκ σωλῆνος Bourdon. Ὁ σωλὴν κάμπτεται κατὰ κύκλον καὶ κατὰ τὸ ἓν μὲν ἄκρον κλείεται ἀεροστεγῶς καὶ διὰ καταλλήλου συστήματος μοχλῶν (σχ. 7) συνδέεται πρὸς δείκτην δυνάμενον νὰ κινῆται πρὸ τῶν διαιρέσεων κλίμακος. Διὰ τοῦ ἑτέρου ἄκρου ὁ σωλὴν συγκοινωνεῖ πρὸς τὸν χῶρον, ἐν ᾧ θέλομεν νὰ μετρήσωμεν τὴν πίεσιν. Ἐὰν ἡ πίεσις αὐξάνῃ, τότε ὁ σωλὴν ἐκτείνεται, οὕτω δ' ὁ δείκτης τοῦ ὀργάνου μέσῳ συστήματος μοχλῶν κινεῖται ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά. Ἡ κλῖμαξ τοῦ ὀργάνου βαθμολογεῖται ἐμπειρικῶς, οὕτως ὥστε αὕτη νὰ παρέχῃ δι' ἀμέσου ἀναγνώσεως τὴν πίεσιν.

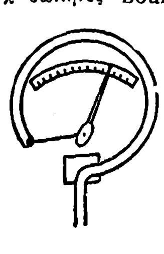
Σχ. 7. *Μεταλλικὸν μανόμετρον.*

Αὐτογραφικὰ μανόμετρα. Τὰ μεταλλικὰ μανόμετρα δύνανται εὐχερῶς νὰ μετατραπῶσιν εἰς αὐτογραφικά. Πρὸς τοῦτο ἡ μετατόπισις τοῦ ἐλευθέρου σκέλους τοῦ μανομέτρου μεγεθυνομένη καταλλήλως διὰ συστήματος μεγεθυντικῶν μοχλῶν μεταβιβάζεται πρὸς γραφίδα, ἥτις ἐφάπτεται τῆς ἐπιφανείας κυλίνδρου περιστρεφομένου ἰσοταχῶς περὶ ἄξονα. Οὕτω δυνάμεθα νὰ καταγράψωμεν τὰς μεταβολὰς τῆς πιέσεως δι' ἐξετάσεως δὲ τῆς προκυπτούσης καμπύλης νὰ καθορίσωμεν τὴν πορείαν τῆς πιέσεως π. χ. ἔν τινι λέβητι.

Μανόμετρα κενοῦ ἢ *μετρηταὶ κενοῦ*. Διὰ τὴν μέτρησιν λίαν μικρῶν πιέσεων, οἷαι εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα πίεσις ἐν κλειστοῖς δοχείοις, ἐν οἷς ὁ ἀὴρ ἔχει ἀραιωθῇ σημαντικῶς, χρησιμοποιοῦνται εἰδικοῦ τύπου μανομετρικαὶ συσκευαί, αἵτινες καλοῦνται *μετρηταὶ κενοῦ*. Λίαν διαδεδομένη συσκευὴ τοῦ εἴδους τούτου εἶναι ἡ συσκευὴ τοῦ MacLeod, ἥτις λειτουργεῖ ὡς ἑξῆς: Ἀποχωρίζομεν ἐκ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ θέλομεν νὰ μετρήσωμεν τὴν πίεσιν, μικρὰν ποσότητα ἀερίου, ἧς ὁ ὄγκος νὰ εἶναι γνωστὸν μέρος τοῦ ὅλου ὄγκου τοῦ ἀερίου, καὶ συμπιέζομεν ἀκολούθως αὐτὴν μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε ἡ πίεσις αὐτῆς νὰ αὐξηθῇ τόσον, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν αὕτη νὰ μετρηθῇ ἐπακριβῶς. Οὕτως ἐὰν ἡ ἀρχικὴ πίεσις τοῦ ἀερίου εἶναι 1/1000 mm καὶ ἐλαττωθῇ διὰ συμπιέσεως ὁ ὄγκος αὐτοῦ εἰς τὸ 1/10000 τοῦ ἀρχικοῦ, ἡ πίεσις αὐτοῦ καθίσταται 10mm καὶ δύναται αὕτη νὰ μετρηθῇ εὐκόλως. Τὸ μανόμετρον MacLeod (σχ. 8) συνδέεται διὰ τοῦ σωλῆνος T πρὸς τὸν χῶρον, οὗτινος θέλομεν νὰ μετρήσωμεν τὴν πίεσιν ἢ τὸν βαθμὸν κενοῦ. B παριστᾷ δοχεῖον μεθ' ὑδραργύρου, ὅπερ διὰ τοῦ σωλῆνος καουτσοὺκ αβ εὐκάμπτου καὶ μετὰ παχέων τοιχωμάτων συνδέεται εἰς α πρὸς τὸν σωλῆνα M, ὅστις ἔχει μῆκος 80 cm. Ἄνωθεν ὁ σωλὴν M ἀπολήγει εἰς τὸ δοχεῖον Δ, ὅπερ κατὰ τὸ ἄνω μέρος ἀπολήγει εἰς τὸν τριχοειδῆ καὶ κλειστὸν σωλῆνα σ. Ἐν τῷ σωλῆνι M τοῦ μανομέτρου ὁ ὑδράργυρος ἵσταται τόσον ὑψηλότερον, ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως καὶ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ θέλομεν νὰ μετρήσωμεν τὴν πίεσιν. Ἀκολούθως ἀνυψοῦμεν τὸ δοχεῖον Δ, ὅτε ὁ ὑδράργυρος ἀνέρχεται ἐν τῷ σωλῆνι M ἔτι μᾶλλον καὶ ἀποχωρίζει τέλος ἐκ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν χώρου ποσότητα ἀερίου ἐν τῷ δοχείῳ Δ, ἣν ἐξακολουθοῦμεν δι' ἀνυψώσεως τοῦ δοχείου B νὰ συμπιέζωμεν μέχρις ὅτου αὕτη περιορισθῇ εἰς τὸν λίαν μικρὸν χῶρον σ ἐντὸς τοῦ τριχοειδοῦς σωλῆνος τοῦ δοχείου Δ. Ὁ τριχοειδὴς σωλὴν φέρει συνήθως τρεῖς χαραγάς, εἰς τὸ ὕψος τῶν ὁποίων, ὅταν φθάνῃ ὁ ὑδράργυρος ὁ ὄγκος τῆς ἐγκλεισθείσης ποσότητος ἀερίου ἀνέρχεται ἀντιστοίχως εἰς $^1/_{100}$ ἢ $^1/_{1000}$ ἢ $^1/_{10000}$ τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου αὐτοῦ ἐν τῷ δοχείῳ Δ. Ἡ πίεσις τότε τοῦ ἐγκλεισθέντος εἰς σ ἀερίου μετρεῖται ἐκ τῆς διαφορᾶς στάθμης h τοῦ ὑδραργύρου εἰς Γ καὶ σ, ἡ δὲ πίεσις τοῦ ἐν τῷ

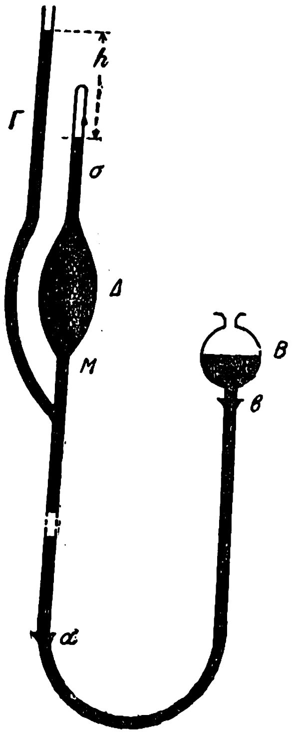
Σχ. 8. *Μανόμετρον Mac-Leod*

Digitized by Google

ὑπὸ ἐξέτασιν χώρῳ ἀερίου διὰ διαιρέσεως τοῦ μεγέθους h διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ δεικνύοντος ποσάκις ἠλαττώθη ὁ ἀρχικὸς ὄγκος τοῦ ἀερίου. Τὸ ὄργανον βαθμολογεῖται συνήθως, ὥστε νὰ παρέχῃ δι' ἀμέσου ἀναγνώσεως τὴν πίεσιν τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν χώρου ἢ ἄλλως τὸν βαθμὸν τοῦ κενοῦ. Διὰ τοῦ μανομέτρου Mac Leod δυνάμεθα νὰ μετρήσωμεν βαθμὸν κενοῦ τάξεως μεγέθους $10^{-5} - 10^{-6}$ mm Hg

Μανόμετρα μοριακά. Εἰς τὰ μανόμετρα ταῦτα χρησιμοποιεῖται τὸ φαινόμενον τῆς τριβῆς τῶν ἀερίων. Ἐὰν ἐν ἀερίῳ εἰσαγάγωμεν νῆμα χαλαζίου στερεωμένον κατὰ τὸ ἓν ἄκρον, παρατηροῦμεν δὲ τὸ ἕτερον ἐλεύθερον ἄκρον αὐτοῦ διὰ μικροσκοπίου μετὰ προσοφθαλμίου μικρομέτρου καὶ ἐμβάλωμεν τὸ νῆμα εἰς κραδασμικὴν κίνησιν, τότε οἱ παλμοὶ αὐτοῦ ἀποσβέννυνται βαθμηδὸν λόγῳ τῆς τριβῆς τοῦ ἀερίου, ἡ δ' ἀπόσβεσις τῶν κραδασμῶν γίνεται τόσον ταχυτέρα, ὅσον ἡ πυκνότης τοῦ ἀερίου, δηλαδὴ ἡ πίεσις αὐτοῦ εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ ταχύτης ὅθεν τῆς ἀποσβέσεως τῶν κραδασμῶν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς μέτρησιν τοῦ βαθμοῦ κενοῦ. Ἕτερα μανόμετρα τοῦ τύπου τούτου στηρίζονται ἐπὶ τοῦ φαινομένου τῆς μετατοπίσεως ἢ στρέψεως ἐπιφανείας τινὸς διὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς κρούσεως τῶν μορίων τοῦ ἀερίου.

Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Μανὸν ***Λεσκὼ*** (Manon Lescaut). Ἡρωῒς τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος τοῦ ἀββᾶ *Πρεβὼ* (βλ. λ.).

— **«Μανὸν»** (Manon). Μελόδραμα εἰς 5 πράξεις (ποίησις τῶν Μεϊλὰκ καὶ Ζιλ, μουσικὴ Μασσενέ), ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ σκηνῆς τοῦ «Κωμικοῦ Μελοδράματος» τῶν Παρισίων τὴν 19 Ἰανουαρίου 1884. Ἡ ὑπόθεσις βασίζεται ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος τοῦ ἀββᾶ Πρεβὼ (Prevost). Θεωρεῖται τὸ ἀριστούργημα τοῦ Μασσενέ, ἡ δὲ ἐπιτυχία της μόνον πρὸς τὴν τῆς «Κάρμεν» δύναται νὰ παραβληθῇ. Γ. Σ.

— **«Μανὸν** ***Λεσκὼ»*** (Manon Lescaut). Μελόδραμα εἰς τρεῖς πράξεις τοῦ Πουτσίνι, ἀναβιβασθὲν τὸ πρῶτον ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1893. Ἡ ὑπόθεσις βασίζεται ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος τοῦ ἀββᾶ Πρεβώ. Εἶναι τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἔργων, τὸ ὁποῖον συνέτεινεν εἰς τὴν φήμην τοῦ Ἰταλοῦ μουσουργοῦ. Γ. Σ.

Μάνος (ὁ)· δημοτ. ὑποκορ. τύπος τοῦ *Ἐμμανουὴλ* κατὰ συγκοπήν.

Μάνος. Ἐπιφανὴς ἐκ Φαναρίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκογένεια, τῆς ὁποίας πολυάριθμα μέλη πολυτρόπως ἔδρασαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ρουμανίᾳ καὶ Ἑλλάδι. Κατά τινα παράδοσιν, ἡ οἰκογένεια αὕτη προήρχετο ἐξ Ἰταλίας. *Ὁ Ἱερώνυμος Μάνος* κατὰ τοὺς μεταξὺ Βενετίας καὶ Τουρκίας πολέμους, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, μετεφέρθη εἰς Καστορίαν, ἠσπάσθη τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα, πεντήκοντα δὲ ἔτη βραδύτερον οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, μεταβάντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἰσήχθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ ἐπὶ δύο αἰῶνας κατελάμβανον τὰ ἀξιώματα τῶν μεγάλων ἐκκλησιαρχῶν καὶ μεγάλων λογοθετῶν. Εἰς τὴν ἰταλικὴν οἰκογένειαν Μάνου ἀναφέρονται πλεῖστα πρόσωπα, κατέχοντα ἀνώτερα στρατιωτικὰ ἀξιώματα. εἰς δὲ τὰ χρονικὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου Α΄ ἀναφέρεται ἐπίσης εἷς *Θεόδωρος Μάνος*, ὡς προερχόμενος ἐξ Ἀνατολῆς καὶ διατελέσας διοικητὴς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ τοῦ βασιλέως, ὅστις τῷ 1538 ἐχορήγησεν εἰς αὐτὸν σύνταξιν 500 λιβρῶν, γαίας εἰς Σατελὰρ καὶ ἕνα πύργον. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκογένεια Μάνου διῃρέθη εἰς δύο κλάδους, ἐξ ὧν ὁ εἷς παρέμεινεν εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ ὁ ἕτερος εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς. Θ. Β.

— **Μάνος,** ***Ἀλέξανδρος.*** Υἱὸς τοῦ μεγάλου λογοθέτου *Μανουὴλ Μάνου*, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει (1755—1813). Εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν κατέλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου λογοθέτου, ἀνεμείχθη δὲ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διπλωματίαν. Μετὰ τῶν γυναικαδέλφων του Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων πρακτόρων τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς. Ἕνεκα τούτου ὑπέστη πλείστας καταδιώξεις ὑπὸ τῆς Πύλης, ἥτις ἐδήμευσε καὶ τὴν περιουσίαν του. Ἡ σύζυγός του *Ραλοῦ Μάνου*, τὸ γένος Ὑψηλάντη, ἀπωλέσθη μετὰ τῶν δέκα ἑπτὰ τέκνων καὶ ἐγγόνων της κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τὴν 4 Ἀπριλίου 1818, ἥτις ἀπετέφρωσε τὸ εἰς Θεραπειὰ μέγαρόν της. Θ Β.

— **Μάνος,** ***Γεώργιος.*** Ἕλλην μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1726 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1777. Λαβὼν εὐρεῖαν παίδευσιν, διωρίσθη τῷ 1749 μέγας ἀγᾶς τῆς Μολδοβίας. Τῷ 1766 ἐγένετο μέγας ποστέλνικος (ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν) τῆς Βλαχίας. Ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν διωρίσθη μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης καὶ ἀντεπροσώπευσεν αὐτὴν κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης τοῦ Κουτσοὺκ - Καϊναρτζῆ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας. Θ. Β.

— **Μάνος,** ***Γεώργιος.*** Λόγιος διδάξας κατὰ τὸ 1825 εἰς τὸ Ἀθήναιον τῶν Παρισίων, ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ Laharpe, σειρὰν μαθημάτων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γραμματολογίας, εἶτα δ' ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν δημοσιογραφῶν εὐδοκίμως ἐν Παρισίοις. Ἐξάδελφος αὐτοῦ ἦτο ὁ ὁμώνυμός του *Γεώργιος Μάνος*, ὅστις διατελῶν γραμματεὺς τῆς ἐν Παρισίοις ὀθωμανικῆς πρεσβείας κατέλιπε τὸ διπλωματικὸν στάδιον καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας φιλολογίας. Ὁ Διδότος παρεκάλεσε τὸν Μάνον, οὗτινος ἐγίνωσκε τὴν βαθεῖαν παιδείαν, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἀσίου ἀναθεωρήσῃ τὸν «Νέον θησαυρὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης». Ἀλλ' ὁ Μάνος ἀπέθανε πρὶν ἢ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου τούτου. Δ. Π. Π.

— **Μάνος,** ***Γεώργιος.*** Ρουμάνος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς ἑλληνικῆς καταγωγῆς γεννηθεὶς τῷ 1833 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1911. Εἷς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τῷ 1869 εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Δημητρίου Γκίκα καὶ διετήρησεν αὐτὸ καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Μανωλάκη Ἐπουρεάνο. Τῷ 1874 ἐξελέγη δήμαρχος Βουκουρεστίου, τῷ δὲ 1877 μετέσχε τῶν πολέμων συμπράττων μετὰ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ ὡς στρατηγὸς μεραρχίας καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ πυροβολικοῦ, ὑπῆρξε δὲ ὁ πρῶτος Ρουμάνος ἀξιωματικὸς ὁ τιμηθεὶς διὰ τοῦ παρασήμου τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας. Τῷ 1884 ζητήσας τὴν ἀποστρατείαν του εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Ρωσσέτη καὶ τοῦ Λασκάρεως Καντάρτζῆ, τῷ δὲ 1889 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως. Ἀπὸ τοῦ 1892 μέχρι τοῦ 1896 διετέλεσε πρόεδρος τῆς ρουμανικῆς βουλῆς, τῷ δὲ 1899 ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν. Θ. Β.

— **Μάνος,** ***Δημήτριος.*** Μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, γεννηθεὶς τῷ 1755 καὶ ἄγνωστον πότε ἀποθανών. Ἐγένετο καὶ μέγας ποστέλνικος καὶ μέγας σπαθάριος ἐν Βλαχίᾳ. Ἐκαλλιέργει τὰ γράμματα καὶ εἶχε τὴν μεγαλυτέραν βιβλιοθήκην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Θ. Β.

—**Μάνος,** ***Θρασύβουλος.*** Ἕλλην στρατηγός, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1835 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1918. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν

Θρασύβουλος Μάνος.

στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων καὶ ἐξῆλθεν αὐτῆς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Τῷ 1862 μετέσχε τῆς ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ Ὄθωνος, τῷ δὲ 1866 κατῆλθεν εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Κρήτην, τραυματισθεὶς δὲ εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαφέ, συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ μετηνέχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα παρέμεινεν ἐγκάθειρκτος ἐπὶ διετίαν. Κατὰ τὴν μετέπειτα ἐποχὴν ὑπηρέτησε διαρκῶς εἰς μαχίμους ὑπηρεσίας καὶ μετέσχε τῆς προελάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς Δομοκὸν τῷ 1878. Ἀπὸ τοῦ 1886 μέχρι τοῦ 1894 φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου διετέλεσε διευθυντὴς τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τῶν Εὐελπίδων. Κατόπιν ἐτοποθετήθη ὡς διοικητὴς τοῦ 2ου συντάγματος πυροβολικοῦ εἰς Μεσολόγγιον. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 διετέλεσε ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Ἠπείρου, ἀπεστρατεύθη δὲ τῷ 1898, προαχθεὶς συγχρόνως εἰς ὑποστράτηγον. Θ. Ν. ΚΛΑΔΑΣ

—**Μάνος,** ***Ἰάκωβος.*** Ἕλλην λόγιος ἐξ Ἄργους, φοιτήσας ἐν τῇ πατριαρχικῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀκαδημίᾳ ὑπὸ τὸν Ἀλέξ. Μαυροκορδάτον, πρὸ τοῦ 1670, καὶ προσληφθεὶς οἰκοδιδάσκαλος παρ' αὐτῷ, ἐχρημάτισε κατόπιν διευθυντὴς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1707 ἢ 1708 μέχρι τοῦ 1721. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ βίου ἔπαθε τὴν ὅρασιν. Ἔγραψε λόγον ἐγκωμιαστικὸν εἰς τὸν ἡγεμόνα Νικόλαον Μαυροκορδάτον καὶ ἐπικήδειον εἰς Ἀλέξανδρον τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἐν ἀρχῇ τῶν «Ἰουδαϊκῶν» ἐκδοθέντα (1716). Τὸ πατριαρχεῖον ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ ὀφφίκιον ὑπάτου τῶν φιλοσόφων (Χρονικὰ πατριαρχ. ἀκαδ. σ. 136—139). Μ. Ι. Γ.

—**Μάνος,** ***Ἰωάννης.*** Ἑλληνικῆς καταγωγῆς πολιτικὸς ἀνὴρ τῆς Ρουμανίας, γεννηθεὶς τῷ 1803 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1874. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν δραστηριωτέρων ἀρχηγῶν τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος. Μέγας ἀγᾶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848, κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς περιστολὴν τῆς ἀναρχίας. Τῷ 1854, κατὰ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἐξαδέλφου του Μπάρμπο Στίρμπεη, διατελῶν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, διεξήγαγε τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δυνάμεων καὶ ἐγένετο μέλος τῆς ἀντιβασιλείας κατὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ἡγεμόνος Γκίκα, διεξαγαγὼν ταυτοχρόνως καὶ τὰς ἐκλογὰς τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Θ. Β.

— **Μάνος,** ***Κωνσταντῖνος.*** Ἕλλην πολεμιστής, πολιτικὸς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1869 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λαγκαδᾷ τῷ 1913. Υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Θρασυβούλου Μάνου καὶ τῆς Ρωξάνης Μαυρομιχάλη, ἔλαβεν ἐπιμεμελημένην ἀνατροφὴν καὶ διδαχθεὶς τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Ἀθήναις, μετέβη εἰς Λειψίαν καὶ Ἀϊδελβέργην, ὅπου ἐσπούδασε νομικά, ἀναγορευθεὶς τῷ 1891 διδάκτωρ. Τῷ 1894 μεταβὰς εἰς Ὀξφόρδην παρηκολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας καὶ φιλολογίας εἰς τὸ κολέγιον τοῦ Baliol. Διετέλεσεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀναγνώστης καὶ καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ ἐπὶ ἐξάμηνον καὶ παρῃτήθη,

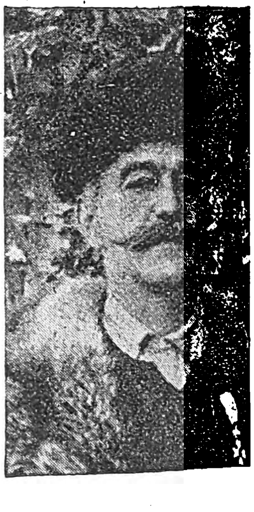

Κωνσταντῖνος Μάνος.

ὑποδείξας ὡς ἀντικαταστάτην του τὸν Κωνσταντῖνον Χρηστομάνον. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐγένετο ἐκ τῶν κυριωτέρων ὀργανωτῶν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τοῦ 1896 καὶ ἀλυτάρχης αὐτῶν, ἐξέδωκε δὲ καὶ τὸν «Ὁδηγὸν τοῦ ἀθλητισμοῦ».

Ὅταν ἐξερράγη ἡ ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασις τοῦ 1896, συνέστησε τὸν ἱερὸν λόχον, κατῆλθεν εἰς τὴν μεγαλόνησον καὶ εἰσῆλθεν εἰς Χανιά. Ἀπογοητευμένος ὁ Μάνος ἐκ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων τοῦ πολέμου, ἀπῆλθεν εἰς μακρὰν ἀποδημίαν φθάσας μέχρι τῆς Ἀλάσκας. Μετὰ τὴν λύσιν τοῦ κρητικοῦ ζητήματος ἐπανέκαμψε καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Κρήτην. Ἐπὶ τῆς ἁρμοστείας τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου διετέλεσε δήμαρχος Χανίων ἀπὸ τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1902. Παραιτηθεὶς ἀνεμίχθη εἰς τὴν κατὰ τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου ἀντιπολίτευσιν. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐγένετο μέλος τοῦ μακεδονικοῦ κομιτάτου καὶ μετέσχε τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου. Μεταβὰς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μιχαηλίδης εἰς Καστορίαν, συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἀφέθη μετ' ὀλίγον ἐλεύθερος. Ἐπιστρέψας πάλιν εἰς Κρήτην, μετέσχε τῆς συνελθούσης ἐν Θερίσῳ κρητικῆς συνελεύσεως τὴν 23 Μαρτίου 1905 τῆς κηρυξάσης τὴν πολιτικὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἠκολούθησε πάσας τὰς περιπετείας τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Γουδὶ (1909), ἐξελέγη πληρεξούσιος Ἀττικῆς εἰς δύο ἀναθεωρητικὰς βουλάς, κατὰ δὲ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους ἡγήθη ἰδίου σώματος ἐκ τριακοσίων ἀνδρῶν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Πρεβέζης. Κατὰ τὴν 3 Ἀπριλίου 1913 ἐπιβαίνων ἀεροπλάνου ὁδηγουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπούλου, κατέπεσε καὶ ἐφονεύθη εἰς Λαγκαδᾶν.

Ὡς ποιητὴς ἐνεφανίσθη ὁ Μάνος, ὅτε ἦτο εἰσέτι φοιτητής, ὑποβαλὼν εἰς τὸν Φιλαδέλφειον διαγωνισμὸν τὴν ποιητικὴν συλλογὴν του «Λόγια τῆς Καρδιᾶς» τυχοῦσαν τοῦ πρώτου ἐπαίνου. Ἐκ-

Digitized by Google

Ἀσπασία Μάνου.

τοτε ἐδημοσίευσε πλεῖστα ποιήματα εἰς τὴν φιλολογικὴν «Ἑστίαν» καὶ εἰς ἄλλα περιοδικά, πρὸς δὲ πολλὰ φιλολογικὰ ἄρθρα. Μετέφρασε τὴν «Ἀντιγόνην» τοῦ Σοφοκλέους, πολλάκις παιχθεῖσαν, καὶ ἀφῆκε πλεῖστα ἀνέκδοτα ποιήματα. Θ. Β.

— Μάνος, *Μανουήλ*. Ἕλλην μέγας ἐκκλησιάρχης τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ (1610—1695). Κάτοχος μεγάλου πλούτου, ἵδρυσε τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὴν ἀκαδημίαν τῷ 1661 καὶ συνέστησεν ἑλληνικὰς σχολὰς ἐν Ἄρτῃ, Χίῳ καὶ Καστορίᾳ, συντελέσας οὕτως εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους χρόνους. Θ. Β.

— Μάνος, *Μανουήλ*. Διερμηνεὺς τοῦ τουρκικοῦ στόλου, γεννηθεὶς τῷ 1775 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1821 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τῷ 1808 ἔγραψε τὴν σῳζομένην εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Quai d'Orsay περίφημον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μέγαν Ναπολέοντα, δι' ἧς ἐζήτει τὴν ἐγκατάστασιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐθεώρει ὅτι εἶχε δικαιώματα, ὡς ἔγγονος τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων Φιλικῶν, διατελῶν δὲ διερμηνεὺς τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου ἐκαρατομήθη, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Θ. Β.

— Μάνος, *Μιχαήλ*. Ρουμάνος πολιτικός, ἑλληνικῆς καταγωγῆς, υἱὸς τοῦ Γεωργίου Μάνου, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1762 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1838. Μεταβὰς μετὰ τοῦ πατρός του εἰς Βλαχίαν, ἤρξατο ἐκεῖ τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα. Κατὰ τὴν κάθοδον εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου τῷ 1821 καὶ τὰς ἐπακολουθησάσας μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκείνης ταραχάς, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀλίγων βογιάρων, οἵτινες ἔσχον τὸ θάρρος νὰ παραμείνωσιν εἰς Βουκουρέστιον, ἐνῷ οἱ πλεῖστοι τούτων ἐφυγαδεύθησαν εἰς Τρανσυλβανίαν. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς μεγάλου βόρνικ, μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ὀθωμανοῦ ἀρχιστρατήγου Κεχαγιᾶ-Βέη, εὑρισκομένου πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Βουκουρεστίου καὶ προτιθεμένου νὰ λεηλατήσῃ τὴν πόλιν, καὶ κατώρθωσε, παρασχὼν τοὺς υἱούς του ὡς ὁμήρους, ν' ἀποτρέψῃ τὴν σφαγὴν τῶν Χριστιανῶν. Κατὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἡγεμονιῶν ὑπὸ τῶν Ρώσων διετέλεσε μέλος τοῦ ἡγεμονικοῦ διβανίου. Θ. Β.

— Μάνος, *Πέτρος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ (1871—1918), προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Συμμετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897, ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἀποβατικοῦ στρατοῦ Κρήτης. Εἰς τὸν μακεδονικὸν ἀγῶνα 1904—1907 ἔλαβε μέρος ὡς ὁπλαρχηγὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Καπετὰν Βέργος. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Γουδὶ τῷ 1909, παρῃτήθη ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἐφέδρου ἰλάρχου, ὑπηρέτησε συνεχῶς ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς 4ης μεραρχίας. Μετὰ τοὺς πολέμους ἐκείνους, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπιλάρχου, καὶ προσελήφθη τότε ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὡς ὑποσταβλάρχης, παρ' οἷς ὑπηρέτησε μέχρι τῆς ἀνοίξεως 1917, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Πελοπόννησον. Εὑρισκόμενος ὅμως ἐκεῖ καὶ πληροφορηθεὶς τὴν ἐπικειμένην ἐξ Ἑλλάδος ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ ἐκ Πελοποννήσου καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Ἀθήνας, ὁπόθεν παρηκολούθησε τὸν βασιλέα εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἀπέθανεν ἐν Ἑλβετίᾳ. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— Μάνου, *Ἀσπασία*. Σύζυγος τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Ἀλεξάνδρου, γεννηθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1896. Θυγάτηρ τοῦ ἐπιλάρχου Πέτρου Μάνου καὶ τῆς Μαρίας Ἀργυροπούλου ὑπανδρεύθη τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον τῷ 1919, μεθ' οὗ ἀπέκτησε θυγατέρα ὀνομασθεῖσαν *Ἀλεξάνδραν*. Θ. Β.

μανός, —ή, —όν· ἀραιός, ἀντίθ. *πυκνός*· «μανὰ ἴχνη» τὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εὑρισκόμενα, «μαναὶ τρίχες» ἀραιαί· || ἁπαλός, χαῦνος, ἄτονος: «*μανὴ σάρξ*»· || Ἰδιωματ. «*μανὸ βόιδι*» ὀκνηρόν, νωθρόν· || *μανός* (ὁ)· ὡς οὐσ., ὁ βρόχος τῶν καλουμένων *μανωμένων* ἢ *μανωτῶν* δικτύων.

Μανὸσκ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Κάτω Ἄλπεων, ἀπέχουσα 23 χλμ. ἀπὸ τοῦ Φορκαλκιέ, ἐπὶ μικροῦ παραποτάμου τοῦ Ντυράνς. Ἔχει ἀξιόλογον ὀχύρωσιν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, γαιανθρακοφόρα στρώματα, πιλοποιίαν καὶ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν. Κάτ. 5.020. Χ. Δ.

μανὸς (ὁ) *[Βοτ.]*. Οὕτω καλεῖται ἐν Κύπρῳ ὁ *φελλὸς* ὁ ἐκ τῆς δρυὸς λαμβανόμενος. Δ. Ν. Π.

Μανοῦ. Κατὰ τὴν ἰνδικὴν μυθολογίαν, τὴν περιεχομένην εἰς τὰς νεωτέρας Βέδας (Βραχμάνας) ὑπῆρξεν ὁ γενάρχης τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ κυρία μορφή, περὶ ἣν στρέφεται ἡ ἰνδικὴ περὶ κατακλυσμοῦ παράδοσις, ὡς ὁ Νῶε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ ὁ Δευκαλίων παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. Εἰδοποιηθεὶς οὗτος παρὰ ἰχθύος περὶ τῆς προσεγγίσεως τοῦ ὀλέθρου, ἐναυπήγησε πλοῖον, καὶ ὅταν τὰ ὕδατα ἀνυψώθησαν, ὁ ἰχθὺς ζευχθεὶς εἰς τὸ πλοῖον τὸ ὡδήγησε πέραν τῶν ὀρέων καὶ οὕτως ὁ Μανοῦ ἐσώθη ἀπὸ τοῦ πνιγμοῦ. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ κατακλυσμοῦ ἀπέκτησε κατὰ τρόπον ὑπερφυσικὸν θυγατέρα, τὴν ὁποίαν συνεζεύχθη, ἐκ τοῦ ζεύγους δὲ τούτου προῆλθε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἰνδικὴ θρησκεία ἀποδίδει εἰς αὐτὸν φερωνύμους νόμους (σανσκριτ. *Μανάβα-νταρμασάτρα*), οἱ ὁποῖοι εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα ἐπιτομὴ τῶν Μανάβα, τοῦ μᾶλλον διαδεδομένου ἰνδικοῦ κώδικος. Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι νεωτέρα τῆς Μαχαμπαράτα καὶ κατά τι παλαιοτέρα τῶν χρόνων τοῦ Χριστοῦ, ἐγένετο δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸς καταπολέμησιν τοῦ βουδισμοῦ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἰδεῶν τοῦ βραχμανισμοῦ. Οἱ νόμοι τοῦ Μανοῦ μετεφράσθησαν καὶ ἡρμηνεύθησαν τὸ πρῶτον ἀγγλιστὶ τῷ 1825 ὑπὸ τοῦ Haugton, ἔκτοτε δὲ ἐδημοσιεύθησαν ἐν μεταφράσει καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας. Η. Π. Γ.—Χ. Δ.

—*[Ἀποκρυφ.]* Κατὰ τὴν ἰνδικὴν ἀποκρυφολογίαν καὶ τὴν νεωτέραν θεοσοφίαν, ὁ *Μανοῦ* εἶναι τὸ πνεῦμα, τὸ διακυβερνῶν ὡρισμένον κοσμικὸν κύκλον ἐξελίξεως. Κατὰ τὴν H. P. Blavatsky («Secret Doctrine») ὁ Μανοῦ εἶναι ὁ εἰδικὸς τρόπον τινὰ θεός, ὁ δημιουργὸς παντὸς ὅ,τι ἐμφανίζεται κατὰ τὸ διάστημα τοῦ κοσμικοῦ του κύκλου. Εἶναι ὁ ἰδεώδης τύπος μιᾶς ὁλοκλήρου ἀνθρωπίνης ὁλότητος, ὡς ὁ Ἀδὰμ Καδμὼν τῆς Καββάλας. Η.Π.Γ.

μανουάλιον (τό)· κοιν. *μανάλι*· κηροπήγιον ἐν τοῖς ναοῖς, εἴτε μέγα, ὁποῖα τὰ πρὸ τῶν εἰκόνων, εἴτε μικρόν, ὁποῖα τὰ βασταζόμενα ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπηρετούντων παίδων (ἐκ τοῦ *manuale*).

— *[Λειτουργ.]* Βλ. *κηροπήγιον*.

μανουαλιτὲ (manualiter) *[Μουσ.]*. Ὅρος ἐν τῇ μουσικῇ δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, ὑποδεικνύων ὅτι πρέπει νὰ γίνεται χρῆσις μόνον τοῦ πληκτροφόρου (τῶν χειρῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡ λέξις), ἄνευ τοῦ ποδοπλήκτρου. Τὸ μανουαλιτὲ γράφεται καὶ συντετμημένως *man* ἢ *m* (βλ. *Μ [Μουσ.]*). Γ. Σ.

μανοῦβρα (ἡ)· ἑλιγμὸς καὶ καθόλου κυβέρνησις πλοίου· || ἑλιγμὸς ἁμαξοστοιχίας ἐν σιδηροδρομικῷ σταθμῷ ἢ ἄλλη κίνησις πρὸς τοποθέτησιν, μεταφοράν, ἀπόσπασιν βαγονίων· || μεταφ., παρασκηνιακὴ προσπάθεια, πλαγία ἐνέργεια πρὸς ἐπιτυχίαν σκοποῦ τινος (ἐκ τοῦ ἰταλ. *manovra*).

μανουβράρω· χειρίζομαι, τακτοποιῶ ἁμαξοστοιχίαν διὰ προσθήκης ἢ ἀποσπάσεως βαγονίων || κυβερνῶ πλοῖον, ἐκτελῶ ἑλιγμοὺς πρὸς ἀγκυροβολίαν ἢ ἀπόπλουν· || μεταφ., κάμνω μανοῦβρες, προσπαθῶ διὰ πλαγίων ἐνεργειῶν νὰ ἐπιτύχω τι.

Μανουβριὲ (Manouvrier), *Λεόντιος-Πέτρος*. Εἷς τῶν διασημοτέρων συγχρόνων ἀνθρωπολόγων τῆς Γαλλίας (1850—1927). Διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τῶν Παρισίων, ἐμυήθη ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν ἑδωλίων εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν παρὰ τῷ Broca. Ἀπὸ τοῦ 1878 διετέλεσε παρασκευαστής, πρόσεδρος διευθυντής, διευθυντὴς τοῦ ἐργαστηρίου τῆς Ἀνθρωπολογίας (πρακτικὴ σχολὴ ἀνωτέρων σπουδῶν) καὶ ὑποδιευθυντὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ φυσιολογικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Collège de France. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς ἀνθρωπολογικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων (1876), ἐδίδαξεν ἐθνολογίαν καὶ τέλος ἵδρυσε τὴν ἕδραν τῆς φυσιολογικῆς ἀνθρωπολογίας. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Μανουβριὲ εἶναι ἄπειροι (ἄνω τῶν 150) ἐπὶ τῶν διαφορωτάτων ἀνθρωπολογικῶν θεμάτων, φιλοσοφικῶν, ἐγκληματολογικῶν, ἀνατομικῶν, ψυχολογικῶν, κοινωνιολογικῶν κλπ. Ἐμελέτησε τὸν ὄγκον καὶ τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου, εἶτα δὲ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀναστήματος καὶ τοῦ βάρους τοῦ σώματος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, εὗρε δὲ ὡρισμένην μεταξὺ ἀναστήματος καὶ ἐγκεφαλικοῦ βάρους σχέσιν, καθ' ἣν αὔξησις 10 ἑκμ. ἀναστήματος συμβαδίζει μὲ αὔξησιν 50 γρ. ἐγκεφάλου. Ἐπίσης ὅτι ὑφίσταται ἰσότης τοῦ ἐγκεφάλου ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἀναλόγως τοῦ ἀναστήματος. Ὁ Μανουβριὲ ἐπλούτισε τὴν ἀνθρωπομετρίαν μὲ τοὺς πολυτίμους πίνακας δεικτῶν, ἐξ ὧν εὑρίσκομεν τὸ ἀνάστημα ἐκ τοῦ μήκους ἑνὸς ἢ πλειοτέρων μακρῶν ὀστῶν μόνον, ὅταν δὲν ἔχωμεν ἄλλα σκελετικὰ μέρη. Τέλος, ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν παλαιοντολογίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἰδίᾳ δὲ μὲ τὸν πιθηκάνθρωπον τὸν ὀρθόν. Ὁ Μανουβριὲ ἀντιπροσωπεύει ἕνα τῶν τελευταίων τύπων τῆς πλειάδος τῶν μεγάλων ἱδρυτῶν τῆς ἀνθρωπολογίας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

μανουδιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑπερικὸν τὸ οὖλον*.

Μανουὲλ Α' (Don Manoel). Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας (1469—1521). Ἔγγονος τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου (Duarte) καὶ υἱὸς τοῦ ἰνφάντου δὸν Φερνάνδου, διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τὸν ἐξάδελφόν του Ἰωάννην Β' τῷ 1495. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἐνδοξοτέρων βασιλέων τῆς Πορτογαλίας, προαγαγὼν τὰ μέγιστα τὴν χώραν του εἰς ἰσχὺν καὶ εὐημερίαν, δι' ὃ καὶ προσωνομάσθη «Μέγας» καὶ «Εὐτυχής». Χαρακτῆρος ἰσχυροῦ καὶ μεγάλης πρωτοβουλίας, κατεδίωξε τοὺς Ἄραβας καὶ τοὺς Ἑβραίους, ὅσους δὲν ἤθελαν νὰ προσχωρήσουν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, τῷ δὲ 1506 ἐγένετο τῇ διαταγῇ του ἀγρία σφαγὴ τῶν τελευταίων ἐν Λισσαβῶνι. Ἐταπείνωσεν ἐξ ἄλλου τοὺς φεουδάρχας, ὑπεστήριξε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐνίσχυσε διὰ τῶν ἐν Ἰνδίαις καὶ Ἀμερικῇ νέων ἀποικιῶν του τὰ δημόσια οἰκονομικά. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Βάσκο Δὲ Γάμα ἀνεκάλυψε τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ ὁ Ἀλβαρὲς Καβράλο κατέκτησε τὸ Μεξικὸν (1500). Διὰ τῶν Πορτογάλων ἐξερευνητῶν Ἀλβουκέρκη, Πασέκο καὶ Ἀλμεΐδα κατέλαβε τὴν Κεϋλάνην, τὴν νῆσον Ὁρμοῦ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, τὴν Μαλάκκαν κλπ. καὶ συνῆψεν ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Κογκὸ καὶ τῆς Αἰθιοπίας. Χάρις εἰς τὸν συσσωρευθέντα εἰς τὸ κράτος του πλοῦτον ἠδυνήθη νὰ ὑποστηρίξῃ θερμῶς τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας. Ἔκτισε τὴν περίφημον παρὰ τὴν Λισσαβῶνα μονὴν Μπέλεμ, ὅπου καὶ ἐτάφη, τὴν μονὴν καὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Θωμάρ, τὴν μονὴν τῆς Σάντα-Κροὺς ἐν Κοΐμβρᾳ κλπ. Ὁ τότε ἀναπτυχθεὶς ἰδιότυπος ἀρχιτεκτονικὸς ρυθμός, μεῖγμα γοτθικοῦ, ἀραβικοῦ, βυζαντινοῦ καὶ ἀναγεννήσεως, φέρει τὸ ὄνομά του. Ὁ Μανουὲλ ἐνυμφεύθη τρίς: πρῶτον τὴν Ἰσαβέλλαν, θυγατέρα Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ (1497), μετὰ τὸν θάνατον δ' αὐτῆς τὴν ἀδελφήν της Μαρίαν (1500), ἀποκτήσας ἐκ ταύτης δέκα τέκνα, ἐν οἷς τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον Ἰωάννην Γ' καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν σύζυγον τοῦ Καρόλου Κουΐντου· διὰ τρίτην φορὰν ἐνυμφεύθη, τῷ 1518, τὴν Ἐλεονώραν τῆς Αὐστρίας, ἀδελφὴν τοῦ Καρόλου, τὴν κατόπιν σύζυγον τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων Φραγκίσκου Α'. —Ω.

—Μανουὲλ Β' (Manoel). Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Καρόλου Α', γεννηθεὶς ἐν Λισσαβῶνι τῇ 15 Νοεμβρίου 1889, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ πατρός του τῷ 1908. Εἶχε διδαχθῆ ἐν ἀρχῇ τὴν ναυτικὴν ἐπιστήμην καὶ ἔφερεν ἤδη τὸν βαθμὸν ἀξιωματικοῦ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν τῆς Λισσαβῶνος διὰ ν' ἀκολουθήσῃ μαθήματα μηχανικῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε ταξιδεύσει μετὰ τῆς μητρός του βασιλίσσης Ἀμαλίας εἰς Παλαιστίνην, Ἑλλάδα καὶ Αἴγυπτον. Ὅταν ἡ ἀντισυνταγματικὴ πολιτικὴ τῆς κυβερνήσεως Φράνκο ἤγαγεν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Καρόλου Α' καὶ τοῦ πρωτοτόκου αὐτοῦ υἱοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου, ἐκλήθη εἰς τὸν θρόνον ὁ νεαρὸς Μανουέλ, ὅστις εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἰδίᾳ μετὰ τοῦ πατρός του ἁμάξῃ εἶχε καὶ αὐτὸς πληγωθῆ ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν συνωμοτῶν. Ἡ στέψις του ὡς βασιλέως τῆς Πορτογαλίας ἐγένετο τὴν 16 Μαΐου ἰδίου ἔτους μετὰ πάσης ἐπισημότη-

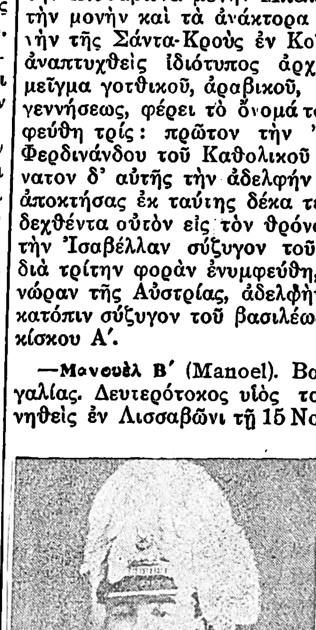

Μανουὲλ Β'.

Digitized by Google

τος καὶ ἐν μέσῳ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ λαοῦ, διότι ἐκ τοῦ διαγγέλματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐκδώσει ἅμα τῇ ἀναρρήσει του, ἐδεικνύετο ἀποφασισμένος ν' ἀκολουθήσῃ πολιτικὴν συμφιλιώσεως τῶν διαμαχομένων ἐν Πορτογαλίᾳ πολιτικῶν μερίδων καὶ νὰ τηρήσῃ πιστῶς τὰς ἐκ τοῦ Συντάγματος ὑποχρεώσεις του. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἐν τούτοις ἠρεμία ὑπῆρξε βραχυχρόνιος καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ κίνησις δὲν ἐβράδυνε νὰ προσλάβῃ νέαν ἔντασιν, ἐξ ἀφορμῆς ἰδίως τῆς δολοφονίας τοῦ δημοκρατικοῦ βουλευτοῦ Μπομπάρντα. Τέλος τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1910 ἡ δημοκρατία ἀνεκηρύσσετο ἐν Πορτογαλίᾳ καὶ ὁ Μανουὲλ ἠναγκάζετο νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν χώραν του καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη ἰδιωτεύων ἔκτοτε. —Ω

Μανουὲλ (Manuel), *δὸν Ἰωάννης*. Ἱσπανὸς πρίγκιψ καὶ διακεκριμένος συγγραφεὺς (1282—1347). Υἱὸς τοῦ ἰνφάντου Πέτρου Μανουέλ, ἔμεινεν ὀρφανὸς ἀπὸ τῆς βρεφικῆς του ἡλικίας καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του βασιλέως Σάγχου Δ'. Ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Φερδινάνδου Δ' ἀνῆλθε νεώτατος εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα τῆς πολιτείας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1320 ἐγένετο ἀντιβασιλεὺς διαρκούσης τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Ἀλφόνσου ΙΑ'. Ὁ τελευταῖος οὗτος ὅμως, μόλις ἐνηλικιωθείς, ἀπεμάκρυνε τὸν θεῖόν του ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς χώρας, ἠθέτησε δ' ἐπὶ πλέον τὴν ὑπόσχεσιν γάμου, τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Κωνστάντζαν. Κατόπιν τούτων ὁ πρίγκιψ ἐκηρύχθη πολέμιος τοῦ νέου ἡγεμόνος, ὑποστηριζόμενος ἐν τούτῳ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας καὶ τοῦ Μαυριτανοῦ βασιλέως τῆς Γρενάδας. Ὁ ἐκραγεὶς ἐμφύλιος πόλεμος διήρκεσε μέχρι τοῦ 1335, ὁπότε, ἐπελθόντος συμβιβασμοῦ, ὁ δὸν Ἰωάννης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τῶν ἱσπανικῶν στρατευμάτων, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων κατήγαγε κατόπιν νίκας κατὰ τῶν Μαύρων.

Παρὰ τὴν ἐνεργὸν ἀνάμειξίν του εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς χώρας, ὁ πρίγκιψ δὸν Ἰωάννης Μανουὲλ εὕρισκε τὸν καιρὸν νὰ καλλιεργῇ τὰ γράμματα, συνέγραψε δὲ δωδεκάδα ὅλων ἀξιολόγων ἔργων: ἓν ἱστορικὸν τῆς Ἱσπανίας, ἐγχειρίδια ἠθικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν εὐγενῶν, ἓν βιβλίον συμβουλῶν πρὸς τὸν υἱόν του, συλλογὴν ποιημάτων κλπ. Ἐξ αὐτῶν πολλὰ ἀπωλέσθησαν, ἐξεδόθη δὲ μόνον ὁ «Κόμις Λουκάνωρ» (Σεβίλλη 1575), ἔργον πολιτικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου, περιλαμβάνον 49 μικρὰ ἱστορήματα, ἀνατολικῆς ἐμπνεύσεως, μετ' ἐμμέτρων ἐπιμυθίων. Ὅλαι αἱ διηγήσεις αὗται παρουσιάζουν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον, ἀποτελοῦσι δ' ἐν τῷ συνόλῳ των ἓν τῶν καλυτέρων ἔργων τῆς ἱσπανικῆς φιλολογίας τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ὁ «Κόμις Λουκάνωρ» ἐπανεξεδόθη πολλάκις καὶ μετεφράσθη εἰς πολλὰς ξένας γλώσσας. —Ω

—**Μανουὲλ** (Manuel), *Νικόλαος*, ὁ ἐπιλεγόμενος Γερμανός. Γάλλος πολιτικός, λόγιος καὶ ζωγράφος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Βέρνῃ (1484—1530). Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο μέλος τοῦ «Μεγάλου Συμβουλίου» (1512), εἶτα δ' εἰσελθὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας ἐπολέμησεν ἐν Παβίᾳ. Βραδύτερον ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, διωρίσθη δικαστὴς ἐν Ἔρλαχ καὶ μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν διακοσίων (1528). Ὑπερήσπισε μετὰ θέρμης τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν, διέπρεψε δὲ καὶ ὡς ζωγράφος καὶ ξυλογράφος. Εἰργάσθη ἐπί τινα χρόνον ἐν Βασιλείᾳ, Κόλμαρ καὶ Βενετίᾳ. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει ἐγένετο γνωστὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Emmanuello Tedeschi». Τὸ σημαντικώτερον μέρος τῆς ὅλης καλλιτεχνικῆς του παραγωγῆς εἶναι αἱ ἐν Βέρνῃ τεσσαράκοντα πέντε τοιχογραφίαι τοῦ «Χοροῦ τῶν νεκρῶν». Ὁ Μανουὲλ διεκρίθη καὶ ὡς πνευματώδης σατιρικὸς ποιητής. Ι.Μ.Π.

Μανουήλ. Συντετμημένη γραφὴ τοῦ ὀνόματος *Ἐμμανουήλ* (βλ. λ.).

—**Μανουὴλ Α' *Κομνηνός*.** Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (βλ. λ. *Κομνηνοὶ* τ. ΙΔ' σ. 779 γ').

—**Μανουὴλ Β' *Παλαιολόγος*.** Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (βλ. *Παλαιολόγοι*).

—**Μανουὴλ Α' *Κομνηνός*.** Βασιλεὺς τοῦ Πόντου (βλ. λ. *Κομνηνοί*).

—**Μανουὴλ Β' *Κομνηνός*.** Βασιλεὺς τοῦ Πόντου (βλ. λ. *Κομνηνοί*).

—**Μανουὴλ Γ' *Κομνηνός*.** Βασιλεὺς τοῦ Πόντου (βλ. λ. *Κομνηνοί*).

— **Μανουὴλ *Ἄγγελος Κομνηνός*.** Δεσπότης τῆς Θεσσαλίας. Ἦτο υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ καὶ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Α' Ἀγγέλου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεσσαλονίκης Θεοδώρου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ. Τῇ προτροπῇ δὲ τοῦ Θεοδώρου, θέλοντος νὰ συνάψῃ φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Βουλγάρων, ἔλαβε σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος τούτων Ἰωάννου Ἀσὰν Μαρίαν.

Τῷ 1230 συμμετέσχεν εἰς τὴν κατὰ τοῦ πενθεροῦ του ἐκστρατείαν, μετὰ τὴν ἐν Κλοκοτινίτσῃ δὲ μάχην καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδώρου κατελθὼν εἰς Θεσσαλονίκην, κατέλαβε τὸν θρόνον τῇ ἀνοχῇ τῶν Βουλγάρων. Μετ' ὀλίγον, ἐπανελθόντος ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Θεοδώρου, ὁ Μανουὴλ ἐξεθρονίσθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἀττάλειαν, ἔνθα ἐγένετο εὐμενῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῇ συνδρομῇ αὐτῶν μετέβη εἰς Νίκαιαν παρὰ τῷ ἐκεῖ βασιλεῖ Ἰωάννῃ Γ' Δούκᾳ.

Λαβὼν παρὰ τούτου 6 πλοῖα καὶ ἄφθονα χρήματα κατέλαβε τὴν Δημητριάδα (Βόλον) τῆς Θεσσαλίας, μεθ' ὃ στρατολογήσας ἱκανὰς δυνάμεις ἐγένετο κύριος καὶ τῆς Φαρσάλου, τῆς Λαρίσης καὶ τοῦ Πλαταμῶνος. Εἰρηνεύσας τότε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Θεοδώρου καὶ Κωνσταντίνου, καθὼς καὶ μετὰ τῶν Λατίνων τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Πελοποννήσου, παρέμεινε δεσπότης τῶν καταληφθεισῶν χωρῶν μέχρι τοῦ θανάτου του. Ν. ΚΛΣ

— **Μανουήλ, *Ἄγγελος Κομνηνός*.** Υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου Κομνηνοῦ ἐκ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ γάμου μετὰ τῆς Οὐγγρίδος Μαργαρίτας ἢ Μαρίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰσαακίου καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204) ὑπὸ τῶν Λατίνων ἡ Μαρία συνεζεύχθη τὸν Βονιφάτιον μαρκήσιον τοῦ Μομφερράτου, ἀρχηγὸν τῶν Σταυροφόρων, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ σύμμαχοι ἐπεδίκασαν τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ πάσης τῆς Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Ὁ Βονιφάτιος θέλων νὰ προλάβῃ τὴν ἀντίστασιν τῶν Ἑλλήνων, διεκήρυττεν ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν εἶχε μετὰ τῶν Σταυροφόρων καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ μετὰ τῶν Ἑλλήνων μόνον θὰ συνέπραττεν· ἵνα δὲ γίνῃ πιστευτότερος, ἀνηγόρευσε τὸν νεαρὸν Μανουὴλ βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, περιέβαλεν αὐτὸν διὰ βασιλικῶν στολῶν καὶ τὸν ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες, πεισθέντες περὶ τῶν ἀγαθῶν προθέσεων τοῦ Βονιφατίου, συνέρρεον εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀναίμακτον κατάληψιν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ταχέως ἀντιληφθέντες τὴν ἀπάτην, ἐξηγέρθησαν κατὰ τοῦ πονηροῦ κατακτητοῦ καὶ τότε ὁ Μανουήλ, γενόμενος ὕποπτος, ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Βονιφατίου εἰς Ἰταλίαν. Ν. ΚΛΣ

— **Μανουήλ.** Βυζαντινὸς στρατηγός, Ἀρμένιος τὴν καταγωγήν. Τῷ 636 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἐπολιόρκουν τὴν Ἔμεσαν, καὶ ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν. Συγκρουσθεὶς πρὸς αὐτοὺς κατόπιν παρὰ τὸν ποταμὸν Ἱερομύακα (νῦν Γιαρμοὺκ) τοὺς ἔτρεψε τρὶς εἰς φυγήν, ἀλλ' ἐν τέλει ἡττήθη κατὰ κράτος καὶ ὑπεχώρησε. Διορισθεὶς ἔπειτα αὐγουστάλιος, ἤτοι γενικὸς διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, ἠρνήθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἡρακλείου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς συνθήκας, ἃς εἶχε συνομολογήσει πρὸς τοὺς Ἄραβας ὁ πατριάρχης Κῦρος, ὅτε δὲ ἀφίκοντο οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῶν ἵνα εἰσπράξωσι τὸν συνομολογηθέντα φόρον, τοὺς ἀπέπεμψεν. Οἱ Ἄραβες εἰσέβαλον τότε εἰς Αἴγυπτον ὑπὸ τὸν Ἀμούρ, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν (μονοφυσιτῶν) ἰθαγενῶν. Ὁ Μανουὴλ ἐπελθὼν ἐναντίον των ἡττήθη καὶ ὑπεχώρησεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἣν κατόπιν ἐκυρίευσαν οἱ Ἄραβες, τὴν 22 Δεκεμβρίου 640. Ν. ΚΛΣ

— **Μανουήλ.** Βυζαντινὸς στρατηγὸς καὶ μάγιστρος ἐπὶ Μιχαὴλ Γ' (842—867). Ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἀράβων ἐκστρατείαν του, καθ' ἣν ὁ βυζαντινὸς στρατὸς ἡττηθεὶς παρὰ τὸ Χωνάριον καὶ ὑποχωρήσας ἐπὶ τοῦ βραχώδους καὶ ξηροῦ ὄρους Ἀνζῆ, ἐκυκλώθη ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ ὁλόκληρος. Ὁ αὐτοκράτωρ καλέσας τότε τὸν Μανουὴλ ἐζήτησε τὴν γνώμην του περὶ τοῦ πρακτέου. Οὗτος, πρὸ τῆς δυσχερεστάτης θέσεως, εἰς ἣν διετέλουν, ἐσκέφθη πρωτίστως νὰ σώσῃ τὸν αὐτοκράτορα· πρὸς τοῦτο λαβὼν 500 ἐπιλέκτους ὥρμησε κατὰ τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν, ἃς διέρρηξεν. Ὅτε ὅμως ἐξῆλθεν αὐτῶν, ἀντελήφθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε μείνει ὀπίσω, μὴ τολμήσας νὰ μετάσχῃ τῆς ἐξόδου τοῦ γενναίου ἀποσπάσματος. Ὁ Μανουὴλ ἀκολουθήσας ἄλλην ὁδὸν διέρρηξε πάλιν τὰς ἐχθρικὰς γραμμὰς καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ βυζαντινοῦ στρατοπέδου. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἄραβες, πτοηθέντες ἐκ τῶν τολμηρῶν κινήσεων τοῦ ὑπὸ τὸν Μανουὴλ ἀποσπάσματος καὶ στενοχωρηθέντες ἐκ τῆς ἐλλείψεως ὕδατος καὶ νομῆς, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοπέδου καὶ ἀπῆλθον. Ν. ΚΛΣ

— **Μανουήλ.** Βυζαντινὸς μάγιστρος. Ἦτο θεῖος τῆς Θεοδώρας, συζύγου τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (τῷ 842) καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ του Μιχαὴλ Γ', προσελήφθη ὑπὸ τῆς Θεοδώρας ὡς συνεπίτροπος τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βάρδα (ἀδελφοῦ τῆς Θεοδώρας) καὶ τοῦ Θεοκτίστου. Ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐν Βυζαντίῳ ἦτο τότε κρισιμωτάτη ὡς ἐκ τῆς διεξαγομένης ζωηρᾶς ἀντιπολιτεύσεως κατὰ τῶν μεταρρυθμίσεων, ὧν θερμὸς ὑπερασπιστὴς ἦτο ὁ Θεόφιλος, κεκηρυγμένη δὲ ἀντίπαλος ἡ Θεοδώρα, ἥτις ἤδη εἶχε συγκεντρώσει εἰς χεῖράς της ἅπασαν τὴν δύναμιν, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Γ'. Ὁ στρατὸς ἦτο κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῶν μεταρρυθμίσεων, ἃς ἠσπάζετο καὶ ὁ Μανουήλ. Φοβούμενος οὗτος μήπως ὁ στρατὸς ἀποδοκιμάσῃ διὰ στάσεως τὴν Θεοδώραν, συνεκέντρωσεν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἅπασαν τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως, πρὸς ἣν συνέστησε πειθαρχίαν καὶ ἐμμονὴν εἰς τὰ στρατιωτικὰ καθήκοντα. Οἱ στρατιῶται ὑποθέσαντες ὅτι οὗτος ἐπεζήτει νὰ ἀνακηρυχθῇ αὐτοκράτωρ, ἀνευφήμησαν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον, ἀλλ' ὁ Μανουὴλ ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ διαλύσῃ τὴν πλάνην των. Ἀσθενήσας μετ' ὀλίγον βαρέως, ἐπείσθη ὑπὸ μοναχῶν ὅτι τότε μόνον θὰ ἀνακτήσῃ τὴν ὑγείαν του, ὅταν τάξῃ τῷ Θεῷ τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων ἀναστήλωσιν, ὅπερ καὶ ἔπραξε μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του ὑπὲρ πάντα ἄλλον. Παρασυρθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῶν διαβολῶν τοῦ ἀνεψιοῦ του Βάρδα, ἦλθεν εἰς σοβαρὰν πρὸς τὸν λογοθέτην Θεόκτιστον σύγκρουσιν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀπῆλθε τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκίαν, ἣν ἐφρούρουν πιστοὶ σωματοφύλακες, τῇ συνοδείᾳ τῶν ὁποίων μετέβαινεν εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν ἀνακτόρων. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Θεοκτίστου ὑπὸ τοῦ Βάρδα καὶ τὴν ὁριστικὴν τούτου ἐπικράτησιν, ἀπεσύρθη ὁριστικῶς εἰς τὴν πλησίον τῆς κινστέρνης τοῦ Ἄσπαρος κειμένην οἰκίαν του, ἣν κατόπιν μετέβαλεν εἰς μονήν, ἐν ᾗ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. Ν. ΚΛΣ

—**Μανουήλ.** Βυζαντινὸς στρατηγός. Διακριθεὶς εἰς διαφόρους ἐκστρατείας καὶ ἐκτιμηθεὶς ἰδιαζόντως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Α' Ραγκαβὲ (811—813), προσελήφθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς πρωτοστράτωρ, ἤτοι ἀρχηγὸς τῶν βασιλικῶν ἱπποκόμων. Κατόπιν ὑπὸ τοῦ Λέοντος Ε' προήχθη εἰς πατρίκιον καὶ διωρίσθη στρατηγὸς τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν (περιφέρεια Ἰκονίου), ὅπου διεκρίθη εἰς διαφόρους κατὰ τῶν Ἀράβων πολέμους· εἴς τινα μάλιστα ἐκστρατείαν τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου ἔσωσε διὰ τῆς ἀνδρείας του αὐτὸν κυκλωθέντα ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Ἔκτοτε ἀπέλαυε τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοφίλου, ἐκ τούτου δὲ προεκλήθη ὁ φθόνος τῶν αὐλικῶν, οἵτινες διέβαλον τὸν Μανουὴλ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ὡς σκοποῦντα νὰ τὸν ἐκθρονίσῃ. Ὁ Θεόφιλος, πιστεύσας τὰς διαβολάς, ἀπεφάσισε νὰ τυφλώσῃ τὸν Μανουήλ, ἀλλ' οὗτος εἰδοποιηθεὶς ἀπέδρασε πρὸς τοὺς Ἄραβας, οἵτινες ὄχι μόνον εὐμενῶς ὑπεδέχθησαν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως τὸν ἐτίμησαν, ἐν τέλει δὲ τῷ ἐπέτρεψαν νὰ ὁπλίσῃ τοὺς ὑπ' αὐτῶν κρατουμένους Βυζαντινοὺς αἰχμαλώτους καὶ νὰ διεξαγάγῃ μακροὺς κατὰ τῶν γειτονικῶν λαῶν πολέμους, κατὰ τοὺς ὁποίους ὑπέταξε, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὸ Χορασὰν εἰς τοὺς Ἄραβας. Ὁ Θεόφιλος πεισθεὶς κατόπιν περὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ Μανουήλ, κατώρθωσε διὰ μυστικοῦ ἀπεσταλμένου νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Τοῦτο ὅμως δὲν ἦτο εὔκολον, διότι οἱ Ἄραβες ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐπέτρεπον εἰς αὐτὸν νὰ ἀπέλθῃ. Ὁ Μανουὴλ ὅθεν μετῆλθε τὸ ἑξῆς στρατήγημα, ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του: παρεκάλεσε τὸν καλίφην τῶν Ἀράβων νὰ τοῦ δώσῃ δύναμίν τινα ἵνα εἰσβάλῃ εἰς Καππαδοκίαν καὶ τιμωρήσῃ ἐκείνους, οἵτινες τὸν εἶχον διαβάλει παρὰ τῷ Θεοφίλῳ. Ὁ καλίφης, μὴ ὑποπτευόμενος τοὺς σκοποὺς τοῦ Μανουήλ, ὄχι μόνον τὰ αἰτηθέντα στρατεύματα διέθεσεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱὸν τῷ ἐνεπιστεύθη, ἵνα τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὴν ἐκστρατείαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μανουὴλ εἶχε συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Καππαδοκίας καὶ ὅτε ἔφθασεν εἰς τὰ ὅρια αὐτῆς ἠσπάσθη τὸν υἱὸν τοῦ καλίφου καὶ τῷ ἐδήλωσεν ὅτι πορεύεται πρὸς τὸν αὐτοκράτορά του Θεόφιλον. Ἀφικόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν χάριν μείζονος ἀσφαλείας. Ὁ Θεόφιλος τὸν ἐτίμησε διὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ μαγίστρου. Ν. ΚΛΣ

— **Μανουήλ.** Βυζαντινὸς στρατηγός. Προχειρισθεὶς νεαρώτατος εἰς πατρίκιον καὶ στρατηγόν, ἀπεστάλη τῷ 966 ὡς ἀρχηγὸς κατὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἀράβων. Νικήσας αὐτοὺς ἐξεπόρθησε διαφόρους παραλίους πόλεις, μεθ' ὃ προελάσας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου, ἐν μέσῳ ὀρεινῶν καὶ δασωδῶν ἐδαφῶν, ἐνέπεσεν εἰς ἐχθρικὴν ἐνέδραν, καθ' ἣν ἐφονεύθη μετὰ μεγάλου μέρους τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ. Ν. ΚΛΣ

— **Μανουήλ.** Ἐκ Περσίας καταγόμενος, ἦτο στρατιωτικὸς μετὰ τῶν δύο ἄλλων αὐτοῦ ἀδελφῶν *Σαβὲλ* καὶ *Ἰσμαὴλ* ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σαπὼρ Β' (310—380), ὅστις ὡς Χριστιανοὺς ὄντας ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἰς τὴν ἀντικρὺ αὐτῆς Χαλκηδόνα φθάσαντες καὶ ἰδόντες τὸν ἐκεῖ διατρίβοντα Ἰουλιανὸν θύοντα εἰς τὰ εἴδωλα, ἐταράχθησαν καὶ ἐλυπήθησαν διὰ τὴν ἀποστολήν των. Τοῦτο μαθὼν ὁ Ἰουλιανὸς προσεκάλεσεν ἐνώπιόν του καὶ συστήσας αὐτοὺς νὰ θύσωσι τοῖς εἰδώλοις καὶ μὴ εἰσακουσθεὶς διέταξε τὴν μετὰ μαρτυρίων θανάτωσιν αὐτῶν, τοῦθ' ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Περσικοῦ πολέμου.

Digitized by Google

— **Μανουήλ, *Ἀντώνιος*.** Ἕλλην λόγιος, ἐπὶ πολὺ ζήσας εἰς τὴν ἡγεμονικὴν αὐλὴν Μολδαυΐας καὶ διεξάγων τὰ καθήκοντα τοῦ σερδάρη Γεννηθεὶς ἐν Πάτραις περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, ἐγένετο κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς, ἐξ ἧς μετέφρασεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὸ Τρόπαιον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐκδοθὲν ἐν Βιέννῃ τῷ 1791. Μ. Ι. Γ.

— **Μανουὴλ *Βρυέννιος*·** βλ. *Βρυέννιος* Μανουήλ.

— **Μανουὴλ *Βυζάντιος*·** βλ. *Βυζάντιος* Μανουήλ,

— **Μανουὴλ *Δισύπατος*,** ὁ καὶ *Ψαρᾶς* ἐπωνυμούμενος. Ἤκμασε κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐν τῇ αὐλῇ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Νικαίας Θεοδώρου Β' τοῦ Λασκάρεως καὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου. Ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος ὁ Αὐτωριανὸς (1255—1260) προήγαγεν αὐτὸν εἰς μητροπολίτην Θεσσαλονίκης (1274—1278).

— **Μανουὴλ *Κορίνθιος*.** Διδάσκαλος τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Κορίνθῳ γεννηθείς, περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Γραμματεὺς ἐν τῷ πατριαρχείῳ διετέλει μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1484—1487 καὶ κατόπιν, ἀρχιδιδάσκαλος δὲ μετὰ τὸν Καστρινὸν (ἀρχὰς ΙΣΤ' αἰῶνος, ἢ τέλη τοῦ ΙΕ') μέχρις Ἱερεμίου Α', τοῦ πατριάρχου, ἴσως καὶ ἐπί τινα ἔτη τῆς ἱερατείας αὐτοῦ. Ἔργα τοῦ Μανουὴλ Κορινθίου γνωστὰ εἶναι ἀκολουθίαι καὶ κανόνες ᾀσματικοὶ εἰς ὁσίους καὶ νεομάρτυρας, μονῳδίαν ἐπὶ τῷ πατριάρχῃ Μαξίμῳ τῷ λογίῳ, καί τινες μικραὶ διατριβαὶ κατὰ τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν. Μ. Ι. Γ.

— **Μανουήλ, *Κωνσταντινουπόλεως*** πατριάρχης, ὁ ἐπιλεγόμενος *Σαραντηνὸς* καὶ *Χαριτόπουλος*. Ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1215 μέχρι τέλους τοῦ 1222. Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἐπ' αὐτοῦ γενομένων ἦτο ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ τοῦ Βουλγάρου ψευδοπατριάρχου χειροτονήσαντος μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, καθαιρεθέντα ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ ἀντὶ τοῦ ψευδοπατριάρχου, ὑπὲρ οὗ ἐμεσίτευσεν ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Ἀσάν. Κατὰ τὸν Ἀθηνῶν Μελέτιον (Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ', 79), ὁ Μανουὴλ Α' τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου Ἠσαΐαν, ὑποταγέντα τῇ Ἐκκλησίᾳ Ῥώμης καὶ μετανοήσαντα, ἐδέξατο εἰς κοινωνίαν καὶ συνελειτούργησε μετ' αὐτοῦ. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μανουὴλ ἀναγράφει ὁ Μηλιαράκης τὴν ἀπόσπασιν τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Ἰπεκίου ἀπὸ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ἣν οἱ «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» (σ. 382) ἀναγράφουσιν εἰς τὸν πατριάρχην Θεόδωρον Εἰρηνικὸν (Ἱστορία τοῦ βασιλείου Νικαίας καὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, σ. 101). Μ. Ι. Γ.

— **Μανουὴλ Β', *Κωνσταντινουπόλεως*** πατριάρχης. Ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ Νικαίας, ἀπὸ τοῦ 1244—1254, ὅτε ἀπέθανεν. Ἦτο ἱερεὺς τοῦ παλατίου, καταταχθεὶς εἰς τὸν ἔγγαμον κλῆρον, μετεῖχε δὲ ὀλίγης παιδείας. Σπουδαιοτάτη τῆς ἱερατείας αὐτοῦ πρᾶξις ἦν ὅτι ὁ Βούλγαρος ψευδοπατριάρχης οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης, οὔτε ὁ Ἱερισσοῦ ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐπίσης σπουδαῖαι εἶναι ἥ τε κανονικὴ διάταξις ὅτι οἱ μητροπολῖται μετὰ τῆς συνόδου αὐτῶν δικαιοῦνται νὰ μεταθέτωσι τοὺς ὑποκειμένους αὐτοῖς ἐπισκόπους, καὶ ἡ περὶ ἀντιμηνσίων, περιλαμβανομένη ἐν τῇ πρὸς τὸν Δυρραχίου μητροπολίτην ἐπιστολῇ (Πατρ. Πίνακες σ. 388. Acta Patriar. Δ', 22, 300 κλπ. Σύνταγμα ἱερ. κανόνων Ε', 414. Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγου Ἀρχαιολ. Παράρτημα τ. Κ—ΚΒ', σ. 72). Μ. Ι. Γ.

— **Μανουὴλ *ὁ τῆς Μόσχας διδάσκαλος*.** Ἕλλην, κάτοχος ἐπιστημῶν, διατρίβων ἐν Ῥωσίᾳ μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος. Ὅτε κατὰ τὸ 1669 συνεστάθη σχολεῖον ἑλληνικὸν ἐν Μόσχᾳ, οὗ προστάται καὶ ἱδρυταὶ ἀνεδείχθησαν ὁ τσάρος Θεόδωρος Ἀλεξίοβιτς καὶ ὁ πατριάρχης Νίκων, ὁ Μανουὴλ διωρίσθη διδάσκαλος δεύτερος, ὑπὸ σχολάρχην τὸν Ῥῶσον μοναχὸν Τιμόθεον, ἐκμαθόντα τὴν ἑλληνικὴν ἐν Ἀνατολῇ, καὶ παρὰ τῷ ἐπιφανεῖ διδασκάλῳ Σεβαστῷ Κυμινήτῃ, διδάξαντι, ὡς φαίνεται, ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ τοῦ 1669. Μ. Ι. Γ.

— **Μανουήλ, *πατρίκιος*.** Ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος, διεκρίθη δὲ καὶ αὐτὸς ὡς πολέμιος τοῦ πατριάρχου Φωτίου. Μ. Ι. Γ.

— **Μανουὴλ *ὁ Πελοποννήσιος*.** Λόγιος κληρικός, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ὑπογραφόμενος εἴς τινα ἀναφορὰν ἐκ Χίου τῆς 5 Αὐγούστου 1590 ὡς πρωτοσύγγελλος τῆς αὐτόθι μητροπόλεως. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μελετίου Πηγᾶ καὶ πολυμαθὴς συγγραφεύς. Ἔγραψεν ἐγχειρίδιον κατὰ τοῦ σχίσματος τῶν παπιστῶν, ὅπερ ἐξεδόθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1690 καὶ διενεμήθη δωρεάν, ἦτο δὲ γεγραμμένον εἰς τὴν ἁπλῆν ἑλληνικήν. Ἐπίσης μετέφρασε τοὺς ἀσκητικοὺς λόγους τοῦ Μ. Βασιλείου, οἵτινες ἐξεδόθησαν ἐν τῷ Κατηχητικῷ τοῦ Στουδίτου. Πλὴν τούτων ἔγραψεν ὁμιλίας εἰς πάσας τὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ κατήρτισε συλλογὴν διαφόρων προφητικῶν χωρίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μαρτυρούντων τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Χριστοῦ. Ν. Α.

— **Μανουήλ, *ὁ Μέγας Ῥήτωρ*** Ἦτο Κορίνθιος καὶ ἐχρημάτισε μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ διδασκάλου Ματθαίου Καμαριώτου (1494;—1547;). Εἰκάζεται ὅτι ἐγεννήθη μεσοῦντος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἀπελθὼν δὲ εἰς Βυζάντιον διήκουσε μαθήματα καὶ εἶτα κατετάγη ἐν τοῖς γραμματεῦσι τῶν πατριαρχείων. Σὺν τῷ χρόνῳ προαγόμενος ἔφθασεν εἰς τὴν περιωπὴν τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἀπεβίωσεν ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ, πολλὰ καταλιπὼν ἔργα, ἀναγραφόμενα ὑπό τε τοῦ Ζαβίρα, τοῦ Βρετοῦ καὶ τοῦ Σάθα. Ἀλλ' ὁ Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεὺς (Ἐπετηρὶς τοῦ Παρνασσοῦ 1902, τόμ. ΣΤ', σ. 71—102) ἀναιρεῖ τὰ πλεῖστα τῶν ὑπ' αὐτῶν γραφέντων, οἵτινες συνέχεον τὸν Μανουὴλ τοῦτον πρὸς τὸν Ὁλόβολον.

— **Μανουὴλ *Σηλυβριανός*.** Ὁ πρῶτος ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ἀναφερόμενος καὶ ὑπὸ τὸν Δωρόθεον Πρώιον ἐργασθεὶς ὡς μαθητὴς καὶ γραμματεὺς αὐτῆς ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1804 ἕως Αὐγούστου τοῦ 1807. Ἔκτοτε, μέχρι τοῦ 1810, ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς ἐν Σηλυβρίᾳ σχολῆς. Μ. Ι. Γ.

— **Μανουήλ, *Σκλάβος*·** βλ. *Σκλάβος*.

— **Μανουὴλ *Τραπεζούντιος*.** Σοφὸς κληρικὸς ἐκ Τραπεζοῦντος, ζήσας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Ἐξέμαθε τὴν περσικὴν καὶ ἐμελέτησεν ἐπιμελῶς τὰ ὑπὸ τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἰατροῦ Γρηγορίου Χωνιάδου μετακομισθέντα ἐκ τῆς Περσίας εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν τῆς Τραπεζοῦντος βιβλία, περιλαμβάνοντα τὴν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν ἰατρικὴν ἐπίδοσιν τῶν Περσῶν, ἐδίδαξε δὲ τὴν ἐν αὐτοῖς σοφίαν εἰς τὸν ἰατρὸν Γεώργιον Χρυσοκόκκην. Οὗτος τῷ 1346 συνέγραψεν «Ἐξήγησιν εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Περσῶν».

— **Μανουὴλ *Φιλῆς*·** βλ. *Φιλῆς* Μανουήλ.

— **Μανουὴλ ὁ *χαρτοφύλαξ*.** Κρὴς λόγιος ἱερεὺς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐκ Κυδωνίας. Εἶναι γνωστὸς διὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθείσας μεταφράσεις, ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰς τὴν δημωδεστέραν, τῶν ἔργων τοῦ Ἰουδαίου ἱστορικοῦ Φλαβίου Ἰωσήπου, ἤτοι τῆς «Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας» καὶ τοῦ «Ἰουδαϊκοῦ πολέμου». Αἱ μεταφράσεις αὗται διεσώθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. ΙΙ 49-50 ἑλληνικῷ βαρβερινῷ κώδικι. Ἐπίσης ὁ Μανουὴλ ἐφιλοτέχνησε μετάφρασιν «εἰς τὴν ἁπλῆν καὶ πεζὴν γλῶσσαν τῶν γραικῶν» τοῦ «Χρονικοῦ» τοῦ Ἰωάννου Ζωναρᾶ. ΕΡ Μ

— **Μανουὴλ *Χρυσάφης ὁ νέος*.** Ἤκμασε κατὰ τὸ 1660 ὡς πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐμελοποίησεν οὐκ ὀλίγα, συνύφανε τὸ παλαιὸν ἢ ἀργὸν ἀναστασιματάριον καὶ στιχηράριον, ἐτόνισε τὰ χερουβικὰ τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τοῦ Μεγάλου Σαββάτου καὶ τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, κοινωνικὰ τῶν Κυριακῶν εἰς τοὺς 8 ἤχους καὶ πλεῖστα τοιαῦτα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, πρὸς δὲ καὶ προπαίδειαν πρὸς γύμνασιν τῶν ἀρχαρίων.

— **Μανουὴλ *Χρυσάφης ὁ Παλαιός*.** Λαμπαδάριος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ πρὸ καὶ ἐπὶ τῆς ἁλώσεως. Ἔγραψε καὶ ἐμελοποίησεν ἱκανά, ἐξ ὧν τινα μόνον περιεσώθησαν, ἀνήκουσι δὲ εἰς τὸ λεγόμενον παπαδικὸν μέλος. Σῴζονται τὸ «Περὶ τῶν ἐνθεωρουμένων τῇ ψαλτικῇ τέχνῃ καὶ ὧν φρονοῦσι κακῶς τινες περὶ αὐτῶν», οὗ ἀποσπάσματα ἐξέδοτο ὁ Ἰ. Τζέτζης ἐν τῷ «Παρνασσῷ» (τόμ ΣΤ', σ. 433—467 καὶ 521—557 καὶ τόμ. Θ', σ. 413—493) καὶ τὸ σύνολον ὁ Ἀθάνατος Παπαδόπουλος Κεραμεύς. Τοῦ Μανουὴλ μαθητὴς ἐχρημάτισεν ὁ Γεράσιμος.

Μανουήλ, *μονὴ* — (νῦν *Κεφελὴ - δζαμί*, παρὰ τὸ Σαλμὰ - Τομπρούκ). Πρότερον ἦτο οἶκος τοῦ πρωτομαγίστρου Μανουήλ, ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς τῆς Θεοδώρας τῆς αὐτοκρατείρας, ἐν αὐτῇ μονάσαντος καὶ ταφέντος. Ὁ πατριάρχης Φώτιος ἤγειρε σχεδὸν ἐκ θεμελίων αὐτὴν καὶ ηὔξησε καὶ ἐκαλλώπισεν, ὁ δὲ Λεκαπηνὸς ὁ Ῥωμανὸς ἀνεκαίνισε πρὸ τῶν μέσων τοῦ Ι' αἰῶνος. Τῷ 998 Σέργιος ὁ ἡγούμενος αὐτῆς ἐξελέγη πατριάρχης. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ἴσως 1078 ἢ κατόπιν, Μιχαὴλ ὁ Παραπινάκης, πρότερον αὐτοκράτωρ καὶ ὕστερον Ἐφέσου μητροπολίτης, ἦλθε καὶ κατῴκησεν εἰς τὴν μονὴν ταύτην, ἥτις ὁπωσδήποτε ἐσῴζετο μέχρι τῆς ἁλώσεως. Μ. Ι. Γ.

— **Μανουήλ, *Σαβὲλ καὶ Ἰσμαὴλ ναός*.** Ναὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, κτισθεὶς ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου (379—395) εἰς μνήμην τῶν μαρτύρων Μανουήλ, Σαβὲλ καὶ Ἰσμαήλ, οἵτινες ἐλθόντες ἐκ Περσίας εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 362, ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἀπεκεφαλίσθησαν, κατηγορηθέντες ὅτι ἀπεδοκίμαζον τὸν βασιλέα θύοντα εἰς τὰ εἴδωλα. Ἡ μνήμη των ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῇ 17 Ἰουνίου, μετὰ μαρτυρολογίου. Α. Θ. Σ.

Μανουηλίδης, *Φίλιππος*. Ἕλλην πολιτευτής, γεννηθεὶς ἐν Ραιδεστῷ τῷ 1883. Ἐξελέγη κατὰ πρῶτον βουλευτὴς Ραιδεστοῦ κατὰ τὰς ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατεχομένῃ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ γενομένας ἐκλογὰς τοῦ 1920 καὶ κατόπιν ἐπὶ τρεῖς περιόδους βουλευτὴς Ἕβρου. Τῷ 1926 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς ὑγιεινῆς ἐπὶ πρωθυπουργίας Θ. Παγκάλου. Μ. Α. Β.

μανοὺλ (ὁ) (Manul) [*Ζῳολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *γατιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀγρίας γαλᾶς, ὁμοίας κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς τὰς κατοικιδίους. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μανοὺλ ὁ ῥαβδωτὸς* (Felis manul striatus), ὅστις διακρίνεται διὰ τὸ θαυμάσιον μεταξοειδὲς τρίχωμά του, ὅπερ ἔχει τεφρὸν στιλπνὸν χρῶμα μετὰ στιλπνῶν μελανῶν ῥαβδώσεων ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ τῆς οὐρᾶς. Οἱ πόδες καὶ αἱ πλευραὶ εἶναι ὑποκίτρινοι, ἡ δὲ κοιλία λευκή. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ Θιβέτ. Δ. Ν. Π.

μανούλα (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία εἴς τινας νήσους τοῦ Αἰγαίου τοῦ φυτοῦ *βερβάσκον τὸ μαλλοφόρον*.

μανούνι (τὸ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἔχιον τὸ ἰταλικόν*.

μανούρα (ἡ) (δημωδ. ναυτ.)· ὁ ἐφοπλισμὸς τοῦ πλοίου.

μανούρι (τὸ) [*Βρωματ.*]. Εἶδος πλουσιωτάτης εἰς λίπος καὶ λίαν εὐγεύστου *μυζήθρας*, παρασκευαζόμενον εἴς τινας περιοχὰς τῆς Ἠπείρου, τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Μακεδονίας. Παρασκευάζεται ἐκ τοῦ τυρογάλακτος τῆς παραγωγῆς τῶν ἀπαχῶν τυρῶν, τῇ προσθήκῃ καὶ σημαντικῆς ποσότητος πλουσίου εἰς λίπος προβείου ἢ αἰγείου γάλακτος ἢ ἀνθογάλακτος. Λόγῳ τῆς πλουσίας αὐτοῦ περιεκτικότητος εἰς λίπος (βούτυρον) καὶ τῆς μικρᾶς ποσότητος τοῦ προστεθειμένου ἅλατος, ὅταν δὲν διατηρῆται εἰς ψυχροὺς χώρους ἀλλοιοῦται εὐκόλως. Σ. Γ.

μανουρία (ἡ) (Manuria) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χελωνίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *χερσομυδιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει χερσαίας χελώνας μετρίου μεγέθους ἐκ μικρῶν ζῴων καὶ φυτῶν τρεφομένας καὶ εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς ἀπαντώσας. Δ. Ν. Π.

Μανούσακας. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Νίμπρου τῆς ἐπαρχίας Σφακίων (Κρήτης) κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770. Τὸ πραγματικὸν ὄνομά του ἦτο *Μανοῦσος Πατακός*. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ Δασκαλογιάννη εἰς τὰς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου, Ρεθύμνης καὶ Ἀμαρίου, ἔνθα ἐτρομοκράτησε τοὺς Τούρκους, μετὰ τὴν διάψευσιν δὲ πάσης ἐλπίδος περὶ ῥωσικῆς συνδρομῆς ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ σώματός του εἰς Σφακιὰ καὶ συμμετέσχεν εἰς τὴν ἀπέλπιδα ἄμυναν τῆς ἡρωϊκῆς ταύτης ἐπαρχίας κατὰ τῶν ἐκ Χανίων, Ρεθύμνης καὶ Ἡρακλείου ἐκστρατευσάντων Τούρκων. Κατὰ τὴν ἄνοιξιν 1774 ὁ Μανούσακας ἡγούμενος τῶν Σφακιανῶν ἐστράτευσε κατὰ τοῦ ἐν Μπροσνέρῳ ἰσχυροῦ ἀρχηγοῦ τῶν γενιτσάρων Ἀληδάκη καὶ διὰ τολμηρᾶς ἐπιθέσεως ἐξεπόρθησε τὸν ἐκεῖ ὀχυρὸν αὐτοῦ πύργον, φονεύσας ἅπαντας τοὺς ὑπερασπιστὰς αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των Ἀληδάκη. Ἔγγονος τοῦ Μανούσακα εἶναι ὁ κατὰ τὸν Ἀγῶνα 1821—1830 διαπρέψας ἀρχηγὸς Ἀναγνώστης *Μανουσογιαννάκης* (βλ. λ.). Ν. ΚΛΣ

Μανουσάκης· βλ. *Πρωτοπαππαδάκης* Μανοῦσος.

— **Μανουσάκης, *Γεώργιος*,** ἢ *Μανουσογεώργης*. Υἱὸς τοῦ Μανούσου Ξανθουδίδου, γεννηθεὶς ἐν Ἀβδοῦ Πεδιάδος τῷ 1805 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1894. Ἦτο ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1848 καὶ τοῦ 1858. Ἀρχηγὸς ὠνομάσθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869, ὁπότε ἐσημείωσε σημαντικὴν δρᾶσιν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐπίσης ἀρχηγοῦ, *Ἀντωνίου Ξανθουδίδου* ἢ *Ζωγράφου*. Ἀργότερον ὠνομάσθη γενικὸς ἀρχηγὸς Πεδιάδος, λαβὼν μέρος, γέρων πλέον, καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878.

— **Μανουσάκης, *Ἰωάννης*.** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐγεννήθη τῷ 1850 καὶ ἀπέθανε τῷ 1912. Κατὰ τὸ 1867 (εἰς ἡλικίαν μόλις δέκα ἑπτὰ ἐτῶν) ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ὁπλαρχηγοῦ, ὃν διετήρησεν εἰς ὅλας γενικῶς τὰς ἐπαναστάσεις, 1878, 1889, 1896, 1897—1899, διακριθεὶς διὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν τόλμην αὐτοῦ. Ι. Δ. Μ.

μανουσάκι (τὸ) [*Βοτ.*]. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τῶν φυτῶν *ἴον τὸ εὔοσμον* καὶ *νάρκισσος ὁ κυπελλοφόρος*.

Μανουσαναγνώστης· βλ. λ. *Μανουσέλης* Ἀναγνώστης.

Μανούσεια (τά). Ὠνομάσθησαν οὕτως αἱ ταραχαί, αἵτινες ἔλαβον χώραν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1848 μεταξὺ τῶν φοιτητῶν τῆς θεολογικῆς καὶ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐξ ἀφορμῆς διατριβῆς, δημοσιευθείσης ἐν τῷ

Digitized by Google

«Αἰῶν» καὶ καθαπτομένης τοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ τῆς γενικῆς ἱστορίας Θεοδώρου Μανούση, ὡς ἐκφρασθέντος ἐν ταῖς παραδόσεσί του ἀνευλαβῶς περὶ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ κλήρου.

Μανουσέλης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὸς ὁ ἐκ τῆς παλαιᾶς οἰκογενείας τῶν Σκορδιλῶν κλάδος τῶν ἐν Καλλικράτῃ τῶν Σφακίων *Παπαδοπούλων* ἢ *Δασκαλιανῶν*, οὕτινος πολλὰ μέλη ἔδρασαν κατὰ τὰς διαφόρους ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεις ἐναντίον τῶν Ἑνετῶν καὶ εἶτα τῶν Τούρκων. Ἐκ τοῦ κλάδου τούτου ἀναφέρονται κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν οἱ ἑξῆς:

—1) *Γεωργάκης.* Ἔγγονος τοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1570, ἐναντίον τῶν Ἑνετῶν, πρωτοστατήσαντος ἱερέως Μάρκου, τοῦ προεδρεύσαντος κατὰ τὴν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Γκουβερνέτου (ἐν Ἀκρωτηρίῳ τῆς Κυδωνίας) συνελθοῦσαν ἐπαναστατικὴν συνέλευσιν τῆς 25 Μαΐου 1570. Ὁ Γεωργάκης διεκρίθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770 ὡς συστράτηγος τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ Δασκαλογιάννη.

— 2) *Μᾶρκος*, ἢ *Γεωργακομᾶρκος.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως 1770 Δασκαλογιάννη ἀρχηγὸς τοῦ ἐξ 100 ἐπιλέκτων πολεμιστῶν σώματος, τὸ ὁποῖον, ἐκτελοῦν τολμηρὰς ἐπιδρομὰς ἀνὰ τὰς περὶ τὰ Σφακιὰ ἐπαρχίας, ἐτρομοκράτει τοὺς Τούρκους καὶ ἀπεκλήθη τοῦτο μὲν «σεϊτὰν-ταχιμὶ» (=σῶμα δαιμόνων), ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτοῦ Γεωργακομᾶρκος «σεϊτανλὰρ - ρεϊσὶ» (δαιμονάρχης). Τὸ ὄνομα τοῦτο μετεδόθη εἰς τοὺς υἱοὺς τούτου, οἵτινες ἐκαλοῦντο *Δαιμονάκηδες.*

—3) *Νικόλαος.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, διακριθεὶς ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770.

—4) *Ἀναγνώστης.* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν εἰς τὰς πρώτας ἐν Σφακίοις συνελεύσεις τῶν προκρίτων πρὸς διοργάνωσιν τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐξελέγη ἀρχηγὸς τῶν συγχωρίων του Καλλικρατιανῶν καὶ ὡς τοιοῦτος διέπρεψεν εἰς τὰς πρώτας τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου μάχας, ὅθεν καὶ ὠνομάσθη πεντακοσίαρχος ὑπὸ τοῦ πρώτου διοικητοῦ τῆς Κρήτης Ἀφεντούλη. Ἀπέθανεν ἐν τῷ χωρίῳ του κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1821.

—5) *Ἀνδρέας.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του, ὡς ἀρχηγὸς τῶν Καλλικρατιανῶν, καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν 1821—1830. Συμμετέσχεν ὡσαύτως εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1841.

—6) *Πέτρος.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν εἰς τὰς πρώτας ἐν Σφακίοις συνελεύσεις καὶ εἶτα διορισθεὶς ἀρχηγὸς τοῦ δυτικοῦ τμήματος Ρεθύμνης διεκρίθη ὡς τοιοῦτος καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα, συμμετασχὼν εἰς πλείστας ἐν τῷ νομῷ Ρεθύμνης καὶ Χανίων ἐπιχειρήσεις (1821—1830). Συμμετέσχεν ὡσαύτως εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1841 καὶ 1858.

—7) *Ἐμμανουήλ.* Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω ὁπλαρχηγοῦ Ἀναγνώστη Μανουσέλη. Συμμετέσχε καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869 ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος Σφακίων.

—8) *Ἀναγνώστης.* Διεκρίθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869 ὡς ἀρχηγὸς τῶν Καλλικρατιανῶν καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτῶν εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς συνελεύσεις. Διετέλεσεν ὡσαύτως μέλος τῆς ἐπταμελοῦς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Κρήτης κατὰ τὸν μακρὸν ἐκεῖνον ἀγῶνα.

—9) *Μιχαήλ.* Διεκρίθη ὡς ὁπλαρχηγὸς τῶν Καλλικρατιανῶν καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869.

—10) *Πέτρος.* Διεκρίθη ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869, τιμηθεὶς διὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ χιλιάρχου. Ν. ΚΛΕ

Μανούσης (ὁ), καὶ *Μανοῦσος*· δημοτ. ὑποκοριστικὸς τύπος τοῦ *Ἐμμανουὴλ* (ἐκ τοῦ τύπου *Μάνος*).

Μανούσης, *Θεόδωρος.* Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας τῷ 1795. Τὰ γράμματα τῆς στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως ἐδιδάχθη ἐν ταῖς τότε ἀκμαζούσαις ἑλληνικαῖς σχολαῖς Τεργέστης καὶ Βιέννης, τὰς δὲ ἐπιστημονικὰς σπουδὰς εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν ἐν τοῖς γερμανικοῖς πανεπιστημίοις. Εἰς Ἑλλάδα κατῆλθε σὺν τῇ ἀναδείξει αὐτῆς εἰς ἐλεύθερον κράτος. Συσταθέντος τοῦ πανεπιστημίου τῷ 1837 διωρίσθη ἐπίτιμος καθηγητὴς τῆς πολιτειογραφίας ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1843 ἀπηλλάγη τῆς ὑπηρεσίας, εἰς ἣν ἐπανῆλθε κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὡς ἐπίτιμος καθηγητὴς τῆς γενικῆς ἱστορίας καὶ προσωρινῶς τῆς ἀρχαιολογίας ἀντὶ τοῦ ἀπολυθέντος Λ. Ρός. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1844 προήχθη εἰς τακτικὸν καθηγητήν. Πρύτανις ἐχρημάτισε τῷ 1845—1846 καὶ συγκλητικὸς ἐπὶ ἕνδεκα ἀκαδημαϊκὰς περιόδους. Πλὴν τοῦ κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς πρυτανείας ἐκφωνηθέντος λόγου του, ἐπιγραφομένου «Ἡ ἀκριβὴς διαγραφὴ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἀξίας τῶν γενικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὰς εἰδικὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς ἐπιστήμας», δὲν φαίνεται συγγραφεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἑτέρα πραγματεία ἢ σύγγραμμα. Λόγῳ τῆς ἀναμείξεώς του εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα ὑπέστη οὐχὶ ἅπαξ ἐπιθέσεις διὰ τοῦ τύπου, ὧν ἀπότοκοι ὑπῆρξαν αἱ διὰ τὰς διδασκομένας δῆθεν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ θεωρίας ἐκραγεῖσαι ἐν αὐτῷ ταραχαὶ (βλ. *Μανούσεια*). Ἀπεβίωσε τῷ 1858 καταλιπὼν διὰ διαθήκης ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ὅπως ἐκπαιδεύωνται ἐκ περιτροπῆς δύο νέοι ἐκ τῆς μὴ ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ὧν ὁ ἕτερος, εἰ δυνατόν, ἐκ Σιατίστης, εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἢ θεολογίαν καὶ μετὰ τὴν λῆψιν τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος ἐπὶ τριετίαν εἰς τὴν Γερμανίαν, ἂν τυχὸν ἤθελον σχηματισθῆ περισσεύματα ἐκ τῶν ἐσόδων τῆς κληρονομίας.

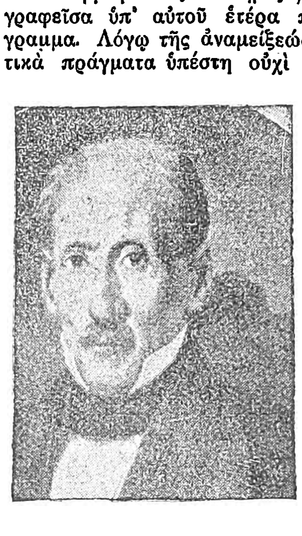

Θεόδωρος Μανούσης.

μανοῦσι (τό) /*Βοτ.*/ Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἴον τὸ εὔοσμον* καὶ *νάρκισσος ὁ κυπελλοφόρος.*

Μανουσογιαννάκης, *Ἀναγνώστης.* Γόνος τῆς μεγάλης ἐν Νίμπρῳ τῶν Σφακίων οἰκογενείας τῶν Πατακῶν καὶ ἔγγονος τοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770 ἀρχηγοῦ Μανούσακα. Ἐγεννήθη ἐν Νίμπρῳ περὶ τὸ 1790. Μυηθεὶς μεταξὺ τῶν πρώτων ἐν Κρήτῃ εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν προπαρασκευὴν καὶ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Κωστοπόλου Πατακοῦ εἰς τὴν ἐν Τυροκλάστῃ τῶν Σφακίων μάχην τῆς 16 Ἰουλίου 1821 ἀνηγορεύθη ἀρχηγὸς τῆς Νίμπρου καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις τῆς νήσου πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, διακριθεὶς, δι' ὃ καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατάρχου. Συμμετέσχεν ὡσαύτως εἰς τὰς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεις τοῦ 1841, τοῦ 1858 καὶ τοῦ 1866—1869. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς τελευταίας ταύτης ἐξελέγη παμψηφεὶ πρόεδρος τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν ἐπαναστατῶν, ἀπεποιήθη ὅμως τὴν τιμὴν ταύτην λόγῳ τοῦ προβεβηκότος τῆς ἡλικίας του. Ἐν τούτοις συμμετέσχεν εἰς τὰς πρώτας τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης μάχας, συντελέσας διὰ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ πείρας καὶ ἰδίως διὰ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κύρους εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων. Ἀπέθανεν ἐν τῷ χωρίῳ του εἰς βαθὺ γῆρας τῷ 1881. Ν. ΚΛΕ

— Μανουσογιαννάκης, *Ἐμμανουήλ.* Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Νίμπρου τῶν Σφακίων, υἱὸς τοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 διακριθέντος ἀρχηγοῦ Ἀναγνώστου Μανουσογιαννάκη. Διεκρίθη ὡς ὁπλαρχηγὸς τῶν ὁμοχωρίων του κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869. Ν. ΚΛΕ

— Μανουσογιαννάκης, *Ἐμμανουήλ.* Ἐγεννήθη τῷ 1853 ἐν τῷ χωρίῳ Νίμπρῳ τῶν Σφακίων (Κρήτης). Εἰσαχθεὶς τῷ 1870 εἰς τὸ σχολεῖον τῶν Εὐελπίδων ἀπεφοίτησε τῷ 1877 καταταχθεὶς εἰς τὸ πυροβολικόν. Τὸν Ἰανουάριον 1897, ταγματάρχης ὤν, ἀπεστάλη μετὰ σώματος ἐθελοντῶν καὶ 3 ὀρειβατικῶν πυροβόλων εἰς τὸν νομὸν Χανίων Κρήτης πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐπαναστατῶν, μετὰ τὴν ἐκεῖ δὲ κάθοδον (2 Φεβρουαρίου 1897) τοῦ σώματος κατοχῆς ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Τιμολέοντα Βάσσον, ἐτάχθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου καὶ συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῶν Βουκολιῶν, εἶτα δὲ διηύθυνε τὰς ἐπιθέσεις τῆς Καντάνου καὶ τῆς Μαλάξας.

Τῷ 1909, συνταγματάρχης ὤν, συμμετέσχεν ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Δημήτριον Ράλλην κυβέρνησιν (7 Ἰουλίου—15 Αὐγούστου 1909). Τῷ 1911 διωρίσθη διοικητὴς τῆς ἐν Λαρίσῃ Α' μεραρχίας καὶ διακριθεὶς εἰς τὴν διοίκησιν καὶ ἐκπαίδευσιν αὐτῆς, προήχθη τὴν 1 Ἰουλίου 1912 εἰς ὑποστράτηγον. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μεραρχίας ταύτης συμμετέσχεν εἰς τὸν πόλεμον 1912 (μάχαι Ἐλασσόνος, Σαρανταπόρου, Γενιτσῶν, κατάληψις Θεσσαλονίκης καὶ προέλασις εἰς Φλώριναν). Προαχθεὶς διὰ τὴν ἐξόχως ἐπιτυχῆ δρᾶσίν του εἰς ἀντιστράτηγον τὴν 21 Μαΐου 1913, διωρίσθη κατὰ τὸν μετ' ὀλίγον ἐκραγέντα πόλεμον ἐναντίον τῆς Βουλγαρίας διοικητὴς ὁμάδος μεραρχιῶν (τῆς I καὶ VI), καὶ ὡς τοιοῦτος διεξήγαγε τὴν νικηφόρον μάχην τοῦ Λαχανᾶ, τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τοῦ Ντεμὶρ-Ἱσάρ, τὴν ἐκβίασιν τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας καὶ τὴν ἀπώθησιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς Τσουμαγιὰν καὶ Σιμιτλῆ. Μετὰ τὸν πόλεμον διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Β' σώματος στρατοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἐν Πάτραις, ἔνθα καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἀπέθανε τῷ 1916. Ν. ΚΛΕ

— Μανουσογιαννάκης, *Ἰωσήφ.* Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Νίμπρου τῶν Σφακίων. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀναγνώστου Μανουσογιαννάκη, ἀρχηγοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Διεκρίθη ὡς ἀρχηγὸς τῶν ὁμοχωρίων του κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869. Διετέλεσεν ὡσαύτως κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας Σφακίων ἐν τῇ ἐπαναστατικῇ συνελεύσει καὶ μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, ὡς τοιοῦτος δ' ἐτάχθη μετὰ τῆς μερίδος ἥτις, βλέπουσα ὅτι ἡ προσάρτησις τῆς Κρήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο ἀδύνατος, ὑπεστήριξε τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Κρήτης εἰς ἡγεμονίαν αὐτόνομον ὑπὸ τὴν ψιλὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου καὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν προστατίδων δυνάμεων. Ν. ΚΛΕ

Μανοῦσος (ὁ), καὶ *Μανούσης*· δημοτ. ὑποκορ. τύπος τοῦ *Ἐμμανουὴλ* (ἐκ τοῦ τύπου *Μάνος*).

— Μανοῦσος, *Ἀντώνιος.* Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τῷ 1828. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας σπουδάσας τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἰταλικὴν φιλολογίαν. Τῷ 1843 μετέβη εἰς Βενετίαν καὶ κατόπιν εἰς Πάδοβαν, ὅπου ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιον ἰατρικήν. Ταγματάρχης τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ, ἐζήτησεν ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ἀλλὰ μὴ γενόμενος δεκτὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τῷ 1852, προσκληθεὶς ἀπὸ τὸν μητροπολίτην Ἰωαννίνων, ἵδρυσεν ἕδραν ἰταλικῆς γλώσσης, διδάξας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη. Πλὴν τινων ἰταλικῶν ποιημάτων του μεγάλης δημοτικότητος ἀπέλαυσε τὸ «Il canto del soldato», ἐδημοσίευσε τῷ 1853 «Ἄσματα δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος», τῷ 1848 τὸν «θάνατον τῆς τυφλῆς», τὸν ὁποῖον ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴν τυφλὴν μάμμην του, τῷ 1857 τοὺς «Στεναγμοὺς» καὶ τῷ 1873 τὴν συλλογὴν «Λυρικὰ ποιήματα». Ἀπέθανεν εἰς Βενετίαν τῷ 1903. Ε. Λ. Δ.

— Μανοῦσος, *Παναγιώτης.* Ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων στρατιωτικῶν ἰατρῶν. Ἐγεννήθη ἐν Κυπαρισσίᾳ τῆς Τριφυλίας τῷ 1852 καὶ κατετάχθη ἐν τῷ ὑγειονομικῷ σώματι τοῦ στρατοῦ τῷ 1876. Τὰς ἰατρικὰς αὐτοῦ σπουδὰς συνεπλήρωσεν ἐν Παρισίοις. Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὑπηρέτησε κυρίως ἐν νοσοκομείοις, ἐπὶ ὀκταετίαν δὲ (1901—1909) διηύθυνεν, ἀρχίατρος ὤν, τὸ ἐν Ἀθήναις κεντρικὸν (Α') στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, ὅτε κατεδείχθη ἡ εὐρεῖα ἐπιστημονικὴ μόρφωσις αὐτοῦ, ἡ ἔκτακτος κλινικὴ ἰδιοφυΐα καὶ ἡ θαυμασία διαγνωστικὴ ὀξύτης. Διετέλεσεν ἀντιπρόεδρος ἰατρικῶν συνεδρίων, πρόεδρος τῆς ἀνωτάτης στρατιωτικῆς ὑγειονομικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπιθεωρητής, διευθυντὴς τοῦ ὑγειονομικοῦ τμήματος τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀναπτυχθείσης κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον (1913) σφοδρᾶς ἐπιδημίας χολέρας, εἰς τὸν Π. Μανοῦσον, διευθυντὴν τότε τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐμπολέμου ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας, ὀφείλεται ἡ δι' ἀντιχολερικοῦ ἐμβολιασμοῦ ταχεῖα καταστολὴ τῆς ἐπιδημίας ἐν τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ. Ἀποστρατευθεὶς τῷ 1914 μετὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀνωτέρου γενικοῦ ἀρχιάτρου, διετέλεσεν ἔκτοτε ἀντιπρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου ὑγειονομικοῦ συμβουλίου μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος τῷ 1929. Ἐν τῇ «Ἰατρικῇ ἐφημερίδι τοῦ στρατοῦ» ἐδημοσίευσε πολλὰς πραγματείας, ἃς χαρακτηρίζει πρωτοτυπία καὶ κλινικὴ ἐμβρίθεια. Ι. Π.

Μανουσοσήφης. Ἐκ τοῦ χωρίου Μελιδονίου τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου (Κρήτης). Διατελῶν ἁρματολός, πρὸ τοῦ 1821, ἐν Κρήτῃ, παρέσχε μετ' ἄλλων Κρητῶν τὴν ἔνοπλον συνδρομήν του πρὸς τὸν Ὀσμὰν πασᾶν τὸν ἀποσταλέντα τῷ 1812 εἰς Κρήτην ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ Β' (1808—1839) μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ περιστείλῃ τὰς αὐθαιρεσίας καὶ ἀγριότητας τῶν Τουρκοκρητῶν. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀνεκηρύχθη ὁπλαρχηγὸς τῶν ὁμοχωρίων του καὶ ὡς τοιοῦτος διεκρίθη εἰς πλείστας μάχας, μετὰ τὴν προσωρινὴν δὲ καταστολὴν τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως ὑπὸ τῶν στρατῶν τῆς Αἰγύπτου (1824), κατέφυγε μετὰ πολλῶν Κρητῶν εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἀφοῦ συμμετέσχε καὶ ἐκεῖ εἰς διαφόρους μάχας, ἔπεσε μετὰ 43 ὀπαδῶν του μαχόμενος εἰς Σφακτηρίαν (Ἀπρίλιος 1825) κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ. Ν. ΚΛΕ

Μανούτιος (Manuzio). Οἰκογένεια Ἰταλῶν λογίων, ἰδιοκτητῶν περιφήμου κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα τυπογραφείου ἐν Βενετίᾳ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθησαν ἐντὸς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος χίλια περίπου ἔργα τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς φιλολογίας. Τὸ τυπογραφεῖον ἵδρυσε τὸ πρῶτον ὁ *Ἄλδος Μανούτιος*, διεδέχθησαν δ' αὐτὸν εἰς τὴν διεύθυνσίν του οἱ υἱοί του *Παῦλος* καὶ *Ἄλδος ὁ νεώτερος.* Οἱ Μανούτιοι εἶναι, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ γενάρχου των, περισσότερον γνωστοὶ ὡς *Ἄλδοι* (βλ. λ.). —Ρ

Digitized by Google

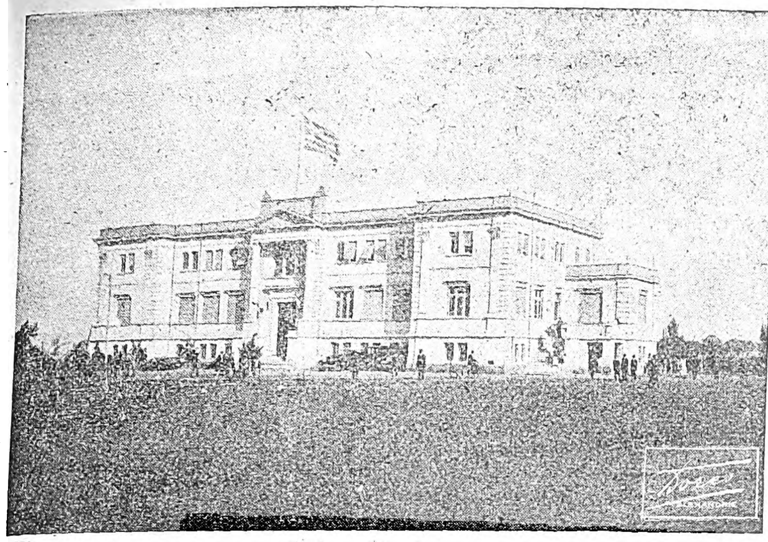

Τὸ σχολικὸν μέγαρον τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος τῆς Μανσούρας.

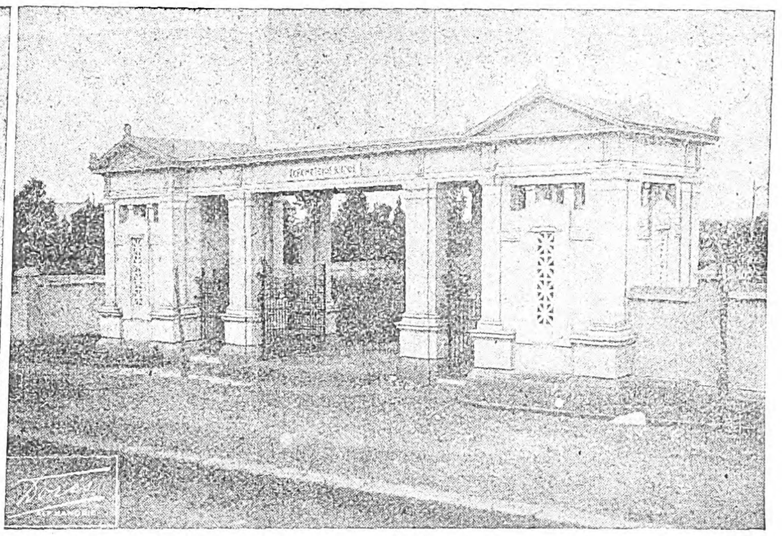

Τὰ προπύλαια τοῦ περιβόλου τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν Μανσούρας.

Μάνραλοι (οἱ), ἢ ***Μαύραλοι*** *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς Κολχίδος (*Πτολ.* Γεωγρ. Ε., 9, 4) κατοικῶν τὰ μεσόγεια αὐτῆς, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὴν νῦν Μιγγρελίαν. Α. Θ. Σ.

Μανρέσα (Manresa λατιν. Minorissa) *[Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Βαρκελώνης (Καταλανία). Εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων πόλεων τῆς Ἱσπανίας, ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῶν κλιτύων λόφου, τοῦ ὁποίου τὴν κορυφὴν κοσμεῖ ὡραῖος μητροπολιτικὸς ναός. Ἔχει βιομηχανίαν ὑφασμάτων, χάρτου, οἰνοπνεύματος, χημικῶν προϊόντων κλπ. Κάτ. (1920) 24.049. Χ. Δ.

Μανρίκε (Manrique). Μεγάλη καστιλλιανὴ ἱπποτικὴ οἰκογένεια, διακριθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος καὶ τοὺς πρώτους τῆς Ἀναγεννήσεως χρόνους. Σπουδαιότερα τῶν μελῶν αὐτῆς εἶναι:

— 1) ***Γκόμεθ Μανρίκε*** (1413—1490), ὅστις ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Μαυριτανῶν καὶ μετέσχε τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐμφυλίων πολέμων. Ἔγραψε ποιήματα ἀλληγορικά, περιλαμβανόμενα εἰς τὰ «Cancionero general» τοῦ 1573, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν τῷ 1885 ἐν Μαδρίτῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Cancionero de Gomez Manrique».

— 2) ***Χόργκε Μανρίκε*** (1450—1479), ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου καὶ υἱὸς τοῦ περιφήμου πλοιάρχου Ροδρίγου Μανρίκε, κόμιτος τοῦ Περέντες. Εἶναι ὁ τελευταῖος γόνος τῆς οἰκογενείας του, τὰ δὲ ποιήματά του θεωροῦνται ὡς τὰ ἄριστα τῆς παλαιᾶς καστιλλιανῆς ποιήσεως. Κάλλιστον ἐξ ὅλων θεωρεῖται τὸ ἀφηγούμενον τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἐπισυμβάντα τῷ 1476. Τὰ ποιήματά του, τιτλοφορούμενα ὑπὸ τοῦ ἰδίου «Coplas» (=στροφαί), ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον τῷ 1492, ἐσημείωσαν δ' ἔκτοτε πολλὰς ἐκδόσεις. Ὁ Μανρίκε ἐφονεύθη μαχόμενος κατά τινα ἐπαναστατικὴν ἐξέγερσιν ἐν Βαρκελώνῃ. Χ. Δ.

— **Μανρίκε** (Manrique), ***Μιχαήλ***. Ἱσπανὸς ζωγράφος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, καταγόμενος ἐκ Φλάνδρας. Ἐξετέλεσε πολλὰς ἐργασίας εἰς μοναστήρια τῆς Μαλάγας. Ἐκ τῶν ἔργων του ἓν σῴζεται παριστῶν τὸν γάμον τῆς Παρθένου, ἕτερον δέ, τὸ καὶ καλύτερον πάντων, τὸ ὁποῖον παρίστα τὴν Μαγδαληνὴν ἀπομάσσουσαν τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ, ἀπωλέσθη. Χ. Δ.

Μανροβάλλε *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Μοισίας, τὸ ὁποῖον ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ.

Μανσὰρ (Mansart). Οἰκογένεια διασήμων Γάλλων ἀρχιτεκτόνων τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος. Ἀξιολογώτεροι ἐκ τούτων ἦσαν οἱ:

— 1) ***Φραγκῖσκος Μανσὰρ*** (1598—1666). Νεώτατος ἔτι ἀπέκτησε φήμην ἐξαιρετικοῦ ἀρχιτέκτονος, στερεωθεῖσαν διὰ τῶν ἔτι σημαντικωτέρων μεταγενεστέρων ἔργων του Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως: αἱ προσθῆκαι τὰς ὁποίας ἐξετέλεσεν εἰς τὸ ἐν Παρισίοις μουσεῖον Καρναβαλέ· ὁ πύργος τοῦ Maisons (ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα), ὅστις ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων τῆς Γαλλίας ὅλης· ὁ πύργος τοῦ Bercy παρὰ τοὺς Παρισίους, καταστραφεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, καὶ πλεῖστα μέγαρα, ναοὶ καὶ παρεκκλήσια τόσον ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὅσον καὶ εἰς διαφόρους ἐπαρχιακὰς πόλεις τῆς Γαλλίας. Ὁ Φραγκῖσκος Μανσὰρ ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ συμβούλου, ἀρχιτέκτονος καὶ μηχανικοῦ τοῦ βασιλέως.

— 2) ***Ἰούλιος Ἀρντουὲν-Μανσάρ***, ἔγγονος τῆς ἀδελφῆς τοῦ προηγουμένου (1646—1708). Ἐμαθήτευσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαήλ, ἀρχιτέκτονος καὶ τούτου, πλησίον τοῦ θείου του, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα προσέθεσε βραδύτερον εἰς τὸ ἰδικόν του. Διακριθεὶς ὡς συνεργάτης τοῦ Μπρυὰν ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ μεγάρου Vendôme, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται σήμερον ἡ ὁμώνυμος πλατεῖα, ἀπέκτησε τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ', ὅστις ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν κατασκευὴν μιᾶς ἐπαύλεως ἐν Clagny διὰ τὴν κυρίαν Μοντεσπὰν καὶ ἄλλα οἰκοδομικὰ ἔργα, τῷ ἀπένειμε δὲ τῷ 1675 τὸν τίτλον τοῦ βασιλικοῦ ἀρχιτέκτονος καὶ τὸν διώρισε μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς. Ὁ πύργος τοῦ Clagny, οἰκοδομηθεὶς ἀπὸ τοῦ 1676 μέχρι τοῦ 1680, κατεστράφη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, αἱ διασωθεῖσαι ὅμως εἰκονογραφίαι του δικαιολογοῦσι τὴν μεγάλην φήμην τοῦ Ἀρντουὲν-Μανσάρ. Ἔτι σημαντικώτεραι ἐργασίαι του ὑπῆρξαν τὸ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' ἀνεγερθὲν τμῆμα τοῦ ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν, εἰς τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ὁποίου ἠσχολήθη ἐπὶ τριακονταετίαν ὅλην, ἀπὸ τοῦ 1678 μέχρι τοῦ θανάτου του, καὶ τὸ θολωτὸν τμῆμα τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις μεγάρου τῶν Ἀπομάχων, ἐκτελεσθὲν ἀπὸ τοῦ 1693 μέχρι τοῦ 1706.

— 3) ***Ἰάκωβος Ἀρντουὲν-Μανσὰρ ντὲ Ζουῦ***. Ἔγγονος τοῦ ἀνωτέρω, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1706 Περὶ τῶν ἔργων του δὲν ὑπάρχουσιν ἐπαρκεῖ. πληροφορίαι. Γνωστὸν μόνον εἶναι ὅτι τῷ 1754 ἤρχισε τὴν οἰκοδόμησιν τῆς δυτικῆς εἰσόδου τοῦ ἐν Παρισίοις ναοῦ τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου.

— 4) ***Ἰάκωβος Ἀρντουὲν-Μανσὰρ ντὲ Σαγκόν***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1709—1776). Ὑπῆρξεν ἀρχιτέκτων τοῦ βασιλέως καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἔργων του ἀξιολογώτερον θεωρεῖται ὁ εἰς Βερσαλλίας ναὸς τοῦ Ἁγίου Λουδοβικου.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀναφέρονται ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι καλλιτέχναι, ἐξ ὧν δύο γλύπται, εἷς ζωγράφος, εἷς χαράκτης καὶ εἷς ἀρχιτέκτων. —Ω.

Μάνσι (Mansi), ***Ἰωάννης-Δομίνικος***. Ἰταλὸς κληρικὸς καὶ ἱστορικὸς (1692—1769). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἱερατικὴν σχολὴν τῆς Λούκκας καὶ κατόπιν ἐπεσκέφθη τὰς κυριωτέρας βιβλιοθήκας τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐγένετο καθηγητὴς τῆς θεολογίας εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ ἵδρυσεν εἰς τὴν γενέτειράν του Λούκκαν ἀκαδημίαν πρὸς μελέτην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Διὰ τῆς διδασκαλίας του καὶ τῶν συγγραμμάτων του εἶχεν ἀποκτήσει τόσον μεγάλην φήμην, ὥστε ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Λούκκας διώρισεν αὐτὸν ἰδιαίτερον θεολόγον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς του. Τῷ 1765 ὁ πάπας Κλήμης ΙΓ' ὠνόμασεν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Λούκκας. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Περὶ ἐπισκόπων» (1724—1739), ἡ ἀνατύπωσις τῶν «Χρονικῶν» τοῦ Μπαρόνιο (1738—1787), ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» τοῦ Ἀλεξάνδρου Νοὲλ (1750), κτλ. Ἀλλὰ τὸ σημαντικώτερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ «Νέα καὶ εὐρυτάτη συλλογὴ περὶ Ἐκκλησιαστικῶν συνόδων» (1759—1798), ἣν συνέταξε κατὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του τῇ συνεργασίᾳ διαφόρων ἄλλων σοφῶν καὶ τὴν ὁποίαν ἐξηκολούθησαν κατόπιν οἱ συνεργάται του. Ἡ συλλογὴ αὕτη, φθάσασα τῷ 1927 τοὺς 90 τόμους, συνεχίζεται μέχρι σήμερον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1894 ἤρχισεν ἐκτυπουμένη νέα ἔκδοσις τῶν ἐξηντλημένων τόμων. Μ. Δ. Β.

Μάνσιον *Χάους* (Mansion House). Ὄνομα δοθὲν εἰς τὸ δημαρχιακὸν μέγαρον τοῦ Λονδίνου καὶ εἰς παρόμοια κτήρια ἄλλων πόλεων. Ὑψοῦται ἀπέναντι τοῦ μεγάρου τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη τῷ 1739. Τὸ κυριώτερον διαμέρισμα εἶναι ἡ μεγάλη αἰγυπτιακὴ αἴθουσα, σχεδιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ κόμιτος Μπόρλινγκτον ἐπὶ τῇ βάσει περιγραφῆς τοῦ Βιτρουβίου καὶ χρησιμοποιουμένη διὰ δεξιώσεις, ἐπίσημα γεύματα καὶ διαφόρους τελετάς. Κορινθιακοὶ κίονες ὑποβαστάζουν τὴν στέγην, πλουσιώτατα διακεκοσμημένην. Μετὰ τὸ δημαρχιακὸν μέγαρον τοῦ Λονδίνου σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἐν Δουβλίνῳ, ἐπίσημος ἕδρα τοῦ λόρδου δημάρχου ἀπὸ τοῦ 1715. Δ. Σ. Δ.

Μάνσο (Manso), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής****, μαρκήσιος* ***ντὲ Βίλλα***—. Ἰταλὸς συγγραφεὺς (1570—1645). Ἦτο λίαν εὔπορος καὶ γενναιόδωρος καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς μαικήνας πολλῶν λογίων καὶ καλλιτεχνῶν καὶ ἰδίως τοῦ Τάσσου. Ἵδρυσε τὸ «Κολλέγιον τῶν Εὐγενῶν» ἐν Νεαπόλει καὶ τὴν «Ἀκαδημίαν τῶν σχολαζόντων» (Oziosi), τῆς ὁποίας τὰ μέλη συνήρχοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Περὶ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ὡραιότητος» (1617), «Βιογραφία τοῦ Τουρκουάτου Τάσσου» (1619), «Γνωμικαὶ ποιήσεις» (1635) κτλ. Μ. Λ. Β.

Μανσόλας, *Δρόσος*. Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1789 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1860. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένας πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, εἶχε δὲ ὡς καθηγητὴν τὸν Σίλλερ. Ἐνεθυμεῖτο πάντοτε μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸν μέγαν ποιητὴν παροτρύνοντα τοὺς Ἕλληνας σπουδαστὰς νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν πατρίδα των. Κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετέσχε τῆς Ἐπαναστάσεως, κατόπιν δὲ ἐπὶ Καποδιστρίου καὶ Ὄθωνος ἔλαβε διαφόρους δημοσίας θέσεις. Ἐπὶ τῆς ἀρχιγραμματείας τοῦ κόμιτος Ἄρμανσπεργ διωρίσθη τὴν 13 Φεβρουαρίου 1836 ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, διετέλεσε δὲ τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως Ρούδαρτ. Θ. Β.

Μανσόνε (Mansone ἢ Massone), ***Μάρκος-Ἰουστινιάνης***. Ἐγεννήθη τῷ 1545 ἐν Χίῳ ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας, καταγομένης ἐκ Γενούης. Εἰσελθὼν εἰς τὸ τάγμα τῶν δομινικανῶν, ἐστάλη εἰς τὴν Χίον, τῆς ὁποίας ἐγένετο ἐπίσκοπος. Ὡς τοιοῦτος ἐκέρδισε τὴν ἀγάπην τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων καὶ μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐλειτούργει ἐνίοτε καὶ εἰς ὀρθοδόξους ἐκκλησιας, τὰς δὲ λειτουργίας αὐτοῦ ἐν δυτικοῖς ναοῖς παρηκολούθουν καὶ ὀρθόδοξοι. Ὁ Λέων Ἀλλάτιος ἀναφέρει ὅτι εἶδε τῷ 1603 ἐν Χίῳ τὸν Μανσόνε ἱερουργοῦντα λατινιστὶ ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου κλήρου. Ἐφρόντισε νὰ εὐπρεπίσῃ καὶ ἀνακαινίσῃ τὸν δυτικὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Τραβένας, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ ἐτάφη ἀποθανὼν τῷ 1641. [Πρβλ. *Γ Ζολώτα*, Ἱστορία τῆς Χίου, σ. 63, 66—69, 83, 388 καὶ 390.] Κ. Ι. Δ.

Μανσούρα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αἰγύπτου, πρωτεύουσα τῆς μουδηρίας Δακαχλίας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ἀρχαίου Φατνιτικοῦ κλάδου τοῦ Νείλου (τῆς Δαμιέττης). Κάτ. 50.000. Εἶναι μέγα κέντρον ἐμπορίου βάμβακος. Ἐκτίσθη τῷ 1221 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μελὲκ ἐλ Κάμπελ, διὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν Δαμιέττην. Τῷ 1249 ἀντέστη εἰς τοὺς σταυροφόρους ὑπὸ τὸν Ἅγιον Λουδοβῖκον τῆς Γαλλίας. Οὗτοι κατόπιν λυσσώδους μάχης προήλασαν πέραν τῆς διώρυγος Οὐσμοὺν (Βὰχρ ἐλ Σονγκάγιαρ) μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπιζεν ὁ νεαρὸς σουλτᾶνος ἐλ Μουαζὰν Τουρανσάχ. Προκληθείσης τεχνητῆς πλημμύρας οἱ ἐπιδρομεῖς ὑπέστησαν πανωλεθρίαν. Ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀδελφός του Κάρολος δ' Ἀνζοῦ ᾐχμαλωτίσθησαν ἀπελευθερωθέντες ἀντὶ βαρυτάτων λύτρων. Ἡ τῷ 1798 καταλαβοῦσα τὴν πόλιν γαλλικὴ φρουρὰ κατεσφάγη ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Ἐν Μανσούρᾳ διαβιοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης εἶναι ἀνθηροτάτη, συντηροῦσα λαμπρὰς σχολάς, τὴν Δημαίαν ἀστικὴν καὶ τὸ Γρηγορίειον γυμνάσιον. Γ. Λ. Α.

Digitized by Google

Μάνσφελντ (Mansfeld) *[Γεωγρ.]*. —1) Παλαιὰ γερμανικὴ κομιτεία, περιλαμβανομένη εἰς τὴν Ἄνω Σαξονίαν καὶ συνορεύουσα πρὸς τὰ πριγκιπᾶτα τοῦ Ἄνχαλτ, τοῦ Ἀλμπερσταντ καὶ τοῦ Σὰξ-Ἀϊζεναχ. Τὸ ἔδαφός της, ἐμβαδοῦ 1084 περίπου τετρ. χιλιομέτρων, περιλαμβάνει πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ, σιδήρου, ἀργύρου καὶ μολύβδου. Πρωτεύουσαν εἶχε τὴν ὁμώνυμον πολίχνην, ἄλλας δὲ πόλεις τὰς Ἀϊσλεμπεν καὶ Ζανγκερχάουζεν. Ἀφ' ἧς ἐξέλιπεν ὁ οἶκος τῶν Μάνσφελντ (1780) ἡ περιοχὴ τῆς κομιτείας των διεμοιράσθη μεταξὺ Σαξονίας καὶ Πρωσσίας.

—2) Μικρὰ γερμανικὴ πόλις ἐν Σαξονίᾳ, ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας (βλ. ἀνωτ.)· κάτοικοι 2.190. Ἐν αὐτῇ ἔζησε κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν ὁ εἰς τὴν γειτονικὴν πόλιν Ἀϊσλεμπεν γεννηθεὶς Λούθηρος.

—3) Λίμνη τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ, ἄλλως λεγομένη *Γλυκεῖα Λίμνη* (Süssersee). Κεῖται ΝΑ. τῆς πόλεως Ἀϊσλεμπεν, ἔχει μῆκος 2.700 μ. καὶ βάθος 7 μ., χύνεται δὲ εἰς τὸν ποταμὸν Σάαλε διὰ τοῦ παραποτάμου Σάλτσα. —Ω.

Μάνσφελντ (Mansfeld). Οἰκογένεια Γερμανῶν πυργοδεσποτῶν, γνωστὴ ἀπὸ τοῦ 1060. Γενάρχης αὐτῆς φέρεται ὁ *Χόγερ φὸν Μάνσφελντ*, ἱππότης θρυλικῆς ἀνδρείας, ἀφωσιωμένος φίλος τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Ε'. Ἀπὸ τὴν ἐγγόνην τούτου ἐσχηματίσθη ἐξ ἐπιγαμίας καὶ ἕτερος κλάδος τῆς ἰδίας οἰκογενείας, ὁ τῶν Μάνσφελντ-Κέρφουρτ, βραδύτερον δὲ ἄλλαι διακλαδώσεις, ἐν αἷς σημαντικωτέρα ἡ βελγικὴ τῶν Μάνσφελντ-Χελντρούγκεν. Ἐκ τοῦ οἴκου τῶν κομίτων τοῦ Μάνσφελντ, διατηρηθέντος μέχρι τοῦ 1780, διασημότεροι ὑπῆρξαν οἱ κατωτέρω:

—1) ***Ἀλβέρτος*** (1480—1560). Προχωρήσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Λουθήρου ἀπὸ τοῦ 1519, ἐκηρύχθη ἐκτὸς νόμου ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορίας, συνάψας δὲ μάχην πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατὸν πρὸ τῆς Βρέμης (1547) κατήγαγε θριαμβευτικὴν κατ' αὐτοῦ νίκην.

—2) ***Βόλραντ***, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, θανὼν τῷ 1578. Διεκρίθη ὡς γενναῖος ἀρχηγὸς τῶν διαμαρτυρομένων. Ὑπεστήριξε τοὺς Οὐγενότους τῆς Γαλλίας, ἐπέδειξε δὲ ἐξαιρετικὴν ἀνδρείαν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μονκοντοὺρ (1569), ὅπου οἱ καθολικοὶ τοῦ δουκὸς τοῦ Ἀνζοὺ κατενίκησαν τοὺς προτεστάντας τοῦ Κολινύ.

—3) ***Πέτρος-Ἐρνέστος***. Γερμανὸς στρατηγὸς (1517—1604), ἐκ τοῦ βελγικοῦ οἴκου τῶν Μάνσφελντ. Εἰσελθὼν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καρόλου Κουΐντου, συνεπολέμησε μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Τύνιδος (1535), καὶ εἰς τὰς ἐναντίον τοῦ Φραγκίσκου Α' τῆς Γαλλίας μάχας (1542—1544), διακριθεὶς κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Λανδρεσί. Τῷ 1545 διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῶν Βρυξελλῶν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1552 ἐναντίον τῆς Γαλλίας ὁ Μάνσφελντ εἰσέβαλεν εἰς Καμπανίαν, συνελήφθη ὅμως καὶ παρέμεινεν αἰχμάλωτος μέχρι τοῦ 1557. Τῷ 1559 ἠμπόδισε τὸν δοῦκα τῆς Γκύζης νὰ καταλάβῃ τὸ Λουξεμβοῦργον, βραδύτερον δὲ ἐβοήθησε τὸν Κάρολον Θ' ἐναντίον τῶν Γάλλων Οὐγενότων (1569). Διετέλεσε κατ' ἐπανάληψιν διοικητὴς τῶν Κάτω Χωρῶν, τῷ ἀπενεμήθη δὲ ἀπὸ τοῦ 1594 ὁ τίτλος τοῦ πρίγκιπος.

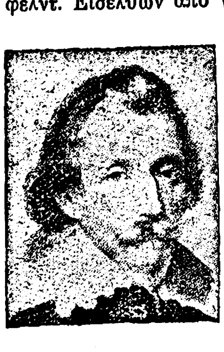

Ἐρνέστος Μάνσφελντ.

— 4) ***Κάρολος***, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1543—1595). Ἐσπούδασεν ἐν Γαλλίᾳ, εἰς τὸ στράτευμα τῆς ὁποίας καὶ ὑπηρέτησεν ἐπί τινα χρόνον, μεταταχθεὶς δὲ βραδύτερον εἰς τὸν ἱσπανικὸν στρατὸν προήχθη εἰς στρατηγὸν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Β'. Τῷ 1593 ἐπολέμησεν ἐν Γαλλίᾳ ἐναντίον τοῦ Ἑρρίκου Δ'. Μετὰ δύο ἔτη δυσαρεστηθεὶς κατὰ τῶν Ἱσπανῶν, παρῃτήθη τοῦ βαθμοῦ του καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Ροδόλφου μετέσχε τῆς ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐκστρατείας, καθ' ἣν διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του, κυριεύσας δι' ἐφόδου τὸ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως φρούριον τοῦ Γκράν.

— 5) ***Πέτρος-Ἐρνέστος Β'***, γνωστότερος ἰδίᾳ ὡς *Ἐρνέστος* (1580—1626). Γερμανὸς στρατηγός, εἷς τῶν τρομερωτέρων κοντοτιέρων τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου. Ἦτο φυσικὸς υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Ἐρνέστου Μάνσφελντ (βλ. ἀνωτ.) ἐκ τῆς ὡραίας Ὁλλανδῆς Ἄννας ντὲ Μπέντζεραθ, ἐνομιμοποιήθη δὲ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τίτλους τοῦ πατρός του διὰ διατάγματος τοῦ αὐτοκράτορος Ροδόλφου Β'. Ἐπολέμησε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Καρόλου ἐν Οὐγγαρίᾳ (1595), κατόπιν δὲ ὑπηρετῶν ἐν τῷ ἱσπανικῷ στρατῷ μετέσχε τῆς περιφήμου πολιορκίας τῆς Ὀστάνδης (1601—1604). Μολονότι καθολικός, κατόπιν δυσαρεσκείας του πρὸς τὸν ἀρχιδοῦκα Λεοπόλδον τῆς Αὐστρίας, μετέστη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἑνώσεως τῶν προτεσταντῶν Γερμανῶν πριγκίπων. Κηρυχθεὶς τότε ἐκτὸς νόμου, συνήθροισεν ἐν ὀνόματι τοῦ ἐκλέκτορος τοῦ Παλατινάτου στρατὸν ἐξ 20.000 ἀτάκτων, μετὰ τῶν ὁποίων, ἀφοῦ ἐδῄωσε τὰς κοιλάδας τοῦ Μάϊν καὶ τοῦ Ρήνου, κατηυθύνθη πρὸς τὴν Ἀλσατίαν, ὅπου ἤλπιζε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἀνεξάντητον πριγκιπᾶτον. Αἱ διαπραγματεύσεις ὅμως, τὰς ὁποίας διεξήγαγεν ἐν τούτῳ μετὰ τῆς Γαλλίας, ἀπέτυχον. Ἑνωθεὶς κατόπιν μετὰ τοῦ Χριστιανοῦ τῆς Βρουνσβίκης διεπεραιώθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Ὁλλανδῶν ἤρχισε πολεμῶν κατὰ τῆς Βορείου Γερμανίας. Πλουτήσας ἐκ τῶν λεηλασιῶν, διέλυσε τὸν στρατόν του καὶ διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν διασκεδάζων ἐν Χάγῃ κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ. Τῷ 1625, ἐνισχυθεὶς χρηματικῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἰακώβου Α', κατήρτισε στρατὸν 12.000 ἀνδρῶν, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰσῆλθεν εἰς Γερμανίαν καὶ ἐγκατεστάθη παρὰ τὸν κάτω ρουν τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα. Τῷ 1626 ἐπέδραμε κατὰ τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Ἄνχαλτ, ἐπιτεθεὶς δὲ κατὰ τοῦ Βαλλενστάϊν, στρατηγοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Β', ὑπέστη πανωλεθρίαν, ἐξ ἧς ὁ στρατὸς αὐτοῦ διελύθη ἐξ ὁλοκλήρου. Δημιουργήσας νέον σῶμα ἀτάκτων ἐν Βρανδεμβούργῳ, δαπάναις τοῦ Ρισσελιέ, καὶ προσλαβὼν ἐν αὐτῷ τοὺς 5.000 Δανοὺς τοῦ Ἰωάννου-Ἐρνέστου τῆς Βαϊμάρης, ἐπέδραμε κατὰ τῆς Σιλεσίας καὶ ἐκεῖθεν διῆλθε τὴν Μοραβίαν διὰ νὰ ἑνωθῇ ἐν Οὐγγαρίᾳ μετὰ τοῦ Μπέτλεν Γκάμπορ, ἐχθροῦ τῶν Ἀψβούργων. Οὗτος ὅμως εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ συνθηκολογήσει μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Μάνσφελντ ἐτράπη τότε διὰ τῆς κατεχομένης ὑπὸ τῶν Τούρκων Οὐγγαρίας πρὸς τὴν Βενετίαν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ διεξαγάγῃ ἐκεῖθεν συνεννοήσεις πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἀπέθανεν ὅμως καθ' ὁδὸν παρὰ τὸ Σεράγεβον. Προτοῦ ἐκπνεύσῃ ἐζήτησε νὰ τὸν ἐνδύσουν μὲ τὴν πανοπλίαν του καὶ ἐξέπνευσεν ὄρθιος, ὑποβασταζόμενος ὑπὸ δύο στρατιωτῶν. — Ω.

Μάνσφιλντ (Mansfield), ***Αἰκατερίνη*** Ψευδώνυμον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι ἰδίως γνωστὴ ἡ Ἀγγλὶς λογογράφος *Καίτλην Μπωσὰν* (1888—1923). Τὰ σύντομα διηγήματά της, ἁπλᾶ κατὰ τὸ ὕφος, ἀλλὰ διακρινόμενα διὰ τὴν αἰσθηματικότητα καὶ τὴν εἰσδυτικήν των ψυχολογίαν, ἐξεδόθησαν εἰς τρεῖς συλλογάς, ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Μέσα εἰς ἕνα γερμανικὸν οἰκοτροφεῖον» (1911), «Μπλὶς» (1920) καὶ «Γκάρντεν-πάρτυ» (1923). — Ω.

— **Μάνσφιλντ** (Mansfield), ***Γουλιέλμος-Μοῦρρι*** (Murray), *κόμης τοῦ—*. Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ ἀρχιδικαστὴς (1705—1793). Τῷ 1742 εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ διαμερίσματος Boroughbridge, ἐκλεγόμενος δὲ συνεχῶς ἔκτοτε διεκρίθη διὰ τὴν εὔροιαν καὶ τὴν βαρύτητα τῶν ἀγορεύσεών του, τῶν ὁποίων μεγάλη ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ κοινοβουλίου ἐπίδρασις. Ὑπερήσπισε μετὰ θέρμης, πολὺ πρὸ τοῦ Ἀδὰμ Σμίθ, τὴν «ἐλευθέραν ἀνταλλαγὴν», καταδικάζων τὸ «προστατευτικὸν» σύστημα, οὗτινος τὰ μειονεκτήματα ἀνέπτυξε διὰ σειρᾶς σπουδαίων λόγων του (1747). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Pelham διωρίσθη γενικὸς εἰσαγγελεὺς (1754), προήχθη δὲ μετὰ δύο ἔτη εἰς λόρδον ἀρχιδικαστήν, λαμβάνων ἅμα τὸν τίτλον τοῦ βαρωνέτου τοῦ Μάνσφιλντ. Ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ δουκὸς τοῦ Devonshire δὲν ἀπεδέχθη τὸ προσφερθὲν εἰς αὐτὸν ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης, μετέσχεν ὅμως ὡς ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου τῆς μετέπειτα κυβερνήσεως Newcastle (1757). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν θερμοτέρων προασπιστῶν τοῦ ὑπουργείου τοῦ λόρδου Bute (1762) καὶ κατεπολέμησε μετὰ σφοδρότητος τὴν κυβέρνησιν τοῦ δουκὸς τοῦ Grafton (1766) ἀνελθοῦσαν εἰς τὴν ἀρχὴν τῇ ὑποστηρίξει τοῦ Πὶττ, τοῦ ὁποίου ὁ Μάνσφιλντ ὑπῆρξεν ἄσπονδος ἐχθρός. Ἄτεγκτος ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν δικαστικῶν του καθηκόντων, προεκάλει συχνὰ διὰ τῶν αὐστηρῶν του ἀποφάσεων θορυβώδεις ἐκδηλώσεις ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, ὅστις πλέον ἢ ἅπαξ τὸν ἀπεδοκίμασε διὰ γιουχαϊσμῶν θραύων τοὺς ὑαλοπίνακας τῆς ἁμάξης του, ἄλλοτε δὲ διήρπασε καὶ ἐπυρπόλησε τὴν οἰκίαν του, ἐνῷ ὁ Μάνσφιλντ ἠναγκάζετο νὰ διασωθῇ φεύγων ἐξ αὐτῆς διὰ τῆς ὀπισθίας θύρας. Τῷ 1788 ἀπεσύρθη ἐξ ὁλοκλήρου τῆς πολιτικῆς ζωῆς, ἀποθανὼν δὲ τῷ 1793 ἐτάφη εἰς Οὐεστμίνστερ. Ἰδιαιτέρως σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τοῦ Μάνσφιλντ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀγγλικῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας, τῆς ὁποίας δικαίως θεωρεῖται ὡς πρωτουργός. Τῷ 1791 εἶχε δημοσιεύσει ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Outline of a course of Legal Study» (1791), μετὰ τὸν θάνατόν του δὲ ἐξεδόθη «A general view of the Decisions of lord Mansfield in civil causes» (Λονδῖνον 1803). — Ω

Μάνσφιλντ (Mansfield) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, ὑπαγομένη εἰς τὴν κομιτείαν τοῦ Νόττιγκαμ, εἰς ἀπόστασιν 13 μιλλίων ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης καὶ 139 μιλλίων ἀπὸ τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 47.000. Εἶναι σταθμὸς διασταυρώσεως σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἔχει δ' ἐκ τούτου ζωηρὰν ἐμπορικὴν κίνησιν. Σημαντικὴ εἶναι ἐξ ἄλλου ἡ βιομηχανία της, περιλαμβάνουσα χυτήρια σιδήρου, ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια ζύθου κλπ.

— **Μάνσφιλντ** (Mansfield) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολιτείας Ὀχάϊο τῆς Β Ἀμερικῆς. Κάτ. 34.600. Ἔχει ἐργοστάσια γεωργικῶν μηχανημάτων, ἠλεκτρικῶν εἰδῶν κλπ. —Ω.

Μάντ (Mentes) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Λοζὲρ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λότ. Εἶναι ἕδρα ἐπισκοπῆς καὶ ἔχει βιομηχανίαν τριχίνων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων. Κάτ. 7000. Χ. Α.

Μάντα (οἱ). Προϊστορικὸς λαὸς ὁρμηθεὶς πιθανῶς ἐκ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας καὶ ἐγκατασταθεὶς περὶ τὸ 2750 π. Χ. εἰς τὴν μεταξὺ Ἀντιταύρου καὶ Ἀρμενίας χώραν. Βραδύτερον ἀναφέρεται εἰς ἀσσυριακὰς ἐπιγραφὰς τῆς Α' π. Χ χιλιετηρίδος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαντάϊ* καὶ ταυτίζεται πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους Μήδους. —Ω.

Μάνταινα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μύκης τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 129. Δ. Ε. Μ.

μάντακας (ὁ)· ἔντομον προσβάλλον τὰς αἶγας καὶ τὰ πρόβατα εἰς τὸν λαιμόν, ἄλλως *μαμούνι*.

Μάντακας. Ὄνομα μιᾶς τῶν παλαιοτέρων καὶ ἡρωϊκωτέρων οἰκογενειῶν τῆς Κρήτης, καταγομένη ἀπὸ τὸ χωρίον Λάκκοι τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων. Σπουδαιότερα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς:

—1) ***Νικόλαος***, γεννηθεὶς ἐν Λάκκοις περὶ τὸ 1785. Ὁπλαρχηγὸς τῶν συγχωρίων του κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἔπεσε γενναίως μαχόμενος κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν Βουκολιῶν (1823).

—2) ***Γεώργιος***, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν ἐν τῷ χωρίῳ Βαμβακάδων Τούρκων (1823).

—3) ***Ἰωάννης***, νεώτερος ἀδελφὸς τῶν προηγουμένων. Διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν 1821—1830. Ἔλαβε μέρος καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1841 ὡς ὁπλαρχηγὸς τῶν σύγχωρίων του.

—4) ***Μιχαήλ***, πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1815. Συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1841 καὶ 1858. Ὁμοίως ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869, καθ' ἣν διεκρίθη διὰ τὸν ἀκατάβλητον ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἐνθουσιασμόν του.

—5) ***Νικόλαος***, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1817. Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1841 καὶ κατόπιν ἐπρωτοστάτησεν εἰς πᾶσαν ἐθνικὴν ἐν Κρήτῃ κίνησιν, δράσας ἐν τοῖς πρώτοις ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1858 καὶ εἶτα κατὰ τὸν μακρὸν ἀγῶνα 1866—1869. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ τελευταίου τούτου ἀγῶνος ἐξελέγη πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας ἐν τῇ πρώτῃ ἐπαναστατικῇ συνελεύσει, ὑπὸ ταύτης δὲ ὡρίσθη μέλος τῆς σχηματισθείσης προσωρινῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη τὴν θέσιν ταύτην, προτιμήσας νὰ ὑπηρετήσῃ ἐνόπλως τὸν ἀγῶνα, κατὰ τὸν ὁποῖον διεκρίθη, τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀλιγάνου (Κυδωνίας). Συλληφθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν παρὰ τὴν χορηγηθεῖσαν γενικὴν ἀμνηστίαν, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς Ἀλυκιανοῦ, ἔνθα ὑπέστη δολοφονικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, ἐξ ἧς ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξελέγη πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας του, ἀλλὰ τὴν ἐκλογήν του ἠκύρωσεν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις. Συμμετέσχεν ὡσαύτως εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1878 καὶ 1896—1897, καθ' ἣν ἐξελέγη πληρεξούσιος καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς ἐν Κάμποις συνελθούσης ἐπαναστατικῆς συνελεύσεως. Τῷ 1908 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς κατάταξιν τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ νομοῦ Χανίων. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν ἀργυροῦν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος. Ἀπέθανεν ἐν Λάκκοις τὴν 16 Ἀπριλίου 1924.

—6) ***Ἀναγνώστης***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Λάκκοις τῷ 1819. Νεώτατος συμμετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1841, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του εἰς τὰς μάχας Προβάρματος (Ἀποκορώνου) καὶ Φυσαέρα Σελὶ (Κισάμου). Τῷ 1854, ἐπὶ τῇ ἐκρήξει τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ὁ Ἀναγνώστης Μάντακας ἐσχεδίασε μετ' ἄλλων ἐπανάστασιν ἐν Κρήτῃ, ματαιωθεῖσαν τῇ ἐγκαίρῳ ἐπεμβάσει τοῦ ἐν Χανίοις προξένου τῆς Ἑλλάδος. Πρωτοστατῶν ἔκτοτε εἰς πᾶσαν κατὰ τῶν τουρκικῶν αὐθαιρεσιῶν κίνησιν ἐν Κρήτῃ, συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1858, καθ' ἣν ἐξελέγη ὁπλαρχηγὸς καὶ πληρεξούσιος ὑπὸ τῶν ἐν Κυδωνίᾳ συγκεντρωθέντων ἐπαναστατῶν. Τῷ 1859—1860 ἀντέστη μετὰ σθένους κατὰ τῶν πιέσεων τοῦ Χουσνῆ πασᾶ, διὸ καὶ συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη ἐν Χανίοις, ἀπεφυλακίσθη δὲ μόνον κατόπιν τῶν ἐνό-

Digitized by Google

πλων ὑπὲρ αὐτοῦ διαμαρτυριῶν τῶν συνεπαρχιωτῶν του. Ἀλλ, ἡ μεγάλη δρᾶσις τοῦ Ἀναγνώστη Μάντακα σημειοῦται κατὰ τὸν μακρὸν ἀγῶνα 1866—1869, καθ᾽ ὃν ἀνακηρυχθεὶς γενικὸς ἀρχηγὸς Κυδωνίας διεκρίθη διὰ τὸν ἡρωϊσμόν του, τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν του καὶ τὴν ἀκατάβλητον ἐπιμονὴν ὑπὲρ τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς πλήρους ἀποτινάξεως τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἱστορικοὶ ἀπέμειναν οἱ λόγοι του ἐν τῇ συνελεύσει, τῇ συνελθούσῃ τὸ φθινόπωρον 1867 ἐν Ἀργυρουπόλει, ἵνα ἀποφανθῇ ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ σουλτάνου περὶ χορηγήσεως αὐτονόμου ἡγεμονίας εἰς τὴν νῆσον: «Μόνον ἕνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος», ἐβροντοφώνησε. «γι᾽ αὐτὴν θὰ πολεμοῦμε μέχρι θανάτου, τρεφόμενοι μὲ χόρτα μόνον». Τραυματισθεὶς κατ᾽ ἐπανάληψιν ἐξηκολούθησε μαχόμενος μέχρι πέρατος τοῦ σκληροῦ ἐκείνου ἀγῶνος, ὅτε συλληφθεὶς παρασπόνδως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι, μὴ σπεύσας νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὴν ἐμπρησθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐν Λάκκοις οἰκίαν του, ἐμελέτα νέαν ἐπανάστασιν. Λόγῳ ὅμως τοῦ προκληθέντος εἰς τὸν λαὸν ἐρεθισμοῦ καὶ διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν προξένων αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἠναγκάσθησαν νὰ τὸν ἀπελευθερώσουν.

Ἀναγνώστης Μάντακας.

Διεκρίθη ὡσαύτως ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς Κυδωνίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, μετὰ τὸ πέρας δὲ καὶ τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου διὰ τῆς χορηγήσεως αὐτονόμου πολιτεύματος εἰς τὴν Κρήτην, παρακολουθῶν ἀγρύπνως τὰς δολίας ἐνεργείας τῶν Τούρκων πασάδων καὶ τῶν Τουρκοκρητῶν, ἐπιδιωκόντων ἀπὸ κοινοῦ τὴν ματαίωσιν τῶν χορηγηθέντων προνομίων, ἐνεφανίζετο ἑκάστοτε πρὸ τῶν Χανίων ἀπειλητικὸς ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ σώματος ἐνόπλων, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν πιστὴν τοῦ προνομίου ἐφαρμογήν. Μετὰ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ 1889 καὶ τὴν κήρυξιν ἐν Κρήτῃ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου, προεκάλεσε διὰ τῆς ἀνδρικῆς αὐτοῦ στάσεως τὴν ὀργὴν τοῦ Μαχμοὺτ-πασᾶ, ὅστις διέταξεν τὴν ἐκ νέου φυλάκισιν αὐτοῦ. Διέπρεψεν ὡσαύτως ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς Κυδωνίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1894—1896, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας μεταβὰς εἰς τὰς Ἀθήνας ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α΄ τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν αὐτοῦ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του. Κατελθὼν εἶτα (Ἰανουάριος 1897) εἰς Κρήτην μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Βάσσου, ἠγωνίσθη γενναίως παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ (μάχαι Βουκολιῶν, Ἀγυιᾶς, Καντάνου). Μετὰ τὴν κάθοδον εἰς Χανιὰ τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου (12 Δεκεμβρίου 1898) ἐξελέγη βουλευτής, προήδρευσε τῆς ταραχώδους βουλῆς τοῦ 1905 καὶ τέλος ηὐτύχησε νὰ ἀνυψώσῃ εἰς τὰ τείχη τῶν Χανίων τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κατελθόντος (Δεκέμβριος 1913) εἰς Κρήτην βασιλέως Κωνσταντίνου, παρ᾽ οὗ καὶ τῷ ἀπενεμήθη ἰδιοχείρως ὁ χρυσοῦς σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος. Ἀπέθανε τὴν 30 Ἰανουαρίου 1918 ἐν Λάκκοις καὶ ἐτάφη εἰς τὸν ἄνωθεν τοῦ χωρίου πύργον Ἀχλαδοπούλας, ἀποδοθεισῶν αὐτῷ τιμῶν στρατηγοῦ κατὰ διαταγὴν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

Ὁ Ἀναγνώστης Μάντακας ἐκ τοῦ πρώτου αὐτοῦ γάμου ἔσχε δώδεκα τέκνα, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου ἕτερα εἴκοσι δύο.

—7) ***Μᾶρκος***, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Λάκκοις τῷ 1821. Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1841, καὶ εἶτα ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν τοῦ 1858 καὶ ὡς ὑπαρχηγὸς εἰς τοὺς ἀγῶνας 1866—1869, 1878 καὶ 1894—1897, διακριθεὶς πανταχοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν του. Ἀπέθανεν ἐν Λάκκοις τὴν 29 Αὐγούστου 1925.

—8) ***Ἰωάννης*** ἢ «***Κολύβριος***». Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Μάντακα. Νεώτατος συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Σέμπρωνα (1 Φεβρουαρίου 1897).

—9) ***Ἀντώνιος***. Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1878, 1889 καὶ 1894—1897. Τῷ 1912 ἐξελέγη βουλευτὴς διὰ τὴν ἑλληνικὴν βουλήν, ἅμα δὲ τῇ ἐκρήξει τοῦ πρώτου Βαλκανικοῦ πολέμου (1912) σχηματίσας σῶμα ἐπιλέκτων Κρητῶν ἔσπευσεν εἰς Ἤπειρον, ὅπου διεκρίθη εἰς τὰς ἐκεῖ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις.

—10) ***Γεώργιος***. Ἔγγονος τοῦ Ἰωάννου Μάντακα. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν 1878. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1894—1897 ἔλαβεν ἐκ τῶν πρώτων τὰ ὅπλα καὶ διετέλεσε μέλος τῆς ὑπὸ τὸν Μανοῦσον Κούνδουρον μεταπολιτευτικῆς ἐπιτροπῆς.

—11) ***Στυλιανός***. Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ἀναγνώστου Μάντακα. Νεώτατος συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878 καὶ 1894—1897. Ἀπέθανεν ἐν Χανίοις τῷ 1924.

—12) ***Μιχαήλ***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, διακριθεὶς ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις 1878 καὶ 1894—1897.

—13) ***Ἐμμανουήλ***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, διακριθεὶς ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1878 καὶ 1894—1897.

—14) ***Μᾶρκος***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Λάκκοις τῷ 1878 καὶ σπουδάσας νομικὰ ἐν Ἀθήναις δαπάναις τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α΄. Εἶτα ἐγκατεστάθη ἐν Χανίοις ὡς δικηγόρος καὶ ἐπολιτεύθη. Νεώτατος συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν 1894—1897, τῷ 1912—1913 ὡς ἀρχηγὸς ἐθελοντικοῦ σώματος Κρητῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ τῷ 1914 εἰς τὸν Βορειοηπειρωτικὸν ἀγῶνα.

—15) ***Μίνως***. Υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Μάντακα, γεννηθεὶς τῷ 1865 ἐν Λάκκοις. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα (1906—1908) καὶ εἰς τὸν πόλεμον 1912—1913, τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην Πέντε Πηγαδίων.

—16) ***Ὀδυσσεύς***. Υἱὸς τοῦ Στυλιανοῦ Μάντακα, γεννηθεὶς ἐν Λάκκοις τῷ 1886. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαργηγὸς εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα (1903—1908), εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913 καὶ εἰς τὸν Βορειοηπειρωτικὸν ἀγῶνα τῷ 1914, φονευθεὶς εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Κορυτσᾶς.

—17) ***Χαράλαμπος***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913 καὶ τῷ 1914 εἰς τὸν Βορειοηπειρωτικὸν ἀγῶνα.

—18) ***Σπυρίδων***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Καταταχθεὶς εἰς τὸν στρατὸν ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σκρᾶ (18 Μαΐου 1918). Ε. Γ.—Ν. ΚΛΣ

Μανταλαΐϋ (Mandalay] *Γεωγρ.*]. Πρωτεύουσα ἄλλοτε τοῦ ἀνεξαρτήτου βασιλείου τῆς Βιρμανίας καὶ ἤδη πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος. Κάτ. 183.810 διαφόρων φυλῶν. Ἔχει ἀνάκτορα παλαιὰ καὶ ὡραίας παγόδας. Μ. Ι. Θ.

—**Μανταλαΐϋ** [*Γεωγρ.*]. Τμῆμα τῆς Μπούρμα τῶν Ἰνδιῶν ἐκτασεως 5483 τετρ. χιλμ. Ἔχει ἐκτεταμένα δάση, ἄφθονα ὕδατα καὶ λόφους περικλείοντας ἀλάβαστρον καὶ ρουμπίνια. Τὸ τμῆμα διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ἰρραγουάντη, Μύιτ-γκὲ καὶ Μαντάγια, οἱ ὁποῖοι εἶναι πλωτοὶ διὰ μικρὰ πλοῖα. Μ. Ι. Θ.

Μανταλένα (La Maddalena) [*Γεωγρ.*]. Νῆσος, πόλις καὶ ναύσταθμος τῆς Ἰταλίας (βλ. λ. *Λὰ Μανταλένα*).

—**Μανταλένα** (Magdalena) [*Γεωγρ.*]· βλ. *Μαγνταλένα*.

Μχντάλια [*Γεωγρ.*]. Πολίχνη τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Μούγλων ΒΑ. τῶν Μυλάσων, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Καρίᾳ, εἰς τὸ ἄκρον ὁμωνύμου ἐπιμήκους πεδιάδος. Ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἀνήρχετο ἐν αὐτῇ εἰς 2.500 κατοίκους ὑπαχθέντας εἰς τὴν ἀνταλλαγήν. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς πεδιάδος τῆς Μαντάλιας τοποθετεῖται καὶ ἡ ἀρχαία πόλις Εὔρωμος. Ν. Μ.

Μαντάλιας, *Καπετὰν*—. Κλέφτης ἐξ Ἀγράφων, ἀκμάσας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Ἔδρασε κυρίως ὑπὸ τὸν Νικοτσάραν καὶ τοὺς ἄλλους Ὀλυμπίους πολεμιστάς, ἔπεσε δὲ μαχόμενος παρὰ τὴν Ἀνασελίτσαν τῷ 1811. Γ. Δ. Κ.

μανταλίνα (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *χρυσάνθεμον τὸ στεφανωματικόν*.

μάνταλο (τό)· βλ. *μάνδαλον*.

μάνταλο (τὸ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λωτὸς ὁ τετραγωνόλοβος*.

μανταλώνω· βλ. *μανδαλώνω*.

Μαντὰμ (Madame) [*Γεωγρ.*]. Γραφικωτάτη ἄκρα τῶν προσγείων τῆς Τουλῶνος (πλάτ. 43°02′ Β., μῆκ. 6°09′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2608: Approaches to Toulon) ἀποφυομένη ἀπὸ τῆς ἰδιοτύπου χερσονήσου τῆς *Ζιὰν* (Giens). Σ. Ε. Λ.

Μανταμάδος [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Μανδαμάδος*.

Μάνταν (οἱ) (Mandan). Ὄνομα φυλῆς ἐρυθροδέρμων τῆς Δακότας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τῆς ὁποίας σῴζονται 250 μόνον ἀντιπρόσωποι, οἰκοῦντες ἄλλοτε μὲν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Μισσισιπῆ καὶ νῦν παρὰ τὰς τοῦ Μισουρῆ. Χ. Δ.

μαντάνι (τό). Εἶδος μηχανῆς κινουμένης διὰ τεχνητοῦ καταρράκτου, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐξεργασία μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ ἰδίᾳ κλινοσκεπασμάτων: «ἔβαλα τὶς κουβέρτες ᾽ς τὸ μαντάνι», πβλ. *νεροτριβιά*.

μαντανὸς (ὁ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *πετροσέλινον τὸ ἥμερον*.

μανταπόδαρο (τό). Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτῶν μας γλώσσης σημαίνων τὸν *κρεμαστῆρα* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Μανταπολάμ, ἢ ***Μανταβαγκαπαλὲμ*** (Madapolam ἢ Madhavagapalem) [*Γεωγρ.*]. Πολίχνη τῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ προεδρίᾳ τοῦ Μαντρὰς (ἐπαρχία Γκοντάβερι), κείμενον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γκοτάμι. Εἶναι γνωστὸν ἐκ τοῦ φερωνύμου ἐκλεκτοῦ ὑφάσματος (βλ. κατωτ.), τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον ἐν αὐτῷ. Χ. Δ.

μανταπολὰμ (mandapolame). Ὕφασμα βαμβακερὸν λευκασμένον καὶ ἀρκετὰ κολλαρισμένον μὲ ἄμυλον. Ἔχει κατ᾽ ἀναλογίαν συνήθως περισσοτέραν κρόκην καὶ ὕφανσιν σὲρζ (serge) (βλ. *ὑφαντικὰ* σχέδια). Κυρίως χρησιμοποιεῖται δι᾽ ἐσώρρουχα καὶ καλύμματα ἐσωτερικὰ δι᾽ ὕπνον.

μαντάρα· βλ. *μαδάρα*.

μαντάρα. Οὕτως ὀνομάζεται εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν ἀρχοντικῶν οἰκιῶν τῆς ἀραβικῆς Αἰγύπτου ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς εἰς τὸν ἀνδρῶνα (σελαμλίκ), ὅστις κεῖται κατὰ κανόνα εἰς τὸ ἰσόγαιον καὶ παρὰ τὴν εἴσοδον.

Μάνταρα, ἢ ***Μάνταλα*** (Mandara ἢ Mandala) [*Γεωγρ.*]. Χώρα τοῦ κεντρικοῦ Σουδάν, ἀνήκουσα εἰς τὴν Βρεττανικὴν Νιγηρίαν καὶ κειμένη μεταξὺ Μπουρνοὺ πρὸς Β, Σοκότο πρὸς Δ., Ἀνταμαούας πρὸς Ν. καὶ Μπαγκουίρμι πρὸς Α. Εἶναι τὸ μᾶλλον δασῶδες καὶ τὸ κάλλιστα ἀρδευόμενον τμῆμα τῆς κοιλάδος τοῦ Τσάντ. Κατοικεῖται ὑπὸ ὁμωνύμου φυλῆς Νεγρων, Μουσουλμάνων τὸ θρήσκευμα, οἱ ὁποῖοι ἀνέρχονται εἰς 250.000. Πρωτεύουσα ἡ *Ντόλοο* (κάτ. 30.000). Χ. Δ.

Μαντάρα-*ντὰγ* [*Γεωγρ.*]. Ὅρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τὰ Β. τοῦ σημερινοῦ νομοῦ Σμύρνης καὶ Β. τῆς Περγάμου. Ἡ ὑψηλοτέρα του κορυφὴ ἔχει ὕψος 1220 μέτρων.

—**Μαντάρα-τσάϊ** [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ρέων μεταξὺ τοῦ Μαντάρα-ντὰγ καὶ τοῦ Δζουβὰν-ντὰγ διὰ κοιλάδος ἐχούσης 25 χλμ. μῆκος καὶ 12 πλάτος. Πηγάζει ἐκ τοῦ Μαντάρα-ντάγ, εἰς ἀπόστασιν 40 χιλιομέτρων Α. τῶν Κυδωνιῶν καὶ χύνεται εἰς τὸν διέκπλουν τῆς Λέσβου, 5 χλμ. Ν. τοῦ Ἁγιαζμέντ. Ἔχει μῆκος ὁλικὸν 40 χλμ. Ν. Μ.

μαντάρι. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν γλώσσης, σημαίνων *ὑπέραν* αἴρουσαν κεραίαν· ἀλλάσσει ὅμως ὀνομασίαν ἐπὶ παριστίων μὲν εἰς *σολόγγος*, ἐπὶ τριγωνικῶν δὲ ἱστίων εἰς *κανδυλίτσα*. Σ. Ε. Λ.

Μαντάρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς, ἤδη καλούμενον *Μανιτάρι* (βλ. λ.).

μανταρίζω ἄλλος τύπος τοῦ *μαντάρω* (βλ. λ.)

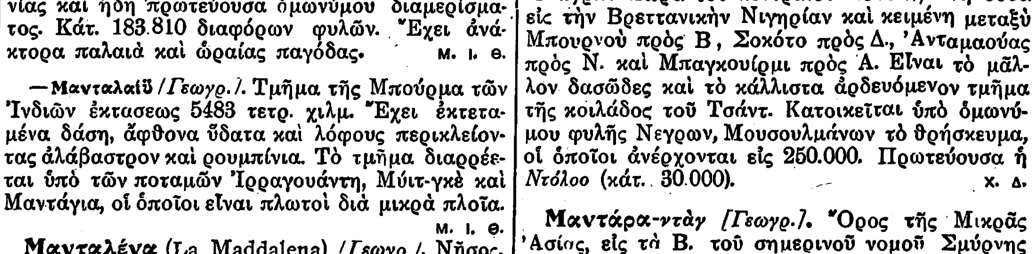

Τὰ τέσσαρα κύρια εἴδη μανταρίσματος.

μαντάρισμα ἢ ***καρίκωμα*** (τό). Ἡ ἐργασία πρὸς ἐπισκευὴν ἡμιεφθαρμένων ὑφασμάτων, κυρίως δὲ ἡ ἀντικατάστασις ἐφθαρμένων νημάτων διὰ νέων ἐπὶ ἐνδυμάτων, ἐσωρρούχων, καλτσῶν, κτλ. Ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι μανταρίσματος, τοὺς ὁποίους δυνάμεθα νὰ ὑπαγάγωμεν εἰς τέσσαρα εἴδη: 1) Μαντάρισμα ἀφανές, γίνεται μὲ ἁπλὲς περαστὲς μικρὲς βελονιές, χρησιμοποιεῖται δὲ ἰδίως ἐπὶ καλτσῶν εἰς μέρη ἐκλεπτυσμένα ἐκ τῆς τριβῆς ἢ εἰς τμῆμα ὑφάσματος ὀλίγον κατεστραμμένον, ὁπότε καὶ δύναται νὰ προστεθῇ καὶ συρραφῇ ἀπὸ τὸ ἀντίστροφον μέρος, διὰ τὴν στε-

Digitized by Google

ρεότητα, τεμάχιον καινουργοῦς ὁμοιοχρώμου ὑφάσματος. 2) Μαντάρισμα ἁπλοῦν· εἰς τοῦτο ἀφαιρεῖται ὁλοτελῶς τὸ ἐφθαρμένον τμῆμα εἰς σχῆμα τετράγωνον ἢ στρογγύλον. Διὰ νήματος περνῶνται κάθετοι γραμμμαὶ μικρὸν ἀπέχουσαι ἀλλήλων ἐν εἴδει στήμονος καὶ κατόπιν ὁριζοντίως ἢ διαγωνίως ὑφαίνονται διερχομένης τῆς βελόνης ἐναλλὰξ τοὺς στήμονας αὐτοὺς κατὰ τὴν μίαν διαδρομήν, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἐναλλὰξ καὶ ἀντιστρόφως, ἤτοι διέρχεται ἡ βελόνη ἑκάστοτε ἄνωθεν τῶν νημάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀφῆκε κάτωθι αὐτῆς κατὰ τὴν προηγουμένην της διάβασιν. 3) Μαντάρισμα πυκνόν. Χρησιμοποιεῖται δι' ὑφάσματα μεγαλυτέρας ἀξίας πεποικιλμένα ἢ μή, πυκνῆς καὶ λεπτῆς ὑφάνσεως. Αἱ κάθετοι γραμμαὶ τοῦ νήματος εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τοποθετοῦνται οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀπέχουν οὐδόλως ἀλλήλων, ἡ δὲ διασταύρωσίς των ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ὑφάσματος καὶ γίνεται κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατὸν προσομοιάζοντα τὴν ὕφανσιν τοῦ μανταριζομένου ὑφάσματος. 4 Μαντάρισμα δαμασκωτὸν διὰ χονδρὰ μονόχρωμα ἢ πολύχρωμα ὑφάσματα, ἰδίως ἐπὶ ἐνδυμάτων φανταιζί. Χρησιμοποιοῦνται κλωσταὶ εἰς τόσα χρώματα ὅσα ἔχει τὸ ὕφασμα, ἀποσπῶνται ἀπὸ τεμάχιον τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος καὶ συνδυάζονται καὶ ὑφαίνονται διὰ βελόνης κατ' ἀπομίμησιν τῶν χρωμάτων καὶ τῆς ὑφάνσεως τοῦ ὑφάσματος. Τὸ μοντάρισμα εἰς τὰ πλεῖστα ὑφάσματα γίνεται διὰ βελονακίου (crochet). Ὑπάρχουν εἰδικαὶ κλωσταὶ (μανταρίσματα) εὑρισκόμεναι εἰς ὅλους τοὺς χρωματισμούς. Μ. ΔΡΑΝΔΑΚΗ

μαντάρω, καὶ *μανταρίζω*· συρράπτω τὰ ἐφθαρμένα μέρη ἐνδυμάτων καὶ ἰδίᾳ καλτσῶν, ἀντικαθιστῶν τὸ ἐφθαρμένον διὰ πλέγματος (ἐκ τοῦ ἰταλ. mandare).

Μαντᾶς, *καπετὰν—*. Διάσημος κλέφτης τῆς Πελοποννήσου, μὴ ὑποταχθεὶς μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνάκτησιν αὐτῆς. Περιφερόμενος μὲ ἀνοικτὸν μπαϊράκι, τουτέστι μὲ σημαίαν ἀξιοσημειώτου διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν σώματος, ἐπολέμησεν ἐπὶ ἥμισυν περίπου αἰῶνα τοὺς Τούρκους, ἔπεσε δὲ μαχόμενος πλησίον τῆς Γαστούνης περὶ τὸ 1760. Γ. Δ. Κ.

Μαντασιὰ (ἡ) */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 495. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου Προφήτου Ἠλιού, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῆς καὶ φρεάτων. Ἔχει μικρὰν κτηνοτροφίαν. Δ. Ε. Μ.

μαντᾶτα (τά)· δημοτ., ἀγγελίαι, εἰδήσεις, νέα: «τί μαντᾶτα ἔχομε;», «καλὰ μαντᾶτα μᾶς ἔφερες» (ἐκ τοῦ λατ. mandatum).

Μαντὰ-τὰς *μπουρούν [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40° 58′ Β., μῆκ. 28° 36′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara, 2604: San Stephano to Erekli), 19 μίλλ. εὐθέος παράπλου Δ. τοῦ στομίου τοῦ Βοσπόρου, ΝΑ κέρας τοῦ κόλπου *Μπουγιοὺκ Τσεκμετζέ*. Σ. Ε. Λ.

μαντάτευμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαντατεύω, κατηγορία, καταμαρτυρία, καταγγελία κατά τινος.

μαντατευτὴς (ὁ)· ἰδιωματ., αὐτὸς ποῦ μαντατεύει, ὁ κατηγορῶν, ὁ καταμαρτυρῶν, καταδότης· ἄλλως *μαντατούρης*.

μαντατεύω· ἰδιωματ., κατηγορῶ, καταμαρτυρῶ, καταγγέλλω τινά.

μαντατουρεύω· ἀντὶ *μαντατεύω*.

μαντατούρης (ὁ)· ἀντὶ *μαντατευτὴς* (βλ. λ.).

μαντατοφόρος (ὁ)· ὁ φέρων, ὁ κομίζων μαντᾶτα, ἀγγελιαφόρος.

Μάντατς (Madách), *Ἔμεριχ*. Οὔγγρος ποιητὴς (1823—1864). Ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὸν Γκαῖτε, Βύρωνα καὶ Σοπεγχάουερ, ἔγραψε τὸ φιλοσοφικὸν ποίημα «Ἡ τραγῳδία τοῦ ἀνθρώπου» (1861), εἰς τὸ ὁποῖον μετ' ἀρκετοῦ πεσσιμισμοῦ περιγράφει τὰ πεπρωμένα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου μέχρι σήμερον. Λόγῳ τοῦ ποιήματος τούτου, τὸ ὁποῖον διασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Ε. Πώλεϋ (1883) διὰ τὴν σκηνὴν καὶ μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς ξένας γλώσσας ἀποτελεῖ καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ προσφιλέστερον ἔργον τοῦ οὐγγρικοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου, ἐξελέγη μέλος τῆς «Kisfaludy-Gesellschaft» (1862) καὶ τῆς οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας (1863). Συλλογὴν τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ λυρικῶν ποιημάτων καὶ δραματικῶν ἀποσπασμάτων, ἐξέδωκεν ὁ P. Gyulai, εἰς 3 τόμους, τῷ 1880. Γ. Ε. Κ.

Μάντβα. Ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐκπρόσωπος τῆς αἱρέσεως τοῦ Δβαϊταμάτα (1199—1278 μ. Χ.), ἥτις διδάσκει ὅτι θεὸς καὶ κόσμος ἀποτελοῦσι πραγματικὴν διαρχίαν (Δβαῖτα) καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ὁ τελευταῖος κέκτηται ἰδίαν πραγματικὴν ὕπαρξιν παρὰ τὴν τοῦ θεοῦ. Ἐξ ἄλλου ὁ θεὸς εἶναι διάφορος κατὰ τὴν οὐσίαν τῆς τε ὕλης καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ψυχῶν, αἵτινες πάλιν διακρίνονται ἀπό τε τῶν ἀψύχων ὄντων καὶ ἀπ' ἀλλήλων. Αἱ ψυχαὶ αὗται εἶναι ἄπειροι τὸ πλῆθος καὶ διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, εἰς ψυχὰς ἐπιδεκτικὰς ἀπολυτρώσεως καὶ εἰς ψυχὰς ἀρρήκτως συνδεδεμένας πρὸς τὸ ἐν τῷ κόσμῳ κακόν. Ἡ ἀπολύτρωσις συντελεῖται διὰ τῆς γνώσεως καὶ τῆς θεωρίας τοῦ θεοῦ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπαλλάσσεται πρότερον ἀπὸ τῶν γηΐνων ὁρμῶν. Ἡ αἵρεσις αὕτη ἀριθμεῖ καὶ σήμερον ἔτι πολλοὺς ὀπαδούς, ἰδίᾳ ἐν ταῖς Νοτίαις Ἰνδίαις. Ν. Λ.

Μάντβι (Mandvi) */Γεωγρ./*. Λιμὴν τῶν Ἰνδιῶν ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Κὰτς τῆς Βομβάης. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ ἰθαγενοῦς κράτους τοῦ Κὰτς. Κάτ. 24.000. Χ. Δ.

Μάντβιχ (Madvig), ***Ἰωάννης-Νικόλαος***. Δανὸς φιλόλογος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1804 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1886. Ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1879 ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κοπεγχάγης. Ὡς πολιτικὸς διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὴν κυβέρνησιν τοῦ 1848, ὁπότε ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων, καὶ βραδύτερον, ἀναλαβὼν κατὰ καιροὺς διάφορα ἀνώτατα ἀξιώματα τῆς πολιτείας. Τῷ 1864, μετὰ τὴν ἧτταν τῶν δανικῶν στρατευμάτων, ἐδημοσίευσε μελέτην «Περὶ τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς δανικῆς μοναρχίας», ἡ ὁποία ἔσχε μέγαν ἀντίκτυπον διὰ τὴν σκανδιναβικὴν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν ἐκήρυσσε. Κυρίως ὅμως ὁ Μάντβιχ διεκρίθη ὡς φιλόλογος. Διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀγχινοίας, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν εἰς τὴν μελέτην τῶν χειρογράφων καὶ τὴν κριτικὴν τῶν κειμένων, ἐγένετο ἀρχηγὸς σχολῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Emendationes in Ciceronis libros» «De legibus» καὶ «Academica» (1826), «De Asconii Pediani in Cicerone orationes commentariis disputatio» (1828), «Ad J. C. Orellium epistola critica» (1828), «Ciceronis orationes selectae duodecim» (1830), «Cato major et Loelius» (1835), «Opuscula academica» (1834—1842 τόμ. 2), «Emendationes Livianae» (1860), «Livii opera» (1861—1866), «Adversaria critica» (1871), «Kleine Philologische Schriften» (Leipzig 1875). Ἐκ τῶν εἰς τὴν δανικὴν δημοσιευθέντων ἔργων του μνημονευτέα ἡ «Λατινικὴ Γραμματική», ἡ ὁποία μετεφράσθη εἰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ἡ «Ἑλληνικὴ Σύνταξις» κ. ἄ. —Ω.

Μάντε (οἱ) (Mande). Φυλὴ νέγρων τῆς Ἀφρικῆς (βλ. *Μαντίνγκο*).

Μάντεβιλ (Mandeville, λατιν. Magno-Villanus), *σὲρ* ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος περιηγητής, ὁ μόνος τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν περιηγηθέντα τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα (1332). Τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, φέρον τὸν τίτλον «The voyage and travails of sir John Mandeville», ἐξεδόθη ἐν Knight τῷ 1729, ἀνετυπώθη δὲ καὶ τῷ 1839. Ἀλλὰ περίληψις τῶν περιηγήσεών του ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον γαλλιστὶ τῷ 1480. Ὁ Μάντεβιλ, γεννηθεὶς ἐν St Albans περὶ τὸ 1300, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν. Φλεγόμενος ὅμως ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ γνωρίσῃ ξένας χώρας, ἀπῆλθε τῷ 1327 εἰς τὴν Ἀνατολήν, δὲν ἔπαυσε δὲ περιηγούμενος ἔκτοτε ἐπὶ 34 συνεχῆ ἔτη μέχρι τοῦ 1361. Κατὰ τὰς περιηγήσεις του ἐπεσκέφθη πλεῖστα μέρη τῆς Ἀσίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Λιβύης, τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας, ἐξέμαθε πολλὰς γλώσσας, συνέλεξε δὲ πλείστας πληροφορίας, ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς, τὰς ὁποίας καὶ ἔγραψε λατινιστί, γαλλιστὶ καὶ ἀγγλιστί. Τὸ προμνημονευθὲν σύγγραμμά του ἐδημοσιεύθη ἐκ τῶν χειρογράφων του, ἀποκειμένων ἐν τῇ Cotton Library. Ἡ εὐπιστία του πρὸς συλλογὴν ἀνοήτων καὶ μυθωδῶν ἱστοριῶν καθιστᾷ αὐτὸν ἐν πολλοῖς ἀναξιόπιστον. Πολλαὶ ὅμως τῶν παρατηρήσεών του ἐλέγχουσιν ἄνδρα μὴ στερούμενον πλεονεκτημάτων καὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων. Ἀπέθανεν ἐν Λιέγῃ τῷ 1372. Δ. Π. Π.

— **Μάντεβιλ** (Mandeville), ***Βερνάρδος ντὲ —***. Ἄγγλος φιλόσοφος καὶ σατιρικὸς ποιητὴς (1670—1733). Τῷ 1689 ἔλαβε τὸ δίπλωμα ἰατροῦ εἰς τὸ πανεπιστήμιον Λέϋντεν καὶ μετέβη κατόπιν εἰς Ἀγγλίαν, ἐκεῖ δ' ἐσημείωσεν ἐπιτυχίας ὡς φιλόσοφος καὶ σατιρικός, ἐνῷ ἡ ἰατρική του ἐπίδοσις ὑπῆρξεν ἀσήμαντος. Τὸ καλύτερον ἔργον του εἶναι ὁ «Μῦθος τῶν μελισσῶν». Εἰς αὐτὸ ὑποστηρίζει ὅτι αἱ ἀρεταὶ τῶν ἀτόμων εἶναι ἀποτελέσματα ὑποκρισίας, προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὅλοι οἱ κοινωνικοὶ νόμοι εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς τάσεως πρὸς ἀτομικὴν ἐπικράτησιν καὶ προστατευτικὴν συμμαχίαν μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν, καὶ ἀρνεῖται εἰς τὸ ἄτομον πᾶν συναίσθημα ἠθικῆς καὶ πᾶσαν συνείδησιν. Μ. Ι. Θ.

— **Μάντεβιλ** (Mandeville), ***Γοδεφρεῖδος ντὲ —***, *κόμις τοῦ* ***Ἔσσεξ***. Φύλαξ τοῦ πύργου τοῦ Λονδίνου ἀπὸ τοῦ 1130. Ἔδρασε κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον τῆς ἥττης καὶ αἰχμαλωσίας τοῦ βασιλέως Στεφάνου εἰς τὸ Λίνκολν (1141). Συλληφθεὶς ὡς συνεννοούμενος μὲ τὴν ἐχθρὰν τοῦ Στεφάνου αὐτοκράτειραν Ματθίλδην, ἀπεστερήθη τοῦ τίτλου του καὶ τῶν πύργων του. Ἐπαναστατήσας καὶ πολιορκηθεὶς ὑπὸ στρατευμάτων τοῦ βασιλέως Στεφάνου ἐφονεύθη τὸν Σεπτέμβριον 1144. Μ. Ι. Θ.

Μαντεγκάτσα (Mantegazza), ***Παῦλος***. Ἰταλὸς ἰατρὸς καὶ συγγραφεὺς (1831—1910), μεγάλως συμβαλὼν διὰ τῶν ἔργων του εἰς τὴν ἐκλαΐκευσιν τῆς ὑγιεινῆς, τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς φυσιολογίας. Ἅμα ὡς ἔλαβε τὸ δίπλωμά του ἐκ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Παβίας, τῷ 1854, ἀνεχώρησεν εἰς μακρὸν ταξίδιον ἀνὰ διαφόρους χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, ἐξήσκησεν ἐπὶ βραχὺ διάστημα τὸ ἐπάγγελμά του ἐν Ἀργεντινῇ καὶ Παραγουάῃ, ἐπανελθὼν δὲ τῷ 1858 εἰς Μιλᾶνον ἤρχισε δίδων σειρὰς λαϊκῶν μαθημάτων ὑγιεινῆς. Τὸ ἑπόμενον ἔτος διωρίσθη ἰατρὸς ἐν τῷ δημοτικῷ νοσοκομείῳ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῷ 1860 κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς γενικῆς παθολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παβίας. Ἵδρυσε τότε ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον πειραματικὸν ἀνθρωπολογικὸν ἐργαστήριον. Τῷ 1870, διορισθεὶς καθηγητὴς τῆς ἀνθρωπολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Φλωρεντίας, ἐγκατέστησεν ἐκεῖ ἀνθρωπολογικὸν καὶ ἐθνογραφικὸν μουσεῖον, ὁ ἴδιος δὲ ἵδρυσε βραδύτερον τὴν ἰταλικὴν ἀνθρωπολογικὴν ἑταιρείαν. Ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1876 διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μετέπειτα γερουσιαστής.

Παῦλος Μαντεγκάτσα.

Ἀφθονωτάτη ὑπῆρξεν ἡ συγγραφικὴ παραγωγὴ τοῦ Μαντεγκάτσα, τόσον εἰς καθαρῶς ἐπιστημονικὰ ἔργα, ὅσον καὶ εἰς ἐκλαϊκευτικοῦ τύπου βιβλία. Ἐκ τῶν τῆς πρώτης κατηγορίας ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ζωτικότης τῶν σπερματοζῳαρίων τοῦ βατράχου» (1860), «Ταξινόμησις τῶν φρενικῶν παθήσεων» (1865), «Ἐπίδρασις τοῦ πόνου ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς» (1867). Ἐκ τῶν πολλῶν βιβλίων του τῆς δευτέρας κατηγορίας, τὰ ὁποῖα ἐσημείωσαν τεραστίαν διάδοσιν καὶ μετεφράσθησαν εἰς πολλὰς ξένας γλώσσας (ἀρκετὰ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν), ἀναφέρομέν τινα μόνον: «Φυσιολογία τῆς ἡδονῆς», «Φυσιολογία τοῦ ἔρωτος», «Φυσιολογία τοῦ μίσους», «Φυσιογνωμία καὶ ἔκφρασις τῶν αἰσθημάτων» κλπ. Ἔγραψεν ἐπίσης ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις μὲ ἀνθρωπολογικὸν καὶ ἐθνογραφικὸν ἐνδιαφέρον: «Ρίο ντὲ λὰ Πλάτα καὶ Τενερίφφα» (1878), «Ταξίδιον εἰς Λαπωνίαν» (1883), «Ἰνδίαι» (1884) κ. ἄ. Ἀλλὰ καὶ μυθιστορήματα ἀκόμη: «Μία ἡμέρα εἰς τὴν Μαδέραν», «Ὁ ἄγνωστος θεός» (1887) κλπ. Τὸ τελευταῖόν του ἔργον «Ἡ βίβλος τῆς ἐλπίδος» («Bibbia della Speranza»), μολονότι γραφὲν κατὰ τὴν γεροντικήν του ἡλικίαν, ἀποπνέει νεανικὸν ὅλως συγγραφικὸν σφρῖγος καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ καλύτερον λογοτεχνικόν του δημιούργημα. —Ω.

μαντεία (ἡ)· τὸ μαντεύεσθαι, τὸ προλέγειν τὰ μέλλοντα ἢ ἀποκαλύπτειν τὰ ἄγνωστα· || συνεκδ., αὐτὸ τοῦτο τὸ ὁποῖον προλέγει τις ἢ ἀποκαλύπτει, προφητεία, τὸ μάντευμα, ὁ χρησμός· «τῇ μαντείᾳ ἀπειθῶν» (*Πλάτ.*)· || εἰκασία, συμπερασμός: «μαντείᾳ μᾶλλον ἢ κρίσει τ' ἀληθὲς ἀναζητῶν» (*Λουκ.*).

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *μαντική*.

μαντεῖον (τό)· ὁ τόπος ὅπου μαντεύεται, λαμβάνει τις χρησμόν, χρηστήριον: «τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον».

— *[Ἐγκυκλ.]* Τὸ μαντεῖον ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἠσκεῖτο ἡ μαντικὴ ὑπὸ ἱερατικοῦ τινος σώματος καὶ περιελάμβανε τρία οὐσιώδη στοιχεῖα: τὸν ἐμπνευστὴν θεόν, τὸ ἱερατεῖον καὶ τὴν τοποθεσίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ παράδοσις εἶχεν ἀποδώσει εἰδικὰς δυνάμεις. Τὰ μαντεῖα ἀπετέλουν τεραστίας δυνάμεις καὶ ἤσκησαν ἐπὶ μακρότατον χρόνον μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τὰς τύχας οὐ μόνον ἀτόμων ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρων πόλεων. Τὰ ἱερατεῖά των ἦσαν σωματεῖα κλειστά, τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἐνήργουν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινότητος. Τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ, τὸ ὁποῖον ὡμίλει διὰ τοῦ μαντείου, ἦτο ἀδιάφορον. Κάθε φυλὴ συνεβουλεύετο τὸν πατρωνά της, ὅλοι δὲ οἱ θεοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἥρωες ἐπιστεύετο ὅτι ἐγνώριζον τὰ μυστικὰ τοῦ πεπρωμένου καὶ ἠδύναντο νὰ τ' ἀποκαλύψουν εἰς τοὺς θνητούς. Τὸ ἱερατεῖον, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον στοιχεῖον δυνάμεως τῶν μαντείων, δὲν ἦτο πάντοτε κοινοτικῶς ὠργανωμένον. Ἐνίοτε μάλιστα ἔλειπεν ἐξ ὁλοκλήρου. Συνήθως ὅμως τὸ μαντεῖον ἐξυπηρετεῖτο ὑπὸ κοινοτικῶς ὠργανωμένου ἱερατείου. Κάθε τόπος δὲν ἐθεωρεῖτο κα-

Digitized by Google

τάλληλος διὰ τὴν ἵδρυσιν **μαντείου. Ἔπρεπε νὰ** ἔχῃ καθαγιασθῆ ὑπὸ τῆς **παραδόσεως διὰ καμ**μιᾶς ἐπιφανείας ἢ διὰ τοῦ **θανάτου θεοποιηθέν**τος τινος ἥρωος, ἢ δι' ἐξ**αιρετικοῦ τινος γεγονό**τος. Μαντεῖα ὑπῆρχον τρι**ῶν εἰδῶν: θεῶν, ἡρώων** καὶ θνητῶν.

Μεταξὺ τῶν θεῶν ἡ Γῆ ἢ **Γαία, ἐθεωρεῖτο ὡς** ἡ κατ' ἐξοχὴν μαντικὴ **θεά. Προεῖπε τὴν τύχην** καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν **Κρόνου καὶ Διός. Τὰ** μαντεῖα τῆς Ὀλυμπίας, **τῶν Δελφῶν, τῆς Δωδώνης** κλπ. ἦσαν κατ' ἀρχὰς **μαντεῖα τῆς Γῆς. Ἐπίσης** οἱ Ἕλληνες ἐπίστευον **καὶ εἰς τὴν μαντικὴν δύ**ναμιν τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ **πυρὸς καὶ ἑπομένως** καὶ τῶν προσωποποιήσεων **τῶν στοιχείων τούτων** τῆς φύσεως. Αἱ Ναϊάδες, **αἱ Νύμφαι, ὁ Ἥλιος,** ἡ Σελήνη, ἡ Ἑκάτη κλπ. **ἐθεωροῦντο ὡς μαντι**καὶ θεότητες. Τὰ σπουδαι**ότερα μαντεῖα τῆς ἀρ**χαιότητος ἦσαν τῆς *Δωδώνης*, **τῆς** *Ὀλυμπίας*, **τὸ** *Ἀμμώνιον* ἐν Λιβύῃ, **τῶν** *Δελφῶν*, **τὰ** *Ἀσκληπιεῖα* κλπ. (βλ. τὰς λ.). —Ω.

Μαντέϊκα *[Γεωγρ.]*. **Χωρίον τῆς κοινότητος Τσ**ελεπάκου τῆς ἐπαρ**χίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρ**καδίας. Κάτ. (1928) **121.**

μαντέκα (ἡ)· εἶδος **ἀλοιφῆς ἀρωματικῆς, χρη**σιμοποιουμένης **ἰδίᾳ διὰ τὸν μύστακα** (ἰταλ. manteca).

Μάντελ (Mantell), ***Γεδεὼν - Ἄλγκερνον.*** Ἄγ**γλος** γεωλόγος καὶ παλαιοντ**ολόγος** (1790—1852). **Ἐσ**πούδασεν ἰατρικὴν **καὶ κατ' ἀρχὰς ἐξήσκησε τὸ** ἐπάγγελμα τοῦτο πολλαχ**οῦ τῆς Ἀγγλίας καὶ τελευταίως** ἐν Λονδίνῳ. **Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεδίδετο** εἰς παλαιοντολογικὰς **μελέτας καὶ κατήρτισε συλ**λογὰς διαφόρων ἀπολιθ**ωμάτων, τὰς ὁποίας ἠγό**ρασε τὸ Βρεττανικὸν **μουσεῖον τῷ 1839 ἀντὶ** 5.000 λιρῶν. Ἐδημοσίευσεν **ἐπίσης γεωλογικάς τινας** καὶ παλαιοντολογι**κὰς μελέτας, ὧν αἱ σπου**δαιότεραι εἶναι **«Ἀπολιθώματα τοῦ νοτίου Ντάουνζ»** (1822), «Θαυμάσια **τῆς γεωλογίας» (1833), τὸ ὁποῖον εἶναι** τὸ μᾶλλον **δημοφιλὲς γεωλογικὸν ἔργον εἰς τὴν** ἀγγλικὴν **γλῶσσαν, «Πρῶτα μαθήματα γεωλογίας»** (1844), καὶ **ἄλλα.**

Ὁ Μάντελ εἶναι ὁ **πρῶτος ἐν Ἀγγλίᾳ** ἀνακα**λύψας,** περιγράψας **καὶ ἱδρύσας τὰ τέσσαρα** γένη **τῶν** μεγάλων δεινο**σαυρίων** ἑρπετῶν, **τὸν ἰγουα**νόδοντα, ὑλαιόσαυρ**ον, πελωρόσαυρον καὶ ῥεγνό**σαυρον, πρὸς τιμήν **του δ' ὠνομάσθη καὶ ἓν εἶδος ἰγουανόδοντος μὲ τὸ ὄνομα** *ἰγουανόδους Mantelli.* Γ. Κ. Γ.

Μαντελὲν (La Madeleine=Μαγδαληνή) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν **τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ,** ἐπὶ **τοῦ κάτω** ῥοῦ τοῦ **ποταμοῦ Ντέλ, ἔχουσα σιδηρο**δρομικὴν συγκοινων**ίαν καὶ ἀκμαίαν βιομηχανίαν** κλωστικῆς καὶ ἐλατο**σιδήρου. Κάτ. 13.520.** Χ. Δ.

—Μαντελὲν *ὄρη* (Monts de la Madeleine= Ὄρη τῆς Μαγδαληνῆς) */Γεωγρ./*. Γρανιτώδης καὶ κατάφυτος ὀροσειρὰ **τῆς κεντρικῆς Γαλλίας, κει**μένη μεταξὺ τῶν **νομῶν Ἀλλιὲ καὶ Λίγηρος.** Ὑψηλοτέρα κορυφὴ **1.165 μ.** Χ. Δ.

Μαντ(ε)λὲν (Madelin), ***Αἰμίλιος-Μαρία-Λουδοβῖκος.*** **Σύγχρονος Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1871. Προσείλκυσε τὴν προσοχὴν νεώτατος ἔτι διὰ τῆς ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβῆς του, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐβιογράφησε τὸν Φουσσέ, τὸν περίφημον ἐπὶ Ναπολέοντος ὑπουργὸν τῆς Ἀστυνομίας. Τὸ ἔργον του τοῦτο, πλουσιώτατον εἰς πληροφοριακὸν ὑλικὸν καὶ διακρινόμενον διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν εὐσυνειδησίαν τοῦ συγγραφέως περὶ τὴν ἀναζήτησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν στοιχείων καὶ τὴν λογοτεχνικήν του δεξιότητα, ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐδημοσίευσε μετέπειτα: «Ἡ Ρώμη ἐπὶ Ναπολέοντος» (1906), «*Γαλλία καὶ Ρώμη*» (1913), «Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως» (1911), βραβευθεῖσα ἐπίσης ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «Δαντὼν» (1914). Συμμετασχὼν ἐνεργῶς τοῦ Μεγάλου πολέμου, ὡς ὑπαξιωματικὸς ἐν ἀρχῇ καὶ ὡς ἀξιωματικὸς βραδύτερον, ἔγραψε πολλὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτὸν βιβλία, ἐν οἷς: «Οἱ Γερμανοὶ διὰ τὴν μάχην τοῦ Βερντὲν» (1916), «*Ἡ νίκη τοῦ Μάρνη*» (1916), «*Ὁ δρόμος τῆς νίκης*» (1920) κλπ. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1924 ἐξελέγη βουλευτὴς τῆς περιφερείας τῶν Βοσγίων, ἀπέτυχεν ὅμως κατὰ τὰς μετέπειτα ἐκλογὰς τοῦ 1928. Ἀπὸ τοῦ 1927 ἔχει ἐκλεγῆ ἀκαδημαϊκός.** —Ω

—**Μαντελὲν** (Madeleine), ***Ἰάκωβος.*** Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1859. Ἡ ποίησίς του, φέρουσα τὴν σφραγῖδα ζωηρᾶς προσωπικότητος, εἶναι πλήρης ἐμπνεύσεως καὶ χάριτος. Ἔγραψε διαφόρους ποιητικὰς συλλογάς: «La Richesse de la Muse» (1882), «L' Idylle éternelle» (1884), «Livret des vers anciens» (1884), «Pierrot divin» (1887), «Le Conte de la Rose», (1891), «A l' Orée» (1899, «Le Sourire d' Hellas» (1899), «Un Jour tout de rêve» (1900), «Un Couple», «Fils d' Étoile», «Sésame», «La Clameur de Mort et la Clameur de Victoire» (1914—1918) κ. ἄ. Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μαντελὲν ἔγραψεν ὁ Catulle Mendès («Rapport sur le mouvement poétique français de 1867 à 1900»). Σημείωμα διὰ τὰ ποιήματά του: «Τὸ χαμόγελο τῆς Ἑλλάδος» ἐδημοσίευσε «Τὸ περιοδικόν μας» τ. 1, σελ. 29. Ι. Ο.

μαντέλλο (τό)· μανδύας, ἐπανωφόριον (ἰταλ. mantello).

Μαντέλλο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς ξένους ναυτικοὺς ὀνομασία τοῦ εὐβοϊκοῦ ἀκρωτηρίου καὶ τῆς νήσου *Μανδήλι.*

Μάντελουνγκ (Madelung), ***Ὄθων - Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς χειρουργὸς τοῦ Στρασβούργου, γεννηθεὶς ἐν Gotta τῷ 1846. Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Βόννῃ τῷ 1869. Διετέλεσε βοηθὸς ψυχιατρικῆς κλινικῆς ἐν Siegburg ὡς καὶ πλείστων χειρουργικῶν κλινικῶν. Τῷ 1882 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς καὶ διευθυντὴς τῆς κλινικῆς ἐν Rostock καὶ τῷ 1894 ἐν Στρασβούργῳ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα, διαδεχθεὶς τὸν καθηγητὴν Lücke. Ἔγραψε: «Δύο σπάνιαι διαμαρτίαι διαπλάσεως τοῦ προσώπου» («Ἀρχεῖα Langenbeck» XXXVII 1888), «Μέση λαρυγγοκήλη» («Ἀρχεῖα κλινικῆς χειρουργικῆς» XL 1890), «Ἐγχειρητικὴ θεραπεία φυματιάσεως νεφρῶν» («Ἀρχ. Langenbeck» XL 1891), «Ἐξαίρεσις τοῦ 3ου κλάδου τοῦ τριδύμου» («Γερμ. Ἑταιρ. Χειρ.». XXII 1892), «Χειρουργικὴ θεραπεία νόσων τοῦ ἥπατος» (Κύστεις, ἀποστήματα, ὄγκοι) (σύγγραμμα Penzold καὶ Stintzing) κλπ. Ἡ μέθοδος *Madelung* ἀφορᾷ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς παρὰ φύσιν εἰλεακῆς ἕδρας. Ο. Ρ.

— **Μάντελουνγκ** ***νόσος.*** Καλεῖται οὕτω τὸ διάχυτον λίπωμα τοῦ τραχήλου, οὗ δὲν ἔχει καθωρισθῆ σαφῶς εἰσέτι ἡ αἰτιολογία. Ι. Κ. Κ.

—**Μάντελουνγκ** ***παραμόρφωσις.*** Ἡ παραμόρφωσις αὕτη ἀφορᾷ τὴν πηχεοκαρπικὴν ἄρθρωσιν, συνίσταται δὲ εἰς τὴν ἐκτόπισιν τῆς ἄκρας χειρὸς (καρποῦ) πρὸς τὴν παλάμην, μετὰ συγχρόνου ἐντόνου προπετείας τῆς κεφαλῆς τῆς ὠλένης πρὸς τὴν ῥαχιαίαν ἐπιφάνειαν. Τὸ σύνολον παρέχει εἰκόνα ὑπεξαρθρήματος. Περιεγράφη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Madelung κατὰ τὸ 1878 καὶ ἀπαντᾷ συχνότερον παρὰ γυναιξί. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς νόσου ἀναφαίνονται σφοδροὶ πόνοι κατὰ τὴν πηχεοκαρπικὴν ἄρθρωσιν μετὰ ἐλαττώσεως τῶν κινήσεων ἐκτάσεως καὶ πρηνισμοῦ. Ι. Κ. Κ.

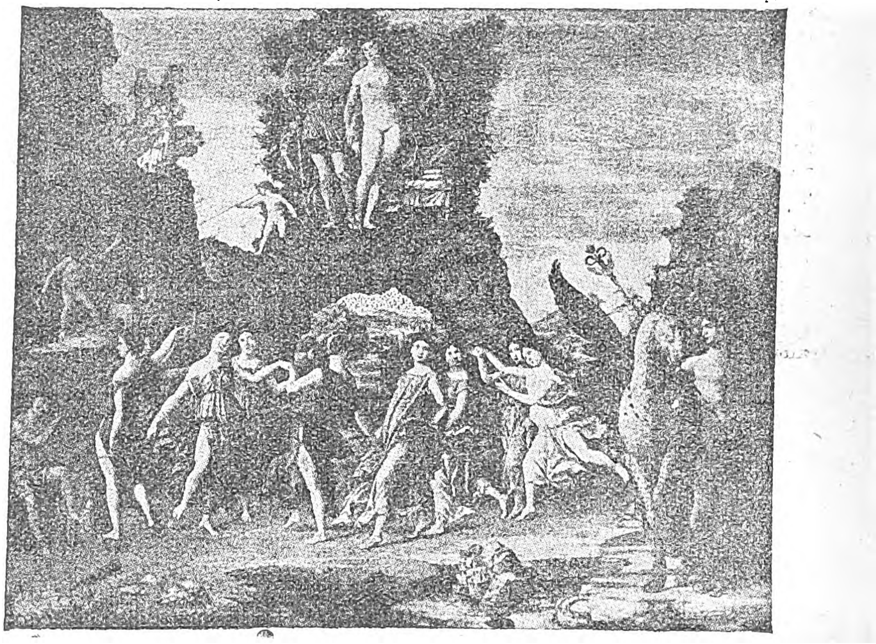

Ἀ. Μαντένια: Ὁ Παρνασός.

μαντεμένιος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ κατεσκευασμένος ἀπὸ μαντέμι, ἀπὸ χυτοσίδηρον.

μαντέμι (τό)· ὁ χυτοσίδηρος, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν σφυρήλατον: «οἱ θερμάστρες, οἱ σωλῆνες εἶναι ἀπὸ μαντέμι».

μαντεμτζῆς (ὁ)· μεταλλευτής, μεταλλουργός, ἰδιοκτήτης μεταλλείου.

Μαντένια (Mantegna), ***Ἀνδρέας.*** Εἷς τῶν διασημοτέρων Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐγεννήθη τῷ 1431 ἐν Ἴζολα ντὶ Σόπρα, ἢ Ἴζολα ντὶ Καρτούρα, παρὰ τὴν Βικεντίαν. Διὰ τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς ἐκ Βικεντίας καταγόμενος. Ἐπειδὴ δ' ἄλλως ἡ γενέτειρά του ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῆς Παδούης κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὁ Μαντένια ἐνομίσθη ὡς ἐν Παδούῃ γεννηθείς. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπέγραψε μερικοὺς πίνακάς του ὡς ἀκολούθως: «Andrea Mantegna, Patavinus». Ὑπῆρξε θετὸς υἱὸς τοῦ ζωγράφου Squarcione, ἐν κειμένῳ δ' ἀναφερομένῳ εἰς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ Μαντένια διήνυε μόλις τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀνευρίσκεται ἡ ἀναγραφή: «Andrea fiuoolo de M. Francesco Squarcionc depentore». Τινὲς πιστεύουν ὅτι ἡ ἐπίδρασις, ἣν ὁ Squarcione ἤσκησεν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ταλάντου τοῦ Μαντένια, ὑπῆρξεν ἡ πάσης ἄλλης γονιμωτέρα καὶ μᾶλλον ἀποφασιστική, ἐνῷ ἕτεροι, μὴ ἀρνούμενοι ἀπολύτως τὴν ἰδιάζουσαν σημασίαν τῆς ἐπιδράσεως ταύτης, τείνουν εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ἀντιλήψεως ὅτι παραλλήλως ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ Μαντένια ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότης καὶ τὸ πνεῦμα τῆς γοτθικῆς τέχνης.

Ὁ Μαντένια λίαν ἐνωρὶς ἠθέλησε νὰ διακόψῃ πᾶσαν συνεργασίαν μετὰ τοῦ διδασκάλου του καὶ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν αὐτενεργὸν ἀνάπτυξιν τοῦ ταλάντου του μακρὰν τῆς ἐπιδράσεως ἐκείνου. Φαίνεται ὅμως ἀναντίρρητον ὅτι πλεῖστον μέρος τῆς ἀρχαιολατρείας τοῦ Μαντένια προέρχεται ἐκ τῆς παρὰ τῷ Squarcione σπουδῆς καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ συνεργασίας, μολονότι, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ διδάσκαλος καὶ συνεργάτης οὗτος κατεῖχε σπουδαίαν συλλογὴν ἀρχαίων ἑλληνικῶν πλαστικῶν ἔργων πρωτοτύπων καὶ ἐν ἐκμαγείοις καὶ ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του τὸ σχέδιον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προτύπων τούτων, δὲν ἦτο ὅμως καὶ ὁ πρῶτος ἢ ὁ μόνος φορεὺς τῆς ἀρχαιολατρείας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν τῇ βορείῳ Ἰταλίᾳ. Μᾶλλον ἀποφασιστικὴ φαίνεται ἡ ἐπίδρασις, ἣν ἤσκησεν ἐπὶ τοῦ Μαντένια ἡ τέχνη τοῦ Ντονατέλλο. Δι' αὐτῆς πρῶτον ἠννόησεν ὁ καλλιτέχνης οὗτος ὅτι ἡ ἀρχαιολατρεία συνίστατο ἰδίᾳ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως καὶ ἐξ ἀφορμῆς αὐτῆς ἠθέλησε ν' ἀποδώσῃ καὶ ἀναπαραστήσῃ ζώσας μορφὰς ἐμπνεόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων προτύπων. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὰ περιγράμματα τῶν μορφῶν του εἶναι τόσον σκληρά.

Μετὰ τὸν Squarcione καὶ τὸν Ντονατέλλο διδάσκαλοι τοῦ Μαντένια ὑπῆρξαν οἱ Ἑνετοί. Τῷ 1540 ὁ καλλιτέχνης οὗτος συνάπτει σχέσεις μετὰ τοῦ Ἰακώβου Μπελλίνι, ὅστις ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Πάδουαν ἀπὸ τοῦ 1444, τέσσαρα δ' ἔτη μετὰ ταῦτα νυμφεύεται τὴν θυγατέρα του Nicolosia. Ὁ γάμος οὗτος ἐξώργισε τὸν Σκουαρτσιόνε, ὅστις οὐδέποτε συνεχώρησε τὸν Μαντένια διὰ τὴν αὐτομολίαν ταύτην εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἀντιπάλων του. Διετίαν μόλις πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου εἶχε περατωθῆ ἡ ἐκτέλεσις τῆς διακοσμήσεως διὰ μιᾶς σειρᾶς τοιχογραφιῶν τοῦ ναοῦ τῶν Eremitani (ἐν Παδούῃ). Ἡ σειρὰ αὕτη ἀνεφέρετο εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου. Δευτέρα σειρὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου. Πιθανὸν θεωρεῖται ὅτι ὅλην ταύτην τὴν ἐργασίαν διηύθυνεν ὁ Μαντένια. Πάντως συνειργάσθησαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τοιχογραφιῶν τούτων πολλοὶ καλλιτέχναι. Αἱ ἀσφαλῶς εἰς τὸν Μαντένια ἀνήκουσαι τοιχογραφίαι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι ἕξ: «Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἑρμογένους», «Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος», «Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος πορευόμενος πρὸς τὸ μαρτύριον», «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου», «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου», «Ἡ μετακομιδὴ τοῦ σώματος τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου». Θαυμασία εἶναι ἡ προοπτικὴ τῶν ἔργων τούτων. Δὲν δύναταί τις δὲ νὰ μὴ θαυμάσῃ καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διακόσμησιν συνθέσεων, ὡς «Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος πορευόμενος πρὸς τὸ μαρτύριον». Τὸ αὐτὸ ἔργον διακρίνεται διὰ τὸν εὐγενῆ του ῥεαλισμὸν καὶ τὴν ἐξαίρετον δραματικὴν πνοήν, ἥτις καθόλου τὸ ἐμψυχώνει. Ἄλλο τι, ὅπερ δέον νὰ σημειωθῇ προκειμένου περὶ τῶν τοιχογραφιῶν τούτων, εἶναι τοῦτο: ὅτι ἐξαίρετος διαφαίνεται ἐν αὐταῖς ἡ ἀγάπη τοῦ Μαντένια πρὸς τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα, τὴν ἑλληνικήν, μάλιστα δὲ τὴν ῥωμαϊκήν, ἐκδηλουμένη ὄχι μόνον εἰς τὴν προμνησθεῖσαν γενικὴν καὶ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς πλαστικῆς τοῦ Ντονατέλλο ἐν μέρει δικαιολογουμένην τάσιν τῆς τεχνοτροπίας του, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πιστῇ καὶ ζωηρᾷ ἀπεικονίσει σκευῶν, ὅπλων, κιόνων, ἐνδυμάτων, ποικίλων ἄλλων μνημειακῶν στοιχείων ἢ ἐξαρτημάτων, διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὁποίων ὁ Μαντένια παρέχει ἀσφαλὲς ἱστορικὸν ἔρεισμα εἰς τὰς συνθέσεις του. Παρὰ τὰς τοιχογραφίας ταύτας τοῦ ναοῦ τοῦ Eremitani, πολυάριθμα ἄλλα ἔργα δύνανται μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος ν' ἀποδοθοῦν εἰς τὴν πρώτην περίοδον τοῦ καλλιτεχνικοῦ σταδίου τοῦ Μαντένια, ἥτις

Digitized by Google

ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1448 λήγει εἰς τὸ ἔτος 1445. Εἶναι δὲ ταῦτα: «Ἡ παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ» τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου (ἕτεραι ἀναπαραγωγαὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἢ τῆς συλλογῆς Butler ἐν Λονδίνῳ, ἡ τῆς συλλογῆς James Simon, ἡ τοῦ μουσείου τοῦ Μπέργκαμο καὶ ἡ τοῦ μουσείου Poldi-Pezzoli τοῦ Μιλάνου), «Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος καὶ ὁ ἅγιος Βερνάρδος» (ἐν τῷ Ἁγίῳ Ἀντωνίῳ τῆς Παδούης), ἡ σειρὰ τῶν δώδεκα συνθέσεων τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Ἰουστίνης τῆς Παδούης, ἥτις νῦν ἀπόκειται ἐν τῷ μουσείῳ Μπρέρα τοῦ Μιλάνου «Ἡ ἁγία Εὐφημία» τοῦ μουσείου τῆς Νεαπόλεως, «Ὁ ἅγιος Σεβαστιανὸς» τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου ὁ προερχόμενος ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Αἰγκπέρος, «Ἡ παρουσίασις εἰς τὸν ναὸν» τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου καὶ «Ἡ προσκύνησις τῶν μάγων» τῆς ἐν Λονδίνῳ συλλογῆς τῆς Λαίδης Ashburton.

Ἀπὸ τοῦ 1457 μέχρι τοῦ 1459 ὁ Μαντένια εἰργάσθη διὰ τὸν ἐν Βερώνῃ μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ἁγίου Ζήνωνος. Ἀπὸ τὴν σειρὰν ταύτην τῶν δημιουργιῶν του προέρχονται ἡ ὑπέροχος ἐκείνη «Σταύρωσις» τοῦ Λούβρου καὶ «Ὁ Χριστὸς προσευχόμενος ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν» τοῦ μουσείου τῶν Tours. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀνήκει καὶ ἡ προσωπογραφία τοῦ καρδιναλίου Λουδοβίκου Μετζαρότα, ἥτις ἀπόκειται εἰς τὸ Βασιλικὸν μουσεῖον τοῦ Βερολίνου. Ἐν τῇ προσωπογραφίᾳ ταύτῃ διακρίνεται σαφέστατα ὄχι μόνον ἡ ἄκρα ἐπιδεξιότης τοῦ Μαντένια εἰς τὴν ἀπόδοσιν πάσης λεπτομερείας, ἀλλὰ καὶ ἡ μεγίστη δύναμις, μεθ' ἧς ἀποκαλύπτει τὸν χαρακτῆρα, τὴν ἀτομικότητα τῆς εἰκονιζομένης φυσιογνωμίας.

Ἐκ Βερώνης ὁ Μαντένια, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ μαρκησίου Λουδοβίκου ντὲ Γκοντζάγκα, ὅστις τῷ ἐπεδαψίλευσεν ἀφθόνους τιμὰς καὶ τῷ παρέσχεν ἱκανοποιητικὰς ἐπιχορηγήσεις, μετέβη εἰς Μάντουαν, ἔνθα διήγαγε τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ βίου του. Ἓν τῶν πρώτων ἔργων, ἅτινα ὁ Μαντένια ἐξετέλεσε χάριν τοῦ Γκοντζάγκα, εἶναι ἡ διακόσμησις τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Castello Vecchio, εἰς ἣν ἀναμφισβητήτως ἀνήκει τὸ θαυμάσιον τρίπτυχον τῶν Οὐφφίτσι (Φλωρεντία), ἐν ᾧ εἰκονίζονται κατὰ σειράν: «Ἡ Ἀνάληψις», «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων» καὶ «Ἡ περιτομή». Ὁ τελευταῖος οὗτος πίναξ εἶναι ἓν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἔργων τοῦ Μαντένια. Εἰς τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἀνήκει καὶ «Ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου» τοῦ ἐν Μαδρίτῃ μουσείου Πράδο, ἥτις χαρακτηρίζεται ὡς ἡ τελευταία ἐκδήλωσις ἐλεγειακοῦ ὕφους ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ καλλιτέχνου τούτου, ὅστις εἰς τὴν μετέπειτα ἐργασίαν του φαίνεται φερόμενος ἐπὶ τῶν πτερύγων ρωμαλέας ἡρωϊκῆς ἐξάρσεως. Σημειοῦμεν καὶ τὸν «Ἅγιον Γεώργιον» τῆς ἀκαδημίας τῆς Βενετίας μεταξὺ τῶν πινάκων οἵτινες ἀνήκουν εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἐν Μαντούῃ διαμονῆς τοῦ Μαντένια. Μετὰ ταῦτα ἠσχολήθη εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς περιφήμου Camera degli Sposi ἐν τῷ Castello di Corte, κατ' ἐντολὴν τοῦ προμνημονευθέντος Λουδοβίκου ντὲ Γκοντζάγκα. Ἡ διακόσμησις αὕτη δὲν γνωρίζομεν πότε ἤρξατο ἐκτελουμένη, γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἐπερατώθη κατὰ τὸ 1474. Ὁ χῶρος, τὸν ὁποῖον εἶχεν εἰς τὴν διαθεσίν του ὁ καλλιτέχνης, ἦτο εὐρύτατος· τὸ δωμάτιον ἦτο τετράγωνον, ἐφωτίζετο δ' ὑπὸ παραθύρων, ἑνὸς πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἑνὸς πρὸς βορρᾶν. Ὁ Μαντένια δὲν ἠθέλησε νὰ παρατάξῃ μορφὰς ἐν ἀνιαρᾷ διαδοχῇ· προσεπάθησε διὰ τέχνης νευρώδους καὶ πλήρους πραγματισμοῦ νὰ δημιουργήσῃ σύνολον ἐξεχόμενον τῶν στενῶν προκαθωρισμένων περιγραμμάτων καὶ παλλόμενον ἀπὸ ἐνάργειαν καὶ ζωήν. Ἡ διακόσμησις αὕτη περιλαμβάνει: τὸν Αὔγουστον, τὸν Τιβέριον, τὸν Ὄθωνα, τὸν Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν Καλιγούλαν, τὸν Γάλβαν· μικρὰ πτερωτὰ πνεύματα· τὸν Ἡρακλῆ τοξεύοντα· τὸν Νέσσον καὶ τὴν Δηϊάνειραν. τὸν Ἡρακλῆ καὶ τοὺς λέοντας, τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὴν Λερναίαν Ὕδραν, τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Ἀνταῖον, τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Κέρβερον· τὸν Ὀρφέα ἀπολοφυρόμενον, τὸν Ὀρφέα ἐν τῷ Ἅδῃ, τὸν θάνατον τοῦ Ὀρφέως· τὸν Ἀρίονα ψάλλοντα, τὸν Ἀρίονα φερόμενον ὑπὸ δελφῖνος, τοὺς ναύτας πρὸ τοῦ δικαστηρίου· τὰς παραστάσεις τῆς ὀροφῆς, ἐν αἷς ἐμφανίζονται κεφαλαὶ γυναικῶν, ἐξ ὧν μία Αἰθιοπίς, ἐρωτιδεῖς, νέφη καὶ εἷς ταώς· τέλος δὲ τὸν «Μαρκήσιον Λουδοβῖκον Γκοντζάγκα μετὰ τῆς οἰκογενείας του» καὶ τὴν «Συνάντησιν τοῦ μαρκησίου Λουδοβίκου μετὰ τοῦ καρδιναλίου Φραγκίσκου Γκοντζάγκα». Τῷ 1488 ὁ Μαντένια εὑρίσκετο ἐν Ρώμῃ διακοσμῶν, κατ' ἐντολὴν τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Η', τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Μπελβεντέρε, ὅπερ κατηδαφίσθη βραδύτερον ὑπὸ Πίου τοῦ ΣΤ' χάριν τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ Βατικανοῦ. Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τούτῳ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βαζάρι, ὁ Μαντένια εἶχεν ἀπεικονίσει τὸ «Βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», τὴν «Ἔνθρονον Παναγίαν», τὴν «Γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» καὶ τὴν «Προσκύνησιν τῶν Μάγων». Ἀλλὰ τὸ μεγαλειωδέστερον ἔργον τοῦ Μαντένια εἶναι οἱ «Θρίαμβοί» του, οἵτινες μεταφερθέντες περὶ τὸ 1525 ἐκ τοῦ παλατίου Pusterla εἰς τὸ Castello vecchio τῆς Μαντούης καὶ πωληθέντες κατόπιν εἰς τὸν Κάρολον Α' τῆς Ἀγγλίας, ἀπόκεινται νῦν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Hampton-Court. Ἡ ἐκτέλεσίς των ἤρξατο τῷ 1484, διεκόπη ἀπὸ τοῦ 1488 μέχρι τοῦ 1490, ἕνεκα τοῦ ταξιδίου τοῦ Μαντένια εἰς Ρώμην, καὶ συνεπληρώθη τῷ 1492 Οἱ «Θρίαμβοι» οὗτοι, ἐκλαϊκευθέντες διὰ τῶν χαλκογραφιῶν τοῦ Ἀντρεάνι, τῷ 1599, ἀποτελοῦν τὴν πρώτην καὶ ρωμαλεωτάτην ὑπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ἐκτελεσθεῖσαν ἀναπαράστασιν τῆς ἀρχαίας ζωῆς Ἐν τῇ ἀναπαραστάσει ταύτῃ ἀνεφάνη ἐν ὅλῃ του τῇ πληρότητι τὸ ἰσχυρὸν τάλαντον τοῦ Μαντένια, ἡ ἀγάπη πρὸς τὰς εὐρύθμους ἀρχιτεκτονικὰς διακοσμήσεις, ἡ νευρώδης ἀπόδοσις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἡ ἀκριβὴς ἀπόδοσις τῶν λεπτομερειῶν, ἡ θέλγουσα ποικιλία ἐν τῇ διατάξει τῶν συνόλων, ἡ ἔντονος ροπὴ πρὸς τὸν πραγματισμὸν καὶ συγχρόνως ἡ ἐξεικόνισις τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς αἴγλης τῆς ἀνθρωπίνης δεσποτείας μετὰ θαυμαστῆς ἐντελείας.

Ἀ. Μαντένια: Ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος πρὸ τοῦ πραίτωρος.

Ἐρχόμεθα εἰς τὰ τελευταῖα ἔργα τοῦ Μαντένια. Ἀναφέρονται ταῦτα εἰς θέματα θρησκευτικὰ ἢ μυθολογικά. Ἐκφράζουν δὲ σαφῶς τὴν προτίμησιν τοῦ καλλιτέχνου τούτου πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀνθρώπινον, τὴν ἀλήθειαν, μεθ' ἧς ἀποδίδει τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῶν προσώπων. Ἀναφέρομεν μεταξὺ τούτων τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ Παρθένος» τοῦ μουσείου Μπρέρα ἐν Μιλάνῳ, «Ἡ Παρθένος τῆς Νίκης» τοῦ Λούβρου, «Ἡ Παρθένος τῆς Santa Maria in Organo», «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ» τῆς Ἐθνικῆς πινακοθήκης τοῦ Λονδίνου, «Ἡ ἁγία οἰκογένεια» τῆς πινακοθήκης τῆς Δρέσδης, «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ δύο ἁγίων» τοῦ Museo civico τῆς Βερώνης, «Ὁ Παρνασσὸς» καὶ «Ἡ Ἀρετὴ θριαμβεύουσα ἐπὶ τῶν ἐλαττωμάτων» τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου, «Ἡ Ἰουδείθ» καὶ «Ἡ Διδὼ» τῆς ἐν Λονδίνῳ συλλογῆς J. E. Taylor, «Ἡ Ἰουδείθ» τοῦ μουσείου τοῦ Δουβλίνου, «Ἡ κρίσις τοῦ Σολομῶντος» τοῦ Λούβρου, «Ὁ Σαμψὼν καὶ ἡ Δαλιδὰ» τῆς Ἐθνικῆς πινακοθήκης τοῦ Λονδίνου (τινὰ τῶν ἔργων τούτων ἐξετελέσθησαν ὑπὸ μαθητῶν καὶ συνεργατῶν τοῦ Μαντένια ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ ἰδίου), τέλος δὲ «Οἱ θρῆνοι ἐπὶ τοῦ νεκροῦ Ἰησοῦ» (Cristo in scurto), ἔργον ἀναγόμενον εἰς τὸ ἔτος 1506 καὶ δικαίως θεωρούμενον ὡς μία σελὶς φρικιαστικοῦ ρεαλισμοῦ, μοναδικὴ ἐν τῇ πρωτοτυπίᾳ της.

Ὁ Μαντένια ἀπέθανεν ἐν Μαντούῃ τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1506. Διεκρίθη καὶ ὡς ἐξαίρετος χαράκτης. Ὡς ζωγράφος, μολονότι ἔσχε πολλοὺς μαθητάς, δὲν ἐδημιούργησε σχολήν. Ἀλλ' ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἰδιοτύπου του ρεαλισμοῦ, τῆς πεφωτισμένης ἀρχαιολατρείας του, τῆς φυσικῆς ἀληθείας τῶν πινάκων, τῶν τοιχογραφιῶν καὶ τῶν χαρακτικῶν του ἔργων ὑπῆρξε βαθυτάτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Maud Crutwell*, Mantegna (London 1901). —*Knapp*. L' œuvre de Mantegna (200 εἰκονογραφίαι) (Stuttgart 1910 καὶ Paris 1911).— *P. Kristeller*, Mantegna (Berlin καὶ Leipzig 1902).—*Thode*, Mantegna (Bielefeld, 1897). —*Ch. Yriarte*, Mantegna (Paris 1901).— *André Blum*, Mantegna.

Ι Μ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

μαντεόδους (ὁ) (Manteodus) /*Παλαιοζ.*/. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κορυφοδοντιδῶν ἀμβλυπόδων ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν (Ἡν. Πολιτεῖαι).

Γ. Κ. Γ.

Μαντερανία κοιλὰς (Maderaner Tal) /*Γεωγρ.*/. Κοιλὰς τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Οὖρι, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ρόϋς παρὰ τὸ Ἄμστεγκ καὶ κατευθυνομένη ἀπὸ Δ. πρὸς Α. μέχρι τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τοῦ Κλάριντ. Εἶναι ἐκ τῶν γραφικωτέρων κοιλάδων τῶν Ἄλπεων καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερουσῶν ἀπὸ γεωλογικῆς καὶ βοτανολογικῆς ἀπόψεως. Χ. Δ.

Μαντέρνο (Maderno) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Βρεσκίας, ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης τῆς λίμνης Γκάρντα. Κάτ. 2135. Κλιματολογικὸς σταθμὸς μὲ ὡραῖον κλῖμα. Μ. Δ. Β.

Μαντέρνο, ἢ *Μαντέρνα* (Maderno ἢ Maderna) *Κάρολος*. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων (1556–1629). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν παραγωγικωτέρων καὶ σημαντικωτέρων Ἰταλῶν ἀρχιτεκτόνων. Εἰργάσθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν Ρώμῃ. Τὸ σημαντικώτερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι ἡ ὑπ' αὐτοῦ συντελεσθεῖσα ἀποπεράτωσις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ταύτην ὁ Μαντέρνο ἀνέλαβε, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ πάπα Παύλου τοῦ Ε', ὅστις ἐπεθύμησε, συμπληρῶν τὸ μνημειῶδες τοῦτο ἀρχιτεκτόνημα, νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ σχεδιάγραμμά του, πολλάκις ὑπὸ πολλῶν ἀρχιτεκτόνων μεταβληθέν, εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ραφαὴλ ὑποστηριχθὲν σχῆμα τοῦ λατινικοῦ σταυροῦ. Ἡ μεταβολὴ αὕτη συνετελέσθη ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος. τὰ δ' ἐγκαίνια τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ἔλαβον χώραν τὴν 18ην Νοεμβρίου 1626, τρία ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μαντέρνο. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Μαντέρνο ἐξεπόνησε τὰ σχέδια τῶν δύο θαυμασίων κρηνῶν τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἄλλα ἔργα τοῦ ἀρχιτέκτονος τούτου, ὅστις καὶ ὡς γλύπτης ἀπέκτησε φήμην, εἶναι τὰ ἀκόλουθα: ἡ ἀνακαίνισις τοῦ Ἁγίου Δομινίκου τῆς Περουγίας (1632), ἡ κατασκευὴ τῆς ἐν τῇ Piazza delle Madonna τοῦ Loreto μνημειακῆς κρήνης, ἡ οἰκοδόμησις τοῦ παλατίου Ματτεΐ τῆς Ρώμης (1616), ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ παλατίου Μαντσελόττι, οὗ τὴν κατασκευὴν εἶχεν ἀρχίσει ὁ Φραγκῖσκος ντὰ Βολτέρρα, ἡ διακόσμησις τοῦ ναοῦ τῆς Santa Maria della Pace τῆς Ρώμης, ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ παλατίου Κίτζι τῆς Ρώμης ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Εὐτυχίου ντέλλα Γκρέκα. Τοῦ παλατίου τούτου, ἐν ᾧ νῦν εἶναι ἐγκατεστημένον τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας, τὴν οἰκοδόμησιν εἶχεν ἀρχίσει ὁ Ἰάκωβος ντέλλα Πόρτα. Ἐπὶ πλέον ὁ Μαντέρνο τῷ 1640 εἰργάσθη εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ ἐν Ρώμῃ ναοῦ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου, τῷ 1605 εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ναοῦ τῆς Santa Maria della Vittoria, τῷ 1603 εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὡραίας προσόψεως τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σωσάννης καὶ τῷ 1624 εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς κατασκευῆς τοῦ λαμπροῦ παλατίου Μπαρμπερίνι, οὗ τὴν οἰκοδόμησιν ἐξηκολούθησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαντέρνο ὁ Μπορρομίνι καὶ ὅπερ ἐπερατώθη τῇ διευθύνσει τοῦ Μπερνίνι. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Φρ. ντὰ Βολτέρρα ὁ Μαντέρνο κατεσκεύασε τὸ παρεκκλήσιον τῶν Salviati ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου (Ρώμη). Μνημονεύομεν ἀκόμη τὴν Κρήνην τῆς Ρώμης, ἥτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Acqua Paola καὶ ἣν ὁ Μαντέρνο κατεσκεύασεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Φοντάνα τῷ 1612, τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τῶν Ἀνιάτων, ὃν εἶχεν ἀρχίσει ὁ Φρ. ντὰ Βολτέρρα, τὴν οἰκοδόμησιν τῶν παλατίων Ἀλντομπραντίνι, Στρότσι, Ρουστικάτσι, Μποργκέζε καὶ Λουντοβίτσι, τὴν

Digitized by Google

συμπλήρωσιν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κυρηναλίου, τὴν ἀνέγερσιν τῆς στήλης τοῦ Κωνσταντίνου πρὸ τοῦ ναοῦ Ἁγίας Μαρίας τῆς Μείζονος καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου ντὲλ Βάλλε, ἔργων ἅτινα ἐν τῷ συνόλῳ των καλύπτουν μέγα μέρος τῆς δόξης τοῦ Μαντέρνο. Ὁ διαπρεπὴς οὗτος καλλιτέχνης διεκρίθη καὶ ὡς στρατιωτικὸς ἀρχιτέκτων. Ι. Μ. Π.

Μαντέρο (Madero), *Φραγκῖσκος*. Μεξικανὸς πολιτικὸς καὶ ἐπαναστάτης (1873—1913). Κατήγετο ἐκ Πορτογάλων ἀποίκων, οἵτινες ἐγκατασταθέντες κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εἰς Μεξικὸν ἀπέκτησαν βαθμηδὸν μέγαν πλοῦτον καὶ σημαντικὴν ἐν τῇ χώρᾳ πολιτικὴν ἐπιρροήν. Τῷ 1889, κατόπιν τῶν ταραχῶν αἵτινες συνώδευσαν τὴν ἐπανεκλογὴν τοῦ δικτάτωρος Ντιάζ, ἡ οἰκογένειά του ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς Παρισίους, ὅπου ὁ Μαντέρο συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ. Ἐπανελθὼν εἰς Μεξικὸν τῷ 1895 ἐπέτυχε ν' ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν κατοχήν του τὴν ἐξ ἀπεράντων γαιῶν πατρικήν του περιουσίαν, τὴν ὁποίαν διαχειριζόμενος ἐπέδειξεν αἰσθήματα εἰλικρινοῦς φιλαλληλίας ἀπέναντι τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου, δὲν ἐβράδυνε δὲ ν' ἀποκτήσῃ ἐκ τούτου πολλὴν δημοτικότητα καὶ νὰ διακριθῇ ὡς εἷς τῶν σημαντικωτέρων λαϊκῶν ἀρχηγῶν τῶν βορείων τῆς χώρας ἐπαρχιῶν. Ἀπὸ τοῦ 1903 ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξ ἀφορμῆς δὲ τῆς αἱματηρᾶς καταστολῆς τῶν ταραχῶν τοῦ Monterey ἐπέτυχε νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτὸν πολλοὺς δυσηρεστημένους καὶ ἵδρυσεν εὐρεῖαν πολιτικὴν ὀργάνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Δημοκρατικὴ λέσχη Μπενίτο Χουαρέθ», ἔχουσαν διακλαδώσεις εἰς τὰς κυριωτέρας τοῦ Μεξικοῦ πόλεις. Ὁ Μαντέρο ἄλλως τε δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποκαλύψῃ τὰς πραγματικάς του βλέψεις δι' ἑνὸς τολμηροῦ βιβλίου του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ προεδρικὴ διαδοχὴ τοῦ 1910». Ὁ Ντιὰζ διέταξεν ἀμέσως τὴν κατάσχεσιν τοῦ βιβλίου τούτου, ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐπαναστατικὸς κίνδυνος ἐγίνετο μεγαλύτερος, χάρις εἰς τὸν προσεγγίζοντα ἐκλογικὸν ἀγῶνα, δὲν ἐδίστασε νὰ συλλάβῃ τὸν συγγραφέα του, τὸν ὁποῖον ἐκράτησεν ἐν τῇ φυλακῇ μέχρι πέρατος τῶν ἐκλογῶν. Μόλις ἀπελευθερωθεὶς ὁ Μαντέρο ἤνοιξε σφοδρὰν πολεμικὴν κατὰ τοῦ Ντιάζ, δημοσιεύσας ἐν πρώτοις ἔντονον μανιφέστον, ἀξιοῦν τὴν εἰσαγωγὴν διαφόρων μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ διοικήσει, ταυτοχρόνως δὲ ἤρχισε παρασκευάζων ἐπαναστατικὸν κίνημα εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας. Ἡ πρώτη ὅμως ἀπόπειρα ἀπέτυχε καὶ ὁ Μαντέρο ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἐκεῖ, τῇ ἀνοχῇ καὶ ἀρωγῇ τῶν Βορειοαμερικανῶν, ἐπέτυχε νὰ συναθροίσῃ ὅπλα καὶ ἄνδρας, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων εἰσέβαλεν εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ ὑπεκίνησε τὸ νέον ἐπαναστατικὸν κίνημα, τὸ ἐπενεγκὸν τὴν παραίτησιν καὶ φυγὴν τοῦ προέδρου Ντιάζ. Γενόμενος κύριος τῆς καταστάσεως ὁ Μαντέρο ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν παρὰ τοῦ προσωρινοῦ προέδρου La Barra, τὴν ὁποίαν ὅμως μόλις ἐπὶ δύο ἔτη κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ, παρὰ τὴν διαλλακτικὴν ἀπέναντι τῶν ἀντιπάλων του πολιτικήν. Ἡ κυβέρνησίς του δὲν διέθετε στρατὸν ἐπαρκῆ καὶ καλῶς ὠργανωμένον, οἱ δὲ φίλοι τοῦ Ντιὰζ ἐξῆρον τὴν ἀδυναμίαν ταύτην ὡς λίαν ἐπικίνδυνον, διότι θὰ ἔδιδε θᾶσσον ἢ βράδιον εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τὴν εὐκαιρίαν ἐπεμβάσεως ἐν Μεξικῷ. Οἱ ὀπαδοὶ ἄλλως τε τοῦ Ντιὰζ δὲν κατέθετον τὰ ὅπλα. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1913 ἐξερράγη νέα ἐπανάστασις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Χουέρτα, ἥτις ἀπέληξε, κατόπιν μακρᾶς μάχης εἰς τὰς ὁδούς, εἰς ἧτταν τοῦ Μαντέρο, συλληφθέντος ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Παρὰ τὰ ἔντονα ὑπὲρ αὐτοῦ διαβήματα τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καθ' ὃν χρόνον ὁ τέως πρόεδρος μετεφέρετο ἐπ' αὐτοκινήτου ἀπὸ τοῦ προεδρικοῦ μεγάρου εἰς τὴν φυλακὴν εὗρε τὸν θάνατον ὑπὸ μυστηριώδεις πως συνθήκας. Ἡ ἐπίσημος ἀνακοίνωσις ἐβεβαίωνεν ὅτι μία ὁμὰς ἀντεπαναστατῶν ἐπεχείρησε ν' ἀπελευθερώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους, οἱ ὁποῖοι ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν ἀνταλλαγέντων πυροβολισμῶν. Πιθανώτερον ὅμως φαίνεται ὅτι ὁ Μαντέρο ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν συνοδῶν του. —Ω.

Μάντερσπεργκερ (Madersperger), *Ἰωσήφ*. Βιενναῖος ῥάπτης (1768—1850), ἐφευρὼν τῷ 1814 τὴν διὰ δύο νημάτων ἐργαζομένην ῥαπτομηχανήν.

Μαντὲς (Mendès), *Κάτουλλος*. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Bordeaux τῷ 1841, ἐκ πατρὸς Ἰσραηλίτου καὶ μητρὸς καθολικῆς, καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1909. Τῷ 1859 μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου σχεδὸν ἀμέσως ἵδρυσε τὴν «Revue Fantaisiste», περιοδικόν, εἰς τὸ ὁποῖον συνειργάσθησαν ὁ Γκωτιέ, ὁ Μπανβίλ, ὁ Μποντελαίρ, ὁ Σουλλὺ Προυντόμ, ὁ Βιλλιὲ ντὲ Λ' Ἰλ-Ἀδὰμ καὶ ἄλλοι. Εἰς ἐποχὴν δέ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ κοινὸν ἐλάχιστα ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν ποίησιν, ὁ Μαντὲς ἔπεισε τὸν Σαβιὲ ντὲ Ρικὸρ νὰ μεταβάλῃ τὴν ἐφημερίδα του «Τέχνην» εἰς ἑβδομαδιαῖον περιοδικὸν περιέχον μόνον ποιήματα, δημιουργήσας τοιουτοτρόπως τὸν «Σύγχρονον Παρνασσὸν» καὶ τὴν σχολὴν τῶν παρνασσιακῶν, τὴν ἱστορίαν τῆς ὁποίας ἔγραψεν οὗτος εἰς τὸ ἔργον του «La légende du Parnasse contemporain» (1884). Τὸ πνεῦμα τοῦ Μαντὲς ἦτο καταπληκτικῶς γόνιμον· ἐξεδηλώθη δὲ εἰς ὅλα τὰ λογοτεχνικὰ εἴδη. Ἔγραψε ποιήματα, μυθιστορήματα, διηγήματα, κριτικάς, μελέτας, θεατρικὰ ἔργα, λιμπρέττα μελοδραμάτων μουσουργηθέντα ἀπὸ τὸν Chabrier, τὸν Reynaldo Hahn, τὸν Massenet, κλπ., ἑκατοντάδας ὅλας τόμων. Πρωτίστως ὅμως ἦτο ποιητής, ἡ δὲ ποιητικὴ αὐτοῦ διάθεσις διαφαίνεται ζωηρότατα καὶ εἰς ὅλα τὰ πεζογραφήματά του, ἀποτελοῦσα τὸ ἰδιαίτερον αὐτῶν θέλγητρον καὶ ἀναβιβάζουσα τὸν συγγραφέα των εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν Γάλλων πεζογράφων τῆς ἐποχῆς του. Τὸ ὕφος του εἶναι λεπτότατον καὶ γοητευτικόν. Κατέχει τὸ χάρισμα νὰ δημιουργῇ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἁρμονίαν καὶ ὡραιότητα. Εἶναι ὁ λεπτεπίλεπτος καὶ ἡδυπαθὴς τραγουδιστὴς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ζωῆς. Ἡ πρώτη ποιητικὴ συλλογή του ἐξεδόθη τῷ 1864 ὑπὸ τὸν τίτλον «Philoméla». Βραδύτερον τὰ ποιήματά του συνεκεντρώθησαν εἰς ἑπτὰ τόμους (Poésies 1885). Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων αὐτοῦ πρέπει ν' ἀναφέρωμεν τὰ ἑξῆς: «Le roman d'une nuit» (1863), «Les mères ennemies (1880), δραματοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου τῷ 1883, «Zo'har» (1886), «Première maîtresse» (1887), «Grande Maguet» (1888), «Le chercheur de tares» (1898) κλπ. Ἐκ τῶν διηγημάτων: «Histoires d'amour» (1868), «Monstres parisiens» (1882), «Les folies amoureuses» (1883), «Jupe Courte» (1884), «Contes choisis» (1886, «Les Meilleurs Contes» (1892) κλπ. Ἐκ τῶν θεατρικῶν ἔργων: «La part du roi» μονόπρακτον κωμῳδίαν εἰς στίχους (1872), «Les frères d'armes» δρᾶμα (1873), «Justice» δρᾶμα (1877), «Médée» δρᾶμα εἰς τρεῖς πράξεις (1898), «La vierge d'Avila» ἔμμετρον δρᾶμα εἰς πέντε πράξεις μετὰ ἐπιλόγου (1906), «L' Impératrice» δρᾶμα τετράπρακτον (1909), κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1893 ἐχρημάτισε μουσικὸς καὶ θεατρικὸς κριτικὸς τῆς ἐφημερίδος «Journal». Ἐπίσης ἔγραψε «L'art au théâtre» (τ. 3, 1896, 1897 καὶ 1900), μελέτην περὶ Ριχάρδου Βάγνερ, κλπ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν: «Ἡ συναίνεσις» ὑπὸ Χ. Θ. Δαραλέξη («Παναθήναια» 1903), «Ἡ λήθη» ὑπὸ Γ. Σημηριώτη («Ἀνθολογία Γάλλων λυρικῶν ποιητῶν» 1913), «Τὸ διαβολόκριτσο» (1924), διηγήματα ἀπὸ τὴν συλλογὴν «Monstres Parisiens», ὁ «Ἔνοχος ἔρως» (Zo'har, 1924), «Ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης» ὑπὸ Κ. Τρικογλίδη (1924). Ι. Ο

Κάτουλλος Μαντές.

Μάντετσι *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Περιστέρι*.

μάντευμα (τό)· ἡ ἀπόκρισις τοῦ μαντείου, χρησμός, προφητεία.

μαντεύσιμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ δυνάμενος νὰ μαντευθῇ, νὰ προρρηθῇ.

μαντευτικός, —ή, —όν· ὁ ἐπιτήδειος, ὁ ἱκανὸς νὰ μαντεύῃ, νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα.

μαντεύω· προφητεύω, προλέγω τὰ μέλλοντα· || συνήθ. προβλέπω, εἰκάζω, συμπεραίνω: «μαντεύω ὅτι θὰ πᾶμε καλά» || παθ. *μαντεύομαι*· ἀρχ., ζητῶ μαντείαν, χρησμόν, ἐρωτῶ τὸ μαντεῖον.

Μαντζαβινάτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πάλης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 497. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Βουνί* (κάτ. 261). Ἀμφότερα κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ληξουρίου εἰς Χαυριάτα ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, πλησίον δ' αὐτῶν εὑρίσκεται τὸ ὀνομαστὸν λατομεῖον πώρων λίθων τοῦ λόφου *Μάσπαλι*. Δ. Ε. Μ.

Μαντζαβῖνος, *Γεράσιμος*. Ἱερεὺς ἐξ Ἀργοστολίου τῆς Κεφαλληνίας. Τῷ 1891 διαμένων ἐν Ἀθήναις προήχθη εἰς ἀρχιμανδρίτην, διορισθεὶς καὶ καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐν τῇ Ριζαρείῳ σχολῇ. Γνώστης καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ τοῦ συστήματος τῆς τετραφωνίας τοῦ Χίου Χαβιαρᾶ, εἰσήγαγεν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ᾠδικῇ τῆς νήσου Κεφαλληνίας πολλὰ μέλη εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, τὰ ὁποῖα ἐπεβλήθησαν καὶ ψάλλονται ἀκόμη καὶ σήμερον. Ἐμελοποίησεν ὅλας τὰς ἀκολουθίας καὶ τὰ παπαδικὰ μετὰ πρωτοτυπίας. Ἔγραψεν ἀνωνύμως εἰς τὸν «Αἰῶνα» τῶν Ἀθηνῶν διατριβάς τινας τῷ 1870. Γ. Κ. Δ.

— **Μαντζαβῖνος**, *Νικόλαος*. Νομομαθὴς καὶ βουλευτὴς τῆς ἐπαρχίας Πάλης κατὰ τὸ 1902, γεννηθεὶς ἐν Λειβαθῷ τῆς Κεφαλληνίας. Ἔγραψεν: «Ἐγχειρίδιον Διεθνοῦς δικαίου» (μετάφρ. τοῦ Viane καὶ Magron, Ἀθῆναι 1887), «Περὶ δικαστικῶν πλανῶν», «Ἀναμνήσεις Κεφαλληνίας» (1892), «Περὶ φυσικῶν ἐποχῶν» («Θέμις» Β' 1891), «Τὸ ταξίδιον τοῦ Περισσόν», κωμῳδία (μετάφρ. ἐν «Παρνασσῷ» τ. ΙΒ'). Γ. Κ. Δ.

Μαντζάρηδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 707. Κεῖται εἰς κλιτὺν τοῦ λόφου *Καρὰ-Τεπὲ* παρὰ τὸν ποταμὸν *Ἀνθεμοῦντα*. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Παράγει δημητριακὰ (800 000 ὀκ.) καὶ προϊόντα λαχανοκήπων (1 ἑκατομ. ὀκ.). Μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χλμ. 13). Δ. Ε. Μ.

Μάντζαρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 354.

Μαντζάρι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θυάμιδος (Φιλιατῶν), κείμενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Θυάμιδος ποταμοῦ εἰς τετράωρον ἀπόστασιν Α. τοῦ κόλπου τῆς Ἡγουμενίτσης. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν 183 (1928) κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ μικροκτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Ζ.

Μάντζαρος *Χαλικιόπουλος*, *Γεώργιος*. Μέγας πρωτοπαπᾶς Κερκύρας (1795—1799). Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐκλογήν του ὑπεδέχθη τοὺς καταλυτὰς τῆς βενετικῆς κυριαρχίας, δημοκρατικοὺς Γάλλους (30 Ἰουνίου 1795) καὶ εἰς τὸν στρατηγὸν Γεντιλλὺ προσέφερε μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν «Ὀδύσσειαν» τοῦ Ὁμήρου. Ὅτε, μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Γάλλων, κατέλαβον τὴν νῆσον οἱ σύμμαχοι Ρωσοτοῦρκοι (20 Φεβρουαρίου 1799), ἡ πρώτη πρᾶξις τοῦ Ρώσου ναυάρχου Οὐζακὼφ ἦτο ἡ ἀνασύστασις τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου ἐν τῇ νήσῳ, ἥτις ἐπὶ πέντε αἰῶνας (1272—1799) ἐστερήθη ἀρχιερέως. Τότε ἐξελέγη ὁ Μάντζαρος μητροπολίτης ὑπὸ τοῦ κλήρου πόλεως καὶ ἐξοχῆς, τῇ 7 Ἰουνίου 1799. Ἀλλ' ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἡ χειροτονία του ἀπέθανε. Π. Θ. Ζ.

—**Μάντζαρος** *Χαλικιόπουλος*, *Ἰάκωβος*. Νομοδιδάκτωρ τῶν ἀκαδημιῶν τῆς Ἰταλίας (1768—1843). Κατήγετο ἐξ ἀρχαίας καὶ ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας τῆς Κερκύρας. Ἐξήσκησε τὴν ἐπιστήμην του ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας κατέλαβε διάφορα δημόσια ὑπουργήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἑνετικὴ κυβέρνησις μόνον ἀριστοκράτας διώριζε. Βουλευτὴς τῆς Ἰονίου βουλῆς, διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων ῥητόρων τῆς ἐποχῆς του. Τύποις τοῦ ἐθνικοῦ τυπογραφείου ἐδημοσιεύθησαν διάφοροι αὐτοῦ λόγοι. Ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐτιμήθη ὡς ταξίαρχος τοῦ παρασήμου τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου. Π. Θ. Ζ.

— **Μάντζαρος** *Χαλικιόπουλος*, *Νικόλαος*. Ἕλλην μουσικοσυνθέτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Κερκύρᾳ (1795—1873). Κατήγετο ἐξ εὐπόρου καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας (ὁ ἴδιος ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ ἱππότου), ἐν τῇ ὁποίᾳ μετ' ἀγάπης ἐκαλλιεργεῖτο ἡ μουσική. Ὁ Μάντζαρος ἐδιδάχθη ἀρχικῶς βιολίον καὶ κλειδοκύμβαλον ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Πογιάγων, σύνθεσιν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Μπαρμπάτι. Πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του μετέβη εἰς Νεάπολιν, ἔνθα συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ὠδείου Τσινγκαρέλλι, ὅστις ἐκτιμήσας αὐτὸν τοῦ ἐπρότεινε νὰ τὸν διαδεχθῇ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ᾠδείου. Ὁ Μάντζαρος ἀπεποιήθη τὴν προταθεῖσαν αὐτῷ θέσιν, ὡς καί, ὀλίγον βραδύτερον, τὴν διεύθυνσιν τῆς «Μουσικῆς σχολῆς» τοῦ Μιλάνου, προτιμήσας νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ πατρίδι του, ὡς διδάσκαλος καὶ ὀργανωτὴς τῆς κατὰ τὸ 1840 ἱδρυθείσης «Φιλαρμονικῆς Κερκύρας», ἧς, τιμῆς ἕνεκεν, παρέμεινεν ἰσόβιος πρόεδρος. Ἐδίδαξε δωρεάν, ἐν τῷ μουσικῷ τούτῳ ἱδρύματι, τὴν ἁρμονίαν, τὴν ἀντίστιξιν καὶ τὴν σύνθεσιν· μεταξὺ δὲ τῶν μαθητῶν του συγκαταλέγονται, ὁ Διγενής, ἐκ τῶν πρώτων καθηγητῶν μουσικῆς ἐν Ἀθήναις, ὁ Ραφαὴλ Παριζίνι, ὁ Ξύνδας καὶ ἄλλοι.

Ὁ Μάντζαρος συνέθεσε σεβαστὸν ἀριθμὸν ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων μίαν λειτουργίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ δύο τῆς Δυτικῆς, μίαν «Μεγάλην Δοξολογίαν», θρήνους τοῦ Ἱερεμίου καὶ ψαλμοὺς τοῦ Δαυΐδ, εἴκοσι τέσσαρας συμφωνίας, ὕμνους κλ. Εἶχε συνδεθῆ διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ Σολωμοῦ, οὗτινος ἐμελοποίησε τὴν «Φαρμακωμένη», τὴν «Αὐγοῦλαν», τὴν «Ξανθοῦλαν», τὴν «Εὐρυκόμην», τὰς δύο πρώτας στροφὰς τοῦ «Ὕμνου εἰς τὸν Μπάϋρον» κλ. Ἐκτὸς τῆς «Δοξολογίας» του, ἥτις ψάλλεται εἰσέτι ἐν Κερκύρᾳ, ὁ Μάντζαρος εἶναι γνωστὸς εἰς τὸ Πανελλήνιον μόνον ὡς συνθέτης τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς ἀρχικὰς μόνον στροφὰς τοῦ ὕμνου τοῦ Σολωμοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ ὅλον τὸ ποίημα, τὸ ὁποῖον ἐμελοποίησεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ὁ Κερκυραῖος μουσουργός. Τὸ ὅλον εἶναι γεγραμμένον διὰ τετράφωνον χορὸν ἀνδρῶν, μετὰ συνοδείας ὀρχήστρας, μὲ τὴν συνήθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰταλικὴν τεχνοτροπίαν. Μικρὰ προανακρούσματα ἐξ ὀλίγων μέτρων ἢ βραχεῖς μουσικοὶ ἐπίλογοι προτάσσονται ἢ ἕπονται τῶν στροφῶν, ὧν ἡ μελῳδία καὶ ἡ ῥυθμικὴ ἀγωγὴ συνεχῶς ποικίλλει. Ἐκ τοῦ μουσικοῦ κειμένου τούτου μουσουργήματος ἔχουν ἐν τούτοις χρησιμοποιηθῆ αἱ δύο μόνον πρῶται

Digitized by Google

στροφαὶ καὶ αὗται μὲ ἀρκετὰς τροποποιήσεις τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, δεδομένου ὅτι ἀφῃρέθησαν ἐξ αὐτοῦ μελίσματά τινα ἢ ἠπλουστεύθη ἡ κατάληξίς των. Ἐν γένει ὅμως ἡ μουσικὴ τοῦ ὕμνου δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ποιητοῦ. Τὸ αὐτὸ δὲ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὴν ὑπόλοιπον δημιουργικὴν ἐργασίαν τοῦ Μαντζάρου, ἥτις δὲν ἰσοφαρίζει εἰς ποιότητα τὴν ποσότητα τῆς παραγωγῆς. Εἶναι τέχνη ἀκαδημαϊκή, ἐκ τῆς ὁποίας λείπει ἡ σφραγὶς τῆς ἀτομικότητος, τέχνη μὴ ἀπομακρυνομένη τῶν ἰταλικῶν προτύπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὰ ὁποῖα μιμεῖται χωρὶς νὰ δύναται καὶ νὰ φθάσῃ, τέχνη διόλου ἐθνική, ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι ἀποῦσα καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἰδιάζουσα ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ τοπικὴ ἀτμοσφαῖρα. Ἀντιθέτως, ὁ Μάντζαρος ὡς θεωρητικὸς ὑπῆρξε δεινότατος, ἡ δὲ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἐργασία του, ὀγκωδεστάτη, παραμένει ἀνέκδοτος. Μέρος αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐκ τῶν θεμάτων καὶ ἄλλων ἀσκήσεων ἁρμονίας καὶ ἀντιστίξεως, ἅτινα ἔγραφε διὰ τοὺς μαθητάς του. Ἐν γένει ὁ Μάντζαρος ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν πρώτων Ἑλλήνων, οἵτινες ηὐτύχησαν νὰ τύχωσιν ἐξαιρετικῆς μουσικῆς μορφώσεως καὶ ἐξ ἐκείνων οἵτινες προσέθεντο ὡς κύριον σκοπὸν τῆς ζωῆς των νὰ μεταλαμπαδεύσουν ἀφιλοκερδῶς εἰς τοὺς ἄλλους τὰς βαθείας αὐτῶν γνώσεις. Γ. Σ.

Μαντζάρωφ, *Μιχαήλ.* Βούλγαρος δημοσιογράφος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1852. Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ Ροβέρτειον κολλέγιον ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν δημοσιοϋπαλληλικὸν κλάδον. Ἐν Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ διετέλει καὶ συντάκτης τῆς «Maridza». Βραδύτερον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Novini». Ἀπεδήμησεν εἰς Ρωσίαν, ὅπόθεν ἐπιστρέψας ἐπηγγέλλετο τὸν δικηγόρον καὶ ἐγένετο ἱδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ «Νομικὴ Ἐπιθεώρησις». Τῷ 1894 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ἐγένετο ὑπουργός. Ἔκτοτε ὡς πολιτευτὴς ἦτο καὶ εἷς τῶν συντακτῶν τῆς ἐφημερίδος «Mir». Πλὴν ἄλλων ὁ Μαντζάρωφ μετέφρασε καὶ τὸ ἔργον τοῦ Τολστόη «Πόλεμος καὶ εἰρήνη». Τ. Β.

— **Μαντζάρωφ,** *Ράσκο.* Βούλγαρος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς Πετρούπολιν, Παρισίους καὶ Λυὼν καὶ ἐγένετο δικαστικὸς ὑπάλληλος, ἀλλὰ τῷ 1901 ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἀπὸ τοῦ 1908 ἐκλέγεται συνεχῶς βουλευτής. Εἰς τὴν κυβέρνησιν Μαλίνωφ τῷ 1918 ἦτο ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1923 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς δημοκρατικῆς παρατάξεως. Τῷ 1924 ἦτο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης. Τ. Β.

Μάντζεστερ (Manchester) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μάντσεστερ.*

Μαντζικέρτ *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἀρχαία πόλις ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀσπρακανίας ἢ Βαασπρακὰν τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, κειμένη πρὸς Β. τῆς λίμνης τοῦ Βὰν (ἀρχ. Θεσπίτιδος). Ἤδη καλεῖται *Μαλασκέρτ.* Κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἀνῆκεν εἰς τοὺς Βυζαντινούς, περιεβάλλετο δι' ὀχυρῶν τειχῶν καὶ ἀπετέλει ἓν τῶν ἰσχυροτέρων ἐρεισμάτων τοῦ μετώπου τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπὶ Κωνσταντίνου Θ' τοῦ Μονομάχου (1042—1054) προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν Τούρκων, οἵτινες ὅμως ἀπεκρούσθησαν μετὰ πολλῶν ζημιῶν χάρις εἰς τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ ὑπερασπιζομένου αὐτὴν στρατηγοῦ Βασιλείου τοῦ ἀπὸ Κάπης. Μετά τινα ἔτη, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου Ι' τοῦ Δούκα (1059—1067), ὁ σουλτᾶνος Ἀλπ-Ἀρσλάν, ἐπωφελούμενος τῆς ἐξασθενήσεως τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ βυζαντινῶν στρατευμάτων, κατέλαβε τὸ ὀχυρὸν φρούριον Ἀνίου (6 Ἰουνίου 1064), μετ' αὐτὸ δὲ ἁπάσας τὰς πέριξ χώρας μετὰ τοῦ φρουρίου τῆς Μαντζικέρτ, τὸ ὁποῖον ἐξεπόρθησε τῷ 1070. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου εἶχεν ἀνέλθει (τῷ 1067) ὁ Ρωμανὸς Δ' ὁ Διογένης, ὅστις, ἀρχομένου τοῦ ἔαρος 1071, ἐστράτευσε προσωπικῶς κατὰ τῶν Τούρκων, εἰσβαλὼν δὲ ἀμαχητὶ εἰς Ἀσπρακανίαν, ἐπολιόρκησε τὸ φρούριον τῆς Μαντζικέρτ. Μετὰ τὴν ἀτυχῆ ὅμως κατὰ τούτου ἐπιχείρησιν, ἡ Μαντζικέρτ περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ ἔκτοτε ἠκολούθησε τὴν τύχην τῆς Ἀρμενίας (βλ. λ. καὶ λ. *Ρωμανὸς Δ'*). Ν. ΚΛΣ

μαντζινία (ἡ) (Manginia) *[Βοτ.].* Γένος μυκήτων τῆς κλάσεως τῶν *δευτερομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σφαιριδῶν.* Οἱ χαρακτῆρες τοῦ μύκητος τούτου ὁμοιάζουν πολὺ πρὸς τοὺς τοῦ γένους φῶμα, διαφέρει δὲ μόνον κατὰ τὸ ὅτι παρουσιάζει πυκνίδια, ἄλλα μὲ μικρὰ καὶ ἄλλα μὲ μεγαλύτερα σπόρια, ὡς καὶ ριζόμορφα σκληρώτια καὶ χλαμυδοσπόρια εἰς τεχνητὰς καλλιεργείας. Περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος, τὸ M. ampelina, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ παθογόνος αἰτία τοῦ *ἄνθρακος* τῆς ἀμπέλου (βλ. λ.). Ε. Τ. Ε.

Μαντζοῦ (οἱ). Φυλὴ ἀσιατικὴ ἀποτελοῦσα ἄλλοτε μίαν τῶν κυριωτέρων ὁμάδων τῆς κυρίως μογγολικῆς φυλῆς. Οἱ Μαντζοῦ συγγενεύοντες στενότατα πρὸς τοὺς Τουγκούζους, ἀπὸ τῶν ὁποίων διεχωρίσθησαν μόλις κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, εἶχον κέντρον αὐτῶν τὴν περὶ τὸ ἄνω τμῆμα τοῦ ποταμοῦ Σούνγκαρι περιοχήν, ἐκεῖθεν δ' ἐξαπλούμενοι βαθμηδὸν πρὸς Ν., ΝΔ. καὶ ΒΔ., ἐσχημάτισαν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος διάφορα βασίλεια, κατώρθωσαν δ' ἐν τέλει νὰ ὑποτάξουν ὁλόκληρον τὴν Κίναν περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος (1644). Μολονότι ὅμως ἡ ἀπ' αὐτῶν προελθοῦσα ὁμώνυμος δυναστεία διετηρήθη ἔκτοτε ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἀπεράντου ταύτης χώρας μέχρι τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἀνατροπῆς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πολιτεύματος (1911), ἡ ἐπίδρασις ἐν τούτοις τῶν Μαντζοῦ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν ἠθῶν τῶν Κινέζων ὑπῆρξεν ἀναξία λόγου, ἐνῷ ἀντιθέτως αὐτοὶ οὗτοι ἀφωμοιώθησαν καὶ ἀπερροφήθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τῆς ἐπιμιξίας ἀπὸ τοὺς κατακτηθέντας. Σήμερον οἱ γνήσιοι Μαντζοῦ ἀποτελοῦσι μικρὰν μόνον μειονότητα τῆς χώρας.

Ἀπὸ ἀπόψεως σωματικῆς κατασκευῆς οἱ Μαντζοῦ ἐμφανίζουν διάμεσόν τινα μορφὴν μεταξὺ τῶν κυρίως Μογγόλων καὶ τῶν Κινέζων, τῶν ὁποίων ἄλλωστε ὁ τύπος παρουσιάζει εὐρυτάτην ποικιλίαν. Κατὰ γενικὸν κανόνα εἶναι ὑψηλότεροι καὶ ὀλιγώτερον σωματώδεις ἀπὸ τοὺς πρώτους, ρωμαλεώτεροι δὲ καὶ τολμηρότεροι ἀπὸ τοὺς δευτέρους.

Ἡ γλῶσσά των εἶναι ἡ αὐτὴ σχεδὸν πρὸς τὴν τῶν Τογγούζων, ἡ δὲ θρησκεία των, σαμανικὴ ἐξ ἀρχῆς, ὑποκατεστάθη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ λαμαϊκοῦ βουδισμοῦ εἰσαχθέντος παρ' αὐτοῖς ἀπὸ τῶν Μογγόλων. — Ω.

Μαντζουϊκή (ἡ) *[Γλωσσολογ.].* Καλεῖται οὕτως ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦν οἱ Μαντζοῦ, οἱ ἀποτελοῦντες τὸ ἔνατον σχεδὸν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μαντζουρίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος γλῶσσα ἐκτοπίζεται καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῆς γλώσσης τῶν Κινέζων, εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι οἱ λαλοῦντες τὴν Μαντζουϊκὴν δὲν ὑπερβαίνουν ἤδη κατὰ πολὺ τὸ ἑκατομμύριον. Ἡ Μαντζουϊκὴ ἀποτελεῖ μετὰ τῆς Τογγουζικῆς τὸν ἀνατολικὸν κλάδον τῆς λεγομένης Οὐραλοαλταϊκῆς (ἢ Οὐραλταϊκῆς ἢ Σκυθικῆς) γλωσσικῆς ὁμοεθνίας, ἐχρησιμοποιήθη δὲ ἀπό τινων αἰώνων καὶ εἰς συγγραφὴν διαφόρων ἔργων, κατὰ τὸ πλεῖστον δουλικῶν ἀπομιμήσεων ἢ καὶ ἁπλῶν μεταφράσεων διαφόρων κινεζικῶν συγγραμμάτων. Τὸ μαντζουϊκὸν ἀλφάβητον εἶναι αὐτὸ τὸ μογγολικόν, μεταρρυθμισθὲν καταλλήλως καὶ προσαρμοσθὲν (κατὰ τὸ ἔτος 1632) πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος γλώσσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hans Conon von der Gabelenz*, «Éléments de la grammaire mandchoue» (Altenbourg 1832).—*L. Adam*, «Grammaire de la langue mandchoue» (Paris 1873).—*Möllendorf*, «A manchu grammar» (1892). — Λεξικὸν εὐχρηστον εἶναι τὸ τοῦ *Gabelenz*, Mandschou - deutsches Wörterbuch (Leipzig 1864).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

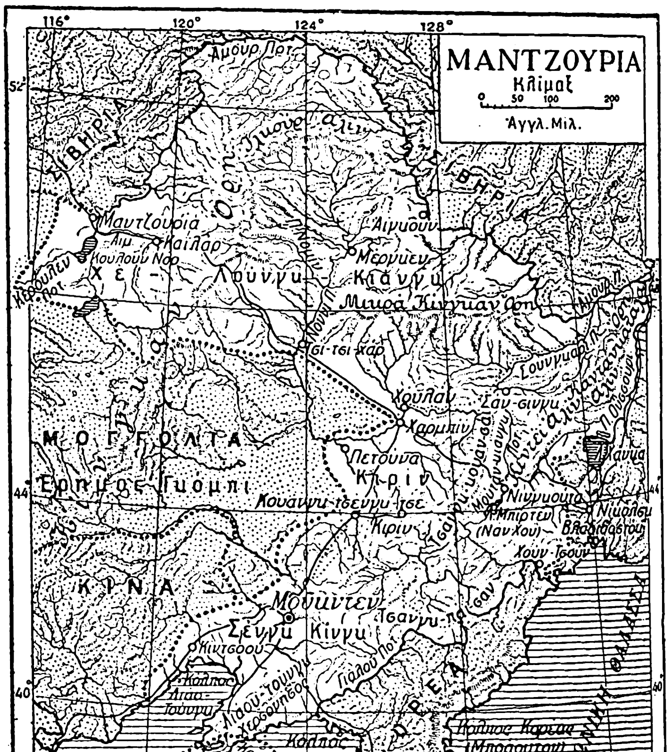

μα(ν)τζούνι (τό). Ὕλη ἥτις λειχομένη εἰς τὸ στόμα διαλύεται εὐκόλως, τὸ ἄλλως *ἔκλειγμα* (βλ. λ.).

μαντζουράνα (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀρίγανον τὸ ἀμάρακον.*

— **μαντζουράνας ἔλαιον.** Τὸ αἰθέριον ἔλαιον τὸ λαμβανόμενον δι' ἀποστάξεως μεθ' ὕδατος τῶν βλαστῶν καὶ φυλλωμάτων τῆς μαντζουράνας. Ἡ ἀπόδοσις κυμαίνεται μεταξὺ 0,7 καὶ 3,5%. Εἶναι ὑποκίτρινον, λεπτόρρυτον αἰθέριον ἔλαιον, εἰδικοῦ βάρους 0,890—0,910, εἰδικῆς στροφῆς +12 μέχρι +19° καὶ ὀσμῆς χαρακτηριστικῆς, ὑπενθυμιζούσης τὴν ὀσμὴν τῆς μίνθης καὶ τῆς μυριστικῆς τῆς εὐώδους. Πρέπει νὰ διατηρῆται εἰς καλῶς κλειούσας καὶ ἀπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας προφυλαγμένας φιάλας, διότι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ φωτὸς εὐκόλως ρητινοῦται, ὀξινίζει καὶ φαιοῦται. Χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν (σάπωνες κλπ.), ὡς προσθήκη εἰς ἀρωματικὰ λικὲρ κλπ. Κέκτηται δ' ἐπίσης ὀρεκτικὰς καὶ ἀντισπασμωδικὰς ἰδιότητας. Σ. Γ.

Μαντζουρανῆς, *Θεόδωρος.* Ἀρχιμανδρίτης, μουσικοδιδάσκαλος καὶ ἱεροψάλτης. Ἐγεννήθη ἐν Τρικκέροις τῆς Θεσσαλομαγνησίας καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1906. Ἐδίδαξε τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Κεντρικῇ Ἱερατικῇ Σχολῇ ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Ἰωακεὶμ τοῦ Γ', παρ' οὗ τὰ μέγιστα ἐξετιμᾶτο, διορισθεὶς παρ' αὐτοῦ καὶ οἰκονόμος τῆς σχολῆς ταύτης. Ν. Α. Χ.

Μαντζουρία. Ἀσιατικὴ χώρα, ἀποτελοῦσα τμῆμα τοῦ κράτους τῆς Κίνας. Κεῖται μεταξὺ 42° καὶ 53° βορ. πλάτους καὶ 117°—135° ἀνατ. μήκους, ὁρίζεται δὲ ἀπὸ Α. καὶ ἀπὸ Β. ὑπὸ τῆς Σιβηρίας, χωριζομένη ἀπὸ ταύτης ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ἀμοὺρ καὶ Οὐσσούρι, ἀπὸ ΝΑ. ὑπὸ τῆς Κορέας, ἀφ' ἧς τὴν διαχωρίζει ὁ ποταμὸς Γιαλοῦ, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τοῦ κόλπου Λιάο-Τοὺνγκ καὶ τοῦ ἔσω κόλπου τῆς Κορέας καὶ ἀπὸ Δ. ὑπὸ τῆς Μογγολίας. Περὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μαντζουρίας δὲν ὑπάρχουσιν ἠκριβωμένοι ἀριθμοί· κατὰ προσέγγισιν τὸ ἐμβαδὸν τῆς χώρας ἀνέρχεται εἰς 1.000.000 περίπου τετρ. χλμ., ὁ δὲ πληθυσμός, κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμούς, εἰς 20.000.000 κατοίκων.

—, *Φυσ. Γεωγρ.* / Ἡ Μαντζουρία διασχίζεται ἀπὸ πολλὰ συγκροτήματα ὀρέων, καταληγόντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς πεπλατυσμένα ἢ ἀπεστρογγυλωμένα ὑψίπεδα, ἐκ τῶν ὁποίων τινα, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὸ ὀροπέδιον τοῦ Πεϊ-Χάν, εὑρίσκονται εἰς ὕψη 2.500—3.000 μέτρων. Αἱ χαμηλότεραι κλιτύες τῶν ὀρεινῶν τούτων ὄγκων καλύπτονται ὑπὸ θάμνων, εἰς δὲ τὰ ὑψηλότερα αὐτῶν μέρη φύονται ὡραῖα δάση δρυῶν, σφενδάμνων, πεύκων καὶ ἐλάτων. Σημαντικώτερα ἐκ τῶν ὀρέων της εἶναι: Τὸ συγκρότημα του *Μεγάλου Κίνγκαν*, τὸ ὁποῖον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς Μογγολίας, διασχίζει τὸ δυτικὸν τῆς Μαντζουρίας τμῆμα ἀπὸ Ν. πρὸς Β., ἔχει κορυφὰς 3.000 καὶ 3600 μέτρων καὶ σχηματίζει πολυαρίθμους διακλαδώσεις, ἐξ ὧν κυριωτέρα εἶναι ἡ *Ἰλκούρι Ἄλιν* καὶ τὸ συγκρότημα τοῦ *Μικροῦ Κίνγκαν*, κατέχον τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς χώρας· διακλάδωσιν τοῦ Μικροῦ Κίνγκαν ἀποτελεῖ ἡ ὀροσειρὰ τοῦ *Σούνγκαρι*, πρὸς τὰ Ν. ΝΑ. δὲ τούτων εὑρίσκονται τὰ ὄρη *Τσὰν-Κουὰν-Σάϊ, Κεντέϊ-Ἄλιν* καὶ *Καντανκατάλα-Ἄλιν.*

Ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιβρέχεται ἡ χώρα μόνον κατὰ τὸ Ν. ΝΔ. αὐτῆς τμῆμα, ὅπου σχηματίζεται ἡ χερσόνησος *Λιάο-Τούνγκ*, διαχωρίζουσα τὸν ὁμώνυμον πρὸς αὐτὴν κόλπον ἀπὸ τὸν ἔσω κόλπον τῆς Κορέας.

Ἐκ τῶν ποταμῶν κυριώτερος εἶναι ὁ Ἀμούρ, περιρρέων τὸ Β. τμῆμα τῆς Μαντζουρίας. Διασχίζει τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Μεγάλου Κίνγκαν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Μικρὸν Κίνγκαν διὰ λαιμοῦ μήκους 170 χιλιομέτρων. Τὸ κέντρον τῆς χώρας διαρρέεται ὑπὸ τοῦ *Σούνγκαρι* καὶ τοῦ παραποτάμου του *Νόννι.* Ὁ Σούνγκαρι, πλωτὸς κατὰ τμήματα διὰ λέμβων, πηγάζει ἀπὸ τοῦ ἡφαιστειογενοῦς μεμονωμένου ὄγκου Πέϊ-χάν, διασχίζει τὴν ὀρεινὴν περιοχήν, ὅπου σχηματίζονται πολυάριθμοι εὔφοροι κοιλάδες, καὶ εἶτα τὴν ἀμμώδη πεδιάδα Μαντσοῦ, ἥτις κατοικουμένη κατὰ τὴν περιφέρειαν αὐτῆς, γίνεται ἔρημος κατὰ τὸ κέντρον της, ὅπου ὁ Σούνγκαρι ἑνοῦται μετὰ τοῦ Νόννι. Παρὰ τὸ Χαρμπὶν ὁ Σούνγκαρι εἰσέρχεται εἰς τὴν δασώδη καὶ ἀγροτικὴν ζώνην, τὴν γειτονεύουσαν πρὸς τὸ Μικρὸν Κίνγκαν, καί, ἀφοῦ διασχίσῃ τὰ ὀροπέδια τούτου, καταρρέει πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀμούρ. Κατὰ τὰ νότια τῆς χώρας ὁ ποταμὸς *Λιάο*, πλωτὸς εἰς μεγάλην ἔκτασιν, ἑλίσσεται ἐντὸς εὐφορωτάτης πεδιάδος εὔρους 100 χιλιομέτρων, καταλήγει δὲ εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον (*Λιάο-Τούγκ*), σχηματίζων ἐκεῖ παμμέγιστον

Digitized by Google

δέλτα, τοῦ ὁποίου αἱ προσχώσεις προχωροῦσι λίαν ταχέως, δι' ὃ καὶ ἡ πόλις Μοῦ-Τσουάγκ, ἥτις ἀπετέλει ἄλλοτε τὸν κυριώτερον λιμένα τῆς Μαντζουρίας, εἶναι ἤδη μεσόγειος, ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς θαλάσσης δεκάδα χιλιομέτρων. Ἄλλοι ποταμοὶ τῆς Μαντζουρίας εἶναι ὁ *Οὐσσούρι* ἐπὶ τῶν πρὸς Α. σινορωσικῶν συνόρων, συμβάλλων καὶ οὗτος εἰς τὸν Ἀμούρ, ὁ *Κερουλέν*, ἐκβάλλων εἰς τὴν Μαντζουρίαν λίμνην κατὰ τὸ ΒΔ ἄκρον τῆς χώρας, καὶ ὁ *Γιαλοὺ* περιρρέων τὰ ΝΑ. σύνορα καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν ἔσω κόλπον τῆς Κορέας.

Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας, ποικίλης κατὰ τόπους συστάσεως, εἶναι πανταχοῦ σχεδὸν γόνιμον. Παρεκτὸς τῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων πυκνῶν δασῶν, τῶν ὁποίων τὰ δένδρα δὲν διαφέρουσι ἀπὸ τὰ τῆς Εὐρώπης, εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰς πεδιάδας ἡ βλάστησις εἶναι ἄφθονος εἰς καρποφόρα δένδρα, εἰς κηπουρικὰ φυτὰ καὶ δημητριακὰ ἐν γένει. Ἡ πανίσκη περιλαμβάνει ἱκανὰ ἐκ τῶν ἀγρίων ζῴων, διαιτώμενα εἰς τὰ ἐπὶ τῶν ὀρέων δάση, ὡς τίγρεις, πάνθηρας, ἄρκτους, λύκους, ἀντιλόπας, ἐλάφους, ἀγριοχοίρους, ἀλώπεκας κλπ. Ἐκ τῶν ἀροτριώντων καὶ τῶν κατοικιδίων εὐδοκιμοῦν ἰδίως οἱ ὄνοι, οἱ βόες καὶ οἱ ἡμίονοι. Πτηνῶν ἀπαντῶνται ποικίλα εἴδη, ἐν οἷς φασιανοί, ἀλκυόνες, πέρδικες, ψιττακοὶ κ. ἄ. Οἱ ποταμοὶ δὲ τῆς χώρας περιλαμβάνουσι μεγάλην ἀφθονίαν καὶ ποικιλίαν ἰχθύων.

Τὸ κλῖμα τῆς Μαντζουρίας εἶναι ἠπειρωτικόν, ὑπερμέτρως ψυχρὸν κατὰ τὸν χειμῶνα, ἰδίως ὅταν πνέουν βορειανατολικοὶ ἄνεμοι. Εἰς Μοῦκδεν, ἐνῷ ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰουλίου εἶναι 24°,2 ἡ τοῦ Ἰανουαρίου κατέρχεται εἰς 13°,6 ὑπὸ τὸ μηδέν, ἡ δὲ ἐλαχίστη εἰς —33°. Ἀπὸ 15ης Νοεμβρίου μέχρι 15ης Μαρτίου ἡ ναυσιπλοΐα διακόπτεται ἐπὶ τοῦ Λιάο. Εἰς τὸ Χαρμπὶν ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου κατέρχεται εἰς —17°,8, εἰς δὲ τὸ Ἄϊγκουν εἰς —25°,8 μὲ ἐλαχίστην —24°,2. Εἰς τὰς ἄκρας βορείους περιοχὰς φαίνεται ὅτι τὸ ὑπέδαφος παραμένει διαρκῶς πεπηγμένον. Τὰ σχεδὸν σιβηριανὰ ταῦτα ψύχη εἶναι ξηρότατα. Ἐκ τῶν 528 χιλιοστομέτρων τῆς ἐτησίως πιπτούσης εἰς τὸ Χαρμπὶν βροχῆς μόνον τὰ 6 χιλιοστ. πίπτουν κατὰ Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον. Καὶ ἡ χιὼν δὲ εἶναι ἐλαχίστη. Αἱ βροχαὶ ἀρχίζουν μόνον κατὰ τὴν θερμὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους· ἀλλὰ τότε βρέχει ἀκαταπαύστως ἡμέραν καὶ νύκτα. Εἰς τὸ Μοῦκδεν πίπτουν κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον, Αὔγουστον 362 χιλιοστομ. βροχῆς ἐπὶ ἐτησίου συνόλου 598 χιλ. Τὸ ἔδαφος διαποτίζεται καὶ αἱ ὁδοὶ γίνονται ἀδιάβατοι· οἱ ποταμοὶ ἐκχειλίζοντες κατακλύζουν τεραστίας περιοχάς, δι' ὃ καὶ αἱ πόλεις εἶναι ἐκτισμέναι ἢ ἔχουσι μεταφερθῆ εἰς μεγάλας ἀπ' αὐτῶν ἀποστάσεις.

—*[Οἰκονομ. Γεωγρ.]* Ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἀπόψεως ἡ χώρα προήχθη σημαντικῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελευταίας εἰκοσιπενταετίας, τοῦτο δὲ χάρις εἰς τὰ ἐγκαθιδρυθέντα ἐν αὐτῇ μεγάλα ρωσικὰ καὶ ἰαπωνικὰ σιδηροδρομικὰ δίκτυα (βλ. κατωτ. *[Ἱστορ.]*). Ἡ ἐπίδρασις τούτων ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς ὑπῆρξε τεραστία. Οὕτως, αἱ μεταφοραὶ τῶν σιτηρῶν καὶ δημητριακῶν καρπῶν διὰ τῶν ρωσικῶν σιδηροδρόμων ηὐξήθησαν ἀπὸ 50.000 τόννων τοῦ 1904 εἰς 523 000 τόννων τῷ 1914 καὶ 1.742.000 τόννους τῷ 1923. Ἡ ὅλη δὲ παραγωγὴ τοῦ «σόϊα» ἐν Μαντζουρίᾳ ἀνῆλθεν ἀπὸ 600 000 τόννων τοῦ 1906 εἰς 4.000.000 τόννων τῷ 1927.

Ἡ ἐξαγωγὴ ἀποτελεῖται κατὰ τὰ 88 αὐτῆς ἑκατοστὰ ἀπὸ σιτηρὰ καὶ ὄσπρια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τελευταῖα ἀπασχολοῦσι τὰ 21 % τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους· μεταξὺ τούτων κυριώτερον εἶδος εἶναι οἱ φασίολοι «σόϊα», τῶν ὁποίων ἡ καλλιέργεια ἐπεκτείνεται διαρκῶς. Ἡ περιεκτικότης των εἰς ἄμυλον εἶναι μικρά, περιέχουν ὅμως εἰς μεγάλην ποσότητα ἀζωτούχους καὶ λιπαρὰς οὐσίας, ἐξ οὗ καὶ ὑποκαθιστῶσι τὸ κρέας ἐν τῇ τροφῇ τῶν φυτοφάγων λαῶν τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τὸ ἐξ αὐτῶν ἐξαγόμενον ἔλαιον χρησιμοποιεῖται εὐρέως ἐν Εὐρώπῃ διὰ τὴν κατασκευὴν σαπώνων, μαργαρίνης καὶ ἄλλων εἰδῶν. Ἡ καλλιέργεια τοῦ σόϊα ἐναλλάσσεται κατὰ τριετίαν μὲ τὴν σπορὰν τοῦ σίτου καὶ ἑνὸς εἴδους σόργου, τοῦ «καολιὰνγκ» (holeus sorghum). Ἀποτελεῖ δὲ τὸ καολιὰνγκ μετὰ τοῦ κέγχρου τὴν βασικὴν τροφὴν τοῦ ἐντοπίου πληθυσμοῦ καὶ τῶν κτηνῶν αὐτοῦ. Ἡ καλλιέργεια τῆς ὀρύζης ἀρχίζει ἐπίσης νὰ διαδίδεται ἐπ' ἐσχάτων εἰς τὴν ἀνατολικῶς τοῦ Χαρμπὶν περιφέρειαν, χάρις εἰς Κορεάτας καλλιεργητάς. Ἀλλὰ τὸ κλῖμα τῆς χώρας εὐνοεῖ πλειότερον τὸν σῖτον, ὅστις σπείρεται ἐπὶ τῶν 17 % τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων, ἰδίως εἰς τὸ τρίγωνον τὸ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σουνγκάρι καὶ Νόννι, καθὼς καὶ εἰς τὴν εὔφορον περιοχὴν τῆς Νινγκούτα. Εἰς τὰ πέριξ τοῦ Κιρὶν καλλιεργοῦνται κάνναβις καὶ καπνὸς εἰς εὐρεῖαν κλίμακα. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐπίσης ἀρκούντως προηγμένη.

Ἡ μεσημβρινὴ Μαντζουρία ἔχει ὑπέροχα δάση καλύπτοντα τὰ 40 % τοῦ ἐδάφους της, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη καυσίμου ὕλης ἐπέφερε καὶ ἐπιφέρει εἰς αὐτὰ μεγάλας καταστροφάς. Γίνεται ἐν τούτοις εἴς τινας περιοχὰς καὶ μεθοδικὴ αὐτῶν ἐκμετάλλευσις, χάρις δὲ εἰς τὴν εὐχέρειαν τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν τὸ 1/10 τῆς σημερινῆς ἐξαγωγῆς τῆς χώρας ἀποτελεῖται ἐκ δασικῶν προϊόντων.

Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας περιλαμβάνει μεταλλεῖα χαλκοῦ καὶ ἀργύρου, συναντώμενα ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μοῦκδεν, καὶ μολύβδου ἀλλαχοῦ, καί τινας πετρελαιοπηγάς, τῶν ὁποίων δὲν γίνεται ἀκόμη μεθοδικὴ ἐκμετάλλευσις. Ἐπ' ἐσχάτων ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Κιρὶν κοιτάσματα γαιάνθρακος. Σόδα ἐξάγεται ἀπὸ τὰς λίμνας τῶν στεππῶν, χρυσοφόροι δὲ φλέβες ἀνεκαλύφθησαν παρὰ τὸν Ἀμούρ.

Ἡ γεωργικὴ βιομηχανία, ἡ μόνη βιομηχανία τῆς χώρας, περιλαμβάνει ἤδη ἰσχυρὰς ἐπιχειρήσεις συγχρονισμένου τύπου, ἰδίᾳ ἀλευρομύλους, ἐλαιοτριβεῖα καί τινα οἰνοπνευματοποιεῖα. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐργοστασίων τούτων εἶναι ἐγκατεστημένα ἐν Χαρμπίν. Ἐν τῷ συνόλῳ της ἡ Μαντζουρία δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς χώρα εὑρισκομένη εἰς στάδιον γοργῆς καὶ σημαντικῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως.

—*[Πολιτ. Γεωγρ.]* Ἡ Μαντζουρία διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἐπαρχίας: 1) τοῦ *Χόϊ-λοὺνγκ-Κιὰνγκ* (ἐμβαδὸν 526.000 περίπου τετραγ. χιλιομέτρων), μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Τσι-τσι-χάρ*, πόλιν πληθυσμοῦ 25 000 περίπου κατοίκων· 2) τοῦ *Κιρὶν* (ἐμβαδὸν 272.000 τετρ. χιλμ.) μὲ πρωτεύουσαν τὴν ὁμώνυμον πόλιν, ἔχουσα 80 000 κατοίκ. καὶ 3) τοῦ *Μοῦκδεν*, ἢ *Φὲνγκ-Τιὲνγκ* (ἐμβαδὸν 149 000 τετρ. χιλμ.), μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Μοῦκδεν*, ἔχουσαν 160.000 κατοίκ. Ἄλλαι ἄξιαι λόγου πόλεις εἶναι: τὸ *Χαρμπὶν* (κάτ. 186 400), τὸ *Κιτσόου* (κάτ. 59 000, τὸ *Σὰν-σὶνγκ* (κάτ. 40.000), ἡ *Ἄϊγκουν* (39.400), καὶ τὸ *Χοὺν-τσοὺν* (18.700).

Παρεκτὸς τῶν τριῶν ὡς ἄνω ἐπαρχιῶν, τῶν ὁποίων ἡ διοίκησις εἶναι, ἀπὸ τοῦ 1907, ὁμοία πρὸς τὴν τῆς λοιπῆς Κίνας, ἡ Μαντζουρία περιλαμβάνει τὴν χερσόνησον *Κουὰνγκ-Τοὺνγκ*, παραχωρημένην ἐπὶ μισθώματι εἰς τὴν Ἰαπωνίαν (βλ. κατ. *[Ἱστορ.]*), χωριστὰ δ' ἐπίσης ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως τμήματα τῆς χώρας λογίζονται ἡ «*σιδηροδρομικὴ ζώνη τῆς Νοτίου Μαντζουρίας*» καὶ ἡ «*ζώνη τῶν Ἀνατολικῶν κινεζικῶν σιδηροδρόμων*». Ἡ χερσόνησος Κουὰνγκ-Τοὺνγκ ἔχει ἐμβαδὸν 3 462 τετρ. χλμ. καὶ συνολικὸν πληθυσμὸν 862 662 κατοίκων, ἐξ ὧν 107.071 Ἰάπωνες (ἀπογρ. 1929)· πρωτεύουσαν ἔχει τὸν ἐλεύθερον λιμένα τοῦ *Νταϊρεν* (ρωσιστὶ *Dalni*, κινεζ. *Ταλιενγουὰν*) μὲ πληθυσμὸν 243 789 κατοίκων, ἄλλας δὲ πόλεις τὸ *Σακοκοὺ* (κάτ. 60.959), τὸ *Κιντσβοὺ* (κάτ. 96.823) καὶ τὸν λιμένα *Ριογιοῦνγκο*, πρῴην *Πὸρτ-Ἀρθοὺρ* (κάτ. 28.360).

Ἡ χερσόνησος διοικεῖται ὑπὸ Ἰάπωνος κυβερνήτου, ἔχοντος ὑπὸ τὰς διαταγάς του Ἰάπωνας ἐπίσης ὑπαλλήλους καὶ ἓν σύνταγμα στρατοῦ ἑδρεῦον ἐν Ριογιοῦνγκο. Ἡ «σιδηροδρομικὴ ζώνη τῆς Νοτίου Μαντζουρίας» διοικεῖται αὐτονόμως ὑπὸ τῆς ἑταιρείας τοῦ Νοτιομαντζουρικοῦ σιδηροδρόμου, τῆς ὁποίας οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι διορίζονται ὑπὸ τῆς ἰαπωνικῆς κυβερνήσεως, αἱ δὲ ἐν αὐτῇ ὑπηρεσίαι ἀστυνομίας (19 σταθμοὶ μὲ 2 992 ὑπαλλήλους), δημοσίων ἔργων, ἐκπαιδεύσεως καὶ δημοσίας ὑγείας τελοῦσιν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Ἰάπωνος κυβερνήτου τῆς ἐπαρχίας Χουὰνγκ-Τούνγκ. Ἡ ἔκτασις τῆς ζώνης ἀνέρχεται εἰς 2.243 τετρ. χιλιόμετρα, περιλαμβάνει δὲ 337.314 κατοίκους, ἐξ ὧν 107.233 Ἰάπωνες. Τέλος, ἡ «Ζώνη τῶν ἀνατολικῶν κινεζικῶν σιδηροδρόμων» διοικεῖται ἐπίσης αὐτονόμως ὑπὸ τῆς κατεχούσης αὐτὴν ρωσικῆς ἑταιρείας, συμμετεχούσης ὅμως ἐν αὐτῇ ἐπ' ἐσχάτων ἐπὶ ἴσοις δικαιώμασι καὶ τῆς κινεζικῆς κυβερνήσεως.

Ἡ ἑταιρεία τοῦ Νοτιομαντζουρικοῦ σιδηροδρόμου ἔχει ἱδρύσει εἰς διαφόρους πόλεις περὶ τὰ 80 διάφορα ἐκπαιδευτήρια καὶ ἰατρικὴν σχολὴν εἰς τὸ Μοῦκδεν, ἡ δὲ ἑταιρεία τῶν Ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων μίαν ἐμπορικὴν σχολὴν εἰς τὸ Χαρμπίν. Ἐκ τῶν πόλεων τῆς Μαντζουρίας δεκαοκτὼ εἶναι ἀνοικταὶ εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, λειτουργοῦσι δ' ἐν τῇ χώρᾳ 9 κινεζικαὶ καὶ 16 ἄλλαι, ἰαπωνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον, τράπεζαι.

—*[Ἐθνογρ.]* Ὁ ἰθαγενὴς πληθυσμὸς τῆς Μαντζουρίας ἀποτελεῖται ἀπὸ Μαντσού, Τουνγκούζους καὶ Κινέζους. Οἱ Κινέζοι κυριαρχοῦσιν εἰς τὰ νότια ἰδίως τῆς χώρας. Ἐκ τῶν Τουνγκούζων πολυπληθέστερα φῦλα εἶναι τὰ τῶν Γκόλντων καὶ τῶν Μανέγκρων. Μερὶς ἐπίσης ἐκ τῶν κατοίκων ἀποτελεῖται ἀπὸ Μπαργκοῦ-Μπουρέτους, οἵτινες εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς. Οἱ Μαντσοὺ ἦσαν ἄλλοτε πολυάριθμοι, εἶχον δὲ τὸ κέντρον των ἐπὶ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ ποταμοῦ Σουνγκάρι, νοτίως τοῦ Κιρίν, ζῶντες ἐκ τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας καὶ τοῦ κυνηγίου. Ἀφ' ἧς ὅμως ὁ λαὸς οὗτος ἐγένετο κύριος τῆς Κίνας ὅλης, ἤρχισε ν' ἀπορροφῆται διὰ τῆς ἐπιμειξίας καὶ τείνει ὁλονὲν ν' ἀπορροφηθῇ ἐντελῶς ἀπὸ τὴν κατακτηθεῖσαν φυλήν. Σήμερον οἱ γνήσιοι Μαντσοὺ δὲν ὑπερβαίνουν ἐν τῷ συνόλῳ των τὸ ἓν ἑκατομμύριον, εἰς τὴν Μαντζουρίαν δὲ κυριαρχοῦν μόνον κατὰ τὴν περὶ τὸν ποταμὸν Λιάο ὀρεινὴν περιοχήν. Αἱ οἰκίαι των, ξύλιναι κατὰ κανόνα, διακρίνονται τῶν κινεζικῶν ἀπὸ τὰς μακράς, χαμηλάς, μὲ κυλινδρικὰς ἐσοχὸς στέγας των καὶ τὰ ἐκ χάρτου παράθυρά των. Ἡ μόνη λιθόδμητος πόλις των εἶναι ἡ πρωτεύουσα Μοῦκδεν (βλ καὶ λ. *Μαντσού*).

Οἱ ἐντόπιοι εἶναι γενικῶς βουδισταὶ τὸ θρήσκευμα, παρεκτὸς τῶν Μογγόλων Μπαργκοῦ-Μπουρέτους, οἵτινες εἶναι σαμανισταί. Ὁ Χριστιανισμὸς μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν εἶναι ἐλάχιστα διαδεδομένος.

Γλῶσσα ἐπικρατεῖ καθόλου ἡ κινεζική, παρεκτὸς μόνον εἰς τὰς περιοχὰς τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης σιδηροδρομικῆς ζώνης, ὅπου ὁμιλοῦνται ἡ ρωσικὴ καὶ ἡ ἰαπωνική.

—*[Ἱστορ.]* Μέχρι τῶν μέσων σχεδὸν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἡ Μαντζουρία ἦτο ἄγνωστος διὰ τὴν Εὐρώπην χώρα. Μόλις περὶ τὸ 1640 οἱ Ρῶσοι τῆς Σιβηρίας ἤρχισαν νὰ διέρχωνται πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀμούρ, ὅπου εὗρον ἐδάφη ἀπείρως πλουσιώτερα ἀπὸ τὰ σιβηρικά. Ἱδρύθη τότε ἐντεῦθεν τοῦ ἄνω τμήματος τοῦ ποταμοῦ ὠχυρωμένος ρωσικὸς συνοικισμὸς καὶ ἤρχισε ποιά τις ἐκμετάλλευσις τοῦ φυσικοῦ πλούτου τῆς χώρας. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν οἱ Μαντσοὺ εἶχον κατακτήσει τὴν Κίναν ὅλην καὶ εἶχον ἱδρύσει τὴν ὁμώνυμόν των ἰσχυρὰν δυναστείαν, θεωροῦντες δὲ οὗτοι τοὺς Ρώσους ἀποίκους, οἵτινες ἐπληθύνοντο ὁλονέν, ὡς ἐπικινδύνους ἐπιδρομεῖς, ἐζήτησαν νὰ τοὺς ἐκδιώξουν. Μετὰ πολυετῆ πόλεμον, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου αἱ ἐπιτυχίαι καὶ ἀποτυχίαι ἐνηλλάσσοντο δι' ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιπάλους, αἱ κυβερνήσεις τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Πεκίνου ὑπέγραψαν τῷ 1689 τὴν συνθήκην τοῦ Νέρτσκινσκ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ροῦς ὁλόκληρος τοῦ Ἀμούρ, ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς γενέσεως αὐτοῦ διὰ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Κίλκα καὶ Ἀργκούν, ἀπεδίδετο εἰς τὴν Κίναν ὁμοῦ μετὰ τῆς πρὸς Β. αὐτοῦ μέχρι τῶν ὀρέων δασώδους περιοχῆς. Τὸ καθεστὼς τοῦτο διετηρήθη μέχρι τῆς συνθήκης τοῦ Τιὲν-Τσὶν (1858), ὁπότε ὁ ροῦς τοῦ Ἀμοὺρ καθωρίσθη ὡς σύνορον μεταξὺ Μαντζουρίας καὶ Σιβηρίας.

Μετὰ τὸν Σινοϊαπωνικὸν πόλεμον ἡ Ρωσία ἐπέτυχε παρὰ τῆς Κίνας τὴν ἄδειαν νὰ προεκτείνῃ τὴν γραμμὴν τοῦ σιβηρικοῦ σιδηροδρόμου μέσῳ τοῦ Μαντζουριανοῦ ἐδάφους, μέχρι τοῦ Βλαδιβοστόκ, κατόπιν δὲ νὰ κατασκευάσῃ μίαν διακλάδωσιν αὐτοῦ ἀπὸ Χαρμπὶν εἰς Μοῦκδεν καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς νοτίας ἄκρας τῆς χερσονήσου τοῦ Κουὰνγκ-Τούνγκ. Συνεστήθη δὲ τότε διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ διαχείρισιν τῶν ἔργων τούτων ἡ Κινεζικὴ Ἀνατολικὴ Σιδηροδρομικὴ Ἑταιρεία, ἡ «The Chinese Eastern Railway Company» (C.E.R.), ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκαλύπτετο αὐτὸ τοῦτο τὸ ρωσικὸν κράτος, γενόμενον οὕτω κυρίαρχον τοῦ τμήματος τῆς Μαντζουρίας τοῦ διασχιζομένου ὑπὸ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Δυνάμει τῆς συμβάσεως ἠδύνατο νὰ ἐγκαθιστᾷ κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς φυλακεῖα κοζάκων, ἐλάμβανε δὲ ὑπὸ τὴν κατοχήν του εὐρεῖαν ζώνην ἐδάφους, ὄχι μόνον διὰ τὰς σιδηροδρομικὰς ἐγκαταστάσεις, ἀλλὰ καὶ πρὸς δημιουργίαν πόλεων, ὡς ἡ τοῦ Χαρμπὶν ἐπὶ παραδείγματι, καὶ πολυαρίθμων χωρίων. Ὁμοίως ἐδίδοντο εἰς τὴν ἑταιρείαν δάση καὶ ὀρυχεῖα, παρείχετο δὲ εἰς αὐτὴν τὸ δικαίωμα τῆς διοικήσεως τῶν παραχωρουμένων ἐδαφῶν κατὰ τρόπον αὐτόχρημα κυριαρχικόν. Διὰ νεωτέρας συμβάσεως (1896) ἡ διάρκεια τῶν ὡς ἄνω παραχωρήσεων καθωρίζετο ἰσχύουσα μέχρι τοῦ 1983. Ἐξ ἄλλου ἡ Ρωσία ἐμίσθωνε τῷ 1898 παρὰ τῆς Κίνας τὴν χερσόνησον Κουὰνγκ-Τούνγκ, ἐδημιούργησε δ' ἐν αὐτῇ τὸν λιμένα τοῦ Νταϊρεν καὶ τὸ ὀχυρώτατον ἐπιθαλάσσιον φρούριον τοῦ Πὸρτ-Ἀρθούρ, περὶ τὸ ὁποῖον διεξήχθησαν βραδύτερον δεινοὶ ἀγῶνες μεταξὺ Ρώσων καὶ Ἰαπώνων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1904. Μετὰ τὴν ἧτταν της τότε ἡ Ρωσία ὑπεχρεώθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πόρτσμουθ (Σεπτέμβριος 1905) νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν τόσον τὴν μίσθωσιν τῆς χερσονήσου Τουὰνγκ-Τοὺνγκ ὅσον καὶ πάντα τὰ δικαιώματα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τμήματος τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου τοῦ εὑρισκομένου νοτίως τοῦ Κιρίν. Διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν γραμμῶν τούτων καὶ τῶν νέων διακλαδώσεων, τὰς ὁποίας ἡ Κίνα τῇ ἐπέτρεψε νὰ κατασκευάσῃ, ἡ Ἰαπωνία, ἀκολουθοῦσα τὸ ρωσικὸν παράδειγμα, ἵδρυσε τὴν ἑταιρείαν Νοτιομαντζουρικῶν σιδηροδρόμων, τὴν «South Manchuria Railway Compagny» (S. M. R.), καλύπτουσαν τὸ ἰαπωνικὸν κράτος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν χερσόνησον Κουὰνγκ-Τούνγκ, ἐπέτυχε διὰ νεωτέρας πρὸς τὴν Κίναν συμβάσεως παράτασιν τῆς μισθώσεως (ἥτις ἔληγε διὰ τοὺς Ρώσους τῷ 1923) μέχρι τοῦ ἔτους 1997, λαμβάνουσα ἅμα εὐρύτερα διὰ τὴν διοίκησίν της προνόμια (βλ. ἀνωτ. *[Πολιτ. Γεωγρ.]*). Μετὰ τὴν Ρωσικὴν ἐπανάστασιν οἱ Μπολσεβῖκοι, θέλοντες νὰ εἶναι εὐάρεστοι εἰς τοὺς Κινέζους, ἐδέχθησαν, ἀπὸ τοῦ 1924, σύμβασιν, καθ' ἣν ἡ Κίνα τίθεται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὴν Ρωσίαν ἐν τῇ διοικήσει τοῦ απομένοντος εἰς τὴν C. E. R. σιδηροδρομικοῦ δικτύου καὶ τῆς περὶ αὐτὸ ζώνης· ἡ διοίκησις εἶναι τώρα ἐν αὐτῇ ἐξ ἡμισείας ρωσικὴ καὶ ἐξ ἡμιείας κινε-

Digitized by Google

ζική, δὲν εἶναι δὲ ἴσως μακρὰν ἡ ἐποχὴ τῆς πλήρους ἀνακτήσεως τῶν πρὸς τοὺς Ρώσους παραχωρηθέντων δικαιωμάτων ἐκ μέρους τῶν ἐθνικοφρόνων τοῦ Πεκίνου καὶ τοῦ Μοῦκδεν. Καὶ ἐπὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἰαπωνικὴν διοίκησιν ἐδαφῶν ἀξιοῖ ἐξ ἄλλου ἐσχάτως ἡ κινεζικὴ κυβέρνησις νὰ ἐνασκῇ τοῦ λοιποῦ κυριαρχίαν· αἱ ἀπαιτήσεις τῆς ὅμως, χάρις εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ Τόκιο, εἰς οὐδέν, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, ἀπέληξαν ἀποτέλεσμα. Γ. Ζ.

Μάντη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς Αἰγίνης (πλάτ. 37°41′ Β, μῆκ. 23°31′10″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana', ἀνατ. κέρας τοῦ ὅρμου Κῆποι καὶ εἰς $^{2}/_{8}$ μιλλ. ΝΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβ' Ἀντώνης. Ἀνώνυμον εἰς τὸν ἀγγλικόν, ὀνομάζεται οὕτως εἰς τὸν χάρτην «Νῆσος Αἴγινα» τοῦ Ἐμμ. Ν. Λαμπαδαρίου (1894). Σ. Ε. Λ

μαντήλα (ἡ)· μεγάλο μαντήλι· ‖ ἰδιωματ., κάλυμμα τῆς κεφαλῆς λευκὸν ἤ, τῶν πενθούντων, μέλαν· ‖ τραπεζομάντηλον· ‖ εἶδος φυτοῦ παρεμφεροῦς πρὸς τὸ χαμομήλι.

μαντηλάρης (ὁ)· οὕτως ὀνομάζεται εἶδος σταφυλῆς ἐν Κρήτῃ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγονται βαθέως χρωματισμένοι οἶνοι. Ι. Δ. Μ.

μαντήλι (τό)· δημοτ., μάκτρον, ῥινόμακτρον, *μανδήλιον* (βλ. λ.): «μαντήλι μεταξωτό, — βαμβακερό», «μαντήλι καλαματιανό»· ‖ φρ. «τό 'δεσα στὸ μαντήλι» ἢ «τό 'χω δεμένο 'ς τὸ μαντήλι» τὸ θεωρῶ βέβαιον, ἀσφαλὲς (ὅταν δεχώμεθα παρά τινος ὑπόσχεσιν πρὸς δήλωσιν ὅτι ἀναμένομεν τὸ ὑπεσχημένον)· ‖ «μαντήλι τῆς κεφαλῆς» κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν, ἄλλως *τσεμπέρι*.

μαντηλίδα (ἡ)· εἶδος φυτοῦ ἀνθοφόρου.

Μαντηλιδοπή *[Γεωγρ.]*. Βουνόλοφος τῆς Σύρου κατὰ τὸ $3^{1}/_{2}$ χιλιόμ. τῆς ἀπὸ Ἑρμουπόλεως πρὸς Χρούσια καὶ Δελλαγράτσιαν ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (ὑψόμ. 410). Νοτίως αὐτοῦ ἡ περιοχὴ Μάννα. Σ.Ε.Λ

μάντης (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *πεύκη ἡ λαρικοειδής*.

Μάντι (Mandi) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ἐκτεινομένη μεταξὺ Κάνγκρα καὶ Κουλοῦ. Εἶναι χώρα ὀρεινὴ κειμένη 5 000—7.000 περίπου πόδας ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Παράγει γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἅλας. Εἴς τινα δὲ μέρη εὑρίσκεται σίδηρος καὶ μικρὰ ποσότης χρυσοῦ. Μ. Ι. Θ.

Μαντιανή *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεγάλη λίμνη τῆς Ἀρμενίας, ἡ αὐτὴ μὲ τὴν *Θωσπίτιδα* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Μαντίας. Ἀθηναῖος πολιτικὸς καὶ ῥήτωρ, υἱὸς τοῦ Μαντιθέου ἐκ τοῦ δήμου Θορικοῦ. Τῷ 377—376 π. Χ. ἐξελέγη ταμίας καὶ τῷ 359 στρατηγὸς καὶ ἀπεστάλη ἐπὶ κεφαλῆς 3000 ὁπλιτῶν καὶ στόλου εἰς τὴν Μεθώνην τῆς Μακεδονίας, ἵνα βοηθήσῃ τὸν Ἀργαῖον διεκδικοῦντα τὸν μακεδονικὸν θρόνον κατὰ τοῦ Φιλίππου Β'. Ἔμεινεν ὅμως εἰς τὴν Μεθώνην, ἀπρακτῶν, ἐνῷ ὁ Ἀργαῖος ἐβάδισε πρὸς τὴν Ἔδεσσαν, ὅπου καὶ κατεστράφη. Ὁ Μαντίας ἀπέθανε τῷ 357. Περὶ τῆς ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας ζωῆς του μανθάνομεν ἐκ δύο ῥητορικῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους. Ν. Α.

— **Μαντίας**. Διαπρεπὴς Ἕλλην ἰατρός, ζήσας κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς χρόνους, ὀπαδὸς τοῦ Ἡροφίλου καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἡρακλείδου τοῦ Ταραντίνου, συγγραφεὺς δὲ πλειόνων ἔργων, ὧν τὰ «Περὶ καθαρτικῆς ἢ προποτισμῶν ἢ κλυσμῶν», «Δυνάμεις», «Φαρμακοπώλης ὁ κατ' ἰητρεῖον», «Τὰ κατὰ τόπους» καὶ «Κατ' ἰητρεῖον», ὡς δῆλον ἐπὶ τὸ πολὺ φαρμακολογικά, ἀναφέρει ὁ Γαληνός, σημειῶν ὅτι οὗτος «πρῶτος ἔγραψε συνθέσεις φαρμάκων ἀξίων ἐπαίνου» (XIII, 462). Κηρωτὴν ἰώδη τούτου ἀναφέρει ὁ Γαληνὸς (αὐτ. 751), κύριον στοιχεῖον ἐνέχουσαν τὸν κεκαυμένον χαλκόν, χρήσιμον δὲ κατὰ δυσεπουλώτων ἑλκῶν καὶ καρκινωδῶν. Οὗτος παρετήρησε καὶ πρόπτωσιν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκ κακῆς ἐπιδέσεως (XVIII, Α, 770). Ἐπὶ ἐγκατεχομένου πλακοῦντος κατέκλινε τὸ βρέφος παρὰ τοὺς μηροὺς τῆς γυναικός, ἵνα τοῦτο ἐφελκύσῃ φυσικῶς ἐκεῖνον, τῆς ὀμφαλίδος δ' ἀποκοπείσης, ἀνήρτα ἐπὶ τοῦ συνεχομένου ἔτι μέρους αὐτῆς τεμάχιον μολύβδου, ἵνα διὰ τοῦ βάρους αὐτοῦ κατασπασθῇ ὁ πλακοῦς (*Σωραν.* I, XXII 71), ἐπὶ ὑστερικῆς δὲ πνιγὸς συνίστα καστόριον καὶ ἄσφαλτον σὺν οἴνῳ, ἐπικειμένου δὲ παροξυσμοῦ μελῳδίαν δι' αὐλοῦ καὶ κροῦσιν τυμπάνου (αὐτ. II, IV, 29). Γενικῶς δὲ ἦν ὀπαδὸς τῆς φλεβοτομίας (*Γαλ.* XI, 163). ΑΡ. Π. Κ.

μαντίδαι (οἱ) (Mandidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δρομικῶν* ἢ *δρομέων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαβάνει ἔντομα διακρινόμενα κυρίως ἀπὸ τὸ ἐπίμηκες σῶμα, τὴν ἐλευθέραν καὶ τελείως διακεκριμένην κεφαλήν, τὸν ἐπιμηκέστατον προθώρακα καὶ τὴν ἰδιόρρυθμον διαμόρφωσιν τοῦ πρώτου ζεύγους τῶν ποδῶν των. Αἱ κεραῖαί των εἶναι ἐπιμήκεις καὶ στεατώδους συστάσεως καὶ τὰ ἔλυτρά των διαφανῆ. Εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ὑπάγονται πολυάριθμα γένη, ὧν πλεῖστα εἶναι ἀξιόλογα διὰ τὸ φαινόμενον τοῦ μιμιτισμοῦ ὃν παρουσιάζουσι. Γενικῶς εἶναι σαρκοφάγα ἔντομα. Ἀξιολογώτερον γένος εἶναι ὁ *μάντης* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μαντιζέλο· ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν γλώσσης σημαίνων τὸν *ἔκφορον*. Ὁ δὲ *παρέκφορος, κόντρα-μαντιζέλο*. Σ. Ε. Λ

Μαντίθεος. Πολίτης Ἀθηναῖος, αἰχμαλωτισθεὶς ἐν Καρίᾳ, πιθανῶς κατὰ τὴν ἀτυχῆ εἰς Καρίαν καὶ Λυκίαν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μελησάνδρου τῷ 430 π. Χ. Ἀπελευθερωθεὶς καὶ ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν Ἑρμοκοπιδῶν, συνώδευσε τὸν Ἀλκιβιάδην κατὰ τὴν εἰς Σπάρτην φυγήν του τῷ 411 π. Χ., ὁπόθεν δραπετεύσας μετ' αὐτοῦ ἐσώθη εἰς τὰς Κλαζομενάς. Κατὰ τὸ 408 π. Χ. ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλλην. Α, 3, 13) ὡς εἷς τῶν πέντε πρέσβεων τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν Μέγαν βασιλέα, τοὺς ὁποίους ἐκράτησεν ἐπὶ τρία ἔτη (408—405) ἀπράκτους ὁ Φαρνάβαζος, φιλικῶς διακείμενος τότε πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας. Α. Θ. Σ.

Μάντικας *Χρῆστος*. Πρωταθλητὴς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν καλυτέρων ἀθλητῶν τοῦ συγχρόνου ἀθλητισμοῦ, γεννηθεὶς ἐν Χίῳ. Εἰς τὸν ἀθλητισμὸν ἐπεδόθη ἀπὸ τοῦ 1924 καταλαβὼν πρωτεύουσαν θέσιν τῷ 1929. Εἰδικευθεὶς εἰς τοὺς δρόμους μετ' ἐμποδίων, κατέχει τὴν Ἑλληνικὴν ἐπίδοσιν εἰς τὸν δρόμον τῶν 110 μέτρων μετ' ἐμποδίων μὲ χρόνον 15″ $^{3}/_{5}$ καὶ τὴν τῶν 200 μέτ. μετ' ἐμποδίων μὲ 27″ $^{1}/_{5}$.

Μαντικέρα (Mantiqueira) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Βραζιλίας κειμένη παρὰ τὰ σύνορα τῶν πολιτειῶν Μίνας Σέραες, Ριου Ἰανεΐρου καὶ Ἁγίου Παύλου. Βαίνει σχεδὸν παραλλήλως πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἡ δὲ ὑψηλοτέρα κορυφή της φθάνει μέχρι 2.750 μ. Χ. Δ.

μαντική (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ μαντεύεσθαι· ἡ τέχνη τοῦ προβλέπειν τὸ μέλλον ἢ ἐξηγεῖν τὸ παρελθὸν διὰ τῆς παρατηρήσεως ὡρισμένων σημείων ἢ δι' ἀμέσου φωτισμοῦ· ‖ ἡ δύναμις τοῦ μαντεύεσθαι, ἡ μαντεία.

— [ΕΓΚΥΚΛ.] Ἡ *μαντικὴ* στηρίζεται ἐπὶ τῆς πίστεως ὅτι ὑπάρχει μόνιμος ἀποκάλυψις τῶν θεῶν διὰ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα γεγονότα, φροντίζει δὲ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην, καθορίζουσα τὰς διαφόρους μεθόδους (δι' ὧν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἡ βούλησις τῶν θεῶν), τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς τόπους, μεθ' ὧν ἔρχονται οὗτοι εὐκολώτερον εἰς ἐπικοινωνίαν. Ἡ πίστις εἰς τὴν μαντικὴν εἶναι οὐσιῶδες χαρακτηριστικὸν τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν καὶ ἀπετέλεσε τὴν κυριωτέραν δύναμιν αὐτῶν. Ἄνευ αὐτῆς πολὺ ταχέως αἱ ἀρχαῖαι θρησκεῖαι, λόγῳ τῆς κενότητος τοῦ περιεχομένου των, θὰ ἐξεφυλίζοντο. Ἡ μαντική, προϋποθέτουσα τὴν ὕπαρξιν θεοτήτων ἀνωτέρων τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν διανοητικότητα, τὴν δυνατότητα ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἔλθῃ εἰς σχέσεις μετ' αὐτῶν, στηρίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν καὶ μία προσευχή· εἶναι, ὅπως αὕτη, αἴτησις ἀπευθυνομένη πρὸς τὴν θεότητα, διὰ ν' ἀποκαλύψῃ αὕτη ἑκουσίως τὰ κεκρυμμένα. Ἀπὸ διανοητικῆς ἀπόψεως εἶναι γνῶσις ὑπὲρ λόγον, διότι παρέχει γνώσεις, τὰς ὁποίας ἄνευ αὐτῆς οὐδέποτε θ' ἀπέκτα ὁ ἄνθρωπος. Ἀσκεῖται κυρίως προκειμένου περὶ μελλόντων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς ἓν ἄτομον ἢ μίαν ὁμάδα ἢ καὶ ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν· ἀλλὰ καὶ τὰ παρόντα πολλάκις καὶ τὰ παρελθόντα ὑποβάλλονται εἰς τὴν δοκιμασίαν της. Τελεῖ εἰς στενότατον σύνδεσμον, οὐσιαστικῶς, πρὸς τὴν μαγείαν, ἀλληλοσυμπληρουμένη μετ' αὐτῆς. Οἱ πρῶτοι μάντεις ἦσαν ταυτοχρόνως καὶ μάγοι.

Ἡ μαντικὴ ὑπῆρξε χαλδαϊκὴ ἐπιστήμη πρὶν ἢ ἀποβῇ ἑλληνική. Εἰς τὸ βαβυλωνιακὸν ἔδαφος εἶδον τὸ φῶς αἱ ὑψηλότεραι ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι καὶ αἱ κυριώτεραι μέθοδοι διὰ τὴν ἀνίχνευσιν τοῦ μέλλοντος. Περὶ τῆς χαλδαϊκῆς μαντικῆς ἔχομεν ἀρκετὰς πληροφορίας ἐκ τῶν Ἑλλήνων κυρίως συγγραφέων καὶ ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν σφηνοειδῶν σχετικῶν ἐπιγραφῶν. Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης διακρίνει τέσσαρας κυρίας μεθόδους τῆς χαλδαϊκῆς μαντικῆς: τὴν *ὀρνιθοσκοπίαν* (ἐπιστήμην τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν)· τὴν *ἱεροσκοπίαν* (ἐπιστήμην τῶν ἐντοσθίων τῶν θυμάτων), τὴν *τερατοσκοπίαν* (ἐπιστήμην τῶν τεράτων καὶ σημείων) καὶ τὴν *ὀνειρομαντείαν* (ἐπιστήμην τῶν ὀνείρων). Ἡ *ὀρνιθοσκοπία* ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένη ἐν Ἀσσυρίᾳ καὶ Χαλδαίᾳ, ἀφορμηθεῖσα ἐκ τῆς ἁπλῆς παρατηρήσεως. Ἐγνώριζον ὅτι τὰ πτηνὰ μεταναστεύουν καθ' ὡρισμένας ἐποχάς, ὅτι προαναγγέλλουν τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς διὰ τῶν κραυγῶν των καὶ τοῦ τρόπου τῆς πτήσεώς των καὶ ἀπέδωσαν διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰς αὐτὰ δύναμιν προφητικήν, ἱδρύσαντες ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων ὁλόκληρον ἐπιστήμην. Ἡ *ἱεροσκοπία* ἐπίσης ἠσκεῖτο πολὺ ἐνωρίς. Ἤδη ὁ Ναβουχοδονόσορ συμβουλεύεται τὰ ἐντόσθια τῶν θυμάτων, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ. Κατ' αὐτὴν ἐξετάζονται τὰ ἐπὶ τῆς καρδίας νεαροῦ κυνός, ἀλώπεκος, κριοῦ, ὄνου, βοός, λέοντος, ἄρκτου, ἰχθύος, ἑρπετοῦ κλπ. σημεῖα. Ἡ ὑφὴ καὶ τὸ χρῶμα τῶν σπλάγχνων τοῦ ζῴου προσφέρουν ἀποκαλυπτικὰς τοῦ μέλλοντος ἐνδείξεις. Ἡ *τερατοσκοπία* ἐξήταζε τὰς παρὰ τὸν κανόνα φυσικὰς διαφοράς, τὰς ὁποίας παρουσίαζον τὰ ἐν τῇ χώρᾳ γεννώμενα νεογνὰ ἀνθρώπων καὶ ζῴων. Οὕτω, ἂν ἐγεννᾶτο παιδίον μὲ λευκὰς τρίχας, προεμήνυεν εἰς τὸν βασιλέα βαθὺ γῆρας· ἂν εἶχεν ὦτα λέοντος, ὁ βασιλεὺς θ' ἀπέκτα ἰσχύν, ἂν ἐστερεῖτο ὤτων, θὰ συνέβαινον κακὰ εἰς τὴν χώραν κλπ. Ἡ *ὀνειρομαντεία* ὡσαύτως ἐξετιμᾶτο μεγάλως παρὰ τοῖς Χαλδαίοις. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ ὁ ἥρως κερδίζει τὴν εὔνοιαν τοῦ Ναβουχοδονόσορος διὰ τῆς εὐφυοῦς ἐξηγήσεως τῶν ὀνείρων τοῦ βασιλέως. Ἡ ὀνειρομαντεία, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀσσυρίων κατακτητῶν μέχρι τέλους, ὑπῆρξε μία ἐκ τῶν συνηθεστέρων μεθόδων διὰ τὴν γνῶσιν τῆς βουλήσεως τῶν θεῶν.

Ἀλλά, πλὴν τῶν μέσων καὶ τῶν μεθόδων τούτων, οἱ Χαλδαῖοι ἐχρησιμοποίουν καὶ ἄλλας. Ἐξῆγον συμπεράσματα ἐκ τοῦ σχήματος τῶν νεφῶν, ἐκ τῶν κρότων τοῦ κεραυνοῦ καὶ ἐξ ὅλων ἐν γένει τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων. Τὸ χρῶμα τῶν νεφῶν καὶ ἡ κατεύθυνσίς των εἶχον ὡρισμένην σημασίαν. Ἂν ὑψοῦτο εἰς τὸ στερέωμα μελανοκύανον νέφος, ἐντὸς τῆς ἡμέρας θὰ ἔπνεεν ἄνεμος. Κεραυνῶν διέκρινον δύο εἴδη: ἐκεῖνον, ὅστις ἤρχετο ἐκ τῶν ἀστέρων ἢ τῶν πλανητῶν Κρόνου, Διὸς καὶ Ἄρεως καὶ ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς διασχίζων τὰ νέφη καὶ ὅστις ἀνήγγελλε τὸ μέλλον, καὶ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἀπέστελλεν ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας ὁ θεὸς Ραμάν, ἐντελῶς τυχαῖον. Ἐπίσης οἱ Χαλδαῖοι ἤσκουν τὴν *ὑδρομαντείαν*, τὴν *πηγομαντείαν*, τὴν *κυαθομαντείαν* ἢ *λεκανομαντείαν*, τὴν *πυρομαντείαν*, τὴν *βελομαντείαν*, τὴν *ῥαβδομαντείαν*, τὴν *ἀστρολογίαν* κλπ (βλ τὰς λ.).

Οἱ μάντεις τῆς Βαβυλωνίας κατώρθωσαν νὰ διατηρήσουν τὴν φήμην των ἐπὶ πολὺν καιρόν. Κατασκευάζοντες γενεθλιακὰ θέματα (προλέγοντες δηλαδὴ τὴν τύχην τοῦ νεογνοῦ ἢ τοῦ ἐνηλίκου ἀναλόγως τοῦ ὡροσκοπίου του) εἶχον πελάτας ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς δυτικῆς Ἀσίας, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἐπιστεύθη ὅτι ἠδυνήθησαν νὰ προείπουν τὴν μοῖραν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ Σελεύκου Α'. Ἡ Χαλδαία ὑπῆρξε σχολὴ μάντεων καὶ ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς Βηρωσὸς ἐθεωρεῖτο καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλος τῆς μαντικῆς, τοῦ ὁποίου ἀνδριὰς καὶ ἐν μέσαις Ἀθήναις ἐστήθη. Εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς μαθητάς του Σίμωνα τὸν Μάγον, Ἀστράψυχον, Γωβρύαν, Παγατᾶν ἀπέδωσαν ἐξαιρετικὰς δυνάμεις καὶ πρωτοφανῆ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μακρὸν ἐκράτουν ἐκπλήκτους ὅλους τοὺς ἐξηλληνισμένους Ἀνατολίτας καὶ τοὺς Ἕλληνας.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ μαντικὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἶχεν ἐξελιχθῆ εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην. Ταξινομοῦντες τὰς διαφόρους μαντικὰς μεθόδους δυνάμεθα νὰ τὰς ὑπαγάγωμεν εἰς δύο διακεκριμένας κατηγορίας: εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *ἐπαγωγικῶν* μεθόδων καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *διαισθητικῶν* μεθόδων. Αἱ πρῶται ἐξετάζουν τὸ πρόβλημα ἐξωτερικῶς, αἱ δεύτεραι ἐσωτερικῶς· αἱ πρῶται χρησιμοποιοῦν ἐξωτερικὰ σημεῖα, αἱ δεύτεραι στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ φωτισμοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν τὸ πρῶτον εἶδος ἔντεχνον, τεχνικὴν μαντικήν, τὸ δὲ δεύτερον ἄτεχνον, ἀδίδακτον. Ἐν ταύτῃ μὲν ἡ ψυχὴ εἶναι παθητική, ὑφισταμένη τὴν θείαν ἔμπνευσιν, ἐν ἐκείνῃ δὲ ἐξηγεῖ τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα· ἡ μία κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὴν πίστιν, ἡ ἄλλη πλησιέστερον πρὸς τὴν ἐπιστήμην. Πλὴν τῆς ταξινομήσεως ταύτης ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι. Ὁ Σουΐδας διακρίνει τὴν μαντικὴν εἰς πνευματικήν, δαιμονικήν, φυσικήν, τεχνικὴν καὶ δημώδη. Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Λουκανοῦ ὁμιλεῖ περὶ καθαυτὸ μαντικῆς περὶ μαθηματικῆς (οἰωνοσκοπία, ἀστρολογία), περὶ κληρομαντείας (μαντικῆς διὰ κλήρων), περὶ βασκανίας καὶ περὶ γοητείας. Ὀρθοτέρα ὅμως φαίνεται ἡ πρώτη ταξινόμησις εἰς ἐπαγωγικὴν καὶ διαισθητικὴν μαντικήν.

Διὰ νὰ ἐξετασθοῦν *ἐπαγωγικῶς* τὰ διάφορα ἐξωτερικὰ σημεῖα πρὸς ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀπαραίτητος προϋπόθεσις εἶναι ἡ πίστις ἐπὶ τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ τὸ ἔκτακτον τῶν σημείων τούτων. Καὶ ἐν ἀρχῇ μέν, ὁπότε δὲν εἶχον μελετηθῆ οἱ φυσικοὶ νόμοι καὶ δὲν εἶχον ἐπομένως ὑπαχθῆ τὰ διάφορα φαινόμενα εἰς κανονικότητα, σχεδὸν ὅλα τὰ φαινόμενα ἐλογίζοντο ὡς ἐκφορεῖς τῶν μυστικῶν θελήσεων τοῦ θείου. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἀναπτύσσεται τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, ἐπὶ τοσοῦτον ἐλαττοῦνται τὰ φαινόμενα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα παραμένουν ἐξαιρετικά, ὥστε νὰ θεωροῦνται πηγὴ μαντευμάτων. Ἐν τούτοις, ἡ μαντική, ἀντὶ νὰ ἐκμηδενισθῇ διὰ τῆς προόδου ταύτης, ἀπέβη ὁλόκληρος κατὰ παράδοσιν ἐπιστήμη, ἡ ὁποία καὶ εἰς τὰ κανονικώτερα τῶν φαινομένων ἔδωσε μαντικὸν περιεχόμενον. Κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους οἱ μάντεις ἐξηγοῦν τὰ τέρατα, δηλαδὴ ὅλα τὰ ἀπροσδόκητα γεγονότα, μίαν ἁπλῆν βροντήν, ἓν οἱονδήποτε σημεῖον, συμπῖπτον πρὸς τὴν προσευχὴν καὶ λαμβάνον οὕτω ἀξίαν πρω-

Digitized by Google

καθωρισμένην. Ἡ μαντικὴ εἶναι ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἀποκρύφου. Ὅταν προώδευσεν ἡ ἐπιστήμη, τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ἄλλα φαινόμενα ἡρμηνεύθησαν ὑπ' αὐτῆς, ἀλλὰ ταυτοχρόνως, διὰ τὴν μαντικήν, ἀπέκτησαν ἰδιότητας μαντικάς, διότι καὶ δι' αὐτῶν, ἔστω καὶ ὑπηγμένων εἰς φυσικοὺς νόμους, ἐξεφράζετο ἡ βούλησις τοῦ θείου.

Ἓν ἀπὸ τὰ παλαιότερα εἴδη τῆς ἐπαγωγικῆς μαντείας εἶναι ἡ *ὀρνιθομαντεία*, ἡ ἐκ τῶν ἐνστικτωδῶν πράξεων τῶν πτηνῶν μαντική Κατὰ τὸν Πλούταρχον τὰ πτηνά, χάρις εἰς τὴν ταχύτητά των καὶ τὰς ἄλλας θαυμασίας ἰδιότητάς των, εἶναι οἱ καταλληλότεροι ἄγγελοι τῶν θεῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν κινήσεων, τῶν φωνῶν κλπ, τὰς ὁποίας ἐμπνέουν εἰς αὐτά, ἀποκαλύπτουν τὴν θέλησίν των εἰς τοὺς θνητούς. Καταλληλότερα διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην εἶναι, κατὰ τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων, τὰ μεγάλα πτηνὰ (οἱ οἰωνοί), τὰ σαρκοβόρα, τὰ ὁποῖα ἐνδιαιτῶνται εἰς τὰ ὕψη ἀπομεμονωμένα καὶ ἐσθίουν τὰ σπλάγχνα τῆς λείας των. Ἐκ τούτου κατήντησε νὰ σημαίνηται διὰ τῆς λέξεως οἰωνὸς κάθε ἀποκαλυπτικὸν σημεῖον (ἦχος, λόγος, ἐμφάνισις κλπ). Κάθε πτηνὸν ἐθεωρεῖτο ἄγγελος ὡρισμένης θεότητος· ὁ ἀετὸς τοῦ Διός, ὁ κόραξ καὶ ὁ κύκνος τοῦ Ἀπόλλωνος κλπ Διὰ τὴν παρατήρησιν τῶν ἐνστικτωδῶν πράξεων τῶν πτηνῶν καὶ τὴν ἑρμηνείαν των ὑπῆρχον πολύπλοκοι κανόνες. Παρετήρουν κατὰ πρῶτον τὸ εἶδος τοῦ πτηνοῦ· τινὰ ἐξ αὐτῶν ἦσαν εὐοίωνα καθ' ἑαυτὰ (ὡς ὁ ἐρωδιός) καὶ ἄλλα δυσοίωνα (ὡς ἡ χελιδών). Ἔπειτα τὴν πτῆσιν, τὴν κραυγήν, τὴν θέσιν καὶ τὴν κατεύθυνσιν· ἂν ἵπταντο ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, προοιωνίζοντο εὐτυχίαν, ἂν ἀντιθέτως, δυστυχίαν. Ἰδιαίτερον εἶδος τῆς ὀρνιθομαντείας ἀπετέλει ἡ *ἀλεκτρυονομαντεία* Κατ' αὐτὴν ἐχάρασσον κύκλον, ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ ὁποίου ἐσημείωνον τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, θέτοντες ἐφ' ἑκάστου γράμματος καὶ ἀνὰ ἕνα κόκκον σίτου. Ἐτοποθέτουν κατόπιν τὸν ἀλέκτορα ἐντὸς τοῦ κύκλου καὶ ἀνέμενον νὰ λάβουν ἀπάντησιν διὰ τῶν γραμμάτων εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ σειρὰν ἀνῆκον οἱ ὑπ' αὐτοῦ φαγωθέντες κόκκοι. Διὰ τὴν ἐξαγωγὴν μαντευμάτων ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ παρατήρησις τῶν ἐνστικτωδῶν κινήσεων οὐ μόνον τῶν πτηνῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ζῴων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Οὕτω ἡ *κληδονομαντεία* ἐστηρίζετο ἐπὶ μελέτης του ἀνθρωπίνου λόγου, ὅστις ἐπιστεύετο ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τοῦ θείου ὡς σημεῖον μὲ ἔννοιαν πολλάκις τελείως διάφορον τῆς συνήθους ἐννοίας τῶν λέξεων. Λόγος, φράσις ἢ ἐπιφώνημα ἀκουόμενον εἰς ὡρισμένην στιγμὴν ὑπὸ τοῦ μαντευομένου, ἠδύνατο ν' ἀποτελέσῃ κληδόνα δι' αὐτόν, δηλαδὴ νὰ συσχετισθῇ πρὸς τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν ψυχήν του συναισθήματα καὶ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ αἴφνης τὰ κεκρυμμένα. Συνήθως ἤσκουν τὴν κληδονομαντείαν ὡς ἑξῆς: ἔθετον ἐρώτημά τι εἰς τὸ θεῖον, ἔφραττον τὰ ὦτά των διὰ τῶν δακτύλων των καὶ κατόπιν τὰ ἤνοιγον ἀποτόμως· ἡ πρώτη λέξις τὴν ὁποίαν ἤκουον ἀπετέλει ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημά των. Κληδονομαντεῖα ὑπῆρχον ἐν Ἀχαΐᾳ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Ἀγοραίου, ἐν Θήβαις τοῦ Σποδίου Ἀπόλλωνος, ἐν Σμύρνῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα μαντεῖα ἤσκουν τὴν κληδονομαντείαν μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα εἴδη τῆς μαντικῆς.

Πλὴν τῆς παρατηρήσεως τῶν ἐνστικτωδῶν κινήσεων τῶν ζώντων ὀργανισμῶν, οἱ Ἕλληνες ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς φυσικῆς κατασκευῆς αὐτῶν. Οὕτως ἐγεννήθη ἡ *σπλαγχνοσκοπία*, ἡ ἐξέτασις δηλαδὴ τῶν σπλάγχνων τῶν σφαγίων πρὸς ἐξαγωγὴν μαντευμάτων ἐξ αὐτῶν, ἡ ὁποία προϋπέθετεν ἀρκετὰς ἀνατομικὰς γνώσεις. Κατ' ἀρχὰς περιωρίζοντο εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκαίοντο τὰ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ κρέατα, τὴν φορὰν τοῦ ἀναδιδομένου καπνοῦ κλπ. Βραδύτερον ἤρχισαν νὰ ἐξετάζουν τὴν καρδίαν, τὸν στόμαχον, τοὺς πνεύμονας, τὸν σπλῆνα, τοὺς νεφροὺς κλπ. Ἐκ τῆς σπλαγχνοσκοπίας προῆλθον οἱ συγγενεῖς αὐτῇ κλάδοι τῆς μαντείας: ἡ *μετωποσκοπία*, ἡ *χειροσκοπία*, ἡ *ὀνυχομαντεία*, ἡ *μορφοσκοπία*, ἡ *χειρομαντεία* κλπ.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἄψυχα ἀντικείμενα ἐζήτησαν οἱ Ἕλληνες τὴν λύσιν τῶν μυστικῶν τοῦ πεπρωμένου. Αἱ κυριώτεραι μέθοδοι τῆς ἐκ τῶν ἀψύχων ἀντικειμένων μαντείας εἶναι: ἡ *πυρομαντεία* ἢ *ἐμπυρομαντεία*, ἡ ὁποία ἐξήταζε τὰ σημεῖα, ἅτινα ἐδείκνυον διάφορα ἀντικείμενα ῥιπτόμενα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὴν ὄψιν τῆς φλογός, ἡ *ᾠοσκοπία*, καθ' ἣν παρετηρεῖτο ἂν ᾠόν τι ῥιπτόμενον εἰς τὸ πῦρ ὑφίστατο ἐξίδρωσιν εἰς τὰς κορυφὰς ἢ εἰς τὰ πλάγια ἢ ἂν ἐξερρηγνύετο, ἡ *ὠμοπλατοσκοπία*, ἡ ὁποία ἐξήταζε τὰς ἀλλοιώσεις τῆς ὠμοπλάτης ἐκ τοῦ πυρός, ἡ *λιβανομαντεία*, ἡ *οἰνομαντεία*, ἡ *φυλλομαντεία*, ἡ *ἀλευρομαντεία*, ἡ *κριθομαντεία*, ἡ *ἀξινομαντεία*, ἡ *κοσκινομαντεία*, ἡ *λιθομαντεία*, ἡ *κρυσταλλομαντεία*, ἡ *ὑδρομαντεία*, ἡ *λεκανομαντεία*, ἡ *κληρομαντεία*, ἡ *ἀστραγαλομαντεία*, ἡ *κυβομαντεία*, ἡ *τραπεζομαντεία* κτλ.

Ἐπίσης καὶ τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα ἐθεωρήθησαν ὡς ἀποκαλυπτικὰ τῆς βουλήσεως τῶν θεῶν. Ὁ κεραυνός, ἡ κίνησις τῶν ἀνέμων καὶ τῶν νεφῶν, οἱ κομῆται, αἱ βολίδες, οἱ σεισμοὶ κλπ. ἀπετέλεσαν μαντευτικὰ μέσα. Οὕτως ἐγεννήθη ἡ *βροντοσκοπία*, ἡ *κεραυνοσκοπία*, ἡ *νεφελομαντεία*, ἡ *βροχομαντεία*, ἡ *ἀνεμοσκοπία*, ἡ *φυλλομαντεία* κλπ.

Καὶ οἱ ἀριθμοὶ τέλος ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῆς μαντικῆς. Παρίστων ὄνομά τι δι' ἑνὸς ἀριθμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξῆγον ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῆς ἀριθμητικῆς ἀξίας τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ γραμμάτων, κατόπιν διῄρουν τὸ ἄθροισμα τοῦτο διὰ 7 ἢ 9 (ἀριθμῶν ἱερῶν καὶ μυστηριωδῶν) καὶ παρετήρουν ἂν ὁ ἀριθμὸς διῃρεῖτο ἀκριβῶς ἢ ὄχι.

Εἰς τὴν *διαισθητικὴν* μαντείαν τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ φῶς ἔρχεται ὄχι ἐμμέσως ἀλλ' ἀμέσως, διότι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ κατ' αὐτὴν τίθεται εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸ θεῖον. Παραδείγματα τοιαύτης μαντείας ἀπαντῶσιν ἤδη εἰς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα, καὶ δεικνύουσιν ὅτι οἱ χρησιμοποιοῦντες ταύτην ἦσαν φύσεις ὑστερικαὶ καὶ εὐαίσθητοι. Ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων εἰδῶν τῆς διαισθητικῆς μαντείας ἦτο ἡ *ὀνειρομαντεία*, ἡ ὁποία διῃρεῖτο εἰς δύο κατηγορίας, τὴν *ὀνειροσκοπίαν* ἀφ' ἑνός, ἤτοι τὴν παρατήρησιν τῶν ὀνείρων, καὶ τὴν *ὀνειροκριτικήν*, ἤτοι τὴν κριτικὴν αὐτῶν. Ἡ πίστις εἰς τὸν ἀποκαλυπτικὸν χαρακτῆρα τῶν ὀνείρων εἶναι παλαιοτάτη καὶ γενική, ἀπαντῶσα παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς. Ὁ Ὅμηρος θεωρεῖ τὰ ὄνειρα ὡς φαντάσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Ζεὺς δίδει ὅλας τὰς μορφάς. Κατοικοῦν πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ, εἰς τὰς πύλας τῶν Ἠλυσίων πεδίων, καὶ ἐξαποστέλλονται ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Σὺν τῷ χρόνῳ οἱ Ἕλληνες, καίτοι διεπίστωσαν τὸν στενὸν σύνδεσμον τῶν ὀνείρων πρὸς τὴν φυσιολογίαν, δὲν ἔπαυσαν νὰ πιστεύουν εἰς τὸν ἀποκαλυπτικὸν χαρακτῆρά των. Μετέβαινον μάλιστα εἰς ὡρισμένους ναοὺς διὰ νὰ κοιμηθοῦν ἐκεῖ καὶ νὰ ἴδουν εὐκολώτερον, τῇ βοηθείᾳ τοῦ θεοῦ, τὸ ἐπιθυμητὸν ἀποκαλυπτικὸν ὄνειρον, τὴν δὲ μαντευτικὴν ταύτην πρᾶξιν ἐκάλουν *ἐγκοίμησιν* (βλ. λ.). Ἐν τούτοις κάθε ὄνειρον δὲν ἐθεωρεῖτο προικισμένον μὲ ἀποκαλυπτικὴν δύναμιν. Τὸ πρῶτον ἔργον τῆς ὀνειροσκοπίας (μεθ' ἣν ἤρχετο ἡ ὀνειροκριτικὴ) ἦτο νὰ ἐξακριβώσῃ ἂν δεδομένον τι ὄνειρον εἶχε σημασίαν συμβολικὴν (ἦτο δηλαδὴ ὄνειρος) ἢ ἐστερεῖτο τοιαύτης (καὶ ἦτο ἁπλοῦν ἐνύπνιον). Τὰ ὄνειρα, τὰ μὲ συμβολικὴν σημασίαν, ἢ ἦσαν αὐθόρμητα καὶ ἀπροσδόκητα (θεόπεμπτοι ὄνειροι) ἢ ἤρχοντο κατόπιν αἰτήσεως (αἰτητικοὶ ὄνειροι) καὶ διῃροῦντο εἰς ἀλληγορικὰ καὶ εἰς θεωρητικά. Τὰ ἀλληγορικὰ παρεῖχον ἀλληγορικὰ σύμβολα πρὸς ἐξήγησιν, τὰ θεωρητικὰ ἀντεπροσώπευον αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐκτελεστέαν πρᾶξιν ἢ τὸ μέλλον. Τὰ ἀλληγορικὰ ὄνειρα εἶχον ταξινομηθῆ εἰς πέντε κατηγορίας ἢ εἰς ἴδια (ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἄτομον, τὸ ὁποῖον τὰ ἔβλεπε), εἰς ἀλλότρια, εἰς κοινά, εἰς δημόσια καὶ εἰς κοσμικά. Ἡ ὀνειροκριτικὴ (ἡ ἐξήγησις τῶν ὀνείρων) ἐγίνετο κατὰ πολυπλοκωτάτας μεθόδους καὶ περιέκλειεν ἐν ἑαυτῇ καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς ἐπαγωγικῆς μαντικῆς, ἀναλόγως τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ὀνείρου, τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς παρήχθη κλπ.

Ἄλλα εἴδη διαισθητικῆς μαντικῆς ἦσαν ἡ *ἰατρομαντική*, δηλαδὴ ἡ ἐν τῇ ἰατρικῇ χρησιμοποίησις τῆς ὀνειρομαντείας πρὸς θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς, ἡ *νεκρομαντεία*, συναφὴς ἐπίσης πρὸς τὴν ὀνειρομαντείαν, συνισταμένη εἰς τὴν διὰ τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεώτων ἀποκάλυψιν, ἡ *λεκανομαντεία* (βλ. λ.) κλπ. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς διαισθητικῆς μαντικῆς εἶναι ἡ *χρησμολογία* ἢ ἐνθουσιαστικὴ μαντική. Κατ' αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος ἐπεκοινώνει μανικῶς μετὰ τοῦ θεοῦ, ὅστις ἀπεκάλυπτεν εἰς αὐτὸν διάφορα μυστικά. Οἱ μάντεις ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν θεήλατοι καὶ θεόπνευστοι τύποι, οἱ ὁποῖοι εἰς στιγμὰς ἐξάρσεως καὶ ἀποθεώσεως προέλεγον τὸ μέλλον ἢ διεσάφιζον τὸ παρελθόν. Τοιοῦτοι ἦσαν κατὰ τοὺς μυθολογικοὺς χρόνους ὁ Μελάμπους, ὁ Ἀμφιάραος, ὁ Τειρεσίας, ὁ Κάλχας κλπ. καὶ πλεῖστοι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ἐν οἷς καὶ αἱ *Σίβυλλαι*, χρησιμοποιοῦντες καὶ τὴν ἐπαγωγικὴν ἀλλὰ κυρίως τὴν διαισθητικὴν μαντικὴν (βλ. καὶ λ. *μαντεῖον*).

Ἐν Ἰταλίᾳ ἡ μαντικὴ ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους λειτουργία, πλήρης τύπων, μεταβιβαζομένη κληρονομικῶς εἰς τὰ μέλη τοῦ ἱερατείου. Ἡ ἐτρουσκικὴ μαντικὴ εἶχεν ἐπαγωγικὸν χαρακτῆρα, ἐκ δὲ τοῦ διαισθητικοῦ εἴδους μόνον τὴν ὀνειρομαντείαν ἤσκει. Οἱ Ἐτροῦσκοι οἰωνοσκόποι παρετήρουν τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ἐντόσθια τῶν θυμάτων καὶ ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων ἐξῆγον μαντεύματα. Ἡ παρατήρησις τῶν οὐρανίων φαινομένων ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανεν ὁ παρατηρητής. Διῄρουν πρὸς τοῦτο τὸ διάστημα εἰς διαφόρους περιοχὰς καὶ ἐφαντάζοντο ἓν νοητὸν τετράγωνον ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ἐπὶ τοῦ ὁποίου φαινόμενα (πτήσεις πτηνῶν, ἀστραπὰς κτλ.) ἐξήγουν ἀναλόγως, ἐπὶ τῇ βάσει κανόνων τεθειμένων ἐκ τῶν προτέρων.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπίσης ἡ μαντικὴ ἔσχε μεγίστην διάδοσιν, ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει. Ἐν Ἀνατολῇ συνεταυτίσθη κατὰ μέγα μέρος πρὸς τὴν μαγείαν. Ἐν τῇ Δύσει ἐξηκολούθησεν ἡ ἀρχαιοελληνικὴ καὶ ἰταλικὴ παράδοσις νὰ ἰσχύῃ καὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται ἀμφότερα τὰ εἴδη τῆς μαντικῆς, ἥ τε ἐπαγωγικὴ καὶ διαισθητική. Κατὰ τοὺς νεωτέρους καὶ τοὺς νῦν χρόνους ἐπίσης διατηρεῖται ἀμείωτος ἡ δύναμις τῆς μαντικῆς, οὐ μόνον παρὰ ταῖς λαϊκαῖς τάξεσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μορφωμένους. Ἡ *χαρτομαντεία*, ἡ *καφεμαντεία*, ἡ *χειρομαντεία*, ἡ *ὀνειρομαντεία*, ἡ *κληρομαντεία* καὶ πλεῖστα ἄλλα εἴδη μαντικῆς καλλιεργοῦνται καὶ σήμερον, παρὰ τὴν πρόοδον τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν μὲ ἴσην, ἂν ὄχι μὲ μεγαλυτέραν ἔντασιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκαλλιεργοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Bouché-Leclercq*, Histoire de la divination dans l'antiquité (Paris 1882 τόμ. 4). —*Döhler*, Die Orakel (1872). —*Hendess*, Oracula graeca (1877). —*Monceaux*, Divination ἐν *Daremberg-Saglio* «Dictionnaire des antiquités» τόμ. IV, 1, σ. 214 κέξ.

—Ω.

μαντίκι (τό). Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *κερoίακος* (βλ. λ.).

Μάντικλος. Υἱὸς τοῦ μάντεως Θεόκλου καὶ ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων ὑπερασπιστῶν τῆς Εἴρας κατὰ τοὺς πολέμους τῶν Μεσσηνίων. Μετὰ τοῦ Γόργου ἡγήθησαν ἀποικίας τῶν Μεσσηνίων εἰς Σικελίαν, ἔνθα προσεκλήθησαν ὑπὸ τοῦ τυράννου τοῦ Ῥηγίου Ἀναξίλα Μετὰ τούτου πολεμήσαντες κατὰ τῶν Ζαγκλαίων, ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ συνεφώνησαν νὰ κατοικοῦν τὴν αὐτὴν πόλιν, ἥτις ὅμως ἀπὸ Ζάγκλης μετωνομάσθη Μεσσήνη. Ἐνταῦθα ὁ Μάντικλος ἔκτισεν ἱερὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους, Μαντίκλου ὀνομασθέντος, τοῦ ὁποίου τὸ ἄγαλμα ἦτο ἀνιδρυμένον ἐκτὸς τῶν τειχῶν. Τ. ΣΤΡ.

μαντικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μάντιν, ὁ τοῦ μάντεως, προφητικός: «κρωγμοὶ μαντικοί»· ‖ ὁ ἱκανὸς εἰς τὸ μαντεύειν, εἰς τὸ εἰκάζειν: «μαντικὸς τῶν μελλόντων νὰ συμβοῦν».—Ἐπίρρ. ***μαντικῶς***.

Μαντίλα (Mantila), ***Μάριο - Τομμάζο***, *κόμις ντὶ* —. Ἰταλὸς ἑλληνιστὴς (βλ. λ. *Γκαργκάλλο*).

μαντιλαριὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Πάρῳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος*.

μαντιλίδα, ἢ ***μαντηλίδα*** (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *χρυσάνθεμον τὸ στεφανωματικόν*.

μαντίλλια (τό)· κάλυμμα τῆς κεφαλῆς συνιστάμενον ἐκ μακροῦ καὶ πλατέος ὑφάσματος μεταξωτοῦ ἢ δαντέλλας (ἰσπαν. *mantilla*).

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ *μαντίλλια* εἶναι ἱσπανικῆς προελεύσεως, χρησιμοποιουμένη μεγάλως ἀπὸ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ ἐντεῦθεν, κυρίως ἐν Ἱσπανίᾳ, ἐκ τῆς ὁποίας εἰσήχθη κατόπιν καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Ἡ λέξις εἶναι ὑποκοριστικὸν τῆς manto (=ἐπώμιον, σάλι). Μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐφέρετο ὑπὸ γυναικῶν πάσης φύσεως, ἡ δὲ χρῆσις αὐτῆς ἐγενικεύθη ἰδίως κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Καρόλου Γ' καὶ Καρόλου Δ'. Μετὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἡ χρῆσις αὐτῆς εἶχε περιορισθῆ ἐν Ἱσπανίᾳ μόνον μεταξὺ τῶν γυναικῶν τῶν κατωτέρων τάξεων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐχρησιμοποίουν αὐτὴν καὶ αἱ γυναῖκες τῆς ἀριστοκρατίας εἴς τινας μόνον ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1868 ἐγενικεύθη ἡ χρῆσις τοῦ γυναικείου πίλου, ὁ ὁποῖος ἀντικατέστησε τὴν μαντίλλιαν μεταξὺ τῶν γυναικῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων, αἵτινες σήμερον φέρουν αὐτὴν μόνον ὅταν μεταβαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς τὰς ταυρομαχίας καὶ εἴς τινας μεγάλας θρησκευτικὰς ἑορτάς. Ἡ βιομηχανία τῆς μαντίλλιας ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμήν, ἰδίως ἐν Καταλανίᾳ, ὅπου κατεσκευάζοντο καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ κατασκευάζωνται εἰς μέγα μέγεθος, ἐκ παντὸς εἴδους ὑφάσματος, μετὰ ποικίλων κεντημάτων καὶ διαφόρων χρωμάτων, χρησιμοποιούμεναι ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς, τῆς ὥρας, τοῦ τόπου καὶ τῆς περιστάσεως καθ' ἣν φέρονται καὶ καλύπτουσαι ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τὸ μέγα ἱσπανικὸν κτένιον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματίζουσι πολλάκις εἶδος ὑψηλοῦ πίλου. Πλεῖστοι ζωγράφοι ἀπηθανάτισαν τοιαύτας μαντίλλιας, ἰδίως δὲ ὁ περίφημος Ἱσπανὸς ζωγράφος Γκόγια. Μ. Δ. Β.

Γυνὴ φέρουσα μαντίλλιαν.

μαντινάδα (ἡ) (ἐκ τῆς ἰταλ. *mattinata* ἢ μᾶλλον τῆς ἐνετ. *matinada*). Καλοῦνται *μαντινάδες* ἐν Κρήτῃ ποιήματα συγκείμενα ἐκ δύο μόνον δεκαπεντασυλ-

Digitized by Google

λάβων ὁμοιοκαταλήκτων στίχων καὶ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους δίστιχα, τὰ καλούμενα *λιανοτράγουδα, πατινάδες, ριμέτσες* κλπ. Ἄδονται, αὐτοσχεδιαζόμενα πολλάκις, εἰς συναναστροφάς, γάμους, χορούς, κατὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ κλήδονα καὶ γενικῶς εἰς εὐωχίας. Κατὰ τὸ περιεχόμενον αἱ πλεῖσται μὲν εἶναι ἐρωτικαί, αἱ δὲ ὑπόλοιποι, ποικιλώταται, δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς ἐπαινετικάς, ᾀδομένας κατὰ τοὺς γάμους πρὸς ἔπαινον τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης, εἰς σκωπτικὰς καὶ σατιρικάς, εἰς λυρικάς, εἰς συμβολικὰς καὶ παροιμιώδεις κλπ. Εἰδικὴ συλλογὴ κρητικῶν μαντινάδων δὲν ἔχει δημοσιευθῆ μέχρι σήμερον, εὑρίσκομεν ὅμως τοιαύτας συμπεριληφθείσας εἰς συλλογὰς κρητικῶν δημωδῶν ᾀσμάτων καὶ ἀλλαχοῦ (βλ. καὶ λ. *δίστιχον*). ΕΡ. Μ.

Μαντίνγκο (οἱ, ἢ **Μάντε** (Mandingo ἢ Mande). Φυλὴ Νέγρων τῆς Ἀφρικῆς, οἰκοῦσα τὰς χώρας τοῦ Δυτικοῦ Σουδὰν καὶ μάλιστα τὴν γαλλικὴν Σενεγαμβίαν καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Νίγηρος. Εἶναι συγγενὴς πρὸς τὰς φυλὰς Κπέλλε, Μπαμπάρας, Βαγκαράβα, Μαλλίνκε, Βάϊ κλπ. Τὰ δὲ μέλη αὐτῆς διακρίνονται ἐκ τοῦ ἀθλητικοῦ καὶ ὑψηλοῦ σώματός των, ἐκ τοῦ καστανομέλανος χρωματισμοῦ τοῦ δέρματος, ἐκ τῆς οὔλης κόμης καὶ τοῦ εὐρέος καὶ πεπλατυσμένου προσώπου. Εἶναι διῃρημένοι εἰς κάστας, σπουδαιοτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῶν σιδηρουργῶν, καλουμένων νοῦμος. Εἶναι ἐργατικώτατοι, καλλιεργοῦσι τὴν γῆν καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἁλιείαν, ἀνήκουσι δὲ πάντες εἰς τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν. Ἀνέρχονται εἰς 6—8 ἑκατομμύρια περίπου καὶ ὁμιλοῦσι τὴν ἰθαγενῆ γλῶσσαν τοῦ ἐμπορίου τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς. Παλαιότερον εἶχον ὀργανωθῆ εἰς ἴδιον κράτος, τὸ ὁποῖον ἱδρυθὲν κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα παρέμεινε μέχρι τοῦ ΙΕ', ὁπότε διελύθη. Τὸ κράτος αὐτῶν ἐξετείνετο μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σενεγάλη καὶ Νίγηρος. Χ. Δ.

Μαντίνεια (*Ἀρχ. Γεωγρ.*). Ἀρχαιοτάτη καὶ ἰσχυροτάτη πόλις τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας, κειμένη κατὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀργολίδος, νοτίως τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ βορείως τῆς Τεγέας. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης ἐτυμολογεῖται κατὰ τὸ «Μέγα Ἐτυμολογικὸν» ἐκ τῆς λέξεως μάντις. Κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸ μέρος τοῦτο συνῴκισεν ἡ κόρη τοῦ Κηφέως τοῦ Ἀλέου Ἀντινόη, κατόπιν χρησμοῦ.

— (*Ἱστορ.*) Ἡ ἀρχαιοτάτη Μαντίνεια εἶχε τὴν ἀκρόπολίν της ἐπί τινος ἀπομεμονωμένου λόφου, χιλιόμετρον σχεδὸν πρὸς βορρᾶν τῶν σῳζομένων ἐρειπίων. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου ἡ τοποθεσία αὐτὴ ὠνομάζετο *Πτόλις*, σήμερον δὲ *Γουρτζοῦλι*. Ὁ πανάρχαιος ἐκεῖνος πληθυσμὸς τῆς Μαντινείας ἦτο κατεσπαρμένος εἰς κώμας. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ κῶμαι αὗται ἦσαν ὁ στόχος ἐπιδρομῶν, οἱ Μαντινεῖς ἀπεφάσισαν νὰ ἑνώσωσι τοὺς δήμους αὐτῶν εἰς μίαν καὶ μόνην πόλιν. Καὶ τότε ἡ Ἀντινόη τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὴν πεδιάδα, εἰς ἣν θέσιν εὑρίσκονται νῦν τὰ ἐρείπια τῆς ἱδρυθείσης τότε πόλεως. Κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους πεντακόσιοι Μαντινεῖς ἐπολέμησαν ἐν Θερμοπύλαις. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἡ Μαντίνεια κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο μέλος τῆς πελοποννησιακῆς ὁμοσπονδίας, κατόπιν ὅμως συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἄργους, τῆς Ἠλείας καὶ τῶν Ἀθηνῶν (421 π. Χ.). Εἰς τὴν συναφθεῖσαν ὅμως τὸν Ἰούνιον τοῦ 418 π. Χ. ἀποφασιστικὴν μάχην πλησίον τῆς Μαντινείας μεταξὺ τῶν Ἀργείων, Μαντινείων καὶ Ἀθηναίων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τὸν Ἆγιν οἱ σύμμαχοι ἐνικήθησαν. Μετὰ τὴν ἧτταν ταύτην οἱ Μαντινεῖς συνῆψαν εἰρήνην μετὰ τῆς Σπάρτης, παραιτηθέντες τῆς κυριαρχίας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀρκαδικῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας εἶχον πρότερον καταλάβει. Ἡ Μαντίνεια ἐξηκολούθησεν ἔκτοτε, παρὰ τὴν θέλησίν της, νὰ εἶναι σύμμαχος τῆς Σπάρτης ἐπὶ 33 ὅλα ἔτη, ἀλλὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (385 π. Χ.) οἱ Σπαρτιᾶται διέταξαν τοὺς Μαντινεῖς νὰ κρημνίσωσι τὰ τείχη των. Τούτου μὴ γενομένου, ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν Ἀγησίπολις, βαδίσας κατὰ τῆς Μαντινείας, ἐκυρίευσεν αὐτὴν διὰ στρατηγήματος. Ἡ πόλις κατεστράφη, οἱ δὲ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν εἰς τοὺς προτέρους αὐτῶν συνοικισμοὺς καὶ κώμας. Μετὰ 14 ἔτη (371 π. Χ.) ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, ὁ Ἐπαμεινώνδας, μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων, συγκεντρώσας τοὺς διασκορπισθέντας Μαντινεῖς ἐπανίδρυσε τὴν πόλιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας. Ἐλευθερωθεῖσα οὕτω τοῦ σπαρτιατικοῦ ζυγοῦ καὶ ἀνοικοδομηθεῖσα ἡ Μαντίνεια, λαμβάνει ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν σύμπηξιν τῆς ἀρκαδικῆς συμπολιτείας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λυκομήδους. Ἀλλ' ὀλίγον χρόνον βραδύτερον οἱ Μαντινεῖς ἔρχονται εἰς ῥῆξιν πρὸς τὰ ἄλλα μέλη τῆς συμπολιτείας καὶ συμμαχοῦν μὲ τοὺς ἀσπόνδους των ἐχθρούς, τοὺς Σπαρτιάτας. Τότε ὁ Ἐπαμεινώνδας βαδίζει κατὰ τῆς Μαντινείας, ἥτις οὕτω γίνεται καὶ πάλιν θέατρον πολέμου. Κατὰ τὴν συναφθεῖσαν μάχην ἐφονεύθη ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἀλλ' ἡττήθησαν οἱ Μαντινεῖς καὶ οἱ Σπαρτιᾶται. Τῷ 295 π. Χ. ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ἐνίκησε παρὰ τὴν Μαντίνειαν τὸν Ἀρχίδαμον, τῷ δὲ 242 π. Χ. ὁ Ἄρατος καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἐνίκησαν τοὺς ὑπὸ τὸν Ἆγιν Σπαρτιάτας. Κατὰ τὸ 226 π. Χ. ὁ Ἄρατος ἀναγκάζει τὴν Μαντίνειαν νὰ δεχθῇ τὴν ἀχαϊκὴν φρουράν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ Μαντινεῖς ἐκδιώκουσι τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ συμμαχοῦν πάλιν μὲ τοὺς Σπαρτιάτας. Οἱ Ἀχαιοὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωνος, ὅστις ἐτιμώρησεν αὐστηρότατα τοὺς Μαντινεῖς. Ἡ πόλις ἐλεηλατήθη σκληρῶς, οἱ πολῖται της ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι καὶ τὸ ὄνομά της μετεβλήθη εἰς *Ἀντιγόνειαν*. Τῷ 207 π. Χ. ἡ Μαντίνεια ἐγένετο διὰ πέμπτην φορὰν θέατρον τρομερᾶς μάχης μεταξὺ τῶν ἀχαϊκῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Φιλοποίμενα καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν τύραννον Μαχανίδαν, ὅστις ἡττήθη καὶ ἐσφάγη. Ἡ πόλις ἐξηκολούθει νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα Ἀντιγόνεια μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅστις τῷ 125 μ. Χ. ἀπέδωσεν εἰς ταύτην τὸ ἀρχαῖόν της ὄνομα. Κατὰ τὸν Παυσανίαν ὁ Ἀδριανὸς ἐπανίδρυσε τὸν καταστραφέντα ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος Ἱππίου, ἀνίδρυσε δὲ καὶ ἐνεπίγραφον στήλην ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδριανοῦ οἱ Μαντινεῖς ἀνεκήρυξαν αὐτὸν ἐπιχώριον θεόν. Ἡ Μαντίνεια μνημονεύεται τελευταῖον κατὰ τὸ 525 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους.

— (*Ἀρχ.*) Τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας *Μαντινείας*, καλουμένης σήμερον *Παλαιόπολις*, εὑρίσκονται 14 χιλιόμετρα πρὸς βορρᾶν τῆς Τριπολιτσᾶς ἐν τῷ

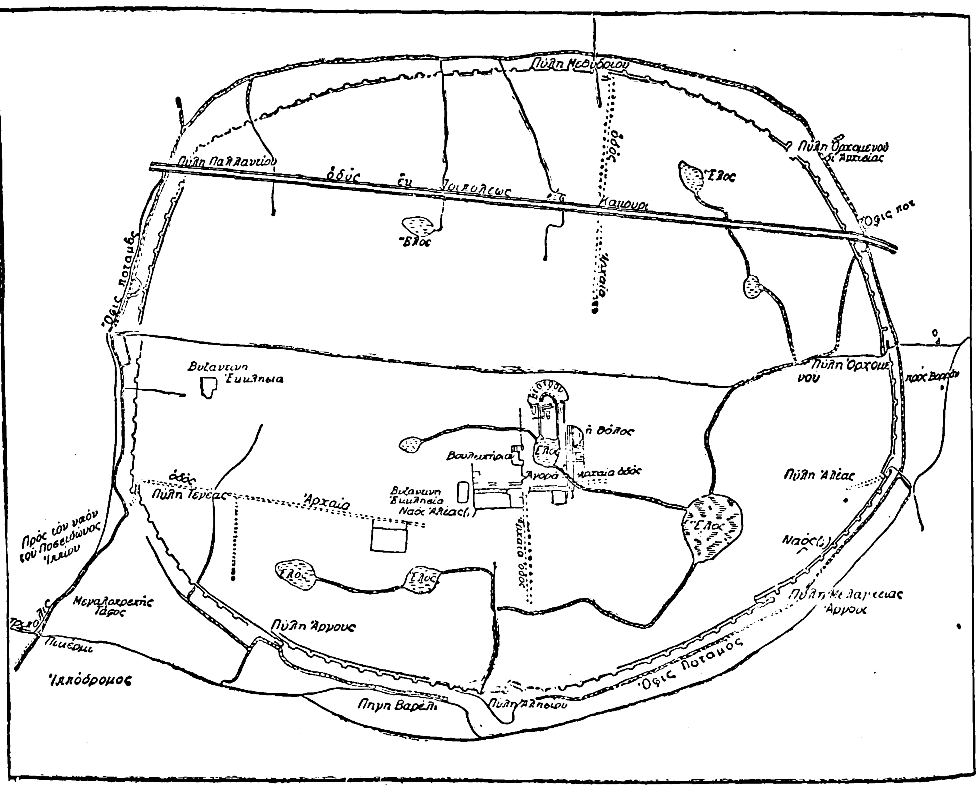

Χάρτης τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Μαντινείας.

κέντρῳ τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος. Τὰ τείχη τῆς Μαντινείας διατηροῦνται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου, ἐκτὸς μικροῦ τμήματος κατὰ τὰς βορειοδυτικὰς πλευρὰς καὶ τῶν ἀνωτάτων δόμων. Ἔχουσι σχεδὸν κυκλικὸν σχῆμα μὲ περιφέρειαν 3 942 μέτρων. Ἡ πόλις εἶχε δέκα πύλας, κατὰ κανονικὰ δὲ διαστήματα ὑπῆρχον πύργοι προεξέχοντες κατὰ 4,50 καὶ 5 μέτρα τῆς γραμμῆς τοῦ τείχους. Κατὰ τὸν Fougères, τέλος, ὅστις καὶ διενήργησε κυρίως τὰς ἀνασκαφὰς (1887—1889) τῆς Μαντινείας, οἱ πύργοι θὰ ἦσαν ἐν ὅλῳ 122. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν ἦλθον εἰς φῶς τὸ θέατρον τῆς πόλεως, οὗτινος ἡ σκηνὴ διατηρεῖται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου, τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς Σωτῆρος καὶ τοῦ Ἡραίου, ἐν τῷ ὁποίῳ, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὑπῆρχον ἱδρυμένα τὰ ἀγάλματα τῆς Ἥρας καθημένης καὶ παρ' αὐτὴν τὰ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Ἥβης, ἅπαντα ἔργα τοῦ Πραξιτέλους. Εἰς ἀπόστασιν 78 μέτρων ἀπὸ τοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου καὶ πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ αὐτοῦ σῴζεται τὸ βουλευτήριον, τὸ καλύτερον τῶν ἀποκαλυφθέντων κτισμάτων τῆς Μαντινείας. Τὸ βουλευτήριον τοῦτο, μήκους 35 καὶ βάθους 19 μέτρων, ἔχει τὴν πρόσοψίν του πρὸς τὴν Ἀγορὰν καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κεντρικοῦ οἰκοδομήματος μὲ δύο προεξεχούσας πτέρυγας. Ἡ εἴσοδος ἦτο εἰς τὸ μέσον, δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ αὐτῆς εὑρίσκοντο ἀγάλματα βλέποντα πρὸς τὴν Ἀγοράν. Τὸ βουλευτήριον εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ λευκῶν λίθων τῆς Μαντινείας, φέρει δὲ κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν μεγαλοπρεπῆ ὀρθογώνιον στοὰν μὲ κιονοστοιχίαν. Τῆς στοᾶς ταύτης σῴζονται εἰσέτι 8 κίονες, φαίνεται ὅμως ὅτι εἶχεν ἐν ὅλῳ δέκα. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ θεάτρου καὶ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως ἀπεκαλύφθη ἡ Ἀγορά. Εἰς αὐτὴν κατέληγον αἱ μεγάλαι ἀρτηρίαι τῆς πόλεως, αἵτινες ἀντιστοίχουν πρὸς τὰς δέκα αὐτῆς πύλας. Ὁ χῶρος τῆς Ἀγορᾶς εἶναι ὀρθογώνιον μήκους 160 καὶ πλάτους 90 μέτρων. Τὴν Ἀγορὰν ἐπλαισίουν στοαὶ πρὸς βορρᾶν, ἀνατολὰς καὶ δυσμάς, ἅπασαι ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Περὶ τὴν Ἀγορὰν ταύτην ὑπῆρχον, κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχήν, πολλὰ κτίσματα, ἀνεγερθέντα, κατὰ τὰς εὑρεθείσας ἐπιγραφάς, διὰ τῆς γενναιοδωρίας τοῦ Εὐφροσύνου, υἱοῦ τοῦ Τίτου, καὶ τῆς γυναικός του Ἐπιγόνης. Ἡ περίμετρος τῆς Ἀγορᾶς πρὸς ἀνατολὰς σύγκειται ἐκ στοᾶς μὲ κίονας ἐνδιαμέσους. Διπλῆ θύρα ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τοίχου ἔβλεπε πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἀγορᾶς. Ἐκ τῆς πύλης τῆς Τεγέας κατέληγεν εἰς τὴν Ἀγορὰν ὁδός, ἐφ' ἧς ἀπεκαλύφθη μακρὰ στοά, τῆς ὁποίας μόνον 11 κίονες εὑρέθησαν κατὰ χώραν. Τὸ κτίσμα τοῦτο κατεσκεύασεν ὁ Γ. Ἰούλιος Εὐρυκλῆς ἀφιερώσας εἰς τὸν ἐπιχώριον ἥρωα Ἀντίνοον. Οὕτως ἡ Ἀγορὰ τῆς Μαντινείας, περιβαλλομένη μὲ στοάς, ναούς, τὸ βουλευτήριον κτλ., κεκοσμημένη δι' ἀγαλμάτων καὶ διαφόρων κομψῶν μικρῶν κτηρίων, παρουσιάζει ὄψιν μεγαλοπρεπῆ καὶ καλλιτεχνικήν. Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀποκαλυφθέντα κτίσματα, ἄξιος μνείας τυγχάνει καὶ ὁ μὴ ἀνακαλυφθεὶς διπλοῦς ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Λητοῦς, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Παυσανίας. Καὶ ἐν μὲν τῷ ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὑπῆρχεν ἱδρυμένον τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους, τὸ ὁποῖον οἱ Μαντινεῖς ἤγειραν ἐπὶ τῇ συμμαχίᾳ αὐτῶν μετὰ τῶν Ἀθηναίων τῷ 420 π. Χ., ἐν δὲ τῷ ναῷ τῆς Λητοῦς, τὰ ἀγάλματα αὐτῆς καὶ τῶν παίδων της, ἔργα τοῦ Πραξιτέλους. Τὸ σύμπλεγμα τοῦτο ἐστηρίζετο ἐπὶ βάθρου φέροντος παράστασιν τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Μαρσύου.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἀνακαλυφθέντων ἀρχαίων κτισμάτων τῆς Μαντινείας ἀνεκαλύφθησαν καὶ οἰκοδομήματα νεωτέρων χρόνων, ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν, ἄλλα μὲν κατεσκευασμένα ἐκ πλίνθων, ἄλλα δὲ ἐκ μαρμάρου. Σημαντικώτερα τούτων εἶναι μία βυζαντινὴ ἐκκλησία πλησίον τῆς στοᾶς τοῦ Εὐρυκλέους καὶ ἑτέρα, ἐν ᾗ ἀνευρέθησαν τὰ ἀνάγλυφα τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος τῆς Λητοῦς, τὰ ὁποῖα κατεσκεύασεν ὁ Πραξιτέλης καὶ ἡ σχολὴ αὐτοῦ. Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα, τὰ ὁποῖα κοσμοῦσι νῦν τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, εἶναι τρεῖς ἀνάγλυπτοι πλάκες παριστῶσαι τὸν περὶ μουσικῆς ἀγῶνα τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν σάτυρον Μαρσύαν. Ἡ κυρία σκηνὴ παρίσταται ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 215 πλακός. Ὁ Ἀπόλλων καθήμενος ἐπὶ βράχου καὶ φορῶν τὸν ποδήρη χειριδωτὸν χειτῶνα τῶν κιθαρῳδῶν, κρατεῖ τὴν κιθάραν, τὴν στηρίζει ἐπὶ τοῦ γόνατός του, ἐστραμμένος δὲ πρὸς ἀριστερὰ ἀτενίζει ὑπερήφανος πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του. Ὁ Σάτυρος εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου ἄκρου τῆς πλακός, γυμνός, καὶ ἐμφυσῶν εἰς τοὺς αὐλούς, οὓς κρατεῖ καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν πρὸς τὸ στόμα. Μεταξὺ τῶν δύο συναγωνιζομένων παρίσταται ἀνὴρ Σκύθης κρατῶν τὴν μάχαιραν, ἕτοιμος νὰ τιμωρήσῃ τὸν Σάτυρον, ὅστις, τολμήσας νὰ ἐρίσῃ πρὸς τὸν θεὸν τῆς μουσικῆς καὶ ἡττηθείς, ἐξεδάρη ζῶν, κατὰ τὸν γνωστὸν μῦθον. Ἐπὶ τῶν δύο ἄλλων πλακῶν εἰκονίζονται ἓξ Μοῦσαι ὡς διαιτήτριαι τοῦ ἀγῶνος. Ἡ τετάρτη πλάξ, ἡ φέρουσα τὰς τρεῖς ὑπολοίπους

Digitized by Google

Μούσας, δὲν ἀνευρέθη. Εἰς τὴν Μαντίνειαν ἦγον πέντε ὁδοί, τὰς ὁποίας ὀνομάζει ὁ Παυσανίας, ἀναφέρων καὶ τὰ διάφορα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶδε κατὰ τὴν διαδρομήν. Δύο ἦγον εἰς τὸν Ὀρχομενόν· ἐξ αὐτῶν ἡ ἀνατολικωτέρα διήρχετο διὰ τῆς Πτόλεως, τῆς πηγῆς τῆς Ἀλαλκομενείας καὶ τοῦ ἠρειπωμένου χωρίου Μαῖρα, τὸ ὁποῖον ἀπεῖχε 30 στάδια ἀπὸ τῆς Πτόλεως· ἡ δυτικωτέρα διήρχετο ἄνωθεν τοῦ ὄρους Ἀγχισία, ἐπὶ τῆς βορείας κλιτύος τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Ὑμνία. Ἀρτέμιδος, ἀποτελοῦν τὸ σύνορον μεταξὺ τῆς περιοχῆς τῆς Μαντινείας (Μαντικῆς) καὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ. Ἑτέρα ὁδὸς ἦγεν ἀπὸ Μαντινείας εἰς τὸ Μεθύδριον. Διήρχετο διὰ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀλκιμέδοντος, 30 στάδια ἀπὸ τῆς Μαντινείας καὶ κάτωθεν τοῦ ὄρους Ὀστρακίνα, παρὰ τὴν πηγὴν Κίσσαν καὶ διὰ τῆς τοποθεσίας Πετροσάκα, ἥτις ἦτο τὸ ὅριον τῶν Μαντινέων καὶ τῶν Μεγαλοπολιτῶν. Ἕτεραι δύο ὁδοὶ ἦγον νοτίως ἀπὸ τῆς Μαντινείας, ἡ μία πρὸς Τεγέαν καὶ ἡ ἄλλη εἰς Παλλάντιον. Ἀριστερὰ τῆς πρὸς Τεγέαν ὁδοῦ, ἥτις κατὰ τὸν Πολύβιον ἐκαλεῖτο *ξενίς*, καὶ ἀκριβῶς πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Μαντινείας, ἦτο ὁ ἱππόδρομος, ὀλίγον δὲ περαιτέρω τὸ στάδιον πλησίον τοῦ Ἀλησίου. Ἐνταῦθα ἦτο ὁ ναὸς τοῦ Ἱππίου Ποσειδῶνος, ἀπέχων 7 στάδια ἀπὸ τῆς Μαντινείας. Ἐνταῦθα εὑρίσκετο καὶ ἡ τάφρος, ἥτις ἦγε διὰ τῆς πεδιάδος τῆς Μαντινείας εἰς τὰ ὄρη τῆς χώρας τῶν Ἐλισφασίων. Πέραν τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἦτο δάσος ἐκ δρυῶν, καλούμενον *Πέλαγος*, διὰ τοῦ ὁποίου διήρχετο ἡ πρὸς Τεγέαν ὁδός. Παρὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἦσαν καὶ οἱ τάφοι τῶν θυγατέρων τοῦ Πελίου. Εἴκοσι στάδια πέραν αὐτῶν ἦτο ἡ

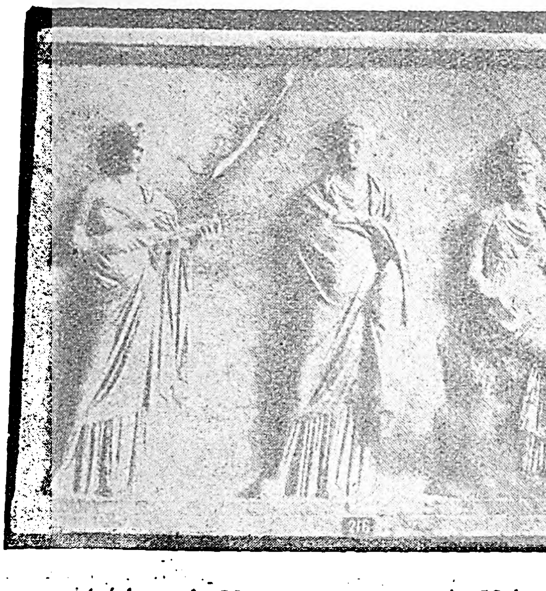

Ἀνάγλυφον ἐκ Μαντινείας, παριστῶν τὰς Μούσας καὶ ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους.

τοποθεσία ἡ καλουμένη *Φοίξων*, τὸ στενότερον μέρος τῆς πεδιάδος μεταξὺ Τεγέας καὶ Μαντινείας. Ἐνταῦθα ἦτο ὁ τάφος τοῦ Ἀρηϊθόου, ὅστις ἐσφάγη ἐν στενωπῷ ὑπὸ τοῦ Λυκούργου. Ἡ στενὴ αὕτη διάβασις ἀποτελεῖ τὰ σύνορα Μαντινείας καὶ Τεγέας, διὰ τοῦτο καὶ ὑπῆρχεν αὐτόθι στρογγύλος βωμός. Ἡ πρὸς τὸ Παλλάντιον ὁδὸς ἔβαινε παραλλήλως πρὸς τὴν τῆς Τεγέας, παρ' αὐτῇ δὲ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ Χάρμωνος. Πρὸς τὸ Ἄργος ἦγον δύο ὁδοὶ ἐκ Μαντινείας, ἡ μὲν καλουμένη *Πρῖνος*, ἡ δὲ *Κλῖμαξ*. Ἡ πρώτη, διερχομένη τὴν Οἰνόην, ἀνήρχετο τὸ ὄρος Ἀρτεμίσιον (νῦν Μαλεβός), ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ πλησίον αὐτοῦ αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰνάχου. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ ὅρια τῆς Μαντικῆς καὶ τῆς Ἀργολίδος. Ἡ δευτέρα ὁδὸς διήρχετο διὰ τῆς βορείας γωνίας τοῦ Ἀργολικοῦ πεδίου, πλησίον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Σάγκα, τῆς θέσεως Μελαγγεῖα, τὰ ὕδατα τῆς ὁποίας διωχετεύοντο εἰς τὴν Μαντίνειαν, καὶ διὰ τῆς πηγῆς Μελιασταί, ὅπου ὑπῆρχον ναοὶ τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μελαινίδος. Τὰ νομίσματα τῆς Μαντινείας ἀρχίζουσιν ὀλίγον μετὰ τὸ 500 π. Χ. Τὰ ἀπὸ τοῦ 500—400 π. Χ. εἶναι ἀργυρᾶ καὶ φέρουσι ταῦρον ἢ βάλανον ἀφ' ἑνὸς καὶ δελφῖνα ἢ τρίαιναν ἀφ' ἑτέρου· αἱ παραστάσεις αὗται εἶναι συμβολικαί, σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὸν μῦθον τῆς Καλλιστοῦς, τῆς μητρὸς τοῦ Ἀρκάδος, ἥτις μετεμορφώθη εἰς ταῦρον ὑπὸ τῆς Ἥρας, καὶ πρὸς τὴν βάλανον τοῦ ὄρους Πελάγους, ὑπὸ τὰς δρῦς τοῦ ὁποίου ἐκαλύπτετο ὁ παρὰ τὴν Μαντίνειαν ναὸς τοῦ Ἱππίου Ποσειδῶνος, ἐξ οὗ καὶ οἱ Μαντινεῖς ἐκαλοῦντο βαλανηφάγοι ἄνδρες. Ἀπὸ τοῦ 400—385 π. Χ. τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα φέρουσι γενειῶσαν μορφὴν τοῦ Ἄρεως καὶ βωμὸν μὲ δύο προτομὰς τῶν Διοσκούρων ἢ κεφαλὴν τοῦ Ἀπόλλωνος· αἱ παραστάσεις αὗται ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῶν Διοσκούρων. Ἀπὸ τοῦ 385 π. Χ. δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα τῆς Μαντινείας, διότι τότε οἱ Σπαρτιᾶται κατηδάφισαν τὴν πόλιν καὶ διεσκόρπισαν τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀναφαίνονται ἀπὸ τοῦ 370 π. Χ., ἤτοι μετὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Μαντινείας. Ταῦτα φέρουσι κεφαλὴν τῆς Παλλάδος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἁλιέα ἢ τρίαιναν ἀφ' ἑτέρου. Κατὰ τὸ 222 π. Χ., τῆς Μαντινείας κυριευθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου Δώσωνος καὶ μετονομασθείσης Ἀντιγονείας, τὰ νομίσματα αὐτῆς φέρουσι τὴν λέξιν ΑΝΤΙΓΟΝΕΙΑ καὶ ὑπάγονται εἰς τὸ σύστημα τῶν νομισμάτων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας. Κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐπανακτήσασα τὸ ἀρχαῖόν της ὄνομα ἡ Μαντίνεια, ἐξέδωκε καὶ πάλιν νομίσματα μὲ τὸ ὄνομα ΜΑΝΤΙΝΕΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Fougères*, Mantinée et l'Arcadie orientale.—*Bölte*, Mantinea in Arkadien.—*Heberdey*, Die Reisen des Pausanias.
Β. Δ. Θ.

— **Μαντίνεια** ***Μεγάλη*** καὶ ***Μικρὰ*** */Γεωγρ./.* Δύο χωρία τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀποτελεῖ μετὰ τῶν παρ' αὐτὸ συνοικισμῶν *Ἀβία* (*Παλιοχώρα*), *Ἀρχοντικό*, *Κόκας* καὶ *Κόπανον* τὴν κοινότητα *Ἀβίας* (πρῴην *Μεγάλης Μαντινείας*), τὸ δὲ δεύτερον ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖνται ἐγγύτατα ἀλλήλων ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Καλαθίου ὄρους (Μπορολίβα) ἐπὶ ἐδάφους ἐπικλινοῦς πρὸς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον καὶ συνδέονται μετὰ τῶν Καλαμῶν δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (2½—3 ὧραι). Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς, τὴν καλαθοπλεκτικὴν καὶ τὴν ἁλιείαν. Αἱ κοινότητες ἔχουσι ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δημοτικὰ σχολεῖα καὶ κατοίκους (1928) ἡ μὲν Μεγάλη Μαντίνεια 153 (ἡ κοινότης Ἀβίας 435), ἡ δὲ Μικρὰ 177. Τὰ χωρία ταῦτα συνῳκίσθησαν πιθανῶς ὑπὸ κατοίκων τῆς παρὰ τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον μεσαιωνικῆς πόλεως Μαντινείας, ἧς ἡ θέσις καθορίζεται παρὰ τὸν σημερινὸν παραθαλάσσιον συνοικισμὸν Παλιοχώρα, ὅπου σῴζονται πολλὰ ἐρείπια οἰκημάτων καὶ μικρὸς βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ναός. Χ. Δ.

— **Μαντινείας** ***ἐπαρχία*** */Γεωγρ./.* Μία ἐκ τῶν τεσσάρων ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν νομὸν Ἀρκαδίας. Καταλαμβάνει τὸ κεντρικὸν καὶ βορειοανατολικὸν τμῆμα αὐτοῦ, ὁριζόμενον πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῶν ὀρέων Σαΐτᾶς καὶ Σκίπεζα, πρὸς Α. ὑπὸ τῶν ὀρέων Χτενιᾶς, Παρθένιον κλπ., πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν βορείων προεκτάσεων τοῦ Πάρνωνος καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Μαινάλου. Ἔχει πληθυσμὸν (1928) 62.610 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν *Τρίπολιν*. Τὸ ἔδαφος τῆς ἐπαρχίας εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινόν, σχηματίζον τὸ εὐρὺ ὀροπέδιον τῆς Τριπόλεως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία καὶ καλλιεργοῦνται ἡ ἄμπελος, τὰ σιτηρά, ἡ ἐλαία κλπ. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τοῦ σιδηροδρόμου ΣΠΑΠ., ὁ ὁποῖος διασχίζει ἐξ Α. πρὸς Δ. τὴν ἐπαρχίαν μὲ κύριον σταθμὸν τὴν Τρίπολιν, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ δικτύου ἁμαξιτῶν ὁδῶν κατευθυνομένων πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἐπαρχίας μὲ ἀφετηρίαν τὴν Τρίπολιν. Σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ὁδῶν τούτων εἶναι αἱ πρὸς τὴν Σπάρτην (63 χλμ.), τὸ Ἄργος (50 χλμ.), τὴν Κανδήλαν μέσῳ Λεβιδίου (38 χλμ.), τὴν Νέστανην (14 χλμ.), τὴν Μεγαλόπολιν, τὴν Βυτίναν (37 χλμ.) κλπ. Σπουδαιότερα κέντρα τῆς ἐπαρχίας, ἐκτὸς τῆς Τριπόλεως, εἶναι αἱ κῶμαι *Λεβίδιον*, *Νέστανη*, *Παρθένιον*, *Ἄνω Κολλῖναι Κανδήλα* κλπ. Δημόσιαι ἀρχαὶ ἐκτὸς τῶν νομαρχιακῶν καὶ τῶν ἄλλων συναφῶν, αἵτινες ἑδρεύουσιν ἐν Τριπόλει, εἶναι 3 εἰρηνοδικεῖα (ἐν Λεβιδίῳ, Ἀχουρίοις καὶ Βλαχοκερασιᾷ), ἀστυνομικοὶ σταθμοὶ καὶ τμήματα εἰς τὰς πλείστας κωμοπόλεις, δασονομεῖον ἐν Βλαχοκερασιᾷ, γυμνάσιον ἐν Λεβιδίῳ καὶ ἡμιγυμνάσια εἰς Νέστανην καὶ Βλαχοκερασιάν. Διοικητικῶς ἡ ἐπαρχία διῃρεῖτο ἄλλοτε εἰς 10 δήμους (*Βαλτετσίου*, *Καλτεζῶν*, *Κορυθίου*, *Μανθυρέας*, *Μαντινείας*, *Νάσων*, *Ὀρχομενοῦ*, *Τεγέας*, *Τριπόλεως* καὶ *Φαλάνθου*), νῦν δὲ εἰς 1 δῆμον (*Τριπόλεως*) καὶ 67 κοινότητας τὰς ἑξῆς: *Ἁγίου Βασιλείου*, *Ἁγιωργιτίκων*, *Ἀθηναίου* (*Ἀλύκας*), *Ἀλεποχωρίου*, *Ἁλωνισταίνης*, *Ἀραχαμιτῶν*, *Ἀρβανιτοκερασιᾶς*, *Ἀσέας* (*Κανδρέβας*), *Ἀχουρίων*, *Βαλτετσίου*, *Βλαχέρνας* (*Μπεζενίκου*), *Βλαχοκερασιᾶς*, *Βουνοῦ*, *Γαρέας* (*Μεϊμέταγα*), *Γιοκαρεΐκων-Μαγούλας*, *Δάρας*, *Δωρίζης*, *Ζευγολατιοῦ*, *Θάνων*, *Κακουρίου*, *Καλτεζῶν*, *Καμαρίου*, *Κανδάλου* (*Ζελίου*), *Κανδήλας*, *Κάτω Ἀγαλης*, *Κάψιας*, *Κερασίτσας*, *Κεραστορίου*, *Κολλινῶν*, *Κουτσομπουχίου*, *Κώμης*, *Λεβιδίου*, *Λιθοβουνίων*, *Λουκᾶ*, *Λυκοχίων*, *Μαινάλου* (*Ζαρακώβης*), *Μάκρης* (*Μπολέτα;*), *Μάναρης*, *Μανθυρέας* (*Καπαρελίου*), *Ματσαγρᾶ*, *Μαυρικίου*, *Μαυρογιάννη*, *Μερκοβουνίου*, *Νεοχωρίου*, *Νεστάνης* (*Τσιπιανῶν*), *Παλιοπύργου* (*Μπουτιᾶς*), *Παλλαντίου* (*Μπεσιρίου*), *Παπαρίου*, *Παρθενίου* (*Βεϊζοβᾶς*), *Πελάγους* (*Μπόσουνα*), *Περθωρίου*, *Πιάνας*, *Πικερνίου*, *Ριζῶν*, *Ροϊνοῦ*, *Σάγκας*, *Σιμιάδων*, *Σκοπῆς* (*Μπεντενίου*), *Στενοῦ*, *Στρίγκου*, *Συλίμνης*, *Τεγέας* (*Πιαλίου*), *Τσελεπάκου*, *Τσίβας*, *Χρυσοβιτσίου*, *Χωτούσης* καὶ *Ψηλῆς Βρύσης* (*Ψηλῆς Ράχης*). Ὁ δῆμος Τριπόλεως μετὰ τῶν κοινοτήτων περιλαμβάνει μίαν πόλιν καὶ 96 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς. Χ. Δ.

— **Μαντινείας,** ***τέως δῆμος*** — */Γεωγρ./.* Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Κακουρίου*, *Κάψιας*, *Λουκᾶ*, *Πικερνίου*, *Σάγκας*, *Σιμιάδων* καὶ *Τσιπιανῶν* (*Νεστάνης*) μὲ ἕδραν τὸ χωρίον *Πικέρνι*. Ἠρίθμει 6.400 περίπου κατοίκους. Χ. Δ.

«Μαντίνεια». Ἐφημερὶς ἐν Τριπόλει, ἱδρυθεῖσα τὴν 15ην Αὐγούστου 1881 καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1885. Π. Ν. Π.

Μαντῖνοι */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Β.Α. παραλίας τῆς Κορσικῆς, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III, 2, 5) ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαντίνων πόλις*, δέκα μίλλια πρὸς Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Οὐάγου (Vagum promuntorium, νῦν Punta d' Arco). Ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν *Βαστίαν* (Bastia), πρωτεύουσαν τῆς νήσου. Α. Θ. Σ.

Μάντιος */Μυθολ./.* Υἱὸς τοῦ Μελάμποδος, ἀδελφὸς τοῦ Ἀντιφάτου καὶ πατὴρ τοῦ Κλείτου καὶ Πολυφείδου. Τούτων τὸν μὲν πρῶτον ἥρπασεν ἡ Ἠὼ διὰ τὸ κάλλος του, καταστήσασα αὐτὸν ἀθάνατον, τὸν δὲ δεύτερον ἀνέδειξεν ὁ Ἀπόλλων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμφιαράου ἄριστον μάντιν (*Ὁμ.* Ὀδυσσ. ο, 242—253). Α. Θ. Σ.

Μάντιουμ (Madium) */Γεωγρ./.* —1) Ὁλλανδικὴ ἐπαρχία ἐν Ἰάβᾳ. Ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς νήσου, μεταξὺ τῶν ἡφαιστείων Λάβου καὶ Βίλλις, ἔχει δὲ ἐμβαδὸν 5.300 περίπου τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 1.595.000 κατοίκων. Τὸ ἔδαφός της εἶναι εὔφορον, παράγον καπνόν, ὄρυζαν, βάμβακα, καφὲν κλπ., ἔχει δὲ πηγὰς πετρελαίου καὶ ἰαματικῶν ὑδάτων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἐπὶ πλέον προσοδοφόρως εἰς τὴν ἁλιείαν. — 2) Πρωτεύουσα τῆς ἐν Ἰάβᾳ ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἔχουσα πληθυσμὸν 31.187 κατοίκων (ἀπογραφὴ 1920). Συγκεντρώνει τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν τῆς περιφερείας, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα ἐξάγονται διὰ τοῦ λιμένος *Πατγιτάν*. — Ω.

Μάντιους (Mantius), ***Ἐδουάρδος***. Γερμανὸς ὀξύφωνος (1806—1874), κατ' ἀρχὰς ἐρασιτέχνης καὶ εἶτα ἐπὶ εἰκοσιεπταετίαν ἀοιδὸς τοῦ βασιλικοῦ μελοδράματος τοῦ Βερολίνου. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ὡς Ταμίνο εἰς τὸν «Μαγευμένον αὐλὸν» τοῦ Μόζαρτ, κατόπιν δὲ τῆς ἐπιτυχίας του ἀνέλαβε σειρὰν παραστάσεων καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ Μάντιους ἐπεδόθη ἐπίσης εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ᾄσματος, ἐγένετο δὲ γνωστὸς καὶ ὡς συνθέτης μελῳδιῶν. Γ. Σ.

μάντις, —*εως* (ὁ)· ὁ μαντεύων, ὁ προφητεύων τὰ μέλλοντα: «καὶ μάντις ἐὰν ἤμην δὲν θὰ τὰ προέλεγον τόσον ἐπιτυχῶς»· || *ἀρχ.*, ὁ ἐκ τῶν ἱερείων ἢ ἐξ ἄλλων σημείων τεκμαιρόμενος τὴν θέλησιν τῶν θεῶν.

— **μάντις,** —*ιδος* (ἡ)· θηλ. τοῦ *μάντις*: «οὔκετι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην...» (πρβλ. *χαρτομάντις*, —*ιδος*, *χειρομάντις*, —*ιδος*).

μάντις (ἡ) (Mantis) */Ζῳολ./.* Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μαντιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα ἀρκετοῦ μεγέθους μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικράν, ἀπεστρογγυλωμένην, κεραίας ἐπιμήκεις καὶ λεπτὰς καὶ πόδας ἐπιμήκεις καὶ ἰσχυρούς. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη ἀπαντῶντα κυρίως εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Οἱ μάντεις ἀναφαίνονται κατὰ Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον. Ἐν Εὐρώπῃ ἀπαντᾷ ἓν μόνον εἶδος, ἡ *μάντις ἡ θρησκευτικὴ* (Mantis religiosa), ἥτις ἔχει μῆκος 0,10 μ. περίπου καὶ χρῶμα πρασινόφαιον. Συνήθως παραμένει ἀκίνητος ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν διαφόρων φυτῶν, παραμονεύουσα τὴν λείαν της. Ἀναπαράγει κατὰ τὸν Ἰούνιον. Δ. Ν. Π.

Μάντις ἡ θρησκευτική.

μαντισία (ἡ) (Mantisia) */Βοτ./.* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ζιγγιβεριδῶν*, περιλαμβάνον φυτὰ ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Μαλαισίας. Δ. Ν. Π.

Μάντισον. (Madison) */Γεωγρ./.* Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Οὐϊσκόνσιν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Κεῖται μεταξὺ τῶν λιμνῶν Μεντότα καὶ Μονόνα, 131 χιλμ. πρὸς Δ. τῆς Μιλγουόκι καὶ 210 χλμ.

Digitized by Google

ΒΔ. τοῦ Σικάγου εἰς ρωμαντικὴν τοποθεσίαν. Πλησίον τῆς πόλεως ὑπάρχει τὸ ἀγροτικὸν πειραματικὸν πολιτειακὸν γεωργικὸν σχολεῖον καὶ ἰχθυοτροφεῖον. Διεξάγει ἐμπόριον γεωργικῶν, κηπουρικῶν καὶ γαλακτοκομικῶν προϊόντων. Κάτ. 38.378 (1920). Μ. Ι. Θ.

— **Μάντισον** (Madison) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολιτείας Νέας Ἰερσέης τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Κεῖται 43 χλμ. σιδηροδρομικῶς πρὸς Δ. τῆς Νέας Ὑόρκης. Εἶναι θερινὴ διαμονὴ καὶ ἔχει ἱερατικὴν σχολὴν καὶ μεθοδιστικὴν ἐπισκοπήν. Προηγουμένως ὠνομάζετο *Μπὸτλ Χίλλ*, ἀλλὰ τῷ 1844 μετωνομάσθη πρὸς τιμὴν τοῦ προέδρου τῆς συμπολιτείας Μάντισον. Ἔχει 5.523 κατοίκους.

Μάντισον (Madison), *Τζαίμης*. Τέταρτος πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, γεννηθεὶς ἐν Βιργινίᾳ (1751—1836). Υἱὸς πλουσίου γαιοκτήμονος, μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Βιργινίας κατὰ τῶν Ἄγγλων (1775), ἐξελέγη μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ τῷ 1779 τοῦ κατὰ πρῶτον συγκληθέντος ἠπειρωτικοῦ κογκρέσσου. Τῷ 1783 εἶχεν ἤδη ἀναδειχθῆ, διὰ τῶν ἀγορεύσεων καὶ τῆς ἀρθρογραφίας αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν κρατίστων πολιτικῶν τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῆς Φιλαδελφείας ψηφισθὲν Σύνταγμα τοῦ 1887, ὅπερ καὶ νῦν ἰσχύει, θεωρεῖται κατὰ μέγιστον μέρος ἔργον του. Μέλος εἰς τὸ πρῶτον ὁμοσπονδιακὸν κογκρέσσον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητὴς τῆς συστηματοποιήσεως τῆς νομοθεσίας ἐπὶ νέων συγχρονισμένων βάσεων, συνέπραξε βραδύτερον μετὰ τοῦ κόμματος τῶν ρεπουμπλικάνων, ὑπὸ τὸν Τζέφφερσον, οὗτινος ἐγένετο ὑπουργός, καὶ ὃν διεδέχθη εἰς τὴν προεδρίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (1809—1813). Ἅμα ἀνελθὼν εἰς τὴν ἀρχὴν διέκοψε τὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, αἵτινες διετήρουν δυσμενῆ μέτρα κατὰ τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐμπορίου. Καὶ ἡ μὲν Γαλλία ἦρε τὰ μέτρα ταῦτα. Ἀλλ' ἡ διάστασις μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἤγαγεν εἰς πόλεμον (1812) ἀτυχῆ διὰ τοὺς Ἀμερικανούς. Ἐκλεγεὶς ἐκ νέου πρόεδρος τῷ 1813 ὑπέγραψε τὴν ἐν Γενεύῃ μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκην, ἐπιτυχὼν τὴν διατήρησιν τοῦ πρὸ τῆς καθεστῶτος. Κατὰ τὴν λῆξιν τῆς θητείας του, ἐλάχιστα πλέον δημοφιλής, ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἐν Μονπελλιὲ τῆς Βιργινίας κτήματά του. Θ. Κ.

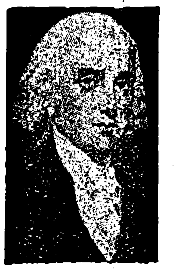
Τζαίμης Μάντισον.

μαντίσπη (ἡ) (Mantispa) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων νευροπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μαντισπιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μικροῦ μεγέθους ἔντομα μὲ σῶμα σωληνοειδές, ἐπίμηκες, κεραίας λεπτὰς καὶ βραχείας καὶ πτέρυγας πολυνευρωτάς, ἡμιδιαφανεῖς καὶ ἀρκούντως ἀνεπτυγμένας. Δ.Ν.Π.

μαντισπίδαι (οἱ) (Mantispidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων νευροπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μεγαλοπτέρων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους ἔντομα, εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς ἀπαντῶντα. Γνωστότερον γένος εἶναι ἡ *μαντισπίδη* (βλ. λ.). Δ.Ν.Π.

μάντισσα (ἡ)· ἡ μαντεύουσα, ἡ προλέγουσα τὰ μέλλοντα (θηλ. τοῦ *μάντις*).

Μάντλα (Mandla) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ τμῆμα τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν τῆς περιφερείας Ζουμπουλπόρ. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Νερμπούντα 1787 μίλλια ὑπεράνω τῆς θαλάσσης. Ἔχει ναυπηγεῖον. Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶναι ὄρυζα, σῖτος, λινόσπορος κλπ. Κάτ. 5.054.

—**Μάντλα** (Mandla) *περιφέρεια [Γεωγρ.]*. Ἔχει ἔκτασιν 13 089 τ. χλμ. Σύγκειται ἀπὸ ἄγρια ὑψηλὰ βουνὰ καὶ ἐδάφη διασπώμενα ὑπὸ κοιλάδων καὶ πλείστων ποταμῶν καὶ ρυάκων. Ὁ ποταμὸς Νερμπούντα ρέει διὰ μέσου τοῦ κέντρου τῆς περιφερείας, δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους, οἱ ὁποῖοι πηγάζουν ἀπὸ τοὺς λόφους Μαϊνας. Ἡ περιφέρεια περιλαμβάνει μεγάλα δάση. Τὸ ὑψηλότερον ὄρος εἶναι τὸ Τσωραντατάρ, φθάνον εἰς ὕψος 3.400 ποδῶν. Κάτ. 318.400. Μ. Ι. Θ.

Μαντόθ (Madoz), *Πασχάλης*. Ἱσπανὸς πολιτικὸς καὶ νομομαθὴς (1806—1870). Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαραγόσσης καὶ ἀνεμείχθη νεώτατος εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Βαρκελώνῃ συνεπλήρωσε τὸ «Παγκόσμιον γεωγραφικὸν λεξικὸν» τοῦ Μπὲρυ (1824—1834 εἰς 10 τόμους), ἐδημοσίευσεν εἰκοσάτομον συλλογὴν περὶ τῶν «Μεγάλων δικῶν» καὶ ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «Ὁ Καταλανός». Ἐξασκήσας ἐπί τι χρονικὸν διάστημα τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν Βαρκελώνῃ, διωρίσθη κατόπιν δικαστὴς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ βραδύτερον, ἐπὶ κεφαλῆς τάγματος πολιτοφυλακῆς καὶ ἐθελοντῶν, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματος τῶν Καρλιστῶν καὶ ὠνομάσθη διοικητὴς τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀρράν. Τῷ 1836 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ δὲ 1843 ἐξήγειρε μέρος τῆς Καταλανίας, ἐναντίον τοῦ Ἐσπαρτέρο. Φυλακισθεὶς καὶ ἀπελευθερωθεὶς κατόπιν ἐπέτυχε νὰ συμβιβάσῃ τὰς διαφορὰς μεταξὺ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν ἐν Βαρκελώνῃ, τῆς ὁποίας ὠνομάσθη διοικητὴς τοῦ 1854. Ἐπανεκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1854 ἐγένετο ἀρχηγὸς τῶν προοδευτικῶν καὶ ἐξελέγη πρόεδρος τῆς βουλῆς, τῷ δὲ 1855 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, διακριθεὶς διὰ τὴν τολμηρότητα καὶ τὴν προοδευτικότητα τῶν οἰκονομικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἔλαβε. Διαφωνήσας μετ' ὀλίγους μῆνας πρὸς τοὺς συναδέλφους του, ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέτρα πρὸς καταστολὴν τοῦ κινήματος τῶν Καρλιστῶν ἐν Ἀραγωνίᾳ, παρῃτήθη, μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1856 ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ, ἐπανελθὼν τῷ 1858 καὶ ἐξακολουθῶν νὰ εἶναι πάντοτε ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἄκρων προοδευτικῶν. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1868 διωρίσθη διοικητὴς τῆς περιοχῆς τῆς Μαδρίτης, ἀλλὰ κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον νὰ παραιτηθῇ. Βραδύτερον συνώδευσε τὴν ἰσπανικὴν ἀποστολὴν εἰς Φλωρεντίαν, ὅπως προσφέρῃ τὸν ἱσπανικὸν θρόνον εἰς τὸν δοῦκα τῆς Ἀόστης. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων του εἶναι τὸ «Λεξικὸν γεωγραφικόν, στατιστικὸν καὶ ἱστορικὸν τῆς Ἱσπανίας καὶ τῶν ὑπερθαλασσίων αὐτῆς κτήσεων» (1848—1850 εἰς 16 τόμους). Μετέφρασεν ἐπίσης καὶ συνεπλήρωσε τὴν «Στατιστικὴν τῆς Ἱσπανίας» τοῦ Μορὲν ντὲ Ζοννές. Μ. Δ. Β.

μαντόλα (ἡ) *[Μουσ.]*. Ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον (βλ. λ. *μανδόλα*).

μαντολᾶτον (τό). Ἑπτανησιακὸν γλύκισμα. Ἡ ὀνομασία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν λέξιν mandorla (=ἀμύγδαλον).

— *[Ζαχαρ.]* Ἐντὸς μεγάλου δοχείου διαλύουν μέλι ἢ ζάχαριν, κτυποῦν ἀσπράδια αὐγῶν νωπῶν ὥστε νὰ γίνουν μαρέγγα, ρίπτουν ἐντὸς τὸ μέλι καυτό, ἀναταράσσουν τὸ μεῖγμα μὲ εἰδικὸν ξύλον ἐπὶ πολὺ εἰς μετρίαν φωτιάν, μέχρις ὅτου ἀρχίσῃ νὰ πυκνώνῃ καὶ τότε προσθέτουν ἀμύγδαλα καβουρδισμένα ἢ κουκουνάρια καὶ διὰ κατωτέραν ποιότητα φυστίκια. Ἐπάνω εἰς μάρμαρα ἁπλώνουν φύλλα διαφανῆ εἰδικῶς παρεσκευασμένα ἀπὸ ἄλευρι καὶ αὐγὰ (=σκαλέτες), χύνουν ἐπ' αὐτῶν τὸ μαντολᾶτο πρὶν κρυώσῃ, τὸ κόπτουν εἰς λωρίδας ἢ εἰς μικρὰ σχήματα καὶ τὸ συσκευάζουν καταλλήλως. Ἐκλεκτῆς ποιότητος μαντολᾶτο ἀπὸ εἰδικοὺς τεχνίτας παρασκευάζεται ἐν Ζακύνθῳ. Μ. ΔΡ.

μαντολιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἐλαία ἡ κοινή*.

μαντολόγια (τὰ) *[Λαογρ.]* Καλοῦνται οὕτω ὅλα τὰ ἀπορρίμματα τῆς κώμης ἢ τοῦ χωρίου (τεμάχια ὑφασμάτων, χάρτου, μετάλλων, ὀπωρῶν, ξύλων, φῶν, ἀνθράκων, νημάτων κλπ.) ἐν καιρῷ ἐπιδημίας, τὰ ὁποῖα συμβολίζοντα τὴν μαστίζουσαν τὴν κώμην ἀσθένειαν καὶ ἀπορριπτόμενα ὡς καθάρματα συνελέγοντο, ἐτίθεντο ἐντὸς χύτρας (κακαβιοῦ) καὶ ἐθάπτοντο κατὰ τὸ *ἐγκαινίασμα* (βλ. λ.). —Ω

Μαντὸν (Menton) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῶν Παραθαλασσίων Ἄλπεων (Alpes Maritimes), κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου καὶ ἀπέχουσα 21 χλμ. τῆς Νικαίας. Εἶναι ἀξιόλογον κέντρον παραχειμασμοῦ καὶ ἔχει φυτείας ἐλαιῶν, πορτοκαλεῶν, λεμονεῶν κλπ. Κάτ. 22.600. Παρ' αὐτὴν ἀνεκαλύφθησαν περίφημα σπήλαια, μεγίστης σημασίας διὰ τὴν ἀνθρωπολογίαν (βλ. λ. *Γκριμάλντι, Καβιγιόν*). Χ. Δ.

μαντονιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *συκῆ ἡ κοινὴ* (Ficus carica).

μαντόννα (ἡ) (ἰταλ. madonna, γαλλ. madone). Λέξις ἰταλική, προελθοῦσα ἐκ τῆς λατινικῆς φράσεως mea domina καὶ σημαίνουσα ἀρχικῶς τὴν δέσποιναν, τὴν οἰκοδέσποιναν, χρησιμοποιουμένη δὲ ὡς προσωνυμία τῆς Παναγίας, ἰδίως δὲ τῶν ἀγαλματίων αὐτῆς τῶν τοποθετουμένων εἰς τὰ προσκυνητάρια τῶν ναῶν ἢ τῶν δημοσίων ὁδῶν καὶ τῶν πινάκων τῶν ζωγράφων τῶν ἀπεικονιζόντων αὐτήν. Οἱ κυριώτεροι πίνακες ζωγραφικῆς, οἱ γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι: ἡ Μαντόννα τοῦ Ἁγίου Σίξτου τοῦ Ραφαήλου, εὑρισκομένη ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Δρέσδης, ἡ Μαντόννα τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τοῦ Κορρέτζιο εὑρισκομένη ἐπίσης ἐν Δρέσδῃ, αἱ Μαντόνναι τοῦ Ἀντρέα ντὲλ Σάρτο, τοῦ Τισιανοῦ, κτλ. Μ. Δ. Β.

Μαντόννα *[Γεωγρ.]*. Νησίον πρὸ τοῦ λιμένος *Γαΐου* τῶν Παξῶν, ἔχον μονὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας τιμωμένην, ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τῆς ὁποίας ἐγείρεται φάρος (πλάτ. 39° 12' 03" Β., μῆκ. 20° 13' 00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Channels of Corfu κτλ.), ἱδρυθεὶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1825 καὶ τροποποιηθεὶς τῷ 1890, ὥστε νὰ διαχέῃ λευκὸν σταθερὸν φῶς διὰ τὸν ἐλεύθερον πλοῦν καὶ πράσινον τοιοῦτον κατὰ τομέα ἐπὶ τῆς φερωνύμου ὑφάλου.

—**Μαντόννα** *[Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων Δωδεκανησιακὴ νῆσος (πλάτ. 36° 30' Β., μῆκ. 26° 59' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836a: Archipelago southern sheet), ἔχουσα φάρον. Ὀνομάζεται καὶ *Κανδελιοῦσα*. Σ. Ε. Λ.

— **Μαντόννα ὕφαλος** (Madonna shoal) *[Γεωγρ.]*. Ἐπικινδυνωδεστάτη ὕφαλος τοῦ Ἰονίου, ἐπὶ τῆς πορείας τῶν πλοίων, εἰς 2½ μίλλια ἀνατολικῶς τοῦ φερωνύμου φάρου. Καλύπτεται ὑπὸ τῶν διασταυρουμένων τομέων, πρασίνου σταθεροῦ ἀπὸ τοῦ φάρου Μαντόννας καὶ ἐρυθροῦ σκαρδαμύσσοντος ἀπὸ τοῦ φάρου Νοβάρρα τῶν Ἀντιπάξων. Σ. Ε. Λ.

μαντοπόδαρο (τὸ) *[Ναυτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *κρεμαστῆρος* (βλ. λ.)

μάντος (ὁ)· δημωδ. ναυτ., πολύσπαστον· ‖ «μάντος τοῦ πεσκαδούρου», τὸ πρὸς χειρισμὸν τῆς ἀγκύρας σύσπαστον τοῦ μασχαλιστῆρος. Σ.Ε.Λ.

Μαντοὺ (Madou), *Ἰωάννης-Βαπτιστής*. Βέλγος ζωγράφος καὶ λιθογράφος (1790—1877). Εἰργάσθη ἰδίᾳ ἐπὶ θεμάτων ἀναφερομένων εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον, κατὰ μίμησιν τῶν παλαιῶν Φλαμανδῶν διδασκάλων. Διετέλεσε μέλος τῆς ἀκαδημίας τῆς Ἀμβέρσης καὶ καθηγητὴς ἐν τῇ Βασιλικῇ καλλιτεχνικῇ σχολῇ τῶν Βρυξελλῶν. Ὡς ἀριστουργήματά του θεωροῦνται οἱ πίνακες: «Ὁ ἐνοχλητικός» καὶ «Ἡ ἑορτὴ εἰς τὸν πύργον», οὓς ἀπέστειλεν ὁ Μαντοὺ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἔκθεσιν τοῦ 1855. Ἕτερα, λίαν ἀξιοσημείωτα, ἔργα του εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Πλανόδιοι μουσικοί», «Ὁ ἔμπορος τῶν κοσμημάτων», «Ὁ προγεγραμμένος», «Πολὺς θόρυβος διὰ τὸ τίποτε» κλπ. Ι. Μ. Π.

—**Μαντοὺ** (Mantoux), *Παῦλος-Ἰωσήφ*. Γάλλος ἱστορικὸς συγγραφεὺς καὶ δημοσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1877. Ἐχρημάτισεν ἐν ἀρχῇ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς ἀνωτέρας γαλλικὰς σχολάς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1913 διωρίσθη ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου, διδάσκων ἐν αὐτῷ ἱστορίαν τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον εἶχε προσληφθῆ ὡς διερμηνεὺς ἐν τῷ ἀνωτάτῳ συμβουλίῳ τῶν συμμάχων καὶ ἐξετέλεσε χρέη γραμματέως κατὰ τὸ ἐν Βερσαλλίαις συνελθὸν συνέδριον τῆς εἰρήνης τῷ 1919. Ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἶναι διευθυντὴς τοῦ πολιτικοῦ τμήματος τῆς γραμματείας αὐτῆς, διευθυντὴς δ' ἐπίσης τοῦ ἐν Γενεύῃ πανεπιστημιακοῦ ἰνστιτούτου ἀνωτέρων διεθνῶν σπουδῶν. Τῷ 1926 ταξιδεύσας εἰς Ἀθήνας ἔδωκε διάλεξιν μὲ θέμα: «Αἱ μέθοδοι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης». Παρεκτὸς τῶν εἰς διάφορα περιοδικὰ δημοσιευθεισῶν μελετῶν αὐτοῦ, ἐξέδωκεν εἰς τόμους τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάστασις κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα» (1906), «Ἡ κρίσις τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων» (1903), «Ἡ σύγχρονος Ἀγγλία» (1909). Συνέγραψεν ἐπίσης: «Σημειώματα ἐπὶ τῶν συνεδριάσεων τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα» (1906). —Ω.

Μάντουα, ἢ *Μαντούη* (Mantova) *[Γεωγρ.]*. —1) Νομὸς τῆς Ἰταλίας, ἐν Λομβαρδίᾳ, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Πάδου καὶ Σέκκια. Ἔχει ἔκτασιν 2.339 τ. χλμ. καὶ 376.901 κατ. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν καὶ διωρύγων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Πάδος, ὁ Μίντσιο, ὁ Ὄλιο καὶ ὁ Σέκκια καὶ εἶναι εὐφορώτατος, παράγων ἄφθονον ὄρυζαν, ὀπώρας καὶ σιτηρά. Ἔχει ἐπίσης ἐκτεταμένους λειμῶνας καὶ ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν.

— 2) Πόλις τῆς Ἰταλίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Μίντσιο, ἐν τῷ μέσῳ ἑλώδους ἐκτάσεως σχηματιζούσης τεχνητὴν λίμνην, χωριζομένην ὑπὸ τῆς πόλεως εἰς τρία τμήματα, ἅτινα φέρουν τὰ ὀνόματα *Μεγάλη, Κεντρικὴ* καὶ *Κάτω λίμνη*. Κάτ. 44.201. Εἶναι σιδηροδρομικὸν κέντρον, συνδεομένη μετὰ τῆς Βερώνας, τῆς Φερράρας, τῆς Βρεσκίας, τῆς Κρεμώνας, τοῦ Μιλάνου, τῆς Βενετίας κλπ. Εἶναι πόλις παλαιά, μὲ ὡραίαν ρυμοτομίαν καὶ πολλὰ παλαιὰ καὶ νέα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα. Μεταξὺ τῶν θρησκευτικῶν μνημείων τὰ κυριώτερα εἶναι ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ 1545 μετὰ πύργου τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἡ βασιλικὴ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὁ κυριώτερος ναὸς τῆς Μαντούης, κτισθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1472 μέχρι τοῦ 1782, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ τοῦ 1459 ἐν σχήματι ἑλληνικοῦ σταυροῦ, ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Βαρβάρας. Ἔχει ἐπίσης δουκικὸν ἀνάκτορον (Corte Real), ὅπερ εἶναι τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς πόλεως, κτισθὲν κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα καὶ ἀνακαινισθὲν τὸν ΙΗ', περιέχον δὲ πλείστους καλλιτεχνικοὺς θησαυρούς. Ἄλλα ἀξιόλογα μνημεῖα εἶναι ὁ πύργος τοῦ Ὡρολογίου, τὸ μέγαρον τῆς νομαρχίας τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, τὸ μέγαρον Καντενάτσι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μετὰ πύργου 55 μέτρων, τὸ δουκικὸν φρούριον, κτισθὲν τῷ 1395, τὸ μέγαρον τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, περιλαμβάνον τὸ ἱστορικὸν ἀρχεῖον, τὴν βιβλιοθήκην μὲ 150.000 τόμους καὶ 1.234 χειρόγραφα, καὶ τὸ μουσεῖον, τὸ δικαστικὸν μέγαρον κλπ. Ἔχει ἐπίσης ἀστεροσκοπεῖον, βοτανικὸν κῆπον, θεολογικὴν σχολήν, ἀνώτερα κολλέγια καὶ τεχνικὰς σχολὰς καὶ εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου. Μεταξὺ τῶν φιλανθρωπικῶν τῆς ἱδρυμάτων εἶναι δύο νοσοκομεῖα, ὀρφανοτρο-

Digitized by Google

φεῖον, φρενοκομεῖον, τὸ βρεφοκομεῖον καὶ τὸ ἄσυλον. Διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον, κυρίως ὀρύζης καὶ σιτηρῶν, καὶ ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων.

Δὲν εἶναι γνωστὸν πότε ἀκριβῶς καὶ ὑπὸ ποίων ἐκτίσθη ἡ Μάντουα. Αἱ μόναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμέναι πληροφορίαι εἶναι αἱ βεβαιοῦσαι ὅτι αὕτη κατελήφθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἐτρούσκων καὶ κατόπιν ὑπὸ τῶν Γαλατῶν καὶ τῶν Ρωμαίων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐκαλεῖτο Mantua. Βραδύτερον κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Βησιγότθων, τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῷ 568 ὑπὸ τῶν Λογγοβάρδων. Ἀνακαταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, περιῆλθε κατόπιν ὑπὸ τὸν Καρλομάγνον. Ὅπως ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἄνω Ἰταλίας, ἔλαβε βραδύτερον καὶ αὕτη μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας μεταξὺ Γουέλφων καὶ Γιβελίνων, ταχθεῖσα ὑπὲρ τῶν πρώτων, ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Πιναμόντι Μπονακόλσι. Τῷ 1328 περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Λουδοβίκου Γκονζάγκα, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς κηδεμονίας τοῦ Μιλάνου καὶ τῆς Βενετίας καὶ ὑπὸ τὸν ὁποῖον προώδευσε μεγάλως καὶ ἤνθισαν ἐν αὐτῇ αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμ-

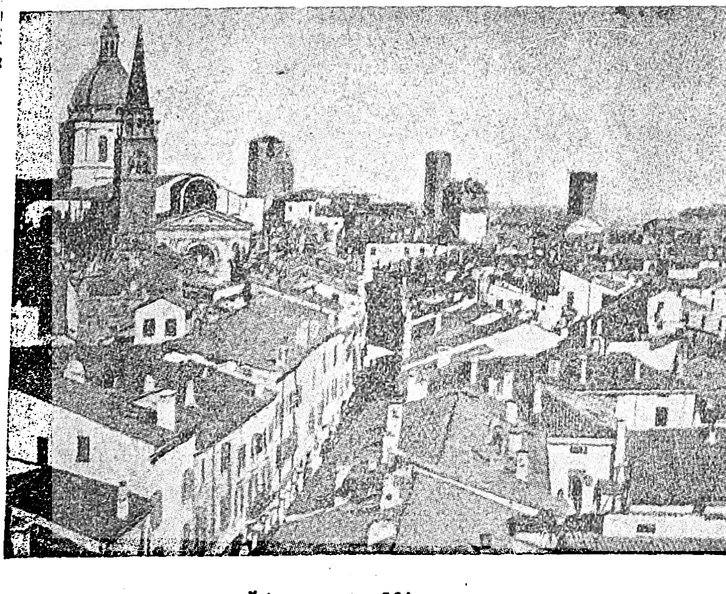

Ἄποψις τῆς Μάντουας.

ματα. Ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Φραγκῖσκον Β' πρῶτον μαρκήσιον Γκονζάγκα (1407—1444) καὶ τοὺς διαδόχους του κατέστη πρώτης τάξεως πνευματικὸν κέντρον ἐν τῇ Ἄνω Ἰταλίᾳ. Τῷ 1530 ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε' ἀνεγνώρισε τοὺς ἄρχοντας τῆς Μαντούης ὡς δοῦκας, ὁ δὲ πρῶτος δοὺξ αὐτῆς Φρειδερῖκος Β' (1519—1540) ἐγένετο καὶ μαρκήσιος τοῦ Μονφερράτου. Τῷ 1630 κατελήφθη ἡ πόλις καὶ ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν. Τῷ 1797 κατόπιν πολιορκίας κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ τῷ 1805 περιελήφθη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Α' ἱδρυθὲν τότε βασίλειον τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ τῷ 1814 περιῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν Αὐστρίαν. Τῷ 1859, διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιλλαφράγκας, ἐδόθη εἰς τὴν Βενετίαν, τῷ δὲ 1866 ἡνώθη μετὰ τῆς περιοχῆς τοῦ Βένετο εἰς τὸ βασίλειον τῆς ἡνωμένης Ἰταλίας. Παρὰ τὴν Μάντουαν ἐγεννήθη ὁ Βιργίλιος καὶ ὁ λαϊκὸς ποιητὴς Σορντέλλο. Ἐν Μαντούῃ ἐγένοντο πέντε παπικαὶ σύνοδοι. Μ. Δ. Β.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ *Μάντουα* ἦτο μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἰσχυρότατον φρούριον ἐπικρατοῦν τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄντιτζε (Ἀδίγη), δι' ἧς διήρχοντο αἱ ἐξ Αὐστρίας εἰς Ἰταλίαν διαβάσεις καὶ τἀνάπαλιν. Τόσον δὲ μεγάλη ἦτο ἡ στρατηγικὴ σημασία τοῦ φρουρίου τούτου, ὥστε, ἄνευ τῆς διακατοχῆς του, πᾶσα πρὸς ἑκατέραν τῶν κατευθύνσεων (ἀνατολὰς ἢ δυσμὰς) προέλασις ἦτο πάντη ἀδύνατος. Ἐπειδὴ δέ, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἰταλίας τῷ 1796, ὁ ἀπώτερος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου ἦτο ἡ Βιέννη, δι' αὐτό, διὰ τὴν διακατοχὴν τῆς Μάντουας, διεξήχθησαν ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1796 μέχρι Φεβρουαρίου 1797 τέσσαρες ἀγῶνες μεταξὺ Αὐστριακῶν καὶ Γάλλων, εἷς ἕκαστος τῶν ὁποίων φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Προσπάθεια (Tentative) τῶν Αὐστριακῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Μάντουας, ἀλλ' αἵτινες προσπάθειαι ἀπέτυχον πλήρως, καὶ τοιουτοτρόπως ἐξηναγκάσθησαν οἱ Αὐστριακοὶ νὰ παραδώσωσι τὴν Μάντουαν τὴν 2αν Φεβρουαρίου 1797 (βλ. λ. *Διευθυντήριον πόλεμοι [Στρατ. Ἱστορ.]*). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Μαντοῦδι(ον) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς Β. τῆς Χαλκίδος εἰς ἀπόστασιν δεκαώρου ἐντὸς ὁμωνύμου μικρᾶς πεδιάδος, διασχιζομένης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Στριγκόλακος, ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει πρὸς Α. τῆς κωμοπόλεως παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τῆς νήσου καὶ εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. ἀπ' αὐτῆς ὁμώνυμον ὅρμον (πλάτ. 38° 48' Β., μήκ. 23° 31' 1/2 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 426: Doro channel to Gulf of Saloniki). Τὸν ὅρμον τοῦτον ἐπισκέπτονται συχνὰ φορτηγὰ πρὸς φόρτωσιν μαγγανιούχου σιδηρολίθου καὶ λευκολίθου τῶν ἐγγὺς μεταλλείων, χρησιμοποιοῦσι δὲ ὡς ὅρμον καταφυγῆς τὰ μικροϊστιοφόρα εἴτε ἀγκυροβολοῦντα, εἴτε νεωλκούμενα εἰς τὸν ψαμαθῶνα. Ἡ κοινότης παράγει ὄσπρια, σιτηρά, ἔλαιον, οἶνον, κάστανα, ῥητίνην, μελισσοκομικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ὑποτελωνεῖον, δασοκομεῖον, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Συνδέεται μετὰ τῆς Χαλκίδος δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία φθάνει μέχρι τῆς Ἱστιαίας, ἐξυπηρετοῦσα τὸ Β. τμῆμα τῆς Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 1916. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Κιμάσι* καὶ *Φοῦρνοι*. Χ. Δ.

Μάντουκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σπαθαραίων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαργαριτίου τοῦ νομοῦ Πρεβέζης. Κάτ. (1928) 120. Χ. Ι. Ε.

Μαντουκᾶτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Χανδάτων τῆς ἐπαρχίας Πάλης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 152.

Μαντούκι, ἢ ***Μαντούκιο*** *[Γεωγρ.]*. Ἀναπεπταμένος ὅρμος τῆς Κερκύρας πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ ἐφ' οὗ ἡ φερώνυμος μονὴ λόφου τῆς Παναγίας τῆς Πλατυτέρας (πλάτ. 39° 37 1/4 Β., μήκ. 19° 55' 1/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1450: Corfu Road).

μαντούρα (ἡ), ἡ *μπαντούρα*· ἰδιωμ., αὐλὸς ἁπλοῦς ἀπὸ κάλαμον μὲ πέντε ὀπάς· ἡ μαντούρα τιθεμένη διπλῆ, μὲ παραλλαγὴν τόνου, εἰς ἀσκόν, σχηματίζει τὴν *ἀσκομαντούραν* (ἄσκαυλον), ὁμοίαν σχεδὸν εἰς ἦχον μὲ τοὺς σκωτικοὺς ἀσκαύλους. Ι. Δ. Μ.

Μαντούρχ (Madura) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βαϊγκάϊ καὶ εἶναι παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ ἀρχαίου Δραβιδικοῦ βασιλείου Πάνδαι, σήμερον δὲ ἀποτελεῖ σπουδαῖον θρησκευτικὸν κέντρον. Κυριώτερον μνημεῖον αὐτῆς εἶναι ὁ ναὸς τῆς Σουνταρεσβάρα, ἔχων ὡραῖον πρόδομον ὑποβασταζόμενον ὑπὸ 100 κιόνων. Ἔχει βιομηχανίαν χαλκίνων σκευῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ἀξιολόγους ὑφαντουργικὰς ἐγκαταστάσεις. Κάτ. 134.000.

Ἡ *ἐπαρχία* τῆς Μαντούρας ἀποτελεῖ μέρος τῆς προεδρίας τοῦ Μαντράς, κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Κορομάντελ, ἀκριβῶς κατέναντι τῆς Κεϋλάνης. Πρὸς Δ καλύπτεται ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Δυτικῶν Γκάτς (ὄρος Πάλνι, ὑψόμ. 2400 μ.), ἔχει δὲ κυριώτερον ποταμὸν τὸν Βαϊγκάϊ. Τὰ 60 ἑκατοστὰ τοῦ ἐδάφους εἶναι καλλιεργήσιμα, ἀλλὰ μόνον τὸ τρίτον αὐτῶν καλλιεργεῖται, καλυπτόμενον ὑπὸ φυτειῶν ὀρύζης καὶ βάμβακος. Κατοικεῖται ὑπὸ 1.933.000 ψυχῶν, ὧν οἱ πλεῖστοι Ἰνδουϊσταί, ἐλάχιστοι δὲ Μουσουλμᾶνοι καὶ Χριστιανοί. Ἔκτασις 21.758 τετρ. χλμ. Χ. Δ.

— **Μαντούρα,** ἢ ***Μανταίρα*** (Madura ἢ Madara) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ ἀρχιπελάγους τῆς Μαλαισίας, κειμένη παρὰ τὰ ΒΑ. παράλια τῆς Ἰάβας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ στενοῦ ὁμωνύμου αὐτῇ πορθμοῦ, πλάτους 3 χλμ. Ἔχει ἔκτασιν 4470 τετρ. χλμτρ., κατοικεῖται δὲ ὑπὸ τῆς μαλαϊκῆς φυλῆς τῶν *Μαντουρησίων* (βλ. λ.). Γεωγραφικῶς φαίνεται ὅτι ἦτο ἄλλοτε ἡνωμένη μετὰ τῆς Ἰάβας, ἀφ' ἧς ἀπεχωρίσθη διὰ καθιζήσεως. Ἡ νῆσος εἶναι κατάφυτος ἐκ δασῶν, καλλιεργεῖται δὲ εἰς μικρὰν μόνον κλίμακα. Παράγει φοινικέλαιον, μπαχαρικά, ἁλιευτικὰ προϊόντα καὶ ἔχει καλὴν κτηνοτροφικὴν κίνησιν. Διοικητικῶς ἀποτελεῖ ἐπαρχίαν τῆς ἀποικίας τῆς Ἰάβας, μετ' ἄλλων 80 περὶ αὐτὴν μικρῶν νησίδων. Ἡ ἐπαρχία ἔχει ἔκτασιν 5413 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν (1920) 1.743.818 κατ., ἐξ ὧν 814 Εὐρωπαῖοι καὶ 173.565 Κινέζοι. Πρωτεύουσα πόλις τῆς νήσου εἶναι τὸ Σούμενεπ (κάτ. 20.000), κυριώτερος δὲ λιμὴν τὸ Μπαγκάλαν (κάτ. 15 000). Χ. Δ.

Μαντουρήσιοι (οἱ) (Madureseu). Μαλαϊκὴ φυλὴ συγγενὴς πρὸς τοὺς Ἰαβαίους, τῶν ὁποίων διαφέρουσιν ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι σωματικῶς κάλλιον διαπεπλασμένοι. Κατοικοῦσι τὴν νῆσον Μαντούραν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νησίδας, εἶναι καλοὶ γεωργοί, ἁλιεῖς καὶ ἄριστοι στρατιῶται τοῦ ἀποικιακοῦ ὁλλανδικοῦ στρατοῦ. Χ. Δ.

Μαντούρια (Manduria *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Τάραντος ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Φρανκαβίλλης—Λέτσε, ἔχουσα ὡραῖον ναὸν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, βιβλιοθήκην, σχολὴν πρακτικῶν ἐπαγγελμάτων καὶ κατ. (1921) 14.796. Εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις Mandurium τῶν Ρωμαίων, τῆς ὁποίας σῴζονται κυκλώπεια τείχη καὶ ὑδραγωγεῖον. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Φαβίου Μαξίμου, κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονικὸν πόλεμον, ἀνέλαβε διαρκοῦντος τοῦ μεσαίωνος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καστὲλ Νουόβο* (=Νέον Φρούριον), ἀλλὰ κατεστράφη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν καὶ δὲν ἀνέκτησε τὸ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα παρὰ μόνον περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Χ. Δ.

Μαντόϋφφελ (Manteuffel). Μεγάλη οἰκογένεια Πομερανῶν εὐγενῶν, ἥτις εἰς παλαιοτέρους χρόνους εἶχε διακλαδώσεις ἐν Βρανδεμβούργῳ, Μεκλεμβούργῳ, Σαξωνίᾳ καὶ Πρωσσίᾳ, ἐπίσης δ' ἐν Σουηδίᾳ καὶ ἐν ταῖς Βαλτικαῖς ἐπαρχίαις τῆς Ρωσίας. Τοῦ πρωσσοσαξωνικοῦ κλάδου αὐτῆς ἀρχηγὸς ὑπῆρξεν ὁ *Ἐρνέστος-Χριστόφορος ντὲ Μαντόϋφφελ* (1676—1749), πρεσβευτὴς τῆς Σαξωνίας ἐν Βερολίνῳ καὶ εἶτα ὑπουργός. Ὁ θετὸς υἱὸς αὐτοῦ *Χριστόφορος-Φρειδερῖκος ντὲ Μούλεντορφ* (1727—1803) ἔλαβε τῷ 1742 τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου ντὲ Μαντόϋφφελ. Τούτου ὁ υἱὸς *Γεώργιος-Αὔγουστος-Ἐρνέστος* (1765—1842) ὑπῆρξε σημαντικὴ προσωπικότης τῆς Σαξωνίας, ἣν ἀντεπροσώπευσεν ἐν τῇ ὁμοσπονδιακῇ διαίτῃ ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1840. Οἱ δύο ἀδελφοί του *Φρειδερῖκος-Ὄθων-Γκόττλομπ* (1777—1812) καὶ *Χὰνς-Κάρολος-Ἑρμάννος* (ἀποθανὼν τῷ 1844) διετέλεσαν ἐπίσης ἀνώτατοι δημόσιοι λειτουργοὶ ἐν τῇ χώρᾳ των. Τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν υἱὸς ὑπῆρξεν ὁ πολιτικὸς *Ὄθων-Θεόδωρος*, τοῦ δὲ δευτέρου ὁ στρατηγὸς *Ἔντβιν-Κάρολος ντὲ Μαντόϋφφελ* (περὶ ὧν βλ. κατωτ.).

— **Μαντόϋφφελ** (Manteuffel), ***Ἔντβιν-Χὰνς-Κάρολος***. Πρῶσσος στρατάρχης (1809—1885). Ἀποφοιτήσας ἐκ τῆς ἀκαδημίας τοῦ πολέμου ἐτοποθετήθη τῷ 1838 ὑπασπιστὴς τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τοῦ Βερολίνου, τῷ δὲ 1848 ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, ὅστις τὸν ἐχρησιμοποίησεν εἰς διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολάς, διεξαχθείσας παρ' αὐτοῦ μετὰ πολλῆς δεξιότητος. Τῷ 1857 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ στρατιωτικοῦ γραφείου τοῦ βασιλέως, ὁπότε καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ ἐξυγίανσιν τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ,

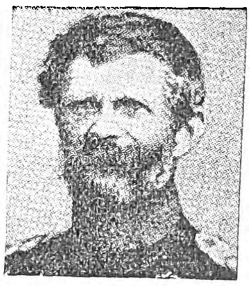

Ἔντβιν Μαντόϋφφελ.

ἀναπτύξας δ' ἐν τῇ προσπαθείᾳ ταύτῃ ἀκάματον καὶ πεισμονα ἐνεργητικότητα ἐπέτυχεν ἀποτελέσματα ὑπερβάντα πᾶσαν προσδοκίαν. Τῷ 1864, φέρων βαθμὸν ἀντιστρατήγου, συμμετέσχε τοῦ δανικοῦ πολέμου καὶ τῷ 1865 διωρίσθη διοικητὴς τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ τοῦ Σλέσβιγκ-Χολστάϊν καὶ κυβερνήτης τοῦ Σλέσβιγκ. Κατὰ τὸν αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον τοῦ 1866 εἰσέβαλεν εἰς τὸ Ἀννόβερον, ἐνίκησε τοὺς Βαυαροὺς εἰς τὸ Hausen καὶ τὸ Aschach καὶ ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μαίν, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Φαλκενστάϊν, ἐσυνέχισε νικηφόρως μέχρι τέλους τὰς πρωσσικὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Μετέπειτα ἀπεστάλη εἰς Πετρούπολιν (1866), ἵνα πείσῃ τὸν τσάρον περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, διοικῶν ἐν ἀρχῇ τὸ 1ον σῶμα στρατοῦ, διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τοῦ Κολομπὲ-Νουϊγὺ καὶ τῆς Νουασσεβίλ. Τῷ ἀνετέθη κατόπιν ἡ διοίκησις τῆς Α' στρατιᾶς, ἐχούσης μέτωπον ἔναντι τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τοῦ βορρᾶ, τὸν ὁποῖον κατενίκησεν ἐν Ἀμιένῃ. Τεθεὶς ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1871 ἐπὶ κεφαλῆς τῆς νοτίας στρατιᾶς (2ου 7ου καὶ 14ου σώματος) κατέλαβε, διὰ τολμηρᾶς προελάσεως μέσῳ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Λάνγκρ, τὰ νῶτα τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγος καὶ ἐξηνάγκασεν αὐτὰ νὰ διαβῶσιν εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου καὶ ἀφωπλίσθησαν. Ὁ Μαντόϋφφελ διωρίσθη κατόπιν ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Γαλλίᾳ στρατοῦ τῆς κατοχῆς (1871—1873). Μετὰ τὴν εἰς Γερμανίαν ἐπιστροφήν του προήχθη εἰς στρατάρχην καὶ διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Βερολίνου, τῷ δὲ 1879 τῷ ἀνετέθη ἡ διοίκησις τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης, ὅπου ὅμως αἱ προσπάθειαί του πρὸς μεταστροφὴν τῶν συμπαθειῶν τῶν κατοίκων ὑπὲρ τῆς Γερμανίας δὲν ἀπέδωκαν σημαντικὰ ἀποτελέσματα.

— **Μαντόϋφφελ** (Manteuffel), ***Ὄθων-Θεόδωρος***. Πρῶσσος πολιτικὸς (1805—1882). Προερχόμενος ἐκ τοῦ ὑπαλληλικοῦ κλάδου, ἐγένετο σύμβουλος τοῦ πρίγκιπος τῆς Πρωσσίας, προεδρεύοντος τότε τῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους (1844), ὡς διευθυντὴς δὲ κατόπιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπερήσπισε σθεναρῶς τὴν γραφειοκρατίαν ἐναν-

Digitized by Google

τίον τῶν φιλελευθέρων. Γενόμενος ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως τοῦ κόμιτος τοῦ Μπράντεμπουργκ (1848), ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ Συντάγματος, ἀνέλαβε δὲ βραδύτερον τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ ὁποῖον καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ 1858. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ *Κάρολος-Ὄθων* (1806—1879) διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας ἐπὶ τῆς ἰδίας κυβερνήσεως, ἀπὸ τοῦ 1854 μέχρι τοῦ 1858.

— **Μαντόϋφφελ** (Manteuffel), ***Ὄθων-Κάρολος-Γκόττλομπ.*** Πρῶσσος πολιτικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1844—1913). Ἐκλεγόμενος βουλευτὴς ἀπὸ τοῦ 1877 μέχρι τοῦ 1899, ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀγροτικῆς ἐν Γερμανίᾳ κινήσεως καὶ τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τοῦ 1896 μέχρι τοῦ 1911 διετέλεσε διοικητὴς τοῦ διαμερίσματος τοῦ Βρανδεμβούργου. —Ω.

μάντρα (ἡ)· δημοτ., τόπος περίφρακτος πρὸς σταβλισμὸν τῶν βοσκημάτων, *μανδρα, μαντρί*· || περίφρακτον οἰκόπεδον εἴτε ὡς ἔχει εἴτε ὡς ἀποθήκη καυσοξύλων, ἀνθράκων, οἰκοδομησίμων ὑλῶν κττ.: «πάρα κάτω εἶναι μιὰ μάντρα καὶ πουλᾶνε κάρβουνα, — ἀσβέστη, — κεραμίδια κττ.»· || συνεκδ., ὁ μανδρότοιχος: «πήδησε τὴ μάντρα καὶ μπῆκε ’ς τὴν αὐλή μας»· || περιοχή, ἔκτασις βοσκησίμων γαιῶν, ἄλλως *βοσκοτόπι*: «ἐνοίκιασα τὴ μάντρα μου δέκα προβιὲς μαλλὶ καὶ πενήντα ὀκάδες τυρί»· || ὁ αὐτόθι σταθμὸς τοῦ βοσκοῦ: «ἐπῆγα ’ς τὴ μάντρα νὰ φτιάξω τραχανᾶ», «ἐπεράσαμε ἀπὸ τὴ μάντρα κι’ ἐφάγαμε μυζῆθρες».

Μάντρα *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μάνδρα*.

μαντραβίτσα (ἡ)· βλ. *ἀκροχορδόνες*.

Μαντράθο (Madrazo), ***Λουδοβῖκος ντὲ*** —. Ἱσπανὸς ζωγράφος (1825—1897). Ἐκ τῶν ἔργων του ἐκτιμᾶται μεγάλως «Ὁ ἐνταφιασμὸς τῆς ἁγίας Καικιλίας», ἀποκείμενος εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Μαδρίτης. Ι. Μ. Π.

— **Μαντράθο** (Madrazo), ***Ραϋμόνδος ντὲ*** —. Ἱσπανὸς ζωγράφος (1841—1898). Διέπρεψεν εἰς τὴν προσωπογραφίαν καὶ τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν ἐκ τοῦ καθ’ ἡμέραν βίου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Χορὸς μετημφιεσμένων» (1878), «Τὸ μοντέλλο μου» (1882). Ι. Μ. Π.

— **Μαντράθο** (Madrazo), ***Χοσέ.*** Ἱσπανὸς ζωγράφος (1781—1859) Ἐμαθήτευσεν ἐν Μαδρίτῃ παρὰ τῷ Γρηγορίῳ Φέρρο καὶ ἐν Παρισίοις παρὰ τῷ Δαβίδ, ἐταξίδευσε δ’ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἱσπανίαν ὠνομάσθη αὐλικὸς ζωγράφος Καρόλου τοῦ Δ'. Τῷ 1818 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς ἐν Μαδρίτῃ καλλιτεχνικῆς ἀκαδημίας τοῦ Ἁγίου Φερδινάνδου, τῷ δὲ 1825 μετέβη ἐκ νέου εἰς Παρισίους καὶ ἐμελέτησε τὰς νέας μεθόδους τῆς λιθογραφίας, ἃς ἐπανελθὼν εἰς Μαδρίτην ἐφήρμοσεν ἐν ἰδιοκτήτῳ λιθογραφείῳ. Οἱ πίνακές του ἀναφέρονται εἰς ἱστορικὰς σκηνὰς καὶ προσωπογραφίας. Ἐπὶ πλέον ὁ Μαντράθο ἐδημοσίευσε: «Λιθογραφικὴν συλλογὴν τῶν πινάκων τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας», εἰς τρεῖς τόμους (Μαδρίτη, 1826). Ι. Μ. Π.

— **Μαντράθο ὔ Κοὺντ** (Madrazo), ***δὸν Φρειδερῖκος ντὲ*** —. Ἱσπανὸς ζωγράφος. Ἐγεννήθη ἐν Ρώμῃ τῷ 1815 καὶ ἀπέθανεν ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1894. Τῷ 1859 ὠνομάσθη καθηγητὴς ἐν τῇ Καλλιτεχνικῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Μαδρίτης, βραδύτερον δὲ διευθυντὴς τῆς ἰδίας ἀκαδημίας. Διέπρεψεν ὡς προσωπογράφος καὶ ζωγράφος ἱστορικῶν σκηνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται αἱ προσωπογραφίαι τῆς δουκίσσης ντὲ Μεδίνα-Τσαῖλι, τῆς κομίσσης ντὲ Βιλχές, τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου, τῆς δουκίσσης τῆς Ἄλβας, τῆς δουκίσσης τῆς Σεβίλλης, τῆς κομίσσης ντὲ Ρόμπερτσαρτ, «Αἱ μυροφόροι εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ», «Ὁ Γοδεφρεῖδος ντὲ Μπουγιόν», «Ὁ Γοδεφρεῖδος ἀνακηρυσσόμενος βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ» κλπ. Ι. Μ. Π.

μαντρακοῦκος (ὁ) *[Λαογρ.]*. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν *καλλικαντζάρων* (βλ. λ. καὶ *μανδραγόρας*).

Μαντρὰς (Madras) *[Γεωγρ.]*. —1) Προεδρία (διοικητικὴ διαίρεσις) ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς βρεττανικαῖς Ἰνδίαις, ἀποτελουμένη ἐξ 26 νομῶν, 3 ἁρμοστειῶν καὶ 5 ὑποτελῶν κρατῶν, τῶν *Τραβανκούρ, Κοτσίν, Πουντουκοττάϊ, Μπανκαναπάλλε* καὶ *Σαντούρ*. Ἐμβαδὸν 368 438 τ. χλμ. καὶ πληθυσμός, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν νήσων Λακανταΐβς, 42.794.155 (1921), ἐξ ὧν τὰ $^{9}/_{10}$ Ἰνδοί, τοῦ φύλου τῶν Δραβιδῶν, 2.800.000 Μωαμεθανοὶ καὶ 1.362.000 Χριστιανοί. Περιλαμβάνει τὸ νότιον τμῆμα τῆς χερσονήσου τοῦ Ντεκάν, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κομορὶν ($8^{0}4'$ Β. πλ.) μέχρις 20^{0} Β. πλ. ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς καλουμένης Κορομάντελ καὶ μέχρι 14^{0} Β. πλ. ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς Μαλαμπάρ. Συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὴν προεδρίαν τῆς Βεγγάλης καὶ τὴν ἁρμοστείαν τῶν κεντρικῶν ἐπαρχιῶν, πρὸς Δ. μὲ τὰς προεδρίας Βομβάης, Χαϊντεραμπὰντ καὶ Μαϋσὸρ καὶ πρὸς Α. μὲ τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης. Ἡ χώρα, ἐκτεινομένη ἐν εἴδει στενῆς λωρίδος κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς καὶ καταλαμβάνουσα ὁλόκληρον τὸ νότιον τμῆμα τῆς χερσονήσου ἐπ’ ἀμφοτέρων τῶν ἀκτῶν, μέχρι τῶν βορείων ὁρίων τοῦ Μαϋσόρ, εἶναι ὀρεινὴ πρὸς Δ., ὅπου ὁ ὄγκος τοῦ Τραβανκοὺρ (2650 μ ὕψ.) καὶ χθαμαλωτέρα πρὸς Α., μὲ μέσον ὕψος 300—900 μ. Κύρια ὄρη, τὰ ἀνατολικὰ *Γκάτς*, προέκτασις τοῦ συστήματος τοῦ *Τσότα Ναγκπούρ*, βαίνοντα, ἐπὶ ὕψους 500—1500 μ. παραλλήλως τῆς ἀκτῆς, μέχρι τοῦ ποταμοῦ Καβάνι, διαχωρίζοντος ταῦτα ἀπὸ τοῦ ὄρους Νιλγκιρὶ καὶ τὰ δυτικὰ *Γκάτς*, χωροῦντα ἐπίσης παραλλήλως τῆς ἀκτῆς, εἰς ἀπόστασιν 20 ἕως 60 χλμ. μέσου ὕψους 1000 μ., χωριζόμενα διὰ τῆς λίμνης Ταπὶτ ἀπὸ τοῦ ὄρους Σατπούρα. Μεγαλύτεροι ποταμοὶ οἱ *Γκονταβέρι, Κρίτσνα* καὶ *Κώβερι*, πηγάζοντες ἐκ τῶν δυτικῶν Γκάτς, ρέοντες πρὸς ΝΑ., διὰ τῶν αὐχένων τοῦ κεντρικοῦ ὀροπεδίου καὶ ἐκβάλλοντες εἰς τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης. Ὁμοίως ὁ *Πινακίι* ἢ *βόρειος Πεννάρ*, καὶ ὁ *Παλάρ*, δεχόμενοι πολλοὺς παραποτάμους. Σύστημα διωρύγων μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων ἐξασφαλίζει ἱκανοποιητικὴν ἄρδευσιν τῆς περιοχῆς. Σημαντικώτεραι λίμναι ἡ *Κολὰρ* εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτήν, μεταξὺ τοῦ Γκονταβέρι καὶ Κρίτσνα, ἐμβαδοῦ 250 τ. χλμ., ἀρχαῖος κολπίσκος, χωρισθεὶς τοῦ ὠκεανοῦ διὰ προσχώσεως, ἡ *Παλικότ*, μεταξὺ τοῦ Πεννὰρ καὶ Παλάρ, χωριζομένη ἀπὸ τῆς θαλάσσης δι’ ἀμμώδους βραχίονος, μήκους 53 χλμ., καὶ ἡ *Ταπίτ*. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτήν, ὅπου ἐκβάλλουν οἱ ποταμοὶ Γκονταβέρι

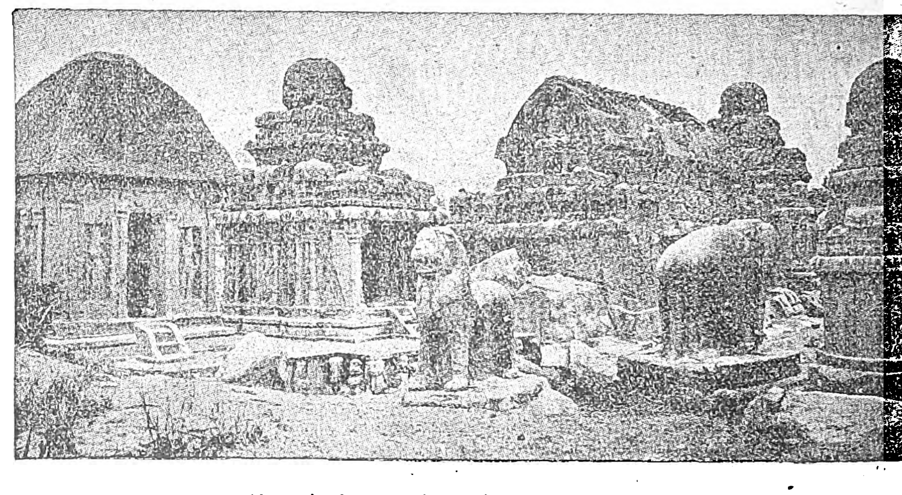

Αἱ παρὰ τὸ Μαντρὰς ἑπτὰ παγόδαι (μονολιθικοὶ ναοί).

καὶ Κρίτσνα, τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως ἑλῶδες. Τὸ κλῖμα εἶναι θερμὸν εἰς τὴν παραλίαν, ἤπιον εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη. Αἱ βροχαὶ ἄφθονοι. Ὁ μεταλλευτικὸς καὶ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας σημαντικός, ἀποτελούμενος ἐκ σιδήρου, γαιάνθρακος, μαγγανησίου, χαλκοῦ, ἀντιμωνίου, ἀργύρου, ζιρκονίου, μαρμαρυγίου, καρχηδονίου λίθου καὶ ἅλατος ὀρυκτοῦ, ὡς καὶ φυσικοῦ εἰς τὰς πολλὰς ἐν ταῖς παραλίαις ἁλυκάς. Εἰς τὴν περιοχὴν Κολὰρ ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ὀρυχεῖα χρυσοῦ, μικρᾶς ἀποδόσεως. Πανὶς καὶ χλωρὶς ἡ τῶν Ἰνδιῶν, ἤτοι ζῷα, ἐλέφαντες, τίγρεις, πάνθηρες, ὄφεις, λεοπαρδάλεις κλπ. καὶ δένδρα τὸ λεγόμενον τέκ, κατάλληλον διὰ τὴν ναυπηγικήν, εὐκάλυπτοι, ἐβενόδενδρα, φοίνικες, κομμιόδενδρα κλπ. Οἱ κάτοικοι εὑρίσκονται εἰς χαμηλὴν βαθμῖδα πολιτισμοῦ. Μόνον τὰ $9^{0}/_{0}$ εἶναι ἐγγράμματοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀπό τινος, πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, ἱδρύονται ἀθρόως σχολεῖα τῆς στοιχειώδους παιδεύσεως. Ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, διεξαγομένην εἴς τινας περιοχὰς ἐντατικῶς, διὰ τεχνητῆς ἀρδεύσεως καὶ νεωτέρων γεωργικῶν μηχανῶν, εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ ὀλίγοι εἰς τὴν βιομηχανίαν. Κύρια προϊόντα: καφές, τέϊον, σακχαροκάλαμον, ἰνδικόν, πέπερι, βάμβαξ, φοίνικες, ἰνδικὰ κάρυα, ὄρυζα, ποικίλα πυρηνέλαια, ἰχθύες. Εἰς τὴν Τουτικορὶν ἐνεργεῖται πλουσία ἁλιεία μαργαριτῶν. Τὴν κυρίαν βιομηχανίαν ἀποτελοῦν ἡ βυρσοδεψία, ἡ ὑφαντουργία καὶ ἡ σακχαροποιία. Εἰδικὴ τεχνουργία, ἀνθοῦσα ἐν Μαντρὰς εἶναι ἡ τῆς κατασκευῆς κομψοτεχνημάτων ἐξ ἐλεφαντοστοῦ καὶ πολυτίμων ξύλων. Ἡ συγκοινωνία ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη, ἐξυπηρετεῖται διὰ καλοῦ δικτύου ὁδῶν, 6238 χλμ. σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ 2339 διωρύγων, τινὲς τῶν ὁποίων πλωταί, διὰ τὴν μεταφορὰν ἐμπορευμάτων καὶ ἐπιβατῶν. Πρωτεύουσα ἡ *Μαντράς*, κύριαι δὲ πόλεις καὶ λιμένες *Βιτσαγκαπατάμ, Τουκιτορίν, Καλικούτ, Κοτσίν*. Ἡ προεδρία διοικεῖται ὑπὸ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου ἐκ τεσσάρων μελῶν, ἐξ ὧν δύο Ἰνδοί, καὶ νομοθετικοῦ σώματος ἐξ 98 αἱρετῶν καὶ 29 κλητῶν μελῶν.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ ἱστορία τῆς χώρας ταύτης συγχέεται μετὰ τῆς τῶν Ἰνδιῶν. Πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ Κώβερι ὑπῆρχον, κατὰ τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα, τρία βασίλεια τὰ *Πάντζα, Τσόλα* καὶ *Τσέρα*, ἐξ ὧν τὸ δεύτερον εἶχεν ὑποτάξει τὰ δύο ἕτερα κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα μ. Χ. Κατελύθη καὶ τοῦτο βραδύτερον ὑπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀφγανῶν, μέχρις οὗ ἡ δυναστεία τῶν Μογγόλων, διὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἄκμπαρ, ἐπεκράτησε πανταχοῦ. Ἡττηθέντων καὶ τούτων ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐδημιουργήθησαν τότε εἰς τὴν χώραν ταύτην ἰθαγενεῖς ἡγεμόνες ἕως τοῦ 1761, ὅτε ἐνεφανίσθησαν οἱ Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι κατακτηταί, οἱ πρῶτοι διὰ τοῦ ἐπιχειρηματίου Ντουπλέ, ὀργανώσαντος ἀληθὲς κράτος εἰς τὴν περιοχήν, ἣν ἐξεμεταλλεύετο ἐμπορικῶς, καὶ οἱ Ἄγγλοι διὰ τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἐγκατασταθέντες τῷ 1639 εἰς τὴν πόλιν Μαντράς. Ὁ ἀγγλογαλλικὸς πόλεμος, ἀποβὰς ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων, ἐξησφάλισεν εἰς τούτους τὴν ὁριστικὴν κατοχὴν αὐτῶν.

— **Μαντρὰς** (Madras) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς ἀνωτέρω προεδρίας, ἡ τρίτη κατὰ τὸν πληθυσμὸν πόλις τῶν ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κούμ, ὅστις διαχωρίζει αὐτὴν εἰς τὴν ἰθαγενῆ πόλιν, ἐν ᾗ τὸ δικαστικὸν μέγαρον, αἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ λιμένος καὶ τὸ μουσεῖον, καὶ εἰς τὴν νεωτέραν πόλιν, ὅπου ἡ εὐρωπαϊκὴ συνοικία καὶ ἡ ἕδρα τῆς προεδρίας. Κάτ. 526.911 (1921). Μεταξὺ τῶν δύο πόλεων κεῖται τὸ ἐνυδρεῖον, τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ σχηματιζομένη νησίς, ἐφ’ ἧς καὶ εὐρὺς κῆπος. Εἶναι ἕδρα δύο καθολικῶν ἐπισκόπων καὶ ἔχει πανεπιστήμιον (ἱδρυθὲν τῷ 1857), πολυτεχνεῖον, ἀστεροσκοπεῖον, ἀσύρματον, βιομηχανίαν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, σακχαροποιεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ ζωηρὸν ἐμπόριον βάμβακος, δερμάτων, καφὲ καὶ λοιπῶν προϊόντων τῆς περιοχῆς. Ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1639, κατὰ παραχώρησιν τῶν ἰθαγενῶν ἡγεμόνων, ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1746, ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1748, ἐπολιορκήθη ματαίως τῷ 1758—1759, καὶ ἀπὸ τοῦ 1780 ἔμεινεν ἀδιαταράκτως εἰς τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν. Θ. Κ.

μαντράς, ἢ ***μαντράμ*** (σανσκρ. = λόγος) *[Ἀποκρυφ.]*. Καλοῦνται οὕτω στίχοι τῶν κυρίως «Βεδῶν» (ἰδίως τῶν «Ριγβέδα»), τῶν περιεχουσῶν τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἱερὰν γνῶσιν τῶν Ἰνδῶν, παρουσιάζοντες τοιαύτην διάταξιν ἐννοιῶν καὶ ρυθμοῦ, ὥστε ἀπαγγελλόμενοι οὗτοι καταλλήλως νὰ συνεπάγουν ἀποτελέσματα μαγικά. Ὁ κύριος παράγων διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν μαντρὰς ἦτο, ἐκτὸς τῆς ἀκριβοῦς ἀπαγγελίας, καὶ ἡ ψυχικὴ διάθεσις καὶ θέλησις τοῦ ἀπαγγέλλοντος· τὸ ἐλάχιστον σφάλμα περὶ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ τὸν τονισμὸν ἐξεμηδένιζεν, ὡς ἐπιστεύετο, τὴν μαγικὴν δύναμιν τῶν μαντράς. Η. Π. Γ.

μαντράχαλος (ὁ)· δημοτ. εἰρωνικὴ προσηγορία ἀνθρώπου ὑψηλοῦ, εὐρώστου κτλ. «ἕνας κοτζὶ μαντράχαλος», «τί μαντράχαλος εἶν’ αὐτός».

Μαντρὲν (Mandrin), *Λουδοβῖκος*. Περιώνυμος Γάλλος λαθρέμπορος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (1724—1755). Ἐξαιρετικῶς ρωμαλέος καὶ τολμηρὸς μέχρις ἀπιστεύτου, εὔγλωττος δ’ ἐξ ἄλλου καὶ εὐφυής, συνεκέντρωσε περὶ ἑαυτόν, χάρις εἰς τὰ φυσικά του ταῦτα προσόντα, πολυαρίθμους ἀφωσιωμένους συντρόφους. Διαρκοῦντος τοῦ 1754 διέτρεξεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συμμορίας του πολλὰς περιφερείας τῆς χώρας, εἰσάγων πανταχοῦ εἰς μεγάλας ποσότητας λαθραῖον καπνὸν καὶ ἄλλα εἴδη καὶ συνάπτων αἱματηρὰς συμπλοκάς, ἀληθεῖς ἐνίοτε μάχας, πρὸς τὰς ἐπιτοπίους φρουρὰς καὶ τὰ καταδιωκτικὰ ἀποσπάσματα. Ἡ τόλμη του δὲν ἐγνώριζεν ὅρια· καθ’ ὃν χρόνον ὁλόκληρα συντάγματα εἶχον κινητοποιηθῆ πρὸς καταδίωξίν του, αὐτὸς δὲν ἐδίσταζε νὰ εἰσέρχεται καὶ εἰς μεγάλας ἀκόμη πόλεις, ὅπου συνελάμβανε καὶ κατεξηυτέλιζε τὰς ἀρχὰς καὶ ἀπηλευθέρωνε τοὺς φυλακισμένους λαθρεμπόρους. Ἐν τέλει, κατὰ Δεκέμβριον ἰδίου ἔτους, συνελήφθη, διὰ προδοσίας τῆς ἐρω-

Digitized by Google

μένης του, ἐντὸς τοῦ πύργου Μπωρεγκάρντ ἐν Σαβοΐᾳ, ἀχθεὶς δὲ εἰς Βιλὰνς κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ τοῦ τροχοῦ μαρτυρικὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον ὑπέστη μετὰ καταπληκτικοῦ θάρρους. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ Μαντρὲν ὡς θρυλικοῦ ἥρωος διατηρεῖται καὶ σήμερον ἔτι μεταξὺ τῶν ἁπλοϊκῶν τάξεων ἐν Γαλλίᾳ, πλεῖσται δὲ ὅσαι ἔχουσι δημοσιευθῆ κατὰ καιροὺς μυθιστορηματικαὶ ἀφηγήσεις περὶ τῶν κατορθωμάτων του. Γ. Ζ.

μαντρὶ (τό)· ἄλλως *μάντρα* (βλ. λ.), ὁ σταθμὸς τοῦ βοσκοῦ, ὅπου σταβλίζονται ἢ ἀμέλγονται τὰ βοσκήματα καὶ γίνεται ἡ τυροκόμησις, ἄλλως στρούγκα: «ἐπῆγα στὸ μανδρὶ τοῦ δεῖνος κι' ἀγόρασα τυρί», ᾆσμ. «μπῆκαν κλέφτες 'ς τὸ μαντρί, | κλέψανε τὸ λάγι' ἀρνί».

Μαντρὶ /*Γεωγρ.*/. Θαυμάσιον ἀγκυροβόλιον καταφυγῆς, διανοιγόμενον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Λαυρεωτικῆς, μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ζευγὸ καὶ Θερικὸς (ἀρχ. Θορικός: πλάτ. 37° 43′ 55″ Β., μῆκ. 24° 04′ 35″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens).

—**Μαντρὶ** /*Γεωγρ.*/. Ὁ κυριώτερος τῶν συνοικισμῶν τοῦ Ἀν. κορμοῦ τῆς Ἀστυπαλαίας (πλάτ. 36° 36′ 35″ Β., μῆκ. 26° 26′ 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island) ἐπὶ ὑψώματος, ἔχων ἐπίνεια τὸ Ζεφύρι πρὸς Ἀν. καὶ τὸ Βαθὺ πρὸς Δ. Σ. Ε. Λ.

—**Μαντρὶ** /*Γεωγρ.*/. Ὁ ΒΑ. μυχὸς τῆς ἐν τῇ Ἀν. Θρᾴκῃ λιμνοθαλάσσης τῶν Δέρκων (πλάτ. 41°23′ 1/3 Β., μῆκ. 28°33′ 1/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2230: Bosporus to Cape Kaliakra). Σ. Ε. Λ.

—**Μαντρὶ** (Mandri) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Λιμὴν Ἀδριατικὸς (πλάτ. 44°28′ Β., μῆκ. 14°57′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2774: Grossa island to Zironna) τῆς Κροατικῆς νήσου Πάγγο. Σ. Ε. Λ.

—**Μαντρὶ** *δίαυλος* (Mandri channel) /*Γεωγρ.*/. Ὁ μεταξὺ ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Λαυρεωτικῆς καὶ δυτικῆς ἀκτῆς τῆς *Μακρονήσου* (βλ. λ.) διανοιγόμενος δίαυλος. Τὸ νότιον στόμιόν του διανοίγεται μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Σουνίου καὶ Ἀγγαλέστρο, τὸ δὲ βόρειον μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Βρωμοπούσι (Λαυρεωτικῆς) καὶ Τρυπητὴ (Μακρονήσου). Ἔχον μῆκος 7 1/2 μιλλ. καὶ μέσον εὖρος 2, εἶναι τὸ μᾶλλον πολυσύχναστον ἀμφίγειον ὑπὸ πλοίων ἀκτοπλοΐας, ἅτε διὰ τούτου διηκουσῶν τῶν πρὸς Χαλκίδα, Βόλον καὶ Θεσσαλονίκην γραμμῶν, δι' ὃ καὶ φωτίζεται διὰ τριῶν φάρων πορείας, τοῦ Βρυσακίου, τοῦ Ἀγγαλέστρου καὶ τοῦ Πασᾶ (ἢ Φοντριὲρ ἢ Φονιᾶ). Σ. Ε. Λ.

μαντρισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαντρίζω, ὁ ἐντὸς μάνδρας περιορισμός: «μάντρισμα τῶν προβάτων».

Μὰντς (Mantz), ***Παῦλος***. Γάλλος τεχνοκρίτης (1821—1895). Ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀκόλουθος εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἔπειτα δὲ γενικὸς διευθυντὴς τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν ὡς τεχνοκρίτης τῷ 1844 εἰς τὸν «Καλλιτέχνην», ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δ' ἐκείνης συνειργάσθη πυκνῶς ἐπὶ τῶν σημαντικωτέρων καλλιτεχνικῶν ζητημάτων εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἐκ τῶν γενικῶν μελετῶν καὶ τῶν μονογραφιῶν του ἀναφέρομεν τὰς ἀκολούθους: «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς γαλλικῆς χρυσοχοΐας», «Τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἰταλικῆς ζωγραφικῆς», «Χὰνς Χολμπάϊν», «Φραγκῖσκος Μπουσέ, Λεμουὰν καὶ Νατουάρ». Ἐπὶ πλέον ὁ Μὰντς ἐπανεξέδωκε βελτιωμένον τὸ γνωστὸν ἔργον τοῦ Ἀλφέρδου Σανσιέ: «Ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ι.-Φ Μιλλέ» (1880). Ι. Μ. Π.

Μάντσα (Λὰ —), ἢ ***Μάγχη*** /*Γεωγρ.*/. Περιοχὴ τῆς Ἱσπανίας ἐν Νέᾳ Καστίλλῃ, περιλαμβάνουσα τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ νομοῦ Θιούνταντ Ρεὰλ καὶ τμήματα τῶν νομῶν Ἀλμπασέτε, Τολέδου καὶ Κουένκα. Ἀποτελεῖται ἐξ ἐκτεταμένου ἀδένδρου, ξηροῦ καὶ κατ' ἐξοχὴν θερμοῦ ὀροπεδίου, ὅπου καλλιεργεῖται ὁ σῖτος, ὁ κρόκος κλπ. Ἡ Μάντσα εἶναι κυρίως γνωστὴ ἀπὸ τοῦ περιφήμου ἥρωος τοῦ Θερβαντές, Δὸν Κιχώτου, ὁ ὁποῖος προσαγορεύεται ἱππότης τῆς Μάντσας, ἐν αὐτῇ δὲ ἐπιτελεῖ τὰ φανταστικὰ κατορθώματά του. Χ. Δ.

—**Μάντσα *Ρεὰλ*** (Mancha Real) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Χαέν. Κάτ. (1928) 8.547 Χ. Δ.

Μάντσελ (Manzel), ***Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς γλύπτης. Ἐγεννήθη τῷ 1858, ἐσπούδασε δ' ἐν Βερολίνῳ καὶ Παρισίοις. Ἐξετέλεσε συμπλέγματα πλαστικά, προτομὰς καὶ ἀγάλματα. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ μητέρα καὶ τὸ παιδί», «Ἡ εἰρήνη φυλασσομένη ὑπὸ τῶν ὅπλων», «Ἡ ἐπανεργομένη ἀγρότις», «Ὁ ἀνδριὰς τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου τοῦ Γ'», στηθεὶς ἐν Βερολίνῳ, καὶ ἡ ὀνομαστὴ μνημειακὴ κρήνη τοῦ Στεττίν. Ι. Μ. Π.

Μάντσεστερ (Manchester) /*Γεωγρ.*/ Πόλις καὶ κομιτεία τῆς Ἀγγλίας, τμῆμα τοῦ δήμου καὶ τῆς περιφερείας Λαγκσάϊρ. Διασχίζεται ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς Ἴργουελλ, Μέντλοκ, Ἴρκ καὶ Τίμπ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος χωρίζει τὸ Μάντσεστερ ἀπὸ τὸ Σάλφορντ. Ἡ πόλις ἔχει 730.550 κατ. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ πολλὰς πόλεις καὶ εἶναι τὸ κέντρον βιομηχανίας τοῦ βάμβακος. Πλὴν τούτου ἀκμάζει ἐνταῦθα καὶ ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης. Ἐπίσης ὑφίσταται μικρὰ βιομηχανία διαφόρων ἀντικειμένων, ἰδίως μηχανῶν καὶ ἐργαλείων.

Ἡ πόλις ἔγινε πρωτεύουσα τῆς κομιτείας τῷ 1889, διαιρεῖται δὲ εἰς 30 τμήματα καὶ διοικεῖται ἀπὸ λόρδον δήμαρχον. Εἶναι ἕδρα Ἀγγλικανοῦ ἐπισκόπου, ἔχει δὲ ἐκκλησίας διαφόρων δογμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἑλληνικήν, ὡς καὶ συναγωγήν. Διάφορα δημόσια κτήρια κοσμοῦν τὴν πόλιν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ βασιλικὴ ἀστυκλινική, ἡ καλλιτεχνικὴ πινακοθήκη, τὸ δημαρχεῖον μὲ πύργον ὕψους 286 ποδῶν, κλπ. Ἰδιάζον κτήριον εἶναι τὸ «Ἀθήναιον», περιλαμβάνον βιβλιοθήκην, ἀναγνωστήριον, αἰθούσας συνεδριάσεων καὶ παραδόσεων. Ἔχει ἐπίσης πανεπιστήμιον μετὰ πολυτεχνείου, τὸ ἰνστιτοῦτον Οὐΐτγουωρθ μὲ συλλογὴν ἔργων τέχνης, θέατρα, βιβλιοθήκας καὶ μουσεῖα, ἀγάλματα δὲ καὶ μνημεῖα κοσμοῦν τὴν πόλιν.

Ἡ ἱστορία τῆς πόλεως ἀνάγεται εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχήν. Κατὰ τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα ὑπῆρχε τὸ φρούριον *Μάντσεστερ*. Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ἡ πόλις ἐπολιορκήθη ἀπὸ τοὺς βασιλικοὺς ὑπὸ τὸν λόρδον Στρὰντζ (κόμιτα Ντέρμπυ), ἀλλὰ ἀντέστη. Τῷ 1715 κατελήφθη ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Καρόλου Ἔντουαρντ Στούαρτ. Μ. Ι. Θ.

—**Μάντσεστερ** (Manchester) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς κομιτείας τοῦ Ἔσσεξ τῆς πολιτείας Μασσαχουσέτης. Κάτ. 2673. Μ. Ι. Θ.

—**Μάντσεστερ** (Manchester) /*Γεωγρ.*/. Ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς πολιτείας Χάμψαϊρ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Χίλλσμπορο. Κάτ. 85 700 Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Βοστώνην καὶ ἄλλας πόλεις. Ἔχει δημόσια κτήρια, ἰνστιτοῦτον τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, τὸ Ἀθήναιον, κολλέγιον, τέσσαρας καθολικὰς μονάς, νοσοκομεῖον, οἶκον ἐργαζομένων κορασίων, οἶκον παίδων καὶ τέσσαρα ὀρφανοτροφεῖα. Οἱ καταρράκται τοῦ ποταμοῦ Μέρριμακ, 55 ποδῶν ὕψους, παρέχουν ἔξοχον κινητήριον δύναμιν. Οἱ κάτοικοι ἀπασχολοῦνται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ ἄλλων ὑφασμάτων, ὑποδημάτων, καλτσῶν, πλεκτῶν εἰδῶν, ἠλεκτρικῶν καὶ πυροσβεστικῶν μηχανῶν, χάρτου, σάπωνος, ἁμαξῶν καὶ ἐργαλείων. Ἐνταῦθα ἔχουν ἐγκατασταθῆ οἱ Ἰνδοὶ Πινάκο. Μ. Ι. Θ.

—**Μάντσεστερ** (Manchester) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς πολιτείας Βιργινίας τῆς κομιτείας Ρίτσμοντ. Κάτ. 9715. Ἔχει καλὸν λιμένα, βιομηχανίαν χάρτου, ἀλεύρου, βαμβακερῶν ὑφασμάτων, δερμάτων, τούβλων, εἰδῶν σιδηροδρόμων κλπ. Μ. Ι. Θ.

—**Μάντσεστερ** (Manchester) /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς κομιτείας Χάρντφορντ τῆς πολιτείας Κοννέκτικουτ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 10 601, ἐκ τῶν ὁποίων 3771 ξένοι. Τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ Χοκάνουμ εἶναι πηγὴ ἠλεκτρικῆς δυνάμεως, μὲ τὴν ὁποίαν κινοῦνται ἀρκετὰ ἐργοστάσια, ἰδίως μεταξουργεῖα. Τὸ Μάντσεστερ ἐκτίσθη τῷ 1672 καὶ ἠγοράσθη τῷ 1676 ἀπὸ τοὺς Ἰνδιάνους. Μ. Ι. Θ.

Μάντσεστερ (Manchester), ***κόμιτες καὶ δοῦκες***. Ὁ τίτλος ἀνήκει εἰς κλάδον τῆς οἰκογενείας Μόνταγκιου. Πρῶτος κόμις ἦτο ὁ *σὲρ Ἐρρῖκος Μόνταγκιου* (1563—1642), ἔγγονος τοῦ σὲρ *Ἐδουάρδου Μόνταγκιου*, γεννηθεὶς τῷ 1563. Τῷ 1616 διωρίσθη ἀρχιδικαστὴς τοῦ βασιλικοῦ δικαστηρίου, τῷ 1620 λόρδος θησαυροφύλαξ, τῷ 1621 πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ὑπὸ τοῦ Καρόλου Α', ὅστις τοῦ ἀπένειμε καὶ τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τοῦ Μάντσεστερ τῷ 1626. Ἀπεβίωσε τῷ 1642.

Ὁ *Ἐδουάρδος Μόνταγκιου* ἦτο πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ πρώτου κόμιτος καὶ δεύτερος κόμις Μάντσεστερ (1602—1671). Ἔγινε μέλος τοῦ κοινοβουλίου, ἀπονεμηθέντος εἰς αὐτὸν τοῦ τίτλου βαρώνου Μόνταγκιου τοῦ Κίμπολτον. Ἔγινεν ἀρχηγὸς τοῦ λαϊκοῦ κόμματος καὶ ὡς τοιοῦτος ἦλθεν εἰς διαφωνίας μὲ τὸ στέμμα. Ὑπῆρξεν εἷς ἀπὸ τοὺς πέντε βουλευτάς, τοὺς ὁποίους ἐδίωξε τὸ στέμμα τῷ 1642 Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου διεδέχθη τὸν πατέρα του εἰς τὸν κομιτικὸν τίτλον. Τῷ 1642 διηύθυνε σύνταγμα στρατοῦ τοῦ κόμιτος τοῦ Ἔσσεξ καὶ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1643 διωρίσθη συνταγματάρχης ἀρχηγὸς τῶν κοινοβουλευτικῶν δυνάμεων τῶν ἀνατολικῶν κομιτειῶν μὲ ὑποδιοικητὴν τὸν Κρόμβελ. Ἐκλεγεὶς μέλος τοῦ κομιτάτου τῶν δύο βασιλείων τῷ 1644, ἦτο ἀνώτατος ἀρχηγὸς εἰς τὸ Κάρστον Μούρ, ἀλλὰ κατόπιν διαφωνίας μὲ τὸν Κρόμβελ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, ἔλαβε δὲ πρωτεῦον μέρος εἰς τὰς συνεννοήσεις μὲ τὸν Κάρολον. Κατέστη μέγας σφραγιδοφύλαξ καὶ προήδρευσε πολλάκις τῆς βουλῆς τῶν Λόρδων. Τῷ 1667 ἔγινε στρατηγός. Ἀπέθανε τῷ 1671.

Ὁ *Κάρολος Μόνταγκιου*, πρῶτος δοὺξ τοῦ Μάντσεστερ (1656—1722), ἦτο υἱὸς τοῦ Ροβέρτου Γ' κόμιτος τοῦ Μάντσεστερ. Διεδέχθη τὸν πατέρα του εἰς τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τῷ 1683 Επολέμησεν ὑπὸ τὸν Οὐΐλλιαμ εἰς τὸ Μπούν, ἔγινε σφαγιδοφύλαξ τῷ 1698 καὶ κατέλαβε διαφόρους σημαινούσας διπλωματικὰς θέσεις εἰς τὴν αὐλὴν Καρόλου τοῦ Α', ὅστις τὸν ἀνεκήρυξε τῷ 1719 δοῦκα τοῦ Μάντσεστερ. Ἀπέθανε τῷ 1722. Τὸν διεδέχθησαν εἰς τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς οἱ υἱοί του *Οὐΐλλιαμ Β'* (1700—1739) καὶ *Ροβέρτος Γ'* (1710—1762).

Ὁ *Γεώργιος Μόνταγκιου*, 4ος δοὺξ τοῦ Μάντσεστερ (1737—1788), ἦτο υἱὸς τοῦ δουκὸς Ροβέρτου τοῦ Γ'. Ἦτο ὑποστηρικτὴς τοῦ λόρδου Ρόκιγκαμ καὶ ἀντίθετος τῆς ἀμερικανικῆς πολιτικῆς τοῦ λόρδου Νὸρθ εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων. Εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Ρόκιγκαμ, τῷ 1782, ὁ Μάντσεστερ ἔγινε λόρδος αὐλάρχης. Ἀπέθανε τῷ 1788.

Ὁ *Οὐΐλλιαμ Μόνταγκιου*, 5ος δοὺξ τοῦ Μάντσεστερ (1768—1843), ἦτο δεύτερος υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τῷ 1794 ἔγινε συνταγματάρχης καὶ τῷ 1808 διωρίσθη κυβερνήτης τῆς Ζαμάϊκα, ἐπιδείξας ἔκτακτον ἱκανότητα εἰς περίοδον ἐξαιρετικῶν δυσχερειῶν, καὶ εἰργάσθη πρὸς παρασκευὴν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων. Ἀπὸ τοῦ 1827 ἕως τοῦ 1830 ἦτο ὑπουργὸς τῶν Ταχυδρομείων. Ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ τῷ 1843 Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱός του *Γεώργιος*, 6ος δοὺξ (1799—1855), πλοίαρχος τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, καὶ τοῦτον ὁ υἱός του *Οὐΐλλιαμ Ντρόγκο*, 7ος δοὺξ (1833—1890), αὐτὸν δὲ ὁ υἱός του *Γεώργιος Βίκτωρ Ντρόγκο*, 8ος δοὺξ (1853—1892) καὶ τελευταῖος ὁ υἱὸς τούτου *Οὐΐλλιαμ Ἄγκους Ντρόγκο*, 9ος δούξ, ἀπεβιώσας τῷ 1877. Μ. Ι. Θ.

Μάντσι (Manzi) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἐλάσσων λιμὴν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Νεαπόλεως (πλάτ 40°48′ Β., μῆκ. 14°12′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1728: Gulf of Naples), ἀμέσως πρὸς Β. τοῦ Παυσιλύπου (Capo di Posillipo).

Μαντσινέλλι (Mancinelli), ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1848 Διακεκριμένος διευθυντὴς ὀρχήστρας, εἰργάσθη ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ἐν Λονδίνῳ καὶ εἶτα ἐν Μαδρίτῃ ὡς ἀρχιμουσικὸς τῆς αὐλῆς. Συνέθεσεν ἀρκετὰ ἔργα, ἅτινα ἐσημείωσαν σημαντικὴν ἐπιτυχίαν, ἐν οἷς: «Isora di Provenza» (1884), «Ἡρὼ καὶ Λέανδρος» (1896). Ἔγραψε τὰ ὀρατόρια «Ἡσαΐας» (1896) καὶ «San Agnese», μουσικὴν σκηνῆς διὰ τὰ δράματα «Μεσσαλίνα» καὶ «Κλεοπάτρα», ἧς ἡ εἰσαγωγὴ ἐγένετο δημοφιλεστάτη, κ. ἄ. Γ. Σ.

Μαντσίνι (Mancini). Ἀρχαία εὐγενὴς οἰκογένεια τῆς Ρώμης, γενομένη γνωστὴ κυρίως χάρις εἰς τὰς περιφήμους ἀδελφὰς Μαντσίνι, ἀνεψιὰς τοῦ καρδιναλίου Μαζαρίνου. Ὁ πάππος τούτων *Πάολο Μαντσίνι*, ἀποθανὼν ἐν Ρώμῃ τῷ 1635, ὑπῆρξε διοικητὴς τῆς ἐφίππου φρουρᾶς τοῦ καρδιναλίου Ἀλντομπραντίνι, διακριθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Φερράρας τῷ 1597. Ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς τῆς περιφήμου Ἀκαδημίας τῶν «Οὐμοριστῶν», μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τῆς συζύγου του ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον. Ἐκ τῶν υἱῶν του ὁ *Φραγκῖσκος-Μαρία Μαντσίνι* προεχειρίσθη καρδινάλιος ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Ζ' τῷ 1660, ὁ δὲ *Μιχαὴλ-Λαυρέντιος Μαντσίνι* ἐνυμφεύθη τὴν Ἱερωνύμην Μαζαρίνι, ἀδελφὴν τοῦ καρδιναλίου Μαζαρίνου Τέκνα τούτου ὑπῆρξαν: 1) ὁ *Μιχαὴλ-Παῦλος Μαντσίνι*, φονευθεὶς ἐν τῷ προαστείῳ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου κατὰ τὰς ἐν Παρισίοις ταραχάς, 2) ὁ *Φίλιππος-Ἰουλιανὸς Μαντσίνι*, ὁ κατόπιν δοὺξ τοῦ Νεβέρ, ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1707, 3) ὁ *Ἀλφόνσος Μαντσίνι*, ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις ἐξ ἀτυχήματος τῷ 1657 καὶ αἱ πέντε ἀδελφαὶ *Λάουρα*, *Ὀλυμπία*, *Μαρία*, *Ὀρτενσία* καὶ *Μαρία-Ἄννα Μαντσίνι* Ὁ τότε πανίσχυρος ἐν Γαλλίᾳ καρδινάλιος Μαζαρῖνος μετεκάλεσε πλησίον του τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς του, αἱ δὲ ἀδελφαὶ Μαντσίνι διεδραμάτισαν πρωτεύοντα ρόλον ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ τῶν Παρισίων διὰ τὸ κάλλος, τὴν χάριν, τὸ πνεῦμά των, τὰς ἐρωτικὰς περιπετείας των καὶ τὴν ἀνάμειξίν των εἰς διάφορα σκάνδαλα καὶ ραδιουργίας, τόσον συνήθεις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Παρισίοις.

Ἡ ***Λάουρα Μαντσίνι*** (1636—1657), δούκισσα *ντὲ Μερκέρ*, προωρίζετο ὑπὸ τοῦ θείου διὰ τὸν δοῦκα ντὲ Καντάλ, υἱὸν τοῦ δουκὸς ντ' Επερνόν, μετὰ τὸν πρόωρον ὅμως θάνατον τούτου ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα ντὲ Μερκέρ, υἱὸν τοῦ Καίσαρος ντὲ Βανδώμ, νόθου υἱοῦ τοῦ Ἐρρίκου Δ'. Θελκτικὴ καὶ εὐχάριστος, καίτοι ὄχι τόσον ὡραία, ὅσον αἱ ἄλλαι ἀδελφαί της, προσείλκυσε τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς Ἄννας τῆς Αὐστριακῆς καὶ τοῦ νεαροῦ τότε βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ', ὅστις μάλιστα εἴς τινα χορὸν προετίμησε νὰ χορεύσῃ μετ' αὐτῆς καὶ οὐχὶ μετὰ τῆς ἐξαδέλφης του Ἐρριέττας τῆς Ἀγγλίας, ὡς ἀπῄτει ἡ ἐθιμοτυπία, πρὸς μέγαν, φυσικά, σκανδαλισμὸν τῶν αὐλικῶν Ἀπέθανε κατὰ τὸν τρίτον τοκετόν της, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν, ὁ δὲ σύζυγός της, ἀπαρηγόρητος ἐκ τῆς ἀπωλείας της, περιεβλήθη τὸ ἱερατικὸν σχῆμα. Υἱός της ὑπῆρξεν ὁ κατόπιν δαφνοστεφὴς στρατάρχης τοῦ Βαντώμ.

Digitized by Google

Ἡ *Μαρία Μαντσίνι* (1639—1715), πριγκίπισσα *Κολόννα*, ἐλθοῦσα δεκατετραέτις εἰς Γαλλίαν ἠκολούθησε τὴν αὐλὴν κατὰ τὰς ταραχὰς τῆς Σφενδόνης καὶ ὑπῆρξε σύντροφος τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', κατὰ ἓν ἔτος πρεσβυτέρου της. Ἡ εἰλικρινὴς θλῖψις καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἐξεδήλωσε διαρκούσης τῆς ἀσθενείας τούτου ἐν Καλαί, συνεκίνησαν τὸν νεαρὸν βασιλέα, ὅστις κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ πάθους πρὸς αὐτήν, ἐκδηλωθέντος ἰδίως κατὰ τὸ ταξίδιον τῆς αὐλῆς εἰς Λυών, ἔνθα διεδήλωσε ζωηρῶς τὴν ἀπαρέσκειάν του διὰ τὸν σχεδιαζόμενον γάμον του μετὰ τῆς πριγκιπίσσης τῆς Σαβοΐας. Ἐν τούτοις ὁ Μαζαρῖνος ἀντετάχθη ἀποφασιστικῶς εἰς τὰ σχέδια τῆς ἀνεψιᾶς του, κατ' ἄλλους μὲν χάριν τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τῆς Γαλλίας, κατ' ἄλλους ὅμως ἐκ φόβου μήπως ἡ φιλόδοξος Μαρία, γινομένη βασίλισσα, ἐπισκιάσῃ τὴν ἰδικήν του ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐπιρροήν. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ὁ Μαζαρῖνος, ὅπως θέσῃ τέρμα εἰς τὸ βασιλικὸν εἰδύλλιον, ἀπέστειλε τὴν Μαρίαν μετὰ τῶν ἄλλων δύο ἀδελφῶν της Μαριάννας καὶ Ὀρτενσίας εἰς Μπρουὰζ (1659), ἐνῷ οὗτος ἔσπευσε

Μαρία Μαντσίνι.
[Προσωπογραφία τοῦ Μινιάρ.]

νὰ διαπραγματευθῇ τὸν γάμον τοῦ Λουδοβίκου μετὰ τῆς Μαρίας-Θηρεσίας. Ταῦτα πάντα δὲν ἠμπόδισαν τὸν Λουδοβῖκον νὰ συνενωθῇ κρυφίως μετὰ τῆς Μαρίας Μαντσίνι ἐν Σαὶν-Ζὰν-ντ' Ἀνζελὺ ὀλίγον πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου του (1660). Ὁ γάμος οὗτος ἐν τούτοις δὲν ἐμετρίασε τὸ πάθος τοῦ Λουδοβίκου διὰ τὴν Μαρίαν, ὁ δὲ Μαζαρῖνος, ὅπως ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας τοῦ ἀπειλουμένου σκανδάλου, ἀπεφάσισε νὰ νυμφεύσῃ τὴν ἀνεψιάν του μετὰ τοῦ πρίγκιπος Κολόννα, μεγάλου κοντοστάβλου τῆς Νεαπόλεως. Ἡ Μαρία ἠναγκάσθη κατόπιν τούτου νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Ἰταλίαν, ἐγένετο δὲ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ συζύγου της ἐν Μιλάνῳ μετὰ βασιλικῶν πράγματι τιμῶν (1661). Ἡ ἕνωσις αὕτη ὑπῆρξεν εὐτυχὴς μέχρι τοῦ 1666, ἡ δὲ Μαρία διῆλθε κατὰ τὴν πενταετίαν ταύτην ζωὴν διαρκῶν ἑορτῶν καὶ διασκεδάσεων. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως τούτου οἱ σύζυγοι περιῆλθον εἰς πλήρη διάστασιν. Ὁ πρίγκιψ Κολλόνα συνῆψεν ἐρωτικὰς σχέσεις μετὰ τῆς μαρκησσίας Μοῦτι, εἶτα δὲ μετὰ τῆς μαρκησίας Ροῦσκα, ἐνῷ ἡ σύζυγός του ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν συζυγικὴν στέγην. Ἡ φυγὴ αὕτη ὑπῆρξε μία ἀτελεύτητος σειρὰ περιπετειῶν. Συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς της Ὀρτενσίας καὶ μετημφιεσμένη εἰς ἱππότην ἐγκατέλειψε τὴν Ρώμην (1672), μὲ τὴν πρόθεσιν ὅπως μεταβῇ εἰς Γαλλίαν, ἀπαγορευθείσης ὅμως τῆς μεταβάσεώς της εἰς Παρισίους, μετέβη εἰς Αἲξ, ὅπου ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ κόμιτος ντὲ Κρινιάν. Ἐκεῖθεν ἡ μὲν Ὀρτενσία μετέβη εἰς Τουρῖνον, ἡ δὲ Μαρία, περισσότερον τολμηρά, διαφυγοῦσα τὴν ἀσκουμένην ἐπ' αὐτῆς ἐπιτήρησιν, μετέβη εἰς Φονταινεμπλώ. Αἱ ἐλπίδες ὅμως ἃς ἐστήριζεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως διεψεύθησαν καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος (1673) ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰταλίαν συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ της δουκὸς τοῦ Νεβέρ. Μετὰ μικρὰν παραμονὴν ἐν Μιλάνῳ καὶ Τουρίνῳ ἠναγκάσθη, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν δίωξιν τοῦ συζύγου της, νὰ μεταβῇ εἰς Φλάνδραν, συνελήφθη ὅμως εἰς Ἀμβέρσαν καὶ ὡδηγήθη εἰς Βρυξέλλας, ὅπου ἐνεκλείσθη εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἀγγλίδων. Κατορθώσασα νὰ δραπετεύσῃ (1674) μετέβη εἰς Ἱσπανίαν, ὅπου ὅμως τὴν ἀνέμενον νέαι περιπέτειαι Κατὰ τὴν μακρὰν ἐν αὐτῇ παραμονήν της (1674—1691) μεταφέρεται ἀπὸ μονῆς εἰς μονήν, ἐγκλείεται εἰς τὸν πύργον τῆς Σεγοβίας, καὶ τέλος ἐν Μαδρίτῃ. Τέλος ὅμως ἡ τύχη ἄρχεται νὰ τῆς μειδιᾷ ἐκ νέου, χάρις εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ Ἰωάννου Β', ὅστις τὴν ἀγαπᾷ. Καθίσταται ἡ εὐνοουμένη τῆς βασιλίσσης Μαρίας τοῦ Νέμπουργκ καὶ διαδραματίζει σημαντικὸν ρόλον ἐν τῇ ἱσπανικῇ αὐλῇ. Τῷ 1691 ἡ Μαρία Μαντσίνι, ἀνακτήσασα τὴν ἐλευθερίαν ἐν τῷ μεταξύ, χάρις εἰς τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της (1689), μετέβη ἐκ νέου εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅπως ἐπισκεφθῇ τὰ τέκνα της, τὸ ἑπόμενον ὅμως ἔτος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Ἱσπανίαν, ὅπου πιθανώτατα ἐχρησιμοποιήθη ὡς πράκτωρ τῆς Γαλλίας. Τῷ 1705 ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἱσπανίαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ἰταλίαν. Ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐν Πίζῃ τῷ 1715.

Ἡ *Ὀλυμπία Μαντσίνι* (1640—1708), *κόμισσα ντὲ Σουασσόν*, ἀνατραφεῖσα ἐν Γαλλίᾳ προσείλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον τῆς βασιλίσσης Ἄννας τῆς Αὐστριακῆς, διῆλθε δὲ τὴν παιδικήν της ἡλικίαν ὡς σύντροφος τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ἐγκατασταθεῖσα μετὰ τὰ γεγονότα τῆς Σφενδόνης ἐν Παρισίοις (1653), διεδραμάτισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σημαίνοντα ρόλον ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ, ἔνθα κατέστη περιζήτητος. Τῷ 1656 μετέσχε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ βασιλέως τοῦ περιφήμου μπαλέττου «Οἱ γάμοι τῆς Θέτιδος καὶ τοῦ Πηλέως», ἡ δὲ βασίλισσα τῆς Σουηδίας Χριστίνα ἐξεφράζετο κολακευτικώτατα διὰ τὸ πνεῦμά της. Ὁ Μαζαρῖνος τὴν προώριζεν ὡς σύζυγον τοῦ μαρκησίου ντὲ Λὰ Μιγιεραί, ὅστις ὅμως προετίμησε τὴν ἀδελφήν της Ὀρτενσίαν. Τῷ 1657 τέλος ἐνυμφεύθη τὸν Εὐγένιον-Μαυρίκιον τῆς Σαβοΐας-Καρινιάν, κόμιτα τοῦ Σουασσόν. Τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ βασιλεύς, σφοδρῶς ἐρωτευμένος μὲ τὴν ἀδελφήν της Μαρίαν, δὲν ἔτρεφεν ἔτι βλέψεις ἐπὶ τῆς Ὀλυμπίας. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ὅμως ἐκείνης, ἤρχισε συχνάζων εἰς τὰς αἰθούσας τῆς κομίσσης ντὲ Σουασσόν, ἥτις τάχιστα ἀπέκτησε τὴν εὔνοιάν του. Ἐν τούτοις αἱ μετὰ τοῦ βασιλέως σχέσεις τῆς Ὀλυμπίας δὲν παρετάθησαν ἐπὶ πολύ. Αἱ ραδιουργίαι αὐτῆς καὶ τοῦ ἐραστοῦ της μαρκησίου ντὲ Βὰρντ ἐναντίον τῆς δεσποινίδος ντὲ Λὰ Βαλλιὲρ καί, κατόπιν, κατὰ τῆς Ἑριέττας τῆς Ἀγγλίας, ἐστοίχισαν εἰς αὐτὴν τὴν προσωρινὴν ἀπομάκρυνσίν της ἐκ τῆς αὐλῆς. Ἀργότερον αἱ σχέσεις της μετὰ τοῦ Βουαζὲν ἐδημιούργησαν περὶ αὐτῆς τὴν φήμην, καίπερ μὴ ἀποδειχθεῖσαν, ὅτι εἶχε δηλητηριάσει τὸν σύζυγόν της. Ὁ βασιλεὺς διέταξε τὴν κάθειρξίν των ἐν Βαστίλλῃ, ἀλλ' ἡ Ὀλυμπία προλαβοῦσα ἔφυγεν ἐκ Παρισίων (1680) καὶ κατέφυγεν εἰς Βρυξέλλας, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ ἑξαεαίαν, καταστᾶσα ἐρωμένη τοῦ διοικητοῦ τῶν Κάτω Χωρῶν δουκὸς τῆς Πάρμας. Τῷ 1686 μετέβη εἰς Ἱσπανίαν, ὅπου συνήντησε τὴν ἀδελφήν της Μαρίαν, ἀλλὰ ἡ ἀνάμειξίς της εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Λὰ Βουαζὸν τῆς ἐστοίχισεν ἀλλεπαλλήλους κατηγορίας περὶ τοῦ ὅτι ἀπεπειράθη νὰ ἀσκήσῃ μαγγανείαν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Καρόλου Β', κατόπιν δὲ νὰ δηλητηριάσῃ τὴν βασίλισσαν (1689). Κατόπιν τούτου ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἱσπανίαν, ἐπὶ εἰκοσαετίαν δὲ περιεπλανήθη ἀνὰ τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς Κάτω Χώρας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Υἱός της ὑπῆρξεν ὁ πρίγκιψ Εὐγένιος τῆς Σαβοΐας, ὁ δαφνοστεφὴς νικητὴς τῶν Γάλλων ἐν Ὠντενάρντ.

Ἡ *Μαρία-Ἄννα* (1649—1714), δούκισσα *ντὲ Μπουγιόν*, προικισμένη μὲ μεγάλην εὐφυΐαν, ὑπῆρξεν ἡ προσφιλεστέρα ἐξ ὅλων τῶν ἀδελφῶν εἰς τὸν Μαζαρῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραφεν ἐμμέτρους ἐπιστολὰς ὅτε διέμενε μετὰ τῆς ἀδελφῆς της Μαρίας ἐν Μπρουάζ. Ὑπῆρξε τὸ εἴδωλον τῆς αὐλῆς καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων ἡρωΐδων τῶν μπαλέτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἐπιτυχία της ἐκρίνετο μοναδική Ἐνυμφεύθη τῷ 1662 τὸν Γοδεφρεῖδον-Μαυρίκιον ντὲ λὰ Τοὺρ ντ' Ὠβέρνι, δοῦκα ντὲ Μπουγιόν. Ὡραία, χαρίεσσα καὶ πνευματώδης, ἐδημιούργησε περὶ ἑαυτὴν κύκλον ἐξ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων, ὑπῆρξε φίλη καὶ προστάτις τοῦ Λαφονταίν, ὃν αὐτὴ παρώθησε νὰ συγγράψῃ τοὺς περιφήμους «Μύθους» του, ἀλλ' ὑπεστήριξε τὸν Πραντὸν εἰς βάρος τοῦ Ρακίνα. Ἀσταθὴς ἐν τούτοις καὶ ἐλαφροῦ χαρακτῆρος, ὑπῆρξεν ἡρωῒς πολλῶν σκανδάλων, λόγῳ τῶν ὁποίων καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Μοντρέϊγ καὶ εἶτα τοῦ Νερὰκ (1680). Ἀφωσιωμένη εἰς τὴν ἀδελφήν της Ὀρτενσίαν, ἀνεμείχθη ἀποφασιστικῶς εἰς τὰς μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ συζύγου της ἔριδας καὶ τὴν ἐπεσκέφθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου μάλιστα ἐκινδύνευσε νὰ κρατηθῇ ὡς ὅμηρος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης (1687). Ἐξορισθεῖσα μετὰ τὴν ἐπιστροφήν της ἐκ τῆς αὐλῆς, ἐγκατεστάθη εἰς τὸν ἐν Ναβάρρᾳ πύργον της, μετὰ μακρὰν δὲ ἐν αὐτῷ παραμονὴν μετέβη εἰς Ἰταλίαν παρὰ τῇ ἀδελφῇ της Μαρίᾳ καὶ τέλος ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους (1703), ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου της.

Ἡ *Ὀρτενσία Μαντσίνι*, πριγκίπισσα *Μαζαρίνου* (1646—1699), ὑπῆρξεν ἡ ὡραιοτέρα ἐξ ὅλων τῶν ἀδελφῶν Μαντσίνι. Τὴν χεῖρά της διεξεδίκησαν ἀλληλοδιαδόχως ὁ ἄνευ στέμματος τότε βασιλεὺς Κάρολος Β', ὁ Πέτρος ντὲ Μπραγκάνς, ὁ κατόπιν δοὺξ τῆς Σαβοΐας ὡς Πέτρος Β', ὁ κόμις ντὲ Κολινύ, ὁ πρίγκιψ ντὲ Κουρτεναὶ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ὀνομάτων τῆς Γαλλίας, τελικῶς ὅμως αὕτη ἐνυμφεύθη τὸν Ἀρμάνδον-Κάρολον ντὲ λὰ Πόρτ, μαρκήσιον ντὲ λὰ Μεγγεραί, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως οὗτος λάβῃ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τίτλον τοῦ *δουκὸς Μαζαρίνου*. Ὁ γάμος οὗτος ὅμως δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχὴς διὰ τὴν Ὀρτενσίαν, καίτοι ὁ σύζυγός της δὲν ἐστερεῖτο οὔτε εὐφυΐας, οὔτε καλῶν τρόπων. Τῷ 1666 ἡ Ὀρτενσία ἐζήτησε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐλευθερίαν της καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἀββαεῖον τοῦ Σέλ. Τῷ 1668, βαρυνομένη νὰ διάγῃ τὴν ζωὴν ἐγκαθείρκτου, ἔφυγεν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου παρέμεινε πλησίον τῆς ἀδελφῆς της πριγκιπίσσης Κολόννα, ἣν καὶ συνώδευσε κατὰ τὴν φυγήν της ἐκ Ρώμης. Μετὰ μικρὰν παραμονήν της ἐν Παρισίοις, ὅπου μετέβη ὅπως ὑπερασπισθῇ τὰ οἰκονομικά της συμφέροντα ἔναντι τοῦ συζύγου της, ἐγκατεστάθη ἐν Σαμπερύ, ὅπου ἀπέκτησε τὴν εὔνοιαν τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡγεμόνος τούτου (1675) μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐγένετο εὐμενῶς δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Καρόλου Β', ὅστις παρεχώρησεν εἰς αὐτὴν καὶ ἐπιχορήγησιν. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐσχημάτισε περὶ αὐτὴν κύκλον ἐξ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων προεξῆρχεν ὁ Σαὶντ-Ἐβρεμόν, ὁ πιστότερος τῶν φίλων της, συνεδέθη δὲ ἐρωτικῶς μετὰ τοῦ βαρώνου Μπάννερ. Ὁ θάνατος τούτου, ἐπισυμβὰς ἐν μονομαχίᾳ του μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ τῆς ἐρωμένης του ἱππότου ντὲ Σουασσόν, ὑπῆρξε δι' αὐτὴν σκληροτάτη δοκιμασία. Ἡ Ὀρτενσία Μαντσίνι ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου εἶχε παραμείνει καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ προστάτου της Καρόλου Β' (1688).

—ω.

Ὁ *Φίλιππος-Ἰούλιος Μαντσίνι*, δοὺξ *τοῦ Νεβέρ*, νυμφευθεὶς τὴν Γαβριέλλαν ντὲ Τιάνζ, ἀπέκτησε τέσσαρα τέκνα: τὸν *Φίλιππον-Ἰούλιον-Φραγκῖσκον Μαντσίνι*, τὸν *Ἰάκωβον-Ἱππόλυτον*, γνωστὸν ὡς *μαρκήσιον Μαντσίνι*, τὴν *Ἀρτέμιδα-Γαβριέλλαν-Βικτωρίαν*, νυμφευθεῖσαν τὸν πρίγκιπα ντὲ Σιμαὶλ καὶ τὴν *Ἀρτέμιδα-Ἀδελαΐδα Φιλιππίνην*, νυμφευθεῖσαν τὸν δοῦκα ντ' Ἐστρέ, ὁμότιμον τῆς Γαλλίας. Υἱὸς τοῦ Φιλίππου-Φραγκίσκου ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Ἄννας-Μαρίας Σπινόλα, ἦτο ὁ *Ἰούλιος Μαντσίνι, δοὺξ τοῦ Νιρβεναί*, ὅστις ἐχρημάτισε πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Ρώμῃ, Βερολίνῳ καὶ Λονδίνῳ καὶ ἀνεκηρύχθη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἐπίτιμον τοιοῦτον τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν. Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ἀποθανόντος τῷ 1798, ἐξέλειπεν ὁ τελευταῖος ἄρρην γόνος τῆς οἰκογενείας Μαντσίνι.

Μαντσίνι (Mancini), *Πασχάλης Στανίσλαος*. Ἰταλὸς πολιτικὸς καὶ νομομαθὴς (1817—1888). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐξήσκησε κατ' ἀρχὰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν Νεαπόλει, ὅπου τῷ 1848 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ διεκρίθη διὰ τὰς προοδευτικάς του ἰδέας. Μετὰ τὴν ἀντεπανάστασιν ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Τουρῖνον, ὅπου διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν τῷ ἐκεῖ πανεπιστημίῳ. Τῷ 1860 ἐξελέγη βασιλεὺς Σάσσαρι τῆς Σαρδηνίας ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Πεδεμοντίου, μετὰ τὴν κατάληψιν δὲ ὑπὸ τοῦ Γαριβάλδη τοῦ βασιλείου τῶν Δύο Σικελιῶν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Νεάπολιν, ὅπου ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Τῷ 1861 ἐξελέγη καὶ πάλιν βουλευτὴς τοῦ ἰταλικοῦ κοινοβουλίου καὶ ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἀριστερᾶς τοῦ φιλελευθέρου κόμματος διεκρίθη διὰ τὴν εὐγλωτίαν του καὶ τὴν μεγάλην του νομομάθειαν. Τῷ 1862 προσελήφθη ὡς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐν τῷ ὑπουργείῳ Ραττάτσι. Κατεπολέμησε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ποινικοῦ κώδικος. Τῷ 1872 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐγκληματολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης. Ἀπὸ τοῦ 1876 μέχρι τοῦ 1878 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων ἐν τῷ ὑπουργείῳ Ντεπρέτις, τῷ δὲ 1881 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ καὶ παρὰ τὰς ἀρχάς του ἡ Ἰταλία προσεχώρησεν εἰς τὴν τριπλῆν Συμμαχίαν. Διετέλεσεν ἐπίσης καθηγητὴς τοῦ βασιλέως Οὐμβέρτου. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ ζωὴ τῶν λαῶν ἐν τῇ ἀνθρωπότητι» (1873), «Ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ κράτος» (1877) κτλ. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ *Λάουρα Βεατρίκη* (1827—1869) εἶναι γνωστὴ ὡς ποιήτρια, τῶν ποιημάτων αὐτῆς ἐκδοθέντων τῷ 1874 εἰς τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Πατρὶς καὶ ἔρως». Μ. Δ. Β.

—**Μαντσίνι** (Mancini), *Φραγκῖσκος*. Ἰταλὸς συνθέτης μελοδραμάτων (1674—1739). Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ὑδάσπης», «Μαυρίκιος» καὶ «Ὁ Βρεττανὸς ἱππότης», ἐκ δὲ τῶν ὀρατορίων του: «L'amor divino trionfante nella morte di Cristo», L'arca del testamento in Gerico», «Il laccio purpureo di Raab» κ. ἄ. Σ. Γ.

Μάντσο (port Manzo) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸς λιμὴν κατὰ τὴν ΝΑ. πλευρὰν (πλάτ. 44°13' Β., μῆκ. 14°52' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2711: Gulf of Quarnero) τῆς νήσου Μελάντα (Μελίτης). Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

Μαντσόνι (Manzoni), ***Ἀλέξανδρος***. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ λογογράφος (1785—1873). Ἐκ μητρὸς ἔγγονος τοῦ Καίσαρος Βεκκαρία, ἐπεδόθη παιδιόθεν εἰς τὴν μελέτην τῶν κλασσικῶν καὶ ἔγραψε τῷ 1801 τὸν «Θρίαμβον τῆς ἐλευθερίας» καὶ βραδύτερον (1803) τὸ εἰδύλλιον «Ἄδδα», τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσεν εἰς τὸν φίλον του Μόντε. Ἀκολούθως ἐξέδωκε τοὺς «Sermoni», σατίρας εἰς ἐλευθέρους στίχους. Ἀπὸ τοῦ 1807 ἠσχολήθη εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ μυθολογικοῦ ποιήματος «Οὐρανία». Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1805—1810 διέμεινεν εἰς Παρισίους πλησίον τῆς μητρός του (ἥτις ἦτο διεζευγμένη ἀπὸ τοῦ συζύγου της) καὶ ἐσύχναζεν εἰς τὰς αἰθούσας τῆς κυρίας Κονδορσὲ καὶ τῆς κυρίας Cabanis, ὅπου ἐγνώρισε πολλοὺς λογίους τῆς ἐποχῆς καὶ δὴ τὸν ἐκδότην τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων Φωριέλ, μὲ τὸν ὁποῖον συνεδέθη. Τῷ 1808 συνεζεύχθη τὴν *Ἑρριέταν Μπλονδέλ*, Ἑλβετίδα, ἥτις μετὰ διετίαν ἀπὸ τοῦ γάμου των ἀπηρνήθη τὸ καλβινικὸν δόγμα καὶ ἔγινε καθολική. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης αἱ ἰδέαι τοῦ Μαντσόνι περὶ ἐλευθερίας προσηρμόσθησαν εἰς τὴν καθολικήν του πίστιν. Οἱ «Θρησκευτικοὶ ὕμνοι» (Inni Sacri) συντεθέντες μεταξὺ τοῦ 1812 καὶ τοῦ 1822, εἶναι κηρύγματα ἀγάπης, δικαιοσύνης καὶ ἰσότητος. Τῷ 1821, ὅτε οἱ φιλελεύθεροι Λομβαρδοὶ ἐπίστευον ὅτι οἱ συνταγματικοὶ Πιεμοντέζοι ἐπρόκειτο νὰ διέλθουν τὸ Τέσσινο, ὁ Μαντσόνι συνέθεσε τὸ πατριωτικὸν ἐγερτήριον «Μάρτιος 1821», τὸ ὁποῖον ὅμως ἐδημοσίευσε τῷ 1848. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ναπολέοντος συνέθεσε τὸ ὑψηλὸν ποίημα «Cinque Maggio» (= 5 Μαΐου), ἡ μεγαλοστομία καὶ ἡ θέρμη τοῦ ὁποίου ἐνεθουσίασαν τὸν Γκαῖτε καὶ τὸν Λαμαρτῖνον. Ὡς εἶπε κριτικός τις, τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι «τὸ μᾶλλον ἀπερόληπτον ἐξ ὅσων ἐνέπνευσεν ὁ θάνατος τοῦ μοιραίου ἀνδρός», πλῆρες οἴστρου καὶ ὑποβλητικῶν ἀντιθέσεων. Ὁ Μαντσόνι ἔγραψεν ἀκόμη τὰ θεατρικὰ ἔργα «Il conte di Caramagnola» (1816—1820) καὶ «Adelchi», εἰς τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν κριτικήν, εἶναι φανερὰ ἡ ἐπίδρασις τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Σίλλερ καὶ τοῦ Γκαῖτε. Ἡ λυρικὴ ὅμως ὁρμή του παραβλάπτει τὴν σκηνικὴν ἀξίαν τῶν ἔργων τούτων. Οἱ «Μελλόνυμφοι» («I promessi Sposi») ἐδόξασαν περισσότερον παντὸς ἄλλου ἔργου τὸν Μαντσόνι· «Storia milanese del secolo XVII», ὅπως τοὺς χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος, εἶναι μυθιστόρημα ἱστορικὸν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Walter Scott, κατοπτρίζον μετὰ δυνάμεως καὶ ἀκριβείας τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς Λομβαρδίας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Αἱ «Φυλακαί μου» τοῦ Silvio Pellico καὶ οἱ «Μελλόνυμφοι» ἀφύπνισαν περισσότερον παντὸς ἄλλου βιβλίου τὸν ἰταλικὸν ἐθνικισμὸν καὶ ἐτόνωσαν τὸ μῖσος τῶν Ἰταλῶν κατὰ τοῦ ξένου ζυγοῦ. Ἡ ἀξία του, ὡς τονίζει Γάλλος κριτικός, ἔγκειται εἰς τὰς λεπτομερείας. Τοπιογράφος ἐξαίρετος ὁ Μαντσόνι, ἐξέχει ἐπίσης εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν χαρακτήρων τῶν προσώπων. Ἡ ἐρωτολογία ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸ ἔργον. Ὡς ὁ ἴδιος εἶπε, προτιμότερος τοῦ ἐρωτολόγου Ρακίνα ἦτο ὁ ἐπανελθὼν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἰταλικοῦ ρωμαντισμοῦ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἰδιότυπον κατεύθυνσιν, ἠθικὴν καὶ θρησκευτικήν.

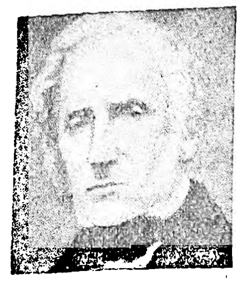

Ἀλέξανδρος Μαντσόνι.

Τῷ 1833 ὁ Μαντσόνι εἶδε θνήσκουσαν τὴν πρώτην του σύζυγον, τῷ 1841 τὴν μητέρα του, τῷ 1861 τὴν δευτέραν του σύζυγον. Πρὸ αὐτοῦ ἀπέθανον ἀλληλοδιαδόχως αἱ 4 θυγατέρες του καὶ ὁ υἱός του Πέτρος. Τῷ 1860 ὠνομάσθη γερουσιαστὴς ὑπὸ τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ. Τῷ 1861 ἐψήφισεν ὡς τοιοῦτος τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτευούσης ἀπὸ Τουρίνου εἰς Φλωρεντίαν. Τῷ 1872 ὠνομάσθη ἐπίτιμος Ρωμαῖος πολίτης καὶ συνῄνεσεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 89 ἐτῶν πλήρης ἡμερῶν καὶ πλήρης δόξης.

Ἐκ τῶν ἔργων του ἔχουν μεταφρασθῆ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οἱ «Μελλόνυμφοι» καὶ ὀλίγοι του στίχοι (ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Μαρτζώκη: «Ὁ θάνατος τῆς Ἑρμινγάρδης»). Ἡ ἐπίδρασις τῆς ποιήσεώς του ἐπὶ τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Μαρκορᾶ καὶ τοῦ Τυπάλδου εἶναι καταφανής. Ἐκ τῶν ἄλλων ἔργων τοῦ Μαντσόνι ἀναφέρομεν τὸ «Morale Cattolica», τὸν διάλογον «Περὶ εὑρέσεως» (dell' Invenzione), τὴν συγκριτικὴν μελέτην περὶ Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1879, τὴν «Ἰταλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1859».

ΑΡ. Κ.

Μαντσοῦ· βλ. *Μαντζοῦ*.

Μαντσουόλι (Manzuoli), *Ἰωάννης*. Διάσημος Ἰταλὸς ἀοιδὸς (εὐνοῦχος), γεννηθεὶς περὶ τὸ 1725. Μεταβὰς τῷ 1745 εἰς Λονδῖνον, κατέπληξε τὸ φιλόμουσον κοινὸν διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ὡραιότητος τῆς φωνῆς του. Τῷ 1753 ἔδωκε σειρὰν παραστάσεων ἐν Μαδρίτῃ καὶ ἀργότερον ἐν Βιέννῃ. Ἦτο καλλιτέχνης ἐμπνευσμένος καὶ κάτοχος ἐξαιρετικῆς μουσικῆς μορφώσεως. Ἄγνωστον πότε ἀπεβίωσε.

Γ. Σ.

Μὰντ-σὺρ-Σέν, ἢ ***Μὰντ-λὰ-ζολὶ*** (Mantes-sur-Seine ἢ Mantes-la-jolie) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σὲν-ἐ-Οὐάζ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σηκουάνα, ἀπέχουσα 36 χλμ. ἀπὸ τῶν Βερσαλλιῶν. Ἔχει ὡραῖον ναὸν τῆς Παναγίας ἀρχαϊκοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ. Ἡ πόλις ἐλεηλατήθη τῷ 1087 ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐκπόρθησίν της ἐπληγώθη θανασίμως. Κάτ. 8.330.

Χ. Δ.

Μάντσωφ, ***Δημήτριος***. Βούλγαρος βιβλιεκδότης καὶ συγγραφεύς, εἷς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες τὰ μάλιστα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς νεοβουλγαρικῆς λογοτεχνίας. Ἐγεννήθη τῷ 1834 καὶ δεκαεξαετὴς ἐγένετο διδάσκαλος. Εἰκοσαετὴς ἐξέδωκε τὸ πρῶτόν του βιβλίον «Ἐκκλησιαστικοὶ Ψαλμοί». Ἐπεδόθη εἰς τὴν παιδαγωγικὴν καὶ συνέγραψε τὸ πρῶτον ἀλφαβητήριον φωνητικῆς μεθόδου καὶ βραδύτερον ἀναγνωστικὰ ἀνωτέρων τάξεων ὑπὸ τὸν τίτλον «Μητρικὴ γλῶσσα». Τῷ 1862 ἐγένετο βιβλιεκδότης ἐν Φιλιππουπόλει, ἐγκαταστήσας βραδύτερον βιβλιοπωλεῖον καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Τῷ 1865 ἐγκατεστάθη εἰς Βιέννην, ὅπου ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ γλωσσολόγου Μίκλοσιτς ἤρξατο ἐκδίδων βιβλία μὲ ἡπλοποιημένην τὴν ὀρθογραφίαν τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης. Ἐπανακάμψας εἰς Βουλγαρίαν συνελήφθη κατά τινα στάσιν τῶν κατοίκων τῷ 1875 ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ ἐφυλακίσθη. Ἀποφυλακισθεὶς κατέφυγεν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου ἤρξατο ἐκδίδων βιβλία νέων ποιητῶν τῆς πατρίδος του καὶ τὴν ἐφημερίδα «Stara Planina». Τῷ 1877, μετὰ τὴν νίκην τῶν Ρώσων, ἐπανέκαμψεν εἰς Φιλιππούπολιν καὶ ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Naroden Glas». Αἱ ἐκδόσεις τοῦ Μάντσωφ, αἱ μεταφράσεις ξένων ἔργων καὶ τὰ συγγράμματά του ἀποτελοῦν ὁλόκληρον βιβλιοθήκην, τὰ δὲ διδακτικὰ ἀναγνωστικά του βιβλία ἐγνώρισαν περὶ τὰς τεσσαράκοντα ἐκδόσεις. Συνέγραψεν ὡσαύτως καὶ λεξικὸν τῆς παλαιοβουλγαρικῆς γλώσσης.

Τ. Β

Μαντυάμικα (Madyamika). Μία τῶν αἱρέσεων τῆς βουδιστικῆς θρησκείας, ἥτις ἤσκησε σπουδαίαν ροπὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ μεταγενεστέρου βουδισμοῦ, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ναγαργιούνα, συγχρόνου τοῦ βασιλέως Κανίσκα. Ἡ αἵρεσις αὕτη ὁρμᾶται ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Βούδα ὑποδειχθείσης μέσης ὁδοῦ (*μαντυάμα πρατίπαδ*), ἥτις ἀποφεύγει ἐξ ἴσου τὰς δύο ἀκρότητας, οἷαι ἡ βεβαίωσις ὅτι τὰ πάντα ὑπάρχουσι πραγματικῶς καὶ ἡ ἄλλη ἐκείνη ὅτι οὐδὲν ἔχει πραγματικὴν ὕπαρξιν. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Βούδας ἀποκρούει τὰ τοιαῦτα ζητήματα, ὡς ἀδιάφορα πρὸς τὴν ἀπολύτρωσιν, πειρῶνται οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης νὰ ἀπαντήσουν εἰς αὐτὸν ἐν τῷ πνεύματι τῆς διδασκαλίας ἐκείνου, συνάγοντες τὰς ἐσχάτας συνεπείας αὐτῆς. Οὕτω διδάσκουσιν ὅτι ἡ προσωπικότης δὲν πρέπει νὰ χαρακτηρίζεται ὡς Ἐγώ, ὡς *Ἀτμάν*, διότι εἶναι ἁπλῶς σειρὰ καθορισμῶν, οἵτινες διαδέχονται ἀλλήλους δίκην αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, ἢ συνίστανται, ὡς ἡ φλόξ, ἐκ σειρᾶς στιγμιαίων φλογῶν. Οἱ καθορισμοὶ οὗτοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κέκτηνται πραγματικὴν ὕπαρξιν. Ἡ ἀπολύτρωσις συνίσταται εἰς τὸν ἐξοβελισμὸν ἐκείνων τῶν καθορισμῶν, οἵτινες, ἐπειδὴ συνδέονται πρὸς τὰς ζωϊκὰς ὁρμάς, ὁδηγοῦσιν εἰς νέους καθορισμούς, καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοιούτων, οἵτινες κωλύουσι τὴν γένεσιν νέων καθορισμῶν, ἅτε συνδεδεμένοι πρὸς τὴν γνῶσιν, τὴν θανατοῦσαν τὴν ἐπιθυμίαν. Ἡ τελειωτικὴ ἀπολύτρωσις εἶναι ἐπακολούθημα τῆς ὑψίστης γνώσεως περὶ τῆς θεμελιώδους ἀνυπαρξίας τῶν ὄντων, διότι πραγματικὴ οὐσία αὐτῶν εἶναι ὁ διαδοχικὸς ἀφανισμὸς τῶν στιγμιαίων φαινομένων καὶ μόνη πραγματικότης τὸ κενὸν (*Σουννάτα*).

Ν. Λ.

Μαντὼ [*Μυθολ.*]. Θυγάτηρ τοῦ μάντεως Τειρεσίου, ἥτις μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Θηβῶν ὑπὸ τῶν Ἐπιγόνων ἀπεστάλη μετ' ἄλλων αἰχμαλώτων εἰς Δελφούς, καθιερωθεῖσα εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐντολῇ τοῦ θεοῦ ἦλθεν εἰς Κολοφῶνα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ἵδρυσε παρ' αὐτὴν τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος. Νυμφευθεῖσα τὸν Κρῆτα Ράκιον, ἐγέννησε τὸν *Μόψον*. Οἱ Θηβαῖοι καὶ εἰς πολὺ μεταγενεστέρους χρόνους ἐδείκνυον τὸν «δίφρον τῆς Μαντοῦς», ἐπὶ τοῦ ὁποίου καθημένη ἐμάντευε. Κατὰ τὸν Εὐριπίδην, ἀπέκτησεν ἀπὸ τοῦ Ἀλκμαίωνος, τοῦ τελευταίου τῶν Ἐπιγόνων, δύο τέκνα, τὸν *Ἀμφίλοχον* καὶ τὸν *Τισιφόνην*.

Ἡ γενεαλογία τῆς μυθικῆς ταύτης προσωπικότητος ὑποδηλοῖ προφανῶς τὴν σχέσιν καὶ ἀλληλεξάρτησιν, ἥτις ὑφίστατο μεταξὺ τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ ἀρχαίου κόσμου μαντείων, ὅπου ζηλοτύπως διεφυλάσσοντο παρὰ τῶν ἱερέων πανάρχαιαι παραδόσεις καὶ καταλλήλως παρ' αὐτῶν ἐχρησιμοποιοῦντο αἱ ἀπόκρυφοι ψυχικαὶ ἰδιότητες.

Α. Θ. Σ. — Η. Π. Γ.

— **Μαντὼ** [*Μυθολ.*]. Θυγάτηρ τοῦ οἰωνοσκόπου Πολυείδου, ἐγγόνου τοῦ Ἄβαντος, τῆς ὁποίας ὁ τάφος, ὡς καὶ τῆς ἀδελφῆς της *Ἀστυκρατείας*, εὑρίσκετο παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ τοῦ Διονύσου ἐν Μεγάροις.

— **Μαντὼ** [*Μυθολ.*]. Μυθολογουμένη θυγάτηρ τοῦ Ἡρακλέους, περίφημος μάντις, συγχεομένη πολλάκις μετὰ τῆς Μαντοῦς, θυγατρὸς τοῦ Τειρεσίου. Σύζυγος τοῦ Τούσκου κατὰ τὸν Βιργίλιον, ἐγέννησε τὸν *Ὄκνον*, ὅστις ἱδρύσας τὴν πόλιν *Μάντουαν* ἐν Ἰταλίᾳ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τῆς μητρός του.

Α. Θ. Σ.

— **Μαντὼ *Μαυρογένους*** Μία τῶν ἡρωΐδων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως (βλ. *Μαυρογένους* Μαντώ).

Μανὺ (Magny), ***Ὀλιβιέρος***. Γάλλος ποιητὴς (1530—1561). Ἔγραψε λυρικὰ ποιήματα διακρινόμενα διὰ τὴν χάριν καὶ κομψότητα, ἐκδοθέντα εἰς διαφόρους συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Οἱ ἔρωτες», «Αἱ χαραί», «Οἱ στεναγμοὶ» καὶ «Αἱ ᾠδαί».

Μ. Ν. Δ.

Μανυὲλ (Manuel), ***Εὐγένιος***. Γάλλος φιλόλογος καὶ ποιητής, ἰσραηλιτικῆς καταγωγῆς (1823—1901). Ἐδίδαξε ρητορικὴν εἰς διάφορα ἀνώτερα σχολικὰ ἱδρύματα καὶ ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 1878 γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὸ ποιητικόν του ἔργον, διακρινόμενον διὰ τὴν εὔροιαν καὶ κομψότητα τοῦ στίχου, περιλαμβάνει διαφόρους συλλογάς: «Τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου» (1871), «Λαϊκὰ τραγούδια» (1874), «Ταξιδεύοντες» (1881) κλπ., ἐπὶ πλέον δὲ ἓν ἔμμετρον μονόπρακτον δρᾶμα «Οἱ ἐργάται» (1870), τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη πολλάκις ἀπὸ σκηνῆς τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας.

—Ω.

— **Μανυὲλ** (Manuel), ***Ἰάκωβος-Ἀντώνιος***. Γάλλος πολιτικὸς (1775—1827). Ἐκλεγόμενος βουλευτὴς ἀπὸ τοῦ 1814, διεκρίθη διὰ τὴν χειμαρρώδη του ρητορικὴν καὶ τὰς φιλελευθέρας του ἀντιλήψεις. Οὐδέποτε ὡμίλει ἀπὸ χειρογράφου, ὡς ἐσυνηθίζετο ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς τῶν χρόνων ἐκείνων, οὔτε προπαρεσκεύαζεν ὁπωσδήποτε τὰς ἀγορεύσεις του· ἐκ τούτου δὲ πλεῖστα ὅσα ἐπεισόδια εἶχον δημιουργηθῆ ἐν τῇ βουλῇ ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐλευθεροστομιῶν, εἰς τὰς ὁποίας συχνάκις παρεσύρετο. Οὕτω τῷ 1822, ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ', κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου περὶ ἀδικημάτων τοῦ τύπου, δὲν ἐδίστασε νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Γαλλία εἶδε τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβόνων «μετ' ἀπεχθείας», τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος ἐδημιουργήθη ἐκ παρομοίας ἀφορμῆς τοιοῦτον πανδαιμόνιον ἐν τῇ βουλῇ, ὥστε παρέστη ἀνάγκη νὰ κληθῇ ἀπόσπασμα χωροφυλάκων, τὸ ὁποῖον ἀπήγαγε τὸν Μανυὲλ διὰ τῆς βίας ἀπὸ τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων. Λόγῳ τοῦ συμβάντος τούτου ἑξήκοντα βουλευταὶ τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς ἔπαυσαν νὰ μετέχουν ἐφεξῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς μέχρι πέρατος τῆς συνόδου, οἱ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ κέντρου ἐξηκολούθησαν μὲν νὰ παρακολουθοῦν τὰς συνεδριάσεις, χωρὶς ὅμως νὰ μετέχουν εἰς τὰς ψηφοφορίας. Ἔκτοτε ὁ Μανυὲλ ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς, ἀσθενήσας δὲ κατ' ἐπανάληψιν ἀπέθανε τῷ 1827 εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ φίλου του τραπεζίτου Λαφφίτ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐφιλοξενεῖτο. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ μετεφέρθη εἰς Παρισίους, προσέλαβε δὲ ἡ κηδεία του μορφὴν λαϊκῆς πολιτικῆς διαδηλώσεως, μολονότι αἱ ἀρχαὶ ἀπηγόρευσαν τὴν δίοδον τῆς πομπῆς διὰ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν τῆς πρωτευούσης.

Γ. Ζ.

«**Μανυόσιου**» (=Συλλογὴ τῶν μυρίων φύλλων»). Ἰαπωνικὴ ποιητικὴ ἀνθολογία, περιλαμβάνουσα ποιήματα τοῦ τελευταίου ἡμίσεος τοῦ Ζ' αἰῶνος μ. Χ. καὶ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ Η' αἰῶνος. Ταῦτα ταξινομοῦνται εἰς: ποιήματα τῶν τεσσάρων ἐποχῶν, τῆς ἀγάπης, ἐλεγεῖα, ἀλληγορικὰ καὶ διάφορα ἄλλα, ἀνέρχονται δὲ εἰς ἄνω τῶν 4000. Ἐσχάτως ἐξεδόθη, ὑποστηρίξει τοῦ κράτους, τὸ «Μανυόσιου-Κόγκι», ἔκδοσις πολυτελεστάτη μὲ σχόλια καὶ εὑρετήριον, εἰς 122 τόμους.

Σ. Φ.

Μάνυτς (Manytch) /*Γεωγρ.*/. Λεκάνη τῆς Μεσημβρινῆς Ρωσίας, βορείως τοῦ Καυκάσου, ἐκτεινομένη ἐκ Δ. πρὸς Α. εἰς μῆκος 530 χλμ. μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Δὸν καὶ τῆς λίμνης Κεκὲ-Οὐζούν, ἀπεχούσης 84 χλμ. ἀπὸ τῆς Κασπίας. Τὸ ὑψηλότερον σημεῖόν της καλύπτει ἡ λίμνη *Σάρα Κουλουσσοὺμ* ἢ *Μάνυτς*, ἡ ὁποία κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν βροχῶν ἔχει μῆκος 55 χλμ. καὶ πλάτος 2—3 χλμ. Εἰς τὴν λίμνην ταύτην ἐκβάλλουσιν οἱ ποταμοὶ Καλάους, ἐρχόμενος ἀπὸ τῶν πρὸς Ν. Καυκασίων ὀρέων, καὶ Ἰλλὰν-Σωχὰ καὶ Καρὰ-Σωχά, ἐρχόμενοι ἀπὸ Β. Κατὰ τὰς ἐποχὰς τῆς ξηρασίας ἡ στάθμη τῶν ὑδάτων κατέρχεται ἐπαισθητῶς, τῆς λίμνης περιοριζομένης εἰς τὸ βάθος μόνον τῆς λεκάνης. Κατὰ τὴν ἄνοιξιν τὰ πλεονάζοντα ὕδατα ἐκρέουσι διὰ δύο ποταμῶν (τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Δυτικοῦ Μάνυτς) πρὸς τὸν Εὔξεινον καὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Ἐκ τῶν ἐκροῶν τούτων ὁ Δ Μάνυτς ἐκβάλλει εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δόν, ἡ κλίσις ὅμως τῆς κοίτης του εἶναι τόσον μικρά, ὥστε πολλάκις τὰ πλημμυρίζοντα ὕδατα τοῦ Δὸν ἀνέρχονται μέχρι μήκους 100 χλμ. ἀπὸ τῆς συμ-

Digitized by Google

βολῆς. Ὁ Α. Μάνυτς ἔχει κατ' ἀρχὰς μικράν τινα κλίσιν, μετὰ ταῦτα ὅμως λαμβάνει κατεύθυνσιν σχεδὸν ὁριζοντίαν καὶ ἐκβάλλει τέλος εἰς τὴν λίμνην Κεκὲ-Οὐζούν, ὁπόθεν τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἐκβάλλουσι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοίξεως εἰς τὴν Κασπίαν. Ἡ λεκάνη τοῦ Μάνυτς ἔχει ἐπίσης πολλὰς ἁλμυρὰς λίμνας, ὧν σπουδαιότεραι ἡ *Μπαλκόϊ λιμὰν* μήκους 70—90 χλμ. καὶ πλάτους 5—9, καὶ ἡ *Μαντσκόϊ-Οζέρο*, τῆς ὁποίας τὰ ἰλυόλουτρα ἔχουσι σπουδαίας θεραπευτικὰς ἰδιότητας κατὰ τῶν ρευματισμῶν, τῶν χοιράδων κλπ. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς λεκάνης τοῦ Μάνυτς ἀνήκει σήμερον εἰς τὴν σοβιετικὴν δημοκρατίαν τῶν Καλμούχων. Χ. Δ.

Μανφαλοὺτ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἐγγὺς τῆς ὄχθης τοῦ Νείλου. Εἶναι ἕδρα κόπτου ἐπισκόπου καὶ ἔχει 15.000 κατ. Καλλιεργεῖ βιομηχανίαν σακχάρεως καὶ οἰνοπνεύματος ἐκ φοινίκων (ρακί).

Μανφρέδος· βλ. *Μαμφρέδος*.

Μανφρέντι (Manfredi), *Βαρθολομαῖος*. Ἰταλὸς ζωγράφος (1580—1617) ἀνήκων εἰς τὴν ρωμαϊκὴν σχολήν. Ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς μὲν παρὰ τῷ Χρ. Ρενκάλντι, μετὰ ταῦτα δὲ παρὰ τῷ Καραβάτζιο, οὗ ἐμιμήθη τόσον δουλικῶς τὴν τεχνοτροπίαν, ὥστε πολλάκις ἔργα τοῦ Καραβάτζιο ἀποδίδονται εἰς αὐτὸν καὶ ἀντιστρόφως. Ὁ Μανφρέντι ἐξεικόνισεν ἰδίᾳ συμπλοκὰς λαϊκῶν ἀνθρώπων καὶ συγκεντρώσεις στρατιωτῶν καὶ ποιητῶν μετὰ ζωηρᾶς ἐκφράσεως καὶ σπουδαίας χρωματιστικῆς δεινότητος. Μολονότι παρουσιάζει σοβαρὰς ἐλλείψεις ὡς σχεδιαστής, τὸ ἔργον του δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων πινάκων του τάσσονται: «Ὄμορφη περιπέτεια» (ἐν πινακοθήκῃ Πίττι τῆς Φλωρεντίας), «Ὁ Διογένης» (πινακοθήκη Τσέτσι, ἐν Περουγίᾳ), «Στρατιώτης φέρων ἐπὶ πινακίου τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου» Μαδρίτη), «Χαρτοπαῖκται», «Ὁ ἅγιος Πέτρος ἀπαρνούμενος τὸν Ἰησοῦν Χριστόν» (Βιέννη), «Ὁ ἀκάνθινος στέφανος» (Μόναχον), «Συγκέντρωσις πινόντων» (Λοῦβρον), «Ἡ ἀποκεφάλισις τοῦ Ὀλοφέρνους» (Νάντη) κλπ. Ι. Μ. Π.

—**Μανφρέντι** (Manfredi), *Εὐστάθιος*. Ἰταλὸς σοφὸς ἐκ Βολωνίας (1674—1734). Νεώτατος ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τοῦ δικαίου, ἀλλ' αἰσθανθεὶς μεγάλην ροπὴν πρὸς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας κλίσιν ἠσχολήθη ἔκτοτε σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ μαθηματικά, εἰς ἡλικίαν δὲ 24 ἐτῶν ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βολωνίας. Ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν ὑδραυλικήν, τῷ δὲ 1711 διωρίσθη ἀστρονόμος καὶ διευθυντὴς τῶν ὑδρευτικῶν ἔργων τῆς πατρίδος του. Ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Κρούσκας καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἐπιστημονικὰ ἔργα, ὧν σπουδαιότερον τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐφημερίδες τῶν οὐρανίων κινήσεων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1715 μέχρι τοῦ 1725» λατινιστί. Εἶναι ἐπίσης γνωστὸς ὡς δόκιμος ποιητής, τὰ ἔργα δ' αὐτοῦ ἐσημείωσαν πολλὰς ἐκδόσεις, ὧν σπουδαιοτέρα ἡ τῆς Πάρμας (Bodoni, 1793). Χ. Δ.

—**Μανφρέντι** (Manfredi), *Φρὰ Ἀνδρέας* —. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων καὶ γλύπτης (1576—1636). Κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη εἰς τὴν ἀνακαίνισιν καὶ τὴν συμπλήρωσιν ἀρχαίων ἡμικατεστραμμένων ἀγαλμάτων. Βραδύτερον ἐπεδόθη ἐν Ρώμῃ εἰς τὴν κατασκευὴν ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων πρὸς διακόσμησιν διαφόρων ναῶν τῆς πόλεως ταύτης. Ὡς ἀρχιτέκτων κατεσκεύασε τὸ παρεκκλήσιον τῆς Παυλίνης, ὡς γλύπτης δὲ «Ἅγιον Κάρολον τὸν Βορρωμαῖον» (ἐν τῷ Ἁγίῳ Λαυρεντίῳ), τοὺς «Ἁγίους Πέτρον καὶ Παῦλον» (ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Monte-Cavallo) καὶ «Νεκρὰν ἁγίαν» (ἐν τῇ Ἁγίᾳ Καικιλίᾳ). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Ι. Μ. Π.

Μανφρεντόνια (Manfrendonia) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ Φότζια, κειμένη παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου κάτωθεν τοῦ ὄρους Μόντε Γκάργκανο καὶ ἀπέχουσα 37 χλμ. σιδηροδρομικῶς ἀπὸ τῆς Φότζια. Ἱδρύθη τῷ 1263 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας καὶ τῆς Νεαπόλεως Μανφρέδου, σῴζεται δὲ μέχρι σήμερον τὸ μεσαιωνικὸν αὐτῆς φρούριον καὶ τμῆμα τῶν τειχῶν. Εἰς ἀπόστασιν $3^1/_2$ περίπου χλμ. ΝΔ. αὐτῆς κεῖται ὡραῖος μητροπολιτικὸς ναὸς (Σάντα Μαρία ντὶ Σιπόντο), ἱδρυθεὶς τῷ 1117 καὶ κατέχων τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως Sipontum. Ἡ Μανφρεντόνια κατεστράφη τῷ 1620 ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀνοικοδομήθη καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον. Μέγα μέρος ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἁλιείαν. Ἐκ τῶν παρὰ τὸν λιμένα ἁλιπηγῶν ἐξάγεται ἀρκετὴ ποσότης ἅλατος. Ἐπίσης ἔχει ἐξαγωγὴν σύκων, ἀμυγδάλων καὶ ξυλοκεράτων. Κάτ. 14 000. Χ. Δ.

— **Μανφρεντόνια κόλπος** *[Φυσ. Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων κόλπος τοῦ Ἀδριατικοῦ, ἀλλ' ὁ μόνος ἐπὶ τῆς θαλάσσης ταύτης κόλπος τῆς χερσονήσου τῶν Ἀπεννίνων. Διανοίγεται νοτίως τῆς χερσονήσου προβολῆς τοῦ ὄρους Γκάργκανο (Γαργανὸν ὄρος) καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πόλεως Τράνι, μοναδικὸν καταφύγιον διὰ τὰ παραπλέοντα τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀδρία πλοῖα, ὅταν καταλαμβάνωνται ἀπὸ τὴν μπόρα, ἥτις ἐν τῷ κόλπῳ πνέουσα προσονομάζεται μοντερέζε (Monterese). Ἄριστον ἀγκυροβόλιον ὁ ὅρμος *Μανφρεντόνια* (πλάτ. 41°36' Β, μῆκ. 15°58' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 199: Brindisi to Ortona) ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου. Σ. Ε. Λ.

Μανχάϊμ (Mannheim) *[Γεωγρ.]*. —1) Νομὸς τῆς Γερμανίας ἐν Βάδῃ, ἐμβαδοῦ 3531 τ. χλμ. καὶ 707.303 κατοίκων (1925).

—2) Πρωτεύουσα τοῦ ἀνωτέρω νομοῦ, ἡ μεγίστη πόλις τῆς Βάδης. Κάτ. 250 389 (1927). Κεῖται εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Νέκαρ καὶ Ρήνου, πλωτῶν ἀμφοτέρων εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἔναντι τῆς ἐπὶ τοῦ Ρήνου πόλεως Λούντβιγσχάφεν, μεθ' ἧς ἐπικοινωνεῖ διὰ μεγάλης γεφύρας καὶ ἀποτελεῖ συγκρότημα πληθυσμοῦ 350.000. Ἡ ἐσωτερικὴ πόλις, μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν, περιβαλλομένη ὑπὸ κυκλοτεροῦς λεωφόρου, ἔχει ὡραίαν ρυμοτομίαν, ἑνοῦνται δὲ μετ' αὐτῆς τὰ προάστεια *Όστσταντ, Γιούγκμπους, Λίντενχοφ* καὶ *Σβέντζινγκερ*, καὶ ὁ θαυμάσιος κῆπος παρὰ τὸν Ρῆνον. Βορείως τοῦ Νέκαρ τὸ προάστειον *Νέκαρσταντ*, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ 4 γεφυρῶν. Ἔχει 27 ἐκκλησίας, παλαιὸν δημαρχεῖον, δουκικὸν ἀνάκτορον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, χρησιμοποιούμενον νῦν ὡς μουσεῖον, πινακοθήκην καὶ βιβλιοθήκην, πολλὰς ὡραίας πλατείας, μνημεῖα τῶν αὐτοκρατόρων Γουλιέλμου, Φρειδερίκου, Καρόλου Φιλίππου, τοῦ Βίσμαρκ, τοῦ Σίλλερ, θέατρον, ἀνωτάτην σχολὴν ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν, πολλὰς βιβλιοθήκας, ἐξ ὧν ἡ κεντρικὴ μὲ 70.000 τόμων, μουσικὴ μὲ 8.000 τόμων καὶ τὸ λαϊκὸν ἀναγνωστήριον μὲ 20.000 τόμων, ἀστεροσκοπεῖον, ἱππόδρομον. Κειμένη εἰς τὸ ἀπώτερον ἄκρον τοῦ πλωτοῦ Ρήνου, καὶ ἐντεῦθεν ἀποτελοῦσα σημαντικώτατον κέντρον διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου, ἔχει τελείας καὶ εὐρυτάτας λιμενικὰς ἐγκαταστάσεις, ἐξυπηρετούσας κίνησιν ἐτησίαν 19.821 πλοίων καὶ 6 ἑκατ. τόννων ἐμπορευμάτων (1926), καὶ πυκνὸν σιδηροδρομικὸν δίκτυον μετὰ 7 σταθμῶν, πρὸς Δαρμστάτην, Φραγκφούρτην, Ἀϊδελβέργην, Καρλσρούην, Βόρμς καὶ Σπάγερ. Εἶναι ἐπίσης σταθμὸς ἀσυρμάτου καὶ ἀεροπλάνων. Ἡ βιομηχανία λίαν ἀκμαία, ἀπασχολεῖ 118 593 ἐργάτας (1925), παράγει δὲ μηχανάς, εἴδη ἐκ ποικίλων μετάλλων, προϊόντα χημικὰ καὶ ἠλεκτροτεχνικά, ὑφάσματα, κάτοπτρα, καλῴδια, αὐτοκίνητα, χάρτην, ζῦθον. Ἐπίσης διενεργεῖται ζωηρὸν ἐμπόριον τῶν βιομηχανικῶν τούτων εἰδῶν καὶ σιτηρῶν, γαιάνθρακος καὶ οἴνου. Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 800, ὠχυρώθη δὲ ἀπὸ τοῦ 1606. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1689 καὶ πυρποληθεῖσα, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1699. Ὑπῆρξεν ἕδρα τῶν ἐκλεκτόρων τοῦ Παλατινάτου ἀπὸ τοῦ 1720, περίφημος κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα διὰ τὴν θεατρικὴν καὶ μουσικὴν κίνησιν. Ἀνήκει εἰς τὴν Βάδην ἀπὸ τοῦ 1803. Θ. Κ.

—**Μανχάϊμ καμπύλη**. Καλεῖται οὕτως ἡ καμπύλη τοῦ χώρου, ἧς αἱ πρῶται κάθετοι εἶναι ὄρθιαι κάθετοι ἄλλης τυχούσης καμπύλης τοῦ χώρου. Ἡ καμπυλότης $\frac{1}{\varrho}$ καὶ ἡ στρέψις $\frac{1}{\nu}$ τῶν καμπύλων τοῦ Μανχάϊμ συνδέονται διὰ τῆς σχέσεως:

$$\frac{1}{\varrho} = \alpha\left(\frac{1}{\varrho^2} + \frac{1}{\nu^2}\right).$$

— **Μανχάϊμ** (Mannheim), *σχολὴ [Μουσ.]*. Σχολή, ἥτις, κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας, ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς τῆς συμφωνίας τοῦ κλασσικοῦ τύπου τῆς Βιέννης. Ἡ Μανχάϊμ ἐπὶ τοῦ πρίγκιπος ἐκλέκτορος Καρόλου Θεοδώρου (1743—1778) ἦτο ἡ μουσικωτέρα αὐλὴ τῆς Γερμανίας καὶ εἶχε τὴν περιφημοτέραν ὀρχήστραν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀποτελουμένην ἐκ 12 βιολίων, 2 βιολῶν, 2 βιολοντσέλλων, 3 βαθυχόρδων καὶ 15 πνευστῶν ὀργάνων. Ἡ καλλιτεχνικὴ καὶ πνευματικὴ κίνησις τῆς πόλεως ἐνισχύετο διὰ τῆς ὑπάρξεως μελοδράματος, δραματικοῦ θεάτρου, ἀκαδημιῶν κλπ. Διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας ὠνομάσθη τῷ 1745 ὁ Τσέχος μουσικὸς *Ι. Ἀντ. Στάμιτς*. Ἱδρυταὶ τῆς σχολῆς τῆς Μανχάϊμ ὑπῆρξαν, ἐκτὸς τοῦ Στάμιτς, ὁ *Ρίχτερ*, μαθηταὶ δὲ αὐτῶν οἱ: *Ἰγνάτιος Χόλτσμπαουερ* (Holzbauer), γόνιμος συνθέτης καὶ φανατικὸς ὀπαδὸς τῶν θεωριῶν τοῦ Στάμιτς· *Ἰωάννης Σόμπερ* Schobert, διακεκριμένος κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ συνθέτης, ζήσας ἀπὸ τοῦ 1760 ἐν Παρισίοις· *Ἰγνάτιος Πλέγιελ* (Pleyel), *Ἀντώνιος Φίλτς* (Filtz), συνθέτης 41 συμφωνιῶν· *Χριστιανὸς Κάνναμπιχ* (Cannabich), συνθέτης 100 συμφωνιῶν· *Καρ. Ἰ. Τέσκι* (Toeschi), ὅστις ἔγραψεν 63 συμφωνίας, *Φρ. Μπὲκ* (Beck), *Ε. Ἄϊχνερ* (Eichner), ἐκ τῶν πλέον διακεκριμένων τῆς σχολῆς· *Κάρολος* καὶ *Ἀντώνιος Στάμιτς*, *Φρέντσλ* (Fränzl), *Ἰουλ. Κράμερ* (Cramer) κ. ἄ. Ἡ ἐπίδρασις τῆς σχολῆς τῆς Μανχάϊμ, καὶ ἰδίως τοῦ Στάμιτς, γίνεται καταφανὴς ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ *Μποκκερίνι* (Boccherini), τοῦ *Γκοσσὲκ* (Gossec), *Χόφμαν*, *Ντιττερσντορφ* καὶ *Ι. Χριστιανοῦ Μπάχ*. Εἰς τὴν σχολὴν τῆς Μανχάϊμ ἀποδίδεται, χωρὶς νὰ εἶναι ἀπολύτως ἐξηκριβωμένον, καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν σημείων ἐντάσεως ἢ μειώσεως τοῦ ἤχου. Γ. Σ.

Μανχάϊμ (Mannheim)· βλ. *Μανναΐμ*.

Μανχάνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεσοποταμίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V. 17, 6) παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν. Ἄγνωστος ἄλλοθεν, καθὼς καὶ ἡ τοποθεσία αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Μανχάτταν (Manhattan) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀποτελοῦσα τὴν κυρίως πόλιν τῆς *Νέας Ὑόρκης* (βλ. λ.) καὶ τὴν παρεδρίαν Μανχάτταν τοῦ δήμου Νέας Ὑόρκης. Κάτ. 1.689 419. Εἶναι νῆσος ἐπιμήκης, ἐκτεινομένη μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Χοῦδσον καὶ τοῦ Ἦστ Ρίβερ (Ἀνατολικοῦ ποταμοῦ). Ὁ ποταμὸς Ἦστ χωρίζει τὴν Μανχάτταν ἀπὸ τὴν νῆσον Λὸγκ Ἄϊλαντ (Μακρὰ νῆσος), μὲ τὴν ὁποίαν συνδέεται μὲ τέσσαρας κρεμαστὸς γεφύρας: τοῦ Μπρούκλιν, τοῦ Γουΐλλιαμσμπουργκ, τοῦ Κουΐνσμπορο καὶ τῆς Μανχάτταν. Ἐπίσης συνδέεται μὲ τὴν Μπρούκλιν διὰ ὑποποταμίου σήραγγος, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ὁ ὑπόγειος σιδηρόδρομος Μπρούκλιν-Μανχάτταν. Ὁ ποταμὸς Χοῦδσον χωρίζει τὴν Μανχάτταν ἀπὸ τὴν πολιτείαν Νέας Ἰερσέης. Μὲ τὴν τελευταίαν συγκοινωνεῖ δι' ὑποποταμίου σήραγγος τοῦ σιδηροδρόμου Πενσυλβανίας καὶ ἄλλης σήραγγος Χοῦδσον Τοῦνελ, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ὑπόγειος σιδηρόδρομος. Μ. Ι. Θ.

Μανωέ. Πατὴρ τοῦ Σαμψών. Ἡ σύζυγός του ἦτο στεῖρα. Ἀλλ' ἄγγελος Κυρίου εἰδοποίησεν αὐτὴν ὅτι συνέλαβε καὶ θὰ γεννήσῃ σωτῆρα τοῦ Ἰσραήλ. Διέταξε δ' αὐτὴν ν' ἀπέχῃ μέχρι τοῦ τοκετοῦ παντὸς προϊόντος τῆς ἀμπέλου καὶ ἀπὸ παντὸς ἀκαθάρτου ζῴου. Ὁ Μανωὲ ἀκούσας τὴν ἐξομολόγησιν αὐτῆς ἐζήτησε παρὰ Κυρίου νὰ ἀκούσῃ καὶ αὐτὸς τὴν θείαν ἀπόφασιν. Πράγματι ὁ ἄγγελος ἐνεφανίσθη ὑπὸ μορφὴν ξένου εἰς τὸν ἀγρόν, ὅπου εὑρίσκετο ὁ Μανωέ. Τῇ συστάσει τοῦ ξένου ἐθυσίασεν οὗτος ὁλοκαύτωμα, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀνυψωθείσης φλογὸς ἀνελήφθη καὶ ὁ ξένος εἰς οὐρανούς. Γ. Λ. Α.

Μανωλάκης *Καστοριανός*, ἢ *Καστοριεύς*· βλ. *Καστοριεὺς* Μανωλάκης.

—**Μανωλάκης** *Φιλίππου*· βλ. *Φιλίππου* Μανωλάκης.

Μανώλαρις. Ὄνομα πατριωτικῆς οἰκογενείας ἐκ Λάκκων τῆς Κυδωνίας Κρήτης, προελθοῦσα ἐκ τῆς παλαιοτέρας τοῦ *Μπίμπου*. Σπουδαιότερον μέλος τῆς οἰκογενείας ὑπῆρξεν ὁ *Γ. Μανώλαρις*, γενναῖος καὶ ἄφοβος ἀνήρ. Οὗτος παραλαβὼν τῇ Τρίτῃ τοῦ Πάσχα 1821 δεκαεπτὰ Λακκιώτας, κατῆλθεν εἰς τὴν κοιλάδα Λυκιανοῦ καὶ καταλαβὼν ναΐσκον, παρὰ τὴν Ἁγιάν, ἀντετάχθη πρὸς πολυαρίθμους Τούρκους, καθ' ὧν ἐπολέμησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Μὴ θελήσας δὲ νὰ φύγῃ ἐφονεύθη μεθ' ὅλων τῶν ἀνδρῶν του. Ε. Γ.

Μανωλάς *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται Β.Α. τῶν Λεχαινῶν ἐντὸς εὐφορωτάτης πεδιάδος καλυπτομένης πολλαχοῦ ὑπὸ λιμνῶν καὶ ἑλῶν. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Βουπρασίων. Παράγει οἶνον, ἔλαιον, βάμβακα, δημητριακούς, βελανίδια καὶ ἀπέχει $^1/_2$ ὥραν ἀπὸ τῆς παραλίας. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Συνδέεται μετὰ τοῦ Πύργου δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ τῶν σιδηροδρόμων ΣΠΑΠ, ἀπέχει δ' αὐτοῦ 55 χλμ. Ἡ Μανωλὰς μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν περιοχῆς εἶχε δωρηθῆ τῷ 1887 ὑπὸ τοῦ ἔθνους εἰς τὸν τότε διάδοχον τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου Κωνσταντῖνον. Κάτ. (1928) 698. Χ. Δ.

— *[Ἱστορ.]* Παρὰ τὴν Μανωλάδα, τὴν 5 Ἰουλίου 1316, ἡ Ἑταιρεία τῶν Καταλανῶν ἡττήθη ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιζομένους τὴν Πελοπόννησον Ἕλληνας καὶ Φράγκους τοῦ Λουδοβίκου τῆς Βουργουνδίας, οὓς ἐβοήθει καὶ ὁ Παλατῖνος κόμης τῆς Κεφαλληνίας Ἰωάννης. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην μάλιστα ἀπεκεφαλίσθη καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας ἐκείνης τῶν Καταλανῶν Δὸν Φερνάνδος τῆς Μαϊόρκας. Γ. Δ. Κ.

— **Μανωλάς, Νέα** — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐγγὺς τῆς Μανωλάδος, ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας ἔχει συνοικισθῆ καὶ εἰς ἧς τὴν κοινότητα ἀνῆκε μέχρις ἐσχάτων. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 647. Χ. Δ.

Μανωλᾶς (ὁ) *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα τῆς κοινότητος *Θηρασίας* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Κυκλάδων.

Μανωλάται *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Σάμου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 458. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Μαργαρίται*. Δ. Ε. Μ.

Digitized by Google

Μανωλέϊκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας (βλ. λ. *Πετρακέϊκα*).

Μανωλέσης. Πρόκριτος ἐν Χανίοις, κληθεὶς μετ' ἄλλων ὑπὸ τοῦ Ἐνετοῦ τοποτηρητοῦ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1645 πρὸς σύσκεψιν, μετὰ τὴν ὁποίαν παρεδόθη αὕτη δι' ἐντίμου συνθήκης. Ε. Γ.

Μανώλη *κάβος [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία πολλῶν ἀκρωτηρίων τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν: —1) Ἐν τῷ Ἀργολικῷ (ὑψόμ. 293 ποδ., πλάτ. 37° 32′ 35″ Β., μῆκ. 22° 50′ 00″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1852: Gulf of Nauplia) νοτίως τῆς ἀκτῆς τῆς Ἀρβανιτιᾶς, ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν ὅρμον Καραθώνα, $1\frac{1}{2}$ μίλλ. Ν.ΝΑ. τοῦ φανοῦ Παναγίτσας. —2) Ἡ ἄκρα τοῦ Κουτσοὺκ Καραμπουρνοῦ (πλάτ. 40° 34′ 30″ Β., μῆκ. 22° 57′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2070: Saloniki bay, ἐν ᾧ ἀνώνυμος), ἡ παλαιότερον *Δημητροῦλα*. —3) Ἄκρα ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρωτήρι (πλάτ. 36° 21′ 20″ Β., μῆκ. 25° 22′ 13″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2043: Santorini island) τῆς Θήρας. —4) Ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἀμφίσσης (πλάτ. 38° 25′ 30″ Β., μῆκ. 22° 25′20″, Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth), 1 μίλλ. Α.ΝΑ. τῆς Ἰτέας· ἄλλως *κάβος τῆς Ἰτιᾶς*. —5) Ἄκρα τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς Αἰγίνης (πλάτ. 37° 45′ 10″ Β, μῆκ. 23° 33′ 40″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana) μεταξὺ ἀκρωτηρίου Τοῦρλος καὶ Ἁγία Μαρίνα. —6) Τῆς Ν. ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης (πλάτ. 38° 24′ 50″ Β., μῆκ. 27° 04′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna), δυτικὸν κέρας τοῦ ἐλάσσονος κόλπου τοῦ Κιὸς τεπέ· ὑπὸ τῶν Τούρκων, *Τσακὰλ μπουρνού*. —7) Ἡ ΒΑ. ἐσχατιὰ τῆς Μήλου (πλάτ. 36° 45′ 55″ Β., μῆκ. 24° 32′ 05″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2051: Milo, Antimilo, Kimolo, Polino) ἡ σχηματίζουσα μετὰ τῆς Κιμώλου τὸ στενὸν *Πολώνι*. —8) Ἄκρα τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κερκύρας (πλάτ. 39° 25′ 30″ Ἀν., μῆκ. 20° (6′ 23″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Channels of Corfu) εἰς Ποτάμι Λευκίμμης. —9) Ἄκρα τῆς Λαυρεωτικῆς (πλάτ. 37° 39′ 36″ Β., μῆκ. 24° 02′ 40″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens) 1 μίλλ. ΒΑ. τοῦ Σουνίου. Λέγεται καὶ *Βασιλοπούλα*. —10) Ἄκρα τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς Σύρου (πλάτ. 37° 22′ 57″ Β., μῆκ. 24° 56′ 40″ Ἀν., χάρτ. 1542: Syra island) ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλεύσαντι τὸν λιμένα τῆς Βάρης. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Μανώλης (ὁ), ὀρθότερον *Μανόλης*· δημοτ. τύπος τοῦ *Ἐμμανουήλ*: παροιμ. «ὁ Μανώλης μὲ τὰ λόγια χτίζει ἀνώγεια καὶ κατώγεια».

Μανωλιάσσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, κείμενον ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου βουνοῦ παρὰ τὴν Δωδώνην. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 326 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ἐπισκοπικὸν* (τέως *Μπάρτσι*). Χ. Ι. Σ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Τὰ ὑψώματα τῆς *Μανωλιάσσας* κατέστησαν πασίγνωστα ἀπὸ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912—1913, καθ' ὅσον αἱ προκεχωρημέναι θέσεις τῆς ὀχυρᾶς περιοχῆς Ἰωαννίνων διήρχοντο καὶ δι' αὐτῶν. Ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τούτων διεξήχθησαν σκληρότατοι ἀγῶνες (βλ. λ. *Ἰωάννινα [Στρατ. Ἱστορ.]*). Ν. Θ. Κ.

Μανωλιόπουλο *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 230. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀποθῆκες*, *Μπαμπιῶλος* καὶ *Ψαθογιάννος*. Παράγει πολλὰ κηπευτὰ προϊόντα καὶ δημητριακά. Ε. Γ.

Μανωλιὸς (ὁ), ὀρθότερον *Μανολιός*· δημοτ. τύπος τοῦ *Ἐμμανουήλιος*.

μανωμένος, *—η*, *—ο*· δημοτ. «μανωμένο δίχτυ» δίκτυον ἔχον μανούς, ἤτοι ἀραιοὺς βρόχους.

— **μανωμένα**, ἢ ***μανωτὰ δίκτυα*** (τὰ) *[Ἁλιευτ.]*. Καλοῦνται κοινῶς τὰ σύνθετα δίκτυα, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἁπλᾶ (*ἁπλάδικα* ἢ *ἀμάνωτα*). Τὰ μανωμένα δίκτυα ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν ἁπλῶν δικτύων ἐπ' ἀλλήλων διατεταγμένων (βλ. καὶ λ. *Ἁλιεία* τ. Γ′, σελ. 785 γ). Δ. Ν. Π.

μανωτός, *—ή*, *—ό*· δημοτ.: «μανωτὸ δίχτυ» ἄλλως *μανωμένο* (βλ. λ.).

Μάξ, πρίγκιψ τῆς ***Βάδης***· βλ. *Μαξιμιλιανός*.

— **Μὰξ** (Max), ***Ἀδόλφος***. Βέλγος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1869 Ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1894—1903 σύμβουλος εἰς διαφόρους ἐπαρχίας καὶ τῷ 1909 ἐξελέγη δήμαρχος Βρυξελλῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1914, ὅταν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εἰσήλασαν εἰς τὴν βελγικὴν πρωτεύουσαν, ὁ Μὰξ ἠρνήθη νὰ ἀσκήσῃ τὰ δημαρχικά του καθήκοντα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς γερμανικῆς διοικήσεως κατοχῆς, ἀξιώσας ἐλευθερίαν ἐνεργείας. Διεμαρτυρήθη σθεναρῶς κατὰ τῶν καταχρήσεων τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ κατοχῆς καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν συμπολιτῶν του. Ἡ δρᾶσις αὕτη ἠνάγκασε τὰς γερμανικὰς ἀρχὰς νὰ λάβωσιν ἐναντίον αὐτοῦ μέτρα καὶ τὴν 26 Σεπτεμβρίου (1914) ὁ Μὰξ συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον τῆς πόλεως Ναμύρ, ὁπόθεν ἀπεστάλη εἰς Γερμανίαν, ἔνθα ἐτέθη ὑπὸ περιορισμόν. Τὴν 13 Νοεμβρίου 1918 κατώρθωσε ν' ἀποδράσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βέλγιον. Ἐγένετο ὑπουργὸς καὶ τῷ 1919 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ἀκαδημαϊκός. Γ. Ι. Β.

— **Μὰξ** (Max), ***Γαβριήλ***. Τσέχος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Πράγᾳ (1840—1915). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ γενετείρᾳ του κατ' ἀρχάς, μετὰ ταῦτα δ' ἐν Βιέννῃ. Βραδύτερον συνεπλήρωσε τὴν καλλιτεχνικήν του μόρφωσιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου ὑπὸ διδάσκαλον τὸν διάσημον Πιλότυ, παρ' ᾧ παρέμεινεν ἀπὸ τοῦ 1863 μέχρι τοῦ 1869. Τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ὁ Μὰξ διήγαγεν ἐν Μονάχῳ, ἐξεπόνησε δὲ μακρὰν σειρὰν πινάκων ἐπὶ ἱστορικῶν ἰδίᾳ θεμάτων, ἐκλέξας ἐκ τῆς ἱστορίας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ τῆς παραδόσεως, τὰς σκηνὰς ἐκείνας, αἵτινες ἠδύναντο πληρέστερον ἢ ἄλλαι νὰ παράσχουν βαθεῖαν καὶ συγκλονιστικὴν τὴν αἴσθησιν τοῦ τραγικοῦ. Ἀπὸ τῆς ἐπιδιώξεως ταύτης τῆς ἀποδόσεως τῆς τραγικότητος ὁ Μὰξ μετέπεσεν ἀργότερον εἰς τὰς ψυχικὰς ζητήσεις, ἀσχοληθεὶς εἰς τὸν πνευματισμὸν καὶ τὸν ὑπνωτισμὸν καὶ ἀποδώσας σχετικὰ θέματα εἰς τοὺς πίνακάς του. Τέλος δ' ἐξεπόνησε σειρὰν συνθέσεων, ἐν αἷς ἐμφανίζει παραστατικῶς τὴν ἐξελικτικὴν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τὰ ἀκόλουθα: «Τὸ μαρτύριον τῆς ἁγίας Λουδμίλλης», «Ἡ Νόννα ἐν τῷ κήπῳ τοῦ μοναστηρίου», «Ἡ τυφλὴ μάρτυς μέσα εἰς τὰς κατακόμβας», «Ἡ Γκραῖτχεν εἰς τὴν βαλπουργίαν νύκτα», «Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ταγχώϋζερ», «Χριστιανὴ μάρτυς ἐν τῷ μέσῳ τῶν λεόντων», «Ἡ μορφὴ τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ μανδηλίου τῆς Βερενίκης», «Ἡ παιδοκτόνος», «Ἡ σωτηρία τοῦ πνεύματος», «Ἀστάρτη», «Μάχη ψυχῶν», «Ὁράματα», «Ἡ μνηστὴ τῆς Κορίνθου», «Μορφαὶ πιθήκων», «Ἀναπαράστασις τοῦ πιθηκανθρώπου» κλπ. Ι. Μ. Π.

Μὰξ (Max), ***Ἐδουάρδος-Ἀλέξανδρος***. Ρουμανικῆς καταγωγῆς ἠθοποιός, ζήσας καὶ διακριθεὶς ἐν Γαλλίᾳ (1869—1924). Ἐξελθὼν τῷ 1891 ἐκ τοῦ παρισινοῦ Κονσερβατουάρ, προσελήφθη ἀμέσως εἰς τὸ θέατρον «Odéon», τῷ 1893 εἰς τὸ τῆς «Rennaissance», ὅπου ἔπαιξε μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν Σάρραν Μπερνάρ, καὶ μετέπειτα ἐκ περιτροπῆς εἰς τὰ πλεῖστα τῶν παρισινῶν θεάτρων. Ὅταν ἡ μεγάλη Γαλλὶς τραγῳδὸς ἵδρυσε τὸ φερώνυμόν της θέατρον, προσέλαβε καὶ πάλιν μεθ' ἑαυτῆς τὸν Μὰξ ὡς πρωταγωνιστὴν ἀνδρικῶν ρόλων καὶ παρέσχεν εἰς αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ τὸ ἀξιόλογον τάλαντόν του εἰς πολυαρίθμους ἐπιτυχεῖς δημιουργίας. Ἀποχωρήσας τῷ 1906 διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ «Odéon», προσελήφθη ἐν τέλει τῷ 1915 εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν, ὅπου διεκρίθη ἰδίως ὡς Ὀρέστης εἰς τὴν «Ἀνδρομάχην», ὡς Νέρων εἰς τὸν «Βρεττανικόν», ὡς Σάϋλωκ εἰς τὸν «Ἔμπορον τῆς Ἑνετίας», ὡς Μπαζίλε εἰς τὸν «Κουρέα τῆς Σεβίλλης» κλπ. —Ω.

— **Μὰξ** ***Μύλλερ*** (Max Müller)· βλ. *Μύλλερ*.

Μαξὰνς (Maxence), ***Ἐδγάρδος***. Γάλλος ζωγράφος. Ἐγεννήθη ἐν Νάντῃ τῷ 1871, ἐμαθήτευσε δ' ἐν τῇ σχολῇ τῶν Καλῶν τεχνῶν τῶν Παρισίων, παρὰ τῷ Ντελωναὶ καὶ παρὰ τῷ Γουσταύῳ Μορώ. Πολλάκις ἐτιμήθη διὰ βραβείων, μάλιστα δ' ἐν τῇ ἐν Παρισίοις παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ 1900, ὅτε ἐξέθηκε μίαν «Προσωπογραφίαν» καὶ τὰ «Ἄνθη τῆς λίμνης». Ἕτερα λίαν ἀξιοσημείωτα ἔργα τοῦ Μαξὰνς εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ ψυχὴ τοῦ παγετῶνος», «Ἡ γελαστή», «Ἡ παράδοσις τῆς Βρετάνης», «Σκέψις» κλπ. Οἱ πίνακες τοῦ καλλιτέχνου τούτου διακρίνονται διὰ τὴν μεγίστην ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν εἰκονιζομένων θεμάτων καὶ τὴν ἔκφρασιν ρέμβης, ἣν ἀποπνέουν. Ι. Μ. Π.

Μαξάτης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς κεντρικῆς Ἀσίας ἐν Γεδρωσίᾳ (Βελουχιστάν), ἀναφερόμενος ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, πρὸς Β. τῶν Βαιτίων ὀρέων, ἐξαφανιζόμενος εἰς τὴν ἄμμον. Σήμερον καλεῖται Meschel. Α. Θ. Σ.

Μάξγουελλ (Maxwell), ***Ἰάκωβος-Κλάρκ***. Διακεκριμένος Σκῶτος φυσικομαθηματικὸς (1831—1879). Σπουδάσας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καίμπριτζ ἐγένετο ἐν ἀρχῇ καθηγητὴς τῆς φυσικῆς εἰς τὸ κολλέγιον Μάρισσαλ τῆς Ἀμπερντὴν (1856), βραδύτερον δὲ εἰς τὸ βασιλικὸν κολλέγιον τοῦ Λονδίνου (1860). Ἀπὸ τοῦ 1865 ἀπεσύρθη εἰς Σκωτίαν, ἐπανῆλθε δὲ εἰς Λονδῖνον τῷ 1871, ὁπότε ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ νεωστὶ ἱδρυθεῖσα ἕδρα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Καίμπριτζ. Ἀπὸ τοῦ 1846, εἰς ἡλικίαν τότε δεκαπέντε ἐτῶν μόλις, εἶχε παρουσιάσει εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ἐδιμβούργου μίαν ἐνδιαφέρουσαν ἀνακοίνωσίν του ἐπὶ μαθηματικοῦ θέματος, βραδύτερον δὲ (1860) ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου διὰ τὴν νέαν περὶ χρωμάτων θεωρίαν του. Ἐπί τινα χρόνον ἠσχολήθη ἐπίσης μὲ τὰ προβλήματα τῆς συστάσεως τῆς ὕλης καὶ τὴν θεωρίαν τῶν ἀερίων. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὸν κατέστησεν ἰδίᾳ διάσημον ὑπῆρξεν ἡ παρ' αὐτοῦ γενομένη σοφὴ διερεύνησις τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν φαινομένων. Συμπληρῶν, διὰ μαθηματικοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον λογισμοῦ, τὰς ἐν προκειμένῳ μελέτας τοῦ Φαρανταίυ, καθώρισε τὴν ταχύτητα διαδόσεως τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων, ἣν εὗρεν ἰσουμένην πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός, ἤχθη δ' ἐκ τούτου εἰς τὴν περίφημον θεωρίαν του, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ τὸ φῶς δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἠλεκτρομαγνητικὴ κύμανσις (βλ. τ. ΙΒ′, σελ. 229 β′). Τὰ θεωρητικὰ ταῦτα συμπεράσματα τοῦ Μάξγουελλ ἐπεβεβαιώθησαν καὶ πειραματικῶς βραδύτερον ὑπὸ ἄλλων ἐπιστημόνων, ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Χέρτζ, ὅστις πρῶτος ἐπιστοποίησε τὸ δυνατὸν τῆς μεταδόσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ διὰ τοῦ αἰθέρος, ἄνευ μεταλλικῶν ἀγωγῶν.

Τὰ ἐκ τῶν μελετῶν του πορίσματα ἔφερεν ὁ Μάξγουελλ ὑπ' ὄψιν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου διὰ σειρᾶς διαφόρων ἀνακοινώσεών του ἀπὸ τοῦ ἔτους 1856 μέχρι τοῦ 1864, ἐδημοσίευσε δὲ ταῦτα εὐρύτερον διὰ τοῦ ἔργου του «Electricity and Magnetism», ἐκδοθέντος τὸ πρῶτον τῷ 1873. Ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων του ἀναφέρομεν: «Essay on the stability and motions of Saturn's Rings» (Λονδῖνον 1859), «Theory of the Heat» (Λονδῖνον 1871), «Matter and Motion» (Λονδῖνον 1876) κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *W. D. Niven*, «The Scientific Papers of J. C. Maxwell (Λονδῖνον 1890).—*L. Campbell* and *W. Garnett*, «Life of J. C. Maxwell» (Λονδῖνον 1882).—*H. Poincarré*, «Les théories de Maxwell» (Παρίσιοι 1890).—*L. Boltzmann* «Die Maxwells'schen Theorien» (Λειψία 1891—1893). —*Glazebrook* «J. C. Maxwell and modern Physics» (Λονδῖνον 1901). —Ω.

—**Μάξγουελλ** ***ἠλεκτρομαγνητικὴ θεωρία***· βλ. λ. *ἠλεκτρομαγνητισμός*.

Μαξέντιος (Maxentius), ***Μᾶρκος-Αὐρήλιος-Βαλέριος***. Ὁ τελευταῖος πραγματικὸς Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (306—312 μ. Χ.), υἱὸς τοῦ Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου καὶ τῆς Εὐτροπίας. Ἐγεννήθη τῷ 279 μ. Χ. καὶ ἀνδρωθεὶς ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Γαλερίου Μαξιμίλλαν. Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ 306 μ. Χ. ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν πραιτωριανῶν τῇ ἀνοχῇ τοῦ λαοῦ, καὶ διὰ νὰ καταβάλῃ τὸν κατ' αὐτοῦ σταλέντα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ πενθεροῦ του Γαλερίου, τῷ 307 μ. Χ., Σεβῆρον, ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τὸν ἰδιωτεύοντα τότε πατέρα του Μαξιμιανὸν Ἑρκούλιον. Κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ἡττήθη τελείως ὁ Γαλέριος ὑπὸ τοῦ Μαξεντίου καὶ ἐφονεύθη ὁ Σεβῆρος, ὁ δὲ πατὴρ τοῦ Μαξεντίου Μαξιμιανὸς ἐζήτησεν, ἐλθὼν εἰς τὴν Ρώμην, ν' ἀναγνωρισθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, ὡς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του Κωνσταντίου, ὡς ἀνώτατος Αὔγουστος. Ἀποτυχὼν εἰς τὸ διάβημά του καταφεύγει εἰς τὴν Γαλατίαν παρὰ τῷ Κωνσταντίῳ τῷ 308 μ. Χ. Κατὰ τὸ 309 μ. Χ. ἀπέθανεν ὁ υἱὸς τοῦ Μαξεντίου Romulus, μετὰ τοῦ ὁποίου συνυπάτευε, καὶ τῷ 311 μ. Χ. ὁ πενθερός του Γαλέριος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησε μετὰ θάνατον ὡς divum παρ' ὅλα ὅσα διέπραξεν οὗτος ἐναντίον του.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γαλερίου ἐκήρυξε τὸν πρὸ πολλοῦ ἤδη προπαρασκευαζόμενον πόλεμον κατὰ τοῦ Μαξεντίου, διὰ νὰ γίνῃ κύριος τῆς Ρώμης καὶ παντοκράτωρ. Μετὰ πολλὰς φάσεις τοῦ ἀγῶνος ὁ Μαξέντίος ἡττήθη κατὰ κράτος εἰς τὴν Μουλβίαν γέφυραν (Mulvius pons) ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν ἡ ἐκ πλοίων γέφυρα, λόγῳ τοῦ βάρους τῶν φευγόντων, κατεστράφη καὶ μεταξὺ τῶν πνιγέντων ἦτο καὶ ὁ Μαξέντιος τῷ 312 μ. Χ. Ὁ Μαξέντιος ἦτο σκληρὸς καὶ ἀνίκανος νὰ διοικήσῃ, οὔτε δὲ καὶ ἐπὶ πολεμικῇ ἱκανότητι, ὅπως ὁ πατήρ του, διεκρίνετο. Πηγαὶ διὰ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ εἶναι πολλὰ σύγχρονά του συγγράμματα ἱστορικὰ καὶ πρὸ πάντων αἱ σῳζόμεναι ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ νομίσματα, εἰς τὴν κοπὴν τῶν ὁποίων ἐχρησιμοποίησε τὸ σύστημα τοῦ Διοκλητιανοῦ. Χ. Κ. Κ.

Μαξεντίου ***φρούριον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Φρούριον τῆς Θρᾴκης, ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. IV, 7, 6) πρὸς Ἀν. τῶν Νοβῶν (νῦν Σίστοβα), τὸ ὁποῖον ἐπισκευάσας ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565) ἀνήγειρε καὶ πύργον ἐπ' αὐτοῦ «ἐπεὶ αὐτοῦ προσδεῖν ᾤετο». Α. Θ. Σ.

Μάξηρας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ὑρκανίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. VI, 9, 2) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν ΝΑ. παραλίαν τῆς Κασπίας Θαλάσσης. Περὶ αὐτὸν καὶ τὴν Κασπίαν κατῴκουν οἱ Μάξηραι. Σήμερον καλεῖται Gourgan-roud. Α. Θ. Σ.

Μαξίλεια (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ὑρκανίας (βλ. λ. *Μάξηρας*). Α. Θ. Σ.

μαξιλλάρα (ἡ)· μεγεθυντικὸν τοῦ *μαξιλλάρι*· μέγα μαξιλλάρι καταλαμβάνον συνήθως ὁλόκληρον τὸ πλάτος τῆς κλίνης ἢ τοῦ ἀνακλίντρου.

Digitized by Google

μαξιλλαράκι (τό)· μικρὸ μαξιλλάρι· ‖ «μαξιλλαράκι γιὰ τὶς καρφίτσες», ἄλλως *καρφιτσοθήκη*.

Μαξιλλάρι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ νοτία τῶν τριῶν Φωκονησίων (πλάτ. 36°35′30″ Β., μῆκ. 26°22′50″ Ἀν., χάρτ. 1888: Stampalia island), ὧν ἡ συστὰς χωρίζει ἀμφιδύμως τὴν βορείαν τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας μεγάλην κόλπωσιν. Σ. Ε. Λ.

μαξιλλάρι(ον) (τὸ) (ἐκ τοῦ λατ. maxillaris, ὅπερ ἐκ τοῦ maxilla=παρειά). Εἶδος σάκκου πεπληρωμένου διὰ πτίλων, βάμβακος, χόρτου ἢ ἄλλων ἐλαστικῶν ὑλῶν καὶ τιθεμένου πρὸς στήριξιν τῆς κεφαλῆς (προσκεφάλαιον), τῶν βραχιόνων, τῆς ράχεως κλπ. —Ω.

— *['Εγκυκλ.]* Τὰ *μαξιλλάρια* εἶναι ἐν χρήσει ἀπὸ παλαιοτάτας ἐποχάς. Ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ νὰ ἐλαττώνουν τὴν σκληρότητα τῶν ἐκ ξύλου ἢ λίθου ἢ μετάλλου κλινῶν καὶ καθισμάτων. Ἀρχαῖα ἀνάγλυφα καὶ ἀγγεῖα παριστάνουν κλίνας καὶ καθίσματα κεκαλυμμένα ἀπὸ μαξιλλάρια. Συγκλητικοὶ καὶ ὕπατοι Ρωμαῖοι παρίστανται καθήμενοι εἰς θρόνους κεκοσμημένους μὲ ἐπιμήκη μαξιλλάρια ἀπὸ πλούσια ὑφάσματα. Εἰς τὸν μεσαίωνα ἐγένετο μεγάλη χρῆσις μαξιλλαρίων. Εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς λαοὺς τὰ μαξιλλάρια χρησιμοποιοῦνται εἰς μεγάλον ἀριθμὸν καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς γυναικωνίτας καὶ τοὺς ὀντᾶδες.

Σήμερον εἶναι καθημερικῆς χρήσεως καὶ θεωροῦνται ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς διακοσμήσεως τῶν διαμερισμάτων. Τοποθετοῦνται ἐπὶ καναπέδων, ἀνακλίντρων καὶ τῶν δαπέδων. Εἶναι σάκκοι ἀπὸ ὅ,τιδήποτε ὕφασμα πυκνῆς ὑφάνσεως, πεπληρωμένοι συνήθως διὰ βάμβακος, ἀλλὰ καὶ διὰ πτίλων, ἐρίου, τριχῶν κλπ. εἰς σχῆμα τετραγώνου, τριγώνου, στρογγύλον ἢ κυλινδρικὸν κλπ. ἐκ νέου ἐπενδεδυμένοι. Διὰ τὴν ἐπένδυσιν χρησιμοποιοῦνται ἢ ἁπλᾶ ὑφάσματα ἀνάλογα μὲ τὴν ὅλην ἐπίπλωσιν ἢ κεντήματα σύγχρονα ἢ δέρματα, ἀλλὰ καὶ βαρύτιμα μεταξωτὰ ἢ παλαιὰ κεντήματα μεγάλης ἀξίας. Τὸ εἶδος αὐτὸ προσδίδει ἰδιαιτέραν χάριν εἰς τὸ διαμέρισμα, τὸ ὁποῖον διακοσμεῖ. Μ. ΙΡ

μαξιλλαροθήκη (ἡ)· τὸ λευκὸν ἢ καὶ χρωματιστὸν περιαιρετὸν περίβλημα τοῦ μαξιλλαριοῦ.

μαξιλλαρομάννα (ἡ)· τὸ μεγάλο μαξιλλάρι, τὸ ὁποῖον ἁπλώνεται καθ' ὅλον τὸ πλάτος τῆς κλίνης· ἄλλως *προσκεφαλάδα*.

μαξιλλαροφόρεμα (τό)· ἰδιωματ., μαξιλλαροθήκη.

μαξιλλάρωμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαξιλλαρώνω* (βλ. λ.).

— *['Εγκυκλ.]* Τὸ *μαξιλλάρωμα* εἶναι νεοελληνικὴ ἐφεύρεσις ἀποδοκιμασίας ἐν τῷ θεάτρῳ συγγραφέων καὶ ἠθοποιῶν διὰ τῆς ἐπὶ σκηνῆς ἐξακοντίσεως μαξιλλαρίων. Ἡ συνήθεια αὕτη χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1882, ὅτε ἐν τοῖς θερινοῖς θεάτροις οἱ θεαταὶ ἐχρησιμοποίουν ἐπὶ τῶν ξυλίνων καθισμάτων των μαξιλλάρια. Τὸ θέρος τοῦ ἔτους ἐκείνου ἡ Ἑλληνοϊταλὶς τὴν καταγωγὴν καλλιτέχνις Ἔμμα Μαράτση προανήγγειλε φαντασμαγορικὴν καὶ γυμναστικὴν παράστασιν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις θεάτρου «Ἀπόλλων», τὸ ὁποῖον καὶ ἐνωρίτατα ἐπληρώθη κόσμου, ὅστις, ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν μάτην περιέμενε τὴν ἔναρξιν τῆς παραστάσεως, εἶδε τέλος νὰ κατέρχεται ἀπὸ τῶν ἐπισκηνίων λευκὴν ὀθόνην, ὄπισθεν τῆς ὁποίας θὰ ἐτελοῦντο, κατὰ τὸ πρόγραμμα, διάφοροι φαντασμαγορικαὶ σκηναί. Ὁ πνέων ὅμως σφοδρὸς ἄνεμος τῆς ἑσπέρας ἐκείνης ἐκόλπου τὴν ὀθόνην εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ ἔναρξις τῆς παραστάσεως. Μάτην οἱ ἐντὸς τῆς σκηνῆς προσεπάθουν νὰ περιστείλουν τὸ κόλπωμα τῆς ὀθόνης, ἐνῷ ἡ ὥρα παρήρχετο ἐν τῷ μέσῳ θορυβωδῶν ἀποδοκιμασιῶν τῶν θεατῶν. Αἴφνης, ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς πλατείας, νεαρός τις δικηγόρος, Χαριάτης τὸ ὄνομα, χάσας τὴν ὑπομονήν του, ἐξετόξευσε κατὰ τῆς κολπουμένης ὀθόνης τὸ μαξιλλάριόν του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐφάνη τόσον ἀστεῖον εἰς τοὺς λοιποὺς θεατάς, ὥστε πάντες ὁμοῦ ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ βάλλουν τὰ μαξιλλάρια των κατὰ τῆς ὀθόνης, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλλήλων. Ἡ παράστασις κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην περιωρίσθη μόνον εἰς τὸ θέαμα αὐτό. Ἔκτοτε τὸ μαξιλλάρωμα ἐχρησιμοποιήθη πρὸς ἀποδοκιμασίαν τῶν ἀποτυγχανόντων συγγραφέων καὶ ἠθοποιῶν. Πρῶτος ἠξιώθη τῆς τιμῆς αὐτῆς ὁ Δ. Καλαποθάκης διὰ τὴν «Λεϊλά» του. Κατόπιν, τῷ 1889, ὁ Δ. Κόκκος διὰ τὴν «Λύσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος». Μεταγενεστέρως διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἀπεδοκιμάσθησαν ὁ Κορομηλᾶς διὰ τὸν «Γάμον τῆς Λουλούκας», ὁ Δεληκατερίνης διὰ τὸ «Λευκὸν δρᾶμα», ὁ Ἰωάν. Ὀρφανίδης διὰ τὰ «Οἰκογενειακὰ γελοῖα», ὁ Μάϊφαρτ καὶ ἡ Ζὰν ντ' Ἀρράς, ὁ Μίκιος Λάμπρος διὰ τὸ «Πρῶτον πῦρ», ὁ Σπανδωνῆς καὶ ὁ Γιολδάσης διὰ τὴν παντομίμαν των «Οἱ ἔρωτες τοῦ Ἀλκιβιάδου», ὁ Χρηστομᾶνος διὰ τὸν «Κοντορεβιθούλην» του καὶ ἄλλοι τινὲς μικροτέρας σημασίας συγγραφεῖς. Πρό τινων ἐτῶν, καταργηθέντων τῶν μαξιλλαρίων ἐν τοῖς θεάτροις, ἐξέλιπε καὶ ἡ διὰ μαξιλλαρίων ἀποδοκιμασία. Ν. Ι. Λ.

μαξιλλαρώνω· κτυπῶ τινα μὲ τὸ μαξιλλάρι, ρίπτω κατά τινος μαξιλλάρια· ‖ ἰδίᾳ, ἀποδοκιμάζω θεατρικὸν ἔργον ἢ ἠθοποιοὺς ρίπτων κατ' αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν τὰ μαξιλλάρια τῶν καθισμάτων.

Μαξιλούα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας (νῦν Ἀνδαλουσία), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ II, 4, 10). Ἐνταῦθα, κατὰ τὸν Πλίνιον (XXXV, 49, 2), κατεσκεύαζον εἶδός τι πλίνθων ὀπτῶν ἀπὸ ἐλαφρόπετραν (terra pumicosa), οἵτινες ἐπέπλεον ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Πόλις ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

Μαξίμ. Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς συνόδου τῆς Βουλγαρίας, μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, γεννηθεὶς εἰς τὸ χωρίον Ὀρεσὰκ τῷ 1850. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν καὶ τὴν θεολογικὴν ἀκαδημίαν τοῦ Κιέβου. Μετὰ ταῦτα διετέλεσε διδάσκαλος, γραμματεὺς τῆς ἐξαρχίας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ πρωτοσύγκελλος αὐτῆς. Ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Σκοπίων, ἀλλ' αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἐπέτρεψαν τὴν αὐτόθι διαμονήν του καὶ τῷ 1897 τῷ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῆς ἐπαρχίας Χοφτσοῦ. Τῷ 1906 ἐξελέγη μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1918 διατελεῖ μέλος τῆς Ἱερᾶς συνόδου, τῷ δὲ 1921 ἐξελέγη πρόεδρος αὐτῆς. Ὁ Μαξὶμ διακρίνεται καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς ρήτωρ, τῷ δὲ 1930 ἐξέδωκε καὶ τόμον αὐτοβιογραφίας καὶ ἀπομνημονευμάτων. Τ. Β.

Μαξὶμ (Maxim), ***Χάϊραμ - Στῆβενς***. Ἀμερικανὸς μηχανικὸς καὶ ἐφευρέτης (1840—1916). Φοιτήσας εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μόνον, εἰσῆλθεν ἀμέσως κατόπιν ὡς μαθητευόμενος τεχνίτης εἰς μηχανουργεῖον καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ προαχθῇ εἰς ἀρχιτεχνίτην καὶ σχεδιαστήν. Ἐν ἐφηβικῇ ἀκόμη ἡλικίᾳ εἶχεν ἐπινοήσει διαφόρους συσκευὰς καὶ μηχανὰς διὰ τὴν παραγωγὴν φωταερίου, διὰ τὴν τροφοδοσίαν τῶν ἀτμολεβήτων, διὰ τὴν ἀνύψωσιν ὕδατος κλπ. Ἐπεδόθη ἀκολούθως εἰς τὴν ἠλεκτροτεχνίαν, ἵδρυσε δὲ τῷ 1877 ἐν Ν. Ὑόρκῃ ἑταιρείαν ἠλεκτροφωτισμοῦ καὶ παρουσίασε κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διεθνῆ ἔκθεσιν τοῦ 1881 πολλὰς δυναμοηλεκτρικὰς μηχανάς, μίαν ἰδιότυπον λυχνίαν πυρακτώσεως, ἕνα ρεοστάτην καὶ διαφόρους ἄλλας πρωτοτύπους ἠλεκτρικὰς συσκευάς. Κατὰ τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν εἶχεν ἐπινοήσει καὶ σύστημα αὐτομάτου τηλεγράφου. Ἀλλ' ἡ κυρία ἐφεύρεσις τοῦ Μαξὶμ ὑπῆρξε τὸ φέρον τὸ ὄνομά του αὐτόματον πολυβόλον, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖ τὴν ἐκ τῆς βολῆς ὀπισθοδρόμησιν, διὰ τὴν αὐτόματον ἐκτέλεσιν τοῦ γεμίσματος. Τὰς πρώτας ἐπ' αὐτοῦ ἀναζητήσεις του ἤρχισε τῷ 1883, κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξετέλει τὰς δοκιμὰς τοῦ πρώτου μυδραλλιοβόλου του. Κατεσκεύασεν ἐπίσης ὁ Μαξὶμ αὐτόματον τυφέκιον, ρίπτον 600 βολὰς κατὰ λεπτόν. Τῷ 1888 αἱ ἑταιρεῖαι Μαξὶμ καὶ Νόρντενφελντ συνηνώθησαν πρὸς κατασκευὴν τῶν ἡμιαυτοματικῶν ταχυβόλων τῶν 47, 57, 67 καὶ 75 χιλιοστομέτρων. Ἐπενοήθη ἀκόμη ὑπὸ τοῦ Μαξὶμ μία πυρῖτις ἄκαπνος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς βαμβακοπυρίτιδος καὶ τῆς νιτρογλυκερίνης. Μετέπειτα ἀφοσιωθεὶς εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἀεροπορίας συνετέλεσε σημαντικῶς διὰ τῶν μελετῶν καὶ τῶν ἐπινοήσεών του εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἀεροπλάνου. —Ω.

— **Μαξὶμ** (Maxim) ***πολυβόλα***. Ἐκ τῶν πρώτων ἐμφανισθέντων συστημάτων, αὐτομάτως λειτουργούντων, ***πολυβόλων*** (βλ. λ.), διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς ἀνακρούσεως τῆς κάννης μετὰ τοῦ κλείστρου. Ὡς ἐκ τῆς προτεραιότητος τῆς ἐμφανίσεως καὶ τοῦ καλῶς λειτουργοῦντος μηχανισμοῦ,

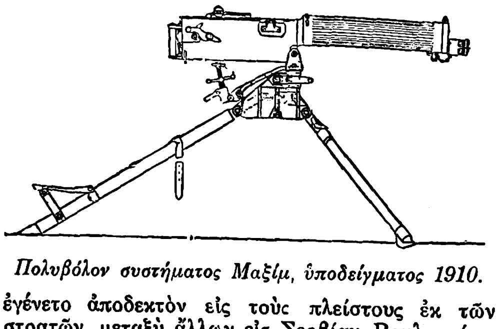

Πολυβόλον συστήματος Μαξίμ, ὑποδείγματος 1910.

ἐγένετο ἀποδεκτὸν εἰς τοὺς πλείστους ἐκ τῶν στρατῶν, μεταξὺ ἄλλων εἰς Σερβίαν, Βουλγαρίαν, Τουρκίαν καὶ Ρουμανίαν. Παρὰ τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ εὑρίσκεται ἐν ὑπηρεσίᾳ τὸ ὑπόδειγμα 1910. Ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά: ψῦξις τῆς κάννης δι' ὕδατος καὶ φυσιγγιοφόροι ταινίαι ἐκ λινοῦ ὑφάσματος. Κ. Φ. Δ.

— **Μαξὶμ** (Maxim) ***σιγαστήρ***. Συσκευὴ ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χάϊραμ Μαξίμ, δι' ἧς, προσαρμοζομένης διὰ κοχλιώσεως εἰς τὸ ἄκρον τῆς κάννης, ἐπιτυγχάνεται μείωσις τοῦ κρότου καὶ τοῦ φαινομένου τῆς ἐκ τοῦ στομίου φλογός, κατὰ τὴν πυροβόλησιν. Ἀποτελεῖται ἐκ χαλυβικῆς κυλινδρικῆς θήκης, φερούσης ἐσωτερικῶς, ἑλικοειδῶς διατεταγμένα, φατνία, ἐν οἷς προκαλεῖται βαθμιαία ἐκτόπισις τῶν ἀερίων τοῦ γεμίσματος, παρεμποδιζομένης οὕτω τῆς ἐλευθέρας καὶ βιαίας ἐξόδου τούτων εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν. Κ. Φ. Δ.

μαξιμαλισμὸς (Maximalismus). Ἐκλήθη οὕτω τάσις τις ἐμφανισθεῖσα μεταξὺ τῶν Ρώσων σοσιαλ-επαναστατῶν, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905, ὅταν ἐτέθη ὑπὸ συζήτησιν ἡ παῦσις τῶν τρομοκρατικῶν μεθόδων δράσεως. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς τάσεως ταύτης (μαξιμαλισταὶ) ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς τρομοκρατίας καὶ ὠνομάσθησαν οὕτω, διότι ἐπεδίωκον νὰ πραγματοποιήσουν τὸ ἀνώτατον ὅριον (maximum) τοῦ σοσιαλ-επαναστατικοῦ προγράμματος. Τῷ 1906 οἱ μαξιμαλισταὶ ἀπετέλεσαν ἰδιαιτέραν ὀργάνωσιν καὶ ἐγκαινίασαν νέαν σειρὰν τρομοκρατικῶν δολοφονιῶν ἐπιφανῶν μελῶν τῆς τσαρικῆς ὀλιγαρχίας, εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀναιρέσεως τῶν παραχωρηθεισῶν ἐλευθεριῶν τοῦ 1905. Ἐπὶ τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος οἱ μαξιμαλισταὶ ἦσαν ὀπαδοὶ τῆς σοσιαλιστικοποιήσεως τῶν μὶρ καὶ ἐν γένει τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Κατὰ τὰ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1905 ἔτη διεδραμάτισαν σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὰ χωρία τῆς Ρωσίας. Ὡς ἰδεολογία ὁ μαξιμαλισμὸς ἔχει πολλὰ κοινὰ μὲ τὸν ἀναρχισμὸν τῶν λατινικῶν χωρῶν, παρουσιάζει ὅμως καὶ ἰδιάζουσαν ρωσικὴν μορφήν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 οἱ μαξιμαλισταὶ ἔπαιξαν σημαντικὸν ρόλον, ἀκόμη δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν μπολσεβίκων μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἔλαβον μέρος εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς πρώτης σοβιετικῆς κυβερνήσεως. Ἀργότερον ὅμως διεφώνησαν μὲ τοὺς κομμουνιστάς, ἀπεχώρησαν καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1919 καὶ 1920 ἔκαμαν ἀποπείρας κατὰ ἐπιφανῶν μπολσεβίκων, ἐν οἷς καὶ τοῦ Λένιν. Ὡς σοσιαλισταί, οἱ μαξιμαλισταὶ εἶναι ἰδεαλισταί, δηλαδὴ ἀντιμαρξισταὶ καὶ συνδέονται ἱστορικῶς, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ Ρῶσοι σοσιαλ-επαναστάται, πρὸς τοὺς ναροντνίκι καὶ τὸν Π. Λαβρώφ.

Μαξιμαλισταὶ ἐπίσης ἐλέγοντο εἰς τὴν Ἰταλίαν, οἱ σοσιαλισταὶ οἱ ὁποῖοι ἤθελον τὴν ἄμεσον ἐπανάστασιν κατὰ τὰ ἔτη 1919—1921, ἰδίως μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἐργοστασίων, καὶ οἱ ὁποῖοι συνεχωνεύθησαν βραδύτερον μὲ τοὺς κομμουνιστάς. Α. Ε. Μ.

Μαξιμιανὸς (Maximianus), ***Μᾶρκος-Αὐρήλιος-Βαλέριος***, ἐπιλεγόμενος ***Ἡρακλῆς***. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ συνάρχων τοῦ Διοκλητιανοῦ, γεννηθεὶς τῷ 240 μ. Χ. ἐκ γονέων χωρικῶν εἰς μικρόν τι χωρίον παρὰ τὸ Σίρμιον τῆς Παννονίας. Ἐκ τῆς δευτέρας του συζύγου Εὐτροπίας ἀπέκτησε τὸν Μαξέντιον καὶ τὴν κατόπιν σύζυγον τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου Φαῦσταν. Τὴν 1ην Μαΐου 285 μ. Χ. ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους του, ἀποτελουμένου ἀπὸ τὰς χώρας Ἀφρικήν, Ἱσπανίαν καὶ Ἰταλίαν, ἦσαν τὰ Μεδιόλανα. Εἰς τὸν Κωνστάντιον ἔδωκεν ὡς σύζυγόν του τὴν θυγατέρα του Θεοδώραν καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν αὐτοκράτορα τῆς Γαλατίας. Μὴ δυνάμενος νὰ συνεργασθῇ μετὰ τοῦ Γαλερίου, ἀφοῦ ἑώρτασε τὴν εἰκοσαετηρίδα τῆς κυβερνήσεώς του, ἀπεχώρησε τῆς ἀρχῆς τῷ 305 μ. Χ. καὶ ἔζη ὡς ἰδιώτης εἰς τὴν Λουκανίαν. Τῷ 306 μ. Χ. μὲ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ υἱοῦ του ὡς αὐτοκράτορος ἀνεμείχθη εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τῷ 307 μ. Χ., μετὰ τὴν διὰ τῆς συνδρομῆς του ἐπιτευχθεῖσαν ἧτταν τοῦ Γαλερίου ὑπὸ τοῦ Μαξεντίου, ἀπῄτησεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀναγνώρισίν του ὡς ἀνωτάτου αὐγούστου. Λόγῳ ἀρνήσεως τοῦ υἱοῦ του, ἠθέλησε διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιβληθῇ, ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Γαλατίᾳ εὑρισκόμενον γαμβρόν του Κωνστάντιον (308 μ. Χ.)· ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ δὲν ἡσύχαζεν, ἀλλὰ διαρκῶς ἐπεβουλεύετο τὸ κράτος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐκίνησε τὴν μῆνιν αὐτοῦ καὶ τῷ 309 μ. Χ. εἰς τὴν μάχην τῆς Μασσιλίας κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀλλ' ὁ γαμβρός του τοῦ ἐχάρισε τὴν ζωήν. Καὶ πάλιν ὅμως προσεπάθει διὰ τῆς θυγατρός του Φαύστας νὰ καταστρέψῃ τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον, ὑφ' οὗ ἐξηναγκάσθη τέλος εἰς αὐτοκτονίαν.

Μᾶρκος Μαξιμιανός.
['Επὶ μεταλλίου.]

—**Μαξιμιανὸς** (Maximianus), ***Γάϊος-Γαλέριος-Βαλέριος***. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ. Ὁ πατήρ του ὢν Ἰλλυριὸς χωρικὸς δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν υἱόν του ἀνωτέραν μόρφωσιν. Κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν ὁ Γαλέριος ἦτο βοσκὸς καὶ διὰ τοῦτο ἔφερε κατόπιν καὶ τὸ παρωνύμιον Armentarius. Ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ Βαλερίαν καὶ ἐχώρισε τὴν πρώτην του σύζυγον, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε τὴν Μαξιμίλλαν, τὴν ὁποίαν ἔδωκε γυναῖκα εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μαξέντιον. Τῷ 293 μ. Χ. ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Νικομήδειαν τῇ προστασίᾳ τοῦ Διοκλη-

Digitized by Google

τιανοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔμεινε μέχρι τέλους τοῦ βίου του εὐγνώμων. Τὸ κράτος του ἐξετείνετο εἰς τὰς χώρας τοῦ Δουνάβεως μὲ πρωτεύουσαν τὸ Σίρμιον καὶ δὲν εἶχε στενῶς καθωρισμένα ὅρια. Τῷ 297 μ. Χ. ἐνίκησε περιφανῆ νίκην κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἐπιστρέψας ἐξ Ἀντιοχείας ἔκαμε τὴν ἀκόμη καὶ σήμερον σῳζομένην θριαμβευτικήν του ἁψῖδα εἰς Θεσσαλονίκην. καὶ ἔκοψε νομίσματα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Victoria Persica, Κατεδίωξε μετὰ φανατισμοῦ τοὺς Χριστιανούς, ἐκδώσας αὐστηρότατα διατάγματα ἐναντίον αὐτῶν. Μετὰ τὴν λόγῳ ἀσθενείας ἀποχώρησιν τοῦ Διοκλητιανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου ὁ Γαλέριος ἀνηγορεύθη αὔγουστος πάλιν εἰς τὴν Νικομήδειαν τὴν 1ην Μαΐου τοῦ 305 μ. Χ. καὶ παρέλαβεν ὡς συναύγουστόν του τὸν Σεβῆρον, τὸν ὁποῖον ἔστειλεν ἐναντίον τοῦ γαμβροῦ του Μαξεντίου τῷ 307 μ. Χ. Ὁ πόλεμος ἀπέβη κατὰ τοῦ Γαλερίου, ὅστις ἐξήτησε κατόπιν τὴν μεσολάβησιν τοῦ Διοκλητιανοῦ πρὸς διευθέτησιν τῶν πραγμάτων. Οὗτος συνεκάλεσε τὸ συνέδριον τοῦ Carnuntum, εἰς τὸ ὁποῖον προσεπάθησε νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα, ἀλλ' εἰς μάτην. Τῷ 310 μ. Χ. ὁ Γαλέριος ἠσθένησε βαρέως καὶ τὴν 30ὴν Ἀπριλίου τοῦ 311 μ. Χ. ἐξέδωκε τὸ περίφημον διάταγμα, καθ' ὃ ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ προσεύχωνται εἰς τοὺς ναούς των κατὰ τὸν ἰδικόν των τρόπον λατρείας ὑπὲρ ἀναρρώσεως τοῦ Γαλερίου. Τὸ ἴδιον ἔτος ἀπέθανε καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Romulianum. Χ. Κ. Κ.

— Μαξιμιανὸς ***Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης*** Χειροτονηθεὶς μετὰ τὴν τοῦ Νεστορίου καταδίκην, τῷ 431, ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς 25 Ὀκτωβρίου, ὅτε ἐχειροτονήθη, μέχρι τῆς 12 Ἀπριλίου 434, ὅτε ἀπεβίωσεν. Ἐν Ρώμῃ γεννηθεὶς ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, χειροτονηθεὶς δὲ πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σισινίου, πολλῆς ἀπέλαυεν εὐλαβείας παρὰ τῶν ὀρθοδόξων. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 431 προήδρευσε συνόδου τοπικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καθαιρεσάσης τοὺς μητροπολίτας Ἑλλάδιον Ταρσοῦ, Εὐθήριον Τυάνων, Ἱμέριον Νικομηδείας καὶ Δωρόθεον Μαρκιανοπόλεως, φίλους Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας, ὅστις ὁμόφρων ἐνομίζετο τοῦ Νεστορίου. Μ. Ι. Γ.

Μαξιμιανούπολις /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Δ. Θρᾴκης, ἡ *Μοσυνόπολις* τῶν Ρωμαίων, κειμένη κατὰ τὸν Jirecek ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Κομοτινῆς, παρὰ τὸ χωρίον Μοσνὶκ-καλεσί, ὅπου σῴζονται ἐρείπια αὐτῆς. Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 634) ὡς μία τῶν ἑπτὰ πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ροδόπης, ἀργότερον δὲ ὡς ἕδρα μητροπολίτου. Ταύτην κατέλαβε Θεόδωρος Α' ὁ Ἄγγελος τῷ 1255, μετὰ τῆς Ξάνθης, Γρατζιανῶν καὶ Ἀδριανουπόλεως. Α. Θ. Σ.

—**Μαξιμιανούπολις** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους, κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα, τρεῖς πόλεις. Μία ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παμφυλίας. Ἄλλη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παλαιστίνης Β' (Palaestina Secunda), καὶ τρίτη ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θηβαΐδος, καὶ αἱ τρεῖς μὲ ἕδραν ἐπισκόπου. Α. Θ. Σ.

Μαξιμιλιανός, *ἅγιος*. Ρωμαῖος στρατιώτης κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα. Διαταχθεὶς νὰ ἀποδώσῃ τιμὰς λατρείας εἰς τοὺς ρωμαϊκοὺς ἀετοὺς ἠρνήθη καὶ ὡς Χριστιανὸς ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ πίστεως, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην του τῇ 12 Μαρτίου, ἡ δ' ὀρθόδοξος τῇ 4 Αὐγούστου.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΓΕΡΜΑΝΟΡΡΩΜΑΪΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

—**Μαξιμιλιανὸς Α'**. Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1459—1519). Ἦτο υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου τοῦ Γ' καὶ τῆς Ἐλεονώρας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας Ἐδουάρδου. Διὰ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Μαρίας, θυγατρὸς Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ τῆς Βουργουνδίας, ἐγένετο κύριος τῶν κτήσεων τούτων, ἃς ὑπερήσπισεν ἐπιτυχῶς κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ' (μάχη Γκινεγκὰτ 1479). Ἡ θέσις ὅμως τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, πρὸς ὃν δυσπίστως εἶχον αἱ Κάτω Χῶραι, ἐξησθένησε διὰ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου του (1482).

Μαξιμιλιανὸς Α'.

Ὅτε ἐζήτησε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ του Φιλίππου καὶ ἀντιβασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν, τινὲς τῶν περιφερειῶν ἠρνήθησαν νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσι καὶ ἐπηκολούθησαν ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ἐν τέλει ὁ Μαξιμιλιανὸς ἠναγκάσθη νὰ ἀποδεχθῇ τὴν μεταξὺ τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ τοῦ Λουδοβίκου συναφθεῖσαν συνθήκην τοῦ Ἀρρὰς (1842), δι' ἧς ἀνεγνωρίζοντο σιωπηρῶς αἱ ἐπὶ τῆς Βουργουνδίας ἀξιώσεις τοῦ Λουδοβίκου, παρεχωρεῖτο δὲ εἰς τὴν Γαλλίαν ὡς προὶξ τῆς θυγατρὸς τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Μαργαρίτας (ἥτις συνεφωνήθη νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν δελφῖνον τῆς Γαλλίας Κάρολον) τὸ Ἀρτουὰ καὶ τὸ Φρὰνς-Κοντέ. Ὁ Μαξιμιλιανὸς δὲν ἐγκατέλειψε τοὺς ἀγῶνάς του εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ ἐναντίον τῶν Γάλλων. Τῷ 1486 ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Γερμανίας καὶ τῷ 1489 συνῆψεν εἰρήνην μετὰ τῆς Γαλλίας, πολλαὶ δὲ ἐπαρχίαι τῶν Κάτω Χωρῶν ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ὡς ἀντιβασιλέα, ἐπίτροπον τοῦ υἱοῦ του. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους 1490 ἡ κομιτεία τοῦ Τυρόλου, διὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ δουκὸς Σιγισμούνδου. προσετέθη εἰς τὰς κτήσεις του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μαξιμιλιανὸς εἶχε συνάψει συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἑρρίκου Ζ' τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος Φερδινάνδου Β' καὶ διεπραγματεύθη γάμον του μετὰ τῆς Ἄννης τῆς Βρετάνης. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἀπαλλάξῃ τὰς κτήσεις αὐτῆς ἀπὸ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων καὶ ἡ Ἄννα ὑπεχρεώθη νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν νέον βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Η', ὅστις τότε ἀπέστειλε τὴν ἀπὸ τῆς μετ' αὐτοῦ μνηστείας της εἰς Γαλλίαν διαμένουσαν Μαργαρίταν εἰς τὸν πατέρα της.

Ὁ Μαξιμιλιανὸς παρέμεινε τότε ἀδρανὴς λόγῳ τῆς εἰς Οὐγγαρίαν ἐκστρατείας του. Ἐξεδίωξε τοὺς Οὔγγρους ἐκ Βιέννης, ἀλλὰ στερούμενος χρημάτων ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια, καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1491 ὑπέγραψε μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βοημίας τὴν συνθήκην τοῦ Πρεσβούργου. Τῷ 1492 ἐνίκησε τοὺς Τούρκους ἐν Βίλλαχ καὶ τῷ 1493 ἀπεδέχθη τὴν εἰρήνην τοῦ Σενλίς, δι' ἧς ἐπανέκτησε τὸ Ἀρτουὰ καὶ τὸ Φρὰνς-Κοντέ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1493), καὶ τὴν 16 Μαρτίου 1494 ἐνυμφεύθη τὴν Μπιάγκαν Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου Σφόρτζα. Κατόπιν τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων καταλήψεως τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς φιλοδοξίας των ὅπως καταλάβωσι καὶ τὸ δουκᾶτον τοῦ Μιλάνου, ὁ Μαξιμιλιανὸς ἀνεμείχθη εἰς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ πολέμους, ἀγωνιζόμενος ὅπως ἀναστείλῃ τὰς προόδους τοῦ Γάλλου βασιλέως. Πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου συνεκάλεσε τῷ 1495 ἐν Βορματίᾳ τὴν Δίαιταν τῶν ἡγεμόνων, καὶ ὅπως προσεταιρισθῇ τούτους ἀπεδέχθη διαφόρους προτάσεις των, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι ἦσαν ἡ παῦσις τῶν ἐσωτερικῶν διαμαχῶν καὶ τῆς αὐτοδικίας, ἡ σύστασις γενικοῦ δικαστηρίου ὅπως δικάζῃ τὰς μεταξὺ τῶν ἀμέσων μελῶν τοῦ κράτους διαφορῶν κλπ. Μετὰ ματαίας εἰσβολάς του εἰς Ἰταλίαν, Βουργουνδίαν καὶ Καμπανίαν, ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Μιλάνου εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΒ' τῆς Γαλλίας. Νέα ἐκστρατεία αὐτοῦ εἰς Ρώμην, ἔνθα ἔμελλε νὰ στεφθῇ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰουλίου τοῦ Β', ἐματαιώθη, τῶν Βενετῶν μὴ ἐπιτρεψάντων τὴν διὰ τοῦ ἐδάφους των διάβασίν του. Ἀνέλαβε τότε ἐν Τριδέντῳ (1508) τὸν τίτλον τοῦ «Ἐκλεκτοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος». Ὁ Μαξιμιλιανός, θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Βενετούς, μετέσχε (Δεκέμβριον 1509) τῆς ἐν Καμερακίῳ (Cambraï συμπηχθείσης συμμαχίας καὶ εἶτα τῆς ἐναντίον τῆς Γαλλίας Ἱερᾶς Συμμαχίας. Τῷ 1516 ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τῶν Βρυξελλῶν, δι' ἧς τὸ Μιλᾶνον περιῆλθεν εἰς τοὺς Γάλλους, ἡ δὲ Βερώνα εἰς τοὺς Βενετούς. Ὁ Μαξιμιλιανὸς ἦτο πεπροικισμένος διὰ πολλῶν ἀτομικῶν προτερημάτων. Ἁπλοῦς τὰς συνηθείας, συμβιβαστικὸς τοὺς τρόπους, ἔχαιρε μεγάλης δημοτικότητος. Εἰς τὰς μάχας ἦτο ἄφοβος, δὲν ἦτο ὅμως καὶ μέγας στρατηγός. Ηὔξησε τὴν δύναμιν τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου δι' ἐπιτυχῶν ἐπιγαμιῶν τῶν ἀρρένων αὐτοῦ ἀπογόνων. Ἀναδιωργάνωσε τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης καὶ παντοειδῶς ὑπεστήριξε τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Κάτοχος ἓξ γλωσσῶν, ὑπῆρξε καὶ συγγραφεὺς βιβλίων («Ὁ λευκὸς βασιλεύς», «Τὰ ἆθλα τοῦ ἱππότου Τόϋερντανκ»). Ἐν τῇ πολιτικῇ ὅμως ἐπέδειξεν ἔλλειψιν σταθερότητος καὶ ἱκανότητος, σημειώσας ἀποτυχίαν. Γ. Ι. Β.

— **Μαξιμιλιανὸς Β'**, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1527—1576). Ἦτο υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Α' καὶ τῆς Ἄννης, θυγατρὸς τοῦ Λαδισλαύου, βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας. Ἀνατραφεὶς κυρίως ἐν Ἱσπανίᾳ, ἀπέκτησεν ἱκανὴν πολεμικὴν πεῖραν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Καρόλου Ε' κατὰ τῆς Γαλλίας (1544). Τῷ 1548 ἐνυμφεύθη τὴν ἐξαδέλφην του Μαρίαν (θυγατέρα τοῦ Καρόλου Ε'), παρέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη ἀκόμη εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ τῷ 1550 ἐπέστρεψεν εἰς Γερμανίαν ἵνα μετάσχῃ τῶν συζητήσεων περὶ διαδοχῆς εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Κατὰ τὸ 1552 ἐξέλεξεν ὡς διαμονὴν αὐτοῦ τὴν Βιέννην, ἐπιφορτισθεὶς τὴν διοίκησιν τῶν αὐστριακῶν κτήσεων καὶ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐν Βιέννῃ συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τοῦ Σεβαστιανοῦ Πφάουζερ (1520—1569), αὐλικοῦ ἱερέως, ὅστις τὸν προσείλκυσεν εἰς τὸν Λουθηρανισμόν. Ἐκ λόγων ὅμως πολιτικῆς περισκέψεως ὁ Μαξιμιλιανὸς δὲν ἐκήρυξε δημοσίᾳ τὴν προσχώρησίν του εἰς τὸ Λουθηρανικὸν δόγμα. Τῷ 1562 ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Γερμανίας καὶ ἐστέφθη βασιλεὺς τῆς Βοημίας, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πατρός του ἐγένετο αὐτοκράτωρ. Ἀρνηθεὶς νὰ πληρώσῃ τὸν ἐτήσιον φόρον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑποσχεθῆ ὁ Φερδινάνδος, ἐπροκάλεσε τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους ἀνεχαίτισεν ἡ ἀντίστασις τοῦ Νικολάου Ζρίνυ. Ὁ Μαξιμιλιανὸς συνῆψε τῷ 1568 μετὰ τοῦ σουλτάνου Σελὶμ τοῦ Β' ὀκταετῆ ἀνακωχήν, ὑποσχεθεὶς τὴν πληρωμὴν ἐτησίου φόρου. Ἦτο εὐπαίδευτος ἀλλὰ λίαν ἀσθενοῦς χαρακτῆρος. Γ. Ι. Β.

Μαξιμιλιανὸς Β'.

ΑΥΣΤΡΙΑΣ

— **Μαξιμιλιανός, *Φραγκῖσκος-Ξαβέριος-Ἰωσήφ***. Ἀρχιδοὺξ τῆς Αὐστρίας καὶ τελευταῖος ἐκλέκτωρ τῆς Κολωνίας (1756—1801). Ἦτο ὁ νεώτερος υἱὸς τῆς Μαρίας Θηρεσίας, προορισθεὶς διὰ τὸν κλῆρον. Τῷ 1780 διωρίσθη βοηθὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κολωνίας, τῷ 1784 ἐκλέκτωρ, συγχρόνως χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Μύνστερ. Πρᾶος τὸν χαρακτῆρα καὶ διαυγὴς τὴν διάνοιαν ἐκυβέρνησε δεξιῶς τὴν χώραν, βελτιώσας τὰ οἰκονομικὰ αὐτῆς. Τῷ 1786 προήγαγε τὴν Ἀκαδημίαν Βόννης εἰς πανεπιστήμιον, ὅτε δὲ οἱ Γάλλοι κατέλαβον τὴν πόλιν ταύτην, ὁ Μαξιμιλιανὸς ἀπεσύρθη εἰς Βιέννην, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε. Γ. Ι. Β.

ΒΑΔΗΣ

— **Μαξιμιλιανός,** ἢ ***Μάξ, Ἀλέξανδρος-Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος***. Πρίγκιψ τῆς Βάδης (1867—1929). Μονογενὴς υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ πρίγκιπος τῆς Βάδης Γουλιέλμου, στρατιωτικὸς καὶ πολιτικός. Ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ 1918 διετέλεσε πρόεδρος τῆς Ἄνω Βουλῆς τῆς βαδικῆς Διαίτης. Τῷ 1911 παρῃτήθη τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. Μετέσχε τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὀλίγους μῆνας μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ πρώτου ἔτους (1914) καὶ εἶτα ἀσθενήσας ἀφιερώθη εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν αἰχμαλώτων. Τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1918, ὅτε τὸ πολιτικοστρατιωτικὸν καθεστὼς τῆς Γερμανίας ἤρχισε καταρρέον, ὁ Μαξιμιλιανὸς ἐκλήθη εἰς τὴν ἀρχήν, ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Πρωσσίας. Μετὰ δύο ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀρχῆς προέτεινεν εἰς τοὺς συμμάχους τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν 14 ὅρων τοῦ Οὐΐλσωνος. Πρὸς ἐναρμόνισιν δὲ τῶν στρατιωτικῶν πρὸς τὰς πολιτικὰς ἐνεργείας τῆς κυβερνήσεώς του διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῆς καταπαύσεως τοῦ πολέμου, ἐπροκάλεσε τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Λούντεντορφ καὶ ἀνέθεσε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γενικοῦ ἐπιτελείου εἰς τὸν Γκραῖνερ. Κατόπιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Κιέλου καὶ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ λαοῦ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν παραίτησιν τοῦ κάϊζερ Γουλιέλμου καὶ τοῦ διαδόχου. Βλέπων ὅμως ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ κάϊζερ ἀνεβάλλετο καὶ ὅτι ἡ ἔκρηξις γενικῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἀναπόφευκτος, ἐδημοσίευσε τὴν 9 Νοεμβρίου 1918 τὴν παραίτησιν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς των. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Μαξιμιλιανὸς παρέδωκε τὴν πρωθυπουργίαν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν σοσιαλιστῶν Φρ. Ἔμπερτ. Μετὰ ταῦτα, κηρυχθείσης ὑπὸ τοῦ Ἔμπερτ τῆς δημοκρατίας, ὁ Μαξιμιλιανὸς παρῃτήθη τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Βάδης, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν παραίτησίν του διέμενεν εἰς Καρλσρούην. Πρὸς δικαιολογίαν τῆς δράσεώς του συνέγραψε πλὴν ἄλλων «Ἀναμνήσεις καὶ ἔγγραφα» (1927). Κατὰ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ἔγραψαν ἰδιαιτέρως ὁ κόμις Βέσταρπ («Ἡ κυβέρνησις τοῦ πρίγκιπος Μὰξ τῆς Βάδης κλπ. 1921») καὶ ὁ Ἀ. Κάϊμ. Γ. Ι. Β.

Μαξιμιλιανὸς πρίγκιψ τῆς Βάδης.

ΒΑΥΑΡΙΑΣ

— **Μαξιμιλιανὸς Α' *ὁ Μέγας***. Δοὺξ καὶ ἐκλέκτωρ τῆς Βαυαρίας (1573—1651). Ἦτο πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ δουκὸς Γουλιέλμου τοῦ Ε', ὃν διεδέχθη τῷ 1597. Ἀνατραφεὶς ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν ὑπῆρξε θερμὸς ὑπέρμαχος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Εἰς αὐτὸν δὲ διὰ τοῦτο ἀνετέθη ἡ ἐκτέλεσις τῆς αὐτοκρατορικῆς προγραφῆς τῆς πόλεως Δόναουβαιρτ (Donauworth), προπυργίου τῶν ἐν Γερμανίᾳ διαμαρτυρομένων. Τῷ 1609 ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συμμαχίας τῶν καθολικῶν ἡγεμόνων κατὰ τῆς ἑνώ

Digitized by Google

σεως τῶν ὀπαδῶν τοῦ Λουθήρου ἡγεμόνων. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου, ὁ Μαξιμιλιανὸς συνεμάχησε, κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1619, μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου τοῦ Β', καὶ ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὴν οὐδετερότητα τῶν διαμαρτυρομένων ἡγεμόνων καὶ κατέλαβεν, ὡς ἐνέχυρον διὰ τὰς δαπάνας τῆς ἐκστρατείας, τὴν Ἄνω Αὐστρίαν, ἐβάδισε κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βοημίας. Τὴν 8 Νοεμβρίου 1620 τὰ στρατεύματά του, ὑπὸ τὸν κόμιτα Τίλλυ, ἐνίκησαν τὰ βοημικὰ εἰς τὸν παρὰ τὴν Πράγαν Λευκὸν Λόφον. Διὰ τὰς νίκας τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ἐκλέκτορος. Ἐπεδίωξεν εἶτα καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ στρατηγοῦ Βαλλενστάϊν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Ἀλλ' ὅτε τῷ 1630 ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος εἰσήλασεν εἰς Βαυαρίαν, ὁ Μαξιμιλιανὸς ἠναγκάσθη νὰ ταχθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Βαλενστάϊν, ἀνακληθέντος. Ἠγωνίσθη γενναίως κατὰ τῶν Σουηδῶν καὶ τῶν συμμάχων των Γάλλων, ἀλλ' ἡττήθη ἐν Λειψίᾳ (1631) καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν Λὲχ (1632). Αἱ δῃώσεις ἃς ὑπέστη ἡ χώρα ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ζητήσῃ τὴν σύναψιν εἰρήνης. Τῷ 1647 ὑπεγράφη ἐν Οὔλμ ἀνακωχὴ μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Σουηδίας, αἱ παρακλήσεις ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου ἤγαγον αὐτὸν νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνακωχήν. Νέαι τότε ἐπηκολούθησαν ἐπιδρομαὶ τῶν ξένων καὶ ἧττα τῶν στρατευμάτων τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ἐν Τσουσμαρσχάουζεν (Μάϊος 1648) Διὰ τῆς συνθήκης τέλος τῆς Βεστφαλίας (1648) ἀνεγνωρίσθη εἰς τὸν Μαξιμιλιανὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐκλέκτορος καὶ ἡ κατοχὴ τοῦ Ἄνω Παλατινάτου.

Γ. Ι. Β.

—**Μαξιμιλιανὸς Β'**, ***Μαρία - Ἐμμανουήλ***. Ἐκλέκτωρ της Βαυαρίας (1662—1726). Ἔγγονος τοῦ ἐκλέκτορος Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Α' καὶ υἱὸς Φερδινάνδου Μαρία, ὃν διεδέχθη τῷ 1679, ἐπιτροπευθεὶς μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του ὑπὸ τοῦ θείου του δουκὸς Μαξιμιλιανοῦ Φιλίππου τῆς Βαυαρίας. Κατ' ἀρχάς, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς, ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος, ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τῶν Τούρκων, διακριθεὶς τῷ 1683 εἰς τὰς μάχας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Βιέννης (ἐπικληθεὶς διὰ τοῦτο καὶ «Νικητὴς τῶν Τούρκων»). Τῷ 1690 διῴκει ὡς ἀρχιστράτηγος τοῦ Ρήνου τὰ γερμανικὰ στρατεύματα κατὰ τῶν Γάλλων καὶ τῷ 1691 μετέβη ὡς τοποτηρητὴς τῆς Ἱσπανίας εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ἔχων ἐκ τοῦ πρώτου γάμου του μετὰ τῆς Μαρίας Ἀντωνίας, θυγατρὸς τοῦ Λεοπόλδου τοῦ Α', ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ ἱσπανικοῦ στέμματος. Ματαιωθεισῶν ὅμως τῶν ἀξιώσεων τούτων, ὁ Μαξιμιλιανὸς κατέθεσε τῷ 1699 τὴν τοποτηρησιαν. Κατὰ τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου πόλεμον ἦτο σύμμαχος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', μετὰ τὰς παρὰ τὸ Σέλλενμπεργκε ὅμως (Ἰούλιον 1704) καὶ τὸ Χαίχσταιτ (Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους) ἥττας του ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Βαυαρίαν. Τῷ 1706, ἡγούμενος γαλλικῶν στρατευμάτων, ὑπέστη ἑτέραν ἧτταν παρὰ τὸ Ραμιγὶ καὶ ἀπώλεσεν ὁλόκληρον τὴν Βραβάντην. Βραδύτερον, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ράστατι, ἔτυχε χάριτος καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὰς προτέρας κτήσεις του. Τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του *Κάρολος Ἀλβέρτος*, ὅστις ἐξελέγη τῷ 1742 αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (ὡς Κάρολος Ζ'). Γ. Ι. Β.

—**Μαξιμιλιανὸς Γ'**, ***Ἰωσήφ***. Ἐκλέκτωρ τῆς Βαυαρίας (1727—1777). Ἦτο υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ζ', παρῃτήθη εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς διὰ τῆς ἐν Φύσσεν τῷ 1745 συναφθείσης χωριστῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Μαρίας Θηρεσίας πασῶν τῶν ἐπὶ τῆς Αὐστρίας ἀξιώσεών του καὶ ἔλαβε τὰς προγονικὰς βαυαρικὰς χώρας. Τὸ πρῶτόν του μέλημα ὑπῆρξεν ὅπως διὰ συνετῆς κυβερνήσεως ἀνορθώσῃ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ ἐκ τῶν πολέμων ἐξηντλημένου κράτους του. Ἐπέστησεν ἐπίσης τὴν προσοχήν του εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν σχολείων καὶ πανεπιστημίων καὶ παρ' ὅλον τὸν καθολικισμόν του ἠλάττωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναστηρίων καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους ἐν Μονάχῳ τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν τῆς λατρείας των. Τῷ 1759 ἵδρυσεν ἐν Μονάχῳ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν. Κατὰ τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον ἐτέθη παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν πολεμίων τοῦ Φρειδερίκου Β'. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξέλιπεν ἡ νεωτέρα κυρία γραμμὴ τοῦ οἴκου Βίττελσμπαχ, τοῦ ὁποίου αἱ χῶραι ἡνώθησαν, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Καρόλου Θεοδώρου, ἐκλέκτορος τοῦ Παλατινάτου, μετὰ τοῦ Παλατινάτου-Βαυαρίας. Μ. Ι. Β.

—**Μαξιμιλιανὸς Α'**, *Ἰωσήφ*. Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας (1756—1825). Ἦτο υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου τοῦ Παλατινάτου-Τσβαϊμπρύκεν Μπίρκενφελντ. Τῷ 1777 ὑπηρέτησε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν, προαχθεὶς ταχέως εἰς ἀντιστράτηγον. Ἀπὸ τοῦ 1782—1789 ἔμενεν ἐν Στρασβούργῳ, ἅμα τῇ ἐκρήξει ὅμως τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, παρῃτήθη τῶν τάξεων τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ αὐστριακῷ. Τῷ 1795 διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Κάρολον Β' εἰς τὸ δουκᾶτον τοῦ Τσβαϊμπρύκεν καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη ἐγένετο ἐκλέκτωρ τῆς Βαυαρίας. Αἱ κατακτητικαὶ φιλοδοξίαι τῆς Αὐστρίας ἠνάγκασαν τὸν Μαξιμιλιανὸν νὰ ταχθῇ τῷ 1805 παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γαλλίας, εἰς ἀνταμοιβὴν δὲ τούτου ἔλαβεν οὗτος διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Πρεσβούργου τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ σημαντικὰ ἐδάφη ἐν Σουηδίᾳ καὶ Φραγκονίᾳ. Τὸν βασιλικὸν τίτλον ἀνέλαβε τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1806. Μετέσχε τῆς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος συμπηχθείσης Ὁμοσπονδίας τοῦ Ρήνου καὶ παρέμεινε σύμμαχος τοῦ Γάλλου αὐτοκράτορος μέχρι τῆς παραμονῆς τῆς μάχης τῆς Λειψίας, ὅτε, ἐξασφαλισθείσης αὐτῷ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ρῆντ (8 Ὀκτωβρίου 1813) ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων τῆς ἀκεραιότητος του βασιλείου του, προσῆλθεν εἰς τὴν Γερμανικὴν Συνομοσπονδίαν (1815). Τὴν 26 Μαΐου 1816 παρεχώρησεν εἰς τὸν βαυαρικὸν λαὸν τὸ Σύνταγμα, θεσπισθέντων δύο ἀντιπροσωπευτικῶν σωμάτων. Ἡ βασιλεία τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ διὰ τὴν Βαυαρίαν. Ἐνισχύθησαν ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον, ἀναδιωργανώθη ὁ στρατός, οἱ φόροι κατενεμήθησαν ἐξ ἴσου, ἀνεπτύχθησαν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἐβελτιώθη γενικῶς ἡ νομοθεσία. Ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ζωῇ του ὁ Μαξιμιλιανὸς ὑπῆρξεν ἁπλοῦς καὶ ἀγαθός. Ἐφιλοδόξει νὰ εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ λαοῦ καὶ πολλάκις περιήρχετο τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης ὡς ἁπλοῦς ἀστὸς συνδιαλεγόμενος μετ' ἀνθρώπων πάσης τάξεως. Ἐνυμφεύθη δίς: τῷ 1775 τὴν πριγκίπισσαν Βιλελμίνην τῆς Ἔσσης καὶ τῷ 1797 τὴν πριγκίπισσαν Καρολίναν - Φρειδερίκαν τῆς Βάδης. Γ. Ι. Β.

ΜΕΞΙΚΟΥ

— **Μαξιμιλιανός**, ***Φερδινάνδος - Ἰωσήφ***. Ἀρχιδοὺξ τῆς Αὐστρίας καὶ αὐτοκράτωρ τοῦ Μεξικοῦ (1832—1867). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Καρόλου καὶ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ναυτικὸν τοποθετηθείς, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ αὐστριακοῦ στόλου. Τῷ 1857 διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τοῦ λομβαρδο-βενετικοῦ βασιλείου, ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη ἀπηλλάγη τῆς διοικήσεως. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1859 Μεξικανοὶ ἐξόριστοι ἐν Τεργέστῃ παρώτρυνον τὸν Μαξιμιλιανὸν νὰ θέσῃ ὑποψηφιότητα διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα τοῦ Μεξικοῦ. Ὁ Μαξιμιλιανὸς ἐδέχθη τὴν ἐπίσημον προσφορὰν τοῦ στέμματος, κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1864, παραιτηθεὶς παντὸς ἐπὶ τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου δικαιώματος, καὶ μετέβη εἰς Μεξικόν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατεδείχθη ὅτι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν Μεξικῷ ἦτο δυσχερής. Ἡ χώρα ἦτο ἐναντίον του, οἱ φιλελεύθεροι δὲν τὸν ἀνεγνώριζον, οἰκονομικῶς δὲ καὶ πολιτικῶς ἐξηρτᾶτο ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τῆς Γαλλίας. Διὰ τῶν ξένων στρατευμάτων εἶχε κατορθώσει νὰ καθυποτάξῃ τὴν χώραν, χωρὶς ὅμως νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὰς δυνάμεις τῆς μερίδος τοῦ Χουάρες, αἵτινες ἀπεσύρθησαν εἰς τὸν Ρίο Γκράντε Ὅτε δὲ Ναπολέων ὁ Γ', κατόπιν ἀξιώσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀπέσυρε τὰ στρατεύματά του ἐκ Μεξικοῦ, ἡ θέσις τοῦ Μαξιμιλιανοῦ κατέστη ἀπελπιστική. Τῷ 1867 κατέφυγε μετὰ τῶν ὀπαδῶν του εἰς τὸ φρούριον Κερέταρο. Κατόπιν ὅμως προδοσίας τοῦ συνταγματάρχου Λοπὲς τὸ φρούριον ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ὁ Μαξιμιλιανὸς ἀποποιηθεὶς τὰς ἐπανειλημμένας προσφορὰς τῶν ἐν Μεξικῷ πρακτόρων τοῦ Ναπολέοντος ὅπως τὸν φυγαδεύσωσι, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοδικείου καὶ τὴν 19 Ἰουνίου 1867 ἐτυφεκίσθη μετὰ τῶν στρατηγῶν Μιραμὸν καὶ Μεχίγια. Ὁ νεκρός του ἐκομίσθη εἰς Εὐρώπην καὶ ἐναπετέθη ἐν τῇ κρύπτῃ τῶν καπουκίνων ἐν Βιέννῃ. Ὁ Μαξιμιλιανὸς ἐδημοσίευσε τῷ 1861 τοὺς «Ἀφορισμούς» του. Μετὰ θάνατον δὲ ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς ἔργα του: «Ἐκ τῆς ζωῆς μου», «Ἡ πρώτη μου ἐκδρομὴ» καὶ «Περιηγήσεις εἰς Ἑλλάδα». Γ. Ι. Β.

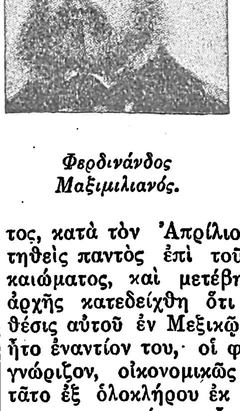

Φερδινάνδος Μαξιμιλιανός.

ΣΑΞΩΝΙΑΣ

— **Μαξιμιλιανός**, ἢ ***Μάξ***, πρίγκιψ τῆς ***Σαξωνίας*** (γεν. 1870). Τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας Γεωργίου. Τῷ 1896 ἐχειροτονήθη ἱερεύς, μετὰ 4 ἔτη διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ κανονικοῦ δικαίου καὶ τῆς λειτουργικῆς, καὶ βραδύτερον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλολογίας τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν λαῶν ἐν Φρειβούργῳ τῆς Ἑλβετίας. Ἐγένετο γνωστὸς ἐκ τῆς πρὸς τὸν πάπαν διαμάχης του ἐξ ἀφορμῆς πραγματείας περὶ τῶν ὅρων τῆς ἐκ νέου ἑνώσεως τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὑπεράσπισις τῆς Ἠθικῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Ἀλφόνσου ντὶ Λιγκουόρι ἐναντίον τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Ροβέρτου Γκράσσμαν» (7η ἔκδ. 1901), «Ὁ ἅγιος μάρτυς Ἀπολλώνιος τῆς Ρώμης» (1903), «Ἡ χριστιανικὴ Ἑλλάς» (1918), «Συμβουλαὶ καὶ παραινέσεις πρὸς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος» (1921), «Λόγοι ἐπὶ τοῦ πρώτου βιβλίου τοῦ Μωϋσέως» (1908—1913) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

— **Μαξιμιλιανοῦ** ***παράσημον***. — 1) Ἱδρύθη τῷ 1806 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανοῦ Ιωσὴφ Α', πρὸς βράβευσιν τῶν στρατιωτικῶν ἐν γένει, ἀδιακρίτως βαθμοῦ, διὰ διακεκριμένας αὐτῶν πράξεις. Τὸ παράσημον ἀπετελεῖτο ἐξ ἀστεροειδοῦς σταυροῦ, φερομένου ἀπὸ μαύρης ταινίας, ἐχούσης κατὰ τὰ ἄκρα της ἀνὰ μίαν λευκὴν καὶ κυανῆν γραμμήν. Οἱ λαμβάνοντες αὐτὸ ἀπέκτων αὐτομάτως προσωπικὸν τίτλον εὐγενείας, διακρινόμενοι εἰς τρεῖς τάξεις: μεγαλοσταύρους, ταξιάρχας καὶ ἱππότας.

— 2) Παράσημον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανοῦ Α' (1853). Ἀπετελεῖτο ἐκ σταυροῦ μετ' ἐνδιαμέσων ἀκτίνων, περιβαλλομένου ἀπὸ στέφανον δάφνης, καὶ ἀνηρτημένου ἀπὸ βαθυχρόου κυανῆς ταινίας φερούσης λευκὰς παρυφάς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱπποτῶν τοῦ τάγματος ἦτο καθωρισμένος εἰς 100, κατανεμόμενος ἐξ ἡμισείας εἰς τὸν κλάδον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὸν κλάδον τῶν τεχνῶν. —Ω.

Μαξιμίνης (*μονὴ τῆς —*) ἢ ***Τὰ Μαξιμίνου*** *(Βυζαντ.)*. Μονὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῇ ὁποίᾳ κεῖνται τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης, μαρτυρησάντων κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Μαξιμιανοῦ, τελευτῶντος τοῦ Γ' αἰῶνος, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία τῇ 10 Ἰουνίου. Α. Θ. Σ.

Μαξιμῖνος (Maximinus), ***Γάϊος - Ἰούλιος - Οὐῆρος***. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ ἀπὸ τοῦ ἔτους 235—238 μ. Χ. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Θρᾴκην ἐκ γονέων μιξοβαρβάρων, ὧν τὸ ἦθος καὶ τὸ γένος βάρβαρος, τὴν ὄψιν φοβερώτατος καὶ τὸ σῶμα μέγιστος. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σεβήρου προσελήφθη διὰ τὰ σωματικά του προσόντα εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου ὑπηρέτει ὡς πραιφέκτος εἰς τὴν δευτέραν τραϊανὴν λεγεῶνα. Τῷ 235 μ. Χ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου, ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ, ἀναγνωρισθεὶς τὸ ἑπόμενον ἔτος (236 μ. Χ.) καὶ ὑπὸ τῆς συγκλήτου. Διεξήγαγεν ἐπιτυχεῖς πολέμους κατὰ τῶν Γερμανῶν, Σαρματῶν καὶ Δακῶν, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο Germanicus maximus, Sarmaticus maximus καὶ Dacicus maximus. Μία ἐπανάστασις τοῦ στρατοῦ ὑπὲρ τῶν Γορδιανῶν εἰς τὴν Ἀφρικήν, τὴν ὁποίαν ἐπεδοκίμασεν ἡ σύγκλητος, ἀνακηρύξασα μάλιστα νέους βασιλεῖς, μετὰ τὸν φόνον τῶν Γορδιανῶν, τοὺς Μάξιμον καὶ Βαλβῖνον, προεκάλεσε τὸν ἐκδικητικὸν πόλεμον τοῦ Μαξιμίνου κατὰ τῆς συγκλήτου. Ἡ διάρκεια καὶ αἱ ταλαιπωρίαι τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς ἐξηρέθισαν τοὺς στρατιώτας, τινὲς τῶν ὁποίων ἐφόνευσαν τὸν Μαξιμῖνον μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ἐνῷ ἀνεπαύετο εἰς τὴν σκηνήν του, καὶ ἔστειλαν τὰς κεφαλὰς ἀμφοτέρων εἰς τὴν Ρώμην (238 μ. Χ.). Χ. Κ. Κ.

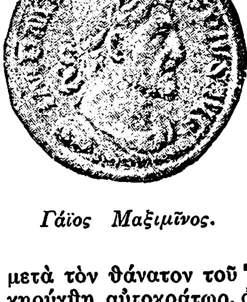

Γάϊος Μαξιμῖνος.

— **Μαξιμῖνος Β'** (Maximinus), ***Γαλέριος - Οὐαλέριος***, ἐπιλεγόμενος ***Δάϊας***. Καῖσαρ καὶ αὔγουστος ἀκμάσας κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Δ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Γαλερίου, καταγόμενος καὶ αὐτὸς ἐκ Παννονίας, ὠνομάζετο δὲ κατ' ἀρχὰς *Δάϊας* ἢ *Δάτας*. Ὀλίγον πρὶν ἀνακηρυχθῇ καῖσαρ, ἔλαβε τὸ ὄνομα μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ θείου του.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ Παννονία ἦτο ἡμιβάρβαρος· ἡ οἰκογένειά του ἦτο ταπεινοτάτη· οὐχ ἧττον ὅμως δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς κατόπιν πολιτείας του ὅτι ἔλαβε μόρφωσιν ἀρκετήν, χάρις, ἴσως, εἰς τὸν Γαλέριον, γενόμενον καίσαρα ὅτε ὁ Μαξιμῖνος ἦτο ἀκόμη παῖς. Τῷ 305, νεώτατος ἔτι, ἀντικατέστησε τὸν Γαλέριον εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ καίσαρος τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ Γαλερίου γενομένου αὐγούστου διὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ Διοκλητιανοῦ. Ἡ ἀνακήρυξίς του ἐγένετο ἐν Νικομηδείᾳ παρισταμένων καὶ τῶν δύο αὐγούστων, ἡ δὲ διοίκησίς του περιελάμβανε τὴν Αἴγυπτον, Συρίαν, Κιλικίαν καὶ Ἰσαυρίαν μὲ συνήθη τόπον διαμονῆς τὴν Ἀντιόχειαν. Παρὰ τὴν ἀντίληψιν ἐνίων ἱστορικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐθεώρησαν τὸν Μαξιμῖνον ἁπλῶς εἶδος τοποτηρητοῦ τοῦ Γαλερίου, φαίνεται ὅτι, ἀντιθέτως, ἔλαβεν ἀξίας λόγου πρωτοβουλίας ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀναρρήσεώς του. Οὕτως ἐξέδωκεν ἀμέσως διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο ἡ διὰ βιαίων μέσων προσπάθεια ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ κράτους, ὡς

Digitized by Google

μόνον δὲ μέσον ἐπετρέπετο ἡ πειθώ· πράγματι δὲ αἱ διαταγαὶ αὗται ἐτηρήθησαν εἰς ὅλας τὰς ὑπ' αὐτὸν ἐπαρχίας καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀνέπνευσαν. Βραδύτερον, αὐτὸς ἐπίεσε τὸν Γαλέριον καὶ ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ υἱοῦ αὐγούστου, καὶ εἶτα τοῦ αὐγούστου. Χαρακτηριστικὸν τέλος εἶναι ὅτι δὲν προσυπέγραψε τὸ περὶ ἀνεξιθρησκείας τελευταῖον διάταγμα τοῦ Γαλερίου. Καὶ ἂν ἔλειπεν ἡ ὅλη πολιτεία του, ταῦτα μόνα θὰ ἤρκουν διὰ ν' ἀποδείξουν ὅτι ἐγνώριζε νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς ἰδέας του.

Ἂν καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Μαξιμίνου μᾶς ἔχει παραδοθῆ μόνον διὰ μέσου τῶν δυσμενῶς διατεθειμένων πρὸς τοὺς τελευταίους αὐτοκράτορας Χριστιανῶν συγγραφέων, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅμως ἐκ πολλῶν μεμονωμένων γεγονότων τῆς συντόμου βασιλείας του, καὶ ἐκ σῳζομένων ἐπισήμων κειμένων, ὅτι ἡ στάσις του ἀπέναντι τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπῆρξε πρωτότυπος ἐν σχέσει πρὸς τὴν τῶν ἄλλων διωκτῶν τῆς νέας θρησκείας καὶ ἐμπνεομένη ἀπὸ αἰσθήματα ἀνθρωπισμοῦ. Βεβαίως ἦτο κεκηρυγμένος ἀντίπαλός της, μετὰ δὲ τὴν ἀνάρρησίν του πλέον ἢ ἅπαξ οἱ διωγμοὶ ἐπανελήφθησαν εἰς τὰς χώρας του, συνήθως μὲν κατόπιν αἰτήσεως τῶν πλειοψηφούντων εἰσέτι ἐκεῖ ἐθνικῶν (αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο εὐμενῶς δεκταί), ἄλλοτε δὲ διὰ λόγους πολιτικούς. Ἀλλὰ καὶ οἱ διωγμοί του εἶχον ἄλλον χαρακτῆρα· οὕτω ὁ Μαξιμῖνος εἶναι ἴσως ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ, ὅστις ἐσκέφθη νὰ χρησιμοποιήσῃ συστηματικῶς εἰς ἀναγκαστικὰ ἔργα τοὺς καταδικαζομένους Χριστιανούς. Ἡ αὐλή του (ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ τῶν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ μεθόδων του συμπεραίνομεν ὅτι ἠγάπα καὶ ἐπίστευεν εἰς τὰ γράμματα) εἶχε γίνει ἐντευκτήριον νεοπλατωνικῶν καὶ ἄλλων φιλοσόφων, τοὺς ὁποίους ἀναβιβάσας εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα ἐχρησιμοποίει ὡς συμβούλους. Μὲ ἐκείνους ἀσφαλῶς κατέστρωσε τὰ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ σχέδια, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν ὡς ἑξῆς: ἀναστήλωσις τῶν ἀρχαίων ναῶν, ὅσοι εἶχον ἐρειπωθῆ, καὶ ἀνασύστασις τῆς λατρείας, συστηματικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐθνικῆς θρησκείας καὶ τοῦ κλήρου της (ἐπὶ τῇ βάσει τῆς χριστιανικῆς ὀργανώσεως καὶ κατὰ τρόπον τὸν ὁποῖον ἀναμφιβόλως ἐγνώρισε καὶ ἐμιμήθη ὁ Ἰουλιανός)· συστηματικὴ διδασκαλία, κήρυγμα καὶ προπαγάνδα, ὅπλα τὰ ὁποῖα μόνος ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε χρησιμοποιήσει ἕως τότε· τέλος πολὺ πλέον ἀποτελεσματικὸν ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς ἐθεώρησε τὸν διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ καλάμου πόλεμον, εἰσαγαγὼν ὡς ὑποχρεωτικὸν ἀνάγνωσμα εἰς τὰ σχολεῖα εἶδός τι ἀποκρύφων «Πράξεων τοῦ Πιλάτου», ὅπου ἡ μορφὴ καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἐνεφανίζοντο διεστραμμέναι καὶ ἄξιαι χλεύης.

Ἀλλὰ τὰ εὐρέα αὐτὰ σχέδια τοῦ Μαξιμίνου, τῶν ὁποίων τὴν σημασίαν κάλλιστα εἶχον ἀντιληφθῆ οἱ Χριστιανοί, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐναντίον του κατακραυγήν των, δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀχθοῦν εἰς πέρας. Τὸ διοικητικὸν σύστημα τοῦ Διοκλητιανοῦ εἶχεν ἀπὸ καιροῦ παρακμάσει· ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ θανάτου τοῦ Γαλερίου, ἡ ἀχανὴς αὐτοκρατορία εἶχε κατ' οὐσίαν διαιρεθῆ εἰς τρία κράτη, τὰ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Λικινίου, συμμάχων ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ συνδεδεμένων διὰ στενῶν δεσμῶν ἀγχιστείας, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ τοῦ Μαξιμίνου, δυσμενῶς ἔχοντος πρὸς τοὺς πρώτους, παρὰ τὰς ἀγαθὰς κατ' ἐπίφασιν σχέσεις του πρὸς αὐτούς. Πράγματι, οὗτος, ἄνευ γνωστῆς ἀφορμῆς, ἴσως ἁπλῶς διὰ λόγους κατακτητικούς, διέβη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 311 τὸν Βόσπορον, καταλαμβάνων τὰς πόλεις τοῦ Λικινίου· παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν συνηντήθη μὲ τὸν ἀντίπαλον στρατόν· σχετικὴ συνάντησις μὲ τὸν Λικίνιον δὲν ἀπέληξεν εἰς συμφωνίαν, εἰς ἐπακολουθήσασαν δὲ φονικὴν μάχην κατετροπώθη καὶ κατέφυγε, διασχίσας τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, εἰς τὴν Ταρσόν, ὅπου ἦτο ἀσφαλής. Ἐκεῖ ἐξέδωκε διάταγμα περὶ ἀνεξιθρησκείας, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς πιθανῶς εἴτε μόνος εἴτε ὑπὸ ἐχθρῶν του.

Ὁ θάνατος τοῦ Μαξιμίνου σημαίνει καὶ τὸ σβήσιμον τῆς ἐπισήμου ἀρχαίας θρησκείας, τῆς ὁποίας μερικὰ ζωντανὰ στοιχεῖα ἔμελλον νὰ συγχωνευθοῦν μὲ τὸν Χριστιανισμόν· συντόμως ἐπηκολούθησε καὶ τὸ τέλος τοῦ Λικινίου, ἧττον ἐπιφόβου ἐχθροῦ τῆς νέας θρησκείας. Ὀλίγον βραδύτερον ὁ Ἰουλιανός, ἀναλαμβάνων τὸν ἀγῶνα καὶ τὰ ὅπλα τοῦ Μαξιμίνου, προσπαθεῖ νὰ ζωντανεύσῃ ἕνα νεκρόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Görres Fr.*, Kaiser Maximin II als Christenverfolger. «Zeitschr. f. Kirchgesch.», τ. XI (1890), σελ. 333—352. — *Allard P.*, Un Précurseur de Julien l'Apostat. «Rev. de Lille» τ. II (1890), σελ. 68—89. Κ. Θ. Δ.

— **Μαξιμῖνος**, *ἅγιος*. Γεννηθεὶς ἐν Poitiers τῆς Γαλλίας ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας, ἐγένετο τῷ 332 ἐπίσκοπος Τρεβήρων. Μεγάλως τιμώμενος ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του διεκρίθη ὡς ἔνθερμος ὑπερασπιστὴς τοῦ ὁμοουσίου καὶ πολέμιος τοῦ ἀρειανισμοῦ. Τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον ἐξορισθέντα ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ περιέθαλψεν, ὡς καὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Παῦλον. Λαβὼν ἐνεργὸν μέρος ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Σαρδικῆς (374), ὑπεστήριξεν ἐν αὐτῇ μετὰ ζήλου τὴν ὀρθοδοξίαν. Κατά τινα διήγησιν μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του μετέβη εἰς τὴν πατρίδα του Poitiers, ἔνθα ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη (352), τὰ δ' ὅσια αὐτοῦ μετηνέχθησαν ἔπειτα εἰς Τρεβήρους καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Κατ' ἄλλην ὅμως διήγησιν ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν Τρεβήροις. Ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἅγιον, ἑορτάζουσα τὴν μνήμην αὐτοῦ τῇ 29 Μαΐου, ἡμέρᾳ πιθανῶς τοῦ θανάτου του. Ἔκ τινος χωρίου τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου φαίνεται ὅτι ὁ Μαξιμῖνος συνέγραψεν ἔργα θεολογικά, ἂν καὶ ὁ Ἱερώνυμος οὐδὲν περὶ τοιούτων ἔργων ἀναφέρει. Πιθανῶς πρόκειται περὶ ἐγκυκλίων καὶ ὁμιλιῶν. Οὐδὲν τῶν ἔργων αὐτοῦ διεσώθη.

Κατὰ τὸν Η' αἰῶνα ἐγράφη ὑπὸ ἀνωνύμου μοναχοῦ βιογραφία τοῦ Μαξιμίνου, ἣν κατὰ τὸ 834 ἐπεξειργάσθη ὁ ἐπίσκοπος Λοῦπος. Ἀμφότεραι αἱ βιογραφίαι αὗται περιέχουσι καὶ μυθώδεις διηγήσεις καὶ ἀναχρονισμούς. Ἀσφαλέστεραι εἶναι αἱ περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις, ἃς παρέχουσιν ἡμῖν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Ἱερώνυμος καὶ ἰδίᾳ ὁ Ὅσιος Καρδούης. Κ. Ι. Δ.

Μαξίμοβιτς, ***Ἀλέξιος***· βλ. λ. *Γκόρκι* Μάξιμος.

— **Μαξίμοβιτς** (ὁ) (Maximowicz), ***Κάρολος-Ἰωάννης***. Ρῶσος βοτανικός, γεννηθεὶς τῷ 1827 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1891. Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῆς Πετρουπόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1853 μέχρι τοῦ 1859 ἐξηρεύνησε τὴν Ἀσίαν καὶ κυρίως τὴν Ἰαπωνίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Ρωσίαν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Πετρουπόλεως. Συνέγραψεν ἀρκετὰ βοτανικὰ ἔργα, ἐξ ὧν σπουδαιότερον τὸ περὶ τῆς ἀσιατικῆς καὶ ἰδίως τῆς ἰαπωνικῆς χλωρίδος. Δ. Ν. Π.

Μάξιμος. Κύριον ὄνομα ληφθὲν ἐκ τοῦ λατινικοῦ *maximus*=μέγιστος.

— **Μάξιμος**. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται οἱ ἑξῆς Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες: —1) Μάρκος Κλαύδιος ***Πουπιηνὸς*** (βλ. λ.). —2) Μέγας Μάξιμος ***Αὔγουστος***. Ἐκ ταπεινῆς ἱσπανικῆς οἰκογενείας καταγόμενος, ἀνεκηρύχθη τῷ 383 μ. Χ. αὐτοκράτωρ ἐν Βρεττανίᾳ ὑπὸ τῶν κατὰ τοῦ Γρατιανοῦ δυσηρεστημένων στρατιωτῶν. Ἐλθὼν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιον ὑπέστη φοβερὰν ἧτταν καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτόν. Τὴν 28 Αὐγούστου τοῦ 388 μ. Χ. ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Θεοδοσίου.

— 3) ***Πετρώνιος Μάξιμος***. Γόνος εὐγενοῦς οἰκογενείας, ἐγένετο ὕπατος τῷ 433 μ. Χ. καὶ τῷ 443. Συνεργήσας εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ αὐτοκράτορος Βαλεντιανοῦ Γ' ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν δολοφόνων τῷ 455 μ. Χ. αὐτοκράτωρ. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του εἰς τὸν θρόνον ἐξηνάγκασε τὴν χήραν τοῦ προκατόχου του Εὐδοξίαν εἰς γάμον, δώσας συγχρόνως ὡς σύζυγον εἰς τὸν υἱόν του Παλλάδιον τὴν κόρην τῆς Εὐδοξίας Εὐδοκίαν. Ὁ στρατὸς καὶ ὁ λαὸς ἐρεθισθεὶς ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ αὐτοκράτορος παρεσκεύασε κατ' αὐτοῦ συνωμοσίαν τῇ συμπράξει καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Βανδάλων Γιζερίχου. Τὴν 31 Μαΐου τοῦ 455, ὅτε ὁ Γιζέριχος ἔφθασε μετὰ τοῦ στόλου του εἰς Ἰταλίαν, ὁ Πετρώνιος ἐπεχείρησε νὰ φύγῃ κρυφίως ἐκ τῆς πόλεως· ὁ λαὸς τὸν ἀντελήφθη καὶ τὸν ἐφόνευσεν ὑβρίζων αὐτὸν συγχρόνως. Χ. Κ. Κ.

— **Μάξιμος** ὁ ***Ἁγιορείτης***, ἢ ***Βατοπεδηνός***· βλ. *Μάξιμος* ὁ Ἕλλην.

—**Μάξιμος** ὁ ***Ἕλλην***, ἢ ὁ ***Γραικός***. Ἐπιφανὴς θεολόγος καὶ κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Ἄρτῃ περὶ τὸ 1470. Ἐνωρὶς μεταβὰς πρὸς σπουδὰς εἰς Ἰταλίαν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ σχολήν, ἔνθα ἐδίδασκεν ὁ Ἰω Λάσκαρις, ἔπειτα δὲ συνέχισε τὰς σπουδὰς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παδούης διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῷ διδασκόντων Ἑλλήνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξεῖχεν ὁ Νικόλαος (Λαόνικος) Τομαῖος. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον μετέβη κατόπιν εἰς τὴν Φερράραν καὶ τὴν Φλωρεντίαν, ὅπου ἤκμαζον αἱ κλασσικαὶ σπουδαὶ καὶ ἠφθόνουν αἱ βιβλιοθῆκαι μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων. Ἐν Φλωρεντίᾳ ὁ Μάξιμος ἔγινε μάρτυς τῆς ἐνθουσιώδους διὰ κηρυγμάτων δράσεως καὶ τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ Σαβοναρόλα, τὰ ὁποῖα ἐνεποίησαν εἰς αὐτὸν βαθυτάτην ἐντύπωσιν. Ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τούτου (1498) μετέβη εἰς Μιλᾶνον πρὸς ἀκρόασιν τοῦ Λαονίκου Χαλκοκονδύλη καὶ τοῦ Κωνστ. Λασκάρεως. Ἐπιστρέφων ἐκεῖθεν εἰς τὴν πατρίδα παρέμεινεν ἐν Βενετίᾳ ἐπί τινα χρόνον πρὸς παρακολούθησιν τῶν φιλολογικῶν ἀσχολιῶν τοῦ περὶ τὸν Ἄλδον Μανούτιον ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἰ. Λασκάρεως κύκλου τῶν λογίων καὶ πρὸς μελέτας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βησσαρίωνος. Ὑπὸ τὴν ἀνεξάλειπτον ἐντύπωσιν τῶν κηρυγμάτων τοῦ Σαβοναρόλα, ἀποφασίσας νὰ ἀσπασθῇ τὸν μοναχικὸν βίον, ἐξέλεξεν ὡς τόπον ἀσκήσεως καὶ μελέτης τὴν ἁγιορειτικὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου διὰ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην της. Μετὰ δεκαετῆ ἐν αὐτῇ διαβίωσιν ἀπεστάλη εἰς Μόσχαν τῷ 1518 πρὸς μετάφρασιν τοῦ Ψαλτηρίου εἰς τὴν σλαυωνικὴν κατὰ παράκλησιν τοῦ μεγάλου δουκὸς Βασιλείου Ἰωάννοβιτς, ὅτε δέ, μετὰ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος περατώσας αὐτήν, ἡτοιμάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ, ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ τσάρου πρὸς διόρθωσιν καὶ τῶν ἄλλων λειτουργικῶν βιβλίων, μεστῶν αἱρετικῶν κακοδοξιῶν ἕνεκα κακῆς ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ μεταφράσεως. Τὸ ἐγχείρημα ὅμως τοῦτο, ἡ ζωηρὰ ἀνάμειξις τοῦ Μαξιμου εἰς ἐσωτερικὰς θρησκευτικὰς διαμάχας τῶν ἐριζουσῶν πρὸς ἀλλήλας μοναχικῶν μερίδων, ἡ πρὸς αὐτὸν αὐτοκρατορικὴ εὔνοια καὶ τὸ μέγιστον κῦρος τὸ ὁποῖον ἀπέκτησε μεταξὺ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ διὰ τὴν πολυμάθειάν του καὶ διὰ τὴν ἐξόχως θερμουργὸν διὰ κηρυγμάτων καὶ συγγραφῶν δρᾶσίν του πρὸς φωτισμὸν καὶ ἠθικοποίησιν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, διήγειραν τὸν φθόνον μερίδος τινὸς τῶν μοναχῶν, τῆς ὁποίας ἡγεῖτο ὁ κακεντρεχὴς μητροπολίτης Μόσχας Δανιήλ. Οὗτος κατώρθωσε διὰ ραδιουργιῶν νὰ διαβάλῃ αὐτὸν πρὸς τὸν τσάρον, παρασκευάσας δὲ τὴν σύγκλησιν συνόδου (1525), πρὸ τῆς ὁποίας ἐνεκάλεσεν αὐτὸν ὡς δῆθεν αἱρετικὸν καὶ ἐπικίνδυνον εἰς αὐτὴν τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους ὡς συνωμοτοῦντα τάχα μετὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Τούρκου πρεσβευτοῦ, ἐπέτυχε τὴν καταδίκην του εἰς ἰσόβιον ἐγκάθειρξιν ἐν τῇ μονῇ Βολοκολάμης. Ἐν αὐτῇ ὑποστὰς ἀνεκδιηγήτους βασάνους ὑπὸ τῶν μοναχῶν κατηγορήθη καὶ πάλιν ὑπ' αὐτῶν, δευτέρα δὲ σύνοδος συγκληθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Δανιὴλ (1531) κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς ἐγκάθειρξιν εἰς τὴν μονὴν Τβέρης. Ὁ φιλάνθρωπος ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Ἀκάκιος ἐδέχθη νὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν ἡ προμήθεια τῶν πρὸς γραφήν. Ὁ Μάξιμος, ἐπωφεληθεὶς τῶν ἐν τῷ μεταξὺ πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν μεταβολῶν τῆς Ρωσίας, ἐπανειλημμένως ἐξελιπάρησε παρὰ τοῦ νέου τσάρου τὴν ἐλευθερίαν του, ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς Ἅγιον Ὄρος· ἀλλ' ὁ Τσάρος, φοβούμενος μὴ ὁ Μαξιμος κοινολογήσῃ ἔξω τῆς Ρωσίας τὰ πρὸς αὐτὸν τερατουργηθέντα, ἐπέτρεψε μόνον τὴν ἀνετωτέραν διαβίωσίν του εἰς τὴν παρὰ τὴν Μόσχαν λαύραν τοῦ Ἁγίου Σεργίου (1551), ἐν ᾗ μετὰ πενταετίαν ἐτελεύτησε πλήρης πικρίας δι' ὅσα ὑπέστη ἐν τῇ ξένῃ ταύτῃ χώρᾳ, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν εἷς τῶν μεγίστων εὐεργετῶν. Ἐξαναγκασθεὶς νὰ διαβιώσῃ ἐν Ρωσίᾳ ἐπὶ 38 συναπτὰ ἔτη, ὧν τὰ 26 ἐγκαθειρκτος, ἐπέδειξε κατὰ τὴν ἐλευθέραν δωδεκαετῆ ζωήν του εὐρυτάτην φωτιστικὴν καὶ ἀναπλαστικὴν δρᾶσιν, μεστὴν ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀπτοήτου παρρησίας ἐν μέσῳ τοῦ τότε ρωσικοῦ ψευδοχριστιανικοῦ φαρισαϊσμοῦ. Ἐπελαμβάνετο πάσης περιστάσεως διὰ νὰ συνηγορῇ ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, ὑπὲρ τοῦ συκοφαντουμένου Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ τῆς παραγνωριζομένης ὀρθοδοξίας του· προφορικῶς καὶ γραπτῶς ἤλεγχε τὰς λατινικὰς πλάνας, ἦτο δὲ διὰ τοὺς Ρώσους πολύτιμος μέντωρ καὶ πολιτικῶν ἀκόμη ὑποθηκῶν εἰσηγητής, σοφὸς συγγραφεὺς καὶ ρήτωρ ἀπαράμιλλος. Οὐδεὶς συγγραφεὺς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ρωσίᾳ ἀπέκτησε τόσην σημασίαν καὶ τόσον κῦρος, ὅσον ὁ Μάξιμος. Αἱ συγγραφαί του ἐκαλοῦντο «θεῖαι καὶ ἅγιαι», ὁ ἴδιος ἐχαρακτηρίζετο ὡς «μακάριος» καὶ «ἅγιος», μεταγενέστεραι δὲ σπουδαῖαι ρωσικαὶ σύνοδοι ἐπεκαλοῦντο τὸ κῦρος τῶν γνωμῶν του ἐπὶ διαφόρων δογματικῶν καὶ κανονικῶν ζητημάτων. Τὰ συγγράμματά του ἀντεγράφοντο μετὰ ταχύτητος καὶ διεδίδοντο πανταχοῦ, ἐνωρὶς δ' ἤρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται «Βίοι τοῦ Μαξίμου» εἰκόνες τοποθετούμεναι εἰς τοὺς ναούς, περιγραφαὶ θαυμάτων τοῦ «ὁσιομάρτυρος» καὶ ἀκολουθίαι εἰς τιμὴν τοῦ «ἁγίου Μαξίμου». Ἐν Ρωσίᾳ, ἔνθα μετὰ αἰῶνα ἀπὸ τοῦ θανάτου του τιμᾶται ὡς ἅγιος (21 Ἰανουαρίου), τὸ ὄνομά του λογίζεται ὡς «κληρονομία καὶ κτῆσις τῆς ρωσικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας, καίτοι εἶναι Ἕλλην (Γρέκ)», ἡ δὲ νεωτέρα ρωσσικὴ κριτικὴ βλέπει ἐν τῷ Μαξίμῳ «τὸν μοναδικὸν σοφὸν ἄνδρα τῆς μοσχοβιτικῆς Ρωσίας, κήρυκα τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανισμοῦ, κάτοχον τῆς ἀληθοῦς διαλεκτικῆς, Ἕλληνα ἀνθρωπιστήν, ἰδεώδη μαχητὴν πεσόντα θῦμα τῶν πεποιθήσεών του».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ συγγράμματα τοῦ Μαξίμου εἰς 3 τόμους, εἰς σλαβικὴν γλῶσσαν, ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Καζὰν (1895—1897). —*Ἰβ. Πρεομπραζένσκη*, Ἡ ἠθικὴ κατάστασις τῆς ρωσικῆς κοινωνίας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα (Μόσχα 1881). —*Ε. Γολουμπινσκη*, Ἱστορ. ρωσ. ἐκκλησ. (τόμ. β' Μόσχα 1900). —*Α. Σιναΐσκη*, Βίος καὶ δρᾶσις τοῦ Μαξίμου (Πετρούπολις 1902). —*Ν. Γούδζη*, Ὁ Μάξιμος ὁ Ἕλλην καὶ ἡ σχέσις του πρὸς τὴν ἰταλικὴν ἀναγέννησιν (Κίεβον 1911). —*Σ. Στσεγλώφ*, Τὰ συγγράμματα τοῦ Μαξίμου τοῦ Ἕλληνος (Βαρσοβία 1911). —*Β. Ἰκόννικωφ*, Ὁ Μάξιμος ὁ Ἕλλην καὶ ἡ ἐποχή του (Κίεβον 1915). —*Κ. Σάθα*, Νεοελλ. Φιλ. (σ. 124—126). —*Γρ. Παπαμιχαήλ*, Μάξιμος ὁ Ἕλλην (ἐν «Ἡμερ. αἰγυπτ. Ἑλληνισμοῦ» (Κάϊρον 1913).

ΓΡ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

—**Μάξιμος** ***ὁ ἐξ Ἐφέσου***. Ἕλλην φιλόσοφος γεννηθεὶς τῷ 371 μ. Χ. ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου, πιθανῶς ἐν Σμύρνῃ, ἥτις ἦτο ἡ πατρὶς τῆς οἰκογενείας του, ἀλλὰ διελθὼν μέγα μέρος τῆς ζωῆς του ἐν Ἐφέσῳ. Τὰς φιλοσοφικάς του σπουδὰς ἔκαμεν ἐν Περγάμῳ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Αἰδεσίου. Ἐν Ἐφέσῳ ἐγνώρισε νέον ἔτι τὸν μετέπειτα αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέθη στενῶς καὶ τοῦ ὁποίου διετέλεσε κατόπιν διδάσκαλος. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Σουΐδα

Digitized by Google

αἱ πραγματεῖαι: «Περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων», «Περὶ καταρχῶν», «Περὶ ἀριθμῶν», «Ὑπόμνημα εἰς Ἀριστοτέλην» καί τινες ἄλλαι ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν Ἰουλιανόν. Ὁ Μάξιμος ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν μελέτην τῆς θεουργίας, τῆς μαγγανείας καὶ ἄλλων ἀποκρύφων δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐθαύμαζε τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως καὶ περιεφρόνει τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐπιδείξεις τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως πολλοὶ νεοπλατωνικοί, ἐθεώρει τὴν μαντικὴν καὶ τὰ μυστήρια τῆς θεουργίας ὡς μέσα γνώσεως τῆς ἀληθείας καὶ ἐνισχύσεως τῆς πίστεως πρὸς τὴν θεότητα. Τὰς ἰδέας του ταύτας ἐδίδαξεν εἰς τὸν Ἰουλιανόν, φαίνεται δὲ ὅτι ἤσκησε δι' αὐτῶν μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὸν ἐνίσχυσεν εἰς τὰς εἰδωλολατρικὰς προσπαθείας του. Ἠσχολήθη ὡσαύτως καὶ μὲ προβλήματα τῆς λογικῆς καὶ διεξήγαγε συζήτησιν πρὸς τὸν Θεμίστιον περὶ τοῦ β' καὶ γ' εἴδους τῶν συλλογισμῶν, εἰς τὴν ὁποίαν κληθεὶς ὡς διαιτητὴς ὁ Ἰουλιανὸς συνεφώνησε πρὸς τὸν Μάξιμον. Ζῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπέσυρε διὰ τῆς ὑπερηφάνου του συμπεριφορᾶς τὴν δυσμένειαν πολλῶν, ἕνεκα δὲ τούτου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλιανοῦ κατεδιώχθη. Ἀποφασίσας νὰ αὐτοκτονήσῃ μετὰ τῆς συζύγου του διὰ δηλητηρίου, ἐδειλίασε τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ τὴν ἄφησε νὰ ἀποθάνῃ μόνη. Τέλος κατηγορήθη ὅτι διὰ τῶν μαγγανειῶν του ἔγινεν αἴτιος νὰ ἀσθενήσουν οἱ αὐτοκράτορες Οὐάλης καὶ Οὐαλεντινιανὸς καὶ τῷ 371 ἐθανατώθη διὰ βασάνων ὡς ἐνεχόμενος εἴς τινα συνωμοσίαν κατὰ τοῦ Οὐάλεντος.

Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

—**Μάξιμος**, ἐπίσκοπος ***Ἀλεξανδρείας*** (264—281). Διεδέχθη τὸν Διονύσιον τὸν Μέγαν, παρὰ τὰ μεσολαβήσαντα δὲ ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα διετήρησε τὸ ἀξίωμά του ἐπὶ δεκαοκταετίαν ὅλην. Ἦτο ἱεράρχης σεμνός, θεληματικὸς καὶ δραστήριος, εἰς πολλὰ ὠφελήσας τὸν ἐπισκοπικὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον.

—**Μάξιμος**, πατριάρχης ***Ἀντιοχείας*** (449—455). Ὅταν ἡ ἐν Ἐφέσῳ σύνοδος τοῦ 449 καθήρεσε τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας Δόμνον, οἱ ἐπικρατήσαντες Ἀλεξανδρινοὶ ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τούτου τὸν Μάξιμον, ὅστις ἐδείκνυτο συμφωνῶν μὲ αὐτοὺς καὶ ἀποδεχόμενος τὴν περὶ ἐνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν τοῦ Κυρίλλου. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐν τούτοις Δ' Οἰκουμενικὴν σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος (451), ὁ Μάξιμος ἔσπευσε ν' ἀποδεχθῇ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἀποφασισθέντα καὶ ἐπέτυχεν οὕτω ν' ἀναγνωρισθῇ ὡς νόμιμος διάδοχος τοῦ Δόμνου καὶ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατολίου, ἐπὶ πλέον δὲ νὰ ἐπεκταθῇ ἡ δικαιοδοσία τοῦ θρόνου του καὶ ἐπὶ τῆς Ἀραβίας. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως, ἀξιώσει τῶν ἐν Βυζαντίῳ, ἐξεχωροῦντο αἱ Τρεῖς Παλαιστῖναι εἰς τὸν παρομοίαν ἀλλοπρόσαλλον πολιτικὴν ἀκολουθήσαντα πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιον, ἐκ τούτου δὲ ἐπῆλθε δυσαρέσκεια τοῦ Μαξίμου πρὸς τὸν Ἀνατόλιον, τὴν ὁποίαν ἐφρόντισε νὰ ὑποδαυλίσῃ καταλλήλως ὁ πάπας Λέων, ἐλπίζων νὰ προωθήσῃ τὰ πράγματα εἰς πλήρη ρῆξιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ Μάξιμος, ἐμπλακεὶς εἰς ὑπόθεσιν ποινικῆς εὐθύνης, ἀπεστερήθη τοῦ θρόνου δι' ἀποφάσεως τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ (περὶ τὸ 455).

— **Μάξιμος Α'**, ἐπίσκοπος ***Κωνσταντινουπόλεως***. Κυνικὸς φιλόσοφος ἐξ Αἰγύπτου καταγόμενος. Κατηχηθεὶς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐβαπτίσθη καὶ ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτοῦ πρεσβύτερος. Ἂν καὶ δὲν διεκρίνετο ἐπὶ εὐσταθείᾳ δογματικῶν πεποιθήσεων, ἐχειροτονήθη βραδύτερον ἐπίσκοπος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔν τινι οἰκίᾳ ὑπὸ τριῶν ἐπισκόπων, ἀποσταλέντων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου. Ὀλίγον ὅμως χρόνον ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου, διότι ἀποδοκιμασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Θεσσαλονίκην πρὸς τὸν Μ. Θεοδόσιον, ἀλλ' ἀπεπέμφθη καὶ ὑπ' αὐτοῦ. Ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς συνόδου κατεδικάσθη ὁ Μάξιμος ὡς ὑποπεσὼν τῇ κακοδοξίᾳ τοῦ Ἀπολλιναρίου (*Θεοδωρ.* Ἐκκλησ. Ἱστορ. Ε', 8).

Μ. Ι. Γ.

— **Μάξιμος Β'**, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Ὢν μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων, προσέφυγεν εἰς τὴν Νίκαιαν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων (1204). Ἐγένετο πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδώρου Α' τοῦ Λασκάρεως, τῷ δὲ 1215 ἀνεβιβάσθη ὑπὸ τῆς αὐλῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Μετὰ ἑξάμηνον ὅμως πατριαρχείαν ἀπεβίωσε. Κατὰ τὸν Ἀνδρόνικον Δημητρακόπουλον («Ὀρθ. Ἑλλὰς» σ. 38) συνέγραψε κατὰ Λατίνων, ὑπὲρ τῆς ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ι. Γ.

—**Μάξιμος Γ'**, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Ἐκ Πελοποννήσου καταγόμενος, ὠνομάζετο κατὰ κόσμον *Μανουήλ*. Πεπαιδευμένος καὶ εὔγλωττος ἀνήρ, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λατινικῆς καὶ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐγένετο κληρικὸς καὶ μέγας ἐκκλησιάρχης, ἀπὸ δὲ τῆς θέσεως ταύτης πατριάρχης (1476—1482). Κυριωτέρα πρᾶξις αὐτοῦ εἶναι ὁ κατὰ σιμωνιακῶν τόμος. Παραδόξως ὁ Μάξιμος, ἂν καὶ κατήγετο ἐκ τῶν Παλαιολόγων, δὲν κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν.

Μ. Ι. Γ.

— **Μάξιμος Δ'**, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Μοναχὸς Ἁγιορείτης κατ' ἀρχάς, ἐχειροτονήθη κατόπιν μητροπολίτης Σερρῶν, τῷ δὲ 1491 ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ἐπατριάρχευσεν ἐπὶ ἑξαετίαν, εἶτα δὲ ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Βατοπεδίου ἀπεβίωσεν ἐν αὐτῇ. Κατὰ τοὺς χρονογράφους Μαλαξόν, Δωρόθεον, Μελέτιον Ἀθηνῶν, ἡ διοίκησις αὐτοῦ ἐπροκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ ποιμνίου του.

Μ. Ι. Γ.

—**Μάξιμος**, ***Μαζλούμ***. Οὐνίτης πατριάρχης Ἀντιοχείας (1833—1855). Ἀναδιωργάνωσε τὴν οὐνιτικὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας, ἐπέτυχε ν' ἀναγνωρισθῇ ἐν ἔτει 1837 παρὰ τῆς Ὑ Πύλης ἡ αὐτοτέλεια αὐτῆς καὶ ἔλαβε φιρμάνιον ὡς πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, ἐγκαθιδρυθεὶς ἐν Δαμασκῷ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐνίσχυσε μεγάλως τὴν οὐνιτικὴν μερίδα ἐν Συρίᾳ τῶν Ἑλλήνων Μελχιτῶν καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν νὰ ἐργασθῇ πρὸς ἐπικράτησιν. Τῷ 1849 ὁ Μάξιμος συνεκρότησε σύνοδον ἐν Ἱερουσαλήμ, δι' ἧς προέβη εἰς νέαν ἀναδιοργάνωσιν τῆς οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀνεφάνησαν ἐν αὐτῇ ἐσωτερικαὶ διενέξεις, διότι τινὲς ἐκ τῶν οὐνιτῶν κληρικῶν ἐπεδίωκον ἀναφανδὸν τὴν ἀφομοίωσιν τῆς οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν λατινικήν. Τὸν Μάξιμον Μαζλοὺμ ἀποθανόντα διεδέχθη τῷ 1855 ὁ Κλήμης Bachous, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ διενέξεις αὗται ἔλαβον μεγαλυτέραν ἔκτασιν.

—**Μάξιμος** ***Καλλιπολίτης*** Λόγιος ζήσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μαθητὴς τοῦ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Ἐξέδωκε τῷ 1638 εἰς δύο τόμους τὴν Καινὴν Διαθήκην μετὰ μεταφράσεως εἰς νεοελληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ ἐργασία του αὕτη ἐθεωρήθη ὡς γενομένη κατὰ παραγγελίαν τῶν προτεσταντῶν, ἐλέχθη δὲ ὅτι τὰς δαπάνας της ἐκτυπώσεώς της εἶχε καταβάλει ἡ ὁλλανδικὴ κυβέρνησις. Αἱ φῆμαι αὗται συνετέλεσαν ὥστε νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ ἔργον τοῦ Μαξίμου ὡς αἱρετικὸν καὶ νὰ γίνῃ οὗτος ἀντικείμενον σφοδρᾶς πολεμικῆς ἰδίως ἐκ μέρους τοῦ Μελετίου Συρίγου καὶ τοῦ Ἑλλαδίου τοῦ Θεσσαλοῦ.

—**Μάξιμος** ὁ ***Καυσοκαλυβίτης***. Ἁγιορείτης ἀσκητὴς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἔζη αὐστηρότατον βίον, δὲν εἶχε δὲ σταθερὸν τόπον διαμονῆς, ἀλλὰ μεταβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐστεγάζετο ἑκάστοτε ὑπὸ προχείρως ἀνεγειρομένην καλύβην, τὴν ὁποίαν ἀναχωρῶν ἐπυρπόλει. Ἐκ τούτου τὸ προσωνύμιον *Καυσοκαλυβίτης* καὶ ὁ τίτλος τοῦ ὁσίου, ὅστις κατὰ παράδοσιν τῷ ἀποδίδεται.

— **Μάξιμος** ***Μαργούνιος***. Διαπρεπὴς λόγιος καὶ κληρικός. Ἐγεννήθη ἐν Χάνδακι (Ἡρακλείῳ) τῆς Κρήτης τῷ 1549, κατὰ κόσμον *Ἐμμανουὴλ (Μανουήλ)* ὀνομαζόμενος. Οἱ γονεῖς του εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὴν ἐν Χάνδακι περιώνυμον Σιναϊτικὴν σχολὴν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ἐν ᾗ ἐμαθήτευσε καὶ παρὰ τῷ σοφῷ ἱερομονάχῳ Ἰωάσαφ τῷ Δορυανῷ. Ἐγκρατὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, μόλις εἰκοσαετὴς μετέβη εἰς Πατάβιον, ὅπου ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν. Ἡ ἐπίδοσις τοῦ Μαργουνίου ἐν ταῖς σπουδαῖς καὶ ὁ ὑπὲρ τῶν πατρίων ζῆλος συνετέλεσαν ὥστε ἡ ἀγαθὴ περὶ αὐτοῦ φήμη νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β', ὁ ὁποῖος ποθῶν τὴν πνευματικὴν τοῦ κλήρου ἀνόρθωσιν ἐκάλεσεν αὐτὸν μετ' ἄλλων εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἵνα διδάξωσιν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἀκαδημείᾳ. Ὁ Μαργούνιος παρέτεινε τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν Παταβίῳ μέχρι τοῦ 1577, μεθ' ὃ κατῆλθεν εἰς Χάνδακα, ὅπου καρεὶς μοναχὸς μετωνομάσθη *Μάξιμος* καὶ ἀνέλαβε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν διεύθυνσιν τῆς Σιναϊτικῆς σχολῆς. Παρ' αὐτῷ ἐμαθήτευσε καὶ ὁ μετέπειτα οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις.

Ἐν Χάνδακι, ἔνθα διέμεινε μέχρι τοῦ 1583, ἐδίδασκεν ἀπ' ἄμβωνος καὶ ἐνίσχυε τοὺς ὀρθοδόξους πιεζομένους ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς παπικῆς ἕδρας. Προσκληθεὶς τὸ δεύτερον ὁ Μαργούνιος ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου ἔσπευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος. Ἐκεῖ ἐχειροτονήθη τῷ 1584 ἐπίσκοπος Κυθήρων. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπετράπη αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς διοικήσεως νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ, κατῆλθεν εἰς Κρήτην, ὁπόθεν μετέβη εἰς Ἐνετίαν, ἵνα αὐτοπροσώπως ἐνεργήσῃ παρὰ τῇ ἐνετικῇ κυβερνήσει. Ὁ Μαργούνιος δὲν κατώρθωσε νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ του, ἀλλ' ἡ ἐνετικὴ σύγκλητος, ἐκτιμῶσα τὴν σοφίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, διὰ ψηφίσματος ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ διαμένῃ ἐν Ἐνετίᾳ καὶ τῷ ἐχορήγησεν ἐπίδομα πεντήκοντα δουκάτων ἐτησίως ὡς καὶ κατοικίαν. Κατὰ τὴν ἐν Ἐνετίᾳ διαμονήν του διετέλει εἰς φιλικὰς καὶ φιλολογικὰς σχέσεις μετὰ διαπρεπῶν λογίων ἡμετέρων καὶ ξένων. Ὑπῆρξε ζηλωτὴς τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ δὲ ἀποδοθεῖσα αὐτῷ μομφὴ ἐπὶ λατινοφροσύνῃ ὑπὸ τοῦ Φιλαδελφείας Γαβριὴλ τοῦ Σεβήρου ἦτο ἀβάσιμος, ὡς ἀπεδείχθη ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδῳ τῷ 1594, ἥτις ἐκήρυξεν αὐτὸν ἀθῷον. Ὁ Μαργούνιος ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν Ἐνετίᾳ τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1602. Ὑπῆρξε πολυμαθέστατος καὶ πολυγραφώτατος ἱεράρχης καὶ κῆρυξ τοῦ θείου λόγου γλαφυρώτατος. Τὸ κλέος αὐτοῦ, κατὰ τὸν Νικόδημον Μεταξᾶν, «ἔν τε τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ θεολογίᾳ καὶ πάσῃ λογικῇ τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ οἶδε μὲν πᾶσα ἡ Εὐρώπη, μάλιστα δὲ ἡ πολλοῖς μαθήμασι κομῶσα Γερμανία, πρὸς ἣν αἱ πλεῖσται τῶν ἐκείνου ἐπιστολῶν φαίνονται γραφεῖσαι, πολλῆς ἐπιστήμης ἀνάπλεω πᾶσαι». Τὰ σπουδαιότερα τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ εἶναι: «Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος», «Διάλεξις μεταξὺ Γραικοῦ καὶ Λατίνου», διάφοροι ἐπιστολαί, ὁμιλίαι, «Συνοδικὴ ἱστορία», «Σχόλια εἰς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας», «Βίοι Ἁγίων», «Ὕμνοι ἀνακρεόντειοι», «Ἐπιγράμματα».

† ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΒΕΝΕΡΗΣ

— **Μάξιμος** ***Πελοποννήσιος***· βλ. *Μανουὴλ* Πελοποννήσιος

— **Μάξιμος**, ***Προγιαννακόπουλος***. Μητροπολίτης Κρήτης, ἀπὸ τῆς 19 Μαΐου 1786 μέχρι τῆς 4 Μαΐου 1800, ὁπότε ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον.

† Ρ. Α. Τ.

—**Μάξιμος**, ***Σεραφείμ***. Ἕλλην κομμουνιστὴς ἡγέτης, γεννηθεὶς ἐν Γάνῳ τῆς Θρᾴκης τῷ 1898. Ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1922 ἔζησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἔδρασεν ὡς μέλος τῆς «Πανεργατικῆς Ἑνώσεως», τὴν ὁποίαν καὶ ἀντεπροσώπευσεν ἐπανειλημμένως εἰς Μόσχαν. Τῷ 1922 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνέλαβε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν κομμουνιστικὴν κίνησιν ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1928. Ἐμπνευστὴς καὶ ὀργανωτὴς τῆς μεγάλης ἀπεργίας τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1923, μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1927, ἐξωρίσθη κατ' Αὔγουστον τοῦ 1924 εἰς Σκῦρον, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1925. Καταδιωχθεὶς ἐπὶ κυβερνήσεως Μιχαλακοπούλου συνελήφθη, καὶ ἐπὶ Παγκάλου ἐδιώχθη, μετ' ἄλλων κομμουνιστῶν ἡγετῶν, ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ὡς ἐπιδιώκων τὴν αὐτονόμησιν τῆς Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης καὶ κατεδικάσθη εἰς $4^1/_2$ ἐτῶν φυλάκισιν, ἧς ἐξέτισε τὸ ἓν τρίτον. Τῷ 1926 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος καὶ διεκρίθη διὰ τοὺς κοινοβουλευτικοὺς ἀγῶνάς του. Τῷ 1928 κατὰ τοὺς ἐνδοκομματικοὺς ἀγῶνας, διεφώνησε πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας, διεγράφη τοῦ κόμματος καὶ συνέπηξε μετ' ἄλλων τὴν κομμουνιστικὴν ἀντιπολιτευτικὴν ὁμάδα «Σπάρτακος». Τῷ 1930 ἐξέδωκε τὴν μελέτην «Κοινοβουλευτισμὸς καὶ δικτατορία».

Α. Ε. Μ.

—**Μάξιμος** ὁ ***Τύριος***. Ρήτωρ καὶ πλατωνικὸς φιλόσοφος, ζήσας κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα. Ἐταξίδευσεν εἰς Φρυγίαν, Ἀραβίαν, ὅπου εἶδεν, ὡς ἀναφέρει, καὶ τὸν ἱερὸν λίθον, ὃν ἐλάτρευον οἱ Ἄραβες, καὶ εἰς Ρώμην ἐπὶ αὐτοκράτορος Κομμόδου, ἀπέθανε δὲ εἰς Ἑλλάδα. Ἐσώθησαν 41 λόγοι καὶ πραγματεῖαί του μὲ θέματα φιλολογικά, φιλοσοφικὰ καὶ ἠθικὰ εἰς ὕφος κομψὸν ἀλλ' ἐνίοτε φορτικόν. Τὰ θέματα ταῦτα εἶναι αἱ συνήθεις κοινοτοπίαι τῶν ρητορικῶν καὶ σοφιστικῶν γυμνασμάτων, ὅπου ἀναπτύσσονται τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ ἑνὸς ζητήματος, οἷον «Ἐὰν ἡ θεωρητικὴ ζωὴ εἶναι ἀνωτέρα τῆς πρακτικῆς ἢ τἀνάπαλιν», «Ἐὰν οἱ στρατιῶται εἶναι χρησιμώτεροι εἰς τὴν πολιτείαν ἢ οἱ γεωργοὶ» κτλ. Ἐνίοτε ὅμως ἐπιλαμβάνεται καὶ σοβαρωτέρων θεμάτων, οἷον «Ποῖον τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους», «Τί ἐστι θεὸς κατὰ Πλάτωνα». Ἀνώτεροι ὅλων θεωροῦνται ὁ 8ος λόγος «Εἰ θεοῖς ἀγάλματα ἱδρυτέον», καὶ ὁ 37ος «Εἰ συμβάλλεται πρὸς ἀρετὴν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα». Εἰς ὅλα τὰ ἔργα του διακρίνεται ἡ ἐπίδρασις τοῦ Πλάτωνος. Πολλάκις διατυπώνει τὴν ἰδέαν ἑνὸς μόνου θεοῦ, μιᾶς παγκοσμίου νοήσεως, ὑπεράνω τοῦ χρόνου καὶ τῆς φύσεως, ἀλλὰ δέχεται καὶ τὴν ὕπαρξιν δευτερευόντων δαιμόνων ἢ πνευμάτων, καθὼς τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους, μεσολαβούντων μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὀργάνων τῆς θείας προνοίας καὶ προστατῶν τῶν ἐναρέτων ἀνθρώπων. Περὶ τῆς ψυχῆς φρονεῖ ὅτι εἶναι ἐκ θείας οὐσίας καὶ ὅτι ζῇ κεκλεισμένη εἰς τὸ σῶμα ὡς ἐν ὀνείρῳ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐνίοτε ἀπαλλάσσεται διὰ τῆς ἀναμνήσεως τῆς θείας της προελεύσεως, μετὰ θάνατον δὲ ἐπανέρχεται εἰς τὴν φυσικήν της κατάστασιν. Ὁ Μάξιμος ἀνήκει εἰς τοὺς προδρόμους τοῦ νεοπλατωνισμοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hobein*, De Maximo Tyrio (Iena 1895).— Τοῦ αὐτοῦ, Ἔκδοσις τοῦ Μαξίμου Τυρίου (Λειψία 1910).— *Mutschmann*, Das erste Auftreten des M. in Rom (Socrates V, 185).—*K. Dürr*, Sprachliche Untersuchungen zu den Dialexis des Maximus von Tyrus (Philologus 1901, VIII, 1—153).

Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

—**Μάξιμος**, ***Χορταϊτηνός***. Κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Ποντοηρακλείᾳ καὶ ἀκμάσας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1330—1340. Κατὰ τὸν Νικηφόρον Γρηγορᾶν ἦτο πεπαιδευμένος καὶ εὔγλωττος. Ἐγένετο ἡγούμενος τῆς τοῦ Χορταΐτου μονῆς.

Μ. Ι. Γ.

Μάξιμος, ***Δημήτριος***. Ἕλλην οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τῷ 1873. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀπὸ τοῦ 1891

Digitized by Google

καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἀνώτατα ἐν αὐτῇ ἀξιώματα, ἀπὸ τοῦ ὑποδιοικητοῦ τῷ 1914 μέχρι τοῦ διοικητοῦ τῷ 1920. Τῷ 1922 παραιτηθεὶς ἐγκατεστάθη ἐν Φλωρεντίᾳ, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 1928. Μ. Δ. Β.

Μαξίμου μονή. Μονὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀναφερομένη μέχρι τοῦ Η' αἰῶνος. Α. Θ. Σ.

Μαξιμώ, ἡ *Μαξιμοῦ*. Ἡρωῒς ἀμαζὼν μνημονευομένη εἰς τὰ ἔπη τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου. Κατ' αὐτά, ὁ Φιλοπαππούς μετὰ τὴν ἧτταν του ὑπὸ τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῆς Μαξιμοῦς, γυναικὸς ὡραίας, μισάνδρου μὲ ἀρήϊον φρόνημα καὶ πολεμικὴν δεινότητα, ἡ ὁποία εἶχεν ὁρκισθῆ νὰ μὴ γνωρίσῃ ἄνδρα εἰμὴ ἐκεῖνον ὑφ' οὗ ἤθελε νικηθῆ κατὰ κράτος. Ἡ Μαξιμὼ ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Διγενῆ μεθ' ἑκατὸν ἀπελατῶν. Ἀλλ' οἱ ἀπελάται της ἐνικήθησαν καὶ αὐτὴ ἐσώθη χάρις εἰς τὸν ἱπποτισμὸν τοῦ Διγενῆ, ὅστις ἐφείσθη αὐτῆς διὰ τὸ κάλλος της. Κατόπιν τούτου ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ μονομαχία μεταξὺ τῶν δύο ἡρώων τῆς Μαξιμοῦς καὶ τοῦ Διγενῆ. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν νικητὴς ἀνεδείχθη ὁ Διγενής, ὁ ὁποῖος, τέλος, μετὰ πολλὰς παρακλήσεις, ἐνέδωσε καὶ ἐδέχθη νὰ συνέλθῃ μετὰ τῆς Μαξιμοῦς, ἐκπληρούσης οὕτω τὸν ὅρκον της. Τὴν Μαξιμὼ ἐξύμνησε καὶ ὁ Κ. Παλαμᾶς εἰς τὸ 52ον ποίημα τῶν «Ἑκατὸ φωνῶν» τῆς συλλογῆς «Ἀσάλευτη ζωή». —Ω.

Μαξίμωφ, *Σέργιος-Βασιλείεβιτς*. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς εἰς Παρφέντιεφ τοῦ κυβερνείου Κοστρομᾶ τῷ 1831 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1899. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν Μόσχᾳ, ἀλλ' ἀπησχόλησαν αὐτὸν πλειότερον αἱ ἐθνογραφικαὶ σπουδαὶ καὶ περιῆλθε πεζῇ διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ρωσίας πρὸς συλλογὴν ὕλης. Εἶτα ἐστάλη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν βόρειον Ρωσίαν καὶ ἐδημοσίευσε τὸ περίφημον βιβλίον του «Ἓν ἔτος εἰς τὸν Βορρᾶν», περιλαμβάνον ἀνεκτιμήτους πληροφορίας περὶ τῆς ζωῆς τῶν λαῶν τῶν κατοικούντων τὴν Λευκὴν θάλασσαν καὶ τὴν χώραν τοῦ Πετσόρσκι. Βραδύτερον, περιελθὼν τὴν Σιβηρίαν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἀμούρ, ἐδημοσίευσε τὰ συγγράμματά του: «Εἰς τὴν Ἀνατολὴν» καὶ «Ἡ Σιβηρία καὶ τὰ κάτεργα». Βραδύτερον ἐδημοσίευσε τὴν «Νομαδικὴν Ρωσίαν» καὶ τελευταῖον τὴν «Διπλῆν μας θρησκείαν» κλπ. Θ. Β.

μάξις, -εως (ἡ). Ἡ διὰ τοῦ *μάκτρου* (βλ. λ.) κάθαρσις τοῦ κοίλου τοῦ σωλῆνος τοῦ πυροβόλου καὶ ἡ ἐπάλειψις αὐτοῦ διὰ λίπους. Σήμερον ἡ μάξις ἀποτελεῖ ἓν τῶν μέσων καθαριότητος καὶ συντηρήσεως τοῦ πυροβόλου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως τῶν ἐμπροσθογεμῶν πυροβόλων, ἡ μάξις ἀπετέλει ἀπαραίτητον ἐργασίαν κατὰ τὴν βολήν· καὶ τοῦτο διότι εἰς τὰ ἐμπροσθογεμῆ πυροβόλα ἔπρεπε μεθ' ἑκάστην βολὴν νὰ μάσσηται ἐπιμελῶς τὸ κοῖλον τοῦ πυροβόλου, ἵνα ἀποκαθαίρηται τοῦτο τελείως ἀπὸ παντὸς φλεγομένου καταλοίπου καὶ τοιουτοτρόπως ἀποφεύγηται πᾶς κίνδυνος προώρου ἀναφλέξεως τοῦ νέου γεμίσματος. Ν. Θ. Κ.

μαξίτης (ὁ) (Maxit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν. Ὀνομάζεται οὕτως ὁ *λεαδιλίτης* (βλ. λ.), ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ εἰς τὴν Σαρδηνίαν.

Μὰξ-Λίντερ (Linder). Ψευδώνυμον τοῦ Γάλλου ἠθοποιοῦ καὶ κωμικοῦ τοῦ κινηματογράφου *Γαβριὴλ Λεβιέλ* (1883—1925). Κατ' ἀρχὰς ἐφοίτησεν εἰς τὸ Ὠδεῖον τοῦ Βορδώ, εἰς τὰ θέατρα τοῦ ὁποίου ἤρχισε τὸ στάδιόν του εἰς μικροὺς κωμικοὺς ῥόλους. Εἰκοσαετὴς μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἤρχισε νὰ παίζῃ κωμικοὺς ῥόλους εἰς τὸ θέατρον «Ἀμπιγκύ» καὶ εἰς τὰ θέατρα ποικιλιῶν «Λὰ Σιγκάλ» καὶ «Ὀλύμπια». Τῷ 1905 προσληφθεὶς ἀπὸ τὴν κινηματογραφικὴν ἑταιρείαν «Πατέ» ἔπαιξε τὸ πρῶτόν του κινηματογραφικὸν ἔργον «Ἡ πρώτη ἔξοδος ἐκ τοῦ κολλεγίου», εἰσαγαγὼν διὰ πρώτην φορὰν τὸ κωμικὸν στοιχεῖον εἰς τὸν κινηματογράφον, ὅπου μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπαίζοντο σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μόνον δραματικὰ καὶ ἱστορικὰ θέματα. Ἡ πρώτη ταινία ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν, ταύτην δὲ ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλαι, αἵτινες κατέστησαν αὐτὸν δημοφιλέστατον. Ἐπιστρατευθεὶς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1914) ἀπεστάλη εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἐτραυματίσθη δίς. Ἀπολυθεὶς τῷ 1916, μετέβη εἰς Ἀμερικήν, ὅπου ἔπαιξεν εἰς τὰς ταινίας «Ὁ Μὰξ ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Ἀμερικήν», «Ὁ Μὰξ θέλει νὰ πάρῃ διαζύγιον», «Ὁ Μὰξ καὶ τὸ ταξί του». Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἔπαιξεν εἰς τὰς ταινίας «Τὸ μικρὸ καφενεῖο», ἐκ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Τριστὰν Μπερνάρ, «Ἑπτὰ χρόνια δυστυχίας», «Γίνε γυναῖκά μου» κτλ. Μεταβὰς ἐκ νέου εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν καὶ ἐξηκολούθησε νὰ παίζῃ ἐν Γαλλίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ. Τῷ 1923 ἐνυμφεύθη ἐν Βιέννῃ, ὅπου κατόπιν ἔπαιξε τὸν «Βασιλέα τοῦ ἱπποδρομίου», τὸν «Κυνηγὸν τοῦ Μαξίμου» κτλ. Ὁ Μὰξ Λίντερ εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην περιουσίαν καὶ εἶχεν ἐκλεγῇ πρόεδρος τῆς «Ἑταιρείας τῶν συγγραφέων φίλμ». Ἡ ἐμφάνισίς του εἰς τὸν κινηματογράφον ἀφῆκεν ἐποχήν, καθόσον ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς καὶ ὁ εἰσηγητὴς τοῦ κωμικοῦ στοιχείου εἰς αὐτὸν καὶ ὁ πρόδρομος τοῦ Σαρλώ. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του καταληφθεὶς ὑπὸ μελαγχολίας καὶ νευρασθενείας ηὐτοκτόνησε μετὰ τῆς συζύγου του ἐντὸς ἑνὸς ξενοδοχείου. Μ. Δ. Β.

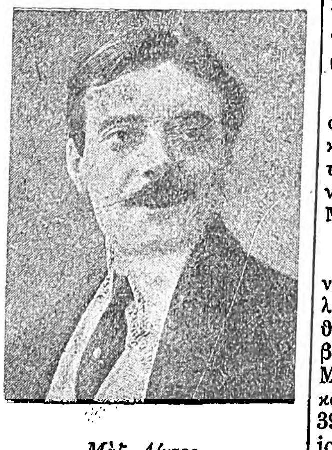

Μὰξ Λίντερ.

Μάξουελ (Maxwell)· βλ. λ. *Μάξγουελ*.

Μαξουὲλ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τοῦ Παγασιτικοῦ (πλάτ. 39°11'25" Β., μῆκ. 22°54'40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1871: Ports Surbi and Mizzela), ΒΑ. ἄκρα τῆς χερσονήσου τῆς χωριζούσης ἀμφιδύμους τοὺς ὅρμους Σούρπης καὶ Μιτζέλας. Ἀνώνυμον ὄν, ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου ἀπὸ τοῦ χαρτογραφήσαντος αὐτὸ ὑποπλοιάρχου Maxwell. Σ. Ε. Λ.

μαξουελλία (ἡ) (Maxwellia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βομβακοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῆς Νέας Καληδονίας. Δ. Ν. Π.

Μαξούλα *παλαιὰ* (Maxula Vetus) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Νουμιδίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου μεταξὺ τοῦ Βαγράδα ποταμοῦ καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης πρὸς Ν. τῆς Καρχηδόνος. Ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως ἀναφέρεται καὶ ἄλλη ὁμώνυμος, *Μάξυλα* καλουμένη ὑπὸ τοῦ Ἀνωνύμου (Σταδ. Μεγ. Θαλ. 122), μεταξὺ Κάρπης ἢ Καρπίδος καὶ Καρχηδόνος, ἀπέχουσα ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης 20 στάδια, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας 17—18 μίλλια. Α. Θ. Σ.

μαξοῦλι (τό)· δημοτ., μεγάλη ἐσοδεία, πλουσία παραγωγὴ προϊόντων: «φέτος ἔχουνε μαξοῦλι οἱ ἐλιές».

Μαξοὺτ *ἀγᾶς*. Τοῦρκος διοικητὴς τῆς Ἄρτης περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐπιτεθεὶς ποτε ἐναντίον τοῦ Σουλίου, προεκάλεσε τὴν ἀντεπίθεσιν τῶν Σουλιωτῶν, κατατροπωθεὶς δὲ ὑπ' αὐτῶν ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Ἄρταν καὶ νὰ σεβασθῇ τοῦ λοιποῦ τὰ ἔγγεια δικαιώματά των. Ἐκ ταύτης τῆς ἀφορμῆς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ Σουλιῶται ὠργανώθησαν πολεμικῶς, ὥστε αἱ φάραι των ν' ἀντιτάξουν τὴν πείσμονα καὶ ἡρωϊκὴν ἄμυναν κατὰ τῶν πολλαπλῶν ἐπιθέσεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Γ. Δ. Κ.

Μὰξ Σύλλερ, νόμος του—. Φέρεται οὕτως, ἀπὸ τοῦ καθορίσαντος αὐτὸν συγχρόνου Γερμανοῦ ἰατροῦ, ὁ ἀκόλουθος νόμος: Εἰς ὃ σημεῖον ἀσκεῖται ἡ ἐνέργεια τραυματισμοῦ τινος, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δύναται νὰ ἐντοπισθῇ ἡ λοίμωξις, ἥτις ἀνεπτύχθη εἰς ἄλλα σημεῖα καὶ εἰς ἄλλας περιφερείας τοῦ ὀργανισμοῦ. Μ. Ν. Κ.

Μάξυες (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Νομαδικὸς λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Βυζακηνῇ (Ν. Τύνις), κατοικῶν ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Τριτωνίδος λίμνης (Chott-el-Djerid), καυχώμενος ὅτι κατήγετο ἀπὸ τῶν Τρώων. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (Δ', 191) «τὰ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλέων κομῶσι, τὰ δ' ἐπ' ἀριστερὰ κείρουσι, τὸ δὲ σῶμα χρίονται μίλτῳ». Ὑπὸ τοῦ Ἰουστίνου (VIII, 6) καλοῦνται *Μαξιμιτανοί*. Α. Θ. Σ.

«Μάοκαπ» («Mahocap»). Θωρηκτὸν τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ στόλου ὑπὸ τῶν ναυάρχον Πόρτερ, κατὰ τὸν Ἀνθενωτικὸν πόλεμον, διακριθὲν κατὰ τὴν προσβολὴν τοῦ φρουρίου Fisher (13–15 Ἰανουαρίου 1865). [Πρβλ. *Andr. Cogniet*, «Hist. de la Marine des Etats-Unis» (ἐκδ. 1830, σελ. 380—385)] Σ. Ε. Λ.

Μαὸν (Mahon) [*Γεωγρ.*]. Πρωτεύουσα τῆς ἱσπανικῆς νήσου Μινόρκας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου λιμένος. Κάτ. 15 500. Ἔχει ῥαδιογραφικὸν σταθμὸν καὶ ἐπιστημονικὴν ἑταιρείαν καὶ ἐξάγει βαμβακερὰ εἴδη καὶ τυρόν. Λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ νῆσος Μινόρκα κεῖται καταμεσῆς τοῦ κόλπου τῆς Λυὼν καὶ τῆς Ἀφρικανικῆς ἀκτῆς, ὁ λιμὴν *Μαὸν* (πλάτ. 39°53' Β., μῆκ. 4°17' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1317: Majorca and Minorca καὶ 148: Port Mahon) εἶναι ἐπισημότατος καὶ πρὸς καταφυγὴν καὶ πρὸς ἀνθράκευσιν, ἰδίᾳ ἐν χειμῶνι. Ἔχει ναύσταθμον διὰ τορπιλλοβόλα, ἐν ᾧ πᾶσα σοβαρὰ ἐπισκευὴ μηχανῶν εἶναι δυνατή, τῷ δὲ 1900 ἐφωδιάσθη οὗτος διὰ πλωτῆς δεξαμενῆς δυναμένης νὰ ἀνασηκώσῃ πλοῖα 12000 τόννων, μήκους 450 ποδῶν καὶ πλάτους 58, ἀλλὰ καὶ διὰ μικροτέρας πρὸς χρῆσιν ἀντιτορπιλλικῶν. Ἡ Μαὸν εἶναι ἡ ἀρχαία *Μαγώ*, τὴν ὁποίαν ἔκτισε κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Καρχηδόνιος Μάγων. Ἡ πόλις καὶ ὁ λιμὴν κατελήφθη τῷ 1708 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ὁ δὲ λιμὴν ὠχυρώθη καὶ τῷ 1718 ἐκηρύχθη ἐλεύθερος. Κατὰ τὰ ἔτη 1756—1762 ἦτο γαλλικὴ καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1783 ἱσπανική. Σ. Ε. Λ.—Γ. Ι. Β.

— **Μαὸν** (Maon) [*Γεωγρ.*]. Νῆσος Ἀδριατικὴ ἐγγὺς καὶ ΝΑ. τῆς *Σκέρδας* (βλ. λ.). *Δίαυλος* δὲ τῆς *Μαὸν* (Maon channel) ὀνομάζεται διεθνῶς ὁ μεταξὺ τῆς νήσου ταύτης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς νήσου Πάγγο ἀφ' ἑτέρου (πλάτ. 44°24' Β., μῆκ. 15°00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2711: Gulf ot Quarnero) ἔχων μῆκ. 10 μιλλίων. Σ. Ε. Λ.

μαόνι (τό)· εἶδος ξύλου ἐρυθρωποῦ, ἄλλως *ἀκάϊον ξύλον* (ἀκαγιοῦ) καὶ *ἀνακάρδιον* ἐνίοτε λεγόμενον.

—[*Ἐγκυκλ.*] Ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδίδετο ἐν ἀρχῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ξύλον τοῦ δένδρου *σουετενία*, φυομένου ἐν Χονδούρᾳ τῆς κεντρῴας Ἀμερικῆς, ἐπεξετάθη ὅμως βραδύτερον καὶ δι' ἄλλα ξύλα προσομοιάζοντα πρὸς αὐτό, ὅπως τὸ τοῦ δένδρου *χαΐα* τῆς Σενεγάλης, καθὼς καὶ τῆς *μελίας*, *κεδρέλης*, κλπ. Τὸ μαόνι χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα εἰς τὴν ἐπιπλοποιΐαν, τὴν κατασκευὴν μουσικῶν ὀργάνων καὶ ἄλλας χρήσεις, θεωρούμενον ὡς ξύλον πολυτελείας, τόσον διὰ τὴν σκληρότητά του, ὅσον καὶ διὰ τὸν ὡραῖον του χρωματισμόν, ὅστις, κιτρινέρυθρος ἐν ἀρχῇ, μετατρέπεται σὺν τῷ χρόνῳ εἰς βαθέως ἐρυθρόν. Ἡ τομή του δίδει ἐπιφάνειαν συνεκτικήν, ἐπιδεικτικὴν δὲ εὐχεροῦς λειάνσεως καὶ στιλβώσεως. —Ρ.

Μάορι (οἱ), ἢ *Μαόρι*. Λαὸς τῆς Πολυνησίας, κατοικῶν τὴν Νέαν Ζηλανδίαν ἀπὸ τοῦ 1642, ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεσκέφθη ταύτην ὁ Τασμάν. Ἀριθμεῖ σήμερον περὶ τὰ 63.000 ἄτομα. Κοιτὶς αὐτῶν φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ νῆσος Σάβαϊ, μετηνάστευσαν δὲ εἰς Ν. Ζηλανδίαν πιθανῶς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ὁ λαὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς εἴκοσι καὶ πλέον φυλάς, τὰς ἴουϊ, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀπαρτίζεται ἐκ πολλῶν τάξεων (χαπού). Οἱ Μάορι ἔζων ἄλλοτε εἰς χωριὰ καὶ ἦσαν ἐργατικώτατοι. Μέχρι τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ αὐτῶν, ἀρξαμένου ἀπὸ τοῦ 1814, οἱ Μάορι ἐπίστευον εἰς διαφόρους θεούς, ὡς τὸν Ταγι-μαχουτᾶ, τὸν θεὸν τῶν δασῶν, τῶν δένδρων

Τύποι τῆς φυλῆς τῶν Μαόρι.

καὶ τῶν πτηνῶν, ἢ τὸν Γάγγα-ρπά, τὸν Ποσειδῶνα τῶν Πολυνησίων. Ἐπίστευον ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι πεπροικισμένος διὰ διαφόρων πνευματικῶν δυνάμεων καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἡ ψυχὴ μεταβαίνει εἰς Τε-Ρεϊγγά, τὸν Ἅδην, ὑπὸ τὴν θάλασσαν, ἔνθα ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ τὰς αὐτὰς ἀσχολίας ἃς ἔχει καὶ ἐν ζωῇ. Οἱ πλεῖστοι τῶν Μάορι εἶναι γεωργοί. Ἤδη ἤρχισαν νὰ ἀναμειγνύωνται μετὰ τῶν λευκῶν τῆς Ν. Ζηλανδίας, διαρκῶς ὑπ' αὐτῶν ἀπορροφούμενοι. Γ. Ι. Β.

—[*Ἀνθρωπολογ.*] Ἡ φυλὴ τῶν *Μάορι* ἀνήκει εἰς τὴν ὅλην Μαλαιο-πολυνησιακὴν ὁμάδα λαῶν. Οἱ Μάορι διεδέχθησαν τοὺς Μαριόρι, κατέχοντας πρότερον ὁλόκληρον τὴν νῆσον τῆς Ν. Ζηλανδίας καὶ ὧν τὰ ὑπολείμματα εὑρίσκομεν σήμερον εἰς τὴν νησίδα Σάταμ. Ἴσως οἱ Μάορι εἶναι ἀπόγονοι μάλιστα ἐκείνων, μειχθέντες μὲ ἄλλας πολυνησιακὰς ὁμάδας κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Φαίνεται ὅτι γενικῶς οἱ Πολυνήσιοι κατῆλθον ἐκ βορρᾶ ἀρχικῶς, ἐκ τῆς ἠπείρου, ὁμοιάζουν δὲ πρὸς τὰ Μαλαιικὰ στοιχεῖα, μεθ' ὧν καὶ γλωσσικῶς συνδέονται. Οἱ δὲ Μάορι συνήντησαν ἐπὶ τόπου μελανησιακὰ φῦλα παλαιότερα, τῶν ὁποίων τὰ ὑπολείμματα καὶ εὑρίσκομεν εἰσέτι, διαφέροντα μορφολογικῶς (μέλαν χρῶμα, οὖλαι τρίχες κλπ.). Σωματολογικῶς, οἱ Πολυνήσιοι καθόλου, ἂν καὶ διεσπαρμένοι εἰς ἀπειρίαν νήσων καὶ νησιδίων, ὁμοιάζουν λίαν μεταξύ των, ἕνεκα τῆς διαρκοῦς ἐπικοινωνίας των καὶ μείξεως. Δεικνύουν ὅμως καὶ οὗτοι σημεῖα τῆς μείξεως καὶ ἐπιρροῆς τῶν στοιχείων, τῶν μελανησιακῶν. Οἱ Μάορι ἢ καὶ *Νεοζηλανδοὶ* εἶναι μετρίου ἀναστήματος, δηλαδὴ βραχυσωμότεροι (1.608 μ.) τῶν κυρίως Πολυνησίων (Μαρκεζάναι 1.743 μ.) καὶ δολιχοκέφαλοι (κεφ. δείκτ. 73.6, 74.9), ἐνῷ οἱ ἄλλοι Πολυνήσιοι βραχυκέφαλοι. Δέρμα ἀνοικτόχρουν, ἀνοικτὸν ὀρφνοκίτρινον. Τρίχες λεῖαι ἢ τὸ πολὺ κυματοειδεῖς, μέλαιναι. Ἶρις μέλαινα. Ρὶς βραχεῖα, εὐθεῖα, πλατυρρινία (ριν. δείκτ. 89.8) μὲ στρογ-

Digitized by Google

γύλους ρώθωνας. Μῆλα παρειῶν ὀλίγον προέχοντα. Ἐθνολογικῶς σημειοῦμεν τὰς ξυλίνας οἰκίας των μὲ την ὑψηλὴν καὶ προπίπτουσαν στέγην μέχρι σχεδὸν τοῦ ἐδάφους (πρόδομος) καὶ τὰς περιφήμους εἰκονογραφίας των (ξυλογλυφία) ἐπὶ τῶν τοίχων κλπ. Φοροῦν γιτωνοειδὲς ἔνδυμα μὲ πτερὰ κλπ. ἐστολισμένον. Στολίζονται δὲ ἰδιαιτέρως καὶ διὰ στίξεως καὶ δὴ τοῦ προσώπου, μοναδικῆς τελειότητος καὶ ἐπιτυχίας γραμμικῶν κλπ. σχεδίων. Πολεμικὸς λαός, ἰδίᾳ πρότερον, χειρίζεται τὴν κορύνην (λιθίνην) καὶ τὸν πέλεκυν (ὁμοίως). Ἡ τροφή των ποικίλη, μᾶλλον φυτική. Ἀνθρωποφαγίαν ἤσκουν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν λατρευτικῶν κ.ἄ. ἐθίμων. Ὅπως καὶ ὅλοι οἱ Πολυνήσιοι, καὶ οἱ Μαόρι βαίνουν βαθμιαίως εἰς τὴν ἐξαφάνισιν. Ι. Γ. Κ.

Μάου, *Αὔγουστος* (Mau August). Γερμανὸς ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1840 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1909. Ἡ ἐπιστημονικὴ δρᾶσίς του εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὸ Γερμανικὸν Ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον Ρώμης καὶ μὲ τὰς ἀρχαιότητας τῆς Πομπηΐας. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1873 μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ Μάου διετέλεσεν ἀνελλιπῶς βοηθὸς εἰς τὸ ὡς ἄνω Ἰνστιτοῦτον. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Pompejanische Beiträge» (1879), «Geschichte der dekorativen Wandmalerei in Pompéji» (Text und Atlas 1882), «Pompéji Ausgrabungsberichte» (1884), «Führer durche Pompeji» (1896), «Pompeji in Leben und Kunst» (1899) (ἀγγλ. ἔκδ. «Pompeii, its life and art»), «Katalog der Bibliothek des Kaiserlich deutsches archäologisches Institutes in Rom» (I. II., 1900—1913), «Pompéji und andere Sammelband» (1902). Β. Δ. Θ.

Μάουερ (Mauer) ***γνάθος***. Γνάθος εὑρεθεῖσα εἰς τὸ χωρίον Μάουερ περὶ τὰ 10 χλμ. ΝΑ. τῆς Ἀϊδελβέργης ἐπὶ τοῦ Elzenz, παραποτάμου τοῦ Neckar (21 Ὀκτωβρίου τοῦ 1907) ἐντὸς τοῦ ἀμμωρυχείου Grafenrain καὶ εἰς βάθος 24 μ. Ἕνεκα τῆς ἀσφαλοῦς τοπογραφίας της καὶ τῆς κατωτάτης, ζῳώδους σχεδόν, μορφολογίας, ἡ γνάθος τῆς Μάουερ, ἀναγομένη εἰς τὴν πρωτοχελλαίαν τοὐλάχιστον προϊστορικὴν περίοδον τῶν ἀνθρώπων, ἀποτελεῖ διὰ τὴν ἀνθρωπολογίαν καθόλου κατ' ἐξοχὴν πολύτιμον ἴχνος, ἐμφανιζόμενον μέχρι σήμερον ὡς τὸ παλαιότερον ἀνθρώπινον λείψανον, ὅπερ κατέχομεν. Ὁ Schoetensack (1908) δίδει εἰς τὸ ἄτομον, εἰς ὃ ἀνήκει, τὸ ὄνομα «homo heidelbergensis» (Ἀϊδελβέργιος ἄνθρωπος). Ι. Γ. Κ.

Μάουερ (Mauer), ***κατάστιξις τοῦ —***. [*Μικροβιολ.*]· βλ. λ. *ἑλονοσία* (τ. ΙΑ', σ. 27 β').

Μάουζερ (Mauser), ***Γουλιέλμος*** (1834—1882) καὶ ***Παῦλος*** (1838—1914). Γερμανοὶ ὁπλοποιοί, ἐφευρέται φερωνύμου πιστολίου, τυφεκίου καὶ ἀραβίδος. Ἀμφότεροι ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἤρχισαν ἐργαζόμενοι εἰς τὸ ἐν Ὀμπερντὸρφ τῆς Βυρτεμβέργης βασιλικὸν ὁπλουργεῖον, ἔνθα ὑπηρέτει καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν. Ἠσχολήθησαν εἰς τὴν κατασκευὴν ὀπισθογεμῶν τυφεκίων, κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ κατακορύφου ἐπικρουστῆρος, εἶτα δὲ μετὰ ὁριζοντίου τοιούτου, δώσαντες εἰς τὸ κλεῖστρον τὴν ἀρχικὴν μορφὴν τοῦ κατόπιν ἐξελιχθέντος συστήματος αὐτῶν. Μὴ γενομένου δεκτοῦ τοῦ τότε προταθέντος ὑποδείγματος, ἐξηκολούθησαν ἐν Βελγίῳ, χορηγοῦντος τοῦ Ἀμερικανοῦ Νόρρις (Norris), τὰς μελέτας καὶ δοκιμάς των, ὧν προϊὸν ὑπῆρξε τὸ παρουσιασθὲν καὶ γενόμενον ἀποδεκτὸν ἐν Πρωσσίᾳ ὑπόδειγμα 1871, τῶν 11 χιλιοστῶν. Διὰ τὴν κατασκευὴν τούτου ἠγόρασαν οἱ ἀδελφοὶ Μάουζερ τὸ ἐν Ὀμπερντὸρφ κρατικὸν ὁπλουργεῖον. Τῷ 1880, ἐνῷ ὁ πρῶτος ἦτο ἀπησχολημένος εἰς σύναψιν συμβάσεως μετὰ τῆς Σερβίας, ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφῶν κατήρτισε τὸ ἐπαναληπτικὸν τυφέκιον μετὰ σωληνοειδοῦς ἀποθήκης, ὅπερ εἰσήχθη ἐν Γερμανίᾳ ὡς ὑπόδειγμα 1871—1884· τοῦτο ἐπηκολούθησε τὸ μετὰ γεμιστῆρος καὶ ἀποθήκης Μάννλιχερ ὑπόδειγμα 1888. Εἰς τὸν Παῦλον, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του διηύθυνε μόνος τὸ ὁπλουργεῖον Μάουζερ, ὀφείλονται τὰ κατόπιν διαδοθέντα ὑποδείγματα τοῦ συστήματος τούτου. Κ. Φ. ΔΙΓΕΝΗΣ

—Μάουζερ (Mauser) ***πιστόλιον***. Σύστημα αὐτογεμῶν πιστολίων, εἰς ἃ χρησιμοποιεῖται ἡ ἀνάκρουσις τῆς κάννης μετὰ τοῦ κλείστρου, διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ μηχανισμοῦ αὐτομάτου ἀναγεμίσεως. Ἡ ἀποθήκη, περιλαμβάνουσα, ἀναλόγως τοῦ μεγέθους, 6, 10 ἢ 20 φυσίγγια, εἰς δύο παρακειμένας κατακορύφους σειράς, κεῖται πρὸ τοῦ ὑπο φυλακτῆρος. Ἰδιαζούσης διασκευῆς εἶναι ἡ *θήκη Μάουζερ*, ἐκ ξύλου καρυᾶς, ἐχούσης ἐξωτερικῶς τὴν μορφὴν κοπάνου μετὰ λαβῆς συνήθους τυφεκίου· διὰ τῆς προσαρμογῆς τοῦ πιστολίου εἰς τὸ ἄκρον ταύτης, ἀποτελεῖται εἶδος βραχείας ἀραβίδος, παρεχούσης μεγαλυτέραν ἀκρίβειαν βολῆς διὰ τὰς σχετικῶς μεγάλας διὰ πιστολίου ἀποστάσεις (βλ. *πιστόλια*). Κ. Φ. Δ.

— Μάουζερ (Mauser) ***τυφέκιον*** καὶ ***ἀραβίς***. Ἐκ τῶν μᾶλλον διαδοθέντων συστημάτων ἐπαναληπτικῶν τυφεκίων καὶ ἀραβίδων, ὅπερ εἰσήχθη ἐν Γερμανίᾳ ὡς «σύστημα τῆς ἐπιτροπῆς δοκιμῶν» (Prüfungs-Commission), ὑποδείγματος 1898 τῶν 7,9 χιλ., ἐν Βελγίῳ ὑποδείγματος 1889, Παραγουάῃ ὑποδείγματος 1907, Τουρκίᾳ ὑποδείγματος 1903, Ἀργεντινῇ ὑποδείγματος 1909, Βολιβίᾳ ὑποδείγματος 1891, ἁπάντων τούτων τῶν 7 65 χιλ., ἐν Σερβίᾳ ὑποδείγματος 1899, Ἱσπανίᾳ ὑποδείγματος 1893, ἐν Χιλῇ, Κολομβίᾳ, Οὐρουγουάῃ ὑποδείγματος 1895, Βραζιλίᾳ ὑποδείγματος 1906, ἁπάντων τούτων τῶν 7.0 χιλ., καὶ ἐν Πορτογαλίᾳ ὑποδείγματος 1904, Σουηδίᾳ ὑποδείγματος 1896, τούτων τῶν 6 5 χιλ. Τὸ χαρακτηρίζον τὸ σύστημα τοῦτο, προκειμένου κυρίως περὶ τῶν σχετικῶς νεωτέρων ὑποδειγμάτων, εἶναι ἡ διαρρύθμισις τῆς ἀποθήκης, ἥτις εἶναι διεσκευασμένη ἐν τῷ ξυστῷ ὑπὸ τὸ κλεῖστρον, ἄνευ οὐδεμιᾶς προεξοχῆς καὶ εἰς ἣν τὰ φυσίγγια διατίθενται εἰσερχόμενα εἰς δύο παρακειμένας κατακορύφους σειράς. Ἡ δέσμη τῶν 5 φυσιγγίων συγκρατεῖται δι' ἁπλοῦ *γεμιστῆρος συστήματος Μάουζερ*, μὴ εἰσερχομένου ἐν τῇ ἀποθήκῃ, ὁμοίου, ἀλλ' ἄνευ ὀνύχων, πρὸς τὸν τοῦ ἑλληνικοῦ τυφεκίου Μάννλιχερ (βλ. λ. *γεμιστήρ*). Ἡ κεφαλὴ τοῦ κλείστρου ἀποτελεῖ ἓν ὅλον μετὰ τοῦ κυλίνδρου, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποφυγῆς ἀτυχημάτων, ἐκ πιθανῆς παραλείψεως συναρμολογήσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ὁπλίτου. Ἡ στήριξις τοῦ κλείστρου κατὰ τὴν βολὴν ἐκτελεῖται διὰ δύο *τόρμων στηρίξεως* εἰς τὸ ἐμπρόσθιον τοῦ κυλίνδρου. Κ. Φ. Δ.

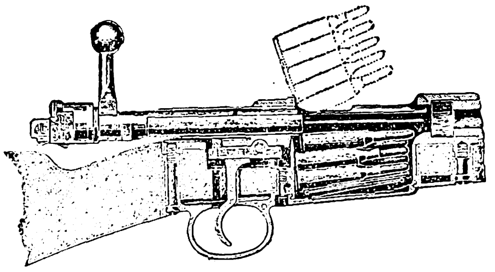

Κλεῖστρον καὶ ἀποθήκη τυφεκίου Μάουζερ ὑποδείγματος 1898 τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ.

Μάουϊ, ἡ ***Μόουϊ*** (Maui) [*Γεωγρ.*]. Μία τῶν νήσων Χαβάϊ. Κεῖται 26 μίλλια ΒΔ. τῆς Χαβάϊ καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο διὰ χθαμαλοῦ ἰσθμοῦ συνδεομένων χερσονήσων. Ἐν τῇ ἀνατολικῇ χερσονήσῳ κεῖται τὸ ἐσβεσμένον ἡφαίστειον Χαλεακαλοῦ (ὕψους 3058 μ.). Ἔχει ἔκτασιν 1885 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν περίπου 25.000 κατ. Ἔχει φυτείας σακχαροκαλάμου. Πρωτεύουσα *Λαχαϊνά*. Γ. Ι. Β.

Μάουλε (Maule) [*Γεωγρ.*]. Παράλιος ἐπαρχία τῆς Κεντρικῆς Χιλῆς. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Τάλκα, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἀργεντινῆς, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Νιοῦμπλε καὶ Κονσεπσιὸν καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Ἔχει ἔκτασιν 7281 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 114.149 κατ., ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι ἤπιον καὶ ὑγιεινόν. Ἔχει ποτάμιον (διὰ τοῦ ποταμοῦ Μάουλε) καὶ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἐπαρχίας κειμένη πόλις *Λινάρες*, ἔχουσα περίπου 12.100 κατοίκους. Ἕτεραι ἀξιόλογοι πόλεις εἶναι ἡ *Καούκενες*, ἡ πρώην πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἡ πόλις καὶ λιμὴν *Κονστιτουσιόν*. Γ. Ι. Β.

— Μάουλε *Ρίο* (Moule Rio) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Χιλῆς. Πηγάζει ἐκ τῆς Λαγκουνὰ ντὲλ Μάουλε, λίμνης τῶν Ἄνδεων κειμένης παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀργεντινῆς, εἰς ὕψος 2165 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ρέων μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Δ. ἐκβάλλει εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν παρὰ τὸν λιμένα Κονστιτουσιόν. Ἔχει μῆκος ὑπὲρ τὰ 196 χλμ. Ὁ ἄνω ροῦς αὐτοῦ, βρέχων ὑψίπεδον λεκάνην, ἐν ᾗ τὰ ἡφαίστεια Ἁγίου Πέτρου (ὕψους 3 540 μ.) καὶ Ντεσκαμπεσάντο (ὕψους 3340 μ.), χρησιμεύει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἀρδεύσεις καλλιεργησίμων ἐκτάσεων. Γ. Ι. Β.

Μάουλμπρον (Maulbronn) [*Γεωγρ.*]. Κωμόπολις τῆς Γερμανίας ἐν Βυρττεμβέργῃ, Α. τῆς Καρλσρούης. Ἔχει 1141 κατ. (1925), πρακτικὸν γυμνάσιον, εὐαγγελικὸν θεολογικὸν σεμινάριον, ἐργοστάσιον ἀλουμινίου, ὀρυχεῖα ψαμμολίθου καὶ ἀμπελουργίαν. Ἐν Μάουλμπρον διατηρεῖται ἓν τῶν ὡραιοτέρων μοναστηρίων τῶν Κιστερκιανῶν, ἱδρυθὲν τῷ 1137. Ἐνταῦθα ἐπίσης ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ ἔτος 1564 θεολογικὴ συζήτησις περὶ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Λέγεται δὲ ὅτι εἰς ἕνα ἐκ τῶν ἐν Μάουλμπρον πύργων ἀπέθανεν ὁ Φάουστ. Γ. Ι. Β

Μάουνα-*Κέα* (Mauna-Kea=Λευκὸν ὄρος) [*Γεωγρ.—Ἡφαιστ.*]. Ἐσβεσμένον ἡφαίστειον ὄρος, τὸ ὑψιστον τῆς νήσου Χαβάϊα τῆς Πολυνησίας, ἔχον ὕψος 4.208 μ. Γ. Κ. Γ.

—Μάουνα *Λόα* (Mauna Loa=Μέγα ὄρος) [*Γεωγρ.—Ἡφαιστ.*]. Ἐνεργὸν ἡφαίστειον ὄρος τῆς νήσου Χαβάϊα τῆς Πολυνησίας, ἔχον ὕψος 4.194 μ. (κατ' ἄλλους 4.168 μ.). Τὸ γιγάντειον τοῦτο ἡφαίστειον, τὸ ὁποῖον εἰς τὸν κεντρικόν του κρατῆρα Μοκουαβεόβεο παρουσιάζει συχνὰ τὸ φαινόμενον τοῦ σχηματισμοῦ πραγματικῆς λίμνης λάβας, εἶναι, λόγῳ τῶν συχνῶν καὶ μεγάλων ἐκχύσεων λάβας, μεταξὺ τῶν σημερινῶν ἡφαιστείων τῆς γῆς τὸ πρῶτον εἰς ποσότητα ἀνεκχυνομένων λαβῶν.

Ἡ ἱστορία τῶν γνωστῶν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐκρήξεών του ἀρχίζει τῷ 1832. Αἱ σημαντικώτεραι τῶν ἐκρήξεών του εἶναι αἱ τοῦ 1851 (ἀνεξεχύθησαν περίπου 122 ἑκατομ. κυβικῶν μέτρων λάβας, σχηματίσαντα ρεῦμα λάβας 16 χλμ. μήκους καὶ 1 ½ χλμ. πλάτους), 1852 (300 περίπου ἑκατ. κυβικῶν μέτρων λάβας), 1855 (455 ἑκατ. κυβικῶν μέτρων λάβας), 1859 (2,73 κυβ. χλμ. λάβας, σχηματισμὸς ρήγματος 6 ½ χλμ. μήκους ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τοῦ τόπου τῆς ἀνεκχύσεως τῆς λάβας), 1868 (ἀνεκπήδησις τῆς λάβας ὑπὸ μορφὴν 4 πιδάκων ὕψους 150—180 μ. καὶ 300 μ., ὄγκος ἀνεκχυθείσης λάβας 1,67 κυβ. χλμ.), 1873, 1880 (τρία ρεύματα λάβας μήκους 16—19 καὶ 51 χλμ., ὄγκος ἀνεκχυθείσης λάβας 413 ἑκατ. κυβικῶν μέτρων), 1887, 1888, 1899, 1903, 1907, 1914. Ἡ τελευταία του ἔκρηξις ἐγένετο κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1926. Ἐπὶ τῶν νοτιοανατολικῶν κλιτύων του ὑψοῦται τὸ ἀσπιδῶδες ἡφαίστειον Κιλάουεα. Γ. Κ. Γ.

μαοῦνα (ἡ) (γαλλ. mahonne, ἀγγλ. lighter). Ὑπηρετικὸν πλοῖον λιμένων, μικροῦ βυθίσματος, ἄνευ ἐξαρτημάτων, μετὰ ἢ ἄνευ καταστρώματος, μὴ ἔχον συνήθως ἰδίαν κίνησιν ἀλλὰ μετακινούμενον διὰ ρυμουλκίας, χρησιμεῦον δὲ κατὰ τὰς φορτοεκφορτώσεις πρὸς μεταφορὰν ἐμπορευμάτων ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον, ἢ ἀπὸ πλοίου εἰς τὴν ξηρὰν ἢ τἀνάπαλιν. Ἡ ἐπίσημος ὀνομασία, *φορτὶς* ἢ *φορτηγίς*, σπανίως χρησιμοποιεῖται. Σ. Ε. Λ.

—μαοῦνα *τῆς φαγάνας* [*Ναυτ.*]. Ἡ εἰδικὴ τῆς βυθοκόρου φορτίς, ἥτις ἔχει ἰδίαν κίνησιν ἀπὸ μηχανικοῦ προωστῆρος, πυθμένα δὲ τοῦ κύτους της ἀνοίγοντα διὰ γιγγλυμῶν πρὸς τὰ κάτω, πρὸς αὐτόματον ἀπόρριψιν, πέραν τοῦ λιμένος, τῶν προϊόντων τῆς ἐκσκαφῆς. Ὁ ἐπίσημος ὅρος *κάνθαρος* ἔχει λησμονηθῆ. Σ. Ε. Λ.

μαουνιέρης (ὁ)· ὁ ἐπὶ φορτηγίδος ἐργαζόμενος ναυτοεργάτης λιμένος· κατ' ἐπέκτασιν καὶ ὁ φύλαξ τῶν ἐν φορτηγίδι ἐμπορευμάτων. Σ. Ε. Λ.

μάουντ (ἀγγλ. mound=γήλοφος) [*Εγκυκλ.*]. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστοὶ πολυάριθμοι καὶ γιγαντιαῖοι τεχνητοὶ γήλοφοι, ἀπαντῶντες ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ καὶ ἀνήκοντες εἰς προϊστορικοὺς γεωργικοὺς λαούς, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ ἀρχαιολόγοι δίδουσι τὸ ὄνομα *Μάουντς-μπίλντερς* (Mounds builders=κατασκευασταὶ γηλόφων). Τὰ μάουντ ποικίλλουσιν ἀπὸ ἀπόψεως μορφῆς καὶ μεγέθους ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ των. Καὶ ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι πραγματικοὶ τύμβοι (Tumuli), ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐθάπτετο ἡ τέφρα τῶν νεκρῶν, ἄλλα δέ, τὰ καὶ μεγαλύτερα, τῶν ὁποίων ἡ διάμετρος φθάνει μέχρι 1000 ποδῶν, ἀπετέλουν εἶδος ἀκροπόλεων περιβαλλουσῶν ἐν εἴδει ὠχυρωμένων στρατοπέδων τοὺς συνοικισμούς, ἔνθα κατῴκουν οἱ κατασκευασταί των. Ἐπίσης ἀπαντῶσι μάουντ ἀφιερωμένα πιθανῶς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ θείου, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσι πολλὰς ὁμοιότητας καὶ ἀναλογίας πρὸς τὰ ἱερὰ τῶν λαῶν τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Πολυάριθμα εἶναι τὰ προϊστορικὰ εὑρήματα (ὅπλα, σκεύη κλπ.), τὰ ὁποῖα αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι, ἐντὸς τῶν γηλόφων τούτων, ἔφεραν εἰς φῶς. Τὰ εὑρήματα ταῦτα εἶναι κατεσκευασμένα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ λίθου, ὅπόθεν συνάγεται ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι δὲν ἐγνώριζαν τὸν σίδηρον. Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς μάουντ ἀπαντᾷ εἰς τὰς πολιτείας Ὀχάϊο (10.000 περίπου), Νέας Ὑόρκης, Βιργινίας κ.λ.π. Χ. Δ.

Μάουντ *Οὐΐλσον ἀστεροσκοπεῖον* (Mount Wilson Observatory). Ἓν ἐκ τῶν διασημοτέρων ἀστεροσκοπείων τοῦ κόσμου. Κεῖται ἐν Καλιφορνίᾳ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν εἰς ἀπόστασιν 15 χλμ. περίπου ἀπὸ τῆς Πασαδίνας καὶ ΒΔ. τῆς πόλεως Λὸς Ἄντζελες. Ἱδρύθη τῷ 1904 κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ ἤδη ἐπιτίμου διευθυντοῦ αὐτοῦ G. E. Hale καὶ δαπάναις τοῦ Ἰνστιτούτου Καρνέγκι πρὸς προώθησιν τῶν ἀστρονομικῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τοῦ Ἡλίου, τῶν ἀπλανῶν καὶ τῶν νεφελοειδῶν. Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτάτων ἀστροφυσικῶν κλάδων, οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦνται ἐν τῷ περιωνύμῳ ἱδρύματι, καταλέγονται ἡ ἀστρικὴ φωτομετρία, ἡ φασματοφωτογραφία, ὁ προσδιορισμὸς τῶν παραλλάξεων τῶν ἀπλανῶν καὶ τῶν διαμέτρων αὐτῶν, ἡ σπουδὴ τῶν ἀστρικῶν σμηνῶν καὶ ἐν γένει ἡ μελέτη τῆς ἐξελίξεως τῶν ἄστρων, τῆς κατασκευῆς τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς συστάσεως τῆς ὕλης.

Τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦτο εἶναι περίφημον διὰ τὸν πλοῦτον τῶν ὀργάνων, τὰ ὁποῖα διαθέτει διὰ τὰς ὡς ἄνω ἐρεύνας καὶ εἰδικώτερον διότι ἔχει τὸ μέγιστον ἐν τῷ κόσμῳ κατοπτρικὸν τηλεσκόπιον. Τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο κατεσκευάσθη δαπάναις τοῦ Ἀμερικανοῦ John D. Hooker ἀντὶ

Digitized by Google

60 000 δολλαρίων. Τὸ μέγα παραβολικὸν κάτοπτρόν του, τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη ὑπὸ τῶν γαλλικῶν ὑαλουργείων τοῦ Saint-Gobain, ἔχει διάμετρον 2 μ. 57, πάχος 323 χλμ. καὶ βάρος 4 τόννων. Διὰ καταλλήλου συνδυασμοῦ βοηθητικῶν κατόπτρων ἡ ἑστιακὴ ἀπόστασις τοῦ γιγαντιαίου τηλεσκοπίου, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ συνόλῳ του ζυγίζει περὶ τοὺς 100 τόννους, δύναται νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ 13 μέχρις 76 μέτρων. Ὁ θόλος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον στεγάζεται τὸ ὄργανον, ἔχει διάμετρον 30 μέτρων περίπου, διὰ δὲ τὴν περιστροφὴν αὐτοῦ καὶ τὰς διαφόρους κινήσεις τοῦ τηλεσκοπίου λειτουργοῦσι τεσσαράκοντα ἠλεκτροκινητῆρες. Ἡ μεγεθυντικὴ δύναμις τοῦ τηλεσκοπίου Hooker ὑπὸ συνήθεις ἀτμοσφαιρικὰς συνθήκας ἀνέρχεται εἰς 6.000 φοράς, δύναται ὅμως εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι 10.000.

Πλὴν τοῦ τηλεσκοπίου τούτου, τὸ ἵδρυμα διαθέτει ἕτερον ἐπίσης ἰσχυρὸν κατοπτρικὸν διαμέτρου 1 μ. 52, τὸ τηλεσκόπιον τοῦ Snow (διαμ. 610 χ/μ. καὶ ἑστ. ἀποστ. 18 μ.), τὸ πυργοειδὲς τηλεσκόπιον διὰ τὰς φασματοηλιογραφικὰς παρατηρήσεις, διαφόρους φασματογράφους, συμβολόμετρον καὶ πλεῖστα ἄλλα δευτερεύοντα τηλεσκόπια καὶ βοηθητικὰ ὄργανα. Ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ ἑδρεύει πρὸς τούτοις καὶ εἰδικὸν ἐργαστήριον δι' ἐκτέλεσιν διαφόρων πειραμάτων, ἀφορώντων εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν φασματοσκοπικῶν καὶ φυσικοχημικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται ἐπὶ τοῦ Ἡλίου, τῶν ἀπλανῶν καὶ τῶν λοιπῶν οὐρανίων σωμάτων. Ε. Π.

Μάουνταιν Ἄς (Mountain Ash) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Γκλάμοργκαν τῆς Οὐαλλίας. Ἀπέχει 6 χλμ. ἀπὸ τῆς Ἄμπερνταρ καὶ 28 χλμ. ἀπὸ τοῦ Κάρντιφ καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σύνον (Cynon), παραποτάμου τοῦ Τέϊφ. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἔχει περὶ αὐτὴν πολλὰ ἀνθρακωρυχεῖα, τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσις ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν ἀσχολίαν τῶν κατοίκων. Σπουδαιότερα κτήρια ἔχει τὸ δημαρχεῖον, τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Μαργαρίτας, τὸ νοσοκομεῖον καὶ τὴν βιβλιοθήκην. Τὸ οὐαλλικὸν αὐτῆς ὄνομα εἶναι *Ἄμπερπενναρ* (Aberpennar). Ἕκαστον Σάββατον διεξάγεται ἐν τῇ πόλει ἐμποροπανήγυρις. Κάτοικοι 42.300. Χ. Δ.

Μάουντ Βέρνον (Mount Vernon) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰλλινόϊς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Τζέφφερσον. Ἀπέχει 75 χλμ. σιδηροδρομικῶς ἀπὸ τοῦ πρὸς Δ. ΒΔ. κειμένου Ἁγίου Λουδοβίκου καὶ ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τοῦ σιδηροδρόμου Λουΐσβιλλ-Νάσβιλλ καὶ ἄλλων γραμμῶν. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα. Ἀνεγνωρίσθη ὡς πόλις τῷ 1872. Κάτ. 9 800.

—2) Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰντιάνα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Πόζεϋ. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀχάϊο, 31 χλμ. πρὸς Δ. ΝΔ. τῆς Ἠβανσβιλλ. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τοῦ σιδηροδρόμου Λουΐσβιλλ-Νάσβιλλ καὶ ἄλλων γραμμῶν. Ἡ περιοχὴ τῆς πόλεως παράγει μεγάλην ποσότητα σίτου. Ἡ Μάουνταιν Βέρνον ἀνεγνωρίσθη ὡς πόλις τῷ 1865. Κάτ. 5.300.

—3) Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ κομιτείᾳ Οὐέστ-Τσέστερ τῆς πολιτείας Νέας Ὑόρκης. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπρὸνξ πρὸς Β. τῆς πόλεως τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ ἀποτελεῖ διαμονητήριον προάστειον αὐτῆς. Ἔχει μηχανουργεῖα καὶ ἐργοστάσια ὑφασμάτων καὶ ἐξυπηρετεῖται ἄριστα ἀπὸ συγκοινωνιακῆς ἀπόψεως. Ἀνεγνωρίσθη ὡς πόλις τῷ 1892. Κάτ. 42.700.

—4) Χωρίον τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ κομιτείᾳ Φαιρφὰξ τῆς πολιτείας τῆς Βιργινίας, κείμενον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Πότομακ, 24 χλμ. πρὸς Ν. τῆς Οὐάσιγκτων. Εἶναι ἱστορικὸν ὡς εὐνοούμενος τόπος διαμονῆς τοῦ Γεωργίου Οὐάσιγκτων, τοῦ ὁποίου σῴζεται ἐκεῖ ἡ οἰκία ἔνθα ἀπέθανε καὶ ὁ τάφος του. Χ. Δ.

Μάουντ Κάρμελ (Mount Carmel) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ κομιτείᾳ Νορθούμπερλαντ τῆς πολιτείας Πενσυλβανίας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 77 χλμ. ἀπὸ τῆς Χάρρισμπουργκ καὶ ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τοῦ σιδηροδρόμου Φιλαδελφείας — Ρήντιγκ καὶ ἄλλων γραμμῶν. Ἔχει περὶ αὐτὴν πολλὰ ὀρυχεῖα ἀνθρακίτου. Ἀνεγνωρίσθη ὡς πόλις τῷ 1848. Κάτ. 17.500. Χ. Δ.

Μάουντσβιλ (Moundsville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Δ. Βιργινίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀχάϊο, 18 χλμ. πρὸς Ν. τοῦ Οὐήλιγγ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαλτιμόρης-Ὀχάϊο. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τῶν πολυαρίθμων περὶ αὐτὴν προϊστορικῶν *μάουντ* (βλ. λ.). Ἐκτὸς τῆς διὰ τῶν σιδηροδρόμων συγκοινωνίας ἐξυπηρετεῖται ἐπίσης διὰ ποταμοπλοίων. Κάτ. 10.700. Χ. Δ.

Μάουρα ὁ Μοντανὲρ (Maura y Montaner). Ἱσπανὸς πολιτικὸς (1853—1925). Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1881 ἐτάχθη ἐν ἀρχῇ μὲ τοὺς φιλελευθέρους, βραδύτερον ὅμως ὑπείκων εἰς τὰς ἀπὸ χαρακτῆρος συντηρητικάς του τάσεις μετέστη εἰς τὸ συντηρητικὸν κόμμα, τοῦ ὁποίου δὲν ἐβράδυνε νὰ γίνῃ ἀρχηγός. Ἐχρημάτισε κατ' ἐπανάληψιν ὑπουργός, πρωθυπουργὸς δὲ τὸ πρῶτον τῷ 1903. Τῷ 1913 παρῃτήθη τῆς ἀρχηγίας τοῦ κόμματός του καὶ ἠθέλησε ν' ἀποσυρθῇ τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ παρακλήσει τοῦ βασιλέως Ἀλφόνσου ἐδέχθη ν' ἀναλάβῃ τὴν προεδρίαν τῆς σχηματισθείσης τῷ 1918 οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως, καθὼς καὶ τῶν κυβερνήσεων τοῦ 1919 καὶ 1921. Τῷ 1923 ὅμως ἠρνήθη, παρὰ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἀφοσίωσίν του, νὰ συνεργασθῇ μετὰ τοῦ δικτάτορος Πρίμο ντὲ Ριβέρα. — Ω.

Μαουρενμπρέχερ (Maurenbrecher), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ἱστοριογράφος (1838—1892). Ἐσπούδασεν ἱστορίαν ἐν Βερολίνῳ καὶ Μονάχῳ ὑπὸ τοὺς Ράνκε καὶ φὸν Ζύμπελ. Τῷ 1867 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν Ντόρπατ, μετὰ δύο ἔτη ἐν Καινιξβέργῃ, τῷ 1877 ἐν Βόννῃ καὶ τῷ 1884 ἐν Λειψίᾳ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Κάρολος ὁ Ε' καὶ οἱ Γερμανοὶ διαμαρτυρόμενοι 1545—1555» (1865), «Ἡ Ἀγγλία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταρρυθμίσεως» (1866), «Μελέται καὶ σκαριφήματα ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς μεταρρυθμίσεως» (1880) «Μέθοδοι καὶ ἀντικείμενα τῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν» (1868), «Ὁ δὸν Κάρολος» (1876), «Ἱστορία τῶν ἐκλογῶν τῶν Γερμανῶν βασιλέων» (1889), «Ἱστορία τῆς ἱδρύσεως τοῦ γερμανικοῦ κράτους, 1859—1871» (3η ἔκδοσις 1903), κ. ἄ.

—2) *Μάξ.* Γερμανὸς θεολόγος, πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1874—1930). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Μετὰ τὸ πέρας τῶν πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐθνικο-κοινωνικοῦ ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ «Ἡ Βοήθεια», προσεχώρησεν εἶτα εἰς τὸ σοσιαλ-δημοκρατικὸν κόμμα, τῷ 1907 ἀπεσπάσθη τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1909—1916 ἦτο ἱεροκῆρυξ τῶν ἐλευθέρων ἐκκλησιῶν τῶν κοινοτήτων Νυρεμβέργης καὶ Μαγκάϊμ. Τῷ 1917 ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ὑπηρέτησεν ὡς ἐφημέριος ἐν Δρέσδῃ καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1925 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐν Μένγκεργσγκερόϋτ. Ἐν τῇ πολιτικῇ μετέστη εἰς τὰς τάξεις τοῦ πατριωτικοῦ καὶ εἶτα τοῦ ἐθνικοῦ κόμματος, διηύθυνε τὴν «Γερμανικὴν Ἐφημερίδα» καὶ ἔπειτα προσεχώρησε (μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ φιλελευθέρου κόμματος) εἰς τὸ φιλελεύθερον λαϊκόν. Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἀπὸ Ναζαρὲτ εἰς Γολγοθᾶν» (1909), «Ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ρώμην» (1910), «Περὶ τῆς κατανικήσεως τοῦ θανάτου» (1912), «Ἡ τακτικὴ τῶν κομμάτων τῶν ἐτῶν 1920 καὶ 1924» (1924) κ. ἄ. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1924 ἐξέδιδε τὸ δεκαπενθήμερον περιοδικὸν «Πίστις καὶ γερμανισμός». Εἰς τὰ φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ ἔργα του κλίνει πρὸς τὸν μονισμόν. Γ. Ι. Β.

Μάουρερ (Maurer), *Γεώργιος-Λουδοβῖκος, ἱππότης φὸν* —. Ἐπιφανὴς Βαυαρὸς νομομαθής, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου καὶ μέλος τῆς βαυαρικῆς ἀντιβασιλείας ἐν Ἑλλάδι. Ἐγεννήθη τὴν 2 Νοεμβρίου 1790 ἐν Erpolzheim πλησίον τοῦ Dürkheim, διακούσας δὲ τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Ἀϊδελβέργης, ὅπου εἶχον καταφύγει οἱ γονεῖς του φεύγοντες τὴν εἰσβολὴν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς αὐτῆς πόλεως, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἀκαδημαϊκῶν του σπουδῶν ἐπεδόθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν δικηγορίαν, ἣν βραδύτερον ἐγκατέλιπε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους τῷ 1812 πρὸς συνέχισιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιον. Ἐπὶ διετίαν παραμείνας εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τοῦ γαλλικοῦ δικαίου, χάρις δὲ εἰς τὰς εἰδικὰς σπουδὰς αὐτοῦ, ἐπιστρέψας τῷ 1814 εἰς Γερμανίαν, ἐπέτυχε νὰ ἀνέλθῃ ἐνωρὶς εἰς τὰς ἀνώτερας βαθμίδας τοῦ δικαστικοῦ κλάδου. Κατ' Ἰούνιον τοῦ 1814 διωρίσθη τὸ πρῶτον ἀντεπίτροπος τοῦ κράτους ἤτοι ἀντεισαγγελεὺς παρὰ πρωτοδικαις, ἐν Mainz, Speier καὶ Landau, δύο δὲ ἔτη βραδύτερον, ἤτοι τῷ 1816, γενικὸς ἀντεπίτροπος δηλαδὴ ἀντεισαγγελεὺ. τοῦ ἐφετείου Zweibrücken, τῷ δὲ 1817 μέλος τοῦ ἐφετείου καὶ τοῦ ἀναθεωρητικοῦ δικαστηρίου, διατηρήσας τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1824, ὁπότε διωρίσθη ἐπίτροπος τοῦ κράτους παρὰ τῷ ἐφετείῳ Frankenthal τοῦ ἐπιρρηνίου Παλατινάτου Rheinpfalz).

Γεώργιος Μάουρερ.

Ὁ Μάουρερ παρὰ τὰ ὑπηρεσιακὰ δικαστικὰ αὐτοῦ καθήκοντα κατορθώνων νὰ ἐργάζεται καὶ ἐπιστημονικῶς, ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν ἔργου ὑπὸ τὸν τίτλον «Geschichte des altgermanischen Gerichtsverfahrens», ὅπερ καὶ ἐξέδωκε τῷ 1824, βραβευθὲν κατὰ τὸν προκηρυχθέντα σχετικὸν διαγωνισμόν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀπετέλεσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς περαιτέρω ἐν τῷ ἀκαδημαϊκῷ σταδίῳ λαμπρᾶς ἐπιτυχίας τοῦ Μάουρερ. Ἀμέσως σχεδὸν διωρίσθη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ γερμανικοῦ καὶ γαλλικοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου. Τῷ 1829 ἀπενεμήθη εἰς τὸν Μάουρερ ὁ τίτλος τοῦ μυστικοσυμβούλου καὶ συμβούλου τῆς πολιτείας, (Geheimer Hofrat und Staatsrat), ὀλίγον δὲ βραδύτερον, τῷ 1831, ἀπονεμηθέντος αὐτῷ τοῦ τίτλου τοῦ ἱππότου, ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ ἰσοβίου συμβούλου τῆς ἐπικρατείας.

Τοιαύτην κατεῖχεν ἐν Βαυαρίᾳ θέσιν ὁ Μάουρερ, ὅτε ἐκλήθη παρὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ὅπως μετάσχῃ τῆς τριμελοῦς ἀντιβασιλείας, ἥτις ἐπρόκειτο, συνοδεύουσα τὸν βασιλέα Ὄθωνα εἰς Ἑλλάδα, νὰ κυβερνήσῃ τὴν χώραν μέχρις ἐνηλικιώσεως τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ Μάουρερ ἀποδεχθεὶς τὸν διορισμὸν καὶ ἐλθὼν εἰς Ἑλλάδα ἀνέλαβεν, ἐν τῇ γενομένῃ κατανομῇ τῆς διοικήσεως τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀρτισυστάτου κράτους μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἀντιβασιλείας, τὸ δυσχερέστερον, ὡς ἀνωμολογήθη γενικῶς, ἔργον τῆς ὀργανώσεως τῆς δικαιοσύνης, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπιδοθεὶς εἰς τοῦτο μετὰ μεγάλου ζήλου.

Ἡ ὀργάνωσις τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἰδίως ἡ σύστασις δικαστηρίων, κατέστη εὐθὺς ἀπὸ τῆς καθόδου τῆς ἀντιβασιλείας εἰς τὴν Ἑλλάδα πλέον ἡ αἰσθητή, κατόπιν μάλιστα τοῦ μέτρου τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἡ μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ι. Καποδιστρίου συσταθεῖσα προσωρινὴ κυβέρνησις, καταργήσασα τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1832 πάντα τὰ δικαστήρια, ἐκτὸς τῶν εἰρηνοδικείων. Διὰ διατάγματος τῆς 22 Φεβρουαρίου 1833 ἔσπευσεν ὁ Μάουρερ νὰ συστήσῃ ἐν πρώτοις τριμελῆ δικαστήρια εἰς Ναύπλιον, Μεσολόγγιον καὶ Θήβας· τὸ τελευταῖον τούτων ὅμως μετετέθη τὴν 8 Δεκεμβρίου 1833 εἰς Χαλκίδα. Ἀλλὰ διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῆς δικαιοσύνης καὶ συνεπῶς διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς τάξεως, ὑπῆρχεν ἀνάγκη νόμων εἰδικῶν, τοῦτο μὲν πρὸς ὁμοιόμορφον ὀργάνωσιν τῶν δικαστηρίων, τοῦτο δὲ πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ἀδικημάτων καὶ τῶν ἀναγκαίων ποινῶν, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ νόμων σχετικῶν μὲ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης παρὰ τῶν πολιτικῶν καὶ ποινικῶν δικαστηρίων. Τὴν δημιουργίαν τῆς τοιαύτης νομοθεσίας ἀνέλαβε προσωρινῶς αὐτὸς ὁ Μάουρερ, ὅστις ἐπέτυχεν ἐν διαστήματι δύο περίπου ἐτῶν νὰ φέρῃ εἰς πέρας ἡράκλειον ἀληθῶς ἔργον, ἐκπονήσας τοὺς ἑξῆς κώδικας: α) Τὸν ποινικὸν νόμον, συντεταγμένον κατὰ τὸν περίφημον βαυαρικὸν νόμον τοῦ 1813, ἔργον τοῦ Feuerbach, καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα διορθωτικὰ αὐτοῦ νομοσχέδια τοῦ 1822, 1827 καὶ 1831· ὁ νόμος οὗτος, κυρωθεὶς τὴν 18/30 Δεκεμβρίου 1833, ἐδημοσιεύθη τὴν 10 Ἰανουαρίου 1834 καὶ ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 19 Ἀπριλίου 1834, ὡς μετεφράσθη ἐκ τοῦ γερμανικοῦ πρωτοτύπου παρὰ τῶν Σχινᾶ καὶ Πολυζωΐδου, παρὰ τῶν ὁποίων μετεφράσθησαν καὶ οἱ ἀκόλουθοι κώδικες. β) Τὸν ὀργανισμὸν τῶν δικαστηρίων καὶ συμβολαιογράφων, ὅστις δημοσιευθεὶς τὴν 21 Ἰανουαρίου / 2 Φεβρουαρίου 1834, εἰσήγαγε κατὰ τὸ γαλλικὸν πρότυπον τὸν θεσμὸν τῶν εἰρηνοδικείων, πρωτοδικείων, ἐφετείων καὶ τοῦ ἀκυρωτικοῦ, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη Ἄρειος Πάγος. Διὰ τριῶν διαταγμάτων ἐκδοθέντων τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1835, διωρίσθη τὸ πρῶτον τὸ προσωπικὸν τῶν συσταθέντων δικαστηρίων, διετάχθη ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν καὶ ὡρίσθη ἡ 25 Ἰανουαρίου 1835 ὡς ἡμέρα ἐνάρξεως τοῦ νόμου τούτου, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν δύο ἑπομένων κωδίκων. γ) Τὴν πολιτικὴν δικονομίαν, ἥτις συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γαλλικῆς καὶ τῶν γερμανικῶν σχεδίων, δημοσιευθεῖσα τὴν 2/14 Ἀπριλίου 1834· εἰς αὐτὴν περιέχεται καὶ ὕλη ἀνήκουσα κατὰ τὴν τότε μέθοδον εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον. δ) Τὴν ποινικὴν δικονομίαν, ἥτις συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γαλλικῆς δικονομίας καὶ τῶν ἀντιστοίχων βαυαρικῶν σχεδίων, ἰδίως δὲ τοῦ σχεδίου τοῦ ἔτους 1831, δημοσιευθεῖσα τὴν 10/22 Μαρτίου 1834· δι' αὐτῆς καθιερώθη ὁ θεσμὸς τῶν ὁρκωτῶν δικαστηρίων, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου δὲν ἐφαίνετο κεκηρυγμένος ὁ Μάουρερ.

Τὸ νομοθετικὸν τοῦτο ἔργον τοῦ Μάουρερ γενικῶς κατεκρίθη ἐν πρώτοις ἐθεωρήθη ὡς μὴ πρωτότυπον, ὡς ληφθὲν ἐκ ξένων νομοθεσιῶν καὶ ἰδίως τῆς βαυαρικῆς καὶ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὡς ἀκατάλληλον διὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὴν μικρὰν ἑλληνικὴν χώραν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνεφάρμοστον διὰ τὸ ἀκατανόητον τῶν ἐγκαινιαζομένων θεσμῶν καὶ τὸ δυσνόητον τῶν περιπτωσιολογικῶν διατάξεων, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ἕκαστος τῶν εἰρημένων νόμων. «Τὸ ἔθνος προσεδόκα εὔληπτον κώδικα νόμων, ἀνάλογον

Digitized by Google

πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ· ἀλλ' ἡ πραγματικότης διετέλει εἰς λίαν ἀπότομον ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἰδανικὸν ὅπερ ἐπεδίωκεν ἡ νομοθεσία τοῦ Μάουρερ». λέγει ὁ Μένδελσων-Βαρθόλδη (Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τ. ΙΙ, σ. 657). Ἐπίσης κατεκρίθη ἡ σύστασις πολυαρίθμων δικαστηρίων (δέκα πρωτοδικεῖα, δύο ἐφετεῖα καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος), τὸ προσωπικὸν τῶν ὁποίων ὡρίσθη εἰς δέκα τέσσαρας προέδρους, εἴκοσι τέσσαρας δικαστάς, δέκα τρεῖς εἰσαγγελεῖς καὶ ἰσαρίθμους ἀντεισαγγελεῖς καὶ γραμματεῖς, ἤτοι εἰς ἑβδομήκοντα ἑπτὰ ἐν συνόλῳ πρόσωπα· ἡ μεγάλη δυσχέρεια, ἥτις προέκυψεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν θέσεων τούτων, καταφαίνεται ἂν σημειωθῇ ὅτι ἐν Χαλκίδι διωρίσθη ὡς ἐφέτης σημαιοφόρος τις ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Βαυαρῶν ἐθελοντῶν. Ἀλλὰ παρὰ τὰς διατυπωθείσας λίαν δυσμενεῖς κρίσεις ἐπὶ τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου τοῦ Μάουρερ, χαρακτηριστικὸν παραμένει τὸ γεγονὸς ὅτι τούτου διατηρεῖται εἰσέτι κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἡ ἰσχὺς παρ' ἡμῖν.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐμπορικὴν νομοθεσίαν, ὁ Μάουρερ ἄφησεν ἐν ἰσχύϊ τὸν γαλλικὸν ἐμπορικὸν κώδικα. Προκειμένου δὲ περὶ συντάξεως ἀστικοῦ κώδικος δὲν ἐθεώρει τοῦτο ἔργον ὥριμον, αἰσθανόμενος μεγάλους δισταγμούς, ὡς παραδεχόμενος τὴν περὶ κωδικοποιήσεως θεωρίαν τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ Savigny, πιστεύων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἐθίμου, τὸ ὁποῖον ἐθεώρει προπορευόμενον, τὸ δὲ Ρωμαϊκὸν δίκαιον, ὡς ἀνεπτύχθη εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔχον ἐπικουρικὴν ἰσχύν, ὡς ἀπαύγασμα μιᾶς φυσικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἐθνικοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου. Διὰ τοῦτο ἀνέβαλε τὴν κατάρτισιν ἀστικοῦ κώδικος, ἄδηλον ὅμως διὰ πόσον χρόνον, καὶ ἤρχισεν ἐν πρώτοις συλλέγων παρὰ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἰδιωτῶν πληροφορίας περὶ τῶν κατὰ τόπους κρατούντων ἐθίμων· βραδύτερον ὅμως διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργοῦ Κλονάρη προέβαλεν εἰς τὰς κατὰ τόπους δικαστικὰς καὶ διοικητικὰς ἀρχὰς ἐρωτήματα περὶ τῶν ἰσχυόντων ἐθίμων εἰς τὰς περιφερείας αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐκ διαθήκης καὶ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς καὶ τῆς προικός, μετὰ δὲ καὶ ἐρωτήματα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, πατρικὴν ἐξουσίαν, νομήν, κυριότητα, δουλείαν, τὰ προνόμια καὶ τὰς ὑποθήκας. Ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν προκειμένων ἐρωτημάτων ἀπαντήσεων ἐσκόπει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νὰ καταρτίσῃ ὁ Μάουρερ ἐθιμικὸν κώδικα, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν προέλαβε νὰ πραγματοποιήσῃ λόγῳ τῆς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀναχωρήσεώς του. Ὅσας ὅμως πληροφορίας εἶχε συλλέξει μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς του ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ τρίτομον ἔργον του «Des griechische Volk in öffentlicher, kirchlicher und privatrechtlicher Beziehung vor und nach dem Freiheitskampf bis zum 31 Juli 1834» (1835—1836 τ. I, σ. 219 ἑπ.) ἐν γερμανικῇ μεταφράσει.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων καθηκόντων του ὁ Μάουρερ εἶχεν ἐπιφορτισθῇ καὶ μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόβλημα. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1833 προέβη εἰς τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς, ὅπως ἐπεξεργασθῇ τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον διέγραψεν εὐρύτατον, περιλαμβάνον τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τῶν δημοτικῶν σχολείων μέχρι καὶ τοῦ πανεπιστημίου. Ἀλλὰ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης τὸ ἔργον ἂν καὶ ἐργασθείσης ἐπὶ ἐννέα ὅλους μῆνας, ὡς αὐτὸς ὁ Μάουρερ ὡμολόγησεν, ὑπῆρξεν ἥκιστα χρήσιμον. Τὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδιστρίου ἀρξάμενα νὰ ἱδρύωνται σχολεῖα ἔμειναν ἀτελῆ, τὸ σχέδιον δὲ τῆς ἱδρύσεως ἐν Ναυπλίῳ ἑνὸς ἑλληνικοῦ καὶ ἑνὸς γερμανικοῦ σχολείου μεθ' ἑνὸς γυμνασίου παρέμεινεν ἀνεκπλήρωτος πόθος, τόσον λόγῳ τῆς πενιχρᾶς μισθοδοσίας ὅσον καὶ τῶν αὐστηρῶν δοκιμαστικῶν ἐξετάσεων, αἵτινες ὡρίσθησαν διὰ τοὺς θέλοντας νὰ καταλάβωσι διδακτικὰς θέσεις. Τὸν Μάϊον τοῦ 1834 ὁ Μάουρερ ἐξέδωκε διάταγμα περὶ δημοτικῶν σχολείων, καθορίζον τὸν ὀργανισμὸν αὐτῶν, τὴν δι' εἰσφορῶν τῶν δήμων ἵδρυσιν κτηρίων, τὰς ἑξαμηνιαίας ἐξετάσεις, τὴν σύστασιν ἐφορείας, ὡς καὶ τὴν ἵδρυσιν διδασκαλείου, εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὁποίου διωρίσθη ὁ ἐκ Βρέμης μετακληθεὶς Γερμανὸς παιδαγωγὸς Κόριν. Ὁ Μάουρερ εἶχε σχεδιάσει τὴν ἵδρυσιν πανεπιστημίου ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Κράτους, γυμνασίων εἰς ἑκάστην ἕδραν νομοῦ, ἑλληνικῶν σχολείων ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ καὶ δημοτικῶν σχολείων ἐν ἑκάστῳ δήμῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πραγματοποίησις τοῦ προγράμματος τούτου ἦτο σχεδὸν ἀδύνατος, περιωρίσθη τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τοῦ Μάουρερ εἰς τὴν ἵδρυσιν γυμνασίων μὲν εἰς τοὺς κυριωτέρους νομούς, ἱδρυθέντος ἑνὸς τοιούτου ἐν Ναυπλίῳ, ἑνὸς ἡμιγυμνασίου ἐν Πάτραις, τῆς δὲ ἐν Σύρῳ μέχρι τοῦ 1833 λειτουργούσης ἰδιωτικῆς σχολῆς μετατραπείσης εἰς γυμνάσιον μετὰ ἑλληνικοῦ σχολείου. Ἐκ παραλλήλου ἤρξατο καὶ ἡ ἵδρυσις ἑλληνικῶν σχολείων. περισσοτέρων κατ' ἀριθμὸν τῶν γυμνασίων, ὀλιγοτέρων δὲ τῶν δημοτικῶν σχολείων, τῶν ὁποίων ἡ σύστασις ἐξηκολούθησε προοδευτικῶς.

Εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἐστράφη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ προσοχὴ τοῦ Μάουρερ, ὅστις τὴν 15 Μαρτίου 1833 προέβη εἰς τὴν σύστασιν ἐπιτροπείας, ὅπως ἐξακριβώσῃ τὴν στάσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν μοναστηρίων καὶ νὰ προβάλῃ τὰ μέσα πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ὀνομαστικῶς τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου κλήρου καὶ τῆς συστάσεως συνόδου μονίμου διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη προέτεινε τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν πρότασιν δὲ αὐτῆς ἐπεκύρωσεν ἡ παρὰ τοῦ Μάουρερ συγκληθεῖσα σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων τοῦ κράτους τὴν 1 Ἰουλίου 1833, τῆς ὁποίας τὴν ἀπόφασιν περὶ διοικήσεως τῶν τῆς ἐκκλησίας παρὰ συνόδου συγκειμένης ἐξ ἀρχιερέων ἐπεκύρωσεν ὁ Μάουρερ διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Ἰουλίου 1833 διατάγματος, δι' οὗ καὶ de jure καθιεροῦτο τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Συνεχίζων ὁ Μάουρερ τὸ ἔργον του τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐξέδωκε τὸ ἀπὸ 20 Νοεμβρίου 1833 διάταγμα περὶ τῆς εἰς ἐπισκοπὰς διαιρέσεως τῆς χώρας, κατὰ τὸ ὁποῖον ἕκαστος νομὸς ἔδει ν' ἀπαρτίζῃ μίαν ἐπισκοπικὴν περιφέρειαν μὲ ἕδραν τοῦ ἐπισκόπου τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ. Τὴν 25 Φεβρουαρίου 1834 ὁ Μάουρερ διὰ διατάγματος κατήργει τετρακόσια δώδεκα μοναστήρια ἀνδρῶν καὶ πάντα τὰ γυναικεῖα, πλὴν τριῶν, τοῦ τῆς Μεταμορφώσεως ἐν Κυνουρίᾳ, τοῦ τῆς Καισαριανῆς ἐν Ἀττικῇ καὶ τοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Θήρᾳ, δι' ἑτέρου δὲ διατάγματος τῆς 26 Ἀπριλίου 1834 διετήρει ὅσα μοναστήρια καὶ ὅσας ἐκκλησίας ἀνῆκον ἀποδεδειγμένως εἰς ἰδιώτας, ἀλλὰ τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὰ μοναστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ὥριζεν ὅτι παραλαμβάνονται εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον ὡς ἀφιερώματα.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ πολλαπλοῦν ἔργον τοῦ Μάουρερ κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον εἰς τὴν Ἑλλάδα παραμονήν του. Λόγῳ τῆς μετὰ τοῦ προέδρου Armansperg ἔχθρας του ἀνεκλήθη ὁ Μάουρερ κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1834 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, τὴν 21 Ἰουλίου δὲ (2 Αὐγούστου) 1834 ἐδημοσιεύετο ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν βασιλικὸν διάταγμα, ὑπογεγραμμένον καὶ παρὰ τῶν τριῶν μελῶν τῆς ἀντιβασιλείας, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγνωστοποιεῖτο εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ὅτι «ὁ σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας κύριος Μάουρερ παύει νὰ εἶναι μέλος τῆς ἀντιβασιλείας». Ἀναχωρήσας εἰς Μόναχον, ὅπου ἀνέλαβε τὴν προτέραν αὐτοῦ θέσιν, συμπεριέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ πλῆθος χειρογράφων νομοθετικοῦ περιεχομένου, τὰ ὁποῖα, ἀπολογούμενος εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας διότι δὲν ἐγκατέλιπε πάντα πρὸς ἐκτύπωσιν, ἰσχυρίσθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμπληρωθῶσι παρ' ἄλλων καὶ κατὰ μείζονα λόγον ἐκτυπούμενα νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ὡς αὐτὸς ἤθελεν. Ἐν Μονάχῳ εὑρισκόμενος συνέγραψε τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἔργον του, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις τυγχάνει πολύτιμον, ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης εἰς τὴν κυβέρνησιν Abel κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1847 μέχρι τῆς 30 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτε παρῃτήθη ὁλόκληρον τὸ ὑπουργεῖον. Ἐπισκεφθεὶς τῷ 1858 τὴν Ἑλλάδα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ἐτιμήθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων δικαστῶν εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ νομοθετικὸν αὐτοῦ ἔργον διὰ χρυσοῦ σήματος 80 δραμ. ὁλκῆς, ἔχοντος κεχαραγμένα ἔνθεν μὲν τὴν προτομὴν τοῦ Μάουρερ, ἔνθεν δὲ κατάλληλον ἐπίγραμμα. Ὁ Μάουρερ συνέγραψε καὶ δωδεκάτομον ἔργον περὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν κοινοτήτων, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς ὀγκωδῶν συγγραφῶν: α') «Einleitung zur Geschichte der Mark=, Hof=, Dorf=, und Stadtverfassung» (1854), β') «Geschichte der Markenverfassung in Deutschland» (1856), γ') «Geschichte der Fronhöfe» 4 τόμ. (1862—1863), δ') «Geschichte der Dorfverfassung» τόμ. 2 (1865—1866), ε') «Geschichte der Städteverfassung» 4 τόμ. (1869—1871)· ἐπὶ τούτοις ἐξέδωκε τὸ «Stadt= und Landrechtsbuch Ruprechts von Freysing» (1839). Ἀπέθανεν εἰς Μόναχον τὴν 9 Μαΐου 1872. Η. Γ. Κ.

— **Μάουρερ** (Maurer), ***Κονράδος***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τὴν 29 Ἀπριλίου 1823 ἐν Frankenthal, ἔνθα ὑπηρέτει ὁ πατήρ του, καὶ σπουδάσας τὰ νομικὰ εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Μονάχου, Λειψίας καὶ Βερολίνου. Ὀλίγον μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του, διαρκουσῶν τῶν ὁποίων ἐπεδόθη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ δικαίου τῶν πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς Εὐρώπης οἰκούντων λαῶν καὶ δὴ τῶν σκανδιναυϊκῶν χωρῶν, διωρίσθη τῷ 1847 ἔκτακτος καθηγητής, τῷ 1855 δὲ τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ δικαίου τῶν βορείων κρατῶν τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1893 καὶ συγγράψας πλεῖστα ἀξιοσπούδαστα ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὰ ἑξῆς: «Die Vekehrung des norwegischen Stammes zum Christentum» δύο τόμοι (1855—1856), «Isländishe Volkssagen der Gegenwart» (1860), «Island von seiner ersten Entdeckung bis zum Untergang des Freistaates» (1874), «Zur politischen Geschichte Islands» (1880). Ἐκτὸς τῶν ἐκτενεστέρων τούτων ἔργων ἐδημοσίευσε πλείστας πραγματείας εἰς τὴν σειρὰν τῶν δημοσιευμάτων τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Βαυαρίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι εἶναι: «Über die Ausdrücke: altnordische, altnorwegische und isländische Sprache» (1867), «Quellenzeuguisse über den erste Landrecht und über die Ordnung der Rezirksverfassung des isländischen Freistaates» (1869), «Über die Wasserueihe des germanischen Heidentums» (1880)· ἐπίσης πλῆθος πρωτοτύπων ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν του, μικροτέρας ἐκτάσεως, ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα ἄλλα περιοδικά, ἐπὶ πλέον δὲ ἐξέδωκε τῷ 1858 καὶ τὸ «Gull-Thórissaga». Ἡ τοιαύτη ἐπιστημονικὴ ἐργασια τοῦ Μάουρερ, ὅστις ἐθεωρήθη ὡς ὁ πρῶτος μελετήσας ἐκ τῶν πηγῶν τὴν σκανδαναυϊκὴν ἀρχαιότητα, πολλαχῶς ἐξετιμήθη, τῷ δὲ 1876, κατόπιν ἰδιαιτέρας προσκλήσεως τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χριστιανίας, ἔκαμεν εἰς αὐτὸ σειρὰν μαθημάτων ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τοῦ νορβηγικοῦ δικαίου, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν δανιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Udsigt over de nordgermaniske Retskilders Historie (1878). Ἀπέθανεν ἐν Μονάχῳ τὴν 16 Σεπτεμβρίου 1902. Η. Γ. Κ.

— **Μάουρερ**, ἢ ***Μοῦρερ*** (Maurer ἢ Murer). — 1) ***Ἰωσίας***. Ἑλβετὸς καλλιτέχνης καὶ φιλόλογος (1530—1580). Ὑπῆρξε πνεῦμα εὐρύτατον, ἠσχολήθη δ' ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν, τῆς ἀστρονομίας καὶ τῆς τέχνης. Διεκρίθη ὡς ἄριστος σχεδιαστής, ὡς ὑαλογράφος, ὡς μεταφραστὴς τῶν «Ψαλμῶν» τοῦ Δαβίδ, ὡς θεατρικὸς συγγραφεὺς («Ἡ πολιορκία τῆς Βαβὲλ» κωμῳδία, «Ἡ Ἐσθὴρ» καὶ «Ὁ Ζοροβάβελ» τραγῳδίαι) καὶ ὡς χαράκτης («Διάγραμμα τῆς Ζυρίχης» ξυλογραφία).

— 2) ***Χριστόφορος***. Ἑλβετὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης, υἱὸς τοῦ *Ἰωσία Μάουρερ* (1558—1614). Ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς μὲν πλησίον τοῦ πατρός του, βραδύτερον δ' ἐν Στρασβούργῳ, παρὰ τῷ Τωβίᾳ Στίμμερ, οὗ ἐμιμήθη τὴν τεχνοτροπίαν. Ἐξετέλεσε προσωπογραφίας, τοιχογραφίας, ξυλογραφίας καὶ χαλκογραφίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Συλλογὴ μορφῶν εἰλημμένων ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς», «Συλλογὴ κυνηγετικῶν εἰκόνων» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Στίμμερ, «Χάρται τῆς Ἑλβετίας καὶ τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης». Ὁ Χρ. Μάουρερ διεκρίθη καὶ ὡς λογοτέχνης, καταλιπὼν ἐμμέτρους τραγῳδίας. Ι. Μ. Π.

Μάουρικ (Maurik), ***Ἰοῦστος βὰν —***. Ὀλλανδὸς εὐθυμογράφος καὶ κωμῳδιογράφος (1846—1904). Ὑπῆρξεν ἐργοστασιάρχης, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἔγραφε διηγήματα καὶ κωμῳδίας, ἐν αἷς μετ' εὐστρόφου πνεύματος, ὀξύνου παρατηρητικότητος καὶ λεπτῆς εἰρωνείας περιγράφει τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν λαϊκῶν τάξεων τοῦ Ἀμστερνταμ. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τὰ διηγήματα «Ἀπὸ τὸν λαὸν» καὶ «Οἱ μικρονοικοκύρηδες» καὶ ἡ κωμῳδία «Γιάννους Τούλπ». Ι. Μ. Π.

Μάουρο (Mauro), ***Φρὰ —***. Ἐνετὸς μοναχὸς καὶ διάσημος τοῦ μεσαίωνος γεωγράφος. Δύο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του (1459) ἤρξατο ἐκπονῶν γενικὸν χάρτην τῶν γνωστῶν κατὰ τὴν ἐποχήν του κόσμων τῆς ὑφηλίου. Ὁ χάρτης οὗτος, ὃν μόλις ἐπρόφθασε νὰ φέρῃ εἰς πέρας, κοσμεῖ τὴν ἐν τῷ Palazzo Ducale τῆς Ἑνετίας αἴθουσαν τῶν οἰκοσήμων.

Μάουτ, ἢ ***Μάατ [Αἰγ. Μυθολ.]***· βλ. *Μᾶ*.

Μάουτνερ (Mauthner), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς λογοτέχνης, φιλόσοφος καὶ γλωσσοδίφης (1849—1923). Ἀφοῦ ἐσπούδασε νομικά, ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ διετέλεσε συντάκτης γερμανικῶν φύλλων ἐν Πράγᾳ καὶ τῆς «Berliner Tageblatt» (1895—1905). Ἔγραψε διηγήματα («Αἱ Κυριακαὶ τῆς βαρώνης» γ' ἐκδ. 1884 κλπ.) καὶ τὰ μυθιστορήματα: «Ὁ νέος Ἀχάρβερ» (1881), «Ξανθίππη» (1884), «Τὸ Δυτικὸν Βερολῖνον» (1886—1890, 3 τ.), «Ὁ Πήγασος» (1889), «Ὁ νοομάντις» (1894), «Δύναμις» (1894 2 τ.), «Ἡ ποικιλόχρους σειρὰ» (1896) κ. ἄ., τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὰς βαθείας καὶ πλήρεις πνεύματος παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν ἐσημείωσε σειρὰ σατιρικῶν του μελετῶν, αἵτινες ἀπετέλουν παρῳδίαν τοῦ ὕφους συγχρόνων ποιητῶν: «Κατὰ περίφημα ὑποδείγματα» (1879 καὶ 1880) καὶ «Διάλογοι νεκρῶν» (1906). Ἡ κοσμοθεωρία του εἶναι σκεπτικιστική. Κατὰ τὸν Μάουτνερ ἡ μεταξὺ τῶν φιλοσόφων ἔρις, ἥτις δὲν εἶναι παρὰ μόνον ἔρις περὶ τὰς λέξεις, δύναται νὰ παρακαμφθῇ διὰ τῆς κριτικῆς τῆς ὑπὸ τούτων χρησιμοποιουμένης ὁρολογίας. Ἡ γνῶσις, ὡς συνδεομένη πρὸς τὰς λέξεις, εἶναι μεταφορική. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἡ πρόοδος ταύτης συνίσταται εἰς τὴν διὰ μεταφορικῆς ἐφαρμογῆς δημιουργίαν λέξεων, δύναταί τις νὰ συναγάγῃ ὅτι ἡ γνῶσις ὡς τοιαύτη δὲν εἶναι παρὰ ἀνωφελής. Φιλοσοφικά του ἔργα εἶναι: «Συμβολαὶ εἰς μίαν κριτικὴν τῆς γλώσσης» (1901—1902, γ' ἔκδ. 1923, τ. 3), «Ἡ γλῶσσα» (1907), «Λεξικὸν τῆς φιλοσοφίας. Νέαι συμβολαὶ εἰς μίαν κριτικὴν τῆς γλώσσης» (2α ἔκδ. 1923—1924, 3 τ.), «Ὁ ἀθεϊσμὸς καὶ ἡ ἱστορία του εἰς τὴν Δύσιν»

Digitized by Google

(1920) καὶ «Αἱ τρεῖς εἰκόνες τοῦ κόσμου» (ἐκδοθὲν ὑπὸ Jacobs, 1925). Ἔγραψεν ἐπίσης «Ἀναμνήσεις» (1918) καὶ ἐξέδωκε τῷ 1919 ἐκλογὴν τῶν ἔργων του εἰς 4 τόμους. Γ. Ε. Κ.

Μάουχ (Mauch), ***Κάρολος***. Γερμανὸς ἐξερευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς (1837—1875). Ἦτο διδάσκαλος ἐν Στουττγάρδῃ. Ἀποκτήσας γνώσεις τινὰς τῆς ἀραβικῆς, τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, μετέβη τῷ 1863 εἰς Ν. Ἀφρικήν, ἔνθα ἐξηρεύνησε τὸ Τράνσβααλ (1865—1872) καὶ τὰς χώρας τὰς κειμένας μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λίμποπο καὶ Ζαμπέζη. Τῷ 1871 ἀνεῦρε τὰ ἐρείπια τῶν Ζιμπαμπιέ, τὰ ὁποῖα ἐνόμισεν ὡς ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Ὀφεὶρ (τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης). Ἐπανελθὼν εἰς Γερμανίαν ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ὡς σιδηροδρομικὸς ὑπάλληλος ἐν Μπλαουμπόϋρεν. Περιγραφαὶ ἐκ τῶν ἐξερευνήσεών του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς «Ἀνακοινώσεις τοῦ Πέτερμανν» καὶ εἰς ἴδιον τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταξίδιον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ν. Ἀφρικῆς κατὰ τὰ ἔτη 1865—1872» (1874). Γ. Ι. Β.

μαουχερίτης (ὁ) (Maucherit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀρσενικοῦχον ἅλας τοῦ νικελίου $Ni_4 As_8$ Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τετραγωνικὸν σύστημα καὶ ἀπαντᾷ εἰς λεπτὰ τετραγωνικὰ φυλλάρια ἢ ὑπὸ μορφὴν πυραμιδικῶν κρυστάλλων, συνήθως ὅμως εἰς στηλοειδεῖς ἢ κυψελώδεις μάζας μεταξὺ τῶν κρυστάλλων τοῦ ἀσβεστίτου, ἢ ἐν συμφύσει πρὸς τὸν χλοανθίτην τὸν κοβαλτίνην καὶ τὸν νικελίνην. Παρουσιάζει σκληρότητα 5, εἰδικὸν βάρος 7,8, λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα ἀργυρόλευκον, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὸν Καναδᾶν κ. ἀ. Γ. Β.

μάπα (ἡ)· ἀντὶ *μάππα* (βλ. λ.)· || (ναυτ.) πᾶν εἶδος *πόρπης*.

Μάπα, ἡ ***Μαπάριον*** *[Γεωγρ.]*. Μεσαιωνικὴ ὀνομασία τοῦ *Σινδικοῦ λιμένος* τῶν ἀρχαίων, τῆς συγχρόνου *Ἀνάπα* (πλάτ. 44°54′ Β, μῆκ. 37°19′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2235: Fort Anakria to Kertch Strait) εἰς τὴν κατὰ τὰ ΒΑ. τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἀπόσβεσιν τῶν ὀρέων τῆς Κιρκασίας. Διακρίνονται λείψανα τῶν ὀχυρώσεων, τῆς λόγῳ ἀποίκων Γενουησίων ἀνθούσης εἰς ἐμπόριον πόλεως ταύτης, ἃς κατηδάφισεν ὁ Ταμερλᾶνος. Σ. Ε. Λ.

—Μάπα *[Γεωγρ.]*. Ἄκρα τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Σύρου (πλάτ. 37° 27′ 08″ Β., μῆκ. 24° 57′ 20′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island). Ἀνώνυμος εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην, ὀνομάζεται εἰς τὸν τοῦ Κοτσοβίλλη («Νῆσος Σύρος») μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Βαπόρια καὶ Ἄρμενο. Τόπος ἁλιείας διὰ καλαμίδων μελανουρίων καὶ σκαθαρίων. Ἐγγὺς ὑδρεῖον «Νερὸ τοῦ Μάπα». Σ. Ε. Λ.

μάπας (ὁ)· ἰδιωμ., ἐμπαικτικῶς, ὁ ἀφελής, ὁ μαλακός, ὁ βραδύνους.

Μαπία *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κυρριστικῆς Ἀσίας, παλαιότερον λεγομένη *Ἐπιφάνεια*, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων *Ἀμάν*. Κειμένη μεταξὺ Ἀντιοχείας πρὸς Β. καὶ τῆς Δαμασκοῦ πρὸς Ν., 80 μίλλια ἑκατέρωθεν ἀφισταμένη, ὑπῆρξε πόλις μὲ θρόνον ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας. Σ. Ε. Λ.

—**Μαπία** (Mapia) *[Γεωγρ.]*. Κοραλλιογενὴς νῆσος μετὰ πέντε μικροτέρων νησίδων τοῦ Μαλαϊκοῦ πελυνήσου. Κεῖνται αὗται πρὸ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Ὀλλανδικῆς Νέας Γουϊνέας, ὑπὸ 0,55′ Β., πλάτος καὶ 134° 21′ Α. μῆκος. Ἔχουν ἔκτασιν 6 τ. χλμ. καὶ περὶ τοὺς 60 κατ., εἶναι δὲ πλούσιαι εἰς κοκκοφοίνικας. Ἀνεκαλύφθησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῷ 1537 ὑπὸ τοῦ Ἱσπανοῦ Γκριχάλβου, ὅστις ὠνόμασεν αὐτὰς *Γκέντες*. Βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ναυτικῶν ὠνομάσθησαν *νῆσοι τοῦ ἁγίου Δαυὶδ* καὶ τέλος *Μαπία*. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκον εἰς τὴν Γερμανίαν. Γ. Ι. Β

μάππα (ἡ)· βυζαντ., τεμάχια λευκοῦ ὑφάσματος, δι' οὗ ὁ προεδρεύων τῶν ἀγώνων τῶν ἁρματηλατῶν ἐν Βυζαντίῳ, ἢ ἕτερος εἰδικὸς ὑπάλληλος (ὁ *μαππάριος*), ἔδιδε τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀγώνων· || ὁ ἱπποδρομικὸς ἀγὼν (*Κεδρην*. I, 297)· || ἡ θέα τῶν ἁμιλλητηρίων ἵππων (*Ἰουστιν*. Νεαρ. ρε′)· || παλαιοτ. γεωγρ., χάρτης ἐπιπεδογραφῶν τὰ δύο τῆς γῆς ἡμισφαίρια ἢ καὶ ἥσσονας αὐτῶν πάντως ὅμως μεγίστας τῆς ὑδρογείου ἐκτάσεις· || τὸ κατ' ἐξοχὴν λάχανον, κραμβολάχανον (λατ. καὶ ἰταλ. mappa) (βλ. λ. *κράμβη*).

μάππας (ὁ)· βλ. *μάπας*.

μάρ. Λέξις προτασσομένη ἐνίων ἀρμενικῶν κυρίων ὀνομάτων, πρὸ πάντων δὲ καλογήρων καὶ ἱερωμένων, καὶ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ κύριος. Διατηρεῖται ἐν Συρίᾳ καὶ Λιβάνῳ εἰς μικρὰ τοπωνύμια καὶ ὀνόματα μονῶν. Ν. Μ.

Μὰρ-*Ἀμπᾶς-Κατινᾶ*. Ἀρμένιος ἱστορικὸς ζήσας, ὡς ἐνομίζετο, τὸν Β′ π. Χ. αἰῶνα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Βαλαρσὰκ (Βαγαρσὰκ) καὶ τοῦ υἱοῦ του Ἀρσὰκ (Archak). Τὸ δῆθεν ἱστορικὸν ἔργον του, ὅπερ ἀπωλέσθη, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ Ἀρμενίου ἱστορικοῦ Μωϋσέως τοῦ Χωρηνοῦ. Νεώτεραι μελέται δεικνύουσιν ὅτι ὁ Μὰρ-Ἀμπᾶς οὗτος εἶναι πρόσωπον ἀνύπαρκτον, ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ὅπως ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτὸν διάφορα φαντασιώδη κατὰ τὸ πλεῖστον γεγονότα τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἀρμενίας. Ν. Μ.

Μὰρ (Mar), ***Σέρρα ντοῦ —*** *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Βραζιλίας ἀποτελοῦσα τὰς κλιτῦς τοῦ νοτιοβραζιλιανοῦ ὑψιπέδου, ὁπόθεν πλεῖστοι ποταμοὶ κατέρχονται εἰς Παναμᾶν καὶ Οὐρουγουάην. Πλησίον τοῦ Ρίου Ἰανεΐρου αἱ ἀπότομοι κορυφαὶ τῆς ὀροσειρᾶς φθάνουσιν εἰς ὕψος 1.800—2.100 μέτρων. Γ. Ι. Β.

μάρα (ἡ)· δημοτ., μαρασμός, στενοχώρια: «τό 'χω μάρα καὶ καημό»· || φρ. «ἡ σάρα καὶ ἡ μάρα καὶ τὸ κακὸ συναπάντημα» ἢ μόνον «ἡ σάρα καὶ ἡ μάρα» συρφετός, ὄχλος: «μαζευτήκανε ἡ σάρα καὶ ἡ μάρα»· || φρ. «ἄρα μάρα» ἢ «ἄρα μάρα καὶ κακὴ τρομάρα» ἐπιφώνησις ἐμφαίνουσα παντελῆ ἀδιαφορίαν περὶ τῆς τύχης πράγματός τινος· || φρ. «ἄρες μάρες κουκκουνάρες» ἢ «ἄρες μάρες κουκκουνάρες καὶ σωρὸ παλαβομάρες» ἐπὶ μωρῶν καὶ ἀσυναρτήτων λόγων.

Μάρα *['Ινδ. Μυθολ.]*. Ὁ διάβολος τῆς ἰνδικῆς (βουδικῆς) θρησκείας, προσωποποίησις τῆς πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰς ἡδονὰς ὁρμῆς, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος προσκολλᾶται εἰς τὴν ἀπάτην τῶν φαινομένων καὶ φέρεται πρὸς τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς, ἐφόσον αὕτη ἀποκλείεται κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ ἀπομακρύνεται τῆς ἀπολυτρώσεως. Βασίλειον τοῦ Μάρα εἶναι ὁ θάνατος καὶ αἱ ἡδοναί, αἵτινες φέρονται καὶ ὡς θυγατέρες αὐτοῦ. Ἡ φύσις καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καταφαίνεται ἐκ τῶν ἱστορουμένων περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸν πειρασμὸν τοῦ Βούδα. Παραιτηθεὶς τῆς προσπαθείας ὅπως ἐπαναγάγῃ αὐτὸν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ θανάτου, ἐπειδὴ εἶχε πεισθῆ ὅτι ὁ Γκοντάμα εἶχεν ἤδη κατανικήσει τὸν θάνατον, πειρᾶται νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐβάδισεν, ἐκ φόβου μὴ ἀφανισθῇ ἡ δύναμις αὐτοῦ διὰ τῆς μεταστροφῆς τοῦ κόσμου. Εἶναι λοιπὸν ὂν ἀντίθεον, ἀντιδρῶν εἰς τὴν σωτηρίαν, ἀκριβῶς ὡς ὁ Ἀρειμὰν ἐν τῇ περσικῇ θρησκείᾳ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, πιστεύεται δὲ ὅτι προῆλθεν ἐκ τοῦ βραχμανικοῦ θεοῦ τοῦ θανάτου Μρίτγιου. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ὁ Μάρα, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς μορφώσεως τῶν βουδιστῶν, ἄλλοτε μὲν ἐμφανίζεται ὡς προσωπικὴ δύναμις, ἄλλοτε δὲ μᾶλλον ὡς ἀπρόσωπος ἀρχὴ τοῦ κόσμου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπικρατεῖ ὁ πόνος καὶ ὁ θάνατος. Ν. Λ.

Μάρα / *Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας (*Πτολεμ*. ΣΤ′, ζ, 35) ἀγνώστου ταυτότητος.

Μάρα (Mara), ***Γερτρούδη-Ἐλισάβετ*** (1749—1833). Διάσημος Γερμανὶς ἀοιδός, κόρη πτωχοῦ μουσικοῦ (Σμέλινγκ καλουμένου). Ὑπῆρξε φαινόμενον πρωΐμου μουσικῆς ἰδιοφυΐας. Ἐννεαετὴς ἤρχισε καλλιτεχνικὰ ταξίδια εἰς Βιέννην καὶ εἶτα εἰς Λονδῖνον, ἔνθα ἀποκαλυφθέντος τοῦ φωνητικοῦ της ταλάντου ἐγκατέλειψε τὸ βιολίον ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ ᾄσματος ὑπὸ τὸν Παραντίζι. Τῷ 1765 ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ πατρός της εἰς Κάσσελ, ὁπόθεν μετέβη εἰς Λειψίαν, ἔνθα ἐφοίτησεν ἐπὶ πενταετίαν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Χίλλερ ἱδρυθεῖσαν σχολὴν ᾄσματος, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐνεφανίζετο συχνάκις εἰς συναυλίας. Εἰς τὸ θέατρον κατέπληξεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς. Μετὰ τὴν ἐν Δρέσδῃ ἀπὸ σκηνῆς ἐμφάνισίν της ὠνομάσθη ἀοιδὸς τῆς πρωσσικῆς αὐλῆς, ἐν Βερολίνῳ, ἐπὶ ἀμοιβῇ 3.000 ταλλήρων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου, ἐνυμφεύθη τὸν βιολοντσελλιστὴν Μάρα, ἄνθρωπον ἄσωτον καὶ διεφθαρμένον, τὸν ὁποῖον ἐν τέλει καὶ ἐγκατέλειψε. Βαρυνθεῖσα τὸν δεσποτικὸν χαρακτῆρα τοῦ βασιλέως ἡ Μάρα ἔφυγε κρυφίως ἐκ Βερολίνου, μεταβᾶσα εἰς Δρέσδην, ἐκεῖθεν εἰς Βιέννην καὶ τέλος εἰς Παρισίους, ἔνθα ὑπῆρξεν ἡ ἀντίπαλος τῆς περιφήμου Τόντι (Todi). Μετὰ διετῆ ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ παραμονήν, ἡ Μάρα ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, ἔνθα ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν ἐκέρδισε 70 000 φράγκων χρυσῶν. Μεταξὺ 1784—1785 ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μεγάλας ἑορτὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Χαῖνδελ, ἀπὸ δὲ τῆς σκηνῆς ἔπαιξε τὸ μωσαϊκόν: «Ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα Διδώ». Ἀπελθοῦσα ἐξ Ἀγγλίας ἡ Μάρα ἔδρεψε δάφνας εἰς πλείστας πόλεις τῆς Ἰταλίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μόσχαν, ἔνθα εἶχε τὴν ἀτυχίαν, κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ναπολέοντος, νὰ χάσῃ ὅλην της τὴν περιουσίαν. Ἑξήκοντα τεσσάρων ἤδη ἐτῶν, ὑπεχρεώθη νὰ ἀρχίσῃ καλλιτεχνικὰς περιοδείας ἵνα ἐξασφαλίσῃ πόρον ζωῆς. Ἀπέθανε πτωχὴ ἐν Ρεβάλ, εἰς ἡλικίαν 84 ἐτῶν. Ἡ φωνὴ τῆς Μάρα εἶχε καταπληκτικὴν ἔκτασιν. Γ. Σ.

— **Μάρα *Μαρία***. Σερβὶς ἡγεμονόπαις, θυγάτηρ τοῦ δεσπότου τῆς Σερβίας Γεωργίου Βράγκοβιτς, ὅστις ἔδωκεν αὐτὴν εἰς γάμον εἰς τὸν σουλτᾶνον τῆς Τουρκίας Μουρὰτ Β′ περὶ τὸ 1438, ὅπως δυσωπήσῃ τοῦτον, ἑτοιμαζόμενον νὰ τὸν τιμωρήσῃ, διότι συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας ἐπεχείρησε νὰ ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μουρὰτ (1451) ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα της. Βραδύτερον ὅμως προσέφυγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της Γρηγορίου καὶ τοῦ θείου της Θωμᾶ Καντακουζηνοῦ παρὰ τῷ σουλτάνῳ Μεχμὲτ Β′, ὅστις θέλων νὰ διεκδικήσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰ ἐπὶ τοῦ σερβικοῦ θρόνου δικαιώματά της, ὥρισεν εἰς αὐτὴν τόπον διαμονῆς παρὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος Γιάσοβαν ἐν Μακεδονίᾳ. Ν. Μ.

Μαρᾶ, ἢ ***Μαρᾶτος*** (Marat), ***Ἰωάννης-Παῦλος***. Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Μπουντρὺ τῆς Ἑλβετίας τῷ 1743 καὶ δολοφονηθεὶς τὴν 14 Ἰουλίου 1793. Υἱὸς τοῦ χαλκογράφου Ἰωάννου Μαρᾶ, καταγομένου ἐκ Σαρδηνίας, ἐσπούδασε τὰς ἀρχαίας καὶ νέας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, περιῆλθε μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Λονδῖνον, μετερχόμενος κατ' ἀρχὰς τὸν διδάσκαλον τῆς γαλλικῆς καὶ σπουδάζων τὴν ἰατρικὴν καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Ἐν Λονδίνῳ ἐξέδωκε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον «Αἱ ἁλύσεις τῆς δουλείας», ὅπερ μεταφρασθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐδημοσιεύθη εἰς Παρισίους. Πτωχὸς καὶ εἰς ἄκρον φιλόπονος, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τῷ 1775 ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Σκωτίας καὶ ἀπελθὼν εἰς Παρισίους διωρίσθη ἰατρὸς τοῦ κόμιτος Ἀρτουᾶ, τοῦ κατόπιν βασιλέως Καρόλου Ι′, ἀπέκτησε δὲ δημοτικότητά τινα ὡς θεραπεύσας ἐκ φθίσεως τὴν μαρκησίαν Λομπεσπὶν διὰ σκευασίας τῆς ἐφευρέσεώς του, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζεν «eau factice antipulmonique». Ὁ Μαρᾶ, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὑπέβαλε πλείστας μελέτας του ἐπὶ τοιούτων θεμάτων εἰς διαφόρους ἀκαδημίας τῆς Γαλλίας, τινὲς τῶν ὁποίων ἐβραβεύθησαν. Ἔζη βίον ἁπλοῦν καὶ οἰκιακὸν καὶ διήρχετο τὰς ἡμέρας του εἰς μελέτας. Τῷ 1782 ἐδημοσίευσε τὸ σύγγραμμά του «Recherches physiques sur l' éléctricité», τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος «Recherches sur l' éléctricité médicale», βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τῆς Ρουένης. Ἐδημοσίευσε πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ἔργα, προσπαθῶν ν' ἀναιρέσῃ τὰς θεωρίας τοῦ Νεύτωνος.

Ἰωάννης-Παῦλος Μαρᾶ.

Εἰς τοιαῦτα ἀσχολούμενον εὗρεν αὐτὸν ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. Ἠσπάσθη μετὰ πάθους τὰς νέας ἰδέας καὶ διεδραμάτισε μέγα πρόσωπον εἰς τὸ τρομερὸν ἐκεῖνο πολιτικὸν δρᾶμα. Λαϊκὸς ῥήτωρ τῆς συνοικίας του, διεκρίθη διὰ τὴν ὁρμητικότητα καὶ τὸ βίαιον τοῦ λόγου, ὅστις τοῦ προσεπόρισε τὰς συμπαθείας καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ πλήθους. Ἡ δημοτικότης του αὕτη προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ Δαντών, ὅστις εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν λέσχην τῶν Κορδιλλιέρων, ὅπου ἀνεδείχθη. Ἐστράφη ἀμέσως ἐναντίον τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ ἀστικῶν τάξεων καὶ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς τοιαύτης, ἐξαπολύων ἀναθέματα κατὰ τῶν ἄλλων καὶ ἀπειλῶν τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφήν. Πρὸς τοῦτο κατέλιπε τὰς ἐπιστημονικάς του ἐρεύνας καὶ μετεβλήθη εἰς λαϊκὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν τῆς ἐλευθερίας. Ἀνεμείγη μετὰ τοῦ ὄχλου, ᾐσθάνετο τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, ἐξῆπτε τὰ πάθη του καὶ ἐζήτει ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν δικαιωμάτων του. Ἀφιερώθη ἔκτοτε εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Le moniteur patriote», εἶτα δὲ τὸν «Φίλον τοῦ λαοῦ». Ἡ ἐφημερὶς αὕτη ὑπῆρξε μία τῶν διασημοτέρων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἥτις δὲν ἔπαυσεν ἐκδιδομένη, πλὴν κατ' ὀλίγα χρονικὰ διαστήματα, ὅταν ὁ Μαρᾶ καταδιωκόμενος κατέφυγεν εἰς Λονδῖνον. Ἡ δημοτικότης του ἀπέβη τεραστία, ὁ δὲ λαὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ φίλου τοῦ λαοῦ. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1789 ἐδημοσίευσε τὴν προκήρυξιν τῶν «δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου». Ὁ Μαρᾶ κατεπολέμει τὴν συνταγματικὴν συνέλευσιν καὶ τοὺς ὑπουργούς. Μέλος τῆς λέσχης τῶν Κορδιλλιέρων, ἐξηκολούθησε πολεμῶν τὰ συντηρητικὰ στοιχεῖα καὶ ἰδίως τὸν Λαφαγιέτ. Ἡ ἐθνοφυλακὴ ἐζήτησε νὰ συλλάβῃ αὐτόν. Ὁ Δαντὼν ηὐνόει αὐτόν, ὁ Λεζάντρ τὸν ἔκρυπτεν εἰς τὰ ὑπόγεια τῆς λέσχης τῶν Κορδιλλιέρων, ὁ ἠθοποιὸς Φλερὺ τοῦ παρεῖχε καταφύγιον, ὁ ἱερεὺς Μασσὰλ τοῦ προσέφερεν ἄσυλον, αὐτὸς δέ, προγεγραμμένος καὶ ἄστεγος, ἐξηκολου-

Digitized by Google

θει ἐκδίδων τὴν ἐφημερίδα του. Ἡ σύλληψις τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' εἰς Βαρὲν ἐξῆψε τὸ μῖσός του κατὰ τῶν μετριοπαθῶν Γιρονδίνων, αἱ δὲ σφαγαὶ τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως τῆς 17 Ἰουλίου 1791 καὶ ἡ καταδίωξίς του ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ φύλλου του καὶ νὰ καταφύγῃ ἐπί τινα χρόνον εἰς Λονδῖνον. Μετὰ τὰ τρομερὰ γεγονότα τῆς 10 Αὐγούστου 1792, καθ' ἣν ὁ λαὸς ἐπανεστάτησε κατὰ τῆς μέσης τάξεως καὶ τοῦ συνταγματικοῦ θρόνου, ὁ Μαρᾶ μετέσχε τοῦ κόμματος τοῦ δήμου, ὅπερ παρεσκεύασε τὰς τρομερὰς σφαγὰς τοῦ Σεπτεμβρίου 1792. Εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 20 Σεπτεμβρίου 1792 ὁ Μαρᾶ ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Οἱ Γιρονδῖνοι κατήγγειλαν τὸν Μαρᾶ εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν ὡς συμβουλεύσαντα διὰ τοῦ «Φίλου τοῦ λαοῦ» τὴν δικτατορίαν καὶ προκαλέσαντα τὰς αἱματοχυσίας καὶ τὰς σφαγάς. Τὸ ὄνομα τοῦ Μαρᾶ ἐνεποίει φρίκην. Ἡ κατηγορία ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ στηριχθῇ. Τὴν 24 Ὀκτωβρίου ἐπετέθη σφοδρότατα κατὰ τῶν Γιρονδίνων καὶ ἐκήρυττεν ὅτι, ὅπως ἐπέλθῃ γαλήνη εἰς τὴν χώραν, ἔπρεπε νὰ πέσουν 270.000 κεφαλαί. Ὁ Μαρᾶ διὰ τῶν ἀγορεύσεών του, τῶν δημοσιευμάτων καὶ τῶν πράξεών του, ἐξήγειρε θυέλλας εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ἥτις ἀσχολουμένη τότε εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐναντίον τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' κατηγορίας, παρῆλθε τὴν πρότασιν τοῦ Λουβὲ περὶ παραπομπῆς εἰς δίκην αὐτοῦ. Μετὰ τὴν καρατόμησιν τοῦ Λουδοβίκου, οὗτος προέβη εἰς νέαν πρότασιν πρὸς παραπομπὴν τοῦ Μαρᾶ εἰς δίκην. Ἡ συνέλευσις διὰ ψήφων 220 κατὰ 92 παρέπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον ὡς παρακινήσαντα τὸν λαὸν εἰς φόνους καὶ ἁρπαγάς. Οἱ Ἰακωβῖνοι συνώδευσαν αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον, ἀθωωθέντα δὲ παμψηφεὶ τὸν ἔλαβον εἰς τοὺς ὤμους καὶ ἀφοῦ ἔθεσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του στέφανον δρυός, τὸν ἔφερον θριαμβευτικῶς εἰς τὴν συνέλευσιν κραυγάζοντες ἐναντίον τῶν Γιρονδίνων. Ἀνελθὼν οὗτος εἰς τὸ βῆμα ἐπανηγύρισε τὴν νίκην του καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Γιρονδίνων, καθ' ὧν μετὰ τὴν στάσιν τῆς 3 Μαΐου ἤρξατο ἡ καταδίωξις καὶ ἡ προγραφή. Ἐπηκολούθησεν ἡ κατὰ τῶν μετριοφρόνων δημοκρατικῶν τρομοκρατία. Εἰς πάντα τὰ κινήματα ταῦτα ὁ Μαρᾶ ἐπρωτοστάτησεν, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἔκρουσε τὸν κώδωνα τοῦ δημαρχείου. Ἡ σύλληψις τῶν Γιρονδίνων καὶ ἡ φυγὴ μερικῶν ἐξ αὐτῶν ἐξήγειραν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Καρλόττας Κορδαὶ τὸ αἴσθημα τῆς ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ Μαρᾶ, τοῦ πρωτουργοῦ τῆς στάσεως τῆς 31 Μαΐου. Ἀφιχθεῖσα αὕτη εἰς Παρισίους, τὸν ἐδολοφόνησε διὰ μαχαίρας μετὰ τρεῖς ἡμέρας. Τὴν 16 Ἰουλίου ὁ Μαρᾶ ἐνεταφιάσθη, κατὰ ψήφισμα τῆς συνελεύσεως, εἰς τὸ Πάνθεον, ἡ δὲ ἐπικήδειος πομπὴ ὑπερέβη ὅ,τι εἶχεν ἴδει ἕως τότε ἡ δημοκρατικὴ Γαλλία. Ὁ διάσημος ζωγράφος Δαβὶδ ἐγένετο κοσμήτωρ τῆς τελετῆς. Τὸ πτῶμα ἐφέρετο γυμνὸν κατὰ τὸ στῆθος, ὅπως φαίνεται ἡ πληγή του, ἡ δὲ δεξιὰ χείρ του ἐκράτει σιδηρᾶν γραφίδα. Τοιαύτη ἦτο ἡ συρροὴ τοῦ πλήθους, καὶ τοιούτους τιναγμοὺς ἔλαβε τὸ σῶμα, ὥστε ἡ κεφαλὴ εἶχεν ἀποσπασθῆ αὐτοῦ. Ὁ θάνατός του ἐθεωρήθη ὡς κοινὴ συμφορά, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐγερθέντων κενοταφίων εἰς Γαλλίαν ὑπερέβη τὰς τεσσαράκοντα τέσσαρας χιλιάδας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ λαὸς ἤλλαξε φρονήματα ἀπέναντί του. Ἡ εἰκών του ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων τῆς συνελεύσεως καὶ ἐκάη εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Ἰακωβίνων, τὸ δὲ λείψανόν του, τὴν 8 Φεβρουαρίου 1795, ἀποσυρθὲν τοῦ Πανθέου, ἐρρίφθη εἰς τοὺς ὀχετοὺς τῆς ὁδοῦ Μονμάρτρ. Ὁ Μαρᾶ, ἐκτὸς τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων, συνέγραψε καὶ δύο μυθιστορήματα, ἐξ ὧν τὸ ἓν «Αἱ περιπέτειαι τοῦ κόμιτος Ποτόβσκι», ἐδημοσιεύθη τῷ 1847.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

μαραβέδι (maravedi). Νομισματικὴ μονὰς ἐν χρήσει ἐν Ἱσπανίᾳ ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος μέχρι τοῦ 1848. Κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ maravedi ἦτο μονὰς βάρους, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας οἱ Ἱσπανοὶ διενέμοντο τὴν λείαν τῶν Μαύρων (Morobotin), ἐκ ταύτης δὲ προῆλθε τὸ ὄνομα τῆς νομισματικῆς μονάδος. Κατ' ἀρχὰς τὰ νομίσματα maravedi ἦσαν ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1474 χαλκᾶ. Ἡ ἀξία τούτων ἦτο διάφορος κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Τὰ τελευταῖα ἐν χρήσει (1848) εἶχον ἀξίαν $^1/_{34}$ τοῦ real, ἤτοι 0,007 τοῦ χρ. φρ. τῆς λατινικῆς νομισματικῆς ἑνώσεως. Ὑπῆρχον τότε καὶ διπλᾶ καὶ τετραπλᾶ καὶ ὀκταπλᾶ maravedi. Τ. Κ.

Μαραβελιανὰ *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν τριῶν συνοικισμῶν, οἱ ὁποῖοι συγκροτοῦν τὴν κοινότητα Κοντοπούλλων τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης, μὲ 127 κατοίκους (1928). Ἀνήκει γενικώτερον εἰς τὰ ὀρεινὰ Κεραμειά. Ε. Γ.

μαραβιλια (ἡ)· δημωδ. ναυτ., ὁ *ἐπάρτης* ἢ ὁ *εὐθέτης* (ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διεμβολῶν τοῦ ἀγομένου διὰ τῶν τροχίλων της, διακρίνεται εἰς μονὴν καὶ διπλῆν μαραβίλιαν). Σ. Ε. Λ

Μαράβινα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β Ἀφρικῆς ἐν Κυρηναϊκῇ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, οὐ μακρὰν τῆς παραλίας (Γεωγρ. IV, 4, 7). Πόλις ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

μαραγγιάζω· ἰδιωματ., χάνω τὴν χλοερότητα, τὴν εὐρωστίαν, ρυτιδοῦμαι, μαραίνομαι: «μαράγγιασε ὁ βασιλικὸς ἀπὸ τὴ ζέστη», «μαραγγιασμένο μῆλο, — ἀχλάδι».

Μάραγδος. Ἄραψ ἡγεμὼν πλουσιώτατος, συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Κροίσου κατὰ τοῦ Κύρου, ἐπὶ κεφαλῆς 10.000 ἱππέων, 100 ἁρμάτων καὶ πολλῶν σφενδονητῶν (*Ξενοφ.* Κύρ. παιδ. II, 1, 5). Α. Θ. Σ.

Μαραγκᾶ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Περσίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀζερμπαϊτζάν. Κεῖται πρὸς Ν. τῆς Ταυρίδος καὶ πρὸς Α. τῆς λίμνης Οὐρμιάζ, ἐπὶ τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ ὄρους Σεχέντ, εἰς ὕψος 1460 μ. Ἔχει περὶ τὰς 15.000 κατ., 80 τεμένη καὶ περιβάλλεται διὰ τειχῶν ἡμικατεστραμμένων. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μογγόλου Χουλαγοῦ Χὰν ἡ Μαραγκᾶ ἦτο πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου του, καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα κέντρον ἐπιστημονικῆς κινήσεως. Παρ' αὐτὴν ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἀστρονόμου Νασὶρ - Ἐντὶν — Τουζὶ ἀστεροσκοπεῖον, δαπάναις τοῦ Μογγόλου Χουλαγοῦ. Γ. Ι. Β

Μαραγκάκης, *Ἐμμανουήλ*. Κρής, γνωστὸς καὶ ὡς *Θοδωρομανώλης*, ἐκ τοῦ χωρίου Πανηχῶρι τοῦ Σελίνου, φονεύσας τὸν Μάρτιον τοῦ 1817 εἰς τὸ χωρίον Ζουρίδω τὸν διαβόητον διὰ τὰς ἀπανθρωπίας αὐτοῦ γενίτσαρον Ἐμὶν ἀγᾶ Βέργερην. Συλληφθείς, μετὰ ταῦτα, καὶ ἀπαχθεὶς εἰς Χανιὰ ἀπηγχονίσθη, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ παραλαβόντες οἱ γενίτσαροι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔσυρον εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἐξηρτημένον ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἵππου. Τὴν πρᾶξιν τοῦ Μαραγκάκη ἀπηθανάτισεν ἡ δημώδης μοῦσα διὰ τοῦ ᾄσματος τοῦ Θοδωρομανώλη. Τούτου υἱὸς ἦτο ὁ *Ἰωάννης Θοδωρομανωλάκης* ἢ *Μαραγκάκης*, ὁ διακριθεὶς κατὰ τὰς μετέπειτα ἐπαναστάσεις. ΕΡ. Μ.

Μαραγκὰλλ (Maragall), *Ἰωάννης*. Καταλανὸς ποιητὴς (1861—1911). Κατ' ἀρχὰς ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, εἶτα δ' ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Ἡ πρώτη ποιητικὴ συλλογή του ἐξεδόθη τῷ 1895 Μετὰ πέντε ἔτη ἐδημοσίευσεν ἑτέραν συλλογὴν «Ὁράματα καὶ ᾄσματα» ἥτις θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του, καὶ βραδύτερον «Τὰ διεσπαρμένα» ποιήματα, γραφέντα καὶ δημοσιευθέντα κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Ὁ Μαραγκὰλλ εἶναι ἁγνὸς καὶ μελαγχολικὸς ποιητής, ζωγράφος τῆς φύσεως καὶ ὑμνητὴς τοῦ ἔρωτος. Εἶχεν ὑποστῆ βαθέως τὴν ἐπίδρασιν τῶν φιλοσόφων τοῦ Βορρᾶ καὶ ἰδίως τῶν Γερμανῶν. Ἐθαύμαζε τὸν Γκαῖτε, τοῦ ὁποίου μετέφρασε τὰ «Ρωμαϊκὰ ἐλεγεῖα». Γ. Ι. Β.

μαραγκόδεμα (τό)· δημωδ. ναυτ., ὁ ξυλόδεσμος.

μαραγκὸς (ὁ)· δημοτ., ξυλουργός, ἰδίᾳ οἰκοδομικῶν εἰδῶν (ἰταλ. marangone).

Μαραγκὸς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον τῆς Σκιάθου, ἓν τῶν σχηματιζόντων τὸν ὡραῖον λιμένα της (ὑψόμ. 195 ποδ., πλάτ. 39°08'25" Β., μῆκ. 23°30'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072: Scopelos Group καὶ 1196: Skiathos harbour), δεξιᾷ τῷ εἰσπλεύσαντι διὰ τοῦ μεταξὺ τῶν νήσων Ζογριὰ καὶ Ἀρκιάκι ΝΑ. τοῦ λιμένος στομίου. Σ. Ε. Λ.

Μαραγκός, *Ἰωάννης*. Ἀρχιεπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι (1833—1891), γεννηθεὶς ἐν Σύρῳ καὶ σπουδάσας ἐν Ρώμῃ. Ὑπηρέτησε τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἐν Σύρῳ, Ἀθήναις, Πάτραις καὶ Τήνῳ. Ὡς ἐπίσκοπος Τήνου μετέσχε τῆς ἐν Ρώμῃ συνόδου τοῦ 1870, τῷ δὲ 1874 ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπιτετραμμένος τοῦ πάπα ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Ἰωάννης Μαραγκὸς ἵδρυσε τὸ ἐν Ἀθήναις λειτουργοῦν «Λεόντιον Λύκειον».

μαραγκοσύνη (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ μαραγκοῦ, ξυλουργική.

Μαραγκουδάκης, *Ἐμμανουήλ*. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Μυλοποτάμου τῆς Κρήτης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878.

μαραγκούδικο (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ μαραγκοῦ, ξυλουργεῖον.

μάραγνα, —ης (ἡ)· ἀρχ., μάστιξ: «μαράγνης δοῦπος» *(Αἰσχύλ.)*· || *νέον*, ἡ μάστιξ τοῦ ἱππασκητηρίου, τὴν ὁποίαν χειρίζεται ὁ ἱπποδαμαστής.

Μαραζὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος, ἤδη καλούμενον *Ροδοδάφνη* (βλ. λ.).

μαράζι (τό)· δημοτ., μαρασμός, φθίσις, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν φυτῶν: «τὰ κουκκιὰ τά 'πιασε μαράζι» || ἐπὶ ἀνθρώπου, λύπη μεγάλη, μελαγχολία: «τὸ πῆρε μαράζι», «τὸ 'βαλε μαράζι».

μαραζιάζω· δημοτ., ἐπὶ τῶν φυτῶν, πάσχω μαρασμόν, τὴν νόσον μαράζι, φθίνω: «τὰ κουκκιὰ μαραζιάσανε».

μαραζιάρης (ὁ), θηλ. *—άρα*· ὁ εὐκόλως καταλαμβανόμενος ἀπὸ μαράζι, μελαγχολικός, μεμψίμοιρος: «εἶναι ἕνας μαραζιάρης, ἕνας κλαψιάρης!»

Μαραζοὺ (Marajo) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Βραζιλίας ἐν τῇ πολιτείᾳ Παρά. Κεῖται πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀμαζονίου καὶ τοῦ Παρὰ ποταμοῦ, ὑπὸ 0' 2" Ν. πλάτος, χωρίζεται δὲ κυρίως ὑπὸ τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς διὰ φυσικῶν διωρύγων, δι' ὧν συγκοινωνοῦσι τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν Ἀμαζονίου καὶ Παρά. Ἔχει μῆκος 275, πλάτος 173 χλμ., ἔκτασιν 42 000 τ. χλμ. καὶ 22.000 περίπου κατοίκους. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον κεκαλυμμένη ὑπὸ χλόης καὶ θάμνων, κατὰ τὰ ἀνατολικὰ δὲ καὶ νότια μέρη αὐτῆς ὑπὸ δασῶν. Γ. Ι. Β.

μαράζωμα (τό)· ἡ διάθεσις τοῦ μαραζώνω, τὸ νὰ περιπέσῃ τις εἰς μελαγχολίαν, στενοχωρία, θλῖψις.

μαραζώνω, ἀόρ. *ἐ)μαράζωσα*, παθ. μετχ. *μαραζωμένος*· μὲ πιάνει μαράζι, περιπίπτω εἰς μελαγχολίαν, θλίβομαι, στενοχωροῦμαι: «μαράζωσε ἀπὸ τὴν κακὴ ζωὴ ποῦ περνᾷ» || μεταβ., κάμνω τινὰ νὰ περιπέσῃ εἰς μελαγχολίαν κλπ.: «μὴ μὲ μαραζώνῃς κάθε μέρα».

Μάραθα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀρκαδίας, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (Η', 28, 1) παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Βουφάγου, παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ, ρέοντος μεταξὺ Μεγαλοπόλεως καὶ Ἡραίας. Α. Θ. Σ.

Μαραθάσα *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὴ περιοχὴ ἐν Κύπρῳ, καταλαμβάνουσα μέρος τῶν ἐπαρχιῶν Λευκωσίας καὶ Λεμεσοῦ. Ἡ περιοχὴ περιλαμβάνει τὰ χωρία *Πεδουλᾶς*, *Μουτουλλᾶς*, *Πρόδρομος Καλοπαναγιώτης* καὶ ἄλλα, εἶναι δὲ ὀνομαστὴ διὰ τὰ μῆλα, κεράσια καὶ ἄπια, ἅτινα παράγει. Α. Κ. Λ.

Μαραθέα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 174. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἅγιος Βασίλειος*, *Ἅγιος Εὐστράτιος*, *Δυρόν*, *Κολλαρᾶ*, *Κουλοῦκα* καὶ *Μοναχὴ Συκιά*. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει ἔλαιον, σταφίδα, σῦκα, βαλανίδια καὶ οἶνον. Δ. Ε. Μ.

Μαραθέας *κάβο* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου (πλάτ. 39°08'00" Β., μῆκ. 23°10'20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channels) ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν ὅρμον τοῦ Τρίκκερι.

— 2) Ἀκρωτήριον τῆς βορείας ἀκτῆς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, θαλάσσιον σύνορον τῆς Ναυπακτίας καὶ τῆς Παρνασσίδος (πλάτ. 38°23'40" Β. μῆκ. 21°59'50" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth), 3 ½ μίλλια Δ ΒΔ. τῆς συστάδος τῶν νησίδων Τριζώνια. Σ. Ε. Λ.

Μαραθήσιον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἰωνικὴ πόλις τῆς κατὰ τὸν Σάμιον πορθμὸν παραλίας τῶν Ἐφεσίων, μετὰ τὸ Πανιώνιον καὶ τὴν Νεάπολιν. Οἱ Σάμιοι κατέχοντες μέρος τῆς παραλίας τῶν Ἐφεσίων ἀντήλλαξαν τὸ Μαραθήσιον, ὅπερ κατεῖχον, πρὸς τὴν Νεάπολιν τῶν Ἐφεσίων (*Στραβ.* ΙΔ, α, 20). Ὑπό τινων ταυτίζεται πρὸς τὴν *Σκαλανόβαν*. Σ. Ε. Λ.

Μαράθι *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων νήσου Μυκόνου, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κοινότητι. Κάτοικοι (1928) 200.

— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Κώστου τῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων νήσου Πάρου. Κάτ. (1928) 119.

— 3) Χωρίον τῆς κοινότητος Λευκῶν τῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων νήσου Πάρου. Κάτ. (1928) 101. Δ. Ε. Μ.

—**Μαράθι** *[Γεωγρ.]*. Νησὶς τῆς Κρήτης, προσκειμένη τῇ ΝΑ. ἐσχατιᾷ τῆς χερσονήσου τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ ἀποτελοῦσα τὸ ΒΑ. καὶ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι κέρας τοῦ προκόλπου τῆς Σούδας (πλάτ. 35°29'45" Β., μῆκ. 24°11'00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia western portion). Εἰς τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας σημειοῦται λελανθασμένως ὡς Makinati islet. Ὀνομάζεται καὶ *Παλιὰ Σούδα*, ἀντίκειται δὲ Δ. ΒΔ. πρὸς τὸν φάρον τοῦ Δρεπάνου, τὸ ἕτερον τοῦ προκόλπου κέρας. Εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀπέναντι τῆς νησῖδος ὁμώνυμον τοποθεσίαν, παρὰ τὸ χωρίον Στέρνες, φαίνονται ἐλάχιστα λείψανα τῆς παλαιᾶς Μινῴας. Σ. Ε. Λ.

— **Μαράθι** *[Γεωγρ.]*. Νησίον μικρασιατικὸν 2 ½ μίλλ. ΒΔ. τῆς νήσου τοῦ Καστελλορίζου καὶ ΒΔ. τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (ἀρχ. Ρῶγαι) πρὸς τὸ δυτικὸν στόμιον (πλάτ. 36°10' ⅓ Β., μῆκ. 29°36' ¼ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Karaburnù) τοῦ διαύλου Βαθύ. Σ. Ε. Λ.

Μαραθιὰ *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 564. Ἀποτε-

Digitized by Google

λεῖται ἐκ τῶν συνοικισμῶν *Μέσου*, *Κάτω* καὶ *Ἀμίρ-γιάνης* καὶ ἔχει κλῖμα ὑγιεινόν. Μετὰ τοῦ Καρπενησίου συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὧραι 7). Παρὰ τὸ χωρίον ὑπάρχει ἡ διαλελυμένη μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

— 2) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μοναστηρακίου τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτ. (1928) 31.

— 3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Δρεπάνου (πρώην Χαϊδαρίου) τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας. Κάτ. (1928) 73.

— 4) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀργυράδων τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας. Κάτ. (1928) 134. Δ. Ε. Μ.

— **Μαραθιὰ** [*Γεωγρ.*] Νησίον τοῦ νοτίου Εὐβοϊκοῦ, 1 ¹/₃ μίλλ. ΝΑ. τῆς Ἐρετρίας (πλάτ. 38° 22′ 40″ Β., μῆκ. 23° 49′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1537: Gulf of Petalii) ἀνώνυμον εἰς τὸν ἀγγλ. χάρτην. Σ.Ε.Λ.

— **Μαραθιὰ** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. — 1) Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου (πλάτ. 39° 08′ 05″ Β., μῆκ. 23° 10′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channels) ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα τοῦ Τρίκκερι.

— 2) Ἀκρωτήριον τῆς Ἀκαρνανίας ἐπὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους (πλάτ. 38° 29′ 50″ Β, μῆκ. 21° 02′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3496: Scropha point to Cape Kamilafka), ὅπερ εἰς τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας φέρεται ὡς *Τουρκοβίγλα*. Νοτιοδυτικὸν κέρας τοῦ κόλπου τοῦ Ἀστακοῦ, σχηματίζει ἀμέσως πρὸς Α. τὸν ὁμώνυμον ὅρμον.

— 3) Ὅρμος τῆς Ἀκαρνανίας πρὸς Α. τοῦ ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου. Σ. Ε. Λ.

Μαραθιὰς [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τοῦ δήμου Ἀμαλιάδος τοῦ νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. (1828) 113.

Μαραθόβουνον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμμοχωρίου. Κάτ. 1500 ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν. Ἔχει ἀρρεναγωγεῖον καὶ ἑξατάξιον δημοτικὸν θηλέων. Α. Κ. Α.

Μαραθόκαμπος [*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Σάμου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ὑπὸ τοὺς ΝΔ. πρόποδας τοῦ εἰς τὸ Δ. τμῆμα τῆς νήσου ὑψουμένου, ὄρους Κέρκου, ἐγγὺς τῆς παραλίας τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Ἡ περιβάλλουσα αὐτὴν χώρα εἶναι μᾶλλον πεδινή, παράγουσα πάντα τὰ εἴδη τῶν προϊόντων τῆς νήσου, ἰδιαιτέρως δὲ οἶνον ἐκλεκτόν, σταφίδα ξανθήν, ἔλαιον, ὀπώρας, σῦκα ξηρά, ὀλίγους δημητριακοὺς καὶ ὄσπρια. Συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ Λιμένος Βαθέος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει 8 περίπου ὥρας, καὶ ἔχει μικρὸν ἐπίνειον (τὸν *Λιμένα Μαραθοκάμπου*) κείμενον εἰς τὸν μυχὸν μικροῦ ἀγκυροβολίου ἐντὸς τοῦ κόλπου. Ἔχει οὗτος μικρὰς λιμενικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἀκτοπλοΐας. Ἡ κωμόπολις τοῦ Μαραθοκάμπου εἶναι ἀρκούντως προηγμένη, χρησιμεύει δὲ ὡς κέντρον τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς νήσου. Ἔχει πλῆρες γυμνάσιον, εἰρηνοδικεῖον, δασονομικὸν σταθμόν, ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, δημοτικὰ σχολεῖα καὶ ὑποτελωνεῖον. Κάτοικοι (1928) 2988. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης ἐκτὸς τοῦ Λιμένος Μαραθοκάμπου (κάτ. 250), τὰ χωρία *Ἁγία Κυριακὴ* (κάτ. 188), *Σακκουλέϊκα* (κάτ. 148) καὶ *Σεβαστέϊκα* (κάτ. 29) καὶ τὴν γυναικείαν *μονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου* (μοναχαὶ 10), ἔχει δὲ κατ. (1928) 3613. Χ. Δ.

— **Μαραθοκάμπου κόλπος** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Εὐρεῖα κόλπωσις τῆς Σάμου, καταλαμβάνουσα ἅπαν τὸ δυτικὸν ἥμισυ τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς μεγαλονήσου. Διανοιγόμενος μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἅγιος Δομένικος (πλάτ. 37°41′ Β., μῆκ. 26°37′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1537: Furni islands κτλ.) καὶ τῆς νήσου Σαμοπούλας 11 μίλ. Α. ΝΑ., ἔχει εἴσδυσιν 4 μιλ. Καίτοι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀσφαλὴς ὑπὸ βορείους ἀνέμους, ἐν τούτοις πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ τοιοῦτος ὑπὸ σφοδροὺς ἀνέμους, διὰ τὸ ὁρμητικὸν καὶ ριπαῖον τῆς ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς νήσου καταχύσεώς των. Μόνον ἀσφαλὲς πως ἀγκυροβόλιον εἶναι πρὸ τοῦ χωρίου τοῦ δίδοντος τὸ ὄνομα του εἰς τὸν κόλπον. Σ. Ε. Λ.

— **Μαραθοκάμπου Λιμὴν** [*Γεωγρ.*] βλ. *Μαραθόκαμπος*.

Μαραθοκεφάλα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Σπηλαιᾶς τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 79. Ἐνταῦθα συνεκροτήθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1867 σφοδρὰ μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Ε. Γ.

μάραθον (τὸ) [*Βοτ.*] βλ. *μάραθρον*.

Μάραθον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Φραντάτου τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτ. (1928) 180.

— **Μάραθον** [*Γεωγρ.*]. Νησὶς δωδεκανησιακὴ (πλάτ. 37° 23′ Β., μῆκ. 26° 45′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1574: Patmos, Narki, and Lipso) κατὰ τὴν ΝΔ. πλευρὰν τῆς νήσου Ἀρκοί. Σ. Ε. Λ.

— **Μάραθον** [*Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον χθαμαλὸν καὶ γλωσσοειδὲς τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Πελοποννήσου (βλ. *Μαραθοπόλεως ἄκρα*). Σ. Ε. Λ.

Μαραθονήσι [*Γεωγρ.*]. Ἕτερον ὄνομα (μὴ ἀκουόμενον σήμερον) τῆς περιλαλήτου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα νησῖδος *Κρανάης*, εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸν Ὅμηρον, «φιλότητι καὶ εὐνῇ ὅλην ἐμίγη» τὸ πρῶτον ὁ Πάρις μετὰ τῆς Ἑλένης. Ἡ νησὶς αὕτη πρόκειται τοῦ λιμένος τῆς πόλεως Γυθείου, μετὰ τῆς ὁποίας πρό τινων ἐτῶν ἔχει συνδεθῆ διὰ λιμενοβραχίονος. Ἡ Κρανάη ἔχει ὁμαλὴν τὴν ἐπιφάνειαν καὶ εἶναι κατάφυτος ἐξ ἀμυγδαλεῶν καὶ ἐλαιῶν. Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἔχει κτισθῆ πύργος μετ' ὀδοντωτῶν ἐπάλξεων ὑπὸ τοῦ Τζαννῆ-μπέη Γρηγοράκη, ἀνήκων σήμερον, ὡς ὅλην τὴν νησῖδα, εἰς τοὺς ἀπογόνους του, εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν θαυμάσιος φάρος ὑπὸ τοῦ δημοσίου καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν ἐξοχικὸν κέντρον. Ἡ νησὶς εἶχεν ὀνομασθῆ Μαραθονήσι ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν φυομένων ἐν αὐτῇ μαράθων. Ἀπὸ ταύτης δὲ εἶχεν ὀνομασθῆ *Μαραθονήσι* καὶ ἡ νεωτέρα πόλις *Γύθειον*, ὅτε τὸ πρῶτον ἐκτίσθη παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου Γυθείου ὑπὸ τοῦ προορηθέντος Τζαννῆ-μπέη, ὡς καὶ ὁ λιμὴν (*ὅρμος Μαραθονησίου*) τοῦ *Γυθείου* (βλ. λ.). ΚΑΨ

— **Μαραθονήσι** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασία νησίων τινῶν τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. — 1) Τῆς μεσαίας ἐν τῇ μικρᾷ συστάδι τῶν Λαγουσῶν (πλάτ. 37°48′55″ Β., μῆκ. 23°27 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana) τῆς Αἰγίνης. — 2) Κατὰ τὸν ΝΔ. μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Λαγανᾶ τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Ζακύνθου (πλάτ. 37°41′20″ Β., μῆκ. 20° 52′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Kastro Tornese to Venetico with the island of Zante) τερματίζον ὕφαλον χερσονησῖδα, ἀφ' ἧς ἀναδύουσι μύρμηκες καὶ ἥτις σχηματίζει τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ὅρμου τοῦ Κεριοῦ. — 3) Ἄλλη ὀνομασία τῆς πρὸ τοῦ λιμένος Κοιλάδια (πλάτ. 37°25′25″ Β, μῆκ. 23°07′30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1518: Gulf of Nauplia) τῆς Ἑρμιονίδος, νησῖδος *Κοιλάδια*. — 4) Ὀνομασία τῆς παραλίας *Καπέλλα*, τῆς ΝΑ. πλευρᾶς τῆς Σύρου (πλάτ. 37°23′20″ Β., μῆκ. 24°59 55″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island). — 5) Νησὶς ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ναυαρίνου (βλ. λ. *Κουλονέσκι*). Σ. Ε. Λ.

Μαραθονήσια [*Γεωγρ.*]. Νησῖδες ἐν τῷ Τορωναίῳ κόλπῳ καὶ δύο ἄλλαι ἐν τῷ Σαρωνικῷ πλησίον τοῦ Ἀγκιστρίου (βλ. λ. *Σπαλαθρονήσια*). Σ. Ε. Λ.

Μαραθόπολις, ἡ *Μαραθοῦπολις* [*Γεωγρ.*]. Παράλιον χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 611. Εἶναι τὸ ἐπίνειον τῶν Γαργαλιάνων. Δ. Ε. Μ.

— **Μαραθοπόλεως ἄκρα**, ἢ *Μάραθος* [*Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Τριφυλίας (πλάτ. 37°03′36″ Β., μῆκ. 21°34′ 36″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207*: Kastro Tornese to Venetico: Proti channel), 10 μίλλ. Δ.ΒΔ. τοῦ φάρου τῆς Πύλου. Χθαμαλὴ προβολή, ἐφ' ἧς τὸ φερώνυμον τῶν Γαργαλιάνων ἐπίνειον. Ἀντικρύζον τὴν νῆσον Πρώτην σχηματίζει μετ' αὐτῆς φερώνυμον δίαυλον, ὄντα ἅμα καὶ σωτήριον ἀγκυροβόλιον, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ἐσώθη ἐκ κινδύνου ἀνατροπῆς τὸ θωρηκτὸν «Σπέτσαι» κατά τινα σφοδροτάτην ἀπὸ Ζεφύρου κακοκαιρίαν (1896). Ἐπ' αὐτοῦ φάρος Ἄγκα λευκῶν ἀναλαμπῶν 10 μιλλίων. Σ. Ε. Λ.

Μάραθος [*Μυθολ.*]. Ἐγχώριος τῆς πολίχνης Μαραθῶνος ἥρως, ἀπὸ τοῦ ὁποίου αὐτὴ καὶ εἶχε λάβει τὸ ὄνομά της (βλ. λ. *Μαραθών*).

Μάραθος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία πόλις τῆς βορείου Φοινίκης, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Συρίας, βορείως τῆς χώρας τῶν Ἀραδίων. Κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐν τῇ Κασιώτιδι χώρᾳ, κατὰ τὸν Στράβωνα, πλησίον τῆς πόλεως Ἐνύδρας καὶ κατὰ τὸν Πλίνιον ἀπέναντι τῆς νήσου Ἀράδου, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεῖχε περὶ τὰ 20 στάδια κατὰ τὸν Στράβωνα. Ἡ παρατήρησις τοῦ Στράβωνος ἐπεβεβαιώθη διὰ τῶν καταμετρήσεων τοῦ Maundrel καὶ Pococke. Τὴν πόλιν ταύτην κατέλαβεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἐξ αὐτῆς δὲ ἔλαβε πρὸς καθυπόταξιν τῆς Τύρου. Ἡ Μάραθος ἦτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων πόλις, ἀλλ' οἱ γείτονες Ἀράδιοι, ἐπιδιώκοντες νὰ καθυποτάξωσιν αὐτήν, ἐδωροδόκησαν, εὐκαιρίας τυχούσης, τὸν Ἀμμώνιον, πρωθυπουργὸν τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Βάλα, δώσαντες εἰς αὐτὸν 300 τάλαντα, ὅπως παραδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν Μάραθον. Μάτην οἱ δυστυχεῖς *Μαραθηναῖοι* ἢ *Μαραθηνοὶ* προσεπάθησαν νὰ ἐξευμενίσωσι τοὺς ἐχθρούς των. Οἱ Ἀράδιοι, παραβιάσαντες τοὺς ἱεροὺς νόμους τῶν ἱκετῶν, ἔθραυσαν τὰ πανάρχαια ἀγάλματα τῶν ἐντοπίων θεοτήτων, μὲ τὰ ὁποῖα προσῆλθον οἱ πρέσβεις τῶν Μαραθηνῶν, ἵνα ἱκετεύσωσιν αὐτούς, καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτούς, ἢ, κατ' ἄλλην ἔκδοσιν, ἐδολοφόνησαν αὐτούς, ἀφοῦ προηγουμένως ἔστειλαν ἐπιστολὰς εἰς τοὺς Μαραθηνούς, μὲ πλασιὰς ὑπογραφὰς καὶ σφραγῖδας τῶν πρέσβεων, ὑποσχόμενοι εἰς αὐτοὺς βοήθειαν, ἐὰν ἤθελον ἐπιτρέψει τὴν εἴσοδον τῶν στρατευμάτων τῶν Ἀραδίων εἰς τὴν Μάραθον. Τὴν ἀπάτην ταύτην ἀντιληφθέντες οἱ Μαραθηνοὶ ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις τῶν Ἀραδίων, τοῦτο ὅμως ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, ἐπισυμβᾶσαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 142—145 π. Χ. Πῶς καὶ ὑπὸ ποίους ὅρους ὑπέκυψαν οἱ Μαραθηνοὶ εἰς τοὺς Ἀραδίους, τοῦτο δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον, εἶναι ὅμως γνωστὸν ἐκ τοῦ Στράβωνος ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἡ πόλις διετέλει ἐν ἐρειπιώδει καταστάσει καὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀραδίων. Ἐπὶ πόσον χρόνον εὑρίσκετο οὕτως ἡ πόλις αὕτη, δὲν εἶναι ἐπίσης ἐξηκριβωμένον, γνωστὸν ὅμως τυγχάνει ὅτι καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, ἡ Μάραθος ἀνῳκοδομήθη, ὡς φανερώνουσι τοῦτο τὰ διάφορα αὐτῆς νομίσματα, τὰ ὁποῖα φθάνουσι μέχρι τοῦ 63 μ. Χ. Ὁ συνήθης τύπος τῶν νομισμάτων τῆς Μαράθου εἶναι ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως κεφαλὴ τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ἀνδρικὴ μορφὴ κρατοῦσα φοίνικα καὶ καθημένη ἐπὶ ἀσπίδος.

Ἡ θέσις ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἡ Μάραθος ὀνομάζεται σήμερον Ain-El Hiyeh, ἤτοι πηγὴ ὄφεως, 2 ²/₃ μιλλ. ΝΔ. τῆς νήσου Ρουάδ (πλάτ. 34°50′ Β., καὶ μῆκ. 35°55′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2632: Gulf of Iskenderum to Markhab καὶ 1576: Ruad island. Κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Pococke, σῴζονται αὐτόθι πολλὰ μνημεῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σημαντικὰ εἶναι τὸ ἱερὸν El-Ma-Bad, λελαξευμένον ἐντὸς βράχου καὶ ἀνάλογον πρὸς τοὺς ναοὺς τῆς Ἱεραπόλεως, οἱ τρεῖς ἀτρακτοειδεῖς κίονες, ἤτοι ἐπιτύμβια μνημεῖα κυλινδρικοῦ σχήματος, δύο μικροὶ ναοὶ αἰγυπτιακοῦ ρυθμοῦ παρὰ τὴν Πηγὴν τοῦ Ὄφεως, μία πυραμὶς καὶ δύο τάφοι ἐντὸς βράχου καὶ ὁ ἑλικοειδὴς πύργος, ἤτοι θολοειδὲς ἐπιτύμβιον μνημεῖον 11 μέτρων ὕψους, ἓν στάδιον μὲ ἕνδεκα σειρὰς καθισμάτων καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα οἰκοδομήματα. Β. Δ. Θ.

— **Μάραθος** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πολίχνιον ἐν Φωκίδι ἐπὶ τῆς βορείας παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου πρὸς Α. τῆς Ἀντικύρας, παρὰ τὸ Φαρύγιον ἀκρωτήριον. Τὴν θέσιν αὐτοῦ κατά τινας ἐπέχει νῦν τὸ μετόχιον τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. Α.Θ.Σ.

— **Μάραθος** [*Γεωγρ.*]. — 1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μήρυσι*. Κάτ. (1928) 472.

— 2) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Θέρμου τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 77.

— 3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀλίκων τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 25.

— 4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 236. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἀραχωβίτσα*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Μουζιαρίκου*.

— 5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαλεβυζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 377. Δ. Ε. Μ. — Ε. Γ.

μαραθόσπορος (ὁ)· βλ. *μαράθρου σπέρματα*.

Μαραθοῦντα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ τῷ διαμερίσματι τῆς Πάφου. Κάτ. 300. Α. Κ. Α.

Μαράθουσα (*Μαράθουσσα* καὶ *Μαραθοῦσα*) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις ἀρχαία τῆς Κρήτης, ἀνεξακριβώτου τοποθεσίας. Κατὰ τὸν Πλίνιον (4, 12, 20) καὶ τὸν Πομπώνιον Μέλαν (2, 7) ἔκειτο εἰς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου. Ε. Γ.

— **Μαράθουσα** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μικρὰ νῆσος τοῦ Αἰγαίου ἐν τῷ Ἑρμαϊκῷ κόλπῳ (τῆς Σμύρνης) παρὰ τὰς Κλαζομενάς, ταυτιζομένη πρὸς τὴν σύγχρονον Πιναρλῆ (πλάτ. 38° 23′ 50″ Β., μῆκ. 26° 47′ 55″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna) ὡς ἐγγυτέραν πρὸς τὰς Κλαζομενάς, καθὼς ὁ Θουκυδίδης ὁρίζει (Η', 81). Σ. Ε. Λ.

Μαραθοῦσα [*Γεωγρ.*]. — 1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 468. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κασίμι*. — 2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (πρώην Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κάτω Ραβνά*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Γερακιὰ* (πρώην *Ἰσὰ-Ὀμπασκ*) καὶ *Πλατανοχώρι* (πρώην *Ντερέ*). Δ. Ε. Μ.

Μαραθοῦσαι [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ κατὰ Πλίνιον ὀνομασία συστάδος νησίων τοῦ Ἑρμαϊκοῦ κόλπου. Εἶναι ἡ σύγχρονος ΝΑ. τῶν Ἐγγλεζονησίων συστὰς τῶν ἑπτὰ νησίων τῶν σχηματιζόντων ἅμα δὲ καὶ περικλειόντων τὸν ὅρμον τῶν Βουρλῶν (ἀγγλ. χάρτ. 1645: island of Khios and Gulf of Smyrna καὶ 1617: Vurla road). Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

μάραθρον (τό), ἡ *μάραθον* (Foeniculum) */Βοτ./.* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδοφόρων*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, ὧν τὸ ὕψος φθάνει τὰ 150 περίπου ἑκατοστόμετρα, μὲ φύλλα διεσχισμένα καὶ γραμμωτὰ καὶ ἄνθη κίτρινα. Τὰ φύλλα ξηραίνονται πρὸ τῆς ἀνθήσεως καὶ ἔχουσι πεπτικὰς ἰδιότητας. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Ἀξιολογώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: *μάραθον τὸ κοινὸν* (Foeniculum vulgare), κοινῶς *μάραθο*, *μάραθον τὸ φαρμακευτικὸν* (Foeniculum officinalis) καὶ *μάραθον τὸ γλυκὺ* ἢ *φλωρεντινὸν* (Foeniculum dulce).

Μάραθρον τὸ γλυκύ.

Δ. Ν. Π.

— **μαράθρου** ***ἔλαιον αἰθέριον*** */Φαρμακογν./.* Λαμβάνεται δι' ἀποστάξεως μεθ' ὑδρατμῶν ἐκ τῶν κονιοποιηθέντων σπερμάτων τοῦ *μαράθρου*. Ὑγρὸν ἄχρουν ἢ ἐλαφρῶς κιτρινωπόν, ὀσμῆς εἰδικῆς ἀρωματικῆς, γεύσεως θερμῆς ἀρωματικῆς, εἰδ. βάρους 0,965, δεξιοστρόφον, διαλυτὸν εἰς τὸν αἰθέρα, τὴν ἀλκοόλην, τὸ χλωροφόρμιον, τὸ βενζόλιον, τὰ λιπαρὰ καὶ αἰθέρια ἔλαια. Κατὰ τὴν ψῦξιν τοῦ ὑγροῦ τούτου ἀποβάλλονται ἄχροοι κρύσταλλοι ἀνηθόλης. Τὸ ἔλαιον τοῦ μαράθρου ἀποτελεῖται κατὰ 50 – 60% ἐξ ἀνηθόλης, ἐκ δεξιοστρόφου πινενίου, διπεντενίου, φελλανδρονίου, φεγχόνης, φελλανδρόλης, ἀνδρόλης ἢ ἀλκοόλης τοῦ τύπου $C_{10}H_{20}O$. Ἐπίσης ἀναλόγως τῶν εἰδῶν ἐξ ὧν προέρχεται τοῦτο περιέχει ἀνισαλδεΰδην ἢ ἀνισικὸν ὀξύ, ἀνισοκαφουράν, μεθυλοχαβικόλην καὶ ἀνισοκετόνην. Τὸ ἔλαιον τοῦ μαράθρου εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἔχει τὰς αὐτὰς ἐνδείξεις, ἃς καὶ τὰ σπέρματα, χορηγούμενον κατὰ σταγόνας πλειστάκις τῆς ἡμέρας. Κ. Γ. Μ.

Μάραθρον τὸ κοινόν.

—**μαράθρου** ***σπέρματα***, ἡ ***καρπὸς*** (Semina s. fructus foeniculi) */Φαρμακογν./.* Παραγωγὸν φυτὸν τῆς δρόγης εἶναι τὸ *μάραθρον τὸ κοινόν*. Τὸ φυτὸν καλλιεργεῖται εἰς ἀγροὺς σπειρομένους κατὰ τὴν ἄνοιξιν ἢ τὸ φθινόπωρον ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἑλλάδι, Ἰνδίαις, Ρουμανίᾳ, Ρωσίᾳ, Ἰαπωνίᾳ κλπ. Τὰ φυτὰ κόπτονται μετὰ τὴν πλήρη ὡρίμανσιν τῶν καρπῶν αὐτῶν, ξηραίνονται εἰς τὸν ἥλιον καὶ εἶτα κτυποῦνται ὅπως ἀποσπασθῶσιν ἀπ' αὐτῶν οἱ καρποί, οἵτινες εἶναι ἐπιμήκεις, κυλινδρικοὶ ἢ ᾠοειδεῖς, μελανωποὶ ἢ ὑποπράσινοι, ἔχουν δὲ ὀσμὴν ἀνίσου καὶ γεῦσιν γλυκύζουσαν. Ἐμπορικῶς διακρίνονται τὰ σπέρματα τοῦ μαράθρου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προελεύσεως αὐτῶν (μάραθρον ἰταλικόν, γαλλικόν, γερμανικόν, μακεδονικὸν κλπ.). Τὰ σπέρματα τοῦ μαράθρου νοθεύονται συνήθως διὰ τοιούτων ἐκχυλισθέντων, δηλαδὴ στερηθέντων τοῦ αἰθερίου ἐλαίου αὐτῶν καὶ εἶτα ἀρωματισθέντων τεχνητῶς. Συστατικὰ τῶν καρπῶν τοῦ μαράθρου εἶναι: 2–4 % αἰθέριον ἔλαιον, σάκχαρον, γλίσχρασμα, ἴχνη ταννίνης μὲ πτητικὸν ἔλαιον, ἴχνη φωσφορικοῦ, μηλικοῦ καὶ ἠλεκτρικοῦ ὀξέος. Εἰς τὴν θεραπευτικὴν οἱ καρποὶ τοῦ μαράθρου ἀναγράφονται εἰς κόνεις, καταπότια, ἀφεψήματα, ὡς ἀποχρεμπτικόν, διεγερτικὸν τοῦ στομάχου καὶ ὡς ἀντιφυσῶδες. Εἰς κανονικὰς δόσεις προκαλεῖ ταχεῖαν καὶ ἔκδηλον νευρικὴν διέγερσιν, εἶτα προκαλεῖ ἀφθόνους ἐκκρίσεις τοῦ σιέλου, τοῦ γάλακτος, τῆς χολῆς. Εἰς μεγάλας δόσεις προκαλεῖ κρίσεις ἐπιληπτικῆς μορφῆς, νευρικοὺς σπασμούς, ψευδαισθησίας, ὑπνηλίαν κλπ. Εἰς τὴν φαρμακοτεχνίαν ὁ καρπὸς τοῦ μαράθρου λαμβάνει μέρος εἰς τὰ ἑξῆς σκευάσματα: Pulvis liquiritiae compositus, Species laxantes, Sirupus foeniculi, Sirupus Sennae compositus, Sirupus pectoralis κλπ. Ἡ δρόγη ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους. Ἀναγράφεται δὲ ὡς φάρμακον διουρητικόν· ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων ἐχρησιμοποιοῦντο τὰ σπέρματα τοῦ μαράθρου ὡς φάρμακον, ἀνεγράφοντο δὲ καὶ ὡς ἀρτύματα. Κ.Γ.Μ.

Μαραθώ. Μάρτυς ἐκ Σκυθουπόλεως τῆς Παλαιστίνης. Χριστιανὴ οὖσα καὶ μὴ θέλουσα νὰ θύσῃ εἰς τὰ εἴδωλα, συνελήφθη καὶ γυμνὴ διεπομπεύθη ὑπὸ τοῦ τοπάρχου τῆς Καισαρείας καὶ εἶτα ἐρρίφθη εἰς τὸ πῦρ τῇ 12 Νοεμβρίου, ὅτε ἡ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην της μετὰ τῶν σὺν αὐτῇ μαρτυρησάντων *Ἀντωνίου, Νικηφόρου, Ζωβινᾶ* καὶ *Γερμανοῦ*.

Μαραθὼν */Ἀρχ. Γεωγρ.—Ἱστορ./.* Πολίχνη καὶ ὁμώνυμος δῆμος τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ἡ πολίχνη καὶ ὁ δῆμος κατά τινα μὲν τῶν ἀρχαίων παραδόσεων ἔλαβον τὸ ὄνομα τοῦτο ἔκ τινος ἐπιχωρίου ἥρωος *Μαράθου* ἢ *Μαραθῶνος*, κατ' ἄλλην δὲ ἔκ τινος Ἀρκάδος ἥρωος *Μαράθου*, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ ὁδηγὸς τῶν Διοσκούρων. ὅτε ἐξεστράτευσαν οὗτοι εἰς Ἀττικὴν κατὰ τοῦ Θησέως, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀπαγάγει τὴν ἀδελφήν των Ἑλένην. Ἀπὸ τῆς πολίχνης ἢ ἀπὸ τοῦ ἥρωος ὡσαύτως ὠνομάσθη ὁμωνύμως καὶ ἡ περὶ αὐτὴν πεδιάς, ὡς καὶ ὁ διαρρέων αὐτὴν καὶ χυνόμενος εἰς τὴν ἐν τῇ πεδιάδι λίμνην καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν θάλασσαν ποταμός. Ὁ δῆμος Μαραθῶνος, ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ μεγαλυτέρων δήμων τῆς Ἀττικῆς, συναπετέλει μετὰ τῶν ὁμόρων δήμων Οἰνόης, Τρικορύθου καὶ Προβαλίνθου, τὴν ἰωνικὴν τετράπολιν, κράτος ὁμοσπονδιακόν, τοῦ ὁποίου ἱδρυτὴς ἐλέγετο ὁ Ξοῦθος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἕλληνος καὶ πατὴρ τοῦ Ἴωνος. Ἐν τῇ πολίχνῃ τοῦ Μαραθῶνος ἐλατρεύετο ὑπὲρ πάντας τοὺς θεοὺς καὶ ἥρωας ὁ Ἡρακλῆς, τὸν ὁποῖον οἱ Μαραθώνιοι πρῶτοι ὡς θεὸν ἐλάτρευσαν (*Παυσ.* XXXII. 4) καὶ ναὸν εἰς αὐτὸν ἀνήγειραν, τὸ Ἡράκλειον. Συνεδέετο δὲ ἡ πολίχνη πρὸς τὸν ἥρωα, κατὰ τὰς ἐπιχωρίους παραδόσεις, διότι παρ' αὐτὴν συνήφθη ἡ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Εὐρυσθέως μάχη, ὅτε ἀπερρίφθη ἡ αἴτησίς του περὶ παραδόσεως εἰς αὐτὸν τῶν υἱῶν τοῦ Ἡρακλέους, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταφύγει πρὸς σωτηρίαν των εἰς Ἀθήνας, πρὸς τὸν Θησέα, ἐκ Τραχῖνος, κατὰ συμβουλὴν τοῦ βασιλέως αὐτῆς καὶ φίλου τοῦ Ἡρακλέους Κήϋκος. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην εἶχε πέσει ὁ Εὐρυσθεὺς καὶ τὴν κεφαλήν του, ἀποκοπεῖσαν τοῦ σώματος, εἶχε θάψει ὁ ἑταῖρος τοῦ Ἡρακλέους *Ἰόλαος* (βλ. λ.) ἐπί τινος ὑψώματος, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο καὶ ἐκαλεῖτο «Εὐρυσθέως Κεφαλή». Παρὰ τὸ ὕψωμα τοῦτο ὑπῆρχεν ἡ πηγὴ «Μακαρία», ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου της θυγατρὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Δηϊανείρας, εἰς ἀνάμνησιν τῆς παρ' αὐτὴν αὐτοθυσίας της, ὅτε ἐγνώσθη ὅτι ἡ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Εὐρυσθέως μάχη θ' ἀποβῇ ὑπὲρ τῶν πρώτων, ἐὰν ἓν τῶν τέκνων τοῦ Ἡρακλέους ἐθελουσίως ἀποθάνῃ. Μετὰ τὸν Ἡρακλέα ἐλατρεύετο ὁ ἐπιχώριος ἥρως Μαραθὼν καὶ ὁ θεὸς Πάν, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ὄρος, εἰς τὸ ἄκρον τῆς πεδιάδος κείμενον, καὶ σπήλαιον «θέας ἄξιον» εἶχον ἀφιερωθῆ, ἔνθα καὶ τὸ «αἰπόλιον» καλούμενον «τοῦ Πανός», ὑπῆρχεν, ἐκ πετρῶν, ὁμοιότητα πρὸς αἶγας ἐχουσῶν. Ὁ χῶρος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀκριβῶς ἔκειτο ἡ ἀρχαία πολίχνη, δὲν εἶναι σήμερον γνωστὸς (ἄλλοι τοποθετοῦν αὐτὴν παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Βρανᾶν* καὶ ἄλλοι ἀνατολικώτερον αὐτοῦ, παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Μαραθῶνα*, ἔνθα ἡ πεδιὰς καὶ εὐρυτέρα καὶ εὐφορωτέρα εἶναι). Ἡ πολίχνη Μαραθὼν καὶ ἡ παρ' αὐτὴν πεδιὰς ἦτο ὀνομαστὴ κατὰ μὲν τοὺς προϊστορικοὺς καὶ πρωτοϊστορικοὺς χρόνους διὰ τὴν ἐν αὐτῇ, κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν παράδοσιν, μάχην μεταξὺ Εὐρυσθέως καὶ Ἀθηναίων, οἵτινες ἐκαυχῶντο κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους διὰ ταύτην, ὡς πολεμήσαντες χάριν καταφυγόντων πρὸς αὐτοὺς ἀδυνάτων ἱκετῶν, καὶ διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ἆθλον τοῦ ἥρωος Θησέως, τὸν φόνον τοῦ Μαραθωνίου ταύρου, τὸν ὁποῖον ἐθυσίασεν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει (*Παυσ.* XXVII. 10) (εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος εἶχον ἐγκατασταθῆ καὶ Φοίνικες, ἐκ τῶν ὁποίων εἶχε καὶ τὴν προέλευσίν της ἡ λατρεία τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Τυρίου Μελκάρθ), κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς διὰ τὸν ἐν αὐτῇ θρίαμβον τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν. Τὴν πολίχνην ταύτην εἶχεν ὡς ὁρμητήριον διαπεραιωθεὶς εἰς αὐτὴν ἐξ Εὐβοίας καὶ ὁ Πεισίστρατος κατὰ τὸ 541 π. Χ. ὅτε, μετὰ τὴν ἐν Παλλήνῃ νίκην του, ἵδρυσε τὴν τρίτην τυραννίδα του. Ὁ Μαραθὼν ἦτο καὶ ἡ γενέθλιος πόλις τοῦ περιφήμου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὅστις καὶ ὑπερηγάπα τὴν γενέτειράν του, διανέμων τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του ἐξ ἴσου μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Κηφισιᾶς.

— **Μαραθῶνος μάχη** Εἶναι ἡ κοσμοϊστορικῆς σημασίας μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Περσῶν μάχη, συναφθεῖσα τῷ 490 π. Χ., ἡ μάχη ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐθεμελιώθη τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ δόξα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἐρετρίας καὶ τὸν ἐπακολουθήσαντα αὐτὴν ἐμπρησμὸν τῶν ἱερῶν τῆς πόλεως καὶ ἀνδραποδισμὸν τῶν πλείστων κατοίκων αὐτῆς, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς περσικῆς στρατιᾶς Δᾶτις καὶ Ἀρταφέρνης, οἵτινες εἶχον προτιμήσει τὴν διὰ θαλάσσης κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν τῆς διὰ ξηρᾶς, κατόπιν τῶν παθημάτων τοῦ Μαρδονίου κατὰ τὸ 492, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσαν διὰ τῆς τιμωρίας τῆς Ἐρετρίας, ἡ ὁποία μετὰ τῶν Ἀθηνῶν εἶχε βοηθήσει τοὺς ἐπαναστατήσαντας Ἴωνας, τὴν ἑτέραν τῶν ρητῶν ἐντολῶν τοῦ Δαρείου, ἔπλευσαν, πλήρεις ἐλπίδος ὅτι θὰ τιμωρήσωσιν εὐχερῶς καὶ τὰς Ἀθήνας, εἰς τὸν Μαραθῶνα κατὰ συμβουλὴν τοῦ ὁδηγοῦ τῆς περσικῆς στρατιᾶς Ἱππίου, ὅστις ἐπίσης ἤλπιζεν ὅτι ὁρμώμενος ἐκ τοῦ Μαραθῶνος, ὅπως ἄλλοτε ὁ πατήρ του Πεισίστρατος, θὰ ἐπανιδρύσῃ ἐν Ἀθήναις μετὰ εἰκοσαετῆ ἐξορίαν ἐξ αὐτῶν τὴν τυραννίδα του. Ὁ Μαραθών, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεβιβάσθησαν οἱ Πέρσαι, εἶναι παραλία πεδιὰς μήκους 10 χλμ. (ἐκ Β. πρὸς Ν.) καὶ μέσου πλάτους $6\frac{1}{2}$ περίπου χλμ. (ἐκ Δ. πρὸς Α.), λαμβάνουσα μορφὴν ἡμισεληνοειδῆ καὶ κατὰ τὴν παραλίαν της, ἐκτεινομένην μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Στόμι (ἀρχ. Κυνοσούρας) πρὸς βορρᾶν καὶ Ἁγίου Ἀνδρέου πρὸς νότον, καὶ κατὰ τὸ πρὸς τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν βουνὰ πέρας της. Τὸ περιφράσσον τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος ὀρεινὸν ἡμικύκλιον τοῦτο τεῖχος ἔχει ἀνοικτὰς τέσσαρας πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας ὁδηγούσας πύλας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ δύο, ἡ μεταξὺ θαλάσσης καὶ τοῦ βουνοῦ Ἀγριλίκι καὶ ἡ μεταξὺ τῶν βουνῶν Ἀγριλίκι καὶ Κοτρόνι, εἶναι αἱ ἀφετηρίαι τῶν εἰς Ἀθήνας ὁδῶν, διὰ τῆς Μεσογαίας καὶ τοῦ μεταξὺ Πεντελικοῦ καὶ Ὑμηττοῦ στενοῦ τοῦ Σταυροῦ ἡ πρώτη, καὶ διὰ τῆς Σταμάτας καὶ Κηφισιᾶς ἡ δευτέρα. Τῆς πεδιάδος ταύτης οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατέλαβον πιθανώτατα τὰς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ Ἀγριλίκι, ὁπόθεν καὶ τὴν πύλην τῆς κυριωτέρας πρὸς Ἀθήνας ὁδοῦ ὑπερήσπιζον καὶ τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ εἴς τε τὴν πεδιάδα καὶ τὴν θάλασσαν ἠδύναντο ἀφ' ὑψηλοῦ νὰ παρακολουθοῦν (ἐκεῖ θὰ προεφυλάσσοντο καὶ ἀπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ ἀσφαλέστερον), οἱ δὲ Πέρσαι ἀντιπαρετάχθησαν ἔχοντες ὄπισθέν των τὴν θάλασσαν καὶ τὸν στόλον των καὶ πρὸς τὰ δεξιά των καὶ ἐν μέρει καὶ ὄπισθέν των τὴν ἑλώδη λίμνην. Οἱ Ἀθηναῖοι πρὶν ἢ λάβωσι τὴν παράταξιν ταύτην εἶχον προβῆ εἰς τὰς ἑξῆς πολεμικὰς ἐνεργείας πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν πατρίδα των μεγάλου κινδύνου. Εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθη εἰς Ἀθήνας ὁ ἐμπρησμὸς τῆς Ἐρετρίας ὑπὸ τῶν καταφυγόντων εἰς αὐτὰς Ἀθηναίων πολιτῶν τῆς Χαλκίδος, οἱ δέκα στρατηγοί, οἱ ὁποῖοι πρὸ ὀλίγου εἶχον ἀναλάβει τὸ ἀξίωμά των, ἀπέστειλαν εἰς τὴν Σπάρτην, τῆς ὁποίας ἀνεγνώριζον τὴν πανελλήνιον ἡγεμονίαν, τὸν ἡμεροδρόμον Φειδιππίδην, διὰ νὰ ζητήσουν τὴν ταχεῖαν ἀποστολὴν βοηθείας, καὶ ἔπειτα ἔσπευσαν, χωρὶς ν' ἀναμείνωσι τὴν ζητηθεῖσαν βοήθειαν, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, ὅπου, ὡς ἐπληροφορήθησαν ἐν τῷ μεταξύ, ἀπεβιβάζετο ὁ ἐχθρός. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην εἶχον λάβει οἱ Ἀθηναῖοι πεισθέντες ὑπὸ τοῦ Μιλτιάδου (ἐκ τῶν ἐννέα ἄλλων στρατηγῶν γνωστοὶ εἶναι ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Στησίλαος· ἄγνωστον εἶναι ἂν ἦτο μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς) ὅτι συνέφερεν εἰς αὐτοὺς καὶ πρὸς τόνωσιν τοῦ φρονήματος τῶν πολιτῶν καὶ καταπτόησιν τῶν βαρβάρων (τῶν ὁποίων τὴν ψυχοσύνθεσιν, ὡς καὶ τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι, ἐγνώριζε καλῶς οὗτος ἐκ πείρας, ὡς συμπολεμήσας μετ' αὐτῶν, ὅτε ἦτο τύραννος τῆς Θρακικῆς χερσονήσου) νὰ δράμωσιν εἰς Μαραθῶνα ἢ ν' ἀναμείνωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν νὰ πολεμήσωσιν αὐτὸν ἢ καὶ ὀχυρωθῶσιν εἰς Παλλήνην, ἐπίκαιρον στρατιωτικὴν τοποθεσίαν. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασαν εἰς Μαραθῶνα, ἠγέρθη διαφωνία μεταξὺ τῶν στρατηγῶν, ἂν ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθοῦν ἀμέσως κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὡς ὑπεστήριζεν ὁ Μιλτιάδης, ἢ συμφερώτερον ἦτο ν' ἀναμείνωσι τὴν βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν, οἵτινες ἠμποδίσθησαν νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἀμέσως, διότι ἡ σελήνη ἦτο τότε ἐννέα ἡμερῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπρεπε νὰ ἐκστρατεύσουν μετὰ τὰ Κάρνεια, ἅτινα ἐτελοῦντο εὐθὺς μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς πανσελήνου. Κατίσχυσεν ὅμως ἡ γνώμη τοῦ Μιλτιάδου, διότι εἰς τὴν ἰσοψηφοῦσαν μὲ τὴν ἀντίθετον ὁμάδα του προσετέθη καὶ ἡ γνώμη τοῦ τότε πολεμάρχου ἐν Ἀθήναις Καλλιμάχου, πεισθέντος ὑπὸ τοῦ Μιλτιάδου. Μετὰ ταῦτα τῇ προτάσει τοῦ φιλοπάτριδος Ἀριστείδου, ἀπεφασίσθη, ἀντὶ νὰ ἄρχῃ τῆς ὅλης στρατιᾶς ἕκαστος τῶν στρατηγῶν, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθιμον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν, κατὰ σειράν, ν' ἀνατεθῇ ἡ γενικὴ ἀρχιστρατηγία εἰς τὸν ἱκανώτερον καὶ ἐμπειροπολεμώτερον αὐτῶν Μιλτιάδην, ἀπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ὁποίου ἐξηρτήθη καὶ τὸ σχέδιον τῆς μάχης καὶ ἡ κατάλληλος στιγμὴ τῆς ἐπιθέσεως. Τὰ τῆς παρατάξεως τῶν ἀντιπάλων, τὰ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς μάχης (εἰς τὰς λεπτομερείας της) συμβάντα καὶ ἄλλας τινὰς δευτερευούσας πολεμικὰς ἐνεργείας, διαρκούσης αὐτῆς, δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἔρευνα καὶ ἐξέτασις τῶν τῆς μάχης ἀπετέλεσεν ὁλόκληρον φιλολογίαν (*Κουρτίου* μετάφρ. *Σ. Λάμπρου*, Ἑλλην. ἱστορία, Β' 286 κ. ἑξ.). Οἱ Πέρσαι, οἵτινες εἶχον ἐλπίσει, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Ἱππίου, ὅτι ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος, ἄνευ δυσχερειῶν καὶ ἀντιστάσεως, διὰ τῆς ἀφωσιωμένης εἰς τοὺς Πεισιστρατίδας Διακρίας θὰ ἐπήρχοντο κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς ὁποίας καὶ μόνον ἀνέμενον ἀντίστασιν, φαίνεται ὅτι ἐπτοήθησαν μόλις ἀντίκρυσαν τοὺς Ἀθηναίους ἑτοίμους ὄχι μόνον νὰ φράξωσι τὰς πρὸς τὰς Ἀθήνας ἐκ Μαραθῶνος διόδους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτεθῶσιν ἐναντίον των· ἀπο-

Digitized by Google

λεσμα τῆς ταραχῆς των δὲ φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ ἀπόφασίς των νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὸν στόλον των καὶ ἀποπλέοντες ἐκεῖθεν ν' ἀποβιβασθῶσιν εἰς Φάληρον καὶ ἀπὸ τούτου νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τῶν 'Αθηνῶν (τὸ πολεμικὸν τοῦτο σχέδιον δὲν ἐφήρμοσαν ἐξ ἀρχῆς, διότι ἐπεδίωξαν τὴν διακοπὴν ἐπικοινωνίας 'Αθηνῶν καὶ Εὐβοίας, ἐκ τῆς ὁποίας αὗται ἐλάμβανον τρόφιμα). Κατὰ πρῶτον λοιπὸν ἐπεβίβασαν τὸ ἱππικόν των (κατά τινας — *Κουρτίου*, ἔνθ' ἀνωτ.—δὲν εἶχον ἀποβιβάσει τοῦτο διόλου ἐκ τοῦ στόλου) καὶ ἔπειτα ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιβιβάσωσι καὶ τὸ πεζικόν των. Τὴν στιγμὴν ταύτην, ὅτε ὁ ἀπὸ τοῦ ἱππικοῦ κίνδυνος τῶν ἐστερημένων τοῦ ὅπλου τούτου 'Αθηναίων εἶχεν ἐκλίπει καὶ τὸ ἠθικὸν τῶν Περσῶν ἦτο μεμειωμένον, ἔκρινεν ὁ Μιλτιάδης ὡς κατάλληλον διὰ νὰ ἐπιτεθῇ, ἀφοῦ ἐτέλεσε πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπιθέσεως τὴν νενομισμένην θυσίαν. Οἱ μετασχόντες τῆς μάχης, γενομένης κατὰ μὲν τὸ ἀττικὸν ἡμερολόγιον τὴν πρωΐαν τῆς 17ης Μεταγειτνιῶνος τοῦ τρίτου ἔτους τῆς 72ας 'Ολυμπιάδος, κατὰ δὲ τὸ νεώτερον τῆς 12ης Σεπτεμβρίου 490 π. Χ., ἐκ μὲν τῶν 'Αθηναίων ἦσαν περίπου δεκακισχίλιοι ὁπλῖται μετὰ καὶ τῶν δραμόντων πρὸς βοήθειάν των 600 (κατ' ἄλλους 1000) Πλαταιέων καὶ ἰσάριθμοι (10 χιλ.) δοῦλοι, οἱ ὁποῖοι ἠκολούθουν τοὺς 'Αθηναίους κυρίους των ὡς ὑπασπισταὶ καὶ ἠδύναντο νὰ μετάσχωσι τῆς μάχης ὡς ψιλοί, ἐκ δὲ τῶν Περσῶν περὶ τὰς 60 χιλιάδας ὡς δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοίων των (600) καὶ τῶν ἐπιβιβαζομένων εἰς αὐτὰ συνήθως πεζῶν (*'Ηροδ.* ΣΤ' 95), ἅπαντες δηλαδὴ οἱ πεζοὶ (ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ νεώτεροι ἱστορικοὶ διαφωνοῦσι μεταξύ των περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, δεχόμενοι, οἱ ὑπερβολικώτεροι μὲν — *Πλάτων* ἐν Μενεξένῳ καὶ *Λυσίας* ἐν 'Επιταφίῳ—500 χιλ., οἱ μετριώτεροι δέ, ὡς ὁ *Busolt*, 60 χιλ. ἐν ὅλῳ). Οἱ πρῶτοι ἐπλεονέκτουν εἰς φρόνημα, προϊὸν τοῦ φιλελευθέρου πολιτικοῦ βίου των, καὶ εἰς ὁπλισμὸν καὶ σωματικὴν ἰσχὺν καὶ δεξιότητα διὰ τὰς ἐκ τοῦ συστάδην μάχας, ὡς βαρύτερον ὡπλισμένοι τῶν Περσῶν καὶ ὡς ἠσκημένοι σωματικῶς διὰ τῆς γυμναστικῆς, οἱ δεύτεροι εἰς ἀριθμὸν (ἦσαν τοὐλάχιστον τριπλάσιοι) καὶ εἰς ὁπλισμόν, διὰ τὰς ἀπὸ ἀποστάσεως μάχας, ὡς ὡπλισμένοι διὰ τόξων (μόνον οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Σάκαι ἦσαν γερροφόροι, ἔφερον δηλαδὴ μικρὰς ἀσπίδας). Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν δύο πλεονεκτημάτων τοῦ ἐχθροῦ ὁ Μιλτιάδης ἔδωκεν ἴσον μῆκος εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ μετώπου του, τάξας πυκνότερον μὲν τοὺς ἄνδρας τῶν 8 φυλῶν, αἵτινες, ἀνὰ 4, εἶχον παραταχθῆ διὰ κληρώσεως εἰς τὰς δύο πτέρυγας (εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν εἶχε παραταχθῆ, τιμῆς ἕνεκα, ἡ φυλὴ τοῦ πολεμάρχου Καλλιμάχου Αἰαντίς, εἰς τὸ ἄκρον δὲ ἀριστερὸν οἱ Πλαταιεῖς), ἀραιότερον δὲ τοὺς ἄνδρας τῶν δύο φυλῶν ('Αντιοχίδος καὶ Λεοντίδος), αἵτινες εἶχον παραταχθῆ εἰς τὸ κέντρον (τὸ βάθος τῆς παρατάξεως τῶν 8 φυλῶν θὰ ἦτο, πιθανώτατα, 8 ἀνδρῶν, ὡς ἦτο συνήθως παρ' Ἕλλησι, τῶν δὲ δύο φυλῶν 4 ἀνδρῶν) καὶ διέταξεν ἡ ἔφοδος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος ἀπεῖχε περὶ τὰ 1500 μέτρα (τὸ μεταίχμιον ἦν ὀκτὼ σταδίων), νὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἀντήχησιν τοῦ παιᾶνος, μὲ τροχάδην βῆμα, ὥστε ἡ βλάβη των ἐκ τῶν τοξευμάτων νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν μικροτέρα. Οὕτως ὁ Μιλτιάδης ἀπέφυγε τὴν ὑπερφαλάγγισιν τοῦ στρατοῦ του, κατεπτόησε τὸν ἐχθρὸν μὲ τὴν ὁρμητικότητα τῶν στρατιωτῶν του, τοὺς ὁποίους ἐξέλαβον οἱ Πέρσαι ὡς μαινομένους, καὶ κατίσχυσε τοῦ ἐχθροῦ, ὅτε οἱ 'Αθηναῖοι ἦλθον εἰς χεῖρας μὲ τοὺς Πέρσας. Μόνον κατὰ τὸ μέσον τῆς παρατάξεώς των ἐνίκησαν οἱ βάρβαροι, καὶ διότι ἦσαν πολυαριθμότεροι, ἕνεκα τῆς πολὺ ἀραιᾶς τῶν 'Αθηναίων παρατάξεως ἐν τῷ κέντρῳ, καὶ διότι ἐν αὐτῷ ἐμάχοντο καὶ οἱ βαρύτερον ὡπλισμένοι καὶ οἱ γενναιότεροι ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ, οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Σάκαι. Τὸ ἀτύχημα ὅμως τοῦ κέντρου του ἐθεράπευσεν ὁ Μιλτιάδης, συναγαγών, ἀφοῦ διέταξε νὰ παύσῃ ἡ καταδίωξις τοῦ ἐχθροῦ, τοὺς νικητὰς τῶν δύο πτερύγων τοῦ στρατοῦ του καὶ δι' αὐτῶν ἐπιτεθεὶς ἀπὸ τῶν νώτων κατὰ τοῦ νικηφόρου κέντρου τῶν Περσῶν. Ἡ νέα αὕτη διάταξις τῆς μάχης ἔδωκε θάρρος εἰς τοὺς καταπεπονημένους ὁπλίτας τῶν δύο φυλῶν τοῦ κέντρου καὶ οὕτως ὁ ἐχθρὸς κατεβλήθη καὶ ἐνταῦθα πρὸ τοῦ διμετώπου ἐναντίον του ἀγῶνος τῶν 'Αθηναίων. Τὴν κατίσχυσιν τῶν 'Αθηναίων καὶ ἐν τῷ κέντρῳ ἐπηκολούθησεν ἐσπευσμένη φυγὴ τῶν Περσῶν πρὸς τὰ πλοῖά των καὶ γενικὴ καταδίωξίς των ὑπὸ τῶν 'Αθηναίων. Ἡ φυγὴ αὕτη ἐπήνεγκε μέγαν ὄλεθρον εἰς τοὺς Πέρσας, διότι δὲν εἶχον προνοήσει οὗτοι περὶ γραμμῆς ὑποχωρήσεως. 'Εσταμάτησαν μόνον εἰς τὴν παραλίαν, ἔνθα συνεκροτήθη πεισματώδης ἀγών, τῶν Περσῶν προσπαθούντων νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖά των καὶ τῶν 'Αθηναίων ἐπιδιωκόντων νὰ ἐμποδίσωσι τούτους καὶ νὰ γίνωσι κύριοι καὶ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἔπεσαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὀνομαστοὶ ἐκ τῶν 'Αθηναίων, ὡς γράφει ὁ Ἡρόδοτος (ΣΤ', 114), καὶ μεταξὺ τούτων ὁ ἀνδρεῖος πολέμαρχος Καλλίμαχος «ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός», καὶ ὁ στρατηγὸς Στησίλαος ὁ Θρασύλου καὶ ὁ ἥρως υἱὸς τοῦ Εὐφορίωνος καὶ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου Κυνέγειρος, τοῦ ὁποίου ἀπεκόπησαν αἱ χεῖρες διὰ πελέκεως, ἐνῷ προσεπάθει δι' αὐτῶν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἀπόπλουν ἐχθρικοῦ πλοίου. Παρὰ τὸν λυσσώδη ὅμως ἀγῶνα τῶν 'Αθηναίων ὅπως καταλάβωσι πλοῖα τοῦ περσικοῦ στόλου, μόνον ἑπτὰ κατεκράτησαν, ὅπερ εἶναι ἔνδειξις εὐχεροῦς πως ἐπιβιβάσεως τῶν Περσῶν εἰς τὰ πλοῖά των παρὰ τὸν καταλαβόντα αὐτοὺς πανικόν. Ἡ εὐχερὴς αὕτη ἐπιβίβασις ἐνισχύει τὴν προρρηθεῖσαν γνώμην ὅτι ἡ μάχη ἔγινε μετὰ τὴν ἐπιβίβασιν τοῦ ἱππικοῦ καὶ ἐν μέρει καὶ τῶν ἀποσκευῶν τοῦ στρατοῦ τῶν Περσῶν. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου (ΣΤ', 117) ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἔπεσαν ἐκ μὲν τῶν Περσῶν 6.400, ἐκ δὲ τῶν 'Αθηναίων 192. Ἄγνωστον δὲ εἶναι πόσοι ἔπεσαν ἐκ τῶν δούλων τῶν 'Αθηναίων καὶ πόσοι ἐκ τῶν Πλαταιέων.

Τὰ μετὰ τὴν μάχην. Μετὰ τὴν εἰς τὰ πλοῖά των ἐπιβίβασίν των κατηυθύνθησαν οἱ Πέρσαι πρὸς τὸ Σούνιον καὶ κάμψαντες τοῦτο κατέπλευσαν εἰς τὸ Φάληρον μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ εὕρωσιν ἀνυπερασπίστους τὰς 'Αθήνας. Τὴν πληροφορίαν ταύτην εἶχε μεταδώσει εἰς αὐτοὺς καὶ ἡ ἐν 'Αθήναις μηδίζουσα φατρία, ὑψώσασα, κατὰ προτέραν συμφωνίαν, ἀσπίδα ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους, διαρκούσης τῆς μάχης (πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὑψώθη πρὸ τῆς μάχης καὶ οὕτως ἄκουσα συνετέλεσεν εἰς τὸν ὄλεθρον τῶν Περσῶν καὶ ἡ φιλική των ἐν 'Αθήναις φατρία). 'Απροσδοκήτως ὅμως ἀντίκρυσαν οἱ Πέρσαι ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ Φαλήρου τοὺς νικητάς των παρὰ τὸ Ἡράκλειον τοῦ Κυνοσάργους, σπεύσαντας πρὸς ἄμυναν τῆς πατρίδος των εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην, κατόπιν μικρᾶς μόνον ἀναπαύσεως. Ἡ νέα διάψευσις τῶν ἐλπίδων των ἀπεθάρρυνεν αὐτοὺς καὶ ἀπεφάσισαν ἂν καὶ δὲν εἶχον σπουδαίας ἀπωλείας ὑποστῆ, νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα πρὸ τοῦ χειμῶνος, ἀρκεσθέντες εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς 'Ερετρίας καὶ Νάξου καὶ καθυπόταξιν τῶν Κυκλάδων. Κατὰ τὴν ὑστεραίαν τῆς μάχης (εἶχε παρέλθει ἡ πανσέληνος) ἔφθασαν εἰς 'Αθήνας δισχίλιοι Σπαρτιᾶται, οἵτινες εὗρον τοὺς 'Αθηναίους πανηγυρίζοντας διὰ τὴν νίκην των. 'Εξ 'Αθηνῶν μετέβησαν οὗτοι εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐθαύμασαν τοὺς 'Αθηναίους διὰ τὸ κατόρθωμά των, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Σπάρτην, τιμωρηθέντες μὲ τὴν στέρησιν ἑνὸς στεφάνου δόξης, ὅστις ἐκόσμησε τὰ μέτωπα τῶν Μαραθωνομάχων 'Αθηναίων. Μετὰ τὸν ἀπόπλουν τῶν Περσῶν οἱ 'Αθηναῖοι ἐφρόντισαν νὰ τιμήσωσι τοὺς προσφιλεῖς νεκρούς των, τὴν συλλογὴν τῶν ὁποίων, ὡς καὶ τὴν φύλαξιν τῶν λαφύρων, εἶχεν ἀναλάβει εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην ὁ 'Αριστείδης μετὰ τῶν ὁπλιτῶν τῆς φυλῆς του, οἵτινες ἕνεκα τῆς μεγάλης καταπονήσεώς των εἶχον παραμείνει εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὅτε οἱ συμπολεμισταί των εἶχον σπεύσει πρὸς ἄμυναν τῶν 'Αθηνῶν. Πρὸς ταφὴν τῶν νεκρῶν κατεσκεύασαν τρεῖς τύμβους (σωροὺς χώματος), ἕνα διὰ τοὺς 192 'Αθηναίους, σῳζόμενον ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Σωρὸς μέχρι σήμερον (βλ. *Μαραθῶνος τύμβος*), ἕνα διὰ τοὺς συναγωνισθέντας μετ' αὐτῶν δούλους, ἀξιωθέντας διὰ τὴν θυσίαν τῆς ἰδίας ζωῆς τῶν αὐτῶν περίπου τιμῶν καὶ ἕνα διὰ τοὺς Πλαταιεῖς. ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. 'Επὶ τοῦ τύμβου τῶν 'Αθηναίων εἶχον στηθῆ δέκα λίθιναι στῆλαι, ἐφ' ἑκάστης τῶν ὁποίων εἶχον ἀναγραφῆ τὰ ὀνόματα τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς πεσόντων, βραδύτερον δὲ εἶχεν ἐγερθῆ ἐκεῖ καὶ τρόπαιον ἐκ λίθου λευκοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε χαραχθῆ τὸ γνωστὸν ἐπίγραμμα τοῦ Σιμωνίδου

«'Ελλήνων προμαχοῦντες 'Αθηναῖοι Μαραθῶνι
Χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν»

καὶ μνῆμα τοῦ Μιλτιάδου παρὰ τὸν τύμβον (*Παυσ.* I, 32. 4, κ.ἑξ). 'Εκτὸς τῆς τιμῆς ταύτης ἠξιώθησαν οἱ πεσόντες καὶ τῆς τιμῆς νὰ ἐπονομασθῶσι καὶ νὰ τιμηθῶσιν ὡς ἥρωες. καθιερωθείσης ἐτησίας θυσίας πρὸς τιμήν των εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χῶρον τῆς 'Αττικῆς. 'Εκτὸς τῶν πεσόντων ἐν τῇ μάχῃ ἡρώων ἐτίμησαν οἱ 'Αθηναῖοι ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν νίκην των καὶ τοὺς θεούς των. Οὕτω ἐκ τῶν πλουσίων λαφύρων τὸ δέκατον ἀφιερώθη εἰς τοὺς θεοὺς 'Αθηνᾶν, 'Απόλλωνα καὶ Ἄρτεμιν. Εἰς τοὺς Δελφοὺς ἐστάλη ἰδιαίτερον ἀνάθημα συγκείμενον ἀπὸ 15 ἀγάλματα θεῶν καὶ ἡρώων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Μιλτιάδης, εἰς τὸν θεὸν Πᾶνα, ἐμφανισθέντα εἰς τὸν ἡμεροδρόμον Φειδιππίδην καὶ ὑποσχεθέντα εἰς αὐτὸν τὴν πρὸς τοὺς 'Αθηναίους συνδρομήν του ἀφιέρωσαν ἓν ἄντρον ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς 'Ακροπόλεως καὶ ἵδρυσαν ἐτησίαν ἑορτὴν πρὸς τιμήν του μετὰ λαμπαδηδρομίας. Ἡ μεγάλη ὅμως ἐπινίκιος ἑορτὴ ἐτελέσθη ἐν Ἄγραις, παρὰ τὸν 'Ιλισσόν, 18 ἡμέρας μετὰ τὴν νίκην, κατὰ τὴν ἕκτην τοῦ Βοηδρομιῶνος πρὸς τιμὴν τῆς 'Αρτέμιδος καὶ τοῦ Βοηδρομίου 'Απόλλωνος, διότι δρομαῖοι καὶ μετὰ βοῆς ἐπιτεθέντες ἐνίκησαν. 'Εν γένει οἱ 'Αθηναῖοι ἐπίστευον ὅτι τόσον ἐδόξαζε τὴν πόλιν των ἡ νίκη των ἐν Μαραθῶνι, ἔνθα ὡς πρόμαχοι τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἐταπείνωσαν τὸν ἐχθρὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὥστε οὐδέποτε ἔπαυσαν ῥήτορες καὶ ποιηταὶ αὐτῶν νὰ ἐξυμνῶσι τὴν περίδοξον ἐκείνην νίκην των καὶ καλλιτέχναι νὰ ἐμπνέωνται ἐξ αὐτῆς μεγάλα ἔργα των. Οὕτως εἰς τὴν Ποικίλην Στοὰν οἱ ζωγράφοι Μίκων καὶ Πάναινος ἀπεικόνισαν καὶ τὰ τρία στάδια τῆς μάχης (τὴν πρώτην σύγκρουσιν, τὴν δίωξιν τῶν Περσῶν, καὶ τὴν παρὰ τὰ πλοῖα μάχην), τοὺς μετασχόντας αὐτῆς, ὡς ἐπίστευον, θεοὺς καὶ ἥρωας, 'Αθηνᾶν, Ἡρακλέα, Μαραθῶνα καὶ Ἔχετλον, ὡς καὶ τὸν Μιλτιάδην, τὸν Καλλίμαχον καὶ τοὺς δύο ἡρωϊκοὺς ἀδελφοὺς Αἰσχύλον καὶ Κυναίγειρον, μία δὲ τῶν τεσσάρων σειρῶν χαλκίνων ἀγαλμάτων, τὰς ὁποίας ἀφιέρωσεν ὁ βασιλεὺς τῆς Περγάμου Ἄτταλος εἰς τὴν 'Ακρόπολιν, παρίστανε τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος (*Παυσ.* I, XXV, 2). Ὁ Αἰσχύλος, προτιμῶν τὴν πολεμικὴν τῆς ποιητικῆς δόξαν, ἐκαυχᾶτο, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ τρίτος στίχος τοῦ ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐπιγράμματος, ἰδίως διότι μετέσχε τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, ἂν καὶ εἶχε μετάσχει καὶ τῆς ἐν 'Αρτεμισίῳ καὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι καὶ τῆς ἐν Πλαταιαῖς. Πόσον ἐθεωρεῖτο, δικαίως, ἔνδοξος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος, μαρτυροῦσιν ἀκόμη καὶ οἱ περὶ αὐτῆς θρῦλοι. Εἶχον μετάσχει αὐτῆς, ὡς ἐπίστευον, ἡ 'Αθηνᾶ, ὁ Πᾶν, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Μαραθὼν καὶ ὁ Ἔχετλος, ὁ ὁποῖος καὶ εἶχε φονεύσει πολλοὺς ἐκ τῶν Περσῶν δι' ἀρότρου (*Παυσ.* I. XXXII. 5). Ὁ ἄγγελος τῆς νίκης μόλις ἀνήγγειλε ταύτην εἰς 'Αθήνας ἐξέπνευσε. Καθ' ἑκάστην δὲ νύκτα ἠκούοντο κραυγαὶ μαχομένων καὶ χρεμετισμοὶ ἵππων. Καὶ αὐτὴ ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ποίησις δὲν καθυστέρησεν εἰς ἔμπνευσιν ἐκ τῶν παραδόσεων τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος (*Προβελεγγίου*, Ὁ ἄγγελος τῆς ἐν Μαραθῶνι νίκης). (Βλ. λ. *Μαραθῶνος τύμβος*, *Μαραθώνιος δρόμος* κλπ.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Αἱ ἱστορίαι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡμεδαπῶν καὶ ξένων ἱστορικῶν, καὶ ἰδίως *Κουρτίου*, *Γρότε*, *Beloch*, *Busolt*, *Holm*, *Παπαρρηγοπούλου* καὶ ἄλλων.—*Meyer*, «Geschichte des Alterthums».—*Duncker*, «Gesch. d. Alter».—*V. Campe*, De pugna Marathonia». —*Böckh*, «De pugnae Marathoniae tempote» (ἐν Kleineschriften Δ').—*Casagrandi*, «La Battaglia di Maratona».—*Duncker*, «Strategie und Taktik des Miltiades» (ἐν Sitzungs berichte der Berlin. Akademie 1886).—*Κ. Παπαρρηγοπούλου*, «Ἡ περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης ἀτελεύτητος συζήτησις» (ἐν τῇ Ἑστίᾳ 1887 τ. β').—*Wecklein*, «Tradition der Perserkriege».—*Noethe*, «De pugna Marathonia».—*'Ι. Σούτσου*, «Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη» (ἐν Ποικίλῃ Στοᾷ 1887).—*'Ι. Τυπάλδου*, «'Ολίγα περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης» (ἐν Παρνασσῷ τ. ΙΑ' 1887).—*Κ. Παπαμιχαλοπούλου*, «Οἱ χίλιοι Πλαταιεῖς ἐν Μαραθῶνι».—*Σ. Λάμπρου*, «Ὁ Μαραθώνιος δρόμος» (ἐν Ἑστίᾳ μηνὸς Μαρτίου 1896).—*Β. Στάη*, «Ὁ τύμβος τῶν Μαραθωνομάχων» (ἐν 'Αρχαιολ. Δελτίῳ 1891).—Τὰ ἄρθρα τῶν ἐγκυκλοπ. λεξικῶν ἐν λ. Μαραθών. Kromayer, Antike Schlachtfelder IY (1924) καὶ Schlachten—atlas IY (1926) κ.ἄ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**Μαραθὼν** *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ΒΑ. 'Αττικῆς κειμένη κατὰ κοιλάδα, τὴν ὁποίαν διατρέχει ὁ χείμαρρος Χάραδρος καὶ ἡ ὁποία ἀναστομοῦται εἰς τὴν περιώνυμον πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, καθ' ἣν ἔκειτο καὶ ὁ ἀρχαῖος Μαραθών. Συνδέεται μετὰ τῶν 'Αθηνῶν δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ μήκους 41 χλμ. Εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος (ἄλλοτε δήμου), ἡ ὁποία περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Βρανᾶν*, *Ἅγιον 'Ανδρέαν*, *Γεροτσακούλι*, *Νέα Μάκρη*, *Κάτω Σούλι*, *Ραπεντόζαν*, *Διόνυσον*, *Μικρὰ Σπάτα*, *Σταμάταν* καὶ τὸν *Βόθωναν* (ἄλλοτε Καλέντζι). Κάτ. (1928) 2.023. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, τηλεγραφεῖον καὶ ταχυδρομεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἡμιγυμνάσιον, κύρια δὲ προϊόντα οἶνον, ἔλαιον καὶ κτηνοτροφικά. Ὑδρεύεται διὰ φρεάτων, πολλοὶ δὲ λαχανόκηποι ποτίζονται ἐκ τῆς πηγῆς Κεφαλάρι, κειμένης κατὰ τὴν Οἰνόην.

Ἡ *πεδιὰς τοῦ Μαραθῶνος* σχηματίζεται μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Πεντελικοῦ καὶ τῶν προβούνων τῆς Διακρίας καὶ βρέχεται ΝΑ. ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἐκβάλλει ὁ Χάραδρος. ΒΑ. τερματίζεται ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κυνοσούρας, προεκτάσεως τοῦ λόφου *Δραγονέρα* (242 μ. ὑψ.). Πλὴν τοῦ λόφου τούτου ἀξιομνημόνευτοι εἶναι καὶ ἄλλοι περὶ ταύτην λόφοι· οἱ ἑκατέρωθεν τοῦ Χαράδρου *Σταυροκοράκι* (310 μ.) καὶ *Κοτρόνι* (235 μ.). Ὁ διὰ τῆς κοιλάδος Αὐλῶνος χωριζόμενος τοῦ Κοτρονίου *'Αφορισμὸς* (κορυφὴ *Σκάρπα* 572) καὶ ἡ *Στρούγγιζα Τουρλωτὴ* (ἢ *'Αγριλίκι*), ἡ ὁποία ὁρίζει τὴν πεδιάδα ἐκ νότου. Ἡ πεδιὰς κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι κατάφυτος ἐξ ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων, διακρίνονται δὲ καὶ ἑλώδη τινὰ μέρη, ἐξ ἐντοπίων πηγῶν προερχόμενα. Ἓν τούτων εἶναι πρὸς Ν. κατὰ τὴν θέσιν Μπρεζίζα, ἕτερον δὲ πρὸς τὸ ΒΑ. μέρος τῆς πεδιάδος, σχηματιζόμενον ἐκ τῆς πηγῆς Μακαρίας (κοιν. Μάτι) παρὰ τὸν ἀρχαῖον Τρικόρυθον (νῦν Κάτω Σούλι). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἕλος καὶ λίμνη, ἥτις ἐκάλυπτεν ἄλλοτε μέγα τμῆμα τῆς πεδιάδος, σήμερον διὰ δύο κυρίων χανδάκων ἀποστραγγίζεται πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐλάχιστα ἤδη ὕδατα παραμένουσιν. Οὕτω καὶ τὸ κλῖμα αὐτῆς, ὅπερ ἄλλοτε ἦτο νοσηρόν, ἤδη κατὰ πολὺ ἐβελτιώθη.

Ι. Σ. Σ.

Τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1929 ἐπερατώθη τὸ μέγα φράγμα τοῦ Μαραθῶνος, τὸ ὁποῖον ἐγερθὲν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς βαθείας φάραγγος τοῦ Μαραθῶνος, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ χειμάρρου Χαρά-

Digitized by Google

δρου καὶ τοῦ μικροῦ χειμάρρου Βαρνάβα, περικλείει τὴν τεχνητὴν λίμνην πρὸς ὕδρευσιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν περιχώρων (βλ. λ. *Ἀθῆναι* τ. Β′ σ. 236 α′ καὶ ἑπ.). —Ω

—Μαραθῶνος *Ἔφηβος*. Χάλκινον ἄγαλμα ἐφήβου εὑρεθὲν ὑπὸ ἁλιέων ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μαραθῶνος τὸν Ἰούνιον τοῦ 1925 καὶ ἀποκείμενον νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ. Τὸ ἄγαλμα ἔχει ὕψος 1.24 μέτρ., ἐλλείπουσιν ὅμως αὐτοῦ τὸ ἄκρον τοῦ δεξιοῦ ποδὸς καὶ μικρὸν τεμάχιον κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σφυρὸν τοῦ ἀριστεροῦ. Ἐκ τῆς ἐν γένει στάσεως τοῦ ἀγάλματος καὶ ἐκ τῆς ὅλης διαθέσεως ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν συμπεραίνεται ὅτι ὁ ἔφηβος ὠρθώνετο μὲν ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ στηρίζεται οὐδαμοῦ, ἐχειρονόμει δὲ μὲ τὴν δεξιάν, προσβλέπων μετ᾿ ἐκπλήξεως χελώνην ἢ ἄλλο τι ἱερὸν ζῷον ἢ καὶ δοχεῖον στηριγμένον ἐπὶ τῆς τεινομένης ἀριστερᾶς. Κατὰ τὸν Κ. Ρωμαῖον, τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἰκονίζει ἢ Ἑρμῆν ἢ διακονοῦντα εἰς θυσίας παῖδα, εἶναι δὲ ἔργον πρωτότυπον καὶ ἀνήκει εἰς τὸν πραξιτέλειον κύκλον, ποιηθὲν παρ᾿ ἀγνώστου γλύπτου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 340—320 π. Χ. Β. Δ. Θ.

— Μαραθῶνος *κόλπος* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων κόλπος τοῦ κόλπου τῶν Πεταλιῶν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀν. Ἀττικῆς, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Μαραθῶνας (ΒΑ. κέρας) καὶ Β ε λ ά ν ι (ΝΑ. κ έ ρ α ς, πλάτ. 37° 59′ 10″ Β., μῆκ. 24° 02′ 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petalii gulf) ἔχων εὖρος 8 μιλλ. καὶ εἴσδυσιν πρὸς ΒΔ. 3 ½ μιλλ. Τὸ βόρειον αὐτοῦ τμῆμα μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Μαραθῶνας καὶ Γεροτσακούλι, ἀποτελοῦν τὸν ὅρμον τοῦ Μαραθῶνος, ἄριστον ἀγκυροβόλιον καταφυγῆς ἰδίως κατὰ τὸν Β. μυχόν του. Σ. Ε. Λ.

—Μαραθῶνος *Τύμβος*. Τὸ κύριον μνημεῖον ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μαραθῶνος, τὸ ὁποῖον ἠγέρθη πρὸς τιμὴν καὶ ἐπὶ τόπου ἔνθα ἐτάφησαν οἱ 192 Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἐφονεύθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Περσῶν κατὰ τὴν περίφημον μάχην τοῦ Μαραθῶνος τοῦ 490 π. Χ. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἦτο ὁ τάφος τῶν ὡς ἄνω ἡρώων, κεκαλυμμένος διὰ σωροῦ χωμάτων σχηματιζόντων λοφίσκον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστήθησαν δέκα στῆλαι, μία δι᾿ ἑκάστην φυλήν, φέρουσαι ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων Ἀθηναίων. Ὁ τύμβος, ὅστις σῴζεται μέχρι τὴν σήμερον, ἔχει ὕψος 9 μέτρων καὶ διάμετρον περὶ τὰ πεντήκοντα, ἵσταται δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς κοιλάδος, περίπου ἥμισυ μίλλιον ἀπὸ τῆς παραλίας, καὶ εἶναι γνωστὸς σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα ὁ Σωρός. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν τοὺς φονευθέντας, ἀφοῦ πρότερον ἀπετέφρωσαν τὰ πτώματα ἐν ἑορτῇ καὶ συμποσίῳ εἰς τιμὴν τῆς ἀνδρείας αὐτῶν. Τὸν τύμβον τοῦτον ἀνέσκαψε κατ᾿ ἀρχὰς ὁ Σχλῆμαν κατὰ τὸ 1884, ἀπὸ δὲ τοῦ 1890 καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἐφορεία τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἀπεδείχθη ὅτι τὸ τεφροφόρον στρῶμα ἀπετελεῖτο ἐξ ὑπερείσματος θαλασσίας ἄμμου καὶ μάζης τινὸς ὑποπρασίνης, ἐφ᾿ οὗ ἀνεφάνησαν ὀστᾶ ἀποτεφρωμένα σκελετῶν ἀτάκτως ἐρριμμένων ἐπὶ τῆς πυρᾶς· ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ οὕτως ἀποκαλυφθέντος στρώματος τῶν ἀποτεφρωμένων ὀστῶν ἔκειντο ἐσπαρμένα διάφορα κτερίσματα, οἷον μελανόμορφα ληκύθια καὶ βέλη ἐξ ὀψιδιανοῦ λίθου καὶ ὅτι ὑπῆρχον δύο βόθροι, ὁ μὲν ἐν τῷ τύμβῳ, κατασκευασθεὶς ἐξ ὠμῶν πλίνθων κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν μαχητῶν καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ παρεχώθησαν τὰ λείψανα μεγάλου καὶ ἐπισήμου συμποσίου, τελεσθέντος εἰς μνήμην αὐτῶν, κατὰ τὰ εἰθισμένα, καὶ ἕτερος ἔξωθεν τοῦ τύμβου πρὸς τέλεσιν ἐνιαυσίων τινῶν ἐπιφορῶν, διότι, κατὰ Παυσανίαν, οἱ κάτοικοι τοῦ Μαραθῶνος ἐλάτρευον αὐτοὺς ὡς ἥρωας καὶ διότι, κατά τινα ἐπιγραφήν, καὶ οἱ ἔφηβοι Ἀθηναῖοι ἤρχοντο κατ᾿ ἔτος θυσιάζοντες καὶ καταθέτοντες στεφάνους. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Mahaffy ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τύμβου ἐπεκάθητο μαρμάρινος λέων, ὅστις ἐκλάπη ἄγνωστον πότε καὶ ὑπὸ τίνων. Β. Δ. Θ.

— Μαραθὼν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πεδιὰς τῆς Ἱσπανίας ὑπὸ τὰ Πυρηναῖα «τοῦ Μαραθῶνος καλουμένου πεδίου τῇ Λατίνῃ γλώσσῃ, φύοντος πολὺ τὸ Μάραθον» (*Στράβ.* Γ, 160 Teubner). Ὡς ὅμως παρατηρεῖ ὁ Casaubon (Geog. de Strab. ἔκδ. 1805, I, 160, 8) ἡ πραγματικὴ τοῦ μέρους ὀνομασία ἦτο λατινική τις ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἑλληνικὴν *Μαραθὼν* καὶ οὐχὶ ἡ τελευταία αὐτή. Σ. Ε. Λ.

Μαραθῶνα (ἡ) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς νήσου Σύμης (πλάτ. 36° 34′ Β., μῆκ. 27° 54′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi) μεταξὺ τῶν ὅρμων *Νάννου καὶ Φανερωμένης*. Σ. Ε. Λ.

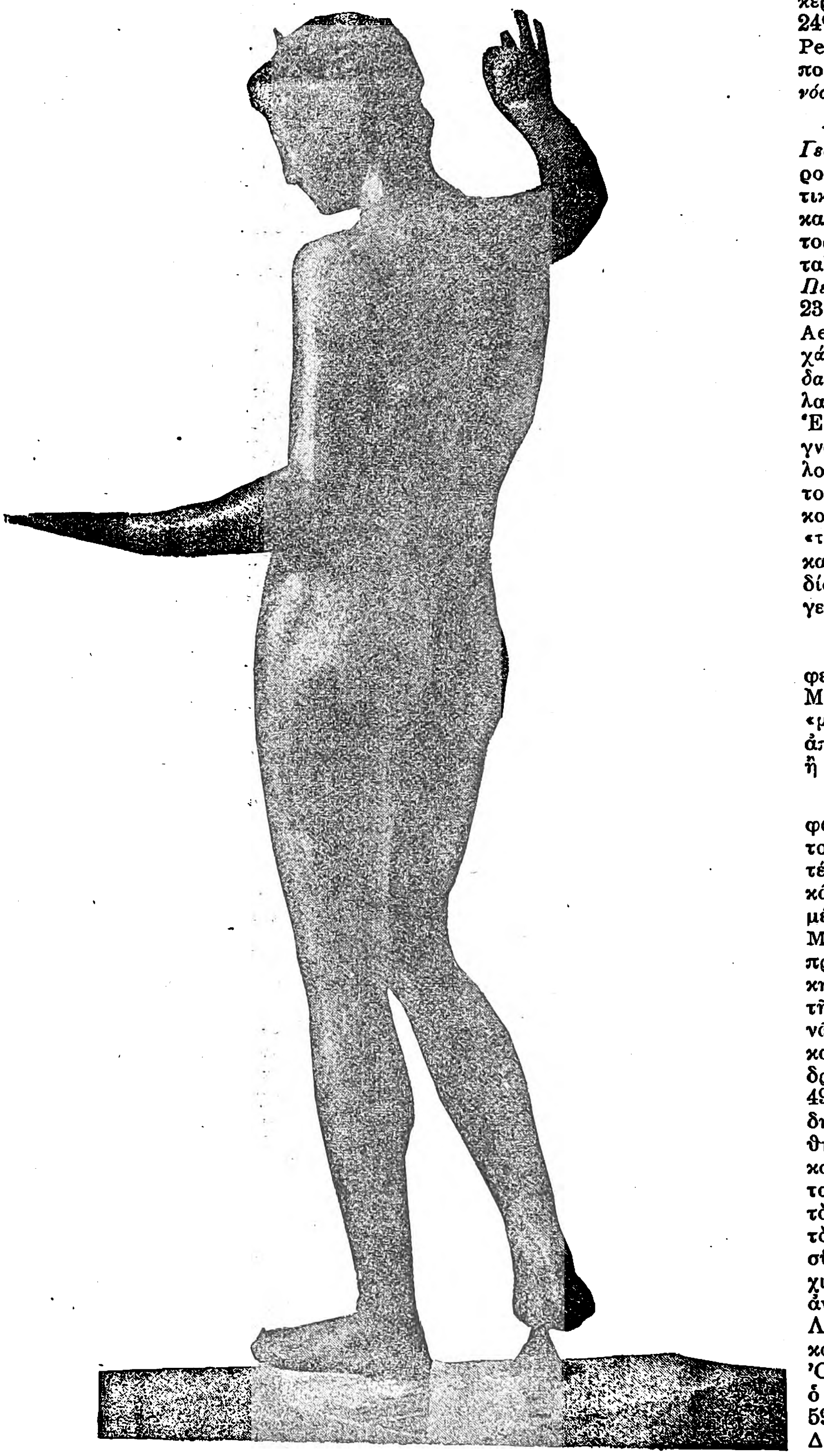

Ἄγαλμα Ἐφήβου Μαραθῶνος μετὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ δεξιοῦ ποδός.

Κεφαλὴ τοῦ Ἐφήβου τοῦ Μαραθῶνος.

Μαραθῶνας, *κάβο* — *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χερσονησίζον ἀκρωτήριον τῆς ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῶν Πεταλιῶν τοῦ νοτίου Εὐβοϊκοῦ, Β.Α. κέρας (πλάτ. 38° 07′ 00″ Β., μῆκ. 24° 03′ 55″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petalii gulf) τοῦ ἐλάσσονος κόλπου τοῦ Μαραθῶνος. Εἶναι ἡ *Κυνόσουρα* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

— Μαραθῶνας, *ὅρμος τῆς* — *[Παρ. Γεωγρ.]*. Παλαιὰ ὀνομασία, διατηρουμένη εἰσέτι εἰς τοὺς ξένους ναυτικοὺς χάρτας (Marathona bay) τοῦ κατὰ τὰ ΝΔ. τῆς Αἰγίνης κολπίζοντος ὅρμου, τοῦ διανοιγομένου μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Μύλος τῆς Πέρδικας* (πλάτ. 37°41′ 26″ Β., μῆκ. 23° 27′ 05″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana καὶ «Τοπογρ. χάρτ. Αἰγίνης» ὑπὸ *Ἐμμ. Ν. Λαμπαδαρίου*, 1904) καὶ *Παλαιόπυργος* (παλαιότ. *Ἀόνη*) 2 ½ μιλλ. ΒΔ. Τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν ἄλλοι μὲν τὸν γνωρίζουν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἄλλοι ὡς «κόρφον τῆς Περιβόλας» ἀπὸ τοῦ φερωνύμου κτήματος τῆς οἰκογενείας Βούλγαρη, ἄλλοι δὲ ὡς «τοῦ Ἅγιου Βασίλη» ἀπὸ φερωνύμου κατὰ τὴν Β. ἀκτήν του ἐκκλησιδίου, ἀποτελοῦντος γνώρισμα προσγειώσεως διὰ τοὺς καταπλέοντας. Σ. Ε. Λ.

μαραθώνιος, —*α*, —*ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὁ τοῦ Μαραθῶνος: «μαραθώνιον ἄλσος»· ‖ «μαραθώνιος δρόμος» ἀγὼν δρόμου ἀπὸ Μαραθῶνος μέχρις Ἀθηνῶν ἢ ἀλλαχοῦ τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως.

— *[Ἀθλητ.]* Ὅταν τῷ 1894 ἀπεφασίσθη, κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ βαρώνου Πέτρου ντὲ Κουμπερτέν, ἡ ἀνασύστασις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ὁ σοφὸς Γάλλος καὶ μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Michel Bréal ἐπροθυμοποιήθη νὰ προσφέρῃ τὸ ἔπαθλον διὰ τὸν νικητὴν ἐφ᾿ ὅσον εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 1896 θὰ περιελαμβάνετο καὶ ἡ ἐπανάληψις τοῦ περιφήμου δρόμου, τὸν ὁποῖον διέτρεξε τῷ 490 π. Χ. ὁ στρατιώτης Φειδιππίδης, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν νίκην τοῦ Μιλτιάδου κατὰ τῶν Περσῶν. Ἡ πρότασίς του ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ οὕτω τὸ πρόγραμμα ἐπλουτίζετο καὶ μὲ τὸ κοπιῶδες αὐτὸ ἀγώνισμα, ὁρισθείσης τῆς ἀποστάσεως εἰς 40 χιλιόμετρα. Εἰς τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ ἀνεδείχθη νικητὴς ὁ Ἕλλην Σπ. Λούης, εἰς χρόνον 2 ὡρῶν 58′ 50″ καὶ μετ᾿ αὐτὸν εἰς τὴν δευτέραν Ὀλυμπιάδα τῶν Παρισίων τοῦ 1900 ὁ Γάλλος M. Theats εἰς 2 ὥρας 59′ 45″. Μετὰ πάροδον ἐτῶν τὸ Διεθνὲς Ἀθλητικὸν συνέδριον ἠσχολήθη μὲ τὴν ἀπόστασιν τοῦ *μαραθωνίου δρόμου*, ἐπιδιῶξαν νὰ καθορίσῃ αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατὸν πρὸς τὴν πραγματικότητα. Κατόπιν μελέτης τοῦ ζητήματος καθωρίσθη οὗτος εἰς 42.195 μέτρα, ἐφ᾿ ἧς ἀποστάσεως καὶ τελεῖται ἤδη. Δ. ΚΑΡΑΜΠΑΤΗΣ

Μαραθώνιος, ἐπίσκοπος *Νικομηδείας*. Ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Μακεδονίου διάκονος ὢν αὐτοῦ. Πρὸ τῆς χειροτονίας ἦτο λογιστὴς ἢ εἰσπράκτωρ δημοσίων χρημάτων, συνέστησε δὲ πτωχοτροφεῖα καὶ νοσοκομεῖα, ἐργαζόμενος ὑπὲρ ἀσθενῶν καὶ πτωχῶν. Γνωρισθεὶς ὕστερον μετὰ Εὐσταθίου τοῦ Σεβαστείας ἐπισκόπου, ἐπείσθη ὑπ᾿ αὐτοῦ ν᾿ ἀσπασθῇ τὸν μοναχικὸν βίον, ἔχων δὲ χρήματα ἔτι «συνοικίαν μοναχῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνεστήσατο», σῳζομένην μέχρι σχεδὸν τῶν μέσων τῆς Ε′ ἑκατονταετηρίδος, ὡς μαρτυρεῖ Σωκράτης (Β′, 38, *Σωζομ.* Δ′, 27). Μ. Ι. Γ.

— Μαραθωνίου *μονὴ* *[Βυζαντ.]*. Μονὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ μακεδονιανοῦ ἐπισκόπου Νικομηδείας Μαραθωνίου. Α. Θ. Σ.

μαραθωνομάχος (ὁ)· ὁ ἐν Μαραθῶνι πολεμήσας κατὰ τῶν Περσῶν: «ὁ Αἰσχύλος ἦτο μαραθωνομάχος;».

μαραίνη (ἡ) (Maraena) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τῆς οἰκογενείας τῶν *σαλμονιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς σολωμοὺς ἀπαντῶντας εἰς τὰ

Digitized by Google

γλυκέα ὕδατα τῆς μέσης καὶ κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἁλιεύονται διὰ τὸ εὔγευστον καὶ πεπτικὸν κρέας των. Δ. Ν. Π.

μαραίνω, ἀόρ. *ἐμάρανα—ἐμαράνθην*, κοιν. *ἐμαράθηκα*, παθ. μετχ. *μεμαρασμένος*, κοιν. *μαραμμένος*· κάμνω τι νὰ χάσῃ τὴν ἀκμήν του, τὴν δροσερότητά του, τὴν εὐρωστίαν του: «ὁ ὑπερβολικὸς καύσων ἐμάρανε τὰ φυτά», «μαράθηκαν τὰ λουλούδια», «μαραμμένα ρόδα», «τὸ κάλλος ἢ χρόνος ἀνήλωσεν ἢ νόσος ἐμάρανε»· ‖ παθ. *μαραίνομαι*· ἐπὶ ἀνθρώπου, φθίνω, ἄλλως *μαραζιάζω*: «μαραίνεται παλαίων κατὰ τῆς δυσμενείας τῆς τύχης».

Μαραὶς (Marais), ***Μαρῖνος***. Γάλλος συνθέτης καὶ δεξιοτέχνης τῆς βιόλας, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1656 — 1728). Ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην περίοδον τοῦ γαλλικοῦ μελοδράματος καὶ εἶναι συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τοῦ Λούλλυ, μὲ τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ ὁποίου Λουδοβῖκον συνειργάσθη καὶ ἔγραψε τὸ μελόδραμα «Ἀλκίδα». Ἄλλα μελοδράματά του εἶναι: «Ἀριάδνη», «Βάκχος», «Ἀλκυών», «Σεμέλη». Ἐκτὸς αὐτῶν ἔγραψε διαφόρους συνθέσεις διὰ βιόλαν τῆς γάμπας (παλαιὸν βιολοντσέλλον) κλπ. Α. Θ.

Μαρακάϊμπο (Maracaibo) *[Γεωγρ.]*. Κόλπος τῆς Βενεζουέλας μεταξὺ τῶν χερσονήσων τῆς Γκουαχίρας καὶ Παραγουάνας. Ἔχει μέγιστον πλάτος 140 χλμ. καὶ μῆκος 120 χλμ. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1499 ὑπὸ τοῦ Ἱσπανοῦ θαλασσοπόρου Ὀχέντα, ὅστις εὑρὼν ἐν αὐτῷ οἰκίας τινὰς ᾠκοδομημένας ἐπὶ πασσάλων ὠνόμασε τοῦτον κόλπον τῆς «Μικρᾶς Βενετίας». Ἤδη ὁ κόλπος εἶναι γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *κόλπος τῆς Βενεζουέλας*. Ὁ κόλπος συνδέεται δι' ὑδατίνου λαιμοῦ, ἔχοντος μῆκος 35 χλμ. καὶ πλάτος, κατὰ τὴν εἴσοδον, 14 χλμ., καλουμένου δὲ Σάκο ντὲ Μαρακάϊμπο, μετὰ τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μαρακάϊμπο, ἥτις ἔχει μῆκος 165 χλμ. καὶ πλάτος 90—120 χλμ. Γ. Ι. Β.

Μαράκανδα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πόλις τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, κειμένη κατὰ τὰ βόρεια τῆς Σογδιανῆς, ἧς ἦτο πρωτεύουσα, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Πολυτιμήτου (νῦν Σεραφσάν) ἐπὶ λαμπρᾶς τοποθεσίας καὶ κέντρον σημαντικοῦ ἐμπορίου. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τῷ 329 π. Χ. κατεστράφη ὑπ' αὐτοῦ ἕνεκα τῶν συχνῶν ἀποστασιῶν. Ἐνταῦθα ἐφόνευσεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν Κλεῖτον, τὸν ὁποῖον εἶχε διορίσει πρὸ ὀλίγου σατράπην τῆς Βακτριανῆς. Βραδύτερον, περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, περιῆλθεν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Διοδότου Α' ἱδρυθὲν ἑλληνικὸν βασίλειον τῆς Βακτριανῆς, ἀργότερον δὲ εἰς τοὺς χαλίφας. Σήμερον καλεῖται *Σαμαρκάνδη*. Α. Θ. Σ.

Μαρακάϋ (Maracay) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βενεζουέλας καὶ πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Ἀραγκούα. Κεῖται παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν καὶ 30 χλμ. ΝΔ. τῆς παραλίου πόλεως Καράκας, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 9 311 (1920). Παρὰ τὸ Μαρακάϋ ὑπάρχουσι θειοῦχα λουτρὰ (τῆς Μαριάνα ἢ τοῦ Ὄνοτο). Ἡ πόλις ἱδρύθη ὑπὸ Πέρες δὲ Ἀλμάζζα κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, καὶ κατὰ τὸν περὶ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ στρατηγοῦ Μιράντα. Ἐν Μαρακάϋ ὁ Μὰκ-Γκρέγορ ἐνίκησε τῷ 1816 τοὺς βασιλικούς. Γ. Ι. Β.

Μαρακὲς (Marrakex ἢ Marrakech ἢ Marruccos) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τοῦ σουλτανάτου τοῦ Μαρόκκου, γνωστοτέρα ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαρόκκον* (βλ. λ.). Γ. Ι. Β.

Μαρακοὶ (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Αἰτωλίας, συνορεύων μὲ τοὺς Δόλοπας, μετὰ τῶν ὁποίων ὑπετάγησαν τῷ 374 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος, τυράννου τῶν Φερῶν τῆς Θεσσαλίας (*Ξενοφ.* Ἑλλην. VI, 1, 7). Α. Θ. Σ.

Μαράλια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καμπανοῦ τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων τῆς Κρήτης. Κάτ. 101 (1928). Ε. Γ.

Μαραλιάνο (Maragliano), ***Ἐδουάρδος***. Ἰταλὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1849. Τῷ 1881 ἐγένετο ἐν Γενούῃ καθηγητὴς τῆς εἰδικῆς παθολογίας καὶ κλινικῆς. Ἔγραψε: «Osservazioni cliniche sopra alcune lesioni dei centri nervosi» (1869), «La temperatura cerebrale» (1880, «Recherches sur la pigmentation du sang et les exsudats» (1894), «La sieroterapia della tuberculosi e gli accidenti cutanei» (1895) κλπ., ὡς καὶ πλείστας ἄλλας πραγματείας ἰταλικά, γερμανικὰ καὶ γαλλικὰ περιοδικὰ καὶ εἰς τὴν Ἰατρικὴν ἰταλικὴν ἐγκυκλοπαίδειαν. Ο. Ρ.

μάραμμα (τό)· δημοτ. μαρασμός.

Μαραμὸρ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Καπετανοῦδι* (βλ. λ.).

Μαραμουρὲς (Maramures) *[Γεωγρ.]*. Ρουμανικὴ παραμεθόριος περιοχὴ παρὰ τὰ ὄρη Ρόντναερ. Κεῖται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Τεισίου (Tizza), ἔχει ἔκτασιν 8283 τ. χλμ. καὶ 425.000 κατ., ἐξ ὧν τὰ 54 % Ρουμᾶνοι, 20 % Οὔγγροι καὶ 9 % Γερμανοὶ κλπ. Πρὸ τοῦ 1921 ἡ περιοχὴ ἀνῆκεν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν. Γ. Ι. Β.

Μαραμπᾶ ***νῆσοι*** (Maraba islands) *[Γεωγρ.]*. Συστὰς νήσων τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (πλάτ. 16°43' Β, μηκ. 42°08' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 8 d: Red Sea). Ἡ μείζων αὐτῶν σπουδαῖον γνώρισμα λόγῳ τοῦ σχήματός της. Σ. Ε. Λ.

μαραμποὺ *[Ζῳολ.]*. Οὕτω καλεῖται παρὰ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀφρικῆς τὸ πτηνὸν *λεπτόπτιλος* (βλ. λ.).

Μαρὰ-Μπουρουνοὺ *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήρια: —1) Τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου, εἰς 18 μίλλ. εὐθέος παράπλου Ἀν. τοῦ βορείου τοῦ Βοσπόρου στομίου καὶ μεταξὺ (πλάτ. 41°10' ¹/₆ Β., μηκ. 29°31' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2238: Bosporus to Kerempeh) τῶν ἀκρωτηρίων *Καρὰ μπουρνοὺ* καὶ *Κίλια*. Ἔχει ναυαγοσωστικὸν σταθμόν. —2) Τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40° 23' ³/₄ Β., μηκ. 28° 21' ²/₃ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara), 25 μίλλ. εὐθέος παράπλου πρὸς Δ. τῶν Μουδανιῶν. Σ. Ε. Λ.

μαραμποὺτ (ὁ) (ἀραβ. παθ. μετ. τοῦ *ραμπάτα*= ἀγωνίζεσθαι)· Μουσουλμᾶνος ἀσκητὴς δερβίσης τοῦ Μαρόκκου. Τίτλος διδόμενος ἐν τῷ Μαρόκκῳ καὶ ἐν Ἀλγερίᾳ εἰς τοὺς σεΐχας ἢ φυλάρχους. Ἡ λέξις σημαίνει κυρίως τὸν ἀγωνιζόμενον κατὰ τῶν σαρκικῶν παθῶν, ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἕνωσιν, ἰσοδυναμεῖ δὲ σχεδὸν πρὸς τὸ ἡμέτερον ἅγιος ἢ ὅσιος. Ν. Μ.

μαραμποὺτ (τό)· κυβικὸν κτήριον μὲ θόλον ἡμισφαιρικὸν κτιζόμενον ἐπὶ τοῦ τάφου Μουσουλμάνων ἁγίων ἢ κενοτάφιον πρὸς τιμὴν τοιούτων. Πολλὰ τοιαῦτα κατεστραμμένα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀλγερίας, τῆς Τυνησίας καὶ τῆς Τριπολίτιδος τοπωνυμίζουσι (π.χ. Pointe des Marabuts, Buchtaifa Marabut) τὴν ἐφ' ἧς ταῦτα θέσιν, ἀποτελοῦν δὲ ἄριστα γνωρίσματα διὰ τοὺς παραπλέοντας τὰς ὁμοιομόρφους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀκτὰς ἐκείνας. Ν. Μ.—Σ. Ε. Λ.

Μαρανθὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Κυρηναϊκῇ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV. 4, 7). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀνωνύμου ἀναφερομένη (Σταδ. Μεγ. Θαλ. 80) *Μένδριον*, ἀπέχουσα 50 σταδίους ἀπὸ τοῦ Δρεπάνου ἀκρωτηρίου. Α. Θ. Σ.

Μαρανιάο (Maranhão), ἢ ***Μαρανιὸν*** *[Γεωγρ.]*. Βορεία πολιτεία τῆς Βραζιλίας, συνορευομένη πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρὸς Α. καὶ ΝΑ. ὑπὸ τοῦ Πιώχυ, καὶ πρὸς ΝΔ. καὶ Δ. ὑπὸ τῶν Γκογυάζ καὶ Παρά. Ἔχει ἔκτασιν 458 803 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 499.308. Ἡ παραλιακὴ ζώνη καὶ τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα ἀνήκουν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀμαζόνος, εἶναι δασώδεις καὶ διαρρέονται ἀπὸ πολλοὺς ποταμούς. Τὸ δυτικὸν καὶ τὸ νότιον τμῆμα ἀνήκουν εἰς τὸ βραζιλιανὸν πεδίον. Τὸ κλῖμα εἶναι θερμὸν ἡ παραλία εἶναι ἀκανόνιστος καὶ ἐπικίνδυνος, περιβαλλομένη ἀπὸ πολλὰς νησῖδας. Ὁ μεγαλύτερος ὅρμος εἶναι ὁ τοῦ Τουριασσού, μὲ τὴν νῆσον Σάο Ζοάο. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς εἶναι πλωτοί. Ὁ Παρναχίμπα σχηματίζει τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς Μαρανιάο καὶ ἔχει μέγαν παραπόταμον τὸν Μπάλσας, ὁ ὁποῖος διαρρέει τὴν πολιτείαν. Ἄλλοι μεγάλοι ποταμοὶ εἶναι οἱ Μαρακασσουμέ, Τούρυ-ἀσσοῦ καὶ Μεαρίμ. Ἡ πολιτεία παράγει δημητριακά, ζαχαροκάλαμον, βάμβακα, ὄρυζαν καφέν, καπνόν, διάφορα ὀπωρικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Πρωτεύουσα ἡ *Σάο Λουΐζ*. Ἄλλαι πόλεις κυριώτεραι εἶναι αἱ *Καξίας*, *Ἀλκαντάρα*, *Καρολίνα*, *Γκραζαχού*, *Τούρυ*, *Ἀσσοῦ* καὶ *Βιάνα*. Ἡ παραλία Μαρανιάο ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Πινζὸν τῷ 1500 καὶ περιελήφθη εἰς τὴν πορτογαλικὴν κατοχὴν τῷ 1534. Ἡ πρώτη ἀποίκισις ὅμως ἔγινεν ἀπὸ Γάλλους τῷ 1594 Κατόπιν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων, τῶν Πορτογάλων, τῶν Ὀλλανδῶν καὶ τέλος ἔγινε τμῆμα τῆς Βραζιλίας τῷ 1823. Μ. Ι. Θ.

Μαρανιὸν (Marañon) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα τοῦ ἄνω τμήματος τοῦ ποταμοῦ Ἀμαζόνος, ἐν Περοὺ ἰδίως, ὅπου πηγάζει ἀπὸ τὴν κοιλάδα Ἀνδρεάν, νοτίως τοῦ Χουανούκο. Διέρχεται διὰ τῶν συνόρων τοῦ Ἰσημερινοῦ (Ἐκουάντορ) καὶ ἔπειτα, μέσῳ τοῦ βορείου Περού, διὰ τῆς Βραζιλίας καὶ ἑνώνεται μὲ τὸν παραπόταμον τοῦ Ἀμαζόνος Γιουκαγυάλι, ἐν Ναύτᾳ. Μ. Ι. Θ.

Μαράνιον (Marañon), ***σημεῖον τοῦ —***. Διὰ τοῦ φερωνύμου τούτου ὅρου καθώρισεν ὁ Ἱσπανὸς οὗτος σύγχρονος ἰατρὸς ὅτι εἰς τὴν νόσον τοῦ Bassedow ὑφίσταται ἐρύθημά τι προκαλούμενον ὑπὸ ἐλαφρᾶς μηχανικῆς διεγέρσεως τῆς προσθίας χώρας τοῦ τραχήλου, ἐντοπισμένον δὲ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς δερματικῆς προβολῆς τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος. Κατὰ συνωνυμίαν τὸ σημεῖον τοῦτο καλεῖται καὶ *ἐρυθρὰ θυρεοειδὴς κηλίς*. Μ. Ν. Κ.

Μαρανῖται (οἱ). Λαὸς τῆς ΒΔ. Ἀραβίας, «γεωργοί τινες καὶ σκηνῖται», κατὰ Στράβωνα (XVI, 776), κατοικῶν ἀπὸ τοῦ Ποσειδίου ἀκρωτηρίου (νῦν Ras-Mohamed) μέχρι τοῦ Αἰλανιτικοῦ κόλπου (νῦν κόλπος Ἄκαμπα). Κατὰ τὸν Διόδωρον Σικελιώτην, (III, 43) ἡ χώρα αὐτῶν «λιμένας μὲν ὀλίγους ἔχει, διείληπται δὲ ὄρεσι πυκνοῖς καὶ μεγάλοις, ἐξ ὧν παντοίας ποικιλίας χρωμάτων ἔχουσα, θαυμαστὴν παρέχεται θέαν τοῖς πλέουσι». Τούτους κατασφάξαντες διὰ δόλου οἱ γείτονες αὐτῶν Γαρινδαῖοι, ἢ Γαρινδανεῖς, ἐγένοντο κύριοι τῆς χώρας αὐτῶν. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου (VI, 32, 8) ὀνομάζονται Ἐπιμαρανῖται. Α. Θ. Σ.

Μαράνο (Marano) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη διῶρυξ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδρία, δι' οὗ ἐπικοινωνεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν ὁ ἐσωτερικὸς λιμὴν τοῦ Λινιάνο (Lignano, πλάτ. 45° 41' Β., μηκ. 13° 10' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 201: Gulf of Venice und Trieste). Σ. Ε. Λ.

Μαράνος, ***Ἰωάννης***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἰωάννου *Δαμβέργη* (βλ. λ.).

μάρανσις, *—εως* (ἡ)· τὸ νὰ μαραίνεται τις, μαρασμός.

μαραντάμυλον (τό)· βλ. *ἄμυλον*.

Μαραντοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λευκάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 587.

Μαραουὰν *ἔμπν Μοχαμμὲτ ἐλ Χιμάρ*. Διοικητὴς τῆς Ἀρμενίας, ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ καλίφου τῆς Δαμασκοῦ Γιαζὴτ ἴμπν ἐλ Οὐαλὺδ (744) καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἡγεμὼν πολλῶν ἐπαρχιῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γιαζὴτ καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰβραὴμ, ὁ Μαρουὰν ἐπὶ κεφαλῆς 80 χιλ. ἀνδρῶν ἐβάδισε διεκδικῶν τὸν θρόνον κατὰ τῆς Δαμασκοῦ καὶ συνήντησε τὸν στρατὸν τοῦ Ἰβραὴμ ἐξ 120 χιλ. ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Σολεϋμάν, υἱὸν τοῦ ἄλλοτε καλίφου Ἐσσάμ. Ὁ Μαραουὰν πρὸ τῆς μάχης εἶπεν εἰς τοῦτον ὅτι ἦτο διατεθειμένος νὰ παραιτηθῇ τῶν ἀξιώσεών του ἂν ὁ Σολεϋμὰν ἐδέχετο νὰ συμπράξῃ εἰς ἀνακήρυξιν τοῦ ἐν Δαμασκῷ φυλακισμένου υἱοῦ τοῦ πρώτου καλίφου ἐλ Οὐαλὺδ Β'. Ἀπορριφθεισῶν τῶν προτάσεών του ἡ μάχη διεξήχθη αἱματηροτάτη καὶ ἀπέληξεν εἰς τὴν νίκην τοῦ Μαραουάν. Ὁ Ἰβραὴμ καὶ ὁ Σολεϋμὰν ἔφυγον ἀπαγαγόντες τοὺς θησαυρούς, ἀφοῦ πρῶτον ἔσφαξαν τοὺς φυλακισμένους πρίγκιπας. Ὁ Μαραουὰν εἰσελθὼν εἰς Δαμασκὸν ἀνεκηρύχθη καλίφης καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰβραὴμ, ὅστις εἰς ἀντάλλαγμα ἔλαβεν ἀσφάλειαν ζωῆς. Ἀλλ' ἄλλοι ἀνταπαιτηταὶ ὡρθώθησαν κατὰ τοῦ Μαραουάν. Εἷς τούτων ἦτο ὁ Σολεϋμάν, ὅστις ἀνεκηρύχθη καλίφης εἰς Βάσραν, ἐνῷ εἰς Κοῦφαν ἀνεκηρύσσετο ὁ Ἀβδ ἀλλὰχ ἴμπν Μοαουγια, ἀπόγονος Ἀλὴ ἴμπν Ἀμποῦ Τάλεμπ. Ὁ Μαραουὰν ἐξουδετέρωσε τούτους, ἀλλ' αἴφνης ὡρθώθη ἄλλος ἀνταπαιτητὴς ἰσχυρότερος, ὁ Ἀμποῦ λ-Ἀμπᾶς, ἀπόγονος τοῦ Χάσεμ, δισεγγόνου τοῦ Προφήτου, ὅστις ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν ἀνατολικωτάτων ἐπαρχιῶν ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ. Κατόπιν ἐπανειλημμένων ἀτυχιῶν ὁ Μαραουὰν ἔχασε καὶ τὴν τελευταίαν ἐλπίδα εἰς τὴν μάχην τῆς Μοσούλης, καὶ κατέφυγεν εἰς Αἴγυπτον. Ὁ νικητὴς ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν Κοῦφαν ἵδρυσε τὴν δυναστείαν τῶν Ἀββασιδῶν, σφάξας πρὸς ἀσφάλειάν του πάντας τοὺς ὁπωσδήποτε συγγενεύοντας πρὸς τὴν ἐκπεσοῦσαν δυναστείαν τῶν Ὀμμυαδῶν, δι' ὃ καὶ ὠνομάσθη ἐλ Σαφφὰχ (ὁ αἱμοδιψής). Εἷς μόνος διέφυγεν εἰς Ἱσπανίαν, ὅπου ἵδρυσε νέαν δυναστείαν τῶν Ὀμμυαδῶν. Ὁ Μαραουὰν εὑρίσκετο εἰς Αἴγυπτον, ὅταν διαταγῇ τοῦ Ἀμπᾶ ἐφονεύθη εἰς Ἀμπουσὺρ τῷ 750.

Μαρὰς *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ Κιλικίᾳ, ἕδρα ὁμωνύμου νομοῦ (βιλλαγέτ), ἀποτελοῦντος μέρος τῆς ἄλλοτε γενικῆς διοικήσεως Χαλεπίου, ὑπὸ 34° Α. μήκους καὶ 37° Β πλάτους, εἰς ἀπόστασιν 200 χλμ. Β τῆς πόλεως τοῦ Χαλεπίου καὶ ΒΑ. τῆς Ἀντιοχείας. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τριῶν λόφων παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἀχουρδὰγ καὶ πιθανῶς εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Ἀντιοχείας τῆς ἐπὶ τῷ Ταύρῳ ἢ Ἀντιοχείας τῆς ἐν Κιλικίᾳ, παρὰ τὸν Πύραμον ποταμόν, ὅστις ρέει εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. Δ. τῆς πόλεως.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ περιοχὴ ὁλόκληρος ἀπετέλει μέρος τοῦ βυζαντινοῦ κράτους. Ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἦτο ἕδρα πατρικίου, τοῦ ὁποίου ἡ δικαιοδοσία ἐξετείνετο μέχρις Ἐδέσσης (Οὔρφα) καὶ Ἀντιοχείας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ' αἰῶνος περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν Ἀρμενίων ἡγεμόνων τῆς Κιλικίας. Οἱ σταυροφόροι ὑπὸ τὸν Γοδεφρεῖδον τοῦ Μπουγιὼν διῆλθον δι' αὐτῆς. Τῷ 1147 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν Τούρκων, ἐξ ὧν περιῆλθεν εἰς τοὺς Ὀθωμανούς. Ἡ πόλις ἔχει σήμερον 25.672 κατοίκους (1927), ἐνῷ προηγουμένως ἐσημειοῦτο εἰς τουρκικὰς στατιστικὰς μὲ 52,000, ἐξ ὧν περὶ τὰς 20 000 Χριστιανοὶ (6000 Ἀρμένιοι) φυγόντες τῷ 1921—1922 εἰς τὰ ἐδάφη τοῦ κράτους τῆς Συρίας. Οἱ Μουσουλμᾶνοι κάτοικοι εἶναι κατὰ πλειονότητα Τοῦρκοι, μεθ' οὓς ἔρχονται οἱ Κοῦρδοι καὶ οἱ Ἄραβες.

Ὁλόκληρος ὁ νομὸς Μαρὰς ἔχει ἐπιφάνειαν 13.465 τ. χλμ. καὶ 184 958 κατοίκους (1927) καὶ

Digitized by Google

διαιρεῖται εἰς τὰς ὑποδιοικήσεις *Μαρὰς* (2885 τ. χλμ., 70.127 κάτοικοι), *'Αντερίν*, *'Αλμπιστάν*, *Κεξοὺν* καὶ *Παζαρτζίκ*. Κεῖται μεταξὺ 34°—35°30′ μήκους καὶ 37°15′—38°30′ πλάτους. Ἡ χώρα εἶναι σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ὀρεινή. Τὰ κυριώτερα ὄρη εἶναι τὸ *Κοὺρτ-δάγ*, τὸ *Κουροῦ-δάγ*, καὶ τὸ *Τεκὶρ δάγ*, ἅτινα ἀποτελοῦσι διακλαδώσεις τοῦ Ταύρου. Κυριώτερος ποταμὸς εἶναι ὁ *Πύραμος* (*Δζιχάν*). Τὰ προϊόντα εἶναι ὄρυζα, βαλανίδια, σταφίδες καὶ ἄλλοι ξηροὶ καρποί, σησάμια, σαλέπιον, ἐλαιόλαδον κλπ. Ἡ βιομηχανία παράγει ὑφάσματα μάλλινα καὶ βαμβακερά. Ν. Μ.

Μαράσδου *ἐμπόριον* /*'Αρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Εὐδαίμονος 'Αραβίας (*Πτολεμ.* ΣΤ, ζ, 35) ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

Μαράσι *Νέο* /*Γεωγρ.*/. Γραφικώτατον προάστειον τῆς πόλεως Ρόδου νοτίως αὐτῆς καὶ πρὸς τὴν 'Αν. τῆς νήσου παραλίαν (πλάτ. 36°26′00″ Β, μῆκ. 28°15′20″ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodes island), ὅπου αἱ κατοικίαι τῶν προξένων. Σ. Ε. Λ.

Μαράσια /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐν Θράκῃ ἐπαρχίας 'Ορεστιάδος τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 630. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Καναδᾶς* (κάτ. 358).

μαρασκῖνον (τὸ) (Maraschino). Εὐγευστότατον δαλματικὸν ἡδύποτον (λικέρ), πρὸς παρασκευὴν τοῦ ὁποίου χρησιμοποιοῦνται τὰ εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς Δαλματίας καλλιεργούμενα μάρασκα (ἰδιαίτερον εἶδος ὀξίνων κερασίων—Prunus mahaleb). Οἱ καρποὶ συλλέγονται εἰς ὡρισμένον σημεῖον τῆς ἡμιωριμότητος, μεταφέρονται διὰ ταχέων ἱστιοφόρων εἰς τὴν Zara, τὸ κέντρον τῆς ἐπεξεργασίας, καὶ ἀμέσως ἐκκοκκίζονται, διότι διὰ τὸ κυρίως μαρασκῖνον χρησιμοποιεῖται μόνον τὸ καρπικὸν σάρκωμα. Διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως καὶ τῶν σπερμάτων λαμβάνεται ἄλλο ὀλιγώτερον γνωστὸν εἶδος, τὸ Rosoglio di ossa di Marasche Τὸ καρπικὸν σάρκωμα ἀφίνεται εἰς πολυήμερον ζύμωσιν ἐν βυτίοις, τὸ λαμβανόμενον ὑγρὸν ἀναμειγνύεται μὲ ὡρισμένην ποσότητα συνθλιβέντων καθαρῶν φύλλων τοῦ δένδρου μάρασκα πρὸς ἀρωματισμόν, εἶτα ἀναμιγνύεται μὲ 10 % γλεῦκος οἴνου καὶ ἀποστάζεται. Τὸ ἀπόσταγμα γλυκύνεται διὰ καθαρᾶς σακχάρεως, διηθεῖται διὰ βάμβακος καὶ ἐμφιαλοῦται. Ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι τῆς παρασκευῆς τηροῦνται ἐπιμελῶς μυστικαὶ παρὰ τῶν διαφόρων ἐργοστασίων. Κατ' ἀπομίμησιν τοῦ πραγματικοῦ μαρασκίνου παρασκευάζονται διάφορα ἡδύποτα ἐκ τεχνητῶν ἀρωμάτων, μὴ δυνάμενα ὅμως νὰ φθάσουν εἰς τὴν γευστικότητα τὸ πραγματικὸν μαρασκῖνον. Σ. Γ.

«Μαράσλειον». Δημόσιον διδασκαλεῖον λειτουργοῦν ἐν 'Αθήναις πρὸς μόρφωσιν δημοδιδασκάλων καὶ δημοδιδασκαλισσῶν. Ἱδρύθη τῷ 1878 διὰ τοῦ νόμου ΧΘ΄ ὡς τριτάξιον. Διὰ τοῦ νόμου ΓΧηΒ΄ (1910) κατέστη τετρατάξιον, μεταρρυθμισθὲν καὶ πάλιν εἰς τριτάξιον διὰ τοῦ νόμου 381 (1914). 'Απὸ τοῦ 1924, κατόπιν τοῦ νόμου 3182, ἔλαβε τὸν τύπον τοῦ πενταταξίου, τύπον ὅστις κατέστη διὰ τοῦ νόμου 4368 (1929) ἑνιαῖος δι' ἅπαντα τὰ διδασκαλεῖα τοῦ κράτους. Ἔχει σχολικὴν βιβλιοθήκην καὶ ἴδια ἐργαστήρια πειραματικῆς παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογίας, φυσικῆς καὶ χημείας, ὑγιεινῆς, χειροτεχνίας, ξυλουργικῆς, γυμναστικῆς, ἐφωδιασμένα πλήρως διὰ τῶν ἀπαραιτήτων ὀργάνων καὶ ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας, ὡς ἐπίσης καὶ αἴθουσαν μουσικῆς μὲ δύο κλειδοκύμβαλα καὶ ἁρμόνιον. Ὠνομάσθη Μαράσλειον ἀπὸ τοῦ 1905, ὁπότε ἐγκατεστάθη εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ οἰκοδομηθὲν ἐν τῇ συνοικίᾳ Κολωνάκι παρὰ τὸ νοσοκομεῖον «Εὐαγγελισμὸς» ὁμώνυμον κτήριον.

'Αποκλειστικῶς διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ διδακτηρίου τοῦ διδασκαλείου τούτου ἡ μονὴ 'Ασωμάτων Πετράκη εἶχε δωρήσει εἰς τὸ δημόσιον τὸ γήπεδον, ἐκτάσεως δέκα στρεμμάτων, διὰ δωρητηρίου ἐγγράφου τοῦ συμβουλίου αὐτῆς ὑπ' ἀριθ. 702 καὶ χρονολογίαν 19 Φεβρουαρίου 1876. Τὸ κράτος εἶχε διαθέσει ἀρχικῶς τὸ ποσὸν τῶν 35.000 δραχμῶν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν, ἀλλὰ τὸ ἔργον δὲν ἤχθη εἰς πέρας εἰμὴ διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ δωρεᾶς τοῦ ἐν 'Οδησσῷ τῆς Ρωσίας ἐγκατεστημένου ὁμογενοῦς Γρηγορίου Μαρασλῆ, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου καὶ ὠνομάσθη τὸ διδακτήριον Μαράσλειον. 'Εκ τῆς ἐκ 250.000 δραχμῶν δωρεᾶς, γενομένης περὶ τὸ ἔτος 1902, ἐδαπανήθη διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τὸ ποσὸν τῶν 170.000 δραχμῶν, τοῦ ὑπολοίπου διατεθέντος διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν θρανίων καὶ λοιπῶν ἐπίπλων. Τὰ ἐγκαίνιά του ἐτελέσθησαν ἐπισήμως τὴν 5 Νοεμβρίου 1905. Εἶναι μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα, κτισθὲν ἐπὶ σχεδίου ἐκπονηθέντος κατ' ἐντολὴν τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ Δ. Καλλία. Ἔχει τρεῖς ὀρόφους, ἡμιυπόγειον καὶ δύο ἀνωγείους, μὲ ἀρκετὰς καὶ εὐρείας αἰθούσας διά τε τὰς παραδόσεις, τὰ ἐργαστήρια καὶ τὸ ἐν αὐτῷ λειτουργοῦν μαθητικὸν συσσίτιον, μαρμαρίνην εἴσοδον, προπύλαιον, σχολικὸν κῆπον καὶ αὐλὴν μετὰ ἰδιαιτέρου παραπήγματος διὰ τὰς σχολικὰς θεατρικὰς ἢ κινηματογραφικὰς παραστάσεις.

Μαρασλῆ-'*Αλῆ πασᾶς*. Τοῦρκος μεγιστὰν τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Ἦτο διοικητὴς Βελιγραδίου ὅταν διετάχθη νὰ συλλάβῃ τὸν Ρήγαν Φεραῖον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ παραδοθέντας ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας. Γ. Δ. Κ.

Μαρασλῆς, *Γρηγόριος*. Ἕλλην ἐθνικὸς εὐεργέτης, γεννηθεὶς ἐν 'Οδησσῷ τῷ 1831 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1907. Διδαχθεὶς τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῷ λυκείῳ Ρισελιὲ τῆς Μόσχας, συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του εἰς Παρισίους. Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας προερχομένης ἐκ Θράκης, ἥτις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων, αἵτινες ᾤκησαν τὴν ἐπὶ Αἰκατερίνης Β΄ συσταθεῖσαν 'Οδησσόν. Ὁ πατήρ του διετέλεσεν ἔφορος τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος 'Οδησσοῦ καὶ ἐδέχθη τὸν νεκρὸν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄ παρὰ τοῦ πλοιάρχου Σκλάβου. Ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς ἐπιστρέψας εἰς 'Οδησσὸν κατέλαβε δημοσίας

Γρηγόριος Μαρασλῆς.

θέσεις καὶ εἰσαχθεὶς εἰς τὴν ρωσικὴν ἀριστοκρατίαν διωρίσθη μυστικὸς σύμβουλος τοῦ αὐτοκράτορος 'Αλεξάνδρου Β΄, τῷ δὲ 1878 ἐξελέγη δήμαρχος 'Οδησσοῦ καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς πόλεως ταύτης. Διατελέσας ἐπὶ δέκα ὀκτὼ ἔτη δήμαρχος, συνεπλήρωσε τὸ σχέδιον τοῦ δουκὸς Ρισελιὲ καὶ ἐξετέλεσε πολυάριθμα ἔργα, τὰ ὁποῖα κατέστησαν τὴν 'Οδησσὸν μίαν τῶν ὡραιοτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται ἡ ἔγερσις τοῦ δημοτικοῦ θεάτρου, ὁ ἠλεκτροφωτισμός, ἡ νέα ὕδρευσις, τὰ μηχανικὰ πλυντήρια, οἱ τροχιόδρομοι, δύο νοσοκομεῖα, τὸ φρενοκομεῖον, δημοτικὰ ἐκπαιδευτήρια, παρθεναγωγεῖα, αἴθουσα διαλέξεων καὶ συναυλιῶν, τὸ μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον, ἡ δημοτικὴ βιβλιοθήκη καὶ πλεῖστα ἄλλα εὐαγῆ καταστήματα, διὰ τὴν σύστασιν τῶν ὁποίων ἐδαπάνα ἐξ ἰδίων. Διατηρήσας βαθὺ τὸ ἐθνικόν του αἴσθημα, ἀνεμειγνύετο εἰς τὰ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος καὶ πολυτρόπως προσῆλθεν ἀρωγὸς εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῆς. 'Αλλ' ἡ εὐεργετικὴ αὐτοῦ δρᾶσις δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν 'Οδησσόν, ἀλλ' ἐξετάθη εἰς τὴν ἀλύτρωτον καὶ ἐλευθέραν Ἑλλάδα, οὕτω δὲ ἀφθόνως δαπανῶν ἵδρυσεν ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα εἰς Κωνσταντινούπολιν, Φιλιππούπολιν, 'Αθήνας καὶ Κέρκυραν καὶ ἐπροικοδότησε ταῦτα. 'Επίσης συνεστήθη ὑπ' αὐτοῦ ἡ φερώνυμος «Βιβλιοθήκη», τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο ἡ μετάφρασις καὶ δημοσίευσις εἰς ὡραίας ἐκδόσεις ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν ἔργων. 'Εκτὸς τούτων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Βιβλιοθήκην Μαρασλῆ» πλεῖστα πρωτότυπα ἑλληνικὰ ἔργα, ἐν οἷς αἱ «Παροιμίαι» καὶ «Παραδόσεις» τοῦ Ν. Γ. Πολίτου, τὰ «Νομίσματα τοῦ κράτους τῶν Πτολεμαίων» τοῦ 'Ιωάννου Σβορώνου, τὰ «Ἅπαντα» τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτου καὶ πλεῖστα ἄλλα. Τὸν Μαρασλῆν οἱ Ρῶσοι αὐτοκράτορες ἐτίμησαν δι' ἀνωτέρων παρασήμων καὶ ἡ πόλις, τῆς ὁποίας ἐπὶ τόσα ἔτη διετέλεσε δήμαρχος, ἐπανηγύρισε μεγαλοπρεπῶς τὴν δεκαπενταετίαν τῆς δημαρχίας του. Θ. Β.

μαρασμὸς (ὁ)· τὸ νὰ μαραίνεταί τις, ἐξασθένησις τῶν σωματικῶν δυνάμεων: «σωματικὸς —, ψυχικὸς μαρασμός»· ‖ μεταφ. «μαρασμὸς τοῦ ἐμπορίου, — τῆς βιομηχανίας», «οἰκονομικὸς μαρασμός».

—/*'Ιατρ.*/ Οὕτω καλεῖται ἡ ὑπερβολικὴ ἀπίσχνανσις ὁλοκλήρου τοῦ σώματος, προκαλουμένη ὑπὸ νόσου μακρᾶς διαρκείας. Εἶναι βαθεῖα ἀλλοίωσις τοῦ σώματος, χαρακτηριζομένη δι' ἀπισχνάνσεως, οἰδηματώδους ὄψεως, ὠχρότητος ἢ ὑποκιτρίνης χροιᾶς τοῦ δέρματος καὶ ὑπερβολικῆς ἐξασθενήσεως. 'Επακολουθεῖ δ' ὁ μαρασμὸς μακροχρονίαις νόσοις, οἷον ραχιτισμοῦ, καρδιοπαθειῶν, παθήσεων τῶν νεφρῶν, σκορβούτου, ἑλονοσίας, ἀναιμίας, μολυβδιάσεως, συφίλιδος, φυματιάσεως κλπ. Μ. Ν. Κ.

μαρασμώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ὁ πάσχων μαρασμόν: «ἡ μαρασμώδης κατάστασις τοῦ ἐμπορίου».

Μαρατιὸ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ἤδη καλούμενον *Πολύδροσον* (βλ. λ.).

Μαρᾶτος, *Τηλέμαχος Α.* Ἕλλην στρατιωτικὸς ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν 'Ιθάκῃ τῷ 1817. Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον ἐν τῇ γενετείρᾳ παίδευσιν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Πίζῃ καὶ ἐν Παρισίοις, διπλωματοῦχος γενόμενος καὶ τῶν δύο σχολῶν. 'Εν Παρισίοις παρέμεινεν ἐσωτερικὸς βοηθὸς τῶν νοσοκομείων, ἀσκούμενος ἰδίᾳ περὶ τὴν χειρουργικήν. 'Ελθὼν δ' εἰς 'Αθήνας κατετάχθη τῷ 1843 εἰς τὸ ὑγειονομικὸν σῶμα τοῦ στρατοῦ. 'Αλλὰ καὶ πάλιν μετά τινα ἔτη μετέβη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς κρείσσονας καὶ εὐρυτέρας σπουδάς. 'Επανῆλθε δὲ τῷ 1852, ὅτε ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου 'Αθηνῶν, ὅπερ διηύθυνεν ἐπὶ εἴκοσι πενταετίαν, ἐνῷ συγχρόνως μετεῖχε τῶν συνεδριάσεων τῆς ἀνωτάτης στρατιωτικῆς ὑγειονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐξετέλει ὑγειονομικὰς ἐπιθεωρήσεις. Κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς 'Ηπείρου (1881) διηύθυνεν ὡς ἀρχίατρος τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐν τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι ἀρχηγείου στρατοῦ καὶ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1881 ἀνετέθη αὐτῷ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀρχιατρείου τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀρχηγείου στρατοῦ. Τῷ 1883, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ γενικοῦ ἀρχιάτρου, ἀπεστρατεύθη καὶ τῷ 1889 ἀπεβίωσε. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1854 ἐνσκήψασαν ἐν 'Αθήναις ἐπιδημίαν χολέρας διεκρίθη διὰ τὴν αὐταπάρνησιν, ἐπικουρῶν τοὺς νοσοῦντας· συνεβάλετο δὲ μεγάλως εἰς τὴν προώθησιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἀρτισυστάτου ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτοῦ ὑγειονομικοῦ σώματος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ι. Π.

—**Μαρᾶτος** (Marat), ***'Ιωάννης - Παῦλος***· βλ. λ. *Μαρᾶ*.

Μαράττι, ἢ ***Μαράττα*** (Maratti ἢ Maratta), ***Κάρολος***. 'Ιταλὸς ζωγράφος (1625—1713). 'Εμαθήτευσε παρὰ τῷ Sacchi, κατ' ἀρχὰς δ' εἰργάσθη εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ Βαπτιστηρίου τοῦ Λατερανοῦ, ἐν Ρώμῃ, εἰκονίσας τὸν «Κωνσταντῖνον ἐξολοθρεύοντα τὰ εἴδωλα». 'Εξ ἀφορμῆς τῆς συνθέσεώς του ταύτης ὁ Μαράττι ἀπέκτησε μεγάλην φήμην, ἔτυχε δ' ἐνθέρμου ὑποστηρίξεως καὶ προστασίας ἐκ μέρους ἰσχυόντων προσώπων, ἐν οἷς καὶ ὁ πάπας Κλήμης ὁ Θ΄, ὅστις ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνακαίνισιν τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Ραφαήλ. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ΄ ἀπένειμεν εἰς τὸν Μαράττι, τιμῆς ἕνεκα, τὸν τίτλον «αὐλικοῦ ζωγράφου», ἡ δ' ἐν Ρώμῃ καλλιτεχνικὴ 'Ακαδημία τοῦ 'Αγίου Λουκᾶ ὠνόμασε τοῦτον ἐπίτιμον μέλος της.

Ἡ τέχνη τοῦ Μαράττι ἤσκησε σπουδαίαν ἐπίδρασιν καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα, μολονότι δὲν διακρίνεται ἐπὶ πρωτοτυπίᾳ ἢ δυνάμει. Ὁ καλλιτέχνης οὗτος ὑπῆρξεν ἐκλεκτικός, ἠθολόγησε δὲ μετὰ καλαισθησίας θεμελιώδεις τάσεις ποικίλων σχολῶν. Εἶχεν εὐχέρειαν, ἀλλὰ τοῦ ἔλειπε τὸ ἀληθὲς καλλιτεχνικὸν αἰσθητήριον· διὰ τοῦτο εὐκόλως περιέπιπτεν εἰς τὴν συμβατικότητα καὶ τὴν κοινοτοπίαν. Διὰ τὴν προτίμησίν του εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς Παρθένου ἢ ἁγίων γυναικῶν ἐπωνομάσθη μετά τινος εἰρωνείας «Carluccio delle Madonne». Ἔργα του ἀπόκεινται πολλαχοῦ τῆς 'Ιταλίας καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: Προσωπογραφίαι ἐν τῷ παλατίῳ Ντουράτσο τῆς Γενούης, ἐν τῷ μουσείῳ Poldi-Pezzoli τοῦ Μιλάνου καὶ τῇ πινακοθήκῃ Κορσίνι τῆς Ρώμης, «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Βλασίου» ἐν Santa-Maria di Carignano τῆς Γενούης, «Ἡ ἁγία οἰκογένεια» ἐν τῇ Καπιτωλίνῃ Πινακοθήκῃ τῆς Ρώμης, «Ὁ ἅγιος Φραγκῖσκος-Ξαβέριος ἀγωνιῶν» ἐν τῷ ναῷ τοῦ 'Ιησοῦ (Ρώμης)· «Ἡ παρθένος μεταξὺ τῶν ἁγίων Καρόλου καὶ 'Ιγνατίου» (Chiesa nuova, Ρώμη), «Ἡ Παρθένος μετά τινων ἁγίων» (Santa Maria sopra Minerva, Ρώμη), «Ἡ Παρθένος παρουσιάζουσα τὸν ἅγιον Κάρολον πρὸς τὸν 'Ιησοῦν» (San Carlo al Corso, Ρώμη), «Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» (Santa Maria del Popolo, Ρώμη), «Ἡ βάπτισις τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ» (ναὸς Παναγίας τῶν 'Αγγέλων ἐν Ρώμῃ), «'Ιὼβ» (Νοσοκομεῖον ἁγίου Πνεύματος, Ρώμη), «Ἅγιος Κάρολος» (Μητρόπολις τοῦ Βιτέρμπο), «'Απόλλων καὶ Δάφνη» (ἐν Βρυξέλλαις), «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου» (Hampton-Court), «Ἡ ἔνδοξος Παναγία», «Ἄγαρ καὶ 'Ισμαήλ» (ἐν Μαδρίτῃ), «Ὁ ἅγιος 'Ιωάννης ἐν Πάτμῳ» (Μόναχον), «Ὁ 'Ιησοῦς κοιμώμενος», «Ὁ γάμος τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης» καὶ 2 προσωπογραφίαι (ἐν Λούβρῳ)· διάφοροι ἄλλοι πίνακες ἐν Βασιλείᾳ, Μπρούνσβικ, Φλωρεντίᾳ, Κάσσελ, Γενεύῃ, Λονδίνῳ, Λένινγκραντ καὶ Βιέννῃ. 'Επὶ πλέον ὁ Μαράττι ἐξεπόνησε τὰ σχεδιαγράμματα τοῦ ἐν 'Αγίῳ Πέτρῳ τῆς Ρώμης μνημείου 'Ιννοκεντίου τοῦ Θ΄, ἐξετέλεσε δὲ καὶ ἀξιολογώτατα ἔργα χαρακτικῆς, ἐπὶ τῇ βάσει συνθέσεων τοῦ Ραφαήλ, τοῦ 'Αννίβα Καρράτσι καὶ ἄλλων. Ἡ κόρη τοῦ Μαράττι *Μαρία*, μαθητεύσασα παρ' αὐτῷ, διεκρίθη ὡς ζωγράφος καὶ ποιήτρια. Ι. Μ. Π.

Μαράττοι (Maratha ἢ Mahratta). Λαὸς ἰθαγενὴς τῶν 'Ινδιῶν, κατοικῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ δυτικοῦ Γκάντς, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Τάπτι καὶ τοῦ ἄνω Κίστνα, καθὼς καὶ εἰς Νιζάμ, 'Ιντὸρ καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Βομβάης. Φαίνεται ὅτι προῆλθον ἐκ μείξεως τῆς φυλῆς τῶν 'Αρίων καὶ τῆς τῶν Δραβιδῶν, ὁμοιάζουν δὲ ἀπὸ ἀπόψεως σωματικῆς κατασκευῆς πρὸς τοὺς δευτέρους, ἐνῷ ἡ γλῶσσα καὶ αἱ παραδόσεις των εἶναι ἀριαναί. Ἔχουσιν ἀνάστημα 1μ.,60 περίπου καὶ εἶναι βραχυκέφαλοι, μὲ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν προέχοντα, ὀφθαλμοὺς μικρούς, ῥῖνα συνήθως σιμὴν καὶ χροιὰν μελαψήν· αἱ γυναῖκές των εἶναι μικρόσωμοι, μὲ δέρμα ὀλιγώτερον βαθύχρουν καὶ κατὰ κανόνα ἄσχημοι. Οἱ Μαράττοι, προσχωρήσαντες ἀπὸ τοῦ Γ΄ π. Χ. αἰῶνος, ἢ καὶ προγενέστερον ἴσως, εἰς τὴν βραχμανικὴν θρησκείαν, θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὡς 'Ινδούς, ἡ μυθολογία δὲ καὶ αἱ παραδόσεις των εἶναι καθαρῶς βραχμανικαί. Φαίνεται ὅμως ὅτι προέρχονται μᾶλλον ἀπὸ ὑποδουλωθέντας ὑπὸ τῶν 'Ινδῶν λαούς, δι' ὃ καὶ διατηροῦσιν εἰσέτι εἶδός τι πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ὀργανώσεως διαφόρου

Digitized by Google

καὶ ἴσως προγενεστέρας ἀπὸ τὴν τῶν κατακτητῶν. Ὁ πληθυσμός των συμποσοῦται εἰς 6.500.000 περίπου ψυχῶν, εἶναι δὲ κατανεμημένος εἰς πολυαρίθμους, ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων κοινότητας, διοικουμένας ὑπὸ ἐκλεγομένων ἀρχηγῶν (πατελὶ) καὶ κοινοτικῶν συμβουλίων (πάντχαγετ). Εἶναι φίλεργοι καλλιεργηταί, καλοὶ στρατιῶται, σκληραγωγημένοι καὶ δραστήριοι.

Ἀπὸ τοῦ ΙΓ' μ. Χ. αἰῶνος οἱ Μαράττοι ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων κατακτητῶν καὶ κατόπιν ὑπὸ τῶν Μογγόλων. Τῷ 1648 ὅμως ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Σιβάτζι ἐπέτυχε νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ, ἀπετέλεσαν δ' ἐφεξῆς ἰσχυρὸν κράτος καὶ ἐσημείωσαν πολλὰς κατακτήσεις εἰς βάρος τῶν γειτόνων των. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχηγοῦ εἶχε γίνει ἔκτοτε κληρονομικόν, ἐξ οὗ προεκλήθησαν μεταξύ των ἔριδες καὶ ἐμφύλιοι σπαραγμοί, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθη (τῷ 1761) τὸ δεινὸν πλῆγμα τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ἀντμὲντ Σάχ, κατασφάξαντος 200.000 Μαράττους πολεμιστάς. Μετέπειτα, κατανεμόμενοι ὁλοιὲν ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, ἐξησθένουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, μέχρι τῆς ἀγγλικῆς κατακτήσεως τοῦ 1818. Ἡ πολιτική των δύναμις ἐξηφανίσθη ἔκτοτε. δὲν διεσώθησαν δὲ παρὰ μόνον πριγκιπᾶτα τινά, τοῦ Ἰνδόρ, τῆς Μπαρόδα κ. λ. π. —Ω

Μαραφαρᾶς, *Γεώργιος*. Λόγιος κληρικός, ἀκμάσας ἐν Κυδωνίᾳ τῆς Κρήτης κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Εἶναι κυρίως γνωστὸς ἐκ τεσσάρων ἐπιστολῶν ἀπευθυνομένων πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι οὗτος ἐξετίμα ὑπερβαλλόντως τὸν Μαραφαρᾶν διά τε τὴν παιδείαν καὶ τὸ ὑγιὲς θρησκευτικὸν φρόνημα αὐτοῦ. ΕΡ. Μ.

— **Μαραφαρᾶς, *Ζαχαρίας Σκορδύλης*.** Κρὴς λόγιος (βλ. *Σκορδύλης* Ζαχαρίας).

μαραφέτι (τό)· γενικῶς καὶ ἀορίστως, οἱονδήποτε μέσον, τρόπος λύσεως δυσκολίας ἢ ἐπιτυχίας σκοποῦ, τέχνασμα, ἐργαλεῖον κττ. «χρειάζεται κάποιο μαραφέτι γιὰ νὰ γίνῃ ἡ δουλειά».

Μαράφιοι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς περσικός, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Α, 125). Ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ *Μαραφίου*, υἱοῦ τοῦ Μενελάου. Α. Θ. Σ.

Μαράφιος [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Μενελάου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκλήθησαν οἱ *Μαράφιοι*.

Μάραφις Ἕκτος βασιλεὺς τῶν Περσῶν, διαδεχθεὶς τὸν Μάρδιν φονευθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀρταφρένου. Α. Θ. Σ.

μαραφοῦντι (τό)· ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν γλώσσης σημαῖνον τὸν *παραδέτην*.

Μάρβελλ (Marvell), *Ἀνδρέας*. Ἄγγλος ποιητής, σατιρογράφος καὶ πολιτικὸς (1621—1678). Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Τριάδος τῆς Κανταβριγίας καὶ κατόπιν ἐγένετο συνάδελφος τοῦ Μίλτωνος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Λατινικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1669 μέχρι τοῦ θανάτου του διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Χὼλλ. Καθ' ὅλον του τὸν βίον ἦτο γνωστὸς ὡς ὀπαδὸς τοῦ Κρόμβελλ, φίλος τοῦ Μίλτωνος, λιβελλογράφος καὶ σατιρογράφος, ὡς ποιητὴς δὲ ἐγένετο γνωστὸς μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἡ χήρα του ἐδημοσίευσε συλλογὴν τῶν διαφόρων ποιημάτων του τῷ 1681 καὶ τόμον περιέχοντα τὰς πολιτικάς του σατίρας τῷ 1726. Τὰ ποιήματά του, ἰδίᾳ τὰ εἰδυλλιακά, εἶναι πλήρη μελῳδικότητος καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν φύσιν. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ὠδὴ πρὸς τὸν Κρόμβελλ», «Ὁ κῆπος», «Αἱ Βερμοῦδαι», «Ἡ Νύμφη θρηνοῦσα τὸν χαμὸν τοῦ Φαύνου της». Εἰς τὰς πολιτικάς του σατίρας ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ αὐλικοῦ κόμματος καὶ τοῦ οἴκου τῶν Στούαρτ κηρυσσόμενος ὑπὲρ τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ρώμης καὶ τῆς Βενετίας. Τὰ ἅπαντά του ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1776, ἠκολούθησαν δ' ἔκτοτε πολλαὶ ἐκδόσεις, ἐξ ὧν σπουδαιοτέρα ἡ τοῦ A. B. Grosart εἰς 4 τόμους (1872—1875). Δ. Σ. Δ.

Μάρ-βιτι-ἀπὰλ-οὐτσούρ. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλωνίας (1011—1006 π. Χ.) Ἐπιβήτωρ τοῦ θρόνου, ἀπετέλεσε μόνος τὴν Ζ' βαβυλωνιακὴν δυναστείαν. Γ. Ι. Β.

Μάρβιτς (Marwitz), *Γεώργιος φὸν ντὲρ* —. Πρώσσος στρατηγὸς (1856—1929). Ἀπὸ τοῦ 1905—1907, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου τοῦ ἱππικοῦ, διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ 18ου σώματος στρατοῦ, τῷ 1911, προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν μεραρχίας ἱππικοῦ, τῷ δὲ 1913, προαχθεὶς εἰς ἀντιστράτηγον, διωρίσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ ἱππικοῦ. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου διῴκει σῶμα ἱππικοῦ, μεθ' οὗ ἔφθασεν εἰς 30 μόνον χιλιομέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Παρισίων καὶ μεθ' οὗ κατόπιν ἔδρασε θαυμασίως κατὰ τὴν χειμερινὴν μάχην τῶν Μαζουριανῶν λιμνῶν τῷ 1915. Ἀπὸ τοῦ 1916 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς 2ας στρατιᾶς, μεθ' ἧς ἔδρασεν εἰς Καμπραί, καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1918 τὴν διοίκησιν τῆς 5ης στρατιᾶς εἰς Βερντέν. Ἀπεστρατεύθη εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον. Ν. Θ. Κ.

μαρβούργιος, —α, —ον· ὁ ἀνήκων εἰς τὸ Μάρβουργον, ὁ τοῦ Μαρβούργου.

— μαρβούργιος *σχολὴ* [*Φιλοσ.*]· βλ. λ. *Κάντιος* (τ. ΙΓ' σ. 723 γ).

Μάρβουργον (Marburg, an der Lahn) [*Γεωγρ.*]. —1) Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Ἔσσεν Νασσάου ἐν τῷ νομῷ Κάσσελ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λὰν καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γκίσεν—Κάσσελ. Κάτ. 23.299 (1925). Ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς εἰς τὰς κλιτῦς τοῦ Σλόσμπεργκ, εἶναι πόλις παλαιά, μὲ πλεῖστα ἀρχαῖα κτήρια, ἐξ ὧν περιφημότερα ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ, τοῦ καθαρωτέρου πρωΐμου γοτθικοῦ ρυθμοῦ ἐξ ὅλων τῶν ὁμοίων μνημείων τῆς Γερμανίας, μετὰ παρεκκλησίου καὶ τάφου τῆς ὁμωνύμου ἁγίας, ὡς καὶ κενοταφίων τῶν πριγκίπων τῆς Ἔσσης, καθολικὸς ναὸς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ λουθηρανικὸς τοῦ ΙΓ'—ΙΔ', ἡ ἐκκλησία τῶν δομινικανῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὅπου ἤδη ἡ ἐκκλησία τοῦ πανεπιστημίου, ἀνάκτορον ἐπὶ τοῦ

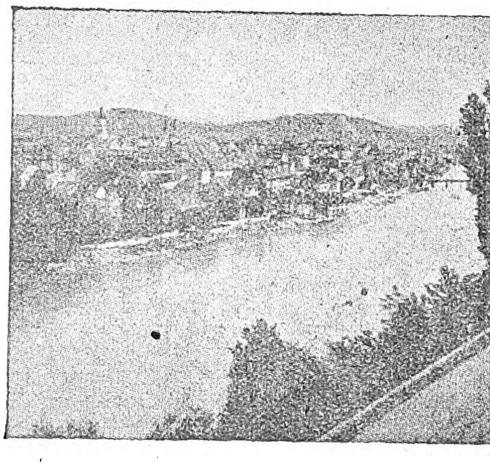

Ἄποψις τοῦ Μαρβούργου.

Σλόσμπεργκ τοῦ ΙΕ'–ΙΣΤ' αἰῶνος, δημαρχεῖον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὡραῖον μοναστήριον τῶν δομινικανῶν, ἐν ᾧ στεγάζεται ἤδη τὸ πανεπιστήμιον, τὸ πρῶτον προτεσταντικὸν πανεπιστήμιον τῆς Γερμανίας, ἱδρυθὲν τῷ 1527, μετὰ βιβλιοθήκης 311.000 τόμων. Ἔχει βοτανικὸν κῆπον, καλλιτεχνικὰς καὶ ἱστορικὰς συλλογάς, βιομηχανίαν βυρσοδεψίας, μεταλλίνων εἰδῶν, παιδικῶν ἀθυρμάτων, ἐπίπλων, χειρουργικῶν ἐργαλείων καὶ σαπωνοποιΐας. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1130. Ἀπὸ τοῦ 1247 οὖσα ἕδρα τῶν λανδγράβων τῆς Ἔσσης, ἀνήκει ἀπὸ τοῦ 1866 εἰς τὴν Πρωσσίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ, συζύγου τοῦ λανδγράβου τῆς Ἔσσης, ἐγένετο τόπος προσκυνήματος καὶ ἕδρα τοῦ γερμανικοῦ τάγματος τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ.

—2) Ἡ νῦν *Μάριμπορ* (βλ. λ.). Θ. Κ.

μάργα (ἡ) (Mergel) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα ἰζηματογενές. Ἀποτελεῖ τὸ ἐνδιάμεσον μέλος μεταξὺ τοῦ ἀσβεστολίθου καὶ τῆς ἀργίλλου καὶ συνίσταται ἀπὸ κρυσταλλικὸν ἀσβεστίτην καὶ ἄργιλλον εἰς ποικίλλουσαν ἀναλογίαν καὶ ὑπὸ τύπον ἐσωτερικοῦ μηχανικοῦ μείγματος. Παρουσιάζει σκληρότητα μικροτέραν ἀπέναντι τοῦ ἀσβεστολίθου καθὼς καὶ εἰδικὸν βάρος ἐπίσης μικρότερον ἐκείνου, περιέχει δὲ ὡς ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ κοκκία χαλαζιακά, φυλλάρια μαρμαρυγίου καὶ σιδηροξείδια εἰς μικροσκοπικὰ μεγέθη, εἰς μεγαλυτέρας δὲ μάζας βολβοὺς ἐξ ἀσβεστολίθου καὶ δολομίτου, ἐνστρώσεις ἀπὸ κρυστάλλους χαλαζίου, γύψον κ. ἄ. Ἔχει συνήθως χρῶμα τεφρόν, ὑποκίτρινον, ἐρυθρὸν καὶ φαιόν. Ἱστὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γεώδη στιφρὸν ἢ φολιδικόν, παρουσιάζει δὲ πολλάκις καὶ στρῶσιν εὐδιάκριτον. Ἀναλόγως τοῦ ἐμπλουτισμοῦ αὐτῆς εἰς ὡρισμένον εἶδος ἐκ τῶν ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν της λαμβάνει καὶ ἰδιαιτέρας ὀνομασίας. Οὕτως ἔχομεν *ἀσβεστολιθικὴν μάργαν*, ἡ ὁποία εἶναι πλουσία εἰς ἀσβεστόλιθον, *ἀργιλλικὴν μάργαν*, πλουσίαν εἰς ἄργιλλον, *δολομιτικὴν μάργαν*, περιέχουσαν δολομίτην, *μαρμαρυγιακὴν μάργαν*, πλουσίαν εἰς μαρμαρυγίαν, *ψαμμιτικὴν μάργαν*, ὅταν περιέχῃ χαλαζιακὰ κοκκία κ.ο.κ.

Αἱ μάργαι ἀναπτύσσονται κυρίως ἐντὸς τῶν διαπλάσεων τοῦ μεσοζωϊκοῦ, καθὼς καὶ εἰς νεωτέρας διαπλάσεις, ἀπαντοῦν δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ στρώματα ἀσβεστολιθικά, δολομιτικὰ καὶ ψαμμίτας, μετὰ τῶν ὁποίων ἐναλλάσσονται. Εἰς τὰς αὐτὰς διαπλάσεις ἀπαντῶσι καὶ ἐν Ἑλλάδι. Τεχνικὴν χρησιμοποίησιν εὑρίσκουν εἰς μεγάλην κλίμακα εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν τσιμέντων. Εἰς τὴν οἰκοδομικὴν χρησιμοποιοῦνται μόνον αἱ σκληραὶ παραλλαγαὶ αὐτῶν. Ἐπίσης διὰ τούτων γίνεται ἡ βελτίωσις ἐδαφῶν πτωχῶν εἰς ἄσβεστον καὶ ἄργιλλον. Γ. Β.

—[*Δομ.*] Ἐφαρμογὴ τῶν *ἀργιλλικῶν μαργῶν* ἐν τῇ δομικῇ γίνεται ὑπὸ μορφὴν πιεστῶν ἀνόπτων πλίνθων ἢ ἀμέσως εἰς τοιχοδομὴν διὰ πιέσεως πηλοῦ ἐκ μαργῶν ἐντὸς τύπων. Αἱ ὀπταὶ πλίνθοι καὶ ἐν γένει τὰ ὀπτὰ δομήσιμα ὑλικὰ λαμβάνονται ἐξ ἀργιλλικῶν μαργῶν περιεκτικότητος μέχρις 60 % εἰς ἄργιλλον καὶ μέχρι 18 % εἰς ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον, μετὰ προηγουμένην μόρφωσιν ἐντὸς τύπων καὶ ὄπτησιν εἰς ὡρισμένας θερμοκρασίας (βλ. *πλίνθος*). Δι' ὀπτήσεως ἀσβεστολιθικῶν καὶ δολομιτικῶν μαργῶν περιεχουσῶν 70—90 % ἀνθρακικῶν ἀσβεστίου καὶ μαγνησίου, 4—17 % πυριτίου καὶ μέχρι 4 % ὀξειδίων ἀργιλλίου καὶ σιδήρου λαμβάνονται αἱ ὑδραυλικαὶ ἄσβεστοι. Ἐνταῦθα αἱ μάργαι αὗται καλοῦνται καὶ *ὑδραυλικαὶ ἄσβεστοι*. Ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς ὀπτήσεως τῶν ὑδραυλικῶν ἀσβέστων λαμβάνεται ἡ βοτρυδιοκονία (cimeint grappier). Ἐκ καταλλήλου συστάσεως μαργῶν λαμβάνονται δι' ὀπτήσεως αἱ φυσικαὶ καὶ τεχνηταὶ κονίαι Πορτλάνδης. Α. Ι. Σ.

μαργαϊκός, —ή, —όν· ὁ ἐκ μάργης ἀποτελούμενος ἢ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος περιέχων μάργην.

— μαργαϊκὰ *ἰζήματα καὶ πετρώματα* [*Πετρογρ.*]. Τὰ ἰζήματα καὶ ἐν γένει τὰ πετρώματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνίστανται ἀπὸ *μάργας* (βλ. λ.). Γ. Β.

— μαργαϊκὸς *σχιστόλιθος* (Margelschiefer) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα ἰζηματογενές. Ἀποτελεῖ μηχανικὸν μεῖγμα κρυσταλλικοῦ ἀσβεστίου καὶ ἀργιλλώδους ὑλικοῦ ὑπὸ μορφὴν λεπτοσχιστώδη, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ διακρίνεται ἀπὸ τῆς συνήθους μάργας. Γ. Β.

Μαργάλα (ἡ), *Μαργάλαι*, ἢ *Μαργάναι* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀμφιδολίας, ἐν τῇ Ἠλειακῇ Πισάτιδι, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Ἤλιδος. Ἐπὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἐκαλεῖτο *Μαργάναι* καὶ οἱ κάτοικοί της *Μαργανεῖς*, ἐπὶ δὲ τοῦ Στράβωνος *Μαργάλαι*. Ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἄγιδος καὶ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Ἠλείων, οἱ Μαργανεῖς, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Ἠλείων, ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Ἄγιδος. Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ μεταξὺ Ἀρκάδων καὶ Ἠλείων πολέμου, τῷ 364 π.Χ., οἱ Ἀρκάδες ἐκυρίευσαν αὐτὴν μετὰ τοῦ Κρονίου, Κυπαρισσίας καὶ Κορυφασίου (*Διοδ. Σικελ.* XV, 77). Τινὲς τῶν ἀρχαίων ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς τὴν ὁμηρικὴν πόλιν *Αἰπυ* ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ Νέστορος. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὅμως τοποθετεῖται παρὰ τὴν *Πύλον*. Α. Θ. Σ.

Μάργανα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Κεϋλάνης ὑπὸ τὴν Γάλιβαν ἄκραν (*Πτολεμ.*, Ταπροβάνης θέσις Ζ, δ, 3, Nobbe), ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

Μαργάναι [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀμφιδολίας ἐν τῇ Ἠλειακῇ Πισάτιδι (βλ. *Μαργάλα*). Α. Θ. Σ.

Μαργανεῖς [*Ἀρχ.*]. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως *Μαργάναι* (βλ. *Μάργαλα*). Α. Θ. Σ.

Μάργαρης, *Δημήτριος Κ.* Ἕλλην λόγιος ἐκ Ζακύνθου, γεννηθεὶς τῷ 1880. Περατώσας ἐν τῇ γενετείρᾳ τὰς γυμνασιακάς του σπουδάς, ἐφοίτησεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, γενόμενος διδάκτωρ τῆς νομικῆς (1905). Ἰδιαιτέρως διέτριψε περὶ τὰ ζητήματα τῆς βιβλιοθηκονομίας, ὑπηρετῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ ἀπὸ τοῦ 1903, ἔνθα διευθύνει τὸ τμῆμα καταλόγων. Συνειργάσθη εἰς πλεῖστα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας ἐπὶ ζητημάτων βιβλιοθηκονομικῶν, ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν, ἔγραψε δὲ «Βιβλίον καὶ βιβλιοθήκη» (Ἀθῆναι 1922). Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Π. Ν. Π.

μαργαρίνη (ἡ) [*Χημ. Τροφ.*]. Εἶναι τὸ γνωστότατον ἀναπλήρωμα τοῦ νωποῦ βουτύρου, τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Mège-Mouriès κατόπιν παροτρύνσεως τοῦ Ναπολέοντος Γ', ἐπιζητοῦντος τὴν ὑπόδειξιν διὰ τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν ἐδωδίμου λίπους εὐώνου, διατηρησίμου, μὴ ταγγίζοντος καὶ προσομοιάζοντος ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον πρὸς τὸ φυσικὸν βούτυρον. Τὸ πρῶτον ἡ παραγωγὴ τῆς μαργαρίνης ἐγένετο διὰ κατεργασίας τῆς *ἐλαιομαργαρίνης* (βλ. λ.) μετὰ γάλακτος, πλήρους ἢ ἀπισχνανθέντος, καὶ ὕδατος. Σήμερον πρὸς παρασκευὴν τῆς μαργαρίνης χρησιμοποιοῦνται παντὸς εἴδους καὶ πάσης φύσεως ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ λίπη καὶ ἔλαια. Σημαντικὴν ὑπηρεσίαν προσέφερεν εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς μαργαρίνης ἡ ὑπὸ τῶν Sabatier καὶ Sendersen ἀνακαλυφθεῖσα μέθοδος τῆς παρουσίᾳ καταλυτῶν ὑδρογονώσεως τῶν ἐλαίων (*σκλήρυνσις ἐλαίων*), δι' ἧς ἐπετεύχθη ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἄλλοτε ἀπορριπτομένων δυσόσμων καὶ ἀνεπιθυμήτου γεύσεως ἰχθυελαίων, ἅτινα οὕτω κατέστησαν ἀρίστη πρώτη ὕλη διὰ τὴν παρασκευὴν μαργαρίνης. Πρὸς καλυτέραν καὶ πληρεστέραν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπομίμησιν τοῦ βουτύρου καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, ὡς λ. χ. τοῦ χρώματος, τῆς φαιώσεως κατὰ

Digitized by Google

τὴν θέρμανσιν κλπ., ὑπεδείχθη ἡ προσθήκη εἰς τὸ μεῖγμα τῶν λιπῶν διαφόρων ὑλῶν, ἐξ ὧν ἐπεβλήθησαν ἐν τῇ πράξει τὸ σάκχαρον, τὸ λεύκωμα, ἡ λεκιθίνη, ὁ κρόκος τοῦ ᾠοῦ κλπ. Ὅταν ἡ μαργαρίνη ἔχει παρασκευασθῆ καλῶς, εἶναι τελείως ἀκίνδυνον καὶ εὐθηνὸν λίπος, δυνάμενον ἄριστα νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ βούτυρον εἰς τὰς χρήσεις του, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ βούτυρον στερεῖται βιταμινῶν, δι' ὅ, ἐνῷ δι' ηὐξημένους ὑγιεῖς ὀργανισμοὺς εἶναι ἀρίστη, δι' ἀναρρωννύοντας ἢ παιδία δὲν ἐνδείκνυται, προτιμωμένου τοῦ βουτύρου. Σ. Γ.

μαργαρινικὸν *ὀξὺ* *[Χημ.]*. Ἐκαλεῖτο ἄλλοτε στερεόν τι λιπαρὸν ὀξύ, ὅπερ ὅμως βραδύτερον ἀπεδείχθη ὡς μεῖγμα στεατικοῦ καὶ παλμιτικοῦ ὀξέος. Σ. Γ.

μαργαρίνωτος (Margarinotus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους μὲ σῶμα ᾠοειδές, διωγκωμένον κατὰ τὰς πλευράς, καὶ κεραίας βραχείας, εἰς ροπαλοειδεῖς ἀποφύσεις τελευτώσας, καὶ πόδας βραχεῖς καὶ ἰσχυρούς. Ὁ χρωματισμός των εἶναι σκοτεινός. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μαργαρίνωτος ὁ πεποικιλμένος* (Margarinotus variegatus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα φαιομελανὸν μετ' ἀνοικτοτέρου χρώματος διαποικιλμάτων ἐπὶ τῆς ράχεως. Ἀπαντᾷ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Δ. Ν. Π.

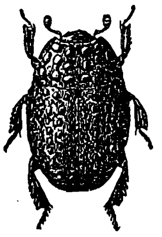

Μαργαρίνωτος ὁ πεποικιλμένος.

Μαργαρίτα. Κύριον ὄνομα γυναικὸς κοινότατον εἰς ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς (λατιν. Margarita).

ΑΓΙΑΙ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

— **Μαργαρίτα.** Παρθένος Ρωμαία ἐν Ἀντιοχείᾳ βιοῦσα καὶ τὸν Χριστὸν σεβομένη, ἐκλήθη ἐνώπιον τοῦ τοπάρχου τῆς πόλεως ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (286—305) καὶ εὐθαρσῶς τὴν ἑαυτῆς πίστιν ὑπερασπίσασα ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην της τῇ 20 Φεβρουαρίου.

— **Μαργαρίτα.** Κόρη βασιλικοῦ γένους, τὸν θρόνον τῶν πατέρων της ἀναβᾶσα τῷ 1045—1093 τοιαύτην ἐπεδείξατο ἀφοσίωσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ οὕτως ἐνέδωκεν ἑαυτὴν εἰς ἔργα φιλανθρωπίας, ὥστε ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία τῷ 1251 ἀνεκήρυξεν αὐτὴν ἁγίαν καὶ γεραίρει τὴν μνήμην της.

— **Μαργαρίτα.** Παρθένος ἐκ Κορτόνης, πόλεως τῆς Ἰταλίας, ἀκμάσασα κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Διαγαγοῦσα βίον ὅσιον πανδήμως πιστωθέντα, ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας τῷ 1728 ὁσιομάρτυς.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΙ

ΑΓΓΛΙΑΣ

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Γαλλίας***, βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας καὶ κατόπιν τῆς Οὐγγαρίας. Θυγάτηρ τοῦ Λουδοβίκου Ζ' τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Κωνσταντίας τῆς Καστίλλης, γεννηθεῖσα τῷ 1158 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Ἄκρῃ τῷ 1197. Τῷ 1168 ἐμνηστεύθη τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐρρῖκον. Ὅτε ὁ Λουδοβῖκος Ζ' ἐνυμφεύθη εἰς τρίτον γάμον τὴν Ἀλίκην τῆς Καμπανίας, ὁ Ἐρρῖκος Β' ἔσπευσε νὰ ἐπικυρώσῃ τὸν γάμον τοῦτον καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ Βεξέν, ὅπερ καὶ παρεδόθη ἀμαχητὶ ὑπὸ τῶν Ναϊτῶν. Ἕνεκα τούτου ἐπηκολούθησε βραχὺς πόλεμος μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της (1183) ἡ Μαργαρίτα ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Μπέλα Β' (1185), ὃν καὶ συνώδευσε κατὰ τὴν τρίτην σταυροφορίαν, ἀποθανοῦσα ἐν Ἄκρῃ, ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της.

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Γαλλίας***, βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας. Ἡ νεωτέρα τῶν θυγατέρων Φιλίππου τοῦ Τολμηροῦ, γεννηθεῖσα τῷ 1252 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1318. Ὁ γάμος της μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Α', καθοριζόμενος ὑπὸ τῆς ἐν Μοντρέϊγ συνθήκης, ἔθεσε τέρμα εἰς μακρὰν περίοδον πολέμων μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας.

— **Μαργαρίτα** ἡ ***Ἀνδηγαυϊκή***, βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας. Θυγάτηρ τοῦ κόμιτος Ρενάτου τῆς Ἀνδηγαυΐας καὶ κληρονόμος τοῦ Καρόλου Β' τῆς Λωρραίνης, γεννηθεῖσα ἐν Πὸντ-ἀ-Μουσσὸν τῷ 1429 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Νταμπιὲρ τῷ 1482. Ὁ γάμος της μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς τὸ πνεῦμα βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐρρίκου ΣΤ' ὑπῆρξεν ἔργον τοῦ κόμιτος τοῦ Σῶφφολκ καὶ τοῦ καρδιναλίου Μπωφόρ, ἀρχηγοῦ τοῦ εἰρηνοφίλου κόμματος, πρὸς τὴν τύχην τοῦ ὁποίου ἡ Μαργαρίτα συνέδεσε καὶ τὴν τύχην τοῦ ἀγγλικοῦ στέμματος. Τὸ κόμμα τοῦτο ἦτο μισητὸν τότε ἐν Ἀγγλίᾳ, καθόσον εἰς τοῦτο ἀπεδίδοντο αἱ ἐν Γαλλίᾳ ἀτυχίαι τῶν ἀγγλικῶν ὅπλων. Τῷ 1450 ὁ δοὺξ τῆς Ὑόρκης Ριχάρδος, ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν δυσηρεστημένων, προσέβαλε τὸ ὑπουργεῖον Σῶφφολκ, ὅστις ἐσφαγιάσθη, κατόπιν δὲ τὸν διάδοχόν του δοῦκα τοῦ Σόμερσετ, ὃν ἐνέκλεισεν ἐν φρουρίῳ. Ἡ δημοσία γνώμη, παρὰ τὰς εἰλικρινεῖς προσπαθείας τῆς Μαργαρίτας πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου, διέκειτο δυσμενῶς πρὸς αὐτήν, ὅτε δὲ ὁ Ἐρρῖκος ΣΤ', ὑποστὰς κρίσιν παραφροσύνης, ἐτέθη ὑπὸ ἀπαγόρευσιν (1453), ἡ Μαργαρίτα, καίτοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποκτήσει ἄρρενα υἱόν, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ κοινοβουλίου τὴν ἀντιβασιλείαν, ἀνεκηρύχθη δὲ ἀντ' αὐτῆς ἀντιβασιλεὺς ὁ Ριχάρδος τῆς Ὑόρκης. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ λογικοῦ εἰς τὸν Ἐρρῖκον ΣΤ', ὁ Ριχάρδος ἀπηλλάγη τῶν καθηκόντων τοῦ ἀντιβασιλέως, ὁ βασιλεὺς ὅμως, συνδιαλλακτικοῦ πνεύματος, ἠθέλησε νὰ διατηρήσῃ αὐτὸν πλησίον του ὡς πρῶτον σύμβουλον. Εἰς τὰς προτάσεις ταύτας τοῦ Ἐρρίκου ἀντετάχθη ἡ Μαργαρίτα, τοῦτο δὲ ὑπῆρξε τὸ σύνθημα τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τοῦ γνωστοῦ ὡς «Πολέμου τῶν δύο Ρόδων». Ὁ Ριχάρδος, νικητὴς ἐν Σαὶντ-Ἄλμπανς καὶ συλλαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἐρρῖκον, ἀνέλαβε τὸν τίτλον τοῦ «προστάτου» τῆς βασιλείας (1455), τῷ δὲ 1460 ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν διάδοχον τοῦ στέμματος, ἀντὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Μαργαρίτας. Αὕτη διεμαρτυρήθη κατὰ τοῦ πραξικοπήματος καὶ ἐξασφαλίσασα τὴν συνδρομὴν τῆς Σκωτίας, διὰ τῆς παραχωρήσεως εἰς αὐτὴν τοῦ ὀχυροῦ τοῦ Μπέργουϊκ, ἀνέλαβε σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Ριχάρδου. Ἡττηθεῖσα ἐν Τόουτον, ἡ Μαργαρίτα ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΑ', εἰς ὃν ὑπέσχετο τὴν παραχώρησιν τοῦ Καλαί, ἡττήθη ὅμως ἐκ νέου ἐν Χέξαμ (1463) ὑπὸ τοῦ ἀνακηρυχθέντος ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Ἀγγλίᾳ βασιλέως Ἐδουάρδου Δ', υἱοῦ τοῦ ἀποθανόντος Ριχάρδου τῆς Ὑόρκης. Αἱ ἀναφυεῖσαι ἐν τῷ μεταξὺ ἔριδες μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ἰσχυροτάτου βαρώνου Οὐώρουϊκ ἀνεπτέρωσαν πρὸς στιγμὴν τὰς ἐλπίδας τῆς Μαργαρίτας.

Μαργαρίτα ἡ Ἀνδηγαυϊκὴ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ Ἐρρῖκος ΣΤ' ἀποκατέστη ἐκ νέου εἰς τὸν θρόνον του, ἡ τελειωτικὴ ὅμως ἧττα τοῦ Οὐώρουϊκ ἐν Μπάνετ καὶ τῆς Μαργαρίτας ἐν Τιούκσμπερυ (1471) ἐπέφερον τὴν πτῶσιν τοῦ οἴκου τοῦ Λανκάστερ. Ὁ νεαρὸς υἱὸς τῆς Μαργαρίτας ἐστραγγαλίσθη μετὰ τὴν μάχην, ὁ δὲ Ἐρρῖκος ΣΤ' ἐφονεύθη ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Λονδίνου. Ἡ Μαργαρίτα, πρὸς ἣν ἐν τούτοις ὁ Ἐδουάρδος ἐφέρθη μεγαλοψύχως, ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της τῷ 1475 καὶ κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ' τὴν ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῇ παντὸς δικαιώματός της ἐπὶ τῆς Ἀνδηγαυΐας. Ἀπέθανεν ἐν μονώσει καὶ σχεδὸν ἐν ἀθλιότητι.

— **Μαργαρίτα** ***Τυδόρ***, βασίλισσα τῆς Σκωτίας (1503—1541). Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ Ἐρρίκου Ζ' καὶ τῆς Ἐλισσάβετ τῆς Ὑόρκης, γεννηθεῖσα τῷ 1489. Ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τῆς Σκωτίας Ἰάκωβον ΣΤ' (1503), μετὰ τὸν θάνατον τούτου τὸν κόμιτα Ἀρχιβάλδον Ντούγκλας (1514), ὃν διεζεύχθη διὰ νὰ νυμφευθῇ τὸν Ἐρρῖκον Στούαρτ (1527). Τέκνα της ὑπῆρξαν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου Ἰάκωβος Ε' καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου ἡ πριγκίπισσα Μαργαρίτα, ἡ μήτηρ τοῦ Ἐρρίκου Στούαρτ Ντάρνλεϋ.

Μαργαρίτα βασίλισσα τῆς Σκωτίας.

ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

— **Μαργαρίτα** (ἢ ***Μαρία***) ἡ ***Οὐγγαρική***. Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου (1186—1204) καὶ εἶτα βασίλισσα τῆς Θεσσαλονίκης (1204—1207). Θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Οὐγγαρίας Βέλα Γ', ἐνυμφεύθη περὶ τὸ 1186 τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἰσαάκιον Β' Ἄγγελον, ἀφοῦ προηγουμένως ἠσπάσθη τὸ ὀρθόδοξον δόγμα καὶ μετωνομάσθη *Μαρία*, ἐκ τοῦ γάμου δὲ ἐκείνου ἀπέκτησεν ἕνα υἱόν, τὸν *Μανουήλ*. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Γ' Ἀγγέλου ἐκθρόνισιν τοῦ Ἰσαακίου Β' (τῷ 1195), ἡ Μαρία ἐφυλακίσθη μετὰ τοῦ συζύγου της ἐν Διπλοκιονίῳ τοῦ Βοσπόρου, παρέμειναν δ' ἐν τῇ φυλακῇ μέχρι τῆς 18 Ἰουλίου 1203, ὅτε διὰ τῆς στάσεως, ἣν ἐξήγειρεν ὁ θησαυροφύλαξ Κωνσταντῖνος, ἀνέκτησαν τὸν θρόνον των. Μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐκθρόνισιν τοῦ Ἰσαακίου (2 Ἰανουαρίου 1204), τὸν ἐπισυμβάντα θάνατον αὐτοῦ (5 Φεβρουαρίου) καὶ τὴν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐκπόρθησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, ἡ Μαρία κατέφυγεν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Βουκολέοντος, τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον κατέλαβεν ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Σταυροφόρων Βονιφάτιος, μαρκήσιος τοῦ Μομφερράτου. Ἡ Μαρία ἦτο εἰσέτι νέα καὶ ὡραιοτάτη, ὁ δὲ Βονιφάτιος ἐρασθεὶς αὐτῆς τὴν ἐνυμφεύθη, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπανῆλθεν αὕτη εἰς τὸ καθολικὸν δόγμα καὶ ἀπέκτησε τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς ὄνομα. Ὁ Βονιφάτιος, ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς Θεσσαλονίκης, κατέλαβε τὴν πόλιν ταύτην μετὰ τῆς Μαργαρίτας, ἐχούσης μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸν ἐκ τοῦ Ἰσαακίου νεαρὸν υἱόν της Μανουήλ, μεθ' ὃ προήλασε πρὸς κατάληψιν καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιδικασθεισῶν αὐτῷ χωρῶν, καταλιπὼν ὡς ἐπίτροπον αὐτοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν Μαργαρίταν, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ ἔτεκεν ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου της υἱόν, ὀνομασθέντα *Δημήτριον*. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Βονιφατίου (1207) ἐν μάχῃ πρὸς τοὺς Βουλγάρους, ἡ Μαργαρίτα ἀνέλαβε τὴν ἐνάσκησιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της καὶ βασιλέως Δημητρίου· ἀλλ' οἱ Λομβαρδοὶ βαρῶνοι τοῦ βασιλείου της ἐπειράθησαν νὰ ἀναβιβάσωσιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης ἀντὶ τοῦ Δημητρίου τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὸν τούτου *Γουλιέλμον*, υἱὸν τοῦ Βονιφατίου ἐκ τοῦ πρώτου γάμου του. Ἡ Μαργαρίτα, δραστηρίως ἐνεργήσασα, ἐματαίωσε τὰς προσπαθείας ἐκείνων, ἐπικαλεσθεῖσα τὴν προστασίαν τοῦ ἐπικυριάρχου Ἐρρίκου (Λατίνου βασιλέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως), ὅστις ἐπελθὼν μετὰ στρατοῦ εἰς Θεσσαλονίκην, ἔστεψε βασιλέα τὸν Δημήτριον (6 Ἰανουαρίου 1209). Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ Θεσσαλονίκη περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Θεοδώρου Ἀγγέλου, ἡ δὲ Μαργαρίτα, φυγοῦσα ἐκεῖθεν, ἐνυμφεύθη τὸν Νικόλαον de Saint-Omer, κύριον πολλῶν τιμαρίων ἐν Δωρίδι. Ἐκ τοῦ τρίτου τούτου γάμου ἐγέννησε τὸν *Βέλαν* ἢ *Ἄβελ de Saint-Omer*. Ν. ΚΛΣ

ΓΑΛΛΙΑΣ

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Προβηγκίας***, βασίλισσα τῆς Γαλλίας. Θυγάτηρ τοῦ κόμιτος τῆς Προβηγκίας Ραϋμόνδου-Βερανζέρου, γεννηθεῖσα τῷ 1221 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1295. Δεκατριέτις ἐνυμφεύθη (1234) τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον Θ' τὸν Ἅγιον, ὃν καὶ συνώδευσε κατὰ τὴν σταυροφορίαν του εἰς Αἴγυπτον. Παραμένουσα ἐν Δαμιέττῃ, ὅτε ἀνηγγέλθη ἡ εἴδησις τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ συζύγου της ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, κατώρθωσε νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς πανικοβλήτους σταυροφόρους καὶ νὰ διαφυλάξῃ οὕτω τὴν πόλιν ταύτην, διὰ τῆς παραδόσεως τῆς ὁποίας εἰς τοὺς Σαρακηνοὺς ἐπλήρωσεν ἀργότερον μέρος τῶν λύτρων, ἅτινα κατεβλήθησαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου. Ἐπιστρέψασα εἰς Γαλλίαν μετὰ τοῦ συζύγου της, ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ, ἰδίως μετὰ τὸν θάνατον τῆς Λευκῆς τῆς Καστίλλης, μεγάλην ἐπιρροήν, αὐτὴ δὲ παρημπόδισεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου του τῷ 1255. Τῷ 1259 συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἀμπεβίλ, ἥτις ἀποκαθίστα τὰς εἰρηνικὰς σχέσεις μεταξὺ τοῦ Λουδοβίκου Θ' καὶ τοῦ Ἐρρίκου Γ' τῆς Ἀγγλίας, συζύγου τῆς ἀδελφῆς της Ἐλεονώρας τῆς Προβηγκίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἠθέλησε νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ της Φιλίππου τοῦ Τολμηροῦ τὴν αὐτὴν ἐπιρροήν, ἣν ἤσκησεν ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ Λουδοβίκου Θ' ἡ Λευκὴ τῆς Καστίλλης, πρὸς τοῦτο δὲ ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν ὅρκον ὅτι θὰ διετέλει ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν της μέχρις ὅτου καθίστατο τριακοντούτης. Τοῦ ὅρκου τούτου ὅμως ὁ Φίλιππος ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν λύσιν παρὰ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Δ'.

ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

— **Μαργαρίτα - *Θηρεσία*** τῆς ***Ἱσπανίας***, αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας. Θυγάτηρ τοῦ Φιλίππου Δ' τῆς Ἱσπανίας, γεννηθεῖσα ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1651 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1673. Νυμφευθεῖσα τῷ 1666 τὸν αὐτοκράτορα Λεοπόλδον Α', μετεβίβασεν εἰς αὐτὸν τὰ δικαιώματά της ἐπὶ τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου, ἅτινα ἠθέλησε νὰ διεκδικήσῃ ἡ Γερμανία κατὰ τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου πόλεμον.

ΔΑΝΙΑΣ

— **Μαργαρίτα,** βασίλισσα τῆς Δανίας, τῆς Νορβηγίας καὶ τῆς Σουηδίας. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Βαλδεμὰρ Ἄττερδαγ, γεννηθεῖσα τῷ 1353 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Φλένσμπεργκ τῷ 1412. Δεκαέτις ἐνυμφεύθη (1363) τὸν βασιλέα τῆς Νορβηγίας καὶ Σουηδίας Χάκωνα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔσχε τῷ 1370 υἱὸν τὸν Ὀλάφ, διαδεχθέντα τῷ μὲν 1375 τὸν πάππον του Βαλδεμὰρ ἐν Δανίᾳ τῷ δὲ 1380 τὸν πατέρα του Χάκωνα ἐν Νορβηγίᾳ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός του.

Ἡ Μαργαρίτα, ἥτις ἀπεκλήθη ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν *Σεμίραμις τοῦ Βορρᾶ*, ἐκυβέρνησε τὸ κράτος μετὰ σπανίας συνέσεως. Τῷ 1385 ἀνακατέλαβε τὴν Σκανίαν, ἐγκαταλειφθεῖσαν ἀπὸ τοῦ 1370 εἰς τὴν Ἀνσεατικὴν ἕνωσιν, καὶ προῆλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Σουηδῶν εὐγενῶν, οἵτινες ὑπεσχέθησαν νὰ ἀναγνωρίσουν αὐτήν, ἐὰν ἀπήλλασσε τὴν χώραν των ἀπὸ τῆς ἐπικυριαρχίας τοῦ Ἀλ-

Digitized by Google

βέρτου τοῦ Μεκλεμβούργου. Ἡ Μαργαρίτα νικήσασα καὶ αἰχμαλωτίσασα τοῦτον ἐν Φάλκαιπινγκ (1395) καὶ συνθηκολογήσασα μετὰ τῶν Ἀνσεατικῶν πόλεων (1395), κατέλαβε τὴν Στοκχόλμην τῷ 1398, ἐνῷ συγχρόνως ἐνήργει ὅπως ἀνακηρυχθῇ κοινὸς βασιλεὺς τῶν τριῶν σκανδιναυϊκῶν χωρῶν ὁ ἐγγονός της Ἐρρῖκος τῆς Πομερανίας, ὅστις καὶ ἐστέφθη τοιοῦτος ἐν Κάλμαρ τῷ 1397, ἐνῷ τὸ αὐτὸ ἔτος συνήπτετο ἡ περίφημος «Ἕνωσις τοῦ Κάλμαρ» μεταξὺ τῶν τριῶν βασιλείων. Ἡ Μαργαρίτα ἐξηκολούθησε κυβερνῶσα μέχρι τοῦ θανάτου της.

ΙΣΠΑΝΙΑΣ

— **Μαργαρίτα** ἡ ***Αὐστριακή***, βασίλισσα τῆς Ἱσπανίας. Θυγάτηρ τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας τῆς Βαυαρίας, γεννηθεῖσα ἐν Γκρὰτς τῷ 1584 καὶ θανοῦσα ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1611. Νυμφευθεῖσα τῷ 1593 μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου, τοῦ κατόπιν Φιλίππου Γ' (1598), ἐκρατήθη μακρὰν πάσης πολιτικῆς ἀναμείξεως ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος τότε ἐν Ἱσπανίᾳ δουκὸς τοῦ Λέρμε. Ἵδρυσε πολυαρίθμους μονάς, μὲ τὰς ὁποίας ἠσχολήθη καθ' ὅλην της τὴν ζωήν.

ΙΤΑΛΙΑΣ

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Σαβοΐας*** *(Μαρία - Θηρεσία - Ἰωάννα)*, βασίλισσα τῆς Ἰταλίας. Θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῆς Γενούης καὶ ἀνεψιὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ Α', γεννηθεῖσα τῷ 1851 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1926. Ἐνυμφεύθη τῷ 1868 τὸν ἐξάδελφόν της διάδοχον Οὑμβέρτον. Ὡραιοτάτη, δραστηρία, ἐκτάκτου μορφώσεως καὶ ἀνεξαντλήτου καλωσύνης, ὑπῆρξε βασίλισσα δημοτικωτάτη ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀγαπῶσα τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, ὑπεστήριξε τὸν Μαντσίνι, τὸν Μιγκέττι, τὸν Βάνγκι, διδάσκαλόν της τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν λατινικῶν, τὸν Βέρντι, τὸν Μοντεβέρντι καὶ τὸν δημοκρατικὸν ποιητὴν Καρντούτσι, ὅστις ὑπῆρξε θαυμαστής της. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ συζύγου της βασιλέως Οὑμβέρτου καὶ τὴν ἀνακήρυξιν ὡς βασιλέως τοῦ μόνου υἱοῦ της Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ Β', παρέμεινεν ἐν Ρώμῃ ἀσχολουμένη μέχρι τοῦ θανάτου της μὲ τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας.

ΝΑΒΑΡΡΑΣ

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Βουργουνδίας***, βασίλισσα τῆς Ναβάρρας. Δευτερότοκος θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας Ροβέρτου Β' καὶ ἐγγόνη τοῦ Λουδοβίκου Θ', γεννηθεῖσα τῷ 1290 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1315. Ἐνυμφεύθη τῷ 1305 Λουδοβῖκον τὸν Φιλερῖν, ὅστις εἶχε λάβει μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του (1304) τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ναβάρρας. Κατηγορηθεῖσα ἐπὶ μοιχείᾳ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀνδραδέλφων της Λευκῆς τῆς Μαρκίας καὶ Ἰωάννας τοῦ Πουατιέ, συνελήφθη μετ' αὐτῶν τῷ 1314. Καὶ ἡ μὲν ἀθωότης τῆς Ἰωάννας ἀπεδείχθη ἀμέσως, περὶ τῆς Μαργαρίτας ὅμως καὶ τῆς Λευκῆς διεπιστώθη ὅτι εἶχον ὡς ἐραστὰς δύο Νορμανδοὺς ἀξιωματικοὺς διατελοῦντας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βασιλέως, τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Γκωτιὲ ντ' Ὠλναί. Οἱ δύο οὗτοι ἀξιωματικοὶ ὑποβληθέντες εἰς φρικιαστικὰς βασάνους ὡμολόγησαν ὅτι «διέπραξαν τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας ἐπὶ τρία ἔτη καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἱερώτερα μέρη». Συνέπεια τῆς ὁμολογίας ταύτης ὑπῆρξεν ἡ κάθειρξις τῆς Μαργαρίτας καὶ τῆς Λευκῆς εἰς ἓν στενὸν κελλίον τοῦ πύργου Γκαγιάρ, ὅπως «στερούμεναι πάσης σχέσεως μετὰ τῶν ἀνθρώπων τελευτήσωσιν ἐστερημέναι πάσης ἐλπίδος τὸν βίον των». Τῷ 1315 *Λουδοβῖκος ὁ Φιλερῖς*, γενόμενος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἐνυμφεύθη τὴν ἐξαδέλφην του Κλημεντίαν τῆς Οὐγγαρίας, ὅπως δὲ μὴ κατηγορηθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ διγαμίᾳ, ἀπεφάσισε νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς Μαργαρίτας, ἥτις ἀνευρέθη πνιγμένη ἐντὸς τῶν κλινοσκεπασμάτων της. Ἡ παράδοσις τῆς δραματικῆς ταύτης περιπετείας τοῦ «Πύργου τοῦ Νέλ», χρησιμοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γκαγιαρντὺ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, παριστᾷ τὴν Μαργαρίταν ὡς νεωτέραν Μεσσαλίναν, ἥτις προσεκάλουσα εἰς τὸν πύργον της τοὺς νεαροὺς ἱππότας καὶ σπουδαστάς, ὅπως κορέσῃ τὸ σαρκικόν της πάθος, ἔρριπτε κατόπιν αὐτοὺς διὰ τῶν πιστῶν της ὑπηρετῶν εἰς τὸν Σηκουάναν, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν μαρτύρων της.

— **Μαργαρίτα** τοῦ ***Βαλουᾶ*** ἢ τῆς ***Ἀγκουλέμ***, βασίλισσα τῆς Ναβάρρας. Θυγάτηρ τοῦ Καρόλου τῆς Ὀρλεάνης καὶ τῆς Λουΐζας τῆς Σαβοΐας, γεννηθεῖσα ἐν Ἀγκουλὲμ τῷ 1492 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Μπιγκὸρ τῷ 1549. Ἔτυχεν ἐξαιρετικῆς ἀνατροφῆς, ἠγάπα δὲ μέχρι λατρείας τὸν ἀδελφόν της Φραγκῖσκον Α', ἐν τῇ κομψῇ αὐλῇ τοῦ ὁποίου ἀπετέλει τὸ κέντρον πάσης φιλολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως. Τῷ 1509 ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα ντ' Ἀλανσόν, μετὰ δὲ τὴν ἧτταν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Φραγκίσκου Α' μετέβη εἰς Ἱσπανίαν, ὅπως ἐπιτύχη παρὰ τοῦ Καρόλου Κουΐντου εὐμενεστέρους ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ της ὅρους. Τὰ θέλγητρα ὅμως καὶ ἡ χάρις της εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος ἐν Γαλλίᾳ λόγῳ τοῦ ἐπισυμβάντος ἐν τῷ μεταξὺ θανάτου τοῦ συζύγου της. Τῷ 1527 ἐνυμφεύθη εἰς δεύτερον γάμον τὸν Ἐρρῖκον ντ' Ἀλμπρέ, βασιλέα τῆς Ναβάρρας, ἔκτοτε δὲ ἔζησε σχεδὸν διαρκῶς ἐν Νεράκ, προστατεύουσα τοὺς διαμαρτυρομένους. Ἀπέθανεν ἐκ θλίψεως μᾶλλον λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ της καὶ τῆς κακῆς πρὸς αὐτὴν συμπεριφορᾶς τῶν οἰκείων της, ἀπήχησιν τῆς ὁποίας ἀποτελοῦν καὶ τὰ ποιήματα ἅτινα ἐδημοσίευσε δύο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου της ὑπὸ τὸν τίτλον «Les Marguerites de la Marguerite des princesses» (1547). Ἐκτὸς τούτων συνέγραψε συλλογὴν διηγημάτων κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Βοκκακίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Ἑπταήμερον», συλλογὴν «Ἐπιστολῶν» καὶ τὰ «Τελευταῖα ποιήματα», ἐκδοθέντα πάντα ὑπὸ τοῦ Α. Λεφρὰν τῷ 1896.

Μαργαρίτα Βυλουᾶ, βασίλισσα τῆς Ναβάρρας.

— **Μαργαρίτα** τοῦ ***Βαλουᾶ*** ἢ τῆς ***Γαλλίας***, βασίλισσα τῆς Ναβάρρας. Θυγάτηρ τοῦ Ἐρρίκου Β', βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων, γεννηθεῖσα ἐν Σαὶν-Ζερμαὶν τῷ 1553 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Παρισίοις τῷ 1615. Ἔτυχεν ἐκτάκτως ἐπιμελημένης ἀνατροφῆς, ὅπως ἄλλωστε καὶ αἱ ἀδελφαί της Ἐλισάβετ καὶ Κλαυδία καὶ ἡ νεαρὰ βασίλισσα Μαρία Στούαρτ, ἥτις προωρίζετο ὡς σύζυγος τοῦ δελφίνου. Νεαρωτάτη ἀκόμη ἐθεωρεῖτο ὡς θαῦμα μορφώσεως καὶ κάτοχος ὅλων τῶν γνώσεων τῆς ἐποχῆς της, ἐπὶ πλέον δὲ ἦτο πνευματώδης, εὐφυεστάτη καὶ χαρίεσσα. Ὁ πρῶτος ἐραστής της ὑπῆρξεν ὁ Ἐρρῖκος Γκίζης, ἠναγκάσθη ὅμως ἀργότερον νὰ νυμφευθῇ λόγῳ πολιτικῶν λόγων τὸν βασιλέα Ἐρρῖκον τῆς Ναβάρρας. Οἱ γάμοι της ἐτελέσθησαν τὴν 18 Αὐγούστου 1572, μίαν ἑβδομάδα πρὸ τῶν σφαγῶν τῆς νυκτὸς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, ἥτις ὑπῆρξε καὶ ἡ τελευταία νὺξ τοῦ συζυγικοῦ της βίου μετὰ τοῦ Ἐρρίκου, ὃν ἐν τούτοις διέσωσε τότε ἐκ τῆς βεβαίας σφαγῆς. Ἔκτοτε ἕκαστος τῶν συζύγων ἠκολούθησε τὸν δρόμον του. Ἡ βασίλισσα *Μαργκώ*, ὡς ἀπεκάλει τὴν ἀδελφήν του Μαργαρίταν ὁ Κάρολος Θ', ἔσχε διαδοχικῶς ὡς ἐραστὰς τὸν Ντὺ Γκάστ, τὸν Λὰ Μόλ, τὸν Μπυσσὺ ντ' Ἀμπουάζ, τὸν ὑποκόμιτα ντὲ Τυρέν. Παρὰ ταῦτα ἡ Μαργαρίτα συνέτρεξε τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν πολιτικῶν του σχεδίων. Ὁ Λὰ Μὸλ τῇ ὑποδείξει της ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην διὰ τῆς συνωμοσίας τῆς τελευταίας ἡμέρας τῶν Ἀπόκρεων καὶ τῆς Μεγάλης Πέμπτης τοῦ 1574, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἄλλωστε καὶ ἀπώλεσε τὴν ζωήν του, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας καὶ ὁ γυναικάδελφός του δοὺξ ντ' Ἀλανσόν, ἐν ὀνόματι τῶν ὁποίων διεπράχθησαν αἱ ἐγκληματικαὶ αὗται πράξεις, ἠθωώθησαν, καθ' ὅσον ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἀπομακρυνθῶσι τῶν ἀνακτόρων. Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἡ Μαργαρίτα δὲν ἐπανεῖδε τὸν σύζυγόν της παρὰ τῷ 1578, ἡ δὲ μετ' αὐτοῦ συμβίωσις ὑπῆρξε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην «ἐντελῶς ἰδιόρρυθμος». Οὕτω, ὅτε ἡ ἐρωμένη τοῦ συζύγου της δεσποινὶς ντὲ Μονμορανσὺ-Φοσσὲζ ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ ζωὴν ἐκ τῶν καρπῶν τῶν ἐρώτων της, ἡ Μαργαρίτα παρίστατο παρὰ τὴν κλίνην της, μεριμνῶσα διὰ τὴν ἐπίτοκον εὐνοουμένην. Τῷ 1583 ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας ἡ Μαργαρίτα ἐξυβρίσθη δημοσίᾳ κατά τινα ἀνακτορικὸν χορὸν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ της, Ἐρρίκου Γ', ὅστις καὶ διέταξε μετ' αὐτὸ τὴν σύλληψίν της καὶ τὴν ἀποστολήν της εἰς Ναβάρραν. Ὁ βασιλεὺς Ἐρρῖκος ὅμως, βαρέως φέρων τὴν γενομένην προσβολήν, δὲν ἐδέχθη τὴν σύζυγόν του, κατόπιν δὲ τούτου ἡ Μαργαρίτα μετέβη εἰς τὴν ἐχθρικὴν πρὸς τὸν σύζυγόν της μερίδα, γεγονὸς ὅπερ τῆς ἐστοίχισε τὸν περιορισμόν της ἐν Καρλὰ καὶ ἀκολούθως ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ὑσσόν. Ἐκεῖ, κατορθώσασα νὰ γοητεύσῃ τὸν γηραιὸν διοικητὴν τῆς φυλακῆς της, ἔζησεν ὡς ἀληθὴς βασίλισσα μέχρι τοῦ 1605. Καίτοι ἀρχικῶς ἠρνεῖτο νὰ παραχωρήσῃ διαζύγιον εἰς τὸν Ἐρρῖκον, θέλοντα νὰ νυμφευθῇ τὴν εὐνοουμένην του Γαβριέλλαν ντ' Ἐστραί, ἐν τούτοις τελικῶς συγκατετέθη εἰς τοῦτο (1599), προκειμένου περὶ τῶν γάμων αὐτοῦ μετὰ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων, διεφύλαξεν ὅμως ὑπὲρ αὐτῆς τὸν τίτλον τῆς βασιλίσσης. Εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν ἐνεφανίσθη ἐκ νέου τῷ 1605, ἔζησε δὲ ἔκτοτε ἐν αὐτῇ, ἀσχολουμένη εἰς ἔργα κοινωνικῆς ὠφελείας καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων. Τὰ «Ἀπομνημονεύματα» της, δημοσιευθέντα τῷ 1658, παρέχουν λίαν ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρόλου Θ', Ἐρρίκου Γ' καὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς βασιλείας Ἐρρίκου Δ'.

ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Γαλλίας***, βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας· βλ. λ. *Μαργαρίτα* τῆς Γαλλίας, βασίλισσα τῆς *Ἀγγλίας*.

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

— **Μαργαρίτα** ἡ ***Ἀλσατή***, κόμισσα τοῦ Αἰνὼ καὶ τῆς Φλάνδρας. Θυγάτηρ τοῦ κόμιτος τῆς Φλάνδρας Τιερρὺ τοῦ Ἀλσατοῦ, γεννηθεῖσα τῷ 1145 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1194. Ἐνυμφεύθη εἰς πρῶτον γάμον τὸν Ραοὺλ ντὲ Λεπρέ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου τὸν κόμιτα τοῦ Αἰνὼ Βαλδουῖνον Ε' (1169). Τῷ 1191 ἐκληρονόμησε τὴν Φλάνδραν, ἧς ὁ σύζυγός της ἀνεκηρύχθη κόμις ὑπὸ τὸ ὄνομα Βαλδουῖνος Η', παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου-Αὐγούστου. Ἐκ τῶν υἱῶν της περιφημότερος ὑπῆρξεν ὁ Βαλδουῖνος Θ', ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— **Μαργαρίτα** ἡ ***Αὐστριακή***, δούκισσα τῆς Σαβοΐας καὶ γενικὴ ἐπίτροπος τῶν Κάτω Χωρῶν. Θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ Α' καὶ τῆς Μαρίας τῆς Βουργουνδίας, γεννηθεῖσα ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1480 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Φλάνδρᾳ τῷ 1530. Ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα Φίλιππον τῆς Σαβοΐας, ὅστις ἀπέθανε τρία ἔτη μετὰ τὸν γάμον του (1504), ἠρνήθη δ' ἐπιμόνως νὰ νυμφευθῇ ἐκ νέου. Διορισθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρός της γενικὸς ἐπίτροπος τῶν Κάτω Χωρῶν, παρῃτήθη τῶν δικαιωμάτων της μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τοῦ Καρόλου Κουΐντου (1513), ὅστις ὅμως τὸ ἑπόμενον ἔτος τῆς ἀνέθεσεν ἐκ νέου τὴν διοίκησιν τῶν Κάτω Χωρῶν μετ' εὐρυτέρας δικαιοδοσίας. Δεξιωτάτη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διπλωματίαν, ἡ Μαργαρίτα ὑπῆρξε πρωτεργάτης τοῦ ἐναντίον τῆς Βενετίας συνασπισμοῦ τοῦ Καμπραὶ μεταξὺ τοῦ πάπα, τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἀργότερον δὲ διεπραγματεύθη μετὰ τῆς Λουΐζας τῆς Σαβοΐας τοὺς ὅρους τῆς ἐν Καμπραὶ συναφθείσης συνθήκης μεταξὺ Καρόλου Κουΐντου καὶ Φραγκίσκου Α', διὰ τῶν ὁποίων ὁ δεύτερος παρῃτεῖτο πάσης ἐπὶ τῆς Ἰταλίας βλέψεως. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κατεδίωξε τοὺς αἱρετικοὺς καὶ τὰς φλαμανδικὰς κοινότητας, ἀλλ' ὑπεστήριξε τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας.

— **Μαργαρίτα** ἡ ***Αὐστριακή***, ἢ τῆς ***Πάρμας***, δούκισσα τῆς Πάρμας καὶ γενικὴ ἐπίτροπος τῶν Κάτω Χωρῶν. Νόθος θυγάτηρ τοῦ Καρόλου Κουΐντου καὶ τῆς Ἰωάννας Βὰν ντὲρ Γκέϊνστ, γεννηθεῖσα ἐν Ὡντεναρντ τῷ 1522 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Ὀρτόνᾳ (Πάρμᾳ) τῷ 1586. Ἐνυμφεύθη τὸν Ἀλέξανδρον τῶν Μεδίκων τῷ 1536, ἐν ἔτος δηλαδὴ πρὸ τῆς δολοφονίας τούτου ὑπὸ τοῦ Λορεντζίνο, ἀκολούθως δὲ τὸν Ὀκτάβιον Φαρνέζε, δοῦκα τῆς Πάρμας, ἡ μετὰ τοῦ ὁποίου ὅμως ἕνωσις αὐτῆς δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής. Τῷ 1559 ὁ ἀδελφός της Φίλιππος Β' ἀνέθεσεν εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν τῶν Κάτω Χωρῶν (1559—1567), ὅπου ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ τὴν ἀντίδρασιν τῶν Φλαμανδῶν κατὰ τῆς ἱσπανικῆς κυριαρχίας. Ὑπῆρξε μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου Φαρνέζε.

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Γαλλίας***, δούκισσα τῆς Σαβοΐας. Θυγάτηρ τοῦ Φραγκίσκου Α' τῆς Γαλλίας, γεννηθεῖσα ἐν Σαὶν-Ζερμαὶν τῷ 1532 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Τουρίνῳ τῷ 1574. Προστάτις τῶν γραμμάτων, διετήρησεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Ρονσὰρ καὶ τοῦ Ζοακὶμ ντὲ Μπελλαί, ὑπῆρξε δ' ἐπὶ Ἐρρίκου Β' τὸ κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον ἐκινεῖτο ἡ κοσμικὴ αὐλὴ τῶν Παρισίων. Νυμφευθεῖσα τὸν δοῦκα Ἐμμανουὴλ τῆς Σαβοΐας (1559), κατέστη λίαν δημοτικὴ ἐν Σαβοΐᾳ, ὅπου ἐπωνομάσθη «Μήτηρ τοῦ Λαοῦ».

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Καρινθίας***. Θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῆς Καρινθίας Ἐρρίκου, γεννηθεῖσα τῷ 1318 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Βιέννῃ τῷ 1369. Ἐνυμφεύθη τῷ 1330 τὸν Ἰωάννην-Ἐρρῖκον, πρίγκιπα τῆς Βοημίας, ἐκληρονόμησε δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της τὴν Καρινθίαν καὶ τὸ Τυρόλον (1335). Τῷ 1341 ἡ Μαργαρίτα, ἐκδιώξασα τὸν σύζυγόν της, ἐνυμφεύθη πρὶν ἢ λάβῃ διαζύγιον τὸν υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος Λουδοβῖκον (1342). Ὁ γάμος οὗτος ἐνομιμοποιήθη τῷ 1359. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου (1361) καὶ τοῦ ἐκ τούτου μόνου υἱοῦ της Μεϊνάρδου Α' (1362), ἡ Μαργαρίτα ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπὶ τοῦ Τυρόλου δικαιωμάτων της, ὑπὲρ τοῦ οἴκου τῶν Ἀψβούργων.

— **Μαργαρίτα** τῆς ***Κωνσταντινουπόλεως***, ἐπιλεγομένη *ἡ Μαύρη*, κόμισσα τοῦ Αἰνὼ καὶ τῆς Φλάνδρας. Θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουΐνου Α', γεννηθεῖσα τῷ 1201 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1280. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πατρός της διὰ τὴν Δ' σταυροφορίαν, ἐτέθη ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ θείου της Φιλίππου τοῦ Νεμούρ καί, κατόπιν, τοῦ Μπουσὰρ ντ' Ἀβίν, ὅστις καὶ τὴν ἐνυμφεύθη τῷ 1212. Κατὰ τοῦ πραξικοπήματος τούτου διεμαρτυρήθη ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφὴ τῆς Μαργαρίτας Ἰωάννα, ὁ δὲ πάπας ἐκήρυξε τὸν γάμον ἄκυρον καὶ ἀφώρισε τὸν Μπουσὰρ (1213). Οὗτος ἀπεφάσισε νὰ ὑποστηρίξῃ ἐνόπλως τὰ σχέδιά του, ἡ δὲ Μαργαρίτα ἐπέδειξεν ἀρχικῶς ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Μπουσάρ, ἐκ τοῦ ὁποίου μάλιστα ἔσχε καὶ δύο τέκνα. Ἀπὸ τοῦ 1219 ὅμως ἡ ἀπέναντι αὐτοῦ στάσις της ἤλλαξε,

Digitized by Google

τῷ δὲ 1223 ἐνυμφεύθη τὸν Γουλιέλμον ντὲ Νταμπιέρ, ὅστις ἀπέθανε τῷ 1232 καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἔσχε τρεῖς ἔτι υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Τῷ 1244, θανούσης τῆς ἀδελφῆς της Ἰωάννας, κατέλαβε τὰς κομιτείας τῆς Φλάνδρας καὶ τοῦ Αἰνώ, προετίθετο δὲ νὰ ἀνακηρύξῃ κληρονόμον τὸν ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου της πρωτότοκον υἱόν της, Γουλιέλμον ντὲ Νταμπιὲρ ἐπίσης ὀνομαζόμενον, ὅτε ὁ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου της υἱός της Ἰωάννης ντ' Ἀβὲν ἤγειρεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς κληρονομίας. Ὁ Λουδοβῖκος Θ', ὅπως προλάβῃ ἐμφύλιον πόλεμον, παρεχώρησεν εἰς μὲν τὸν Ἰωάνην τὸ Αἰνώ, εἰς δὲ τὸν Γουλιέλμον τὴν Φλάνδραν. Ἡ Μαργαρίτα ἐπεχείρησε παρὰ τοῦτο νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν της, τελικῶς ὅμως ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Γάλλου βασιλέως.

—Μαργαρίτα *Παλαιολόγου*, δούκισσα τῆς Μαντούης. Θυγάτηρ τοῦ Γουλιέλμου Ζ' τοῦ Μομφερρατικοῦ καὶ τῆς Ἄννης τοῦ Ἀλανσόν, γεννηθεῖσα τῷ 1510 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1565. Οἱ σύγχρονοι χρονικογράφοι ἐξύμνησαν ἐνθουσιωδῶς τὸ κάλλος καὶ τὸ πνεῦμά της. Τῷ 1531 ἐνυμφεύθη τὸν Φρειδερῖκον Γκοντσάγκο, πρῶτον δοῦκα τῆς Μαντούης, ὅστις τὴν ἀφῆκε χήραν εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν.

— Μαργαρίτα τῆς *Σκωτίας*, δελφίνη τῆς Γαλλίας. Θυγάτηρ τοῦ Ἰακώβου Α' Στούαρτ, βασιλέως τῆς Σκωτίας, γεννηθεῖσα τῷ 1425 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1445. Τῷ 1436 ἐνυμφεύθη τὸν τότε δελφῖνον Λουδοβῖκον ΙΑ'. Μεγάλης μορφώσεως διὰ τὴν ἐποχήν της, αἰσθηματικὴ καὶ διαθέσεως ποιητικῆς, ἠρέσκετο εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων. Ὁ Λουδοβῖκος, ἐλάχιστα ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν ποίησιν, παρημέλει τοσοῦτον τὴν σύζυγόν του, ὥστε ὅτε κάποτε ὁ αὐλικὸς Τιλλὲ τὴν κατηγόρησε, δὲν ἠθέλησεν οὐδὲ νὰ τὴν ὑπερασπισθῇ. Ἡ ἀτυχὴς Μαργαρίτα ἀπέθανεν ἐξ ἀπελπισίας εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν. Ἱστορικοί τινες ἰσχυρίσθησαν ὅτι ὁ θάνατος τῆς ἀτυχοῦς βασιλίσσης προῆλθεν ἐκ δηλητηριάσεως, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο ξένος ὁ σύζυγός της Λουδοβῖκος.

— Μαργαρίτα τῆς *Ὑόρκης*, δούκισσα τῆς Βουργουνδίας. Θυγάτηρ τοῦ Ριχάρδου τῆς Ὑόρκης καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἐδουάρδου Δ' καὶ τοῦ Ριχάρδου Γ', βασιλέων τῆς Ἀγγλίας, γεννηθεῖσα τῷ 1446 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1503. Τῷ 1468 ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας Κάρολον τὸν Τρομερόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της (1477) ἐγκατεστάθη ἐν Φλάνδρᾳ, ὑποκινοῦσα καὶ ὑποθάλπουσα τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ της Ἐρρίκου Ζ' τῆς Ἀγγλίας.

— Μαργαρίτα τῆς *Ὑόρκης*, γνωστὴ ὡς *Μαργαρία Πόλε*, κόμισσα Σαλισμπουρύ. Θυγάτηρ τοῦ Γεωργίου Πλανταγενέτη καὶ τῆς Ἰσαβέλλας Οὐόρουϊκ, γεννηθεῖσα ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Φάρλεϋ τῷ 1473 καὶ ἀποκεφαλισθεῖσα τῷ 1541. Ἐνυμφεύθη διαταγῇ τοῦ Ἐρρίκου Ζ' τὸν Ριχάρδον Πόλε (1491), ὅστις ἀπέθανε τῷ 1505, ἀφήνων εἰς αὐτὴν πέντε τέκνα. Ὁ Ἐρρῖκος Η' τὴν ὠνόμασε τῷ 1513 κόμισσαν τοῦ Σαλισμπουρὺ καὶ τὴν προσέλαβεν ὡς παιδαγωγὸν τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας. Λόγῳ τῆς στάσεώς της ὅμως κατὰ τοὺς γάμους τοῦ Ἐρρίκου μετὰ τῆς Ἄννας Μπόλεϋ περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως, ὅστις εἶχε γενικωτέρους λόγους ἐχθρότητος κατὰ τῆς οἰκογενείας Πόλε, ἀπεφάσισε δὲ νὰ ἐξοντώσῃ αὐτήν. Οἱ υἱοὶ τῆς Μαργαρίτας Γοδεφρεῖδος καὶ λόρδος Μοντὰνl συνελήφθησαν, αὕτη δὲ ἐγκλεισθεῖσα εἰς τὸν πύργον τοῦ Λονδίνου κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ.

— Μαργαρίτα τῆς *Φλάνδρας*, κόμισσα τῆς Φλάνδρας καὶ δούκισσα τῆς Βουργουνδίας. Μόνη θυγάτηρ τοῦ Λουδοβίκου ντὲ Μάλ, κόμιτος τῆς Φλάνδρας, καὶ τῆς Μαργαρίτας τῆς Βραβάντης, γεννηθεῖσα τῷ 1350 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1405. Ἑπταετὴς μόλις ἐνυμφεύθη (1357) τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας Φίλιππον, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου (1361) τὸν διάδοχον τούτου Φίλιππον τὸν Τολμηρὸν (1369), ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου Ε'. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της ἐκληρονόμησε τὰς κομιτείας τῆς Φλάνδρας, τοῦ Ἀρτουά, τῆς Βουργουνδίας, τοῦ Νεβὲρ καὶ τοῦ Ρέτελ, αἵτινες οὕτω περιῆλθον εἰς τὸν οἶκον τῆς Βουργουνδίας. Διαρκοῦσης τῆς παραφροσύνης τοῦ Γάλλου βασιλέως, ἐπέτυχε χάρις εἰς τὴν προσωπικήν της ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας τῆς Βαυαρίας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διοίκησιν τοῦ γαλλικοῦ κράτους εἰς τὸν σύζυγόν της Φίλιππον. Γ. Α. Κ.

μαργαρίτα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἄνθεμις ἡ λευκανθής*.

Μαργαρίτα (Margarita) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος κειμένη εἰς τὸ Καρίββειον πέλαγος καὶ ἀνήκουσα εἰς τὴν Βενεζουέλαν. Ἀπέχει 18 χλμ. περίπου βορείως τῆς χερσονήσου Ἀράγυα καὶ ἀποτελεῖ κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1904 μετὰ τῆς Τόγκουρας, τῆς Κουμπάγκουας καὶ τῆς Κὸχ πολιτικὴν διαίρεσιν ὀνομαζομένην Ἀνατολικὸν Συμπολιτειακὸν διαμέρισμα. Ἔχει μῆκος 64 χλμ. καὶ ἐπιφάνειαν 1036 τ. χλμ. Τὸ ἔδαφος συνίσταται ἀπὸ δύο ὀροσειρὰς χωριζομένας ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Λαγκοῦνα Γκράντε καὶ συνεχομένας μὲ μικρὸν στενὸν ἰσθμόν. Ἐνταῦθα ἤκμασεν ἡ ἁλιεία μαργαριτῶν κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα, ἥτις σήμερον εἶναι ἀσήμαντος. Οἱ κάτοικοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ τὴν κατασκευὴν ἅλατος. Πολλοὶ μεταναστεύουν ἕνεκα ἐλλείψεως ἐργασίας. Ἡ νῆσος ἔχει δύο λιμένας μικρούς, τὴν Πουέμπλα ντὲ λὰ Μὰρ καὶ τὴν Πουέμπλα ντὲλ Νόρτε. Ἡ νῆσος ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κολόμβου τῷ 1498. Τῷ 1561 ὁ Λόπε ντ' Ἀγκουῖρε ἐδῄωσε τὴν νῆσον. Τῷ 1662 οἱ Ὁλλανδοὶ κατέστρεψαν τὴν πόλιν Πομπατάρ. Τῷ 1817 ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἱσπανοί, τῷ δὲ 1904 ἀνεγνωρίσθη ἡ νῆσος ὡς ὁμοσπονδιακὸν διαμέρισμα τῆς Βραζιλίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀσουνσιόν. Μ. Ι. Θ.

— Μαργαρίτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σωτῆρας τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 245. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Πότσεφ*.

— Μαργαρίτα *[Γεωγρ.]*. Πρόβουνα τοῦ Μακεδονικοῦ ὄρους Βόρα (ὑψ. 506 μ.) εἰς τὰ ὅρια τῶν ἐπαρχιῶν Ἐδέσσης καὶ Ἀλμωπίας τοῦ νομοῦ Πέλλης καὶ ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ Σκύδρας-Ἀρδέας. Ἐξ αὐτοῦ ἐκλήθη καὶ τὸ παρὰ τοῦτο χωρίον (ἄλλοτε Πότσεφ) τῆς κοινότητος Σωτῆρας. Ι. Σ. Σ.

Μαργαρίτα, ἢ *Μαργαρίτης [Ἀστρον.]*. Ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Βορείου Στεφάνου. Εἶναι μεγέθους 2,3 καὶ φέρεται συνηθέστερον ὡς *α Βορείου Στεφάνου* ἢ ὑπὸ τὸ ἀραβικὸν ὄνομά του *Τζέμμα*. Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶναι φασματοσκοπικῶς διπλοῦς καὶ ἔχει περίοδον 17 ἡμερῶν περίπου (βλ. *Στέφανος*). Σ. Π.

μαργαριτάνη (ἡ) (Margaritana) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλασματοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυτιλιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ζῷα μικροῦ μεγέθους, μὲ κόγχην ἐπιμήκη, κανονικήν, μὲ ἀνισομεγέθεις βαλβῖδας, ἐξωτερικῶς ποικιλλομένας ὑπὸ λεπτῶν συσπειρώσεων ὑπολεύκου χρώματος καὶ ἐσωτερικῶς λείας καὶ στιλπνοῦ ἐρυθροκυανοῦ χρώματος. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν. Ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ἡ *μαργαριτάνη ἡ μαργαριτοφόρος* (Margaritana margaritifera). Δ. Ν. Π.

μαργαριταρένιος, —α, —ο' δημοτ., ὁ ἀποτελούμενος ἐκ μαργαριτῶν, ὁ κεκοσμημένος μὲ μαργαριτάρια: «μαργαριταρένιο κολλιέ», «σταυρὸς μαργαριταρένιος», «παπάζι μαργαριταρένιο» || θωπευτικῶς: «μαργαριταρένιο μου παιδί».

μαργαριτάρι (τό)· μαργαρίτης: «ψιλὸ —, χοντρὸ μαργαριτάρι».

μαργαριταρόρριζα (ἡ), καὶ *μαργαροκόγχη* ὁ μάργαρος.

Μαργαρίτες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης (Κρήτης), ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν προπόδων τῆς Ἴδης καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ μεγάλου λεκανοπεδίου τοῦ Μυλοποτάμου. Κάτ. (1928) 693. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Πηγουνιανόν, Πλευριανὸν* καὶ *Τσαγκανιανόν*.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Κρητῶν, τῷ 1332, ἐναντίον τῶν Ἐνετῶν, τὸ χωρίον τοῦτο ἔχρημάτισεν ἕδρα τῶν ἐπαναστατῶν. Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπαναστατῶν Βάρδα Καλλέργη καὶ Πρικοσυρίδη, καὶ τὴν καρατόμησιν αὐτῶν, τὰ ἐνετικὰ στρατεύματα κατέλαβον τὰς Μαργαρίτας καὶ ἀφοῦ κατέσφαξαν ἅπαντας τοὺς κατοίκους, μηδὲ τῶν ἱερέων ἐξαιρουμένων, ἐνέπρησαν ἐξ ὁλοκλήρου αὐτάς. Εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον ἔστησε τὴν ἕδραν αὐτοῦ τὸ Κρητικὸν Συμβούλιον κατὰ τὸ 1830. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869 οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πάνου Κορωναίου ἀπέκρουσαν τὸν ἐκ Ρεθύμνης εἰσβαλόντα εἰς Μυλοπόταμον Ὀμὲρ πασᾶν (τὴν 6 Μαΐου 1867), καθ' ὃν χρόνον ἕτερον τουρκικὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Ρεσὶτ-πασᾶν εἰσέβαλλεν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν ἐξ Ἡρακλείου (βλ. λ. *Μυλοπόταμος*). Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Μαργαρίτη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σταυρουπόλεως τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 180.

— Μαργαρίτη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χερσονησὶς τῆς Β. πλευρᾶς τῆς Χίου, χωρίζουσα ἀμφιδύμως τοὺς αὐλῶνας Μάρμαρα ἐκ Δ. καὶ Παραπάντων ἐξ Α. Ἀνώνυμος ἐν τῷ ἀγγλικῷ χάρτῃ, ὀνομάζεται ἐν τῷ τοῦ Ἠλ. Οἰκονομοπούλου («Νῆσος Χίος», ἐκδ. 1921). Πρὸ αὐτῆς νησὶς *Μαργαρίτη* ὡσαύτως (πλάτ. 38° 34' 10", μήκ. 26° 07' 45" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna), εἰς τὴν δυτικὴν ἄκραν τῆς ὁποίας ἐτοποθετήθη (1926) φαρίσκος «Ἄγκα», ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν ὅρμον Μάρμαρα, τῶν Καρδαμύλων τὸ ἐπίνειον. Σ. Ε. Λ.

μαργαρίτης (ὁ), (κατὰ παράλειψιν τῆς λ. *λίθος*)· λίθος πολύτιμος σχηματιζόμενος ἐντὸς ὀστρέων τινῶν, τὰ ὁποῖα καλοῦνται μαργαριτοφόρα· || μεταφ. ἐπὶ τὸ ἀστειότερον, ὀρθογραφικὸν ἢ ἄλλο γλωσσικὸν σφάλμα.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ὀνομάζονται *μαργαρῖται* τὰ ποικίλων σχημάτων καὶ διαστάσεων ἀσβεστώδη ἐκκρίματα, τὰ ἀπαντῶντα ἐντὸς δικόγχων τινῶν μαλακίων. Παρόμοιοι σχηματισμοὶ ἀνευρίσκονται εἰς πλεῖστα εἴδη πεταλοβραγχίων ὀστράκων, ὀλίγα ὅμως ἐξ αὐτῶν εἶναι τ' ἀποδίδοντα πραγματικοὺς μαργαρίτας. Μεταξὺ τούτων προέχει ἡ *μελεαγρίνα ἡ μαργαριτοφόρος*, ζῶσα εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν (Κεϋλάνη, μεσημβριναὶ ἀκταὶ τῶν Ἰνδιῶν, Ἀβησσυνία), εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, Ἐρυθρὰν θάλασσαν, εἰς ἀκτάς τινας τῆς Αὐστραλίας, εἰς τὰς νήσους Σάνδουϊτς, εἰς τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν, εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Περοῦ καὶ ἄλλας τινὰς θέσεις τῶν δυτικῶν Ἀμερικανικῶν παραλίων. Τὸ μαλάκιον τοῦτο ἔχει μέγεθος μέχρι διαμέτρου 30 ἑκατοστῶν καὶ βάρος μέχρι 10 χιλιογράμμων. Ἡ ἐπίσης μαργαριτοφόρος *μελεαγρίνα ἡ ἀκτινωτὴ* εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρα (διαμ. 12 ἑκατ. καὶ βάρους 200 γραμ.), κατοικεῖ δὲ ὅλας σχεδὸν τὰς θερμὰς θαλάσσας, ἰδίως τὴν Ἐρυθρὰν καὶ τὸν Περσικὸν κόλπον, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν Μεσόγειον. Πραγματικοὶ μαργαρῖται ἀπαντῶνται σπανιώτερον καὶ εἰς ἄλλα τινὰ εἴδη θαλασσίων δικόγχων (*πίνναι κ. ἄ.*), καθὼς καὶ εἰς μαλάκια τῶν γλυκέων ὑδάτων, ὅπως αἱ *ποταμοκόγχαι*, οἱ *ἀνόδοντες* καὶ *ἡ μαργαριτάνη ἡ μαργαριτοφόρος*. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ζῶσιν ἐν σχετικῇ ἀφθονίᾳ εἰς ὡρισμένους ποταμοὺς τῆς Εὐρώπης, ἰδίως ἐν Σκωτίᾳ, Οὐαλλίᾳ, Σαξωνίᾳ καὶ Βοημίᾳ.

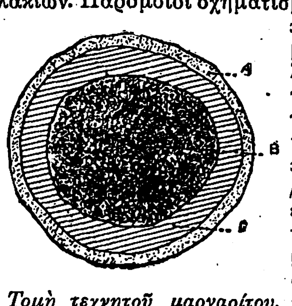

Τομὴ τεχνητοῦ μαργαρίτου. Α=ὕαλος. Β=λευκὸς κηρός. Γ= ἀνακλαστικὴ οὐσία.

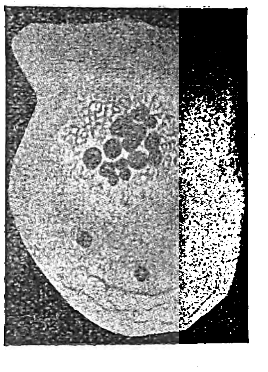

Ραδιογράφημα μαργαριτοφόρου ὀστράκου Κεϋλάνης.

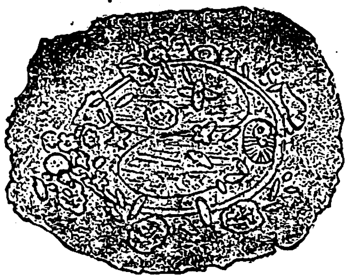

Σχηματισμὸς μαργαρίτου ἐκ τοῦ κεστώδους σκώληκος, μικροσκοπικοῦ παρασίτου περιβαλλομένου ὑπὸ μεταναστευτικῶν καὶ κρυσταλλικῶν κυττάρων.

Οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ προέλευσίς των, οἱ μαργαρῖται ἀποτελοῦνται πάντοτε ἀπὸ ἀσβεστώδη, σφαιρικὰ συνήθως, ἐκκρίματα τοῦ χιτῶνος τοῦ ὀστράκου, σχηματιζόμενα ἀπὸ συγκεντρικὰς ἐπαλλήλους στρώσεις. Ἡ χημική των σύστασις εἶναι ὁμοία ἐντελῶς πρὸς τὴν τοῦ μαργάρου τῆς κόγχης (ὕδωρ, ὀργανικαὶ οὐσίαι καὶ ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον) ἀλλ' εἰς πολὺ ἀνωτέραν πυκνότητα, ἐξ οὗ καὶ ἡ μεγάλη αὐτῶν σκληρότης. Οὕτω οἱ πραγματικοὶ μαργαρῖται θραύονται δυσκόλως καὶ κονιοποιοῦνται μόνον δι' ἰσχυρᾶς σφυροκοπήσεως. Ὁ τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ τῶν μαργαριτῶν δὲν εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ἐξηκριβωμένος. Ἐκ γενομένων πειραματισμῶν ἐβεβαιώθη ὅτι, ὅταν ξένον τι σῶμα εἰσδύσῃ ἐντὸς τῆς κόγχης, τὸ ὄστρακον ἀμυνόμενον ἐκκρίνει μαργαρώδη οὐσίαν, δι' ἧς περικαλύπτει εἰς ἐπαλλήλους ἐπιστρώσεις τὸ παρείσακτον ἀντικείμενον διὰ νὰ τὸ καταστήσῃ ἀβλαβές. Οἱ οὕτω ὅμως σχηματιζόμενοι μαργαρῖται μειονεκτοῦσι κατὰ πολὺ εἰς ἐμφάνισιν ἀπὸ τοὺς πραγματικούς. Διὰ τοὺς τελευταίους, ὑποτίθεται ὅτι προέρχονται ἔκ τινος μικροσκοπικοῦ παρασίτου (τοῦ κεστώδους σκώληκος), τὸ ὁποῖον εἰσδύον ἐντὸς τῶν ὀργάνων τοῦ μαλακίου ἐπικαλύπτεται ὑπὸ τούτου δι' ἐκκρίσεων ἀναλόγων πρὸς

Σχηματικὴ τομὴ μαργαρίτου [Α=μαργαρῶδες περίβλημα. Ρ= ἀσβεστώδη πρίσματα Ν=πυρήν. Μ=ὀργανικὴ οὐσία.]

Digitized by Google

τὰς τῆς προηγουμένης περιπτώσεως ἀλλὰ διαφόρων κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν συχνότητα.

Ἡ ἀξία τῶν μαργαριτῶν ἔγκειται εἰς τοὺς ἰδιάζοντας ἰριδισμοὺς τῆς ἀργυρώδους ἀνταυγείας των, προερχομένους ἀπὸ τὴν πολλαπλῆν ἀνάκλασιν τοῦ φωτὸς ἐπὶ τῶν ἀποτελούντων αὐτοὺς ἐπαλλήλων συγκεντρικῶν στρωμάτων. Τὸ χρῶμά των, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν ὀστράκων καὶ τῆς συστάσεως τοῦ βυθοῦ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ζῶσι, ποι-

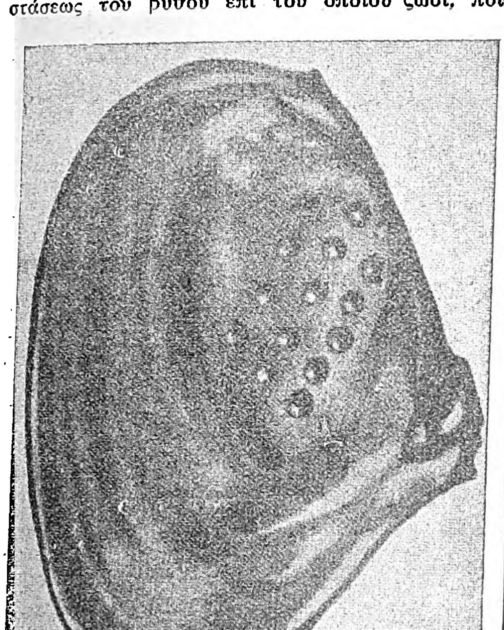

Κόγχη τοῦ ἀνόδοντος τοῦ κινεζικοῦ μετὰ τριῶν σειρῶν σφαιριδίων ἐκ μαργάρου, πρὸς τεχνητὴν δημιουργίαν μαργαριτῶν.

κίλλει ἀπὸ τοῦ γαλακτώδους λευκοῦ μέχρι τοῦ φαιοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαφρῶς κυανίζοντος μέχρι τοῦ βαθυπρασίνου. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης καὶ μαργαρῖται ροδόχροοι καὶ ἄλλων ἀποχρώσεων. Ἀπὸ ἀπόψεως σχήματος οἱ ἐκλεκτοὶ μαργαρῖται διακρίνονται εἰς σφαιρικοὺς καὶ ἀπιοειδεῖς· οἱ ἔχοντες ἀκανόνιστον σχῆμα εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρας ἐμπορικῆς ἀξίας. Τὸ μέγεθός των τέλος ποικίλλει ἀπὸ κεφαλῆς καρφίδος μέχρι κερασίου. Εὑρέθησαν δὲ καί τινες μαργαρῖται εἰς μέγεθος καρύου, σπανιώτατα ὅμως εἰς κανονικὰ σχήματα.

Οἱ μαργαρῖται προσβάλλονται ὑπὸ τῶν ὀξέων ἐν γένει, διαλύονται δ᾽ ἐξ ὁλοκλήρου ἂν παραμείνουν ἐπὶ μακρὸν ἐντὸς αὐτῶν. Τὸ χρῶμά των ἐξ ἄλλου καὶ ἡ λάμψις των ἀλλοιοῦνται ἐκ διαφόρων ἐπιδράσεων, ἰδιαίτατα ἐκ τῆς τριβῆς, τοῦ ἱδρῶτος, τοῦ σάπωνος, τῶν ἀκαθάρτων ὑδάτων· λέγουν τότε ὅτι ὁ μαργαρίτης «ἐγήρασεν», ὅταν δὲ ἡ ἀνταύγειά του ἐξαφανισθῇ ἐξ ὁλοκλήρου,

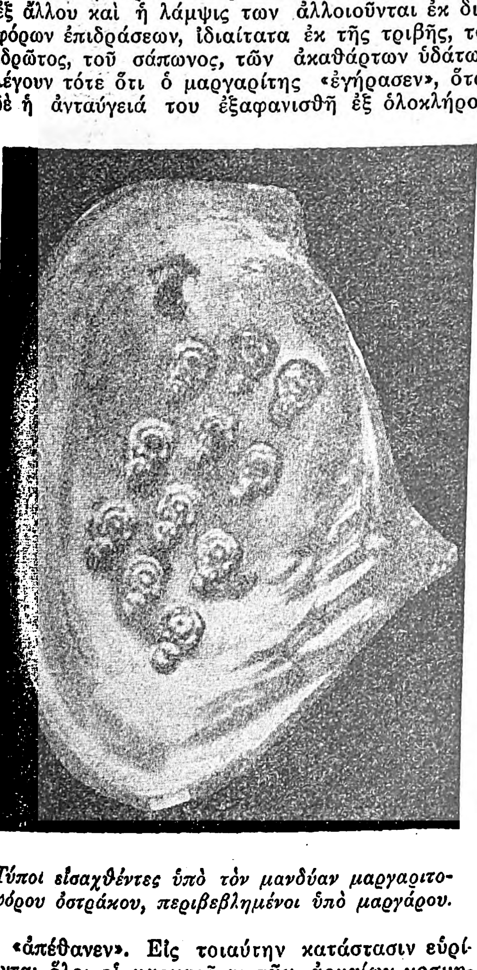

Τύποι εἰσαχθέντες ὑπὸ τὸν μανδύαν μαργαριτοφόρου ὀστράκου, περιβεβλημένοι ὑπὸ μαργάρου.

ὅτι «ἀπέθανεν». Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὑρίσκονται ὅλοι οἱ μαργαρῖται τῶν ἀρχαίων κοσμημάτων τῶν σῳζομένων εἰς τὰ διάφορα μουσεῖα. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἀκόμη ἡ ἐπήρεια ἀλλοιώνει διὰ τοῦ χρόνου τοὺς μαργαρίτας, τῶν ὁποίων ἡ «ζωὴ» δὲν διαρκεῖ συνήθως πέραν τῶν ἑκατὸν ἐτῶν. Πάντως διατηροῦνται καλύτερον, ἐὰν φυλάσσωνται ἐντὸς κόνεως μαγνησίας, ἀναζωογονεῖται δὲ ἐπαρκῶς ὁ χρωματισμὸς καὶ ἡ λάμψις, ἂν βυθισθῶσιν ἐπὶ 5—6 ὥρας ἐντὸς διαλύσεως ἀμμωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει προστεθῇ λευκάργιλλος (blanc d'Espagne).

Ἡ ἁλιεία τῶν μαργαριτοφόρων ὀστράκων γίνεται, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον, ὑπὸ δυτῶν ἐργαζομένων ἄνευ σκαφάνδρων. Ὁ δύτης κατέρχεται εἰς τὸν βυθὸν κρατούμενος ἀπὸ μακροῦ σχοινίου, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου εἶναι προσδεδεμένος βαρὺς λίθος, ἐκεῖ δὲ ἀποσπᾷ ἢ συναθροίζει ὅσα δύναται ὄστρακα καὶ τ᾽ ἀποθέτει ἐντὸς δικτυωτοῦ σάκκου, ἀνηρτημένου ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ του. Ἀνασύρεται πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν διὰ ν᾽ ἀφήσῃ τὰ συλλεγέντα καὶ ἀναπνεύσῃ, μεθ᾽ ὃ ἐπαναβυθίζεται ἐκ νέου, τοῦτο δὲ εἰς πολλὰς ἐν συνεχείᾳ ἐπαναλήψεις. Μετὰ τὴν ἁλιείαν τὰ ὄστρακα ἐκτίθενται εἰς τὸν ἥλιον, μόνον δὲ ἀφοῦ ἀποσυντεθοῦν καὶ ξηρανθοῦν ἀνοίγονται· τότε ἀναζητοῦνται μεταξὺ τῆς σαρκός των οἱ μαργαρῖται, τοὺς ὁποίους, ἀφοῦ πλύνουν καλῶς, κατεργάζονται, διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἐπιφάνειά των στιλπνοτέρα καὶ ὁμαλή. Ἡ μεγάλη ζήτησις τῶν μαργαριτῶν καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἐντατικὴ ἁλιεία τῶν ὀστράκων ἐπέφερεν, ὡς ἦτο φυσικόν, μείωσιν τῆς παραγωγῆς, διὰ τοῦτο δὲ ἐπ᾽ ἐσχάτων κατεβλήθησαν προσπάθειαι ὅπως ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν τεθῶσι κανονισμοὶ περὶ τὴν ἁλιείαν των, εἰς τὴν ὁποίαν ἀσχολοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡμιάγριοι ἰθαγενεῖς, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ὅπως δημιουργηθῶσιν εἰδικὰ ὀστρακοτροφεῖα μαργαρι-

Ἁλιεῖς μαργαριτῶν ἐν καταδύσει.

τοφόρων μαλακίων, τοῦθ᾽ ὅπερ ἐπετεύχθη ἤδη εἰς σημαντικὴν κλίμακα, εἰς τὴν Αὐστραλίαν ἰδίως, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Καλιφορνίαν.

Εὐρυτάτη εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τῶν μαργαριτῶν εἰς τὴν κοσμηματοποιίαν. Ἄλλοτε κατασκευάζονται ἐξ αὐτῶν περιδέραια, βραχιόλια, διαδήματα, ἐνώτια κλπ. ἀπὸ ἀκεραίους μαργαρίτας καὶ διαπερωμένους διὰ μεταξίνων ἢ μεταλλίνων νημάτων· ἄλλοτε πάλιν τοὺς διχοτομοῦν διὰ πριονισμοῦ καὶ τοὺς «δένουν» διὰ χρυσῶν ἢ ἄλλων πολυτίμων μετάλλων ἀπὸ τῆς ἐπιπέδου των πλευρᾶς, σχηματίζοντες ποικίλας διακοσμήσεις. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐμπορικὴ τῶν μαργαριτῶν ἀξία ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ χρωματισμοῦ των. Οἱ μεγάλοι πωλοῦνται κατὰ τεμάχιον, οἱ δὲ μικροὶ κατὰ βάρος. Μεταξὺ τῶν συνήθων ἀποχρώσεων πολυτιμοτέρα θεωρεῖται ἡ λευκή, ἀλλὰ ὑπάρχουσι καὶ σπάνιοι βαθυπράσινοι μαργαρῖται μεγίστης ἀξίας.

Γ. Ζ.

—*[Ἀρχαιολ.]* Ἐν Ἑλλάδι ὁ *μαργαρίτης* δὲν εἶναι γνωστὸς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους. Οὔτε αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν διαφόρων προϊστορικῶν τόπων ἔφερον εἰς φῶς κόσμημα ἐκ τοιούτων λίθων, οὔτε ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν λέξιν. Ὁ πρῶτος Ἕλλην συγγραφεύς, ὅστις ὁμιλεῖ περὶ μαργαριτῶν, εἶναι ὁ Θεόφραστος, ἡ δὲ χρῆσις τοῦ λίθου τούτου ὡς διακοσμητικοῦ στοιχείου διαφόρων κοσμημάτων ἑλληνικῶν ἀρχίζει ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, φθάνουσα εἰς τὸ ἔπακρον αὐτῆς ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Πτολεμαίων. Κατὰ τὸν Πλούταρχον, τὸ ὑπόγειον τῆς Κλεοπάτρας ἦτο πλῆρες μαργαριτῶν καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων, κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον, ἡ ἐπιδεικτικὴ αὕτη βασίλισσα ἦτο κάτοχος τῶν δύο μεγίστων μαργαριτῶν τοῦ τότε κόσμου, ἀποκτήσασα αὐτοὺς ἐκ βασιλέων τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν Ρώμῃ ἡ μανία τῆς διακοσμήσεως διαφόρων κοσμημάτων διὰ μαργαριτῶν ἀνεπτύχθη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σύλλα, ἤτοι μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι ἐτρύπων τοὺς μαργαρίτας, μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς ὡς ἐνώτια ἢ ὅρμους περιδεραίων ἢ ράπτοντες αὐτοὺς ἐπὶ ὑφασμάτων ἢ ἐκθέτοντες αὐτοὺς ἐπὶ μεταλλικῶν κοσμημάτων, οἷον κατόπτρων καὶ ἀναλόγων ἄλλων σκευῶν. Ἡ κλίνη τῆς ἐκστρατείας τοῦ Νέρωνος ἦτο διακεκοσμημένη διὰ μαργαριτῶν, ὁ δὲ ἐκ τοιούτων λίθων συγκείμενος κόσμος τῆς Λόλλιας Παουλίνας, τῆς συζύγου τοῦ Καλιγούλα, ὑπελογίζετο εἰς ἀξίαν 40 ἑκατομμυρίων σολδίων. Αἱ Ρωμαῖαι γυναῖκες ἔφερον μαργαρίτας ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων των, τῶν περιδεραίων, τῶν διαδημάτων, τῶν ἐνωτίων, τῶν βραχιολίων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ὑποδημάτων των. Εἶναι δὲ ἄπειρα τὰ διὰ μαργαριτῶν πεποικιλμένα ἀρχαῖα κοσμήματα παντὸς εἴδους, τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς φῶς οἱ ἀνασκαφαὶ καὶ τῶν ὁποίων βρίθουσιν ὅλα τὰ μουσεῖα.

Β. Δ. Θ.

—*[Διεθν. Δίκ.]* Ἐκτὸς τῆς ἁλιείας τῶν ἰχθύων τὸ Διεθνὲς Δίκαιον ἀσχολεῖται καὶ μὲ τὴν διενεργουμένην σπογγαλιείαν καὶ τὴν ἁλιείαν τῶν κοραλλίων, ἰδίως δὲ τὴν ἁλιείαν τῶν μαργαριτῶν, ἰδιαιτέρας δὲ σπουδαιότητος διὰ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον τυγχάνει ἡ ἁλιεία τοῦ εἴδους τούτου ἡ διενεργουμένη εἰς τὰ χωρικὰ ὕδατα τῆς νήσου Κεϋλάνης, διενεργουμένη μέχρις ἀποστάσεως 20 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Ἡ ἐκεῖ ἁλιεία μαργαριτῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν ἐρίδων μὲ ἄλλα κράτη, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐζήτησε νὰ ρυθμίσῃ τὰ κατ᾽ αὐτὴν αὐτοβούλως, ὄχι μόνον δηλαδὴ τὴν ἐκτὸς τῶν χωρικῶν αὐτῆς ὑδάτων διενεργουμένην ἁλιείαν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ τοιαύτην, τοὺς δὲ ἀσκοῦντας αὐτὴν ἀσχέτως τῆς ὑπηκοότητός των νὰ ὑπαγάγῃ ὑπὸ τὴν δικαστικὴν αὐτῆς ἁρμοδιότητα.

— **μαργαρίτης** (ὁ). Σκωπτικὸς νεολογισμὸς χρησιμοποιούμενος πρὸς δήλωσιν γλωσσικοῦ, ἀλλὰ κυρίως μεταφραστικοῦ σφάλματος. Εἰς μεταφραστικὰ βαρέα σφάλματα περιπίπτουν συνηθέστατα καὶ σπουδαῖοι λογοτέχναι καὶ ἐμβριθέστατοι περὶ τὴν ἐπιστήμην των ἄνδρες. Οὕτως, ὁ Γάλλος Charles Maguin, ὁ ἱστορικὸς τοῦ θεάτρου, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Πολυβίου «Μεταπεμψάμενος γὰρ (ὁ Ἀνίκιος) τοὺς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐπιφανεστάτους τεχνίτας καὶ σκηνὴν κατασκευάσας μεγίστην ἐν τῷ κίρκῳ...», ἐν ᾧ προφανῶς ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περὶ τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, τῶν ἠθοποιῶν τουτέστι, τῶν ὀρχηστῶν, τῶν μουσικῶν κλπ., τὸ μεταφράζει ὡς ἑξῆς: «Anicius appella de Grèce les *architectes* les plus experts» κλπ. Ἄλλος διάσημος συγγραφεύς, ὁ Ἄγγλος Charles Mac-Farlan, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Τουρκία κατὰ τὸ 1828 καὶ 1829» μετέβαλε τὸ γένος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, παρουσιάσας αὐτὸν ὡς ἡρωΐδα Μάρκαν Μπότζαρη. Ἀλλ᾽ ὁ σπουδαιότερος τῶν μαργαριτῶν εἶναι ὁ ἑξῆς, ὀφειλόμενος εἰς Νεοέλληνα γαλλομαθῆ κύριον: Ὅταν πρὸ ἐτῶν πρωτοεπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας γαλλικὸς θίασος, ὁ Γάλλος θιασάρχης παρεκάλεσε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος γαλλομαθῆ κύριον νὰ μεταφράσῃ τὸ πρόγραμμά του καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν. Τὸ γαλλικὸν πρόγραμμα ἐτελείωνε μὲ τὴν ἑξῆς φράσιν: «La taxe est à la charge des spectateurs». Ἡ φράσις αὕτη ἐφιγουράρισεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν πρόγραμμα ὡς ἑξῆς: «Ἡ τάξις ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπαφίεται εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν θεατῶν!»

Ν. Ι. Λ.

— **Μαργαρίτης** *[Βυζαντ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω ὁ τρίκλινος, ἤτοι ἡ μεγάλη αἴθουσα, ἣν ἀνήγειρεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Θεόφιλος (829—842) ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν παλατίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνατολικῶς τοῦ λεγομένου *Καριανοῦ* καὶ τοῦ *Σίγμα*. Ὁ τρίκλινος ἐκεῖνος τοῦ Μαργαρίτου ἦτο πολυτελέστατος· ὁ ὄροφος αὐτοῦ ὑπεβαστάζετο ὑπὸ ὀκτὼ κιόνων ἐκ ροδοποικίλου μαρμάρου, οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐστολισμένοι δι᾽ εἰκόνων παντοίων ζῴων, ἅπαν δὲ τὸ ἔδαφος «ἐκ Προικονησίου λίθου καὶ συγκοπῆς κατεστρωμένον». Παραπλεύρως τοῦ τρικλίνου ἀνήγειρε κοιτῶνα, τοῦ ὁποίου ἡ κυκλικὴ ὀροφή, ἡ κατάστικτος ἐκ χρυσοῦ, ὑπεβαστάζετο ὑπὸ 4 κιόνων ἐκ «βαθυΐνου λίθου». Εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν δυτικὴν πλευρὰν αὐτοῦ ὑπῆρχον στοαὶ στηριζόμεναι ἐπὶ 4 κιόνων θετταλικοῦ μαρμάρου, τὸ ἔδαφος δὲ καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἦσαν ὅμοιοι τῶν τοῦ τρικλίνου. Εἰς τὸν κοιτῶνα ἐκεῖνον διέμενεν ὁ Θεόφιλος ἀπὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μέχρι τοῦ φθινοπώρου, ὅτε μετῴκει εἰς τὸν μᾶλλον ὑπήνεμον κοιτῶνα τοῦ Καριανοῦ.

Ν. ΚΛΕ

Digitized by Google

μαργαρίτης (ὁ) (Perla) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μαργαριτιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰς ἀκρίδας, ἀπαντώσας πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπὶ διαφόρων φυτῶν ἐνδιαιτωμένας.

μαργαρίτης (ὁ) (Margarit), ἢ ***ἀσβεστοῦχος*** *μαργαρίτης [Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν κλιντονιτῶν. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $H_2CaAl_4Si_2O_{12}$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα εἰς λεπτὰ ἑξαγωνικὰ φυλλάρια, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς κοκκώδη καὶ εἰς φυλλοειδῆ ἕως λεπιδώδη συσσωματώματα. Παρουσιάζει σκληρότητα 3 $^1/_2$—4 $^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 3, λάμψιν μαργαριτώδη καὶ χρῶμα λευκόν, ἐρυθρόλευκον καὶ ὑπότεφρον. Ἀπαντᾷ ἐντὸς χλωριτικῶν σχιστολίθων τοῦ Πρόλου, εἶναι δὲ συνηθέστατος εἰς τὰ κοιτάσματα τῆς σμύριδος ἐν Νάξῳ. Γ. Β.

Μαργαρίτης. Ὄνομα ἑλληνικῆς οἰκογενείας, διακριθείσης εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰ ὅπλα καὶ τὴν καλλιτεχνίαν. Ἀρχηγὸς αὐτῆς λογίζεται ὁ *Πετμεζούλιας* ἢ *Φράγκος*, λαβὼν τὸ παρώνυμον τοῦτο διότι ἐφόρει «φράγκικα». Γεννηθεὶς ἐν Μαργαριτίῳ τῆς Ἠπείρου κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς ἣν εἰσήγαγε μεταξὺ τῶν πρώτων τὰ κόκκινα νήματα τῆς Ὄσσης, κατόπιν δ' ἐγκατεστάθη εἰς Τύρναβον, ὅπου καὶ ἐπλούτησεν. Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω ὑπῆρξεν ὁ *Φίλιππος*, γεννηθεὶς τῷ 1771. Διεδέχθη τὸν πατέρα εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ προκαλέσας τὴν μῆνιν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις ἐξετείνετο καὶ μέχρι Τυρνάβου, ἠναγκάσθη ν' ἀποδημήσῃ. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Σμύρνην, εἰσήγαγεν αὐτόθι τὴν βιομηχανίαν τῶν ἐρυθρῶν νημάτων, συνδεθεὶς δὲ διὰ γάμου μετὰ τῆς ἀκμαζούσης οἰκογενείας Τύμπα ἢ Δούμπα, κατέγινεν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν πραγμάτων τοῦ γένους, δι' ἣν ἐδαπάνα ἀφειδῶς. Μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, εἰργάσθη ἀόκνως εἰς τὴν προεργασίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Μαρτίου 1821, μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ διασωθῇ εἰς τὰ Ψαρά, μὲ τὰ ὁποῖα παλαιόθεν συνεδέετο, διότι πολλὰ τῶν ἰδιοκτήτων αὐτοῦ πλοίων ἐκυβερνῶντο ἀπὸ τοὺς μετέπειτα δράσαντας κατὰ τὸν ἀγῶνα Νικόδημον, Κανάρην καὶ ἄλλους. Παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν Ἀγκῶνα τῆς Ἰταλίας, καὶ τέλος ἐγκατεστάθη εἰς Ναύπλιον, ὅπου καὶ ἀπέθανε πένης τῷ 1844. Τούτου υἱὸς ὑπῆρξεν ὁ *Δημήτριος*, ἀγωνιστής. Γεννηθεὶς τῷ 1804 ἐν Σμύρνῃ, ἦτο μόλις δεκαεπταετὴς ὅταν ἔδραξε τὰ ὅπλα, ἐπιβὰς ψαριανοῦ πλοίου, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τοῦ Τσαγκλῆ, εἰς τὴν Ἐρεσσόν, τὴν Χίον καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπίσης ὡς ἐγγράμματος προσελήφθη ὡς γραμματεὺς εἰς τὸ ψαριανὸν «Ἀγάπη» καὶ εἰς τὸ σπετσιώτικον «Λεωνίδας». Σταλεὶς ἐπὶ Καποδιστρίου εἰς Εὐρώπην, ἐσπούδασε τὰ νομικὰ καὶ κατετάχθη εἰς τὸν προξενικὸν κλάδον, εἰς τὸν ὁποῖον διεκρίθη τόσον ἐν τῷ τουρκοκρατουμένῳ Βόλῳ ὅσον καὶ εἰς Κύπρον καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀπέθανε τῷ 1863. Ἀδελφοὶ αὐτοῦ ὑπῆρξαν οἱ διαπρεπεῖς ζωγράφοι *Φίλιππος*, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1810 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βύρτσμπουργκ τῆς Γερμανίας τῷ 1892, ἀφοῦ ἵδρυσε τὴν ἐν Ἀθήναις σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν τῷ 1837 καὶ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ, ἐζωγράφησε δὲ πλείστας τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ὄθωνος τοιχογραφίας, καὶ *Γεώργιος*, ὅστις, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1814, ἐσπούδασεν ἐν Γαλλίᾳ, κατελθὼν δὲ εἰς Ἑλλάδα ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων καθηγητῶν τῆς σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, ἐζωγράφησε τοὺς ἀρίστους πίνακας τῆς Μπουμπουλίνας, τὸν Ἀνδρέαν Μιαούλην, τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην καὶ πλείστας τοιχογραφίας τῶν ἀνακτόρων ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α' καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις, ἐκ δυστυχήματος, τῷ 1884. Ἔγγονος τοῦ Δημητρίου εἶναι ὁ ἀξιωματικὸς *Εὐστάθιος Μαργαρίτης* (βλ κατωτ.). Γ. Δ. Κ

Δημήτριος Μαργαρίτης.

— **Μαργαρίτης,** ***Εὐστάθιος.*** Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (γεν. 1876), προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Τῷ 1907—1908 ὑπηρέτησε πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς διαφόρους μονάδας τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, κατὰ δὲ τὰς χρονικὰς περιόδους 1911—1912 καὶ 1913—1914 παρηκολούθησε πλήρεις τὰς σπουδὰς τῆς πολεμικῆς σχολῆς τῆς Γαλλίας. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, ὑπηρέτησε κατὰ μὲν τὸν πρῶτον παρὰ τῷ 16ῳ συντάγματι πεζικοῦ τῆς 5ης μεραρχίας, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς μεραρχίας ταύτης. Κατὰ τὴν μετὰ τοὺς πολέμους ἐκείνους ἐποχήν, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, ὑπηρέτησε παρὰ τῷ ἐπιτελείῳ τοῦ 4ου σώματος στρατοῦ, κατόπιν δὲ ὡς διευθυντὴς τοῦ γραφείου ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ὡς καθηγητὴς τῆς ὀχυρωτικῆς καὶ πολεμικῆς τέχνης παρὰ τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1917—1920 παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος. Ἀνακληθεὶς τὸν Νοέμβριον τοῦ 1920 εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ προαχθεὶς συγχρόνως εἰς συνταγματάρχην, ὑπηρέτησεν ἀρχικῶς ὡς διευθυντὴς γραφείου ὑπουργοῦ Στρατιωτικῶν, μεθ' ὃ ἀπεστάλη παρὰ τῇ στρατιᾷ Μικρᾶς Ἀσίας, παρ' ᾗ διετέλεσεν ἀρχηγὸς πεζικοῦ τῆς 5ης μεραρχίας καὶ εἶτα ἐπιτελάρχης τῆς ἀνωτέρας στρατιωτικῆς διοικήσεως, ἐπανελθὼν δ' εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τὸν Σεπτέμβριον 1921, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς πολεμικῆς τέχνης παρὰ τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1922. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Μαργαρίτης,** ***Κωνσταντῖνος.*** Βυζαντινὸς στρατηγός. Ὑπηρετῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Ἰωάννου Γ' Βατάτζη (1222—1254), προήχθη ὑπὸ τούτου μέγας τσαούσης, δηλαδὴ ἀρχισωματοφύλαξ, παρέμεινε δὲ τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Θεοδώρου Β' Λασκάρεως (1254—1258). Ἀκολουθήσας τὸν βασιλέα τοῦτον εἰς τὴν εἰς Θρᾴκην ἐκστρατείαν του κατὰ τῶν Βουλγάρων (τῷ 1255), ἐγένετο διὰ τῆς ἀπειρίας του αἴτιος κακουχιῶν εἰς τὸ στράτευμα. Ἐν τούτοις ὁ βασιλεύς, ἀπερχόμενος μετ' ὀλίγον εἰς Νίκαιαν, ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Μαργαρίτην τὴν ἀρχηγίαν τοῦ εἰς Διδυμότειχον καταλειφθέντος στρατοῦ, προχειρίσας οὕτως αὐτὸν στρατηγόν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως, ὁ Μαργαρίτης καθὼς καὶ ὁ συστράτηγός του καὶ ὅμοιος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπειρίαν Μανουὴλ Λάσκαρις, παραβαίνοντες τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως ὅπως μὴ ἀπομακρυνθῶσιν ἐκ Διδυμοτείχου, ἀλλὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἕβρου ἐδάφους, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν εἰσβαλόντων εἰς Θρᾴκην Κομάνων (συμμάχων τῶν Βουλγάρων) καὶ συγκρουσθέντες πρὸς αὐτοὺς ἡττήθησαν οἰκτρῶς, καὶ ὁ μὲν Μανουὴλ κατώρθωσε νὰ σωθῇ χάρις εἰς τὸν λαμπρὸν αὐτοῦ ἵππον, ἀλλ' ὁ Μαργαρίτης συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Κομάνων, οἵτινες ἐπώλησαν αὐτὸν εἰς τοὺς Βουλγάρους. Ν. ΚΛΕ

Μαργαρίτης ὁ ***Καστοριεὺς*** ὁ καὶ ***Δοβριανίτης.*** Γεννηθεὶς τῷ 1800, διεκρίθη ἐπὶ παιδείᾳ, μουσικαῖς γνώσεσι καὶ καλλιφωνίᾳ. Ἐπαγγελλόμενος τὸν διδάσκαλον ἐν Ταταούλοις, ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1860 θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν πραγματείαν περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς μουσικῆς. Ι. Χ. Κ.—Ν. Α. Χ.

μαργαριτίδαι (οἱ) (Perlidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ὀρθοπτέρων ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δρομικῶν*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους ἀκρίδας μὲ σῶμα ἐπίμηκες, διευρυσμένον, πεπιεσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, μὲ ἀρκετὰ μεγάλην κεφαλήν, εὐμεγέθεις ὀφθαλμοὺς πλαγίως τῆς κεφαλῆς τοποθετημένους καὶ ἐπιμήκεις κεραίας. Ἐνδιαιτῶνται παρὰ τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν καὶ ποταμῶν καὶ παραμένουσιν ἐπὶ ὑδροβίων συνήθως φυτῶν. Ἐκ τῶν ἀρκετῶν γενῶν, ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια καὶ ὧν τὰ πλεῖστα ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ, γνωστότερον εἶναι ὁ *μαργαρίτης* (βλ. λ.). Δ. Ν Π.

Μαργαρίτιον *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τοῦ νομοῦ Πρεβέζης τῆς Ἠπείρου, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας κειμένης ἐπὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Ἠπείρου, πεντάωρον ἀπέχουσα τῆς Πάργας. Κάτ. 1805. Ἐκ τούτων 200 εἶναι Ἕλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ 1605 Μουσουλμᾶνοι ἀλβανόφωνοι (Τσάμιδες). Πρὸ τοῦ 1815 οἱ κάτοικοι ἀνήρχοντο εἰς 8.500. Κατὰ τὸν Ἀραβαντινόν, τὸ Μαργαρίτιον συνῳκίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ὑπὸ τῶν Βενετῶν τῶν κυριαρχούντων τότε τῶν παραλίων τῆς Ἠπείρου. Παρ' αὐτὰ σῴζονται λείψανα κυκλωπείων τειχῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλοι μὲν τοποθετοῦν τὴν ἀρχαίαν πόλιν Βουχαίτιον, ἄλλοι δὲ τὴν Παναόν. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μαργαριτίου εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐξισλαμισθέντας, ἕνεκα τούτου δὲ οἱ Τσάμιδες οὗτοι εἶχον προνομιοῦχον θέσιν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καὶ ἐξ αὐτοῦ ἰδίως ἐξελέγοντο οἱ σπαχῆδες, οἱ ὁποῖοι ἀργότερον κατέστησαν τιμαριοῦχοι. Ὁλόκληρος ἡ δυτικὴ παραλία Ἠπείρου ἀνῆκεν εἰς ἀγᾶδες τοῦ Μαργαριτίου, οἱ ὁποῖοι καὶ τὰ κτήματα Ὀθωμανῶν τῶν Ἰωαννίνων διὰ τῆς βίας ἐσφετερίσθησαν. Ἐκτὸς τούτων καὶ τὴν ἕδραν τῆς ἐπαρχίας μετέφερον ἐκ τῆς Μαζαρακιᾶς εἰς Μαργαρίτιον, τὸ ὁποῖον οὕτω κατέστη τὸ κέντρον τῆς Τσαμουριᾶς ὁλοκλήρου καὶ ἑστία στοιχείων λυμαινομένων τὰς βενετικὰς κτήσεις καὶ ἰδίως τὴν Πάργαν. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου (1572), εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἱσπανοί, Βενετοὶ καὶ Ἰταλοὶ Χριστιανοὶ ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους, οἱ Βενετοί, καὶ ἰδίως οἱ Πάργιοι, ἠθέλησαν νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Μουσουλμάνους τοῦ Μαργαριτίου. Οὗτοι τότε, φοβούμενοι ἀντίποινα, ἔσπευσαν νὰ ἀνεγείρουν φρούριον κατὰ πάσης ἐνδεχομένης προσβολῆς τῶν Χριστιανῶν καὶ ἰδίως τῶν Παργίων. Τότε ὁ Βενετὸς ναύαρχος Βενιέρος, ὁ συμμετασχὼν τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου, ἔστειλε κατὰ τοῦ Μαργαριτίου ἑξακισχιλίους Βενετούς, Κερκυραίους καὶ Παργίους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Ὀρσίνη. Οὗτοι πολιορκήσαντες τὸ Μαργαρίτιον καὶ κυριεύσαντες αὐτὸ κατηδάφισαν τὸ φρούριον. Συνομολογηθείσης τὴν 7 Μαρτίου 1573 εἰρήνης μεταξὺ Τουρκίας καὶ Βενετίας, οἱ Βενετοὶ καὶ οἱ Πάργιοι ἐγκατέλειψαν τὸ Μαργαρίτιον. Τοσαύτη σημασία ἀπεδόθη εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ Μαργαριτίου ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ὥστε διαταγῇ τοῦ τότε δόγη ἐζωγραφήθη αὕτη ὑπὸ τοῦ ἐκ Μήλου ζωγράφου Ἀντωνίου Βασιλάκη εἰς τὸ ἀνάκτορον αὐτοῦ. Ἀποσυρθέντων τῶν Παργίων οἱ Τσάμιδες ἐπανῆλθον εἰς τὸ Μαργαρίτιον, λοιμὸς ὅμως ἐνσκήψας κατὰ τὸ 1815 ἀπεδεκάτισεν αὐτούς. Ἔκτοτε τὸ Μαργαρίτιον ἀπέβη φωλεὰ ἐπικινδύνων στοιχείων διὰ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἠπείρου. Καὶ εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν ἀντέστησαν καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑποταγοῦν· κατὰ τὸ 1811 ὅμως ὁ πρόκριτος τοῦ Μαργαριτίου Χασὰν Τσαπάρης παρέδωκεν αὐτό. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν ὅμως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ δὴ τὴν 27 Μαΐου 1821, ὅτε ὁ Ἀλῆς εἶχεν ἀποστατήσει τοῦ σουλτάνου, τότε διὰ πρώτην φορὰν συνῆψαν μὲ τοὺς Σουλιώτας τὴν συνθήκην τῆς Γλυκῆς, καθ' ἣν τὸ φρούριον τῆς Γλυκῆς ἐκηρύσσετο οὐδέτερον, μὴ δυναμένων οὔτε τῶν Τσάμιδων νὰ πολεμοῦν δι' αὐτοῦ τοὺς Σουλιώτας, οὔτε τῶν Σουλιωτῶν ἐντεῦθεν τοὺς Τσάμιδες. Σήμερον οἱ κάτοικοί του ἐπιδίδονται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ ἐλαιοπαραγωγήν. Εἶναι ἕδρα ταχυδρομείου καὶ τηλεγραφείου, ἀστυνομίας, οἰκονομικῆς ἐφορείας, δημοτικοῦ σχολείου καὶ δασοκομείου. Χ. Ι. Σ.

— **Μαργαριτίου** ***ἐπαρχία*** *[Γεωγρ.]*. Ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Ἠπείρου καὶ ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Πρεβέζης. Ὁρίζεται ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας Θυάμιδος (Φιλιατῶν), Παραμυθίας καὶ Φαναρίου καὶ κατοικεῖται (1928) ἀπὸ 14 531 κατοίκους, ἐξ ὧν περὶ τοὺς πεντακισχιλίους εἶναι Μουσουλμᾶνοι ἀλβανόφωνοι, Τσάμιδες ἀποκαλούμενοι. Περιλαμβάνει 27 κοινότητας καὶ 16 συνοικισμούς, ὑπαγομένους εἰς ταύτας, τὰς ἑξῆς: *Ἀγυιά, Ἀμμουδιὰ* (*Σπλάντζα*), *Ἀνθοῦσα* (*Ράπεζα*), *Ἀχερουσία* (*Γιανούζι*), εἰς ἣν ὑπάγεται ὁ συνοικισμὸς *Ἀηδόνι, Βαλανιδόρραχον* μὲ τὸν συνοικισμὸν *Τσουκνίδα, Βουβοπόταμον* (*Νεμίτσα*) μὲ τὸν συνοικισμὸν *Τσεκούρι, Ἐλευθέριον* (*Σενίτσα*) μὲ τὸν συνοικισμὸν *Πυργί, Θέμελον* (*Ταμπάνια*), *Καναλάκιον, Καρτέρι,* (*Σμοκοβίνα*) μὲ τὸν συνοικισμὸν *Συκοχώρι, Καστρί, Καταβόθρα* (*Λιγοράτιον*), *Κορώνη* μὲ τοὺς συνοικισμοὺς *Κορωνόπουλον, Μουτσαμάνι* καὶ *Τζιάρα, Κουρτέσιον, Λειβαδάριον, Μαζαρακιά, Μαργαρίτι, Μεσοπόταμον* (*Λυκούρσι*) μὲ τὸν συνοικισμὸν *Γεφύρι, Μουζακέϊκα* (*Μουζακάτι*) μὲ τὸν συνοικισμὸν *Κλεισοῦρα, Νάρκισσος* (*Ἄρτσες*), *Παλαιάκαστρον* (*Βρίστοβον*), *Πάργα* μὲ τὸν συνοικισμὸν *Ἁγία Κυριακή, Πέρδικα* (*Ἀρπίτσα*) μὲ τὸν συνοικισμὸν *Κεφαλάρι, Ποταμιὰ* μὲ τὸν συνοικισμὸν *Γλυκύ, Σπαθαραῖοι* (*Σπαθαράτι*) μὲ τοὺς συνοικισμοὺς *Κοκκινοχώρι, Μάντουκα, Μόρφι, Σταυροχώρι* (*Γορίτσα*) καὶ *Τουρκοπάλουκον*. Ἐκ τούτων ἡ Καταβόθρα, Παλαιόκαστρον, Μαζαρακιὰ καὶ Κουρτέσι κατοικοῦνται μόνον ἀπὸ Τσάμιδες. Πολλοὶ ἐπίσης Τσάμιδες κατοικοῦν εἰς τὸ Μαργαρίτι, Καρτέρι, Πέρδικα καὶ ὀλίγοι εἰς Πάργαν. Τὸ ἔδαφος τῆς ἐπαρχίας εἶναι μᾶλλον πεδινόν, διαρρέεται δὲ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Ἀχέροντος καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Κωκυτοῦ. Παράγει ἄφθονον καὶ ἐκλεκτὸν ἔλαιον, ἑσπεριδοειδῆ, σιτηρά, εἴδη κτηνοτροφίας καὶ ἄλλα. Ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται εἰς τὸν μητροπολίτην Παραμυθίας καὶ Πάργας. Ὑπὸ ἔποψιν συγκοινωνίας ὑστερεῖ. Χ. Ι. Σ.

μαργαριτοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς μαργαρίτην.

Μαργαριτόνης (Margaritone). Ἰταλὸς ναυτικὸς ἐκ Βρυντησίου. Ἀφοῦ διέπρεψεν ὡς πειρατής, προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Γουλιέλμου Β' (1166—1189) καὶ ἀπεστάλη μετὰ τοῦ στόλου, ὃν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ἔπεμψε κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου τῷ 1185. Αἱ ἐκπεμφθεῖσαι δυνάμεις κατέλαβον τὰς Ἰονίους νήσους, τὸ Δυρράχιον, ἐν τέλει δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Θεσσαλονίκην, μεθ' ὃ προήλασαν διὰ ξηρᾶς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐν τέλει ὁ μὲν στρατὸς αὐτοῦ ἡττήθη κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν (τῷ 1186), ὁ δὲ στόλος ἀπῆλθεν εἰς Σικελίαν, ὅτε ὁ Μαργαριτόνης μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν μοίρας ἔπλευσεν εἰς Κύπρον καί, συμμαχῶν μετὰ τοῦ στασιάσαντος καὶ καταλαβόντος τὴν νῆσον ἐκείνην Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, κατεναυμάχησε τὸν κατ' ἐκείνου πεμφθέντα στόλον ὑπὸ τοῦ

Digitized by Google

βασιλέως Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου (1185—1195) καὶ εἶτα ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Β' ὡς ὑποτελὴς ἄρχων τῆς Μάλτας, τῆς Κερκύρας, τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Ζακύνθου καὶ τοῦ Δυρραχίου. Ἐκ τῶν νήσων ἐκείνων ὁ Μαργαριτόνης ἐξεχώρησε βραδύτερον τὴν Ζάκυνθον εἰς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρόν του Ματθαῖον ἢ Μάϊον Ὀρσίνη, τὸν γενόμενον ἀρχηγέτην τῆς δυναστείας ταύτης, ἥτις ὡς ὑποτελὴς τοῦ βασιλείου Σικελίας διετηρήθη ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1324 Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ βασιλείου τῆς Σικελίας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Ἐρρίκου ΣΤ' (1190—1197), ὁ Μαργαριτόνης ἐξετραχηλίσθη πάλιν εἰς δεινὴν πειρατείαν, ἀλλὰ συλληφθεὶς τῷ 1194 ἀπεστάλη δέσμιος εἰς Γερμανίαν καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ (1195).
Ν. ΚΛΣ

— **Μαργαριτόνης, Φόσκαρης.** Ἑνετὸς διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου (Κρήτης) κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς ἑνετοκρατίας ἐπανάστασιν τῶν Κρητῶν (1228—1236) ὑπὸ τοὺς Σεβαστὸν Σκορδύλην, Μιχ. Μελισσηνόν, Μανουὴλ καὶ Κωνστ. Δρακοντοπούλους, Ν. Δαιμονογιάννην κλ. Ὁ Μαργαριτόνης πολιορκηθεὶς ἐν τῷ Καστελλίῳ (φρουρίῳ) τοῦ Μυλοποτάμου ὑπὸ τῶν Κρητῶν, ἐνισχυθέντων ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῶν ἀποσταλέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Ἰωάννου Γ' Βατάτζη, ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ αὐτὸ περὶ τὸ 1229, καθ' ὃν χρόνον παρεδίδετο ὡσαύτως ὑπὸ τῶν ἑνετικῶν φρουρῶν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας τὸ φρούριον τῆς Ρεθύμνης καθὼς καὶ τὸ ἐν Μεσαρᾷ Καινούργιον (Castel Nuovo).
Ν. ΚΛΣ

μαργαριτόπλεκτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ πεπλεγμένος μὲ μαργαρίτας.

μαργαριτοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ παράγων μαργαρίτας: «μαργαριτοφόρον ὄστρεον».

Μαργαριτώ. Σκηνικὸν ἐπώνυμον τῆς κατὰ τὸν Ε', ἢ κατ' ἄλλους Γ' αἰῶνα, μ. Χ. διακριθείσης ἐπὶ ὡραιότητι ἐν τοῖς θεάτροις τῆς Ἀντιοχείας μιμάδος ἢ πρωτοχορευτρίας *Πελαγίας*, ἥτις ὀφείλει τὴν ἐπιζήσασαν αὐτῆς φήμην, οὐχὶ εἰς τὴν τέχνην αὐτῆς, περὶ ἧς οὐδὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ εἰς τὸν κατὰ τὸ ἔτος 435 γενόμενον προσηλυτισμὸν αὐτῆς εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ὑπὸ τοῦ τότε ἐπισκόπου Ἐδέσσης Νόννου, ὅστις λέγεται ὅτι πρὶν ἢ περιβληθῇ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα συνεδέετο διὰ στενῶν δεσμῶν πρὸς τὸ θέατρον. Κατὰ συμβουλὴν τοῦ Νόννου, ἐγκαταλείψασα τὴν Ἀντιόχειαν, μετέβη εἴς τινα ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν μονήν, ἐν ᾗ, καταταχθεῖσα ὡς μοναχὸς *Πελάγιος*, ἔζησεν ἐπὶ τρία ἔτη ἐν παραδειγματικῇ σκληραγωγίᾳ, μόλις δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ἀνεκάλυψαν οἱ συνάδελφοί της ὅτι ἦτο γυνή. Ἡ Ἐκκλησία, ἐκτιμῶσα τὴν πίστιν αὐτῆς, τὴν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἁγίων, ἡ μνήμη δ' αὐτῆς ἑορτάζεται τὴν 8 Ὀκτωβρίου.
Ν. Ι. Λ.

μαργαροδίτης (ὁ) (Margarodit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας. Ἀποτελεῖ σερικιτικὴν παράμειξιν παραγωνίτου καὶ μαργαρίτου καὶ ἀπαρτίζει τὸ μητρικὸν πέτρωμα τοῦ μαύρου τουρμαλίνου τοῦ Zillertal.
Γ. Β.

μάργαρον (τό), καὶ *μάργαρος* (ὁ)· ἡ ἐσωτερικὴ στιλπνὴ ἐπιφάνεια τῶν ὀστράκων (γαλλ. nacre, κοιν. *σεντέφι*).

—*['Εγκυκλ.]* Κατὰ κανόνα ἡ ἐσωτερικὴ ἐπένδυσις ὅλων τῶν ὀστράκων ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐπαλλήλους ἐπιστρώσεις ἐκ κογχιολίνης καὶ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου, εἴς τινα ὅμως ἐξ αὐτῶν τὸ πάχος τῶν ἐπιστρώσεων εἶναι τόσον λεπτόν, ὥστε νὰ προκαλῇ τοὺς συνήθεις εἰς τὰς φολίδας ἰριδισμούς. Τὰ τοιαῦτα κελύφη ὀνομάζονται *μαργαροκόγχαι* πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τὰς ἀλαμπεῖς κόγχας τῶν ἄλλων. Μεταξὺ τῶν γαστεροπόδων μαργαροκόγχας ἔχουσιν ἰδίως οἱ *τρόκοι* καὶ αἱ *ἁλικτίδες*· μεταξὺ τῶν πεταλοβραχίων οἱ μελεαγρίδαι *(μελεαγρὶς ἡ μαργαριτοφόρος κλπ.)*, οἱ ποταμοκογχυλίδαι *(ποταμοκόγχη ἡ μαργαριτοφόρος)*, οἱ ἀνοδοντίδαι *(ἀνόδους ὁ κύκνος)*, οἱ σφυρίδαι *(μελεαγρίνη*, τὸ κατ' ἐξοχὴν μαργαριτοφόρον ὄστρακον) καὶ οἱ πιννίδαι *(πίννη ἡ εὐγενής)*, μεταξὺ δὲ τῶν κεφαλοπόδων ὁ *ναυτίλος*.

Τὸ μάργαρον εἶναι οὐσία λεία καὶ σκληρά, τῆς ἰδίας χημικῆς συστάσεως πρὸς τοὺς *μαργαρίτας* (βλ. λ.), ἐκκρίνεται δὲ καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ μανδύου τοῦ μαλακίου. Ἂν μεταξὺ τοῦ μανδύου καὶ τῆς κόγχης αὐτοῦ παρενθέσωμεν οἱονδήποτε ξένον σῶμα (ἕνα κόκκον ἄμμου, ἐπὶ παραδείγματι, ἢ ἕνα μικροσκοπικὸν λίθον), τὸ ἀντικείμενον τοῦτο θὰ ἔχῃ ἐπικαλυφθῇ μετά τινα χρόνον κατὰ τὴν πρὸς τὸ μέρος τοῦ μανδύου πλευρὰν διὰ παχέος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μαργαρώδους στρώματος.

Ἡ βιομηχανία χρησιμοποιεῖ τὸ μάργαρον πρὸς διακόσμησιν ἐπίπλων πολυτελείας, κοσμηματοθηκῶν, ῥιπιδίων, σιγαροθηκῶν, λαβῶν διαφόρων, κομβίων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἀξίας. Ἀποχωρίζεται δὲ τὸ μάργαρον ἀπὸ τῆς ὅλης κόγχης τοῦ ὀστράκου ὡς ἑξῆς: Μετὰ τὸν καθαρισμὸν τὸ ὄστρακον ἀφήνεται ἐντὸς διαλύσεως θειικοῦ ἢ νιτρικοῦ ὀξέος, ἥτις διαβιβρώσκει τὸ ἀσβεστῶδες ἐξωτερικὸν τμῆμα, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ μάργαρον, τὸ ὁποῖον οὕτω ἐλευθεροῦται. Κατόπιν σχίζεται τοῦτο δι' εἰδικοῦ πρίονος εἰς λεπτοτάτας πλάκας, αἵτινες καθαρίζονται, εἴτε διὰ ἐμβαπτίσεως εἰς λουτρὸν ὅμοιον πρὸς τὸ προηγούμενον, εἴτε διὰ σμυριδοτροχοῦ, καὶ στιλβώνονται ἐν τέλει διὰ πορώδους λίθου. Διὰ νὰ ἀποκτήσουν αἱ πλάκες ἐπίπεδον σχῆμα, ὑποβάλλονται εἰς νέαν κατεργασίαν διὰ σμυριδοτροχοῦ ἢ συσφίγγονται βαθμηδὸν ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας ἐν ἀτμολούστρῳ. Κατόπιν κόπτονται εἰς τεμάχια ὡρισμένων σχημάτων, τὰ ὁποῖα ἐπικολλῶνται καταλλήλως ἐπὶ τοῦ πρὸς διακόσμησιν ἀντικειμένου.

Τὸ μάργαρον, ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς του, ἔχει διαφόρους ἐκ φύσεως ἀποχρώσεις (λευκήν, κιτρινοπρασίνην, ἀργυρόχρουν, φαιὰν κλπ.), δύναται δὲ καὶ τεχνητῶς νὰ χρωματισθῇ διὰ χρωμάτων ἀνιλίνης.

Τὰ παχέα ἐκ μαρμάρου ἀντικείμενα ἀποτελοῦνται ἐξ ἐπαλλήλως ἐπικεκολλημένων πλακιδίων. Τὰ κομβία ὅμως δύνανται νὰ εἶναι καὶ ἐξ ἑνιαίου τεμαχίου, ἂν αὐτὸ ληφθῇ ἐκ τοῦ κέντρου τῆς κόγχης, ὅπου τὸ πάχος εἶναι ἀρκετόν.
— Ρ

μαργαρόρριζα (ἡ)· *μαργαριταρόρριζα* (βλ. λ.).

μαργαροσανίτης (ὁ) (Margarosanit) *['Ορυκτ.]*. Ὀρυκτὸν διπλοῦν ἅλας μεταπυριτικοῦ ἀσβεστίου καὶ μεταπυριτικοῦ μολύβδου, 2Ca Si O_3 Pb Si O_3 Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τρικλινὲς σύστημα, ἀπαντᾷ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ῥαβδοπαγῆ καὶ ἀκτινοειδῆ συσσωματώματα. Ἔχει σκληρότητα $2\,^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 4,39, λάμψιν μαργαριτώδη καὶ χρῶμα λευκόν. Εὑρίσκεται εἰς New Jersey καὶ Langban.
Γ. Β.

μαργαροσμιλία (ἡ) (Margarosmilia) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων *ἑξακοραλλίων*, τοῦ ὁποίου λείψανα ἀπολιθωμένα (τοῦ εἴδους *μαργαροσμιλία Zieteni*) εὑρέθησαν ἐντὸς μετακινημένου ἀσβεστολιθικοῦ ὄγκου εἰς τὸ ὄρος Βαρδούσια (δυτικῶς τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ὕψους τοῦ Διάσελου εἰς τὴν πρὸς τὸ Μαυρολιθάρι ὁδόν).
Γ. Κ. Γ.

μαργαρώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ μάργαρον ἢ μαργαρίτην: «μαργαρῶδες χρῶμα».

Μαργασὰν *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς μεγάλης ὀροσειρᾶς τῆς Ροδόπης ἐν Θρᾴκῃ, ὕψους 1500 μέτρων. Διά τινος διόδου αὐτοῦ, ὕψους 1.060 περίπου μέτρων, διέρχεται ἡ ἀπὸ Ξάνθης εἰς Πασμακλῆ τῆς Βουλγαρίας ἁμαξιτὸς ὁδός.
Α. Θ. Σ.

Μάργδις *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν φρουρίων τῆς βορείου Μεσοποταμίας ἐπὶ τοῦ Μασίου ὄρους (νῦν Ἐλ-Τοὺρ) μεταξὺ Δάρας (Ἀναστασιουπόλεως) καὶ Ἀμίδης (Διαρβεκίρ)· τὰ φρούρια ταῦτα, κατὰ τὸν Προκόπιον (Περὶ κτισμ. Β' 4, 14) «γελοιότατα δῆθεν τῷ σχήματι ἀποθριγκωμένα τὸ πρότερον», ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, καταστήσας ἀπρόσβλητα.
Α. Θ. Σ.

μαργέλλι (τό)· ἰδιωματ., στρίφωμα τοῦ φορέματος, τοῦ ὑφάσματος, ἄλλως *ῥέλιασμα*· || κράσπεδον, χεῖλος (ἐκ τοῦ λατ. margo, —inis).

Μαργέλι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Παπαφλέσα (πρῴην Κοντογονίου) τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 202.
Δ. Ε. Μ.

μαργελίδαι (οἱ) (Margelidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια μεδουσῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δισκομεδουσῶν*, περιλαμβάνουσα μικροτάτου μεγέθους μεδούσας μὲ σῶμα δισκοειδές, ἐφωδιασμένον ὑπὸ τεσσάρων ζευγῶν πλοκάμων. Γνωστότερον γένος εἶναι ἡ *μαργελὶς* (βλ. λ.).
Δ. Ν. Π.

μαργελὶς (ἡ) (Margelis) *[Ζῳολ.]*. Γένος μεδουσῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαργελιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰς μεδούσας ἐλευθέρως νηχομένας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μαργελὶς ἡ κλαδώδης* (Margelis ramosa), κοινοτάτη εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου θαλάσσης.
Δ. Ν. Π.

Μαργελλιώτης, *Ἠλίας*. Πελοποννήσιος κλέφτης τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐπολέμει μὲ ἀνοικτὸν μπαϊράκι, συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ζαχαριᾶ Μπαρμπιτσιώτη εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν ἀρματολῶν τοῦ Μορέως, ἐφονεύθη δὲ τῷ 1803 κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν κλεφτῶν.
Γ. Δ. Κ.

μαργελλώνω· κάμνω μαργέλλι, ῥέλιασμα, ἄλλως *στριφώνω* ἢ *ῥελιάζω*: «μαργελλώνω τὸ φόρεμα».

μάργη (ἡ)· βλ. *μάργα*.

μαργιὰ (ἡ)· ἰδιωματ., προβατῖνα, ἡ ὁποία ἔπαυσε νὰ γεννᾷ, ἄλλως *σκολάδα*.

Μαργιανὴ *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, ὁριζομένη πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Βακτριανῆς, πρὸς Ν. καὶ ΒΑ. ὑπὸ τοῦ Ὤξου ποταμοῦ καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ὑρκανίας. Κατῳκεῖτο ὑπὸ διαφόρων σκυθικῶν φύλων, ἀντιστοιχεῖ δὲ πρὸς τὴν σημερινὴν ὄασιν τοῦ *Μέρβ*. Ἀρδευομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ὤξου καὶ Μάργου ἦτο εὐφορωτάτη καὶ πλουσιωτάτη. Ἀντίοχος Α' ὁ Σωτὴρ (281—260 π. Χ.) ὑπερήσπισεν αὐτὴν κατὰ τῶν ἀπὸ βορρᾶ βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, κτίσας τεράστια τείχη μήκους 1500 σταδίων καὶ ἱδρύσας ἑλληνικὴν ἀποικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκε τὸ ὄνομά του, τὴν *Ἀντιόχειαν Μαργιανὴν* ἢ *πρὸς Μάργῳ* (πιθανῶς ἡ νῦν *Μέρβ*). Ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Β' περὶ τὸ 255 π. Χ. περιῆλθεν εἰς Διόδοτον τὸν Α', ἱδρυτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους τῆς Βακτριανῆς, κατόπιν εἰς τὸν Φραάτην βασιλέα τῶν Πάρθων, βραδύτερον δὲ εἰς τοὺς Ἄραβας χαλίφας.
Α. Θ. Σ.

Μαργίδουνον (Margidunum) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τῆς ΝΑ. Βρεττανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κατουελλανῶν (Catuvellauni), πρὸς Β. τοῦ Ταμέσεως καὶ ΝΔ. τῆς πόλεως Λίνδου (Λίνκολν).
Α. Θ. Σ.

Μαργιὲς *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μαριαί*.

μαργινέλλη (ἡ) (Marginella) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *μαργινελλιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 300 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς κυρίως θαλάσσας τῆς γῆς. Αἱ μαργινέλλαι ἔχουσι μικρὸν μῆκος καὶ ὄστρακον ἐπίμηκες, περιελικτὸν μὲ κορυφὴν αἰχμηρὰν καὶ κόγχην ἥτις ἐξωτερικῶς φέρει διαυλακώσεις καὶ ἐσωτερικῶς εἶναι λεία. Ὁ πούς τοῦ ζῴου εἶναι μέγας καὶ εὐρύς, ἀναδιπλούμενος κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ μέρος. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μαργινέλλη ἡ σαρδικὴ* (Marginella sarda), ἥτις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν.
Δ. Ν. Π.

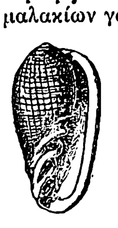
Μαργινέλλη ἡ σαρδική.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *μαργινέλλης* εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ καὶ τῆς ἠωκαίνου τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι εὑρέθησαν λείψανα τοῦ εἴδους *μαργινέλλη clandestina* ἐντὸς τῶν ἄμμων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸν Ἰσθμόν.
Γ. Κ. Γ.

μαργινελλίδαι (οἱ) (Marginellidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους ζῷα. Ἐκ τῶν ἀρκετῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας γνωστότερον εἶναι ἡ *μαργινέλλη* (βλ.λ.).
Δ. Ν. Π.

μαργινιφέρα (ἡ) (Marginifera) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἀπολιθωμένων ἀρθρωτῶν, βραγχιοπόδων μαλακιοειδῶν, συνώνυμον τοῦ γένους *προδοῦκτος* (βλ. λ.).
Γ. Κ. Γ.

Μαργιολάτα, ἢ ***Μαριολάτα*** (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 483. Μαστίζεται κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ὑπὸ ἑλονοσίας, ὑδρεύεται δ' ἐκ φρεάτων καὶ πηγῶν ἀνεπαρκῶς. Ἡ περιφέρεια παράγει ὀλίγα δημητριακά, ἔχει δὲ μικρὰν κτηνοτροφίαν. Ἔχει μικτὸν δημοτικὸν σχολεῖον (μαθ. 65). Παρὰ τὴν Μαργιολάταν κεῖται ἡ ἱστορικὴ μονὴ *Ζωοδόχου Πηγῆς* ἢ *Πανάσαρης*.
Δ. Ε. Μ.

μαργιόλεμα (τό)· *μαργιολιὰ* (βλ. λ.).

μαργιολεύω· κάμνω μαργιολιές, πονηρεύομαι, δολιεύομαι, ἀπατῶ.

μαργιολιὰ (ἡ)· δημοτ., τέχνασμα, πονήρευμα, ἄλλως *τερτίπι*: «τὰ καταφέρνει μὲ τὶς μαργιολιές του».

μαργιόλικος, *—η, —ο*· δημοτ.: «μαργιόλικα μάτια» πονηρά, ἔξυπνα· || «ἄφησέ τα αὐτὰ τὰ μαργιόλικα» ἢ «— αὐτὲς τὶς μαργιολιές».

μαργιόλος (ὁ), θηλ. *μαργιόλα*· δημοτ., ὁ μεταχειριζόμενος τεχνάσματα, πονηρεύματα, ὁ πονηρευόμενος, ἀπατεών, πανοῦργος· φρ.: «ἐγὼ ἡ μαργιόλα δὲ μιλῶ» ἐπὶ τοῦ ὑποκλέπτοντος τοὺς σκοποὺς τοῦ ἄλλου (ἐκ τοῦ ἰταλ. *mariuolo*).

Μαργιοῦ *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης. Κάτ. (1928) 228. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον.
Ε. Γ.

Μαργίτα (Margita) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος σχηματιζομένη ἐν Οὐγγαρίᾳ ὑπὸ τοῦ κυρίως *Δουνάβεως* καὶ τοῦ βραχίονος *Μπαράτσκα* κατέναντι τῆς πόλεως Mohacz (*Schrader,* Atlas de Géogr. Moderne 28: F, c). Κτῆμά ποτε τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἰωσήφ, γενόμενον κατόπιν (1908) ἰδιοκτησία τῆς πόλεως Βουδαπέστης, εἶναι περιώνυμος τόπος λουτροθεραπείας χάρις εἰς τὰς θειούχους θερμοπηγάς της (43° Κ.), ἅμα δὲ καὶ τόπος ψυχαγωγίας καὶ παντοειδῶν τέρψεων. Ἐπιμήκης 16 μιλλ. καὶ πλατεῖα 9 μιλλ., διατέμνεται κατὰ τὸ νότιον μέρος της ὑπὸ τῶν πρὸς τὴν Νοτιοσλαυΐαν συνόρων.

Digitized by Google

Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὴν ἤδη ρουμανικὴν καὶ ποτὲ οὑγγρικὴν φερώνυμον πολίχνην. Σ. Ε. Λ.

«Μαργίτης» (ἡ) *['Αρχ.]*. Τὸ περιφανέστατον καὶ παλαιότατον ἐκ τῶν κωμικῶν ᾀσμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπεδίδοντο εἰς τὸν Ὅμηρον. Ἐποιήθη ἐν Κολοφῶνι καὶ ἀπεδόθη εἰς τὸν Ὅμηρον ὑπὸ τῶν Κολοφωνίων, οἵτινες ἀντεποιοῦντο αὐτοῦ. Σῴζονται ὀλίγοι στίχοι ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ποιήματος, ὅπερ ὠνομάσθη οὕτω ἐκ τοῦ ἥρωος αὐτοῦ, σκαιοῦ τινος καὶ ἀδεξίου, ὅστις «πόλλ' ἠπίστατο ἔργα, κακῶς δ' ἠπίστατο πάντα». Ἤδη αὐτὸς ὁ Ἀρχίλοχος ἀπέδιδεν εἰς τὸν Ὅμηρον τὸ ποίημα καὶ ταύτης τῆς γνώμης εἴχοντο ἀναμφισβητήτως ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Οὗτος μάλιστα τάττει τὸν «Μαργίτην» παρὰ τῇ «Ἰλιάδι» καὶ τῇ «Ὀδυσσείᾳ». Τόσον δὲ εἶχε πιστευθῇ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὥστε διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸ ἄτεχνον τοῦ ποιήματος ἐδίδασκον ὅτι ἐποίησεν αὐτὸ ὁ Ὅμηρος νεώτερος καὶ ἀποπειρώμενος τῆς ἑαυτοῦ φύσεως πρὸς ποίησιν. Βραδύτερον ἤρχισαν αἱ ἀμφιβολίαι καὶ τέλος ἡ ἀθέτησις αὐτοῦ. Κατ' ἀρχὰς ἦτο πεποιημένον ἐν ἑξαμέτροις, ἀλλὰ βραδύτερον Πίγρης ὁ Ἁλικαρνασσεύς, ἀδελφὸς τῆς περιωνύμου Ἀρτεμισίας, παρενέβαλε καὶ ἰάμβους κάτ' ἄνισα διαστήματα, ἔνθα δηλαδὴ ἐπερατοῦτο νόημά τι. Ν. Ι. Ζ.

Μαργκαίϊτ (Margate) *[Γεωγρ.]*. Παρεδρία τῆς νήσου Θάνετ τῆς περιφερείας Κὲντ τῆς Ἀγγλίας. Κατ. 27.950. Ἐκτίσθη τῷ 1854, ἔχει δὲ ὡραῖα κτήρια, ἐκκλησίας καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Μ. Ι. Θ.

Μάργκαρυ (Margary), ***Αὔγουστος Ραμόν***. Ἄγγλος περιηγητὴς (1846—1875). Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν προξενικὴν ὑπηρεσίαν ἐν Κίνᾳ καὶ τῷ 1874 συνώδευσεν ὡς διερμηνεὺς τὴν ἀποστολὴν ἀπὸ Βιρμανίας εἰς Γιουννάν, διευθυνομένην ὑπὸ τοῦ Μπράουν. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος ὁ ἐκτελέσας διὰ ξηρᾶς τὸ ταξίδιον ἀπὸ Σαγγάης εἰς Βιρμανίαν, τῷ δὲ 1875 συμμετέσχεν εἰς τὴν ἀποστολὴν Μπράουν, ἀλλὰ προχωρήσας πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς ὁδοῦ ἐδολοφονήθη ἐν Γιουννάν. Τῷ 1875 ἐδημοσιεύθη ἐν Σαγγάῃ τὸ ἡμερολόγιόν του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Notes of a journey from Hankow to Ta-li-fu. Δ. Σ. Δ.

Μαργκερίτ (Margueritte). Δύο Γάλλοι συγγραφεῖς ἀδελφοί, υἱοὶ τοῦ στρατηγοῦ *Ἰωάννου Αὐγούστου Μαργκερίτ*, οἵτινες ἔγραψαν καὶ ἀπὸ κοινοῦ καὶ χωριστὰ ἕκαστος μυθιστορήματα: —1) ***Παῦλος*** (1860—1918). Ἐγεννήθη ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν «Λὰ Φλές», ἀλλὰ δὲν ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα. Τὸ φιλολογικόν του στάδιον ἤρχισε τῷ 1884 διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς βιογραφίας τοῦ πατρός του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ πατήρ μου», τῷ δὲ 1888 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτόν του μυθιστόρημα «Καὶ οἱ τέσσαρες», καὶ κατόπιν τά: «Ἡ ἐξομολόγησις» (1886), «Τὸ ἀνοικτὸ σπίτι» (1887), «Ἐρασταί» (1890), «Ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων» (1891), «Ma grande» (1892), ὅπερ θεωρεῖται τὸ καλύτερον μυθιστόρημά του, «Παιδικὴ ψυχή» (1894), «Τὰ κοιμισμένα νερά» (1896). Ἀπὸ τοῦ 1896 μέχρι τοῦ 1911 ἤρχισε νὰ γράφῃ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ μικροτέρου του ἀδελφοῦ Βίκτωρος.

Παῦλος Μαργκερίτ.

Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων τῆς συνεργασίας τῶν δύο ἀδελφῶν εἶναι σειρὰ μυθιστορημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Μία ἐποχή», ἧς τὸ θέμα περιστρέφεται εἰς τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ καταστροφή» (1898), «Τὰ συντρίμματα τῆς σπάθης» (1901), «Οἱ γενναῖοι» (1901) καὶ «Ἡ Κομμοῦνα» (1904). Ἄλλα ἔργα τῆς συνεργασίας τῶν δύο ἀδελφῶν εἶναι: «Τὸ καρναβάλι τῆς Νίτσας» (1892), «Νέαι γυναῖκες» (1899), «Αἱ δύο ζωαί» (1902) καὶ τὸ «Πάσχα» (1905). Τὰ τελευταῖα ἔργα τοῦ Παύλου Μαργκερίτ, τὰ ὁποῖα οὗτος ἔγραψεν ἄνευ τῆς συνεργασίας τοῦ ἀδελφοῦ του, εἶναι: «Ἡ φλόγα» (1909), «Τὸ σπίτι καίεται» (1913) καὶ «Ἡ ἀπόλαυσις» (1918). Ὁ Παῦλος Μαργκερίτ ἤρχισε τὸ φιλολογικόν του στάδιον ὡς ὀπαδὸς τῆς ρεαλιστικῆς σχολῆς, ἀλλὰ βραδύτερον ἐκηρύχθη ἐναντίον τοῦ Ζολᾶ καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν πέντε, οἵτινες ὑπέγραψαν τὸ μανιφέστον κατὰ τοῦ συγγραφέως τῆς «Γῆς» τῷ 1887. Ὑπῆρξεν ἐπίσης ἓν τῶν πρώτων μελῶν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Γκονκούρ.

—2) ***Βίκτωρ***, γεννηθεὶς τῷ 1866 ἐν Ἀλγερίᾳ. Ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα, ὑπηρετήσας ἀπὸ τοῦ 1888 μέχρι τοῦ 1896 εἰς τὸ πρῶτον σύνταγμα κυνηγῶν ἐν Ἀφρικῇ, ἀλλὰ παραιτηθεὶς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ ἀφιερώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, γράψας κατ' ἀρχὰς διάφορα ποιήματα καὶ μεταφράσεις. Ἀπὸ τοῦ 1896 μέχρι τοῦ 1911 ἤρχισε νὰ γράφῃ μυθιστορήματα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Παύλου (βλ. ἀνωτ.). Μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς συνεργασίας ταύτης ἐδημοσίευσε μόνος τὰ μυθιστορήματα: «Πόρνη» (1907), «Τὰ κορίτσια» (1908), «Ὁ χρυσός» (1910), «Τὰ σύνορα τῆς καρδίας» (1912), «Τὸ ρόδον τῶν ἐρειπίων» (1912), «Ἡ γκαρσόν» (1920), ὅπερ προεκάλεσε σφοδροτάτην πολεμικὴν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἀπεικόνισιν τῶν ἐκλύτων μεταπολεμικῶν ἠθῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ ν' ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτοῦ τὸ παράσημον τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, παρὰ τὴν θερμὴν ὑποστήριξιν, ἧς ἔτυχε μεταξὺ πολλῶν διανοουμένων καὶ ἰδίως τοῦ Ἀνατὸλ Φράνς, «Ὁ σύντροφος» (1922), «Τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος» (1928) κτλ. Ἀνεμίχθη ἐπίσης καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς συζητήσεις τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς, γράψας τὰ ἔργα: «Οἱ ἔνοχοι», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐρευνᾷ τίς εἶναι ὁ ἔνοχος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, «Εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ἀβύσσου» (1919), «Ἡ φωνὴ τῆς Αἰγύπτου» (1920), «Οἱ ἐγκληματίαι» (1925) κτλ. Τῷ 1925 ἐδημοσίευσε «Ἔκκλησιν εἰς τὰς συνειδήσεις», ἔργον ἐξ οὗ ἀπεκλήθη «ὁ Ζολᾶ τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς». Ἐκ τῶν ἔργων του μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τά: «Ἡ Γκαρσόν», «Ὁ σύντροφος» καὶ «Ἡ κοκόττα». Μ. Δ. Β.

Βίκτωρ Μαργερίτ.

Μαργκερίτ (Marguerite), ***Ἰωάννης-Αὔγουστος***. Γάλλος στρατηγὸς (1823—1870). Ὑπηρέτησεν ἐν Ἀφρικῇ καὶ εἶτα ἐν Μεξικῷ, ἔνθα διεκρίθη. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας καὶ τέλος ἐπιχειρῶν στρατιωτικὴν ἀναγνώρισιν πλησίον τοῦ Σεδὰν ἐπληγώθη θανασίμως. Υἱοὶ αὐτοῦ εἶναι οἱ συγγραφεῖς *Βίκτωρ* καὶ *Παῦλος Μαργκερίτ*. Ἔγραψε «Κυνήγια τῆς Ἀλγερίας» καὶ «Σημειώσεις περὶ τῶν Ἀράβων» (1869). Γ. Ι. Β.

Μαργκερίτα *ντὶ Σαβόϊα* (Margherita di Savoia) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Φότζιας, ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς, εἰς τὸν κόλπον τῆς Μανφρεντόνια. Κάτ. 9.086. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ὀφαντῖνο—Μαργκερίτα ντὶ Σαβόϊα. Μέχρι τοῦ 1879 ἐκαλεῖτο *Ζαλίνα ντὶ Μπαρλέττα*, μετονομασθεῖσα πρὸς τιμὴν τῆς τότε βασιλίσσης τῆς Ἰταλίας. Ἔχει καλὸν λιμένα καὶ παρ' αὐτὴν τὰς μεγαλυτέρας ἁλυκὰς τῆς Ἰταλίας. Εἶναι θερινὸν κέντρον θαλασσίων λουτρῶν Μ. Δ. Β

Μάργκι (οἱ) (Margi ἢ Marghi). Φυλὴ Νέγρων τοῦ Σουδὰν ἐν Μπορνού. Εἶναι γεωργοί, θάπτουσι δὲ τοὺς νεκρούς των ἐντὸς θολωτῶν τάφων. Γ. Ι. Β.

Μαργκίτα (Marghita, οὑγγρ. Margitta) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας, πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνήκουσα εἰς τὴν Οὑγγαρίαν. Κάτ. 5.855 Γ. Ι. Β

Μαργκὸ (Margot), ***βασίλισσα*** · βλ. λ. *Μαργαρίτα* Βαλουά, βασίλισσα τῆς *Ναβάρρας*.

Μαργκραμπόβα (Marggrabowa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Α. Πρωσσίᾳ παρὰ τὰ γερμανολεττονικὰ σύνορα. Κάτ. 6.000. Ἀποτελεῖ κόμβον σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὴν Α. Πρωσσίαν. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1560 παρὰ τὸ παρ' αὐτῇ κείμενον φρούριον Ὀλέτσκο κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Ρώσων, ὑπέστη δὲ πολλὰς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ζημίας ἐξ ἐμπρησμῶν. Γ. Ι. Β.

Μάργκραφ (Marggraf) ***Ἀνδρέας-Σιγισμοῦνδος*** Γερμανὸς χημικὸς (1709—1782). Ὠνομάσθη τῷ 1738 μέλος τῆς Βερολινιαίας Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, τῆς ὁποίας διηύθυνεν ἀπὸ τοῦ 1754 καὶ τὸ χημικὸν ἐργαστήριον.

— **Μάργκραφ** (Marggraf), ***Ἑρμάννος***. Γερμανὸς δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς (1809—1864). Ἀπὸ τοῦ 1853 διηύθυνε τὰ ἐν Λειψίᾳ ἐκδιδόμενα «Φύλλα φιλολογικῆς ψυχαγωγίας». Ἔγραψε διαφόρους μελέτας, ποιήματα, δράματα καὶ μυθιστορήματα. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ νεωτάτη φιλολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐποχὴ τῆς Γερμανίας» (1839), «Ἐρρῖκος ὁ Δ'» (1837), «Ὁ Ἰοῦστος καὶ ὁ Χρυσόστομος» (1840), «Φρὶτς Μπόϋτελ» (1855). Τῷ 1860 δὲ ἐξέδωκε τὸ «Ταμεῖον τῆς γερμανικῆς εὐθυμογραφίας». Γ. Ι. Β.

Μαργκόπουλο *[Γεωγρ.]*. Ἀπορρῶγες τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Κριμαίας (Margopulo point: πλάτ. 44° 47' Β., μῆκ. 33° 33' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2233: Sevastopol to Kertch), 3 μίλλ. νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Λουκοὺλ καὶ ἐγγὺς τοῦ ὅρμου *Καλαμίτσι*. Σ. Ε. Λ

μάργος (ὁ, ἡ) καὶ *—η*, *—ον* (τό)· ἀρχ., μανιακός, λυσσῶν· || ἀνόητος, ἀπερίσκεπτος· || μεταγ. ἀκόλαστος, ἄσωτος.

Μάργος (Margus) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μέγας ποταμὸς τῆς Δαρδανίας καὶ Ἄνω Μοισίας, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν Ἀν. ὑπωρειῶν τοῦ Σκάδρου καὶ δεχόμενος τὰ ὕδατα πολλῶν παραποτάμων ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 425 χλμ. εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, ὀλίγα μίλλια πρὸς Δ. τοῦ Βιμινακίου (νῦν Κοσταλάτς). Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (IV, 49) καλεῖται *Βρόγγος*, δεχόμενος τὰ ὕδατα τοῦ Ἄγγρου (νῦν Ibar), ὑπὸ δὲ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III, 9, 3) *Μόσχιος* καὶ παρ' ἄλλων *Βάργος*. Σήμερον καλεῖται *Μοράβας*. Α. Θ. Σ.

—**Μάργος**, ἢ ***Μάργον*** (Margus ἢ Margum) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Μοισίας, κειμένη παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Μάργου εἰς τὸν Δούναβιν, 25 χλμ. πρὸς Ἀν. τῆς Σεμενδρίας, ὅπου ὁ Διοκλητιανὸς ἐνίκησε τὸν Καρῖνον τῷ 284 μ. Χ. Σήμερον καλεῖται *Πασσάροβιτς*. Α. Θ. Σ.

— **Μάργος** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἐν Μαργιανῇ, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Παροπανίσου καὶ διευθυνόμενος ἀπὸ Ν. πρὸς Β. πρὸς τὸν Ὦξον χάνεται εἰς τὸν ἄμμον τοῦ Kara-Koroum, μετὰ ροῦν 800 χλμ. Σήμερον καλεῖται *Μουργὰβ* (Mourghab). Α. Θ. Σ.

Μάργος ὁ ***Κερυνεύς***. Ὁ πρῶτος στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας κατὰ τὴν β' αὐτῆς περίοδον, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 255/254 π. Χ. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο κατέλαβε, διότι κατώρθωσε μετ' ἄλλων Ἀχαιῶν νὰ φονεύσῃ τὸν τύραννον τῆς Βούρας, ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ ὁ τύραννος τῆς Κερυνείας Ἰσέας φοβηθεὶς παρῃτήθη καὶ παρέδωσεν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς τὴν πόλιν του (276/275 π. Χ.). Ὁ Μάργος διετέλεσεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Συμπολιτείας, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐπέδειξεν ἐξαίρετον πολιτικὴν ἱκανότητα, διακριθεὶς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἐντιμότητα καὶ δικαιοσύνην του. Τῷ 229 π. Χ., λαβὼν μέρος εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν παρὰ τοὺς Παξοὺς ναυμαχίαν τῶν Κερκυραίων, ἐπνίγη, βυθισθείσης αὐτάνδρου ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς τριήρους, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπέβαινε. Ν. Λ.

μαργοτίδα (ἡ)· Ἰδιωμ. Κρήτ., χιονίστρα, χείμετλον, ξεπάγιασμα (ἐκ τοῦ *μαργώνω*=παγώνω, μαραίνομαι). Ι. Δ. Μ.

μαργόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σκορπίουρος ὁ αὐλακωτός*.

μαργραβᾶτον (τὸ) (Markgaffschaft). Ἡ περιοχὴ ἐφ' ἧ, ἠσκεῖτο ἡ ἐξουσία τοῦ *μαργράβου* (βλ. λ.). Ἐπίσης καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ. Θ. Κ.

μαργράβος (ὁ) (Markgaf, γαλλ. margrave, ἐκ τοῦ λατιν. *marchio*=μαρκήσιος). Ὁ διοικητὴς τῆς *μαρκίας* (βλ. λ.), εἰς ὃν ἀπενέμετο εὐρεῖα στρατιωτική, διοικητικὴ καὶ δικαστικὴ ἐξουσία. Σὺν τῷ χρόνῳ, μετὰ τῆς εὐρύνσεως τῆς περιοχῆς των, ἐνισχύετο εἰς ἀνεξαρτησίαν ἡ ἐξουσία τῶν μαργράβων, οἵτινες βραδύτερον ἐξωμοιώθησαν πρὸς τοὺς δοῦκας, καὶ τελικῶς, ἀπὸ τοῦ 1180, ὅτε διελύθησαν τὰ δουκᾶτα, κατετάχθησαν μεταξὺ τῶν πριγκίπων τοῦ κράτους. Εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν διετηρήθη μόνον ὁ τίτλος (marquis, marcheze), ὡς τιμητικὴ διάκρισις. Θ. Κ.

μαργῶ (*—άω*)· ἀρχ, μαίνομαι, φέρομαι ὡς παράφρων· || θρασύνομαι, ἐρεθίζομαι· || ἐπιθυμῶ σφοδρῶς.

μαργώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης μάργης· || ὁ ὁμοιάζων πρὸς μάργαν.

—***μαργώδη ἐδάφη*** (Mergelboden) *['Εδαφολ.]*. Ὀνομάζονται τὰ ἐδάφη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς ἀποσαθρώσεως μαργαϊκῶν στρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται ἐγγὺς τῶν ἐδαφῶν τούτων ἢ ἀποτελοῦν τὸ ὑπόβαθρον αὐτῶν. Εἰς τὰ μαργώδη ἐδάφη ἡ περιεκτικότης εἰς ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον κυμαίνεται ἀπὸ 5 ἕως 20 %, ἡ περιεκτικότης εἰς ἄργιλλον ἀπὸ 20 ἕως 50 % συνήθως, τὸ δὲ ὑπόλοιπον κατέχεται ὑπὸ τῆς ἄμμου μὲ ἐλάχιστα ποσὰ χώματος (Humus). Ἀναλόγως τοῦ ἐμπλουτισμοῦ εἰς ἄργιλλον ἢ ἄμμον πέραν τῆς συνήθους ἀναλογίας, τὰ ἐδάφη αὐτὰ καλοῦνται ἐπιπροσθέτως *ἀργιλλώδη* ἢ *ἀμμώδη*. Εἰς τὰ μαργώδη ἐδάφη ἡ μεγαλυτέρα περιεκτικότης των εἰς χῶμα καὶ ἄργιλλον καθιστᾷ αὐτὰ πρόσφορα εἰς τὴν βλάστησιν. Γ. Β.

μάργωμα (τό)· τὸ αἴσθημα τοῦ ψύχους, ξεπάγιασμα.

—*[Γεωπον.]* Καλεῖται *μάργωμα* ἡ γεωργικὴ ἐργασία, καθ' ἣν μεταπλάσσεται τὸ ἔδαφος τῇ ἀναμείξει μάργης, ἥτις περιέχει κυρίως κατὰ διαφόρους ἀναλογίας ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον καὶ ἄργιλλον. Ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται εἰς πτωχὰ εἰς τοιαῦτα συστατικὰ ἐδάφη. Καταλληλοτέρα ἐποχὴ διὰ τὸ μάργωμα εἶναι τὸ φθινόπωρον. Δ. Ν. Π.

μαργώνω, *ἀόρ. ἐ)μάργωσα*, παθ. μετχ. *μαργωμένος*· ἀποναρκοῦμαι, παγώνω ἀπὸ τὸ κρύο, ξεπαγιάζω: ᾆσμ.: «πατῶ 'ς τὰ χιόνια καίομαι καὶ 'ς τὴ φωτιὰ μαργώνω»· || καθόλου, αἰσθάνομαι ψῦχος, κρυώνω: «ντύσου καλὰ νὰ μὴ μαργώσῃς».

μαργωσάρης (ὁ), θηλ. *—άρα*· δημοτ., αὐτὸς ποὺ κρυώνει εὔκολα, ὁ μὴ ἀντέχων εἰς τὸ ψῦχος.

Digitized by Google

μαργωτέρα (ἡ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία εἰς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἰχθύος *νάρκη ἡ μαρμαίρουσα* (βλ. λ.).

Μαρδαΐται (οἱ). Ἐκαλοῦντο οὕτως οἱ ὀρεινοὶ πολεμισταὶ οἱ ἐγκατασταθέντες ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς Ζ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐν Συρίᾳ ἐπὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου καὶ τῆς πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. τούτου μακρᾶς ὀροσειρᾶς τῆς ἐκτεινομένης ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἀμανοῦ (ὑψουμένου ἄνωθεν τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου) μέχρι τῆς Ἱερουσαλήμ. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Μαρδαϊτῶν ἐξηνέχθησαν πολλαὶ καὶ ποικίλαι γνῶμαι. Κατὰ τὸν Σάθαν καὶ τὸν Καρολίδην, μετῳκίσθησαν ἐκ Ταύρου, ἔνθα ἐστάθμευον τὰ τάγματα τῶν ἀπὸ μακροῦ ἐξελληνισθέντων Ἰσαύρων καὶ Πισιδῶν καὶ Γοτθογραικῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὄνομα Μαρδαΐται, ὁ Καρολίδης δέχεται ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς ἀραβικῆς λέξεως *μαρδὰτ* σημαινούσης ἀποστάτην, ἀντάρτην, διότι οὕτως οἱ Ἄραβες ἀπεκάλεσαν τοὺς ἀκρίτας ἐκείνους. Αἱ στρατιωτικαὶ ἀποικίαι τῶν Μαρδαϊτῶν ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Συρίας τῷ 677 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Δ' τοῦ Πωγωνάτου. Ἐντὸς ὀλίγου ἀνῆλθον εἰς πολλὰς χιλιάδας, ὥστε ὄχι μόνον ἀπέκρουον τελεσφόρως τοὺς Ἄραβας, ἀλλὰ καὶ συνεχῶς ἐξετέλουν ἐπιδρομὰς εἰς τὰς χώρας των, ὥστε ὁ χαλίφης των Μωαβίας καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ πέμψωσι πρέσβεις πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Δ' ζητοῦντες εἰρήνην καὶ ὑποσχόμενοι τὴν καταβολὴν ἐτησίου φόρου. Πράγματι συνωμολογήθη τριακονταετὴς εἰρήνη, καθ' ἣν συνεφωνήθη να καταβάλλωσιν οἱ Ἄραβες ἐτησίως εἰς τὸ Βυζάντιον τρισχίλια χρυσᾶ νομίσματα (45 χιλ. χρυσῶν δραχμῶν), πρὸς δὲ ν' ἀποστέλλωσιν 8 χιλ. αἰχμαλώτους καὶ 50 ἵππους. Ἀλλ' ὁ διαδεξάμενος τὸν Μωαβίαν χαλίφης Ἀβδαλμελὶκ ἔπεισε τὸν διάδοχον τοῦ Κωνσταντίνου Δ' Ἰουστινιανὸν Β' ν' ἀποσύρῃ τοὺς Μαρδαΐτας ἐκ τῶν συνόρων λόγῳ τῶν ἀδιαλείπτων ἐπιδρομῶν των. Εἰς ἀντάλλαγμα οἱ Ἄραβες ὑπεσχοῦντο νὰ καταβάλλωσιν ἡμερησίως χίλια χρυσᾶ νομίσματα (=15 χιλ. χρυσᾶς δραχμάς), ἕνα δοῦλον καὶ ἕνα ἵππον, πρὸς δὲ νὰ μερίζωνται μετὰ τῶν Βυζαντινῶν τοὺς φόρους τῆς Κύπρου, τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Ἰβηρίας (Καυκάσου). Ἡ ἄστοχος αὕτη πρᾶξις τοῦ Ἰουστινιανοῦ Β' ὑπῆρξεν ὀλεθρία, διότι ἤνοιξαν διάπλατα αἱ πύλαι τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὰς ἀραβικὰς ἐπιδρομάς.

Οἱ οὕτως ἀνακληθέντες Μαρδαΐται ἀνήρχοντο τότε εἰς 12 χιλ. ἄνδρας, οὓς ὁ Ἰουστινιανὸς διεσκόρπισεν ἀνὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας. Μέρος αὐτῶν ἐγκατεστάθη ἐν Ἀρμενίᾳ, ἄλλοι περὶ τὴν Ἀττάλειαν, ἐν τῷ θέματι Κυβυρραιωτῶν, ἔνθα διῳκοῦντο ὑπὸ ἰδίου στρατηγοῦ, τοῦ λεγομένου «Κατεπάνω τῶν Μαρδαϊτῶν», ὃν διώριζεν ἀπ' εὐθείας ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐν Πελοποννήσῳ. Οἱ περὶ τὴν Ἀττάλειαν Μαρδαΐται ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ εἰς τὸν στόλον, διετήρησαν δὲ τὴν αὐτοτέλειαν αὐτῶν ἐπὶ μακρόν. Τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ ἐγκατασταθέντας συναντῶμεν μετὰ δύο αἰῶνας ἐπὶ Βασιλείου Α' κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ἀραβικοῦ στόλου ἐναντίον τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Ζακύνθου καὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου (881). Ὅτε ἐστάθμευσεν εἰς Μεθώνην ὁ βυζαντινὸς στόλος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Νάσαρ, ἐλιποτάκτησε πρὸς τὸν ἐχθρὸν μέγα μέρος τῶν πληρωμάτων αὐτοῦ, ἀλλὰ πάραυτα ἡ δύναμις τοῦ στόλου συνεπληρώθη ἐκ Πελοποννησίων καὶ Μαρδαϊτῶν καὶ οὕτως ὁ Νάσαρ ἠδυνήθη νὰ ἐκδιώξῃ τὸν ἐχθρικὸν στόλον. Σὺν τῷ χρόνῳ οἱ ἀνὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἐγκατασταθέντες Μαρδαΐται συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν ἐντοπίων, ἐν τούτοις παρέμεινε καὶ διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν ἡ θαυμασία αὐτῶν τακτικὴ τοῦ ὀρεινοῦ πολέμου. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Μαρδακίου, ἡ ***Γαρδικίου μονή***. Μονὴ κειμένη ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς κοινότητος Μεγάλης Ἀναστασόβης (νῦν Νεδούσης) τοῦ τέως δήμου Ἀλαγονίας τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Ἀπέχει τῶν Καλαμῶν ἐξάωρον περίπου καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὀρεινῆς θέσεως. Ἡ παλαιοτέρα χρονολογικὴ περὶ αὐτῆς μαρτυρία εἶναι τοῦ 1501 καὶ ἐξάγεται ἐξ ἐπιγραφῆς ἐγχεχαραγμένης ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ. Τοῦ 1669 σῴζεται ἀφιερωτικὸν γράμμα γυναικός τινος παραχωρούσης τὰ κτήματά της εἰς τὴν μονήν. Τοῦ 1702 σῴζεται μολυβδίνη βοῦλλα ἀπολεσθέντος σιγιλλίου τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ τοῦ Γ'. Ἡ μονὴ ὑπήγετο εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας καὶ καθὼς προκύπτει ἐκ σιγιλλίου τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἦτο πατριαρχικὴ καὶ σταυροπηγιακή. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ἡ μονὴ Μαρδακίου προσέφερεν ἱκανὰς ὑπηρεσίας εἰς χρήματα, ἀδελφὸς δὲ αὐτῆς λέγεται ὅτι ἦτο ὁ Παπαφλέσσας. Ὁ ἡγούμενος ἐδικαιοῦτο νὰ φέρῃ κατὰ τὰς τελετὰς μανδύαν καὶ ῥάβδον. Κατὰ τὸ 1855 ἡ ἕδρα τῆς μονῆς μετεφέρθη εἰς τὸ ἐν τῷ χωρίῳ Γαρδίκιον μετόχιον αὐτῆς, ἐν ᾧ καὶ παραμένει, μετονομασθεῖσα καὶ τῆς μονῆς εἰς μονὴν *Γαρδικίου*. Ἡ μονὴ ἔχει ἓξ μοναχούς, ὧν οἱ τρεῖς παραμένουν ἐν τῇ παλαιᾷ μονῇ Μαρδακίου, καὶ φυλάσσει τὰ λείψανα τοῦ πατριάρχου Προκοπίου τοῦ ἀπὸ Σισόβης. Χ. ΠΑΠΑΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μαρδάρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε 6, 10) πρὸς Α. τῆς Τραπεζοῦντος. Ἄγνωστος ἄλλοθεν, καθὼς καὶ ἡ θέσις αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Μαρδάριος, *μάρτυς*. Ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ μετὰ τῶν *Εὐστρατίου, Αὐξεντίου* καὶ *Ὀρέστου*. Ἦτο ἐκ τῶν πλουσίων κατοίκων τῶν Ἀραβράκων τῆς Ἀσίας, βλέπων δὲ τοὺς συναθλητάς του ἀπαγομένους εἰς τὸ μαρτύριον ὡμολόγησε καὶ αὐτὸς τὴν εἰς τὸν Χριστὸν πίστιν του· συλληφθεὶς ὅθεν ὑπέστη τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον μετὰ τῶν τῇ 13 Δεκεμβρίου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας γεραιρομένων. Ὁ Μαρδάριος λόγιος ὢν διέτριβε καὶ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν καὶ εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ἡ εὐχὴ τῆς Γ' ὥρας τοῦ Μεγάλου ἀποδείπνου.

Μαρδάτι *[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν πέντε συνοικισμῶν οἱ ὁποῖοι συγκροτοῦν τὴν κοινότητα τῆς Κρητσᾶς τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασιθίου Κρήτης. Κάτ. 82 (1928). Ε. Γ.

Μαρδάχα, ἡ ***Μπαρτάχα*** *[Γεωγρ.]*. Ἄφθονος πηγὴ (Κεφαλόβρυσον) παρὰ τὴν μονὴν Τατάρνης ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ Ἀχελῴου ποταμοῦ καὶ μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Εὐρυτανίας καὶ Βάλτου. Παρέχει εἰς τὸν Ἀχελῷον ποταμὸν τὸ ἐν τρίτον τῶν ὑδάτων αὐτοῦ. Ι. Σ. Σ.

Μάρδη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΑ. Κάτω Παννονίας, κειμένη παρὰ τὴν Κιβαλίδα (νῦν Vincovcè) ἐν Γιουγκοσλαυΐᾳ, ὅπου ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐνίκησε τῷ 314 μ. Χ. τὸν Λικίνιον. Α. Θ. Σ.

— **Μάρδη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Μεσοποταμίας, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Μασίου ὄρους, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Δάρας (μετὰ ταῦτα Ἀναστασιουπόλεως) εἰς Ἀμίδην (Διαρβεκὶρ) ἀγούσης ὁδοῦ, καλουμένη ὑπὸ τοῦ Προκοπίου καὶ *Μάρδης*, τῆς ὁποίας τὰ τείχη, ἀπὸ πολλοῦ κατεστραμμένα, ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565).

Μαρδίων. Εὐνοῦχος τῆς Κλεοπάτρας ἰσχύσας μεγάλως ἐπ' αὐτῆς, τόσον ὥστε ὁ Ὀκτάβιος προτείνων τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἔλεγεν ὅτι κυρίως τὸν πόλεμον κηρύττει κατὰ τοῦ Μαρδίωνος.

Μάρδοι (οἱ), ἢ ***Ἄμαρδοι*** *[Ἀρχ.]*. Λαὸς νομαδικὸς καὶ πολεμικὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἐν Ἀριανῇ, «πένητες καὶ μάχιμοι ἐπὶ τῇ πενίᾳ», κατὰ τὸν Ἀρριανὸν (Ἀναβ. III, 24, 1), ἐγκατασταθεὶς τέλος ἐπὶ τῆς ΝΔ. παραλίας τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τὰ ὄρη τῆς Ν. Περσίας. Ἐπίσης ἀπαντῶσι καὶ ἐν Μαργιανῇ καὶ τὰ ἀνατολικὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Τούτους ὑπέταξε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τῷ 332 π. Χ., κατέλιπε σατράπην αὐτῶν τὸν Αὐτοφραδάτην. Α. Θ. Σ.

Μαρδόνιος. Πέρσης στρατηγός, υἱὸς τοῦ Γωβρύου. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἑπτὰ εὐγενῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξεθρόνισαν καὶ ἐφόνευσαν τῷ 521 π. Χ. τὸν σφετεριστὴν τοῦ θρόνου τῆς Περσίας Ψευδοσμέρδιν. Ἀποκτήσας τὴν εὔνοιαν τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπους, ἔλαβε σύζυγον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀρταζώστραν καὶ κατέστη εἷς τῶν ἰσχυροτέρων μεγιστάνων τῆς περσικῆς αὐλῆς. Τῷ 495, ἀνατεθείσης εἰς αὐτὸν τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἑλλάδος, κατῆλθεν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ καὶ στόλου καὶ κατέπαυσε τὰς αὐτόθι ἑλληνικὰς πόλεις, εἶτα δὲ διῆλθε τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ὑπέταξε τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν νῆσον Θάσον ἐβάδισε κατὰ τῆς Μακεδονίας καὶ ὑπέταξε μέρος αὐτῆς, ἀλλὰ τέλος ἐνικήθη κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ τῶν Βρύγων καὶ ἐτραυματίσθη ὁ ἴδιος, διερχόμενος δὲ διὰ τοῦ στόλου τὸν Ἄθω κατελήφθη ὑπὸ φοβερᾶς θυέλλης, ἐξ ἧς κατεστράφη ὁ ἐκ 300 πλοίων στόλος του, πνιγέντων 20 000 ἀνδρῶν. Ὑποπεσὼν διὰ τὸ ἀτύχημα τοῦτο εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Δαρείου, καθῃρέθη ἀπὸ τὸν βαθμὸν του στρατηγοῦ, ἀντικατασταθεὶς εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν διὰ τοῦ Δάτιδος καὶ Ἀρταφέρνους. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου καὶ δέκα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι ἧτταν, τῷ 480 π. Χ., ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως καὶ κατέχων τὴν πραγματικὴν ἀρχιστρατηγίαν. Μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι καταστροφήν, φυγὼν ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Ἀσίαν, κατέλιπεν αὐτὸν ἐν Ἑλλάδι μὲ 300 χιλιάδας στρατοῦ, ἵνα συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα πρὸς τελείαν καθυπόταξιν αὐτῆς. Διαχειμάσας ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅπου ηὔξησε τὸ στράτευμά του διὰ νέας αὐτόθι στρατολογίας, κατῆλθε τὸ ἔαρ τοῦ ἑπομένου ἔτους 479 π. Χ. εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ κατέλαβε τὰς ἐκκενωθείσας ὑπὸ τῶν κατοίκων Ἀθήνας, πρὶν δὲ συγκρουσθῇ πρὸς τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων ἑλληνικῶν πόλεων προσεπάθησε παντὶ σθένει νὰ ἀποσπάσῃ διὰ δελεαστικῶν προτάσεων τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὸν συνασπισμόν, ἀλλ' ἔλαβε τὴν περίφημον ἐκείνην ἀπάντησιν, ὅτι ἐνόσῳ ὁ ἥλιος δὲν μεταβάλλει τὴν πορείαν του δὲν θὰ συμμαχήσουν οἱ Ἀθηναῖοι μετ' αὐτοῦ. Συγκρουσθεὶς ἐντὸς ὀλίγου παρὰ τὰς Πλαταιὰς πρὸς τὰ ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Παυσανίαν ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἐνικήθη ὁλοσχερῶς καὶ ἔπεσε μεταξὺ τῶν χιλίων ἐπιλέκτων, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Σπαρτιάτου Ἀειμνήστου. Ὑπὸ τοῦ Λάμπωνος ἐπροτάθη νὰ κακοποιηθῇ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ πρὸς ἐκδίκησιν τῆς ὕβρεως ἥτις ἐγένετο ὑπὸ τῶν Περσῶν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου ἐν Θερμοπύλαις. Ἀλλ' ὁ Παυσανίας ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ὡς ἀπᾴδουσαν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ἤθη καὶ διέταξε τὴν ταφήν του. Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

Μάρδος, ἢ ***Ἄμαρδος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ἐν τῇ ΒΔ. Μηδίᾳ, ὅστις διαρρέων τὴν χώραν τῶν Μάρδων ἢ Ἀμάρδων, ἐκβάλλει εἰς τὴν Ν. Κασπίαν θάλασσαν. Σήμερον καλεῖται *Κιζὶλ-Οὐζέν*. Α. Θ. Σ.

Μάρδου λιμήν, ἢ ***Μαρδουλάμνη*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν καὶ πολίς τῆς Κεϋλάνης (*Πτολεμ.* Ζ, δ, 4) ἀγνώστου ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

Μαρδούκ *[Μυθολ.]*. Θεὸς τῆς Βαβυλῶνος, γενόμενος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαμμουραβὶ ὁ ὕπατος τῶν θεῶν τοῦ βαβυλωνιακοῦ πανθέου. Κατὰ τὸ βαβυλωνιακὸν ἔπος τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ὁ Μαρδοὺκ εἶναι υἱὸς τοῦ Ἔα καὶ τῆς Λαχάμου. Ἐν τῇ στάσει τῶν νεωτέρων θεῶν κατὰ τῶν γεννητόρων των, τοῦ Ἄψου καὶ τῆς Τιαμάτ, ὁ Ἔα κατώρθωσε μὲν νὰ φονεύσῃ τὸν Ἄψου, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ νικήσῃ τὴν Τιαμάτ. Τούτου ἕνεκα ἐκλήθη ὁ Μαρδοὺκ ὅστις ἠξίωσε προηγουμένως παρὰ τῶν θεῶν ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς τὸν ὕπατον θεόν. Τούτου γενομένου, ὁ Μαρδοὺκ ἐπῆλθε κατὰ τῆς Τιαμάτ, ἐνίκησεν αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον. Οὕτω ὁ Μαρδοὺκ ἀνεγνωρίσθη ὡς ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου, ὁ ὕπατος θεός, ὁ θεὸς τῆς σοφίας. Καθ' ἑκάστην πρώτην τοῦ ἔτους ἀνενεοῦτο ἡ παρὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀναγνώρισις αὐτοῦ ὡς τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν καὶ ἑωρτάζετο ἡ εἰς τὸν βασιλικὸν τῶν θεῶν θρόνον ἀνάρρησις τοῦ Μαρδούκ. Πρὸς τοῦτο ἤγοντο κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐκ πάντων τῶν διαμερισμάτων τοῦ βαβυλωνιακοῦ κράτους εἰς τὴν Βαβυλῶνα διάφοροι θεοὶ (ἀγάλματα), ἵνα ἐκεῖ χαιρετίσωσι τὸν Μαρδοὺκ καὶ ἀναγνωρίσωσιν οὕτω καὶ πάλιν αὐτὸν ὡς τὸν ὕψιστον βασιλέα. Β. Μ. Β.

— **Μαρδοὺκ-βαλάτσου-ἰκβί**. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος (827 — 815 π. Χ.), μεγάλας ἀλλὰ ματαίας καταβαλὼν προσπαθείας πρὸς ἀποτίναξιν τῆς ἀσσυριακῆς κυριαρχίας. Β. Μ. Β.

— **Μαρδοὺκ-ζακὶρ-σοὺμ Α'**. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος (851—828 π. Χ.). Οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μαρδοὺκ-βὲλ-ουσάτι προὐκάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἀσσυρίου βασιλέως Σαλμανάσσαρ Γ', ὅστις κατέλαβε τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἄλλας μεγάλας πόλεις (850 π. Χ.), τῶν βασιλέων τῆς Βαβυλῶνος διατελούντων πλέον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀσσυρίων. Β. Μ. Β.

— **Μαρδοὺκ ζακὶρ-σοὺμ Γ'**. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος, παραμείνας ἐπὶ τοῦ θρόνου μόνον ἐπὶ ἕνα μῆνα (703 π. Χ.).

— **Μαρδοὺκ-ναδὶν-ἀχ**. Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος (1116—1101 π. Χ.), γνωστὸς διὰ τοὺς μακροὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν Ἀσσυρίων. Τέλος ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Τιγλατπιλέσερ Α' καὶ ἔπεσεν ἔν τινι μάχῃ. Β. Μ. Β.

Μαρδοχαῖος. Ἰουδαῖος, ζήσας ἐν Σούσοις, θεῖος τῆς *Ἐσθὴρ* (βλ. λ.), τιμηθεὶς διὰ τῶν ἀνωτάτων ἀξιωμάτων ἐν τῇ περσικῇ αὐλῇ.

Μάρδων. Στρατηγὸς τῶν Λυδῶν, συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅστις διὰ τὴν ἀνδρείαν του ἀποκαλεῖται «λόγχης ἀκμων» ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου (Πέρσ. 51). Α. Θ. Σ.

Μαρὲ (Marès), ***Ἐρρῖκος, Πέτρος, Λουδοβῖκος***. Γάλλος χημικὸς καὶ γεωπόνος (1820—1901). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις σχολὴν τῶν τεχνῶν (πολυτεχνεῖον) καὶ εἶτα ἐγκατεστάθη εἰς Μομπελιέ, ἔνθα ἠσχολήθη ειδικῶς εἰς τὴν γεωργικὴν χημείαν καὶ ἰδίως τὴν καταπολέμησιν τοῦ ὠϊδίου τῆς ἀμπέλου, γράψας διαφόρους σχετικὰς πραγματείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ γνωστότεραι εἶναι αἱ: «Περὶ τῆς νόσου τῆς ἀμπέλου» (1856), «Περὶ φυλλοξήρας» (1875) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

— **Μαρὲ** (Maret), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος δημοσιογράφος καὶ πολιτικὸς (1838 — 1917), καταγόμενος ἐκ τῆς ἰδίας οἰκογενείας μὲ τὸν *Οὖγον Μαρὲ* (βλ. κατωτ.). Χρηματίσας ἐπί τινα χρόνον νομαρχιακὸς ὑπάλληλος, ἐγκατέλιπε τὸ στάδιον τοῦτο διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, συνεργασθεὶς δ' ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν «Illustration» καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τοῦ «Charivari». Ἀπὸ τοῦ 1869 ἤρχισε γράφων εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς δημοκρατικῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὅταν δὲ ὁ Ἐρρῖκος

Digitized by Google

Ροσεφὸρ ἵδρυσε τῷ 1871 τὴν «Mot d'Ordre», ὁ Μαρὲ ἔγραψεν εἰς αὐτὴν ἄρθρα, θίγοντα δριμύτατα τὴν ἐθνοσυνέλευσιν· διὰ τὰ ἄρθρα του ἐκεῖνα κατεδικάσθη εἰς πενταετῆ φυλάκισιν, ἀπελύθη ὅμως μετὰ τετράμηνον διὰ χάριτος. Βραδύτερον ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἰδίας ταύτης ἐφημερίδος, κατόπιν τῆς «Vérité» καὶ τέλος τοῦ «Radical» (1885), τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι τοῦ 1897. Ἐν τῷ μεταξὺ, ἀπὸ τοῦ 1881 μέχρι τοῦ 1898, ἐξελέγετο βουλευτής. Ἀνήκων εἰς τὴν ἄκραν ἀριστερὰν μεταξὺ τῶν ριζοσπαστῶν, διεκρίθη ἐν τῇ βουλῇ, ὅπως καὶ ἐν τῷ τύπῳ, διὰ τὰς φιλελευθέρας του ἀντιλήψεις καὶ διὰ τοὺς κατὰ τοῦ βουλανζισμοῦ ἀγῶνάς του. Κατὰ τὸ σκάνδαλον τοῦ Παναμᾶ συμπεριελήφθη πρὸς στιγμὴν μεταξὺ τῶν κατηγορηθέντων, ἀλλ' ἀπηλλάγη διὰ βουλεύματος.

Παρεκτὸς τῆς δημοσιογραφικῆς του δράσεως, ὁ Μαρὲ ἠσχολήθη καὶ εἰς συγγραφὰς λογοτεχνικοῦ τύπου, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως: «Ὁ γῦρος τοῦ παρισινοῦ κόσμου» (1864), «Οἱ σύντροφοι τῆς Μαρζολαίν» (1864)· ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λεκέρ: «Τὸ φίλημα τῆς βασιλίσσης», ἔμμετρος κωμῳδία, «Ἀρκασσόν», «Περίπατοι 'ς τὸ δάσος» (1865), «Θεατρικαὶ καὶ φιλολογικαὶ ἑβδομάδες» (ἐν τῷ «Radical»), «Δικαιοσύνη» (1898), «Σκέψεις καὶ γνῶμαι». —Ω.

— **Μαρὲ** (Maret), *Οὖγος-Βερνάρδος, δοὺξ τοῦ Βασσάνο.* Γάλλος πολιτικός, λόγιος καὶ δημοσιογράφος (1763—1839). Ἐγκατασταθεὶς εἰς Παρισίους ἀπὸ τοῦ 1788, προσελήφθη ὡς συντάκτης τοῦ «Δελτίου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως» καὶ κατόπιν τοῦ «Moniteur Universel», ἀπὸ δὲ τοῦ 1792 διωρίσθη διευθυντὴς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ ἴδιον ἔτος ἀπεστάλη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως ἐπιδιώξῃ ν' ἀποτρέψῃ τὴν ἐπικρεμαμένην τότε ἀγγλογαλλικὴν ῥῆξιν, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Τῷ 1793, μεταβαίνων εἰς Νεάπολιν ἵνα ἀντιπροσωπεύσῃ ἐκεῖ τὴν Γαλλίαν μετὰ τοῦ Σεμονβίλ, συνελήφθη εἰς Πιεμόντε ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ ἐκρατήθη παρ' αὐτῶν ἐν Μοραβίᾳ μέχρι τοῦ 1796. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν εἰργάσθη καὶ πάλιν ὡς δημοσιογράφος, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος μετέσχε τῶν διασκέψεων τῆς Λίλλης διὰ τὴν μετὰ τῆς Ἀγγλίας εἰρήνην. Τῷ 1799 ὁ Βοναπάρτης, ὁ ὁποῖος ἔτρεφε μεγάλην πρὸς αὐτὸν ἐκτίμησιν, τὸν διώρισεν ἐπιμελητὴν τῆς περιουσίας του, ἀπὸ δὲ τοῦ 1802 ὑπουργὸν καὶ διευθυντὴν τοῦ ἰδιαιτέρου του γραφείου. Συνώδευσεν ἔκτοτε τὸν Ναπολέοντα εἰς ὅλας του τὰς ἐκστρατείας, μετέσχεν ἐνεργῶς τῶν διαφόρων διαπραγματεύσεων, ἦτο κάτοχος ὅλων τῶν μυστικῶν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ συντάκτης τῶν πρὸς τὸν τύπον ἀνακοινώσεών του, εἰς ἀνταμοιβὴν δὲ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς καὶ ἐτιμήθη πολυτρόπως. Τῷ 1811, ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, προπαρεσκεύασε τὸ διπλωματικὸν μέρος τῆς εἰς Ρωσίαν ἐκστρατείας, συνώδευσε δὲ τὸν Ναπολέοντα εἰς Πολωνίαν καὶ Μόσχαν. Ἀναγκασθεὶς νὰ παραχωρήσῃ τῷ 1813 τὸ χαρτοφυλάκιόν του εἰς τὸν Κωλενκούρ, παρέμεινεν ἐν τούτοις ἔμπιστος σύμβουλος τοῦ Βοναπάρτου, ἐξορισθεὶς δὲ μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ, ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ αὐτοκράτορος ἐξ Ἔλβας.

Οὖγος Μαρέ.

Κατὰ τὴν δευτέραν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβώνων ἐξωρίσθη καὶ πάλιν καὶ παρέμεινεν ἐν Αὐστρίᾳ μέχρι τοῦ 1820. Ὁ Λουδοβῖκος-Φίλιππος τὸν ἐπανέφερε τῷ 1831 εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὁμοτίμου, κατὰ δὲ τὴν ὑπουργικὴν κρίσιν τοῦ 1834 τὸν ἐπεφόρτισε νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας ὅμως ὁ βίος διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς μόνον ἡμέρας.

Ὁ Μαρὲ εἶχε καθ' ὅλον του τὸν βίον καλλιεργήσει τὰ γράμματα, ἔγραψε δὲ θεατρικὰ ἔργα, ποιήματα καὶ μεταφράσεις καὶ ἦτο ἀπὸ τοῦ 1803 μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεκλείσθη τῷ 1816. Τῷ 1832 ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὸ ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. —Ω.

Μαρὲ (Marey), *Στέφανος - Ἰούλιος*. Διαπρεπὴς Γάλλος φυσιολόγος τῶν Παρισίων, γεννηθεὶς ἐν Beaume (Côte-d'Or) (1830—1904). Τῷ 1859 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Παρισίοις μὲ τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν «Recherches sur la circulation du sang à l'état physiologique et dans les maladies». Ἤρξατο ἀμέσως παραδόσεων πειραματικῆς φυσιολογίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1862 ἐδίδαξεν ἐν τῇ πρακτικῇ σχολῇ δημόσια μαθήματα περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, διαγνωστικῆς τῶν καρδιακῶν νόσων καὶ τῶν ἀγγείων, ἵδρυσε τῷ 1864 φυσιολογικὸν ἐργαστήριον καὶ τῷ 1867 διεδέχθη τὸν Flourens εἰς τὴν ἕδραν τῆς φυσιολογίας ἐν τῷ κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας καὶ αἱ ἀνακαλύψεις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ζωϊκῆς θερμότητος, τῆς λειτουργίας τῶν μυῶν, τῆς ἐνεργείας τῶν νεύρων, τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἰατρικῆς. Ἐπίσης ἐφεῦρε σπουδαῖα

Στέφανος Μαρέ.

διαγνωστικὰ ὄργανα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὸν *σφυγμογράφον* καὶ τὸν *καρδιογράφον* αὐτοῦ. Κυριώτερα ἐργασία του εἶναι: «Physiologie médicale de la circulation du sang, basée sur l' étude graphique des mouvements du coeur et du pouls artériel avec application aux maladies de l' appareil circulatoire» (1863), «Du mouvement dans les fonctions de la vie» (1868), «La machine animale, Locomotion terrestre et aérienne» (1874), «Physiologie du mouvement, le vol des oiseaux» (1889) κλπ. Τῷ 1872 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἰατρικῆς ἀκαδημίας καὶ τῷ 1878 τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ο. Ρ.

μαρέα (ἡ)· δημωδ. ναυτ., ἡ παλίρροια.

Μαρέα / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς Ταινίας, στενοῦ λαιμοῦ γῆς ΝΔ. τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ εἰς 20 χλμ. ἀπόστασιν, χωρίζοντος τὴν λίμνην Μαρεῶτιδα ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Τὸ ἀρχαῖον της αἰγυπτιακὸν ὄνομα ἦτο *Μέρεχ*. Παρ' Ἡροδότῳ φέρεται *Μαρέα*, παρὰ Στράβωνι καὶ Ἀθηναίῳ *Μαρεία* καὶ Διοδώρῳ *Μαρία* καὶ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ *Μάρεια*. Ἐπίκαιρος στρατηγικὴ θέσις, διότι ἐδέσποζε τῆς πρὸς τὴν Κυρηναϊκὴν ὁδοῦ. Ἦτο πρωτεύουσα τοῦ Ἰνάρου, ὅστις συνενώσας ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του τοὺς πρίγκιπας τοῦ Δέλτα ἐκίνησεν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἐξεδίωξεν αὐτοὺς (463 π. Χ.). Κατὰ τὸν Διόδωρον (Α' ξη') παρ' αὐτὴν συνεκροτήθη ἡ μεταξὺ Ἀπρίου καὶ τοῦ ἐκ Κυρήνης ἐπελθόντος ἀνταπαιτητοῦ Ἀμάσιος μάχη, τὴν ὁποίαν ὁ Ἡρόδοτος θέτει εἰς Μωμέμφιδα (νῦν Ἀμποῦ Χοῦμους). Ἡ Μαρέα ἦτο ἡ ἀφετηρία τῆς πρὸς τὴν ὄασιν τῆς Σίβας (Ἄμμωνος) ὁδοῦ. Ἐπὶ Ρωμαίων ἦτο πρωτεύουσα τοῦ Μαρεώτου νομοῦ, ὁ δὲ Ἀδριανὸς ἔκοψε καὶ νόμισμα δι' αὐτήν. Ἐπὶ Ἀράβων ἐλέγετο Μαριούτ. Σήμερον εἶναι σωρὸς ἐρειπίων. Ὁ Μαχμοὺτ ἐλ Φαλάκη ἀνασκάψας τὸ μέρος ἔφερεν εἰς φῶς θεμέλια σημαντικωτάτων ἱδρυμάτων, ὀχυρωματικῶν, λιμενικῶν καὶ ναῶν. Γ. Λ. Α.

μαρέγγα (ἡ)· ἀσπράδια αὐγῶν κτυπημένα δυνατὰ μετὰ ἢ ἄνευ ζαχάρεως καὶ χρησιμοποιούμενα εἰς τινα φαγητὰ καὶ ἰδίως εἰς γλυκίσματα.

—/*Ζαχάρ.*/ Εἰς εἰδικὸν σκεῦος ἢ εἰς κοινὴν πήλινην λεκάνην θέτομεν τὰ ἀσπράδια ἀπὸ αὐγὰ φρέσκα (ἀφαιροῦντες καὶ τὸν ἐλάχιστον κρόκον ἐὰν τυχὸν μείνῃ, διότι ἐμποδίζει τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μαρέγγας), ρίπτομεν ὀλίγον ἅλας καὶ δύο σταγόνας χυμοῦ λεμονίου, διὰ νὰ γίνῃ πυκνὴ ἡ μαρέγγα. Τὰ δουλεύομεν μὲ σύρμα κατ' ἀρχὰς μὲ ἀργὰς κινήσεις καὶ ὅταν ἀρχίσουν ν' ἀφρίζουν μὲ ταχυτέρας ἐπὶ ὀκτὼ λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἡ μαρέγγα εἶναι ἑτοίμη, ὅταν σηκώνοντες τὸ σύρμα βλέπομεν νὰ μένῃ ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ μείγματος. Τότε ἐξακολουθοῦντες τὸ δούλευμά των ἀναμειγνύομεν μὲ ποσὸν ζαχάρεως ἀναλόγως τοῦ γλυκίσματος, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ τὴν χρησιμοποιήσωμεν.

μαρέγγες /*Ζαχαρ.*/. Παρασκευάζομεν τὴν *μαρέγγαν* (βλ.λ.) μὲ τέσσαρα ἀσπράδια αὐγῶν καὶ ἑβδομήκοντα δράμια ζάχαριν. Ἑτοιμάζομεν ἓν χαρτινον ἀδιάβροχον χωνί, τὸ γεμίζομεν ἕως τὸ μέσον μὲ μαρέγγαν, τὸ κόπτομεν ἀπὸ τὸ κάτω μέρος, ὥστε νὰ σχηματισθῇ μικροτάτη ὀπή, καὶ τὸ πιέζομεν ἐλαφρὰ ἐντὸς τῆς παλάμης μας. Ἐκ τῆς ἐξερχομένης ἀπὸ τὴν ὀπὴν μαρέγγας σχηματίζομεν ἐπάνω εἰς φύλλα χάρτου, ἁπλωμένα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἰς λαμαρίναν ἢ εἰς λεπτὴν σανίδα, μικρὰ σφαιροειδῆ σχήματα μεγέθους ἑνὸς καρυδιοῦ, τὰ πασπαλίζομεν μὲ ζάχαριν ἄχνην ἢ σοκολάταν τριμμένην, ἐὰν θέλωμεν τὰ γαρνίρομεν μὲ ἀμύγδαλα ἢ φουντούκια ψιλὰ καὶ τὰ θέτομεν εἰς φοῦρνον μικρᾶς θερμοκρασίας ἐπί τινας ὥρας διὰ νὰ ξηρανθοῦν. Ὅταν τὰς ἀποσύρωμεν ἐκ τοῦ φούρνου ἀντιστρέφομεν τὸ χαρτὶ καὶ βρέχομεν ὀλίγον τὸ μέρος ὅπου εἶναι ἑκάστη μαρέγγα καὶ οὕτω ἀποχωρίζονται εὐκόλως. Τὰς φυλάσσομεν εἰς μέρος ξηρόν. Ὀλίγον πρὶν τὰς χρησιμοποιήσωμεν τὰς γεμίζομεν μὲ μαρμελάδαν ἢ κρέμαν γάλακτος, χρησιμοποιοῦντες χωνίον ἀπὸ χάρτην ὅπως καὶ εἰς τὴν κατασκευήν των καὶ ἀφοῦ ἀνοίξωμεν κάτωθι αὐτῶν μὲ μυτερὸ μαχαίρι μικρὰν ὀπήν. Αἱ *ἀφράτες μαρέγγες* παρασκευάζονται ὅπως αἱ ἀνωτέρω, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι προσθέτομεν τὴν ζάχαριν σιρόπιον (τὰ 100 δράμια ζάχαριν βράζομεν μὲ 30 δράμια νερό), προσθέτομεν ὀλίγην βανίλιαν διὰ τὸ ἄρωμα καὶ τὰς ἀφήνομεν εἰς φοῦρνον χλιαρὸν μόνον περὶ τὰ 10 λεπτὰ τῆς ὥρας διὰ νὰ σχηματίσουν κρούσταν. Ἔπειτα τὰς ἑνώνομεν ἀνὰ δύο χρησιμοποιοῦντες κρέμα σαντιγὺ ἢ παγωτό. Μ. ΔΡ.

Μάρεκ (Marek), *Ἰωάννης-Ἐρρῖκος*. Τσέχος λογογράφος (1801—1853), γνωστὸς ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Jan z Hvězdy, ὑφ' ὃ ἐδημοσιεύθησαν πλεῖστα τῶν ἔργων του. Ὁ Μάρεκ ἐμιμήθη τὸν Οὐῶλτερ Σκώτ, ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα, μὲ θέματα εἰλημμένα ἐκ τῆς τσεχικῆς ἱστορίας καὶ βασιζόμενα ἐπὶ ἱστορικῶν γεγονότων. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Γιάροχνιεβ τοῦ Χράντεκ» (1843), «Ὁ τσαρλατᾶνος» (1845). Γ. Ι. Β.

μαρεκανίτης (ὁ) (Marekanit) /*Πετρογρ.*/. Πέτρωμα ἡφαιστειογενὲς τῆς οἰκογενείας τῶν λιπαριτῶν. Συνίσταται ἀπὸ ὑαλολιπαρίτην, χαρακτηρίζεται δὲ ἐκ τῆς παρουσίας σφαιρολίθων καὶ μικρολίθων κατὰ σμήνη ἐξ ἀστρίων καὶ πολλάκις αὐγίτου ἐντὸς τῆς μάζης αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς σφαιρικῆς του μορφῆς. Ἀπαντᾷ ἰδίως εἰς τὴν Merekanka τῆς περιοχῆς Ochotsk, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὴν ὀνομασίαν, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ. Γ.Β.

μαρέμμα (Maremma). Καλοῦνται οὕτως ἐν Ἰταλίᾳ ἑλώδεις καὶ ἀνθυγιειναὶ περιοχαὶ κατὰ μῆκος τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Μάγκρα μέχρι τοῦ Βολτοῦρνο.

— **Μαρέμμα** *(τοσκανική)* /*Γεωγρ.*/. Ἑλώδης περιοχὴ τῆς Ἰταλίας, καταλαμβάνουσα τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ νομοῦ Γκροσσέττο καὶ μέρος τοῦ νομοῦ τοῦ Λιβόρνου, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Τσετσίνα καὶ Φιόρα. Τὸ μῆκος αὐτῆς εἶναι 150 χλμ., τὸ πλάτος 10—30 χλμ. καὶ ἡ ἐπιφάνεια 3.200 τ. χλμ. Ἀποτελεῖ εὐρεῖαν πεδιάδα καλυπτομένην ὑπὸ ἑλῶν, μετ' ἀφθόνου θαμνώδους βλαστήσεως. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι εὐφορώτατον, λόγῳ ὅμως τῆς ἀνθυγιεινότητος αὐτοῦ εἶναι σχεδὸν ἀκατοίκητον, τῶν ἐργατῶν μεταβαινόντων ἐκεῖ πρὸς καλλιέργειαν καὶ συγκομιδὴν καθ' ὡρισμένας μόνον περιόδους τοῦ ἔτους, καθ' ἃς, λόγῳ τῶν ἀνέμων, ἐξαφανίζονται σχεδὸν τελείως οἱ ἀνωφελεῖς κώνωπες. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ περιοχὴ αὕτη ἦτο πλουσία καὶ εὐδαίμων καὶ πυκνῶς κατῳκημένη. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον εὐημεροῦσαι πόλεις, ὡς ἡ ἐτρουσκικὴ Vetulania καὶ ἡ Popluna. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατασκευῆς τῆς σήμερον διερχομένης δι' αὐτῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀνεκαλύφθησαν πλεῖστα ἴχνη ἀρχαίων διωρύγων καὶ ἄλλων ὑδραυλικῶν ἔργων, ὑπογείων στοῶν καὶ βόθρων κτλ., ἐκ τῶν ὁποίων ἐμφαίνεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον κατορθώσει νὰ ἀποξηράνουν τὰ ἕλη. Τὰ ἔργα ταῦτα κατεστράφησαν κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν βαρβάρων, τὰ δὲ ἐπαναφανέντα ἕλη ἐπέφερον τὴν ἐρήμωσιν τῆς περιοχῆς. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ὁ Κοσμᾶς Α' τῶν Μεδίκων προσεπάθησε νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν χώραν τὴν ἀπολεσθεῖσαν εὐημερίαν, διὰ τῆς ἐκτελέσεως διαφόρων ὑδραυλικῶν ἔργων καὶ τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης Καστιλιόνε πρὸς τὰ ΒΔ. τοῦ Γκροσσέττο. Βραδύτερον ὁ Φερδινάνδος Α' καὶ ὁ Κοσμᾶς Β' ἐξηκολούθησαν τὰς ἐργασίας, ἀλλ' οἱ διάδοχοι αὐτῶν τὰς ἐγκατέλειψαν, εἰς τρόπον ὥστε περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος αἱ διανοιγεῖσαι διώρυγες κατεστράφησαν ἐκ νέου. Κατὰ τὸ 1829 ἐγένοντο σοβαραὶ ἐργασίαι ἀποξηράνσεως τῶν ἑλῶν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ποταμοῦ Κιάνα, ἐν τῇ λίμνῃ Καστιλιόνε καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν Ὀμπρόνε. Αἱ ἐργασίαι αὗται, ἐπεκταθεῖσαι βραδύτερον ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς, συνέβαλον εἰς τὴν ἀποξήρανσιν μεγάλου τμήματος αὐτῆς, ἰδίως κατὰ μῆκος τῆς παραλιακῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

—**Μαρέμμα** *(ρωμαϊκή)* /*Γεωγρ.*/. Ἑλώδης περιοχὴ τῆς Ἰταλίας περιλαμβάνουσα κυρίως τὰ ἕλη Ποντίνε. Ἐν αὐτῇ ἐγένοντο ἐπίσης μεγάλα ὑδραυλικὰ ἔργα, ἅτινα ἀπέδωσαν εἰς τὴν καλλιέργειαν εὐρείας ἐκτάσεις, ἐκτάκτου παραγωγικότητος. Μ. Δ. Β.

Μαρένγκο (Marengo) /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ΝΑ. προάστειον. Κάτ. 2.600. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Μπορμίντα καὶ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Τανάρο, δεξιὸν παραπόταμον τοῦ Πάδου. Μ. Δ. Β.

—/*Στρατ. Ἱστορ.*/ Κατὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν τοῦ 1800, εὑρέθησαν τὴν 13ην Ἰουνίου 1800 οἱ μὲν Αὐστριακοὶ (40.000 ἄνδρες καὶ 150 πυροβόλα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μελὰς) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τανάρο (ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀλεξανδρείας), μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἀπωθήσεως τῶν Γάλλων καὶ τῆς τοιουτοτρόπως ἐπανακτήσεως τῶν γραμμῶν ὑποχωρήσεως καὶ τῶν ἐν γένει διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου γραμμῶν συγκοινωνιῶν, οἱ δὲ Γάλλοι (25.000 ἄνδρες καὶ 40 πυροβόλα ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτην) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Φοντανόνε, ὀργανώσαντες τρεῖς διαδοχικὰς γραμμὰς ἀμύνης καὶ προκεχωρημένην θέσιν εἰς τὴν ἔπαυλιν Πέντρα Μπόνα ἐν εἴδει προγεφυρώματος τοῦ Φαντανόνε, ἀφοῦ προηγουμένως κατέλαβον διὰ τοῦ σώματος τοῦ στρατηγοῦ Βικτὸρ περὶ τὴν 18ην ὥραν τῆς 13ης Ἰουνίου τὸ χωρίον Μαρένγκο καὶ προσεπέρασαν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Φοντανόνε, μὲ τὴν πρόθεσιν τῆς παρεμποδίσεως τῶν Αὐστριακῶν ἀπὸ τοῦ νὰ τραπῶσι

Digitized by Google

πρὸς Γένουαν (ἐγκαταλειφθεῖσαν ἤδη ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀπὸ τῆς 4ης Ἰουνίου). Ὁ Βοναπάρτης εἶχε σχηματίσει ἀντίληψιν ὅτι οἱ Αὐστριακοὶ θὰ ὑπεχώρουν εἰς Γένουαν, ἔνθα ὀχυρούμενοι καὶ χρησιμοποιοῦντες τὸν ἀγγλικὸν στόλον ὡς ἔρεισμα, θὰ παρηνώχλουν διαρκῶς τοὺς Γάλλους, δι' ὅ, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γνώμης ταύτης, ἀπέστειλε τὸ σῶμα τοῦ Desaix ἔτι νοτιώτερον, ἵνα ἐν καιρῷ ἀποκόψῃ τὴν πρὸς Γένουαν ὑποχώρησιν τῶν Αὐστριακῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ πρὸς ἁπάσας τὰς λοιπὰς κατευθύνσεις γραμμαὶ συγκοινωνιῶν τῶν Αὐστριακῶν ἦσαν ἀποκεκομμέναι. Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 13 Ἰουνίου ἤρχισεν ὁ αὐστριακὸς στρατηγὸς Ott ζευγνύων τὸν Μπορμίντα ἐπὶ δύο αὐτοῦ σημείων, χωρὶς νὰ γίνῃ διόλου ἀντιληπτὸς ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἀπὸ τῆς χαραυγῆς τῆς 14 Ἰουνίου ἤρχισεν ἡ προσπέρασις τῶν Αὐστριακῶν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μπορμίντα καὶ ἡ προέλασις διὰ τριῶν φαλάγγων, τῆς μὲν ἀριστερᾶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Καστὲλ Τζεριόλο, τῆς κεντρικῆς πρὸς Μαρένγκο—Σὰν Τζουλιᾶνο, καὶ τῆς δεξιᾶς πρὸς Στορτιλιόνα καὶ εἶτα νοτιοανατολικώτερον ἵνα ἐπιτηρῇ τὴν πρὸς Γένουαν ὁδόν, ἀλλὰ λίαν βραδέως, λόγῳ τῆς προχωρήσεως διὰ τριῶν μόνον γεφυρῶν (ἡ ἀνατολικῶς τῆς Ἀλεξανδρείας ἦτο ἡ μόνιμος τοιαύτη), εἰς τρόπον ὥστε

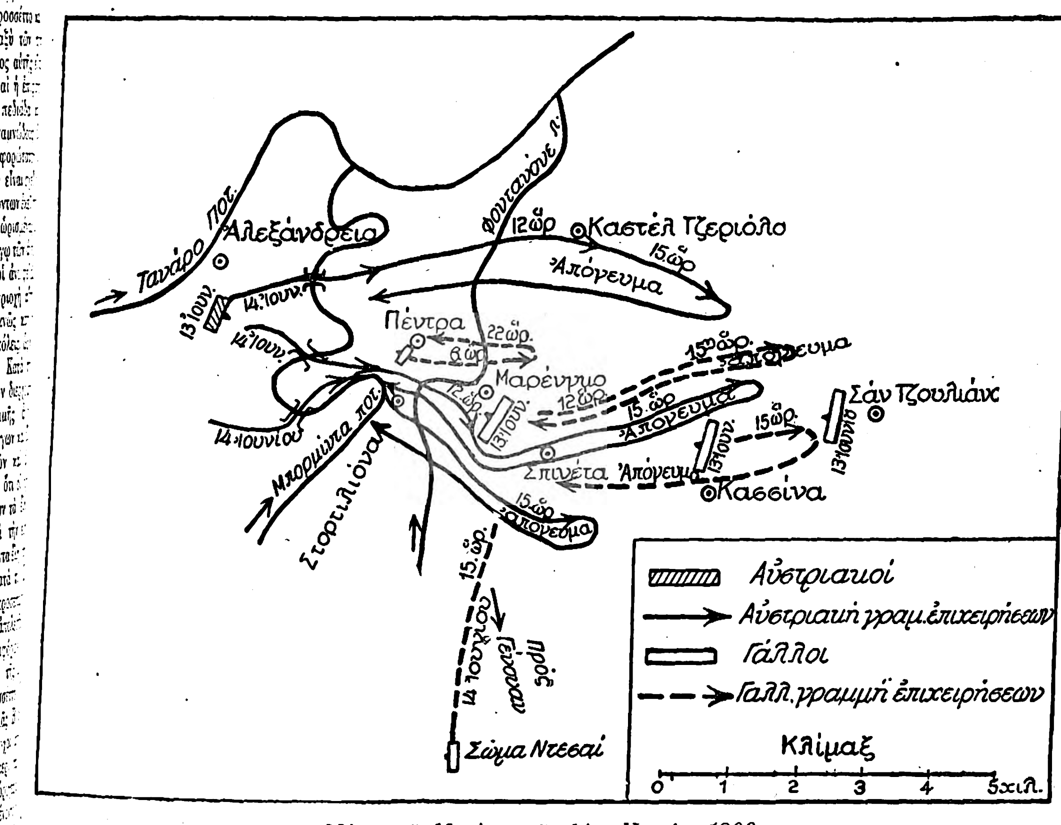

Μάχη τοῦ Μαρέγκο τῆς 14ης Ἰουνίου 1800.

ἠδυνήθη ὁ στρατηγὸς Βικτὸρ νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα. Ἡ μάχη τοῦ Μαρένγκο χωρίζεται εἰς δύο χαρακτηριστικὰς φάσεις.

1) Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος, εὐθὺς ἀπωθήθησαν οἱ Γάλλοι ἐκ τῆς Πέντρα Μπόνα καὶ ἀπώλεσαν τὸ προγεφύρωμα τοῦ Φοντανόνε, ἡ δ' αὐστριακὴ ἐπίθεσις ἐξεδηλώθη ἀπὸ τῆς 9ης ὥρας, μὲ κεντρικὴν κατὰ τοῦ Μαρένγκο καὶ μὲ ὑπερκερωτικὴν κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν Γάλλων πρὸς Καστὲλ Τζεριόλο, ὁπότε ἀντελήφθη ὁ Βοναπάρτης ὅτι οἱ Αὐστριακοὶ δὲν ὑπεχώρουν πρὸς Γένουαν, ἀλλ' ἐπήρχοντο συγκεντρωμένοι κατ' αὐτοῦ, καὶ διέταξε τὸν Ντεσσαὶ νὰ σπεύσῃ νὰ ἔλθῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁ Ντεσσαὶ εὑρίσκετο κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην περὶ τὰ 20 χλμ. νοτιώτερον. Κατὰ τὰς ἐπιθέσεις ταύτας, ναὶ μὲν οἱ Γάλλοι ἀντέστησαν σθεναρῶς ἀποκρούσαντες ἐπανειλημμένως τοὺς Αὐστριακούς, ἰδίως δὲ τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Λάν, τὸ ἐπεκτεῖναν τὸ δεξιὸν καὶ ἀμυνόμενον κατὰ τῆς ὑπερκεράσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχώρωσι πρὸ τῆς μεγάλης ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τῶν Αὐστριακῶν, διότι καὶ αὐτὴ ἡ φρουρά, παρεμβᾶσα, οὐδὲν ἀπέφερεν, ἅτε ἀποκρουσθεῖσα ἀμέσως δι' ἐπελάσεως τοῦ αὐστριακοῦ ἱππικοῦ. Τότε, οἱ μὲν Αὐστριακοὶ ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβωσι τὰ δύο κύρια σημεῖα στηρίγματος Μαρένγκο καὶ Καστὲλ Τζεριόλο, οἱ δὲ Γάλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς Α., ἐγκαταλείψαντες μέχρι τῆς 15ης ὥρας τὰς δύο πρώτας γραμμὰς ἀμύνης (τὴν τοῦ Μαρένγκο καὶ τὴν τοῦ Κασσίνα Γκρόσσα), ἀφοῦ ὅμως, χάρις εἰς τὴν προσωπικὴν παρέμβασιν τοῦ Βοναπάρτου, ἐλήφθησαν ἅπαντα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποχωρήσεως ταύτης.

2) Ἐνῷ ἀπὸ τῆς 15ης ὥρας τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ νίκη ἐφαίνετο ἀποκλίνουσα ὑπὲρ τῶν Αὐστριακῶν, ἐξαίφνης περὶ τὴν 17ην ὥραν ἔφθασεν ἐπὶ τοῦ περὶ τὸ Μαρένγκο πεδίου μάχης ὁ Dessaix, ὅστις ἔσπευσεν εἰς τὸν κρότον τοῦ πυροβόλου καὶ ἤρχισεν ἐπιτιθέμενος κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν πρὸς Α. προχωρουσῶν αὐστριακῶν φαλάγγων. Τοῦτο ἤρκεσε διὰ νὰ κλονίσῃ τοὺς Αὐστριακούς, καὶ τότε, μετὰ σφοδρὸν ἀγῶνα, καθ' ὃν ἐφονεύθη ὁ στρατηγὸς Ντεσσαί, παρενέβη ἡ ταξιαρχία γαλλικοῦ ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Κέλλερμαν (οἱ θωρακοφόροι), ἥτις, διὰ θαυμασίων ἐπελάσεων, κατώρθωσεν, εἰσχωροῦσα ἐντὸς τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῆς ἀκραίας δεξιᾶς αὐστριακῆς φάλαγγος, νὰ κόψῃ αὐτὴν δίχα καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἐξαναγκάσῃ τὰ τμήματα τῆς οὐρᾶς τῆς αὐστριακῆς ταύτης φάλαγγος νὰ καταθέσωσιν αὐθωρεὶ τὰ ὅπλα καὶ νὰ παραδοθῶσιν αἰχμάλωτα. Ἐπελήφθη τότε ὁ Βοναπάρτης τῆς λαμπρᾶς ταύτης εὐκαιρίας καὶ διέταξε τὴν ἀνακοπὴν τῆς περαιτέρω ὑποχωρήσεως, τὴν ἀναστροφὴν καὶ τὴν ἀντεπίθεσιν πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ ἀπολεσθέντος κατὰ τὴν πρωΐαν ἐδάφους, τοῦθ' ὅπερ συνετελέσθη, ἐπιτευχθείσης τῆς πλήρους ἀνακαταλήψεως μέχρι τῆς Πέντρα Μπόνα κατὰ τὸ μέχρι τῆς 22ας ὥρας τῆς ἰδίας ταύτης ἡμέρας χρονικὸν διάστημα. Οἱ Αὐστριακοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν, σπεύδοντες νὰ διέλθωσι διὰ τῶν γεφυρῶν τοῦ Μπορμίντα καὶ νὰ προσπεράσωσιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἵνα τοιουτοτρόπως καταφύγωσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ μάχη τοῦ Μαρένγκο ἦτο φονικωτάτη, διότι ἔσχον ἐκτὸς μάχης οἱ μὲν Αὐστριακοὶ περὶ τὰς 8.000 ἄνδρας καὶ 4.000 αἰχμαλώτους, οἱ δὲ Γάλλοι περὶ τὰς 6.000 ἄνδρας καὶ 1.000 αἰχμαλώτους.

Πλεῖστοι συγγραφεῖς ἐπικρίνουσι δριμέως τὴν ἐνέργειαν τοῦ Βοναπάρτου ὅπως ἀποστείλῃ τμῆμα στρατοῦ (τὸ τοῦ Ντεσσαὶ) πρὸς ἀποκοπὴν τῆ ὑποχωρήσεως τοῦ ἀντιπάλου, πρὶν ἢ ἀκόμη ἀρχίσῃ κρινομένη κἂν ἡ μάχη. Κατὰ τὴν κρίσιν συγγραφέων τινῶν, δὲν θὰ ἔχανον οἱ Αὐστριακοὶ τὴν μάχην, μεθ' ὅλην τὴν παρέμβασιν τοῦ Ντεσσαί, ἐὰν ἐνήργουν καταλληλότερον, δηλαδὴ ἐὰν ὠργάνωνον καλύτερον τὰς φάλαγγας καταδιώξεως.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— μαρένγκο ὕφασμα. Μάλλινον ὕφασμα γαλλικῆς παραγωγῆς νεωτερισμοῦ ἐποχῆς Μεγάλου Ναπολέοντος, ὀνομασθὲν οὕτως εἰς ἀνάμνησιν τῆς μάχης τοῦ Marengo, καὶ μὴ ὂν ἐν χρήσει σήμερον.

Μαρένκο (Marenco). —1) ***Βικέντιος.*** Ἰταλὸς ποιητὴς (1752—1813). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ῥητορικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου καὶ ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων τὰς ποιητικὰς συλλογάς: «Αἱ παύσεις» (1775), «Ἡ πατρὶς» (1783), «Ὄσιρις» (1797), «Ἡ ἡμέρα τοῦ Μαρένγκο» (1800), «Ἡ ἀπελευθερωθεῖσα Ῥόδος» (1883) κ.τ.λ. —2) ***Κάρολος.*** Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1800—1846). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου καὶ ἀφιερώθη νεώτατος εἰς τὴν φιλολογίαν, γράψας πλείστας τραγῳδίας ἐπὶ ἱστορικῶν θεμάτων, πλήρεις θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ πατριωτισμοῦ. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι: «Ἡ οἰκογένεια Φόσκαρι», «Ἡ Ἀδελίζα», «Ὁ Μαμφρέντι», «Ἡ Πία ντὲ Τολομέϊ», «Ὁ Βερεγγάριος», «Ὁ Οὐγολῖνος», «Ὁ Κορραδῖνος» κτλ. Ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1844 ἐξεδόθη σειρὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τραγῳδίαι», τῷ δὲ 1856 ἐξεδόθησαν αἱ «Ἀνέκδοτοι Τραγῳδίαι». —3) ***Λεοπόλδος κόμις*** —. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1831—1899). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας ἐν Βολωνίᾳ καὶ Μιλάνῳ καὶ κατόπιν ἀφιερώθη ὁλοκληρωτικῶς εἰς τὸ θέατρον. Ἡ πρώτη αὐτοῦ τραγῳδία «Ἰσαβέλλα Ὀρσίνι» ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, αἱ δὲ ἐπακολουθήσασαι «Πικάρντα Ντονάτι», «Σαπφὼ» καὶ «Σπερονέλλα» ἐστερέωσαν τὴν φήμην αὐτοῦ ὡς καλοῦ δραματουργοῦ. Βραδύτερον ἔγραψε καὶ κωμῳδίας, ἐπὶ κοινωνικῶν θεμάτων, ὡς «Ὁ παγὼν τοῦ Λευκοῦ ὄρους», «Γεώργιος Γκάντι» κτλ. καθὼς καὶ ἐπὶ θεμάτων ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔργων του εἶναι: «Τὸ μαρτύριον τοῦ Ταντάλου», «Ὁ πνευματισμός», «Οἱ ἔρωτες τοῦ παπποῦ» κτλ. Τῷ 1884 ἐδημοσιεύθησαν τὰ «Ἅπαντα» αὐτοῦ εἰς 20 τόμους. —4) ***Ρομουάλδος.*** Ἰταλὸς συνθέτης (1841—1907). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας τοῦ θεάτρου τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου καὶ ἀφωσιώθη κυρίως εἰς τὴν σύνθεσιν μουσικῆς θεαματικῶν μπαλέτων, ὡς τὰ «Μπιάνκα ντὲ Νεβέρ», «Ἔμμα Φλοράν», «Νιλλύ», «Οἱ τρέλλες τοῦ καρναβαλιοῦ», «Ἡ Σειρήν», «Τὸ ἄστρον τῶν Ἀφγανῶν», «Ἰουδείθ», «Σίβα» καὶ «Ἐξέλσιορ», τινὰ τῶν ὁποίων, ὡς τὰ δύο τελευταῖα, ἐγένοντο ἐξαιρετικῶς δημοφιλῆ. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ μελοδράματά τινα, ὡς τὰ «Λορεντσῖνο τῶν Μεδίκων» (1874), «Οἱ Μονκάντα» (1880), καὶ τὴν ὀπερέτταν «Ὁ ἐνσαρκωμένος διάβολος» (1884).

Μ. Δ. Β.

Μαρὲνν (Marennes) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Κάτω-Σαράντ, ἔχουσα ἔκτασιν 809 τ. χλμ. καὶ περὶ τοὺς 60.000 κατοίκους. Πρωτεύουσα ἡ *Μαρέν*, ἔχουσα κατ. 3.900.

Γ. Ι. Β.

μαρέντα (ἡ) (ἰταλ. marenta)· τὸ γεῦμα τὸ λαμβανόμενον παρὰ τῶν ἐργατῶν κυρίως, μεταξὺ τοῦ πρωϊνοῦ καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ γεύματος· ‖ τὸ δειλινὸν ἄριστον, τὸ ἑσπέρισμα.

ΕΡ. Μ.

Μαρέντσιο (Marenzio), ***Λουκᾶς.*** Ἰταλὸς συνθέτης μαδριγαλίων (1550—1599), κάτοχος ὡραιοτάτης φωνῆς καὶ ἐξαιρετικοῦ μουσικοῦ ταλάντου. Ἀπὸ τοῦ 1584 ὠνομάσθη μουσικὸς διευθυντὴς παρὰ τῷ καρδιναλίῳ τοῦ Ἔστε, εἶτα παρὰ τῷ καρδιναλίῳ Ἀλμπραντίνι καὶ ἐν τέλει παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Πολωνίας Σιγισμόνδῳ Γ'. Περὶ τὸ 1595 ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα ὠνομάσθη ὀργανοκρούστης τοῦ παπικοῦ παρεκκλησίου. Ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας δόξας τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἡ τέχνη του, ἡ τελειοτέρα ἴσως εἰς τὸ ὕφος τῶν μαδριγαλίων, παρουσιάζει εὐγένειαν μελῳδικῆς γραμμῆς, σοφωτάτην πολυφωνίαν καὶ ἁρμονικὰς τολμηρότητας, πρωτοφανεῖς διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὀπαδὸς τοῦ χρωματικοῦ γένους, ποιούμενος ἐλευθέραν χρῆσιν τῶν σημείων ἀλλοιώσεων ἵνα ἐπιτύχῃ μίαν σαφῆ μετατροπίαν, ὁ Μαρέντσιο εἶναι καθαρῶς νεωτεριστὴς καὶ συνδετικὸς κρίκος πρὸς τὴν σύγχρονον τέχνην. Ἡ δημιουργικὴ ἐργασία τοῦ Ἰταλοῦ συνθέτου περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς: 9 βιβλία μαδριγαλίων πενταφώνων (1580—1599, ὡς καὶ εἰς νεωτέρας ἐκδόσεις), 6 βιβλία ἑξαφώνων μαδριγαλίων (1581—1595), 1 τετραφώνων μαδριγαλίων (1585), 1 βιβλίον «Madrigali spirituali» (1584), «Madrigali temporali» (1588), μοτέττα, 5 βιβλία «Villanelle ed arie alla Napoletana» (1584—1587) κλπ.

Γ. Σ.

μάρες (οἱ)· εἰς τὴν φρ. «ἄρες μάρες κουκκουνάρες»· βλ. *μάρα*.

Μᾶρες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῶν ΒΔ. παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀποτελῶν μετὰ τῶν Μόσχων, Τιβαρηνῶν, Μακρώνων καὶ Μοσσυνοίκων τὸν δέκατον ἔνατον νομὸν τοῦ περσικοῦ κράτους, καταβάλλοντες εἰς τὸν Δαρεῖον ἐτήσιον φόρον 300 ταλάντων. Ἐπὶ Ξέρξου συνεξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, φέρων ἐπὶ κεφαλῆς πλεκτὰ ἐγχώρια κράνη, μικρὰς δερματίνας ἀσπίδας καὶ ἀκόντια, ὑπὸ τὸν Φαρανδάτην, υἱὸν τοῦ Τεάσπιος, κοινὸν στρατηγὸν αὐτῶν καὶ τῶν Κόλχων (*Ἡρόδ.* VII. 94).

Α. Θ. Σ.

Μαρὲς (Marées), ***Χὰνς φὸν —.*** Γερμανὸς ζωγράφος (1837—1887). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ σχολείῳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Κόμπλεντς καὶ τοῦ Βερολίνου καὶ ἔζησεν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα ἐν Δρέσδῃ καὶ ἐν Ῥώμῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Πιλότυ καὶ τοῦ Στέφφεκ. Ἀπὸ τοῦ 1864—1870 ἐξετέλεσεν ἀντίγραφα πινάκων ἐν Φλωρεντίᾳ, τῷ δὲ 1873 τοιχογραφίας τινὰς διὰ τὸν Ζῳολογικὸν Σταθμὸν Νεαπόλεως. Ἔκτοτε οὐδὲν ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ. Τέσσαρα ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξετέθησαν ἔργα του εἰς τὴν πινακοθήκην Σλαϊσάϊμ, ὅτε ἤρχισε νὰ ἐκτιμᾶται ἡ ἀξία τοῦ καλλιτέχνου.

Τὰ ἔργα τοῦ Μαρὲς στεροῦνται ἰχνογραφικῆς ἀκριβείας. Ἡ ἀξία των κυρίως ἔγκειται εἰς τὴν μορφήν, τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα καὶ τὴν πνοὴν ἥτις διαπνέει αὐτά. Ὁ Μαρές, ὅπως καὶ ὁ Πυβὶς ντὲ Σαβάν, τοῦ ὁποίου ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν, κατεδίκαζε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως διὰ τοῦ φωτισμοῦ ἡ μορφὴ προσλάβῃ ἔγγλυπτον τόνον. Περι-

Digitized by Google

ωρίζετο εἰς ὅ,τι ἦτο οὐσιῶδες, εἰς τὰς μεγάλας γραμμὰς τῆς φύσεως ἢ τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς. Τὰ ἔργα τοῦ Μαρὲς δύνανται νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς περιόδους. Εἰς τὰ ἔργα τῆς πρώτης περιόδου ἐπικρατεῖ ἡ λυρικὴ διάθεσις («Λουτρὸν Ἀρτέμιδος» 1870, «Ἱππότης καὶ γυνὴ» 1872, ἀμφότερα ἀνηρτημένα ἐν τῇ Ἐθνικῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Βερολίνου). Εἰς τὰ ἔργα τῆς δευτέρας περιόδου ἐπικρατεῖ ἡ ἐπικὴ πνοὴ («Ἀναπαυόμενος θωρακοφόρος»). Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον τῆς καλλιτεχνικῆς του παραγωγῆς ἡ σύνθεσις ἁπλουστεύεται, ὁ καλλιτέχνης γίνεται διακοσμητικώτερος. Ἡ ἐξέ-

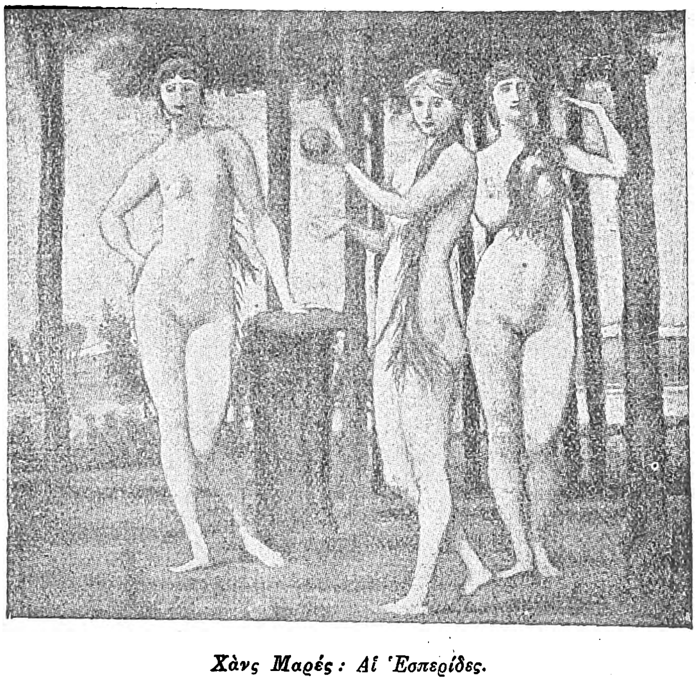

Χὰνς Μαρές: Αἱ Ἑσπερίδες.

λιξις αὕτη φαίνεται ἀποτελειουμένη ἐν τῷ τριπτύχῳ τὸ παριστῶν τὰς «Ἑσπερίδας», τὴν «Πρότασιν γάμου» (ἀμφότερα ἐν Μονάχῳ) καὶ τὴν «Τραγῳδίαν τῆς Ἑλένης» (ἐν τῇ Ἐθνικῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Βερολίνου). Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔργων τοῦ Μαρὲς ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Ἅγιος Μαρτῖνος». «Ὁ ἱππεὺς δρέπων πορτοκάλλια», «Τὸ γῆρας», «Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος» κ. ἄ. Τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶναι ἀνηρτημένα εἰς πάντα τὰ μεγάλα μουσεῖα καὶ πινακοθήκας τῆς Γερμανίας. Γ. Ι. Β.

Μαρεσὰλ (Maréchal), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος συνθέτης (1842—1924), σπουδάσας ἐν ἀρχῇ κατ' ἰδίαν καὶ εἶτα ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων, ὑπὸ τὸν Μασσέ. Πρῶτον βραβεῖον τῆς Ρώμης, εἰς τὴν σύνθεσιν, διὰ τῆς καντάτας: «Ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ», ἔδειξεν ἀληθινὸν τάλαντον δραματικοῦ συνθέτου διὰ τῶν μελοδραμάτων: «Οἱ ἐρασταὶ τῆς Κατερίνας» (1876), «Ἡ ταβέρνα τῶν Τραμπὰν» (1876), δι' οὗ ἔτυχε τοῦ βραβείου Μονμπίν. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι γεγραμμένα μὲ τὴν παλαιοτέραν τεχνοτροπίαν, ἐνῷ ἀντιθέτως νεωτεριστικώτερος γίνεται ὁ Μαρεσὰλ διὰ τῶν μελοδραμάτων: «Τὸ ἄστρον» (1881). «Calendal» (1894) «Πἰνγκ-Σὶν» (1895), «Δάφνις καὶ Χλόη» (1899) κλπ. Ὁ Μαρεσὰλ ἔγραψεν ἐπίσης μουσικὴν σκηνῆς διὰ τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Ὁ φίλος Φρίτς», «Οἱ Ραντζάου», «Σμίλις», «Ἔγκλημα καὶ τιμωρία», ἓν μπαλέττο κλπ. Ἐπὶ πλέον τὰ θρησκευτικὰ δράματα: «Ἡ Γέννησις» καὶ τὸ «Θαῦμα τοῦ Ναΐμ», καὶ τὴν μεγάλην λυρικὴν σκηνὴν «Ζῶντες καὶ Νεκροί». Μεγάλης ἐκτιμήσεως χαίρουν ἐπίσης μεταξὺ τῶν ὁμίλων χορῳδιῶν, αἱ τετράφωνοι ἀνδρικαὶ χορῳδίαι αὐτοῦ. Γ. Σ.

— **Μαρεσὰλ** (Maréchal), ***Κάρολος-Λαυρέντιος***. Γάλλος ζωγράφος (1801—1887). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Regnault ἐν Παρισίοις, ὁπόθεν ἀπελθὼν μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γενέτειράν του πόλιν τοῦ Μέτς, ἔνθα καὶ τὸ πλεῖστον διήγαγε. Κατ' ἀρχὰς ἐξεικόνισε σκηνὰς τοῦ καθημερινοῦ βίου. Μετὰ ταῦτα ἐξετέλεσε προσωπογραφίας διὰ κρητίδων. Τέλος δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν ὑαλογραφίαν, ἱδρύσας καὶ ἐργοστάσιον ὑαλογραφιῶν ἐν Μέτς. Εἰς αὐτὸν ὀφείλονται αἱ θαυμάσιαι ὑαλογραφίαι τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Μὲτς καὶ τῶν ἐν Παρισίοις ναῶν τῆς Ἁγίας Κλοτίλδης, τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου καὶ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου ντὲ Πώλ. Ἐπὶ πλέον ὁ Μαρεσὰλ ἐξεπόνησε διακοσμητικὰς συνθέσεις ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῷ Λούβρῳ. ἔτι δὲ πίνακας, ὧν οἱ πλεῖστοι ἀπόκεινται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Μὲτς («προσωπογραφία τοῦ στρατάρχου Νέϋ», «Βοσκός», «Νεαρὰ κόρη» κλ.). Ι. Μ. Π.

— **Μαρεσὰλ** (Maréchal), *ἀντίδρασις*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ἐννοεῖται, ἐν τῇ βιολογικῇ χημείᾳ, ἀντίδρασις ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν ἐξιχνίασιν τῆς ἐν τοῖς οὔροις παρουσίας τῆς χρωστικῆς τῆς χολῆς ὕλης. Πρὸς τοῦτο θέτομεν ἐντὸς δοκιμαστικοῦ σωλῆνος τὸ πρὸς ἐξέτασιν οὖρον καὶ χύνομεν ἐν αὐτῷ σταγόνας τινὰς βάμματος ἰωδίου· εἶτα ἀναταράσσομεν τὸν σωλῆνα καὶ ἐπιτυγχάνεται οὕτω χροιὰ πρασίνη σμαραγδόχρους. Μ. Ν. Κ.

Μαρεσκὸ (de Marescot), *Ἀρμάνδος-Σαμουήλ, μαρκήσιος ντὲ* —. Γάλλος στρατηγὸς (1758—1833). Λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ, διεκρίθη κατὰ τὴν ἄμυναν τῆς Λίλλης (1792—1793) καὶ κατὰ τὰς πολιορκίας Σαρλρουᾶ, Βαλενσιὲν καὶ Μάεστριχτ. Ὑπὸ τῆς συμβατικῆς προήχθη εἰς στρατηγόν. Ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους ἐκστρατείας εἰς Γερμανίαν καὶ τῷ 1808 μετέβη εἰς Ἱσπανίαν. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν συνελήφθη ὡς λαβὼν μέρος εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Μπαϋλὲν καὶ εἶτα ἐξωρίσθη εἰς Τούρ. Τῷ 1814 ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ', ὅστις καὶ τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου. Ἔγραψε: «Περὶ τῶν κυριωτέρων πολιορκιῶν κατὰ τὰς ὁποίας ἠμύνθησαν τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα ἀπὸ τοῦ 1792». Γ. Ι. Β.

Μαρέτι */Γεωγρ./*. Ὀχυρὰ θέσις τῆς Ἠπείρου παρὰ τὴν Ἄρταν, ἢ καὶ ἄλλως *Ἰμαρέτ*, ἀπὸ τοῦ αὐτόθι παλαιοῦ μουσουλμανικοῦ καθιδρύματος ἐπονομασθεῖσα. Ἐκεῖ, κατὰ τὸν ἀγῶνα, Σουλιῶται καὶ Ἀλβανοὶ ὑπὸ τὸν Ἄγο Βασσιάρην πολεμήσαντες ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κατετρόπωσαν τὰ ὑπὸ τὸν Πάσσο-Ἰσμαὴλ πασᾶν σουλτανικὰ στρατεύματα. Ἐπίσης κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897, ὑπῆρξε τὸ πεδίον σφοδρᾶς ἑλληνοτουρκικῆς μάχης. Γ. Δ. Κ.

Μαρέτιμο (Maretimo) */Γεωγρ./*. Πρωτεύουσα τῆς νήσου *Μαρίτιμο* (βλ. λ.) τῶν Αἰγουσῶν τῆς Σικελίας.

Μαρεῶτις */Γεωγρ./*. Λίμνη ἀβαθής, ἐκτεινομένη ΝΔ. τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐπὶ Στράβωνος περιεῖχεν 8 νησῖδας. Κατὰ τὸν Μαχμοὺτ-ἐλ-Φαλάκη, τὸ μῆκός της εἶναι σήμερον 41 500 μ., τὸ δὲ πλάτος της 21 ἕως 24 χλμ. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἦτο βαθεῖα καὶ πλώϊμος, διότι πολλαὶ διώρυγες ἐξέβαλλον εἰς αὐτήν. Ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ τῆς Ταινίας, βραχώδους λωρίδος γῆς, ἐφ' ἧς πόλεις τινές, ὧν ἀξιολογωτέρα ἡ Μαρέα. Ὁ πυθμήν της ἦτο $2\frac{1}{2}$ μ. ταπεινότερος τῆς ἐπιπολῆς τῆς θαλάσσης. Εἶχε λιμένας, ὧν ἀξιολογώτερος ὁ λεγόμενος *Λιμναῖος*, πλουσιώτερος τοῦ θαλασσίου, διότι δι' αὐτοῦ συνεκοινώνει ἡ πόλις τῆς Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Ἔκειτο εἰς τὴν ΒΔ. ὄχθην, ἀντικρὺ τῆς πόλεως, πρὸς ἣν συνεκοινώνει διὰ τῆς μεγάλης διώρυγος, ἡ ὁποία διήρχετο πλησίον της. Τὰ πέριξ τῆς λίμνης ἦσαν εὐφορώτατα, παράγοντα τὸν περίφημον οἶνον μαρεωτικὸν καὶ μάλιστα τὸν ταινιωτικόν· ἄλλο εἶδος ἐλέγετο ἕρπις. Ὅταν ἐπὶ Βυζαντινῶν ἠμελήθησαν τὰ ἔργα καὶ ἡ μεγάλη διῶρυξ σχεδὸν κατεχώσθη, τότε ἡ λίμνη ἐξηράνθη καὶ ἐκαλλιεργεῖτο ὑπὸ γεωργῶν καὶ πλείστων μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἔκτισαν μοναστήρια εἰς τὰ πέριξ. Τῷ 1801 οἱ Ἄγγλοι διὰ ν' ἀποκόψουν τὰς συγκοινωνίας τῶν Γάλλων πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν διέρρηξαν τὸ φράγμα τῆς Ταινίας κατὰ τὸ Ἀμπουκὺρ καὶ τὰ θαλάσσια ὕδατα εἰσρεύσαντα ἐπλημμύρισαν αὐτήν, πνίξαντα 400 χωρία φελλάχων. Ἔκτοτε εἶναι ἑστία πυρετῶν. Γ. Λ. Α.

μαρζαβὶ (τὸ) */Βοτ./*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος*.

Μάρζαλλο */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἀκρωτήριον τοῦ μέσου τῆς Νοτ. ἀκτῆς τῆς Κρήτης (πλάτ. 34°54′ 45″ Β., μῆκ. 24°56′ 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia, eastern Portion) ἀμέσως πρὸς Ἀν. τοῦ ἀκρωτηρίου *Λίτινος*. Σχηματίζει καὶ φερώνυμον αὐλῶνα. Εἰς τὸν χάρτην Καλομενοπούλου ἀναφέρεται ὡς *Μαρκέλλο*. Σ. Ε. Λ.

Μαρζερὶντ *ὄρος* (Margeride) */Γεωγρ./*. Ὀροσειρὰ τοῦ κεντρικοῦ ὀροπεδίου τῆς Γαλλίας. Ἔχει μῆκ. 100 χλμ., εἶναι ἄδενδρος καὶ ἀποτελεῖται ἐκ πετρωμάτων γρανίτου καὶ γνευσίου. Γ. Ι. Β.

Μαρζολὲν Marjolin), *Ἰωάννης-Νικόλαος*. Γάλλος χειρουργός, γεννηθεὶς τῷ 1780. Τῷ 1818 προσελήφθη ὡς χειρουργὸς τοῦ Hôtel-Dieu καὶ μετά τινα καιρὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον Beaujon. Μετὰ μακράν, ἀπὸ τοῦ 1809, διδασκαλίαν ἀνατομικῆς καὶ χειρουργικῆς ἐγένετο τῷ 1819 καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς παθολογίας, κρατήσας τὴν ἕδραν ταύτην μέχρι τοῦ θανάτου του. Διετέλεσεν ἐπίσης μέλος τῆς ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως ταύτης (1821). Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὸ δίτομόν του «Ἐγχειρίδιον Ἀνατομικῆς» (1810), ὡς καὶ τὰ δημοσιευθέντα αὐτοῦ «Μαθήματα τῆς χειρουργικῆς παθολογίας» (1837). Ἔγραψεν ἐπίσης μέγαν ἀριθμὸν ἄρθρων εἰς τὸ Λεξικὸν καὶ τὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν. Ο. Ρ.

Μαρὴ *Ζάρκου* */Γεωγρ./* βλ. λ. *Ζάρκου* Μαρή.

Μαρὴ *λίμνη* (Maree Loch) */Γεωγρ./*. Λίμνη τῆς Σκωτίας, ἧς τὸ μῆκος εἶναι 21 χλμ. περίπου. Ἐκχύνεται εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς διώρυγος Κινλοτσέγουι, κεῖται δὲ εἰς ὕψος 32 ποδῶν ὑπεράνω τῆς θαλάσσης. Τὸ μεγαλύτερον βάθος της εἶναι 365 ποδ. Περιέχει περὶ τὰς 30 νησῖδας. Μ. Ι. Θ.

Μαριαὶς */Γεωγρ./*. Ἀκρωτήριον τῆς Θάσου (πλάτ. 40° 38′ 10″ Β., μῆκ. 24° 30′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos), δυτικὴ τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιά. Σ. Ε. Λ.

Μάρης */Μυθολ./*. Ἰταλὸς αὐτόχθων, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατήγοντο οἱ Αὔσονες ἢ Αὔρουγκοι (Ausones ἢ Aurunci), λαὸς ὀσκικῆς καταγωγῆς ἐν Λατίῳ. Ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἔζησεν 123 ἔτη καὶ ὅτι τρὶς ἀποθανὼν ἀνέζησε. Α. Θ. Σ.

Μαρῆς. Ὄνομα οἰκογενείας καταγομένης ἐκ Μονοφατσίου τῆς Κρήτης, τῆς ὁποίας πολλὰ μέλη ἔδρασαν κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας. Σημαντικώτεροι τούτων ἦσαν: —1) *Ἰωάννης*, ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. —2) ***Γεώργιος***, ὁ καὶ *Μαρογεώργης* κοινῶς καλούμενος, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, διακριθεὶς κυρίως κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869, σύντροφος τοῦ ἀρχηγοῦ Κόρακα. Ἐφονεύθη τῷ 1878 ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Ματζεπετάκη καὶ τοῦ Λεωνίδου Κουρμούλη, κατὰ τὴν κατὰ τοῦ Κόρακα δολοφονικὴν ἀπόπειραν αὐτῶν. —3 καὶ 4) ***Στέφανος*** καὶ ***Κωνσταντῖνος***, ἀδελφοὶ τοῦ προηγουμένου, ἀγωνισθέντες εἰς ὅλας τὰς ἀπὸ τοῦ 1866 καὶ ἑξῆς ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης. —5) ***Γεώργιος***. Πολιτευόμενος, γεννηθεὶς ἐν Ἡρακλείῳ τῷ 1882. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ εἰς Ἀθήνας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1910 ἐκλέγεται συνεχῶς ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἡρακλείου. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας τῷ 1924 ἐπὶ κυβερνήσεως Σοφούλη, τῆς Γεωργίας τῷ 1925 ἐπὶ κυβερνήσεως Μιχαλακοπούλου, τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ εἶτα τῶν Οἰκονομικῶν ἀπὸ τοῦ 1928 ἐπὶ κυβερνήσεως Βενιζέλου. ΕΡ. Μ.

Μαρῆς, ***Μᾶρκος***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ πρίγκιπος *Νικολάου* (βλ. λ.).

—**Μαρῆς**, ***Μελέτιος***. Κρὴς λόγιος ἱερομόναχος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, γενόμενος μαθητὴς τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἱερομονάχου Ἰωαννικίου καὶ εἶτα διδάξας ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης. Πιθανῶς εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν *Μελέτιον Μακρῆν*, ἐκ παραδρομῆς γραφεὶς *Μαρῆς* ὑπὸ τοῦ Δοσιθέου. ΕΡ. Μ.

Μαρησὰ */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις ἐν τῇ πεδιάδι τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα (Ἰησ. Ναυῆ 15, 44), ἣν ὁ Ρεχαβεὰμ ὠχύρωσε. Ταυτίζεται πρὸς τὴν *Τὲλ Σανδαχαννά*. Ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου ἀναφέρεται ὡς κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ὑρκανοῦ ἢ καταστραφεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τῶν Πάρθων. Β. Μ. Β.

Μάρθα. Μαθήτρια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταγομένη ἐκ Βηθανίας, ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς Μαρίας. Ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις μνημονεύεται τρίς: α) Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Λουκᾶ (ι' 38—42) ἐμφανίζεται ἡ Μάρθα ὑποδεχομένη τὸν Ἰησοῦν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς «περισπωμένη περὶ πολλὴν διακονίαν», ἵνα περιποιηθῇ αὐτὸν καὶ ἐπιζητοῦσα καὶ τὴν εἰς τοῦτο συνδρομὴν τῆς ἀδελφῆς της. β) Παρὰ τῷ Ἰωάννῃ ἐμφανίζεται ἡ Μάρθα ἐν τῇ διηγήσει τοῦ θαύματος τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου (ια' 20 ἑξ.) ἐξερχομένη πρώτη εἰς προϋπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀναγγέλλουσα εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ της καὶ ἐπανειλημμένως ἀπευθύνουσα τὸν λόγον πρὸς αὐτόν. γ) Ἐν τῷ αὐτῷ Εὐαγγελίῳ ἐμφανίζεται ἡ Μάρθα «διακονοῦσα» κατὰ τὸ δεῖπνον τὸ παρατεθὲν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν «πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα» (ιβ' 1 ἑξ.). Ἄλλας βιβλικὰς πληροφορίας δὲν ἔχομεν περὶ αὐτῆς, ἀλλ' οὔτε παλαιὰς παραδόσεις. Πολὺ μεταγενέστεραι δυτικαὶ παραδόσεις (τοῦ ΙΒ' αἰῶνος) φέρουσιν αὐτὴν ὡς δράσασαν ἐν Γαλατίᾳ, ἀναφέρουσι δὲ τὴν ὕπαρξιν τάφου αὐτῆς ἐν Ταρασκώνῃ τῆς Γαλλίας. Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία στερεῖται παραδόσεων περὶ αὐτῆς, τὸ δὲ μηναῖον αὐτῆς ἀρκεῖται κατὰ τὴν δ' Ἰουνίου νὰ ἀναφέρῃ «Αἱ ἅγιαι Μαρία καὶ Μάρθα, αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου, ἐν εἰρήνῃ τελειοῦνται». Π. Ι. Μ.

—**Μάρθα** (*ἡ ἀδελφή*). Ἡ *Ἄννα Bigel*, γεννηθεῖσα τῷ 1749 ἐν Besançon, ὠνομάσθη ἔπειτα, γενομένη μοναχή, *Μάρθα*. Ὡς μοναχὴ ἐπέδειξεν ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 περιθάλπουσα τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ ἔπειτα κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τοὺς ἀσθενεῖς. Ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς

Digitized by Google

ταύτης δράσεως ἐκλήθη «ἡ ἀδελφή» (la soeur). Ἀπέθανε τῷ 1824 ὡς προϊσταμένη ὅλων τῶν μοναστηρίων τῶν ἀδελφῶν τῆς εὐποιίας ἐν Γαλλίᾳ. Κ. Ι. Δ.

Μάρθα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 504. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κοινοτικὸν τηλεφωνεῖον. Τὸ χωρίον τοῦτο μετ' ἄλλων 6 ἀποτελοῦν τὸ ὀρεινὸν διαμέρισμα τῆς ἐπαρχίας *Ἔμπαρος*. Ε. Γ.

Μάρθας *Βίνγεροντ* (Martha's Vineyard) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος ἀνήκουσα εἰς τὴν πολιτείαν Μασαχουσέτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἔχει ἐπιφάνειαν 260 τ. χλμ. Κάτ. 5.000. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Κότταιζ Σίτυ* (Cottage City). Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἁλιείαν. Κατ' Αὔγουστον συνέρχονται ἐν αὐτῇ περὶ τοὺς 20.000 Μεθοδισταί, χάριν θρησκευτικῶν ἀσκήσεων. Μ. Ι. Θ.

Μάρθας *κυρίας μονή*. Κειμένη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος, κτισθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου *Μαρίας*. Τῷ 1400 σῳζομένη, ἦν γυναικεία μονή, ἔχουσα καὶ ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πλησίον τῆς αὐλῆς αὐτῆς. Ἠγείρετο ὅπου σήμερον τὸ Κὶρκ-Ντὸρτ-Τσεσμὲ (βλ. Acta Patriarc. Β' 441). Μ. Ι. Γ.

Μαρθοῦλα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ Πολεμωνιακοῦ Πόντου. Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε, 6,6) καλουμένη *Μόρθουλα*, τοποθετεῖται μεταξὺ Κορδύλης (νῦν χωρίον Κομικὰ) καὶ Ἀρχάβιος ποταμοῦ (Ἀρχαβάτ). Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Α. Θ. Σ.

Μάρι ἢ ***Μαριγιέσκα*** (Marijeska) *[Γεωγρ.]*. Αὐτόνομος σοβιετικὴ πολιτεία τῆς Ρωσίας, πρὸς Β. τοῦ μέσου Βόλγα, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ποταμοῦ Βιάτκα. Ἱδρύθη τὴν 25 Νοεμβρίου 1920, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τμημάτων τῶν πρώην κυβερνείων *Βιάτκα* καὶ *Καζάν*. Ἔχει ἔκτασιν 22.413 τ. χλμ. καὶ 482.101 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Κρασνοκόκτσαϊσκ* (πρώην *Τσάρεβοκόκτσαϊσκ)*. Κατοικεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Μάρι ἢ Τσερεμισῶν, οἵτινες ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς πίσσης, τὴν θήραν καὶ τὴν ἁλιείαν τῶν ποταμῶν. Μ. Δ. Β

Μάρι (οἱ), ἢ ***Τσερεμίσαι*** (Mari ἢ Tcheremisses). Λαὸς τῆς Ρωσίας, κατοικῶν τὴν ὁμώνυμον αὐτόνομον πολιτείαν (βλ. λ. *Τσερεμίσαι*).

Μαρὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κουνουπιᾶς τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 243.

—**Μαρί**, ἢ ***Μαρὶν*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ επαρχίᾳ Λάρνακος. Κεῖται παρὰ τὰ ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, πιθανώτατα τοῦ *Μαρίου*. Κάτ. 450. Α. Κ. Α.

—**Μαρί**, ἢ ***Μαροῦ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον: —1) Τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τοῦ Λάρνακος τῆς Κύπρου (πλάτ. 34° 51' 15'' Β., μῆκ. 33° 38' 55'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus). —2) Τῆς ΝΔ πλευρᾶς τῆς νήσου Πισκοπῆς (Τήλου) τῶν Δωδεκανήσων, ΝΑ. κέρας τοῦ ὅρμου Μεγάλο (πλάτ. 36°23'00'' Β., μῆκ. 27°23'50'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1898: Kos, Niseros and Piskopi islands), 2 μίλλ. ΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Κίνδουνος ἢ Ἅγιος Σέργιος, νοτίας τῆς νήσου ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

Μαρὶ (Marie), ***Αὔγουστος***. Γάλλος ψυχίατρος, μαθητὴς τοῦ Charcot καὶ ἀδελφὸς τοῦ *Πέτρου Μαρί*. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν του ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ἡ θεωρία αὐτοῦ περὶ ὑπάρξεως νευροτρόπου καὶ δερμοτρόπου συφιλιδικοῦ ἰοῦ. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ἐξεδόθη τὸ «Traité de psychologie pathologique» (1911). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Charcot καὶ κατόπιν τοῦ Grasset διευθύνει τὸ περιοδικὸν «Archives de Neurologie». Γ. Α. Ζ.

—**Μαρὶ** (Marie), ***Πέτρος***. Γάλλος νευρολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1855. Ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων μαθητῶν τοῦ Charcot, διεδέχθη τοῦτον ὡς καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων. Ἔκαμε πλῆθος ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν, εἰδικώτερον δ' ἐμελέτησε τὴν μυατροφίαν *(μυατροφία τοῦ Charcot-Marie)*, τὴν μεγαλακρίαν καὶ τὴν σπονδύλωσιν τὴν ριζομελικήν. Ἐπίσης συνεβάλλετο εἰς τὴν μελέτην τῆς νόσου Heine-Medin, τῆς κληρονομικῆς παρεγκεφαλιδικῆς ἀταξίας κλπ. Ὅλως ἰδιαιτέραν θέσιν κατέχει ἡ θεωρία αὐτοῦ περὶ ἀφασίας, ἐν ᾗ ὑπεστήριξεν ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν εἰκόνες τῶν λέξεων· καθώρισε δὲ ὡς κέντρον αὐτῆς τὸ τετράγωνον τὸ ἐπικληθὲν τοῦ Marie. Μέλος τῆς ἰατρικῆς ἀκαδημίας, ἔγραψε: «Σκλήρωσις κατὰ πλάκας καὶ νόσοι μολυσματικαί» (1884), «Δύο περιπτώσεις ἀκρομεγαλίας» (1886), «Περὶ μορφῆς τινος προϊούσης μυϊκῆς ἀτροφίας, ἀρχομένης ἐκ τῶν κνημῶν καὶ ποδῶν» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Charcot (1886), «Μαθήματα ἐπὶ τῶν νόσων τοῦ νωτιαίου μυελοῦ» (1892), «Μαθήματα ἰατρικῆς κλινικῆς» (1895), «Ἐξέλιξις τῆς ἀρθρώσεως ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς σπουδῆς τῆς ἀφασίας» (1897), «Γενικαὶ γνώσεις ἀνατομικῆς ἱστολογίας καὶ φυσιολογίας» (1900) κ. ἄ. Τ. Α. Ζ.—Ο. Ρ.

Μαρία. Ἐξηλληνισμένος τύπος τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος *Μιργιάμ*, ὅπερ ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ φέρει ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως, ἐν δὲ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλαι τινὲς γυναῖκες. Τὸ ἑβραϊκὸν δὲ τοῦτο ὄνομα, ὅπερ ἦτο λίαν εὔχρηστον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ, ἀποδίδεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ τῶν Ο' διὰ τοῦ *Μαριάμ*, ὅστις τύπος χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἑλληνικῇ Καινῇ Διαθήκῃ προκειμένου μόνον περὶ τῆς Θεοτόκου, προκειμένου δὲ περὶ τῶν ἄλλων ὁμωνύμων (ἑβραϊστὶ) γυναικῶν, χρησιμοποιεῖται ἐν αὐτῇ ὁ ἐξηλληνισμένος τύπος *Μαρία*. Οὗτος δὲ ἐπεκράτησεν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ φιλολογίᾳ προκειμένου καὶ περὶ τῆς Θεοτόκου. Ὁ Ἰώσηπος τὸ *Μιργιὰμ* ἀποδίδει διὰ τοῦ *Μαριάμμη*.

Ἡ σημασία τοῦ ὀνόματος τούτου εἶναι τόσον σκοτεινή, ὥστε ἔχουσι δοθῇ εἰς αὐτὸ περὶ τὰς ἑβδομήκοντα ἑρμηνείας, ἐξ ὧν ἄλλαι μὲν θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς ὄνομα ἁπλοῦν, ἄλλαι δὲ ὡς σύνθετον, αἱ πλεῖσται δ' ἐξ αὐτῶν θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς ὄνομα ἑβραϊκῆς καταγωγῆς. Κατὰ τοὺς μὲν *Μαριὰμ* σημαίνει τὴν ἐλπίδα (*Φίλων*), κατ' ἄλλους τὴν πικρὰν ἢ πικρίαν, κατ' ἄλλους τὴν κυρίαν, κατ' ἄλλους τὸ ὕψος, κατ' ἄλλους τὸ δῶρον, κατ' ἄλλους τὴν μύρραν, κατ' ἄλλους τὴν πικρὰν θάλασσαν, κατ' ἄλλους τὴν κυρίαν τῆς θαλάσσης, κατ' ἄλλους τὸ ἄστρον τῆς θαλάσσης, τὴν ὡραίαν κλπ. Ὑπῆρξαν δὲ καὶ οἱ δεχθέντες αἰγυπτιακὴν τὴν προέλευσιν τῆς λέξεως (=ἀγαπητή). Ἐκ πασῶν τῶν ἐκφρασθεισῶν ἐκδοχῶν οὐδεμία εἶναι βεβαία.

Πρώτη μνημονεύεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρών, ἥτις παρεφύλαττε τὸ ἐντὸς θίβης ἐκτεθὲν παρὰ τὸν Νεῖλον βρέφος Μωϋσῆν (Ἐξόδου κεφ. β'). Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ (κεφ ιε' 20) ἱστορεῖται ὅτι ἡ Μαριὰμ αὕτη, ἥτις χαρακτηρίζεται ἐνταῦθα ὡς προφῆτις (τ. ἔ. ὡς θεόπνευστος γυνή), λαβοῦσα τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς προεξῆρχε χοροῦ γυναικῶν ᾄδουσα «ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται». Βραδύτερον εὑρίσκομεν αὐτὴν ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἀριθμῶν καταφερομένην (ἐκ φθόνου ἴσως) κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ ἐπὶ τούτῳ τιμωρουμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ λέπρας, θεραπευομένην δὲ τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Μωϋσέως (ιβ' 1 ἑξ.) καὶ μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς ἀποθνήσκουσαν ἐν Κάδης (κ' 1).

ΜΑΡΙΑ Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ

Περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου ὀλίγας ἔχομεν ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης μαρτυρίας καὶ ταύτας ἀναφερομένας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν πρὸς ἐκεῖνον μητρικὴν σχέσιν της, τὸ δὲ λοιπὸν ὑλικὸν πρὸς συγκρότησιν τῆς εἰκόνος αὐτῆς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ σταχυολογήσωμεν ἐν ταῖς ἐπὶ μέρους σχετικαῖς παραδόσεσι.

Θεοτοκοπούλου: Ἡ Παρθένος Μαρία.
(Μουσεῖον Στρασβούργου.)

Κατὰ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ παρεχομένας ἐνδείξεις, κατήγετο αὕτη ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ δὴ ἐκ τοῦ Δαυϊτικοῦ γένους καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς χαρακτηρίζεται ἐνταῦθα ὡς ἀπόγονος τοῦ Δαυῒδ κατὰ σάρκα (*Λουκᾶ* α' 27, 32, 69, πρβ. καὶ *Παύλου* ἐπιστ. πρὸς Ρωμ. α' 3 καὶ *Τερτυλλ.* De carn. Christi 22, *Augustin*, De consensu Evangelist. II, 2, 4). Ἡ δὲ μετὰ τῆς Ἐλισάβετ, τῆς συζύγου τοῦ ἱερέως Ζαχαρίου καὶ μητρὸς τοῦ Βαπτιστοῦ, συγγένεια αὐτῆς οὐδαμῶς ὑποχρεοῖ ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν τὴν λευϊτικὴν καταγωγὴν αὐτῆς, ἣν γνώμην ὑπεστήριζε πρός τινος καὶ ὁ Θεόδωρος Zahn, στηριζόμενος ἐπὶ παλαιῶν τινων μαρτυριῶν (Forschungen VI σελ. 328 κ.ἑξ.), ἂν καὶ δὲν ἀποκλείεται ἡ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φυλῶν καταγωγὴ αὐτῆς. Κατὰ τὴν καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀσπαστὴν γενομένην ἐν τῇ λατρείᾳ παλαιοτάτην παράδοσιν, ἣν ἀνευρίσκομεν τὸ πρῶτον ἐν τῷ κατὰ τὸν Β' αἰῶνα (κατὰ τὸν πυρῆνα τοὐλάχιστον) συγγραφέντι ἀποκρύφῳ, τῷ λεγομένῳ «Πρωτευαγγελίῳ τοῦ Ἰακώβου», οἱ γονεῖς τῆς Μαρίας ὠνομάζοντο Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννα καὶ κατῴκουν ἐν Ναζαρέτ, ἂν καὶ ἡ μεταγενεστέρα παράδοσις (*Σωφρόνιος Ἱεροσολ. Δαμασκηνὸς κ. ἄ.*) θέλει αὐτοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλήμ, ἔνθα (καὶ δὴ ἐν τῇ λεγομένῃ «ἁγίᾳ προβατικῇ») ἱδρύθη καὶ ναὸς πρὸς τιμὴν τῆς ἁγίας Ἄννης, τῷ δὲ 1889 εὑρέθη καὶ τάφος ἀποδιδόμενος εἰς αὐτὴν (βλ. λ. *Ἄννα*). Κατὰ τὴν λατινιστὶ σῳζομένην ἐπεξεργασίαν τοῦ εἰρημένου ἀποκρύφου, ἡ Θεοτόκος ἐγεννήθη ἐν Ναζαρέτ, πρὸς ὃ συμφωνεῖ καὶ ἡ εὐαγγελικὴ διήγησις (*Λουκᾶ*, α' 26), καθ' ἣν αὕτη κατὰ τὸν χρόνον τοῦ εὐαγγελισμοῦ κατῴκει ἐν Ναζαρὲτ (De nativitate Mariae). Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἐγεννήθη ἐν Σεπφωρίδι (περὶ τὰ 5 χλμ. βορείως τῆς Ναζαρέτ), ἔνθα εἶχεν ἱδρυθῇ ἤδη, ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀναμνηστικὸς ναός. Κατὰ τὸ «πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου» καὶ τὸ de Nativ. Mariae οἱ πρώην ἄτεκνοι γονεῖς τῆς Μαρίας, ἐκπληροῦντες εὐχὴν πρὸς τὸν Θεόν, παρέδωσαν αὐτὴν τριετίζουσαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων, ἔνθα διέμενεν αὕτη ἐφ' ἱκανὰ ἔτη.

Ἡ παραμονὴ ὅμως τῆς Μαρίας ἐν τῷ ναῷ δὲν φαίνεται πιθανή, οὐδαμοῦ τῆς βιβλικῆς ἢ τῆς ραββινικῆς φιλολογίας ἀναφερομένου παρομοίου παραδείγματος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἶναι πιθανὴ ἡ εἰς τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων εἴσοδος γυναικός, ἔνθα μόνον ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσήρχετο ὁ ἀρχιερεὺς (*Θ. Φαρμακίδου* «Περὶ Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου» 1838, σελ. 26 ἑξ.). Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ μνημονεύεται καὶ ἀδελφὴ τῆς Μαρίας, ἥτις ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ Σαλώμη, ἡ μήτηρ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (*Ἰωάν.* ιθ' 25, *Μάρκ.* ιε' 40, *Ματθ.* κζ' 56). Κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν διήγησιν (*Ματθ.* α' 18, *Λουκᾶ* α' 27) ἡ Μαρία ἦτο μεμνηστευμένη μετὰ τοῦ ἐπίσης δαυϊδίδου Ἰωσήφ, ὅστις κατὰ τὴν παλαιοτάτην ἐν τῷ πρωτευαγγελίῳ τοῦ Ἰακώβου ἀπαντῶσαν καὶ ἐνωρὶς ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παράδοσιν ἦτο χῆρος, ἀποκτήσας «ἐξ ἄλλης γυναικὸς συνῳκηκυίας αὐτῷ πρὸ τῆς Μαρίας» τέκνα, τοὺς λεγομένους ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς τοῦ Ἰησοῦ. Ἐν τῇ διηγήσει τοῦ Λουκᾶ, ὅστις μόνος ἀφηγεῖται (α' 26—38) τὰ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς Μαρίας διὰ τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ περὶ τῆς μυστηριώδους συλλήψεως αὐτῆς, ἐμφανίζεται αὕτη ὡς κόρη κοσμουμένη διὰ παιδικῆς ἀθῳότητος, μεγάλης ταπεινώσεως καὶ βαθυτάτης εὐσεβείας. Ὁ ἐν λόγῳ δὲ εὐαγγελισμὸς ἐγένετο καθ' ὃν χρόνον διέμενεν αὕτη ἐν Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας. Εὐθὺς δ', ὡς φαίνεται, μετὰ τὸν εὐαγγελισμόν, καθ' ὃν ἐπληροφορήθη καὶ περὶ τῆς συλλήψεως τῆς συγγενοῦς αὐτῆς Ἐλισάβετ, ἔσπευσεν ἡ Μαρία πλήρης διπλῆς χαρᾶς πρὸς αὐτήν, κατοικοῦσαν ἐν τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας, ἵνα συγχαρῇ αὐτὴν τὴν πρώην στεῖραν. Ἐπὶ τῇ συναντήσει δὲ αὐτῆς μετὰ τῆς Ἐλισάβετ, ἥτις «πλησθεῖσα πνεύματος ἁγίου», κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Λουκᾶ, ἐχαιρέτησεν αὐτὴν ὡς «εὐλογημένην ἐν γυναιξί», ηὐχαρίστησεν ἡ Μαρία τὸν Θεὸν διὰ τοῦ γνωστοῦ «μεγαλυναρίου», ἐν ᾧ διαλάμπει ἐπίσης ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ εὐσέβεια αὐτῆς καὶ ὅπερ ψάλλεται ἔκπαλαι καὶ δὴ καθημερινῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς θ' ᾠδὴ (*Λουκᾶ* α' 47—55). Παραμείνασα δὲ «ὡσεὶ μῆνας τρεῖς» παρὰ τῇ Ἐλισάβετ καὶ παραστᾶσα, ὡς φαίνεται, καὶ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Προδρόμου, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ὅμως, προχωρούσης τῆς ἐγκυμοσύνης αὐτῆς, ὁ Ἰωσήφ, ὅστις ἠγνόει τὴν ὑπερφυσικὴν σύλληψιν τῆς Μαρίας, ἐπειδὴ ἐξ εὐσπλαγχνίας δὲν ἤθελε νὰ «παραδειγματίσῃ» αὐτὴν διὰ τῆς συνήθους ποινῆς τοῦ δημοσίου ἐξευτελισμοῦ, ἀπεφάσισε νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς λάθρα, δηλαδὴ μυστικῷ τῷ τρόπῳ. Διαφωτισθεὶς ὅμως περὶ τοῦ πράγματος δι' ἀποκαλύψεως τοῦ εἰς αὐτὸν φανερωθέντος ἀγγέλου τοῦ Κυρίου «παρέλαβε» τῇ προτροπῇ αὐτοῦ τὴν Μαρίαν, δηλαδὴ ἐνυμφεύθη αὐτὴν ἐπισήμως (*Ματθ.* α', 18—24), πρὸς ὃ γεγονὸς δὲν εἶναι τὸ παράπαν ἀσύμφωνον τὸ ἐκκλησιαστικὸν περὶ ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου δόγμα τῆς Ἐκκλησίας (βλ. λ. *ἀειπαρθενία*). Μετά τινας δὲ μῆνας ἐγέννησεν ἡ Μαρία τὸν Ἰησοῦν ἐν Βηθλεέμ, ἔνθα εἶχε μεταβῆ μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ χάριν τῆς ὑπὸ τοῦ καίσαρος τῆς Ρώμης διαταχθείσης ἀπογραφῆς (*Λουκᾶ* β' 1 ἑξ.). Ὁ αὐτὸς εὐαγγελιστής, ἀφηγούμενος τὰ τῆς προσκυνήσεως τῶν ποιμένων, σημειοῖ ἰδιαιτέρως περὶ τῆς Θεοτόκου «ἡ δὲ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ ρήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς» (β' 19), ἣν παρατήρησιν ἐπαναλαμβάνει καὶ μετὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἐπεισοδίου τῆς ἀναβάσεως τοῦ Ἰησοῦ δωδεκαετοῦς εἰς τὸν ναὸν (β' 51). Ταῦτα δὲ καὶ ὅσα ἄλλα σχετικὰ σημειοῖ περὶ τῆς Θεοτόκου ὁ ἐν λόγῳ εὐαγγελιστὴς εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸν γενόμενον εἰς αὐτὴν εὐαγγελισμὸν τοῦ Γαβριήλ,

Digitized by Google

ὃν μόνος ὁ εὐαγγελιστὴς οὗτος ἀφηγεῖται καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ὁποίου προσεπάθει ἐκείνη νὰ κατανοήσῃ τὸν ὑπερφυᾶ βίον τοῦ υἱοῦ της. Τὸ ὄνομα τῆς Μαρίας μνημονεύεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νηπιότητος τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἰς τρεῖς ἄλλας περιπτώσεις καὶ δή: α΄) Ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ ἀφηγουμένου τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς Μαρίας παράστασιν τοῦ Ἰησοῦ τεσσαρακονθημέρου εἰς τὸν ναόν, ὅτε ἔλαβεν ἐκείνη τὴν σκληρὰν παρὰ τοῦ Συμεὼν προφητείαν (β΄ 34). β΄) Ὑπὸ τοῦ Ματθαίου ἀφηγουμένου τὴν ἐπίσκεψιν τῶν μάγων (β΄ 11). γ΄) Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀφηγουμένου τὴν κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν φυγὴν τοῦ Ἰωσὴφ μετὰ τῆς Μαρίας καὶ τοῦ θείου βρέφους πρὸς διάσωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Ἡρῴδου (β΄ 13 ἑξ.). Ὅσον δ᾽ ἀφορᾷ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο γεγονὸς ἐπιδεικνύεται μέχρι σήμερον παρὰ τὸ Ματαριγιὲ (ἐγγὺς τῆς Ἡλιουπόλεως, οὐ μακρὰν τοῦ Καΐρου) παναρχαία ἀγρία συκῆ, ὑπὸ τὴν ὁποίαν λέγεται ὅτι ἀνεπαύθη ἡ Θεομήτωρ, παρ᾽ αὐτὴν δὲ και πηγὴ ἀστείρευτος καὶ δροσερωτάτη (ἡ μόνη γλυκεῖα πηγὴ ἐν τῇ Κάτω Αἰγύπτῳ), προελθοῦσα κατὰ τὴν τοπικὴν παράδοσιν διὰ τῆς προσευχῆς αὐτῆς μαστιζομένης ὑπὸ δίψης φοβερᾶς (Περὶ τῶν σχετικῶν κοπτικῶν παραδόσεων βλ. *Jullien* «L᾽ Égypte» (1891). «L᾽ arbre de la Vierge à Matariyé», δ ἔκδ 1904.

Ἐκ τοῦ μετέπειτα βίου τῆς Μαρίας, ἥτις ἐπιστρέψασα ἐξ Αἰγύπτου ἐγκατεστάθη μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἐν Ναζαρὲτ (*Ματθ.* β΄ 22), ἐλάχισται εἶναι αἱ ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν παρεχόμεναι πληροφορίαι, σιγᾷ δὲ καὶ ἡ παράδοσις. Ἐκτὸς δὲ τοῦ μνημονευθέντος ἐπεισοδίου τῆς ἀναβάσεως τοῦ Ἰησοῦ δωδεκαετοῦς μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς Μαρίας εἰς τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ναόν, ὅτε διὰ τελευταίαν φορὰν μνημονεύεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωσήφ, ἀποθανόντος, ὡς φαίνεται, ἐνωρίς, συναντῶμεν τὴν Μαρίαν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δημοσίου δράσεως τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὸν ἐν Κανᾶ γάμον, ἐπικαλουμένην μετὰ πολλῆς λεπτότητος τὴν θαυματουργικὴν ἐπέμβασιν τοῦ υἱοῦ της (Ιω β΄ 1 ἑξ.) καὶ ἐπιτυγχάνουσαν τοῦτο, μετὰ δὲ τὴν τέλεσιν τοῦ θαύματος κατερχομένην μετ᾽ αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν εἰς Καπερναοὺμ (β΄ 12). Ἔκτοτε δὲν μανθάνομεν παρά τινος τῶν εὐαγγελιστῶν, ἂν ἡ Μαρία παρηκολούθει μετὰ τῶν ἄλλων εὐσεβῶν γυναικῶν τὸν Ἰησοῦν· εἶναι ὅμως τοῦτο πολὺ πιθανόν, ὅταν τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν εὐσέβειαν αὐτῆς, τὴν πεῖραν ἣν εἶχε περὶ τῆς θείας προελεύσεως τοῦ υἱοῦ της καὶ τὴν μνημονευθεῖσαν παρατήρησιν τοῦ Λουκᾶ (β΄ 19 καὶ 51). Δὶς δὲ μόνον τοῦ λοιποῦ μνημονεύεται αὕτη ἐν τῇ εὐαγγελικῇ διηγήσει καὶ ἅπαξ ἐν ταῖ. Πράξεσι τῶν ἀποστόλων. α΄) Καὶ οἱ τρεῖς συνοπτικοὶ διηγοῦνται ὅτι ἡμέραν τινά, καθ᾽ ἣν ἐλάλει πρὸς τοὺς ὄχλους ὁ Ἰησοῦς, ἀνηγγέλθη εἰς αὐτὸν ὅτι ἐζήτουν νὰ ὁμιλήσωσι πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ λεγόμενοι ἀδελφοί του, ἐκεῖνος δὲ δείξας διὰ τῆς χειρὸς τοὺς μαθητάς του εἶπεν: «ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου· ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸς ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστί» *Ματθ.* ιβ΄ 46 ἑξ., *Μάρκ.* γ΄ 31, *Λουκ.* η΄ 19 ἑξ). Τῆς ἀπαντήσεως δὲ ταύτης ἡ ἔννοια συμπίπτει πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπαντήσεως, ἣν ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν γυναῖκα ἐκείνην τοῦ ὄχλου, ἥτις, καταθελχθεῖσα ἐκ τῆς διδασκαλίας του, εἶχε μακαρίσει τὴν «κοιλίαν τὴν βαστάσασαν» αὐτόν· «Μενοῦν γε», εἶπε, «μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν» (*Λουκᾶ* ια΄ 27—28). β΄) Ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ἰησοῦ, ὡς καὶ ἡ ἄλλη ἐκείνη ἀπάντησις ἡ δοθεῖσα ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν Μαρίαν ἐν Κανᾶ «τί ἐμοὶ καὶ σοί γύναι» δὲν σημαίνουσι τὸ παράπαν ἀδιαφορίαν ἐκείνου πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὡς νομίζουν τινὲς τῶν διαμαρτυρομένων, τεκμηριοῦται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκ τῆς φιλοστόργου μερίμνης, ἣν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φρικτῶν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀλγηδόνων ἐπέδειξε πρὸς αὐτήν, συστήσας αὐτὴν εἰς τὴν υἱικὴν στοργὴν τοῦ ἠγαπημένου μαθητοῦ του Ἰωάννου (*Ἰω* ιθ΄ 25 ἑξ.). Ἡ Μαρία εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι παρέστη μετ᾽ ἄλλων ἀφωσιωμένων γυναικῶν καὶ κατὰ τὴν ταφὴν τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν πληροφοροῦσιν ὅμως ἡμᾶς οἱ εὐαγγελισταί, ἂν ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη καὶ εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὡς πιστεύουσί τινες τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει. Τοῦτο δὲ καὶ λογικὸν εἶναι καὶ δὲν ἀποκλείεται ὑπὸ τῆς εὐαγγελικῆς διηγήσεως, ἥτις παρέχει ἱκανὸν περιθώριον καὶ δι᾽ ἄλλας ἐμφανίσεις, ἐκτὸς τῶν ῥητῶς μνημονευομένων (*Ματθ.* κη΄ 7. 10, *Μάρκ.* ιστ΄ 7, Πράξ. α΄ 3), τῆς παραλείψεως ῥητῆς μνείας τοῦ γεγονότος τούτου ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν ἐξηγουμένης ἐκ τοῦ ὅτι δὲν θὰ ἐλογίσθη χρήσιμος ὡς μαρτυρία τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡ ἐμφάνισις τούτου εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ. γ΄) Ἐπίσης εἶναι πιθανὸν ὅτι παρέστη ἡ Μαρία κατὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου. Τοὐλάχιστον ἐκ τῶν Πράξεων (α΄ 14) μανθάνομεν ὅτι μετὰ τὴν ἀνάληψιν, μετὰ τῶν «προσκαρτερούντων ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει» ἀποστόλων ἦτο καὶ «Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ». Ἔκτοτε δὲ οὐδὲν μανθάνομεν περὶ αὐτῆς ἀπὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Φαίνεται μόνον ὅτι θὰ παρίστατο αὕτη καὶ κατὰ τὸ θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς, ὅτε ἦσαν «ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό» (β΄ 1). Μετὰ δὲ τὴν Πεντηκοστήν, τὸ μόνον ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον εἶναι ὅτι ἐξηκολούθει αὕτη νὰ παραμένῃ ἐν Ἱερουσαλὴμ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἰωάννου, εἰς ὃν εἶχεν ἐμπιστευθῆ αὐτὴν ὁ Κύριος καὶ νὰ συμμετέχῃ τῶν συνάξεων τῶν ἀποστόλων μετὰ τῶν πρώτων Χριστιανῶν Πράξ. β΄ 42 κλπ., πρβ. *Ἰω.* ιθ΄ 27). Φαίνεται δ᾽ ὅτι ὁ Ἰωάννης μετὰ τὸν θάνατον τῆς Μαρίας θὰ μετηνάστευσεν εἰς τὴν Ἔφεσον, τοσοῦτο μᾶλλον καθ᾽ ὅσον ἡ μετανάστευσις αὕτη θὰ ἔλαβε χώραν διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, τουτέστι μετὰ τὸ 66 Καὶ ἐν τούτοις διετυπώθη ὑπό τινων ἡ γνώμη, καθ᾽ ἣν ἡ Μαρία διῆλθε τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου αὐτῆς ἐν Ἐφέσῳ, ἔνθα δῆθεν καὶ ἐτάφη. Ἀνεζητήθη δὲ ἐνταῦθα ἐν τῇ λεγομένῃ «Παναγίᾳ Καπουλοῦ», ἐπί τινος λόφου τῆς Ἐφέσου, καὶ ἡ οἰκία καὶ ὁ τάφος αὐτῆς παρὰ τὴν ὑπὸ παλαιοτάτων συγγραφέων καὶ δὴ καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυκράτους, τοῦ ἐπισκόπου Ἐφέσου (190—200), τηρουμένην σχετικὴν σιγήν. Στηρίζεται δὲ ἡ γνώμη αὕτη ἐπὶ παρεξηγήσεως χωρίου τινὸς τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἐπὶ παλαιᾶς τινος παραδόσεως ἀναγομένης εἰς τὸν Δ΄ αἰῶνα (*Ἐπιφανίου*, Κατὰ αἱρεσ οη΄ 11, *Nirschl*, Das Haus und Grab der heiligen Jungfrau 1900, *Barnabé*, Le tombeau de la S. Vierge à Jerusalem 1903. Ἀπάντησις εἰς αὐτὸν ὑπὸ *Gabrielovits* Le tombeau de la S.V. à Ephèse 1905).

Τῆς ἱστορίας σιγώσης περὶ τῆς κοιμήσεως τῆς Μαρίας, ἀνέλαβε τὸ ἔργον τῆς συμπληρώσεως αὐτῆς ἡ παράδοσις, τὴν παλαιοτάτην καταγραφὴν τῆς ὁποίας εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Δ΄ αἰῶνος καταγομένῳ ἀποκρύφῳ «περὶ τῆς μεταστάσεως τῆς Μαρίας» (*Tischendorf*, Apocalypses apocryphae 1866, σελ. 114 ἑξ.). Κατὰ τὴν παράδοσιν δὲ ταύτην, ἥτις φέρεται ὑπὸ διαφόρους μορφὰς βραδύτερον, υἱοθετήθη δὲ ἐνωρὶς καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας (ἔνθα ἡ ἑορτὴ τῆς κοιμήσεως αὐτῆς εἶναι ἴσως ἡ παλαιοτάτη τῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν), ἡ Θεοτόκος Μαρία, ἀποθανοῦσα καὶ ταφεῖσα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ Γεθσημανῇ, μετέστη μετ᾽ ὀλίγον εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁλόσωμος. Ἤδη δὲ κατὰ τὸν Ε΄ ἢ τὸ πολὺ τὸν ΣΤ΄ αἰῶνα ἐδεικνύετο παρὰ τὴν Γεθσημανῆ, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰωσαφάτ, ναὸς ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Μαρίας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Breviarius de Hierosolyma. (Βλ. λ. *Γεθσημανῆ*).

Τιμαὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων ἤρχισεν ἡ Μαρία ν᾽ ἀπολαύῃ μεγάλης τιμῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς μήτηρ τοῦ Σωτῆρος, καὶ νὰ θεωρῆται ὡς πρότυπον ἁγνοῦ, ἀσκητικοῦ, θεωρητικοῦ καὶ παρθενικοῦ βίου. Περὶ τῆς τιμῆς δὲ ταύτης, ἥτις ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς πίστεως εἴς τε τὴν ἐν αὐτῇ ἐνσάρκωσιν τοῦ θείου Λόγου καὶ εἰς τὴν ἀειπαρθενίαν αὐτῆς, ἔχομεν ἀφθόνους μαρτυρίας τὸ μὲν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γραμματείᾳ (*Ἰουστῖνος*, *Εἰρηναῖος*, *Τερτυλλιανός*, *Ὠριγένης* κ. ἄ.), τὸ δ᾽ ἐν τοῖς χριστιανικοῖς μνημείοις τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς κατακόμβαις τῆς Ρώμης, ἔνθα δὲν ἐλλείπουσι τεκμήρια οὐδὲ περὶ τῆς πίστεως ἐπὶ τὴν μεσιτείαν αὐτῆς παρὰ τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν. Εὐνόητον ὅμως τυγχάνει ὅτι ἡ τιμὴ πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Κυρίου θὰ ηὔξανε σὺν τῇ προόδῳ τῶν χριστολογικῶν συζητήσεων καὶ δὴ καὶ μετὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν συνόδων. Ἡ κατὰ τῆς τιμῆς ταύτης καὶ δὴ καὶ κατὰ τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου ἐμφανισθεῖσα ἀντίδρασις αἱρετικῶν τινων, οἷοι οἱ κληθέντες *Ἀντιδικομαριανῖται*, ὁ Ἑλβίδιος, ὁ Βόνοσος, ὁ Νεστόριος, οἱ ἀπολλιναρισταὶ κ. ἄ., ἐξου-

Μαρία ἡ Θεοτόκος.

(Εἰκὼν τοῦ Τζάννε ἀποκειμένη ἐν τῷ Μουσείῳ Λοβέρδου.)

Digitized by Google

δετερώθη, μὴ εὑροῦσα ἠχὼ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος καὶ καταπολεμηθεῖσα ὑπὸ σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, οἷοι ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Ἐπιφάνιος, ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, ὁ Ἱερώνυμος, ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ συνόδων ἐκκλησιαστικῶν. Τοὐναντίον ἡ τιμὴ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἔφθασε μέχρις ὑπερβολῶν, καταντήσασα λατρεία, ἤδη κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἐν ταῖς τάξεσι τῶν Κολλυριδιανῶν.

Ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς πληθύνονται τὰ πρὸς αὐτὴν ὡς βασίλισσαν τοῦ ἐν οὐρανοῖς χοροῦ τῶν ἁγίων καὶ τῶν ἀγγέλων ἐγκώμια τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων καὶ συγγραφέων, διὰ δὲ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τιμῆς αὐτῆς εἰς τὴν λειτουργίαν, διὰ τῆς σὺν τῷ χρόνῳ αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς αὐτὴν ἀναφερομένων ἐκκλησιαστικῶν ἑορτῶν καὶ ὕμνων, διὰ τῆς εὐρυτάτης διαδόσεως τῶν εἰς τιμὴν αὐτῆς ἀφιερωμένων ναῶν καὶ τῶν εἰκόνων αὐτῆς, ὡς καὶ διὰ τοῦ πλήθους τῶν περὶ τὴν θαυματουργικὴν αὐτῆς δύναμιν δημιουργηθεισῶν παραδόσεων, κατέλαβεν ἡ Θεοτόκος Μαρία ὅλως ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῷ θρησκευτικῷ βίῳ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Ἀνατολῆς τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ καὶ τῆς Δύσεως, ὡς προστάτις καὶ μήτηρ τῶν Χριστιανῶν, ἀδιαλείπτως ὑπὲρ αὐτῶν παρὰ τῷ Θεῷ πρεσβεύουσα. Ἰδιαίτατα δὲ ἐθεωρήθη αὕτη ὡς πολιοῦχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πολλάκις σώσασα αὐτὴν ἀπὸ βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξηκολούθει νὰ θεωρῆται ὡς προστάτις τῶν ὑποδουλωθέντων Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς (βλ. πρὸς τοῖς ἄλλοις λόγους *Ἠλ. Μηνιάτου* εἰς τὴν Θεοτόκον). Κατὰ τἆλλα ἡ μαριολογία παρέμεινεν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ οἵα διεμορφώθη κατὰ τοὺς ὀκτὼ πρώτους αἰῶνας. Μόνον δ' ἐν τῇ νεωτάτῃ ρωσικῇ θεολογίᾳ, τῇ ἐπικαλουμένῃ σοφιολογικῇ, ἡ Θεοτόκος, πρὸς τῇ σπουδαιότητι ἣν ἔχει ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας, προσλαμβάνει καὶ ἄλλην σημασίαν, ἅτε συνδυαζομένη στενότατα πρὸς τὴν δημιουργικὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἐν τῇ *Δύσει*, ἥτις ἔσχε καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ζωηρὰν τῆς Ἀνατολῆς ἐπίδρασιν, ἀνεπτύχθη κατὰ τὸν μεσαίωνα τὰ μέγιστα ἡ μαριολογία διὰ τῆς σχολαστικῆς καὶ μυστικῆς θεολογίας, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὁποίων ἡ πρὸς τὴν Θεοτόκον τιμὴ ἔφθασεν εἰς μέγιστον βαθμόν. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὰ μέγιστα συνετέλεσε τὸ ἰησουϊτικὸν τάγμα εἰς τὴν ἐν τῇ παπικῇ Ἐκκλησίᾳ κράτυνσιν τῆς μαριολατρείας, ἥτις ἐκορυφώθη κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα διὰ τῶν διαφόρων θαυμάτων μάλιστα τῆς Λούρδης. Σύμπτωμα δὲ τῆς κορυφώσεως τῆς μαριολατρείας κατὰ τὸν ιθ' αἰῶνα ἐν τῇ εἰρημένῃ Ἐκκλησίᾳ εἶναι ἡ ἐν ἔτει 1854 ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου Θ' δογματοποίησις τῆς τέως ἀμφισβητουμένης ἐν αὐτῇ, μάλιστα ὑπὸ τῶν Δομινικανῶν, διδασκαλίας περὶ ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου. Ἤδη δὲ προπαρασκευάζεται καὶ ἡ δογματοποίησις τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως αὐτῆς.

Ἐν δὲ τῷ *προτεσταντισμῷ*, ἂν καὶ ὁ μὲν Λούθηρος ἠξίωσε τὴν τιμὴν τῆς βιβλικῆς Θεομήτορος, ἣν ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ περὶ τῆς Μαρίας παριστᾷ ὡς πρότυπον ταπεινώσεως καὶ ἁγνότητος καὶ ἀντέδρασε μόνον κατὰ τῆς ἰδέας περὶ αὐτῆς ὡς βασιλίσσης καὶ μεσιτρίας, ἐν δὲ τοῖς προτεσταντικοῖς συμβολικοῖς βιβλίοις δὲν ἀμφισβητεῖται ἡ ἀειπαρθενία αὐτῆς, ἐν τούτοις ἤσκησεν ἐνταῦθα μείζονα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπίδρασιν ἡ κατ' αὐτῆς πολεμικὴ τοῦ Καλβίνου. Ἐνῷ δ' ἐγένετο ἐνταῦθα καὶ γίνεται ἔτι ὑπὸ τῶν συντηρητικῶν θεολόγων δεκτὴ ἡ ἐκ τῆς Παρθένου γέννησις τοῦ Σωτῆρος, ἐξ ἄλλου ἐπικρατεῖ ἡ ἀμφισβήτησις τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου, παρεξηγουμένου τοῦ Ματθαίου (α' 25) καὶ τῆς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις μνείας ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου (βλ. λ. *ἀειπαρθενία*). Κατὰ τὸν ΙΗ' ὅμως καὶ ΙΘ' αἰῶνα ὄχι μόνον διαμαρτυρόμενοι ποιηταὶ ἀπὸ τοῦ Novalis καὶ τοῦ Goethe μέχρι τοῦ Liliencron καὶ τοῦ Rilke ἐνεπνεύσθησαν ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ θεολόγοι τινὲς λουθηρανοί, οἷοι ὁ Vilmar, ὁ Heugstenberg καὶ ὁ Dietlein ὑπῆρξαν μεστοὶ εὐλαβείας πρὸς αὐτήν. Καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους δὲ τούτους χρόνους παρατηροῦνται ὄχι μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ τάσεις πρὸς ἀνάδειξιν τῆς τιμῆς τῆς Θεοτόκου (*Lagarde*, *Rosegger*, *Heiler*), ἐκ τῆς εἰκόνος τῆς ὁποίας, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ P. De Lagarde «ἀπέρρευσαν ἐπὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἀληθεῖς ποταμοὶ εὐλογίας καὶ ποιήσεως» (βλ. λ. *ἀειπαρθενία*, *θεομητορικαὶ ἑορταί*, *Θεοτόκος*).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Al. Schäfer*. «Die Gottesmutter inder H. Schrift» (β' ἔκδ. 1900). — *O. Bardenhewer*, «Der Name Mariae» (1895). — *F. v. Lehner*, «Die Marienverehrung in den ersten Jahrhunderten» (β' ἔκδ. 1886). — *Ol. Sinding*, «Mariae Tod und Himmelfahrt» (1903). — *Lucius*. «Die Anfänge des Heiligenkultes in der christlichen Kirche» (1904).— *Hoppenot*, «La S. Vierge dans la tradition, dans l' art etc.» (1905). — *Habicht*, «Maria» (1926). — *Rosegger*, «Unsere liebe Frau (ἐν Mein Himmelreich 1901). — *M. Füerth*, «Die Madonnenverehrung» (1921). Βλ. καὶ ἄρθρα περὶ Μαρίας καὶ τιμῆς αὐτῆς ἐν ταῖς θεολογικαῖς ἐγκυκλοπαιδείαις τοῦ *Hauck*, τοῦ *Mangenot*, ἔνθα καὶ πληρεστάτη βιβλιογραφία, ἐν τῷ Religion in Gesch. u. Gegenwart [2], ἐν τῷ βιβλ. λεξικῷ τοῦ *Vigouroux* κ. πλ. ἄ.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΑΓΙΑΙ

— **Μαρία** *Κλωπᾶ*. Μία ἐκ τῶν μυροφόρων, ἥτις κατηκολούθησε τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετ' ἄλλων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι εἰστήκεσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς σταυρώσεως «ἀπὸ μακρόθεν ὁρῶσαι» τὰ κατ' αὐτὴν συμβαίνοντα (*Μάρκ.* ΙΕ, 46, *Λουκᾶ* ΚΓ, 49). Παρακολουθήσασα

Ναττιέ : Μαρία ἡ Μαγδαληνή.

δ' ἔπειτα μετ' αὐτῶν καὶ τὴν ταφὴν ἡτοίμασε μετ' ἐκείνων ἀρώματα καὶ κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς ἔσπευσαν ἐπὶ τὸν τάφον. Αὕτη ὑπὸ μὲν τῶν συνοπτικῶν καλεῖται *Μαρία μήτηρ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ* ἢ *Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσὴφ μήτηρ* ἢ *Μαρία ἡ Ἰακώβου* ἢ *ἡ ἄλλη Μαρία* (*Ματθ.* ΚΖ, 56, 61. ΚΗ, 2. *Μάρκου* ΙΕ, 40. *Λουκᾶ* ΚΔ, 10)· ὑπὸ δὲ τοῦ Ἰωάννου (ΙΘ, 25) καλεῖται *Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ*. Καθόσον δὲ γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Ἡγησίππου (παρ' *Εὐσεβ.*, Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ, 11), ὁ Κλωπᾶς οὗτος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ μνήστορος Ἰωσήφ, καὶ ὁ Συμεών, ὁ δεύτερος ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων, ἦτο υἱός του. Ἐὰν τώρα ἡ Μαρία ἦτο σύζυγος τοῦ Κλωπᾶ ἢ ὡς ὁ Ἱερώνυμος φρονεῖ θυγάτηρ αὐτοῦ, εἶναι ἀβέβαιον. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Μαρία ὑπῆρξε θυγάτηρ τοῦ Κλωπᾶ, τότε, ἀποφεύγοντες νὰ ταυτίσωμεν τὰ ὀνόματα Κλωπᾶς καὶ Ἀλφαῖος, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν

Λορέντσο ντὲ Κρέντι : Μαρία ἡ Αἰγυπτία.
(Μουσεῖον Βερολίνου.)

ὅτι ἡ Μαρία ἔσχε σύζυγον τὸν Ἀλφαῖον καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔτεκε τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον τὸν μικρόν, τὸν ἄλλως γνωστὸν ὡς Ἰάκωβον τοῦ Ἀλφαίου.

Π. Ν. Τ.

— **Μαρία** ἡ *Μαγδαληνή*. Ἐκλήθη οὕτω λόγῳ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς ἐκ τῆς ὀλίγον ἀπεχούσης τῆς Τιβεριάδος πόλεως τῶν *Μαγδάλων*. Τὸ πρῶτον μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ (Η, 2), ὁπόθεν μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐξέβαλεν ἀπ' αὐτῆς ἑπτὰ δαιμόνια, καὶ ὅτι παρηκολούθει τὸν Ἰησοῦν μετὰ καὶ ἄλλων γυναικῶν, τῆς Ἰωάννας γυναικὸς Χουζᾶ, ἐπιτρόπου Ἡρώδου, καὶ Σουσάννας καὶ ἑτέρων πολλῶν «αἵτινες διηκόνουν» τῷ Χριστῷ καὶ τοῖς ἀποστόλοις «ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς».

Λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ μνημόνευσις αὕτη τῆς Μαγδαληνῆς ἐπακολουθεῖ εἰς τὴν ἀφήγησιν περὶ τῆς πόρνης γυναικός, τῆς ἀλειψάσης διὰ μύρου τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου καὶ ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν μετάνοιαν αὐτῆς συγχωρηθείσης, ὑπέθεσαν πολλοὶ ὅτι ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ πόρνη. Ἀλλ' ὅτι ἡ κατοχὴ τῆς Μαρίας ὑπὸ ἑπτὰ δαιμονίων δὲν προϋποθέτει ἀναγκαίως ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο ἁμαρτωλή, συνεπάγεται καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων δαιμονιζομένων καὶ μάλιστα τοῦ μικροῦ νεανίσκου, ὅστις παιδιόθεν, πρὶν ἢ ἐμπλακῇ εἰς πλῆθος προσωπικῶν ἁμαρτημάτων, κατείχετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Ὅτι δὲ πάλιν, ἐὰν ἡ Μαγδαληνὴ ἦτο ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν πόρνην, θὰ παρεῖχε περὶ αὐτοῦ ὑπαινιγμόν τινα ὁ Λουκᾶς, καὶ τοῦτο εἶναι πιθανώτατον. Τέλος τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Μαγδαληνὴ παρηκολούθει τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς ἀποστόλους συνηγορεῖ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ ὅτι δὲν ἦτο αὕτη ἡ πόρνη, διότι δυσκόλως γυνὴ ἁμαρτωλή, προσφάτως τὸν ἁμαρτωλὸν βίον καταλιποῦσα, θὰ ἐγίνετο δεκτὴ μετὰ τοῦ κύκλου τῶν δώδεκα.

Τὰ Εὐαγγέλια οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ μνημονεύουσι πλέον τῆς Μαγδαληνῆς, παρὰ μόνον κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῶν συμβάντων τῆς σταυρώσεως καὶ τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου. Τότε συμπαρίσταται μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν καὶ ἡ Μαρία, παρακολουθεῖ τὴν ταφήν, προετοιμάζει ἀρώματα καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς Σαββάτων, προτρέξασα καὶ τῶν λοιπῶν γυναικῶν, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον, σπεύδει δὲ πρώτη καὶ ἀναγγέλλει τῷ Πέτρῳ καὶ τῷ Ἰωάννῃ ὅτι ὁ τάφος εὑρέθη κενός. Ἐπιστρέψασα μετ' ὀλίγον παρὰ τὸν τάφον καὶ κλαίουσα παρ' αὐτῷ διὰ τὴν κλοπήν, ὡς ἐνόμιζε, τοῦ νεκροῦ τοῦ διδασκάλου, βλέπει τὸν Ἰησοῦν πρώτη τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ μὴ ἀναγνωρίσασα αὐτὸν εὐθὺς καὶ νομίσασα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστιν, ἀρχίζει διάλογον μετ' αὐτοῦ συγκινητικόν, καταλήξαντα εἰς τὴν ἔτι συγκινητικωτέραν ἀναγνώρισιν, τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου (Κ, 11) ἐξιστορουμένην.

Περὶ τοῦ κατόπιν βίου τῆς Μαγδαληνῆς οὐδὲν ἐξ ἀρχαίας τινὸς πηγῆς γνωρίζομεν. Κατὰ τὴν κρατήσασαν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ παράδοσιν ἡ Μαγδαληνὴ ἀπέθανεν ἐν Ἐφέσῳ, ὅπου ἠκολούθησε τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ἐξ Ἐφέσου δὲ ἀνεκομίσθησαν τὰ λείψανα αὐτῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ Λέοντος τοῦ ΣΤ'. Ἐν τῇ Δύσει ἐκράτησαν ἄλλαι παραδόσεις περὶ τῆς Μαγδαληνῆς, ἀσφαλῶς ἀδικοῦσαι ἔν τινι μέτρῳ αὐτήν. Κατ' αὐτὰς ἡ Μαγδαληνὴ ἀνῆκεν εἰς πλουσιωτάτην οἰκογένειαν, ἐνωρὶς δ' ἐξοκείλασα ἐποιήσατο κατάχρησιν τῶν πολλῶν χαρισμάτων αὐτῆς, χρησιμοποιήσασα αὐτὰ ὡς πειρασμὸν καὶ ψυχοφθόρον δίκτυον, δι' ὧν διέφθειρε πολλούς. Μετὰ τὴν Ἀνάληψιν διέμενεν ἐν Βηθανίᾳ, ὅπου εἶχε πολλὰ κτήματα, ἕως ὅτου οἱ μαθηταὶ διεσκορπίσθησαν κατὰ τὸν διωγμὸν τὸν γενόμενον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στεφάνου. Μετὰ τῆς ἀδελφῆς της τότε ἐπεβιβάσθη πλοίου καὶ κατέπλευσεν εἰς Μασσαλίαν, ὅπου διὰ τῶν θαυμάτων αὐτῶν πολλοὺς ἐκ τῶν ἐθνικῶν εἵλκυσαν εἰς Χριστὸν καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Λάζαρος ἐγένετο ἐπίσκοπος. Ἀποχωρήσασα ὅμως ἡ Μαρία εἰς τὴν ἔρημον ἔζησεν ἐκεῖ ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ζωὴν αὐστηρᾶς ἀσκήσεως, μεθ' ὃ μετέστη εἰς οὐρανούς. Ἡ παράδοσις αὕτη τῆς Δύσεως οὐχὶ ὀρθῶς ταυτίζει τὴν Μαγδαληνὴν Μαρίαν πρὸς τὴν Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν τοῦ Λαζάρου, τὴν ἐκ τῆς Βηθανίας. Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ Μαρία ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου εἶναι δύο διακεκριμένα πρόσωπα.

Π. Ν. Τ.

—**Μαρία** ἡ ἐκ ***Βηθανίας, ἁγία.*** Ἀδελφὴ τῆς Μάρθας καὶ τοῦ Λαζάρου. Κατήγετο ἐκ Βηθανίας καὶ διεκρίθη διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν της. Παρεκάλεσε θερμῶς τὸν Ἰησοῦν ν' ἀναστήσῃ τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν της Λάζαρον. Ἓξ ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἤλειψε μύροις τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ κατόπιν παρέστη κατὰ τὴν ταφήν του μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν. Κατά τινα παράδοσιν, ἡ Μαρία μετὰ τῆς Μάρθας καὶ τοῦ Λαζάρου ἦλθεν εἰς Προβηγκίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Συνήθως ἡ Μαρία ἡ ἐκ Βηθανίας συγχέεται πρὸς τὴν Μαρίαν τὴν Μαγδαληνήν, ἐσφαλμένως.

—Ω.

— **Μαρία** ἡ ***Αἰγυπτία.*** Ζήσασα κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα παρεσύρθη μόλις δωδεκαέτις οὖσα εἰς βίον ἔκλυτον καὶ σκανδαλώδη, κατακυριευθεῖσα ὑπὸ τῆς μανίας τῆς ἡδονῆς. Ἐκ περιεργείας παρασυρθεῖσα κατὰ τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας της ἔτος ἠκολούθησεν ἐξ Ἀλεξανδρείας τὰ εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναχωροῦντα πλήθη τῶν προσκυνητῶν, ἐλπίζουσα εἰς τὰ νέα ταῦτα μέρη νέας νὰ συνάψῃ γνωριμίας καὶ μετὰ νέων νὰ συνδεθῇ ἐραστῶν. Φθάσασα ὅμως εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ θελήσασα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 14 Σεπτεμβρίου νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸν ναόν, ἵνα προσκυνήσῃ τὸν ὑψούμενον σταυρόν, ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἐμποδιζομένην ὑπὸ μυ-

Digitized by Google

στηριώδους τινὸς δυνάμεως. Παρὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτῆς καταβληθεῖσαν προσπάθειαν, δὲν ἠδυνήθη νὰ κατανικήσῃ τὴν ἀντίστασιν ταύτην καὶ μείνασα οὕτω οἱονεὶ καθηλωμένη ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ παρηκολούθησεν ἐκεῖθεν τὴν τελετὴν τῆς ὑψώσεως. Ἀλλ ἤδη θαυμασία τις μεταβολὴ ἐσημειοῦτο εἰς τὰ βάθη τῆς συντετριμμένης Μαρίας. Προσευχηθεῖσα μετὰ δακρύων καὶ ζητήσασα ἐν εἰλικρινεῖ μετανοίᾳ, τὴν προστασίαν τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου, ἀξιοῦται μὲν μετ' ὀλίγον ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀσπασθῇ τὸ τίμιον Ξύλον, φεύγει δὲ ἔπειτα πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου συναντήσασα γέροντα πνευματικὸν ἐξομολογεῖται εἰλικρινῶς. Παρηγορηθεῖσα καὶ ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ τούτου ἡ Μαρία, γενομένη δὲ καὶ δεκτὴ εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν, ἀποχωρεῖ ἀμέσως εἰς τὴν ἔρημον. Ἐκεῖ ζῇ μόνη, χωρὶς νὰ συναντηθῇ μετ' οὐδενός, ἐπὶ 47 ἔτη, μόλις δὲ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ζωῆς της (420—421) συνήντησεν αὐτὴν ὁ ἀββᾶς Ζωσιμᾶς, ὅστις κατ' αἴτησιν αὐτῆς ἐκόμισεν εἰς αὐτὴν τὴν θείαν κοινωνίαν. Ἡ Μαρία λαβοῦσα ταύτην παρεκάλεσε τὸν Ζωσιμᾶν, ἵνα μετὰ ἓν ἔτος ἀναζητήσῃ αὐτήν. Τοῦ ἔτους διαρρεύσαντος ὁ Ζωσιμᾶς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον πρὸς συνάντησιν τῆς Μαρίας, μετὰ πολλὰς ὅμως ἐρεύνας ἀνεῦρε τὸ νεκρὸν αὐτῆς σῶμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἔθαψεν ἐπὶ τόπου. Ἡ Ἐκκλησία ἑορτάζει αὐτὴν τῇ 1 Ἀπριλίου καὶ τῇ Ε' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν. Π. Ν. Τ.

— **Μαρία** *ἡ ὁσία*. Ἔζησεν ἐν Λαμψάκῳ κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα. Ἀπορφανισθεῖσα ἐνωρὶς προσελήφθη ὑπὸ τοῦ θείου αὐτῆς Ἀβραμίου τοῦ ὁσίου. καὶ μόλις ἐννεαέτις ἐτοποθετήθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν γειτονικῷ κελλίῳ πρὸς ἐγκαταβίωσιν. Ἀποπλανηθεῖσα ὅμως ἐξώκειλεν εἰς ἀκόλαστον βίον, συνδιατρίβουσα μετ' ἄλλων ἑταιρῶν γυναικῶν καὶ εἰς ἐσχάτην κατάπτωσιν συμπαρασυρθεῖσα. Μετά τινα χρόνον, πληροφορηθεὶς ὁ θεῖός αὐτῆς περὶ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς της, μεταμφιέννυται εἰς στρατιώτην καὶ σπεύδει εἰς συνάντησιν αὐτῆς. Συναντήσας δὲ ταύτην ἐν πανδοχείῳ κατορθώνει νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὴν σεβασμὸν καὶ συμπάθειαν, ὅταν δ' ἐκείνη, χωρὶς νὰ ὑποπτεύῃ ὅτι ὁ πρὸς αὐτὴν κατὰ τὴν προτεραίαν διαλεχθεὶς ἦτο ὁ θεῖός της, ἔσπευσε τὴν ἐπομένην εἰς νέαν συνάντησιν τοῦ γηραιοῦ στρατιώτου, ὡς ἐνόμιζεν, ὁ Ἀβράμιος εἵλκυσεν αὐτὴν εἰς ἐξομολόγησιν. Γενομένης δὲ τότε καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως ἡ Μαρία συνετρίβη περισσότερον, καὶ κατακολουθήσασα ἤδη καὶ πάλιν τὸν γέροντα Ἀβράμιον ὡδηγήθη παρ' αὐτοῦ εἰς γυναικεῖον μοναστήριον, ὅπου παραμείνασα μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτῆς ἐτελεύτησεν ἐν μετανοίᾳ. Ἡ μνήμη αὐτῆς ἑορτάζεται τῇ 29 Ὀκτωβρίου.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΙ, ΗΓΕΜΟΝΙΔΕΣ, ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑΙ

ΑΓΓΛΙΑΣ

— **Μαρία** ***Τυδὼρ*** *ἢ* ***Αἱματοβαφής***, βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας (1553—1558). Θυγάτηρ τοῦ Ἐρρίκου Η' καὶ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Ἀραγωνικῆς, γεννηθεῖσα ἐν Γκρήνουϊτς τῷ 1516 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Λονδίνῳ τῷ 1558. Μόνη ἐπιζῶσα τῶν ὁμομητρίων ἀδελφῶν της, ὠνομάσθη τῷ 1518 πριγκίπισσα τῆς Οὐαλλίας, ὁ δὲ πατήρ της διεπραγματεύθη ἀλληλοδιαδόχως τὸν γάμον της μετὰ τοῦ πρωτοτόκου (1518) καὶ κατόπιν τοῦ δευτεροτόκου (1527) υἱοῦ τοῦ Φραγκίσκου Α' τῆς Γαλλίας, μετὰ τοῦ Καρόλου Κουΐντου (1522) καὶ τέλος μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σκωτίας (1524). Μετὰ τὴν ἀποπομπὴν ὅμως τῆς μητρός της ἡ Μαρία ἀνεκηρύχθη ὡς τέκνον παράνομον, οὕτω δὲ ἐστερεῖτο τῶν ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου δικαιωμάτων της. Χωρισθεῖσα ἀπὸ τῆς μητρός της, ἀπεπέμφθη τελικῶς τῆς αὐλῆς, καθόσον ἠρνεῖτο νὰ παραιτηθῇ τοῦ τίτλου της ὡς πριγκιπίσσης τῆς Οὐαλλίας ὑπὲρ τῆς ἑτεροθαλοῦς ἀδελφῆς της Ἐλισάβετ, θυγατρὸς τῆς Ἄννας Μπολεΰν. Ἡ Μαρία Τυδὼρ ἐπεζήτησε τότε νὰ προσεταιρισθῇ τὸν πανίσχυρον Θωμᾶν Κρόμβελ, καίτοι δὲ εἶχεν ἀνατραφῆ εἰς τὸ καθολικὸν δόγμα, ἐδέχθη, χάριν τῶν σκοπῶν της, ὅπως ἀναγνωρίσῃ τὰς κατὰ τῶν καθολικῶν ἐνεργείας τοῦ τρομεροῦ εὐνοουμένου τοῦ πατρός της, ἔτι δὲ καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἄκυρον τὸν γάμον τῆς μητρός της. Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας της ταύτας ἡ Μαρία ἀνεγνωρίσθη τῷ 1544 διάδοχος τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου, ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ Ἐδουάρδος ΣΤ' δὲν ἀπέκτα διαδόχους. Μετὰ τὴν ἄνοδον ὅμως τούτου εἰς τὸν θρόνον ἡ Μαρία διεδήλωσε τὴν πρὸς τὸν καθολικισμὸν ἐμμονήν της καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀγγλίας (1550). Ὁ Ἐδουάρδος ΣΤ', ὅστις ὑπεστήριζε τοὺς διαμαρτυρομένους, θέλων νὰ προλάβῃ τὰς συνεπείας τῆς ἀνόδου τῆς Μαρίας Τυδὼρ εἰς τὸν θρόνον, καθώρισε διὰ διαθήκης του ὅτι ἡ διαδοχὴ θὰ περιήρχετο, μετὰ τὸν θάνατόν του, εἰς τὴν Ἰωάνναν Γκρέϋ, ἀπόγονον τῆς Μαρίας τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ὅμως ἡ τελευταία αὕτη ἐγκατελείφθη ὑπὸ πάντων καὶ ἡ Μαρία Τυδώρ, ἀνακηρυχθεῖσα βασίλισσα, εἰσῆλθεν εἰς Λονδῖνον τῷ 1553.

Ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς ἀρχῆς ἡ Μαρία προέβη εἰς ἀγρίας διώξεις τῶν διαμαρτυρομένων, ὧν τοὺς ἀρχηγοὺς ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακάς, τῇ συμβουλῇ δὲ τοῦ Καρόλου Κουΐντου, ὃν ἐθεώρει ὡς προστάτην της, ἐπανέφερε τὸ καθολικὸν δόγμα ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ λαὸς ἐξηγέρθη καὶ ὁ σὲρ Θωμᾶς Γουάϋεττ ἐβάδισε κατὰ τοῦ Λονδίνου. Ἡττηθεὶς συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἡ δὲ βασίλισσα ἔσπευσε νὰ διατάξῃ τὴν θανάτωσιν ἐκτὸς τοῦ Γουάϋεττ καὶ τοῦ δουκὸς τοῦ Σώφφολκ, τῆς Ἰωάννας Γκρέϋ καὶ τοῦ συζύγου της, δὲν ἐτόλμησεν ὅμως νὰ θανατώσῃ καὶ τὴν ἀδελφήν της *Ἐλισάβετ* (βλ. λ.), ὡς ἐσχεδίαζε. Τὸ αὐτὸ ἔτος (1554) ἐνυμφεύθη τὸν διάδοχον τῆς Ἱσπανίας Φίλιππον, τὸν ὁποῖον καὶ ἠγάπησε μέχρι πάθους. Ἀνεγνώρισε τὸν πάπαν ὡς ἀρχηγὸν καὶ τῆς ἀγγλικῆς ἐκκλησίας, ὅπως δὲ ἐπιβάλῃ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ καθολικισμοῦ, μετεχειρίσθη φρικώδη μέτρα. Κατεδίκασεν εἰς θάνατον 280 διαμαρτυρομένους, οἵτινες ἐκάησαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Μεταξὺ τῶν μαρτύρων τούτων συγκαταλέγονται ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κράμμερ καὶ οἱ ἐπίσκοποι Λάτιμερ, Χοῦπερ, Φέρραρ καὶ Ρίντλεϋ. Γενικῶς ἐν τῇ πολιτικῇ της ἡ Μαρία Τυδὼρ κατέστη τυφλὸν ὄργανον τοῦ πάπα καὶ τοῦ συζύγου της Φιλίππου, ὅστις τῷ 1555 τὴν ἐγκατέλιπε μεταβὰς εἰς Ἱσπανίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτοῦ ὡς βασιλέως τῆς Ἱσπανίας ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Φιλίππου Β', ἡ Μαρία τῇ προτροπῇ αὐτοῦ ἐπενέβη εἰς τὸν μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας πόλεμον, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ ἀπώλεια τοῦ Καλαὶ διὰ τὴν Ἀγγλίαν. Τοῦτο ὑπῆρξε τρομερὸν κτύπημα διὰ τὴν Μαρίαν Τυδώρ, ἥτις ἐπὶ τῆς νεκρικῆς της κλίνης ἀκόμη ἔλεγεν ὅτι ἐὰν ἤνοιγον τὴν καρδίαν της θὰ εὕρισκον ἐν αὐτῇ χαραγμένον τὸ ὄνομα τοῦ Καλαί. Ἀπέθανε τῷ 1553 μετὰ τετράμηνον ἀγωνίαν, κυρίως ἐξ ἀπελπισίας διὰ τὴν ἐγκατάλειψίν της ὑπὸ τοῦ συζύγου της.

— **Μαρία** ***τῆς Μοδένας***, βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας. Θυγάτηρ τοῦ Ἀλφόνσου Δ', δουκὸς τῆς Μοδένας, καὶ τῆς Μαρίας-Λάουρας Ματσίνι, γεννηθεῖσα τῷ 1628 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Σαὶν-Ζερμαὶν τῷ 1718. Ἀνατραφεῖσα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἀδελφοῦ της Φραγκίσκου Β', ἐνυμφεύθη εἰς δεύτερον γάμον τὸν τότε δοῦκα τῆς Ὑόρκης (1673), Ἰάκωβον Β', ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἤσκησε μεγάλην ἐπιρροήν. Ἅμα τῇ ἀνόδῳ της εἰς τὸν θρόνον ἐπέτυχε παρὰ τοῦ συζύγου της τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐκ νέου ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ καθολικοῦ δόγματος, κατέστη δὲ τυφλὸν ὄργανον τῶν Ἰησουϊτῶν. Μετὰ τὸν διαδοχικὸν θάνατον τῶν τεσσάρων τέκνων της, ἐγέννησε καὶ πέμπτον υἱὸν (1688), ἡ γέννησις τοῦ ὁποίου ὅμως, θεωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς σκηνοθεσία, ἐπέσπευσε τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ βασιλεὺς ἐνεπιστεύθη τότε τὴν σύζυγον καὶ τὸν υἱόν του εἰς τὸν Λωζέν, ὅστις ὡδήγησεν ἀμφοτέρους εἰς Παρισίους. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ὑπεδέχθη μετὰ τιμῶν τὴν Μαρίαν, ἥτις ἐγκατεστάθη ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Σαὶν-Ζερμαίν, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

— **Μαρία** ***Στούαρτ***, βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἰακώβου Β' καὶ τῆς Ἄννας Χάϋντ, γεννηθεῖσα τῷ 1662 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1695. Τῷ 1677 ἐνυμφεύθη τὸν ἐξάδελφόν της Γουλιέλμον, πρίγκιπα τῆς Ὀράγγης, οὗτινος ὑπῆρξε πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη σύζυγος. Χάρις εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν κατὰ τοῦ πατρός της Ἰακώβου ἐπανάστασιν τοῦ 1688 ὁ Γουλιέλμος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας.

— **Μαρία** - ***Βικτωρία-Λουΐζα-Ὄλγα***. Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, γεννηθεῖσα τῷ 1867. Εἶναι θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τοῦ Τὲκ καὶ τῆς Μαρίας θυγατρὸς τοῦ δουκὸς τῆς Καντάβρυγίας. Τῷ 1891 ἐμνηστεύθη μετὰ τοῦ δουκὸς τοῦ Κλάρεντς, ἐπιδόξου τότε διαδόχου τοῦ θρόνου, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τῷ 1892. Τῷ 1893 ἐνυμφεύθη τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος μνηστῆρός της καὶ ἐπίδοξον τότε διάδοχον, κατόπιν δὲ βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Γεώργιον Ε'. Μ. Δ. Β.

ΑΥΣΤΡΙΑΣ

— **Μαρία** ***Θηρεσία***, αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας· βλ. *Μαρία* Θηρεσία, αὐτοκράτειρα τῆς *Γερμανίας*.

Μαρία-Ἰωσηφίνα Αὐστρίας.

— **Μαρία** - ***Χριστίνα-Ἰωσηφίνα***, ἀρχιδούκισσα τῆς Αὐστρίας καὶ ἀντιβασίλισσα τῶν Κάτω Χωρῶν (1742—1798). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Α' καὶ τῆς Μαρίας Θηρεσίας. Τῷ 1766 ἐνυμφεύθη τὸν Ἀλβέρτον Καζίμιρον τῆς Σαξωνίας καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀντιβασίλισσα τῶν Κάτω Χωρῶν. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν ὅμως τῆς ἐπαναστάσεως τῷ 1789 ἐν Βραβάντῃ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς Βρυξέλλας, καθαιρεθεῖσα ὁριστικῶς μετὰ τοῦ συζύγου της ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1794. Μ. Δ. Β.

ΒΕΛΓΙΟΥ

— **Μαρία** - *Ἐρρικέττη*. Βασίλισσα τοῦ Βελγίου (1836—1902). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἰωσὴφ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς ἀρχιδουκίσσης Μαρίας Δωροθέας, πριγκιπίσσης τῆς Βυρτεμβέργης. Τῷ 1853 ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα τῆς Βραβάντης, καὶ μετέπειτα βασιλέα τοῦ Βελγίου Λεοπόλδον Β', συνεπείᾳ ὅμως οἰκογενειακῶν διενέξεων, αἵτινες κατέστησαν οὕτω τὴν λίαν δυστυχῆ, ἠναγκάσθη νὰ ζῇ μακρὰν τῆς αὐλῆς, καίτοι ἠγαπᾶτο μεγάλως ὑπὸ τοῦ βελγικοῦ λαοῦ. Μ. Δ. Β.

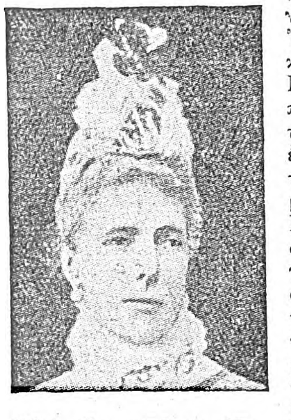

Ἡ βασίλισσα Μαρία-Ἐρρικέτη τοῦ Βελγίου.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

— **Μαρία**. Σύζυγος τοῦ τσάρου τῶν Βουλγάρων Πέτρου (927—969). Οὗτος ἀφοῦ ἐξηκολούθησεν ἐπί τινα χρόνον τοὺς πολέμους τοῦ πατρός του Συμεὼν ἐναντίον τοῦ Βυζαντίου, ἀπεφάσισε νὰ εἰρηνεύσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ πρὸς τοῦτο ἔγραψε πρὸς τὸν Ρωμανὸν Α' τὸν Λεκαπηνόν, ἐκδηλῶν τὰς προθέσεις του, πρὸς πίστευσιν δὲ τῆς εἰλικρινείας του ἠτεῖτο νὰ τῷ δοθῇ ὡς σύζυγος μία τῶν βασιλοπαίδων. Ὁ Ρωμανός, δεχθεὶς τὰς προτάσεις τοῦ Πέτρου, συνῆψε μετ' αὐτοῦ εἰρήνην καὶ συγχρόνως ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ αὐτῷ ὡς σύζυγον τὴν ἐγγόνην του Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ υἱοῦ του Χριστοφόρου. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων, ἃ διεξήγαγεν ὁ πρωτοβεστιάριος Θεοφάνης, κατῆλθεν ὁ Πέτρος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐτέλεσε τοὺς μετὰ τῆς Μαρίας γάμους του, εὐλογηθέντας ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου Πηγῆς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Στεφάνου. Ἡ Μαρία, ἥτις ὑπὸ τῶν Βουλγάρων μετωνομάσθη *Εἰρήνη*, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς ἐν Βουλγαρίᾳ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὰς δυσαρεσκείας τῶν φανατικῶν Βουλγάρων καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ ἐπανειλημμένων στάσεων κατὰ τοῦ Πέτρου (βλ. *Βουλγαρία* καὶ *Πέτρος*). Ν. ΚΛΕ

— **Μαρία**. Σύζυγος τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Ἰωάννου ἢ Βλαδισλαῦ (1015—1018). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Δυρραχίου (1018), τὴν ὁριστικὴν συντριβὴν πάσης ἀντιστάσεως τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τὴν παράδοσιν πλείστων ἀρχηγῶν Βουλγάρων εἰς τὸν Βασίλειον Β' τὸν Βουλγαροκτόνον, ἡ Μαρία, ἀποβαλοῦσα πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας τῆς Βουλγαρίας, ἔπεμψε πρὸς τὸν Βασίλειον Β' τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Βουλγαρίας μετὰ γραμμάτων, προτείνουσα ὅρους ὑποταγῆς, μετ' ὀλίγον δὲ πεισθεῖσα ὅτι ἡ ὑπὸ ὅρους ὑποταγή της δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ θριαμβευτοῦ Βασιλείου, διότι οἱ ἐπισημότεροι τῶν Βουλγάρων στρατηγῶν ἐξηκολούθουν νὰ προσέρχωνται πρὸ αὐτοῦ δηλοῦντες ὑποταγήν, ἀπεφάσισε νὰ ὑποταχθῇ καὶ αὕτη. Ὅθεν προσῆλθεν εἰς Ἀχρίδα, ἔνθα ἐστρατοπέδευεν ὁ Βασίλειος, καὶ παρεδόθη αὐτῷ μετὰ τῶν ἓξ θυγατέρων καὶ τριῶν υἱῶν της, τῶν ἑτέρων τριῶν ἐξακολουθούντων τὴν ἀντίστασιν ἐπὶ τοῦ ὄρους Τμώρου τῆς Ἀλβανίας. Ἡ Μαρία ἐγένετο φιλοφρόνως δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου καὶ μετ' ὀλίγον ἐκόσμησε τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, προπορευομένη μετὰ τῶν τέκνων της καὶ τῶν ἐπισημοτέρων Βουλγάρων αἰχμαλώτων τοῦ καταχρύσου βασιλικοῦ ἅρματος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀξιώματος τῆς ζωστῆς καὶ ἔζησεν ἐκεῖ, ἀπολαύουσα ὅλων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο τιμῶν, μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ρωμανοῦ Γ' (1028—1034), ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐξωρίσθη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ν. ΚΛΕ

— **Μαρία** *ἡ* ***Καντακουζηνή***. Τσαρίνα τῶν Βουλγάρων, 1271—1279. Ἦτο δευτερότοκος θυγάτηρ τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ καὶ τῆς Εἰρήνης (τῆς ὕστερον ὡς μοναχῆς μετονομασθείσης Εὐλογίας). Νεωτάτη ἐνυμφεύθη τότε τὸν Ἰωάννην Φιλῆν, προαχθέντα τότε εἰς «μέγαν δομέστικον» ὑπὸ τοῦ θείου της βασιλέως Μιχαὴλ Η'. Τῷ 1271 ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Η' θέλων νὰ εἰρηνεύσῃ μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Κωνσταντίνου Τύχου (1158—1277), οὗτινος ἡ πρώτη σύζυγος Εἰρήνη εἶχεν ἀποθάνει, ἔδωσεν αὐτῷ σύζυγον τὴν ἀνεψιάν του Μαρίαν, χήραν ἤδη οὖσαν, ὑποσχεθεὶς αὐτῷ ὡς προῖκα τὰς πόλεις Μεσημβρίαν καὶ Ἀγχίαλον. Ἡ Μαρία προεπέμφθη μεγαλοπρεπῶς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Μέχρι Σηλυβρίας συνώδευσεν αὐτὴν αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ Η'

Digitized by Google

μετὰ τοῦ πατριάρχου Ἰωσὴφ Α', ἐκεῖθεν δὲ μέχρι Βουλγαρίας πολυμελῆς συνοδεία Βυζαντινῶν καὶ Βουλγάρων ἀρχόντων. Ἐν τούτοις ὁ γάμος ἐκεῖνος δὲν ἐπέφερε τὰ προσδοκώμενα πολιτικὰ ἀποτελέσματα καὶ τοῦτο ἐξ ὑπαιτιότητος αὐτοῦ τούτου τοῦ Μιχαὴλ Η', ὅστις, μεταμεληθείς, δὲν ἤθελε νὰ παραδώσῃ τοῖς Βουλγάροις τὰς ὑποσχεθείσας πόλεις, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῶν, Ἕλληνες ὄντες, δὲν ἔστεργον νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν βουλγαρικὴν κυριαρχίαν. Ἐν τέλει ὁ Μιχαὴλ Η' ὑπεσχέθη νὰ παραδώσῃ αὐτὰς μόνον ὅταν ἡ Μαρία γεννήσῃ υἱόν, ἵνα δικαιολογηθῇ ἡ παράδοσις αὐτῶν εἰς γόνον Ἑλληνίδος. Ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὴν γέννησιν υἱοῦ ὑπ' αὐτῆς (τοῦ Μιχαὴλ) ἐδέχθη ὁ βασιλεὺς νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του. Ἡ Μαρία, ὀργισθεῖσα διὰ τοῦτο κατὰ τοῦ θείου της Μιχαὴλ Η' καὶ μισοῦσα ἄλλως τε αὐτόν, καθὼς καὶ ἡ μήτηρ της, ἕνεκα τῶν μετὰ τοῦ πάπα τῆς Ρώμης διαπραγματεύσεων περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὑποταγῆς τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν τῆς Ρώμης, ἔπεισε τὸν ἀσθενοῦς χαρακτῆρος σύζυγόν της νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ἐπιδραμὼν δὲ οὗτος κατέλαβε τάς τε ὑποσχεθείσας πόλεις καὶ τὰς Σωζόπολιν, Ἀγαθούπολιν κλπ. πέραν τοῦ Αἵμου βυζαντινὰς κτήσεις. Ἐκ τούτου ἐπηκολούθησε μακρὸς πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ Βυζαντινοὶ ἀνέκτησαν τὰς ἀνωτέρω πόλεις. Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου τούτου ἡ Μαρία, μένεα πνέουσα κατὰ τοῦ θείου της Μιχαὴλ Η', ἀπέστειλεν, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς μητρός της Εὐλογίας, εἰς Αἴγυπτον πρέσβεις, ἵνα προτρέψωσι τὸν ἐκεῖ σουλτᾶνον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς ἐν Μ. Ἀσίᾳ βυζαντινὰς κτήσεις. Ἡ ἀποστολὴ ἀπέτυχε, τοῦ σουλτάνου μὴ λαβόντος ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν τὰς βουλγαρικὰς ἐκείνας προτάσεις, ἐνῷ συγχρόνως ἡ Βουλγαρία ὑφίστατο τὰς ἐπιδέσεις τῶν εἰς Δόβρουτζαν ἐγκατασταθέντων πολυπληθῶν Τουρκομάνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκλονίζετο ὑπὸ τῆς στάσεως τοῦ Ἰβαΐλου, τοῦ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Μπέρτκοβα, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων Λαχανᾶ ἐπικαλουμένου.

Ὁ τσάρος τῶν Βουλγάρων Κωνσταντῖνος ἦτο ἤδη ἀνάπηρος ἕνεκα κατάγματος τοῦ ποδὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἐξουσία εἶχε περιέλθει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν Μαρίαν, ἥτις ἐν τέλει ἔπεισε τὸν σύζυγόν της νὰ στρατεύσῃ κατὰ τοῦ στασιαστοῦ ἀγόμενος ἐπὶ φορείου. Συγκρουσθεὶς οὗτος πρὸς τοὺς στασιαστὰς ἐφονεύθη (1277) καὶ τότε ὁ Ἰβαΐλος ἐπολιόρκησε τὴν πρωτεύουσαν Τύρνοβον, ἐν ᾗ διέμενεν ἡ Μαρία μετὰ τοῦ τέκνου της Μιχαήλ, καὶ τέλος ἐξηνάγκασεν αὐτὴν νὰ τὸν συζευχθῇ (1278). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος συνεννοηθεὶς μετὰ πολλῶν Βουλγάρων ἀρχόντων, ἐχθρῶν τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Ἰβαΐλου, ἐνίσχυσε τὸν διεκδικοῦντα τὸν βουλγαρικὸν θρόνον Ἰωάννην Μυτζῆν ἢ Ἀσὰν καὶ τέλος, τῷ 1279, κατέλαβεν οὗτος τὸ Τύρνοβον, ἀνεκηρύχθη τσάρος τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάννης Ἀσὰν Γ' καὶ παρέδωσε τὴν Μαρίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ της Μιχαὴλ εἰς τοὺς Βυζαντινούς, οἵτινες ἐφυλάκισαν αὐτὴν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία** *Ἀσὰν Παλαιολογῖνα*. Θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Ἰωάννου Γ' Ἀσὰν (1279—1280) καὶ τῆς Εἰρήνης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου (1261-1282), γεννηθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει (τῷ 1287) ἔνθα εἶχε καταφύγει ὁ τῷ 1280 ἐκθρονισθεὶς πατήρ της. Τῷ 1303, βασιλεύοντος ἐν Βυζαντίῳ τοῦ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου (ἀδελφοῦ τῆς μητρός της), ἐνυμφεύθη τὸν Ρογῆρον Δεφλώρ, ἀρχηγὸν ἰσχυροῦ σώματος Καταλανῶν μισθοφόρων τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία** *Λουΐζα Πία*. Πριγκίπισσα τῆς Βουλγαρίας (1870—1899). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ροβέρτου τῆς Πάρμας καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1893 τὸν τότε ἡγεμόνα καὶ κατόπιν τσάρον τῆς Βουλγαρίας Φερδινάνδον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε τέσσαρα τέκνα: τὸν βασιλέα Βόριδα (1894), τὸν Κύριλλον (1895), τὴν Εὐδοξίαν (1898) καὶ τὴν Ναντέϊνταν (1899). Μ. Δ. Β.

ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

— **Μαρία**. Ἀδελφὴ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἡρακλείου (610-641). Ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου της μετὰ τοῦ Εὐτροπίου ἀπέκτησεν υἱόν, τὸν *Στέφανον*, ὃν ὁ Ἡράκλειος ἔδωσεν ὡς ὅμηρον εἰς τὸν χαγάνον τῶν Ἀβάρων, ὅταν συνωμολόγησε (620) τὴν μετ' αὐτοῦ εἰρήνην. Ἡ Μαρία ἀπηλευθέρωσε τὸν υἱόν της διὰ πολλῶν λύτρων. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία** Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου (789—796), καταγομένη ἐκ Πόντου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 789 ἐνυμφεύθη τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνον ΣΤ'. Ὁ γάμος της ὅμως ὑπῆρξεν ἀτυχής. Ὁ Κωνσταντῖνος οὐδέποτε τὴν ἠγάπησεν, ἐν τέλει δέ, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 796 ἀπέπεμψεν αὐτὴν καὶ τὴν ἠνάγκασε νὰ καρῇ μοναχή. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία** Θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Θεοφίλου (829—842). Ἔλαβε σύζυγον τὸν στρατηγὸν Ἀλέξιον Μουσελέν, ἀναγορευθέντα τότε καίσαρα. Ἡ Μαρία ἀπέθανε νεωτάτη, ὁ δὲ ἐξαιρετικῶς ἀγαπῶν αὐτὴν πατήρ της ἀπέθεσε τὸ σῶμά της ἐν ἀργυρᾷ λάρνακι, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξεν ἄσυλον ἀπαραβίαστον διὰ πάντα ἐγκληματίαν κατορθώνοντα νὰ καταφύγῃ εἰς αὐτήν. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία**. Ἀδελφὴ τοῦ βυζαντινοῦ στρατηγοῦ καὶ μαγίστρου Βάρδα Σκληροῦ, νυμφευθεῖσα τὸν στρατηγὸν Ἰωάννην Τσιμισκῆν (969—976) καὶ ἀποθανοῦσα πρὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως τοῦ συζύγου της. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία** ἡ *Ἀλανή*. Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου (1071—1081) Ἦτο θυγάτηρ ἡγεμόνος τῆς Ἀλβανίας (ἐν Καυκάσῳ) καὶ ἐφημίζετο διὰ τὸ κάλλος, τὴν παιδείαν καὶ τὴν φιλομάθειαν αὐτῆς. Ἐνυμφεύθη τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Ζ' Δούκαν, ἐξ οὗ ἀπέκτησε (τῷ 1074) ἕνα υἱόν, τὸν Κωνσταντῖνον. Μετὰ τὴν βιαίαν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον (τῷ 1078) τοῦ Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου, ἐκάρη μετὰ τοῦ συζύγου της μοναχή, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ γηραιὸς Νικηφόρος, καλέσας τὴν Μαρίαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔπεισεν αὐτὴν νὰ ἀποβάλῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἀμέσως τὴν ἐνυμφεύθη, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῆς ἐκκλησίας, ἥτις, θεωροῦσα τὸν γάμον ἐκεῖνον ὡς μοιχείαν, καθῄρεσε τὸν εὐλογήσαντα αὐτὸν ἱερέα. Τῷ 1081 ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς ἐξεθρόνισε τὸν Νικηφόρον καὶ κατέλαβε τὸν θρόνον. Ὁ Ἀλέξιος ἦτο ἔγγαμος, καταθελχθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς Μαρίας ἀπεφάσισε νὰ συζευχθῇ αὐτὴν ἀποπέμπων τὴν σύζυγόν του Εἰρήνην, ἕνεκα δὲ τούτου ἀπηγόρευσε νὰ εὐφημῶσι ταύτην ὡς βασίλισσαν καὶ ὥρισεν αὐτῇ κατοικίαν ἐκτὸς τοῦ κεντρικοῦ ἀνακτόρου, ἔνθα εἶχεν ἐγκατασταθῆ αὐτὸς μετὰ τῆς Μαρίας καὶ τοῦ ἐπταετοῦς ἤδη υἱοῦ της Κωνσταντίνου. Ἀλλ' ἡ Εἰρήνη ἦτο ἐγγονὴ τοῦ πανισχύρου καίσαρος Ἰωάννου Δούκα, ὅστις ἐπεμβὰς ἔπεισε τὸν Ἀλέξιον νὰ στέψῃ αὐτὴν αὐτοκράτειραν καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ ἐκ τῶν ἀνακτόρων τὴν Μαρίαν. Βραδύτερον ἀπεσύρθη αὕτη εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴν τῶν Μαγγάνων, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανεν, ἄγνωστον πότε. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία**. Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου (1161—1180). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Γάλλου ἡγεμόνος τῆς Ἀντιοχείας Ραϋμούνδου, ὠνομάζετο *Ξένη*, καὶ ἐφημίζετο διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Α' Κομνηνός, ἀποφασίσας νὰ νυμφευθῇ αὐτήν, ἔπεμψε τῷ 1161 πρὸς παραλαβήν της πρεσβείαν ἐκ τοῦ μεγάλου δουκὸς Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, τοῦ σεβαστοῦ Νικηφόρου Βρυεννίου καὶ τοῦ ἑταίρου Ἀνδρονίκου Καματηροῦ. Ἀφικομένη ἡ Ξένη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἠσπάσθη τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, μετονομασθεῖσα Μαρία, καὶ ἀμέσως (25 Δεκεμβρίου 1161) ἐτέλεσε τοὺς μετὰ τοῦ Μανουὴλ γάμους της ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Λουκᾶ, τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου καὶ τοῦ μητροπολίτου Ἀγαθουπόλεως Ἀθανασίου. Τοὺς γάμους ἐπηκολούθησαν μεγαλοπρεπεῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑορταί, γεύματα ἐν τοῖς παλατίοις, ἑστιάσεις λαϊκαὶ ἐν ταῖς συνοικίαις, ἱπποδρομίαι κλπ. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθη τῷ 1168 εἷς υἱός, ὁ Ἀλέξιος, ὅστις καὶ διεδέχθη τὸν πατέρα του, ἀποθανόντα τῷ 1180. Ἡ Μαρία ἀπῆλθε τότε τῶν ἀνακτόρων, δηλώσασα ὅτι ἐπεθύμει νὰ καρῇ μοναχή, ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως, μεταμεληθεῖσα, ἐπανῆλθε καὶ ἀνέλαβεν, ὡς ἐπίτροπος τοῦ δωδεκαετοῦς υἱοῦ της Ἀλεξίου Β', τὴν διαχείρισιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Ἡ ὡραία αὐτοκράτειρα ἐγένετο τότε ἡρωῒς πλείστων σκανδάλων μετὰ διαφόρων αὐλικῶν, ἐν τέλει δὲ συνῆψεν ἀθεμίτους σχέσεις μετὰ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (υἱοῦ τοῦ Ἀνδρονίκου, πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος Μανουήλ), ὅστις καὶ κατέστη πανίσχυρος ἐν τοῖς παλατίοις.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ νεαροῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Β', φοβούμενοι μήπως ὁ ἐραστὴς τῆς αὐτοκρατείρας καθαιρέσῃ αὐτόν, ἤρξαντο συνεννοούμενοι περὶ τοῦ πρακτέου, ἐνῷ συγχρόνως ὁ ἐν ἐξορίᾳ εἰς Οἰναῖον τοῦ Πόντου διαμένων Ἀνδρόνικος Κομνηνὸς (ἐξάδελφος τοῦ Μανουὴλ) ἔγραψε πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ λοιποὺς ἰσχυρούς, συνιστῶν αὐτοῖς νὰ ἀπομακρύνωσιν ἐκ τῶν ἀνακτόρων τὸν ἥρωα τῶν σκανδάλων Ἀλέξιον Κομνηνόν. Ἐν τέλει, πρωτοστατούσης τῆς βασιλόπαιδος Μαρίας (θυγατρὸς τοῦ Μανουὴλ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς Βέρθας ἢ Εἰρήνης) ἔγραψαν πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως σώσῃ τὴν κατάστασιν. Τοῦτο προεκάλεσε τὴν δίωξιν τῆς βασιλόπαιδος Μαρίας καὶ αἱματηρὰς συμπλοκὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν φίλων αὐτῆς καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων. Ἡ βασιλόπαις Μαρία, κατορθώσασα νὰ δραπετεύσῃ, μετέβη πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀνδρονίκου, ὅστις εἰσελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ ἀφοῦ μυριοτρόπως ἐξηυτέλισε τὴν χήραν αὐτοκράτειραν Μαρίαν ἐφυλάκισεν αὐτήν, καὶ τέλος τὴν ἀπηγχόνισεν ὡς ἔνοχον ἐσχάτης προδοσίας καὶ ἔρριψε τὸ πτῶμα αὐτῆς εἰς τὴν θάλασσαν. Πρὸς τὴν βασιλόπαιδα Μαρίαν ὁ Ἀνδρόνικος ἔδειξε διαγωγὴν κακοῦργον, δηλητηριάσας αὐτὴν μόλις ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία**. Θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (1141—1180) ἐκ τοῦ πρώτου αὐτοῦ γάμου μετὰ τῆς Γερμανίδος Βέρθας de Sulzbach, γυναικαδέλφου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γερμανίας Κορράδου Γ'. Ἐγεννήθη τῷ 1148, τῷ δὲ 1178 ἐνυμφεύθη, καίτοι τριακοντοῦτις, τὸν δεκαεπταετῆ Ἰταλὸν Ραινέριον, υἱὸν τοῦ μαρκησίου τοῦ Μομφερράτου καὶ ἐγκατεστάθη μετ' αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν (βλ. ἀνωτ.). Ν. ΚΛΣ

— **Μαρία** ἡ *Μαργαρίτα ἢ Οὐγγαρική*. Αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου (1186—1204) καὶ εἶτα βασίλισσα τῆς Θεσσαλονίκης (βλ. λ. *Μαργαρίτα*).

— **Μαρία** Σύζυγος τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως *Βαλδουίνου Β'* (βλ. λ.).

[Νικαίας]

— **Μαρία**. Βασίλισσα τῆς Νικαίας (1221—1222), θυγάτηρ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πέτρου Κουρτεναί. Ὁ βασιλεὺς τῆς Νικαίας Θεόδωρος Α' Λάσκαρις, θέλων νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατίνων ἵνα ἀντεπεξέλθῃ ἀπερίσπαστος κατὰ τῶν Τούρκων τοῦ Ἰκονίου, ἐνυμφεύθη τῷ 1221 τὴν Μαρίαν, ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος ἀπέθανε χωρὶς νὰ καταλίπῃ ἐξ αὐτῆς τέκνα. Ν. ΚΛΣ

[Ἱεροσολύμων]

— **Μαρία**. Θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ καὶ σύζυγος Ἀμαλαρίχου τοῦ Α' βασιλέως τῶν Ἱεροσολύμων (βλ. *Κομνηνὴ* Μαρία, τόμ. ΙΔ' σελ. 776).

— **Μαρία** ἡ *Μαρκησία*. Θυγάτηρ Κονράδου τοῦ Μομφερρατικοῦ καὶ Ἰσαβέλλας τῆς βασιλίσσης τῶν Ἱεροσολύμων. Τῷ 1208 ἐγένετο κληρονόμος τῆς μητρός της καὶ τῷ 1210 ἐνυμφεύθη τὸν Ἰωάννην Βριέννιον. Ἀπέθανε τῷ 1212. Π. Ν. Π.

ΓΑΛΛΙΑΣ

— **Μαρία** τοῦ *Λουξεμβούργου*. Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (1305—1324). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Ζ' καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1321 τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Δ'. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία** τῆς *Βραβάντης*. Βασίλισσα τῆς Γαλλίας, ἀποθανοῦσα τῷ 1321. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῆς Βραβάντης Ἑρρίκου Γ' καὶ τῆς Ἀλίκης τῆς Βουργουνδίας καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1274 τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Φίλιππον Γ'. Κατηγορηθεῖσα ὡς ὕποπτος διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ συζύγου της, ὃν οὗτος εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τοῦ πρώτου γάμου του, ἐφυλακίσθη ἐπί τι χρονικὸν διάστημα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της τῷ 1285 ἔζησεν ἐν ἀφανείᾳ. Μ. Δ. Β

— **Μαρία** ἡ *Ἀνδηγαυϊκή*. Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (1404-1463). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Λουδοβίκου Β' τῆς Ἀνδηγαυΐας, βασιλέως τῆς Σικελίας, καὶ τῆς Ἰολάνδης τῆς Ἀραγῶνος καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1413 τὸν κόμητα Ποντιὲ καὶ μετέπειτα Κάρολον Ζ'. Ἦτο γυνὴ μετρίας πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ ἀνεδείχθη καλὴ σύζυγος καὶ ἀφωσιωμένη μήτηρ καὶ ἵδρυσε πολυάριθμα φιλανθρωπικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἱδρύματα, καταστᾶσα λίαν δημοφιλὴς διὰ τοῦτο. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία** τῆς *Ἀγγλίας*. Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (1497—1534). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἑρρίκου Ζ' βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1514 τὸν Λουδοβῖκον ΙΒ' τῆς Γαλλίας. Ἀποθανόντος τοῦ συζύγου της μετὰ τινας μῆνας, ἐνυμφεύθη μετ' οὐ πολὺ τὸν δοῦκα τοῦ Σουφφολκ καὶ διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς της εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία** τῶν *Μεδίκων* Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (1573—1642). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης Φραγκίσκου Α' καὶ τῆς ἀρχιδουκίσσης Ἰωάννας τῆς Αὐστριακῆς. Ἐνυμφεύθη δι' ἀντιπροσώπου τῷ 1600 τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Ἑρρῖκον Δ', ὃν συνήντησε κατόπιν εἰς τὴν Λυῶνα, ὅπου εἶχε μεταβῆ μετὰ πομπωδεστάτης ἀκολουθίας. Ὁ Ἑρρῖκος ὅμως, ἕνα μῆνα μετὰ τὴν ἄφιξίν της εἰς Γαλλίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν παλαιὰν ἐρωμένην του, μαρκησίαν Βερνέϋ, τὴν ὁποίαν μάλιστα ἐγκατέστησεν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων, παρὰ τὴν βασίλισσαν. Ἕνεκα τούτου ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων εὑρίσκετο εἰς διαρκεῖς φιλονικίας μετὰ τοῦ συζύγου της, μετὰ τὴν γέννησιν δὲ τοῦ διαδόχου ἤρχισε νὰ σχηματίζῃ περὶ ἑαυτὴν κόμμα εὐνοουμένων της καὶ δυσηρεστημένων κατὰ τοῦ βασιλέως, προσελκύσασα πρὸς τοῦτο τοὺς ἱσπανοφίλους. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἑρρίκου Δ' κατὰ τῆς Γερμανίας, ἡ Μαρία ἐπέτυχε παρ' αὐτοῦ νὰ διορισθῇ ἀντιβασίλισσα. Ἐπίσης ἔπεισε τὸν σύζυγόν της νὰ προβῇ εἰς τὴν στέψιν αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἐπεβράδυνεν ἕως τότε, διότι ἦτο πεπεισμένος ὅτι αὐτὴ θὰ ἐσήμαινε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του. Πράγματι, τὴν ἐπομένην τῆς στέψεως τῆς βασιλίσσης ὁ Ἑρρῖκος ἐδολο-

Digitized by Google

φονήθη, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε βαρείας ὑπονοίας ἐναντίον της. Κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ περιστοιχιζομένη ἀπὸ τοὺς εὐνοουμένους της *Κοντσίνι*, δοῦκα τοῦ Ἐπερνόν, τὸν Σουλλὺ κ.τ.λ. ἐκυβέρνησε τὴν χώραν ὡς ἀντιβασίλισσα καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της Λουδοβίκου ΙΓ'. Λόγῳ ὅμως τῆς σκανδαλώδους καὶ σπατάλου ζωῆς της ἐξήγειρε πολλοὺς μεγιστᾶνας

Μαρία τῶν Μεδίκων.

καὶ τέλος ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς μεγάλας παραχωρήσεις εἰς τὸν δοῦκα τῆς Γκύζης, τὸν Κοντέ, τὸν δοῦκα Βαντὼμ κ. τ. λ. Ἀλλ' ἐπειδή, παρὰ τὰς παραχωρήσεις της, πλεῖστοι μεγιστᾶνες ἐξηκολούθουν νὰ καταπολεμοῦν αὐτήν, ἡ Μαρία ἠναγκάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ ἡ ἰδία ἐναντίον των. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ', ἐνηλικιωθεὶς τῷ *1614*, ἀφῆκε τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας εἰς τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία ἐξηκολούθει τοὺς ἀγῶνας της κατὰ τῶν μεγιστάνων, ἄλλοτε προσεταιριζομένη τὸν δοῦκα τῆς Γκύζης καὶ ἄλλοτε τὸν Κοντέ. Ἐπὶ τέλους ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ', ἐξαφθεὶς ὑπὸ τοῦ εὐνοουμένου του Λυύν, διέταξε τὸν φόνον τοῦ Κοντσίνι καὶ τὴν φυλάκισιν τῆς μητρός του ἐντὸς τοῦ δωματίου της. Τῇ βοηθείᾳ ὅμως τοῦ δουκὸς τοῦ Ἐπερνὸν ἡ Μαρία ἠδυνήθη νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτὴν διαφόρους δυσηρεστημένους, τοὺς ὁποίους ὅμως ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ' κατώρθωσε νὰ καταβάλῃ εὐχερῶς. Ἡ Μαρία συμφιλιωθεῖσα μετὰ τοῦ υἱοῦ της ἐπανέλαβε πάλιν τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας, διευθυνομένη αὐτὴν τὴν φορὰν ὑπὸ νέου εὐνοουμένου, τοῦ ἐξομολογητοῦ της *Ρισελιέ*, τὸν ὁποῖον ἀνύψωσεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ καρδιναλίου καὶ τοῦ συμβούλου τοῦ κράτους. Βαρέως φέρουσα ὅμως τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Ρισελιὲ καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀνυψώσῃ τὸν νέον εὐνοούμενόν της *Βερύλ*, ἤρχισε νὰ ῥαδιουργῇ τὸν καρδινάλιον, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐξύφανε καὶ συνωμοσίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ της Γάστωνος τῆς Ὀρλεάνης καὶ τῶν Ἱσπανῶν. Συλληφθεῖσα ἕνεκα τούτου ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Κομπιένην τῷ 1631, ὁπόθεν ἐδραπέτευσε μετά τινας μῆνας καὶ παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν ταῖς Κάτω Χώραις, ὁπόθεν δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν ἐπαναφοράν της εἰς τὴν ἀρχήν. Μετέβη κατόπιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἀπέθανεν εἰς τὴν Κολωνίαν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς της ὑπέστη μεγάλας στερήσεις. Ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα, ἤρχισε τὴν κατασκευὴν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Λουξεμβούργου ἐν Παρισίοις, κατεσκεύασε τὸ ὑδραγωγεῖον Ἀρκέϊγ, εὐεργέτησε παντοιοτρόπως τὸν ποιητὴν Μαλὲρμπ καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ροῦμπενς τὴν σειρὰν τῶν πινάκων ἐκείνων, οἵτινες παριστάνουν σκηνὰς τῆς ζωῆς τῆς βασιλίσσης καὶ οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Θηρεσία* ἡ *Αὐστριακή*. Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (1638—1683). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φιλίππου Δ' τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Ἐλισάβετ τῆς Γαλλίας, ἀδελφῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ'. Ἀπὸ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας προωρίσθη διὰ τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ', τὸν ὁποῖον ἐνυμφεύθη τῷ 1660. Ὁ γάμος οὗτος ὑπῆρξεν εἷς τῶν ὅρων τῆς συνθήκης τῶν Πυρηναίων, μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας, ἡ δὲ ἄφιξις τῆς νεαρᾶς βασιλίσσης εἰς Παρισίους ἐχαιρετίσθη διὰ μεγαλοπρεπεστάτων ἑορτῶν. Ἡ Μαρία Θηρεσία ἔζησε βίον δυστυχῆ, λόγῳ τῶν πολλῶν ἐρωμένων τοῦ συζύγου της, τὰς ὁποίας ἠναγκάζετο νὰ ἀνέχεται καὶ μετὰ τῶν ὁποίων πολλάκις ἐθεᾶτο ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἁμάξης, ὅπως κατὰ τὴν περιοδείαν εἰς Φλάνδραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ἔβλεπε τρεῖς βασιλίσσας (τὴν Μαρίαν - Θηρεσίαν, τὴν κυρίαν Λὰ Βαλλιὲρ καὶ τὴν κυρίαν ντὲ Μοντεσπάν). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς της εἶχε καταληφθῇ ὑπὸ θρησκοληψίας. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Ἄννα-Χριστῖνα-Βικτωρία* τῆς *Βαυαρίας*. Δελφίνη τῆς Γαλλίας (1660—1690). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φερδινάνδου, ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας, καὶ τῆς Ἑρριέττας Ἀδελαΐδος τῆς Σαβοΐας. Τῷ 1680 ἐνυμφεύθη τὸν δελφῖνον τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον καὶ ἔζησεν ἐν τῇ αὐλῇ βίον μονήρη καὶ λόγῳ τοῦ χαρακτῆρός της καὶ λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν ἐγνώριζε καλῶς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἔσχεν ὡς κυρίαν τῆς τιμῆς τὴν κυρίαν ντὲ Μαιντενόν. Μ. Δ Β.

— Μαρία - *Ἀδελαΐς* τῆς *Σαβοΐας*. Δούκισσα τῆς Βουργουνδίας καὶ κατόπιν διάδοχος τῆς Γαλλίας (1685—1712). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Βίκτωρος Ἀμεδαίου Β' τῆς Σαβοΐας καὶ τῆς Ἄννης-Μαρίας τῆς Ὀρλεάνης, νυμφευθεῖσα τῷ 1697, εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν, τὸν τότε δοῦκα τῆς Βουργουνδίας, ἡλικίας 13 ἐτῶν. Ὁ γάμος οὗτος συνήφθη πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἀποσπασθῇ ὁ δοὺξ τῆς Σαβοΐας τοῦ συνασπισμοῦ τῶν κρατῶν κατὰ τῆς Γαλλίας. Ἀπέθανεν ἐξ ἐπιδημίας ἱλαρᾶς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέθανε καὶ ὁ σύζυγός της μετὰ ἓξ ἡμέρας. Μ.Δ.Β.

— Μαρία - *Ἰωσηφῖνα* τῆς *Σαξωνίας*. Διάδοχος τῆς Γαλλίας (1731—1767). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας καὶ βασιλέως τῆς Πολωνίας Αὐγούστου Γ' καὶ τῆς ἀρχιδουκίσσης τῆς Αὐστρίας Μαρίας-Ἰωσηφίνας καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1747 τὸν Λουδοβῖκον ΙΖ', ὅστις ἀπέθανε τῷ 1765. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Λεστσίνσκα-Αἰκατερίνη Σοφία-Εὐτυχία* Βασίλισσα τῆς Γαλλίας (1703—1768). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Στανισλάου Λεστσίνσκυ καὶ τῆς Αἰκατερίνης Ὀπαλίνσκα. Κατὰ τὴν νεότητά της διῆλθε βίον πλήρη περιπετειῶν. λόγῳ τῶν ἀγώνων τοῦ πατρός της πρὸς τὸν Αὔγουστον Β' τῆς Πολωνίας, μόλις κατορθώσασα νὰ σωθῇ ἐντὸς στάβλου, κατά τινα ἐσπευσμένην φυγὴν ἐκ Βαρσοβίας. Ἔλαβεν ἐπιμεμελημένην ἀνατροφὴν καὶ τῷ 1725 ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον ΙΕ', ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς ἦτο σφόδρα ἐρωτευμένος μαζί της, ἀλλὰ κατόπιν ἤρχισε νὰ τὴν παραμελῇ καὶ νὰ εἰσάγῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα διαφόρους ἐρωμένας. Τοῦτο ἐπλήγωνε βαθύτατα τὴν εὐαίσθητον βασί-

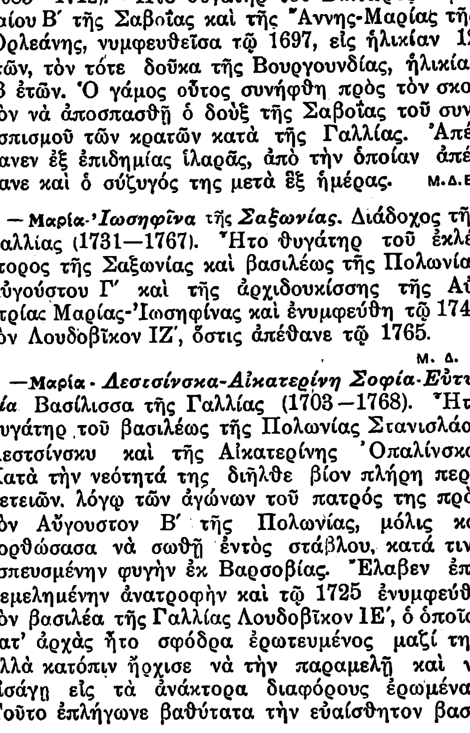

Μαρία - Λεστσίνσκα, βασίλισσα τῆς Γαλλίας.

λισσαν, ἡ ὁποία ἠναγκάσθη νὰ ἀφιερωθῇ εἰς ἔργα φιλανθρωπίας καὶ εὐσεβείας. Ἀπέκτησε δέκα τέκνα, ὧν τὰ πλεῖστα ἀπέθανον εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, καὶ ἀφῆκεν «Ἀπομνημονεύματα», ἐκδοθέντα τῷ 1755, καὶ «Ἐπιστολάς», ἐκδοθείσας τῷ 1788. Μ. Δ. Β.

— Μαρία *Ἀντουανέττα* (*Ἰωσηφῖνα-Ἰωάννα*) τῆς *Αὐστρίας-Λωρραίνης*, βασίλισσα τῆς Γαλλίας. Ἡ νεωτέρα τῶν θυγατέρων τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Α' καὶ τῆς Μαρίας-Θηρεσίας, γεννηθεῖσα ἐν Βιέννῃ τῷ 1755 καὶ καρατομηθεῖσα ἐν Παρισίοις τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1793. Τῷ 1770 ἐνυμφεύθη ἐν Βερσαλλίαις τὸν δελφῖνον Λουδοβῖκον ΙΣΤ', κατὰ ἓν ἔτος πρεσβύτερον της. Ἡ Μαρία ἦτο τότε δεκαπενταέτις, ἡ δὲ Μαρία-Θηρεσία δὲν εἶχε λάβει τὸν καιρὸν νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀνατροφὴν τῆς θυγατρός της. Ἦτο τότε ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ἐκυριάρχει ἐν Βερσαλλίαις ἡ Ντὺ Μπαρρύ, ἡ δὲ αὐλὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε φθάσει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν διαφθορᾶς. Ὁ λαὸς ἐμίσει τὸν βασιλέα του, ἡ δὲ συμμαχία μετὰ τῆς Αὐστρίας, ἐπισφράγισιν τῆς ὁποίας ἀπετέλουν οἱ γάμοι τοῦ δελφίνου μετὰ τῆς Μαρίας-Ἀντουανέττας, ἦτο εἰς ἄκρον ἀντιδημοτική. Ἐκ τῶν γαμηλίων ἑορτῶν, δι' ἃς ἐσπαταλήθησαν εἴ-

Μαρία - Ἀντουανέττα, ἡ τραγικὴ βασίλισσα τῆς Γαλλίας.

κοσιν ὅλα ἑκατομμύρια λιβρῶν, ὁ Παρισινὸς λαὸς δὲν διετήρησεν ὡς ἀνάμνησιν, εἰμὴ τὰ 130 πτώματα καὶ τοὺς 1200 τραυματίας τῆς ὁδοῦ Ρουαγιάλ, θύματα πάντα τῆς ἀπρονοησίας τῆς ἀστυνομίας. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐγκατάστασίν της ἐν Βερσαλλίαις ἡ ἀντιδημοτικότης τῆς νεαρᾶς δελφίνης ἤρχισε μεταδιδομένη καὶ εἰς τοὺς κύκλους τῆς αὐλῆς, λόγῳ τοῦ ὑπερηφάνου καὶ σκωπτικοῦ χαρακτῆρός της καὶ τῆς περιφρονήσεως, τὴν ὁποίαν ἐξεδήλου, ἂν ὄχι δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐθιμοτυπίαν, τοὐλάχιστον διὰ τὰ ἄτομα, ἅτινα χάριν ταύτης τῆς ἐπεβάλλοντο, καὶ διὰ τοὺς ὅρους προτεραιότητος ἐν ταῖς ἑορταῖς, οἵτινες ἀπήρεσκον εἰς τοὺς συγγενεῖς της τοῦ οἴκου τῆς Λωρραίνης ἢ τοὺς ἑκάστοτε εὐνοουμένους της. Ἡ ἐλαφρότης τοῦ χαρακτῆρός της, ἡ φυσικὴ καὶ συγχωρητέα ἐν τούτοις διὰ τὴν ἡλικίαν της, ἔφθασε μέχρι τοῦ νὰ προσλάβῃ τὴν μορφὴν ἐγκλήματος. Ἡ Μαρία-Ἀντουανέττα ἐγνώριζε πάντα ταῦτα, ἀλλά, πολὺ ὑπερήφανος, πείσμων καὶ ἰσχυρὰ λόγῳ τῆς προσωπικῆς τιμιότητος καὶ ἁγνότητός της, ἐξ ἄλλου δὲ ἀγαπῶσα τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις, δὲν ὑπεχώρησεν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου οὔτε εἰς τὰς προτροπὰς τῆς μητρός της, ἄριστα περὶ ὅλων πληροφορημένης ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Αὐστριακοῦ πρεσβευτοῦ Μερσὺ-Ἀργκεντάου, οὔτε πρὸ τῶν συκοφαντιῶν, αἵτινες ἔθιγον αὐτὴν ταύτην τὴν ἠθικήν της. Γενομένη βασίλισσα τῷ 1774, ὑπῆρξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ στόχος τῶν λιβελλογράφων. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' ἦτο ἀνίκανος νὰ τὴν ἐννοήσῃ καὶ νὰ τῆς ἐπιβληθῇ, ἀκόμη δὲ περισσότερον νὰ τὴν ὑπερασπισθῇ. Ἐξ ἄλλου κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ γάμου των, λόγῳ ἴσως τῆς φυσικῆς ἀναπηρείας του, δὲν τὴν ἠγάπα· ὅταν δὲ ἀργότερον, χάρις εἰς τὰς μακρὰς προσπαθείας τῶν χειρουργῶν τῆς αὐλῆς, κατέστη ἱκανὸς νὰ τὴν ἀγαπήσῃ, μέχρι πάθους μάλιστα, ἦτο πλέον πολὺ ἀργὰ διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν γελοίαν ἐντύπωσιν, ἣν ἀρχικῶς εἶχε προκαλέσει εἰς τὴν νεαρὰν σύζυγόν του. Οἱ δύο ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως, ὁ κόμις τῆς Προβηγκίας καὶ ὁ κόμις τοῦ Ἀρτουᾶ, εἶχον ἀμφότεροι συμφέρον νὰ ἐκθέτουν τὴν βασίλισσαν, ὁ πρῶτος μὲ τοὺς ἀδεξίους ὑπαινιγμούς του, ὁ δεύτερος μὲ τὰς ἐκδηλώσεις ἀτόπου οἰκειότητος. Ὁ δοὺξ τῆς Ὀρλεάνης κατέστη ἐχθρός της, διότι κατέκρινεν ἀποκαλύπτως καὶ δημοσίᾳ τὴν διαγωγήν του. Ὁ πρίγκιψ τοῦ Κονδὲ ἔπνεε μένεα κατ' αὐτῆς, διότι ἠρνήθη νὰ δεχθῇ εἰς τὸ ἀνάκτορα τὴν ἐρωμένην του πριγκίπισσαν τοῦ Μονακό, διαζευχθεῖσαν τὸν σύζυγόν της. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς βασιλείας της, ὅτε δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποκτήσει ἐπὶ τοῦ συζύγου της ἐπιρροήν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτὸν τὸν Σουαζέλ, ἀρχηγὸν τοῦ φιλικοῦ πρὸς τὴν Αὐστρίαν κόμματος, ἠναγκάσθη δὲ νὰ ὑποστῇ τὸν *Μωρεπὰ* (βλ. λ.). Ἀργότερον ἡ ἀπειρία καὶ ἡ ἀδεξιότης της ἐν τῇ πολιτικῇ δὲν τῆς ἐπέ-

Digitized by Google

τρεψε νὰ ἴδῃ εἰς τὸν Τυργκὸ καὶ τὸν Μαλεζὲρμπ παρὰ ἐχθρούς, ἐπιζητοῦντας νὰ περιωρίσουν τὰ προσωπικά της ἔξοδα, ἐὰν δὲ ὁ Νέκκερ εὗρε χάριν παρ' αὐτῇ, τοῦτο ὠφείλετο ἀκριβῶς εἰς τὸ ὅτι εἰς αὐτὸν ἔβλεπε πρὸ παντὸς τὸν τραπεζίτην, ὅστις ἠδύνατο νὰ τῆς προμηθεύῃ ἀφθόνως τὰ χρήματα, τῶν ὁποίων εἶχεν ἀνάγκην. Ἡ πρωθυπουργία τούτου ὑπῆρξεν ἡ χρυσῆ ἐποχὴ διὰ τὴν Μαρίαν-Ἀντουανέτταν, ἥτις ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιῇ ὄχι μόνον τὰς προσωπικάς της ὀρέξεις καὶ τὸ πάθος της διὰ τὰς ἐνδυμασίας, τὰ κοσμήματα, τὰ ἀνάκτορά της (Μικρὸν Τριανὸν καὶ Σαὶν-Κλοῦ), ἀλλὰ καὶ τὰς ὀρέξεις τῶν συγγενῶν καὶ τῶν εὐνοουμένων της. Ἡ πριγκίπισσα ντὲ Λαμπάλ, χάριν τῆς ὁποίας ἐδημιουργήθη ὁ τίτλος τῆς «ἀρχηγοῦ τοῦ οἴκου τῆς βασιλίσσης» καὶ ἥτις συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἀντιδημοτικότητος τῆς βασιλίσσης, ἔλαβεν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν 50.000 λιβρῶν. Ἡ δούκισσα ντὲ Πολινιάκ, καίτοι ὀλιγώτερον πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὴν βασίλισσαν, ἤντλησεν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου 500.000 λιβρῶν ἐντὸς μιᾶς τριετίας. Αἱ δωρεαὶ αὗται προεκάλουν τὴν ἐχθρότητα ὅλων ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποκτήσωσι τὴν εὔνοιαν τῆς βασιλίσσης, τὴν ἀντίδρασιν τοῦ παρλαμέντου, τοὺς ἐμμέτρους ἢ ἐν πεζῷ λιβέλλους κατ' αὐτῆς καὶ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐγνώριζεν ὅτι ὁ βασιλεύς του ἦτο οἰκονόμος, τὰ δὲ οἰκονομικὰ τῆς χώρας εἰς χαώδη κατάστασιν. «Τρέχει καλπάζουσα πρὸς τὴν καταστροφήν της, προέλεγεν ἡ Μαρία-Θηρεσία, εὐτυχισμένη ἐν τούτοις, ἂν δυνηθῇ ἐν μέσῳ τῆς καταστροφῆς της νὰ διατηρήσῃ τὴν ἁγνότητα τοῦ φύλου της». Ἡ ἀντιδημοτικότης τῆς Μαρίας-Ἀντουανέττας ηὔξανεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, χωρὶς νὰ μετριασθῇ οὐδὲ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι κατέστη μήτηρ. Πράγματι ἡ βασίλισσα μετὰ ὀκταετῆ συζυγικὸν βίον ἐγέννησε τῷ 1778 τὴν Μαρίαν-Θηρεσίαν-Καρλότταν, τὴν κατόπιν δούκισσαν ντ' Ἀνγκουλέμ. Διαρκούσης τῆς πρώτης της ταύτης ἐγκυμοσύνης εἶχε λάβει σοβαρὰς ἀποφάσεις. «Θὰ ζῶ ὡς μητέρα, ἔλεγε, θὰ τρέφω τὸ παιδί μου καὶ θὰ φροντίζω γιὰ τὴν ἀνατροφή του». Ἡ γέννησις θυγατρὸς ὅμως ἀντὶ διαδόχου τὴν ἀπεγοήτευσε καὶ ἐρρίφθη ἐκ νέου εἰς τὰς ἑορτάς. Ὁ γεννηθεὶς τῷ 1781 πρῶτος δελφῖνος δὲν ἐγνώρισε παρὰ μόνον τοὺς ἰατρούς του, ἀπέθανε δὲ τῷ 1789· ὁ δεύτερος δελφῖνος (βλ. λ. *Λουδοβῖκος ΙΖ'*), ἐπίσης ἀσθενικός, δὲν παρεῖχε πολλὰς ἐλπίδας ζωῆς. Παρὰ ταῦτα ἡ Μαρία-Ἀντουανέττα ἔτρεφε βαθύτατα μητρικὰ αἰσθήματα, ἅτινα καὶ ἐξεδηλώθησαν ζωηρότερον κατὰ τὴν περίοδον τῶν πικρῶν δοκιμασιῶν της. Καλῶς ποδηγετούμενα τὰ αἰσθήματα ταῦτα θὰ ἦσαν ἱκανὰ νὰ δώσουν εἰς τὴν βασίλισσαν ἐκεῖνο ὅπερ οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ ἀποκτήσῃ: τὴν γαλλικὴν καρδίαν. Καὶ ὅμως τὴν καρδίαν ταύτην ἡ Μαρία-Ἀντουανέττα ἠθέλησεν ἄλλοτε νὰ ἀποκτήσῃ. Ὅτε, ὡς μνηστὴ τοῦ Δελφίνου, διέβη τὰ γαλλικὰ σύνορα, διέκοψε τὴν γερμανιστὶ γενομένην πρὸς αὐτὴν προσφώνησιν διὰ τῶν λέξεων: «Ὁμιλεῖτέ μου γαλλιστί, κύριοι. Ἀπὸ σήμερα δὲν γνωρίζω ἄλλην γλῶσσαν ἐκτὸς τῆς γαλλικῆς». Ὡς βασίλισσα ὅμως κύριον σκοπὸν τῆς ζωῆς της ἔταξε νὰ διατηρήσῃ ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ τὰ δικαιώματά της ὡς βασιλίσσης καὶ νὰ μὴ μειώσῃ τὴν κληρονομίαν, ἧς ἡ φύλαξις τῆς εἶχεν ἀνατεθῇ. Σύζυγος βασιλέως ἀνισχύρου καὶ ἄνευ ἰδίας θελήσεως, ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ βασισθῇ εἰμὴ ἐπὶ τῆς μητρός της καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της. Ἡ ἀνάμιξίς της ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπῆρξεν ὀλεθρία διὰ τὰ γαλλικὰ συμφέροντα. Χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν πρόθεσιν νὰ προδώσῃ τὴν Γαλλίαν, εἶχε τὴν ἀντίληψιν ὅτι δὲν ἠδύναντο αἱ δύο χῶραι νὰ ἔχουν ἀντίθετα συμφέροντα. Ἡ φυσικὴ καὶ ἡ θετὴ πατρίς της ἀπετέλουν δι' αὐτὴν σχεδὸν μίαν χώραν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν ὕπαρξιν τῆς μιᾶς ἄνευ τῆς ἄλλης. Ἡ Μαρία-Θηρεσία ἐπωφελήθη μεγάλως τῶν αἰσθημάτων τούτων τῆς θυγατρός της, ἥτις ὅμως ἐν Γαλλίᾳ ἀπεκαλεῖτο πλέον «*Αὐστριακή*».

Τὸ μῖσος κατὰ τῆς «*Αὐστριακῆς*» ταύτης δὲν ἐφείσθη οὐδὲ τῶν ἱερωτέρων τῆς ἰδιωτικῆς της ζωῆς. Οἱ νυκτερινοί της περίπατοι ἐπὶ τῶν δωμάτων τῶν ἀνακτόρων, αἱ κρύφιοι ἔξοδοί της ἐκ Βερσαλλιῶν καὶ αἱ μεταβάσεις της εἰς τὴν Ὄπεραν, ἡ μέχρι πάθους φιλία της πρὸς τὰς γυναῖκας, παρεσκεύασαν τὰ πνεύματα, ὥστε νὰ τὴν θεωροῦν ἱκανὴν δι ὅλα. Λίβελλοι, ὅπως ἡ περίφημος «Γενικὴ ἐξομολόγησις τῆς Α. Ε. τοῦ Γαληνοτάτου κυρίου κόμητος τοῦ 'Αρτουά», εἰρωνεύονται τὸν βασιλέα διὰ τὴν τόσον ὄψιμον πατρότητά του. Τὰ ὀνόματα τῆς Ἰσαβέλλας τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων ἀναμιγνύονται μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Μαρίας-Ἀντουανέττας, ἐν ᾧ ἡ ἠχὼ τῆς συζυγικῆς ἀπιστίας εὑρίσκει φιλοξενίαν ἀκόμη καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἐφημερίδων. Παρὰ τὴν ἐνεργητικότητα, ἣν ὁ βασιλεὺς ἐπέδειξε κατὰ τὴν περίφημον ὑπόθεσιν τοῦ *περιδεραίου* (βλ. λ.), ἡ ἐπ' αὐτῆς ἀπόφασις ἀποτελεῖ καταδίκην τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς ἠθικῆς τῆς βασιλίσσης. Τῆς ἀποδίδουν ὡς ἐραστὴν τὸν Λωζέν, ὃν ἀναγκάζεται νὰ ἀποπέμψῃ ἐκ τῶν ἀνακτόρων, μετ' αὐτὸν δὲ τὸν κόμιτα ντὲ Κουανύ, τὸν κόμιτα ντὲ Φερσάν, ἐκτός, πάντοτε, τοῦ ἀνδραδέλφου της κόμιτος τοῦ 'Αρτουά. Τὴν κατηγοροῦν ἀκόμη καὶ δι' αὐτὰς τὰς πρὸς τὰς γυναῖκας σχέσεις της, τὴν φύσιν τῶν ὁποίων θεωροῦν ὕποπτον. Εἰς τὴν «Ὄπεραν» τὴν ἀποδοκιμάζουν διὰ σφυριγμάτων (1787), ἐνῷ εἰς τὴν «Γαλλικὴν Κωμῳδίαν» χειροκροτοῦν τὴν φράσιν τῆς «Ἀταλίας»: «Ἀνάτρεψε τὰ σχέδια τῆς βασιλίσσης».

Κατὰ τὴν συνέλευσιν τῶν γενικῶν τάξεων δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀποδοκιμάσουν τὴν Μαρίαν-Ἀντουανέτταν ἀπ' εὐθείας, ἐξητωκραύγαζον ὅμως ἐνώπιόν της τὸν δοῦκα τῆς Ὀρλεάνης, τὸν Φίλιππον-Ἐγκαλιτέ. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως ἡ Μαρία-Ἀντουανέττα ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μερίδος, ἥτις ἐπεδίωκε τὴν μέχρις ἐσχάτων ἀντίστασιν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ τύχη τῆς βασιλίσσης εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς ἐπαναστάσεως. Μὴ δυνηθεῖσα λόγῳ τῆς πολιτικῆς της ἀπειρίας νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν πρὸς αὐτὴν ἱπποτικὴν συμπεριφορὰν τοῦ Μιραμπώ, παρέσυρε τὸν βασιλέα εἰς τὴν φυγὴν τῆς Βαρέν, ἥτις ἐν τούτοις ἀπέτυχε χάρις καὶ εἰς τὴν ἰδικήν της ἀναποφασιστικότητα. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην κατελήφθη ἐξ ἀπελπισίας. «Ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς ἡ κόμη της ἐλευκάνθη, ὡσὰν νὰ ἐγένετο αἰφνιδίως ἑξηκοντούτης», γράφει ἡ κυρία ντὲ Καμπάν. Εἰς τὸ *Τέμπλον* (βλ. λ.), ὅπου ἀπὸ τῆς 13 Αὐγούστου 1792 ἐκρατήθη αἰχμάλωτος, ὑπέστη τὰς φρικτοτέρας ψυχικὰς δοκιμασίας. Δύο ἀπόπειραι, αἵτινες ἐγένοντο πρὸς ἀπελευθέρωσίν της, ἀπέτυχον, κυρίως διότι δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ τέκνα της. Μετὰ τὴν καρατόμησιν τοῦ βασιλέως (21 Ἰανουαρίου 1793) ἡ ἐπιτροπὴ τῆς γενικῆς ἀσφαλείας ἀπεφάσισεν, ὅπως «ὁ υἱὸς τοῦ Καπέτου ἀποχωρισθῇ τῆς μητρός του». Τοῦτο ἦτο σκληρὸν κτύπημα διὰ τὴν δυστυχῆ μητέρα. «Ὄχι! Ὄχι! φονεύσατε ἐμὲ πρώτην» ἐφώναζε πρὸς τοὺς ἐκτελεστὰς τῆς ἀποφάσεως. Τὴν 1ην Αὐγούστου μετεφέρθη ἡ ἰδία, προκειμένου νὰ παραπεμφθῇ πρὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου, εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Κονσιερζερί, ὅπου ἐνεκλείσθη εἰς στενὸν καὶ αὐστηρῶς ἐπιβλεπόμενον κελλίον. Δύο νέαι ἀπόπειραι πρὸς ἀπελευθέρωσίν της ἀπέτυχον. Τὴν 14 Ὀκτωβρίου ἡ Μαρία-Ἀντουανέττα ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου, κατηγορουμένη ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ. Ἡ δίκη διήρκεσεν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἡμέραν. Τὸ κατηγορητήριον τοῦ Φουκιὲ-Τενβίλ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπανελαμβάνοντο ὑπὸ μορφὴν πανηγυρικὴν «ὅλοι οἱ αἰσχροὶ θρῦλοι, τοὺς ὁποίους ἡ μοχθηρία τῶν αὐλικῶν εἶχε μεταφέρει ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν μπουντουὰρ εἰς τὰς ταβέρνας καὶ τὰ καταγώγια», ὑπῆρξε κατηγορηματικὸν ὡς πρὸς τὴν ἀποφασιστικὴν ἐπιρροήν, ἣν «ἡ χήρα τοῦ Λουδοβίκου Καπέτου, τέως βασιλέως τῆς Γαλλίας» ἤσκησεν ἐπὶ τῆς ἀντεπαναστάσεως. Περιεῖχεν ὅμως καὶ ἀτίμους κατηγορίας, βασιζομένας ἐπὶ δῆθεν μαρτυρίας, ἣν ἀπέσπασαν διὰ τῆς βίας παρὰ τοῦ δελφίνου, ὅπως καταλογίσουν εἰς μίαν μητέρα τὸ φρικαλέον ἔγκλημα ὅτι αὐτὴ εἶχε διαφθείρει τὸν υἱόν της. Ἐκ τῶν μαρτύρων ὁ Ἐμπὲρ μόνον ἠθέλησε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἄτιμον κατηγορίαν. Ἡ Μαρία-Ἀντουανέττα ἐτήρησεν ἐν ἀρχῇ ἀξιοπρεπῆ σιγήν, ἀπήντησε δὲ μόνον κατόπιν τῆς ἐπιμονῆς ἑνὸς τῶν δικαστῶν της. «Ἐὰν δὲν ἀπήντησα μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς, εἶπε, εἶναι διότι ἡ φύσις ἀπαγορεύει τὴν ἀπάντησιν εἰς τοιαύτην ὕβριν προσγενομένην εἰς μητέρα. Ἀπευθύνομαι εἰς ὅλας ἐκείνας, αἵτινες πιθανὸν νὰ παρίστανται ἐνταῦθα». Τὸ ἀκροατήριον συνεκινήθη, ὁ Ἐμπὲρ ἐσιώπησεν, ἀλλ' ἡ Μαρία-Ἀντουανέττα δὲν ἐσώθη. Εἰς τὰς ἐπὶ προδοσίᾳ κατηγορίας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπαντήσῃ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀποφασιστικότητος, οὐδὲ νὰ δικαιολογήσῃ ἐπαρκῶς τὸν ρόλον της εἰς τὰς κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἐνεργείας. Τὴν 4ην καὶ ἡμίσειαν πρωϊνὴν τῆς 16ης Ὀκτωβρίου κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἤκουσε δὲ τὴν καταδίκην της χωρὶς νὰ προφέρῃ οὐδὲ λέξιν. Μεταφερθεῖσα ἐκ νέου εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Κονσιεζερὶ ἔγραψε πρὸς τὴν πριγκίπισσαν Ἐλισόβετ τὴν γνωστὴν ὡς «Διαθήκην», τόσον συγκινητικὴν καὶ τόσον ἀξιοπρεπῆ ἐπιστολήν της. Ὡδηγήθη εἰς τὴν λαιμητόμον, οὐχὶ ἐπὶ ἁμάξης, ὡς ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ', ἀλλ' ἐπὶ ἀποτροπαίου τὴν ὄψιν κάρου, τελευταῖος δὲ φόβος της ὑπῆρξε μὴ τεμαχισθῇ ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὅπερ τὴν ἀπεδοκίμαζε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διαδρομῆς ἀπὸ τῶν φυλακῶν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπεκεφαλίσθη τὴν 12ην καὶ τέταρτον μεσημβρινήν, ὁ δὲ λαός, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ δήμιος ἐπέδειξε τὴν κεφαλὴν τῆς ἄλλοτε βασιλίσσης του, ἐξερράγη εἰς ζητωκραυγὰς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

—**Μαρία-***Λουΐζα* (*Λεοπολδίνη-Φραγκίσκη-Θηρεσία-Ἰωσηφῖνα-Λουκία*) ἡ ἐπονομαζομένη *Αὐστριακή*, αὐτοκράτειρα τῆς Γαλλίας, δευτέρα σύζυγος τοῦ Ναπολέοντος Α'. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φραγκίσκου Β' (ὅστις εἶναι γνωστότερος ὡς αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Α') καὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ συζύγου Μαρίας-Θηρεσίας τῶν Δύο Σικελιῶν, ἐγεννήθη δὲ τῷ 1791 ἐν Βιέννῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1847. Παιδαγωγηθεῖσα ἐν αὐστηρότητι, εἶχε λάβει ἱκανὴν καλλιτεχνικὴν μόρφωσιν καὶ ἐπέδειξεν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας κλίσιν πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ζωγραφικήν, ἡ φιλολογικὴ ὅμως καὶ ἐπιστημονική της ἀνάπτυξις ὑπῆρξεν αὐτόχρημα μηδαμινή. Ἀπὸ τοὺς διδασκάλους της εἶχε μάθει νὰ μισῇ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, κατὰ φυσικὸν δὲ λόγον καὶ τὸν βραδύτερον ἐκπροσωπεύσαντα ταύτην κατακτητήν, ὁ ὁποῖος τοσάκις εἶχεν ἐμπνεύσει τὸν τρόμον εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Βιέννης. Καὶ ὅμως ἡ ψυχρὰ καὶ θετικὴ πολιτικὴ τοῦ Φραγκίσκου Α' καὶ Μέττερνιχ δὲν ἐδίστασε, τὴν ἑπομένην τῆς ἥττης των εἰς τὸ Βαγκράμ, νὰ προσφέρῃ τὴν αὐστριακὴν ἀρχιδούκισσαν ὡς εἶδος δώρου πρὸς τὸν νικητήν. Ἐπηκολούθησε τῷ 1810 ἐπίσημος αἴτησις γάμου ἐκ μέρους τοῦ Ναπολέοντος καὶ μετά τινας διαπραγματεύσεις, διεξαχθείσας ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μπερτιέ, ἡ Μαρία-Λουΐζα ἀνεχώρει τὴν 13ην Μαρτίου τοῦ ἰδίου ἔτους διὰ Παρισίους, ὅπου τὴν ἀνέμενεν ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ λαοῦ. Ὁ Βοναπάρτης ἐξῆλθε πρὸς προϋπάντησίν της μέχρι τοῦ Σουασσόν. Ὁ πολιτικός των γάμος ἐτελέσθη τὴν 10ην Μαΐου εἰς Σαὶν-Κλού, ὁ δὲ θρησκευτικὸς τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Λούβρου, μετὰ δὲ τὰς μεγαλοπρεπεῖς ἑορτάς, αἵτινες ἐπηκολούθησαν, οἱ νεόνυμφοι ἐταξίδευσαν ἀνὰ τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὁλλανδίαν. Αἱ τιμαὶ ἐν τούτοις, ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ, αἱ πανηγύρεις δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐξαλείψουν τὴν ἀντιπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἐνέπνεεν εἰς τὴν αὐστριακὴν ἀρχιδούκισσαν ὁ βασιλικός της σύζυγος καὶ ἡ Γαλλία ὅλη.

Μαρία-Λουΐζα, αὐτοκράτειρα τῆς Γαλλίας.

Ὁ Ναπολέων—γράφει εἰς τὰς ἀναμνήσεις της ἡ Κα Μπραντὺ—, ἦτο τρομερὰ ἐρωτευμένος μὲ τὴν νεαράν του σύζυγον καὶ παρημέλει χάριν αὐτῆς τὰ πάντα. Ἐκείνη, πάντοτε ἐπιφυλακτική, ἐφαίνετο ἐν τούτοις ἐν ἀρχῇ συγκινουμένη ἀπὸ τὴν τρυφερότητα τῶν αἰσθημάτων του· ἀλλὰ τὰ γαλλικὰ ἤθη δὲν συνεβιβάζοντο μὲ τὰς συνηθείας καὶ τὰς ὀρέξεις της καὶ πολὺ ταχέως ἐνέπνευσεν εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπλησίαζον, βαθμηδὸν δὲ καὶ εἰς τὸ ἔθνος ὁλόκληρον, τὴν ἀδιαφορίαν, τὴν ὁποίαν ἡ ἰδία ᾐσθάνετο ἀπέναντί των. Εἰς τὰς συνομιλίας ἡ ἐπιφυλακτικότης της ἔφθανε μέχρι παγερότητος καὶ ἔδιδε πάντοτε τὴν ἐντύπωσιν ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος πλήττει». Ζῶσα ὡς ξένη ἐν μέσῳ μιᾶς χώρας, τὴν ὁποίαν ἡ πατρίς της ἐθεώρει ὡς ἄσπονδον ἐχθρὰν καὶ τῆς ὁποίας ποτὲ δὲν ἔμαθε νὰ ὁμιλῇ καλῶς τὴν γλῶσσαν, εἶχε λάβει ὡς μόνην παρὰ τοῦ πατρός της ὁδηγίαν νὰ ὑπακούῃ καθ' ὅλα εἰς τὸν ὑψηλόν της σύζυγον. Ἦτο δὲ πράγματι πειθηνία πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ χωρὶς αἴσθημα. Ἡ γέννησις ἑνὸς υἱοῦ, ὅστις ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ λίκνου του τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ρώμης (Μάρτιος 1811), τὴν ἀφῆκε σχεδὸν ἀδιάφορον. Παρέμεινε πάντοτε Αὐστριακή, καὶ ὅταν ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς καταπτώσεώς του, ὁ Ναπολέων δὲν εὗρε παρ' αὐτῇ κανὲν ἀπολύτως στήριγμα. Δὲν κατώρθωσε κἂν νὰ ἐπιτύχῃ ἀπὸ τὸν πενθερόν του μίαν οὐδετερότητα, ἥτις θὰ τὸν ἔσωζεν. Ἡ Μαρία-Λουΐζα, τεθεῖσα κατ' ὄνομα ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν τρομερὰν ἐκστρατείαν τοῦ 1814, δὲν ἔδειξεν οὐδεμίαν ἱκανότητα, οὐδεμίαν αὐτοβουλίαν. Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἔσπευσε νὰ ἐγκαταλίπῃ τοὺς Παρισίους, ὅπου ὁ λαὸς τὴν ἐπίεζε νὰ παραμείνῃ, δὲν παρέλειψεν ἐν τούτοις νὰ συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτῆς τοὺς ἀδάμαντας τοῦ στέμ-

Digitized by Google

ματος. Ὁδηγηθεῖσα εἰς Μπλουὰ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ναπολέοντος, βασιλέων Ἰωσὴφ καὶ Ἱερωνύμου, ἔμαθεν ἐκεῖ τὴν πτῶσιν καὶ τὴν παραίτησιν τοῦ συζύγου της, ἠρνήθη δὲ τότε ν' ἀκολουθήσῃ περαιτέρω τοὺς ἀνδραδέλφους της καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ὀρλεάνην. Ὁ Φραγκῖσκος Α', μεταβὰς ἐκεῖ πρὸς συνάντησίν της δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ πείσῃ τὴν θυγατέρα του νὰ μὴ παρακολουθήσῃ τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν ἐξορίαν τῆς Ἔλβας. Ἡ τέως αὐτοκράτειρα ἀπέδωκε μετὰ θλίψεως τοὺς ἀδάμαντας, τοὺς ὁποίους εἶχε συμπαραλάβει, ἀλλ' ἀνεχώρησε μ' εὐχαρίστησιν διὰ τὴν Βιέννην, ὅπου ἔφθασε τὸν Μάϊον τοῦ 1814.

Ἐκεῖ διαμένουσα ἡ Μαρία-Λουΐζα ἐφαίνετο λησμονήσασα ἐξ ὁλοκλήρου ὅτι ὑπῆρξεν αὐτοκράτειρα καὶ σύζυγος τοῦ Ναπολέοντος Α'. Διαρκοῦντος ἀκόμη τοῦ 1814 συνῆψε φανερὰς σχεδὸν ἐρωτικὰς σχέσεις μεθ' ἑνὸς αὐστριακοῦ ἀξιωματικοῦ, τοῦ κόμιτος τοῦ Ναΐππεργκ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε, ζῶντος ἔτι τοῦ Ναπολέοντος, τρία τέκνα. Ὅταν τῷ 1815 ὁ πρὸς στιγμὴν ἀποκατασταθεὶς αὐτοκράτωρ ἐπεζήτησε νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν ὑποστήριξιν τῆς αὐλῆς τῆς Βιέννης, ἡ Μαρία-Λουΐζα οὐδὲν ἐνδιαφέρον ἔδειξεν ὑπὲρ τῆς προσπαθείας του ἐκείνης. Θὰ ἐχειροκρότησεν ἀναμφιβόλως τὴν ἧτταν του ἐν Βατερλώ, εἶδε δ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀσυγκίνητος τὴν ἀπαγωγήν του εἰς Ἁγίαν Ἑλένην. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν υἱόν της, τὸν βασιλέα τῆς Ρώμης, φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν εἶχε λησμονήσει. Ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων εἶχεν ἐξασφαλίσει εἰς τὸ νήπιον τοῦτο τὰ δουκᾶτα τῆς Πάρμας, τῆς Πλαιζᾶνς καὶ τῆς Γκουαξάλλας, τὰ ὁποῖα εἶχον δοθῆ ὡς ἀντιστάθμισμα εἰς τὴν ἐκπεσοῦσαν αὐτοκράτειραν. Τὸ συνέδριον τῆς Ρώμης δὲν ἐπεκύρωσε τὴν διάταξιν ταύτην, ἐξ οὗ καὶ ἔλαβεν ἡ Μαρία-Λουΐζα τὰς κτήσεις ταύτας εἰς ἰσόβιον κατοχήν της ἀπὸ τοῦ 1816. Ἀνεχώρησε τότε εἰς Ρώμην, ἀφήνουσα εἰς Βιέννην τὸν υἱὸν τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις δὲν ὑπῆρξε τοῦ λοιποῦ παρὰ δοὺξ μόνον τοῦ Ράϊχστατ. Ἀντιθέτως παρέλαβε μεθ' ἑαυτῆς τὸν Ναΐππερτ, τὸν ὁποῖον ἔκαμε πρωθυπουργόν της. Περίεργον εἶναι ὅτι ὁ Ναπολέων μέχρι τέλους τοῦ βίου του εὑρίσκετο ἐν πλήρει πλάνῃ ἐπὶ τῶν πρὸς αὐτὸν αἰσθημάτων τῆς δευτέρας του συζύγου. «Ἔστε βέβαιοι, ἔλεγε μικρὸν πρὶν ἀποθάνῃ, ὅτι ἂν ἡ αὐτοκράτειρα δὲν καταβάλλῃ καμμίαν προσπάθειαν διὰ ν' ἀνακουφίσῃ τὰ δεινά μου, εἶναι διότι περικυκλοῦται ἀπὸ κατασκόπους, οἱ ὁποῖοι δὲν τὴν ἀφήνουν νὰ μάθῃ ὅσα ὑποφέρω· ἡ Μαρία-Λουΐζα εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς ἀρετῆς». Καὶ ὅμως ἡ προσωποποιημένη αὕτη ἀρετὴ ἔσπευσεν, ἅμα τῷ θανάτῳ του, νὰ ὑπανδρευθῇ μοργανατικῶς τὸν ἐραστήν της Ναΐππερτ, τοῦτον δὲ ἀποθανόντα τῷ 1829 δὲν ἐβράδυνε ν' ἀντικαταστήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ της διὰ τοῦ Μπομπέλλ, Γάλλου διπλωμάτου ἀνήκοντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αὐστρίας.

Τυφλὸν ὄργανον τῆς αὐστριακῆς πολιτικῆς, ἡ Μαρία-Λουΐζα οὐδὲν ἔπραξε διὰ τὴν καλυιέρευσιν τῶν τυχῶν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὑπηκόων της, δι' ὃ καὶ ἀπεδιώχθη παρ' αὐτῶν τῷ 1831, κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θρόνον διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων τοῦ πατρός της. Ὁ θάνατος τοῦ δουκὸς τοῦ Ράϊχστατ (Ἰούλιος 1832) ὀλίγον, φαίνεται, τὴν ἐλύπησεν. Ἔζησεν ἔκτοτε, ἐν ἀφανείᾳ σχεδόν, ἐπὶ δεκαπέντε ἀκόμη ἔτη, μέχρι τοῦ 1847, ὁπότε, ἀσθενήσασα κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς ταξιδίου της εἰς Γερμανίαν, ἀπέθανεν ἐν Βιέννῃ εἰς τὰς παραμονὰς νέας ἐπαναστάσεως τῶν δουκάτων της.

Γ. Ζ.

ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

— **Μαρία** ἡ ***Ἀραγωνική***, αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας, αποθανοῦσα τῷ 998. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δὸν Σάντσο, βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας, καὶ ἐνυμφεύθη τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Ὄθωνα Γ'. Περὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς δὲν ὑπάρχουν ἐξηκριβωμέναι ἱστορικαὶ πληροφορίαι. Πολλοὶ ὅμως ἱστορικοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἰταλὸς Μουρατόρι ἐν τῷ «Ἱστορικῷ Λεξικῷ» αὐτοῦ, θεωροῦν αὐτὴν ὡς τὴν ἡρωΐδα θρύλου, ὃν ἀναφέρουν ὡς ἱστορικὸν γεγονὸς καὶ κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ αὐτοκράτειρα ἦτο τοσοῦτον φιλήδονος, ὥστε εἶχε σύντροφον ἀχώριστον παρ' ἑαυτῇ νεανίαν μετημφιεσμένον εἰς κόρην, ὁ ὁποῖος ἀνακαλυφθεὶς τέλος ἐκάη ζῶν ἐπὶ πυρᾶς, κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Παρὰ τοῦτο ὅμως ἡ αὐτοκράτειρα ἐξηκολούθει τὴν ὀργιώδη αὐτῆς ζωήν, ἕνα δὲ κόμιτα, ὁ ὁποῖος ἠρνήθη νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ὀρέξεις της, κατηγόρησε, χάριν ἐκδικήσεως, ὅτι δῆθεν ἐπετέθη ἐναντίον της μὲ πρόθεσιν νὰ τὴν βιάσῃ. Ὁ αὐτοκράτωρ τότε διέταξε τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ κόμιτος. Ἀλλ' ἡ σύζυγος τοῦ ἀποκεφαλισθέντος, παρουσιασθεῖσα πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος μετημφιεσμένη, ἐζήτησε τὴν τιμωρίαν τοῦ φονέως τοῦ συζύγου της. Ὁ αὐτοκράτωρ ὑπεσχέθη νὰ θανατώσῃ τὸν φονέα, ἐὰν ἡ κόμισσα ἀπεδείκνυε ποῖος ἦτο οὗτος. Κατόπιν τῆς ὑποσχέσεως ταύτης ἡ κόμισσα ἀπεκάλυψεν ὅτι ὁ κύριος ἔνοχος ἦτο ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας ἐδέχθη νὰ ὑποστῇ τὴν δοκιμασίαν τοῦ πυρός, κρατήσασα ἐν τῇ παλάμῃ αὐτῆς πεπυρακτωμένον σίδηρον, χωρὶς νὰ πάθῃ τι. Τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ ἐθεώρησεν ὡς ἱκανὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐνοχῆς τῆς συζύγου του αὐτοκρατείρας Μαρίας καὶ διέταξε τὴν ἐπὶ πυρᾶς θανάτωσίν της.

Μ. Δ. Β.

— **Μαρία** ἡ ***Αὐστριακή***, αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Καρόλου Ε' καὶ σύζυγος τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Β', ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε 15 τέκνα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ροδόλφος, ὅστις διεδέχθη τὸν πατέρα του, καὶ ἡ Ἄννα, τετάρτη σύζυγος τοῦ Φιλίππου Β' βασιλέως τῆς Ἱσπανίας.

Μ. Δ. Β.

Μαρία ἡ Αὐστριακή.

— **Μαρία - *Θηρεσία*** ἡ ***Αὐστριακή***. Αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας, βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Βοημίας, ἡγεμονὶς τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἐγεννήθη ἐν Βιέννῃ τῷ 1717 καὶ ἀπέθανεν αὐτόθι τῷ 1780. Πρεσβυτέρα θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου ΣΤ' καὶ τῆς Ἐλισάβετ Χριστίνας τοῦ Μπροῦνσβικ-Βολφενμποῦττελ, ἔτυχεν ἐπιμεμελημένης μορφώσεως, παρεκάθητο δὲ ἀπὸ ἡλικίας δεκαπέντε ἐτῶν εἰς τὰ ὑπουργικὰ συμβούλια. Ὁ πατήρ της ἤθελεν οὕτω νὰ τὴν ἀσκήσῃ εἰς τὴν πολιτικήν, διότι, προβλέπων τὸν θάνατον τοῦ μόνου του υἱοῦ ἀρχιδουκὸς Λεοπόλδου, προώριζεν αὐτὴν ὡς διάδοχόν του. Τῷ 1736 ἡ Μαρία-Θηρεσία ἦλθεν εἰς γάμον μετὰ τοῦ Φραγκίσκου-Στεφάνου, δουκὸς τῆς Λωρραίνης.

Ἀποθανόντος τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου ΣΤ', ἡ θυγάτηρ του τὸν διεδέχθη εἰς ὅλους αὐτοῦ τοὺς θρόνους (1740), οἱ ἐκλέκτορες ὅμως τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σαξωνίας, καθὼς καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, ἠρνοῦντο νὰ τὴν ἀναγνωρίσουν. Προέκυψαν τότε οἱ λεγόμενοι «Πόλεμοι τῆς διαδοχῆς», κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἡ νεαρὰ ἡγεμονὶς ἐπέδειξε θαυμαστὴν ἐνεργητικότητα καὶ ἀδάμαστον ἐπιμονήν, ἐν μέσῳ σοβαρω-

Μαρία-Θηρεσία, αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας.

τάτων ἀτυχημάτων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερῖκος ἐνίκα τὰς αὐστριακὰς δυνάμεις εἰς Μόλβιτς (1741), καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Βαυαρίας, βοηθούμενος ὑπὸ γαλλικῶν στρατευμάτων, εἰσέβαλλεν εἰς Βοημίαν καὶ ἐστέφετο ἐκεῖ βασιλεὺς τῆς Πράγας καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Φραγκφούρτης, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καρόλου Ζ'. Ἡ Μαρία-Θηρεσία καταφυγοῦσα εἰς Οὐγγαρίαν ἐπέτυχε ν' ἀνασυγκροτήσῃ ἐκεῖ τὸν στρατόν της, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις ὑφίστατο μετ' ὀλίγον νέας ἥττας εἰς Τζάσλαβ καὶ Λόμπκοβιτς. Ἀλλ' ἡ αὐτοκράτειρα δὲν ἀπεκαρδιώθη. Διὰ συνετῆς πολιτικῆς δεξιότητος, κατώρθωσεν ἐν πρώτοις νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οὐδετερότητα τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου Β', ὑπογράψασα τὴν συνθήκην τοῦ Μπρεσλάου, δι' ἧς παρεχωρεῖτο ἡ Σιλεσία εἰς τὴν Πρωσσίαν. Τότε ἡ κατάστασις μετεβλήθη. Οἱ Αὐστριακοὶ ἐκυρίευσαν τὴν Πράγαν καὶ κατήγαγον σημαντικὰς ἐπιτυχίας ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ἐναντίον δὲ τῶν Γάλλων, οἵτινες μόνοι ἐξηκολούθουν τὸν πόλεμον, ἡ Μαρία-Θηρεσία ἐκάλεσεν ἀγγλικὸν στρατόν, ὅστις ἀπὸ συμφώνου μὲ τοὺς Ὀλλανδοὺς ἀπεβιβάζετο ἐπὶ τῆς Βελγικῆς ἀκτῆς. Ἀλλ' ὁ Γάλλος ἀρχιστράτηγος ντὲ Σὰξ ἐνίκησε τοὺς Ἀγγλοολλανδοὺς εἰς Φοντενουὰ καὶ κατέκτησε τὰς μεσημβρινὰς Κάτω Χώρας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ' συνεμάχει μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, ὅστις εἰσήρχετο καὶ πάλιν εἰς τοὺς κατὰ τῆς Μαρίας-Θηρεσίας ἀγῶνας, ἀπέστειλε δὲ στρατεύματα εἰς Βοημίαν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Καρόλου Ζ'. Ἀποθανόντος ὅμως τοῦ τελευταίου τούτου (1745), οἱ Βαυαροὶ ἡττήθησαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν εἰς Πφαφενχόβεν, μολονότι δὲ τὸ σῶμα τὸ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ συζύγου τῆς αὐτοκρατείρας Φραγκίσκου τῆς Λωρραίνης εἶχεν ἡττηθῆ εἰς Φρῆντμπεργκ ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου Β', ἡ Μαρία-Θηρεσία ἐπέτυχε νὰ ἐκλεγῇ ὁ σύζυγός της αὐτοκράτωρ ἐν Φραγκφούρτῃ. Ἀλλ' ὁ Φρειδερῖκος κατήγαγε καὶ νέαν κατὰ τῶν Αὐστριακῶν νίκην καὶ εἰσῆλθεν εἰς Δρέσδην, ὅπου συνωμολογήθη τέλος ἡ εἰρήνη (25 Δεκεμβρίου 1745). Μόνον ἡ Γαλλία ἐσυνέχιζε τὰς ἐχθροπραξίας καὶ συνεπλήρου τὴν κατάκτησιν τῶν Κάτω Χωρῶν μέχρι τοῦ 1748, ὁπότε συνῆψε τὴν συνθήκην τοῦ Αἲξ-λὰ-Σαπέλ, τερματίσασαν ὁριστικῶς τὸν μακρὸν τοῦτον πόλεμον τῆς ἐν Αὐστρίᾳ διαδοχῆς.

Ἡ αὐτοκράτειρα ἐπεδόθη τότε ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν ἐπούλωσιν τῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον ὑποστῆ οἱ λαοὶ καὶ αἱ χῶραί της ἐκ τῆς ὀκταετοῦς αἱματοχυσίας. Ἐβελτίωσε τὴν κατάστασιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς διοικήσεως, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπεδείξατο δ' ἐν γένει ἀξιοθαύμαστον ὀργανωτικὴν ἰδιοφυΐαν. Ἀτυχῶς, μετὰ μίαν μόλις ἑπταετίαν εἰρηνικῶν προσπαθειῶν, παρεσύρθη εἰς νέους καὶ πάλιν πολέμους. Τῷ 1755, ὁπότε ἡ Γαλλία εἶχε συγκρουσθῆ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ Μαρία-Θηρεσία ἔκρινε κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἐπαρχιῶν τὰς ὁποίας εἶχεν ἀπολέσει. Προσεφέρθη τότε νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν σημαντικὸν μέρος τῶν Κάτω Χωρῶν, ἂν αὕτη τὴν ἐβοήθει νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Πρωσσίας καὶ νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ τὴν Σαξωνίαν. Καὶ ἡ μὲν Γαλλία ἠρνήθη τὴν πρότασιν, συνωμολογήθη ὅμως συνασπισμὸς μεταξὺ Αὐστρίας, Σαξωνίας καὶ Ρωσίας, ἐνῷ ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς ἡ Πρωσσία συνεμάχει μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Φρειδερῖκος Β' ἠνάγκασε τὸν αὐστριακὸν στρατὸν νὰ παραδοθῇ μετὰ δεινὴν ἧτταν ἐν Λόβοζιτς, ἐνίκησε δὲ κατόπιν τὸν Κάρολον τῆς Λωρραίνης ἐν Βοημίᾳ, ἀλλ' οἱ Αὐστριακοὶ ἀντεστάθμισαν τὰς ἀποτυχίας των διὰ μιᾶς αἱματηρᾶς νίκης κατὰ τῶν Πρώσσων εἰς Κόλλιν (1757). Ἐν τῷ μεταξύ, ἀποθανούσης τῆς τσαρίνας Ἐλισάβετ, ὁ νέος τσάρος Πέτρος Γ' ἐγκατέλιπε τὴν πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς φιλίαν καὶ συνεμάχησε μὲ τοὺς Πρώσσους. Ἡ Μαρία-Θηρεσία ἠναγκάσθη τότε νὰ συνομολογήσῃ τὴν συνθήκην τοῦ Hubertsburg (16 Φεβρουαρίου 1763), δι' ἧς παρεχωρεῖτο ὁριστικῶς ἡ Σιλεσία εἰς τὸν Φρειδερῖκον Β'.

Δύο ἔτη βραδύτερον ἀπέθανεν ὁ Φραγκῖσκος τῆς Λωρραίνης, ὁ δὲ υἱός του Ἰωσὴφ Β' ἐγένετο συμβασιλεὺς μὲ τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος. Αἱ ἀντιλήψεις ὅμως αὐτοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν διοίκησιν διίσταντο πρὸς τὰς τῆς μητρός του, ἐξ οὗ καὶ συχναὶ ἦσαν αἱ μεταξύ των διαφωνίαι καὶ ἔριδες. Πάντως ἡ Μαρία-Θηρεσία ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔτη τῆς βασιλείας της νὰ ἐπιδείξῃ τὰς μεγάλας της ἱκανότητας περὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν της χωρῶν. Δὲν παρέλειπεν ἐξ ἄλλου νὰ ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς διεθνοῦς ἐν Εὐρώπῃ καταστάσεως. Οὕτω, ὅταν ἡ Ρωσία ἐπεχείρησε νὰ ἐπεκταθῇ εἰς βάρος τῆς Τουρκίας, ἡ Αὐστρία ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι τὴν διάβασιν τοῦ Δουνάβεως ὑπὸ τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων θὰ ἐθεώρει ὡς αἰτίαν πολέμου. Συμμετέσχε κατόπιν εἰς τὸν διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας (1772), μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Μαξιμιλιανοῦ-Ἰωσὴφ τῆς Βαυαρίας συνωμολόγησε μετὰ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν παλατίνου ἐκλέκτορος συνθήκην διανομῆς καὶ κατέλαβε τὴν Κάτω Βαυαρίαν. Ὁ Φρειδερῖκος τῆς Πρωσσίας, τὸν ὁποῖον ἡ συμφωνία αὕτη ἐζημίου, ἔλαβε τότε τὰ ὅπλα, παρεμβάσει ὅμως τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἀπεφεύχθη νέος πόλεμος, ὑπογραφείσης τῆς συνθήκης τοῦ Τέχεν (13 Μαΐου 1779).

Ἡ Μαρία-Θηρεσία ἀπέθανε τὸ ἑπόμενον ἔτος. Ἦτο ἐξαιρέτως δημοφιλὴς εἰς ὅλα τὰ κράτη της καὶ ὁ θάνατός της προεκάλεσεν εἰλικρινὲς πάνδημον πένθος. Αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐπιστολαί της πρὸς τὰ τέκνα της, τὸν σύζυγόν της καὶ διαφόρους πολιτικοὺς ἄνδρας μαρτυροῦσιν ὅτι ὑπῆρξεν ἡγεμονὶς ἀνωτέρας διανοήσεως, μήτηρ δὲ ἀγαθὴ καὶ φιλόστοργος. Ἐκ τοῦ γάμου της μὲ τὸν Κάρολον

Digitized by Google

τῆς Λωρραίνης εἶχεν ἀποκτήσει πέντε υἱοὺς καὶ δέκα θυγατέρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ὁ βίος καὶ ἡ δρᾶσις τῆς Μαρίας-Θηρεσίας ἱστορήθησαν ἰδίως ὑπὸ τοῦ *A. von Arneth* εἰς τὰ ἔργα του: «Ge chichte Maria-Theresia's» (Βιέννη 1868—1880, εἰς 10 τόμους), «Maria-Theresia und Marie-Antoinette» (Βιέννη 1865), «Maria-Theresia und Joseph II» (ἐπιστολαὶ αὐτῶν εἰς 3 τόμους. Βιέννη 1867) «Correspondenz von Maria-Theresia mit ihre Kindere und Freunde» (1882, 4 τόμ.). Ἐπίσης δὲ ὑπὸ τοῦ *De Broglie* διὰ τῶν ἔργων: «Fréderic II et Marie-Thérèse (Παρίσιοι 1882), «Marie-Thérèse impératrice» (1888) καὶ La paix d'Aix-la-Chapelle» (1885), ὧν ἕκαστον εἰς δύο τόμους.
—Ω.

—**Μαρία - *Φρειδερίκη - Φραγκίσκα*.** Βασίλισσα τῆς Βαυαρίας (1825—1889). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου τῆς Πρωσσίας καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1842 τὸν τότε διάδοχον καὶ κατόπιν βασιλέα Μαξιμιλιανὸν Β'. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της τῷ 1864 ἠσπάσθη τὸν καθολικισμὸν καὶ ἔζησε μακρὰν τῆς αὐλῆς.
Μ. Δ. Β.

Μαρία-Φρειδερίκη Φραγκίσκη.

—**Μαρία τῆς *Ὀρλεάνης*.** δούκισσα τῆς Βυρτεμβέργης. Πρεσβυτέρα θυγάτηρ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου καὶ τῆς Μαρίας-Ἀμελίας, γεννηθεῖσα ἐν Παλέρμῳ τῷ 1813 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Πίζῃ τῷ 1839. Ἐπεδόθη εἰς τὴν γλυπτικήν, χρηματίσασα μαθήτρια τοῦ Ἄρυ Σέφερ. Μεταξὺ τῶν ἔργων της καλύτερα κρίνονται ἡ Ἰωάννα ντ' Ἄρκ (μουσεῖον Λούβρου), σύμπλεγμα δύο ἵππων καὶ τὸ πρότυπον τοῦ Ἀχασβήρου καὶ τῆς Ραχήλ. Ἐνυμφεύθη τὸν Φρειδερῖκον τῆς Βυρτεμβέργης.
Μ. Δ. Β.

—**Μαρία - *Ἀντωνία - Βαλπουργία*,** πριγκίπισσα ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας (1724—1780). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Ζ'. Εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὰς Καλὰς Τέχνας καὶ τὰ γράμματα καὶ ἦτο συγχρόνως ζωγράφος, μουσικοσυνθέτης καὶ ποιήτρια. Ἦτο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀρκάδων τῆς Ρώμης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔφερε τὸ ψευδώνυμον Ἑρμελίνδα Τάμπα. Ἔγραψε τὰ μελοδράματα «Ὁ θρίαμβος τῆς πίστεως» (1750) καὶ «Ταλέστρι» (1763) καὶ συνέταξε τὸ κείμενον πολλῶν τραγουδιῶν, μελοποιηθέντων ὑπ' αὐτῆς ἢ καὶ ἄλλων.
Μ. Δ. Β.

ΔΑΝΙΑΣ

—**Μαρία *Σοφία-Φρειδερίκη*.** Βασίλισσα τῆς Δανίας (1767—1852). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Καρόλου τῆς Ἔσσης καὶ τῆς Λουΐζης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Ε' τῆς Δανίας. Τῷ 1790 ἐνυμφεύθη τὸν ἐξάδελφόν της, ὁ ὁποῖος ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Δανίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Φρειδερῖκος ΣΤ'. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης, ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1815, ἐχρημάτισεν ἀντιβασίλισσα. Κατεγίνετο εἰς γενεαλογικὰς ἐρεύνας καὶ συνέθεσε τοὺς «Supplementtafeln zu J. Hübners genealogische Tabellen» (1822—1824).

—**Μαρία.** Πριγκίπισσα τῆς Δανίας (1865—1909). Ἐνυμφεύθη τῷ 1885 τὸν πρίγκιπα Βαλδεμὰρ τῆς Δανίας καὶ ἐξήσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐν τῇ αὐλῇ, συμβαλοῦσα τὰ μέγιστα εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μεταξὺ Γαλλίας καὶ τῶν σκανδιναυϊκῶν χωρῶν. Εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ἐπίσης ἡ σύναψις τῆς Γαλλορρωσικῆς συνθήκης συμμαχίας. Μ. Δ. Β.

ΕΛΛΑΔΟΣ

—**Μαρία.** Ἑλληνὶς βασιλόπαις, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α', γεννηθεῖσα ἐν Ἀθήναις τὴν 20 Φεβρουαρίου 1876 καὶ ὑπανδρευθεῖσα ἐν Κερκύρᾳ τὴν 30 Ἀπριλίου 1900 τὸν μεγάλον δοῦκα τῆς Ρωσίας Γεώργιον Μιχαήλοβιτς, τυφεκισθέντα ὑπὸ τῶν μπολσεβίκων τὴν 28 Ἰανουαρίου 1919. Κατὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν κατέφυγεν εἰς Λονδῖνον καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἑλλάδα τὸν Νοέμβριον 1920, τὸ ἑπόμενον δὲ ἔτος ὑπανδρεύθη εἰς δεύτερον γάμον τὸν ναύαρχον Περικλῆν Ἰωαννίδην.
Θ. Β.

—**Μαρία** (*Βοναπάρτου*). Ἑλληνὶς πριγκίπισσα, σύζυγος τοῦ Ἕλληνος βασιλόπαιδος Γεωργίου, θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Πέτρου Βοναπάρτου, γεννηθεῖσα ἐν Σαὶν Κλοὺ τὴν 2 Ἰουλίου 1882 καὶ ὑπανδρευθεῖσα ἐν Ἀθήναις τὴν 12 Δεκεμβρίου 1907. Παρέμεινεν ἐπί τινα ἔτη ἐν Ἀθήναις, εἶτα δὲ μετὰ τῆς οἰκογενείας της ἐγκατεστάθη εἰς Σαὶν-Κλού. Ἀσχολουμένη εἰς τὴν φιλολογίαν, ἐδημοσίευσε τῷ 1921 ἐντυπώσεις ἐπὶ τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου, μεταφρασθείσας καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν.
Θ. Β.

ΙΣΠΑΝΙΑΣ

—**Μαρία ντὲ *Μολίνα*** Βασίλισσα καὶ ἀντιβασίλισσα τῆς Καστίλλης καὶ τῆς Λεώνης, ἀποθανοῦσα τῷ 1322. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἀλφόνσου ντὲ Μολίνα καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1282 τὸν ἐξάδελφόν της καὶ κατόπιν βασιλέα Σάντσον Δ' τὸν Γενναῖον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της τῷ 1295 ἐκυβέρνησε τὰ δύο βασίλεια κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ υἱοῦ της Φερδινάνδου Δ' καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, τῷ 1312, ἐγένετο καὶ πάλιν ἀντιβασίλισσα, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου ἐγγόνου της Ἀλφόνσου ΙΑ'.
Μ. Δ. Β.

—**Μαρία *τῆς Πορτογαλίας*.** Βασίλισσα τῆς Καστίλλης (1313—1356). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἀλφόνσου Δ' τοῦ Γενναίου, βασιλέως τῆς Πορτογαλίας, καὶ τῆς πριγκιπίσσης Βεατρίκης τῆς Ἰσπανίας. Τῷ 1328 ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα Ἀλφόνσον ΙΑ' τῆς Καστίλλης, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ πάπα Ἰωάννου ΚΒ'. Ὁ γάμος οὗτος ὑπῆρξε λίαν ἀτυχὴς διὰ τὴν βασίλισσαν, διότι ὁ βασιλεὺς ἐξηκολούθει νὰ συζῇ μετὰ τῆς ἐρωμένης του Ἐλεονώρας Γκουθμὰν καὶ νὰ ὑποβάλλῃ εἰς μεγάλους ἐξευτελισμοὺς τὴν Μαρίαν τῆς Πορτογαλίας. Ἕνεκα τούτου καὶ κατόπιν ἐπεμβάσεων τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ Πορτογαλίας καὶ Καστίλλης. Συγχρόνως κατὰ τῆς Καστίλλης εἶχον ἐπιτεθῆ καὶ οἱ Ἄραβες, ἕνεκα δὲ τούτου ὁ Ἀλφόνσος ἐζήτησε τὴν μεσολάβησιν τῆς συζύγου του, ὅπως πείσῃ τὸν πατέρα της βασιλέα τῆς Πορτογαλίας νὰ παύσῃ τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον καὶ νὰ τὸν βοηθήσῃ κατὰ τῶν Ἀράβων. Ἡ Μαρία συγκατετέθη, ἀλλὰ παρὰ τὰς ὑποσχέσεις του ὁ Ἀλφόνσος ἐξηκολούθει νὰ συζῇ μετὰ τῆς ἐρωμένης του Ἐλεονώρας Γκουθμάν. Μετὰ τὸν θάνατόν του, τῷ 1350, ἡ Μαρία παρέμεινεν ἀντιβασίλισσα, ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Πέτρου Α', ὁ ὁποῖος ὅμως ἐνηλικιωθεὶς ἐστράφη κατὰ τῆς μητρός του, τὴν ὁποίαν ἐπολιόρκησε μετὰ τῶν ὀπαδῶν της εἰς τὴν Τόρα. Ὁ Πέτρος Α' μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως διέταξε τὴν θανάτωσιν τῶν ἀρχηγῶν τῆς κατ' αὐτοῦ ἀντιστάσεως ἐνώπιον τῆς μητρός του, ἡ ὁποία ἀποσυρθεῖσα κατόπιν εἰς Πορτογαλίαν λέγεται ὅτι ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τοῦ πατρός της.
Μ. Δ. Β.

Μαρία τῆς Πορτογαλίας, βασίλισσα τῆς Καστίλλης.

—**Μαρία-*Ἄννα-Θηρεσία ἡ Αὐστριακή*** (1634—1696). Βασίλισσα καὶ ἀντιβασίλισσα τῆς Ἰσπανίας. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Γ' καὶ τῆς Μαρίας Ἄννας τῆς Αὐστριακῆς, ἰνφάντης τῆς Ἰσπανίας. Ἡρραβωνίσθη τῷ 1648 τὸν ἰνφάντην Φίλιππον Βαλτάσαρ, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τὸ ἴδιον ἔτος. Τῷ 1649 ἐνυμφεύθη τὸν πατέρα τοῦ ἀποθανόντος μνηστῆρός της βασιλέα Φίλιππον Δ', τοῦ ὁποίου ἦτο νεωτέρα κατὰ 29 ἔτη. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, τῷ 1665, ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ τὴν κηδεμονίαν τοῦ υἱοῦ της Καρόλου Β', περιστοιχισθεῖσα δὲ ὑπὸ ἀνικάνων ὑπουργῶν καὶ τῶν εὐνοουμένων της, κατ' ἀρχὰς τοῦ Γερμανοῦ ἐξομολογητοῦ της ἰησουΐτου Νίτχαρντ καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ της Φερδινάνδου ντὲ Βαλενθουέλα, ἐγένετο λίαν ἀντιδημοτική, μέχρις ὅτου ἀνετράπη τῷ 1677 ὑπὸ τοῦ δὸν Ἰωάννου τῆς Αὐστρίας καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸ Τολέδον, ὅπου ὅμως ἐξηκολούθει νὰ ἐπηρεάζῃ τὸν υἱόν της καὶ νὰ καταδιώκῃ τὴν νύμφην της Μαρίαν Λουΐζαν τῆς Ὀρλεάνης, εἰς τῆς ὁποίας τὸν θάνατον συνέβαλεν ἐμμέσως. Ἡ ἀντιβασιλεία της ὑπῆρξε πλήρης στρατιωτικῶν ἀτυχημάτων διὰ τὴν Ἰσπανίαν, μεγάλης σπατάλης καὶ ἀτελειώτων αὐλικῶν ραδιουργιῶν.
Μ. Δ. Β.

—**Μαρία-*Λουΐζα τῆς Ὀρλεάνης*.** Βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας (1662—1689). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φιλίππου, δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης, ἀδελφοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ τῆς Ἑρριέττης τῆς Ἀγγλίας. Ἐνυμφεύθη παρὰ τὴν θέλησίν της καὶ διὰ πολιτικοὺς λόγους τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας Κάρολον Β' τῷ 1679. Ἡ ἄφιξίς της εἰς τὴν Μαδρίτην ἑωρτάσθη μεγαλοπρεπῶς καὶ διὰ θυσίας 22 ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ἐρρίφθησαν ἐπὶ πυράς. Ἔζησεν ἐν τῇ αὐλῇ ἐν τῷ μέσῳ τρομερῶν ραδιουργιῶν καὶ ἐν ἀτμοσφαίρᾳ πλήρει ἀντιπαθείας δι' αὐτήν, ὀφειλομένης εἰς τὰς συκοφαντίας τῆς βασιλομήτορος καὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς αὐστριακῆς πολιτικῆς, ἀπέθανε δὲ αἰφνιδίως, προφανῶς δηλητηριασθεῖσα, καθ' ὑπόδειξιν τῆς πενθερᾶς της.
Μ. Δ. Β.

—**Μαρία-*Ἄννα τῆς Βαυαρίας-Νόϋμπουργκ*.** Βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας (1667—1740). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φιλίππου Γουλιέλμου, δουκὸς τῆς Βαυαρίας-Νόϋμπουργκ καὶ κατόπιν ἐκλέκτορος τοῦ Παλατινάτου καὶ τῆς Ἐλισάβετ-Ἀμαλίας τῆς Ἔσσης-Δαρμστάτης καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1690 τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας Κάρολον Β'. Ὁ γάμος οὗτος συνήφθη τῇ ἐπιμονῇ τῆς βασιλομήτορος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν συμφερόντων τοῦ ἀδελφοῦ της αὐτοκράτορος Λεοπόλδου Α'. Παρὰ τὰς προσπαθείας ὅμως τῆς βασιλίσσης ταύτης καὶ τὴν ἐπιρροήν της ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τὸν χαρακτῆρα βασιλέως Καρόλου Β', δὲν κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ τὸν θρόνον τῆς Ἰσπανίας πρὸς τὸν τῆς Αὐστρίας. Τὸ γερμανικὸν περιβάλλον της, ἡ ὑπεροπτική της συμπεριφορὰ καὶ αἱ διαρκεῖς ραδιουργίαι κατὰ τοῦ συζύγου της κατέστησαν αὐτὴν λίαν ἀντιπαθῆ καὶ μισητὴν πρὸς τοὺς Ἰσπανούς. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ κατέστησεν αὐτὴν ἡρωΐδα τῆς τραγῳδίας του «Ρουὶ Μπλάς», ὅπου ὅμως ὁ χαρακτηρισμός της καὶ τὰ ἀναφερόμενα γεγονότα δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν πραγματικότητα.
Μ. Δ. Β.

—**Μαρία *Λουΐζα-Γαβριέλλα τῆς Σαβοΐας*.** Βασίλισσα καὶ ἀντιβασίλισσα τῆς Ἰσπανίας (1688—1714). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Βίκτωρος Ἀμεδαίου Β' δουκὸς τῆς Σαβοΐας καὶ τῆς Ἄννας-Μαρίας τῆς Ὀρλεάνης καὶ ἐνυμφεύθη, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ', τῷ 1701, τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας Φίλιππον Ε' εἰς ἡλικίαν μόλις 13 ἐτῶν. Διορισθεῖσα τῷ 1706 ὑπὸ τοῦ βασιλέως, πολεμοῦντος εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀντιβασίλισσα, ἔδειξε, παρὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν της, μεγάλην ἱκανότητα καὶ δραστηριότητα, γενομένη λίαν συμπαθὴς παρὰ τῷ λαῷ διὰ τὴν εὐφυΐαν της καὶ τὴν καλλονήν της καὶ διὰ τὴν μεγάλην αὐτοθυσίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν, ἐνεχυριάσασα τὰ κοσμήματά της πρὸς ἐξεύρεσιν χρημάτων, διὰ νὰ πληρωθοῦν τὰ στρατεύματα τὰ πολεμοῦντα ὑπὲρ τῆς Ἰσπανίας.
Μ. Δ. Β.

—**Μαρία-*Λουΐζα-Θηρεσία τῆς Πάρμας*.** Βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας (1754—1819). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φιλίππου, δουκὸς τῆς Πάρμας καὶ τῆς Λουΐζης-Ἐλισάβετ τῆς Γαλλίας, θυγατρὸς Λουδοβίκου ΙΕ'. Τῷ 1765 ἐνυμφεύθη τὸν πρίγκιπα τῶν Ἀστουριῶν, ὁ ὁποῖος ἐγένετο τῷ 1788 βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Κάρολος Δ'. Κατορθώσασα νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ συζύγου της, λόγῳ τοῦ ἀσθενικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, ἀνέλαβεν αὐτὴ τὴν πραγματικὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της Μανουὲλ Γκοντόϋ. Φιλήδονος καὶ σπάταλος, ἐγένετο ἀφορμὴ μεγάλων σκανδάλων, ἀλλὰ κατώρθωνε πάντοτε νὰ ἐκμηδενίζῃ πάντας τοὺς ἱκανοὺς ὑπουργούς, οἵτινες ἐπεζήτουν νὰ ἀντιταχθοῦν εἰς τὰς φαντασιοπληξίας της. Ἐν τέλει κατήντησε νὰ ἄγεται καὶ νὰ φέρεται ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ της, ὁ ὁποῖος συμπεριεφέρετο πρὸς αὐτὴν σκαιότατα καὶ τὸν ὁποῖον δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐκδιώξῃ, παρὰ τοὺς ἐξευτελισμοὺς τοὺς ὁποίους, ἐξ αἰτίας του, ὑφίστατο ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ὁδούς. Φθάσασα μέχρι τοῦ σημείου νὰ κηρύξῃ ὡς νόθον αὐτῆς τέκνον τὸν υἱόν της (τὸν κατόπιν Φερδινάνδον Ζ'), ὑπέστη ἐκ μέρους αὐτοῦ πλείστας ταπεινώσεις. Τέλος, διὰ τοῦ ἐκραγέντος ἐν Ἀρανχουὲθ στασιαστικοῦ κινήματος, ὁ Κάρολος Δ' ἀνετράπη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του καὶ ὑπεχρεώθη νὰ φύγῃ εἰς ἐξορίαν, ὅπου τὸν συνώδευσεν ἡ σύζυγός του Μαρία μετὰ τοῦ εὐνοουμένου της Γκοντόϋ, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Κάρολος ἔτρεφε τυφλὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ τὸν ὁποῖον ἡ Μαρία, παρὰ τὰ γηρατεῖά της, ἐξηκολούθει νὰ διατηρῇ πλησίον της.
Μ. Δ. Β.

—**Μαρία-*Χριστῖνα τῶν Βουρβώνων*.** Βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας (1806—1878). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Δύο Σικελιῶν Φραγκίσκου Α' καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1829 τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας Φερδινάνδον Ζ', ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε τὰς θυγατέρας Ἰσαβέλλαν καὶ Λουΐζαν. Ἡ Χριστῖνα κατώρθωσε, χάρις εἰς τὴν ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν, συνεπείᾳ τῆς εὐφυΐας της καὶ τοῦ κάλλους της, ἐξήσκει ἐπὶ τοῦ βασιλέως, νὰ πείσῃ τοῦτον ὅπως ἀνακηρύξῃ διάδοχόν του, παρὰ τὸν σαλικὸν νόμον καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ δὸν Καρόλου, τὴν θυγατέρα του Ἰσαβέλλαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου ἡ Ἰσαβέλλα ἀνεκηρύχθη βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰσαβέλλα Β' καὶ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός της, ἥτις εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ὑπὸ τῶν κόρτες ἀντιβασίλισσα. Συγχρόνως ὅμως καὶ ὁ Δὸν Κάρολος ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κάρολος Ε' καὶ ἕνεκα τούτου ἐξερράγη ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Χριστινιστῶν καὶ Καρλιστῶν, διαρ-

Μαρία-Χριστῖνα τῶν Βουρβώνων, βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας.

Digitized by Google

κέσας ἐπὶ ἓξ ἔτη. Ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῶν συνταγματικῶν κομμάτων, πρὸς τὰ ὁποῖα εἶχε κάμει σημαντικὰς φιλελευθέρας παραχωρήσεις καὶ εὐνοουμένη ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἡ Μαρία - Χριστῖνα κατώρθωσε νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ νὰ διοικήσῃ τὴν χώραν μετὰ δεξιότητος, γενομένη ὁ κυρίως ἱδρυτὴς τοῦ ἱσπανικοῦ συντάγματος. Οἱ σκανδαλώδεις ὅμως δεσμοὶ αὐτῆς μετὰ τοῦ ἄλλοτε σωματοφύλακος τοῦ συζύγου της δὸν Φερδινάνδου Μούνιοθ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔσχε πολλὰ τέκνα, συνέτειναν ὅπως μειωθῇ τὸ γόητρόν της καὶ ἡ ἠθικὴ ἐπιβολή της. Τῷ δὲ 1840, ὅταν ἐπεχείρησε νὰ περιορίσῃ διὰ νόμου τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν κοινοτήτων, ἀνετράπη καὶ ἐξωρίσθη ἐκ τῆς Ἱσπανίας, καταφυγοῦσα εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Μετὰ τὴν πτῶσιν ὅμως τοῦ δικτάτορος Ἐσπαρτέρο, τῷ 1843, ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν Μαδρίτην, ἐνυμφεύθη δημοσίᾳ τὸν Μούνιοθ, τὸν ὁποῖον ὠνόμασε δοῦκα τοῦ Ριανθάρες, ἐπανέκτησε τὴν ἐπιρροήν της ἐν τῇ κυβερνήσει τῆς χώρας καὶ παρὰ τῇ βασιλίσσῃ Ἰσαβέλλᾳ, προκαλέσασα ἐν τέλει νέαν ἐπανάστασιν τῷ 1854, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ νέου εἰς τὴν ἐξορίαν. Ἔκτοτε ἔζη ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ καὶ ἀπέθανεν ἐν Χάβρῃ. Μ. Δ. Β

— Μαρία - *Βικτωρία*. Δούκισσα τῆς Ἀόστης καὶ βασίλισσα τῆς Ἱσπανίας (1847—1876). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος Καρόλου Μανουὴλ ντὰλ Πόττο ντάλλα Τσιστέρνα καὶ τῆς Λουίζης Καρολίνας Γκισλαὶν κομίσσης ντὲ Μερόντ. Ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων πριγκιπισσῶν τῆς ἐποχῆς της, διακριθεῖσα εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα, καὶ ἐγνώριζε πλείστας γλώσσας. Ἐνυμφεύθη τὸν Ἀμεδαῖον δοῦκα τῆς Ἀόστης, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς Μαδρίτην, ὅταν οὗτος ἐκλήθη νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Ἱσπανίας. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ἀμεδαίου κατέφυγεν εἰς τὴν Λισσαβῶνα καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μ. Δ. Β.

— Μαρία *ντὲ λὰς Μερθέντες*. Βασίλισσα τῆς Ἱσπανίας (1860—1878). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἰνφάντου Ἀντωνίου τῆς Ὀρλεάνης καὶ τῆς Μαρίας Λουΐζης τῶν Βουρβώνων καὶ πρώτη σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Ἀλφόνσου ΙΒ', νυμφευθεῖσα τὴν 23 Ἰανουαρίου τοῦ 1878 καὶ ἀποθανοῦσα τὴν 26 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Χριστῖνα ἡ Αὐστριακή*. Βασίλισσα καὶ ἀντιβασίλισσα τῆς Ἱσπανίας (1858—1929). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου Φερδινάνδου τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἐλισάβετ τῆς Αὐστρίας-Ἔστε-Μοδένης. Ἐνυμφεύθη τῷ 1879 τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας Ἀλφόνσον ΙΒ', μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, τῷ 1885, ἐγένετο ἀντιβασίλισσα, κατ' ἀρχὰς ἐπ' ὀνόματι τῆς θυγατρός της Μαρίας καὶ κατόπιν τοῦ γεννηθέντος τῷ 1889 υἱοῦ της Ἀλφόνσου, τοῦ μετέπειτα βασιλέως Ἀλφόνσου ΙΓ', ὃν ἐπετρόπευσε μέχρι τοῦ 1902. Μ. Δ. Β.

—Μαρία *ντὲ λὰ Πὰθ Μπουρμπόν*. Ἰνφάντη τῆς Ἱσπανίας, γεννηθεῖσα τῷ 1862. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φραγκίσκου τῆς Ἀσίζης καὶ τῆς Ἰσαβέλλας Β'. Τῷ 1883 ἐνυμφεύθη τὸν Λουδοβῖκον Φερδινάνδον τῆς Βαυαρίας. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξε μεγίστην κλίσιν εἰς τὰς Καλὰς Τέχνας καὶ τὰ γράμματα, σπουδάσασα ζωγραφικὴν καὶ ἐκθέσασα πλείστους πίνακας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: «Τὸ μοναδικό μου μοντέλλο», «Τὸ παιδίον εἰς τοὺς ἀγρούς», «Ἡ λίμνη τοῦ Στάμπεργκ», «Τοπίον τῆς Κάσα ντὲ Κάμπο», «Ὁ μύλος» κτλ. Μεταξὺ τῶν λογοτεχνικῶν της ἔργων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ποιήματα», «Ψυχὲς καὶ Ἄνθη», «Ὁ Δὸν Κιχώτης ἐν Γερμανίᾳ», «Τὸ προσκύνημά μου ἐν Ρώμῃ» κτλ. Μ. Δ. Β.

— Μαρία *ντὲ λὰς Μερθέντες*. Πριγκίπισσα τῶν Ἀστουριῶν (1880—1904). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἀλφόνσου ΙΒ' καὶ τῆς δευτέρας συζύγου του Μαρίας - Χριστίνας καὶ τῷ 1901 ἐνυμφεύθη τὸν Κάρολον τῶν Βουρβώνων. Μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ ἀδελφοῦ της Ἀλφόνσου ΙΓ' ἔφερε τὸν τίτλον τῆς διαδόχου τῆς Ἱσπανίας. Μ. Δ. Β.

ΙΤΑΛΙΑΣ

— Μαρία. Βασίλισσα καὶ ἀντιβασίλισσα τῆς Νεαπόλεως (1257—1323). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Οὐγγαρίας Στεφάνου Γ' καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1270 τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Κάρολον Β' τὸν Ἀνδηγαυϊκόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της διετέλεσεν ἀντιβασίλισσα ἀπὸ τοῦ 1285 μέχρι τοῦ 1288. Μ. Δ. Β.

— Μαρία *ντὲ Σατιγιόν*. Βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως καὶ τῶν Δύο Σικελιῶν, ἀποθανοῦσα τῷ 1404. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Καρόλου Σατιγιὸν καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1360 τὸν Λουδοβῖκον τὸν Ἀνδεγαυϊκόν, βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Νεαπόλεως καὶ τῶν Δύο Σικελιῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, τῷ 1384, ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ ἀνεδείχθη ἱκανωτάτη εἰς τὴν πραγματοποίησιν οἰκονομιῶν. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Καρολῖνα*. Βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως καὶ τῶν Δύο Σικελιῶν (1752—1814)· βλ. λ. *Καρολῖνα* - Μαρία.

— Μαρία - *Σοφία - Ἀμαλία*. Βασίλισσα τῶν Δύο Σικελιῶν καὶ τῆς Νεαπόλεως (1841—1925). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Μαξιμιλιανοῦ τῆς Βαυαρίας καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1859 τὸν διάδοχον τῆς Νεαπόλεως, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα Φραγκῖσκος Β'. Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ βασιλείου καὶ τῆς Νεαπόλεως

Μαρία-Σοφία-Ἀμαλία, βασίλισσα τῶν Δύο Σικελιῶν.

ὑπὸ τοῦ Γαριβάλδη, κατέφυγε μετὰ τοῦ συζύγου της εἰς τὴν Γαέταν, ὅπου ὑπέστη τὴν πολιορκίαν μετὰ μεγάλης καρτερίας καὶ αὐτοθυσίας. Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως κατέφυγε μετὰ τοῦ συζύγου της εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βαυαρίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Κλοτίλδη - Ἀδελαΐς*. Βασίλισσα τῆς Σαρδηνίας (1759—1802). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δελφίνου Λουδοβίκου καὶ τῆς Μαρίας Ἰωσηφίνας τῆς Σαξωνίας, ἀνεψιὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. Καίτοι ἐπεθύμει νὰ γίνῃ μοναχή, ἠναγκάσθη, διὰ λόγους πολιτικούς, νὰ νυμφευθῇ τῷ 1775 τὸν πρίγκιπα τοῦ Πεδεμοντίου καὶ μετέπειτα Κάρολον Ἐμμανουὴλ Δ'. Ἔζησεν ἐν τῇ αὐλῇ σχεδὸν ἐν ἀπομονώσει, μετὰ τὴν στέψιν της δὲ τῷ 1796 ὡς βασιλίσσης τῆς Σαρδηνίας ἠκολούθησε τὸν σύζυγόν της εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς περιπετείας μετὰ μεγάλης αὐτοθυσίας. Τῷ 1808 ὁ πάπας Πῖος Ζ' ἀνεκήρυξεν αὐτὴν ὁσίαν. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Θηρεσία ἡ Αὐστριακή*. Βασίλισσα τῆς Σαρδηνίας (1773—1832). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου τῆς Λωραίνης καὶ τῆς Βεατρίκης ντ' Ἔστε καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1789 τὸν Βίκτωρα Ἐμμανουήλ, δοῦκα τῆς Ἀόστης, ὁ ὁποῖος τῷ 1802 ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πατρός του Βίκτωρος Ἀμεδαίου. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Λουΐζα τῶν Βουρβώνων*. Βασίλισσα τῆς Ἐτρουρίας (1782 — 1824). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Καρόλου Δ' βασιλέως τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Μαρίας - Λουΐζης τῆς Πάρμας καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1798 τὸν Λουδοβῖκον τῶν Βουρβώνων, υἱὸν τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας, ὁ ὁποῖος ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Ἐτρουρίας τῷ 1801. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, τῷ 1803, ἐγένετο ἀντιβασίλισσα ἐν ὀνόματι τοῦ υἱοῦ της Λουδοβίκου Β', ἀλλ' ἐξεθρονίσθη τῷ 1807 ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος καὶ μετὰ παραμονὴν ἐν Πάρμᾳ καὶ Νικαίᾳ καὶ ἀποτυχοῦσαν διαφυγὴν εἰς Ἀγγλίαν (1812) ἐνεκλείσθη εἰς μοναστήριον ἐν Ρώμῃ. Τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης τῷ 1814 παρεχώρησεν εἰς αὐτὴν τὸ δουκᾶτον τῆς Λούκκας. Ὁ Λεμιὲρ ντ' Ἀρζὺ ἐδημοσίευσε τῷ 1814 «Ἀπομνημονεύματα τῆς βασιλίσσης τῆς Ἐτρουρίας». Τῷ 1876 ὁ πάπας ἀνεκήρυξεν αὐτὴν ὁσίαν. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Βεατρίκη ντ' Ἔστε*. Δούκισσα τῆς Μάσσα καὶ πριγκίπισσα τῆς Καρράρα (1750 — 1829). Ἐνυμφεύθη τὸν ἀρχιδοῦκα τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδον, ὁ ὁποῖος ἐξ αὐτῆς, ὡς κληρονόμου τοῦ οἴκου ντ' Ἔστε, ἔλαβε τὸ δουκᾶτον τῆς Μάσσα καὶ τὸ πριγκιπᾶτον τῆς Καρράρα. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Ἀντωνία*. Μεγάλη δούκισσα τῆς Τοσκάνης (1814—1898). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Δύο Σικελιῶν Φραγκίσκου καὶ Μαρίας - Ἰσαβέλλας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Καρόλου Δ'. Τῷ 1833 ἐνυμφεύθη τὸν Λεοπόλδον Β', μέγαν δοῦκα τῆς Τοσκάνης, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε πέντε τέκνα. Μ. Δ. Β.

— Μαρία - *Φραγκίσκα - Ἄννα - Ρομάνα*. Πριγκίπισσα τῆς Ἰταλίας, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ τοῦ Γ', γεννηθεῖσα τῷ 1914 ἐν Ρώμῃ. Μ. Δ. Β.

ΚΑΤΩ ΧΩΡΩΝ

— Μαρία *τῆς Βουργουνδίας*. Δούκισσα τῶν Κάτω Χωρῶν (1457—1482). Ἦτο μονογενὴς θυγάτηρ τοῦ Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ καὶ τῆς Ἰσαβέλλας τῶν Βουρβώνων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ' εἰσέβαλεν εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ἀλλ' ἡ δούκισσα κατώρθωσε νὰ ἐξεύρῃ τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἄμυναν. Ὁ Λουδοβῖκος ὅμως, ἵνα ἀποσύρῃ τὰ στρατεύματά του, ἠξίωσεν ὅπως ἡ Μαρία νυμφευθῇ τὸν δελφῖνον τῆς Γαλλίας. Κατόπιν ματαίων διαπραγματεύσεων, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ λαὸς τῶν Κάτω Χωρῶν ἐξηγέρθη κατὰ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Λουδοβίκου, ἡ Μαρία ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ τὸν Μαξιμιλιανόν, υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Γ', ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τὰ γαλλικὰ στρατεύματα καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν τῆς χώρας. Ἡ Μαρία τῆς Βουργουνδίας ἦτο ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ εὐφυεστέρων γυναικῶν τῆς ἐποχῆς της καὶ ἀνεδείχθη προστάτις τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Μ. Δ. Β.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ

— Μαρία - *Ἀδελαΐς*. Μεγάλη δούκισσα τοῦ Λουξεμβούργου (1894—1924). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ μεγάλου δουκὸς Γουλιέλμου τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας-Ἄννας τῆς Μπραγκάντσας. Ἐπειδὴ ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐστερεῖτο ἄρρενος διαδόχου, εἶχε προκαλέσει τῷ 1907 τὴν ψήφισιν νόμου, δι' οὗ ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου του ἦτο δυνατόν, ἐνδεχομένως, νὰ περιέλθῃ καὶ εἰς τοὺς θήλεις αὐτοῦ ἀπογόνους. Δυνάμει τοῦ νόμου τούτου ἡ Μαρία-Ἀδελαῒς ἀνεκηρύχθη τὴν 25 Φεβρουαρίου 1908 διάδοχος τοῦ Λουξεμβούργου, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πατρός της, τῷ 1912, ἐγένετο μεγάλη δούκισσα, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός της Μαρίας-Ἄννας. Παρῃτήθη τὴν 15 Ἰανουαρίου 1919 ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς της Καρλόττας. Μ. Δ. Β.

Μαρία - Ἀδελαΐς, μεγάλη δούκισσα τοῦ Λουξεμβούργου.

ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ

— Μαρία. Βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας. Θυγάτηρ τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως, γεννηθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει (1235—1270). Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ταύτης (τῷ 1204) ὑπὸ τῶν βαρβάρων τῆς Δ' σταυροφορίας εἰσῆλθε μετὰ τῶν γονέων της εἰς Νίκαιαν (Μ. Ἀσία), ἔνθα ὁ πατήρ της Θεόδωρος ἀνηγορεύθη βασιλεύς. Τῷ 1218 ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Ἀνδρέας Β' (1205—1235), ἐπιστρέφων ἐκ Παλαιστίνης, ἐφιλοξενήθη ἐν Νικαίᾳ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου Α' καὶ τότε οἱ δύο βασιλεῖς συνωμολόγησαν τὴν μνηστείαν τῆς Μαρίας μετὰ τοῦ Βέλα, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἀνδρέου. Οἱ γάμοι αὐτῶν ἐτελέσθησαν ἐν Οὐγγαρίᾳ μετὰ διετίαν, τῷ 1220, τῷ δὲ 1235 ἀπέθανεν ὁ Ἀνδρέας Β' καὶ τότε ἀνῆλθον εἰς τὸν θρόνον ὁ Βέλας Δ' καὶ ἡ Μαρία βασιλεύσαντες μέχρι τοῦ 1270. Ν. ΚΑΣ

— Μαρία. Βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας (1205—1270). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Θεοδώρου Α' τοῦ Λασκάρεως. Τῷ 1218 ἠρραβωνίσθη μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνδρέου Β' τῆς Οὐγγαρίας, τὸν μετέπειτα βασιλέα Βέλα Δ', τὸν ὁποῖον ἐνυμφεύθη τῷ 1220. Μ. Δ. Β.

— Μαρία, ἡ ἐπιλεγομένη *Μαρία-βασιλεύς*. Βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας (1370—1395). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Λουδοβίκου Α' τοῦ Μεγάλου τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Ἐλισάβετ τῆς Βοσνίας καὶ ἠρραβωνίσθη εἰς ἡλικίαν ἑνὸς ἔτους μὲ τὸν Σιγισμόνδον τοῦ Λουξεμβούργου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἡλικίας τριῶν ἐτῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της, τῷ 1382, ἀνεκηρύχθη βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός της Ἐλισάβετ, ἡ ὁποία ἐγένετο ἀντιβασίλισσα. Λόγῳ ὅμως δυσαρεσκείας τῶν μεγιστάνων καὶ ἰδίως τῆς ἰσχυρᾶς οἰκογενείας τῶν Χόβαθ, ἔλαβον χώραν πολλαὶ ἐξεγέρσεις, αἵτινες ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὸν ἐξάδελφον τῆς Μαρίας Κάρολον τοῦ Δυρραχίου, βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, ὁ ὁποῖος ἠξίου ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν θρόνον τῆς Οὐγγαρίας νὰ ἐπέμβῃ, βοηθούμενος ὑφ'

Digitized by Google

ὅλων τῶν δυσηρεστημένων καὶ τοῦ βάνου τῆς Δαλματίας. Ὁ Κάρολος, ἡγούμενος ἰσχυρᾶς στρατιᾶς, ἔφθασεν εἰς τὸ Ζίγρεμπ καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βούδαν, ὅπου καθήρεσε τὴν Μαρίαν καὶ ἐστέφθη αὐτὸς βασιλεύς. Ἡ Ἐλισάβετ, ἡ ὁποία ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε σπεύσει νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους τῆς θυγατρός της μετὰ τοῦ Σιγισμόνδου, παρέστη μετὰ τῆς Μαρίας κατὰ τὴν στέψιν τοῦ Καρόλου, ἀλλ' ἐνήργησε νὰ δολοφονηθῇ οὗτος μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Ὁ βάνος τῆς Κροατίας Λαδίσλαος Χόβαθ ἐξεδικήθη μετ' ὀλίγον τὸν Κάρολον, συλλαβὼν ἐν Διακοβὰρ τὴν Μαρίαν μετὰ τῆς Ἐλισάβετ καὶ τὸν εὐνοούμενον καὶ ἀρχηγὸν τῶν στρατευμάτων της Γκάρα, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη. Ἡ Ἐλισάβετ ἀπηγχονίσθη ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς θυγατρός της, ἡ ὁποία ἐφυλακίσθη εἰς τὸ Νόβιγκραντ. Ὁ Σιγισμόνδος κατώρθωσε βραδύτερον, τῇ βοηθείᾳ τῶν Βενετῶν, νὰ ἀπελευθερώσῃ, τῷ 1387, τὴν σύζυγόν του, ἡ ὁποία παρῃτήθη πάντων τῶν δικαιωμάτων της ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Οὐγγαρίας ὑπὲρ τοῦ συζύγου της. Μ. Δ. Β

—**Μαρία** ἡ ***Αὐστριακή***. Βασίλισσα τῆς Οὐγγαρίας καὶ ἀντιβασίλισσα τῶν Κάτω Χωρῶν (1505—1558). Ἦτο τὸ τέταρτον τέκνον τοῦ Φιλίππου Α' τοῦ Ὡραίου τῆς Βουργουνδίας καὶ τῆς Ἰωάννας τῆς Τρελλῆς. Ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν 10 ἐτῶν τὸν Λουδοβῖκον Β' βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Βοημίας, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη ἐν Μοχὰτς τῷ 1526. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς θείας της Μαργαρίτας τῆς Αὐστριακῆς, ἐγένετο τῷ 1531 ἀντιβασίλισσα τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἐπέδειξε μεγάλην διορατικότητα καὶ σταθερότητα ἐν τῇ διοικήσει καὶ ἐβοήθησε τὸν ἀδελφόν της αὐτοκράτορα Κάρολον Ε' κατὰ τὴν προπαρασκευήν του διὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Τύνιδος καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιστάσεις καὶ παρῃτήθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Ἦτο γυνὴ εὐρείας μορφώσεως καὶ ὑπεστήριξε τοὺς καλλιτέχνας καὶ τὰ γράμματα, εἶχε δὲ καταρτίσει πλουσιωτάτην συλλογὴν χειρογράφων, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὴν Βουργουνδικὴν βιβλιοθήκην τῶν Βρυξελλῶν. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία** ***Θηρεσία ἡ Αὐστριακή***· βλ. λ. *Μαρία Θηρεσία*.

ΠΟΛΩΝΙΑΣ

— **Μαρία** ***Λουΐζα ντὲ Γκονζάγκ***. Βασίλισσα τῆς Πολωνίας, ἀποθανοῦσα τῷ 1667. Τῷ 1645 ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα Βλαδίσλαον Δ' καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν του καὶ διάδοχόν του Καζίμιρον Ε'. Κατέβαλε προσπαθείας ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κοντὲ καὶ περιέπλεξε τὸν σύζυγόν της εἰς ἔριδα κατὰ τοῦ Γ. Λουμπομίρσκι, ὁ ὁποῖος τὸν κατενίκησε. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία**-***Καζιμίρα***. Βασίλισσα τῆς Πολωνίας (1641—1716). Ἦτο θυγάτηρ Ἐρρίκου ντὲ Λαγκρὰνζ ντ' Ἀρκιὰν καὶ μετέβη εἰς τὴν Πολωνίαν ὡς κυρία τῆς τιμῆς τῆς βασιλίσσης Μαρίας-Λουΐζης τοῦ Γκονζάγκ, ὅπου ἐνυμφεύθη εἰς πρῶτον γάμον τὸν Ἰάκωβον Ράντζβιλ, πρίγκιπα τοῦ Ζαμοῦσκι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐνυμφεύθη, καθ' ὑπόδειξιν τῆς βασιλίσσης, τὸν Ἰωάννην Σοβιέσκι τῷ 1665. Ὅταν οὗτος ἐγένετο βασιλεύς, ἤσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτοῦ καὶ κατεπολέμησε τὴν γαλλικὴν ἐπιρροὴν ἐν Πολωνίᾳ. Χάρις εἰς τὴν ἐπιμονὴν ταύτης ὁ Σοβιέσκι δὲν ἠκολούθησε τὰς γαλλικὰς ὑποδείξεις ὅπως συμμαχήσῃ μὲ τὴν Τουρκίαν, ἀλλ' ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς Αὐστρίας, προστρέξας καὶ διασώσας τὴν Βιέννην ἐκ τῆς τουρκικῆς πολιορκίας τῷ 1682. Ἀνεμείχθη εἰς πλείστας ῥαδιουργίας τῆς αὐλῆς καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως ἔφυγεν εἰς Ρώμην καὶ βραδύτερον εἰς Γαλλίαν, ἀποθανοῦσα ἐν τῷ παρὰ τοὺς Παρισίους πύργῳ τοῦ Μπλουά. Μ. Δ. Β.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑΣ

—**Μαρία**-***Φραγκίσκα-Ἐλισάβετ τῆς Σαβοΐας-Νεμούρ***. Βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας (1646—1683). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Καρόλου Ἀμεδαίου τῆς Σαβοΐας, δουκὸς τοῦ Νεμοὺρ καὶ τοῦ Ὠμάλ, καὶ τῆς Ἐλισάβετ τοῦ Βαντώμ. Τῇ ὑποδείξει τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ἐνυμφεύθη τῷ 1666 τὸν Ἀλφόνσον ΣΤ' βασιλέα τῆς Πορτογαλλίας, πρὸς τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο μεγάλην ἀπέχθειαν, ἕνεκα τῆς κατωτέρας πνευματικῆς καὶ σωματικῆς του ἀναπτύξεως. Ἕνεκα τούτου συνήργησε τῷ 1667 ὅπως ἀνατραπῇ οὗτος διὰ στάσεως καὶ τὸν διαδεχθῇ ὁ ἀδελφός του Πέτρος Β', ὃν ἐνυμφεύθη τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἀφοῦ προηγουμένως διέλυσε τὸν γάμον της μὲ τὸν ἔκπτωτον βασιλέα. Ἦτο ἐξόχως ὡραία, εὐφυὴς καὶ δραστηριωτάτη, ἐξήσκησε δὲ μεγάλην ἐπιρροὴν καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου συζύγου της, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας. Μ.Δ.Β.

— **Μαρία Α'**. Βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας (1734—1816). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἰωσὴφ τοῦ Α' καὶ τῆς Μαρίας-Ἄννης-Βικτωρίας, ἰνφάντης τῆς Ἰσπανίας, καὶ διεδέχθη τὸν πατέρα της εἰς τὸν θρόνον τῷ 1777. Τῷ 1760 εἶχε νυμφευθῆ τὸν θεῖόν της Δὸν Πέτρον, ἰνφάντην τῆς Πορτογαλλίας, ὁ ὁποῖος τῷ 1777 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως ὑπὸ τὸ ὄνομα Πέτρος Γ'. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας της ἡ Πορτογαλλία συνῆψε σημαντικὰς διεθνεῖς συμβάσεις καὶ ἵδρυσε διάφορα κοινωφελῆ ἱδρύματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν ἀκαδημίαν τῆς Λισσαβῶνος τῷ 1780. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της (1786), ἤρχισε νὰ παραμελῇ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους, ὁ δὲ θάνατος τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ, ἐπισυμβὰς τῷ 1788, ἐβύθισεν αὐτὴν εἰς μελαγχολίαν, ἥτις κατέληξεν εἰς παραφροσύνην. Κατόπιν τούτου ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν ὁ δευτερότοκος αὐτῆς υἱός, ὁ κατόπιν βασιλεὺς Ἰωάννης ΣΤ'. Κατὰ τὴν γαλλικὴν εἰσβολὴν τῷ 1808, ὁλόκληρος ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια κατέφυγεν εἰς τὴν Βραζιλίαν, ὅπου διῆλθε τὸν ὑπόλοιπον βίον της ἡ βασίλισσα μέχρι τοῦ θανάτου της. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία Β'**, ἡ ***Μαρία ντὰ Γκλόρια***. Βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας (1819—1853). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δὸν Πέτρου Α', αὐτοκράτορος τῆς Βραζιλίας, καὶ τῆς ἀρχιδουκίσσης Λεοπολδίνας τῆς Αὐστρίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ΣΤ', τῷ 1826, ἐπειδὴ ὁ μεγαλύτερος αὐτῆς υἱὸς καὶ νόμιμος διάδοχος τῆς Πορτογαλλίας Πέτρος εὑρίσκετο εἰς Βραζιλίαν, ὅπου εἶχεν ἀνακηρυχθῆ αὐτοκράτωρ, τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς χώρας εἶχεν ἀναλάβει προσωρινῶς ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἰσαβέλλα Μαρία. Ὁ Πέτρος, ἐπιθυμῶν νὰ διατηρήσῃ τὸν θρόνον τῆς Βραζιλίας, παρῃτήθη τῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Πορτογαλλίας ὑπὲρ τῆς θυγατρός του Μαρίας. Μνηστεύσας δὲ τὴν ἑπταετῆ τότε Μαρίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαήλ, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν Πορτογαλλίαν ὡς ἀντιβασιλέα. Οὗτος ὅμως ἀνεκηρύχθη τῷ 1828 βασιλεύς. Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως Πέτρος Α', παραιτηθεὶς τῷ 1831 ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Πέτρου Β', κατώρθωσε συγκεντρώσας τοὺς ὀπαδούς του καὶ τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Μιχαήλ, οἵτινες εἶχον καταστήσει κέντρον αὐτῶν τὰς Ἀζόρας νήσους καὶ ἀπὸ τριετίας ἠγωνίζοντο κατὰ τοῦ σφετεριστοῦ τοῦ θρόνου, νὰ ἐκδιώξῃ τῷ 1834 τὸν ἅρπαγα καὶ νὰ γίνῃ ἀντιβασιλεὺς ὡς κηδεμὼν τῆς θυγατρός του Μαρίας. Αὕτη ἐνηλικιωθεῖσα ἀνεκηρύχθη βασίλισσα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της, τῷ 1834. καὶ τῷ 1835 ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα Κάρολον Αὔγουστον Εὐγένιον τοῦ Λόϊχτενμπεργκ, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε μετὰ δύο μῆνας. Μετὰ ἓν ἔτος ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα Φερδινάνδον τοῦ Σὰξ Κοβούργου Κόαρυ. Ταύτην ἀποθανοῦσαν διεδέχθη ὁ πρωτότοκος υἱός της Πέτρος Ε'. Μ. Δ. Β.

—**Μαρία**-***Πία τῆς Σαβοΐας***. Βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας (1847—1911). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ Β' καὶ τῆς Μαρίας Ἀδελαΐδος καὶ ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν τῷ 1862 τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον τῆς Πορτογαλλίας. Ἀπέφυγε νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὴν πολιτικήν, ἀφιερωθεῖσα εἰς ἔργα φιλανθρωπίας καὶ κατορθώσασα διὰ τῆς ἐπιρροῆς της ἐπὶ τοῦ συζύγου της νὰ καταργηθῇ ἡ δουλεία εἰς τὰς πορτογαλλικὰς ἀποικίας. Ἔσχε δύο υἱούς, τὸν βασιλέα Κάρολον τῆς Πορτογαλλίας καὶ τὸν Ἀλφόνσον δοῦκα τοῦ Ὀπόρτο. Τῷ 1910, μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας ἐν Πορτογαλλίᾳ, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία**-***Ἀμαλία***, βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας· βλ. λ. *Ἀμαλία* (Μαρία-Ἀμαλία-Λουΐζα-Ἑλένη τῶν Βουρβώνων-Ὀρλεάνης), βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας.

ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

—**Μαρία**. Βασίλισσα τῆς Ρουμανίας, γεννηθεῖσα τῷ 1875 εἰς τὸ Ἥστγουελ Πὰρκ τῆς Ἀγγλίας. Εἶναι θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τοῦ Ἐδιμβούργου Ἀλφρέδου, δευτεροτόκου υἱοῦ τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας. Τῷ 1893 ἐνυμφεύθη τὸν τότε διάδοχον καὶ κατόπιν βασιλέα τῆς Ρουμανίας Φερδινάνδον Α', ἐξ οὗ ἀπέκτησεν ἓξ τέκνα: τὸν βασιλέα τῆς Ρουμανίας Κάρολον Β', ὅστις ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν τῆς Ἑλλάδος Ἑλένην, τὴν πριγκίπισσαν Ἐλισάβετ, ἥτις ἐνυμφεύθη τὸν πρώην βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Γεώργιον Β', τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν, ἥτις ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τῆς Νοτιοσλαυΐας Ἀλέξανδρον, τὸν πρίγκιπα Νικόλαον, τὸν πρίγκιπα Μιρτσέα, ἀποθανόντα τῷ 1916, καὶ τὴν πριγκίπισσαν Ἰλεάνα. Κατέγινεν εἰς τὰ γράμματα, γράψασα μεταξὺ ἄλλων τὰ ἔργα: «Ἡ χώρα μου» (1916), «Οἱ κλέπται τοῦ φωτὸς» (1916), «Ἴλντεριμ» (1925) κτλ. καὶ διάφορα ἄρθρα ἐπὶ γυναικείων ζητημάτων καὶ ἀνατροφῆς, καθὼς καὶ ἐντυπώσεις ταξιδίων εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Θεωρεῖται ὡς ἀναμειχθεῖσα πολλάκις εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας της, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε κατὰ καιροὺς τὴν δυσφορίαν τῶν πολιτικῶν κομμάτων, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἐταξίδευσε πολλάκις εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Μ. Δ. Β.

ΡΩΣΙΑΣ

— **Μαρία** ***Θεοδωρόβνα*** ἢ ***Φεοντορόβνα*** (ρωσ. *Φιόντοροφνα*). Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας (1759—1828). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ πρίγκιπος τῆς Βυρτεμβέργης καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1776 τὸν μετέπειτα αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας Παῦλον Α', ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε τρεῖς υἱούς, τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Νικόλαον. Εἶναι γνωστὴ διὰ τὰς προσπαθείας της ὑπὲρ τῆς γυναικείας μορφώσεως ἐν Ρωσίᾳ. Μ.Δ.Β.

Μαρία Θεοδωρόβνα, τσαρῖνα τῆς Ρωσίας.

—**Μαρία** ***Θεοδωρόβνα***. Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας (1847—1928). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ τοῦ Θ'. Εἶχε μνηστευθῆ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν διάδοχον τῆς Ρωσίας Μέγαν δοῦκα Νικόλαον, μετὰ τὸν θάνατον δὲ αὐτοῦ ἐνυμφεύθη τῷ 1866 τὸν μετέπειτα αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Γ' τῆς Ρωσίας. Ἀφιερώθη κυρίως εἰς ἔργα φιλανθρωπίας. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν μπολσεβίκων ἀπεσύρθη εἰς τὴν Κριμαίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Δανίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία** ***Παυλόβνα***. Μεγάλη δούκισσα τῆς Ρωσίας, γεννηθεῖσα τῷ 1890. Εἶναι θυγάτηρ τοῦ μεγάλου δουκὸς Παύλου Ἀλεξάνδροβιτς, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Β' καὶ τῆς Ἀλεξάνδρας πριγκιπίσσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐνυμφεύθη εἰς πρῶτον γάμον τὸν Γουλιέλμον, πρίγκιπα τῆς Σουηδίας καὶ δοῦκα τῆς Σουντερμανίας καὶ εἰς δεύτερον γάμον τὸν Σέργιον Μιχαήλοβιτς, πρίγκιπα Πουτιατίν. Μετὰ τὴν μπολσεβικικὴν ἐπανάστασιν ἐν Ρωσίᾳ κατέφυγεν εἰς τὴν Γαλλίαν ἐγκατασταθεῖσα ἐν Παρισίοις. Μ. Δ. Β.

— **Μαρία** ***Κυριλλόβνα*** Μεγάλη δούκισσα τῆς Ρωσίας, γεννηθεῖσα τῷ 1907. Θυγάτηρ τοῦ μεγάλου δουκὸς Κυρίλλου Βλαδιμίροβιτς καὶ τῆς μεγάλης δουκίσσης Βικτωρίας Θεοδωρόβνας, ἐνυμφεύθη τῷ 1925 τὸν πρίγκιπα Κάρολον τοῦ Λάϊνινγκεν. Μ. Δ. Β.

ΣΚΩΤΙΑΣ

— **Μαρία** ***Στούαρτ***, βασίλισσα τῆς Σκωτίας· βλ. λ. *Στούαρτ Μαρία*.

ΣΟΥΗΔΙΑΣ

— **Μαρία**-***Ἐλεονώρα***. Βασίλισσα τῆς Σουηδίας (1599—1655). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἐκλέκτορος Ἰωάννου Σιγισμόνδου τοῦ Βρανδεμβούργου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Ἄννης τῆς Πρωσσίας. Ἐνυμφεύθη ἐξ ἔρωτος καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀδελφοῦ της Γεωργίου-Γουλιέλμου τὸν Γουσταῦον Β' Ἀδόλφον, βασιλέα τῆς Σουηδίας, τῷ 1620. Εἶχε λίαν ἰδιότροπον χαρακτῆρα, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της κατέστη, ἐκ τῆς βαθείας λύπης της, ἔτι μᾶλλον ἐκκεντρικός. Ἕνεκα τούτου ἡ ἐπιτροπεία τῆς ἀντιβασιλείας ἀφῄρεσεν ἀπ' αὐτῆς τὴν ἀνατροφὴν τῆς θυγατρός της Χριστίνης. Ἡ Μαρία-Ἐλεονώρα περιελθοῦσα κατόπιν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὴν ἐπιτροπείαν τῆς ἀντιβασιλείας, ἔφυγεν ἐκ Σουηδίας εἰς Δανίαν καὶ Βρανδεμβοῦργον, ὅποθεν ἐπανῆλθεν εἰς Σουηδίαν τῷ 1648, μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τῆς θυγατρός της. Μ. Δ. Β.

ΤΟΥΡΚΙΑΣ

—**Μαρία** (ἡ ***Μάρω***). Σύζυγος τοῦ σουλτάνου Μουρὰτ Β' (1421—1451). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ δεσπότου (ἡγεμόνος) τῆς Σερβίας Γεωργίου Βαρίγκοβιτς (1427—1457) καὶ ἐδόθη ὑπὸ τούτου ὡς σύζυγος εἰς τὸν Μουράτ, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν κατὰ τῆς Σερβίας ἐπίθεσιν αὐτοῦ. Ἐπὶ πλέον ὁ Βαρίγκοβιτς, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Μουρὰτ εἰσέβαλεν εἰς Οὐγγαρίαν καὶ ἐδῄωσεν αὐτὴν ἀπαγαγὼν περὶ τὰς 70 χιλιάδας αἰχμαλώτων. Οἱ γάμοι τῆς Μαρίας ἐτελέσθησαν μεγαλοπρεπῶς ἐν Ἀδριανουπόλει, κατόπιν ὅμως ὁ Μουρὰτ διεξήγαγε μακροὺς πολέμους κατὰ τῶν Σέρβων καὶ τῶν Οὔγγρων. Ἡ Μαρία διετήρησε πιστῶς τὴν χριστιανικὴν αὐτῆς θρησκείαν, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μουράτ, τῷ 1451, ὅτε ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος ΙΑ' ὁ Παλαιολόγος ἐζήτει σύζυγον, ὁ σύμβουλος αὐτοῦ Γεώργιος Φραντζῆς τῷ ἐπρότεινε νὰ νυμφευθῇ τὴν Μαρίαν· ἀλλὰ τὸ συνοικέσιον δὲν ἐπραγματοποιήθη. Ν. ΚΛΣ

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

—**Μαρία** ἡ ***Νέα***. Θυγάτηρ Ἀρμενίου τινὸς ἐκ τῶν εὐνοουμένων Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, ἐγέ-

Digitized by Google

νετο σύζυγος τοῦ δρουγγαρίου Νικηφόρου, ἀποσταλέντος κατὰ τῶν Βουλγάρων ὑπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ ἀνδραγαθήσαντος, ὕστερον δὲ διορισθέντος τουρμάχου Βιζύης. Ἐκεῖ καταγγελθεῖσαν τὴν Μαρίαν ὡς σκορπίζουσαν τὸν πλοῦτον εἰς πτωχούς, καὶ ἄλλως συκοφαντηθεῖσαν, ὁ Νικηφόρος μετεχειρίζετο κακῶς, ἕως οὗ ἀπέθανε διακριθεῖσα ἐν τῷ βίῳ ἐπὶ νηστείᾳ καὶ προσευχαῖς. Θαυμάτων τινῶν γενομένων, μετὰ θάνατον, ὑπ' αὐτῆς, ὁ Νικηφόρος ᾠκοδόμησε ναὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἐν Βιζύῃ. Μ. Ι. Γ.

— **Μαρία** *ντὲ Φρὰνς* (Marie de France). Γαλλὶς ποιήτρια, ζήσασα κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἡ ζωή της δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστή. Κατήγετο κατὰ πᾶσαν π.θανότητα ἐκ τῆς γαλλικῆς Νορμανδίας καὶ ἔζησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Διεσώθη συλλογὴ ποιημάτων της (lais), τῶν ὁποίων τὰ θέματα ἠρύσθη ἐκ τῶν κελτικῶν θρύλων τοῦ μεσαίωνος. Οἱ θρῦλοι οὗτοι ἐκυκλοφόρουν κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς ἐμμέτρους καὶ πεζὰς ἀφηγήσεις, γέμουν δὲ φανταστικῶν περιπετειῶν, ὑπερφυσικῶν γεγονότων καὶ μαγικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ αἰσθημάτων ἔρωτος, ἀφοσιώσεως καὶ ἀνδρείας. Ἡ συλλογὴ τῆς Μαρίας, ἀφιερωμένη εἰς τὸν Ἑρρῖκον Β' τῆς Ἀγγλίας, φαίνεται ὅτι ἦτο περίφημος κατὰ τὸν μεσαίωνα, καθότι μετεφράσθη εἰς τὴν νορβηγικὴν τὸν ΙΓ' αἰῶνα, κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Χάκωνος Δ'. Ἐπίσης μερικὰ ἐκ τῶν ποιημάτων τούτων μετεφράσθησαν καὶ εἰς τὴν ἀγγλικήν. Ἡ Μαρία ντὲ Φρὰνς μετέφρασεν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς καὶ λατινικῆς διάφορα ἀφηγήματα, καθὼς καὶ συλλογὴν «Μύθων» ἐκ τῆς λατινικῆς. Τὰ ποιήματά της (lais) ἐξεδόθησαν ἐν Χάλλῃ τῷ 1885 καὶ εἰς β' ἔκδοσιν τῷ 1900 ὑπὸ τοῦ Warnke, οἱ δὲ «Μῦθοι» τῷ 1898. Ι. Μ. Τ

— **Μαρία** *Γιαροσλὰβ* (Maria Jaroslav). Ψευδώνυμον τοῦ Τσέχου θεατρικοῦ συγγραφέως καὶ λογογράφου *Γιάροσλαβ Μάγερ* (γεν. 1870). Τὰ γνωστότερα τῶν ἔργων του εἶναι: ἡ τριλογία «Ἀπὸ τὸν ἕνα αἰῶνα εἰς τὸν ἄλλον» (1893), «Ἰδική μου εἶναι ἡ ἐκδίκησις» (1908), δρᾶμα ἐκ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ἡρωϊκὴ κωμῳδία «Τριστὰν» (1908), ἡ τριλογία τῆς Ἀναγεννήσεως «Φερράρα» («Παρισινὰ»—«Λουκρητία Βοργία»—«Τορκουάτος Τάσσος»), τὸ ἐπαναστατικῆς ὑποθέσεως μυθιστόρημα «Ὁ δείκτης τῆς αἰωνιότητος» (1920) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

Μαρία [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τοῦ διαύλου Ἐλαφονήσου, ΝΔ. τῆς φερωνύμου νήσου ἐσχατιά (πλάτ. 36° 28' Β, μηκ. 22° 57' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3372: Kolpos Lakonikos, καὶ 1436: Vatica bay and Cervi island), δυτικὸν δὲ κέρας τοῦ σωτηρίου διὰ τὰ πλοῖα ὅρμου *Σαρακήνικο*. Σ. Ε. Λ

—**Μαρία** (Maria) [*Γεωγρ.*]. Νῆσος τοῦ ΝΑ. Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἐν τῷ ἀρχιπελάγει τοῦ Τουαμοτοῦ (πλάτ. 22°00' Ν., μηκ. 136°12' Δ., χάρτ. ἀγγλ. 767: Tuamotù or Low archipelago, Ναυτ. Ὁδηγ. 1920: Pacific III 134,17). Ἀνεκαλύφθη τῷ 1832 ὑπὸ τοῦ Γάλλου πλοιάρχου Thomas Ebrill τῆς «Amphitrite». Οἱ ἰθαγενεῖς τὴν ὠνόμαζον *Μοερενχούτ*. Σ. Ε. Λ

Μαρία *Γκαλάντ* (Marie Galante) [*Γεωγρ.*]. Μία τῶν νήσων τῶν γαλλικῶν Ἀντιλλῶν. Κεῖται ὑπὸ 15°55' Β. πλάτους καὶ 61°17' Δ. μήκους, 16 μίλλια ΝΑ. τῆς Γουαδελούπης. Εἶναι στρογγύλη σχεδὸν τὸ σχῆμα, ἔχει ἔκτασιν 149 τ.χλμ. καὶ πληθυσμὸν 22 608 κατ. (1921). Αἱ ἀκταί της εἶναι βραχώδεις, τὸ κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ τὸ ἔδαφος γόνιμον. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς νήσου εἶναι ἡ σάκχαρις, ὁ καφφὲς καὶ ὁ βάμβαξ. Πρωτεύουσα ἡ *Γκρὰντ Μπούργκ*, ἔχουσα 9.086 κατ. (1921). Ἡ νῆσος ἀνεκαλύφθη τῷ 1493 ὑπὸ τοῦ Κολόμβου, οἱ Γάλλοι δὲ ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ τῷ 1648. Γ. Ι. Β.

—**Μαρία** *Θηρεσία* (Maria Theresa) [*Γεωγρ.*]. Νῆσος μικρὰ τοῦ νοτίου Εἰρηνικοῦ (πλάτ. 37°00' Ν., μηκ. 151°13' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 783: Pacific ocean south-east Sheet) ἡ ἀποκεντροτέρα τῶν γνωστῶν ἐρημονήσων ἐν τῷ κόσμῳ, ἀπέχουσα 1410 μίλλ. δυτικῶς τῆς Νέας Ζηλανδίας, 1150 μίλλ. νοτίως τῶν νήσων τῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ ἀρχιπελάγους Πομοτοῦ καὶ 4 000 μίλλ. ἀν. τῆς Χιλῆς. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1843 ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Tabor τῆς «Μαρίας Θηρεσίας», δι' ὃ εἰς μὲν τοὺς γαλλικοὺς χάρτας σημειοῦται φερωνύμως τοῦ πλοιάρχου, εἰς δὲ τοὺς ἀγγλικοὺς μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου. Περὶ τὴν νῆσον ταύτην πλέκει ὁ Ἰούλιος Βὲρν τὸ μυθιστόρημά του «Τὰ τέκνα τοῦ πλοιάρχου Γκράντ». Σ. Ε. Λ.

— **Μαρία** *Θηρεσία* (Maria Teresa mole) [*Γεωγρ.*]. Ἡ ἐπὶ τῆς αὐστριακῆς κυριαρχίας ὀνομασία τοῦ μεγάλου λιμενοβραχίονος τοῦ λιμένος τῆς Τεργέστης, τοῦ κλείοντος αὐτὸν ἐκ δυσμῶν καὶ σχηματίζοντος τὸν ἐλάσσονα τῆς *Γκιουζεπίνα* (Giusepina) λιμένα (πλάτ. 45°38'54' Β., μηκ. 13°45'12' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. ἐκδ. 1872: Gulf and harbour of Trieste). Ἐγχωρηθείσης τῆς Τεργέστης εἰς τὴν Ἰταλίαν, μετωνομάσθησαν εἰς *Μπατσίνο Σακκέτο* (Bacino Sacchetto) ὁ λιμὴν Γκιουζεπίνα καὶ εἰς *Μῶλο Φρατέλλι Μπαντιέρε* (Bandiere) ὁ μέγας λιμενοβραχίων τῆς *Μαρίας Θηρεσίας*. Σ. Ε. Λ.

—**Μαρία** *Μαγδαληνὴ* (Mary Magdalene rock) [*Γεωγρ.*]. Ἐπικινδυνωδεστάτη ὕφαλος τῆς Β ΒΑ. ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου εἰς τὰ πρόσγεια τοῦ Κὲρτς (πλάτ. 45°03' Β. μηκ., 37°00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2205: Kertch strait). Εἶναι ἡ *Μέγαιρα* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ

—**Μαρίας** *Βασιλίσσης Γῆ* (ἀγγλ. Queen Mary Land, γερμ. Königin Mary Land) [*Γεωγρ.*]. Παράκτιος παγωμένη ἔκτασις τῆς Ἀνταρκτικῆς ἠπείρου. Κεῖται μεταξὺ τοῦ 92ου καὶ 102ου ἀνατολικοῦ μεσημβρινοῦ, ἀνατολικῶς τῆς Γῆς τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου τοῦ Β', συνορεύεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης Ντέβις καὶ τῆς σύρτεως τοῦ Σάκλετον καὶ περιέχει τοὺς παγῶνας Ντῶνμαν καὶ Νόρθκλιφ. Αἱ ἀκταὶ αὐτῆς ἅπτονται τοῦ Ἀνταρκτικοῦ κύκλου. Ἐξηρευνήθη τῷ 1911—1914 ὑπὸ τῆς αὐστραλασιανῆς ἀποστολῆς τοῦ Μῶσον. Γ. Ι. Β.

Μαρίαβα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πλουσιωτάτη καὶ εὐδαίμων πόλις τῆς ΝΔ. Ἀραβίας, πρωτεύουσα τῶν Σαβαίων, κειμένη «ἐπ' ὄρους εὐδένδρου» (*Στράβ.* XVI. 778). Εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἐκαλεῖτο *Σαβὰ* καὶ ἦτο σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου σμύρνας, λιβάνου, λιβανωτοῦ, κινναμώμου καὶ ἄλλων, ἐξ οὗ οἱ κάτοικοί της προσεπορίζοντο ἀμύθητα πλούτη. Σήμερον καλεῖται *Μαρέμπ* (Marib). Α. Θ. Σ.

Μαρία-Θηρεσιόπολις (Maria Theresiopel) [*Γεωγρ.*]. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς Νοτιοσλαβικῆς πόλεως *Σουμπότιτσα* (βλ. λ.).

Μαριαί, ἡ *Μαριὲς* [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Ζακύνθου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 351. Κεῖται εἰς κλιτὺν λόφου νεύον πρὸς Δ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων καὶ ὀμβροδεκτῶν. Παράγει σῖτον, ἔλαιον καὶ σταφίδα, ἔχει δὲ καὶ μικρὰν κτηνοτροφίαν. Ἔχει μεικτὸν δημοτικὸν σχολεῖον (μαθ. 63). Μετὰ τῆς Ζακύνθου συνδέεται κατ' ἀρχὰς διὰ βατῆς (χμτρ. 7) καὶ εἶτα δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χμτρ. 20. Δ. Ε. Μ.

—**Μαριαί**, ἡ *Μαριὲς* [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ὑπαγομένης εἰς τὸν νομὸν Καβάλλας νήσου Θάσου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 588. Κεῖται εἰς κλιτὺν λόφου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Παράγει ἔλαιον, οἶνον, ἐλαίας, ὄσπρια καὶ κηπαῖα. Ἔχει δάση ἐκ πεύκης καὶ δρυός. Δ. Ε. Μ.

Μαριακάκης, *Ἀρτέμιος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τοῦ χωρίου Βάμου τοῦ Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Ἀποδημήσας νεώτατος εἰς Αἴγυπτον ἐκτήσατο ἀξιόλογον περιουσίαν, ἣν σχεδὸν ὁλόκληρον ἐδαπάνησεν εἰς στρατιωτικοὺς σκοπούς. Τῷ 1854, σχηματίσας σῶμα Κρητῶν, ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις, συμμετέσχεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τῆς Θεσσαλίας. Συμμετέσχεν ὡσαύτως ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις 1866—1869 καὶ 1878. Ἀπέθανε τῷ 1897. Ν. ΚΛΣ

μαριάλιθος (ὁ) (Marialith) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τοῦ σκαπολίθου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι

$$Na_4Al_3Si_9O_{24}Cl$$

μὲ μικρὰν περιεκτικότητα εἰς ἀσβέστιον. Ἀπαντᾷ εἰς μικροὺς κρυστάλλους εἰς τὸ Piperno τῆς Pianura τῆς Νεαπόλεως. Γ. Β

Μαριάμ· βλ. *Μαρία*.

—**Μαριάμ.** Βασίλισσα τῶν Ἀβασγῶν, σύζυγος τοῦ ἡγεμόνος Γεωργίου καὶ μήτηρ τοῦ Παγκρατίου. Μνημονεύεται αὐτῆς ἐν γεωργιανῷ χρονικῷ, μακρὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παρὰ τῇ αὐλῇ διαμονή, ἔτι δὲ πρεσβεῖαι καὶ δῶρα (1030) πρὸς τὸν Ρωμανὸν Γ' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐνισχύσεως τῶν διπλωματικῶν σχέσεων τοῦ κράτους της μετὰ τοῦ Βυζαντίου. —Π.

Μαριάμμη. Ἕτερος (παρὰ τὸ *Μαρία*) ἐξελληνισμένος τύπος τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος *Μαργιάμ*. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον πολλαὶ Ἰουδαῖαι τὴν ἐθνότητα ἢ τὸ θρήσκευμα, μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡρώδου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ: —1) Ἐγγόνη Ὑρκανοῦ τοῦ Β' καὶ σύζυγος τοῦ Μεγάλου Ἡρώδου, πολὺ ἀγαπηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τέλος πεσοῦσα θῦμα συκοφαντίας ἐκ μέρους τῆς ἀδελφῆς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ θανατωθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, μετανοήσαντος ἐπὶ τούτῳ πικρῶς. —2) Θυγάτηρ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἐξ Ἀλεξανδρείας καταγομένου, τρίτη σύζυγος τοῦ Μεγάλου Ἡρώδου.—3) Σύζυγος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρώδου Ἀρχελάου.—4) Θυγάτηρ Ἀγρίππα τοῦ Α'.—5) Ἐγγόνη τοῦ Μεγάλου Ἡρώδου καὶ σύζυγος τοῦ Ἡρώδου τῆς Χαλκίδος. Π. Ι. Μ.

Μαριάμμη [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις παράλιος τῆς Κασσιώτιδος τῆς Κοίλης Συρίας (*Πτολεμ.* Ε, ιε. 16) μεταξὺ Μαράθου καὶ Μαμούγας. Ἡ ταυτότης της πρὸς τὴν σύγχρονον *Καλὰτ ἔλ Χὸσν* ἐγγὺς τῆς θέσεως τῆς Ὀρθωσίας δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Σ. Ε. Λ.

Μαριάμπολις (Mariampole) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Λιθουανίας. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σέσουπε καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κάζλου Ρούντα—Σέστοκουϊ. Ἔχει 9 500 κατ. καὶ ἐργοστάσια μεταλλίνων εἰδῶν. Ἱδρύθη τῷ 1792. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῆς γερμανικῆς στρατιᾶς τοῦ Ἄϊχορν (12 Φεβρουαρίου 1915). Γ. Ι. Β.

Μαριάνα (Mariana), *Ἰωάννης ντὲ*—. Ἱσπανὸς ἰησουΐτης, ἱστορικός, ἀνθρωπιστὴς καὶ φιλόσοφος (1536—1623). Ἐσπούδασε τέχνην καὶ φιλολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀλκαλά. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1561 ἤρχισε διδάσκων θεολογίαν ἐν Ρώμῃ, Σικελίᾳ, καὶ Παρισίοις, ἔνθα αἱ ἑρμηνεῖαί του ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκυνάτου προσείλκυον πολλοὺς ἀκροατάς. Τῷ 1574 ἐπέστρεψεν εἰς Τολέδον. Ὁ Μαριάνα ἔγραψεν ἱστορικὰ ἔργα καὶ διαφόρους πραγματείας. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Γενικὴ ἱστορία τῆς Ἱσπανίας», κατ' ἀρχὰς γραφεῖσα καὶ δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν λατινικήν, εἶτα εἰς τὴν ἱσπανικήν, τὸ «Περὶ βασιλέως καὶ βασιλικοῦ θεσμοῦ» ἔργον, ὅπερ, κατ' ἀπόφασιν τοῦ γαλλικοῦ παρλαμέντου. κατεστράφη διὰ πυρᾶς, «Περὶ ἐλλιποβαροῦς νομίσματος», ἔργον ὅπερ θῖγον τὸν δοῦκα Λέρμα προὐκάλεσε τὴν φυλάκισιν τοῦ συγγραφέως. Ὁ Μαριάνα εἰργάσθη διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν, ὑποστηρίξας ὅπως διατίθενται πρὸς τοῦτο αἱ εἰσπράξεις τῶν ναῶν, τὴν ἵδρυσιν ξενώνων διὰ τοὺς προσκυνητάς, ἀσύλων διὰ πτωχούς, νοσοκομείων διὰ τοὺς ἀσθενεῖς κλπ. Γ. Ι. Β.

Μαριαναὶ *ἀδελφότητες* (Marianae sodalitates). Καθολικαὶ θρησκευτικαὶ ἀδελφότητες, ἱδρυθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἰησουϊτῶν πρὸς προαγωγὴν τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς τῶν μαθητῶν τῶν φοιτώντων εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἰησουϊτῶν ἱδρυμένα σχολεῖα. Αἱ ἀδελφότητες αὗται, ἱδρυθεῖσαι τῷ 1569 καὶ ἐπικυρωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΓ' τῷ 1584, ἐξηπλώθησαν ταχέως πολλαχοῦ καὶ ἐπεξέτειναν τὴν δρᾶσιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν φοιτώντων καθόλου εἰς τὰ σχολεῖα, προσπαθοῦσαι νὰ διεγείρωσι παρ' αὐτοῖς τὸν φιλοπαπισμόν. Τούτου ἕνεκα ἀπηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ τῷ 1872 ἡ δρᾶσις αὐτῶν ἐν Γερμανίᾳ. Ἀπὸ τῶν Μαριανῶν τούτων ἀδελφοτήτων πρέπει νὰ διακριθῶσιν αἱ γυναικεῖαι *Μαριαναὶ ἀδελφότητες*, αἱ ἐπιδιώκουσαι τὴν εὐποιίαν καὶ δρῶσαι ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ. Κ. Ι. Δ.

Μαριάναι *νῆσοι* (Marianas), ἢ *Λαντρόναι* (Ladrones) [*Γεωγρ.*]. Νῆσοι κείμεναι εἰς τὸ ΒΔ. τμῆμα τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ εἰς 12—21° βορ. καὶ 145° ἀν. Ἀποτελοῦν δύο συγκροτήματα, βόρειον μὲ 10 ἡφαιστειώδεις νήσους, ἐκ τῶν ὁποίων 4 κατοικοῦνται (*Ἀγκριγκάν*, *Ἀνατάχαν*, *Ἀλαμάγκαν* καὶ *Πάγκαν*) καὶ νότιον ἐκ πέντε νήσων κοραλλιοειδοῦς ἐδάφους, αἱ ὁποῖαι περιέχουν κοράλλια καὶ ἀσβεστολίθους (*Ρόταν*, *Γκουάμ*, *Ἀγκουϊζιάν*, *Τινιὰν* καὶ *Σαϋπάν*, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Ἀγκουϊζιὰν μόνον εἶναι ἀκατοίκητος). Ἔχουν πλὴν τῆς Γκουὰμ ἐπιφάνειαν 245 τ. χλμ. καὶ 2 500 κατ., ἅπασαι δὲ εἶναι δασώδεις. Ἀνήκουν εἰς τὴν Γερμανίαν, πλὴν τῆς Γκουάμ, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἡ Γκουὰμ ἔχει ἐμβαδὸν 206 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 10.000. Ἔχει ναυτικὸν σταθμὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, παρεδόθη δὲ ὑπὸ τῆς Ἱσπανίας τῷ 1896 διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων. Τὰς νήσους κατέλαβον οἱ Ἱσπανοὶ τῷ 1668. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι ἦσαν τῆς φυλῆς Τσαμόρα (Μικρονησίας), ἀνήρχοντο εἰς 60.000, βαθμηδὸν δὲ ἠλαττώθησαν εἰς 1.800. Αἱ νῆσοι παράγουν κοκκοκάρυα, καφέν, κακάον, ζάχαριν, βάμβακα, καπνὸν καὶ μαργαρίτας. Μ. Ι. Θ.

Μαριαναὶ *φόσσαι* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Τοποθεσία τῆς Κελτογαλατίας Ναρβωνησίας μεταξὺ τοῦ δυτικοῦ στομίου τοῦ Ροδανοῦ (νῦν Rhône) καὶ τοῦ Σητίου ὄρους (νῦν Cette), ἀναφερομένη ὑπὸ Πτολεμαίου (Β, 6, 2). Ἡ ὀνομασία (fossae=διώρυγες) ὀφείλεται εἰς διώρυγας, ἃς ἔσκαψεν ἐκεῖ ὁ Μάριος, ἰδὼν ἀποφρασσόμενον τοῦ ποταμοῦ τὸ στόμιον λόγῳ τῶν ἀπὸ τῶν ἰλύων συνεχῶν προσεπιχώσεων, καὶ τὰς ὁποίας ἐδώρησεν εἰς τοὺς Μασσαλιώτας πρὸς ἐπιβράβευσιν τῆς ἀνδρείας, ἣν ἐπέδειξαν κατὰ τῶν ἐλβετικῶν φυλῶν τῶν Ἀμβρώνων καὶ τῶν Τωϋγενῶν (*Στράβ.* Δ, 183, *Plin.* 3, 34 καὶ *Georg Raven.* 244). Εἰς τὸν «Πευτιγγεριανὸν χάρτην» φέρεται ὡς Fossis Marianis. Ἡ δόξα τοῦ Gosselin (Géogr. de Strab 1889 τ. IV, σ. 21, 1), καθ' ἣν ἡ θέσις τῶν διωρύγων τούτων δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὸ σύγχρονον *Μαρτίγκ*, εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένη (*Müller-Πτολεμ.* ἔκδ. *Didot.* τ. I, 234. 9). Σ. Ε. Λ.

Μαριανάο (Marianao) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ἐπαρχίας Χαβάνας τῆς Κούβας. Κεῖται 10 χλμ. περίπου ΝΔ τῆς πόλεως Χαβάννας, μὲ τὴν ὁποίαν συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει πληθυσμὸν 9.332 κατοίκων. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ λοφοσειρᾶς ὕψους 1.500 περίπου ποδῶν. Ἔχει κλῖμα εὔκρατον καὶ εἶναι θερινὴ διαμονὴ ἐμπόρων τῆς Χαβάννας. Πλησίον αὐτῆς κεῖται ὡραία παραθαλάσσιος θερινὴ διαμονή, *Μαριανάο* ἐπίσης καλουμένη. Μ. Ι. Θ.

Digitized by Google

Μαριανδυνοί (οἱ). Λαὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κατοικῶν τὰ ΒΑ. παράλια τῆς Βιθυνίας, περὶ τὴν Ἡράκλειαν τὴν Ποντικήν. Ἐπὶ Δαρείου, ἀπετέλουν μετὰ τῶν Παφλαγόνων καὶ Συρίων τὸν τρίτον νομὸν τοῦ περσικοῦ κράτους, καταβάλλοντες ἐτήσιον φόρον 360 ταλάντων, τῷ δὲ 480 π.Χ. συνεξεστράτευσαν μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος (*Ἡροδ* III, 90, VII, 72). Α. Θ. Σ.

Μαριανδυνὸς */Μυθολ./*. Υἱὸς τοῦ Φινέως καὶ ἀδελφὸς τοῦ Θύνου ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ συζύγου Ἰδαίας ἢ κατ' ἄλλους υἱὸς τοῦ Φρίξου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκλήθησαν οἱ Μαριανδυνοί (*Ἀπολλ. Ῥόδ.* Β, 725, 785). Α. Θ. Σ.

Μαριανὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ταρρακωνικῆς Ἱσπανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ «Ὁδοιπορικοῦ» τοῦ Ἀντωνίνου, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὠρητανῶν (Oretani), ἀριστερὰ τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ Ἄνα ποταμοῦ (νῦν Γουαδιάνας). Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ *Ἀλμάγκρο* (Almagro), ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θιούνταν-Ρεὰλ (Ciudad-Real), ἀριθμοῦσα 9.000 περίπου κατοίκους. Α. Θ. Σ.

—**Μαριανὴ** */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἀποικία ῥωμαϊκή, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μαρίου, ἐπὶ τῆς ΒΑ. παραλίας τῆς νήσου Κορσικῆς ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τουόλα ἢ Γουόλα ποταμοῦ (νῦν Golo), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. III, 2, 5). Προηγουμένως ὠνομάζετο, κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην (V, 13), *Νίκαια*. Σήμερον καλεῖται *Μαριάνα*. Σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Μαριάνι, (Mariani), *Ἄγγελος*. Ἰταλὸς διευθυντὴς ὀρχήστρας (1822—1873), μαθητὴς τοῦ Ροσσίνι ἐν Βολωνίᾳ. Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ἀπὸ τὰ θέατρα τῆς Μεσσήνης, τοῦ Μιλάνου καὶ τοῦ Βιτσέντσε, διὰ νὰ καταλήξῃ ἐπί τινα χρόνον εἰς Κοπεγχάγην. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1848 κατετάχθη εἰς τὸν ἰταλικὸν στρατὸν ὡς ἐθελοντής, ἵνα συνεχίσῃ κατόπιν τὰς καλλιτεχνικάς του περιοδείας εἰς Κωνσταντινούπολιν, Γένουαν καὶ Βολωνίαν. Ἔγραψεν ἓν «Ρέκβιεμ» καί τινας μελῳδίας. Γ. Σ.

Μαριανικὴ *ὀροσειρὰ* (Cordillera Marianica) */Γεωγρ./*. Ὀροσειρὰ ἐν τῇ Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ, μέρος τῆς ὁποίας εἶναι γνωστὴ ὡς *Σιέρρα Μορένα* (Sierra Morena), ὄνομα ὅπερ συνήθως ἐκτείνεται ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ὀροσειρᾶς. Ἐκτείνεται εἰς τοὺς νομοὺς Ἀλμπαθέτε, Θιουντὰντ Ρεάλ, Χαέν, Κόρντομπα, Σεβίλλην, Μπανταχὸθ καὶ Οὐέλβα, ἀρχομένη ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Γκουαντιάνα. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῆς ὀροσειρᾶς εἶναι ἡ *Ἐστρέλλια* (1.300 μ.) καὶ ἡ *Ρεμπολλιέρα* (1.160 μ.). Δ. Σ. Δ.

«Μαριάννα» (La Marianne). Μυστικὴ ἑταιρεία ἱδρυθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1848 ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς διαλυθείσης Solidarité Républicaine μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ledru-Rollin πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπερασπίσῃ τὴν Δημοκρατίαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν της, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνενώσῃ ἅπαντα τὰ δημοκρατικὰ στοιχεῖα τῆς Γαλλίας πρὸς ἑνιαίαν κατεύθυνσιν καὶ ἀποτελεσματικὴν δρᾶσιν. Διῳκεῖτο ὑπὸ κεντρικῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς ἐξ 70 μελῶν, ἑδρευούσης ἐν Παρισίοις, καὶ Γενικοῦ Συμβουλίου. Τὰ μέσα ἐνεργείας τῆς ἑταιρείας ταύτης συνίσταντο εἰς τὴν ἔκδοσιν ῥιζοσπαστικῶν ἐφημερίδων καὶ τὴν ὀργάνωσιν δημοσίων συναθροίσεων πρὸς διαφωτισμὸν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεών του. Ὁ βίος αὐτῆς ὑπῆρξε βραχύς, διότι δὲν διετηρήθη ὡς ὀργάνωσις πέραν τοῦ ἔτους 1849. Η. Π. Γ.

Μαριάννα (Marianna) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Βραζιλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μίνας Γκέρες. Κάτ. 5.000. Ὑπῆρξεν ἄλλοτε κέντρον χρυσοθηρῶν, σήμερον ὅμως παρήκμασεν.

Μαριάνναι *νῆσοι /Γεωγρ./*· βλ. *Μαριάναι*.

Μαριανὸν *ἄκρον [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς μεσημβρινῆς (πραγματικῶς τῆς Ν.Δ.) πλευρᾶς τῆς Κύρνου νήσου (*Πτολεμ.* Κύρνου νήσου θέσις Γ, β, 4, Nobbe) ἀκριβῶς πρὸς νότον τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πιτανοῦ ποταμοῦ (τανῦν Ventilegne). Κατὰ τὸν Müller (ἔκδ. Διδότου I, 368) ἡ ὀνομασία του ἦτο *Μαραθών*, κακῶς ἀντιγραφεῖσα. Εἶναι τὸ σύγχρονον Κορσικανὸν ἀκρωτήριον *Φένο* (Cap Feno, πλάτ. 41° 56′ Β, μῆκ. 8° 35′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 430: Corsica, Lava bay to cap Morsetta). Σ. Ε. Λ.

—**Μαριανὸν** *ὄρος* */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ὀροσειρὰ Ἱσπανίας τῆς Βαιτικῆς μεταξὺ Ἄνα καὶ Βαίτιος, ἀναφερομένη ἐν τῷ Ὁδοιπορικῷ ὡς Monte Mariolo ἢ Monte Mariano (*Πτολεμ.* Β, δ, 15 Nobbe, Itiner. Antonin. σελ. 432, *Plin.* 34, 4). Εἶναι ἡ τανῦν ὀνομαζομένη *Σιέρρα Μορένα*. Σ. Ε. Λ.

Μαριανός. Λατῖνος ποιητὴς ἀκμάσας κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα, ἐπιλεγόμενος δὲ *Σχολαστικός*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τούτου περιῆλθον εἰς ἡμᾶς πέντε ἐπιγράμματα τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας, ἅπαντα σοφιστικῆς φύσεως. Κατὰ τὸν Σουΐδαν κατήγετο ἐκ Ῥώμης ἀπὸ συγκλητικὴν καὶ μεγάλην οἰκογένειαν, ὁ δὲ πατήρ του μετηνάστευσεν εἰς Ἐλευθερόπολιν τῆς Παλαιστίνης. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου (491–518 μ. Χ.) ἔγινε πατρίκιος, μετέφρασε δὲ εἰς ἰαμβικοὺς στίχους τὰ ποιήματα τοῦ Θεοκρίτου, τοῦ Ἀράτου, τὰ Ἀργοναυτικὰ τοῦ Ἀπολλωνίου, τὴν Ἑκάλην, τοὺς ὕμνους, τὰ Αἴτια καὶ τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Καλλιμάχου, τὰ Θηριακὰ τοῦ Νικάνδρου κ. ἄ. Ν. Ι. Ζ.

—**Μαριανός.** Σῦρος Χριστιανὸς μοναχὸς ἀλχημιστής, ζήσας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος. Αἱ ἀλχημικαὶ πραγματεῖαι τοῦ Μαριανοῦ ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Τὸ «Liber de compositione alchemiae» θεωρεῖται λατινικὴ μετάφρασις ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου Καστρένσι (1182) τοῦ εἰς ἀραβικὴν γλῶσσαν γεγραμμένου πρωτοτύπου ἔργου τοῦ Μαριανοῦ. Ὁ Μαριανὸς ἔσχεν ὡς μαθητὴν τὸν Καλὴδ ἢ Χαλέδ. Γ. Ι. Β.

—**Μαριανός.** Πατρίκιος ἀκμάσας μετὰ τὸ 860. Διετέλεσε Δομέστικος τῶν σχολῶν. Ἦτο φίλος τοῦ Φωτίου πατριάρχου, πλούσιος ἀνήρ, ἐπὶ φιλοπτωχείᾳ διακρινόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀμερολήπτως ἀπονέμων, ἐφ' ᾧ καὶ ἐγκωμιάζεται ὑπὸ τοῦ Φωτίου. Μ. Ι. Γ.

—**Μαριανός.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἡρακλείου (1610—1641) καὶ κουβικουλάριος αὐτοῦ. Ἀποσταλεὶς κατὰ τῶν εἰς Αἴγυπτον εἰσβαλόντων Ἀράβων καὶ συγκρουσθεὶς πρὸς αὐτούς, ἔπεσε γενναίως μαχόμενος. Ν. ΚΛΣ

—**Μαριανός.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' (705—711). Στρατεύσας κατὰ τῶν εἰς Καππαδοκίαν ἐπιδραμόντων Ἀράβων ὑπὸ τὸν Μαϊουμᾶν, ἐνίκησεν αὐτοὺς φονεύσας πλείστας χιλιάδας μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των. Ν. ΚΛΣ

—**Μαριανὸς** ὁ *Ἀργυρός*. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ρωμανοῦ Α' τοῦ Λεκαπηνοῦ (920—944). Συνέπραξε μετὰ τῶν στρατηγῶν Φωκάδων, Τορνικίων κλπ. εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ αὐτοκράτορος τὴν 19 Δεκεμβρίου 944, μετ' ὀλίγον δὲ (27 Ἰανουαρίου 945) καὶ εἰς τὴν τῶν υἱῶν καὶ συμβασιλέων αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ Στεφάνου, καὶ οὕτως ἐστερέωσαν τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου παραμονὴν τοῦ Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις ἔκτοτε ἐβασίλευσε μόνος μέχρι τοῦ θανάτου (959). Προχειρισθεὶς τῷ 945 ὁ Μαριανὸς εἰς πατρίκιον, διωρίσθη «κόμις τοῦ στάβλου» καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπεστάλη ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρᾶς δυνάμεως κατὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ ἐγκατασταθέντων Ἀράβων καὶ ἀφοῦ ἐξεδίωξεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἐτράπη κατὰ τῶν ἐν Καλαβρίᾳ καὶ Καμπανίᾳ παντοίων στασιαστῶν (Λογγοβάρδων κλ.) καὶ ἡδραίωσε τὴν ἐκεῖ κυριαρχίαν τοῦ Βυζαντίου, μεθ' ὃ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τελέσας μεγαλοπρεπῆ θρίαμβον ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ εὐφημοῦντος αὐτὸν λαοῦ. Ἔκτοτε παρέμεινεν, ὡς φαίνεται, ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Κωνσταντίνου Ζ' (959) καὶ τοῦ διαδεχθέντος τοῦτον Ρωμανοῦ Β' (959—963), ὅτε ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ πανισχύρου εὐνούχου Ἰωσὴφ (πατρικίου καὶ προέδρου τῆς συγκλήτου) νὰ μεταβῇ εἰς Μ. Ἀσίαν ὡς ἀρχιστράτηγος, ἵνα ἐξοντώσῃ τὸν στρατηγὸν Νικηφόρον Φωκᾶν, ὃν ὑπωπτεύετο ὡς ἐποφθαλμιῶντα τὸν θρόνον. Ὁ Μαριανός, παρ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Ἰωσὴφ ὅτι καὶ βασιλέα θὰ ἀναγορεύσῃ αὐτὸν ἐὰν ἐπιτύχῃ εἰς τὴν ἀποστολήν του, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ ἀντιμέτωπος τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ ἀπεποιήθη τὴν ἐντολὴν ταύτην. Τὸν Αὔγουστον 963, ὅταν ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς στασιάσας ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ στρατοῦ, ἔφθασε πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἰωσὴφ ἀνέθεσε πάλιν εἰς τὸν Μαριανὸν νὰ ἐξέλθῃ πρὸς καταπολέμησιν αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης στασιάσας ἐφόνευσε τόν τε Μαριανὸν καὶ λοιποὺς φίλους του Ἰωσὴφ καὶ ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν Νικηφόρον. Ν. ΚΛΣ

Μαριάνσκα *Πλάνινα [Γεωγρ.]*. Γραμμὴ ὀρέων ἀτοσπωμένη ἀπὸ τοῦ ὑψομέτρου 2.058 μ. τῆς κορυφῆς Κετσὶ-Καγιὰ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαυΐας, καταλήγουσα εἰς τὸ παραποτάμιον στενὸν τοῦ Ἀξιοῦ Δεμὶρ-Καποῦ καὶ ἔχουσα μῆκος περίπου 35 χλμ. Ἐπὶ τῶν ὀρέων Μαριάνσκα εἶχεν ἐγκατασταθῆ τὸ ἀριστερὸν τῆς γαλλικῆς παρατάξεως τὴν 10 Δεκεμβρίου 1915 μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιχειρηθείσης βοηθείας πρὸς τοὺς Σέρβους καὶ τὴν ἀπώθησιν τῶν Γάλλων πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. Ν. Ι. Κ.

Μαριάνων *ἄβυσσος [Γεωγρ.]*. Ἄβυσσος ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ παρὰ τὰς Μαριάνας νήσους καὶ νοτιανατολικῶς αὐτῶν. Ἔχει βάθος 9.636 μέτρων. Γ. Ι. Β.

Μαρίατσελλ (Mariatzell) */Γεωγρ./*. Κωμόπολις, χειμερινὸν κέντρον ἀθλητικῶν παιδιῶν καὶ τόπος προσκυνήματος ἐν Στυρίᾳ τῆς Αὐστρίας. Κεῖται ΝΔ. τῆς Βιέννης, εἰς ὕψος 849, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σάλτσα, παραποτάμου τοῦ Ἔννς. Ἔχει περὶ τοὺς 1900 κατοίκους καὶ ἐκκλησίαν ἱδρυθεῖσαν τῷ 1363 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβίκου τοῦ Α', εἰς ἣν συρρέουσι κατ' ἔτος περίπου 250 000 προσκυνηταί. Συνδέεται δι' ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ ΒΑ. κειμένου Σὰνκτ-Παΐλτεν δι' οὗ διέρχεται ἡ πρὸς Βιέννην σιδηροδρομικὴ γραμμή.

—**Μαρίατσελλ** *Μικρὸν* (Klein-Mariazell) */Γεωγραφ./*. Χωρίον καὶ τόπος προσκυνήματος ἐν τῇ Κάτω Αὐστρίᾳ. Κεῖται ἐγγύτερον (ἢ τὸ Μαρίατσελλ) τῆς Βιέννης πρὸς ΝΔ. αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ Βιενναίου Δρυμοῦ. Ἔχει 300 περίπου κατοίκους καὶ ἐκκλησίαν, ἥτις ἄλλοτε (1136—1782) ἦτο ἀββαεῖον τῶν Βενεδικτίνων. Γ. Ι. Β.

Μαριβὼ (Marivaux), *Πέτρος Καρλὲ ντὲ Σαμπλαὶν ντὲ* —. Γάλλος θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος (1688—1763). Ἤρχισε τὸ στάδιόν του διὰ τῆς δημοσιεύσεως διαφόρων μυθιστορημάτων ἄνευ ἀξίας. Κατόπιν ἔγραψε διὰ τὸ θέατρον τὸν «Ἀννίβαν», τραγῳδίαν, ἥτις ἀπέτυχε. Τέλος διὰ τῆς κωμῳδίας του «Ὁ Ἀρλεκῖνος ἐξηυγενισμένος ἀπὸ τὸν ἔρωτα» ἤρχισε τὴν σειρὰν ἐκείνην τῶν κωμῳδιῶν του, αἵτινες ἀποτελοῦν σταθμὸν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς κωμῳδίας ἐν τῇ γαλλικῇ λογοτεχνίᾳ. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρομεν τὴν «Ἔκπληξιν τοῦ ἔρωτος», τὸ «Παιγνίδι τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τύχης», τὰς «Ψευδεῖς ἐκμυστηρεύσεις», τὴν «Δοκιμασίαν», τὸ «Κληροδότημα» κλπ. Ὁ Μαριβὼ εἶναι μετὰ τοῦ Μπωμαρσαὶ ὁ σπουδαιότερος Γάλλος θεατρικὸς συγγραφεὺς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Εἰς τὰς κωμῳδίας του ἐντὸς φανταστικοῦ περιβάλλοντος ἐμελέτησε καὶ ἀνέλυσε τὴν αἰσθηματικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, μὲ λεπτότητα, παρατηρητικότητα καὶ πρωτότυπον φαντασίαν. Ἐκτὸς τῶν ψυχολογικῶν κωμῳδιῶν του ἔγραψε καὶ θεατρικὰ ἔργα φιλοσοφικά, ἀλληγορικὰ καὶ κοινωνικὰ μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν πάντοτε πρωτοτύπου καὶ παραδόξου φαντασίας. Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων τῆς ὡρίμου ἡλικίας του ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας, διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ψυχολογικῆς παρατηρήσεως, εἶναι ἡ «Μαριάννα» καὶ ὁ «Ἀρχοντοχωριάτης». Ι. Μ. Τ.

Πέτρος Μαριβώ.

Μαριγιὰκ (de Marillac), *Λουΐζα (χήρα ντὲ Γκράς)*. Καθολικὴ ἁγία, ἱδρύσασα μετὰ τοῦ ἁγίου Βικεντίου τὸ τάγμα τῶν Βικεντιανῶν ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους. Ἐγεννήθη τῷ 1591 ἐν Παρισίοις καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει τῷ 1660. Ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἁγία τῷ 1921. Γ. Ι. Β.

—**Μαριγιὰκ** (de Marillac), *Μιχαήλ*. Γάλλος πολιτικὸς (1563—1632). Ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης (1626). Ὑπῆρξεν ὁ συντάκτης τοῦ «Κώδικος Μισὼ» (Code Michau), δι' οὗ ἐπεδιώχθη ἑνότης τις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ. Αἱ μετὰ τῆς βασιλομήτορος μηχανορραφίαι του προὐκάλεσαν τὴν ἐξορίαν του εἰς τὸ Σατωντὲν (1630). Γ. Ι. Β.

Μαρίγκοβιτς· βλ. λ. *Μαρίνκοβιτς*.

Μαριγώ, *—ῶς* (ἡ)· ἄλλος τύπος τοῦ ὀνόματος *Μαρία*.

μαρίδα (ἡ), καὶ *σμαρίδα*· λεπτότατος ἰχθύς, σμαρίς· ‖ συνήθ. περιληπτικῶς, σμῆνος μικρῶν ἰχθύων· ‖ μεταφ. πλῆθος μικρῶν παιδίων: «μαζεύτηκε ἡ μαρίδα 'ς τὰ βαφτίσια».

— *[Ζῳολ.]* Βλ. *σμαρίς*.

Μαριδάκης, *Γεώργιος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Καινουρίου τοῦ Μεσαρᾶ (Κρήτης). Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως 1866—1869, συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὰς ἀνὰ τοὺς νομοὺς Ρεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου ἐπιχειρήσεις μέχρι πέρατος τοῦ ἀγῶνος (1869). Ν. ΚΛΣ

—**Μαριδάκης,** *Γεώργιος*. Καθηγητὴς τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, γεννηθεὶς τῷ 1891. Διετέλεσε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Ἐξελέγη ἔκτακτος καὶ τῷ 1928 τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Μέλος τῆς ἐπιτροπείας πρὸς σύνταξιν τοῦ ἀστικοῦ κώδικος. Ἔργα: «Ἡ νομικὴ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῷ αὐστηρῷ γάμῳ τῶν Ρωμαίων» (1911), «Περὶ τῶν προικῴων συμβολαίων ὡς συστατικῶν τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον καὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου» (1915), «Ὁ χρόνος ἐπὶ τῆς διὰ χρησικτησίας συστάσεως τῶν δουλειῶν ἐν τῷ βυζαντινῷ καὶ ἰσχύοντι δικαίῳ» (1916), «Τὸ διαζύγιον κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον δίκαιον» (1921—1928), «Τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐν ταῖς Νεαραῖς τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων» (1922), «Ἡ κτητικὴ δύναμις τοῦ νομίσματος καὶ αἱ σχέσεις ἀστικοῦ δικαίου» (1924), «Τὸ διαζύγιον κατὰ τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον» (1925), «Αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου»

Digitized by Google

(1927) κ. ἄ. Μετέφρασεν ἐπίσης εἰς τὴν ἑλληνικὴν (μετὰ τοῦ Χ. Πράτσικα) τοὺς «Πανδέκτας» τοῦ Ρεγελσβέργερ.

— **Μαριδάκης**, *Ἐμμανουήλ*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Καινουρίου τῆς Μεσαρᾶς (Κρήτης). Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως 1821 στρατολογήσας σῶμα ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις, συμμετέσχεν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν νομῶν Ρεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου. Τραυματισθεὶς τῷ 1823 εἰς Σητείαν καὶ καταστὰς ἀνάπηρος, περιωρίσθη εἰς τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του ὡς πρακτικοῦ χειρουργοῦ, θεραπεύων τοὺς τραυματίας μέχρι πέρατος τοῦ ἀγῶνος, ὅτε κατέφυγεν εἰς Σίφνον, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1850. Ν. ΚΛΣ

— **Μαριδάκης**, *Ζαχαρίας*. Μητροπολίτης Κρήτης, διαδεχθεὶς τὸν Γεράσιμον τὸν Χῖον τῷ 1769 καὶ διατελέσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1786.

— **Μαριδάκης**, *Κωνσταντῖνος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς γεννηθεὶς τῷ 1800 ἐν Χώρᾳ Σφακίων (Κρήτης). Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον ταξιδεύων ἐπὶ ἰδιοκτήτου πλοίου. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου αὐτῆς Ἀντωνίου Μελιδώνη, ἐν Ἐφέσῳ τῆς Μ. Ἀσίας, συνεκρότησεν, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως 1821, ἰδίαις δαπάναις σῶμα ἐκ τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Κρητῶν, μεθ' ὧν μετέβη εἰς Σάμον καὶ ἀφ' οὗ συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκεῖ ἀπόκρουσιν τῶν Τούρκων, μετέβη εἰς Κρήτην, ἔνθα ἔλαβε μέρος εἰς πάσας τὰς ἐν τῷ νομῷ Χανίων πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις μέχρι τοῦ 1824, ὅτε, κατασταλείσης προσωρινῶς τῆς ἐπαναστάσεως, κατέφυγε μετὰ χιλιάδων ἄλλων Κρητῶν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἀφ' οὗ μετέσχεν εἰς τὰς ἐκεῖ ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην ἐπανῆλθε τῷ 1825 εἰς Κρήτην πολεμῶν μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ ἀγῶνος (1830, ὅτε κατέφυγε πάλιν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Σῦρον ὡς ἔμπορος. Ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1881. Ν. ΚΛΣ

—**Μαριδάκης**, *Κυριάκος*. Κρὴς ὁπλαρχηγός. Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν 1821—1830, πολεμήσας ἐν Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ μέχρι πέρατος τοῦ ἀγῶνος, ὅτε κατέφυγεν εἰς Σάμον, ἔνθα καὶ ἐγκατεστάθη ὡς ἔμπορος. Ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1840. Ν. ΚΛΣ

— **Μαριδάκης**, *Μακάριος*· βλ. *Μακάριος* ὁ Μαριδάκης.

—**Μαριδάκης**, *Νικόλαος*. Κρὴς ὁπλαρχηγός. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν 1821—1830, πολεμήσας ἐν Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ μέχρι πέρατος αὐτῆς, ὅτε κατέφυγεν εἰς Σῦρον καὶ εἶτα πάλιν ἐπανῆλθεν εἰς Κρήτην, ἐγκατασταθεὶς ἐν Χανίοις ὡς ἔμπορος. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866, διαμένων ἐν Χανίοις, ἀπεστάλη διὰ τῆς βίας ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς δῆθεν ἀντιπρόσωπος τῶν Κρητῶν παρὰ τῇ τουρκικῇ κυβερνήσει, ἀλλὰ κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ κατέφυγεν εἰς Σῦρον, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος (1869) ὅτε, ἀμνηστευθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς Χανιά, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τοῦ 1889. Ν. ΚΛΣ

Μαριδιανὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κάτω-Παλαιοκάστρου τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 111. Εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ἔκειτο ἡ ἀρχαία *Πολυρρηνία*. Ε. Γ.

Μαρίδουνον (Maridunum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Βρεττανίας, ἐν τῇ χώρᾳ των Δημήτων, ἐπὶ τοῦ Τοβίου ποταμοῦ (νῦν Towy). Τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ σημερινὴ *Καρμάρθεν* (Carmarthen) ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κομιτείᾳ τῆς Οὐαλλίας. Α. Θ. Σ.

Μαρίεμβαδ (Marienbad) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας (βλ. λ. *Μαρίενμπαντ*).

Μαρίενβέρντερ (Marienwerder) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ δυτικῇ Πρωσσίᾳ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λῆμπε. Κάτ. 13.721. Ἔχει ναοὺς τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος, κλασσικὸν καὶ πρακτικὸν γυμνάσιον, ἀνώτερον λύκειον, ἐπαγγελματικὴν καὶ λογιστικὴν σχολήν, σαπωνοποιεῖα, μηχανοποιεῖα, μύλους κλπ. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1233 παρὰ τὸν ἐκεῖ πύργον, ἐν αὐτῇ δὲ συνήφθη ἡ κατὰ τῆς κυριαρχίας τῶν Γερμανῶν ἱπποτῶν πρωσσικὴ συμμαχία.

—2) Τέως νομὸς τῆς ἄλλοτε γερμανικῆς ἐπαρχίας δυτικῆς Πρωσσίας. Εἶχεν ἔκτασιν 17.547 τ. χλμ. Ἐκ τούτων 10.160 τ. χλμ. μετὰ πληθυσμοῦ 700.000 κατ. περιῆλθον τῷ 1920 εἰς τὴν Πολωνίαν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα τμήματα, μετὰ τῶν περιφερειῶν *Ἔλμπιγκ* καὶ *Μαρίενμπουργκ*, περιελήφθησαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1919 εἰς τὸν νομὸν δυτικῆς Πρωσσίας τῆς ἐπαρχίας ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Γ. Ι. Β.

Μαρίενμπαντ (Marienbad, τσεχιστὶ Mariánské Lázne πρφ. *Μάριανσκε Λάζνιε*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ περίφημος λουτρόπολις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Βοημίᾳ. Κεῖται εἰς ὕψος 628 μέτρων ἐν δασώδει κοιλάδι τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ Καῖζερβαλντ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βιέννης—Ἔγκερ. Κάτ. 6.909. Ἔχει θέατρον, στάδιον, ἀεροδρόμιον, ἱπποδρόμιον καὶ μικρὰν βιομηχανίαν εἰδῶν πολυτελείας. Ἡ πόλις, μολονότι αἱ μεταλλικαὶ πηγαί της ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὀλίγους προσείλκυεν ἐπισκέπτας. Ἤρχισε δὲ νὰ γίνεται εὐρύτερον γνωστὴ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἰωσὴφ Νὲρ (Nehr), ἰατρὸς τοῦ παρ' αὐτὴν ἀββαείου Τέπλα, ἀπέδειξε τὰς ἰαματικὰς ἰδιότητας τῶν πηγῶν τῆς πόλεως. Γ. Ι. Β

— **Μαρίενμπαντ** (Marienbad), *μεταλλικὰ ὕδατα*. Ὁ ἐν Βοημίᾳ ὑδρομεταλλικὸς οὗτος σταθμὸς περιλαμβάνει ἑπτὰ ψυχρὰς μεταλλικὰς πηγάς, ἐξ ὧν αἱ μᾶλλον σημαίνουσαι εἶναι αἱ πηγαὶ *Σταυροῦ*, *Φερδινάνδου*, *Ἀμβροσίου* καὶ *Καρολίνας*. Αἱ δύο πρῶται πηγαὶ εἶναι θειικονατριοῦχοι, αἱ δὲ δύο ἄλλαι ὀξυανθρακικαί. Ἡ πηγὴ Σταυροῦ ἔχει θερμοκρασίαν 11.8°, περιέχει δὲ ἀνὰ λίτρον ὕδατος ὡς ἐπικρατέστερα συστατικὰ 4.95 γρ. θειικοῦ νατρίου, 1.66 γρ. ὑδροανθρακικοῦ νατρίου καὶ 1.7 γρ. χλωριούχου νατρίου. Ἡ πηγὴ Φερδινάνδου ἔχει θερμοκρασίαν 9,9° καὶ ὡς ἐπικρατέστερα συστατικὰ ἀνὰ λίτρον ὕδατος: 5.07 γρ. θειικοῦ νατρίου 1,82 γρ. ὑδροανθρακικοῦ νατρίου καὶ 2 γρ. χλωριούχου νατρίου. Ἀνάλογοι πρὸς τὰς δύο ταύτας πηγάς, πτωχότεραι ὅμως εἰς στερεὰ συστατικά, εἶναι αἱ πηγαὶ Ἀλεξανδρινοῦ καὶ Δρυμῶνος, αἵτινες περιέχουν 1.47 καὶ 1.21 γρ. θειικοῦ νατρίου, 0.893 καὶ 1.09 γρ. ὑδροανθρακικοῦ νατρίου καὶ 0.499 καὶ 0.391 γρ. χλωριούχου νατρίου. Ἡ ὀξυανθρακικὴ πηγὴ Καρολίνας περιέχει ἀνὰ λίτρον ὕδατος 1514 κ. ἑκατ. διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος, ἡ δὲ πηγὴ Ἀμβροσίου 11,73 κ. ἑκατ. διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Αἱ δύο αὗται πηγαὶ περιέχουν ἡ μὲν πρώτη 0 166 γρ. ὑδροανθρακικοῦ σιδήρου, ἡ δὲ δευτέρα 0.025 γρ. Ἡ πηγὴ Ρουδόλφου εἶναι ὁμοίως ὀξυπηγὴ μετὰ ὑδροανθρακικῶν ἁλάτων τῶν ἀλκαλικῶν γαιῶν. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν Σταυροῦ, Φερδινάνδου, Ἀμβροσίου, Δρυμῶνος καὶ Ρουδόλφου ἐμφιαλούμενον ἐξάγεται. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τοῦ Μαρίενμπαντ χρησιμοποιοῦνται πρὸς ποσιθεραπείαν. Πρὸς λουτροθεραπείαν χρησιμοποιοῦνται τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς Φερδινάνδου καὶ τὰ τῶν σιδηρούχων ὀξυπηγῶν (Ἀμβροσίου, Καρολίνας). Τὰ μεταλλικὰ ὕδατα Μαρίενμπαντ ἐνδείκνυνται κατὰ τῶν παθήσεων τοῦ ἥπατος, ἐπὶ νευραλγιῶν, παχυσαρκίας, αἱμορροΐδων κλπ. Ἡ περίοδος τῆς λειτουργίας τοῦ ὑδρομεταλλικοῦ τούτου σταθμοῦ ἄρχεται ἀπὸ τῆς 15ης Μαΐου καὶ λήγει τὴν 15ην Ὀκτωβρίου. Κ. Γ. Μ.

«Μαρίενμπαντ». Μέγα καὶ πολυτελὲς ἀτμόπλοιον τοῦ Αὐστριακοῦ Λόϋδ, ὅπερ κατασχεθὲν ὑπὸ τῶν συμμάχων τῆς Ἀντάντ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, παρηκολούθει τὸν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Νταρτὶζ ντὲ Φουρνὲ στόλον τῆς Μεσογείου. Ἠγκυροβολημένον εἰς Κερατσίνιον, ἐχρησίμευσεν ὡς διαμονητήριον τῶν πρεσβευτῶν τῆς Ἀντάντ μετὰ τὰ Νοεμβριανά. Σ. Ε. Λ.

Μαρίενμπεργκ (Marienberg) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σαξωνίᾳ καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Κέμνιτς, εἰς ὕψος 610 μέτρων. Κάτ. 7.200. Ἔχει ναὸν καὶ δημοτικὸν μέγαρον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, πρακτικὸν γυμνάσιον, νοσοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον, ἐργοστάσια ξυλίνων εἰδῶν, βυρσοδεψεῖα καὶ κλωστήρια. —2) Κλιματολογικὸς σταθμὸς ἐν Ἔσσεν-Νασσάου τῆς Γερμανίας, εἰς ὕψος 480 μέτρων. Κάτ. 1.415. Γ. Ι. Β.

Μαρίενμπουργκ (Marienburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ φρούριον τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Α. Πρωσσίᾳ, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Νόγκατ. Κάτ. 21.100. Ἔχει ἱστορικὸν πύργον, δημαρχεῖον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, κλασσικὸν καὶ πρακτικὸν γυμνάσιον, σχολὰς γεωργικὴν καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἐργοστάσια μηχανῶν, τσιμεντοσωλήνων, τεχνητῆς ἀσφάλτου, σακχάρεως καὶ διεξάγει ἐμπόριον ξυλείας, γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἡ πόλις περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Σουηδούς, τοὺς Πολωνοὺς καὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1772 εἰς τὴν Πρωσσίαν. Γ. Ι. Β.

— **Μαρίενμπουργκ** (Marienburg) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Ρουμανίας ἐν Τρανσυλβανίᾳ (ρουμ. Feldioava) ἀνήκουσα πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Οὑγγαρίαν. Κάτ. 2.435. Γ. Ι. Β.

Μαρίεντορφ (Mariendorf) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ *Βερολίνου* (βλ. λ.).

Μαρίενφέλντε (Marienfelde) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ *Βερολίνου* (βλ. λ.).

Μαριὲς *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Μαριαί*.

Μαρίεσταντ (Mariestad) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σουηδίας, ἐν τῷ νομῷ Σκάραμποργκ, ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Σουηδίας Βένερξε. Ἔχει βιομηχανίαν χαρτοποιίας. Κάτ. 5.891. Θ. Κ.

Μαριὲτ *πασᾶς, Αὔγουστος - Ἐδουάρδος*. Γάλλος αἰγυπτιολόγος (1821—1881). Τῷ 1848 διωρίσθη βοηθὸς εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου, ἔνθα ὑπὸ τὸν διάσημον αἰγυπτιολόγον de Rougé ἐμελέτησε τὴν κοπτικὴν καὶ τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς. Τῷ 1850 ἐστάλη εἰς Αἴγυπτον πρὸς ἀγορὰν κοπτικῶν χειρογράφων. Ἐνταῦθα ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Μέμφιδος ἀνεκάλυψε (1850) τοὺς ὑπογείους τάφους τῶν Ἀπίων, τὸ λεγόμενον Σεράπειον, καὶ πλῆθος ἄλλων ἀντικειμένων. Πάντα ταῦτα ἀπέστειλεν εἰς Παρισίους λαθραίως, διότι ὁ κεδίβης Ἀμπᾶς ἐξήσκει ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν ἐπ' αὐτοῦ. Τῷ 1854 διωρίσθη ἐπιμελητὴς τοῦ Λούβρου καὶ ἐστάλη εἰς Βερολῖνον πρὸς μελέτην τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ ἐκεῖ Μουσείου. Τῷ 1858 κληθεὶς ὑπὸ τοῦ κεδίβου Σαΐτ πασᾶ διωρίσθη ἐπιθεωρητὴς τῶν ἀρχαιοτήτων. Ὠργάνωσε τὴν ὑπηρεσίαν, ἵδρυσε τὸ αἰγυπτιακὸν μουσεῖον ἐν Βουλάκῳ, ἐξετέλεσεν ἀνασκαφὰς ἀπὸ τῆς Νουβίας μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ ἡρμήνευσε χιλιάδας ἐπιγραφῶν ἱερογλυφικῶν. Τῷ 1871 συνέταξε τὸ κείμενον τοῦ μελοδράματος τῆς «Ἀϊδᾶς» καὶ κατήρτισε τὴν διακόσμησιν τῆς παραστάσεως. Γ. Λ. Λ.

Αὔγουστος Μαριὲτ πασᾶς.

Μαριὲτ (Mariette), *Πέτρος-Ἰωάννης*. Γάλλος ἱστορικὸς τῶν Καλῶν τεχνῶν καὶ συλλέκτης (1694—1774). Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Σύντομος περιγραφὴ τῶν ἔργων τῶν μεγάλων Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν τοῦ μουσείου Κροζᾶ» (1741). Αἱ χειρόγραφοι αὐτοῦ σημειώσεις ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «Ἀρχεῖα τῆς γαλλικῆς τέχνης» ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἀλφαβητάριον τοῦ Π. Ἰ. Μαριὲτ καὶ ἄλλαι ἀνέκδοτοι σημειώσεις» (1851—1860, τόμ. 6). Γ. Ι. Β

Μαριέττα (Marietta) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Γεωργίας. Κάτ. 6190. Ἔχει βιομηχανίαν καρεκλῶν, χάρτου καὶ τεχνητῶν μαρμάρων. Πλησίον τῆς πόλεως κεῖται τὸ Κένεσο, παρὰ τὸ ὁποῖον συνήφθη μεγάλη μάχη κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

—**Μαριέττα** (Marietta) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ Ὀχάϊο. Κάτ. 15.140. Ἐξάγει πετρέλαιον, ἄνθρακα, σίδηρον ἐξαγόμενον ἀπὸ τὰ περίχωρα καὶ διενεργεῖ καλὸν ἐμπόριον καρεκλῶν, δερμάτων, ἀλεύρων, ἁμαξῶν, βαγονίων, ἀτμομηχανῶν, λεβήτων, ὑάλου κλπ. Ἱδρύθη τῷ 1788 πρὸς τιμὴν τῆς Μαρίας-Ἀντωανέττας ἀπὸ ἐπαναστάτας Ἄγγλους. Μ. Ι. Θ.

Μαρίκα (ἡ)· ὑποκορ. τοῦ *Μαρία*, πρβλ. *μαμμὰ-μαμμάκα*.

μαρίκα (ἡ) (Marica) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰριδοειδῶν* ἢ *ἰριδιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Εἴδη τινά, ὡς π. χ. ἡ *μαρίκα ἡ κυανῆ* (Marica cyanea), καλλιεργοῦνται πολλαχοῦ πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

Μαρῖκος, *Ἀθανάσιος*. Ἕλλην ἠθοποιὸς ἐκ τῶν δοκιμωτάτων, γεννηθεὶς ἐν Σύρῳ τῷ 1872, ἔνθα καὶ ἀπεπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδάς. Εἰκοσαετὴς περίπου ἀνῆλθε τὸ πρῶτον τὴν σκηνὴν ὡς μέλος τοῦ θιάσου τῆς Εὐαγ. Παρασκευοπούλου. Ἔκτοτε, ἀφοσιωθεὶς εἰς τὸ θέατρον, ἐπεδόθη εἰς τὴν διαμόρφωσιν θεατρικῶν ρόλων (rôles de composition) καὶ ἔσχεν ἰδιαιτέρως ἐπιτυχίαν περὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς μορφῆς τῶν πολλαπλῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ὑπεδύθη. Διετέλεσε μέλος ἐπὶ μακρὰ ἔτη τοῦ θιάσου τῶν ἀδελφῶν Ταβουλάρη, τῆς Αἰκ. Βερώνη, τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου, τῆς Νέας Σκηνῆς, τῆς Μαρίκας Κοτοπούλη, τῆς Κυβέλης Θεοδωρίδου καὶ ἄλλων, ἐχρημάτισε δὲ διευθυντὴς τοῦ δραματικοῦ τμήματος τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἑλληνικοῦ συλλόγου «Ὁ Αἰσχύλος» καὶ ἐσχάτως καθηγητὴς τῆς Ἐπαγγελματικῆς σχολῆς θεάτρου, ἐν ᾗ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐδίδασκε καὶ τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ προσώπου διὰ τῶν καταλλήλων πρὸς τοῦτο μέσων (Maquillage). Ἤδη διατελεῖ συνταξιοῦχος τοῦ σωματείου τῶν Ἑλλήνων ἠθοποιῶν. Ν. Ι. Λ.

Μαρικουλάτα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Τουλιάτων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 95.

Μαριλὰ (Marilhat), *Πρόσπερος*. Γάλλος ζωγράφος (1811—1847). Μολονότι ὑπῆρξε βραχύβιος, κατέλιπεν ἔργον ἱκανῶς εὐρὺ καὶ ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἀξιόλογον. Μέγα μέρος τοῦ βίου του κατηνάλωσεν εἰς ταξίδια ἀνὰ τὴν Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν πέραν ταύτης βόρειον παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπιστρέψας τῷ 1833 εἰς Παρισίους ἐξέθηκε σειρὰν πινάκων εἰκονιζόντων χαρακτηριστικὰς ἀπόψεις καὶ ἐκδηλώσεις τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς ἐν Ἀνατολῇ. Τάσσεται μεταξὺ τῶν δοκίμων «ἀνατολιστῶν» ζωγρά-

Digitized by Google

φων, θεωρεῖται δ' ὅτι διαπρέπει εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας τῆς Ἀλγερίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Προσωπογραφία τοῦ Μωχάμετ Ἄλη», «Πλατεῖα Ἔσβεκίας ἐν Καΐρῳ», «Περίχωρα Βηρυττοῦ», «Αἰγυπτιακὴ πόλις κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου», «Καφενεῖον ἐν Συρίᾳ», «Ἄποψις τοῦ Μπααλμπὲκ» κλπ. Ι.Μ.Π.

μαριλεύω· κατασκευάζω μαρίλην, κονιοποιῶ ἄνθρακας.

μαρίλη (ἡ)· κόνις τῶν ἀνθράκων· || ἡ παρασκευαζομένη λεπτὴ κόνις ἀνθράκων πρὸς κατασκευὴν πυρίτιδος.

Μαριλιάνο (Marigliano) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Νεαπόλεως. Κάτ. 10.338. Ἔχει σημαντικὰ οἰνοπνευματοποιεῖα καὶ παλαιὸν φρούριον. Μ. Δ. Β.

μαρίμπιος (Maribios, ἢ Marabios) *[Γεωγρ.—Ἡφαιστειολ.]*. Σειρὰ ἡφαιστείων εὑρισκομένων ἐν Νικαράγκουα. Τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὸ *Βιέχο* ἢ *ἡφαίστειον τῆς Κιναντέγκας* (ὕψ. 1.780 μ.), τὸ *Τέλικα* (ὕψ. 1.038), τὸ *Σάντα-Κλάρα*, τὸ *Πίλας* (ὕψ. 1.071 μ.) καὶ τὸ *Μονοτόμπο* (ὕψ. 1.258 μ.). Γ. Κ. Γ.

Μάριμπο (Maribo) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς καὶ πόλις τῆς Δανίας. Ὁ νομὸς ἔχει ἔκτασιν 1791 τ. χλμ. καὶ 135.857 κατοίκους. Περιλαμβάνει τὰς νήσους Λολλάνδην, Φάλστερ καὶ ἄλλας νησῖδας. Ἡ πόλις, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Λολλάνδης καὶ εἰς τὸ μέσον σχεδὸν αὐτῆς, συνδέεται δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν λιμένων Νάκσκοβ καὶ Νυκιαίμπινγκ καὶ ἔχει ἐργοστάσια σακχάρεως. Κάτ. 5.000 περίπου. Γ. Ι. Β.

Μάριμπορ (Maribor) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Σλοβενίᾳ, ἀνήκουσα πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Αὐστρίαν (Marburg). Κάτ. 30.641 (1921). Ἔχει βιομηχανίας δερμάτων καὶ μεταλλίνων εἰδῶν καὶ ἐμπόριον οἴνων καὶ ξυλείας. Γ. Ι. Β.

Μαρίνα, ἁγία. Ἦτο θυγάτηρ Αἰδεσίου τινός, εἰδωλολάτρου ἱερέως ἐν Πισιδίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ Αὐρηλίου Κλαυδίου (268—270). Κληθεῖσα πρὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας καὶ ὁμολογήσασα τὸν Χριστὸν ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον τῇ 17 Ἰουλίου, ὅτε καὶ ἑορτάζεται ἡ μνήμη της.

—*[Λαογρ.]* Παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, ἰδίᾳ ἐν Ἀθήναις, ἡ *ἁγία Μαρίνα* θεωρεῖται εἰδικὴ διὰ τὴν θεραπείαν καχεκτικῶν παιδίων. Κατὰ τὴν ἑορτήν της συρρέουσιν εἰς τὸ ἐν τῷ λόφῳ τῶν Νυμφῶν ἐκκλησίδιον αὐτῆς αἱ μητέρες μετὰ τῶν πασχόντων τέκνων των καὶ ἐνδύουσαι αὐτὰ νέα φορέματα καταλείπουσιν εἰς τὸν περίβολον τὰ παλαιά, ἐλπίζουσαι ὅτι τὰ παιδία μετὰ τῶν ἐνδυμάτων θὰ συναποβάλουν καὶ τὴν πάθησίν των. Γενικῶς ἡ ἁγία Μαρίνα θεωρεῖται προστάτις τῶν παιδίων. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα τ. Β', σ. 316.] —Ω.

— **Μαρίνας ἁγίας μονή.** Ἐκτίσθη τῷ 1008 ἢ 1009 ὑπὸ τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, ἧς καὶ ἐγένετο πρῶτος ἡγούμενος εἰς τόπον τινὰ ἀντίπεραν τῆς Χρυσοπόλεως, ὅπου ἐσῴζετο ἐρημόκαστρον καλούμενον Παλουκητόν. Μ. Ι. Γ.

Μαρίνα. Ἑλληνὶς πριγκήπισσα, θυγάτηρ τοῦ βασιλόπαιδος Νικολάου, γεννηθεῖσα ἐν Ἀθήναις τὴν 30 Νοεμβρίου 1906. Κατοικεῖ εἰς Παρισίους. Θ. Β.

Μαρίνα *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 558. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Σερμαρίνοβον*. Κεῖται ἐπὶ παραφυάδος τοῦ Βερμίου ὄρους, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Γιανναχοχώρι*, *Λευκάδι* καὶ *Πολλὰ Νερά*. Ἡ περιφέρεια παράγει καπνὸν καὶ σιτηρά. Ἡ Μαρίνα μετὰ τῆς Ναούσης συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (χμτρ. 9), εἰς ἀπόστασιν δὲ 4 χμτρ. διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου. Δ. Ε. Μ.

— 2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 329. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Σακούλεβον*.

— 3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μαλίκας τοῦ νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. (1928) 80. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κασνέσι*.

— 4) Χωρίον τῆς κοινότητος Σκληροῦ τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτοικοι (1928) 171.

— 5) Χωρίον τῆς κοινότητος Λύκου τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος τῆς Ἠπείρου. Κάτ. (1928) 81. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Παρ' αὐτὸ κεῖται ἡ ἱερὰ μονὴ τῆς *Ἁγίας Μαρίνης*. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπράνια*. Χ. Ι. Σ.

Μαρινάκης, Ἀναγνώστης. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐξ Ἁγίου Βασιλείου τῆς Κρήτης. Διεκρίθη ὡς ὁπλαρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας του καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869.

— **Μαρινάκης, Ἐμμανουήλ.** Ναυτικὸς ἐκ Κάσου. Ταξιδεύων ἐπὶ τοῦ ἰδιοκτήτου αὐτοῦ πλοίου ἀνὰ τὴν Μεσόγειον ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως (1821), ἐξοπλίσας τὸ πλοῖόν του συμμετέσχεν εἰς διαφόρους ναυμαχίας καὶ συνάμα προσέφερε διάφορα ποσὰ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀγῶνος. Ἀπέθανε πένης ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1836.

— **Μαρινάκης, Ἰωάννης.** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀφοῦ συμμετέσχεν εἰς διαφόρους ναυμαχίας κατὰ τὸν ἀγῶνα 1821, ἔσπευσε μετὰ τοῦ πλοίου του τῷ 1825 εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ ἀπειλούμενον Νεόκαστρον (Μεσσηνίας) καὶ ἀποβιβασθεὶς ἐκεῖ ἔπεσε γενναίως μαχόμενος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χατζηχρήστου.

— **Μαρινάκης, Στυλιανός.** Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐξ Ἁγίου Βασιλείου τῆς Κρήτης. Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως 1866—1869 καὶ ἐκλεγεὶς ὁπλαρχηγὸς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του διεκρίθη εἰς τὰς ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας Ρεθύμνης, Ἁγ. Βασιλείου, Ἀμαρίου καὶ Μυλοποτάμου πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις μέχρι πέρατος τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου. Ν. ΚΛΣ

Μαρινάρης, ἢ *Μαρινάρι* *[Γεωγρ.]*. Αὐλὼν τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς νοτ. ἐσχατιᾶς τῆς χερσονήσου τοῦ Ταϋγέτου (Μάνης), 2 3/4 μίλλ. Β.ΒΔ. τοῦ Ταινάρου (πλάτ. 36° 24' 40 Β., μῆκ. 22° 28' 10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia) ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Ἀντὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ὀνομασίας ταύτης οἱ ναυτικοὶ τὸν ὀνομάζουν *Μαρμάρι*, λόγῳ τῆς ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ χάρτου φερομένης Marmari, ἴσως ἐκ κακῆς ἀντιγραφῆς τοῦ Marinari. Ἀμφίπυργος πρὸς τὸν αὐλῶνα Πόρτο-Κάγιο (ἀρχ. Ψαμμαθοῦς λιμήν) εἶναι ὁ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (§ 46) *Ἀχίλλειος λιμήν*. Σ. Ε. Λ

μαρινάρισμα (τό)· δημ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαρινάρω* (βλ. λ.).

μαρινάρω· δημοτ., παρασκευάζω ἰχθῦς ἐντὸς ἐμβάμματος ἀπὸ ὄξος καὶ ἀντισηπτικὰ ἀρώματα, πρὸς διατήρησιν ἐπί τινας ἡμέρας (ἰταλ. *marinare* =ταριχεύειν).

μαρινάτος, —η, —ο· δημοτ., ὁ διατηρούμενος ἐν εἰδικῶς παρασκευασθέντι δι' ὄξους, ἀρωμάτων κλπ. ἐμβάμματι: «μαρινᾶτα ψάρια» παρεσκευασμένα ἐντὸς ἐμβάμματος ἀπὸ ὄξος καὶ ἀντισηπτικὰ ἀρώματα (δάφνη, δενδρολίβανον) πρὸς διατήρησιν ἐπί τινας ἡμέρας (ἰταλ. *marinato*).

—*[Βρωματ.]* Εἰς τοιοῦτον ἔμβαμμα διατηροῦνται ὠμὸν ἁλατισθὲν κρέας ἢ ἰχθύες τηγανισμένοι ἢ ταριχευθέντες κλπ. Τοιαῦτα ἐδέσματα προκαλοῦν ἐντόνως τὴν ὄρεξιν. Σ. Γ.

Μαρινᾶτος, Σπυρίδων. Ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1901 ἐν Ληξουρίῳ Κεφαλληνίας. Περατώσας τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς του ἐν Ληξουρίῳ καὶ Ἀργοστολίῳ, ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀποφοιτήσας τῷ 1920—1921. Τῷ 1925 διωρίσθη ἔφορος ἀρχαιοτήτων Κρήτης (10ης ἀρχαιολογικῆς περιφερείας), ἀπὸ δὲ τοῦ 1927—1929 περιῆλθε τὰ διάφορα εὐρωπαϊκὰ μουσεῖα, τελειοποιήσας ἅμα τὰς σπουδάς του ἐν Γερμανίᾳ παρὰ τοῖς καθηγηταῖς Karo, Noack καὶ Rodenwaldt. Ἐπανελθὼν ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν διεύθυνσιν τοῦ μουσείου Ἡρακλείου ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθανόντος Στεφ. Ξανθουδίδου. Ἔχει γράψει περὶ τὰς 30 ἐπιστημονικὰς ἐργασίας εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ ξένα ἀρχαιολογικὰ περιοδικά, τὸ λαϊκώτερον βιβλίον «Ὁ ἀρχαῖος κρητικὸς πολιτισμός» (1927) καὶ πολλὰ ἄρθρα. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

μαρινατοῦρα (ἡ) *[Ἁλιευτ.]*. Καλεῖται οὕτως εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἁλιέων μία ἐκ τῶν πολλῶν μεθόδων πρὸς συντήρησιν ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα τῶν ἰχθύων. Βάσις τῆς μαρινατούρας εἶναι τὸ ἅλας καὶ τὸ ὄξος· ἀμφότερα παρακωλύουσι τὴν σῆψιν καὶ διατηροῦσι τὸν ἰχθὺν ἐν ἀρίστῃ καταστάσει. Οἱ πρὸς διατήρησιν προοριζόμενοι ἰχθύες ἀπαλλάσσονται τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν σπλάγχνων καὶ τοποθετοῦνται εἰς βυτία ξύλινα περιέχοντα ἅλας διαλελυμένον εἰς ὄξος καὶ ἐν ἀναλογίᾳ 8—10%. Ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς διατηρήσεως, ἀφήνουν εἰς τὴν διάλυσιν ταύτην τοὺς ἰχθῦς 2—8 ἡμέρας καὶ κατόπιν τοποθετοῦσι τούτους εἰς κιβώτια ἐκ λευκοσιδήρου, κατ' ἐπαλλήλους σειράς, προσθέτοντες συνήθως καί τινα ἀρωματικὰ ἀρτύματα, ὡς σκόροδον, πέπερι, κανέλλαν κτλ. Τὰ λευκοσιδηρᾶ κιβώτια πληροῦσιν ὄξους καὶ ἀφοῦ ἀφαιρέσωσιν ἐπιμελῶς τὸν ἐντὸς αὐτῶν ἀέρα συγκολλῶσι διὰ κολλητικῆς τινος οὐσίας. Οὕτω συσκευασμένοι ἰχθύες διατηροῦνται ἐπὶ τρεῖς περίπου μῆνας. Δ. Ν. Π.

Μαρινέλλι (Marinelli). —1) **Ἰωάννης-Ἰωσήφ.** Ἰταλὸς γεωγράφος (1846—1900). Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης καὶ τῷ 1867 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς ἱστορίας εἰς τὸ Βασιλικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς Οὐντινε. Τῷ 1899 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γεωγραφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παδούης καὶ τῷ 1892 εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Φλωρεντίας. Ἀπὸ τοῦ 1890 ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτής. Θεωρεῖται ὁ κυριώτερος τῶν ἱδρυτῶν τῆς νέας σχολῆς τῆς ἰταλικῆς γεωγραφίας, ἥτις, χωρὶς νὰ ἀποκρούῃ τελείως τὰς ἱστορικὰς τάσεις, προσέχει κυρίως εἰς τὰ φυσικὰ φαινόμενα. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἐπιστημονικὴ γεωγραφία» (1879), «Ἡ γεωγραφία καὶ οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας» (1882), «Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἰταλικοῦ βασιλείου» (1883), κ. τ. λ. Ἀπὸ τοῦ 1883 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τοῦ μεγάλου του ἔργου: «Ἡ γῆ, λαϊκὴ παγκόσμιος γεωγραφία», ὅπερ ἐξηκολούθησε νὰ ἐκδίδεται μέχρι τοῦ 1903, ἀποτελοῦσα 688 τεύχη. Ἐξέδωσεν ἐπίσης τὰς «Καρνικὰς Ἄλπεις» (1888), τὴν «Βενετίαν» (1889), τὸν «Ἱστορικὸν Ἄτλαντα» μετὰ 24 χαρτῶν κ. τ. λ. Τῷ 1894 ἵδρυσε τὴν «Ἰταλικὴν γεωγραφικὴν ἐπιθεώρησιν».

— 2) **Λουδοβῖκος.** Ἰταλὸς παιδαγωγός, γεννηθεὶς τῷ 1861. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς παιδαγωγικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νεαπόλεως καὶ ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἔργα: «Παιδαγωγικαὶ παρατηρήσεις» (1885), «Ἡ δημοσιογραφία» (1889), «Ἡ μνήμη» (1889), «Παιδαγωγία καὶ πολιτική» (1889), «Ἡ παρατήρησις καὶ ἡ σκέψις» (1889—1891) κτλ.

— 3) **Ὀλίντο.** Ἰταλὸς γεωγράφος (1874—1926). Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωάννου-Ἰωσὴφ Μαρινέλλι καὶ ἠσχολήθη κυρίως εἰς μελέτας ἐπὶ τῶν παγώνων καὶ τῶν λιμνῶν. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ τεχνικοῦ ἰνστιτούτου τῆς Φλωρεντίας καὶ διευθυντὴς καὶ ἐκδότης τῆς ὑπὸ τοῦ πατρός του ἱδρυθείσης «Ἰταλικῆς γεωγραφικῆς ἐπιθεωρήσεως». Ἐπεδόθη ἐπίσης εἰς γεωγραφικὰς μελέτας καὶ ἐξερευνήσεις παρὰ τὴν Ἐρυθραίαν, τὰς περιοχὰς τῶν ὀρέων Καρακορούμ, καθὼς καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἐπιφάνεια, βάθος καὶ ἄλλα στοιχεῖα τῶν κυριωτέρων ἰταλικῶν λιμνῶν» (1895), «Τὰ καρσικὰ φαινόμενα» (1897), «Ὀρογραφικαὶ μελέται τῶν Ἀνατολικῶν Ἄλπεων» (1899), «Στοιχεῖα πρὸς μελέτην τῶν παγώνων» (1910), «Ὁδηγὸς τῶν Ἰουλίων Προάλπεων» (1912), «Ἄτλας τῶν γεωγραφικῶν τύπων» (1923), κ.τ.λ. Διετέλεσεν ἐπίσης ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἰταλικῆς λέσχης περιηγήσεων». Μ. Δ. Β.

Μαρινέσκο, Γεώργιος. Ρουμᾶνος νευρολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1863. Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ γενετείρᾳ του διατελέσας ἐπιμελητὴς τοῦ ἱστολογικοῦ φροντιστηρίου καὶ βοηθὸς τοῦ βακτηριδιολογικοῦ ἰνστιτούτου ὑπὸ τὸν καθηγητὴν Babés, μεθ' οὗ ἀπὸ κοινοῦ πλείστας ἤδη περὶ μυελιτίδων κλπ. ἐργασίας εἶχε δημοσιεύσει. Τῷ 1889 τῇ ὑποδείξει τοῦ Babés ἐστάλη ὑπὸ τῆς ρουμανικῆς κυβερνήσεως εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Charcot ἐν Σαλπετριέρῃ, ἐργασθεὶς εἰς τὴν παθολογικὴν ἱστολογίαν τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἀργότερον εἰργάσθη ἐν Φραγκφούρτῃ καὶ Βερολίνῳ παρὰ τῷ Weigert καὶ Gad, ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, Ἰταλίαν, Βέλγιον καὶ τέλος ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Παρισίοις, μεθ' ὃ ἐκλήθη τῷ 1897 καθηγητὴς τῆς νευρολογίας ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ διευθυντὴς τῆς νευρολογικῆς κλινικῆς τοῦ νοσοκομείου Ἁγίου Παντελεήμονος. Διετέλεσε μέλος τῆς ρουμανικῆς ἰατρικῆς ἀκαδημίας καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς Παρισίων καὶ Βαλτιμόρης. Μετὰ τοῦ Ramon y Cajal, τῆς Μαδρίτης, εἶναι οἱ ἱδρυταὶ τῶν περὶ νευρώνος θεωριῶν καὶ οἱ θεμελιωταὶ τῶν περὶ νευρικοῦ κυττάρου καὶ καθόλου τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἀπὸ ἱστολογικῆς ἀπόψεως γνώσεων ἡμῶν. Κλασσικαὶ εἶναι αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ («La cellule nerveuse»), αἱ περὶ ἀρχιτεκτονικῆς μελέται καὶ ἔρευναι αὐτοῦ, καὶ ἐν γένει αἱ ἱστολογικαὶ αὐτοῦ ἔρευναι εἰς ἅπαντα τὰ κεφάλαια τῆς νευρολογικῆς ἱστολογίας. Ἐδημοσίευσεν ὑπὲρ τὰς 400 ἐργασίας, ἐξ ὧν σημειοῦμεν τινας: «Sur l'anat. pathol. de la maladie de Friedreich» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ P. Blocq (1890), «Sur la morphologique des faisceaux neuro-musculaires», «Sur les poliomyélites et les polinévrites», «Sur la paralysie générale», «Sur l'acromégalie», «Sur la sclérose en plaques», «Sur la lèpre», «Sur la syringomyélie», «Sur les tabés», «Dégénération ascendante de la moelle» ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ A. Souques (1895), «Théorie des neurones» (1895) κλπ. Ο Ρ

Μαρινέττα (Marinette) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολιτείας Οὐϊσκόνσιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 13.610. Ἔχει καλὸν λιμένα καὶ διεξάγει μέγα ἐμπόριον σιδήρου καὶ ξυλείας.

Μαρινέττι (Marinetti), *Φίλιππος-Θωμᾶς*. Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου τῷ 1878. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῇ Σορβόνῃ τῶν Παρισίων καὶ τῷ 1899 ἀνηγορεύθη ἐπίσης διδάκτωρ τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γενούης καὶ βραδύτερον τῆς Παβίας. Εἶναι γνωστὸς κυρίως ὡς ὁ ἱδρυτὴς τοῦ *φουτουρισμοῦ* (βλ. λ.), κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ φιλολογίᾳ καὶ κατόπιν εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς

Digitized by Google

(τὴν ζωγραφικήν, τὴν γλυπτικήν, τὴν μουσικήν, τὰς καλὰς τέχνας ἐν γένει, τὴν πολιτικήν, τὴν μαγειρικὴν κ.λ.π.) καὶ ἤρχισε τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ κίνησιν διὰ δημοσιεύσεως πρωτοτύπου μανιφέστου ἐν τῇ ἐφημερίδι «Φιγαρὼ» τῶν Παρισίων τὴν 20ὴν Φεβρουαρίου 1909. Ἐξέδιδεν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα τὴν διεθνῆ ἐπιθεώρησιν «Ποίησις». Τὸ χαρακτηριστικώτερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὸ «Μαφάρκα ὁ φουτουριστής», ἀφρικανικὸν μυθιστόρημα δημοσιευθὲν τῷ 1910 γαλλιστὶ καὶ κατόπιν ἰταλιστί. Τῷ 1912 ἐξέδωκε τὴν «Μάχην τῆς Τριπολίτιδος», ἐμπνευσμένην ἐκ τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου, καὶ τῷ 1914 τὸ «Τσὰνγκ - τοὺμπ - τούουουμ», περιστρεφόμενον περὶ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ κυρίως τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τῷ 1915 ὑπεστήριξε τὴν ἀνάμειξιν τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐκδώσας τὸ ἔργον «Ὁ πόλεμος, ἡ μόνη ὑγιεινὴ τοῦ κόσμου» καὶ μετασχὼν ἐνεργῶς μετὰ τῶν ὀπαδῶν του εἰς τὰς φιλοπολέμους, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διαδηλώσεις τῆς Ρώμης. Ὑπεστήριξε κατόπιν τὸν φασισμόν, χαρακτηρίσας αὐτὸν ὡς ἀπόρροιαν τῶν ἀρχῶν του καὶ ἐκδώσας τῷ 1922 τὸ ἔργον «Φουτουρισμὸς καὶ Φασισμός». Ἔγραψεν ἐπίσης τὰ ἔργα: «Τὸ μονοπλάνον τοῦ πάπα, προφητικὸν μυθιστόρημα εἰς ἐλευθέρους στίχους» (1917), «Πῶς κατακτῶνται αἱ γυναῖκες» (1917), «Ἡ χαλυβδίνη παστὰς» (1921), «Φουτουριστικοὶ ἔρωτες», «Τὸ πύρινον τύμπανον», «Ὁ ἀδάμαστος», «Ἡ κατάκτησις τῶν ἀστέρων», «Καταστροφή», «Ἡ σαρκικὴ πόλις», «Οἱ θεοὶ φεύγουν, ὁ Ντ' Ἀννούντσιο μένει», «Αἰχμάλωτοι καὶ ἡφαίστεια», κλπ. Ὁ Μαρινέττι ἀνεμείχθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν θεατρικὴν κίνησιν, συγγράψας κατ' ἀρχὰς τὴν σατιρικὴν κωμῳδίαν «Ὁ βασιλεὺς Μπομπὰνς» (1905, γαλλιστὶ) καὶ κατόπιν ἄλλα θεατρικὰ ἔργα, ἐκδοθέντα τῷ 1916 ὑπὸ τὸν τίτλον «Συνθετικὸν φουτουριστικὸν θέατρον». Κατήρτισεν ἐπίσης θεατρικὸν θίασον, ὁ ὁποῖος, ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του, ἔπαιξε διάφορα φουτουριστικὰ ἔργα, ἰδικά του καὶ ἄλλων, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Ἄφθονοι εἶναι ὡσαύτως αἱ φουτουριστικαί του μελέται καὶ τὰ μανιφέστα, τινὰ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν τῷ 1920 εἰς 4 τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Μανιφέστα τοῦ φουτουρισμοῦ». Ὁ Μαρινέττι προσεπάθησεν ἐπίσης ὅπως διαδώσῃ τὰς φουτουριστικάς του ἰδέας καὶ διὰ διαλέξεων, μουσικῶν συναυλιῶν, ἰδιοτύπων ἀπαγγελιῶν καὶ ἐκθέσεων ζωγραφικῆς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, δημιουργήσας πανταχοῦ ἱκανὸν θόρυβον καὶ προκαλέσας πολλάκις ταραχάς, λόγῳ τῶν ἀντιδράσεων, τὰς ὁποίας συνήντησε μεταξὺ τῶν καταπολεμούντων τὰς ἰδέας του. Τῷ 1929 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἰταλίας. Μ. Δ. Β.

Φίλιππος Μαρινέττι.

Μαρίνι, ἢ ***Μαρίνο*** (Marini ἢ Marino), ***Ἰωάννης - Βαπτιστής***. Ἰταλὸς ποιητὴς (1569—1625). Ἔζησε περιπετειώδη καὶ τυχοδιωκτικὴν ζωήν, ἐν μέσῳ ἐρωτικῶν σκανδάλων καὶ ἀταξιῶν, αἵτινες προεκάλεσαν τὴν ἐκδίωξιν αὐτοῦ ἐκ τῆς πατρικῆς του οἰκίας καὶ ἐπανειλημμένας φυλακίσεις. Κατορθώσας νὰ προσληφθῇ γραμματεὺς παρὰ τῷ ναυάρχῳ πρίγκιπι Κόνκα, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ μετ' ὀλίγον τὴν Νεάπολιν καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Ρώμην. Ἐκεῖ ἔλαβεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν του ὁ καρδινάλιος Ἀλντομπραντίνι, ὁ ὁποῖος τὸν ὡδήγησε κατόπιν εἰς τὸ Τουρῖνον, ὅπου ὁ δοὺξ τῆς Σαβοΐας Κάρολος Ἐμμανουὴλ Α' προσέλαβεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν γραμματέων του, εἰς τὴν θέσιν ἣν κατεῖχε πρότερον ὁ ποιητὴς Γάσπαρ Μουρτόλα. Λόγῳ δυσαρεσκείας τοῦ τελευταίου τούτου διὰ τὴν ἀντικατάστασιν, ἐπηκολούθησε σφοδρὰ πολεμικὴ μεταξὺ Μαρίνι καὶ Μουρτόλα, καθ' ἣν ὁ μὲν πρῶτος ἔγραψε τὴν «Μουρτολεΐδα», συλλογὴν σατιρικωτάτων σονέττων ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου του, ὁ δὲ δεύτερος τὴν «Μαρινεΐδα». Ἡ πολεμικὴ αὕτη ἔφθασε μέχρι τοσαύτης ὀξύτητος, ὥστε προεκλήθη καὶ δολοφονικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Μαρίνι ὑπὸ τοῦ Μουρτόλα. Ὁ Μουρτόλα ἐν τέλει κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ ὕποπτον τὸν Μαρίνι εἰς τὸν δοῦκα, ὃν ἔπεισεν ὅτι ἐσατιρίζετο εἰς τὸ ἔργον τοῦ Μαρίνι «Ἡ Κουκάνια». Ἕνεκα τούτου ὁ Μαρίνι ἐφυλακίσθη, ἀλλὰ κατορθώσας νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του ἀφέθη ἐλεύθερος καὶ μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἔτυχε μεγάλων τιμῶν, ἰδίως ὑπὸ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων, γράψας τινὰ τῶν καλυτέρων του ἔργων. Ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Τουρῖνον καὶ τὴν Ρώμην, ὅπου ἐξελέγη πρόεδρος τῆς «Ἀκαδημίας Οὐμοριστῶν» καὶ εἰς τὴν Νεάπολιν, ὅπου ἐξελέγη ἐπίσης πρόεδρος τῆς «Ἀκαδημίας τῶν Σχολαζόντων». Ἔγραψε πλῆθος ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: ἡ «Λύρα» (1602—1614), «Τὰ σφυρίγματα», σονέττα ἐναντίον τοῦ Μουρτόλα, «Πινακοθήκη», «Πανηγυρικοί», «Ἡ σφαγὴ τῶν ἀθώων», «Ἐπιστολαί». Τὸ κυριώτερον ὅμως αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἀριστούργημα, εἶναι ὁ «Ἄδωνις». Ὁ Μαρίνι εἶχεν ἀποκτήσει εἰς τὴν ἐποχήν του μεγίστην φήμην, τόσον ἐν Ἰταλίᾳ, ὅσον καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἡ δὲ ἐπίδρασις τῆς τεχνοτροπίας αὐτοῦ ὑπῆρξε μεγάλη. Ἔγραφεν εἰς ὕφος πομπῶδες, κατάφορτον εἰκόνων καὶ μεταφορῶν, οὐχὶ πάντοτε ἐπιτυχῶν, πολλάκις δὲ παραδόξων, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἀπεκλήθη «μαρινισμὸς» ἡ χρῆσις ἐξεζητημένου ὕφους. Μ. Δ. Β.

—**Μαρίνι** (Marini), ***Κάρολος-Ἀμβρόσιος***. Ἰταλὸς μουσουργός, ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος εἰς Μπέργκαμο καὶ γενόμενος γνωστὸς διὰ σειρᾶς ἔργων μουσικῆς δωματίου, ὧν ἐξεδόθησαν μεταξὺ 1687—1696: «Sonate», «Balletti, Correnti, Gighe e Menueti· Cantate a voce sola», «Sonate alla francese», «Sonate da camera» κ.τ.λ.

—**Μαρίνι** (Marini), ***Μπιάτζιο***. Ἰταλὸς μουσουργός, γεννηθεὶς ἐν Μπρέσια περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν ἐν Παδούῃ περὶ τὸ 1660. Ἔπαιξε πλεῖστα ὄργανα, ἰδιαιτέρως δὲ βιολίον καὶ ἦτο μέλος τῶν ἀκαδημιῶν τῆς Μπρέσιας, τῆς Παδούης καὶ τῆς Πάρμας. Γονιμώτατος, ἔγραψε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων μουσικῆς δωματίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Affetti musicali», «Madrigali e sinfonie», «Scherzi e canzonette», «Le lagrime d'Ermina» (μελόδραμα), «Sonate» «Canzoni», «Gagliarde», «Madrigaletti», «Corona melodica», «Sonate da chiesa e da camera» κτλ. Γ. Σ.

Μαρινιὰκ (Marignac), ***Ἰωάννης-Κάρολος-Γκαλισσὰρ ντὲ*** —. Ἑλβετὸς χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1817 ἐν Γενεύῃ καὶ ἀποθανὼν αὐτόθι κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1894. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1841 μέχρι τοῦ 1878 καθηγητὴς εἰς τὴν ἀκαδημίαν. Κυριώτεραι ἐργασίαι του εἶναι αἱ σχετικαὶ πρὸς τὸ ἀτομικὸν βάρος, τὴν ἰσομορφίαν, τὸ ὄζον κ. ἄ. Γ. Θ. Κ.

Μαρινιανὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα Κοντομαρὶ τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Πρὸ τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινοτήτων ἀνῆκεν εἰς τὸν δῆμον *Πυργοψηλονέρου* καὶ εἶχε 40 κατοίκους (1900). Ε. Γ.

Μαρινιάνο (Marignano) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. ***Μαλενιάνο***

μαρινισμὸς (ὁ). Ἀπεκλήθη οὕτω τὸ πομπῶδες καὶ ἐξεζητημένον ποιητικὸν ὕφος, ὅπερ χαρακτηρίζει τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ *Μαρίνι* (βλ. λ.), καὶ τὸ ὁποῖον εἶχε διαδοθῆ μεταξὺ τῶν ἀριστοκρατικῶν κύκλων καὶ ἐκαλλιεργεῖτο ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἡ λέξις αὕτη βραδύτερον περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν Ἰταλίαν, καθότι εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας ἀντικατεστάθη δι' ἄλλων παρεμφερῶν, ὡς εἶναι ὁ gongorismo ἐν Ἱσπανίᾳ, τὸ girlig slil ἐν Δανίᾳ, ὁ euphuism ἐν Ἀγγλίᾳ κτλ. Μ. Δ. Β.

Μαρίνκοβιτς ***Βογισλάβ***. Γιουγκοσλαῦος διπλωμάτης καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1876 ἐν Βελιγραδίῳ. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ οἰκονομικὰς ἐπιστήμας ἐν Παρισίοις. Τῷ 1906 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ δὲ 1913 διωρίσθη πρῶτος ἀντιπρόσωπος τῆς Σερβίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν συνδιάσκεψιν τῶν Παρισίων πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν ἐκ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων προκυψάντων οἰκονομικῶν ζητημάτων. Τῷ 1914 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Ν. Πάσιτς οἰκουμενικὴν κυβέρνησιν ὡς ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Τῷ 1919 ἵδρυσε μετὰ τῶν Δαβίδοβιτς, Δράσκοβιτς καὶ Πριμπίτσεβιτς τὸ κόμμα τῆς δημοκρατικῆς ἑνώσεως. Ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν (1921—1922) μετερρύθμισε τὸν ἐκλογικὸν νόμον. Σήμερον εἶναι ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῷ 1930 ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας. Ν. Μ.

— **Μαρίνκοβιτς**, ***Παῦλος***. Γιουγκοσλαῦος δημοσιογράφος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1866 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1925 ἐν Βράνιασκα-Μπάνια. Σπουδάσας νομικὰ ἐν Παρισίοις, εἰσῆλθεν εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του καὶ κατόπιν ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Τῷ 1894 ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Ρὲδ» (τάξις) ὡς ὄργανον τῶν νεοσυντηρητικῶν, τὸ αὐτὸ ὅμως ἔτος εἰσῆλθεν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1898, ὅτε ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Βλάδικ Γεώργεβιτς. Τῷ 1900 διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, βραδύτερον δὲ εἰργάσθη εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ σερβικοῦ Συντάγματος τοῦ 1901. Μετὰ ἓν ἔτος διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Σόφιᾳ, ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς δολοφονίας τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Ὀβρένοβιτς. Κατόπιν ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Πράβδα». Τῷ 1915 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Βουκουρεστίῳ, τῷ δὲ 1919 ὑπουργὸς τῶν Μεταλλείων καὶ Δασῶν, ὡς καὶ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων, ἱδρύσας ὡς τοιοῦτος τὸ ὀρθόδοξον πατριαρχεῖον Σερβίας. Εἰς τὸν δημοσιογραφικὸν κόσμον ἦτο γνωστὸς ἰδίᾳ διὰ τῶν χρονογραφημάτων καὶ τῶν θεατρικῶν κριτικῶν του. Ν. Μ.

Μαρίνο (Marino) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Ρώμης, εἰς ἀπόστασιν 24 χλμ. πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Ρώμης καὶ πρὸς Β. τῆς λίμνης Ἀλμπάνο. Κάτ. 9.080. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ρώμης - Ἀλμπάνο - Βελλέτρι καὶ συνδέεται δι' ἠλεκτρικοῦ τροχιοδρόμου μετὰ τῆς Ρώμης καὶ τῶν περιχώρων. Ἔχει ἐκκλησίας μὲ σημαντικὰ ἔργα ζωγραφικῆς, ἀνάκτορον τῆς οἰκογενείας Κολόννα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, βιομηχανίαν σάπωνος, σιδήρου, χαλκοῦ κτλ. καὶ παράγει ὀνομαστοὺς φερωνύμους οἴνους. Μ. Δ. Β.

Μαρίνοβιτς, ***Ἰωάννης***. Σέρβος πολιτικός, καταγόμενος ἐκ Σεραγέβο τῆς Βοσνίας (1821—1893). Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς εἰς διαφόρους δημοσίας θέσεις, τῷ 1861 δ' ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς γερουσίας. Ἀπὸ τῆς δολοφονίας τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἡγεμόνος Μιλάνου ἦτο ἀρχηγὸς τῆς ἀντιβασιλείας. Τῷ 1872 ἐγένετο πρωθυπουργὸς καὶ ἀκολούθως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1880—1888 ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας εἰς Παρισίους. Γ. Ι. Β.

μαρινοκυανοῦν (τὸ) *[Βιομ. Χημ.]*. Ἐμπορικὸν ὄνομα διὰ τὸ συνθετικὸν χρῶμα τὸ συνιστάμενον ἐκ μείγματος *ἰώδους τοῦ μεθυλίου* καὶ *κυανοῦ τοῦ μεθυλενίου*. Σ. Γ.

Μαρῖνος, *ἅγιος*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τιμᾷ τρεῖς μάρτυρας, οἵτινες Χριστιανοὶ ὄντες καὶ ἀρνηθέντες νὰ λατρεύσωσι τὰ προσαχθέντα αὐτοῖς εἴδωλα, κατόπιν πολλῶν καὶ φρικαλέων βασανιστηρίων, παρέδωκαν τὸ πνεῦμα. Τούτων τοῦ μὲν πρώτου ἡ μνήμη γεραίρεται τῇ 18 Ὀκτωβρίου, τοῦ δευτέρου τῇ 16 Δεκεμβρίου καὶ τοῦ τρίτου τῇ 17 Μαρτίου.

—**Μαρῖνος**, *ἅγιος*. Ἅγιος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Κατήγετο ἐκ Δαλματίας καὶ ἔζησε κατὰ τὸν Δ' μ.Χ. αἰῶνα. Ἦτο τὸ ἐπάγγελμα λιθοξόος. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἀπεχώρησεν ἐκ Ρίμινι, ἔνθα εἰργάζετο, εἶτα δ' ἐγκατεστάθη εἰς ἐρημητήριον ἐπὶ τοῦ ὄρους Τίτανο, ὅπου ἤρχισε κηρύττων τὸν θεῖον λόγον. Περὶ τὸ ἐρημητήριον τοῦτο ἐσχηματίσθη χριστιανικὴ κοινότης, κατόπιν ἀνηγέρθη ἰσχυρὸν φρούριον, περὶ τοῦτο πόλις καὶ μία δημοκρατία, ἡ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κληθεῖσα Δημοκρατία τοῦ Ἁγίου Μαρίνου. Ἐν Ἁγίῳ Μαρίνῳ δεικνύουσιν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας τὸν κῆπον τοῦ ἐρημίτου καὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ λελαξευμένην ἐντὸς βράχου. Ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν 4 Σεπτεμβρίου. Γ. Ι. Β.

—**Μαρῖνος**. Περίδοξος ἀρχαῖος Ἕλλην ἀνατομικός, διδάσκαλος τοῦ ἐμπειρικοῦ Κοΐντου (Γαλ. ΙΕ' 136). Ἄδηλον ποῦ ἔζησεν. Ἔγραψεν εἴκοσι βιβλία περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ὄντα ἐν μεγάλῃ τιμῇ, ὧν ὅμως ἐν μέρει ἁπλῶς τὸ περιεχόμενον γνωρίζομεν, ἐξ ὅσων ἀναγράφει ὁ Γαληνὸς (ΙΘ' 25), ὅστις καὶ ἐπιτομὴν τούτων εἰς 4 βιβλία ἐποιήσατο, καίτοι ταύτας ἐθεώρησεν ἀτελεῖς καὶ ἐλλιπεῖς (ΙΙ, 283), δι' ὃ καὶ προέβη εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ὁμωνύμων βιβλίων. Ὁ Μαρῖνος ἐπίσης ὑπεμνημάτισε τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Ἱπποκράτους. Ὁ Γαληνὸς ἀναφέρει ὅτι οὗτος ἀκριβέστερος τῶν παλαιοτέρων ἐμελέτησε τοὺς μῦς τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀναφέρει δὲ γνώμην αὐτοῦ, καθ' ἣν οἱ πτερυγοειδεῖς ἀπετέλουν μέρος τῶν κροταφικῶν (ΙΘ', Β', 935), ὅτι δ' ἐπιμελέστερον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἠσχολήθη περὶ τὴν τῶν νεύρων ἀνατομήν. Ἰδιαίτατα δ' ἐμελέτησε τὴν τῶν ἀδένων φύσιν, ἐφ' ὧν τὸ πρῶτον ἠσχολήθησαν ὁ Ἡρόφιλος καὶ ὁ Εὔδημος, διακρίνας τοὺς ἐκκριτικοὺς ἀδένας τῶν ἁπλῶς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀγγείων χρησιμευόντων καὶ περιγράψας ἅμα τοὺς ἐκκρίνοντας τὴν ὑγρότητα τὴν ὑπαλείφουσαν τὸν ἔνδον χιτῶνα τῶν ἐντέρων (Δ' 646). Ἀρτηριακὴν σκευασίαν τούτου ἀναφέρει ὁ Γαληνὸς (Γ' 25). Ρ. Π. Κ.

—**Μαρῖνος**. Ταξιάρχης τῶν λεγεώνων τῆς Μοισίας καὶ Παννονίας, ἀνακηρυχθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατησάντων ἐκεῖ στρατιωτῶν τῷ 249 μ. Χ. Χ. Κ. Κ.

—**Μαρῖνος**. Νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Φλαβίᾳ Νεαπόλει τῆς Παλαιστίνης καὶ ζήσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' μ.Χ. αἰῶνος. Μαθητὴς καὶ κατόπιν διάδοχος τοῦ Πρόκλου ἐν τῇ σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν, εἶχε συγγράψει: ἓν συμπίλημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔρευνα τῶν φιλοσόφων», ἀπολεσθέν, ὑπομνήματα εἰς τὸν «Φίληβον» τοῦ Πλάτωνος, τὰ ὁποῖα ἔκαυσεν ὁ ἴδιος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πρόκλου, ὅταν φίλος τις τοῦ εἶπεν ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ὑπομνήματα τοῦ Πρόκλου ἦσαν ἀρκετά, ὑπομνήματα εἰς τὸν «Παρμενίδην» τοῦ Πλάτωνος, τὰ ὁποῖα φαίνεται νὰ ἔσχον τὴν αὐτὴν τύχην, συλλογὴν ἐκλεκτῶν τεμαχίων εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ Συριανοῦ ἐπὶ τῶν ὀρφικῶν ᾀσμάτων, ἀπολεσθεῖσαν, καὶ τέλος «Βίον τοῦ Πρόκλου ἢ περὶ εὐδαιμονίας», ὅστις διεσώθη. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι μνημεῖον περίεργον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Κατόπιν ἑνὸς μετριόφρονος προοιμίου, ἀναλύει, καθορίζει καὶ ταξινομεῖ ὅλας τὰς ἀρετάς, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀπετέλει, κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς, τὴν τελειότητα τοῦ ἀληθοῦς φιλοσόφου, ἀπὸ τῶν δεξιοτήτων τοῦ σώματος μέχρι τῆς θεουργίας, ἤτοι τῆς δυνάμεως τοῦ μιμεῖσθαι τὸν θεὸν διὰ θαυμάτων, κατόπιν δὲ δεικνύει τίνι τρόπῳ ὁ διδάσκαλός του διέτρεξεν ὅλους

Digitized by Google

αὐτοὺς τοὺς βαθμοὺς δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος ὑψοῦται ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ μᾶς παρουσιάζει τὴν ζωήν του ὡς ἀξιομίμητον πρότυπον. Ὁ Μαρῖνος ἀγνοεῖ τὸν χριστιανισμόν, καὶ οὐδαμοῦ τοῦ ἔργου του ποιεῖται λόγον περὶ αὐτοῦ. Ὁ «Βίος τοῦ Πρόκλου» ἐδημοσιεύθη ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀλλ' ἐξ ἀτελοῦς χειρογράφου, τὸ ὁποῖον συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ Φαβρικίου εἰς εἰδικὴν ἔκδεσιν ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1700. Βελτιωμένη ἔκδοσις τοῦ κειμένου ἐγένετο καὶ ὑπὸ τοῦ Boissanade τῷ 1814. Θ. Π.

—**Μαρῖνος** ὁ *Τύριος*. Ἕλλην χαρτογράφος καὶ γεωγράφος τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος, ἐκ τῶν θεμελιωτῶν τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας καὶ τῆς παραδοχῆς τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν Μακάρων ὡς ἀφετηρίας πρὸς μέτρησιν τῶν μηκῶν. Εἰς τὴν σύνταξιν τῶν γεωγραφικῶν πινάκων προηγήθη τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις τῷ ἀπονέμει τὸν προσήκοντα ἔπαινον. Μεγάλου ἐνδιαφέροντος εἶναι τὰ ἐν τῇ «Γεωγραφικῇ ὑφηγήσει» τοῦ Πτολεμαίου (Βιβλ. Α') κεφάλαια «Περὶ τῆς κατὰ Μαρῖνον γεωγραφικῆς ὑφηγήσεως» (κεφ. στ'), «Διόρθωσις τῆς κατὰ Μαρῖνον τοῦ πλάτους τῆς ἐγνωσμένης γῆς διαστάσεως ἀπὸ τῶν φαινομένων» (κεφ. ζ') καὶ τὰ συμπληρωματικὰ αὐτῶν «Ἡ αὐτὴ διόρθωσις ἀπὸ τῶν διανύσεων τῶν κατὰ τὰς ὁδοιπορίας» (κεφ. η') καὶ «Ἡ αὐτὴ διόρθωσις ἀπὸ τῶν κατὰ πλοῦν διανύσεων». Σαφέστερον πάντων τῶν προηγηθέντων αὐτῷ περιέγραψε τὴν βορείαν τῆς Εὐρώπης πλευράν. Σ. Ε. Λ.

—**Μαρῖνος**. Βυζαντινὸς ὕπατος, ἐκ Συρίας καταγόμενος. Ὑπηρετῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου Α', ἀπεστάλη τῷ 514 κατὰ τοῦ καταπλεύσαντος πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως στασιαστοῦ στρατηγοῦ Βιταλιανοῦ, οὗτινος καὶ κατέκαυσε τὸν στόλον, ἐφαρμόσας τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου Πρόκλου συστηθέντα μέσα, ἤτοι κάτοπτρα πυρφόρα καὶ θεῖον. Ν. ΚΛΣ

—**Μαρῖνος** Βυζαντινὸς στρατηγός. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν θρακικῶν ταγμάτων κατὰ τῶν εἰς Αἴγυπτον ἐπιδραμόντων Ἀράβων, ἡττήθη κατὰ κράτος. Ν. ΚΛΣ

—**Μαρῖνος**, ***Κωνσταντινουπόλεως*** πατριάρχης. Ἀρειανος, ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῶν ὁμοδόξων αὐτῷ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δημοφίλου τῷ 386· ἐχωρίσθη ὅμως μετ' ὀλίγον δογματικῶς ἀπ' αὐτῶν, οἵτινες ἐκάλεσαν τὸν Δωρόθεον ἐξ Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, χειροτονηθέντα τῷ 376 ἢ 377, ἀμφότεροι δέ, ὁ Μαρῖνος καὶ ὁ Δωρόθεος, εἶχον ἰδίους ἐν Κωνσταντινουπόλει ναούς. Ἀλλ' ἕνεκα διαφορᾶς τινος περὶ προεδρείας μετὰ τοῦ Ἀγαπητοῦ, ὃν αὐτὸς ὁ Μαρῖνος ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον Ἐφέσου, ἐχωρίσθη καὶ τῶν ἰδίων ὀπαδῶν. Ἐδίδασκεν ὅτι «μὴ ὑφεστῶτος τοῦ Υἱοῦ, Πατέρα ἀεὶ εἶναι τὸν Πατέρα» (*Σωκρ.* Ε' 3,12,23 Ζ', 6. *Σωζομ.* Ζ', 14,17). Μ. Ι. Γ.

—**Μαρῖνος** *μοναχός*. Υἱὸς τοῦ δρουγγαρίου Νικηφόρου, γεννηθεὶς ἐν Βιζύῃ τῆς Θράκης περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ' αἰῶνος καὶ ὀνομασθεὶς πρὸ τοῦ μοναχικοῦ βίου *Βαάνης*. Ἐχρημάτισε δρουγγάριος καὶ αὐτός, διακριθεὶς ἐπὶ ἐλεημοσύναις καὶ αὐστηρῷ χριστιανικῷ βίῳ. Καταλιπὼν τὴν κοσμικὴν τύρβην ἐγένετο μοναχός, ζήσας μέχρι τοῦ 930. Ἐτάφη ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου πλησίον τοῦ νῦν Σαλμὰ-Τομβρούκ. Μ. Ι. Γ.

Μαρῖνος ***Ἀντύπας***. Εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἡγετῶν τῆς ἐν Ἑλλάδι σοσιαλιστικῆς κινήσεως κατὰ τὴν περίοδον 1902—1907. Ἐγεννήθη πιθανὸν τῷ 1873 εἰς τὸ χωρίον Φερεντινάτα τῆς Κεφαλληνίας, ἐκ πατρὸς λεπτουργοῦ. Μετὰ τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀποπερατώσῃ τὰς σπουδάς του, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀντεμετώπιζε διαρκῶς οἰκονομικὰς δυσχερείας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἠσχολεῖτο συνεχῶς μὲ τὸν προφορικὸν καὶ γραπτὸν διαφωτισμὸν τῶν ἐργαζομένων μαζῶν. Τῷ 1900 ἐξέδωκεν ἐν Ἀργοστολίῳ τὴν «Ἀνάστασιν», ἐφημερίδα, ὡς τὴν ἀπεκάλει, «ἀνθρωπιστικήν». Ἔλαβε μέρος ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης τοῦ 1897 καὶ κατόπιν ἵδρυσεν εἰς τὸ Ἀργοστόλιον τὸ ἀναγνωστήριον (εἶδος πολιτικῆς λέσχης) ἡ «Ἰσότης». Εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὰς Ἀθήνας καὶ ἀλλαχοῦ ἔκαμε διαλέξεις σοσιαλιστικὸς—ὡς τὰς ἀπεκάλει ὁ ἴδιος—καὶ γενικῶς ἐπροπαγάνδιζεν ἀπὸ τοῦ 1904 μέχρι τοῦ 1907 τὰς σοσιαλιστικὰς ἰδέας. Δὲν εἶχεν ὅμως σαφῆ ἀντίληψιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ (μαρξισμοῦ) καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ γραπτὴ καὶ προφορικὴ σοσιαλιστικὴ προπαγάνδα ἦτο ἰδιόρρυθμος, τῆς ἰδικῆς του ἐμπνεύσεως. Δι' αὐτὸ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἰδέαι τοῦ Ἀντύπα παρουσιάζουν πολλὰς ἀντιφάσεις καὶ ἀνακολουθίας. Καταδιωχθεὶς πολλάκις καὶ φυλακισθείς, μετέβη τῷ 1906 εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὡς ἐπιστάτης τῶν τσιφλικίων τοῦ θείου του Σκιαδαρέση. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην δὲν ἐλησμόνησε τὸν κοινωνικὸν ἐπαναστάτην καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐξεγερτικὴν προπαγάνδαν του μεταξὺ τῶν κολλίγων ἀγροτῶν. Ἀλλὰ μετά τινα χρόνον, τὴν νύκτα τῆς 9 πρὸς τὴν 10 Μαρτίου 1907, ἐδολοφονήθη ὑπό τινος Κυριακοῦ. Ἡ γενομένη ἀνάκρισις διεπίστωσε τὴν ἐνοχὴν ὡρισμένων τσιφλικιούχων. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἀντύπα εἰς τὴν προπολεμικὴν ἀγροτικὴν κίνησιν καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐργατικήν, τὴν πρὸ τοῦ 1910, ὑπῆρξε σημαντική. Γ. ΚΟΡΔΑΤΟΣ

— **Μαρῖνος** *Ζάνες Μπουνιαλῆς*. Κρὴς ποιητὴς (βλ. λ. *Ζάνες* Μαρῖνος Μπουνιαλῆς).

— **Μαρῖνος**, ***Εὐστάθιος***. Λευκάδιος συμμετασχὼν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς ὑποκινηθείσης ὑπὸ τοῦ δουκὸς Νέβερς. Ἔγραψε τῷ 1623 ὑπόμνημα περὶ Λευκάδος.

— **Μαρῖνος**, *Ἰωάννης*. Λευκάδιος νομοδιδάκτωρ. Ἐξελέγη βουλευτὴς ἐπὶ προστασίας ἐν Ἑπτανήσῳ.

— **Μαρῖνος**, ***Κάρολος-Ἀντώνιος***. Βενετὸς γεννηθεὶς τῷ 1745. Ἐγένετο προβλεπτὴς Κεφαλληνίας, μεγάλως ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῆς προόδου αὐτῆς. Ἐνυμφεύθη τὴν περιφανῆ λογίαν Ἰσαβέλλαν Θεοτόκη καὶ ἔγραψε διάφορα ποιήματα.

— **Μαρῖνος**, ***Λαυρέντιος***. Κρὴς θεολόγος, ζήσας ἐν Βενετίᾳ. Ἔγραψε διαφόρους ἐπιστολάς.

— **Μαρῖνος**, ***Σπυρίδων***. Καθηγητὴς τῶν φυσικομαθηματικῶν, γεννηθεὶς εἰς Ζάκυνθον τῷ 1851 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1928. Διηύθυνε τὸν μετεωρολογικὸν σταθμὸν Κερκύρας, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λεωνίδου Βλάχου (1922) διηύθυνε τὸ ἐκπαιδευτήριον «Καποδίστριας». Ἐδημοσίευσε μετεωρολογικὴν ἐποψιν τῆς πόλεως Κερκύρας ἀπὸ τοῦ 1887—1888 («Ἑστία» 1889 δελτίον 646). Π. Θ. Σ.

Μαρῖνος *[Γεωγρ.]*. Κινδυνωδεστάτη ὕφαλος, 1/2 μίλλ. ΝΔ. τῆς Σκιάθου (βόλισμα 8 ποδ., πλάτ. 39°08' Β, μῆκ. 23°26' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo, Oreos, Talanta and Trikkeri ch nnels, πολλὰ σημειώσασα ναυτικὰ ἀτυχήματα. Σ. Ε. Λ.

Μαρινὺ (Marigny), ***Ἐνγκερρὰντ ντὲ—***. Γάλλος ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Φιλίππου Δ' τοῦ Ὡραίου (1260—1315). Κατήγετο ἐξ ἀρχαίας νορμανδικῆς οἰκογενείας βαρώνων, εἰσῆλθε δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Οὔγου ντὲ Μπονβίλ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου οἱ φεουδάρχαι, τῶν ὁποίων τὴν ἰσχὺν ὁ βασιλεὺς ἐπεζήτησε νὰ περιορίσῃ, ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Μαρινύ, ὅστις καὶ ἐφυλακίσθη, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Καρόλου τοῦ Βαλουᾶ, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι ἐνοσφίσθη δημόσιον πλοῦτον. Ἀπαλλαγεὶς τῆς κατηγορίας ταύτης ἐκατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου Βαλουᾶ ἐπὶ μαγείᾳ καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, ὃν καὶ ὑπέστη. Γ. Ι. Β.

Μαρίνωφ, ***Δημήτριος***. Βούλγαρος συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Λὸμ τῷ 1848. Ἐφοίτησεν εἰς κλασσικὸν γυμνάσιον τῆς Σερβίας καὶ κατόπιν ἠκολούθησε φιλοσοφικὰς πανεπιστημιακὰς σπουδάς. Διετέλεσε διδάσκαλος ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν διὰ τὴν ἀνάμειξίν του εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα τῆς πατρίδος του. Συνέγραψε, πλὴν ἄλλων, «Ἱστορίαν τῆς βουλγαρικῆς φιλολογίας» καὶ ἐθνογραφικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ζῶσα ἀρχαιότης». Τ. Β.

Μάριο (Mario), ***Ἰωσήφ, κόμης—***. Διάσημος Ἰταλὸς ὀξύφωνος (1810—1883). Ἀρχικῶς ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Πεδεμοντίου, ἀπεφάσισε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν σκηνήν. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὸν «Ροβέρτον Διάβολον» τοῦ Μάγερμπεερ (1838), ἔκτοτε δὲ χρονολογοῦνται οἱ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Γκρίζι, ἣν καὶ ἐνυμφεύθη, θρίαμβοί του ἀνὰ τὴν μουσικὴν Εὐρώπην. Ὁ Μάριο διέτριψε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του ἐν Παρισίοις, ἀπεσύρθη δὲ τῆς σκηνῆς τῷ 1867. Σ. Γ.

Μαριὸ (τό)· ὑποκορ. τοῦ *Μαρία*, πβλ. τὸ *Λενιό*, τὸ *Ρηνιό*.

Μαριόγκα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου τοῦ Ξηροῦ (πλάτ. 40°37' 1/4 Β, μῆκ. 26°44' 1/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara). Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην φέρεται ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Xero-Mikro, 2 μίλλ. ΝΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Μποστὰν μπουρνοῦ. Σ. Ε. Λ.

Μαριόλα *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὅρμος κολπίζων τῆς Ν. ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου, 10 μίλλ. παράπλου, ἀνατολικῶς τοῦ στομίου τοῦ Βοσπόρου καὶ ἀμέσως πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀκρωτηρίου Καρὰ μπουρνοῦ σχηματιζόμενος. Ὑπάρχει εἰς τὸν μυχόν του συνοικισμὸς φερώνυμος οἰκίσκων (πλάτ. 41° 13' Β., μῆκ. 29° 21' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2238: Bosporus to Kerempeh), τὸ μὲν θέρος κατοικούμενος ὑπὸ ἁλιέων, τὸν δὲ χειμῶνα ἐρημούμενος. Πάντως λειτουργεῖ διαρκῶς ναυαγοσωστικὸς σταθμὸς ἄριστος. Σ. Ε. Λ.

Μαριολάτα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μαργιολάτα*.

Μαριολατρεία (ἡ). Ἡ μέχρι λατρείας ἐξικνουμένη τιμὴ πρὸς τὴν Θεοτόκον Μαρίαν (βλ. λ. *Μαρία*).

μαριολιά, ***μαριόλος***, ***μαριολεύω***· βλ. *μαργιολιά*, *μαργιόλος*, *μαργιολεύω*.

Μαριολογία (ἡ). Ἡ περὶ τῆς θεοτόκου Μαρίας θεολογικὴ διδασκαλία (βλ. λ. *Μαρία*).

Μαριολόπουλος, ***Ἠλίας Γ.*** Ἕλλην μετεωρολόγος καὶ κλιματολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1900. Ἐνεγράφη εἰς τὴν φυσικομαθηματικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, δευτεροετὴς δὲ ἐστάλη (1919) εἰς Ἑσπερίαν ὡς ὑπότροφος τοῦ Κοργιαλλενείου κληροδοτήματος. Μετὰ πολυετεῖς σπουδὰς εἰς τὰ πανεπιστήμια Καῖμπριτζ καὶ Παρισίων ὡς καὶ ἐν τῇ μετεωρολογικῇ σχολῇ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Κολλεγίου τοῦ Λονδίνου, ἐγένετο διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων (1925). Διετέλεσε βοηθὸς τοῦ ἀστρονομικοῦ καὶ μετεωρολογικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1918—1919), δόκιμος (1919), ἔκτακτος καὶ τέλος τακτικὸς μετεωρολόγος (προϊστάμενος) τοῦ μετεωρολογικοῦ τμήματος τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν (1925—1928), διορισθεὶς εἶτα τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1928). Ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους διεθνεῖς ἐπιστημονικὰς ἐπιτροπὰς καὶ τυγχάνει μέλος τῆς ἀγγλικῆς Μετεωρολογικῆς ἑταιρείας, τῆς γαλλικῆς κλπ. Ἔγραψε πλείστας ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, δημοσιευθείσας εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κλπ., ἐξ ὧν σπουδαιότεραι εἶναι: «Sur la formation des dépressions locales méditerranéennes et la théorie norvégienne du Polar front» (1923), «Sur les pluies observées parfois avec les anticyclones» (1925), «Étude sur le climat de la Grèce» (1925), ὅπερ ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον: «Étude sur la stabilité du climat de la Grèce depuis les temps historiques» εἰς τὰ Χρονικὰ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν (t. IX, 1926 σ. 43), «Σχέσις μεταξὺ τῆς σχετικῆς ὑγρασίας τοῦ ἀέρος καὶ τῆς θνησιμότητος ἐκ νόσων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἐν Ἀθήναις» (1927), «Περὶ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἐδάφους ἐν Ἀθήναις» ἀναδημοσιευθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Sur la température à la surface du sol et à différentes profondeurs à Athènes», ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετὰ τοῦ Α. Λειβαθηνοῦ: «Περὶ τῆς πορείας τῆς γεωγραφικῆς διανομῆς τῶν καταιγίδων» (γαλλιστὶ εἰς τὰ Πρ. Ἀκαδ. Ἀθ. 1929, τόμ. 4, τεῦχ. 5, 6, 282) ἀναδημοσιευθεῖσα γερμανιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Jährlicher Gang und geographische Verteilung der Gewitter in Griechenland» εἰς τὸ περιοδικὸν «Gerlands Beiträge zur Geophysik» (τόμ. 24, τεῦχ. 23, 1929, σ. 116). Θ. Θ. Φ.

Μάριον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα ἀρχαίας κυπριακῆς πόλεως, κειμένης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάρνακος, ἥτις ἀργότερον μετωνομάσθη *Ἀρσινόη*. Κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Κίμωνος καὶ ἀπηλλάγη τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ κατὰ τὸ 470 π. Χ. Ἀργότερον, ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου καὶ ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι δὲν ἐδείχθησαν εὐμενεῖς πρὸς αὐτόν, ἡ πόλις των κατεσκάφη, οἱ δὲ κάτοικοι μετεφέρθησαν εἰς Πάφον. Ἡ τοποθεσία τῆς πόλεως ὁρίζεται μεταξὺ τῶν χωρίων Μαρὶ καὶ Μαρόνι τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος (*Σακελλαρίου* «Κυπριακά»). Α. Κ. Α.

—**Μάριον** (Marion) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Γκρὰν τῆς πολιτείας Ἰνδιάνας. Κάτ. 23 747. Εἶναι τὸ κέντρον παραγωγῆς ἀεριόφωτος καὶ ἔχει βιομηχανίας ὑέλου, θερμαστρῶν, κλινῶν, μηχανουργικῶν προϊόντων, χάλυβος, χάρτου, δερματίνων εἰδῶν κλπ. Ὠκοδομήθη τῷ 1832 καὶ ὠνομάσθη πρὸς τιμὴν τοῦ στρατηγοῦ Φραγκίσκου Μάριον.

— **Μάριον** (Marion) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομιτείας τῆς πολιτείας Ὀχάϊο. Κάτ. 27.891. Παράγει μεγάλην ποσότητα ἀσβεστολίθου, ὅστις ὑποβάλλεται ἐπιτοπίως εἰς βιομηχανικὴν κατεργασίαν καὶ ἔχει ἐργοστάσια κατασκευῆς γεωργικῶν ἐργαλείων, μύλων, μηχανῶν, ὑδραυλικῶν ἐργαλείων, πιάνων, μεταξωτῶν κλπ. Ἐκτίσθη τῷ 1821. Μ. Ι. Θ.

Μαριὸν (Márion). —1) ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος φιλόσοφος καὶ παιδαγωγὸς (1846—1896). Τῷ 1875 κατέλαβε θέσιν καθηγητοῦ εἰς τὸ λύκειον Ἐρρίκου τοῦ Α', τῷ δὲ 1880 ἐξελέγη μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Τῷ 1883 ἐδίδαξεν εἰς Σορβόννην περὶ παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης καὶ συνέγραψε διάφορα παιδαγωγικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἔργα. Ἐκ τῶν τελευταίων τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Λὸκ καὶ τὸ ἔργον του» (1878), «Καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου» (1880), «Περὶ τῆς ἠθικῆς ἀλληλεγγύης» (4η ἔκδ. 1893). Αἱ παιδαγωγικαὶ καὶ ψυχολογικαὶ διαλέξεις του ἐδημοσιεύθησαν εἰς δύο τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Μαθήματα ψυχολογίας ἐφηρμοσμένης εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν» καὶ «Μαθήματα ἠθικῆς», αἱ δὲ ἐν Σορβόννῃ διαλέξεις συνελέγησαν καὶ ἐξεδόθησαν εἰς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν τῷ πανεπιστημίῳ» (1892).

—2) ***Μάρκελλος***. Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1857. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Γαλλίας. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ πώλησις τῶν

Digitized by Google

ἐθνικῶν κτημάτων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν» (1908), «Λεξικὸν τῶν θεσμῶν τῆς Γαλλίας ἐπὶ Βουρβώνων» (1923), «Δημοσιονομικὴ ἱστορία τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1715» (1914—1925). Γ. Ι. Β.

μαριονέττα (ἡ)· ἀνδρείκελον ἐκτελοῦν κινήσεις τῇ βοηθείᾳ νημάτων, *νευρόσπαστον* (βλ. λ.)· ‖ μεταφ. ἄνθρωπος ἄνευ αὐτοβουλίας, ὑποκείμενος εἰς τὴν θέλησιν ἄλλου ἢ ἄλλων: «αὐτὸν τὸν μεταχειρίζεται ἡ γυναῖκά του σὰν μαριονέττα» (ἰταλ. *marionetta*).

— *[Ἐγκυκλ.]* *Μαριονέττες* καλοῦνται παντὸς εἴδους νευρόσπαστα. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως ὑπάρχουν διάφοροι γνῶμαι. Οἱ μὲν παράγουν τὴν λέξιν ἐκ τῶν ἀγαλματίων τῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀφιερωμένων εἰς τὴν Παναγίαν καὶ ἅτινα ἐν μὲν τῇ Γαλλίᾳ ἐκαλοῦντο mariettes ἢ mariolettes, ἐν δὲ τῇ Βενετίᾳ Marie di legno· οἱ δέ, ἐν οἷς καὶ ὁ Magnin («Les origines du théâtre», σελ. 116) παράγουν τὴν λέξιν ἐκ τοῦ ὑποκοριστικοῦ ὀνόματος Marion, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὰς ξυλίνας πλαγγόνας, δι' ὧν ἀντικατέστησαν τὰς εὐγενεῖς Βενετάς, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαρίαι* ἀπετέλουν τὸ κόσμημα τῆς περιφήμου λιτανείας, τῆς τελουμένης ἄλλοτε ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὴν λεγομένην «ἑορτὴν τῶν Μαριῶν» (βλ. καὶ λ. *ἀνδρείκελος [Ἐγκυκλ.]*). Ν. Ι. Λ.

Μαριοπόλ, ἢ ***Μαριούπολις*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Ἀζοφικῆς (πλάτ. 47° 04′ Β, μῆκ. 37° 31° Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3389: Taganrog gulf) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Κάλμιους. Εἶναι ὁ κύριος ἐξαγωγικὸς λιμὴν τῶν μεταλλευμάτων τοῦ Ντόνετς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ τούτων παραγώγων, ἅτε τῆς πόλεως ἐχούσης ἀνθοῦσαν μεταλλουργίαν. Τὰ πρὸς Ταϊγάνιον, ἢ τὰ ἐκεῖθεν ἀποπλέοντα, πλοῖα εὑρίσκουν εἰς Μαριοπόλ μεγίστην παρακαταθήκην γαιανθράκων, μαζοὺτ καὶ ἀνθρακίτου, πᾶν εἶδος ἐφοδιασμοῦ, πλωτὴν δεξαμενὴν διὰ πλοῖα ἕως 2000 τόννων καὶ συνεργεῖα παντοίων ἐπισκευῶν καὶ μέγα νοσοκομεῖον διὰ ναύτας. Συνδέεται πρὸς τὸ δίκτυον τῶν σοβιετικῶν σιδηροδρόμων (διακλάδωσις «Μαριοπόλ—Γιασινοβατάγια»), ἔχει δὲ τακτικὴν ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν πρὸς τοὺς λιμένας τῆς Ἀζοφικῆς, τὸ Κὲρτς καὶ τὴν Θεοδοσίαν, ὡς καὶ ἐντατικώτατον ραδιοτηλεγραφικὸν σταθμόν. Ἡ πόλις ἔχει περὶ τὰς 41.000 κατ., χυτοσιδηρουργεῖα, ἀλευρομύλους κλπ. Ἱδρύθη τῷ 1779 ὑπὸ 18.000 Ἑλλήνων, οἵτινες μετηνάστευσαν ἐκ Κριμαίας καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ. Σ. Ε. Λ.—Γ. Ι. Β.

Μαριόρρευμα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς ἐν Λακωνίᾳ. Πηγάζει παρὰ τὸ ἀρχαῖον χωρίον *Μαριὸς* τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα) καὶ χρησιμεύει κατ' ἀρχὰς ὡς ὅριον τῶν ἐπαρχιῶν Λακεδαίμονος καὶ Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς. Ἐκβάλλει εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον παρὰ τὸ ἀρχαῖον Ἕλος, ὅπου σχηματίζονται ἕλη τινά. Ι. Σ. Σ.

Μάριος (Marius), ***Γάϊος***. Ρωμαῖος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 156 π. Χ. ἀπὸ πτωχοὺς χωρικοὺς εἰς τὴν κώμην Κιρραιάτωνα τῆς Ἀρπίνης, ὅπου κυρίως ἀνετράφη κατὰ αὐστηρὸν ρωμαϊκὸν τρόπον, ἐλθὼν ἀργότερον εἰς τὴν Ρώμην. Δὲν ἔτυχεν ἀνωτέρας μορφώσεως, διότι ἐμίσει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς γλῶσσαν δούλων, ἦτο ὅμως στρατιωτικῶς ἀρτιώτατα μορφωμένος. Ὁ Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὑπηρέτει ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐξετίμησε τὸν Μάριον πολύ, διϊδὼν ἐν αὐτῷ τὸν μέλλοντα μέγαν στρατηγὸν τῆς Ρώμης. Ἡ ἐκτίμησίς του αὕτη ἐπηρέασε τὸν Μάριον καὶ τῷ 119 π. Χ. διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Καικιλίου Μετέλλου ἔγινε δήμαρχος. Ὡς ὑποψήφιος διὰ τὴν ἀγορανομίαν ἀπέτυχε, τῷ 115 π. Χ. ὅμως ἐξελέγη στρατηγὸς (praetor), διοικήσας ἄριστα τὴν Ἰσπανίαν. Μετὰ τὴν στρατηγίαν του ἐκαθάρισε τὴν Ἰβηρίαν ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Ὑπὸ τῆς

Προτομὴ τοῦ Γαΐου Μαρίου.
(Μουσεῖον Βατικανοῦ.)

πολιτείας ἐξετιμήθη πολὺ διὰ τὸ δημοτικὸν τῆς διαίτης του καὶ τὴν ἐνδελεχῆ ἐργασίαν, διὰ τοῦτο καὶ ἔλαβε σύζυγον ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου, τὴν Ἰουλίαν, ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς τοῦ Καίσαρος. Τῷ 109 π. Χ. προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Καικιλίου Μετέλλου ὡς πρεσβευτὴς (legatus) εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἰουγούρθα πόλεμον. Ὕπατος ἀνηγορεύθη τῷ 107 π. Χ.· ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Ἀφρικὴν συνέλαβε τὸν Ἰουγούρθαν ζῶντα, διότι παρεδόθη δι' αἰσχρᾶς προδοσίας ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ του Βόκχου εἰς τὸν τότε ταμίαν τοῦ Μαρίου Λεύκιον Σύλλαν, καὶ ἑώρτασε τὸν θρίαμβόν του. Ἡ ἰδιοποίησις τοῦ κατορθώματος τούτου ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αἰτία τῆς μετέπειτα ἔχθρας Μαρίου καὶ Σύλλα διενέξεως. Τῷ 104 π. Χ. ἐξελέγη ὕπατος, ἐνῷ ἦτο ἀπών, καὶ παρέμεινεν ὡς ὕπατος συνεχῶς ἐπὶ τέσσαρα ἔτη μέχρι τοῦ ἔτους 101 π. Χ. Ἠγωνίσθη κατὰ τῶν Τευτόνων καὶ Κίμβρων. Τοὺς πρώτους κατέστρεψεν εἰς τὴν παρὰ τὰ Σέξτια ὕδατα μάχην (102 π. Χ.), τοὺς δὲ δευτέρους εἰς τὰς Βερκέλλας (101 π. Χ.), τιμηθεὶς διὰ τὴν τελευταίαν του νίκην ὡς τρίτος ἱδρυτὴς τῆς Ρώμης. Τῷ 100 π. Χ. ἐξελέγη δι' ἕκτην φορὰν ὕπατος. Εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπῆρξεν ἀδύνατος. Κατὰ τὸ 88 π. Χ. κατώρθωσε δι' ἑνὸς τελευταίου τεχνάσματος μὲ τὸν κερδηθέντα ὑπὲρ αὐτοῦ δήμαρχον Σουλπίκιον ν' ἀφαιρέσῃ τὴν εἰς τὸν Σύλλαν ἀνατεθεῖσαν ἀρχηγίαν τοῦ μιθριδατικοῦ πολέμου ἀπ' αὐτοῦ. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ πρώτου ἐμφυλίου πολέμου μεταξὺ Μαρίου καὶ Σύλλα, διότι ὁ Σύλλας παροξύνας τοὺς στρατιώτας του ἐβάδισε κατὰ τῆς Ρώμης, τῆς ὁποίας καὶ ἔγινε κύριος, ἐξαναγκάσας τὸν Μάριον νὰ φύγῃ κρυφίως διὰ πλοίου εἰς τὴν Ἀφρικήν. Μία μεγάλη θαλασσοταραχὴ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὰς Μιντούρνας, ὅπου θὰ ἀπεκεφαλίζετο, ἐὰν δὲν ἐδείκνυεν ὑπέροχον στρατιωτικὸν θάρρος καὶ δύναμιν. Ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν Καρχηδόνα. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐνῷ ὁ Σύλλας ἠγωνίζετο εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ρώμην ὁ Κίννας, ὅστις μετὰ τοῦ κληθέντος ὑπ' αὐτοῦ Μαρίου ἐξεδικήθησαν μὲ πρωτοφανῆ λύσσαν, φονεύσαντες ἅπαντας τοὺς φίλους, συγγενεῖς καὶ προσκειμένους ὁπωσδήποτε εἰς τὸν Σύλλαν. Τῷ 86 π. Χ. ἐξελέγη δι' ἑβδόμην φορὰν ὕπατος, ἔχων ὡς συνάδελφόν του τὸν Κίνναν. Δέκα ἑπτὰ ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων του ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἑβδομήκοντα ἐτῶν. Ὁ Μάριος εἶχεν, ὅπως τὸν παρίσταναν ἡ ἐν Ραβέννῃ τῆς Γαλατίας λιθίνη προτομή, τὴν ὁποίαν εἶδεν ὁ Πλούταρχος, στρυφνότητα καὶ πικρίαν περὶ τὸ ἦθος. Τὸν βίον τοῦ Μαρίου ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος παραλληλίζων αὐτὸν μὲ τὸν τοῦ Πύρρου. Χ. Κ. Κ.

— **Μάριος**. Εἷς τῶν ἡρώων τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ «*Ἄθλιοι*» (βλ. λ.).

Μαριὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τῆς Λακωνίας, γνωστὴ μόνον ἀπὸ τοῦ Παυσανίου (Γ' 21, 7. 22, 8). Ἦτο παλαιοτάτη πόλις τῶν Περιοίκων καὶ εἶτα τῶν Ἐλευθερολακώνων, κατὰ δὲ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἁπλοῦν πόλισμα. Ἀπεῖχε περὶ τὰ ἑκατὸν στάδια ἀπὸ Γερονθρῶν, κειμένη παρὰ τὴν κώμην Γλυππίαν, ἐχαρακτηρίζετο δὲ διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων της. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχε περίρρυτον «ἱερὸν ἀρχαῖον κοινὸν θεῶν ἁπάντων» ἐν τῷ μέσῳ ἄλσους καὶ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Ἔκειτο πιθανῶς Α. τῶν Γερονθρῶν, ΒΑ. τοῦ Πάρνωνος καὶ παρὰ τὸ χωρίον *Μαρί*, τὸ ὄνομα δὲ τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀναγνωρίζεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ *Μαριορρεύματος*. Αὐτόθι καὶ παρὰ τὸ Καστέλλι εὕρηνται ἐπὶ ὑψώματος τὰ ἐρείπια ἀρχαίου συνοικισμοῦ καὶ περιβόλου τείχους. Π.Ν.Π.

Μαριὸτ (Mariotte), ***Ἀντώνιος*** Γάλλος μουσουργὸς (γεν. 1878). Ἀρχικῶς ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, ἐγκατέλειψε τὸ στάδιον τοῦτο, ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μουσικήν. Καθηγητὴς ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς Λυὼν, εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ διὰ τοῦ μελοδράματος «Σαλώμη» ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ἔργου τοῦ Ὀυάϊλντ. Ἡ «Σαλώμη» παιχθεῖσα τῷ 1908 ἐν Λυὼν, ἀργότερον δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Εἶναι ἔργον ἀποφεῦγον πᾶσαν κοινοτυπίαν, λαμπρῶς ἐνορχηστρωμένον καὶ περιέχον ἐν φινάλε μεστὸν πάθους καὶ συγκινήσεως. Ἐκτὸς τοῦ σκηνικοῦ του ἔργου ὁ Γάλλος μουσουργὸς ἔχει γράψει συμφωνικὰς συνθέσεις, μίαν σονάταν διὰ κλειδοκύμβαλον, μελῳδίας κλ.

— **Μαριὸτ** (Mariotte), ***Ἐδμόνδος*** *(ἀββᾶς)*. Διάσημος Γάλλος φυσικὸς (1620—1684), θεωρούμενος ὡς ὁ ἱδρυτὴς τῆς πειραματικῆς φυσικῆς ἐν Γαλλίᾳ. Ἐπιδοθεὶς ἰδιαιτέρως εἰς πειραματικὰς ἐρεύνας ἐπὶ τῶν ἀερίων, ἐδημοσίευσε περισπούδαστον διὰ τὴν ἐποχήν του σύγγραμμα «Περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀέρος» (1676), ἐν τῷ ὁποίῳ μεταξὺ ἄλλων διετύπωσε τὸν γνωστὸν φερώνυμόν του νόμον, καθ' ὃν ὁ ὄγκος μιᾶς μάζης ἀερίου εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἀσκουμένην πίεσιν (βλ. λ. *ἀέρια*). Ἐνέκυψεν ἐπίσης ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς ὑδροστατικῆς καὶ ὑδροδυναμικῆς καὶ συνέγραψε συναφῆ μελέτην «Περὶ τῆς κινήσεως τῶν ὑδάτων καὶ τῶν ἄλλων ρευστῶν», δημοσιευθεῖσαν μετὰ τὸν θάνατόν του, τῷ 1686. Ἐν τῷ ἔργῳ του τούτῳ ὁ Μαριὸτ ἐπεδίωξε νὰ ἑδραιώσῃ τὰς ἀρχάς, τὰς τεθείσας ὑπὸ τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Πασκὰλ καὶ τοῦ Τοριτσέλλι. Ἠσχολήθη ἐξ ἄλλου καὶ μὲ τὴν θεωρίαν τῆς ὁράσεως καὶ μὲ πλεῖστα ἄλλα θέματα τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, εἰσενεγκὼν σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν ἐν γένει προαγωγὴν αὐτῆς, ἐπὶ τοῦ πειραματικοῦ ἰδίως πεδίου. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ὁ Μαριὸτ ὑπῆρξεν ἐν τῶν πλέον διακεκριμένων αὐτῆς μελῶν.

Παρεκτὸς τῶν προαναφερθέντων ἔργων του ἐδημοσιεύθησαν ἀκόμη: «Νέαι ἀνακαλύψεις, ἀφορῶσαι τὴν ὅρασιν» (Παρίσιοι 1668), «Πειράματα ἐπὶ τῆς πήξεως τοῦ ὕδατος» (1682), «Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς κρούσεως τῶν σωμάτων» (1676), «Ἡ βλάστησις τῶν φυτῶν» (1679), «Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν χρωμάτων» (1681), «Ἐγχειρίδιον Λογικῆς» (1678), «Περὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἐκκρεμοῦς» κλπ. Πάντα τὰ ἔργα του ἐπανεξεδόθησαν εἰς ἑνιαίαν συλλογὴν ἐν Λουγδούνῳ τῷ 1717 καὶ εἰς δευτέραν ἔκδοσιν ἐν Χάγῃ τῷ 1740. —Ο.

— **Μαριόττου** ***δοχεῖον*** *[Φυσ.]*. Μία ἐκ τῶν ἐπινοηθεισῶν ὑπὸ τοῦ Μαριόττου συσκευῶν, διὰ τῆς ὁποίας καταδεικνύονται πειραματικῶς διάφορα ἀποτελέσματα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἐπὶ τῶν ὑγρῶν καὶ ἥτις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἐξ ἄλλου πρὸς παροχὴν σταθερᾶς ροῆς. Ἡ συσκευὴ ἀποτελεῖται ἐκ φιάλης φερούσης, εἰς διάφορα ὕψη, τρεῖς πλευρικὰς ὀπὰς a b c, τὰς ὁποίας δυνάμεθα ν' ἀνοίγωμεν καὶ νὰ φράσσωμεν διὰ μικρῶν ἐξ ἐλαστικοῦ πωμάτων. Ὁ λαιμὸς δὲ τῆς φιάλης κλείεται ἀεροστεγῶς δι' ἐλαστικοῦ ἐπίσης πώματος, διαπερωμένου ὑπὸ σωλῆνος ἀνοικτοῦ κατ' ἀμφότερα τὰ ἄκρα.

Ἂν τὸ δοχεῖον καὶ ὁ σωλὴν εἶναι πλήρη ὕδατος, ἢ ἄλλου τινὸς ὑγροῦ, καὶ ἀνοίξωμεν τὴν ὀπὴν b, εὑρισκομένην εἰς θέσιν ὑψηλοτέραν ἀπὸ τὸ κάτω ἄκρον l τοῦ σωλῆνος, θ' ἀρχίσῃ νὰ ἐκρέῃ τὸ ὑγρόν, διότι ἕκαστον μόριον αὐτοῦ εὑρισκόμενον εἰς τὴν ὀπὴν b θὰ ὑφίσταται ἐκ τῶν ἔξω μὲν τὴν ἀτμοσφαιρικὴν μόνον πίεσιν, ἐκ δὲ τῶν ἔσω τὴν ἰδίαν πίεσιν ηὐξημένην κατὰ τὴν στήλην tb′ τοῦ ἐν τῷ σωλῆνι ὑγροῦ. Διαρκούσης τῆς ἐκροῆς ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ὑγροῦ ἐν τῷ σωλῆνι θὰ κατέρχεται, μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς τὴν θέσιν b′, ὁπότε ἡ ἐκροὴ θὰ σταματήσῃ, διότι τότε καὶ ἡ ἐκ τῶν ἔξω καὶ ἡ ἐκ τῶν ἔσω πίεσις θὰ εἶναι ἡ αὐτὴ (ἡ τῆς ἀτμοσφαίρας).

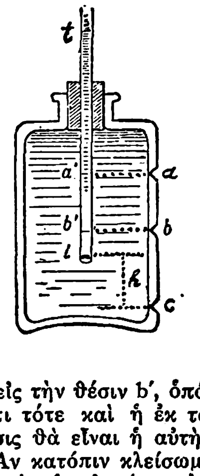

Ἂν κατόπιν κλείσωμεν τὴν ὀπὴν b καὶ ἀνοίξωμεν τὴν ὑψηλοτέραν ὀπὴν a, ἡ ἔξωθεν πίεσις θὰ εἶναι μεγαλυτέρα τῆς ἔσωθεν (ἥτις θὰ ἰσοῦται πρὸς τὴν ἀτμοσφαιρικὴν μειωμένην κατὰ στήλην ὑγροῦ a′b′). Ἄρα ὄχι μόνον δὲν θὰ ἔχωμεν ἐκροήν, ἀλλὰ θὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν φιάλην διὰ τῆς ὀπῆς a φυσαλίδες τινὲς ἀέρος, αἵτινες, συγκεντρούμεναι εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ δοχείου, θ' ἀναγκάσουν τὸ ὑγρὸν ν' ἀνέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὸν σωλῆνα, μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς τὴν θέσιν a′.

Ὑποθέσωμεν τέλος ὅτι, καθ' ὃν χρόνον τὸ δοχεῖον καὶ ὁ σωλὴν εἶναι πλήρεις καὶ αἱ ὀπαὶ a καὶ b εἶναι κλεισταί, ἀνοίγομεν τὴν ὀπὴν c, εὑρισκομένην εἰς θέσιν χαμηλοτέραν ἀπὸ τὸ ἄκρον l τοῦ σωλῆνος. Τὸ ὑγρὸν θ' ἀρχίσῃ νὰ ἐκρέῃ, λόγῳ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐκ τῶν ἔσω πιέσεως ἀπὸ τὴν ἐκ τῶν ἔξω, καὶ ἡ ἐπιφάνειά του ἐν τῷ σωλῆνι θὰ κατέρχεται μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον l. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ ταχύτης τῆς ἐκροῆς θὰ βαίνῃ μειουμένη, κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς τὴν προϊοῦσαν μείωσιν τῆς διαφορᾶς τῶν πιέσεων. Ἀφ' ἧς ὅμως ἡ στάθμη τοῦ ὕδατος ἐν τῷ σωλῆνι φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον l, θ' ἀρχίσουν νὰ εἰσέρχωνται δι' αὐτοῦ εἰς τὴν φιάλην φυσαλίδες ἀέρος, ὅστις, συσσωρευόμενος εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ δοχείου, θὰ διατηρήσῃ διὰ τῆς ἐλαστικότητός του τὴν ἐκροήν. Θὰ ἐκρέῃ δ' ἐφεξῆς τὸ ὑγρὸν μὲ ταχύτητα σταθερὰν — διότι ἡ διαφορὰ τῶν πιέσεων θὰ ἰσοῦται μὲ τὴν στήλην h, τῆς ὁποίας τὸ ὕψος δὲν μεταβάλλεται —, μέχρις οὗ ἡ στάθμη τοῦ ὕδατος ἐν τῷ δοχείῳ κατέλθῃ κάτω τοῦ ἄκρου l τοῦ σωλῆνος. Ἡ ὡς ἀνωτέρω σταθερὰ ταχύτης τῆς ροῆς δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου τοῦ Τοριτσέλλι $V = \sqrt{2gh}$.

Τοῦ δοχείου τοῦ Μαριόττου ἐφαρμογὴ γίνεται εἰς διαφόρους συσκευὰς ἀπαιτούσας σταθερὰν ροὴν ὑγροῦ, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι εἰς λυχνίας (βλ. τ. ΙΣΤ′, σ. 381γ′), εἰς ποτιστήρια ζῴων καὶ πτηνῶν κλπ. —Ο.

Μαριούπολις *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἀζοφικῆς εἰς τὴν Β. ἀκτὴν τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τοῦ Ταϊγανίου (βλ. λ. *Μαριοπόλ*).

μαριουπολίτης (ὁ) (Mariupolit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον τῆς οἰκογενείας τῶν ἐλαιολιθικῶν συηνιτῶν. Χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς παντελοῦς ἀπουσίας τοῦ καλιούχου ἀστρίου, συνίσταται δὲ ἀπὸ λευκὰ συσσωματώματα ἀλβίτου, ἀπὸ κρυστάλλους καὶ κόκκους τεφροῦ ἐλαιολίθου, ἀπὸ αὐγιρίνην καὶ μεμονωμένα φυλλάρια λεπιδομέλανος, καθὼς καὶ κρυστάλλους ζιρκονίου. Ἀπαντᾷ ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μαριουπόλεως παρὰ τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν. Γ. Β.

Μαριοὺτ *[Γεωγρ.]*. Ἀραβικὸν ὄνομα τῆς *Μαρεώτιδος λίμνης* (βλ. λ.).

— **Μαριούτ**, ἢ ***Ἀμρία*** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς Βεδουΐνων ἐν Αἰγύπτῳ, κείμενος παρὰ τὴν ΝΔ ὄχθην τῆς Μαρεώτιδος λίμνης, 34 χλμ. πρὸς ΝΔ τῆς Ἀλεξανδρείας, χρησιμεύων ὡς σταθμὸς τῶν καραβανίων, τὰ ὁποῖα μεταφέρουσι τὰ προϊόντα

Digitized by Google

φοίνικας ἰδίως, τῶν Δ ὀάσεων. Εἶναι σταθμὸς τοῦ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας πρὸς τὴν Δ. Αἴγυπτον παραλιακοῦ σιδηροδρόμου, ἔχει δὲ πολλοὺς κήπους, ἐξοχικὰς ἐπαύλεις καὶ ὡραῖον βασιλικὸν ἀνάκτορον. —Ω.

Μαριπόζαν (οἱ) (Mariposan). Ἰνδικὴ πολεμικὴ φυλή, κατοικοῦσα τὴν ὁμώνυμον περιφέρειαν τῆς Μαριπόζα εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Καλιφορνίας, καὶ τὰ ὄρη τῆς Σιέρρα Νεβάδας. Εἰς τὴν παρ' αὐτῆς οἰκουμένην περιφέρειαν ὑπῆρχον πολλὰ χρυσωρυχεῖα.

Μάρις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Διάφορος ὀνομασία τοῦ ἐν Δακίᾳ ποταμοῦ *Μαρίσου* (βλ. λ.), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (IV, 48. Α. Θ. Σ.

Μάρις *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀμισωδάρου, βασιλέως τῆς Λυκίας, φονευθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀτυμνίου κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Νέστορος Ἀντιλόχου καὶ Θρασυμήδους (Ὁμ. Ἰλ. Π, 319—325). Α. Θ. Σ.

Μάρις, ἐπίσκοπος ***Χαλκηδόνος***. Ζῶν ἐπὶ τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ συνόδου καὶ μέχρις Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἐγένετο φίλος τοῦ Ἀρείου καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ τῶν ἀρειανῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου ἀπώλεσε τὴν ὅρασιν, μαθὼν ὅμως ὅτι ὁ Ἰουλιανὸς μετέβη νὰ προσενέγκῃ θυσίαν εἰς ἄγαλμα τῆς Τύχης, ἦλθε χειραγωγούμενος καὶ ἤλεγξε τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις σκώπτων αὐτόν, εἶπεν «Οὐδὲ ὁ Γαλιλαῖός σου Θεὸς θεραπεύσει σε». Ἀλλ' ὁ Μάρις ἀπήντησεν: «Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου τυφλώσαντί με, ἵνα μὴ ἴδω τὸ πρόσωπόν σου οὕτως ἐκπεπτωκὸς πρὸς τὴν ἀσέβειαν» (*Σωζόμ.* Ε', 4). Μ.Ι.Γ.

— **Μάρις** ***ὁ Πέρσης***. Ἀσπασάμενος τὸν Χριστιανισμὸν προήχθη εἰς ἐπίσκοπον τῆς πόλεως Ἀρντασήρ, ἐν ᾗ ἀρκετοὶ ὑπῆρχον Χριστιανοὶ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα. Ὁ ἐπίσκοπος Ἐδέσσης Ἴβας ἔγραψεν αὐτῷ, ἐρίδων ἀναφυεισῶν μεταξὺ Κυρίλλου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ νεστοριανῶν, ἐπιστολήν, δυσμενῆ κρίσιν περὶ τοῦ Κυρίλλου περιέχουσαν. Συνελθούσης τῷ 451 τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁ Ἴβας ἠθωώθη διὰ τὴν γραφεῖσαν ἐπιστολήν, ἀλλ' ὅτε τῷ 553 ἡ Ε' οἰκουμενικὴ σύνοδος συνῆλθε πρὸς ἕνωσιν ὀρθοδόξων καὶ Νεστοριανῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἴβα κατεδικάσθη.

Μάρις (Maris). Οἰκογένεια Ὀλλανδῶν ζωγράφων: — 1) ***Ματθαῖος*** (1835—1917). Σπουδάσας εἰς τὰς ἀκαδημίας τῆς Χάγης καὶ τῆς Ἀμβέρσης, μετέβη εἰς Παρισίους τῷ 1869, βραδύτερον δὲ εἰς Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικήν, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη. Τὸ σχέδιόν του, ἐνίοτε ἀκαθόριστόν πως, δὲν εἶναι ἐν τούτοις ἄνευ ἀξίας καὶ οἱ χρωματισμοί του δίδουν ἐντύπωσιν ἐξαιρετικῆς ἁρμονίας. Ἐπεδόθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ὑδατογραφίαν καὶ τὴν χαρακτηκτικήν. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως τά: «Μῦθος», «Νύμφη», καὶ «Ρυάκιον τοῦ δάσους», εὑρισκόμενα εἰς τὰς πινακοθήκας τῆς Χάγης καὶ τοῦ Ἄμστερνταμ.

—2) ***Ἰάκωβος*** (1837—1899). Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἔμπερτ, συνεπλήρωσε δὲ καὶ οὗτος τὰς σπουδάς του εἰς Παρισίους. Θεωρεῖται ὡς ὁ πλέον ἀξιόλογος κολορίστας τῆς σχολῆς τῆς Χάγης. Ἐζωγράφισεν ἀπόψεις πόλεων, λειμῶνας, λέμβους διασχιζούσας διώρυγας καὶ ἰδίως ἀνεμομύλους, πλαισιουμένους ἀπὸ μεγάλα κινούμενα νέφη. Ἐκ τῶν πινάκων του προέχουν: «Παρὰ τὴν ἀκτήν», «Ὁ μύλος» (1872), «Ἄποψις ἀπὸ τὸ Ἄμστερνταμ» (1875), «Γέφυρα καὶ διῶρυξ τοῦ Ρόττερνταμ» καὶ ἄλλα. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν κοσμοῦν τὰ μουσεῖα τῆς Χάγης, τοῦ Μονάχου, τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Ἄμστερνταμ.

—3) ***Γουλιέλμος*** (1844—1910). Ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω. Ἐζωγράφιζεν ἰδίως τοπία καὶ ζῷα, ἐξετιμᾶτο δὲ πολὺ ἐν Ὀλλανδίᾳ καὶ Βελγίῳ διὰ τὰς ὑδατογραφίας του, διακρινομένας διὰ τοὺς ἐντόνους καὶ ἀκριβεῖς των χρωματισμούς. Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ «Λιβάδι σ'τὸν ἥλιο» καὶ «Πότισμα τῶν ἀγελάδων» εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Ἄμστερνταμ καὶ τῆς Χάγης. —Ω.

μαρὶς (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων (βλ. λ. *σμαρίς*).

Μαρισάγχη. Σύζυγος τοῦ Φαραὼ Κεφρῆνος καὶ ἱέρεια τοῦ Θώθ.

μαρίσκα (ἡ) (marisque). Οὕτω καθορίζεται εἰς τὴν χειρουργικὴν μικρὸς ὄγκος ἐμφυόμενος εἰς τὸ χεῖλος τοῦ δακτυλίου (πρωκτοῦ) περιβαλλόμενος ὑπὸ δερματικοῦ ἢ δερματικοβλεννώδους περικαλύμματος, πτυχωτοῦ, μαλθακοῦ καὶ ἀδρανοῦς τῇ αἰσθήσει· προέρχεται δ' οὗτος ἐξ αἱμορροΐδος τινὸς ὑποστάσης τὴν ἰνώδη μεταμόρφωσιν. Μ. Ν. Κ.

Μάρισος, ἢ *Μάρις [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Δακίας, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν Σαρματικῶν ὀρέων (Δυτικὰ Καρπάθια), ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 883 χιλμ. εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Τισία (νῦν Theiss). Ὁ Ἡρόδοτος (IV, 48) καὶ ὁ Στράβων (VII, 304), ἐσφαλμένως ἐπίστευον ὅτι ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν. Σήμερον καλεῖται οὐγγριστὶ *Μάρος*, γερμανιστὶ Mieresch καὶ ρουμανιστὶ Muresul. Α. Θ. Σ.

Μάρισσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Παλαιστίνης, κειμένη ἐν Ἰουδαίᾳ, πρὸς Δ. τῆς Ἀσφαλίτιδος λίμνης (Νεκρὰ θάλασσα), 2 μίλλια πρὸς Ν. τῆς Ἐλευθεροπόλεως τῆς Βαϊτογαβρεὶ τοῦ Πτολεμαίου. Ὀχυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ροβοὰμ (975—957 π. Χ.), κατεστράφη ὑπὸ Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου περὶ τὸ 164 π. Χ. Ὀχυρωθεῖσα ἐκ νέου ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου Γαβινίου, κατεστράφη ὁριστικῶς ὑπὸ τῶν Πάρθων. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀναγνωρίζονται παρὰ τὸ νῦν χωρίον Βὲτ-Τζιβρὶν (Bet-Dchibrin). Α. Θ Σ.

Μαρισταὶ (οἱ) (Frères Maristes). Καθολικὸν μοναχικὸν τάγμα, ἀποκλειστικὸν σκοπὸν ἔχον τὴν χριστιανικὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας. Ἱδρύθη τῷ 1817 ἐν Λυών. Τὰ μέλη του, ὡς μοναχοί, ὑποχρεοῦνται νὰ διαφυλάττουν τὴν πτωχείαν, τὴν ἁγνότητα καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους των ὑπακοήν, ὡς παιδαγωγοὶ δὲ νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιστημονικῆς μορφώσεως καὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν προσόντων διὰ τὴν χριστιανικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων. Διάγουν κοινοβιακὴν ζωὴν καὶ ὀνομάζονται Μαρισταὶ ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἱδρύσεώς του (1817—1840) τὸ τάγμα ἐδιοικεῖτο ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ του, τοῦ ἀββᾶ Σαμπανιὰ (Champagnat). Τῷ 1852 ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ἐν Γαλλίᾳ, ἡ δὲ Ἁγία Ἕδρα ἐπεκύρωσεν ὁριστικῶς τοὺς κανονισμούς του τῷ 1903. Ὅταν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ τάγματος ἀπέθνησκε τὸν Μάϊον τοῦ 1840, τὸ ἔργον του εἶχε λάβει ἀρκετὰς διαστάσεις: ὑπὲρ τὰς 60 σχολὰς ἐλειτούργουν κανονικῶς εἰς τὰ διάφορα χωρία τῆς Γαλλίας. Ἡ ἀνάπτυξις αὕτη ἐξηκολούθησε, καί, πλὴν τῶν σχολείων στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, διὰ τὰ ὁποῖα εἶχον προορισθῆ οἱ Μαρισταί, καὶ γυμνάσια καὶ πρακτικὰ λύκεια καὶ οἰκοτροφεῖα ἱδρύθησαν βραδύτερον εἰς πλείστας πόλεις καὶ διαφόρους πρωτευούσας, ὡς εἰς Παρισίους, Ρώμην, Μαδρίτην, Βρυξέλλας, Λονδῖνον, Νέαν Ὑόρκην, Μεξικόν, Ρίον Ἰανέϊρον, Βουένος-Ἄϋρες, Πεκῖνον κτλ. Κατὰ μίαν τελευταίαν στατιστικήν, τὸ τάγμα ἀριθμεῖ ὑπὲρ τὰ 7.000 μέλη, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐκπαιδευτικῶν των ἱδρυμάτων ἀνέρχεται εἰς 650.

Τὸ τάγμα διατηρεῖ καὶ ἱεραποστολάς. Ἀπὸ τὸ 1836, μία ὁμὰς ἐκ 5 ἀδελφῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ὠκεανίαν, καὶ ἀπὸ τότε ἑκατοντάδες ἐξ αὐτῶν ἐργάζονται διὰ τῶν σχολῶν καὶ ὀρφανοτροφείων πρὸς διάδοσιν τῶν εὐαγγελικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ δὴ τοῦ Βελγικοῦ Κονγκό.

Ἡ κεντρικὴ ἕδρα τοῦ τάγματος εὑρίσκεται ἐν Τουρίνῳ τῆς Ἰταλίας. Ἡ θητεία τοῦ ἀρχηγοῦ εἶναι δωδεκαετής. Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του βοηθεῖται ὑπὸ συμβουλίου ἐξ ὀκτὼ ἄλλων ἀδελφῶν, ἐκλεγομένων μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως. Τὸ τάγμα ὑποδιαιρεῖται εἰς 25 ἐπαρχίας διοικουμένας ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν προεστώτων καὶ συμβουλίων ἐκ τεσσάρων μελῶν. Εἰς κάθε ἐπαρχίαν ὑπάρχουν σχολεῖα διαφόρων τύπων· ἑκάστου αὐτῶν προΐσταται ὁ διευθυντής, τοῦ ὁποίου ἡ θητεία εἶναι ἑξαετής. Ἡ μοναχικὴ καὶ ἡ παιδαγωγικὴ μόρφωσις τῶν ἀδελφῶν γίνεται εἰς ἰδιαίτερα τοῦ τάγματος διδασκαλεῖα. Ἐν Ἑλλάδι προσεκλήθησαν τῷ 1907 ἀπὸ τὸν τότε διευθυντὴν τοῦ «Λεοντείου Λυκείου», ὅπως ἀναλάβουν ἐν αὐτῷ τὴν παιδονομίαν καὶ τὴν διοργάνωσιν τῶν σπουδῶν, τῷ δὲ 1916 ἵδρυσαν μίαν ἑλληνογαλλικὴν σχολὴν εἰς τὰς Πάτρας. Α. Κ. Σ.

Μαριτίμα (Maritima Avaticorum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ναρβωνικῆς Γαλλίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αὐατικῶν (Avatici) κειμένη μεταξὺ Μασσαλίας καὶ Ροδανοῦ. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ κωμόπολις Dartigues ἐν τῷ νομῷ Bouches du Rhône, ἐπὶ τοῦ τενάγους Berre, 40 χλμ. Ν.Δ τοῦ Aix. Α. Θ. Σ.

Μαρίτιμο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῆς νησίδος Παλαιᾶς *Καϋμένης*, ὑφ' ἣν φέρεται καὶ ἐν τῷ «Ὁδοιπορικῷ» τοῦ Ἀντωνίνου (βλ. λ. *Ἱερά*).

Μαρίτσα *[Γεωγρ.]*. Σλαβικὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Θρᾴκῃ ποταμοῦ *Ἕβρου* (βλ. λ.).

Μαριώ, —*ῶς* (ἡ)· ὑποκορ. τοῦ *Μαρία*.

Μὰρκ (Mark) *[Γεωγρ.]*. Πρώην κομιτεία τῆς Γερμανίας, ἐμβαδοῦ 2200 τ. χλμ., ἀποτελοῦσα νῦν τμῆμα τοῦ πρωσσικοῦ νομοῦ Ἄρνσμπεργκ καὶ περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας *Ἀντένα, Μπόχουμ, Χάγκεν, Χὰμ* καὶ *Ἴζερλον*. Τῷ 1380 ἡ κομιτεία αὕτη ἡνώθη μετὰ τοῦ Κλέβε, ὑπὸ τοὺς κόμιτας τοῦ οἴκου Ἀλτένα, περιῆλθε δὲ τῷ 1666 εἰς τὸ Βρανδεμβοῦργον. Θ. Κ.

Μὰρκ (Marc). Οὗγγρος φιλέλλην Ἀγωνιστής, ἐκ Πέστης, πεσὼν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Φαλήρου τὸν Μάϊον τοῦ 1827. Γ. Δ. Κ.

—**Μὰρκ** (Marc), ***Λουκιανὸς-Φραγκῖσκος***. Γάλλος στρατιωτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς (1877—1914). Ἐξελθὼν τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Σαὶν-Σὺρ κατετάγη εἰς τὸν ἀποικιακὸν στρατὸν καὶ ὑπηρέτησε καθ' ὅλον τὸ μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου χρονικὸν διάστημα εἰς Ἀφρικήν, ἔνθα κατέγινε καὶ εἰς γεωγραφικὰς καὶ ἐθνολογικὰς ἐρεύνας. Ἰδίως ἀξιόλογοι εἶναι αἱ μελέται του περὶ τῆς χώρας *Μοσσὶ* καὶ τὰ ἔργα του: «Ἡ κατανομὴ τῆς βροχῆς μεταξὺ γουϊνεακῆς ἀκτῆς καὶ τοῦ Νίγηρος», «Τὸ ἐμπόριον μέσῳ Νίγηρος», «Ὁ λιμὴν τοῦ Ντακάρ». Διεκρίθη ἀπὸ τῶν πρώτων μαχῶν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, πληγωθεὶς δὲ εἴς τινα μάχην ὑπέκυψεν εἰς τὸ τραῦμά του. Γ. Ι. Β.

—**Μὰρκ ντὲ** ***Σαὶντ-Ἰλαίρ***· βλ. λ. *Σαὶντ-Ἰλαίρ*.

μὰρκ (marque). Ἀγγλικὸν ἅρμα, καταστὰν πασίγνωστον, λόγῳ τῆς ἀποτελεσματικῆς αὐτοῦ δράσεως κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν βαρέων ἁρμάτων, ἐχρησιμοποιήθη δὲ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης διὰ πρώτην φορὰν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1916 κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Somme. Τοιούτων ἁρμάτων κατεσκευάσθη ὁλόκληρος σειρὰ διαφόρων τύπων, διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁ τελειότερος ὅμως τύπος ἦτο τὸ βαρὺ ἅρμα V*, ἤτοι ὁ τελειοποιηθεὶς 5ος τύπος (βλ. καὶ λ. *ἅρμα* τ. Ε', σελ. 559). Ν. Θ. Κ.

μάρκα (ἡ)· δημοτ., τὰ ἀρχικὰ γράμματα ὀνόματος ἢ συμβολικὴ παράστασις, σῆμα κεντημένον ἢ τυπωμένον ἢ κεχαραγμένον ἐπὶ ὑφάσματος, ἐπὶ ἐνδυμάτων, ἐπὶ βιομηχανικῶν προϊόντων κττ. στάμπα· ‖ μετάλλινον, ὀστέϊνον ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης σύμβολον, ἀντιπροσωπεῦον ὡρισμένην χρηματικὴν ἀξίαν, οἷον τὰ χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν σερβιτόρων εἰς ἑστιατόρια, ζαχαροπλαστεῖα, καφενεῖα, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν παιζόντων εἰς τὰ χαρτοπαικτεῖα, πβλ. καὶ *φισσα*.

— **μάρκα** (ἡ) (Markka). Νομισματικὴ μονὰς τῆς Φινλανδίας, περιέχουσα 0,037896 γραμ. καθαροῦ χρυσοῦ. Ἡ ἰσοτιμία εἶναι: 1 £ = 193,222 Μ. — 1 $ = 39,7039 Μ.—1 Μ=1,94076 χρ. δρ. Τ. Κ.

μαρκαδόρος (ὁ)· ὑπάλληλος καφενείου, ζαχαροπλαστείου, ἑστιατορίου, ποτοπωλείου ἢ ἄλλου καταστήματος, ἐντεταλμένος νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τοὺς σερβιτόρους *μάρκας* ἀντιστοίχους πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν φαγητῶν, ποτῶν κλπ., τὰ ὁποῖα παραλαμβάνουν οὗτοι ἑκάστοτε ἀπὸ τὸν «μπάγκον» διὰ νὰ τὰ παραθέσουν εἰς τοὺς πελάτας· ‖ ὑπάλληλος λέσχης, διαχειριζόμενος τὰς μάρκας τὰς χρησιμοποιουμένας ἀντὶ μετρητοῦ χρήματος εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον.

— *[Ναυτ.]* Ὀνομάζεται *μαρκαδόρος* εἰς τὴν κοινὴν τῶν μηχανικῶν γλῶσσαν τὸ ὄργανον τὸ μετροῦν τὰς στροφὰς τῆς ἀτράκτου τοῦ προωστῆρος (βλ. λ. *στροφοδείκτης*). Σ. Ε. Λ.

Μάρκαι (Marche) *[Γεωγρ.]*. Περιφέρεια τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν Απεννίνων καὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Περιλαμβάνει τοὺς νομοὺς τῆς *Ἀγκῶνος*, τοῦ *Ἄσκολι-Πιτσένο*, τῆς *Ματσεράτα* καὶ τοῦ *Πέζαρο-Οὐρμπῖνο* καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 9.591 τ. χλμ. καὶ 1.197.580 κατ. Εἶναι χώρα κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινή, διασχιζομένη ὑπὸ τῶν διακλαδώσεων τῶν Ἀπεννίνων καὶ ἔχουσα στενὴν μόνον παρὰ τὰς ἀκτὰς λωρίδα πεδινῆς ἐκτάσεως. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν μικρῶν ποταμῶν, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Τρόντο*, ὁ *Ὄφφιντα*, ὁ *Κιέντι*, ὁ *Μετάουρο*, ὁ *Ἔζινο* κ. τ. λ. Παράγει οἶνον, ἐλαίας, λίνον, κάνναβιν καὶ ἔχει ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν καὶ ἁλιείαν. Ἡ περιφέρεια αὕτη ἀπετέλει κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀκραίαν συνοριακὴν ἐπαρχίαν, περιελθοῦσαν εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος τῷ 268 π. Χ. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Γότθων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαίωνος, ἡ Ἀγκὼν μετὰ τεσσάρων ἄλλων ἐκ τῶν κυριωτέρων πόλεων ἀπετέλεσαν τὴν ὁμοσπονδίαν τῆς Πενταπόλεως. Βραδύτερον κατέλαβον τὰς Μάρκας οἱ Λομβαρδοὶ καὶ εἶτα ὁ Καρλομάγνος, μετὰ τὸν ὁποῖον ἡ χώρα ἀπετέλεσε τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τοῦ παπικοῦ κράτους καὶ τοῦ ἐξάρχου τῆς Ραβέννας. Καταληφθεῖσα κατόπιν ὑπὸ τῶν παπικῶν στρατευμάτων, περιῆλθε μετὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν εἰς τοὺς Γάλλους καὶ μετὰ τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης εἰς τὸν πάπαν. Τῷ 1832 καὶ 1849 ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῇ λαϊκαὶ ἐπαναστάσεις καταπνιγεῖσαι ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων, μέχρις ὅτου, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Καστελφιντάρντο, ἡνώθη πρὸς τὸ ἰταλικὸν κράτος. Μ. Δ. Β.

Μαρκάκι ***κάβος*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας, ἐν τῷ κόλπῳ Πεταλιῶν τοῦ νοτίου Εὐβοϊκοῦ (πλάτ. 38°14'½ Β., μῆκ. 24°07' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petalii gulf), ἀντικρύζον τὴν νησίδα Καβαλιανήν. —2) Ἀκρωτήριον τῶν Ψαρῶν (πλάτ. 39°37' Β., μῆκ. 25°33' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1890: Psara island) ἐν τῇ βορείᾳ πλευρᾷ τῆς νήσου. Σ. Ε. Λ.

Μάρκαλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Καππαδοκίᾳ, 18 μίλλια ΝΔ. τῆς Μελι-

Digitized by Google

τηνῆς (νῦν Μαλατίας) καὶ ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Μελανος εἰς τὸν Εὐφράτην. Εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 703) ἀναφερομένην Ἄρκα, ὡς μία τῶν 6 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Ἀρμενίας τῆς Β', ἕδρα ποτὲ τοῦ ἐπισκόπου Ἄρκης. Σήμερον καλεῖται Ἄρκα. Α. Θ. Σ.

μαρκαλίζω, καὶ *μαρκαλάω*· ἐπὶ τῶν βοσκημάτων. ὀχεύω, ἄλλως *πηδῶ*.

μαρκάλισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαρκαλίζω, ὀχεία.

μάρκαλος (ὁ)· δημοτ., περίοδος γενετησίου ὀργασμοῦ τῶν βοσκημάτων.

Μάρκαμ (Markham). —1) *σὲρ Ἀλβέρτος Χάστιγγς*. Ἄγγλος ναυτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς χωρῶν τοῦ Βορείου πόλου (1841—1918). Κατὰ τὸ ἔτος 1873 συνώδευσε τὸν πλοίαρχον Ἄδαμ ἐπιβὰς τοῦ φαλαινοθηρικοῦ πλοίου «Ἀρκτικός» εἰς ταξίδιον πρὸς τὴν θάλασσαν Μπαφφὶν καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1875—1876 ἔλαβε μέρος ὡς κυβερνήτης τοῦ ἀτμοπλοίου «Γοργοῦ» εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Νέρης (Nares) ἀποστολὴν πρὸς τὸ Βόρειον πόλον. Ὁ Μάρκαμ ἐπροχώρησε δι' ἑλκύθρου πέραν τοῦ 83ου παραλλήλου. Τῷ 1879 ἐπεχείρησε ταξίδιον ἀναγνωρίσεως πρὸς τὴν Γῆν τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ, ἠναγκάσθη ὅμως περὶ τὴν ΒΑ. ἄκραν τῆς Νέας Ζέμβλας ν' ἀναπλεύσῃ λόγῳ τῶν παγοβούνων. Ἐξέδωκε βιβλία περιγράφοντα τὰ ταξίδιά του, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Μέγας Παγωμένος ὠκεανός», «Ταξίδιον ἀναγνωρίσεως εἰς Βόρειον πόλον ἐν ἔτει 1879», «Ὁ βίος τοῦ σὲρ Τζὼν Φραγκλίνου καὶ ἡ βορειοδυτικὴ δίοδος» (1891).

—2) *Βιολέτα - Ρόζα*. Ἀγγλὶς συγγραφεύς, πρωτοστατήσασα εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς γυναικὸς κίνησιν ἐν Ἀγγλίᾳ (γεν. 1872). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κίνησιν τῶν γυναικείων ἐργατικῶν σωματείων καὶ τὴν ὀργάνωσιν αὐτῶν. Λόγῳ τῆς μεγάλης πείρας της περὶ τὰ σχετικὰ ζητήματα διωρίσθη τῷ 1917 διευθύντρια τοῦ γυναικείου τμήματος τῆς ἐργασίας καὶ τῷ 1919 τῆς βιομηχανίας. Ἐκ τῶν συγγραφῶν της ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Περὶ Νοτίου Ἀφρικῆς» (The South Africa Scene 1913 καὶ «Ἡ φρουρὰ ἐπὶ τοῦ Ρήνου» (1920), ἐν ᾗ περιγράφει τὴν κατοχὴν τοῦ βρεττανικοῦ στρατοῦ.

—3) *Σὲρ Κλήμης - Ροβέρτος*. Ἄγγλος γεωγράφος καὶ περιηγητὴς (1830—1916). Ἐσπούδασεν ἐν Οὐεστμίνστερ, τῷ 1844 κατετάχθη εἰς τὸ ναυτικόν· τῷ 1850—1851 ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικὸς ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Ὤστιν κατὰ τὴν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἐξαφανισθέντος θαλασσοπόρου Φράγκλιν εἰς Βόρειον πόλον ὀργανωθεῖσαν ἀποστολήν. Τῷ 1852 παρῃτήθη τοῦ ναυτικοῦ καὶ ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς Περοῦ καὶ τὰ δάση τῶν Ἀνατολικῶν Ἄνδεων. Τῷ 1860—1861 μετέβη εἰς Ν. Ἀμερικὴν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς καλλιεργείας τῆς κιγχόνης εἰς Ἰνδίας. Μετέσχεν ὡς μέλος τοῦ γεωγραφικοῦ ἰνστιτούτου τῶν Ἰνδιῶν εἰς τὴν εἰς Ἀβησσυνίαν ἀποστολήν. Τῷ 1874 συνώδευσε τὸν σὲρ Γεώργιον Νέρης εἰς Β. πόλον. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐταξίδευσεν εἰς Δυτικὴν Ἀσίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Διετέλεσε γραμματεύς, βραδύτερον δὲ πρόεδρος γεωγραφικῆς ἑταιρείας καὶ πρόεδρος τοῦ ἐν Λονδίνῳ συγκληθέντος τῷ 1895 διεθνοῦς γεωγραφικοῦ συνεδρίου. Μεταξὺ τῶν συγγραφῶν του σημαντικώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Τὰ ἴχνη τοῦ Φράγκλιν» (1852), «Ταξίδια εἰς Περοῦ καὶ Ἰνδίας» (γ' ἔκδ. 1883). Μετὰ θάνατον ἐξεδόθη τὸ ἔργον του «Χῶραι μυστηρίου». Γ. Ι. Β.

Μαρκάμπ, Ρας - ἐλ — *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον πρὸς τὰ σύνορα τῆς Παλαιστίνης πρὸς τὴν Ἀραβίαν (πλάτ. 31° 23' Β., μῆκ. 34° 16' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2634: Ras - en - Nakura to El Arish), 22 μίλλ. ΝΑ. τῆς Ἀσκαλῶνος, ἔσω τοῦ ἀκρωτηρίου, ἀραβικὴ κώμη φερώνυμος, ἴσως *Ράφεια* τοῦ Πτολεμαίου (Ε, ιστ, 6). Σ. Ε. Λ.

Μαρκαμπρέν, ἢ *Μαρκαμπρὺ* (Marcabrun ἢ Marcabry). Προβηγκιανὸς ποιητής, ζήσας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Εἶναι εἷς τῶν ἀρχαιοτέρων γνωστῶν τροβαδούρων. Τὴν τέχνην ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ τροβαδούρου Σερκαμόν. Ἐκ τῶν 42 διασωθέντων ποιημάτων του πολλὰ εἶναι παρωτρύνσεις ὑπὲρ τῶν σταυροφοριῶν, ἄλλα δὲ σατιρικὰ προσώπων καὶ πρὸ παντὸς γυναικῶν. Ὑπὸ τῶν Jeanroy, Dejeanne καὶ Aubry ἐξεδόθησαν τῷ 1904 «Τέσσαρα ποιήματα». Γ. Ι. Β.

Μὰρκ - ἀν - Μπαρέλ (Marcq - en - Baroeul) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ. Κεῖται 4 χιλμ. ΒΒΑ. τῆς Λίλλης ἐπὶ του μικροῦ ποταμοῦ Μάρκ, ὅστις μετετράπη εἰς διώρυγα. Ἔχει περὶ τὰς 13 000 κατ. καὶ ποικίλην βιομηχανίαν (ὑφαντουργίαν λινῶν ὑφασμάτων, ψηκτροποιεῖα, βυρσοδεψεῖα, χυτοσιδηρουργεῖα) καὶ καλλιέργειαν κηπουρικῶν προϊόντων. Γ. Ι. Β.

Μαρκαντωνάτα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Φισκάρδου τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 61. Χ. Δ.

Μαρκαντώνης. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πάργας. Ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου τῷ 1826. Γ. Δ. Κ.

Μαρκαντώνιος *Βραγαδῖνος*· βλ. λ. *Βραγαδῖνος*, Μᾶρκος Ἀντώνιος.

μαρκάρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαρκάρω*, κέντησις ἢ χάραξις ἢ τύπωσις ἢ ἐνύφανσις μάρκας: «μαρκάρισμα τῶν ἀσπρορρούχων, — τῶν σεντονιῶν κτ.τ.».

μαρκάρω, ἢ *μαρκαρίζω*, *ἀόρ*, *ἐμαρκάρισα*, παρακ. παθ. μετχ. *μαρκαρισμένος*· κεντῶ, ἐγχαράττω, τυπώνω μάρκαν: «ἐμαρκάρισα τὰ ἀσπρόρουχά μου», «τὰ μαρκάρω μὲ χημικὴν μελάνην» ‖ «μαρκαρισμένος λωποδύτης» σεσημασμένος.

Μαρκάσι *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας χωρίου *Μάνα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μαρκασίτης (ὁ) (Markasit) / *Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν διθειοῦχον ἕνωσιν τοῦ σιδήρου FeS_2, περιέχον δὲ ἐνίοτε καὶ ἀρσενικόν, ἢ καὶ ἐλάχιστον χαλκὸν (κυροζίτης), κοβάλτιον, νικέλιον, τελλούριον, ἀλλ' οὐδέποτε χρυσόν. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα, ἐκπροσωπεῖ δὲ τοιουτοτρόπως τὴν μίαν κρυσταλλικὴν μορφὴν τῆς ἐν λόγῳ ὀρυκτῆς ἑνώσεως, τῆς ὁποίας ἡ ἄλλη μορφὴ κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα καὶ εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν σιδηροπυρίτης. Ἀπαντᾷ εἰς κρυστάλλους πρισματικοὺς ἢ πλακώδεις, καθὼς καὶ εἰς σφαιροειδῆ, νεφροειδῆ, σταλακτιτοειδῆ καὶ ἰνώδη συσσωματώματα. Παρουσιάζει σχισμὸν πρισματικὸν ἀτελῆ, εἶναι εὔθραυστον μὲ θραυσμὸν ἀνώμαλον καὶ ἔχει σκληρότητα 6—6 ½, ὅπως καὶ ὁ σιδηροπυρίτης, εἰδικὸν βάρος 4,65—4,88, λάμψιν μεταλλικήν, χρῶμα κίτρινον πυριτιόχρουν ὑπότεφρον καὶ δίδει γραμμὴν πρασινότεφρον ἕως μελανότεφρον. Ὁ μαρκασίτης ἀπαντᾷ σχεδὸν ὅπου καὶ ὁ σιδηροπυρίτης, ἐξαιρέσει ὅμως τῶν πυριγενῶν καὶ κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ σιδηροπυρίτης ἀποτελεῖ πολλάκις ἐπουσιῶδες ὀρυκτολογικὸν συστατικόν. Ἐμφανίζεται ἐντὸς φλεβῶν, ὡς π. χ. παρὰ τὸ Clausthal, Schemnitz καὶ τὴν Freiberg, ἀναπτύσσεται ὑπὸ μορφὴν ἀδένων εἰς ἁπλοῦς ἢ διδύμους κρυστάλλους, ἢ καὶ εὑρίσκεται εἰς διαφόρους ψευδομορφώσεις. Ἀπαντᾷ καὶ ἐντὸς ἰζηματογενῶν πετρωμάτων δι' ἀντικαταστάσεως ὀργανικῶν οὐσιῶν, συνηθέστερον μάλιστα τοῦ σιδηροπυρίτου, ἐπίσης δὲ καὶ ὑπὸ μορφὴν συγκριμάτων εἰς σταλακτιτοειδεῖς σχηματισμούς. Ἐν Ἑλλάδι ὁ μαρκασίτης ἀπαντᾷ μὲ σιδηροπυρίτην καὶ ἀρσενοπυρίτην εἰς τὰ κοιτάσματα τοῦ Λαυρείου. Ἐπίσης εἰς τὴν μοφέτταν τοῦ Σουσακίου ὡς προϊὸν ἀτμιδικῆς ἐπιδράσεως, καθὼς καὶ ἐντὸς τῶν λιγνιτῶν. Μία παραλλαγὴ τοῦ μαρκασίτου εἰς συσσωματώματα τελείως στιφρὰ ὀνομάζεται *ἡπατοπυρίτης* (Leberkies). Γ. Β.

Μαρκάτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μαχρωτίκων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 136. Χ. Δ.

Μαρκάτες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Παγώντας τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 122. Χ. Δ.

μαρκάτο (ἰταλ. marcato)· μουσικὸς ὅρος, σημαίνων ὅτι οἱ φθόγγοι πρέπει νὰ ἔχουν χαρακτῆρα κατ' ἐξοχὴν σημειωτὸν (κοιν. *κτυπητά*).

Μάρκβαρτ (Marquardt), *Ἰωακείμ*. Γερμανὸς ἀρχαιολόγος καὶ ἱστορικὸς (1812—1882). Διετέλεσε καθηγητὴς καὶ κατόπιν διευθυντὴς διαφόρων γυμνασίων. Κυριώτερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι ἡ συνέχισις καὶ ἀποπεράτωσις τοῦ «Ἐγχειριδίου τῶν ρωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων» τοῦ Μπέκκερ (τέλος τοῦ β' μέχρι τοῦ ε' τόμου 1849 — 1867). Εἰς τὴν δευτέραν τούτου ἔκδοσιν, τελείως ἀνασκευασθεῖσαν, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Θ. Μόμμσεν, προσέθεσε νέους τόμους: «Ρωμαϊκὴ διοίκησις» (τόμ. δ' — στ', 1873 — 1878) καὶ «Ἰδιωτικὸς βίος τῶν Ρωμαίων» (τόμ. ζ', 1879—1882). Γ. Ε. Κ.

Μαρκβίτσκα, *Ἰβάν*. Βούλγαρος ζωγράφος, Τσέχος τὴν καταγωγήν, γεννηθεὶς τῷ 1852. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Καλῶν τεχνῶν τῆς Πράγας καὶ Μονάχου καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς εἰς διαφόρους σχολὰς τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τοῦ 1881. Εἰργάσθη εἰς πορτραῖτα, εἰκόνας καὶ τοπία. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἔργων του σημαντικὴν θέσιν κατέχει τὸ πορτραῖτον τῆς βασιλίσσης Μαρίας Λουΐζης μὲ ἀρχαίαν βουλγαρικὴν βασιλικὴν ἐνδυμασίαν. Τ. Β.

μαρκγραβία (ἡ) (Marcgravia) / *Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαρκγραβιδῶν* ἢ *μαρκγραβοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἀναρριχητικούς, μὲ φύλλα μετὰ μίσχου καὶ ἄνθη κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

μαρκγραβιίδαι (οἱ) (Marcgraviaceae) / *Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα θάμνους ἢ δενδρύλλια ἀναρριχητικά, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ἡ *μαρκγραβία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μάρκγκραφ (ἡ)· βλ. *μαργράβος*.

Μάρκεβιτς, *Μπολεσλὰβ Μιχαήλοβιτς*. Ρῶσος μυθιστοριογράφος (1822—1884). Συνέγραψε πλεῖστα μυθιστορήματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ κάλλιστα εἶναι «Πρὸ τεσσάρων αἰώνων», «Ἡ διάσωσις» καὶ «Ἡ ἄβυσσος». Οἱ ἥρωες τῶν μυθιστορημάτων του εἶναι κατὰ κανόνα δοῦκες καὶ κόμιτες, εἰκονιζόμενοι ὡς ἔνδοξοι θεματοφύλακες τῶν παλαιῶν ἀρχῶν καὶ παραδόσεων, ἐρωτοτροποῦντες ὅμως μετὰ γυναικῶν ἐλαφρῶν ἠθῶν. Θ. Β.

Μαρκεζάναι (οἱ). Κάτοικοι τῶν νήσων *Μαρκησίων* (*Μαρκέζας*) τῆς Πολυνησίας. Ἀνήκουν εἰς τὴν πολυνησιακὴν ὁμάδα καὶ ἀποτελοῦν δύο ὁμάδας, τοὺς νοτίους (νῆσοι τοῦ Μαρκησίου de Mendoza) καὶ τοὺς βορείους (νῆσοι τοῦ Waschington). Ὑψηλοὶ (1.743 μ.), βραχυκέφαλοι (κ. δ. 85.5), ἀποτελοῦν ὡραίαν φυλὴν μὲ τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Πολυνησίων. Ἡ ταχεῖα ἐξαφάνισις αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν φυματίασιν. Ι. Γ. Κ.

Μαρκέζας, ἢ *Μεντάνα νῆσοι* (Marquesas ἢ Mendana Island) / *Γεωγρ.]*. Νῆσοι καὶ ἀρχιπέλαγος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, κείμεναι μεταξὺ 7° 50' καὶ 10° 35' Ν. καὶ 138° 50' καὶ 140° 50 Δ., ὁλικῆς ἐκτάσεως 1.220 περίπου τ. χλμ. Κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ *Φατουχίβα* ἢ *Μαγκνταλένα*, *Μοτάνε* ἢ *Σὰν Πέτρο*, *Ταχουάτα* ἢ *Σάντα Κριστιάνα*, *Χιβάοα* ἢ *Ντομίνικα*, *Χουαπού* ἢ *Ἄνταμς*, *Χουαχούνα* ἢ *Οὐάσιγκτον* καὶ *Νουκουχίβα* ἢ *Εἰάο*, συνολικοῦ πληθυσμοῦ 4.000 κατ. Αἱ νῆσοι εἶναι κατάφυτοι, παράγουν μπανάνας, μπαμπού, κοκκοκάρυα, ζαχαροκάλαμον καὶ ξυλείαν, καὶ ἔχουν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν. Οἱ κάτοικοι εἶναι ἀνδρεῖοι, φιλόξενοι καὶ καλοκάγαθοι, ἀσχολοῦνται δὲ εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἐσχάτως οἱ πλεῖστοι ἔγιναν Χριστιανοί. Τῷ 1842 ἐγκατεστάθησαν ἐν ταῖς νήσοις Γάλλοι ἱεραπόστολοι καὶ κατόπιν κατελήφθησαν ὑπὸ γαλλικοῦ στόλου. Μ. Ι. Θ.

Μαρκέζης, *Πέτρος*. Πελοποννήσιος Ἀγωνιστὴς καὶ φιλικός. Ἐμπορεύετο ἐν Ὕδρᾳ, αὐτόθι δ' ἐβοήθησε τὸν Ἀντώνιον Οἰκονόμου εἰς τὴν κατὰ τῶν ἀρχόντων ἀποστασίαν του. Ὡ πολεμιστὴς διεκρίθη πολλαχοῦ καὶ μάλιστα εἰς Τρίπολιν. Ἐπίσης μετέσχεν εἰς τὰς συνελεύσεις. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτάχθη εἰς τοὺς ταγματάρχας τῆς ὀγδόης τετραρχίας τῆς φάλαγγος, καὶ ἀπέθανεν ἐν Ὕδρᾳ τῷ 1850. Γ. Δ. Κ.

Μαρκέζι (Marchesi), *Λουδοβῖκος*, ὁ ἐπιλεγόμενος καὶ *Μαρκεζῖνι*. Διάσημος Ἰταλὸς εὐνοῦχος ἀοιδὸς (1755—1829). Υἱὸς μουσικοῦ, ἔδωκε δείγματα πρωΐμου ταλάντου, ὅπερ ἐκαλλιέργησε φοιτήσας παρὰ τῷ ἐπίσης εὐνούχῳ ἀοιδῷ Καϊρόνι κ. ἄ. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1774, εἰς γυναικεῖον ρόλον, ἡ δὲ ἐπιτυχία του ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ κλείσῃ ἀμέσως συμφωνίας μὲ τὰ μεγαλύτερα θέατρα τῆς Εὐρώπης. Ἔπαιξεν εἰς Μόναχον, Ρώμην, Φλωρεντίαν, Νεάπολιν, Βενετίαν κ.λ. Περὶ τὸ 1780 ἐθεωρεῖτο ὁ μεγαλύτερος ἀοιδὸς τῆς Εὐρώπης, προσεκλήθη δὲ ἀλληλοδιαδόχως εἰς Βιέννην, Πετρούπολιν, Λονδῖνον κ.λ. Ἐγκατέλειψεν ὁριστικῶς τὴν σκηνὴν τῷ 1806 εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα ἑνὸς ἐτῶν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Μιλάνον, ἔνθα ἐδίδεν ἀφιλοκερδῶς μαθήματα ᾠδικῆς εἰς τοὺς νεαροὺς ἀοιδούς. Γ. Ι.

— **Μαρκέζι** (Marchesi), *Σαλβατόρε*, ἱππότης τοῦ *Καστρόνε*. Ἰταλὸς εὐγενὴς (1822—1908), ὅστις κατατάχθη ἀρχικῶς εἰς τὸν στρατόν, ἐγκατέλειψε ταχέως τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο διὰ πολιτικοὺς λόγους καὶ ἐσπούδασε νομικὰ καὶ μουσικήν. Κάτοχος φωνῆς βαρυτόνου, ἔλαβε μέρος ἐκ τῶν Γκάρσια καὶ ἤρξατο ἐμφανιζόμενος ὡς ἀοιδὸς συναυλιῶν. Ἐνυμφεύθη τῷ 1852 τὴν *Ματθίλδην Γκράουμαν*, μεθ' ἧς ἔπαιξεν ἀπὸ σκηνῆς εἰς πλείστας πόλεις τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τοῦ 1881 ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἐξετιμᾶτο ἰδιαιτέρως ὡς καθηγητής. Ὁ Μαρκέζι ἐγένετο γνωστὸς καὶ ὡς συνθέτης μελῳδιῶν τινων· μετέφρασε δὲ στιχουργικῶς λιστὶ μελοδράματά τινα τοῦ Βάγνερ. Ἡ σύζυγός του διεκρίθη ὄχι μόνον ὡς ἀοιδὸς ἀλλὰ καὶ ὡς ἐξαιρετικὴ παιδαγωγός. Ἐδίδαξεν ἐν τοῖς Ὠδείοις Βιέννης καὶ Κολωνίας, ἡ δὲ μέθοδος ᾄσματος εἰς τὰ 24 τεύχη ἀσκήσεων αὐτῆς θεωροῦνται ἔργα κλασσικὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν σπουδὴν τῆς φωνητικῆς. Ἡ Μαρκέζι ἔγραψε τὰ ἀπομνημονεύματά της: «Ἀναμνήσεις ἐκ τῆς ζωῆς μου» (1877) καὶ «Ἐκ τῆς ζωῆς μου» (1888). Γ. Ι.

Μαρκεζίνα. Μία τῶν Γερμανίδων χωριῶν, οἵτινες συνώδευσαν εἰς Νίκαιαν (Μικρᾶς Ἀσίας) τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γερμανῶν Φρειδερίκου Β' Κωνσταντίαν ἢ Ἄνναν, ἣν ἐνυμφεύθη ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Γ' Βατάτζης (1222—1254)

Digitized by Google

Ἡ Μαρκεζίνα, γυνὴ ἐξόχου κάλλους καὶ εὐφυεστάτη, ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Ἰωάννην τοιοῦτον ἔρωτα, ὥστε περιεβλήθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τιμῶν βασιλικῶν, ἐκ τούτου δὲ προεκλήθησαν οὐκ ὀλίγα σκάνδαλα ἐν τῇ αὐλῇ. Ν. Κ.Σ

Μαρκεζόπουλος. Ὀνομασία δοθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐντοπίων εἰς τὸν πρῶτον μαρκήσιον τῆς Βοδονίτσης Γουΐδωνα *Παλλαβιτσίνην* (βλ. λ.).

Μαρκεζότος. Ὀνομασία δοθεῖσα ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Βοδονίτσης εἰς τὸν μαρκίωνα *Φραγκῖσκον Ζώρζην* (βλ. λ. *Βοδνίτσα*).

Μάρκελλα *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Φρούριον τῆς Θρᾴκης, ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ, πολλάκις ἀναφερόμενον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, μεταξὺ Γολόης καὶ Διαμπόλεως. Παρὰ τὸ φρούριον τοῦτο Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Κοπρώνυμος (741—775) κατετρόπωσε τοὺς Βουλγάρους, ἐξαναγκάσας αὐτοὺς νὰ συνθηκολογήσωσιν. Ἐπίσης ἐνταῦθα στρατοπεδεύσαντες οἱ Σκύθαι, συνῆψαν εἰρήνην μετὰ Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ (1081—1118). Α. Θ. Σ.

Μαρκέλλα, ἁγία. Παρθένος ἐκ Βολισσοῦ τῆς Χίου, τὰ κατὰ τὸν βίον τῆς ὁποίας δὲν παρεδόθησαν σαφῶς. Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην αὐτῆς τῇ 22 Ἰουλίου. Ἐν δὲ τῇ πατρίδι αὐτῆς ὑπάρχει ναὸς ἐπ' ὀνόματί της, ἐν ᾗ τελεῖται παγχιακὴ πανήγυρις. Βίον αὐτῆς ἔγραψεν ὁ Ἀθανάσιος Πάριος καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος ὁ Χῖος, ἐν ᾧ λέγεται ὅτι ἐκ τοῦ τάφου της ἀναβλύζει κατὰ τὴν μνήμην της αἷμα.

Μαρκέλλια (τὰ) *(Ἀρχ.)*. Ἑορταὶ ἐν Συρακούσαις πρὸς τιμὴν τοῦ Κ. Κλαυδίου Μαρκέλλου, διοικητοῦ τῆς Σικελίας κατὰ τὸ 79 π. Χ. Αἱ ἑορταὶ αὗται ἦσαν ἡμερήσιαι. Β. Δ. Θ.

Μαρκελλῖνα. Πρεσβυτέρα ἀδελφὴ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Μεδιολάνων Ἀμβροσίου. Θανόντος τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ἦλθεν εἰς Ρώμην τῷ 350, ὅπου δοῦσα τὴν καθομολόγησιν τῆς μοναχικῆς ζωῆς ἐκάρη μοναχὴ ὑπὸ τοῦ πάπα Λιβερίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τὰ τρία βιβλία «Περὶ παρθενίας» τοῦ Ἀμβροσίου ἀπεστάλησαν αὐτῇ τῷ 377. Μ. Ι. Γ.

μαρκελλῖνα (ἡ) (Marcelline). Λεπτὸν ὕφασμα ἐκ φυσικῆς ὀπτῆς μετάξης εἰς χρωματισμοὺς μονοχρόους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἡ χρῆσίς του εἶναι λίαν περιωρισμένη σήμερον.

Μαρκελλῖνος. Ἐκλεκτικὸς ἰατρὸς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῆς Β' π. Χ. ἑκατ., συγγραφεὺς πραγματείας «Περὶ σφυγμῶν», πρότερον τῷ Μαρκέλλῳ τῷ Σιδήτῃ ἀποδιδομένης, οὗ εἰκὼν ἐν τῷ γνωστῷ χειρογράφῳ τῆς Βονωνίας (Παν. 3632). Τὸ κείμενον ἐξέδοτο ὁ H. Schöne (ἐν Testschrift zur Basel. Philolog. Vers. 1907, σελ. 448—472), κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ ὁ Σ. Ζερβὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαρκέλλου Σιδήτου κατὰ τὸ ἐν Βερολίνῳ ἀπόγραφον Weigel. Δέον νὰ μὴ συγχέηται οὗτος πρὸς ὁμώνυμον τῆς Α' μ.Χ. ἑκατονταετηρίδος, οὗ ἀνώδυνον ἀναγράφει ὁ Γαληνὸς (ΙΓ,' 90), καίτοι τοῦτον, ἴσως ὀρθότερον, ὡς Μάρκελλον ἀναγράφει ὁ Puschmann ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Τραλλιανοῦ (Β' 357). ΑΡ. Π. Κ.

— **Μαρκελλῖνος, ἅγιος.** Μεδιολανεύς, υἱὸς Τραγκολίνου καὶ Μαρκίας, ἐκ γένους περιφανοῦς καὶ πλουσίου, ἀλλ' ἐθνικός. Μελετήσας ὅμως τὰ τῶν Χριστιανῶν ἠσπάσατο τὸν Χριστιανισμόν. Κατὰ τοὺς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ διωγμοὺς (286—305), καταγγελθεὶς συνελήφθη αὐτός τε καὶ ὁ ἀδελφός του *Μᾶρκος* ὡς προσηλυτίσαντες εἰς Χριστὸν καὶ τοὺς γονεῖς των καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς. Ἀμφότεροι εἶχον ἤδη χειροτονηθῇ διάκονοι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Μεδιολάνων Γαΐου. Ἐμαρτύρησε τῇ 18 Δεκεμβρίου.

—**Μαρκελλῖνος, ἅγιος.** Ἐγένετο ἐπίσκοπος Ρώμης τῷ 296. Τῷ 304, ἐπὶ τῶν διωγμῶν τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὑπεχρεώθη νὰ θυσιάσῃ εἰς τὰ εἴδωλα, ἀλλ' ὀλίγον μετὰ ταῦτα μετανοήσας ὡμολόγησε πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ὑποστὰς διὰ τοῦτο μετά τινων ἄλλων μαρτυρικὸν θάνατον. Τὰ περὶ τοῦ μαρτυρίου του ἀμφισβητοῦνται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν. Ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἅγιον καὶ ἑορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 26 Ἀπριλίου Γ. Ι. Β

Μαρκέλλο *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Ἀκρωτήριον τοῦ μέσου τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Μάρζαλλο*). Σ. Ε. Λ.

Μάρκελλος (Marcellus). Εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων κλάδων τῆς ρωμαϊκῆς γενεᾶς τῶν Κλαυδίων, προερχόμενος ἐκ τῆς τάξεως τῶν πληβείων. Οἱ ἐπιφανέστεροι ἀντιπρόσωποί του εἶναι οἱ ἑξῆς:

—1) ***Μᾶρκος Κλαύδιος Μάρκελλος.*** Ρωμαῖος ὕπατος τοῦ 222 π.Χ. διὰ πρώτην φοράν. Διέπρεψεν εἰς τοὺς διαφόρους τῆς Ρώμης ἀγῶνας κατὰ τῶν Ἰνσόμβρων, κελτικοῦ ἔθνους, κατὰ τῶν Συρακοσίων καὶ κατὰ τῶν Καρχηδονίων. Μετὰ τὴν νίκην του κατὰ τῶν Ἰνσόμβρων ἐτέλεσε θρίαμβον καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς τρίτος καὶ τελευταῖος ἄρχων τῶν Ρωμαίων μετὰ τὸν Ρωμύλον. Τὴν κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατείαν ἀνέλαβε τῷ 214 π. Χ. ἐκλεγεὶς διὰ τρίτην φορὰν ὕπατος, ἀφοῦ προηγουμένως, μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην 216 π. Χ., περισυνέλεξε τὰ λείψανα τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Canusium καὶ ἔσωσε τὴν Νῶλαν ἀπὸ τὴν ἀννιβίζουσαν μερίδα (215 π. Χ.). Προΐστατο εἰς τὴν ἀπὸ θαλάσσης πολιορκίαν τῶν Συρακουσῶν, τὰς ὁποίας ὑπερήσπιζεν ὁ ἐκεῖθεν καταγόμενος περίφημος μαθηματικὸς Ἀρχιμήδης μὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέντα μηχανικὰ μέσα. Γενόμενος κύριος τῶν Συρακουσῶν ἐδέχθη κατόπιν, ὅταν ἐξελέγη καὶ διὰ τετάρτην φορὰν ὕπατος, τῷ 210 π. Χ., τὴν διοίκησιν τῆς Σικελίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι ἦσαν πολὺ δυσηρεστημένοι. Τῷ 208 π.Χ. ἐξελέγη ὕπατος διὰ πέμπτην φορὰν καὶ ἔκτισε ναοὺς πρὸς τιμὴν τῆς Virtus καὶ Honos. Ὑπερεξηκοντούτης γενόμενος ἐφονεύθη εἰς μίαν ἐνέδραν, τὴν ὁποίαν ἔστησαν οἱ Καρχηδόνιοι, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐπολέμει εἰς τὴν Venusiam.

—2) ***Μᾶρκος Κλαύδιος Μάρκελλος.*** Φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Κικέρωνος εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ Κατιλίνα. Ἦτο ἰσχυροῦ χαρακτῆρος καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ τοῦ Βρούτου ὡς ρήτωρ ἀντάξιος τοῦ προτύπου αὐτοῦ Κικέρωνος. Τῷ 65 π. Χ. ἐχρημάτισε ταμίας, τῷ 54 στρατηγὸς καὶ τῷ 51 ὕπατος. Ἦτο φανατικὸς ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ φίλος τοῦ Πομπηΐου· προϊδὼν ὅμως τὸ ἄδοξον διὰ τὸν φίλον του Πομπήϊον τέλος εἰς τὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Καίσαρος ἐμφύλιον πόλεμον, δὲν ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς αὐτὸν καὶ μάλιστα ἐλθὼν ἐν τέλει εἰς διάστασιν μὲ τὸν Πομπήϊον κατέφυγεν εἰς τὴν Μυτιλήνην, ὅπου ἠσχολεῖτο εἰς μελέτας. Τῷ 46 π. Χ. ὁ Κικέρων δι' ἐπιστολῶν του ἠθέλησε, ἴσως τῇ συναινέσει καὶ τοῦ Καίσαρος, νὰ τὸν συμφιλιώσῃ μὲ τὸν Καίσαρα, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνεῖτο. Τέλος ἐνέδωκεν εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ Κικέρωνος καὶ ἐνῷ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Ρώμην ἐδολοφονήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ ὑπὸ τοῦ Magius Cilo, τὴν 23ην Μαΐου τοῦ 45 π.Χ. Εἰς αὐτὸν τὸν Μάρκελλον ἀναφέρεται καὶ ὁ λόγος τοῦ Κικέρωνος Pro Claudio Marcello.

— 3) ***Μᾶρκος Κλαύδιος Μάρκελλος.*** Υἱὸς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Αὐγούστου Ὀκταβίας καὶ τοῦ Μ. Claudius Marcellus. Ἐγεννήθη τῷ 42 π. Χ. καὶ ἀπέθανε νεώτατος εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν (τέλος τοῦ 23 π. Χ.) εἰς τὴν λουτρόπολιν Baiae, ὅπου ἐνοσηλεύετο κατόπιν μακρᾶς ἀσθενείας. Τῷ 39 π. Χ. ἐμνηστεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Sex. Pompeius, τὴν ὁποίαν δὲν ἐνυμφεύθη. Τῷ 27 π. Χ. ἠκολούθησε μετὰ τοῦ Τιβερίου τὸν Αὔγουστον εἰς τὸν κατὰ τῶν Κανtάβρων πόλεμον, ἐπανῆλθε δὲ εἰς Ρώμην ἐνωρίτερον αὐτοῦ (25 π. Χ.), ἵνα νυμφευθῇ τὴν ἐκ τῆς Σκριβωνίας κόρην τοῦ Ὀκταβιανοῦ Ἰουλίαν. Τῷ 24 π. Χ. ἔγινε ποντίφιξ καὶ προσελήφθη εἰς τὴν σύγκλητον μὲ τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίζῃ ὡς τεταμιευκὼς μεταξὺ τῶν ἐστρατηγηκότων (praetorii). Πάντα ταῦτα δικαιολογοῦν τὴν ὑπάρχουσαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα φήμην ὅτι ὁ Μάρκελλος προωρίζετο ὡς διάδοχος τοῦ Αὐγούστου, ἂν καὶ οὗτος οὐδέποτε ἐξεφράσθη ἐπ' αὐτοῦ ἐπισήμως. Τὸ ὅτι ὅμως ὁ Αὔγουστος ἠγάπα πολὺ τὸν Μάρκελλον καταφαίνεται ἐκ τῶν τιμῶν τὰς ὁποίας ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν μετὰ τὸν θάνατον, ἐκφωνήσας ὁ ἴδιος τὸν ἐπικήδειον λόγον καὶ ἐνταφιάσας αὐτὸν εἰς τὸ μαυσωλεῖόν του τοῦ Campus Martius. Τὸν Μάρκελλον ἀπηθανάτισεν ὁ Βιργίλιος εἰς τὴν «Αἰνειάδα» του (VI, 860—886) καὶ ὁ Προπέρτιος εἰς τὴν 18ην ἐλεγείαν τοῦ τετάρτου βιβλίου. Χ. Κ. Κ.

—**Μάρκελλος.** Ἕλλην ρήτωρ ἐκ Περγάμου. Φαίνεται ὅτι ἐχρημάτισε δικανικὸς ρήτωρ καὶ ὅτι ἕνεκα τούτου δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου εἰς τοὺς «Βίους Σοφιστῶν». Συνέγραψε βιβλίον «Ἀδριανὸς» ἢ «Περὶ βασιλείας», εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει πιθανῶς ὡς πρότυπον Δίωνα τὸν ἐκ Προύσης. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὑποτίθεται ὅτι δὲν ἦτο τὸ μόνον, ἀλλ' ἀπετέλει τὴν ἀρχὴν καταλόγου καὶ ἄλλων ἔργων του. Ν. Α.

— **Μάρκελλος** ὁ ***Ἐμπειρικός***, ἢ ***Βορδιγάλλος*** (Marcellus Empiricus, Burdigalensis). Χριστιανὸς τὸ θρήσκευμα, πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς, ζήσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος μ. Χ., καταγόμενος δ' ἐκ Bordeaux τῆς Γαλατίας, διὸ καὶ *Βορδιγάλλος* καλούμενος. Ὑπῆρξε μάγιστρος ἐπὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀρκαδίου. Ἐρασιτεχνικῶς ἀσχοληθεὶς περὶ τὴν ἰατρικήν, ἔγραψε κυρίως χάριν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἔργον εἰς 36 κεφάλαια ὑπὸ τὸν τίτλον: «De medicamentis», ἁπλοῦν ἐράνισμα ἀπὸ παλαιοτέρων ἔργων (Πλινίου, Σκριβ. Λάργου, Ἀπουληΐου κλπ.), ἐν ᾧ δημώδης ἰατρικὴ γαλατικὴ καὶ κελτικὴ ἐνέχεται μετὰ πλείστων μαγικῶν συνταγῶν, περιάπτων καὶ συμπαθητικῶν φαρμάκων. Πρώτη ἔκδοσις τούτου ἐγένετο ὑπὸ Κορνάρου (1536)· ἐξαίρετος ἔκδοσις εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ G. Helmerich (Lips 1889), νεωτάτη δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ M. Niedermann ἐπὶ τῇ βάσει καὶ ἄλλου κώδικος (ἐν Corp. medic. latinor. V, Leipzig, Teubner 1916, κστ' +368 σελ.). Πρὸς τοῦτον δέον νὰ μὴ συγχέηται ὁ πρὸ αὐτοῦ ζήσας (358 μ. Χ.) *Μάρκελλος*, ὁ σύγχρονος τοῦ ἐπισκόπου Λιβανίου. ΑΡ. Π. Κ.

—**Μάρκελλος** ὁ ***Σιδήτης.*** Ἕλλην ἰατρὸς (κατ' ἐπίγραμμά τι περικλειτὸς) καὶ ποιητής, καταγόμενος ἐκ Σίδης τῆς Παμφυλίας, ἐξ ἧς καὶ *Σιδήτης* ἐκλήθη. Ἔζησεν ὑπὸ Μᾶρκον Αὐρήλιον καὶ ἔγραψε σύγγραμμα εἰς στίχους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰατρικά», ἀποτελούμενον ἐκ 42 βιβλίων, οὗ διεσώθη μόνον κεφάλαιόν τι πραγματευόμενον περὶ λυκανθρωπίας. Ἕτερον ἔργον αὐτοῦ «Περὶ ἰχθύων», ἐν στίχοις 101, διεσώθη μέχρις ἡμῶν (βλ. παρὰ *Ideler*, Phys. et med. graeci min. Α', σελ. 134). Τούτου φάρμακον πρὸς σπληνικοὺς ἀναφέρει ὁ Γαληνὸς (XIV, 459), τροχίσκους δ' ὑπὸ τὸ ὄνομα «θρόνος (τροχίσκος) Μαρκέλλιος» ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης *(Heiberg*, II, σελ. 319. Πρβλ. καὶ *Ἀέτ.* IX 49). Ὁ Ἡρῴδης ὁ Ἀττικὸς ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν σύνταξιν ἐπιγράμματος χάριν τῆς συζύγου αὐτοῦ (Epigr. graeca, ἐκδ. Kaibel 1046). ΑΡ. Π. Κ.

—**Μάρκελλος.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565). Συμμετέσχεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν (530) καὶ τὴν ἐναντίον τῶν Βανδάλων τῆς Καρχηδόνος ἐκστρατείαν τοῦ Βελισσαρίου, μετὰ δὲ τὴν κατατρόπωσιν τῶν τελευταίων καὶ τὴν κατάκτησιν ὁλοκλήρου τῆς Β. Ἀφρικῆς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, διωρίσθη διοικητὴς τῆς Νουμιδίας. Τῷ 535, βαδίσας ἐναντίον τῶν στασιασάντων στρατιωτῶν ὑπὸ τὸν Στότζαν, συνήντησεν αὐτοὺς πρὸ τοῦ χωρίου Γαζόφυλλα, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐπέκειτο ἡ σύγκρουσις, ἅπαντες οἱ ὑπ' αὐτὸν στρατιῶται ηὐτομόλησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν στασιαστῶν, καὶ τότε ὁ Μάρκελλος μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν του κατέφυγον εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ χωρίου, ἔνθα συλληφθέντες ὑπὸ τοῦ Στότζα ἐθανατώθησαν ἅπαντες. Ν. ΚΛΣ

—**Μάρκελλος, ἅγιος.** Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην δέκα ἁγίων ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγωνισθέντων.—1) Ὁ ἐπίσκοπος Σικελίας, ὅστις ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβων μετὰ Παγκρατίου τοῦ υἱοῦ καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθὼν πρὸς προσκύνησιν Χριστοῦ, κατεστάθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ μαθητοῦ του Πέτρου ἐπίσκοπος Σικελίας. Ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἕνεκα δὲ τῆς μεγάλης ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ δράσεώς του ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ αὐτὸν τῇ 9 Φεβρουαρίου. —2) Ὁ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡλιογαβάλου (205—222) μαρτυρήσας μετὰ τοῦ στρατηλάτου Μελετίου καὶ δώδεκα τριβούνων ἑορταζομένων τῇ 24 Μαΐου. —3) Ὁ *Κύπριος*, τοῦ Δ' αἰῶνος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Συρίᾳ Ἀπαμείας, ἧς τὸν ἐθνικὸν ναὸν κατέκαυσε καὶ ἄλλους μετὰ τῶν ὀπαδῶν του κατέστρεψεν, ἐφ' ᾧ καὶ συλληφθεὶς ἐκάη τῷ 389 ζῶν, ἡ δὲ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 14 Αὐγούστου. —4) Ὁ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ (361—363) μαρτυρήσας μετὰ *Ἐλπιδίου* καὶ *Εὐστοχίου*, ὧν τὴν μνήμην γεραίρει ἡ Ἐκκλησία τῇ 15 Νοεμβρίου. —5) Ὁ ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῇ τῶν Ἀκοιμήτων κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἡγούμενος, ὅστις ὁσίως βιώσας ἑορτάζεται τῇ 29 Δεκεμβρίου. —6) Ὁ ἐπὶ πυρᾶς ἀποθανὼν μετὰ τοῦ *Ἀντωνίου* καὶ τῇ 1 Μαρτίου ἑορταζόμενος. —7) Ὁ κοχλάζοντα μόλυβδον ποτισθεὶς καὶ ὑπὲρ πίστεως θανών, οὗ τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία γεραίρει τῇ 22 Μαΐου. —8) Ὁ ἐπὶ κλίνης πεπυρακτωμένης ἐξαπλωθεὶς διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, μετὰ τοῦ ἀνωτέρω ἑορταζόμενος. —9) Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀπαμείας Κύπρου τῇ 25 Φεβρουαρίου τιμώμενος. —10) Ὁ Ἐλεάζαρ, εἷς τῶν 7 Μακκαβαίων, ὅστις καίτοι μὴ Χριστιανὸς δὲν παρέβη τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου τῷ 181 π. Χ. βιαζόμενος, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ αὐτὸν τῇ 1 Αὐγούστου.

—**Μάρκελλος, *Ἀγκύρας*** ἐπίσκοπος. Περὶ τούτου γινώσκομεν ἀκριβῶς ὅτι παρέστη ἐν τῇ Α' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, συνταχθεὶς τῇ μερίδι τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου καὶ ὑποστηρίξας τὸ ὁμοούσιον· ἐν τῷ ὑπερμέτρῳ ὅμως αὐτοῦ ζήλῳ ὑπὲρ τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ λόγου περιέπιπτεν εἰς τὸν Σαβελλιανισμόν, διότι ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ πρῶτον διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως κατέστη Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πρότερον ὢν δύναμις αὐτοῦ· μᾶλλον ὕποπτος κατέστη ὁ Μάρκελλος ἕνεκα τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ πρὸς τὸν μαθητὴν Φωτεινὸν τὸν Σιρμίου ἀληθῶς σαβελλιανίζοντα· διὰ τοῦτο οἱ ἀρειανοὶ κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς δύο συνόδους, ἀπέβαλον τῆς ἐπισκοπῆς καὶ διώρισαν Βασίλειον τὸν Ἀγκύρας, ἀνέθηκαν δὲ εἰς Εὐσέβιον τὸν Καισαρείας, ὅστις ἔγραψε κατ' αὐτοῦ δύο βιβλία καὶ τὸ περὶ ἐκκλησιαστικῆς θεολογίας. Ὁ Μάρκελλος κατεδικάσθη καὶ τῷ 341 ὑπὸ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, καίτοι ἠθῳώθη ὑπὸ τῶν ἐν Ρώμῃ καὶ Σαρδικῇ καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ τῷ 341, ἣν ἐγκατέλιπε μετ' ὀλίγον. Ἀπέθανε τῷ 373 Περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον ὑπάρχει διαφωνία. Βασίλειος ὁ Μέγας, ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἐπιφάνιος καὶ Ἱλάριος καταδικάζουν αὐτὸν ὡς αἱρετικόν, ὁ Ἱλάριος μάλιστα ἀναφέρει ὅτι καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἤδη τῷ 344 διέκοψε τὴν μετ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν (*Zahn* Marcellus von Ancyra, Gotha 1867). † Η. Φ.

Digitized by Google

— **Μάρκελλος.** Ἡγούμενος τῆς τῶν Ἀκοιμήτων μονῆς, ἀκμάζων ἐπὶ Λέοντος τοῦ Θρᾳκός. Ἐγεννήθη ἐν Ἀπαμείᾳ τῆς Συρίας καὶ ἐδιδάχθη τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀναδειχθεὶς ἅμα καὶ καλλιγράφος ἄριστος. Ὑπὲρ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ἀγωνισθείς, ἔγραψεν ὁ Μάρκελλος πρὸς Φήλικα Ῥώμης, οὗτος δὲ Ζήνωνι τῷ αὐτοκράτορι. Ἔζη ὁ ὅσιος Μάρκελλος μέχρι τοῦ 475. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 29 Δεκεμβρίου. Μ. Ι. Γ.

— **Μάρκελλος Α'**, *πάπας Ῥώμης.* Διεδέχθη τὸν πάπαν Μαρκελλῖνον, πιθανῶς κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 308. Μετὰ ἓν ἔτος ἐξωρίσθη ἐκ τῆς Ῥώμης, κατόπιν τῶν ταραχῶν αἵτινες προὐκλήθησαν ἐκ τῶν αὐστηρῶν ποινῶν ἃ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς διασωθέντας ἐκ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Διοκλητιανοῦ Χριστιανούς. Ἀπέθανε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ Εὐσέβιος. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται ὑπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τὴν 16 Ἰανουαρίου. Γ. Ι. Β.

— **Μάρκελλος Β'**, *πάπας Ῥώμης.* Τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα ἦτο *Cervini*, ἐγεννήθη δὲ τῷ 1501 καὶ ἀπέθανε τῷ 1555. Ἐπὶ πάπα Παύλου Γ' ἐγένετο καρδινάλιος, ἀνῆκε δὲ εἰς τὴν αὐστηρὰν μερίδα τοῦ κλήρου, καὶ ὡς πρόεδρος τῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου εἶχε προκαλέσει διὰ τῆς ζωηρᾶς συνηγορίας του ὑπὲρ τῶν παπικῶν προνομίων τὴν ὀργὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐξελέγη πάπας τὴν 9 Ἀπριλίου 1555, διαδεχθεὶς τὸν Ἰούλιον Γ'. Προὐτίθετο ὅπως ἐπιφέρῃ πολλὰς μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ θάνατος ὅμως, ἐπιγενόμενος 20 ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον ἀνάρρησίν του, ἐματαίωσε τὰ σχέδιά του. Γ. Ι. Β.

Μάρκελλος (Comte de Marcellus). Γάλλος διπλωμάτης καὶ φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1795 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1865. Διατελῶν πρῶτος γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικῆς πρεσβείας καὶ κατευθυνόμενος εἰς Παλαιστίνην ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ προσωρμίσθη εἰς Μῆλον, ἔνθα ἠδυνήθη νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν κατοχήν του καὶ ν' ἀποστείλῃ εἰς Γαλλίαν τὴν τότε εὑρεθεῖσαν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου. Συνέγραψε πλεῖστα καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα ἔργα περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς ἐν γένει, ἐξ ὧν σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς: «Souvenirs de l'Orient» 1839, εἰς 2 τόμ.), «Chants populaires de la Grèce» (1851, εἰς 2 τόμ., δευτ. ἔκδ. 1860), «Épisodes littéraires en Orient» (1851, εἰς 2 τόμ.), «Les Grecs anciens et les Grecs modernes» (1861). Ἐξέδωκεν ἐπίσης τῷ 1855 τὰ Διονυσιακὰ τοῦ Νόννου (ἑλληνικὸν κείμενον καὶ γαλλικὴ παράφρασις, 6 τόμοι εἰς 32ον). Ἄλλα ἔργα αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Souvenirs diplomatiques Correspondance intime de M. Chateaubriand», «Chateaubriand et son temps», «Vingt jours en Sicile». Ἐδημοσίευσεν ὡσαύτως πάμπολλα πολιτικὰ καὶ φιλολογικὰ ἄρθρα εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Δ. Π. Π.

— **Μάρκελλος** (Marcello), ***Βαστιᾶνος***, ἢ ***Σεβαστιανός.*** Ἑνετὸς προβλεπτὴς τῆς Σπιναλόγγας καὶ τῶν Κυθήρων. Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Σπιναλόγγας εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἀλῆ Κιουμουρτζῆ εἰς Κύθηρα, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Καλούτση, Λαζαρέττου καὶ ἄλλων, ἦτο ἐκ τῶν ἐμμενόντων εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἀντιστάσεως (βλ. καὶ λ. *Κύθηρα*, τόμ. ΙΕ', σ. 342 γ' καὶ 343 α'). —Π.

— **Μάρκελλος** (Marcello), ***Λαυρέντιος.*** Ἀνώτατος Ἑνετὸς στρατιωτικός, φονευθεὶς ἐν Δαρδανελλίοις εἰς ναυμαχίαν τῷ 1656. —Π.

— **Μάρκελλος** (Marcello), ***Πέτρος.*** Ἑνετὸς προβλεπτὴς τοῦ Ρίου τῷ 1715, ἀντιταχθεὶς ματαίως εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ κάστρου πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν Καρὰ-Μουσταφᾶν Τούρκους. —Π.

— **Μάρκελλος** (Marcello), ***Σεβαστιανός***· βλ. *Μάρκελλος*, Βαστιᾶνος.

Μάρκελλος, *Σπῦρος.* Ἀγωνιστὴς καὶ Φιλικὸς ἐξ Αἰγίνης. Ἐξώπλισεν ἴδιον πλοῖον καὶ ἐπολέμησεν ἐπὶ μακρόν, μεγάλως βοηθήσας τοὺς πολεμιστὰς κατὰ τὴν ἅλωσιν τῶν φρουρίων Ἀκροπόλεως καὶ Ἀκροκορίνθου. Γ. Δ. Κ.

Μαρκέλλων *κάστρον [Γεωγρ.].* Φρούριον ἐπὶ τοῦ Αἵμου, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου ΣΤ' τὸν Ἰούλιον 793, ὅταν οὗτος ἐστράτευσεν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Κάρδαμος ἐπῆλθε κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, οἵτινες ἀντεπεξελθόντες ἀτάκτως (τὴν 20 Ἰουλίου) ἡττήθησαν κατὰ κράτος, φονευθέντων πλείστων στρατιωτῶν καὶ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν, ἐν οἷς ὁ στρατηγὸς Μιχαὴλ Λαχανοδράκων, ὁ πατρίκιος Βάρδας, ὁ πρωτοσπαθάριος Στέφανος κλ. Οἱ Βυζαντινοὶ φεύγοντες ἀφῆκαν εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων ἅπαντα τὰ μεταγωγικὰ καὶ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν σκηνὴν μεθ' ὅλων τῶν ἀποσκευῶν, χρημάτων κλ. Ἡ ἧττα ἐκείνη ἀπεδόθη εἰς τὴν ἀνικανότητα τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν συμβούλων του, δι' ὃ καὶ οἱ κορυφαῖοι τοῦ στρατοῦ, συνελθόντες, ἀπεφάσισαν τὴν καθαίρεσιν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Νικηφόρου (ἀδελφοῦ τοῦ πατρός του Λέοντος Δ'). Ὁ Κωνσταντῖνος προλαβὼν συνέλαβε τοὺς συνωμότας καί, συμβουλῇ τῆς μητρός του Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας καὶ τοῦ λογοθέτου Σταυρακίου, τοὺς μὲν Νικηφόρον καὶ στρατηγὸν Ἀλέξιον ἐτύφλωσε, τοὺς δὲ λοιποὺς θείους του, Χριστόφορον, Νικήταν, Ἄνθιμον καὶ Εὐδόκιμον ἐγλωσσοκόπησεν. Ν. ΚΛΣ

Μαρκέρωτα *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Δύο φρούρια ἱδρυθέντα ἢ ἀνακαινισθέντα ἐν Θρᾴκῃ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565), τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἔκειτο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἱμιμόντου, τὸ δὲ ἄλλο παρὰ τὸν Δούναβιν. Α. Θ. Σ.

Μαρκὲστ (Marqueste), ***Λαυρέντιος-Ὁνώριος.*** Γάλλος γλύπτης (1850—1920). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Ζουφφρουᾶ καὶ Φαλγκιέρ. Τῷ 1871 ἔτυχε τοῦ μεγάλου βραβείου Ρώμης, τῷ δὲ 1900 ἐβραβεύθη εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Διεθνῆ Ἔκθεσιν. Τῷ 1894 ὠνομάσθη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν, διετέλεσε δὲ καὶ καθηγητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Παρισίων. Ἐξειργάσθη προτομάς, συμπλέγματα καὶ ἀνδριάντας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: τὸ ἄγαλμα τῆς Γεωγραφίας (ἐν τῇ Νέᾳ Σορβόννῃ), τὸ ἄγαλμα τοῦ Στεφάνου Μαρσὲλ (ὅπερ εἶχεν ἀρχίσει ὁ Idrac), «Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ ἄγγελος», «Ὁ Περσεὺς καὶ ἡ Γοργώ», «Βέλλεντα», «Ἡ θλῖψις τοῦ Ὀρφέως», «Ἡ ἐξ ἀπίνης καταληφθεῖσα Ἄρτεμις», «Σουζάννα», «Ἔρως», «Γαλάτεια», «Τέχνη καὶ τύχη», «Εὔα», «Νέσσος», «Ὁ τέττιξ», «Μητρότης», «Ἔαρ», αἱ προτομαὶ τοῦ Φαλγκιὲρ καὶ τοῦ Reyer κλπ. Ι. Μ. Π.

Μάρκετ *Χάρμπορω* (Market Harborough) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Λέστερ, παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Λονδίνου—Τρένт καὶ τὴν διώρυγα Οὐέλλαντ. Κάτ. 8.900. Ἔχει γοτθικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἀνωτέρας σχολάς, χρηματιστήριον σιτηρῶν, ἐργοστάσια εἰδῶν καουτσοὺκ κλπ. Εἰς ἀπόστασιν 8 χλμ. πρὸς Ν. αὐτῆς εὑρίσκεται τὸ πεδίον τῆς μάχης τοῦ Ναίηζμπυ. Μ. Δ. Β.

Μαρκετᾶτα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Μακρυωτίκων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 92. Χ. Δ.

Μαρκέτος. Ὄνομα οἰκογενείας (Marcheto) ἐγκατασταθείσης ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ προερχομένης ἀπὸ τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας, κατὰ τὸ ἔτος 1400, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Tokki, κομήτων τῆς Κεφαλληνίας. Τῷ 1460 ὁ *Θεόδωρος Μαρκέτος*, στρατηγὸς καὶ εὐγενὴς τῆς Κεφαλληνίας, ἦτο ἰδιωτικὸς γραμματεὺς τοῦ κόμητος τῆς Κεφαλληνίας καὶ δουκὸς τῆς Λευκάδος Λεονάρδου Τόκκο, ὁ ὁποῖος τοῦ παρεχώρησε φέουδα καὶ δίπλωμα εὐγενείας. Τῷ 1538 ὁ *Νικόλαος Μαρκέτος*, υἱὸς τοῦ Θεοδώρου, ἔλαβεν ἀπὸ τὸν κυβερνήτην τῆς Κεφαλληνίας Ἄγγελον Ναντάλα διάταγμα ἐπικυρωτικὸν τῶν τίτλων του καὶ τῶν φεούδων του. Οἱ τίτλοι καὶ τὰ προνόμια αὐτὰ ἐπεκυρώθησαν ἐκ νέου δι' ἑκάστην γενεὰν τῆς οἰκογενείας Μαρκέτου ἀπὸ διαδοχικὰ διατάγματα ἀπὸ τοῦ 1550 μέχρι τοῦ 1640.

Οἱ Μαρκέτοι ἐνεγράφησαν εἰς τὴν «Χρυσῆν Βίβλον» τῆς Κεφαλληνίας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1593 καὶ 1604, τὸ οἰκόσημόν των δὲ εἰκονίζει δικέφαλον ἀετὸν καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ στέμμα καὶ ἥλιον. Ἡ γενεαλογία τῆς οἰκογενείας Μαρκέτου ἔχει ὡς ἑξῆς: Ὁ *Γρηγόριος Μαρκέτος*, γεννηθεὶς τῷ 1640, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐγένετο ἡ πρώτη παραχώρησις τοῦ προνομίου τῷ 1665, ἔζη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πρωτεύουσαν τῆς Κεφαλληνίας, ἀπέκτησε δὲ ἕνα υἱόν, τὸν *Θεοτόκην*, γεννηθέντα τῷ 1670. Τούτου υἱὸς ὑπῆρξεν ὁ *Ἀναστάσιος*, γεννηθεὶς τῷ 1700, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε δύο υἱούς, τὸν *Γρηγόριον* (1730) καὶ *Στέλιον* (1735). Ὁ δεύτερος ἀπέθανεν ἄτεκνος· τοῦ πρώτου τέκνα ἦσαν ὁ *Βασίλειος* (1750), *Ζουὰν* (1755) καὶ *Σπυρίδων* (1758). Ὁ Σπυρίδων Μαρκέτος εἶχε δύο τέκνα, τὸν *Παναγῆν*, γεννηθέντα τῷ 1780, καὶ τὸν *Ἰωάννην*, γεννηθέντα τῷ 1782. Ὁ πρῶτος ἐγένετο ἱερεὺς καὶ μετέσχε μὲ γενναιότητα εἰς τοὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1821, διακριθεὶς ἔπειτα εἰς τὴν μάχην τοῦ Λάλα καὶ λαβὼν τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ καὶ τὸ παράσημον τοῦ πολεμικοῦ σταυροῦ. Οἱ πέντε υἱοί τούτου εἶναι: *Κυριάκος* (1805) ὁ ὁποῖος μετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πατρός του, *Παῦλος* (1807), *Γεώργιος* (1808), *Σάββας* (1810), νυμφευθεὶς τὴν Ἀγγέλικαν Ἰγγλέση, *Σπυρίδων* (1827), νυμφευθεὶς τὴν Ἀγάθην Ματαράγκα. Ἐξ αὐτῶν ὁ Παῦλος Μαρκέτος ἀπέκτησε δέκα θυγατέρας καὶ ἕνα υἱόν, τὸν *Ἰωάννην*, γεννηθέντα τῷ 1858 καὶ νυμφευθέντα τὴν Ἰταλίδα Σαντίναν Καβαλούτσι. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου προῆλθον τρεῖς υἱοί, *Ὀδυσσεύς, Παῦλος* καὶ *Σεκόντος*, καὶ δύο θυγατέρες, *Εὐανθία* (Ἔβελ), σύζυγος Ἀ. Π. Μίχα, καὶ *Εὐγενία* (Τζέννη), σύζυγος Δ. Ματέ. Τέκνα τοῦ Σάββα Μαρκέτου: *Στάμω*, νυμφευθεῖσα τὸν Ζήσιμον Λορεντζᾶτον, *Παναγῆς, Νικόλς, Γεράσιμος, Εὐαγγελινός, Μαρία* καὶ *Πηνελόπη*. Υἱοὶ τοῦ Σπυρίδωνος Μαρκέτου: *Γεώργιος, Θεόδωρος*, (ἀμφότεροι δικηγόροι καὶ διατελέσαντες βουλευταὶ Κεφαλληνίας), *Γεράσιμος, Ἀγγέλικα* καὶ *Διονύσιος*. Α. Π. Μ.

Μαρκέττι (Marchetti), ***Ἀλέξανδρος.*** Ἰταλὸς ποιητής, μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος (1632–1714). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ κατόπιν τῶν μαθηματικῶν ἐπὶ 57 ἔτη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πίζας, διαδεχθεὶς τὸν περίφημον μαθηματικὸν Μπορέλλε. Ἔγραψε πλεῖστα ἐπιστημονικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Περὶ ἀντιστάσεως τῶν στερεῶν», «Μαθηματικαὶ ἀσκήσεις» κ. τ. λ. Ἐγένετο ἐπίσης γνωστὸς καὶ ὡς ποιητὴς διὰ τῶν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς μεταφράσεων ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ἀνακρέοντος, τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Λουκρητίου. Μ. Δ. Β.

— **Μαρκέττι** (Marchetti), ***Φίλιππος.*** Ἰταλὸς συνθέτης (1831—1902), ἐπιδοθεὶς εἰς τὸ μουσικὸν θέατρον. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐν Τουρίνῳ διὰ τοῦ μελοδράματος «Gentile da Varano» (1856), ὅπερ ἐστέφθη ὑπὸ ἀρκετῆς ἐπιτυχίας καὶ ἐν ἔτος ἀργότερον διὰ τῆς: «La Demente». Ἐγκατασταθεὶς ἐν Ρώμῃ, δὲν κατώρθωσε ν' ἀναβιβάσῃ τὸ μελόδραμά του «Ὁ παρίας» καὶ ἀνεχώρησε διὰ Μιλάνον, ἔνθα τέλος, τῷ 1865, εἶδεν ἀναβιβαζόμενον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Καρκάνο τὸν «Ρωμαῖον καὶ Ἰουλιέτταν» του, ἐπὶ λιμπρέττου τοῦ Μάρκο Μαρτσέλλο. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, ἥτις ἐν τούτοις ἐπεσκίασθη τέσσαρα ἔτη ἀργότερον διὰ τοῦ μελοδράματός του «Ρούϋ Μπλάς», τὸ ὁποῖον παιχθὲν εἰς τὴν Σκάλαν τοῦ Μιλάνου (1869) ἐπέβολε τὸν Μαρκέττι ὡς ἕνα τῶν πρώτων δραματικῶν συνθετῶν τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Τὸ ρωμαντικὸν καὶ παθητικὸν τοῦτο ἔργον ἐγένετο τάχιστα δημοφιλές, ὑπῆρξεν ὅμως τὸ μέτρον τῆς δυνάμεως τοῦ μουσουργοῦ, διότι τὰ ἔργα αὐτοῦ συνετέθησαν «L' amore alla prova» (Τουρῖνον 1873), «Gustave Wasa» (Μιλᾶνον 1875), «Don Giovanni d' Austria» (Τουρῖνον 1880), εἶχον μικρὰν μόνον ἐπιτυχίαν. Γ. Σ.

Μαρκέττους (Marchettus) ***τῆς Παδούης.*** Ἰταλὸς θεωρητικὸς τῆς μουσικῆς, ζήσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Τὰ συγγράμματά του, μεγίστης σημασίας διὰ τὴν μουσικὴν τῆς περιόδου ἐκείνης, ἀσχολοῦνται εἰδικῶς μὲ τὸ γρηγοριανὸν ᾆσμα καὶ μὲ τὴν χρωματικὴν ἁρμονίαν καὶ εἶναι ἐκ τῶν πρώτων ἅτινα εἶδον φῶς κατὰ τὴν γένεσιν τῆς ars nova ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐν τῷ «Pomerium musicae mensuratae» ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἔμμετρον μουσικὴν τὴν καθορισθεῖσαν ὑπὸ τὸν Φρανκὸν τῆς Κολωνίας καὶ ἀναφέρει τὸ διμερὲς μέτρον ($^2/_4$), καὶ τὸ τριμερὲς μέτρον ($^3/_4$, $^9/_8$ ἢ $^6/_8$), ὧν ἡ θεωρία εἶχε θεσπισθῆ, ὡς γενικῶς πιστεύεται, παρὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Βιτρύ. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Μαρκέττους τὸ ἀσχολούμενον μὲ τὸ γρηγοριανὸν ᾆσμα εἶναι τό: «Lucidarium in arte musicae planae», εἶδε δὲ τὸ φῶς τῷ 1274. Γ. Σ.

μαρκησία (ἡ)· ἡ σύζυγος τοῦ *μαρκησίου* (βλ. λ.)· ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκός.

μαρκήσιος (ὁ, θηλ. *μαρκησία*)· ἑλληνικὴ γραφὴ τῆς λέξεως marchio ἢ marchisus—ἐκ τῆς ὁποίας ἡ γαλλικὴ καὶ ἀγγλικὴ marquis—ὡς ἐξελατινίσθη κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ παλαιογερμανικὴ λέξις Markgraf (Mark ἢ marcha=ὅριον, σύνορον, καὶ graf ἢ grafio=κόμης)· γενικὸς διοικητὴς ἢ χωροδεσπότης *μαρκιονίας*, τουτέστι παραμεθορίου ἐπαρχίας. Ὑπὸ τὴν σημασίαν ταύτην ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καθιερώθη, διὰ τοὺς Markgrafen ἢ marquis τοῦ μεσαίωνος καὶ ἰδίως τῶν παλαιοτέρων ἑκατονταετηρίδων, ἡ λέξις *μαρκίων* ‖ τίτλος εὐγενείας κατέχων τὴν μεταξὺ *δουκὸς* καὶ *κόμητος* βαθμίδα (τὸν τίτλον φέρει καὶ ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ δουκός, ἐφ' ὅσον ζῇ ὁ πατήρ του).

— *[Ἐγκυκλ.]* Διὰ τὴν διοίκησιν τῶν εἰς τὸ βασίλειον των περιληφθεισῶν ἐπαρχιῶν οἱ πρῶτοι Φράγκοι βασιλεῖς ἀπέστελλον εἰς αὐτὰς ἄνδρας τῆς ἀκολουθίας των, τοὺς *κόμητας* (βλ. λ.). Οἱ ἀποστελλόμενοι εἰς τὰς παραμεθορίους ἐπαρχίας κόμητες ἐκλήθησαν, πρὸς διάκρισιν τῶν ἄλλων, *κόμητες τῶν συνόρων* (Markgrafen=comites marchae), ἤτοι *μαρκίωνες*. Κατ' οὐδὲν ὅθεν ἀρχικῶς διέφερον οὗτοι τῶν λοιπῶν κομήτων, εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν περιφέρειαν τὴν ὁποίαν διῴκουν. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἡ κατοχὴ καὶ γενικῶς ἡ ἀσφάλεια τῶν παραμεθορίων ἐπαρχιῶν ἠμφεσβητεῖτο ὑπὸ τῶν κυρίων ὁμόρων χωρῶν, ἡ ἀνάγκη ἤγαγεν ὅπως χορηγηθῶσιν εἰς τοὺς κόμητας τούτους ἔκτακτα δικαιώματα (στρατολογικά, ἀστυνομικὰ καὶ πολιτικὴ εἰσέτι ἐξουσία, ὡς π. χ. τὸ δικαίωμα τοῦ συνάπτειν συμμαχίας μετὰ τῶν ὁμόρων ἀρχόντων πρὸς ἀπόκρουσιν ἐχθρῶν κλπ. Κατὰ φυσικὴν συνέπειαν οἱ μαρκίωνες προσέλαβον μείζονα θέσιν καὶ ἰσχὺν τῶν λοιπῶν κομήτων, πολλάκις διεκδικήσαντες καὶ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Τὰς μαρκιωνίας συστηματικώτερον συνέστησε καὶ ὠργάνωσε πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀμύνης τῶν συνόρων τοῦ κράτους Κάρολος ὁ Μέγας.

Ἐκ τῆς ἀρχικῆς ταύτης θέσεως καὶ σημασίας

Digitized by Google

τοῦ κόμιτος παραμεθορίου χώρας προῆλθεν ὁ μεταγενέστερος τίτλος εὐγενείας καί, πρὸς διάκρισιν, καθιερώθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ λέξις *μαρκήσιος*. Ἡ ἐξέλιξις ἐπῆλθεν ὡς ἑξῆς: Ἐν Γαλλίᾳ κόμιτές τινες, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ ἀποκτήσωσι πλείονας τῆς μιᾶς κομιτείας, προσέλαβον, ἵνα ἐξάρουν τὸ κῦρός των, τὸν τίτλον τοῦ *μαρκίωνος*. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁ τίτλος ἐπεκράτησεν. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τῶν Φράγκων βασιλέων εἶχε περιληφθῆ καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ ὁ τίτλος τοῦ δουκὸς τῶν Ρωμαίων ὡς ἀξίωμα καὶ τίτλος ἀνώτερος τοῦ κόμιτος, ἑπόμενον ἦτο ὅπως ὁ τίτλος τοῦ μαρκησίου, θεωρουμένου ἀνωτέρου τοῦ κόμιτος, καταλάβῃ ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ διάμεσον μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τοῦ κόμιτος βαθμίδα.

Τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου τῆς Γαλλίας ἔφερον οἱ ἀρχαῖοι κόμιτες τῆς Ἀνδεγαυΐας (Anjou), οἱ κόμιτες δὲ τῆς Τουλούζης ἐλέγοντο μαρκίωνες τῆς Γαλλίας. Ὁ τίτλος κατηργήθη τῷ 1789 ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀνασυνεστήθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ΄. Ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ Οὐαλλοὶ κόμιτες τῶν συνόρων καὶ ἐν Σκωτίᾳ οἱ Σκῶτοι κόμιτες τῶν συνόρων ἐκαλοῦντο μαρκίωνες. Ὁ πρῶτος ἐν Ἀγγλίᾳ λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου ὡς μαρκήσιος Δουβλίνου ἦτο ὁ Ροβέρτος ντὲ Βῆρε, κόμις Ὀξφόρδης. Ἐν Ἰταλίᾳ τὸν τίτλον ἔφερον οἱ ἰσχυροὶ φεουδάρχαι τῆς Βερώνης· σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ὁ τίτλος παρηκολούθησε τὴν τύχην τῶν λοιπῶν τίτλων εὐγενείας. Ἐπίσης ἐν Ἱσπανίᾳ ὁ τίτλος παρουσιάζει τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν παραμεθορίων ἐπαρχιῶν (μαρκίωνος) εἰς τὸν ἁπλοῦν τιτλοῦχον. Ὁ πάπας ἀπονέμει ἐνίοτε τὸν τίτλον μαρκησίου εἰς πρόσωπα παρασχόντα ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν.
Γ. Ι. Β.

Μαρκία. Παλλακὴ τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Κομμόδου, ἐπιδείξασα ἀγάπην πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Ἐπιρροὴν ἀσκοῦσα πολλὴν ἐπὶ τοῦ Κομμόδου, καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν βασιλείαν (180—192), πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνενόχλητον ζωὴν τῶν Χριστιανῶν. Ἀλλά, συμβουλεύουσα τὸν Κόμοδον πάντοτε ν' ἀποφεύγῃ πράξεις ἀναξιοπρεπεῖς, ἐκίνησε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καθ' ἑαυτῆς καὶ πολλῶν προκρίτων, καὶ τυχαίως ἀνακαλυφθείσης τῆς διὰ τὸν φόνον αὐτῶν ἐγγράφου διαταγῆς τοῦ Κομόδου, Μαρκία καὶ Λαῖτος καὶ Ἔκλεκτος, διά τινος νέου Ναρκίσσου, ἔπνιξαν αὐτόν.
Μ. Ι. Γ.

Μαρκιανὴ ***ἐθνικὴ βιβλιοθήκη***, ἡ ***Βιβλιοθήκη τοῦ Ἁγίου Μάρκου*** (Biblioteca Nazionale Marciana ἤ La Marciana ἤ Biblioteca di S. Marco). Καλεῖται οὕτως ἡ ἐν Βενετίᾳ ἐθνικὴ ἰταλικὴ βιβλιοθήκη, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ προστάτου τῆς πόλεως Ἁγίου Μάρκου. Εἶναι ἐγκατεστημένη ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς «Παλαιᾶς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἁγίου Μάρκου» (Libreria Vecchia di S. Marco), ἐν τῇ Πιατσέττᾳ, ἔναντι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Τὸ μέγαρον τοῦτο, θεωρούμενον ἐκ τῶν θαυμασιωτέρων τῆς Βενετίας καὶ τῆς Ἰταλίας ὁλοκλήρου, ἐκτίσθη τῷ 1536 ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Σανσοβίνο καὶ συνεπληρώθη τῷ 1582 ὑπὸ τοῦ Σκαμότσι, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ περιλάβῃ τὴν Μαρκιανὴν βιβλιοθήκην. Κατὰ τὴν ναπολεόντειον ἐποχὴν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μεγάρου ἡνώθη μὲ τὰς «Προκουρατίε Νουόβε», ἡ δὲ βιβλιοθήκη μετεφέρθη τῷ 1812 εἰς τὸ δουκικὸν ἀνάκτορον. Τῷ 1905 μετεφέρθη εἰς τὸ παρακείμενον μέγαρον τοῦ νομισματοκοπείου (Palazzo della Zecca). Μετὰ τὰς γενομένας ἀνακαινίσεις τοῦ μεγάρου τῆς «Παλαιᾶς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἁγίου Μάρκου» ἡ Μαρκιανὴ βιβλιοθήκη ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν αὐτῷ. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη θεωρεῖται ὡς ἱδρυθεῖσα κατ' ἀρχὰς τῷ 1462 ἐκ δωρεᾶς τῶν βιβλίων τοῦ ποιητοῦ Πετράρχου, τὰ ὁποῖα ὅμως, διὰ λόγους μὴ σαφῶς ἐξακριβωθέντας, δὲν κατωρθώθη νὰ συγκεντρωθοῦν. Ἕνεκα τούτου ὁ πρῶτος καὶ κύριος πυρὴν αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ τῷ 1478 γενομένη δωρεὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ καρδιναλίου Βησσαρίωνος, ἥτις ἦτο ἐκ τῶν πλουσιωτέρων τῆς Ἀναγεννήσεως, ἀποτελουμένη ἀπὸ φιλολογικοὺς καὶ ἐπιστημονικοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους οὗτος εἶχε συλλέξει ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Κατὰ τὸν Γάλλον συγγραφέα Βιλλμαίν, ὁ Βησσαρίων προσφέρων εἰς τὴν Βενετίαν τὴν βιβλιοθήκην του, ἔθεσεν ὅρον, ὅπως ἀποδοθῇ αὕτη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν θὰ ἀνέκτα τὴν ἐλευθερίαν της.

Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπλουτίζετο δι' 900 τόμων πολυτιμοτάτων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν χειρογράφων, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1500 καὶ 1700 αἱ οἰκογένειαι τῶν Κονταρίνι, Ρεκανάτι, Φαρσέττι καὶ Νάνι προσέφερον εἰς αὐτὴν τὰς βιβλιοθήκας των. Σὺν τῷ χρόνῳ προσετίθεντο ἐπίσης εἰς αὐτὴν καὶ πολλαὶ βιβλιοθῆκαι ἐκ διαφόρων καταργουμένων μοναστηρίων, τινὲς τῶν ὁποίων περιεῖχον ἔργα μεγάλης ἀξίας, καθὼς καὶ αἱ βιβλιοθῆκαι τοῦ Ἰακώβου Μορέλλι καὶ τοῦ Ἀποστόλου Τσένο, περιλαμβάνουσαι σημαντικοὺς θησαυροὺς τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ τέλος τῷ 1912 ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Τέτσα, πλουσιωτάτη εἰς βιβλία τῆς Ἀνατολῆς καὶ εἰς λεξικὰ πασῶν σχεδὸν τῶν γλωσσῶν τοῦ κόσμου. Οὕτω σήμερον ἡ Μαρκιανὴ βιβλιοθήκη περιέχει 400.000 τόμους καὶ 13.000 χειρόγραφα, ὧν 1.200 ἑλληνικά, πολλὰ τῶν ὁποίων εἶναι μεγίστης ἀξίας ἢ καὶ μοναδικά. Μεταξὺ τούτων εἶναι ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Βησσαρίωνος τὰ χειρόγραφα Α΄ καὶ Β΄ τῆς «Ἰλιάδος» τοῦ Η΄ καὶ Θ΄ αἰῶνος, χειρόγραφα τοῦ Πετράρχη, ἡ διαθήκη τοῦ Μάρκο Πόλο (1324) κτλ.
Μ. Δ. Β.

Μαρκιανὸν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Θρᾴκης, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Αἱμιμόντου, τὰ ὁποῖα ἐπεσκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565), πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς χώρας ἀπὸ τῶν ἀπὸ βορρᾶ ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων (*Προκ*. Περὶ κτισμ. IV, 11). Ἔκειτο παρὰ τὴν Ἀγχίαλον, 18 μίλλια ΝΔ τῆς Βάρνης, ὅπου νῦν τὸ βουλγαρικὸν χωρίον Ποταμὸς Δέβνα.
Α. Θ. Σ.

— **Μαρκιανὸν** ***δάσος*** (Marciana Silva) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς ΝΔ. Γερμανίας, ἐκτεινομένη δεξιὰ τοῦ Ρήνου, μεταξὺ τῆς Αὐγούστας Ραυρικῶν (Augusta Rauricorum, νῦν Augst) καὶ τοῦ ποταμοῦ Nicer (νῦν Neckar), ἀπὸ τῆς ὁποίας πηγάζει ὁ Δούναβις. Εἶναι τὰ *Ἀβνοβαῖα ὄρη* τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 11. 11) ἐκτεινόμενα κατὰ τὰς σημερινὰς πολιτείας Βάδης καὶ Νυρεμβέργης, πρὸς Δ. τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Ρήνου. Σήμερον καλεῖται, ἑλληνιστὶ *Μέλας Δρυμὸς* (γερμανιστὶ Schwarzwald, γαλλιστὶ Forêt Noire).
Α. Θ. Σ.

Μαρκιανός. Βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου (450—457). Ἐγεννήθη ἐν Θρᾴκῃ τῷ 392. Τῷ 440 ὑπηρετῶν ἐν Καρχηδόνι ὡς γραμματεὺς τοῦ Ἄσπαρ (Γότθου ἀρχηγοῦ μισθοφόρων), ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ ἐπιδραμόντος εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν Γιζερίχου, ἡγεμόνος τῶν Βανδάλων. Ὁ Προκόπιος, ἀφηγούμενος τὰ γεγονότα ἐκεῖνα, λέγει ὅτι, ἐνῷ ἡμέραν τινὰ αἰχμάλωτοι ἦσαν συνηγμένοι ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ μεγάρου τοῦ Γιζερίχου, ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς θερμοτάτας ἀκτῖνας τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, ἀετός τις ἵπτατο ἄνωθεν τῶν αἰχμαλώτων καὶ τέλος «τὰ πτερὰ διαπετάσας, ἀεί τε μένων ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ ἀέρος χώρᾳ, μόνον τὸν Μαρκιανὸν ἐπεσκίαζεν». Ὁ Γιζερίχος, παρατηρήσας τοῦτο ἐκ τοῦ παραθύρου, ἐθαύμασε καὶ καλέσας τὸν Μαρκιανὸν προσηνέχθη μετ' εὐλαβείας πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ προεῖπεν ὅτι ἀφεύκτως ἡμέραν τινὰ θὰ ἐβασίλευεν, ἐν τέλει δὲ ὥρκισεν αὐτὸν νὰ μὴ κινήσῃ ποτὲ ὅπλα κατὰ τῶν Βανδάλων. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, προσελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου Β΄, ὅστις ἀποθνῄσκων τῷ 450 ὥρισεν αὐτὸν διάδοχόν του. Ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Θεοδοσίου Πουλχερίαν.

Πρῶτον ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ περιστολὴ τῶν αὐθαδῶν ἀξιώσεων τοῦ Ἀττίλα. Ἀρνηθεὶς νὰ καταβάλῃ αὐτῷ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου συμφωνηθέντα ἐκ 2.000 λιτρῶν χρυσοῦ φόρον (= 2,116,800 χρυσᾶς δραχμὰς σημερινὰς) καὶ συνάμα δηλώσας αὐτῷ ὅτι ἐὰν τολμήσῃ νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατὰ τοῦ Βυζαντίου θὰ ἐκστρατεύσῃ πανστρατιᾷ ἐναντίον του, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ παύσῃ ἐνοχλῶν τὸ Βυζάντιον καὶ νὰ τραπῇ πρὸς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην. Ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῆς οὕτω ἐπελθούσης γαλήνης ὁ Μαρκιανὸς ἐπελήφθη τῶν ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς αὐτοκρατορίας του. Τὸν Ὀκτώβριον 451 προήδρευσε τῆς ἐν Χαλκιδόνι Δ΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἥτις κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τὴν τοῦ Νεστορίου καὶ συνάμα ἐξέδοτο κανόνα, διὰ τοῦ ὁποίου περιεστέλλοντο αἱ ὑπερβασίαι τῶν μοναχῶν καὶ ἀπηγορεύετο ἡ ἀνάμειξις αὐτῶν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα. Συγχρόνως ὁ Μαρκιανὸς περιέστειλε τὴν ὀλεθρίαν ἐπέμβασιν τῶν αὐλικῶν εὐνούχων εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους, περιώρισε τὰς καταχρήσεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, καὶ ἐν γένει ἐπέβαλε χρηστὴν διοίκησιν καὶ ἠνώρθωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους ὥστε, καίτοι ἀπήλλαξε τὰς ἐπαρχίας πολλῶν καθυστερουμένων φόρων, κατέλιπε μεγάλα περισσεύματα εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον. Ἀπέθανε τῷ 457 ἄτεκνος, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἄσπαρ ὑποστηριχθεὶς Λέων Α΄.
Ν. ΚΛΕ

— **Μαρκιανός.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐκ Θρᾴκης ἐπὶ Λέοντος Α΄ (457—474), οὗτινος τὴν θυγατέρα Λεοντίαν καὶ ἐνυμφεύθη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος (474) καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Ζήνωνος, δυσαρεστηθεὶς κατ' αὐτοῦ ἐστασίασε τῷ 481, ἀλλὰ καταπολεμηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἴλλου, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καππαδοκίαν.
Ν. ΚΛΕ

— **Μαρκιανός.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἰουστίνου Α΄ (518—527), οὗτινος ἦτο ἐξάδελφος. Τῷ 525 ἀποσταλεὶς κατὰ τῶν Περσῶν ἐνίκησεν αὐτούς, διαβληθεὶς ὅμως ὅτι ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ θρόνου, ἀνεκλήθη τῆς ἀρχηγίας, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρου Τζίρου.
Ν. ΚΛΕ

— **Μαρκιανός.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α΄ (527—565). Κατήγετο ἐκ Θρᾴκης καὶ συμμετέσχεν, ὡς διοικητὴς σώματος πεζικοῦ, εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Βελισαρίου κατὰ τῶν Βανδάλων τῆς Καρχηδόνος.
Ν. ΚΛΕ

— **Μαρκιανός.** Διοικητὴς Παφλαγονίας, ἀκμάσας ἐν ἀρχαῖς τοῦ Ε΄ αἰῶνος. Ἦτο λόγιος καὶ εἶχε φήμην φιλοσόφου.
Μ. Ι. Γ.

— **Μαρκιανός.** Οἰκονόμος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀκμάσας ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Μαρκιανοῦ καὶ Λέοντος τοῦ Θρᾳκὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ᾗ καὶ ἐγεννήθη. Οἱ γονεῖς του προήρχοντο ἐκ Ρώμης. Πρότερον ἀνήκων εἰς τὴν ναυατιανὴν παρασυναγωγήν, ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γενναδίου νὰ προστεθῇ εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ὠκοδόμησε τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, τὸν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, τῆς παρὰ τὴν θάλασσαν, μετὰ τοῦ παρ' αὐτῷ ναοῦ Ἰσιδώρου μάρτυρος. Ἐπίσης ἔκτισε ναὸν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐν τοῖς σημερινοῖς Ἓξ-Μαρμάροις καὶ τὸν τοῦ Ἁγίου Στρατονίκου εἰς τὸ Ρήγιον (Κιουτσοὺκ-Τσεκμετζὲ) καὶ τὸν ἐν Τενέτρῳ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ 10 Ἰανουαρίου.
Μ. Ι. Γ.

— **Μαρκιανὸς** ***Ἡρακλεώτης τοῦ Πόντου.*** Γεωγράφος μεταγενέστερος τοῦ Πτολεμαίου καὶ προγενέστερος Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, «Ρωμαῖος μὲν τὸ ὄνομα τὴν δὲ πατρίδα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς σπουδὰς Ἕλλην». Ἐγεννήθη εἰς Ἡράκλειον τοῦ Πόντου κατὰ τὸ 400 μ.Χ. Γνωστὰ αὐτοῦ συγγράμματα ἦσαν τέσσαρα: 1) «Ἐπιτομὴ τῶν ἕνδεκα τῆς γεωγραφίας Ἀρτεμιδώρου Ἐφεσίου (ἐν βιβλίοις ια΄)», τὸ ἔργον τοῦτο δὲν διεσώθη. 2) «Περίπλους τῆς Ἔξω θαλάσσης (ἐν βιβλίοις β΄)»· τοῦ ἔργου τούτου σῴζονται πλεῖστα ἀποσπάσματα. 3) «Περὶ τῶν ἀπὸ Ρώμης πρὸς τὰς ἐπισήμους τῆς οἰκουμένης πόλεις διαστάσεων». Ἀποσπασμάτιά τινα μόνον διεσώθησαν τοῦ πολυτίμου τούτου ἔργου παρ' ἄλλοις γεωγράφοις. 4) «Ἐπιτομὴ τοῦ τῆς ἐντὸς θαλάσσης περίπλου βιβλίου Μενίπου Περγαμηνοῦ (ἐν βιβλ. γ΄)», ἔργον γενόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τοῦ Μενίππου τοῦ Περγαμηνοῦ. Τοῦ ἔργου τούτου διεσώθησαν τεμάχιά τε καὶ ἀποσπασμάτια παρ' ἄλλοις γεωγράφοις. Ἡ ἀρχαιοτέρα γνωστὴ ἔκδοσις τοῦ Μαρκιανοῦ (εἰς Geographis Hoeschelii) εἶναι τοῦ 1600, ἡ δὲ κάλλιον σχολιασμένη (ὑπὸ *Car. Müller*) ἡ τοῦ 1855 (εἰς τὸ τέλος τοῦ Α΄ τόμου τῶν Geographi Graeci Minores, ἔκδ. Ambr. Firm. Didot Παρισίων). Τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα τοῦ Μαρκιανοῦ, πολύτιμα διὰ τὸν ὁρισμὸν τῶν ἀποστάσεων, μαρτυροῦν τὴν ἐμβριθῆ τοῦ γεωγράφου ἐπιμέλειαν.
Ι. Ε. Λ.

— **Μαρκιανὸς Α΄**, πατριάρχης τῶν ναυατιανῶν τῆς ***Κωνσταντινουπόλεως*** (384—395). Ἐπ' αὐτοῦ συνῆλθεν ἐν Σαγγάρῳ τῆς Βιθυνίας ἐν τῷ Ἀστακηνῷ κόλπῳ τῷ 391, σύνοδος ἐπισκόπων ναυατιανῶν περὶ τῆς ἑορτῆς τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα (Ἑρμείας Ζ΄, 18).
Μ. Ι. Γ.

— **Μαρκιανὸς Β΄**, πατριάρχης τῶν ναυατιανῶν ***Κωνσταντινουπόλεως***. Εχειροτονήθη τῇ 21 Αὐγούστου 438.
Μ. Ι. Γ.

— **Μαρκιανὸς** ἐπίσκοπος ***Σεβαστῆς***. Ἦτο πρεσβύτερος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἐχειροτονήθη δὲ ἐπίσκοπος τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Σεβαστῆς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Ἠλία (494—516). Ἐβοήθησε μετὰ τῶν υἱῶν τὸν ὅσιον Σάβαν εἰς τὰς οἰκοδομὰς αὐτοῦ. Μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ πατρός, ὁ πατριάρχης ἐχειροτόνησε τὸν πρῶτον τοῦ Μαρκιανοῦ υἱὸν *Ἀντώνιον*, ἐπίσκοπον Ἀσκάλωνος, τὸν δὲ δεύτερον *Ἰωάννην* διάκονον.
Μ. Ι. Γ.

— **Μαρκιανοῦ** ***κίων***. Μαρμαρίνη ἀναμνηστικὴ στήλη, ἀνεγερθεῖσα ἐν Βυζαντίῳ πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ (450—457). Ὑψοῦτο πρὸς Ν. τοῦ περιφήμου ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ εἰς ἀπόστασιν 500 μ. περίπου ἀπ' αὐτοῦ. Ἀπεκαλύφθη τῷ 1908 κατόπιν τῇ ἐν τῇ συνοικίᾳ ἐκείνῃ (νῦν Φατὶχ καλουμένῃ) συμβάσης τότε μεγάλης πυρκαϊᾶς.
Ν. ΚΛΕ

Μαρκιανούπολις, ἡ ***Μαρκιανόπολις*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θρᾴκης, ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, 18 μίλλια ΝΔ. τῆς Ὀδησσοῦ (Βάρνης), ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἀγχιάλου διὰ τοῦ Αἵμου εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν, ἐκεῖ ὅπου διασχίζεται αὕτη εἰς δύο κλάδους, ὧν ὁ μὲν ΒΔ. ἦγεν εἰς Δορύστολον, ὁ δὲ Ἀν. εἰς Ὀδησσὸν καὶ λοιπὰς πόλεις τοῦ Εὐξείνου. Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ (98—117 μ. Χ.) πρὸς τιμὴν τῆς ἀδελφῆς του Μαρκιανῆς, ἀπέβη μία τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Κάτω Μοισίας. Κατὰ τὸν ΣΤ΄ αἰῶνα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνέκδ. 636) ὡς μία τῶν ἑπτὰ πόλεων τῆς ἐπαρχίας Μοισίας καὶ πρωτεύουσα αὐτῆς. Ἐπίσης ἦτο καὶ ἕδρα ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας Αἱμιμόντου.

Ἡ πόλις φαίνεται ὅτι πολλάκις κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων τὴν χώραν Γότθων. Ὀχυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565) πιθανῶς κατεστράφη τελείως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τοῦ Ἀσπαρούχ τῷ 679, ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἐν τῇ θέσει αὐτῆς ἀκριβῶς κεῖται σήμερον τὸ βουλγαρικὸν χωρίον *Ποτα-*

Digitized by Google

μὸς Δέβνα, ὡς διεπιστώθη ἐκ διαφόρων ἐρειπίων καί τινων ἐπιγραφῶν τοῦ Τραϊανοῦ. Τῷ 1928 ἀνευρέθησαν ἐν αὐτῷ δύο πίθοι πλήρεις νομισμάτων, ἀνηκόντων πιθανῶς εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, τοῦ Α'—Γ' μ Χ. αἰῶνος, τῶν ὁποίων τὸ βάρος πλὴν τῶν ὑπὸ τῶν χωρικῶν κλαπέντων, ἀνήρχετο εἰς 289 χλγρ. Τὸ πλεῖστον μετεκομίσθη εἰς τὸ ἐν Σόφιᾳ μουσεῖον, μέρος δὲ εἰς τὸ ἐν Βάρνῃ. Α. Θ. Σ.

Μαρκίδαι, *ἀδελφοί*. Μακεδόνες λόγιοι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐγκατεστημένοι ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας, ὅπου συνέστησαν τὰ φερώνυμα τυπογραφεῖα καὶ ἐκδοτικὰ καταστήματα. Ἰδίως ὁ ἐξ αὐτῶν *Πούλιος* ἀναφέρεται ὡς φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Ρήγα. Ὑπῆρξαν οἱ ἐκδόται τῆς πρώτης ἐκδοθείσης ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς ἐφημερίδος. Γ. Δ. Κ.

Μάρκιεβιτς (Markievicz), ***Κωνσταντία-Γεωργία**, κόμισσα*—. Ἰρλανδὴ ἐπαναστάτις (1884—1927), θυγάτηρ τοῦ Ἐρρίκου Γκὸρ-Μποὺθ βαρωνέτου τοῦ Sligo Ἐνυμφεύθη τῷ 1900 τὸν Πολωνὸν κόμιτα Καζιμὶρ Μάρκιεβιτς. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1913 μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς ὑπὸ τὸν Ἰάκωβον Λάρκινς βιομηχανικῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως. Ἀκολούθως, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1916, ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Ἤστερ-γουήκ, συλληφθεῖσα δὲ κατεδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ἡ ὁποία μετετράπη ἀκολούθως εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα. Ἀπελευθερωθεῖσα εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἰρλανδικὴν ἐπαναστατικὴν ὀργάνωσιν τῶν «Σὶν-Φαῒν», τῷ δὲ 1918 ἐξελέγη μέλος τοῦ κοινοβουλίου ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς περιφερείας Πάτρικς τοῦ Δουβλίνου. Ἦτο ἡ πρώτη Βρεττανὴ γυνή, ἡ ὁποία ἐστάλη εἰς τὴν βουλὴν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ, οὐδέποτε ὅμως προσῆλθεν εἰς αὐτήν. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1920 κατεδικάσθη ἐκ νέου εἰς διετῆ φυλάκισιν. Χ. Δ.

Μαρκῖνα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Καμπανίᾳ, κειμένη ἐπὶ τῆς Β. παραλίας τοῦ Ποσειδωνιάτου ἢ Παιστανοῦ κόλπου (νῦν κόλπος Σαλέρνου). Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Τυρρηνῶν, κατελήφθη ἀκολούθως ὑπὸ Σαμνιτῶν (*Στράβ.* V, 251). Κατά τινας εἶναι ἡ σημερινὴ πολίχνη Vietri ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὅρμου, 49 χλμ. πρὸς Ν. τῆς Νεαπόλεως. Α Θ. Σ.

Μαρκιόνε *ντ' Ἀρέτσο* (Marchione d' Arezzo) Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων. Ἔζησε κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα καὶ εἰργάσθη ἐν Ρώμῃ (ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) καὶ Ἀρέτσο (ναὸς τῆς Θεοτόκου). Διεκρίθη καὶ ὡς γλύπτης (μνημεῖον τοῦ πάπα Ὀνωρίου τοῦ Γ'). Ι. Μ. Π.

Μάρκιος (Marcius). Ὄνομα ρωμαϊκοῦ γένους, τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τοὺς Fasti ἀπαντᾷ ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ πληβεῖοι ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα τῆς ὑπατείας, εἰς δὲ τὴν παράδοσιν καθόλου ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ δύο ἥρωας, τὸν βασιλέα *Ἄγκον Μάρκιον* καὶ τὸν ὑπερασπιστὴν τῶν δικαιωμάτων τῶν πατρικίων *Γναῖον Μαρκίον Κοριολανοῦ*. Οἱ περισσότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς γενεᾶς αὐτῆς ἦσαν μὲν πληβεῖοι, ἀλλ' ὄχι καὶ ἐκ τῆς συνήθους τάξεως αὐτῶν. Χ. Κ. Κ.

—**Μάρκιος, *Φίλιππος Κόϊντος***. Ὕπατος τοῦ ἔτους 281 π. Χ. Ὡς τοιοῦτος ἐνίκησε τοὺς Ἐτρούσκους καὶ τὴν 1ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατήγαγε θρίαμβον. Τῷ 263 π. Χ. ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ δικτάτωρος Cn. Fulvius Maximus Centumalus «magister equitum». Χ. Κ. Κ.

Μάρκιρχ (Markirch) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Γαλλίας (βλ. *Σαὶντ-Μαρὶ-ὼ-Μὶν*). Γ. Ι. Β.

μαρκίων, *—ωνος* (ὁ)· ἄλλως *μαρκήσιος* (βλ. λ.).

Μαρκίων ὁ ***Ποντικός***. Αἱρετικὸς καταγόμενος ἐκ Σινώπης τοῦ Πόντου καὶ ἀνήκων εἰς τοὺς λεγομένους Σύρους γνωστικούς. Μὴ κατορθώσας νὰ συνδιαλλάξῃ τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου, μετέβη εἰς Ρώμην καὶ ἐμόρφωσεν ἴδιον σύστημα, χαρακτὴρ τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἀντίθεσις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἰουδαϊσμοῦ. Κατὰ τοῦτο παραδέχετο δύο ἀρχάς, τὸν ἀγαθὸν καὶ πονηρὸν θεόν, μεταξὺ δ' αὐτῶν καὶ τὸν δίκαιον θεὸν καὶ ἐδίδασκεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ δικαίου θεοῦ· ἀλλὰ τούτων περιελθόντων εἰς διάστασιν, ὁ ἀγαθὸς θεὸς πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων πέμπει τὸν Χριστὸν ἐν σώματι κατὰ δόκησιν, ἀλλ' ὁ δημιουργὸς ἀγνοῶν τὸν Χριστὸν παραδίδωσιν αὐτὸν εἰς τὸν σταυρόν. Ὁ θάνατος αὐτοῦ, καίτοι κατὰ δόκησιν, ἦτο ὅμως σωτηριώδης, διότι ὁ Χριστὸς καταβὰς εἰς τὸν Ἅδην ἔσωσε τοὺς ἐθνικοὺς καὶ τοὺς παραβάτας τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου ὁ Χριστὸς ἐξέλεξε τὸν ἀπόστολον Παῦλον, τοῦ ὁποίου παρεδέχετο 10 μόνον ἐπιστολὰς καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, ὅπερ ἑρμήνευε κατὰ τὸ δοκοῦν. Παρὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ὁ Μαρκίων ἀπῄτει πίστιν εἰς τὸν ἀγαθὸν θεὸν καὶ βίον αὐστηρόν, ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ γάμου, τῶν κρεάτων καὶ αὐστηρὰν νηστείαν. Τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐφύλαττεν ἀκριβῶς, οὔτε τὸ βάπτισμα ἐπανελάμβανε τρίς, ἠρνεῖτο δὲ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ ἄλλα δόγματα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων γνωστικῶν ὁ Μαρκίων ἵστατο ἐγγύτερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τοῦτο δὲ ἐπολεμήθη καὶ σφοδρότερον. Ἤδη Πολύκαρπος ὁ Σμύρνης ὠνόμασεν αὐτὸν «πρωτότοκον τοῦ Σατανᾶ». Ἐν τούτοις ἡ ἠθικὴ αὐστηρότης προσείλκυσεν αὐτῷ πολλοὺς ὀπαδοὺς μέχρι τοῦ Δ' αἰῶνος. † Η. Φ. Β.

μαρκιωνία (ἡ)· τὸ τιμάριον τοῦ μαρκίωνος (βλ. *μαρκήσιος*).

Μαρκὸ (*οἶνος*). Ἐμπορικὸν ὄνομα οἴνου παραγομένου ἐκ τῶν ἀμπελοφυτειῶν τοῦ χωρίου Μαρκοπούλου. Ἄλλοτε ἡ ἐκμετάλλευσις ἐγίνετο παρὰ τοῦ οἰνοποιητικοῦ συνεταιρισμοῦ τοῦ χωρίου, σήμερον δὲ ἔχει ἀναληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Οἴνων καὶ Οἰνοπνευμάτων. Ἄριστον εἶδος ἐπιτραπεζίου ξηροῦ οἴνου. Σ. Γ.

Μαρκοὰν (Marcoing) */Γεωγρ./*. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ. Κεῖται ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σκάλδου, 8 χλμ. ΝΔ. τοῦ Καμπραί. Κάτ. 2.000. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀνακαταληφθεῖσα τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1918 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Γ. Ι. Β.

Μαρκόβιανη */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Μαρκοχώρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μάρκοβιτς (Markovits), ***Ἀδαλβέρτος φὸν*** —. Αὐστριακὸς σπηλαιολόγος, υἱὸς τοῦ στρατάρχου *Κόλμαν φὸν Μάρκοβιτς*, γεννηθεὶς τῷ 1897. Ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βουδαπέστης, τοῦ Γκράτς, τῆς Βιέννης καὶ τῶν Βρυξελλῶν καὶ ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν σπηλαιολογίαν. Εἶναι μέλος διαφόρων ἐπιστημονικῶν εὐρωπαϊκῶν ἑταιρειῶν καὶ πρόεδρος τῆς ἐν Βιέννῃ «Αὐστριακῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρείας». Ἐλθὼν εἰς Ἑλλάδα, ἠσχολήθη, πρῶτος αὐτός, εἰς τὴν συστηματικὴν ἐπιστημονικὴν ἐξερεύνησιν τῶν ἑλληνικῶν σπηλαίων, ὅπου —κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις του— ἐπιστοποίησε τὴν ὕπαρξιν τοῦ προνεολιθικοῦ, μεσολιθικοῦ καὶ παλαιολιθικοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ. Ἠσχολήθη ἐπίσης καὶ μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ μινωϊκοῦ λαβυρίνθου. Ἐδημοσίευσεν ἀρκετὰς ἐργασίας, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι: «Νομισματικὴ καὶ σπηλαιολογία» (Βερολῖνον 1926), «Κάρστ καὶ σπηλαιολογία» (Βιέννη 1927), «Ἀπὸ τὰ σκότη τῶν σπηλαίων» (Ἀθῆναι 1928), «Περὶ τῶν μέχρι σήμερον ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς λιθίνης περιόδου τῆς Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι 1929), «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἔρευναν βορειοϊταλικῶν σπηλαίων» (Τεργέστη 1930). Γ. Κ. Γ.

— **Μάρκοβιτς, *Μαρία-Ἀλεξάνδροβνα***. Ρωσὶς συγγραφεὺς (1825—1894). Ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς Μικρορωσίας, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μάρκο-Βοβτσιόκ*, τόμον διηγημάτων, τὰ ὁποῖα μεταφρασθέντα εἰς τὴν ρωσικὴν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ ἄριστα τῶν περιοδικῶν τῆς Ρωσίας. Τῷ 1861 ἐδημοσίευσεν ἑτέραν συλλογὴν μικρορωσικῶν διηγημάτων, μεταφρασθέντων ὑπὸ τοῦ Ἰβὰν Τουργένιεφ, καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἔγραψε κριτικὴν μελέτην ὁ διάσημος κριτικὸς Ντομπρολιούμπωφ. Εἰς τὰ ἔργα της ταῦτα ἡ Μάρκοβιτς ἐπιδεικνύει σπανίαν δύναμιν καὶ ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν. Τὰ κάλλιστα τῶν διηγημάτων της εἶναι: «Οἱ λῃσταὶ καὶ ἡ ἀδελφοῦλα τους», «Γκάλια», «Ἡ Σκλάβα», «Ἡ Μαροῦσα», καὶ τὸ μυθιστόρημά της «Αἱ σημειώσεις τοῦ νεωκόρου», τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν δημοσίευσίν του κατέπληξε διὰ τὴν βαθεῖαν γνῶσιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀγροτικοῦ κλήρου. Θ. Β.

Μαρκόδαυα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δακίας ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (*Γεωγρ.* Γ', 8, 4), 23 μίλλια ΒΑ. τῆς πόλεως Ἄπουλον (νῦν Ἄλβα Ἰουλία). Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Πολὺ πιθανὸν νὰ εἶναι ἡ *Μαρόδαυα*, ἡ σημερινὴ Maros-Ujvar, ἐπὶ τοῦ Μάρου ποταμοῦ ἐν Τρανσυλβανίᾳ. Α. Θ. Σ.

Μαρκολσὲν (Marckolsheim ἢ Markolsheim) */Γεωγρ./*. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Ἀλσατίᾳ. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κολμὰρ—Στρασβούργου. Κάτ. 2.012. Ἔχει ὑφαντουργεῖα καὶ ἐργοστάσια πούρων καὶ εἰδῶν ἀγγειοπλαστικῆς. Γ. Ι. Β.

Μαρκόμανοι (οἱ), ἢ ***Μαρκομάννοι*** (=ἄνδρες τῶν συνόρων, ἐκ τοῦ *marcha*=ὅριον, σύνορον) */'Αρχ. Γεωγρ./*. Ἰσχυρὸς λαὸς τῆς Ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, κατοικῶν κατ' ἀρχὰς τὴν εἰς ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Ἄλβεως χώραν, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν σημερινὴν Βαυαρίαν. Τῷ 12 π. Χ. ὁ Μαρόβοδος βασιλεὺς τῶν Μαρκομάννων, ἑνώσας τὰ σουηβικὰ φῦλα, ἵδρυσεν εἰς τὴν ἀρχαίαν χώραν τῶν Βοΐων (Boii), πρὸς Δ. τοῦ Δουνάβεως ἰσχυρὸν βασίλειον (τὴν νῦν Βοημίαν), διατελῶν εἰς φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ρωμαίων. Ἀλλ' οἱ Χειροῦσκοι μετὰ τῶν Γουτώνων (Γότθων) κατέστρεψαν αὐτὸ ἐπὶ Τιβερίου. Κατὰ τὸ 166 μ. Χ. οἱ Μαρκομάννοι μετὰ τῶν Κουάδων, εἰσβαλόντες εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος, ἔφθασαν μέχρι τῆς Ἀκυληΐας. Κατ' αὐτῶν ἐπολέμησεν ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος κατὰ τὰ ἔτη 166—180 μ. Χ., τέλος δὲ συνῆψαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Κομμόδου. Αἱ ἐπιδρομαί των ὅμως ἐξηκολούθησαν ἐν Ραιτίᾳ καὶ Νωρικῷ καὶ κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα. Ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος, δὲν μνημονεύονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ παρὰ ὡς Βαυαροί. Α. Θ. Σ.

μάρκον (τό). Κατ' ἀρχὰς μονὰς βάρους 11 οὐγγιῶν, χρησιμοποιουμένη διὰ τὰ πολύτιμα μέταλλα. Οἱ Γάλλοι ἠλάττωσαν τὸ βάρος ταύτης εἰς 8 οὐγγίας. Ἵνα μὴ μεταβάλληται τὸ βάρος, ἔθετον ἐπὶ τῶν βαρῶν σῆμα (marque), πιστοποιοῦν τὸ βάρος τῶν 8 οὐγγιῶν. Ἐκ τούτου ἔλαβε καὶ ἡ μονὰς βάρους κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα τὸ ὄνομα Mark. Εἶτα ἐχρησιμοποιήθη τὸ μάρκον καὶ ὡς μονὰς τίτλου, διαιρουμένη διὰ μὲν τὸν χρυσὸν εἰς 24 καράτια, διὰ δὲ τὸν ἄργυρον εἰς 12 deniers. Βραδύτερον ἔγινε καὶ νομισματικὴ μονάς. Κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ τοὺς τόπους τὰ μάρκα διέφερον ὡς πρὸς τὸν τίτλον καὶ τὸ βάρος: μάρκον Κολωνίας, Αὐστρίας, Πράγας, Βαρσοβίας, Ὁλλανδίας, Μιλάνου, Ρωσίας, Γενεύης, Ζυρίχης κλπ. Τῷ 1871 εἰσήχθη ὡς ἀργυρᾶ νομισματικὴ μονὰς τῆς Γερμανίας βάρους 5,555 γραμ. Ἀπὸ τοῦ 1876, ὅτε εἰσήχθη ὁ μονομεταλλισμὸς χρυσοῦ ἐν Γερμανίᾳ, τὸ μάρκον (Μ) εἶναι ἡ θεωρητικὴ χρυσῆ νομισματικὴ μονὰς ταύτης, ἴση πρὸς τὸ 1/20 τοῦ χρυσοῦ εἰκοσαμάρκου, περιέχουσα 0,358423 γραμμ. καθαροῦ χρυσοῦ, καὶ ὑποδιαιρουμένη εἰς 100 pfennig· 2790 Μ ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 1 χιλιόγραμμον καθαροῦ χρυσοῦ. Ἡ ἰσοτιμία εἶναι: 1 £=20.429 Μ., 1 $=4.1979 Μ., 1 Μ=18,3558 νέας δρ. δραχμάς. Τὸ νῦν μάρκον καλεῖται Reichsmark καὶ Goldmark, διότι τὰ κυκλοφοροῦντα τραπεζογραμμάτια ἔχουσιν ὡς ἀντίκρυσμα ἢ ἀνταλλάσσονται πρὸς χρυσὸν ἢ συνάλλαγμα εὑρισκόμενον ἐν ἰσοτιμίᾳ πρὸς τὸν χρυσόν. Τ. Κ.

Μάρκον, ἢ ***Μάρκου*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 485. Χ. Δ.

Μαρκόνι (Marconi), ***Γουλιέλμος***. Ἰταλὸς φυσικός, γεννηθεὶς ἐν Bologna τῷ 1874. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπέδειξε μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φυσικῆς καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1895 συνέλαβε τὸ πρῶτον τὴν ἰδέαν τῆς πραγματοποιήσεως συστήματος τηλεγραφίας διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων, ἡ ὕπαρξις τῶν ὁποίων εἶχε θεωρητικῶς προβλεφθῆ ὑπὸ τοῦ Clerk Haxwell ἐν ἔτει 1864 καὶ τῶν ὁποίων ἡ ὕπαρξις ἐπεβεβαιώθη βραδύτερον πειραματικῶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Hertz. Εἰς τὴν σπουδὴν τόσον τῶν μεθόδων τῆς παραγωγῆς τῶν κυμάτων τούτων, ὅσον καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν, εἶχον ἀσχοληθῆ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐρευνηταί, ὡς οἱ Oliver Lodge, Righi κλπ., ἀλλὰ πρῶτος ὁ Μαρκόνι ἐπέτυχε νὰ ἐξεύρῃ πρακτικὸν τρόπον τηλεγραφίας διὰ τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ σταθμὸν σπουδαιότατον ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν μέσων τηλεπικοινωνίας, ἅτινα ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἄνθρωπος.

Γουλιέλμος Μαρκόνι.

Τὰ πρῶτα πειράματα αὐτοῦ ὁ Marconi ἐξετέλεσε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1895 δι' ἁπλῶν καὶ ἀτελῶν μέσων, ἀπέδωκαν ἐν τούτοις ταῦτα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς λίαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, καθ' ὅσον ἐπέτυχε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀποκατάστασιν ἐπικοινωνίας εἰς ἀπόστασιν ἄνω τοῦ μιλλίου. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ὠφείλετο κυρίως εἰς τὸ ὅτι ἐχρησιμοποίησε, τόσον διὰ τὴν ἐκπομπὴν ὅσον καὶ τὴν λῆψιν, ὑψηλοὺς ἐναερίους ἀγωγοὺς («κεραίας»), συνδεομένους διὰ μέσου τοῦ πομποῦ καὶ τοῦ δέκτου πρὸς τὴν γῆν, ἠδυνήθη δὲ οὕτω ν' αὐξήσῃ κατὰ πολὺ τὴν ἐμβέλειαν, ἢ ἄλλως τὴν ἀκτῖνα ἐνεργείας τοῦ πομποῦ, μὲ χρησιμοποίησιν τοῦ αὐτοῦ ποσοῦ ἐνεργείας. Ἐν τῇ ἐγκαταστάσει λήψεως ὁ Μαρκόνι μετεχειρίσθη τὸν συνοχέα τοῦ Γάλλου φυσικοῦ Branly, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἤδη χρησιμοποιήσει ὁ ἐφευρέτης του, εἰς ἐργαστηριακοὺς πειραματισμούς, ὡς φωρατὴν τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων. Κατὰ τὰ πρῶτα ταῦτα πειράματα ὁ Μαρκόνι ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ ἀπόστασις τῆς συνεννοήσεως ηὔξανε κατὰ πολὺ ἐφ' ὅσον ηὐξάνετο καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐναερίων ἀγωγῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Μαρκόνι μετέβη εἰς Ἀγ

Digitized by Google

γλίαν, ὅπου ἔλαβεν (Ἰούνιος 1896) προνόμιον εὑρεσιτεχνίας δι' ἀσύρματον τηλεγραφίαν, ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων. Ἐκεῖ ἐσυνέχισε τὰ πειράματά του, ἐπέδειξε δὲ τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ἐπισήμων τῶν ἀγγλικῶν ΤΤΤ καὶ ἐκπροσώπων ξένων κυβερνήσεων, κατορθώσας νὰ ἐπιτύχῃ συνεννόησιν ἀρχικῶς εἰς ἀπόστασιν δύο μιλλίων, αὐξηθεῖσαν ἀκολούθως εἰς τέσσαρα καὶ τέλος εἰς ἐννέα μίλλια. Μετὰ ἓν ἔτος, προσκλήσει τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, ἐγκατέστησεν εἰς Σπέτσιαν σταμὸν ἀσυρμάτου τηλεγραφίας, δι' οὗ ἐπετεύχθη συνεννόησις μετὰ πολεμικῶν πλοίων μέχρις ἀποστάσεως 12 μιλλίων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχε πλέον ὡριμάσει ἡ ἰδέα τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου· δι' ἐμπορικοὺς καὶ κοινωφελεῖς σκοποὺς καὶ κατὰ Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1897 ἱδρύθη ἡ πρώτη ἑταιρεία πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῆς ἀσυρμάτου τηλεγραφίας, ἥτις ἐξηγόρασε τὰ προνόμια τοῦ Μαρκόνι δι' ὅλας τὰς χώρας ἐξαιρέσει τῆς Ἰταλίας. Ἡ ἱδρυθεῖσα ἑταιρεία, ἔχουσα σήμερον τὸν τίτλον «Marconi's Wireless Telegraph Cy Ltd», ἵδρυσε τοὺς πρώτους μονίμους σταθμοὺς ἀσυρμάτου εἰς Alum Bay καὶ Bournemouth, τοῦ τελευταίου τούτου μετατοπισθέντος βραδύτερον εἰς Poole. Δι' ἐμπορικοὺς σκοποὺς ἡ ἀσύρματος τηλεγραφία ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1898, ὅτε ὁ Μαρκόνι διεβίβασε τὰ στοιχήματα τῶν λεμβοδρομιῶν ἐκ Kingstown, διὰ λογαριασμὸν τοῦ Dublin Express, διὰ συσκευῶν ἀσυρμάτου ἐγκατεστημένων ἐπὶ ῥυμουλκοῦ, τὸ ὁποῖον παρηκολούθει τὰς λεμβοδρομίας ἐν τῇ Ἰρλανδικῇ θαλάσσῃ. Κατὰ τὰ αὐτὰ ἔτη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἑβδομάδος τοῦ Cowes, ὁ Μαρκόνι ἐκλήθη νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐπικοινωνίαν δι' ἀσυρμάτου τηλεγραφίας μεταξὺ Osborne House ἐν Isle of Weight καὶ τοῦ βασιλικοῦ yacht «Osborne», εἰς τρόπον ὥστε ἡ τότε βασίλισσα Βικτωρία νὰ δύναται νὰ ἐπικοινωνῇ μετὰ τοῦ τότε πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας, τοῦ μετέπειτα βασιλέως Ἐδουάρδου Ζ'. Ἐν ἔτει 1898 ὁ ἴδιος ἐγκατέστησεν ἀσύρματον ἐπικοινωνίαν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἔτος ὁ ἀσύρματος ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον εἰς ναυτικὰ γυμνάσια, ἐπιτευχθείσης συνεννοήσεως μεταξὺ πολεμικῶν πλοίων ἀπὸ ἀποστάσεως 74 μιλλίων.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐγένοντο πολυάριθμοι βελτιώσεις, αἵτινες περιλαμβάνονται εἰς διάφορα προνόμια ληφθέντα ὑπὸ τοῦ Μαρκόνι. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1900 ἐζήτησεν οὗτος προνόμιον εὑρεσιτεχνίας διὰ «συντετονισμένην τηλεγραφίαν» ὡς καὶ διὰ «πολλαπλῆν τηλεγραφίαν διὰ χρησιμοποιήσεως μιᾶς μόνον κεραίας». Ἡ βελτίωσις ἐν τῷ νεωτέρῳ τούτῳ συστήματι συνίστατο εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ἔν τε τῷ πομπῷ καὶ τὸ δέκτῃ κλειστῶν κυκλωμάτων. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1900 συνετελέσθη ὑπὸ τοῦ Μαρκόνι ἡ κατασκευὴ τοῦ πρώτου σταθμοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου διὰ συνεννόησιν εἰς μεγάλην ἀπόστασιν εἰς Cornwall, αἱ δὲ προκαταρκτικαὶ δοκιμαὶ ἔδωκαν συνεννοήσεις εἰς ἀπόστασιν 200 μιλίων. Κατὰ Δεκέμβριον δὲ τοῦ 1901 ἐπέτυχεν οὗτος νὰ ὑπερνικήσῃ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, κατορθώσας ν' ἀποστείλῃ καὶ νὰ λάβῃ σήματα μεταξὺ Paldhu εἰς Cornwall καὶ St. John's ἐν Newfounland. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐδικαίωσαν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Μαρκόνι ὅτι ἡ καμπυλότης τῆς γῆς δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον διὰ τὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα καὶ ἐπομένως ταῦτα δύνανται νὰ ὑπερνικήσωσιν οἱανδήποτε ἀπόστασιν διαχωρίζουσαν δύο οἱουσδήποτε τόπους τοῦ πλανήτου. Ἡ γνώμη αὕτη εἶχεν ὑποστῇ δριμεῖαν κριτικήν, τὰ πειραματικὰ ὅμως ἀποτελέσματα ἐδικαίωσαν πλήρως τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Μαρκόνι, τόσον ἐπὶ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ ὅτι τὰ σήματα τῆς ἀσυρμάτου τηλεγραφίας λαμβάνονται εἰς πολὺ μεγαλυτέραν ἀπόστασιν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἢ ἐν καιρῷ ἡμέρας.

Ἐν ἔτι 1902 ὁ Μαρκόνι ἔλαβε προνόμιον διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέντα «μαγνητικὸν φωρατήν», οὗτινος ἡ λειτουργία ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων ἐπὶ σιδήρου ἢ χάλυβος, ὑποκειμένου εἰς τὴν ἐπίδρασιν μεταβλητοῦ μαγνητικοῦ πεδίου. Ἡ συσκευὴ αὕτη ἀπετέλεσεν ἐπὶ δεκαετίαν ὁλόκληρον πρότυπον τύπον φωρατοῦ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἐμπορικῶν καὶ πολεμικῶν πλοίων τῶν ἐφωδιασμένων δι' ἐγκαταστάσεως ἀσυρμάτου. Ἐν ἔτει 1905 ὁ Μαρκόνι ἔλαβε προνόμιον δι' ὁριζοντίαν κατευθυνομένην κεραίαν, ἥτις ἐπετέλεσε σπουδαίαν πρόοδον ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἐγκαταστάσεων ἀσυρμάτου διὰ μεγάλας ἀποστάσεις. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐν ἀνακοινώσει αὐτοῦ πρὸς τὴν Royal Institution ὑπεστήριξεν ὅτι εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι αἱ ῥαδιοτηλεγραφικαὶ ἐκπομπαὶ διὰ τὸν γῦρον τοῦ κόσμου πρὸς τόπους κειμένους ἐγγὺς πρὸς τοὺς ἀντίποδας θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωνται μετὰ μεγαλυτέρας εὐκολίας καὶ δι' ὀλιγωτέρας δαπάνης ἢ ὅσον διὰ μικροτέρας ἀποστάσεις· πράγματι δὲ τὰ νεώτερα πειράματα ἐδικαίωσαν πλήρως τὴν πρόβλεψίν του ταύτην. Ἐν ἔτει 1910 ὁ Μαρκόνι, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ H. J. Round, κατώρθωσε νὰ λάβῃ σήματα καὶ τηλεγραφήματα εἰς Buenos-Aires ἀπὸ τοῦ Clifden (Ἰρλανδίας), ἤτοι ἀπὸ ἀποστάσεως 6.000 μιλλίων.

Ἐν ἔτει 1912 ἐπενόησεν ἰδίαν μέθοδον παραγωγῆς συνεχῶν κυμάτων, γνωστὴν ὑπὸ τὸν ὅρον «the timed spark system» (σύστημα διὰ ῥυθμικῶν σπινθήρων), ὅπερ ἐχρησιμοποιήθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς σταθμοὺς ἀσυρμάτου μεγάλων ἀποστάσεων, διὰ τοιούτου δὲ σταθμοῦ ἐπέτυχε νὰ ἀποστείλῃ τὸ πρῶτον σήματα ἀπὸ Ἀγγλίας εἰς Αὐστραλίαν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1918. Τῷ 1916 καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἔκαμεν ἔναρξιν πειραμάτων ἐν Ἰταλίᾳ διὰ λίαν βραχέων κυμάτων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως πραγματοποιήσῃ κατευθυνόμενον σύστημα ἀσυρμάτου τηλεγραφίας διὰ πολεμικοὺς σκοπούς. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐπανέλαβε βραδύτερον ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν συνεργασίᾳ τοῦ G. S. Franklin, ἐπετεύχθησαν δὲ τότε ἀξιοσημείωτα ἀποτελέσματα διὰ χρησιμοποιήσεως μήκους κύματος 15 μέτρων μεταξὺ Λονδίνου καὶ Μπίρμινγχαμ. Ὁ ἴδιος Μαρκόνι εἶναι ὁ πρῶτος ἀνακαλύψας (1924) ὅτι τὰ βραχέα κύματα τάξεως μεγέθους 30 μέτρων δύνανται νὰ ἐκπεμφθῶσι καὶ νὰ ληφθῶσι μεταξὺ τῶν μεγίστων ἀποστάσεων ἐν καιρῷ ἡμέρας, καὶ ὅτι ἡ διὰ βραχέων κυμάτων ἀκτινοβολία δύναται νὰ ῥυθμισθῇ εὐχερέστερον ἢ ἡ διὰ μακρῶν κυμάτων. Ὑπεστήριξε δὲ ὅτι μὲ τὴν χρησιμοποίησιν κατευθυνομένης ἀκτινοβολίας καὶ ἐπὶ πλέον μὲ τὴν συγκέντρωσιν τῆς ἀκτινοβολίας διὰ καταλλήλου συγκεντρωτικοῦ συστήματος ἐν τῷ δέκτῃ, εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ μεταξὺ δύο μεμακρυσμένων τόπων ἐπικοινωνία διὰ πολὺ μικροτέρων ἐγκαταστάσεων καὶ ἐπομένως διὰ πολὺ μικροτέρας δαπάνης ἢ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν μεγάλων κυμάτων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου πολέμου ὁ Μαρκόνι ὑπηρέτησεν εἴς τε τὸν ἀγγλικὸν καὶ ἰταλικὸν στρατὸν καὶ ναυτικόν, ἀντεπροσώπευσε δὲ τὴν Ἰταλίαν ὡς μέλος πολεμικῆς ἀποστολῆς εἰς Ἀμερικήν. Ἐν ἔτει 1919 διωρίσθη πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ συνεδρίῳ εἰρήνης ἐν Παρισίοις, καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην ὑπέγραψε τὰς συνθήκας εἰρήνης μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Βουλγαρίας. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα ἔλαβε μέρος εἰς συνέδρια τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου. Τῷ 1909 ἐτιμήθη διὰ τοῦ βραβείου Nobel τῆς φυσικῆς, καὶ δι' ἀνωτέρων ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν μεταλλίων. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας μέλος τῆς γερουσίας, τῷ δὲ 1929 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου. Ἀπὸ τοῦ 1930 εἶναι πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Ἰταλικῆς Ἀκαδημίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1931 μέλος τῆς Ποντιφικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Κ. Π.

Μαρκόπουλον *(Μεσογαίας)* *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Ἀττικῆς ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Μεσογαίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τοῦ πρῴην δήμου Κρωπίας. Κεῖται κατὰ τὴν ἁμαξιτὸν Ἀθηνῶν—Σουνίου, εἰς τὸ 27ον χλμ., ὡς καὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Ἀθηνῶν—Λαυρείου. Ἔχει τηλεγραφεῖον καὶ τηλεφωνεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμὸν καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 3.635 Εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἔχουν συγκεντρωθῇ πάντα τὰ κατὰ τὴν κοινότητα ταύτην εὑρεθέντα ἀρχαῖα λείψανα (ἐπιγραφαί, ἐπιτύμβια, ἀγγεῖα). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει μεγάλην ἔκτασιν, περιλαμβάνουσα καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Μερέντα*, *Ἅγιος Σπυρίδων*, *Πορτοράφτη* (ἢ *Ἅγιος Νικόλαος*), *Πρασᾶς*, *Βραώνα* καὶ *Λιάδα* (πρῴην *Δάγκλα*). Παράγει ἔλαιον, οἶνον (περὶ τὰ 4 ἑκατομ. ὀκάδας), ῥητίνην, σῖτον, κριθήν, κηπαῖα καὶ ἰχθῦς, τρέφει δὲ περὶ τὰς 4 ½ χιλ. προβάτων. Οἱ κάτοικοι, συστήσαντες ἀπὸ τοῦ 1914 κοινοτικὸν συνεταιρισμὸν οἰνοποιίας, παραδίδουν εἰς τὸ ἐμπόριον τὸν οἶνόν των ὑπὸ τὸ σῆμα «Marko», τὰ δ' ἐπὶ πλέον κέρδη διατίθενται διὰ κοινωφελῆ ἔργα. Οὕτω, πλὴν τοῦ μεγάλου οἰνοποιείου, ἔχει ἠλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος, δι' οὗ φωτίζεται ἡ κωμόπολις καὶ κινοῦνται τὰ ἐργοστάσια, διοχετεύεται ὕδωρ εἰς τὴν κωμόπολιν ἐκ τῆς θέσεως Μερέντα, ἀγοράζονται ἁλωνιστικαὶ μηχαναὶ καὶ διατίθενται χρήματα διὰ τὴν ὁδοποιίαν. Ἔχει μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάνου τοῦ Προδρόμου, παρ' αὐτὴν δὲ εὑρίσκεται ἡ βυζαντινὴ βασιλικὴ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ι. Σ. Σ.

— *[Ἀρχαιολ.]* Παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Μαρκόπουλον* ἔκειτο, κατὰ τὸν Leake καὶ Milchhoeffer, ὁ ἀρχαῖος ἀττικὸς δῆμος τῶν *Ἀγνουσίων* ἢ *Ἀγνοῦς*, ἀνήκων κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν Ἀκαμαντίδα φυλήν, ἀργότερον δὲ εἰς τὴν Ἀτταλίδα ἤ, κατὰ Στέφανον Βυζάντιον, εἰς τὴν Δημητριάδα. Εἰς τὴν ταύτισιν τοῦ δήμου Ἀγνοῦντος μὲ τὸ σημερινὸν χωρίον Μαρκόπουλον καὶ οὐχὶ μὲ τὸν Ἱέρακα τοῦ Ὑμηττοῦ, ὡς φρονεῖ ὁ Ross, κατέληξαν οἱ ἀνωτέρω ἀρχαιολόγοι, διότι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εὑρέθησαν πλεῖσται ὅσαι ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαὶ Ἀγνουσίων καὶ ἔνια ψηφίσματα αὐτῶν, ἄλλα μὲν ἐντετειχισμένα ἐν διαφόροις ναοῖς τοῦ σημερινοῦ χωρίου Μαρκοπούλου, ἄλλα δὲ διεσκορπισμένα ἐν τοῖς πέριξ ἀγροῖς μεταξὺ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τῆς θέσεως *Δάγκλα*, ὅπου ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ἡ ἀρχαία αὐτῶν ἀκρόπολις. Γειτονικοὶ πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀγνουσίων δῆμοι ἦσαν ὁ δῆμος *Γοργηττὸς* καὶ ὁ δῆμος *Παλλήνη* ἢ δῆμος τῶν *Παλληνέων*, οἵτινες ὅμως διέκειντο ἐχθρικώτατα πρὸς τοὺς Ἀγνουσίους, εἰς οὐδεμίαν ἐρχόμενοι ἐπιγαμίαν μετ' αὐτῶν. Β. Δ. Θ.

— **Μαρκόπουλον** *(Ὠρωπίων)* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἀπέχει μίαν ὥραν ΝΑ. τῆς Σκάλας Ὠρωποῦ, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, ὡς καὶ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ διακλαδώσεως τῆς μεταξὺ Ἀθηνῶν-Σκάλας Ὠρωποῦ ἁμαξιτοῦ. Ἔχει ταχυδρομεῖον, τηλεγραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 730 Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Μαλακάσαν*, *Μαυροσουβάλαν*, *Μήλεσι*, *Μπάφι* καὶ τὸν προσφυγικὸν συνοικισμὸν *Νέον Λειβήσιον (Ζωοδόχον Πηγήν)*. Ι. Σ. Σ.

Μαρκόπουλος. Εὐγενὴς Κεφαλλήν, ζήσας τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Εἰσηγήσει τοῦ πάπα Γρηγορίου Γ', περιηγήθη τὴν Κίναν, τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἀσίας. Συνέγραψε δὲ τὰς περιηγήσεις του, τὸ πλεῖστον τῶν ὁποίων ἐπεβεβαιώθη ὑπὸ νεωτέρων περιηγητῶν. Τὸ κύριόν του ὄνομα δὲν μνημονεύεται.

— **Μαρκόπουλος**, ***Γεώργιος Στ.*** Ἐξ Ἡρακλείου Κρήτης πληρεξούσιος καὶ δημοσιογράφος. Ἐξέδωκεν ἐν Ἡρακλείῳ τὴν «Ἐθνικὴν» καὶ τὴν «Νέαν Ἐλευθερίαν» καὶ ἐν Χανίοις τὸν «Ἀνεξάρτητον» κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους. Τῷ 1898 ἐξέδωκε λεύκωμα περιέχον γνώμας μεγάλων ἀνδρῶν περὶ Κρήτης, τῷ δὲ 1913 καὶ 1914 τὸ «Κρητικὸν Ἡρῷον».

— **Μαρκόπουλος**, ***Δευκαλίων***. Δικηγόρος καὶ δημοσιογράφος ἐξ Ἡρακλείου, ἐκδίδων τὴν «Ἐλευθερίαν».

— **Μαρκόπουλος**, ***Νικόλαος***. Ἐκ Ρεθύμνης τῆς Κρήτης, πληρεξούσιος ἐπαναστάτης τῷ 1867 καὶ μέλος τοῦ προεπαναστατικοῦ τῆς Ρεθύμνης κομιτάτου πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1878. Ε. Γ.

— **Μαρκόπουλος**, ***Πέτρος***. Ἕλλην δασολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1892 ἐν Δάρδᾳ Κορυτσᾶς. Ἐσπούδασε δασολογίαν ἐν Μονάχῳ (1909—1913) καὶ τῷ 1913 διωρίσθη δασάρχης, προαχθεὶς τῷ 1921 εἰς ἐπιθεωρητὴν δασῶν. Τῷ 1922 διωρίσθη διευθυντὴς δασῶν παρὰ τῷ ὑπουργείῳ Γεωργίας. Τὴν 17ην Σεπτεμβρίου 1929, ἐξερχόμενος τοῦ ὑπουργείου, ἐφονεύθη ὑπὸ ἀπολυθέντος δασοφύλακος, ὅστις ταυτοχρόνως ἐφόνευσε καὶ τὸν γενικὸν ἐπιθεωρητὴν δασῶν Μ. Δαβερώνην. Ὁ Μαρκόπουλος εἶχεν εἰσηγηθῆ πολλὰ νομοθετήματα ῥυθμίζοντα τὰ δασικὰ πράγματα τῆς χώρας. Συνέγραψεν: «Ἐγκόλπιον δασικὸν ἡμερολόγιον» (1926) καὶ «Δασικὴν διοίκησιν» (1929), βάσει τῶν παραδόσεών του ὡς καθηγητοῦ τοῦ ἰδίου μαθήματος ἐν τῇ ἀνωτάτῃ δασολογικῇ σχολῇ. Διετέλεσε συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Α. Ε. Κ.

Μαρκορᾶς, ***Γεράσιμος***. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τῷ 1826, τοῦ πατρός του *Γεωργίου Μαρκορᾶ* διαμένοντος τότε ἐκεῖ ὡς εἰσαγγελέως. Ἡ οἰκογένειά του, ἧς ἡ καταγωγὴ εἶναι ἰταλική, θεωρεῖται ὡς μία τῶν ἀρχαιοτέρων κερκυραϊκῶν οἰκογενειῶν.

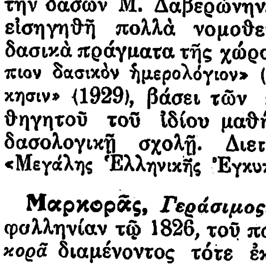

Γεράσιμος Μαρκορᾶς.

Ὁ Γερ. Μαρκορᾶς τῷ 1849 μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐσπούδασε νομικά, ἐνῷ ταυτοχρόνως κατεγίνετο εἰς φιλολογικὰς μελέτας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην τῶν κλασσικῶν ποιητῶν τῆς Ἰταλίας, τρέφων ἰδιαιτέραν προτίμησιν εἰς τὸν Δάντην καὶ τὸν Πετράρχην. Τῷ 1852 ἐπέστρεψεν εἰς Κέρκυραν, ὅπου συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ, στενοῦ φίλου τοῦ πατρός του, τοῦ Ἰακώβου Πολυλᾶ καὶ τοῦ Στυλιανοῦ Χρυσομάλλη, ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἀκριβῶς τότε εἶχεν ἀρχίσει ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ Μαρκορᾶς, πατριώτης ἐθνικιστής, ἐβοήθησε τὸν ἀγῶνα καὶ ἔγραψε ποιήματα, ἓν τῶν ὁποίων «Τὰ κάστρα μας» ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἀναγέννησις». Μετὰ τὴν ἕνωσιν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ποιητικῆς του ἐργασίας ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀναγέννησιν. Δημοτικιστὴς ἀκραιφνής, καὶ ὀπαδὸς τῆς σολωμικῆς παραδόσεως, τοῦ ὁποίου ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦτο μαθητής, συνετέλεσεν εἰς τὸ κῦρος καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς κερκυραϊκῆς σχολῆς, ἧς ὑπῆρξε στυλοβάτης.

Τῷ 1875 ἐξέδωκεν εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος τὸν «Ὅρκον». Τῷ 1890 ἐγένετο ἡ πρώτη ἐπίσημος ποιητικὴ ἐμφάνισίς του μὲ τὰ «Ποιητικὰ ἔργα», τὰ ὁποῖα, πλὴν τοῦ «Ὅρκου», περιλαμβάνουν, μὲ

Digitized by Google

τὸν τίτλον «Διηγήματα», τὸν «Ἀρίονα», τὴν «Ἀληθινὴ εὐτυχία», τὴν «Μητρικὴ ἀγάπη», τὸν «Μάρτη» καὶ τοὺς «Θησαυροὺς τ' Ἀλήπασσα». Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο περιλαμβάνονται τὰ λυρικά, τὰ πρῶτα λιανοτράγουδα καὶ τὰ σατιρικά του μὲ τὸν τίτλον: «Μέτωρα καὶ παραξενιές». Τῷ 1899 ἐκυκλοφόρησεν ἡ δευτέρα ποιητικὴ συλλογὴ τὰ «Μικρὰ ταξίδια». Ἐξέδωκεν ἐπίσης εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος τὴν σάτιραν «Λέλεκας καὶ Σπαρτούνης». Τὸν βασιλικὸν ὕμνον του ἐμελοποίησεν ὁ Νικόλαος Μάντζαρος. Κατὰ τὸν Θ Βελλιανίτην τοῦ ὕμνου τούτου ὑπάρχει γαλλικὴ μετάφρασις. Ὁ Μαρκορᾶς ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς Γερουσίας, κόμιτος Δούσμανη, ἥτις ὅμως δὲν ἔζησεν ἐπὶ πολύ. Ἀνέκδοτον ἐργασίαν του ἐδημοσίευσαν τὸ περιοδικὸν «Παναθήναια», ἡ «Κερκυραϊκὴ Ἀνθολογία» καὶ τὸ «Τεῦχος ἀφιερωμένο στὸν ποιητὴ Γερ. Μαρκορᾶ» τοῦ περιοδικοῦ «Ἰόνιος Ἀνθολογία». Ἀνέκδοτον ποίημα τοῦ Μαρκορᾶ εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ θετοῦ υἱοῦ του *Εὐσταθίου* καὶ εἶναι τοῦτο ἡ μετάφρασις τοῦ Σολωμικοῦ ποιήματος «Ἡ Δέησις τῆς Μαρίας καὶ τὸ Ὅραμα τοῦ Λάμπρου» εἰς ὡραιοτάτην ἰταλικὴν γλῶσσαν. Τὴν ποίησίν του χαρακτηρίζει ἡ τελειότης τῆς μορφῆς, ἡ κομψότης καὶ ἡ ἁρμονία. Ἀπέθανεν εἰς Κέρκυραν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1911. Ε. Α. Δ.

—**Μαρκορᾶς,** ***Γεώργιος.*** Πατὴρ τοῦ ποιητοῦ *Γερασιμου Μαρκορᾶ*, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1793 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1878. Χρηματίσας ἐπὶ γαλλικῆς προστασίας γραμματεὺς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐπιτρόπου καὶ ἐπὶ ἀγγλικῆς πρωτοκολλητὴς τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἐφετείου, εἰσαγγελεὺς εἰς Κεφαλληνίαν, γραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Γερουσίας, ἄρχων τῆς Παιδείας, πρόεδρος τοῦ Ὑπερτάτου Συμβουλίου τῆς Δικαιοσύνης, ἀρχιγραμματεὺς τῆς Γερουσίας κτλ, συνειργάσθη εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Ἰονίων Κωδίκων. Μετὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου διατελέσας βουλευτὴς καὶ ἔπαρχος, ἐξελέγη τῷ 1865 ἀντιπρόεδρος τῆς βουλῆς. Συνέθεσε διάφορα ἰταλικὰ ποιήματα: «La bocca», «La Moda» («Ποιητικὸς Ἀνθών» Ζακύνθου, 1887), συνέγραψε δὲ νομικὰ καὶ θεολογικὰ συγγράμματα καὶ ἐπιστολάς, ἐν αἷς ἡ τῆς 1/13 Ἀπριλίου 1848 γραφεῖσα ἰταλιστὶ καὶ ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τὸν τοποτηρητὴν Κερκύρας Ἀθανάσιον Πολίτην. Αὕτη ἐδημοσιεύθη βραδύτερον εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Ἰονίου Κράτους, δι' αὐτῆς δὲ ὁ Γ. Μαρκορᾶς ἀνήρει τὴν ἐγκύκλιον Πίου τοῦ Θ', δι' ἧς οὗτος ἐκάλει τοὺς ὀρθοδόξους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν μάνδραν τοῦ καλοῦ ποιμένος. Τῷ 1846 ἐξέδωκεν ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῆς ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῷ 1870 περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἐξέδωκε γαλλιστί: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συζητήσεων τῆς 7ης Ἀπριλίου 1863 εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παραιτήσεως τῶν δικαστῶν εἰς τὴν νῆσον Κέρκυραν» (1863). Τὴν 19/31 Αὐγούστου 1868 ἐδημοσίευσε μελέτην μὲ τὸν τίτλον: «Ἐπιστήμη καὶ ἔννοια τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος τῆς Κερκύρας». Ἔγραψεν ᾠδὴν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Ναπολέοντος. Τῷ 1854 ἐδημοσίευσε: «Παρατηρήσεις ἐπί τινων χωρίων τῆς ὑπὸ Πίου Θ' ἐν τῷ ἐγκρίτῳ συνεδρίῳ τῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου γενομένης προσλαλιᾶς». Μετέφρασε ταύτας ὁ Χριστόφορος Φιλητᾶς. Ε. Α. Δ.

—**Μαρκορᾶς,** ***Ἰωαννίκιος.*** Κερκυραῖος λόγιος καὶ ἱερομόναχος ἐκ τῶν προγόνων τοῦ *Γερασίμου Μαρκορᾶ*. Ἔζησε κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Συνέγραψε κατὰ ἀριστοτέλειον μετάφρασιν βιβλίον περὶ μετεώρων (Βενετία 1642), ἐπίσης ἕτερον περὶ μετάλλων. Ὑπάρχει ἰδική του μετάφρασις εἰς γλῶσσαν καθαρῶς δημοτικὴν τοῦ βίου τοῦ μητροπολίτου Κερκύρας Ἀρσενίου.

Μᾶρκος. Κύριον ὄνομα ἀνδρῶν, ρωμαϊκῆς προελεύσεως (λατ. Marcus, γαλλ. Marc, γερμ. Markus, ἀγγλ. Marcus, ἱσπαν. Marcos, ἰταλ. Marco κ. τ. λ).

—**Μᾶρκος,** καλούμενος καὶ *Ἰωάννης.* Συγγραφεὺς τοῦ ὁμωνύμου εὐαγγελίου. Μνημονεύεται ὑπὸ τῶν Πράξεων, τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου καὶ ὑπὸ τῆς Α' καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου. Κατὰ τὸ Μάρκου (14, 51 καὶ ἑξῆς), νεανίσκος ἀκολουθῶν τὸν Χριστὸν καταλιμπαίνει τὴν σινδόνα, δι' ἧς ἦτο περιβεβλημένος ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ τρέπεται εἰς φυγήν. Τοῦτον ἐταύτισάν τινες πρὸς τὸν εὐαγγελιστήν, ὥστε νὰ φαίνεται ὁ Μᾶρκος εἰσάγων αὐτὸς ἑαυτόν, ἔστω καὶ ἀνωνύμως, εἰς τὴν διήγησιν. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο εἶναι ἁπλῆ ὑπόθεσις. Ὁ Παῦλος ἀναφέρει αὐτὸν πολλαχοῦ (Κολοσσ. 4, 10, Φιλήμ 24 καὶ Β' Τιμοθ. 4, 1). Ἐκ τῶν χωρίων τούτων μανθάνομεν ὅτι εἶναι ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι εὑρίσκεται πλησίον τοῦ Παύλου ἐν Ρώμῃ. Ὅτι διέτριψεν ἐν Ρώμῃ καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς Α' Πέτρου (5, 13). Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μνημονεύουσιν ἐπίσης αὐτοῦ (κεφ. 12, 12 καὶ 25, κεφ. 15, 37—39), ἐκ τοῦ βιβλίου δὲ τούτου μανθάνομεν ὅτι ἐκαλεῖτο καὶ *Ἰωάννης.* Ὁ Schleiermacher ἐξήνεγκε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι πρόκειται περὶ δύο προσώπων διακεκριμένων ἀλλήλων καὶ μόνον τὸ ὄνομα ἐχόντων κοινὸν πρὸς ἀλλήλους. Δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ βέβαιον ὅτι ὁ λόγος εἶναι περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς χωρίοις. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πηγῶν πληροφορούμεθα ὅτι ὁ Μᾶρκος εἶναι μέλος τῆς πρώτης Ἐκκλησίας καὶ υἱὸς Μαρίας τινός, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας συνέρχονται ἐν Ἱεροσολύμοις οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ μετὰ τῶν ἀποστόλων. Εἶναι λοιπὸν Ἱεροσολυμίτης καὶ Ἰουδαῖος, ὅπερ τελευταῖον πιστοποιεῖται καὶ ὑπὸ τῆς πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολῆς, ἔνθα χαρακτηρίζεται ὡς ἀνεψιὸς τοῦ λευΐτου Βαρνάβα. Κατ' ἀρχὰς ἀκολουθεῖ μετὰ τοῦ Βαρνάβα τὸν Παῦλον, μετέχων τῆς πρώτης ἀποστολικῆς πορείας (Πράξ. 12, 25)· εἶτα ὅμως ἀποχωρίζεται μετὰ τοῦ αὐτοῦ Βαρνάβα ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν (Πράξ. 15, 37 ἑξ.) καὶ κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον ἐν Κύπρῳ ὁμοῦ μετ' ἐκείνου. Βραδύτερον ἐπανευρίσκομεν αὐτὸν παρὰ τῷ Παύλῳ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἀποστόλου (Κολ. 4, 10, Φιλ. 24), ὡς καὶ ἔτι βραδύτερον (Β' Τιμ. 4, 11) κατὰ τὴν νέαν αἰχμαλωσίαν τοῦ Παύλου. Τέλος ἀπαντῶμεν αὐτὸν καὶ ὡς συνοδὸν τοῦ Πέτρου (Α' Πέτρου 5, 13). Δέον λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐπῆλθε συνδιαλλαγὴ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Παύλου. Ὡς πρὸς τὸν Πέτρον, εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν Πράξεων (12, 12) ὅτι ὁ Μᾶρκος συνεδέετο πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς νεανικῆς ἡλικίας. Κατὰ μεταγενεστέραν παράδοσιν, ὁ εὐαγγελιστὴς ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων, περὶ τῶν ὁποίων ἱστορεῖ ὁ Λουκᾶς (κεφ. 10). Ἀλλ' ἡ παράδοσις αὕτη δὲν ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τῶν εἰδήσεων, ἃς κατέχομεν περὶ αὐτοῦ ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Κατ' ἄλλην τινὰ παράδοσιν, ἐχρημάτισε πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησίας, κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα πιστεύεται ὅτι τὸ λείψανον αὐτοῦ μετηνέχθη εἰς Βενετίαν. Πολὺ σπουδαιότερα τῶν μεταγενεστέρων τούτων εἰδήσεων εἶναι ὅσα παραδίδει εἰς ἡμᾶς περὶ τοῦ Μάρκου ὁ Παπίας. Κατὰ τὸν ἀποστολικὸν τοῦτον ἄνδρα: «Μᾶρκος, ἑρμηνευτὴς Πέτρου γενόμενος, ὅσα ἐμνημόνευσεν ἀκριβῶς ἔγραψεν, οὐ μέντοι τάξει τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἢ λεχθέντα ἢ πραχθέντα· οὔτε γὰρ ἤκουσε τοῦ Κυρίου, οὔτε παρηκολούθησεν αὐτῷ, ὕστερον δέ, ὡς ἔφην Πέτρῳ ὃς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ σύνταξιν τῶν κυριακῶν ποιούμενος λογίων. Ὥστε οὐδὲν ἥμαρτε Μᾶρκος οὕτως ἔνια γράψας ὡς ἀπεμνημόνευσεν· ἑνὸς γὰρ ἐποιεῖτο πρόνοιαν τοῦ μηδὲν ὧν ἤκουσε παραλιπεῖν ἢ ψεύσασθαί τι ἐν αὐτοῖς». Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὴν ἐν Α' Πέτρου (5, 13) εἴδησιν περὶ αὐτοῦ, ὡς συνεργάτου τοῦ ἀποστόλου, ἀλλὰ προσδιορίζει τοὐναντίον ἀκριβέστερον τὸ εἶδος τῆς συνεργασίας ταύτης. Πρὸς τούτοις πληροφορούμεθα ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου εἶναι κατ' οὐσίαν εὐαγγέλιον τοῦ Πέτρου, ἀφοῦ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ κηρύγματος ἐκείνου, ὅπερ ἀποδίδει ὁ Μᾶρκος καθ' ὃν τρόπον ἐνεθυμεῖτο αὐτό. Ὅτι δὲ ὡς τοιοῦτον ἐθεωρεῖτο τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου, ἐπικυροῖ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἰουστῖνος ὀνομάζει αὐτὸ «ἀπομνημονεύματα» τοῦ Πέτρου, δι' ὧν λέγει: «Καὶ τὸ εἰπεῖν μετωνομακέναι αὐτὸν Πέτρον, ἕνα τῶν ἀποστόλων, καὶ γεγράφθαι ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ γεγενημένον καὶ τοῦτο μετὰ τοῦ καὶ ἄλλους δύο ἀδελφούς, υἱοὺς Ζεβεδαίου ὄντας, μετωνομακέναι ὀνόματι τοῦ Βοανεργές», ὡς καὶ χωρίον τοῦ Εἰρηναίου ἔχον ὡς ἑξῆς: «Μετὰ δὲ τὴν τούτων ἔξοδον, Μᾶρκος ὁ μαθητὴς καὶ ἑρμηνευτὴς Πέτρου τὰ ὑπὸ Πέτρου κηρυσσόμενα ἐγγράφως ἡμῖν παραδέδωκε». Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς γνωρίζει, ὁ Μᾶρκος προέβη εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν κηρυγμάτων τοῦ Πέτρου κατόπιν παρακλήσεως τῶν ἀκροατῶν τοῦ ἀποστόλου. Τὴν εἴδησιν ταύτην μνημονεύει ὁ Κλήμης ἐν δυσὶ χωρίοις τῶν «Ὑποτυπώσεων» αὐτοῦ. Κατὰ τὸ πρῶτον αὐτῶν «τοσοῦτο ἀπέλαμψε ταῖς τῶν ἀκροατῶν τοῦ Πέτρου διανοίαις τὸ εὐσεβείας φέγγος, ὡς μὴ τῇ εἰσάπαξ ἱκανῶς ἔχειν ἀρκεῖσθαι ἀκοῇ μηδὲ τῇ ἀγράφῳ τοῦ θείου κηρύγματος διδασκαλίᾳ παρακλήσεσι δὲ παντοίαις Μᾶρκον .... ἀκόλουθον ὄντα Πέτρου λιπαρῆσαι, ὡς ἂν καὶ διὰ γραφῆς ὑπόμνημα τῆς διὰ λόγου παραδοθείσης αὐτοῖς καταλήψοι διδασκαλίας».

Τὸ αὐτὸ περίπου περιέχει καὶ τὸ δεύτερον χωρίον, μετά τινων ὅμως οὐσιωδῶν προσθηκῶν. «Τοῦ Πέτρου δημοσίᾳ ἐν Ρώμῃ κηρύξαντος τὸν λόγον καὶ πνεύματι τὸ εὐαγγέλιον ἐξειπόντος τοὺς παρόντας πολλοὺς ὄντας παρακαλέσαι τὸν Μᾶρκον, ὡσὰν ἀκολουθήσαντα αὐτῷ πόρρωθεν καὶ μεμνημένον τῶν λεχθέντων, ἀναγράψαι τὰ εἰρημένα, ποιήσαντα δὲ τὸ εὐαγγέλιον μεταδοῦναι τοῖς δεομένοις αὐτοῦ· ὅπερ ἐπιγνόντα τὸν Πέτρον προφανῶς μήτε κωλῦσαι μήτε προτρέψασθαι». Κατὰ τὸ δεύτερον λοιπὸν τοῦτο χωρίον τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου γίνεται ἐν Ρώμῃ, ἐν ταύτῃ δὲ τῇ πόλει διατυποῦται εἰς τὸν Μᾶρκον ἡ παράκλησις περὶ καταγραφῆς, τῆς ὁποίας ὅμως ὁ Πέτρος οὔτε ἀποδοκιμάζει τὴν ἔκδοσιν, οὔτε ἀποτρέπει τὸν Μᾶρκον ἀπ' αὐτῆς. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν εἴδησιν ταύτην παραδίδουσιν οἱ Ὠριγένης καὶ Εὐσέβιος ὅτι ὁ ἀπόστολος ἐκύρωσε τὴν συγγραφὴν τοῦ ἀκολούθου του. Διότι ὁ μὲν πρῶτος γράφει ὅτι δεύτερον εὐαγγέλιον εἶναι τὸ κατὰ Μᾶρκον, «ὡς Πέτρος ὑφηγήσατο αὐτῷ ποιήσαντα»· ὁ δὲ Εὐσέβιος ἀναφέρει παράδοσιν, καθ' ἣν «γνόντα τὸ πραχθὲν (φασι) τὸν ἀπόστολον ἀποκαλύψαντος αὐτῷ τοῦ πνεύματος ἡσθῆναι τῇ τῶν ἀνδρῶν προθυμίᾳ κυρῶσαί τε τὴν γραφὴν εἰς ἔντευξιν ταῖς ἐκκλησίαις». Τὰς εἰδήσεις ταύτας ἐπικυροῖ ἡ ἐκ τοῦ εὐαγγελίου μαρτυρία κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτῶν σημεῖα· διότι τὰ ἐν αὐτῷ ἱστορούμενα καὶ ὁ τρόπος τῆς διηγήσεως καθιστῶσι λίαν πιθανὴν τὴν ἐκ τοῦ Πέτρου ἐξάρτησιν αὐτοῦ. Ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἐξαίρεται μεγάλως ὁ Πέτρος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τούτῳ (πρβλ. 1, 16 ἑξ, 16, 7), ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο προδίδει ἐνάργειαν καὶ ζωηρότητα διηγήσεως, μόνον εἰς αὐτόπτην καὶ αὐτήκοον μαθητὴν τοῦ κυρίου ἰδιάζουσαν. Τὸ ὑπό τινων ὅμως τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἱστορούμενον, ὅτι δηλαδὴ ὁ Μᾶρκος ἔγραψε κατ' ἀφήγησιν τοῦ Πέτρου, εἶναι ὑπερβολικόν· διότι ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τούτῳ παρατηροῦμεν ἴχνη τῶν «Λογίων», τῆς παλαιοτάτης συλλογῆς κυριακῶν λόγων, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν Παπίαν ἐφιλοτέχνησεν ὁ ἀπόστολος Ματθαῖος. Τὰ ἴχνη ὅμως ταῦτα εἶναι ἐλάχιστα, ἐπειδὴ ὁ Μᾶρκος προτίθεται διὰ τοῦ εὐαγγελίου του νὰ παράσχῃ περιληπτικὴν ἔκθεσιν τῆς δράσεως τοῦ Κυρίου, ἵνα δι' αὐτῆς συμπληρώσῃ τὰ κενὰ τῆς παραδόσεως, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν διὰ τῆς συλλογῆς τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ ἀποκλειστικῶς. Ταῦτα προϋποθέτουσιν ἤδη ὅτι, ὅτε γράφει ὁ Μᾶρκος, δὲν ὑπάρχουσιν ἔτι τὰ δύο ἄλλα συνοπτικὰ εὐαγγέλια, τὸ τοῦ Ματθαίου καὶ τὸ τοῦ Λουκᾶ. Ἀλλ' ἡ προϋπόθεσις αὕτη δὲν εἶναι αὐτονόητος· τοὐναντίον ἐχρειάσθη μακρὸς χρόνος ἐρεύνης, ἕως ὅτου καταλήξῃ ἡ ἱστορικὴ καὶ ἑρμηνευτικὴ θεολογία εἰς τὸ σήμερον ἐπικρατῆσαν πόρισμα περὶ τῆς χρονικῆς προτεραιότητος τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Μάρκου. Ἐπὶ πολὺ ἐταλαντεύθη ἡ ἔρευνα μεταξὺ τῶν δύο δυνατῶν ὑποθέσεων, τῆς ἐκδοχῆς τουτέστιν ὅτι ὁ Μᾶρκος ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τρόπον τινὰ τῶν δύο ἄλλων συνοπικῶν εὐαγγελίων καὶ τῆς ἄλλης ἐκείνης, καθ' ἣν εἶναι ἁπλοῦς ἐπιτομεὺς αὐτῶν, ὡς ἤθελεν ὁ Γρίσμπαχ καὶ ἐν μέρει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος. Κατὰ τὸ παρὸν θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν ὥς τι βέβαιον ὅτι πρῶτος ἐκ τῶν τριῶν συνοπτικῶν ἔγραψεν ὁ Μᾶρκος, τὴν ἐκδοχὴν δὲ ταύτην στηρίζουσιν ἐπὶ διαφόρων γλωσσικῶν καὶ πραγματικῶν παρατηρήσεων. Διὰ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης δημιουργεῖται ἀσφαλὴς βάσις πρὸς λύσιν τοῦ συνοπτικοῦ προβλήματος, συνδυαζομένου τοῦ Μάρκου ὡς τοῦ πρωτευαγγελίου πρὸς τὴν περὶ «Λογίων» ὑπόθεσιν, ἵνα ἐξ ἀμφοτέρων ἑρμηνευθῶσι τὰ παρὰ τοῖς δυσὶν ἄλλοις συνοπτικοῖς κοινά, αἱ πρὸς ἀλλήλους συμφωνίαι καὶ αἱ ἀπ' ἀλλήλων παρεκκλίσεις. Τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου ἐγράφη ἀμέσως εἰς τὴν ἑλληνικήν· καὶ ἐπιχείρησε μὲν ὁ Wellhausen νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἀρχικὴ αὐτοῦ γλῶσσα ἦτο ἡ ἀραμαϊκή, ἀφ' ἧς μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικήν, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὐτοῦ δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτυχοῦσα καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ διότι ἡ γλῶσσα τοῦ εὐαγγελίου τούτου ἀπαιτεῖ τὴν ἀποδοχὴν ἐξαιρετικῶς ἱκανοῦ μεταφράστου, ὅστις νὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν ἀφελῆ γλαφυρότητα, ἐφ' αἷς διακρίνεται τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Μάρκου. Ἄλλως τε εἶναι πιθανώτατον ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς συνέταξε τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν Ρώμῃ καὶ χάριν τῶν Ρωμαίων ἀναγνωστῶν τοῦ Πέτρου, οἵτινες ἠγνόουν τὴν ἀραμαϊκήν, ἀφοῦ ὁ ἀπόστολος δεῖται τοῦ Μάρκου ὡς διερμηνέως. Ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συγγραφῆς τοῦ εὐαγγελίου συνηγοροῦσι τὰ χωρία τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος. Ὅτι δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς διέτριψε πράγματι ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς οἰκουμένης, μαρτυρεῖται ἀναντιρρήτως ὑπὸ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου καὶ τῆς Α' Πέτρου ρητῶς. Ἡ ἑρμηνεία ἀραμαϊκῶν ὅρων, τὴν ὁποίαν κρίνει ἀναγκαίαν, ὡς καὶ ἡ διεξοδικὴ ἐξήγησις θρησκευτικῶν ἐθίμων τῶν Ἰουδαίων, δηλοῦσι καὶ αὐταὶ ὁμοῦ μετὰ τῶν λατινικῶν λέξεων, ἃς ἀπαντῶμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τούτῳ, ὅτι ὁ Μᾶρκος συνέταξε τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. καὶ δὴ οὐχὶ χάριν Χριστιανῶν ἐξ Ἰουδαίων. Ὁ σκοπός, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει, εἶναι καθαρῶς πρακτικός, τουτέστι διέγερσις καὶ ἐνίσχυσις τῆς πίστεως, προσηλυτισμὸς εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, ἀκόμη δὲ καὶ ἀπολογία τῆς νέας πίστεως ἐναντίον προβαλλομένων ἐνστάσεων. Πάντα ὅμως ταῦτα ἐπιδιώκει ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ πραχθέντων διηγήσεως. Ν. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

—**Μᾶρκος.** Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Ἀρεθούσης ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Θερμὸς ζηλωτὴς τῆς Ἐκκλησίας τυγχάνων, προέβη εἰς κατάλυσιν εἰδωλολατρικοῦ τινος ναοῦ, ὃν μετέτρεψεν εἰς ἐκκλησίαν. Τοῦτο μαθὼν Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης (361—363) διέταξε τὴν σύλληψιν καὶ τιμωρίαν του. Συλληφθεὶς παρεδόθη εἰς βασάνους, ἀλλὰ σωθεὶς ἐν τέλει ᾐχμαλώτισεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τοὺς βασανιστάς του. Ἡ μνήμη του γεραίρεται τῇ 29 Μαρτίου μετὰ Κυρίλλου διακόνου.

—**Μᾶρκος.** Υἱὸς καὶ συμβασιλεὺς τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Βασιλίσκου (476—477), στεφθεὶς

Digitized by Google

ὑπὸ τοῦ πατρός του ἀμέσως μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν αὐτοῦ τῷ 476. Μετὰ ἓν περίπου ἔτος ἐξεθρονίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπανελθόντος Ζήνωνος καὶ τότε κατέφυγον ἀμφότεροι, καθὼς καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Βασιλίσκου Ζηνωνὶς μετὰ τῶν ἄλλων τέκνων της, εἰς τὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ὁπόθεν παρελήφθησαν διαταγῇ τοῦ βασιλέως, ὑποσχεθέντος ὅτι δὲν θὰ ἀποκεφαλίσῃ αὐτούς. Ἅπαντες ἀπεστάλησαν εἰς Καππαδοκίαν καὶ ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς ἑνὸς πύργου τοῦ ἐκεῖ φρουρίου τῶν Λιμνῶν, ἔνθα ἐγκαταλειφθέντες, ἄνευ τροφῆς καὶ ἐνδυμάτων, ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους καὶ ἐτάφησαν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ πύργου. Ν. ΚΛΣ

— **Μᾶρκος.** Ὑμνογράφος τοῦ Θ' αἰῶνος καὶ μελῳδὸς συγχρόνως, ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ Ἐκκλησίας τῷ ἀξιώματι τοῦ ἐπισκόπου Ὑδροῦντος. Καὶ ὡς μοναχὸς τὸ πρῶτον, καὶ ὡς ἐπίσκοπος εἶτα, ἐμελοποίησε, πλὴν τῶν «Εἱρμῶν», τὰ τροπάρια α'-ε' τῆς τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ᾠδῆς τοῦ Κανόνος καὶ ἄλλα τινὰ ὡς καὶ εὐχάς. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων ὑπάρχει ἴδιον τυπικόν, ἐν ᾧ αὐτὸς προσέθετο τὰ φέροντα τὸ ὄνομά του κεφάλαια. Τινὲς διχοτομοῦσιν αὐτὸν εἰς μοναχὸν καὶ εἰς ἐπίσκοπον Ὑδροῦντος, ἐνῷ εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον.

— **Μᾶρκος** Ὑμνογράφος. Ἀναφέρεται ἀκμάζων ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου (906—911). Ἐχρημάτισεν οἰκονόμος τοῦ ἐν Ἓξ Μαρμάροις (Ἐξωκιονίῳ) Κωνσταντινουπόλεως περιφήμου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μωκίου Πεπαιδευμένος ἀνήρ, ἀφῆκε μνήμην ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, καθὸ ἀναπληρώσας τὸ κατὰ τὸ Μέγα Σάββατον «τετραῴδιον τοῦ κυροῦ Κοσμᾶ». Μ. Ι. Γ.

— **Μᾶρκος.** Ἕλλην ἰατρός, ζήσας ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τσάρου Βασιλείου τῆς Ρωσίας, πρὸ τῶν μέσων τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος καὶ πολλῆς ἀπολαύων τιμῆς καὶ φήμης. Ὁ σουλτᾶνος Σουλεϊμὰν ἐζήτησεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τσάρου, διότι ἡ οἰκογένεια τοῦ Μάρκου ἔμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλ' ὁ τσάρος ἠρνήθη, μὴ θέλων νὰ στερηθῇ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἕλληνος ἰατροῦ, κατὰ τὸν Ρῶσον ἱστοριογράφον Καραμζῖνον. Μ. Ι. Γ.

— **Μᾶρκος.** Μαυροβούνιος βοεβόδας. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως τοῦ 1866—1869, καταληφθεὶς ἐξ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς μαχομένης νήσου, κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας κατὰ Δεκέμβριον 1866 καὶ κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον κατήρτιζεν ὁ παλαίμαχος Μανιάτης ἀγωνιστὴς συνταγματάρχης τῆς βασιλικῆς φάλαγγος Δημήτριος Πετροπουλάκης, μεθ' οὗ κατῆλθε περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς Κρήτην, ἔνθα διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του εἰς πλείστας μάχας καὶ τέλος ἐφονεύθη γενναίως μαχόμενος κατὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ ἐν Λασηθίῳ, κατὰ Μάϊον 1867. Ν. ΚΛΣ

— **Μᾶρκος** *Αἰμίλιος Λέπιδος*. Ρωμαῖος ὕπατος (βλ. λ. *Λέπιδος*).

— **Μᾶρκος** *Ἀντώνιος Γορδιανός* βλ. *Γορδιανός*.

— **Μᾶρκος** *Αὐρήλιος* (Marcus Aurelius). Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ, γεννηθεὶς ἐν Ρώμῃ τῇ 26 Ἀπριλίου τοῦ 121 μ. Χ. ἀπὸ πατέρα Ἄννιον Οὐῆρον (Annius Verus) καὶ μητέρα Δομιτίαν Λούκιλλαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, μεταξὺ 129—136 μ. Χ., υἱοθετήθη ὑπὸ τοῦ πάππου του, ἐκπαιδευθεὶς δὲ μὲ σπανίαν ἐκπαίδευσιν, ἀπὸ πολυαρίθμους διδασκάλους γραμματικούς, τῆς ρητορικῆς, τῆς μουσικῆς, ζωγράφους, φιλοσόφους, Ἕλληνας καὶ Ρωμαίους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Κοτυαεὺς καὶ ὁ Εὐτύχιος Πρόκλος (Eutychius Proculus), ἐξετιμήθη πολὺ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν υἱοθεσίαν τοῦ Ἀντωνίνου Πίου ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ υἱοθετήσῃ τὸν Μᾶρκον Αὐρήλιον. Τῷ 139 ἔγινε καῖσαρ καὶ ἔζησε μὲ τὸν Ἀντωνῖνον Πίον ἐν ἀδιαταράκτῳ συμπνοίᾳ. Ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον ρητορικήν, ἔπειτα ἐμυήθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὑπὸ ἄλλων, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων Διογνήτου καὶ Αὔλου Ἰουνίου Ρουστίκου (A. Junius Rusticus). Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, κατέβαλον μεγίστας προσπαθείας ὁ Κορνήλιος Φρόντων καὶ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς νὰ τὸν κερδίσουν ὑπὲρ τοῦ ἀττικισμοῦ καὶ τῆς σοφιστικῆς ρητορικῆς. Ἡ μεγάλη ὅμως ἐπ' αὐτὸν ἐπίδρασις τοῦ στωϊκοῦ φιλοσόφου Ἰουνίου Ρουστίκου, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωκε καὶ ἀνέγνωσε τὰ ὑπομνήματα τοῦ Ἐπικτήτου, συνετέλεσεν ὥστε ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος ν' ἀποσπασθῇ ὁριστικῶς ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὄχι σοβαρὰς ἀσχολίας μὲ τὸν ἀττικισμὸν καὶ τὴν ρητορικὴν πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ Φρόντωνος. Ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος ἐθεώρει ματαίαν τοῦ χρόνου κατασπατάλησιν κάθε σπουδὴν τῆς σοφιστικῆς ρητορικῆς καὶ τοῦ ἀττικισμοῦ. Καὶ πρὸς τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν δὲ παντογνωσίαν δὲν ἔτρεφε πολλὴν ὑπόληψιν. Τὸν εἶχε τελείως κερδίσει ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία, μολονότι αἱ ἀσχολίαι τοῦ κράτους κάθε ἄλλο παρὰ εὐνοϊκαὶ ἦσαν πρὸς τὰς τοιαύτας σπουδάς. Ἡ ἐξουσία («αὐλή») ἦτο δι' αὐτὸν «μητρυιά», ἡ δὲ φιλοσοφία «μήτηρ». Καὶ ὅμως δὲν παρημέλει τὰ καθήκοντά του ὡς ἄρχοντος καὶ κυβερνήτου τοῦ τόσον ἀπεράντου ρωμαϊκοῦ κράτους. Πρὸ τῆς 28 Μαρτίου τοῦ 147 ἔλαβε τὴν tribunicia potestas καὶ τὸ imperium proconsulare, δηλαδὴ ἔγινε συγκυβερνήτης μὲ τὸν Ἀντωνῖνον Πίον, τῇ 7 Μαρτίου 161 ἔγινε αὐτοκράτωρ, ὠνόμασε τὸν Λεύκιον Οὐῆρον Κόμμοδον (L. Verus Ceionius Commodus) αὔγουστον καὶ ἀνεγνωρίσθη μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν πραιτωριανῶν.

Τῷ 162 γίνεται ἐπανάστασις εἰς τὴν Βρεττανίαν καὶ ἐπιδρομὴ τῶν Χάττων (λαοῦ γερμανικοῦ) εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος, ἐκρήγνυνται ὁ Ἀρμενικὸς καὶ Παρθικὸς πόλεμος, διαρκέσας μέχρι τοῦ 165· τὸν διεξάγει νικηφόρος ὁ Λεύκιος Οὐῆρος, ἀλλὰ συμμετέχει τῶν τιμῶν καὶ ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος. Τῷ 165—166 γίνεται πόλεμος κατὰ τῶν Μήδων, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θριαμβεύουν. Κατόπιν ἐνσκήπτει φοβερὸς λοιμὸς καὶ ἀκολουθοῦν ἀπὸ τοῦ 166 οἱ κατὰ τῶν Μαρκομάννων καὶ Κουάδων (Quadi), γερμανικῶν λαῶν, πόλεμοι· οἱ ἐχθροὶ εἰσβάλλουν εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν, ἀλλ' ὑποχωροῦν, ὅταν ἐμφανίζωνται εἰς τὸ στρατόπεδον ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος καὶ ὁ Οὐῆρος. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 169—171 διεξάγεται ὁ κατὰ τῶν πειρατῶν πόλεμος. Τῷ 170 γίνεται ἐπιδρομὴ τοῦ σαρματικοῦ λαοῦ τῶν Κοστοβόκων. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 169 ἀποθνήσκει ὁ Οὐῆρος καὶ μένει μόνος αὐτοκράτωρ ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος μέχρι τοῦ 177. Παρασκευάζει νέον πόλεμον κατὰ τῶν Γερμανῶν καὶ ἐκκινεῖ κατ' αὐτῶν περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου τοῦ 169· τῷ 170—171 νικᾷ τοὺς Κουάδους, τῷ 172, πολεμῶν κατὰ τῶν Μαρκομάννων, κατ' ἀρχὰς νικᾶται, φονεύεται δὲ καὶ ὁ στρατηγός του M. Macrinius Vindex, ἐπακολουθοῦν πιθανῶς εὐτυχέστεραι ὑπὲρ τοῦ Αὐρηλίου μάχαι, διότι ὑπάρχουν νομίσματα τοῦ χρόνου ἐκείνων μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Germania subacta», συγχρόνως δὲ καταβάλλονται οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἐπαναστατήσαντες Βουκόλοι καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ οἱ ἐπιδραμόντες Μαῦροι. Τῷ 173 νέος πόλεμος κατὰ τῶν Κουάδων ἐν Παννονίᾳ, ἀγὼν κατὰ τῶν Ἰαπύγων, καταβαλλομένων τῷ 174· τὸν Ἀπρίλιον ἢ Μάϊον τοῦ 175 ἐπαναστατεῖ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁ Avidius Cassius καὶ ἀνακηρύττει ἑαυτὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ φονεύεται ταχέως.

Ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἐν Καπιτωλίῳ.

Ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος εὑρίσκεται εἶτα ἐν Συρίᾳ, Ἀλεξανδρείᾳ (;), τῷ 176 ἐν Σμύρνῃ, Ἀντιοχείᾳ, ἔπειτα ἐν Ἀθήναις. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθνήσκει ἡ σύζυγός του Φαυστῖνα. Ἐν Ἀθήναις ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος διορίζει ἐμμίσθους διδασκάλους εἰς τὰς τέσσαρας σπουδαιοτάτας φιλοσοφικὰς σχολάς, τὸν Νοέμβριον τοῦ 176 ἐπανέρχεται εἰς Ρώμην, τὴν 23 Δεκεμβρίου τελεῖ θριάμβους ἀπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Σαρματῶν. Συγχρόνως ὁ υἱός του Κόμμοδος λαμβάνει τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος, τῷ 177 τὴν tribunicia potestas καὶ τὸν τίτλον Augustus, δηλαδὴ γίνεται συνάρχων τοῦ πατρός του Μάρκου Αὐρηλίου. Ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος, ἀφοῦ διεξήγαγε καὶ νέον κατὰ τῶν Μαρκομάννων πόλεμον (177—180), ἀπέθανε τὴν 17 Μαρτίου τοῦ 180 εἰς τὴν πόλιν τῆς Παννονίας (Pannonia inferior) Σίρμον (Sirmium) καὶ ἀφωσιώθη τοῖς θεοῖς (consecratus est), κυβερνήσας τὸ ρωμαϊκὸν κράτος ὡς αὐτοκράτωρ, εἴτε μετ' ἄλλου εἴτε μόνος, ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη (161—180 μ. Χ.).

Ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου, τῷ 140, 145, 161. Ἐνυμφεύθη τὴν Φαυστῖναν καὶ ἔγινε πατὴρ πολλῶν τέκνων. Ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διοικήσει τοῦ κράτους ἐπ' αὐτοῦ προετιμήθη πάντοτε ἡ σύγκλητος, ἐθεσπίσθησαν πολλοὶ φιλάνθρωποι καὶ εὐνοϊκοὶ πρὸς τὰς κατωτέρας τάξεις καὶ τοὺς δούλους νόμοι, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἐπεξεργασίαν ἔλαβε καὶ αὐτὸς πολὺ ἐνεργὸν μέρος, ἠκολούθησεν ἐν τῇ ὑποστηρίξει καὶ προαγωγῇ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κράτους τὸν προκάτοχόν του Ἀδριανόν, ἐτακτοποίησε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους διὰ μεγάλης φειδοῦς, ἂν καὶ ἐδαπάνησεν οὐκ ὀλίγα ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ λαοῦ, τῷ 178 ἐξέδωκε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐχαρίζοντο οἱ καθυστερούμενοι φόροι τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου, ἐβελτίωσε τὴν διοίκησιν τῶν ἐπαρχιῶν. Δικαίως ἐτιμήθη ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος διὰ τὰ μεγάλα προσωπικὰ προτερήματά του, ἀλλὰ ἴσως εἶναι ὑπερβολὴ τὸ λεχθὲν ὅτι ἦτο χρυσοῦς αἰὼν ἡ βασιλεία του.

Ἡ κυριωτάτη πηγὴ δι' ἡμᾶς εἶναι ἡ συγγραφὴ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, «Τὰ εἰς ἑαυτόν», ἡ βιογραφία τοῦ Καπιτωλίνου, Δίων ὁ Κάσσιος (ἐπιτομὴ παρὰ Ξιφιλίνῳ καὶ Ζωναρᾷ καὶ Ἡρῳδιανῷ). Σπουδαῖα εἶναι τὰ ἀνάγλυφα τῆς στήλης τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἐν Ρώμῃ (Piazza Colonna). Σῴζονται τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἐπιστολαὶ πρὸς Φρόντωνα καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ λόγους του. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότατον ἔργον του εἶναι τὸ ἑλληνιστὶ γεγραμμένον καὶ ἀπὸ 12 βιβλία ἀποτελούμενον «Τὰ εἰς ἑαυτόν», ὑπὸ τύπον ὁμιλίας πρὸς ἑαυτόν, εἰς γλῶσσαν ἁπλῆν, χωρὶς κανένα ἀττικισμόν. Τὸ βιβλίον, γνωστότατον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν, πολὺ ἐθαυμάσθη καὶ ἐξετιμήθη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἰδίᾳ ἀπὸ Φρειδερίκον τὸν Μέγαν τῆς Γερμανίας καὶ τὸν Goethe, καὶ ἔγιναν τότε πολλαὶ μεταφράσεις αὐτοῦ εἰς τὸ γερμανικόν, δὲν ἔλειψαν δὲ οὔτε κατὰ τὸν ΙΘ', οὔτε καὶ κατὰ τὸν Κ' νὰ γίνωνται μεταφράσεις.

Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ ἔργου εἶναι: «Μάρκου Ἀντωνίνου αὐτοκράτορος τῶν εἰς ἑαυτὸν βιβλία ΙΒ» (τελευταία ἔκδοσις ὑπὸ H. Schenkl, 1913). Δι' ὅλης τῆς συγγραφῆς ταύτης τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου διαλάμπει διαυγὴς ἀντίληψις περὶ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, ὅτι πάντα γίγνονται κατὰ φύσιν, ὅτι ἑπομένως δὲν πρέπει νὰ δυσφορῇ τις, ἀλλὰ νὰ φέρηται πρὸς πάντα ἀνοργήτως, νὰ ἀνέχεται ἀταράχως τὰ γιγνόμενα παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων, ἀφοῦ τὰ πάντα εἶναι φυσικαὶ μεταβολαί. Περὶ αὐτοῦ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐφιλοσόφει διὰ παντὸς τοῦ βίου νηφαλίως καὶ ὀρθῶς. Εἶναι ὀπαδὸς τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας ἐκ πεποιθήσεως ὅτι αὐτὴ φρονεῖ τὰ ἄριστα. Αὐτὴ ἐφύτευσε βαθέως εἰς τὸν αὐστηρόν, σοβαρὸν καὶ δραστήριον χαρακτῆρά του τὴν ἠθικὴν αὐτῆς. Τὰ 12 βιβλία «Εἰς ἑαυτὸν» ἔγραψε κατὰ τὰ ἔτη 166—176, ὅταν μέσα εἰς τὴν λαίλαπα τῶν συγκρουομένων αἰσθημάτων του ἐζήτει ὄχι μόνον παρηγορίαν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ προσεπάθει δι' αὐτῆς νὰ διατηρήσῃ τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς ψυχῆς του. Μὲ ἄσπλαγχνον σκληρότητα κρημνίζει τὰς πεπλανημένας δοξασίας τῶν ἀνθρώπων περὶ τῆς ζωῆς, εὑρίσκει δὲ τὴν μόνην διαρκῆ ἱκανοποίησιν καὶ εὐχαρίστησιν εἰς τὴν συνειδητὴν μετριόφρονα κατάταξιν του μέσα εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ἁρμονίαν τοῦ συνόλου τοῦ κόσμου. Αὐτὸ εἶναι κυρίως ἡ θρησκεία, ἡ πίστις τοῦ Ἐπικτήτου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὑπομνημάτων ἔχει λάβει πολλὴν ἐπίδρασιν καὶ ἀκόμη καὶ εἰς τὸ ὕφος, μόνον ὅτι ὁ Αὐρήλιος γράφει ἀλυγιστότερα καὶ ὁμοιομορφότερα, ἀκόμη καὶ ὅταν μεταχειρίζεται διαλογικὴν μορφὴν ἐν τῷ λόγῳ του. Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Αὐρηλίου μανθάνομεν τὴν ἀξιέραστον καὶ τραγικὴν μορφὴν τοῦ «φιλοσόφου ἐν ἁλουργίδι» (*Θεμίστ.* λογ. 34, 8) καὶ αἰσθανόμεθα τὴν εἰρωνείαν τῆς τύχης, ὁ ἀλτρουϊστικώτατος τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων νὰ εὑρεθῇ ἕνεκα τοῦ ἀξιώματός του εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιτρέψῃ τοὺς πρώτους διωγμοὺς κατὰ τῶν Χριστιανῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐν τούτοις αὐτὸς ἐσωτερικῶς τόσον πολὺ ὡμοίαζε. † Θ. Α. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

— **Μᾶρκος** *Αὐρήλιος ὁ Γοτθικός*. Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης (βλ. λ. *Κλαύδιος Β'*).

— **Μᾶρκος** *ὁ Εὐγενικός*. Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ 1400, λαβὼν δὲ τὴν παίδευσιν παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς

Digitized by Google

αὐτοῦ πατρός, κατὰ τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας διένειμε τὴν περιουσίαν αὐτοῦ μεταξὺ τῶν πτωχῶν καὶ ἐγένετο μοναχός. Ἀκολούθως βλέπομεν αὐτὸν προϊστάμενον τοῦ πατριαρχικοῦ φροντιστηρίου καὶ τῷ 1437 ἀνερχόμενον τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Ἐφέσου. Ὁ ἱερὸς Μᾶρκος εἶναι κυρίως ἐπίσημος ὡς μέλος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συγκροτηθείσης ψευδοσυνόδου τῷ 1438 πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἣν προὐκάλεσεν Ἰωάννης ὁ Ζ' ὁ Παλαιολόγος ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ πάπα Εὐγενίου τοῦ Δ' (1431—1447). Ὁ Μᾶρκος, ἀντιπροσωπεύων καὶ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, διεκρίθη ὡς καλλίνικος καὶ γενναῖος τῆς Ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχος, μόνος σχεδὸν μεταξὺ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ ἐν μέσῳ παντοίων θλίψεων καὶ κακουχιῶν μείνας ἀτρόμητος. Τὰ κυριώτερα ζητήματα τὰ ἀπασχολήσαντα τὴν ψευδοσύνοδον ἦσαν τὸ καθαρτήριον πῦρ, ἡ ἐκπόρευσις τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, τὰ ἄζυμα καὶ τὸ πρωτεῖον τοῦ πάπα. Ταῦτα δὲ πάντα μετὰ τοσαύτης δυνάμεως λόγου καὶ ἀποδείξεων διεπραγματεύθη, ὥστε καὶ τῶν διαλλακτικωτέρων Λατίνων τὸν θαυμασμὸν προὐκάλει, ἀπ' ἀρχῆς δὲ παρέσχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἄνευ τοῦ Μάρκου θὰ ἀπετύγχανεν ἡ προσδοκωμένη ἕνωσις· τοῦτο κατεδείχθη ἰδίως ὅτε, ἐπὶ τέλους, διὰ παντοίων μέσων καὶ ἐξαναγκασμῶν, καταρτισθέντος τοῦ ὅρου τῆς ἑνώσεως καὶ ὑπογραφέντος ὑπὸ τῶν ἡμετέρων τῇ 5 Ἰουλίου τοῦ 1439, ἠρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τοῦτον ὁ Μᾶρκος, καίτοι ἐπιέζετο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἠπειλεῖτο. Ὅτε ὁ πάπας ἔμαθε τοῦτο, ἀνέκραξεν: «Ἰοὺ φράτορες, ἐποιήσαμεν οὐδέν»· ἀξιῶν δὲ νὰ τιμωρήσῃ τὸν Μᾶρκον, προσεκάλεσε παρ' αὐτῷ, παρόντων καὶ ἄλλων ἐπισκόπων καὶ καρδιναλίων, καὶ ἠθέλησε νὰ ἐλέγξῃ, ἀλλ' οὗτος καθίσας παρὰ τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους, μηδενὸς διατάξαντος, μετὰ παρρησίας ἀπήντησεν εἰς τὰς ἀπειλὰς τοῦ πάπα, εἰπὼν ὅτι «αἱ σύνοδοι κατεδίκαζον τοὺς μὴ πειθομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐγὼ δὲ τηρῶ ἐμαυτὸν εἰς τὴν ἀκραιφνῆ δόξαν αὐτῆς· εἰ τοίνυν ταύτης ἀντιποιοῦμαι καὶ ἐξ αὐτῆς παρεκκλίναι οὐ βούλομαι, πῶς ἂν καθαιρεθείην δίκην, ἣν οἱ αἱρετικοὶ κατεδικάζοντο;» Οὕτως ὁ Μᾶρκος, καταβαλὼν καὶ τὴν ἀξίωσιν ταύτην τοῦ πάπα καὶ κατακρίνας τοὺς ὑπογράψαντας, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ὑπεστήριξε τὴν Ὀρθοδοξίαν κατὰ τῶν ψευδενωτικῶν καὶ ἀπέθανε τῷ 1447. Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς συνέγραψε διάφορα συγγράμματα καὶ ἐπιστολάς, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα κατάκεινται ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις. Ἐκ τῶν ἐκδοθέντων ἐπισημότερα εἶναι δύο ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξους περὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, ἕτερα πρὸς τὸν Σχολάριον περὶ τελετῶν τῶν Λατίνων, περὶ ἐπικλήσεως ἐν τῇ καθαγιάσει τῆς θείας Εὐχαριστίας, κεφάλαια συλλογιστικὰ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος κ. λ. π.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σιλβέστρου Συροπούλου*, Περὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου. — *Κ. Οἰκονόμου*, τὰ Σωζόμενα τόμ. Α'. — *Δημητρακοπούλου*. Ἱστορ. τοῦ Σχίσματος. — *Νικηφόρου Καλογερᾶ*, Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς (1893). — *Παπαδοπούλου Κεραμέως*, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη Κωνσταντινουπόλεως (1884).—*Schröck*, K.—Gesch. τ. 34, σελ. 385.—*Hefele*, Concil—Gesch. τ. 7,2.—*Frommann*, Kritische Beiträge z. Geschichte S. Florent. Kirchenvereinigung (Halle 1872).—*Krumbacher*, Byzant. Litteratur σελ. 115 καὶ *Φιλαρ. Βαφείδου*, Ἐκκλ. Ἱστορ. τ. Β' σελ. 218. † Η.Φ.Β.

—**Μᾶρκος Κράλεβιτς**. Κράλης τῆς Σερβίας. Σέρβος ἐθνικὸς ἥρως, ζήσας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Ἦτο υἱὸς τοῦ Σέρβου ἄρχοντος Βουλκασίν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1371) ὁ Μᾶρκος ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ἡγεμόνα, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου, ἐν τῇ περιοχῇ Πριλάπου τῆς Μακεδονίας. Ἐπανειλημμένως ἐν τούτοις ἐπολέμησε κατὰ τῶν Τούρκων πρὸς διατήρησιν τῆς ἡμιανεξαρτησίας του. Οὐδεὶς ἥρως κατέστη τόσον λαοφιλὴς ὅσον ὁ Μᾶρκος, τὸ ὄνομα δὲ αὐτοῦ πληροῖ τὰ ὡραιότερα σερβικὰ «γιέσμας» (ἐθνικὰ ᾄσματα). Ὁ Μᾶρκος καὶ ὁ ἵππος αὐτοῦ Σάρατς εἶναι τὰ δημοτικώτερα ὀνόματα εἰς τὰς λαϊκὰς παραδόσεις ἐν Σερβίᾳ. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Μᾶρκος ἀποτελεῖ τὸν τύπον τοῦ γενναίου ἱππότου, τοῦ ἀνδρείου πολεμιστοῦ καὶ τοῦ μεγάλου εὐωχιαστοῦ. Λέγεται ὅτι ἔπεσε κατά τινα μάχην παρὰ τὴν Ροβίναν ἐν Βλαχίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ φίλου του Κωνσταντίνου καὶ αὐτὴ ἡ κατ' ἐπίφασιν ἀνεξαρτησία τῆς Νοτίου Σερβίας ἐξηφανίσθη. Γ. Ι. Β.

—**Μᾶρκος** *Λίβιος Δροῦσος*· βλ. λ. *Δροῦσος*.

—**Μᾶρκος** *ὁ Ξυλοκαράβης*. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν ἔτος ἕν, κατὰ τὸ 1466, καθαιρεθεὶς τῇ 15 Ἰανουαρίου 1467. Ἀθωωθεὶς μετὰ τὴν καθαίρεσιν, ἔλαβε πρὸς ζωάρκειαν τὴν αὐτοκέφαλον ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν, ὅπου ἴσως ἀπεβίωσε. Μ. Ι. Γ.

—**Μᾶρκος** *Τζαννής*, ὁ ἐπικληθεὶς *Φόβος*. Ἁρματολὸς ἐκ τοῦ χωρίου Λάκκων τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων (Κρήτης), ἀκμάσας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ ἐν Κρήτῃ πολέμου μεταξὺ τῶν κατεχόντων τὴν νῆσον Ἐνετῶν καὶ τῶν ἐπιδραμόντων πρὸς κατάκτησιν αὐτῆς Τούρκων (1645—1669). Μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Χάνδακος (Ἡρακλείου) καὶ τὴν ὁριστικὴν τῆς νήσου κατάκτησιν ὑπὸ τῶν Τούρκων (1669), ὁ Μᾶρκος, καταφυγὼν εἰς τὸ ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν κατεχόμενον ἔτι φρούριον τῆς νησῖδος Σούδας, ἐξετέλει ἐκεῖθεν τολμηρὰς ἐπιδρομάς, φονεύων τοὺς ὠμοτέρους καὶ ἀνδρειοτέρους τῶν γενιτσάρων. Μεταξὺ τῶν ἄλλων συλλαβὼν πλησίον τῶν Λάκκων τὸν φονεύσαντα τὴν μητέρα του διαβόητον γενίτσαρον Τσελεπῆν καθήλωσεν αὐτὸν ζῶντα ἐπί τινος ἐκεῖ δένδρου. Ν. ΚΛΣ

μᾶρκος (ὁ). Ὄνομα ὑπὸ τὸ ὁποῖον καλεῖται ἰδιωματικῶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυρίως ὁ ὄνος, ἀλλαχοῦ δὲ ὁ χοῖρος καὶ ἀλλαχοῦ ὁ πίθηκος. Μ.Δ.Β

Μάρκου *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ζατούνης τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 196. Χ. Δ.

Μάρκου, ***Ἀντώνιος***. Ἁγιογράφος καταγόμενος ἐξ Ἄργους καὶ ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Οὗτος ἦτο νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ *Γεωργίου Μάρκου*, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐδιδάχθη τὴν ζωγραφικὴν καὶ ὑπῆρξε συνεργάτης αὐτοῦ εἰς τὴν διακόσμησιν πλείστων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀττικῆς. Ἐξετέλεσεν ἐπὶ πλέον καὶ τοιχογραφίας ἐκκλησιῶν τινων ἐπὶ κεφαλῆς ἄλλων τεχνιτῶν. Ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων γνωστοτέρα εἶναι ἡ Ἁγία Παρασκευὴ τοῦ Μαρκοπούλου, τῆς ὁποίας αἱ τοιχογραφίαι ἐγένοντο ἐν ἔτει 1751. Εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ ναοῦ τούτου εἶχε βοηθὸν τὸν *Γεώργιον Κυπριώτην*, διατελέσαντα ἐπίσης μαθητὴν τοῦ Γεωργίου Μάρκου. Ὁ Ἀντώνιος Μάρκου ὡς ἁγιογράφος εἶναι ἀνώτερος τοῦ φημιζομένου ἀδελφοῦ του Γεωργίου, περισσότερον συντηρητικὸς καὶ ἐλάχιστα ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν τέχνην τῆς Δύσεως. Α. Ξ.

—**Μάρκου,** ***Γεώργιος***. Ἁγιογράφος καταγόμενος ἐξ Ἄργους καὶ ἐργασθεὶς ἐν Ἀττικῇ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Οὗτος, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν του, ὧν κυριώτεροι εἶναι ὁ *Ἀντώνιος Μάρκου*, ἀδελφὸς αὐτοῦ, *Νικόλαος Μπενιζέλος* καὶ *Γεώργιος Κυπριώτης*, διεκόσμησε μέγαν ἀριθμὸν ἐκκλησιῶν ἐν Ἀττικῇ, ὧν αἱ γνωστότεραι κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν εἶναι αἱ ἑξῆς: Μονὴ Πετράκη ἐν Ἀθήναις (1719), Ἅγιος Γεώργιος ὁ Χωστὸς παρὰ τὸν Καρητὸν (1727), ναὸς Κοιμήσεως Κορωπίου (1732), μονὴ Φανερωμένης Σαλαμῖνος (1735), Ἅγιος Γεώργιος Κουβαράδων καὶ ναΐσκος τῆς Κρόνιζας παρὰ τὴν Κερατέαν. Ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν τῶν ἐκκλησιῶν τούτων γνωστότεραι εἶναι αἱ τῆς Μ. Φανερωμένης, αἱ ὁποῖαι εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἐπέσυραν τὸν θαυμασμὸν τῶν πρώτων ἀσχοληθέντων μὲ τὴν τέχνην τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνων διὰ τὸ καταπληκτικὸν πλῆθος τῶν εἰκονογραφικῶν συνθέσεων καὶ τῶν μορφῶν. Ἡ τέχνη ὅμως τοῦ Γ. Μάρκου ἀπέχει πολύ, τόσον ἀπὸ τὴν παλαιὰν βυζαντινὴν παράδοσιν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν διαμορφωθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἁγιογράφων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Μολονότι εἰς τὴν εἰκονογραφίαν διατηρεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς παλαιοὺς τύπους, εἰς τὸ σχέδιον ὅμως καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἔχει ἰσχυρότατα ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν τέχνην. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι οὗτος ἐπεσκέφθη τὴν Βενετίαν, ὑπετέθη δὲ ὅτι εὑρίσκετο ἐκεῖ ἐν ἔτει 1727, ὅτε καὶ ἐξέδωκε κανόνα τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τοῦτο ὅμως δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῇ ἀπολύτως, δεδομένου ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1727 ἐζωγράφησε τὸν Ἅγιον Γεώργιον τοῦ Καρητοῦ. Ὁ Γ. Μάρκου, πλὴν τῶν τοιχογραφιῶν, ἐξετέλεσε κατὰ τὸ 1740 καὶ τρεῖς φορητὰς εἰκόνας εὑρισκομένας εἰς τὸ τέμπλον τῆς μονῆς Φανερωμένης, τὴν μὲν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν Μεταμόρφωσιν μόνος, τὸν δὲ Πρόδρομον μετὰ τοῦ Ν. Μπενιζέλου. Εἰς τὰς εἰκόνας ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπογράφεται καὶ ἰταλιστί, ὁ Γ. Μάρκου παρουσιάζει τέχνην ἀπείρως ἀνωτέραν τῶν τοιχογραφιῶν καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι αὗται εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἔργα τοῦ ζωγράφου τούτου, ὅστις εἶναι ὁ τελευταῖος τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τεχνιτῶν. Α. Ξ

—**Μάρκου,** ***Ἰωάννης***. Ἄνδριος πυρπολητὴς κατὰ τὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἔλαβε τὸ ἀριστεῖον, χρηματικὴν ἀμοιβὴν μετὰ συντάξεως καὶ ἀνάλογον ἔκτασιν ἐθνικῆς γῆς. Δ. Π. Π.

Μάρκουχντ (Marquand), ***Ἐρρῖκος-Γκῶρντον Μ.*** Ἀμερικανὸς φιλάνθρωπος καὶ συλλέκτης (1819—1902). Ἔμπορος ἀδαμάντων, διέθεσε σημαντικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἀγορὰν ἔργων ζωγραφικῆς, ἐξ ὧν ἀπήρτισε πλουσίαν συλλογήν, δωρηθεῖσαν εἰς τὸ μητροπολιτικὸν μουσεῖον τῶν τεχνῶν, οὗτινος ἐχρημάτισε πρόεδρος. Ἔκαμεν ὡσαύτως μεγάλας χρηματικὰς δωρεὰς εἰς τὸ πανεπιστήμιον Πρίνσετον καὶ εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Μ. Ι. Θ.

Μάρκουεττ (Marquette) *[Γεωγρ.]*. Πόλις, λιμὴν καὶ πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κομητείας, τῆς πολιτείας Μίσιγκαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κεῖται εἰς τὴν νότιον ὄχθην τῆς λίμνης Σουπήριορ. Κάτ. 11.503. Ἔχει διδασκαλεῖον, φυλακάς, σωφρονιστήριον, βιβλιοθήκην καὶ εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου καθολικοῦ, διαμαρτυρομένου καὶ ἐπισκοπιανοῦ. Ὁ λιμὴν εἶναι κέντρον ἐξαγωγῆς σιδήρου. Συνῳκίσθη τῷ 1845. Τῷ 1849 ὠνομάσθη *Γουώρτσεστερ*, ἀλλὰ οἱ κάτοικοι τὸ μετωνόμασαν Μάρκουεττ. Μ. Ι. Θ

Μαρκουλάκης, ***Ἀναγνώστης***. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τοῦ χωρίου Ρούματα τῆς ἐπαρχίας Κισάμου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1866—1869 καὶ 1878. Ν. ΚΛΣ

Μαρκοῦλφος (Marculfe). Γάλλος μοναχὸς ζήσας κατὰ τὸν Ζ' μ Χ. αἰῶνα. Εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καλουμένου «Τυπικοῦ τοῦ Μαρκούλφου», συλλογῆς τύπων διὰ πάσας τὰς πράξεις τῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ συλλογὴ ἐξεδόθη ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1613, καὶ εἶτα ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ «Monumenta Germaniae» τοῦ Πὲρτς (1886). Γ. Ι. Β

μαρκούτσι (τό)· δημοτ., ἡ ἐκ δέρματος καπνοσῦριγξ τοῦ ναργελέ.

Μάρκρανσταιτ (Markranstädt) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σαξωνίᾳ, 12 χλμ. ΝΔ τῆς Λειψίας, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 8.782. Ἔχει βυρσοδεψεῖα καὶ ἐξάγει φορτηγὰ αὐτοκίνητα, μηχανάς, σάκχαριν καὶ εἴδη τσιμέντου. Παρὰ τὴν πόλιν ὑπάρχουν ἀξιόλογα λιγνιτωρυχεῖα. Γ. Ι. Β.

Μάρκς (Marcks), ***Ἔριχ***. Γερμανὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1861 ἐν Μάγδεμπουργκ. Διετέλεσε καθηγητὴς πανεπιστημίου ἐν Φράϊμπουργκ, Χάϊντελμπεργκ, Λειψίᾳ, Μονάχῳ (1913) καὶ Βερολίνῳ (1922). Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Γάσπαρ ντὲ Κολινύ, ὁ βίος του καὶ ἡ Γαλλία κατὰ τὴν ἐποχήν του» (1892), «Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Α'» (1897, 8η ἔκδ. 1918), «Ἡ βασίλισσα Ἐλισάβετ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ ἐποχή της» (1897, 2α ἔκδ. 1926), «Σκέψεις καὶ ἀναμνήσεις τοῦ πρίγκιπος Βίσμαρκ (1899), «Βίσμαρκ» (τόμ. 1: «Ἡ νεότης τοῦ Βίσμαρκ» 1909, 17η ἔκδ. 1915), «Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἀγγλία εἰς τὰς μεγάλας εὐρωπαϊκὰς κρίσεις, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Μεταρρυθμίσεως» (1900), «Ἡ σύγχρονος ἰμπεριαλιστικὴ ἰδέα» (1903), «Ἄνδρες καὶ ἐποχαί» (1911, 6η ἔκδ. 1922, 2 τ.), «Ὄθων φὸν Βίσμαρκ, μία εἰκὼν ζωῆς» (1915, 23η ἔκδ. 1924), «Ἀπὸ τὴν κληρονομίαν τοῦ Βίσμαρκ» (1916), «Ἱστορία καὶ παρόν, πέντε ἱστορικοπολιτικοὶ λόγοι» (1925), «Χώρα τοῦ Ρήνου καὶ Γερμανία» (1925). Μετὰ τοῦ Κ. Α. φὸν Μύλλερ ἐξέδωκε τοὺς «Μεγάλους πολιτικοὺς» («Meister der Politik» 1922—1923, 3 τ.). Γ. Ε. Κ.

Μαρκτρέντβιτς (Marktredwitz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Ἄνω Φραγκονίᾳ τῆς Βαυαρίας. Κάτ. 7.636. Ἔχει βιομηχανίαν ὑαλουργίας καὶ πορσελλάνης, ὑφαντουργίας, μηχανῶν, μεταλλίνων εἰδῶν καὶ χημικῶν προϊόντων. Θ. Κ.

Μάρκχαμ (Markham), ***Γερβάσιος***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ λογογράφος (1568—1637). Ἔγραψε: «Τὰ δάκρυα τῶν ἀγαπημένων», «Τὰ δάκρυα τῆς Μαρίας Μαγδαληνῆς», «Ποιήματα ποιημάτων ἢ ἡ μοῦσα τῆς Σιών, Χέρολντ καὶ Ἀντιπάτερ», διάφορα ἄλλα ποιήματα σχετικὰ μὲ τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ κτλ. Μ. Ι. Θ.

— **Μάρκχαμ** (Miss Markham), *μὶς —*. Ψευδώνυμον τῆς Ἀγγλίδος λογογράφου *Ἐλισάβετ Πένροζ* (1780—1837), θυγατρὸς τοῦ *Ἐδμόνδου Καρτράιτ*, ἐφευρέτου τοῦ μηχανικοῦ ἀργαλειοῦ. Ἔγραψε: «Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῆς πρώτης εἰσβολῆς τῶν Ρωμαίων μέχρι τέλους τῆς βασιλείας Γεωργίου Γ'», ἀριθμήσασα πολλὰς ἐκδόσεις, «Ἱστορία τῆς Γαλλίας», «Διασκεδάσεις τῆς Οὐέστερνχεθ» ἢ «Ἠθικαὶ ἱστορίαι διὰ παιδία», «Ὁ νέος φίλος τῶν παιδιῶν» κ. ἄ. Μ.Ι.Θ.

Μαρκώφ, ***Εὐγένιος Δβόβιτς***. Ρῶσος συγγραφεὺς (1835—1901). Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρκοβ καὶ εἶτα περιηγήθη τὴν Εὐρώπην. Ἐδημοσίευσε διηγήματα, ὁδοιπορικὰς μελέτας καὶ εὐρείας κριτικὰς ἀναλύσεις τῶν ἔργων πλείστων Ρώσων καὶ ἄλλων Εὐρωπαίων συγγραφέων. Συνέγραψε πρὸς τούτοις πολλὰ μυθιστορήματα, τὰ ἄριστα τῶν ὁποίων εἶναι: «Οἱ εὔφοροι κάμποι», «Οἱ Μπαρτσοῦχοι» καὶ «Ἡ ἐργασία». Θ. Β.

— **Μαρκώφ,** ***Μιχαὴλ Ταράκοβιτς*** Ρῶσος ζωγράφος (1800—1836). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν τεχνῶν τῆς Πετρουπόλεως καὶ εἶτα εἰς Ρώμην. Οἱ ὡραιότεροι τῶν πινάκων του εἶναι: «Ρωμαῖος βουκόλος», «Ἡ ἀγορὰ τοῦ Κάμπο ντέϊ Φιόρι», «Νυκτερινὴ σκηνὴ στὴν ἀγορὰ τῆς Πετρουπόλεως» κ. ἄ. Θ. Β

Μὰρλ (Marle) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Αἶν. Κάτ. 2.000. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἐργοστάσιον σακχάρεως, πλινθοποιεῖον καὶ νηματουργεῖον. Γ. Ι. Β.

Μάρλαντ (Maerlant), ***Ἰάκωβος βὰν —***. Διάσημος Ὁλλανδὸς ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀποκληθεὶς ὁ πατὴρ τῆς φλαμανδικῆς ποιήσεως. Ἐγεν-

Digitized by Google

νήθη περὶ τὸ ἔτος 1235 καὶ ἀπέθανε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1291 καὶ 1300. Κατ' ἀρχὰς νεωκόρος καὶ εἶτα δημοτικὸς γραφεύς. Ἤρχισε νὰ γράφῃ ἱπποτικὰ μυθιστορήματα, ἅτινα ἦσαν κυρίως ἐλεύθεραι μεταφράσεις λατινικῶν καὶ γαλλικῶν προτύπων. Κατόπιν ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ποιητικὰ ἔργα: «Wapene Martijn», ἐν ᾧ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, «Van den lande van overzee», ἀποτελούμενον ἐκ 19 στροφῶν, ἐν ᾧ ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Γῆς ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν προέλασιν τῶν Σαρακηνῶν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, «Heimelicheit der heimlichede» ἐν ᾧ ὡς θέμα ἔχει τὴν πολιτικὴν τέχνην, «Naturen bloenn», ἐν τῷ ὁποίῳ ὁμιλεῖ περὶ τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, «Rijmbijbel», περιλαμβάνον τὴν ἱστορίαν τῶν Ἁγίων Γραφῶν κ. ἄ. Τῷ 1283 ἤρχισε νὰ γράφῃ τὸ ὀγκῶδες ἔργον του «Spiegel historiael» («Κάτοπτρον ἱστορίας»), ἔμμετρον χρονικόν, γραφὲν κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ «Speculum historiale» τοῦ Βικεντίου Μπωβαί. Τὸ ἔργον τοῦτο λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μάρλαντ ἔμεινεν ἡμιτελές, συμπληρωθὲν εἶτα ὑπὸ τοῦ *Φ. Οὔτενμπραῖκε* (Utenbroeke) καὶ τοῦ *Λουδ βὰν Βέλτεμ* (van Velthem). Ἐκλογὴν τῶν ποιημάτων του ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1894 ὁ Βέρβεϋ

Γ. Ι. Β.

Μαρλᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πανόρμου Τήνου (Πύργου) τῆς ἐπαρχίας Τήνου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 187.

Χ. Δ.

μαρλέα (ἡ) (Marlea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀλαγγιοειδῶν*, περιλαμβάνον φυτὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Μαλαισίαν, ὧν τινα χρήσιμα εἰς τὴν φαρμακοποιίαν, ἐνδεικνυόμενα κατὰ τῆς φυματιάσεως.

Δ. Ν. Π.

Μαρλιὰ *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Βραστὰ* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Χαλκιδικῆς τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτοικοι (1928) 39.

Μαρλίνσκι. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ρώσου συγγραφέως Ἀλεξάνδρου *Μπεστοῦζεφ* (βλ. λ.).

Μάρλιττ (Marlitt). Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τῆς Γερμανίδος μυθιστοριογράφου *Εὐγενείας John* (1825—1887). Τὰ καλύτερα τῶν ἔργων της εἶναι τὰ ἑξῆς: «Γκόλντελσε», «Τὸ μυστικὸν τῆς γεροντοκόρης» (1867), «Ἡ μικρὰ πριγκίπισσα τοῦ ἐρεικῶνος» (1873), «Ἡ δευτέρα σύζυγος» (1873), «Ἡ κυρία μὲ τὰ ρουβίνια» (1885).

Γ. Ι. Β.

Μάρλμπορω (Marlborough). Οἶκος Ἄγγλων δουκῶν καὶ κομίτων, τὰ κυριώτερα μέλη τοῦ ὁποίου εἶναι:

—1) ***Γεώργιος - Κάρολος - Σπένσερ - Τσῶρτσιλ,*** *ὄγδοος δοὺξ τοῦ* — (1844—1892). Ἦτο υἱὸς τοῦ ἑβδόμου δουκὸς τοῦ Μάρλμπορω καὶ εἶναι ὀνομαστὸς διὰ τὴν ἔκλυτον αὐτοῦ ζωήν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας διεζεύχθη τὴν σύζυγόν του Ἀλμπέρτα Χάμιλτον, θυγατέρα τοῦ δουκὸς τοῦ Ἄμπερκορν, τὴν ὁποίαν εἶχε νυμφευθῆ τῷ 1869. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐπώλησε τὰ κοσμήματα τῆς οἰκογενείας καὶ τοὺς σημαντικωτέρους πίνακας τῆς πινακοθήκης Μπλενχάϊμ.

—2) ***Ἰωάννης Οὐΐνστων Σπένσερ Τσῶρτσιλ,*** *ἕβδομος δοὺξ τοῦ* — (1822—1883). Ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐγένετο βουλευτὴς τῷ 1844 καὶ 1847. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων, τῷ δὲ 1866 διωρίσθη αὐλάρχης καὶ τῷ 1867 πρόεδρος τοῦ ἰδιωτικοῦ συμβουλίου τοῦ βασιλέως. Τῷ 1876 διωρίσθη ἀντιβασιλεὺς τῆς Ἰρλανδίας, παραιτηθεὶς τῷ 1880 μετὰ τοῦ Μπήκονσφιλντ.

—3) ***Ἰωάννης Τσῶρτσιλ,*** *κόμις καὶ εἶτα δοὺξ τοῦ* —. Ἄγγλος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1650—1722). Ἦτο ἀδελφὸς τῆς ὡραίας Ἀραμπέλλας Τσῶρτσιλ, ἐρωμένης τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης, ὁ ὁποῖος προσέλαβεν αὐτὸν εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν εἰς τὴν αὐλήν του καὶ κατόπιν τὸν ἐβοήθησε νὰ ἀνέλθῃ ταχέως τὰ διάφορα στρατιωτικὰ ἀξιώματα. Τῷ 1672 ὑπηρέτησεν εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν ἐν Ὁλλανδίᾳ ὑπὸ τὸν Τυρὲν μέχρι τοῦ 1677, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ἀγγλίαν ἐνυμφεύθη τῷ 1678 τὴν Σάραν Τσέννιγκς, θαλαμηπόλον τῆς κατόπιν βασιλίσσης Ἄννας Στούαρτ, καὶ προήχθη τῷ 1685 εἰς συνταγματάρχην καὶ μετὰ τὴν ἄνοδον τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης εἰς τὸν θρόνον εἰς στρατηγόν, λαβὼν συγχρόνως καὶ τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου τοῦ Τσῶρτσιλ. Δυσαρεστηθεὶς ὅμως βραδύτερον μὲ τὸν βασιλέα Ἰάκωβον Β', ηὐτομόλησε τῷ 1688 εἰς τὸν Γουλιέλμον τῆς Ὀράγγης, μόλις οὗτος ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ Γουλιέλμος ὠνόμασεν αὐτὸν κόμητα τοῦ Μάρλμπορω καὶ ἀνέθεσεν εἰς

Ἰωάννης Μάρλμπορω

αὐτὸν τὴν διοίκησιν τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ὅπου ἐνίκησε τὰ γαλλικὰ στρατεύματα εἰς τὸ Βαλκοὺρ (1689). Τῷ 1690 συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τῆς Ἰρλανδίας, ἀποκτήσας ἐν τῷ μεταξὺ τεραστίαν περιουσίαν κατὰ λίαν σκανδαλώδη τρόπον. Τῷ 1691 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν μετὰ τοῦ Γουλιέλμου, ἀλλὰ δυσαρεστηθείς, διότι ἐν τῷ στρατῷ προσεφέροντο αἱ κυριώτεραι θέσεις εἰς ξένους, ἦλθεν εἰς κρυφίας συνεννοήσεις πρὸς τὸν Ἰάκωβον Β'. Ἀνακαλυφθεισῶν τῶν συνεννοήσεών του τούτων συνελήφθη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸν Πύργον τοῦ Λονδίνου ἀπὸ τοῦ 1692 μέχρι τοῦ 1696. Μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Ρύσβυκ τῷ 1697, ὁ Γουλιέλμος συνεφιλιώθη μὲ τὸν Μάρλμπορω καὶ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου τῆς διαδοχῆς τῆς Ἱσπανίας ὠνόμασεν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τῶν ἀγγλικῶν δυνάμεων τῶν Κάτω Χωρῶν (1701). Διὰ τῆς ἀνόδου τῷ 1702 εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἄννας Στούαρτ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ σύζυγός του εἶχε μεγίστην ἐπιρροήν, ὁ Μάρλμπορω ἀπέκτησε μεγίστην δύναμιν ἐν Ἀγγλίᾳ, διορίσας εἰς τὰς σημαντικωτέρας θέσεις φίλους καὶ ὀπαδούς του. Ὡς ἀρχιστράτηγος δὲ κατήγαγε πλείστας νίκας κατὰ τῶν Γάλλων, καταλαβὼν τῷ 1702 μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν Λιέγην καὶ συντελέσας εἰς τὴν κατάργησιν τῆς στρατιωτικῆς ὑπεροχῆς τῆς Γαλλίας. Τῷ 1704 μετέβη εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου τῆς Σαβοΐας καὶ κατετρόπωσε τοὺς Βαυαροὺς εἰς τὸ Ντονάουβερτ καὶ τοὺς Γάλλους εἰς τὸ Χόσταντ καὶ τὸ Μπλενχάϊμ. Τῷ 1705 κατέλαβε τὴν Βιλλερουὰ καὶ τῷ 1706 κατήγαγε τὴν νίκην τοῦ Ραμιλλί, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ὁλόκληρος ἡ Βραβάντη περιῆλθεν εἰς τοὺς συμμάχους. Τῷ 1708 ἐνίκησε καὶ πάλιν τοὺς Γάλλους ἐν Οὐντενάρντεν, τῷ 1709 ἐν Μαλπλανὰ καὶ τῷ 1711 ἐν Μπουσαίν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σάρα περιῆλθεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς βασιλίσσης Ἄννας, ἡ ὁποία ἐπεχείρησε νὰ περιορίσῃ τὴν δύναμιν τοῦ Μάρλμπορω πρὸς ὄφελος τοῦ συνταγματάρχου Χίλ, ἀδελφοῦ τῆς νέας εὐνοουμένης της Μάσχαμ. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν ἐπίσης τοῦ Μάρλμπορω ἐκ τῆς Ἀγγλίας, τὸ κόμμα τῶν Οὐΐγων, τοῦ ὁποίου οὗτος ἦτο ἀρχηγὸς καὶ ὅπερ ἐκυβέρνα ἐπὶ ἔτη τὴν χώραν, ἔχασε τὴν πλειοψηφίαν εἰς τὰς ἐκλογάς, οἱ δὲ καταλαβόντες τὴν ἀρχὴν Τόρεις, καίτοι δὲν ἔπαυσαν αὐτὸν τῆς ἀρχιστρατηγίας, περιώρισαν ἐν τούτοις κατὰ πολὺ τὴν ἐξουσίαν του. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του ἐπὶ ὑπεξαιρέσει δημοσίων χρημάτων καὶ ἐστερήθη τῶν ἀξιωμάτων του, ἀναχωρήσας εἰς τὴν Ὁλλανδίαν καὶ τὴν Γερμανίαν. Τῷ 1714, μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἄννας Στούαρτ καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Γεωργίου Α', ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου ἐγένετο εἰς αὐτὸν θριαμβευτικὴ ὑποδοχὴ καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιστρατήγου. Μετὰ τὴν ἧτταν ὅμως τὴν ὁποίαν ὑπέστη τῷ 1716 ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Τῷ 1819 ἐξεδόθησαν εἰς τόμον τὰ «Ἀπομνημονεύματα» αὐτοῦ.

—4) ***Κάρολος - Ριχάρδος - Ἰωάννης - Σπένσερ - Τσῶρτσιλ,*** *ἔνατος δοὺξ τοῦ* —. Γεννηθεὶς τῷ 1871, ἦτο υἱὸς τοῦ ὀγδόου δουκὸς τοῦ Μάρλμπορω καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1895 τὴν θυγατέρα τοῦ ἑκατομμυριούχου Βάντερμπιλτ, ἣν διεζεύχθη τῷ 1920, νυμφευθεὶς ἐκ δευτέρου τῷ 1921 τὴν θυγατέρα τοῦ Πάρκερ Ντῆκον. Τῷ 1899 διωρίσθη γενικὸς ταμίας καὶ μέλος τοῦ ἰδιαιτέρου συμβουλίου τοῦ βασιλέως, τῷ 1900 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Νοτιοαφρικανικὸν πόλεμον, τῷ 1903 διωρίσθη ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1917—1918 ὑφυπουργὸς τῆς Γεωργίας.

—5) ***Σάρα-Τζέννινγκς,*** *δούκισσα τοῦ* — (1660—1744). Ἦτο σύζυγος τοῦ Ριχάρδου Τζέννινγκς καὶ εἰσελθοῦσα εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης ἐγένετο φίλη καὶ εὐνοουμένη τῆς πριγκιπίσσης καὶ μετέπειτα βασιλίσσης Ἄννης Στούαρτ. Ἦτο πεπροικισμένη διὰ πολλῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ ἐνυμφεύθη τὸν Ἰωάννην Τσῶρτσιλ, δοῦκα τοῦ Μάρλμπορω, ὁ ὁποῖος χάρις εἰς αὐτὴν ἀνῆλθεν εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα καὶ ἐμοιράσθη μετ' αὐτῆς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας, ὅταν ἡ Ἄννα Στούαρτ ἐγένετο βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας. Ἦτο ὅμως τόσον πολὺ ὑπερόπτις, ὥστε ἡ βασίλισσα ἠναγκάσθη τέλος ν' ἀπομακρύνῃ ταύτην ἐκ τῶν ἀνακτόρων καὶ νὰ προσλάβῃ ὡς εὐνοουμένην της τὴν κυρίαν Μάσχαμ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ ἀπέθανεν ἀφανής. Τῷ 1875 ἐξεδόθησαν αἱ «Ἐπιστολαὶ» της.

Μ. Δ. Β.

Μάρλμπορω (Marlborough) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, 121 χλμ. μακρὰν τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 4.400. Ἔχει παλαιὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, μὲ ἰδιάζουσαν ἀρχιτεκτονικήν. Δυτικῶς τῆς πόλεως εὑρίσκονται οἱ λόφοι *Μάρμορο Νιόουνς*, περιέχοντες κιμωλίαν.

Μ. Ι. Θ.

— **Μάρλμπορω** (Marlborough) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολιτείας Μασσαχουσσέτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 14.539. Ἔχει βιομηχανικὰ ἐργοστάσια.

Μ. Ι. Θ.

Μάρλοου (Marlow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, 50 χλμ. πρὸς Δ. τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 4.526, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν βιομηχανίαν καρεκλῶν, κεντημάτων, δαντελλῶν, χάρτου καὶ ζύθου.

Μ. Ι. Θ.

Μάρλοου (Marlowe), ***Χριστόφορος.*** Ἄγγλος δραματουργός, πατὴρ τοῦ ἀγγλικοῦ δράματος (1564—1593). Ἦτο υἱὸς ὑποδηματοποιοῦ τῆς Καντερβουρίας. Ἔμαθε δὲ τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Βασιλέως καὶ ἀκολούθως μετέβη εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Χριστοῦ ἐν Καντερβουρίᾳ, ὅπου ἤρξατο μεταφράζων τοὺς «Amores» τοῦ Ὀβιδίου (1596). Πρὸ τοῦ 1597 μετέβη εἰς Λονδῖνον, προσκολληθεὶς εἰς τὸν δραματικὸν θίασον τοῦ λόρδου ναυάρχου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διασήμου ἠθοποιοῦ Ἐδουάρδου Ἄλλεϋν, ἀμέσως δὲ ἤρξατο γράφων διὰ τὸ θέατρον. Περὶ τοῦ σταδίου τοῦ Μάρλοου ἐν Λονδίνῳ ὀλίγα εἶναι γνωστά. Ὑπὸ τῶν σεμνοτύφων ἐθεωρήθη ἀνήθικος καὶ ἄθεος, συνεπείᾳ δὲ καταθέσεων αἵτινες ἐπενοήθησαν παρὰ τοῦ δραματουργοῦ καὶ φίλου του Θωμᾶ Κύντ, ὑποβληθέντος εἰς βασανιστήρια, διετάχθησαν ἀνακρίσεις ἐπὶ βαρυτάτων κατηγοριῶν κατὰ τοῦ Μάρλοου, ἐξεδόθη ἔνταλμα συλλήψεως κατ' αὐτοῦ, ὁπότε τὸ ἔνδοξον στάδιον τοῦ νεαροῦ δραματογράφου ἐτερματίσθη ἀποτόμως· ἐρίσας μετὰ θαλαμηπόλου ἐφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ. Ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του φαίνεται ὅτι ἐγκατέλειψε τὸν θίασον τοῦ λόρδου ναυάρχου, προσκολληθεὶς εἰς τὸν θίασον τοῦ λόρδου Στράϊντζ, οὕτω δὲ ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Σαίκσπηρ, ὅστις οὐκ ὀλίγα ὀφείλει εἰς τὸν ρωμαντικὸν προκάτοχόν του. Τὸ στάδιον τοῦ Μάρλοου ὡς δραματουργοῦ περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1587 καὶ 1593. Αἱ τέσσαρες μεγάλαι θεατρικαὶ ἐπιτυχίαι του ἦσαν τὰ δράματα «Ταμπουρλαὶν ὁ Μέγας» (διδαχθὲν τῷ 1587 καὶ δημοσιευθὲν τῷ 1590), ὁ «Δρ. Φαῦστος» (διδαχθὲν τῷ 1588 καὶ δημοσιευθὲν τῷ 1601), «Ἡ περιώνυμος τραγῳδία τοῦ πλουσίου Ἑβραίου τῆς Μάλτας» (διδαχθὲν τῷ 1592 καὶ δημοσιευθὲν τῷ 1633) καὶ «Ἐδουάρδος Β'» (δημοσιευθὲν τῷ 1594). Πολλοὶ ἐμιμήθησαν τὸ πρῶτον δρᾶμα, ἰδίᾳ ὁ Σαίκσπηρ εἰς ἓν τῶν πρώτων του δραμάτων, τὸν «Τίτον Ἀνδρόνικον», ἀλλ' οὐδεὶς προσήγγισε τὴν πνοὴν τοῦ πρωτοτύπου, τὴν θυελλώδη ἔκρηξιν καὶ σύγκρουσιν ἀνθρωπίνων παθῶν, διήκουσαν καθ' ὅλας τὰς δέκα πράξεις, εἰς στίχους πρωτογόνου, ἀγρίας σχεδὸν ἠχητικότητος. Εἶναι τὸ πρῶτον ποίημα τὸ γραφὲν εἰς ἐλευθέρους στίχους ἐν τῇ ἀγγλικῇ, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς ἀνομοιοκαταλήκτους δεκασυλλάβους. Ὁ «Δρ. Φαῦστος», ὅστις ἐνέπνευσε τὸ ὁμώνυμον κεφαλαιῶδες ἔργον τοῦ Γκαῖτε καὶ προσείλκυσε τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ ἀπὸ ἀπόψεως ἑνότητος, ἐπεξεργασίας, μελῳδικότητος στίχων, καταλέγεται μεταξὺ τῶν τελειοτέρων δραμάτων τῆς παγκοσμίου φιλολογίας. «Ὁ Ἑβραῖος τῆς Μάλτας», ἔργον ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ εἰς τὸν Σαίκσπηρ διὰ τὸν τύπον τοῦ Σάϋλοκ εἰς τὸν «Ἔμπορον τῆς Βενετίας», μὴ φθάσαντα τὴν δύναμιν τοῦ πρωτοτύπου, ἀποτελεῖ γενικῶς κατώτερον ἔργον τῶν δύο προηγουμένων, καίτοι περιέχει μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναγνωρίζεται ὁ μέγας δημιουργός. Ὁ ἐλεύθερος ἐν αὐτῷ στίχος φθάνει εἰς τελειότητα παραβαλλομένην μόνον μὲ τὴν τοῦ Μίλτωνος. Τὸν «Ἐδουάρδον Β'», ἔνθα ὁ Μάρλοου ἐπανευρίσκει τὴν δύναμίν του, ἐμιμήθη ὁ Σαίξπηρ, ἀντλήσας ἀφθόνως ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ δρᾶμά του «Ριχάρδος Β'». Ἄλλα ἔργα τοῦ ποιητοῦ εἶναι ἡ «Σφαγὴ τῶν Παρισίων» (διδαχθὲν τῷ 1593) καὶ ἡ μὴ ἀποπερατωθεῖσα τραγῳδία «Διδὼ βασίλισσα τῆς Καρχηδόνος», παράφρασις τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Βιργιλίου, τὸ ἀσθενέστερον ἔργον τοῦ Μάρλοου. Ἡ Σαικσπήρειος κωμῳδία «Ἡ Στρίγγλα ποὺ ἔγινε ἀρνάκι» ἀποδίδεται οὐχὶ ὀρθῶς ὑπό τινων εἰς τὸν Μάρλοου. Ἐπίσης τὸ ποίημα «Τὸ κράτος τῶν κακῶν ἕξεων» κακῶς ἀποδίδεται εἰς τὸν Μάρλοου. «Ὁ ἐρωτευμένος ποιμὴν» ἀποκαλύπτει τὸν δραματουργὸν εἰδυλλιακὸν ποιητὴν ἐξαιρετικῆς δυνάμεως, καὶ μόνον αὐτὸ θὰ κατέτασσε τὸν Μάρλοου μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων λυρικῶν ποιητῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἀπὸ ἀπόψεως μελῳδικότητος στίχων, ἀφηγηματικότητος, ἁγνότητος αἰσθήματος, χάριτος περὶ τὴν πραγματείαν, τὸ ἔργον εἶναι ἄφθαστον, μόνον δὲ ὁ Σίλλεϋ προσήγγισεν αὐτὸ ἢ μᾶλλον τὸ ἐμιμήθη κατὰ τὸν ἐπιτυχέστερον τρόπον. Ἡ αὐτὴ ἁπλότης, δύναμις ἀφηγηματικότητος, μελῳδικότης προσδίδονται καὶ εἰς τὸ ἄλλο ποίημά του «Ἡρὼ καὶ Λέανδρος». Ἡ θέσις τοῦ Μάρλοου ὡς ἡγέτου ἐν τῇ ἀγγλικῇ ποιήσει καὶ πρωτοπόρου τοῦ ἀγγλικοῦ δράματος εἶναι σχεδὸν δύσκολον νὰ ὑπερβληθῇ. Ἡ ὀφειλὴ πάντων τῶν λοιπῶν ποιητῶν πρὸς αὐτὸν καὶ μάλιστα τῶν ἐξοχωτέρων εἶναι μεγίστη. Πρῶτος καὶ μόνος αὐτὸς καθωδήγησε τὸν Σαίκσπηρ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ ἔργου του. Ἡ μουσική του, τῆς ὁποίας ἀπήχησις οὐδαμοῦ ἀνευρίσκεται εἰς τὸ ἔργον οἱουδήποτε ἄλλου Ἄγγλου ποιητοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἐκαλλιεργήθη εἰς τὸ ἔργον τοῦ Μίλτωνος. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος δημιουργός, ὁ

Digitized by Google

τολμηρότερος καὶ περισσότερον ἐμπνευσμένος πρωτοπόρος ἐν τῇ ἀγγλικῇ ποιήσει. Δ. Σ. Δ.

μαρμάγκα (ἡ)· εἶδος δηλητηριώδους ἀράχνης.

μαρμαίρω· ἀκτινοβολῶ, λάμπω, σπινθηροβολῶ (ἐπὶ τῆς παλμικῆς κινήσεως τοῦ φωτός).

—**μαρμαῖρον** *φῶς*. Ὀνομασία ἥτις ἐδόθη εἰς χαρακτηριστικὸν φάρον, ἐκπέμποντα αὐτομάτως 240—300 ἐκλάμψεις κατὰ 1'. Τὸ φῶς τοῦτο ἐπετεύχθη διὰ τελειοποιήσεως, ἣν ἐπέτυχεν εἰς τοὺς ἐκλαμπτῆράς του ὁ ἐν Στοκχόλμῃ οἶκος αὐτομάτων φάρων «Ἄγκα», φαίνεται δὲ ὡς συνεχὲς παλμικῶς λαμποκοποῦν καὶ οὐχὶ ὡς διαλεῖπον. Τὸν ὅρον υἱοθέτησαν καὶ οἱ ἐπινοηταὶ τοῦ φωτός, ὀνομάσαντες αὐτὸ twinckled light. Σ. Ε. Λ

Μάρμακας /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Χερσονησίζον ἀκρωτήριον, καθ' ὃ ἀπολήγει ἡ τερματίζουσα πρὸς Β. τὴν νῆσον Ἰθάκην χερσονησώδης προβολὴ (πλάτ. 38° 30' 15" Β., μῆκ. 20° 40' 00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaka, Cephallonia). Ἀπέχει τοῦ Λευκάτα 6 μίλλ. ΝΑ. Σ. Ε. Λ

Μαρμακέτω(ν) /*Γεωγρ.*/. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης. Κάτ. 149 (1928). Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ἡ κώμη *Φαρσάρω*. Ε. Γ.

Μαρμαλῖτις, καὶ ***Μαρμωλῖτις*** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Χώρα τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Παφλαγονίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XII 562), παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Βιθυνίας. Α. Θ. Σ.

μαρμάνημα (τὸ) (Marmanema) /*Ζωολ.*/. Γένος κοιλεντερωτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδρομεδουσῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *τραχινεμιδῶν*, περιλαμβάνον μικρὰς μὲ σκιαδιοειδὲς σῶμα μεδούσας, ἐχούσας 8 ζεύγη ἀνισομήκων πλοκάμων. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Δ. Ν. Π.

Μαρμὰντ (Marmande) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς νοτιοδυτικῆς Γαλλίας καὶ πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἐν τῷ νομῷ Λὼ-ἑ-Γκαρόν. Κάτ. 10.000. Ἔχει χυτοσιδηρουργεῖα, ὑφαντήρια μαλλίνων εἰδῶν κλπ. Γ. Ι. Β

Μάρμαξ /*Μυθολ.*/. Εἷς τῶν μνηστήρων τῆς Ἱπποδαμείας, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Οἰνόμαος μετὰ τῶν ἵππων του Παρθενίας καὶ Ἐρίφας, τῶν ὁποίων ἐδεικνύετο ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου ὁ τάφος παρὰ τὸν Παρθενίαν ποταμὸν ἐν Ἤλιδι, λαβόντα τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ ἵππου τοῦ Μάρμακος (*Παυσ.* VI, 21, 7). Α. Θ. Σ.

Μάρμαρα /*Γεωγρ.*/. —1) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Αἰτωλικοῦ τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτοικοι (1928) 69.

—2) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Αἰγείρας τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 57.

—3) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀρχιλόχου τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 342.

—4) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μάννας Ροζιᾶς τῆς ἐπαρχίας Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 23.

—5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σέλιανη*. Κάτ. (1928) 830 Χ. Δ.

—6) Χωρίον τῆς Ἠπείρου, δίωρον ἀπέχον δυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων, *Σαντοβίτσα* πρότερον καλούμενον. Κεῖται ἐπὶ περιόπτου θέσεως καὶ ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928 692 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν. Πλησίον κεῖται ἡ ὁμώνυμος μονὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τιμωμένη καὶ ἱδρυθεῖσα τῷ 1778. Χ. Ι. Σ.

—**Μάρμαρα** (τουρκ. *Μερμερέ*, Mermere) /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ παρ' αὐτὴν ὁμώνυμος λίμνη, πρὸς ΝΑ. τοῦ Ἀξαρίου (Ἀκ-Χισάρ). Ἡ κωμόπολις κεῖται ἐντὸς εὐφόρου πεδιάδος, διαρρεομένης ὑπὸ δεξιοῦ παραποτάμου τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ, καὶ κατοικεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ γεωργῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν καλιέργειαν τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ καπνοῦ, τὰ ὁποῖα μετὰ τῶν εἰς μεγάλην ποσότητα ἐξαγομένων βαλανιδίων ἀποτελοῦσι τὰ κυριώτερα πλουτολογικὰ προϊόντα τῆς περιοχῆς. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης διὰ τὰς ἐντοπίους ἀνάγκας ἡ ἄμπελος, ἡ ἐλαία, τὰ σιτηρὰ κλπ. Ὁ πληθυσμὸς τῶν Μαρμάρων ἀνήρχετο πρὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς εἰς 5.000 περίπου κατοίκων, ἐξ ὧν 1000 περίπου Ἕλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ Ὀθωμανοί. Ἡ λίμνη τρέφει ἐκλεκτῆς ποιότητος ἰχθῦς, διὰ τῶν ὁποίων τροφοδοτεῖται ἡ περιοχή. Χ. Δ.

—**Μάρμαρα** /*Γεωγρ.*/. Νησίον προσκείμενον τῇ ΝΔ. τῆς Σύμης ἐσχατιᾷ (πλάτ. 36° 34' ½ Β., μῆκ. 27°47' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulfs of Kos, Doris and Symi). Ὀνομάζεται καὶ *Διαβατὲς* καὶ *Γιαβαλές*. Σ. Ε. Λ.

—**Μάρμαρα** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. —1) Ὅρμος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Πάρου (πλάτ. 37°03'10" Β, μῆκ. 25°16'40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos), διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κράτζι καὶ Σταφίδα καὶ ἀντικρύζων πρὸς Α. τοὺς σκοπέλους Ἀμαρίδες. —2) Ὅρμος τοῦ Β. τμήματος τῆς Δ. πλευρᾶς τῆς νήσου Σύρου (πλάτ. 37° 29' 40" Β., μῆκ. 24° 54' 18" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 1542: Syra island). Εἰς τὸν χάρτην τοῦ Ν. Κοτσοβίλλη («Νῆσος Σῦρος» 1892) σημειοῦται ὡς *Μαρμάρι*. Σ. Ε. Λ.

—**Μάρμαρα** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. —1) Ἀκρωτήριον τοῦ Βορείου Αἰγαίου, ἡ ΝΔ. τῆς νήσου Σκύρου ἄκρα (πλάτ. 38°46' Β., μῆκ. 24°33' ⅛ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2048: Skyros island), ΝΔ δὲ κέρας τοῦ κολπίζοντος ὅρμου *Τρεῖς Μποῦκες*. «Στόμιον Μάρμαρα» δὲ ὀνομάζεται τὸ δυτικώτερον τῶν τριῶν τοῦ λιμένος τούτου στομίων.

—2) Ἀκρωτήριον τοῦ Βορείου Αἰγαίου (πλάτ. 39°47'20" Β, μῆκ. 26°03'40" Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 1608: Entrance to the Dardanelles, Tenedos and plain of Troy), ἡ νοτία τῆς νήσου Τενέδου ἐσχατιά. Σ. Ε. Λ.

—3) Ἀκρωτήριον τῆς Χαλκιδικῆς (βλ. λ. *Ἐλεύθερον*).

μαρμαράδικο (τό)· δημοτ., τὸ ἐργαστήριον τοῦ μαρμαρᾶ, μαρμαρογλυφεῖον.

μαρμαράκια (τὰ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *πράσιον τὸ κοινόν*.

μαρμαρᾶς (ὁ)· δημότ., ὁ κατεργαζόμενος τὰ μάρμαρα, ὁ πελεκητὴς τῶν μαρμάρων, μαρμαρογλύφος, λιθοξόος.

Μαρμαρᾶς /*Γεωγρ.*/. Ὅρμος τῆς ΝΔ. ἀκτῆς τῆς νήσου *Προκόννησος* (βλ. λ.) τῆς ἐν Προποντίδι, ὀνομαζομένης καὶ *Μαρμαρᾶς* ἀπὸ αὐτοῦ, ὅστις πάλιν ὀφείλει τὴν ὀνομασίαν του εἰς τὰ ἔνδον αὐτοῦ λατομεῖα λευκοῦ μαρμάρου (πλάτ. 40° 35' Β., μῆκ. 27° 34' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2224: Marmara island and Passha-Liman group).

Εἰς τὸν μυχόν του τὸ φερώνυμον αὐτῷ χωρίον, ὅπερ εἶχε πρότερον περὶ τὰς 4.000 κατοίκων, ὧν οἱ πλεῖστοι ὀρθόδοξοι μεταναστεύσαντες εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν· μέρος αὐτῶν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Χαλκιδικὴν (βλ. λ. *Μαρμαρᾶς* Νέος). Σ. Ε. Λ

—**Μαρμαρᾶς** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἐλαιῶνος (Ντουτλῆ) τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ραχωβίτσα* Κάτ. (1928) 158. Χ. Δ.

—**Μαρμαρᾶς** /*Γεωγρ.*/. Νησὶς τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου, ἐγγὺς καὶ δυτικῶς τοῦ Β τείχους, κατάντικρυς τοῦ πυροβολείου «Ἀνανίου». Σ. Ε. Λ.

—**Μαρμαρᾶ** ***διέκπλους*** (Marmara channel) /*Γεωγρ.*/. Διεθνὴς ὀνομασία τοῦ νοτίου διέκπλου τῶν δύο, εἰς οὓς χωρίζει ἡ Προκόννησος τὴν Προποντίδα, δηλαδὴ ὁ μεταξὺ τῆς νήσου ταύτης καὶ τῆς συστάδος τῶν νήσων Πασᾶ Λιμὰν σχηματιζόμενος. Σ. Ε. Λ.

—**Μαρμαρᾶ** ***θάλασσα*** /*Γεωγρ.*/. Ἡ κοινὴ ὀνομασία και παρ' ἡμῖν καὶ ὑπὸ τῶν ξένων (Sea of Marmara) τῆς *Προποντίδος* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

—**Μαρμαρᾶς** ***Νέος*** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς Σιθωνίας χερσονήσου καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν καὶ τελωνειακὸν σταθμόν, δασοφυλακεῖον, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπαλαμπάν*. Κάτ. (1928) 422. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Ἁγία Κυριακὴ* (Σφιγμένου), *Μετόχιον Ἀγαπητοῦ* καὶ *Μετόχιον Ἁγίου Γρηγορίου*. Χ. Δ.

Μαρμαρᾶς, *Ἰωάσαφ*. Μητροπολίτης Βιζύης. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, διακρινόμενος διὰ τὴν συστηματικὴν παίδευσιν καὶ τὴν εὐαγγελικὴν ἁπλότητα. Εἶναι ἀφάνταστα τὰ βασανιστήρια ὅσα ὑπέστη καθ' ὃν χρόνον ἐποίμαινε τὴν μητρόπολιν τῆς Βιζύης, ἀπαχθεὶς βίᾳ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ριφθεὶς τὴν 2 Σεπτεμβρίου 1826 εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει φρικώδη εἱρκτήν, τὴν λεγομένην Φοῦρνον τοῦ Μποσταντζήμπαση, ὡς συνένοχος τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος. Ἐπὶ ὁλόκληρον ἔτος καθειργμένος ἐξῆλθεν ἐν τέλει καὶ κατορθώσας νὰ καταφύγῃ εἰς Ἄνδρον ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ γενέθλιον χωρίον του Συνετὶ (βλ. *Δ. Π. Πασχάλη*, Ἱστορία Ἄνδρου, τ. Β', σ. 362 καὶ 374). Δ. Π. Π.

Μαρμαρεῖον. Τοποθεσία πλησίον τοῦ Ὀστρόβου Μακεδονίας, ἔνθα συγκρουσθεὶς ὁ ἀποστατήσας στρατηγὸς Γεώργιος Μανιάκης πρὸς τὸν βασιλικὸν στρατόν, ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Στεφάνου, ἐν ἀρχῇ μὲν ἐνίκησεν αὐτὸν ἀλλὰ κατὰ τὴν δίωξιν τραυματισθεὶς καιρίως εἰς τὸ στῆθος ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν ἀναθαρρησάντων ἀνδρῶν τοῦ Στεφάνου (βλ. λ. *Μανιάκης* Γεώργιος). Ν. ΚΛΙ

μαρμαρένιος, —*α*, —*ο*· ὁ ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένος, μαρμάρινος: «μαρμαρένια κολόνα», «μαρμαρένιο τραπέζι».

Μαρμάρι /*Γεωγρ.*/. Παράλιον χωρίον τῆς νοτίου Εὐβοίας καὶ ἀπέναντι τῆς Ἀττικῆς, ἔχον συγκοινωνίαν θαλασσίως μετὰ τοῦ χωρίου Ραφήνας τρὶς τῆς ἑβδομάδος διὰ βενζινοπλοίου. Διακρίνεται εἰς δύο συνοικίας, *Ἄνω* καὶ *Κάτω Μαρμάρι*. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἤρχισε νὰ ἱδρύεται τῷ 1885 ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ *Μαρμαρίου* τῆς ἀρχαιότητος καὶ εἶναι σήμερον ἡ ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἀνηκούσης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Ἔχει ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, γραφεῖον τῶν ΤΤΤ, ὑποτελωνεῖον, μεταβατικὸν εἰρηνοδικεῖον (τῆς Καρύστου) καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 845 Εἰς τὴν κοινότητα (κάτ. 1123) ὑπάγονται ἐπίσης τὰ χωρία *Κακογκιώνι*, *Λυκόρρεμα*, *Φηγιᾶς* ὡς καὶ αἱ νῆσοι *Πεταλίαι*. Προϊόντα ἔχει ἐκλεκτὸν οἶνον (1200 χιλ ὀκ.), κρόμμυα (80 χιλ ὀκ.), ἔλαιον (30 χιλ ὀκ.) σιτηρὰ (60 χιλ. ὀκ.), μέλι (1500 ὀκ.) κτηνοτροφικὰ (2½ χιλ. γιδοπρόβατα) καὶ ἀφθονίαν ἰχθύων. Ἔχει ὑδραυλικὸν ἐλαιοτριβεῖον καὶ οἰνοποιητικὴν ἑταιρείαν. Ἀξιόλογα εἶναι τὰ χρωματιστὰ τῆς περιφερείας μάρμαρα (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα Μαρμάριον), ἐκμεταλλευόμενα ὑπὸ ἀγγλικῆς ἑταιρείας καὶ ἐξαγόμενα κυρίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν, ὡς καὶ τὰ παρὰ τὸν Φηγιὰν λατομεῖα πλακῶν διὰ πεζοδρόμια. Ι. Σ. Σ.

—**Μαρμαρίου**, ***νέως δῆμος*** — /*Γεωγρ.*/. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας Ἁγίου Δημητρίου, Γιαννιτσίου, Κατσαρονίου, Μαρμαρίου, Μελισσώνας, Μπεζάνων, Σκουάσης καὶ Στουπαίων, μὲ ἕδραν τὸ Κατσαρόνι. Ἠρίθμει περὶ τοὺς 3.200 κατ. Χ. Δ.

—**Μαρμάρι** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὅρμος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῆς Μάνης, ἀμέσως πρὸς Β. τῆς χερσονησῖδος τοῦ Ταινάρου (βλ. λ. *Μαρινάρης*). Σ. Ε. Λ.

—**Μαρμάρι** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τοῦ νοτίου Εὐβοϊκοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Πεταλιῶν (πλάτ. 38° 03' 45" Β., μῆκ. 24° 17' 40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petalii Gulf) καὶ ὅρμος νοτίως αὐτοῦ ἔχων Δ. μὲν τὴν ὑποσυστάδα *Μακρό*, ΝΔ. δὲ τὸ πολὺ τῆς συστάδος τῶν *Πεταλιῶν* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Μαρμάρια /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀκοντίου (Βισβαρδίου) τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας Κάτ. (1928) 43. Χ. Δ.

Μαρμαριὰ /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Παπαρίου τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 124. —2) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Νικηφόρου (Νουσρατλῆ) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ντοαλάρ*. Κάτ. (1928) 97. Χ. Δ.

Μαρμάριανη /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀγιᾶς τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Μετὰ τῆς Λαρίσης συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Κάτ. (1928) 461. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ἐκλήθη δ' οὕτω ἐκ τῶν πολλῶν ἐγκατεσπαρμένων πέριξ μαρμάρων. Ἡ γνώμη ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον Συκούριον δὲν τυγχάνει σήμερον ἀσπαστή. Παρὰ τὴν Μαρμάριανην ἀνεσκάφησαν προϊστορικαὶ οἰκήσεις (βλ. Πρακτικὰ ἀρχαιολ. ἑταιρείας 1899 σ. 15 Mitteilungen des deutschen archäol Instituts in Athen, 1899, σ. 355). Δ. Σ. Ι.

Μαρμαρίδαι /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Νομαδικὸς καὶ πολεμικὸς λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἡ κυριωτέρα φυλὴ τῆς Μαρμαρικῆς, πρὸς Ν. τῆς Κυρηναϊκῆς, μὴ ἀναφερόμενος πρὸ τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου. Μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Κυρηναϊκῆς εὑρίσκοντο εἰς διαρκεῖς πολέμους, μέχρις οὗ ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους, ἀναφερόμενοι πολλάκις κατόπιν ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας. Α. Θ. Σ.

μαρμαρικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ μαρμαρᾶ, μαρμαρογλυφία: «μαθαίνει τὴ μαρμαρική» ‖ τὸ σύνολον τῶν ἐκ μαρμάρου μερῶν οἰκοδομήματος: «ἐπῆρε τὴ μαρμαρικὴ τοῦ δεῖνα ἐργολαβικῶς».

Μαρμαρικὴ /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Βραχώδης καὶ ἐνιαχοῦ ἀμμώδης ἔκτασις τῆς Β. Ἀφρικῆς, ἐκτεινομένη ἀπὸ Αἰγύπτου μέχρι Μεγάλης Σύρτεως, ἣν ἐπεκτείνει ΒΔ. τὸ ὑψίπεδον τῆς Κυρηναϊκῆς, ἐνῷ πρὸς Ν. ἔφθανεν ἕως τοῦ Ἀμμωνίου. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πᾶν ἄλλο ἢ ἄγονος, οἵα ἐμφανίζεται σήμερον, ἦτο. Ἐκ τοῦ Ἡροδότου προκύπτει ὅτι Ἕλληνες ἦσαν οἱ πρῶτοι αὐτῆς οἰκι-

Digitized by Google

σταί, ἰδίως κατὰ τὴν παραλίαν της. Ἡ Μαρμαρικὴ κατῳκεῖτο ὑπὸ πολλῶν νομαδικῶν λαῶν, ὅπως οἱ Μαρμαρίδαι, οἱ Ἀδυρμαχίδαι, οἱ Γιλιγάμαι, οἱ Ἀσβύσται, οἱ Νασαμῶνες, οἱ Αὐγίλαι καὶ ἄλλοι. Οἱ Ἕλληνες ἐνωρίτατα ἀποικίσαντες τὰ παράλια τῆς Κυρηναϊκῆς (700 π. Χ.) εἶχον ἀπωθήσει αὐτοὺς σὺν τῷ χρόνῳ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἐνῷ οἱ Αἰγύπτιοι ἐξ Ἀνατολῶν εἶχον ἐξ ὁλοκλήρου καθυποτάξει αὐτούς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Πτολεμαίων ὁλόκληρος ἡ Μαρμαρικὴ προσηρτήθη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀποτελέσασα δύο νομούς: τὸν Λιβυκὸν (Libycus nomus) πρὸς Α. καὶ τὸν Μαρμαρικὸν (Marmaricus nomus) πρὸς Δ. Τὰ κεφάλαια 108 τοῦ Σκύλακος, Δ, ε' τοῦ Πτολεμαίου καὶ 34–60 τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης Θαλάσσης» μετὰ μεγάλου μέρους τοῦ κεφαλαίου ιζ' τοῦ Στράβωνος ἀφορῶσιν εἰς τὴν Μαρμαρικήν. Ἐξαιρετικῶς δὲ ἐνδιαφέρουσα διὰ πάντα μελετητήν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀρχαίας πηγάς, εἶναι ἡ περιήγησις τοῦ Pacho, ὑπὸ τίτλον «Voyage dans la Marmarique» (Παρίσιοι 1829), ὁπόθεν ἀντλοῦσι ταυτότητας τῶν μερῶν ἐκείνων οἱ γεωγραφοῦντες. Σ. Ε. Λ.—Α. Θ. Σ.

μαρμάρινος, *—η, —ον*· ὁ ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένος, μαρμαρένιος: «μαρμάρινος ἀνδριάς», «πλὰξ μαρμαρίνη».

Μαρμαρινός. Οἰκογένεια ἐξ Αἰγίνης, ἧς τρία μέλη ὑπηρέτησαν εἰς τὸν σπετσιωτικὸν στόλον κατὰ τὸν Ἀγῶνα, ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Κανάρη κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπόπειραν. Σ. Ε. Λ.

Μαρμάριον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Εὐβοϊκὴ πόλις ὑπὸ τὴν Ὄχην μεταξὺ Στύρων καὶ Καρύστου, πλησίον τῆς ὁποίας «λατόμιον τῶν Καρυστίων κιόνων καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Μαρμαρίνου, ὅθεν διάπλους πρὸς Ἀλὰς Ἀραφανίδας». Τονίζει δὲ ἐν συνεχείᾳ ὁ Στράβων (I, 446 Teubnnr) ὅτι ὠρύσσετο παρὰ τὸ Μαρμάριον ὀρυκτὸν ἰνῶδες (προφανῶς ἀμίαντος), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ξαινομένου καὶ ὑφαινομένου κατεσκευάζοντο χειρόμακτρα «ῥυπωθέντα δ' εἰς φλόγα βάλλεσθαι καὶ ἀποκαθαίρεσθαι τῇ πλύσει τῶν λίνων παραπλησίως». Τὸ πολύτιμον ὅμως τοῦτο ὀρυκτὸν εἶχεν ἐξαντληθῆ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πλουτάρχου, διετηροῦντο ἐν τούτοις ἀκόμη τότε τοιαῦτα χειρόμακτρα καὶ δίκτυα διὰ τὴν συγκράτησιν τῆς κομμώσεως τῶν γυναικῶν. Ὁ πολίτης ἐλέγετο *Μαρμάριος*. Εἶναι τὸ σύγχρονον *Μαρμάρι* τοῦ κόλπου τῶν Πεταλιῶν. Σ. Ε. Λ

Μαρμαρίσι (τουρκ. ***Μερμερὶς***) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Καραμανίας, ἐπὶ τῆς Ροδίων Περαίας, βορ. τῆς Ρόδου (πλάτ. 36°44′ Β., μῆκ. 28°21′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Karaburnù). Εἶναι τὸ *Ποσείδιον* τῶν ἀρχαίων, ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι, ΝΔ. κέρας τοῦ «κόλπου τοῦ Μαρμαρίσι» (ἀρχ. Φύσκος κόλπος), ἔχοντος εἰς τὸ μυχόν του χωρίον φερώνυμον μετὰ ἀρίστου φυσικοῦ λιμένος, χρησιμοποιουμένου ὡς ὁρμητηρίου τῶν ἀγγλικῶν στόλων γυμνασίων. Σ. Ε. Λ

μαρμαρογλυφεῖον (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ μαρμαρογλύφου, μαρμαράδικο.

μαρμαρογλυφία (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ μαρμαρογλύφου.

μαρμαρογλύφος (ὁ)· ὁ κατεργαζόμενος τὰ μάρμαρα, λιθοξόος, κοιν. *μαρμαρᾶς*.

μαρμαροδουλειὰ (ἡ)· δημοτ., ἡ περὶ τὰ μάρμαρα ἀσχολία, μαρμαρική.

μαρμαροειδὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς μάρμαρον.

μαρμαροθέτημα (τό), καὶ ***μαρμαροψηφοθέτημα***. Ὀνομάζεται οὕτως εἶδος ψηφιδωτοῦ, κατασκευαζόμενον διὰ μικρῶν πλακιδίων ἐκ πολυχρώμων μαρμάρων. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διακοσμήσεως, λίαν ἐν χρήσει κατὰ τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς καὶ βυζαντινοὺς χρόνους, ἐκόσμει εἴτε τὰ δάπεδα εἴτε τοὺς τοίχους τῶν μνημείων. Ἐκ τῶν μέχρις ἡμῶν περισωθέντων ἐν Ἑλλάδι μαρμαροθετημάτων δαπέδων τὰ σπουδαιότερα καὶ ὡραιότερα εἶναι τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς Ὁσίου Λουκᾶ καὶ τῶν ἁγιορειτικῶν μονῶν Λαύρας, Ἰβήρων κ. ἄ. Ἐκ τῶν ἐπὶ τοίχων διακοσμήσεων διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἐξαιρέτου τέχνης, ἦσαν τὰ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐν Θεσσαλονίκῃ, καταστραφέντα κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1917. Λείψανα ὡραίας τοιαύτης διακοσμήσεως διεσώθησαν εἰς τὴν ἁψῖδα τῆς μονῆς Δαφνίου. Α. Ξ

Μαρμαρόκαβος *[Γεωγρ.]* Ἀκρωτήριον τῆς Ἑρμιονίδος θαλάσσης (πλάτ. 37° 20′ 45″ Β, μῆκ. 23° 19′ 40″ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra, Spezzia and Dhokos), βορ. ἄκρα τῆς νήσου Δοκός. Λατομεῖα πολυχρώμων καὶ πολυτίμων μαρμάρων. Σ. Ε. Λ.

μαρμαροκονία (ἡ)· εἶδος ἐπαλείμματος τῶν τοίχων, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἀπομίμησις τῆς ἐπιφανείας τοῦ μαρμάρου.

—*['Εγκυκλ.]* Ἡ *μαρμαροκονία* εἶναι μεῖγμα φυράματος ἀσβέστου μετὰ λεπτοτάτης κόνεως μαρμάρου, ἀντὶ συνήθους δομησίμου ἄμμου, παρασκευαζόμενον ὅπως τὸ σύνηθες κονίαμα. Ἐφαρμόζεται εἰς ἐπιχρίσματα 1 ἑκμ. πάχους περίπου καὶ ἐπὶ παλαιῶν τοιχοδομῶν μετ' ἀπόξεσιν καὶ ὕγρανσιν τῶν ἐπιφανειῶν αὐτῶν. Δύναται νὰ χρωσθῇ καταλλήλως διὰ γεωδῶν χρωμάτων πρὸς μίμησιν ἐγχρόου μαρμάρου καὶ εἶναι ἐπιδεκτικὴ καλῆς στιλβώσεως. Ἐσωτερικὴ μαρμαροκονία εἶναι τραχεῖα γύψος ἐπεξεργασθεῖσα διὰ διαλύματος κόλλας. Ἐφαρμόζεται εἰς ἐνστρώσεις ἐσωτερικῶν τοίχων καὶ εἶναι ἐπιδεκτικὴ στιλβώσεως. Α. Ι. Σ.

Μαρμαροκοπειὸ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ ἀσφαλέστερος τῶν φυσικῶν λιμένων ὧν βρίθει ἡ πολυσχιδὴς συστὰς τῶν Κορσιῶν (πλάτ. 37° 35′ Β, μῆκ. 26° 27′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1537: Furni islands), ἀνατολ. τῆς νήσου *Διαπόρι*. Σ. Ε. Λ.

μάρμαρον (τό)· λίθος μαρμαίρων, δεκτικὸς στιλβώσεως: «μάρμαρον πεντελήσιον, — πάριον», «λευκὸν —, μέλαν μάρμαρον», «λατομεῖον μαρμάρου»· || μεταφ. «ἀπόμεινε μάρμαρο» ἔμεινε ἄφωνος· || χαρακτηριστικὸν τοῦ ψυχροῦ: «τὰ χέρια του εἶναι μάρμαρο», «κρύος —, ψυχρὸς μάρμαρο».

—*['Ορυκτολ.]* Τὸ *μάρμαρον* εἶναι ὀρυκτὸν ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον $CaCO_3$. Ἀποτελεῖ κοκκῶδες συσσωμάτωμα κρυστάλλων ἀσβεστίτου ἀκανονίστως διατεταγμένων, εἶναι δὲ χημικῶς ἰσότιμον πρὸς τὸν ἀσβεστόλιθον (κοκκιοπαγὴς ἀσβεστόλιθος), ἀλλὰ παρουσιάζει μεγαλύτερον βαθμὸν κρυσταλλικότητος ἀπὸ ἐκεῖνον. Ἔχει σκληρότητα 3, χρῶμα συνήθως λευκόν, ἐνίοτε ὑπότεφρον, καὶ περιέχει πολλάκις ἐγχρόους ῥαβδώσεις, ἢ ἐναλλαγάς, ἢ καὶ ἐμφανίζεται τελείως ἔγχρουν, ἀναλόγως τῶν διαφόρων ξένων προσμείξεων. Ἀποτελεῖ τὸ κύριον συστατικὸν τῶν ὁμωνύμων κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων, τῶν *μαρμάρων*, κοιτάσματα δὲ αὐτοῦ ἀπαντῶσιν εἰς τὴν νῆσον Πάρον καὶ τὴν Πεντέλην, ὀνομαστὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα, καθὼς καὶ εἰς τὴν Καρράραν τῆς Ἰταλίας κ. ἄ. (βλ. κατωτ. *Πετρογραφ.*). Γ. Β.

—*[Δομ.]* Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἐχρησιμοποιήθησαν αἱ διάφοροι μορφαὶ τοῦ ἀσβεστολίθου εἰς τὴν κυρίως δομικὴν ἀποτελοῦσαν εἴτε τὸ οὐσιωδέστερον δομήσιμον ὑλικόν, εἴτε (αἱ εὐγενέστεραι μορφαὶ) διακοσμητικὸν ὑλικόν. Τὰ μάρμαρα ἐκόσμησαν τὰ κτήρια τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλατίας κλπ. κατὰ τὴν κλασσικὴν ἐποχὴν καὶ ὅλων τῶν πόλεων τῶν νεωτέρων χρόνων, λαμβανόμενα ἐξ Ἑλλάδος, ὅπου εὑρίσκονται τὰ πολυτιμώτερα τούτων εἴδη. Τὸ μάρμαρον, ὅπως καὶ πᾶς λίθος, μετὰ μακρὰν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπὶ τῆς δομῆς ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν τῷ λατομείῳ ὑφίσταται εἶδός τι ξηράνσεως, ἥτις ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας δύναται νὰ προχωρήσῃ μέχρις οὐσιώδους καταστροφῆς καὶ συντριβῆς. Πρὸς προφύλαξιν τῶν μαρμάρων ἀπὸ τῆς ξηράνσεως καὶ συντήρησιν αὐτῶν ἀπαιτεῖται συχνὴ στίλβωσις καὶ εἰδικαὶ ἐπεξεργασίαι. Α. Ι. Σ.

—*[Πετρογραφ.]* Τὸ *μάρμαρον* εἶναι πέτρωμα κρυσταλλοχιστῶδες, ἰζηματογενοῦς προελεύσεως. Συνίσταται κυρίως ἀπὸ ἀσβεστίτην, εἶναι δὲ ὡς ἐκ τούτου ἰσότιμον πρὸς τὸν ἀσβεστόλιθον, ἀλλ' ἐμφανίζεται μακροσκοπικῶς κοκκῶδες (κοκκιοπαγὴς ἀσβεστόλιθος) καὶ παρουσιάζει βαθμὸν κρυσταλλικότητος μεγαλύτερον ἐκείνου (κρυσταλλοπαγὴς ἀσβεστόλιθος). Εἰς τὴν τέχνην μάρμαρα ὀνομάζονται καὶ αἱ στιφραὶ παραλλαγαὶ τοῦ ἀσβεστολίθου, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶναι ἐπιδεκτικαὶ λειάνσεως καὶ νὰ δύνανται κατ' ἀκολουθίαν νὰ χρησιμεύουν ὡς ὑλικὰ δομῆς καὶ διακοσμήσεως.

Τὰ μάρμαρα εἰς τὴν μορφὴν αὐτῶν τὴν χημικῶς καθαρὰν ἐμφανίζονται λευκὰ καὶ χιονόχροα. Τοιαῦτα εἶναι ἰδίως τὰ ἑλληνικὰ μάρμαρα τῆς Πάρου καὶ τῆς Πεντέλης καὶ τὰ ἰταλικὰ τῆς Καρράρας, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα, χρησιμοποιοῦνται δὲ καὶ σήμερον εἰς τὴν γλυπτικὴν ἐν γένει καὶ τὴν ἀνδριαντοποιίαν. Τὰ λευκὰ ὅμως καὶ χιονόχροα μάρμαρα εἶναι σπάνια καὶ περιζήτητα. Διότι εἰς τὴν φύσιν τὰ μάρμαρα περιέχουν συνήθως προσμείξεις ἀπὸ διαφόρους ξένας ὀρυκτολογικὰς οὐσίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας καὶ χρωματίζονται διαφοροτρόπως. Τοιουτοτρόπως ὑπάρχουν μάρμαρα μὲ ἀπόχρωσιν τεφράν, ὑποκύανον ἢ ὑπόμαυρον, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ ἀνθρακούχους οὐσίας (γραφίτην, ἄνθρακα, ἄσφαλτον). Τὰ ἐρυθρὰ μάρμαρα ὀφείλουν τὸ χρῶμά των εἰς σιδηροξείδια κατὰ τὸ πλεῖστον, τὰ δὲ φαιὰ καὶ κίτρινα εἰς ὑδροξείδια τοῦ σιδήρου. Ἡ παρουσία προσμείξεων ἐξ ἀνθρακικοῦ σιδήρου καὶ μαγγανίου, καθὼς καὶ ἐκ σιδηροπυρίτου, ἐντὸς τῶν μαρμάρων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸν σχηματισμὸν διαφόρων στιγμάτων χρώματος κιτρίνου, φαιοῦ ἢ ὑπομαύρου, ὅταν τὰ μάρμαρα ταῦτα ἐκτεθοῦν εἰς τοὺς ἀτμοσφαιρικοὺς παράγοντας. Τὰ ἐν λόγῳ στίγματα, τὰ ὁποῖα συνίστανται ἀπὸ ὑδροξείδια ἢ ὀξείδια τῶν ἀνωτέρω προσμείξεων, σχηματισθέντα δι' ὀξειδώσεως αὐτῶν, μειώνων τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν ἀξίαν τῶν μαρμάρων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐμφανίζονται. Τὸ καθαρὸν μάρμαρον τῶν ἀνδριάντων δὲν πρέπει νὰ περιέχῃ τοιαύτας προσμείξεις. Ἡ ὡραία ἐμφάνισις αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὸν βαθμὸν διαφανείας, τὸν ὁποῖον ἑκάστοτε παρουσιάζει, προέρχεται δὲ ἐκ τῆς διεισδύσεως τοῦ προσπίπτοντος φωτὸς μέχρις ὡρισμένου βάθους καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀνακλάσεως αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ἡ λεία ἐπιφάνεια τοῦ μαρμάρου νὰ φαίνεται ὅτι παρουσιάζει ἰδίαν ἀκτινοβολίαν. Κατὰ τὸν Lepsius τὸ καλύτερον μάρμαρον τῆς Πάρου, ὁ λυχνίτης, ἐπιτρέπει τὴν διείσδυσιν τοῦ φωτὸς διὰ πλακῶν πάχους μέχρι 35 χιλιοστ., τῆς Καρράρας μέχρις 25 χιλιοστ. καὶ τῆς Πεντέλης μέχρι 15 χιλιοστ.

Ἡ χημικὴ ἀνάλυσις τῶν μαρμάρων ἀποδεικνύει ὅτι ἡ σύστασις αὐτῶν σπανίως εἶναι ἀπολύτως καθαρά. Τὰ μάρμαρα, ἐκτὸς τοῦ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν των μᾶζαν, καὶ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν προσμείξεων ἀπὸ ὀξείδια σιδήρου καὶ μαγγανίου, περιέχουν κατὰ κανόνα καὶ ἀνθρακικὸν μαγνήσιον καὶ διοξείδιον τοῦ πυριτίου. Ἡ περιεκτικότης εἰς ἀνθρακικὸν μαγνήσιον ποικίλλει εἰς τὰς διαφόρους ἐμφανίσεις τῶν μαρμάρων, πολλάκις δὲ αὐξάνει μέχρι τοιαύτης ἀναλογίας, ὥστε τὰ μάρμαρα ἀπὸ ἁπλᾶ μαγνησιοῦχα νὰ μεταπίπτουν εἰς δολομιτικά. Ἡ ἐξωτερικὴ μορφὴ τῶν δολομιτικῶν μαρμάρων ἐλάχιστα διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα μάρμαρα, τὰ μὴ δολομιτικά. Διὰ τοῦτο ἡ διάκρισις αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται προχείρως δι' ἐπιδράσεως ἀραιοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Διότι ἐφ' ὅσον αὐξάνει ἡ περιεκτικότης τῶν μαρμάρων εἰς ἀνθρακικὸν μαγνήσιον, ἐπὶ τοσοῦτον ἐλαττοῦται ἡ ταχύτης καὶ ἡ ζωηρότης τοῦ ἀναβρασμοῦ, ὁ ὁποῖος παρατηρεῖται εἰς τὰ μάρμαρα, ὅταν ἐπιχύσωμεν ἐπ' αὐτῶν σταγόνας ἀραιοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Εἶναι παρατηρημένον ὅμως ὅτι τὰ δολομιτικὰ μάρμαρα εἶναι ἐν γένει περισσότερον λεπτοκοκκώδη ἀπὸ τὰ καθαρὰ ἀσβεστολιθικά, συγχρόνως δὲ παρουσιάζουν ἐντονωτέραν σκωριώδη χρῶσιν ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν ἀποσαθρώσεως αὐτῶν. Ἡ διάφορος περιεκτικότης τῶν μαρμάρων εἰς ἀνθρακικὸν μαγνήσιον δὲν ἐμφανίζεται ἡ αὐτὴ καθ' ὅλην τὴν ὁριζοντίαν ἐπέκτασιν τοῦ στρώματος, ὡς θὰ ἀνέμενε κανείς. Τοὐναντίον εἰς πολλὰς ἐμφανίσεις ἐντὸς καθαροῦ μαρμάρου ἐξ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου παρατηροῦνται κατὰ ὡρισμένας διευθύνσεις μεμονωμένα τμήματα μαγνησιούχου ὑλικοῦ, ἡ ἐναλλαγὴ δὲ αὐτὴ γίνεται πολλάκις καταφανὴς ἐκ τῆς διαφόρου μορφῆς ἀποσαθρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται ἡ ἐπιφάνεια τοῦ δολομιτικοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ πλουσίου εἰς ἀνθρακικὸν μαγνήσιον μαρμάρου, ὅταν ἐκτίθεται εἰς τοὺς ἀτμοσφαιρικοὺς παράγοντας.

Τὰ μάρμαρα προέρχονται ἀπὸ τοὺς ἀντιστοίχους ἀσβεστολίθους κατόπιν μεταμορφώσεως. Ἡ μεταμόρφωσις τῶν ἀσβεστολίθων εἰς μάρμαρα εἶναι ἀποτέλεσμα δυναμομεταμορφώσεως ἢ μεταμορφώσεως ἐπαφῆς. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ δρῶσα δύναμις εἶναι αἱ ὀρεσιγόνοι θλίψεις, αἱ ὁποῖαι ἐνήργησαν ἐπὶ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς εἰς ὡρισμένας γεωλογικὰς ἐποχὰς καὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν διαφόρων ὀροσειρῶν. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν τὸ αἴτιον, τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὴν μεταμόρφωσιν ἐπαφῆς, εἶναι ἡ ἐπίδρασις θερμῶν διαλύσεων, τῶν ὁποίων ἡ γένεσις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνέξοδον πυριγενοῦς ὑλικοῦ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς. Ἕνεκα τούτου τὰ ἐκ δυναμομετομορφώσεως μάρμαρα ἀναπτύσσονται εἰς ἐκτεταμένας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ζώνας καὶ παρουσιάζουν κατ' ἀκολουθίαν μεγαλυτέραν ἐξάπλωσιν, ἐνῷ τὰ μάρμαρα, τὰ ὁποῖα προῆλθον ἐκ μεταμορφώσεως ἐπαφῆς, ἀπαντῶσιν εἰς περιωρισμένας ἐκτάσεις καὶ μόνον εἰς περιοχὰς ἐμφανίσεως ἐκρηξιγενῶν σχηματισμῶν. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν μαρμάρων τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν προελεύσεως γίνεται πολλάκις καταφανής, ἐκτὸς τῆς τοπικῆς αὐτῶν ἐμφανίσεως, καὶ ἐκ τῶν ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν, τὰ ὁποῖα ἐπιπροσθέτως ἐγκλείουν. Τὰ μάρμαρα τῆς δευτέρας κατηγορίας παρουσιάζουν πολὺ συχνὰ ἐμπλουτισμὸν εἰς ὡρισμένα ὀρυκτά, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ὀρυκτὰ ἐπαφῆς, εἶναι δὲ ταῦτα ὁ γρανάτης, ὁ βεζουβιανός, ὁ βολλαστονίτης, ὁ σκαπόλιθος, οἱ πυρόξενοι, ὁ ἀμφίβολος, τὸ ἐπίδοτον, ὁ τουρμαλίνης κ.ἄ., ἐνῷ εἰς ἄλλας περιπτώσεις τὰ μάρμαρα ἐγκλείουν χαλαζίαν, μαρμαρυγίαν, τάλκην, χλωρίτην, ἀκτινόλιθον, αἱματίτην, ῥουτίλιον κλ.

Ἡ περιεκτικότης τῶν μαρμάρων εἰς ἓν ἢ καὶ περισσότερα συγχρόνως ὀρυκτά, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω, εἰς ἀναλογίαν μεγαλυτέραν τῆς συνήθους, δημιουργεῖ διαφόρους παραλλαγὰς αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζονται μὲ ἰδίας ὀνομασίας. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν παραλλαγῶν τούτων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: *σιπολλίνης* (cipolin), μάρμαρον πλούσιον εἰς λέπια ἢ λεπτὰς ἐνστρώσεις ἀνοικτοχρόου μαρμαρυγίου ἢ τάλκου· *ὀφειοασβεστίτης* (ophicalcit), περιέχει κοκκία, φωλεὰς ἢ φλέβας σερπεντίνου. ὁ ὁποῖος προέρχεται συνήθως ἀπὸ ὀλιβίνην, σπανίως δὲ ἀπὸ πυρόξενον ἢ γραμματίτην, ἐγκλείει δὲ ἐνίοτε καὶ ὑπολείμματα τῶν ὀρυκτῶν τούτων· *ἀσβεστοφύρης* (calciphyr), μάρμαρον μὲ μορφὴν πορφυριτικήν, προερχομένην ἐκ τῆς παρουσίας πορφυριτικῶν κρυστάλλων

χαλαζίου, γραιάτου, αὐγίτου, μαρμαρυγίου καὶ ἄλλων πυριτικῶν ἁλάτων. Εἴς τινας περιπτώσεις τὸ μάρμαρον διὰ τῆς παρουσίας ἀφθονωτάτων φυλλαρίων μαρμαρυγίου ἐντὸς τῆς μάζης αὐτοῦ μεταπίπτει εἰς *ἀσβεστομειγῆ μαρμαρυγιακὸν σχιστόλιθον* (kalkglimmerschiefer).

Τὰ μάρμαρα παρουσιάζουν ἱστὸν κοκκώδη ὁλοκρυσταλλικόν. Ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῶν κρυσταλλικῶν κόκκων χαρακτηρίζεται καὶ ὁ ἱστὸς ὡς λεπτοκοκκώδης ἢ χονδροκοκκώδης. Τὸ μέγεθος τῶν κρυσταλλικῶν κοκκίων ποικίλλει εἰς τὰ διάφορα μάρμαρα μεταξὺ 0,2 καὶ 0,5 χλστμ., ἐνίοτε ὅμως ὑπάρχουν καὶ ἀκόμη χονδρότεροι κόκκοι. Τὰ κρυσταλλικὰ ἄτομα τοῦ ἀσβεστίτου, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπαρτίζονται οἱ κόκκοι τοῦ μαρμάρου, εἶναι ἀλλοτριόμορφα. Συνήθως παρουσιάζονται ἰσομεγέθη καθ' ὅλην τὴν μᾶζαν τοῦ πετρώματος (μάρμαρα τῆς Καρράρας). Ἐνίοτε ὅμως εἶναι ἀνισομεγέθη καὶ τότε μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων κρυσταλλικῶν κοκκίων διακρίνει κανεὶς μίαν λεπτοκοκκώδη καὶ διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον διαφανῆ θεμελιώδη μᾶζαν ἀσβεστίτου (μάρμαρα τῆς Ἀττικῆς). Τὸ μέγεθος τῶν κρυσταλλικῶν κοκκίων εἰς τὰ διάφορα μάρμαρα ἐξαρτᾶται ἰδίως ἐκ τοῦ βαθμοῦ κρυσταλλικότητος αὐτῶν. Κατὰ κανόνα εἰς μίαν κρυσταλλοσχιστώδη περιοχὴν τὰ χονδροκοκκώδη μάρμαρα ἀνήκουν εἰς τὰς κατωτέρας αὐτῆς βαθμῖδας, διότι αὗται ὑπέστησαν ἐντονωτέραν τὴν μεταμόρφωσιν, τὰ δὲ λεπτοκοκκώδη εἰς τὰς ἀνωτέρας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρεῖται κάλλιστα εἰς τὴν Νάξον. Ἐνταῦθα τὸ μάρμαρον τῆς Κεραμωτῆς, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν κατωτάτην βαθμῖδα τῆς κρυσταλλοσχιστώδους περιοχῆς τῆς νήσου, εὑρίσκεται δὲ ὡς ἐκ τούτου ἐγγὺς τοῦ γρανιτικοῦ πυρῆνος τοῦ Κορωνοῦ, εἶναι τὸ μᾶλλον χονδρόκοκκον μάρμαρον, ἐνῷ ἀντιθέτως τὸ μάρμαρον τῆς Ληώνας, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμῖδα, εἶναι τὸ μᾶλλον λεπτόκοκκον ἐξ ὅλων τῶν μαρμάρων τῆς νήσου.

Τὰ μάρμαρα παρουσιάζονται εἰς διαφόρους ἀποχρώσεις, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται πρωτίστως εἰς προσμείξεις ἀπὸ ξένας ὀρυκτολογικὰς οὐσίας. Διάφοροι ποικιλίαι αὐτῶν ἐμφανίζονται πολλαχοῦ, μερικαὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἀπαντῶσι καὶ ἐν Ἑλλάδι. Οὕτως, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λευκὰ χιονόχροα μάρμαρα τῆς Πάρου, τῆς Πεντέλης καὶ τῆς Καρράρας, ἀπαντῶσι παρόμοια μάρμαρα καὶ εἰς τὴν Seravezza τῆς Ἰταλίας, καθὼς καὶ εἰς τὸ Saint-Béat τῆς Γαλλίας καὶ τὴν Almeria τῆς Ἱσπανίας. Εἰς τὴν Πεντέλην, τὸν Ὑμηττόν, τὴν Πάρον καὶ τὴν Νάξον τὰ μάρμαρα ἐμφανίζονται ἐν γένει χιονόχροα ἕως γαλακτόχροα, ἀλλὰ καὶ κυανότεφρα μὲ ραβδώσεις καὶ νεφέλας. Μαῦρα μάρμαρα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Μάνην καὶ εἰς τὸ Βέλγιον, μαῦρα μὲ λευκὰς φλέβας ἐπίσης εἰς τὸ Βέλγιον καὶ τὰ Πυρηναῖα. Κόκκινα μάρμαρα (rosso antico) εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Μάνης (Δημαρίστικα, Ταίναρον) καὶ εἰς τὴν Φλάνδραν, κίτρινα εἰς τὸ Βέλγιον, πράσινα εἰς τὴν Καμπανίαν, πράσινα ἀνάμεικτα μὲ σερπεντινικὴν ὕλην (verde antico) εἰς τὴν Πάνορμον τῆς Τήνου καὶ εἰς τὸ Χασάμπαλι, ΒΑ. τῆς Λαρίσης. Ἐκ τῶν παραλλαγῶν τοῦ μαρμάρου, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζονται ἐκ τῆς παρουσίας πυριτικῶν ὀρυκτῶν εἰς τὴν μᾶζαν αὐτῶν, ὁ σιππολίνης ἀπαντᾷ εἰς τὸ Altenberg τῶν Erzgebirge, εἰς τὸ Piemont, Banat, Salzburger τῶν Ἄλπεων, ἐν Ἑλλάδι δὲ εἰς τὸ Πήλιον καὶ τὴν Πεντέλην, ὁ ὀφειοασβεστίτης εἰς τὸν Καναδᾶν, εἰς τὸ Passau τῆς Βαυαρίας, εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Φινλανδίαν κ. ἄ. Ὑπάρχουν πρὸς τούτοις καὶ λατυποπαγῆ μάρμαρα, τὰ ὁποῖα μάλιστα θεωροῦνται περιζήτητα εἰς τὴν οἰκοδομικὴν καὶ ἰδίως εἰς ἔργα διακοσμητικά.

Τὰ μάρμαρα ἀπαντῶσιν εἰς τὰς διαπλάσεις τοῦ ἀρχαιολιθικοῦ αἰῶνος, καθὼς καὶ τοῦ πρωτογενοῦς καὶ τοῦ δευτερογενοῦς, ἀποτελοῦν δὲ ἐνστρώσεις ἐντὸς τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων τῶν διαπλάσεων τούτων. Τὰ κρυσταλλοσχιστώδη ταῦτα πετρώματα εἶναι οἱ γνεύσιοι, οἱ μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι, οἱ χλωριτικοὶ καὶ ταλκικοὶ σχιστόλιθοι καὶ οἱ φυλλῖται. Εἰς τὴν Σκανδιναυϊκὴν χερσόνησον τὰ μάρμαρα ἀναπτύσσονται ἰδίως ἐντὸς τῶν γνευσίων, εἰς τὰ Erzgebirge ἐντὸς μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων καὶ εἰς τὰ Fichtelgebirge ἐντὸς φυλλιτῶν. Τὰ μάρμαρα τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκονται ἐντὸς γνευσίων, μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων, ταλκικῶν καὶ χλωριτικῶν σχιστολίθων, γλαυκοφανιτικῶν σχιστολίθων (Τῆνος), ἐπίσης δὲ καὶ ἐντὸς φυλλιτῶν (Ὑμηττός). Τὸ πάχος τῶν μαρμάρων ποικίλλει εἰς τὰς διαφόρους ἐμφανίσεις αὐτῶν. Τὰ μάρμαρα τῆς Καρράρας ἔχουν πάχος περὶ τὰ 1000 μ. Τὰ μάρμαρα τῶν διαφόρων κοιτασμάτων τῆς Ἑλλάδος φθάνουν πολλάκις καὶ ὑπερβαίνουν εἰς πάχος τὰ 500 μ. Ἡ ἡλικία αὐτῶν εἶναι ἐπίσης διάφορος εἰς τὰ διάφορα κοιτάσματα. Τὰ μάρμαρα τῆς χερσονήσου Bergen ἐν Νορβηγίᾳ ἀνήκουν εἰς τὴν σιλούριον διάπλασιν τοῦ πρωτογενοῦς αἰῶνος. Τὰ μάρμαρα τῆς Καρράρας καὶ τῆς περιοχῆς τῆς Campiglia εἶναι τριαδικά, πολλὰ μάρμαρα τῆς Ἑλβετίας καθὼς καὶ τοῦ St. Béat τῶν Πυρηναίων εἶναι ἰουρασικά. Ἡ ἡλικία τῶν διαφόρων μαρμάρων τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει εἰσέτι καθορισθῆ ἐν τῷ συνόλῳ. Πάντως τὰ μάρμαρα τῆς Ἀττικῆς δὲν εἶναι κρητιδικά, ὡς κλίνει νὰ δεχθῇ αὐτὰ ὁ Lepsius.

Τὰ μάρμαρα παρουσιάζουν εὐρυτάτην ἀνάπτυξιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἀναφέρομεν ἐνταῦθα μόνον μερικὰς ἀπὸ τὰς κυριωτέρας ἐμφανίσεις ἀπὸ τεχνικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἀπόψεως.

Τὰ σπουδαιότερα κοιτάσματα μαρμάρων εὑρίσκονται σήμερον εἰς τὴν Carrara καὶ τὰς γειτονικὰς πρὸς αὐτὴν περιοχὰς τῆς Massa καὶ Seravezza ἐν Ἰταλίᾳ. Τὰ μάρμαρα συνοδεύονται ἐνταῦθα ἀπὸ σερικιτικούς, χλωριτικοὺς καὶ μαρμαρυγιακοὺς σχιστολίθους καὶ ἐπικάθηνται ἐπὶ γνευσιοειδῶν πετρωμάτων. Ἡ ζώνη τῶν μαρμάρων καταλαμβάνει ἔκτασιν μήκους 10 χιλιομ. περίπου καὶ πλάτους 4 χιλιομ., τὰ δὲ κοιτάσματα αὐτῶν, τῶν ὁποίων τὸ πάχος ἀνέρχεται, ὡς εἴδομεν, μέχρι 1000 μ. περίπου, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν μέσην βαθμῖδα τῆς ἐν λόγῳ ζώνης. Εἰς τὰ μάρμαρα τῆς Καρράρας διακρίνουσι δύο παραλλαγάς. Ἡ μία εἶναι τὸ λευκὸν μάρμαρον μὲ ὑποκυάνους ἀποχρώσεις καὶ πολυαρίθμους φλέβας ὑποκυάνους καὶ μαυροτέφρους (Bianco chiare), ἡ δὲ ἄλλη τὸ σκοτεινόχρουν (Bardiglio). Αἱ δύο αὐταὶ παραλλαγαὶ περιλαμβάνονται ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Ordinario, διακρίνονται δὲ ἀπὸ τὴν τρίτην παραλλαγήν, ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ πολύτιμον μάρμαρον τῆς Καρράρας καὶ ἐκ τῆς ὁποίας κατασκευάζονται τὰ ἀγάλματα (Statuario). Τὸ τελευταῖον τοῦτο μάρμαρον ἔχει χρῶμα χιονόλευκον, εἶναι λεπτοκοκκῶδες καὶ διαφώτιστον, παρουσιάζει ἔντονον ἀκτινοβολίαν, εὑρίσκεται δὲ ὑπὸ μορφὴν ἐνστρώσεων ἐντὸς τοῦ πρώτου, καὶ ἡ ἐξόρυξις ἐξ αὐτοῦ μόλις φθάνει τὰ 5 % τῆς ὁλικῆς ἐξορύξεως.

Εἰς τὰς Ἄλπεις αἱ ἐμφανίσεις τῶν μαρμάρων ἀποτελοῦν ἐνστρώσεις ἐντὸς κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων. Τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως εἶναι τὰ κοιτάσματα τοῦ Laas καὶ Sterzing τοῦ Τυρόλου, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ πρῶτα ἀπαντοῦν ὑπὸ μορφὴν φακοειδῶν ἐνστρώσεων ἐντὸς φυλλιτῶν ἐναλλασσομένων πρὸς μαρμαρυγιακοὺς σχιστολίθους, ἐνῷ τὰ δεύτερα ἀναπτύσσονται ἐντὸς μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων. Μολονότι τὸ πάχος αὐτῶν εἶναι πολλάκις ἀρκετὰ σημαντικόν, ἐν τούτοις τὰ μάρμαρα ταῦτα εἰς ἐλάχιστα σημεῖά των παρουσιάζονται ἐκμεταλλεύσιμα, διότι ἐμφανίζουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατάτμησιν λεπτοπλακώδη, περιέχουν δὲ συγχρόνως ἐν σχετικῇ ἀφθονίᾳ καὶ ξένα ὀρυκτολογικὰ συστατικά, τὰ ὁποῖα, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, μειώνουν τὴν τεχνικὴν καὶ τὴν ἐμπορικήν των ἀξίαν. Ἡ μειονεκτικὴ θέσις τῶν μαρμάρων τούτων ὀφείλεται καὶ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι μεταπίπτουν πολλάκις εἰς δολομιτικά, ἢ περιέχουν κατὰ θέσεις δολομιτικὰ κοκκία. Διότι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν αἱ δολομιτικαὶ κοῖται εἶναι σιδηροῦχοι, καὶ ὁσονδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἐλαχίστη ἡ περιεκτικότης αὐτῶν εἰς σίδηρον, καθίσταται ἐν τούτοις καταφανὴς διὰ τοῦ σχηματισμοῦ σκωριωδῶν χρωμάτων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ μαρμάρου συνεπείᾳ ἀποσαθρώσεως.

Παρόμοιαι περίπου εἶναι καὶ αἱ ἐμφανίσεις μαρμάρων τῆς Καρινθίας, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται ἐπίσης ἐντὸς μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων καὶ φυλλιτῶν. Τὰ κυριώτερα κοιτάσματα εὑρίσκονται παρὰ τὸ Seeboden, Paternion — Freistritz, Villach, St. Veit, Hüttenberg κ. ἄ. Ἐκ τῶν μαρμάρων τῆς Καρινθίας ἐξορύσσονται μεγάλα ποσά. Ἐν τούτοις δὲν παρουσιάζουν ὁμοιομόρφους ἰδιότητας, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρῶμα αὐτῶν, ὡς ἐκ τούτου δὲ σπανίως χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν διακοσμητικήν, ἀλλὰ διατίθενται κυρίως εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν. Ὡς ὑλικὸν διακοσμήσεως χρησιμοποιοῦνται μόνον αἱ ἐμφανίσεις τῆς Grastal παρὰ τὴν Villach, καθὼς καὶ τῆς Wörther See καὶ τῆς St Gertraud εἰς Frasstal. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀνωτέρω τὰ κοιτάσματα τῶν μαρμάρων τοῦ Auerbach, Schönberg καὶ ἄλλων ἐγγὺς περιοχῶν εὑρίσκονται μεταξὺ γρανιτικῶν πετρωμάτων. Τὰ μάρμαρα ταῦτα ἔχουν ἱστὸν λεπτοκοκκώδη ἕως χονδροκοκκώδη καὶ χρῶμα τεφρόλευκον, παρουσιάζουν δὲ συγχρόνως ὅλας τὰς ἀποχρώσεις ἀπὸ τοῦ κυρίως λευκοῦ μέχρι τοῦ μαυροτέφρου.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐμφανίσεις μαρμάρων παρατηροῦνται καὶ εἰς ἄλλα τμήματα τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν Γερμανίαν σπουδαῖα κοιτάσματα εὑρίσκονται παρὰ τὸ Wunsiedel τῶν Fichtelgebirge καὶ τὸ Gross-Kunzendorf ἐν Σιλεσίᾳ, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν παρὰ τὸ St. Béat καὶ τὰ Πυρηναῖα. Εἰς τὸ Βέλγιον εἶναι γνωστὰ μεταξὺ ἄλλων τὰ κόκκινα μάρμαρα τῆς Namur καὶ τῆς Λιέγης. Ἡ Ἱσπανία ἔχει τὰ κοιτάσματα τῶν Πυρηναίων, τῆς Sierra Morena καὶ τῆς ἐπαρχίας Almeria, καὶ τέλος ἡ Νορβηγία τὰς ἐμφανίσεις τῆς Nordland. Τὰ μάρμαρα τῆς Nordland θεωροῦνται καμβρικῆς ἡλικίας καὶ εἶναι προϊόντα δυναμομεταμορφώσεως. Τὸ πάχος αὐτῶν φθάνει τὰ 1000 μ., παρουσιάζουν διαφόρους ἀποχρώσεις ἀπὸ τοῦ χιονολεύκου ἕως τὸ τεφρὸν καὶ τὸ μαῦρον μὲ κυανᾶς συγχρόνως, κιτρίνας καὶ ἐρυθρὰς παραλλαγάς, ἔχουν ἱστὸν λεπτοκοκκώδη ὁμοιόμορφον, οἱ δὲ κυριώτεροι τόποι ἐξορύξεως, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν καὶ κέντρα ἀντιστοίχου βιομηχανίας, εἶναι τὸ Fauskeid, Velfjorden, Velfsen κ. ἄ.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν πλούσιαι ἐμφανίσεις μαρμάρων, τὴν ὀνομασίαν ὅμως αὐτὴν φέρουν καὶ στιφροί τινες ἀσβεστόλιθοι, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν διακοσμητικὴν (μάρμαρα τῆς Χίου, τῆς Ὕδρας κ. ἄ.). Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐμφανίσεων προέρχεται τὸ γνωστὸν εἰς τὴν ἀρχαιότητα «ἀρχαῖον μάρμαρον», τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη οὕτω κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «νέον μάρμαρον» τῶν κοιτασμάτων τῆς Καρράρας. Τὰ σπουδαιότερα στρώματα τῶν μαρμάρων ἀναπτύσσονται μέσα εἰς τὴν κρυσταλλοσχιστώδη περιοχὴν τοῦ νοτίου Αἰγαίου, ἤτοι εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν τμῆμα τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὴν νότιον Εὔβοιαν καὶ τὰς πλείστας τῶν Κυκλάδων νήσων, ὑπάρχουν ὅμως τοιαῦτα καὶ εἰς τὴν κρυσταλλοσχιστώδη περιοχὴν τοῦ βορείου Αἰγαίου, καὶ ἰδίως εἰς τὸ Πήλιον, τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν Θάσον, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν νότιον Πελοπόννησον. Ἀναλόγως τοῦ τόπου τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν διακρίνονται διάφοροι παραλλαγαὶ μαρμάρων, αἱ ὁποῖαι διαφέρουν ἀπ' ἀλλήλων ὡς πρὸς τὸν ἱστὸν καὶ τὸ χρῶμα. Αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Τὸ *πεντελήσιον μάρμαρον*. Ἔχει χρῶμα χιονόλευκον καὶ ἱστὸν σακχαροκοκκώδη. Περιέχει συνήθως καὶ λέπια μαρμαρυγίου, διὰ τοῦτο δὲ μεταπίπτει κατὰ θέσεις εἰς σιππολίνην, ἢ παρουσιάζει ἀπόχρωσιν κιτρινόφαιον συνεπείᾳ ἀποσαθρώσεως αὐτῶν. Ἐκ τοῦ πεντελησίου μαρμάρου κατεσκευάσθησαν πλεῖστα ἀρχαῖα μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, καθὼς καὶ νεώτεραί τινες ἐν Ἀθήναις οἰκοδομαὶ (Ἀκαδημία, Βαλλιάνειος Βιβλιοθήκη κ. ἄ.). Τὸ κυριώτερον κέντρον ἐξορύξεως αὐτοῦ εἶναι τὰ λατομεῖα τοῦ Διονύσου. 2) Τὸ *μάρμαρον τοῦ Ὑμηττοῦ*. Παρουσιάζει ἀπόχρωσιν τεφρὰν ἕως κυανότεφρον καὶ περιέχει ὁμοίως φυλλάρια μαρμαρυγίου. Ὁ ἱστὸς αὐτοῦ εἶναι περισσότερον λεπτοκοκκώδης καὶ στιφρὸς ἀπὸ ἐκεῖνον τοῦ πεντελησίου μαρμάρου. Σήμερον χρησιμοποιεῖται ἰδίως εἰς τὴν οἰκοδομικήν. 3) Τὸ *μάρμαρον τῆς Πάρου*. Εἶναι τὸ διαφανέστερον καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ πολυτιμότερον ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων μαρμάρων. Λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας διαφανείας αὐτοῦ ἐκαλεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λυχνίτης. Ἔχει χρῶμα χιονόλευκον, συνήθως μὲ ἀπόχρωσιν ὑποκύανον, καὶ στερεῖται μαρμαρυγιακῶν ἐνστρώσεων τελείως, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἀναβιβάζει τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ μάρμαρον τῆς Πεντέλης καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ τὸ μάρμαρον τῆς Πάρου παρουσιάζει ἱστὸν ὁμοιόκοκκον, χωρὶς δηλαδὴ νὰ διακρίνεται μεταξὺ μεγαλυτέρων κοκκίων λεπτόκοκκος θεμελιώδης μᾶζα, τὸ δὲ μέγεθος τῶν κοκκίων αὐτοῦ κυμαίνεται μεταξὺ 1 καὶ 1,5 χιλιοστομ. Τὰ λατομεῖα τοῦ ὀνομαστοῦ τούτου μαρμάρου εὑρίσκονται παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Ἐξ αὐτοῦ κατεσκευάσθησαν τὰ καλύτερα γλυπτικὰ ἔργα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος (Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους, Ἀφροδίτη τῆς Μήλου κ. ἄ.). 4) Τὸ *μάρμαρον τῆς Καρύστου*. Εἶναι λευκὸν ἕως ἀνοικτότεφρον μὲ ἀποχρώσεις ὑποπρασίνας καὶ ὑποκιτρίνας καὶ πλούσιον εἰς μαρμαρυγιακὰς ἐνστρώσεις. Παρουσιάζει ἱστὸν λεπτόκοκκον. 5) Τὸ *μάρμαρον τῆς Νάξου* μὲ ὑπότεφρον ἀπόχρωσιν καὶ σκοτεινοχρόους ραβδώσεις καὶ στίγματα. Εἶναι συνήθως χονδρόκοκκον μὲ μέγεθος κοκκίων 2—3 χιλιοστομ., ἐνίοτε δὲ καὶ μέχρι 10 χιλιοστομ., ὑπάρχουν ὅμως καὶ λεπτόκοκκοι αὐτοῦ παραλλαγαί. 6) Τὸ *μάρμαρον τῆς Τήνου*, τοῦ ὁποίου τὰ σπουδαιότερα κοιτάσματα εὑρίσκονται εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Πανόρμου, ἔνθα τὰ λατομεῖα τοῦ πρασίνου μαρμάρου (verde antico), ὀνομαστοῦ καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Πράσινα μάρμαρα λατυποπαγῆ ἐξορύσσονται καὶ ἀπὸ τὰ λατομεῖα τῆς Χασάμπαλης ΒΑ. τῆς Λαρίσης. Τέλος τὰ μάρμαρα τῆς Ἀγριλέζας καὶ τοῦ Λαυρείου εἰς τὴν Ἀττικήν, τὰ μάρμαρα τῶν νήσων Σκύρου, Ἄνδρου, Σκιάθου, Σικίνου, Σίφνου, Θάσου καὶ Χίου, τὰ μαῦρα μάρμαρα τῆς Μάνης καὶ τοῦ Ταϋγέτου, τὸ περίφημον κόκκινον μάρμαρον (rosso antico) τῆς Μάνης παρὰ τὸ χωρίον Δημαρίστικα καὶ τὸ Ταίναρον κ. ἄ.

Παραθέτομεν κατωτέρω στατιστικὸν πίνακα ἐξορύξεως καὶ πωλήσεως ἑλληνικῶν μαρμάρων κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν 1920—1929, καθὼς καὶ τῶν εἰσπραχθέντων ποσῶν ἐκ τῆς ἀντιστοίχου ἀξίας αὐτῶν.

Ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης ἐμφανίσεις μαρμάρων ὑπάρχουν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, εἰς τὸ Vermont, Illinois, τὴν Ἰνδιάναν, τὴν Γεωργίαν κ. ἄ., εἰς τὸ Ἀλγέριον, ἐσχάτως δὲ ἀπεκαλύφθησαν κοιτάσματα καὶ εἰς τὴν νότιον Ἀφρικὴν ὑπὸ μορφὴν ἐνστρώσεων ἐντὸς γνευσίων, ἰδίως δὲ εἰς τὴν περιοχὴν Swakopmund, Kubas, Habis, Navachab καὶ Karibib, καθὼς καὶ εἰς τὸ Kamerun.

Τὰ μάρμαρα χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς ὑλικὰ δομικῆς καὶ διακοσμήσεως. Εἰς τὴν γλυπτικὴν πρὸς κατασκευὴν ἀγαλμάτων διατίθενται μόνον αἱ καλύτεραι ποιότητες, εἰς αὐτὰς δὲ συγκαταλέγονται τὰ γνωστὰ ἑλληνικὰ μάρμαρα, τὰ μάρμαρα τῆς Καρράρας, ὡς καὶ τὰ μάρμαρα τοῦ

Digitized by Google

Τόπος	1920 Παραγωγή	1920 Πώλησις κ. μ.	1920 Πώλησις Ἀξία	1921 Παραγωγή	1921 Πώλησις κ. μ.	1921 Πώλησις Ἀξία	1922 Παραγωγή	1922 Πώλησις κ. μ.	1922 Πώλησις Ἀξία
Στύρα	—	—	—	—	—	—	33	30	74 897
Σκῦρος	—	52	36.372	84.12	55.73	79.714	205	217	325.085
Πάνορμος	416	378	226.862	217 63	240.12	257.491	168	224	493 132
Λάρισα	—	—	—	—	—	—	103	32	247.590
Νάξος	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Πεντέλη	900	820	410.000	950 55	836 15	611.280	930	850	1.275.000
Χίος	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1.316	1.250	673 234	1.252.30	1 132.00	948 485	1.440	1.353	2.275 704

Τόπος	1923 Παραγωγή	1923 Πώλησις κ. μ.	1923 Πώλησις Ἀξία	1924 Παραγωγή	1924 Πώλησις κ. μ.	1924 Πώλησις Ἀξία	1925 Παραγωγή	1925 Πώλησις κ. μ.	1925 Πώλησις Ἀξία
Στύρα	41	34	153.216	20	40	219.145	87 20	64	352.077
Σκῦρος	217	172	688.065	134	181	1 077.175	194.70	191.70	766.864
Πάνορμος	371	346	1.728.250	115	162	812.742	599.40	564.50	2.540.448
Λάρισα	110	118	590.436	122	131	919.401	98 50	99.70	747.126
Νάξος	104	87	274.764	407	297	884.400	157.80	223.80	516.928
Πεντέλη	1.250	1 125	2.475 000	1.505	1.055	2.637.500	1.180 00	985 30	2.462 500
Χίος	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2.093	1.882	5.909.732	2.303	1.866	6.550.363	2 817.60	2.129.00	7 385.943

Τόπος	1926 Παραγωγή	1926 Πώλησις κ. μ.	1926 Πώλησις Ἀξία	1927 Παραγωγή	1927 Πώλησις κ. μ.	1927 Πώλησις Ἀξία	1928 Παραγωγή	1928 Πώλησις κ. μ.	1928 Πώλησις Ἀξία	1929 Παραγωγή	1929 Πώλησις κ. μ.	1929 Πώλησις Ἀξία
Στύρα	7	24,9	161 250	51,60	49,50	297.330	89,34	91,99	551.928	54	28	171.000
Σκῦρος	229	212 60	1.061 713	241,20	263	1.557.322	238,75	206,21	1 237.278	190	170	1.020.000
Πάνορμος	767	749,30	4.151.196	863	859,90	4.781 128	973,3.	946,72	5.205.938	1200	1148	6 312 000
Λάρισα	19	1,36	10.237	39,70	39,10	293.625	98,79	103,64	814.822	107	85	687 000
Νάξος	—	95	248.179	—	125	1.604.465	—	—	—	—	—	—
Πεντέλη	1020	680	1.972 000	5:0	520	2.400 000	300	300	1.300.000	360	360	1.700 000
Χίος	55	45 50	113 750	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2097	1808,68	7.722.325	17.5,50	1866,50	10.933.870	1700 24	1653 56	9.110 966	1911	1791	9 890.000

Laas καί τινα τῆς Νορβηγίας. Λόγω τῆς μικρᾶς των ἀγωγιμότητος χρησιμοποιοῦνται τὰ μάρμαρα καὶ εἰς τὴν ἠλεκτροτεχνίαν πρὸς κατασκευὴν πλακῶν διανομῆς. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως αὐτὴν δέον νὰ εἶναι ταῦτα καθαρὰ καὶ πρὸ παντὸς ἀπηλλαγμένα ἀπὸ μεταλλοφόρους ἑνώσεις. Μεγάλα ποσὰ μαρμάρων διατίθενται καὶ εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν πρὸς παρασκευὴν τοῦ χλωριοασβεστίου, τοῦ ἀνθρακασβεστίου, καθὼς καὶ τοῦ καθαροῦ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος τῶν τεχνητῶν μεταλλικῶν ὑδάτων. Ὑπὸ μορφὴν ἀλεύρου, κατόπιν κονιοποιήσεως αὐτοῦ, χρησιμοποιεῖται ὡς πρόσμειγμα εἰς τὴν λεπτοτέραν κεραμεικὴν βιομηχανίαν, ἐπίσης δὲ εἰς κονιάματα πολυτελείας εἰς ἀντικατάστασιν τῆς ἄμμου. Ἀναλόγως τῆς χρησιμοποιήσεώς των κανονίζεται καὶ ἡ ἐμπορικὴ ἀξία τῶν μαρμάρων. Ἐφ' ὅσον προορίζονται διὰ τὴν ἀγαλματοποιίαν, τὴν οἰκοδομικήν, ἢ τὴν διακοσμητικήν, λαμβάνονται πρωτίστως ὑπ' ὄψιν αἱ διαστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐξόρυξις τῶν μαρμάρων, τὸ χρῶμα, ὁ ἱστός, καθὼς καὶ ἡ ἀνθεκτικότης αὐτῶν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν παραγόντων. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως στοιχεῖον εἰς τὴν τιμὴν τῶν μαρμάρων εἶναι πάντοτε ὁ νόμος τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως. Διὰ τοῦτο ἐπωλήθησαν προπολεμικῶς μάρμαρα τῆς Καρράρας εἰς τιμὴν ἀπὸ 100 μέχρι 2000 μάρκων χρυσῶν κατὰ κυβικὸν μέτρον. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ τιμὴ τῶν πρασίνων μαρμάρων τῆς Τήνου κυμαίνεται κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν, 1928 καὶ 1929, περὶ τὰς 5 500 δραχμὰς κατὰ κυβικὸν μέτρον, τῶν δὲ λευκῶν τῆς Πεντέλης κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα περὶ τὰς 4.500 δραχμάς. Γ. ΒΟΡΕΑΔΗΣ

Μάρμαρον *(Γεωγρ.)* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐγγὺς τῆς κώμης Γιαννάδες καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 329 Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Κανακάδες*, ἔχει δὲ κατοίκους (1928) 590. Χ. Δ

μαρμαροποιὸς (ὁ)· ὁ κατεργαζόμενος τὰ μάρμαρα, μαρμαρουργός, κοιν. *μαρμαρᾶς*.

— *(Ἀρχ.)* Ὁ *μαρμαροποιὸς* ἢ *μαρμαράριος* καὶ *μαρμαρουργὸς* εἶναι ὅροι συνώνυμοι πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους *λιθουργὸς* καὶ *λιθοξόος*, ἐν χρήσει ἤδη κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ σημαίνοντες, ὅπως ἐκεῖνοι, τοὺς διαφόρους τεχνίτας, οἵτινες ἐπεξειργάζοντο τὸ μάρμαρον. Ὁ μαρμαράριος ἐλέαινε τὸ μάρμαρον, ἐπενέδυε δι' αὐτοῦ τοὺς τοίχους, κατεσκεύαζε στήλας, βάσεις, βωμούς, ἕδρας, τραπέζας, λουτῆρας κτλ. καὶ διεκόσμει τὰ κατασκευάσματά του ταῦτα διὰ σχημάτων καὶ θεμάτων. Κατὰ τὸ διάταγμα τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὁ μαρμαράριος ἐλάμβανεν ὡς ἡμερομίσθιον 60 δηνάρια. Τὰς περισσοτέρας του εἰσπράξεις εἶχεν ἐκ τῆς διακοσμήσεως τάφων. Τὰ συνήθη ἐργαλεῖά του ἦσαν ἡ στάθμη, ὁ γνώμων, ἡ σμίλη καὶ τὸ ξύλινον σφυρίον. Πολλὰ ἐκ τῶν διασωθέντων ἐπιτυμβίων μνημείων τοιούτων τεχνιτῶν φέρουσιν ὡς ἐμβλήματα τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα. Τοιοῦτον χαρακτηριστικὸν μνημεῖον εἶναι ἀνάγλυφον ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ μαρμαράριος, ἐπὶ παρουσίᾳ γυναικός τινος, κρατῶν διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὴν σμίλην, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τὸ ξύλινον σφυρίον, ἐπεξεργάζεται τὴν προτομὴν αὐτῆς. Β. Δ. Θ.

Μαρμαροποιὸς ἐπεξεργαζόμενος παραγγελίαν ἐπὶ παρουσίᾳ κυρίας.
(Μουσεῖον Βατικανοῦ.)

μαρμαροπρίστης (ὁ)· ὁ πριονίζων μάρμαρα, ὁ ἀποκόπτων μάρμαρα διὰ τοῦ εἰδικοῦ πρίονος.

μαρμαρόστρωτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐστρωμένος διὰ μαρμάρων, διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, μαρμαροστρωμένος.

μαρμαροτομία (ἡ)· τομή, ἀποκοπὴ μαρμάρου.

Μαρμάρου *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Ὅρμος τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Χίου, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν χερσονησίδων Μαργαρίτης καὶ Σελλάδα (πλάτ. 38° 32′ 45″ Β., μῆκ. 26° 07′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna). Ἔχει ἀμφίδυμον πρὸς ἀνατολάς του τὸν λιμένα Παρὰ Πάντων, εἰς δὲ τὸν μυχόν του κεῖται ἡ κωμόπολις Μάρμαρα. Σ. Ε. Λ.

Μαρμαροῦ *(Γεωγρ.)*. Νησίον τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε κατὰ τὸν Ἀγῶνα προμαχὼν καὶ φρουρά. Ὑπέστη ἐπανειλημμένας ὑπὸ τῶν Τουρκοαιγυπτίων ἐπιθέσεις κατὰ τὴν δευτέραν πολιορκίαν τῆς πόλεως (Ἰούνιος 1825). Σ. Ε. Λ.

μαρμαρουργεῖον (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ μαρμαρογλύφου, μαρμαρογλυφεῖον.

μαρμαρουργικὴ (ἡ)· μαρμαρογλυφία.

μαρμαρουργικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μαρμαρουργίαν, μαρμαρογλυφικός.

μαρμαρουργὸς (ὁ)· βλ. *μαρμαροποιός*.

μαρμαρυγὴ (ἡ)· λάμψις, ἀκτινοβολία (ἐκ τοῦ *μαρμαρύσσω*).

μαρμαρυγιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μαρμαρυγίαν: «μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος».

— **μαρμαρυγιακὸς** *σχιστόλιθος* (Glimmerschiefer) *(Πετρογρ.)*. Πέτρωμα κρυσταλλοσχιστῶδες, συνιστάμενον κυρίως ἀπὸ μαρμαρυγίαν καὶ χαλαζίαν, τὰ ὁποῖα διακρίνονται καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Διαφέρει ἀπὸ τὸν γνεύσιον, διότι στερεῖται ὀρυκτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ἀστρίων, ἢ παρουσιάζει μικρὰν περιεκτικότητα εἰς αὐτά, ἀπὸ δὲ τὸν φυλλίτην ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῶν ὀρυκτολογικῶν του συστατικῶν. Ἐν τούτοις πολλάκις μεταπίπτει ὁ μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος εἰς γνεύσιον ἢ φυλλίτην, διὰ τοῦτο δὲ τὰ ὅρια μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐν λόγῳ πετρωμάτων ἐμφανίζονται ἐνίοτε ἀκαθόριστα. Διὰ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ μαρμαρυγίου μεταπίπτει εἰς χαλαζιακὸν σχιστόλιθον καὶ χαλαζίτην.

Ὡς μαρμαρυγίαν περιέχει ὁ μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος συνήθως βιοτίτην ἢ μοσχοβίτην, ἢ συγχρόνως καὶ ἀμφότερα. Ἐντεῦθεν καλεῖται βιοτιτικὸς ἢ μοσχοβιτικός, ἢ καὶ βιοτιτικὸς μοσχοβιτικὸς σχιστόλιθος. Ὁ μαρμαρυγίας διακρίνεται εὐκόλως ἐντὸς τῆς μάζης τοῦ πετρώματος εἴτε εἰς μεμονωμένα φυλλάρια, εἴτε εἰς φυλλοειδῆ συσσωματώματα, ὁ μὲν βιοτίτης μὲ χρῶμα πρασινόμαυρον, ὁ δὲ μοσχοβίτης συνήθως ἀνοικτόχρους. Ὁ χαλαζίας ἀφ' ἑτέρου εὑρίσκεται εἰς κοκκία ἢ κοκκώδη συσσωματώματα, συγκεντροῦται δὲ εἴτε εἰς φακοειδεῖς μάζας, εἴτε εἰς ἐνστρώσεις διαφόρου πάχους. Ὡς ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ περιέχει μαγνητίτην, ἰλμενίτην, ἀπατίτην, ζιρκόνιον, τουρμαλίνην καὶ ρουτίλιον. Τὰ ἀνωτέρω ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ τοῦ μαρμαρυγιακοῦ σχιστολίθου παρουσιάζουσι παράλληλον διάταξιν ἐντὸς τῆς μάζης αὐτοῦ. Ἡ διάταξις αὐτὴ συμφωνεῖ πρὸς τὴν στρῶσιν τοῦ πετρώματος, τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τούτου λαμβάνει μορφὴν σχιστώδη.

Ὁ μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος παρουσιάζει διαφόρους παραλλαγὰς ἀναλόγως τοῦ ἐμπλουτισμοῦ αὐτοῦ εἰς ὡρισμένα ὀρυκτολογικὰ συστατικά. Αἱ κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς: *Γνευσιοειδὴς μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος*· χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς μεγαλυτέρας περιεκτικότητος εἰς ἀστρίους, ἀποτελεῖ μετάβασιν πρὸς τὸν γνεύσιον καὶ ἀναπτύσσεται εἰς τοὺς κατωτέρους ὁρίζοντας τῆς διαπλάσεως τῶν μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων. *Γρανατικὸς μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος*, παραλλαγὴ πλουσία εἰς γρανάτην τόσον τοῦ μοσχοβιτικοῦ ὅσον καὶ τοῦ βιοτιτικοῦ, καθὼς καὶ τοῦ μοσχοβιτικοῦ βιοτιτικοῦ μαρμαρυγιακοῦ σχιστολίθου. *Ἀνδαλουσιτικὸς μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος*· περιέχει ἀνδαλουσίτην εἴτε ὡς ἀνεξάρτητον ὀρυκτολογικὸν συστατικόν, εἴτε καὶ ἐν συμφύσει μετὰ τοῦ χαλαζίου ἐντὸς τῶν χαλαζιακῶν φακῶν. *Ἀμφιβολιτικὸς μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος*· παρουσιάζει πλουσίαν περιεκτικότητα εἰς κεροστίλβην καὶ σχεδὸν ἐμφανίζεται εἰς ὅλας τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας ἀναπτύσσεται ὁ μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος. *Γλαυκοφανιτικὸς μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος*· περιέχει γλαυκοφανῆ, συνήθως δὲ καὶ ἐπίδοτον, διοψίδιον, σισμοδίνην καὶ γρανάτην. Ὁ βιοτίτης σπανίζει ἢ λείπει ἐξ ὁλοκλήρου, καὶ τέλος *ἀσβεστομιγὴς μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος*, μὲ ἐναλλαγὴν ἐνστρώσεων ἀπὸ μαρμαρυγίαν καὶ παράμιξιν χαλαζίου καὶ ἀσβεστίτου. Ὁ ἀσβεστίτης σπανίως ἐμφανίζεται καὶ εἰς ἐνστρώσεις φακοειδεῖς.

Ὁ μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματα, διότι παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν εἰς τὰς περιοχὰς τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν διαπλάσεων ἐπὶ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ γνευσίου τὰ μόνα πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται εἰς ὅλας τὰς κρυσταλλοσχιστώδεις περιοχάς, διὰ τοῦτο δὲ αἱ ἄλλαι κατηγορίαι τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων δύνανται νὰ θεωρηθοῦν κάλλιστα ὡς ἐνστρώσεις ἐντὸς αὐτῶν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος ἐμφανίζεται εἰς ἀμφοτέρας τὰς κρυσταλλοσχιστώδεις διαπλάσεις, ἤτοι τοῦ νοτίου καὶ τοῦ βορείου Αἰγαίου, καθὼς καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν Πελοπόννησον. Εἰς τὴν Ἀττικὴν συναντᾷ κανεὶς αὐτὸν ἐπὶ τῆς Πεντέλης καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, εἶναι δὲ γνωστὸς ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν τοπικὴν ὀνομασίαν «μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος Καισαριανῆς». Ἐκ τῶν παραλλαγῶν αὐτοῦ ὁ γλαυκοφανιτικὸς σχιστόλιθος ἐμφανίζεται εἰς τὴν Σῦρον. Γ. Β.

μαρμαρυγίας, *—ου* (ὁ)· λίθος φέγγων, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο εἰς τὰ παράθυρα ἀντὶ ὑάλου, κοιν. *μαρκάσι*.

— *(Ὀρυκτολ.)* Ὁ *μαρμαρυγίας* (Glimmer) εἶναι ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τοῦ ὀρθοπυριτικοῦ ὀξέος. Ὁ γενικὸς χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $R'_2R'R'''_8[SiO_4]_8$ ὅπου τὸ σύμβολον R'''_8 καταλαμβάνει συνήθως τὸ τριατομικὸν ἀργίλλιον Al, τὸ δὲ σύμβολον R'_2 καὶ R' ἀντικαθίσταται ὑπὸ ὑδρογόνου H καὶ ἑνὸς μέλους τῶν ἀλκαλίων,

Digitized by Google

συνήθως καλίου ἢ νατρίου (K, Na). Ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *μαρμαρυγίας* νοεῖται ὁλόκληρος σειρὰ ὀρυκτῶν, τῆς ὁποίας οἱ συνηθέστεροι ἀντιπροσωπευτικοὶ τύποι εἶναι ὁ *καλιοῦχος μαρμαρυγιας* ἢ *μοσχοβίτης* $H_2KAl_3 [SiO_4]_3$ καὶ ὁ *σιδηρομαγνησιοῦχος* ἢ *βιοτίτης*

$$(K, H)_2 (Mg, Fe)_2 (Fe, Al)_2 [SiO_4]_3.$$

Οἱ μαρμαρυγίαι κρυσταλλοῦνται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα, ἐμφανίζονται δὲ συνήθως εἰς ψευδοεξαγωνικὰ φυλλάρια ἢ καὶ εἰς λέπια, προσέτι δὲ καὶ εἰς συσσωματώματα λεπιδώδη, ἢ εἰς μικρολεπιδώδεις ἕως στιφρὰς μάζας. Ἐξ ὅλων τῶν ὀρυκτῶν παρουσιάζουν τὸν τελειότερον σχισμόν, ὁ ὁποῖος ἐκδηλοῦται κατὰ τὴν ἕδραν τοῦ τρίτου πινακοειδοῦς (001), τὰ δὲ σχισμογενῆ φυλλάρια εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐλαστικά. Ἔχουν συνήθως λάμψιν μαργαριτώδη μεταλλίζουσαν, σκληρότητα μεταξὺ 2 και 3 καὶ εἰδικὸν βάρος 2,75—3,2. Τὰ κυριώτερα μέλη τῆς σειρᾶς τῶν μαρμαρυγιῶν, ἐκτὸς τοῦ μοσχοβίτου καὶ τοῦ βιοτίτου, εἶναι καὶ τὰ ἑξῆς: ὁ *νατριοῦχος μαρμαρυγίας* ἢ *παραγωνίτης*

$$H_2NaAl_3 [SiO_4]_3,$$

ὁ *μαγνησιοῦχος* ἢ *φλογοπίτης* $FK_2Mg_3Al [SiO_4]_3$, ὁ *σιδηρολιθιοῦχος* ἢ *ζιννβαλδίτης*

$$F_2(K\ Li)_3\ Fc\ Al_3\ Si_5\ O_{16}$$

καὶ ὁ *λιθιοῦχος* μαρμαρυγίας ἢ *λεπιδόλιθος*

$$F_2(KLi)_2Al_2Si_3O_9.$$

Οἱ μαρμαρυγίαι διακρίνονται ἀπὸ τὰ ὀρυκτὰ τῆς συγγενοῦς πρὸς αὐτοὺς σειρᾶς τῶν χλωριτῶν ἐκ τῆς μεγαλυτέρας ἐλαστικότητος τῶν φυλλαρίων των, κυρίως ὅμως ἐκ τῆς περιεκτικότητός των εἰς ἀλκάλια.

Οἱ μαρμαρυγίαι εὑρίσκονται τὰ μάλιστα διαδεδομένοι ἐπὶ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Ἀποτελοῦν οὐσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ τῶν περισσοτέρων καὶ συνηθεστέρων πυριγενῶν πετρωμάτων, πλουτωνίων καὶ ἡφαιστειογενῶν (γρανιτῶν, μαρμαρυγιακῶν συηνιτῶν, μαρμαρυγιακῶν διοριτῶν, πορφυριτῶν καὶ τραχειτῶν), ἀπαντοῦν εἰς τὰ κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματα καὶ εἰδικῶς εἰς τοὺς γνευσίους καὶ τοὺς μαρμαρυγιακοὺς σχιστολίθους, δὲν λείπουν δὲ οὔτε εἰς τὰ ἰζηματογενῆ πετρώματα, κλαστικῆς ἰδίως προελεύσεως (σχιστολίθους, ψαμμίτας). Μόνον ὁ μοσχοβίτης λείπει ἀπὸ τὰ νεοηφαιστειογενῆ πετρώματα.

Οἱ μαρμαρυγίαι εἶναι χρησιμώτατα εἰς τὴν βιομηχανίαν ὀρυκτά. Ἡ πρώτη βιομηχανικὴ χρησιμοποίησις αὐτῶν ἐγένετο εἰς τὰς Ἰνδίας πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ὑάλου καθὼς καὶ εἰς τὴν διακοσμητικήν. Ἡ ἀντικατάστασις τῆς ὑάλου διὰ φύλλων μαρμαρυγίου εὑρίσκει σήμερον μεγάλην ἐφαρμογήν, διότι ὁ μαρμαρυγίας κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὕαλον ἀντέχει εἰς τὴν κροῦσιν, τὴν πίεσιν καὶ εἰς τὴν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν (παραθυρόφυλλα αὐτοκινήτων, θυρίδες θερμαστρῶν, καμίνων κ.ἄ.). Φυλλάρια μαρμαρυγίου χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης ὡς μεμβρᾶναι φωνογράφων καὶ γραμμοφώνων, ἀλλ' ἡ σπουδαιοτέρα χρησιμοποίησις αὐτοῦ παρετηρήθη κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἠλεκτρικῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἠλεκτροτεχνίας, ὀφείλεται δὲ τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν μεγάλην ἀντίστασιν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ μαρμαρυγίας εἰς τὴν δίοδον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ εἰς ἐξαιρετικὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς μέσου ἀπομονωτικοῦ. Νοεῖται ὅτι ἡ τελευταία αὕτη ἰδιότης δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ εἰς τὰ διάφορα μέλη τῆς σειρᾶς τῶν μαρμαρυγιῶν, πάντως δὲ μικροτέρα εἰς τοὺς σιδηρούχους μαρμαρυγίας.
Γ. Β.

μαρμαρύσσω· ἀκτινοβολῶ, λάμπω, ἄλλως *μαρμαίρω* (βλ. λ.).

μαρμαρώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ μάρμαρον, μαρμαροειδής· || ὁ ἐπενδεδυμένος μὲ μάρμαρον.

μαρμάρωμα (τό)· ἡ μεταβολὴ εἰς μάρμαρον, ἀπολίθωσις· || *μαρμαρώματα* (τά)· αἱ κατὰ τὰς δημώδεις παραδόσεις ἀπολιθώσεις προσώπων καὶ ζῴων, οἷον ἡ ἀπολίθωσις τῆς Νιόβης, τῆς γριᾶς μὲ τὰ πρόβατά της κ. ἄ.

— *[Λαογρ.]* Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κινούμενος ἐκ τῆς ὁμοιότητος πολλῶν βράχων ἢ λίθων πρὸς μορφὰς ἢ ἴχνη ἀνθρώπων, ζῴων καὶ ἄλλων πραγμάτων, ὁμιλεῖ συχνὰ εἰς τὰ παραμύθια καὶ τὰς παραδόσεις του περὶ *ἀπολιθώσεων* (*μαρμαρωμάτων*) προσώπων καὶ ἀντικειμένων, αἱ ὁποῖαι προῆλθον ἐκ διαφόρων λόγων. Συνηθεστέρα αἰτία μαρμαρωμάτων εἶναι ἡ θεία τιμωρία δι' ἀσέβειαν, βλασφημίαν, κομπασμόν, κακὴν πρόθεσιν κλπ. Οὕτως ἀναφέρεται μαρμάρωμα γυναικός, ἡ ὁποία ἔπλυνε τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, κλέπτου, βλασφήμου καλογήρου, καραβιοῦ, τὸ ὁποῖον ἤρχετο νὰ κουρσέψη, φιδιοῦ, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ δαγκάση ἀγαπωμένους νεονύμφους, σωροῦ σίτου πρὸς τιμωρίαν ἀμετροεποῦς ἰδιοκτήτου, ὁλοκλήρου γαμικῆς πομπῆς, διότι ὁ κουμπάρος ἐβίασε τὴν νύμφην κλπ. Ἀλλὰ καὶ εὐεργετικὸν χαρακτῆρα ἔχει πολλάκις τὸ μαρμάρωμα. Μαρμαρώνεται, κατὰ θείαν οἰκονομίαν, δυστυχὴς σύζυγος, ἡ ὁποία ἔχασε τὸν ταξιδεύοντα προσφιλῆ της, παρθένος κινδυνεύουσα νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας Τούρκου ἢ κουρσάρου, ὅστις εἶχε κακὰς ἐναντίον της διαθέσεις, ἀδελφός, ὅστις, καίτοι ἀμυνόμενος ἐφόνευσε τοὺς τρεῖς συνωμοτήσαντας ἐναντίον του ἀδελφούς του, δὲν ἠδύνατο ἐν τούτοις ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς του κλπ. Εὐρύτατα διαδεδομένη, οὐ μόνον παρὰ τῷ ἑλληνικῷ, ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς εἶναι ἡ παράδοσις περὶ τῆς γραίας, ἥτις περὶ τὸ τέλος τοῦ Μαρτίου, νομίσασα ὅτι διέφυγε τοῦ κινδύνου τῆς κακοκαιρίας καὶ αὐτὴ καὶ τὰ κατσικάκια της, ἐχλεύασε τὸν *Μάρτιον* (βλ. λ.), ἀλλ' ἐτιμωρήθη σκληρῶς ὑπ' αὐτοῦ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, μαρμαρωθεῖσα μετὰ τοῦ ποιμνίου της. Εἰς πολλὰ ἐπίσης μέρη δεικνύονται ἴχνη ποδῶν καὶ δακτύλων τοῦ Ἰησοῦ, σπαθιὲς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, γονατιὲς δράκου ἢ ἁγίων κλπ. Ἀπὸ τὸ μαρμάρωμα δὲν ἐξέφυγε οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος. Πλησίον τῆς Πάτμου δεικνύεται μαρμαρωμένος διάβολος (σκόπελος), ὅστις εἶχε μεταβῆ νὰ πειράξῃ τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου* Παραδόσεις σ. 149—173, 863—905.]
Θ. Π.

μαρμαρωμένος, *—η, —ον*· ὁ μεταβεβλημένος εἰς μάρμαρον, ὁ ἀπολιθωθείς: «μαρμαρωμένος βασιλιᾶς».

— **Μαρμαρωμένος** *βασιλιὰς [Λαογρ.]*. Κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος ΙΑ' ὁ Παλαιολόγος, ὅταν ἡ Πόλη κατεκλύσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀνηρπάγη ὑπὸ ἀγγέλου, καθ' ἣν ὥραν εἷς Ἀράπης ἐπρόκειτο νὰ τὸν φονεύσῃ, καὶ ὡδηγήθη εἰς βαθὺ σπήλαιον πλησίον τῆς Χρυσόπορτας. «Ἐκεῖ μένει μαρμαρωμένος ὁ βασιλιᾶς καὶ καρτερεῖ τὴν ὥρα νἄρθῃ πάλι ὁ ἄγγελος νὰ τὸν σηκώσῃ. Οἱ Τοῦρκοι τὸ ξεύρουν αὐτὸ μὰ δὲν μποροῦν νὰ βροῦν τὴν πόρτα ποὺ ξεύρουν πὼς ἀπ' αὐτὴ θὰ ἔμπῃ ὁ βασιλιὰς γιὰ νὰ τοὺς πάρῃ πίσω τὴν Πόλη. Μὰ ὅταν εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ κατέβῃ ὁ ἄγγελος στὴ σπηλιὰ καὶ θὰ τὸν ξεμαρμαρώσῃ καὶ θὰ τοῦ δώσῃ πάλι τὸ σπαθί, ποὺ εἶχε στὴ μάχη. Καὶ θὰ σηκωθῇ ὁ βασιλιὰς καὶ θὰ μπῇ στὴν Πόλη ἀπὸ τὴ Χρυσόπορτα, καὶ κυνηγῶντας μὲ τὰ φουσσᾶτα του τοὺς Τούρκους, θὰ τοὺς διώξῃ ὡς τὴν Κόκκινη Μηλιά. Καὶ θὰ γίνῃ μεγάλος σκοτωμός, ποὺ θὰ κολυμπήσῃ τὸ μουσκάρι στὸ αἷμα». Παραδόσεις τοιαῦται περὶ βασιλέων, οἵτινες δὲν ἀπέθανον, ἀλλὰ κοιμῶνται διὰ νὰ ἐξυπνήσουν ἡμέραν τινά, προερχόμεναι ἐκ τῆς ἀδυναμίας τοῦ λαοῦ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐχάθησαν διὰ παντὸς ἄνδρες, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε στηρίξει ὅλας του τὰς ἐλπίδας, εἶναι συνήθεις καὶ εἰς ἄλλους λαούς. Κάθε λαὸς ἔχων ἱστορικὴν συνείδησιν διατηρεῖ τὴν πίστιν περὶ τῆς ἐπανόδου νεκροῦ ἥρωος, ὅστις θ' ἀναδειχθῇ ὁ μέλλων σωτὴρ αὐτοῦ. Οὕτως οἱ Βρετανοὶ τῆς Γαλλίας πιστεύουν εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἀρθούρου, οἱ Γερμανοὶ εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Σπιγφρείδου, τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ἢ τοῦ Καρόλου τοῦ Ε', τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Πυρροπώγωνος, τοῦ Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου, οἱ Δανοὶ τοῦ Ὀλγήρου, οἱ Σλάβοι τοῦ Σβατοπλούκ, οἱ Πορτογάλοι τοῦ Δὸμ Σεβαστιανοῦ, οἱ Βοημοὶ τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ Β', οἱ Σέρβοι τοῦ Μάρκου Κράλεβιτς, οἱ Ἀλβανοὶ τοῦ Σκεντέρμπεη κλπ. Ἡ πίστις αὕτη ἐπὶ τὴν ἀθανασίαν τῶν ἡρώων ἐν γένει εἶναι πολὺ παλαιά. Οἱ ἥρωες τῶν θηβαϊκῶν καὶ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ἐτοποθετήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου εἰς τὴν νῆσον τῶν Μακάρων, ὅπως καὶ ὁ Ἁρμόδιος ὁ τυραννοκτόνος βραδύτερον. Ἐπίσης ὁ Ἐνώχ, ὁ Μωϋσῆς, ὁ προφήτης Ἠλίας, ὁ Ἔσδρας, ὁ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ἡ Θεοτόκος καὶ ἄλλοι ἥρωες τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐπιστεύθησαν ὡς ἀθάνατοι καὶ ὡς μέλλοντες νὰ ἐπανεμφανισθοῦν ἐν καιρῷ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Μῦθοι τοιαύτης φύσεως εἶχον πλασθῇ ἐν Ἑλλάδι καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὡμίλουν ἔκτοτε ἤδη περί τινος πένητος βασιλέως, ὁ ὁποῖος θὰ ἤρχετο διὰ νὰ καταδιώξῃ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἰσμαηλίτας, νὰ ταπεινώσῃ τοὺς Ἀγαρηνούς, νὰ ἡμερώσῃ τὰ ξανθὰ γένη καὶ νὰ βασιλεύσῃ ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ. Πρὸς τοὺς μύθους τούτους ἐσχετίσθησαν καὶ οἱ περὶ τοῦ Μαρμαρωμένου βασιλιᾶ, οἱ ὁποῖοι φαίνεται ὅτι ἐπλάσθησαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν, διότι ὑπαινιγμοὶ περὶ αὐτῆς εὑρίσκοντο ἤδη εἰς τὸν «Θρῆνον», ὅστις ἀποδίδεται εἰς τὸν Γεωργιλλᾶν. Ποιητικὴν διασκευὴν τῆς περὶ τοῦ Μαρμαρωμένου βασιλιᾶ παραδόσεως ἐφιλοτέχνησεν ὁ Γ. Μ. Βιζυηνὸς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος». [Πρβλ. *Γ. Μ. Βιζυηνοῦ*: «Ἀτθίδες αὖραι» Λονδῖνον 1884 σ. 59—63.—*Ν. Γ. Πολίτου* «Παραδόσεις» σ. 22, 658—674.—*Τοῦ αὐτοῦ* ἐν «Παρθενῶνι» (1873) τ. Γ. σ. 1.]
Θ. Π.

μαρμαρώνω ἀόρ. ἐμαρμάρωσα, παρακ. παθ. μετχ. *μαρμαρωμένος*· μεταβάλλω εἰς μάρμαρον, ἀπολιθώνω· || συνηθ. ἀμεταβ., μεταβάλλομαι εἰς μάρμαρον, ἀπολιθοῦμαι· || «μαρμάρωσε τὸ ζυμάρι» ὅταν δὲν ἀνεβῆ καλά· || «μαρμάρωσα ἀπὸ τὸ κρύο» ἄλλως *ξεπάγιασα* || «μαρμάρωσα ἀπὸ τὸ φόβο μου» κατεπλάγην· || ἐπενδύω διὰ μαρμάρου, κάμνω τι ὅμοιον μὲ μάρμαρον.

μαρμάρωσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαρμαρώνω, στρῶσις, ἐπένδυσις διὰ μαρμάρου· || ἀπεικόνισις μαρμάρου ἐπὶ τοίχου, ξύλου, χάρτου κτλ.

— *[Φωτογρ.]* Καλεῖται *μαρμάρωσις* ἡ ἀνωμαλία, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν αἱ ἀρνητικαὶ πλάκες (φωτότυπα), ὅταν κατὰ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῶν δὲν ἀναταράσσεται ἡ λεκάνη τοῦ ἐμφανιστικοῦ ὑγροῦ ἢ ὅταν μεταβάλλεται ἡ σύστασις τοῦ τελευταίου τούτου δι' ἀμέσου διαλύσεως ἐντὸς τοῦ ἐμφανιστικοῦ ὑγροῦ ἑτέρας τινὸς οὐσίας. Πρὸς ἀποφυγὴν ὅθεν τῶν μαρμαρώσεων ἀπαιτεῖται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅπως τὸ μεῖγμα τοῦ ἐμφανιστικοῦ διαλύματος προετοιμάζεται εἰς ἴδιον δοχεῖον καὶ μεταφέρηται τότε μόνον εἰς τὴν λεκάνην ὅταν εἶναι τελείως διαλελυμένον καὶ διαυγές, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ συνεχὴς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐμφανίσεως ἀνατάραξις τῆς λεκάνης.
Κ. Γ. Μ.

μαρμαρωτὴς (ὁ)· ὁ ἐκτελῶν τὴν μαρμάρωσιν εἰδικὸς τεχνίτης.

Μαρματάκης. Ὄνομα οἰκογενείας πολεμιστῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τῆς Κρήτης. Πρόγονος τῆς οἰκογενείας ἦτο ὁ *Ἀλέξανδρος Καλλέργης*, ὅστις μετῴκησεν εἰς Σφακιὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατὰ τὴν παράδοσιν. Τρεῖς τούτου υἱοὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς Σέλινον μετὰ τὸ 1710, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ *Ἰωάννης*, κατοικήσας εἰς τὸ χωρίον Μαράλια, ὠνομάσθη Μαρματάκης. Κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας εἶναι: —1) ***Ἀλέξανδρος***, ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἀποθανὼν τῷ 1842. —2) ***Γεώργιος***, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὰ κινήματα τοῦ 1841 καὶ 1858 καὶ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866, ἀποθανὼν τῷ 1876. —3) ***Ἀντώνιος***, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὁπλαρχηγὸς καὶ πληρεξούσιος Σελίνου ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ 1897, ἀποθανὼν εἰς βαθὺ γῆρας τῷ 1922.—4) ***Ἰωάννης***, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, πολιτευόμενος καὶ δημοσιογράφος, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «Ἠχὼ τῆς Κρήτης». Εἴκοσι καὶ ἓξ Μαρματάκιδες ὁπλῖται καὶ ἀξιωματικοὶ ἠγωνίσθησαν κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους.
Ε. Γ.

μαρματίτης (ὁ) (Marmatit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν ἰσόμορφον παράμειξιν θειούχου ψευδαργύρου καὶ θειούχου σιδήρου, ὁ χημικὸς τύπος τῆς ὁποίας εἶναι $3ZnS + FeS$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα ὡς ἰσόμορφος πρὸς τὸν *σφαλερίτην*, ἀπὸ τὸν ὁποῖον διαφέρει ἐκ τῆς μεγαλυτέρας περιεκτικότητος εἰς σίδηρον. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ τόπου ἐμφανίσεως αὐτοῦ Marmato τῆς Κολομβίας.
Γ. Β.

Μαρματσοῦκα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Πύργου Δυροῦ τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 59.
Χ. Δ.

μαρμελάδα (ἡ). δημοτ., ὀπῶραι βεβρασμέναι μετὰ σακχάρεως ἢ μέλιτος εἰς πολτώδη κατάστασιν, μελίπηκτον: «μαρμελάδα ἀχλάδι,—ροδάκινο,—σῦκο κτλ.» (ἰταλ. *marmelada*).

— *[Ἐγκυκλ.]* Αἱ *μαρμελάδαι* ὀνοματίζονται ἀναλόγως τοῦ χρησιμοποιηθέντος καρποῦ. Ἡ ἀναλογία τῆς προστιθεμένης σακχάρεως, κυμαινομένη ἀναλόγως τῆς περιεκτικότητος τῶν χρησιμοποιουμένων καρπῶν εἰς σάκχαρον, ὀξέα καὶ πηκτινικὰς ὕλας, εἶναι περίπου ἴση πρὸς τὴν ποσότητα τῶν καρπῶν. Ἡ βιομηχανικὴ παρασκευὴ τῶν μαρμελάδων ἔσχεν ὡς κοιτίδα τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου γίνεται καὶ μεγαλυτέρα σχετικῶς κατανάλωσις αὐτῶν, ἐκεῖ δὲ παρασκευάζονται πράγματι καὶ αἱ περιφημότεραι ποιότητες αὐτῶν.
Σ. Γ.

μαρμελιτσὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κράταιγος ἡ μονόγυνος*.

Μαρμεννὶλ (Marmenill) *[Σκανδ. Μυθολ.]*. Θαλασσία θεότης συνταυτιζομένη πρὸς τὰς *Μερμάϊντς* (βλ. λ.).

Μὰρ Μενὸρ (Mar Menor) *[Γεωγρ.]*. Λιμνοθάλασσα εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Ἱσπανίας. Ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Πάλος καὶ τῆς ταινίας γῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου τοῦ Πινατάρ. Ἔχει ἐμβαδὸν 170 τ. χλμ. καὶ μέσον βάθος 7 μ., συγκοινωνεῖ δὲ μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ στομίου σχηματιζομένου ὑπὸ τῆς ἀμμώδους νήσου Ῥάθος. Ἐν τῷ μέσῳ περίπου αὐτῆς κεῖνται αἱ νῆσοι Μαχόρ, Περντιγκέρα κ. ἄ. Ἔχει ἁλιείαν καὶ παραγωγὴν ἅλατος.
Γ. Ι. Β.

Μαρμέντουλος, ***Μιχαήλ***. Μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Στουδίου, ἀκμάζων ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλλαρίου, ἦλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς αὐτόν, διότι ὁ πατριάρχης, δυσμενῶς ἔχων πρὸς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ἀπεδοκίμαζε καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Στουδίτην Θεόδωρον τὸν μετὰ τῶν παπῶν ἐκείνης συνεργασθέντα ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἐπειδὴ δέ, κατά τινα Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, παρέλιπεν ὁ Κηρουλλάριος ἐκ τῶν εὐφημιῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδώρου, μὴ ἀναγνοὺς αὐτό, οἱ Στουδῖται

Digitized by Google

ἀνηνέχθησαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, διατάξαντα ν' ἀναγνωσθῇ τῇ Κυριακῇ τῆς Σαμαρείτιδος τὸ μὴ ἀναγνωσθὲν καθ' ἣν ἔπρεπε ν' ἀναγνωσθῇ Κυριακήν· καὶ ὁ πατριάρχης ἠναγκάσθη ν' ἀναγνώσῃ αὐτὸ μεγαλοφώνως, προλαμβάνων νέας ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταραχάς (*Κεδρ.* Β', 555). Μ. Ι. Γ.

Μάρμι (Marmi) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἐπικίνδυνος συστὰς ὑφάλων τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους (πλάτ. 45°09' Β., μῆκ. 13°34' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 201: Gulf of Venice and Trieste) κατὰ τὰ πρόσγεια τοῦ λιμένος Ὄρσερα. Σ. Ε. Λ.

Μαρμιὲ (Marmier), *Ξαβιέ.* Γάλλος συγγραφεὺς (1809—1892). Διετέλεσε βιβλιοθηκάριος εἰς διαφόρους βιβλιοθήκας καὶ ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας. Διὰ μεταφράσεων καὶ μελετῶν ἐμύησε τοὺς συμπατριώτας του εἰς τὴν φιλολογίαν τῶν βορείων λαῶν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του καταλέγονται: «Ἱστορία τῆς Ἰρλανδίας» (1838), «Ἱστορία τῆς φιλολογίας τῆς Δανίας καὶ Σουηδίας» (1839). Ἔγραψεν ἐπίσης ταξιδιωτικὰς ἐπιστολὰς διὰ πλείστας ἐκ τῶν χωρῶν, ἃς ἐπεσκέφθη, μυθιστορήματα καὶ νουβέλλες «Οἱ μελλόνυμφοι τῆς Σπιτζβέργης», «Γκαζίντα», βραβευθέντα ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας, «Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ θησαυρός του», «Ἱστορία ἑνὸς πτωχοῦ μουσικοῦ», «Τὰ δράματα τῆς καρδίας» κτλ. Μετέφρασε ἔργα τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Σίλλερ, τὰ φανταστικὰ διηγήματα τοῦ Χόφμαν κ. ἄ.

μαρμίτα (ἡ)· χύτρα μετὰ καλῶς προσηρμοσμένου πώματος (γαλλ. *marmite*).

μαρμιτόνι (τό)· ὑπηρέτης τοῦ μαγείρου, παραμάγειρος (γαλλ. *marmiton*).

Μάρμολ (Marmol), *Ἰωσήφ.* Ἀργεντινὸς συγγραφεὺς (1818—1881). Ἐσπούδασε νομικά. Ἐξορισθεὶς δὲ μετ' ἄλλων ὑπὸ τοῦ δικτάτωρος Ρόσας κατέφυγεν εἰς Μοντεβίδεο ἔνθα ἀφιερώθη εἰς τὴν ποίησιν, τὸ μυθιστόρημα καὶ τὸ δρᾶμα. Ἡ δικτατωρία τοῦ Ρόσας καὶ αὐτὸ τὸ πρόσωπον τοῦ δικτάτωρος ἀπετέλεσαν τὸ θέμα εἰς πλεῖστα τῶν ἔργων του (ὡς εἰς τὸ «Ἀμαλία»). Τῷ 1843 ἐδημοσιεύθη τὸ καλύτερον, ὡς θεωρεῖται, τῶν λυρικῶν ποιημάτων του «Ὠδὴ εἰς τὸν Ρόσας». Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς δικτατωρίας ὁ Μάρμολ ἐπανῆλθεν εἰς Μπουένος Ἄϋρες καὶ διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ ποιητής», «Ὁ σταυροφόρος», «Ὁ προσκυνητής» (1847), γραφὲν κατ' ἀπομίμησιν τοῦ «Τσάϊλντ Χάρολντ» τοῦ Βύρωνος. Ποικίλη καὶ εὐρεῖα ὑπῆρξεν ἡ συνεργασία αὐτοῦ εἰς διάφορα περιοδικὰ («El Estandarte», «Ostensor Brasileiro» κλπ.). Ἡ πρώτη συλλογὴ τῶν «Ποιημάτων» τοῦ Μάρμολ ἐδημοσιεύθη τῷ 1854 ἐν Μπουένος Ἄϋρες. Τῷ 1875 ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισίοις τόμος περιλαμβάνων τινὰ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν δραμάτων του. Γ. Ι. Β.

Μαρμολάτα (Marmolata) /*Γεωγρ.*/. Τμῆμα τῶν Δολομιτικῶν Ἄλπεων τοῦ Ν. Τυρόλου ἐν Ἰταλίᾳ, μεταξὺ τοῦ Τρεντίνου καὶ τοῦ Βένετο. Ἔχει ὕψος 3.354 μ. Πρῶτος ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, ἥτις εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα τῶν Δολομιτικῶν Ἄλπεων, ὁ Παῦλος Γκρόμαν τῷ 1864 διὰ τῆς διαβάσεως Φεντάγια ὕψους 2.045 μ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον οἱ Αὐστριακοὶ ἀνέκοψαν κατὰ τὴν θέσιν ταύτην τὴν προέλασιν τῆς 4ης ἰταλικῆς στρατιᾶς τὴν 18 Ἰουνίου 1918. Μ. Δ. Β.

Μαρμολέχο (Marmolejo) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαέν. Κάτ. 5.362. Παρ' αὐτὴν πηγαὶ μεταλλικῶν ὑδάτων. Γ. Ι. Β.

μαρμόλιθος (ὁ) (Marmolith) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου ἔνυδρον. Ἀνήκει εἰς τὸν ὁμάδα τοῦ σερπεντίνου καὶ ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ ἀντιγορίτου, ἑνὸς χαρακτηριστικοῦ μέλους τῆς ἐν λόγῳ ὁμάδος. Ἀπαντᾷ εἰς φυλλώδη ἕως λεπιδοειδῆ συσσωματώματα εἰς Hoboken ἐν New Jersey. Γ. Β.

Μαρμὸν (Marmont), ***Αὔγουστος-Λουδοβῖκος,*** *δοὺξ τῆς Ραγούζης.* Γάλλος στρατάρχης (1774—1852). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Σαλόν, κατὰ τὴν πολιορκίαν δὲ τῆς Τουλῶν διέκρινεν αὐτὸν ὁ Βοναπάρτης, ὅστις βραδύτερον τὸν παρέλαβεν ὡς ὑπασπιστήν του εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἰταλίας. Ἐπιδεικνύων παντοῦ ἀνδρείαν καὶ μεγάλην ἀντίληψιν, προήχθη εἰς στρατηγὸν καὶ ἠκολούθησε τὸν Βοναπάρτην εἰς Αἴγυπτον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν καὶ μετέσχεν εἰς τὸ πραξικόπημα τῆς 18 Μπρουμέρ, ὅτε ἐγένετο σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ διῴκησε τὸ πυροβολικὸν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαρέγγου. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας, ἀπεστάλη τῷ 1805 ὡς ἀρχηγὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ πρὸς κατάληψιν τῆς Ὁλλανδίας καὶ ἡνώθη μετὰ τῆς μεγάλης στρατιᾶς εἰς Γερμανίαν, μετέσχε τῆς μάχης τῆς Οὖλμ καὶ κατέλαβε τὴν Στυρίαν. Γενόμενος ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Δαλματίᾳ στρατοῦ, ἐξεδίωξεν ἐκεῖθεν τοὺς Ρώσους καὶ διῴκησεν ἐπὶ διετίαν τὴν χώραν ταύτην, ἀνταμειφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος διὰ τοῦ τίτλου τοῦ δουκὸς τῆς Ραγούζης. Μετὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ γαλλοαυστριακοῦ πολέμου τῷ 1809, διετάχθη νὰ προελάσῃ πρὸς τὴν Κροατίαν καὶ νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας, μετὰ τὴν νίκην δὲ τῆς Βαγγράμ, κατεδίωξε τοὺς Αὐστριακοὺς μέχρι τοῦ Σναΐμ, ἀλλὰ δὲν ἐπωφελήθη νὰ καταβάλῃ τούτους εὑρισκομένους εἰς ἀποσύνθεσιν. Ὁ Ναπολέων ἐν τούτοις προήγαγεν αὐτὸν εἰς στρατάρχην καὶ τὸν ἀπέστειλε διοικητὴν τῆς Ἰλλυρίας, κατόπιν δὲ εἰς Πορτογαλίαν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Μασσένα, ἔνθα ἔσχεν ἱκανὰς ἐπιτυχίας, ἀναγκάσας καὶ τὸν Ἄγγλον στρατηγὸν Οὐέλλιγκτων νὰ ὑποχωρήσῃ. Θελήσας νὰ διεξαγάγῃ τὴν μάχην τῆς Ἀραπίλης μόνος καὶ μὴ ἀναμείνας τὸν βαίνοντα πρὸς ἐνίσχυσίν του βασιλέα Ἰωσήφ, ὑπέστη δεινὴν καταστροφὴν καὶ τραυματισθεὶς κατέλιπε τὴν ἀρχηγίαν. Μετακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἐτέθη ἀρχηγὸς σώματος στρατοῦ καὶ συνετέλεσεν εἰς πλείστας νίκας εἰς Γερμανίαν, μετὰ δὲ τὴν ὀλεθρίαν μάχην τῆς Λειψίας διῆλθε τὸν Ρῆνον τῷ 1813 καὶ διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Γαλλίας τὸ ἐπόμενον ἔτος. Παραπλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ταλλεϋράνδου ἐσυνθηκολόγησε πρὸς τοὺς Συμμάχους, ἡ δὲ πρᾶξίς του αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὡς λιποταξία. Ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς συστάσεως προσωρινῆς κυβερνήσεως, μετὰ τὴν παραίτησιν δὲ τοῦ Ναπολέοντος οἱ παλινοστήσαντες Βουρβῶνοι ἤμειψαν αὐτόν, ἀλλ' ἡ ἀνατρέψασα αὐτοὺς ἐπανάστασις τοῦ 1830 τὸν ἀπέσβεσε τῶν στρατιωτικῶν στελεχῶν. Διῆλθε τὸν ὑπόλοιπον βίον του ἐξόριστος καὶ περιῆλθε διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης, εἶτα δὲ μετέβη εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐδημοσίευσε τὰς ἐντυπώσεις τῶν περιηγήσεών του. Θ. Β.

Αὔγουστος Μαρμόν.

Μαρμοντὲλ (Marmontel), ***Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος.*** Γάλλος κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ διακεκριμένος παιδαγωγὸς (1816—1898), χρηματίσας καθηγητὴς ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων (1848—1887). Διδακτικά του ἔργα εἶναι τὰ ἑξῆς: «L'art de déchiffrer, École élémentaire de mécanisme et de style», «L'art de déchiffrer à 4 mains» κλπ. Ἐκ δὲ τῶν αἰσθητικῶν καὶ παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Vade-mecum du professeur du piano· Conseils d'un professeur sur l'enseignement technique et l'esthétique du piano», «Les Pianistes célèbres», «Symphonistes et Virtuoses», «Éléments d'esthétique» κτλ. Ὡς συνθέτης ὁ Μαρμοντὲλ ἐξέδωκε: σονάτας, νυκτερινά, χορούς, σερενάτας κλπ. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του συγκαταλέγονται οἱ Μπιζέ, Ντυβερνοά, Ντιεμέρ, Παλαντίλ, Ντυμποά, Γκυρώ, Λαβινιὰκ κ. ἄ. Γ. Σ.

— **Μαρμοντὲλ** (Marmontel), ***Ἰωάννης - Φραγκῖσκος.*** Γάλλος συγγραφεὺς (1723—1799). Ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του εἰς σχολὴν ἰησουϊτῶν καὶ κατόπιν ἐδίδαξε φιλοσοφίαν εἴς τι λύκειον τῆς Τουλούζης. Τὸ πρῶτον λογοτεχνικὸν ἔργον του ὑπῆρξεν ᾠδὴ εἰς τὴν πυρίτιδα (1743). Ἐξηκολούθησε γράφων ποιήματα ἄνευ μεγάλης ἀξίας καὶ ἐπανειλημμένως ἐβραβεύθη εἰς ποιητικοὺς διαγωνισμούς. Συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τοῦ Βολταίρου καὶ τῇ προτροπῇ τοῦ τελευταίου τούτου μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἔγραψε τὴν πρώτην τραγῳδίαν του «Διονύσιος ὁ Τύραννος», ἔργον μετριώτατον, παιχθὲν τῷ 1748. Τὴν φήμην του ὀφείλει μᾶλλον εἰς τὰς διαφόρους ἐρωτικὰς περιπετείας του παρὰ εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ ταλάντου του. Τῷ 1749 ἔδωσε καὶ δευτέραν τραγῳδίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀριστομένης», τῷ δὲ 1750 τὴν «Κλεοπάτραν». Ὁ Μαρμοντὲλ ἔγραψε καὶ ἄλλας τραγῳδίας οὐχὶ καλυτέρας τῶν πρώτων· τῷ 1767 συνέγραψε τὸν «Βελισσάριον» ἀρκετὰ θαυμασθὲν εἰς τὴν ἐποχήν του καὶ καταστῆσαν τὸν συγγραφέα τοῦ πατέρα τοῦ εἴδους αὐτοῦ τοῦ ποιητικοῦ πεζογραφήματος τοῦ μετέχοντος μυθιστορήματος καὶ ἔπους. Ὑπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα ἔγραψε καὶ τὸ δίτομον ἔργον του «Incas» (1777). Τὰ δύο ταῦτα ἔργα του μετὰ τῶν δύο σειρῶν τῶν «Ἠθικῶν διηγημάτων» του μετεφράσθησαν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Ὡς τὸ καλύτερον τῶν ἔργων του θεωροῦνται τὰ ἀπομνημονεύματά του («Mémoires d'un père pour servir à l'instruction de ses enfants» ἔκδ. 1804, τ. 4· ἔκδ. 1891, τ. 3). Ὁ Μαρμοντὲλ ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος τῶν συντακτῶν φιλολογικῶν ἄρθρων τῆς Γαλλικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας. Τὰ ἄρθρα ταῦτα συνεκεντρώθησαν εἰς 6 τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Éléments de littérature» ἀποτελοῦν δὲ σοβαρὰν μελέτην τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας. Ὁ πολυγραφώτατος, ἀλλὰ καὶ μέτριος αὐτὸς ποιητὴς ἔγραψεν ἐπίσης πλεῖστα λιμπρέττα μελοδραμάτων, μουσουργηθέντα ὑπὸ τοῦ Grétry καὶ τοῦ Piccini, συνέταξεν «Ἐγχειρίδιον γαλλικῆς ποιητικῆς», ὡς ἐπίσημος δὲ ἱστοριογράφος τῆς Γαλλίας συνέγραψε τὴν ἄνευ μεγάλης ἀξίας «Histoire de la régence de Philippe d'Orléans» (1805, δύο τόμ.). Ἀπὸ τοῦ 1763 ἦτο μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1783 ἰσόβιος γραμματεὺς αὐτῆς. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπάρχουν μόνον παλαιαί τινες μεταφράσεις ἔργων του: «Ἠθικὴ ἱστορία Βελισσαρίου ἀρχιστρατήγου τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ αὐτοκράτορος Ρωμαίων κλπ. δαπάνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ Πολυζώη Λαμπανιτζιώτη, Βιέννη 1783». Τὸ αὐτὸ κατὰ μετάφρασιν Κ. Π. Ὑακίνθου καὶ Μ. Ε. Φωτίου (Σμύρνη 1861). «Ἠθικὰ διηγήματα δύο ἐκ τῶν τοῦ κυρίου Μαρμοντέλη, μεταφρασθέντα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ παρὰ Ι. Μπάϊλ, Μόσχα 1812», «Ἡ βασιλοποῦλα τῶν Ἄλπεων κτλ.» μεταφρασθὲν δὲ ὑπὸ Θ. Λ. Λ., Χαλκίς, 1867». Τὰ ἅπαντα τοῦ Μαρμοντὲλ ἐξεδόθησαν εἰς 7 τόμους τῷ 1820. — [*Lenel*, Un homme de lettres au XVIII siècle, Marmontel (1902).— *M. Freund*, Die moralischen Erzählungen Marmontels (1905).] Ι. Ο.

μαρμουζὲ (marmouset). Ὀνειδιστικὸν παρωνύμιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐχαρακτηρίζοντο ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν μεσαίωνα πρόσωπα τῆς κατωτάτης κοινωνικῆς τάξεως, τὰ ὁποῖα εἶχον καταλάβει ἀνώτερα ἀξιώματα. Ἡ λέξις σημαίνει ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῆς ἐννοίᾳ «μικρὸν ἀγαλμάτιον», μετεχειρίσθησαν δὲ αὐτὴν κατὰ πρῶτον οἱ δοῦκες τῆς Βουργονδίας καὶ τοῦ Μπερρύ, οἱ ὁποῖοι δυσαρεστηθέντες κατὰ τοῦ Καρόλου Ε', διότι ἐξεδίωξε τούτους ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἀπεκάλεσαν *μαρμουζὲ* τοὺς συμβούλους αὐτοῦ, Ὀλιβιὲ ντὲ Κλισσόν, Λὲ Μπὲγκ ντὲ Βιλαὶν κλπ. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα τὸ παρωνύμιον τοῦτο ἐδόθη εἰς χωροδεσπότας τινάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ δοῦκες τοῦ Ζεζὸρ καὶ τοῦ Ἐπερνόν, οἵτινες ἐξηγέρθησαν τῷ 1730 καὶ ἠξίωσαν ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς ἀρχῆς τὸν καρδινάλιον Φλερύ, ἀλλὰ κατετροπώθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν εὐκόλως. Μ. Δ. Β.

Μάρμορας, ἢ *Μαρμαρᾶς.* Ὄνομα κερκυραϊκῆς οἰκογενείας, καταγομένης ἐκ Βυζαντίου. Ὁ ἐπιφανέστερος τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ *Βικεντίου Μάρμορα, Ἀνδρέας,* ὅστις διέπρεψε καὶ εἰς τὰ πολεμικά, ὑπηρετῶν τὴν Ἑνετίαν, καὶ ἔγραψεν ἰταλιστὶ τὸ σύγγραμμα «Ἱστορία τῆς Κερκύρας» (βιβλ. ὀκτώ). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐδημοσιεύθη τῷ 1672 ἐν Βενετίᾳ καὶ τῷ 1902 μετεφράσθη καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ *Ἰωάννου Μαρμαρᾶ,* διευθυντοῦ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Δημοσίας βιβλιοθήκης. Συνέγραψε λατινιστὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν μεταφορὰν ἐκ Τουρκίας εἰς Κέρκυραν τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐπισκόπου Τριμυθοῦντος (1718). Ἡ ἱστορία τῆς οἰκογενείας Μάρμορα ἀρχίζει κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, ὁπότε ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ, τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ἐνυμφεύθη τὸν *Γεώργιον Μαρμαρᾶ.* Τῷ 1115 ὁ αὐτοκράτωρ Ἐμμανουὴλ Κομνηνὸς παρεχώρησεν εἰς τὸν ἔγγονον τοῦ Γεωργίου, *Γεώργιον Μαρμαρᾶ,* τὴν νῆσον Προκόνησον ὡς τιμάριον. Ὅταν τῷ 1204 οἱ σταυροφόροι κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου *Ἰωάννης* κατέφυγεν εἰς τὰς ἐν Πελοποννήσῳ ἑνετικὰς κτήσεις. Ἀπόγονοι τούτων ἐγκατεστάθησαν τῷ 1462 εἰς Κέρκυραν καὶ ἐνεγράφησαν εἰς τὴν Χρυσῆν βίβλον τῶν εὐγενῶν τῆς νήσου τῷ 1637. Ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας τῶν Κερκυραίων Μάρμορα εἶναι ὁ *Ἀντώνιος.* Οὗτος ἐγεννήθη τῷ 1499 καὶ ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κερκύρας ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμὰν πασᾶ τῷ 1537 καὶ ἀπέθανεν αἰχμάλωτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ε. Λ. Δ.

Μάρμπαχ (Marbach), ***Ἰωάννης.*** Γερμανὸς ποιητής, υἱὸς τοῦ Ὀσβάλδου Μάρμπαχ (1841—1905). Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ἐπιστημονικοῦ παραρτήματος τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Λειψίας» (1880—1884), ἐδημοσίευσε συλλογὴν καλλιεπῶν καὶ πρωτοτύπων «Ποιημάτων» (1869), διηγήματα («Auf Irrwegen» 1880 κλπ.), δράματα («Lorenzino von Medici» 1873 κλπ.) καὶ τὰ ἔργα: «Μυστήριον τῆς τέχνης» (1890) καὶ «Χριστὸς καὶ Φάουστ, Σκέψεις περὶ θρησκείας καὶ ἠθικῆς» (1901). Γ. Ε. Κ.

— **Μάρμπαχ** (Marbach), ***Ὀσβάλδος.*** Γερμανὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1810—1890). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Τεχνολογίας ἐν Λειψίᾳ (1845) καὶ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας ζωῆς: «Teutonia». Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Λαϊκὸν λεξικὸν φυσικῆς» (1833—1838), 5 τ.), «Ἐγχειρίδιον ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας» (1838—1841, 2 τ.), «Ὁ Φάουστ τοῦ Γκαῖτε, 1ον καὶ 2ον μέρος» (σχόλια, 1881). Ἔγραψε πρὸς τούτοις: διηγήματα, δράματα, ἐπεξειργάσθη ἔργα τοῦ Σοφοκλέους, Ἀριστοφάνους, Αἰσχύλου καὶ Σαίξπηρ καὶ ἐξέδωκε πλείονας τόμους ποιημάτων («Ποιήματα» 1836). Διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Ἐποχαὶ τοῦ ἔτους» (1839—1840, 5 τ.), τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Λειψίας» (1848—1852) καὶ ἐξέδωκε τὰ «Λαϊκὰ βιβλία τῆς ἀρχαίας Γερμανίας» (1838-1847, 44 τ.), ἐπεξεργασίαν τοῦ ᾄσματος τῶν Νιμπελοῦγκεν (1840) καὶ διάφορα ἔργα τῶν ἐλευθεροτεκτόνων. Γ. Ε. Κ.

Μαρμπὲφ (Marbeuf), ***Λουδοβῖκος - Κάρολος-Ρενέ,*** *κόμις τοῦ —.* Γάλλος στρατηγὸς (1712—1786). Ἀπεστάλη τῷ 1764 εἰς Κορσικὴν καὶ μετὰ τὴν ἐκραγεῖσαν ἐπανάστασιν τοῦ Πάολι διωρίσθη στρα-

Digitized by Google

τιωτικὸς διοικητὴς τῆς Κορσικῆς. Εἶχε συνδεθῆ στενῶς μετὰ τῆς οἰκογενείας Βοναπάρτου, ἣν ἐπροστάτευσε κατὰ τὸ διάστημα τῆς διοικήσεώς του ἐν Κορσικῇ. Γ. Ι. Β.

Μαρμπορὲ (massif di Marboré) *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸς ὄγκος τῶν Κεντρικῶν Πυρηναίων, ἀποτελῶν τὰς ὑψηλοτέρας καὶ γραφικωτέρας κορυφὰς τῆς ὀροσειρᾶς. Ἀποτελεῖται ἐκ πετρωμάτων κρητιδικῶν ἀσβεστολίθων διαθεομένων ὑπὸ φλεβῶν τεφρόχρου μαρμάρου, ἐξ οὗ ἡ ὀνομασία του. Αἱ κορυφαὶ αὐτοῦ ποικίλλουσιν ἀπὸ 3.006 (Le casque du Marboré) μέχρι 3 352 μ. (Mont Perdu). Γ. Ι. Β.

Μαρμπουὰ (Marbois), ***δούκισσα Πλακεντίας***, Σύζυγος Καρόλου Λεμπρέν, δουκὸς τῆς Πλακεντίας (βλ. *Πλακεντίας* δούκισσα). Γ. Ι. Β.

Μάρμπουργκ (Marburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας· βλ. *Μαρβοῦργον*.

Μαρμπὼ (Marbot), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Ἀντώνιος-Μάρκελλος***, *βαρῶνος ντὲ —*. Γάλλος στρατηγὸς (1782—1854). Τῷ 1806 ἦτο ὑπασπιστὴς τοῦ στρατάρχου Ὠζερώ, καὶ ἀφοῦ μετέσχεν εἰς διαφόρους ἐκστρατείας προήχθη τῷ 1814 εἰς στρατηγόν. Κατὰ τὴν δευτέραν παλινόρθωσιν ἐξωρίσθη, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Γαλλίαν τῷ 1819, ὑπηρέτησεν εἰς Ἀλγερίαν καὶ κατὰ τὸ 1845 ἐγένετο μέλος τῆς βουλῆς τῶν Ὁμοτίμων. Ὁ Μαρμπὼ εἶναι γνωστὸς κυρίως ἐκ τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» του, τὰ ὁποῖα περιέχουσι ζωηρὰν περιγραφὴν τῶν ναπολεοντείων ἐκστρατειῶν. Γ. Ι. Β.

Μάρναβιτς, *Ἰωάννης*. Σέρβος ἱστοριογράφος καὶ κληρικός, ἀποθανὼν τῷ 1639. Ἦτο ἱερεὺς εἰς Σεβένικον καὶ εἶτα ἀρχιερεὺς ἐν Βοσνίᾳ, τὸ ἔργον του δὲ χαρακτηρίζεται ἐκ τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ γενεαλογικῶν παραδοξολογιῶν. Εἶναι ἐκ τῶν ὑποστηριζόντων τὰ περὶ σλαυικῆς καταγωγῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. —Π.

Μάρνας *[Μυθολ.]*. Θεὸς λατρευόμενος ἐν Γάζῃ καὶ ἔχων ἱερὸν τὸ Μαρνεῖον. Στέφανος ὁ Βυζάντιος λέγει περὶ τῆς Γάζης: «Ἐκλήθη δὲ καὶ Μινώα ὅτι Μίνως σὺν τοῖς ἀδελφοῖς Αἰακῷ καὶ Ραδαμάνθει ἰὼν ἐξ αὐτοῦ ταύτην ἐκάλεσεν· ἔνθα καὶ τὸ τοῦ Κρηταίου Διός, ὃ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐκάλουν Μαρνάν, ἑρμηνευόμενον Κρητογενῆ, τὰς παρθένους γὰρ οὕτω Κρῆτες προσαγορεύουσι μαρνάν». Ὁ Π. Μπρατσιώτης φρονεῖ ὅτι ὁ ἀκκαδικῆς προελεύσεως θεὸς Δαγὼν ἦτο κρᾶμα χαναναίων παραστάσεων καὶ ἀναλόγων κρητικῆς θεότητος προσκομισθείσης ὑπὸ τῶν Φιλισταίων. Ὁ διάκονος Μᾶρκος ὁ γράψας τὸν βίον τοῦ Γάζης Πορφυρίου ἀναφέρων τοὺς ἐθνικοὺς ναοὺς τῆς πόλεως μνημονεύει καὶ τοῦ Μαρνείου «ὃ ἔλεγον εἶναι τοῦ Κρητογενοῦς Διός, ὃ ἐνόμιζον ἐνδοξότατον πάντων τῶν ἱερῶν τῶν ἁπανταχοῦ». Τὰ ἱερὰ ταῦτα κατεστράφησαν τῷ 401 ἐπὶ Ἀρκαδίου, ἡ δὲ σύζυγος τούτου Εὐδοξία ἔκτισε τὴν *Εὐδοξιανὴν* (βλ. λ.). ἐπὶ τοῦ πυρποληθέντος Μαρνείου. Τὸ Μαρνεῖον «εἶχε σχῆμα στρογγυλοειδές, περιβεβλημένον δυσὶ στοαῖς ἀλληλοεσωτέραις, τὸ δὲ μέσον αὐτοῦ ἦν ἀναφυσητὸν κιβώριον καὶ ἀνατεταμένον εἰς ὕψος».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Π. Μπρατσιώτου* «Οἱ Φιλισταῖοι καὶ ὁ Αἰγαιοκρητικὸς πολιτισμὸς ἐν Παλαιστίνῃ» (Ἀθῆναι 1926. σ. 22—23).—*Μελετίου Μεταξάκη*, «Ἡ Μαδηβᾶ» (ἐν «Ν. Σιὼν» Μάϊος-Ἰούνιος 1907, σ. 483—489). Γ. Λ. Α.

μαρνέρος (ὁ) *[Ναυτ.]*. Παλαιὸς ὅρος τῶν ναυτικῶν μας, σημαίνων τὸν ναύτην τοῦ πληρώματος τῶν μεγάλων ἰδίᾳ ἱστιοφόρων. Σ. Ε. Λ

Μάρνης (Marne) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς βορείου Γαλλίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Σηκουάνα. Ἔχει μῆκος 525 χλμ., πηγάζει ἐκ τοῦ ὀροπεδίου Λάνγκρ, 5 χλμ. νοτίως τῆς ὁμωνύμου πόλεως, διευθύνεται πρὸς Β, διέρχεται τὸ Σωμὸν μέχρι τοῦ Σαὶν-Ντιζιέ, ἔνθα στρεφόμενος πρὸς Δ δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Μπλαίζ, διέρχεται τὸ Βιρνὺ λὲ-Φρανσουά, ἔνθα δέχεται ἐκ δεξιῶν τὰ ὕδατα τοῦ Σώλ, εἶτα ῥέει παρὰ τὸ Σατὼ-Τιερρὺ καὶ τὸ Μῶ, εἰσέρχεται εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, ἐν ᾧ σχηματίζει διαφόρους μαιάνδρους καὶ τέλος ἐκβάλλει παρὰ τὸ Σαρεντὸν εἰς τὸν Σηκουάναν. Εἶναι πλωτὸς εἰς μῆκος 364 χλμ. Ἀπὸ Παρισίων μέχρι Ντιζὺ ἔχει μεταβληθῆ εἰς διώρυγα. Συνδέεται δὲ διὰ διωρύγων μετὰ τοῦ Ρήνου, τοῦ Αἲν καὶ τοῦ Σών. Γ. Ι. Β

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ὁ ποταμὸς *Μάρνης*, διήκων ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, ἀποτελεῖ σοβαρὸν κώλυμα ἐναντίον πάσης ἀπὸ βορρᾶ προελάσεως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μεταξὺ τῶν ὀχυρῶν περιοχῶν Παρισίων—Βερντὲν διαδρόμου (couloir). Διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, διεξήχθησαν ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ Μάρνη πεδιάδων δύο μάχαι, φερόμεναι ὑπὸ τὸ ὄνομα *1η μάχη τοῦ Μάρνη* (5—12 Σεπτεμβρίου 1914) καὶ *2α μάχη τοῦ Μάρνη* (15 Ἰουλίου—4 Αὐγούστου 1918).

Α') Μετὰ τὰς ἀτυχεῖς διὰ τοὺς Γάλλους ἐπιχειρήσεις, τὰς γνωστὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐπιχειρήσεις τῶν συνόρων τοῦ Αὐγούστου 1914, συνεπτύχθη ὁ γαλλοαγγλικὸς στρατὸς νοτίως τοῦ Μάρνη, ἀπεφεύχθη ὅμως ἡ ἀπειλουμένη γερμανικὴ ὑπερκέρασις ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ γαλλοαγγλικοῦ πλευροῦ. Πρὶν ἢ ὅμως ὁ καταδιωκόμενος γαλλοαγγλικὸς στρατὸς φθάσῃ μέχρι τῶν ποταμῶν Σηκουάνα καὶ Aube, δηλαδὴ μέχρι τοῦ βάθους τοῦ ὑπὸ τῶν σχετικῶν διαταγῶν θεωρηθέντος ὡς ἀκροτάτου ἐπιτρεπομένου ὁρίου ὑποχωρήσεως (κατὰ τὰς γαλλικάς, ἐννοεῖται, ἀντιλήψεις περὶ οἰκειοθελοῦς καὶ προαποφασισθείσης ὑποχωρήσεως), ἤρχισεν ἡ 1η γερμανικὴ στρατιὰ τοῦ φὸν Klück διαπράττουσα ἀπὸ τῆς 2ας Σεπτεμβρίου 1914 τὸ σφάλμα τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς πρὸς νοτιοδυσμὰς (βορειοδυτικῶς τῶν Παρισίων) κατευθύνσεως καὶ τῆς λήψεως τοιαύτης πρὸς τὸν ποταμὸν Ourcq, ἤτοι ΝΑ. τῶν Παρισίων, ἵνα ἀπωθήσῃ τοὺς Γάλλους πρὸς νοτιοανατολὰς καὶ τοιουτοτρόπως ἀποκόψῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Παρισίων· δὲν ἔλαβεν ὅμως ποσῶς ὑπ' ὄψει ὅτι δρῶσα οὕτω ἐξετέλει πλευρικὴν πορείαν ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν καὶ τὴν νεοσχηματισθεῖσαν τότε 6ην γαλλικὴν στρατιὰν τοῦ στρατηγοῦ Maunoury καὶ ἐξέθετε τοιουτοτρόπως τὸ δεξιὸν πλευρόν της. Τὸ γερμανικὸν τοῦτο σφάλμα ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὑπὸ τῆς ἀεροπορίας τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῶν Παρισίων στρατηγοῦ Γκαλλιενὶ μόλις τὴν 3ην Σεπτεμβρίου· πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ Ζόφρ, ἐπελήφθη ἀμέσως τῆς εὐνοϊκῆς ταύτης διὰ τοὺς Γάλλους εὐκαιρίας, ἅτε ἔχοντας κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μέτωπον κοῖλον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ συγχρόνως περιβάλλον ἐξ ὁλοκλήρου τὸ δεξιὸν

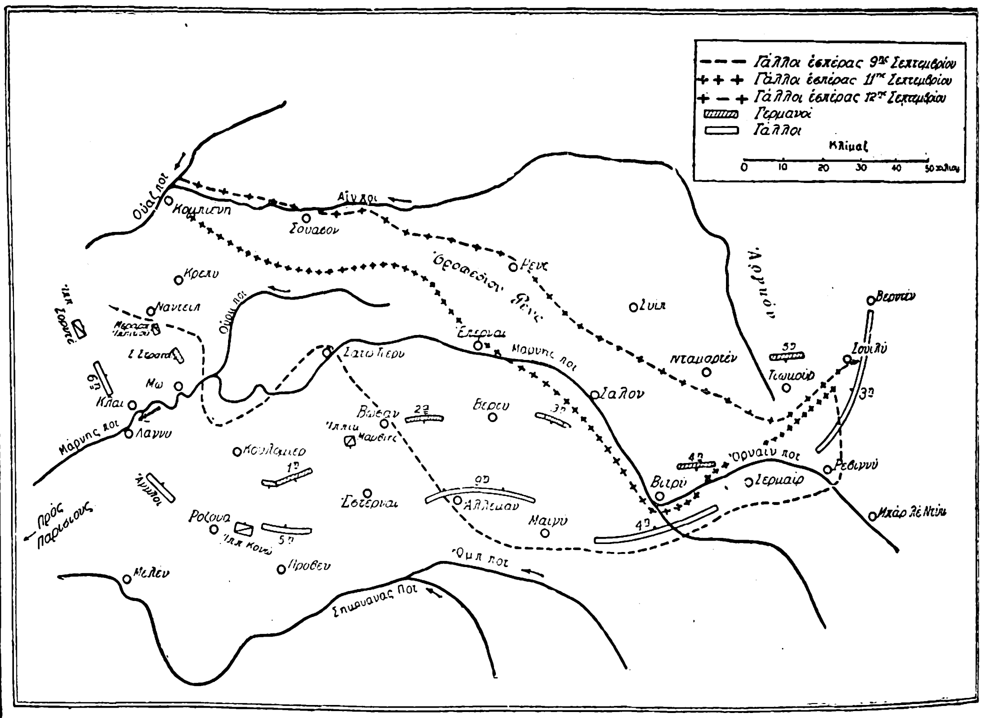

Σχ. 1. *Πρώτη μάχη τοῦ Μάρνη 5—12 Σεπτεμβρίου 1914.*

γερμανικὸν πλευρόν, δηλαδὴ δυνάμενον νὰ ὑπερκεράσῃ ἐν καιρῷ τοῦτο, καὶ διέταξε τότε ὅπως τὴν 4 Σεπτεμβρίου ἀνακοπῇ ἡ περαιτέρω ὑποχώρησις, τὴν 5ην Σεπτεμβρίου ληφθῶσιν ἅπασαι αἱ προπαρασκευαστικαὶ διατάξεις, ἀπὸ δὲ τῆς 6ης Σεπτεμβρίου ἀρχίσῃ ἡ ἐπίθεσις.

Τὸ γερμανικὸν σφάλμα προῆλθεν ἐκ τῶν πεπλανημένων ἀντιλήψεων τῶν ἀνωτάτων γερμανικῶν διοικήσεων, ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς εὑρίσκετο εἰς τοιαύτην ἠθικὴν κατάπτωσιν, ὥστε δὲν ἐπρόκειτο πλέον εἰμὴ περὶ ἁπλῆς ἀπωθήσεως. Ἐξ ἄλλου ὁ καταδιωκόμενος γαλλικὸς στρατὸς ἠδυνήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπιθέσεως, διότι μετὰ τὴν τοιαύτην παρέκκλισιν τῆς 1ης γερμανικῆς στρατιᾶς, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἡ τειλεῖτο πλέον ὑπερκέρασις τοῦ δεξιοῦ γερμανικοῦ πλευροῦ, καὶ τὴν σχηματισθεῖσαν γενικὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ γερμανικὸς στρατὸς περιήρχετο εἰς κάπως δύσκολον θέσιν, ἦτο φυσικὸν νὰ χάσῃ ὁ στρατὸς οὗτος τὴν μέχρις ὥρας ἀδιαφιλονίκητον πρωτοβουλίαν ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ νὰ περιέλθῃ εἰς κατάστασιν ἀμφιβολιῶν καὶ δισταγμῶν· τοῦτο ἀντιληφθεὶς ὁ Ζόφρ, ἀπεφάσισε ν' ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν, τοῦθ' ὅπερ καὶ κατώρθωσε. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, αἱ γερμανικαὶ στρατιαὶ προήλαυνον πρὸς νότον, ἐξακολουθοῦσαι τὰς δοθείσας αὐταῖς κατευθύνσεις, ἐξαιρέσει τῆς 1ης στρατιᾶς τοῦ φὸν Κλοὺκ ἐκτραπείσης, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς 2ας στρατιᾶς στρατηγοῦ φὸν Bülow, καὶ ἔν τινι μέτρῳ τῇ σιωπηρᾷ ἐγκρίσει τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου (ἀρχιστρατήγου) στρατηγοῦ Μόλτκε. Τοιουτοτρόπως, τὴν ἑσπέραν τῆς 4ης Σεπτεβρίου 1914 εὑρέθησαν οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ ὡς ἐν τῷ σχ. 1 ἐμφαίνεται, δηλαδή: οἱ μὲν Γερμανοὶ (περὶ τὰς 700.000 ἄνδρας) παρατεταγμένοι ἐπὶ μετώπου 220 περίπου χιλιομέτρων, μὲ τὰς στρατιὰς λογιζομένας ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, 1ην τοῦ Κλοὺκ (προκεχωρημένην ὅμως ἐν τῇ ὅλῃ στρατηγικῇ διατάξει, καίτοι ἡ διαταγὴ τοῦ γερμανικοῦ ἀρχιστρατηγείου ὥριζε σαφῶς ὅτι ἡ στρατιὰ αὕτη ὤφειλε νὰ τηρῆται μᾶλλον ὑποκεχωρημένη, ἵνα τοιουτοτρόπως προκαλύπτῃ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς ὅλης γερμανικῆς παρατάξεως), σῶμα ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Marwitz (3 μεραρχίαι). 2αν στρατιὰν τοῦ φὸν Μπύλωφ ἀποτελουμένην ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων στρατευμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ αὐτοκρατοτορικὴ φρουρά, ἅτε ἔχουσαν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τοὺς Παρισίους, μὲ ἐκτεθειμένον ὅμως τὸ δεξιὸν πλευρόν της λόγῳ τῆς ὑπερμέτρου προχωρήσεως τῆς 1ης στρατιᾶς, 3ην τοῦ Hausen, 4ην τοῦ πρίγκιπος τῆς Βυρτεμβέργης, 5ην τοῦ Κόνπριντζ ἐκτελοῦσαν πλευρικὴν πορείαν ἐν σχέσει πρὸς τὴν 3ην γαλλικὴν στρατιάν. Ἡ διάταξις αὕτη δὲν εἶχε διὰ τὴν προκάλυψιν τοῦ δεξιοῦ της πλευροῦ εἰμὴ μόνον ἓν σῶμα στρατοῦ καὶ μίαν μεραρχίαν ἱππικοῦ, καθ' ὅσον οἱ Γερμανοὶ ἐξέλαβον τὰς ἀντιπάλους πλευρικὰς μονάδας ὡς ἐντελῶς ἀμελητέας. Οἱ δὲ Γαλλοάγγλοι (περὶ τὰς 850.000 ἄνδρας ὑπὸ τὸν Ζόφρ) ἦσαν παρατεταγμένοι παραλλήλως περίπου πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἐπὶ μετώπου ὅμως 300 περίπου χιλιομέτρων, ἅτε περιβάλλοντες τοὺς Γερμανοὺς πρὸς τὸ δεξιὸν πλευρόν των, μὲ τὰς στρατιὰς λογιζομένας ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς: σῶμα ἱππικοῦ τοῦ στρατηγοῦ Sordet (3 μεραρχίαι), ἔχον ἐντολὴν νὰ προκαλύπτῃ τὸ ἀριστερὸν (βόρειον) πλευρὸν τῆς 6ης στρατιᾶς, 6ην στρατιὰν τοῦ Maunoury, ἀγγλικὴν στρατιὰν τοῦ French, σῶμα ἱππικοῦ τοῦ Conneau (2 μεραρχίαι), ἔχον ἐντολὴν νὰ προκαλύπτῃ τὸ ἀριστερὸν (δυτικὸν) πλευρὸν τῆς 5ης στρατιᾶς, 5ην στρατιὰν τοῦ Franchet d'Esperey, 9ην τοῦ Foch, 4ην τοῦ Langle de Cary, 3ην τοῦ Sarrail.

Μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 4ης Σεπτεμβρίου, ὁ Κλοὺκ ἐξηκολούθει ἐπιμένων ἐπὶ τῆς σφαλερᾶς του ἐνεργείας, τοῦ νὰ ὑπερκεράσῃ τὸ ἀριστερὸν γαλλικὸν πλευρόν, δηλαδὴ τὴν 5ην γαλλικὴν στρατιὰν νοτιοανατολικῶς τῶν Παρισίων, παραμελῶν τοιουτοτρόπως τὰ ὀχυρὰ τῶν Παρισίων καὶ τοὺς Ἄγγλους (περὶ τῆς δημιουργηθείσης 6ης γαλλικῆς στρατιᾶς οὐδεμίαν γνῶσιν εἶχεν ἕως τότε), ἀλλ' ὁ γενικὸς ἐπιτελάρχης Μόλτκε, ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀποδεχόμενος σιωπηρῶς τὰ γενόμενα, ἀντελήφθη σαφῶς ὅτι ἡ προσπάθεια τῶν Γερμανῶν πρὸς ὑπερκέρασιν τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Γάλλων εἶχε πλέον ἀποτύχει ὁριστικῶς, ὡς ἐτονίζετο εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ στρατηγείου τῆς 5ης Σεπτεμβρίου 1914, λόγῳ τῆς πρὸς νοτιοανατολὰς ἀλλαγῆς κατευθύνσεως τῆς στρατιᾶς τοῦ Κλούκ· δι' ὅ, ἵνα ἀποκαταστήσῃ κάπως τὰ πράγματα καὶ ἀποφύγῃ τὴν ἀπειλουμένην ἤδη ὑπερκέρασιν τοῦ δεξιοῦ γερμανικοῦ πλευροῦ, διέταξε κατὰ τὴν νύκτα 4—5 Σεπτεμβρίου, ὅπως, διαρκούσης τῆς ἑπομένης, ἐγκατασταθῶσιν αἱ στρατιαὶ ἐπὶ ἀμυντικῶν τοποθεσιῶν: ἡ 1η εἰς τὸν μεταξὺ Οὐὰζ καὶ Μάρνη χῶρον, ἡ 2α εἰς τὸν μεταξὺ Μάρνη καὶ Σηκουάνα, ἀμφότεραι μὲ μέτωπον πρὸς δυσμάς, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀντιμετωπίσωσι τὴν ἐπαπειλουμένην ἤδη ὑπερκέρασιν τοῦ δεξιοῦ γερμανικοῦ πλευροῦ· αἱ 4η καὶ 5η ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ μέτωπον, ἵνα ἀπωθήσωσι τοὺς Γάλλους καὶ εἰ δυνατὸν ἐπιφέρωσι διάρρηξιν τοῦ γαλλικοῦ μετώπου· τὴν 3ην στρατιὰν διέταξεν, ὅπως, ἀφοῦ προηγουμένως λάβῃ κατεύθυνσιν κατά τι δυτικωτέραν,

Digitized by Google

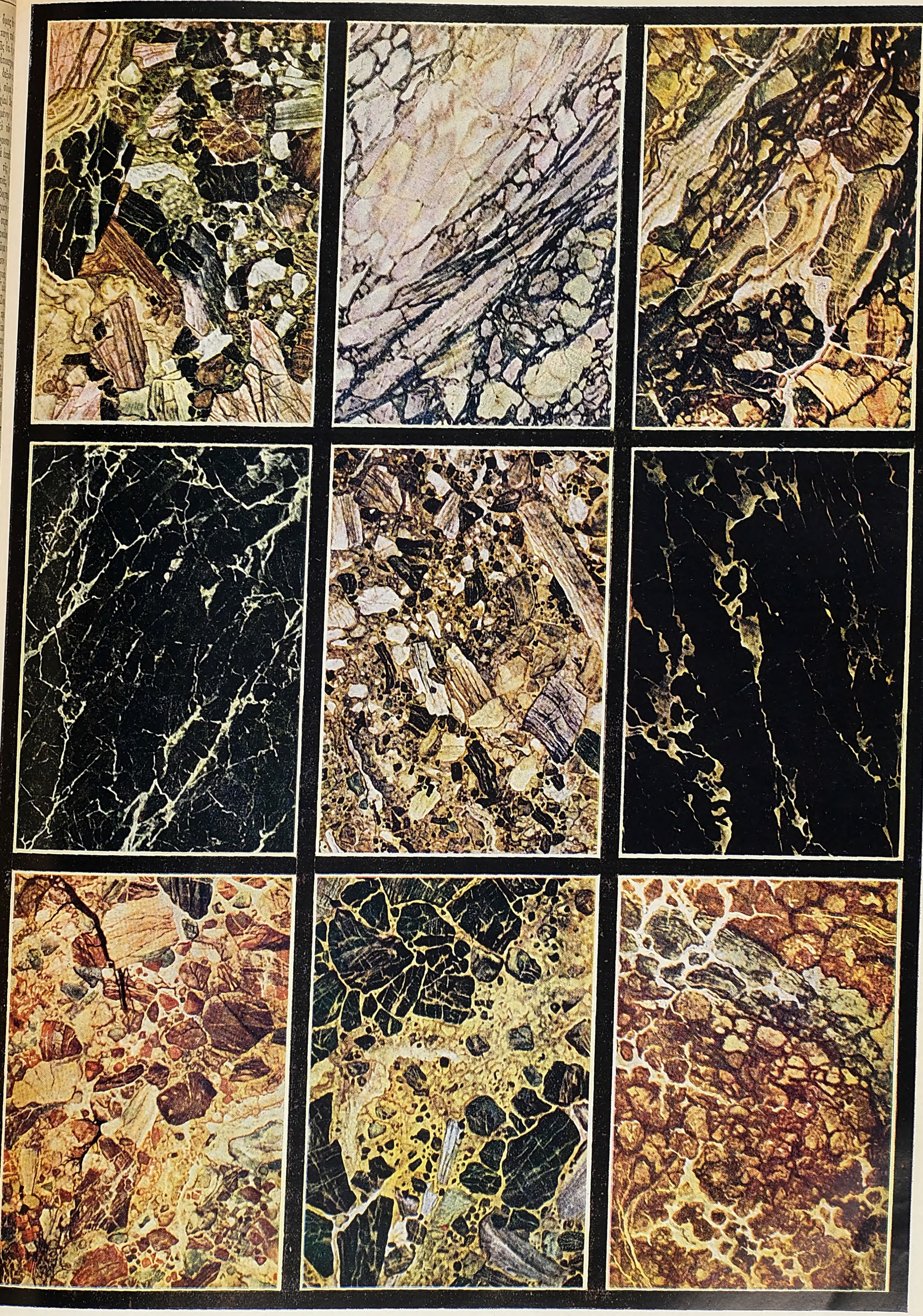

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΙΔΗ ΞΕΝΩΝ ΜΑΡΜΑΡΩΝ (κατὰ τὸν C. Hebing).

Κατὰ σειρὰν ἐξ **ἀριστερῶν**. *Πρώτη σειρά: 1) Μάρμαρον λατυποπαγὲς Breccia Gugliana. 2) Μάρμαρον Fior del persico. 3) Μάρμαρον Vieille brun.* Δευτέρα σειρά: *4)* **Πράσινον** *μάρμαρον τῶν Ἄλπεων. 5) Λατυποπαγές. 6) Μάρμαρον Portor.* Τρίτη σειρά: *7) Λατυποπαγὲς μάρμαρον Toulonnet. 8) Λατυποπαγὲς Portor καὶ 9) Μάρμαρον Rot-Scheck.*

Digitized by Google

Digitized by Google

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΙΔΗ ΞΕΝΩΝ ΜΑΡΜΑΡΩΝ (κατὰ τὸν C. Hebing).

Κατὰ σειρὰν ἐξ ἀριστερῶν. Πρώτη σειρά: 1) Μάρμαρον *Porta Santa nuvolata.* 2) Ἰταλικὸν μάρμαρον *Bardiglio.* 3) Ἐρυθρὸν μάρμαρον *St. Anna.* Δευτέρα σειρά: 4) Φλωρεντιανόν. 5) Μάρμαρον *Rosso Rosea.* 6) *Paonazzo.* Τρίτη σειρά: 7) Γαλλικὸν μάρμαρον *Brocatelle.* 8) *Rubio.* 9) Μάρμαρον *Giallo antico.*

Digitized by Google

Digitized by Google

παραμείνῃ ἐν ἀναμονῇ, ἵνα συνδράμῃ ἀναλόγως τὸν ἀγῶνα εἴτε πρὸς δυσμὰς (1ην καὶ 2αν στρατιὰς) εἴτε πρὸς νοτιοανατολὰς 4ην καὶ 5ην). Συγχρόνως ἀπέστειλε τὸν ἀντισυνταγματάρχην τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου Hentsch παρὰ ταῖς στρατιαῖς, ἵνα κατατοπίσῃ τοὺς διοικητὰς αὐτῶν, μὲ εὐρυτάτην ὅμως δικαιοδοσίαν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν διαταγῶν καὶ ἐντολῶν.

Ὅταν ὅμως ἐλήφθη ὑπὸ τῆς 1ης στρατιᾶς ἡ ἐν λόγῳ διαταγή, εἶχεν ἤδη προσπεράσει τὸν Μάρνην καὶ εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης· διὰ νὰ ταχθῇ δ' ἐπὶ τῆς ὁρισθείσης αὐτῇ νέας θέσεως, ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσῃ ἐντὸς τῆς 5ης Σεπτεμβρίου ἀναστροφὴν πρὸς βορειοδυσμάς. Ἀπὸ τῆς νυκτὸς 4—5 Σεπτεμβρίου εἶχεν ἐκδοθῇ ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ γενικοῦ στρατηγείου ἡ διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως, συμφώνως τῇ ὁποίᾳ, διαρκούσης τῆς ἑπομένης, ἔδει νὰ ληφθῶσιν ἅπασαι αἱ πρὸς ἐπίθεσιν διατάξεις καὶ εὑρεθῶσιν αἱ στρατιαὶ εἰς τὰς θέσεις ἐξορμήσεως, ἀπὸ δὲ τῆς πρωΐας τῆς 6ης νὰ ἄρξηται ἡ ἐπίθεσις, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξετελεῖτο μετωπικὴ τοιαύτη διὰ τῶν στρατιῶν 5ης, 9ης, 4ης μὲ κατευθύνσεις πρὸς βορρᾶν, καὶ ὑπερκερωτικαὶ κατ' ἀμφοτέρων τῶν γερμανικῶν πλευρῶν, διὰ μὲν τῆς 3ης ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ ἐχούσης κατεύθυνσιν πρὸς δυσμάς, διὰ δὲ τῆς 6ης καὶ τῆς ἀγγλικῆς ἐναντίον τοῦ δεξιοῦ, ἐχουσῶν κατεύθυνσιν πρὸς βορειοανατολάς. Κατὰ τὴν 5ην Σεπτεμβρίου οἱ Γερμανοὶ ἐκρατήθησαν μᾶλλον ἐφεκτικοί, ἵνα τοιουτοτρόπως δώσωσι καιρὸν εἰς τὴν πρώτην στρατιὰν των νὰ ταχθῇ μὲ κατάλληλον κατεύθυνσιν. Ἐνῷ ὅλως οἱ Γάλλοι ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσωσι τὴν ἐπίθεσιν τὴν 6ην Σεπτεμβρίου, ἐξαίφνης πρὸς τὸ ἀπόγευμα τῆς προηγουμένης προσέκρουσεν ἡ 6η στρατιά, καθ' ὃ χρόνον ἐλάμβανε τὰς διατάξεις της διὰ τὴν ἐπαύριον, πρὸ τοῦ γερμανικοῦ σώματος στρατοῦ (τοῦ 4ου), τοῦ προκαλύπτοντος τὸ δεξιὸν γερμανικὸν πλευρόν· διεξήχθη τότε ἀγὼν ἄνευ οὐδεμιᾶς γενικωτέρας σημασίας, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀντιληφθεὶς ὁ Κλοὺκ τὸν κίνδυνον (εὑρέθη πρὸ ἀγνώστων αὐτῷ μέχρις ὥρας ἀντιπάλων δυνάμεων, τῆς νεοσυσταθείσης 6ης γαλλικῆς στρατιᾶς), διέταξε τὴν ἐσπευσμένην μετάβασιν δύο σωμάτων στρατοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μάρνη καὶ τοῦ Οὔρκ.

6 καὶ 7 Σεπτεμβρίου. Αἱ πρῶται μονάδες, αἵτινες ἤρξαντο τοῦ ἀγῶνος κατὰ τὴν μάχην ταύτην τοῦ Μάρνη, ἦσαν αἱ τῆς 6ης γαλλικῆς στρατιᾶς, αἱ ὁποῖαι, ἐνισχυθεῖσαι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γκαλλιενὶ (στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῶν Παρισίων) δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων (διὰ μεταφορᾶς σιδηροδρομικῆς καὶ αὐτοκινητικῆς ἁπασῶν τῶν ἐν Παρισίοις διαθεσίμων δυνάμεων), ἐπετέθησαν ἀπὸ τῆς 6ης Σεπτεμβρίου κατὰ τοῦ δεξιοῦ γερμανικοῦ πλευροῦ (τοῦ δεξιοῦ τῆς 1ης γερμανικῆς στρατιᾶς) μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸν Οὔρκ, ἐπιζητοῦσαι διαρκῶς τὴν πρὸς βορειοανατολὰς προχώρησιν. Ἡ ἐπίθεσις τῆς ἀγγλικῆς στρατιᾶς ἐναντίον τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῆς 2ας γερμανικῆς στρατιᾶς ἐγένετο εὐκολώτατα, ἅτε μὴ συναντήσασα ἀπέναντι αὐτῆς εἰμὴ τὸ γερμανικὸν σῶμα ἱππικοῦ. Ἡ 5η γαλλικὴ στρατιὰ συνήντησε μεγάλην ἀντίστασιν ἀπέναντι γερμανικῶν στρατευμάτων ἐγκατεστημένων ἐπὶ ἀμυντικῶν τοποθεσιῶν, ὀχυρωθεισῶν ἰσχυρῶς, ἅτε παρασχεθέντος χρονικοῦ διαστήματος δύο περίπου ἡμερῶν. Ἡ στρατιὰ ὅμως ἥτις συνήντησε τὰς μείζονας δυσκολίας ἦτο ἡ 9η, καθ' ἧς ἀντέστη σθεναρῶς ἡ 2α γερμανική, ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ ἀρκετῶν μονάδων τῆς 3ης, δι' ὃ ἡ προχώρησίς της ἦτο βραδυτάτη. Ἡ 4η στρατιά, ἅτε διατελέσασα ἐν συνεχεῖ ὑποχωρητικῇ πορείᾳ ἐπὶ 14 ὅλας ἡμέρας, δὲν ἠδυνήθη, φθάσασα πρὸ τοῦ Βιτρύ, ν' ἀναδιοργανωθῇ, δι' ὅ, δεχθεῖσα ἰσχυροτάτην ἐπίθεσιν ὑπὸ τῆς 4ης γερμανικῆς στρατιᾶς, ἥτις ἐπεζήτησε τὴν διάρρηξιν τοῦ γαλλικοῦ μετώπου κατὰ τὸν μεταξὺ Βιτρὺ-Μπὸρ λὲ Ντὺκ χῶρον, μόλις ἠδυνήθη νὰ συγκρατηθῇ εἰς τὰς θέσεις της, χάριν εἰς τὴν ἀποσταλεῖσαν ὑπὸ τῆς παραπλεύρου 3ης στρατιᾶς ἐνίσχυσιν, ἀφοῦ ὅμως ἠπειλήθη πρὸς στιγμὴν ὁ σύνδεσμος μεταξὺ 4ης καὶ 3ης γαλλικῶν στρατιῶν. Ἡ 3η γαλλικὴ στρατιὰ δὲν ἐπρόλαβε νὰ κάμῃ ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος, καθ' ὅσον προκατελήφθη ὑπὸ τῆς 5ης γερμανικῆς στρατιᾶς, ἐπιτεθείσης μὲ κατεύθυνσιν Ρεβιγνὺ-Μπὸρ λὲ Ντύκ, ἵνα ὑπερκεράσῃ τὸ ἀριστερὸν τῆς 3ης γαλλικῆς καὶ συνεπῶς ἀποκόψῃ ταύτην ἀπὸ τοῦ ὑπολοίπου γαλλικοῦ στρατοῦ. Οὐχ ἧττον ἡ γαλλικὴ αὕτη στρατιὰ κατώρθωσε νὰ συγκρατηθῇ εἰς τὰς θέσεις της, ἐκπέμψασα μάλιστα ἀντεπίθεσιν κατὰ τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν τῆς 5ης γερμανικῆς τοιαύτης, δεδομένου δ', λόγῳ τοῦ ἰσχυροῦ της ἐρείσματος ἐπὶ τοῦ Βερντέν, εἶχεν ἐντολὴν ν' ἀπειλήσῃ τὸ ἀριστερὸν γερμανικὸν πλευρόν.

8 καὶ 9 Σεπτεμβρίου. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἡμέρας ταύτας, ἡ 6η γαλλικὴ στρατιὰ διῆλθε λίαν κρισίμους στιγμάς, καθόσον ἐδέχθη ἰσχυροτάτην γερμανικὴν ἀντεπίθεσιν, ὑποστηριζομένην ὑπὸ βαρέος πυροβολικοῦ, δι' ὃ ἐξηναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ κατά τι. Ἡ γαλλικὴ στρατιὰ ἐπέσπευσε τὴν προχώρησίν της, φθάσασα μέχρι τῶν νοτίων τοῦ Château Thierry ὑψωμάτων, ἐξ ὧν ἔβαλλε κατὰ τῶν γερμανικῶν φαλάγγων. Ὁ Ζὸφρ ἀντιληφθεὶς ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ὁ μεταξὺ τῶν γερμανικῶν στρατιῶν 1ης καὶ 2ας σύνδεσμος κατέστη λίαν χαλαρός, ἅτε ἐκτελούμενος ὑπὸ μόνου τοῦ σώματος ἱππικοῦ, διέταξε τὴν 5ην στρατιὰν νὰ εἰσχωρήσῃ δίκην ἐμβόλου εἰς τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων γερμανικῶν στρατιῶν κενόν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπετεύχθη διὰ τῆς προχωρήσεως μέχρι τοῦ χώρου Σατὼ Τιερρὺ—Vauchamps. Ἡ 9η στρατιά, διεξαγαγοῦσα συνεχεῖς ἀγῶνας, κατώρθωσε νὰ προχωρῇ πάντοτε· ἐπὶ πλέον ἀπώθησε τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν πρὸς τὰ ἕλη Saint Gond καὶ ἐξέπεμψε τὸ ἀπόγευμα τῆς 9ης Σεπτεμβρίου ἀντεπίθεσιν, ἀπαλλάξασαν αὐτὴν ἐπαρκῶς ἐκ τῆς γερμανικῆς πιέσεως. Ἡ 4η στρατιὰ ἐνέτεινε τὰς προσπαθείας της κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, ἰδίως πρὸς τὸ ἀριστερόν της, ἵνα ἐλαφρύνῃ τὴν παραπλεύρως της ἰσχυρῶς πιεζομένην 9ην στρατιάν. Ἡ 3η κατώρθωσε νὰ παρατείνῃ τὸν ἀγῶνα, διατελοῦσα ὅμως πάντοτε ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἀποκοπῆς.

10—12 Σεπτεμβρίου. Ἐνῷ διὰ τὴν 10ην Σεπτεμβρίου εἶχε προπαρασκευασθῇ ἀντεπίθεσις ὑπὸ τῆς 6ης γαλλικῆς στρατιᾶς, ἵνα κατορθωθῇ ἡ ἀνάκτησις τῶν ἀπολεσθεισῶν θέσεων, ἐν τούτοις δὲν παρέστη ἀνάγκη ἐκτελέσεως, διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἤρχισεν ὑποχωροῦσα πρὸς βορρᾶν ἡ 1η γερμανικὴ στρατιά, κατόπιν ὁδηγίας τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ γερμανικοῦ στρατηγείου ἀντισυνταγματάρχου Χέντς, προκληθείσης συνεπείᾳ τῆς ἐλαφρᾶς ὑποχωρήσεως τῆς 2ας γερμανικῆς στρατιᾶς, ἐκτελεσθείσης ἕνεκα τῆς διεισδύσεως τῆς 5ης γαλλικῆς στρατιᾶς, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω. Ἡ 6η στρατιὰ ἐπελήφθη ἀμέσως τῆς καταδιώξεως καὶ τὴν 12ην Σεπτεμβρίου ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψος τοῦ Aisne. Ἡ ἀγγλικὴ στρατιὰ ἐξηκολούθησεν ἀκόπως τὴν καταδίωξιν, φθάσασα καὶ αὐτὴ τὴν 12ην Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ Αἴν. Ἡ 5η στρατιά, ἀφοῦ ἀπώθησε τὴν 2αν γερμανικὴν πέραν τοῦ Μάρνη, ἔφθασε τὴν 12ην Σεπτεμβρίου εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὀροπεδίου τῆς Reims. Ἡ 9η στρατιά, μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀντεπιθέσεως, ἀνέλαβεν ἐκ νέου τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τὴν 10ην Σεπτεμβρίου, ἐγκαταστήσασα μάλιστα τὸ στρατηγεῖόν της κατὰ τὴν νύκτα 10—11 Σεπτεμβρίου ἐν τῷ μέσῳ τῶν συλληφθέντων αἰχμαλώτων τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. Ἡ ἐπίλοιπος προχώρησις τῆς στρατιᾶς ταύτης ἦτο ὁρμητικωτάτη, φθάσασα τὴν 12ην Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς Châlons. Τὴν 10ην Σεπτεμβρίου ἡ 4η γαλλικὴ στρατιὰ ἀνέλαβεν ἐπίθεσιν, καταστᾶσαν ἐρρωμένην κατὰ τὴν ἑπομένην, ἅτε ἀπειλήσασαν δι' ὑπερκεράσεως τὴν 4ην γερμανικὴν στρατιάν, ἐξαναγκασθεῖσαν εἰς ταχίστην ὑποχώρησιν πρὸς βορρᾶν· ἡ γαλλικὴ στρατιὰ ἀνέλαβε τότε καταδίωξιν, φθάσασα τὴν 12ην Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ ὕψους τῆς Dammartin. Ἡ 3η γαλλικὴ στρατιὰ ἐξηκολούθει εὑρισκομένη ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν ἀποκοπῆς ὑπὸ τῆς 5ης γερμανικῆς τοιαύτης, ἀλλ' ἡ ἐπελθοῦσα ὑποχώρησις τῶν λοιπῶν γερμανικῶν στρατιῶν ἐξηνάγκασε καὶ τὴν 5ην νὰ ὑποχωρήσῃ, ὁπότε ἀπηλευθερώθη τοῦ σιδηροῦ κλοιοῦ ἡ 3η γαλλικὴ στρατιά. Τὴν 12ην Σεπτεμβρίου ἀφίκετο εἰς τὸ δεξιὸν τῆς παρατάξεως ἡ ἐκ Λωρραίνης μεταφερθεῖσα 7η γερμανικὴ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Heeringen, καὶ δι' αὐτῆς ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν τὸ γερμανικὸν στρατηγεῖον ν' ἀναλάβῃ τὴν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Γάλλων ἐπίθεσιν, ἀλλ' ἅμα ὡς ἐπληροφορήθη τὴν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐνίσχυσιν τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Γάλλων (ἄφιξιν ἑνὸς σώματος στρατοῦ ἐκ τῆς 3ης στρατιᾶς), παρῃτήθη τῆς ἰδέας ταύτης. Τοιουτοτρόπως τὴν 12ην Σεπτεμβρίου ἔληξεν ἡ μάχη αὕτη τοῦ Μάρνη, οἱ δ' ἀντίπαλοι ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ ἰσχυρῶν τοποθεσιῶν. Ἐπηκολούθησε κατόπιν στασιμότης ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου, ἐξαιρέσει τοῦ βορείου, ἔνθα ἐπεδιώχθη ἑκατέρωθεν ὑπερκέρασις τοῦ ἀντιπάλου πλευροῦ, φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δρόμος πρὸς τὴν θάλασσαν.*

Παρατηρήσεις. 1. Ἡ μάχη αὕτη τοῦ Μάρνη ἔχει τὸ ἰδιάζον ὅτι εἰς οὐδένα τῶν κλασσικῶν τύπων μάχης δύναται νὰ ὑπαχθῇ, καθ' ὅσον δὲν εἶναι οὔτε μάχη ἐκ συναντήσεως οὔτε μάχη ἐκ παρατάξεως, ἀλλὰ τοιαύτη ἀναληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἅμα ὡς οὗτοι εἶδον ὅτι ἡ 1η γερμανικὴ στρατιά, διὰ τῆς πλημμελοῦς ἀλλαγῆς τῆς κατευθύνσεως της, παρουσίαζε τὸ δεξιὸν της πλευρὸν καθὼς καὶ τὸ τῆς 2ας στρατιᾶς ἐντελῶς ἀκάλυπτα, συνεπῶς πρόσφορα δι' ὑπερκέρασιν. Πάντως, ἀφ' ἧς ἀνελήφθη ἡ μάχη, θεωρητέα πλέον ὡς τοιαύτη ἐκ παρατάξεως, ἅτε τῶν Γερμανῶν ἐγκατασταθέντων ἐπὶ ἀμυντικῶν τοποθεσιῶν ἀπὸ τῆς 5ης Σεπτεμβρίου. Ἀποτέλεσμα ἦτο κατὰ μὲν τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ζὸφρ (ἐπίσημος ἔκθεσις) ὅτι «οἱ Γάλλοι ἀνέκοψαν τὴν γερμανικὴν προέλασιν καὶ ἀπώθησαν τοὺς Γερμανοὺς μακρὰν τοῦ πεδίου μάχης», κατὰ δὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Κρόνπριντζ (ἐπίσημος ἔκθεσις) ὅτι «ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις τοῦ δυτικοῦ θεάτρου ἐθραύσθη».

2. Οὐδενὸς τῶν ἀντιπάλων ἐπετεύχθη τὸ στρατηγικὸν σχέδιον· οἱ Γερμανοὶ κατώρθωσαν μὲν ν' ἀποτύχῃ τὸ γαλλικὸν σχέδιον τῆς ὑπερκεράσεως τοῦ δεξιοῦ γερμανικοῦ πλευροῦ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀπωθήσωσι τὸ δεξιὸν τῶν Γάλλων· οἱ Γάλλοι, ναὶ μὲν ἐπέτυχον τὴν ἀπώθησιν τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ ὑπερκεράσωσι τούτους, ἐπὶ πλέον δὲ ἡ 3η στρατιά, ὄχι μόνον δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερκεράσῃ τὸ ἀριστερὸν γερμανικὸν πλευρόν, ἀλλὰ καὶ ἠπειλήθη ὑπὸ τῆς 5ης γερμανικῆς στρατιᾶς ν' ἀποκοπῇ. Οἱ μὲν Γερμανοὶ ἠγωνίσθησαν ἵνα ἀποφύγωσι τὴν γαλλικὴν ὑπερκέρασιν κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ των (ζήτημα ὑπερκεράσεως τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Γάλλων δὲν ὑφίστατο ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου), οἱ δὲ Γάλλοι ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν ὑπερκέρασιν ταύτην· δι' ὃ ὁ Ζὸφρ γράφει σχετικῶς ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐκθέσει του: «Ἡ πραγματικότης δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς δικαίας ἐλπίδας μας. Αἱ γερμανικαὶ στρατιαὶ ὑπεχώρησαν ἐν πλήρει τάξει, ἡ δὲ καταδίωξις ἐκ μέρους μας ἦτο βραδεῖα. Ὁ ἀναληφθεὶς ἐλιγμὸς πρὸς τὸ ἀριστερόν μας ὑπὸ τῆς 6ης στρατιᾶς ἀπεδείχθη ἀμέσως ἀνεπαρκής, δι' ὃ τὸ μεῖζον μέρος τῆς στρατιᾶς ταύτης καθηλώθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων μεταξὺ Αἴν καὶ Οὐάζ, καὶ τότε ἀποκατεστάθη ἡ στρατηγικὴ ἰσορροπία ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου».

4. Συγγραφεῖς τινες ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἂν δὲν ἐξησθένει ἡ δεξιὰ γερμανικὴ πτέρυξ διὰ τῆς περὶ τὸ τέλος Αὐγούστου μεταφορᾶς δύο σωμάτων στρατοῦ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου (δυτικοῦ) εἰς τὸ ρωσικὸν (ἀνατολικόν), ἡ ἔκβασις τῆς μάχης ταύτης τοῦ Μάρνη θὰ ἦτο βεβαίως πολὺ διάφορος.

Β') Ἐπειδὴ μέχρι τοῦ τέλους τῆς μεγάλης γερμανικῆς ἐπιθέσεως τῆς ἀνοίξεως 1918 δὲν εἶχον ἐπιτευχθῆ ὁριστικὰ στρατηγικὰ ἀποτελέσματα, τὸ γερμανικὸν στρατηγεῖον ἀπεφάσισεν, ὅπως προβῇ τὸν Ἰούλιον 1918 εἰς μίαν ὑστάτην προσπάθειαν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς νίκης, ἀποκληθεῖσαν μάλιστα ὑπὸ τῶν Γερμανῶν «Ἡ μάχη διὰ τὴν εἰρήνην». Πρὸς τοῦτο προέκρινεν ἐπίθεσιν δυτικῶς τῆς Καμπανίας (συνδυασμὸς μαχῶν ἐν Καμπανίᾳ καὶ ἐν Φλάνδρᾳ), καθ' ὅσον τὸ θέατρον τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς τὸ μᾶλλον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐνδεδειγμένον, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ μεγάλαι ἀντανικαὶ ἐφεδρεῖαι εὑρίσκοντο συγκεντρωμέναι ἔτι δυτικώτερον, μεταξὺ τοῦ Οὐὰζ καὶ τοῦ Σατὼ Τιερρύ, προκαλύπτουσαι τὴν ἀπειλουμένην τότε γαλλικὴν πρωτεύουσαν Τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τῶν Γερμανῶν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διὰ διευρύνσεως τῆς εἰσεχούσης, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα θύλαξ τοῦ Σατὼ Τιερρὺ (πλάτους περὶ τὰ 50 χιλιόμετρα καὶ βάθους περὶ τὰ 30) διάρρηξιν τοῦ ἀνταντικοῦ μετώπου καὶ κατόπιν προέλασιν πρὸς Παρισίους. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν διεύρυνσιν τοῦ θύλακος παρενεβάλλετο ὡς κώλυμα τὸ ὀροπέδιον Ρένς, τοσάκις ἀποδειχθὲν ὡς ἀκατάβλητον, ἀπεφασίσθη κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην ἡ παράκαμψίς του καὶ ἡ κατὰ τὴν 15ην Ἰουλίου 1918 ἀνάληψις ἐπιθέσεως ἑκατέρωθεν τῆς Ρένς, μὲ κατευθύνσεις: δυτικῶς ταύτης πρὸς Épernay ὑπὸ τῶν στρατιῶν 7ης τοῦ στρατηγοῦ Boehm καὶ 1ης τοῦ στρατηγοῦ Mudra, ἀνατολικῶς ταύτης πρὸς Σαλὸν ὑπὸ τῆς 3ης στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Einem καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς 1ης, τοῦ συνόλου τῶν στρατιῶν τούτων ἀποτελουσῶν τὴν ὁμάδα στρατιῶν τοῦ Κρόνπριντζ, δηλαδὴ ἀποφυγὴ προσβολῆς τῆς Ρένς κατὰ μέτωπον καὶ ὑπερκέρασις ταύτης διὰ τῶν ἑκατέρωθεν πλευρῶν. Τὸ συμμαχικὸν ἀρχιστρατηγεῖον εἶχεν ἤδη λάβει γνῶσιν περὶ τῆς γερμανικῆς ταύτης ἐπιθέσεως ἐκ πληροφοριῶν Γερμανῶν αἰχμαλώτων, ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος Φὸς ἀπεφάσισε νὰ προκαταληφθῇ ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις καὶ ἀντ' αὐτῆς ν' ἀναληφθῇ συμμαχικὴ τοιαύτη, ὁρίσας ὡς ἡμέραν ἐνάρξεως τὴν 18ην Ἰουλίου 1918. Πρὸς τοῦτο ἔλαβεν ἅπαντα τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως, ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἐπρόφθανε νὰ προκαταλάβῃ τὴν γερμανικὴν ἐπίθεσιν, ἧς ἦτο ἄγνωστος ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως, δυνηθῇ ν' ἀντεπεξέλθῃ ἐναντίον ταύτης μέχρι τῆς 18ης Ἰουλίου, ὁπότε ἡ ὁρισθεῖσα ἐπίθεσις θὰ ἔφερε τὸν τύπον ἀντεπιθέσεως· τοῦτο δὲ καὶ συνέβη, διότι οἱ Γερμανοὶ ἤρξαντο τῆς ἐπιθέσεως τὴν 15ην Ἰουλίου. Τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τῶν συμμάχων ἦτο νὰ ἐξαλειφθῇ ὁ θύλαξ τοῦ Σατὼ Τιερρύ, δι' ὃ ἀπεφασίσθη νὰ προσβληθῇ οὗτος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, δηλαδὴ νὰ πλευροκοπηθῇ ὑπὸ μὲν τῶν στρατιῶν 10ης τοῦ στρατηγοῦ Mangin καὶ 6ης τοῦ στρατηγοῦ Degoutte (ἀμφότεραι εἶχον καὶ ἀμερικανικάς τινας μεραρχίας), ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Fayolle, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς ἀνατολὰς (ἡ πρώτη πρὸς Braisnes, ἡ δευτέρα πρὸς Fère en Tardenois), ὑπὸ δὲ τῶν στρατιῶν 9ης τοῦ στρατηγοῦ Mitry καὶ 5ης τοῦ στρατηγοῦ Berthelot (αὕτη εἶχε καὶ ἀγγλικὰς καὶ ἰταλικὰς μεραρχίας), ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Maistre, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς βορειοδυσμὰς (ἡ πρώτη πρὸς Villers, ἡ δευτέρα πρὸς Pourcy). Ἡ 4η στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Gouraud ἐπετήρει τὰς νοτίως τοῦ Moronvillers προσβάσεις (πεδιάδα Καμπανίας), προκαλύπτουσα τὸ δεξιὸν γαλλικὸν πλευρόν. Τοιουτοτρόπως, τὴν ἑσπέραν τῆς 14ης Ἰουλίου 1918 οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ (Γερμανοὶ περὶ

Digitized by Google

τὰς 600 000 ἄνδρας, σύμμαχοι περὶ τὰς 800.000) ἦσαν τεταγμένοι ὡς ἐν τῷ σχ. 2 ἐμφαίνεται.

Ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς 14—15 Ἰουλίου ἤρχισε τὸ γερμανικὸν πυροβολικὸν ἰσχυρότατον βομβαρδισμόν, καὶ δὴ δι' ἀερίων, ἐναντίον ὁλοκλήρου τοῦ συμμαχικοῦ μετώπου, ἀπὸ δὲ τῆς χαραυγῆς τῆς 15 Ἰουλίου τὸ γερμανικὸν μηχανικόν, προκαλυπτόμενον ὑπὸ τῆς πρωϊνῆς ὁμίχλης καὶ ὑπὸ προπετάσματος πυκνοῦ καπνοῦ παραχθέντος ὑπὸ φιλίας βολῆς, ἤρχισε πηγνῦον γεφύρας ἐπὶ τοῦ Μάρνη μεταξὺ Gland καὶ Mareuil (ἐπὶ μήκους 20 περίπου χιλιομέτρων), εὐθὺς δὲ κατόπιν ἐξώρμησεν ἡ ἐπίθεσις. Ἡ ὑπὸ τῆς 3ης γερμανικῆς στρατιᾶς ἐπίθεσις ἀνατολικῶς τῆς Ρὲνς ἐναντίον τῆς 4ης γαλλικῆς δὲν ἔσχε μεγάλας ἐπιτυχίας κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἡμερῶν 15—17 Ἰουλίου, καθ' ὅσον δὲν κατώρθωσε νὰ καταλάβη εἰμὴ μόνον τὴν περιοχὴν τῆς τοποθεσίας ἀσφαλείας (λοφοσειρὰν Μορονβιλλιέ)· σημειωτέον ὅμως ὅτι, συμφώνως ταῖς ὁδηγίαις τοῦ 1918 τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ στρατηγοῦ Πεταὶν περὶ διεξαγωγῆς ἀμύνης, αἱ τοποθεσίαι ἀσφαλείας θὰ ἐξεκενοῦντο κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως καὶ ὁ ἐπ' αὐτῶν ἀγὼν θὰ διεξήγετο ὑπὸ μικρῶν τινων μόνον προκαλυπτικῶν τμημάτων. Ἡ ἐπίθεσις δυτικῶς τῆς Ρὲνς ἔσχε κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 15—17 Ἰουλίου ἀρκετὰς ἐπιτυχίας, διὰ προχωρήσεως τῆς 7ης γερμανικῆς στρατιᾶς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μάρνη (νοτίως αὐτοῦ) ἐπὶ βάθους 5 περίπου χιλιομέτρων ἐξώρμησαν τῇ βοηθείᾳ μεγίστου ἀριθμοῦ ἁρμάτων αἱ στρατιαὶ 10η καὶ 6η καὶ κατώρθωσαν, ἡ μὲν πρώτη νὰ ἐπιφέρη ἐντὸς τῆς ἡμέρας ταύτης μέγα ῥῆγμα κατὰ τοῦ δεξιοῦ (δυτικοῦ) γερμανικοῦ πλευροῦ τοῦ θύλακος, ἐπωφεληθεῖσα τοῦ ἀνωτέρω μνησθέντος σφάλματος τῶν Γερμανῶν τοῦ ν' ἀφήσωσιν ἀκάλυπτον τὸ δεξιὸν πλευρόν των, ἡ δὲ δευτέρα νὰ προχωρήση ἐπαρκῶς, καταλαβοῦσα τὴν ἑπομένην τὸ Σατὼ Τιερρύ.

Ἡ 9η στρατιὰ ἐξηνάγκασε τοὺς Γερμανούς νὰ ἐκκενώσωσιν ἀπὸ τῆς 20 Ἰουλίου ἅπαντα τὸν νοτίως τοῦ Μάρνη χῶρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχον προχωρήσει κατὰ τὰς 15—17 Ἰουλίου (ἡ γερμανικὴ αὕτη ὑποχώρησις ναὶ μὲν εἶχε διαταχθῆ, ἀλλ' ἐπρόκειτο περὶ ἠρέμου ἀποχωρήσεως, ἐνῷ ἤδη ἐξετελέσθη ὑπὸ πίεσιν)· οἱ Γερμανοὶ προσεπάθησαν νὰ καλύψωσι τὴν ὑποχώρησίν των ταύτην διὰ προπετάσματος καπνοῦ, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν τοῦτο, καθ' ὅσον ἐβάλλοντο ὑπὸ τῆς συμμαχικῆς ἀεροπορίας ἱπταμένης πολὺ χαμηλά. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὑποχώρησιν κατέστρεψαν οἱ Γερμανοὶ ἁπάσας τὰς ἐπὶ τοῦ Μάρνη πηχθείσας γεφύρας, ἡ προχώρησις τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων βορείως τοῦ Μάρνη ἐπεβραδύνθη ἐπὶ 48 ὁλοκλήρους ὥρας. Ἡ 5η στρατιὰ ἤρχισεν ἀπὸ τῆς 19ης Ἰουλίου ἀπειλοῦσα σοβαρῶς τὸ ἀριστερὸν (ἀνατολικὸν) γερμανικὸν πλευρὸν τοῦ θύλακος. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 22—27 Ἰουλίου οἱ ἀγῶνες ἐξηκολούθησαν σφοδρότατοι, μὲ διαρκῆ ὅμως ὑποχώρησιν τῶν Γερμανῶν, συνεπῶς διαρκῆ

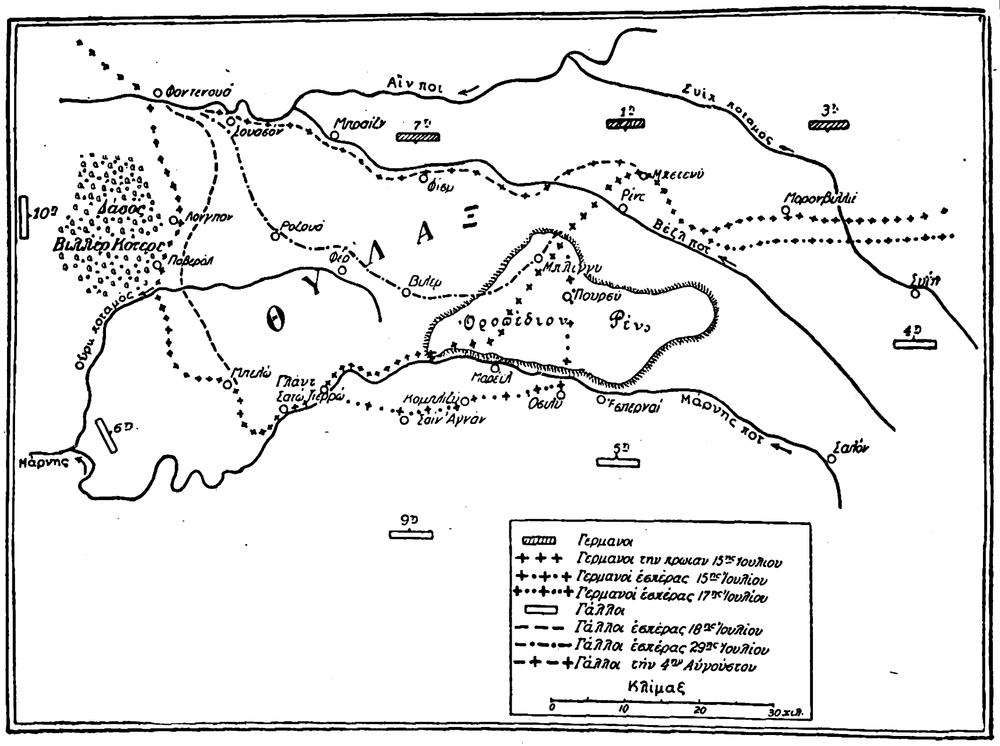

Σχ. 2. *Δευτέρα μάχη τοῦ Μάρνη 15 Ἰουλίου—4 Αὐγούστου 1918.*

πρὸς τὸν μεταξὺ Gland - Osilly - Bligny χῶρον, ὁπότε ἐπετεύχθη μικρόν τι ῥῆγμα ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ μετώπου, πωματισθὲν ὅμως ἀμέσως. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην διέπραξαν οἱ Γερμανοὶ τὸ μέγα σφάλμα νὰ προχωρήσωσι πρὸς νότον τοῦ Μάρνη, χωρὶς νὰ προκαλύψωσι τὸ δεξιὸν πλευρόν των (δυτικὴν πλευρὰν τοῦ θύλακος). Ἐὰν ἐλαμβάνοντο ἅπαντα τὰ κατάλληλα προκαλυπτικὰ μέτρα, ἡ γερμανικὴ αὕτη προχώρησις θὰ ἦτο σπουδαίας σημασίας, ἅτε ἀπειλοῦσα τὰ νῶτα τῶν ἀμυνομένων τῆς Ρὲνς συμμαχικῶν στρατευμάτων. Μετ' ὀλίγον ὅμως κατέστη ἐπιβεβλημένη ἡ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐγκατάλειψις τοῦ καταληφθέντος νοτίως τοῦ Μάρνη ἐδάφους, καθ' ὅσον ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν ἐντὸς τοῦ χώρου τούτου ἐγκλεισθεισῶν 10 γερμανικῶν μεραρχιῶν καθίστατο προβληματικὸς λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ Μάρνη γέφυραι ἐβάλλοντο δραστικῶς ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς συμμαχικῆς ἀεροπορίας. Τὴν 17ην Ἰουλίου διετάχθη ἡ ἀναστολὴ τῶν περαιτέρω ἐπιχειρήσεων μέχρι διευκρινίσεως τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διεξαγομένων ἐπιχειρήσεων ἐν Φλάνδρᾳ, πρὸς δὲ ἡ ἐπάνοδος τῶν νοτίως τοῦ Μάρνη γερμανικῶν στρατευμάτων εἰς τὰς ἀρχικὰς θέσεις των, βορείως αὐτοῦ, ἥτις θὰ ἐξετελεῖτο κατὰ τὴν νύκτα 19—20 Ἰουλίου (ὁ Χίντενμπουργκ γράφει: 20—21 Ἰουλίου). Ἀλλ' ἦτο πλέον πολὺ ἀργά, διότι, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἡ συμμαχικὴ ἐπίθεσις, ἡ χαρακτηριζομένη ἤδη ὡς ἀντεπίθεσις, θὰ ἐξεπέμπετο ὁπωσδήποτε τὴν 18ην Ἰουλίου. Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ θέρους 1918 εἶχε διατάξει ὁ Φὸς νὰ μὴ προηγῆται τῆς ἐπιθέσεως προπαρασκευὴ (βομβαρδισμός), καθ' ὅσον ἡ τοιαύτη δρᾶσις ἀπετέλει ἐγερτήριον διὰ τὸν ἀμυνόμενον, ἡ συμμαχικὴ αὕτη ἐπίθεσις ἐξεπέμφθη αἰφνιδιαστικῶς ἄνευ οὐδεμιᾶς προπαρασκευῆς. Τὴν 4ην ὥραν τῆς 18ης Ἰουλίου σμίκρυνσιν τῶν διαστάσεων τοῦ θύλακος· εὗρε θέντες οἱ Γερμανοὶ ὑπὸ τοιαύτην πίεσιν ἐξ ἁπασῶν τῶν πλευρῶν τοῦ θύλακος καὶ μὲ ἀπειλὴν ὁλονὲν αὐξουσαν τῆς ἀποκοπῆς τῶν συγκοινωνιῶν των, ἀπεφάσισαν τὴν 27ην Ἰουλίου νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐντεῦθεν τοῦ Οὒρκ (ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης), ἔνθα ἀντέστησαν μέχρι τῆς 30ῆς Ἰουλίου. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ θέσις τῶν Γερμανῶν ἤρχισε καθισταμένη ἔτι κρισιμωτέρα, διότι ἡ 10η γαλλικὴ στρατιά, ἡ ἀπ' ἀρχῆς ἐπενεγκοῦσα τὴν κυρίαν κροῦσιν, εἶχεν ἐνσφηνωθῆ ἔτι περισσότερον, διαρρήξασα τὸ δεξιὸν (δυτικὸν) γερμανικὸν πλευρὸν καὶ καταλαβοῦσα τὴν 2αν Αὐγούστου τὴν Σουασσὸν (βλ. λ.), ἀποτελοῦσαν τὴν κυριωτέραν βάσιν τῶν Γερμανῶν διὰ τὰ ἐν τῷ θύλακι στρατεύματά των, ὁπότε ἤρχισαν ἀπειλούμεναι σοβαρῶς αἱ γερμανικαὶ γραμμαὶ συγκοινωνιῶν. Ἡ ἐπιτυχία τῶν συμμάχων ἦτο πλήρης, δι' ὃ οἱ Γερμανοὶ ἐξηναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς τὸν Vesle, καταδιωχθέντες τότε ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ. Ἀπὸ τῆς 4ης Αὐγούστου ὁ θύλαξ Σατὼ Τιερρὺ εἶχεν ἐξ ὁλοκλήρου ἐξαλειφθῆ. Αἱ διαδοχικαὶ θέσεις τῶν Γάλλων ἐμφαίνονται εἰς τὸ σχ. 2.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην τοῦ Μάρνη συνέλαβον οἱ Γάλλοι 30.000 Γερμανοὺς αἰχμαλώτους, 800 πυροβόλα καὶ 3.000 πολυβόλα.

Παρατηρήσεις. 1. Ἐκ τῆς μάχης ταύτης προσεπορίσθησαν οἱ σύμμαχοι ἄπειρα πλεονεκτήματα (ἀπόκτησιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παρισίων—Σαλόν, σμίκρυνσιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μετώπου κτλ.)· κυριώτερα ὅμως ἦσαν ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν Παρισίων ἀπὸ τῆς γερμανικῆς ἀπειλῆς καὶ ἡ μετὰ τὴν εὐτυχῆ ταύτην διὰ τοὺς συμμάχους μάχην ἀνάληψις ὑπ' αὐτῶν ἐξ ὁλοκλήρου τῆς στρατηγικῆς πρωτοβουλίας τῶν περαιτέρω ἐπιχειρήσεων.

2. Τὸ ὅτι ἡ 2α μάχη τοῦ Μάρνη ἀπέληξεν εἰς πλήρη ἀποτυχίαν τῶν Γερμανῶν ἀνομολογεῖται καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων («Aus meinen Leben» τοῦ Χίντενμπουργκ, ἔκθεσις τοῦ Λούντεντορφ)· ὁ Λούντεντορφ θεωρεῖ ὡς αἴτιον τῆς ἀποτυχίας τὴν ἔλλειψιν αἰφνιδιασμοῦ κατὰ τὴν 15ην Ἰουλίου, καθ' ὅσον οἱ Γάλλοι ἐγνώριζον περὶ τῆς μελετωμένης γερμανικῆς ταύτης ἐπιθέσεως ἐκ πληροφοριῶν Γερμανῶν αἰχμαλώτων.

3. Ἐνῷ τὸ γερμανικὸν ἀρχιστρατηγεῖον εἶχε γνῶσιν περὶ τῆς ἐπικειμένης συμμαχικῆς ἐπιθέσεως (Cours d'histoire pour les écoles militaires françaises» 1924 τόμ 3) καὶ ἐφρόνει ὅτι, παρ' ὅλην τὴν ἀριθμητικὴν μειονότητα τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, θὰ ἠδύνατο ν' ἀντεπεξέλθῃ χάρις εἰς τὸ ἀνώτερον ποιὸν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἐκ Ρουμανίας ἀφιχθησομένην μετ' οὐ πολὺ 9ην στρατιάν, ἐν τούτοις οἱ Γερμανοὶ ἀφέθησαν νὰ αἰφνιδιασθῶσιν· ὁ Χίντενμπουργκ γράφει: «Μέρος τῶν μαχίμων δυνάμεων εἶχεν ἀποσταλῆ πρὸς θερισμὸν σιτηρῶν. Τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ὑπέστησαν αἰφνιδιασμὸν....καί, πρὶν ἢ ἀντιληφθῶσι περὶ τίνος ἐπρόκειτο, τὰ ἐχθρικὰ ἅρματα κατέφθασαν προκαλυπτόμενα ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν σταχύων».

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Μάρνη** ***διώρυγες*** *[Γεωγρ.]*.—1) *Διῶρυξ Μάρνη-Αἶν* (Canal de la Marne à l' Aisne). Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Μπερρὺ ὠ-Μπὰκ ἐν τῷ Αἶν καὶ φθάνει μέχρι τῆς Κοντέ. Ἡ διῶρυξ αὕτη ἐξυπηρετεῖ κυρίως τὴν μεταφορὰν γαιανθράκων τοῦ Σαρλρουά.

—2) *Πλαγία διῶρυξ Μάρνη* (Canal latéral à la Marne). Ἔχει μῆκος 63 χλμ., ἄρχεται ἀπὸ τὸ Βιτρὺ-λὲ-Φρανσουὰ καὶ συναντᾷ τὸν ποταμὸν Μάρνην εἰς Ντιζύ, 3 χλμ. μακρὰν τοῦ Ἐπερναί. Κατεσκευάσθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1837—1851.

—3) *Διῶρυξ Μάρνη-Ρήνου* (Canal de la Marne au Rhin). Σημαντικὴ ὑδατίνη ὁδὸς ἐξυπηρετοῦσα τὰς συγκοινωνίας τῶν νομῶν Μάρνη, Μὲζ καὶ Μὲρθ-ἐ-Μοζέλ. Ἔχει μῆκος 207 χλμ. καὶ ἄρχεται ἀπὸ τῆς πόλεως Βιτρὶ-λὲ Φρανσουά, διέρχεται τὰς πόλεις Σερμαίζ, Μπὰρ-λὲ-Ντύκ, βαίνει εἶτα ὑπὸ τὴν σήραγγα Μωβάζ, μήκους 4877 μ., μεθ' ὃ διερχομένη τὰς πόλεις, Τούλ, Μαξεβὶλ καὶ Νανσὺ εἰσέρχεται εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης.

—4) *Διῶρυξ Μάρνη-Σὼν* (Canal de la Marne à la Saône). Σημαντικὴ ὑδατίνη ὁδὸς διερχομένη τοὺς νομοὺς Ἄνω Μάρνη, καὶ Χρυσῆς Ἀκτῆς, βαίνουσα εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Ρονιὸν εἰς τὸν Μάρνην, καὶ εἶτα προχωροῦσα πρὸς Ν., ἕως ὅτου συναντήσῃ τὸν ποταμὸν Σὼν πλησίον τῆς πόλεως Ποντανιέ.

Γ. Ι. Β.

— **Μάρνη** (Marne) ***νομὸς*** *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Γαλλίας, διαρρεόμενος ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ ἀπὸ ΝΑ. πρὸς ΒΔ. Ἔχει ἔκτασιν 8.180 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν περίπου 440 000 κατ. Ἐν αὐτῷ παράγονται οἱ περίφημοι οἶνοι τῆς Καμπανίας, σῖτος, κριθή, βρόμη, τεῦτλα, λίνον, ἀσπάραγγοι, κεράσια, δαμάσκηνα. Ἔχει ὡσαύτως κλωστήρια, ὑφαντήρια, βαφεῖα, χυτήρια σιδήρου καὶ χαλκοῦ, βυρσοδεψεῖα, ὑαλουργεῖα, χαρτοποιεῖα καὶ σημαντικὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Σαλὸν-σὺρ-Μάρν*, ἄλλαι δὲ ἀξιολογώτεραι πόλεις αὐτοῦ εἶναι οἱ *Ρῆμοι*, τὸ *Ἐπερναί*, τὸ *Βιτρὺ λὲ-Φρανσουά*.

Γ. Ι. Β.

— **Μάρνη** ***Ἄνω νομὸς*** (Haute Marne) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Γαλλίας, ἔχων ἔκτασιν 6 220 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν περίπου 233.000 κατ. Ἔχει πολλὰ λατομεῖα καὶ ὀρυχεῖα σιδήρου, καθὼς καὶ πηγὰς μεταλλικῶν ὑδάτων. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι τὸ *Σωμόν*.

Γ. Ι. Β.

— **Μάρνη** καὶ ***Σηκουάνα νομὸς*** *[Γεωγρ.]* βλ. *Σηκουάνα* νομός.

Μαρνὶ (Marni), ***Ἰωάννα***. Ψευδώνυμον τῆς Γαλλίδος μυθιστοριογράφου καὶ δραματικῆς συγγραφέως ***Ἰωάννας Μαρνιὲρ*** (1854—1910). Ἔγραψε πολλὰ μυθιστορήματα, διηγήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα, πλήρη πνεύματος, μεγάλης παρατηρητικότητος καὶ τόλμης ἐκφράσεως, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ σύζυγος τοῦ Σύλβα» (1887), «Ἡ πριγκίπισσα Σαμπλίνα» (1888), «Ἔνοχος ἔρως» (1889), «Διάλογοι ἑταιρῶν» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Μωρὶς Ντονναί*, «Πῶς παραδίδονται» (1885), «Πῶς μᾶς προδίδουν» (1896), «Τὰ παιδιὰ ποὺ κάμνουν» (1897), «Τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα» (1897), «Αἱ ἀγνοούμεναι (1897) «Στὸ τραπέζι» (1898), «Γριές» (1900), «Τὸ βιβλίον μιᾶς ἐρωτευμένης» (1904) κλπ. Μεταξὺ τῶν θεατρικῶν της ἔργων εἶναι: «Ὁ εὐτυχὴς συγγραφεύς», «Ὁ ζυγός» Καῖσαρ», «Μανουὶν» (1902), «Ἡ κυρία», «Ὁ ζυγὸς» (1903), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Ἀλβέρτου Γκινὸν* κτλ.

Μ. Δ. Β

Μαρνιὲ (Marnier), ***Ἰωάννης***. Γάλλος συνταγματάρχης, ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατηγοῦ Σναϊντὲρ κατὰ τὴν κατοχὴν τοῦ Μορέως τῷ 1829—1831. Ὑπῆρξε μισέλλην, ἀλλ' εἰργάσθη πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς συγκοινωνίας, κατασκευάσας διαφόρους ὁδοὺς ἐν Πελοποννήσῳ.

Γ. Δ. Κ.

Digitized by Google

Μάρνο (Marno), ***Ἐρνέστος.*** Αὐστριακὸς ἐξερευνητὴς (1844—1883). Περιηγήθη τὴν Ἀβησσυνίαν (1866—1867), μετέσχεν εἰς τὰς ἐξερευνητικὰς ἀποστολὰς τῆς ἰσημερινῆς χώρας τοῦ Νείλου (1869—1874) καὶ κατόπιν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου λόρδου Γόρδωνος διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας Γκαλαμπὰτ (1878). Ἔγραψε: «Ταξίδια εἰς τὴν χώραν τοῦ Κυανοῦ καὶ τοῦ Λευκοῦ Νείλου» (1874), «Ταξίδια εἰς τὰς ἰσημερινὰς ἐπαρχίας τῆς Αἰγύπτου καὶ εἰς Κορντοσὰν» (1877—1878). Θ. Κ.

Μὰρ-ντὲλ-Πλάτα (Mar del Plata) */Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Ἀργεντινῆς, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μπουένος Ἄϋρες. Κάτ. 25.000. Εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων καὶ μᾶλλον πολυσυχνάστων θερινῶν κέντρων καὶ λουτροπόλεων ὁλοκλήρου τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Ἔχει μεγαλοπρεπῆ ξενοδοχεῖα, ὡραίας ὁδούς, πλείστας ἐπαύλεις, κήπους, κέντρα ἀναψυχῆς κτλ. Μ. Δ. Β

Μαρντὶν */Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν τῇ ἄνω Μεσοποταμίᾳ, εἰς ἀπόστασιν 81 χλμ. ΝΑ. τῆς πόλεως Διαρβεκὶρ καὶ 50 χλμ. νοτίως τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἐν τῷ μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος. Παρὰ τὸ φρούριον τῆς σημερινῆς πόλεως ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια πόλεως παλαιᾶς, ἥτις πιθανολογεῖται ὅτι εἶναι ἡ *Μαρδὲ* ἢ *Μιριδέ.* Ἡ σημερινὴ πόλις ἔχει ἐνδιαφέροντα μνημεῖα, ἐν οἷς εἴκοσι τζαμία, ἐννέα ἐκκλησίας καὶ τρία μοναστήρια. Κάτ. 22.249 (1927), ἐκ τῶν ὁποίων 16.000 περίπου εἶναι Μουσουλμᾶνοι. Ἡ Μαρντὶν εἶναι πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, περιλαμβάνοντος τὰς ὑποδιοικήσεις *Μαρντίν, Δζεζρέ, Διρέκ, Γκερτσούς, Μιδυάτ, Νουσεϊμπίν, Ρεσουλάϊν* καὶ *Σαβούρ,* ἔχοντος δὲ ἐπιφάνειαν 13.045 τετρ. χλμ. καὶ 183.317 κατ. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἑλληνικῶν καὶ τουρκικῶν πληθυσμῶν (1923) ὑπῆρχον 6 600 Ἕλληνες ὀρθόδοξοι, καὶ πρὸ τοῦ 1915 28.000 Ἀρμένιοι. Ὁ νομὸς παράγει σιτηρά, ὄρυζαν, σησάμιον, ἐλαίας, σταφίδας, νωποὺς καὶ ξηροὺς καρπούς, μαλλία, καπνόν, οἴνους κλπ. Ν. Μ.

Μὰρξ (Marx), ***Ἀδόλφος-Βερνάρδος.*** Γερμανὸς μουσικοθεωρητικὸς (1795—1866). Κατόπιν σπουδῶν τινων ὑπὸ τὸν Τὺρκ ἐν Χάλλῃ, ἐτελειοποιήθη ὑπὸ τὸν Τσέλτερ ἐν Βερολίνῳ. Τῷ 1827 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μαρβούργου, τῷ δὲ 1832 ὠνομάσθη μουσικὸς διευθυντὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἵδρυσεν ἐπίσης μετὰ τῶν Στὲρν καὶ Κούλλακ τὸ «Ὠδεῖον Στέρν», ἐν ᾧ ἐδίδαξε σύνθεσιν. Ὁ Μὰρξ συνέθεσε σειρὰν ἔργων, ἅτινα εἶχον ἐφήμερον ἐπιτυχίαν· ἀντιθέτως, τὰ θεωρητικά του ἐπὶ τῆς συνθέσεως καὶ τῆς μορφολογίας συγγράμματα εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας. Ταῦτα εἶναι: ἡ «Μέθοδος μουσικῆς συνθέσεως», ἡ «Γενικὴ μουσικὴ μέθοδος» κλπ. Ἐκ τῶν αἰσθητικῶν του συγγραφῶν ἄξιαι λόγου εἶναι αἱ ἑξῆς: «Περὶ τῆς γραφικῆς ἐν τῇ μουσικῇ», «Ἡ παλαιὰ σπουδὴ τῆς μουσικῆς εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς συγχρόνους καιρούς», «Ἡ μουσικὴ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος...», «Ἡ ζωὴ τοῦ Λ. Μπετόβεν...», «Ὁ Γκλοὺκ καὶ τὸ μελόδραμα» κλπ. Τῷ 1827 ὁ Μὰρξ ἀνεβίβασεν ἐν Βερολίνῳ τὸ μελόδραμα: «Jery und Bätely», τὸ ὁποῖον δὲν ἐπέζησε· ἔγραψε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ ὀρατόρια «Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς» καὶ «Μωϋσῆς», μελῳδίας τινάς, διάφορα χορικὰ (chorals) κλπ. Ὁ Μὰρξ ὑπῆρξεν ἐπίσης ὁ ἱδρυτὴς τῆς «Γενικῆς Μουσικῆς Ἐφημερίδος τοῦ Βερολίνου» (1824—1830). Γ. Σ.

— Μὰρξ (Marx), ***Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1863. Σπουδάσας νομικὰ εἰσῆλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον καὶ διετέλεσεν ἐφέτης ἐν Κολωνίᾳ καὶ Δύσσελδορφ, μέχρι τοῦ 1907. Ἐπιδοθεὶς κατόπιν εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη βουλευτής, κατὰ πρῶτον εἰς τὴν πρωσσικὴν βουλήν, ἔπειτα εἰς τὸ Ράϊχσταγ (1910) καὶ βραδύτερον μέλος τῆς γερμανικῆς ἐθνοσυνελεύσεως (1919—1920), εἰς ἣν καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυρίων συντελεστῶν κατὰ τὴν ψήφισιν τοῦ γερμανικοῦ δημοκρατικοῦ Συντάγματος. Ἐν τῷ κοινοβουλίῳ ἀνεκηρύχθη ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τοῦ κέντρου, καὶ τῷ 1923 ἐκλήθη καὶ ἐσχημάτισε κυβέρνησιν, ἥτις ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντεπεξέλθῃ ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ἣν ἐπέτεινεν ἡ ἐκμηδένισις τοῦ μάρκου. Ἀντεπροσώπευσε τὴν Γερμανίαν τῷ 1924 κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου, καθ' ἣν ἐγένετο ἀποδεκτὸν τὸ σχέδιον Νιὼζ διὰ τὰς ἐπανορθώσεις, ὅπερ καὶ ὑπέγραψε. Τῷ 1925, ὅτε, μετὰ τὰς ἐνεργηθείσας ἐκλογάς, ὑπερίσχυσαν ἐν τῇ βουλῇ οἱ Γερμανοὶ ἐθνικόφρονες, παρῃτήθη. Ἐν τῷ μεταξύ, θανόντος τοῦ Ἔβερτ, ἐξετέθη ὡς ὑποψήφιος διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατιας, ἀλλ' ἡττήθη ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Χίντερμπουργ. Βραδύτερον, καὶ μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1926, συνέπραξεν ἐν τῇ κυβερνήσει Λοῦτερ ὡς ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν κατεχομένων ἐπαρχιῶν, τὸν Ἰούλιον δὲ τοῦ ἰδίου ἔτους ἐγένετο πάλιν ἀρχικαγκελλάριος καὶ παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1928, ὅτε μειοψηφήσας εἰς τὰς ἐνεργηθείσας ἐκλογὰς παρῃτήθη. Θ. Κ.

— Μὰρξ (Marx), ***Κάρολος.*** Μέγας Γερμανὸς οἰκονομολόγος καὶ κοινωνιολόγος. Ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1818 ἐν Τρηουΐροις (Trier) ἐκ γονέων Ἰουδαίων καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῶν μεταστάντων εἰς τὸν προτεσταντισμὸν γονέων του ἐντὸς ἀτμοσφαίρας κοσμοπολιτισμοῦ καὶ κλασσικῆς μορφώσεως. Ὡς μαθητὴς διέπρεψεν ὁ Marx, ἐπιδείξας πάντοτε ὡριμότητα ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἡλικίαν του. Ἡ ζωή του ὡς ἀκαδημαϊκοῦ πολίτου, ἐγκαινιασθεῖσα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης, ἐπέπρωτο, συνεχιζομένη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, νὰ φέρῃ τοῦτον εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς τοὺς φορεῖς τῶν πνευματικῶν ἐκείνων κινήσεων, αἵτινες περὶ τὸ ἔτος 1840 συνετάρασσον τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς Γερμανίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐγεννήθη ἐκ τῶν κόλπων τῶν ὀπαδῶν τοῦ Hegel ἡ κίνησις τῆς λεγομένης «ἑγελιανῆς ἀριστερᾶς». Τὸ ἔργον τοῦ David Friedrich Strauss περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ, ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 1835, ἔστρεψε τὰ βλέμματα τῶν προοδευτικωτέρων ἐκ τῶν ἑγελιανῶν πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς θρησκείας, τὸ ὁποῖον ἤρξαντο οὗτοι κρίνοντες ἐπὶ τῇ βάσει φιλοσοφικῶν ἀρχῶν. Ὁ Marx ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν ὄχι τόσον τοῦ Strauss, ὅσον δύο ἄλλων ἐκ τῶν κορυφαίων ἑγελιανῶν: τοῦ Bruno Bauer καὶ τοῦ Ludwig Feuerbach. Ὁ Bauer μάλιστα, ἂν καὶ κατὰ δέκα ἔτη πρεσβύτερος τοῦ Marx καὶ ὑφηγητὴς ἤδη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας πρὸς τὸν νεαρὸν σπουδαστήν, ὅστις, παρὰ τὴν ἰδιότητά του ὡς φοιτητοῦ τῆς νομικῆς, ἐταλαντεύετο τότε μεταξὺ ῥωμαντικῆς ποιήσεως καὶ φιλοσοφίας. Ὁ Marx, ἐνθαρρυνόμενος ὑπὸ τοῦ Bauer, ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἀκαδημαϊκὴν σταδιοδρομίαν. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν σπουδῶν του συνεδέθη ὁ Marx διὰ μνηστείας πρὸς τὴν Jenny von Westphalen, τὴν θυγατέρα οἰκογενειακοῦ φίλου, ἥτις κατέστη ἀργότερον ἡ διὰ βίου σύντροφός του.

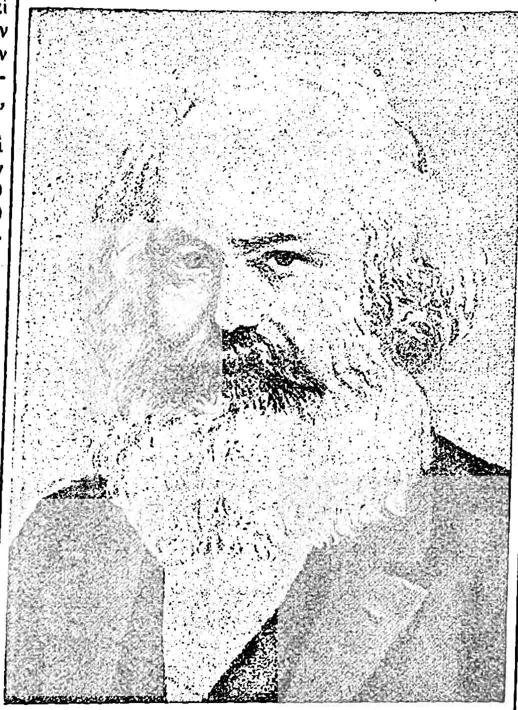

Κάρολος Μάρξ.

Τὰ περὶ ἀκαδημαϊκῆς σταδιοδρομίας σχέδια τοῦ Marx ἐματαιώθησαν ὅμως πρὸ τῆς λήξεως αὐτῶν τούτων τῶν σπουδῶν του. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρὸς τὸν Hegel πνευματικῶς ἐστραμμένου ὑπουργοῦ Altenstein καὶ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Γ΄ (1840), ὁ νέος βασιλεὺς Φρειδερῖκος Γουλιέλμος ὁ Δ΄ ἐμπιστεύεται τὴν διαχείρισιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς τοῦ πρωσσικοῦ κράτους εἰς τὸν ἀντιδραστικὸν ὑπουργὸν Eichhorn. Τόσον μανιώδης ἦτο ἡ κατὰ τῶν ἀριστεριζόντων ὀπαδῶν τοῦ Hegel ἐγκαινιασθεῖσα πολιτική, ὥστε ὁ μὲν Marx ἀναγκάζεται νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἰέννης διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ διδακτορικόν του δίπλωμα, ὁ δὲ Bauer ἀπαλλάσσεται τῶν ὑφηγητικῶν του καθηκόντων. Οὕτω πως ὁ Marx ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν δημοσιογραφικὴν σταδιοδρομίαν. Ὡς συντάκτης τῆς ἐν ἔτει 1842 ἱδρυθείσης «Ἐφημερίδος τοῦ Ρήνου», ἐφημερίδος φιλελευθέρων φρονημάτων, ἐδημοσίευσε πλῆθος ἄρθρων πολιτικοῦ καὶ γενικωτέρου πνευματικοῦ περιεχομένου, συμβαλὼν εἰς τὸ νὰ δημιουργηθῇ ἐν Γερμανίᾳ δημοσιογραφικὴ παράδοσις ἀνωτέρα τῆς ἀλλαχοῦ ἰσχυούσης.

Ἡ ματαίωσις τῶν ἀκαδημαϊκῶν σχεδίων τοῦ Marx ἐγέννησεν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ τὴν πρώτην δυσπιστίαν πρὸς τὰ κρατοῦντα κοινωνικὰ συστήματα. Πάντως ἐμφανίζεται οὗτος ἐμμένων ἀκόμη εἰς τὸν ἰδεαλισμὸν καὶ δὴ εἰς τὸν ἰδεαλισμὸν τοῦ Hegel. Ἐνῷ ὅμως ὁ ἰδεαλισμός του μένει ἀκλόνητος, αἱ πολιτικαί του πεποιθήσεις ἄρχονται μεταστρεφόμεναι ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ φιλελευθερισμοῦ πρὸς τὸν σοσιαλισμόν. Καὶ ἀρνεῖται μὲν ὁ Marx, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ζωῆς του, πᾶν δικαίωμα οὐχὶ ἁπλῶς πρακτικῆς, ἀλλὰ καὶ θεωρητικῆς ὑποστάσεως εἰς τὸν κομμουνισμόν, ὁμολογεῖ ὅμως ὅτι ἔργα, ὡς τὰ τῶν Leroux, Considérant, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Proudhon, εἶναι ἄξια πολλῆς προσοχῆς, τονίζει ὅτι πᾶσα διὰ τῆς βίας καταπολέμησις τῶν κομμουνιστικῶν ἰδεῶν εἶναι ἄστοχος, διακόπτει τὰς σχέσεις του πρὸς τοὺς παλαιούς του φίλους καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν Bauer, σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι οὗτοι ἔκρινον ἐπιπολαίως τὴν νέαν περὶ κόσμου θεωρίαν τοῦ κομμουνισμοῦ, καὶ ἄρχεται ἀφιερούμενος εἰς τὴν μελέτην τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς ἐτέλει ἡ τάξις τῶν ἀγροτῶν καὶ ἐργατῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Γερμανίᾳ δημοσιογραφικὴ δρᾶσις τοῦ Marx δὲν ἐπέπρωτο νὰ συνεχισθῇ ἐπὶ μακρόν. Λόγοι πολιτικοὶ ὠθοῦν τὴν πρωσσικὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν λῆψιν περιοριστικῶν μέτρων κατὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου. Ἡ «Ἐφημερὶς τοῦ Ρήνου» διακόπτει τὴν ἔκδοσίν της, ὁ δὲ Marx, νυμφευθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ τὴν Jenny von Westphalen, ἐγκαταλείπει τὴν Γερμανίαν καὶ ἐγκαθίσταται εἰς Παρισίους. Ἐκεῖ ἐκδίδει οὗτος μετὰ τοῦ Arnold Ruge τὰ «Γερμανο-γαλλικὰ χρονικά», τὰ ὁποῖα ἐνεφανίσθησαν ὡς συνέχεια τῶν «Γερμανικῶν χρονικῶν», ἅτινα ἐξέδωκεν ὁ Ruge, μετὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐκδόσεως τῶν «Χρονικῶν τῆς Χάλλης», ἐπί τινας μῆνας ἐν Δρέσδῃ. Ὅ,τι ἐδημοσίευσεν ὁ Marx ἐν τῷ πρώτῳ καὶ μόνῳ ἐκδοθέντι τεύχει τῶν «Γερμανο-γαλλικῶν χρονικῶν» (Φεβρουάριος 1844) ἀποτελεῖ τὴν πρώτην καθαρὰν ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τὸν σοσιαλισμὸν μεταστροφῆς του, μεταστροφῆς, ἧς ἡ τελικὴ ἀποκρυστάλλωσις ὀφείλεται ἐν πολλοῖς καὶ εἰς τὴν ἐπαφήν, ἣν μέσῳ τοῦ Moses Hess κατώρθωσεν οὗτος νὰ ἀποκτήσῃ πρὸς τοὺς σπουδαιοτέρους τῶν Γάλλων σοσιαλιστῶν, ἰδίᾳ πρὸς τὸν Proudhon. Ἡ μεταστροφὴ αὕτη τοῦ Marx πρὸς τὸν σοσιαλισμὸν προεκάλεσεν ὅμως καὶ τὴν ῥῆξιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Ruge, οὗτινος ἡ ἰδεολογία ἦτο ἁπλῶς δημοκρατική. Οὕτω πως ἠναγκάσθη νὰ προσφέρῃ οὗτος τὴν συνεργασίαν του εἰς τὸ «Ἐμπρός», μικράν τινα γερμανικὴν ἐφημερίδα ἐκδιδομένην ἐν Παρισίοις, ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ὁποίας ἐμφανίζεται ὁ Marx κατὰ πρώτην φορὰν συνδυάζων τὴν ἰδέαν τοῦ σοσιαλισμοῦ πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ὡς συνεργάτης τοῦ «Ἐμπρὸς» κατηγορεῖται οὗτος ἐπὶ κομμουνισμῷ καὶ τῇ ἐπεμβάσει τῆς πρωσσικῆς κυβερνήσεως ἀπελαύνεται κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1845 ἐκ Παρισίων καὶ καταφεύγει εἰς Βρυξέλλας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἄρχεται ἡ ζωὴ τοῦ Marx ὡς πολιτικοῦ φυγάδος. Ἐν Βρυξέλλαις ἐγνώρισεν οὗτος τὸν Friedrich Engels, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἤδη ἐκτιμήσει ὡς συνεργάτην τῶν «Γερμανο-γαλλικῶν χρονικῶν», συνδεθεὶς μετ' αὐτοῦ ἔκτοτε στενῶς.

Ἡ διαμονὴ τοῦ Marx ἐν Βρυξέλλαις συνδέεται πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἐξέλιξιν, ἥτις ὡδήγησεν εἰς τὸν *ἱστορικὸν ὑλισμόν.* Τὰ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ζωῆς του συγγραφέντα ἔργα εἶναι χαρακτηριστικὰ διὰ τὴν ἐξειλιγμένην πλέον πνευματικὴν ὑπόστασίν του. Τὰ σπουδαιότερα τούτων εἶναι: ἡ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Engels συγγραφεῖσα «Ἱερὰ οἰκογένεια», ἥτις ἐδημοσιεύθη ἐν ἔτει 1845, ἡ ὡσαύτως ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Engels συγγραφεῖσα «Γερμανικὴ ἰδεολογία», ἧς τὸ πρῶτον μέρος ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Rjazanov ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ ῥωσιστὶ καὶ γερμανιστὶ (ἐν Μόσχᾳ καὶ Φραγκφούρτῃ) ἐκδιδομένου «Ἀρχείου τῶν Marx καὶ Engels», ἡ εἰς ἀντίκρουσιν τοῦ ἔργου τοῦ Proudhon «Φιλοσοφία τῆς ἀθλιότητος», δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Marx γαλλιστὶ ἐν ἔτει 1847 «Ἀθλιότης τῆς φιλοσοφίας», καὶ τέλος τὸ μετὰ τοῦ Engels συνταχθὲν «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον».

Τὸ «Κομμουνιστικὸν μανιφέστον» ἐσήμανε συγχρόνως καὶ τὴν ἐνεργὸν ἀνάμειξιν τοῦ Marx εἰς τὴν πολιτικήν. Ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1845 ἐξεδηλώθησαν προσπάθειαί τινες κομματικῆς συγκροτήσεως τῶν ὀπαδῶν τοῦ Marx, προσπάθειαι, αἵτινες ὠφείλοντο κυρίως εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν Marx καὶ Engels πλήρως ὡριμάσει ἡ ἀντίθεσις κατὰ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τῶν ἄλλων σοσιαλιστῶν καὶ δὴ αὐτῶν τούτων τῶν Moses Hess καὶ Karl Grün. Ὅταν ἡ ἐν Λονδίνῳ ἑδρεύουσα γερμανικὴ «Ἕνωσις τῶν δικαίων», χειραφετηθεῖσα ἀπὸ τῆς κηδεμονίας τῶν σοσιαλιστῶν Weitling καὶ Cabet, ἐζήτησε, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1847, νὰ ἀσπασθῇ τὰς ἀρχὰς τῶν Marx καὶ Engels, οἱ δύο φίλοι ἐγένοντο μέλη τῆς ἑνώσεως καὶ ἐν τῷ συγκροτηθέντι κατὰ τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐν Λονδίνῳ συνεδρίῳ, οὗτινος μετέσχεν ἁπλῶς ὁ Engels, μετετράπη ἡ ὀνομασία τῆς ἑνώσεως εἰς «Ἕνωσιν τῶν κομμουνιστῶν», ὡρίσθη δὲ ὡς σκοπὸς ταύτης «ἡ πτῶσις τῆς ἀστικῆς τάξεως, ἡ κυριαρχία τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἄρσις τῆς παλαιᾶς ἐπὶ τῆς ἀντιθέσεως τῶν τάξεων βασιζομένης ἀστικῆς κοινωνίας καὶ ἡ ἵδρυσις νέας κοι-

Digitized by Google

νωνίας ἄνευ τάξεων καὶ ἄνευ ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας». Κατὰ τὸ δεύτερον συνέδριον τῆς ἑνώσεως ἐδόθη εἰς τοὺς δύο φίλους ἡ ἐντολή, ὅπως ἐκθέσωσι τὰς ἀρχὰς τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν ἰδιαιτέρῳ μανιφέστῳ προωρισμένῳ διὰ τὴν δημοσιότητα. Τὸ μανιφέστον, συνταχθέν, ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς ἑνώσεως καὶ ἐκυκλοφόρησε κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1848

Μετὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου 1848 ἐκδιώκεται ὁ Marx μετὰ τῆς συζύγου του ἐκ Βρυξελλῶν καὶ ἐπιστρέφει εἰς Παρισίους, ὅπου ἐγένετο πλέον δεκτὸς μετὰ τιμῶν. Αἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐκραγεῖσαι ἐπαναστάσεις διευκολύνουν καὶ τὴν παλινόστησίν του εἰς Κολωνίαν, ὅπου ἐπιχειρεῖ οὗτος μετ' ἄλλων τινῶν φίλων τὴν ἐπανέκδοσιν τῆς ἐφημερίδος τοῦ Ρήνου ὑπὸ τὸν τίτλον «Νέα ἐφημερὶς τοῦ Ρήνου». Ἡ ἐφημερὶς ἐξεδόθη ὡς ὄργανον ἁπλῶς δημοκρατικόν, προσέκρουσεν ὅμως καὶ ὡς τοιοῦτον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ἀντιδράσεως, ἥτις διεδέχθη τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1848. Ἡ πρωσσικὴ κυβέρνησις ἀπελαύνει τοὺς συντάκτας τῆς ἐφημερίδος κατὰ Μάϊον τοῦ ἔτους 1849 ἐκ τοῦ πρωσσικοῦ ἐδάφους. Περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καταφεύγει ὁ Marx εἰς Λονδῖνον, ὅπου ἐγκαθίσταται μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του καὶ πάλιν ὡς ἐξόριστος Ἐν τῇ ἀγγλικῇ πρωτευούσῃ συνέγραψεν ὁ Marx ἐν μέσῳ βαρυτάτων οἰκονομικῶν στενοχωριῶν, βαρυτάτων οἰκογενειακῶν πληγμάτων (θάνατος δύο τέκνων του) καὶ βαρυτάτων διασαλεύσεων τῆς ὑγείας του, τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων του, ἐξ ὧν σπουδαιότερα: «Ἡ δεκάτη ὀγδόη Brumaire τοῦ Λουδοβίκου Ναπολέοντος» (1852), ἡ «Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» (1859) καὶ τέλος τὸ «Κεφάλαιον», οὗτινος μόνον ὁ πρῶτος τόμος (1867) ἐξεδόθη ζῶντος τοῦ Marx. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Κεφαλαίου» ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἀπηλλάσσετο ταχέως τῶν ὀχληρῶν εἰς αὐτὸν οἰκονομολογικῶν ἐρευνῶν διὰ νὰ ἀφιερωθῇ καὶ πάλιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Αἱ οἰκονομικαὶ ὅμως ἀνάγκαι καὶ ἡ κλίσις, ἣν ᾐσθάνετο πρὸς τὴν πολιτικήν, ἠμπόδισαν τοῦτον ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδῃ ἐκπληρουμένην τὴν ἐλπίδα του. Παρὰ τὴν διαρκῆ συνδρομήν, ἣν παρεῖχεν εἰς τὸν Marx ὁ Engels (ὅστις πρὸς τὸν ἀποκλειστικὸν τοῦτον σκοπὸν ἐπανῆλθεν εἰς Μαγχεστρίαν καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ ἔτους 1870, ἐργαζόμενος ὡς ἄμισθος ὑπάλληλος εἰς τὸν ἐμπορικὸν οἶκον τοῦ πατρός του), ἠναγκάζετο ὁ Marx νὰ καταναλίσκῃ μέγα μέρος τῶν δυνάμεών του εἰς τὸ νὰ συγγράφῃ ἄρθρα ἐφημερίδων. Τοῦτο ἀνέκοψεν ἐπὶ μακρὸν τὰς ἐπιστημονικάς του ἀσχολίας. Ἔτι ὅμως περισσότερον ἀνεκόπησαν αὗται ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἀνάγκης, ἥτις ὤθησε τοῦτον εἰς τὸ νὰ ἀναμειχθῇ ἐνεργῶς ἂν καὶ πάντοτε ἐκ τῶν παρασκηνίων) εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς πρώτης διεθνοῦς.

Ὁ Marx διέκειτο πάντοτε δυσμενῶς πρὸς τὰς σοσιαλιστικὰς ἑνώσεις ἐθνικοῦ ἁπλῶς χαρακτῆρος Ἐνῷ ἀπεδοκίμαζεν οὗτος τὴν ἐξαιρέτως ζωηρὰν ἐργατικὴν κίνησιν, ἣν εἶχε δημιουργήσει ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ μορφὴν στενῶς ἐθνικὴν ὁ Ferdinand Lassalle, ἀπέδωκε μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν κατὰ βάθος τυχαίαν καὶ μηδένα κατ' ἀρχὰς συγκινήσασαν συνάντησιν τῶν ἐργατικῶν ἀντιπροσώπων διαφόρων κρατῶν, ἥτις προεκλήθη ἐν Λονδίνῳ ἐν ἔτει 1862, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πρώτης διεθνοῦς ἐκθέσεως. Καὶ δὲν ἠστόχησεν ὁ Marx εἰς τὴν ὑπερτίμησιν τῆς διεθνοῦς συναντήσεως τοῦ 1862 Ἡ συνάντησις αὕτη ἐπέπρωτο πράγματι νὰ δημιουργήσῃ τοὺς πρώτους διεθνεῖς δεσμοὺς τοῦ προλεταριάτου. Νέαι συναντήσεις προεκλήθησαν καὶ ἐν ἔτει 1864 ἐδημιουργήθη καὶ ἐπισήμως ἡ πρώτη Διεθνὴς ἕνωσις τῶν ἐργατῶν, ἧς τὴν προκήρυξιν καὶ τὸ καταστατικὸν συνέταξεν αὐτὸς οὗτος ὁ Marx. Ὁ τρόπος μάλιστα, καθ' ὃν συνετάγησαν τὸ καταστατικὸν καὶ ἡ προκήρυξις, ὑπῆρξε τόσον ἐπιτυχής, ὥστε πάντα τὰ μέλη τῆς ὀργανώσεως ἔμειναν ἱκανοποιημένα. Αἱ συνδιαλλακτικαὶ ὅμως προσπάθειαι τοῦ Marx δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καρποφορήσουν. Κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα συνέδρια τῆς πρώτης Διεθνοῦς (τῆς Γενεύης τοῦ 1866, τῆς Λωζάννης τοῦ 1867, τῶν Βρυξελλῶν τοῦ 1868 καὶ τῆς Βασιλείας τοῦ 1869) συνέδρια, ἅτινα διηύθυνεν ὁ Marx μόνον ἐκ τῶν παρασκηνίων, ἐξεδηλώθη ἰσχυρὰ ἡ ἀντίθεσίς του ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Proudhon, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸν Bakunin. Αἱ ἀντιθέσεις αὗται, ἂν καὶ ὡδήγουν συνήθως εἰς νίκην τοῦ Marx, ἐκλόνησαν πάντως τὴν ὑπόστασιν τῆς Διεθνοῦς. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς γαλλικῆς Κομμούνας, τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Bakunin εἰς τοὺς κύκλους τῶν ἐν Ἰταλίᾳ, Ἱσπανίᾳ καὶ Βελγίῳ σοσιαλιστῶν καὶ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἀγγλικῶν συνεργατικῶν ἐκ τῶν κόλπων τῆς Διεθνοῦς (ἀποχώρησιν, ἥτις ὠφείλετο εἰς τὴν πολιτικωτάτην πρᾶξιν τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, δι' ἧς ἀνεγνωρίσθησαν αὗται νομικῶς), ἤρξατο ἡ Διεθνὴς φθίνουσα. Ἡ ἐν Λονδίνῳ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1871 συνελθοῦσα διάσκεψις δὲν κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ πλείονα τῶν 23 μελῶν, ἐν τῷ ἑπομένῳ δὲ συνεδρίῳ, ὅπερ συνῆλθεν ἐν Χάγῃ ἐν ἔτει 1872, ἀπεφασίσθη, τῇ προτάσει αὐτοῦ τούτου τοῦ Marx, ἡ μετάθεσις τῆς ἕδρας τῆς Διεθνοῦς ἀπὸ Λονδίνου εἰς Νέαν Ὑόρκην. Τὸ συνέδριον τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον. Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς Διεθνοῦς ἠναγκάσθη καὶ ἐπισήμως νὰ κηρύξῃ ταύτην μετά τινα ἔτη (1876) ὡς διαλυθεῖσαν. Τὴν ἐν ἔτει 1889 γενομένην ἀναβίωσίν της, δηλαδὴ τὴν ἵδρυσιν τῆς λεγομένης σήμερον δευτέρας Διεθνοῦς, δὲν ἐπρόλαβε νὰ ἴδῃ ὁ Marx. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πρώτης ἀπεσύρθη οὗτος τελείως ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ἀναμείξεώς του εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν καθαρῶς ἐπιστημονικήν του δρᾶσιν. Μόνον ἐμμέσως, καὶ δὴ συγκεκριμένως μέσῳ τῶν θαυμαστῶν καὶ ὀπαδῶν του Libknecht καὶ Bebel, ἐπέδρασεν οὗτος ἐπὶ τὴν ἀποτόμως σημειωθεῖσαν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κινήσεως ἐν Γερμανίᾳ. Ὡσαύτως ἐν Γαλλίᾳ ἐπρόλαβεν ὁ Marx νὰ ἴδῃ τοὺς συζύγους τῶν δύο πρεσβυτέρων θυγατέρων του, τοὺς Paul Lafargue καὶ Charles Longuet δημιουργοῦντας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Guesde κίνησιν ἐργατικὴν βασιζομένην ἐπὶ τῶν ἀρχῶν του. Τῇ 14ῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους 1882 ἀπέθανεν ὁ Marx, ἀφοῦ ὑπέστη προηγουμένως δύο βαρύτατα πλήγματα, πλήγματα ὀφειλόμενα εἰς τὸν θάνατον τῆς ἀφωσιωμένης του συζύγου καὶ τῆς ἰδιαιτέρως προσφιλοῦς εἰς αὐτὸν θυγατρός του Jenny Longuet Ὁ Engels καὶ ὁ Liebknecht ἐξεφώνησαν τοὺς τελευταίους ἀποχαιρετιστηρίους λόγους (βλ. καὶ λ. *μαρξισμός*).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Franz Mehring*, Karl Marx (Geschichte seines Lebens) (Leipzig 1918).—*Ferdinand Tönnies*, Karl Marx (Leben und Lehre).—*Karl Vorländer*, Karl Marx (Sein Leben und sein Werk) (Leipzig 1929).

Κ. Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

— **Μὰρξ** (Marx), ***Ρογῆρος***. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ τεχνοκρίτης (γεν. 1859). Συνειργάσθη εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, διωρίσθη δὲ γραμματεὺς τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ εἶτα γενικὸς ἐπιθεωρητής. Ἐκτὸς διαφόρων κριτικῶν ἄρθρων, προλόγων εἰς ἐκδόσεις φιλολογικῶν ἔργων, συνέγραψε καὶ διαφόρους μονογραφίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Μελέται περὶ τῆς λωρραινικῆς τέχνης» (1882), «Ἱστορία τῶν γαλλικῶν μεταλλείων ἀπὸ ἑκατονταετίας» (1895), «Ἡ ἐν Γαλλίᾳ καλλιτεχνικὴ κίνησις κατὰ τὸ ἔτος 1901» (1901), «Μελέται περὶ τῆς γαλλικῆς σχολῆς» (1903). Γ. Ι. Β

μαρξισμὸς (ὁ)· τὸ φιλοσοφικὸν δόγμα τοῦ Μάρξ ἢ περὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν πραγμάτων θεωρία τοῦ Μάρξ.

— *(Κοινωνιολ.) Μαρξισμὸς* εἶναι ἡ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Marx καὶ Engels συνδεομένη κατεύθυνσις ἐκείνη τοῦ πνεύματος, δι' ἧς ἐπεχειρήθη ἡ ἐπιστημονικὴ θεμελίωσις καὶ δικαίωσις τοῦ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας ἀναπτυχθέντος προλεταριακοῦ ἀγῶνος. Ἡ κατεύθυνσις αὕτη τοῦ πνεύματος συνδέεται πρὸς τὴν διδασκαλίαν οὐχὶ μόνον τοῦ Marx, ἀλλὰ καὶ τοῦ Engels, διότι ὁ Engels ὄχι μόνον συνεπλήρωσεν αὐθεντικῶς πολλὰς τῶν θεωριῶν τοῦ Marx, ἀλλὰ συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ στενῶς, ὑποβαλὼν μάλιστα εἰς τὸν Marx πολλὰ τῶν ὅσων ἐμφανίζονται συνδεδεμένα μόνον πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου τούτου. Ὁ μαρξισμὸς συνδέεται πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν δύο ἱδρυτῶν του, διότι οἱ ἀπ' αὐτῶν ἀρυσθέντες τὰ φῶτά των πιστοὶ μαθηταί, οἱ λεγόμενοι ὀρθόδοξοι μαρξισταί, οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες προσέθεσαν εἰς τὰς θεωρίας ἐκείνων, ἀρκεσθέντες ἁπλῶς εἰς τὴν ἑρμηνείαν—ἑρμηνείαν, ἡ ὁποία μάλιστα ἐμφανίζεται ἐν πολλοῖς ἐξαιρέτως στενὴ—τῆς παραληφθείσης διδασκαλίας. Ὅσοι προέβησαν εἰς οὐσιώδη συμπλήρωσιν καὶ εὕρυνσιν τῆς παραληφθείσης διδασκαλίας—ὡς π. χ. ὁ συνδυάσας τὸν μαρξισμὸν πρὸς τὸν Kant καὶ τὸν κριτικὸν ἐν γένει ἰδεαλισμὸν Max Adler καὶ ὁ τὴν φιλοσοφικὴν πλευρὰν τοῦ μαρξισμοῦ αὐτοτελῶς ἀναπτύξας Lukács—δὲν θεωροῦνται ὡς ὀρθόδοξοι μαρξισταί. Ὁ πυρὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ Marx εὑρίσκεται εἰς τὴν κριτικὴν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Τοῦτο παρεγνωρίσθη μέχρι τοῦδε ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἐκείνων, οἵτινες, ὁρμηθέντες ἐκ τῆς ἀνάγκης, ὅπως ἐξετάσουν τὴν κοινωνιολογικὴν ἢ φιλοσοφικὴν ἁπλῶς πλευρὰν τῆς διδασκαλίας του, ἐνόμισαν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ παραβλέψουν τελείως τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ θεωρίαν. Τὴν μονομέρειαν ταύτην εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου τοῦ Marx ἐπέδειξαν μάλιστα καί τινες ὀπαδοὶ τούτου, ὡς ὁ Karl Vorländer. Ὅπως σφάλλεται ὁ θεωρῶν τὰς οἰκονομικὰς θεωρίας τοῦ Marx μόνον ὡς οἰκονομικὰς θεωρίας, τοιουτοτρόπως ἁμαρτάνει λογικῶς καὶ ἐκεῖνος, ὅστις θεωρεῖ τὴν κοινωνιολογίαν ἢ καὶ τὴν ὅλην περὶ τοῦ κόσμου φιλοσοφικὴν θεωρίαν τοῦ Marx ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῆς οἰκονομολογικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας. Ὁ Marx ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος, ὅστις παρετήρησε τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα κοινωνιολογικῶς. Ἡ κοινωνιολογία του δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ, χωρὶς νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὴν κριτικήν, ἣν ἤσκησεν εἰς βάρος τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας.

Ὁ Marx στρέφεται κατὰ τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας κυρίως διὰ τοῦ ἐπιχειρήματος ὅτι αὕτη βασίζεται ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης ἀναγωγῆς ἐννοιῶν καὶ συνθηκῶν, αἵτινες κέκτηνται ἁπλῶς ἱστορικόν, περιωρισμένον καὶ σχετικὸν χαρακτῆρα, εἰς ἀπολύτους ἐννοίας, δηλαδὴ συγκεκριμένως διὰ τοῦ ἐπιχειρήματος ὅτι αὕτη ἐμφανίζει τὰς συνθήκας τῆς παραγωγῆς, ὅπως ἰσχύουν αὗται ἐν τῷ ἀστικῷ καθεστῶτι, εἰς αἰωνίας κατηγορίας. Οἱ κλασσικοὶ οἰκονομολόγοι ἐμφανίζουν, κατὰ τὸν Marx, τὴν παραγωγὴν διεπομένην «ὑπὸ αἰωνίων φυσικῶν νόμων ἀνεξαρτήτων ἀπὸ τῆς ἱστορίας», χρησιμοποιοῦντες ὡς βάσιν τὰς περιωρισμένης ἱστορικῆς ἰσχύος συνθήκας τῆς ἀστικῆς οἰκονομίας. Ἡ διάκρισις τοῦ κεφαλαίου ἀπὸ τῆς ἐργασίας, ὡς ἐμφανίζεται ἐν τῷ ἀστικῷ καθεστῶτι, ἐθεωρεῖτο πράγματι ὡς ἀποτελοῦσα ἐὰν ὄχι, ὡς λέγει ὁ Marx, τὴν αἰωνίαν καὶ ἀναγκαίαν βάσιν τῆς οἰκονομίας ἐν γένει, πάντως τὸ γνώρισμα τῆς οἰκονομίας τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, γνώρισμα, ἄνευ τοῦ ὁποίου, κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν Adam Smith, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ὁ πολιτισμός. Ὁ δογματισμὸς οὗτος, ἐφ' οὗ ἐβασίσθη ἡ κλασσικὴ πολιτικὴ οἰκονομία, ἤρθη ὑπὸ τοῦ Marx. Τοῦτο ἀκριβῶς ἐσήμαινεν ἡ κριτική, ἣν ἤσκησεν εἰς βάρος τῆς κλασσικῆς σχολῆς ὁ ἱδρυτὴς τοῦ «ἐπιστημονικοῦ» σοσιαλισμοῦ. Ἐὰν συνήθως θεωρῆται ὁ Marx ὡς ἀντιγράψας ἁπλῶς τὰ πορίσματα τῆς σχολῆς ταύτης, τοῦτο ὀφείλεται εἰς ἀνεπαρκῆ ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου του. Πρὸς τὴν σχολὴν ταύτην—ἰδίᾳ πρὸς τὸν Ricardo—συνδέει τὸν Marx μόνον ἡ περὶ ἀξίας θεωρία. Τὴν κριτικὴν ὅμως τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας δὲν ἀποτελεῖ ἡ θεωρία αὕτη. Ταύτην, ὡς καὶ τὰς πλείστας τῶν θεωριῶν τῶν προηγηθέντων αὐτοῦ οἰκονομολόγων τῆς κλασσικῆς σχολῆς, ὄχι μόνον δὲν ἀπέκρουσεν, ἀλλ' υἱοθέτησεν ὁ Marx. Ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέβλεψεν ἡ κριτική του, ἦτο ἡ ἀμφισβήτησις ὄχι τοῦ περιεχομένου, ἀλλὰ τῆς χρονικῆς ἰσχύος τῶν πορισμάτων τῆς κλασσικῆς σχολῆς, ὄχι τῆς ὀρθότητος τῆς διακρίσεως κεφαλαίου καὶ ἐργασίας ἐν σχέσει πρὸς τὸ κεφαλαιοκρατικὸν καθεστώς, ἀλλὰ τῆς ὀρθότητος τῆς διακρίσεως ταύτης ἐν σχέσει πρὸς τὴν οἰκονομίαν ἐν γένει.

Ἡ κριτικὴ λοιπὸν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐσήμανε τὴν σχετικοποίησιν τῶν ἐννοιῶν ταύτης. Τὸ κύριον γνώρισμα τῆς ἀστικῆς ἢ κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας εἶναι, κατ' αὐτόν, τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ ἀντίθεσίς του πρὸς τὴν ἐργασίαν. Τὸ κεφάλαιον εἶναι προϊὸν τῆς συσσωρεύσεως ὑπεραξίας. Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Marx περὶ ὑπεραξίας, πρέπει νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὴν γενικωτέραν περὶ ἀξίας θεωρίαν του.

Ἀξία εἶναι ἡ ἀντικειμενοποίησις ἐργασίας. Ἡ ἀξία εἶναι προϊὸν ἐργασίας. Εἶναι ὅμως πᾶσα ἀξία προϊὸν ἐργασίας; Ὄχι! Ὁ Marx προβαίνει εἰς τὴν θεμελιώδη διάκρισιν (ἡ ὁποία εἶχεν ἐπιχειρηθῇ καὶ πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν κλασσικῶν οἰκονομολόγων) μεταξὺ ἀξίας χρήσεως καὶ ἀνταλλακτικῆς ἀξίας. Δεδομένου—λέγει ὁ Marx—ὅτι πᾶν ἐμπόρευμα ἐμφανίζεται πρωτίστως ὡς ἀντικείμενον τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ὡς πρᾶγμα τοῦ ὁποίου ὁ προορισμὸς συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἱκανοποιῇ διὰ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐνυπάρχουσα εἰς αὐτὸ χρησιμότης παράγει ἀφ' ἑαυτῆς τὴν *ἀξίαν χρήσεως* ἢ *χρηστικὴν ἀξίαν* τούτου. Εἰς τὰς κοινωνίας, αἵτινες διέπονται ὑπὸ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ τρόπου παραγωγῆς, αἱ χρηστικαὶ ἀξίαι ἀποτελοῦν τοὺς ὑλικοὺς φορεῖς τῆς *ἀνταλλακτικῆς ἀξίας*. Αὕτη, μεταβάλλουσα τὸ διὰ χρηστικῆς ἀξίας πεπροικισμένον πρᾶγμα, δηλαδὴ τὸ ἁπλῶς χρήσιμον πρᾶγμα ὑφ' ὡρισμένας προϋποθέσεις, εἰς ἐμπόρευμα, ἐμφανίζεται, ἀντιθέτως πρὸς τὴν χρηστικὴν ἀξίαν, ἥτις ἐκφράζει πάντοτε ποιότητα, ὡς ἡ ποσοτικὴ σχέσις, ὡς ἡ ἀναλογία, καθ' ἣν ἐπὶ τῇ βάσει τυχαίων κατ' ἐπίφασιν περιστατικῶν ἀνταλλάσσονται χρηστικαὶ ἀξίαι εἴδους τινὸς διὰ χρηστικῶν ἀξιῶν ἄλλου εἴδους. Ἡ ἀνταλλακτικὴ ἀξία δὲν ἐκδηλοῖ τὰς ὑποκειμενικὰς διαθέσεις τοῦ ζητοῦντος τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του κοινοῦ. Ἐὰν ἐξεδήλωνε τὰς διαθέσεις ταύτας, θὰ ἀπετέλει χρηστικὴν ἀξίαν. Ὁ παράγων, ὅστις προσδιορίζει τὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ὑποκειμενικός. Ἐφόσον δὲν ἐκδηλώνει χρησιμότητα—ἡ ὁποία μετρεῖται ἐπὶ τῇ βάσει ὑποκειμενικῶν κριτηρίων—εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀντικειμενικός. Τὰ ἐμπορεύματα διέπονται, κατὰ τὸν Marx, ὑπὸ στοιχείου τινὸς κοινοῦ εἰς πάντα καὶ σταθεροῦ, στοιχείου, τὸ ὁποῖον, ξένον πρὸς τὰς φυσικὰς ἰδιότητας τῶν πραγμάτων, προσδιορίζει τὴν ἀνταλλακτικὴν τούτων ἀξίαν ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῆς χρηστικῆς ἀξίας των. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο εἶναι ἡ πρὸς παραγωγὴν τοῦ πράγματος ἀπαιτηθεῖσα ἐργασία. Ἡ ἀνταλλακτικὴ ἀξία πράγματός τινος εἶναι, κατὰ τὸν Marx, ἡ ἐν αὐτῷ περιεχομένη ἐργασία ἐν γένει, ἡ ἐργασία ὄχι ὡς ὡρισμένη, εἰδικὴ καὶ ποιοτικῶς προσδιωρισμένη ἐργασία, ἀλλ' ἡ κατὰ κανόνα ἀπαιτουμένη διὰ τὴν παραγωγήν του, δηλαδὴ κοινωνικῶς ἀναγκαία ποσότης ἐργασίας, ὁ συνήθως καὶ ὑπὸ κανονικὰς συνθήκας παραγωγῆς ἀπαιτούμενος χρόνος ἐργασίας. «Ἐμπορεύματα, λέγει ὁ Marx, περιέχοντα ἰσομεγέθη ποσὰ ἐργασίας ἢ δυνάμενα νὰ κατασκευασθῶσιν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἐργασίας, ἔχουν κατ' ἀκολουθίαν τὸ αὐτὸ μέγεθος ἀξίας». Ὁ παράγων ἐμπόρευμα (ἐμπόρευμα=πρᾶγμα πεπροικισμένον δι' ἀνταλλακτικῆς ἀξίας) διὸν

Digitized by Google

νὰ παραγάγῃ ὄχι ἁπλῶς χρηστικὴν ἀξίαν (π. χ. πρᾶγμα χρήσιμον μόνον εἰς ἑαυτόν), ἀλλὰ καὶ ἀξίαν χρήσιμον εἰς ἄλλους, κοινωνικὴν χρηστικὴν ἀξίαν. Ἡ ἀνταλλακτικὴ ἀξία προϋποθέτει πάντοτε κατανάλωσιν ἐργασίας καὶ ἡ δι' ἐργασίας παραχθεῖσα ἀνταλλακτικὴ ἀξία πάντοτε χρηστικὴν ἀξίαν, ἐνῷ ἀντιστρόφως καὶ ἡ χρηστικὴ ἀξία εἶναι δυνατὸν νὰ ὑφίσταται ἄνευ ἐργασίας καὶ ἡ δι' ἐργασίας παραχθεῖσα χρηστικὴ ἀξία ἄνευ ἀνταλλακτικῆς ἀξίας. Ἡ ἔννοια τῆς ἀνταλλακτικῆς ἀξίας εἶναι τόσον στενή, ὥστε καὶ προϊόντα ἐργασίας ἐμφανίζονται ἐστερημένα ταύτης. Ὁ Marx ἀκολουθῶν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ricardo, διδάσκει, ὅτι ἐστερημένα ἀνταλλακτικῆς ἀξίας εἶναι τὰ προϊόντα ἐκεῖνα, ἅτινα διακρίνονται διὰ τὴν σπανιότητα ἢ καὶ μοναδικότητά των καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πολλαπλασιάζωνται κατὰ βούλησιν ὑπὸ τῆς βιομηχανίας. Ἡ ἀνταλλακτικὴ ἀξία καὶ ἡ ποσότης τῆς ἐργασίας ὡς κριτήριον τῆς ἀξίας, προϋποθέτουν, κατὰ τὸν Marx, προϊόντα βιομηχανικά, δηλαδὴ ἀντικείμενα δυνάμενα νὰ ἀνταλλάσσωνται κατὰ ποσότητας, νὰ ἀναπαράγωνται πρὸς τακτικὴν τροφοδότησιν τῆς ἀγορᾶς.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς θεωρίας περὶ ἀξίας ἡ ἀνταλλαγὴ ἐμπορευμάτων ἀποτελεῖ ἀνταλλαγὴν ἴσων ἀξιῶν. Δεδομένου τοῦ γεγονότος τούτου, πόθεν προέρχεται τὸ κέρδος, ὅπερ συσσωρευόμενον δημιουργεῖ τὸ κεφάλαιον; Πῶς γεννᾶται ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζει ὁ Marx *ὑπεραξίαν*;

Ἡ ὑπεραξία δὲν δημιουργεῖται, κατὰ τὸν Marx, κατὰ τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἐμπορευμάτων. Ἡ ἀνταλλαγὴ δὲν δημιουργεῖ κατὰ κανόνα δημιουργίαν κέρδους, δηλαδὴ ἐκμετάλλευσιν. Ὁ συσσωρεύων κέρδος δὲν ἐκμεταλλεύεται κατ' ἀρχὴν ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον πωλεῖ ἢ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀγοράζει, ἀλλ' ἐκμεταλλεύεται ἄλλο εἰδικὸν ἐμπόρευμα, τοῦ ὁποίου ἡ χρηστικὴ ἀξία ἀποτελεῖ ὡσαύτως πηγὴν ἀνταλλακτικῆς ἀξίας. Τὸ ἐμπόρευμα τοῦτο εἶναι ἡ ἐργατικὴ δύναμις. Καὶ ἐμφανίζεται ἡ ἐργατικὴ δύναμις ὡς τὸ ἐμπόρευμα τοῦτο μόνον ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀστικῆς οἰκονομίας, δηλαδὴ—ὅπως λέγει ὁ Marx—μόνον, ἐφ' ὅσον ὁ φορεὺς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, δηλαδὴ ὁ ἐργάτης, εἶναι διττῶς ἐλεύθερος, ἐφ' ὅσον εἶναι ἐλεύθερος: α') ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δὲν εἶναι δοῦλος καὶ ὅτι προσφέρει τὴν ἐργατικὴν δύναμιν δι' ὡρισμένον χρόνον, καὶ β') ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι προσφέρει ταύτην ἐλευθέραν, δηλαδὴ ὡς τοιαύτην καὶ ὄχι ἐνσαρκουμένην εἰς ἄλλο ἐμπόρευμα. Ὅπως ἡ ἀξία (ἀνταλλακτικὴ) εἶναι προϊὸν ἐργασίας, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ὑπεραξία εἶναι προϊὸν ἐργασίας. Ὁ Marx ἀκολουθεῖ πρὸς θεμελίωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου τὴν ἑξῆς σειρὰν σκέψεων: Ἡ ἐργατικὴ δύναμις ἔχει ἀξίαν, ἥτις ἐξαρτᾶται—ὡς ἀκριβῶς καὶ ἡ ἀξία παντὸς ἄλλου ἐμπορεύματος—ἐκ τοῦ χρόνου τῆς ἐργασίας ὅστις ἀπαιτεῖται πρὸς παραγωγήν της, δηλαδὴ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἐκ τῆς ποσότητος τῆς ἐργασίας, ἥτις περιέχεται εἰς τὰ μέσα διατροφῆς καὶ γενικῶς εἰς πάντα τὰ ἀντικείμενα, τῶν ὁποίων ἔχει ὁ ἐργάτης ἀνάγκην κατὰ κανόνα πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν ὄχι μόνον τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ τῶν τέκνων του. Ἡ ἀξία λοιπὸν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ὡς ἐμπορεύματος συμπίπτει πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν μέσων, ἅτινα ἀπαιτοῦνται πρὸς διατήρησιν καὶ διαιώνισιν αὐτῆς. Ἡ ἐργατικὴ δύναμις, ἀγοραζομένη, καθίσταται ἡ πηγὴ ὑπεραξίας ἀφ' ἧς στιγμῆς κατορθοῦται ὅπως ἡ χρησιμοποίησίς της παράγῃ ἀξίαν μείζονα ἐκείνης, ἥτις περιέχεται ἐν αὐτῇ. Καὶ τοῦτο ἐπιτυγχάνεται εὐκολώτατα. Ἡ ἀνταλλακτικὴ ἀξία τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως εἶναι ἴση πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν μέσων συντηρήσεώς της. Ὁ ἀγοράζων ταύτην καταβάλλει ποσὸν ἴσον πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτήν. Ἡ ἐργατικὴ ὅμως δύναμις ἔχει—ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο ἐμπόρευμα—καὶ χρηστικὴν ἀξίαν. Ἐὰν ἡ ἐργατικὴ δύναμις παραγάγῃ ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου ἀξίαν ἴσην πρὸς τὴν καταβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ πρὸς ἀγοράν της, πᾶσα χρησιμοποίησίς της πέραν τοῦ ὡρισμένου τούτου χρόνου δημιουργεῖ πρὸς ὄφελος τοῦ ἀγοραστοῦ ὑπεραξίαν. Μὲ ἄλλας λέξεις: ἡ ὑπεραξία ὀφείλεται εἰς ὑπερεργασίαν, δηλαδὴ εἰς χρησιμοποίησιν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως πέραν τοῦ χρόνου ἐργασίας ὅστις ἀπαιτεῖται πρὸς παραγωγὴν ἀξίας ἴσης πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν μέσων συντηρήσεώς της. Τὸν χρόνον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπαράγει ὁ ἐργάτης τὴν ἀξίαν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, ὀνομάζει ὁ Marx *ἀναγκαῖον χρόνον ἐργασίας*.

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι—κατὰ τὸν Marx—ἡ ὑπεραξία ἐπιτυγχάνεται χωρὶς νὰ ἐκμεταλλεύεται ὁ ἀγοραστὴς τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως ἄλλο ἐμπόρευμα πλὴν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως. Ὅ,τι καταναλίσκει οὗτος πρὸς ἀπόκτησιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, δηλαδὴ πρώτων ὑλῶν, ἐργαλείων, μηχανῶν κλπ., ἀποτελεῖ, κατὰ τὸν Marx τὸ *σταθερὸν κεφάλαιον*, τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς παραγωγῆς, δὲν πολλαπλασιάζεται, δὲν προκαλεῖ τὴν γένεσιν κέρδους. Ἐκεῖνο τὸ τμῆμα τοῦ κεφαλαίου ἐπιχειρήσεώς τινος, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται καὶ δημιουργεῖ ὑπεραξίαν, εἶναι τὸ διατιθέμενον πρὸς ἀγορὰν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως *μεταβλητὸν κεφάλαιον*. Ἐπὶ τῶν σκέψεων ἀκριβῶς τούτων βασίζει ὁ Marx τὴν περὶ ἐκμεταλλεύσεως θεωρίαν του. Τὸ κεφάλαιον ἐκμεταλλεύεται τὴν ἐργασίαν. Καὶ τὸ περίεργον εἶναι τοῦτο: ἡ ἐκμετάλλευσις αὕτη συμβαίνει, ἂν καὶ τὸ κεφάλαιον ἀγοράζει τὴν ἐργατικὴν δύναμιν κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀξίαν της.

Ὅ,τι ἐλέχθη ἀνωτέρω ἀφορᾷ μόνον τὴν ὑπὸ τοῦ Marx ὀνομασθεῖσαν *ἀπόλυτον ὑπεραξίαν*. Πλὴν αὐτῆς ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ *σχετικὴ ὑπεραξία*. Ὁ χρόνος τῆς ἐργασίας διακρίνεται εἰς τὸν ἀναγκαῖον χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀναπαράγει ὁ ἐργάτης τὴν ἀξίαν τῆς ἐργατικῆς του δυνάμεως, καὶ εἰς τὸν χρόνον καθ' ὃν ἡ ἐργασία του προκαλεῖ τὴν γένεσιν ὑπεραξίας. Ἐὰν ἐπιτευχθῇ σύντμησις (περιορισμὸς) τῶν ὡρῶν, αἵτινες συνιστοῦν τὸν λεγόμενον ἀναγκαῖον χρόνον ἐργασίας, ἐὰν δηλαδὴ κατορθωθῇ ὅπως ἡ ἀναπαραγωγὴ τῆς ἀξίας τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως γίνῃ ἐντὸς χρόνου ὀλιγωτέρου τοῦ μέχρι σήμερον ἀπαιτουμένου, αὐξάνονται αἱ ὧραι τῆς ὑπερεργασίας (αἱ δημιουργοῦσαι ὑπεραξίαν), χωρὶς νὰ αὐξάνεται καὶ ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ὡρῶν ἐργασίας. Ταῦτα ἐπιτυγχάνονται διὰ τῆς ἐπαναστάσεως, ἣν προκαλεῖ τὸ κεφάλαιον εἰς τὸν τρόπον τῆς παραγωγῆς, δηλαδὴ εἰς τοὺς τεχνικοὺς καὶ κοινωνικοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς διενεργεῖται αὕτη. Ἡ μηχανὴ καὶ ἡ ἀνάπτυξίς της ἀφ' ἑνός, ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τῆς συνεργασίας πολλῶν καὶ τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων ἀφ' ἑτέρου ἀποτελοῦν τοὺς παράγοντας, οἵτινες δημιουργοῦν τὴν πιθανότητα τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀναγκαίου χρόνου ἐργασίας. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περὶ ὑπεραξίας θεωρίας πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ ποσὸν τῆς ὑπεραξίας, ἣν παράγει τὸ κεφάλαιον, ἀνάλογον ὄχι πρὸς ὁλόκληρον τὸ κεφάλαιον, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ μεταβλητὸν τμῆμα τούτου, δηλαδὴ πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ διατίθεται εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως, εἰς ἡμερομίσθια καὶ ἐν γένει εἰς μισθούς. Ἐφ' ὅσον ὁ κεφαλαιοκρατικῶς δρῶν ἐπιχειρηματίας ἐκμεταλλεύεται μόνον τὴν ἐργασίαν καὶ ὄχι τὰς πρώτας ὕλας, τὰς μηχανάς του κλπ., τὸ κέρδος του θὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ μεταβλητοῦ ἁπλῶς κεφαλαίου καὶ ὄχι ὁλοκλήρου τοῦ χρησιμοποιουμένου ὑπ' αὐτοῦ κεφαλαίου. Ἄρα: ἐξ ἴσου μεγάλα κεφάλαια παράγουν ἄνισον ποσότητα ὑπεραξίας, ὅταν ἡ *ὀργανική* των — ὅπως λέγει ὁ Marx — σύνθεσις, δηλαδὴ ἡ ἐκ σταθεροῦ καὶ μεταβλητοῦ κεφαλαίου σύνθεσίς των, δὲν εἶναι ἡ αὐτή, ἀλλ' εἶναι διάφορος. Εἶναι ὅμως τοῦτο ὀρθόν; Ἤδη εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Κεφαλαίου» παρατηρεῖ ὁ Marx ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν. Ἡ πραγματικότης διαψεύδει τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ὀργανικῆς συνθέσεως τῶν κεφαλαίων. Ἴσα εἰς συνολικὸν (ἐξωτερικὸν) μέγεθος κεφάλαια παράγουν, κινητοποιούμενα κανονικῶς, ἴσον ποσὸν κέρδους, ἔστω καὶ ἐὰν ἡ σύνθεσίς των εἶναι διάφορος. Πῶς συμβιβάζει ὁ Marx τοῦτο πρὸς τὴν θεωρίαν του;

Ἡ θεωρία δὲν θὰ συνεβιβάζετο πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἐὰν ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ «Κεφαλαίου» δὲν προέβαινεν ὁ Marx εἰς τὴν διάγνωσιν νέου στοιχείου, χαρακτηρίζοντος βαθύτατα τὸν ὅλον κοινωνικὸν ὀργανισμὸν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος. Ἂν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς θεωρίας περὶ ἀξίας καὶ ὑπεραξίας θὰ ἔπρεπε πάντοτε τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους κεφαλαίου τινὸς νὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ τμῆμά του ἐκεῖνο, ὅπερ διατίθεται εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς ἀξίας τῆς χρησιμοποιουμένης ὑπ' αὐτοῦ ἐργατικῆς δυνάμεως, ὁ ἐν τῷ κεφαλαιοκρατικῷ συστήματι δημιουργούμενος συναγωνισμὸς τῶν κεφαλαίων πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἐπικερδεστέρας παραγωγῆς ὁδηγεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν *συνήθους ποσοστοῦ τοῦ κέρδους*, ποσοστοῦ ἀναλογοῦντος πρὸς τὰ συνολικὰ μεγέθη τῶν κεφαλαίων. Ἡ κεφαλαιοκρατικὴ παραγωγὴ δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ παραγωγὴ μιᾶς καὶ μόνης μεγάλης ἀνωνύμου ἑταιρείας, ἐν ᾗ τὰ κατὰ μέρος προκύπτοντα ποσοστὰ κέρδους ἀφομοιοῦνται εἰς ἓν καὶ μόνον γενικὸν ποσοστόν, τὸ ὁποῖον κατανέμεται εἰς τοὺς κεφαλαιούχους ἐπὶ τῇ βάσει μόνον τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν κεφαλαίων των, ὡς ἀκριβῶς θὰ κατενέμετο εἰς τοὺς μετόχους ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἁπλοῦ ἀριθμοῦ τῶν μετοχῶν των. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν δημιουργεῖ ὁ συναγωνισμὸς τῶν κεφαλαίων. Ἐὰν τὰ κέρδη ἐξηρτῶντο ἐκ τῆς ὀργανικῆς συνθέσεως τῶν κεφαλαίων, δὲν θὰ ὑπῆρχον κεφάλαια διατεθειμένα νὰ τοποθετηθοῦν εἰς ἐπιχειρήσεις ἀπαιτούσας μεγάλας μὲν μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις, μικρὸν δὲ ἀριθμὸν ἐργατῶν. Τὸ ποσοστὸν λοιπὸν τοῦ κέρδους εἶναι ἐν τῇ πραγματικότητι ἀνάλογον πρὸς τὸ συνολικὸν μέγεθος κεφαλαίου τινὸς καὶ ὄχι πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ μεταβλητοῦ πρὸς τὸ σταθερόν του τμῆμα. Τοῦτο σημαίνει συγχρόνως ὅτι διὰ τῆς θεσπίσεως τοῦ συνήθους ἢ μέσου ποσοστοῦ τοῦ κέρδους δημιουργεῖται παρέκκλισίς τις ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἰσορροπίας τῶν ἐμπορευμάτων. Τὰ ἐμπορεύματα δὲν ἀνταλλάσσονται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀξίας των, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τιμῶν ἀφισταμένων τῆς ἀξίας των. Ἐὰν ἐπωλοῦντο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀξίας των, θὰ ἤντλει ὁ παράγων αὐτὰ κέρδος ἀνάλογον μόνον πρὸς τὸ μεταβλητὸν τμῆμα τοῦ κεφαλαίου του. Ἀλλ' ὁ συναγωνισμὸς δὲν ἐπιτρέπει τοῦτο. Ἐν τῇ κεφαλαιοκρατικῇ παραγωγῇ ζητεῖ τὸ κεφάλαιον νὰ λάβῃ τὸ αὐτὸ κέρδος τὸ ὁποῖον, ἀνεξαρτήτως τῆς συνθέσεώς του, λαμβάνει πᾶν ἄλλο κεφάλαιον τοῦ αὐτοῦ συνολικοῦ μεγέθους, ζητεῖ δηλαδὴ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τὰ προϊόντα του τιμὰς ἐξασφαλιζούσας τὸ μέσον ποσοστὸν τοῦ κέρδους. Αἱ τιμαὶ αὗται ἐπιτυγχάνονται κατὰ παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς ἀξίας τῶν ἐμπορευμάτων, πρὸς ἣν ἀντιστοιχοῦν.

Τὰ μέχρι τοῦδε ἀναπτυχθέντα ἀφοροῦν τὴν *στατικὴν* οἰκονομικὴν θεωρίαν τοῦ Marx, δηλαδὴ ἐκείνην, ἡ ὁποία ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ ἁπλῶς τὸ πῶς λειτουργεῖ κανονικῶς, τὸ πῶς ὑπάρχει ἡ κεφαλαιοκρατικὴ οἰκονομία. Περὶ τὴν στατικὴν ταύτην θεωρίαν ἀνεπτύχθησαν πολλοὶ ἀγῶνες. Αὕτη ἐπολεμήθη κυρίως ὑπὸ τῆς λεγομένης σχολῆς τῆς χρησιμότητος, ἰδίᾳ ὑπὸ τῆς σχολῆς τῆς Βιέννης, ἧς κύριοι ἀντιπρόσωποι ὑπῆρξαν ὁ v. Wieser καὶ ὁ v. Böhm Bawerk. Εἰς τὴν ἀσκηθεῖσαν πολεμικὴν ἀντιπαρετάχθησαν πολλοὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Marx. Ἀπό τινων ἐτῶν ἐξεδηλώθησαν προσπάθειαι συνδυασμοῦ καὶ συμβιβασμοῦ τῶν διισταμένων ἀπόψεων, προσπάθειαι συνδεόμεναι κυρίως πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ οἰκονομολόγου Emil Lederer.

Ἡ στατικὴ οἰκονομικὴ θεωρία τοῦ Marx ἐμφανίζεται συμπληρουμένη ὑπὸ τῆς *δυναμικῆς* οἰκονομικῆς θεωρίας του. Διὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἐζήτησεν ὁ Marx νὰ ἐξηγήσῃ δύο τινά: α') πόθεν ἐγεννήθη ἡ κεφαλαιοκρατικὴ οἰκονομία, δηλαδὴ τίνων μορφῶν οἰκονομίας ἀπῃτήθη ἡ διάλυσις, διὰ νὰ φθάσῃ ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸ ἀστικὸν καθεστώς, καὶ β') πῶς ἐξελίσσεται καὶ πῶς βαίνει πρὸς τὴν καταστροφήν του αὐτὸ τοῦτο τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα. Περὶ τὸ πρῶτον πρόβλημα ἠσχολήθη οὗτος ἐλάχιστα. Μόνον ἐν τῇ «Γερμανικῇ Ἰδεολογίᾳ», ἣν συνέγραψεν ὁ Marx ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Engels, εὑρίσκομεν γενικήν τινα εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνίας καὶ δὴ αὐτῶν τούτων τῶν προκεφαλαιοκρατικῶν ταύτης μορφῶν. Ὁ πρῶτος μέγας καταμερισμὸς τῶν ἔργων προεκλήθη ἐκ τοῦ χωρισμοῦ τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ. Οὗτος ἀπετέλεσε τὴν ἀρχὴν ὑπάρξεως καὶ ἀναπτύξεως κεφαλαίου ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τῆς γαιοκτησίας. Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ χωρισμοῦ τούτου ἀνεπτύχθησαν οἱ μέσοι αἰῶνες. Ὁ ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν πόλεων παραχθεὶς δεύτερος θεμελιώδης καταμερισμὸς τῶν ἔργων ὑπῆρξεν ὁ διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῆς τάξεως τῶν ἐμπόρων δημιουργηθεὶς χωρισμὸς παραγωγῆς καὶ συναλλαγῆς. Οὗτος προκαλεῖ νέον καταμερισμὸν καὶ δὴ μεταξὺ τῶν διαφόρων πόλεων, αἵτινες ἐξειδικεύονται εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν ὡρισμένων πλέον κλάδων βιομηχανίας. Οὕτω πως ἄρχεται κλονιζόμενον τὸ καθεστὼς τοῦ μεσαίωνος καὶ ἐκκολαπτομένη ἡ ἐξέλιξις ἐκείνη, ἥτις ἐπέπρωτο νὰ ὁδηγήσῃ πρὸς τὸ ἀστικὸν καθεστώς. Τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἐξελίξεως ταύτης διακρίνεται διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἐργαστηρίων (Manufakturen). Δεδομένου, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐργαστηρίων εἶχεν ὡς προϋπόθεσιν τὴν ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν τῶν διαφόρων ἐθνῶν πρὸς ἄλληλα, ὡδήγησεν αὕτη εἰς τὴν γένεσιν τῶν μεγάλων ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν, τῶν ἐμπορικῶν πολέμων. Ἀλλὰ καὶ ἄλλου φαινομένου τὴν γένεσιν προεκάλεσεν ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐργαστηρίων. Ἐνῷ ἐν ταῖς συντεχνίαις τοῦ μεσαίωνος ἐκράτει ἡ πατριαρχικὴ σχέσις μεταξὺ συντρόφου καὶ μάστορη, ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐξετοπίσθη ἡ σχέσις αὕτη ὑπὸ τῆς καθαρῶς χρηματικῆς σχέσεως ἐργάτου καὶ ἐργοδότου. Τὸ δεύτερον στάδιον τῆς πρὸς τὸ κεφαλαιοκρατικὸν καθεστὼς ὁδηγησάσης ἐξελίξεως ἐξετόπισε τὸ ἐργαστήριον ἀπὸ τῆς πρωτευούσης θέσεως, ἣν κατ' ἀρχὰς κατέλαβε τοῦτο, καὶ ἐνεφανίσθη συνδεδεμένον πρὸς δύο κυρίως παράγοντας: τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Ἡ περίοδος ὅμως αὕτη, ἥτις, ἀρξαμένη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ', διήρκεσε μέχρι τέλους περίπου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σημάνῃ τὴν ὁριστικὴν ἀποκρυστάλλωσιν τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος. Τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ἀποκρυσταλλώσεως τούτου συνδέεται πρὸς τὴν ἐμφάνισιν τῆς μεγάλης βιομηχανίας, εἰς ἣν μετετράπησαν τὰ ἐργαστήρια, διὰ νὰ ἀποκτήσουν καὶ πάλιν τὴν ἡγεμονικήν των θέσιν.

Ταῦτα διδάσκουν οἱ Marx καὶ Engels περὶ τῆς ἐξελίξεως, ἥτις, προηγηθεῖσα τῆς κεφαλαιοκρατίας, ὡδήγησεν εἰς τὴν γένεσιν αὐτῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Marx, ἥτις στρέφεται περὶ τὴν λύσιν τῶν συνδεομένων πρὸς τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ τούτου τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος προβλημάτων, αὕτη συνίσταται εἰς τὰς ἑξῆς θεωρίας: τὴν θεωρίαν τῆς συσσωρεύσεως τοῦ κεφαλαίου, τὴν θεωρίαν τῆς συγκεντρώσεως, τὴν θεωρίαν τῶν κρίσεων καὶ τὴν τῆς ἀπαθλιώσεως.

Ἡ *κεφαλαιοποίησις τῆς ὑπεραξίας* ἢ ἡ *συσσώρευσις κεφαλαίων* εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ κεφαλαίου. Διάφορος πρὸς τὴν ἁπλῆν ταύτην διαδικασίαν εἶναι ἡ τῆς *συγκεντρώσεως κεφαλαίων*. Αὕτη σημαίνει τὴν συγκέντρωσιν διαφόρων ἐσχηματισμένων κεφαλαίων, τὴν ἄρσιν τῆς

Digitized by Google

ἀτομικῆς ἀνεξαρτησίας των, τὴν ἀπαλλοτρίωσιν κεφαλαιούχου ὑπὸ κεφαλαιούχου, τὴν μετατροπὴν πολλῶν μικροτέρων κεφαλαίων εἰς ὀλιγώτερα μεγαλύτερα κεφάλαια. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Marx παρερμηνευθεῖσα ὑπὸ τῶν πλείστων, ὡδήγησεν εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ὁ Marx θεωρεῖ τὴν συγκέντρωσιν ὡς γενικὸν φαινόμενον, ὅπερ πέπρωται νὰ σημειωθῇ εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς οἰκονομίας. Ὁ Marx οὐδέποτε ἐγενίκευσε τὴν περὶ συσσωρεύσεως θεωρίαν του μέχρι τοιούτου σημείου, ἀλλὰ περιωρίσθη εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι ὅπου περιορίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν κεφαλαιούχων— καὶ τοῦτο συμβαίνει κατ' ἀνάγκην εἰς ὡρισμένους μόνον κλάδους οἰκονομίας—, ἐκεῖ αὐξάνει ἡ ἀθλιότης τῶν μαζῶν, ἐκεῖ ὀργανοῦται ἡ ἐργατικὴ τάξις περισσότερον, ἐκεῖ τέλος ἡ συγκέντρωσις τῶν μέσων παραγωγῆς ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ σημείου, εἰς τὸ ὁποῖον καθίσταται αὕτη ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ κεφαλαιοκρατικόν της κάλυμμα καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἄρσιν τούτου.

Ἄλλος σπουδαῖος παράγων, ὅστις συμβάλλει ὡσαύτως ἐμμέσως εἰς τὴν διάλυσιν τῆς κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας εἶναι, κατὰ τὸν Marx, αἱ περιοδικαὶ *κρίσεις*, ἃς διέρχεται αὕτη, κρίσεις ὀφειλόμεναι εἰς τὴν χαρακτηρίζουσαν τὴν κεφαλαιοκρατικὴν οἰκονομίαν κατὰ καιροὺς ὑπερπαραγωγήν, ἡ ὁποία ὑπερπαραγωγὴ ὀφείλεται πάλιν εἰς τὴν ἀνάγκην, εἰς ἣν ὠθοῦνται αἱ ἐπιχειρήσεις, ὅπως ἀντεπεξέλθωσιν εἰς τὴν πολλάκις σημειουμένην πτῶσιν τοῦ ποσοστοῦ τῶν κερδῶν των δι' αὐξήσεως τῆς ποσότητος τῶν προϊόντων των. Ὅπως ὅμως καὶ ἡ συγκέντρωσις, οὕτω καὶ αἱ κρίσεις συμβάλλουν ἐμμέσως, χωρὶς νὰ συντελοῦν καὶ ἀποτελεσματικῶς, εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος. Ἡ ἀντινομία, ἥτις ὠθεῖ, κατὰ Marx, τὸ καθεστὼς τοῦτο εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἄρνησιν, δημιουργεῖται διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν ἐν γένει δυνάμεων. Τὰ μέσα παραγωγῆς λαμβάνουν ὑπὸ τὸ ἀστικὸν καθεστὼς ἐξέλιξιν μονομερῆ καὶ ἐμφανίζονται διὰ τοὺς πολλοὺς ὡς μέσα καταστροφῆς. Ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦτο ἀναπτύσσονται ταῦτα εἰς βάρος τοῦ ἐργάτου ὡς ἀτόμου. Ὁ Marx θεωρεῖ τὴν ἀπαθλίωσιν ὄχι μόνον ὡς οἰκονομικήν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἠθικήν. Ὁ ἐργάτης βλέπει ἀφανιζόμενον καὶ καθιστάμενον τὸ ἄτομόν του ἐξάρτημα τῆς μηχανῆς. Καὶ ἐὰν ἀκόμη θεωρῇ ὁ Marx τὴν ἀπαθλίωσιν ἐν μέρει καὶ ὡς οἰκονομικήν, θεωρεῖ τοῦτο βασιζόμενος οὐχὶ ἐπὶ τοῦ ἰσχυρισμοῦ, ὅτι ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἐργαζομένου ἐργάτου θὰ ἔβαινε διαρκῶς μειουμένη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων ἐργατῶν θὰ ἔβαινε διαρκῶς αὐξανόμενος. Ὅσον περισσότερον ἀναπτύσσονται τὰ παραγωγικὰ μέσα καὶ αὐξάνει ἡ παραγωγικότης τῆς ἐργασίας, τόσον περισσότερον μειοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατικῶν χειρῶν, ὧν ἔχει ἀνάγκην τὸ κεφάλαιον. Ἡ ἐργατικὴ τάξις εἶναι καταδεδικασμένη—καὶ εἰς τοῦτο καταδικάζει ταύτην αὐτὸς οὗτος ὁ πολιτισμὸς— εἰς τὸ νὰ ἀντιμετωπίζῃ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀπειλητικώτερον τὸ φάσμα τῆς ἀνεργίας. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνεργίας ἀναπτύσσεται ἡ ἐπαναστατικότης αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι, κατὰ τὸν Marx, προωρισμένη νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος.

Ὁ Engels προσεπάθησε, βασιζόμενος καὶ ἐπὶ σημειωμάτων τινῶν τοῦ Marx, νὰ συνδυάσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς προκεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας, ἥτις ὡδήγησεν εἰς τὴν γένεσιν τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, πρὸς τὴν ἐξέλιξιν ἄλλου σπουδαιοτάτου παράγοντος: τῆς οἰκογενείας (τῆς προσπαθείας ταύτης τοῦ Engels συμπληρωθείσης μετὰ ταῦτα καὶ ὑπὸ τοῦ μαρξιστοῦ Bebel) Σημασίαν γενικωτέραν ἔχει ἡ προσπάθεια τοῦ Engels μόνον ὡς πρὸς τὸ ἑξῆς σημεῖον: παρακολουθήσας οὗτος τὴν ἐξέλιξιν τοῦ φαινομένου τῆς μονογαμίας μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ζητεῖ νὰ καυτηριάσῃ τὸν συμβατικὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον προσέλαβε τοῦτο ὑπὸ τὸ ἀστικὸν καθεστώς. Πάντως ὁ Engels, ἀντιθέτως πρὸς ἄλλους σοσιαλιστάς, ὡς ὁ μαθητὴς τοῦ Saint-Simon Enfantin καὶ ὁ Fourier, δὲν ἐζήτησε τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς μονογαμίας, ἀλλ' ἐδίδαξεν ἀντιθέτως τὴν μετατροπὴν τούτου εἰς ἀληθῆ πραγματικότητα. Ἡ διδασκαλία του εἶναι ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο συγγενὴς πρὸς ὅσα εἶχε διδάξει ὁ Αὔγουστος Comte. Πάντως ὁ Engels ζητεῖ τὴν χειραφέτησιν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν ἄρσιν τῆς οἰκογενείας ὡς οἰκονομικῆς μονάδος τῆς κοινωνίας. Τὴν ἄρσιν ταύτην θεωρεῖ οὗτος συνδεομένην κατ' ἀνάγκην πρὸς τὴν μετατροπὴν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος εἰς κομμουνιστικόν. Τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μετατροπῆς ταύτης βασίζουν οὗτοι ἐπὶ τῆς περιφήμου θεωρίας των περὶ τοῦ *ἀγῶνος τῶν τάξεων*.

Ὁλόκληρος ἡ μέχρι σήμερον ἀναπτυχθεῖσα ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος διέπεται, κατὰ τοὺς Marx καὶ Engels, ὑπὸ τοῦ ἀγῶνος τῶν τάξεων. Αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις, προκαλοῦσαι ἑκάστοτε τὴν ἀποκρυστάλλωσιν ὡρισμένων κοινωνικῶν συνθηκῶν, καθίστανται, ἀναπτυσσόμεναι ὑπ' αὐτάς, ἀσυμβίβαστοι πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ προϊὸν τῆς ἐξελίξεώς των καὶ ζητοῦν τὴν ἐξαφάνισίν του. Ἑκάστη μορφὴ κοινωνικοῦ καθεστῶτος γεννᾷ εἰς τοὺς κόλπους της τὸν παράγοντα, ὅστις εἶναι προωρισμένος νὰ τὴν ἀνατρέψῃ. Ἡ μικρὰ πρωτόγονος ἀγροτικὴ οἰκονομία κατέστη ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν κόλπων της προελθοῦσαν χειροτεχνίαν, ἀνατραπέντος τοῦ πρωτογόνου κομμουνισμοῦ. Τὸ ἐπὶ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ πόλεως καὶ ἀγροῦ βασισθὲν συντεχνιακὸν καὶ φεουδαλικὸν καθεστώς; κατέστη μετὰ ταῦτα ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ συναλλαγῆς, δηλαδὴ πρὸς τὸ ἐργαστήριον καὶ τὸ ἐμπόριον ἅτινα ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα του, ἀπαιτηθείσης τῆς ἀνατροπῆς τοῦ καθεστῶτος τούτου. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ἀστικῷ καθεστῶτι.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἣν προκαλεῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀστικὸν καθεστώς, ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑποστάσεως. Ὁ Marx μάλιστα διδάσκει ὅτι πάντοτε, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ καθεστῶτος, ὅπερ καταδικάζεται ὑπὸ τῆς ἐξελίξεως εἰς θάνατον, ἀναπτύσσεται παραλλήλως πρὸς τὰς στρεφομένας κατ' αὐτοῦ παραγωγικὰς δυνάμεις καὶ ἡ τάξις τῶν ἀνθρώπων, τῆς ὁποίας ἡ ἐπαναστατικότης ζωογονεῖ τὰς δυνάμεις ταύτας καὶ προκαλεῖ τὴν ἀνατροπήν. Οἱ ἀστοὶ ἀνέτρεψαν τὸ φεουδαλικὸν καὶ συντεχνιακὸν καθεστώς, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα του. Αἱ παλαιότεραι ὅμως ἀνατροπαὶ μετέβαλον τὴν μορφὴν τῆς κοινωνίας, χωρὶς νὰ μεταβάλουν καὶ τὸν ἀνταγωνιστικὸν χαρακτῆρά της. Ἡ κρατοῦσα τάξις ὑποκύπτει ἑκάστοτε ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἀνδρουμένης καὶ ἰδίαν συνείδησιν ἀποκτώσης τάξεως τῶν καταπιεζομένων. Ἡ μία τυραννία διαδέχεται ἁπλῶς τὴν ἄλλην. Ἡ κοινωνία μεταβάλλει πρόσωπον, χωρὶς νὰ μεταβάλλεται καὶ ὁ ἀνταγωνιστικὸς χαρακτήρ της. Ἐκ τῆς «κακῆς πλευρᾶς ἑκάστης κοινωνίας ἐκπορεύεται», λέγει ὁ Marx εἰς μίαν ἐκ τῶν περιφημοτέρων φράσεών του, «ἡ κίνησις, ἥτις προκαλοῦσα τὸν ἀγῶνα, δημιουργεῖ τὴν ἱστορίαν». Καὶ ὅμως: ὑπάρχει κοινωνία, ἡ ὁποία εἶναι, κατὰ τὸν Marx, ἀπηλλαγμένη «κακῆς πλευρᾶς» καὶ ἀνταγωνιστικοῦ χαρακτῆρος. Ἡ κοινωνία αὕτη εἶναι ἡ κομμουνιστική. Τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, ἐξ ἧς πρόκειται, κατ' αὐτόν, νὰ προέλθῃ ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία, δὲν θὰ προκαλέσῃ τάξις ἀνθρώπων προωρισμένη, ὅπως καταλάβῃ ἐν τῇ μελλούσῃ κοινωνίᾳ τὴν θέσιν τῆς κρατούσης τάξεως. Τὸ προλεταριᾶτον δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἴδιον συμφέρον τάξεως. Προϋπόθεσιν ἀναγκαίαν τῆς χειραφετήσεως τῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν ἀποτελεῖ ὁ ἀφανισμὸς πάσης ἐν γένει τάξεως. Διὰ τῆς ἀστικῆς μορφῆς τῆς κοινωνίας «κλείει, κατὰ τὸν Marx, ἡ προϊστορία τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας», ἡ συνδεδεμένη πρὸς τὴν πάλην τῶν τάξεων. Δεδομένου μάλιστα, ὅτι— κατὰ τοὺς Marx καὶ Engels—ἡ πολιτεία (τὸ κράτος) εἶναι προϊὸν τῆς πάλης τῶν τάξεων καὶ σημαίνει πάντοτε τὸ μέσον, δι' οὗ ἐξασφαλίζει ἡ κρατοῦσα τάξις τὴν ἐξουσίαν, ἡ κοινωνία τοῦ μέλλοντος θέλει ἀπαλλαγῆ πάσης κρατικῆς ὀργανώσεως. Ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία, διαλύουσα τὰς ἀντιθέσεις τῶν τάξεων, θὰ διαλύσῃ καὶ πᾶσαν ἔννοιαν κράτους. Πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς διδασκαλίας ταύτης τῶν Marx καὶ Engels — διδασκαλίας, ἥτις σημαίνει καθαρὸν ἀναρχισμὸν—ἐξεδηλώθησαν σοβαραὶ ἐκ μέρους αὐτῶν τούτων τῶν μαρξιστῶν δυσπιστίαι. Ὁ Marx τονίζει ρητῶς ὅτι μετὰ τὴν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου, ἥτις θὰ ἀποτελέσῃ ἁπλῶς μεταβατικὴν περίοδον, ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία θὰ ἀπαλλαγῇ παντὸς πολιτειακοῦ χαρακτῆρος. Ὁ Engels μάλιστα, προλαμβάνων πᾶσαν ἀντίρρησιν βασιζομένην ἐπὶ τοῦ ἐπιχειρήματος ὅτι ἡ ἔλλειψις κεντρικῆς πολιτειακῆς ὀργανώσεως εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν αὐστηρὰν οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν, ἣν ἀπαιτεῖ ὁ κομμουνισμός, παρατηρεῖ ὅτι ἐν τῇ κομμουνιστικῇ κοινωνίᾳ «τὴν κυβέρνησιν προσώπων θέλει ἀντικαταστήσει ἡ διοίκησις πραγμάτων, ἡ διεύθυνσις διαδικασιῶν παραγωγῆς». Τὴν παρατήρησιν ταύτην υἱοθετεῖ καὶ ὁ μαρξιστὴς Μπουχάριν. Πλὴν ὅμως τούτου καὶ ὀλίγων ἀκόμη μαρξιστῶν — ἐν οἷς αὐτὸς οὗτος ὁ Λένιν — ἡ σύγχρονος μαρξιστικὴ φιλολογία ἐμφανίζεται ἀπαρνηθεῖσα τὴν πολιτικὴν θεωρίαν τῶν Marx καὶ Engels. Ὄχι μόνον ἡ αὐστριακὴ σοσιαλιστικὴ σχολή, οἱ Karl Renner καὶ Otto Bauer, ἀλλ' αὐτὸς οὗτος ὁ Kautsky, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ὀρθοδόξων μαρξιστῶν, ἠναγκάσθη νὰ χειραφετηθῇ ἀπὸ τῆς πολιτειολογικῆς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ, κατὰ τῆς ὁποίας ἤσκησε σοβαρωτάτην κριτικὴν καὶ ὁ πολιτειολόγος Hans Kelsen.

Ἡ σημειουμένη εἰς τοὺς κόλπους τῶν μαρξιστῶν διάστασις μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες διετήρησαν τὸν διέποντα τὴν πολιτειολογίαν τῶν Marx καὶ Engels ἀναρχισμόν, καὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀπηρνήθησαν τοῦτον, βαίνει σχεδὸν παραλλήλως πρὸς τὴν διάστασιν, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν κηρυσσόντων τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως μαρξιστῶν, καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς τὴν εἰρηνικὴν μετάβασιν τῆς κοινωνίας ἀπὸ τῆς κεφαλαιοκρατίας εἰς τὸν σοσιαλισμόν. Ποίαν ὅμως θέσιν ἔλαβον αὐτοὶ οὗτοι οἱ Marx καὶ Engels ἀπέναντι τοῦ προβλήματος τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνατροπῆς καὶ τῆς εἰρηνικῆς ἐξελίξεως;

Τὴν ἰδέαν τῆς βιαίας ἀνατροπῆς ὑπεστήριξαν οἱ Marx καὶ Engels κυρίως ἐν τῷ «Κομμουνιστικῷ μανιφέστῳ». Τὰ ἄλλα ἔργα τούτων διέπονται ὑπὸ δημοκρατικῆς μᾶλλον ἰδεολογίας, τοῦ ὅρου ἐπανάστασις χρησιμοποιουμένου πρὸς ὑποδήλωσιν ὄχι τοῦ βιαίου τρόπου, ἀλλὰ τοῦ ἁπλοῦ γεγονότος τῆς ἀνατροπῆς τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος. Ποῦ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ ἀντίφασις αὕτη; Κατὰ βάθος, δὲν πρόκειται κἂν περὶ ἀντιφάσεως. Ἐὰν εἰς ὡρισμένα σημεῖα τῶν ἔργων των ἐδίδαξαν οἱ Marx καὶ Engels (ἰδίᾳ δὲ ὁ Engels) τὴν εἰρηνικὴν μετάβασιν πρὸς τὸν κομμουνισμόν, τοῦτο ὀφείλεται ὄχι εἰς διάθεσιν ἀντιεπαναστατικήν, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι, πιστεύοντες εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τοῦ προλεταριάτου, ἐθεώρουν τὴν ἐπανάστασιν ἁπλῶς περιττήν. Καὶ ἐθεώρουν τὴν ἐπανάστασιν περιττὴν μόνον ἐκεῖ ὅπου, ἰσχυούσης δημοκρατίας, αὐτὸ τοῦτο τὸ σύνταγμα προβλέπει περὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς πλειονότητος τοῦ λαοῦ. Ὅσα λοιπὸν λέγονται περὶ τῆς ὑπάρξεως πραγματικῆς ἀντιφάσεως εἰς τὰ ἔργα τῶν Marx καὶ Engels ἐν σχέσει πρὸς τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τῆς τακτικῆς, ἣν δέον νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ προλεταριακὸν κίνημα, ὀφείλονται εἰς ἐλλιπῆ ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἀναπτυχθέντα ἀφοροῦν τὰς διαφόρους εἰδικὰς τῶν Marx καὶ Engels θεωρίας. Πᾶσαι αἱ θεωρίαι ὅμως αὗται διέπονται ὑπὸ ἑνιαίου τινὸς πνεύματος, ὑπὸ γενικῆς τινος ἀρχῆς, δηλαδὴ καλύπτονται ὑπὸ ὡρισμένην γενικὴν περὶ τοῦ κόσμου θεωρίαν, ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ. «Ἐν τῇ κοινωνικῇ παραγωγῇ τῆς ζωῆς των, λέγει ὁ Marx, συμπλέκονται οἱ ἄνθρωποι πρὸς ὡρισμένας, ἀναγκαίας καὶ ἐκ τῆς βουλήσεώς των ἀνεξαρτήτους συνθήκας, πρὸς συνθήκας παραγωγῆς, αἵτινες ἀνταποκρίνονται πρὸς ὡρισμένην βαθμῖδα ἐξελίξεως τῶν ὑλικῶν παραγωγικῶν δυνάμεών των. Τὸ σύνολον τῶν συνθηκῶν τούτων παραγωγῆς ἀποτελεῖ τὴν οἰκονομικὴν μορφὴν τῆς κοινωνίας, τὴν πραγματικὴν βάσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑψοῦται τὸ νομικὸν καὶ πολιτικὸν ἐποικοδόμημα, τὴν βάσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀνταποκρίνονται ὡρισμέναι κοινωνικαὶ μορφαὶ συνειδήσεως. Ὁ τρόπος παραγωγῆς τῆς ὑλικῆς ζωῆς προσδιορίζει τὴν κοινωνικήν, πολιτικήν, καὶ πνευματικὴν διαδρομὴν τῆς ζωῆς ἐν γένει. Τὴν ὕπαρξιν τῶν ἀνθρώπων δὲν ὁρίζει ἡ συνείδησις αὐτῶν, ἀλλ' ἀντιστρόφως τὴν συνείδησιν αὐτῶν ὁρίζει ἡ κοινωνική των ὕπαρξις». Ταῦτα λέγει ὁ Marx εἰς τὸν πρόλογον τῆς «Κριτικῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας». Εἰς τὴν «Ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας» διδάσκει οὗτος ἀνάλογόν τι: «Οἱ ἄνθρωποι, ἀποκτῶντες νέας παραγωγικὰς δυνάμεις, μεταβάλλουν τὸν τρόπον παραγωγῆς καί, μεταβάλλοντες τὸν τρόπον παραγωγῆς...., μεταβάλλουν ὅλας τὰς κοινωνικάς των συνθήκας. Ὁ χειροκίνητος μύλος παράγει τὴν κοινωνίαν μετὰ κυριάρχου· ὁ ἀτμοκίνητος μύλος τὴν κοινωνίαν μετὰ βιομηχάνου κεφαλαιοκράτου. Οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες δημιουργοῦν τὰς κοινωνικὰς συνθήκας συμφώνως πρὸς τὴν ὑλικήν των παραγωγικότητα, δημιουργοῦν ἐπίσης τὰς ἀρχάς, τὰς ἰδέας καὶ τὰς κατηγορίας συμφώνως πρὸς τὰς κοινωνικάς των συνθήκας. Τοιουτοτρόπως αἱ ἰδέαι καὶ κατηγορίαι αὗται εἶναι τόσον ὀλίγον αἰώνιαι, ὅσον καὶ συνθῆκαι, τὰς ὁποίας ἐξωτερικεύουν. Εἶναι προϊόντα ἱστορικὰ καὶ μεταβατικά». Εἰς τὸ βιβλίον του περὶ Λουδοβίκου Βοναπάρτου παρατηρεῖ ἐπίσης ὁ Marx: «Ἐπὶ τῶν διαφόρων μορφῶν ἰδιοκτησίας, ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν ὅρων ὑπάρξεως ὑψοῦται ὁλόκληρον ἐποικοδόμημα διαφόρων καὶ ἰδιορρύθμως ἐσχηματισμένων αἰσθημάτων, πλανῶν, τρόπων σκέψεως καὶ θεωριῶν τῆς ζωῆς».

Δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ ἔργα τοῦ Marx ἄλλη φράσις διατυποῦσα συστηματικώτερον καὶ εὐκρινέστερον τὴν θεωρίαν τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἔργα τοῦ Engels, ταῦτα οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες προσθέτουν εἰς τὰς θεμελιώδεις ἀρχάς, ὧν τὴν διατύπωσιν ἐπεχείρησεν ὁ Marx εἰς τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας φράσεις του. Ἄλλως τε ὁ Engels ὁμολογεῖ εἰς τὸ κατὰ τοῦ Dühring στραφὲν ἔργον του, ὅτι ὁ ἱστορικὸς ὑλισμὸς ἀνεκαλύφθη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ Marx. Καὶ οἱ ἀποβλέψαντες εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ νεώτεροι μαρξισταί, ἰδίᾳ οἱ ὀρθόδοξοι, οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες προσέθεσαν. Τὸ ἔργον τοῦ Kautsky περὶ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ εἶναι καθαρῶς ἀπολογητικοῦ καὶ οὐχὶ συμπληρωματικοῦ περιεχομένου. Ἐκ τῶν ἀποκλινόντων τῆς αὐστηρᾶς ὀρθοδοξίας μαρξιστῶν, οἱ Lukács καὶ Korsch εἶναι οἱ ὁπωσδήποτε αὐτοτελέστερον ἀντιμετωπίσαντες τὸ πρόβλημα τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ καὶ οἱ ἐπιχειρήσαντες τὴν γνωσιολογικήν του θεμελίωσιν. Ὁ Lukács φέρεται μάλιστα ὡς ὁ ἀναγεννήσας σήμερον ἐπὶ πράγματι φιλοσοφικῶν βάσεων τὸν διαλεκτικὸν ὑλισμόν.

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς πλείστους τῶν μαρξιστῶν, οἵτινες, προσκολλώμενοι εἰς τὸ γράμμα τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν φράσεων τοῦ Marx, θεωροῦν τὸν διδάσκαλόν των πράγματι ὡς ὑλιστήν, ὑπάρχουν τινές, οἵτινες προσεπάθησαν νὰ ἀποδείξουν ὅτι οἱ θεωροῦντες τὸν Marx ὡς ὑλιστὴν βασίζονται ἐπὶ παρερμηνείας τοῦ ἔργου του. Κυρίως ὑπεστήριξαν τοῦτο οἱ Max Adler καὶ Karl

Digitized by Google

Vorländer. Δύο εἶναι κυρίως τὰ ἔργα τοῦ Marx, τῶν ὁποίων τὸ καθαρῶς φιλοσοφικὸν περιεχόμενον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπικαλεσθῇ τις πρὸς θεμελίωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι οὗτος δὲν ὑπῆρξεν ὑλιστής. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι αἱ «Θέσεις περὶ Feuerbach» καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Marx ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Engels συγγραφεῖσα «Γερμανικὴ Ἰδεολογία». «Τὸ κύριον ἐλάττωμα τοῦ μέχρι τοῦδε ἀναπτυχθέντος ὑλισμοῦ, λέγει ὁ Μάρξ, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὸ ἀντικείμενον, ἡ πραγματικότης, τὸ αἰσθητὸν ἐκλαμβάνεται μόνον ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἀντικειμένου... καὶ ὄχι ὡς αἰσθητὴ ἀνθρωπίνη ἐνέργεια, ὄχι ὡς πρᾶξις, δηλαδὴ ὄχι ὑποκειμενικῶς. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται τὸ ὅτι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ὑλισμόν, ἡ ἐνεργὸς πλευρὰ (ἐννοεῖται: τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος) ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοῦ ἰδεαλισμοῦ, μὲ τὴν διαφορὰν ἁπλῶς ὅτι ἀνεπτύχθη ἀφῃρημένως, διότι ὁ ἰδεαλισμὸς ἀγνοεῖ βεβαίως τὴν πραγματικὴν αἰσθητὴν ἐνέργειαν ὡς τοιαύτην». Ἐπίσης: «Ἡ ὑλιστικὴ θεωρία περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἀνατροφῆς λησμονεῖ ὅτι αἱ περιστάσεις μεταβάλλονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι ὁ παιδαγωγὸς παιδαγωγεῖται κατ' ἀνάγκην καὶ αὐτός». Οἱ ἄνθρωποι, λέγουν οἱ Marx καὶ Engels ἐν τῇ «Γερμανικῇ Ἰδεολογίᾳ», παράγουν ἀφ' ἑαυτῶν καὶ δὴ ἀμέσως τὴν ὑλικήν των ζωήν. Ὁ συνδυασμὸς τῆς θεωρίας ταύτης πρὸς τὴν θεωρίαν περὶ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων εἶναι δυνατὸν κάλλιστα νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἐρευνητὴν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Marx δὲν ἐθεώρει τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις ὡς μυστηριώδη ὄντα κινούμενα ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῆς θελήσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅτι ἐθεώρει ταύτας κατὰ τελευταῖον λόγον ἐξηρτημένας ἀπὸ τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζεται τοιουτοτρόπως κηρύσσων ἐλευθέραν. Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τὴν *διαλεκτικὴν* τοῦ μαρξισμοῦ, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται ἀντιστρέφουσα τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς ἐνοεῖτο ὑπὸ τοῦ Heger ἡ διαλεκτικὴ ὡς νόμος τῆς παγκοσμίου κινήσεως, αὕτη δίδει ἀφορμὴν εἰς πάσης φύσεως ἑρμηνείας, ἐξ ὧν ἄλλαι εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμεύσουν πρὸς ἐπικύρωσιν, ἄλλαι δὲ πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι ὁ Marx ὑπῆρξεν ὑλιστής. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι εὐκολώτερον εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμεύσουν αὗται πρὸς ἐπικύρωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου. Ἡ διαλεκτικὴ τοῦ μαρξισμοῦ ἐμφανίζεται—ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γράμματος τοὐλάχιστον μερικῶν φράσεων τοῦ Marx καὶ τοῦ Engels—ἀντιστρέφουσα τὴν σχέσιν μεταξὺ λόγου καὶ πραγματικότητος, ὡς εἶχεν ὁρίσει ταύτην ὁ Hegel. Ἡ διαλεκτική μου, λέγει ὁ Marx, εἶναι ὄχι ἁπλῶς διάφορος, ἀλλ' ἄντικρυς ἀντίθετος πρὸς τὴν διαλεκτικὴν τοῦ Hegel. Ἡ διαλεκτικὴ τοῦ Hegel στηρίζεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ὅμως ἡ διαλεκτικὴ πραγματικὴν ἀξίαν, πρέπει, κατὰ τὸν Marx, νὰ ἀναστραφῇ καὶ νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν ποδῶν. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι, ἀντιστρεφομένης τῆς σχέσεως μεταξὺ λόγου καὶ πραγματικότητος, ἐμφανίζεται ὁ λόγος κινούμενος διαλεκτικῶς (δηλαδὴ διὰ θέσεως, ἀντιθέσεως καὶ συνθέσεως), ὄχι διότι ἀφ' ἑαυτοῦ κινεῖται διαλεκτικῶς, ἀλλὰ διότι αὐτὸς ἀκριβῶς ἀποτελεῖ ἀντανάκλασιν τῆς διαλεκτικῶς (δηλαδὴ λογικῶς) κινουμένης καὶ ἐξελισσομένης πραγματικότητος. Τὸ πραγματικὸν εἶναι ἐκεῖνο, πρὸς τὸ ὁποῖον συμμορφοῦται ὁ λόγος, πρὸς τὸ ὁποῖον συμμορφοῦνται αἱ ἰδέαι—καὶ ὄχι ἀντιστρόφως, ὡς ὑπεστήριζεν ὁ Hegel.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ κυριώτερα ἔργα τῶν *Marx* καὶ *Engels* ἐμνημονεύθησαν ἤδη ἐν τῷ κειμένῳ τῶν ἄρθρων Μὰρξ καὶ Μαρξισμός. Αἱ ἐκδόσεις τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν εἶναι πολυάριθμοι, ἔχουν δὲ μεταφρασθῆ εἰς τὰς πλείστας τῶν ξένων γλωσσῶν. Ἡ βιβλιογραφία, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἔργων τοῦ *Marx*, εἶναι τόσον τεραστία, ὥστε εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ ἐκτεθῇ πλήρως. Ἐνταῦθα θὰ μνημονευθοῦν μόνον τὰ βιβλία ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ἰδιαιτέρω: καὶ ἀμέσως ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ *Marx* καὶ πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν γένει πρβλ. *Franz Mehring*, Karl Marx (Geschichte seines Lebens), Leipzig 1918.—*Ferdinand Tönnies*, Karl Marx (Leben und Lehre), Berlin.—*Karl Vorländer*, Karl Marx (sein Leben und sein Werk), Leipzig 1929.—*Arturo Labriola.* Karl Marx, l'économiste-le socialiste, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ *E. Berth*, Paris.—*Παναγ. Κανελλοπούλου*, Κάρολος Μὰρξ (συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν θεωριῶν), ἐν Ἀθήναις 1931.—Ἐν σχέσει πρὸς τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν τοῦ *Marx* πρβλ. πλὴν τῶν κατωτέρω μνημονευομένων ἔργων τὰ σχετικὰ κεφάλαια πάντων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν ἔργων, συγκεκριμένως καὶ κυρίως τῶν ἔργων τῶν *Gide* καὶ *Riste*, *J. Schumpeter*, *Othmar Spann*, *Edgar Salin*, *Δημ. Καλιτσουνάκη*, ὡς καὶ *Eugen von Böhm-Bawerk*, Kapital und Kapitalzins. I, Innsbruck 1914.—Πρβλ. τέλος εἰδικώτερον τὰ κατωτέρω ἔργα: *Paul Barth*, Die Philosophie der Geschichte als Soziologie, I, Leipzig 1922.—*J. Kuczynski*, Zurück zu Marx, Leipzig 1926.—*Emil Lederer*, Grundzüge der ökonomischen Theorie, Tübingen 1923.—*Franz Oppenheimer*, Wert und Kapitalprofit, Jena 1922.—*Masaryk*, Die philosophischen und soziologischen Grundlagen des Marxismus, Wien 1899.—*Conrad Schmidt.* Die Durchschnittsprofitrate auf Grundlage des Marx'schen Werthgesetzes, Stuttgart 1889.—*Oskar Blum*, Die weltpolitischen Lehrjahre von Marx und Engels, ἐν «Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik», Bd. 44,2. Heft.—*H. Cunow*, Die Marxsche Geschichts-Gesellschafts und Staatstheorie, Grundzüge der Marxschen Soziologie Berlin 1920.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Zur Urgeschichte der Ehe und Familie, Neue Zeit, Erg.-Heft 14, Stuttgart 1922. — *Enrico Ferri*, Sozialismus und moderne Wissenschaft (Darwin, Spencer, Marx), μετάφρ. ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ *H. Kurella*, Leipzig 1895.—*Ludwig Woltmann*, Die Darwinische Theorie und der Sozialismus, Düsseldorf 1899. — *Werner Sombart*, Der proletarische Sozialismus, Jena 1924.—*Hans Kelsen*, Sozialismus und Staat (eine Untersuchung der politischen Theorie des Marxismus), Leipzig 1923. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Marx oder Lassalle, Leipzig 1924.—*Siegfried Marck*, Marxistische Staatsbejahung, Breslau. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Hegelianismus und Marxismus, Berlin 1922.—*Max Adler*, Die Staatsauffasung des Marxismus, Wien 1922.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Kant und der Marxismus, Berlin 1925. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Marx als Denker, Berlin 1925.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Neue Menschen, Berlin 1924.—*L. Trotsky*. Terrorisme et Communisme (L'Anti-Kautsky), Paris 1920). —*Renner*, Marxismus, Krieg und Internationale, Stuttgart 1917. — *Otto Bauer*, Die österreichische Revolution, Wien 1923.— *Hammacher*, Das philosophische und ökonomische System des Marxismus, 1909. - *Karl Kautsky*, Die Marxsche Staatsauffassung im Spiegelbild eines Marxisten, Jena 1923. --*Τοῦ αὐτοῦ*, Parlamentarismus und Demokratie, Stuttgart und Berlin 1922.—*Desider Hort*, Marx, ἐν «Archiv für Geschichte der Philosophie und Soziologie, Bd. 39, Heft I und II.—*Georg Lukacs*, Geschichte und Klassenbewusstsein, Berlin 1923.—*Karl Mannheim*, Ideologie und Utopie, Bonn 1929.— *Karl Korsch*, Marxismus und Philosophie, Leipzig 1930. — *Karl Muhs*, Anti-Marx, Betrachtungen über den inneren Aufbau der Marxschen Oekonomik, I. Band, Jena 1927. -*Rudolf Stammler*, Wirtschaft und Recht, Leipzig 1914. —*N. Boukharin*, Théorie du Matérialisme historique, Paris 1927. — *Karl Vorländer*, Kant und Marx, Tübingen 1911. — *Eduard Bernstein*. Voraussetzungen des Sosialismus, 1899.—*Henrik de Man*, Zur Psychologie des Sozialismus, Jena 1926.— *Emile Vandervelde*, Le Marxisme a-t-il fait faillite? Bruxelles 1928. — *W I. Lenin*, Materialismus und Empiriokritizismus, Sämtliche Werke, Bd. XIII, Wien—Berlin 1927.

Π. Κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

μαρξιστὴς (ὁ)· ὁ ὀπαδὸς τοῦ Μάρξ, ὁ ἀσπαζόμενος τὴν περὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν πραγμάτων θεωρίαν τοῦ Μάρξ.

μαρξιστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ φιλοσοφικὸν δόγμα τοῦ Μάρξ.

—**μαρξιστικὴ** *ἀντίληψις τῆς ἱστορίας [Κοινων.]*· βλ. λ. *ἱστορικὸς* ὑλισμός.

Μαρξστὰντ (Marxstad) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Ρωσίας, ἐν τῇ σοβιετικῇ δημοκρατίᾳ τῶν Γερμανῶν τοῦ Βόλγα, τῆς ὁποίας ὑπῆρξε πρωτεύουσα μέχρι τοῦ 1923. Κάτ. 15.000. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Αἰκατερίνενσταντ* καὶ *Βαρόνσκ*, λαβοῦσα τὸ σημερινόν της ὄνομα ἀπὸ τοῦ 1921. Μ. Δ. Β.

Μαρὸ (Marot), ***Κλεμάν***. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Cahors τῷ 1496 καὶ ἀποθανὼν εἰς Τουρῖνον τῷ 1544. Ἦτο υἱὸς τοῦ *Ἰωάννου Μαρό*, αὐλικοῦ ποιητοῦ τῆς βασιλίσσης Ἄννας τῆς Βρεττανικῆς καὶ θαλαμηπόλου τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α'. Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς Παρισίους διὰ νὰ σπουδάσῃ νομικά, ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν ποίησιν κλίσις αὐτοῦ ὑπερίσχυσε· βραδύτερον δὲ ἀντικατέστησε τὸν ἀποθανόντα πατέρα του παρὰ τῷ Φραγκίσκῳ. Καταστὰς ὕποπτος ὡς εὐνοῶν τὰς ἰδέας τῆς μεταρρυθμίσεως, ἐπροκάλεσε τὴν μῆνιν τοῦ κλήρου καὶ κατηγορηθεὶς ὅτι δὲν ἐτήρησε τὴν τεσσαρακοστήν, συνελήφθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου καὶ ἐνεπνεύσθη τὸ ποίημά του «Enfer». Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ἐξηκολούθησε τὸ κατὰ τοῦ κλήρου κατηγορητήριόν του, δι' ὃ καὶ κατεδιώχθη ἐκ νέου, ἀναγκασθεὶς νὰ ζητήσῃ ἄσυλον παρὰ τῇ βασιλίσσῃ τῆς Ναβάρρας, ὅπου κατέφευγον συνήθως ὅλα τὰ φιλελεύθερα πνεύματα. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Φερράραν καὶ ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Καλβῖνον. Ἀλλ' ὁ πάπας διέταξε τὴν ἀπομάκρυνσίν του· οὕτω δὲ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Βενετίαν, ὁπόθεν ἐπανελθὼν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α' (1538), ἤρχισεν ἐκ νέου σατιρίζων τὸν κλῆρον καὶ διωκόμενος ὑπ' αὐτοῦ.

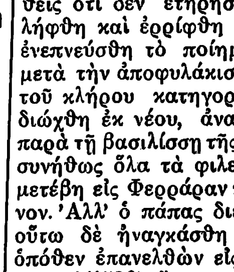

Κλεμὰν Μαρό.

Τὴν μεγαλυτέραν ἀφορμὴν εἰς τὰς διώξεις αὐτὰς ἔδωκεν ἡ μετάφρασίς του ψαλμῶν τινων τοῦ Δαυΐδ, οἱ ὁποῖοι διαδοθέντες μεταξὺ τῶν διαμαρτυρομένων, παρὰ τὴν κατάσχεσιν τῶν ἐκδοθέντων ἀντιτύπων καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπαγόρευσιν τῆς συνεχίσεως τῆς ἐκδόσεώς των, ἐψάλλοντο ἐντὸς ὀλίγου κατὰ τὰς προτεσταντικὰς ἱεροτελεστίας, μελοποιηθέντες ὑπὸ τοῦ Goudinel. Ὁ Μαρό, ἀντιλαμβανόμενος τὸν ἐκ μέρους τῶν κληρικῶν κίνδυνον, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐκ νέου τοὺς Παρισίους καὶ μεταβῇ εἰς Γενεύην πρὸς συνάντησιν τοῦ Καλβίνου. Ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ συμβιβάσῃ τὴν εὐθυμίαν, τὴν ἀμεριμνησίαν καὶ τὴν χαριτολογίαν του μὲ τὴν αὐστηρότητα τῶν καλβινιστῶν, ἐγκατέλειψε τὴν Γενεύην καὶ κατέφυγεν εἰς Τουρῖνον, ὅπου καὶ ἀπέθανε πάμπτωχος.

Παρὰ τὴν κλίσιν του ταύτην πρὸς τὸν προτεσταντισμόν, μὲ τοῦ ὁποίου τὰς ἀντιλήψεις τὸν συνέδεε τὸ φιλελεύθερον πνεῦμά του, ὁ Μαρὸ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς θρησκευτικὸς ποιητής. Ἡ θρησκευτικὴ ἔμπνευσίς του οὐδεμίαν παρουσιάζει δύναμιν· οἱ ψαλμοί του εἶναι γραμμένοι εἰς ὕφος μονότονον καὶ πεζόν, τὸ ὁποῖον οὐδόλως ἀποδίδει τὸν λυρισμὸν τοῦ πρωτοτύπου. Μόνον δὲ τὸ λαϊκὸν ἔργον του ἔχει ἀξίαν τινά. Ὁ Μαρὸ ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν μεσαίωνα, τὸν ὁποῖον καὶ εἶχε μελετήσει ἀρκούντως, ἐκδώσας τὸ «Roman de la Rose» καὶ τὰ ἔργα τοῦ Villon. Τὸ ἔργον του φαίνεται ἐπηρεαζόμενον κυρίως ἀπὸ τοὺς ρητορικοὺς τῆς ἐποχῆς του. Ἀλλ' ἡ εὔθυμος καὶ θερμὴ ἰδιοσυγκρασία του προσέθεσεν εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν αὐτὴν ποίησιν στοιχεῖα ὑγιέστερα: τὴν συντομίαν, τὴν σαφήνειαν καὶ τὸ πνεῦμα. Ὁ Μαρὸ δὲν ἦτο αἰσθηματικός. ἐκφράζει βεβαίως εἰς τὸ ἔργον του τὰ αἰσθήματά του, τὰς θλίψεις καὶ τοὺς φόβους του, ἀλλ' οὐδέποτε ἐμπνέεται ἐξ αὐτῶν· ἀπεναντίας, ἡ μόνη σκέψις του εἶναι πῶς θὰ διαλύσῃ αὐτοὺς τὸ ταχύτερον. Δὲν εἶναι βαθύς. Τὸ ἰδανικόν του εἶναι νὰ ζήσῃ τὴν εὔκολον καὶ ἀμέριμνον ζωὴν τῶν αὐλικῶν, περιπλανώμενος ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἀνακτορικῶν κήπων καὶ διερχόμενος τὸν καιρόν του μὲ τὰς ὡραίας κυρίας. Ἡ μόνη ἐνασχόλησίς του εἶναι νὰ προκαλῇ τὴν χαρὰν εἰς τοὺς ἄλλους, διὰ νὰ δύναται νὰ τὴν ἀπολαμβάνῃ καὶ αὐτός. Ἡ ἐλαφρότης αὕτη τῆς ψυχῆς τοῦ Μαρὸ ἀντικατοπτρίζεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ ἔργον του. Ἔγραψεν ἐλεγεῖα, ἐπιστολάς, βαλλίσματα, ἐπιγράμματα, πολλὰ τῶν ὁποίων εἶναι μικρὰ ἀριστουργήματα, ἐπιτάφια, θρήνους κλπ. Παρὰ τὴν μικρὰν σχετικῶς ποιητικὴν ἀξίαν του, ὁ Μαρὸ εἶχε τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐπίδρασιν μεγάλου ποιητοῦ, ὑπῆρξε δὲ πρὸ τοῦ Μαλὲρμπ ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος· καὶ τοῦτο, διότι ἔχει βαθύτατα γαλλικὸν πνεῦμα, ὑπὸ δὲ τὴν αὐλικήν του εὐγένειαν εἶναι ποιητὴς καθαρῶς λαϊκός. Θεωρεῖται οὕτω ὡς ὁ πρόδρομος τῶν νεωτέρων Γάλλων ποιητῶν. Μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Μαρὸ δέον νὰ περιλάβωμεν καὶ τὰς διαφόρους μεταφράσεις αὐτοῦ. Μετέφρασε τὴν πρώτην ἐκλογὴν ἐκ τῶν Βουκολικῶν τοῦ Βιργιλίου, μερικὰ σονέττα τοῦ Πετράρχου, τὰς Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου, τὴν ἱστορίαν τοῦ Λεάνδρου καὶ τῆς Ἡροῦς καί, τὸ κυριώτερον, 52 ἐκ τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαυΐδ, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὸ ψαλτήριον τῶν Οὑγενότων. Αἱ κυριώτεραι ἐκδόσεις τῶν ἔργων του εἶναι αἱ ἑξῆς: «Oeuvres de Clément Marot de Cahors» (1538), «Oeuvres complètes de Cl. Marot» (Jannet 1868—1872, τόμ. 4), «Les Oeuvres de Cl. Marot. etc» (Guiffrey 1878—1892, τ. 3, ἔκδοσις ἡμιτελής).

[*Ph Becker*, «Cl. Marot. Sein Leben und seine Dichtung» (1926).] Ι. Ο.

Μαρόβοδος (Maroboduus). Βασιλεὺς τῶν Μαρκομάννων, σουηβικῆς καταγωγῆς, ἀνατραφεὶς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, κατώρθωσε νὰ ἑνώσῃ τὰ σουηβικὰ φῦλα καὶ νὰ ἱδρύσῃ ἰσχυρὸν κράτος ἐν Γερμανίᾳ, διατελῶν εἰς φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ρωμαίων. Γενόμενος ὅμως ὕποπτος εἰς τὰ ἄλλα γερμανικὰ ἔθνη καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων του, ἐξεδιώχθη τῷ 19 μ.Χ. καὶ κατέφυγεν εἰς Ραβένναν τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐπιτραπείσης τῆς διαμονῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἀπέθανεν ἰδιωτεύων τῷ 37 μ. Χ. Α. Θ. Σ.

Μαροβόδου ***βασίλειον*** (λατιν. Marobaudi Imperium) / *Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ ὑπὸ τοῦ Μαροβόδου ἱδρυθὲν βασίλειον ἐν Γερμανίᾳ τῷ 12 π. Χ. εἰς τὴν ἀρχαίαν χώραν τῶν Βοΐων (Boii) ἢ τὴν Βουΐαιμον (Boihaemum), κατὰ τὸν Στράβωνα (VII, 290). Περιωρίζετο δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τῶν Σουδήτων, Βανδαλικῶν καὶ Σαρματικῶν ὀρέων, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως, καταλαμβάνον τὴν νῦν *Βοημίαν*. Α. Θ. Σ

Μαρόβουδον (Marobudum) /*Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 11, 14) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μαρκομάννων. Ἡ θέσις αὐτῆς εἶναι ἀκαθόριστος, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου παρεχομένων ἀποστάσεων ἀναζητητέα ἐν τῇ *Πράγᾳ* ἢ περὶ αὐτήν. Α. Θ. Σ.

Μαρογιώργης· βλ. λ. *Μαρῆς* Γεώργιος.

Μαροζία ἢ ***Μαρότσια*** (Marozia). Τοσκανὴ πριγκίπισσα, ἀκμάσασα κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα ἐν Ρώμῃ. Θυγάτηρ τῆς διαβοήτου *Θεοδώρας* (βλ λ.) ἤσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Ἕδρας, οἱ δὲ πάπαι Σέργιος Γ' (904), Ἀναστάσιος Γ' (911) καὶ Λάνδων (914) ἐξελέγησαν χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας της. Τῷ 928 ἐπέτυχε τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ἰωάννου Ι', ὃν καὶ ἐθανάτωσε. Τρία ἔτη ἀργότερον κατώρθωσε νὰ ἐκλεγῇ πάπας εἷς τῶν υἱῶν της ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάννης ΙΑ'. Ἡ Μαροζία ἔσχε διαδοχικῶς ὡς συζύγους τὸν δοῦκα τοῦ Σπολέτου Ἀλβέριχον, ὅστις ἐδολοφονήθη, τὸν μαρκήσιον τῆς Τοσκάνης Γουΐδονα καὶ τὸν βασιλέα τῆς Προβηγκίας Οὖγον. Τῷ 934 περιελθοῦσα εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν τρίτον σύζυγόν της, συνησπίσθη μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱοῦ της Ἀλβερίχου καὶ ἠνάγκασε τὸν σύζυγόν της νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ρώμην. Ὁ Ἀλβέριχος ὅμως γενόμενος κύριος τῆς Ρώμης διέταξε τὴν σύλληψιν καὶ ἐγκάθειρξιν τῆς μητρός του, ἧς ἐτερματίσθη οὕτω ἡ πολιτικὴ δρᾶσις.

Μαροιλᾶ, ***Μετόχι τοῦ —*** *[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν 16 συνοικισμῶν, οἱ ὁποῖοι συγκροτοῦν τὴν κοινότητα Λιθίνες τῆς ἐπαρχίας Σητείας τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης. Κάτ. 19 (1928). Ε. Γ.

μαροκαὶν (maroquin). Εἶδος δέρματος (βλ. *μαροκινόν*)· ‖ εἶδος ὑφάσματος.

Digitized by Google

—[*Ἐγκυκλ.*] Τὸ ὕφασμα *μαροκαὶν* εἶναι βαρὺ καὶ πυκνόν, ὑφασμένον διὰ χονδρῶν συνήθως καὶ πάντοτε ἐστριμμένων νημάτων ἐκ μετάξης, βάμβακος, ἐρίου ἢ μείγματος αὐτῶν. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τοιούτου ὑφάσματος δὲν εἶναι λεία, προσομοιάζουσα τὴν τῶν *τισσόρ*. Τὸ *κρὲπ μαροκαὶν* εἶναι παραλλαγὴ τοῦ *κρὲπ ντὲ σὶν*, τοῦ ὁποίου εἶναι βαρύτερον· σχηματίζει δὲ ἐκ τῆς ὑφάνσεώς του πυκνὰς ῥαβδώσεις. Τὰ ὑφάσματα μαροκαὶν χρησιμοποιοῦνται διὰ φορέματα κυριῶν καὶ εἶναι ἁπλᾶ μονόχρωμα ἢ σταμπαρισμένα μὲ πολύχρωμα σχέδια. Μ. ΔΡ.

Μαροκέττι (Marochetti), *Κάρολος, βαρῶνος*—. Ἰταλὸς γλύπτης (1805—1868). Ἐμαθήτευσεν ἐν Παρισίοις παρὰ τῷ Μπόζιο καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐποίησε τὰ ἔργα: «Ὁ πεπτωκὼς ἄγγελος» (1831), «Ἡ μάχη τοῦ Ζεμάπ», ἀνάγλυφον ἐν τῷ Ἄρκ-ντὲ-λ' Ἐτουάλ τῶν Παρισίων, «Ὁ τάφος τοῦ Μπελλίνι» ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ Πὲρ Λασαίζ, κ. τ. λ. Τῷ 1848 ἐγκατεστάθη ἐν Λονδίνῳ, ὅπου ἐποίησε τὰ ἔφιππα ἀγάλματα τοῦ βασιλέως Ριχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου καὶ τοῦ Οὐέλλιγκτον, τὸ μνημεῖον τοῦ λόρδου Κλάϋντ ἐν τῷ πάρκῳ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, τὸ ἄγαλμα τοῦ Θάκκεραϋ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Οὐεστμίνστερ, τὸ ἄγαλμα τοῦ Ροσσίνι ἐν Πέζαρο τῆς Ἰταλίας κτλ. Ἐπίσης ἔργα αὐτοῦ εἶναι καὶ τὰ ἔφιππα ἀγάλματα τοῦ Ἐμμανουὴλ Φιλιμπέρτου καὶ τοῦ Καρόλου Ἀλβέρτου τῆς Σαβοΐας ἐν Τουρίνῳ. Μ. Δ. Β.

μαροκινὸν (τό), ἢ *μαροκῖνον*. Δέρμα λεπτόν, πυκνὸν καὶ στιλπνόν, ἐφ' ἑνὸς μέρους χρωματισμένον καὶ χρήσιμον εἰς τοὺς βιβλιοδέτας, τοὺς σελοποιούς, ἐπιπλοποιοὺς κλπ. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ δέρματος κατεσκευάζετο ἄλλοτε εἰς μόνην τὴν Ἀνατολήν, νῦν δὲ εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης, χρησιμοποιοῦνται δὲ πρὸς τοῦτο δέρματα αἰγῶν ἢ τράγων. Τὰ δέρματα ἐκ προβάτων παρέχουν τὸ χειρότερον εἶδος καὶ καλοῦνται *σαφιάνου* (saffian). Εἰς τὸ μαροκῖνον ὑπάγεται καὶ τὸ ἐπιλεγόμενον *σαγκρὲν* (chagrin) καὶ *μαροκινὸν σαγκρινὲ* (maroquin chagriné), δέρμα τοῦ ὁποίου τὸ ἓν μέρος φαίνεται κοκκῶδες. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ δέρματος εἶναι ἐπίσης ἐφεύρημα τῆς Ἀνατολῆς καὶ κατεσκευάζετο ἄλλοτε εἰς μόνην τὴν Ἀσίαν. Πρὸς παρασκευὴν τούτου χρησιμεύουσι τὰ δέρματα τῶν ἵππων καὶ τῶν ὄνων. Νῦν ἀπομιμοῦνται τὸ εἶδος τοῦτο τῶν δερμάτων θλίβοντες ταῦτα διὰ θερμῶν χαλκίνων πλακῶν ἐχουσῶν τοιαύτας ἐξοχάς. Τέλος ὁ *χάρτης τοῦ μαροκίνου* (maroquin) εἶναι χάρτης μὲ διάφορα ἐμπιεσθέντα σχήματα. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐκτελεῖται διὰ κυλίνδρων, οἵτινες φέρουν διάφορα σχήματα ἐγκεχαραγμένα. Ι. Γ. Μ.

Μαροκινὸς (ὁ), θηλ. *—νή*· ὁ κάτοικος τοῦ Μαρόκου, ὁ ἐκ Μαρόκου προερχόμενος.

Μαρόκκον (Maroc) [*Γεωγρ.*]· βλ. *Μαρόκον*.

Μαρόκον (ἀραβ. *Μαράκχ*, ἱσπαν. Marruecos, πορτογ. Marokko, ἀγγλ. Marocco). Χώρα κατέχουσα τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς Βερβερίας (τῆς ἄλλως λεγομένης Ἐλάσσονος Ἀφρικῆς). Ἡ ὀνομασία του προῆλθεν ἐκ παραφθορᾶς τοῦ *Μαρρακές*, ὀνόματος μιᾶς τῶν ἐν αὐτῷ πόλεων, ἥτις *Μαρόκον* ἐπίσης καλεῖται συνήθως ὑπὸ τῶν ξένων. Οἱ ἰθαγενεῖς ὀνομάζουν τὴν χώραν των *Ἄπω Δύσιν* (*Μάγρεμπ-ἐλ-Ἄκσα*) ἢ ἁπλῶς *Δύσιν* (= Χάρμπ). Ἀπὸ κυριαρχικῆς ἀπόψεως τὸ ἐν τῇ χώρᾳ καθεστὼς εἶναί πως ἀκαθόριστον. Ἀποτελεῖ αὕτη σουλτανᾶτον, ἀλλ' ἡ κυριαρχία τοῦ σουλτανάτου δὲν ἐπεκτείνεται οὐσιαστικῶς ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, δι' ὃ καὶ γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῆς Μπλὲντ-ἐλ-Μάκχζεν, τῆς πράγματι ὑπὸ τὸν σουλτᾶνον χώρας, καὶ τῆς Μπλὲντ-ἐλ-Σίμπα, ἥτις ἀρνεῖται νὰ καταβάλλῃ φόρους ἢ τοὺς καταβάλλει διὰ τῆς βίας μόνον· ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων περιοχῶν ὅρια ποικίλλουσιν ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε περιστάσεων. Ἔτι πλέον ἀμφίβολος εἶναι ἡ γραμμὴ τῶν ἠπειρωτικῶν συνόρων τοῦ Μαρόκου. Ἀπὸ τῶν παραλίων ἡ χώρα ὁρίζεται πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῆς δυτικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, πρὸς τὰ ΒΔ. δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ· μεσογείως δὲ κεῖνται πρὸς Ν. μὲν αὐτῆς ἡ ἔρημος Σαχάρα, πρὸς Α. δὲ τὸ Ἀλγέριον, τὰ μετὰ τοῦ ὁποίου σύνορα δὲν ἔχουσι καθορισθῆ, παρὰ μόνον εἰς βάθος ἑκατὸν περίπου χιλιομέτρων, ἀπὸ τῆς παραλίας μέχρι τοῦ Τένιετ-ἐλ-Σάσσι· νοτίως τῆς θέσεως ταύτης εἶναι διαχωρισμένα μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν τὰ κέντρα μόνον τοῦ μονίμου πληθυσμοῦ, ἄνευ διαχαράξεως μεθορίου. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ Μαρόκον δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκτεινόμενον μεταξὺ 27° ἕως 36° βορ. πλάτους καὶ 0° 58'—11° δυτ. μήκους, ἡ δὲ ἐπιφάνειά του ὑπολογίζεται κατὰ προσέγγισιν εἰς 800.000 τετρ. χλμ. (Περὶ τῶν ἐν Μαρόκῳ προτεκτοράτων βλ. κατωτ. [*Πολιτ. Γεωγρ.*].)

—[**ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.**] Αἱ ἐπὶ τῆς Μεσογείου ἀκταὶ τοῦ Μαρόκου, παρὰ τὰς ὁποίας ἐκτείνονται τὰ ὄρη τοῦ Ρίφ, ἀπότομοι κατὰ τὸ πλεῖστον, δὲν παρουσιάζουν μὲν κολπώσεις, σχηματίζουν ὅμως ἀρκετοὺς ὅρμους καταφυγῆς. Κυριώτεροι τῶν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ταύτης λιμένων εἶναι οἱ τῆς Ταγγέρης καὶ τῆς Θέουτα, ἀμφότεροι ἐπὶ τοῦ στενοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, ὁ ἐγγὺς τοῦ δευτέρου κείμενος λιμὴν τοῦ Τετουὰν καὶ ὁ κατὰ πολὺ ἀνατολικώτερος τῆς Μελίλια. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀκτὴ τῆς χώρας εἶναι γενικῶς χθαμαλή, οἱ δὲ ἐπ' αὐτῆς λιμένες μέτριοι καὶ ἀρκετὰ δυσπρόσιτοι. Κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι, κατὰ σειρὰν ἀπὸ τῶν βορείων πρὸς τὰ νότια, οἱ τοῦ Λαρὰς (Ἐλ Ἀραΐς), τοῦ Ραμπάτ, τῆς Καζαμπλάνκας, τοῦ Μαζαγκάν, τοῦ Σαφί, τοῦ Μογκαντὸρ καὶ ὁ ἀξιόλογος φυσικὸς λιμὴν τοῦ Ἀγαδίρ, πάντες σχεδὸν σχηματιζόμενοι ἀπὸ τὰς προσχώσεις ποταμῶν ἐκβαλλόντων εἰς τὰς θέσεις ταύτας.

Τὰ ὄρη τῆς χώρας ἀποτελοῦσι δύο κύρια συστήματα, τὸ συγκρότημα τοῦ *Ρίφ*, ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῆς πρὸς τὴν Μεσόγειον ἀκτῆς καὶ τὰς ὀροσειρὰς τοῦ *Ἄτλαντος*, αἵτινες διασχίζουν τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ἀπὸ ΝΔ. πρὸς τὰ ΒΑ. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀρεινῶν περιοχῶν σχηματίζονται κοιλάδες διαρρεόμεναι ὑπὸ τοῦ Σεμποῦ καὶ τοῦ Ἰνάουεν, παραποτάμου τοῦ Μουλούγια. Κυρία ὀροσειρὰ τοῦ Ἄτλαντος εἶναι ὁ *Μέγας* (ἢ *Ὑψηλὸς*) *Ἄτλας*, ἀποτελῶν τρόπον τινὰ τὴν σπονδυλικὴν στήλην τοῦ Μαρόκου καὶ χωρίζων κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς διαδρομῆς αὐτοῦ τὴν ἔρημον τῆς Σαχάρας ἀπὸ τὴν ἐνδοχώραν τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀκτῆς. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη ὑψοῦται σχεδὸν κατὰ κάθετον ὑπεράνω τῆς πεδιάδος τοῦ Σούς, ἔχει δὲ ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως ὕψος ἀνώτερον τῶν 3.000 μέτρων μὲ ἀνωτάτην κορυφὴν τὸ Τάμγιουρι (4.700 μ.). Ἑκατέρωθεν αὐτῆς καὶ κατὰ παράλληλον σχεδὸν κατεύθυνσιν ἐκτείνονται πρὸς τὸ ΒΔ. μὲν ἡ ὀροσειρὰ τοῦ *Μέσου Ἄτλαντος*, πρὸς δὲ τὰ ΝΑ. ἡ τοῦ *Μικροῦ Ἄτλαντος* (ἢ *Ἀντάτλαντος*) καὶ ἡ ἔτι χαμηλοτέρα ὀροσειρὰ *Τζέμπελ-Μπάνι*. Τὸ ἔδαφος τὸ μεταξὺ τοῦ Ἄτλαντος καὶ τοῦ ὠκεανοῦ κατέχεται ὑπὸ ὑψηλῆς πεδιάδος, ἥτις ἀρχίζει ἀπὸ ΝΔ. μὲ τὰ ὀροπέδια Χάχα καὶ Μτούγκα καὶ προεκτείνεται πρὸς ΒΑ. μέχρι τοῦ ποταμοῦ Μπού-Ρέγκρεγκ. Δάση ἡ χώρα ἔχει ἐλάχιστα ἐπὶ τῶν κλιτύων ἰδίως τοῦ Ἄτλαντος καὶ εἰς τὰς Ν. αὐτῆς περιοχάς.

Πρὸς τὰ νότια, μεταξὺ τοῦ Ὑψηλοῦ Ἄτλαντος καὶ τοῦ Ἀντάτλαντος, καθὼς καὶ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Τζέμπελ-Μπάνι, διανοίγονται κοιλάδες, διαρρεόμεναι ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Σοὺς*, *Γκὶζ* καὶ *Ντρὰα* καὶ τῶν παραποτάμων αὐτῶν. Ἐκ τούτων ὁ Σοὺς ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν παρὰ τὸ Ἀγαδίρ, ὁ δὲ Ντρὰα διαγράφων τὸ πρὸς Ν. ὅριον διαχωρισμοῦ τοῦ Μαρόκου ἀπὸ τῆς Σαχάρας ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ἐπίσης. Ὁ Γκὶζ διακλαδίζεται πρὸς Ν. εἰς πολυαρίθμους παραποτάμους σχηματίζοντας τὸ δίκτυον τοῦ *Ταφιλὲλτ* καὶ ἐξαφανιζομένους ἐν τέλει ἐντὸς τῶν ἀμμωδῶν ἐκτάσεων τῆς Σαχάρας. Ἄλλοι σημαντικοὶ ποταμοὶ τῆς χώρας εἶναι: ὁ *Μουλούγια* (μήκους 520 χλμ.) πηγάζων ἀπὸ τοῦ μέσου Ἄτλαντος καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Μεσόγειον παρὰ τὴν Μελλίλα, καὶ οἱ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ἐκβάλλοντες *Σεμποῦ*, *Μποῦ-Ρέγκρεγκ*, *Οὔμ-ἐρ-Ρέμπια*, *Τενσίφτ* (660 χλμ.) καὶ *Κεσσίμπ*. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν εἶναι πλωτός. Διάφοροι ἄλλοι μικροὶ ποταμοὶ καὶ χείμαρροι πηγάζοντες ἀπὸ τῶν ὀρέων καταλήγουσιν εἰς τὰς ἐρήμους ἐκτάσεις, ὅπου σχηματίζουσι λίμνας ἢ τέλματα καὶ ἀπορροφοῦνται ἐν τέλει ὑπὸ τῆς ἄμμου.

Ὁ φυτικὸς καὶ ζωϊκὸς κόσμος τοῦ Μαρόκου εἶναι ὅμοιος σχεδὸν πρὸς τὸν τοῦ Ἀλγερίου, μέ τινα ἐπὶ πλέον στοιχεῖα ἐκ τῆς χλωρίδος καὶ τῆς πανίσκης τῶν τροπικῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν δένδρων ἄξιον περισσοτέρου λόγου εἶναι ἡ ἀργανία (Argane sideroxylon), τῆς ὁποίας ἡ ἄφθονος παρουσία ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς ἀποτελεῖ σημαντικὴν βοτανικὴν ἐξαίρεσιν. Εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη φύονται ὀξυφοίνικες, χαμαίροπες, πεῦκαι, ἄρκευθος ἢ ὀξύκεδρος, μιμόζαι κλπ. Εἰς τὰς νοτίας ὑπωρείας τοῦ Ἄτλαντος ἡ χλωρὶς εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῆς ἐρήμου. Εἰς τὰ πεδινὰ τμήματα εὐδοκιμοῦν τὰ σιτηρά, τὰ λαχανώδη, τὸ λίνον, ὁ βάμβαξ, ἡ κάνναβις, εἰς δὲ τὴν περιοχὴν τῆς Καζαμπλάνκας καὶ τῆς Κενίτρα ὑπάρχουσιν ἐκτεταμένα δάση φελλοφόρων δρυῶν. Ἐγκλιματίζονται ἐπίσης εὐδοκίμως ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὀπωροφόρα, ἰδίως ἡ ἀμυγδαλῆ. Ἡ πανίσκη τῆς χώρας οὐδόλως διαφέρει ἀπὸ τὴν τοῦ Ἀλγερίου. Μεταξὺ τῶν θηλαστικῶν περιλαμβάνονται ἰδίως βερβερικαὶ ἔλαφοι, ἀγριόχοιροι, ἄγριαι γαλαῖ καὶ βερβερικοὶ πίθηκοι· οἱ λέοντες εἶναι σπανιώτατοι σήμερον εἰς τὰς ἐξηρευνημένας περιοχάς. Ἐκ τῶν κτηνοτροφικῶν ζῴων εὐδοκιμοῦσι τὰ βοειοειδῆ, τὰ πρόβατα, αἱ αἶγες, οἱ ἵπποι, οἱ ὄνοι καὶ αἱ κάμηλοι. Οἱ ἰχθύες καὶ τὰ πτηνὰ τοῦ Μαρόκου δὲν παρουσιάζουσι διαφορὰς ἀπὸ τὰ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης.

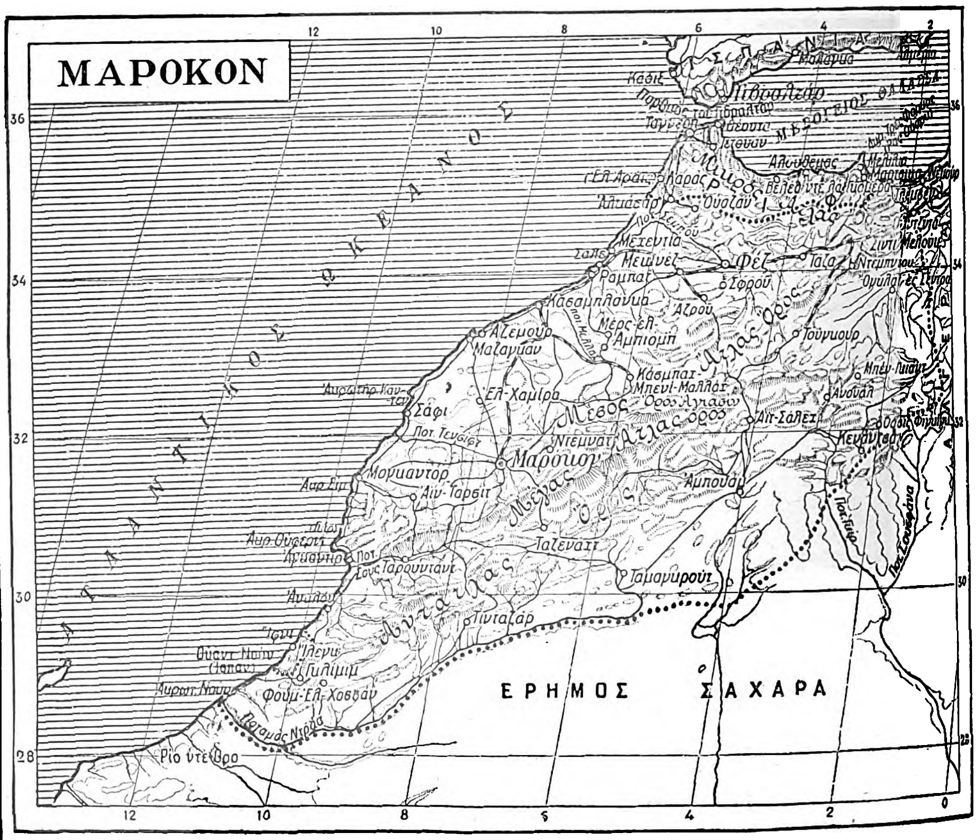

Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας συνίσταται ἰδίως εἰς φωσφοροῦχα ὀρυκτά, ἐμφανιζόμενα ἀφθονώτερον νοτίως τῆς Καζαμπλάνκας, εἰς στρώματα ἐκτάσεως 80 χιλιομέτρων. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἀξιόλογα ὀρυχεῖα σιδηρούχων μεταλλευμάτων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὀρέων τοῦ Ρίφ, ἀλλαχοῦ δὲ μικροτέρας περιεκτικότητος κοιτάσματα χαλκοῦ, μολύβδου, ἅλατος, μαγγανίου καὶ κασσιτέρου.

Τὸ κλῖμα τοῦ Μαρόκου εἶναι μεσογειακὸν κατὰ τὰς βορείας τῆς χώρας ἀκτάς, εὔκρατον δ' ἐπίσης, μολονότι ὑγρόν, εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τοῦ Ἄτλαντος καὶ τοῦ ὠκεανοῦ, ὅπερ προφυλάσσεται ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὀροσειρῶν ἀπὸ τὰς θερμὰς πνοὰς τῆς ἐρήμου καὶ δροσίζεται ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἡ μέση θερμοκρασία κυμαίνεται ἀπὸ 4° (χειμῶνος) εἰς 27° (θέρους). Εἰς τὰς κοιλάδας ὅμως τοῦ ἐσωτερικοῦ καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐντεῦθεν τῶν ὀροσειρῶν νοτιοδυτικὰς περιοχὰς ἐπικρατοῦσι κατὰ τὸ θέρος θερμοκρασίαι κατὰ πολὺ ὑψηλότεραι. Εἰς Φὲζ καὶ Μεκνὲζ πίπτει ἐνίοτε χιών. Εἰς τὰ ἐδάφη τὰ διαρρεόμενα ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σούς, καθὼς καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοδικτύου τοῦ Ταφιλέλτ, ἡ βροχὴ εἶναι σπανιωτάτη, ἐνιαχοῦ δὲ ὅλως διόλου ἄγνωστος. Ἀντιθέτως, ἄλλα τμήματα τῆς χώρας μαστίζονται ὑπὸ τῶν βροχῶν.

—[**ΟΙΚΟΝΟΜ. ΓΕΩΓΡ.**] Τὸ Μαρόκον, κατὰ τὰ δυτικὰ ἰδίως διαμερίσματα αὐτοῦ, εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική. Εἰς τὸ γαλλικὸν προ-

Digitized by Google

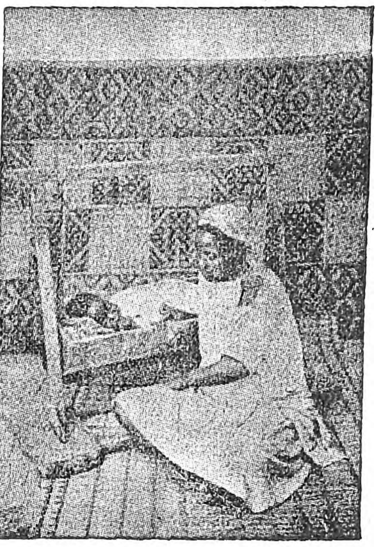

Τύποι Μαροκινῶν ἰθαγενῶν.

τεκτορᾶτον ἡ ἔκτασις τοῦ ἐσπαρμένου ἐδάφους ἀνέρχεται εἰς 3 ἑκατομμύρια περίπου ἑκτάρια, ἐκ τούτων δὲ τὰ 45% περίπου χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς κριθῆς, τῆς ὁποίας ἡ μέση ἐτησία παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 9 περίπου ἑκατομμύρια κουϊντάλια. Τῆς μαροκινῆς κριθῆς γίνεται σημαντικὴ ἐξαγωγή, τόσον πρὸς ζυθοποιίαν ὅσον καὶ πρὸς διατροφὴν τῶν πτηνῶν, εἰς Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Βέλγιον, Ἱσπανίαν καὶ Γερμανίαν. Τοῦ σίτου ἡ μέση ἐτησία παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 6 ἑκατομμύρια κουϊντάλια, ἡ τοῦ ἀραβοσίτου εἰς 900.000 καὶ ἡ τοῦ σόργου εἰς 180.000. Ἐκ τῶν κηπουρικῶν προϊόντων προέχουν ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγῆς τὰ κουκκιὰ καὶ τὰ ρεβίθια (420 000 κουϊντάλια) καὶ αἱ φακαῖ, τῶν ὁποίων γίνεται ἐπίσης ἱκανὴ ἐξαγωγή. Οἱ λαχανόκηποι οἱ καλλιεργούμενοι εἰς τὰ πέριξ τῶν πόλεων ἀποδίδουσιν ἄφθονα πρώϊμα προϊόντα, τομάτες ἰδίως, πιζέλια καὶ γεώμηλα. Ἐκ τῶν βιομηχανικῶν φυτῶν τὸ λίνον, καλλιεργούμενον διὰ τὸν σπόρον του, ἀποδίδει ἐτησίως 90.000 μέχρις 260.000 κουϊντάλια λινοσπόρου, τοῦ δὲ βάμβακος ἡ ἐξαγωγὴ κατὰ τὸ 1926 ἀνῆλθεν εἰς 20 000 τόννους. Ἐκ τῶν καρποφόρων δένδρων αἱ ἀμυγδαλαῖ δίδουσιν ἐτησίως εἰς τὴν ἐξαγωγὴν περὶ τοὺς 2.500 τόννους ἀμυγδάλων, αἱ δὲ ἐλαῖαι 2.000 περίπου τόννους ἐλαίου. Ἡ ἄμπελος ἐγκλιματισθεῖσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κατσλαμβάνει ἤδη ἐν τῷ γαλλικῷ Μαρόκῳ πλέον τῶν 4.000 ἑκταρίων, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγὴ εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τὰς ἐπιτοπίους ἀνάγκας. Ἐκ τῶν δασῶν ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν φελλὸς εἰς ποσότητα 7.000 περίπου τόννων ἐτησίως. Ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ, ὅπως καὶ ἡ χρῆσις αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, εἶναι ἀπηγορευμένη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου.

Ἡ κτηνοτροφία, προαγομένη ὁλονέν, περιλαμβάνει ἤδη ἐν τῷ Γαλλικῷ Μαρόκῳ: 1.600.000 βοοειδῆ, 6.400 000 πρόβατα, 2.100 000, αἶγας, 80.000 χοίρους, 210.000 ἵππους, 450 000 ὄνους καὶ 100.000 καμήλους. Τοῦ ἐρίου τῶν προβάτων ἡ ἐξαγωγὴ ηὐξήθη ἀπὸ 3.700 τόννων τοῦ 1920 εἰς 8.800 τόννους τῷ 1926 Ἰδιαζόντως ἐπίσης εὐδοκιμεῖ ἐν τῇ χώρᾳ ἡ ὀρνιθοτροφία, ἀποδίδουσα μεγάλην ἐξαγωγὴν ᾠῶν, ἀνερχομένην εἰς 9 000 περίπου τόννους κατ' ἔτος. Ἡ ἁλιεία ἐξ ἄλλου ἀνεπτύχθη σημαντικῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καθ' ὅλας τὰς ἀκτὰς τῆς χώρας, ἡ δὲ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ Μαρόκου ἐτησία ἐξαγωγὴ νωπῶν καὶ διατηρημένων ἰχθύων ὑπερβαίνει ἤδη τὴν ἀξίαν 1.000 000 χρυσῶν φράγκων.

Ἐκ τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου τῆς χώρας μόνον τῶν φωσφορικῶν ἁλάτων γίνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος βιομηχανικὴ ἐκμετάλλευσις. Τῷ 1927 ἡ ἐξαγωγὴ αὐτῶν ὑπερέβη τοὺς 1.200 000 τόννους, ἰσουμένη πρὸς τὸ δέκατον περίπου τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ὀρυχείων τοῦ Ρίφ, ἐν τῷ Ἱσπανικῷ Μαρόκῳ, ἀποδίδει 300.000 τόννους σιδήρου καὶ 2.000 μολύβδου κατ' ἔτος. Τῶν λοιπῶν μεταλλείων τῆς χώρας ἡ ἀπόδοσις δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 4.000 τόννους.

Τὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας ἐν Μαρόκῳ παρεμποδίζει σημαντικῶς ἡ ἔλλειψις γαιάνθρακος. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ περιορίζεται αὕτη εἰς τοὺς κλάδους τῆς γεωργικῆς μόνον καὶ τῆς μεταλλευτικῆς βιομηχανίας. Ἐνδιαφέρουσαι εἶναι ἰδίως αἱ βιομηχανίαι τροφίμων (ἀλευροποιία, κατασκευὴ ζυμαρικῶν, μηχανικὴ ἀρτοποιία, ζυθοποιία, ἀλλαντοποιία, ἐλαιουργία καὶ παρασκευὴ διατηρημένων ἰχθύων). Ἐν τῷ συνόλῳ των αἱ ἐν τῷ γαλλικῷ Μαρόκῳ βιομηχανίαι εὐρωπαϊκοῦ τύπου περιλαμβάνουσιν 600 ἐγκαταστάσεις, ἀπασχολούσας 12 χιλ. ἐργάτας. Αἱ ἰθαγενεῖς βιοτεχνίαι ἀσχολοῦνται ἰδίως μὲ τὴν κεραμουργίαν, τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου, ἰδίως δὲ τὴν ταπητουργίαν, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα εὑρίσκουν ὁλονὲν εὐρυτέρας ἀγοράς.

Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον τοῦ Μαρόκου ἐμφανίζει ἐπὶ τοῦ παρόντος σημαντικὸν ἔλλειμμα, λόγῳ τοῦ ὅτι εἰσάγονται μεγάλαι ἀφ' ἑνὸς ποσότητες εἰδῶν καταναλώσεως (εἰς ζάκχαριν ἰδίως, τεϊον καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα), γίνεται δ' ἐξ ἄλλου ἄφθονος εἰσαγωγὴ σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, ἠλεκτρικῶν εἰδῶν καὶ μηχανημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐνισχύσουν τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις τῆς χώρας. Ἐκ τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν καταναλώσεως προέχουν: ἡ σάκχαρις (15 % τοῦ συνόλου τῆς εἰσαγωγῆς), προερχομένη ἰδίως ἐκ Γαλλίας· τὰ λευκόπανα (15 % περίπου) ἐξ Ἀγγλίας· τὰ χρωματιστὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα ἐκ Γαλλίας· τὰ βαμβακερὰ νήματα ἐξ Ἰταλίας· ἀκολουθοῦσι τὸ πετρέλαιον καὶ ἡ βενζίνη, τὰ αὐτοκίνητα, ὁ γαιάνθραξ, ὁ καφφές, οἶνοι, ξυλεία, κηρώδεις ὕλαι, μάλλινα καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα, γεωργικαὶ μηχαναί, σιδηροδρομικαὶ ράβδοι, λαμαρῖναι, κ.λ.π. Τὸ μέγιστον μέρος (65 %) τοῦ ἐξαγωγικοῦ καὶ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τοῦ γαλλικοῦ Μαρόκου γίνεται μὲ τὴν Γαλλίαν· μετ' αὐτὴν ἔρχονται ἡ Ἀγγλία (19 %), ἡ Ἱσπανία (8 %), αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, ἡ Ἰταλία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Γερμανία. Αἱ διὰ θαλάσσης μεταφοραὶ γίνονται, συμφώνως πρὸς τὴν συνθήκην τῆς Ἀλγεθίρας, ἐν οἰκονομικῇ ἰσότητι μεταξὺ τῶν Μ. Δυνάμεων. Ἐκ τῶν λιμένων τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως συγκεντρώνει ὁ τῆς Καζαμπλάνκας.

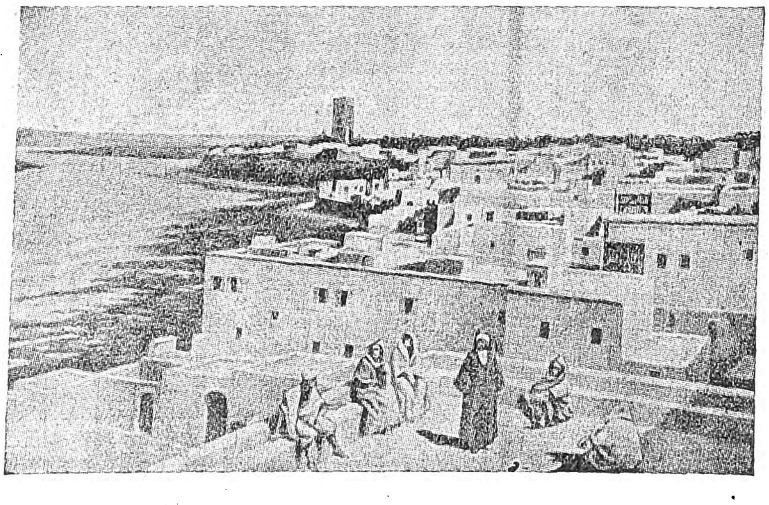

Γενικὴ ἄποψις τοῦ Ραμπάτ.

Οἱ σιδηρόδρομοι τοῦ μὲν γαλλικοῦ Μαρόκου περιλαμβάνουσι τὴν ἀπὸ Ταγγέρης εἰς Φὲζ γραμμὴν (ἐν ὅλῳ 478 χιλιομ., ἐξ ὧν 205 ἐντὸς τοῦ Γαλλικοῦ προτεκτοράτου) καὶ τὸ ἐσωτερικὸν σιδηροδρομικὸν δίκτυον, ἔχον ἄχρις ὥρας συνολικὸν μῆκος 2.378 χιλιομέτρων, εἰς τὰ ὁποῖα δέον νὰ προστεθῶσι 1.250 ἀκόμη χιλιόμ. στενῶν τοπικῶν γραμμῶν. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον περιλαμβάνει 3.000 χιλιόμετρα κυρίων ἁμαξιτῶν ὁδῶν καὶ 1.000 χιλμ. δευτερευουσῶν τοιούτων. Εἰς τὸ ἱσπανικὸν Μαρόκον λειτουργοῦσι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ συνολικοῦ μήκους 231 χιλιομ.

—[ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] Τὸ Μαρόκον διατελεῖ, κατ' ἐπίφασιν, ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν ἰθαγενοῦς σουλτάνου, ἀνήκοντος εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Ἀλαουϊτῶν, τῆς ὁποίας ἡ ἄνοδος ἐπὶ τοῦ θρόνου χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1633. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ἡ κυριαρχία τοῦ μονάρχου τούτου εἶναι σκιώδης, ἡ δὲ χώρα εἶναι κατανεμημένη ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ διοικήσεως εἰς τρεῖς ζώνας: τὸ γαλλικὸν προτεκτορᾶτον, τὸ ἱσπανικὸν προτεκτορᾶτον καὶ τὴν ὑπὸ διεθνῆ ἐπιρροὴν ζώνην τῆς Ταγγέρης. Ὁ θρόνος τοῦ σουλτάνου ἀνήκει κληρονομικῶς εἰς τὰ ἄρρενα μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκλέγεται ἑκάστοτε ὁ διάδοχος ὑπὸ συνελεύσεως θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν τιτλούχων. Ὁ σουλτᾶνος ἑδρεύει ἐν Ραμπὰτ τοῦ γαλλικοῦ Μαρόκου, εἰς δὲ τὸ Τετουάν, πρωτεύουσαν τοῦ ἱσπανικοῦ Μαρόκου, ἑδρεύει μόνιμος τοῦ σουλτάνου ἀναπληρωτής, φέρων τίτλον καλίφου. Ἐν Ταγγέρῃ τέλος ἑδρεύει ἕτερος μόνιμος ἀντικαταστάτης τοῦ σουλτάνου (μεντοὺμπ). Πρὸ τῆς καταλήψεως τοῦ Μαρόκου ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ Ἱσπανῶν ἡ χώρα διεκρίνετο εἰς δύο τμήματα, τὸ Βόρειον καὶ τὸ Νότιον Μαρόκον, μὲ πρωτευούσας τὸ Φὲζ καὶ τὸ Μαρρακές.

Ἡ σημαία τοῦ Μαρόκου εἶναι ἐρυθρά, φέρουσα ἐν τῷ κέντρῳ της πρασίνην σφαγῖδα τοῦ Σολομῶντος (πεντάλφαν).

Ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς τῆς ὅλης χώρας ὑπολογίζεται εἰς 5.400.000 περίπου κατοίκους, ἐξ ὧν 150.000 περίπου Εὐρωπαῖοι κατοικοῦντες ἰδίως εἰς τὰς πόλεις Καζαμπλάνκαν, Ταγγέρην, Ραμπάτ, Τετουάν, Σαλὲ καὶ Οὐντζντᾶ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ νόμισμα, εἰς τὴν γαλλικὴν ζώνην ἰσχύει τὸ νομισματικὸν σύστημα τῆς Γαλλίας. Ἀπὸ τοῦ 1920 ἡ «Τράπεζα τοῦ Μαρόκου» ἐξουσιοδοτήθη παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐξέδωκε νομίσματα μὲ βάσιν μονάδος τὸ χρυσοῦν γαλλικὸν φράγκον. Κυκλοφοροῦσιν ὅθεν ἐκεῖ τὰ γαλλικὰ καὶ μαροκινὰ νομισματικὰ τραπεζογραμμάτια. Εἰς τὴν ἱσπανικὴν δὲ ζώνην κυκλοφοροῦσιν ἱσπανικὰ νομίσματα καὶ τραπεζογραμμάτια.

Α') ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΟΝ. Περιλαμβάνει τοῦτο τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς χώρας, παρεκτὸς μόνον τῆς βορείας λωρίδος αὐτῆς, ὅπου τὸ ἱσπανικὸν προτεκτορᾶτον καὶ ἡ ζώνη τῆς Ταγγέρης, καὶ μικρᾶς τινος περιοχῆς, τῆς τοῦ Ἴφνι, ἐπὶ τῶν νοτιωτάτων παραλίων, ὑπαγομένης καὶ ταύτης εἰς τὴν ἱσπανικὴν ἐπιρροήν. Τὸ ἐμβαδόν του ἀνέρχεται εἰς 420.000 περίπου τετρ. χιλιομ. (μὴ περιλαμβανομένων τῶν ἐρήμων καὶ ἑνὸς τμήματος 1.450 χιλιομ. διεκδικουμένου ἀκόμη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας). Ὁ πληθυσμός του (ἀπογραφὴ 1926) συμποσοῦται εἰς 4.229.146 κατοίκους, μὲ ἀντιστοιχίαν πυκνότητος 13 κατ. κατὰ τετρ. χιλμ. Ἐξ αὐτῶν 4.016 882 εἶναι Μωαμεθανοί, 107.552 Ἰουδαῖοι, 74.558 Γάλλοι καὶ 30.154 ξένοι ἄλλων ἐθνικοτήτων.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ Γάλλου κυβερνήτου (commissaire régident), ὅστις ἀσκεῖ κατ' οὐσίαν τὴν ὅλην διοίκησιν, προσυπογράφει τοὺς νόμους, δημοσιεύει τὰ διατάγματα καὶ εἶναι ὁ μόνος ἐνδιάμεσος μεταξὺ τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ξένων χωρῶν. Ὁ ἴδιος εἶναι διοικητὴς ὅλων τῶν ἐν τῷ προτεκτοράτῳ στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ὑπάρχει ἐν τούτοις καὶ ὑπουργικὸν συμβούλιον (Μάκχζεν), εἰς τὸ ὁποῖον μετέχουν τέσσαρες ἰθαγενεῖς ὑπουργοὶ (ὧν εἷς μέγας βεζύρης) καὶ ὁ Γάλλος κυβερνήτης ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Γάλλοι ἐπίσης εἶναι πάντες οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δημοσίων ὑπη-

Digitized by Google

ρεσιῶν ἀνώτατοι ὑπάλληλοι. 'Εν τῷ προτεκτοράτῳ παραμένει στρατὸς ἐξ 80.000 ἀνδρῶν καὶ ἀξιωματικῶν (ἐν οἷς 4.091 Γάλλοι), μὲ κυρίας ἕδρας τὸ Φέζ, τὸ Μεκνέζ, τὴν Τάζαν καὶ τὸ Μαρακές, ὑπὸ διοικητὴν ἑδρεύοντα ἐν Ραμπὰτ καὶ ὑποδιοικητὰς ἐν Καζαμπλάνκᾳ καὶ Οὐντζντᾶ.

'Ο προϋπολογισμὸς τοῦ προτεκτοράτου (1928) περιλαμβανει ἔσοδα καὶ ἔξοδα 641.904.637 γαλλ. φράγκων, τὸ δὲ δημόσιον χρέος (κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος) ἀνήρχετο εἰς 705.264.000 φράγκα.

Κυριώτεραι πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ γαλλικοῦ προτεκτοράτου καὶ τοῦ ὅλου Μαρόκου εἶναι ἡ *Ραμπὰτ* (κάτοικοι 38.046, ἐξ ὧν Εὐρωπαῖοι 13.916), ἕδρα τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ Γάλλου κυβερνήτου, τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν. Ἔχει λιμένα ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ, ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, ἀλευρομύλους, ἐργοστάσια ἐπιπλοποιίας, βυρσοδεψεῖα (μαροκινῶν δερμάτων) κλπ.—*Καζαμπλάνκα* (ἀραβ. *Νταρ-ἐλ-Μπεϊντά*), ἡ σημαντικωτέρα ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ καὶ ἐμπορικῆς κινήσεως πόλις τοῦ Μαρόκου (κάτ. 106.608, ἐξ ὧν Εὐρωπαῖοι 34.984)· λιμὴν ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ· ἐμπορικ. ἐπιμελητήριον, βιομηχανίαι τροφίμων, διατηρημένων ἰχθύων, μηχανουργεῖα, ὑφαντουργεῖα, ταπητουργεῖα, ἰθαγενῆ βυρσοδεψεῖα μαροκινῶν δερμάτων.—*Φέζ*, ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ Βορείου Μαρόκου (κάτ. 81.172, ἐξ ὧν Εὐρωπαῖοι 3.559)· κεῖται εἰς τὴν κεντρικὴν περιοχὴν τῆς χώρας καὶ ἀποτελεῖ σημαντικὸν σταθμὸν ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν διαφόρων πόλεων· βιομηχανίαι κεραμουργίας, μωσαϊκῶν πλακῶν, ταπήτων, δερματίνων εἰδῶν, γλυπτῶν ἐπίπλων· ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον.—*Μαρρακὲς* (βλ. λ.), καλουμένη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων *Μαρόκον*, πόλις μεσόγειος, ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ Νοτίου Μαρόκου (κάτ. 149.263, ἐξ ὧν Εὐρωπαῖοι 3.652)· ἐμπορικὸν καὶ ταξιδιωτικὸν κέντρον· ἔχει ἐλαιουργεῖα καὶ ἐγχωρίους βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις ὁπλουργίας, ταπητουργίας, ἐπιπλοποιίας, βυρσοδεψίας· ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον.—*Μεκνέζ*, πόλις μεσόγειος, δυτικῶς τοῦ Φὲζ (κάτ. 29.930, ἐξ ὧν Εὐρωπ. 4.923)· κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν ἐρίων, ταπητουργεῖα.—*Σαφί*, λιμὴν ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ (κάτ. 26.914 ἐξ ὧν Εὐρωπ. 1.395), κέντρον ἐξαγωγῆς τῶν σιτηρῶν.—*Σαλέ*, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Μποῦ Ρέγκρεγκ, ἀπέναντι τοῦ Ραμπὰτ (κάτ. 20.965, ὧν Εὐρωπ. 1.069).—*Οὐντζντᾶ*, πόλις μεσόγειος κατὰ τὸ Β.Α. ἄκρον τῆς χώρας (κάτ. 19.976, ὧν Εὐρωπ. 8.780), σημαντικὴ ἐπισταθμία τοῦ μετὰ τῆς 'Αλγερίας μαροκινοῦ ἐμπορίου, ἰδίως εἰς ζῷα, δέρματα καὶ ἔρια.—*Μαζαγκάν*, ὁ δεύτερος ἀπὸ ἀπόψεως ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου λιμὴν τοῦ γαλλικοῦ Μαρόκου (κάτ. 19.159, ἐξ ὧν Εὐρωπ. 1.633)· μεγάλη κίνησις ἐξαγωγῆς εἰς ᾠὰ ἰδίως καὶ διατηρημένα τρόφιμα.—*Μογκαντόρ*, παράλιος πόλις (κάτ. 18.401, πάντες σχεδὸν ἰθαγενεῖς).—*Οὐεζζάν*, πλησίον τῆς γαλλοϊσπανικῆς συνοριακῆς γραμμῆς (κάτ. 12.910, ἐν τῷ συνόλῳ των περίπου ἰθαγενεῖς)· βιοτεχνίαι ὅπλων καὶ ταπήτων.—*Κενίτρα*, μεσόγειος (κάτ. 9.931, ὧν Εὐρωπ. 3.901).—*Τάζα*, ἀνατολικῶς τοῦ Φὲζ (κάτ. 9.606, Εὐρωπ. 2.284). Ἄλλαι πόλεις εἶναι: μεσόγειοι μὲν ἡ *Σεφροὺ* (κάτ. 8.478) καὶ ἡ *Σέτταt* (κάτ. 7.834), παράλιαι δὲ τὸ *'Αζεμοὺρ* (κάτ. 9.123) καὶ τὸ *'Αγαδὶρ* (1.741), κατοικούμεναι ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἀπὸ ἰθαγενεῖς.

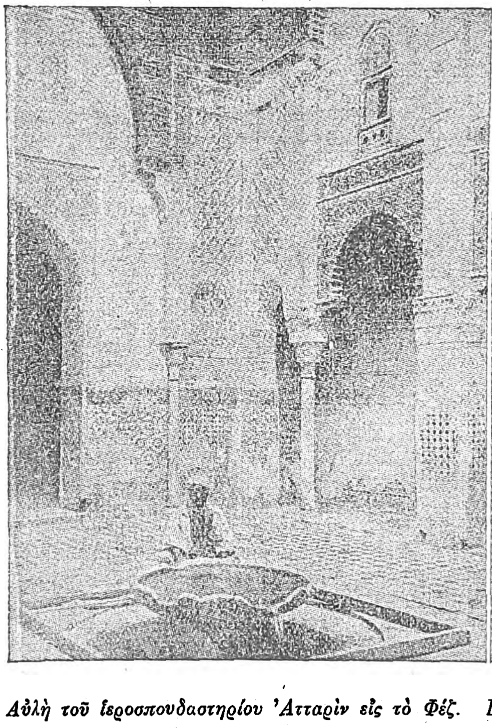

Αὐλὴ τοῦ ἱεροσπουδαστηρίου 'Ατταρὶν εἰς τὸ Φέζ. [ΙΔ' αἰῶν.]

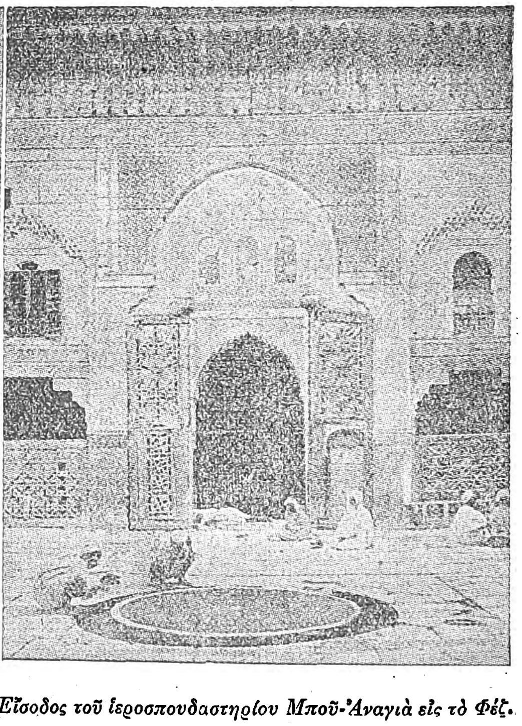

Εἴσοδος τοῦ ἱεροσπουδαστηρίου Μποῦ-'Αναγιὰ εἰς τὸ Φέζ. [ΙΔ' αἰῶν.]

β') ΙΣΠΑΝΙΚΟΝ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΟΝ. Τὸ 'Ισπανικὸν προτεκτορᾶτον καταλαμβάνει τὴν ἐπὶ τῆς Μεσογείου παράκτιον περιοχὴν τοῦ Μαρόκου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀρχικῶς ὑπῆρχον αἱ λεγόμεναι *σωφρονιστικαὶ ἐπαρχίαι* τῆς 'Ισπανίας διὰ τὴν διαμονὴν τῶν καταδίκων. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς περιοχῆς ταύτης ἀνέρχεται εἰς 28.000 περίπου τετρ. χιλμ., ὁ δὲ πληθυσμὸς εἰς 1.070.400 κατοίκους, μὲ ἀναλογίαν πυκνότητος 38 κατοίκων κατὰ τετρ. χιλμ. Εἰς τὸ προτεκτορᾶτον ὑπάγεται ἐπίσης καὶ ἡ κατὰ τὸ νότιον ἄκρον τῆς ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ παραλίας μικρὰ περιοχὴ τοῦ *Ἴφνι* (Οὐὰντ-Νούν), ἔχουσα μῆκος ἀκτῆς 100 χιλμ. καὶ μέσον βάθος 20 (ἐμβαδὸν περίπου 2.500 τετρ. χιλμ.), πληθυσμὸν δὲ 20.100 κατοίκων.

Παρὰ τῷ καλίφῃ, ὅστις ἀντικαθιστᾷ τὸν σουλτᾶνον, ἑδρεύει ὑπουργικὸν συμβούλιον ἐκ τριῶν ἰθαγενῶν ὑπουργῶν, ὧν εἷς μέγας βεζύρης. Ἡ 'Ισπανικὴ κυβέρνησις ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ ἁρμοστοῦ (alto comisario), ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὑπάγονται πᾶσαι αἱ δημόσιαι ἀρχαὶ καὶ ὑπηρεσίαι καὶ ἡ διοίκησις τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. 'Αποτελεῖται δὲ ὁ ἐν τῷ προτεκτοράτῳ ἰσπανικὸς στρατὸς ἀπὸ 4 τάγματα κυνηγῶν, 17 πυροβολαρχίας, 10 λόχους μηχανικοῦ, 6 στολίσκους ἀεροπλάνων, 2 συντάγματα ξένων καὶ 13 τάγματα ἰθαγενῶν. Ναυτικὸς διοικητὴς ἑδρεύει ἐν Μελίλια.

'Ο προϋπολογισμὸς τοῦ προτεκτοράτου (1929) περιλαμβάνει ἔσοδα καὶ ἔξοδα 260.000.000 πεσετῶν, ἐξ ὧν 212.000.000 στρατιωτικαὶ δαπάναι.

Πόλεις. Πρωτεύουσα καὶ ἕδρα τοῦ καλίφου καὶ τοῦ ἰσπανοῦ διοικητοῦ εἶναι τὸ *Τετουάν*, ἐγγὺς τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς πρὸς τὸ Γιβραλτὰρ προεξοχῆς τῆς 'Αφρικανικῆς ἠπείρου (κάτ. 43.000). Ἄλλαι πόλεις: ἡ *Θέουτα* ἐπὶ τοῦ στενοῦ τοῦ Γιβραλτὰρ (36.000 κάτ.), ἡ *Μελίλια* ἐπὶ τῆς Μεσογείου (κάτ. 9.000), ἡ *'Αρσίλλα* (κάτ. 5.000) καὶ τὸ *Λαρὰς* (Ἔλ-'Αράϊς) ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ (κάτ. 5.000), πλησίον δὲ τοῦ τελευταίου μεσογείως τὸ *'Αλκασὰρ-Κιμπὶρ* (8.000). 'Επὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Ἴφνι κεῖται ἡ πόλις *Σάντα-Κρούς*.

γ') ΤΑΓΓΕΡΗ. Ἡ ὑπὸ διεθνῆ ἐπιρροὴν ζώνη τῆς Ταγγέρης ἀποτελεῖ αὐτόνομον ἔδαφος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου τοῦ Μαρόκου, ἐκπροσωπουμένου ὑπὸ εἰδικοῦ μονίμου ἀντικαταστάτου (μεντούμπ). Τὸ νομοθετικὸν σῶμα συγκροτοῦσιν 26 μέλη (4 Γάλλοι, 4 'Ισπανοί, 3 Ἄγγλοι, 3 'Ιταλοί, 1 Βέλγος, 1 'Ολλανδός, 1 Πορτογάλος, 1 Βορειοαμερικανός, 6 Μωαμεθανοὶ καὶ 2 'Ιουδαῖοι. Ἡ διοίκησις ἀσκεῖται ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐξ ἑνὸς Γάλλου ὡς προέδρου, καὶ ἀνὰ ἕνα Ἄγγλον, 'Ισπανὸν καὶ 'Ιταλόν. Ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ μεικτῶν δικαστηρίων (ἐκ Γάλλων, 'Ισπανῶν, Ἄγγλων καὶ 'Ιταλῶν) κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ γαλλικοῦ δικαίου. Ἡ ἐντοπία ἀστυνομία, περιλαμβάνουσα 250 ἰθαγενεῖς ὑπαλλήλους, τελεῖ ὑπὸ 'Ισπανὸν διοικητήν, ὑπὸ Ἄγγλον δὲ διοικητὴν ἡ διεθνὴς ἀστυνομικὴ ὑπηρεσία.

Τὸ ἐμβαδὸν τῆς περιοχῆς ἀνέρχεται εἰς 373 τετρ. χιλιόμετρα, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς εἰς 70.000 κατοίκων, μὲ ἀναλογίαν πυκνότητος 188 κατ. κατὰ τετρ. χιλμ. Αἱ ἐν αὐτῇ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἔχουσι συνολικὸν μῆκος 14 χιλιομ.

'Ο προϋπολογισμὸς τῆς ζώνης (1928) περιλαμβάνει ἔσοδα καὶ ἔξοδα 27.917.000 γαλλ. φράγκων.

Ἡ παράλιος πόλις τῆς Ταγγέρης, κειμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἐξόδου τοῦ στενοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, ἀποτελεῖ τὸν κύριον σταθμὸν ἐπικοινωνίας τοῦ Μαρόκου πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, τῆς ταχυδρομικῆς ἰδίως, ἔχει δὲ πληθυσμὸν 46.270 κατοίκων, ἐξ ὧν 10.000 περίπου 'Ισπανοὶ καὶ 2.350 Γάλλοι.

—[ΕΘΝΟΓΡ.] 'Ο ἰθαγενὴς πληθυσμὸς τοῦ Μαρόκου εἶναι ἀνάμεικτος ἀπὸ ἐθνογραφικῆς ἀπόψεως. Οἱ παλαιότεροι μεταξὺ τῶν κατοίκων εἶναι *Καβύλοι* ἢ *Βέρβεροι*, κατοικοῦντες ἰδίως εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς καὶ διατηροῦντες καὶ σήμερον ἔτι ἐν μέρει τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Τούτους ὑπέταξαν ἀπὸ τοῦ Ζ' μ. Χ. αἰῶνος Ἄραβες ἐπιδρομεῖς, ἐγκατασταθέντες ἐν τῇ χώρᾳ καὶ κυριαρχήσαντες αὐτῆς ἔκτοτε. 'Εκ τῆς μείξεως τῶν δύο τούτων φυλῶν μεταξύ των καὶ πρὸς τοὺς 'Ισπανοὺς καὶ ἄλλους ἀποίκους προῆλθον οἱ *Μαυριτανοὶ* κάτοικοι τοῦ Μαρόκου. Μεταξὺ τῶν παλαιῶν ἐπίσης κατοίκων τῆς χώρας περιλαμβάνονται οἱ *'Ιουδαῖοι*, οἵτινες εἶχον καταφύγει αὐτόθι ἐξ 'Ισπανίας καὶ Πορτογαλίας καὶ εἶχον ἱδρύσει ἰδίας ἀποικίας παρὰ τὰς δυτικὰς ἀκτάς, ἰδίως εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Σούς, καὶ τέλος *Νέγροι* τινὲς μεταφερθέντες ἀρχικῶς ὡς δοῦλοι ἐκ τοῦ Σουδάν. 'Ο νεώτερος πληθυσμὸς τῆς χώρας ἀποτελεῖται ἰδίως ἐκ Γάλλων καὶ 'Ισπανῶν ἀποίκων.

'Ο ἐντόπιος πληθυσμός, παρεκτὸς τῶν 'Ιουδαίων, ἀνήκει εἰς τὴν μωαμεθανικὴν (σουνιτικὴν) θρησκείαν, ὁμιλεῖ δὲ τὴν ἀραβικὴν καὶ τὰς βερβερικὰς διαλέκτους. 'Ανώτατος θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς εἶναι ὁ σουλτᾶνος, τὸν ὁποῖον ἐν τῷ ἰσπανικῷ Μαρόκῳ ἀντικαθιστᾷ καὶ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀρχηγίαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, ὁ ἐν Τετουὰν ἑδρεύων καλίφης.

—[ΙΣΤΟΡ.] Τὸ Μαρόκον, ὅπερ ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους *Μαυριτανία*, ἀπετέλει τότε βασίλειον, ὑπὸ ἰθαγενεῖς Βερβέρους ἡγεμόνας, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ 'Ατλαντικοῦ μέχρι τῆς Νουμιδίας. Καὶ εἶχον μὲν ἔκτοτε ἐγκαθιδρυθῆ εἰς τὰς ἐπὶ τῆς Μεσογείου παραλίας αὐτοῦ ἑλληνικαὶ καὶ φοινικικαὶ ἀποικίαι, χωρὶς ὅμως ἐκ τούτου νὰ ἐκτεθῇ εἰς κίνδυνον ἡ αὐτοκυριαρχία τῆς χώρας, ἥτις διετηρήθη ἄθικτος μέχρι τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος. Περὶ τὸ 50 π. Χ., κατὰ τοὺς μεταξὺ 'Ιουλίου Καίσαρος καὶ Πομπηΐου πολέμους, ὁ ἡγεμὼν τῆς Μαυριτανίας ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τοῦ πρώτου, ἐνῷ ὁ τῆς Νουμιδίας ἐκηρύσσετο ὑπὲρ τῆς ἀντιπάλου του. 'Εντεῦθεν ἐδόθη εἰς τοὺς Ρωμαίους ἡ πρώτη εὐκαιρία διεισδύσεως εἰς τὴν Μαυριτανίαν. 'Εν ἔτει 17 π. Χ. ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς τὸν 'Ιούβαν Β', νεαρὸν Βέρβερον ἐκπαιδευθέντα ἐν Ρώμῃ, βραδύτερον δὲ (42 μ. Χ.) κατέστησαν τὴν χώραν ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, ὀνομάσαντες αὐτὴν *Τιγγιτανὴν Μαυριτανίαν* (ἐκ τοῦ Τίγγις = Ταγγέρη), ὑπαχθεῖσαν ἀκολούθως εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς 'Ισπανίας καὶ βραδύτερον τῆς Γαλατίας.

Τῷ 429 μ. Χ. οἱ Βάνδαλοι, κληθέντες ἐξ 'Ισπανίας ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς 'Αφρικῆς κόμιτος Βονιφατίου, κατέλαβον τὴν Μαυριτανίαν καὶ τὴν Νουμιδίαν, ἐκυριάρχησαν δ' ἐπ' αὐτῶν μέχρι τοῦ 534, ὁπότε ἀπεδιώχθησαν ἐξ 'Αφρικῆς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βελισσαρίου, ἀποσταλέντος ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος 'Ιουστινιανοῦ. 'Ο Βελισσάριος κατέστησε τότε τὴν χώραν, μέχρι καὶ τῆς Ταγγέρης, ὑποτελῆ εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀλλὰ τῷ 620 κατελήφθη αὕτη ὑπὸ τῶν Βησιγότθων, διαπεραιωθέντων αὐτόθι ἐξ 'Ισπανίας. Τῷ 681 ἤρχισεν ἡ ἀραβικὴ κατάκτησις τοῦ Μαρόκου. Εἷς ἐκ τῶν 'Ομνιαδῶν, ὁ Ὄκμπα, ἄρχων τῆς Τύνιδος, κατέλαβε τὴν Ταγγέρην, εἷς δὲ ἐκ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ριφ καὶ ἐκεῖθεν κατῆλθεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Σούς, καθ' ὃν χρόνον δύο ἄλλοι διεπεραιοῦντο εἰς 'Ισπανίαν καὶ κατενίκων τοὺς Βησιγότθους. Οἱ Μαροκινοί, ἐν τούτοις, οἵτινες ἀπέναντι τῶν προηγουμένων κατακτητῶν εἶχον τηρήσει στάσιν ἀπολύτου ὑποταγῆς, δὲν ἠνέχθησαν εὐκόλως τὸν ἀραβικὸν ζυγόν, μακροὶ δὲ ἀγῶνες ἤρχισαν διεξαγόμενοι μεταξὺ κυριάρχων καὶ κυριαρχουμένων, ἕως οὗ, τῷ 788, ὁ 'Ιδρὶς κατέφυγεν ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαρόκον, ὅπου οἱ Βέρβεροι τὸν ἐδέχθησαν καλῶς καὶ τὸν ἀνεγνώρισαν ὡς ἀρχηγόν των. 'Επὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ 'Ιδρὶς Β' κρατεῖ ἐν τῇ χώρᾳ περίοδος ἀναρχίας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας κυριαρχοῦσιν ἐναλλὰξ ἐν Μαρόκῳ οἱ Φατιμῖται τῆς Τύνιδος καὶ οἱ 'Ομνιάδαι τῆς 'Ανδαλουσίας. 'Οπωσδήποτε ὅμως ἡ δυναστεία τῶν *'Ιδρισιδῶν* ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ τὸν θρόνον τοῦ Μαρόκου ἀπὸ τοῦ 788 μέχρι τοῦ 990. 'Εν τέλει ἡ κυριαρχία τῆς χώρας ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς χεῖρας τῶν 'Ομνιαδῶν, ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸν θρόνον ὁ Ζιρὶ ἴμπν-'Ατιά, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι ἐκυβέρνησαν μέχρι τοῦ 1069 περίπου.

'Απὸ τοῦ 1051 οἱ Βέρβεροι τῆς ἐρήμου, ὀνομάζοντες ἑαυτοὺς *'Αλμοραβίδας*, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἴμπν-Γιασίν, εἶχον ἀρχίσει νὰ κατακτῶσι μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν χώραν, τῆς ὁποίας ἐγένοντο ἐξ ὁλοκλήρου κυρίαρχοι ἀπὸ τοῦ 1069. Ἡ δυναστεία των, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Γιουσοὺφ-ἴμπν-

Digitized by Google

Ταχφὶν εἶχε δώσει μεγάλην ἀκμήν, κατακτήσας τῷ 1086 τὴν Ἱσπανίαν, διήρκεσε μέχρι τοῦ 1147. Τούτους διεδέχθησαν οἱ *Ἀλμοχάδαι*, Βέρβεροι καὶ οὗτοι, οἵτινες ὑπὸ τὸν Μωχάμμετ ἴμπν-Τουμὲρτ ἐγένοντο καὶ παρέμειναν κύριοι τοῦ Μαρόκου ἀπὸ τοῦ 1147 μέχρι τοῦ 1269. Εἰς τοὺς χρόνους τῆς δυναστείας τούτων ἀνάγεται ἡ ἐνδοξοτέρα περίοδος τῆς ἱστορίας τοῦ Μαρόκου. Ὁ Ἄμπντ-ἐλ-Μοῦμιν ἐξέτεινε τὸ κράτος του ἀπὸ Ταγγέρης μέχρι Τριπολίτιδος καὶ εἶτα ἐπὶ τῆς Ἱσπανίας ὅλης, ὁ δὲ διάδοχός του Ἀμποῦ-Γιουσοὺφ-ἀλ-Μανσοὺρ κατήγαγε κατὰ τοῦ Ἀλφόνσου Θ′ τῆς Καστιλίας τὴν νίκην τοῦ Ἀλάρκος (1195). Ὁ υἱὸς ὅμως αὐτοῦ Ἀν-Νασὶρ ἡττήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἀλφόνσου κατὰ τὴν μάχην τῆς Τουλούζης (1212), ἥτις ἐσημείωσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς δύσεως διὰ τὴν μουσουλμανικὴν κυριαρχίαν ἐν Ἱσπανίᾳ. Ἐπὶ τῶν μετέπειτα ἡγεμόνων ἡ δυναστεία τῶν Ἀλμοχαδῶν ἔβαινεν ἐξασθενοῦσα ὁλονέν, μέχρις ὅτου οἱ *Μερινίδαι*, καταγόμενοι ἐκ μιγάδος τινὸς ἀραβοβερβερικῆς φυλῆς, κατοικούσης εἰς Ζάμπ, κατέλαβον τὸ Μαρόκον τῷ 1269. Εἷς ἐκ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν, ὁ Ἀμποῦ-Γιουσοὺφ-Γιακοὺμπ-ἴμπν-Οὐαντὶ ἐγκατεστάθη εἰς Φὲζ καὶ ἐκεῖθεν δρῶν ὑπέταξε τὸ βασίλειον τῆς Γρενάδας. Βραδύτερον ὅμως οἱ Ζιανῖται τοῦ Ἀλγερίου κατώρθωσαν ν' ἀποτινάξουν τὸν ζυγὸν τῶν Μερινιδῶν, νὰ κυριεύσουν δ' ἀπὸ τούτων τὸ Φέζ.

Ἀπὸ τοῦ 1400 περίπου οἱ Εὐρωπαῖοι ἵδρυσαν τὰς πρώτας ἀποικίας των ἐπὶ τῆς μαροκινῆς ἀκτῆς. Οἱ Πορτογάλοι καταλαμβάνουν τὴν Θέουτα τῷ 1415. Οἱ ἡγεμόνες τῶν ΒΔ. ἀφρικανικῶν χωρῶν διεξάγουν μεταξύ των ἐμφυλίους ἀγῶνας, ἐνῷ εἰς τὴν Ἱσπανίαν οἱ Χριστιανοὶ καταλαμβάνουν τὴν Γρενάδαν (1492) καὶ ἀποδιώκουν ὁριστικῶς τοὺς Μαύρους ἐξ Εὐρώπης. Οἱ Πορτογάλοι συνεχίζουν τὰς ἐπιτυχίας των ἐν Μαρόκῳ, καταλαμβάνουν τῷ 1464 τὴν Καζαμπλάνκαν, βραδύτερον τὴν Ταγγέρην, τὴν Ἀσίλα καὶ βαθμηδὸν κατόπιν ὅλας σχεδὸν τὰς παραλίους πόλεις τόσον τὰς ἐπὶ τῆς Μεσογείου, ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος τὰ πράγματα μεταβάλλονται. Οἱ Πορτογάλοι ὑφίστανται δεινὰς ἥττας καὶ ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς ἐν Μαρόκῳ κατακτήσεις των. Περὶ τὸ 1573 δοκιμάζουν νὰ τὰς ἀνακτήσουν καὶ πάλιν, ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἱσπανοὶ εἶχον κατορθώσει νὰ ἐγκαθιδρύσουν ἀποικίας καταδίκων («σωφρονιστικὰς ἐπαρχίας») ἐπὶ διαφόρων σημείων τῆς Μαροκινῆς ἀκτῆς, εἰς Μελίλια ἐν πρώτοις (1496) καὶ Πενιὸν ντὲ Βελὲθ (1508), βραδύτερον δὲ εἰς Θέουτα (1580), Ἀλουθέμας (1643) καὶ Τσαφαρίνας (1848).

Τῷ 1520 καταλαμβάνουν τὸ Μαρόκον οἱ *Σααδῖται σερίφαι*, Ἄραβες ἐκ Ταρουντού, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μουλέϋ-Μωχάμμετ-ἐλ-Μαχδί, ἐκδιώκουσι τοὺς Μερινίδας καὶ ἐγκαθίστανται εἰς Φέζ. Καὶ κατορθώνουν μὲν νὰ κυριεύσουν ἀπ' αὐτῶν τὴν πόλιν οἱ Τοῦρκοι ὁδηγούμενοι ἀπὸ τοὺς Μερινίδας τῷ 1554, ἀλλὰ δὲν κατορθώνουν νὰ τὴν διατηρήσουν. Οἱ Σααδῖται παρέμειναν μέχρι τοῦ 1666, ὁπότε ἄλλοι Ἄραβες σερίφαι, οἱ *Φιλάλι* ἢ *Χασσάνι*, προερχόμενοι ἐκ τῆς παρὰ τὴν Σαχάραν περιοχῆς, κατέκτησαν τὸ Μαρρακὲς καὶ κατόπιν τὸ Φὲζ (1666) ὑπὸ τὸν Μουλάϊ Ραχίντ. Τῆς δυναστείας ταύτης πλάγιον κλάδον ἀποτελεῖ ἡ τῶν *Ἀλιδῶν*, εἰς ἣν ἀνήκει καὶ ὁ σημερινὸς σουλτᾶνος τοῦ Μαρόκου. Διασημότερος ἐκ τῶν ἡγεμόνων τούτων ὑπῆρξεν ὁ Μουλάϊ-Ἰσμαὴλ (1662—1727), ὅστις πρῶτος συνῆψε διπλωματικὰς σχέσεις μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν καὶ ἐμπορικὴν συνθήκην μετὰ τῆς Γαλλίας. Ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ εἰρηνικὴ εὐρωπαϊκὴ διείσδυσις ἐν τῇ χώρᾳ, ἐνταθεῖσα ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Μουλάϊ-Σίντι-Μωχάμμετ (1757—1789). Ἐπὶ τοῦ Μουλάϊ Σολιμὰν (1794—1822) κατηργήθη τὸ ἐμπόριον τῶν Χριστιανῶν δούλων ἐν Μαρόκῳ καὶ ἀνεπτύχθησαν εὐρύτερον αἱ μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐμπορικαὶ σχέσεις.

Τῷ 1844 ὁ διάδοχος τοῦ Σολιμὰν Μουλάϊ-Ἀμπντουραχμὰν ὑπεστήριξε τὸν κινήσαντα πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας ἐμίρην τῶν Ἀράβων *Ἀβδ-ἐλ-Καδὲρ* (βλ. λ.). Ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης ὁ γαλλικὸς στόλος ἐβομβάρδισε τότε τὴν Ταγγέρην καὶ τὸ Μογκαντόρ. παρεμβάσει ὅμως τῆς Ἀγγλίας αἱ ἐχθροπραξίαι δὲν ἔλαβον μεγαλυτέραν ἔκτασιν. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τῶν Παρισίων ἐκαλλιέργει ἤδη ἀπὸ πολλοῦ τὴν πρόθεσιν τῆς γαλλικῆς ἐξαπλώσεως ἐπὶ τοῦ γειτονεύοντος πρὸς τὸ Ἀλγέριον Μαρόκου καὶ ἐπεδίωκεν ἀφορμὴν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν της ἐπὶ ὁλοκλήρου τῆς βορείας καὶ βορειοδυτικῆς Ἀφρικῆς. Οὕτω, ἐξ ἀφορμῆς ἐπιθέσεων τινων τῶν ἰθαγενῶν ἐναντίον τῶν ἐν Μαρόκῳ ξένων, ὁ γαλλικὸς στόλος ἐβομβάρδισε τῷ 1851 τὸ Σαλέ. Ἡ Ἱσπανία ἀφ' ἑτέρου, ἐπὶ τοῦ μετέπειτα σουλτάνου Σίντι-Μωχάμμετ, ἔλαβε τῷ 1856 τὴν εὐκαιρίαν, λόγῳ ἐπεισοδίων τινῶν δημιουργηθέντων περὶ τὰ ὅρια τῆς σωφρονιστικῆς ἐπαρχίας τῆς Θέουτα, νὰ ἐνεργήσῃ, ὑποστηριξει τῶν Γάλλων, τὴν λεγομένην «ἐκστρατείαν τοῦ Τετουάν», ἥτις διαρκέσασα ἐπὶ ἓξ μῆνας κατέληξεν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς πρωτευούσης ταύτης τοῦ Ρίφ. παρεμβάσει ὅμως τῆς Ἀγγλίας ἀνεκόπη ἡ προέλασις τῶν Ἱσπανῶν κατὰ τῆς Ταγγέρης.

Ἐπὶ τοῦ μετέπειτα σουλτάνου Μουλάϊ-ἐλ-Χασὰν τὸ Μαρόκον ὑπέστη πολλοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς. Μετ' αὐτὸν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1894 ὁ Ἀμπτοὺλ-Ἀζίζ, τούτου δὲ καθαιρεθέντος τῷ 1908, ὁ Μουλάϊ-Χαφίντ, βασιλεύσας μέχρι τοῦ 1912. Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ἀζὶζ τῷ 1904, ἡ Ἱσπανία καὶ ἡ Γαλλία ἔλαβον νέαν ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως ἐξ ἀφορμῆς ἐγκλημάτων τινῶν γενομένων ἐναντίον τῶν ξένων. Ἡ Γερμανία ὅμως, θέλουσα νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Μαρόκου, ἀντέδρασεν ἐνεργῶς εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν κατακτητικῶν αὐτῶν σχεδίων, προεκλήθη δὲ τότε σοβαρὸς κίνδυνος τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης, ἀποτραπεὶς διὰ τῆς διασκέψεως τῆς Ἀλγεθίρας (1906). Διὰ τῆς ἐπιτευχθείσης συμφωνίας ἀνεγνωρίζετο μὲν ἡ ἀκεραιότης τοῦ Μαροκινοῦ κράτους καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ σουλτάνου τῆς χώρας, ἀνετίθετο ὅμως εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν ἡ μέριμνα τῆς διατηρήσεως τῆς τάξεως πρὸς προστασίαν τῆς ζωῆς τῶν ξένων καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῶν. Ὅταν τῷ 1910, ἐπὶ Μουλάϊ-Χαφίντ, ἐσημειώθησαν ταραχαί τινες ἐν Οὐνζντᾶ, ἡ Γαλλία ἔσπευσε νὰ ἐπέμβῃ στρατιωτικῶς, ἀπέστειλε δὲ βραδύτερον δυνάμεις κατὰ τοῦ Φέζ, ἐνῷ ἡ Ἱσπανία ἐνήργει ἀποβάσεις εἰς Λαράς. Ἡ Γερμανία, ἀντιτιθεμένη πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας, ἀπέστειλεν εἰς ἔνδειξιν ἀπειλῆς ἓν πολεμικὸν αὐτῆς σκάφος, τὸν «Πάνθηρα», εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀγαδίρ, ἡ δὲ εὐρωπαϊκὴ εἰρήνη ἐτίθετο καὶ πάλιν ἐν κινδύνῳ. Ἐπηκολούθησαν ἐν τούτοις διαπραγματεύσεις, καθ' ἃς ἡ Γερμανία ὑπεχώρησε, λαβοῦσα εἰς ἀντάλλαγμα παραχωρήσεις ἐδαφικὰς ἐκ τοῦ γαλλικοῦ Κονγκό, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἡ Ἀγγλία ἐπετύγχανεν οὐδετεροποίησιν τῆς περιοχῆς τῆς Ταγγέρης, εἰς ἣν παρεχωρεῖτο αὐτονομία ὑπὸ διεθνῆ ἐπιρροήν. Ὁ σουλτᾶνος Χαφὶντ ἐξηναγκάζετο εἰς παραίτησιν (1912) ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Μουλάϋ-Γιουσούφ, ἡ δὲ ὑπόλοιπος χώρα τοῦ Μαρόκου κατενέμετο εἰς δύο «προτεκτοράτα», ἓν Γαλλικὸν καὶ ἓν Ἱσπανικὸν (βλ. ἀνωτ. *[Πολιτ. Γεωγρ.]*). Εἰς τὰς ἀποφάσεις ὅμως ταύτας τῶν ἰσχυρῶν ὁ ἰθαγενὴς πληθυσμὸς ἀντέταξε πείσμονα καὶ ἐρρωμένην ἀντίστασιν, συνάπτων αἱματηρὰς μάχας πρὸς τὰ στρατεύματα τῶν Γάλλων καὶ Ἱσπανῶν καὶ προβαίνων εἰς διωγμοὺς κατὰ τῶν ξένων. Ὁ ἐπελθὼν Παγκόσμιος πόλεμος καθίστα ἀναγκαίαν τὴν μεταφορὰν τῶν ἐν Μαρόκῳ γαλλικῶν δυνάμεων εἰς τὰ ἐν Εὐρώπῃ πεδία τῶν μαχῶν, ἀλλ' ὁ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν στρατηγὸς Λυωτεὶ ἐπέμεινε νὰ μὴ γίνῃ ἡ ἀπομάκρυνσίς των καὶ ἐπέτυχε, κατόπιν σκληρῶν ἀγώνων, νὰ καθυποτάξῃ ἐν τῷ συνόλῳ της σχεδὸν τὴν ἐν τῷ γαλλικῷ προτεκτοράτῳ ἐπαναστατικὴν κίνησιν. Διὰ τὴν Ἱσπανίαν ὅμως ἡ προσπάθεια ἐνεφανίζετο περισσότερον δυσχερής. Οἱ Ριφανοί, καλύτερον ὡπλισμένοι καὶ ἀρτιώτερον ἐφωδιασμένοι ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς τοῦ ὑπὸ τὴν Γαλλίαν ἐδάφους, ἠγωνίσθησαν μὲ αὐταπάρνησιν κατὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἱσπανικῆς κυριαρχίας. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Ἄβδ-ἐλ-Κρὶμ κατετρόπωσε τὰ στρατεύματα τῶν Ἱσπανῶν εἰς πολλὰς μάχας, ἰδίως παρὰ τὸ Ἀνουὰλ (1921), ἀπωθήσας αὐτοὺς μέχρι τῆς παραλιακῆς περιοχῆς τῆς Μελίλια. ἀφοῦ δὲ συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν φύλαρχον Ραϊσουλί, ἀρχηγὸν τῆς φυλῆς τῶν Τζεμπάλα, ὅστις εἶχε ταχθῆ μὲ τοὺς Ἱσπανούς, ἐστράφη κατόπιν καὶ ἐναντίον τῶν Γάλλων. Τότε συνωμολογήθη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας συμφωνία περὶ κοινῆς στρατιωτικῆς δράσεως, ἐπετεύχθη δὲ κατόπιν τούτου ἡ καθυπόταξις τοῦ Ἄβδ ἐλ-Κρὶμ (βλ. κατωτ. *[Στρατ. Ἱστορ.]*) καὶ ἡ ὁλοκληρωτικὴ σχεδὸν καταστολὴ τῆς ἐπαναστάσεως (1926). Γ. Ζ.

— [ΣΤΡΑΤ. ΙΣΤΟΡ.] Κατὰ τὰς γαλλοϊσπανικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1924 ἕως 1926 διεξήχθησαν ἐν ἀρχῇ ἀγῶνες μορφῆς καθαρῶς ἀτάκτου πολέμου (τοπικαὶ συγκροτήσεις μονάδων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν Ριφανῶν, ἄνευ συνδέσμου μεταξύ των καὶ ἄνευ ὑπάρξεως ἐφεδρειῶν). Μόνον ἀπὸ τοῦ θέρους 1925, καθ' ἣν δηλαδὴ ἐποχὴν ὁ φύλαρχος Ἄβδ-ἐλ-Κρὶμ εἶχεν ἐπικρατήσει, μετὰ τὴν κατὰ τῶν Ἱσπανῶν νίκην του, ἡ δὲ Γαλλία εἶχεν ἐνισχύσει σημαντικῶς τὸν ἐν Μαρόκῳ στρατόν της—φθάσαντα τὰς 100.000 περίπου ἄνδρας καὶ ἐνισχυθέντα δι' ὅλων τῶν συγχρόνων τεχνικῶν μέσων (βαρέος πυροβολικοῦ, ἀεροπλοίας, ἁρμάτων κ.τ.λ.)—ἤρχισαν οἱ ἀγῶνες οὗτοι νὰ λαμβάνουν τύπον τινὰ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Διέφερον ἐν τούτοις καὶ πάλιν ἀπὸ τὰς συνήθεις ἐπιχειρήσεις, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικῶς ὀρεινοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος (ἐναλλαγαὶ συνεχῶν βροχῶν καὶ μακρᾶς ξηρασίας).

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν λόγῳ ἐπιχειρήσεων συνεκροτήθησαν τότε μεικτὰ ἀποσπάσματα ἐγκαθιστάμενα εἰς διάφορα σημαίνοντα κέντρα, συνδεόμενα μεταξύ των διὰ προχείρων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἰδίως δι' αὐτοκινητικῶν συγκοινωνιῶν, εἰς τρόπον ὥστε, κατὰ πᾶσαν προσβολὴν τῶν Ριφανῶν πρὸς κατεύθυνσίν τινα, νὰ ἠδύναντο ἐν ἀνάγκῃ νὰ συγκεντρωθῶσι ταχέως τὰ ἑκατέρωθεν εὑρισκόμενα ἀποσπάσματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ μέσον τοῦτο δὲν ἀπέδωκεν εὐχάριστα ἀποτελέσματα, καθ' ὅσον ἐπήρχετο διασκόρπισις τῶν δυνάμεων, ἀδυναμία συνδέσμου μεταξὺ τῶν διαφόρων μονάδων, καὶ ἀνυπαρξία ἐφεδρειῶν, δι' αὐτὸ ἀπεφασίσθη ν' ἀλλάξῃ ὁ τρόπος δράσεως καὶ νὰ προσδοθῇ εἰς αὐτὴν μορφὴ περισσότερον προσομοιάζουσα πρὸς τὴν συνήθη. Δι' ὃ ἐτέθη ὡς βάσις ἐνεργείας ἡ διακατοχὴ ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου, καὶ οὐχὶ ὡρισμένων μόνον κέντρων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματισθῇ συνήθης «τοποθεσία ἀντιστάσεως», νὰ εἶναι δυνατὴ δ' ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐν καιρῷ ἀνάληψις γενικῆς ἐπιθέσεως. Ἀλλά, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων τούτων, ἐπεβάλλετο ἡ κατάληψις τῶν τριῶν κυρίων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, δηλαδὴ τῆς Οὐντζντᾶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλουσίων πόρων τῆς περιοχῆς Σάρμπ, τοῦ Φὲζ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἠθικῆς καταπτώσεως τῶν Ριφανῶν, καὶ τῆς Τάζα ἐπὶ τῷ σκοπῷ κατοχῆς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ταῦτα ἐπετεύχθησαν ἐντὸς τοῦ Αὐγούστου 1925. Περὶ τὸ τέλος τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀνέλαβε τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ γαλλοϊσπανικοῦ στρατοῦ ὁ στρατάρχης Πεταίν, ἀφοῦ προηγουμένως συνεννοήθη μετὰ τοῦ Ἱσπανοῦ Πρίμο ντὲ Ριβέρα, ἐγκατασταθεὶς εἰς Φέζ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπηκολούθησεν ἡ ἐπίθεσις, ἥτις ἔδει νὰ ἐπιφέρῃ τ' ἀποτελέσματά της ἄνευ βραδύτητος, διότι μετὰ περίοδον ἑνὸς ἕως δύο μηνῶν θὰ ἤρχιζον αἱ φθινοπωριναὶ βροχαί, καθιστῶσαι ἀδύνατον τὴν ἐκτέλεσιν σοβαρῶν ἐπιχειρήσεων. Πράγματι δέ, ἀπὸ τῆς 10ης Σεπτεμβρίου, αἱ ἐπιθέσεις ἀπέδωκαν ἱκανοποιητικώτατα ἀποτελέσματα καὶ μετὰ ἓξ μῆνας ἡ ἐν Μαρόκῳ γαλλοϊσπανικὴ ἐπικράτησις ἦτο πλήρης. Ν. Θ. Κ.

— [ΤΕΧΝΗ] Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τέχνης, τὸ Μαρόκον, παρὰ τοὺς μακραίωνας ἐμφυλίους σπαραγμοὺς καὶ τὰς πολυειδεῖς περιπετείας του, δὲν ὑπελείφθη τῶν ἄλλων ἀραβικῶν καὶ μουσουλμανικῶν ἐν γένει χωρῶν. Ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν ἐν πρώτοις μνημείων, τῶν διασωζομένων ἐν τῇ χώρᾳ, πολλὰ εἶναι ὅσα δύνανται ἀνεπιφυλάκτως νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἀριστουργήματα. Τὸ τέμενος ἐπὶ παραδείγματι τοῦ Τὶν-Μέλ, ἀνεγερθὲν ἐπὶ τῆς

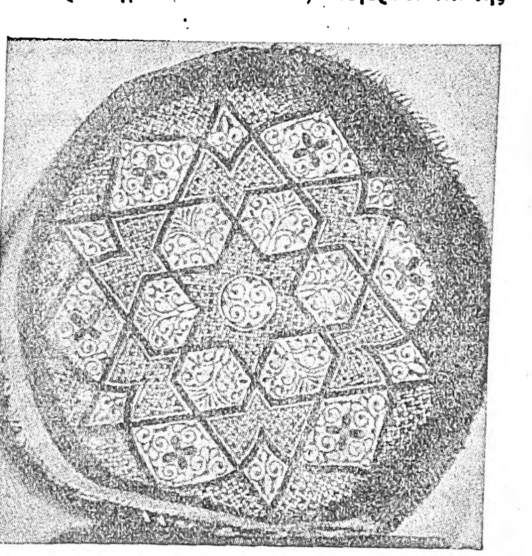

Προσκεφάλαιον συγχρόνου μαροκινῆς τέχνης ἐκ χαρακτοῦ δέρματος.

δυναστείας τῶν Ἀλμοχαδῶν, προκαλεῖ ἐν κυριολεξίᾳ τὸν θαυμασμὸν τοῦ θεατοῦ, τὰ δὲ παλαιὰ σουλτανικὰ ἀνάκτορα τοῦ Φέζ, τοῦ Μεκνὲς καὶ τοῦ Μαρρακὲς δὲν ὑστεροῦσι διόλου ἀπὸ τὰς ἱσπανικὰς ἀλάμπρας. Τὰ ἱεροσπουδαστήρια (μεδρεσέδες) τοῦ Φὲζ (βλ. εἰκ. ἐν σελ. 722), τῶν ὁποίων ἡ οἰκοδόμησις ἀνάγεται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Μερινιδῶν, εἶναι ἐφάμιλλα τῶν ἀντιστοίχων ἀρχιτεκτονικῶν κομψοτεχνημάτων τῆς Ἀνδαλουσίας. Ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἐπίσης τὰ ἐρείπια τοῦ μεγάλου καὶ ὡραίου τεμένους Χασάν, τοῦ ὁποίου σῴζεται ὁ πανύψηλος μιναρές, ὅμοιος σχεδὸν πρὸς τὸν τοῦ τεμένους Κουτούμπια τοῦ Μαρρακὲς καὶ τοῦ Γκιραλντὰ τῆς Σεβίλλης. Αἱ ὀρειχάλκιναι θύραι τοῦ τεμένους Καραουῦν εἰς τὸ Φὲζ καὶ τοῦ Χέλλα εἰς τὸ Ραμπάτ, καθὼς καὶ οἱ διάκοσμοι τοῦ καταρρέοντος ἀνακτόρου τοῦ Μεκνὲς εἶναι θαύματα σχεδίου καὶ ἐκτελέσεως, αἱ δὲ ἐκ γλυπτοῦ ξύλου θύραι μὲ τὰ γεωμετρικά των μοτίβα φέρουν εἰς τὴν μνήμην τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Καΐρου καὶ τῆς Γρενάδας.

Ἐκ τῶν εἰδῶν ἐπιπλώσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων οἰκιακοῦ στολισμοῦ δὲν σῴζονται παρὰ μόνον ἔπιπλά τινα καὶ ἄλλα εἴδη τοῦ ΙΖ′ ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, ὁπότε αἱ τέχναι ἐν Μαρόκῳ εὑρίσκοντο ἐν παρακμῇ. Θαυμάζονται ὅμως καὶ εἰς αὐτὰ οἱ ὡραῖοι χρωματισμοὶ καὶ οἱ θερμοὶ καὶ ἁρμονικοὶ τόνοι.

Ἡ βιομηχανικὴ τέχνη τοῦ Μαρόκου, στενῶς ἐπίσης συγγενεύουσα πρὸς τὴν ἱσπανοαραβικήν, ἐτήρησεν ἐν τούτοις κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶ-

Digitized by Google

νας ἰδίαν τινὰ πρωτοτυπίαν ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τινας εἰδικὰς τεχνικὰς μεθόδους. Μουσεῖα τῶν προϊόντων της ἤρχισαν ἀπό τινος ἐγκαθιδρυόμενα εἰς διαφόρους πόλεις τῆς χώρας, ὅπως εἰς τὸ Ραμπὰτ καὶ τὸ Φέζ, μερίμνῃ τῆς γαλλικῆς διοικήσεως, ἥτις καὶ σχετικὴν ἔκθεσιν διωργάνωσεν ἐν Παρισίοις τῷ 1917. Περιλαμβάνουσι δὲ τὰ μουσεῖα ταῦτα λεπτοϋφασμένους τάπητας, ὡραίας μεταξωτὰς ζώνας μὲ ποικιλόχρωμα σχέδια, μήκους 2 ἕως 5 μέτρων καὶ πλάτους 40 περίπου ἑκατοστῶν, κεντήματα μὲ δύο ὄψεις τοῦ Φὲζ καὶ ἄλλα ἑβραϊκὰ τοῦ Ἀζεμούρ, δαντέλλας τοῦ Ραμπάτ, βιβλιοδετήματα χρωματιστὰ ἀπὸ αἴγειον δέρμα μὲ ἀναγλύφους προεξοχὰς καὶ ἐσοχὰς ἐγχρώμους, μωσαϊκὰς πλάκας κλπ.

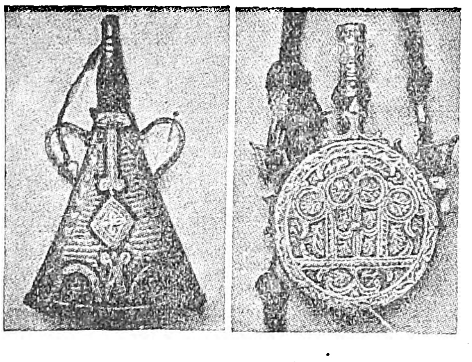

Μαροκιναὶ πυριτιδοθῆκαι.
(ΙΘ΄ αἰῶνος.)

Τὰ προαναφερθέντα εἴδη ἀνάγονται πάντα εἰς τὴν ἀρχαίαν, τὴν μεσαιωνικὴν καὶ τὴν νεωτέραν ἀραβομαροκινὴν τέχνην. Ὑπάρχουσιν ὅμως εἰς τὰ μουσεῖα του Μαρόκου καὶ ἀντικείμενα ἐκπροσωποῦντα τὴν πρωτότυπον τεχνοτροπίαν τῶν ἀρχαιόθεν ἰθαγενῶν βερβέρων, οἵτινες ζῶντες εἰς τὰ ἀνυπότακτα ἀκόμη ὑψίπεδα τοῦ Ἄτλαντος ἢ τὰς ἐλάχιστα ἐξερευνημένας νοτίας περιοχὰς διετήρησαν καὶ διατηροῦσιν ἔτι ἀναλλοιώτως τὰ ἀρχαῖα των ἔθιμα καὶ τὰς παλαιάς των καλλιτεχνικὰς παραδόσεις. Τὰ τεχνουργήματά των, διακρινόμενα διὰ τοὺς ἐπιτυχεῖς γεωμετρικούς των διακόσμους καὶ τοὺς ὡραίους των χρωματισμούς, συνίστανται ἰδίως εἰς ὅπλα, σπάθας, κυρτὰς μαχαίρας, πυριτιδοθήκας, φανοὺς χαλκίνους μὲ χρωματιστὰς ὑάλους, ποικίλα κοσμήματα καὶ εἴδη στολισμοῦ (βραχιόλια, περιδέραια, ἐπιστήθια, ζώνας κλπ.). Ἰδιαιτέρως ἄξιοι λόγου εἶναι οἱ τάπητες, τοὺς ὁποίους ὑφαίνουν μὲ χονδρὰ μακρὰ καὶ ἀκανόνιστα μάλλινα νήματα ὑπὸ τὰς σκηνοπηγίας τῆς πεδιάδος ἢ τὰς ἀχυροκαλύβας τοῦ Ἄτλαντος. Οἱ ὡραιότατοι χρωματισμοί των, ἄλλοτε μαῦροι ἢ ὄρφνοι, ἄλλοτε δὲ ἐκτάκτως ζωηροί, παρουσιάζουν πάντοτε ἐξαιρετικὴν ἁρμονίαν συνδυασμῶν, ἀπηλλαγμένην ἀπὸ ὑπερβολὰς ἢ ἀντιαισθητικὰς ἀντιθέσεις.

Μαροκιναὶ μάχαιραι ἐκ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου.
(ΙΘ΄ αἰῶνος.)

Ἡ γαλλικὴ διοίκησις ἐπιδεικνύει ἤδη θερμὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς μαροκινῆς τέχνης καὶ χειροτεχνίας καὶ καταβάλλει κάθε προσπάθειαν πρὸς ἐπανάνθησιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς παρακμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον περιπέσει κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Γ. Ζ.

—**Μαρόκον**, ἡ *Μαρρακὲς [Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν τῇ ὁμωνύμῳ χώρᾳ τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς· βλ. λ. *Μαρρακές*.

Μαρὸλ (de Marolles), *Μιχαήλ*. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ κληρικὸς (1600—1681). Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων μετρίων γενικῶς ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἀπομνημονεύματα», «Τὸ βιβλίον τῶν ζωγράφων καὶ χαρακτῶν» (ἐπανεκδοθὲν τῷ 1872 ὑπὸ τοῦ *Ντυπλεσσί* μετὰ σημειώσεων). Γ. Ι. Β.

μαρόμπιο (τό), ἡ *μαρομπία* (ἡ) (il marobbio *Μετεωρολ.*). Περιεργότατον θαλάσσιον καὶ μετεωρολογικὸν ἅμα φαινόμενον, λαμβάνον χώραν ἐγγὺς τῶν νοτίων τῆς Σικελίας ἀκτῶν, ἰδίως δὲ τῶν περὶ τὴν Μαζάραν· ἡ ὀνομασία του εἶναι ἀπότοκος σικελιαῆς παραφθορᾶς τοῦ Mare Ubriaco (= μεθυσθεῖσα θάλασσα). Προαγγέλλεται δὲ ἡ ἐπέλευσις τοῦ φαινομένου τούτου, συνισταμένου εἰς σφοδρὰν τοῦ θαλασσίου ὕδατος ἀνακίνησιν, ὑπὸ οὐρανοῦ θολοῦ καὶ πνιγηρᾶς ἀπνοίας, ἥτις διεδέχθη ἄνεμον ἀπὸ ζεφύρου καὶ αἰφνιδίας ἀνυψώσεως τῆς θαλάσσης κατὰ ἑξήκοντα περίπου ἑκατοστόμετρα ὑπὲρ τὴν συνήθη της στάθμην· ἐπακολουθεῖ δὲ ταύτης ἀνάχυσις λίαν ὁρμητικὴ τῶν ὑδάτων ἐντὸς τῶν ὅρμων καὶ τῶν αὐλώνων, ἣν διαδέχεται μετά τινα λεπτὰ ὑποχώρησις αὐτῶν ἐξ ἴσου ὁρμητική, ἀναταράσσουσα τὴν ἰλὺν τοῦ πυθμένος, ἐκριζοῦσα τὰ φύκη του, προξενοῦσα θόρυβον ὡς ὁ τοῦ ὁρμητικῶς ῥέοντος ποταμοῦ καὶ ζαλίζουσα τοὺς ἰχθῦς, οἵτινες ἐπιπλέοντες, χωρὶς νὰ ὦσι κύριοι τῶν κινήσεών των, συλλαμβάνονται εὐκολώτατα διὰ τῆς χειρός. Αἱ ταχέως ὑπαμειβόμεναι φάσεις αὗται διαρκοῦν ἀπὸ ἡμισείας μέχρι δύο τὸ πολὺ ὡρῶν, ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν λῆξιν των ἐπακολουθεῖ αὔρα ἀπὸ νότου γοργῶς ἐπακμάζουσα μέχρι σφοδροῦ ῥιπαίου νότου. Καίτοι αἱ ἐντόπιαι παραδόσεις συνδέουν τὸ φαινόμενον πρὸς ἡφαιστειογενεῖς ἐκδηλώσεις ἀπὸ τῶν Λιπαρῶν καὶ τῆς Αἴτνης, ἐν τούτοις εἶναι πιθανώτερον ὅτι ὀφείλεται τοῦτο εἰς τὴν συνάντησιν μεταξὺ Τράπανι καὶ ἀκρωτηρίου Σὰν Μάρκο (πλάτ. 37°30′ Β., μήκ. 13°01′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 186: Sicily, Mazzara to Palma) κοίτης σφοδροῦ ζεφύρου πνέοντος πλαγίως τῶν Β. ἀκτῶν τῆς Σικελίας καὶ κοίτης νοτίου τοιούτου, πνέοντος ἐν τῷ «διέκπλῳ τῆς Μάλτας», δεδομένου ὅτι πνεούσης τῆς μαρομπίας ὁ πρὸ αὐτῆς πνεύσας ζέφυρος ὑποκαθίσταται ὑπὸ εὐρυνότου ἕως εὐραπηλιώτου (*R. W. H. Smyth*, Memoir of Sicily (1824), Mediter. Pilot, ἔκδ. 1913, τόμ. ΙΗ΄ σελ. 536—537). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Μαρόνι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ τῷ διαμερίσματι Λάρνακος. Κάτοικοι περὶ τοὺς 500, ἐξ ὧν οἱ 350 περίπου Ἕλληνες ὀρθόδοξοι. Κεῖται παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Μάριον. Α. Κ. Α.

—**Μαρόνι** (Maroni) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γουϊάννης, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Τσιμοὺκ-Χούμακ. Εἶναι συνολικοῦ μήκους 300 χλμ. καὶ πλάτους 1000—1500 μ., πλώϊμος δὲ εἰς ἀπόστασιν 80 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Κατὰ τὴν διαδρομήν του σχηματίζει πολλοὺς καταρράκτας.

Μάρος *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ΝΑ. ἀνεξαρτήτου Γερμανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κουάδων, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Βανδαλικῶν ὀρέων χύνεται εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, ὀλίγον κατωτέρω τοῦ Καρνούντου. Σήμερον καλεῖται March. Α. Θ. Σ.

Μάρος (οὐγγρ. Maros, γερμαν. Mieresch, ρουμαν. Muresul) *[Γεωγρ.]*. Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλούμενος *Μάρις*, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Τίσσα (Tisza), κείμενος ἐν μέρει ἐπὶ ρουμανικοῦ καὶ ἐν μέρει ἐπὶ οὐγγρικοῦ ἐδάφους, μήκους 883 χλμ. καὶ μεγίστου πλάτους 200 μ. Πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Γκεργκυόλ, διέρχεται τὰ Καρπάθια ὄρη καὶ κατευθύνεται πρὸς τὰ ΝΔ., προσλαμβάνων τοὺς ποταμίσκους Ἀράνυον καὶ τοὺς δύο Κόκελ, εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα Ἀράντ, ὅπου σχηματίζει πολυάριθμα τέλματα, καὶ ἐκεῖθεν ἐπανακάμπτει εἰς τὸν ποταμὸν Τίσσα, παρὰ τὸ Σεγκεντίν, ἐπὶ πλάτους 190 μ. Κατὰ τὸ τέρμα αὐτοῦ σημειοῖ τὰ ὅρια μεταξὺ Οὐγγαρίας ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ Ρουμανίας καὶ Νοτιοσλαυΐας ἀφ᾽ ἑτέρου. Πρὸ τοῦ πολέμου, πλωτὸς διὰ σχεδιῶν, ἀπετέλει τὴν κυρίαν συγκοινωνίαν μεταφορῶν διὰ τὸ ἐμπόριον ξυλείας καὶ ἅλατος. Ἤδη εἶναι πλωτὸς εἰς μικρὰς ἀκάτους ἐντὸς τοῦ ρουμανικοῦ ἐδάφους. Θ. Κ.

μαροσίτης (ὁ) (Marosit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον τῆς οἰκογενείας τῶν σογκινιτῶν. Τὰ ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ αὐτοῦ εἶναι καλιοῦχος ἄστριος καὶ νεφελίνης, καθὼς καὶ φεμικὰ συστατικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπικρατοῦν οἱ πυρόξενοι, ἔχει δὲ τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ὅτι εἶναι πλούσιος εἰς βιοτίτην. Γ. Β.

Μαροῦ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Δύο ἀκρωτήρια τοῦ Αἰγαίου (βλ. λ. *Μαρί*).

Μαρούα (Maroua) *[Γεωγρ.]*. Περιφέρεια τοῦ Σουδάν, νοτίως τῆς λίμνης Τσάντ, ἀνατολικῶς τοῦ Μαντάρα. Εἶναι εὔφορος χώρα μὲ πλουσίαν τροπικὴν βλάστησιν. Κατὰ τὸ 1894 εἶχε περιέλθει εἰς τὴν σφαῖραν τῆς γερμανικῆς ἐπιρροῆς (Καμερούν) μέχρι τοῦ Μεγάλου πολέμου.

—**Μαρούα** (Maroua) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Μαδαγασκάρης, ἔχουσα ἔδαφος εὔφορον. Κατοικεῖται ὑπὸ ἰθαγενῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Μετομεπαράκις.

Μαρούβιος, ἡ *Μαράβιος ['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀσιατικῆς Σαρματίας, ἐκβάλλων κατὰ τὰ ΒΑ. τῆς Μαιώτιδος μεταξὺ Ταναΐδος (νῦν Δὸν) καὶ Ρομβίτου (νῦν Γέϊσκ). Εἶναι ὁ 18 μίλλ. ΒΑ. τῆς γλώσσης Ὀτσάκοφ (πλάτ. 47°03′ Β, μήκ. 39°06½′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2234: Azof Sea) ἐκβάλλων *Καγκανλίκ*. Σ. Ε. Λ.

Μαρουγκάμε *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῇ νήσῳ Σικοκοῦ. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Ἐσωτερικῆς θαλάσσης, δυτικῶς τῆς Τακαματοῦ καὶ βορειοανατολικῶς τῆς Ματσούγιαμ. Ἔχει κατοίκους 27.971. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν ἐρείπια φεουδαρχικοῦ φρουρίου. Γ. Ι. Β.

Μαρουξῆς, *Νικόλαος*. Πλοίαρχος οἰκονομικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Γεννηθεὶς ἐν Πάρῳ (Ναούσῃ) τῷ 1870, κατετάχθη ὡς ὑπολογιστὴς τῷ 1889 καὶ προήχθη διαδοχικῶς εἰς πλοίαρχον οἰκονομικὸν τῷ 1924. Κατ᾽ ἐπανάληψιν καθηγητὴς παρὰ τῇ ναυτικῇ σχολῇ τῶν Δοκίμων. Τακτοποιήσας τὰς διεπούσας τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν διατάξεις εἰς πολύτιμον κωδικοποίησιν, ἐσυνέχισεν ἐξ ἴσου ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον τοῦ Βασ. Ἐργαστηριάρη. Κατὰ τὸν πόλεμον ἦτο οἰκονομικὸς ἀξιωματικὸς τοῦ «Ἀβέρωφ», ἤδη δὲ εἶναι διευθυντὴς ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν διατάξεων παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ τοῦ ναυτικοῦ. Σ. Ε. Λ.

Μαρούδιος. Κρὴς πυροτέχνης ἐκ Ρεθύμνης, διακριθεὶς κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ Ἡρακλείου ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων (1648—1669). Ν. ΚΑΛ

Μαρουθᾶς. Ἐπίσκοπος Μεσοποταμίας, ἀκμάσας ἐν ἀρχῇ τῆς Ε΄ ἑκατονταετηρίδος. Ἐστάλη δὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β΄ πρεσβευτὴς πρὸς Ἰσδιγέρδην βασιλέα τῆς Περσίας, ὅστις ἐκτιμήσας τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐτίμα αὐτόν. Ἐπειδὴ δ᾽ οἱ ἐν Περσίᾳ μάγοι, φοβηθέντες μὴ ἑλκύσῃ τὸν Ἰσδιγέρδην εἰς τὸν Χριστιανισμόν, παρεσκεύασαν ὑπόγειόν τινα φωνὴν πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὁ Πέρσης βασιλεύς, συμβουλῇ τοῦ Μαρουθᾶ, ἀνεκάλυψε τὴν ῥαδιουργίαν, ἐτιμώρησε τοὺς μάγους καὶ ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τὸν Μαρουθᾶν νὰ κτίζῃ ναοὺς ὅπου ἂν θέλῃ. Ἐπειδὴ δέ, κατά τινα δευτέραν πρεσβείαν, ὁ Μαρουθᾶς σὺν τῷ ἐπισκόπῳ Περσίας Ἀλδᾷ ἐθεράπευσαν τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, ὁ Ἰσδιγέρδης ἡτοιμάζετο ν᾽ ἀσπασθῇ τὸν Χριστιανισμόν, ἤδη διαδεδομένον ἀνὰ τὴν Περσίαν, ἀλλ᾽ ἀπέθανε, καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Βαραάνη ἐλύθη ἡ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν εἰρήνη. Μ. Ι. Γ.

Μαροῦκα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὀρεινὴ πόλις τῶν Σογδιανῶν παρὰ τὸν Ἰαξάρτην (*Πτολεμ.* Ζ, ιβ, 5). Σ. Ε. Λ.

Μαροῦλα. Θυγάτηρ Βονιφατίου τοῦ Οὐκρωναίου, τοῦ τελευταίου ἀρχομένης τῆς ΙΔ΄ ἑκατονταετηρίδος ἐπιζῶντος λειψάνου τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Εἰς τὴν Μαροῦλαν ὁ Βονιφάτιος ἐκληροδότησε τὰ ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ δουκάτῳ δεκατρία κάστρα καὶ τὰ ἄλλα χωρία, ἅτινα εἶχε ποτὲ ἐκχωρήσει εἰς αὐτὸν ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Γουΐδων ὁ Β΄. Ἐπίσης εἰς αὐτὴν ἀνῆκον ἐκ προικοδοτήσεως τοῦ πατρός της καὶ τὰ κάστρα Κάρυστος καὶ Λάρμενα, ἅτινα πάντα περιῆλθον εἰς τὸν σύζυγον αὐτῆς δὸν Ἀλφόνσον Φαδρῖγον τῆς Ἀραγῶνος, ἀρχηγὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι Καταλανῶν. Δ. Π. Π.

— **Μαροῦλα** ἡ *Λημνία*. Ἡρωΐς τῆς νήσου Λήμνου, διαπρέψασα κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1477 ἢ 1478 ἀπόπειραν τῶν ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν πασᾶν Τούρκων πρὸς ἅλωσιν τῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατεχομένης Λήμνου. Πεσόντος κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ πατρὸς τῆς Μαρούλας, ὅστις ἦτο Ἕλλην ἐκ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Λήμνου, καὶ τῶν Βενετῶν ἀποδειλιασάντων καὶ ἑτοίμων νὰ παραδοθῶσιν, ἀνέλαβε κατὰ τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν τὸν ἀγῶνα ἀπτόητος ἡ ἡρωϊκὴ Μαροῦλα, ἡ ὁποία ἠδυνήθη νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν Τούρκων καὶ τεθεῖσα ἐπὶ κεφαλῆς γενναίας ἐξόδου τῶν πολιορκουμένων νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν καὶ νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖά των καὶ ν᾽ ἀποπλεύσωσι κακῶς ἔχοντες. Ὁ Βενετὸς ναύαρχος Λορεδανός, θαυμάζων τὸν ἡρωϊσμὸν τῆς παρθένου τῆς Λήμνου, ἐπρότεινεν εἰς αὐτὴν ὡς ἀμοιβήν της γάμον μετά τινος τῶν ἀρίστων Βενετῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὴν ὑπὸ τῆς βενετικῆς πολιτείας προικοδότησίν της. Ἀλλ᾽ ἡ Λημνία ἡρωΐς ἀπέστερξε τὴν πρότασιν ταύτην εὐσχήμως, ἀπαντήσασα ὅτι πρὸ παντὸς ἐθεώρει καθῆκον νὰ ἐξερευνήσῃ ὁποῖος ἔμελλε νὰ ὑπάρξῃ ὡς σύζυγος ὁ νυμφίος, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐνεπιστεύετο τὴν τιμὴν καὶ τὰς τύχας αὐτῆς. Ποῖαι ὑπῆρξαν αἱ περαιτέρω τύχαι τῆς Λημνίας κόρης μετὰ τὴν ἡρωϊκὴν ὑπ᾽ αὐτῆς ἄμυναν τῆς πατρίδος της καὶ τὴν μετ᾽ οὐ πολὺ ἐπελθοῦσαν διὰ συνθήκης παραχώρησιν τῆς Λήμνου ὑπὸ τῶν Βενετῶν εἰς τοὺς Τούρκους, εἶναι ἄγνωστον. Πλὴν δ᾽ ἄλλων ξένων λογίων καὶ ποιητῶν, ἀσχοληθέντων περὶ τῆς ἡρωΐδος τῆς Λήμνου, καὶ ὁ ἡμέτερος Ἀριστομένης Προβελέγγιος κατέστησεν αὐτὴν ὑποκείμενον τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομά της γνωστοῦ δράματός του «Ἡ κόρη τῆς Λήμνου».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Ν. Σάθα*. Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς. Ἱστορικὸν δοκίμιον περὶ τῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ ἐπαναστάσεων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους (1453—1821), (Ἀθῆναι 1869), σ. 23. — *Α. Μοσχίδου*. Ἡ Λῆμνος (Ἀλεξάνδρεια 1907). — *Σπυρ. Π. Λάμπρου*. Μαροῦλα ἡ Λημνία καὶ τὸ περὶ αὐτῆς ποίημα τοῦ ἰησουΐτου Δονδίνη, «Νέος Ἑλληνομνήμων», τ. ΣΤ΄ (1909), σ. 299—318. Δ. Π. Π.

μαρουλάγκαθο (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. λ. *κάρδος*.

Μαρουλᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης Κρήτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος Κάτ.

Digitized by Google

512 (1928). Κεῖται ΝΑ. τῆς πόλεως Ρεθύμνης ἐπὶ λόφου 300 περίπου μέτρων καὶ ἀπέχει ἀπ' αὐτῆς 10 χλμ. Τὸ χωρίον ὑπῆρχεν ἐπὶ ἑνετοκρατίας, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ ποιητὴς τοῦ «Κρητικοῦ πολέμου» Μαρῖνος Ζάνε Μπουνιαλῆς. Ἐπὶ τουρκοκρατίας λόγῳ τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ κλίματος, τῶν φυσικῶν καλλονῶν καὶ τῆς πλουσίας ἐλαιοπαραγωγῆς ἀπετέλεσε τὴν προσφιλῆ διαμονὴν τῶν βέηδων τῆς Ρεθύμνης, τῶν ὁποίων τὰ μέγαρα (κονάκια) ὡς καὶ ὁ περίφημος ἀμυντικὸς πύργος σῴζονται μέχρι σήμερον. Οἱ κάτοικοι, τόσον οἱ Χριστιανοὶ ὅσον καὶ οἱ Τοῦρκοι, ὑπῆρξαν δεινοὶ πολεμισταί. Σπουδαιότατος ἐπαναστατικὸς παράγων τῶν ἀπὸ τοῦ 1866 κρητικῶν ἐπαναστάσεων ὑπῆρξεν ὁ γενναῖος ὁπλαρχηγὸς ἱερεὺς Μαρουλᾶ Ἐμμανουὴλ Μαρουλιανὸς (Παπᾶ Μαρουλιανός). Λόγῳ τῆς πολεμικῆς σπουδαιότητος τῆς θέσεως, ἐν ᾗ κεῖται τὸ χωρίον, οἱ Χριστιανοὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1897 ἐνήργησαν εὐρυτάτην κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσιν τῇ 5 Μαρτίου, καθ' ἣν μεταξὺ ἄλλων ἔπεσε καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀρσανίου Ρεθύμνης Μελέτιος Κλάδος. Ἐν Μαρουλᾷ ἔχουν ἐγκατασταθῆ ἑκατὸν περίπου οἰκογένειαι μικρασιατικῶν προσφύγων (Φωκαέων). Τὸ χωρίον ἔχει νεόδμητον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν. Α. Β.

—**Μαρουλᾶς** *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τοῦ Χάνδακος (Ἡρακλείου) ἐπὶ ἑνετοκρατίας. Μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης ἐκαλεῖτο *Μεσκινιά*, καθότι ἐν αὐτῷ διέμενον οἱ λεπροί. Ἐσχάτως μετωνομάσθη εἰς *Χρυσοπηγήν*. Α. Β.

Μαρούλης. Στρατηγὸς Βυζαντινός. Διατελῶν διοικητὴς τοῦ σώματος τῶν Ἱκανάτων τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς ἐπὶ Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου, συμμετέσχε τῷ 917 εἰς τὴν ἀτυχῆ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείαν ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Λέοντος Φωκᾶ. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρούλης.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου (1282—1328). Ἦτο ἀνὴρ γενναῖος καὶ δραστήριος, διακριθεὶς εἰς διαφόρους κατὰ τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Τούρκων ἐκστρατείας. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρούλης, *Ἀντώνιος*.** Κερκυραῖος ἰατροφιλόσοφος (1748—1806). Σπουδάσας τὴν ἰατρικὴν εἰς τὰς ἀκαδημίας τῆς Ἰταλίας ἐξήσκησε ταύτην ἐν Κερκύρᾳ, μετέσχε δὲ καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς περιπετείας τῆς πατρίδος του. Συνέταξε πολλὰ ἔργα ἰταλιστί, ὧν τινα μὲν ἐξεδόθησαν, ἕτερα δὲ ἔμειναν ἀνέκδοτα, ἀνακοινωθέντα μόνον ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἰατρικῷ συλλόγῳ τῷ ὑπὸ Καποδιστρίου ἱδρυθέντι, οὗτινος διετέλεσε καὶ ἀντιπρόεδρος. Π. Θ. Σ.

— **Μαρούλης, *Γεώργιος*.** Κρὴς ὁπλαρχηγός, ἐκ Μαργαριτῶν τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης (Κρήτης). Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του, ἐξελέγη ὁπλαρχηγὸς τῶν ὁμοχωρίων του, ὡς τοιοῦτος δὲ συμμετέσχεν εἰς τὸν ἀγῶνα μέχρι τέλους τῆς ἐπαναστάσεως (1830). Ν. ΚΛΣ

— **Μαρούλης, *Δημήτριος*.** Ἕλλην παιδαγωγὸς γεννηθεὶς ἐν Κατσικᾷ τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὸ 1840. Περατώσας τὰς σπουδάς του εἰς τὴν Ζωσιμαίαν σχολὴν καὶ τὸ πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, μετέβη πρὸς εὐρυτέραν μόρφωσιν εἰς Γερμανίαν. Ἐπιστρέψας διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ἐν Σέρραις διδασκαλείου (1872—1875). Ἔγραψε «Περὶ μορφώσεως Ἑλλήνων δημοδιδασκάλων» (Ἀθῆναι 1888). Χ. Ι. Σ.

— **Μαρούλης, *Ἐπιμενίδης*.** Κρὴς ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς ἐν Μαργαρίταις τοῦ Μυλοποτάμου τῷ 1828. Διεκρίθη ὡς ἀρχηγὸς τοῦ κεντρικοῦ τμήματος τῆς ἐπαρχίας του καθ' ἅπασαν τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869, καθ' ἣν καὶ ἐτραυματίσθη σοβαρῶς κατὰ τὴν ἐν Ἀμπελακίοις τῆς Ρεθύμνης μάχην τῆς 19 Μαρτίου 1867. Συμμετέσχεν ὡσαύτως ὡς ἀρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν 1878. Ἀπέθανεν ἐν τῷ χωρίῳ του τῷ 1926. Ν. ΚΛΣ

— **Μαρούλης, *Θεοδωρῆς*.** Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἴνου τῆς Θρᾴκης, φονευθεὶς κατὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ψαρῶν τῷ 1824. Α. Θ. Σ.

μαρούλι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θρίδαξ* (βλ. λ.).

Μαρούλι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ροβιῶν τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 91. Χ. Δ.

Μαρούλια *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος καὶ τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 77. Χ. Δ.

Μαρουλιανός, *Ἐμμανουήλ*. Κρὴς ἱερεὺς καὶ ὁπλαρχηγὸς ἐκ τοῦ χωρίου Μαρουλᾶ τῆς Ρεθύμνης, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παπαμαρουλιανός*. Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως 1866, ἀνεκηρύχθη ὀρχηγὸς ἑνὸς τμήματος τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχεν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας Ρεθύμνης, Μυλοποτάμου, Ἀμαρίου, Ἁγίου Βασιλείου καὶ Σφακίων, διακριθεὶς πανταχοῦ διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ ἀνδρείαν, τὴν δραστηριότητα καὶ νοημοσύνην του μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς τοῦ τριετοῦς ἐκείνου ἀγῶνος, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα καὶ ὁριστικῶς ἐγκατεστάθη, διορισθεὶς ἐφημέριος εἰς διαφόρους ναοὺς τῆς πρωτευούσης. Κατελθὼν ἐκ νέου εἰς Κρήτην ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1878, διεκρίθη καὶ πάλιν ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας του, μετὰ τὸ πέρας δὲ καὶ τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἐφημερίαν. Ἐπρωτοστάτησε μέχρι βαθυτάτου γήρατος εἰς πᾶσαν πατριωτικὴν κίνησιν τῶν ἐν Ἀθήναις Κρητῶν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1911. Ν. ΚΛΣ

Μαρούλιτς, *Μᾶρκος*. Ὁ ἀρχαιότερος τῶν συγγραφέων τῆς Χαρβατίας καὶ ποιητὴς (1450—1524), γράψας λατινιστί, χαρβατιστὶ καὶ ἰταλιστὶ ἔργα ἱστορικά, ἀρχαιολογικὰ καὶ ἠθικά. Κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Regum Dalmatiae et Croatiae gesta, latinate donata» (1666), «De ratione bene pieque viventi» (1601) καὶ ποιήματα εἰς χαρβατικὴν γλῶσσαν. Τ. Β.

μαρουλίτσα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κρηπὶς ἡ ὠτόεσσα*.

Μάρουλλος *Ταρχανιώτης*, *Μιχαήλ*. Ἕλλην ποιητὴς τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐγεννήθη μικρὸν μετὰ τὸ 1453 ἐκ γονέων βυζαντιακῆς καταγωγῆς, καταφυγόντων, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς Ράγουσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἀποθανὼν ἐκ δυστυχήματος τῷ 1500. Τὴν παιδικήν του ἡλικίαν διήνυσεν ἐν Ραγούσῃ, μεταβὰς δὲ βραδύτερον εἰς Ἰταλίαν, ἔτυχεν ἐπιμελοῦς μορφώσεως. Ἐνωρὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ μισθοφορικὸν τάγμα τοῦ Σπαρτιάτου Νικολάου Ράλλη, μετέβη ὡς μισθωτὸς στρατιώτης εἰς Ρωσίαν, ἐπιστρέψας δὲ βραδύτερον εἰς Ἰταλίαν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Νεαπόλεως ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου τοῦ Η' (1493). Κατόπιν ἐγκατεστάθη ἐν Φλωρεντίᾳ, ὅπου ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ Λαυρεντίου τοῦ Μεδίκου, ἐγένετο μέλος τῆς ἐν Νεαπόλει ἀκαδημίας τοῦ Ποντάνου καὶ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ γραμματέως τῆς φλωρεντινῆς δημοκρατίας Ἀλεξάνδραν Σκάλα.

Ὁ Μάρουλλος ἔγραψε ποιήματα εἰς τὴν λατινικήν. Τὸ πρῶτον ἔργον του, τὰ «Ἐπιγράμματα», ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων βιβλίων· πολλὰ τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι καταφανὴς ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ὁρατίου καὶ τοῦ Κατούλλου, ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐρωτικάς του σχέσεις μὲ τὴν Ἀλεξάνδραν Σκάλα, εἰς ἐξέχοντα πολιτικὰ πρόσωπα τῆς συγχρόνου Εὐρώπης καὶ εἰς ἱστορικὰ συμβάντα. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐνέπνευσεν ἡ ὑποδούλωσις τῆς πατρίδος καὶ ἡ ζωὴ εἰς τὴν ξένην. Ὁ Μάρουλλος ἔγραψεν ἐπίσης ὕμνους εἰς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς καὶ διδακτικὸν ἔπος «De Principum Institutione», τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἡμιτελές. Εἰς τὰ δύο ταῦτα ἔργα ἐμιμήθη τὸν Λουκρήτιον [Πρβλ. *Δ. Α. Ζακυνθινοῦ*, ἐν «Ἐπετηρ. Ἑλλ. Βυζ. Σπουδ.», τόμ. Ε' (1928), σ. 200—242] Δ. Α. Ζ.

μαρουλόσπορος (ὁ)· δημοτ., σπόρος τοῦ μαρουλιοῦ, τοῦ θρίδακος.

Μαρουλοῦ *[Γεωγρ.]*. Ἓν ἐκ τῶν 6 χωρίων, τὰ ὁποῖα συγκροτοῦν τὴν κοινότητα τοῦ *Ἀρολιθίου* τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Ρεθύμνης μὲ 91 κατοίκους (1928). Τὸ διαμέρισμα εἰς ὃ ἀνήκει εἶναι ὀρεινόν, συνορεύει δὲ πρὸς τὰ Σφακιά. Ε. Γ.

μαρουλόφυλλο (τό)· δημοτ., φύλλον μαρουλιοῦ, θρίδακος.

Μαροῦνδαι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῶν ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν (India intra Gangem), ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. VII, 2, 14) καὶ κατοικῶν μεταξὺ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Γάγγου καὶ τοῦ ὄρους Βεπύρου (νῦν Ἀν. Ἱμαλάϊα). Α. Θ. Σ.

μαρουνδίτης (ὁ) (Marundit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς χονδροκοκκῶδες χρώματος ἀνοικτοῦ. Τὰ οὐσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ αὐτοῦ εἶναι κορούνδιον καὶ μαργαρίτης, περιέχει ὅμως ἐπιπροσθέτως καὶ βιοτίτην, πλαγιόκλαστον, φθοριοῦχον ἀπατίτην, τουρμαλίνην καὶ σπανίως γρανάτην καὶ δισθενῆ. Ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν φλεβῶν μέσα εἰς πυροξενίτας, κεροστιλβίτας καὶ περιδοτίτας εἰς τὸ Leydsdorp Distrikt, τὸ ἀνατολικὸν Τράνσβααλ κ. ἄ. Γ. Β.

μαρούπα (ἡ) (Marupa) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ρουβιδοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, ὅπερ φύεται εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν καὶ οὗτινος ὁ φλοιὸς ἐνδείκνυται ὡς φάρμακον ἀντιεμετικόν. Δ. Ν. Π.

Μαρουσθάλα (Marusthala) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Σανσκρικὸν ὄνομα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδηλοῦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἔρημος τῶν ΒΔ. ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν (India intra Gangem), ἐκτεινομένη ἀριστερὰ τοῦ Ὑφάσεως καὶ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ Ἰνδοῦ. Σήμερον καλεῖται *ἔρημος τοῦ Θοὺρ* (Thur). Α. Θ. Σ.

Μαρούσι *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ προαστείου τῶν Ἀθηνῶν *Ἀμαρουσίου* (βλ. λ.).

Μαρούσιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Ἰλλυρίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ταυλαντίων, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ Γενούσου, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σκάμπας (νῦν Ἐλβασὰν) εἰς Ἀπολλωνίαν ὁδοῦ. Α. Θ. Σ.

Μαροῦς *κάστρον* *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία, ὑφ' ἣν φέρεται εἰς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα τοῦ Πόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας τὸ ἐν Μ. Ἀσίᾳ *Ἀμόριον* (βλ. λ.).

Μαροὺτ (Marut) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Τάξις θεῶν (180 κατά τινας ἢ 21 κατ' ἄλλους) τῆς ἰνδικῆς μυθολογίας, ὧν πατὴρ θεωρεῖται ὁ Ρούντρα. Εἶναι θεοὶ τῆς θυέλλης καὶ τοῦ ὄμβρου, καὶ διὰ τοῦτο ἄγριοι καὶ ἀδάμαστοι. Ὀπαδοὶ τοῦ Ἴντρα, ἀποτελοῦν τὴν ἀκατάβλητον σωματοφυλακὴν αὐτοῦ καὶ καταδιώκουν πανταχοῦ τοὺς δαίμονας, δι' ὃ καὶ εἶναι οἱ δημοφιλέστεροι θεοὶ τῆς βεδικῆς θρησκείας. Θ. Κ.

Μαρουτέα (Marutea) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ ΝΑ. Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀτόλλη κοραλλιογενὴς τοῦ ἀρχιπελάγους Τουαμοτοὺ βρίθουσα κατὰ τὸν αἰγιαλόν της μαργαριτοφόρων ὀστρέων (πλάτ. 21°31' Ν., μῆκ. 135°38' Δ., χάρτ. ἀγγλ. 767: Toamotù or Low archipelago). Ἀνεκαλύφθη τῷ 1791 ὑπὸ τοῦ Βρεττανοῦ πλοιάρχου Edwars τῆς φρεγάτας «Pandora», μετονομάσαντος τὴν νῆσον εἰς Lord Hood island πρὸς τιμὴν τοῦ ναυάρχου Χούδ. Σ. Ε. Λ.

Μαρουτσαία ἢ ***Μαρούτσειος σχολή*.** Μία τῶν σπουδαιοτέρων σχολῶν τῶν λειτουργησασῶν ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ἱδρυθεῖσα τῷ 1742 καὶ διαδεχθεῖσα τὴν φθίνουσαν σχολὴν τοῦ Ἐπιφανίου χορηγίᾳ τῶν ἀδελφῶν *Σίμου καὶ Λάμπρου Μαρούτση*, ἐμπορευομένων ἐν Βενετίᾳ, καταθεσάντων χάριν διατηρήσεως τῆς σχολῆς ταύτης σημαντικὸν ποσόν. Ἐν αὐτῇ δὲν ἐδιδάσκοντο μόνον ἀρχαῖα ἑλληνικά, ἀλλὰ καὶ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, λατινικὰ καὶ νεωτέρα φιλοσοφία. Οἱ Μαροῦτσαι, ἐπιθυμοῦντες ὅπως ἡ σχολὴ ἀναδειχθῇ, ἔστειλαν ἀπὸ τὴν Βενετίαν ὡς διευθυντὴν αὐτῆς τὸν πολὺν Εὐγένιον Βούλγαριν, ὅστις πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν διδασκαλίαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας καὶ τῆς λατινικῆς γλώσσης. Ὁ Βούλγαρις ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ δύο περιόδους (1742—1746 καὶ 1750—1753). Μετὰ τοῦτον ἐδίδαξεν ὁ ἐκ Μετσόβου ἱερομόναχος Τρύφων καί τινες ἄλλοι ἄγνωστοι καὶ τελευταῖος ὁ Ἀθανάσιος Ψαλίδας. Τῷ 1797, ἐπειδὴ ἡ Βενετία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ ἡ χορηγία διεκόπη, ἡ σχολὴ ἔκλεισεν, ἀνασυνεστήθη δὲ τότε χορηγοῦντος τοῦ ἐν Ρωσίᾳ Ἠπειρώτου μεγαλεμπόρου Ζώη Καπλάνη, *Καπλάνειος* κληθεῖσα. Σήμερον εἰς μνήμην τῆς ἐνδόξου ἐκείνης σχολῆς ὀνομάζεται ἐν Ἰωννίνοις *Μαρούτσειος σχολὴ* ἓν δημοτικὸν σχολεῖον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σ. Λάμπρου*, Περὶ τῆς παιδείας ἐν Ἰωαννίνοις ἐπὶ τουρκοκρατίας «Παρνασσὸς» τ. ΙΒ' τοῦ 1916. — *Φ. Μιχαλοπούλου*, Τὰ Γιάννενα κι' ἡ νεοελληνικὴ ἀναγέννηση (Ἀθήνα 1930). Χ. Ι. Σ.

Μαροῦτσε ἢ ***Μπαρότσε*.** Λαὸς νέγρων τῆς κεντρῴας Ἀφρικῆς ἐν τῇ βρεττανικῇ Ροδεσίᾳ. Ὠνομάζοντο ἀρχικῶς Ἀαλουΐ, κατῴκουν δὲ εἰς τὰ πέριξ τοῦ ποταμοῦ Καμπόμπο, ὁπόθεν μετηνάστευσαν πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς Μοζαμβίκης μεγάλην πεδιάδα τὴν διαρρεομένην ὑπὸ τοῦ Ζαμπέζι. Περὶ τὸ 1810 ὑπέταξαν αὐτοὺς οἱ *Μακολόλος* (βλ. λ.), ἐπανεστάτησαν ὅμως τῷ 1865 καὶ ἐγένοντο ἔκτοτε αὐτοὶ κυρίαρχοι ἐκείνων, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων φυλῶν τῶν κατοικουσῶν τὴν ἰδίαν περιοχήν, παρεκτὸς τῶν Μπαμπούντα, οἵτινες διατηροῦσιν ἴδιον βασίλειον, καὶ τῶν Μπατόκα καὶ Μπακαλάκα, οἱ ὁποῖοι ὑποχρεοῦνται μόνον νὰ καταβάλλωσιν εἰς τοὺς Μαροῦτσε ἐτησίαν εἰσφορὰν ἐλεφαντόδοντος καὶ δερμάτων.

Οἱ Μαροῦτσε εἶναι καλοὶ γεωργοὶ καὶ μελισσοκόμοι, διατηροῦσι μεγάλα ποίμνια βοῶν, γνωρίζουσι δὲ κατά τι τὴν ξυλουργικὴν καὶ ἀγγειοπλαστικήν. Εἶναι ἡλιολάτραι καὶ πιστεύουσιν ἐπὶ πλέον εἰς τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ ἄλλας δεισιδαίμονας δοξασίας, αἱ δὲ ἱεροτελεστίαι των εἶναι πομπώδεις καὶ συνυφασμέναι μὲ τὴν μαγείαν. Αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία των ἀποτελοῦνται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἀπὸ καλύβας, ἄλλοτε τετραγώνους καὶ ἄλλοτε κωνικάς. Ὁ βασιλεύς των ἔχει ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ὑπηκόων του, εἶναι ὁ στρατιωτικός των ἀρχηγὸς καὶ ὁ μόνος ἔχων δικαίωμα ἐμπορικῶν σχέσεων πρὸς τοὺς ξένους. Τὸ μέλι ἰδίως καὶ ὁ ἐλεφαντόδους ἀποτελοῦσιν ἀποκλειστικὸν ὑπὲρ αὐτοῦ μονοπώλιον.

— **Μαροῦτσε** *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς κεντρῴας Ἀφρικῆς ἐν τῇ βορείῳ Βρεττανικῇ Ροδεσίᾳ, κατοικουμένη ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου λαοῦ. Κεῖται μεταξὺ

Digitized by Google

13° 30' καὶ 18° νοτίου πλάτους καὶ 22°—26° 30' ἀνατολ. μήκους, καθορίζεται δὲ ἀπὸ Β. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ζαμπέζι, ἀπὸ Α. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Καφοῦε, ἀπὸ Ν. ὑπὸ τοῦ Ζαμπέζι ἐπίσης καὶ τοῦ Λιννάντε ἢ Κβαντὸ καὶ ἀπὸ Δ. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κβιτο. Ἡ ἔκτασίς της ἀνέρχεται εἰς 500 000 περίπου τετρ. χιλιομέτρων. Παρεκτὸς τοῦ ΝΔ. τμήματος τῆς χώρας, ὅπερ εἶναι βουνῶδες, τὸ ὑπόλοιπον αὐτῆς ἀποτελεῖ εὐρυτάτην πεδιάδα, θερμὴν καὶ ἄδενδρον. Εἰς τὰς παραποταμίους ὅμως περιοχὰς ἡ βλάστησις εἶναι ἀφθονωτάτη. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Λιαλουΐ ἢ Λαρόε ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ζαμπέζι, ἑτέρα δὲ μεγάλου πληθυσμοῦ πόλις η Σιτάντα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λουκάνγκα, παραποτάμου τοῦ Καφοῦε. Ὁ βασιλεὺς ἑδρεύει εἰς Λιαλουΐ, αἱ δὲ ἐξωτερικαὶ ἐπαρχίαι διοικοῦνται ὑπὸ τοπικῶν ἀρχηγῶν ὑποτεταγμένων καὶ λογοδοτούντων εἰς αὐτόν, ὑποχρέων δὲ εἰς καταβολὴν φόρου ὑποτελείας (βλ. καὶ ἀνωτ. *Μαροῦτσε* [Λαός]). —ο.

Μαρούτσης. Ὄνομα ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Ἰωαννίνων, ἐμπορευομένης εἰς τὴν Βενετίαν κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα καὶ ἱδρυσάσης ἐν Ἰωαννίνοις τὴν ὁμώνυμον σχολήν. —1) *Πᾶνος Μαρούτσης.* Ἔμπορος ἐν Βενετίᾳ μεταξὺ τῶν πρώτων κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δοξαν κατὰ τὸν Δαπόντε. Ἐπισκεφθεὶς τὴν Αὐστρίαν, Γαλλίαν, Πρωσσίαν καὶ Ἀγγλίαν ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῶν χωρῶν τούτων. Εἰς τὴν Ρωσίαν ἐλθὼν ἔτυχε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μεγάλων τιμῶν. —2) *Σῖμος* καὶ *Λάμπρος Μαρούτσαι.* Ἀδελφοὶ ἐμπορευόμενοι ἐπίσης ἐν Βενετίᾳ. Τὸν δεύτερον ἀπαντῶμεν κατὰ τὰ ἔτη 1726, 1732 καὶ 1762 ἐπιστάτην τῆς ἐν Βενετίᾳ ἀδελφότητος τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Τῷ 1734 ἀφιέρωσε 5.000 δουκᾶτα ἵνα προστεθῇ εἰς τὴν ἐν Ἰωαννίνοις σχολὴν τοῦ Γκιούμα «ἕδρα ἱερῶν καὶ κοσμικῶν ἐπιστημῶν, ἐλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ παραδιδομένων». —3) *Ζαχαρίας Μαρούτσης.* Ἀνεψιὸς τῶν ἀνωτέρω ἀδελφῶν, ἐμπορευόμενος ἐπίσης ἐν Βενετίᾳ, συντελέσας καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς ὁμωνύμου σχολῆς. —4) *Ἰωάννης Μαρούτσης.* Μεγαλέμπορος καὶ τραπεζίτης ἐν Βενετίᾳ ἐπίσης, διαθέσας σεβαστὸν ποσὸν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ὀρλὼφ ἐπὶ Αἰκατερίνης πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων, λαβὼν δὲ ἕνεκα τούτου τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Π. Ἀραβαντινοῦ*, Χρονογραφία Ἠπείρου (Ἀθῆναι 1856). —*Ἰ. Βελουδῆ*, Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία ἐν Βενετίᾳ (Βενετία 1872), —*Μ. Παρανίκα*, Σχεδίασμα (Κωνσταντινούπολις 1867). Χ. Ι. Σ.

Μάρπησσα /*Μυθολ.*/. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Αιτωλῶν Εὐήνου, καταγομένου ἐκ τοῦ Ἄρεως, καὶ τῆς Δημονίκης ἢ Ἀλκίππης. Πεπροικισμένη μὲ ἐξαιρετικὸν κάλλος, προσείλκυε πολλοὺς μνηστῆρας, τοὺς ὁποίους ὅμως προσκαλῶν ὁ πατήρ της εἰς ἀγῶνα ἁρματηλασίας ἐνίκα, διὰ δὲ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν φονευομένων ἐκόσμει τοὺς τοίχους τοῦ οἴκου του πρὸς κατάπληξιν τῶν λοιπῶν. Ταύτην ἰδὼν ποτε ὁ Ἴδας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀφαρέως, χορεύουσαν εἴς τι ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἐρασθεὶς αὐτῆς, τὴν ἥρπασε βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ ὁποῖος ἐπόρισεν εἰς αὐτὸν ταχεῖς ἵππους, καὶ ἐτράπη εἰς φυγήν. Τὸν ἅρπαγα ἠκολούθησεν ἐφ' ἅρματος ὁ Εὔηνος, ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς νὰ φθάσῃ αὐτόν, ἐρρίφθη ἀπελπις εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Λυκόρμα, ὅπου ἐπνίγη· ἔκτοτε ὁ ποταμὸς ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ Εὐήνου.

Τὸ ζεῦγος ὅμως συναντήσας ὁ Ἀπόλλων καὶ θελχθεὶς ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς Μαρπήσσης, ἥρπασεν αὐτήν· μεταξὺ τῶν δύο ἁρπάγων ἠγέρθη τώρα ἔρις ἰσχυρά, ἡ ὁποία ὅμως κατέπαυσε τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Διός, ὁ ὁποῖος ἀποστείλας τὸν Ἑρμῆν παρήγγειλεν εἰς τὴν Μάρπησσαν νὰ ἀκολουθήσῃ ἐλευθέρως ἐκεῖνον ἐκ τῶν δύο ἀντιπάλων, τὸν ὁποῖον ἤθελεν ἐκλέξει. Ἡ Μάρπησσα φοβουμένη μήπως κατὰ τὸ γῆρας τὴν ἐγκαταλίπῃ ὁ Ἀπόλλων, ἠκολούθησε τὸν Ἴδαν. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐπὶ τῆς λάρνακος τοῦ Κυψέλου παράστασις καὶ ἐπιγραφή, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Παυσανίας· παρίστατο δηλαδὴ ἐπ' αὐτῆς γυνὴ ἀκολουθοῦσα ἄνδρα καὶ παρ' αὐτοῖς ἐπιγραφὴ λέγουσα: «Ἴδας Μάρπησσαν καλλίσφυρον, ἂν οἱ Ἀπόλλων ἅρπασε, τὰν ἐκ ναοῦ πάλιν ἄγει οὐκ ἀέκουσαν». Παράστασιν τῆς Μαρπήσσης εὑρίσκομεν ἐπὶ πλείστων ἔργων τέχνης καὶ μάλιστα ἐπὶ πηλίνων ἀγγείων. Μ. Μ.

Μαρπησσα /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς νήσου Πάρου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κεῖται ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Νάξον ἐστραμμένης ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου, εἰς ἀπόστασιν 2 ὡρῶν 15' νοτιοανατολικῶς τῆς Παροικίας καὶ παράγει ὄσπρια, σιτηρά, οἶνον, βάμβακα, ὀλίγα σῦκα κλπ. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Μαρπήσσης καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσιπίδος.* Κάτ. (1928) 1.003

— **Μαρπήσσης,** *τέως δῆμος* — /*Γεωγρ.*/. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ἀρχιλόχου* καὶ *Μαρπήσσης* (Τσιπίδος), μὲ ἕδραν τὴν *Μάρπησσαν.* Κεῖται εἰς τὸ Ἀν. τμῆμα τῆς νήσου Πάρου καὶ ἠρίθμει κατ. 1.200 περίπου. Χ. Δ.

— **Μάρπησσα** /*Γεωγρ.*/. Ὄρος τῆς Πάρου, ἔχον δύο κορυφάς, Προφήτην Ἠλίαν (ὕψομ. 770 μ., πλάτ. 37°02 ⅛ Β, μῆκ. 25°11'¼ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos) καὶ Κορομπόλι (2450 ποδ.), καὶ δι' ἠπίας κλίσεως πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου ἀποσβεννύμενον. Ἀποτελεῖται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ μαρμάρου. Σ. Ε. Λ.

Μάρπησσος, ἡ *Μαρπησσός* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις ἐν τῇ τρωϊκῇ Ἴδῃ κειμένη ἐπὶ ὑπερύθρου καὶ αὐχμηρᾶς γῆς, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀϊδωνέως, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, 240 σταδίους μακρὰν τῆς Ἀλεξανδρείας Τρῳάδος. Ἀκμάσασα εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχήν, ἐπὶ Παυσανίου ἦτο κατηρειπωμένη, μόλις ἀριθμοῦσα 60 κατοίκους (*Παυσ.* Χ, 12, 3). Ὁ παρ' αὐτὴν διερχόμενος Ἀϊδωνεὺς ποταμός, πηγάζων ἐκ τῆς Ἴδης, ἐξαφανίζεται μετὰ βραχύτατον ροῦν ὑπὸ τὴν γῆν, ἕνεκα τοῦ αὐχμώδους καὶ πορώδους αὐτῆς ἐδάφους. Ἐθεωρεῖτο ὡς πατρὶς τῆς Σιβύλλης Ἡροφίλης, ἱερείας τοῦ Σμινθέως Ἀπόλλωνος, ἥτις ἀναφέρει αὐτὴν εἰς περισωθέντας ὑπὸ τοῦ Παυσανίου στίχους τῶν ποιημάτων καὶ χρησμῶν αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Μάρπουργκ (Marpurg), ***Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς θεωρητικὸς τῆς μουσικῆς καὶ μαθηματικὸς (1718—1795). Ἠκολούθησεν ὡς γραμματεὺς τὸν στρατηγὸν Ρότενμπουργ ἐν Παρισίοις (1746), ἐκεῖ δὲ ἐγνώρισε τὸν Ραμὼ καὶ τὸ ἁρμονικόν του σύστημα. Ἐπανελθὼν εἰς Βερολῖνον ἔτυχε τοῦ τίτλου συμβούλου τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας. Διῆλθεν ὁλόκληρον τὴν ζωήν του συγγράφων θεωρητικὰ καὶ κριτικὰ βιβλία, ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι: «Der Kritische Musikus an der Spree» (1749—1750), «Die Kunst das Klavier zu spielen» (1750—1751), «Abhandlung von der Fuge» (1753—1754), «Handbuch beim Generalbass und der Komposition» (1755—1758), «Systematische Einleitung in die musikalische Setzkunst nach den Lehrsätzen des Herrn Rameau» (1757), «Anfangsgrunde der theoretischen Musik» (1757), «Anleitung zur Musik überhaupt und zur Singkunst insbesondere (1767), «Versuch über die musikalische Temperatur» (1776), «Legenden einiger Musikheiligen (1786) κτλ. Ὡς συνθέτης ὁ Μάρπουργκ ἔδωκε: 6 σονάτας διὰ κλειδοκύμβαλον, τεμάχια δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, τραγούδια θρησκευτικὰ καὶ κοσμικά· μίαν ἡμιτελῆ λειτουργίαν κτλ. Γ. Σ.

Μὰρρ (Marr), *Κάρολος φὸν* —. Γερμανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Μιλώκῃ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν της Β. Ἀμερικῆς τῷ 1858. Ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀκαδημίας τῆς Βαϊμάρης, τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Μονάχου καὶ ἐβραβεύθη εἰς τὰς ἐκθέσεις τῆς Μαδρίτης, τοῦ Σικάγου, τοῦ Βερολίνου, τῆς Νέας Ὑόρκης, τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Σαλτσβούργου, τῆς Βιέννης, τῆς Βουδαπέστης, τῆς Βαρκελώνης κτλ. Κατέγινε κυρίως εἰς μεγάλας συνθέσεις τοιχογραφιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται «Ἡ ζωή». Κατέστη γνωστότατος ὡς προσωπογράφος. Μ.Δ.Β.

Μαρρακὲς /*Γεωγρ.*/. Μεσόγειος πόλις τοῦ Μαρόκου, κειμένη κατὰ τὴν κεντρικὴν περιοχὴν τῆς χώρας, ἐγγὺς τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Τενσίφτ. Ὑπὸ τῶν ξένων καλεῖται συνήθως καὶ *Μαρόκον.* Παλαιότερον ἦτο πρωτεύουσα τοῦ νοτίου τῆς χώρας τμήματος (ὁπότε τοῦ βορείου Μαρόκου πρωτεύουσα ἦτο τὸ Φέζ). Ἤδη περιλαμβάνεται εἰς τὴν ζώνην τοῦ γαλλικοῦ προτεκτοράτου, ἔχοντος πρωτεύουσαν τὸ Ραμπάτ. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἀποτελεῖται ἐξ 149 254 κατ. (ἀπογρ. 1926), ἐξ ὧν 3.643 Εὐρωπαῖοι καὶ τὸ ⅕ περίπου Ἰουδαῖοι.

Τὸ Μαρρακὲς ἱδρύθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἄραβος ἐμίρου Γιουσοὺφ-μπὲν-Τατσεφίν, προώδευσε δὲ σημαντικῶς βραδύτερον, ἰδίως κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ὁπότε ὁ πληθυσμός του ὑπερέβαινε, φαίνεται, κατὰ πολὺ τὸ ἥμισυ ἑκατομμύριον κατοίκων. Κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας ὅμως ἐμφυλίους πολέμους ἡ πόλις ἐλεηλατήθη κατ' ἐπανάληψιν καὶ ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς, διὸ καὶ ἡ σημερινὴ αὐτῆς ὄψις εἶναι μᾶλλον πενιχρά, μὲ ὁδοὺς στενὰς κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἀκανονίστους, οἰκίας δὲ μονορόφους, μὴ ἐχούσας παράθυρα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Τὸ Μαρρακὲς χωρίζεται εἰς τρία διακεκριμένα τμήματα: τὴν «Κάσμπα» (= πόλιν τῆς κυβερνήσεως), ἔνθα τὸ ὡραῖον ἀνάκτορον τοῦ σουλτάνου· τὴν «Μεντίνα» (= ἱερὰν πόλιν), ἐν τῇ ὁποίᾳ, μεταξὺ ἄλλων, τὸ τέμενος Κουτούμπια, ἔχον μιναρὲν ὕψους 65 μέτρων· καὶ τὴν ἑβραϊκὴν συνοικίαν, ὅπου καὶ αἱ κατοικίαι τῶν Εὐρωπαίων. Περιβάλλεται δὲ ἡ ὅλη πόλις ὑπὸ ἠρειπωμένου τείχους, ἔχοντος περίμετρον 8 χιλιομέτρων, ἑπτὰ πύλας καὶ πολλοὺς πύργους. Ἡ τοποθεσία της ὅμως εἶναι ἀξιόλογος, εἰς ὕψος 500 μέτρων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ἐντὸς παμμεγίστου δάσους φοινίκων, ἀποτελουμένου ἀπὸ 200.000 περίπου δένδρα. Τὸ κλῖμα τοῦ Μαρρακὲς εἶναι ὡς ἐκ τούτου ὑγιεινόν, φαίνεται δὲ ὅτι, μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας ἐν Μαρόκῳ, ἐπιφυλάσσεται εἰς τὴν πόλιν νέα περίοδος ἀναπτύξεως (βλ. καὶ λ. *Μαρόκον*). —ο.

Μαρρὰστ (Marrast), ***Ἀρμάνδος.*** Γάλλος δημοσιολογος καὶ πολιτικὸς (1801—1852). Ἐδίδαξεν εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Ἁγίου Σεβήρου, εἶτα δὲ ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λαμὰρκ εἰς Παρισίους, ἔνθα μετά τινα χρόνον ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλοσοφιας εἰς τὸ Ἀθήναιον. Μετὰ τὸ 1830 ἐγκαταλείψας τὴν καθηγητικὴν ἕδραν ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικήν. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τοῦ «Βήματος». Τῷ 1834 ἐξωρίσθη καὶ μετέβη εἰς Ἱσπανίαν καὶ εἰς Ἀγγλίαν, ἐπανελθὼν κρυφίως μετά τινα χρόνον εἰς Παρισίους. Ἔγραφε τότε εἰς τὴν «Ἐθνικήν». Ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848. Ἐξελέγη μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, δήμαρχος Παρισίων, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, πληρεξούσιος ἐν τῇ συντακτικῇ συνελεύσει, τῆς ὁποίας ἐξελεγη ἀντιπρόεδρος, καὶ εἶτα πρόεδρος. Τὰ ἄρθρα καὶ αἱ μελέται τοῦ Μαρρὰστ εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Διάφοροι ἱστορικαὶ μονογραφίαι αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Α. Γκιλμπὲρ (1844—1848) διευθυνομένην «Ἱστορίαν τῶν πόλεων τῆς Γαλλίας». Γ. Ι. Β.

μαρρόνι (τό)· τὸ σακχαρόπηκτον κάστανον (γαλλ. marron).

μαρρουβίνη (ἡ) (Marrubine) /*Φαρμακογ.*/. Πικρὰ οὐσία τοῦ τύπου $C_{30}H_{48}O_6$, εὑρισκομένη εἰς τὴν πόαν τοῦ *μαρρουβίου.* Ἀποτελεῖ ἀχρόους βελόνας, ἀόσμους, πικρᾶς γεύσεως, τηκομένας εἰς 154°, μὴ διαλυτὰς εἰς ὕδωρ, λίαν διαλυτὰς εἰς τὸν αἰθέρα καὶ τὴν ἀλκοόλην. Κ. Γ. Μ.

Μαρρούβιον /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας, κειμένη ἐπὶ τῆς Α. ἀκτῆς τῆς Φουκίνης λίμνης, πρωτεύουσα τῶν Μάρσων, τοὺς ὁποίους ὁ Βιργίλιος ὀνομάζει ἀπ' αὐτῆς gens Marruvia. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἦτο municipium. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ πολίχνη San-Benedetto, παρὰ τὴν Pescina, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς (ἀμφιθέατρον κτλ.). Α. Θ. Σ.

μαρρούβιον τὸ) (Marrubium) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*, περιλαμβάνον ἀνεπτυγμένας πόας, πολυετεῖς καὶ ἐριώδεις, ἀπαντώσας εἰς τὴν Εὐρώπην ἢ τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας. Τὰ μαρρούβια ἔχουσι φύλλα ἀντίθετα, σκληρὰ καὶ ἄνθη κατὰ μασχαλιαίας δέσμας διατεταγμένα. Τὸ γένος περιλαμβάνει πλεῖστα εἴδη, ὧν τὰ πλεῖστα ἀναδίδουσι δριμεῖαν χαρακτηριστικὴν ὀσμήν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *μαρρούβιον τὸ λευκὸν* (Marrubium album), ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἔχει ἄνθη μικρὰ καὶ λευκά. Δ. Ν. Π.

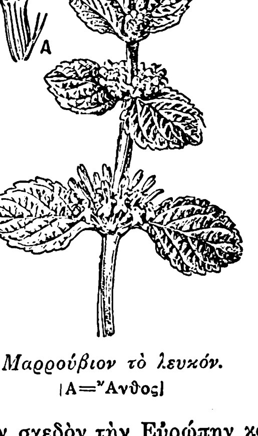

Μαρρούβιον τὸ λευκόν.
(Α=Ἄνθος)

—**μαρρουβίου *πόα*** (Herba Marrubii) /*Φαρμακογ.*/. Προέρχεται ἐκ τοῦ φυτοῦ *μαρρούβιον τὸ κοινὸν* (Marrubium vulgare). Συστατικὰ τῆς πόας τοῦ μαρρουβίου εἶναι: αἰθέριον ἔλαιον, πικροτάτη οὐσία (ἡ *μαρρουβίνη*), λιπαραί, ρητινώδεις καὶ γλισχρασματώδεις οὐσίαι. Τὰ φύλλα τοῦ μαρρουβίου ἀναγράφονται εἰς τὴν λαϊκὴν θεραπευτικὴν ὡς ἐγχύματα ἢ ἀφεψήματα, ὡς φάρμακον καθαρτικὸν τοῦ αἵματος καὶ ὡς διεγερτικὸν καὶ τονωτικὸν τοῦ στομάχου. Ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Διοσκορίδης προέτεινον τὴν χρῆσιν τῶν φύλλων τοῦ φυτοῦ τούτου καὶ ὡς ἀποχρεμπτικοῦ. Ὁ Κέλσος ἐλάμβανεν ἐξ αὐτῶν ὀπόν, τὸν ὁποῖον ἀνεμείγνυε μετὰ μέλιτος, ὁ δὲ Πλίνιος παρεσκεύαζεν οἶνον. Εἰς τὴν λαϊκὴν θεραπευτικὴν ἀναγράφονται καὶ τὰ εἴδη: *μαρρούβιον τὸ κρητικὸν* (Marrubium creticum) καὶ Marrubium paniculatum, ἅτινα περιέχουν καὶ ἀλκαλοειδές τι ἧττον τοξικόν, καὶ *σταχυδρίνην.* Κ. Γ.

Μαρρουκίνη /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κεντρικῆς Ἰταλιας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν *Μαρρουκίνων* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Μαρρουκῖνοι (οἱ) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Μικρός, ἀλλὰ πολεμικὸς λαός, Σαμνιτικῆς καταγωγῆς (Σαβέλλαι), κατοικῶν ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, δεξιὰ τοῦ Ἀτέρνου ποταμοῦ (νῦν Aterno Pescara), καὶ γειτονεύων μὲ τοὺς Οὐεστίνους πρὸς Β., τοὺς Πελίγνους καὶ Μάρσους πρὸς Δ. καὶ τοὺς Φρεντανοὺς πρὸς Α. Ἡ χώρα των ἦτο εὐφορωτάτη,

Digitized by Google

ἀλλ' ὑπέκειτο εἰς συχνὰς σεισμικὰς δονήσεις. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο ἡ Τεατέα, ἐπίνειον δὲ κοινὸν μετὰ τῶν Πελίγνων τὸ Ἄτερνον. Συνάψαντες συμμαχίαν τῷ 304 π. Χ. μετὰ τῶν Ρωμαίων, παρέμειναν πιστοὶ εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονικὸν πόλεμον, καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν ἰταλικῶν πόλεων κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Α. Θ. Σ.

Μάρρυατ (Marryat). —1) *Φρειδερῖκος*. Ἄγγλος ναυτικὸς καὶ μυθιστοριογράφος (1792—1848). Εἰσῆλθεν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν δεκατετραετής, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν λόρδον Κόχραν καὶ παρευρεθεὶς κατὰ τὰ δύο καὶ ἥμισυ ἔτη τῆς ὑπηρεσίας του ταύτης εἰς πεντήκοντα ναυμαχίας. Τῷ 1815 ἐγένετο πλοίαρχος, συμμετασχὼν εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βιρμανίας (1824). Ἡ περιπετειώδης ζωή του ἐν τῇ θαλάσσῃ τῷ ἐχορήγησε πλουσιώτατον ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίησε μὲ ἐξαιρετικὴν τέχνην. Τῷ 1829 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτόν του μυθιστόρημα «Frank Mildmay» καὶ τῷ 1830 τὸ «The King's Own», ἅτινα τὸν κατέστησαν δημοφιλῆ. Ἠκολούθησαν πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς τὰ ἑξῆς: «Newton Forster» (1832), «Peter Simple» (1834), «The Pacha of many Tales» (1835), «Japhet in Search of a Father» (1836), «Snarley yow» (1837). Ἐπίσης συνέγραψε μυθιστορήματα διὰ παιδιά. Ἡ θυγάτηρ του, *Φλωρεντία Μάρρυατ*, ἐδημοσίευσε τὸν «Βίον καὶ ἀλληλογραφίαν» του τῷ 1872.

—2) *Φλωρεντία*. Ἀγγλὶς μυθιστοριογράφος, θυγάτηρ τοῦ *Φρειδερίκου* (1838—1899). Συνέγραψεν ἑβδομήκοντα περίπου μυθιστορήματα, τὰ ὁποῖα κατέστησαν αὐτὴν δημοφιλεστάτην. Τὰ μυθιστορήματα «Δὲν ὑπάρχει θάνατος» (1891), «Οἱ ἀναστάντες» (1893), καὶ «Ὁ κόσμος τῶν πνευμάτων» (1894) περιλαμβάνουν τὰ συμπεράσματα τῶν πνευματιστικῶν ἐρευνῶν της. Δ. Σ. Δ.

μὰρς (γαλλ. marche=βάδιζε). Παράγγελμα ἐκτελεστικόν, παραληφθὲν αὐτούσιον ἐκ τῶν γαλλικῶν κανονισμῶν, χρησιμοποιούμενον δὲ διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν στράτευμά τι, ἐν πυκνῷ πάντως σχηματισμῷ εὑρισκόμενον, ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ ταυτοχρόνως καὶ ἐρρύθμως διαταχθεῖσαν ἤδη διὰ τοῦ προπαρασκευαστικοῦ παραγγέλματος κίνησιν. Ν. Θ. Κ.

— *[Μουσ.]* Βλ. *ἐμβατήριον*.

«Μάρς». Ἐφημερὶς ἐν Τριπόλει, ἱδρυθεῖσα τὴν 3 Νοεμβρίου 1910 καὶ διακοπεῖσα τὸ ἑπόμενον ἔτος. —Π.

Μὰρς (Mars), *Ἀντώνιος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1862 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1915. Ὡς δραματικὸς συγγραφεὺς ἐγένετο γνωστὸς διὰ τοῦ ἔργου του «Les surprises du divorce», τὸ ὁποῖον παρασταθὲν τῷ 1888 ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἔκτοτε ἐξηκολούθησε γράφων διάφορα θεατρικὰ ἔργα, λιμπρέττα ὀπερεττῶν καὶ κωμῳδίας πλήρεις οἴστρου καὶ πνεύματος, ἄλλοτε μόνος καὶ ἄλλοτε ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Raymond, Boucheron, Décourcelle καὶ ἄλλων. Πολλὰ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Μὰρς μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ παρεστάθησαν: «Αἱ εἴκοσι ὀκτὼ ἡμέραι τῆς Κλαιρέττης», «Ἡ τηλεφωνήτρια» (1891), «Τὸ κόλπο τοῦ Σεραφεὶμ» (1896), «Οἱ γλεντζέδες» (1897), «Ἡ Μύγα» (1899 κ.ἄ. Ι. Ο

— **Μὰρς** (Marsh), *Γεώργιος Πέρκινς*. Ἀμερικανὸς διπλωμάτης (1801—1882). Ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἀφοσιωθεὶς ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν. Τῷ 1835 ἔγινε μέλος τοῦ ἀνωτάτου ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου τῆς πολιτείας Βερμὸντ καὶ ἀπὸ τοῦ 1843—1849 ἦτο πληρεξούσιος εἰς τὸ Κογκρέσσον. Τῷ 1849 διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς Τουρκίαν καὶ τῷ 1852—1853 ἐστάλη ἐπὶ ἀποστολῇ εἰς Ἑλλάδα ἐν σχέσει μὲ τὴν φυλάκισιν ἐν Ἀθήναις τοῦ ἱεραποστόλου Ἰωὰ Κίγκ. Τῷ 1861 ἔγινεν ὁ πρῶτος πρεσβευτὴς εἰς Ἰταλίαν. Ἐξέδωκε διάφορα βιβλία ὡς καὶ ποιήματα, ἔγραψε δὲ πραγματείας καὶ μετέφρασεν ἔργα εἰς διαφόρους γλώσσας («Ἄνθρωπος καὶ φύσις», «Ἡ προέλευσις καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης» κλπ.). Μ. Ι. Θ.

—**Μὰρς** (Mars), *Μαυρίκιος-Μπονβουαζέν*, ὁ ἐπιλεγόμενος—. Βέλγος σχεδιαστὴς καὶ θαλασσογράφος (1849—1912). Διετέλεσε συνεργάτης διαφόρων περιοδικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ «Ζουρνὰλ Ἀμυζάν», «Σαριβαρί», «Λὰ Βὶ Μοντέρν», «Λὰ Βὶ Ἐλεγκάντ», «The Graphic», «The Daily Graphic» κτλ. Ἐδημοσίευσε πλείστας συλλογὰς σχεδίων καὶ σκίτσων τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ διεκρίθη κυρίως εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ κόσμου τῶν θαλασσίων λουτρῶν, τῶν ἐκθέσεων, τῶν ἱπποδρομιῶν κτλ. Μ. Δ. Β

Μὰρς (Marsh), *Ὀθνιὲλ-Κάρολος*. Διάσημος Ἀμερικανὸς παλαιοντολόγος (1831—1899). Ἐσπούδασεν ἐν Μασαχουσέτῃ καὶ κατόπιν ἐπὶ μακρὸν ἐν Γερμανίᾳ, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα του διωρίσθη τῷ 1866 καθηγητὴς τῆς παλαιοντολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Γιέϊλ. Εἰς διαφόρους ἐρευνητικὰς ἐκδρομὰς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν Βραχωδῶν ὀρέων (δυτικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Β. Ἀμερικῆς) ἀνεκάλυψε τετρακόσια περίπου εἴδη σαυροειδῶν καὶ ἄλλων σπονδυλωτῶν ζῴων τῶν κρητιδικῶν στρωμάτων, καταρτίσας τὴν σπουδαιοτέραν παλαιοντολογικὴν συλλογὴν τοῦ κόσμου. Αἱ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης περιγραφαὶ καὶ μελέται του συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν σειρὰν διαδοχῆς, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐνεφανίσθησαν καὶ ἔζησαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τὰ διάφορα ἀθροίσματα τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων μελετῶν καὶ συγγραμμάτων αὐτοῦ ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως: «Ὁ ἀμερικανικὸς ἰουρασικὸς δεινόσαυρος» (1880), «Ὀδοντόρνιθες τῆς Βορείου Ἀμερικῆς» (1880), «Δεινόκερος» (1884) κ. ἄ. —Ω

— **Μὰρς** (Marsh), *ἀμμόδους τοῦ— [Παλαιοζῳολ.]* βλ. λ. *ἐλοθήριον*.

μάρσα (ἡ) *[Ἀκτογραφ.]*. Ἀραβικὴ λέξις σημαίνουσα ὅρμον ἀνεμοσκεπῆ πρός τινα διεύθυνσιν καί, ὡς τοιοῦτον, δυνάμενον νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἀγκυροβόλιον καταφυγῆς. Ἑπόμενος τοπωνυμίας ἀποτελεῖ μετ' αὐτῆς τοπωνυμίαν ἑνιαίαν, λ.χ. *Μάρσα-Οὔνκρα*, καὶ δὴ τῶν παραλίων τῆς Συρίας, τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς Μάλτας. Ἀπαντᾷ καὶ ὡς *μέρσα*, λ.χ. *Μέρσα Ματρούχ* καὶ ὡς *μέρς* λ.χ. *Μὲρς-Ἐλ-Κεμπίρ*. Σ. Ε. Λ.

Μάρσα Ματρούχ *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη ἐπὶ τῆς Δ. μεσογειακῆς ἀκτῆς τῆς Αἰγύπτου, ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον μεταξὺ Ἀλεξανδρείας καὶ Σολλοὺμ μεθορίου πρὸς τὴν ἰταλικὴν κτῆσιν τῆς Κυρηναϊκῆς. Σταθμὸς τῶν ἐκ Λιβύης προσκυνητῶν τῆς Μέκκας καὶ ὁρμητήριον τῶν σπογγαλιέων. Ἔχει μικρὰν ἑλληνικὴν κοινότητα μετὰ ἑξαταξίου μεικτῆς σχολῆς (1930) καὶ ἐκκλησίας. Ὑποτίθεται ὅτι σημειώνει τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου *Παραιτονίου*, ὅπου συνηντήθησαν τὰ στρατεύματα Πτολεμαίου Β' καὶ Μάγα, βασιλέως τῆς Κυρηναϊκῆς. Γ. Λ. Α.

Μαρσάγης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Εὐφράτου, ἄλλως *Μααρσάρης* (βλ. λ.).

Μάρσαλ (Marshall). — 1) *Ἀλφρέδος* (1842—1924). Ἄγγλος οἰκονομολόγος (1842—1924). Διετέλεσεν ἐπὶ βραχὺ καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν Ὀξφόρδῃ (1883—1885), ἔδρασεν ὅμως κυρίως ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Καῖμπριτζ (1885—1908), ἐκ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη καὶ ἡ νέα κατεύθυνσις, τὴν ὁποίαν ἐνεκαίνισεν ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἐπιστήμῃ. Ὁ Μάρσαλ ἀκολουθῶν τὴν παράδοσιν τῆς κλασσικῆς σχολῆς προσεπάθησε νὰ προσαρμόσῃ τὰς περὶ σχηματισμοῦ τῶν τιμῶν ἀπόψεις της πρὸς τὴν νεωτέραν θεωρίαν τῆς τελικῆς χρησιμότητος. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Principles of Economics (1890, 8η ἔκδ. 1920 καὶ 1922, γερμ. μετάφρ. 1905)» ἐκ τῶν μᾶλλον διαδεδομένων ἀνὰ τὸν κόσμον ἐγχειριδίων πολιτικῆς οἰκονομίας, «Principles of Economics of Industry» (1918), σύντομος ἐκλαϊκευτικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην, «Money, Credit and Commerce» (1923). Σπουδαίαν σημασίαν διὰ τὴν θεωρίαν τοῦ χρήματος ἔχουν πρὸς τούτοις δύο καταθέσεις του ἐνώπιον τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ μονομεταλλικοῦ ἢ διμεταλλικοῦ τῆς νομισματικῆς βάσεως 1887, καὶ ἐπὶ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ νομισματικοῦ συστήματος τῶν Ἰνδιῶν 1899 (ἀνατύπ. ἐν *A. Marshall*, «Official Papers» 1926). Ὁ Μάρσαλ συνεισέφερε καὶ πληθὺν ἄρθρων εἰς τὸ «Economic Journal», ἔνθα εὑρηται καὶ κατάλογος τῶν ἔργων του (τόμ. 34 (1924), σελ. 627—637). Ἀνεκδότους μελέτας του περιέχει τέλος τὸ ἀναμνηστικὸν τεῦχος «Memorials of Alfred Marshall» (1925). Α. Α. Τ.

— **Μάρσαλ** (Marshall), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ζῳολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βεϊμάρῃ τῷ 1845 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1907. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γοττίγγην καὶ τὴν Ἰέναν καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ζῳολογίας καὶ τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας εἰς τὴν Λειψίαν. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἐργασιῶν του ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: «Agilardiella radiata» (1884), «Die Entdechungsgeschichte der Süsswasserpolypen» (1885), «Deutschlands Vogelweltim Wechsel der Zeiten» (1886), «Spaziergänge eines Naturforschers» (1888), κτλ. Δ. Ν. Π.

— **Μάρσαλ** (Marshall), *Ἰωάννης*. Ἀμερικανὸς νομομαθὴς (1755—1835). Ἔγινε μέλος τοῦ νομοθετικοῦ σώματος Βιργινίας καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Συντάγματος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἀπεποιήθη τὴν θέσιν τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης καὶ κατόπιν τοῦ πρεσβευτοῦ, μετέβη ὅμως εἰς Γαλλίαν ὡς μέλος τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς ἐπιφορτισθείσης τὴν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν μὲ τὴν Γαλλίαν. Τῷ 1799 ἐξελέγη μέλος τοῦ ἐθνοσυνεδρίου τῆς ὁμοσπονδίας. Ἔγινεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπὸ τὸν πρόεδρον Ἄνταμς (1800—1801) καὶ κατόπιν ἀρχιδικαστὴς τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν. Μ. Ι. Θ.

— **Μάρσαλ** (Marshall), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος φυσιολόγος καὶ χειρουργὸς (1818—1891). Τῷ 1866 ἔγινε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου καὶ ἔπειτα καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1867 ἐξέδωκε τὸ σύγγραμμα «Περίληψις τῆς Φυσιολογίας». Εἰσήγαγεν εἰς τὴν χειρουργικὴν τὸν γαλβανισμὸν τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων καὶ τὴν ἐκτομὴν τῶν κιρσῶν. Ἦτο εἷς τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι ἀπέδειξαν ὅτι ἡ χολέρα δύναται νὰ μεταδοθῇ μὲ τὸ πόσιμον ὕδωρ. Μ. Ι. Θ.

— **Μάρσαλ** (Marshall), *Φρειδερῖκος-Ἐρρῖκος*. Ἄγγλος ἑλληνιστὴς καὶ ἱστορικὸς (γεν. 1878), καθηγητὴς τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, γλώσσης καὶ φιλολογίας ἐν τῷ Βασιλικῷ Κολλεγίῳ τοῦ Λονδίνου ἀπὸ τοῦ 1926, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς «Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἐπίτιμον μέλος τῆς «Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν». Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἡ δευτέρα ἀθηναϊκὴ ὁμοσπονδία» (1905), «Ἀνακαλύψεις εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας» (1920), «Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ὑψηλάντου τῷ 1821», «Ἡ ἑρμηνεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ἑλληνικῇ καὶ σλαυονικῇ φιλολογίᾳ» (ἐν τῇ ἀγγλικῇ «Τριμήνῳ ἐκκλησιαστικῇ ἐπιθεωρήσει», 1923), «Βιογραφία καὶ ἀλληλογραφία τοῦ σὲρ Ριχάρδου Τσῶρτς ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἑλληνικὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον» (ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος» (1925), «Τρία ἔργα τοῦ κρητικοῦ θεάτρου» (1929). Ὁ Μάρσαλ ἐξέδωκεν ἐπίσης τὸ περὶ τῆς «Γενέσεως καὶ Ἐξόδου» ποίημα τοῦ Γεωργίου Χούμνου ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων χειρογράφων τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου (ἐν τῇ σειρᾷ «Βυζαντιναὶ καὶ Νεοελληνικαὶ ἐπετηρίδες», 1922—1923) καὶ κατήρτισε καταλόγους τῶν ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ ἀρχαίων δακτυλίων (1907), κοσμημάτων (1911), ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν κλπ. —Ω.

— **Μάρσαλ, φὸν Μπιμπερστάιν** (Marschall von Bieberstein), *Ἀδόλφος, βαρῶνος*—. Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1842—1912). Δικαστὴς κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ κράτει τῆς Βάδης, ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν πρώτην βουλὴν τῆς Βάδης τῷ 1875 καὶ μετὰ τρία ἔτη τοῦ Ράϊχσταγ. Ἀπὸ τοῦ 1883 διετέλεσεν ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτὴς τῆς Βάδης καὶ πληρεξούσιος ὑπουργὸς ἐν τῷ ὁμοσπονδιακῷ συμβουλίῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1890—1897 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ βραδύτερον πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῷ 1912 ἐν Λονδίνῳ. Ἀντεπροσώπευσε τὴν Γερμανίαν ἐν τῇ διεθνεῖ συνδιασκέψει τῆς Χάγης τοῦ 1907. Θ. Κ.

Μάρσαλ (Marshall) *[Γεωγρ.]*. —1) Πρωτεύουσα τῆς κομητείας Σάλιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κάτ. 5.000 περίπου. Ἔχει κολλέγιον καὶ ἄσυλον τῶν ἐπιληπτικῶν καὶ βλακῶν.

—2) Πρωτεύουσα τῆς κομητείας Χάρισσον τῆς πολιτείας Τέξας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κάτ. 11.452. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ τὸ πανεπιστήμιον Γουϊλεϋ. Κεῖται εἰς βαμβακοπαραγωγὸν περιφέρειαν, ἥτις περιέχει δάση ἐκ μαστιχοδένδρων, πευκῶν καὶ βαλανιδεῶν. Ἡ πόλις ἔχει ἐργοστάσια παραγωγῆς βαμβακελαίου, πάγου, διατηρουμένων τροφῶν κλπ. Μ. Ι. Θ.

—**Μάρσαλ νῆσοι** (Marshall islands) *[Γεωγρ.]*. Συγκρότημα κοραλλιογενῶν νήσων κειμένων εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Διήκουν εἰς δύο σχεδὸν παραλλήλους γραμμὰς μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., μεταξὺ 4°15' Β πλάτ. καὶ 161° καὶ 174° Ἀν. μήκ. Ἡ βορειοανατολικὴ γραμμή, ἀποτελουμένη ἀπὸ 15 νήσους, ὀνομάζεται *Ραταχ* καὶ ἡ ἄλλη ἐκ 18 *Ραλίκ*. Τὰ κοραλλιοειδῆ ταῦτα στρώματα (ἀτόλλαι) εἶναι ἀνωμάλου μορφῆς καὶ ὑψοῦνται ὀλίγον μόνον ὑπεράνω τῆς θαλάσσης (μεγαλύτερον ὕψος 33 ποδ.) Τὸ βάθος τῆς περὶ τὰς νήσους θαλάσσης μόλις φθάνει τὰ 45 μέτρα. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν νήσων καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου, ἐκτὸς ὀλίγων μερῶν καλυπτομένων ὑπὸ χώματος. Ἡ βλάστησις εἶναι πολὺ πτωχή· φύονται ἐν τούτοις κοκκοκάρυα, ἀρτόδενδρα, βανάναι, διοσκουρίαι καὶ πάνδανον, τοῦ ὁποίου οἱ ἰθαγενεῖς τρώγουν τοὺς σπόρους. Ἀπὸ ἄλλον φυτὸν κατασκευάζουν ψιάθινα καλύμματα καὶ τάπητας. Ἡ ἁλιεία ὀστρακοδέρμων καὶ ἰχθύων ἐνεργεῖται ἄφθονος. Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων εἶναι Μικρονήσιοι καὶ ἔχουν χρῶμα ὀρφνὸν καὶ τρίχας μακρὰς καὶ εὐθείας, διατρυποῦν δὲ τοὺς λωβοὺς τῶν ὤτων, ἀπὸ τῶν ὁποίων κρεμῶσι ξυλίνους μικροὺς δίσκους. Εἶναι ναυτικοὶ καὶ ναυπηγοῦν ἀκάτια ἱστιοφόρα. Ἡ ὅλη ἐπιφάνεια τῶν νήσων εἶναι 414 τετρ. χλμ. Κάτ. 15.000, ἅπαντες, πλὴν ἑκατοντάδων τινῶν, ἰθαγενεῖς. Ὁ κυβερνήτης τῶν νήσων διαμένει εἰς *Τζάλουϊτ*. Ἡ *Μαζερού* ἔχει τὸν μεγαλύτερον πληθυσμὸν (1.600 κατ.). Τὸ πλεῖστον τῶν ἰθαγενῶν εἶναι εἰδωλολάτραι· ὑπάρχει ὅμως καὶ καθολικὴ ἱεραποστολὴ πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ ἀμερικανικὸν ἱεραποστολικὸν συμβούλιον διατηρεῖ μαύρους διδασκάλους εἰς πολλὰς ἀπὸ τὰς νήσους. Αἱ νῆσοι συγκοινωνοῦν μὲ τὸ Σίδνεϋ δι' ἀτμοπλοίων, ἄλλο δὲ ἀτμόπλοιον διαπλέει μεταξὺ τῶν νήσων *Τζάλουϊτ* καὶ *Πονάπε* καὶ συναντᾷ τὰ γαλλικὰ ἀτμόπλοια τὰ πλέοντα πρὸς τὴν Σιγκαπούρην. Τὰ κυριώτερα ἐξαγόμενα προϊ-

Digitized by Google

όντα εἶναι κελύφη χελωνῶν, πτερύγια καρχαριῶν κλπ. Τὰς νήσους Μάρσαλ ἐπεσκέφθη τῷ 1529 ὁ Ἱσπανὸς θαλασσοπόρος Ἀλβάρο ντὲ Σααβέντρα καὶ τῷ 1788, τὰς ἐξηρεύνησαν οἱ πλοίαρχοι Μάρσαλ καὶ Τζίλμπερτ. Οἱ Γερμανοὶ συνῆψαν συνθήκην μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἰθαγενῶν ἐν Τζάλουϊτ τῷ 1878, καὶ τῷ 1885 προέβησαν εἰς τὴν προσάρτησιν τῶν νήσων. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας, ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς ὁποίας ἐτέθησαν μετὰ τὴν εἰρήνην. Μ. Ι. Θ.

Μαρσὰλ (Marchal), ***Παῦλος-Ἀλφρέδος.*** Γάλλος ζῳολόγος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1862. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ζῳολογίας εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἀγρονομικὸν Ἰνστιτοῦτον, διευθυντὴς τοῦ Ἐντομολογικοῦ Σταθμοῦ τῶν Παρισίων, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν κτλ. Ἐκ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Notice sur travaux scientifiques (1912), «Travaux sur l' embryologie, la biologie et la morphologie des insectes (1905), ὡς καὶ πλῆθος πραγματειῶν διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν βλαβερῶν ἐντόμων. Δ. Ν. Π.

Μαρσάλα (Marsala) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τράπανι, ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς Σικελίας. Κάτ. 32.000. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παλέρμου-Τράπανι καὶ διεξάγει μέγα ἐμπόριον φερωνύμων οἴνων (βλ. κατωτ.), ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων τῆς Ἰταλίας. Ἐξάγει ἐπίσης ἄφθονον ἅλας ἐκ τῶν παρ' αὐτὴν ἁλυκῶν καὶ διεξάγει ἐμπόριον ἐλαίου, σόδας, δημητριακῶν κτλ. Ἔχει ἀνώτερα σχολεῖα, βιβλιοθήκην, μουσεῖον, καλὸν λιμένα, μητρόπολιν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐρείπια ἀρχαίων τειχῶν. Εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Πελασγῶν καὶ κατέχουσα τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως *Λιλύβαιον.* Ἦτο λίαν ὀνομαστὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὁ δὲ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης διατείνεται ὅτι εἶχε 900.000 κατ. Ἐξ αὐτῆς ἐπεβιβάσθη ὁ Σκηπίων ὁ Ἀφρικανὸς διὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονικὸν πόλεμον, καθὼς καὶ ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὅπως πολεμήσῃ τὸν Ἰούβαν. Ἐν αὐτῇ ἐπίσης παρέμεινεν ὁ Κικέρων ὡς δήμαρχος. Κατὰ τὸν μεσαίωνα κατέλαβον αὐτὴν οἱ Σαρακηνοί, οἱ ὁποῖοι τὴν ὠνόμασαν διὰ τοῦ σημερινοῦ ὀνόματος, ὅπερ σημαίνει «λιμὴν τοῦ Θεοῦ». Ὁ Κάρολος Ε' ἐξεδίωξεν ἐξ αὐτῆς τοὺς Σαρακηνοὺς τῷ 1547 καὶ ἐπιδιώρθωσε τὰ φρούρια καὶ τὸν λιμένα, ὁ ὁποῖος συνεπληρώθη τῷ 1816. Ἐν αὐτῇ ἀπεβιβάσθη τὴν 11 Μαΐου 1860 ὁ Γαριβάλδης μετὰ τῶν χιλίων του καὶ ἤρχισε τὴν νικηφόρον προέλασίν του πρὸς κατάληψιν τοῦ Παλέρμου καὶ ἁπάσης τῆς Σικελίας. Μ. Δ. Β.

— **μαρσάλα** ***(οἶνος).*** Ὁ γνωστότερος καὶ προσφιλέστερος τῶν γλυκέων οἴνων ἡδυπότων τῆς Σικελίας. Παρεσκευάσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν πόλιν *Μαρσάλα* τῆς Σικελίας τῷ 1773, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ οἴνου τῆς Μαδέρας, πρὸς τὸν ὁποῖον προσομοιάζει καίτοι εἶναι κάπως γλυκύτερος. Χρῶμα ἔχει συνήθως σκοτεινοκίτρινον, ὑπάρχει ὅμως καὶ ἐρυθρὰ μαρσάλα. Οἱ οἶνοι μαρσάλα παρασκευάζονται ἐκ μείγματος ἐξ 90—95 % προσφάτου μετὰ 5—10 % εἰς τὸ $^1/_8$ συμπυκνωθέντος γλεύκους, προστιθεμένης καὶ μικρᾶς ποσότητος οἰνοπνεύματος. Ἡ συμπύκνωσις των εἶναι λίαν μικρὰ καὶ ἡ σύστασίς των ἀρκούντως ὁμοιοειδής, διότι τὰ μεγάλα βαρέλια τῆς ἐναποθηκεύσεως (χωρητικότης μέχρι 500 hl) δὲν κενοῦνται τελείως, ἀλλὰ πάντοτε συμπληροῦνται διὰ νέου οἴνου. Ἔχουσιν ἐκτάκτως μεγάλην περιεκτικότητα εἰς θειικὸν ὀξύ, κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπερβαίνουσαν τὸ 0,092 %. Ἡ περιεκτικότης εἰς σάκχαρον κυμαίνεται μεταξὺ 3—5 % καὶ ἡ εἰς ἀλκοόλην μεταξὺ 14 καὶ 15,5 %, ἐξ ὧν τὰ 7—10 % προέρχονται ἐξ ἀπ' εὐθείας ἀλκοολικῆς ζυμώσεως τοῦ ἰδίου. Τὸ ἐλεύθερον σακχάρου ἐκχύλισμα κυμαίνεται περὶ τὸ 3 %. Σ. Γ.

Μαρσαλῆ *[Γεωγρ.].* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης συνοικισμοῦ *Πεῦκες* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μάρσαλτάουν (Marshalltown) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς κομητείας Μάρσαλ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 11.544. Διεξάγει ἐμπόριον σίτου, χοίρων καὶ ἵππων. Μ. Ι. Θ.

Μαρσὰν (Marchand), ***Ἀλέξανδρος.*** Γάλλος ἰατρός, ὅστις κατῆλθεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα καὶ ὑπηρέτησε τὸν Ἀγῶνα μὲ ἄκρατον φιλελληνισμόν. Διεκρίθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Φαβιέρου, μετέσχε τῆς ἡρωϊκῆς ἀνόδου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ριχάρδον Τζὼρτζ εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἀπέθανεν ἐν Πάτραις τῷ 1830. Γ. Δ. Κ.

— **Μαρσὰν** (Marchand), ***Ἐδουάρδος.*** Γάλλος στρατιωτικός, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἠκολούθησεν ὡς ἀξιωματικὸς τῆς ἐπιμελητείας τὴν στρατιὰν τοῦ Μαιζῶνος κατὰ τὴν κατοχὴν τοῦ Μορέως, μετὰ ταῦτα δ' ἐγκατεστάθη εἰς Κρήτην. Γ. Δ. Κ.

— **Μαρσὰν** (Marchand), ***Εὐτύχιος.*** Γερμανὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1846. Τῷ 1881 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀνατομοπαθολογίας καὶ γενικῆς παθολογίας ἐν Γκίσσεν, εἶτα ἐν Μαρβούργῳ καὶ τέλος διεδέχθη ἐν Λειψίᾳ τὸν Birch-Hirschfeld. Ἐδημοσίευσε: «Morphologie des Stirnlappens und der Insel der Anthropomorphen» (1893), «Ein menschlicher Pygopagus, Ziegler's Beiträge» (1894) καὶ διαφόρους πραγματείας ἐν εἰδικοῖς περιοδικοῖς. Ο. Ρ.

— **Μαρσὰν** (Marchand), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής.*** Γάλλος στρατηγὸς καὶ ἐξερευνητής, γεννηθεὶς τῷ 1863. Εἰκοσαετὴς κατετάγη εἰς τὸν στρατόν, τῷ δὲ 1889 μετέβη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς Ἀφρικήν, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους ἐξερευνητικὰς ἀποστολάς. Τῷ 1893 ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν καλυτέραν πρὸς τὸν κόλπον Γουϊνέας ὁδὸν ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τοῦ Νίγηρος, ἐξηρεύνησε τὴν κοιλάδα τοῦ Μπανδαμᾶ. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν ἔλαβε διαταγὴν νὰ μεταβῇ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Λιοτὰρ διευθυνομένης ἀποστολῆς εἰς τὰς χώρας τῶν πηγῶν τοῦ Οὐμπαγκὶ καὶ τοῦ Μπὰχρ-ἐλ-Γκαζάλ. Ἀναχωρήσας τῷ 1896 ἔφθασεν εἰς Φασόδαν τοῦ Ἄνω Νείλου, ἔνθα ὀχυρωθεὶς ἀντέστη ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν δερβισῶν. Βραδύτερον μετέβη εἰς Κίναν, εἰσῆλθε μετὰ τῶν συμμάχων εἰς Πεκῖνον καὶ ἀνέλαβε (τῷ 1902) τὴν διεύθυνσιν τῆς διεθνοῦς ἀστυνομίας πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως. Κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον (1904) διετέλεσε παρατηρητὴς ἐν τῷ ρωσικῷ ἐπιτελείῳ. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν προσχωρήσας εἰς τὸ ἐθνικὸν κόμμα, κατόπιν ὅμως τοῦ θορύβου καὶ τῆς ταραχῆς ἣν ἐγέννησεν ἡ ὑπόθεσις Δρεϋφοὺς παρῃτήθη τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. Ἐκραγέντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀνάκλησίν του, διετέλεσε διοικητὴς τῆς 10ης μεραρχίας καὶ κατὰ τὴν μάχην τῆς Καμπανίας (Σεπτέμβριος 1915) ἐπληγώθη βαρέως. Τῷ 1919 ἀπεχώρησε τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. Γ. Ι. Β.

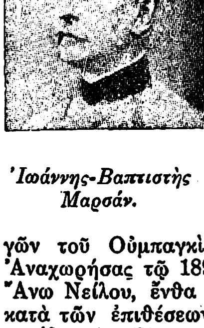

Ἰωάννης-Βαπτιστὴς Μαρσάν.

— **Μαρσὰν** (Marchand). Ἐκ τῶν διασημοτέρων Γάλλων διδασκάλων τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, γεννηθεὶς τῷ 1669 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1732. Διετέλεσεν ὀργανιστὴς εἰς διαφόρους ἐκκλησίας τῶν Παρισίων. Ἔγραψε δύο τόμους μὲ ἔργα διὰ κλειδοκύμβαλον, ἕνα τόμον συνθέσεων διὰ τὸ ὄργανον καὶ μερικὰ τραγούδια. Τῷ 1717 τῷ ἐπροτάθη ὅπως ἀναλάβῃ ὑπηρεσίαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τῆς Βάδης, ἀλλὰ δὲν ἐνεφανίσθη τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ διαγωνισθῇ διὰ τὴν θέσιν ταύτην πρὸς τὸν Μπάχ. Ἐν τούτοις ὁ Μπὰχ ἐξεφράζετο μὲ θαυμασμὸν διὰ τὴν τέχνην τοῦ Μαρσάν. Α. Θ.

Μαρσὰν (Marsanne) *[Γεωγρ.].* Κωμόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ντρώμ. Κάτ. 1.400. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ εἶναι πατρὶς τοῦ Λουμπέ, ἑνὸς τῶν προέδρων τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας. Γ. Ι. Β.

Μαρσανζὺ (de Marchangy), ***Λουδοβῖκος-Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος.*** Γάλλος δικαστικὸς καὶ συγγραφεὺς (1782—1826). Ὡς εἰσαγγελεὺς ἐπέτυχε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῶν τεσσάρων λοχιῶν τῆς Λὰ Ροσέλ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸν κατέστησεν ἀντιπαθῆ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην. Ἔγραψε διαφόρους ἱστορικὰς μελέτας, ὧν ἀξιολογωτέρα εἶναι ἡ «Ἱστορία τῶν Γάλλων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ποίησιν, τὴν ρητορικὴν καὶ τὰς καλὰς τέχνας» (1813). Γ. Ι. Β.

Μαρσάρης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. *Μαασσάρης.*

μαρσδενία (ἡ) (Marsdenia) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδιδῶν* ἢ *ἀσκληπιαδοειδῶν,* περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Αἱ μαρσδενίαι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον θάμνοι ἀναρριχητικοί. Δ. Ν. Π.

Μαρσεγιέζος, —α' ὁ κάτοικος τῆς Μασσαλίας, *Μασσαλιώτης.*

Μαρσὲλ (Saint-Marcel), ἢ ***Μαρσῶ.*** Ἐπίσκοπος Παρισίων, ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Ε' αἰῶνος. Ταχέως ἀπέκτησε φήμην διὰ τὴν ἁγνότητα τῶν ἠθῶν καὶ φιλευσπλαγχνίαν του. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Μαρσὲλ ἐφόνευσεν ἔξω τῆς πόλεως παμμεγέθη δράκοντα, θίξας αὐτὸν μόνον διὰ τοῦ σταυροῦ. Ἐν Παρισίοις ἔχουν ἀφιερωθῇ εἰς τὴν μνήμην του δύο ἐκκλησίαι, τὸ ὄνομα δὲ αὐτοῦ φέρει καὶ ἓν τῶν προαστείων τῆς πόλεως ἔνθα ἐνεταφιάσθη. Ὑπὸ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἑορτάζεται τὴν 3 Νοεμβρίου. Γ. Ι. Β.

— **Μαρσὲλ** (Marcel), ***Στέφανος.*** Γάλλος πολιτικός, δολοφονηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1358. Ἀνῆκεν εἰς σημαντικὴν ἀστικὴν οἰκογένειαν καὶ διεδραμάτισεν ἐν Παρισίοις σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὰ ἔτη 1356—1358, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μωπερτουΐ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἰωάννης Β' εἶχε συλληφθῇ αἰχμάλωτος τῶν Ἄγγλων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Μαρσὲλ ἦτο προϊστάμενος τοῦ σωματείου τῶν ὑφασματεμπόρων καὶ εἶχεν ἐκλεγῆ πρόεδρος τῶν ἐμπορικῶν σωματείων τῶν Παρισίων, ἤτοι δήμαρχος. Ὡς τοιοῦτος δέ, ἐπωφελούμενος τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ γοήτρου τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ἐπεχείρησε νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸ γαλλικὸν κυβερνητικὸν σύστημα, ἀφαιρῶν πλεῖστα δικαιώματα ἐκ τοῦ βασιλέως καὶ παρέχων ταῦτα εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν τάξεων. Ὁ δελφῖνος Κάρολος ἠναγκάσθη κατ' ἀρχὰς νὰ δεχθῇ τὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ βραδύτερον, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς γνώμης τοῦ αἰχμαλώτου βασιλέως, ὁ ὁποῖος διεμήνυσεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκρούσῃ ταύτας, καὶ ἐπὶ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἐπαρχιῶν, συνεκάλεσε νέαν συνέλευσιν τῶν τάξεων εἰς Κομπιένην καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἀντισταθῇ. Ὁ Μαρσὲλ τότε, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Καρόλου τοῦ Κακοῦ, βασιλέως τῆς Ναβάρρας καὶ ἀπαιτητοῦ τοῦ γαλλικοῦ θρόνου, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν χειροτεχνῶν καὶ ἐργατῶν, ἐγένετο κύριος τῶν Παρισίων τὴν 22 Φεβρουαρίου 1358 καὶ διέταξε τὸν φόνον τῶν στρατάρχων τῆς Καμπανίας καὶ Νορμανδίας Κλερμὸν καὶ Κονφλάνς. Ἐπιχειρήσας ὅμως νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐξουσίαν του καὶ τὰς μεταρρυθμίσεις του καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐπροκάλεσε τὴν στάσιν τῶν χωρικῶν, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Ζακερί*» (Jacquerie). Ἐν τῷ μεταξὺ ἐσχηματίσθη ἰσχυρὸν κόμμα πλουσίων ἐν Παρισίοις πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ὅπερ ἐπίεζε τὸν Μαρσὲλ νὰ καλέσῃ τὸν δελφῖνον Κάρολον. Ὁ Μαρσὲλ τότε ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν εἰς τὸν Κάρολον τῆς Ναβάρρας, ἀλλὰ πρὶν ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην ἐφονεύθη τὴν νύκτα τῆς 31 Ἰουλίου 1358 διὰ πελέκεως ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων Ἰωάννου Μαγιάρ, ὁ ὁποῖος παρέδωκε κατόπιν τοὺς Παρισίους εἰς τὸν δελφῖνον Κάρολον. Μ. Δ. Β.

Μαρσελλιαὶ (Marseillais), ἢ ***Μαρσεγιέζης, Παῦλος.*** Γάλλος φιλέλλην, κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα καὶ ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Φαβιέρον. Ὠργάνωσε τὴν λιμενικὴν ὑπηρεσίαν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν. Ἀπέθανε τῷ 1843. Γ. Δ. Κ.

Μαρσελλὺς (de Marsellus), ***Λουδοβῖκος-Μαρία-Αὔγουστος Ντεμαρτὶν ντὺ Τυράκ,*** *κόμης ντὲ* —. Γάλλος πολιτικὸς (1776—1841). Φανατικὸς βασιλόφρων, ἐξορισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως μετέβη εἰς Ἱσπανίαν. Κατὰ τὴν παλινόρθωσιν ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ νομοῦ Ζιρόντ. Τῷ 1823 ὠνομάσθη ὁμότιμος. Ἔγραψεν: «Ὠδαὶ ἱεραί», «Εἰδύλλια καὶ ποιήματα» κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

— **Μαρσελλὺς** (de Marcellus), ***Μαρία-Λουδοβῖκος-Ἰωάννης-Ἀνδρέας-Κάρολος Ντεμαρτὶν ντὺ Τυράκ,*** *κόμης ντὲ* —. Γάλλος διπλωμάτης καὶ ἑλληνιστὴς (1795—1865). Ὑπηρέτησεν ὡς γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικῆς πρεσβείας, ὡς τοιοῦτος δὲ συνήργησεν εἰς τὴν ἁρπαγὴν τοῦ ἀγάλματος τῆς *Ἀφροδίτης* τῆς Μήλου (βλ. λ., τ. ΣΤ', σ. 358). Ἀκολούθως διετέλεσε (τῷ 1822) ἐπιτετραμμένος ἐν Λονδίνῳ καὶ κατόπιν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πολινιὰκ ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἔγραψεν: «Ἀναμνήσεις ἐκ τῆς Ἀνατολῆς» (1839), «Φιλολογικὰ ἐπεισόδια ἐν Ἀνατολῇ» (1851), «Λαϊκὰ ᾄσματα ἐν Ἑλλάδι» (1851), «Οἱ ἀρχαῖοι καὶ οἱ νεώτεροι Ἕλληνες» (1861) καὶ δύο ἔργα περὶ Σατωβριάνδου, ὧν τὸ ἓν περιλαμβάνει τὴν ἐμπιστευτικὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ, ὅτε ἦτο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Γ. Ι. Β.

Μαρσὲν (Marchin) *[Γεωγρ.].* Κωμόπολις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ τῆς Λιέγης. Κάτ. 5.152. Ἔχει βιομηχανίαν σιδήρου καὶ χάρτου. Γ. Ι. Β.

Μαρσὲν (comte de Marchin ἢ Marsin), ***Φερδινάνδος.*** Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1656—1706). Κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν τῷ 1673, μετέσχεν εἰς τὴν μάχην τοῦ Λουτζάρα (1702) καὶ κατόπιν εἰς διαφόρους μάχας ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου κατὰ τὴν ἧτταν τοῦ Χόχστεντ κατώρθωσε νὰ ἀποσυρθῇ ἐν τάξει. Τῷ 1706 συνώδευσε τὸν δοῦκα τῆς Ὀρλεάνης εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα ἐπληγώθη θανασίμως. Γ. Ι. Β.

Μαρσὲρ (de Marcère), ***Αἰμίλιος-Λουδοβῖκος-Γουσταῦος-Ντεσαὶ*** (Deshayes). Γάλλος πολιτικὸς (1828—1918). Τῷ 1871 ἐξελέγη πληρεξούσιος τοῦ νομοῦ τοῦ Βορρᾶ ἐν τῇ ἐθνικῇ ἐθνοσυνελεύσει, ὅπου ὑπεστήριξε τὴν κυβέρνησιν Θιέρσου καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ συντάγματος τοῦ 1875. Ἐπανεκλεγεὶς μετὰ ἓν ἔτος ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν. Τῷ 1884 ἐξελέγη γερουσιαστής, ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς ἀριστερᾶς τοῦ κέντρου καὶ συγχρόνως ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Ἑσπέρα». Τῷ 1889 ὡρίσθη ὡς μέλος τῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν δίκην τοῦ στρατηγοῦ Μπουλανζέ. Μετά τινα ἔτη ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν. Ἔγραψε διαφόρους πραγματείας, ἐν αἷς: «Ἡ δημοκρατία καὶ οἱ συντη-

Digitized by Google

ρητικοί» (1871), «*Ἱστορία τῆς δημοκρατίας*» (1876—1879). Γ. Ι. Β.

Μάρση /*Μυθολ.*/. Μία τῶν Θεσπιάδων, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Ἡρακλῆς ἐγέννησε τὸν Βουκόλον. Α.Θ.Σ.

Μαρσιὲν (Marchiennes) /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ. Κάτ. 3.300. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα, ἐργοστάσια σακχάρεως, χυτήρια σιδήρου κλπ. Γ. Ι. Β.

Μαρσιὲν-ὼ-Πὸν (Marchienne-au-Pont) /*Γεωγραφ.*/. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ Ἀννωνίας, ἐπὶ τῆς διώρυγος Βρυξελλῶν—Σαρλερουά. Ἔχει πύργον, ἐπαγγελματικὴν σχολήν, ὑαλουργεῖα, χαλυβουργεῖα καὶ ἀνθρακωρυχεῖα. Κάτ. 23 000. Γ. Ι. Β.

Μαρσὶκ (Marsick), ***Ἀρμάνδος***. Βέλγος μουσικοσυνθέτης καὶ διευθυντὴς ὀρχήστρας, γεννηθεὶς ἐν Λιέγῃ τῷ 1877. Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν τῇ γενεθλίῳ του πόλει ὑπὸ τοὺς Ραντὸν καὶ Ντυπουΰ, ἐτελειοποιήθη ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοὺς Ροπὰρτς καὶ Βενσὰν ντ' Ἐντύ. Ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ διετέλεσε μέλος τῆς ὀρχήστρας Κολόν, χάρις δὲ εἰς τὰς συστάσεις τοῦ περιφήμου τούτου διευθυντοῦ ὀρχήστρας, κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας τῷ 1908, ἵνα τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν νέων του καθηκόντων ὁ Ἀρμάνδος Μαρσὶκ ἔδωκε δείγματα μεγίστης ἱκανότητος καὶ ἐξαιρετικοῦ ταλάντου· εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρονολογεῖται ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς ὀρχήστρας τοῦ ᾠδείου καὶ ἡ ἐπικράτησις τῶν συμφωνικῶν συναυλιῶν ἐν Ἀθήναις. Παραλλήλως ὁ Ἀρμάνδος Μαρσὶκ ἐδίδαξε τὰ ἀνώτερα θεωρητικὰ καὶ τὴν σύνθεσιν, ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1922 ἐπέτυχε πρῶτος μεταξὺ 24 ὑποψηφίων τὴν θέσιν διευθυντοῦ τοῦ ᾠδείου καὶ τῆς ὀρχήστρας ἐν Μπιλμπάο τῆς Ἱσπανίας. Τῷ 1927 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὀνομασθεὶς καθηγητὴς τῆς ἁρμονίας ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Λιέγης, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἵδρυεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ «*Ἑταιρείαν συμφωνικῶν συναυλιῶν*».

Ὁ Ἀρμάνδος Μαρσὶκ ἔδωκε δείγματα ἐξαιρετικοῦ ταλάντου ὡς δραματικὸς συνθέτης διὰ τῶν ἔργων: «*Κορσικανὴ ἐκδίκησις*» (ἀργότερον μετονομασθὲν εἰς «*Ζάν*»), ὅπερ ἐπαίχθη τὸ πρῶτον ἐν Ρώμῃ τῷ 1912 καὶ ἀργότερον ἐν Ἀθήναις· «*Λάρας*», λυρικὸν δρᾶμα εἰς 3 πράξεις, ποίησις Κ. Κλόστερ κατὰ Βύρωνα (Ἀμβέρσα 1929). Τὸ ἔργον τοῦτο ἐγράφη ἐν Ἑλλάδι, παρουσιάζει δὲ καὶ ἔντονον ἑλληνικὸν χαρακτῆρα εἰς τό, ἐπὶ ἑλληνικῶν θεμάτων γραφέν, ἰντερμέδιο τῆς β' πράξεως. Ἐν Ἑλλάδι ἐπίσης ἐγράφη τὸ τρίπρακτον λυρικὸν δρᾶμα «Τὸ δαχτυλίδι», ὅπερ ἀνεβιβάσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς «Μονναὶ» τῶν Βρυξελλῶν ἐν ἔτει 1928. Ἐκτὸς τούτων ὁ Μαρσὶκ ἔχει γράψει: ἓν «Adagio pathétique» καὶ μίαν σονάταν διὰ βιολίον καὶ κλειδοκύμβαλον· τὰ συμφωνικὰ ποιήματα δι' ὀρχήστραν: «In memoriam» καὶ «Ἡ πηγή»· τὰς «*Ἑλληνικὰς εἰκόνας*» δι' ὀρχήστραν, ἐνηρμόνισε τὰ «Δημώδη ᾄσματα», τῆς συλλογῆς τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν (ἔκδοσις «Συλλόγου *Ὠφελίμων βιβλίων*» 1930) κ. τ. λ. Γ. Σ.

— **Μαρσὶκ** (Marsick), ***Μαρτῖνος*** Βέλγος βιολιστὴς (1847—1924). Μετὰ τοῦ Ὑζαῦ καὶ τοῦ Τόμσων, ὧν ἦτο σύγχρονος, ἀνήκει εἰς τὴν πλειάδα τῶν ἐνδόξων βιολιστῶν, οἵτινες διηώνισαν τὰς παραδόσεις τῆς περιφήμου βελγικῆς σχολῆς. Μετὰ σειρὰν θριαμβευτικῶν συναυλιῶν ἐγκατεστάθη τῷ 1892 ἐν Παρισίοις, ὡς καθηγητὴς τοῦ αὐτόθι ᾠδείου. Ἀποσυρθεὶς τῷ 1900 ἵδρυσεν ἓν κουαρτέττο καὶ ἐξηκολούθησεν ἐμφανιζόμενος εἰς συναυλίας, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐμόρφωνε σειρὰν βιολιστῶν. Γ. Σ.

Μαρσίλι (Marsigli), ***Λουδοβῖκος - Φερδινάνδος κόμις ντὲ —***. Ἰταλὸς στρατιωτικός, γεωγράφος καὶ φυσιοδίφης (1658—1730). Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας τῷ 1681 καὶ τὸν περὶ τῆς διαδοχῆς τῆς Ἱσπανίας τῷ 1703 καὶ κατόπιν ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ν. Γαλλίαν δι' ἐπιστημονικὰς μελέτας. Ἐγκατασταθεὶς βραδύτερον εἰς τὴν Βολωνίαν ἵδρυσεν ἐκεῖ ἰνστιτοῦτον τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἦτο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων καὶ τῆς Βασιλικῆς ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «*Παρατηρήσεις περὶ τοῦ θρακικοῦ Βοσπόρου*» (1681), «*Φυσικὴ ἱστορία τῆς θαλάσσης*» (1725), «*Περὶ τοῦ φωσφόρου*», «*Περὶ τοῦ Δουνάβεως*» (1725), «*Ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας*» (1732) κτλ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἐνδιαφέροντα ἄρθρα περὶ κοραλλίου ἐν τῇ «*Ἐφημερίδι τῶν σοφῶν*». Μ. Δ. Β.

Μαρσίλια /*Γεωγρ.*/. Ἡ κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας γλῶσσαν ὀνομασία τῆς *Μασσαλίας*.

μαρσιλία (ἡ) (Marsilea) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαρσιλιοειδῶν* ἢ *μαρσιλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς φυομένας παρὰ τὰ στάσιμα ὕδατα καὶ εὐδοκιμούσας εἰς πάντα τὰ κλίματα. Αἱ μαρσιλίαι εἶναι μικρὰ φυτά, ὧν οἱ καυλοὶ ἢ τὰ ριζώματα ἐπαναπαύονται ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἢ βυθίζονται ἐντὸς αὐτῶν. Τὰ φύλλα των εἶναι σταυροειδῶς διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι: ἡ *μαρσιλία ἡ αἰγυπτιακὴ* (Marsilea aegyptiaca) καὶ ἡ *μαρσιλία ἡ πυγμαία* (Marsilea pygmaea), ἰθαγενὴς τῆς Σενεγάλης. Δ. Ν. Π

Μαρσίλιος ὁ ἐκ ***Παδούης*** (Marsiglio di Padova). Ἰταλὸς θεολόγος, νομοδιδάσκαλος καὶ ἰατρὸς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος (1270 - 1342). Ἐσπούδασεν ἰατρικήν, νομικά, φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν καὶ τῷ 1312 ἐγένετο πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, ἐγένετο δὲ κυρίως γνωστὸς ἐκ τῶν ἀγώνων αὐτοῦ κατὰ τῆς ἀπολυταρχικῆς ἐξουσίας τῶν παπῶν. Καταδιωχθεὶς ἕνεκα τούτου κατέφυγεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λουδοβίκου Δ' τῆς Βαυαρίας, τοῦ ὁποίου ἐγένετο σύμβουλος καὶ ἰατρός. Τῷ 1324 ἔγραψε τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἔργον «Defensor pacis», διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτίθεται κατὰ τῆς παπικῆς ἐξουσίας καὶ ὑπεραμύνεται τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Ἐξήσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ Λουδοβίκου εἰς τὰς μετὰ τῶν παπῶν διενέξεις του, ὅταν δὲ οὗτος κατέλαβε τὴν Ρώμην, διωρίσθη ἐν αὐτῇ βικάριος τοῦ ἐν Ἀβινιὸν ἑδρεύοντος πάπα. Ὁ Μαρσίλιος διὰ τῆς πολεμικῆς αὐτοῦ κατὰ τῆς παπωσύνης θεωρεῖται ὡς ὁ πρόδρομος τῆς διαμαρτυρήσεως τοῦ Λουθήρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέδρασαν μεγάλως αἱ θεωρίαι του. Ἔγραψεν ἐπίσης: «Defensor minor», «De translatione imperii romani», «De jurisdictione imperatoris in causa matrimoniali», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀρνεῖται τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου καὶ συνεπῶς θεωρεῖ αὐτὸν ἀνεξάρτητον τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας. Τινὲς ὅμως ἀμφισβητοῦν τὴν πατρότητα τῶν ἔργων τούτων, φρονοῦντες ὅτι ὁ Μαρσίλιος πλὴν τοῦ «Defensor pacis» οὐδὲν ἄλλο ἔγραψε. Μ. Δ. Β.

μαρσιλοειδῆ, ἢ *μαρσιλίδαι* (οἱ) (Marsileaceae) /*Βοτ.*/. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πτερίδων*, περιλαμβάνουσα πλεῖστα γένη, ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς καὶ ἐντὸς ἰδίως τῶν στασίμων ὑδάτων ἐνδιαιτώμενα. Τὰ μαρσιλοειδῆ παράγουσι ριζώματα, ἐξ ὧν πρὸς τὰ κάτω ἐκφύονται τὰ ριζίδια, ἅτινα ἐπιπολάζουσιν ἢ ἐμβαπτίζονται εἰς βάθος ἐντὸς τοῦ ὕδατος, καὶ πρὸς τὰ ἄνω κυλινδρικὰ νηματοειδῆ φύλλα, ἅτινα φέρουσι πολυπληθεῖς νευρώσεις. Τὰ φύλλα φέρουσι παράφυλλα, ἅτινα ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀνορθοῦνται κατὰ ζεύγη καὶ περισφίγγουσι τὸ κύριον φύλλον. Κυριώτερον γένος τῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ *μαρσιλία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Μαρσινὲλ (Marcinelle) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ Ἀννωνίας. Κεῖται νοτίως τοῦ Σαρλρουᾶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σάμπρ. Ἔχει περίπου 21.000 κατ. καὶ βιομηχανίαν χάλυβος, μαρμάρων καὶ κεραμεικήν. Γ. Ι. Β

μαρσίπιον (τό), καὶ ***μαρσύπιον***· μικρὸς σάκκος, θύλακος, βαλάντιον· || «*στρατιωτικὸν μαρσίπιον*» τὸ σακκίδιον τῶν στρατιωτῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου φυλάττονται εἴδη τινὰ καθαριότητος ἢ καὶ τροφῆς· || «*μαρσίπιον τῶν ἱππέων*» ἐκ δύο σάκκων δερματίνων ἀποτελούμενον, ἀναρτωμένων ἑκατέρωθεν τῆς σέλλης, ὅμοιον πρὸς τὸ δισάκκι (ὑποκορ. τοῦ *μάρσιπος*).

— /*Ἀρχ.*/ Ἡ λέξις *μαρσίπιον* ἢ *μαρσύπιον* (καὶ *μάρσιπος* ἢ *μάρσυπος*) ἐσήμαινε γενικῶς μὲν πάντα σάκκον οἱασδήποτε χρήσεως, ὡς π. χ. τὸν σάκκον ἔνθα ἐφυλάσσοντο τὰ ἐνδύματα κατὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὸ λουτρόν· τὸν σάκκον προμηθειῶν κλπ., τὸν ὁποῖον ἔφερον οἱ στρατιῶται κατὰ τὰς ἐκστρατείας,. ἰδιαιτέρως δὲ τὸ ἐκ δέρματος κατασκευαζόμενον σακκίδιον ἢ βαλάντιον πρὸς φύλαξιν χρημάτων. Τὸ βαλάντιον ἤτο σακκίδιον συνήθως ἐκ δέρματος, τὸ ὁποῖον συνεσφίγγετο κλειόμενον ἄνωθεν διὰ ταινίας. Τὸ μαρσίπιον τοῦτο ἢ ἐφυλάσσετο ἐντὸς τῆς ζώνης τοῦ φέροντος αὐτὸ ἢ ἐκρέματο ἐξ αὐτῆς, ὁπότε συχνάκις ἀπεκόπτετο κρυφίως ὑπὸ ἐπιτηδείων κλεπτῶν, καλουμένων, ὡς ἐκ τούτου, βαλαντιοτόμων. Τὸ μαρσίπιον εἶχε σχῆμα ἐπιμήκους δοχείου, διὸ καὶ ὁ Πλούταρχος ἀποκαλεῖ αὐτὸ δερμάτινον λήκυθον. Τὸ μαρσίπιον ἐκοσμεῖτο συνήθως διὰ παραστάσεων βαλάνου καὶ τῆς μορφῆς τοῦ Ἑρμοῦ, ἀπετέλει δέ, κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχήν, ἓν τῶν πολλῶν ἐμβλημάτων τοῦ θεοῦ τούτου τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ κέρδους. Σαφῆ ἰδέαν καὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς συμβολικότητος τοῦ μαρσιπίου παρέχουσιν ἡμῖν πλεῖσται παραστάσεις τοῦ Ἑρμοῦ, κρατοῦντος εἰς τὴν χεῖρα τὸ σακκίδιον τοῦτο, ἀλλὰ χαρακτηριστικωτέρα πασῶν εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ μεταλλίου τοῦ μουσείου Borbonico παράστασις τοῦ Κερδῴου Ἑρμοῦ, κρατοῦντος διὰ τῆς ἀριστερᾶς μαρσίπιον καὶ ἀτενίζοντος μὲ βλέμμα πλεονεξίας τὰ πρὸ αὐτοῦ νομίσματα. Β Δ. Θ.

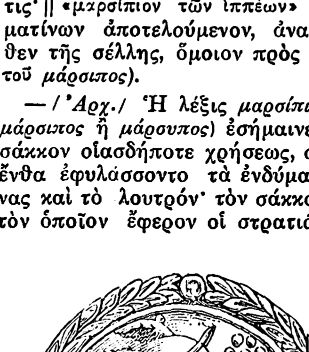

Μετάλλιον, ἐφ' οὗ ὁ Κερδῷος Ἑρμῆς, κρατῶν μαρσίπιον.
(Μουσεῖον Borbonico.)

—/*Στρατ.*/ *Μαρσίπιον* καλεῖται μικρὸν σκύτινον σακκίδιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συσκευάζουν διάφορα εἴδη ἀτομικῆς χρήσεως τοῦ ἀξιωματικοῦ ἢ τοῦ ἐφίππου ἀνδρός. Δύο τοιαῦτα μαρσίπια, συνενούμενα καταλλήλως εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποτελῶσιν ἓν ὅλον, προσαρμόζονται ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ἀψῖδος τῆς σέλλας. Ν. Θ. Κ.

μαρσιπίτης (ὁ), ἢ ***μαρσουπίτης*** (Marsupites) /*Παλαιοζωολ.*/. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μαρσιπιτιδῶν φιστουλάτων κρινοειδῶν πελματοζῴων* ἐχινοδέρμων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κάλυκα μεγάλον ἡμισφαιρικόν. Κυριώτερον εἶδος ἦτο ὁ *μαρσιπίτης ornatus*. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς Ἀγγλίαν, Β. Γερμανίαν καὶ Β Ἀμερικήν. Συνώνυμον: *μαρσιπιόκρινος*. Γ. Κ. Γ.

μαρσιπιτίδαι (οἱ), ἢ ***μαρσουπιτίδαι*** (Marsupitidae) /*Παλαιοζωολ.*/. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *φιστουλάτων κρινοειδῶν πελματοζῴων* ἐχινοδέρμων, ζήσασα κατὰ τὴν ἀνωτέραν κρητιδικὴν ὑποπερίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Τῆς οἰκογενείας ταύτης ἓν μόνον γένος εἶναι γνωστόν, ὁ *μαρσιπίτης* (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

μαρσιπιώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς μάρσιπον.

μαρσιποβράγχιοι *ἰχθύες* (οἱ) /*Ζωολ.*/. Καλοῦνται οὕτως οἱ ἰχθύες οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν *κυκλοστόμων*, διότι τὰ βράγχιά των ἔχουσι σχῆμα μαρσίπου (σάκκου) καὶ εἶναι διατεταγμένα ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς τοῦ οἰσοφάγου. Δ. Ν. Π.

μαρσιπογαλῆ (ἡ) /*Ζωολ.*/. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ ζῴου *κρυπτόπρωκτος*.

μαρσιπόλυκος (ὁ) /*Ζωολ.*/. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ μαρσιποφόρου ζῴου *θυλακῖνος* ἢ *θυλασῖνος*.

μάρσιπος (ὁ), καὶ ***μάρσυπος***· σάκκος, θύλακος· ἄλλως *μαρσίπιον* (βλ. λ.).

—/*Ζωολ.*/ Καλεῖται *μάρσιπος* ἡ ἐν εἴδει σάκκου δερματοπτυχή, ἥτις ἀναφαίνεται παρὰ τὴν κοιλίαν θηλαστικῶν τινων ζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀπλακουντοφόρων*, ἅτινα ὡς ἐκ τούτου ὀνομάζονται *μαρσιποφόρα* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μαρσιποφόρα (τὰ) (Marsipialia) /*Ζωολ.*/. Τάξις θηλαστικῶν ἐκ τῶν *ἀπλακουντοφόρων*, κληθεῖσα οὕτως ἔκ τινος δερματοπτυχῆς ἐν εἴδει ἀσκοῦ, ὅστις καλεῖται *μάρσιπος*, εἶναι τοποθετημένος παρὰ τὴν κοιλίαν καὶ συγκρατεῖται ὑπὸ δύο ἀνθεκτικῶν ἱστῶν. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ζῴων τοῦ ἀθροίσματας τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: Τὸ κορακοειδὲς ὀστοῦν οὐδόλως σχεδὸν διακρίνεται, διότι εὐθὺς ἀπὸ τῆς διαπλάσεως τοῦ ζῴου συναρθροῦται μετὰ τῆς ὠμοπλάτης καὶ ἀφήνει καταφανῆ μόνον τὴν κορακοειδῆ ἀπόφυσιν. Τὰ οὐρογεννητικά των ὄργανα διανοίγονται εἰς τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον καὶ πλησιέστατα πρὸς τὴν ἕδραν. Τὰ μαρσιποφόρα εἶναι ζῳοτόκα. Τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἀναπτύξεώς των διανύεται ἐν τῇ μητρικῇ ὑστέρᾳ, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει πλακοῦς, δὲν γίνεται κανονικὴ καὶ εὔκολος ἐναλλαγὴ τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν μεταξὺ μητρὸς καὶ ἐμβρύου. Διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον τὸ ἔμβρυον ἐξέρχεται πρωΐμως ἐκ τῆς ὑστέρας, περίπου μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ του, καὶ εἶναι μικρόν, τυφλὸν καὶ ἐλαττωματικώτατον κατὰ τὴν ὀργανικήν του σύνθεσιν. Τὴν ἀνάπτυξίν του τὸ ἔμβρυον συμπληρώνει ἐν τῷ μαρσίπῳ, τοῦ ὁποίου ἡ τοποθεσία πάντοτε εἶναι παρὰ τὴν κοιλίαν, ἀλλ' εἰς τὴν *καγκουρὼ* εὑρίσκεται ἔμπροσθεν τῆς κοιλίας, εἰς ἄλλα δέ τινα γένη μαρσιποφόρων ὄπισθεν τῆς κοιλίας. Μάρσιπον φέρουσι μόνον τὰ θήλεα καὶ εἴς τινα εἴδη καὶ τὰ ἄρρενα, ἀλλὰ λίαν ἀνανάπτυκτον καὶ ὑποτυπώδη. Ἐντὸς τοῦ μαρσίπου εὑρίσκονται οἱ μαστοί, οἵτινες φέρουσι μακρὰς θηλάς, εἰς τὰς ὁποίας σχεδὸν διαρκῶς ἔχουσι προσκεκολλημένον τὸ στόμα των τὰ νεογνά.

Ἡ ὀδοντοφυΐα των εἶναι τελεία καὶ παρουσιάζει καὶ τὰ τρία εἴδη τῶν ὀδόντων, δηλαδὴ τομεῖς, κυνόδοντας καὶ γομφίους. Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀδόντων ἑκάστου εἴδους τὰ μαρσιποφόρα διαφέρουσι τῶν λοιπῶν θηλαστικῶν. Οὕτω δυνατὸν νὰ φέρουσι μέχρι 5 κοπτήρων ἢ τομέων καὶ ἕνα μόνον γομφίον.

Digitized by Google

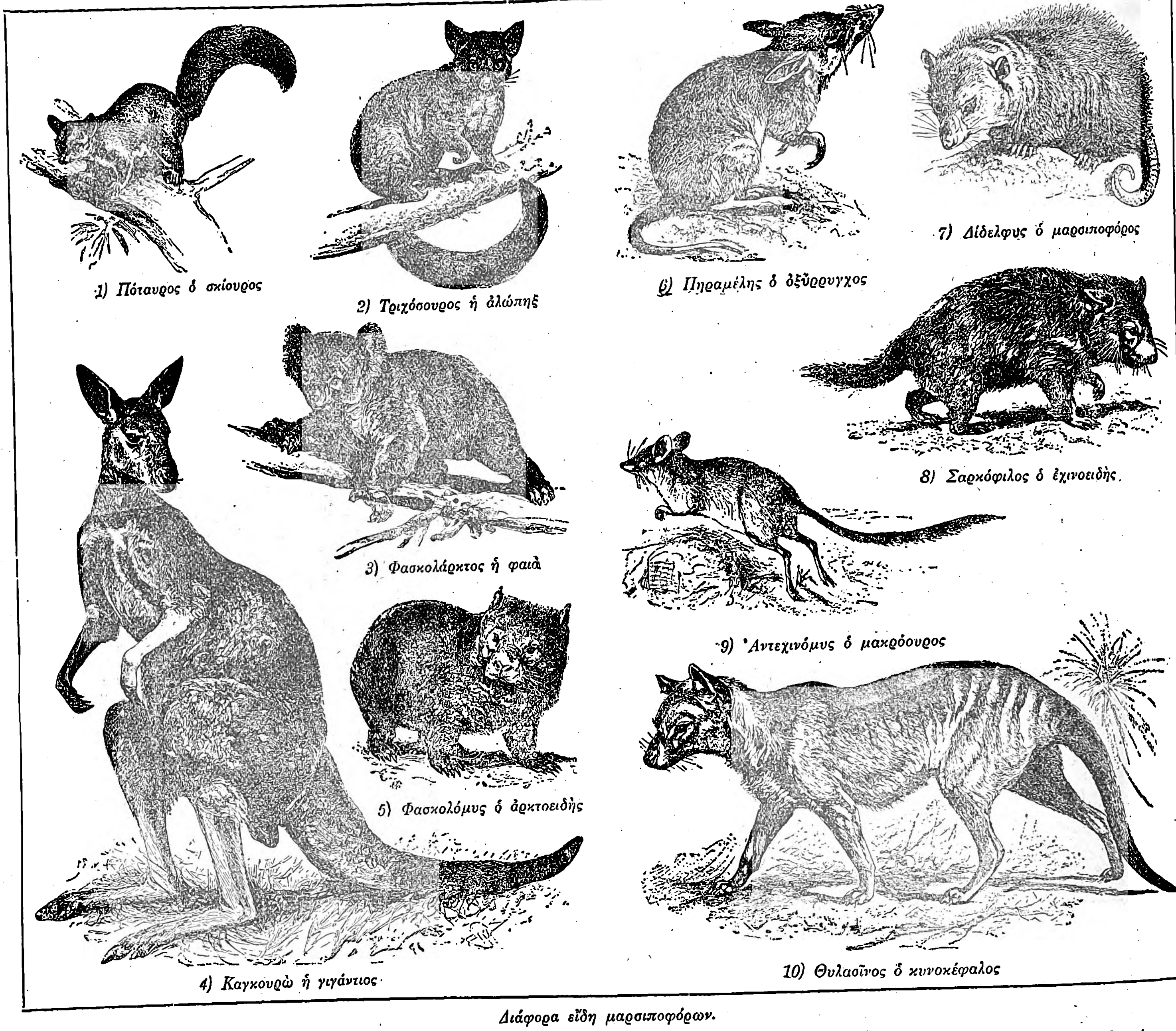

Διάφορα εἴδη μαρσιποφόρων.

Τὰ νῦν ζῶντα μαρσιποφόρα ἐνδιαιτῶνται πάντο σχεδὸν εἰς τὴν Αὐστραλίαν, πλὴν τῶν μαρσιποφόρων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *διδελφυϊδῶν*, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Τὰ μαρσιποφόρα διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, τὰ *σαρκοφάγα* καὶ τὰ *φυτοφάγα*.

Σαρκοφάγα. Ταῦτα ἔχουσι τρεῖς τοὐλάχιστον τομεῖς ἐξ ἑκάστης πλευρᾶς καὶ εἰς ἑκάστην σιαγόνα. Οἱ κυνόδοντες εἶναι ἰσχυρότατοι. Τρέφονται ἐξ ἐντόμων ἢ ἀποκλειστικῶς ἐκ μικρῶν θηλαστικῶν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται οἱ *δασουρίδαι* (Dasyuridae), ὧν κυριώτερον γένος εἶναι ὁ *δασύουρος* (Dasyurus), ὅστις εἶναι δενδρόβιον ζῷον. Οἱ *φασκολογαλίδαι* (Phascologalidae), ὧν τὸ κυριώτερον γένος εἶναι ἡ *φασκολογαλῆ* (Phascologalus), ἥτις ἐπίσης εἶναι δενδρόβιον ζῷον καὶ ἔχει τὸ μέγεθος κοινοῦ μυός. Οἱ *θυλασινίδαι* (Thylacinidae), ὧν τὸ γένος *θυλασῖνος* (Thylacinus), ἔχει παρόμοιον μέγεθος πρὸς τὸν λύκον τὸν κοινόν. Οἱ *μυρμηκοβιίδαι* (Myrmecobiidae), ὧν τὸ γένος *μυρμηκόβιος* (Myrmecobius) τρέφεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ μυρμήκων.

Φυτοφάγα. Ταῦτα ἔχουσιν ἀνὰ δύο κοπτῆρας εἰς ἑκάστην πλευρὰν τῆς κάτω σιαγόνος καὶ τρέφονται ἀποκλειστικῶς ἐκ χόρτων καὶ διαφόρων καρπῶν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται αἱ οἰκογένειαι *μακροποδίδαι* (Macropodidae), ὧν κυριώτερον γένος εἶναι ἡ *μακρόπους* ἢ *καγκουρῶ* (Macropus), ἥτις ἔχει κατὰ πολὺ βραχυτέρους τοὺς προσθίους πόδας τῶν ὀπισθίων καὶ διὰ τοῦτο καὶ πηδᾷ μᾶλλον ἢ βαδίζει. Οἱ *φασκολομίδαι* (Phascolomidae), ὧν κυριώτερον γένος εἶναι ὁ *φασκολόμυς* (Phascolomys), ὅστις τρέφεται ἐκ ριζῶν, καὶ οἱ *πεταυρίδαι* (Petauridae), ὧν τὸ κυριώτερον γένος εἶναι ὁ *πέταυρος* (Petaurus), οὗ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν συνάπτονται διὰ πτυχῆς.
Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Ἡ τάξις αὕτη τῶν θηλαστικῶν ζῴων ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὴν τριάσιον περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος διὰ τῆς ὑποτάξεως τῶν *ἀλλοθηρίων* (τὰ γένη *μικρολῃστής*, *σταθμόδους*, *ὀλιγόκυφος* καὶ *τρίγλυφος* εὑρέθησαν ἐν Βυρτεμβέργῃ, ὁ *θηριόδεσμος* εἰς τὴν Ν. Ἀφρικὴν) καὶ τῆς οἰκογενείας τῶν *δρομαθηριδῶν* (τὰ γένη *μικροκωνόδους* καὶ *δρομαθήριον* εὑρέθησαν εἰς τὴν Β. Καρολίναν καὶ ὁ *καρρόμυς* εἰς τὴν Καπλάνδην τῆς Ν. Ἀφρικῆς).

Κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα ἰουράσιον περίοδον ὑπῆρχον ἐν Εὐρώπῃ καὶ Β. Ἀμερικῇ (ἐνταῦθα καὶ κατὰ τὴν κρητιδικὴν περίοδον) πλῆθος μαρσιποφόρων θηλαστικῶν. Κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος μέγα πλῆθος ποικιλωτάτων μαρσιποφόρων ἔζη, ἐκτὸς τῶν δύο ἀνωτέρω ἠπείρων, καὶ εἰς τὴν Ν. Ἀμερικήν. Κατὰ τὴν πλειστόκαινον τέλος ὑποπερίοδον τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος τὰ μαρσιποφόρα περιωρίσθησαν εἰς τὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας βιοῦσι σήμερον.

Παλαιοντολογικῶς ὑποδιαιροῦνται εἰς τρεῖς ὑποτάξεις: τὰ *ἀλλοθήρια*, τὰ *διπρωτοδόντια* καὶ τὰ *πολυπρωτοδόντια*, ἂν καὶ οἱ *καινοληστίδαι* ἀποτελοῦν τὴν μετάβασιν μεταξὺ τῶν δύο τελευταίων ὑποτάξεων.
Γ. Κ. Γ.

μαρσιποφόρος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ φέρων μάρσιπον, θύλακον: «μαρσιποφόρα ζῷα».

μαρσῖτις, —*ιδος* (ἡ) *[Χημ. Πολ.]*. Γαλλικὴ συνθηματικὴ ὀνομασία τοῦ τριχλωριούχου ἀρσενικοῦ ὡς γομώσεως βλημάτων.

Μάρσνερ (Marschner), ***Ἐρρῖκος - Αὔγουστος.*** Γερμανὸς δραματικὸς συνθέτης (1795—1861). Παρέσχεν ἐνωρὶς δείγματα πρωΐμου ταλάντου. Κατόπιν συναυλίας του ἐν Κάρλσμπαντ ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ κόμητος Ἀμεδαίου Ταντέ, ὅστις τὸν ἐβοήθησε καὶ τὸν συμπαρέλαβεν εἰς Βιέννην τῷ 1816, ἔνθα ἐγνωρίσθη καὶ μετὰ τοῦ Μπετόβεν. Χάρις εἰς τὸν προστάτην του ὁ Μάρσνερ ὠνομάσθη μουσικοδιδάσκαλος ἐν Πρεσβούργῳ· ἐκεῖ ἔγραψε τὸ μελόδραμά του «Τὸ ὄρος τοῦ Κίφχαους», δι' οὗ ἐγένετο γνωστὸς εἰς ὁλόκληρον τὴν Αὐστρίαν (1816). Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἶναι τὰ μελοδράματα «Ζάϊντορ» καὶ «Ἐρρῖκος Δ' καὶ ντ' Ὠμπινιέ». Τῷ 1822 ἔλαβεν ἐν Δρέσδῃ τὴν θέσιν τοῦ μουσικοῦ διευθυντοῦ τοῦ μελοδράματος καὶ τῆς αὐλῆς. Τῷ 1826 ὠνομάσθη διευθυντὴς ὀρχήστρας τοῦ θεάτρου ἐν Λειψίᾳ. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἔγραψε τὸν «Βαμπίρ», ἔργον ὅπερ ἐπαίχθη τῷ 1828. Ἠκολούθησεν «Ὁ ναύτης καὶ ἡ Ἑβραία» (1829). Τῷ 1831 ἐκλήθη εἰς Ἀννόβερον ὡς μουσικὸς διευθυντὴς τῆς αὐλῆς. Ἐκεῖ ἔγραψε τὸ μελόδραμα «Χὰνς Χάϊλινγκ», τὸ ὁποῖον παιχθὲν ἐν Ἀννοβέρῳ τῷ 1833 ἐσημείωσε μοναδικὴν εἰς τὰ θεατρικὰ χρονικὰ ἐπιτυχίαν. Ὁ Μάρσνερ παρέμεινεν ἐν Ἀννοβέρῳ ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας ἐπὶ 28 ἔτη. Τῷ 1859 ἀπεσύρθη μὲ τὸν τίτλον τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῆς μουσικῆς. Ὁ Μάρσνερ ἔγραψε καὶ ἄλλα μελοδράματα, ἅτινα εἶχον ἐφήμερον ἐπιτυχίαν, καὶ συνέθεσε μουσικὴν σκηνῆς διὰ τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Πρίγκιψ Φρειδερῖκος τοῦ Χόμπουργκ» τοῦ Κλάϊστ, «Ὡραία Ἕλλα» τοῦ Κίντ, «Ἀλῆ-Μπαμπᾶ» τοῦ Χὰλλ κλπ. Ἡ παραγωγή του συμπληροῦται μὲ διάφορα ἔργα μουσικῆς δωματίου, μελῳδίας καὶ ἰδίως μὲ χορῳδίας ἀνδρικάς, τινὲς τῶν ὁποίων ἐγένοντο δημοφιλέσταται καὶ ᾄδονται μέχρι σήμερον.
Γ. Σ.

Μάρσντεν (Marsden), ***Οὐίλλιαμ.*** Ἄγγλος ἀνατολιστὴς (1754—1836). Εἰργάσθη ὡς δημόσιος ὑπάλληλος ἐν Σουμάτρᾳ, φθάσας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀρχιγραμματέως τοῦ κυβερνήτου. Ἐκμαθὼν τὴν μαλαϊκὴν γλῶσσαν καὶ μελετήσας τὴν χώραν, ἔγραψε τὴν ἱστορίαν τῆς Σουμάτρας καὶ γραμματικὴν καὶ λεξικὸν τῆς μαλαϊκῆς γλώσσης.
Μ. Ι. Θ.

Μάρσοι (οἱ), ἢ ***Μαρσοὶ*** *[Ἀρχ.]*. Πολεμικὸς λαὸς τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας, σαβελλικῆς καταγωγῆς, κατοικῶν ἐπὶ τῶν Α. καὶ Ν. ὀχθῶν τῆς Φουκίνης λίμνης, ἐν χώρᾳ ὀρεινῇ καὶ ψυχρᾷ. Διατελοῦντες εἰς πόλεμον μετὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν Πελίγνων καὶ Μαρρουκίνων κατὰ τῶν Ρωμαίων, κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος, ἀνεγνώρισαν τέλος τῷ 304 π.Χ. τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν καὶ παρέμειναν πιστοὶ εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονικὸν πόλεμον (218–201 π.Χ.). Βραδύτερον ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἰταλικῶν πόλεων τῷ 90 π.Χ. καὶ οὕτω προέκυψεν ὁ λεγόμενος Συμμαχικὸς ἢ Μαρσικὸς πόλεμος. Ἐθεωροῦντο ὡς κατέχοντες ἰατρικάς τινας γνώσεις καὶ γόητες τῶν ὄφεων, τῶν ὁποίων ἐγνώριζον νὰ καθιστῶσιν ἀκίνδυνα τὰ δήγματα, δι' ὃ καὶ ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν ἀπόγονοι τῆς Κίρκης, ἀπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μάρσου. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο τὸ *Μαρρούβιον*.
Λ. Θ. Σ.

Digitized by Google

— **Μάρσοι** (οἱ) [*Ἀρχ.*] Λαὸς τῆς ΒΔ. Γερμανίας, συγγενὴς τῶν Σουγάμβρων, κατοικῶν μεταξὺ τῶν παραποτάμων τοῦ Ρήνου Λουππία (Λίππε) καὶ Ρούρα (Ruhr). Πολεμήσαντες μετὰ τῶν Χηρούσκων κατὰ τῶν Ρωμαίων, συνετέλεσαν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν λεγεώνων τοῦ Οὐάρρου τῷ 12 μ.Χ. Ἐπελθὼν ὅμως κατ' αὐτῶν ὁ Κλαύδιος Γερμανικὸς καὶ παρασύρας αὐτοὺς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἐξηφάνισεν αὐτοὺς ἐξ ὁλοκλήρου, καταστρέψας καὶ τὸν περίφημον ναὸν τῆς θεᾶς τῶν Γερμανικῶν φύλων Ταν φάνας (Tanfana), εὑρισκόμενον ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν (*Ταχ.* Χρον. Ι. 51, ΙΙ, 51). Ἔκτοτε δὲν ἀναφέρονται πλέον. Α. Θ. Σ.

Μαρσολλιὲ ντὲ Βιβετιὲρ (Marsollier des Vivetieres), ***Βενέδικτος - Ἰωσήφ***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1750 — 1817). Ἔγραψε διάφορα κείμενα μελοδραμάτων, περὶ τὰ πεντήκοντα, διακρινόμενα διὰ τὸ κωμικὸν αὐτῶν στοιχεῖον. Τὰ πρῶτά του ἔργα δὲν ἔχουν μεγάλην ἀξίαν. Τῷ 1786 ἔγραψε τὴν «Nina ou Folle d'amour», λιμπρέττον μουσουργηθὲν ὑπὸ τοῦ Dalayrac· διὰ τὸν αὐτὸν συνθέτην ἔγραψε τοὺς «Deux petits Savoyards» (1789), τὴν «Camille ou Souterrain» (1791) καὶ ἄλλα, παιζόμενα ἐπὶ μακρὸν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Πλὴν τοῦ Dalayrac ἐμουσούργησαν ἔργα του ὁ Gaveaux καὶ ὁ Méhul. Ἓν ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἔργων του ἐπαίχθη εἰς τὴν «Comédie Française» τῷ 1819 ἄνευ μεγάλης ἐπιτυχίας. Ι. Ο.

Μαρσολλῶ (Marsolleau), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος ποιητὴς καὶ θεατρικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1864. Νεώτατος τὴν ἡλικίαν ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην ποιητικὴν συλλογήν του: «Les baisers perdus» (1886). Ὡς θεατρικὸς συγγραφεὺς ἔγραψε διάφορα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Son petit cœur», μονόπρακτον κωμῳδίαν εἰς στίχους (1891), «Les grimaces de Paris», τρίπρακτον ἐπιθεώρησιν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Κουρτελὶν (1894), «Mais quelqu'un troubla la fête», μονόπρακτον εἰς στίχους, τοῦ ὁποίου ἡ παράστασις ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς λογοκρισίας, λόγῳ τῶν λίαν φιλελευθέρων ἰδεῶν του, «Le mendiant d'amour», τρίπρακτον ὀπερέτταν (1908) κ. ἄ. Ι. Ο.

Μαρσονία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Κάτω Παννονίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. ΙΙ, 15, 4), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σαύου ποταμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σερβιτίου εἰς Κιβαλίδα ὁδοῦ. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει ἡ κωμόπολις Brod ἐν Νοτιοσλαυίᾳ. Α. Θ. Σ.

μαρσονία (ἡ) (Marsonia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελαγκονιδῶν*, περιλαμβάνον μύκητας, ὧν οἱ πλεῖστοι ἐνδιαιτῶνται παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων φυτῶν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Μάρσος (Marsus), ***Δομίτιος***. Ρωμαῖος ἐπιγραμματοποιὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου. Τὰ περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Λατίνου ἐπιγραμματοποιοῦ Μαρτιαλίου, ὁ ὁποῖος ἐθεώρει αὐτὸν ὡς πρότυπόν του. Ἦτο προστατευόμενος τοῦ Μαικήνα καὶ εἶχε τὸν αὐτὸν μὲ τὸν Ὁράτιον διδάσκαλον, τὸν Orbilius. Ἀπέθανε πρὸ τῆς ἐξορίας τοῦ Ὀβιδίου (8 μ. Χ.). Ἔγραψε συλλογὴν ἐπιγραμμάτων δηκτικωτάτων, τὰ ὁποῖα διὰ τοῦτο ἔφερον τὸ τίτλον «Cicuta» (=Κώνειον), εὔθυμα διηγήματα (Fabellae), ἔπος «Amazonis», σπουδαῖον πεζὸν ἔργον «De urbanitate», ἤτοι περὶ χρησιμοποιήσεως πνευματωδῶν ἀστεϊσμῶν ἐν τῇ ρητορείᾳ πρὸ πάντων καὶ ἴσως ἐρωτικὰς ἐλεγείας εἰς τινα Melaenis. Χ. Κ. Κ.

— **Μάρσος**. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐξ Ἰσαυρίας τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐστράτευσε τῷ 471 μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐξ Ἐδέσσης κατὰ τῶν Βανδάλων τῆς Καρχηδόνος καὶ προσβαλὼν αὐτοὺς αἰφνιδιαστικῶς ἐξεπόρθησε τὴν Τρίπολιν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Λιβύης καὶ ἐξηνάγκασε τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Γιζέριχον νὰ ζητήσῃ εἰρήνην. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν συμμετέσχε τῷ 472 εἰς τὴν ἐκδίωξιν τῶν ἀποθρασυνθέντων μισθοφόρων Γότθων καὶ τὸν φόνον τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἄσπαρ καὶ τῶν υἱῶν του Ἀρδαβοὺρ καὶ Πατρικίου. Ν. ΚΛΣ

Μαρσουλὰς (Marsoulas), ***σπήλαιον***. Σπήλαιον τοῦ Haute-Garonne τῆς Γαλλίας, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρέθησαν κεχαραγμέναι ἀνθρώπιναι παραστάσεις, σχεδὸν γελοιογραφικαί, χαρακτηριστικαὶ τῆς τέχνης τῆς μαγδαληναίας ἐποχῆς. Πολλαὶ ἐμφανίζουν προσωπίδα πιθανῶς, παριστῶσαν μορφὴν ζῴου, χρησιμοποιουμένην εἴτε διὰ χορόν, εἴτε πολεμικῶς, εἴτε πρὸς εὐχερεστέραν προσέγγισιν τοῦ θηράματος κλπ. Αἱ πλεῖσται δεικνύουν ἀνικανότητα, παιδικὴν ἐκτέλεσιν ἢ παραμέλησιν τῆς τέχνης, ἥτις καταλήγει μὲ τὸ πέρας τῆς μαγδαληναίας εἰς τὴν σχηματικὴν παράστασιν. Ι. Γ. Κ.

Μάρστεν-Μουρ (Marston-Moor) [*Γεωγρ.*]. Πεδιὰς καὶ χωρίον τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Ὑόρκης, ἀπέχουσα περὶ τὰ 11 χλμ. Ν. τῆς πόλεως Ὑόρκης. Ἐν αὐτῇ τὴν 2 Ἰουλίου 1644 τὰ κοινοβουλευτικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Κρόμβελ ἐνίκησαν τὰ βασιλικὰ τοῦ Καρόλου Α' ὑπὸ τὸν πρίγκιπα τοῦ Ρούπερτ καὶ τὸν κόμιτα τοῦ Νιουκάστλ. Μ. Δ. Β.

Μάρστον (Marston), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος δραματογράφος καὶ σατιρικὸς (1575—1634). Τὸ πρῶτον ἔργον του ὑπῆρξεν ὁ «Πυγμαλίων», ἐρωτικὸν ποίημα, ἠκολούθησε δὲ τὸ «Μαστίγωμα τῆς φαυλότητος»· ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐκάησαν διαταγῇ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Καντερβουρίας. Ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «Ἡ ἀδηφάγος κόμισσα», «Ὁ Ἀντώνιος καὶ ἡ Μελλίδα», τὸ ὁποῖον ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ Καρόλου Λάμ, «Ὁ Ὀλλανδὸς αὐλικός». Ὁ Μάρσον ἔχαιρε μεγάλης φήμης μεταξὺ τῶν συγχρόνων του, τὸ δὲ ἔργον του παρὰ τὰς ὑπερβολὰς καὶ ρητορικότητας ἔχει πραγματικὴν συγκίνησιν καὶ προδίδει εἰς πολλὰ σημεῖα γνησίαν ποιητικὴν καὶ σατιρικὴν φλέβα. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ὁ ἴδιος τῷ 1634 ὑπὸ τίτλον «Workes of Mr. John Marston», ἠκολούθησαν δ' ἔκτοτε πολυάριθμοι ἐκδόσεις αὐτῶν. Δ. Σ. Δ.

Ὁ Ἀπόλλων ἐκδέρων τὸν Μαρσύαν.
[Πίναξ τοῦ Ριμπέρα.]

— **Μάρστον** (Marston), ***Ἰωάννης-Οὐέστλαντ***. Ἄγγλος δραματογράφος καὶ κριτικὸς (1819—1890). Ἐσπούδασε νομικήν, ἀλλὰ ταχέως ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν, συγγράψας δωδεκάδα ποιητικῶν δραμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἐπιτυχέστερα ὑπῆρξαν: «Ἡ κόρη τοῦ πατρικίου» (1841), «Ὁ Φίλιππος τῆς Γαλλίας» καὶ «Στράθμωρ». Περισσότερον διεκρίθη ὡς κριτικὸς εἰς τὸ ἔργον «Οἱ νεώτεροι ἡθοποιοί μας» (1888). Δ. Σ. Δ.

— **Μάρστον** (Marston), ***Φίλιππος-Μπώρκ***. Ἄγγλος ποιητὴς (1850—1887). Εἰς ἡλικίαν τεσσάρων ἐτῶν ἐτυφλώθη σχεδὸν τελείως. Τῷ 1870 ἀπώλεσε τὴν μητέρα του, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος τὴν μνηστήν του. Ἡ πικρία καὶ ἡ ἀπόγνωσις, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασε καθ' ἅπασαν τὴν ζωήν του, ἀποδίδονται κατὰ τρόπον μουσικώτατον, μὲ βαθὺ αἴσθημα εἰς τοὺς ποιητικούς του τόμους «Τὸ ρόδον καὶ ὁ ἄνεμος», «Τὰ πάντα ἐν παντί», «Φωνὴ ἀνέμου». Καίτοι ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τῶν Ροσσέττ καὶ Σουΐνμπορν, ἡ ποίησίς του ἔχει προσωπικὸν χαρακτῆρα καὶ πρωτοτυπίαν. Δ. Σ. Δ.

Μαρσύας [*Μυθολ.*]. Ὄνομα Σατύρου-Σιληνοῦ κατ' ἀρχὰς μὲν μόνον τῆς μικρασιατικῆς μυθολογίας, ἥτις ἐθεώρει αὐτὸν ὡς δαίμονα τῶν πηγῶν καὶ τῶν αὐλῶν, βραδύτερον δὲ καὶ τῆς ἐν γένει ἑλληνικῆς μυθολογίας. Τὴν μικρασιατικὴν καταγωγὴν τοῦ Μαρσύου ἀποδεικνύουσι πολλοὶ ὁμώνυμοι χείμαρροι καὶ τοποθεσίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, οἱ ἐξηγηταὶ ἐδείκνυον τὸν τάφον τοῦ Μαρσύου ἐν τῇ πόλει τῆς Πεσσινοῦντος, ἐν ᾗ ἐλατρεύετο κατ' ἐξοχὴν ἡ θεὰ Ρέα-Κυβέλη. Καὶ τοῦτο, διότι κατὰ τὴν ἀσιατικὴν παράδοσιν ὁ Μαρσύας, ἐπινοήσας τὸν αὐλόν, ὑπηρέτει τὴν θεὰν Κυβέλην. Πάντων τῶν ὁμωνύμων ποταμῶν σπουδαιότερος εἶναι ὁ ἐν Φρυγίᾳ παραπόταμος τοῦ Μαιάνδρου Μαρσύας, ὅστις ἔρρεε πλησίον τῆς πόλεως τῶν Κελαινῶν. Ἐνταῦθα καὶ παρὰ τὴν πηγήν, ἐξ ἧς πηγάζει ὁ χείμαρρος Μαρσύας, συνέβη ὁ περίφημος μουσικὸς διαγωνισμὸς μεταξὺ τοῦ δαίμονος αὐλητοῦ Μαρσύου καὶ τοῦ θεοῦ τῆς μουσικῆς Ἀπόλλωνος, ὅπως ἀναφέρουσι τοῦτο καὶ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ξενοφῶν. Διαιτηταὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἦσαν ὁ Τμῶλος ὑπὲρ τοῦ θεοῦ καὶ ὁ Μίδας, ὁ βάρβαρος βασιλεὺς μὲ ὦτα ὄνου, ὑπὲρ τοῦ Μαρσύου. Κατ' ἄλλην ἔκδοσιν, τὸ κριτήριον ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν Μουσῶν καὶ τῆς Κυβέλης ἢ Ἀθηνᾶς. Ὁ μῦθος οὗτος συμβολίζει τὴν ἐπικράτησιν τῆς κιθάρας ἀπέναντι τοῦ φρυγίου αὐλοῦ. Ὁ Μαρσύας, πλήρης στόμφου καὶ ἀλαζονείας, προὐκάλεσε τὸν ἀγῶνα. Καὶ ὁ Ἀπόλλων, δεχθεὶς τὴν ἀλαζονικὴν πρόκλησιν, διηγωνίσθη καὶ ἐνίκησεν, ὡς εἰκός, τὸν Μαρσύαν, κατά τινας μὲν μυθολόγους παίξας τὸν αὐτὸν σκοπόν, κατ' ἄλλους δὲ διὰ τοῦ ᾄσματος, τὸ ὁποῖον ἐτραγούδησε τῇ συνοδείᾳ τῆς κιθάρας του. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Μαρσύου ὁ Ἀπόλλων ἔδεσε τὸν ἀντίπαλόν του ἐπὶ πεύκης καὶ ἐξέδαρεν αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας του χειρός, ὡς διηγοῦνται ὁ Νίκανδρος, ὁ Φιλόστρατος, ὁ Λουκιανός, ἤ, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, ἀνέθηκε τὸ ποταπὸν τοῦτο ἔργον εἰς Σκύθην. Ἐν Ἀθήναις ἐπιστεύετο, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, ὅτι τὸ δέρμα τοῦ Σιληνοῦ τούτου ἐκρεμάσθη ἐντὸς σπηλαίου τῆς Ἀκροπόλεως, ἄνωθεν τῆς ἀγορᾶς. Ὁ Αἰλιανὸς ἀναφέρει ὅτι τὸ πτῶμα τοῦ Μαρσύου ἐταράσσετο ὑπὸ σπασμῶν, ὁσάκις αἱ δονήσεις τοῦ φρυγίου αὐλοῦ ἐτάρασσον τὸν ἀέρα. Τέλος, κατὰ διαφόρους σχολιαστὰς ἀρχαίων συγγραμμάτων, ὁ ποταμὸς Μαρσύας τῆς Φρυγίας, παρὰ τὰς Κελαινάς, ἐσχηματίσθη ἢ μὲ τὸ αἷμα τοῦ θύματος ἢ μὲ τὰ δάκρυα τῶν νυμφῶν καὶ τῶν ἄλλων Σατύρων, τῶν ὁποίων, κατὰ τὸν Ὀβίδιον, ὁ Μαρσύας ἦτο ὁ ἀρχιμουσικός.

Τὸν περὶ τοῦ Μαρσύου καὶ Ἀπόλλωνος μῦθον τοῦ μουσικοῦ ἀγῶνος ἀπεικόνισε καὶ ἡ ἀρχαία τέχνη. Ἐπί τινος ἀρχαίου ἀγγείου ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου, ὅπως καὶ ἐπὶ κρατῆρος ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου, παρίσταται ἡ πρόκλησις καὶ ἡ προετοιμασία τοῦ ἀγῶνος. Τὴν παράστασιν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀγῶνος εἰκονίζει θαυμασίως ἡ ἀμφορεὺς ἐκ Ρούβο καὶ αἱ περίφημοι τρεῖς ἀνάγλυπτοι πλάκες, αἵτινες εὑρέθησαν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς Μαντινείας καὶ ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ. Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία ἔπλασε παρόμοιον μῦθον περὶ τοῦ Μαρσύου καὶ τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ θεὰ εὗρε τὸν αὐλὸν καὶ ἐδοκίμασε νὰ τὸν παίξῃ· ἀλλ' ἰδοῦσα ἐν τῷ ποταμῷ Μαιάνδρῳ τὴν ἑαυτῆς εἰκόνα μὲ τὰς παρειὰς φουσκωμένας καὶ τὸ πρόσωπον παραμεμορφωμένον, ἀπέρριψε μετὰ βδελυγμίας τὸν αὐλὸν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, ὁπόθεν ὁ Μαρσύας τὸν ἀνεῦρεν. Ὁ γλύπτης Μύρων παρέστησε τὴν συνάντησιν ταύτην τοῦ Μαρσύου μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ποιήσας θαυμάσιον καὶ ὀνομαστὸν σύμπλεγμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Ἀθηνᾶ ἔρριπτε τοὺς αὐλούς, ὁ δὲ Σιληνὸς ἐξέφραζεν ἐπὶ τούτῳ τὴν ἔκπληξίν του καὶ τὴν ζηλοτυπίαν του. Ἀπομίμησιν τοῦ μυρωνείου ἔργου φέρει δίωτος μαρμάρινος κοῖλος κρατὴρ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ, ὅστις ἔχει ἀνάγλυφον παριστῶν τὸν Σάτυρον-Σιληνὸν Μαρσύαν ἔχοντα πρὸ αὐτοῦ τὴν Ἀθηνᾶν ζωηρῶς βαδίζουσαν καὶ ἀποθαυμάζοντα τοὺς ὑπ' αὐτῆς ἀπορριφθέντας εἰς τὸ ἔδαφος αὐλούς. Γ. Δ. Θ.

Ὁ μουσικὸς ἀγὼν μεταξὺ Ἀπόλλωνος καὶ Μαρσύου.
[Ἀμφορεὺς ἐκ Ρούβο ἐν Ἰταλίᾳ.]

— **Μαρσύας**. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο μνημονεύει ὁ Σουΐδας τρεῖς Ἕλληνας συγγραφεῖς· Ὁ πρεσβύτερος τούτων ἐγεννήθη περὶ τὸ 355 ἐν Πέλλῃ τῆς Μακεδονίας, ἦτο δὲ ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ Ἀντιγόνου καὶ ἀνετράφη μετὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Τῷ 306 διετέλεσε ναύαρχος κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς Κύπρου ἐκστρατείαν Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ. Συνέγραψεν ἱστορικὸν σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Μακεδονικὰ» εἰς 10 βιβλία καὶ «Ἀλεξάνδρου ἀγωγήν».

Digitized by Google

Ἕτερος Μαρσύας, υἱὸς τοῦ Περιάνδρου, μνημονεύεται ὑπὸ Σουΐδα ὡς γραμματοδιδάσκαλος καὶ συγγράψας ἐπίσης «Μακεδονικὰ» ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Μακεδονίας μέχρι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ν. Α.

Μαρσύας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι τρεῖς ποταμοί, ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ εἷς ἐν Συρίᾳ.

—1) Ἐν Καρίᾳ, «ὃς ῥέων ἐξ Ἰδριάδος» κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (V, 118) καὶ διερχόμενος διὰ τῆς πόλεως Ἀλάβανδα, χύνεται εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Μαιάνδρου, ἀπέναντι τῶν Τράλλεων (Ἀϊδίνιον). Σήμερον καλεῖται *Τσίνα-τσάϊ*.

—2) Ἐν Φρυγίᾳ, περίφημος ἐν τῇ μυθολογίᾳ, ὅστις πηγάζων ἔκ τινος ἄντρου ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Κελαινῶν (νῦν Ντινὲρ) καὶ διερχόμενος διὰ τῆς πόλεως, χύνεται εἰς τὸν Μαίανδρον. Εἰς τὸ ἄντρον τοῦτο ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐκρέμασεν ὁ Ἀπόλλων τὸ δέρμα τοῦ Μαρσύου, φιλονικήσαντος μετ' αὐτοῦ, ὁπόθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα ὁ ποταμὸς (*Ξενοφ.* Κύρ. Ἀνάβ. Α, 2, 8). Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VII, 26) καλεῖται *Καταρράκτης*, διότι πράγματι σχηματίζει καταρράκτην.

—3) Παραπόταμός τις τοῦ Ὀρόντου ἐν Συρίᾳ, ἐκβάλλων εἴς τινα λίμνην παρὰ τὴν Ἀπάμειαν. Α. Θ. Σ.

μάρσυπος (ὁ)· *μάρσιπος* (βλ. λ.).

Μάρσφιλντ (Marshfield) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς κομιτείας Γούντ, τῆς πολιτείας Οὐϊσκόνσιν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ Σικάγον. Ἔχει βιομηχανίαν ξυλείας, κτηνοτροφίαν καὶ γαλακτοκομίαν. Ἐκτίσθη τῷ 1870. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ κεντρικὴ γυναικεία μονὴ τῶν «Ἀδελφῶν τῆς τεθλιμμένης Μητρός». Μ. Ι. Θ.

Μαρσὼ (Marceau), ***Φραγκῖσκος-Σεβερὲν Ντεγκρουβιέ***. Γάλλος στρατηγὸς (1769—1796). Ἐσπούδασε νομικά. Τῷ 1785 κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, μετέσχε τῆς ἐφόδου κατὰ τῆς Βαστίλλης (14 Ἰουλίου 1789), εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὴν ἐθνοφρουρὰν καὶ κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1792 ὠνομάσθη ἀντισυνταγματάρχης. Τοποθετηθεὶς ὡς διοικητὴς τάγματος, μετέσχεν εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Βερντέν. Τῷ 1793 ἐφυλακίσθη μετ' ἄλλων ὡς ὕποπτος, εἶτα δὲ ἀφεθεὶς ἐλεύθερος ἐπολέμησεν εἰς Σωμὺρ κατὰ τῶν βασιλικῶν τῆς Βανδέας καὶ προήχθη εἰς στρατηγόν. Διεκρίθη ἐπίσης κατὰ τὰς ἐκστρατείας τῶν ἐτῶν 1794 καὶ 1795. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1796 ὑπεράσπισιν τῶν στενῶν τοῦ Ἄλτενκίρχεν ἐφονεύθη. Ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθεον τῶν Παρισίων. Ἡ γαλλικὴ πρωτεύουσα πρὸς τιμήν του ἔχει ὀνομάσει μίαν τῶν ἐκ τῆς πλατείας Ἐτουὰλ ἀρχομένων λεωφόρων μὲ τὸ ὄνομά του. Γ. Ι. Β.

Μαρτὰ (Martha), ***Βενιαμὶν-Κωνστάν***. Γάλλος συγγραφεὺς (1820—1895). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας φιλολογίας εἰς τὸ γαλλικὸν Κολλέγιον καὶ τῆς λατινικῆς ῥητορικῆς εἰς τὴν Σορβόννην. Τῷ 1872 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Ἔγραψε ἰδίως ἔργα ἠθικολογικά, ἐν οἷς «Ἡ πρακτικὴ ἠθικὴ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Σενέκα» (1854), «Οἱ ἠθικολόγοι ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν» (1865), «Τὸ ποίημα τοῦ Λουκρητίου: ἠθική, θρησκεία, ἐπιστήμη» (1869), «Ἠθικαὶ μελέται ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος» (1889).

— **Μαρτὰ** (Martha), ***Ἰωσὴφ-Ἰούλιος***. Γάλλος ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1853, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διετέλεσεν ἐν ἀρχῇ μέλος τῶν γαλλικῶν ἀρχαιολογικῶν σχολῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ῥώμης. Ἀπὸ τοῦ 1879 διωρίσθη διαδοχικῶς ἔκτακτος καθηγητὴς διαφόρων γαλλικῶν πανεπιστημίων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1895 καθηγητὴς τῆς λατινικῆς ῥητορικῆς εἰς τὴν Σορβόννην, διαδεχθεὶς εἰς τὴν ἕδραν ταύτην τὸν ἀποθανόντα πατέρα του. Ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν του ἔργων σημειοῦμεν: «Κατάλογος τῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς ἀγαλματίων τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ μουσείου τῶν Ἀθηνῶν» (1880), «Ὁδηγὸς ἐτρουσκικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας» (1884), «Ἡ ἐτρουσκικὴ τέχνη» (1889). Ἐξέδωκεν ἐπίσης λόγους τοῦ Κικέρωνος μετὰ σχολίων (1892, 1895). —Ω.

Μαρτάκης. Ἓν τῶν κρυπτογραφικῶν ψευδωνύμων τοῦ φιλικοῦ *Ἀθανασίου Τσακάλωφ*.

Μαρταμπὰν (Martaban) */Γεωγρ./*. Μέγας κόλπος τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς κάτω Βιρμανίας. Περιλαμβάνει πολλὰς νησῖδας, μεγαλυτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Μπρούξ*. Κυριώτεροι λιμένες τοῦ κόλπου εἶναι οἱ: *Ραγγούν, Μουλμὲν* καὶ *Ἄϊμερστ*. Ὁ Μαρταμπὰν εἶναι πιθανῶς ὁ *Μέγας Κόλπος* τῶν ἀρχαίων. Γ. Ι. Β.

Μάρτας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, ἐν Ἐτρουρίᾳ, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς Οὐολσινίου λίμνης (Lacus Volsiniensis, νῦν Bolsena), ἐκβάλλει εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος παρὰ τὴν πόλιν Ταρκύνιοι (νῦν Corneto). Εἶναι ὁ σημερινὸς *Μάρτα*. Α. Θ. Σ.

Μαρτελάος, *Ἀντώνιος*. Λόγιος, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Ζακύνθῳ (1754—1819). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Παναγιώτῃ Παλαμᾷ καὶ ἐμελέτησε τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, τὴν λατινικὴν καὶ τὴν ἰταλικήν. Ἐνωρὶς ἐγένετο διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκεν εἰς τοὺς συμπολίτας του δωρεάν. Ὁ Μαρτελάος εἶναι γνωστὸς καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν βενετικὴν κυριαρχίαν ἔχθραν του· ἂν καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν τοπικὴν ἀριστοκρατίαν, ἐστιγμάτιζε τὰς καταχρήσεις τῶν εὐγενῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο εἰς αὐτὸν αἰτία πολλῶν διωγμῶν. Ἔγραψεν «Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῆς γραμματικῆς» καὶ ἐφιλοτέχνησε μεταφράσεις ἐκ τοῦ λατινικοῦ καὶ τοῦ ἰταλικοῦ, ἰδίως ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ ἔπους τοῦ Τάσσου. Τὰ ἔργα ταῦτα παραμένουν εἰσέτι ἀνέκδοτα. Ἐκ τῶν δημοσιευθέντων ἔργων του γνωστὰ εἶναι: ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν περίφημον Γαλλίαν, τὸν ἀρχιστράτηγον Βοναπάρτην καὶ τὸν στρατηγὸν Γεντίλλην», ἡ συνεργασία του εἰς τὰς «Ἀσματικὰς ἀκολουθίας» τοῦ Ἁγίου Διονυσίου (Ζάκυνθος, 1876) καὶ οἱ «Λόγοι περὶ δόξης τοῦ ἀνθρώπου καὶ περὶ προσευχῆς». [*Λ. Ζώη*, Α. Μαρτελάος ἐν «Ἀναπλάσει» τ. ΜΓ' σ. 68—69 καὶ 85—86.] Δ. Α. Ζ.

—**Μαρτελάος**, ***Νικόλαος***. Ζακύνθιος λόγιος, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐσπούδασε περὶ τὸ 1630 νομικὰ ἐν Παταυΐῳ καὶ φιλοσοφίαν ἐν Ῥώμῃ. Ἔγραψε θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ συγγράμματα, μὴ διασωθέντα.

Μαρτέλλι (Martelli). Ὄνομα ὀνομαστῆς φλωρεντινῆς οἰκογενείας, ἧς πολλὰ μέλη διέπρεψαν εἰς τὰς ἐπισήμας, τὰς τέχνας, τὰ γράμματα κ.τ.λ. Γνωστότερα τούτων εἶναι: —1) ***Βικέντιος***. Ἰταλὸς ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1556. Ἀναμειχθεὶς εἰς συνωμοσίαν κατὰ τῶν Μεδίκων κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Μεταβληθείσης ὅμως τῆς ποινῆς του εἰς ἰσόβια δεσμά, κατώρθωσε κατόπιν νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῶν φυλακῶν καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Σαλέρνο. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὴν συλλογὴν «Ἐπιστολαὶ καὶ Στίχοι» (1563). —2) ***Γουλιέλμος***. Στρατιωτικὸς καὶ ποιητὴς (1507—1592). Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σιένης πολεμήσας ὑπὸ τὸν Πέτρον Στρότσι καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὸ ποίημα «Ροντομόντε». —3) ***Ἰωσήφ***. Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Φλωρεντίας (1678—1741). Ἔδειξε μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα, ἐπροστάτευσε πλείστους καλλιτέχνας, ἐξωράϊσε τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν μέγαρον καὶ διεκρίθη ὡς βιβλιόφιλος. Ἦτο ἐπίσης μέλος τῆς «Ἀκαδημίας τῆς Κρούσκας». —4) ***Λαυρέντιος***. Γεννηθεὶς τῷ 1485. Ἦτο μεγαλέμπορος ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ ἀνέλαβε τὸν ἐπισιτισμὸν τῆς Φλωρεντινῆς Δημοκρατίας, διασώσας αὐτὴν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν στρατευμάτων τοῦ πάπα καὶ τῶν Ἱσπανῶν. —5) ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς ποιητὴς (1499—1527). Ἦτο προστατευόμενος τοῦ πρίγκιπος Φερδινάνδου Σανσεβερίνο, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς τὸ Σαλέρνο, καὶ ἀνεμείχθη ζωηρῶς εἰς τὰς γραμματικὰς συζητήσεις τῆς ἐποχῆς, γράψας μεταξὺ ἄλλων «Ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Τρισσίνο» (1524). Ἔγραψεν ἐπίσης τὴν τραγῳδίαν «Τουλλία», ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς δραματικῆς τέχνης ἐν Ἰταλίᾳ. Τὴν τραγῳδίαν ταύτην συνεπλήρωσεν ὁ φίλος αὐτοῦ *Τολομέϊ*, ὁ ὁποῖος τὴν ἐξέδωσε τῷ 1533. —6) ***Ροβέρτος***, γεννηθεὶς τῷ 1408. Ἦτο ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ πλουσιωτέρων τραπεζιτῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ εἶχε κτίσει πολυτελέστατον ἀνάκτορον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ντονατέλλο. Μ. Δ. Β.

Μαρτέλλι (Martelli), ***Οὖγος***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1882—1921). Ἐγεννήθη ἐν Φερράρᾳ καὶ ἠκολούθησε τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Πρεβιάτι. Τὸ κυριώτερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι σειρὰ πινάκων ἐχόντων θέμα τὴν ἱστορικὴν μονὴν τῆς Πομπόζας.

— **Μαρτέλλι**, ἢ ***Μαρτέλλο*** (Martelli ἢ Martello), ***Πέτρος-Ἰάκωβος***. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ἰατρὸς (1665—1727). Ἐγεννήθη ἐν Βολωνίᾳ καὶ ἐδίδασκε φιλολογίαν καὶ ἰατρικὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πατρίδος του. Μετέφρασεν εἰς τὴν ἰταλικὴν τὰς κυριωτέρας γαλλικὰς τραγῳδίας τῆς ἐποχῆς, μεταχειριζόμενος εἰς τὰς μεταφράσεις του μέτρον, ὅπερ ἐξ αὐτοῦ ἐκλήθη «μαρτελλιανὸς στίχος». Μεταξὺ τῶν μεταφράσεών του καταλέγονται: «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις», «Ἄλκηστις», «Ραχήλ», «Ὁ Περσεὺς ἐν Σαμοθράκῃ», «Οἰδίπους», «Κικέρων» κ.λ.π. Ἔγραψεν ἐπίσης τὴν ἱλαροτραγῳδίαν «Ὁ θάνατος τοῦ Νέρωνος», διαφόρους κωμῳδίας, φιλολογικὰς σατίρας, λόγους, αὐτοβιογραφίαν κ. τ. λ. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1733—1735. Μ. Δ. Β.

μαρτελλιανὸς *στίχος*. Ὠνομάσθη οὕτω τὸ μέτρον τὸ εἰσαχθὲν εἰς τὴν ἰταλικὴν στιχουργίαν ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ *Πέτρου Ἰακώβου Μαρτέλλι*. Ἀποτελεῖται ἐκ δεκατετρασυλλάβων στίχων, ὁμοιοκαταληκτούντων ἀνὰ δύο καὶ συγκειμένων ἐκ δύο ἑπτασυλλάβων ἡμιστιχίων ἐκ τονικῶν ἰάμβων. Κατ' ἀρχὰς ὁ στίχος οὗτος ἔσχεν ἐλαχίστους μιμητάς. Βραδύτερον ὅμως, ὅταν καὶ ὁ Γκολντόνι ἔγραψεν εἰς αὐτὸν τινὰς ἐκ τῶν κωμῳδιῶν του, ἡ χρῆσις αὐτοῦ κατέστη συνηθεστάτη. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ὁ μαρτελλιανὸς στίχος ἐξετοπίσθη ὑπὸ τοῦ ἑνδεκασυλλάβου, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν αὐτὸν καί τινες ἐκ τῶν νεωτέρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Τζιακόζα. Μ. Δ. Β.

Μαρτέλλον */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἀκρωτήριον τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμίσεος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κρήτης (πλάτ. 34° 55' 45" Β., μῆκ. 25° 06' 40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia, eastern portion), ἀπόληξις τοῦ ὄρους Κόφινος τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Ἀστερουσίων τοῦ Μονοφατσίου. Εἰς τοὺς παλαιοὺς γαλλικοὺς ναυτικοὺς χάρτας σημειοῦται ὡς cap Cameillies. Σ. Ε. Λ.

Μαρτέλος, *Κάρολος*· βλ. *Κάρολος* Μαρτέλος.

Μαρτὲν (Martin), ***Ἀλβέρτος***. Γάλλος ἑλληνιστὴς (1844—1912). Ἦτο καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νανσύ, τοῦ ὁποίου διετέλεσε καὶ πρύτανις τῷ 1902 καὶ 1905, μέλος τῆς Ἀκαδημίας Στανισλάου καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ Καλῶν Τεχνῶν. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἰσοκράτους τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ» (1881), «Τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἀριστοφάνους τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ραβέννης» (1882), «Οἱ ἱππόται τῶν Ἀθηνῶν» (1886), «Quod modo græci ac peculiariter athenienses publica foedera jurejurando sauxerint» (1886), «Πανομοιότυπα ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Ἱσπανίας» (1892), «Περὶ τοῦ ὀστρακισμοῦ ἐν Ἀθήναις» (1902). Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης, συμπληρώσας αὐτό, τὸ ὑπὸ τοῦ Κ. Γκράου συνταχθὲν ἔργον «Ἀρχεῖα ἀποστολῶν» (1891—1893). Μ. Δ. Β.

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Ἐρρῖκος-Λουδοβῖκος***. Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1810 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1883. Ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1832 ἀρκετὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα (ἐκ τῶν ὁποίων τὸ γνωστότερον «Tancrède de Rohan» εἶναι ἐπεισόδιον τοῦ πολέμου τῆς Σφενδόνης), κατόπιν δὲ μετὰ τοῦ P. Lacroix καὶ ἄλλων ἤρχισε (1833) τὴν σύνταξιν μεγάλης δεκαπεντατόμου «Ἱστορίας τῆς Γαλλίας», τὴν ὁποίαν ἤγαγεν εἰς πέρας τῷ 1836. Τοῦ ἔργου τούτου, τὸ ὁποῖον διαπνεόμενον ὑπὸ φιλελευθερίας καὶ ἐπιστημοσύνης τὸν κατέστησε δημοφιλέστατον, ἐπεχείρησεν ἄλλας δύο πληρεστέρας ἐκδόσεις τῷ 1854 καὶ τῷ 1855—1860 εἰς 16 τόμους. Τῷ 1848 ἐπεφορτίσθη μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς νεωτέρας ἱστορίας εἰς τὴν Σορβόννην καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν περίοδον τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας διὰ τ' ἀκραιφνῆ δημοκρατικά του φρονήματα. Συνειργάσθη εἰς τὸν «Siècle», τὴν «Revue de Paris», τὴν «Encyclopédie nouvelle» κλπ. καὶ ἐδημοσίευσε διάφορα προπαγανδιστικὰ φυλλάδια: «Daniel Manin» (1859), «L'unité italienne et la France» (1861), «Jean Reynaud» (1863), «Pologne et Moscovie» (1863), «La Russie et l'Europe» (1866) κλπ. Τῷ 1870 ἀνεμείχθη εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν ζωήν. Ἐκλεγεὶς δήμαρχος ἑνὸς διαμερίσματος τῶν Παρισίων μετὰ τὴν 4 Σεπτεμβρίου, ἀπεστάλη εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν (8 Φεβρουαρίου 1871), τῷ δὲ 1876 ἐγένετο γερουσιαστής. Ἐδημοσίευσε καὶ ἄλλα ἔργα: «Études d'archéologie celtique» (1871), «Les Napoléons et les frontières de la France» (1874), «Histoire de France, populaire» (1867, εἰς 6 τόμους), «Histoire contemporaine de la France» (1869—1875) κλπ. Τῷ 1871 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας καὶ τῷ 1878 μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐδημοσίευσε καὶ τὰ ἑξῆς: «De la France, son génie et ses destinées» (1847), «Jeanne d'Arc» (1856) καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν τὸ ἔργον τοῦ Bunsen «Θεοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ». —Ω.

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Ἐρρῖκος***. Εἷς τῶν πλέον διακεκριμένων συγχρόνων Γάλλων ἀνθρωπολόγων. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐγένετο διάσημον ἰδίᾳ ἐκ τῆς μελέτης τῶν περιφήμων δύο παλαιοντολογικῶν σκελετῶν τῆς *Λὰ-Κινὰ* (βλ λ.). Ι. Γ. Κ.

—**Μαρτὲν** (Martin), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Τουλούζῃ τῷ 1860. Κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν ὑπηρέτησεν ὡς ὑπάλληλος ὑφασματοπωλείου καὶ κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Καλῶν τεχνῶν τῆς γενετείρας του. Τῷ 1879 ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Τουλούζης καὶ ἀπεστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Παρισίους, ὅπου ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Λωράν, ἐνεφανίσθη δὲ διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1880 εἰς τὸ Σαλὸν τῶν Παρισίων διὰ τοῦ ἔργου «Ὁ ἀπηλπισμένος». Εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1883 ἔλαβε τὸ μόνον ἀπονεμηθὲν πρῶτον μετάλλιον διὰ τὸ ἔργον του «Φραγκίσκα τοῦ Ρίμινι» ὅπερ ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ κράτους. Τῷ 1885, χάρις εἰς τὸ ἔργον του «Οἱ Τιτᾶνες», ὅπερ ἐξέθεσεν εἰς τὴν ἐτησίαν ἔκθεσιν τῶν Παρισίων, ἐπέτυχε νὰ ἀποσταλῇ ὑπότροφος εἰς Ἰταλίαν, ὅπου τὸ καλλιτεχνικὸν καὶ φυσικὸν περιβάλλον καὶ ἡ μελέτη τῶν ἀριστουργημάτων τῶν μεγάλων διδασκάλων ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτοῦ σημαντικῶς καὶ ἐπέφερον σημαντικὴν μεταβολὴν εἰς τὴν τεχνοτροπίαν του. Ὁ Μαρτὲν ὅμως, παρὰ τὰς ξένας ἐπιδράσεις, κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ἰδίαν, ἐντελῶς προσωπικὴν τεχνοτροπίαν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀπόδοσις τῶν τόνων καὶ τοῦ φωτὸς προσλαμβά-

Digitized by Google

νον εἰς τοὺς πίνακάς του χαρακτῆρα ὀνειρώδη καὶ πλήρη μελαγχολίας. Τὴν νέαν αὐτοῦ τεχνοτροπίαν ἐνεφάνισε κατὰ πρῶτον τῷ 1889 ἐν τῷ ἐκτεθέντι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πίνακι αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ ἑορτὴ τῆς ἀδελφότητος». Ἐξέθεσε κατόπιν τὰς «Χιμαίρας» (1891), «Ὁ ἄνθρωπος μεταξὺ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας» (1892), «Οἱ τρουβαδοῦροι» (1893), «Πρὸς τὴν ἄβυσσον» (1897), «Γαλήνη» (1899). Τῷ 1900, ἐν τῇ διεθνεῖ ἐκθέσει τῶν Παρι-

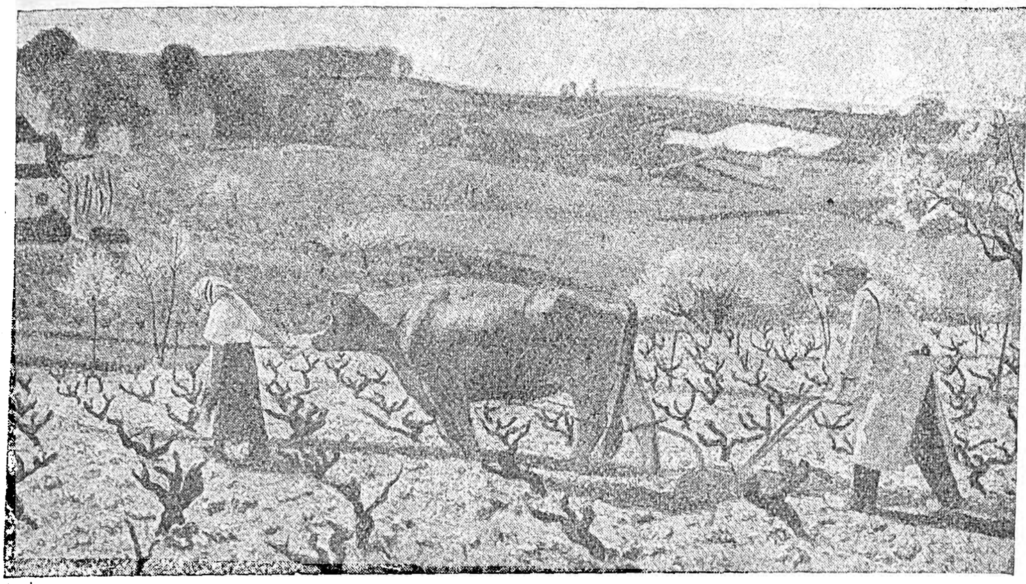

Ἐρρίκου Μαρτέν: «Καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου».

σίων, ἔλαβε τὸ μέγα βραβεῖον, συνέθεσε δὲ κατόπιν τὰ ἔργα: «Βουκολικὰ» (1901), «Ἡ μουσικὴ» (1902), «Οἱ ἐργάται» (ἐν τῷ δημαρχείῳ τῆς Τουλούζης), «Ἡ ἐργασία» (ἐν τῷ δημαρχείῳ τῆς Μασσαλίας), «Λυκόφως» (μετάλλιον τιμῆς ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν Παρισίων τοῦ 1907), «Ἀνάγνωσις», «Ὁ Ἀνατὸλ Φρὰνς καὶ οἱ μαθηταί του» «Ὁ πρόεδρος Καρνὼ ἐν Ἄγκεν» καὶ πολυαρίθμους προσωπογραφίας. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων του εἶναι ὡσαύτως ἡ διακόσμησις τῶν δημαρχείων Παρισίων, Τουλούζης καὶ Μασσαλίας. Μ. Δ. Β.

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Θωμᾶς - Ἐρρῖκος.*** Γάλλος φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1813 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1884. Φοιτήσας εἰς τὴν École normale Supérieure καὶ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλολογίας τῷ 1838, ἐγένετο καθηγητὴς τῶν ἀρχαίων φιλολογιῶν εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Rennes καὶ διετήρησε τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1880. Τῷ 1841 ἐξέδωκε τὰς «Études sur le «Timée» de Platon» μετὰ διωρθωμένου κειμένου τοῦ πλατωνικοῦ τούτου διαλόγου. Τῷ 1849 ἐδημοσίευσε τὴν «Philosophie spiritualiste de la nature», ὅπου προσπαθεῖ νὰ συμφιλιώσῃ τὴν φιλοσοφίαν τῆς φύσεως μὲ τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείαν. Ἐπίσης ἐδημοσίευσε μονογραφίας καὶ ἄρθρα εἰς τὴν «Revue archéologique», τὴν «Recueil des savants étrangers», τὸ «Dîctionnaire des sciences philosophiques» καὶ τὸ «Dictionnaire des antiquités grecques et romaines», πᾶσαι δ' αἱ ἐργασίαι του αὗται ἀποτελοῦν πλουσίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Τῷ 1855 ἐδημοσίευσε καὶ τὸ ἔργον «De la de vie future», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὴν ἱστορίαν τοῦ δόγματος τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ ὑποστηρίζει ὅτι τοῦτο περιλαμβάνεται καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ὁ Μαρτὲν τῷ 1850 ἐξελέγη ἐλεύθερον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῷ 1871 τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας. — Ω

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Ἰωάννης-Βλάσιος.*** Διάσημος Γάλλος ἀοιδὸς (1768—1837), οὗτινος ἡ βαρυτόνου φωνὴ εἶχε καταπληκτικὴν ἔκτασιν· ἀληθὴς βαθύφωνος εἰς τὴν βαρεῖαν περιοχήν, ἔφθανεν εἰς ὀξύτητα τοὺς πλέον προνομιούχους εἰς ἔκτασιν ὀξυφώνους. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἐν Παρισίοις τῷ 1788, διὰ τοῦ μελοδράματος τοῦ Παεζιέλλο «Ὁ Μαρκήσιος τοῦ Τουλιπάνο», ἀργότερον προσελήφθη εἰς τὸ θέατρον Φεϋντὼ καὶ ἐν τέλει, τῷ 1801, εἰς τὸ Κωμικὸν Μελόδραμα, ἔνθα ἐδημιούργησε πλείστους ῥόλους εἰς ἔργα ἅτινα ἦσαν τότε τοῦ συρμοῦ. Αἰσθανόμενος ἀλλοιουμένην τὴν φωνήν του, ἀπεσύρθη τῆς σκηνῆς τῷ 1823. Γ. Σ.

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Ἰωσήφ.*** Γάλλος ἐξερευνητὴς (1849—1892). Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Γαλλοπρωσσικὸν πόλεμον καὶ ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1881 ἐξηρεύνησε χρυσοφόρους τινὰς περιοχὰς τῆς Σιβηρίας καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Κίνας καὶ τῆς Κορέας καὶ τῷ 1884 τὰ σύνορα τῆς Μογγολίας. Τῷ 1888 μετέβη ἐκ νέου εἰς τὴν Κίναν, τὴν Ἀ. Σιβηρίαν καὶ τὸ ῥωσικὸν Τουρκεστάν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ συνετάχθη κατόπιν ὁ μέγας ῥωσικὸς χάρτης τῆς Ἀσίας. Τὰ διάφορα εὑρήματα τῶν ἐξερευνήσεών του ἐναπετέθησαν εἰς τὰ μουσεῖα τῶν Παρισίων καὶ τῆς Λυῶνος. Μ. Δ. Β.

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Λουδοβῖκος.*** Γάλλος λόγιος (1786—1847). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλολογίας ἐν Παρισίοις καὶ ἐξέδωσε τοὺς κλασσικοὺς Γάλλους συγγραφεῖς μετὰ πολλῶν σχολίων καὶ προλόγου. Ἐπίσης ἐξέδωσε τὰ ἔργα τοῦ Βερναρδίνου Σαὶν-Πιὲρ μετὰ βιογραφίας καὶ σχολίων, καθὼς καὶ ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Πλάτωνος μετὰ σχολίων καὶ προλόγου. Ἔγραψεν ἐπίσης πλῆθος πρωτοτύπων ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἡ ἀγωγὴ τῶν μητέρων ἢ ὁ ἐκπολιτισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ τῶν γυναικῶν» (1834), ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ακαδημίας, «Καλλιγούλας» (1838) δρᾶμα κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Μαρτὲν** (Martins), ***Κάρολος-Φρειδερῖκος.*** Γάλλος φυσιοδίφης (1806—1889). Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν, προσελήφθη ὅμως ἀπὸ τοῦ 1835 βοηθὸς εἰς τὸ ἐργαστήριον φυσικῆς ἱστορίας τῆς Σορβόννης, ἔκτοτε δὲ ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς φυσιοδιφικὰς μελέτας καὶ κατέλαβε τῷ 1848, κατόπιν διαγωνισμοῦ, τὴν ἕδραν τῆς Βοτανικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μονπελιέ. Τῷ 1838 ἐταξίδευσε χάριν βοτανικῶν μελετῶν εἰς Λαπωνίαν, βραδύτερον εἰς τὰ ἀσιατικὰ παράλια καὶ μετὰ τὰ ἔτη 1863 καὶ 1864 εἰς Ἀλγέριον καὶ Σαχάραν. Ἔγραψεν ἀρκετὰ συγγράμματα, ἐν οἷς: «Περὶ φυτολογικῆς τερατογενείας (1851), «Βοτανολογικοὶ περίπατοι ἀνὰ τὰς μικρασιατικὰς ἀκτὰς» (1858), «Ἀπὸ τῆς Σπιτσβέργης εἰς τὴν Σαχάραν» (1865). Ἐπεδόθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν μετεωρολογίαν, ὑπῆρξε δὲ εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ «Annuaire météorologique» (1848). — Ω.

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Κλαύδιος.*** Γάλλος στρατηγὸς (1732—1800). Ὑπηρέτησεν εἰς τὰς Ἰνδίας παρὰ τῇ ἀγγλικῇ ἑταιρείᾳ τῶν Ἰνδιῶν, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ, ἀνέλαβε δὲ τῷ 1796 τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν. Κατέλαβε τὴν Ποντιχερὺ καὶ συνέταξε τὸν χάρτην τῆς Βεγγάλης καὶ τοῦ βασιλείου Οὔντα, τῆς ὁποίας ὁ ἡγεμὼν ὑπεστήριξεν αὐτὸν μεγάλως. Χάρις εἰς τὴν προστασίαν ταύτην ἵδρυσε διάφορα ἐργοστάσια ἰνδικοῦ καὶ ἄλλων εἰδῶν καὶ ἀπέκτησε κολοσσιαίαν περιουσίαν. Μέρος τῆς περιουσίας ταύτης διέθεσεν εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ ἔργα ἐν τῇ γενετείρᾳ του Λυών, Καλκούτᾳ, Τσαντερναγκὸρ καὶ Λούκνω καὶ ἵδρυσεν ἐν Λυὼν τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν σχολὴν «Λὰ Μαρτινιέρ», ὅπου ἡ διδασκαλία γίνεται ἐντελῶς δωρεάν. Μ. Δ. Β

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Λουδοβῖκος-Αὔγουστος*** Γάλλος δημοσιογράφος (1811—1875). Ἐξέδωκε μεταξὺ ἄλλων: «Τὸ πολιτικὸν καὶ τὸ ἠθικὸν πνεῦμα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (1844), «Ἡ ἠθικὴ τῶν Κινέζων» 1859), «Ἱστορία τῆς γυναικὸς» (1862—1863), «Ἡ γυνὴ ἐν Κίνᾳ» (1875), ἀπὸ τοῦ 1864 δὲ μέχρι τοῦ 1870 τὸ «Φιλοσοφικὸν ἡμερολόγιον». Μ. Δ. Β.

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Μπιενβενύ.*** Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1847. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατ' ἀρχὰς διετέλεσε κυβερνητικὸς ὑπάλληλος. Τῷ 1897 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ δὲ 1904 ἵδρυσε τὴν ὁμάδα τῶν σοσιαλιστῶν ῥιζοσπαστῶν τῆς ἀριστερᾶς. Τῷ 1905 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων ἐν τῷ ὑπουργείῳ Ρουβιὲ καὶ ὑπεστήριξεν ἐν τῇ βουλῇ τὸν νόμον τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ κράτος. Μ. Δ. Β

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Πέτρος-Βλάσιος.*** Γάλλος μηχανικὸς τῶν μεταλλείων (1824—1915). Περατώσας τὰς σπουδάς του εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν τῶν Μεταλλείων ἐν Παρισίοις, τῷ 1847, ἠσχολήθη εἰς τὸ ἐν Sireuil ἰδιόκτητον σιδηρουργεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐγκαταστήσει, περὶ τὸ 1865, τὴν νεωστὶ τότε ἐφευρεθεῖσαν κάμινον Siemens πρὸς ἀναθέρμανσιν τῶν δεσμῶν σιδήρου ἀναδεύσεως. Τὴν κάμινον ταύτην μετέτρεψε πρὸς ἔμμεσον παρασκευὴν χάλυβος ἐν τετηκυίᾳ καταστάσει, κατορθώσας οὕτω τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ ἐντὸς φλογοβόλου καμίνου, ὅπου μόνον πολτοπαγὴς σίδηρος ἀναδεύσεως παρεσκευάζετο μέχρι τοῦδε. Ἂν καὶ αἱ δοκιμαί του ἐπέτυχον τελείως, τὸ μέσον τοῦτο ἐθεωρήθη ἐπὶ μακρὸν μόνον ὡς συμπληρωματικὸν τῆς μεθόδου Βέσσεμερ, ἡ δὲ διάδοσις τῆς μεθόδου Μαρτὲν παρασκευῆς τοῦ χάλυβος ἐβράδυνεν ἐπὶ πολύ. Ἤδη ὅμως τὰ δύο τρίτα τῆς παγκοσμίου ἐτησίας παραγωγῆς χάλυβος παρασκευάζονται διὰ τῆς μεθόδου ταύτης. Εἰς τὸν ἐλάχιστα καρπωθέντα τὴν ἐφεύρεσίν του Μαρτὲν μόνον τῷ 1910 ἀπενεμήθησαν παγκοσμίως αἱ δέουσαι τιμαί. Θ. Χ.

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Ροδόλφος.*** Ἑλβετὸς ἀνθρωπολόγος καὶ ἐθνογράφος (1864—1925) (βλ. λ. *Μάρτιν*, Ροδόλφος).

— **Μαρτὲν** (Martin), ***Φραγκῖσκος.*** Γάλλος περιηγητὴς ἐκ Βιτρέ, ζήσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Μετέσχεν ὡς χειρούργος μιᾶς ἀποστολῆς εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας (1601), ὑπὸ τὸν Φρολὲ ντὲ Λαμπαρντελιὲρ καὶ ἔγραψε «Περιγραφὴν τοῦ πρώτου ὑπὸ τῶν Γάλλων γενομένου ταξιδίου εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας», περιέχουσαν τὰ ἤθη, τοὺς νόμους, τὸν τρόπον τῆς ζωῆς καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Ἰνδῶν (Παρίσιοι, 1804). Χ. Δ.

— **Μαρτὲν *ντὲ Μουσὺ*** (Martin de Moussy), ***Ἰωάννης-Ἀντώνιος-Βίκτωρ.*** Γάλλος ἰατρὸς καὶ περιηγητὴς (1800—1899). Ἐξηρεύνησε (1852—1857) τὸ ἔδαφος τῆς Ἀργεντινῆς καὶ ἄλλων περιοχῶν, σχετικαὶ δὲ μονογραφίαι του ἐπὶ τῶν ἐξερευνήσεων τούτων εἶναι αἱ ἑξῆς: «Γεωγραφικὴ καὶ στατιστικὴ περιγραφὴ τῆς Ἀργεντινῆς ὁμοσπονδίας» (1860—1864), «Ἱστορικὸν σημείωμα περὶ τῆς παρακμῆς καὶ καταστροφῆς τῶν ἰησουϊτικῶν ἀποστολῶν ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ Λὰ Πλάτα» (1865). Γ. Ι. Β.

— **Μαρτὲν *ντὺ Νὸρ*** (Martin du Nord), ***Νικόλαος-Φερδινάνδος-Μαρία-Λουδοβῖκος-Ἰωσήφ.*** Γάλλος πολιτικὸς καὶ νομικὸς (1790—1847). Τῷ 1830 ἐξελέγη βουλευτὴς Ντουαὶ καὶ εἶτα ἐχρημάτισεν εἰσαγγελεὺς τοῦ ἀναθεωρητικοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ δικαστηρίου τῶν Παρισίων. Διετέλεσεν ἀκολούθως ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων, τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου (1836—1839) καὶ τῆς Δικαιοσύνης (1840). Γ. Ι. Β.

Μαρτὲν *χάλυψ,* ἢ ***χάλυψ Μαρτίνου.*** Χάλυψ προπαρασκευαζόμενος διὰ τῆς μεθόδου *Μαρτὲν* (βλ. λ. *καὶ* λ. *σίδηρος, χάλυψ, κάμινος*). Θ. Χ.

Μάρτενς (Martens), ***Ἀδόλφος.*** Γερμανὸς μηχανικὸς (1850—1914). Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη διευθυντὴς τοῦ μηχανικοτεχνικοῦ πειραματικοῦ ἰνστιτούτου καὶ τοῦ γραφείου δοκιμῆς τῶν πρώτων ὑλῶν. Τῷ 1879 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τοῦ Βερολίνου. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐπιστήμης τῆς δοκιμῆς τῶν ὑλῶν καὶ τῆς μεταλλομικροσκοπίας καὶ χημικοβιομηχανικῆς μικροσκοπίας, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται ἡ ἐπινόησις πολλῶν ἐργαλείων δοκιμῶν.

— **Μάρτενς** (von Martens), ***Γεώργιος-Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς νομικὸς καὶ διπλωμάτης (1756—1821). Ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Γοττίγγης, τοῦ Ρέγενσμπουργκ καὶ τῆς Βιέννης, τῷ δὲ 1783 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς νομολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοττίγγης, μετά τινα ἔτη μυστικοσύμβουλος τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀννοβέρου καὶ τῷ 1816 ἀπεστάλη ὡς διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως τούτου εἰς τὴν δίαιταν τῆς ἐν Φραγκφούρτῃ γερμανικῆς ὁμοσπονδίας. Ἐκ τῶν ἔργων του σημαντικώτερον εἶναι ἡ «Συλλογὴ τῶν Συνθηκῶν» ἀπὸ τοῦ ἔτους 1761 καὶ ἐντεῦθεν. Ἐκ ταύτης οἱ πρῶτοι ἑπτὰ τόμοι ἐδημοσιεύθησαν ἐν Γοττίγγῃ. «Συμπλήρωμα» δὲ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του *Καρόλου.* Ἡ «Νέα Συλλογὴ Συνθηκῶν» (τῶν μετὰ τὸ ἔτος 1808) ἐδημοσιεύθη ἀκολούθως εἰς 16 τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τέσσαρες πρῶτοι εἶναι τοῦ Μάρτενς, ὁ πέμπτος εἶναι ἔργον τοῦ ἀνεψιοῦ του, οἱ 6—9 τοῦ Ζάαλφεντ (Saalfeld) καὶ οἱ 10—16 τοῦ Μούρχαρντ (Murhard). Γ. Ι. Β.

— **Μάρτενς** (von Martens), ***Ἐδουάρδος φὸν —.*** Γερμανὸς ζῳολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1831 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1904. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ φυσικὴν ἱστορίαν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Τυβίγγης, τοῦ Μονάχου καὶ τοῦ Βερολίνου καὶ διωρίσθη τῷ 1855 καθηγητὴς τῆς ζῳολογίας εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ τῷ 1887 ὑποδιευθυντὴς τοῦ ζῳολογικοῦ μουσείου τῆς αὐτῆς πόλεως. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν περιφημοτέρων κογχυλιολόγων. Μετέσχεν ὡς μέλος τῆς βασιλικῆς πρωσσικῆς ἀποστολῆς (1860—1862), ἥτις ἐταξίδευσεν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν διὰ τὴν μελέτην τοῦ ζῳολογικοῦ πλούτου τῆς χώρας ἐκείνης. Ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ueber vorderasiatische konchylien» (1874) καὶ «Die Weich- und Schaltiere» (1883). Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

— **Μάρτενς** (Martens), ***Κούρτιος.*** Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1870 ἐν Λειψίᾳ. Ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα διακρινόμενα διὰ τὴν βαθεῖαν παρατήρησιν καὶ λεπτὴν εἰρωνείαν, μεθ' ἧς περιγράφει τὴν σύγχρονον κοινωνικὴν ζωήν: «Μυθιστόρημα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς παρακμῆς» (1898), «Καταστροφαί» (1904), «Πία» (1913), «Γιὰν Φοεῖντριχ» (1916), «Ἡ Γερμανία προχωρεῖ» (1913), «Κάσπαρ Χάουζερ» (1903), «Ὁ τεχνίτης τῆς χαρᾶς» (1907. τὴν αὐτοβιογραφίαν «Schonungslose Lebens chronik» (1921—1924, 2 τ.), ἥτις δίδει χαρακτηριστικὴν εἰκόνα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, κριτικὰς καὶ δοκίμια ἐπὶ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας κλπ. Γ. Ε. Κ.

— **Μάρτενς** (de Martens), ***Φρειδερῖκος-Φρόμμχολντ.*** Ρῶσσος νομικὸς καὶ διεθνολόγος (1845—1909), καταγόμενος ἐκ Πέρναου τῆς Λιβονίας. Τῷ 1868 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ δημοσίου δικαίου ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ νομικῇ σχολῇ. Τῷ 1874 ἤρχισε συγγράφων εἰδικὰ νομικὰ ἔργα κατ' ἐντολὴν τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως. Τὸ ἔργον του «Τὸ δίκαιον τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας κατὰ τοῦ πολέμου», ἐδημοσιεύθη τῷ 1869, καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη τὸ «Ὑπούργημα τοῦ προξένου καὶ ἡ προξενικὴ δικαιοδοσία ἐν Ἀνατολῇ». Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν του εἶναι ἡ εἰς 13 τόμους ἐκδοθεῖσα (1874—1902) «Συλλογὴ τῶν ὑπὸ τῆς Ρωσίας μετ' ἄλλων κρατῶν συναφθεισῶν συνθηκῶν καὶ συμβάσεων». Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐξεδόθη ρωσιστὶ καὶ γαλλιστὶ εἰς παραλλήλους στήλας μετ' εἰσαγωγικῶν σημειώσεων περὶ τῶν διπλωματικῶν περιπτώσεων, ὑφ' ἃς ἐγένοντο αἱ συνθῆκαι καὶ συμβάσεις αὗται. Ἐκ τῶν πρωτοτύπων ἔργων τοῦ Μάρτενς τὸ σπουδαιότερον εἶναι «Τὸ Διεθνὲς δίκαιον τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν». Ὁ Μάρτενς ἐχρησιμοποιήθη πλειστάκις ὡς διαιτητὴς διεθνῶν διαφορῶν (Μεξικοῦ καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν, Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Γαλλίας διὰ τὸ ζήτημα τῆς Νέας Γῆς 1891) κλπ. Γ. Ι. Β.

Μάρτενσεν (Martensen), ***Ἰωάννης-Λάσσεν.*** Ἐγεννήθη τῷ 1808 ἐν Flensburg τῆς Δανίας ἐκ πατρὸς Δανοῦ καὶ μητρὸς Γερμανίδος. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἑαυτοῦ σπουδῶν ἐν Δανίᾳ, μετέβη πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῶν εἰς Γερμανίαν, Γαλλίαν καὶ Αὐστρίαν, ἔνθα ἐγνώρισε πολλοὺς τῶν διαπρεπῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θεολόγων. Τῷ 1840 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς δογματικῆς καὶ ἠθικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης, τῷ δὲ 1854 ἐπίσκοπος ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Τῷ 1883 ἕνεκα σωματικῆς ἐξαντλήσεως παρῃτήθη τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ τῇ 3 Φεβρουαρίου τοῦ 1884 ἀπεβίωσεν. Ὁ Μάρτενσεν ἔγραψε δύο σπουδαιότατα ἔργα «Δογματικήν» (1849) καὶ «Ἠθικήν» (1878), μεταφρασθέντα καὶ εἰς τὴν γερμανικήν. Ἐπίσης μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ ἡ αὐτοβιογραφία του (1883, τρίτη ἔκδοσις 1891), αἱ δὲ μικρότεραι αὐτοῦ ἐργασίαι ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μάρτενσεν, ὅστις προέταξεν αὐτῶν ἀκριβῆ βιογραφίαν αὐτοῦ (1885). Ὁ Μάρτενσεν θεωρεῖται ὡς ὁ διαπρεπέστερος Δανὸς θεολόγος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, διακριθεὶς οὐ μόνον ὡς δογματικὸς καὶ ἠθικολόγος, ἀλλὰ καὶ ὡς ῥήτωρ. Κ. Ι. Δ.

μαρτενσίτης (ὁ) *[Μεταλλ.].* Συστατικὸν τῶν βεβαμμένων χαλύβων, κληθὲν οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ Γερμανοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐργαστηρίου δοκιμασίας ὑλικῶν τοῦ Βερολίνου A. Martens. Προέρχεται ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ *αὐστενίτου* (βλ. λ.) ἤτοι μικτῶν κρυστάλλων σιδήρου γ καὶ σεμεντίτου Fe_3C κατὰ τὴν βαφὴν καὶ ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον στάδιον μετατροπῆς αὐτοῦ. Τὰ ἐνδιάμεσα στάδια ἀποτελοῦσιν ὁ *ὀσμονδίτης*, ὁ *τρουστίτης* καὶ ὁ *σορβίτης*, μετὰ τῶν ὁποίων συνυπάρχει, ὅταν ἡ ψῦξις δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀπότομος ἢ ὅταν γίνῃ ἀνόπτησις. Ὁ μαρτενσίτης εἶναι τὸ σκληρότερον συστατικὸν τῶν χαλύβων καὶ εἶναι κατὰ τοσοῦτῳ ἀλλον σκληρόν, ὅσῳ εἶναι μεγαλυτέρα ἡ περιεκτικότης εἰς ἄνθρακα. Μικροσκοπικῶς ἐμφανίζεται ἐν τῇ μεταλλογραφικῇ ἐξετάσει μὲ ἰστὸν ἀποτελούμενον ἐκ διασταυρουμένων βελονῶν ἢ ἰνῶν ὑπὸ γωνίαν 60° ἀντικαθιστώντων τὰ ὀκτάεδρα τοῦ αὐστενίτου. Κατὰ τὴν προσβολὴν δ' οἰνοπνευματούχου διαλύσεως ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος παραμένει ἀνοικτόχρωμος καὶ μόνον μετὰ μακρὰν προσβολὴν λαμβάνει ἀπόχρωσιν ἐλαφρῶς κιτρίνην. Ὁμοίως διαλύεται ὑπὸ ἀραιοῦ θειικοῦ ὀξέος

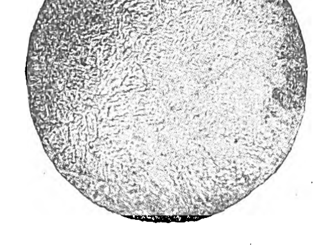

Χάλυψ βεβαμμένος, ἀποτελούμενος ἐκ καθαροῦ μαρτενσίτου.

ἐπιδράσει τοῦ ἀέρος, ἀποκλειομένης δὲ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἀέρος τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἄνθρακος μεταβάλλεται εἰς ὑδρογονάνθρακας, μικρὸν δὲ μέρος παραμένει ὡς ἐλεύθερος ἄνθραξ. Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

μαρτζέλο (τό). Βενετικὸν νόμισμα κοπὲν ἐπὶ τοῦ δουκὸς Νικολάου Μαρτζέλου τῷ 1475 καὶ κυκλοφορήσαν καὶ εἰς τὰς βενετοκρατουμένας χώρας.

Μαρτζινανίου ***Μονή,*** ἢ ***Μαργένενι.*** Ὠχυρωμένη θέσις ἐν Βλαχίᾳ, εἰς ἣν κατὰ τὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821 ἐστρατοπέδευσεν ὁ ἀρχηγὸς Σάββας Καμινάρης Φωκιανός, ἄλλοτε μπιμπασης (χιλίαρχος), ἀλλ' ἀδρανήσας προεκάλεσε τὰς ἥττας τῶν Ἑλλήνων ἐν Βλαχίᾳ. Μετὰ τὴν προσκύνησίν του, ἡ μονὴ τοῦ Μαργένενι ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς ὁρμητήριον διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς Βλαχίας ἀπὸ τῶν λειψάνων τῆς Ἐπαναστάσεως. Γ. Δ. Κ.

μάρτζινο (τό). Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης, σημαίνων ἐπίρραμμα ἐξ ὀθόνης, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐπιφανειῶν τῶν μεγάλων τετραγώνων ἱστίων ἐπιρραπτόμενον καὶ σχηματίζον οὕτω περιθωριακὴν ἐνδυνάμωσιν τοῦ ἱστίου ἀπὸ τῶν λωμάτων καὶ πρὸς τὰ ἄνω, εἰς ἥμισυ πλάτος φύλλου ὀθόνης. Σ. Ε. Λ.

μαρτζοβάρβουλον (τό), ἢ ***μαρτζοβάβουλον,*** ἢ ***μαρτζομάβουλον*** (ἐκ τοῦ λατιν. martio-marbulus). Ὅπλον ἐν χρήσει παρὰ τῷ Βυζαντινῷ στρατῷ. Ἐφέρετο ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐντὸς «θηκαρίου δερματίνου» καὶ ἐβάλλετο κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὅπως καὶ τὸ ἀκόντιον. Ἐλέγετο καὶ «τζικούριν» καὶ «σαλίβα», ἦτο δὲ ἢ «δίστομον» ἔχον «τὸ μὲν ἓν στόμα ὡς σπάθην τὸ δὲ ἕτερον ὡς κονταρίου ξίφος», ἢ ἁπλοῦν «ἔχον τὸ μὲν ἓν στόμα κόπτον, τὸ δὲ ἕτερον στρογγύλον». Ν. ΚΛΣ

Μαρτζώκης, ***Ἀνδρέας.*** Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ *Λουδοβίκου Μαρτζώκη*, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1849 καὶ ἀποθανὼν αὐτόθι τῷ 1922. Ἐξέδωκε τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Νυκτολούλουδα», «Φλοῖσβοι» καὶ ἄλλας καὶ τὸ ἠθογραφικὸν ἐπικοδραματικὸν ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ γούμενος τῆς Ἀναφωνήτρας». Παραμένει ἀνέκδοτον ἕτερον ἔργον του (συνέχεια τοῦ προηγουμένου) ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἅγιος τῶν Στροφάδων».

— **Μαρτζώκης,** ***Λουδοβῖκος-Ἰγνάτιος.*** Νομικὸς καὶ λόγιος ἐκ Βολωνίας τῆς Ἰταλίας, διατελέσας ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ διεθνοῦς δικαίου εἰς τὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιον. Τῷ 1837 ἐγκατεστάθη εἰς Ζάκυνθον, ὅπου καὶ ἵδρυσεν ἰδιωτικὴν σχολήν, ἐν ᾗ ἐδίδασκε τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν. Ἀπέθανεν ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1889.

— **Μαρτζώκης,** ***Μέμνων.*** Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ *Λουδοβίκου Μαρτζώκη*, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1847 καὶ ἀποθανὼν αὐτόθι τῷ 1902. Μετέφρασεν εἰς τὴν ἰταλικὴν ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου, τοῦ Τερτσέτη καὶ ἄλλων Ἑπτανησίων ποιητῶν. Ἔγραψε κριτικὰς μελέτας περὶ Βέρδη, Καρδούτσι καὶ ἄλλων Ἰταλῶν διανοουμένων, δημοσιευθείσας εἰς φιλολογικὰ περιοδικὰ τῆς Ζακύνθου. Διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἱστορίας εἰς τὸ γυμνάσιον Ζακύνθου.

— **Μαρτζώκης,** ***Στέφανος.*** Ἕλλην ποιητής, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ *Λουδοβίκου Μαρτζώκη*, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1855 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1913. Ῥέπων ἐκ φύσεως εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἀνατραφεὶς εἰς τὸ πνευματικὸν περιβάλλον τοῦ πατρικοῦ οἴκου, ὅπου ἐγίνοντο πολλαὶ φιλολογικαὶ συγκεντρώσεις, ἐνωρίτατα ἠσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν. Τῷ 1878 ἐξέδωκεν εἰς μικρὰ φυλλάδια ἐν Ζακύνθῳ καὶ εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν τοὺς πρώτους στίχους του ὑπὸ τὸν τίτλον «Poesie-Ore di Tormento». Τῷ 1883 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἰταλικῆς εἰς τὸ γυμνάσιον Ἀργοστολίου, παυθεὶς μετὰ μικρὸν λόγῳ καταργήσεως τῆς ἕδρας διὰ τὸ μάθημα τοῦτο. Τῷ 1900 οἱ ἐν Παρισίοις σπουδασταὶ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τῇ ὑποστηρίξει καὶ τῶν καθηγητῶν των Αἰμιλίου Λεγκρὰν καὶ Ἰουλίου Περνό, τιμῶντες τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ Σ. Μαρτζώκη, ἐξέδωκαν εἰς τόμον (καὶ εἰς 100 μόνον ἀντίτυπα) τὰ «Σονέττα» του. Τῷ 1902 ἐξεδόθησαν εἰς τόμον τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ ὅλα τὰ ἕως τότε ὑπάρχοντα ποιήματά του.

Ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀθήνας ὁ Μαρτζώκης ἐσχημάτισε περὶ αὐτὸν ἀξιόλογον φιλολογικὸν κύκλον, ὅστις συνεκεντροῦτο κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἐν τῇ γωνίᾳ τῶν ὁδῶν Σόλωνος καὶ Α. Λόντου καφενεῖον Καρατζᾶ καὶ βραδύτερον εἰς τὸ ἐν τῇ γωνίᾳ τῶν ὁδῶν Σταδίου καὶ Προαστείου καφενεῖον «Νέον Κέντρον». Τῷ 1910 ὁ Μαρτζώκης ἐτιμήθη διὰ τὸ ποιητικόν του ἔργον ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως μὲ τὸ παράσημον τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τῶν Ἱπποτῶν. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1912 οἱ φίλοι καὶ θαυμασταὶ τοῦ ποιητοῦ ἐτέλεσαν εἰς τὴν ἔπαυλιν Θὼν ἐν Ἀμπελοκήποις φιλολογικὸν συμπόσιον εἰς ἑορτασμὸν τῆς φιλολογικῆς εἰκοσιπενταετηρίδος του. Ὁ Στέφανος Μαρτζώκης, θεωρούμενος ὡς ὁ τελευταῖος κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ποιητὴς τῆς ἑπτανησιακῆς σχολῆς, εἶναι ὁ πλησιέστερος πρὸς τὸν Λεοπάρδι Ἕλλην λυρικὸς τῆς παρελθούσης γενεᾶς, ἰδίως εἰς τὰ ποιήματα τῆς ὡρίμου ἡλικίας του. Τὰ πρῶτά του ποιήματα τὸν παρουσιάζουν περισσότερον βυθισμένον εἰς τὸν ρωμαντισμὸν τῆς ἐποχῆς. Ἡ ποίησίς του γενικῶς ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὸν Σολωμόν, τὸν Βαλαωρίτην, τὸν Κάλβον, τὸν Φώσκολον, ἀλλὰ καὶ τὸν Καρδούτσι καὶ τὸν Λεοπάρδι, ἔχει ἐν τούτοις ἀτομικὸν χαρακτῆρα, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καθίσταται μᾶλλον εὐδιάκριτος, καὶ λαμβάνει ἀπαισιόδοξον τόνον.

Στέφανος Μαρτζώκης.

Τῷ 1925 ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Καίσαρος Μαρτζώκη τὰ «Ἅπαντα» τοῦ Μαρτζώκη μὲ πρόλογον τοῦ Μαρίνου Σιγούρου. Πεζὰ ἔργα ὁ Μαρτζώκης ἔγραψεν ὀλίγα. Τὸ ἀξιολογώτερον ἐκ τούτων εἶναι μία ἐκτενεστάτη περὶ Σολωμοῦ μελέτη, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Γκρέτσια».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γ. Βῶκος*, Ὁ μαέστρος εἰς τὸν «Καλλιτέχνην».— *Χ. Παπαντωνίου* εἰς τὸν «Ἑρμῆν».— *Δ. Λαμπίκης* εἰς τὴν «Φιλολογικὴν Κυψέλην» (1916) καὶ τὴν ἐφημερίδα «Πολιτεία» (1927).—*Δ. Ταγκόπουλος*, Φιλολογικὰ πορτραῖτα. Δ. Λ. Λ.

μαρτῆγος (ὁ) *[Ναυτ.].* Τύπος ὀξυπρύμνου συνήθως ἱστιοφόρου τῆς ἀκτοπλοΐας, συχνότατος ἄλλοτε εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, ἤδη ὅμως μόνον εἰς τὸν Εὔξεινον σπανίως δὲ εἰς τὴν ἀκτοπλοΐαν τῆς Καραμανίας, ἀπαντῶν. Ὁ ἐξαρτισμός του ἀπετελεῖτο ἐξ ἀκατίου ἱστοῦ, ἱσταμένου ὀλίγον πρώραθεν τοῦ μέσου τοῦ πλοίου, φέροντος δὲ ἀκάτιον (ἀφαιρετόν), δολώνιον καὶ φασώνιον, ἀλλὰ καὶ ἐκ μικροῦ πρυμναίου ἱστοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεπετάννυτο ἀρτώμενος ἐπιδρομίσκος ἢ σακκολέφη. Οἱ Τοῦρκοι ὠνόμαζον τὰ πλοῖα ταῦτα *καραμουσάλ*. Μαρτῆγος μὴ ἔχων τὸν πρυμναῖον ἱστόν, τὴν δὲ σακκολέφην του ἀπὸ τοῦ μόνου ἱστοῦ του ἀρτωμένην, ὠνομάζετο καὶ *τσερνίκι*. Σ. Ε. Λ.

Μαρτηνοί (οἱ) *[Ἀρχ.].* Λαὸς τῆς Ἐρήμου Ἀραβίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε', 18, 1) καὶ κατοικῶν παρὰ τὴν Βαβυλωνίαν. Α. Θ. Σ.

Μάρτης (ὁ)· δημοτ., ὁ *Μάρτιος* (βλ. λ.) μήν.

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *Μάρτιος*.

— **μάρτης** (ὁ) *[Λαογρ.].* Καλεῖται οὕτω κλῶσμα ἐκ μεταξωτῶν ἢ μαλλίνων νημάτων, χρώματος λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ ἢ ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦ (κιτρίνου), τὸ ὁποῖον περιδένουν εἰς τὰς χεῖρας των αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου, διὰ νὰ προφυλάξῃ τὸ δέρμα ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ μαυρίσῃ ἐκ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, αἵτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην θεωροῦνται ἐξαιρετικῶς καυστικαί. Οἱ μάρτηδες προετοιμάζονται κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς 1ης Μαρτίου, ἀναρτῶνται εἰς κλῶνους τριανταφυλλιᾶς ἢ ἀμυγδαλιᾶς, ἐνῷ ἀπαγγέλλονται σχετικαὶ ἐπῳδαί, καὶ τὴν ἐπομένην περιδένονται εἰς τὴν χεῖρα, διατηροῦνται δὲ ἢ μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς ἢ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἤθελέ τις ἴδει χελιδόνα ἢ πελαργόν. Κατόπιν ἢ ῥίπτονται εἰς τὸ φρέαρ μὲ τὴν φράσιν: «πηγάδι, πάρ' τὸ μάρτη μου καὶ δός μου τὴ δροσιά σου» ἢ τίθεται κάτωθεν λίθου, μετὰ πάροδον δὲ 40 ἡμερῶν ἐξετάζεται καὶ ἀσκουμένης καὶ μαντικῆς, καθ' ἥν, ἂν μὲν κάτωθεν τοῦ λίθου εἶχον ἀθροισθῆ μύρμηκες, ὁ κάτοχος τοῦ μάρτη θὰ πλουτίσῃ, ἂν δὲ σκώληκες, θ' ἀποθάνῃ. Ἡ συνήθεια αὕτη ἀναφέρεται ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος εἰς τινα ὁμιλίαν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἀλλ' εἶναι πολλῷ παλαιοτέρα. Ἐκ τῆς ὁμιλίας ταύτης, ἐν ᾗ ἐκεῖτο ψέγεται καὶ καταδικάζεται, φαίνεται ὅτι ἠσκεῖτο ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ὑπὸ τῶν γυναικῶν. Κατὰ τὸν Ν. Γ. Πολίτην, ὁ μάρτης εἶναι λείψανον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λατρείας, ἀνευρισκόμενος ἐν τοῖς ἐλευσινίοις μυστηρίοις. Εἶναι ἡ *κρόκη*, ἣν ἔδενον οἱ μύσται εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὸν πόδα, ἀποδίδοντες εἰς αὐτὴν συμβολικὴν ἔννοιαν ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*, Λαογραφικὰ σύμμεικτα τόμ. Α' σ. 35, 36.] — Ω.

μαρτῆς (ὁ)· ἰδιωμ. Κρήτ., ὁ σιτευτὸς ἀμνός.

μαρτία (ἡ) (Martia) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαλιδῶν*, περιλαμβάνον ὡραιοτάτας ψυχὰς μὲ θαυμασίους ποικίλους χρωματισμούς. Γνωστὰ εἶδη τινὰ ἀπαν-

Digitized by Google

τῶντα πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπὶ διαφόρων δασικῶν δένδρων ἐνδιαιτώμενα. Δ. Ν. Π.

Μαρτιάλιος. Ἀρχαῖος Ἕλλην ἰατρός, ἐρασιστράτειος, σύγχρονος τοῦ Γαληνοῦ, ἀσχοληθεὶς περὶ τὴν ἀνατομικὴν καὶ γράψας δύο βιβλία περὶ ἀνατομῆς. (Γαλ. ΙΘ' 13). Τινὲς ταυτίζουσι τοῦτον πρὸς τὸν *Μαρτιανόν*, ὃν ἀναφέρει ὁ Γαληνὸς «ὡς ἀνατομικώτατον» καὶ οὗ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δύο βιβλία τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων ἀνατομῶν ἐσπουδάζοντο. ΑΡ. Π. Κ.

Μαρτιάλιος (Martialis), ***Μᾶρκος-Βαλέριος***. Διάσημος Λατῖνος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Βιλβίλει (νῦν el Catalayud) πόλει τῆς Ταρρακωνησίας ἐν Ἱσπανίᾳ περὶ τὸ 42 μ Χ καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 103 μ.Χ. Τῷ 64 ἦλθεν εἰς Ρώμην καὶ διὰ νὰ ζήσῃ ἠναγκάσθη νὰ μετέλθῃ ἐπί τινα χρόνον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συνηγόρου, πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν ᾐσθάνετο καμμίαν κλίσιν. Ἐν Ρώμῃ ἔζησε, κατὰ την ἰδίαν του ὁμολογίαν, 34 ἔτη, χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῇ καθόλου, πλὴν μικρᾶς διαμονῆς εἰς τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν. Ἦτο «κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὸς ἄνθρωπος, φαιδρότατος, ἑτοιμολόγος, μὲ ὀξεῖαν παρατηρητικότητα, μὲ πολλὴν εὐφυΐαν τοῦ νὰ παριστάνῃ κωμικῶς καὶ ζωηρῶς τὰ μικρὰ καὶ τὰ καθημερινά, εὔκαμπτος δὲ ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ εὐλύγιστος» (*O. Ribbeck*) καὶ διὰ τοῦτο πολὺ ταχέως κατέστη περιζήτητος εἰς τὰς συναναστροφὰς καὶ κατώρθωσε νὰ λύσῃ ὁπωσδήποτε τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς κατὰ τρόπον ὀλίγον παρασιτικόν, χωρὶς νὰ ἐργάζηται. Ἡ ποίησίς του ἦτο συνήθως ποίησις εὐκαιρίας, ἐξεδηλοῦτο κατὰ τὰ συμπόσια, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ οἴνου, καὶ ηὐχαρίστει πολὺ τοὺς ἀκροατάς. Ὁ Μαρτιάλιος ἐνωρὶς εἶχεν ἀποκτήσει φήμην εὐφυοῦς τεχνίτου καὶ εἶχε γίνει πλέον τοῦ συρμοῦ καθ' ὅλην τὴν ἀγανῆ ἀκόμη Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, πρὶν ἢ ἀκόμη δημοσιευθοῦν διὰ τῶν ἐκδοτῶν τὰ ποιήματά του. Τὴν πρώτην συλλογὴν ποιημάτων (ἐπιγραμμάτων), ὑπὸ τὸν τίτλον «De spectaculis» (=Περὶ θεαμάτων), ἐδημοσίευσε περὶ τὸ 80 μ. Χ. ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς σειρᾶς τῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους εἶχε καταστήσει ὁ Τίτος. Μετὰ τέσσαρα ἔτη (84) ἐξέδωκεν ἑτέραν συλλογὴν ἐπιγραμμάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Xenia» (=Ξένια). Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα, ἅτινα ἐπλήρουν ἀνάγκην κοινονικῆς ἐθιμοτυπίας, προωρίζοντο ὡς συνοδευτικὰ τῶν δώρων, τὰ ὁποῖα ἐστέλλοντο ἀμοιβαίως κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Σατουρναλίων. Συγχρόνως σχεδὸν πρὸς τὴν συλλογὴν ταύτην ἐξεδόθη καὶ δευτέρα, ἀποτελοῦσα ὅμοιον πρὸς τὴν πρώτην βιβλιάριον. Τὰ ἐπιγράμματα αὐτῆς περιεῖχον ὁδηγίας περὶ τῆς χρήσεως τῶν διὰ λαχνοῦ διδομένων δώρων κατὰ τὰ Σατουρνάλια, τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο apophoreta (=ἀποφόρητα, τὰ ὁποῖα οἱ κεκλημένοι ἠδύναντο ν' ἀποφερωσι μεθ' ἑαυτῶν). Ἐν τῷ μεταξὺ, λόγῳ τῆς σημειωθείσης ἐπιτυχίας τῶν προγενεστέρων ἐπιγραμμάτων τοῦ Μαρτιαλίου, ἅτινα ἐκυκλοφόρουν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, διάφοροι κερδοσκόποι ἤρχισαν νὰ ἐκδίδουν ταῦτα ὡς ἴδια. Ὁ ποιητής, ζημιούμενος καὶ κινδυνεύων νὰ χάσῃ τὴν πατρότητα τῆς δημιουργίας του, ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ποιημάτων του, ἵνα ἐξασφαλίσῃ οὕτω τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἰδιοκτησίαν. Ἐδημοσίευσε λοιπὸν ἀμέσως δύο βιβλία «Ἐπιγραμμάτων», τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν εἰς τὸ ἑξῆς, κατ' ἔτος περίπου, ἐννέα ἀκόμη βιβλία (3—11) καὶ τέλος τὸ δωδέκατον. Εἰς τὰ 12 ταῦτα βιβλία περιέχονται ἐπιγράμματα ἐπιτύμβια, περιγραφικὰ ἔργων τέχνης ἢ παντοειδῶν περιέργων ἀντικειμένων, σατιρικὰ ἐθίμων, χαρακτήρων, καταστάσεων κλπ., καὶ ἀποκαλύπτεται ὁ ὄχι τόσον ἀξιοπρεπὴς χαρακτὴρ τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος, ὁσάκις δὲν ἐπιδίδεται εἰς ταπεινὰς κολακείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Δομιτιανὸν καὶ τοὺς πλουσίους, ἐπαιτεῖ μετὰ πρωτοφανοῦς θρασύτητος. Μετὰ 34 ἐτῶν ἀπουσίαν ὁ ποιητὴς ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς ἡλικίαν 56 ἐτῶν, κεκμηκώς, ἀπογοητευμένος καὶ ἐγκαταλελειμμένος ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον τοῦ ὁποίου ἤρχισε νὰ ψυχραίνηται. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του Βίλβιλιν, ἐπέδόθη εἰς τελείαν ὀκνηρίαν, ἣ ὁποία ὑπεθάλπετο καὶ ἐκ τῆς ἀνέσεως, ἣν εἶχε ἀποκτήσει χάρις εἰς πλουσίαν προστάτριαν καὶ θαυμάστριάν του. Ἀπέθανε περὶ τὸ 103. Τὰ σῳζόμενα ἐπιγράμματά του εἶναι 1500 καὶ πλέον καὶ περιλαμβάνουσι 8—9 χιλιάδας στίχους.

Ὁ Μαρτιάλιος χρησιμοποιεῖ ἐλεγειακὰ δίστιχα, ἐνδεκασύλλαβα, χωλιάμβους, ἑξάμετρα καὶ πεντάμετρα. Ἡ γλῶσσά του εἶναι ὁμαλὴ καὶ παραστατική, ἐν συνόλῳ δὲ τὰ ἐπιγράμματά του οὐ μόνον παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς ἀνεκτιμήτους εἰκόνας τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀλλ' εἶναι καὶ ἀπαράμιλλα ἔργα μικροτεχνίας εὐφυοῦς καὶ εὐτραπέλου τεχνίτου. Οὐδεὶς ἄλλος πρὸ αὐτοῦ οὐδὲ μετ' αὐτὸν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν Μαρτιάλιον ἐν τῇ ἐπιγραμματοποιΐᾳ, καὶ κατὰ τὴν γονιμότητα καὶ κατὰ τὴν δεξιότητα. Πρώτη ἔκδοσις τῶν «Ἐπιγραμμάτων» ἐγένετο ἐν Ρώμῃ περὶ τὸ 1470. Κριτικαὶ ἐκδόσεις ὑπάρχουν αἱ τοῦ Schneidewin (Λειψία 1853) τοῦ Srephenson Λονδῖνον 1880), τοῦ Friedlaender (1886).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Brandt*, De Martialis poetae vita (Berlin 1853).—*Friedlaender*, De temporibus librorum Martialis (Koenigsberg 1862 καὶ 1865). - *Τοῦ αὐτοῦ*, De personis a Martiali commemoratis (Koenigsberg 1870).—*O. Ribbeck*, Ἱστορία τῆς ρωμαϊκῆς ποιήσεως (ἑλλ. μετ. Σ. Σακελλαροπούλου 1900) τ. Γ' σ. 380 κ. ἑξ).—*C. Marchesi*, Valerio Marziale (Genua 1914).—*K. F. Smith*, Martial, the epigrammatist, and other essays (Baltimore 1920). —Ω.

— **Μαρτιάλιος, ἅγιος.** Ἡ πρώτη ἱστορικὴ εἴδησις περὶ τοῦ Μαρτιαλίου εὕρηται παρὰ τῷ Γρηγορίῳ τοῦ Tours. Κατ' αὐτὴν οὗτος ἐλθὼν ἐκ Ρώμης εἰς τὴν Γαλλίαν τῷ 250 μ Χ., ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμὸν αὐτόθι καὶ ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον. Τῷ 848 ἐν Μιμόζῃ τῆς Γαλλίας ἱδρύθη ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡ περίφημος μονὴ τοῦ Ἁγίου Μαρτιαλίου, οἱ μοναχοὶ τῆς ὁποίας ἔπλασαν τὴν διήγησιν ὅτι ὁ Μαρτιάλιος ἦτο εἷς τῶν 72 μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, σταλεὶς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου εἰς τὴν Γαλλίαν πρὸς κήρυξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐχάλκευσαν δύο αὐτοῦ ἐπιστολὰς σταλείσας ἐκ Τουλούζης καὶ Βορδώ. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ψευδῶν τούτων εἰδήσεων δύο σύνοδοι, συνελθοῦσαι ἐν Λιμόζῃ τῷ 1028 καὶ 1031, ἐκήρυξαν αὐτὸν ὡς ἀπόστολον, τὰς ἀποφάσεις δ' αὐτῶν ἐπεκύρωσεν ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ ΙΘ' τῷ 1854. Ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην αὐτοῦ τῇ 30 Ἰουνίου. Κ. Ι. Δ.

Μαρτιανὸς *Καπέλλας* (Capella). Λατῖνος φιλόσοφος (βλ. λ. *Καπέλλας* Μαρτιανός).

μαρτιάτικος, —η, —ο· δημοτ., ὁ τοῦ Μαρτίου: «μαρτιάτικος χειμῶνας», «ὁ μαρτιάτικος ἥλιος μαυρίζει τὸ πρόσωπο».

Μαρτίγκ Martigues) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Λιμὴν καὶ πόλις τῆς νοτ. Γαλλίας εἰς τὸν ΝΔ. μυχὸν (πλάτ. 43°24'15" Β, μηκ. 5°03'25" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3414: Approaches to Marseille) τῆς Λιμνοθαλάσσης Μπέρο (Etang de Berre). Κάτ. 5 649. Ἡ πόλις ἔχει βιομηχανίαν χημικῶν προϊόντων, κατασκευῆς κονσερβῶν, ἅλυκὰς καὶ ἀτμομύλους. Σ. Ε. Λ

Μάρτιν (Martin), ***Αὔγουστος***. Γερμανὸς γυναικολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ἰένᾳ τῷ 1847. Τῷ 1870 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Βερολίνῳ. Ἀπὸ τοῦ 1872 διετέλεσε βοηθὸς τῆς γυναικολογικῆς κλινικῆς τοῦ Βερολίνου καὶ τῷ 1899 ἐκλήθη καθηγητὴς τῆς γυναικολογίας ἐν Γκραϊσβάλδῃ. Ἀπὸ τοῦ 1895 ἐξέδιδε μετὰ τοῦ Sänger μηνιαῖον περιοδικὸν «Μαιευτικῆς καὶ Γυναικολογίας». Πλεῖσται σημαίνουσαι ἐργασίαι του ἀναφέρονται ἐν τῇ γυναικολογίᾳ, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἀνατομοπαθολογίαν, διαγνωστικὴν καὶ ἐγχείρησιν τῶν σαλπιγγιτίδων, εἰς τὴν ἱστολογίαν καὶ ἐγχείρησιν τῶν ἰνομυωμάτων καὶ καρκίνου τῆς μήτρας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀνατομοπαθολογίαν καὶ συμπτωματολογίαν τῆς ἐξωμητρίου κυήσεως. Πλείστας σχετικὰς ἀνακοινώσεις περὶ τῶν ἄνω νόσων ἔκαμεν εἰς διάφορα συνέδρια καὶ πλείστας ἐργασίας ἐδημοσίευσεν. Ἀναφέρομεν τὸν «Ἄτλαντα τῆς γυναικολογίας» ὡς καὶ τὰ συγγράμματα: «Παθολογία καὶ θεραπευτικὴ τῶν νόσων τῶν γυναικῶν» (1894), «Μαιευτική» (1895), «Νόσοι σαλπίγγων καὶ ᾠοθηκῶν» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν μαθητῶν του καὶ τοῦ Sänger. Ο. Ρ.

—**Μάρτιν** (Martin), ***Ἐδουάρδος-Ἀρνόλδος***. Γερμανὸς μαιευτὴρ τοῦ Βερολίνου, γεννηθεὶς ἐν Ἀϊδελβέργῃ (1809—1875). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς τὴν νομικήν, εἶτα δὲ τὴν ἰατρικήν, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς τελευταίας ἐν Γοτίγγῃ τῷ 1833 Ἐπεσκέφθη τὴν Αὐστρίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μαιευτικήν, καὶ τῷ 1846 ἐγένετο καθηγητὴς ταύτης, διαδεχθεὶς τῷ 1850 ἐν Βερολίνῳ τὸν D. W. H. Busch. Εἰργάσθη διὰ τὴν ἵδρυσιν γυναικολογικοῦ τμήματος ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Βερολίνου Charité καὶ ἀνέδειξε τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναληφθεῖσαν μαιευτικήν, κλινικὴν καὶ πολυκλινικήν. Διετέλεσεν ὡσαύτως διευθυντὴς τῆς σχολῆς μαιῶν καὶ ἀπετέλεσε μέλος τῆς πρὸς σύνταξιν συγγράμματος διὰ τὰς μαίας ἐπιτροπῆς. Ο Ρ.

— **Μάρτιν** (Martin), ***Ἰωάννης*** Ἄγγλος ζωγράφος (1789—1854). Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς διακοσμητὴς ἁμαξῶν ἐν Νιουκάστελ. Λαβὼν ὅμως κατόπιν μαθήματα ζωγραφικῆς ἀπὸ τὸν Ἰταλὸν Βονιφάτιον Μοῦσσο, μετέβη τῷ 1806 εἰς Λονδῖνον, ὅπου ἔμαθε νὰ ζωγραφίζῃ καὶ ἐπὶ ὑάλου, πορσελλάνης καὶ σμάλτου καὶ τῷ 1812 ἐξέθεσε τὸν πρῶτόν του πίνακα «Ὁ Σαντὰκ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ποταμοῦ τῆς Λήθης». Τῷ 1813 ἐξέθεσε τὸν πίνακα «Ἡ ἐκδίωξις ἐκ τοῦ παραδείσου» καὶ τῷ 1815 τὸν «Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ σταματῶντα τὸν ἥλιον». Πάντες οἱ πίνακες οὗτοι ἦσαν τεραστίων διαστάσεων, ἰδίως ὁ τελευταῖος, καὶ ἐπροξένησαν εἰς τὸ κοινὸν μεγάλην αἴσθησιν. Τῷ 1819 ἐξέθεσε τὴν «Πτῶσιν τῆς Βαβυλῶνος», ἔργον τεραστίων καὶ τούτου διαστάσεων, ὅπερ προεκάλεσε τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ πολλοῦ κοινοῦ. Τῷ 1820 συνέθεσε τὸν «Μάκβεθ» καὶ τῷ 1821 τὸν ὀνομαστότερον τῶν πινάκων του «Τὸ συμπόσιον τοῦ Βαλτάσαρ». Τοὺς πίνακας τούτους ἠκολούθησαν «Ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἡρακλείου» (1823), «Ἡ ἑβδόμη πληγὴ τῆς Αἰγύπτου» (1824), «Ἡ δημιουργία» (1824) «Ὁ κατακλυσμός» (1826), «Ἡ πτῶσις τῆς Νινευή» (1828), «Ἡ δευτέρα παρουσία», «Ἡ πτῶσις τοῦ Ἀδάμ» (1852) κτλ. Ἐξετέλεσεν ἐπίσης τὴν εἰκονογράφησιν τῆς Βίβλου καὶ τοῦ «Ἀπολεσθέντος παραδείσου» τοῦ Μίλτωνος καὶ κατέγινεν εἰς ἔργα μηχανικῆς. Ἐφιλοδόξησε διὰ τῶν μεγάλων εἰς διαστάσεις πινάκων του νὰ μιμηθῇ τὰ ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου ἐν τῇ Κατέλλα Σιστίνα τοῦ Βατικανοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος τοῦ Ἰταλοῦ καλλιτέχνου. Μ. Δ. Β.

—**Μάρτιν** (Martin) ***Λούθηρος***. Ἀμερικανὸς νομομαθὴς (1748—1826). Ἐδίδαξεν εἰς τὸ Κουινστάουν Μέρυλαντ. Τῷ 1778 διωρίσθη γενικὸς εἰσαγγελεὺς τῆς πολιτείας Μέρυλαντ, κατόπιν δὲ ἔγινε διαδοχικῶς ἀρχιδικαστής, ἐν Βαλτιμόρῃ Μέρυλαντ, γενικὸς εἰσαγγελεὺς καὶ βουλευτής, κατὰ τὸ συνταγματικὸν συνέδριον ἐν Φιλαδελφείᾳ, ἀλλ' ἠρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τὸ Σύνταγμα. Μ. Ι. Θ.

—**Μάρτιν** (Martin) ***Νουμᾶς***. Ἄγγλος ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Κατῆλθεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα καὶ ἀναφέρεται ὡς πολεμήσας μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Κοκκίνη εἰς τὸ Ἀνατολικὸν τῷ 1823. Γ. Δ. Κ.

— **Μάρτιν** (Martin) ***Ὅμηρος Ντότζ***. Ἀμερικανὸς ζωγράφος (1836—1897), γεννηθεὶς εἰς Ἄλμπανυ Νέας Ὑόρκης. Ἔγινε μέλος τῆς ἐθνικῆς ἀκαδημίας σχεδιαστῶν Νέας Ὑόρκης καὶ ἀκαδημαϊκὸς τῷ 1874. Ἔζησεν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ 1886 καὶ ἐζωγράφησε τὴν «Ἅρπαν τῶν ἀνέμων», ἡ ὁποία ἀπόκειται εἰς τὸ μητροπολιτικὸν μουσεῖον τῆς Νέας Ὑόρκης.

— **Μάρτιν** (Martin), ***Οὐΐλλιαμ Φανσχέου σὲρ***—. Ἄγγλος ναύαρχος (1801—1895). Ὑπηρέτησεν ἐν Μεσογείῳ, κατόπιν ἔγινε διοικητὴς τῆς μοίρας τῆς διώρυγος καὶ διευθυντὴς τοῦ ναυστάθμου Πόρτσμουθ. Ἔδειξεν ἔκτακτον ἱκανότητα καὶ ἐπέβαλε τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸ ναυτικόν.

—**Μάρτιν** (Martin), ***Ροδόλφος***. Εἷς τῶν διαπρεπεστέρων νεωτέρων Γερμανῶν ἀνθρωπολόγων (1864 — 1925). Γεννηθεὶς ἐν Ἑλβετίᾳ (Ζυρίχῃ), ἐγένετο διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Λειψίᾳ, ἠκολούθησεν ὅμως κατόπιν τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἔν τε τῇ Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1891 ἐδίδαξεν ἀνθρωπολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ζυρίχης. Τῷ 1896—1897 περιηγήθη τὸν κόσμον, ἰδίᾳ τὰς Ἰνδίας. Τῷ 1911 ἐγκατεστάθη ἐν Βερσαλλίαις πρὸς συγγραφὴν τῆς «Ἀνθρωπολογίας» (1914). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Martin, ἐν δευτέρᾳ ἤδη ἐκδόσει μετὰ τὸν θάνατόν του, ἀποτελεῖ σήμερον τὸν κλασσικὸν ὁδηγὸν οἱασδήποτε ἀνθρωπολογικῆς μελέτης. Τῷ 1917 διεδέχθη τὸν Ranke εἰς τὴν τακτικὴν ἕδραν τῆς ἀνθρωπολογίας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.

Τὸν Martin χαρακτηρίζει λεπτομέρεια καὶ συστηματοποίησις τῶν ἀνθρωπολογικῶν μεθόδων καὶ βαθεῖα κριτική. Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἐργασιῶν ἐθνογραφικῶν ἐπὶ τῶν διαφόρων κατωτέρων φυλῶν (Φουεγίων, Παταγόνων, Μαλαίων κλπ.) καὶ ἄλλων, θεωρεῖται δὲ κυρίως ὡς ὁ ἀναμορφωτὴς τῆς συστηματικῆς ἀνθρωπολογίας (φυσικῆς) διὰ τοῦ μνημειώδους συγγράμματός του.

Ὁ Martin κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ζωῆς του, ἂν καὶ πάσχων ἤδη, ἀπησχολήθη μὲ τὴν ἔρευναν τῆς ἀναπτύξεως τῆς παιδικῆς ἡλικίας, συντελέσας διὰ τῶν συστηματικῶν καὶ εὐρυτάτων μετρήσεων, τῇ βοηθείᾳ τῶν συνεργατῶν του, ἐν τῷ ἀνθρωπολογικῷ ἰνστιτούτῳ τοῦ Μονάχου, εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἀναπτύξεως τῆς νεότητος τῆς βαυαρικῆς πρωτευούσης. Εἶναι ἱδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ «Anthropologischer Anzeiger». Ι. Γ. Κ.

—**Μάρτιν** (Martin), ***Φραγκῖσκος Ξαβιέρος***. Ἀμερικανὸς νομομαθὴς καὶ συγγραφεὺς (1762—1846), γεννηθεὶς ἐν Μασσαλίᾳ τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὸν Ἀφρικανικὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας μετέβη εἰς Βόρειον Καρολίναν, ὅπου ἐδικηγόρησε. Τῷ 1806 ἐξελέγη βουλευτής, μεθ' ὃ ἔγινε δικαστὴς τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς πολιτείας Μισσισιπῆ, καὶ κατόπιν τῆς πολιτείας Ὀρλεάνης, μετὰ ταῦτα δὲ γενικὸς εἰσαγγελεὺς καὶ πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς πολιτείας. Διερρύθμισε τὸ δικονομικὸν σύστημα τῆς Λουϊζιάνας.

Μάρτιν - ὐ - *Σολὲρ* (Martin y Soler), ***Βικέντιος***, ὁ ἐπονομαζόμενος ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν *Μαρτίνι* ἢ *Λὸ Σπανιουόλο*. Ἱσπανὸς συνθέτης (1754—1806), ἀρχίσας τὸ στάδιόν του ὡς ὀργανοκρούστης εἰς Ἀλικάντε καὶ εἶτα εἰς Μαδρίτην. Μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν δραματικὴν μουσικὴν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σύνθεσιν μελοδραμάτων, ἀποκτήσας διεθνῆ φήμην. Ὁ Μάρτιν εἶχεν ἤδη ἀναβιβάσει εἰς Μαδρίτην τὸ μελόδραμα «I due Avari» (1861), ὅταν ἐπέτυχε νὰ παιξῇ ἐν Ἰταλίᾳ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι» (1781). Ἐπηκολούθησε σειρὰ ἄλλων σκηνικῶν ἔργων, ὧν ὑπερέχει: «L'Albore di Diana». Ἔγραψεν ἐν ὅλῳ 21 μελοδράματα καὶ 3 μπαλλέτα, ἅτινα σήμερον ἐλησμονήθησαν. Ἐσημείωσε δὲ καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν μὲ τὴν «Cosa rara», ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Μότζαρτ μετεχειρίσθη ἓν τεμάχιον διὰ τὴν δευτέραν πρᾶξιν τοῦ «Δὸν Ζουάν». Περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του ἐκλήθη εἰς Ρωσίαν, παρὰ τοῦ ἰταλικοῦ Μελοδράματος. Γ. Σ.

Digitized by Google

μαρτίνα (ἡ)· θῆλυ πρόβατον οἰκόσιτον· ἄλλως *μανάρα*.

Μαρτίνα. Βασίλισσα τοῦ Βυζαντίου (613—641). Ἦτο θυγάτηρ τῆς Μαρίας, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου (610—640), ἐκ τοῦ πρώτου γάμου αὐτῆς μετὰ τοῦ Μαρτίνου. Ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος, μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Εὐδοκίας (συμβάντα τῷ 611), ἠράσθη τῆς ἀνεψιᾶς του Μαρτίνης καὶ ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ αὐτήν. Ὁ πατριάρχης Σέργιος Α΄ (610—628), ἀποδοκιμάζων τὸ ἄθεσμον ἐκεῖνο συνοικέσιον, προσεπάθησε νὰ ἀποτρέψῃ αὐτόν, ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος ἐνυμφεύθη αὐτὴν τῷ 613 ἐν τῷ Αὐγουσταίῳ καὶ ἔστεψεν αὐτὴν βασίλισσαν ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ Σεργίου πρὸς μεγάλην κατάπληξιν τῶν τε συγγενῶν του καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις δὲν ἐδίστασε καὶ δημοσίᾳ, ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀποδοκιμασίαν του. Τὰ ἐκ τοῦ γάμου ἐκείνου τέκνα, καχεκτικὰ καὶ δύσμορφα, ἀπέθανον βρέφη ἔτι, ἐν τέλει δὲ τῷ 620 ἐγεννήθη ἄρτιον ἄρρεν, ὁ Ἡρακλεωνᾶς. Ἡ φιλόδοξος Μαρτίνα, μὴ ἀνεχομένη τὰ πρωτοτόκια τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Ἡρακλείου (τοῦ Κωνσταντίνου, γεννηθέντος ἐκ τοῦ πρώτου γάμου μετὰ τῆς Εὐδοκίας), ἐξελιπάρει τὸν σύζυγον αὐτῆς νὰ μὴ ἀποκλείσῃ ἐκ τοῦ θρόνου τὸν υἱόν της Ἡρακλειωνᾶν, καὶ τέλος ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἔγραψε διαθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ὥριζεν ὁμοτίμους διαδόχους του ἀμφοτέρους τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Κωνσταντῖνον καὶ Ἡρακλειωνᾶν «Μαρτίναν δὲ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα τιμᾶσθαι παρ' αὐτῶν ὡς μητέρα καὶ βασίλισσαν».

Μετ' ὀλίγον, ἐτελεύτησεν ὁ Ἡράκλειος (641) καὶ τότε ἡ Μαρτίνα, συγκαλέσασα τὸν λαόν, ἀνέγνωσε τὴν βασιλικὴν διαθήκην. Ὁ λαὸς ὅμως, μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τοῦτο, ἀπήτησε νὰ ἐμφανισθῶσι καὶ οἱ δυὸ νεαροὶ βασιλεῖς, τινὲς δέ, ὑποπτευόμενοι ὅτι ἡ ἀντιπαθὴς εἰς πάντας Μαρτίνα ἐσκόπει νὰ κρατήσῃ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, δὲν ἐδίστασαν νὰ τῇ ὑπομνήσωσι τὴν ἀληθῆ αὐτῆς θέσιν κραυγάζοντες: «Σὺ μὲν τιμὴν ἔχεις ὡς μήτηρ βασιλέων, οὗτοι δὲ ὡς βασιλεῖς καὶ δεσπόται». Συγχρόνως δὲ ἐπευφήμουν θερμότερον τὸν πρωτότοκον Κωνσταντῖνον.

Μετ' ὀλίγον ὁ Κωνσταντῖνος ἀσθενήσας ἀπῆλθε πρὸς νοσηλείαν εἰς τὸ ἐν Χαλκιδόνι παλάτιον, βλέπων δὲ ἐπικείμενον τὸν θάνατόν του ἀπηύθυνεν ἐκεῖθεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν στρατὸν παρακαλῶν νὰ μὴ ἐπιτραπῇ εἰς τὴν Μαρτίναν νὰ ἀδικήσῃ τὰ τέκνα του. Τὴν 24 Μαΐου ἀπεβίωσεν ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ δὲ θανατός του ἀπεδόθη ὑπὸ πολλῶν εἰς δηλητηρίασιν διαπραχθεῖσαν ὑπὸ τῆς Μαρτίνης. Τοῦτο ἐπηύξησε τὴν κατ' αὐτῆς ἀντιπάθειαν, στασιαστικὰ δὲ κινήματα ἤρξαντο νὰ ἐκδηλῶνται ἐναντίον της. Τὰ πρὸς περιστολὴν τῶν ὑπόπτων ληφθέντα μέτρα, φυλακίσεις καὶ ἐξορίαι, ἐκορύφωσαν τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν καὶ τέλος, κατὰ Σεπτέμβριον 641, λαὸς καὶ στρατὸς ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς συγκλήτου, ἐξεγερθέντες, ἐξεθρόνισαν τήν τε Μαρτίναν καὶ τὸν Ἡρακλεωνᾶν καὶ ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τὸν υἱὸν τοῦ Κωνσταντίνου *Κώνσταντα Β΄* (641—668). Ἡ Μαρτίνα καὶ ὁ Ἡρακλεωνᾶς κατεδικάσθησαν τότε ὡς ἔνοχοι τοῦ θανάτου τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἀφ' οὗ ἡ μὲν πρώτη ἐγλωσσοκοπήθη, ὁ δὲ δεύτερος ἐρρινοτμήθη, ἐξωρίσθησαν ἀμφότεροι καὶ μετά τινα χρόνον, ἄγνωστον πότε, ἀπέθανον ἐν πλήρει ἀφανείᾳ καὶ ἀθλιότητι. Ν. ΚΛΣ

Μαρτίνα ***Φράνκα*** (Martina Franca) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τάραντος παρὰ τὸν ποταμὸν Τάρα. Κάτ. 24.355. Ἔχει ὡραῖον ἀνάκτορον τοῦ 1688 τῆς οἰκογενείας τῶν Καρατσιόλι, ὅπερ θεωρεῖται ἐκ τῶν σημαντικωτέρων κτιρίων τῆς Ν. Ἰταλίας, παλαιὰς ἐκκλησίας, παλαιὸν δημαρχεῖον καὶ δύο ὡραίας πετρίνας γεφύρας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ. Ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν ἐλαιοκομίας καὶ οἴνων ἐκλεκτῶν. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν λατομεῖα. Μ. Δ. Β.

Μαρτινάκιος, ***Κωνσταντῖνος.*** Ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Βυζαντινῶν, ἀκμάσας πρὸ τῶν μέσων τοῦ Θ΄ αἰῶνος. Ἦτο πατὴρ Θεοφανοῦς συζύγου Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Δι' ἄγνωστον λόγον ὑπεχρεώθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ νὰ καρῇ μοναχὸς καὶ νὰ μεταβάλῃ τὸν οἶκόν του εἰς μονήν, τὴν τοῦ Μαρτινακίου, σῳζομένην μέχρι τῆς Ι΄ ἑκατονταετηρίδος. Μ. Ι. Γ.

Μαρτινὲ (Martinez), ***Πασκαλί.*** Ἱδρυτὴς ἰδίου μυστικοφιλοσοφικοῦ ἢ θεοσοφικοῦ συστήματος διαπεφωτισμένων (illuminés), τοῦ *μαρτινεζισμοῦ*, βασιζομένου ἐπὶ τῆς ἰουδαϊκῆς καββάλας καὶ ἐν πολλοῖς συγγενοῦς πρὸς τὰς δοξασίας τοῦ Σουηδοῦ Σβέντεμποργκ (Swedenborg). Ὁ ἀκριβὴς χρόνος τῆς γεννήσεώς του δὲν εἶναι γνωστός, οὐδ' ἡ ἀκριβὴς αὐτοῦ καταγωγή. Λέγεται ὅτι ἐγεννήθη ἐν Προβηγκίᾳ περὶ τὸ 1715 ἐξ οἰκογενείας Ἰουδαίων Πορτογάλων, ἀπέθανε δὲ τῷ 1779 ἐν Port-au-Prince τοῦ Ἁγίου Δομίγκου. Περὶ τὸ 1754 ἤρχισεν εἰσάγων εἰς τὰς τεκτονικὰς στοὰς τοῦ Βορδώ, τῆς Λυών, τῆς Μασσαλίας, τῶν Παρισίων καὶ τῆς Τουλούζης ἰδιαίτερον τεκτονικὸν δόγμα, τὸ ὁποῖον ἐκλήθη παρ' αὐτοῦ «δόγμα τῶν ἐκλεκτῶν Κοὲν» (Rite des Élus Cohens), ἤτοι ἐκλεκτῶν ἱερέων, ἀποτελούμενον ἐκ δύο κλάσεων καὶ 9 βαθμῶν, καθ' οὓς ἀνεπτύσσοντο διδασκαλίαι περὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς ἀρχικῆς του εὐδαιμονίας καὶ τῆς τελικῆς του ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν προτέραν μακαριότητα. Κατὰ τὰς μυσταγωγικὰς δοξασίας τοῦ Μαρτινέ, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μῖγμα γνωστικισμοῦ καὶ ἐκχριστιανισμένου ἰουδαϊσμοῦ, ἡ ἀληθὴς σοφία εὕρηται εἰς τὴν μεταφυσικὴν καβάλλαν, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτει πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν Θεὸν καὶ τὰς παρ' αὐτοῦ δημιουργηθείσας κοσμικὰς δυνάμεις καὶ πνεύματα τοῦ ὑποσεληνίου κόσμου. Ὁ Μαρτινὲ ἐδέχετο τὴν περὶ ἀπορροῆς (émanation) διδασκαλίαν τῆς καββάλας, τὴν πτῶσιν τῶν ἀγγέλων, τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα, τὸν λυτρωτὴν Λόγον καὶ τὴν θείαν τῶν ἁγίων Γραφῶν προέλευσιν. Ὁ ἄνθρωπος ὑφίστατο καὶ πρὸ τῆς καλουμένης δημιουργίας του ἀλλ' ἐν στοιχειώδει ὑποστάσει, ὅπως καὶ ὁ πρὸ τῆς δημιουργίας τῆς φύσεως κόσμος. Ὁ θεὸς δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἐπροίκισε μὲ ὑλικὸν σῶμα, ἐδημιούργησε καὶ τὰ λοιπὰ ὑλικὰ ὄντα κατ' ἀναλογίαν καὶ ὁμοίωσιν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸ πρότυπον τῆς δημιουργίας. Ἐκ μαρτυριῶν ἐπίσης τῶν μαθητῶν του προκύπτει ὅτι ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ συστήματος τοῦ Μαρτινὲ ἀπετέλουν αἱ θεουργικαὶ τελετουργίαι, δι' ὧν ἐπετελεῖτο ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν δυνάμεων τοῦ ὑπερφυσικοῦ κόσμου καὶ αἱ ἐμφανίσεις αὐτῶν. Τοῦ Μαρτινὲ τὸ μόνον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «De la Réintégration», περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως δηλονότι τῶν ὄντων εἰς τὰς πρωταρχικὰς αὐτῶν πνευματικὰς καὶ θείας ἰδιότητας, παρέμεινεν ἀνέκδοτον. Οἱ κυριώτεροι τῶν μαθητῶν του ὑπῆρξαν ὁ θεόσοφος Κλὼντ ντὲ Σὲν Μαρτέν, ἀποκληθεὶς Ἄγνωστος Φιλόσοφος, ὁ καὶ ἱδρυτὴς τοῦ *μαρτινισμοῦ* (βλ. λ.), μὴ ἀκολουθήσας καθ' ὅλα τὰς δοξασίας τοῦ μυσταγωγήσαντος αὐτόν, ὁ ἀββᾶς Fournié ὁ Cazotte, ὁ ἐκ Λυὼν ἐλεύθερος τέκτων Villermoz» κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Papus (Encausse)*, Traité méthodique de Science Occulte.—*Τοῦ αὐτοῦ*, L'Illuminisme en France (1895).—*Τοῦ αὐτοῦ*, A. B. C. illustré d'Occultisme.—*A. Gedalge*, Le Martinésisme et le Martinisme (1921). Η. Π. Γ.

Μαρτινέγκος. Ὄνομα εὐγενοῦς ζακυνθιακῆς οἰκογενείας καταγομένης ἐξ Ἰταλίας, ὅπου πολλὰ μέλη αὐτῆς διέπρεψαν εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὴν πολιτικήν. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ οἰκογένεια αὕτη σῴζεται ἐν Ἰταλίᾳ. Ὡς πρῶτος μετοικήσας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Ζακύνθῳ φέρεται ὁ *Μᾶρκος Μαρτινέγκος*, ὁ ὁποῖος ἐνεγράφη τῷ 1572 ἐν τῇ «Χρυσῇ Βίβλῳ» τῆς ἑπτανησιακῆς ἀριστοκρατίας.

— **Μαρτινέγκος,** ***Ἀντώνιος.*** Ἤκμασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Ἦτο δημοκρατικῶν φρονημάτων· συνώμοσε μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου του Στυλιανοῦ Στραβοπόδη ἐναντίον τῶν ἀριστοκρατικῶν τῆς νήσου Ζακύνθου, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα (21 Σεπτεμβρίου 1799) ἀπέτυχεν. Ἐγένετο μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας· τῇ ὑποκινήσει του ἐκηρύχθη ἡ Ζάκυνθος ἀνεξάρτητος καί, τὴν 20 Φεβρουαρίου 1801, ὑψώθη εἰς τὸ φρούριον ἡ ἀγγλικὴ σημαία. Μετὰ πολλὰς διώξεις καὶ περιπετείας ἀπέθανε τὴν 15 Νοεμβρίου 1836.

— **Μαρτινέγκου,** ***Ἐλισάβετ.*** Ζακυνθία λογία καὶ ποιήτρια, τὸ γένος Μουτζᾶ. Ἐγεννήθη τῷ 1801 ἐν Ζακύνθῳ. Ἐδιδάχθη πολὺ ἐνωρὶς τὴν ἑλληνικήν, τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν γαλλικήν, γλώσσας τὰς ὁποίας ἐχειρίζετο εὐχερῶς.

Τῷ 1831 ὑπανδρεύθη τὸν ἐπίσης Ζακύνθιον εὐπατρίδην Νικόλαον Μαρτινέγκον. Ἀπέθανεν ὅμως ὀλίγῳ ὕστερον, τὴν 9 Νοεμβρίου 1832, εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, ἀφοῦ ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον υἱόν, λαβόντα τὸ ὄνομα Ἐλισαβέτιος. Ἡ Ἐλισάβετ Μαρτινέγκου κατέλιπε πλουσιωτάτην φιλολογικὴν κληρονομίαν. Ἔγραψεν ἑλληνιστὶ δράματα, ᾠδάς, μεταφράσεις εἰς τὸ πεζὸν τῆς «Ὀδυσσείας» τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ «Προμηθέως Δεσμώτου» τοῦ Αἰσχύλου καὶ πραγματείας περὶ οἰκονομίας καὶ ποιητικῆς. Αἱ ἑλληνικαὶ τραγῳδίαι φέρουν τοὺς τίτλους «Αἱ Θῆβαι ἐλευθερωμέναι», «Ἡ τιμωρημένη ἀπάτη», «Εὐρύμαχος», «Εὐρύκλεια καὶ Θεανώ», «Ροδόπη», «Ἡ οὐράνιος Δικαιοσύνη» κλπ. Ἐκτὸς τούτων ἔγραψεν ἰταλιστὶ ποιήματα καὶ τραγῳδίας, ὡς π. χ. «Numitore», «Bruto primo», «Enrico o L' Innocenza», «Laodice o la Prudenza», «Il Tiranno punito», «Licurgo o la Mansuetudine», «Il Buon Re», «Libro di diverse composizioni poetiche» κλπ. Ἐκ τῶν ἔργων τούτων ἐλάχιστα ἐξεδόθησαν. Ἀποσπάσματά τινα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ «Αὐτοβιογραφίᾳ» τῆς ποιητρίας, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ὁ υἱός της ἀποσπασματικῶς. Ἡ αὐτοβιογραφία τῆς Μαρτινέγκου εἶναι ἓν ἐκ τῶν πλέον ἐνδιαφερόντων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς γυναικείας φιλολογίας τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. [Πρβλ. *Ἐλισαβετίου Μαρτινέγκου*, «Ἡ μήτηρ μου: αὐτοβιογραφία τῆς κυρίας Ἐλισάβετ Μουτζᾶ Μαρτινέγκου» (Ἀθῆναι, 1881)]

— **Μαρτινέγκος,** ***Ἐλισαβέτιος.*** Υἱὸς τοῦ Νικολάου Μαρτινέγκου καὶ τῆς Ἐλισάβετ Μουτζᾶ. Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1832. Κάτοχος μεγάλης περιουσίας, ἠδυνήθη ἀνέτως νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ γράμματα, ἐπέρασε δὲ τὸ μέγιστον μέρος τῆς ζωῆς του ἐν Ζακύνθῳ, τῆς ὁποίας ἐξύμνησε τὴν ὡραιότητα εἰς τὰ ποιήματά του. Ἀπέθανε τῷ 1885. Ὁ Μαρτινέγκος ἐδημοσίευσε τῷ 1854 ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ τρεῖς καλλιτέχναι ἤτοι τὸ ἰδανικόν», τοῦ ὁποίου δευτέρα ἔκδοσις ἐδημοσιεύθη τῷ 1883. Συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὰ ἐγχώρια περιοδικὰ «Ἐπιθεώρησις» καὶ «Κυψέλη» καὶ τῷ 1881 ἐξέδωκεν ἐν ἐπιμέτρῳ τῆς «Αὐτοβιογραφίας» τῆς μητρός του συλλογὴν ποιημάτων. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει ποιήματα πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ, τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ γερμανικοῦ. Τὰ πρωτότυπα ποιήματα διακρίνονται διὰ τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθήματος, τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν χάριν τῆς ἐκφράσεως καὶ ἐνθυμίζουν, ἔν τινι μέτρῳ, τὰ ποιήματα τῆς πρώτης περιόδου τοῦ Σολωμοῦ. Ἐκτὸς τούτων ὁ Μαρτινέγκος ἄφησεν ἀνέκδοτον μελόδραμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Λάμπρος» καὶ τὸ ποίημα «Ὁ Ἀλαμᾶνος». [Πρβλ. Βιογραφικὸν σημείωμα ὑπὸ *Σπ. Ντὲ-Βιάζη*, ἐν τῷ φυλλαδίῳ «Ἐλισαβέτιος Μαρτινέγκος» (Ζάκυνθος, (1886) σελ. 4—33.] Δ. Α. Ζ.

— **Μαρτινέγκος,** ***Ἰωάννης.*** Ζακύνθιος στρατηγός, ὑπηρετῶν ὑπὸ τὴν ἑνετικὴν δημοκρατίαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Γ. Δ. Κ.

μαρτινεζισμὸς (ὁ) (martinésisme). Μυσταγωγικὸν σύστημα διαφωτισμοῦ, βασιζόμενον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν δοξασιῶν τῆς μεταφυσικῆς καββάλας καὶ τῆς θεουργίας, τοῦ ὁποίου ἱδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ Πορτογάλος Ἰουδαῖος *Μαρτινὲ* Πασκαλὶ (βλ. λ.). Η. Π. Γ.

Μαρτίνεθ (Martinez), ***Ἰωσὴφ - Ρουήθ.*** Ἱσπανὸς διηγηματογράφος καὶ κριτικός, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἀθορὶν* (Azorin). Ἐγεννήθη τῷ 1874. Ἔγραψε διηγήματα, ἱστορίας κλπ. καὶ εἶτα ἠσχολήθη εἰς τὴν κριτικήν. Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ Καστιλλιανὴ ψυχή, 1600—1800», «Ἡ θέλησις» (1904), «Ἀντώνιος Ἀθορίν» (1903), «Ὁμολογίαι μικροῦ φιλοσόφου» (1904), «Εἰς τὸ περιθώριον τῶν κλασσικῶν» (1915), «Ἀπὸ Γρανάδης εἰς Καστελάρ» (1922). Γ. Ι. Β.

— **Μαρτίνεθ** ***ντὲ Κάμπος*** (Martinez de Campos) ***Ἀρσένιος.*** Ἱσπανὸς στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1834—1900). Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Μαδρίτῃ κολλέγιον τῶν ἐπιτελῶν. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν ἐν Μαρόκκῳ καὶ Κούβᾳ καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1872 ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς καρολικοὺς πολέμους. Ὁ σφοδρὸς αὐτοῦ πόλεμος κατὰ τῆς ὁμοσπονδιακῆς δημοκρατίας προὐκάλεσε τὴν ἐπί τινα χρόνον φυλάκισίν του. Τῷ 1874 παρέστη εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ νεαροῦ βασιλέως Ἀλφόνσου, δύο ἔτη δὲ βραδύτερον ἐνίκησε τὸν Πένια ντὲ Πλάτα καὶ οὕτως ἐτερματίσθησαν οἱ καρολικοὶ πόλεμοι. Τῷ 1877 κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κούβας, ἐπιστρέψας δὲ μετὰ τοῦτο εἰς Ἱσπανίαν ἀνέτρεψε τὸν πρωθυπουργὸν Κανόβας ντὲ Καστίλιο καὶ ἐπρωθυπούργησεν ἐπί τινας μῆνας, βραδύτερον μετασχὼν ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς κυβερνήσεως Σαγκάστα. Ἐκραγείσης νέας ἐν Κούβᾳ τῷ 1893 ἐπαναστάσεως, ὁ Μαρτίνεθ ἀπεστάλη πρὸς καταστολὴν ταύτης, ἀλλ' ἀπέτυχε. Βραδύτερον ἐξελέγη γερουσιαστὴς καὶ τῷ 1899 πρόεδρος τῆς γερουσίας. Γ. Ι. Β.

— **Μαρτίνεθ** ***ντὲ λὰ Ρόσα*** (Martinez de la Rosa), ***Φραγκῖσκος ντὲ Πάουλα.*** Ἱσπανὸς πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1787—1862). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς γενετείρας του πόλεως Γρανάδας. Κατὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος ἀγῶνας τῆς χώρας του προσῆλθεν εἰς τὰς τάξεις τῶν πατριωτῶν, ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ ἀπεστάλη εἰς Γιβραλτὰρ ὅπως ζητήσῃ βοήθειαν παρὰ τοῦ φρουράρχου πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἀγῶνος. Εἰς Γάδειρα ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς τὸ πρῶτον θεατρικὸν ἔργον του «Lo que puede un empleo» κωμῳδίαν εἰς πεζὸν καὶ τὴν τραγῳδίαν «Ἡ χήρα τῆς Παδίλλης». Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀναμιχθῇ ἐνεργότερον εἰς τὴν πολιτικήν, καὶ τῷ 1814

Μαρτίνεθ ντὲ λὰ Ρόσα.

ἐξωρίσθη εἰς Ἀφρικήν. Ἐκεῖ διέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1820. Ἀνακληθεὶς μετὰ ταῦτα ἐξελέγη βουλευτὴς Γρανάδας καὶ προσεχώρησεν εἰς τοὺς μετριοπαθεῖς φιλελευθέρους. Ἡ καταπληκτικὴ πλειοψηφία, τὴν ὁποίαν ἐπέτυχον οἱ ἄκρως φιλελεύθεροι κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἐγέννησεν ἀνησυχίαν εἰς τὰ συντηρητικὰ καὶ μοναρχικὰ κόμματα καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα, ὅστις ὡς μόνην σωτηρίαν πρὸς διατήρησιν τῆς καταστάσεως ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Μαρτίνεθ καὶ πρὸς τοῦτο ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν πρωθυπουργίαν. Ἡ πολιτεία τοῦ Μαρτίνεθ κατὰ τὰ

Digitized by Google

τρία ἔτη τῆς κυβερνήσεως του ἀπέβλεψεν εἰς τὴν προστασίαν τῶν προνομίων τοῦ στέμματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πιστὴν τήρησιν τοῦ Συντάγματος. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ κατέφυγεν εἰς Παρισίους, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη. Ἐκεῖ ἠσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἐξέδωκε τὰ «Φιλολογικὰ ἔργα» του, ἅτινα περιλαμβάνουσι καὶ τὴν «Ποιητικὴν τέχνην», καὶ ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς τὸ πολυθρύλητον ἔργον του «Ἀμπὲν Οὐμέγια». Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου τοῦ Ζ' ἐπανῆλθεν εἰς Ἱσπανίαν, ἐγένετο πρωθυπουργός, βραδύτερον δὲ ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς εἰς Παρισίους καὶ εἶτα εἰς Ρώμην. Τῷ 1853 ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας καὶ ἔπειτα τῆς βουλῆς. Ὁ Μαρτινὲθ θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν σημαντικωτέρων λογογράφων τῆς Ἱσπανίας. Ἐκ τῶν λοιπῶν του ἔργων ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Οἰδίπους», «Ἡ συνωμοσία τῆς Βενετίας», «Μοραϋμά», «Δόνα Ἰσαβέλλα ντὲ Σόλιες», «Τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος» κ.ἄ. Γ. Ι. Β.

—Μαρτινὲθ *Σιέρρα* (Martinez Sierra), ***Γρηγόριος***. Ἱσπανὸς διηγηματογράφος καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς (γεν. 1881). Ἔγραψε διηγήματα καὶ δράματα. Ἐκ τῶν πρώτων γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἥλιος τοῦ ἀπογεύματος» (Sol de la tarde), «Ἦσο ἡ εἰρήνη» (Tú eres la paz, 1907), ἐκ δὲ τῶν δραμάτων τά: «Ἆσμα τοῦ λίκνου» (Cancion de cuna, 1911), «Τὸ βασίλειον τοῦ Θεοῦ» Reino de Dios, 1915), «Κρίνον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν» (Lirio entre espinas, 1911), «Νεότης, θεῖος θησαυρὸς» (Juventud, divino tesoro, 1913). Γ. Ι. Β.

Μαρτινέλης, *Γεώργιος*. Ἕλλην ποιητής, γεννηθεὶς εἰς τὴν Κέρκυραν τῷ 1836 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1896. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εἰργάσθη μετὰ φανατισμοῦ διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, καταδικασθεὶς εἰς ἐξορίαν. Ἐξέδωκε τῷ 1874 τὴν σάτιραν «Δόλιοι καὶ κομματάρχαι», τὴν ᾠδὴν «Οἱ ἥρωες τοῦ Μαυροβουνίου» (1878), τὰ «Ἐρωτικὰ» (1879). Τὰ πλεῖστα τούτων μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἰταλικήν. Ἐπιμελείᾳ τῆς θυγατρός του ἐξεδόθη τῷ 1921 ἡ συλλογή: «Τραγούδια».

μαρτίνι (τό)· ἀρνίον οἰκόσιτον, ἄλλως *μονάρι* (ξένη λέξις).

Μαρτίνι (Martini), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Διασημος Ἰταλὸς ἱστορικὸς τῆς μουσικῆς (1706—1784). Τυχὼν μουσικῆς μορφώσεως, ἔλαβε κατόπιν τὸ ἱερατικὸν σχῆμα καὶ ὠνομάσθη μουσικὸς διευθυντὴς τῆς μονῆς τῶν φραγκισκανῶν, ἔνθα ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν μαθηματικῶν. Μετ' ἀνεξαντλήτου ὑπομονῆς ἤρχισε τὴν κατάρτισιν τῆς βιβλιοθήκης ἐκ παλαιῶν βιβλίων καὶ πολυτίμων χειρογράφων, ἡ ὁποία συνεχῶς ἐπλουτίζετο διὰ δωρεῶν φίλων καὶ θαυμαστῶν του. Μετ' ὀλίγον ἀπέκτησε μεγάλην φήμην διδασκάλου καὶ σοφοῦ. Ὁ Μαρτίνι ἦτο μέλος τῆς Φιλαρμονικῆς Ἀκαδημίας τῆς Βολωνίας καὶ τῆς τῶν Ἀρκαδίων τῆς Ρώμης. Ὁ Μαρτίνι ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν ἔχουσιν ἐκδοθῆ τά: «Λιτανεῖαι καὶ ἀντίφωνα τῆς Παναγίας», 12 σονάται δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, «Storia della musica» (1781), «Esemplare ossia saggio fondamentale pratico di contrappunto», «Onomasticum seu synopsis musicarum graecorum» κ. ἄ. Γ. Ξ.

— **Μαρτίνι** (Martini), ***Ἰωάννης-Παῦλος-Ἐζίντ***. Γερμανὸς μουσουργὸς (1741—1816), οὗτινος τὸ πραγματικὸν ὄνομα ἦτο *Σβάρτσενδορφ*. Κατόπιν σοβαρῶν σπουδῶν ἐν τῇ πατρίδι του Βαυαρίᾳ, ἐγκατεστάθη ἐν Νανσύ, ἔνθα ἤλλαξε τὸ ὄνομά του ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον εἰς Μαρτίνι καὶ ἐγένετο Γάλλος. Τῷ 1766 ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἐβραβεύθη εἰς διαγωνισμὸν συνθέσεως στρατιωτικοῦ ἐμβατηρίου. Κατόπιν τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὠνομάσθη ἀξιωματικὸς τῶν οὐσσάρων καὶ ἐξηκολούθησε γράφων συνθέσεις διὰ στρατιωτικὴν μουσικὴν ὡς καὶ συμφωνίας. Τῷ 1771 ἀνεβίβασεν εἰς τὸ θέατρον τὴν μουσικὴν κωμῳδίαν «Ὁ δεκαπενταετὴς ἐραστής», δι' ἧς ἐγένετο ὁ ἥρως τῆς ἡμέρας. Παραιτηθεὶς τοῦ στρατοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ πρίγκιπος τοῦ Κοντὲ καὶ εἶτα εἰς τὴν τοῦ κόμιτος τοῦ Ἀρτουά. Ἐγνώρισεν ἀκόμη μίαν μεγάλην ἐπιτυχίαν μὲ τὴν μουσικὴν κωμῳδίαν «Δικαίωμα τοῦ κυρίου», μέχρις οὗ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις τὸν ἀπεστέρησε παντὸς σχεδὸν πόρου. Ἔγραψε κατόπιν τὴν λυρικὴν τραγῳδίαν «Σαπφώ», ἥτις ἐπαίχθη ἐπὶ ἑκατὸν συνεχεῖς παραστάσεις. Τῷ 1816 ἔγραψεν ἓν «Ρέκβιεμ» εἰς μνήμην Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Τὸ ὄνομα τοῦ Μαρτίνι παραμένει συνδεδεμένον μὲ τὴν περίφημον μελῳδίαν «Ἡ χαρὰ τοῦ ἔρωτος δὲν διαρκεῖ παρὰ μιὰ στιγμή», ἥτις καὶ σήμερον θεωρεῖται ὡς πρότυπον ἁπλῆς μελῳδικῆς γραμμῆς καὶ βαθείας αἰσθηματικότητος. Γ. Ξ.

—**Μαρτίνι** (Martini), ***Σίμων***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1284—1344). Εἶναι γνωστὸς ἐπίσης ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Σίμων Μέμμι*, *Σιμόνε Μαρτίνι*, *Σιμόνε ντὲ Μαρτίνι* καὶ *Σιμόνε ντὰ Σιένα*. Ὑπῆρξεν ὁ σημαντικώτερος ἀντιπρόσωπος τῆς σχολῆς τῆς Σιέννης καὶ μαθητὴς ἢ μιμητὴς τοῦ Τζιόττο, ὃν ὑπερέβαλεν εἰς πλεῖστα αὐτοῦ ἔργα. Διαμείνας ἐπὶ πολὺ ἐν Ἀβινιόν, κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ πόλις ἦτο ἕδρα τῶν παπῶν, ἐξετέλεσεν ἐν αὐτῇ διάφορα ἔργα καὶ ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ζωγραφικῆς ἐν τῇ Β. Εὐρώπῃ. Τῷ 1315 ἐξετέλεσεν ἐν τῷ δημαρχείῳ τῆς Σιέννης τὴν τοιχογραφίαν τῆς «Παναγίας ἐπὶ θρόνου» καὶ ἀκολούθως τὸν «Ἅγιον Ρενιέρον», «Τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Ρενιέρου» ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Πίζης, τὴν «Πολιορκίαν τοῦ Μόντε Μάσσι ὑπὸ τοῦ Γκουΐντο Ρίτσι ντὰ Φαλιάνο» ἐν Σιέννῃ, τὴν «Σταύρωσιν», τὸν «Εὐαγγελισμόν», τὴν «Ἀποκαθήλωσιν», «Τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστάς», τὸν «Ἰησοῦν εὐλογοῦντα», διαφόρους Παναγίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1333 μέχρι τοῦ 1336 ἐζωγράφησε τοιχογραφίας ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Μαρτίνου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ἐν Ἀσίζι. Τὰ ἔργα αὐτοῦ διακρίνονται ἰδίως διὰ τὴν ἔμπνευσίν των, τὸν χαρακτηρισμόν των καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ σχεδίου των. Ἐν Ἀβινιὸν ὁ Μαρτίνι εἶχε συνδεθῆ καὶ μετὰ τοῦ Πετράρχη καὶ εἶχεν ἐκτελέσει τὴν προσωπογραφίαν τῆς Λάουρας. Μ. Δ. Β.

—**Μαρτίνι** (Martini), ***Φερδινάνδος***. Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1841—1928). Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς εἰς διαφόρους σχολὰς ἐν Πίζῃ καὶ ἐν Βαρτσέλλι, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πρώτου θεατρικοῦ του ἔργου «Ὁ ἄνδρας σκέπτεται καὶ ἡ γυναῖκα ἀποφασίζει» (1862), ἀφιερώθη τελείως εἰς τὸ θέατρον καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Ἀναμειχθεὶς καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἐγένετο κατ' ἀρχὰς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, ἀντιπρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἀνακρίσεων ἐν Ἐρυθραίᾳ καὶ μετὰ τὴν ἐκλογήν του ὡς βουλευτοῦ διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ ἀπὸ τοῦ 1897 μέχρι τοῦ 1907 γενικὸς διοικητὴς τῆς ἀποικίας Ἐρυθραίας, εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ πρόοδον τῆς ὁποίας συνέβαλε τὰ μέγιστα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ἐν τῇ βουλῇ διεκρίθη μεταξὺ τῶν καλυτέρων ῥητόρων τῆς Ἰταλίας, ἀκολουθῶν πάντοτε τὸ κόμμα τῆς μετριοπαθοῦς ἀριστερᾶς. Θεωρεῖται ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀναμορφωτῶν τῆς παιδείας ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἰταλίᾳ, συμβαλὼν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς λογοτεχνίας διὰ τῆς ἐκδόσεως, μὲ λαϊκὰς τιμάς, τῶν περιοδικῶν «Il Fanfulla della Domenica» καὶ «Domenica letteraria», ἐν τοῖς ὁποίοις συνειργάσθησαν οἱ κυριώτεροι συγγραφεῖς τῆς Ἰταλίας. Ἐν τῷ «Fanfulla» ἐδημοσίευσεν ὁ ἴδιος πλεῖστα πνευματώδη χρονογραφήματα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Φαντάζιο*. Ὑπῆρξεν ἐπίσης ἐκ τῶν πρώτων, οἵτινες συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς ἐκδόσεως τῆς μεγάλης «Ἰταλικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησε κατόπιν ὁ γερουσιαστὴς καὶ φίλος του Ἰωάννης Τρεκκάνι. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς θεατρικὰ ἔργα: «Οἱ νεόπλουτοι» (κωμῳδία βραβευθεῖσα ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1863), «Ἡ πίστις» (1865), «Ὅποιος γνωρίζει τὸ παιχνίδι νὰ μὴ τὸ διδάσκῃ» (1871), «Ἡ ἐκλογὴ ἑνὸς βουλευτοῦ», «Τὸ χειρότερον βῆμα εἶναι τὸ τῆς ἐξόδου» (1873), «Ὁ συντομώτερος δρόμος», «Ἡ ἔχιδνα» (1894). Ἐξέδωσεν ἐπίσης εἰς τόμους πολλὰς κριτικάς του μελέτας καὶ τῷ 1890 τὸ ἔργον «Εἰς τὴν ἰταλικὴν Ἀφρικήν», ὅπερ κατέταξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν καλυτέρων πεζογράφων τῆς Ἰταλίας. Ἔγραψεν ὡσαύτως τὰ μυθιστορήματα «Ἡ μαρκησία», «Ἁμαρτία καὶ ἐξαγνισμός», «Ἐπὶ τοῦ χειμάρρου», «Ἐπὶ τῆς λίμνης» κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Μαρτίνι** (Martini), ***Φρειδερῖκος***. Αὐστριακὸς μηχανικὸς (1832—1897), ἐφευρέτης τοῦ ὁμωνύμου ὅπλου. Μετὰ τὰς σπουδάς του εἰς τὴν μηχανικὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατὸν καὶ ὑπηρέτησε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἰταλίας ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ. Βραδύτερον μετέβη εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ μετὰ ὑπηρεσίαν ἐν τοῖς χυτηρίοις Σούλτσερ ἐγκατεστάθη ὡς μηχανικὸς ἐν Φράουενφελντ. Τῷ 1871, συνεπείᾳ διαγωνισμοῦ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως πρὸς ἐκλογὴν τοῦ καταλληλοτέρου πολεμικοῦ ὅπλου, ὑπέβαλεν ἰδιαίτερον τύπον ὀπισθογεμοῦς ὅπλου ἰδικῆς του ἐφευρέσεως, ὅπερ ἐγένετο δεκτόν, μὲ τὴν τροποποίησιν τῆς χρησιμοποιήσεως ἐν αὐτῷ τῆς κάννης τοῦ ὅπλου Χένρυ. Ἕνεκα τούτου τὸ ὅπλον τοῦτο τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ ὠνομάσθη «Χένρυ-Μαρτίνι». Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐξηκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μηχανικοῦ καὶ διηύθυνεν ἓν ἐργοστάσιον ἐν Βίττερ-σὺρ-Ρέν, ἐνῷ συγχρόνως κατεγίνετο εἰς τὴν τελειοποίησιν μιᾶς ῥαπτομηχανῆς, τῆς ὁποίας τὸν ἐφευρέσεως, λίαν διαδεδομένης τότε ἐν Ἑλβετίᾳ. Μ. Δ. Β.

— **Μαρτίνι** ***τυφέκιον***. Συνήθης ὀνομασία τοῦ τυφεκίου συστήματος *Χένρυ - Μαρτίνι* (βλ. *Μαρτίνι Φρειδερῖκος*). Ἡ ὀρθὴ τομὴ τοῦ κοίλου σχηματίζεται ἐξ ἑπταπλεύρου ἀστεροειδοῦς πολυγώνου μετὰ ἐνδιαμέσων ῥαβδώσεων, ὥστε νὰ σχηματίζωνται 14 ἐν ὅλῳ αὐλάκια, διὰ τῆς διατάξεως δὲ ταύτης ἐπιτυγχάνεται πράγματι καλὴ σφήνωσις τοῦ βλήματος καὶ καλὴ ἀκρίβεια βολῆς. Τὸ κλεῖστρον, ἀνῆκον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *καταπιπτόντων*, καταπίπτει περιστρεφόμενον διὰ μοχλοῦ χειρισμοῦ εὑρισκομένου ὑπὸ τὴν θήκην τοῦ κλείστρου καὶ ἀμέσως ὄπισθεν τοῦ ὑποφυλακτῆρος, ἀποκαλυπτομένης οὕτω τῆς εἰσόδου τῆς θαλάμης καὶ τιθεμένου εἰς κίνησιν τοῦ ἐξολκέως. Τὸ κοντάκιον ἀποτελεῖται ἐκ δύο τεμαχίων. Τὸ ὑπόδειγμα 1871 καὶ 1871/77, διαμετρήματος 11,43 χιλιοστῶν, εἰσήχθη ἐν Ἀγγλίᾳ διατηρηθὲν μέχρι τοῦ 1889, καὶ ἐν Τουρκίᾳ, χρησιμοποιηθὲν κατὰ τὸν Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877/78 καὶ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν τοῦ 1897, ἐκτὸς μονάδων τινῶν.

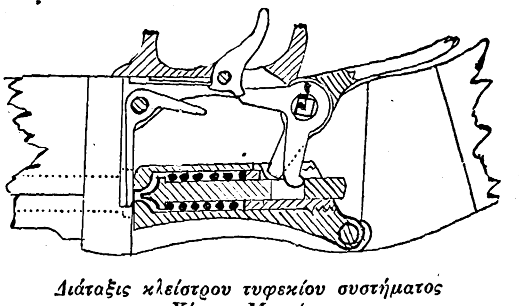

Διάταξις κλείστρου τυφεκίου συστήματος Χένρυ - Μαρτίνι.

Ἕνεκα τοῦ μεγάλου βάρους τοῦ βολίδος, ἐκ 31,1 γραμμαρίων, καὶ τῆς σχετικῶς μεγάλης ἀρχικῆς ταχύτητος ἐκ 416 μ., ἐπλεονέκτει μὲν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς δραστικότητος, κυρίως διὰ τὰς μεγάλας ἀποστάσεις, ἐμειονέκτει ὅμως μεγάλως ἕνεκα τοῦ ἰσχυροῦ λακτίσματος. Κ. Φ. Δ.

Μαρτινιὰκ (Martignac), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής-Συλβοῦρος-Γκαί***, *ὑποκόμης ντὲ* —. Γάλλος πολιτικὸς (1778—1832). Τῷ 1818 διωρίσθη εἰσαγγελεὺς ἐν Λιμὸξ καὶ μετὰ τρία ἔτη ἐξελέγη βουλευτὴς τῆς περιφερείας Μαρμάντ. Τῷ 1822 διωρίσθη σύμβουλος ἐπικρατείας, μετὰ ἓν ἔτος συνώδευσε τὸν δοῦκα τῆς Ἀγγουλέμης εἰς Ἱσπανίαν, ὡς πολιτικὸς ἁρμοστής, καὶ τῷ 1824 διωρίσθη διευθυντὴς τῶν κτημάτων. Τέσσαρα ἔτη βραδύτερον ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ κατ' οὐσίαν πρωθυπουργός. Ἐπέτυχε τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου τοῦ καταργοῦντος τὴν λογοκρισίαν τοῦ τύπου καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὑπογραφὴν τῶν διαταγμάτων τῆς 14ης Ἰουνίου 1828 περὶ ἰησουϊτῶν καὶ σεμιναρίων. Ἡ μετριοπαθὴς πολιτική του ἠτήρεσε καὶ εἰς τοὺς τῆς ἄκρας δεξιᾶς καὶ εἰς τοὺς τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, ὅτε δὲ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1829 ἐπῆλθε συνασπισμὸς τῶν δύο τούτων μερίδων, ὁ Μαρτινιὰκ ἡττήθη ἐν τῇ βουλῇ καὶ ὁ Κάρολος Γ' ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Πολινιάκ. Γ. Ι. Β.

Μαρτινιανός. Στρατιωτικὸς καὶ νομομαθὴς ἐκ Καππαδοκίας, ἀκμάσας τὸν Δ' αἰῶνα. Ἦτο βλαστὸς εὐγενοῦς οἰκογενείας καὶ φίλος τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, γράψαντος εἰς αὐτὸν ἐπιγράμματα πολλὰ (*Migne*, τ. 32 σ. 444 καὶ 38 σ. 31—37). Μ. Ι. Γ.

Μαρτινίκα (Martinique) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ νῆσος τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς, ἀνήκουσα εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν καὶ εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν λεγομένων «προσηνέμων» νήσων, τὰς ὁποίας βρέχει πρὸς Α. ὁ Ἀτλαντικός. Ἡ γεωγραφικὴ θέσις αὐτῆς καθορίζεται ὑπὸ τῶν συντεταγμένων 14° 40' Β. πλάτους καὶ 61° Δ. μήκους Γκρήνουϊτς, προσεγγίζει δὲ πρὸς Β. μὲν τὴν βρεταννικὴν Δομινίκην (25 μίλλια), πρὸς Ν. δὲ τὴν ἐπίσης βρεταννικὴν Σάντα Λουτσία (20 μίλλια). Ἔχει ἔκτασιν 984 τετρ. χλμ., εἶναι δηλαδὴ ἴση σχεδὸν μὲ τὴν Κέρκυραν, πληθυσμὸν 228.000 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὸν λιμένα *Φὸρτ-ντὲ-Φρὰνς* (κάτ. 27.019). Τὸ σχῆμα αὐτῆς εἶναι σχεδὸν ἐλλειψοειδὲς μὲ μέγιστον μῆκος 65 χλμ. ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. καὶ μέγιστον πλάτος, ἐκ Δ. πρὸς Α. 34 χλμ. Τὰ παράλια αὐτῆς, ἐνῷ κατὰ τὸ πρὸς Β. ἥμισυ τμῆμα εἶναι ὁμαλά, στερούμενα κολπώσεων καὶ προεξοχῶν, καθίστανται πρὸς Ν. λίαν ἀνώμαλα, σχηματίζοντα τὸ βαθέως εἰσχωροῦν πρὸς Α. χερσονησίζον ἀκρωτήριον τῆς *Καραβέλλας*, τὸν κόλπον *Μπαλλιὸν* πρὸς Ν. αὐτοῦ, τὸν βαθὺν κόλπον *Ρομπὲρ*, νοτιώτερον τοῦ πρώτου, τὰ ἀκρωτήρια *Βωκλὲν* καὶ *Φερρέ*, τὸν κόλπον *Μαρὲν* πρὸς Δ. ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν καὶ βορειότερον αὐτοῦ τὸν εὐρὺν κόλπον τῆς *Φὸρτ-ντὲ-Φράνς*, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ ὁμώνυμος πόλις, ἔχουσα ἀσφαλῆ φυσικὸν λιμένα. Αἱ νότιαι καὶ ἀνατολικαὶ ἀκταὶ περιβάλλονται ὑπὸ φραγμῶν ἐκ μαδρεπορῶν, προσβάλλονται συχνότατα ὑπὸ ἰσχυρῶν θαλασσίων ῥευμάτων καὶ κυκλώνων, παρουσιάζουσι δὲ ἐκ τούτου μικρὰν εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν ἀσφάλειαν. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι ὀρεινὸν καὶ ἡφαιστειῶδες, ἡ δὲ ὑψηλοτέρα κορυφή του (ὄρος *Πελέ*, 1350 μ.) ἀποτελεῖ κρατῆρα ἡφαιστείου, τὸ ὁποῖον ἐκραγὲν τὴν 8 Μαΐου τοῦ 1902 κατέστρεψε τὴν πόλιν *Σαὶν-Πιὲρ* καὶ ἐπροξένησε πολλὰς ζημίας εἰς ὁλόκληρον τὴν νῆσον. Ἀξιόλογος ἐπίσης εἶναι ἡ κορυφὴ *Καρμπὲ* (1207 μ.) καὶ τὰ βουνὰ *Βωκλέν*, *Μαρὲν* κλπ. Μόνη πεδιὰς τῆς Μαρτινίκας εἶναι ἡ τοῦ *Λαμαντέν*, πρὸς Α. τοῦ Φὸρτ-ντὲ-Φράνς, τὴν ὁποίαν διασχίζει ὁ μακρότερος ποταμὸς τῆς νήσου *Λεζάρ*. Πάντες οἱ ἄλλοι ποταμοὶ τῆς νήσου εἶναι χειμαρρώδεις, ξη-

Digitized by Google

ραινόμενοι σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ξηρασίας, ἡ ὁποία διαρκεῖ 8 μῆνας, ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου. Τὸ κλῖμα εἶναι θερμόν, οὐδέποτε δὲ πίπτει χιών. Ἡ δροσερὰ ἐποχὴ διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου, ἐνῷ ἡ θερμοτέρα εἶναι καὶ ἡ μᾶλλον βροχερά, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἰσχυραὶ θύελλαι προσβάλλουσι διαρκῶς τὴν νῆσον.

Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι εὐφορώτατον, καλυπτόμενον ὑπὸ ἐκτεταμένων φυτειῶν σακχαροκαλάμου (25.000 ἑκταρίων), καφέ, κακάου καὶ μανιόκας (εἴδους θάμνου, ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ ὁποίου παρασκευάζεται ἡ *ταπιόκα*). Ἐπίσης καλλιεργοῦνται πλεῖστα ὀπωροφόρα δένδρα (βανανέα, λεμονέα, ἀμυγδαλῆ, ἀνανάς, πορτοκαλέα, κλπ.). Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ὀλίγον ἀνεπτυγμένη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἁλιείαν, ἡ ὁποία διενεργεῖται ἐντατικῶς. Ἡ βιομηχανία περιορίζεται εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ζαχαροκαλάμου, τὴν ζάχαριν καὶ τὸ ῥοῦμι. Ἐπίσης ὑπάρχουσιν ἐν Φὸρτ-ντὲ-Φρὰνς ὀλίγα ὑαλοποιεῖα, ἐργοστάσια ἀσβέστου, ζυμαρικῶν, κακάου, γλυκῶν κλπ. Τὸ ἐμπόριον, τό τε ἐξαγωγικὸν καὶ τὸ εἰσαγωγικόν, ἀνέρχεται εἰς 50 ἑκατομ. φράγκων χρυσῶν. Αἱ χερσαῖαι συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται ὑπὸ δικτύων ἁμαξιτῶν ὁδῶν μήκους 600 χλμ., ὑπὸ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς στενῆς 200 χλμ. καὶ μικρᾶς διώρυγος χωρούσης ἐντὸς τῆς πεδιάδος Λαμαντέν.

Αἱ ἀπὸ θαλάσσης συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται καλῶς διὰ τῶν ἀτμοπλοίων πολλῶν ὑπερωκεανίων γραμμῶν, τὰ ὁποῖα προσεγγίζουσι κυρίως εἰς τὸν λιμένα Φὸρτ-ντὲ-Φράνς. Σπουδαιότεροι λιμένες προελεύσεως τῶν ἀτμοπλοίων τούτων εἶναι τὸ Κολὸν (Παναμᾶς), ἡ Χάβρη καὶ τὸ Βορδώ. Κατὰ τὸ ἔτος 1926 κατέπλευσαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς νήσου 538 πλοῖα, χωρητικότητος 961.402 τόννων.

Ἡ Μαρτινίκα διοικεῖται ὑπὸ διοικητοῦ διοριζομένου ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, παρ' αὐτῷ δὲ ἑδρεύει ἐξαμελὲς διοικητικὸν συμβούλιον καὶ ἕτερον αἱρετόν, καλούμενον «γενικὸν συμβούλιον», τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ 36 μελῶν, ἐκλεγομένων διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ὑπὸ τῶν κατοίκων. Ἡ ἀποικία ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῇ μητροπόλει (Γαλλίᾳ) ὑπὸ 2 βουλευτῶν καὶ ἑνὸς γερουσιαστοῦ. Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς διοικήσεως ἀνῆλθε κατὰ τὸ ἔτος 1926 εἰς 56.146.000 γαλλικὰ φράγκα, τὸ δὲ δημόσιον χρέος εἰς 3.000.000 φράγκα. Ὁ στρατὸς τῆς νήσου ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς λόχου ἀποικιακοῦ στρατοῦ, μιᾶς πυροβολαρχίας ἀποικιακοῦ πυροβολικοῦ καὶ μιᾶς διμοιρίας μηχανικοῦ. Ἡ ἀστυνομία περιλαμβάνει ἐπίσης ἕνα λόχον χωροφυλακῆς. Ἐκ τῶν 228.000 κατοίκων τῆς νήσου 10.000 εἶναι Εὐρωπαῖοι καὶ 15.000 Ἰνδοί, οἱ δὲ λοιποὶ νέγροι καὶ μιγάδες. Ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης ἄλλα ἀξιόλογα κέντρα εἶναι οἱ λιμένες *Λὲ Λαμαντὲν* (14.000 κάτ.), *Λὲ Φρανσουά* (11.000 κάτ.), *Λὰ Τριντὲ* (8.000 κάτ.).

— *[Ἱστορ.]* Ἡ *Μαρτινίκα* ἀνεκαλύφθη τὴν 15 Ἰουνίου 1502 ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, διαρκοῦντος τοῦ τετάρτου εἰς Ἀμερικὴν ταξιδίου του. Ὠνομάζετο τότε ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν *Ματινίνα* ἢ *Μαντινίνο* ἢ *Μαντιάνα*, ἐκ τοῦ ὀνόματος δὲ τούτου προῆλθε τὸ σημερινόν. Ἡ νῆσος ἀπῳκίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1635 ὑπὸ τοῦ Γάλλου *Πέτρου Μπελαίν*, αὐθέντου τοῦ Esnambric, ὁ ὁποῖος μετὰ τρία ἔτη ἔκτισε τὴν ὑπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἡφαιστείου καταστραφεῖσαν, τῷ 1902, πόλιν Σαὶν-Πιέρ. Ἔκτοτε, μέχρι τοῦ 1675, ὁπότε περιῆλθεν ὁριστικῶς εἰς τὸ γαλλικὸν στέμμα ὡς ἀποικία, ἡ Μαρτινίκα ὑπήχθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν ἐξουσίαν διαφόρων προσώπων καὶ ἑταιρειῶν, ὧν σπουδαιότεραι ἡ ὑπὸ τοῦ Ρισελιὲ ἱδρυθεῖσα «Ἑταιρεία τῶν νήσων τῆς Ἀμερικῆς» καὶ ἡ «Ἑταιρεία τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν». Μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Οὐτρέχτης (1713), διὰ τῆς ὁποίας ἡ Γαλλία ἀπώλεσε τὸν Καναδᾶν, τὴν Νέαν Γῆν, τὸν Οὐδσώνιον κόλπον κλπ., ἡ Μαρτινίκα συνεκέντρωσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀποικιστικῆς κινήσεως ἐκ Γαλλίας, κατέστη δὲ τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν γαλλικῶν Ἀντιλλῶν. Τῷ 1762 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἐπεστράφη ὅμως ἐκ νέου εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν τῷ 1767. Βραδύτερον, διαρκούντων τῶν πολέμων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων (1793—1798 καὶ 1809—1814), ἐπεστράφη δὲ ὁριστικῶς εἰς τὴν Γαλλίαν δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων. Χ. Δ.

μαρτινισμὸς (ὁ) (martinisme). Μυστικοφιλοσοφικὸν σύστημα μὲ τάσεις μᾶλλον χριστιανικάς, ἱδρυθὲν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ θεοσόφου *Κλὼντ ντὲ Σὲν Μαρτὲν* (Claude de Saint-Martin) τοῦ ἀποκληθέντος *Ἀγνώστου φιλοσόφου* (Philosophe Inconnu). Εἶναι συγγενὲς πρὸς τὴν θεοσοφίαν τοῦ Γερμανοῦ Jacob Boehme καὶ τὸν *ἰλλουμινισμὸν* (βλ. λ.). Κατὰ τὰς δοξασίας τοῦ μαρτινισμοῦ ἡ ὑψίστη ἀτομικὴ μύησις ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὴν διὰ τῆς θεουργίας καὶ τῶν ἐξωτερικῶν τελετουργιῶν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν δυνάμεων τοῦ ὑπερφυσικοῦ κόσμου, οἵαν ἐπεδίωκεν ὁ διδάσκαλος τοῦ Σὲν Μαρτέν, *Μαρτινὲ ντὲ Πασκαλί*, ἀλλ' εἰς τὴν μέχρι τοῦ θείου φωτὸς ἔξαρσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, εἰς τὴν μετὰ τοῦ θείου ἕνωσίν του, διὰ τῆς κατανύξεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐνατενίσεως. Ἡ κοσμοθεωρία του, μὴ ἀφισταμένη τῶν θεωριῶν τῶν νεοπλατωνικῶν καὶ τῶν καββαλιστῶν, δέχεται τὸν Λόγον, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὡς δημιουργήσαντα τὸν ὑλικὸν καὶ πνευματικὸν κόσμον, ἐκ τούτου δὲ ἀπορρέουν αἱ ἱεραρχίαι τῶν κοσμικῶν δυνάμεων, αἵτινες διέπουν τὰ τοῦ Σύμπαντος, μεταδίδουσαι πανταχοῦ τὸν σπινθῆρα τῆς ζωῆς, τὸν ὁποῖον ὁ Λόγος ἤντλησεν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξεν ἀρχικῶς θεία σκέψις· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν εὑρίσκεται πλέον εἰς τὴν πρώτην του ἐνδοψυχικὴν νεότητα. Ἐγήρασε καὶ ἤδη πρέπει νὰ καταστῇ ὁ νέος ἄνθρωπος, ὁ πρωταρχικὸς ἄνθρωπος, ὅ,τι τοὐλάχιστον ἠθέλησεν ἡ δημιουργὸς σκέψις. Διὰ νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἀληθῆ του ὑπόστασιν, δέον νὰ μάθῃ νὰ σκέπτεται διὰ τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ πνευματικῆς ὀντότητος, ἐν τῇ σκέψει δὲ ταύτῃ ἔγκειται ἡ ἀνακαίνισίς του, καὶ ἐν τῇ ἀνακαινίσει ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα του. Θὰ δώσῃ οὕτως εἰς τὰς ἐσκοτισμένας καὶ ἐγκαθείρκτους αἰσθήσεις του τὴν φωτεινὴν διέξοδον, τῆς ὁποίας αὗται στεροῦνται, εἰς ὁλόκληρον δὲ τὴν ὀντότητά του τὴν ἐκκόλαψιν, τὴν ὁποίαν ζητεῖ, καθιστῶσα ταύτην ὁμοίαν πρὸς τὸν πανίσχυρον Θεόν, κύριον τοῦ Σύμπαντος.

Ἡ πηγὴ τῆς ἀνθρωπίνης πλάνης εἶναι ὁ ὑλισμός, ὅστις ἐπιζητεῖ τὴν ἔξαρσιν τοῦ ἀνθρώπου μακρὶ τοῦ θείου διὰ τῆς μελέτης τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, ἐξ οὗ ὁ ἄνθρωπος ἐκφεύγει τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ ὄντος, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, ὑπερβαίνει τὸ πεπερασμένον πεδίον τῶν αἰσθήσεων. Ἐπειδὴ δὲ ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ἡ φύσις, παρὰ τὴν πτῶσιν αὐτῶν ἐκ τῆς ἀρχικῆς των πνευματικότητος, διατηροῦν εἰσέτι τὴν πρωταρχικὴν μετὰ τοῦ θείου ἑνότητα, δυνάμεθα, εἰσδύοντες ἐντὸς ἡμῶν αὐτῶν, νὰ ἀνεύρωμεν τὴν θείαν μας ἀρχὴν καὶ νὰ ἐξιχθῶμεν μέχρι τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Δέον νὰ ἐξηγηθῇ ἡ φύσις τῶν ὑλικῶν ὄντων διὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ὑλικῶν ὄντων.

Ὁ μαρτινισμὸς ἐπεκταθεὶς ἐκ Γαλλίας εἰς Γερμανίαν καὶ μέχρι τῆς Ρωσίας, ἐνιαχοῦ καὶ ὡς ἰδιαίτερον δόγμα τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ, περιέπεσεν εἰς ἀφάνειαν, μόλις δὲ τῷ 1891 ἀνεκαινίσθη ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ Papus.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Claude de Saint-Miartin.* Des Erreurs et de la Vérité, ou les Hommes rappelés au principe universel de la science (1775). —*Τοῦ αὐτοῦ*, Tableau naturel des rapports qui existent entre Dieu. l'homme et l'univers (1782). —*Τοῦ αὐτοῦ*, Ecce Homo καὶ Nouvel Homme (1792). —*Papus*, L'Illuminisme en France (1895). — *A. Gedalge*, Le martinésisme et le martinisme (1921). Η. Π. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ

μαρτινισταὶ (οἱ) (martinistes). Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ *μαρτινισμοῦ* (βλ. λ.).

Μαρτινὸ (Martineau), ***Χάρριετ***. Ἄγγλος λογογράφος (1802—1876). Συνεργάτης κατ' ἀρχὰς διαφόρων θρησκευτικῶν περιοδικῶν, ἐγκατεστάθη τῷ 1832 ἐν Λονδίνῳ, ὅπου ἐξέδωκε τὴν «Εἰκόνα τῆς φορολογίας», τὴν «Ἱστορίαν τριακονταετοῦς εἰρήνης» καὶ διάφορα μυθιστορήματα. Μ. Ι. Θ.

Μαρτῖνον *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς μεταξὺ Κωπαΐδος καὶ Εὐβοϊκοῦ κόλπου παραλίας χώρας, 4½ ὥρας νοτιοανατολικῶς τῆς Ἀταλάντης, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, καὶ ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Λαρύμνης. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον, ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ εἶναι ἀξιόλογον κέντρον ἐμπορίου τῆς Ν. Λοκρίδος. Ὡς ἐπίνειον αὐτῆς χρησιμεύει τὸ ἐγγὺς καὶ ἐντὸς μικροῦ ἀγκυροβολίου τοῦ Β. Εὐβοϊκοῦ χωρίον Λάρυμνα. Κάτ. (1928) 1.772. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Λοῦτσι, Προσκυνά, Πύργος* καὶ *Μεταλλεῖα Τσούκας*. Χ. Δ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἐν *Μαρτίνῳ* συνήφθη κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1828 σφοδρὰ μάχη μεταξὺ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντη καὶ τοῦ Ὀτζὰκ-Ὀσμὰν ἀγᾶ, ἀρχηγοῦ τῶν τακτικῶν νιζάμηδων, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀποστείλει ὁ σουλτάνος Μαχμούτ. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην οἱ Τοῦρκοι ἡττήθησαν καὶ οἱ Ἕλληνες ἠδυνήθησαν νὰ προχωρήσουν ἔτι βορειότερον πρὸς κατάληψιν ἐπικαιροτέρων σημείων, διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ μέχρι Λαμίας τμήματος τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Γ. Δ. Κ.

Μαρτῖνος. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐκ Θρᾴκης, ἀκμάσας ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565). Τῷ 534 συμμετέσχεν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βελισσάριον ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Βανδάλων τῆς Καρχηδόνος, μετὰ τὴν καθυπόταξιν δὲ τούτων ἐπανῆλθε τῷ 535 εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τῷ 536 ἀπεστάλη ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ σώματος εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐκεῖ μαχομένου κατὰ τῶν Γότθων βυζαντινοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Βελισσάριον. Διεκρίθη εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Ρώμης καὶ εἶτα εἰς τὰς ἀνὰ τὴν κεντρικὴν καὶ τὴν βόρειον Ἰταλίαν ἐπιχειρήσεις καὶ τέλος, μετὰ τὴν αἰχμαλώτισιν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Γότθων Οὐϊτίγιδος, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Βελισσαρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 560 συμμετέσχεν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βέσσαν εἰς τὴν εἰς Καύκασον ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀναλαβὼν εἶτα τὴν ἀρχηγίαν, μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Βέσσα, ἠτύχησεν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ κατηγγέλθη ὑπὸ τοῦ συμμάχου ἡγεμόνος τῶν Λαζῶν Γουβάζη. Ὁ Μαρτῖνος, ἐκδικούμενος τοῦτον, ἐνήργησε τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ ἀνεκλήθη περὶ τὸ 563 εἰς Κωνσταντινούπολιν.

—**Μαρτῖνος.** Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐκ Θρᾴκης, ἀκμάσας ἐπὶ Τιβερίου (578—582) καὶ Μαυρικίου (582—602). Συμμετέσχεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν τῶν Βυζαντινῶν (577—579) ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαυρίκιον. Ὁ Μαρτῖνος ἐπὶ κεφαλῆς μοίρας στρατοῦ εἰσέβαλεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Περσίας, δῃώσας τὴν χώραν καὶ ἀπαγαγὼν λείαν πλουσιωτάτην. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Μαυρικίου συμμετέσχεν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κομεντίολον εἰς τὴν ἐκστρατείαν (586) κατὰ τῶν εἰσβαλόντων εἰς Μοισίαν Ἀβάρων καὶ προσβαλὼν αὐτοὺς ἐνίκησε κατὰ κράτος, διασκορπίσας τὰς δυνάμεις των. Ν. ΚΛΕ

— **Μαρτῖνος** (Martin de Tours) *ἅγιος*. Ἦτο υἱὸς χιλιάρχου, ἐγεννήθη δὲ ἐν Ἰταλίᾳ τῷ 316 καὶ ἀπέθανε τῷ 397 μ. Χ. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, ὑπηρετήσας εἰς Γαλατίαν. Ἀσπασθεὶς τὸν Χριστιανισμὸν ἀπεσύρθη παρὰ τῷ ἁγίῳ Ἱλαρίῳ, τῷ δὲ 350 εἰς ἐρημητήριον ἐν τῇ νήσῳ Γαλλιναρίᾳ, ἔνθα ἔμεινεν ἐπὶ δεκαετίαν. Τῷ 360 ἐπέστρεψεν εἰς Πουατιέ, ἱδρύσας παρὰ τὴν πόλιν ταύτην μοναστήριον, τῷ δὲ 371 ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Τούρ, ἐξηκολούθει ὅμως νὰ ζῇ ὡς μοναχὸς ἐν τῷ παρὰ τῇ πόλει ταύτῃ μοναστηρίῳ Μαρμουτιέ. Εἶναι ὁ προστάτης ἅγιος τῆς Γαλλίας. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται ὑπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τὴν 11 Νοεμβρίου, συνδέεται δὲ ἡ ἑορτὴ αὕτη μετὰ πολλῶν εἰδωλολατρικῶν ἐθίμων, ἀναγομένων εἰς προγενεστέρας ἑορτὰς τοῦ φθινοπώρου. Τὰ λείψανα αὐτοῦ ἐκάησαν ὑπὸ τῶν Οὐγενότων τῷ 1562, ἐλάχιστα δὲ αὐτῶν διεσώθησαν ὑπὸ τῶν τιμώντων τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός. Βιογραφίαν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ μαθητής του Σουλπίκιος-Σεβῆρος. Γ. Ι. Β.

— **Μαρτῖνος**. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται πέντε πάπαι Ρώμης.

— **Μαρτῖνος Α'**, πάπας ***Ρώμης***. Ὁ ἐπισημότερος διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν πάπας. Διετέλεσεν ἀποκρισάριος τοῦ πάπα Θεοδώρου τοῦ Α' ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀναμειχθεὶς εἰς τὰς μονοθελητικὰς ἔριδας διεδέχθη αὐτὸν ἐν τῷ παπικῷ θρόνῳ, χωρὶς ὅμως νὰ λάβῃ τὴν ἔγκρισιν τοῦ αὐτοκράτορος Κώνσταντος τοῦ Β' (642—668). Οὗτος, ἵνα δώσῃ τέρμα εἰς τὰς μονοθελητικὰς ἔριδας, ἐξέδωσε τῷ 648 τὸν λεγόμενον Τύπον, ἐν ᾧ ὑπὸ βαρυτάτας ἀπειλὰς ἀπηγόρευε τὸ ὁμιλεῖν περὶ μιᾶς ἢ δύο θελήσεων ἐν Χριστῷ· ἀλλ' ὁ Μαρτῖνος συγκαλεῖ τότε τὴν ἐν Λατερανῷ σύνοδον (649), καὶ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς, καταδικάζοντα τὸν Τύπον καὶ τὸν συγγραφέα αὐτοῦ, ἀποστέλλει εἰς τὸν Κώνσταντα. Ὁ αὐτοκράτωρ ὀργισθεὶς διατάσσει τὸν ἔξαρχον τῆς Ραβέννης Ὀλύμπιον, ἵνα συλλάβῃ καὶ καθείρξῃ τὸν Μαρτῖνον, ἀλλά, τούτου μὴ ὑπακούσαντος, τὴν διαταγὴν ἐξετέλεσεν ὁ διάδοχος αὐτοῦ Καλλιόπας, ὅστις, μὴ κατορθώσας νὰ θραύσῃ τὸ φρόνημα τοῦ Μαρτίνου, περιβάλλει ἁλύσεσι καὶ ἀπάγει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου κατηγορηθεὶς ἐπὶ βασιλικῇ προδοσίᾳ ἀπεστάλη εἰς Χερσῶνα, ἔνθα ἐν μέσῳ κακουχιῶν ἀπέθανε τῷ 655. Ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τιμᾷ αὐτὸν τῇ 11ῃ Ἀπριλίου ἡ δὲ καθολικὴ τῇ 12ῃ Νοεμβρίου.

— **Μαρτῖνος Β'**, πάπας ***Ρώμης*** (882—884). Οὗτος, ὡς διάκονος τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτῆς ἐπὶ τοῦ πάπα Νικολάου Α' τῷ 866 ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καὶ Ἰγνατίου, τῷ 864 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν λεγομένην κατὰ Φωτίου Οἰκουμενικὴν σύνοδον τῶν Λατίνων καὶ τῷ 880, σταλεὶς πάλιν ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Η', ἐφυλακίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Τῷ 882 ἀνῆλθεν ἀντικανονικῶς τὸν παπικὸν θρόνον, ὡς πρῶτον δ' αὐτοῦ μέλημα ἦτο νὰ ἀναθεματίσῃ τὸν Φώτιον. Ἀπέθανε τῷ 884

— **Μαρτῖνος Γ'**, πάπας ***Ρώμης***. Ἐπάπευσεν ἀπὸ τοῦ 942—946, ὄργανον κατὰ πάντα γενόμενος Ἀλβερίχου τοῦ Β', υἱοῦ τῆς διαβοήτου Μαροκίας.

— **Μαρτῖνος Δ'**, πάπας ***Ρώμης*** (1281—1285). Οὗτος ἦν Γάλλος τὸ γένος, λεγόμενος *Σίμων*, ὡς καρδινάλιος δὲ ἐστάλη ὑπὸ διαφόρων παπῶν εἰς Γαλλίαν. Ἐνταῦθα στενῶς συνεδέθη μετὰ Καρόλου τοῦ Ἀνζού, μετὰ τὸν θάνατον δὲ Κλήμεντος τοῦ Δ', τῇ συνεργείᾳ αὐτοῦ, ἀνῆλθε τὸν παπικὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαρτῖνος Δ'*. Ἀνταμείβων τὸν Κάρολον ὠνόμασε βουλευτὴν τῆς Ρώμης, ὅτε δέ, ἕνεκα τῶν ἀνοσιουργημάτων τοῦ Σικελικοῦ Ἑσπερινοῦ (1282), ὁ Κάρολος ἀπώλεσε τὴν

Digitized by Google

ἐπὶ τῆς Σικελίας κυριαρχίαν, ὁ πάπας παντοιοτρόπως προσεπάθησε νὰ ἐνισχύσῃ αὐτόν. Ἡ πρὸς τὸν Κάρολον σχέσις τοῦ Μαρτίνου οὐ μικρὸν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῶν προσπαθειῶν περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἐν Λονδίνῳ συνόδῳ (1274). Ὁ Παλαιολόγος ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἀναγκαζόμενος ἀπέστειλε τῷ 1281 πρεσβείαν ἵνα συγχαρῇ αὐτόν, ἀλλ' ὁ Μαρτῖνος ὑπὸ τοῦ Καρόλου ἐπηρεαζόμενος οὐ μόνον τὴν πρεσβείαν ἀπέπεμψεν, ἀλλὰ καὶ ἀφορισμῷ καθυπέβαλε τὸν Μιχαήλ.

— **Μαρτῖνος Ε'**, *πάπας* ***Ρώμης*** (1417—1431). Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρει ὁ ἐπίσημος καρδινάλιος *Κολώνας*, ὅστις ἐξ ἐπισήμου ρωμαϊκῆς οἰκογενείας καταγόμενος καὶ ὑπὸ παιδείας καὶ πολλῶν προσόντων κοσμούμενος, ἐπὶ διαφόρων παπῶν ἀνέλαβε διαφόρους διακονίας, μάλιστα δὲ τῷ 1410 τὸν κατὰ τοῦ Χοὺς πόλεμον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μεγάλης ἐν Κωνσταντίᾳ μεταρρυθμιστικῆς συνόδου (1414—1418), καθαιρεθέντων τῶν δύο συνυπαρχόντων παπῶν καὶ παραιτηθέντος τοῦ τρίτου, ἐξελέγη ὁ Κολώνας ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαρτῖνος Ε'*, ὅστις περιπλέξας τὰ μέλη τῆς συνόδου διέλυσεν αὐτὴν κατὰ τὴν 45 συνεδρίασιν αὐτῆς (1438), ὡς μὴ συμβιβαζομένην πρὸς τὰ παπικὰ συμφέροντα· ὁ Μαρτῖνος ὑπεχρεώθη νὰ ὁρίσῃ τὴν συνέχειαν τῆς συνόδου πρῶτον ἐν Παβίᾳ καὶ εἶτα ἐν Σιένῃ καὶ κατόπιν ἐν Βασιλείᾳ, ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἀπέθανε τῷ 1431. Ἦτο μεγάλης ἀξίας· ἐπὶ δύο ἔτη, κατεχομένης τῆς χώρας ὑπὸ ληστρικῶν συμμοριῶν καὶ τυραννικῶν μερίδων, κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν καὶ διὰ τῆς δραστηριότητος αὐτοῦ νὰ ἀνακαινίσῃ τὰ καταστραφέντα· καίτοι δὲ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν παπικῶν φειδωλὸς καὶ ἐχθρὸς τοῦ νεπωτισμοῦ, οὐδὲν ἧττον ἀναφέρεται ὅτι ἐπλούτιζε τοὺς ἰδίους συγγενεῖς καὶ παρεῖχε πρὸς ἴδιον ὄφελος τὴν διοίκησιν ἐκκλησιαστικῶν ἀγαθῶν. † Η. Φ. Β.

Μάρτινς ***Φέρρυ*** (Martins Ferry) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς κομιτείας Μπελμόντ, τῆς πολιτείας Ὀχάϊο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Κάτ. 9.133. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα καὶ διαφόρους βιομηχανίας, σιδήρου, χάλυβος, λευκοσιδήρου, θερμαστρῶν, μηχανῶν καὶ ὑελοπινάκων. Μ. Ι. Θ.

μαρτινσίτης (ὁ) (Martinsit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν παράμειξιν ἐκ δέκα μερῶν περίπου κιζερίτου, ἤτοι ἐνύδρου θειικοῦ μαγνησίου $M_9SO_4.H_2O$, καὶ ἐνενήκοντα μερῶν μαγειρικοῦ ἅλατος NaCl, ἀπαντῶν δὲ εἰς τὰ ἁλατωρυχεῖα τῆς Στασσφούρτης. Γ. Β.

Μάρτινσμπουργκ (Martinsburg) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Μπέρκλεϋ τῆς Δυτικῆς Βιργινίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Κάτ. 10.698. Ἐξάγεται ἐν ἀφθονίᾳ ἀσβεστόλιθος, ὑπάρχουν δὲ ἐν τῇ πόλει ἀποθῆκαι σίτου καὶ ἐργοστάσια καλτσῶν, μαλλίνων εἰδῶν κτλ. Μ. Ι. Θ.

Μαρτιντζικόν, ἢ ***Ματιτζικὸν*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλῆς Κώμης (πρώην Μολεντζικοῦ) τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἤδη καλούμενον *Ἑλληνικά*. Κάτοικοι (1928) 180.

Μαρτιντσίκα (Martincica) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀδριατικὸς λιμὴν (πλάτ. 43° 37' Β., μῆκ. 14° 26' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2711: Gulf of Quarnero) ἐν τῷ διέκπλῳ Λουσσίν. Σ. Ε. Λ.

Μαρτινὺ (Martigny la ville, γερμαν. Martinach) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ Βάλλ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μαρτινὺ-Σαμονί. Κάτ. 2.741 (1920). Οὐχὶ μακρὰν αὐτῆς τὰ ἐρείπια ρωμαϊκοῦ ὑδραγωγείου καὶ ἀμφιθεάτρου. Θ. Κ.

Μαρτινὺ (Martigny), ***Ἰωσὴφ-Ἀλέξανδρος***. Γάλλος κληρικὸς καὶ συγγραφεὺς (1808—1881). Κατέγινεν εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν, δημοσιεύσας πλείστας μονογραφίας. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἔργον του, εἰς ὃ εἰργάσθη ἐπὶ 30 ἔτη, εἶναι τὸ «Λεξικὸν τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων» (1865) Νεωτέραν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου τούτου ἐπεμελήθησαν οἱ Βενεδεκτῖνοι τοῦ Φαρμπορῶ. Γ. Ι. Β.

Μαρτινὼ (Martineau), ***Χαριέττα***. Ἀγγλὶς λογογράφος (1802—1876), καταγομένη ἐκ Γάλλων Οὐγενότων. Ἔγραψε: «Παραδόσεις τῆς Παλαιστίνης», «Ἡ κοινωνία εἰς τὴν Ἀμερικὴν» καὶ ἄλλα ἔργα ἐπὶ φιλοσοφικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ζητημάτων.

Μαρτίνωφ, ***Ἀνδρέας Εὐθύμοβιτς***. Ρῶσος ζωγράφος (1768—1826). Τὰς πρώτας σπουδάς του ἔλαβεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Πετρουπόλεως, συνεπλήρωσε δ' αὐτὰς εἰς Ρώμην. Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Στσέντριν, ὅστις τοῦ ἐνέπνευσε τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν, ἐγένετο δὲ εἷς τῶν διασημοτέρων τοπιογράφων τῆς Ρωσίας. Μεταβὰς εἰς Κριμαίαν ἐξετέλεσε πλεῖστα τοπία, ἰδίως δὲ ἀπόψεις τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης τῶν Τατάρων, τοῦ Μπαξὶ σεράϊ. Ἐπίσης θαυμάζονται τὰ τοπία του τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς τῆς Κριμαίας. Θ. Β.

Μάρτιος (ὁ)· ὁ τρίτος μὴν τοῦ πολιτικοῦ ἔτους, κοιν. *Μάρτης*· || παροιμ. «ἀπὸ Αὔγουστο χειμῶνα κι' ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι», «Μάρτης γδάρτης καὶ παλουκοκαύτης» ὅτι ἐνίοτε τὰ ψύχη τοῦ Μαρτίου εἶναι καὶ ἰσχυρὰ καὶ μακρά· «ποιὸς ἔχει κόρη ἀκριβή, τοῦ Μάρτη ὁ ἥλιος μὴν τὴν 'δῇ»· || μετάξινον νῆμα διπλοῦν, ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ, τὸ ὁποῖον δένουσιν εἴς τινα τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς δίκην δακτυλιδίου ἢ εἰς τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς δίκην ψελίου, διὰ νὰ μὴ τοὺς μαυρίσῃ ὁ καυστικὸς ἥλιος τοῦ Μαρτίου· τὸ νῆμα τοῦτο τὰ ἀφελέστερα τῶν παιδίων ἐφόρουν μέχρι τοῦ Πάσχα, ὁπότε ἔκαιον αὐτὸ εἰς τὴν φλόγα τῆς λαμπάδος τῆς Ἀναστάσεως· τὸ ἔθιμον τοῦτο σχεδὸν ἐξέλιπεν.

—*[Ἐγκυκλ.]* Ὁ *Μάρτιος*, τρίτος μὴν τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἦτο πρῶτος τοῦ ἀρχικοῦ ρωμαϊκοῦ ἡμερολογίου, καὶ πολλάκις ἐλογίσθη ὡς τοιοῦτος εἰς διαφόρους χώρας κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἔχει 31 ἡμέρας, ἕλκει τὸ ὄνομά του ἐκ τοῦ ρωμαϊκοῦ θεοῦ Mars (ἀντιστοίχου πρὸς τὸν ἑλληνικὸν Ἄρην), εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφιερωθῆ ὑπὸ τοῦ Ρωμύλου, καὶ ἀπεικονίζετο ὡς ἀνὴρ ἐνδεδυμένος διὰ δέρματος λυκαίνης. Μολονότι ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Mars, ἐθεωρεῖτο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐλευθέρας πολιτείας ἐν Ρώμῃ ὡς ἀφιερωμένος εἰς τὸν Mercurius (=Ἑρμῆν). Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν δέκατον μῆνα τοῦ ἀττικοῦ ἡμερολογίου, τὸν Ἐλαφηβολιῶνα. —Ω.

—*[Γεωπον.]* Κατὰ τὸν μῆνα *Μάρτιον* ὁ ἥλιος ἀναζωογονεῖ τὴν βλάστησιν, ἀλλὰ συγχρόνως, λόγῳ τῆς ἀποτόμου μεταβολῆς τῆς θερμοκρασίας, καθίσταται ἐνίοτε καὶ ἐπιβλαβέστατος εἰς τὴν γεωργίαν. Κατὰ τὸν Μάρτιον ὁ γεωργὸς προετοιμάζει τὸν ἀγρόν του πρὸς σποράν, σπείρονται δὲ ὁ σῖτος, ἡ κριθὴ καὶ τὰ διάφορα ὄσπρια, ἐπίσης πάντα σχεδὸν τὰ ποώδη φυτά, τὰ βιομηχανικὰ φυτὰ καὶ εἴς τινα μέρη ἄρχεται ἡ σπορὰ καὶ τῶν γεωμήλων. Ἐπίσης ἐμπλουτίζεται τὸ ἔδαφος διὰ διαφόρων χημικῶν λιπασμάτων, ἰδίως οἱ ἀγροί, εἰς τοὺς ὁποίους βραδύτερον θὰ σπαρῶσι γεώμηλα καὶ τεῦτλα. Ὁ κτηνοτρόφος, παραλλήλως πρὸς τὸν γεωργόν, φροντίζει ἰδιαιτέρως διὰ τὰ ζῷα ἅτινα ἐκτρέφει. Ἐκ τῶν φορβάδων δέον μόνον αἱ πρὸ 15 τοὐλάχιστον ἡμερῶν γεννήσασαι νὰ ὑποβάλλωνται εἰς ἐργασίαν· ἐπίσης πρέπει νὰ δοθῇ προσοχὴ εἰς τὴν πάχυνσιν τῶν βοῶν καὶ τῶν ἀγελάδων. Αἱ ἐπῳάζουσαι ὄρνιθες δέον νὰ τρέφωνται καλῶς, καὶ μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν, πλὴν τῆς συνήθους αὐτῶν τροφῆς, νὰ δίδεται ἄλευρον ἀναμεμειγμένον μετὰ μικρῶν τεμαχίων κρέατος, πεπηγότος αἵματος κτλ.

Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐπίσης ὁ ἀμπελουργὸς συμπληρώνει τὸ κλάδευμα τῶν ἀμπέλων του, ὁ δενδροκόμος σπείρει τὰ δασικὰ κυρίως δένδρα του ἢ μεταφυτεύει ταῦτα, ὁ ἀνθοκόμος ἐπιμελεῖται τὴν κλάδευσιν τῶν διαφόρων διακοσμητικῶν θάμνων καὶ δενδρυλλίων καὶ μεταφέρει ἐκ τῶν θερμοκηπίων εἰς τὸ ὕπαιθρον τὰ ἐξωτικὰ φυτά, ἅτινα δέον κατὰ τὴν νύκτα νὰ ἐπαναμεταφέρωνται εἰς τὸ θερμοκήπιον. Τὸν Μάρτιον εὐδοκιμεῖ τὸ κυνήγιον τῶν ὑδροβίων κυρίως πτηνῶν. Δ. Ν. Π.

—*[Λαογρ.]* Ὁ *Μάρτιος* μὴν θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς ὁ κρισιμώτερος μὴν τοῦ ἔτους, διότι δι' αὐτοῦ γίνεται μετάβασις ἀπὸ τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος («ἀπὸ Αὔγουστο χειμῶνα κι' ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι») καὶ διότι ἡ κατ' αὐτὸν κατάστασις τοῦ καιροῦ ἐπιδρᾷ εὐεργετικῶς ἢ ὀλεθρίως ἐπὶ τῶν σπαρτῶν. Κατὰ τὴν πεῖραν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διὰ νὰ εἶναι πλουσία ἡ συγκομιδή, πρέπει ὁ Μάρτιος νὰ εἶναι ψυχρὸς καὶ βροχερὸς («κάλλια Μάρτης στὰ δαυλιὰ παρὰ στὰ προσηλιακὰ» καὶ «Μάρτης ἔβρεχε θεριστὴς ἐχαίρουνταν»). Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν προξενεῖ εἰς τὸν λαὸν ἡ ἀστασία τοῦ καιροῦ κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον καὶ αἱ ἀπότομοι μεταβολαὶ ἀπὸ θερινῆς θερμότητος εἰς χειμερινὸν ψῦχος («φύλα ξύλα γιὰ τὸ Μάρτη, νὰ μὴν κάψῃς τὰ παλούκια», «ὁ Μάρτης τὸ πρωῒ τὸ ψόφησε καὶ τὸ βράδυ τὸ βρώμισε», «ὁ Μάρτης ὁ πεντάγνωμος πέντε φορὲς ἐχιόνισε καὶ πάλι τὸ μετάνοιωσε πὼς δὲν ἐξαναχιόνισε»). Ἰδίως αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μαρτίου ἐπιφυλάσσουν πολλὰ ἀπρόοπτα. Πανελλήνιος καὶ παγκόσμιος σχεδὸν εἶναι ἡ παράδοσις περὶ τῆς γραίας, ἡ ὁποία περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνός, ἀφοῦ ἐτυραννήθη ὑπὸ τοῦ ψύχους, ἐκαυχήθη ὅτι δὲν τὸν φοβεῖται πλέον καὶ τὸν ἐλοιδώρησεν, ἐτιμωρήθη δὲ ὑπ' αὐτοῦ, δανεισθέντος μίαν ἡμέραν παρὰ τοῦ Φεβρουαρίου (ὅστις ἔκτοτε ἔμεινε κουτσός), μαρμαρωθεῖσα. Ἐκ τῆς παραδόσεως ταύτης, προφανῶς, αἱ τελευταῖαι τρεῖς ἡμέραι τοῦ Μαρτίου καλοῦνται «μέρες τῆς γριᾶς». Ὁ ἥλιος τοῦ Μαρτίου θεωρεῖται ὡς κατ' ἐξοχὴν καυστικός, διότι μαυρίζει τὸ πρόσωπον ἢ δημιουργεῖ στίγματα εἰς αὐτὸ («ὁπόχει κόρη ἀκριβὴ τὸν Μάρτην ἥλιος μὴν τὴν δῇ», «τοῦ Μάρτη ὁ ἥλιος βάφει καὶ πέντε μῆνες δὲν ξεβάφει»). Πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐπηρείας ταύτης τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ προσώπου, αἱ γυναῖκες τοῦ λαοῦ προσδένουν εἰς τὰς χεῖράς των καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν παιδίων των κλώσματα ἐξ ἐρυθρᾶς ἢ χρυσῆς καὶ λευκῆς κλωστῆς, τὰ ὁποῖα καλοῦν *μάρτηδες*, καὶ τὰ ὁποῖα ρίπτουν κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς ἢ ὅταν ἀντικρύσουν διὰ πρώτην φορὰν χελιδόνα ἢ πελαργὸν (βλ. καὶ λ. *μάρτης*).

Μέχρι πρό τινος κατὰ τὴν 1 Μαρτίου ἐπανηγυρίζετο ἡ ἐπάνοδος τοῦ ἔαρος ὑπὸ παιδίων, τὰ ὁποῖα περιήρχοντο τὰς οἰκίας ᾄδοντα ᾀσμάτια, ὅπως τύχωσι παρὰ τῆς οἰκοδεσποίνης κερματίου τινὸς ἢ ἀβγῶν ἢ ἄλλων φιλοδωρημάτων. Ὁ πρῶτος τοῦ ὁμίλου ἐκράτει ἐνιαχοῦ σφαιροειδῆ στέφανον ἀνθέων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου περιεστρέφετο ὑποκινούμενον ξύλινον ὁμοίωμα χελιδόνος. Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι ἀρχαία καὶ ἐκαλεῖτο *χελιδονισμὸς* (βλ. λ.), τὰ δὲ κατ' αὐτὴν ᾀδόμενα ᾀσμάτια παρουσιάζουσι πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου διασωθὲν τοιοῦτον. Κατὰ τὴν 1 Μαρτίου καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐτελεῖτο, ἐξ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἔθους, ἑορτή τις, τὴν ὁποίαν κατήργησεν ἡ ἐν Τρούλλῳ Κωνσταντινουπόλεως τῷ 689 συνελθοῦσα ΣΤ' Οἰκουμενικὴ σύνοδος. Τὴν ἑορτὴν ταύτην ὁ ὑπομνηματιστὴς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων Βαλσαμὼν ἀποκαλεῖ: «πανήγυριν ἑλληνικὴν μεγάλην διὰ τὴν τῶν ὡρῶν καὶ τοῦ ἔαρος εὐκρασίαν», προσθέτει δὲ ὅτι κατ' αὐτὴν «ὀρχήσεις ἀπρεπεῖς ἐγίνοντο παρά τινων γυναίων καὶ ἀνδρῶν» [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*, Ἡ πρώτη Μαρτίου ἐν «Λαογρ. Συμμείκτοις» τ. Α', σ. 72, 73.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Παραδόσεις σ. 895 κ. ἑξ.—*Σ. Π. Κυριακίδου*, Ἑλληνικὴ Λαογραφία Α', σ. 33.] Θ. Π.

Μάρτιος ***Κάμπος*** (Campus Martius=πεδίον τοῦ Ἄρεως) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τμῆμα πεδιάδος, κειμένης εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ σχηματιζομένην καμπήν, ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Ρώμης. Κατ' ἀρχὰς ἀνῆκεν, ὡς λέγεται, εἰς τοὺς Ταρκυνίους, ἀργότερον δὲ καθιερώθη εἰς τὸν Ἄρην μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν βασιλέων. Ἐνταῦθα ἠσκεῖτο ἡ ρωμαϊκὴ νεολαία εἰς τὰς γυμναστικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀσκήσεις καὶ ἐγίνοντο αἱ συνελεύσεις τῶν Ρωμαίων πολιτῶν πρὸς ἐκλογὴν ἀρχόντων. Βραδύτερον περιεβλήθη ὑπὸ στοῶν, ναῶν καὶ ἄλλων δημοσίων μνημείων, ἐπὶ δὲ τοῦ Αὐρηλιανοῦ (270—276 μ. Χ.) περιελήφθη ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ρώμης. Α. Θ. Σ.

Μάρτιους (Martius), ***Κάρολος-Φρειδερῖκος***, *φὸν*—. Γερμανὸς φυσιοδίφης καὶ ἐξερευνητὴς (1794—1868). Μετὰ τὰς σπουδάς του ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἐρλάγγης, διετέλεσεν ὑπάλληλος ἐν τῷ ἀρτισυστάτῳ βοτανικῷ κήπῳ τοῦ Μονάχου, μεθ' ὃ συμμετέσχε μετὰ τοῦ Σπὶτς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων Αὐστρίας καὶ Βαυαρίας ὀργανωθεῖσαν ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν εἰς Βραζιλίαν (1817—1820). Τῷ 1826 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, τῷ δὲ 1840 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἀναλαβὼν συγχρόνως τὴν διεύθυνσιν τοῦ βοτανικοῦ κήπου, κατέστησεν αὐτὸν πρότυπον ἐν Εὐρώπῃ. Ἐδημοσίευσε: «Ταξίδια εἰς Βραζιλίαν» ἔργον κλασσικόν, «Nova genera et species plantarum» (3 τ. 1827—1832) μετὰ 300 ἐγχρώμων πινάκων, «Icones selectae plantarum cryptogamicum» (1834) μετὰ 76 ἐγχρώμων εἰκόνων, «Historia naturalis palmarum» (1824—1853) μετὰ 245 ἐγχρώμων πινάκων, «Flora Brasiliensis», «Flora cryptogamica erlangensis» (1814). «Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς» (1831), «Περὶ τοῦ δικαίου παρὰ τοῖς πρώτοις κατοίκοις τῆς Βραζιλίας» (1867), καὶ «Περὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας, τῶν ἀσθενειῶν, τῆς ἰατρικῆς τέχνης καὶ τῶν φαρμάκων τῶν Βραζιλιανῶν». Θ. Κ.

Μαρτίστιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου, ἤδη καλούμενον *Περιστέρα* (βλ. λ.).

μαρτίτης (ὁ) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τριοξείδιον τοῦ σιδήρου, ἤτοι αἱματίτης Fe_2O_3. Ἀπαντᾷ εἰς ὀκτάεδρα τοῦ κυβικοῦ συστήματος, ἐνῷ ὁ αἱματίτης κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα καὶ ἀποτελεῖ τοιουτοτρόπως ψευδομόρφωσιν αὐτοῦ κατὰ μαγνητίτην. Τοιαῦται ψευδομορφώσεις παρετηρήθησαν εἰς τὸ Rittersgrün τῆς Σαξωνίας, εἰς τὴν Βραζιλίαν, τὰ Οὐράλια κ. ἄ., σχηματίζονται δὲ πολλάκις καὶ κατὰ τὴν ἀποσάθρωσιν τῶν σιδηρούχων πυριτικῶν ἁλάτων, ὡς τοῦ ὀλιβίνου, τοῦ βιοτίτου καὶ τοῦ γρανάτου ἐντὸς τῆς ζώνης ἀποσαθρώσεως τῶν κοιτασμάτων μαγνητίτου. Γ. Β.

Μαρτόνι, ***Νικόλαος***. Ἰταλὸς νοτάριος ἐκ Μάλτας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐπεχείρησε περιήγησιν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολήν, κατέγραψε δὲ τὰς ἐκ τῆς περιηγήσεως ταύτης ἐντυπώσεις του εἰς ἡμερολόγιον, ὅπερ διασωθὲν ἀποτελεῖ πολύτιμον πηγὴν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὁ Μαρτόνι διέτριψεν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα περὶ τὸ ἔτος 1395. Εἰς τὰς Ἀθήνας παρέμεινεν ἐπὶ δύο μόνον ἡμέρας φιλοξενούμενος ὑπὸ Λατίνων μοναχῶν, δίδει δὲ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του ἀρκούντως ζωηρὰν εἰκόνα τῆς τότε πόλεως καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων. Περὶ τῆς Κορίνθου, ἔνθα ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου Τόκκου, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ πληθυσμός της δὲν ὑπερέβαινε

Digitized by Google

τὰς πεντήκοντα οἰκογενείας. Κατὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα πορείαν του ὑπέστη ἐπίθεσιν ἐκ μέρους λῃστῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων παρ' ὀλίγον νὰ αἰχμαλωτισθῇ, καὶ ἐκ μέρους Ἰωαννιτῶν ἱπποτῶν τοῦ Συκαμίνου, οἵτινες τὸν ἐξέλαβον ὡς Τοῦρκον.

μαρτονίτης (ὁ) *[Χημ.]*. Ἰσχυρὸν δακρυγόνον παρασκευασθὲν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Συνίσταται ἐξ 80 % βρωμακετόνης καὶ 20 % χλωρακετόνης. Σ. Γ.

Μάρτος (Martos) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαέν. Κάτ. 17.000. Εἶναι ἡ *Τοῦτσι* τῶν Ἰβήρων καὶ ἡ Augusta Gemella τῶν Ρωμαίων. Ἔχει ἐμπόριον οἴνου, ἐλαίου, ὀπωρῶν, πλησίον δὲ αὐτῆς ὑπάρχουν θειοῦχοι πηγαὶ καὶ ἰαματικὰ λουτρά. Δ. Σ. Δ.

Μαρτοῦ (Martu). Ὄνομα τοῦ θεοῦ τῆς βροχῆς καὶ τῶν κεραυνῶν παρὰ τοῖς Ἀμορραίοις ἐν Βαβυλωνίᾳ. Δ. Σ. Δ.

Μαρτοῦτσι (Martucci), *Ἰωσήφ*. Ἰταλὸς μουσουργὸς καὶ δεξιοτέχνης τοῦ κλειδοκυμβάλου (1856—1909). Ὑπῆρξεν ἐπίσης ἐξαίρετος διευθυντὴς ὀρχήστρας, αἱ δὲ παραστάσεις τοῦ «Τριστάνου», ἃς ἔδωκε τῷ 1888 ἐν Βολωνίᾳ, ἀφῆκαν ἐποχήν. Εἶχεν ἱδρύσει τὸ περίφημον «Quartetto Napoletano», τὸ ὁποῖον διηύθυνεν ἐπὶ ὀκταετίαν. Μέλος τῆς «Βασιλικῆς Ἀκαδημίας» τῆς Νεαπόλεως, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν προδρόμων τῆς συγχρόνου ἰταλικῆς σχολῆς. Τὰ ἔργα του, ἐπηρεασμένα ὀλίγον ἀπὸ τὴν γερμανικὴν τεχνοτροπίαν, διακρίνονται διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν πρωτοτυπίαν των. Μεταξὺ αὐτῶν ἰδιαιτέραν θέσιν κατέχουσι δύο συμφωνίαι, ἓν κοντσέρτο διὰ κλειδοκύμβαλον, μία φαντασία διὰ δύο κλειδοκύμβαλα, κουϊντέττα, τρίο, σονάται, τὸ λυρικὸν ποίημα «Τὸ ᾆσμα τῶν ἀναμνήσεων», τὸ ὀρατόριον «Σαμουὴλ» κ. ἄ. Γ. Σ.

Μὰρτς (March), *Ἀουσίας*, ἢ *Αὐγουστῖνος*. Καταλανὸς ποιητής, ἀποθανὼν πρὸ τοῦ 1462. Συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ναβάρρας, ὁ ὁποῖος ἦτο ταυτοχρόνως ποιητής, μουσικὸς καὶ ἱστορικός. Ὁ Μάρτς ἐθεωρεῖτο εἰς τὴν ἐποχήν του «μέγας τροβαδοῦρος καὶ σοφός», ἡ δὲ φήμη του, ἥτις διετηρήθη μέχρι σήμερον, ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰ 116 τραγούδια του (cants), ἐξ ὧν τὰ περισσότερα ἐρωτικά. Διακρίνεται διὰ τὴν πρωτοτυπίαν του εἰς τὴν μορφήν, τὴν ἁπλότητα τῆς γλώσσης καὶ τὴν βαθύτητα τοῦ αἰσθήματος. Ἡ πληρεστέρα ἔκδοσις τῶν ἁπάντων του ἐγένετο τῷ 1560 ἐν Βαρκελώνῃ. Μεταφράσεις τῶν ποιημάτων του ὑπάρχουν εἰς τὰς περισσοτέρας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Δ. Σ. Δ.

Μαρτσαμπόττο (Marzabotto) *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Βολωνίας, ἀπέχουσα 24 χλμ. ΝΔ. τῆς πόλεως Βολωνίας καὶ συνδεομένη μετ' αὐτῆς σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 1.417. Ἐν αὐτῇ ὁ ἀρχαιολόγος Ε. Μπρίτσιο, κατὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας ἀνασκαφὰς τοῦ 1887—1889, ἀνεκάλυψε λείψανα ἀρχαίας ἐτρουσκικῆς πόλεως, ἥτις ἤκμασε περὶ τὸ 500 π. Χ., μὲ ρυμοτομίαν ὁμοίαν πρὸς τὴν τῆς Πομπηΐας καὶ μετὰ νεκροπόλεως πλήρους διαφόρων εὑρημάτων, φυλασσομένων ἐν τῷ ἐκεῖ ἀνεγερθέντι ὑπὸ τῆς κομίσσης ντὲ Ἄρια μουσείῳ. Μ. Δ. Β.

Μαρτσέλλο (Marcello), *Μπενεντέττο*. Διακεκριμένος Ἰταλὸς συνθέτης ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς (1686—1739). Ὁ Μαρτσέλλο ὑπῆρξεν ὁ τύπος τοῦ εὐγενοῦς καλλιτέχνου τῆς Ἀναγεννήσεως, τοῦ συγκεντροῦντος, παρὰ τὴν σοβαρὰν μουσικὴν μόρφωσιν, ποιητικὸν τάλαντον καὶ ὀξὺ πνεῦμα. Εἶχεν ἐπονομασθῆ ὑπὸ τῶν συγχρόνων του «Πρίγκιψ τῆς τέχνης» καὶ ἐδοξάσθη ὅσον ὀλίγοι ἐκ τῶν καλλιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ ὄνομά του συνδέεται μὲ ἓν ὑπέροχον μνημεῖον τέχνης φέρον τὸν τίτλον «Estro poetico armonico» καὶ περιέχον πεντήκοντα ψαλμοὺς τοῦ Δαυΐδ, ἐν ἰταλικῇ παραφράσει τοῦ Τζιουστινιάνι. Οἱ ψαλμοὶ οὗτοι εἶναι γεγραμμένοι διὰ μίαν, δύο, τρεῖς καὶ τέσσαρας φωνάς, μετ' ἐναρίθμου βασίμου διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον ἢ τὸ κλαβικύμβαλον· μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι καὶ ὑποχρεωτικὰ μέρη βιολοντσέλλου ἢ δύο βιολῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Μαρτσέλλο, ἁπλοῦν καὶ εὐγενές, παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν καὶ τολμηρὰς ἰδέας· τὰ θέματά του πολλάκις ἔχουσι ληφθῆ ἐκ τοῦ γρηγοριανοῦ ᾄσματος ἢ ἐκ παλαιῶν ἰσραηλιτικῶν μελῳδιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐκ τῶν πεντήκοντα ψαλμῶν οἱ ὡραιότεροι εἶναι οἱ ὑπ' ἀριθμὸν 22 καὶ 28. Ἡ ὑπόλοιπος δημιουργικὴ ἐργασία τοῦ Μαρτσέλλο περιλαμβάνει: «Concerti a 5 stromenti», σονάτας διὰ βιολοντσέλλον, διὰ πλαγίαυλον καὶ διὰ κλειδοκύμβαλον, «Canzoni madrigalesche ed arie per camera à 2, 3 e 4 voci», τὸ μελόδραμα «La fede riconosciuta», τὸ ποιμενικὸν «Calisto in Orsa». Ἐπίσης ἐν χειρογράφῳ τὸ ὀρατόριον «Gioa», καντάτας, λειτουργίας, θρήνους, τὸ ἀλληγορικὸν ὀρατόριον «Il trionfo della poesia e della musica» κ. ἄ. Ὁ Μαρτσέλλο ἔγραψεν ἀκόμη πλεῖστα ποιήματα, σονέττα, λιμπρέττα μελοδραμάτων καὶ τὸ φιλολογικὸν ἔργον «Il teatro alla moda, o sia metodo sicuro e facile per ben comporre ed eseguire le opere italiane in musica». Γ. Σ.

Μαρτσένα (Marchena) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νοτίου Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Σεβίλλης. Κάτ. 13.500. Ἡ Μαρτσένα ταυτίζεται ὑπό τινων μὲ τὴν Castra Gemina τοῦ Πλινίου. Ἔχει ἐμπόριον σίτου, κριθῆς, ἐλαιῶν, ἐλαίου καὶ οἴνου. Δ. Σ. Δ.

Μαρτσιανίζε (Marcianise) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Νεαπόλεως. Κάτ. 14 911. Ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων. Μ. Δ. Β

Μαρτσιλλιέζης, *Ἰωσήφ*. Κορσικανὸς φιλέλλην ἀγωνιστής, πεσὼν ἐν Φαλήρῳ κατὰ Μάϊον τοῦ 1827. Γ. Δ. Κ.

Μαρτσίστα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας, ἤδη καλούμενον *Περιβόλι* Κάτω (βλ. λ.).

Μάρτσμοντ (Marchmont), *κόμιτες*. Σκωτικὸς τίτλος εὐγενείας, τὸν ὁποῖον ἔφερον τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας *Χουμ* (Hume) ἀπὸ τοῦ ἔτους 1697 μέχρι τοῦ 1794. Πρῶτος κόμης Μάρτσμοντ ὠνομάσθη τῷ 1697 ὁ σὲρ *Πατρίκιος Χουμ* (1641—1724). Διετέλεσε μέλος τῆς σκωτικῆς βουλῆς κατὰ τὸ 1665, συνέπραξε μετὰ τοῦ δουκὸς Μόνμουθ καὶ μετέσχε τῆς στάσεως τοῦ 1685, μετὰ δὲ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἐδραπέτευσεν εἰς Οὐτρέχτην. Ἠκολούθησεν ἔπειτα τὸν δοῦκα τῆς Ὁράγγης εἰς Ἀγγλίαν καὶ τῷ 1689 ἐγένετο ἐκ νέου μέλος τῆς σκωτικῆς βουλῆς. Τῷ 1690 ὠνομάσθη *λόρδος Πόλγουωρθ* καὶ μετὰ ἓξ ἔτη διωρίσθη ἀρχικαγκελάριος τῆς Σκωτίας. Ὁ ἐγγονός του *Οὖγος* (1708—1794) διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέγας σφραγιδοφύλαξ τῆς Σκωτίας. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου, μὴ ὑπαρχόντων ἀρρένων μελῶν, ὁ τίτλος Μάρτσμοντ ἐξέλιπε. Γ. Ι. Β

Μαρτὺ (Marty), *Ἀνδρέας*. Γάλλος κομμουνιστής, γεννηθεὶς τῷ 1886. Μετασχὼν τῶν ἐναντίον τῶν μπολσεβίκων ἐπιχειρήσεων τοῦ γαλλικοῦ στόλου εἰς τὰ παράλια τῆς Κριμαίας, ὡς μηχανικὸς τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἐξήγειρε τὰ πληρώματα (1919) καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐπαναστατησάντων καὶ κηρυχθέντων ὑπὲρ τῶν μπολσεβίκων. Διὰ τὴν πρᾶξίν του ταύτην, κατηγορήθη ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐφυλακίσθη ἐν Νὶμ καὶ ἀκολούθως ἐν Κλαιρβώ. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς ὑποδικίας του ἐξελέγη κατ' ἐπανάληψιν βουλευτὴς καὶ μέλος δημοτικῶν συμβουλίων, ἕνεκα δὲ τῶν ἐκδηλώσεων τούτων τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ ἐδόθη ἀμνηστεία τῷ 1923. Μετὰ τὴν ἀμνηστείαν του ἐγένετο μέλος τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ Ἀνατολικῶν Πυρηναίων, καὶ κατόπιν βουλευτὴς τοῦ γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ κομματος. — Ω

— **Μαρτὺ** (Marty), *Γεώργιος-Εὐγένιος*. Γάλλος μουσουργὸς (1860—1908). Μαθητὴς τοῦ Μασσενὲ εἰς τὸ ᾠδεῖον, ἔλαβε τὸ βραβεῖον τῆς Ρώμης τῷ 1882. Διωρίσθη κατόπιν καθηγητὴς εἰς τὸ ᾠδεῖον καὶ διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας τῶν Παρισίων. Ἔγραψε συμφωνικὰ ἔργα, μίαν οὐβερτοῦραν «Μπελσαζάρ», τὸ μελόδραμα «Ὁ δοὺξ τῆς Φεράρας» κ. ἄ.

Μάρτυν (Martyn), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος βοτανολόγος (1699—1768). Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ ἐγένετο εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς «Βοτανολογικῆς ἑταιρείας». Τῷ 1832 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κέμπριτζ. Ἔγραψεν: «Ἱστορίαν τῶν σπανίων φυτῶν». Μ. Ι. Θ.

μαρτυνία (ἡ) (Martynia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαρτυνιδῶν* ἢ *μαρτυνοειδῶν*, περιλαμβάνουσα φυτὰ μὲ φύλλα ἀντίθετα καὶ σπανιώτερον ἐναλλασσόμενα, ἄνθη κατὰ μασχαλιαίους στάχυς διατεταγμένα καὶ καρπὸν κάψαν, δίβολβον, ᾠοειδῆ, διωγκωμένην καὶ εἰς τοξοειδῆ κερατοειδῆ ἀπόφυσιν καταλήγουσαν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μαρτυνία ἡ εὔοσμος* (Martynia odorata), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ καλλιεργεῖται πολλαχοῦ διὰ τὰ κοσμητικὰ ἄνθη της. Τὴν λευκὴν ρίζαν της, ἥτις εἶναι ἀρκετὰ σαρκώδης, ἀποφλοιοῦσι καὶ τρώγουσιν ἑψημένην οἱ ἰθαγενεῖς τοῦ Μεξικοῦ. Δ. Ν. Π.

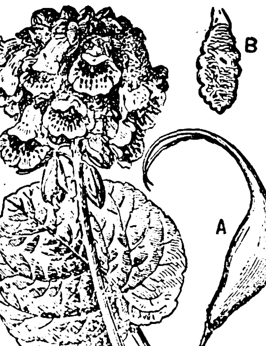

Μαρτυνία ἡ εὔοσμος.
[Α=καρπός· Β=σπέρμα.]

μαρτυνίδαι ἢ *μαρτυνοειδῆ* (οἱ, τὰ) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς καὶ ἰδίως τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστότερον γένος εἶναι ἡ *μαρτυνία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μάρτυρας (ὁ)· δημ. τύπος τοῦ *μάρτυς* (βλ. λ.): παροιμ. «τὸν ξένον ἔχεις σπίτι σου, γιὰ μάρτυρα τὸν ἔχεις».

μάρτυρες (οἱ)· βλ. *μάρτυς*.

Μάρτυρες Ι′ *(Ἅγιοι Δέκα)*· βλ. λ. *Δέκα* Ἅγιοι.

— **Μάρτυρες ΙΒ′**. Ἐμαρτύρησαν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τῷ 290, ἦσαν δὲ πολῖται ἐκ διαφόρων τόπων. Συλληφθέντες ἐν Καισαρείᾳ προσήχθησαν πρὸ τοῦ τοπάρχου αὐτῆς Φερμιλιανοῦ. Καὶ οἱ μὲν πέντε, Αἰγύπτιοι ὄντες: *Ἠλίας*, *Ἱερεμίας*, *Ἠσαΐας*, *Σαμουὴλ* καὶ *Δανιήλ*, βασανισθέντες ποικιλοτρόπως ἐν τέλει ἀπεκεφαλίσθησαν μετὰ τῶν *Παμφίλου*, *Σελεύκου*, *Οὐάλεντος* καὶ *Παύλου*, ὁ δὲ *Πορφύριος*, δοῦλος ὢν τοῦ Παμφίλου, ζητήσας νὰ παραλάβῃ τὸ λείψανον τοῦ κυρίου του, ἐρρίφθη μετὰ τοῦ *Ἰουλιανοῦ* εἰς τὸ πῦρ, ὡς ἀσπαζομένου τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων, καὶ τέλος ὁ *Θεόδουλος* ἀπηγχονίσθη. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην πάντων τὴν 16 Φεβρουαρίου.

— **Μάρτυρες ΙΕ′**. Πάντες οὗτοι κληρικοὶ ὄντες, ἤτοι δύο ἐπίσκοποι: *Τιμόθεος* καὶ *Θεόδωρος*, πέντε ἱερεῖς: *Πέτρος*, *Ἰωάννης*, *Σέργιος*, *Θεόδωρος* καὶ *Νικηφόρος*, δύο διάκονοι: *Βασίλειος* καὶ *Θωμᾶς*, καὶ ἓξ μοναχοί: *Δανιήλ*, *Ἱερόθεος*, *Χαρίτων*, *Σωκράτης*, *Κομάσιος* καὶ *Εὐσέβιος*, ἐμμείναντες ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ (361—363) ἐμαρτύρησαν ἐν Τιβεριουπόλει (Στρωμνίτσῃ) τῆς Μακεδονίας. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην των τῇ 28 Νοεμβρίου. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας Θεοφύλακτος ἔγραψεν ἐγκώμιον αὐτῶν.

— **Μάρτυρες Μ′**. Οἱ *Τεσσαράκοντα μάρτυρες* ἦσαν συστρατιῶται ἐν τῇ αὐτῇ λεγεῶνι ἐπὶ Λικινίου τῷ 320. Μηνυθέντες ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Σεβαστείας, συνελήφθησαν, ἀλλὰ μεθ' ὅλα τὰ μαρτύρια, ἅτινα ὑπέστησαν, δὲν ἀπηρνήθησαν τὴν πίστιν των· ριφθέντες δὲ ἐν πλήρει χειμῶνι γυμνοὶ ἐν τῇ παρακειμένῃ λίμνῃ, ἔχαιρον ἐπὶ τῷ μαρτυρίῳ καὶ ἀπέθανον ἐκ τοῦ ψύχους. Ἡ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην αὐτῶν τῇ 9 Μαρτίου.

— **Μάρτυρες ΜΕ′**. Ἐν Νικοπόλει τοῦ Ἀρμενιακοῦ Πόντου, ζῶντες ἐπὶ Λικινίου τῷ 315 καὶ ἀσπασθέντες τὸν Χριστιανισμόν, κατηγγέλθησαν τῷ τοπάρχῃ Λυσίᾳ. Οὗτος ἐβίασεν αὐτοὺς νὰ ἀρνηθῶσι τὴν πίστιν των, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθησαν, καὶ τοὺς κατεδίκασε νὰ ριφθῶσιν ἐν πεπυρακτωμένῃ καμίνῳ. Ἔλαβον δὲ πρῶτοι τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου οἱ *Δανιήλ*, *Μαυρίκιος*, *Λεόντιος* καὶ *Ἀντώνιος* τῇ 10 Ἰουλίου, ὅτε ἡ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην των.

μαρτυρία (ἡ)· τὸ ὑπὸ τοῦ μάρτυρος λεγόμενον, κατατιθέμενον, ἡ κατάθεσις τοῦ μάρτυρος· ‖ καθόλου, πᾶν ὅ,τι ἐλέχθη περί τινος, παράδοσις: «παλαιαὶ μαρτυρίαι» αἱ ὑπὸ τῶν παλαιῶν βιβλίων παραδιδόμεναι, «μεταγενέστεραι —, νεώτεραι —, αὐθεντικαὶ —, ἐπίσημοι μαρτυρίαι», «ἀδέσποτος μαρτυρία» ἡ μὴ ἀναφερομένη εἰς ὡρισμένον πρόσωπον.

— *[Δικον.]* Βλ. *μάρτυς*.

— *[Ψυχολ.]* Καλεῖται *μαρτυρία* ἡ ὑπὸ τοῦ *μάρτυρος* γραπτὴ ἢ προφορικὴ ἀφήγησις τῶν ὅσα ἤκουσεν ἢ εἶδε καὶ ἐν γένει τῶν ὅσων ἀντελήφθη σχετικῶς πρὸς ὡρισμένην ὑπόθεσιν, σκηνὴν κττ. Ἡ ἀκρίβεια τῆς μαρτυρίας ἐνδιαφέρει πρωτίστως τὴν δικαιοσύνην. Ἀπό τινων ἐτῶν ἤρξατο μελετωμένη ὡς ψυχολογικὸν φαινόμενον, ἀκόμη δὲ ἐχρησιμοποιήθη ὡς μέθοδος ἐρεύνης ψυχικῶν τινων ἐξεργασιῶν, ὡς ἡ παρατηρητικότης. Ἡ μαρτυρία εἶναι φαινόμενον ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς παρατηρητικότητος καὶ τῆς μνήμης, ἡ δὲ παρατηρητικότης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς προσοχῆς καὶ ἀντιλήψεως. Πρὸς ἀκριβῆ ἄρα ἐπιτέλεσιν τῆς μαρτυρίας, αἱ τρεῖς ρηθεῖσαι ψυχικαὶ ἐξεργασίαι προαπαιτεῖται νὰ ἔχωσι καλῶς, διαταραχαὶ δέ τινος αὐτῶν συνεπάγονται ἐλάττωσιν τῆς μαρτυρικῆς ἱκανότητος τοῦ ἀτόμου.

Ἡ μαρτυρικὴ ἱκανότης ἐξετάζεται πειραματικῶς ὡς ἑξῆς: Δίδομεν εἰς τὸ ὑποκείμενον εἰκόνας περιεχούσας σκηνάς, ἢ κινηματογραφικὰς σκηνάς, ἢ ἀντικείμενά τινα, ἢ ζητοῦμεν νὰ μᾶς εἴπῃ μετ' ἄλλοτε ἄλλο χρονικὸν διάστημα τὰ τῆς σκηνῆς κλπ., ἣν ἐπεδείξαμεν, εἰς ἥμισυ λεπτὸν περίπου ἂν εἶναι σχετικῶς ἁπλῆ, ἢ καὶ περισσότερον. Ἡ ἐξέτασις λέγεται *ἐλευθέρα*, ἂν χωρὶς ὡρισμένας ἐρωτήσεις ζητοῦμεν τὴν περιγραφήν, *ἐρωτηματικὴ* δέ, ἂν χρησιμοποιῶνται ἐρωτήσεις. Ἐρωτηματικὴ μέθοδος εἶναι ἡ τοῦ W. Stern, ἥτις περιλαμβάνει 16 ἐρωτήσεις. Κατόπιν μετροῦμεν τὴν ἔκτασιν τῆς μαρτυρίας ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐρωτήσεων, εἰς ἃς ἀπήντησεν ὀρθῶς ἢ μή, πρὸς τὸν ὁλικὸν ἀριθμὸν ἐρωτήσεων, τὴν ἀκρίβειαν ἐκ τῆς σχέσεως τῶν ὀρθῶν ἀπαντήσεων πρὸς τὰς δοθείσας ἀπαντήσεις ὀρθὰς ἢ μή, καὶ τέλος τὴν βεβαιότητα, ἐκ τῆς σχέσεως τῶν μετὰ πεποιθήσεως ἐκφερομένων ἀπαντήσεων πρὸς τὸν ὁλικὸν ἀριθμὸν τῶν

Digitized by Google

ἀπαντήσεων ὀρθῶν καὶ μὴ ὀρθῶν. Ἡ διάρκεια μετρεῖται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς μαρτυρικῆς ἱκανότητος μετὰ ὥρας, ἡμέρας, μῆνας κλπ. Προϊόντος τοῦ χρόνου εὑρίσκομεν ἐλάττωσιν τῆς μαρτυρικῆς ἱκανότητος, ἄλλοτ' ἄλλην δι' ἄλλα ἄτομα, τὴν αὐτὴν δὲ περίπου διὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, καὶ τὴν αὐτὴν σκηνὴν περίπου. Ἐκ τῶν τοιούτων ἐξετάσεων εὑρέθη, ὅτι ἡ μαρτυρία πρωτίστως ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν τριῶν ῥηθεισῶν ψυχικῶν ἐξεργασιῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς φαντασίας καὶ τῆς διαθέσεως τοῦ ἀτόμου, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς ὅλης ψυχικῆς διαθέσεως καὶ διανοητικῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Ἐπίσης κατὰ δεύτερον λόγον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ φύλου, τῆς ἡλικίας, τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν σκηνήν, τῶν συναισθημάτων καὶ ἰδεῶν αὐτοῦ, ἐκ τῆς φύσεως τῆς σκηνῆς, τῆς πλοκῆς, τῆς διαρκείας ἐκθέσεως τῆς σκηνῆς, τῆς παρελεύσεως ὀλίγου ἢ πολλοῦ χρόνου ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως τῆς σκηνῆς, ἥτις παρέλευσις ῥυθμίζει κυρίως τὴν διάρκειαν. Ἐπίσης εὑρέθη ὅτι ἡ ὑποβολιμότης συντελεῖ τὰ μέγιστα πρὸς ἀλλοίωσιν τῆς μαρτυρίας, ἐπὶ ὑποβολίμων ἀτόμων μάλιστα, διὸ ἡ ἐξέτασις δὲν πρέπει νὰ γίνεται διὰ ἐρωτήσεων ἐν εἴδει ἀπαντήσεων. Ἡ μαρτυρικὴ ὑποβολιμότης μετρεῖται ἐκ τῆς σχέσεως τῶν γενομένων δεκτῶν ἐκ τῶν ὑποβολιμαίων ἀπαντήσεων εἰς τὰς ἐρωτήσεις πρὸς τὰς ὑποβληθείσας τοιαύτας. Γενικῶς εἰπεῖν ἡ μαρτυρικὴ ἱκανότης κυμαίνεται μεταξὺ 70—86% ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν σκηνῶν ἢ ἀντικειμένων, ἅτινα ἐδόθησαν εἰς τὴν ἔκθεσιν. Ἡ παραποίησις τῆς ἀληθείας μαρτυρίας τινὸς εἶναι ἢ σκόπιμος ἢ ὀφείλεται εἰς πάθησιν ψυχικήν, ἢ τῶν αἰσθητηρίων. Αἱ ἐκ τῶν αἰσθητηρίων εἶναι αἱ πλάναι τῶν μὴ ἀκουόντων καλῶς, ὡς καὶ τῶν ἐχόντων διαταραχὰς ὁράσεως, αἵτινες εὐκόλως ἐλέγχονται. Αἱ ἐκ ψυχοπαθείας εἶναι τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαι. Εἰς τοὺς ψυχοπαθεῖς, γενικῶς εἰπεῖν, ἡ μαρτυρικὴ ἱκανότης εἶναι ἠλαττωμένη, ἰδίᾳ κατ' ἔκτασιν, τοῦ μαρτυρικοῦ δείκτου ἀνερχομένου μόνον εἰς 30—60% ἀναλόγως τῶν διαφόρων νοσημάτων. Ἡ ἐλάττωσις αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὴν κατωτέραν παρατηρητικότητα, ἢ τὸ κατώτερον ἐνδιαφέρον τοῦ πάσχοντος καὶ ἐν γένει εἰς τὰς διαταραχὰς τῶν διαφόρων ἐξεργασιῶν, αἵτινες ἔχουσι σημασίαν τινὰ διὰ τὴν μαρτυρίαν. Ἂν πρόκειται ὅμως περὶ ἁπλῆς βεβαιώσεως ἢ ἀρνήσεως γεγονότος, ἡ μαρτυρία τοῦ ψυχοπαθοῦς, ἐφ' ὅσον ἡ περὶ ἧς ἐξετάζεται ὑπόθεσις δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς παραληρητικὰς αὐτοῦ ἰδέας, εἶναι ἀσφαλῶς περισσότερον ἢ ἡ τοῦ ὑγιοῦς, διότι δὲν ὑπάρχει σκόπιμος παραποίησις τῆς ἀληθείας. Εἰς τὰς λεπτομερείας ὅμως, οἱ ψυχοπαθεῖς ὑπολείπονται τῶν ὑγιῶν. Εἰς τοὺς ψυχοπαθεῖς ἔχομεν κυρίως παραποίησιν τῆς ἀληθείας: α) εἰς τοὺς πάσχοντας μυθομανίαν, εἰς οὓς ἔχομεν δημιουργίαν ὁλοκλήρων σκηνῶν φανταστικῶν, β) εἰς τοὺς ἠθικοὺς παράνοας, ἐκ συστήματος ψευδομένους, γ) εἰς τινας ἐκφύλους καί τινας μελαγχολικοὺς αὐτοκατηγορουμένους, δ) εἰς τοὺς πάσχοντας παραλήρημα καταδιώξεων, οἵτινες, εἴτε ἔχουσι ψευδαισθησίας, εἴτε παρερμηνεύουσι τὰ πάντα ὡς ἐχθρικῶς πρὸς αὐτοὺς γινόμενα, ε) εἰς τοὺς ἐν διεγέρσει ἰδίᾳ, μανικῇ, λόγῳ τῆς κινητικότητος τῆς προσοχῆς, στ) εἰς τοὺς σχιζοφρενικούς, οἵτινες θεωροῦσιν ὡς γεγονότα τὰ ἀποκυήματα τῶν ὀνειροπολήσεων αὐτῶν, ἢ τὰς παλαιὰς ὑπ' αὐτῶν γινομένας ὑποθέσεις, ζ) εἰς τοὺς ὑστερικοὺς κτλ.

Ἐν γένει δ' εἰπεῖν εἰς πλείστας ψυχοπαθείας ἔχομεν ἐλάττωσιν τῆς μαρτυρικῆς ἱκανότητος, εἰς δὲ τὴν ἐπιληψίαν καὶ ἔλλειψιν αὐτῆς ὡς πρὸς τὰς σκηνὰς τὰς λαμβανούσας χώραν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ πάσχων εὕρηται ἐν ἀπωλείᾳ τῆς συνειδήσεως. Μόνον δὲ ἂν γνωρίζωμεν τὴν φύσιν τῆς νόσου, ἐξ ἧς πάσχει ὁ μάρτυς, καλῶς καὶ εὕρωμεν ἢ οὐ σχέσεις μεταξὺ τῆς σκηνῆς, περὶ ἧς ἡ μαρτυρία, καὶ τῶν παραληρητικῶν αὐτοῦ ἰδεῶν, δυνάμεθα εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν νὰ μὴ λάβωμεν αὐτὴν ὑπ' ὄψιν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν νὰ τὴν ὑπολογίσωμεν, ἂν συμπίπτῃ πρὸς ἄλλα ἐξηκριβωμένα γεγονότα. Ἐν γένει δ' ἂν σκηνή τις ἄσχετος πρὸς τὸν μάρτυρα σχετίζεται ὑπ' αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ πάσχει οὗτος ψυχικὸν νόσημα, ἡ μαρτυρία κατὰ πάντα πιθανὸν λόγον εἶναι ἠλλοιωμένη. Χαρακτηριστικὴ εἶναι καὶ ἡ ἀλλοίωσις τῶν καταθέσεων κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαναλήψεις ἐπὶ ἔλαττον ἢ ἐπὶ μεῖζον. Ἡ ἐξέτασις δέον νὰ λαμβάνῃ πρωτίστως ὡς ὀρθοτέραν τὴν ἀπάντησιν, ἣν δίδει ὁ πάσχων μάρτυς εὐθὺς ἀμέσως καὶ ἀποτόμως ἐρωτώμενος, οὐχὶ δὲ τὰς διορθώσεις, ἃς αὐτὸς ἐποιήσατο κατόπιν, ἂν προσθέτῃ στοιχεῖα πολλὰ καὶ μάλιστα ἂν ἀντιτίθενται πρὸς τὴν πρώτην κατεύθυνσιν.

Ὡς πρὸς τὴν σκόπιμον ἀλλοίωσιν τῆς ἀληθείας γινομένην ἐκ συμφέροντος, ἔχομεν μεθόδους τῆς πειραματικῆς ψυχολογίας, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν τὸ ψεῦδος. Τοιαύτη εἶναι ἡ μέθοδος τοῦ ἐλευθέρου συνειρμοῦ τοῦ Jung. Κατ' αὐτήν, ὑποβάλλομεν 100 λ. χ. λέξεις εἰς τὸν μάρτυρα, εἰς ἃς ὀφείλει νὰ ἀπαντήσῃ μὲ ὅσας λέξεις ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν του. Ἐκ τῶν λέξεων τούτων αἱ 50 ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν σκηνήν, περὶ ἧς ἐξετάζεται, αἱ δὲ ἄλλαι 50 οὐχί. Παρατηροῦμεν τότε ὅτι εἰς τὰς 500 τὰς ἐχούσας σχέσιν πρὸς τὴν σκηνὴν ἡ ἀπάντησις βραδύνει, τὸ ἄτομον ταράσσεται καὶ δίδει ὀλιγωτέρας λέξεις ὡς ἀπάντησιν. Συμπλήρωσιν τῆς μεθόδου ταύτης ἔχομεν τὴν τοῦ Veraguth Κατὰ ταύτην δι' εἰδικοῦ γαλβανομέτρου εὑρίσκομεν ἀπόκλισιν τῆς βελόνης εἰς τὰς λέξεις τὰς ἐχούσας σχέσιν πρὸς τὴν σκηνήν. Ἐπίσης εὑρίσκομεν διαταραχὰς τοῦ σφυγμοῦ καὶ τῆς ἀναπνοῆς ὅταν ὁ μάρτυς δίδῃ ψευδεῖς ἀπαντήσεις, ἔτι δὲ καὶ ἀπόκλισιν τῆς βελόνης. Ἡ ῥηθεῖσα μέθοδος τοῦ ἐλευθέρου συνειρμοῦ, μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ γαλβανομέτρου τοῦ Veraguth, δίδει ἀποτελέσματα θαυμάσια, ὅταν ὁ μάρτυς ἢ κατηγορούμενος ἀρνῆται γνῶσιν τοῦ ἐγκλήματος. Αἱ αὐταὶ μέθοδοι δίδουν καλὰ ἀποτελέσματα καὶ κατὰ τὴν ὑπόκρισιν.

Ἑτέρα μέθοδος σχετικὴ εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν λέγομεν εἰς τὸν μάρτυρα νὰ ὁμιλῇ ταχέως καὶ συνεχῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, δι' ἣν ἐξετάζεται, ὅτε βλέπομεν ὅτι φράσεις τινὲς προδίδουσιν αὐτόν. Ἡ πίεσις ὅμως, δηλαδὴ ἡ συνεχὴς ἐξέτασις αὐτοῦ μέχρι κοπώσεως, εἶναι καὶ αὐτὴ μέθοδος ἀποκαλυπτικὴ καὶ εὔκολος εἰς τὴν ἐφαρμογήν, πλὴν δύναται νὰ δώσῃ καὶ ἀντίθετα ἀποτελέσματα, ὅταν ὁ μάρτυς ἀπαυδήσῃ.

Διὰ τῶν μεθόδων τούτων καὶ ἄλλων δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὴν ἀλήθειαν· τὸ ὅτι ἐρευνηταί τινες δὲν εὗρον εἰς τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν σαφῆ ἐξαγόμενα διὰ τοιούτων μεθόδων, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εἰς τὰ ἐργαστήρια ἡ ἐξέτασις γίνεται ἐπὶ σκηνῶν ἀδιαφόρων διὰ τὸν μάρτυρα, ἐνῷ εἰς τὰ δικαστήρια συμβαίνει τὸ ἀντίθετον καὶ συνεπῶς ἄλλη εἶναι ἡ συγκίνησις. Οὐδεμία σχέσις ἢ ἀναλογία ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ ψευδομένου διὰ τὸ ἔγκλημα ἵνα σωθῇ, καὶ τοῦ ψευδομένου ὡς πρός τινα σκηνὴν ἀδιάφορον αὐτῷ. Ἐκτὸς ὅμως τῶν τοιούτων παραποιήσεων τῆς ἀληθείας, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν σημασίαν τῆς ἀντιλήψεως κατὰ τὴν νέαν γερμανικὴν σχολὴν τοῦ Werthermer-Koffka-Köhler, ὡς καὶ τὴν σημασίαν τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τοῦ ἀτόμου δι' αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν, ἥτις κατὰ τὴν σχολὴν ταύτην εἶναι νοητικὸν γεγονὸς (καὶ ἡ ἁπλουστέρα ἀκόμη ἀντίληψις) κατανοοῦμεν καὶ τὸ ὅτι ἔχομεν παραποίησιν τῆς ἀληθείας ὑπὸ προσώπων μὴ ψευδομένων ἀπὸ σκοποῦ, ἀλλ' ἀντιληφθέντων τὰ πράγματα ἀναλόγως τῶν διαθέσεων αὐτῶν (συμπαθειῶν ἢ ἀντιπαθειῶν καὶ ἐσχηματισμένων κρίσεων), ἐξ οὗ ἐξηγοῦμεν διατὶ ἡ αὐτὴ πρᾶξις ὑπὸ τοῦ ἑνὸς κρίνεται ὡς προδοσία φερ' εἰπεῖν, ὑπὸ τοῦ ἑτέρου δὲ ὡς ἡ πατριωτικωτέρα πρᾶξις. Π. ΖΗΣ.

—**μαρτυρίας ἄρνησις**· βλ. λ. *μάρτυς [Δικον.]*.

—**μαρτυρίαι** /*Βυζ. Μουσ.*/. Καλοῦνται οὕτω σημεῖά τινα δηλοῦντα τοὺς μουσικοὺς φθόγγους τοῦ μέλους. Αἱ μαρτυρίαι οὐδόλως ἀπαγγέλλονται, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ μέλους τιθέμεναι ὡς ἀφετηρίαι ἄφωνοι, χαρακτηρίζουσι τὸν ἦχον τοῦ μουσικοῦ μαθήματος καὶ ὁρίζουσι τὸν φθόγγον τοῦ ἀμέσως ἑπομένου ποσοτικοῦ χαρακτῆρος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ καὶ ἐν τέλει τοῦ μέλους δηλοῦσι τὸν φθόγγον τοῦ ἀμέσως προηγουμένου χαρακτῆρος πρὸς πίστωσιν καὶ ἀσφάλειαν τοῦ ψάλλοντος. Ἑκάστη μαρτυρία ἐκ τῶν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ μέλους

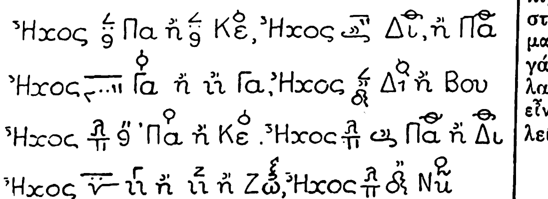

Ἀρκτικαὶ μαρτυρίαι τῶν ἤχων.

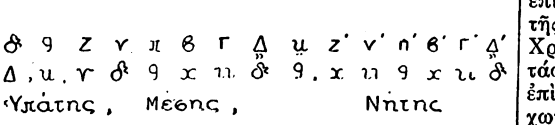

Μαρτυρίαι τοῦ διατονικοῦ γένους.

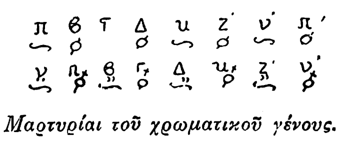

Μαρτυρίαι τοῦ χρωματικοῦ γένους.

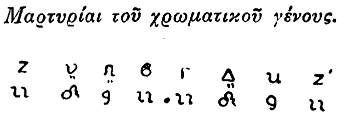

Μαρτυρίαι τοῦ ἐναρμονίου γένους.

τιθεμένων σύγκειται ἐκ τοῦ ἀρκτικοῦ γράμματος τοῦ φθόγγου, ὃν δηλοῖ καὶ ἐξ ἰδιαιτέρου τινὸς σημείου, παριστῶντος τὸν φθόγγον, τὸ γένος καὶ τὸν ἦχον, εἰς ἃ ἀνήκει τὸ μέλος, καλουμένου δὲ μαρτυρικοῦ σημείου. Τὰ ἰδιαίτερα μαρτυρικὰ σημεῖα τοῦ διατονικοῦ γένους εἶναι τέσσαρα, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τοὺς τέσσαρας φθόγγους τοῦ τετραχόρδου, τοῦ χρωματικοῦ δύο, καὶ τοῦ ἐναρμονίου τρία. Ἐν ταῖς μαρτυρίαις τῆς ὑπάτης ἢ βαρείας διαπασῶν, αἵτινες εἶναι δύο, καὶ ἐν τοῖς τρισὶ μουσικοῖς γένεσι, τὸ ἀρκτικὸν γράμμα τοῦ μουσικοῦ φθόγγου τίθεται κάτωθεν τοῦ μαρτυρικοῦ σημείου, ἐν ταῖς τῆς μέσης, αἵτινες εἰσὶν ἑπτά, ἄνωθεν αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς τῆς νήτης ἢ ὀξείας διαπασῶν, αἵτινες εἰσὶν ἕξ, ἐπίσης ἄνωθεν τιθεμένης παρὰ τὸ ἀρκτικὸν γράμμα τοῦ φθόγγου ὀξείας. Ἐν τῷ μέσῳ φθορικῶν μελῶν τιθεμένη ἡ μαρτυρία διατηρεῖ τὸ ἀρκτικὸν γράμμα τοῦ φθόγγου τοῦ ἀρχικοῦ ἤχου, προσλαμβάνουσα μαρτυρικὸν σημεῖον, σύμφωνον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φθορᾶς. Ν. Α. Χ.

μαρτυριάρης (ὁ), θηλ. *—άρα*, οὐδ. *—άρικο*· δημοτ., ὁ ἐπιρρεπὴς εἰς τὸ νὰ μαρτυρῇ, νὰ καταδίδῃ τοὺς ἀτακτήσαντας: «μαρτυριάρικο παιδί».

μαρτυρίκια (τά), ἡ *μαρτυρίες*. Μικροὶ μετάλλινοι σταυροὶ ἢ εἰκόνες, παριστῶσαι τὴν βάπτισιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ᾠοειδὲς σχῆμα, ἔχουσαι εἰς τὸ ἄνω μέρος μικρὰν ὀπήν, ἵνα προσδένηται μικρὰ ταινία, χρώματος ἀνοικτοῦ κυανοῦ ἢ ῥοδίνου. Τὰ μαρτυρίκια ἀγοράζονται συνήθως ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου καὶ διανέμονται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς παρισταμένους κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος. Δ. Ν. Μ.

μαρτυρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μάρτυρα, ὁ τοῦ μάρτυρος: «μαρτυρικαὶ καταθέσεις»· || «μαρτυρικαὶ ἀποδεἰξεις» αἱ ἐκ τῶν μαρτυριῶν συναγόμεναι· || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς μάρτυρας τῆς Ἐκκλησίας: «μαρτυρικὸν τροπάριον»· || «μαρτυρικὴ ζωή», «μαρτυρικὸς θάνατος» μετὰ βασάνων ὡς οἱ μάρτυρες τῆς ἐκκλησίας ἢ μετὰ μαρτυρίων· || *μαρτυρικὸ* (τό)· ὡς οὐσ., τὸ παρεχόμενον νόμισμα εἰς τοὺς παρευρισκομένους κατὰ τὴν βάπτισιν· ἄλλως *μαρτυρίκι, μαρτυριάτικο*. — Ἐπιρρ. *μαρτυρικῶς*.

— **μαρτυρικὰ** (τά). Ἐκαλοῦντο οὕτω τὰ διαπιστευτήρια ἔγγραφα τῶν Φιλικῶν, τ' ἀποδεικνύοντα τὴν ἰδιότητά των, καθ' ὃν χρόνον ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία εἶχε τοὺς τρεῖς βαθμούς. Ἐλέγοντο δὲ *συστατικὰ* διὰ τοὺς βλάμηδες, μπουραζίρηδε, σταυραδελφούς, τοὺς κοινότερον ἀδελφοποιτούς, *ἀφιερωτικὰ* διὰ τοὺς καλουμένους *ἱερεῖς* καὶ *ἐφοδιαστικὰ* διὰ τοὺς λεγομένους *ποιμένας* (βλ. *Φιλικὴ* Ἑταιρεία). Γ. Δ. Κ.

— **μαρτυρικὰ** (τὰ) /*Βυζ. Μουσ.*/. Καλοῦνται οὕτω τροπάριά τινα ψαλλόμενα εἰς σύντομον εἱρμολογικὸν μέλος πρὸ τῶν ἰδιομέλων καὶ προσομοίων τοῦ Τριῳδίου ὡς καὶ τὴν Παρασκευὴν ἑσπέρας καὶ τὸ Σάββατον εἰς τὸν ὄρθρον κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν. Εὑρισκόμενα ἐν τῷ τέλει τοῦ Τριῳδίου, ἔχουσιν ὑπόθεσιν τὰ μαρτύρια, ἅτινα ὑπέστησαν οἱ ὑπὲρ Χριστοῦ ἀθλήσαντες μάρτυρες, διὸ καὶ ἐκλήθησαν μαρτυρικά, ὡς δέον δὲ ταῦτα νὰ ψάλλωνται, εὕρηνται τονισμένα ἐν τῷ «Ἀναστασιματαρίῳ» Ἰωάννου Πρωτοψάλτου ἐν τῷ τέλει ἑκάστου ἤχου καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν τοῦ β' τόμου τῆς «Μουσικῆς κυψέλης» Στεφάνου Λαμπαδαρίου. Ν. Α. Χ.

μαρτύριον (τό)· μαρτυρία, ἀπόδειξις: «ἡ γενναιοδωρία εἶναι μαρτύριον εὐγενοῦς ψυχῆς»· || ἡ δοκιμασία, τὰ βάσανα, αἱ κακώσεις, τὰς ὁποίας ὑφίσταντο οἱ Χριστιανοὶ ὑπὲρ τῆς πίστεώς των: «τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Δημητρίου»· || συνεκδ., πᾶσα μεγάλη δοκιμασία, σωματικὴ κάκωσις, ψυχικὴ ταλαιπωρία: «ἡ ζωὴ ποῦ κάμνει μὲ τὸν ἄντρα της εἶναι μαρτύριο»· || ὁ τόπος ἔνθα φυλάττονται τὰ λείψανα ἁγίου μάρτυρος, ὁ τάφος τοῦ μάρτυρος.

— [*Ἐκκλ. Ἱστορ.*] Βλ. *μαρτυρολόγιον*.

— /*Χριστ. Ἀρχ.*/. *Μαρτύριον* καλεῖται ὁ ναὸς ὁ κτιζόμενος ἐπὶ τοῦ τάφου μάρτυρος. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ εὐθὺς ἀπὸ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου οἱ Χριστιανοὶ ἤρχισαν ἀνεγείροντες ναοὺς ἐπὶ τῶν τάφων περιφήμων μαρτύρων τῆς πίστεως. Οὕτως ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ πρώτου καὶ ἐξοχωτάτου τῶν μαρτύρων, ἀνηγέρθη τοιοῦτος ναὸς περιφερικοῦ σχήματος. Οἱ μέχρις ἡμῶν διασωθέντες τοιοῦτοι ναοὶ ἐπὶ τάφων μαρτύρων ἔχουσι σχῆμα περιφερικόν, πολύπλευρον ἢ στρογγύλον, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ σχῆμα σταυροῦ. Τοιαῦτα μνημεῖα διεσώθησαν κυρίως ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἐν Συρίᾳ, ἦσαν δὲ συνήθως μικρῶν διαστάσεων, κείμενα πλησίον μεγάλων ναῶν, οὐχὶ δὲ σπανίως περιλαμβανόμενα καὶ ἐντὸς αὐτῶν. Πολλάκις γύρω τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπῆρχον περισσότερα τοῦ ἑνὸς τοιαῦτα μαρτύρια. Ἐπὶ ἑνὸς κοπτικοῦ ὑφάσματος ἀποκειμένου ἐν τῷ Kunstgewerbe Museum τοῦ Βερολίνου παρίσταται σειρὰ τοιούτων οἰκοδομημάτων μετ' ἐπιγραφῶν, αἵτινες ἀναφέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου, εἰς ὃν ἀνήκει τὸ μαρτύριον, καὶ τὰ ὁποῖα περιβάλλουσι μεγαλύτερον οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον ἐπιγραφὴ χαρακτηρίζει ὡς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. Ἐν Ἑλλάδι γνωστότερα εἶναι κυρίως δύο τοιαῦτα μαρτύρια· τὸ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ τῆς νησῖδος τοῦ Ἰλισοῦ μαρτύριον τοῦ ἐπισκόπου Ἀθηνῶν Λεωνίδη, μαρτυρήσαντος ἐπὶ Δεκίου (250 μ. Χ.) προσηρτημέ-

Digitized by Google

νου εἰς τὴν παρ' αὐτὸ μεγάλην βασιλικήν, ἧς διασῴζονται μόνον τὰ θεμέλια, καὶ τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐφ' οὗ ἀνηγέρθη ἡ περίφημος βασιλική. Α. Ξ.

— **Μαρτυρίου** *μονή*. Ἱδρύθη τῷ 473 ὑπὸ τοῦ ἐκ Καππαδοκίας καταγομένου Μαρτυρίου. Οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου ἀπεχώρησε τῆς λαύρας τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 16 σταδίων πρὸς Δ. παρέμεινεν ἐν σπηλαίῳ, καὶ ἐκεῖ ἵδρυσε «μέγα καὶ περιφανὲς μοναστήριον». Διάδοχοι ἐν τῇ ἡγουμενείᾳ τῆς μονῆς ὑπῆρξαν ὁ Παῦλος Δομιτιανός, ὁ εἶτα ἀρχιεπίσκοπος Ἀγκύρας. Ἡ μονὴ σήμερον κεῖται ἐν ἐρειπίοις ἐν θέσει καλουμένῃ Ἐλ-Μουρασᾶς εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας Ν.Α. τῆς Βηθανίας. † Ι. Τ.

— **Μαρτυρίου** *ὁδός*. Ἡ ὁδὸς ἣν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διήνυσεν αἴρων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Πραιτωρίου μέχρι τοῦ Γολγοθᾶ. Οἱ Λατῖνοι καλοῦσιν αὐτὴν via dolorosa, ἢ ὁδὸν τῶν Παθῶν, ἢ καὶ τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης καλεῖ αὐτὴν «ὁδὸν ἐμπαθῆ», καί τινες δυτικοὶ ὁδὸν τῆς πικρίας. Ὑπάρχουσι πολλὰ συστήματα τῆς ὁδοῦ τοῦ Μαρτυρίου, καὶ εἶναι ἔργον κυρίως τῶν σταυροφόρων. Ἀναφέρονται 14 σταθμοί: α') ἐν ᾧ κατεδικάσθη ἐν τῷ πραιτωρίῳ, β') ὅπου ἔλαβε τὸν σταυρὸν ἐπ' ὤμων, γ') ὅπου ἔπεσε διὰ πρώτην φοράν, δ') ὅπου ἐλιποθύμησεν ἡ Παναγία, ε') ὅπου συνήντησαν τὸν Κυρηναῖον, στ') ὅπου συνήντησαν τὴν Βερονίκην, ζ') ὅπου ἔπεσε διὰ δευτέραν φοράν, η') ὅπου ὁ Ἰησοῦς παρηγορεῖ τὰς κλαιούσας θυγατέρας τῆς Ἱερουσαλήμ, θ') ὅπου ἔπεσε διὰ τρίτην φοράν, ι') ὅπου ἐξέδυσαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ια') ὅπου προσήλωσαν Αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ ιβ') ὅπου εἶπε: «τετέλεσται». Ἡ Ἀποκαθήλωσις κατέχει τὸν ιγ' σταθμὸν καὶ ὁ Πανάγιος Τάφος τὸν ιδ'. † Ι. Τ.

Μαρτύριος *Ἱεροσολύμων*. Ἐμόνασε κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου, καὶ βραδύτερον ἵδρυσεν ἴδιον μοναστήριον. Μετὰ ταῦτα προσελήφθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀναστασίου ὡς χωροεπίσκοπος καὶ ἴσως καὶ ὡς σκευοφύλαξ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Γενόμενος πατριάρχης, ἕνεκα τῶν τότε μονοφυσιτικῶν ἐρίδων ἐπεκοινώνησε τῷ Ζήνωνι, συνεδέετο διὰ στενωτάτης φιλίας μετὰ τοῦ ἁγίου Σάβα, ὑπερεμάχησε τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀλλὰ δὲν ἀπέκρουσε τὸ «Ἑνωτικὸν» τοῦ Ζήνωνος. † Ι. Τ.

μαρτυρολόγιον (τό)· ἱστορία, βίοι ἁγίων μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας· || τὸ σύνολον τῶν μαρτυρίων, τῶν δοκιμασιῶν τὰς ὁποίας ὑπέστη τις.

—[*Ἐκκλ. Ἱστορ.*] *Μαρτύρια* ἢ *μαρτυρολόγια* (martyria, acta martyrum) καλοῦνται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ τὰ ἔργα τὰ περιέχοντα εἰδήσεις περὶ τοῦ θανάτου τῶν Χριστιανῶν μαρτύρων. Τὰ διασωθέντα μαρτυρολόγια τῶν πρώτων αἰώνων εἶναι ἢ ἐπίσημα ἔγγραφα περιέχοντα τὴν ἐνώπιον τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς διαδικασίαν (acta proconsularia ἢ judicaria), ἢ περιγραφαὶ τῆς διαδικασίας καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου ὑπὸ αὐτοπτῶν καὶ αὐτηκόων γεγραμμέναι (passiones), ἢ διηγήσεις μεταγενέστεραι, αἵτινες ἐγράφησαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παραδόσεως, ἀναμεμειγμένης πολλάκις μετὰ φανταστικῶν διηγήσεων καὶ μύθων. Ἡ Ἐκκλησία ἀπ' ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἐτίμα δι' ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς τὴν μνήμην τῶν μαρτύρων κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν, καθ' ἣν ἀνεγινώσκετο καὶ τὸ μαρτυρολόγιον αὐτῶν. Τὸ ἀρχαιότερον τῶν σῳζομένων μαρτυρίων εἶναι τὸ τοῦ Σμύρνης Πολυκάρπου († 156), καθόσον τὸ μαρτύριον τοῦ Ἰγνατίου († 107) εἶναι νόθον. Ἐκ τῶν λοιπῶν μαρτυρολογίων τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων τὰ σπουδαιότερα εἶναι: 1) Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἰουστίνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων κατὰ τὸ 163—167. 2) Ἡ ἐπιστολὴ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐκκλησιῶν τοῦ Λουγδούνου καὶ τῆς Βιέννης περὶ τῶν ἐν Λουγδούνῳ μαρτυρησάντων τῷ 177 ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου. 3) Τὸ μαρτύριον τοῦ Σπεράτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων ἐν Καρχηδόνι κατὰ τὸ 180 4) Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἀπολλωνίου, μαρτυρήσαντος κατὰ τὸ 180—185 ἐπὶ Κομμόδου. 5) Τὸ μαρτύριον τῆς Περπέτουας καὶ Φελίτσιτας καὶ τῶν σὺν αὐταῖς τριῶν ἀνδρῶν, τῶν μαρτυρησάντων τῷ 203. 6) Τὸ μαρτύριον τοῦ Κάρπου, Παούλου καὶ Ἀγαθονίκης, τῶν μαρτυρησάντων ἐν Περγάμῳ κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ Δεκίου (κατ' ἄλλους ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου 161—169). 7) Τὸ μαρτύριον τοῦ Πιονίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, τῶν μαρτυρησάντων τῷ 250 ἐπὶ Δεκίου (κατ' ἄλλους ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου). 8) Ὁ βίος καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ Κυπριανοῦ (Vita et passio Cypriani καὶ Acta proconsularia Cypriani).

Ἤδη ὁ Εὐσέβιος εἶχε καταρτίσει συλλογὴν τῶν μαρτυρολογίων (*Εὐσεβίου*, Ἐκκλ. Ἱστορ. 4, 15, 17), ἥτις ὅμως ἀπωλέσθη, σῳζομένων μόνον ἀποσπασμάτων τινῶν. Ἡ σπουδαιοτέρα συλλογὴ μαρτυρολογίων καὶ βίων ἁγίων εἶναι τὰ «Acta sanctorum» τοῦ Ἰησουΐτου J. Bolland († 1665) καὶ τῶν καλουμένων Βολλανδιστῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἔχει ἔτι περατωθῆ, εἰ καὶ ἔχουσιν ἐκδοθῆ μέχρι τοῦ νῦν ὑπὲρ τοὺς 70 τόμοι. Ἀπὸ τοῦ 1882 ἤρχισαν ἐκδιδόμενα καὶ τὰ «Βολλανδιανὰ Ἀνάλεκτα» (Analecta Bollandiana). Κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν μαρτυρολογίων τῶν τεσσάρων πρώτων αἰώνων ἐξέδωκεν ὁ μοναχὸς Th. Rainart τῷ 1689, ἀνατυπωθεῖσαν ἔπειτα πολλάκις. Ἐκλεκτὰ μαρτυρολόγια τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἐξέδωκεν ὁ Otto von Gebhardt τῷ 1902 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Acta martyrum selecta». Πλήρη κατάλογον τῶν σῳζομένων μαρτυρολογίων παρὰ Harnack «Geschichte der altchr. Lit.» (1, 807—834 καὶ 2, 463—483). [Πρβλ. *A. Ehrhard*, Die gr. Martyrologien, ihre Geschichte und ihr Werth untersucht (Βερολῖνον 1900).] Κ. Ι. Δ.

μαρτύρομαι· ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν, καλῶ τινα μάρτυρα: «μαρτύρομαι τοὺς θεούς», «μαρτύρομαι τοὺς παρόντας».

Μαρτυρόπολις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Μαϊφέρακτα*.

μαρτυρῶ (—*έω*), *ἐμαρτύρησα*—*ἐμαρτυρήθην*, παθ. μετχ. *μεμαρτυρημένος*· εἶμαι μάρτυς, βεβαιῶ τι ὡς μάρτυς, παρέχω μαρτυρίαν, πληροφορίαν, ἰδίᾳ ἐνώπιον δικαστικῆς ἀρχῆς: «ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου»· || καθόλου, βεβαιῶ, ὁμολογῶ τι: «τὸ μαρτυρεῖ ὁ κόσμος ὅλος, — ἡ ἱστορία»· || ἀποκαλύπτω μυστικόν τι, καταγγέλλω, καταδιδω: «θὰ τὸ μαρτυρήσω 'ς τὸν πατέρα σου, — 'ς τὸ δάσκαλο», «θὰ σὲ μαρτυρήσω κτλ.», «αὐτὰ ποῦ σοῦ εἶπα νὰ μὴ τὰ μαρτυρήσῃς σὲ κανένα»· || ὑφίσταμαι δοκιμασίας, κακώσεις, ταλαιπωρίας ὑπὲρ τῆς πίστεως: «ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Δημήτριος»· || καθόλου, ταλαιπωροῦμαι, ὑποφέρω: «ἐμαρτύρησε ἕως ὅτου ἀποκαταστήσῃ τὴν κόρη του»· || παθ. *μαρτυροῦμαι*· ἀναφέρομαι, τυγχάνω μνείας, βεβαιοῦμαι, ὁμολογοῦμαι: «πολλὰ τοιαῦτα μαρτυροῦνται παρὰ τοῖς παλαιοῖς».

μάρτυς, —*υρος* (ὁ, ἡ)· ὁ μαρτυρῶν, ὁ παρέχων μαρτυρίαν, πληροφορίαν, ὁ βεβαιῶν τι ἰδίᾳ ἐνώπιον δικαστικῆς ἀρχῆς: «μάρτυρες τῆς κατηγορίας, —τῆς ὑπερασπίσεως», «αἱ καταθέσεις τῶν μαρτύρων», «μάρτυς τῆς δολοφονίας, —τοῦ ἐμπρησμοῦ», «αὐτόπτης —, αὐτήκοος μάρτυς»· || καθόλου, ὁ καλούμενος πρὸς βεβαίωσίν τινος: «ἐπικαλοῦμαι μάρτυρας τοὺς ἐκεῖ παρόντας»· || «μάρτυς μου ὁ Θεός», ἄλλως «μαρτύρομαι τὸν Θεόν», ὅρκος εἰς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον ἐπικαλεῖταί τις μάρτυρα καὶ κριτὴν τῆς εἰλικρινείας του· || «μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας» οἱ παθόντες καὶ ἀποθανόντες ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, οἱ ἅγιοι μάρτυρες· || συνεκδ., ὁ ὑπὲρ ἀνωτέρων ἠθικῶν ἀρχῶν ὑφιστάμενος κακώσεις ἢ θάνατον: «οἱ μάρτυρες τῆς ἐλευθερίας», «ἀπέθανε μάρτυς τῆς ἰδεολογίας του»· || καθόλου, πᾶς ὁ ὑφιστάμενος ταλαιπωρίας, κακώσεις, τῶν ὁποίων δὲν εἶναι ἄξιος: «ἡ ἀτυχὴς αὐτὴ γυναῖκα εἶναι μάρτυς τῆς σκληρότητος τοῦ συζύγου της».

—[*Πολιτ. Δικον.*] *Μάρτυρες* εἰς τὴν πολιτικὴν δίκην εἶναι τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα καλοῦνται ἵνα καταθέσωσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἢ τοῦ δικαστοῦ ὅ,τι ταῦτα ἐξ ἰδίας αὐτῶν ἀντιλήψεως γνωρίζουσι σχετικὸν πρὸς τὸ ἀποδεικτέον γεγονός

Οἱ μάρτυρες εἶναι τὸ ἀρχαιότερον μέσον ἀποδείξεως, πολὺ ἀρχαιότερον τῶν ἐγγράφων· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐπινόησιν τῆς γραφῆς καὶ τὴν προϊοῦσαν ταύτης τελειοποίησιν, οἱ μάρτυρες δὲν ἔπαυσαν νὰ χρησιμοποιῶνται ὡς μέσα ἀποδείξεως καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ αὐτοῖς τοῖς Ρωμαίοις. Ἡ συγκριτικὴ μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ θεσμοῦ τούτου τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως ἀπέδειξεν ὅτι, καίτοι ἐπιτρεπομένων τῶν μαρτύρων διὰ τὴν μόρφωσιν δικαστικῆς πεποιθήσεως, ἐν τούτοις ὑπῆρχε διάφορος τρόπος τῆς τούτων καταθέσεως. Οὕτω, κατὰ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δίκαιον, ὑπῆρχεν ἡ ὑποχρέωσις τοῦ μαρτυρεῖν, πλὴν οὐχὶ ἐπὶ δικαστηρίου ἀλλ' ἐγγράφως.

Κατὰ τὴν κλασσικὴν περίοδον τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου ἡ κατάθεσις τοῦ μάρτυρος ἐγίνετο ἐπὶ δικαστηρίου, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀποκλείηται ὅτι ἐγίνετο χρῆσις καὶ τῆς ἐγγράφου μαρτυρίας, ἥτις ὅμως ἐθεωρεῖτο μείζονος βαρύτητος τῆς προφορικῆς τοιαύτης. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑστιάδος Οὐργουλανίας δοθεῖσα ἄδεια νὰ μὴ ἐμφανισθῇ ἐπὶ δικαστηρίου ἀλλὰ νὰ καταθέσῃ κατ' οἶκον ἐθεωρεῖτο ὅλως ἐξαιρετική. Πάντως δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁ κανὼν τοῦ κλασσικοῦ δικαίου ὑπόκειται εἰς ἐξαίρεσιν, προκειμένου περὶ διασήμων καὶ ὑπερδιασήμων προσώπων, ἅτινα ἐξαιρετικῶς ἐξητάζοντο κατ' οἶκον.

Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀγγλικὸν δικονομικὸν δίκαιον ἐν τούτοις, μόνον ἐγγράφως προσήγετο ἡ τοῦ μάρτυρος κατάθεσις. Τὸ αὐτὸ ἐγίνετο εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ἔνθα οἱ μάρτυρες ἀνωμοτὶ ἐξητάζοντο κατ' οἶκον ὑπὸ εἰσηγητοῦ παρουσίᾳ τῶν διαδίκων.

Κατὰ τὸ δίκαιον τῶν Βαρβάρων, πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὁ μάρτυς κατέθετεν ἐπὶ δικαστηρίου· ἐν τῷ δικονομικῷ ὅμως Ρωμαϊκο-κανονικῷ δικαίῳ ἐπεκράτησεν ἡ ἀρχή, καθ' ἣν ἐναπέκειτο τῷ δικαστῇ νὰ ἐξετάσῃ κατ' οἶκον τὸν μάρτυρα.

Εἰς τὰς νεωτέρας νομοθεσίας ὁ κανὼν τῆς ἐπ' ἀκροατηρίου ἐξετάσεως τοῦ μάρτυρος ὑπόκειται εἰς ἐξαίρεσιν, εἴτε ἕνεκα τοῦ ἐξεταζομένου προσώπου ἢ δεδικαιολογημένου κωλύματος, εἴτε ἕνεκα λόγων μείζονος ἀσφαλείας, λόγῳ τῆς ἐγγράφου διατυπώσεως τῆς καταθέσεως. Ἡ ἐμμάρτυρος ἀπόδειξις ἐθεωρήθη ἀείποτε ἀμφιβόλου ἀσφαλείας· διότι εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι πολὺ ὀλίγοι δύνανται νὰ καταθέσωσιν ἀκριβῶς περί τινος γεγονότος, οὗτινος ἔλαβον ἰδίαν ἀντίληψιν.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν πολιτικὴν δικονομίαν, ὑποχρέωσιν ἔχει πρὸς μαρτυρίαν πᾶς τις ἄνευ διακρίσεως ἀξιώματος ἢ φύλου ἅμα ὡς κληθῇ πρὸς τοῦτο, ἄλλως ἀρνούμενος ὑπέχει εὐθύνην ἀποζημιώσεως καὶ ὑπόκειται εἰς ποινὴν (ἄρθρ. 313—315). Μ' ὅλον τοῦτο ὅμως οἱ μάρτυρες διακρίνονται εἰς ἱκανοὺς καὶ ἀνικάνους πρὸς τὸ μαρτυρεῖν.

Ἀνίκανοι ἢ *ἀνεπιτήδειοι*, ὡς καλεῖ τούτους ἡ ἡμετέρα δικονομία, εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι στεροῦνται τοῦ αἰσθητηρίου αὐτῶν ὀργάνου καθ' ὃν χρόνον ἔλαβε χώραν τὸ μέλλον νὰ ἀποδειχθῇ γεγονός, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκλείεται εἰς τούτους νὰ καταθέσωσιν, ἐάν, ὅτε ἔλαβε χώραν τὸ γεγονός, εἶχον ἄρτιον τὸ αἰσθητήριον ὄργανον. Ἐπίσης ἀνίκανοι εἶναι οἱ φρενοβλαβεῖς καὶ οἱ τελείως μεθυσκόμενοι, δυνάμενοι ὅμως νὰ καταθέτωσι κατὰ τὰ διαλείμματα ἐχεφροσύνης καὶ νηφαλιότητος. Οἱ κληρικοὶ ὡς πρὸς τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐξωμολογημένην πρᾶξιν. Οὗτοι ὅμως ἀπαλλάσσονται, ἀφοῦ προηγουμένως ὁμόσωσιν ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ αὐτῶν ὅτι καταθέτοντες θέλουσι παραβιάσει τὸ ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως ἀπόρρητον. Οἱ ἔχοντες ἡλικίαν κατωτέραν τῶν 14 ἐτῶν παῖδες ἐξετάζονται ὡς μάρτυρες ἀλλ' ἀνωμοτί, ἐναπόκειται δὲ εἰς τὸν δικαστὴν νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον οὗτοι ἔχουσιν ἢ μὴ τὴν ἱκανότητα τοῦ καταθέτειν τὰ ὅσα ἀντελήφθησαν γεγονότα.

Ἐξαιροῦνται, κατ' αἴτησιν τῶν ἐνδιαφερομένων διαδίκων καὶ κατὰ τὸ ἄρθρον 324 πολιτικῆς δικονομίας οἱ ἑξῆς: ὅσοι ἔλαβον ἀμοιβὴν διὰ νὰ μαρτυρήσουν ἢ ἀρνηθοῦν τοῦτο· ὅσοι δύνανται νὰ προσδοκῶσι κέρδος ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς δίκης· οἱ ἰατροί, χειρουργοί, μαῖαι, καθόσον ἀφορᾷ ζητήματα, ἐφ' ὧν ἔδωκαν τὴν βοήθειάν των, δικαστικοὶ ἀντιλήπτορες, σύμβουλοι, δικηγόροι (οἱ δικηγόροι καὶ δυνάμει τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ Κώδικος περὶ δικηγόρων) δι' ὅσα ἀνάγονται εἰς τὸν κύκλον τῆς ὑπηρεσίας των, ὑπάλληλοι τοῦ κράτους ὡς πρὸς τὰ ἀπόρρητα τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν, σύζυγοι κατ' ἀλλήλων, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι διεζευγμένοι, συγγενεῖς τοῦ διεξάγοντος τὴν δίκην ἢ κηδεσταὶ αὐτοῦ κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι βαθμοῦ τετάρτου· καταδικασθέντες ἕνεκα κακουργήματος ἢ πλημμελήματος τῶν ἄρθρων 22 καὶ 23 ποινικοῦ νόμου καὶ ὅσοι εὑρίσκονται εἰς ἰδιαιτέραν ἐξάρτησιν πρός τινα τῶν διαδίκων ἢ ὑπηρεσίαν τοιαύτην, δυναμένας νὰ ἐπηρεάσουν ὁπωσδήποτε τὴν κατάθεσιν αὐτῶν.

Παρὰ τὰς διατάξεις ταύτας ὅμως, ἐὰν συμφωνοῦν οἱ διάδικοι, ὁ μάρτυς δύναται νὰ ἐξετασθῇ, ὡς ἐπίσης ἐὰν πρόκειται περὶ μαρτύρων συγγενῶν πρὸς τοὺς διαδίκους εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἢ τέλος πρόκειται περὶ γεγονότων ἀφορώντων γεννήσεις, θανάτους, τέλεσιν γάμου, περὶ ὧν δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος ἀποδείξεως. Νεώτερος δὲ νόμος 3222 τοῦ Αὐγούστου 1924, τροποποιῶν τὸ ἄρθρον 686 τῆς πολιτικῆς δικονομίας, ἐθέσπισεν ὅτι δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ἐν διαζυγίῳ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαιρέσει τῶν παίδων καὶ ἀπογόνων.

Κατὰ κανόνα οἱ μάρτυρες δέον νὰ ἐξετάζωνται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ μόνον ἰδιαιτέρως, ἐνώπιον δικαστοῦ, καλουμένου εἰσηγητοῦ, ὃν διορίζει ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀκροατηρίου καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ἣν οὗτος ὁρίζει, καὶ ἐντὸς τῆς προθεσμίας, ἣν τάσσει ἡ ἀπόφασις. Κατὰ τὴν ἐπ' ἀκροατηρίου ἐξέτασιν ἡ ἡμετέρα δικονομία ἐπιτρέπει καὶ τὴν κατ' ἀντιπαράστασιν ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων. Προκειμένου περὶ ἐξετάσεως μαρτύρων ἐκτὸς τοῦ ἀκροατηρίου, οἱ διάδικοι δύνανται, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μετ' ἀπόδειξιν δίκης, νὰ καλέσωσιν ἕνα ἢ πλείονας ἐκ τῶν ἤδη ἐξετασθέντων μαρτύρων ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου πρὸς λεπτομερεστέραν παρ' αὐτοῦ ἀνάπτυξιν τῆς γενομένης ἐνώπιον τοῦ εἰσηγητοῦ ἐγγράφου καταθέσεως.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν δικονομίαν ὁ μάρτυς πρὸ τοῦ καταθέσῃ ὀφείλει νὰ ὁρκισθῇ ὅτι θὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν. Τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἐξαιροῦνται παῖδες κάτω τῶν 14 ἐτῶν καὶ οἱ ὑπὸ ἀνάκρισιν τελοῦντες διὰ κακούργημα ἢ πλημμέλημα τῶν ἐν ἄρθρῳ 324 ἀριθμ. 8 ποινικοῦ νόμου ἀναφερομένων. Τὸν ὅρκον ὁ μάρτυς δίδει ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, θέτων τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπ' αὐτοῦ καὶ βεβαιῶν ὅτι θέλει εἴπει τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν, ἀναφερόμενος ἐν τέλει πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐπικαλούμενος τὴν εὐλογίαν τούτου καὶ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ εὐαγγελίου ὅτι ἀληθῆ θὰ βεβαιώσῃ. Ὡς πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς καὶ ἱεροδιακόνους ὀρθοδόξου καὶ δυτικοῦ δόγματος ἰσχύει διὰ μὲν τοὺς πρώτους, ἡ διάταξις τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ δὲ τοὺς δευ

Digitized by Google

τέρους ὁ νόμος ΦΗΕ' τοῦ 1860, καθ' οὗ; ὁρκίζονται ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ των. Οἱ Ἰουδαῖοι ὁρκίζονται ἐπὶ τῆς ἱερᾶς βίβλου εἰς τὸν Ἰεχωβᾶ. Οἱ Ὀθωμανοὶ κατὰ ὀθωμανικὸν τύπον ἔχοντα οὕτω: «Γιλλαχῆ Μπιλλαχῆ Ταλλαχῆ Μπουγκιοὺν ντουνιά γιάριν ἀχρέτ». Οἱ Κουάκεροι δὲ καὶ τινε ἄλλοι ὁρκίζονται εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησίν των. Περὶ τῶν ἀθέων ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι δύνανται νὰ μὴ ὁρκισθῶσιν, ὀρθοτέρα ὅμως φαίνεται ἡ γνώμη ὅτι ὀφείλουν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸν διὰ τοὺς Χριστιανοὺς ἀναγραφόμενον τύπον.

Μάρτυρες μὴ γνωρίζοντες τὴν ἑλληνικὴν ἐξετάζονται διὰ διερμηνέως, κωφάλαλοι δὲ καὶ ἄλλοι ἀσθενεῖς δι' ἐπὶ τούτῳ διοριζομένου εἰδικοῦ προσώπου. Οἱ μάρτυρες δύνανται νὰ ἐξετασθῶσι καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δίκης περὶ γεγονότος οὑτινος ἔχουν γνῶσιν, ἐὰν ὑπάρχῃ κίνδυνος ἡ μαρτυρία αὐτῶν νὰ ἀπολεσθῇ ἢ νὰ ἐξαφανισθῇ τὸ μέσον τοῦτο τῆς ἀποδείξεως, εἴτε λόγῳ ἐπικειμένης ἀναχωρήσεως τοῦ μάρτυρος, ἢ βαρείας αὐτοῦ ἀσθενείας ἢ δι' ἄλλον λόγον. Τότε ἡ διεξαγομένη ἀπόδειξις καλεῖται ἐν τῇ πράξει συντηρητικὴ προαπόδειξις.

Οἱ πρὸς ἐξέτασιν καλούμενοι μάρτυρες ὀφείλουν νὰ ἐμφανισθοῦν πρὸ τοῦ δικαστηρίου ἢ διορισθέντος εἰσηγητοῦ αὐτοπροσώπως καὶ ἐν τῷ πρὸς τοῦτο τόπῳ. Ἐξαίρεσις ὑπάρχει διὰ τοὺς ἀρχιερεῖς, συμβούλους ἐπικρατείας ἢ βαρέως ἀσθενεῖς καὶ τινα πρόσωπα ἀναφερόμενα εἰς τὰ ἄρθρ. 319 καὶ 320 πολιτικῆς δικονομίας, ἅτινα ἐξετάζονται κατ' οἶκον.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν ἐθεσπίσθη ὁ κανὼν τῆς ἐγγράφου ἀποδείξεως τῶν συναλλαγῶν. Ὁ κανὼν οὗτος διατυπωθεὶς ἐν ἄρθρῳ 500 πολιτικῆς δικονομίας ὡς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ νόμου 4628 τοῦ 1930, ὁρίζει ὅτι ἀντικείμενα τῶν ὁποίων τὰ ποσὰ ἢ ἡ ἀξία ὑπερβαίνει τὰς 2000 δραχ. δὲν δύνανται νὰ ἀποδειχθοῦν διὰ μαρτύρων, ἀλλὰ μόνον δι' ἐγγράφων, ὅρκου ἢ δικαστικῆς ὁμολογίας.

Ὁ αὐτὸς κανὼν ἰσχύει, ἀπαγορευομένου τοῦ ἐμμαρτύρου μέσου, κατὰ τοῦ περιεχομένου ἐγγράφου τινὸς καὶ ἂν ἀκόμη τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγωγῆς ἀφορᾷ ποσὸν ὀλιγώτερον τῶν 2000 δραχ., τοῦ ἐγγράφου ἔχοντος μείζονα ἀποδεικτικὴν δύναμιν τῆς τῶν μαρτύρων, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται νὰ ἀποδειχθοῦν γεγονότα μὴ στρεφόμενα ἀπ' εὐθείας ἢ ἀντικείμενα πρὸς τὸ ἔγγραφον καὶ τὴν διὰ τούτου γενομένην συμφωνίαν, ἀλλὰ σκοποῦντα ἁπλῶς διασάφησιν, κατάργησιν ἢ ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Οἱ κανόνες οὗτοι ὅμως ὑφίστανται ἐξαιρέσεις, ἐπιτρεπομένων τῶν μαρτύρων ἐπὶ τῶν ἑξῆς τριῶν περιπτώσεων:

1) Ἐπὶ ἐμπορικῶν διαφορῶν συναφθεισῶν μεταξὺ ἐμπορευομένων προσώπων, ὁ δικαστὴς δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξέτασιν μαρτύρων, ἀσχέτως τοῦ ποσοῦ τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦτο λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς ταχύτητος καὶ τῆς ἐκ ταύτης δυσχερείας κτήσεως ἐγγράφου· ἐναπόκειται ὅμως τῷ δικαστῇ νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον ἡ ἐμμάρτυρος ἀπόδειξις εἶναι δεδικαιολογημένη καὶ νὰ διατάξῃ ταύτην, δικαιούμενος, κατά τινα γνώμην, ἀμφισβητουμένην ὅμως, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου ἐγγράφου νὰ ἐκτείνῃ ταύτην, ἐκτὸς ἐὰν εἰδικὴ διάταξις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ὁρίζῃ ἄλλως (π. χ. σύστασις ἑταιρειῶν, ναυτικὸν δάνειον κλπ.)

2) Ἐπὶ ἀρχῆς ἐγγράφου ἀποδείξεως, ὅταν ἔγγραφόν τι εἶναι συντεταγμένον κατὰ τύπον ἀποδεικτικὸν καὶ παρέχῃ πιθανότητα περὶ τοῦ γεγονότος, περὶ οὗ διαλαμβάνει, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ τοῦτο πλήρως, τότε τὸ δικαστήριον δύναται νὰ συμπληρώσῃ τὰς τοῦ ἐγγράφου ἐλλείψεις διὰ μαρτυρικῶν καταθέσεων.

3) Ἐπὶ ἀδυναμίας ἐγγράφου ἀποδείξεως. Ἡ ἀδυναμία δὲν ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι ἀπόλυτος (καταστροφὴ τοῦ ἐγγράφου), ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ ἁπλῶς σχετικὴ τοιαύτη (εὑρίσκεται μὲν τὸ ἔγγραφον, ἀλλ' εἰς χεῖρας ἀγνώστου), ἔστω καὶ ἠθικὴ ἀκόμη (π. χ μεταξὺ πατρὸς καὶ θυγατρός). Σημειωτέον ὅμως ὅτι ὁ νόμος ἀναγνωρίζει διαφόρους λόγους ἀδυναμίας κτήσεως ἐγγράφου· τουτέστι τὸ ἀδίκημα, τὸ οἱονεὶ ἀδίκημα, τὸ οἱονεὶ συνάλλαγμα, τὴν κατ' ἀνάγκην παρακαταθήκην, τὴν βίαν καὶ τὴν ἀπάτην ὡς παραγωγικὰ αἴτια τῆς ὑποσχέσεως, τὴν πλαστότητα ἢ τὴν εἰκονικότητα, ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει κατὰ κανόνα μόνον ὑπὲρ τῶν τρίτων δέχεται τὴν ἀδυναμίαν κτήσεως ἐγγράφου ἀποδεικνύοντος αὐτήν, καὶ τέλος κατὰ τοῦ μὴ συντάξαντος τὴν ὀφειλομένην ἀπογραφήν.

Κατὰ τὸ *ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον* εἴθισται ὅπως τὰ πεπολιτισμένα κράτη διευκολύνωσιν ἄλληλα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν παρακλήσεων πρὸς ἐξέτασιν τῶν παρ' αὐτοῖς διαμενόντων μαρτύρων. Τηρητέα διαδικασία ἐν παρομοίαις περιπτώσεσιν εἶναι ἡ ἑξῆς: Ὁ ἐγχώριος δικαστὴς ἀπευθύνει διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ πρὸς τὸν ἀλλοδαπὸν δικαστὴν τὴν καλουμένην παρακλητικὴν παραγγελίαν, ἢ ἄλλως παρακλητικὴν ἐντολήν, αἰτούμενος ὅπως προβῇ εἰς τὴν διεξαγωγὴν ὡρισμένης διαδικαστικῆς πράξεως, ὡς π. χ. τὴν ἐξέτασιν μάρτυρος, τὴν λῆψιν ὅρκου κλπ. Οὗτος ἀποδεχόμενος τὴν αἴτησιν ὁρίζει ἡμέραν, καθ' ἣν καλοῦνται οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δοθείσης ἐντολῆς. Τοῦτο τηρεῖται κατὰ κανόνα μεταξὺ τῶν πολιτειῶν εἴτε ἐξ ἐθίμου καὶ ἐπὶ διαβεβαιώσει ἀμοιβαιότητος, εἴτε ἐκ συμβάσεως, ὡς εἶναι ἡ συνομολογηθεῖσα ἐν Χάγῃ τῷ 1905 καὶ ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τῆς Γαλλίας, Γερμανίας, Αὐστρίας, Οὐγγαρίας, Βελγίου, Δανίας, Ἰσπανίας, Ἰταλίας, Λουξεμβούργου, Κάτω Χωρῶν, Πορτογαλίας, Ρουμανίας, Σουηδίας, Νορβηγίας, Ἑλβετίας, Ρωσίας. Ἡ σύμβασις αὕτη ὅμως δὲν ἰσχύει μεταξὺ Γαλλίας, Πορτογαλίας καὶ Ρουμανίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Γερμανίας ἀφ' ἑτέρου, κατὰ τὸ ἄρθρ. 287 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν· μεταξὺ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας, κατὰ τὸ ἄρθρ. 238 τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ· μεταξὺ Γαλλίας καὶ Οὐγγαρίας, δυνάμει τοῦ ἄρθ. 221 τῆς συνθήκης τοῦ Τριανόν, ἰσχύει δὲ ἀπὸ 12 Μαΐου 1922 μετὰ τῆς Πολωνίας, ἥτις προσεχώρησεν εἰς τὴν σύμβασιν ταύτην. Τὰς αὐτὰς περίπου διατάξεις πρὸς τὴν σύμβασιν τῆς Χάγης τοῦ 1905 περιέχει ὁ τίτλος V τοῦ ἐν Ἀβάνᾳ τῷ 1928 ὑπὸ τῆς 6ης Διεθνοῦς Ἀμερικανικῆς Συνδιασκέψεως κυρωθεὶς κῶδιξ «Ἰδιωτικοῦ Διεθνοῦς Δικαίου», ἄλλως ἐπονομασθεὶς «Κῶδιξ Μπουσταμάντε», ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ συντάκτου αὐτοῦ διεθνολόγου Ἀντωνίου Σαντζὲζ ντὲ Μπουσταμάντε ὑ Σιρβάν.

Σ. Α. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

— (*Ποιν. Δικ.*) Οἱ *μάρτυρες* εἶναι ἓν τῶν κυριωτέρων μέσων ἀποδείξεως εἰς τὴν ποινικὴν διαδικασίαν. Ἡ χρῆσις αὐτῶν ἐπιτρέπεται, κατὰ κανόνα, εἰς πᾶσαν ποινικὴν ὑπόθεσιν. Ἀπαγορεύεται δέ, κατ' ἐξαίρεσιν, ὅταν βάσις τοῦ ἀδικήματος εἶναι συνάλλαγμα ἀστικῆς φύσεως καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἀντικειμένου ὑπερβαίνῃ τὰς δισχιλίας δραχμάς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐπιτρέπεται ἡ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις: 1) ὅταν βάσις τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἐμπορικὴ διαφορά· 2) ὅταν ὑπάρχῃ ἀρχὴ ἐγγράφου ἀποδείξεως καὶ 3) ὅταν ὑφίσταται ἀδυναμία ἐγγράφου ἀποδείξεως. Καὶ κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας περιπτώσεις, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου ἐπαφέθη τὸ ἐπιτρεπτὸν τοῦ ἀποδεικτικοῦ τούτου μέσου. Τὸ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δικαίωμα τοῦ δικαστηρίου τοῦ νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν δὲν ὑφίσταται, ὅταν ὁ ἐμπορικὸς νόμος (ὡς λ. χ. ἐν ἄρθρ. 39—41, 110 καὶ 188) ἀπαιτῇ ῥητῶς ἔγγραφον. Τ' ἀνωτέρω λεχθέντα περὶ ἀποκλεισμοῦ τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως καὶ τοῦ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου ἐπιτρεπτοῦ ταύτης ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν ἑξῆς ἀδικημάτων: 1) ὑπεξαιρέσεως ἀντικειμένων ἀξίας μείζονος τῶν δισχιλίων δραχμῶν· 2) ψευδορκίας διαδίκου εἰς πολιτικὴν δίκην· 3) πλαστογραφίας, εἰς τὴν περίπτωσιν καταχρήσεως ὑπογραφῆς, δοθείσης ἐν λευκῷ πρὸς ἄλλον σκοπὸν εἰς τὸν ἄλλως χρησιμοποιήσαντα ταύτην καὶ 4) μοιχείας καὶ διγαμίας. Κατὰ τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ ἀπόδειξις: 1) τῆς συμβάσεως τῆς παρακαταθήκης (ἐπὶ ὑπεξαιρέσεως) καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς πηγαζούσης ὑποχρεώσεως πρὸς ἀπόδοσιν· 2) τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τῆς ὑποχρεώσεως, ἣν ὁ κατηγορούμενος ἠρνήθη ἢ ἐβεβαίωσε διὰ τοῦ ὅρκου του (ἐπὶ ψευδορκίας)· 3) τῆς παραβιάσεως τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ κατηγορουμένου, τῶν πηγαζουσῶν ἐκ νομικῆς σχέσεως, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας τῷ ἐδόθη ἡ ὑπογραφὴ ἐν λευκῷ (ἐπὶ πλαστογραφίας) καὶ 4) τοῦ γάμου (ἐπὶ διγαμίας καὶ μοιχείας) καὶ ἐκ τῶν ἐκ τούτου πηγαζουσῶν καὶ παραβιασθεισῶν ὑποχρεώσεων τοῦ κατηγορουμένου, θὰ κριθῇ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ δικαίου.

Πᾶς τις, ἀνεξαρτήτως κοινωνικῆς θέσεως, γένους καὶ ἡλικίας, καλούμενος εἰς τὴν ἀνάκρισιν ἢ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ὑποχρεοῦται νὰ προσέρχηται καὶ νὰ καταθέτῃ περὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἤθελεν ἐρωτηθῇ. Τοῦ κανόνος τούτου ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις, καθ' ἃς πρόσωπά τινα: 1) θεωροῦνται ἀνίκανα πρὸς μαρτυρίαν (ἔνια μὲν ἐντελῶς, ἕτερα δὲ σχετικῶς) καὶ 2) ἀπαλλάσσονται τῆς πρὸς μαρτυρίαν ὑποχρεώσεως.

Οὕτως ἐντελῶς ἀνίκανοι θεωροῦνται πρὸς μαρτυρίαν, κατὰ τὴν ἀνάκρισιν καὶ ἐπ' ἀκροατηρίου, ἐπὶ ποινῇ μάλιστα ἀκυρώσεως τῆς διαδικασίας: 1) οἱ παράφρονες, μαινόμενοι καὶ βλάκες. Τούτων ἡ τυχὸν ἐξέτασις ἐπιφέρει ἀκύρωσιν, μόνον ὅταν ἡ τοιαύτη κατάστασις τῶν ἀποδεικνύεται δι' ἀποφάσεως δικαστικῆς, ἐκδοθείσης πρὸ τῆς μαρτυρίας των, καὶ 2) οἱ ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει ἐκτελέσαντες εἰσαγγελικά, ἀνακριτικὰ (ἐκτὸς τῶν ἐνεργησάντων ἀνακριτικὰς πράξεις δασικῶν ὑπαλλήλων) ἢ γραμματέως τῆς ἀνακρίσεως ἔργα. Εἰς τούτους ὅμως δὲν καταλέγονται οἱ συντάξαντες μόνον τὴν ἔκθεσιν προφορικῆς μηνύσεως τοῦ παθόντος καὶ ὑποβαλόντες ταύτην τῷ εἰσαγγελεῖ, οὔτε οἱ προσληφθέντες κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτῆς μάρτυρες, ἐν ἐλλείψει δικαστικοῦ γραμματέως, οὔτε οἱ κατασχόντες ἀντικείμενα ἀξιοποίνου πράξεως χωροφύλακες, οὔτε οἱ ἐνεργήσαντες διοικητικὴν ἀνάκρισιν. Σχετικῶς ἀνίκανοι εἶναι οἱ: 1) ἀνιόντες καὶ κατιόντες, (νόμιμοι, φυσικοὶ καὶ θετοί)· 2) ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ (ἀμφιθαλεῖς ἢ ἑτεροθαλεῖς)· 3) πατρυιοί, μητρυιαὶ καὶ προγονοί· 4) ἀνὴρ καὶ γυνή· 5) πενθερὸς καὶ πενθερά· 6) γυναικάδελφοι καὶ γυναικαδέλφαι, ἀνδράδελφοι καὶ ἀνδραδέλφαι καὶ 7) γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ ἢ νύμφη ἐπ' ἀδελφῷ τοῦ κατηγορουμένου. Οἱ τοῦ ἐδαφ. 5—7 ἀγχιστεῖς ἀποκλείονται τῆς μαρτυρίας, μόνον ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ὁ γάμος. Ἅπαντες δὲ οἱ ἀνωτέρω συγγενεῖς δύνανται νὰ ἐξετασθῶσι κατὰ τὴν προανάκρισιν, πρὸς διασάφησιν τῆς ὑποθέσεως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπ' ἀκροατηρίου, ἐκτὸς ἐὰν δὲν ἠναντιώθη διὰ τὴν ἐξέτασίν των ὁ εἰσαγγελεύς, ὁ κατηγορούμενος ἢ ὁ πολιτικῶς ἐνάγων.

Ἀπαλλάσσονται τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ μαρτυρεῖν: 1) Οἱ ἱερεῖς, ὡς πρὸς ἐκεῖνα ἅτινα γνωρίζουσιν ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως, εἰς τούτους δὲ περιλαμβάνονται καὶ οἱ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν αἱρέσεων. Διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τούτων ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς μαρτυρίαν ἀρκεῖ ἡ διαβεβαίωσίς των ὅτι διὰ τῆς μαρτυρίας των θὰ παραβιασθῇ τὸ ἀπόρρητον τῆς ἐξομολογήσεως. 2) Οἱ δικηγόροι, ὡς πρὸς ἐκεῖνα ἅτινα διεπιστεύθησαν αὐτοῖς ὡς τοιούτοις. Εἰς τούτους κατατάσσονται καὶ οἱ δικολάβοι ὡς καὶ οἱ ἰδιῶται, οἵτινες εἰς τὰ πταισματοδικεῖα, τὰ ἐκτὸς τῆς ἕδρας τῶν πρωτοδικείων, ἀναλαμβάνουσι νομίμως τὴν ὑπεράσπισιν τῶν κατηγορουμένων. Διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ τούτων ἀπὸ τῆς μαρτυρίας ἀρκεῖ ἡ δήλωσίς των ὅτι καταθέτοντες παραβιάζουσι τὸ ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον. 3) Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, ὡς πρὸς τὰ μυστικὰ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας των, ἐφ' ὅσον ἡ κυβέρνησις ἀπαγορεύει τὴν κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐξέτασίν των. Λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ θέσεως προσώπων τινῶν, ὁ νόμος ἀπήλλαξεν αὐτὰ τῶν διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων ἀπαιτουμένων διατυπώσεων. Καί τινα μὲν ἀπήλλαξε τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ προσέρχωνται πρὸς ἐξέτασιν ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτικοῦ ὑπαλλήλου, ἕτερα δὲ ἐνώπιον τοῦ ἀκροατηρίου δικαστηρίων τινῶν. Οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι δὲν καλοῦνται ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἐξαιρέσει τοῦ κακουργιοδικείου, ἀλλ' ἐξετάζονται μόνον ἐνόρκως κατὰ τὴν προανάκρισιν καὶ ἀνάκρισιν καὶ ἀναγινώσκεται ἐπ' ἀκροατηρίου ἡ κατάθεσίς των. Οὕτως οἱ ὑπουργοί, στρατηγοί, εἰσαγγελεῖς, νομάρχαι, πρέσβεις καὶ ἄλλοι διπλωματικοὶ πράκτορες καὶ πρόξενοι, ἐξετάζονται μόνον εἰς τὸν τόπον ὅπου ὑπηρετοῦσιν ἢ προσωρινῶς διαμένουσιν, ὑπὸ τῶν αὐτόθι ὑπηρετούντων ἀνακριτικῶν ὑπαλλήλων, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ μάρτυρες. Ἐξαιρετικῶς δὲ οἱ πρέσβεις, ἄλλοι διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι καὶ πρόξενοι, ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης διορισθέντων ἀνακριτικῶν ὑπαλλήλων. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἐνώπιον τοῦ κακουργιοδικείου ἐμφανίσεως δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι διὰ διατάγματος ἅπαντες οἱ ἀνωτέρω μάρτυρες. Ἐπίσης οἱ ἀρχιερεῖς ἐξετάζονται ἐν τῇ κατοικίᾳ αὐτῶν. Ὡσαύτως αἱ Ὀθωμανίδες ἐξετάζονται κατ' οἶκον ἢ εἰς τόπον θρησκευτικῆς λατρείας τῶν Ὀθωμανῶν, ἐνώπιον δὲ τοῦ κακουργιοδικείου καλοῦνται δι' ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τῶν Συνέδρων. Ἐξαιρετικῶς δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἐνώπιον τοῦ κακουργιοδικείου καλούμενοι, δὲν ἐξετάζονται κατ' ἀντιπαράστασιν πρὸς ἄλλους μάρτυρας, ἀπερχόμενοι μετὰ τὴν ἐξέτασίν των.

Τῶν νομίμως κλητευθέντων (βλ. *κλήτευσις* καὶ *ἐπίδοσις*) καὶ μὴ ἐμφανισθέντων μαρτύρων διατάσσεται ἡ βιαία προσαγωγή, κατὰ τὴν προανάκρισιν καὶ τακτικὴν ἀνάκρισιν (βλ. *ἀνάκρισις*), δι' ἐντάλματος τοῦ καλέσαντος, (βλ. *ἔνταλμα* καὶ *ἀνακριτικοὶ ὑπάλληλοι*), διὰ δὲ τὴν μὴ προσέλευσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου δυνάμει ἀποφάσεως τούτου. Ἡ πρόσκλησις γίνεται κατὰ μὲν τὴν προανάκρισιν προφορικῶς, χωρὶς ν' ἀποκλείεται καὶ ἡ ἔγγραφος (ἥτις εἶναι ἀναπόφευκτος, γινομένη διὰ τοῦ ταχυδρομείου), κατὰ δὲ τὴν τακτικὴν ἀνάκρισιν προφορικῶς ἢ ἐγγράφως ἄρθρ. 138, 189 καὶ 190 Ποιν. Δικον.) καὶ ἐπ' ἀκροατηρίου ἐγγράφως (ἄρθ. 145 καὶ 163 Ποιν Δικον.). Προκειμένου περὶ ἐγγράφου προσκλήσεως κατὰ τὴν ἀνάκρισιν, δέον νὰ ἐπιδοθῇ ἡ κλῆσις πρὸ 24 ὡρῶν τοὐλάχιστον, ἐὰν δὲ ὁ καλούμενος κατοικῇ ἐκτὸς τῆς ἕδρας τοῦ ἀνακριτοῦ, προστίθενται ὀκτὼ μὲν ἡμέραι, ἐφόσον ἡ κατοικία του εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς περιφερείας του, δεκαπέντε δὲ ἐὰν κατοικῇ ἐκτὸς τῆς περιφερείας ταύτης (ἄρθρ. 190 Ποιν. Δικον.). Ἡ δι' ἐντάλματος ἢ ἀποφάσεως βιαία προσαγωγὴ τοῦ μὴ ἐμφανισθέντος μάρτυρος διατάσσεται, ἐφόσον ἐτηρήθησαν ἀφ' ἑνὸς αἱ προθεσμίαι καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ περὶ τὴν κλήτευσιν διατυπώσεις, διότι τότε μόνον θεωρεῖται νομίμως κλητευθεὶς οὗτος.

Ἐν περιπτώσει ἀπειθείας τοῦ μάρτυρος εἰς τὴν νόμιμον πρόσκλησιν τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ στρατοδικείου ἢ ναυτοδικείου, δι' ἀνάκρισιν ἐνεργουμένην ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τῆς στρατιωτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας, ἢ εἰς τὴν πρόσκλησιν πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον τῶν στρατιωτικῶν δικαστηρίων, ἡ βιαία προσαγωγὴ του διατάσσεται ἐπίσης δι' ἐντάλματος τοῦ εἰσηγητοῦ ἢ ἀποφάσεως τῶν δικαστηρίων τούτων. Ἐν ἀπειθείᾳ δὲ πολίτου εἰς τὴν πρόσκλησιν πρὸς ἐξέτασιν διὰ πειθαρχικὸν παράπτωμα στρατιωτικοῦ, ἡ βιαία προσαγωγὴ τούτου διατάσσεται δι' ἐντάλματος τοῦ ἐνεργοῦντος τὴν ἐξέτασιν. Καὶ ἐὰν ὁ τελευταῖος

Digitized by Google

ἔχῃ τὴν ἰδιότητα τοῦ στρατιωτικοῦ δικαστικοῦ συμβούλου, τὸ ἔνταλμα ἐκτελεῖται ἄνευ τινὸς διατυπώσεως· ἐὰν ὅμως ὁ ἐνεργῶν τὴν ἐξέτασιν ταύτην εἶναι οἱοσδήποτε ἄλλος στρατιωτικὸς ἀνακριτικὸς ὑπάλληλος, ἀπαιτεῖται ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐντάλματος ἔγκρισις τοῦ εἰσαγγελέως τῶν πλημμελειοδικῶν τοῦ τόπου τῆς κατοικίας τοῦ καθ' οὗ ἐξεδόθη τὸ ἔνταλμα (νόμ. 4715). Ὡσαύτως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐντάλματος βιαίας προσαγωγῆς, ἐκδοθέντος ὑπὸ τελωνειακοῦ ὑπαλλήλου, ἐνεργοῦντος ἀνάκρισιν ἐπὶ λαθρεμπορίᾳ, ἀπαιτεῖται ἡ θεώρησις τοῦ ἐντάλματος ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελέως τῶν πλημμελειοδικῶν, τοιούτου δὲ μὴ ὑπάρχοντος εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου καὶ ἐν ἐλλείψει τούτου ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου (ἄρθρ. 127 νόμ. 1165, ὡς ἐτροπ. ὑπὸ τοῦ νόμ. 4057).

Σ. Α. ΧΥΤΗΡΗΣ

—*[Κανον. Δικ.]* Τὴν διαφορὰν *μαρτύρων* ὅλως καὶ σχετικῶς ἀνικάνων δὲν εὑρίσκομεν διατετυπωμένην ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ. Οἱ ὑπὸ ταύτης ἀποκλειόμενοι μάρτυρες εἶναι: α') Οἱ μὴ νοοῦντες τὸ πραττόμενον, εἴτε διὰ διανοητικὴν πάθησιν, ὡς παραφροσύνην, βλακείαν, εἴτε διὰ νεαρὰν ἡλικίαν, ἤτοι νηπιότητα καὶ ἀνηβότητα. Οἱ ἄνηβοι δὲν γίνονται δεκτοὶ ὡς μάρτυρες, ὡς ἔχοντες τὴν μὲν διάνοιαν ὀλισθηράν, τὸ δὲ φρόνημα ἀσταθές. β') Οἱ μὴ Χριστιανοί, ὡς καὶ οἱ αἱρετικοί, διότι οὗτοι, μὴ τηρήσαντες τὴν πρὸς Θεὸν πίστιν, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι θὰ ἐτήρουν ταύτην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ γένωνται πιστευτοί, ἅτε μὴ ὁμολογοῦντες τὴν ὀρθὴν πίστιν. γ') Οἱ τοῦ κατηγόρου καὶ τοῦ κατηγορουμένου στενοὶ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκειακοί. Εἶναι δὲ τοιοῦτοι πάντες οἱ συνοικοῦντες μετ' αὐτοῦ καὶ κελεύεσθαι παρ' αὐτοῦ δυνάμενοι, πλὴν τῶν ἱερέων, διακόνων, γραμματικῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων, γινομένων εἰς μαρτυρίαν δεκτῶν, καίπερ ὑποχειρίων, διὰ τὸ περὶ ἀξιοπιστίας αὐτῶν τεκμήριον. δ') Οἱ φιλίως μὲν πρὸς τοὺς κατηγόρους ἔχοντες, ἐχθρικῶς δὲ πρὸς τὸν κατηγορούμενον. ε') Οἱ συκοφάνται καὶ ἄτιμοι, οἱ μὴ ἀποδείξαντες προγενεστέρας κατὰ κληρικῶν κατηγορίας καὶ οἱ ψευδομαρτυρήσαντες. στ') Οἱ πρότερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως δικάσαντες κληρικοί. ζ') Οἱ δωροδοκηθέντες ἐπὶ τὸ μαρτυρῆσαι ἢ ἐπὶ τὸ μὴ μαρτυρῆσαι. η') Οἱ πένητες, ἤτοι οἱ μὴ ἔχοντες πεντήκοντα νομισμάτων οὐσίαν. θ') Πάντες οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπελεύθεροι. ι') Αἱ γυναῖκες. ια') Οἱ τῆς ἀτιμίας σπίλοις ἐρραντισμένοι καὶ τὸν βίον ἐφύβριστον ἔχοντες, ὡς αα') μῖμοι καὶ σκηνικοί. Ἀλλ' ἐκ τούτων μόνον οἱ εἰς πανηγύρεις καὶ δημοτικὰς συναθροίσεις παίζοντες καὶ πρόσωπα δούλων καὶ γυναικῶν ὑποδυόμενοι, ββ') θηριομάχοι. Ἀλλ' ἐκ τούτων μόνον οἱ μισθὸν λαμβάνοντες διὰ νὰ πολεμήσωσι θηρίον καὶ διὰ κέρδος τὴν οἰκείαν προδίδοντες ζωήν, οὐχὶ δὲ οἱ πρὸς ἐπίδειξιν ἀνδρείας θηριομαχοῦντες, γγ') μονομάχοι. Καὶ ἐκ τούτων οὐχὶ οἱ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ δι' ἔρωτα δόξης, ἀλλ' οἱ διὰ μισθὸν μονομαχοῦντες· διότι οὗτοι τῆς οἰκείας ζωῆς μὴ φειδόμενοι καὶ διὰ μισθὸν προδίδοντες αὐτὴν καὶ τοῦ θανάτου καταφρονοῦντες δὲν δύνανται νὰ φεισθῶσι τῆς ὑπολήψεως αὐτῶν, δδ') οἱ προαγωγοί, οἱ πορνευουσῶν προϊστάμενοι καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι.

Ἡ Ἐκκλησία ἐκέλευσε, κατ' ἀπομίμησιν τῶν διατάξεων τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τὴν παρουσίαν δύο τοὐλάχιστον μαρτύρων. Ἤδη ὁ ἀπόστολος Παῦλος πρὸς Τιμόθεον ἔγραφε: «κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων» καὶ ὁ οε' ἀποστολικὸς κανὼν ὥρισεν ὅτι δὲν ἀρκεῖ εἷς μόνος μάρτυς πρὸς ἀπόδειξιν τῆς κατ' ἐπισκόπου κατηγορίας. Κατὰ τὸ εἰς τὸν κανόνα τοῦτον ὑπόμνημα τοῦ μὲν Ζωναρᾶ ἐπὶ κατηγοριῶν ἐπαγομένων καθαίρεσιν οὐδὲ δύο μάρτυρες ἀρκοῦσι, τοῦ δὲ Βαλσαμῶνος αἱ κατ' ἐπισκόπων κατηγορίαι ἀποδεικνύονται διὰ πέντε μαρτύρων πιστῶν (τουτέστι μὴ αἱρετικῶν) καὶ ἐντίμων. Καὶ κατὰ τὸν κανόνα β' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου τὸ καθαίρεσιν ἐπαγόμενον παράπτωμα ἀποδείκνυται ὑπὸ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

Ὁ χρόνος τῆς τῶν μαρτύρων ἐμφανίσεως πρὸ τοῦ ποιουμένου τὰς ἀνακρίσεις ἢ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου πρέπει νὰ γίνηται ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἀποστάσεως τοῦ τόπου.

Οἱ μάρτυρες ἐξετάζονται ἐνόρκως. Περὶ τῆς πρὸς ὁρκοδοσίαν ὑποχρεώσεως κληρικῶν καὶ μοναχῶν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον οἱ μὲν κληρικοὶ ἄκοντες δὲν ἠναγκάζοντο εἰς μαρτυρίαν, οἱ δὲ μοναχοὶ καὶ ἱερεῖς ὄντες καὶ ἀποταξάμενοι τῇ ἱερωσύνῃ, οὐδ' ἑκόντες ἐγίνοντο εἰς μαρτυρίαν δεκτοί. Παρ' ἡμῖν, κατὰ τὸ ἄρθρον 76 τοῦ καταστατικοῦ νόμου τῆς ἱερᾶς συνόδου, οἱ κληρικοί, ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ τῶν τῆς ἐξομολογήσεως ἀπορρήτων, δὲν δύνανται ἐπὶ ὑποθέσεων δικαστικῶν ν' ἀρνῶνται τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν. Ἂν δ' οἱ καλούμενοι μάρτυρες, λαϊκοί τε καὶ κληρικοί, πρὸς διεξαγωγὴν ἀνακρίσεων ἀρνῶνται νὰ ὀμόσωσι τὸν ἀπαιτούμενον ὅρκον, καταγγέλλονται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τὸν ἐπιτόπιον εἰσαγγελέα καὶ δικάζονται κατὰ τὰ ἄρθρα 334 καὶ 379—382 τῆς ποινικῆς δικονομίας. Πέμπεται δ' εἰς αὐτὸν καὶ πρακτικὸν συνταχθὲν κατὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ ὅρκου, ἐξ οὗ ἐξάγεται καὶ πιστοῦται ἡ τοῦ μάρτυρος ἄρνησις.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ὁρκοδοσίας τῶν κληρικῶν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: Κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν ἡμῶν νομοθεσίαν, οἱ κληρικοὶ δὲν ἀπέλαυον προνομίου τινὸς ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ ὅρκου, ὑπαγόμενοι εἰς τὴν γενικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 121 τῆς ποινικῆς δικονομίας καὶ τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου τῆς πολιτικῆς δικονομίας· ὤφειλον δηλαδὴ νὰ ὀμνύωσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου. Οὕτω, κατὰ τὸ ἄρθρον 8 τοῦ ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1833 καταστατικοῦ, οἱ συνοδικοὶ ὤμνυον ὅρκον κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν συνοδικῶν αὐτῶν καθηκόντων. Καὶ διὰ τῆς ἀπὸ Ἰουνίου 1849 ἐγκυκλίου αὐτῆς ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δεξαμένη ὅτι ὁ ὅρκος καθόλου δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν, οὐδένα ἐποιήσατο λόγον περὶ τῆς ἀπὸ τῆς ὁρκοδοσίας ἐξαιρέσεως τῶν κληρικῶν. Θεόκλητος δ' ὁ Φαρμακίδης κατὰ τοῦ τὰ ἀντίθετα διδάξαντος πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου τοῦ Οἰκονόμου, ὅστις μάλιστα καὶ ἐπὶ δικαστηρίου ἐναχθεὶς ἠξίωσεν ἵνα ἀντὶ τοῦ ἐπαχθέντος αὐτῷ ὅρκου διαβεβαιώσῃ ἐπὶ τῇ ἱερατικῇ αὐτοῦ συνειδήσει τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν, ἀνωνύμως ἐξεπόνησε περὶ ὅρκου βιβλίον, ἐν ᾧ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀθηνᾷ», ἰσχυρίσθη ὅτι ὁ ἐν δικαστηρίοις ὅρκος δὲν ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας οὔτε εἰς τοὺς λαϊκοὺς οὔτε εἰς τοὺς κληρικούς. Ἡ Μ. Ἐκκλησία «προνοίᾳ κεκινημένη τῶν πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων, ὅπως ἂν τὰ θεοπαράδοτα καὶ πατρῷα ὅρια βέβαια καὶ ἀσάλευτα παρ' αὐτῆς συντηρῶνται», ἐξέδωκε, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1849, κοινῇ ψήφῳ τῆς τῶν πατριαρχῶν τετρακτύος καὶ τῶν προκρίτων ἀρχιερέων, ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξους περὶ ὅρκου, ἐλέγξασαν τὴν μνημονευθεῖσαν ἐγκύκλιον τῆς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τὸ περὶ ὅρκου βιβλίον τοῦ Φαρμακίδου καὶ στηλιτεύσασαν αὐτὸ ὡς «βιβλιάριον σαπρόν, σκότιον γέννημα, βλάσφημον καινοφανοῦς κακοφροσύνης συγγραφὴν καὶ ἀνταρτικὸν κατὰ τῆς ὑγιαινούσης εὐαγγελικῆς διδασκαλίας φρόνημα ἔχον». Διὰ τῆς ἐγκυκλίου ταύτης ἀπεφήνατο ἡ Ἐκκλησία ὅτι ἀπολύτως ἀπαγορεύεται ὁ ὅρκος εἰς πάντας μὲν τοὺς ὀρθοδόξους, μάλιστα δὲ τοὺς κληρικούς, οἵτινες ἁγνοὺς ἑαυτοὺς ὀφείλουσι νὰ τηρῶσιν ἀπὸ παντὸς ὅρκου, μόνον τὴν ἐπὶ τῆς ἱερατικῆς ἢ μοναστικῆς αὐτῶν συνειδήσεως διαβεβαίωσιν ἐπιτρέψασα καὶ ἀπειλήσασα κατὰ τῶν παραβατῶν, ὡς ἀντιφερομένων τῷ εὐαγγελίῳ καὶ καταπατούντων τὰς ἱερὰς παραδόσεις, βαρύτατα ἐπιτίμια. Ὁ ἀπὸ 9 Ἰουλίου 1852 καταστατικὸς νόμος τῆς ἱερᾶς συνόδου, δεξάμενος περὶ τοῦ ὅρκου τὰ τῆς εἰρημένης ἐγκυκλίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὥρισε διὰ τῶν ἄρθρων Δ' καὶ ΚΓ', ὡς καὶ ὁ τανῦν ἰσχύων καταστατικὸς νόμος διὰ τοῦ ἄρθρου 77, ὅτι οἱ κληρικοὶ δὲν ὀμνύουσιν ὅρκον, ἀλλὰ ποιοῦνται διαβεβαίωσιν οἱ μὲν ἀρχιερεῖς ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ κληρικοὶ ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ αὐτῶν. Ἡ τροποποίησις αὕτη τοῦ ὅρκου τῶν κληρικῶν ἐπεξετάθη διὰ τοῦ ἀπὸ 31 Μαΐου 1860 νόμου καὶ ἐπὶ τῶν κληρικῶν τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἀκύρως δ' ὁρκίζεται ὁ κληρικὸς οὐχὶ ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἱερωσύνῃ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ εὐαγγελίου, διότι τοῦτο ἀποτελεῖ παράβασιν τοῦ ἄρθρου 77 τοῦ καταστατικοῦ. Τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἀναφέρον τὴν τροποποίησιν ταύτην, προστίθησι τὰ στοιχεῖα κλπ. Ἐντεῦθεν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἄλλως ὁ ὅρκος τῶν κληρικῶν θὰ ἦτο ἐλλιπὴς καὶ ἀόριστος, δῆλον γίνεται ὅτι κατὰ τὰ λοιπὰ ἐξακολουθεῖ ἡ ἰσχὺς τοῦ ἄρθρου 121 τῆς ποινικῆς δικονομίας καὶ τοῦ 335 ἄρθρου τῆς πολιτικῆς δικονομίας. Ὅθεν ὁ πλήρης τύπος τῆς διαβεβαιώσεως τῶν κληρικῶν τιθεμένων τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ στήθους εἶναι ὁ ἑξῆς: «Διαβεβαιῶ ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ μου (ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ μου) ὅτι θέλω ὁμιλήσει ἀφόβως καὶ ἀπαθῶς καὶ ὅτι θέλω εἴπει ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν». Πᾶσα παράλειψις τοῦ τύπου τούτου ἐπάγεται ἀκυρότητα. Ἐν τῇ ἐκθέσει ἢ τοῖς πρακτικοῖς ἀπαιτεῖται νὰ μνημονεύωνται τὸ ἄρθρον τοῦ καταστατικοῦ νόμου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 121 τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἵνα δήλη γίνηται ἡ τήρησις τοῦ τύπου τοῦ ὅρκου. Ἀκυρότητα ἐπάγεται ἡ ὁρκοδοσία τῶν κληρικῶν μόνον κατὰ τὸ καταστατικὸν ἄνευ μνείας τοῦ ἄρθρου 121 τῆς ποινικῆς δικονομίας ἢ τοῦ ἄρθρου 335 τῆς πολιτικῆς δικονομίας, ὡς καὶ ἡ κατὰ τοῦτο μόνον τὸ ἄρθρον γινομένη. Ἐκ τῆς μνείας τοῦ καταστατικοῦ καὶ ἑνὸς τῶν εἰρημένων ἄρθρων δῆλον γίγνεται ὅτι ὁ κληρικὸς διεβεβαιώσατο ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ, εἰ καὶ ἐγένετο χρῆσις τῆς λέξεως ὡρκίσθη. Οἱ καθῃρημένοι κληρικοὶ ὁρκίζονται ὡς λαϊκοὶ κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον. Ὡσαύτως, κατὰ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Κρητικοῦ καταστατικοῦ, οἱ ἀρχιερεῖς παρέχουσιν ἀντὶ ὅρκου τὴν ἑξῆς διαβεβαίωσιν: «Διαβεβαιοῦμαι ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ μου ὅτι....», οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι: «Διαβεβαιοῦμαι ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ μου ὅτι....». Καὶ κατὰ τὸ ἄρθρον 284 τῆς Σαμιακῆς πολιτικῆς δικονομίας οἱ κληρικοὶ φέροντες τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ στήθους διαβεβαίωσιν ἐποιοῦντο ἐπὶ τῆς ἱερατικῆς ἢ μοναστικῆς αὐτῶν συνειδήσεως ὅτι θὰ ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ μάρτυρες ἐξετάζονται ἰδίᾳ ἕκαστος. Ἀλλ' ἐπιτρέπεται καὶ ἡ κατ' ἀντιπαράστασιν ἐξέτασις αὐτῶν εἴτε πρὸς ἀλλήλους εἴτε πρὸς τὸν κατηγορούμενον, ὡς καὶ πρὸς πάντα ἄλλον, ὃν ἡ ἀνάκρισις θὰ ὑπεδείκνυεν. Ὁ ἀνακρίνων ὀφείλει ν' ἀποφεύγῃ τὰς παραπειστικὰς καὶ ὑποβλητικὰς ἐρωτήσεις.

Τὰ ἀποτελέσματα καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς διαβεβαιώσεως τῶν κληρικῶν εἶναι κατὰ τὸ ἄρθρον 77 τοῦ καταστατικοῦ οἷα καὶ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ ὅρκου. Οὕτω καὶ κατὰ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Κρητικοῦ καταστατικοῦ. Τὰ αὐτὰ ὥριζε καὶ τὸ ἄρθρον 284 τῆς Σαμιακῆς πολιτικῆς δικονομίας.

Ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς ὁρκοδοσίας κληρικῶν καὶ μοναχῶν παρατηρητέον τὰ ἑξῆς: Κατὰ τὸ ἄρθρον 76 τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου οἱ κληρικοὶ (πλὴν τῶν ἐπισκόπων) μαρτυροῦσι προσερχόμενοι εἰς τὸ δικαστήριον. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἐπισκόπους κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον οὐδεὶς ἄρχων ἠδύνατο νὰ ἀναγκάσῃ τούτους, ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον πρὸς μαρτυρίαν· ἀλλὰ ταύτην ἔδιδον κατ' οἶκον, προκειμένων τῶν θείων εὐαγγελίων πρὸ τῶν ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ πεμπομένων δημοσίων προσώπων. Παρ' ἡμῖν, ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὸ ἄρθρον 76 τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου οἱ ἀρχιερεῖς καλούμενοι μὲν ὡς μάρτυρες πρὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐνόρκων ἐξετάζονται ἅμα ἐμφανιζόμενοι, οὐχὶ ἐν ἀντιπαραστάσει πρὸς ἄλλους μάρτυρας ἐν δημοσίᾳ συνεδρίᾳ καὶ ἀπέρχονται ἅμα ἐξετασθέντες· ἐνώπιον δὲ τῶν ἄλλων δικαστηρίων καὶ τῶν ἀνακριτικῶν ὑπαλλήλων δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ ἐμφανισθῶσιν, ἀλλ' ἐξετάζονται καὶ ὁρκίζονται ἐν τῇ κατοικίᾳ αὐτῶν, ἡ δὲ μαρτυρία αὐτῶν ἀναγινώσκεται ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ. Καὶ κατὰ τὸ ἄρθρον 272 τῆς Σαμιακῆς πολιτικῆς δικονομίας οἱ ἀρχιερεῖς κλητευόμενοι ὡς μάρτυρες ἐξετάζονται κατ' οἶκον· ἀνεγινώσκετο δ' ἡ μαρτυρία αὐτῶν ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ. Οὕτως ὁρίζει καὶ τὸ ἄρθρον 25 τοῦ Κρητικοῦ καταστατικοῦ.

[Βλ. *Κ. Μ. Ράλλη*, «Ποινικὸν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (1907, σελ. 551—563). — *Τοῦ αὐτοῦ*, «Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου» (τεῦχ. Α' 1927, σελ. 155—159).]

Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

—*[Ἐκκλ. Ἱστορ.]* Ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ *μάρτυρες* καλοῦνται οἱ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ σταθερότητα καὶ αὐταπάρνησιν ἐπιδειξάμενοι, οὐ μόνον ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεθ' ὑπομονῆς ἐγκαρτερήσει εἰς διαφόρους στερήσεις, κακώσεις, βασανιστήρια καὶ ἐπὶ τέλους ἐν τῇ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκχύσει τοῦ αἵματος αὐτῶν. Τὸ μαρτύριον παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς ἐπετέλει τελείαν ἀντίθεσιν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν, οἵτινες ὡς λέγει ὁ Ὠριγένης (Κατὰ Κέλσ 7, 34) οὐδὲ τεμάχιον τοῦ μανδύου αὐτῶν ἐθυσίαζον ὑπὲρ πάντων τῶν θεῶν αὐτῶν, ἐνῷ οἱ Χριστιανοὶ διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν παρεῖχον καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν. Ἕνεκα τούτου ἐν μεγάλῃ τιμῇ καὶ σεβασμῷ ἦσαν πάντοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ ἅγιοι μάρτυρες, ἥτις, ἐξακριβοῦσα τὸ περὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν, ἀπένειμεν αὐτοῖς τιμὴν καὶ σεβασμόν, οὐχὶ θεοὺς αὐτοὺς ἡγουμένη, οὐδὲ προσκυνεῖν λατρευτικῶς διδάσκουσα, ἀλλὰ σχετικῶς καὶ τιμητικῶς. Πρωΐμως ἤδη διὰ τοῦτο ἑωρτάζοντο αἱ ἡμέραι τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν, *γενέθλια* καλούμεναι, διὰ προσφορῶν καὶ προσευχῆς, ὡς δείκνυται ἤδη ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ἐγίνοντο συμπόσια ἐν τοῖς τάφοις αὐτῶν, οἵτινες ἐκαλοῦντο *μαρτύρια*, καὶ ἀνεγινώσκοντο λόγοι ἐγκωμιαστικοὶ καὶ βιογραφίαι, κατοχυρούμεναι ἐν τοῖς *μαρτυρολογίοις* καὶ τοῖς *συναξαρίοις*, οὕτω κληθεῖσι διότι ἐτελοῦντο ἐν ταῖς συνάξεσι τῶν Χριστιανῶν. Ἐκτὸς τούτων οἱ Χριστιανοὶ ἐν μεγάλῃ τιμῇ καὶ σεβασμῷ εἶχον καὶ τὰ ἅγια λείψανα τῶν μαρτύρων, ὡς μνημεῖα διαρκοῦς ἀναμνήσεως τῶν ἡρωϊκῶν αὐτῶν πράξεων καὶ πρὸς μίμησιν αὐτῶν καὶ ὡς ἐχέγγυον τῆς ἑνώσεως τῆς στρατευομένης καὶ θριαμβευούσης Ἐκκλησίας. Τὰ ἱερὰ λείψανα διαπιστούμενα δι' αὐτοκρατορικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων, πρωΐμως ἦσαν ἐν χρήσει εἰς προσκύνησιν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς ἐγκαινίοις τῶν ἱερῶν ναῶν.

† Η. Φ. Β.

—*[Ρητορ.]* Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (Ρητορ. Α, 15) οἱ *μάρτυρες* ἀνήκουσιν εἰς τοὺς *ἐξωτερικοὺς* ἢ ἀτέχνους τόπους (βλ. λ.), εἶναι δὲ διττοί, οἱ μὲν *παλαιοὶ* («πιστότατοι δ' οἱ παλαιοί· ἀδιάφθοροι γάρ»), οἱ δὲ πρόσφατοι, καὶ τούτων οἱ μὲν μετέχοντες τοῦ κινδύνου, οἱ δ' ἐκτός. Καὶ παλαιοὶ μὲν εἶναι οἱ ποιηταὶ καὶ ὅσων ἄλλων γνωρίμων αἱ κρίσεις εἶναι φανεραί, π. χ. οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεκαλέσθησαν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὁμήρου περὶ Σαλαμῖνος, οἱ Τενέδιοι ἐν διαφορᾷ τινι πρὸς τοὺς Σιγιεῖς τὴν τοῦ Περιάνδρου τοῦ Κορινθίου, ὁ Κλεοφῶν τὰ ἐλεγεῖα τοῦ Σόλωνος ἐναντίον τοῦ Κριτίου κ.τ.λ. Οἱ μὲν τοιοῦτοι μάρτυρες χρησιμοποιοῦνται περὶ τῶν γενομένων, περὶ δὲ τῶν ἐσομένων οἱ χρησμολόγοι, αἱ παροιμίαι κτλ. Πρόσφατοι δ' εἶναι «ὅσοι γνώριμοί τι κεκρίκασιν· χρήσιμοι γὰρ αἱ τούτων κρίσεις

Digitized by Google

τοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἀμφισβητοῦσιν· οἷον Εὔβουλος ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐχρήσατο κατὰ Χάρητος ὃ Πλάτων εἶπε πρὸς Ἀρχίβιον, ὅτι ἐπιδέδωκεν ἐν τῇ πόλει τὸ ὁμολογεῖν πονηροὺς εἶναι. Καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ κινδύνου, ἂν δόξωσι ψεύδεσθαι. Οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι τούτων μόνον μάρτυρές εἰσιν, εἰ γέγονεν ἢ μή, εἰ ἔστιν ἢ μή, περὶ δὲ τοῦ ποῖον οὐ μάρτυρες, οἷον εἰ δίκαιον ἢ ἄδικον, εἰ συμφέρον ἢ ἀσύμφορον» (αὐτ.). Ι. Φ. Δ.

— **μάρτυς μονομαχίας**. Διὰ πᾶσαν μονομαχίαν ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία δύο μαρτύρων δι' ἕκαστον τῶν ἀντιπάλων. Οἱ μάρτυρες συζητοῦν καὶ κανονίζουν τὰ τῆς μονομαχίας, συντάσσουν τὰ πρωτόκολλα πρὸ καὶ μετὰ τὴν μονομαχίαν καὶ ἀποφασίζουν, κατόπιν συνεννοήσεως, περὶ τῆς δημοσιεύσεως ἢ μὴ αὐτῶν. Ὁ ἐκλεγόμενος ὡς μάρτυς μονομαχίας πρέπει νὰ ᾖ ἀμέμπτου τιμιότητος, χαρακτῆρος ἀμεροληπτου, ψύχραιμος καὶ πεπειραμένος. Ἐπὶ πλέον νὰ γνωρίζῃ τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων καὶ νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ πνεῦμα συμβιβασμοῦ, χωρὶς νὰ παρασύρεται εἰς ἀπόψεις ἀδίκους ἢ ἀτόπους τῶν μαρτύρων τοῦ ἀντιπάλου (βλ. καὶ λ. *μονομαχία*). Τ. Ι. Κ.

— **μαρτύρων λείψανα** βλ. *λείψανα*.

Μαρτὼ (Marteau), *Ἑρρῖκος*. Γάλλος βιολιστὴς (γεννηθεὶς τῷ 1874). Μαθητὴς τοῦ Λεονὰρ καὶ εἶτα τοῦ Ὠδείου τῶν Παρισίων, ἔνθα ἔτυχε πρώτου βραβείου (1891). Ὀλίγον κατόπιν ἤρχισε τὰς καλλιτεχνικάς του περιοδείας ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικήν, ἐπισκεφθεὶς ἐπανειλημμένως καὶ τὴν Ἑλλάδα. Καθηγητὴς τοῦ βιολίου ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς Γενεύης ἀπὸ τοῦ 1900, διεδέχθη ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα τὸν Γιοάχιμ ἐν τῇ ἀνωτάτῃ μουσικῇ σχολῇ τοῦ Βερολίνου (1908—1915). Ἀργότερον ἐδίδαξε καὶ ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς Πράγας. Ὁ Μαρτὼ διεκρίθη ἐπίσης ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας καὶ συνθέτης διὰ τῶν ἔργων: «Ἡ φωνὴ τῆς Ζὰν ντ' Ἄρκ», (σκηνὴ διὰ ὑψίφωνον, χορὸν καὶ ὀρχήστραν), ἑνὸς κοντσέρτου διὰ βιολίον, διαφόρων συνθέσεων μουσικῆς δωματίου, ἑνὸς μελοδράματος κτλ. Γ. Σ.

Μάρτωφ, *Λέων*. Ψευδώνυμον τοῦ Ρώσου πολιτικοῦ *Ἰουλίου Ὀσσίποβιτς Τσέντερμπάουμ*, γεννηθέντος τῷ 1873 καὶ ἀποθανόντος τῷ 1923. Ὁ Μάρτωφ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ ἐν Ρωσίᾳ σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Τῷ 1891 ἐγένετο μέλος τῆς ἐπαναστατικῆς φοιτητικῆς ὀργανώσεως τῆς Πετρουπόλεως, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος ἵδρυσε τὴν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν: «Ἀπελευθέρωσις τῆς ἐργασίας» ἐπαναστατικὴν ὁμάδα. Τῷ 1895 συνειργάσθη μετὰ τοῦ Λένιν εἰς τὴν «Ἕνωσιν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως», μετ' ὀλίγον δὲ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς τσαρικῆς κυβερνήσεως εἰς Σιβηρίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν. Τῷ 1900 ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ μέχρι τοῦ 1903 διηύθυνε μετὰ τοῦ Λένιν τὴν ἐφημερίδα τῶν Ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν «Ἴσκρα» (=Σπίθα), ἡ ὁποία ἐξεδίδετο κατ' ἀρχὰς ἐν Στουτγάρδῃ καὶ κατόπιν ἐν Γενεύῃ. Κατὰ τὸ δεύτερον συνέδριον τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ὁ Μάρτωφ καὶ ὁ Πλεχάνωφ διεφώνησαν πρὸς τὴν ὁμάδα τοῦ Λένιν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ὀργανώσεως τοῦ κόμματος καὶ ἀπετέλεσαν ἰδίαν ὁμάδα, ἡ ὁποία μειοψηφήσασα κατ' αὐτὸ ὠνομάσθη *μενσεβικική* (=τῆς μειοψηφίας), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὁμάδα τοῦ Λένιν, ἡ ὁποία ἐπλειοψήφησε καὶ ὠνομάσθη ἔκτοτε *μπολσεβικική* (=τῆς πλειοψηφίας). Ἀπὸ τοῦ 1905, ὁπότε ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσίαν, ὁ Μάρτωφ ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος θεωρητικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ μενσεβικισμοῦ. Τῷ 1906 ἐξωρίσθη ἐκ νέου, ἐπέστρεψε δὲ τῷ 1913 κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἔζησεν ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ μετέσχε τοῦ ἀντιπολεμικοῦ συνεδρίου τῶν σοσιαλιστῶν ἐν Τσίμμερβαλντ. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ τσαρικοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας, ὁ Μάρτωφ ἐπέστρεψεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου διεφώνησεν ἐπανειλημμένως πρὸς τοὺς μενσεβίκους, οἵτινες εἶχον ἐξελιχθῆ εἰς ἀντεπαναστάτας, χωρὶς ὅμως νὰ συμφωνήσῃ καὶ μὲ τοὺς μπολσεβίκους, τῶν ὁποίων ἀπεδοκίμαζε τὴν δικτατωρίαν. Τῷ 1921 ἔφυγεν εἰς Γερμανίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Μάρτωφ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων θεωρητικῶν τοῦ διεθνοῦς σοσιαλισμοῦ, ἔγραψε δὲ πλεῖστα ἔργα, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας». —Ω.

Μαρὺ (Mary), *Ἰούλιος*. Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1851. Ἔγραψε πολλὰ λαϊκὰ μυθιστορήματα καὶ δράματα. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὰ γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἐρυθραὶ νύκτες ἢ Ἰρλανδία καιομένη» (1881), «Πυροβολισμὸς» (1882), «Τὸ μυθιστόρημα μιᾶς συγχορευτρίας», «Αἱ κατάδικοι τῶν Παρισίων» (1884), «Ὁ κόκκινος γιατρὸς» (1885), «Τὸ σύνταγμα» (1890), «Ἡ μέθυσος» (δρᾶμα 1898) κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

Μαρυανὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Χαλκιδικῆς, ἤδη καλούμενον *Ὄλυνθος* (βλ. λ.).

Μαρφὰν (Marfan), *Ἰωάννης-Βερνάρδος-Ἀντωνῖνος*. Γάλλος παιδίατρος, γεννηθεὶς ἐν Castelnaudary (Aude) τῷ 1858. Τῷ 1887 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Παρισίοις. Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τοῦ Peter (1889—1891), ἰατρὸς τῶν νοσοκομείων τῶν Παρισίων (1892) καὶ ὑφηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Παρισίων, διδάσκων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τὴν παιδιατρικήν. Ἐδημοσίευσε διαφόρους ἐργασίας περὶ πνευμονικῆς φθίσεως, διαταραχῶν πέψεως καὶ ἄλλων νόσων τῆς βρεφικῆς ἡλικίας, μονογραφίας «Περὶ γαστρικῶν διαταραχῶν καὶ βλαβῶν κατὰ τὴν πνευμονικὴν φυματίασιν» (Παρίσιοι 1887), «Περὶ τῶν νόσων τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν» ἐν τῇ «Παθολογίᾳ» τοῦ Bouchard (1892), ὡς καὶ σύγγραμμα «Νόσοι τῶν παίδων» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Grancher καὶ Courby. Ο. Ρ.

Μὰρχ (March) *[Γεωγρ.]* βλ. λ. *Μοράβας*.

Μαρχὰβ *[Γεωγρ.]*. Ἡφαιστειογενὴς ὀρθόπαγος τῆς ἀκτῆς τῆς Συρίας (πλάτ. 35° 09′ Β., μήκ. 35° 57′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2632: Inskenderum to Markhab) ἐπιστεφόμενος ὑπὸ φρουρίου μεγάλου, ἐν ᾧ δύνανται νὰ στρατωνισθῶσιν 7 000 ἄνδρες. Εἶναι τὸ χωρίον *Βαλανίας* τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης Θαλάσσης» (129). Σ. Ε. Λ.

μαρχαντία (ἡ) (Marchantia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαρχαντιοειδῶν*, περιλαμβάνον φυτὰ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς ἀπαντῶντα. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, ὧν τὰ σπέρματα ἄλλοτε ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τοῦ ὕδρωπος καὶ τῶν αἱμορραγιῶν. Δ. Ν. Π.

μαρχαντιοειδῆ (τά) (Marchantiaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἡπατικῶν*, περιλαμβάνουσα μικρὰ φυτὰ μετὰ ἐμμίσχων σποριαγγείων. Γνωστὰ ἐλάχιστα γένη ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης, ὧν ἀξιολογώτερον ἡ *μαρχαντία* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Μαρχούβιοι (οἱ). Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Μαυριτανίᾳ Καισαρηνσίᾳ (βλ. *Μαλχούβιοι*).

Μάρχφελντ (Marchfeld) *[Γεωγρ.]*. Λεκανοπέδιον τοῦ ποταμοῦ Μάρχ, ἡ μεγίστη πεδιὰς ἐν τῇ Κάτω Αὐστρίᾳ, πλησίον τῆς Βιέννης, ἐμβαδοῦ 990 τ. χλμ., ἐξ ὧν 190 ἐπὶ τῶν νησίδων καὶ τῶν βραχιόνων τοῦ Δουνάβεως, μεγίστου ὕψους 24 μ., κειμένη μεταξὺ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, τῆς δεξιᾶς τοῦ Μάρχ καὶ τῶν ὑψωμάτων ἀπὸ Βισαμπέργκε μέχρι τοῦ Στίλφριντ ἐπὶ τοῦ Μάρχ. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ πολλὰς μάχας, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῇ, ἐξ ὧν ἐπισημότεραι εἶναι ἡ τοῦ Ὀτακὰρ Β′ τῆς Βοημίας κατὰ τοῦ Μπέλα Δ′ τῆς Οὑγγαρίας (1260), ἡ τοῦ Ρουδόλφου τῶν Ἀψβούργων κατὰ Ὀτακὰρ Β′ πεσόντος κατὰ τὸν ἀγῶνα (1278) καὶ αἱ μάχαι τοῦ Ἄσπερν, τοῦ Ἔσλιγκ καὶ Βάγκραμ, κατὰ τὴν ναπολεόντειον ἐποχήν. Θ. Κ.

Μαρψίας. Ἀθηναῖος ῥήτωρ φλύαρος καὶ δημαγωγός, διακωμῳδούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἀχαρν. 702). Α. Θ. Σ.

Μάρω καὶ *Γιάννος* *[Λαογρ.]*. Ὀνομασία δύο ἀστέρων παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ (βλ. *Γιάννος καὶ Μάρω*).

Μάρωγα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ στρατηγίᾳ Σαργαυρασηνῆς, ἐν Καππαδοκίᾳ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V. 6, 12) εἰς ἀπόστασιν 25 μιλλίων πρὸς Ν. τῆς Σεβαστείας. Ἡ θέσις αὐτῆς παραμένει ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

Μάρων *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Εὐάνθους, ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ τοῦ Διονύσου ἐν Ἰσμάρῳ τῆς Θράκης, ὅστις εὐγνωμονῶν τὸν Ὀδυσσέα ὅτι ἐφείσθη αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του, ὅτε κατέλαβε τὴν πόλιν, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀναχωροῦντα πλὴν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ δώδεκα ἀμφορεῖς ἀρίστου οἴνου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ὀδυσσεὺς ἐμέθυσεν ἀργότερον τὸν Κύκλωπα (Ὀδυσσ. IX, 197). Κατ' ἄλλην παράδοσιν ἦτο υἱὸς τοῦ Οἰνοπίωνος καὶ ἔγγονος ἢ υἱὸς τοῦ Διονύσου (Βάκχου), μεγάλως τιμώμενος ἐν Αἰγύπτῳ, συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Ὀσίριδος. Ἀκολουθήσας αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνὰ τὸν τότε γνωστὸν κόσμον περιοδείαν του, ἐπεσκέφθη τὴν Θράκην, ὅπου παραμείνας ἕνεκα γήρατος, ἐδίδαξεν εἰς τοὺς κατοίκους τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, γενόμενος ἱδρυτὴς τῆς πόλεως Μαρωνείας. Ἀπ' αὐτοῦ ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν καὶ ὁ περίφημος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα *Μαρώνειος οἶνος*, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως, ὡς οἱ πλεῖστοι πιστεύουσιν. Λ. Θ. Σ.

— **Μάρων**. Εἷς τῶν ἐν Θερμοπύλαις πεσόντων 300 Σπαρτιατῶν, υἱὸς τοῦ Ὀρσιφάντου, ἀριστεύσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλφειοῦ, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἱδρύθη ἡρῷον ἐν Σπάρτῃ (Παυσ. III. 12, 9). Α. Θ. Σ.

— **Μάρων**. Υἱὸς τοῦ Κείσου, καὶ ἔγγονος τοῦ Τημένου βασιλέως τοῦ Ἄργους, πατὴρ τοῦ Θεστίου, ἐξ οὗ κατήγετο ὁ οἶκος τῶν Πτολεμαίων. Α. Θ. Σ.

— **Μάρων** (Maro). Ἐπώνυμον τοῦ ποιητοῦ Ποπλίου *Βιργιλίου* (βλ. λ.).

Μαρὼν *[Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς Ο′ ὀνομασία τῆς πόλεως *Μαδὼν* (βλ. λ.).

Μαρώνεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν Ἀττικῇ. Ἐνταῦθα ἀνεκαλύφθησαν, ἐπὶ ἄρχοντος Νικημάχου (483—482 π. Χ.), πλούσια κοιτάσματα ἀργύρου, ὑπῆρχον ὅμως ἔκπαλαι καὶ ὀρυχεῖα χαλκοῦ. Κατὰ τὸν Bursian, τὸ χωρίον τοῦτο ἔκειτο εἰς τὸ βάθος τῆς Λαυρεωτικῆς χώρας καὶ πλησίον, μάλιστα, τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Λαυρίου, δὲν ἦτο δὲ δῆμος, ἀλλὰ συνοικισμός, ἀποτελούμενος ἐκ τῶν κατοικιῶν τῶν ἐργαζομένων ἐκεῖ ἐν τοῖς ὀρυχείοις δούλων καὶ τῶν ἐπιστατῶν αὐτῶν, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀποθηκῶν, ἐν αἷς ἀποθηκεύοντο αἱ ποσότητες τοῦ ἐξαγομένου χαλκοῦ, ὅστις ἐκαθαρίζετο ἐντὸς τῶν ὑπαρχόντων ἐν τοῖς ὀρυχείοις κεχρεωνῶν ἢ καθαριστηρίων λεγομένων. Β. Δ. Θ.

— **Μαρώνεια** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς ΝΔ. Θράκης, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κικόνων παρὰ τὴν λίμνην Ἰσμαρίδα, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Μάρωνος* (βλ. λ.) καὶ δεχθεῖσα κατόπιν ἀποίκους Χίους, ἀλλ' ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔφερε διάφορα ὀνόματα: *Ἴσμαρος, Ὀρθαγόρεια, Ἱππαρχία, Κυνόσημα* καὶ *Κλαζομενή*. Ἐπεκράτησεν ὅμως τὸ τῆς Μαρωνείας, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον φέρει. Ἐφημίζετο διὰ τὸν περίφημον οἶνον αὐτῆς, ὀνομασθέντα οὕτως ἀπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς.

Ἐπὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ κατελαμβάνετο πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου. Καταληφθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε′ τῆς Μακεδονίας (221—178 π. Χ.), ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἐν Μαρωνείᾳ ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Διόνυσος, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν σωζομένων νομισμάτων αὐτῆς, τῶν ὁποίων τὰ ἀρχαιότερα ἀνέρχονται μέχρι τοῦ 500 καὶ 450 π.Χ. Ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν ἐνωρίτατα ἀνεδείχθη εἰς ἕδραν ἀρχιεπισκόπου, κατέχουσα κατὰ τὸν Θ′ αἰῶνα τὴν τρίτην τάξιν τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην μητροπολιτῶν. Σῴζονται πολλαὶ ἀρχαιότητες, ἰδίως δὲ ἐπιγραφαί. Τοῦ θεάτρου αὐτῆς ἐσῴζοντο μέχρι τοῦ 1906 ἀρκεταὶ κερκίδες. Ἔκτοτε ὅμως οὐδὲν ἴχνος αὐτῶν περιεσώθη, χρησιμοποιηθέντων τῶν λίθων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως. Α. Θ. Σ.

— *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὁ ὅρμος τῆς Μαρωνείας καλεῖται νῦν *Σκάλα Μαρωνείας* (πλάτ. 40° 52′ Β., μήκ. 25° 31′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1087: Thasso to Dardanelles), καὶ εὑρίσκεται 17 μίλλ. Α.ΝΑ. τοῦ φάρου τοῦ Πόρτο Λάγο. Σ. Ε. Λ.

— **Μαρώνεια** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ: (1928) 581. Κεῖται εἰς κλιτὺν λόφου τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Τομάρου, ἀπέχον ἀπὸ τῆς θαλάσσης 45′ ὥρας, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ἀσκηταὶ* (πρώην *Σοφλὰρ* κάτ. 348). Παράγει ἔλαιον, ἐλαίας, ὀνομαστὰ καπνὰ καὶ δημητριακά. Ἔχει ἀνεπτυγμένην ἐκτροφὴν αἰγοπροβάτων. Μετὰ τῆς Κομοτινῆς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χμτρ. 32). Δ. Ε. Μ.

Μαρωνιὰ *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Σητείας τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης, μὲ 3(·9 κατ. (1928) καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Τῷ 1537 κατεστράφη ὑπὸ τοῦ πειρατοῦ Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσα μὲ πολλὰς κώμας τῆς Σητείας. Εἰς τὴν κοινότητα ἀνήκουν καὶ τὰ χωρία *Ἐπάνω - Πισκοπὴ* (60 κάτ.), *Σανδάλι* (48), *Σωτήρα* (53) καὶ *Τυρτοῦλοι* (162). Ε. Γ.

— **Μαρωνιὰ** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Συρίας ἐν Χαλκιδικῇ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. V, 14, 14), πρὸς Ν. τῆς πόλεως Χαλκίδος. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπέχει τὸ χωρίον *Μααρά*, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Μαρωνῖται (οἱ). Ἐκλήθησαν οὕτω τὰ λείψανα τῶν *Μονοθελητῶν* ἀπὸ τοῦ Ζ′ αἰῶνος περὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Μάρωνος ἐν Λιβάνῳ. Διαιτώμενοι οὗτοι ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν διεκδικοῦντες ἀπέναντι τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Σαρακηνῶν, διὰ τῶν σταυροφόρων προσῆλθον εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ παπισμοῦ, ἡ ἕνωσις δὲ αὕτη μετὰ τῆς Ρώμης ἐπανελήφθη καὶ κατὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον τοῦ 1445, καὶ εὗρε διαρκὲς θεμέλιον ἐπὶ τῇ ἱδρύσει τοῦ ἐν Ρώμῃ κολλεγίου τῶν Μαρωνιτῶν πρὸς μόρφωσιν τῶν κληρικῶν αὐτῶν ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ ΙΓ′

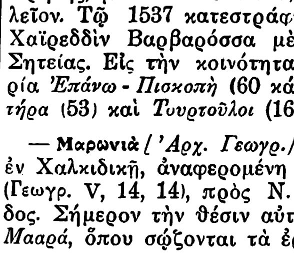

Μαρωνῖται.

Digitized by Google

τῷ 1584, καθὼς καὶ ἐν τῇ ἱδρύσει τοιούτου ἐν Λιβάνῳ τῷ 1625 ἐπὶ Οὐρβανοῦ τοῦ Η'. Οὕτως οἱ Μαρωνῖται ἡνώθησαν μετὰ τῆς Ρώμης, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποβάλωσι τὰ ἴδια ἔθιμα, ὡς τὴν λειτουργίαν, τὴν συριακὴν γλῶσσαν, τὴν μετάδοσιν τῆς εὐχαριστίας ὑπ' ἀμφότερα τὰ εἴδη, τὸν γάμον τῶν ἱερέων καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Μαρωνιτῶν ἵστατο ὁ ἡγούμενος τοῦ Ἁγίου Μάρωνος, φέρων τὸν τίτλον *πατριάρχου Ἀντιοχείας* καὶ πάντοτε τὸ ὄνομα *Πέτρος*, ἡ διοίκησις δ' αὐτοῦ ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς Τύρου, Δαμασκοῦ, Χαλεπίου, Τριπόλεως καὶ Νικωσίας τῆς Κύπρου. Μετὰ τὸν πατριάρχην ἔρχονται διάφοροι ἀρχιεπίσκοποι, μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι, ἐκτὸς δὲ τούτων καί τινες ἄνευ διοικήσεως διαμένοντες παρὰ τῷ πατριάρχῃ διὰ τὰς ἐμπιπτούσας ὑποθέσεις. Ὑπὸ τοὺς μητροπολίτας καὶ ἀρχιεπισκόπους τελοῦσι διάφοροι ἀρχιδιάκονοι, οἰκονόμοι καὶ πρωθιερεῖς, ὁ δὲ κατώτερος κλῆρος σύγκειται ἐξ ἐγγάμων καὶ μοναχῶν, οἵτινες διαιροῦνται εἰς διαφόρους συνδέσμους καὶ ἀκολουθοῦσι τὸν κανόνα τοῦ Μ. Ἀντωνίου. Μεγάλως ὑπὲρ τοῦ παπισμοῦ καὶ τῆς παιδείας παρὰ τοῖς Μαρωνίταις ἐνήργησαν οἱ πατριάρχαι αὐτοῦ *Στέφανος ὁ Ἰδένιος* († 1704), *Ἰωσὴφ ὁ Πέτρος* (1766) καὶ μάλιστα *Πέτρος ὁ Παῦλος Μασοὰτ* (1855—1890), πολλαχῶς βοηθήσας τὴν χώραν καὶ μάλιστα ἐν τῷ περὶ ἐλευθερίας ἀγῶνι (1860). † Η. Φ. Β.

μαρωνιτικὸν ***ἀλφάβητον***. Τὸ ἀλφάβητον τοῦτο —εὔχρηστον παρὰ τοῖς Μαρωνίταις τοῦ ὄρους Λιβάνου—προῆλθεν ἐκ τῆς ἐξελίξεως καὶ βαθμιαίας μεταρρυθμίσεως τοῦ λεγομένου *ἰακωβιτικοῦ* ἀλφαβήτου, ὅπερ ἀφ' ἑτέρου ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν ποικιλιῶν, αἵτινες ἀνεπτύχθησαν ἐκ τοῦ συριακοῦ (τοῦ ἄλλως καὶ estranghela ἢ estranghelo καὶ estranguelo καλουμένου) ἀλφαβήτου, λαβόντος εὐρυτάτην διάδοσιν, καὶ δὴ μέχρις αὐτῆς τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Γ. Π. Α.

μάρωπο (τό)· ἰδιωμ. Κρήτ., ἡ ἀμνάς, ἡ προβατίνα ἡ μικροτέρα τοῦ ἔτους καὶ μὴ τεκνοποιήσασα· ἄλλως *μαρώπι*. ΕΡ. Μ.

Μαρώσης, ***Ἀθανάσιος*** Ἀγωνιστὴς ἐκ Καλαβρύτων. Διεκρίθη εἰς τὰς περὶ τὴν Τρίπολιν καὶ τὰ Δερβενάκια μάχας, ἠχμαλωτίσθη εἰς τὸ Νεόκαστρον, ἀπελευθερωθεὶς δὲ τῷ 1826, ἐξηκολούθησε πολεμῶν μέχρι τοῦ 1828, ὁπότε ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὰ Κράββαρα ὑπὸ τὸν Κ. Τζαβέλλαν. Γ. Δ. Κ.

Μὰς (Maes ἢ Maas) *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μάας*.

Μᾶς *[Μυθολ.]*. Πολεμικὴ ἐν Καππαδοκίᾳ θεότης (βλ. λ. *Μᾶ*).

Μασάβα (Massaua, Massawa) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ (βλ. λ. *Μασσάουα*). —2) Ἡφαίστειον ἐν Ἀφρικῇ (βλ. λ. *Ἔλγκον*).

Μασάγια (Masaya) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνυμοῦ διαμερίσματος τῆς Νικαράγουας. Κάτ. 20.000, κατὰ τὸ πλεῖστον Ἰνδοὶ καὶ μιγάδες. Μ. Ι. Θ.

Μασάδα (Masada) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης ἐν Ἰουδαίᾳ, παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἰδουμαίας, κειμένη ἐπί τινος ἀποκρήμνου λόφου, πρὸς Δ. τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης (Νεκρᾶς Θαλάσσης). Ὀχυρωθεῖσα κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Ἰωνάθαν τοῦ Μακκαβαίου, ἀργότερον δὲ ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου, κατέστη μέγα ὁπλοστάσιον καὶ ἀποθήκη προμηθειῶν. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XVI, 764) καλεῖται *Μοασάδα*. Σήμερον ὀνομάζεται *Σεββέχ*, ὅπου σῴζονται τὰ ἐρείπια αὐτῆς. Α. Θ. Σ.

Μασαδαλὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος κώμη τῆς Μαρμαρικῆς, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Δ', 5, 13). Ἄγνωστος ἄλλοθεν. Α. Θ. Σ.

Μασάϊ (οἱ). Μεικτὴ φυλὴ τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Μετὰ τὰς βορείους φυλὰς τῆς Ἀφρικῆς, τῆς μεγάλης δηλαδὴ σημιτοχαμιτικῆς ὁμάδος (Βερβέρους, Φελλάχους, Μαύρους κλπ.) καὶ τὰς καθαροτέρας αἰθιοπικάς, ἐμφανίζεται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τῆς ἠπείρου ἕως τὸ ἄλλο, ἐγκαρσίως, σειρὰ μεικτῶν φυλῶν. Οἱ *Μασάϊ* εἶναι ἡ συμπαγεστέρα καὶ ἀνατολικωτέρα ὁμάς, περιβαλλομένη σχεδὸν ὑπὸ νέγρων *Μπαντοῦ* καὶ ἀνήκουσα εἰς τοὺς *Σαντὲ* (ἀνατολικὴ ὁμάς). Δυτικῶς εὑρίσκομεν τοὺς διαφόρους *Φουλμπὲ* (δυτικὴ ὁμὰς) μέχρι Σενεγάλης.

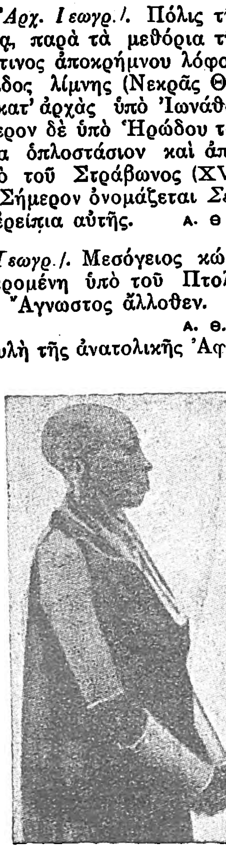

Γυνὴ τῆς φυλῆς τῶν Μασάϊ.

Σωματολογικῶς πρόκειται περὶ φυλῆς μεικτῆς ἐξ αἰθιοπικῶν καὶ νεγριτικῶν στοιχείων, ἀλλὰ καὶ στοιχείων Μπαντοῦ καὶ μπουσμανικῶν ἀκόμη. Οἱ Μασάϊ ἀνήκουν εἰς τοὺς νειλωτικοὺς Χαμίτας, δηλαδὴ συμμετέχουν, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, τῆς γλωσσικῆς καὶ σωματικῆς ὁμάδος τῶν ἀνοικτοχρόων βορειοαφρικανῶν. Ἡ γλῶσσα τῶν Μασάϊ ἀποτελεῖ ἴδιον τύπον. Εἶναι πιθανὸν ὅτι προέρχονται ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀβησσυνίας, ἀποσπασθέντες πρὸ ὀλίγων αἰώνων. Ἔχοντες ἀνάστημα 1,75 περίπου, ἐμφανίζουν τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν Ἀβησσυνῶν, μέ τινα τῶν Νέγρων, χωρὶς τὰς σπειροειδεῖς τρίχας καὶ τὸ βαθὺ χρῶμα τοῦ δέρματος. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Μασαίσυλοι (οἱ), ἢ ***Μασαισύλιοι*** *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, κατοικῶν τὰ παράλια τῆς Μαυριτανίας Καισαρηνσίας, εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Χυλιμὰθ (νῦν Chetif) καὶ Μολαχὰθ (νῦν Moulouya) χώραν. Βασιλεὺς αὐτῶν ἀναφέρεται περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος ὁ *Σύφαξ*. Α. Θ. Σ.

μασὰλ (τό)· (ἀραβ. *μασάλ*, πληθ. τοῦ *μίσλ* ἢ *μισάλ*=παράδειγμα) μῦθος, διήγημα, παραμύθι: «λέγει μασάλια».

μασαλᾶς (ὁ)· ἰδιωματ., λαμπαδηφόρος λυχνία· || μέγας φανός· || πυρσός, φλὸξ παρασκευαζομένη ἐκ δᾳδίων πρὸς φωτισμόν.

Μασαλίας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ *Μεγάλου Ποταμοῦ* τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Πηγάζει ἀπὸ τὸ Κουρταλιώτικο φαράγγι, δεχόμενος δὲ πολλὰ παραπόταμα χύνεται εἰς τὸν ὁρμίσκον Λίμνην τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους. Μελετᾶται ἤδη (1931) ἡ εἰς τεχνητὴν λίμνην συναγωγὴ τῶν ὑδάτων τούτου πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς δυνάμεως. Ε. Γ.

μάσαλλαχ (machallah). Λέξις ἀραβικὴ σημαίνουσα «ἐκεῖνο ποῦ θέλει ὁ Θεός», ἢ «ὅ,τι θέλει ὁ Θεός». Ὁλόκληρος ἡ φράσις εἶναι «μάσαλλαχ κιὰν» (=ὅ,τι θέλει ὁ Θεὸς γίνεται) καὶ κατήντησε νὰ σημαίνῃ «νὰ μὴ βασκαθῇ!». Ἡ λέξις *μάσαλλαχ* εἶναι ἀναγεγραμμένη ἐπὶ τῶν χρυσῶν φλωρίων (*μασαλάδων*), τὰ ὁποῖα φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς τὰ μικρὰ τέκνα τῶν Τούρκων, ὅπως προστατεύῃ αὐτὰ κατὰ τῆς βασκανίας. Ἐπίσης ἐπὶ χρωματιστῶν ὑαλίνων πινάκων νεωστὶ κτισθεισῶν οἰκιῶν. Ν. Μ.

Μασαλμᾶς, ἢ ***Μωσλεμᾶς***. Ἄραψ στρατηγός, ἀδελφὸς τοῦ χαλίφου Οὐαλίδ. Ἀπεστάλη ὑπὸ τούτου τῷ 709 κατὰ τῶν βυζαντινῶν χωρῶν, ἵνα ἐκδικηθῇ τὴν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἧτταν τῶν Ἀράβων καὶ τὸν φόνον τοῦ στρατηγοῦ τούτων Μαϊουμᾶ. Ὁ Μασαλμᾶς, εἰσβαλὼν μέχρι Καππαδοκίας, ἐπολιόρκησε τὰ Τύανα καὶ ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν κατ' αὐτοῦ σπεύσαντα βυζαντινὸν στρατὸν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Θεόδωρον Καρτερούκαν καὶ Θεοφύλακτον Σαλιβᾶν, ἐξηνάγκασε τὴν πόλιν νὰ παραδοθῇ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἐλευθέρα ἀναχώρησις τῶν κατοίκων. Ὁ Μασαλμᾶς παρασπονδήσας συνέλαβεν ἅπαντας καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς ὡς αἰχμαλώτους εἰς Συρίαν. Τῷ 714 εἰσβαλὼν ἐκ νέου εἰς Καππαδοκίαν ἀπήγαγε πλῆθος αἰχμαλώτων καὶ ἄπειρα λάφυρα. Τῷ 716 ἀνέλαβε νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Βυζαντίου Ἡγούμενος πολυπληθοῦς στρατοῦ εἰσέβαλεν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ἐνῷ ἰσχυρότατος στόλος ἔπλεε κατὰ τῶν παραλίων αὐτῆς. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς ἐχθρικῆς στρατιᾶς ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν ἔφθασε πρὸ τοῦ Ἀμορίου (ἀνατολικῶς τοῦ Ἀφιὸν Καρὰ-Χισὰρ) καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτό, ἐνῷ ὁ Μασαλμᾶς, μετὰ τοῦ κυρίου ὄγκου τοῦ στρατοῦ, κατέλαβε τὴν Καππαδοκίαν καὶ ἐξεπόρθησε τὴν Πέργαμον, ἔνθα διεχείμασε μετὰ τοῦ στρατοῦ του (716—717)· ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος 717 ἐκινήθη κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐκπορθήσῃ αὐτήν. Ὁ στόλος του εἰσέπλευσεν εἰς τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων, μετέφερεν ἐξ Ἀβύδου εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως τὰ στρατεύματα, τὴν 15 δὲ Αὐγούστου ὁ Μασαλμᾶς ἤρξατο περικλείων ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ πολλοῦ στρατοῦ καὶ 1800 πλοίων. Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ἴσαυρος κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ τὰς ἐπανειλημμένας ἐφόδους τῶν Ἀράβων καὶ συγχρόνως νὰ πυρπολήσῃ διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς μέγα μέρος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Τὰ διασωθέντα πλοῖα κατέφυγον περίτρομα εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Βοσπόρου, χωρὶς ἔκτοτε νὰ τολμήσωσι νὰ ἐμφανισθῶσι πρὸ τῶν τειχῶν τῆς βασιλευούσης. Συγχρόνως ὁ ἐνσκήψας βαρύτατος χειμὼν ἐπήνεγκε τρομερὰν καταστροφὴν εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ μεταγωγικὰ ζῷα τοῦ στρατοῦ τοῦ Μασαλμᾶ. Ἀρχομένου τοῦ ἔαρος τοῦ ἔτους 718 ὁ Μασαλμᾶς ἐνισχύθη διὰ τοῦ κατάπλου ἑτέρων 400 πλοίων (πολεμικῶν καὶ φορτηγῶν) ἐξ Αἰγύπτου ὑπὸ τὸν Σουφιάμ, ὅστις ὅμως πληροφορηθεὶς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὑγροῦ πυρὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ παραμείνῃ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ τροφοδοτήσας ἐσπευσμένως τὸ ἀραβικὸν στρατόπεδον κατέφυγεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Νικομηδείας. Μετ' ὀλίγον ἕτερα 360 ἀραβικὰ πλοῖα, καταπλεύσαντα ἐξ Ἀφρικῆς ὑπὸ τὸν Ἰζίδ, ἔπραξαν τὸ αὐτό, καταφυγόντα εἰς τοὺς ἔναντι τῶν Πριγκιπονήσων λιμένας τοῦ Σατύρου, τοῦ Βρύαντος καὶ τοῦ Καρταλιμένος. Ἡ ἧττα τοῦ Μασαλμᾶ ἦτο πλέον ἀναπόδραστος. Νύκτα τινὰ χιλιάδες Αἰγυπτίων, ἀνήκοντες εἰς τὰ πληρώματα τῶν ἐχθρικῶν στόλων, ἐπέβησαν λέμβων καὶ ηὐτομόλησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπευφημοῦντες τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα. Μετ' ὀλίγον ὁ βυζαντινὸς στόλος ἐπελθὼν κατὰ τοῦ ἠγκυροβολημένου εἰς διάφορα σημεῖα ἀραβικοῦ στόλου ἐπυρπόλησε πλεῖστα πλοῖα καὶ ἐκυρίευσεν ἄπειρον λείαν, ἐνῷ συγχρόνως βυζαντινὰ ἀποσπάσματα, ἐπιτεθέντα κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς Ἀράβων, κατέσφαξαν αὐτούς. Εἰς ἐπίμετρον φοβερὸς λοιμὸς ἐδεκάτισε τὸν στρατὸν τοῦ Μασαλμᾶ καὶ τέλος ἐπελθόντες οἱ Βούλγαροι κατὰ τῶν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀράβων κατέσφαξαν 22 χιλιάδας ἀνδρῶν. Ὁ Μασαλμᾶς ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν 15 Αὐγούστου 718, ἐπιβιβάσας τὰ συντρίμματα τοῦ στρατοῦ του ἐπὶ τῶν πλοίων, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Ἅμα τῷ ἀπόπλῳ τοῦ στόλου λαῖλαψ φοβερὰ ἐνσκήψασα, ἐν αὐτῇ τῇ Προποντίδι, κατεβύθισεν αὔτανδρα πλεῖστα αὐτοῦ πλοῖα, μετ' ὀλίγον δὲ ἐν τῷ Αἰγαίῳ τρομερὰ τρικυμία συνεπλήρωσε τὴν καταστροφήν. Ἐκ τῶν 2500 ἀραβικῶν πλοίων πέντε μόνον κατώρθωσαν νὰ σωθῶσιν εἰς Συρίαν. Ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ στρατοῦ ἀπωλέσθησαν πεντακόσιαι χιλιάδες ἀνδρῶν. Ἐν τούτοις μετὰ 12 ἔτη ὁ Μασαλμᾶς ἐπεχείρησε νέαν κατὰ τῶν βυζαντινῶν χωρῶν ἐπιδρομήν. Εἰσβαλὼν τῷ 730 εἰς Καππαδοκίαν κατώρθωσε νὰ ἐκπορθήσῃ διὰ δόλου τὸ φρούριον τοῦ Χαρσιανοῦ, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ. Ἔκτοτε δὲν ἐγένετο περὶ αὐτοῦ λόγος. Ν. ΚΛΕ

Μάσαμ (Masham), ***Ἀμπιγκάϊγ***. Εὐνοουμένη τῆς βασιλίσσης Ἄννης τῆς Ἀγγλίας. Ἦτο κόρη πλουσίου ἐμπόρου. Μετὰ τὴν χρεοκοπίαν τοῦ πατρός της ἠναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν πλουσίας ἐξαδέλφης της, τῆς λαίδης Τσῶρτσιλ, χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὁποίας εἰσήχθη εἰς τὴν αὐλὴν τῆς βασιλίσσης Ἄννης, ἐπὶ τῆς ὁποίας δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀσκήσῃ μεγάλην ἐπιρροήν. Συνῆψε κατόπιν μυστικὸν γάμον μετὰ τοῦ εὐγενοῦς *Μάσαμ*. Εἰς αὐτὴν ὀφείλονται ὅλαι αἱ μηχανορραφίαι, αἵτινες ἐτάραξαν τὸ τέλος τῆς βασιλείας τῆς Ἄννης. Εἰς αὐτὴν ἀποδίδεται καὶ ἡ ἀνατροπὴ τῆς κυβερνήσεως Μάλμπορω κατὰ τὸ 1711. Ἀπέθανε τῷ 1734.

Μασάμπο (Masampo) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Κορέας δυτικῶς τοῦ Φουζάν. Ἠνοίχθη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον κατὰ τὸ 1899. Κάτ. 17 000.

Μασανάσσης (Masinissa). Βασιλεὺς τῶν Μασυλιέων (βλ. λ. *Μασσανάσσης*).

Μασανοὶ (οἱ) (Masani) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Ἐρήμου Ἀραβίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ε', 18,1) καὶ κατοικῶν ὑπὲρ τοὺς Ραβηνούς. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου (VI, 30, 2) καλοῦνται Masei Arabes. Α. Θ. Σ.

Μασανομπεὺ (Masanobou), ***Ὀκομούρα***. Εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ζωγράφων τῆς Ἰαπωνίας, γεννηθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν Καμακούρα. Τὰ ἔργα του, τῶν ὁποίων ὀλίγα μόνον σῴζονται ἐν Ἰαπωνίᾳ, διακρίνονται διὰ τὴν ζωηρότητα τοῦ χρωματισμοῦ καὶ τὴν τολμηρότητα τῆς ἐκτελέσεως. Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα πρῶτος αὐτὸς εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἰαπωνικὴν τέχνην, ἔσχε δὲ σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ πολλῶν μεταγενεστέρων του καλλιτεχνῶν. —Ω.

Μασαντεράν, ἢ ***Μασεντερὰν*** (Mazenderan ἢ Mazanderan) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Περσίας (βλ. λ. *Μαζεντεράν*).

Μασάντου (Machado), ***Βερναρδῖνος-Λουδοβῖκος***. Πορτογάλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1851. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κοΐμπρα, ὅπου ἐγένετο βραδύτερον καθηγητὴς τῆς ἀνθρωπολογίας, ἐνῷ συγχρόνως ἀνεμειγνύετο καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, ἐκλεγεὶς διὰ πρώτην φορὰν βουλευτὴς τῷ 1882. Τῷ 1890 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ βιομηχανικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ ἰνστιτούτου τῆς Λισσαβῶνος καὶ τῷ 1893 ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων. Ἐκδηλώσας βραδύτερον δημοκρατικὰ φρονήματα πολὺ πρὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς δημοκρατίας ἐν Πορτογαλίᾳ, ἐξελέγη τῷ 1902 πρόεδρος τοῦ διευθυντηρίου τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Τῷ 1907 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν φοιτητῶν τῆς Κοΐμπρα, ἥτις ἐπεξετάθη κατόπιν εἰς ὁλόκληρον τὴν Πορτογαλίαν, μετὰ δὲ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς δημοκρατίας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐξελέγη κατόπιν γερουσιαστὴς καὶ ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς εἰς τὴν Βραζιλίαν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1914 ἐπιστρέψας εἰς Πορτογαλίαν, ἀνέλαβε τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας ἐγένετο πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτε-

Digitized by Google

ρικῶν. Μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν εἰς τὴν προεδρίαν τῆς δημοκρατίας τοῦ Πιμέντα ντὲ Κάστρο ἔλαβε μέρος εἰς τὸ κίνημα τῆς διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ νέου προέδρου τῆς δημοκρατίας καὶ συνέταξε τὴν προκήρυξιν τοῦ συνεδρίου τῆς Μίτρα. Τὴν 5 Ὀκτωβρίου 1915 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Ἐξαναγκασθεὶς εἰς παραίτησιν ὑπὸ τοῦ Σιδωνίου Παέζ, ἐπανεξελέγη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῷ 1926, ἀλλ' ἀνετράπη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀντωνίου Ὀσκὰρ Φραγκόζο Καρμόνα. Συνειργάσθη εἰς τὸ δελτίον τῶν «Κοσμολογικῶν μελετῶν» τῆς Κοΐμπρα καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Μηχανικὴ θεωρία τῆς ἀνακλάσεως τοῦ φωτός» (1876), «Πολιτικαὶ θεωρίαι» (1888—1893), «Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις» (1900), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν παιδαγωγικήν» (1892), «Περὶ δημοκρατίας» (1908, «Μοναρχία καὶ δημοκρατία» (1905), «Χημικαὶ θεωρίαι» κ.λ.π. Μ. Δ. Β.

Μάσαρι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας καὶ τῷ διαμερίσματι Μόρφου. Κάτ. περὶ τοὺς 100, ἅπαντες Ἕλληνες ὀρθόδοξοι. Τὸ ὄνομά του ὀφείλεται ἴσως εἰς τὸ φραγκικὸν «Μάσσα» (ἀγροτικαὶ ἐπαύλει). Α. Κ. Α.

Μάσαρις /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς ΝΔ. παραλίας τῆς Σικελίας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ (βλ. λ. *Μαζάρα*). Α. Θ. Σ.

μασάτι (τό). Ἐργαλεῖον ὑποδηματοποιοῦ (ἢ κρεοπώλου) ἐκ χάλυβος, δι' οὗ ὀξύνεται ἡ αἰχμὴ (κόψη) τοῦ μαχαιρίου τῆς κοπῆς τῶν δερμάτων φαλτσέτας). Σ. Κ.

Μάσαϋκ (Maeseyck, φλαμαν. Maaseik) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τοῦ Βελγίου παρὰ τὰ ὀλλανδικὰ σύνορα. Κάτ. 5.500 περίπου. Ἔχει ἄσυλον κωφαλάλων, βυρσοδεψίαν, οἰνοπνευματοποιΐαν, καλλιέργειαν ἀσπαράγων. Σῴζονται ἐρείπια τέχνης. Γ. Ι. Β.

μασδαϊσμὸς (ὁ) /*Θρησκειολ.*/· βλ. λ. *μαζδαϊσμός*.

μασδεβαλλία (ἡ) (Masdevallia) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὧν τινες λίαν κοσμητικαί. Ἐκ τῶν κοσμητικῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *μασδεβαλλία* ἡ *πολυανθής* (Masdevallia multiflora), καλλιεργουμένη πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐντὸς θερμοκηπίων διὰ τὰ ἰδιόρρυθμα ἄνθη της. Δ.Ν.Π.

Μασδόρανος (Masdoranus) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Οροσειρὰ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας κατὰ τὰ ΒΑ. τῆς Παρθικῆς (νῦν Χορασσάν), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Σήμερον καλεῖται Muzdéran. Α Θ Σ.

Μασὲ (Macé), *Ἰωάννης*. Γάλλος συγγραφεὺς (1815—1894). Τῷ 1848 ἐγένετο συντάκτης τῆς «Δημοκρατίας», κατόπιν ὅμως τοῦ πραξικοπήματος τοῦ ἔτους 1851 ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Παρισίων καὶ κατέφυγεν εἰς Μπελενχάϊμ. Ἐκεῖ συνέστησε τὴν ἑταιρείαν τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Κάτω-Ρήνου, ἱδρύσας μετὰ τοῦ Χέτζες τὸ «Περιοδικὸν μορφώσεως καὶ ψυχαγωγίας» καὶ τῷ 1866 μετ' ἄλλων τὸν «Ἐκπαιδευτικὸν Σύνδεσμον». Τῷ 1883 ἐξελέγη γερουσιαστής. Μεταξὺ τῶν ἔργων, ἅτινα χαρακτηρίζει σαφήνεια ὕφους καὶ χάρις, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἱστορία βλωμοῦ ἄρτου» (1861), «Διηγήματα τοῦ Μικροῦ-Πύργου» (1862), «Ἀριθμητικὴ τοῦ πάππου» (1863). Γ. Ι. Β.

Μασέϊο (Masaio), ἢ ***Μακάγιο*** /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Βραζιλίας, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Ἀχαγκόας. Κάτ. 40.000. Ἔχει βιομηχανίαν βαμβακερῶν εἰδῶν καὶ μηχανῶν, διεξάγει δὲ ἐμπόριον σακχάρεως καὶ ἐξάγει δέρματα καὶ ρητινέλαιον. Μ. Ι. Θ.

Μασεκοὺλ (Mashecoul) /*Γεωγρ.*/. Πρωτεύουσα ὁμωνύμου καντονίου τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Κάτω Λείγηρος. Κάτ. περὶ τὰς 4.000. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ ἐρείπια φρουρίου. Τὸ Μασεκοὺλ ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Βανδέας (1793). Γ. Ι. Β.

μασέλλα (ἡ)· ἡ σιαγών, ἡ γνάθος, ἰδίᾳ ἡ κάτω: «βγῆκε —, στράβωσε ἡ μασέλλα μου»· || ἡ τεχνητὴ ὀδοντοστοιχία: «ἡ ἀπάνω—, ἡ κάτω μασέλλα» (ἰταλ. *mascella*, λατ. *maxilla*).

Μασένια, ἢ ***Μασέννα*** (Massenia, Masenia, Massina) /*Γεωγρ.*/. —1) Ἰθαγενὲς κράτος τῆς Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Μασσένια*). —2) Παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς χώρας τοῦ Μπαγκίρμι (βλ. λ. *Μασσένια*).

Μασέντου (Macedo), ***Ἰωσὴφ - Αὐγουστῖνος ντὲ***—. Πορτογάλος ποιητὴς καὶ λογοτέχνης (1761—1831). Περιεβλήθη τὸ σχῆμα τῶν Αὐγουστίνων μοναχῶν, ἀφαιρέσας ὅμως βραδύτερον τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα, ἔζη ἐλευθεριάζουσαν ζωὴν ἐν τῇ πρωτευούσῃ. Ὁ Μασέντου ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν εἰς τὴν πατρίδα του διδακτικὴν καὶ περιγραφικὴν ποίησιν, τὸ καλύτερον ὑπόδειγμα τῆς ὁποίας εἶναι τὸ ποίημά του «Μελέτη» (1813). Διὰ τοῦ ἔργου του «Ἀνατολή» ἐπίστευεν ὅτι θὰ ὑποκαθίστα τὸν Κάμοενς, καὶ θὰ ἐθεωρεῖτο ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς Πορτογαλίας. Τὸ ἔργον ὅμως ἔτυχε ψυχρᾶς ὑποδοχῆς, ὁ δὲ συγγραφεύς του θιγεὶς εἰς τὸν ἐγωϊσμόν του ἐδημοσίευσε σφοδρὰν κριτικὴν κατὰ τοῦ Κάμοενς ὑπὸ τὸν τίτλον «Censura dos Lusiadas». Ἐδημοσίευσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας πολιτικὰ ἄρθρα τόσης βιαιότητος, ὥστε νὰ ἀποκληθῇ ὑπὸ τῶν βιογράφων του «Ὁ μεγαλύτερος λιβελλογράφος» τῆς Πορτογαλίας. Τῷ 1814 ἐδημοσίευσεν εἰς ἓξ ᾄσματα τὸ σατιρικόν του ποίημα «Os Burros». Μετέφρασε τὰς ᾠδὰς τοῦ Ὁρατίου, τὰ δὲ ποιήματά του εἰς τὸν Οὐέλλινγκτον καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, καθὼς καὶ ὁ τόμος «Ἀνακρεόντειος Λύρα», προδίδουν πραγματικὰ ποιητικὰ χαρίσματα. Δ. Σ. Δ.

— **Μασέντου** (Macedo), ***Φραγκῖσκος***. Πορτογάλος συγγραφεὺς καὶ κληρικὸς (1596—1681). Κατ' ἀρχὰς κατετάγη εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν, τοὺς ὁποίους ἐγκατέλειψε τῷ 1638 γενόμενος Φραγκισκανός. Ὑπῆρξε συγγραφεὺς γονιμώτατος, ἐδίδαξε δὲ θεολογίαν ἐν Ῥώμῃ, Βενετίᾳ καὶ Παδούῃ. Διὰ τοῦ ἔργου του «Propugnaculum lusitano-gallicum contra calumnias hispano-belgicas» (1647) ὑπεστήριζε τὰ δικαιώματα τοῦ δουκὸς τῆς Μπραγκάντσας Ἰωάννου Δ' ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Πορτογαλίας, συμμετέσχε δὲ εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἥτις ἔφερε τὸν Ἰωάννην εἰς τὸν θρόνον. Συνέγραψε πολυάριθμα θεολογικὰ ἔργα εἰς τὴν λατινικὴν καὶ πορτογαλικήν, ἐπίσης δὲ 60 λόγους εἰς λατινικήν, 53 πανηγυρικούς, 32 ἐπιταφίους λόγους, 2.600 ἡρωϊκὰ ποιήματα, 3.000 ἐπιγράμματα, 48 ἐπικὰ ποιήματα, 132 ἐλεγείας καὶ ἐσχεδίασεν 700 χάρτας. Ἐκ τῶν ποιημάτων του παγκοσμίως γνωστὸν εἶναι ἡ «Ἀποθέωσις τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου Ξαβερίου». Δ. Σ. Δ.

μάσημα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μασῶ*: «μὲ τὸ πολὺ μάσημα διευκολύνεται ἡ πέψις», «θέλει μάσημα ἀκόμη»· || δημοτ., διατροφή, τροφή: «κερδίζομε ἴσα-ἴσα γιὰ μάσημα», «νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ ἐξασφαλίσωμε τὸ μάσημα», «εἶναι ὥρα γιὰ μάσημα» ὥρα τοῦ φαγητοῦ.

Μάσης /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ὁμηρικὸς λιμὴν τῆς Ἀργολίδος (Ἑρμιονίδος) καὶ πολίχνη, ἀναφερόμενος ἐν τῷ «καταλόγῳ τῶν νεῶν» (Ἰλιὰς Β', 562). Συνεδέετο δὲ δι' ὁδῶν πρός τε τὴν Ἑρμιόνην, δεδομένου ὅτι τὸν λιμένα «ἐπινεύῳ καθ' ἡμᾶς ἐχρῶντο Ἑρμιονεῖς», καὶ «ἐπὶ ἄκραν καλουμένην Στρουθοῦντα» (*Παυσαν.* Κορινθιακὰ Β' 35, 8—36, 3). Καὶ ἀπαντᾷ μὲν εἰς ἀμφότερα τὰ γένη ἡ ὀνομασία, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Στράβωνος δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὅτι ἀρσενικῶς ὁ λιμὴν καὶ θηλυκῶς ἡ πόλις. Τινὲς ταυτίζουσι τὸν *Μάσητα* πρὸς τὸ *Κοιλαδιὸ* τοῦ Κρανιδίου, ὅπου σῴζονται ἴχνη τινὰ ἀρχαῖα· οἱ Ἄγγλοι ὅμως ἀρχαιολόγοι ταυτίζουσιν αὐτὸν πρὸς πόλιν, ἧς τὰ ἐρείπια καλύπτονται ὑπὸ μικροῦ βάθους θαλάσσης (Mediter. Pilot, ἔκδ. 1918, τόμ. IV σελ. 103, 43) κατὰ τὸν ΝΑ. μυχὸν (πλάτ 37°18'45" Β., μῆκ. 23°09'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836a: Archipelago Port Kheli) τοῦ λιμένος *Πόρτο Χέλι*. Σ. Ε. Λ.

μάσησις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ *μασῶ*, ἡ λειοτρίβησις τῆς τροφῆς εἰς τὸ στόμα: «καλὴ —, ἐντελὴς —, ἀτελὴς μάσησις».

—/*Φυσιολ.*/ Ἡ *μάσησις* σκοπὸν ἔχει τὴν κατα-μάσησιν τῶν σκληρῶν σιτίων καὶ τὴν διαβροχὴν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ σιέλου πρὸς σχηματισμὸν βλωμοῦ καταλλήλου πρὸς κατάποσιν. Ἡ μάσησις τελεῖται κυρίως διὰ τῶν γομφίων ὀδόντων τῆς κάτω γνάθου, ἥτις κινεῖται πρὸς τὴν ἄνω καθέτως ἢ ὁριζοντίως. Ἡ κίνησις τῆς κάτω γνάθου πρὸς τὰ ἄνω γίνεται διὰ τοῦ κροταφίτου, τοῦ ἔσω πτερυγοειδοῦς καὶ τοῦ μασητῆρος μυός, πρὸς δὲ τὰ κάτω διὰ τοῦ διγάστορος τοῦ γναθοϋοειδοῦς καὶ τοῦ γενειοϋοειδοῦς μυός· ἡ δὲ πρὸς τὰ πρόσω κίνησις ἢ ὁριζοντία διὰ τῆς συστολῆς τῶν ἔξω πτερυγοειδῶν μυῶν. Κατὰ τὴν μάσησιν λαμβάνουσι μέρος τὰ χείλη αἱ παρειαὶ καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ οὕτω τὰ σιτία ὠθοῦνται μεταξὺ τοῦ φραγμοῦ τῶν ὀδόντων. Τὸ μέγεθος καὶ ἡ μορφὴ τῆς κάτω γνάθου, τὸ εἶδος τῆς κινήσεως αὐτῆς ὡς καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν ὀδόντων εἶναι διάφορα ἐπὶ τῶν διαφόρων ζῴων, καὶ εἶναι προσηρμοσμένα πρὸς τὸ εἶδος τῆς τροφῆς αὐτῶν. Οὕτω ἐπὶ μὲν τῶν σαρκοφάγων ζῴων οἱ μὲν γομφίοι ὀδόντες χρησιμεύουσι μᾶλλον διὰ τὴν θραῦσιν καὶ σύντριψιν τῶν ὀστῶν, ἐπὶ δὲ τῶν φυτοφάγων ζῴων ἡ μάσησις γίνεται δι' ἀλεστικῶν κινήσεων πρὸς τριβὴν τῶν σιτίων μεταξὺ τῶν μασητικῶν ἐπιφανειῶν τῶν γομφίων ὀδόντων. Ὁ ἄνθρωπος ἐμφανίζει μικτήν τινα μορφὴν τῶν ὀργάνων τῆς μασήσεως, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν δύναται νὰ κατατέμνῃ καὶ νὰ σχίζῃ τὰ σιτία, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κατατρίβῃ ταῦτα εἰς λεπτότατα μόρια. Ἡ μάσησις γίνεται τοῦτο μὲν ἑκουσίως, τοῦτο δὲ ἀντανακλαστικῶς. Τὸ κέντρον τῆς μασήσεως εὑρίσκεται εἰς τὸν προμήκη μυελόν. Δύναται ὅμως νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἡ βούλησις. Τὰ νεῦρα ἅτινα μεταβιβάζουσι διεγέρσεις πρὸς τὸ κέντρον εἶναι τὸ γλωσσοφαρυγγικὸν καὶ τὸ τρίδυμον. Τὰ δὲ νεῦρα ἅτινα μεταβιβάζουσι διεγέρσεις ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τοὺς μῦς οἵτινες συντελοῦσι διὰ τὴν μάσησιν εἶναι τὸ προσωπικόν, τὸ ὑπογλώσσιον καὶ ὁ γ' κλὼν τοῦ τριδύμου. Ι. Ν. Μ.

μασητήρ, —*ῆρος* (ὁ)· ὁ μασῶν, ὁ δι' οὗ μασῶμεν: «μασητῆρες μύες, — ὀδόντες».

— **μασητὴρ** ***μῦς*** /*Ἀνατομ.*/. Παχὺς καὶ τετράπλευρος ὤν, ἐκφύεται ἐκ τοῦ ζυγωματικοῦ τόξου καὶ καταφύεται εἰς τὴν γωνίαν τῆς κάτω γνάθου καὶ εἰς τὴν ἔξω ἐπιφάνειαν τοῦ κλάδου αὐτῆς μέχρι τῆς κορωνοειδοῦς ἀποφύσεως. Ἕλκει τὴν κάτω γνάθον πρὸς τἄνω, προσθλίβων τὸν κάτω φραγμὸν τῶν ὀδόντων πρὸς τὸν ἄνω καὶ ἐπιτελῶν οὕτω τὴν μάσησιν. Νευροῦται ὑπὸ τοῦ μασητηρίου μυὸς (τοῦ γ' κλάδου τοῦ τριδύμου). Ι. Π.

μασητήριος, —*α*, —*ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς μασητῆρας, ὁ τῶν μασητήρων: «μασητήριον νεῦρον».

— **μασητήριον** ***νεῦρον*** /*Ἀνατομ.*/. Κλάδος τοῦ προσθίου στελέχους τοῦ γ' κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου· φέρεται διὰ τῆς μηνοειδοῦς ἐντομῆς τῆς κάτω γνάθου εἰς τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν τοῦ μασητῆρος μυός, διελαύνει ταύτην καὶ πορεύεται μεταξὺ τῆς ἐπιπολῆς καὶ τῆς ἐν τῷ βάθει μοίρας τοῦ μυός. Ι. Π.

μάσθλης (ὁ)· ἀρχ., ἱμάσθλη, ἱμάς, λουρί· || μεταφ., πανοῦργος, πονηρός, χαμερπής.

μασιὰ (ἡ), καὶ *μασά*· δημοτ., ἡ πυράγρα, ἡ τσιμπίδα τῆς φωτιᾶς· || μικρὸν πτυάριον τῆς πυρᾶς· ἄλλως *φαράσι*.

—/*Ἐγκυκλ.*/ Βλ. λ. *θερμαστρίς*.

Μασιανοὶ (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Λαὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, Ἰνδικῆς καταγωγῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XV, 698) καὶ κατοικῶν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Κωφῆνος (Καβοὺλ) καὶ Ἰνδοῦ, κατὰ τὰ ΒΑ. τοῦ νῦν Ἀφγανιστάν. Α. Θ. Σ.

Μασίθολος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Δ. Ἀφρικανικῆς ἠπείρου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV,6,3), ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Θεῶν ὄχημα (νῦν Κακουλίμα, ὕψ. 1065 μέτρων) ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Α.Θ.Σ.

Μασίκυτον, ἢ ***Μασικύτης*** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ὑψηλότατον ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Λυκίᾳ (ὕψ 3 030 μέτρ.) ἐκτεινόμενον πρὸς Ἀν. τοῦ Ξάνθου ποταμοῦ (νῦν Ἐσὲν-Τσάϊ). Σήμερον καλεῖται *Ἀκ-Νιὰγ* (=Λευκὸν ὄρος). Α. Θ. Σ.

Μασίκυτος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Λυκίᾳ, τῆς ὁποίας σῴζονται συμμαχικὰ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα, ὡς καὶ αὐτοκρατορικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΛΥΚΙΩΝ-ΜΑ ἢ ΜΑΣ. [Πρβλ. *Head Σβορώνου*, Ἱστορ. τῶν νομισμ. τ. Β', σ. 247.] Α. Θ. Σ.

Μάσιν (Maschin). Σέρβος στρατιωτικὸς καὶ ἐπαναστάτης. Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Σβέτοζαρ Μάσιν, πρώτου συζύγου τῆς μετέπειτα βασιλίσσης τῆς Σερβίας Δράγας, καὶ εἶναι γνωστὸς ὡς εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῶν στρατιωτικῶν συνωμοτῶν, οἵτινες ἐφόνευσαν τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον Ὀβρένοβιτς καὶ τὴν Δράγαν. Ἔφερε τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει ἥτις ἐσχηματίσθη ἐκ τῶν βασιλοκτόνων ὁ Μάσιν ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Δημοσίων Ἔργων.

Μασινίσσας· βλ. *Μασσανάσσης*.

Μάσιον *ὄρος* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Δασώδης ὀροσειρὰ τῆς Μ. Ἀσίας, ἀποτελοῦσα κλάδον τοῦ Ταύρου, ἥτις διευθυνομένη ἐξ Α πρὸς Δ. χωρίζει τὰς λεκάνας τῶν ποταμῶν Χαβώρα καὶ Τίγρητος, καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας (*Στράβ.* XI, 506, 527). Σήμερον καλεῖται *Καρατζὰ Ντάγ*. Α. Θ. Σ.

Μασὶς /*Γεωγρ.*/. Ἀρμενικὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους *Ἀραράτ*, τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν Ἀρμενίων ἱερόν. Α. Θ. Σ.

Μασίστης. Υἱὸς τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, βασιλέως τῆς Περσίας, καὶ τῆς Ἀτόσσης, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ξέρξου, εἷς τῶν ἀρχιστρατήγων τῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος περσικῶν δυνάμεων. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, διασωθεὶς εἰς Μυκάλην ὕβρισε τὸν στρατηγὸν Ἀρταΰντην, ὡς γενόμενον πρόξενον μεγάλων κακῶν εἰς τὸν βασιλέα, οὗτος ἀνασπάσας τὸν ἀκινάκην ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ θὰ τὸν ἐφόνευεν, ἂν μὴ συνεκράτει αὐτὸν ὁ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ Ξεναγόρας, ὅστις διὰ τὴν πρᾶξίν του ταύτην διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ξέρξου σατράπης τῆς Κιλικίας.

Ἕνεκα ὅμως οἰκογενειακῶν σκανδάλων, μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν τοῦ Ξέρξου καὶ τοῦ Μασίστου, ὁ Μασίστης πρὸς ἐκδίκησιν ἀπεφάσισε νὰ ἀποστατήσῃ τοὺς Βακτρίους καὶ Σάκας, ὧν ἦτο ὕπαρχος. Ἀλλ' ὁ Ξέρξης ἐπρόφθασε νὰ φονεύσῃ αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν του (*Ἡροδ.* VII, 82, 121, IX 107—113). Α. Θ. Σ.

Μασίστιος. Υἱὸς τοῦ Σιρομίτρεω, καλούμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *Μακίστιος*, ἀρχηγὸς τοῦ περσικοῦ ἱππικοῦ, ὁ γενναιότατος καὶ ἄριστος τῶν Περ-

Digitized by Google

σῶν μετὰ τὸν Μαρδόνιον. Ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης τῷ 478 π. Χ. ἐπετέθη κατὰ τῶν Μεγαρέων, οἵτινες ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι ἀπέστειλαν 300 λογάδας ὑπὸ τὸν Ὀλυμπιόδωρον τοῦ Λάμπωνος, ὅστις συνεκράτησεν αὐτούς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀψιμαχίαν ταύτην ὁ Μασίστιος, πληγωθέντος τοῦ ἵππου του, ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ ἐφονεύθη. Περὶ τὸν νεκρόν του ἐγένετο κρατερὰ πάλη, ἥτις παρ' ὀλίγον νὰ ἀποβῇ ὑπὲρ τῶν Περσῶν, τὸν δὲ θάνατόν του ἐπένθησεν ὅλη ἡ στρατιὰ τοῦ Μαρδονίου (*Ἡροδ.* VII, 79, IX, 20—25, 31). Α. Θ. Σ.

Μασίστρας. Στρατηγὸς τῶν Περσῶν, φονευθεὶς κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, παρ' Αἰσχύλῳ (Πέρσ. 730). Α. Θ. Σ.

μασκαγνίνης (ὁ) (Mascagnin) /*Ορυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν θειϊκὸν ἀμμώνιον ἄνυδρον $(NH_4)_2SO_4$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ῥομβικὸν σύστημα ὡς ἰσόμορφον πρὸς τὰ ὅμοια τοῦ καλίου (ἀρκανίτου) καὶ τοῦ νατρίου (θεναρδίτου). Εἶναι ἄχρουν, λευκὸν καὶ ὑποκίτρινον, ἔχει γεῦσιν ὀλίγον πικράν, ἀπαντᾷ δὲ ὑπὸ μορφὴν ἐπιφλοιώσεων καὶ σταλακτιτῶν ἐπάνω εἰς τὰς λάβας τοῦ Βεζουβίου καὶ τῆς Αἴτνης. Γ. Β.

μάσκα (ἡ)· δημοτ. προσωπεῖον, προσωπίς, κοιν. *μουτσούνα* (ἰταλ. masca)· || δημωδ. ναυτ., ἡ παρειὰ τοῦ πλοίου.

— /*Ἐγκυκλ.*/ Βλ. *προσωπεῖον* καὶ *προσωπίς*.

μασκάδο (τό)· δημωδ. ναυτ., τὸ εὐρύπρωρον πλοῖον τὸ ἔχον διωγκωμένας τὰς παρειάς, οἷα τὰ φορτηγά.

Μασκάλι (Mascali) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σικελίᾳ καὶ τῷ νομῷ τῆς Κατάνης. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 33 χλμ. ἀπὸ τῆς Κατάνης καὶ 3 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, παρὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Αἴτνης. Κάτ. 5 441. Κατεστράφη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς λάβας κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Αἴτνης τὸν Νοέμβριον τοῦ 1928. Μ. Δ. Β.

Μασκάμης. Πέρσης, υἱὸς τοῦ Μεγαδόστεω, τὸν ὁποῖον κατερχόμενος ὁ Ξέρξης κατὰ τῆς Ἑλλάδος διώρισεν ὕπαρχον τοῦ Δορίσκου ἐν Θράκῃ. Διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας του, ὁ Ξέρξης τὸν ἐτίμησε μεγάλως, πέμπων εἰς αὐτὸν καθ' ἕκαστον ἔτος πλουσιώτατα δῶρα, ἣν συνήθειαν διετήρησαν καὶ οἱ διάδοχοί του (*Ἡροδ.* VII, 105—106). Α. Θ. Σ.

Μασκάνι (Mascagni), ***Παῦλος***. Ἰταλὸς ἀνατόμος, γεννηθεὶς ἐν τῷ χωρίῳ Castelleto παρὰ τὴν Σιέννην (1752—1815). Κατὰ τὰς ἐν Σιέννῃ ἰατρικάς του σπουδὰς ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν χημείαν καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἀνατομικὴν ὑπὸ τὸν Tabarani, καὶ εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν, τῷ 1774, διεδέχθη εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἀνατομικῆς τὸν καθηγητήν του. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐποιεῖτο καὶ τὰς μελέτας του ἐπὶ τοῦ λυμφατικοῦ συστήματος τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου, ἐξενεγκὼν τὴν θεωρίαν, ὅτι τὰ λυμφατικὰ ἀγγεῖα ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν ὅλων τῶν ἱστῶν τοῦ σώματος, καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ ξέναι ὕλαι ἀκολουθοῦσι τὴν λυμφατικὴν ὁδόν, διὰ νὰ καταλήξωσιν εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος (θεωρία Μασκάνι) καὶ δημοσιεύσας σχετικὰ ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Prodrome d'un ouvrage sur le système des vaisseaux lymphatiques» (Σιέννη 1781), «Vasorum lymphaticorum corporis humani historia et iconographia», ὅπερ μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν γερμανικήν. Τῷ 1800 ἀντήλλαξε τὴν καθηγητικήν του ἕδραν τῆς Σιέννης μὲ τὴν τῆς Πίζης καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἐκλήθη καθηγητὴς ἐν Φλωρεντίᾳ εἰς τὸ μέγα νοσοκομεῖον S. Maria nuova, ἔνθα καὶ παρέμεινε μέχρι τέλους. Πλὴν τοῦ περὶ λυμφατικῶν ἀγγείων ἔργου του, ἔγραψεν ἐπίσης «Anatomica per uso degli studiosi di scultura e pittura, opera postuma» (Φλωρεντία 1816), «Prodromo della grande anatomia» (Φλωρεντία 1819). Ο. Ρ.

— **Μασκάνι** (Mascagni), ***Πέτρος***. Ἰταλὸς συνθέτης γεννηθεὶς ἐν Λιβόρνῳ τῷ 1863. Τὰ πρωτόλειά του εἰς τὴν μουσικὴν ἦσαν τόσον ἐνθαρρυντικά, ὥστε νὰ τύχῃ ὑποτροφίας ἐκ μέρους τοῦ κόμιτος Λαρντερὲλ καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Μιλᾶνον ἵνα τελειοποιηθῇ. Ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς πόλεως ταύτης ὁ Μασκάνι ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ Πονκιέλλι καὶ τοῦ Σαλαντίνο· μὴ δυνάμενος ὅμως νὰ ὑπαχθῇ εἰς τοὺς αὐστηροὺς κανόνας τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἀντιστίξεως, ἐπροτίμησε νὰ ἀρχίσῃ τὸ στάδιόν του ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας θιάσου ὀπερέττας, ὑφ' ἣν ἰδιότητα διῆλθεν ἀρκετὰ ἔτη βίον πλάνητα καὶ μεστὸν ἀθλιότητος. Τὴν 18 Μαΐου 1890 ἐγένετο ἀποτόμως ὁ ἥρως τῆς ἡμέρας διὰ τοῦ μονοπράκτου του μελοδράματος «Καβαλλερία ρουστικάνα», ἔργου βραβευθέντος εἰς τὸν παρὰ τοῦ οἴκου Σοντσόνιο, κατὰ τὸ 1889, προκηρυχθέντα διαγωνισμόν. Ὀλίγα μελοδράματα εἶχον τὴν ἀπροσδόκητον ἐπιτυχίαν τῆς «Καβαλλερίας»· ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου εἶχε διαδοθῇ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁλόκληρον καὶ ἐκεῖθεν ἀνὰ τὴν ὑφήλιον. Τὸ μυστήριον τῆς καταπληκτικῆς ταύτης ἐπιτυχίας τῆς «Καβαλλερίας» δὲν ἔγκειται τόσον εἰς τὴν μουσικήν, ἥτις εἶναι κατωτέρας ποιότητος καὶ μελῳδικῆς ἐμπνεύσεως μεστῆς κοινοτοπίας· ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἔργου ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὸ ἀγροῖκον καὶ βραχὺ λιμπρέττο, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος παρουσιάζει ποικιλίαν βιαίων ἐπεισοδίων καὶ ἐναλλαγὴν δραματικῶν σκηνῶν, αἵτινες κρατοῦν μετέωρον τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ.

Πέτρος Μασκάνι.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς «Καβαλλερίας» δὲν ἀνενεώθη· τὸ ἄστρον τοῦ Μασκάνι ἤρχισε δῦον ἀποτόμως. Ὁ «Amico Fritz», (Ρώμη 1891), εἶχεν ἐλάχιστον μουσικὸν χυμὸν καὶ ἀπέτυχεν. Οἱ «Rantzau» (Φλωρεντία, 1892) δὲν εἶχον καλυτέραν τύχην, λόγῳ τοῦ πομπώδους τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ κακοῦ λιμπρέττου. Ὁ «Γουλιέλμος Ratcliff» (Σκάλα Μιλάνου, 1895), ἔργον νεανικὸν τοῦ Μασκάνι ἀνασκευασθὲν καὶ συμπληρωθέν, ἀπέτυχεν ὁμοίως. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχον τό: «Silvano» (Σκάλα Μιλάνου, 1895). Καλυτέραν τύχην εἶχεν ἡ «Ἶρις», Ρώμη, 1897), ἰαπωνικῆς ὑποθέσεως, ἥτις περιέχει ἕνα ὕμνον εἰς τὸν ἥλιον, καλῆς μουσικῆς τέχνης. Ἓν ἕτερον μελόδραμα τοῦ Μασκάνι: «Le Maschere», παιχθὲν τὴν 17 Ἰανουαρίου 1901 ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἑπτὰ ταυτοχρόνως θεάτρων τῆς Ἰταλίας, ἐσφυρίχθη γενικῶς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ρώμην. Τῷ 1905 ἀνεβίβασεν εἰς Μοντεκάρλο τὴν «Amica», τῷ δὲ 1913 εἰς Μπέργκαμο τὴν «Isabeau». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον δεικνύει πρόοδον ἐπὶ τῶν προηγουμένων, εἶναι ἐν πολλοῖς ἐμπνευσμένον καὶ ἐκφραστικόν, τολμηρὸν δὲ ἁρμονικῶς καὶ ἐσημείωσεν ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν. Ἀπὸ τοῦ 1895 μέχρι τοῦ 1903 ὁ Μασκάνι διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ «Liceo Rossini» ἐν Πέζαρο· ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν μὲ τὴν διοίκησιν ἀνεχώρησεν ἀποτόμως καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ρώμην, ἧς ἐγένετο τὸ εὐνοούμενον τέκνον. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεχείρησε πλείστας καλλιτεχνικὰς περιοδείας ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικήν, ἔνθα διηύθυνε τὰ ἔργα του καὶ διαφόρους συναυλίας. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

μάσκαρα (ἡ)· ἰδιωματ., προσωπίς, ἄλλως *μουτσούνα* (ἐκ τοῦ ἐνετ. mascara).

Μασκαρὰ (Mascara) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀλγερίας ἐν τῷ νομῷ Ὀράν. Κεῖται ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τῶν ὀρέων Μπενὶ-Σουγκρὰν καὶ ἐπὶ δύο λόφων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ῥέει ὁ χείμαρρος Τουντμάν. Ἔχει 22.033 κατ., ἐξ ὧν 12.822 εἶναι Εὐρωπαῖοι. Εἶναι πόλις ἔχουσα τὸν τύπον τῶν γαλλικῶν ἀποικιακῶν πόλεων. Ἡ παραγωγή της συνίσταται κυρίως ἐξ οἴνων δημητριακῶν καὶ ἐλαίου. Ἦτο πρωτεύουσα τουρκικοῦ νομοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἱσπανικῆς κατοχῆς τοῦ Ὀρὰν ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Καταργηθέντος τοῦ νομοῦ ἡ πόλις ἀπώλεσε ταχέως τὴν σημασίαν, ἀνέκτησε δὲ πάλιν αὐτήν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἀμπτ-ἐλ-Καντὲρ ἐξέλεξεν αὐτὴν ὡς ἕδραν του. Τῷ 1835 κατεστράφη ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἀνακατελήφθη τῷ 1838 ὑπὸ τοῦ ἐμίρου καὶ τέλος μετὰ τρία ἔτη ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μπυζῶ (Bugeaud).

μασκαραλίκι (τό)· δημοτ., πρᾶξις ἀνήθικος, ἐπονείδιστος, καταγέλαστος· «τί μασκαραλίκια εἶναι αὐτὰ ποὺ κάμνεις;»· || ἐντροπή, πρᾶξις διὰ τὴν ὁποίαν αἰσχύνεταί τις: «ἔπαθα ἕνα μασκαραλίκι ποὺ δὲ λέγεται».

μασκαρᾶς (ὁ)· δημοτ., ὁ μετημφιεσμένος τῶν ἀπόκρεων, ὁ προσωπιδοφόρος: «περνοῦνε μασκαράδες», «πάμε νὰ ἰδοῦμε τοὺς μασκαράδες», «ντύθηκε μασκαρᾶς»· || καταγέλαστος, ἀναιδής, ἄθλιος, ἄξιος περιφρονήσεως: «δὲν ἐντρέπεσαι, μασκαρᾶ», «ἔγινε μασκαρᾶς» ἢ «— μασκαρᾶς τοῦ κόσμου»· || ἰδιωματ., ἀστεῖος, ὁ προκαλῶν τὸν γέλωτα, σκώπτης, ἐμπαίκτης.

— **«Μασκαρᾶς».** Ἀθηναϊκὴ πολιτικὴ-σατιρικὴ ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1883 καὶ διακοπεῖσα τὸ αὐτὸ ἔτος.

— **«Μασκαρᾶς» *(Νέος)*.** Ἀθηναϊκὴ σατιρικὴ ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα τὴν 5ην Φεβρουαρίου 1884. —Π.

μασκαράτα (ἡ)· δημοτ., ὅμιλος προσωπιδοφόρων, πᾶσα διὰ μεταμφιέσεως παράστασις τῶν ἀπόκρεων γελοιαστικὴ ἢ συμβολική: «ὡραία—, ἀηδὴς μασκαράτα».

— /*Θεατρ. Μουσ.*/ *Μασκαράτα* (ἰταλ. mascarata, γερμ. Maskenspiel, ἀγγλ. masque ἢ mask) καλεῖται εἶδος ἀλληγορικῶν καὶ μυθολογικῶν σκηνῶν, μετὰ ᾀσμάτων καὶ χορῶν, ἐξ ὧν ἐγεννήθη τὸ ἀγγλικὸν μελόδραμα. Αἱ μασκαράται προελθοῦσαι ἐξ Ἰταλίας, ἔνθα μνημονεύονται τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1512 καὶ λαβοῦσαι πλεῖστα στοιχεῖα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μπαλέττου, ἐπολιτογραφήθησαν τέλος ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς ἐθνικὸν εἶδος. Τὸ θέαμα τῆς μασκαράτας περιελάμβανε: κωμικὰ ἢ δραματικὰ ἰντερμέδια, ἀλληγορίας ἐκ τοῦ ἀρχαίου εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, σατιρικὰς σκηνάς, ᾄσματα, χορούς, ἐνόργανον μουσικὴν καὶ ἐπὶ πλέον ἀφαντάστους εἰς πλοῦτον καὶ πολυτέλειαν σκηνοθεσίας καὶ ἐνδυμασίας. Δεῖγμα τῆς καταπληκτικῆς σπατάλης, ἣν ἀπῄτει τὸ εἶδος τοῦτο, εἶναι ἡ μασκαράτα «Ὁ θρίαμβος τῆς εἰρήνης» (1634), ἡ ὁποία ἐστοίχισε 21.000 λιρῶν στερλινῶν. Ἐξ ὅλων τῶν καλλιτεχνῶν τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὰ σκηνικὰ ταῦτα ἔργα, ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ ἑνότητα, ὑπῆρξεν ὁ Μπὲν Τζόνσον. Μετ' αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦτο παρακμάζει ὡς σκηνοθεσία, κερδίζει ὅμως ὡς μουσική. Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς σχολῆς τῆς Φλωρεντίας εἰσάγονται αἱ μονῳδίαι συνοδείᾳ λαούτου, ἐνῷ ἡ πολυφωνία ὑποχωρεῖ. Οἱ εἰς τὰς μασκαράτας χρησιμοποιούμενοι χοροὶ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἀργοὶ καὶ σοβαροί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ *παβάνα*· γοργότεροι δέ: τὸ *ροντό*, ἡ *γκαγιάρντ*, ἡ *κουράντ*, ξένοι δηλαδή, ἐκτὸς τῆς σοβαρᾶς *μυζιοὺρ* (measure), καὶ τῆς *κώντρυ-ντὰνς* (country-dance), οἱ ὁποῖοι ἦσαν καθαρῶς ἀγγλικοὶ χοροί. Ἡ συγγένεια τῆς μασκαράτας πρὸς τὸ μπαλέττο καὶ τὸ μελόδραμα εἶναι προφανής. Δὲν ἔμενεν ἢ νὰ δοθῇ μεγαλυτέρα σημασία εἰς τὸ δραματικὸν στοιχεῖον, νὰ ἐπιβληθῇ ἡ μουσικὴ ἀπαγγελία καὶ νὰ ὀλιγοστεύσουν οἱ χοροί, διὰ νὰ δημιουργηθῇ τὸ μελόδραμα.

Οἱ μουσικοί, οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὸ εἶδος τῆς μασκαράτας, ὑπῆρξαν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, οἱ: Ἀλφόνσος Φερραμπόσκο (ἰταλικῆς καταγωγῆς), Θωμᾶς Κάμπιον (Campion), μουσικός, ποιητής, δραματικὸς συγγραφεύς, κριτικὸς καὶ ἰατρός· ὁ γαλλικῆς καταγωγῆς Νικόλαος Λανιὲ (Lanier), ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν εἰς τὴν μασκαράταν τὴν μουσικὴν ἀπαγγελίαν (recitativo)· οἱ ἀδελφοὶ Ἐρρῖκος καὶ Γουλιέλμος Λώους (Lawes), ὁ Γουλιέλμος Ντάβεναντ (Davenant), καὶ τέλος οἱ Ματθαῖος Λόκε (Locke) καὶ Ἐρρῖκος Πάρσελ (Purcell). Ἀπὸ τοῦ τελευταίου τούτου, ὅστις ὑπῆρξεν ἡ μεγαλυτέρα μουσικὴ ἰδιοφυΐα τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, ἡ μασκαράτα ἀρχίζει χάνουσα πλέον ἔδαφος, ὑποσκελισθεῖσα ὁριστικῶς ὑπὸ τοῦ μελοδράματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Wilibald Nagel*, Geschichte der Musik in England.— *Oscar Alfred Soergel*, Die englischen Maskenspiele.— *Herbert Arthur Evans*, Englisch Masques.— *Paul Reyher*, Les Masques anglais, étude sur les ballets et la vie de cour en Angleterre de 1512 à 1640.— *Romain Rolland*, La vie musicale en Angleterre (1909). Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

μασκαρὲ (mascaret) /*Ὠκεανογρ.*/. Ὅρος ἐπικρατήσας διεθνῶς, ὡς εὐχρηστότερος τοῦ ἀγγλικοῦ «tide flood» καὶ σημαίνων φαινόμενον παλιρροιακὸν συμπῖπτον γενικῶς πρὸς τὸ κῦμα τῆς πλημμυρίδος καὶ ἐκδηλούμενον εἰς τὰ στόματα ἐνίων μεγάλων ποταμῶν. Συνίσταται δὲ τοῦτο (ὅπερ δὲν ἠγνόει ὁ Στράβων, ὀνομάσας αὐτὸ *ἀναδρομήν*), εἰς μεγάλην μᾶζαν ὕδατος, ἐν σχήματι ὀφρύος χωροῦσαν ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς πρὸς τὴν κοίτην, ἐκσπῶσαν εἰς τὰ ἀβαθῆ καὶ κυλινδουμένην μετὰ τοῦτο θορυβωδῶς καὶ ἀφρίζουσαν ὑπερμέτρως. Ἐξηγεῖται δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο κατὰ τὸν Brémontier ὡς ἑξῆς: Ἡ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κύματος τῆς πλήμμης ὑδατίνη μᾶζα χάνει τὴν ταχύτητά της, ἐφ' ὅσον συναντᾷ βυθόν, οὗ τὰ βολίσματα μειοῦνται βαθμηδόν· ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἐπακολουθοῦσαι ὑδάτιναι μᾶζαι διατηροῦν τὴν ταχύτητά των, λόγῳ τοῦ μεγαλυτέρου ὑπ' αὐτὰς βάθους τοῦ θαλασσίου βυθοῦ, προφθάνουν αὗται τὴν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κύματος καὶ προσκρούουσαι ἀλληλοδιαδόχως ἐπ' αὐτῆς, τὴν στενοχωροῦν (συναρωγουσῶν καὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ στομίου), αὐξάνουσαι τὸν ὄγκον της καὶ ἀνυψοῦσαι αὐτὴν δίκην ὀφρύος, ἐνῷ τὰ ἀνώτερα μόρια, διατηροῦντα μείζονα ταχύτητα μετατοπίσεως ἢ τὰ ἀμέσως ὑπὲρ τὸν βυθόν, τῇ δίδουν κίνησιν κυλινδήσεως ἐκ τῶν ἔξω καὶ τῶν ἄνω πρὸς τὰ ἔσω καὶ τὰ κάτω. Τὸ *μασκαρὲ* εἶναι ἐπικινδυνωδέστατον εἰς τὰ διαπλέοντα ποταμόπλοια. Τὸ μασκαρὲ τοῦ Γάγγου ὀνομάζουν *μπόρε*, τὸ δὲ τοῦ Ἀμαζονίου *πορορό*. Σ. Ε. Λ.

μασκάρεμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μασκαρεύω* καὶ *μασκαρεύομαι*, ἐξευτελισμός, γελοιοποίησις· ἄλλως *μασκαραλίκι* || τὸ νὰ μεταμφιεσθῇ τις καὶ νὰ γίνῃ μασκαρᾶς.

Μασκαρένιας, ἢ ***Μασκαρὲν*** ἢ ***Μασκαρένεν*** (πορτογ. Mascarenhas, γαλλ. Mascareignes, ἀγγλ. Mascarene, γερμ. Maskarenen) /*Γεωγρ.*/. Περιληπτικὴ ὀνομασία τριῶν νήσων τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, κειμένων πρὸς Α. τῆς Μαδαγασκάρης. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη *Ρεϋνιὸν* ἢ *Νῆσος τῶν Βουρβώνων* ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν, αἱ δὲ δύο ἄλλαι, *Μαουρίτιους* ἢ *Ἴλ ντὲ Φρὰνς* καὶ *Ροιτρίγκουες*, εἰς τὴν Βρεττανικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἔχουσι συνολικὴν ἔκτασιν 3 893 τ. χλμ., ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 600.000 περίπου κατ. Μέχρι τοῦ 1814 ὁλόκληρον τὸ ἀρχιπέλαγος ἀνῆκεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Σπουδαιότερον προϊόν των εἶναι τὸ ζαχαροκάλαμον. Ἀνεκαλύφθησαν τῷ 1545 ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου θαλασσοπόρου Πέτρου Μασκαρένια, ἐξ οὗ ἔλαβον τὸ ὄνομα. Κ. Δ.

Digitized by Google

μασκαρένιος, —*α,* —*ο*· δημοτ., ὁ ὅμοιος πρὸς μασκαρᾶν, εὐτελής, πρόστυχος || θωπευτικῶς πρὸς παιδία: «μασκαρένιε, τί μοῦ 'καμες ἐδῶ».

Μασκαρένχας, ***Γκαρθία*** *ντὲ* — (Garcia de Mascarenhas)· (βλ. λ. *Γκαρθία* ντὲ Μασκαρένχας).

μασκάρευμα (τό)· ἀντὶ *μασκάρεμα* (βλ. λ.).

μασκαρεύω, ἀόρ. *ἐμασκάρεψα*—*ἐμασκαρεύτηκα,* παθ. μετχ. *μασκαρεμένος*· ἐνδύω τινὰ μασκαρᾶν: «ἔλα νὰ σὲ μασκαρέψω», «πᾶμε νὰ μασκαρευ-οῦμε ;», «μασκαρευτήκανε Βλάχες» ἐνεδύθησαν βλάχικα ἐνδύματα· || γελοιοποιῶ τινα, ἐξευτελίζω, ἀτιμάζω: «θὰ σὲ μουτζουρώσω καὶ θὰ σὲ μασκαρέψω, παλιόπαιδο».

μασκαρηγχασία (ἡ) (Mascarenhasia) */Βοτ./.* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀποκυανιδῶν,* περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν καὶ κυρίως εἰς τὴν Μαδαγασκάρην. Δ. Ν. Π.

Μασκαρίλλος (ὁ) (Mascarille). Τύπος εὐφυοῦς ὑπηρέτου τῆς γαλλικῆς κωμῳδίας, ἀπαθανατισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μολιέρου ἐν ταῖς κωμῳδίαις αὐτοῦ «Ὁ ἀπερίσκεπτος» (L' étourdi), «Τὸ ἐρωτικὸν πεῖσμα» (Le dépit amoureux καὶ «Οἱ κυρατσίτσες (Les précieuses ridicules). Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ κωμῳδίᾳ τὸν ρόλον τοῦ Μασκαρίλλου (Mascarille) ὑποδυομένου ψευδῆ κομψευόμενον μαρκήσιον, ὑπεκρίθη μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας ὁ ἴδιος ὁ Μολιέρος. Ν. Ι. Λ.

Μασκαρὸν (Mascaron), ***Ἰούλιος.*** Γάλλος ἱεροκήρυξ (1634—1703). Νεαρὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ὁρατοριανῶν καὶ ἀπέκτησε μεγάλην φήμην ἱεροκήρυκος. Ἀπὸ τοῦ 1666 ἐγένετο εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ ΙΔ'. Τῷ 1671 διωρίσθη ἐπίσκοπος Τὺλ (Tulle) καὶ μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἐπίσκοπος Ἀζὰν (Agen). Τῷ 1704 ἐξεδόθησαν ἓξ τῶν καλυτέρων του λόγων ὑπὸ τοῦ Μπὸρντ (Borde). Γ. Ι. Β.

μασκάρω (ἐκ τοῦ γαλλ. masquer)· ἀποκρύπτω ἐντέχνως, τρόπον τινὰ ὑπὸ μάσκαν. Ἡ λέξις χρησιμοποιεῖται ἰδίως ἐν τῷ χαρτοπαιγνίῳ: «μασκάρει τὸ χαρτί του», ἄλλως «παίζει μασκὲ» ὡσὰν δηλαδὴ νὰ εἶχεν ὁ παίκτης ἄλλα φύλλα καὶ ὄχι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πραγματικῶς κρατεῖ. Εἰς τὸ πόκερ ἐπὶ παραδείγματι μασκάρει ὁ παίκτης, ὁ ὁποῖος, ἔχων δύο μόνον ἰσχυρὰ φύλλα, κρατεῖ ἐν τούτοις τρία κατὰ τὸ ἄλλαγμα τῶν χαρτιῶν.

— */Ναυτ./* Ὅρος τῆς κοινῆς ναυτικῆς γλώσσης σημαίνων τὸ ἀποκρύπτεσθαί τι ὑπό τινος, ἰδίως ἐπὶ φάρων: «Τὸ Γαϊδουρόνησο μασκάρει τὸ φανάρι τῆς Μακρονήσου». Σ. Ε. Λ

Μάσκας */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Ποταμὸς τῆς Μεσοποταμίας «πλεθριαῖος τὸ εὖρος», ἐκβάλλων εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ, παρὰ τὴν πόλιν Κορσωτὴν (νῦν Werdi), ἔρημον ἐπὶ Ξενοφῶντος, ὅπου φθάσασα ἡ στρατιὰ τοῦ Κύρου τῷ 401 π. Χ. ἀνεπαύθη ἐπὶ τριήμερον (*Ξενοφ.* Κύρ. ἀνάβ. Α, 5, 1). Α. Θ. Σ.

Μασκᾶς */Ἀρχ. Γεωγρ./.* Ἓν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Δαρδανίας, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμ. IV, 4), τὸ ὁποῖον ἀνεκαίνισεν ὁ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ.

Μασκὰτ (ἀγγλ. Moscat καὶ Muscat) */Γεωγρ./.* Παράλιος πόλις τῆς Ἀραβίας, πρωτεύουσα τοῦ σουλτανάτου τοῦ Ὀμάν. Κεῖται ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ κόλπου τοῦ Ὀμάν, ἐγγὺς τῆς εἰσόδου τοῦ Περσικοῦ κόλπου (πλάτ. 23° 7' 26'' βορ. καὶ μῆκ. 58°35'35'' ἀνατ.), εἶναι δ' ἐκτισμένη εἰς τοὺς πρόποδας ὑψηλῶν γρανιτωδῶν βραχῶν, οἵτινες ἀποτελοῦσι δι' αὐτὴν ὀχυρώτατον ἔρεισμα, ἀδιάβατον σχεδὸν ἀπὸ ξηρᾶς. Ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἡ πόλις προστατεύεται ὑπὸ τεχνητῶν ὀχυρώσεων, χρονολογουμένων ἀπὸ τῆς κατοχῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν Πορτογάλων. Τὸ κλῖμα τῆς Μασκὰτ εἶναι ἐξαιρετικῶς θερμόν, ἡ περὶ αὐτὴν ὅμως χώρα εἶναι κατάφυτος ἀπὸ φοίνικας καὶ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ἀφθόνως κατεσπαρμένη ἀπὸ λαχανοκήπους. Χάρις εἰς τὰ προσόντα ταῦτα τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν γεωργικὴν αὐτῆς θέσιν ἡ Μασκὰτ ἀπετέλεσε παλαιόθεν σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίου μετὰ τῆς Περσίας, τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν παραλίων τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἡ ἐκ τοῦ λιμένος της ἐξαγωγὴ περιλαμβάνει ἰδίως χουρμάδες, μαργαρίτας, ἵππους, ὀπώρας καὶ ἰχθῦς.

Ἡ ὅλη χώρα τοῦ Ὀμὰν ἔχει ἐμβαδὸν 150.900 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 500 000 περίπου κατοίκων, ἐξ ὧν 75.000 νομάδες ποιμένες. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως, ἄλλοτε πολὺ μεγαλύτερος, ἀνέρχεται σήμερον εἰς 10 000 μόνον κατοίκους, οἵτινες, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς παρακειμένης πόλεως *Ματρά,* ἀναβιβάζονται εἰς 25 000. Εἶναι δὲ οἱ κάτοικοι τοῦ Ὀμὰν Ἄραβες κατὰ τὰ 75% καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον Ἰνδοί, Βελοῦχοι, Πέρσαι κλπ. Κατὰ τὸ θρήσκευμα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καραΐϊται (70%) καὶ σουνῖται (20%), οἱ δὲ ὑπόλοιποι οὐαχαμῖται.

Ἡ πόλις καὶ τὸ σουλτανᾶτον ὁλόκληρον διατελοῦσιν ἀπὸ τοῦ 1891 ὑπὸ βρεττανοϊνδικὴν προστασίαν, ἐκπροσωπουμένην ὑπὸ Ἄγγλου ἁρμοστοῦ, ἑδρεύοντος ἐν Μασκὰτ καὶ ἐξαρτωμένου ἀπὸ τὸν ἀντιβασιλέα τῶν Ἰνδιῶν. Ἐπιχορηγεῖται δὲ εἰς ἀντάλλαγμα ὁ σουλτᾶνος τοῦ Ὀμὰν ὑπὸ τῆς βρεττανικῆς κυβερνήσεως δι' ἐτησίας χορηγίας 6 000 ἀγγλικῶν λιρῶν.

Ἡ Μασκὰτ ἦτο ἐλάχιστα γνωστὴ κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἀνῆκε δὲ εἰς τὸν βασιλέα τοῦ Ὀρμοὺζ ὅταν τῷ 1507 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου θαλασσοπόρου Ἀλβουκέρκη. Ἔκτοτε ἡ πόλις προώδευσε σημαντικῶς, ἰδίως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀφῃρέθη ὅμως ἀπὸ τοὺς Πορτογάλους τῷ 1658 ὑπὸ Περσῶν ἐπιδρομέων, οἵτινες καὶ τὴν διετήρησαν ἐπὶ ἕνα καὶ πλέον αἰῶνα. Ἀπεδιώχθησαν ὅμως καὶ αὐτοὶ τῷ 1741 ὑπὸ τῶν Ἀράβων πριγκίπων τοῦ Σοχὰρ τῆς δυναστείας τῶν Σαΐντ, ἥτις ἐξακολουθεῖ ἄρχουσα μέχρι σήμερον. Οἱ «ἰμάμαι» οὗτοι ἀπέκτησαν διαρκοῦντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος μεγάλην ἰσχύν, χάρις εἰς τὰ πολυάριθμα πλοῖά των καὶ τὴν εὐρεῖαν ἔκτασιν τῶν ἐμπορικῶν των σχέσεων, πάντες δὲ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς χώρας τοῦ Ὀμὰν ὑπετάγησαν βαθμηδὸν εἰς αὐτούς. Ἐπί τινα χρόνον εἶχον γίνει κύριοι καὶ τῆς Ζανζιβάρης καὶ εἶχον ἐπεκτείνει τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ μεγάλου τμήματος τῶν ἀνατολικῶν ἀφρικανικῶν παραλίων. Βραδύτερον τὸ κράτος των ἐξησθένησεν, ἐξ ἀφορμῆς δὲ μιᾶς ἐπαναστάσεως τοῦ μνηστῆρος τοῦ θρόνου Ἀμπντοὺλ-Ἀζὶλ κατὰ τοῦ σουλτάνου Σαΐντ-Φεϋζὰλ (1889), ἡ Ἀγγλία ἐπέτυχε νὰ καταστήσῃ τὴν χώραν προτεκτορᾶτον αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1891. Ὁ σημερινὸς σουλτᾶνος τῆς Μασκὰτ Σαΐντ-Τιμοὺρ-μπὲν-Φαϋζὰλ εἶναι 13ος τῆς δυναστείας, παρεδρεύει δὲ παρ' αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 1913 καὶ ἀντιβασιλεύς. —Ω

Μασκεγκὸν (οἱ) (Maskegons=«ἄνθρωποι τοῦ ἕλους»). Λαὸς ἰνδικὸς τοῦ Καναδᾶ, ἀνήκων εἰς μίαν τῶν μεγάλων ὑποδιαιρέσεων τῆς ἀλγογκίνης φυλῆς. Οἱ Μασκεγκὸν κατοικοῦσι τὴν ΝΝΔ. τοῦ κόλπου Οὔδσωνος χθαμαλὴν καὶ τεναγώδη ἔκτασιν. Εἶναι πρᾶοι τὸν χαρακτῆρα καὶ εἰρηνικοί. Κυριώτεροι συνοικισμοί των εἶναι τὸ *Σαὶντ-Πῆτερς* καὶ ἡ *Ροσβίλ.* Γ. Ι. Β.

Μάσκελαϊν (Maskelyne), ***Νέβιλ.*** Ἄγγλος ἀστρονόμος (1732—1811). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Οὐεστμίνστερ καὶ ἀκολούθως ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Καῖμπριτζ (Trinity College), ὁπόθεν ἀπεφοίτησε τῷ 1754. Τὸ πρὸς τὴν ἀστρονομίαν ἐνδιαφέρον του χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ὁλικῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου τῆς 25ης Ἰουλίου 1748, κατὰ δὲ τὸ 1761 τῇ συστάσει τοῦ Bradley ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Royal Society ἵνα παρατηρήσῃ τὴν διάβασιν τῆς Ἀφροδίτης πρὸ τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου ἐκ τῆς νήσου τῆς Ἁγίας Ἑλένης. Κατὰ τὸ ταξίδιόν του ἐξετέλεσε διαφόρους δοκιμὰς πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μήκους διὰ τῆς μεθόδου τῶν σεληνιακῶν ἀποστάσεων ἀπὸ διαφόρων ἀπλανῶν, ἣν εἰσήγαγεν εἰς τὴν ναυτιλίαν, δημοσιεύσας τῷ 1763 τὸν «Ὁδηγὸν τοῦ Βρεττανοῦ ναυτιλλομένου». Τῷ 1765 διεδέχθη τὸν Bliss εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Greenwich. Ἔκτοτε, κύριον ἔργον του ὑπῆρξεν ἡ διὰ τῶν ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων διευκόλυνσις τοῦ διάπλου τῶν θαλασσῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 1766 δημοσιεύων ἀστρονομικὰς ἐφημερίδας ὑπὸ τὸν τίτλον «The Nautical Almanac». Ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐφημερίδων τούτων ἀπετέλεσε τὴν κυρίαν ἀπασχόλησιν αὐτοῦ μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἡ πρώτη ἀστρονομικὴ ἐργασία του ἐδημοσιεύθη τῷ 1760 εἰς τὸ περιοδικὸν «Philosophical Transactions» (LI, 889) ὑπὸ τὸν τίτλον «A proposal for discovering the annual parallaxe of Sirius». Οἱ ἑπόμενοι τόμοι τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ περιέχουν τὰς παρατηρήσεις του ἐπὶ τῆς διαβάσεως τῆς Ἀφροδίτης (1761 καὶ 1769), ἐπὶ τῶν παλιρροιῶν τῆς Ἁγίας Ἑλένης, (1762) καὶ διάφορα ὑπομνήματα περὶ ἀστρονομικῶν φαινομένων παρατηρηθέντων εἰς τὰς νήσους Ἁγίας Ἑλένης καὶ Βαρβάδος (1764). Τῷ 1772 προέτεινεν εἰς τὴν Royal Society τὸ περίφημον πείραμα διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς πυκνότητος τῆς Γῆς, ὅπερ ἐξετέλεσε μετὰ διετίαν (Phil. Trans. L. 495). Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Μάσκελαϊν ὁ Chas. Hutton ἐξήγαγεν ὅτι ἡ πυκνότης τῆς Γῆς εἶναι 4,5 φορὰς μεγαλυτέρα τῆς πυκνότητος τοῦ ὕδατος (Phil. Trans. τομ. LXIII, 782). Σ. Π.

Μασκερόνι (Mascheroni), ***Ἐδουάρδος.*** Ἰταλὸς μουσουργὸς καὶ διευθυντὴς ὀρχήστρας, γεννηθεὶς τῷ 1857. Προσήγγισε τὸ θέατρον διὰ τοῦ μελοδράματος «Λορέντσα» (1901) τὸ ὁποῖον ἔσχε πολλὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν. Τῷ 1906 ἀνεβίβασε τὸ μελόδραμα «Περουτζίνα» Ὁ Μασκερόνι θεωρεῖται εἷς τῶν καλυτέρων διευθυντῶν ὀρχήστρας τῆς Ἰταλίας, ὡς τοιοῦτος δὲ προεκρίθη ὅπως ἀναβιβάσῃ διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν «Σκάλαν» τοῦ Μιλάνου τὸν «Φάλσταφ» τοῦ Βέρδι. Γ. Σ.

— **Μασκερόνι** (Mascheroni), ***Λαυρέντιος.*** Ἰταλὸς μαθηματικὸς καὶ ποιητὴς (1750—1801). Τῷ 1786 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γεωμετρίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παβίας. Μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων δημοκρατίας, ἐγένετο ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων ὑποστηρικτῶν τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν καὶ ἐξελέγη βουλευτής. Τῷ 1798 ἀπεστάλη εἰς Παρισίους ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς διεθνοῦς ἐπιτροπῆς πρὸς καθορισμὸν τοῦ μετρικοῦ συστήματος. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Νέαι ἔρευναι περὶ τῆς ἰσορροπίας τῶν τόξων (1786), «Προβλήματα γεωδαιτῶν» (1793), «Γεωμετρία τοῦ διαβήτου» (1797) κτλ. Τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ποιητικῶν του ἔργων εἶναι: «Πρόσκλησις τοῦ Δάφνιδος Ὀροβιανοῦ πρὸς τὴν Λεσβίαν Κυδωνίαν». Ἔγραψεν ἐπίσης ἐμμέτρως «Περὶ τῆς ψευδοῦς εὐγλωττίας» κτλ. Μ. Δ. Β.

Μάσκλινα */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας, ἤδη καλούμενον *Ἐλαιοχώριον* (βλ. λ.).

Μάσκοβιτς, ***Ἰωσήφ.*** Χριστιανικὸν ὄνομα τοῦ πορθητοῦ τῶν Χανίων *Γιουσοὺφ-πασᾶ.*

Μασκοΐ, ἢ ***Μουσκοβί,*** ἢ ***Ματσικουὶ*** (Maskoi ἢ Muskovi ἢ Machicui) */Γεωγρ./.* Ἰνδικὸς λαὸς τῆς Ν. Ἀμερικῆς, οἰκῶν τὴν περὶ τὸν Παραγουάην ποταμὸν χώραν μεταξὺ τῶν παραλλήλων 20° καὶ 21° Ν. πλάτους. Ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ μεγάλου λαοῦ τῶν Λένγκουα. Τὰ μέλη αὐτοῦ εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Χ. Δ.

μασκὸτ (ἡ)· εἶδος περιάπτου (φυλακτοῦ).

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ λέξις εἶναι γαλλικὴ (mascotte), προελθοῦσα ἐκ τῆς ὁμωνύμου ὀπερέττας τοῦ Audran (βλ. κατωτ.), ἐπεκράτησε δὲ σχεδὸν διεθνῶς ὡς ὀνομασία περιάπτου, ἐξασφαλίζοντος καλὴν τύχην εἰς τὸν φέροντα. Αἱ μασκὸτ εἶναι συνήθως εἴτε μικρὰ ὁμοιώματα ζῴων (χοίρων ἰδίως καὶ ἑρπετῶν), ἀναρτώμενα ἀπὸ τὰς ἁλύσεις τῶν ὡρολογίων καὶ τὰ βραχιόλια τῶν γυναικῶν, εἴτε μεταλλικοὶ κρίκοι, φέροντες ἐσωτερικῶς τὸν ἀριθμὸν 13 ἢ ἄλλα κατασκευάσματα καββαλιστικῆς ἐμφανίσεως (πεντάλφαι κ.τ.τ.)· ἄλλοτε πάλιν χρησιμοποιοῦνται πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κρίκοι ἢ δακτύλιοι ἀπὸ χάνδρες γαλάζιες ἢ λευκές, τοποθετούμενοι εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τῶν αὐτοκινήτων καὶ τὰς πρώρας τῶν λέμβων, ἢ ἀναρτώμενοι ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τῶν ἵππων ἢ ἄλλων ὑποζυγίων. Ἀλλὰ καὶ ζῶντα ζῷα χρησιμοποιοῦνται πολλάκις ὡς μασκότ, εἰς ἐναέρια ἰδίως ταξίδια, γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι, κατὰ τὴν μετάβασιν τοῦ πηδαλιουχουμένου «Ἰταλία» εἰς τὸν Β Πόλον, ὁ στρατηγὸς Νόμπιλε εἶχε παραλάβει μαζί του ἕνα μικροσκοπικὸν σκυλλάκι.

— **«Μασκὸτ»** (Mascotte). Τρίπρακτος ὀπερέττα τοῦ Γάλλου συνθέτου Ἐδμόνδου Ὠντράν, ἀναβιβασθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1880 ἀπὸ σκηνῆς τοῦ θεάτρου Bouffes Parisiens καὶ σημειώσασα ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν τόσον διὰ τὴν δροσερὰν μουσικήν της, ὅσον καὶ διὰ τὴν χαριτωμένην της ὑπόθεσιν. Ἡ Μασκὸτ εἶναι νεαρὰ χωρικὴ βόσκουσα ἰνδιάνους, ἔχει δὲ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν, ὅτι φέρει τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν αὐθέντην τὸν ὁποῖον ὑπηρετεῖ, ἀρκεῖ μόνον αὐτὸς νὰ σεβασθῇ τὴν ἀρετήν της. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ τελευταῖον εἶναι κάπως δύσκολον προκειμένου περὶ νεάνιδος ὡραιοτάτης καὶ προκλητικῆς, δημιουργεῖται ἐντεῦθεν σειρὰ ὅλη χαριτωμένων κωμικῶν ἐπεισοδίων, ἀπολήγουσα εἰς ἱκανοποιητικὴν διὰ τὸ κοινὸν λύσιν: ὁ βασιλεὺς τοῦ Πιομπίνο Λαυρέντιος ΙΖ', μολονότι τρελλὰ ἐρωτευμένος μὲ τὴν Μασκότ, ἀναγκάζεται ἐν τούτοις νὰ σεβασθῇ τὴν ἁγνότητά της καὶ νὰ τὴν νυμφεύσῃ εἰς τὸ τέλος μὲ ἕνα νέον χωρικόν, τὸν ὁποῖον ἐκείνη ἀγαπᾷ ἀπὸ τῶν παιδικῶν της χρόνων. Η μουσικὴ τῆς «Μασκὸτ» κατέστη δημοτικωτάτη, ἐπιλογὴ δὲ ἐκ ταύτης χρησιμοποιεῖται διὰ τὸν τετράχορον (καντρίλλιες). Γ. Ζ.

Μάσκουλα */Παραλ. Γεωγρ./.* Ἀκρωτήριον τοῦ Αἰγαίου, ΒΑ. ἄκρα τῆς Πολυαίγου, ἔχουσα πρὸ αὐτῆς νησίδιον. Ἐπίσημον σημεῖον τῆς διεθνοῦς γραμμῆς διώρυγος Σουὲζ—Πειραιῶς, φωτίζεται ἀπὸ τοῦ 1898 δι' ἀρίστου φάρου (πλάτ. 36°46'26'' Β., μῆκ. 24°39'44'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2051: Milo, Antimilo, Polino and Kimolo), ἐκπέμποντος φῶς καὶ ἐκλάμψεις 26 μιλλίων. Σ. Ε. Λ.

μάσκουλο (τό)· δημοτ., γίγγλυμος· || εἶδος κροτίδος (ἰταλ. mascolo).

Μάσκωφ (Mascov), ***Ἰωάννης - Ἰάκωβος.*** Γερμανὸς δημοσιολόγος καὶ ἱστορικὸς (1689—1761). Ἐσπούδασεν ἐν Λειψίᾳ θεολογίαν καὶ νομικὰ καὶ κατόπιν ἐγένετο καθηγητὴς τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ. Κλασσικὸν ὑπῆρξε τὸ ἔργον του «Principia juris publici imperii romano-germanici», ὅπερ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐχρησίμευσε διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ δημοσίου δικαίου εἰς πλεῖστα πανεπιστήμια Ἐπίσης περίφημον εἶναι τὸ ἱστορικόν του ἔργον «Ἱστορία τῶν Γερμανῶν μέχρι τῆς καταλύσεως τῶν Μεροβιγγείων βασιλέων» (2 τ. 1726—37), δι' οὗ ἐξελαΐκευσε τὴν γερμανικὴν ἱστορίαν. Ἔγραψεν ἐπίσης: «Com-

Digitized by Google

mentarii de rebus imperii romano-germanici», «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ρωμαιογερμανικοῦ κράτους» καὶ «Ἐπιτομὴ πλήρους ἱστορίας τοῦ γερμανικοῦ κράτους» (1722—1730). Θ. Κ.

μασλάκι (τό)· (ἀραβ. *μασλάκ*) ἀνοικτὸς σωλὴν ὕδατος ρέοντος διηνεκῶς.

Μασλάμα Τὸ πραγματικὸν ὄνομα τοῦ Ἄραβος ψευδοπροφήτου, τὸν ὁποῖον πρὸς ἐμπαιγμὸν παρωνύμησαν οἱ μουσουλμάνοι *Μοσεϊλιμαν*. Ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Βανοῦ Χανίφα, κατὰ τὸ πλεῖστον Χριστιανῶν, κατῴκει τὴν Υεμάμαν ἀνατολικῶς τῆς Μεδίνας καὶ ὄχι μακρὰν τῶν ἀκτῶν τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μασλάμα ἀπετέλουν ἀδελφότητα εὐσεβῶν, τηρούντων τὰς προσευχὰς καὶ ἀποστεργόντων τὰς βιαιότητας καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐπίστευον εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν (*γιὼμ ντιντζὶ*) καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (*μοὺλκ ἐς σαμάα*). Φαίνεται ὅτι ὁ Μασλάμα ὀρθωθεὶς ἀντίπαλος τοῦ Μωάμεθ ἤντλησεν ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸν ἰδέας θρησκευτικὰς καὶ ἐγένετο ὁ ἐθνικὸς προφήτης τῆς φυλῆς του, χάριν δ' αὐτοῦ οἱ ὀπαδοί του ἐφιλοδόξουν νὰ θυσιασθοῦν. Ὁ Μασλάμα ἐγκατεστάθη εἰς τὸ φρούριον Χάτζρ. Ὁ χαλίφης Ἀμποῦ Μπὲκρ διέταξε τὸν στρατηγὸν Καλὶδ νὰ βαδίσῃ κατ' αὐτοῦ. Οἱ μασλαμῖται ἐπολέμησαν ὡς λέοντες. Ὥρμησαν μὲ τὰ ξίφη, διέσπασαν τὰς τάξεις τῶν μωαμεθανῶν καὶ ἔφθασαν ἕως τὴν σκηνὴν τοῦ στρατηγοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Καλὶδ κατώρθωσε νὰ μετατρέψῃ τὴν τύχην τῶν ὅπλων. Οἱ μασλαμῖται ἐνεκλείσθησαν εἰς περίφραγμα, ὅπου ὑπέστησαν τρομερὰν σφαγήν, φονευθέντος καὶ τοῦ προφήτου των. Γ. Λ. Α.

— **Μασλάμα** ***βὲν Ἄχμετ***. Διάσημος Ἄραψ ἀστρονόμος, ἱδρύσας τὴν ἱσπανικὴν ἀστρονομικὴν σχολὴν καὶ πλουτίσας διὰ νέων παρατηρήσεων τοὺς ἀστρονομικοὺς πίνακας.

—**Μασλάμα** ***ἐλ Μαδζρίττι***. Ἀστρονόμος ἐν Ἱσπανίᾳ, συντάξας σύνοψιν τοῦ «Ἐπιπεδοσφαίρου» τοῦ Κλ. Πτολεμαίου ἐν Τολέζᾳ τῷ 1144. Γ. Λ. Α.

Μασλὰρ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Ἀρέθουσα* (βλ. λ.) Χ. Δ.

Μά(ς)-Λατρὶ (Mas-Latrie) *Ἰάκωβος-Μαρία-Ἰωσὴφ-Λουδοβῖκος ντὲ*—· βλ. *Μὰ-Λατρί*. Χ. Δ.

Μασλὴ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος χωρίου *Γαβράκια* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μασλούμης. —1) ***Καρακάσης***. Ἀρχηγὸς ἀτάκτων Τούρκων ἐκ Μεραμβέλλου κατὰ τὸ 1829. Πολιορκηθεὶς τῷ 1827 ἐν τῷ ἰδιοκτήτῳ πύργῳ τῶν Καρακάσιδων εἰς Καινούριο-Χωριὸ (Νεάπολιν), παρεδόθη εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, οἱ ὁποῖοι ἔπεμψαν αὐτὸν ἀβλαβῆ εἰς Σπιναλόγγαν. Τοὺς ἄλλους ἀπέπνιξαν ἐντὸς τζαμίου διὰ τοῦ καπνοῦ ξύλων καὶ ἄλλων ὑλῶν, διότι δολίως ἐφόνευσαν δέκα ἐπαναστάτας. —2) ***Μπελουχλῆς***. Ἀρχηγὸς τῶν πολιορκηθέντων 3.000 Τούρκων εἰς Ἐτιὰν Σητείας τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1828, ἐκ τῶν ὁποίων παρασπόνδως μετὰ τὴν παράδοσιν ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν τριάκοντα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Μπελουχλῆς. Ε. Γ.

Μασμπάτε (Masbate) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν Φιλιππίνων νήσων, κειμένη πρὸς Δ. τῆς Σαμὰρ καὶ πρὸς Ν. τῆς Λουσών. Ἀποτελεῖ μετά τινων παρ' αὐτὴν νησίδων ὁμώνυμον νομὸν μὲ ἕδραν τὸν ὁμώνυμον λιμένα. Ἡ ἐπαρχία ἔχει ἔκτασιν 4.375 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 40.000 κατ. Ἡ νῆσος καλύπτεται ὑπὸ βουνῶν, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 850 μ., ἔχει δὲ ἐκτεταμένα δάση, παράγοντα ἄφθονον ξυλείαν. Ἐπίσης ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἁλιεία εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμέναι, ἀκμάζει δὲ καὶ ἡ βιομηχανία σάκκων καὶ ψιάθων. Χ. Δ.

Μάς-Νταζὶλ (Mas d' Azil), ***σπήλαιον***. Ἓν ἐκ τῶν περιφημοτέρων σπηλαίων τῆς προϊστορίας τοῦ ἀνθρώπου. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῶν Γαλλικῶν Πυρηναίων καὶ παριστᾷ κολοσσιαίαν σήραγγα, ἣν διαπερᾷ ὁ χείμαρρος Arize, παραπόταμος τοῦ Γαρούνα. Ἀπὸ τοῦ 1887 ὁ Piette, διάσημος προϊστορικός, ἐρευνήσας τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ἀπεκάλυψε θαυμασίαν στρωματολογικὴν σειρὰν τῶν ποταμίων προσχώσεων. Καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ βάθει στρώματα ἀνήκοντα εἰς τὴν μαγδαληναίαν ἐποχὴν ἔδωσαν πλεῖστα ἴχνη τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ταράνδου, μεταξὺ δ' αὐτῶν τὸ περίφημον γλυπτὸν «κεφαλὴ ἵππου τοῦ Μάς-Νταζὶλ», ἐπὶ κέρατος ταράνδου εἰργασμένον (ἀποκείμενον σήμερον, ὅπως καὶ ὅλη ἡ συλλογὴ τοῦ Piette, εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ St Germain en Laye), γυναῖκα ἐσκαλισμένην ἐπὶ ὀδόντος ἵππου, ἐγχάραξιν ἄνδρος ἐπὶ ὀστοῦ μὲ ἔξαρσιν τοῦ μορίου καὶ ζωόμορφον προσωπίδα ρυγχοειδῆ καὶ ἄλλα ἀντικείμενα τῆς περιόδου ταύτης, ἤτοι λίθινα ἐργαλεῖα, ὀστεῖνα κλπ. Αἱ ἀνώτεραι ἐπιπολαιαι στιβάδες ἀνάγονται εἰς τὸ καθαρῶς ὁλόκαινον, δηλαδὴ τὴν νεολιθικὴν ἐποχήν. Τὸ σπήλαιον τοῦτο κατῳκήθη διαρκῶς. Αἱ μέσαι ὅμως στιβάδες παρέσχον μείζονα σημασίαν εἰς τὸ σπήλαιον Μὰς-Νταζίλ, διότι ἀποτελοῦσι σταθμὸν προϊστορικόν, ὅστις ἔδωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς ὡρισμένην ἐποχήν, κληθεῖσαν *ἀζιλιαίαν* (Azilien), ἧ. οἱ κυριώτεροι τύποι εὑρίσκονται ἐνταῦθα, ὑπάρχουν ὅμως σήμερον ἀζιλιαῖα λείψανα καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῶν Πυρηναίων τῆς Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας, ἐν Ἑλβετίᾳ, Δανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ ἀζιλιαία ἐποχή, κληθεῖσα οὕτως ὑπὸ τοῦ Piette, παριστᾷ τὴν ἀκριβῆ μεταβατικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ παλαιολιθικοῦ εἰς τὸ νεολιθικόν· ὑπό τινων ὅμως ὑπάγεται ἀκόμη εἰς τὸ παλαιολιθικὸν καὶ καλεῖται (μετά τινων ἄλλων σχεδὸν συγχρόνων σταθμῶν μαγλεμόσιον, τουρδάσσιον κτλ.) καὶ *ἐπιπαλαιολιθικόν*. Γενικῶς ὅμως θεωρεῖται τὸ ἐπιπαλαιολιθικὸν τοῦτο ὡς πραγματικὴ μεσολιθικὴ περίοδος, ἥτις ἐξῆλθε τῆς καθαρᾶς νεοπαλαιολιθικῆς, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμη νεολιθική, μὲ ἰδίαν τεχνοτροπίαν καὶ καθόλου φυσιογνωμίαν ζωῆς καὶ πολιτισμοῦ.

Στρωματολογικῶς ἡ ἀζιλιαία περίοδος χαρακτηρίζεται δι' ἰδιαιτέρων στιβάδων, διακεκριμένων ἀπὸ τῶν μαγδαληναίων. Παλαιοντολογικῶς διακρίνεται ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ ταράνδου (ὃν ἔχομεν εἰς τὰ κατώτερα μαγδαληναῖα στρώματα) καὶ τῆς ἀπουσίας τῶν κατοικιδίων συγχρόνων ζῴων τοῦ καθαροῦ νεολιθικοῦ. Ἐργολογικῶς χαρακτηρίζεται διὰ τῆς παρουσίας χονδροειδῶν, μικρολιθικῆς τέχνης λιθίνων ἀντικειμένων μαγδαληναίου τύπου, ἰδίου τύπου ὀστεΐνων (κάμακες μὲ ὀπήν, πεπλατυσμένοι), ἐκ τῆς ἀπουσίας καλλιτεχνίας καὶ πρὸς τούτοις ἐκ τῆς ἀρχῆς λειάνσεως τοῦ λίθου, ἣν εὑρίσκομεν εἰς τὴν λιθικήν. Τὸ χαρακτηριστικώτερον ὅμως τῶν προϊστορικῶν ἰχνῶν τῆς ἀζιλιαίας εἶναι οἱ «ἔγχρωμοι χάλικες» (ποτάμιοι), κλασσικοὶ διὰ τὴν πρωτοτυπίαν των, τὸ πρῶτον εἰς τὸ σπήλαιον Μάς-Νταζὶλ ἀνευρεθέντες. Ἐπὶ σχιστολιθικῶν χαλίκων πεπλατυσμένων εὑρηνται διάφορα σχήματα μὲ ἐρυθρὸν καὶ μέλαν χρῶμα. Ταῦτα διήγειραν μεγάλην συζήτησιν. Παριστοῦν καταφανῶς σημεῖα ὁμοιάζοντα μὲ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, μὲ ἀριθμητικὰ σημεῖα τῆς μινωϊκῆς Κρήτης καί τινα σχηματικὰ σημεῖα τῶν σπηλαίων τῆς Ἱσπανίας. Ἐπὶ πλέον δ' ἐνθυμίζουν τοὺς παλαιοὺς ἐγχρώμους λίθους τῆς Αὐστραλίας καὶ τοῦ Μεξικοῦ (Teotihuacan). Οἱ χάλικες οὗτοι δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὰς σχηματικὰς εἰκόνας τῆς μαγδαληναίας ἐποχῆς, ἐκτὸς τοῦ ὅτι παριστοῦν πιθανώτατα σημεῖα συνεννοήσεως, δηλαδὴ τὰς ἀρχὰς τῆς γραφῆς. Ἡ ἀληθὴς σημασία των μᾶς διαφεύγει· πιθανῶς εἶναι σύμβολα μαγείας ἢ λατρείας. Τέλος, δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀνθρωπολογικὴν ἐμφάνισιν τῆς ἀζιλιαίας περιόδου, ἐλάχιστα γνωρίζομεν. Ὑπὸ τοῦ Piette καὶ τοῦ Cartailhac συνελέγησαν ἐν Μάς-Νταζὶλ καὶ εἰς τὸ τυπικὸν στρῶμα (ἀζιλιαῖον) ὀλίγα ὀστᾶ, κεχρωσμένα ἐρυθρὰ (ἔνδειξις ἀποψιλώσεως τούτων ἀπὸ τῶν μαλακῶν μορίων, ὡς γνωστόν), ἐλάχιστα χρήσιμα εἰς ἡμᾶς. Ἐπίσης, ἐλάχιστα ἔχομεν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὸ ἀζιλιαῖον στρῶμα τοῦ Μάς-Νταζὶλ σταθμῶν (μαγλεμόσιον κλπ.). Καλύτερον γνωρίζομεν τὸν σταθμὸν *Μουγκὲμ* τῆς Πορτογαλίας. Γενικῶς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ τὴν μεσολιθικὴν ταύτην περίοδον, τὰ ἀζιλιαῖα καὶ λοιπὰ στρώματα μᾶς παρουσιάζουν ἀφ' ἑνὸς μεταβατικοὺς χαρακτῆρας ὀστεολογικούς, διατήρησιν τῆς δολιχοκεφαλίας, τοῦ μικροῦ ἀναστήματος, τοῦ ἐλαφροῦ προγναθισμοῦ κλπ., καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐμφάνισιν τῆς βραχυκεφαλίας καὶ τῶν χαρακτηριστικῶν νέων φυλῶν ἔξωθεν ἐρχομένων. Πάντως, αἱ γνώσεις μας εἶναι ἀκόμη ἀτελεῖς. Τινὲς συνδέουν τὸν νέον τοῦτον ἀνθρωπολογικὸν τύπον μὲ τὸν τύπον τῶν σπηλαίων Furfooz (φυλὴ Furfooz). Ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἀκόμη κυνηγός, ἰδίως τῆς παλαιᾶς ἐλάφου, δὲν εἶχε δὲ ὁ κάτοικος τοῦ σπηλαίου Μάς-Νταζὶλ τὴν μόνιμον οἴκησιν τῶν κατόπιν ἀληθῶν νεολιθικῶν ἀνθρώπων. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Μασόνα (οἱ) (Mashona). Φυλὴ ἀφρικανική, κατοικοῦσα τὴν Κάτω Ροδεσίαν. Ἡ γλῶσσά της εἶναι μᾶλλον διάλεκτος τῆς λαλουμένης ὑπὸ τῶν Ζουλοῦ. Μ. Ι. Θ.

Μασοναλάνδη (Mashonaland) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Ν. Ἀφρικῆς, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῆς Ν. Ροδεσίας. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τῆς νοτιοαφρικανικῆς φυλῆς Μασόνας. Κεῖται πρὸς ΝΑ. τῆς Ματαμπελελάνδης, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ὀρεινόν. Τὸ ὑπέδαφος αὐτῆς εἶναι πλούσιον εἰς χρυσοφόρα μεταλλεύματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν γνωστὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων. Ἐπίσης ἔχει σπουδαιοτάτας βοσκάς. Κυριωτέρα πόλις τῆς χώρας εἶναι τὸ *Σώλσμπαρυ*, πρωτεύουσα τῆς Ν. Ροδεσίας, ἄλλα δὲ ἀξιόλογα κέντρα τὸ *Χάρτλεϋ*, ἡ *Γκάτουμα*, τὸ *Ουμτάλι* καὶ ἡ *Βικτωρία*. Ἡ Μασοναλάνδη περιῆλθε τῷ 1889 εἰς τὴν Βρεττανικὴν Νοτιοαφρικανικὴν ἑταιρείαν, μετά τινας δὲ ἐξεγέρσεις κατὰ τὰ ἔτη 1893 καὶ 1896, προσηρτήθη τέλος εἰς τὰς βρεττανικὰς ἀποικίας ἀποτελεῖ δ' ἔκτοτε τμῆμα τῆς Ν. Ροδεσίας. Χ. Δ.

μασονία (ἡ)· ὁ ἐλεύθερος τεκτονισμὸς (ἐκ τοῦ *μασόνος* (βλ. λ.).

—*[Ἐγκυκλ.]*. Βλ. λ. *τεκτονισμός*.

μασονικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς μασόνους, ὁ τῶν μασόνων: «μασονικὸν δόγμα», «μασονικὴ ἀλληλεγγύη».

μασονίτης (ὁ) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου μετὰ μαγνησίου καὶ σιδήρου, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ κλιντονίτου. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ χλωριτοειδοῦς $H_2(FeMg)Al_2SiO_7$, χρώματος κυανοπρασίνου σκοτεινοῦ, κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα καὶ ἀπαντᾷ εἰς κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματα τῆς Rhode Island ὡς ὀρυκτὸν μεταμορφωσιγενές. Γ. Β.

μασόνος (ὁ)· ὁ ἐλεύθερος τέκτων, ἄλλως *φραμασόνος* καὶ *φαρμασόνος*· ‖ μεταφ., δύσκολος, στριφνός, αὐστηρός, ἐπίμονος: «ξέρεις τί μασόνος εἶναι αὐτός, δὲ γυρίζει τὸ κεφάλι του» (ἐκ τοῦ γαλλ. maçon καὶ franc-maçon).

μασόρα. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ σημαίνει κυρίως τὴν παράδοσιν, νοεῖται τὸ σύνολον τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ πρωτότυπον κείμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐργασιῶν λογίων Ἰουδαίων ἀπὸ τοῦ ΣΤ'—Θ' αἰῶνος μ. Χ. Αἱ ἐργασίαι αὗται, αἵτινες εἶναι κυρίως παρατηρήσεις ἀναφερόμεναι εἴτε εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν στίχων, τῶν λέξεων καὶ τῶν γραμμάτων τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου, εἴτε εἰς τὴν ὀρθογραφίαν εἴτε εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ κειμένου, στηρίζονται ἐπὶ παλαιοτέρων ραββινικῶν ἐργασιῶν. Καὶ ἄλλοτε μὲν αἱ παρατηρήσεις αὗται σημειοῦνται βραχέως ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ κειμένου (masora marginalis, parva), ἄλλοτε δ' ἐν τῷ τέλει τῶν βιβλίων καὶ εἶναι πλατύταται (masora finalis, magna). Διακρίνουσιν ἐπίσης μασόραν τῆς Ἀνατολῆς (Βαβυλωνίας) καὶ μασόραν τῆς Δύσεως (Παλαιστίνης). Π. Ι. Μ.

μασορῖται (οἱ). Οἱ λόγιοι Ἰουδαῖοι, εἰς οὓς ὀφείλονται αἱ εἰς τὸ πρωτότυπον κείμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (τῶν πρωτοκανονικῶν βιβλίων) ἐργασίαι, αἱ ἀποπερατωθεῖσαι κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα. Διὰ τῆς πολυμεροῦς δράσεως αὐτῶν, ἥτις ἐνέκειτο πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὸν φωνηεντισμὸν τοῦ κειμένου, εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν στίχων, τῶν λέξεων καὶ τῶν γραμμάτων παντὸς ἱεροῦ βιβλίου, εἰς τὴν δι' εἰδικῶν σημείων διόρθωσιν προφανῶν σφαλμάτων τοῦ κειμένου καὶ τὴν ἐν τῷ περιθωρίῳ σημείωσιν διαφόρων κριτικῶν εἰκασιῶν κλπ., ἀπέβλεπον οἱ μασορῖται εἰς τὴν πιστὴν διατήρησιν τοῦ παραδιδομένου κειμένου, πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ὁποίας εἰργάσθησαν ὅσον ἠδύναντο. Ὁ περιφημότατος πάντων τῶν μασοριτῶν ὑπῆρξεν ὁ Ahron ben Mosheli ben Ascher. Π. Ι. Μ.

μασοριτικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς *μασορίτας* ἢ τὴν *μασόραν* (βλ. λ.).

—**μασοριτικὸν** ***κείμενον***. Τὸ πρωτότυπον κείμενον τῶν πρωτοκανονικῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς παρεδόθη τοῦτο διὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν *μασοριτῶν*. Παρὰ τὰς συντόνους ὅμως φροντίδας τῶν μασοριτῶν καὶ τῶν κατὰ τὴν παράδοσιν προκατόχων αὐτῶν (ταλμουδιστῶν, ταναϊτῶν κλπ.) πρὸς πιστὴν διατήρησιν τοῦ ἀρχετύπου κειμένου, δὲν δύναται τὸ παράπαν νὰ θεωρηθῇ τοῦτο ὡς ἀνταποκρινόμενον ἄριστα πρὸς ἐκεῖνο, διὰ τὴν διακρίβωσιν τοῦ ὁποίου τῇ βοηθείᾳ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' καὶ ἄλλων παλαιῶν μεταφράσεων ἀπὸ πολλοῦ ἐργάζεται καὶ ἐπὶ πολὺ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐργάζηται συντόνως ἡ κριτικὴ τοῦ κειμένου. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀξίαν τοῦ κειμένου τούτου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τῶν Ο' διχάζονται αἱ τῶν εἰδικῶν γνῶμαι, τῶν μὲν τιμώντων μᾶλλον τοῦτο, τῶν δὲ μᾶλλον ἐκεῖνο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *P. Kahle*, Der Masor. Text des A. T. nach den Uber liefenung da Balyl. Juden. (1902).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Diè Masoreten des Ostens (1913).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Die Masoreten des Westens (1927).— *Ginsburg*, The Massorah compiled from manuscripts κλπ. (1880 ἑξ.). Π. Ι. Μ.

Μασουάσα (οἱ). Λαὸς λιβυκὸς λίαν πολεμικός, τὸν ὁποῖον ἀπαντῶμεν μετ' ἄλλων εἰσβαλόντων εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ Ραμσῆ Β' καὶ ἀποκρουσθέντων ἐπιτυχῶς ὑπὸ τούτου. Εὐθὺς ἀμέσως βλέπομεν τοὺς Μασουάσα μετὰ τῶν *Μαιζαιοῦ* ἀποτελοῦντας τάγματα τῶν στρατῶν τοῦ Ραμσῆ Β' κατὰ τῆς Ἀσίας. Ἐπὶ Ραμσῆ Γ' ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δυτικοῦ Δέλτα καὶ ὑπηρέτουν ὡς στρατιῶται καὶ ὡς ἀστυνόμοι τῶν διοικητῶν. Ἐπὶ αἰῶνας διετήρησαν τὰ ἤθη των, τὴν περιβολήν των καὶ ἔμειναν ξένοι φυλετικῶς πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς. Οἱ φαραὼ κατήρτισαν ἐξ αὐτῶν τὴν σωματοφυλακήν των, ἀλλ' οὗτοι κατὰ μικρὸν ἀπέκτησαν τόσην δύναμιν, ὥστε διέθετον συχνὰ τὸν θρόνον κατὰ βούλησιν. Ἐπὶ Ψαμμιτίχου, ὅταν οὗτος παρεχώρησεν ὅλην τὴν πολεμικὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἱ Μασουάσα μετὰ πολλῶν ἰθαγενῶν στρατιωτῶν, ἀνερχόμενοι εἰς 270 περίπου χιλιάδας, ἀπεχώρησαν εἰς τὸν Ἄνω Νεῖλον. Γ. Λ. Α.

Μασουκουλοῦμπε (οἱ). Ἰθαγενὴς φυλὴ τῆς νοτίου Ἀφρικῆς, ἀνήκουσα εἰς τὴν ὁμάδα τῶν Μπαντού. Παρ' αὐτῇ ἰσχύει ἡ μητριαρχία. Μ. Ν. Δ.

μασουλίζω, καὶ *μασουλάω* καὶ *ματσουλάω* δημοτ., μασῶ διαρκῶς, συχνά: «κάτι μασουλίζει», «ὅλο νὰ ματσουλᾷς θέλεις».

Digitized by Google

Μασουλιπατὰμ (Masulipatam) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μαζουλιπατάμ*.

μασούλισμα (τό)· τὸ νὰ μασουλίζῃ τις, ἡ διαρκὴς μάσησις: «δὲν τ' ἀφίνεις αὐτὸ τὸ μασούλισμα».

Μασούντι. Ἄραψ συγγραφεὺς καὶ φιλόσοφος (βλ. λ. *Μασσούδης*).

Μασούρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδίας τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 40 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν πληθυσμῶν τοῦ 1923. Ε. Ι. Χ.

μασουράκι (τό)· δημοτ, μικρὸ μασούρι: «μασουράκι τῆς μηχανῆς,—τοῦ ἀργαλειοῦ»· || «ἕνα μασουράκι κανέλλα» (διὰ τὸ παρεμφερὲς πρὸς μασούρι).

μασούρι (τό)· δημοτ., τμῆμα λεπτὸν καλάμου χρησιμοποιούμενον ὡς ἀτράκτιον ἢ πηνίον νήματος τιθέμενον εἰς τὴν κερκίδα: «γεμίζω μασούρια», «βάνω τὸ μασούρι 'ς τὴ σαΐτα»· || ὡς μέτρον ροῆς ὕδατος: «τρέχει ἕνα μασούρι», ὅσον δύναται νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ σωλῆνος· || ἐκ τοῦ σχήματος: «ἕνα μασούρι κανέλλα,—θειάφι».

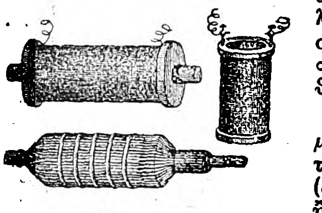

Μασούρια.

—*[Ἐγκυκλ.]* Τὸ *μασοῦρι* εἶναι ἐξάρτημα τῆς κερκίδος (σαΐτας) ἐκ ξύλου ἢ πεπιεσμένου χάρτου ἢ καὶ ἐκ καλάμου, σχήματος κωνοκυλινδρικοῦ ἢ ἁπλῶς κυλινδρικοῦ, δεχόμενον τὴν κλωστὴν τῆς κρόκης διὰ περιτυλίξεως διὰ τῆς *μασουρίστρας* (βλ. λ.).

μασουρίστρα (ἡ). Μηχάνημα χειροκίνητον ἢ μηχανοκίνητον βοηθητικὸν τῆς ὑφαντουργίας, ειδικὸν πρὸς διὰ περιελίξεως πλήρωσιν τῶν *μασουρίων* τῶν κερκίδων διὰ κλωστῆς διὰ τὴν κρόκην τῶν ὑφασμάτων.

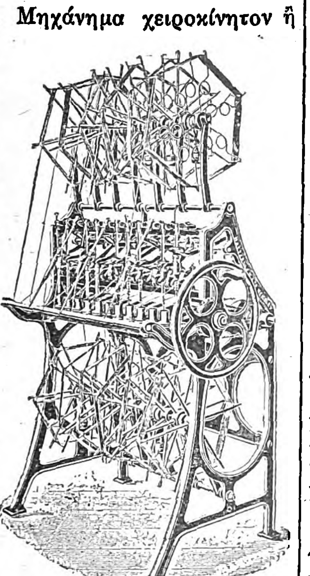

Μασουρίστρα περιελίσσουσα μασούρια τοποθετημένα καθέτως.

μασοὺτ *[Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ μὴ εὐκόλως ἀποσταζόμενα ὑπολείμματα τῆς ἀποστάξεως τοῦ πετρελαίου τοῦ Καυκάσου. Χρησιμοποιοῦνται ἐν μέρει πρὸς παρασκευὴν ἐλαίων λιπάνσεως, κυρίως ὅμως ὡς καύσιμος ὕλη εἰς διάφορα ἐργοστάσια, σιδηροδρόμους κλπ. Σ. Γ.

Μασούτης, Ἀνδρέας. Λόγιος Θεσσαλός, γεννηθεὶς ἐν Λαρίσῃ τῷ 1762 καὶ συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Ρήγα τοῦ Φεραίου ἐν Βιέννῃ. Συλληφθεὶς τῷ 1797, ὡς προσβάλλων διὰ τῶν ἐνεργειῶν του τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἐπικρατείας καὶ ὡς συνεργὸς τοῦ Ρήγα, ἀπελύθη καὶ δὲν ἐξεδόθη εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς μετὰ τῶν ἄλλων. Φιλάσθενος ὡς ἦτο, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς συγκινήσεις ἐκ τῆς τύχης τῶν φίλων του καὶ ἀπέθανεν ὀλίγον βραδύτερον. Γ. Δ. Κ.

Μασουχὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος κώμη τῆς Μαρμαρικῆς ἐν τῇ Β. Ἀφρικῇ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Ἡ θέσις αὐτῆς ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

μασοχωριὸ (τό), καὶ *μεσοχωριὰ* (ἡ)· ἰδιωμ. Κρήτ., τὸ κέντρον, ἡ μέση τοῦ χωριοῦ· λέγεται ὅμως καὶ τὸ χωρίον τὸ εὑρισκόμενον μεταξὺ ἄλλων ὡς κεντρικόν. Ι. Δ. Μ.

Μασπερὸ (Maspéro), ***Γάστων-Κάμιλλος-Κάρολος.*** Διάσημος Γάλλος αἰγυπτιολόγος ἰταλικῆς καταγωγῆς γεννηθεὶς τὴν 23 Ἰουνίου 1846 ἐν Παρισίοις. Τῷ 1853 εἰσῆλθεν εἰς τὸ λύκειον Λουδοβίκου, τῷ δὲ 1864 ἔλαβε τὸ β' βραβεῖον εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς ἑλληνικῆς. Τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰσῆλθεν εἰς τὴν École Normale, ὅθεν ἀπεφοίτησε τῷ 1866. Κατὰ τὰ ἔτη τῶν σπουδῶν τούτων ἐπεδόθη αὐτοδίδακτος ἀλλὰ καὶ μὲ καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἱερογλυφικῶν, ἐγνώρισε δὲ καὶ τὸν διάσημον αἰγυπτιολόγον Ἐμμανουὴλ Δὲ Ρουζέ, ὅστις τὸν ἐνεθάρρυνε. Συστηθεὶς εἰς τὸν Μαριέτ, τὸν ἱδρυτὴν τοῦ ἐν Καΐρῳ αἰγυπτιακοῦ μουσείου καὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας τῆς Αἰγύπτου, τὸν ἐξέπληξεν ἀναγνώσας μακρὰν ἀνέκδοτον ἱερογλυφικὴν ἐπιγραφήν. Περιελθὼν εἰς οἰκονομικὴν δυσχέρειαν, ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ διορθωτὴς τυπογραφείου. Συνδεθεὶς ἀργότερον στενῶς μετὰ τοῦ Egger, συνεστήθη ὑπὸ τούτου εἰς πλούσιον Ἀμερικανόν, ὅστις διετείνετο ὅτι μία τῶν ἰθαγενῶν γλωσσῶν τοῦ Περοῦ ἦτο συγγενὴς πρὸς τὴν ἀρχαίαν αἰγυπτιακήν. Οὗτος παρέλαβε τὸν Μασπερὸ εἰς Οὐρουγουάην ὡς εἰδικόν. Μετὰ διετίαν ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ὅπου πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἱδρυθῇ ἡ σχολὴ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν μὲ καθηγητὴν τῆς αἰγυπτολογίας τὸν Δὲ Ρουζέ, ὅστις ἐπρότεινε τὸν Μασπερὸ ὑφηγητήν του. Τῷ 1870 μετέσχε τῆς μάχης τοῦ Μοντρετοῦ, τῷ δὲ 1872 ὑπεστήριξεν εἰς τὴν Σορβόννην δύο θέσεις: «Περὶ τῆς ἐπιστολογραφίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις» καὶ «Περὶ τῆς πόλεως Καρτεμίς», ταύτην λατινιστὶ τῇ συμβουλῇ τοῦ Egger, ἐνῷ ἀρχικῶς τὴν εἶχε γράψει ἑλληνιστί. Θανόντος τοῦ Δὲ Ρουζὲ τὸν διεδέχθη καὶ ἐπὶ 44 ἔτη ἐδίδαξε τὴν αἰγυπτιολογίαν. Τῷ 1880 ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἵδρυσεν ἐν Καΐρῳ τὴν γαλλικὴν σχολὴν ἀνατολικῆς ἀρχαιολογίας, ἧς πρῶτον διευθυντὴν καὶ ὀργανωτὴν ἔστειλε τὸν Μασπερό. Τὸν Ἰανουάριον 1881 ἀπέθνῃσκεν ὁ Μαριὲτ καὶ τὸν διεδέχετο ὁ Μασπερό. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Μασπερὸ εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι: ἐπιτυχεῖς ἀνασκαφαί, ἀναστηλώσεις ναῶν, ὀργάνωσις τοῦ μουσείου, ἐκδόσεις μεγάλαι, ἵδρυσις περιοδικῶν κλπ. Τῷ 1883 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας. Παθὼν τὴν ὑγείαν ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ὅπου ἐπανέλαβε τὰ μαθήματά του, ἐκλεγεὶς ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας. Ἀποθανόντος ὅμως τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Μουσείου τοῦ Καΐρου Μπουριὰν ἀνέλαβεν ἔκτοτε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μουσείου. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1914 ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ὁ δ' ἐκραγεὶς μέγας πόλεμος τὸν ἐκράτησεν ἐκεῖ. Ἀπέθανε κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Ἀκαδημίας τῆς 30 Ἰουνίου 1916. Κυριώτεραι ἐκ τῶν μελετῶν του εἶναι αἱ ἑξῆς: «Histoire ancienne des peuples de l'Orient Classique», γενομένη εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους ἐκδόσεις καὶ μεταφρασθεῖσα εἰς ξένας γλώσσας, «Au temps de Ramsès et d' Assourbanibal», «Contes populaires de l'Égypte ancienne», «Catalogue du Musée Égyptien». «L'art égyptien», «Une enquête judiciaire à Thèbes» κλπ. Ὁ Μασπερὸ ἐγένετο ἐκ τῶν κυριωτέρων ἱδρυτῶν τῆς ἐν Παρισίοις «Ἑταιρείας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν». Ἦτο μέλος πολλῶν ξένων ἀκαδημιῶν καὶ ἔτυχε τίτλων εὐγενείας τῆς τε Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσίας.

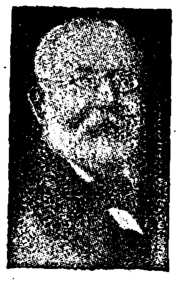

Γάστων Μασπερό.

[Βλ. *Réne Cagnat* ἐν «Comptes Rendus» de l' Académie des Inscriptions et des Belles-Lettres» (1917 Paris σελ. 445).—*G. Daressy* ἐν «Annales du Service des Antiquités de l'Égypte» (t. XVI. 1916. Le Caire σελ. 129).] Γ. Λ. Α.

— **Μασπερό,** ***Ἰωάννης.*** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1885 καὶ πεσὼν εἰς τὴν ἐν Vanquvis μάχην τὴν 17 Φεβρουαρίου 1915. Διεκρίθη ἐνωρὶς ὡς βυζαντιολόγος, γράψας περὶ τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἔπειτα δὲ περὶ ἑλληνικῶν παπύρων τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἔργον ἐκδοθὲν τῷ 1916. Γ. Λ. Α.

μάσπετον (τό)· τὸ φύλλον τοῦ σιλφίου: «τὸ δὲ φύλλον, ὃ καλοῦσι μάσπετον, ὅμοιον τῷ σελίνῳ» *(Θεόφρ.)*.

Μάσπιοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἓν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Α, 125) ἀναφερομένων τριῶν κυριωτέρων περσικῶν ἐθνῶν, «ἐξ ὧν ὧλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρσαι». Α. Θ. Σ.

Μὰσρ ἐλ Καχίρα *[Γεωγρ.]*. Ἀραβικὴ ὀνομασία τῆς σημερινῆς πόλεως *Καΐρου* (βλ. λ., τ. ΙΓ', σ. 487γ').

Μάσσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Δ. παραλίας τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 6, 2) ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ Σούβου. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου (V, 9) καλεῖται Masathat. Εἶναι ὁ σημερινὸς Oued-Massa. Α. Θ. Σ.

Μάσσα (Massa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Τοσκάνῃ, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Μάσσα καὶ Καρράρα. Κάτ. 39.380. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, παρὰ τὸν ποταμὸν Φρίτζιντο καὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Ρώμης—Πίζης—Γενούης. Ἔχει ὡραῖον ἀνάκτορον τῶν Μαλασπίνα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, δουκικὸν ἀνάκτορον καὶ μητρόπολιν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, πολυτεχνεῖον, σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν κλπ. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν ἐργοστάσια ζυμαρικῶν καὶ ὑφασμάτων, εἰς τὰ πέριξ δὲ σημαντικὰ λατομεῖα μαρμάρων, ὧν διεξάγεται ἀκμαιότατον ἐμπόριον. Μετὰ τοῦ λιμένος τοῦ Σὰν Τζιουζέππε συνδέεται διὰ τροχιοδρόμου. Πρὸς Δ. αὐτῆς εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. εὑρίσκεται ὁ λιμὴν τῆς Μαρίνα ντὶ Μάσσα. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐκυβέρνων τὴν πόλιν οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Λουΐνι καὶ βραδύτερον ὁ οἶκος τῶν Μαλασπίνα, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, εἶχε συσταθῇ τὸ δουκᾶτον τῆς Μάσσα, ἑνωθὲν βραδύτερον μετὰ τοῦ τῆς Καρράρας. Τῷ 1805 περιῆλθεν εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Λούκκας, τὸ δὲ συνέδριον τῆς Βιέννης προσήρτησεν αὐτὴν εἰς τὴν Μοδένην. Μ. Δ. Β.

—**Μάσσα-ἐ-*Καρράρα*** (Massa e Carrara) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ἰταλίας, ἐν Τοσκάνῃ, σχηματισθεὶς ἐκ τῶν παλαιῶν περιφερειῶν τῆς Γκαρφανιάνα καὶ Μάσσα, αἵτινες ἀπετέλουν μέρος τοῦ δουκάτου τῆς Μοδένης καὶ τῆς Λουνιτζιάνα. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν νομῶν τῆς Γενεύης, τῆς Πάρμας, τοῦ Ρέτζο-Ἐμίλια, τῆς Μοδένης, τῆς Λούκκας καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 1.156 τ. χλμ. καὶ 184.437 κατ. Ὁ κυριώτερος πλοῦτος τοῦ νομοῦ εἶναι τὰ ὀνομαστὰ μάρμαρα τῆς Καρράρας. Μ. Δ. Β.

—**Μάσσα *Μαρίττιμα*** (Massa Marittima) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Γκροσσέτο τῆς Τοσκάνης. Κάτ. 9.440. Κεῖται πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Σιέννης ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Φαλλόνικα καὶ εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου. Ἔχει μητρόπολιν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀνάκτορον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, διάφορα μέγαρα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀρχαῖα τείχη κτλ. Ἔχει ἐπίσης μεταλλουργικὴν σχολήν, ἱερατικὴν σχολήν, μουσεῖον, βιβλιοθήκην, ἐργοστάσια βορικοῦ ὀξέος καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεταλλεῖα λιγνίτου, χαλκοῦ, ὀρειχάλκου καὶ σιδήρου. Μ. Δ. Β.

Μασσὰ (Massat) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα καντονίου ἐν τῷ νομῷ Ἀριέζ. Κάτ. 4.000. Ἔχει μεταλλεῖα σιδήρου, μολύβδου, χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου καὶ σιδηρούχους πηγάς. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκονται καὶ δύο προϊστορικὰ σπήλαια. Μ. Ν. Δ.

Μασσὰ (Massa) ***Φίλιππος-Ρενιέ, μαρκήσιος —.*** Γάλλος στρατιωτικὸς καὶ λόγιος (1831—1910). Ἀπόφοιτος τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Σαὶν-Σύρ, ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ εἰς τὸ Ἀλγέριον, ὅπου καὶ διέπρεψε. Κομψὸς καὶ πνευματώδης, ἦτο περιζήτητος εἰς τὰς συναναστροφάς. Ναπολέων ὁ Γ' τὸν περιέβαλε διὰ τῆς φιλίας του, οἱ δὲ σύγχρονοί του τὸν ἐθαύμαζον διὰ τὸ σπινθηροβόλον πνεῦμά του. Ἔγραψε πληθὺν μονοπράκτων κωμῳδιῶν, τινὲς τῶν ὁποίων ἐπαίχθησαν καὶ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς «Γαλλικῆς κωμῳδίας». Μ. Ν. Δ.

Μασσάβα (Massaua) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μασσάουα*.

Μασσάβα (Massawa) *[Γεωγρ.]*. Ἡφαίστειον τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Ἔλγκον*).

Μασσαβατικὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Μηδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἐλυμαΐδος, πρὸς νότον τῆς Ἀπολλωνιάτιδος, ἣν καὶ Σιτακηνὴν ἐκάλουν οἱ παλαιοί, καὶ τοῦ ὄρους Ζάγρου, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XI, 524, XVI, 744). Α. Θ. Σ.

Μάσσαγα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Β Δ. ἐντεῦθεν τοῦ Γάγγου Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τῶν Ἀσσακηνῶν, κειμένη δεξιὰ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ πρὸς Β. τοῦ Κωφῆνος. Ἀντισταθεῖσα πεισμόνως κατὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις καὶ ἐτραυματίσθη εἰς τὸν πόδα κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς, ἐκυριεύθη τῷ 327 π. Χ. καὶ ἐλεηλατήθη (*Ἀρρ.* Ἀνάβ. IV, 26,1). Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (XV, 698) καλεῖται *Μασόγα*. Σήμερον καλεῖται Massaka. Α. Θ. Σ.

Μασσαγέται (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Πολυπληθὴς λαὸς τῆς Ἀσίας, πιθανῶς σκυθικῆς καταγωγῆς, κατοικῶν πρὸς Α. τῆς Κασπίας θαλάσσης, τὰς πρὸς Ν. τοῦ Ἰαξάρτου ποταμοῦ καὶ τῆς Ἀράλης λίμνης στέππας. Ἦσαν νομάδες, ἀλλὰ πολεμικοί, μαχόμενοι πεζοὶ καὶ ἔφιπποι, ὡπλισμένοι διὰ τόξων, μαχαιρῶν, θωράκων καὶ ἀμφιστόμων χαλκῶν πελέκεων, καὶ φέροντες ζῶνας χρυσᾶς καὶ στεφάνους εἰς τὴν κεφαλήν. Οἱ ἵπποι των ἦσαν χρυσοχάλινοι καθὼς καὶ οἱ μασχαλιστῆρες αὐτῶν, διότι ἡ χώρα των ἦτο πλουσιωτάτη εἰς χρυσὸν καὶ χαλκὸν (*Στράβ.* XI, 513). Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (I, 216) ἦσαν ἄγριοι καὶ τραχεῖς τὰ ἤθη, λατρεύοντες μόνον τὸν Ἥλιον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔθυον ἵππους. Εἶχον τὰς γυναῖκας κοινὰς καὶ ἔτρωγον τοὺς γέροντας γονεῖς των, ἀναμιγνύοντες τὰς σάρκας των μὲ κρέας προβάτου. Δὲν ἔσπειρον, οὐδὲ ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν, ἀλλ' ἔζων ἀπὸ τοῦ γάλακτος τῶν ποιμνίων των καὶ τῶν ἰχθύων, οἵτινες ἀφθονοῦσιν εἰς τὸν Ἀράξην ποταμόν. Βασίλισσα αὐτῶν ἀναφέρεται ἡ Τόμυρις, κατὰ τῆς ὁποίας ἐκστρατεύσας ὁ Κῦρος περὶ τὸ 529 π. Χ. εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον. Α. Θ. Σ.

Μασσάγης. Υἱὸς τοῦ Ὀαρίζου ἐκ Λιβύης, συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὡς στρατηγὸς τῶν Λιβύων (*Ἡροδ.* VII, 71). Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

μασσάζ (τό)· ἡ κατὰ σύστημα, κατὰ μέθοδον μάλαξις τοῦ σώματος πρὸς σκοπὸν θεραπευτικὸν ἢ ἐν γένει ὑγιεινὸν (γαλλ. massage).

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. *μάλαξις.*

Μασσαλία (Marseille), κοιν. *Μαρσίλλια.* Μεγάλη παράλιος γαλλικὴ πόλις, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῶν Ἐκβολῶν τοῦ Ροδανοῦ (Bouches du Rhône). Εἶναι δευτέρα ἐκ τῶν πόλεων τῆς Γαλλίας ὑπὸ ἔποψιν πληθυσμοῦ, πρῶτος δ' ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς χώρας καὶ τῆς Μεσογείου ὅλης. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς (ἀπογρ. 1926) περιλαμβάνει 652.196 κατοίκων, ἐξ ὧν περὶ τὰς 150.000 Ἰταλοί, ἀρκετοὶ δὲ ἄλλοι ξένοι διαφόρων ἐθνικοτήτων. Μεταξὺ τῶν τελευταίων περιλαμβάνονται 2.000 περίπου Ἕλληνες, οἵτινες, παρὰ τὸ ὀλιγάριθμον αὐτῶν, κατέχουσιν ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων σημαντικὴν θέσιν ἐν τῷ μασσαλιωτικῷ ἐμπορίῳ.

—**[ΓΕΩΓΡ.]** Ἡ Μασσαλία κεῖται ἐπὶ τῆς παραλίας ὅρμου σχηματιζομένου ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Λέοντος, μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κουρὸν καὶ Κρουαζέτ, εἰς ἀπόστασιν 42 χλμ. ἀνατολικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ροδανοῦ (43°17' βορ. πλάτ. καὶ 52°22' ἀν. μήκ.). Τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει οἰκοδομηθῆ ἡ πόλις βαίνει ἐλαφρῶς ἀνυψούμενον ἐφόσον προχωρεῖ ἀπὸ τοῦ λιμένος πρὸς τὰ ἀνατολικὰ προάστεια, ἐκ τούτου δὲ ἡ ἄποψις τῆς Μασσαλίας ἔχει μορφὴν ἀμφιθεατρικήν, πλαισιουμένην ἐκ τῶν νώτων ὑπὸ τῶν χθαμαλῶν ὀρέων τῶν Προβηγκιανῶν Ἄλπεων. Ἡ παραλία της εἶναι πολυσχιδὴς καὶ σχηματίζει ὡραιοτάτους ὅρμους, μεταξὺ τῶν ὁποίων σημαντικώτεροι εἶναι: ὁ τοῦ *Φάρου*, ὁ τῶν *Καταλανῶν*, οὗτινος δεσπόζει τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὁ κολπίσκος τοῦ *Ὀριό*, ὁ τοῦ *Ρουκὰς-Μπλὰν* καὶ ὁ τοῦ *Πράντο.* Ἀπὸ τοῦ ὅρμου τῶν Καταλανῶν μέχρι τοῦ Πράντο ἔχει κατασκευασθῆ γραφικωτάτη παραλιακὴ λεωφόρος (ἡ τῆς Κορνὶς) μήκους 7 χιλιομέτρων. Τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου ἐπροστάτευον ἄλλοτε τὴν εἴσοδον τοῦ Παλαιοῦ Λιμένος (Πόρτο Βέκκιο, Vieux-Port). Σήμερον τὴν πόλιν προασπίζουν μόνον αἱ τηλεβοστοιχίαι τοῦ λόφου τῆς Παναγίας τῆς Γκάρντ καὶ τοῦ Ρουκὰς-Μπλάν. Ἔναντι καὶ ἐγγὺς τῆς Μασσαλίας ἀναδύεται πυκνὴ συστὰς νησίδων, ἀποτελουμένη ἀπὸ τὰς δύο *Ἀντοὺμ* (Endoum) καὶ τὴν ὑφαλόνησον *Κανουμπιὲ* (Canubier) ἐπὶ τῆς ὁποίας λειτουργεῖ φάρος, τὴν ξηρονησῖδα *Ἴφ* (If), γνωστὴν διὰ τὸ ἐπ' αὐτῆς ὁμώνυμον φρούριον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ μακρὸν ἐχρησιμοποιήθη ὡς φυλακὴ διὰ βαρυποινίτας καταδίκους, καὶ δύο ἄλλας μεγαλυτέρας, τὴν *Ρατονὼ* (Ratoneau) καὶ τὴν *Πομὲγκ* (Pomegues), αἵτινες ἑνωθεῖσαι διὰ κυματοθραύστου ἐσχημάτισαν δύο λιμένας, τὸν Φριοὺλ (Port Frioul) πρὸς Α. καὶ τὸν Γκρὰν Σοὺφρ (Grand Soufre) πρὸς Δ. Ἐπὶ ἑτέρας νησῖδος, τῆς *Πλανιὲ* (Planier), ὑπάρχει εἷς ἐκ τῶν 16 φάρων τῆς μασσαλιωτικῆς ἀκτῆς, φωτίζων τὴν εἴσοδον τῶν λιμένων.

Ἡ Μασσαλία διαιρεῖται εἰς δύο κύρια τμήματα: α') τὴν παλαιὰν πόλιν, ἐκτισμένην ἐπὶ τῶν λόφων Accoules καὶ Carmes, ἔχουσα δὲ στενὰς καὶ ἀνηφορικὰς ὁδούς, κατοικουμένας ὑπὸ τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ λιμένος· καὶ β') τὴν νέαν πόλιν, τῆς ὁποίας ἡ οἰκοδόμησις ἤρχισε μόλις ἀπὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἥτις ἐκτείνεται ἤδη εἰς μεγίστην πέριξ τοῦ Παλαιοῦ Λιμένος ἀκτῖνα· ἐν αὐτῇ ἰδίως συγκεντροῦται ἡ ἐμπορικὴ καὶ κοσμικὴ κίνησις τῆς Μασσαλίας. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον τῆς πόλεως ἀποτελεῖ δύο κυρίως, καθέτως διασταυρούμενα συγκροτήματα· μεταξὺ τοῦ ἑνὸς τούτων προέχουν ἡ λεωφόρος τῶν Παρισίων, ἡ πλατεῖα καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ Αἴξ, αἱ ἀγοραὶ τοῦ Μπελζὺνς (ἐμπορικὰ καταστήματα) καὶ τοῦ Σαὶν-Λουΐ (ἀνθοπωλεῖα), ἡ ὁδὸς τῆς Ρώμης, ἡ πλατεῖα Καστελλὰν καὶ ἡ ὡραία λεωφόρος τοῦ Πράντο· ἐκ τοῦ ἑτέρου δέ, ἡ περίφημος ὁδὸς Καννεμπιέρ, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὑρίσκονται οἱ μεγάλοι ἐμπορικοὶ οἶκοι, αἱ τράπεζαι, τὰ μεγάλα κέντρα κλπ., ἡ λεωφόρος Νοάϊγ, αἱ δενδροστοιχίαι τοῦ Μεϊλὰν καὶ τὸ βουλεβάρτον τῆς Μαντελέν. Ἡ πόλις ἔχει πολλοὺς κήπους, ἐν οἷς τὸν τοῦ λόφου τοῦ Βοναπάρτου, τὸν τῆς ἐπαύλεως Μπολερύ, ὅπου ὑπάρχει τεχνητὸς ποταμὸς μετὰ καταρράκτου, τὸν τῆς ἐπαύλεως τῶν Ἀνθέων κ. ἄ.

Πολεοδομικῶς ἡ Μασσαλία ἀνεπτύχθη ἰδίως κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων. Πρὸ ἑκατὸν ἀκόμη ἐτῶν ἡ ἔκτασίς της ἦτο ἐλαχίστη, ἐντοπιζομένη πέριξ τοῦ Παλαιοῦ λιμένος, αἱ δὲ ὁδοὶ αὐτῆς, παρεκτὸς μιᾶς ἢ δύο καλῶν λεωφόρων, ἦσαν στεναί, σκολιαὶ καὶ ἀκάθαρτοι. Ἀφ' ἧς ὅμως ἡ ἀπόκτησις τοῦ Ἀλγερίου ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τὸ ἄνοιγμα τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ ἔδωκαν εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Μασσαλίας νέαν, αὔξουσαν ὁλονέν, ἀκμήν, ἡ μορφὴ τῆς πόλεως παρουσίασε ραγδαίαν ἐξέλιξιν. Περὶ τὸν παλαιὸν πυρῆνα ἐδημιουργήθησαν νέαι, πολλαπλασίας ἐκτάσεως, συνοικίαι, προάστεια καὶ βιομηχανικοὶ συνοικισμοί, χάρις δὲ εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τῆς Durance, ἡ ὁποία ἐπέτρεψε τὴν ἄφθονον ὕδρευσιν τοῦ πρότερον αὐχμηροῦ ἐδάφους τῆς περιοχῆς τῆς πόλεως, ἡ Μασσαλία περιβάλλεται τώρα ἀπὸ πλῆθος κήπων καὶ δενδροφυτευμένων ἐπαύλεων. Διὰ τεραστίων ἐξ ἄλλου λιμενικῶν ἔργων προσετέθη εἰς τὸ ἀρχαῖον Πόρτο Βέκκιο σειρὰ ἄλλων τεχνητῶν λιμένων, ἀποτελούντων ἤδη παμμέγιστον συγκρότημα (βλ. κατωτ. *Οἰκονομ. Γεωγρ.*). Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τὸν πληθυσμόν, καὶ τούτου ἡ αὔξησις ἠκολούθησε παράλληλον γραμμὴν προόδου. Λήγοντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς πόλεως δὲν ὑπερέβαινε τὰς 100.000, μειωθεὶς δ' ἐπὶ μᾶλλον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς αὐτοκρατορίας, εἶχεν αὐξηθῆ ἐκ νέου τῷ 1816 εἰς 106.000 περίπου. Τῷ 1831 εἶχε φθάσει τὰς 195.000, τῷ δὲ 1866 τὰς 300.000. Μετὰ εἰκοσιπενταετίαν, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1891, εἶχεν αὐξηθῆ εἰς 403.749, ἐξ ὧν 79.816 ξένοι (70.328 Ἰταλοὶ καὶ 635 Ἕλληνες, διατηροῦντες ἴδιον ὀρθόδοξον ναὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ντὲ λὰ Ροτόντ, πλησίον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Ἁγίου Καρόλου). Ἡ ἀπογραφὴ τέλος τοῦ 1926 ἀπέδωκε πληθυσμὸν 652.196 κατοίκων, τῶν ὁποίων τὰ 3/4 περίπου εἶναι συγκεντρωμένα ἐν τῇ πόλει, τὸ δὲ ὑπόλοιπον κατοικεῖ τὴν εὐρυτάτην ἐξοχικὴν αὐτῆς περιοχήν, ἔχουσαν ἔκτασιν 22.336 ἑκταρίων. Ἡ Μασσαλία ἔχει ἀκαδημίαν ἐπιστημῶν, γραμμάτων καὶ τεχνῶν, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1726, σχολὰς φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, ἰατρικῆς καὶ φαρμακευτικῆς, ὑπαγομένης εἰς τὸ πανεπιστήμιον Αἴξ—Μασσαλίας, ἐλευθέραν νομικὴν σχολήν, πολυτεχνεῖον, ἀνώτερον καὶ κατώτερον σεμινάριον, ἀνωτέραν ἐμπορικὴν σχολὴν καὶ ἄλλας κατωτέρας, σχολὴν καλῶν τεχνῶν, ᾠδεῖον, σχολὰς ναυτοπαίδων, τυφλῶν, κωφαλάλων, ἀστεροσκοπεῖον, βοτανικὸν κῆπον, μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας, ἐργαστήριον θαλασσίας ζῳολογίας, μουσεῖον καλῶν τεχνῶν, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκονται σημαντικὰ ἀντικείμενα φοινικικῆς, αἰγυπτιακῆς καὶ ρωμαϊκῆς τέχνης, δημοσίαν βιβλιοθήκην (121.000 τόμ. καὶ 1800 χειρόγραφα), δημοτικὴν βιβλιοθήκην (133.000 τόμ.) κλπ. Ἐκτὸς τῆς ἀκαδημίας ἔχει ἑταιρείας ἰατρικῆς (ἱδρυθείσας τῷ 1800, στατιστικῆς (1827), γεωργίας (1848) καὶ γεωγραφίας (1876).

Ἡ Μασσαλία δὲν ἔχει σπουδαῖα ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα. Τὰ ἐρείπια τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Βίκτωρος, κτισθέντος τὸ πρῶτον τὸν Δ' αἰῶνα καὶ ἀνοικοδομηθέντος, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν καταστροφήν του, μεταξὺ ΙΑ' καὶ ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, δὲν παρουσιάζουν σημαντικὸν ἐνδιαφέρον, τὰ λοιπὰ δὲ τῆς πόλεως κτήρια ἀνάγονται πάντα εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἐκ τούτων τὸ δημαρχεῖον (οἰκοδόμημα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος) ἔχει μεγαλοπρεπῆ κλίμακα καὶ γλυπτά τινα ἔργα τοῦ Puget. Εἰς τὴν Consigne (ΙΗ' αἰῶν.), κειμένην εἰς τὸ ἄκρον τοῦ παλαιοῦ λιμένος, περιλαμβάνονται ἀξιόλογοί τινες ζωγραφικοὶ πίνακες, ὡς «Ἡ πανώλης τῆς Μασσαλίας τοῦ 1720» τοῦ Ζεράρ, «Ἡ ἀφοσίωσις τοῦ ἱππότου Ρόζ», τοῦ Γκερὲν κ. ἄ. Ἡ Θριαμβευτικὴ ἁψὶς (1825—1832), βαρὺ καὶ ὀγκῶδες κατασκεύασμα, ἔχει διακοσμηθῆ διὰ γλυπτῶν τοῦ Δαβὶδ ντ' Ἀνζὲρ καὶ τοῦ Ραμέ. Τὸ θέατρον, ἡ βιβλιοθήκη, ὁ πύργος τοῦ Φάρου εἶναι ὀγκώδη οἰκοδομήματα, ἀλλὰ χωρὶς ἀρχιτεκτονικὴν ἀξίαν. Τὸ μέγαρον τοῦ δικαστηρίου ἔχει ὡραίαν πρόσοψιν καὶ εὐρεῖαν αἴθουσαν, ἐπιφανείας 1.120

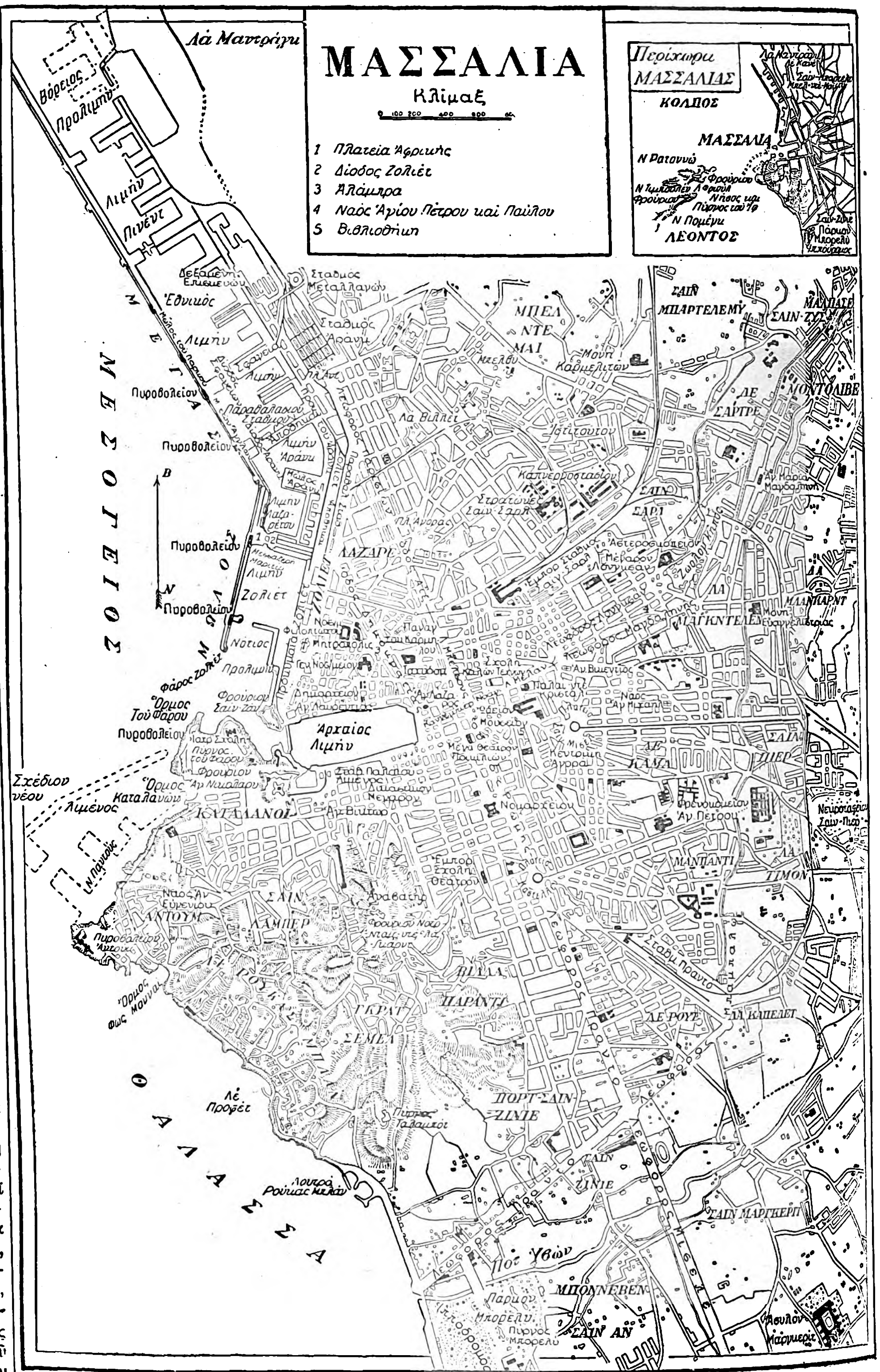

Digitized by Google

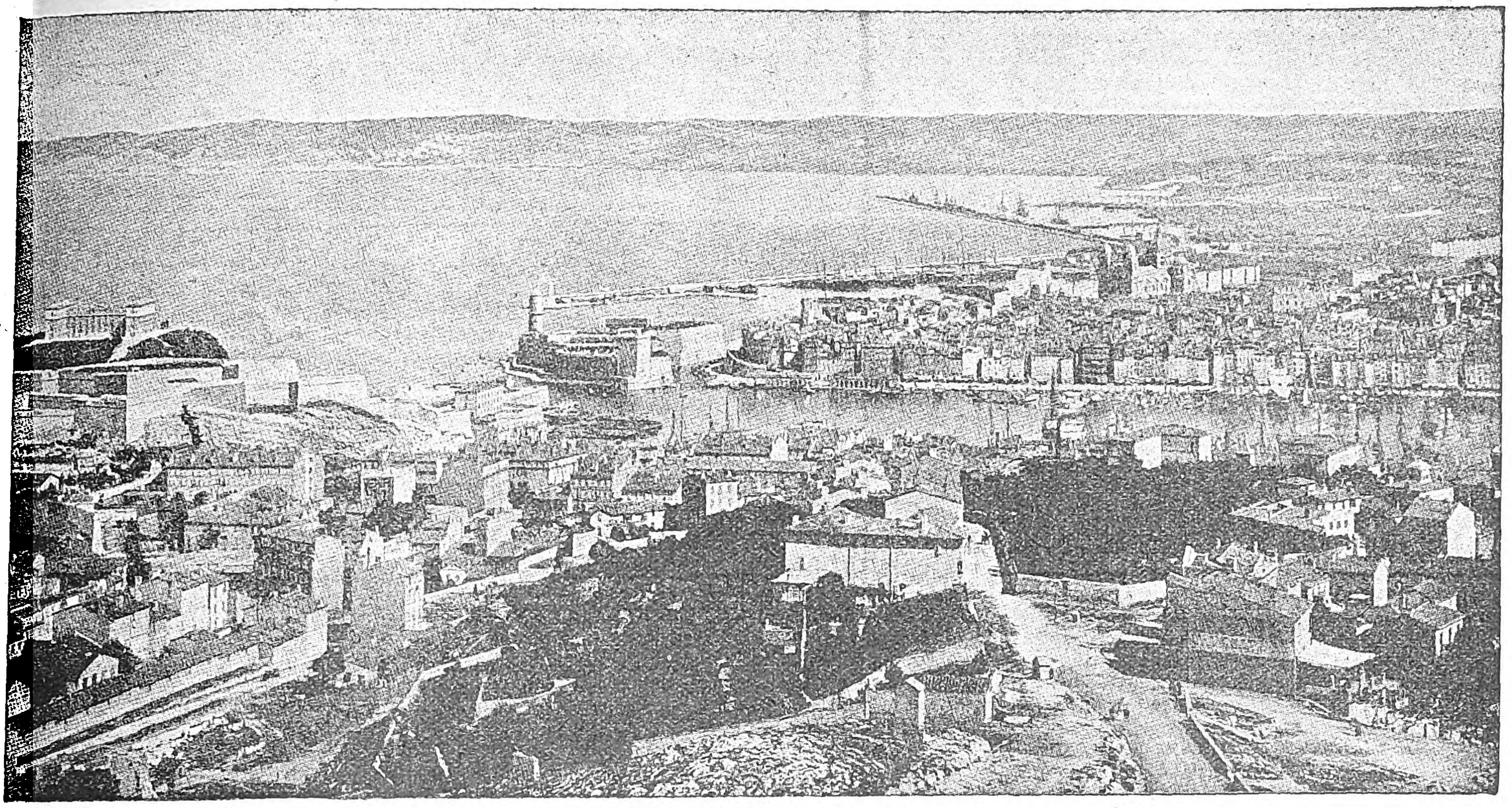

Γενικὴ ἄποψις τοῦ Παλαιοῦ λιμένος, τοῦ νοτίου προλιμένος καὶ τοῦ λιμένος Ζολιέτ.

τετρ. μέτρων, περιβαλλομένη ἀπὸ δύο ἐπαλλήλους καθ' ὕψος ἐξώστας. Ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Γκάρντ (Notre-Dame-de-la-Garde) εἶναι κομψὸν οἰκοδόμημα βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, δεσπόζον τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου λόφου, ἔχοντος ὕψος 150 μέτρων· ᾠκοδομήθη τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἔχει κωδωνοστάσιον 45 μέτρων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἐπίχρυσον ἄγαλμα τῆς Παρθένου 9 μέτρων ὕψους. Ὁ νέος μητροπολιτικὸς ναός, κτισθεὶς ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τοῦ 1893 ἐπὶ ὑψώματος ὑπερκειμένου τοῦ λιμένος Ζολιέτ, εἶναι ὡραιοτάτη βυζαντινὴ βασιλική, ἐκ πρασίνου λίθου τῆς Φλωρεντίας καὶ λευκοῦ μαρμάρου, ἐπιστεφομένη ἀπὸ πέντε θόλους. Ἄλλη ἐνδιαφέρουσα ἐκκλησία εἶναι ἡ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, ἔχουσα δύο κωδωνοστάσια ὕψους 70 μέτρων. Ἀλλὰ τὸ κόσμημα τῆς Μασσαλίας ἀποτελεῖ τὸ μέγαρον Λονσὰν (Longchamp), θαῦμα ἀρχιτεκτονικῆς, ὑπερόχως ἐναρμονιζόμενον μὲ τὴν διαύγειαν τοῦ προβηγκιανοῦ οὐρανοῦ. Ὠκοδομήθη (1862—1870) ἐπὶ σχεδίου τοῦ Μαρτόλντι, μεταρρυθμισθέντος ὑπὸ τοῦ Ἐσπεραντιέ, ἔχει δὲ συνολικὴν περίμετρον 135 μ. καὶ περιλαμβάνει τὸ μουσεῖον ζωγραφικῆς πρὸς τὰ δεξιά, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουν πίνακες τοῦ Πυβὶς ντὲ Σαβάν, τοῦ Κορό, τοῦ Ροῦμπενς κ. ἄ., πρὸς τ' ἀριστερὰ τὸ μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ ἐν τῷ κέντρῳ του τὸ ὑδρονομεῖον. Εἰς αὐτὸ καταλήγει ἡ διῶρυξ τῆς Μασσαλίας (κατασκευασθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1848), δι' ἧς μεταφέρονται εἰς τὴν πόλιν πόσιμα ὕδατα ἀντλούμενα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ντυράνς, παραποτάμου τοῦ Ροδανοῦ (9 τόννοι κατὰ δευτερόλεπτον)· ἡ διῶρυξ ἔχει μῆκος 83 χιλιομέτρων, ἐξ ὧν 16 ὑπὸ τὴν γῆν.

Κύριοι περίπατοι τῆς Μασσαλίας εἶναι, ἐκτὸς τοῦ Βοτανικοῦ κήπου, ὁ λόφος Puget, αἱ δενδροστοιχίαι τοῦ Μεϊλὰν καὶ ἰδίως ἡ διπλῆ λεωφόρος τοῦ Πράντο καὶ τὸ πάρκον Μπορελὺ μὲ τὸν εὐρὺν παραθαλάσσιον ἱππόδρομον.

— [ΟΙΚΟΝΟΜ. ΓΕΩΓΡ.] Ὁ λιμὴν τῆς Μασσαλίας— ἐν κυριολεξίᾳ, τὸ συγκρότημα τῶν λιμένων αὐτῆς—ἀποτελεῖ κέντρον τεραστίας ἐμπορικῆς κινήσεως. Κύρια εἴδη τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐξαγωγῆς εἶναι: ὑφάσματα παντὸς εἴδους, δέρματα κατειργασμένα, σακχάρεις κεκαθαρμέναι, δημητριακά, οἶνοι καὶ ποτά, εἴδη ἀγγειοπλαστικῆς, ὑέλου καὶ κρυστάλλου, ἔλαιον καὶ σάπων· τῆς δὲ εἰσαγωγῆς: σιτηρά, σπόροι ἐλαιώδεις, κτήνη, σακχάρεις ἀνεπεξέργαστοι, καφέδες, κακάον, ἀποικιακά, βάμβαξ, λαχανικὰ καὶ σταφίς, γαιάνθρακες, μέταξα, ξυλεία κλπ. Ὁ κύκλος τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως τῆς Μασσαλίας περιλαμβάνει ἰδίως τὸ Ἀλγέριον καὶ τὴν Τύνιδα, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Τουρκίαν καὶ Αἴγυπτον, τὴν Ἱσπανίαν καὶ Ἰταλίαν, τὴν Ἀργεντινὴν δημοκρατίαν, τὴν Κίναν καὶ τέλος τὴν Ἀγγλίαν. Τῷ 1926 ἡ κίνησις τοῦ λιμένος ἐσημείωσε κατάπλους 4 428 ἀτμοπλοίων, συνολικῆς χωρητικότητος 20 περίπου ἑκατομμυρίων τόννων. Ἡ Μασσαλία ἀποτελεῖ ἐξ ἄλλου κύριον σταθμὸν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν μετὰ τῶν Παρισίων, τῆς Λυών, τῆς Γενούης, τῆς Γρενόβλης καὶ τῆς Γενεύης.

Ἀπὸ βιομηχανικῆς ἀπόψεως ἡ θέσις τῆς Μασσαλίας εἶναι ἐπίσης ἀξιόλογος, ἰδίως εἰς τοὺς κλάδους τῆς ἐλαιουργίας, τῆς σαπωνοποιίας καὶ τῆς ἀλευροβιομηχανίας. Ἔχει ἐξ ἄλλου σημαντικὰ ἐργοστάσια ζυμαρικῶν, στεατίνης, γλυκερίνης, φυτικῶν λιπαρῶν οὐσιῶν, ἀγγειοπλαστικῆς, σιμέντων, καθαρισμοῦ σακχάρεως, χημικῶν προϊόντων κλπ. Ἡ ναυπηγικὴ δὲ βιομηχανία καὶ ἡ μηχανουργία, παλαιόθεν εὐδοκιμοῦσαι, ἐμφανίζουν σήμερον πλειοτέραν ἔτι ἀνάπτυξιν.

Λιμένες. Τὴν μεγάλην ἐπέκτασιν τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως τῆς Μασσαλίας κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας παρηκολούθησεν ἀντίστοιχος ἀνάπτυξις τῶν λιμένων αὐτῆς. Μέχρι τοῦ 1844 ὑπῆρχε μόνον τὸ Πόρτο-Βέκκιο, ὁ φυσικὸς τῆς πόλεως λιμήν, (ὁ Λακυδὼν παρ' ἀρχαίοις ὀνομαζόμενος). Ἔχει οὗτος σχῆμα, κανονικοῦ σχεδόν, ἐπιμήκους ὀρθογωνίου, βάθος 890 μέτρων καὶ πλάτος 320, μὲ ἄνοιγμα 70 μέτρων κατὰ τὸ στόμιον. Ἡ ἐπιφάνειά του εἶναι 28,5 ἐκταρίων, τὸ βάθος τῶν ὑδάτων του 6 περίπου μ., τὸ δὲ ἀνάπτυγμα τῶν κρηπιδωμάτων του 3.492 μ., ἐξ ὧν τὰ 2.642 κατάλληλα δι' ἀποβιβάσεις. Σήμερον ὁ λιμὴν οὗτος χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἀγκυροβολίαν θαλαμηγῶν μόνον καὶ ἱστιοφόρων, ἡ δὲ μερὶς αὐτοῦ δὲν καλύπτει οὔτε τὰ 5 ἑκατοστὰ τῆς συνολικῆς ναυτιλιακῆς κινήσεως τῆς Μασσαλίας. Εἰς τὸν Παλαιὸν Λιμένα προσηρτήθη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ διῶρυξ τῶν Τελωνείων (βάθος 3 μ.) καὶ ὁ τεχνητὸς λιμενίσκος τοῦ Καρενὰζ (1829). Οἱ ἐφεξῆς κατασκευασθέντες νέοι τεχνητοὶ λιμένες τῆς Μασσαλίας ἀποτελοῦσι συνεχῆ σειρὰν ἐκτεινομένην κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς (πρὸς Β. τοῦ στομίου τοῦ Πόρτο-Βέκκιο) ὡς ἀκολούθως: *Νότιος προλιμήν*, ἐπιφανείας 2,28 ἐκταρίων. Λιμὴν *Ζολιὲττ* (μῆκ. 500 μ., πλάτ. 400, ἐπιφάνεια 22,8 ἐκταρίων, ἀνάπτυγμα προκυμαιῶν 3.323 μ., βάθος 6—12 μ.). Διὰ στομίου πλάτους 21 μ. συγκοινωνεῖ οὗτος πρὸς τὸν λιμένα τοῦ *Λαζαρέτου*, ὅστις πάλιν διαχωρίζεται δι' ἑνὸς βραχίονος μόνον ἀπὸ τὸν παρακείμενον πρὸς αὐτὸν λιμένα τοῦ *Ἀράνκ*· ἡ ἐπιφάνεια ἀμφοτέρων εἶναι 18 ἑκτάρια, τὸ μῆκος τῶν προκυμαιῶν των 2.890 μ., τὸ δὲ βάθος τῶν ὑδάτων 7—15 μ. Εἰς τοὺς διδύμους τούτους λιμένας εὑρίσκονται αἱ παμμέγισται ἀποθῆκαι ἐμπορευμάτων. Ὁ ἑπόμενος λιμὴν τοῦ *Παραλίου Σιδηροδρομικοῦ Σταθμοῦ*, συνδεόμενος πρὸς τὸν τοῦ Ἀρὰνκ διὰ στενοῦ στομίου, ἔχει ἐπιφάνειαν 18 ἐκταρίων καὶ προκυμαίας 2.156 μέτρων. Ἀκολουθεῖ ὁ παμμέγιστος *Ἐθνικὸς Λιμήν*, ἐκτάσεως 48 ἐκταρίων, ὅπου μεγάλαι πλωταὶ καὶ μόνιμοι δεξαμεναὶ ἐπισκευῶν. Μετ' αὐτὸν ὁ ἐπίσης μέγας λιμὴν *Πινέντ*, τοῦ ὁποίου ἡ κατασκευὴ ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1895. Τὴν σειρὰν τέλος κλείει ὁ *Βόρειος Προλιμήν*, ἐκτάσεως 34 ἐκταρίων καὶ βάθους 4 μέτρων.

Παρὰ τὴν τεραστίαν ἔκτασίν των οἱ λιμένες οὗτοι ἐκρίθησαν ἀνεπαρκεῖς διὰ τὰς παρούσας ἀνάγκας τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεως, ἐθεωρήθη δὲ ἐπιβεβλημένη ἡ συμπλήρωσίς των διὰ κατασκευῆς καὶ ἄλλων ἀκόμη πρὸς τὸ νότιον τμῆμα τῆς παραλίας, ἐπὶ τοῦ ὅρμου τῶν Καταλανῶν. Δέον ἐξ ἄλλου νὰ ὑπολογισθῇ ἐπίσης εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μασσαλίας καὶ ὁ τοῦ *Φριοὺλ* (ἐπιφάνεια 18 ἐκταρίων), ὁ ἀποτελεσθεὶς δι' ἑνώσεως τῶν νήσων Πομμὲγκ καὶ Ρατοννώ.

Ὁ βόρειος προλιμὴν τῆς Μασσαλίας ἑνοῦται ἤδη μετὰ τοῦ κάτω Ροδανοῦ, παρὰ τὴν Ἀρελάτην (Arles) διὰ διώρυγος, τῆς ὁποίας ἡ κατασκευὴ ἤρχισε τῷ 1916 καὶ ἐπερατώθη τῷ 1927. Τὸ μῆκος τῆς μεγάλης ταύτης διώρυγος ὑπερβαίνει τὰ 81 χιλιόμετρα, εἶναι δὲ αὕτη πλωτὴ διὰ πλοῖα ἔχοντα ἐκτόπισμα μέχρις 600 τόννων. **Γ. Ζ.**

— [ΙΣΤΟΡ.] Ἡ Μασσαλία ἐκτίσθη κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων πρὸ τοῦ 600 π. Χ. καὶ ἦτο ἀποικία τῶν Φωκαέων. Περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ὁ Τίμαιος (παρὰ *Στεφ. Βυζ.* 435, 19) λέγει τὰ ἑξῆς: Ἰδὼν ὁ προσπλέων κυβερνήτης τῶν πλοίων τῶν Φωκαέων ἁλιέα παρὰ τὴν ἀκτήν, «ἐκέλευσε μᾶσσαι τὸ ἀπόγειον σχοινίον· μᾶσσαι γάρ, τὸ δῆσαί φασιν Αἰολεῖς· ἀπὸ γοῦν τοῦ ἁλιεὺς καὶ τοῦ μᾶσσαι ὠνόμασται». Ἡ σχετικὴ πρὸς τὸν οἰκισμὸν τῆς Μασσαλίας ὑπὸ τῶν Φωκαέων παράδοσις, ἀπότοκος εἰδήσεων ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Σόλ 2), τοῦ Ἀθηναίου (Β, 523) καὶ τοῦ Ἰουστίνου (43, 3) ὡς καὶ ἐπιτοπίων θρύλων μεταβιβαζομένων διὰ μέσου τῶν αἰώνων, φέρει ὅτι ὁ κυβερνήτης Εὔξενος, ἐγένετο μετ' ἀγάπης δεκτὸς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ βασιλεύοντος Νάνν, τῆς βασιλόπαιδος Γύπτιδος προσενεγκούσης εἰς αὐτόν, ἀπὸ τοῦ πρώτου γεύματος, τὸ κύπελλον, ὅπερ θὰ ἔδιδεν εἰς τὸν ὃν θὰ ἐξέλεγε διὰ σύζυγόν της· ἔλαβε δὲ ὁ Φωκαεὺς κυβερνήτης ὡς προῖκα τὸν κόλπον, εἰς ὃν προσεγειώθη καὶ εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη ἡ Μασσαλία. Ἡ παράδοσις αὕτη ἔχει ἐπισήμως υἱοθετηθῇ ὑπὸ τοῦ συγχρόνου δήμου τῶν Μασσαλιωτῶν. Ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν τεσσάρων ὄψεων τοῦ φρουρίου Ἁγίου Ἰωάννου ἐνετοιχίσθησαν τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1899 τέσσαρες πλάκες μαρμάριναι ἐνεπίγραφοι εἰς ἑλληνικήν, λατινικήν, γαλλικὴν καὶ προβηγκιανὴν γλῶσσαν, ἀναμνηστικαὶ τοῦ ἐπισήμου ἑορτασμοῦ τῆς 25ης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ κτίσεως τῆς πόλεως. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως: «Εἰς μνήμην τοῦ πρώτου κατάπλου τῶν Φωκαέων, τῶν πρὸ XXII ἐτῶν ἐκ τῆς Ἰωνίας ἐνταῦθα ἀφικομένων, παρόντων τῶν πρέσβεων τῶν ἐκ Φωκαίας τῆς μητροπόλεως, Ἀθηνῶν, Ρώμης, Σμύρνης, τῶν πόλεων τῶν πάλαι φίλων τε καὶ συμμάχων, ἐκ Ρόδης, Ἡμεροσκοπείου, Μονοίκου λιμένος, Θεαίνης, Ἀγάθης, Ἀβενιῶνος, Καβελλιῶνος, Κιθαριστῆς, Ὀλβίας, Ἀντιπόλεως, Νικαίας, Ἀλερίας τῶν ἀποικιῶν, ἀποσταλέντων, ὁ δῆμος ὁ τῶν Μασσαλιητῶν, ὀκταημέρους ἑορτὰς ἑορτάσας, τὴν δε τὴν στήλην ἀνέθηκε, τῇ πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους τοῦ Μ.Χ. 1899» ὡς συνετάχθη ὑπὸ τῆς «Académie des Incriptions». Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Μασσαλίας μετωνόμασε τὴν λεωφόρον Boulevard du Nord, ἐν ᾗ ἔκειτο τὸ γενικὸν προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος, εἰς λεωφόρον Ἀθηνῶν. Ἐν τούτοις ἡ Μασσαλία ὑπῆρξεν ἀρχικῶς κτίσμα Φοινίκων καὶ αὕτη, ὡς ἀπέδειξαν φοινικικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐλθοῦσαι εἰς φῶς (1844) κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῶν θεμελίων τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ καὶ ἄτεχνοι παραστάσεις φοινικικῶν θεοτήτων, καὶ δὴ

Digitized by Google

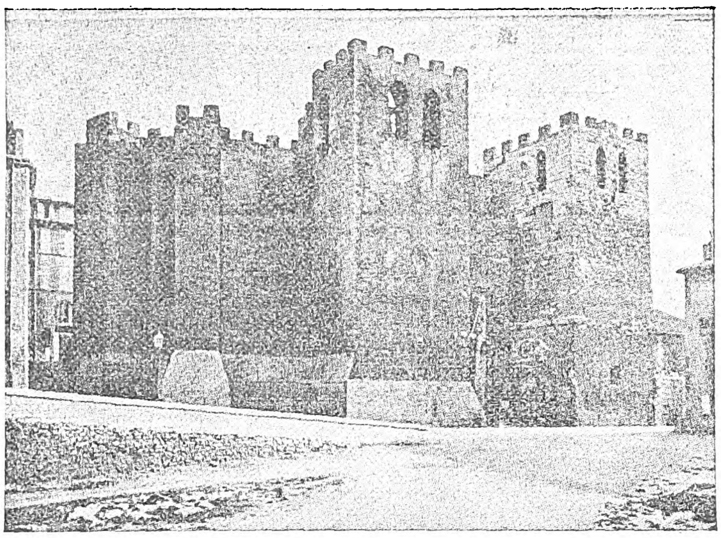

Ὁ παλαιὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Βίκτωρος.

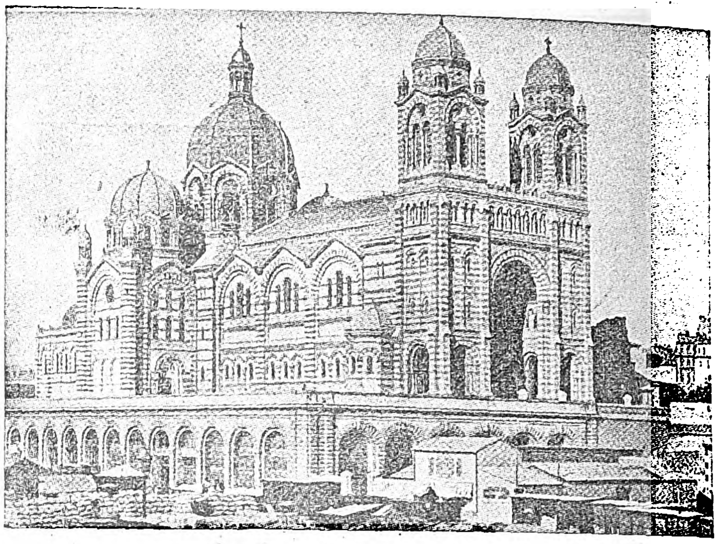

Ὁ νέος καθεδρικὸς ναὸς τῆς πόλεως.

τῆς Ἀστάρτης καὶ τοῦ Βάαλ, ἀνάγλυφοι ἐν πωρίνοις λίθοις (1864) Φαίνεται ὅθεν ἀληθὲς ὅτι οἱ Φωκαεῖς κατέλαβον τὸ φοινικικὸν ἐκεῖ ἐμπόριον, ὅταν ἀποικίσαντες πολλὰ σημεῖα τῆς Κορσικῆς, τῆς Σικελίας καὶ τῆς Λυγουρίας, ἀπεφάσισαν νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ ἐκ τῆς ἀνεπιθυμήτου γειτονίας τῶν Φοινίκων ἐμπορικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ἱστορεῖ δὲ ὁ Στράβων ὅτι ἔκτισαν οἱ Φωκαεῖς τὴν ὡραίαν των πόλιν ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους, περιβαλόντες αὐτὴν δι' ἰσχυροῦ τείχους, καὶ ὅτι ὁ θαυμάσιος λιμήν της ἔκειτο πρὸς νότον καὶ εἰς τοὺς πρόποδας ὀρθοπάγου (Δ, 179). Ἀσφαλῶς ὁ ὀρθόπαγος εἶναι ὁ ἐφ οὗ ἀπὸ τοῦ 1864 ἐγείρεται ὁ ναὸς τῆς ἐπισκοπούσης Παναγίας (Notre Dame de la Garde), ὁ δὲ λιμήν, οὗ τὴν ὀνομασίαν Λακυδὼν (Lacydon) διέσωσαν ὁ Πομπώνιος Μέλας καὶ ὁ Πλίνιος, ὡς καὶ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ νομισματόσημον (*Pêlérin*, Rec. de medail. des peuples et des villes I, 23), εἶναι ὁ σύγχρονος Port Vieux, τὸ Πόρτο Βέκκιο τῶν ναυτικῶν μας. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν γνώμην τοῦ Γκοσλέν, καθ' ἣν (Géogr. de Strab. 1809, II, 9, 3) ἡ Μασσαλία τῶν Φωκαέων ἔκειτο νοτιώτερον τῆς συγχρόνου καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Croisette (πλάτ. 43° 13′ Β., μῆκ. 5°20′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3414: Approaches to Marseille), ἐφ' οὗ εἶχον εὑρεθῆ ἀρχαῖά τινα ἴχνη. Δὲν πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἀποσιωπηθῇ, ὅτι αἱ δόξαι τῶν ἀρχαίων ὡς πρὸς τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τῆς Μασσαλίας, καθ' ἃς «ἐν Βυζαντίῳ τὸν αὐτὸν εἶναι λόγον τοῦ γνώμονος πρὸς τὴν σκιὰν ὃν εἶπε Πυθέας ἐν Μασσαλίᾳ» (*Στράβ*. Β, δ, 3) καὶ «ἡ μὲν Ναρβὼν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου σχεδόν τι ἵδρυται τῷ διὰ Μασσαλίας, αὕτη τε τῷ Βυζαντίῳ καθάπερ Ἵππαρχος πείθεται» (Β, δ, 3), καθ' ἃ δηλαδὴ ἥ τε Μασσαλία καὶ τὸ Βυζάντιον ἔχουν τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος, εἶναι λίαν πεπλανημέναι, τῆς Μασσαλίας οὔσης κατὰ 2° 17′ βορειότερον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀντιθέτως ὁ Πτολεμαῖος δίδων εἰς τὴν Μασσαλίαν 43° 05′ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 43° 18′, εὑρίσκεται ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας, σφαλλόμενος κατὰ 13′, ἤτοι ἐπὶ ἔλαττον κατὰ τὸ $^1/_5$ μοίρας μόνον.

Ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Μασσαλίας ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος, κοινῆς λατρείας πάντων τῶν Ἰώνων, καὶ τὸ Ἐφέσιον ἀφιερωμένον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος. Κατὰ παράδοσιν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, ὅταν οἱ ἄποικοι Φωκαεῖς ἐπρόκειτο νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πατρίδα των, χρησμὸς συνεβούλευσε τὴν πρόσληψιν ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἐφέσου προσώπου, ὅπερ θὰ τοῖς ἦτο παραστάτης τοῦ πλοῦ των. Συγχρόνως δὲ φανεῖσα καθ' ὕπνους ἡ Ἄρτεμις, εἶχεν ἐπιτάξει εἴς τινα τῶν διακεκριμένων τῆς Ἐφέσου γυναικῶν, τὴν Ἀριστάρχην, νὰ φύγῃ μετὰ τῶν Φωκαέων, παραλαμβάνουσα ἓν τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀφιερωμένων ἀγαλμάτων. Φθάσαντες οἱ Φωκαεῖς καὶ ἀνεγείραντες τὸ Ἐφέσιον, ἐπιφανῶς τὴν Ἀριστάρχην ἐτίμησαν γενομένην πρώτην τοῦ ναοῦ ἱέρειαν· διὰ τοῦτο δὲ καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Μασσαλίας προκύψασαι ἀποικίαι εἶχον πάτρωνα πᾶσαι τὴν Ἀρτέμιδα.

Οἱ Μασσαλιῶται διῳκοῦντο ἀριστοκρατικῶς «πάντων εὐνομώτατα, ἀνδρῶν ἑξακοσίων καταστήσαντες συνέδριον», οἵτινες ἔδει νὰ ὦσι τοὐλάχιστον ἀπὸ τρίτης γενεᾶς ἀπόγονοι Μασσαλιωτῶν, ἅμα δὲ καὶ ἄτεκνοι, ὀνομαζόμενοι δὲ «τιμοῦχοι» διετήρουν τὸ ἀξίωμά των ἰσοβίως. Ἐκ τούτων δεκαπέντε προήδρευον τοῦ συμβουλίου καὶ ἦσαν ἐπιφορτισμένοι τὴν διεξαγωγὴν τῆς τρεχούσης ὑπηρεσίας. Οἱ νόμοι των ἦσαν ἰωνικοί, ἀναγεγραμμένοι εἰς τόπους δημοσιότητος, πρὸς γνῶσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ. Φίλη καὶ σύμμαχος τῶν Ρωμαίων κατὰ τοὺς Καρχηδονικοὺς πολέμους, συμμετέσχε καὶ ἡ Μασσαλία τῶν καρπῶν τῆς νίκης, καταστᾶσα προϊόντως μέγιστος ναυτικὸς παράγων ἐν τῇ Μεσογείῳ ἐπὶ πέντε αἰῶνας, καθ' οὓς ἱδρύθησαν παρ' αὐτῆς ἀποικίαι ἔν τε τῇ Κελτικῇ καὶ τῇ Ἰβηρίᾳ ὡς τὸ *Ἡμεροσκόπιον* (ν. Denia) τὸ *Ἐμπόριον* (ν. Ampurias), ἡ *Ρόδη* (ν Rosas), ἡ *Ἀγάθη* (ν. Agde), τὸ *Ταυροέντιον* (ν Taurenti), ἡ *Ροδανουσία* (μὴ ὑπάρχουσα πλέον), ἡ *Ὀλβία* (ν. Eoube), ἡ *Ἀντίπολις* (ν. Antibe), ἡ *Νίκαια* (ν. Nice). Εἰς αὐτὰς «καὶ τὰ ἱερὰ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος παρέδωκαν, ὥστε ἑλληνιστὶ θύειν». Ὑπῆρχον δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος καὶ τὰ ναυπηγεῖα καὶ ὁ μέγας της ναύσταθμος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔβλεπέ τις ἄλλοτε μέγιστον ἀριθμὸν πλοίων καὶ πληθὺν πολιορκητικῶν καὶ πολεμικῶν ἐν γένει μηχανημάτων, διὰ τῶν ὁποίων πλειστάκις εἶχεν ἀποκρούσει βαρβαρικὰς ἐπιδρομάς, καὶ εἶχε συντελέσει, ὡς σύμμαχος καὶ φίλη, εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ μεγαλείου. Ὅταν εὑρισκομένη ἡ Μασσαλία εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς γείτονάς της βαρβάρους ἐκάλεσε δὶς τὴν Ρώμην πρὸς ἐπέμβασιν ἐν Γαλατίᾳ, τὴν μὲν πρώτην φορὰν (155 π. Χ.) ἡ νικήτρια Ρώμη ἐξεχώρησεν εἰς τὴν Μασσαλίαν τὰ κατακτηθέντα ἐδάφη τῶν ἡττηθεισῶν φυλῶν, ἀλλὰ τὴν δευτέραν (124) προσήρτησε ταῦτα ὡς ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, ἀφήσασα ὅμως αὐτονομίαν τόσον εἰς τὴν Μασσαλίαν, ὅσον καὶ εἰς τὰς θυγατέρας της ἀποικίας. Ἀπέμειναν οὕτως αὗται ὡς νῆσοι οἱονεὶ ἐν τῷ ὠκεανῷ τῆς ρωμαϊκῆς ἐπικρατήσεως, συγκεντρώσασαι καὶ διατηρήσασαι τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν. Οὔτε ἔπαυσεν ἡ πρὸς τὴν σύμμαχόν των φιλία τῶν Ρωμαίων, πρὸς καταδήλωσιν τῆς ὁποίας ἐγκαθίδρυον οὗτοι ἐν τῷ Ἀβεντίνῳ ξόανον τῆς Ἀρτέμιδος ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ ἐν τῷ Ἐφεσίῳ. Ἀφωσιωμένη εἰς τὸν Μάριον, ὅστις τῇ παρέσχε πάντοτε δείγματα εὐμενείας καὶ κατόπιν εἰς τὸν Πομπήϊον, διότι ὡς διοικητὴς τῆς Ἰβηρίας ἐπροστάτευσε τὰς ἐκεῖ ἀποικίας της, εὑρέθη πρὸ διλήμματος κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, καταλήξασα ὑπὲρ τοῦ Πομπηΐου καὶ σκεφθεῖσα νὰ ἀνακόψῃ τὸν Καίσαρα εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλατίας στρατείαν του. Ἡ ὑπόσχεσίς της πρὸς τήρησιν οὐδετερότητος, μὴ συμβιβαζομένη πρὸς τὴν ἐντὸς τῶν τειχῶν της φιλοξενίαν τοῦ Δομιτίου, ὃν ἡ σύγκλητος ἀπέστειλε διοικητὴν τῆς ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας, ἠνάγκασε τὸν Καίσαρα νὰ ἀποστείλῃ κατ' αὐτῆς τρεῖς λεγεῶνας ὑπὸ τὸν Τριβώνιον καὶ στόλον ἐν σπουδῇ ναυπηγηθέντα εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ροδανοῦ ὑπὸ τὸν Βροῦττον, δὶς ἡττηθέντων τῶν Μασσαλιωτῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Καῖσαρ κατέκτα τὴν Ἰβηρίαν Μνήμονες ἐν τούτοις, τόσον ὁ Καῖσαρ ὅσον καὶ οἱ διάδοχοί του, τῶν ὑπηρεσιῶν ἃς παρέσχεν ἄλλοτε εἰς τὴν Ρώμην ἡ Μασσαλία, ἐδείχθησαν παρὰ τὰς δικαίας των ἀφορμὰς παραπόνων μετριοπαθέστατα πρὸς τοὺς Μασσαλιώτας «καὶ τὴν αὐτονομίαν ἐφύλαξαν, ἣν ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἡ πόλις, ὥστε μὴ ὑπακούειν τῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν (δηλαδὴ τὴν Κελτογαλατίαν Ναρβωνησίαν) ἀποστελλομένων στρατηγῶν, μήτε αὐτὴν μήτε τὰς ὑπηκόους». Καὶ ἐξηκολούθησε διατηροῦσα καὶ κατόπιν τὴν βιομηχανίαν κατασκευῆς ὅπλων καὶ πολεμικῶν ὀργάνων, ἥτις ὅμως ὁλονὲν ἔφθινε σὺν τῇ προόδῳ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως τῶν περὶ τὴν Μασσαλίαν βαρβάρων, οἵτινες, ἐξημερούμενοι, ἐλησμόνουν τὸν πόλεμον καὶ τὰ ὅπλα καὶ ἐτρέποντο «ἤδη πρὸς πολιτείας καὶ γεωργίας διὰ τὴν Ρωμαίων ἐπικράτειαν».

Ἀλλ' οὔτε τὴν κίνησιν τοῦ γενικοῦ της ἐμπορίου ἀπώλεσε, οὔτε τὴν φήμην της ὡς πόλεως διανοουμένων καὶ πολιτισμοῦ. Εἶχε καταστῆ ἑλληνικὸν πανεπιστήμιον ἐν τῇ Δύσει, καὶ ἡ πόλις αὕτη, ἡ ὁποία «μικρὸν μὲν πρότερον τοῖς βαρβάροις ἀνεῖτο καὶ φιλέλληνας κατεσκεύαζε τοὺς Γαλάτας, ὥστε καὶ τὰ συμβόλαια ἑλληνιστὶ γράφειν, ἐν τῷ π..ρόντι καὶ τοὺς γνωριμωτάτους τῶν Ρωμαίων πέπεικεν ἀντὶ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀποδημίας ἐκεῖσε φοιτᾶν φιλομαθεῖς ὄντας» (*Στράβ*. Δ′, 181). Ἀλλὰ καὶ οἱ Γαλάται ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν Ρωμαίων παρακινούμενοι μετέβαινον διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς Μασσαλίαν, ὄχι μόνον δι' ἰδίων των δαπανῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοιούτων τῶν δήμων των, πρὸς ἐκμάθησιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἰατρικῆς (*Στράβ*. αὐτόθ.). Εἶχεν ὅμως χωρισθῆ πλέον ἡ πόλις εἰς δύο διακεκριμένα τμήματα, τὴν ἄνω πόλιν, ἥτις ἦτο ἡ στρατιωτικὴ τοιαύτη καὶ τῆς ρωμαϊκῆς φρουρᾶς ὁ τόπος παραμονῆς, καὶ εἰς τὴν κάτω πόλιν, ἥτις ἀπέμεινεν ἀπολύτως ἑλληνική. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀκμῆς της ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀνέδειξεν ἡ Μασσαλία καὶ ὠκεανοπόρους ἐξερευνητάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν Εὐθύμιον, ἐξερευνήσαντα μέρος τῶν Ἀφρικανικῶν ἀκτῶν, ἃς εἶχε παραπλεύσει ὁ Ἄννων, καὶ τὸν Πυθέαν (320 π. Χ.) φθάσαντα μέχρι τῆς Θούλης καὶ ὃν ἰδιαιτέρως ἐξετίμα ὁ Ἵππαρχος.

Σ. Ε. Λ.

Μεταγενέστεροι χρόνοι. Ὁ Χριστιανισμὸς διεδόθη ἐνωρὶς εἰς τὴν Μασσαλίαν. Φαίνεται ὅτι ἤδη ἐπὶ Δομιτιανοῦ ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει ναὸς τῆς νέας θρησκείας, γνωστὸν δ' ἐξ ἄλλου εἶναι ὅτι ὁ πάτρων τῆς μασσαλιωτικῆς ἐκκλησίας ἅγιος Βίκτωρ ἐμαρτύρησεν ἐν ἔτει 303. Μόνον ἐν τούτοις μετὰ τὴν προσχώρησιν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὑπάρχουσιν ἀσφαλεῖς εἰδήσεις περὶ τῆς διαδοχῆς τῶν αὐτόθι ἐπισκόπων, οἵτινες ἦσαν ἐν ταὐτῷ καὶ ἄρχοντες τῆς πόλεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Μασσαλία ἡλώθη ὑπὸ τῶν Βησιγότθων, εἶτα δὲ ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων καὶ βραδύτερον ὑπὸ τῶν Φράγκων τῷ 539. Ἔκτοτε ἡ κάτω πόλις ἀνῆκεν εἰς τοὺς Φράγκους ἡγεμόνας, ἐνῷ ἡ ἄνω ἀπετέλει ἐπισκοπικὸν τιμάριον. Τῷ 735 ἡ Μασσαλία διηρπάγη ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, οἵτινες ὅμως ἐξεδιώχθησαν μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ Καρόλου Μαρτέλου. Τῷ 860 ἡ κάτω πόλις κατελήφθη ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν, περιληφθεῖσα δ' ἐφεξῆς εἰς τὸ βασίλειον τῆς Προβηγκίας, ἀπετέλεσε χωριστήν, ἀνεξάρτητον σχεδόν, ὑποκομιτείαν, ἐπέτυχε δ' ἐπὶ πλέον τῷ 1214 ν' ἀποκτήσῃ προνόμια πλήρους αὐτοτελείας. Ἔκτοτε ἐκυβερνᾶτο δημοκρατικῶς, ὑπὸ ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ καὶ μόνον, παρεκτὸς βραχυχρονίου τινὸς διαστήματος, κατὰ τὸ ὁποῖον διῳκήθη ὑπὸ ποδεστάτου, μὲ σύμπραξιν ὅμως καὶ πάλιν πολυμελοῦς συμβουλίου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῶν κατοίκων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ κάτω Μασσαλία (ἡ ἄνω ἐξηκολούθει πάντοτε ν' ἀνήκῃ εἰς τὸν ἐπίσκοπον) εἶδεν ἡμέρας εὐημερίας, συνῆψε δὲ πρὸς διαφόρους ἄλλας πόλεις ἐπωφελεῖς συνθήκας, αἵτινες ἐξυπηρέτησαν σπουδαίως τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου της. Αἱ σταυροφορίαι ἐξ ἄλλου ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Μασσαλιώτας νὰ ἔλθουν εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ διευρύνουν τὸν κύκλον τῆς ἐμπορικῆς των δράσεως, ἐξευρίσκοντες ἐν αὐταῖς νέα κέντρα ἀγορᾶς καὶ καταναλώσεως. Δὲν ἐβράδυνεν ἐν τούτοις νὰ ἐπέλθῃ ἡ παρακμή, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ συμπίπτει μὲ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ. Οὗτος ἐζήτησε ν' ἀποστερήσῃ τὴν Μασσαλίαν τῶν κεκτημένων προνομίων της, προεκλήθησαν δ' ἐντεῦθεν ἀλλεπάλληλοι ἐπαναστάσεις. Τῷ 1256 πολιορκήσας ὁ Κάρολος τὴν πόλιν καὶ ἐκπορθήσας αὐτὴν διὰ τῆς πείνης, ἐθανάτωσε τοὺς ἀρχηγούς, κατέλυσε τὰ προνόμια καί, ἀναγκάσας τὸν ἐπίσκοπον νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς ἄνω πόλεως δικαιώματά του, ἐγκαθίδρυσεν ἑνιαίαν ἐφεξῆς διοίκησιν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος ἡ Μασσαλία

Digitized by Google

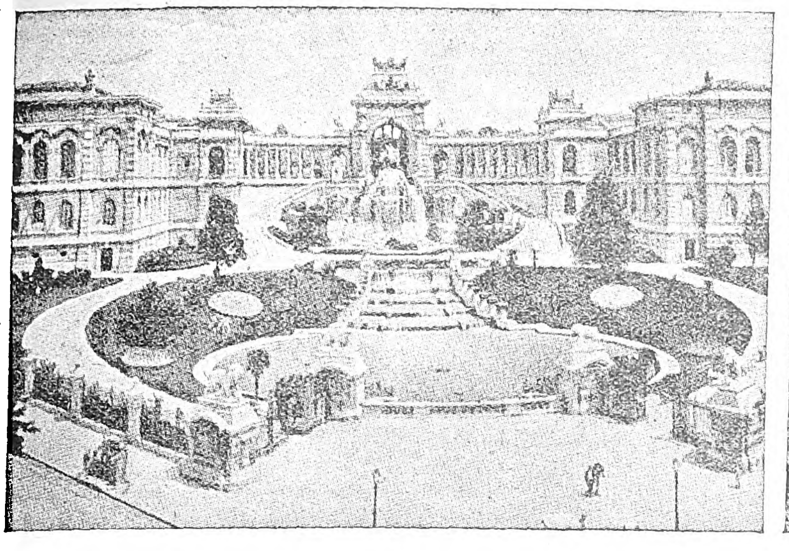

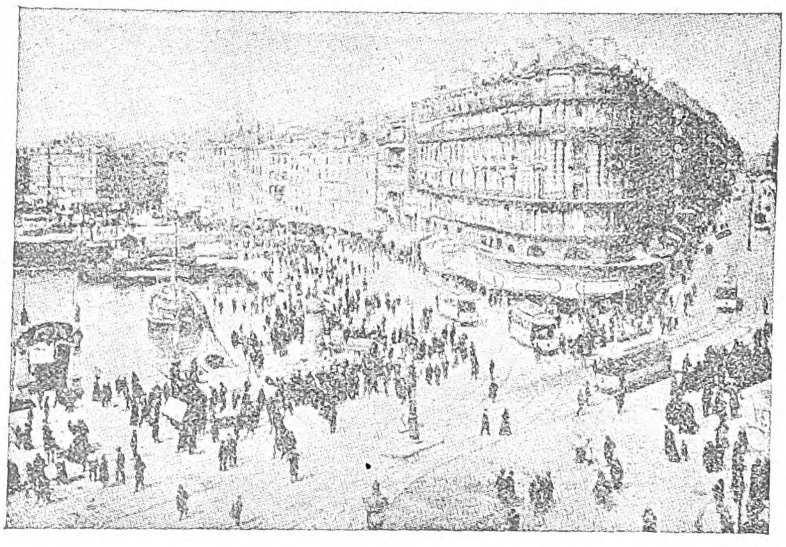

1. Τὸ μέγαρον Λονσάν. 2) Διασταύρωσις τῶν ἐμπορικῶν ὁδῶν τῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Καννεμπιὲρ ἐπὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ Παλαιοῦ λιμένος.

ὑπέστη νέας ἀκόμη συμφοράς, πυρποληθεῖσα ἐν τοῖς ἄλλοις, τῷ 1423, ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου τῆς Ἀραγωνίας. Τέλος τῷ 1481 ὑπήχθη μετὰ τῆς ὅλης Προβηγκίας ὑπὸ τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων, διετήρησεν ἐν τούτοις καὶ πάλιν εἶδός τι αὐτονομίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεκόμισεν οἰκονομικὰ ἰδίως ὠφελήματα. Ἀλλὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, πολιορκηθεῖσα δίς, ἐπὶ βασιλείας Φραγκίσκου Α', ὑπὸ τοῦ Καρόλου Κουΐντου (1524 καὶ 1538), ἐμπλακεῖσα κατόπιν εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους καὶ προσβληθεῖσα τῷ 1580 ὑπὸ πανώλους, εἶδε φθῖνον ἀπελπιστικῶς τὸ ἐμπόριόν της καὶ ἐκμηδενιζομένην τὴν βιομηχανίαν της. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ', κατόπιν μιᾶς ἐπαναστάσεως τῶν κατοίκων της, τὴν ἔθεσεν ὑπὸ δεσποτικὴν διοίκησιν καὶ ἀνήγειρε τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὡς ἀπειλὴν κατὰ πάσης μελλοντικῆς ἀνταρσίας. Ὁ Κολμπὲρ ὅμως τῷ 1669 ἀποκατέστησε καὶ πάλιν ἐλεύθερον τὸν λιμένα της. Τῷ 1720 ἡ μεγάλη πανώλης ἐδεκάτισε πλειότερον παρ' ἄλλοτε τὴν πόλιν, τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμός, ἀνερχόμενος τότε εἰς 90.000 κατοίκους, περιωρίσθη εἰς 20.000 μόνον. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἡ Μασσαλία ἐτάχθη ἐκ τῶν πρώτων παρὰ τὸ πλευρόν της. Παρῃτήθη τότε ἡ ἰδία τῶν παλαιῶν αὐτῆς προνομίων καὶ διῃρέθη εἰς ὀκτὼ καντόνια. Οἱ πόλεμοι τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς ἐπροξένησε καίρια πλήγματα· μόνον δὲ μετὰ πολλὰ ἔτη βραδύτερον, ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τοῦ Ἀλγερίου καὶ τοῦ ἀνοίγματος τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἤρχισεν ἐπανευρίσκουσα τὸν δρόμον τῆς εὐημερίας, τὸν ὁποῖον ὅμως ἦλθε καὶ πάλιν νὰ ἀνακόψῃ τῷ 1870 ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Κομμούνας ἐξερράγησαν ἐν Μασσαλίᾳ ταραχαί, κηρυχθεῖσα δὲ εἰς κατάστασιν πολιορκίας ἐβομβαρδίσθη ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἐστιβάν. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία περιπέτεια τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας ἡ πρόοδος ἐσυνεχίσθη ἔκτοτε ραγδαία καὶ ἀδιατάρακτος.
Γ. Ζ.

— **Μασσαλίας - *Ροδανοῦ διῶρυξ*** (Canal de Marseille au Rhône) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μέγα ἔργον, οὗ ἡ κατασκευὴ συνεχίζεται εἰσέτι. Ἀρχίζον ἀπὸ τοῦ τεχνητοῦ λιμένος τοῦ Ἐστὰκ (Estaque), χωρεῖ ἐπὶ 10 χιλ. παραλλήλως τῆς μεγάλης σήραγγος τοῦ σιδηροδρόμου Paris—Lyon—Méditerranée, ἀκολουθεῖ τὴν νοτίαν ὄχθην τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μπολμὸν (Bolmon), ἐκεῖθεν δὲ θὰ στραφῇ πρὸς τὴν λιμνοθάλασσαν Μαρτὶγκ (Martigue) καὶ τὴν τοῦ Μποὺκ (Bouc). Τῆς τελευταίας δὲ ταύτης ἑνουμένης ἤδη διὰ διώρυγος πρὸς τὴν Ἂρλ συμπληροῦται ἕνωσις τῆς Μασσαλίας πρὸς τὸν Ροδανόν. Τὸ ὅλον μῆκος τῆς διώρυγος ἔσται 95 χιλιομ., τὸ εὖρός της 18—24 μέτρ. καὶ τὸ βάθος της 2 ½—3 μ.
Σ. Ε. Λ.

Μασσαλιανοί (οἱ), ἢ ***Εὐχῖται*** (οἱ) *[Δογμ.]*· βλ. λ. *Εὐχῖται*.

Μασσαλίας, ἢ ***Μεσαλίας*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Κρήτης (*Πτολεμ.* Γ, ιζ, 3, ἔκδ. Nobbe) ἐκβάλλων μεταξὺ Φοινικοῦντος καὶ Ψυχίου. Κατὰ τὸν Kiepert καὶ τὸν Bursian εἶναι ὁ σύγχρονος *Μεγαλοπόταμος*, ὅστις παραρρέων ἐξ ἀνατολῶν τὸ Πρέβελι ἐκβάλλει (πλάτ. 35° 08′ 55″ Β., μῆκ. 24° 29′ 15″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia, Eastern Portion) εἰς τὸν ὅρμον *Μέγας* ἢ *Λίμνη*, 5½ μίλλ. Δ. ΒΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου *Μέλισσα*.
Σ. Ε. Λ.

Μασσαλιώτης (ὁ), θηλ. *—ῶτις, —ώτιδος*· ὁ κάτοικος τῆς Μασσαλίας, ὁ ἐκ Μασσαλίας καταγόμενος.

μασσαλιωτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Μασσαλίαν ἢ τοὺς Μασσαλιώτας: «μασσαλιωτικὰ προϊόντα».

— **Μασσαλιωτικὸν *στόμιον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τὸ πρῶτον πρὸς ἀνατολὰς στόμιον τοῦ Ροδανοῦ, τὸ πρὸς τὴν Μασσαλίαν ἐγγύτερον. Ἐκεῖ, καταπλεύσας ἐκ Πισῶν, ἀπεβίβασεν ὁ Πόπλιος τὰς ἐπὶ τοῦ στόλου του δυνάμεις πεζικοῦ, μόλις ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Ἀννίβας ὑπερβὰς τὰ Πυρηναῖα εἰσέβαλεν εἰς τὴν Κελτικὴν (*Πολυβ.* Γ, λα, 5).
Σ. Ε. Λ.

— **Μασσαλιωτικὸς *κόλπος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τὸν Στράβωνα (Δ, 181 Teubner) ὀνομασία κόλπου, ὃν ταυτίζει πρὸς τὸν Γαλατικόν, ἐνῷ πράγματι εἶναι ὁ ΒΔ. μυχὸς τοῦ δευτέρου. Τονίζει δὲ ὅτι διανοίγεται ἀπὸ τοῦ Μασσαλιωτικοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ προέχοντος πλησίον τῶν λατομείων ἕως τοῦ Ἀφροδισίου τῆς Πυρήνης ἄκρου, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ συγχρόνου γαλλικοῦ ἀκρωτηρίου Κροαζὲττ (Croisette: πλάτ. 43° 13′ Β., μῆκ. 5° 20′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3414: Approaches to Marseille) μέχρι τοῦ ἰσπανικοῦ Κρεοὺς (cape Creus), 115 μίλλ. Δ. Χωριζόμενος εἰς δύο ἀμφιδύμως ὑπὸ τοῦ ὄρους Σητίου (τανῦν Cette) καὶ τῆς ποτὲ νήσου Βλάσκωνος (τανῦν Brascon, ἑνωθείσης πρὸς τὴν Agde) ὠνομάζετο κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτοῦ τμῆμα *Ναρβωνικός*. Ὀφείλει δὲ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν ἐπὶ τῆς παραλίας του ὕπαρξιν τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν Μασσαλιωτικῶν ἀποικιῶν. Ὁ De la Porte du Theil τονίζει εἰς τὰ σχόλιά του (Géographie de Strabon, ἔκδ. 1809, τόμ. II, σελ. 15, ὑποσ. 3) ὅτι ὠνομάζετο ὁ κόλπος, διὰ τὸν ὡς ἄνω λόγον, καὶ *Mare Graecum*.
Σ. Ε. Λ.

— **Μασσαλιωτικὸς *παράπλους*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Στράβωνα (Δ, 202, Teubner) ὀνομασία τῆς παραλίας τῆς ἐκτεινομένης ἀπὸ *Ναρβῶνος* (ταν. Narbonne) ἕως *Μονίκου Λιμένος* (ταν. Monaco). Ἀλλαχοῦ (187 καὶ 208) τὸν ὀνομάζει καὶ *Μασσαλιωτικὴν παραλίαν*.
Σ. Ε. Λ.

«Μασσαλιῶτις» (ἡ) (Marseillaise). Ὁ ἐθνικὸς ὕμνος τῆς Γαλλίας, ποίησις καὶ μουσικὴ Ρουζὲ Ντελίλ, (Rouget de Lisle). Ἡ «Μασσαλιῶτις» ἐγράφη ὑπὸ τὰς ἑξῆς περιστάσεις: Ὁ Ρουζὲ Ντελίλ, ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, εὑρίσκετο ἐν Στρασβούργῳ τὴν 20ὴν Ἀπριλίου 1792, ὅτε ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τῆς Γαλλίας ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας. Τὴν 25 Ἀπριλίου ὁ στρατηγὸς Λύκνερ ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γαλλικῶν στρατευμάτων· πολεμικὸς ἐνθουσιασμὸς διέτρεχε τὴν πόλιν καὶ πατριωτικὰ θούρια ἀναμὶξ μὲ τὰς κραυγὰς «Πολῖται εἰς τὰ ὅπλα!» ἀντήχουν πανταχόθεν. Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ δήμαρχος τοῦ Στρασβούργου Ντίτριχ (Dietrich), εἶχε συγκαλέσει παρ' αὐτῷ τοὺς κυριωτέρους ἀξιωματικούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Ρουζὲ Ντελίλ, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἀπονείμῃ βραβεῖον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε συνθέσει ἓν θούριον, ἵνα ἐξυψώσῃ τὸ φρόνημα τῶν στρατιωτῶν. Ἐπανελθὼν οἴκαδε ὁ Ρουζὲ ὑπὸ τὸ κράτος ἐνθουσιασμοῦ, ἤρχισε καταστρώνων ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν τοῦ ὕμνου, τὴν δὲ πρωΐαν τῆς ἑπομένης παραλαβὼν τὰ σχέδια ἔτρεξε παρὰ τῷ δημάρχῳ καὶ τῷ ἔδειξε τὸ αὐτοσχεδίασμα. Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὁ Ντίτριχ ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τοὺς δαιτυμόνας τῆς παρελθούσης καὶ συνοδευόμενος εἰς τὸ κλαβικύμβαλον παρὰ τοῦ συνθέτου ἤρχισεν ᾄδων τὸν ὕμνον. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπῆρξεν ἀκράτητος. Ὁ ὕμνος ἐπωνομάσθη ἀρχικῶς: «Πολεμικὸν ᾆσμα διὰ τὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου, ἀφιερωμένον εἰς τὸν στρατηγὸν Λύκνερ». Ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον ἐξετελεῖτο ἐπισήμως παρὰ τῆς μουσικῆς τῆς ἐθνικῆς φρουρᾶς καὶ ἐξεδίδετο ἐν Στρασβούργῳ διὰ μίαν φωνήν. Διά τινος ἐφημερίδος ἔφθασε μέχρι Μασσαλίας, υἱοθετήθη ὡς θούριον ἀπὸ τοὺς ἐθελοντὰς τῆς πόλεως ταύτης, οἱ ὁποῖοι πάλιν μὲ τὴν σειράν των τὸ διέδωκαν καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς διαδρομῆς των μέχρι Παρισίων. Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ πολεμικοῦ αὐτοῦ ἐγερτηρίου οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων κατελαμβάνοντο ὑπὸ ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ καὶ φρενίτιδος. Τὴν 30ὴν Ἰουλίου τὸ ἐγνώρισαν οἱ Παρισινοί, ὡς τὸ τραγοῦδι τὸ ὁποῖον ἔφεραν μαζί των οἱ Μασσαλιῶται· ἡ ἀρχικὴ καταγωγὴ τοῦ ὕμνου εἶχε λησμονηθῆ, ὡς καὶ ὁ συνθέσας αὐτὸ ποιητὴς-μουσικός. Ταχέως μετεβαπτίσθη εἰς «Μασσαλιώτιδα». Ὑπὸ τὸν νέον του τίτλον ὁ ὕμνος ἦτο εἰς τὰ χείλη ὅλων κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας καὶ ἐψάλη εἰς τὸ μελόδραμα. Τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου 1792 ἐξετελέσθη ἀπὸ τῆς αὐτῆς σκηνῆς, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Προσφορὰ πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν» καὶ μετὰ διασκευῆς διὰ μίαν φωνὴν συνοδείᾳ τετραφώνου χοροῦ καὶ ὀρχήστρας, τῶν Γκοσσὲκ καὶ Γκαρντέλ. Τὴν 6ην Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ζεμάπ, ἓν τάγμα γαλλικὸν ἐνίκησε τοὺς Αὐστριακούς, ψάλλον τὴν «Μασσαλιώτιδα».
Γ. Σ.

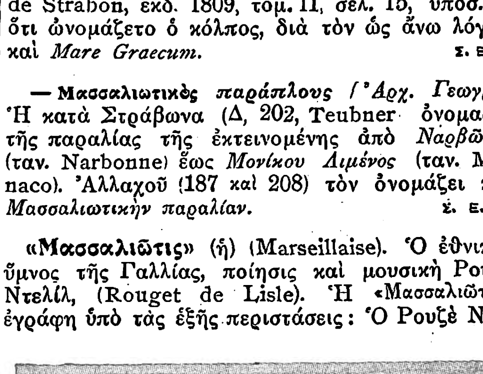

Μασσαλιῶτις.
[Ἔργον τοῦ Ρύντ. Θριαμβευτικὴ ἁψὶς ἐν Παρισίοις.]

Μασσανάσσης (Masinissa). Βασιλεὺς τῶν Μασυλίων ἢ Μασυλιέων, λαοῦ τῆς Νουμιδίας ἐν Ἀφρικῇ, υἱὸς τοῦ Γάλα. Ἐγεννήθη τῷ 238 π. Χ., ἀνετράφη δὲ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Καρχηδόνι. Ἐσπούδασεν ἰδιαιτέρως τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐμελέτησε τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς καὶ φιλοσόφους. Τῷ 213 συνεμάχησε πρὸς τοὺς Καρχηδονίους ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς δυτικῆς Νουμιδίας Σύφακος καὶ τῷ 212 ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ρωμαίων ἐν Ἰσπανίᾳ. Βραδύτερον ὅμως τῷ 206 συμμαχήσας πρὸς τοὺς Ρωμαίους, ἐξεστράτευσε μετ' αὐτῶν ἐπὶ κεφαλῆς ἱππικοῦ κατὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τοῦ Σύφακος. Τῷ 203 γενομένης εἰρήνης ἔλαβε τὸ βασίλειον τοῦ Σύφακος καὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Κίρταν κατέστησε πρωτεύουσαν τοῦ νέου του κράτους, αὐξήσας καὶ καλλωπίσας αὐτήν, καθὼς ἔπειτα καὶ οἱ διάδοχοί του. Μεταξὺ τῶν λαφύρων ἦτο καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Σύφακος Σοφωνίσβα, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη. Ἐπίσης ἔλαβε καὶ μέρος τῆς χώρας τῶν Καρχηδονίων

Digitized by Google

κατὰ τὴν Λέπτιν, ἔκοψε δὲ νέα νομίσματα ἐπὶ τῇ βάσει ἑλληνικῶν προτύπων. Ἀπέθανε τῷ 148 π.Χ. εἰς βαθὺ γῆρας, ἀφοῦ ὑπῆρξε καθ' ὅλην τὴν ζωήν του πρότυπον γενναίου φιλοδόξου καὶ συνετοῦ βασιλέως. Υἱὸς καὶ διάδοχός του ὑπῆρξεν ὁ *Μακίψας*, ὁ ὁποῖος συνεκέντρωσεν Ἕλληνας ἀποίκους εἰς τὴν Κίρταν, καὶ ὁ ἔγγονός του Ἰουγούρθας. Ν. Α.

Μασσανιέλλος (Masaniello), *Θωμᾶς*. Ἰταλὸς ἐπαναστάτης (βλ. λ. *Μαζανιέλλο Θωμᾶς*).

Μασσάουα (Massaua) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς ἰταλικῆς ἀποικίας τῆς Ἐρυθραίας ἐν Ἀφρικῇ. Κάτ. 15.000, μεταξὺ τῶν ὁποίων 975 Εὐρωπαῖοι (Ἰταλοί, Ἕλληνες κτλ.). Κεῖται παρὰ τὴν Δ. ἀκτὴν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ τὴν Β. εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Μασσάουα ἢ Ἀρκίκο, ἐπὶ κοραλλιογε-

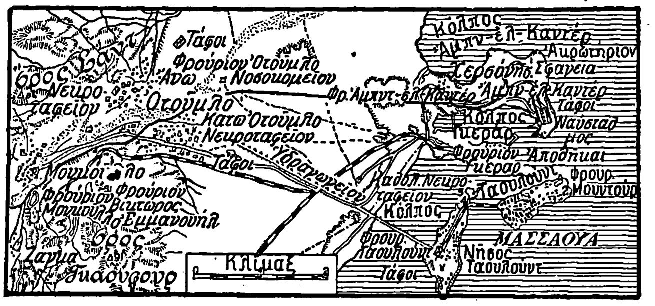

Μασσάουα.

[Ἡ νησίς, ἡ πόλις, ὁ λιμήν, τὰ φρούρια καὶ τὰ περίχωρα.]

νοῦς νησῖδος, ἥτις ἑνοῦται διὰ προκυμαίας 440 μ. μήκους μετὰ τῆς πρὸς τὰ ΝΔ κειμένης ἑτέρας νησῖδος *Ταουλούντ*, ἥτις πάλιν ἑνοῦται διὰ λιμενοβραχίονος 1.030 μ. μήκους μετὰ τῆς ἠπειρωτικῆς ξηρᾶς. Ἡ νησὶς τῆς Μασσάουας μετὰ τῆς νησῖδος τῆς Ταουλούντ συνδέονται διὰ τροχιοδρόμου. Πρὸς Β. τῆς Μασσάουα ἐκτείνονται αἱ μικραὶ χερσόνησοι *Γκεράρ* καὶ *Ἀμπντ-ἐλ-Καντέρ*, οἵτινες ἐν εἴδει λιμενοβραγχιόνων περικλείουν καὶ σχηματίζουν τὸν λιμένα τῆς Μασσάουας, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ἐκ τῶν ἀσφαλεστέρων τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ τὸ σπουδαιότερον διαμετακομιστικὸν κέντρον αὐτῆς. Διὰ τοῦ λιμένος τούτου ἐξάγονται ἅπαντα σχεδὸν τὰ προϊόντα τῆς Β. Ἀβησσυνίας καὶ τῆς Ἐρυθραίας. Ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Ἀμπντ-ἐλ-Καντὲρ καταλήγει ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ συνδέουσα τὴν Μασσάουαν μετὰ τῆς Κερὲν καὶ τῆς Ἀσμάρα. Ἐπὶ τῆς Ταουλούντ, Ἀμπντ-ἐλ-Καντὲρ καὶ Γκερὰρ ὑπάρχουν φρούρια κατεχόμενα ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς φρουρᾶς. Ἡ πόλις ἐξάγει ἰδίως καφέν, ἐλεφαντοστοῦν, πτερὰ στρουθοκαμήλων, κηρόν, μέλι, κατνὸν κτλ. καὶ εἶναι κέντρον ἁλιείας καὶ βιομηχανίας μαργαριτῶν. Ἡ Μασσάουα εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη, ἀναφερομένη ἐπὶ Πτολεμαίων ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σαβά*. Κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα οἱ Ἄραβες ἀνέφερον αὐτὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μπάσε*. Οἱ ἰθαγενεῖς ὀνομάζουν αὐτὴν σήμερον *Ματσέβα*, ἐξ οὗ προῆλθον τὰ ὀνόματα *Μασσάβα*, *Μασσάουα* καὶ *Μασσουά*. Μετὰ τὴν πρόσχωσιν τοῦ πρὸς Ν. αὐτῆς κειμένου λιμένος τῆς Ἀδούλιδος, ἡ Μασσάουα εἶχε φθάσει εἰς μεγάλην ἀκμήν. Τῷ 1557 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι προσήρτησαν αὐτὴν τῷ 1866 εἰς τὴν Αἴγυπτον. Τῷ 1885 κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ἰταλοὶ καὶ τὴν κατέστησαν πρωτεύουσαν τῆς ἀποικίας τῆς Ἐρυθραίας, μέχρι τοῦ 1906, ὁπότε ἡ πρωτεύουσα μετεφέρθη εἰς τὴν Ἀσμάραν. Ἔκτοτε ἡ Μασσάουα παρέμεινε πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου περιοχῆς καὶ κυριωτέρα ναυτικὴ βάσις τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ. Μ. Δ. Β.

Μασσαράνι (Massarani), *Τούλιος*. Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ ζωγράφος (1826—1905). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παβίας, ἀλλ' ἀφιερώθη κατόπιν εἰς φιλολογικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς μελέτας, καθὼς καὶ εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἐκθέσας τοὺς πρώτους πίνακάς του ἐν Μιλάνῳ τῷ 1872. Τὰ πρῶτα φιλολογικά του ἔργα ἐνεφάνισεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῷ 1848, λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ καταφυγὼν κατόπιν εἰς Παρισίους. Τῷ 1851 ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς τὸ Μιλᾶνον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1860—1867 ἐχρημάτισε βουλευτὴς καὶ ἀπὸ τοῦ 1876 γερουσιαστής. Εἶναι κυρίως γνωστὸς ὡς κριτικός, γράψας καὶ δοκίμια ἐπὶ λογοτεχνικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ πολιτικῶν ζητημάτων κτλ. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Λογοτεχνικαὶ καὶ καλλιτεχνικαὶ μελέται» (1873), «Ἱστορικαὶ καὶ πολιτικαὶ μελέται» (1873), «Κριτικὰ δοκίμια» (1883), «Ἡ τέχνη ἐν Παρισίοις» (1879), «Πεδίον τοῦ Ἄρεως» ποιήσεις (1874), «Λόγοι καὶ στίχοι» (1884), «Ἱστορία καὶ φυσιολογία τῆς τέχνης τοῦ γέλωτος» (3 τόμοι, 1900—1902). Τῷ 1888 ἐξεδόθησαν εἰς 2 τόμους «Ἐκλογαὶ πεζῶν καὶ ποιητικῶν ἔργων» αὐτοῦ. Μ. Δ. Β.

Μασσάρι (Massari), *Ἰωσήφ*. Ἰταλὸς δημοσιογράφος, συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1821—1884). Ἀναμειχθεὶς εἰς τὰς πολιτικὰς συνωμοσίας, κατέφυγεν εἰς Παρισίους, ὅπου ἔζησεν ὡς πολιτικὸς ἐξόριστος, γράφων εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Τῷ 1846 μετέβη εἰς Τουρῖνον καὶ τῷ 1848 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Νεαπόλεως, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὁποίας κατέφυγεν εἰς τὴν Τοσκάνην καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Πεδεμόντιον, ὅπου ἐξέδωκε τὴν «Σύγχρονον ἐπιθεώρησιν» καὶ διωρίσθη διευθυντὴς τῆς «Ἐπισήμου ἐφημερίδος τοῦ Πεδεμοντίου». Τῷ 1860 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μὲ τὸν Καβούρ. Ἐξέδωκε τὰ ἔργα: «Πολιτικαὶ ἐπιστολαὶ» (1849), «Ὁ κόμης τοῦ Καβούρ, βιογραφικαὶ ἀναμνήσεις» (1873), «Ὁ βίος καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ» (1872), «Ὁ στρατηγὸς Ἀλφόνσος Λὰ Μάρμορα» (1886). Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰς «Βιογραφικὰς ἀναμνήσεις» καὶ τὴν «Ἀλληλογραφίαν» τοῦ Τζιομπέρτι εἰς 3 τόμους, καθὼς καὶ τοὺς ἐν τῇ βουλῇ ἐκφωνηθέντας λόγους τοῦ Καβοὺρ κτλ. Μ. Δ. Β.

Μάσσας /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Λιβύης τῆς ἐντός, ἐκβάλλων μεταξὺ Σαλουεντίας ἄκρας καὶ Ἰαρζείθας πόλεως (*Πτολ.* Δ, στ, 21). Ὡς παρατηρεῖ ὅμως ὁ Vivien de St Martin (σελ. 372), οὐδεὶς ποταμὸς εὑρίσκεται εἰς τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων. Σ. Ε. Λ.

Μασσατσοῦσετς (Massachusetts) [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Μασσαχουσέττη*.

Μάσσαϋς, ἢ ***Μάτσαϋς***, ἢ ***Μέσσαϋς***, ἢ ***Μέτσαϋς*** (Massys ἢ Matsys ἢ Messys ἢ Metsys). Οἰκογένεια Φλαμανδῶν ζωγράφων τῶν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰώνων, τῆς ὁποίας σπουδαιότερα μέλη εἶναι οἱ ἑξῆς:

—1) ***Κουιντῖνος*** (1466—1530). Ἐγεννήθη ἐν Λουβαὶν ἢ ἐν Ἀμβέρσῃ καὶ ἦτο πιθανῶς υἱὸς κλειθροποιοῦ. Ἤρχισε τοῦ σταδίου του, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὡς σιδηρουργός, ἀποδίδεται δὲ εἰς αὐτὸν καλλιτεχνικὸν κιγκλίδωμα φρέατος ἐκ σφυρηλάτου σιδήρου σῳζόμενον ἔν τινι πλατείᾳ τῆς Ἀμβέρσης. Ἐλάχισται πληροφορίαι περὶ τῆς ζωῆς του εἶναι γνωσταί. Τῷ 1480 ἐνυμφεύθη διὰ πρώτην φοράν, τῷ 1491 ἐγένετο μέλος τῆς ἀδελφότητος τῶν ζωγράφων, τῷ δὲ 1508 ἢ 1509 ἐνυμφεύθη ἐκ νέου. Τὸ πρῶτον γνωστὸν ἔργον του εἶναι «Ὁ μῦθος τῆς Ἁγίας Ἄννης», χρονολογούμενον τῷ 1509 καὶ προοριζόμενον διὰ τὴν ἀδελφότητα τῆς Ἁγίας Ἄννης τοῦ Λουβαίν, φυλασσό-

Κουιντ. Μάσσαϋς: Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ Χριστοῦ.

μενον δὲ σήμερον εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Βρυξελλῶν. Κάλλιστον ἔργον του θεωρεῖται ἡ «Ἀποκαθήλωσις τοῦ Χριστοῦ» (1511), τρίπτυχον τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ἐν Ἀμβέρσῃ, φυλασσόμενον σήμερον εἰς τὸ μουσεῖον τῆς πόλεως. Ἕτεροι ἐπίσης ἀξιόλογοι πίνακές του εἶναι: «Ὁ Σωτὴρ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ» τῆς μητροπόλεως τῆς Ἀμβέρσης, ὅστις κατεστράφη τῷ 1566 ὑπὸ τῶν εἰκονοπλαστῶν, καὶ ὁ «Ἐνταφιασμὸς τοῦ Χριστοῦ» (Μουσεῖον Ἀμβέρσης). Ἐλάχιστα ἄλλα ἔργα ἀποδιδόμενα εἰς τὸν ζωγράφον τοῦτον θεωροῦνται αὐθεντικά. Ἀμφιβόλου γνησιότητος θεωροῦνται ἀκόμη καὶ αἱ προσωπογραφίαι αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικός του, αἱ σῳζόμεναι ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῶν Οὐφφίτσι τῆς Φλωρεντίας. Ἄλλαι ἐπίσης ἐκ τῶν πολυαρίθμων σῳζομένων προσωπογραφιῶν του ἀποδίδονται εἰς τὸν Χολμπάϊν, ὁ δὲ πίναξ τοῦ Λούβρου «Ὁ τραπεζίτης καὶ ἡ γυναῖκά του» εἰς ἕνα τῶν μιμητῶν του τὸν Μαρίνους. Τέλος ἄλλο ἀξιομνημόνευτον ἔργον του εἶναι «Ἡ Παρθένος ἐπὶ τοῦ θρόνου» (μουσεῖον Βερολίνου), τοῦ ὁποίου μία ἀντιγραφὴ μὲ μικρὰς παραλλαγὰς σῴζεται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Ἄμστερνταμ.

Ὁ Μάσσαϋς εἶναι ὁ πρῶτος ἄξιος λόγου ζωγράφος τῆς σχολῆς τῆς Ἀμβέρσης, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα χαρακτηρίζει πλούσιος καὶ γλυκὺς χρωματισμός. Ἐζωγράφησε παντὸς εἴδους πίνακας, θρησκευτικὰς σκηνάς, προσωπογραφίας, ρωπογραφίας, διακοσμητικοὺς πίνακας, εἰς ὅλα δὲ τὰ ἔργα του εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ μεγάλη ἀκρίβεια καὶ εὐχέρεια, μὲ τὴν ὁποίαν παριστῶνται αἱ γλυκεῖαι μορφαὶ τῶν ἁγίων καὶ τὰ προδίδοντα πάντα τὰ ἀνθρώπινα πάθη πρόσωπα τῶν θνητῶν.

—2) ***Ἰωάννης*** (1509—1575). Υἱὸς τοῦ Κουιντίνου. Εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς ἐν Ἀμβέρσῃ, ὅπόθεν ὅμως ἐξεδιώχθη ὡς αἱρετικός, ἐπανελθὼν μόνον μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἐζωγράφησε πολλὰ ἔργα, ἡ δὲ τεχνοτροπία του ὁμοιάζει μὲ τὴν τοῦ πατρός του, τοῦ ὁποίου ἀντέγραψε πολλοὺς πίνακας. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ Ἰουδὴθ κρατοῦσα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλοφέρνους» (συλλογὴ W. Dannat, Παρίσιοι), «Δαυὶδ καὶ Βησθαβεὲ» (Λοῦβρον), «Ἡ ἁγία οἰκογένεια» (Ἀμβέρσα), «Ὁ προφήτης Ἠλίας» (μουσεῖον Καρλσρούης) κλπ.

—3) ***Κορνήλιος*** (1511—1580). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Κουιντίνου. Ἐμιμήθη τὸν πατέρα του ὀλιγώτερον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου, ἐπεδόθη δὲ κυρίως εἰς τὴν χιουμοριστικὴν γκραβοῦραν. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ ἐπάνοδος τοῦ ἀσώτου υἱοῦ» (Rijkmuseum τοῦ Ἄμστερνταμ) καὶ «Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος» (μουσεῖον Ἀμβέρσης). Χ. Δ.

Μασσάφρα (Massafra) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Ἀπουλίᾳ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Τάραντος, παρὰ τὸν ποταμὸν Πατενοῦσκο. Κάτ. 10380. Κεῖται ΒΑ. τῆς πόλεως τοῦ Τάραντος ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπάρι-Τάραντος. Παράγει ὀπώρας, οἴνους καὶ ἐλαίας, καὶ ἔχει ναοὺς τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος. Μ. Δ. Β.

Μασσαχουσέττη (Massachusetts) /*Γεωγρ.*/. Πολιτεία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἔχει ἔκτασιν 21 418 χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 4 290 000. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχικὰς 13 πολιτείας, αἱ ὁποῖαι ἐσχημάτισαν τὸ πρῶτον τὴν συμπολιτείαν, κεῖται εἰς τὴν περιφέρειαν Νέας Ἀγγλίας, συνορευομένη πρὸς Β. ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Βερμὸντ καὶ Νέου Χάμψαϊρ, πρὸς Α. καὶ Ν. ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Ρὸντ Ἄϊλαντ, Κοννέκτικατ καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῶν πολιτειῶν Ρὸντ Ἄϊλαντ καὶ Νέας Ὑόρκης. Τὰ ὑψηλότερα ὄρη της εἶναι τὰ *Μπέρκσάϊρ*, εἰς τὸ δυτικὸν μέρος, 3.500 ποδῶν, ὅπου παραθερίζουν οἱ εὔποροι κάτοικοι. Εἶναι πρώτης τάξεως βιομηχανικὸν κέντρον, χάρις εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς δυνάμεως τῶν ὑδάτων. Ἡ προέχουσα βιομηχανία εἶναι ἡ τῶν προϊόντων τοῦ βάμβακος, λειτουργούντων 200 βαμβακομύλων, οἱ ὁποῖοι ἀπασχολοῦν πλέον τῶν 90.000 ἐργατῶν. Κατόπιν κατὰ σειρὰν παραγωγῆς ἔρχεται ἡ βιομηχανία ὑποδημάτων καὶ ἔπειτα ἐλαστικῶν εἰδῶν, μηχανημάτων, χάρτου, μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ βαμβακερῶν καὶ δερμάτων. Ἡ πολιτεία ἔχει μεγάλην σιδηροδρομικήν, τροχιοδρομικὴν καὶ θαλασσίαν συγκοινωνίαν. Γεωργικὰ προϊόντα κυρίως ἐξάγει σῖτον, χόρτον, πατάτες, καπνόν, ζάχαριν καὶ ὀπωρικά. Ἐπίσης μεγάλη ἁλιεία διεξάγεται ὑπὸ τῶν κατοίκων. Τὸ κυριώτερον μετάλλευμα εἰς τὴν πολιτείαν ταύτην εἶναι ὁ γρανίτης.

Τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα ἰσχύει εἰς τὴν πολιτείαν ἀπὸ τοῦ 1780, ἂν καὶ ὑπέστη πολλὰς καὶ ἐπανειλημμένας τροποποιήσεις ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον. Τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῆς πολιτείας ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν διαφόρων περιφερειῶν καὶ βοηθεῖ τὸν κυβερνήτην εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἡ βουλὴ συνέρχεται κατ' ἔτος. Ἡ παιδεία εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν κοινοτήτων, ἀλλ' ἐποπτεύεται ὑπὸ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου τῆς πολιτείας. Ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα εἶναι πολλά, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων τὸ περίφημον πανεπιστήμιον Χάρβαρτ εἰς τὴν κώμην Καίμπριτζ, παρὰ τὴν Βοστώνην. Ἐπίσης ὑπάρχουν γεωργικαί, πολυτεχνικαί, ἐμπορικαὶ καὶ ἱερατικαὶ σχολαί, φημίζεται δὲ τὸ τεχνικὸν ἰνστιτοῦτον τῆς πολιτείας. Ἐπίσης φημίζεται ἡ Βοστώνη διὰ τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ ἱδρύματά της, ὡς ἡ ἱστορικὴ ἑταιρεία, ἡ γενεαλογικὴ ἑταιρεία, ἡ ἀμερικανικὴ ἀκαδημία τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἡ ἑταιρεία φυσικῆς ἱστορίας Βοστώνης κλπ. Τὸ ὄνομα τῆς πολιτείας εἶναι ἰνδικόν. Τῷ 1602 ὁ Βαρθολομαῖος Γκόσνολντ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν παραλίαν τῆς Μασσαχουσέττης, ἡ δὲ μόνιμος κατοχὴ τοῦ τόπου ἔγινε μὲ τὸν κατάπλουν τοῦ πλοίου «Μαϋφλάουερ», μὲ τὸ ὁποῖον ἦλθον εἰς τὴν Πόρτσμουθ Ἄγγλοι χωριστικοὶ ἐκ Γουόρκσάϊρ, οἵτινες εἶχον ἐξορισθῆ εἰς Ὁλλανδίαν διὰ θρησκευτικοὺς λόγους. Κατόπιν ἡ πολιτεία περιῆλθεν εἰς τὰς κτήσεις τοῦ συμβουλίου Νέας Ἀγγλίας. Ὁ Τζὸν Πὶρς κατώρθωσε νὰ λάβῃ, τῷ 1621, ἀναγνώρισιν τῶν ἀποίκων ὡς ἐνοικιαστῶν τῆς γῆς. Σύνοδος τῶν ἀποίκων συγκροτηθεῖσα ἐν Καίμπριτζ, τῷ 1647, ἀνεγνώρισε τὸ σύστημα τῆς κρατικῆς κυριαρχίας. Οἱ ἄποικοι διεξήγαγον πολλοὺς πολέμους κατὰ τῶν Ἰνδῶν. Πρὸς

Digitized by Google

τὸν σκοπὸν τοῦτον συνῆψαν ὁμοσπονδίαν μὲ τὰς πολιτείας Νιοῦ Χέβεν, Κοννέκτικατ, ἡ συμφωνία δὲ αὕτη ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τῆς ἑνώσεως τῶν πολιτειῶν χάριν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος. Μ. Ι. Θ.

Μασσὲ (Massé), ***Βίκτωρ*** (πραγματικὸν ὄνομα ***Φέλιξ-Μαρία***). Γάλλος μουσικοσυνθέτης (1822–1884), μαθητὴς τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων (τάξις Τσίμμερμαν καὶ Ἀλεβύ), ἔνθα ἔτυχε τοῦ Α' μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης (1844) διὰ τῆς καντάτας «Ὁ Ἀποστάτης τῆς Ταγγέρης». Τὸ πρῶτόν του κωμικὸν μελόδραμα «Τὸ γοτθικὸν δωμάτιον» παρεστάθη τῷ 1849. Ἐπηκολούθησαν «Ἡ πεπλοφόρος τραγουδήστρα» (1850), «Ἡ μνηστὴ τοῦ διαβόλου» (1854), «Μὶς Φωβέτ» (1855), «Αἱ Ἐποχαὶ» (1855, «Ὁ ἐξάδελφος τῶν Μπριβὼ» (1857), «Ἡ Νεράϊδα Καραμπὸς» (1859, «Φιὸρ ντ' Ἀλίζα» (1866) κλπ. Ἐκ τοῦ ἀπεράντου τούτου καταλόγου ἔκτακτον ἐπιτυχίαν εἶχον τὰ ἔργα «Παῦλος καὶ Βιργινία» (1876), μεστὸν χάριτος καὶ γοητείας, «Γαλάτεια» (1852) μὲ βαθὺ καὶ εὐγενὲς αἴσθημα, «Οἱ γάμοι τῆς Γιαννούλας» (1853), ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτυχία τοῦ Μασσέ, «Ἡ βασίλισσα Τοπαζ» (1856) καὶ «Μία νὺξ τῆς Κλεοπάτρας» (1885). Ὁ Μασσὲ εἶχεν ὀνομασθῆ τῷ 1866 καθηγητὴς τῆς συνθέσεως ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων, τῷ δὲ 1871 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ὠμπέρ. Ἦτο ἀληθὴς μουσικὴ φύσις, ἔχουσα τὸ αἴσθημα τῆς ἀναλογίας καὶ τῆς ἁπλῆς καὶ εὐκόλου φαιδρότητος. Ἂν καὶ καταβεβλημένος κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη τῆς ζωῆς ὑπὸ ἀνιάτου νόσου, ἐξηκολούθησε χειριζόμενος κωμικὰ θέματα μὲ ἀδιάπτωτον χιοῦμορ, ὑποτάσσων ἑαυτὸν εἰς τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς. Γ. Σ.

Μασσεβὼ (Massevaux) /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Ἄνω Ἀλσατίᾳ. Κάτ. 4.000 περίπου. Ἡ ἵδρυσις τῆς πόλεως ἀνάγεται εἰς τὸν Η' αἰῶνα, ὁπότε ὁ δοὺξ τῆς Ἀλσατίας Μασὸν ἔκτισεν ἀββαεῖον. Ἔχει χυτήρια σιδήρου καὶ χαλκοῦ. Μ. Ν. Δ.

Μάσσεν (Massen) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ. Κάτ. 5.935 (1925). Οὐ μακρὰν τῆς πόλεως γαιανθρακωρυχεῖα. Θ. Κ.

Μασσενὰ (Masséna), ***Ἀνδρέας***, *πρίγκιψ τοῦ Ἔσσλιν* (Essling). Γάλλος στρατάρχης, γεννηθεὶς ἐν Νικαίᾳ τῷ 1756 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1817. Υἱὸς πτωχοῦ γεωργοῦ καὶ ὀρφανὸς ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, ἐπεβιβάσθη κρυφίως εἰς ἐμπορικὸν σκάφος καὶ ἐξετέλεσε πλεῖστα ταξίδια. Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐννέα ἐτῶν κατετάχθη εἰς τὸ βασιλικὸν ἰταλικὸν σύνταγμα, ἀπεσύρθη ὅμως βραδύτερον. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐξελέγη διοικητὴς τοῦ δευτέρου τάγματος τῶν ἐθελοντῶν τοῦ Βάρ. Ἔκτοτε ἄρχεται ἡ ἔνδοξος αὐτοῦ σταδιοδρομία. Τῷ 1793 διακριθεὶς εἰς τὸν στρατὸν τῆς Μεσημβρίας προήχθη εἰς στρατηγὸν μεραρχίας καὶ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν νίκην τοῦ Σκόρτζιο. Ἀπὸ τοῦ 1795 ἦτο εἷς τῶν σπουδαιοτέρων στρατηγῶν τοῦ Βοναπάρτου. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πρωτοπορίας τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας ἐξεβίασε τὴν γέφυραν τοῦ Λόντι καὶ εἰσῆλθεν εἰς Μιλάνον, ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς εἰς τὰς μάχας τῆς Ἀρεόλης, Ρίβολι καὶ Κλάγγενφουρτ, τῷ δὲ 1798 ἀπεστάλη εἰς Ρώμην ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὸν Μπερτιὲ ὡς διοικητὴς τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς. Τῷ 1799 γενόμενος ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλβετίας, μετέσχε τῶν περὶ τὸν Ρῆνον μαχῶν, προσέβαλε τοὺς Ρώσους καὶ εἰσῆλθε νικητὴς εἰς Ζυρίχην, ἐνῷ ὁ Λακοὺρμπ ἐνίκα τὸν Σουβάρωφ εἰς τὸν Σαὶν-Γκοτάρ. Ὁ Βοναπάρτης γενόμενος πρῶτος ὕπατος, ἀπέστειλε τὸν Μασσενὰ εἰς τὸν στρατὸν τῆς Ἰταλίας. Πολεμῶν τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς Γένουαν καὶ ὑποχρεωθεὶς ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν νὰ ἀναλάβῃ ἀμυντικὸν πόλεμον, ἀπησχόλησεν, ἐγκλεισθεὶς εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἐπὶ μακρὸν τὸν ἐχθρόν, δώσας καιρὸν εἰς τὸν Βοναπάρτην νὰ παρασκευάσῃ τὴν νίκην τοῦ Μαρέγκο. Ὁ Βοναπάρτης καταλιπὼν τὴν Ἰταλίαν καὶ γενόμενος αὐτοκράτωρ, προήγαγεν αὐτὸν εἰς στρατάρχην καὶ τοῦ ἐνεπιστεύθη τῷ 1805 τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ. Ὁ Μασσενὰ ἐπεβράδυνε τὴν προέλασιν τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου διὰ τῶν μαχῶν τοῦ Καλντιέρο, τῆς Βικεντίας, τῆς Μπρέντας καὶ τοῦ Ταλιαμέντο, ἐνῷ ὁ Ναπολέων βαίνων κατὰ τῆς Βιέννης κατήγαγε τὴν νίκην τῆς Ἀούστερλιτς. Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Πρεσβούργου, κατέλαβε τὴν Νεάπολιν, ἐγκαταστήσας εἰς αὐτὴν τὸν βασιλέα Ἰωσὴφ καὶ ἐξεπόρθησε τὴν Γαέταν. Τῷ 1807 ἀνεχαίτισε τοὺς Ρώσους εἰς τὴν Πολωνίαν, δι' ὃ ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ δουκὸς τοῦ Ρίβολι, βραδύτερον δὲ ὑπερασπίζων τὴν διάβασιν τοῦ Δουνάβεως ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος τοῦ Essling. Τῷ 1810 καὶ 1811 ἐπολέμει εἰς Πορτογαλλίαν, καίτοι δὲ στερούμενος χρημάτων καὶ τροφίμων, ἀνεχαίτισεν εἰς Κοΐμπρε καὶ Λισαβόναν διὰ 38.000 στρατιωτῶν τὰς 100 000 τῶν Ἀγγλοπορτογάλων τοῦ Οὐέλιγκτων. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς διαρκῶς ἐνισχύετο, ἐνῷ οὐδεμία ἀπεστέλλετο ἐνίσχυσις εἰς τὸν Μασσενά, ὅστις μετὰ ἓξ μῆνας διέσπασε τὴν γραμμὴν τοῦ Τάγου καὶ ὑπεχώρησεν εἰς Σαλαμάγκαν. Δυσαρεστηθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ, ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Μαρμόν. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ' μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος ἐπανέφερεν αὐτὸν εἰς τὴν προτέραν του θέσιν. Κατέλιπεν ἀπομνημονεύματα εἰς ἑπτὰ τόμους, δημοσιευθέντας ἐν Παρισίοις τῷ 1849. Θ. Β.

Ἀνδρέας Μασσενά.

Μασσενὲ (Massenet), ***Ἰούλιος-Αἰμίλιος-Φρειδερῖκος***. Γάλλος μουσουργός, γεννηθεὶς ἐν Μοντὼ τῷ 1842 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1912 Ἦτο τὸ εἰκοστὸν τρίτον τέκνον ἑνὸς βιομηχάνου. Ἤρχισε τὰς μουσικάς του σπουδὰς εἰς ἡλικίαν ἓξ ἐτῶν ὑπὸ τὴν μητέρα του καὶ τρία ἔτη ἀργότερον ἐνεγράφη εἰς τὸ ᾠδεῖον τῶν Παρισίων, ὁπόθεν ἀπεφοίτα εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν (ἀφοῦ ἠκολούθησε τὰς τάξεις τῶν Λωράν, Σαβάρ, Ρεμπὲρ καὶ Τομὰ) διὰ πρώτου βραβείου εἰς τὴν φυγὴν καὶ πρώτου μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης εἰς τὴν σύνθεσιν. Ἐν τῇ ἰταλικῇ πρωτευούσῃ ἔγραψεν οὐκ ὀλίγας σελίδας, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησεν εἰς μεταγενέστερα ἔργα του. Κατόπιν δευτερευούσης σημασίας πρωτολείων, ἔδωκε τῷ 1867 εἰς τὰς συναυλίας Παντελοὺ μίαν σουΐταν δι' ὀρχήστραν, ἥτις ἐκτελεσθεῖσα ἐδίχασε τὰς γνώμας τῶν κριτικῶν. Τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἐποχῆς εἶναι μελῳδίαι τινές: «Ποίημα ποιμενικόν», «Ποίημα Ἀπριλίου», «Ποίημα Ὀκτωβρίου», «Ποίημα τῆς ἀναμνήσεως», ἔχουσαι ἤδη τὴν ἰδιάζουσαν εἰς τὸν Μασσενὲ εὐγένειαν ὕφους. Τὸ πρῶτόν του μονόπρακτον σκηνικὸν ἔργον «La Grand' Tante» (1867) εἶχε μετρίαν ἐπιτυχίαν, ὡς καὶ ὁ «Δὸν Καῖσαρ τοῦ Μπαζὰν» (1872). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μασσενὲ λαβὼν μέρος εἰς διαγωνισμὸν τοῦ ὑπουργείου τῶν Καλῶν Τεχνῶν, πρὸς σύνθεσιν μελοδράματος, ἦλθε δεύτερος διὰ τοῦ «Κυπέλλου τοῦ βασιλιᾶ τῆς Θούλης»· ἡ μουσικὴ ὅμως τοῦ ἔργου τούτου ἐχρησιμοποιήθη ὁλόκληρος εἰς μεταγενέστερα μελοδράματα τοῦ συνθέτου. Τῷ 1873 ἐξετελοῦντο εἰς τὸ Ὀντεὸν αἱ «Ἐρινύες» τοῦ Αἰσχύλου κατὰ μετάφρασιν τοῦ Λεκόντ ντὲ Λὶλ καὶ μετὰ μουσικῆς τοῦ Μασσενέ· ὅσον καὶ ἂν ἡ διὰ τῶν ἤχων ὑπογράμμισις τοῦ ἔργου τούτου δὲν εἶναι αἰσχύλειος, οὔτε σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς τραγῳδίας, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἀποκαλύπτει ἤδη τὴν ἄνθησιν τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Γάλλου μουσουργοῦ, ἥτις ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ «ἱεροῦ δράματος» «Μαρία Μαγδαληνὴ» (Ἀπρίλιος 1873), ἔργου, ὅπερ φέρει τὰ ἴχνη μυστικοπαθοῦς αἰσθησιασμοῦ, προκαλοῦντος ἀκαταμάχητον γοητείαν. Ἡ «Εὔα», μυστήριον εἰς τρία μέρη, ἐκτελεσθεῖσα δύο ἔτη ἀργότερον, οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς δροσερότητα καὶ αὐθορμητισμὸν τὸ ἀνωτέρω ἔργον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μασσενὲ ἔδιδεν εἰς συμφωνικὰς συναυλίας τὰς «Γραφικὰς σκηνὰς» (1874), τὴν εἰσαγωγὴν τῆς «Φαίδρας» (1874), τὰς «Δραματικὰς σκηνὰς» (1875), τῷ δὲ 1877 εἶδεν ἀνοιγομένας αὐτῷ τὰς πύλας τοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων διὰ τοῦ «Βασιλέως τῆς Λαχόρης», ἔργου μεστοῦ ἐμπνεύσεως. Ἡ ἐπιτυχία του ὑπῆρξεν ἄμεσος, ὑπερβᾶσα τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας. Ὀλίγους μῆνας κατόπιν, ἀποθανόντος τοῦ Μπαζέν, ὁ Μασσενὲ ὠνομάζετο καθηγητὴς τῆς συνθέσεως ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων καὶ μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Καλῶν τεχνῶν. Τῷ 1881 ὁ Μασσενὲ ἀνεβίβαζεν εἰς τὴν Μονναὶ τῶν Βρυξελλῶν τὴν «*Ἡρωδιάδα*» (βλ. λ.), δι' ἧς τὸ ὕφος τοῦ διδασκάλου σταθεροποιεῖται. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ συμφωνικαὶ ὀρχῆστραι Κολὸν καὶ Παντελὸν ἐξετέλουν τὰς «Νεαπολιτανικὰς σκηνὰς» (1880), τὰς «Ἀλσατιακὰς σκηνὰς» (1882), τὰς «Φαντασμαγορικὰς σκηνὰς» (1883) κλπ Τῷ 1884 εἶδε τὸ φῶς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ δοξάσῃ περισσότερον τὸν Γάλλον διδάσκαλον: ἡ «*Μανὸν*» (βλ. λ.), ἥτις παραμένει ἡ τελειοτέρα ἐκδήλωσις τῆς τέχνης του. Οὐδέποτε προηγουμένως ἡ γαλλικὴ χάρις καὶ ἡ κομψότης εἶχον ἐκφρασθῆ ἐντονώτερον διὰ τῶν ἤχων. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εἶχε συντεθῆ ὁ «Βέρθερος» (ἔργον παιχθὲν τῷ 1892), ὅστις ἁμιλλᾶται εἰς ἐπιτυχίαν τὴν «Μανόν». Ἡ μουσικὴ τοῦ Μασσενέ, ἴσως δὲν ἐκφράζει ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ τὸν νοσηρὸν ρωμαντισμὸν τοῦ Γκαῖτε, εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτητον ὅτι εὗρε στιγμὰς πραγματικῆς δραματικότητος κατὰ τὴν σκηνὴν τῶν Ἐπιστολῶν τῆς 3ης πράξεως καὶ κατὰ τὴν τραγικὴν λύσιν, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἐν τῷ διαλόγῳ, ὑπὸ τὸ σεληνόφως, τοῦ Βερθέρου καὶ τῆς Καρλόττας εἶναι ἀφθάστου ποιήσεως. Τὸν «Βέρθερον» ἐν γένει χαρακτηρίζει σοβαρὰ ἀρχιτεκτονικὴ γραμμή, καὶ μεμετρημένη ἐκφραστικότης, ἀνάμεικτος μὲ βαθὺν ἐρωτισμόν. Ὁ «Σίντ», κατὰ τὴν τραγῳδίαν τοῦ Κορνηλίου, παιχθεὶς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Μελοδράματος τῷ 1885, παρ' ὅλας τὰς δραματικὰς σκηνάς, ἃς περιέχει καὶ τὴν εὐρεῖαν χρῆσιν τοῦ λάϊτ-μοτίβ, δὲν ἐστάθη· τὸ αὐτὸ δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὴν βυζαντινῆς ὑποθέσεως «Ἐσκλαρμόντ» (1889). Ὁ «Μάγος» (1891), ὑπῆρξεν ἀποτυχία, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ «*Θαΐς*» (βλ. λ.), κατὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἀνατὸλ Φράνς, ἀναβιβασθεῖσα ἀπὸ σκηνῆς τοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων τῷ 1894, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἔργων τοῦ Μασσενέ. Ἐπηκολούθησαν: «Ἡ εἰκὼν τῆς Μανὸν» (1894), ἡ «Ναβαρρὲζ» (1894), «Ἡ Σαπφώ», κατὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἀλφόνσου Ντωντὲ (1897), «Ἡ Σταχτοποῦτα» (1899), μουσικὸν παραμύθι καὶ φαντασμαγορία, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκδηλοῦται θαυμασίως ἡ ποίησις καὶ ἡ γοητεία τοῦ μουσικοδιδασκάλου, ἡ «Γκριζελιντὶς» (1901), ἐπίσης παραμύθι κατὰ Βοκκάκιον, ἔργον ὅπερ ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς. «Ὁ θαυματοποιὸς τῆς Παναγίας» (1604) κατέχει ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ Μασσενέ. Εἶναι «θαῦμα εἰς τρεῖς πράξεις» κατὰ τὸν Μωρὶς Λενά. Ἡ τελευταία περίοδος τοῦ Μασσενὶ περιλαμβάνει τὰ ἔργα: «Χερουβεὶμ» (1904), «Ἀριάδνη», ποίημα Κατοὺλ-Μαντὲς (1906), «Τερέζα» (1907), «Ἐσπάνια» (1908), «Βάκχος» (1910), «Δὸν Κιχώτης» (1910), «Ρόμα» (1912) καὶ «Πανοῦργος», μελόδραμα παιχθὲν εἰς τὴν Γκαιτὲ-Λυρίκ, ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μουσουργοῦ. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἰδιαιτέρα μνεία πρέπει νὰ γίνῃ διὰ τὴν «Ἀριάδνην», ἐν ᾗ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀποκαλύπτει ὁ Μασσενὲ τὸ δραματικὸν καὶ συμφωνικόν του τάλαντον, καὶ διὰ τὸν «Δὸν Κιχώτην», ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ χάρις ἐναλλάσσεται μὲ τὴν εὐγένειαν καὶ ἡ τρυφερότης μὲ τὸ μεγαλεῖον. Ἀφῆκε καὶ δύο ἀκόμη μελοδράματα τὸν «Ἄμαδιν» καὶ τὴν «Κλεοπάτραν». Μεταξὺ τῶν θεατρικῶν του ἔργων πρέπει νὰ προστεθοῦν τὰ μπαλλέττα: «Καριγιόν», «Τζίτζικας, «Ροζάτι», ἡ μουσικὴ σκηνῆς διὰ τὴν «Θεοδώραν» καὶ τὸν «Κροκόδειλον» τοῦ Σαρδοῦ, διὰ τὸν Νανά-Σαχίμα» τοῦ Ρισπέν, διὰ τὴν «Φαίδραν» τοῦ Ρακίνα, τὸν «Μανδύαν τοῦ βασιλέως» τοῦ Σικὰρ κτλ. Ἡ ὑπόλοιπος παραγωγὴ τοῦ Μασσενὲ περιλαμβάνει τέλος τὸ ὀρατόριον «Ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας» (1899), τὸ εἰδύλλιον «Νάρκισσος», τὴν ἀρχαϊκὴν σκηνὴν «Βιβλίς», μελῳδίας, χορῳδίας κτλ.

Ἡ τέχνη τοῦ Μασσενὲ ἐμφανίζεται βαθέως ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὴν τοῦ Γκουνώ, οὗ ἐν τούτοις ὑστερεῖ εἰς εὐγένειαν μελῳδικῆς γραμμῆς· ψάλτης τοῦ ἔρωτος, περιέβαλλε τὴν μουσικήν του μὲ αἰσθησιακὸν λυρισμόν, ὅστις συνέτεινεν εἰς τὴν παγίωσιν τῆς φήμης του καὶ τὴν διαιώνισιν τοῦ ὀνόματός του. «Γυναικεία» ἡ μουσική του, ὡς ἀπεκλήθη, ἐπέδρασε καὶ αὕτη μὲ τὴν σειράν της ἐπὶ ἄλλων συγχρόνων μουσουργῶν· ἀπὸ τοῦ Γουσταύου Σαρπαντιὲ μέχρι τοῦ Πουτσίνι εὑρίσκονται ἴχνη αὐτῆς.

Ἰούλιος Μασσενέ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. de Solenière*, «Massenet». —*Fournier*, «Étude sur le style de Massenet». —*L. Schneider*, «Massenet, l'homme et le musicien». —*René Brancour*, «Massenet» κτλ. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Μασσένια (Massenia ἢ Massinia). /*Γεωγρ.*/. Ἰθαγενὲς κράτος τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ Γαλλικῷ Σουδάν, κατὰ τὸν Ἄνω Νίγηρα. —2) Παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς χώρας τῶν Μπαγκίρμι (Baghirmi) τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθησαν πλεῖστοι ἐξερευνηταί, ἐν οἷς καὶ ὁ Gentil, ὅστις καὶ συνῆψε τὸ 1897 μετὰ τοῦ σουλτάνου Γκαουρὰνγκ συνθήκην προτεκτοράτου. Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ὁ σουλτᾶνος Ραμπὰ κατέλαβε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν. Μετὰ τριετίαν οἱ Γάλλοι κατώρθωσαν νὰ τὴν ἀνακαταλάβουν. Μ. Ν. Δ.

Μασσερὴν (Massereene), ***Ἰωάννης-Κλοτγουώρθυ***, *ὑποκόμις τοῦ* —. Ἀγγλοϊρλανδὸς πολιτικός, ἀποθανὼν τῷ 1665. Ἐξελέγη ἐπανειλημμένος βουλευτὴς καὶ ὑπῆρξε σφοδρὸς ἀντίπαλος τοῦ κόμιτος Στάφφορντ, εἰς τὴν καταδίκην τοῦ ὁποίου συνέβαλε τὰ μέγιστα. Τῷ 1646 ἀποτυχὼν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς καθυπόταξιν τῶν κοινοβουλευτικῶν στρατευμάτων εἰς τὸ Δουβλῖνον καὶ κατηγορηθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐπιστρέψας τῷ 1648 ἐξελέγη καὶ πάλιν βουλευτής, ἀλλὰ συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη. Κατορθώσας κατόπιν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν εὔνοιαν Καρόλου Β', ὠνομάσθη ὑπ' αὐτοῦ βαρῶνος καὶ ὑποκόμις. Μ. Δ. Β.

Μάσσεϋ (Massey), *σὲρ* ***Ἐδουάρδος***. Ἄγγλος στρατιωτικὸς (1619–1674). Ἐπολέμησε κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ ὀλλανδικῷ στρατῷ κατὰ τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῷ 1639 ἔλαβε μέρος μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ εἰς τὴν ἐκστρατείαν Καρόλου τοῦ Α' κατὰ τῶν Σκώτων. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εὑρίσκετο μεταξὺ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, ἀλλ' ηὐτομόλησε πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ κοινοβουλίου καὶ τῷ 1643 ἐγένετο διοικητὴς τοῦ Γκλόουτσεστερ, κατορθώσας νὰ διασκορπίσῃ πλεῖ-

Digitized by Google

στα βασιλικὰ ἀποσπάσματα καὶ προαχθεὶς εἰς στρατηγόν. Ἐκλεγεὶς κατόπιν βουλευτὴς τοῦ Γκλόουτσεστερ, ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κατεδιώχθη ὡς πρεσβυτεριανός, ἀναγκασθεὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν. Ἐκεῖ ἠκολούθησε τὸν βασιλέα Κάρολον Β΄ εἰς τὴν Σκωτίαν, ὅπου ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Κρόμβελ, καὶ τῷ 1651 ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Μετὰ τὰς πρώτας ὅμως ἐπιτυχίας του, συνελήφθη αἰχμάλωτος τῶν πρῴην συναδέλφων του καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὸν πύργον τοῦ Λονδίνου. Κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ εἰς Ὁλλανδίαν, ἔλαβε κατόπιν μέρος εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐπανόδου τοῦ Καρόλου εἰς τὸν θρόνον του καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ κατέλαβε διαφόρους στρατιωτικὰς καὶ διοικητικὰς θέσεις καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικήν. Μ. Δ. Β.

Μασσιγιὸν (Massillon), *Ἰωάννης-Βαπτιστής*. Διάσημος Γάλλος ἱεροκήρυξ (1663—1742). Τῷ 1681 εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ὀρατοριανῶν, τῷ δὲ 1696 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ σεμιναρίου τοῦ ἁγίου Megloire ἐν Παρισίοις. Τῷ 1704 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄ ἱεροκήρυξ τῆς αὐλῆς, τῷ δὲ 1717 ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Κλερμὸντ καὶ τῷ 1719 ἐξελέγη ἀκαδημαϊκός. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς 15 τόμους τῷ 1745—1748 καὶ ἔπειτα πολλάκις. Ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι τὰ κηρύγματα αὐτοῦ, ἅτινα κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν τοῦ 1718 ἐξεφώνησε πρὸ τοῦ Λουδοβίκου καὶ τῆς αὐλῆς περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ βασιλέως (Petit carême). Ὁ Μασσιγιὸν εἶναι εἷς τῶν μεγαλυτέρων Γάλλων ἐκκλησιαστικῶν ῥητόρων τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄. Κ. Ι. Δ.

Ἰωάννης Μασσιγιόν.

Μασσικὸς (Massicus mons) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἰταλίας, ἐκτεινόμενον παρὰ τὰ μεθόρια τοῦ Λατίου καὶ τῆς Καμπανίας καὶ καταλῆγον εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λείριος ποταμοῦ (νῦν Γκαριλιάνο) καὶ Βολτούρνου. Παρῆγε τὸν περίφημον *μασσικὸν οἶνον* (Massicum vinum). Ἐπὶ τῶν ΝΑ. αὐτοῦ ὑπωρειῶν ἔκειτο ἡ περίφημος ἐπίσης διὰ τοὺς οἴνους της περιφέρεια τοῦ Φαλέρνου (Ager Falernus). Σήμερον καλεῖται Monte Massico. Α. Θ. Σ.

μασσικότης (ὁ) (Massicot) *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ. *λιθάργυρος*.

Μάσσιλλον (Massillon) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς πολιτείας Ὀχάϊο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 13.879. Ἡ περιφέρεια τῆς πόλεως παράγει ἄφθονον ἄνθρακα, σῖτον, λευκόλιθον, σίδηρον καὶ πηλὸν δι' ἀγγεῖα. Μ. Ι. Θ.

Μασσίνα (Massina) *[Γεωγρ.]*. Κράτος ἰθαγενὲς τῆς Ἀφρικῆς (βλ. λ. *Μασσένια*).

Μάσσινγκερ (Massinger), ***Φίλιππος***. Ἄγγλος δραματογράφος (1583—1640). Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ὀξφόρδῃ μετέβη κατόπιν εἰς Λονδῖνον, ὅπως ἐργασθῇ διὰ τὸ θέατρον, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του ὡς δραματογράφου μόλις μετὰ δεκαπενταετίαν ἀναφέρεται, ὅτε ἔγραψε τὸ ἔργον «Ἡ Παρθένος μάρτυς» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Ντέκκερ*. Ἀπὸ τοῦ 1613 συνειργάζετο τακτικῶς μετὰ τοῦ *Ἰωάννου Φλάτσερ*, τρία δὲ ἔτη βραδύτερον ἀμφότεροι ἤρξαντο γράφοντες διὰ τὸν θίασον τοῦ βασιλέως. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1623 καὶ 1626 ὁ Μάσσινγκερ ἔγραψε μόνος τὰ δράματα: «Τὸ κοινοβούλιον τοῦ ἔρωτος», «Ὁ δοῦλος», «Ὁ ἀποστάτης» καὶ κατόπιν τὸν «Μέγαν δοῦκα τῆς Φλωρεντίας». Ἐκ τῶν ἀφιερώσεων καὶ τῶν τελευταίων του ἀκόμη δραμάτων ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ Μάσσινγκερ ὑπῆρξε μέχρι τέλους τοῦ βίου του πένης. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω συνέγραψε καὶ τὰς τραγῳδίας: «Ὁ δοὺξ τοῦ Μιλάνου», «Ὁ ἀφύσικος ἀγών», «Ὁ Ρωμαῖος ἠθοποιός», «Ἡ δεσποινὶς ἐπὶ τῶν τιμῶν», «Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ἀνατολῆς», τὰς κωμῳδίας: «Νέος τρόπος πληρωμῆς παλαιῶν χρεῶν», «Ἡ κυρία ἀπὸ τὴν πόλιν» κ. ἄ. Τὰ δράματα τοῦ Μάσσινγκερ ἐπραγματεύοντο σύγχρονα πολιτικὰ γεγονότα, διὰ τοῦτο δὲ πλέον ἢ ἅπαξ ἀπηγορεύθη ἡ διδασκαλία τινῶν ἐξ αὐτῶν. Ὁ Μάσσινγκερ ἐμελέτησε καὶ ἐμιμήθη τὸν Σαίξπηρ, εἰς τινα δὲ μέρη ὁ στίχος του πλησιάζει εἰς ἁρμονίαν τὸν μέγαν τραγικόν, χωρὶς ποτὲ νὰ φθάσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ ἐσωτερικὸν βάθος ἐκείνου. Ἡ καλυτέρα ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Μάσσινγκερ εἶναι ἡ τοῦ William Gifford εἰς 4 τόμους (1805—1813). Δ. Σ. Δ.

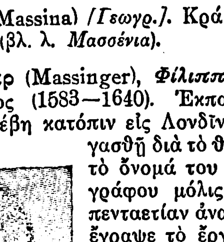

Φίλιππος Μάσσινγκερ.

Μάσσον (Masson), *Δαυΐδ*. Σκῶτος φιλόλογος (1822—1907). Τῷ 1865 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ κατόπιν διωρίσθη βασιλικὸς ἱστοριογράφος τῆς Σκωτίας. Μ. Ι. Θ.

— **Μάσσον** (Masson), ***Ἐδουάρδος***. Ἐγεννήθη ἐν Lawrencekirk τῆς Σκωτίας τῷ 1800. Τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς διήνυσεν ἐν τῇ γενετείρᾳ, κατόπιν δὲ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Aberdeen. Ἐσπούδασε θεολογίαν, φιλοσοφίαν καὶ νομικά. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1824 κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα κομίζων συστατικὰ γράμματα πρὸς τὴν ἐν Ναυπλίῳ ἑδρεύουσαν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Ἐγκρατὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἐξέμαθεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ καὶ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ δύναται νὰ ὁμιλῇ καὶ γράφῃ αὐτὴν μετ' εὐχερείας ἀσυνήθους. Κατὰ τὸ 1825, ἐδίδασκε δωρεὰν πολλάκις τῆς ἑβδομάδος μαθήματα φιλοσοφίας καὶ πολιτικῆς οἰκονομίας. Διορισθεὶς βραδύτερον γραμματεὺς τοῦ ναυάρχου Κόχραν καὶ τῆς ἑλληνικῆς στολαρχίας, ὁ Μάσσον δὲν περιωρίζετο ἁπλῶς εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματέως, ἀλλὰ μεταβαίνων εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας ἐξεφώνει ἐνθουσιώδεις λόγους ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος καὶ παρώτρυνε τοὺς νέους νὰ κατατάσσωνται εἰς τὸ ναυτικόν. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του δὲ πρὸς τὴν ἐπανάστασιν ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Ἀγῶνος, δι' ὅπερ ἐσεμνύνετο τὰ μάλιστα. Τῆς Ἑλλάδος συνταχθείσης εἰς πολιτείαν ἐλευθέραν, ὁ Μάσσον παρέμεινεν ἐν Ναυπλίῳ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν διωρίσθη μέλος τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου, εἶτα δὲ δικηγόρος πρώτης τάξεως. Ὡς τοιοῦτος ὑπερησπίσθη τὸν Γεωργάκην Πετρόμπεην Μαυρομιχάλην ἐν τῇ δίκῃ τῆς δολοφονίας τοῦ Καποδιστρίου (7 Ὀκτωβρίου 1830) ἐνώπιον τοῦ πρώτου στρατοδικείου καὶ κατόπιν τοῦ ἀναθεωρητικοῦ, ὅτε, ἐκταθεὶς εἰς πολλὰς νομικὰς καὶ πολιτικὰς θεωρίας, διεκόπη ἐν μέσῳ τῆς ἀγορεύσεώς του ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου στρατηγοῦ Νικηταρᾶ, ὅστις προεξοφλῶν οἱονεὶ τὴν ἀπόφασιν τῶν δικαστῶν εἶπε τὸ πολύκροτον ἐκεῖνο: «Μάσσονα, Μάσσονα, τί τὰ θέλεις αὐτά....μάχαιραν ἔδωκες, μάχαιραν θὰ λάβῃς». Ἐπὶ ἀντιβασιλείας ὁ Μάσσον διωρίσθη ἐπίτροπος τῆς ἐπικρατείας, ἤτοι γενικὸς εἰσαγγελεύς, εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ συσταθὲν ἀνώτατον δικαστήριον, διαβόητος γενόμενος καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα διὰ τὸ ἐνεργότατον μέρος, ὅπερ διεδραμάτισεν εἰς τὰς μεγάλας πολιτικὰς δίκας περὶ στάσεων καὶ συνωμοσιῶν κατὰ τοῦ καθεστῶτος καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ δίκην τῶν Θ. Κολοκοτρώνη καὶ Δ. Πλαπούτα.

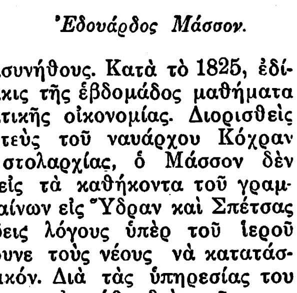

Ἐδουάρδος Μάσσον.

Τῷ 1835 διωρίσθη εἰσαγγελεὺς τῶν ἐν Τριπόλει ἐφετῶν καὶ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπανελθὼν εἰς Ναύπλιον ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, διδάσκων συγχρόνως καὶ ῥωμαϊκὸν δίκαιον ἐν τῷ γυμνασιακῷ καταστήματι. Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1838 ἐξέδωκε τὸν «Παρατηρητήν», φιλολογικὸν καὶ νομικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς φιλοσοφίας τοῦ Βάκωνος ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καὶ τῷ 1841 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας. Τῷ 1843 ἀπηλλάγη τῆς θέσεως ταύτης, διωρίσθη δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀρεοπαγίτης. Λήγοντος τοῦ 1845 ἀπῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ γέροντος πατρός του, ἐπανῆλθε δ' εἰς Ἑλλάδα μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μπέλφαστ. Κατὰ τὴν ἐν τῇ πατρίδι του διαμονὴν ἐξέδιδε τὴν «Φιλελληνικὴν Σημαίαν» ἀγγλιστὶ καὶ ἑλληνιστί. Ἐν Ἀθήναις τῷ 1867 ἵδρυσε τὸν «Μνήμονα», περιοδικὸν σύγγραμμα οὗ πρόγραμμα ἀνέγραψε «τὴν πανταχοῦ διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, τὴν εὐνομίαν καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν, προϊόντος τοῦ χρόνου, πολιτικὴν ἑνότητα τοῦ πανελληνίου καὶ τὴν ἀνασκευὴν τῶν περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑλλήνων ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος μέχρι τοῦδε παριστορηθέντων καὶ τὴν ἀναίρεσιν καὶ στηλίτευσιν τῶν παρεξηγήσεων καὶ διαβολῶν τῶν ἐντεῦθεν ἀλλοδαπῶς ἐφημερίσιν ἐπιστελλομένων». Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ τοῦ περιοδικοῦ τούτου ὁ Μάσσον, ὅστις ὑπῆρξε σφοδρὸς πολέμιος τοῦ Καποδιστρίου, ἐδημοσίευσε θερμὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἄρθρον, ἀποδοὺς οὕτω δικαιοσύνην εἰς τὴν μνήμην τοῦ κυβερνήτου. Κατατρυχόμενος ὑπὸ ἀνιάτου νοσήματος, ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὸν Μάϊον τοῦ 1873, καταλιπὼν μίαν θυγατέρα, τὴν διευθύντριαν τοῦ γνωστοῦ παρθεναγωγείου Χίλλ, κυρίαν *Μπέσσυ Μάσσον*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Δραγούμη* «Ἱστορικαὶ Ἀναμνήσεις» (τόμ. Α΄ σ. 208).—*Ludwig Ross*, «Erinnerung und Mitteilungen ans Griecheland» (1863).—*Δ. Βαρδουνιώτη*, «Ἐδ. Μάσσον» (ἐν «Ἐπετηρίδι Φιλ. Συλλ. Παρνασσοῦ» ἔτος 11, 1915).

Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Μασσὸν (Masson), ***Αὔγουστος-Μιχαὴλ-Βενέδικτος***. Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1880—1883). Διετέλεσε διαδοχικῶς ὑπηρέτης καφενείου, χορευτής, παραγγελιοδόχος, ἐργάτης λατομείου, δημοσιογράφος. Ἔγραψε μέγαν ἀριθμὸν λαϊκῶν μυθιστορημάτων καὶ διηγημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀξιολογώτερα θεωροῦνται: «Τὰ διηγήματα τοῦ ἐργαστηρίου» εἰς 4 τόμους, «Ἡ σιδηρένια λάμπα», «Ἀναμνήσεις ἑνὸς παιδιοῦ τοῦ λαοῦ» εἰς 8 τόμους κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

— **Μασσὸν** (Masson), ***Βαρθολομαῖος-Βίκτωρ***. Διάσημος Γάλλος ἐκδότης (1807—1879). Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν οἴνων, τῷ 1835 προσελήφθη ὡς ὑπάλληλος τοῦ οἴκου Hachette καὶ μετὰ τριετίαν ἀπέβη ἰδιοκτήτης ἰδίου ἐκδοτικοῦ οἴκου φημισθέντος διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐκδόσεών του καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκδοθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ὡς «Τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου» τοῦ Κυβιέρου, τοῦ «Ἄτλαντος τῆς ἀνατομίας» τοῦ Bonamy, τοῦ «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν» τοῦ Dechambre κ. ἄ. Ἐπίσης «ὁ οἶκος Μασσὸν» ἐξέδωκε πληθὺν κλασσικῶν ἔργων καὶ περὶ τὰς τριάκοντα ἐπιθεωρήσεις καὶ περιοδικὰ πρὸς ἐκλαΐκευσιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ οἶκος Μασσὸν ὑφίσταται μέχρι σήμερον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ *Πέτρου Μασσόν*, υἱοῦ τοῦ ἱδρυτοῦ. Μ. Ν. Δ.

— **Μασσὸν** (Masson), ***Παῦλος***. Σύγχρονος Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἔγραψεν: «Ἱστορία τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορίου ἐν Ἀνατολῇ κατὰ τὸν ΙΖ΄ καὶ ΙΗ΄ αἰῶνα», «Ἡ Μασσαλία καὶ ὁ γαλλικὸς ἀποικισμός», «Τὸ γαλλικὸν ἐμπόριον ἐν Ἀφρικῇ» κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

— **Μασσὸν** (Masson), ***Πέτρος-Μαυρίκιος-Ἀλέξανδρος***. Γάλλος καθηγητής, συγγραφεὺς καὶ φιλολογικὸς κριτικός, γεννηθεὶς τῷ 1879 καὶ φονευθεὶς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τῷ 1916. Μετὰ λαμπρὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς ἐνεγράφη εἰς τὴν École Normale Supérieure τῶν Παρισίων, διετέλεσε κατόπιν καθηγητὴς τῆς νεωτέρας γαλλικῆς λογοτεχνίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Φριβούργου ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ ταυτοχρόνως ἠσχολεῖτο μὲ τὴν συγγραφὴν ἀξιολόγων ἔργων. Ἡ ἔκρηξις ὅμως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνέκοψεν ἀποτόμως τὴν φιλολογικὴν σταδιοδρομίαν τοῦ Μασσόν. Ἀφῆκε μέγαν ἀριθμὸν κριτικῶν μελετῶν, πλεῖστα ἄρθρα δημοσιευθέντα εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο κόσμων» καὶ τὸ κυριώτερον ὅλων τὴν ἐναίσιμον ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβήν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ θρησκεία τοῦ Ἰ. Ἰ. Ρουσσώ». Μ. Ν. Δ.

— **Μασσὸν** (Masson), ***Φρειδερῖκος***. Γάλλος ἱστορικὸς (1843—1923). Ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε βιβλιοθηκάριος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, κατέγινε δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην τοῦ βίου τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, γράψας σειρὰν ἔργων διακρινομένων διά τε τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν πληροφοριῶν. Κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ὁ Ναπολέων καὶ αἱ γυναῖκες», «Πολεμικαὶ περιπέτειαι», «Ἡ Ἰωσηφίνα αὐτοκράτειρα καὶ βασίλισσα», «Ὁ Ναπολέων καὶ ἡ οἰκογένειά του», «Ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ Ναπολέοντος», «Οἱ διπλωμάται τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως», «Ὁ μαρκήσιος Γκρινιάν», ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας κ. ἄ. Μ. Ν. Δ.

— **Μασσὸν-Φορεστιὲ** (Masson-Forestier), ***Ἀλφρέδος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1852—1912). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατόπιν ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἤντλησε τὰς ὑποθέσεις τῶν περισσοτέρων του ἔργων. Ἔγραψε πλῆθος διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Διὰ μίαν ὑπογραφήν», «Ἡ κομμένη κνήμη», «Τύψεις δικηγόρου» συλλογὴ βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «Δύσκολον καθῆκον», «Ἡ νυκτερινὴ ἐπίθεσις» κ. ἄ., εἰς τὰ ὁποῖα παρουσιάζεται ἔνθερμος συνήγορος τῶν δυστυχῶν καὶ τῶν καταπιεζομένων.

Ὁ Μασσὸν ἠσχολήθη ἐπιτυχῶς καὶ μὲ τὸ θέατρον, περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ βίου του κατέγινεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔργων τοῦ Ρακίνα, τοῦ ὁποίου ἦτο δισέγγονος. Μ. Ν. Δ.

Μασσόρα *[Ἰουδ. Φιλ.]*· βλ. *Μασόρα*.

Μασσούδη ***Ἀβδοὺλ-Χάσαν-Ἀλῆ ἐλ —***. Σοφὸς Ἄραψ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Βαγδάτῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ΄ αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν ἐν Καΐρῳ τῷ 956. Ἐπὶ 27 συναπτὰ ἔτη ἐταξίδευσεν εἰς Περσίαν, Ἰνδίας, Κεϋλάνην, Ἀρμενίαν, τὰς χώρας τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, Ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, Αἴγυπτον καὶ Ἰταλίαν. Φαίνεται ὅτι ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Μαδαγασκάρην. Ἐπέστρεψεν εἰς Βαγδάτην τῷ 943, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνῆκεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Μοταζαλιτῶν, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Αἴγυπτον. Ἦτο γνώστης τῶν ἰσλαμικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ κάτοχος πάσης γνώσεως

Digitized by Google

τῆς ἐποχῆς του. Τὸ μέγα του σύγγραμμα «'Αχπὰρ 'Αλγκεμανὶν» (= Ὑπομνήματα τοῦ χρόνου) ἀπώλετο, διεσώθη ὅμως σύνοψις αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μουροὺζδ 'Εδδεχὲπ (= χρυσοῦς λειμών), τὸ ὁποῖον εἶναι θησαυρὸς καταπληκτικῆς πολυμαθείας. Τοῦτο μετεφράσθη εἰς τὴν γαλλικὴν τῷ 1861—1862 ὑπὸ τῶν ἀνατολιστῶν Barbier de Meynard καὶ Pavet de Courteille καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς 'Ασιατικῆς ἑταιρείας τῶν Παρισίων εἰς 7 τόμους. Γ. Λ. Α.

Μασσοὺκ ***Ναμπῆ-ἐλ*** — */Γεωγρ./.* Προάστειον τῆς Τύρου τῆς Συρίας (πλάτ. 33° 17′ Β., μῆκ. 35° 11′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Ras en Nakura), τοῦ ὁποίου ὑψηλὸς πύργος χρησιμεύει ὡς γνώρισμα προσγειώσεως. Σ. Ε. Λ.

Μάσσυ (Massey), ***Γουλιέλμος-Φέργκυσον.*** Νεοζηλανδὸς πολιτικός, καταγόμενος ἐξ 'Ιρλανδίας (1856—1925) 'Εσπούδασεν ἐν Λοντόντερρυ καὶ τῷ 1870 μετέβη εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, ὅπου κατέγινεν εἰς γεωργικὰς ἐπιχειρήσεις. 'Αναμειχθεὶς βραδύτερον εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη τῷ 1894 βουλευτής, διακριθεὶς ἐν τῇ Βουλῇ καὶ γενόμενος τῷ 1903 ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν συνιηρητικῶν καὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Τῷ 1912 ἐγένετο πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουγὸς τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἐργασίας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1917—1918 μέλος τῆς βρεττανικῆς «Αὐτοκρατορικῆς πολεμικῆς κυβερνήσεως», ἀντεπροσώπευσε δὲ τὴν Νέαν Ζηλανδίαν εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς εἰρήνης ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1919 καὶ ἐν τῇ διασκέψει τῶν Βρεττανικῶν ἀποικιῶν τῷ 1921. Μ. Δ. Β.

Μασσύλιοι (οἱ), ἢ ***Μασυλιεῖς*** */'Αρχ./.* Σημαντικὸς καὶ πολεμικὸς λαὸς τῆς 'Αφρικῆς, ἐν Νουμιδίᾳ, κατοικῶν πρὸς Β. τοῦ Αὐρασίου ὄρους, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Κίρτας, ἀντιστοιχούσης πρὸς τὴν σημερινὴν περιοχὴν τῆς *Κωνσταντίνης* ἐν 'Αλγερίᾳ. Α. Θ. Σ.

μάσσω, καὶ *μάττω,* ἀόρ. *ἔμαξα,* παρακ. παθ. *μεμαγμένος*· ἀρχ., μαλάσσω, ζυμώνω τὴν μᾶζαν, ἀναδεύω || καθαρίζω, σφογγίζω, συνήθ. σύνθετον *ἀπομάσσω.*

Μάσσων (Masson), ***'Εδουάρδος***· βλ. λ. *Μάσσον.*

μαστακημβελίδαι (οἱ) (Mastacembalidae) */Ζωολ./.* Οἰκογένεια ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων,* περιλαμβάνουσα γένη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς 'Ασίας. 'Εκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ὁ *μαστακήμβελος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μαστακήμβελος (ὁ) (Mastacembelus) */Ζῳολ./.* Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *μαστακημβελιδῶν,* περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς 'Ασίας. 'Εκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μαστακήμβελος ὁ πάγκαλος* (Mustacembelus pangalus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῶν εὐκράτων χωρῶν τῶν 'Ινδιῶν καὶ τῆς Μυλαισίας καὶ ἔχει τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: Μῆκος μέτριον, σῶμα ἐπίμηκες καὶ ὑπὸ μικρῶν λεπίων κεκαλυμμένον, κεφαλὴν τριγωνικὴν καὶ λεπτὴν ἀπολήγουσαν εἰς ὀξὺ ρύγχος, ραχιαῖον πτερύγιον ἀρχόμενον ὀλίγον κατωτέρω τοῦ μέσου τῆς ράχεως καὶ διῆκον μέχρι τῆς οὐρᾶς, ἑδραῖον πτερύγιον ἰσομέγεθες πρὸς τὸ ραχιαῖον καὶ ἀκριβῶς ἔναντι τούτου, στηθιαῖα πτερύγια βραχέα καὶ τὸ οὐραῖον μονόκερκον καὶ μικρότατον. Κοιλιακὰ πτερύγια δὲν φέρει. Ὁ χρωματισμός του εἶναι φαιότεφρος μετὰ καθέτων μελανῶν ραβδώσεων ἐπὶ τῶν πλευρῶν. Τὸ κρέας του εἶναι νόστιμον. Δ. Ν. Π.

Μαστακήμβελος ὁ πάγκαλος.

μασταμπᾶς. 'Αραβικὴ ὀνομασία τάφων τῶν εὐγενῶν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, ἐκ τῆς ὁμοιότητός των πρὸς τὰ πρόθυρα καθίσματα τῶν θυρωρῶν τῶν ἀραβικῶν ἀρχοντικῶν οἰκιῶν. Ἔχουν σχῆμα πυραμιδικοῦ κορμοῦ. Φρέαρ 3 ἕως 30 μ. βάθους ἢ καὶ κλῖμαξ κατήρχετο εἰς τὸ ὑπόγειον κούφωμα, ὅπου κατέκειτο ὁ νεκρός, συχνὰ ἐντὸς φερέτρου ξυλίνου ἢ λιθίνου. Πρὸς Α. τοῦ κτίσματος τούτου διηυθετεῖτο ἡ αὐλή, μετὰ μιᾶς πλατυσμένης κόγχης καλουμένης ψευδοθύρας, συμβολιζούσης τὴν εἴσοδον τοῦ τάφου ἢ τοῦ βασιλείου τῶν νεκρῶν. Οἱ συγγενεῖς κατέθετον ἐνώπιόν της ἐπὶ πλακὸς λεγομένης «τράπεζα προσφορῶν» τὰ φαγητὰ καὶ ποτά, τῶν ὁποίων ἀπήλαυεν ὁ νεκρός, καὶ ἀπήγγελλον τὰς ὑπὲρ τούτου προσευχάς των. 'Απὸ τοῦ τέλους τῆς Γ′ δυναστείας ἔκτιζον ἐνώπιον τῆς κόγχης μικρὸν παρεκκλήσιον, ἢ ἐντὸς τοῦ πυραμιδικοῦ μασταμπᾶ διηυθέτουν θάλαμον, εἰς τὴν Δ. πλευρὰν τοῦ ὁποίου ἐτίθετο ἡ ψευδόθυρα· ἡ Ε′ δυναστεία ἐμεγέθυνε τοὺς ἐσωτερικοὺς θαλάμους. Ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποίαν κατήντα νὰ λάβουν οἱ μασταμπᾶδες, φαίνεται καλῶς εἰς τὸν μασταμπᾶν τοῦ Μερεροῦκα ἐν Σαχάρᾳ, ὅστις περιέχει πολλὰ δωμάτια καὶ αἰθούσας διὰ τὸν κύριον, ἄλλας διὰ τὸ χαρέμιόν του, ἄλλας διὰ τὰ κτήνη καὶ ἀποθήκας τροφίμων. Οἱ τοῖχοι τῶν θαλάμων εἶναι κεκαλυμμένοι διὰ τοιχογραφιῶν, ὅπου παρίστανται σκηναὶ τοῦ καθημερινοῦ βίου. Γ. Λ. Α.

Μασταμπᾶς. —1) Συνοικισμὸς τοῦ δήμου Ἡρακλείου τῆς Κρήτης ἐκτὸς τῆς πόλεως μὲ 353 κατ. (1928), πρόσφυγας τὸ πλεῖστον. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. —2) Συνοικισμὸς τοῦ δήμου Ρεθύμνης τῆς Κρήτης, πλησίον τῆς πόλεως. Κάτ. 41 (1928). Ε. Γ.

μαστάρι (τό)· δημοτ., ὁ μαστὸς τῶν βοσκημάτων καὶ ἰδίᾳ τῶν γαλακτοφόρων ἢ ὅταν πρόκειται νὰ γεννήσουν: «ἔκανε μαστάρι ἡ κατσίκα καὶ θὰ γεννήσῃ», «εἶναι γεμᾶτα τὰ μαστάρια της» (ὑποκορ. τοῦ *μαστός*).

Μάσταυρα *['Αρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Μ. 'Ασίας, κειμένη κατὰ τὰ Β. τῆς Καρίας ἐπὶ τοῦ Χρυσορρόα, παραποτάμου τοῦ Μαιάνδρου, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μεσωγίδος. 'Επὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων ἦτο ἕδρα ἐπισκόπου, ἀναφέρεται δὲ ὑπὸ τοῦ 'Ιεροκλέους (Συνέκδ. 659, 8), ὡς μία τῶν 43 πόλεων τῆς ἐπαρχίας 'Ασίας. Σώζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Τὰ ἐρείπια αὐτῆς κεῖνται παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Μαστάβρα-Καλεσί.* Α. Θ. Σ.

Μάστειρα. Σύζυγος τοῦ Λευκάνορος, βασιλέως τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου, καὶ μήτηρ τῆς Μαζαίας καὶ Βαρκέτιδος. Α Θ Σ.

Μάστειρα */'Αρχ. Γεωγρ./.* Μικρὸν χωρίον τῆς Θρᾴκης, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, τὸ ὁποῖον κατεχόμενον ὑπὸ τῶν 'Αθηναίων κατέλαβε Φίλιππος ὁ Μακεδών, ἕνεκα τῆς στρατηγικῆς του σημασίας. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Δημοσθένους, ἔκειτο παρὰ τὸν Στρυμόνα καὶ τὴν 'Αμφίπολιν, ἄγνωστον ὅμως ποῦ ἀκριβῶς. Α.Θ.Σ.

μαστέλλο (τό), καὶ *μαστέλλος* (ὁ)· κάδος ξύλινος στενότερος εἰς τὴν βάσιν, χρησιμοποιούμενος εἰς τὰ μαγειρεῖα, εἰς τὰ ὑποδηματοποιεῖα κ. ἀ. (ἰταλ. *mastello*).

Μάστερμαν (Masterman), ***Κάρολος Φρειδερῖκος-Γκώρνεϋ.*** Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1873—1927). Συνειργάσθη εἰς διάφορα ἀγγλικὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν 'Εσωτερικῶν (1909—1912) καὶ τῶν Οἰκονομικῶν (1912—1914), ἐχρημάτισε δὲ καγκελλάριος τοῦ δουκάτου τοῦ Λανκάστερ (1914—1915). 'Εδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ ἑξῆς: «Ἡ καρδιὰ τῆς αὐτοκρατορίας» (1901), «'Εκ τῆς ἀβύσσου» (1902), «Ἡ θέσις τῆς 'Αγγλίας» (1909), καὶ τὰς φιλολογικὰς κριτικὰς «Ὁ Τέννυσον ὡς θρησκευτικὸς ἡγέτης» (1899) καὶ ὁ «Φρειδερῖκος Ντένεσσον Μώρις» (1907). Δ. Σ. Δ.

μάστευσις, *—εως* (ἡ)· ἀρχ., ζήτησις, ἐξέτασις || νέον, ἀποστράγγισις τῶν ὑδάτων: «ἡ μάστευσις τῶν ὑδάτων τῆς σήραγγος».

μαστευτὴς (ὁ)· ὁ μαστεύων, ὁ ἐνεργῶν τὴν μάστευσιν.

μαστεύω· ἀρχ., ζητῶ, ἀναζητῶ, ἐξετάζω || νέον, ἀποστραγγίζω τὰ ὕδατα: «μαστεύω τὰ ὕδατα τῆς σήραγγος, — τῆς κοιλάδος».

Μάστη *['Αρχ. Γεωγρ.].* Ὄρος τῆς 'Αν. 'Αφρικανικῆς ἠπείρου ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, δεξιὰ τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ 'Αστάπου. Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἀναφέρεται καὶ πόλις *Μάστη,* παρὰ τὴν Κολόην, πρὸς βορρᾶν τῆς ὁμωνύμου λίμνης, μία τῶν ἕνδεκα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐπισκοπῶν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην 'Αξώμης ἢ Αὐξούμης. Α. Θ. Σ.

μαστήρ, *—ῆρος* (ὁ)· ἀρχ., μαστευτής, ὁ ἀναζητῶν, ὁ ἐξετάζων, ἐρευνητής.

μαστία (ἡ) *['Ανατομ.].* Δύο λευκὰ ἀπιοειδῆ ἐπάρματα, χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων διὰ στενῆς αὔλακος, ἀποτελοῦντα δὲ τὴν μαστικὴν ἢ ὀπισθίαν μοῖραν τοῦ ὑποθαλάμου (τοῦ διαμέσου ἐγκεφάλου), συγκείμενα δ' ἑκάτερον ἐκ δύο ἀνίσων πυρήνων, τοῦ ἔσω (κυρίου) καὶ τοῦ ἔξω, διατελούντων εἰς σχέσιν πρὸς τὴν ψαλίδα καὶ τὴν μαστιοθαλαμικὴν δεσμίδα (τοῦ *Vicq d'Azyr*). Ι. Π.

μαστιγαμοιβὴ (ἡ) (Mastigamoeba) */Ζῳολ./.* Γένος πρωτοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαστιγωτῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ριζομαστιγιδῶν,* περιλαμβάνον μικροτάτους πρωτοπλασματικοὺς ὀργανισμούς, ὧν τὸ σῶμα ἀποτελεῖται ἐκ κεντρικοῦ πυρῆνος καὶ φέρει μαστίγιον κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἐνδιαιτώμενα ἐντὸς τῶν γλυκέων ὑδάτων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς 'Ασίας. Δ.Ν.Π.

μαστιγεύς, *—έως*· ὁ μαστίζων, ὁ κτυπῶν τὴν μάστιγα.

μαστίγιον (τό)· τὸ δι' οὗ μαστίζομεν, μικρὰ μάστιξ, καμτσίκι

— *[Εγκυκλ.]* Βλ. *μάστιξ.*

— **«Μαστίγιον».** Κυπριακὸν σατιρικὸν φύλλον, ἱδρυθὲν τὴν 31ην 'Οκτωβρίου 1911 ἐν Λευκωσίᾳ ὑπὸ Ἰ. Περδιᾶ εἰς σχῆμα 4ον. 'Εκδίδεται μέχρι σήμερον. —Ω.

μαστιγοδόχη (ἡ)· ὁ αὐλός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τοποθετεῖται ἡ μάστιξ τῶν ἁμαξῶν.

μαστιγονόμοι (οἱ) */'Αρχ./.* 'Επιτηρηταὶ τῆς τάξεως κατὰ τὰς δημοσίας συγκεντρώσεις ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τῷ θεάτρῳ καὶ βοηθοὶ τῶν ἀγωνοθετῶν καὶ τῶν παιδοτριβῶν κατὰ τοὺς διαφόρους ἀγῶνας. Οἱ μαστιγονόμοι οὗτοι, φέροντες μαστίγιον, ἐκράτουν μὲν τὰ πλήθη εἰς ἀπόστασιν κατὰ τὰς δημοσίας συγκεντρώσεις ἐν ἑορταῖς καὶ ἐν θεάτροις, ὥστε νὰ μὴ ἐπέρχηται συνωστισμός, ἐβοήθουν δὲ τοὺς ἀγωνοθέτας κατὰ τοὺς γυμνικοὺς ἰδίως ἀγῶνας, καταστέλλοντες τὰς παραβάσεις τῶν κανονισμῶν τοῦ ἀγωνίσματος καὶ παρεμποδίζοντες τὸν νικητὴν νὰ κάμῃ κατάχρησιν τῶν δυνάμεών του. Κατὰ τὰς θεατρικὰς παραστάσεις ὁ μαστιγονόμος ἵστατο παρὰ τὴν θυμέλην. 'Εν 'Αθήναις, τὸ ὑπούργημα τῶν μαστιγονόμων ἀνετίθετο συνήθως εἰς δημοσίους δούλους, τοὺς λεγομένους τοξότας καὶ Σκύθας. Οἱ μαστιγονόμοι ὡς βοηθοὶ τῶν παιδοτριβῶν ἐμαστίγωνον τοὺς κακοὺς μαθητάς. Β. Δ. Θ.

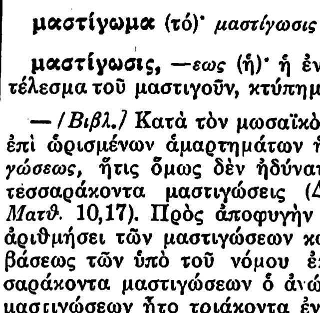
Μαστιγονόμοι κατ' ἀγγειογραφίαν.

μαστιγοφόρα (τὰ) *[Ζῳολ.].* Ἄθροισμα πρωτοζῴων (βλ. *μαστιγωτά*). Δ.Ν.Π.

μαστιγῶ (*—όω*), καὶ *—ώνω*· κτυπῶ διὰ τῆς μάστιγος, μαστίζω || μεταφ., ἐλέγχω πικρῶς, ἀποδεικνύω τινὰ σφαλλόμενον ἢ ψευδόμενον.

μαστίγωμα (τό)· *μαστίγωσις* (βλ. λ.).

μαστίγωσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαστιγοῦν, κτύπημα διὰ τῆς μάστιγος.

— */Βιβλ./* Κατὰ τὸν μωσαϊκὸν νόμον ἐπεβάλλετο ἐπὶ ὡρισμένων ἁμαρτημάτων ἡ ποινὴ τῆς *μαστιγώσεως,* ἥτις ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ τὰς τεσσαράκοντα μαστιγώσεις (Δευτερ. 25, 2 καὶ 3, *Ματθ.* 10,17). Πρὸς ἀποφυγὴν σφάλματος ἐν τῇ ἀριθμήσει τῶν μαστιγώσεων καὶ ἑπομένως ὑπερβάσεως τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένων τεσσαράκοντα μαστιγώσεων ὁ ἀνώτατος ἀριθμὸς τῶν μαστιγώσεων ἦτο τριάκοντα ἐννέα (Β′ Κορ. 11, 24 «παρὰ μίαν τεσσαράκοντα»). Καὶ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ἐπετρέπετο ἡ ποινὴ τῆς μαστιγώσεως καὶ δὴ δια μάστιγος ἀποτελουμένης ἐκ δερματίνων ἱμάντων, εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁποίων εἶχον ἐνίοτε προσδεθῆ τεμάχια μικρὰ μολύβδου (*Ματθ.* 27, 26) ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῶν Ρωμαίων πολιτῶν (Πράξ. 22, 25). 'Εν τῇ δυτικῇ ἐκκλησίᾳ, τῇ δεχομένῃ πρὸς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἐκτὸς τῆς μετανοίας καὶ τὴν ποινὴν ὡς ἀναγκαίαν, μεταξὺ τῶν ποινῶν συγκαταλέγεται καὶ ἡ μαστίγωσις, ἥτις καὶ παρά τισι τῶν μοναχῶν ἀπαντᾷ οὐ μόνον ὡς ποινὴ ἀλλὰ καὶ ὡς μίμησις τῆς μαστιγώσεως τοῦ Χριστοῦ πρὸ τοῦ πάθους (*Ματθ.* 27,26). Κ. Ι. Δ.

— *['Ιατρ.]* Τρόπος καὶ ποικιλία χειρομαλαξίας, συνισταμένη εἰς πλήγματα ἀλλεπάλληλα, κατενεγκόμενα διὰ τῶν δακτύλων, διὰ τῆς ὠλενικῆς ἐπιφανείας καὶ διὰ τῆς παλάμης τῆς χειρὸς ἢ τῶν χειρῶν ἀμφοτέρων, ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ πρὸς μάλαξιν σώματος. Ἡ μαστίγωσις ἐπηρεάζει τὰς ραβδωτὰς καὶ τὰς λείας μυϊκὰς ἶνας, καθὼς καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα ἀπ' εὐθείας ἢ ἐμμέσως καταπραΰνουσα τοῦτο ἢ καὶ διεγείρουσα αὐτό, ἀναλόγως τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τοῦ χειρισμοῦ (βλ. *μάλαξις*). Μ. Ν. Κ.

— *[Ποιν. Δίκ.]* Ὡς ποινὴ ἡ *μαστίγωσις* ἐφηρμόζετο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς πάντα τὰ γνωστὰ ἔθνη. 'Εν 'Ελλάδι ἐξετελεῖτο διὰ τριῶν ὀργάνων: τοῦ *τυμπάνου* (λατ. fustis), τῆς *ράβδου* (virga) καὶ τῆς *μάστιγος* ἢ *κέντρου* (flagellum). Ἦτο ἐπιτετραμμένη κατὰ τῶν παίδων, ἐν τῇ οἰκογενείᾳ εἰς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν τοῖς σχολείοις εἰς τοὺς διδασκάλους, ὡς παιδαγωγικὸν μέσον. Μάλιστα ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρχεν ἰδιαιτέρα τάξις σχολικῶν λειτουργῶν ἡ τῶν *μαστιγοφόρων,* συμπραττόντων μετὰ τῶν παιδονόμων. Ὡς ποινὴ ἀρχικῶς ἐπεβάλλετο μόνον εἰς τοὺς δούλους, μέχρι 50 ραβδισμῶν κατ' ἀνώτατον ὅρον, εἰς ἃ ἀδικήματα κατεγιγνώσκετο εἰς τοὺς ἐλευθέρους πολίτας χρηματικὴ ποινή. Οὐχ ἧττον βραδύτερον, κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τὰς θρησκευτικάς, ἀθλητικὰς καὶ θεατρικὰς ἑορτάς, οἱ ἄρχοντες ἐδικαιοῦντο, πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως, νὰ ἐφαρμόζωσι τὰς σωματικὰς ταύτας ποινὰς καὶ κατὰ τῶν πολιτῶν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐτίθετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν ἀριθμός τις κλητήρων *μαστιγοφόρων* ἢ *ραβδούχων* καλουμένων. Οἱ τριάκοντα τύραννοι, κατὰ τὸν χρόνον τῆς τυ-

Digitized by Google

ραννίας των, ἐφήρμοσαν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τὴν μαστίγωσιν, πρὸς τρομοκράτησιν τῶν ἀντιπάλων των, διὰ σώματος 300 μαστιγοφόρων. Οἱ ἐν Σικυῶνι *κορυνηφόροι* θεωροῦνται ἐπίσης ὡς ἐκτελεσταὶ σωματικῶν ποινῶν. Ἡ Ρώμη ἀντέγραψε κατ' ἀρχὰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀνεχομένη τὴν μαστίγωσιν (flagellatio, fustigatio) ὡς παιδαγωγικὸν μέσον καὶ ἐπιβάλλουσα αὐτὴν ὡς τιμωρίαν κατὰ τῶν δούλων. Ὁ νόμος τῆς δωδεκαδέλτου ἐπεξέτεινεν αὐτὴν καὶ κατὰ τῶν Ρωμαίων πολιτῶν. Ἀλλ' ὁ νόμος Porcia τὴν περιώρισε βραδύτερον εἰς τὰς ἑορτάς, πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Εἰς τὸν στρατὸν ὅμως ἐφηρμόζετο πάντοτε πρὸς κολασμὸν τῶν ἀντιπειθαρχικῶν παραπτωμάτων. Μεταγενέστερον ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ἐξαναγκαστικὸν μέσον πρὸς πληρωμὴν τῶν δημοσίων φόρων. Ἐν Ρώμῃ ἐξησθένησεν ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς πτώσεως αὐτῆς, μετὰ τῆς χαλαρώσεως τῆς πειθαρχίας. Τὸ παράδειγμα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων ἐμιμήθησαν πάντα τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, σκληρότερον δὲ ἡ Ρωσία, ὅπου ὡς ὄργανον ἐκτελέσεως ἐχρησιμοποιεῖτο τὸ κνοῦτον. Μάλιστα κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου Α', ἡ ποινὴ ἐφηρμόσθη πολλάκις καὶ κατὰ τῶν στρατηγῶν. Ἐν Γερμανίᾳ κατηργήθη τῷ 1850 (ἐπιτρέπεται ὅμως καὶ σήμερον δυνάμει τοῦ ἀστικοῦ κώδικος εἰς τοὺς γονεῖς κατὰ τῶν παίδων), ἐν Αὐστρίᾳ κατὰ τὸ 1867, ἐν Ρωσίᾳ ὀλίγον τι βραδύτερον. Ἐν Γαλλίᾳ, ἂν καὶ ἀναγραφομένη μέχρι τοῦ 1850 εἰς τοὺς ποινικοὺς νόμους, ἠτόνησεν ἤδη ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐν Καναδᾷ, ἔν τισι πολιτείαις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ μαστίγωσις εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερον νόμιμον μέσον ποινῆς δι' ὡρισμένα ἀδικήματα, ἰδίᾳ κλοπήν, ἁρπαγὴν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ἐν Ἀγγλίᾳ ἐφαρμόζεται μόνον κατὰ ἀρρένων ἡλικίας ἐλάσσονος τῶν 16 ἐτῶν. Γενικῶς σήμερον ἡ μαστίγωσις καταδικάζεται ὑπὸ τῶν ψυχιάτρων καὶ τῶν ψυχολόγων, πρὸ πάντων διὰ τοὺς παῖδας, διότι προσβάλλει βαρέως τὸ εὐαίσθητον νευρικὸν σύστημα τῶν παίδων.

Παρ' ἡμῖν ἡ μαστίγωσις ἀνεγνωρίσθη ὡς νόμιμον μέσον ποινῆς εἰς μίαν μόνην περίπτωσιν, κατὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ ναυτῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, διότι κατὰ τὸ 1844 μέχρι τῆς ψηφίσεως εἰδικοῦ νόμου ὡρίσθη, ὅτι θέλουσιν ἔχει ἐφαρμογὴν οἱ γαλλικοὶ ναυτικοὶ νόμοι. Ἀλλ' ὁ γαλλικὸς ποινικὸς ναυτικὸς νόμος τοῦ 1790, οὗτινος μετάφρασις ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» διὰ βασιλικοῦ διατάγματος τῷ 1846, ὥριζε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τρεῖς κακωτικὰς ποινάς, αἵτινες οὐσιαστικῶς ἐν Γαλλίᾳ εἶχον περιέλθει σχεδὸν εἰς ἀχρηστίαν, ἤτοι α') τὰς διὰ σχοινίου πληγάς, β') τὴν κατάδυσιν, συνισταμένην εἰς καταπόντισιν τοῦ καταδίκου, τρεῖς τὸ πολύ, καὶ γ') τὴν μαστίγωσιν, καθ' ἣν «ὁ κατάδικος μαστιγοῦται ὑπὸ τριάκοντα τὸ πολὺ ἀνδρῶν καὶ εἰς τέσσαρας τὸ πολὺ ἀναδρομάς». Ὁ προαγγελθεὶς εἰδικὸς νόμος, δημοσιευθεὶς τῷ 1861 (νόμος ΧΝΘ'), διετήρησε μὲν ἐν ἰσχύϊ τὰς πλείστας διατάξεις τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ νόμου, ἀλλὰ ρητῶς κατήργησε τὰς κακωτικὰς ποινάς, ἀντικαταστήσας αὐτὰς διὰ φυλακίσεως 6 μηνῶν μέχρι 3 ἐτῶν διὰ τὴν μαστίγωσιν, 3 μηνῶν μέχρι 2 ἐτῶν διὰ τὴν κατάδυσιν καὶ 3 ἡμερῶν μέχρι 3 μηνῶν διὰ τὰς διὰ σχοινίου πληγάς. θ. κ.

—*[Λαογρ.]* Ἡ *μαστίγωσις* ἐπεβάλλετο οὐ μόνον ὡς ποινή, ἀλλὰ καὶ ὡς μέσον διὰ τὴν ἐπίτευξιν διαφόρων μαγικῶν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα συνεδέοντο στενῶς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς προλήψεις. Οὕτω ἐν Σπάρτῃ οἱ ἔφηβοι ὑπεβάλλοντο εἰς μαστίγωσιν παρὰ τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθίας. Ἡ τελετὴ αὕτη, περὶ τῆς ὁποίας διάφοροι κατὰ καιροὺς ἐξηνέχθησαν εἰκασίαι, ἐσκόπει πιθανῶς, κατὰ τὸν E Pfuhl, νὰ ἐνισχύσῃ τὴν γονιμοποιὸν δύναμιν τῶν ἐφήβων. Ἐπίσης ἐν Ἀλέᾳ τῆς Ἀρκαδίας ἐν τῇ διονυσιακῇ ἑορτῇ τῶν Σκιερείων ἐμαστιγοῦντο αἱ γυναῖκες, διὰ τὴν ἐπαύξησιν τῆς γονιμότητός των. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Θεοκρίτου (Ζ' 106) ἐν Ἀρκαδίᾳ ἐτελεῖτο ἑορτή, «ἐν ᾗ οἱ παῖδες τὸν Πᾶνα σκίλλαις ἔτυπτον, ὅτε οἱ χορηγοὶ λεπτὸν ἱερεῖον ἔθυον καὶ μὴ ἱκανὸν τοῖς ἐσθίουσιν». Πιθανῶς ἐπρόκειτο περὶ ἑορτῆς, καθ' ἣν ἐμαστιγοῦτο τὸ ἄγαλμα τοῦ Πανός, πρὸς ἀποτροπὴν ἀπὸ τούτου πάσης ἐπιβλαβοῦς ἐπηρείας καὶ ἐπαύξησιν τῆς γονίμου καὶ παραγωγικῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Κατά τινα ἑορτὴν τῆς Δήμητρος, πάλιν, ἔτυπτον ἀλλήλους διὰ πλέγματος ἐκ φλοιοῦ καλουμένου μορόττου. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἦτο, προφανῶς, ὑπὲρ τῆς εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ ὑπὲρ τῆς γονιμότητος τῶν γυναικῶν. Ἐν Δήλῳ ὑπῆρχε παράλληλον νόμιμον πρὸς τὸ τῆς ἀρκαδικῆς ἑορτῆς τοῦ Πανός, τυπτομένου διὰ μάστιγος τοῦ βωμοῦ. Κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἡ μαστίγωσις ἠσκεῖτο ὄχι ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν παρευρισκομένων, οἱ ὁποῖοι περιτρέχοντες τὸν βωμὸν ἔτυπτον ἀλλήλους. Ἐν Ρώμῃ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Λουπερκαλίων οἱ ἱερεῖς τοῦ Φαύνου Λούπερκοι διέτρεχον γυμνοὶ τὴν πόλιν, κρατοῦντες λωρίδας ἐκ τῶν δερμάτων τῶν θυσιαζομένων αἰγῶν, δι' ὧν ἔτυπτον τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἰδίᾳ δὲ τὰς γυναῖκας εἰς τὰς παλάμας, πρὸς εὐτοκίαν καὶ κύησιν. Εἰς ἑκουσίαν μαστίγωσιν πρὸς ταπείνωσιν, μετάνοιαν καὶ ἀποφυγὴν τῶν πειρασμῶν τῆς σαρκὸς ὑπεβάλλοντο κατὰ τοὺς μετὰ Χριστὸν αἰῶνας οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ ἀσκηταί. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*, Ὠκυτόκια ἐν «Λαογρ. Συμμ.» τ. Β. σ. 405 κ.ἑξ.] —ω.

—*[Ὁπλομ.]* Καλεῖται *μαστίγωσις* ἡ διὰ τῆς πυγμῆς ἐπιφερομένη ἰσχυρὰ κροῦσις διὰ τοῦ εὐσθενοῦς ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἀντιπάλου ξίφους ὑπὸ γωνίαν ὀξυτάτην πρὸς παραμερισμὸν αὐτοῦ, ἵνα διευκολυνθῇ εὐθὺς ξιφισμὸς ἢ διάζευξις. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἡ χεὶρ τηρεῖται κεκαμμένη, ἡ δὲ δύναμις περιορίζεται μόνον εἰς τὴν πυγμήν, ἵνα μὴ παρεκτρεπομένη ἡ χεὶρ ἀκολουθήσῃ τὸ μαστιγούμενον ξίφος. Αὕτη ἐκτελεῖται συνήθως ἐναντίον τῶν ἀποκαθισταμένων μὲ τεταμένην χεῖρα καὶ ἀπειλητικὸν ξίφος. Ἂν ἡ μαστίγωσις σφαλῇ, ὁ μαστιγώσας ἀποκρούει ἀμέσως ἐλλειπτικῶς καὶ ὑποχωρεῖ. Ἀναλόγως ἐκτελεῖται καὶ ἡ διὰ τῆς σπάθης μαστίγωσις. τ. ι. κ.

μαστιγωτὰ (τὰ) (Flagellatae) *[Ζωολ.]*. Ἄθροισμα πρωτοζῴων, περιλαμβάνον μικροτάτους μονοκυττάρους ὀργανισμούς, οἵτινες φέρουσι μίαν ἢ πλείονας νηματοειδεῖς σωματικὰς ἀποφύσεις (μαστίγια), χρησιμευούσας ὡς αἰσθητήρια ἢ κινητήρια ὄργανα. Τῶν μαστιγωτῶν εἶναι δυσχερὴς ἡ διάκρισις καὶ ὁ ἀκριβὴς ὁρισμός, διότι οἱ μικρότατοι οὗτοι καὶ ἁπλούστατοι ὀργανισμοὶ ἀποτελοῦν τὸν ἐνδιάμεσον τύπον μεταξὺ ζῴων καὶ φυτῶν. Συνήθως ὑπάγουσιν εἰς τὰ φυτά, τὰ μαστιγωτὰ τὰ ἀποτελούμενα ἐξ ἑνὸς μόνον κυττάρου, ἅτινα ἔχουσι μίαν καὶ μόνην κυτταρικὴν μεμβρᾶναν, ὅπως π. χ. τὰ *δεινομαστιγωτά*, ἢ τὰ φέροντα χλωροφύλλην καὶ παρουσιάζοντα παρόμοια φαινόμενα πρὸς τὴν θρέψιν τῶν φυτῶν, ὡς π. χ. ὁ *βόλβυξ* καὶ ἄλλα. Ἡ ἀνωτέρω ὅμως διάκρισις δὲν εἶναι πάντοτε ἀσφαλής, διότι ὑπάρχει πληθώρα μαστιγωτῶν, ὧν ἡ κατάταξις εἶναι δυσχερεστάτη, ἂν μὴ ἀδύνατος. Ἀφ' ἑτέρου δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτος διαχωρισμὸς μεταξὺ τῶν ριζοπόδων καὶ τῶν μαστιγωτῶν. Τὰ μαστιγωτὰ ὑποδιαιροῦνται εἰς πλείστας κατηγορίας, ὧν κυριώτεραι εἶναι αἱ κάτωθι:

1) *Ἑτερομαστιγωτὰ* (Heteroflagellatae). Περιλαμβάνει ἐκεῖνα τῶν μαστιγωτῶν, ἅτινα φέρουσιν ἑκατέρωθεν τοῦ σώματος κινητικὰ μαστίγια.

2) *Εὐμαστιγωτὰ* (Euflagellatae). Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται τὰ μαστιγωτὰ πρωτόζῳα, ἅτινα οὐδέποτε φέρουσι ψευδοπόδια. Εἰς ταῦτα ἡ μεμβρᾶνα ἔχει διάφορον σύστασιν εἰς τὰ διάφορα γένη, ἐξ οὗ καὶ ἡ μεγάλη ποικιλία, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ φυσιολογία τῶν ζῴων τούτων, ἰδίως ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς πέψεως. Τὸ σῶμα τῶν εὐμαστιγωτῶν, κατὰ κανόνα, εἶναι ᾠοειδὲς καὶ μικρότατον καὶ φέρει ἕνα πυρῆνα. Κατὰ τὸ πρόσθιον ἄκρον τοῦ σώματος ὑπάρχει τὸ μαστίγιον, ὅπερ εἶναι ἐπίμηκες, νηματοειδὲς καὶ ἐκτελεῖ ἑλικοειδεῖς κινήσεις. Τὸ μαστίγιον τοῦτο χρησιμεύει διὰ τὴν κίνησιν τοῦ ζῴου καὶ δυνατὸν νὰ εἶναι ἓν ἢ πολλά, ἄλλοτε ἐπαλλήλως διατεταγμένα μεταξύ των καὶ ἄλλοτε κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν. Συνήθως τὸ μαστίγιον εὑρίσκεται εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς χρωματογόνον τι σωμάτιον, τὸν *βλεφαροβλάστην*, ὅστις θεωρεῖται ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν σύστασιν μὲ τὰ κεντροσώματα καὶ ἐνίοτε συνδέεται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ πυρῆνος διὰ λεπτοῦ νήματος. Τὸ μαστίγιον χρησιμεύει ἐπίσης καὶ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ μικροργανισμοῦ, προσλαμβάνον θρεπτικὰς οὐσίας ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου καὶ μεταφέρον ταύτας εἰς τὸ πρωτόπλασμα. Τὸ διὰ τὴν λῆψιν τῶν τροφῶν χρησιμοποιούμενον μαστίγιον φέρει κατὰ τὴν βάσιν του τρῆμα, ὅπερ *στόμα* ἢ *κυτόστομα* καλεῖται. Ἐνίοτε τὸ κυτόστομα ἔχει συνέχειαν μικρὸν ὀχετόν, ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ ὁποίου ἀναδιπλοῦται ἡ μεμβρᾶνα τοξοειδῶς. Ὁ ὀχετὸς οὗτος λειτουργεῖ ὅπως ὁ οἰσοφάγος καὶ καλεῖται *κυτοφάρυγξ*. Τὰ περιττώματα ἐξέρχονται δι' ἰδίου τρήματος, ὅπερ καλεῖται *κυτόπρωκτος*. Ὁ πολλαπλασιασμὸς συντελεῖται δι' ἐπιμήκους καταμερισμοῦ τοῦ μαστιγίου, ἐξ οὗ παράγεται νέον κυτόστομα κτλ. Ὅταν κίνδυνος ἐπαπειλῇ τὸ μαστιγωτόν, τότε τὸ μαστίγιον συστέλλεται· τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται *ἐγκύστωσις*. Ἐντὸς τῆς κύστεως τὸ πρωτοπλασματικὸν σῶμα διαιρεῖται εἰς δύο ἢ περισσότερα καὶ ὅταν αἱ ἐξωτερικαὶ συνθῆκαι γίνουν εὐνοϊκαί, ἐκ τῆς κύστεως προέρχονται ἰσάριθμοι νέοι ὀργανισμοί. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εὐμαστιγωτῶν εἶναι ἡ *μονὰς* (Monas), ἥτις φέρει μοναδικὸν μαστίγιον ἢ σπανιώτερον καὶ δύο μαστίγια πλησίον ἀλλήλων εὑρισκόμενα, ἐξ ὧν ἐκφύονται περισσότερα τοῦ ἑνὸς βλεφαρωτὰ μαστιγίδια ποικίλης μορφῆς. Ἕτερα εὐμαστιγωτὰ φέρουσι δύο μαστίγια συμφυῆ, ἐξ ὧν τὸ ἓν διευθύνεται πρὸς τὰ πρόσω καὶ τὸ ἕτερον πρὸς τὰ ὄπισθεν καὶ ἅτινα συνάπτονται μετὰ τοῦ σώματος διὰ νηματώδους μεμβράνης. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος τοῦ μαστιγίου ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ *τρυπανόσωμα* (Trypanosoma), εἰς τὸ ὁποῖον τὸ μαστίγιον ἐπαναπαύεται ἐπὶ τῆς νηματώδους μεμβράνης καὶ ἐκεῖθεν ἐπεκτείνεται διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς βλεφαροβλάστην. Πολυάριθμα εἴδη τρυπανοσώμων εἶναι παράσιτα τοῦ αἵματος τῶν θηλαστικῶν καὶ ἐπιπλέουσιν ἐντὸς τοῦ αἱμοφόρου πλάσματος. Εἰς τὴν παρουσίαν τῶν τρυπανοσώμων ὀφείλονται αἱ μεγάλαι ἐπιζωοτίαι, αἵτινες λαμβάνουν χώραν εἰς τὰ κατοικίδια, ἰδίως, ζῷα τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἐπίσης ἡ ἀσθένεια τοῦ ὕπνου, ἥτις παρατηρεῖται εἴς τινα μέρη τῆς Ἀφρικῆς, ὀφείλεται εἰς εἶδός τι ἐντόμου, τὴν *γλωσσίνην* (κοιν. *τσὲ-τσέ*), ἐφ' ἧς ζῶσι παρασιτικῶς τρυπανοσώματα.

3) *Κυστομαστιγωτὰ* (Cystoflagellatae). Ἡ κατηγορία αὕτη περικλείει ἐλαχίστας οἰκογενείας, ἐξ ὧν ἀξιολογωτέρα εἶναι οἱ *νυκτολίδαι* (Noctulidae), ἧς γνωστότερον γένος ἡ *νυκτολίκη* (Noctulica), τῆς ὁποίας τὸ εἶδος *νυκτολίκη ἡ φωσφορίζουσα* (Noctulica phosphorus) εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν ἰδιορρύθμων φωσφορισμῶν οὓς παράγει. Ἀπαντᾷ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θερμὰς θαλάσσας τῆς γῆς καὶ παρὰ τὰς ἀκτάς.

4) *Ριζομαστιγωτὰ* (Rhizoflagellatae). Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται ἀτελέστατα μαστιγωτά, ἐκ τῆς κοιλιακῆς μεμβράνης τῶν ὁποίων ἀναφαίνονται ψευδοπόδια παρόμοια πρὸς τὰ τῶν ριζοπόδων. Οἱ ὀργανισμοὶ τῆς κατηγορίας ταύτης παρουσιάζουσι τὸ φαινόμενον τοῦ διμορφισμοῦ, διότι κατὰ τὴν νεαρὰν αὐτῶν ἡλικίαν παρουσιάζουσι πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἀληθῶν μαστιγωτῶν, προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας των ἀποκτῶσι ψευδοπόδια καὶ προσομοιάζουσι πρὸς τὰ ἡλιόζῳα. Ἀξιολογωτέρα οἰκογένεια τῆς κατηγορίας εἶναι οἱ *κερκομονίδαι* (Cercomonidae), ἧς γνωστότερον γένος ἡ *κερκομονὰς* (Cercomonas), ἥτις ἐνδιαιτᾶται παρασιτικῶς εἰς τὸν πεπτικὸν σωλῆνα τοῦ ἀνθρώπου.

5) *Χοανομαστιγωτὰ* (Choanoflagellatae). Τὰ εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπαγόμενα μαστιγωτὰ προσκολλῶνται διὰ μίσχου, ἐν εἴδει ψευδοποδίων, ἐπὶ στερεῶν ὑποθεμάτων. Διακρίνονται τῶν εἰς ἑτέρας κατηγορίας ὑπαγομένων μαστιγωτῶν, ἐκ τοῦ ὅτι φέρουσιν ἓν μόνον μαστίγιον, ὅπερ περιβάλλεται ὑπό τινος πρωτοπλασματικῆς θήκης, δι' ἧς τὸ ζῷον συλλαμβάνει τὰς τροφάς του καὶ τὰς μεταφέρει ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν πεπτικὴν συσκευήν του. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται ἡ οἰκογένεια τῶν *κωνοκλαδιδῶν* (Conocladidae), ἧς κυριώτερον γένος εἶναι ὁ *κωνόκλαδος* (Conocladus), ὅστις σχηματίζει ἀποικίας καὶ ἀπαντᾷ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θερμὰς καὶ εὐκράτους θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

μαστίζω, ἀόρ. *ἐμάστιξα*· κτυπῶ διὰ τῆς μάστιγος, μαστιγώνω: «ἐμάστιξε τοὺς ἵππους» || μεταφ., κατατρύχω, καταβασανίζω, λυμαίνομαι: «μαστίζει τὸν τόπον ἡ ληστεία, — ἡ ἑλονοσία».

μαστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς μαστούς, ὁ τῶν μαστῶν: «μαστικὸς ἀδήν», «μαστικαὶ ἐκκρίσεις».

— **μαστικαὶ** ***ἀρτηρίαι*** *[Ἀνατομ.]*· βλ. λ. *μαζικαὶ* ἀρτηρίαι.

μάστιξ, *—ιγος* (ἡ)· τὸ δι' οὗ μαστίζομεν, λωρίον διὰ κτύπημα τῶν ὑποζυγίων, μαστίγιον, κοιν. *καμτσίκι* || ραβδίον εὐλύγιστον, φυσικὸν ἢ τεχνητόν, δι' οὗ πλήττομεν συνήθως πρὸς τιμωρίαν || μεταφ., ἐπὶ παντὸς εἴτε προσώπου εἴτε πράγματος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου δεινοπαθεῖ τις: «ἡ ἑλονοσία —, ἡ ληστεία εἶναι μάστιξ τοῦ τόπου».

— *[Ἐγκυκλ.]* Αἱ ποικίλων τύπων *μάστιγες* ἐχρησιμοποιοῦντο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς ὄργανα τιθασεύσεως τῶν ζῴων ἢ τιμωρίας τῶν δούλων καὶ τῶν ἀτακτούντων παίδων. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφέρεται τὸ μαστίγιον ὡς ἀπαραίτητον βοήθημα τῶν ἡνιόχων, εἰς πλεῖστα δὲ μνημεῖα εἰκονίζεται τοῦτο φερόμενον ἀπὸ τοὺς ἐπιβαίνοντας ἁρμάτων πολεμιστὰς καὶ ἀπὸ τοὺς ἐφίππους.

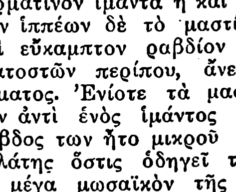

Μαστίγιον ἡνιόχου.
[Ἐξ ἀγγειογραφίας.]

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἀπετελεῖτο ἐκ μακρᾶς λεπτῆς ράβδου, ἐχούσης προσηρτημένον κατὰ τὸ ἓν ἄκρον της δερμάτινον ἱμάντα ἢ καὶ σχοινίον ἐκ καννάβεως· τῶν ἱππέων δὲ τὸ μαστίγιον ἦτο ἁπλοῦν λεπτὸν καὶ εὔκαμπτον ραβδίον (βέργα), μήκους 50–75 ἑκατοστῶν περίπου, ἄνευ οἱουδήποτε προσαρτήματος. Ἐνίοτε τὰ μαστίγια τῶν ἡνιόχων ἔφερον ἀντὶ ἑνὸς ἱμάντος δύο, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἡ ράβδος των ἦτο μικροῦ μόνον μήκους. Ὁ ἁμαξηλάτης ὅστις ὁδηγεῖ τὸ βασιλικὸν ἅρμα, εἰς τὸ μέγα μωσαϊκὸν τῆς οἰκίας τοῦ Φαύνου ἐν Πομπηΐᾳ, κρατεῖ βραχὺ μαστίγιον μετὰ λεπτοῦ ἱμάντος. Ἡ λαβή του εἶναι περιειλιγμένη διὰ λωρίδος δέρματος, σχηματίζοντος ἐν τέλει κυκλικὸν ἀναρτῆρα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκρεμᾶτο τὸ μαστίγιον ἀπὸ τοῦ βραχίονος. Ἕτερον εἶδος μαστιγίου μὲ βραχεῖαν λαβὴν καὶ πολλοὺς ἱμάντας ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸ παιγνίδιον τῆς σβούρας. Καὶ τῶν ἱππέων δὲ τὰ μαστίγια ἦσαν ἐνίοτε μὲ ἱμάντας δι-

Digitized by Google

πλοῦς, καταλήγοντας εἰς μικρὰ μετάλλινα σφαιρίδια, εἰς ἄλλην δὲ παράστασιν εἰκονίζεται ὅμοιον μαστίγιον μὲ τριπλοῦν ἱμάντα εἰς χεῖρας καρραγωγέως. Παρόμοια πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον τύπον μαστίγια ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν τιμωρίαν τῶν δούλων καὶ τῶν ἀπειθάρχων παίδων. Μαστιγίων ἐκ δέρματος ἐγχέλυος («anguillae») ἐγίνετο χρῆσις, λόγῳ τῆς ἐλαφρότητός των, εἰς τὰ σχολεῖα. Ὀλιγώτερον ἀβλαβὴς ἦτο ὁ «σκορπίων», φέρων ἀντὶ ἱμάντων πεπλεγμένα σχοινία, τῶν ὁποίων τὰ ἄκρα ἦσαν ἐφωδιασμένα μὲ σκληρὰς ἀκάνθας ἢ μεταλλικὰς αἰχμάς. Ἄλλη δὲ παραλλαγὴ τῶν τοιούτων ὀργάνων ἦτο ἡ «ὄστριχις», ἔχουσα σχοινία μὲ κόμβους, διαπερωμένους ἀπὸ τρίχας χοίρων. Ἀγριωτέρα τέλος ἀπὸ ὅλας τὰς μάστιγας τῆς ἀρχαιότητος ἦτο τὸ ρωμαϊκὸν «flagrum» (τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ συγχύζεται μὲ τὸ φραγγέλιον). Ἦτο εἶδος κνούτου, οὗτινος τὰ πλήγματα ἔσχιζον τὰς σάρκας τοῦ τιμωρουμένου, ὅταν δὲν τοῦ ἔθραυον τὰ ὀστᾶ. Ἐκ τῶν πολλῶν ποικιλιῶν τοῦ flagrum συνηθέστεραι ἦσαν: α') ἡ «ἀστραγαλωτὴ» μάστιξ, τῆς ὁποίας οἱ ἱμάντες ἦσαν ἐφωδιασμένοι μὲ σειρὰς ἀστραγάλων· καὶ β') ἡ «μολυβδωτή», ἀποτελουμένη ἀπὸ συνεστραμμένα σιδηρᾶ σύρματα, συνδεόμενα δι' ἀλύσεων μὲ τὴν λαβὴν καὶ καταλήγοντα κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον εἰς μεταλλίνας ἢ μολυβδίνας σφαίρας. Τοιαῦται μάστιγες ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ὡς πολεμικὰ ἢ φονικὰ ὄργανα, εὑρέθησαν δὲ πολλάκις εἰς τοὺς ἐν ταῖς κατακόμβαις τάφους τῶν Χριστιανῶν μαρτύρων.

Μάστιξ χρησιμοποιουμένη εἰς τὸ παιγνίδιον τοῦ βέμβυκος (σβούρας).
[Ἐπὶ ἀρχαίου κυπέλλου.]

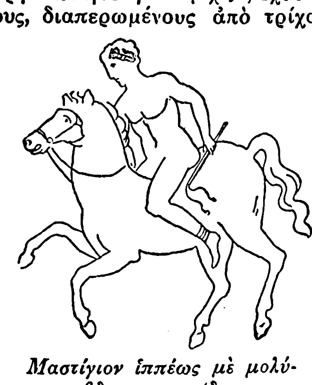
Μαστίγιον ἱππέως μὲ μολύβδινα σφαιρίδια.

Ἀσσυριακὴ μάστιξ.

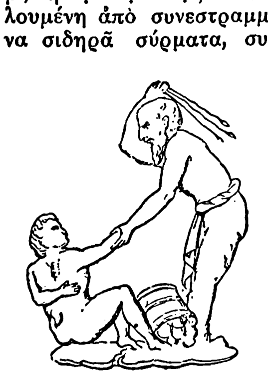
«Σκορπίων» (μάστιξ φέρουσα κατὰ τὰ ἄκρα τῶν ἱμάντων αἰχμάς).

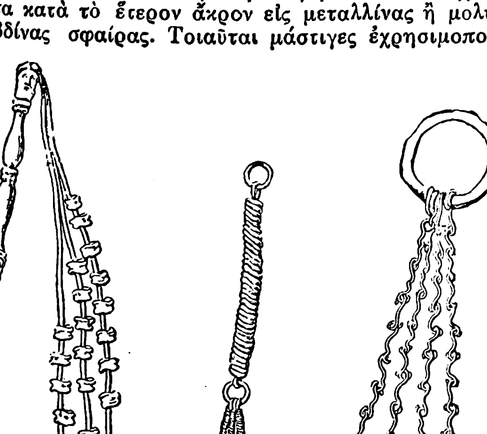
Μάστιγες βασανιστηρίων.
[Ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά: Μάστιξ ἀστραγαλωτή. Μάστιξ μολυβδωτὴ μικρά. Μεγάλη μάστιξ μολυβδωτή, εὑρεθεῖσα εἰς τοὺς ἐν ταῖς κατακόμβαις τάφους τῶν μαρτύρων.]

Σήμερον τὰ μαστίγια κατασκευάζονται μακρὰ διὰ τοὺς ἡνιόχους καὶ βραχέα διὰ τοὺς ἱππεῖς. Τὰ πρῶτα ἀποτελοῦνται ἐκ μακρᾶς εὐκάμπτου βέργας, ἐπενδεδυμένης ἢ μὴ διὰ δέρματος, ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς ὁποίας ἀναχωρεῖ ἰσομήκης περίπου στρογγύλος δερμάτινος ἱμάς. Τὰ τῶν ἱππέων ἔχουσι λαβὴν ὁμοίας κατασκευῆς, ἀλλὰ κατὰ πολὺ

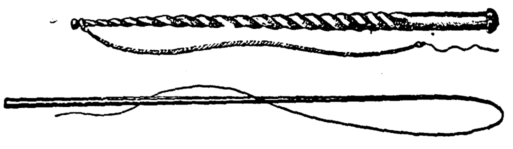
Μαστίγια τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.
[Ἄνω: καραγωγέως. Κάτω: ἁμαξηλάτου.]

βραχυτέραν, μικροῦ δὲ μήκους εἶναι ἐπίσης ὁ προεκτείνων αὐτὴν ἱμάς, κατεσκευασμένος συνήθως διὰ συμπλοκῆς λεπτῶν δερματίνων λωρίδων. Τὰ τελευταῖα ταῦτα μαστίγια κατασκευάζονται ἐνίοτε ἄνευ δέρματος, ἀπὸ λεπτὰς εὐκάμπτους καὶ ἀπολεπτυνομένας βαθμηδὸν βέργας, αἵτινες, συστρεφομέναι ἐπ' ἀλλήλας ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς πυρᾶς, ἀποτελοῦσιν ἑνιαῖον συγκρότημα μεγάλης εὐκαμψίας καὶ ἐλαστικότητος. —Ρ

— **«Μάστιξ»** Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων. —1) Ἑβδομαδιαία «κωμικοπολιτικὴ» ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὴν 1ην Νοεμβρίου 1872 καὶ διακοπεῖσα τῷ 1873. —2) Πολιτικὴ καὶ εἰδησεογραφικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὴν 21ην Ἰουνίου 1874. Διακοπεῖσα μετά τινα χρόνον ἤρξατο δευτέραν περίοδον τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1874. —Π.

Μαστῖται (οἱ). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 7, 10 καὶ IV, 5, 12), δύο λαοὶ τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου, ὁ μὲν κατοικῶν ἐν Αἰθιοπίᾳ πρὸς Ν. τῆς Κολόη λίμνης (νῦν Τζάνα ἢ Τάνα) μέχρι τῶν λιμνῶν τοῦ Νείλου, ὁ δὲ ἐν Λιβύῃ εἰς τὰ μεσόγεια τοῦ Μαρεώτου νομοῦ. Α. Θ. Σ.

μαστῖτις, —ιδος (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Ἡ γαλούχησις συχνάκις παρέχει ἀφορμὴν εἰσδύσεως παθογόνων μικροοργανισμῶν εἰς τοὺς μαστούς, παραγομένης οὕτω λοιμώξεως αὐτῶν, ἥτις καλεῖται *μαστῖτις*. Ἡ λοίμωξις αὕτη παράγεται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ἡ ὑπὸ τοῦ νεογνοῦ ἐπανειλημμένη καὶ ἰσχυρὰ σύλληψις καὶ ἀπομύζησις τῶν θηλῶν τῶν μαστῶν ἐπιφέρουσιν ἐρεθισμὸν τῆς ἐπιδερμίδος αὐτῶν, ἐξ οὗ εὐκόλως παράγονται ρωγμαὶ ὁτὲ μὲν ἐπιπόλαιαι, ὁτὲ δ' ἐκτεινόμεναι εἰς τὰς κατὰ βάθος στιβάδας, ἀποτελοῦσαι τὰς καλουμένας *ραγάδας*. Αὗται παράγονται συνήθως εἰς τὰς πρωτοτόκους καὶ εἰς γυναῖκας, τῶν ὁποίων τὸ δέρμα εἶναι λεπτοφυές, ὡς καὶ ἐπὶ πλημμελοῦς διαπλάσεως τῶν μαστῶν. Οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος τῶν θηλῶν καὶ ἐν τῷ σιάλῳ τοῦ νεογνοῦ τυχὸν ἐνυπάρχοντες μικροοργανισμοί, συνήθως σταφυλόκοκκοι καὶ σπανιώτερον στρεπτόκοκκοι, εἰσδυόμενοι διὰ τῶν ἐπὶ τῶν θηλῶν παραγομένων ραγάδων εἰς τοὺς γαλακτοφόρους ἀγωγοὺς καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς κυψέλας καὶ τὸν συνδετικὸν ἱστὸν τοῦ μαστοῦ, παράγουσι τὴν καλουμένην *παρεγχυματώδη πυώδη μαστῖτιδα*. Τῶν μικροοργανισμῶν (σταφυλοκόκκων) ὅμως εἰσδυομένων διὰ τῶν λεμφικῶν ἀγγείων εἰς τὸν διάμεσον ἱστὸν τοῦ μαστοῦ, παράγεται ἡ καλουμένη *διάμεσος πυώδης μαστῖτις*, ἐξ ἧς τὰ μικρόβια χωροῦντα περαιτέρω προσβάλλουσι τὰ γάγγλια τῆς μασχάλης, παραγομένης ἀδενίτιδος, ἢ καὶ εἰσδυόμενα εἰς τὴν κυκλοφορίαν δυνατὸν νὰ παραγάγωσιν, ὁσάκις ταῦτα ἔχουσι λοιμογόνον καὶ διὰ τὸ αἷμα ἰδιότητα, λοίμωξιν αὐτοῦ, *σηψαιμίαν*.

Πρὸς πρόληψιν τῆς μαστίτιδος συνιστᾶται ὁ πρὸ καὶ μετὰ πᾶσαν θήλασιν καθαρισμὸς τῶν θηλῶν καὶ τῶν πέριξ αὐτῶν διὰ βεβρασμένου χλιαροῦ ὕδατος μετὰ βάμβακος ἀσήπτου καὶ προσφάτως καθαρῶν χειρῶν τῆς λεχωΐδος. Μετὰ δὲ τὴν θήλασιν καὶ τὸν καθαρισμὸν τῶν θηλῶν ἡ περικάλυψις αὐτῶν διὰ τεμαχίου γάζης ἀσήπτου καὶ ἐμβεβρεγμένης ἐν διαλύματι βορικοῦ ὀξέος 4% καὶ ἔτι ἡ περιβολὴ τῶν μαστῶν διὰ καταλλήλου περιστηθίου.

Πρὸς θεραπείαν τῶν ραγάδων, αἵτινες πλὴν τῶν μεγάλων ἐνοχλήσεων καὶ πόνων, οὓς προκαλοῦσι τῇ γαλουχούσῃ, χρησιμεύουσι καὶ ὡς ἀφετηρία λοιμώξεως τῶν μαστῶν, δηλαδὴ παραγωγῆς μαστίτιδος, συνιστᾶται ἡ ἐπὶ τῶν θηλῶν καὶ τῶν πέριξ αὐτῶν ἐπίδεσις γάζης ἀπεστειρωμένης καὶ ἐμβεβρεγμένης ἐν διαλύματι 30 κ. ὑφ. γλυκερίνης καὶ 2 γρ. τανίνης. Ἡ θήλασις δέον νὰ ἐκτελῆται ἐμμέσως διὰ τεχνητῆς ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεος θηλῆς, ἐφαρμοζομένης ἐπὶ τῆς θηλῆς τοῦ μαστοῦ, ἢ διὰ τοῦ θηλάστρου τοῦ Bailly.

Πρὸς θεραπείαν τῆς ἀναπτυχθείσης μαστίτιδος συνιστᾶται, ἐφ' ὅσον μὲν αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὸ φλεγμονῶδες στάδιον, ἡ διὰ θερμῶν ὑγρῶν ἐπιθεμάτων περιβολὴ τοῦ πάσχοντος μαστοῦ. Ἐπελθούσης ὅμως διαπυήσεως, ἐπιβάλλεται ἡ ἔγκαιρος διάνοιξις τοῦ ἀποστήματος δι' εὐρείας τομῆς φερομένης καθέτως ἐπὶ τῶν ἀκτίνων τοῦ κύκλου, οὗτινος τὸ κέντρον ἀποτελεῖ ἡ θηλή. Διότι αἱ ἐγκάρσιαι ἢ αἱ πλάγιαι τομαὶ δυσχεραίνουσι μεγάλως τὴν ἐπούλωσιν καὶ ἐπιφέρουσι πολλάκις συρίγγια καὶ οὐλὰς καθιστώσας τοὺς μαστοὺς τῆς γυναικὸς δυσμόρφους. Σημειωτέον ὅτι ἡ μαστῖτις ἐμφανίζεται ἐνίοτε καὶ κατὰ τὴν κύησιν ἢ καὶ σπανιώτερον καὶ ἐκτὸς ταύτης μικρὸν πρὸ τῆς ἐμμήνου ρύσεως, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ μαστοὶ διατελοῦσι συνήθως ἐν συμφορήσει. Ἡ τοιαύτη μαστῖτις ἀπαιτεῖ ἀκόμη ἰδιαιτέραν προσοχήν, ἵνα μὴ ἐξ αὐτῆς προέλθῃ δευτεροπαθὴς διὰ τῆς κυκλοφορίας λοίμωξις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων καὶ γενικὴ λοίμωξις. Κ. ΛΟΥΡΟΣ

Μαστίφφ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὕφαλος 4 ὀργυιῶν ἐν τῷ Σαρωνικῷ (πλάτ. 37°56' 35" Β., μηκ. 23°24' 25" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens) εἰς τὸ μέσον τοῦ στομίου τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τῆς Κουλούρης καὶ τῆς ἀποστάσεως τῆς νησῖδος Ρεβιθοῦσα ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Πετρίτης. Σ.Ε.Λ.

μαστίχα (ἡ)· δημοτ., εἶδος οἰνοπνευματώδους ποτοῦ περιέχοντος μαστίχην || εἶδος γλυκίσματος ἐκ σακχάρεως καὶ μαστίχης || ἀρωματικὴ ρητίνη ἡ *μαστίχη* (βλ. λ.).

—*[Ποτοπ.]* Τὸ ἡδύποτον *μαστίχα* εἶναι ἑλληνικῆς καταγωγῆς, λαμβάνεται δὲ δι' ἀποστάγματος ἀλκαλούχου κατεργάσματος τῆς ρητίνης *μαστίχη* (βλ. λ.) μετ' ἄλλων ἀρωματικῶν ὑλῶν, ὡς σπερμάτων ἀνίσου κλπ. Εἰς τὸ τοιοῦτον ἀπόσταγμα προστίθεται καὶ ἀνάλογος ποσότης σιροπίου ἐκ σακχάρεως πρὸς γλύκανσιν. Εἰς τὸ ἐμπόριον διακρίνονται τρεῖς κυρίως τύποι μαστίχας, ἤτοι ἡ τῆς *Χίου*, ἡ τῶν *Καλαμῶν* καὶ ἡ τῶν *Πατρῶν*. Σ. Γ.

—*[Ζαχαροπλ.]* Ἡ *μαστίχα* εἶναι γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ, ἀπὸ τὰ λεγόμενα γυριστά. Διὰ τὴν παρασκευήν του θέτομεν ἐντὸς καταλλήλου μεταλλίνης χύτρας μίαν ὀκᾶν ζάχαρην καὶ ὀλίγο νερό, ὅσο χρειάζεται διὰ νὰ λυώσῃ ἡ ζάχαρη, καὶ τὸ ἀφίνομεν εἰς τὴν φωτιὰν νὰ βράσῃ μέχρις ὅτου δέσῃ καὶ γίνῃ σιρόπι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συμπεραίνομεν, ὅταν σταγόνες ἐξ αὐτοῦ ριπτόμεναι ἐντὸς ποτηρίου ὕδατος δὲν διαλύωνται ἀλλὰ βυθίζωνται. Τότε προσθέτομεν τὸν χυμὸν ἑνὸς λεμονίου καὶ ἀποσύρομεν ἀπὸ τὴν φωτιάν. Ὅταν τὸ σιρόπι κρυώσῃ σχεδόν, ρίπτομεν δύο κουταλιὲς μαστίχα (Χίου), τὴν ὁποίαν ἐτρίψαμεν πρότερον εἰς λεπτὴν κόνιν, περιστρέφομεν ἐντὸς αὐτοῦ ξύλινον κοχλιάριον δυνατὰ καὶ ἐπὶ πολύ, μέχρις ὅτου τὸ σιρόπι χάσῃ τὴν διαφάνειάν του καὶ μεταβληθῇ εἰς πυκνὴν μᾶζαν, ὁπότε τὸ γλυκὸ εἶναι ἕτοιμον καὶ σερβίρεται εἰς δοχεῖα. Μ. ΔΡ.

—*[Ἐθιμοτ.]* Ὑπὸ τὴν σύγχρονον κοσμικὴν ἔννοιαν, ἡ *μαστίχα* δηλοῖ τὴν δεξίωσιν τὴν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 7 μ. μ. Ὡς ἐκ τῆς ἐν τοῖς γραφείοις ἐργασίας τῶν ἀνδρῶν παρέστη ἀνάγκη νὰ μετατεθῇ κατὰ δύο ὥρας ἡ δεξίωσις τῆς πέμπτης μεταμεσημβρινῆς, νὰ μεταβληθῇ δὲ ἡ τεϊοποσία εἰς μαστιχοποσίαν. Ἐνίοτε ἀντὶ μαστίχης προσφέρεται κατὰ τὴν δεξίωσιν (διατηροῦσαν ὅμως τὸ ὄνομα ἐκ τῆς μαστίχης) ἰδίως οὖζο ἢ καὶ ἄλλα μετ' αὐτοῦ οἰνοπνευματώδη ποτὰ ἢ καὶ διάφοροι οἶνοι καὶ ζῦθος. Ἡ μαστίχα συνοδεύεται συνηθέστατα ὑπὸ χαρτοπαιξίας ἢ καὶ χοροῦ καὶ ὑπὸ κυλικείου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ποικίλου, ὄχι δὲ σπανίως πλουσιωτάτου, καὶ διαρκεῖ μέχρι τῆς ἐνάτης, δυναμένη ἐξαιρετικῶς νὰ παραταθῇ μέχρι καὶ πέραν τοῦ μεσονυκτίου. Ἔνδυμα περιπάτου βαθύχρουν καί, ἐὰν εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν προτέρων ἡ παράτασις, σμόκιν. Τ. Δ.

—**μαστίχα** (ἡ). Εἶδος ἐπιπλάσματος (στόκκου) εἰδικοῦ διὰ τὴν συγκόλλησιν τῶν ἀβακίων τῶν ὀπτικῶν, τὴν ἁρμολόγησιν τῶν κρυσταλλοπινάκων τοῦ κλωβοῦ καὶ τὴν διάναξιν τῶν ἁρμῶν τῶν πυργίων τῶν αὐτομάτων φάρων. Σ. Ε. Λ.

μαστιχάγκαθο (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. λ. *καρλινία*.

Μαστιχάρι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Α. πλευρᾶς τῆς νήσου Κῶ (πλάτ. 36° 50' 50" Β., μηκ. 27° 06' 05" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1898: Kos island) ἀντικρύζον τὸν λιμένα τῆς Καλύμνου, οὗ ἀφίσταται 7 μίλλ. πρὸς Ν.ΝΑ. Σ. Ε. Λ.

μαστιχένιος, —α, —ο· δημοτ., ὁ κατεσκευασμένος ἐκ μαστίχης.

μαστίχη (ἡ). Ἡ ἀρωματικὴ ρητίνη ἡ ἐκρέουσα αὐτομάτως ἢ δι' ἐντομῶν ἐπιτελουμένων ἐπὶ τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν κλάδων τοῦ θάμνου *πιστάκης* (βλ. λ.) τῆς *σχίνου τῆς μαστιχοφόρου*. Ἡ μαστίχη ἔχει βαλσαμικὴν ὀσμὴν καὶ γεῦσιν, κατὰ τὴν καῦσιν δὲ σχηματίζει ἰσχυρῶς ἀρωματικοὺς ἀτμούς. Διαλύεται τελείως εἰς τὸν αἰθέρα, εἰς τὰ λιπαρὰ ἔλαια καὶ τὴν θερμὴν ἀλκοόλην. Εἰς ψυχρὰν ἀλκοόλην διαλύεται μόνον κατὰ 90%. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 1.070—1.074, μαλακύνεται εἰς τοὺς 100° καὶ τήκεται εἰς τοὺς 105—120°. Περιέχει 42,5% πέντε ρητινικὰ ὀξέα, 50% περίπου δύο ρεσένας, 5% περίπου πικρὰν ὕλην καὶ μικρὸν ποσότητα d-πινενίου. Χρησιμοποιοῦνται αἱ μὲν καλύτεραι ποιότητες πρὸς μάσησιν καὶ ὡς ἄρωμα, αἱ δὲ κατώτεραι διὰ παρασκευὴν βερνικίων, ἱσπανικοῦ κηροῦ κλπ. Σ. Γ.

Digitized by Google

— *[Φαρμακολ.]* Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συλλογῆς τῆς *μαστίχης* ἐπιφέρουν ἐπὶ τῶν δενδρυλλίων τῆς *πιστάκης* (βλ. λ.) τῆς *σχίνου τῆς μαστιχοφόρου* καθέτους ἐντομὰς πλησίον ἀλλήλων, ἐξικνουμένας ἀπὸ τῆς ρίζης μέχρι τῶν κλάδων. Ἐκ τῶν ἐντομῶν τούτων ἐκρέει μετ᾽ ὀλίγας ὥρας ὁ γαλακτώδης ὀπός, ὅστις πήγνυται πρὸς στρογγύλους ἢ ὑπομάκρως στρογγύλους κόκκους, συλλεγομένους μετὰ 15—20 ἡμέρας. Ἡ ἐκ τῶν κλάδων αὐτομάτως ἐκρέουσα μαστίχη συλλέγεται ἐπὶ λιθίνων πλακῶν ἢ ἐπὶ ὀθονῶν φερομένων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἡ συλλογὴ τῆς μαστίχης διαρκεῖ περὶ τοὺς 2 μῆνας, ἕκαστον δὲ δενδρύλλιον δίδει περὶ τὰ 5 χγρ. μαστίχης. Ἐν Χίῳ καλοῦν τὴν εἰς δάκρυα ἐκλεκτὴν ποιότητα τῆς μαστίχης φλισκάρι, φέρουν δὲ ταύτην εἰς μικρὰ ἐξ ὀπτῆς γῆς δοχεῖα. Ἡ μαστίχη αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ κόκκους ὑποστρογγύλους, ἀρχικῶς ὠχροπρασίνους, λόγῳ τῶν περιεχομένων εἰς αὐτὴν ἰχνῶν χλωροφύλλης, εἶτα δὲ ἀχρόους ἢ κιτρινωποὺς καθισταμένους, διαφανεῖς ἢ ἡμιδιαφανεῖς καὶ ὑελώδεις, ὀσμῆς δὲ καὶ γεύσεως εἰδικῶς ἀρωματικῆς καὶ ἐλαφρῶς ὑποπίκρου. Τὴν ἐπὶ ὀθονῶν ἢ ἐπὶ λιθίνων πλακῶν συλλεγομένην μαστίχην, ἥτις ἀποτελεῖ μεγαλυτέρους καὶ πεπλατυσμένους κόκκους, καλοῦσι πίτταν, τὸ εἶδος δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν κοινὴν μαστίχην. Τέλος κόκκοι μαστίχης προσμεμειγμένοι μετὰ φυτικῶν ὑπολειμμάτων ἢ καὶ χώματος ἀποτελοῦν τὴν τρίτην ποιότητα τῆς μαστίχης, ἥτις φέρεται εἰς σάκκους καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ αἰθερίου ἐλαίου αὐτῆς, τὰ δὲ ἐναπομένοντα μετὰ τὴν ἀπόσταξιν, εἰς τὴν παρασκευὴν βερνικίων. Περὶ τῆς εἰς μαστίχην παραγωγῆς τῆς Χίου βλ. λ. *Μαστιχοχώρια*. Συνήθεις νοθεῖαι τῆς μαστίχης εἶναι ἡ διὰ σανδαράχης ἢ κολοφωνίου, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ μαγειρικοῦ ἅλατος. Συστατικὰ τῆς μαστίχης εἶναι 1—2 % αἰθέριον ἔλαιον, 4 % α— καὶ β-μαστιχινικὸν ὀξὺ ($C_8H_{86}O_4$), 0.50 % κρυσταλλικὸν μαστιχολικὸν ὀξὺ ($C_{28}H_{86}O_4$), 20 % μαστιχονικὸν ὀξὺ καὶ 18% β-μαστιχονικὸν ὀξὺ ($C_{82}H_{48}O_4$), 30 % α-μαστιχορεζένη ($C_{85}H_{56}O_4$) καὶ 20 % β-μαστιχορεζένη (μαστιχίνη). Ἐν Ἀνατολῇ χρησιμοποιεῖται ἡ μαστίχη πρὸς μάσησιν, ὡς προσδίδουσα εἰς τὴν ἀπόπνοιαν τοῦ στόματος εὐχάριστον ὀσμήν, ὡς δὲ ἰσχυρίζονται καὶ πρὸς ἐνδυνάμωσιν τῶν οὔλων, περαιτέρω δὲ εἰς τὴν σακχαροπλαστικήν, εἰς τὴν ποτοποιίαν, εἰς θυμιάματα καὶ εἰς τὴν παρασκευὴν διαφόρων βερνικίων.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὡς ἀναφέρουν ὁ Tschirch καὶ ὁ Reutter, ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ μαστίχη εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν πρὸς βαλσάμωσιν χρησιμοποιουμένων μαζῶν, μειγνυομένη ἰδίᾳ μετὰ στύρακος, ἀσφάλτου τῆς Ἰουδαίας καὶ τερεβινθίνης. Ἕτεραι ρητῖναι ἀνάλογοι πρὸς τὴν μαστίχην εἶναι αἱ παραγόμεναι ἐκ τῶν φυτῶν: Pistacia Terebinthus var Atlantica, Desf ἐν βορείῳ Ἀφρικῇ, P. Khinjuk, Stokes, P. mutica Fischet Mey καὶ P. cabulica Stokes ἐν Βελουχιστάν. Τῶν φυτῶν τούτων ἡ ρητίνη εἰς Ἰνδίας εἶναι γνωστὴ ὡς «ρωμαϊκὴ μαστίχη», ἐνίοτε δὲ φθάνει καὶ μέχρι Λονδίνου ὡς μαστίχη τῆς Βομβάης ἢ τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Ἡ μαστίχη αὕτη λαμβάνεται εἰς Κουρδιστάν, Κουρασάν, Κιρμὰν καὶ ἀποτελεῖ μεγάλα τεμάχια. Ἐκ τοῦ φυτοῦ Carlina Gummifera, Less. ρέει ὁμοίως μαστιχοειδὴς ρητίνη, ἥτις εἰς Τῆνον καὶ Σῦρον χρησιμεύει ὡς ἀναπλήρωμα τῆς μαστίχης. κ. γ. μ.

μαστίχι (τό)· ἡ εὐώδης ρητίνη τῆς *πιστάκης τῆς σχίνου τῆς μαστιχοφόρου, μαστίχη* (βλ. λ.).

Μαστίχι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Ἀκρωτήριον τῆς ΝΔ. πλευρᾶς τῆς Ἀντιπάρου (πλάτ. 36° 57′ 10″ Β, μήκ. 25° 03′ 25″ Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos) ΝΑ. κέρας καὶ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν ὅρμον Δεσποτικοῦ. —2) Ἀκρωτήριον τῆς ΝΔ. ἄκρας τῆς νήσου Σχινοῦσα τῶν Κουφονησίων (πλάτ. 36° 51′ 05″ Β, μήκ. 25° 52′ 10″ Ἀν., χάρτ. ὁ προμνησθείς), κατάμεστον ἀγρίου σχίνου τοῦ μαστιχοφόρου. —3) Ἡ νοτία τῆς Χίου ἐσχατιὰ (βλ. λ. *Μάστιχος*). Σ. Ε. Λ.

μαστιχιὰ (ἡ)· τὸ φυτὸν τὸ ὁποῖον παράγει μαστίχην, μαστιχόδενδρο, *πιστάκη ἢ σχῖνος ἡ μαστιχοφόρος*.

μαστίχινος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἐκ μαστίχης κατεσκευασμένος, μαστιχένιος.

μαστιχόδενδρο (τό)· δημοτ., τὸ δένδρον τὸ παράγον μαστίχην, *πιστάκη ἡ σχῖνος ἡ μαστιχοφόρος*.

μαστιχοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς μαστίχην: «χρῶμα μαστιχοειδές».

μαστιχομάραθο (τό) *[Βοτ.]* βλ. λ. *καχλινία*.

μαστιχόμελο (τό)· δημοτ., μέλι παραγόμενον ἐν Χίῳ ἐκ μελισσῶν βοσκουσῶν εἰς τὰς μαστιχοφόρους σχίνους.

Μάστιχος, Κάβο — *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς ναυτικοὺς ὀνομασία τοῦ ἐπισημοτέρου τῆς Χίου ἀκρωτηρίου (πλάτ. 38°09′20″ Β, μήκ. 26°01′40″ Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: island of Khios aud gulf of Smyrna), ἡ νοτία τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιά. Ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ὀνομάζεται *Κάβο Οὐρὰ* (χάρτ. *Ἠλ. Οἰκονομοπούλου* «Νῆσος Χίος») καὶ παρ᾽ ἄλλων τινῶν *Μαστίχι* ἢ *Μαστίχης*. Πρόκειται δὲ αὐτοῦ νησίον *Βενέτικο*, ἐφ᾽ οὗ ὁ φάρος. Σ. Ε. Λ.

μαστιχοφόρος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ παράγων μαστίχην: «μαστιχοφόρος σχῖνος».

Μαστιχοχώρια *(Γεωγρ.)*. Εἴκοσι καὶ ἓν χωρία τῆς Χίου κείμενα πρὸς νότον τῆς πόλεως αὐτῆς, σημαντικώτατα ὄντα διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς παραγομένην μαστίχην, ἀφ᾽ ἧς καὶ ἐπωνομάσθησαν καὶ ἥτις ἐν μόνῃ τῇ περιοχῇ τῶν χωρίων τούτων παράγεται. Τὰ κυριώτερα τῶν Μαστιχοχωρίων εἶναι τὸ *Πυργί*, ἡ *Καλλιμασιά*, τὰ *Νένητα* καὶ ἡ *Καλαμωτή*. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ τῆς μαστίχης ἀνέρχεται περίπου εἰς 50.000 ὀκάδας. Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὰ Μαστιχοχώρια ἐδιοικοῦντο ἰδιορρύθμως ὑπὸ ἰδιαιτέρου διοικητοῦ, ὅστις ἔφερε τὸν τίτλον ἀγᾶ τῶν Μαστιχοχωρίων, ἦτο δ᾽ ἐνοικιαστὴς τῶν προσόδων τῶν ἐκ τοῦ προϊόντος τούτου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκράτει δι᾽ ἑαυτὸν 21.000 ὀκάδας, ἐδικαιοῦτο δὲ ν᾽ ἀγοράσῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ὅλης παραγωγῆς ἀντὶ 52 παράδων τὴν ὀκᾶν, μεταπωλῶν δὲ κατόπιν αὐτὴν ἀπὸ 5 μέχρις 8 γροσίων καὶ οὕτω προσπορίζων εἰς ἑαυτὸν μέγιστα κέρδη. Ὁ ἀγᾶς εἶχε παρ᾽ ἑαυτῷ ζυγιστὴν τῆς μαστίχης Ἰουδαῖον, ὅστις ἀφ᾽ ὅ,τι ἐζύγιζεν ἐλάμβανε μίαν φούχταν μεγάλην διὰ τὸν ἀγᾶν καὶ μίαν μικρὰν δι᾽ ἑαυτόν. Αἱ καταχρήσεις τοῦ ζυγιστοῦ ἦσαν ἀναρίθμητοι, ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἐτόλμα ν᾽ ἀπευθύνῃ αὐτῷ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην παρατήρησιν. Εἰς τοὺς λαθρεμπορευομένους τὴν μαστίχην ὁ ἀγᾶς ἐδικαιοῦτο νὰ ἐπιβάλῃ δρακοντείους ποινάς, ἀκόμη καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Πλὴν τῆς μαστίχης τὰ χωρία ταῦτα παράγουσι σήμερον καὶ ἄλλα ἐκλεκτὰ προϊόντα, ὡς ἐσπεριδοειδῆ, ἔλαιον, οἶνον κ. ἄ. Κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου (1822) πολλαὶ χιλιάδες Μαστιχοχωριτῶν ᾐχμαλωτίσθησαν καὶ ἐξηνδραποδίσθησαν, ὅσοι δὲν ἐσφάγησαν, ἰδίᾳ γυναῖκες, αἵτινες μεταφερθεῖσαι εἰς Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν ἠναγκάσθησαν αἱ πλεῖσται νὰ ἐξισλαμισθῶσι, μόνον δ᾽ αἱ πωληθεῖσαι εἰς Αἴγυπτον, αἵτινες ἦσαν καὶ αἱ ὀλιγώτεραι, κατωρθώθη νὰ ἀπελευθερωθῶσι κατὰ μέγα μέρος χάρις εἰς τὴν συνθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἐνεργὸν παρέμβασιν τοῦ ναυάρχου Κοδριγκτῶνος. Δ. Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

μαστόδους (ὁ) (Mastodon Cuvier) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἐλεφαντιδῶν προβοσκιδωτῶν* θηλαστικῶν. Οἱ μαστόδοντες ἦσαν γιγαντόσωμα ζῷα, μήκους 5 περίπου μέτρων καὶ ὕψους τριῶν καὶ πλέον ἀπὸ τοῦ ἀκρωμίου. Τὸ κρανίον των ἦτο ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἐλέφαντος, ἐν τούτοις τὸ μέτωπόν των, ἰδίᾳ εἰς τὰ ἀρχαιότερα εἴδη, ἀνήρχετο ὀλιγώτερον ὑψηλά. Ἡ ἄνω σιαγὼν των ἦτο χθαμαλωτέρα καὶ ὁ σκελετὸς των ὀγκωδέστερος. Ὁ ὀδοντικός των τύπος ἦτο

$$\frac{1.\ 0.\ 3-0.\ 3}{1-0.\ 0.\ \ 2-0.\ 3}$$

Εἶχον τέσσαρας ἐν συνόλῳ χαυλιόδοντας, δύο εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα καὶ δύο εἰς τὴν κάτω. Οἱ μαστόδοντες ἐθεωροῦντο παλαιότερον ὡς οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν ἐλεφάντων, σήμερον ὅμως

Ὁ μαστόδους Longirostris ζήσας καὶ εἰς Πικέρμι Ἀττικῆς κατὰ τὴν κατωτέραν πλειόκαινον ἐποχήν.

εἶναι ἐξηκριβωμένον, ὅτι ἀπετέλουν κλάδον τῆς τάξεως τῶν *προβοσκιδωτῶν*, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν νεογενῆ ἐποχὴν τῆς τριτογενοῦς περιόδου ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ ἐξάπλωσιν καὶ κατόπιν ἐξηφανίσθη. Τὰ ἀρχαιότερα λείψανα μαστοδόντων παρουσιάζονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἐν Εὐρώπῃ, Ἀφρικῇ (τὰ εἴδη μαστόδους *angustidens* καὶ *μαστόδους ὁ ταπειροειδής*) καὶ εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Τὴν κυρίαν ἀνάπτυξιν οἱ μαστόδοντες ἔλαβον κατὰ τὴν μετέπειτα πλειόκαινον ὑποπερίοδον. Τότε ἔζων τὰ εἴδη longirostris, falconeri, sivalensis, perimensis, productus, Borsoni, arvernensis κ. ἄ. εἰς τὴν Εὐρώπην, Ἀσίαν, Ἀφρικήν. Κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα πλειστόκαινον ἐποχὴν ὁ μαστόδους ὑπῆρχεν ἀκόμη ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου εὑρίσκονται λείψανά του ἀπὸ τοῦ Μεξικοῦ μέχρι τῆς Ἀλάσκας, πολλάκις δὲ καὶ ὁλόκληροι τέλειοι σκελετοί του. Οἱ μαστόδοντες ὑπῆρξαν πιθανῶς ἐν Β. Ἀφρικῇ, σύντροφοι τῶν πρώτων προϊστορικῶν ἀνθρώπων, ἐξηφανίσθησαν δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς πλειστοκαίνου ἐποχῆς. Λείψανα, μαστοδόντων εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας πλειοκαίνου σειρᾶς εἰς τὸ Πικέρμι (τὰ εἴδη *μαστόδους ὁ πεντελικός, μαστόδους longirostris* καὶ *μαστόδους Borsoni*) καὶ εἰς τὴν Σάμον (τὸ εἶδος μαστόδους ὁ Πεντελικός). Γ. Κ. Γ.

μαστοειδὲς (τό) *[Ἀνατομ.]* βλ. *μαστοειδικόν*.

μαστοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς μαστόν: «μαστοειδὴς ἀπόφυσις».

— *μαστοειδεῖς κυψέλαι [Ἀνατομ.]* βλ. λ. *κυψέλαι μαστοειδεῖς*.

— *μαστοειδὴς ἀπόφυσις [Ἀνατομ.]*. Ἀπόφυσις εὐμεγέθης, παρεμφερὴς πρὸς θηλὴν μαστοῦ, οὖσα προσεκβολὴ τοῦ μαστοειδοῦς μέρους τοῦ κροταφικοῦ ὀστοῦ, κειμένη δ᾽ ὄπισθεν καὶ ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ ἔξω ἀκουστικοῦ πόρου. Ἐλλείπουσα ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου καὶ τοῦ νεογνοῦ, διαπλάσσεται κατὰ τὸ 2ον ἔτος μετὰ τὸν τοκετόν. Ἡ ἔξω ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶναι ἀνώμαλος ὡς ἐκ τῆς προσφύσεως μυῶν· τὸ δ᾽ ἐσωτερικὸν αὐτῆς διελαύνεται ὑπ᾽ ἀεροφόρων κοιλοτήτων, τῶν *μαστοειδῶν κυψελῶν*, ὧν μία μείζων καλεῖται *μαστοειδὲς ἄντρον* (τυμπανικόν) καὶ κεῖται ὄπισθεν τῆς κοιλότητος τοῦ τυμπάνου (τοῦ ὠτός), μεθ᾽ ἧς συγκοινωνεῖ. Ι. Π.

— *μαστοειδὴς πηγὴ [Ἀνατομ.]*. Ἔχουσα μῆκος 2 ἑκ. καὶ πλάτος 0,5 ἑκ., ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ σημεῖον, ἔνθα συνενοῦνται τὰ πέρατα τῆς λαβδοειδοῦς, τῆς ἰνιομαστοειδοῦς καὶ τῆς βρεγματομαστοειδοῦς ραφῆς, ἤτοι εἰς τὸ δὴ καλούμενον ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ *ἀστέριον*. Ι. Π.

μαστοειδικὸν (τό), ἢ *μαστοειδὲς [Ἀνθρωπολογ.]*. Ὀνομάζεται οὕτως, ἐκ τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως, τὸ ἀνθρωπομετρικὸν ἐκεῖνο σημεῖον, ὅπερ κεῖται εἰς τὸ κατώτατον καὶ μᾶλλον πρὸς τὰ ἔξω προέχον ἄκρον τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως τοῦ κρανίου. Ἕνεκα τῆς διαφόρου πολλάκις κατευθύνσεως τῆς ἀποφύσεως καὶ τῆς μικρᾶς προβολῆς ταύτης εἰς τὰ παιδία π. χ. ἢ τὸν «παλαιὸν» ἄνθρωπον, ὁ καθορισμὸς τοῦ ἀνθρωπομετρικοῦ τούτου σημείου εἶναι πολλάκις δυσχερής. Ι. Γ. Κ.

μαστοειδῖτις, —ιδος (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Φλεγμονὴ τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως τοῦ κροταφικοῦ ὀστοῦ, καταλήγουσα πολλάκις εἰς πύησιν. Εἶναι μία τῶν συχνῶν ἐπιπλοκῶν τῆς πυώδους μέσης ὠτίτιδος, ὅταν αὕτη ἐπεκταθῇ πρὸς τὰς κυψέλας καὶ τὸ ἄντρον τοῦ κροταφικοῦ ὀστοῦ. Ἐκδηλοῦται συνήθως μὲ πόνον καὶ ἐξόγκωσιν ὄπισθεν τοῦ ὠτός, κατὰ τὴν θέσιν τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως, ὡς καὶ πυρετὸν μᾶλλον ἢ ἧττον ἔντονον. Πολλάκις ἀποβαίνει λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὴν γειτνίασιν πρὸς τὰς μήνιγγας καὶ τὸν ἐγκέφαλον, δι᾽ ὃ πρέπει μετὰ προσοχῆς ὁ ἰατρὸς νὰ παρακολουθῇ τὸν πάσχοντα, καὶ νὰ μὴ διστάσῃ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐνεργήσῃ ἐγκαίρως τὴν κατάλληλον ἐγχείρησιν. Μ. Μ.

μαστοθήκη (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Καλεῖται ὁ μαστοειδὴς σάκκος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὰ μαρσιποφόρα ζῷα ἀναπτύσσουσι καὶ μεταφέρουσι τὰ νεογνά των (βλ. *μάρσιπος*). Δ. Ν. Π.

μαστόμετρον (τό) *[Ἀνθρωπολογ.]*. Ἐκτὸς διαφόρων μεθόδων καταμετρήσεως τοῦ γυναικείου μαστοῦ ἔχομεν πρὸς τοῦτο καὶ εἰδικὸν ἐργαλεῖον, τὸ *μαστόμετρον* τοῦ Lipiec (Mammometer). Δι᾽ αὐτοῦ λαμβάνομεν τὸ ὕψος καὶ μῆκος τοῦ μαστοῦ καὶ καθορίζομεν οὕτω τὴν φυλετικὴν ἢ ἀτομικὴν μορφὴν αὐτοῦ. Διὰ 16 τετραγώνων τύπων ἐξ ἀλουμινίου, λαμβάνεται τὸ ὕψος καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν μῆκος, ἅτινα σημειοῦνται δι᾽ ἀριθμῶν. Ἡ μέτρησις γίνεται ἐν ὀρθίᾳ θέσει — ἐν κατακλίσει μεταβάλλεται τὸ σχῆμα τοῦ μαστοῦ — δι᾽ ἐφαρμογῆς τῆς κοίλης τομῆς τοῦ ἐλάσματος ἐπὶ τῆς κυρτῆς τοῦ μαστοῦ ἐπιφανείας. Ἡ θηλὴ μένει ἐκτός. Τὸ μαστόμετρον δὲν χρησιμοποιεῖται ἐπὶ ἐκσπῶν καθόδου τοῦ μαστοῦ. Ι. Γ. Κ.

μαστοπηξία (ἡ). Καλεῖται ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις ἡ ἐκτελουμένη ἐπὶ περιπτώσεων *μαστοπτωσίας* (βλ. λ.), σκοποῦσα τὴν σμίκρυνσιν καὶ ἀνάρτησιν τοῦ καταπεπτωκότος μαστοῦ εἰς τὴν φυσιολογικήν του θέσιν. Διὰ τῆς καλλωπιστικῆς της ἐπεμβάσεως ἐκλείπει οὐ μόνον ἡ δυσμορφία τοῦ δίκην ἐκκρεμοῦς κινουμένου μαστοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης προκαλούμενα ἐνοχλήματα. Πολλοὶ τρόποι τῆς πλαστικῆς ταύτης ἐγχειρήσεως προυτάθησαν, ὡς οἱ τῶν: Pousson, Michel, Ch. Girard, Lexer καὶ ἄλλων. Ι. Κ. Κ.

μαστοπτωσία (ἡ). Ἡ κατάστασις καθ᾽ ἣν ὁ μαστὸς καθιστάμενος λίαν χαλαρὸς κρέμαται ἀπὸ τῆς βάσεως αὐτοῦ, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ θωρακικοῦ τοιχώματος. Ἡ μαστοπτωσία ἀπαντᾷ συνήθως ἐπὶ λίαν ἐξησθενημένων καὶ ἀσθενικῆς διαπλά-

Digitized by Google

σεως γυναικῶν, πλὴν δὲ τῆς δυσμορφίας παρέχει ἐνίοτε σοβαρὰ ἐνοχλήματα, πόνους ἐξ ἕλξεως, φαινόμενα στάσεως, ἐνίοτε φλεγμονὰς ἢ ὑπομαστικὰς δερματίτιδας καὶ ἐκζέματα. Ἐπὶ μαστοπτωσίας ἐφαρμόζεται πλαστικὴ ἐγχείρησις (βλ. λ. *μαστοπηξία*). Ι. Κ. Κ.

μαστοράντζα (ἡ)· δημοτ., οἱ μαστόροι τοὺς ὁποίους χρησιμοποιεῖ τις: «ἔχω μαστοράντζα 'ς τὸ σπίτι» ‖ τὸ σύνολον τῶν τεχνιτῶν: «τὸ Σαββατόβραδο ψωνίζει ἡ μαστοράντζα».

μάστορας (ὁ), καὶ *μάστουρας*· *μάστορης* (βλ.λ.).

Μαστοράτικα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Λάκκας τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 102. Χ. Δ.

μαστορεία (ἡ) /*Ἐγκυκλ.*/. Ἐκαλοῦντο *μαστορεῖαι* (maîtrises), κατὰ τὸν μεσαίωνα αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἑνώσεις τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὰς πόλεις μὲ τὴν παραγωγὴν τῶν βιοτεχνικῶν προϊόντων, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν κυρίως τοὺς οἱονεὶ ἐργοδότας, τοὺς καλουμένους μαστόρους ἢ μαΐστορας (maîtres). *Μαστορεία* ἐπίσης ἐκαλεῖτο καὶ ἡ ἰδιότης τοῦ μάστορα. Κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἡ ἱεραρχία τοῦ ἐπαγγέλματος περιελάμβανε τρεῖς βαθμούς: τοὺς *μαθητευομένους* (apprentis), τοὺς *καλφάδες* (valets-ouvriers ἢ compagnons) καὶ τοὺς *μαστόρους* (maîtres). Ὁ μάστορας εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διδάξῃ τὴν τέχνην του εἰς ὅλα τὰ τέκνα του, ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ, ἀλλὰ ἐκ τῶν ξένων ἕνα μόνον ἠδύνατο νὰ προσλάβῃ ὡς μαθητευόμενον. Ὑπῆρχον κανονισμοί, οἱ ὁποῖοι ὥριζον τὸν χρόνον τῆς ὑπηρεσίας, τὴν διάρκειαν τῆς μαθητείας, τὴν ἀξίαν τῶν διδάκτρων, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐδήλουν τὸ ἐλάχιστον ὅριον, διότι ὁ μάστορας ἐπεδίωκε νὰ καταστήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν μακρότερον τὸν χρόνον τῆς μαθητείας. Ἡ διάρκεια τῆς μαθητείας δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκμανθανομένης τέχνης, καὶ ἠδύνατο νὰ συντομευθῇ ἂν ἐπληρώνετο καλὰ ὁ μάστορας. Μεταξὺ μάστορα καὶ μαθητευομένου συνήπτετο προφορικόν, πιθανῶς, συμβόλαιον, τὸ ὁποῖον ἐνέκρινε τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἑνώσεως, ἐκλεγόμενον διὰ καθολικῆς ψήφου τῶν μαστόρων. Τὰ μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καλούμενα σύνδικοι ἢ ἐνώμοτοι (syndics, jurés) εἶχον τὸ δικαίωμα ν' ἀρνηθοῦν τὴν ἔγκρισιν τοῦ συμβολαίου, ἂν ἔκριναν ὅτι ὁ μάστορας ἦτο ἀνίκανος ἢ δι' οἱονδήποτε ἄλλον λόγον. Ὁ μαθητευόμενος διετρέφετο, ἐφιλοξενεῖτο καὶ ἐξεπαιδεύετο ὑπὸ τοῦ μάστορα. Ἂν ἀπεδιδρασκεν, εἶχε προθεσμίαν ἑνὸς ἔτους καὶ μιᾶς ἡμέρας διὰ νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ὑπεχρεοῦτο ν' ἀποζημιώσῃ τὸν μαστορά του διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ χρόνου. Ἡ κακὴ συμπεριφορὰ τοῦ μάστορα πρὸς τὸν μαθητευόμενον ἐτιμωρεῖτο ὑπό τινων κανονισμῶν. Ὁ μαθητευόμενος ἠδύνατο νὰ ἐκχωρηθῇ ὑπό τινος μάστορα καὶ ν' ἀγορασθῇ ὑπὸ ἄλλου ἐνώπιον τῶν συνδίκων.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς μαθητείας, ὁ μαθητευόμενος ἐγίνετο κάλφας (valet-ouvrier ἢ compagnon) καὶ ἐλάμβανε μισθόν. Οἱ υἱοὶ καὶ ἐνίοτε οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ μάστορα δὲν ὑπεβάλλοντο διὰ τὴν μαθητείαν εἰς οὐδένα περιορισμόν. Τὰ πράγματα ἦσαν οὕτω πως διερρυθμισμένα, ὥστε νὰ ἀποβαίνῃ εὔκολος ἡ διαδοχικὴ καὶ κληρονομικὴ μεταβίβασις τοῦ ἐπαγγέλματος. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν μαθητευομένων δὲν κατώρθωνον, λόγῳ τῶν μεγάλων περιορισμῶν, νὰ γίνουν ἀνώτεροι ἀπὸ καλφάδες. Ὁ κάλφας, ὅπως καὶ ὁ μάστορας, διὰ νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τὴν κοινότητα, ἔπρεπε νὰ ὁρκισθῇ ὅτι θὰ ἐργάζεται κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ὅτι θὰ καταδίδῃ τοὺς παραβάτας. Κατόπιν συνήπτετο μεταξὺ μάστορα καὶ κάλφα μισθωτήριον συμβόλαιον, ποικιλλούσης διαρκείας. Ὁ κάλφας δὲν ἐπλήρωνε φόρον καὶ ἐτέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ μάστορα. Ἐνίοτε οἱ καλοὶ καλφάδες ἀνεδεικνύοντο ὑπὸ τῶν μαστόρων συνάδελφοι καὶ ἐγίνοντο δεκτοὶ εἰς τὰς συνελεύσεις καὶ τὰς ψηφοφορίας τῶν ἑνώσεων τῶν μαστόρων.

Οἱ μαστόροι ἦσαν οἱ ἐργοδόται, καὶ ἡ ἐξελέγοντο ἐκ τῶν καλφάδων κατόπιν πολλῶν δοκιμασιῶν, ἢ ἦσαν υἱοὶ μαστόρων. Οἱ ὑποψήφιοι διὰ μαστορεῖαν ἠδύναντο ν' ἀπορριφθοῦν ὑπὸ τῆς κοινότητος. Πολλάκις τὸ προνόμιον τοῦ μάστορα ἠγοράζετο παρὰ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἡ ἀγορὰ αὕτη δὲν ὑπεχρέωνε τοὺς παλαιοὺς μαστόρους νὰ δεχθοῦν τὸν νέον. Συνήθως διὰ νὰ γίνῃ μάστορας κάλφας τις, ἐπειδὴ δὲν ἐπετρέπετο εὐρυνσις τῆς συντεχνίας, ἔπρεπε νὰ περιμένῃ νὰ κενωθῇ θέσις καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐξετάσεις πρὸ τῶν ἐνωμότων τῆς συντεχνίας, νὰ κατασκευάσῃ τὸ λεγόμενον «chef-d' oeuvre» ἔργον συνήθως μακρᾶς καὶ ὑπομονητικῆς ἐργασίας καὶ ἀρκετὰ δαπανηρὸν (ἐξ οὗ καὶ ἡ κατόπιν σημασία τῆς λέξεως: ἀριστούργημα) καὶ τέλος νὰ καταβάλῃ διάφορα χρηματικὰ ποσά, τέλη, δικαιώματα εἰς τὴν συντεχνίαν, τὸν τοπικὸν ἄρχοντα, τὸν βασιλέα. Ἡ ἀποδοχὴ ἑωρτάζετο διὰ συμποσίου καὶ ἐνίοτε συμβολικῶν τελετῶν, τινὰς τῶν ὁποίων διετήρησεν ἕως σήμερον ὁ ἐλευθεροτεκτονισμός. Τὸ ἐπάγγελμα, ἅπαξ ἀποκτηθέν, ἀπετέλει ἰδιοκτησίαν μεταβιβάσιμον καὶ κληρονομήσιμον. Ὁ μάστορας, ὁ ὁποῖος δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρῇ μαθητευομένους καὶ νὰ μισθώνῃ καλφάδες, ἀπέβαλλε τὸν τίτλον του καὶ ἐξέπιπτεν εἰς τὴν τάξιν τῶν καλφάδων. Λόγῳ τῶν μεγάλων περιορισμῶν οἱ ὁποῖοι ὑφίσταντο κατὰ τὴν κλειστὴν οἰκονομίαν τοῦ μεσαίωνος, οἱ μαστόροι δὲν ἠδύναντο ν' ἀναπτύξουν τὴν παραγωγήν των, προσθέτοντες εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλον κλάδον τῆς τέχνης ὁσονδήποτε συγγενῆ. Εἰς τὸ ἐπάγγελμά του ὁ μάστορης εὑρίσκετο ἀντιμέτωπος ἄλλων μαστόρων ἐχόντων ἀκριβῆ ἀνάλογα προνόμια, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀπαγόρευσις νὰ χρησιμοποιοῦν πλέον τοῦ ὡρισμένου διὰ κανονισμοῦ καὶ βασιλικῶν γραμμάτων ἀριθμοῦ ἐργατῶν.

Οἱ μαστόροι, οἱ καλφάδες καὶ οἱ μαθητευόμενοι ἐνίοτε τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἔν τινι πόλει ἀπετέλουν κατ' ἀρχὰς συντεχνίαν, ἡ ὁποία διφκεῖτο ὑπὸ μελῶν, τῶν συνδίκων ἢ ἐνωμότων, ἐκλεγομένων διὰ καθολικῆς ψήφου τῶν μαστόρων. Βραδύτερον, ὅτε αἱ σχέσεις μαστόρων καὶ καλφάδων ἔπαυσαν νὰ εἶναι εἰρηνικαὶ καὶ «εἰδυλλιακαί», οἱ καλφάδες ἐχωρίσθησαν τῶν μαστόρων καὶ ἵδρυσαν τὰς *ἀδελφότητας* (confréries), οἱ δὲ μαστόροι τὰς *μαστορείας* (maîtrises). Αἱ συντεχνίαι ἐφρόντιζον διὰ τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν τοῦ ἐπαγγέλματος, τιμωροῦσαι τοὺς κακοὺς ἢ δολίους τεχνίτας, ἐκανόνιζον τὴν τεχνικὴν τοῦ ἐπαγγέλματος, τὰς σχέσεις πρὸς τοὺς ξένους τεχνίτας καὶ τοὺς καλφάδες, τὰς τιμάς, τὸν τρόπον τῆς πωλήσεως κλπ. καὶ ἠκολούθουν μονοπωλιακὴν πολιτικήν. Οὕτω κατ' ἀρχὰς ἀπετέλεσαν σπουδαῖον ὠφέλημα διὰ τὴν βιοτεχνίαν, ἐπροστάτευσαν τοὺς τεχνίτας ἀπὸ τὰς αὐθαιρεσίας τοῦ ἄρχοντος καὶ ἀπὸ τὸν ξένον συναγωνισμὸν καὶ ἐπλούτισαν τὰ μέλη των. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ κατέστησαν ἐμπόδιον εἰς κάθε νεωτερισμόν, ἐνίσχυσαν τὸ πνεῦμα τῆς ρουτίνας καὶ ἀνεχαίτισαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιοτεχνίας. Διὰ τοῦτο, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας καὶ τὴν εὔρυνσιν τῆς ἀγορᾶς, ἡ τεχνικὴ πρόοδος καὶ ὁ συναγωνισμὸς κατέστησαν αἰσθητὰ τὰ ἐμπόδια τῆς συντεχνιακῆς ὀργανώσεως, καὶ ἐγέννησαν τὴν ἀντίθεσιν καλφάδων καὶ μαστόρων, ἥτις κατέληξεν εἰς μίση, στάσεις, ἀπεργίας, μέχρις ὅτου ἐν Γαλλίᾳ τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1775 κατηργήθησαν ὑπὸ τοῦ Turgot. Ἐπαναφερθεῖσαι ὀλίγον βραδύτερον ὤξυναν τὰς ἀντιθέσεις καὶ ὤθησαν καὶ αὐταὶ σὺν τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἥτις κατήργησεν ἐντελῶς τὴν συντεχνιακὴν ὀργάνωσιν καὶ ἀνεκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Ἡ νέα κατάστασις πραγμάτων ἐχώρισεν ὁριστικῶς τὸν κάλφαν ἀπὸ τὸν μάστορην εἰς δύο ἀντιθέτους παρατάξεις τὰς confréries καὶ τὰς maîtrises, ἐξ ὧν προῆλθον τὰ νεώτερα ἐργατικὰ συνδικᾶτα (syndicats onvriers) καὶ αἱ ἐργοδοτικαὶ ἑνώσεις (syndicats patronaux).

Ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας (βλ. καὶ λ. *ἐσνάφι*) ὑπῆρχεν ἡ συντεχνιακὴ ὀργάνωσις, παραπλησία σχεδὸν πρὸς τὴν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ἐν Ἑπτανήσῳ μάλιστα, ὅπου πολὺ ἐνωρίτερον ἐπάτησαν οἱ ἐξ Εὐρώπης καταχτηταί, ἡ συντεχνιακὴ ὀργάνωσις ἦτο ἐπὶ ἐνετοκρατίας καθ' ὅλα ὁμοία πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἱδρύθησαν κατὰ τόπους μικτὰ σωματεῖα μὲ παντοίους σκοποὺς καὶ νεφελώδεις ἀπόψεις, τὰ ὁποῖα σὺν τῷ χρόνῳ, ἐφ' ὅσον ἐπήρχετο διαρκῶς μεγαλυτέρα κοινωνικὴ διαφοροποίησις καὶ ἀντίθεσις συμφερόντων μεταξὺ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν, διελύθησαν. Τῷ 1914 ἐθεσπίσθη τέλος καὶ ὁ νόμος 281 περὶ σωματείων, ὅστις ἀπηγόρευσε τοῦ λοιποῦ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἐπαγγελματικῷ σωματείῳ συμμετοχὴν ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Blanc*, Bibliographie des corporations ouvrières avant 1789 (Paris 1885). — *H. Bouchot*, Histoire anecdotique des métiers avant 1789 (Paris 1887). — *M. Dupré*, Organisation juridique du travail (Paris 1883). — *P. Boissonnade*, Le travail dans l'Europe chretienne au moyen âge (Paris 1921). — *L. Brentano*, Die byzantinische Volkswirtschaft (München und Leipzig 1917). — *Ch. Cornélissen*, Théorie du salaire et de travail salarié (Paris 1908). — *E. Levasseur*, Histoire de l'industrie et des classes ouvrières en France au moyen âge (Paris 1900). — *E. Herkner*, Τὸ ἐργατικὸν ζήτημα (ἑλλ. μετάφ. *Δ. Καλλιτσουνάκη* τ. β', Ἀθῆναι 1920). — *Λ. Ζώη*, Αἱ ἐν Ζακύνθῳ συντεχνίαι (Ζάκυνθος 1893). — *L. André*, Histoire économiqne depuis l'antiquité jusqu' à nos jours (Paris 1925). Θ. Π.

μαστορεύω· δημοτ., ἐργάζομαι ὡς μάστορης, ὡς τεχνίτης, ἐπισκευάζω, διορθώνω τι: «τί μαστορεύεις αὐτοῦ; — διορθώνω τὸ τραπέζι» ‖ ἐκτελῶ τι μετὰ δεξιότητος, καταφέρνω: «κλεψιά —, ψευτιὰ μαστορεμένη».

μάστορης (ὁ), καὶ *μάστορας*, θηλ. *μαστόρισσα* (βλ. λ.)· δημοτ., ὁ τεχνίτης, ὁ κατέχων τέχνην τινὰ καὶ ἀσκῶν αὐτήν: «καλός —, κακὸς μάστορης», «δὲν ἔγινε ἀκόμη μάστορης, εἶναι καλφάς» ‖ ὁ προϊστάμενος εἴς τι ἐργαστήριον, οἷον ξυλουργεῖον, ὑποδηματοποιεῖον, σιδηρουργεῖον κτλ. ‖ καθόλου, δεξιός, ἐπιτήδειος περί τι: «αὐτὸς εἶναι μάστορης, καταφέρνει καλὰ τὶς δουλειές του» ‖ φρ. «βρῆκε τὸ μάστορή του» ἤτοι ἄλλον ἐξυπνότερον, ἱκανώτερον αὐτοῦ ‖ ναυτ., ὁ *μέγιστος νομεὺς* τοῦ πλοίου (ἐκ τοῦ μεσαιων. *μαγίστωρ* καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ λατ. magister).

μαστοριὰ (ἡ)· δημοτ., τὸ γνώρισμα τοῦ μάστορη, ἐμπειρία τοῦ τεχνίτου, ἡ κυριότης τῆς τέχνης του.

Μαστορίδης /*Μυθολ.*/. Οἱ υἱοὶ τοῦ Μήστορος *Ἀλιθέρσης* καὶ *Λυκόφρων*. Ὁ μὲν ὑπῆρξε πιστὸς φίλος τοῦ Ὀδυσσέως ἐν Ἰθάκῃ (Ὀδυσσ. β 158), ὁ δὲ ἑταῖρος τοῦ Τελαμωνίου Αἴαντος, τὸν ὁποῖον ἀκολουθήσας εἰς Τροίαν ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος (Ἰλιάδ. Ο, 430—438). Α Θ Σ.

μαστόρικα, ἢ *μαστορικὰ* (τά)· δημοτ., λέξεις συνθηματικαί, τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται ὁμότεχνοι ἢ χάριν ἀστεϊσμοῦ ἢ χάριν μυστικῆς συνεννοήσεως μεταξύ των διὰ πράγματα συνήθη εἰς τὴν καθημερινὴν ζωήν· τὰ μαστόρικα εἶναι πολλῶν εἰδῶν, οἷον τὰ *ντόρτικα*, *τὰ κοραχίστικα*, *τὰ κουδαρίτικα* κτλ. (βλ. τὰς λ.).

μαστόρισσα (ἡ)· ἡ σύζυγος τοῦ μάστορη ‖ χαρακτηριστικὸν γυναικὸς ἐχούσης δεξιότητά τινα: «*αὐτὴ εἶναι μαστόρισσα 'ς τὰ γλυκά*» ‖ γυνὴ τῶν σκηνιτῶν σιδηρουργῶν, ἄλλως *γύφτισσα* ἢ *κοσκινοῦ*: «*πόσο τὰ κόσκινα, μαστόρισσα*», «*ἔλα νὰ μοῦ πῇς τὴν τύχη μου, μαστόρισσα*».

μαστορόπουλλον (τό)· ὁ πλησίον τεχνίτου τινὸς μαθητευόμενος, μαθητὴς ἢ βοηθὸς τεχνίτου ‖ τὸ παιδὶ τοῦ μάστορη, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν σκηνιτῶν σιδηρουργῶν.

Μαστοροχώρια /*Γεωγρ.*/. Διαμέρισμα τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν χωρίων: *Πυρσόγιαννη*, *Βούρμπιανη Στράτσανη*, *Καστάνιανη*, *Κεράσοβον*, *Κάντσικο*, *Λαγκάδα* (τέως *Μπλίσδιανη*), *Ζέρμα*, *Ἀσημοχώριον* (τέως *Λεσκάτσι*), *Τούρνοβον*, *Σέλτση*, *Χιονιάδες*, *Λυκόρραχη* (τέως *Λούψικον*), τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μαστόροι, δηλαδὴ κτίσται. Οἱ μαστόροι τῶν Μαστοροχωρίων τῆς Κονίτσης δὲν ὑπῆρξαν ἁπλοῖ τεχνῖται κτίσται ἀλλὰ καὶ πρακτικοὶ μηχανικοί, κατασκευάσαντες ὡραίας γεφύρας μὲ παράτολμα τόξα, ναοὺς ἐξόχου ἀρχιτεκτονικῆς, κτήρια ὡραῖα κτλ., προσδώσαντες εἰς πάντα ταῦτα τὸν χαρακτῆρα τῆς ἰδιοφυΐας των καὶ διαφυλάξαντες πολλάκις τὴν βυζαντινὴν παράδοσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν κλασσικὴν τοιαύτην. Ἵνα μὴ γίνωνται ἀντιληπτοὶ ἀπὸ τοὺς οἰκοδεσπότας εἰς τοὺς ὁποίους ἐργάζονται, ὁμιλοῦν ἰδιαιτέραν συνθηματικὴν γλῶσσαν, τὰ *κουδαρίτικα* (βλ. λ.). Χ.Ι.Σ.

μαστὸς (ὁ)· ἀσκῶδες ὄργανον παρὰ τοῖς θηλαστικοῖς, ἐν ᾧ σχηματίζεται τὸ γάλα, *μαστάρι*, *βυζί* ‖ λοφίσκος ἔχων σχῆμα μαστοῦ, *μαγοῦλα* ‖ εἶδος ἀγγείου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

— /*Ἀνατομ.*/ Οἱ *μαστοὶ* εἶναι ὄργανα παριστῶντα ἄθροισμα ἀδένων, ἐκκρινόντων τὸ γάλα, ὅπερ χρησιμεύει τῷ νεογνῷ ὡς πρώτη τροφή. Ἐλλείποντες παρὰ τοῖς φοτόκοις, ἀπαντῶσι σταθερῶς παρὰ τοῖς ζῳοτόκοις. Ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν εἶναι ἀνάλογος τοῦ τῶν τικτομένων ἑκάστοτε νεογνῶν. Παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι δύο, κείμενοι ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ θώρακος, ἑκάτερος μεταξὺ τοῦ στέρνου καὶ τῆς μασχάλης, ἔμπροσθεν τοῦ μείζονος θωρακικοῦ μυός, ἀντιστοίχως δὲ τῇ 3η—6ῃ ἢ 7 πλευρᾷ. Ὑποτυπώδεις δ' ὄντες ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν οὔπω προσήβων κορῶν, εἶναι ἠτροφικότες ἐπὶ τῶν προβεβηκυιῶν τὴν ἡλικίαν γυναικῶν, αὐξάνονται ταχέως ἐπὶ τῶν ἐνήβων κορῶν καὶ ἀπεργάζονται δύο ἡμισφαιροειδῆ σώματα, στιφρὰ καὶ ἐλαστικὰ τὴν σύστασιν ἐπὶ τῶν παρθένων, μαλθακὰ δὲ καθιστάμενα ὡς ἐκ τῆς συχνῆς ψαύσεως, τῆς κυήσεως, τοῦ θηλασμοῦ. Ἐπὶ τοῦ μέσου σχεδὸν τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ μαστοῦ καὶ ἀντιστοίχως τῷ 4ῳ ὡς τὰ πολλὰ μεσοπλευρίῳ διαστήματι προέχει ἡ θηλή, ἐμφανίζουσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς 15—22 στόμια, δι' ὧν ἐκβάλλουσιν οἱ γαλακτοφόροι πόροι· κύκλῳ δὲ τῆς θηλῆς περιθέει τὸ φῶς ἢ ἡ θηλαία ἅλως, ροδίζουσα τὴν χροιὰν ἐπὶ τῶν παρθένων, ἀμαυρὰ δ' ἐπὶ τῶν τεκουσῶν.

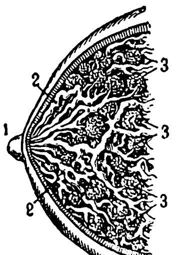

Διατομὴ γυναικείου μαστοῦ.
[1=Θηλή. 2,2=Γαλακτοφόροι πόροι. 3,3,3=Ἀδενώδη λόβια.]

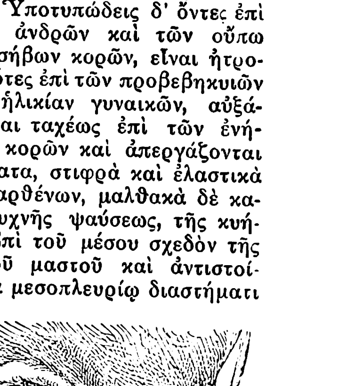
Μαστὸς ἀγελάδος.

Οἱ μαστοὶ ἀποτελοῦνται: 1) ἐκ τοῦ δέρματος, ὅπερ εἶναι εὐμετακίνητον, λεῖον, λεπτὸν καὶ φέρει χνοῦν· 2) ἐκ τοῦ ὑποδερματίου ἢ περιμαστικοῦ λιπώδους ἱστοῦ, ὅστις περιβάλλει τὸν μαστικὸν ἀδένα ὅλον

Digitized by Google

(πλὴν τῆς ἀντιστοιχούσης τῇ ἄλῳ καὶ τῇ θηλῇ μοίρας, ἐρήμου οὔσης λίπους καὶ χνοός), ἀποτελῶν ἐν τῇ ἀνενεργησίᾳ τοῦ μαστοῦ τὸ μεῖζον μέρος τούτου· καὶ 3) ἐκ τοῦ μαστικοῦ ἀδένος (ἢ μαστικοῦ σώματος), ὅστις, βλαστάνων ἐντὸς τοῦ περιμαστικοῦ λιπώδους ἱστοῦ, περιβάλλεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν παρθένων εἶναι τοσοῦτον ἀνανάπτυκτος, ὥστε ὁ μαστὸς αὐτῶν ἀποτελεῖται κυρίως ὑπὸ τοῦ λιπώδους ἱστοῦ. Ὁ μαστικὸς ἀδὴν εἶναι σύνθετος σωληνοκυψελωτὸς ἀδήν, ἀποτελούμενος ἐξ ἐκκριτικῶν σωληναρίων ἢ κυψελῶν, 15—22 τὸν ἀριθμόν, καὶ ἐξ ἰσαρίθμων γαλακτοφόρων πόρων, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς θηλῆς δι' ἰδίου ἕκαστος στομίου. Οἱ μαστοὶ ἐκκρίνουσι ταῖς πρώταις μὲν μετὰ τὸν τοκετὸν ἡμέραις ἰδιάζον ὀρῶδες ἔκκριμα, τὸ πῦαρ, ὀψιαίτερον δὲ καθ' ὅλην τὴν λοιπὴν περίοδον τῆς γαλακτουχίας τὸ γάλα. ι. π.

— *[Ἀνθρωπολ.]* Τὴν ἀνθρωπολογίαν διαφέρει κυρίως ὁ *μαστὸς* τῆς γυναικός. Ἡ ἀνάπτυξις ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, τὸ σχῆμα ἀναλόγως τῶν ἀτόμων καὶ τῆς φυλῆς ποικίλλουν λίαν. Πολλὰς τῶν ποικιλιῶν τοῦ μαστοῦ δυνάμεθα καὶ νὰ μετρήσωμεν (βλ. *μαστόμετρον*). Ἔχουν δὲ γενικῶς καὶ οἱ μαστοὶ τοῦ θήλεος μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ὅλην διαμόρφωσιν τοῦ γυναικείου θώρακος.

Οἱ μαστοί, οἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐξειλιγμένοι σμηγματογόνοι ἀδένες, ποικίλλουν: Α) Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου. Διακρίνομεν δὲ διάφορα στάδια: 1) Τὴν παιδικὴν μορφήν, μὲ οὐδόλως ἢ ἐλάχιστα συνήθως ἐπηρμένην θηλήν, περιβαλλομένην ὑπὸ κεχρωσμένης ἄλω, μὴ προεχούσης. 2) Τὴν ἡμισφαιρικὴν ἄλων, καθ' ἣν τὸ μέρος μόνον τὸ καταλαμβανόμενον ὑπὸ τῆς ἄλω προέχει ἡμισφαιροειδῶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. 3) Τὸν πρωτογενῆ μαστόν, καθ' ὃν ἐμφανίζεται ἀνάπτυξις τοῦ ὅλου μαστοῦ ὁλονὲν μείζων, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου διατηρεῖται καὶ ἡ ἐλαφρὰ προβολὴ τῆς ἄλω. 4) Τὸν δευτερογενῆ μαστόν, τὸ μόνιμον κατὰ κανόνα στάδιον, καθ' ὃ ἡ προβολὴ τῆς ἄλω ἐξαφανίζεται καὶ ἔχομεν (πλὴν τῆς ἄλλοτε ἄλλως προεχούσης θηλῆς) μίαν ἡμισφαιρικὴν κυρτότητα. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν σταδίων τούτων δὲν εἶναι ὁμοία εἰς ὅλας τὰς φυλάς. Ἐνῷ εἰς τὰς λευκὰς καὶ κιτρίνας συνήθως φυλὰς κανὼν εἶναι ἡ συμπλήρωσις τοῦ τετάρτου σταδίου, εἰς τὰς μελάγχροας φυλάς, νεγρικάς, μελανησιακὰς κλπ., παρατηρεῖται συχνὰ τὸ τρίτον στάδιον, τῆς διπλῆς δηλαδὴ προβολῆς. Β) Κατὰ τὰς φυλάς. Εἴτε περὶ πρωτογενοῦς μαστοῦ πρόκειται, εἴτε περὶ δευτερογενοῦς, παρουσιάζεται οὗτος κατὰ τὰς διαφόρους φυλὰς καὶ ἐπὶ τετελειωμένου ὀργανισμοῦ μὴ κυοφορήσαντος ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ δή: 1) ὡς πινακιοειδὴς μαστός, ὅταν ἡ διάμετρος ὕψους (βάσεως τοῦ μαστοῦ) εἶναι κατὰ πολὺ μείζων τῆς διαμέτρου μήκους (προσθιοπισθίας). 2) Ὡς ἡμισφαιροειδὴς μαστός, ὅταν αἱ δύο διάμετροι εἶναι περίπου ἴσαι 3) Ὡς κωνικὸς μαστός, ὅταν ἡ διάμετρος τοῦ μήκους ὑπερβαίνῃ τὴν τῆς βάσεως σημαντικῶς. 4) Ὡς νεγρικὸς μαστὸς (ἢ αἰγομαστία), εἰς τὰς φυλάς, εἰς ἃς ἅμα τῇ ἀναπτύξει αὐτοῦ ὁ μαστὸς λαμβάνει κλίσιν πρὸς τὰ κάτω, μορφήν, ἣν συνήθως μόνον μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ μαστοῦ παρουσιάζουν αἱ περισσότεραι γυναῖκες. Ἡ τυπικὴ μορφὴ τῶν λευκῶν κυρίως φυλῶν εἶναι ὁ ἡμισφαιροειδὴς μαστός. Ἡ κωνικὴ καὶ νεγρικὴ μορφὴ παρατηρεῖται εἰς τὰς μελάχροας φυλὰς γενικῶς. Οἱ μαστοὶ τέλος ποικίλλουν: Γ) Ἀτομικῶς, ἕνεκα τῶν διαφορωτάτων αἰτίων, κληρονομικότητος, τρόπου ζωῆς, σχήματος θώρακος, ἀναπτύξεως τοῦ ἀδένος, ἀναπτύξεως τοῦ λίπους, ἀναπτύξεως τοῦ θωρακικοῦ μυὸς κλπ., τέλος καὶ τῆς θηλαστικῆς λειτουργίας ἢ μὴ αὐτοῦ: 1) Ὡς πρὸς τὸ *μέγεθος* δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν: ὀγκώδεις, πλήρεις, μετρίους, μικροὺς μαστούς. 2) Ὡς πρὸς τὴν *σταθερότητα*, δυνάμεθα νὰ διακρίνομεν: σταθεροὺς (ὀρθίους), καμπτομένους, κρεμαμένους. Μετά τινα ἤδη χρόνον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ θηλασμοῦ, ὁ μαστὸς κάμπτεται, καὶ ἐμφανίζεται οὕτως ἡ κάθοδος τοῦ *μαστοῦ* (βλ. λ.). Ἀλλὰ καὶ εἰς νεάνιδας ἐμφανίζεται συνήθως ἀρχὴ κάμψεως, ὀφειλομένη εἰς τὸ βάρος τοῦ ἀδένος καὶ τὴν ὀρθίαν στάσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φυλὴν καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, τὰς ἐπαφάς, τὴν μείωσιν τῆς ἐλαστικότητος τοῦ δέρματος κλπ. Ὁ σταθερὸς μαστὸς μετὰ τὸ 20ὸν ἔτος εἶναι γενικῶς σπάνιος. Ὑπάρχουν δὲ μικρόσωμα ἄτομα μὲ λίαν ἀνεπτυγμένους μαζικοὺς ἀδένας καὶ ὑψηλὰ μὲ ἀτροφικούς. Κανονικῶς, ὁ ἀριστερὸς μαστὸς εἶναι ὀγκωδέστερος, γενικῶς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον γαλακτοφόρος ἐπὶ τῶν θηλαζουσῶν.

Οἱ μαστοὶ ποικίλλουν καὶ ὡς πρὸς τὴν *θέσιν*, διότι ἐκτὸς τῆς φυσιολογικῆς θωρακικῆς πάντως θέσεως τῶν μαστῶν τῆς ἐνήβου, ἔχομεν ποικίλας ἄλλας παραλλαγάς, καθ' ἃς οἱ μαστοὶ ὁτὲ μὲν κεῖνται χαμηλότερα, σπανίως δὲ εἴς τινας φυλὰς καὶ παρὰ τὴν μασχάλην, μασχαλιαῖοι, ὄντες μικρότατοι.

Μεγάλας ἐπίσης ποικιλίας ἐμφανίζει καὶ ἡ θηλαία ἄλως, ἢ τὸ φῶς τοῦ μαστοῦ τῆς γυναικός, ἥτις ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν ἀνθρώπειον. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἄλω διαφέρει κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὰ ἄτομα καὶ τὰς φυλάς. Μετρεῖται δὲ τὸ μέγεθος καὶ διὰ τοῦ γνώμονος, λαμβανομένων δύο διαμέτρων, τῆς καθέτου καὶ τῆς ἐγκαρσίας. Ποικίλλει ἡ διάμετρος μέχρι καὶ 12 ἑκ. Τὸ σχῆμα, κατὰ κανόνα, εἶναι κυκλικόν, ἢ ᾠοειδὲς ἐπὶ κρεμαμένων μαστῶν, ἐμφανίζεται δ' ἡ ἄλως ὁτὲ μὲν καθόλου, ἄλλοτε δὲ λίαν ἐπηρμένη ἡμισφαιρικῶς. Τὸ χρῶμα ἐπίσης ποικίλλει, ἀνάλογον κατ' ἀρχὴν πρὸς τὸ χρῶμα τοῦ σώματος· ἐπὶ τῶν μελαγχρόων βαθὺ ὀρφνόν, ἐπὶ τῶν λευκῶν μελανοτρίχων ἀπαντᾷ ὅλων τῶν βαθμῶν ἡ ὀρφνότης καὶ ἐπὶ τῶν λευκῶν ξανθοτρίχων ἡ ἄλως ἐνίοτε εἶναι τελείως ἄχρους ἢ ροδόχρους ἐκ τῶν ὑποφαινομένων ἀγγείων.

Ἡ θηλὴ τοῦ μαστοῦ δεικνύει ἐπίσης μεγίστας ποικιλίας. Μόλις ὑποφαινομένη ἐπὶ τῶν νεαρῶν καὶ παρθένων, καί τινων φυλῶν, προέχει συνήθως μετὰ τὸν θηλασμὸν λίαν, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, τῶν θηλασμῶν, τοῦ τύπου τοῦ μαστοῦ κλπ.

Ἐπὶ πολλῶν γυναικῶν παρατηρεῖται ἄνωθεν τοῦ μαστοῦ καὶ κατὰ τὸ μασχαλιαῖον χεῖλος μικρὰ ἐξόγκωσις, ἥτις ὠνομάσθη μὲν *ἄνω μαστός*, οὐδεμίαν ὅμως σχέσιν ἔχει μὲ μαζικὸν ὄργανον. Πρόκειται περὶ μιᾶς λιπώδους πτυχῆς, ἐξαιρομένης κατὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ βραχίονος. Ἰδιαιτέρως παρατηρεῖται εἰς τοὺς Σενόϊ (ἢ Σακαΐ) τοῦ Πεντὰκ καὶ τῆς Μαλαϊκῆς Χερσονήσου καὶ Μογγολικάς τινας φυλάς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς φυλὰς ἀκόμη, ἐθεωρήθη δ' ὡς φαίνεται ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως ἀξιοσημείωτον χαρακτηριστικόν, καθότι τὸ εὑρίσκομεν εἰς πλεῖστα ἀγάλματα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

Πλὴν μικρῶν παραπληρωματικῶν θηλῶν παρὰ τὴν θηλήν, σπουδαιοτέρα ἀνώμαλος ἐμφάνισις εἶναι ἡ ὑπερμαστία καὶ ἡ ὑπερθηλία, συχνοτέρα αὕτη παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ Ὡς γνωστόν, ὁ ἀριθμὸς τῶν μαστῶν τῶν ζῴων εἶναι ἀνάλογος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννωμένων ἑκάστοτε περίπου. Ὑπάρχουν δὲ ζῷα ἔχοντα πολλὰ ζεύγη μαστῶν (μαρσιποφόρα, 14 ζεύγη, πολυμαστία). Ὁ ἄνθρωπος εἶναι διμαστικὸν ζῷον, ὅπως ὅλα τὰ πρωτεύοντα Οἱ προπίθηκοι εἶναι διάμεσοι. Ἡ ὑπερμαστία δεικνύει ὅτι κατάγεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ πολυμαστικῆς μορφῆς καὶ ἡ ἀνωμαλία αὕτη εἶναι ὀπισθοδρομική. Ἐμφανίζονται δὲ οἱ ὑπεράριθμοι μαστοὶ ἢ αἱ θηλαὶ (πλὴν σπανιώτατα εἰς τὴν μέσην γραμμήν), συνήθως εἰς δύο γραμμάς, μὲ κατεύθυνσιν ἐκ τῶν μασχαλῶν πρὸς τὰς βουβωνικὰς χώρας, συγκλινούσας δηλαδὴ πρὸς τὰ κάτω. Πρόκειται περὶ τῶν καλουμένων γαλακτικῶν γραμμῶν, αἵτινες καὶ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἐμφανίζονται κατὰ τὴν ὀντογονίαν διὰ τῆς καταβολῆς κυτταρικῶν ἀθροίσεων ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου, ἐξαφανιζομένων βραδύτερον. Παραμένουν μόνον καὶ ἐξελίσσονται εἰς μαστοὺς ἡ πέμπτη ἑκατέρωθεν μόνον. Αἱ ὑπεράριθμοι θηλαὶ (μαστοὶ) ἐμφανίζονται ἀσυμμέτρως μᾶλλον καὶ εἶναι μασχαλιαῖαι (καὶ ἐντὸς τῆς μασχάλης) θωρακικαί, κοιλιακαὶ ἢ βουβωνικαί. Ἔχουν παρατηρηθῆ μέχρι καὶ δέκα. Ἐνίοτε παράγεται γάλα. Συχνοτέρα παρατηρεῖται ἡ θηλὴ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ φυλετικῶς, εἰς τὰς λευκὰς καὶ κιτρίνας φυλάς. Εἶναι δὲ κληρονομικὴ τερατομορφία. Ἐνίοτε δὲν ἀναγνωρίζονται παρὰ μόνον ἐκ τῆς διογκώσεως κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην (ὑποδόριος μορφή). Παρετηρήθη μαστὸς καὶ ἐπὶ τοῦ μηροῦ καὶ ἐπὶ τῆς ράχεως, ἄσχετος μὲ τὸν ἀταβισμόν. Ἑτέρα ἀνωμαλία εἶναι ἡ *γυναικομαστία* (βλ. λ.).

Ὑποπλασία τῶν μαστῶν (σμικρότης ἐξαιρετικὴ) ἐπὶ τῆς γυναικὸς συνυπάρχει μετὰ γενικοῦ παιδομορφισμοῦ (Infantilismus). Ἐπίσης καὶ ἔλλειψις τοῦ ἑνὸς ἢ καὶ ἀμφοτέρων. Τέλος, ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ εἶναι γνωσταὶ καὶ αἱ παραμορφώσεις τῶν μαστῶν. Παραμόρφωσις τοῦ στήθους καὶ τῶν μαστῶν ἐνεργεῖται τεχνητῶς ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως ὑπὸ διαφόρων λαῶν. Παρεμπόδισις τῆς ἀναπτύξεως, διὰ στηθοδέσμων μὲ σιδηρᾶ ἢ ἄλλα στερρὰ ἐλάσματα, παρατηρεῖται εἴς τινας λαοὺς (Ὀσσέται). Ἐπιμήκυνσις μαστῶν εἰς μέγαν βαθμὸν παρατηρεῖται εἰς πολλὰς ἀμερικανικὰς καὶ νεγρικὰς φυλάς, ἔκ τε τῶν μακρῶν θηλασμῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ τρόπου τοῦ θηλασμοῦ, τοῦ βρέφους κειμένου ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ἕλκοντος διαρκῶς. Ὑπάρχουν σπάνιαι περιπτώσεις ἀναστροφῆς τοῦ μαστοῦ εἰς τὴν ράχιν. Ἐκτομὴ τῶν μαστῶν εἶναι γνωστὴ εἰς τοὺς ρουμανικοὺς Σκόπτσας. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— *[Ἀρχ.]* Ἐκαλεῖτο *μαστός*, ὡς ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ γυναικείου μαστοῦ, εἶδος ἀγγείου. Ὁ Πολυδεύκης παρομοιάζει αὐτὸν πρὸς τὴν φιάλην καὶ τὸ κυμβίον. Ὁ μαστὸς ἐχρησίμευεν ὡς ποτήριον ὕδατος, διὸ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Πάφου *μαστὸν* ὠνόμαζον γενικῶς πᾶν ποτήριον ὕδατος. Τοιαῦτα ποτήρια ἐξ ἀργύρου ἀναφέρονται ἐν τοῖς ἐπιγραφικοῖς καταλόγοις τῶν ναῶν τῆς Δήλου καὶ τοῦ Ὠρωποῦ. Χαρακτηριστικὴν εἰκόνα τοῦ μαστοῦ παρέχει ἡμῖν ὁ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου μαστός, ὅστις ἔχει βάσιν ὀξεῖαν καὶ δύο λαβάς. Θ. Δ. Θ.

Μαστός.

— **μαστοῦ κάθοδος** *[Ἀνθρωπολογ.]*. Μεταξὺ τῶν διαφόρων μορφῶν τοῦ γυναικείου μαστοῦ (τοῦ δευτερογενοῦς ἢ τελείας διαπλάσεως κυρίως) ὑπάρχει καὶ ἡ μορφὴ τοῦ πρὸς τὰ κάτω κλίνοντος μαστοῦ, διακρίνουσα ὡρισμένας φυλάς, ἰδίως μεταξὺ τῶν Νεγροειδῶν. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς φυλετικῆς ταύτης «αἰγομαστίας», ὡς καλεῖται, ὁ μαστὸς τῆς γυναικὸς πέραν ὡρισμένης ἡλικίας (ἤδη καὶ ἀπὸ τοῦ 18ου ἔτους πολλάκις καὶ ἐνωρίτερον) ὑφίσταται κατὰ κανόνα σημαντικὴν κάμψιν, ὀφειλομένην εἰς τὴν ὀρθίαν στάσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὄγκον τοῦ μαζικοῦ ἀδένος καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐλαστικότητος, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόωρον γενετήσιον σχέσιν. Πάντως, παρὰ τὰς πολλὰς ἀτομικὰς ποικιλίας, σπανίως ἐμφανίζεται μετὰ τὸ 20ὸν ἔτος πραγματικὸς σταθερὸς μαστός. Μία τῶν φυσιολογικῶν αἰτιῶν τῆς κλίσεως τοῦ μαστοῦ εἶναι καὶ ὁ θηλασμός. Ἤδη μετά τινα χρόνον ἀπὸ τῆς φυσιολογικῆς λειτουργίας αὐτοῦ ὁ μαστὸς κάμπτεται, καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο καλοῦμεν *κάθοδον τοῦ μαστοῦ*. Αὕτη βαίνει αὐξανομένη μετὰ τῆς διαρκείας τῆς λειτουργίας τοῦ ἀδένος καὶ ἰδίᾳ μετὰ ἐπανειλημμένους τοκετούς. Ἡ κάθοδος τοῦ μαστοῦ δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἡλικίαν τῆς γυναικὸς καὶ τὸ σχῆμα τοῦ μαστοῦ. Εἶναι ὅμως πάντοτε ἧσσον ἔντονος ἐπὶ τῶν φυλετικῶς μικρῶν ἢ σταθεροῦ σχήματος μαστῶν. Ι. Γ. Κ.

— **μαστῶν ἀνωμαλίαι**. Αὗται εἶναι: ὁ πλεονασμός, ὅτε οὗτοι εἶναι πλείονες τῶν δύο, ἡ ἔνδεια, ὅτε εἷς μόνον μαστὸς ὑπάρχει ἢ ἐλλείπουσιν ἀμφότεροι. Ὁ πλεονασμὸς εἶναι διττός: ὁτὲ μὲν ἀπαντῶσι θηλαὶ πλείονες τῆς μιᾶς, 2—3, ἢ ὑπάρχουσιν ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μαστοῦ, ὅπερ καὶ συχνότερον, ἢ σύμμετροι ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν μαστῶν ἀμφοτέρων· ὁτὲ δὲ οἱ μαστοὶ εἶναι πλείονες τῶν δύο, 3—5 ἐν συνόλῳ, εἰς διαφόρους χώρας τοῦ σώματος, τελείως κεχωρισμένοι τῶν κατὰ φύσιν μαστῶν καὶ αὐτοτελεῖς. Τοὺς πλεονάζοντας μαστοὺς καλοῦμεν *παραπληρωματικούς*, οἵτινες διακρίνονται εἰς: α) Συμφυεῖς παραπληρωματικοὺς μαστούς, καθ' οὓς ὑπάρχουσι πλείονες τῆς μιᾶς θηλαὶ ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μαστοῦ, αἵτινες κατὰ τὴν κύησιν καὶ τὴν θήλασιν δύνανται νὰ ἐκκρίνωσι γάλα. Αἱ θηλαὶ πλεονάζουσι συνήθως ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν μαστῶν, τοῦ ἀριστεροῦ ἰδίως· αἱ δὲ συμμέτρως ἑκατέρωθεν κείμεναι θηλαὶ ὑποσημαίνουσιν ὅτι ἐπὶ τῶν προγόνων τῶν θηλαστικῶν ζῴων ὑπῆρχον ἑκατέρωθεν τῆς μέσης γραμμῆς πολλαὶ θηλαί, ὧν δύο μόνον παρέμειναν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀναφέρονται δὲ καὶ μέχρι 8 θηλῶν παραπληρωματικῶν, 4 ἑκατέρωθεν τῆς μέσης γραμμῆς, ἤτοι 3 κείμεναι ἄνωθι ἑκατέρου μαστοῦ καὶ μία κάτωθι τούτου. Αἱ παραπληρωματικαὶ αὗται θηλαὶ ἔχουσιν ἐκκριτικοὺς πόρους καὶ ἰδίαν ἑκάστη ἄλων, ἢ κοινὴν τοιαύτην, ὁτὲ δὲ στεροῦνται ταύτης. β') Εἰς αὐθυποστάτους παραπληρωματικοὺς μαστούς. Ἐπὶ τῆς γυναικὸς εἷς τοιοῦτος κεῖται ὑπὸ τὸν ἕτερον τῶν κατὰ φύσιν μαστῶν ἢ ὕπερθεν αὐτοῦ, ἢ ἐν τῷ μέσῳ κάτωθι τοῦ μεσομαστείου κολπώματος. Δύο δὲ παραπληρωματικοὶ μαστοὶ κεῖνται κάτωθι ἢ ἄνωθι τῶν κατὰ φύσιν μαστῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μασχαλῶν ἐπὶ τῶν νώτων (τοῦ ὤμου ἢ τῆς ράχεως ἢ τῆς ὀσφυϊκῆς χώρας) καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν σκελῶν ἀπαντῶσι μαστοὶ παραπληρωματικοί, εἷς ἢ δύο, ἐκκρίνοντες γάλα. Ὁ Robert εἰς Μασσαλίαν παρετήρησε γυναῖκα φέρουσαν ἕνα παραπληρωματικὸν μαστὸν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐθήλασε πολλὰ τέκνα. Ὁ δὲ Champion παρετήρησε γυναῖκα φέρουσαν 4 μαστούς, ὧν οἱ δύο παραπληρωματικοὶ εὑρίσκοντο εἰς τὰς μασχάλας καὶ ἐξέκκρινον γάλα ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι· ὡσαύτως ὁ Marotte εἶδε δεκαπενταέτιδα νεάνιδα φέρουσαν δύο παραπληρωματικοὺς μαστοὺς εἰς τὰς μασχάλας καὶ ἐκκρίνοντας γάλα ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ αὐθυπόστατοι παραπληρωματικοὶ μαστοὶ σπανίως ἔχουσι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατὰ φύσιν μαστῶν, καθόσον οὗτοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σμικρότατοι τὸ μέγεθος.

Ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν καὶ τὸν τρόπον τῆς διαπλάσεως τῶν μαστῶν οἱ ἀδένες οὗτοι καταλέγονται εἰς τοὺς βοτρυοειδεῖς ἀδένας τοῦ δέρματος, ἤτοι τοὺς σμηγματογόνους· ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐκκρίματος αὐτῶν εἶναι παρεμφερεῖς πρὸς τούτους, διότι καὶ οἱ ἀδένες τοῦ μαστοῦ καὶ οἱ σμηγματογόνοι ἀδένες ἐκκρίνουσι πιμελώδη οὐσίαν, καίπερ διάφορον ἀλλήλων, καθ' ὅτι οἱ μὲν ἀδένες τοῦ μαστοῦ ἐκκρίνουσι τὴν πιμελὴν κατὰ σταγόνια, ἅτινα μετὰ τοῦ ἐπίσης ἐξ αὐτῶν ἐκκρινομένου ὑγροῦ ἀποτελοῦσι γαλάκτωμα, τὸ γάλα· οἱ δὲ σμηγματογόνοι ἀδένες δὲν ἐκκρίνουσιν ὑγρόν.

Ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς οἱ μαστοὶ εἶναι ὑποτυπώδεις, ἡ δὲ θηλὴ αὐτῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 4ον μεσοπλεύριον διάστημα, 9—11 ἑκατοστόμ. πόρρω τῆς μέσης στερνικῆς γραμμῆς· ἀποτελεῖται δὲ πρὸ πάντων ἐκ συνδετικοῦ ἱστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ κατασκηνοῦσιν ὑποτυπώδη ἀδενικὰ λοβία. Στα-

Digitized by Google

νίως δέ ποτε παρετηρήθησαν μαστοὶ εὐμεγέθεις, ὡς ἐπὶ τῆς γυναικός, ἐκκρίνοντες μάλιστα καὶ γάλα. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν παρετηρήθησαν παραπληρωματικαὶ σύμμετροι θηλαὶ κατὰ τὸ κατωτέρω μέρος τοῦ θώρακος (βλ. καὶ *γυναικομαστία*). Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

Μαστουσία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ κατὰ τοὺς Λατίνους γεωγράφους (*Πλιν.* 4, 11, 50 — *Πομπ. Μέλα* 2, 2) ὀνομασία τῆς κατέναντι τοῦ Σιγείου ΝΔ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου ἐσχατιᾶς, τῆς *Μαζουσίας* (βλ. λ.) τῶν Ἑλλήνων γεωγράφων. Σ. Ε. Λ.

— **Μαστουσία** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας ἐν Ἰωνίᾳ, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πλινίου (V, 31, 7) ὑπὲρ τὴν Σμύρνην. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι τὸ σημερινὸν *Δύο Ἀδέλφια*. Α. Θ. Σ

μαστοφόρος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ ἔχων μαστούς: «μαστοφόρα ζῷα» ἄλλως *θηλαστικά*.

Μάστρακας *Στυλιανός*. Ἕλλην νομομαθής. Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ. Διωρίσθη κατόπιν καθηγητὴς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου. Συνέγραψε τέσσαρας διατριβάς, αἵτινες ἐξεδόθησαν τύποις ἐν Βενετίᾳ τῷ 1759. Ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου («Περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀκαδημιῶν») μνημονεύεται ὡς ἀκαδημαϊκὸς ἐκ τῶν ἐξησφαλισμένων. Μ. Ι. Γ.

Μαστραντώνη [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Μανεσίου τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 134. Χ. Δ.

Μαστραντώνης. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πελοποννήσου. Ἦτο ἄριστος ναυηγὸς καὶ μάλιστα πυρπολητής. Διεκρίθη εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἄνδρου καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Γ. Δ. Κ.

μαστραπᾶς (ὁ)· ἀγγεῖον πήλινον, λευκοσιδηροῦν ἢ καὶ ὑάλινον, χωρητικότητος μέχρι δύο περίπου ὀκάδων: ᾆσμ. «εἶσαι γυαλένιος μαστραπᾶς | κι' ὅποιονε ἰδῆς τὸν ἀγαπᾷς» (ἐκ τοῦ τουρκ. *μασραπᾶ*, ἀραβ. *μισρεμπᾶ* ἐκ τῆς ῥίζης *σουρμπ*=πίνειν).

Μαστραπᾶς *Χρῆστος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ (1836—1902), προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Τῷ 1892 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ὡς διοικητὴς τῆς 2ας ταξιαρχίας τοῦ στρατοῦ Θεσσαλίας. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1901. Ν. Θ. Κ.

Μαστραχᾶς *Φραγκιᾶς Μ.* Εἷς ἐκ τῶν γενναιοτέρων καὶ ἐξοχωτέρων ἀρχηγῶν τῶν κρητικῶν ἐπαναστάσεων, γεννηθεὶς εἰς τὸ χωρίον Γέργερην τῆς ἐπαρχίας Καινουρίου τῆς Κρήτης τῷ 1792. Δύο ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἶχον φονευθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τῷ 1818 ἐφόνευσεν εἰς τὸ χωρίον Καστέλλι τῆς Μεσαρᾶς ἕνα ἐκ τῶν ἀγριωτέρων Τουρκοκρητῶν. Μετ' ὀλίγον εἰς τὴν θέσιν Ψαλίδα ἐφόνευσεν ἄλλους τέσσαρας Τουρκοκρῆτας καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς ὑπεράνω τῆς Γέργερης ἀποτόμους ἀκρωρείας τοῦ Ψηλορείτου, ὅπου τὸν ἠκολούθησαν ἐκλεκτὰ παλληκάρια, ἀποτελέσαντα σῶμα ἀγωνιστῶν ὑπὸ τὰς διαταγάς του. Ἐκεῖθεν ἐπεχείρουν ἐπανειλημμένας ἐπιδρομὰς εἰς τὰ τουρκοχώρια τῆς περιφερείας καὶ ἐφόνευον τοὺς ἐπιφοβωτέρους ἐκ τῶν Τούρκων. Τῷ 1821, ἐκραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐπανεστάτησε καὶ ἡ Κρήτη ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Κόρακαν, τὸν Φραγκιᾶν Μαστραχᾶν, τὸν Μαλικούτην Ρωμᾶνον, τὸν Τσακίρην, τὸν Σήφακαν καὶ ἄλλους. Οἱ Τοῦρκοι ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, ἀπόσπασμα δὲ ἰσχυρὸν ἐπέδραμεν αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῆς Γέργερης—τῆς γενετείρας τοῦ Μαστραχᾶ—τῇ 25 Μαρτίου 1822. Οἱ Τοῦρκοι εὗρον τοὺς Γεργιανοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ κυκλώσαντες αὐτοὺς κατέσφαξαν οὐκ ὀλίγους, ᾐχμαλώτισαν γέροντας καὶ γυναικόπαιδα καὶ ἀπῆλθον ἀποκομίζοντες πλὴν αὐτῶν καὶ πλουσίαν λείαν. Ὁ Μαστραχᾶς—πληροφορηθεὶς ἐγκαίρως τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Τούρκων—ὥρμησεν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Ρούβα καὶ κατέφθασε τοὺς Τούρκους εἰς τὴν θέσιν Ἀνεμόμυλος τοῦ χωρίου Ἁγίας Βαρβάρας ἀνατολικῶς τῆς Γέργερης. Μετὰ μάχην αἱματηρὰν ἠνάγκασε τοὺς Τούρκους νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν καὶ ν' ἀφήσουν τοὺς αἰχμαλώτους των, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν πρώτην ἐξαδέλφην τοῦ Μαστραχᾶ σύζυγον τοῦ Ἰωάννου Ἱερωνυμάκη. Τὸ κατόρθωμα τοῦτο ἐπτέρωσε τὴν πατριωτικὴν ὁρμὴν τοῦ Μαστραχᾶ. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐπεβιβάζετο ἱστιοφόρου μὲ ἀνταρτικὸν σῶμα διὰ νὰ ἔλθῃ ἐπίκουρος εἰς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ ἀγωνιζομένους. Ἀποβιβασθεὶς παρὰ τὸ Ναύπλιον ἡνώθη μὲ τοὺς ὑπὸ τὸν Καλλέργην μαχομένους. Ἐν Πελοποννήσῳ ἔμεινεν ὁ Μαστραχᾶς μέχρι τοῦ 1826, ὅτε καὶ πάλιν κατῆλθεν εἰς τὴν Κρήτην. Ἐπανελθὼν μετ' ὀλίγον εἰς Πελοπόννησον ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ 1827 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του καὶ συνέχισεν ἐν αὐτῇ τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνά του. Συλληφθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν διωκτῶν του ὡδηγήθη εἰς τὸν ἐν τῷ χωρίῳ Ἀμπελούζῳ εὑρισκόμενον Σοὺτ πασᾶν, ὅστις τοῦ προέτεινε τὸν διορισμόν του ὡς ἐπάρχου Μεσαρᾶς, ἂν ὑπετάσσετο εἰς τὴν τουρκικὴν διοίκησιν. Ὁ Μαστραχᾶς δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν. Καὶ ὁ πασᾶς διέταξε νὰ τὸν κρεμάσουν. Εἶχε στηθῆ ἡ ἀγχόνη, ὅτε ἡ ἐξαδέλφη τοῦ Μαστραχᾶ, σύζυγος Ματζαπετάκη καὶ μαῖα τοῦ χαρεμίου τοῦ Σαΐτ-πασᾶ, ὥρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ γονυκλινὴς κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἄφεσιν τοῦ ἑτοίμου πρὸς ἀπαγχονισμὸν ἐξαδέλφου της. Τῷ 1828 κατὰ τὴν μάχην τῶν Πρεβελιανῶν, χωρίου τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου, καθ' ἣν ἐκυκλώθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων δύο λόχοι Ἑλλήνων ἐθελοντῶν κατελθόντων εἰς Κρήτην πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν αὐτῇ ἀγωνιζομένων, ὁ καπετὰν Μαστραχᾶς ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεὸς ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν κρίσιμον θέσιν, εἰς ἣν εἶχον περιέλθει, καὶ ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν Τούρκων ἐκ τῶν ὄπισθεν ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς ἄτακτον φυγήν, ἀφοῦ ἀφῆκαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης πολλοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας. Κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1840 ὁ Μαστραχᾶς ἠγωνίσθη ἐκ τῶν πρώτων καὶ μετὰ τοῦ ἀνταρτικοῦ σώματός του ἔλαβε μέρος

Φραγκιᾶς Μαστραχᾶς.

εἰς διαφόρους συμπλοκὰς κατὰ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1858, τὴν κληθεῖσαν ἐπανάστασιν τοῦ Μαυρογένη, ὁ Μαστραχᾶς ἦτο ὡσαύτως εἷς ἐκ τῶν ἡγετῶν της καὶ κατώρθωσε μετὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης Μιχ. Κόρακα νὰ φέρῃ τὸν Βελῆ-πασᾶν εἰς θέσιν τοσοῦτον δυσχερῆ, ὥστε νὰ κριθῇ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου ὡς ἀναγκαία ἡ ἄμεσος ἀντικατάστασίς του διὰ τοῦ εὐφυοῦς καὶ συνετοῦ Μουσταφᾶ-πασᾶ, ὅστις ἐπέτυχε διὰ τῆς φρονήσεώς του νὰ καθησυχάσῃ τὴν διὰ πολλοστὴν φορὰν ἐξεγερθεῖσαν Κρήτην.

Κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1868 ὁ Φραγκιᾶς Μαστραχᾶς ἀνεγνωρίσθη γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ τῶν δύο ἀνατολικῶν νομῶν. Ἐξεγείρας τὴν ἐπαρχίαν Ἀμαρίου, συνῆψε τὴν πρώτην μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς τὸ χωρίον Γερακάρι, καθ' ἣν πολλοὶ μὲν ἐκ τῶν Τούρκων ἐφονεύθησαν, ὄχι ὀλίγοι δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ὁ καπετὰν Μαστραχᾶς κατέρχεται εἰς τὰ παρὰ τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τῆς Ἴδης χωρία Βορρίζα, Ζαρόν, Νίβρητον καὶ Γέργερην, τὰ ὁποῖα ἀπήλλαξε τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατοχῆς καὶ τῶν ἀνηκούστων πιέσεών των. Βορειοανατολικῶς τῆς Γέργερης συνῆψε μάχην παρὰ τὴν θέσιν Ἀμούργελα, καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν μὲ σοβαρὰς ἀπωλείας. Ἑνωθεὶς κατόπιν μὲ τὸν Μιχ. Κόρακαν, τὸν Ρωμᾶνον, τὸν Δασκαλάκην, τὸν Τσικριτσῆν κλπ. κατεδίωξε τοὺς Τούρκους μέχρι τῶν προθύρων τοῦ Ἡρακλείου. Παρὰ τὸ χωρίον Γάζι συνήφθη νέα μάχη, καθ' ἣν ὁ Μαστραχᾶς ἐτραυματίσθη. Καταφυγὼν εἰς τὸ χωρίον Φόδελε, ἐθεραπεύθη ἐκ τοῦ τραύματός του καὶ ὀλίγον κατόπιν ἔσπευσε μετὰ τοῦ σώματός του εἰς τὸ Λασίθι, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους πεισματώδεις πρὸς τοὺς Τούρκους συγκρούσεις. Πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ἀφίξεως τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων, τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἔσπευσε μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς παραλαβήν των. Ἀλλ' εἰς τὸ χωρίον Κάτω Ἀσῖτες (τῆς ἐπαρχίας Μαλεβιζίου) ἐκυκλώθησαν ὑπὸ ὑπερτέρων τουρκικῶν δυνάμεων 6000—7000 περίπου ἀνδρῶν. Ἦτο πρωΐα τῆς 18 Σεπτεμβρίου τοῦ 1868, ὅτε οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαναστατῶν ἀντιληφθέντες τὴν κύκλωσιν των προσεπάθησαν δι' ὁρμητικῆς ἐπιθέσεως νὰ διασπάσουν τοὺς πολιορκητάς των. Ὁ Μαστραχᾶς τραυματισθεὶς ἠναγκάσθη νὰ ἀφιππεύσῃ καὶ ἀποσυρθεὶς ὄπισθεν σωροῦ λίθων ἐξηκολούθει νὰ πυροβολῇ, ἀλλὰ νέον καίριον τραῦμα ἔθεσε τέρμα εἰς τὸν ἀπελπιν ἀγῶνά του. Ἡ κεφαλή του ἀπεκόπη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐκομίσθη ὡς τρόπαιον εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων. Μετὰ δύο ἡμέρας ἡ κεφαλή του παρεδόθη εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Γοργολαΐνη. —Ω.

Μαστραχιανὰ [*Γεωγρ.*]. Εἷς ἐκ τῶν 5 συνοικισμῶν, οἱ ὁποῖοι συγκροτοῦν τὴν κοινότητα Γέργερη τῆς ἐπαρχίας Καινούριον τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 94. Ἡ ὀνομασία προέρχεται ἐκ τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας τῶν *Μαστραχάδων* σῳζομένης καὶ σήμερον. Ἐκ ταύτης ἦτο ὁ ὁπλαρχηγὸς *Φραγκιᾶς Μαστραχᾶς*. Ε. Γ.

μαστρίχτιος *βαθμὶς* [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *μαιστρίχτιος βαθμίς*.

μαστρο—· θέμα τοῦ *μάστορης* ὡς πρώτου συνθετικοῦ προελθόντος ἐκ τοῦ *μαστορο—* κατὰ γλωσσικὸν νόμον διατυπωθέντα ὑπὸ τοῦ Kretschmer, τιθέμενου δὲ πρὸ τῶν κυρίων ὀνομάτων τεχνιτῶν: *μαστρο-Βασίλης*, *μαστρο-Γιάννης*, *μάστρο-Δημήτρης*, ἢ *μαστροβασίλης*, *μαστρογιάννης* κτλ.

Μαστρογιάννης [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἴδιαν κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ἰτάμου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 619. Χ. Δ.

μαστροὶ (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἐν Πελλήνῃ, ἐν Δελφοῖς καὶ Ἀνδανίᾳ, ἀνάλογοι πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *ζητητάς*. Ἦσαν ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν ἀναζήτησιν τῶν καθυστερούντων ὀφειλὰς εἰς τὸ δημόσιον καὶ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν ὑπὸ ἰδιωτῶν παρανόμως καταληφθέντων δημοσίων χώρων. Οἱ τοιοῦτοι δηλαδὴ ὑπάλληλοι ἦσαν λογισταί, ἀνακαλύπτοντες τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὸ δημόσιον καὶ ἐγκαλοῦντες τοὺς ὀφειλέτας κατὰ τὸν μαστρικὸν νόμον. Οἱ μαστροὶ ἐξελέγοντο μεταξὺ τῶν πλέον ἀξιοχρέων καὶ ἐντίμων πολιτῶν. Ἐν Ρόδῳ, κατά τινα ἐπιγραφήν, ἀπετέλουν οὗτοι εἶδος βουλῆς. Β. Δ. Θ.

μαστρομασσάρος (ὁ) (ἐκ τοῦ magister massarius=μάγιστρος τῆς μάσσας). Ἀνώτερος ἀξιωματοῦχος εἰς τὰς Ἰονίους νήσους κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀνδεγαυικῆς ἐπικυριαρχίας, ἐρχόμενος κατὰ τάξιν ἀμέσως μετὰ τὸν γενικὸν βικάριον ἢ καπετᾶνον. Ἦτο εἶδος οἰκονομικοῦ ὑπαλλήλου ἢ θησαυροφύλακος τῆς δουκικῆς αὐλῆς, ἐπιτετραμμένος εἰς τὴν φύλαξιν τῆς μάσσας (πολεμικῶν μηχανῶν καὶ λοιπῶν σκευῶν), τῶν κτημάτων καὶ τοῦ δημοσίου χρήματος. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἡ ἐξουσία του συνηνώθη μετὰ τῆς τοῦ γενικοῦ βικαρίου εἰς ἓν πρόσωπον, πιθανῶς δὲ ὁ μαστρομασσάρος ἦτο σημαίνων ἀξιωματοῦχος καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνετοκρατίας. Κατὰ τὸν Miller, ὁ παρὰ Φραντζῇ ἀναφερόμενος *μασεραΐδινὸς* εἶναι παρεφθαρμένος τύπος τοῦ *μαστρομασσάρου*. Π. Ν. Π.

Μάστρον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 269. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ 50 σκηνίτας. Χ. Δ.

μαστροπεία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ μαστροπεύειν, παρακίνησις πρὸς ἀσέλγειαν, ἄλλως *προαγωγεία*.

—[*Ποιν. Δίκ.*] Βλ. λ. *ἠθῶν* βλάβη.

—[*Κανον. Δίκ.*] Βλ. λ. *ἠθῶν* πλημμελήματα.

μαστροπεύω· ἀσκῶ τὸ ἔργον τοῦ μαστροποῦ, τοῦ προαγωγοῦ, παρακινῶ εἰς ἀσέλγειαν.

μαστροπὸς (ὁ, ἡ)· ὁ παρακινῶν εἰς ἀσέλγειαν, εἰς πορνείαν, ἄλλως *προαγωγός*, κοιν. *ρουφιάνος*· || μεταφ., ὁ ἐπὶ διαφθορᾷ ἐνεργῶν: «μαστροπὸς τῆς πολιτικῆς, — τῆς διοικήσεως».

μαστροχαλαστὴς (ὁ)· εἰρωνικῶς, ὅστις ἐπιχειρεῖ μὲν νὰ κατασκευάσῃ τι, ἀλλ' ἀντὶ τούτου καταστρέφει τὸ ὑπάρχον, κακὸς τεχνίτης.

μαστώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· μαστοειδής.

μαστωδυνία (ἡ). Ὁ μαστὸς τῆς γυναικὸς ἀποτελεῖ ὄργανον, τὸ ὁποῖον εἴτε λόγῳ ἁπλῆς φλεγμονῆς ἢ ἀναπτύξεως ἐν τῷ ἀδένι αὐτοῦ διαφόρων ὄγκων καλοήθων ἢ κακοήθων, εἴτε καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς φλεγμονῆς ἢ ὀργανικῆς παθήσεως τοῦ ἀδένος, ἀλλ' ἁπλῶς ἕνεκα συμφορήσεως αὐτοῦ, παρατηρουμένης συνήθως μικρὸν πρὸ τῆς ἐμμήνου ῥύσεως ἢ καὶ κατ' αὐτήν, ὡς καὶ ἐπὶ παθήσεων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς καὶ κατὰ τὴν κλιμακτηριακὴν ἡλικίαν, καθίσταται λίαν εὐαίσθητος καὶ ἐπώδυνος. Ἡ τοιαύτη δὲ εὐαισθησία τοῦ μαστοῦ καλεῖται μὲ τὸν γενικὸν ὅρον *μαστωδυνία*. Κ. Λ.

Digitized by Google

Μάστωρ *[Μυθολ.]*. Ἰθακήσιος, πατὴρ τοῦ Ἀλιθέρσου καὶ τοῦ Λυκόφρονος, οἵτινες ἀπ' αὐτοῦ ἐκαλοῦντο καὶ *Μαστορίδαι* (βλ. λ.). Α. Θ. Σ.

Μασύλιοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*· βλ. *Μασσύλιοι*.

μασχάλη (ἡ)· ἡ μεταξὺ χειρός, βραχίονος καὶ κορμοῦ γωνία, κοιν. *ἀμασχάλη*: «κρατεῖ τὰ βιβλία εἰς τὴν μασχάλην».

—*[Ἀνατομ.]* Ἡ *μασχάλη* εἶναι κοιλότης κειμένη μεταξὺ τοῦ πλαγίου τοιχώματος τοῦ θώρακος καὶ τῆς ῥίζης τοῦ ἄνω ἄκρου, ἐνέχουσα πλὴν λίπους πλεῖστα λεμφογάγγλια καὶ ἱδρωτοποιοὺς ἀδένας, ἔτι δὲ τὰ νεῦρα τοῦ βραχιονίου πλέγματος, τὴν *μασχαλιαίαν ἀρτηρίαν* καὶ *φλέβα*. Ι. Π.

—*[Βοτ.]* Καλεῖται *μασχάλη* ἡ ὑπό τινος ἄξονος τοῦ φυτοῦ καί τινος ἑτέρου φυτικοῦ μορίου σχηματιζομένη γωνία. Δ. Ν. Π.

—*[Ναυτ.]* Καλεῖται *μασχάλη* ἡ κορυφὴ τῆς ὀξείας γωνίας ἥν, μετὰ κρηπιδώματος ἢ μετὰ τῆς ἀκτῆς, σχηματίζει λιμενοβραχίων ἢ κυματοθραύστης. Ἡ κορυφὴ τῆς ἐφεξῆς αὐτῇ γωνίας, τῆς ἀμβλείας, ὀνομάζεται *ὦμος*, τὸ δὲ μεταξὺ τῶν κορυφῶν διάστημα, καθ' ὃ ὁ κυματοθραύστης προσφύεται, *ῥίζα*. Σ. Ε. Λ.

μασχαλιαῖος, *—α, —ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μασχάλην, ὁ τῆς μασχάλης: «μασχαλιαία ἀρτηρία, —ταξιανθία».

—**μασχαλιαία** *ἀρτηρία [Ἀνατομ.]*. Συνέχεια οὖσα αὕτη τῆς ὑποκλειδίου ἀρτηρίας, ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ ἔξω χείλους τῆς 1ης πλευρᾶς (κάτωθεν τοῦ μέσου τῆς κλειδὸς) μέχρι τοῦ κάτω χείλους τοῦ τένοντος τοῦ μείζονος θωρακικοῦ μυός, ἔνθα μεταβαίνει εἰς τὴν βραχιόνιον ἀρτηρίαν· διελαύνει δὲ τὴν μασχαλιαίαν κοιλότητα, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ βραχιονίου πλέγματος, ὑπὸ τῆς μασχαλιαίας φλεβὸς καὶ ὑπὸ λεμφαγγείων καὶ λεμφογαγγλίων. Οἱ κλάδοι δ' αὐτῆς διανέμονται πάντες εἰς τὰ τοιχώματα τῆς μασχαλιαίας κοιλότητος. Ι. Π.

—**μασχαλιαία** *ταξιανθία [Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ διάταξις τῶν ἀνθέων, καθ' ἣν ταῦτα ἀναφαίνονται ἐκ τῶν μασχαλῶν τῶν φύλλων. Δ. Ν. Π.

—**μασχαλιαία** *φλὲψ [Ἀνατομ.]*. Βαλβιδοφόρος οὖσα αὕτη, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ κάτω χείλους τοῦ μείζονος θωρακικοῦ μυός, σχηματιζομένη ἐκ τῆς συμβολῆς τῶν δύο βραχιονίων φλεβῶν, καὶ ἐκτείνεται μέχρις ὑποκάτω τῆς κλειδός, πορευομένη παρὰ τὴν ὑποκλείδιον ἀρτηρίαν· εἰς ταύτην συμβάλλουσι πᾶσαι αἱ φλέβες τῶν ἄνω κώλων, αἱ τε ὑποδόριοι καὶ αἱ ἐν τῷ βάθει. Ι. Π.

—**μασχαλιαῖον** *νεῦρον [Ἀνατομ.]*. Εἶναι τὸ παχύτατον τῶν λοιπῶν τοῦ ὤμου νεύρων, ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ ὀπισθίου στελέχους τοῦ βραχιονίου πλέγματος καὶ διήκει πρὸς τὸν βραχίονα· ἀφικόμενον δ' ὑπὸ τὸν δελτοειδῆ μῦν ἀποσχίζεται εἰς τελικοὺς κλάδους, ὧν ὁ παχύτερος ἐννευροῖ τὸν μῦν τοῦτον, οἱ δὲ λοιποὶ διανέμονται εἰς τὸν ἐλάσσονα στρογγύλον, τὴν κατ' ὦμον ἄρθρωσιν καὶ εἰς τὸ δέρμα. Ι. Π.

μασχαλίζω· ναυτ., κρεμῶ ἀπὸ τὴν μασχάλην τὴν ἄγκυραν· || ἀρχ., ἀκρωτηριάζω, κατακερματίζω τὸ σῶμα τοῦ φονευθέντος καὶ θέτω τὰ μέρη αὐτοῦ ὑπὸ τὴν μασχάλην (βλ. *μασχαλισμός*).

μασχαλίς, *—ίδος* (ἡ)· παραβλάστημα, παραφυὰς φυτοῦ, ὁποῖα τὰ τῆς ἐλαίας ἢ τῆς συκῆς τὰ βλαστάνοντα παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ δένδρου· || ὁ ὡς μόσχευμα χρησιμοποιούμενος βλαστὸς δένδρου.

μασχαλίσματα (τά)· τὰ ἀκρωτηριάσματα, τὰ μέλη τοῦ δολοφονηθέντος, τὰ ὁποῖα ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν μασχάλην.

μασχαλισμὸς (ὁ). Βάρβαρον ἔθιμον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ δολοφόνος ἀπέκοπτεν ἕνα τῶν δακτύλων (σπανίως καὶ ἄλλο τι μέλος) τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν (αἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς τὰ κύρια ὄργανα τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας), ἐταρίχευεν αὐτὸν καὶ ἐκρέμα ἔπειτα ἀπὸ τοῦ τραχήλου πρὸς τὴν μασχάλην, πιστεύων ὅτι οὕτως θ' ἀπέφευγε τὴν ἐκδίκησιν. Ὁ μασχαλισμὸς ἦτο ἔθος ἀρχαιότατον, μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου (Χοηφόροι 439), τοῦ Σοφοκλέους (Ἠλέκτρα 445) καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου (4. 477), καὶ διετηρήθη μέχρι τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων (βλ. *Σουΐδαν* καὶ *Φώτιον* ἐν λ. *μασχαλίσματα*).

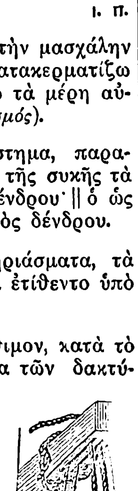

Μασχαλιστήρ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σ. Π. Λάμπρου*, Νέος Ἑλληνομνήμων (τ. Β'). — *Τοῦ αὐτοῦ*, «Ἀργυροπούλεια» (σ. η'). — *Erwin Rohde*, Die Psyche (Freiburg 1898 τ. Α').
ΚΑΨ.

μασχαλιστήρ, *—ῆρος* (ὁ)· ὁ διὰ τῶν μασχαλῶν δεσμὸς τῶν ὑποζυγίων, ζώνη συγκρατοῦσα τὴν σέλλαν ἢ τὸ σάγμα τῶν ὑποζυγίων· || ναυτ., σύσπαστον (κοιν. *πεσκαδοῦρος*), οὗ ὁ κάτω τρόχιλος ἀπολήγει εἰς ἁρπάγην διπλῆν ἀγρεύουσαν τὴν συγκρατοῦσαν ἄγκυραν ἐκ τῆς ἀτράκτου της, πρὸς πλαγιασμὸν αὐτῆς ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ πλοίου. Τὸ ἀγόμενον τοῦ συσπάστου εἶναί πως λεπτότερον τοῦ συσπάστου τοῦ ἐπωτιδίου. Σ. Ε. Λ.

μασχαλῖτις (ἡ) *[Κτηνιατρ.]*. Καλεῖται τὸ ἁπαλὸν οἴδημα, ὅπερ ἀναφαίνεται κατὰ τὸν ἀγκῶνα τοῦ ἵππου, ἔχον μέγεθος καρύου ἢ καὶ μήλου. Ἡ πάθησις αὕτη προσβάλλει τοὺς ἵππους, οἵτινες συνηθίζουσι νὰ κατακλίνωνται ὀκλαδόν, ἀκριβῶς, δηλαδή, ὅπως κατακλίνεται ὁ βοῦς. Κατὰ τὴν τοιαύτην κατάκλισιν αἱ πτέρναι τῶν προσθίων ποδῶν πιέζουσι δυσαναλόγως τὸν ἀγκῶνα, ὁπότε καὶ ὁ ἵππος προσβάλλεται ὑπὸ μασχαλίτιδος. Ὡς μέσον προληπτικὸν συνιστᾶται ἡ πετάλωσις τοῦ ἵππου μὲ πέταλα ἔχοντα βραχεῖς βραχίονας, ὡς θεραπευτικὸν δὲ ἡ ἐπίπασις τῶν ἐκδαρέντων μερῶν δι' ἐπουλωτικῆς κόνεως ἢ καὶ χειρουργικὴ ἐπέμβασις πρὸς ἀφαίρεσιν τοῦ οἰδήματος. Δ. Ν. Π.

Μασχολούριο(ν) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 489. Χ. Δ.

μάσω· βλ. *ὁμαδεύω*.

μασῶ (*—άω*), ἀόρ. *ἐ)μάσησα—ἐ)μασήθην*, παρακ. παθ. μετχ. *με)μασημένος*· λειοτριβῶ τὴν τροφὴν ἐν τῷ στόματι διὰ τῶν ὀδόντων: «μὲ πονεῖ ἕνα δόντι καὶ δὲ μπορῶ νὰ μασήσω», «αὐτὸ τὸ κρέας δὲ μασιέται, εἶναι σκληρό»· || συνεκδ. καὶ ἐπὶ τὸ ἀστειότερον, τρώγω, δαπανῶ εἰς τροφήν: «πάμε νὰ μασήσωμε, γιατὶ εἶναι μεσημέρι»· || φρ. «τὰ μασάει τὰ λόγια του», ὅταν τις δὲν δύναται ἢ μᾶλλον δὲν θέλῃ νὰ εἴπῃ τι σαφῶς, οἷον ἐπὶ ἐνόχου ἀπολογουμένου: «μασημένα λόγια» ἀσαφεῖς, δυσείκαστοι λόγοι· || μεταφ. συμπιέζω, συνθλίβω: «μοῦ 'πιασε τὸ δάχτυλό μου ἡ πόρτα καὶ μοῦ τὸ μάσησε».

Μασὼ *ντ' **Ἀρνουβίλ*** (Machault d' Arnouville), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος πολιτικὸς (1701—1794). Διετέλεσε διαδοχικῶς σύμβουλος τοῦ Παρλαμέντου τῶν Παρισίων, πρόεδρος τοῦ μεγάλου συμβουλίου, γενικὸς ἐπιμελητὴς τῶν οἰκονομικῶν, σφραγιδοφύλαξ καὶ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Κυρίως κατέστη διάσημος, διότι ἀντικατέστησε τὸν φόρον τῆς δεκάτης διὰ τοῦ φόρου τῆς εἰκοστῆς, προκαλέσας οὕτως ἀναστάτωσιν εἰς τὰς τάξεις, ἰδίως τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, οἵτινες κατώρθωσαν διὰ τῆς κυρίας Πομπαδούρ, εὐνοουμένης τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ', νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ντ' Ἀρνουβὶλ ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους. Τῷ 1794 συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ὡς ὕποπτος ἐφυλακίσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ. Μ. Ν. Δ.

μὰτ (λ. περσ. = νεκρός, τεθνεώς)· τεχνικὸς ὅρος ἐν τῷ ζατρικίῳ, σημαίνων τὸ *σὰχ* (= ἀπειλὴ βασιλέως) τὸ μὴ δυνάμενον νὰ καλυφθῇ. Διὰ τοῦ *μὰτ* ἐπέρχεται λῆξις τῆς παρτίδος (βλ. λ. *ζατρίκιον*).

Μάτ, ἢ ***Μάτις*** (οἱ). Πατριὰ ἀλβανική, κατοικοῦσα βορείως τῆς Κροΐας, πόλεως τῆς Ἀλβανίας, ὑπαγομένη εἰς τὴν φυλὴν τῶν Γκέγκηδων (Μαλισσόρων). Ἐκ τῆς πατριᾶς ταύτης ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ὁλόκληρον τὸ ὑπ' αὐτῆς κατοικούμενον διαμέρισμα, ὡς καὶ ὁ διαρρέων αὐτὸ ποταμός. Τὸ διαμέρισμα περιλαμβάνει ἀρκετὰ χωρία, ὧν τὸ πολυπληθέστερον καλεῖται ὡσαύτως *Μάτ*, ὅπερ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο ἕδρα ἐπάρχου καὶ εἶχεν ἐργοστάσιον πυρίτιδος. Χ. Ι. Σ.

Μάτ, ἢ ***Μάτις***, ἢ ***Μάθης*** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀλβανίας, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Γιαβλανίτσα, κειμένου πρὸς δυσμὰς τῆς Δίβρης καὶ τῆς Ἀχρίδος. Διερχόμενος τὴν ὁμώνυμον εὐφορωτάτην κοιλάδα ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Δρίνου ὀλίγον νοτίως τοῦ Ἀλεσίου. Χ. Ι. Σ.

ματὰ ἐπίρρ. ἄλλος τύπος τῆς *μετά*, πάλιν, ἐκ δευτέρου, ξανά: «δὲν τὸ κάνω ματὰ» ἄλλως «δὲν τὸ ματακάνω»· || συνήθως ὡς πρῶτον συνθετικὸν μετὰ ῥημάτων πρὸς δήλωσιν ἐπαναλήψεως: *ματαέρχομαι, θὰ ματάρθω, ματακάμνω, μὴν τὸ ματακάμῃς, ματαλέω, μὴν τὸ ματαπῇς* κλπ. || ἐπειδὴ ἡ σύνθεσις εἶναι χαλαρά, δύναται καὶ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ ῥήματος: «δὲ ματὰ τὸ 'καμε», «νὰ μὴ ματὰ τὸ πῇς».

Ματαβούλι, ***Σίμων***. Σέρβος συγγραφεὺς (1852—1908). Μέλος τῆς Σερβικῆς ἀκαδημίας, ἔγραψε διάφορα ἔργα, ἅτινα διακρίνονται διὰ τὴν ὀξεῖαν παρατηρητικότητα καὶ τὸ εὔθυμον ὕφος. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ἀπὸ τὸ Μαυροβούνιον εἰς τὴν Δαλματίαν» (1888), «Οἱ τελευταῖοι ἱππόται» (1903), «Ἀνήσυχοι ψυχαί», «Ὁ φυγὰς» μυθιστόρημα σημειῶσαν ἐπιτυχίαν, «Σκηναὶ ἐκ τῆς ζωῆς τῶν παραθαλασσίων». Γ. Ι. Β.

Ματαγκάλπα (Matagalpa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νικαράγουας, ΒΔ. τῆς ὑπὸ τῶν σεισμῶν καταστραφείσης (1931) πόλεως Μανάγκουας. Κάτ. 18.000. Εἰς τὴν περιφέρειάν της εὑρίσκονται πολλὰ χρυσωρυχεῖα. Μ. Ι. Θ.

Ματάγριφον ἢ ***Ματαγραφὸν*** (ἐν φραγκικοῖς κειμένοις Matagriffon, Matagrifon, ἢ Mata-Ghriphon). Γαλλικὸν ὄνομα φραγκικοῦ κάστρου κτισθέντος ὑπὸ τῶν Φράγκων κατακτητῶν τῆς Πελοποννήσου ἀρχομένου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐν τῇ βαρωνείᾳ τῆς Ἄκοβας (βόρειον Ἀρκαδίαν) ἐπὶ ἐπικαίρου μεγάλης πέτρας, 5 χιλμ. βορείως τῶν σημερινῶν Λαγκαδίων τῆς Γορτυνίας. Ἡ λέξις ἑρμηνεύεται «πάταξον τὸν Γραικὸν» (ἤτοι ἑλληνοφόνιον) ἐκ τοῦ γαλλικοῦ mater (φονεύειν) καὶ τοῦ Grifon μεσαιωνικοῦ γαλλικοῦ τύπου τοῦ Grec (= Ἕλληνος). Ὑπ' ἄλλων ἑρμηνεύεται «θάνατος εἰς τὸν γρύπα ἢ γύπα», ἤτοι τὸν πολέμιον (δηλ. τὸν Ἕλληνα). Ι. Σ. Σ.

Ματαθίας. Ἑβραϊκὸν ὄνομα τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων *Ἀντιγόνου* τοῦ ἐκ τῶν Μακκαβαίων.

ματαιοδοξία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ματαιοδόξου, ἡ ἐκ μικρῶν καὶ ἀσημάντων πραγμάτων ἐπιδίωξις δόξης, μικρολογία, κενοδοξία.

ματαιόδοξος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ματαίαν δόξαν, ὁ διὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα ἐπιδιώκων δόξαν, μικρολόγος, κενόδοξος.

ματαιοδοξῶ (*—έω*)· εἶμαι ματαιόδοξος, ἐπιδιώκω δόξαν ἐκ μικρῶν καὶ ἀσημάντων πραγμάτων, κενοδοξῶ.

ματαιολογία (ἡ)· μάταιος, κοῦφος λόγος, φλυαρία, μωρολογία.

ματαιολογῶ (*—έω*)· λέγω ματαίους, κούφους λόγους, φλυαρῶ, μωρολογῶ.

ματαιοπονία (ἡ)· μάταιος πόνος, χαμένος κόπος, ἀνωφελὴς προσπάθεια: «εἶναι ματαιοπονία νὰ ζητῇς αὐτὴν τὴν θέσιν».

ματαιοπονῶ (*—έω*)· ματαίως πονῶ, ἄδικα κοπιάζω, χάνω τὸν κόπον μου: «ματαιοπονεῖς μὲ τὸ νὰ ζητῇς αὐτὴν τὴν θέσιν».

μάταιος, *—α, —ον*· ὁ μάτην, ὁ ἀνωφελῶς γινόμενος, ὁ μὴ παρέχων τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα: «μάταιος κόπος», «ματαία προσπάθεια», «ματαία ἐλπίς»· || «μάταιος κόσμος» ἡ παροῦσα, ἡ πρόσκαιρος ζωή· || φρ. «ἐπὶ ματαίῳ» μάτην, τοῦ κάκου: «ὅλαι αἱ προσπάθειαί μας ἀπέβησαν ἐπὶ ματαίῳ»· || «μάταιος ἄνθρωπος» κοῦφος, ἀνόητος, ἐπιπόλαιος. —Ἐπίρρ. ***ματαίως***.

ματαιοσπουδία (ἡ)· ἡ σπουδή, ἡ προσπάθεια εἰς μάταια, ἀνωφελῆ πράγματα.

ματαιόσπουδος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ σπουδάζων, ὁ ἀσχολούμενος εἰς μάταια, εἰς ἀνωφελῆ πράγματα.

ματαιοσχολία (ἡ)· ἡ ἀσχολία εἰς μάταια, ἀνωφελῆ πράγματα, ματαιοσπουδία.

ματαιόσχολος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀσχολούμενος εἰς μάταια, ἀνωφελῆ πράγματα, ματαιόσπουδος.

ματαιότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ματαίου, τὸ νὰ εἶναί τι μάταιον, ἀνωφελές: «ἡ ματαιότης τῶν προσπαθειῶν, — τοῦ διαβήματος»· || «ἡ ματαιότης τοῦ κόσμου τούτου» δηλαδὴ ὡς προσκαίρου· || «ματαιότης ματαιοτήτων τὰ πάντα ματαιότης» *(Χρυσόστ.)* ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι μάταια.

ματαιοφρονῶ (*—έω*)· εἶμαι ματαιόφρων, σκέπτομαι μάταια καὶ ἀνόητα πράγματα, ματαιοδοξῶ.

ματαιοφροσύνη (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ ματαιόφρονος, τὸ νὰ διαλογίζεταί τις μάταια καὶ ἀνωφελῆ πράγματα, ματαιοδοξία.

ματαιόφρων, *—ονος* (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διαλογιζόμενος μάταια καὶ ἀνωφελῆ πράγματα, ματαιόδοξος.

ματαιῶ (*—όω*), κοιν. ***ματαιώνω***· καθιστῶ τι μάταιον, ἀτέλεστον, ἐμποδίζω τὴν ἐκτέλεσιν μελλούσης πράξεως: «ἐματαίωσε τὴν παράστασιν, — τὸν διορισμόν», «τὸ συνοικέσιον ἐματαιώθη».

ματαίωσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ματαιοῦν, τὸ νὰ καταστῇ τι ἀτέλεστον: «ἡ ματαίωσις τοῦ διορισμοῦ, — τοῦ συνοικεσίου, — τῆς παραστάσεως».

ματάκι (τό), ἄλλως ***ἀματάκι***. Νεοελληνικὴ παιδιά, παιζομένη διὰ βώλων ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους ὑπὸ δύο παικτῶν. Ὁ εἷς τῶν παικτῶν τοποθετεῖ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἕνα βῶλον. Ὁ ἕτερος τότε, ἱστάμενος ὄρθιος ἄνωθεν αὐτοῦ, φέρει τὸν βῶλόν του πλησίον τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ σκοπεύει ἐπὶ ἀρκετὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους βῶλον, μεθ' ὃ ἀφίνει αὐτὸν ἐλεύθερον. Ἂν οὕτω κατορθώσῃ νὰ πλήξῃ τὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους βῶλον τοῦ ἀντιπάλου, κερδίζει αὐτόν, ὁπότε ὁ ἀντίπαλος τοποθετεῖ ἄλλον. Ἄλλως, τοποθετεῖ αὐτὸς ἰδικόν του ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἵνα σκοπεύσῃ καθ' ὅμοιον τρόπον ὁ ἀνταγωνιστὴς

Digitized by Google

του. Οἱ παῖκται, προτείνοντες ἀλλήλους τὴν παιδιάν, ἐρωτοῦν: «*θέλεις νὰ σοῦ στήσω ἀματάκι;*» Σ. Γ. Σ.

Ματακίδης, *Χριστόδουλος*. Ἀγωνιστής, γεννηθεὶς εἰς τὸ Βαθὺ τῆς Σάμου τῷ 1799. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Πάτμῳ, ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Σαμίων, ὡς πληρεξούσιος δὲ αὐτῶν μετέσχε πασῶν σχεδὸν τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων. Ἐγκαταλιπὼν κατόπιν μετὰ τοῦ Δ. Λογοθέτου τὴν πατρίδα του, διωρίσθη δικαστὴς ἐν Ἑλλάδι (1834). Ἐγένετο εἷς τῶν ἐκδοτῶν τοῦ τριτόμου λεξικοῦ τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ καὶ ἀπέθανεν ἐν Σύρῳ τῷ 1847. Ν. Ι. Ζ.

Μάταλα (ἡ), ἡ *Μάταλλα*, *Μάταλον*, *Μέταλον*, *Μάρταλον* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Κρήτης, κειμένη ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν τῆς νήσου ἀκτῶν, εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πεδιάδος τῆς Μεσαρᾶς. Ἦτο ἐπίνειον τῆς πόλεως Φαιστοῦ. Ἴχνη τινὰ αὐτῆς διακρίνονται σήμερον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἕνεκα τῆς καθιζήσεως ἣν ὑπέστησαν ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων τὰ μεσημβρινὰ τῆς Κρήτης παράλια.

Παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως ἵδρυται σήμερον μικρὸν ὁμώνυμον χωρίον, ἔχον 49 κατοίκους καὶ ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα Πιτσιδίων τῆς ἐπαρχίας Πυργιωτίσσης τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Ν. ΚΛΣ

— **Μάταλα** [*Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Λίθινον*).

— **Μάταλα** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς Κρήτης ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Μεσσαρᾶς (πλάτ. 35°59'10" Β., μῆκ. 24°45'40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia eastern portion), 4 ½ μίλλ. βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου (φάρου) Κάβο Λίτινος καὶ 6 ¾ Ν. ΝΑ. τοῦ ὅρμου (φανὸς) Ἅγιος Γαλήνης. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Μάταλα* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Μάταλλος. Στρατηγὸς Πέρσης, συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ κεφαλῆς 10.000 ἀνδρῶν καὶ φονευθεὶς κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Α. Θ. Γ.

Ματαμόρος (Matamoros) [*Γεωγρ.*]. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς πολιτείας Ταμαουλίπας τοῦ Μεξικοῦ. Εἶναι ἐμπορικὸν κέντρον μεγάλης περιφερείας. Κάτ. 13.000. Μ. Ι. Θ.

Ματαμπέλε (Matabele). Ἀφρικανικὸς λαὸς ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Ζουλοῦ. Οἱ Ματαμπέλε ἐκδιωχθέντες τῷ 1837 ὑπὸ τῶν Μπόερς ἐκ Τράνσβααλ κατέφυγον καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λίμποπο καὶ Ζαμπέζη χώραν, ὅπου ἀπερρόφησαν πολλοὺς λαοὺς τῆς καταληφθείσης ὑπ' αὐτῶν φυλῆς τῶν Μασμπόνα. Σήμερον εἶναι ποιμένες καὶ γεωργοί. Παρ' αὐτοῖς ἰσχύει ἡ πολυγαμία καὶ ὁ ἀνὴρ δύναται νὰ νυμφευθῇ πάσας τὰς ἀδελφὰς τῆς συζύγου του. Γ. Ι. Β.

Ματαμπελελάνδη (Matabeleland) [*Γεωγρ.*]. Χώρα τῆς Ν. Ἀφρικῆς, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῆς Ν. Ροδεσίας, καὶ ὀνομαζομένη ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντος λαοῦ τῶν *Ματαμπέλε* (βλ. λ.). Κεῖται πρὸς Β. τοῦ Τράνσβααλ καὶ πρὸς Δ. τῆς Μασοναράνδης, ἐκτείνεται δὲ ἐπὶ τοῦ μεγάλου ὑψιπέδου τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς ὕψος 1700 μ. περίπου πέμπει πρὸς τοὺς ποταμοὺς Λιμπόπο καὶ Ζαμπὶ πλείστους παραποτάμους. Τὸ κλῖμα, ἂν καὶ ἡ χώρα ἀνήκει εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην, εἶναι μᾶλλον δροσερὸν λόγῳ τοῦ ὕψους. Ὁ χειμὼν διέρχεται ἐν ἀπολύτῳ ξηρασίᾳ, ἐνῷ τὸ θέρος (Νοέμβριος—Μάρτιος) εἶναι κατ' ἐξοχὴν βροχερόν. Ἐκτὸς τῶν Ματαμπέλε, τὴν χώραν κατοικοῦσιν ἐπίσης Ὀττεντότοι, Βοσχιμάνοι κλπ. Εἶναι πλουσία εἰς μεταλλεύματα καὶ πρόσφορος εἰς τὰς καλλιεργείας, ἔχει δὲ κυριωτέρας πόλεις τὰς Μπουλαβάγιο, Γκουέλο καὶ Σελοῦκβε. Ἡ χώρα περιῆλθε τῷ 1889 εἰς τὴν βρεττανικὴν νοτιοφρικανικὴν ἑταιρείαν, ἔκτοτε δὲ μέχρι τέλους τοῦ αἰῶνος ἐσημειώθησαν πλεῖσται ἐξεγέρσεις ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ κατεπνίγησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἡ χώρα προσηρτήθη ἀποτελέσασα τμῆμα τῆς Ν. Ροδεσίας. Χ. Δ.

Ματάνζας (Matanzas) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Κούβας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, κειμένη εἰς τὸν μυχὸν μεγάλου κόλπου, εἰς ὃν ἐκχύνονται οἱ ποταμοὶ Σὰν Ζουάν, Κανιμὰρ καὶ Γιαμούρυ. Εἶναι ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Κούβας. Μ. Ι. Θ.

Ματάνκορ (οἱ) (Matankor ἢ Marankol). Λαὸς τῆς Μελανησίας, κατοικῶν εἰς τὰς νήσους τοῦ Ναυαρχείου ἐν τῇ Νοτίῳ θαλάσσῃ. Οἱ Ματάνκορ εἶναι μετρίου ἀναστήματος, ἔχουσι χρῶμα ἀνοικτὸν καὶ κόμην βοστρυχώδη. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἁλιείαν καὶ τὴν ἀγγειοπλαστικὴν καὶ κατοικοῦσιν εἰς κωνοειδεῖς καλύβας ἐπὶ πεδιάδων ἐκτάσεων. Πιστεύουσιν εἰς τὰς μαγείας καὶ τὰ πνεύματα, θάπτουσι δὲ τοὺς νεκροὺς των ἐντὸς τῶν καλυβῶν. Γ. Ι. Β.

ματαντὸρ (Ισπαν. λέξ. matador, ἐκ τοῦ λατιν. mactare=σφάζω). Εἰς τὰς ταυρομαχίας ἐν Ἱσπανίᾳ τὸ ὄνομα τοῦτο δίδεται εἰς τὸν ταυρομάχον τὸν ἐπιφορτισμένον νὰ φονεύσῃ διὰ τοῦ ξίφους τὸν ταῦρον (βλ. λ. *ταυρομαχίαι*).

ματαπὰν (matapan) [*Νομισμ.*]. Παλαιὸν βενετικὸν νόμισμα, ὅπερ ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως ἔφερε τὴν εἰκόνα τοῦ δόγη Ἐρρίκου Δανδόλου, λαμβάνοντος παρὰ τοῦ Ἁγίου Μάρκου τὴν σημαίαν, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καθημένου. Οἱ Σέρβοι βασιλεῖς ἐμιμήθησαν τὸ νόμισμα τοῦτο κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἀντικαταστήσαντες τὸ λατινικὰ γράμματα διὰ σλαυϊκῶν. Μ. Δ. Β.

Ματαπᾶς, *Κάβο* — [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Χερσονησὶς καὶ ἡ νοτία αὐτῆς ἄκρα, τερματίζουσαι πρὸς νότον τὴν *Χερσόνησον τοῦ Ταϋγέτου* (τῆς *Μάνης*) καὶ ἀποτελοῦσα τὴν νοτίαν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου ἐσχατιάν. Τὸ ἐπισημότατον τῶν θαλασσῶν μας ἀκρωτήριον (πλάτ. 36°22'40" Β., μῆκ. 22°28'45" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3372: Gulf of Lakonikos) ἐφ' οὗ λειτουργεῖ (1887, μεταρρύθμισις 1929) φάρος λευκοῦ σταθεροῦ, ἐναλλάσσοντος πρὸς λευκὴν ἀναλαμπὴν ἀνὰ 2'. Ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν ξένων Cap Matapan, εἶναι τὸ *Ταίναρον* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Ματάρα, ἡ **Ματούρα** (Matara) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς νήσου Κεϋλάνης, ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πόλεων της. Κατελήφθη ὑπὸ τῶν Πορτογάλων τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν τῷ 1645. Σῴζονται εἰσέτι τὰ ἐρείπια τῶν ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν ἀνεγερθέντων φρουρίων, ὡς καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ντόντρα. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως ἀφθονοῦν οἱ πολύτιμοι λίθοι, σάπφειροι, τοπάζια, ἀμέθυστοι κλπ.

Ματαράγκα [*Γεωγρ.*]. —1) Κώμη τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς Δ. τῆς Γαβαλοῦς ἧς ἀπέχει 2 ὥρας καὶ 15', καὶ ΝΑ. τοῦ Ἀγρινίου (19 χλμ.), ἐγγὺς τῆς Ν. ὄχθης τῆς Τριχωνίδος λίμνης. Συγκοινωνιακῶς ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Ἀγρινίου - Ναυπάκτου καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν τμῆμα, γραφεῖον Τ.Τ.Τ. καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κύριον προϊὸν αὐτῆς εἶναι τὰ καπνά. Κάτ. (1928) 1 908. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης καὶ τὰ χωρία *Παλαιοπλάτανος* καὶ *Χασάναγα*.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Τραχειᾶς τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 64.

—3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Βουπρασίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 271.

—4) Χωρίον τῆς κοινότητος Χατζῆ τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 230.

—5) Κώμη τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Ν. τοῦ Παλαμᾶ, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἐπὶ τῆς ἀπὸ Καρδίτσης εἰς Λάρισαν ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, διέρχεται δὲ παρ' αὐτὴν ὁ παραπόταμος τοῦ Πηνειοῦ Ὀνόχωνος (Σοφαδίτικο). Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.414. Χ.Δ.

— **Ματαράγκας** *Πύργος* [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Θεσσαλίας (βλ. *Πύργος* Ματαράγκας).

Ματαράγκας. Ὄνομα οἰκογενείας ἀλβανικῆς καταγωγῆς, ἥτις μετηνάστευσε κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα εἰς Κεφαλληνίαν καὶ κλάδος ταύτης εἰς Ζάκυνθον. Κυριώτερον μέλος αὐτῆς εἶναι ὁ *Παναγιώτης*, γεννηθεὶς ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1834 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1895. Νομικός, λογογράφος καὶ ποιητής, ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους προξενικὰς θέσεις καὶ ἐδημοσίευσε ποιητικὰς συλλογάς: «Νεαρὰ ἀθύρματα», «Ποιητικαὶ ἐμπνεύσεις» καὶ «Φαντασία καὶ καρδία», ἐπαινεθείσας εἰς διαγωνισμούς. Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν εἰς δύο τόμους «Ἐρωτικὰ καὶ πατριωτικὰ ποιήματα», μετέφρασεν ᾄσματά τινα τῆς «Κολάσεως» τοῦ Δάντου καὶ ἔγραψεν ἄρθρα πολιτικά. Διετέλεσε νομάρχης Ζακύνθου. [*Δ. Χ. Ζώη*: «*Εἷς ποιητής*».] Λ. Χ. Ζ.

ματαρᾶς (ὁ) Ἰδιωματ., εἶδος ἀσκοῦ ἐκ δέρματος, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἀγρόται ἢ οἱ κυνηγοὶ φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν ὕδωρ (λ. τουρκική).

Ματαρία [*Γεωγρ.*]. —1) Προάστειον πρὸς Β τοῦ Καΐρου, ὅπερ συνέχεται πρὸς Β. μετὰ τῆς ἀρχαίας φαραωνικῆς Ἡλιουπόλεως, ἧς σῴζονται ἐλαφρὰ ὑψώματα σημειώνοντα τὸν περίβολον τῶν τειχῶν καὶ ὁ ἐπὶ τόπου κείμενος ὀβελίσκος τοῦ Σενουσορὲτ Α' (Σεσώστριος), οὗ ὁ δίδυμος ἔπεσε κατὰ τὸν ΙΒ' μ. Χ. αἰῶνα. Τὸ πλησίον τζαμίον ἦτο ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. —2) Κωμόπολις 15 χιλ. κατοίκων ἐπὶ ταπεινῆς γλώσσης τῆς λίμνης Μεντζάλας κατὰ τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου.

— **Ματαρία** [*Γεωγρ.*]. Διῶρυξ ὕφαλος (ὑφαλαῦλαξ), ἐσκαμμένη παραλλήλως τῆς Β. ὄχθης τῆς αἰγυπτιακῆς λιμνοθαλάσσης *Μεντζαλὲ* (ἀρχ. *Σιρβωνίδος*) καὶ ἑνοῦσα τὸ Πορτσαῒδ πρὸς τὸ στόμιον τῆς Δαμιέττης τοῦ Νείλου. Σ. Ε. Λ.

Ματαρίς, *Ρὰς* — [*Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Κυρηναϊκῆς (ἀρχ. *Ζεφύριον*), σχηματίζον τὴν ἀρχὴν τοῦ λιμένος τῆς *Ντέρνας* (ἀρχ. *Δαρνίς*, βλ. λ.) καὶ τὴν ῥίζαν τοῦ κυματοθραύστου του (πλάτ. 32°45' Β., μῆκ. 22°40' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 244: Derna to Mersa Matruh). Σ. Ε. Λ.

Ματαρισβάν. Θεὸς ἐν τῇ ἰνδικῇ μυθολογίᾳ, ἀνάλογος πρὸς τὸν Προμηθέα τῶν Ἑλλήνων. Ἐδίδαξεν εἰς τοὺς Βρίγους (τοὺς μεταδίδοντας, κατὰ τὴν ἰνδικὴν μυθολογίαν, τὸ πῦρ εἰς τοὺς ἀνθρώπους) τὸν τρόπον καθ' ὃν παράγεται τὸ πῦρ διὰ τῆς ταχείας προστριβῆς τεμαχίων ξύλου. Κατά τινα ἄλλην παράδοσιν αὐτὸς οὗτος ὁ Ματαρισβὰν ἐκόμισεν ἐξ οὐρανοῦ τὸ *Ἄγνι* (βλ. λ.) πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Γ. Ι. Β.

Ματαρὸ (Mataró) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ νομῷ Βαρκελώνης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαρκελώνης-Περπινιάν. Κάτοικοι 23.000. Ἡ πόλις παράγει ἐξαίρετον οἶνον, ἔχει δὲ λινουργεῖα, βαμβακουργεῖα, σαπωνοποιεῖα, χαρτοποιεῖα, ὑελουργεῖα, βυρσοδεψεῖα κλπ. Δ. Σ. Δ.

«**Ματαρό, διηγήσεις τοῦ —**» (Cuentos de Mataró). Οὕτως ὀνομάζεται σειρὰ δημοφιλεστάτων ἐν Καταλανίᾳ ἱστορικῶν καὶ ἀνεκδότων, τὰ ὁποῖα ὑποτίθεται ὅτι περιγράφουν κωμικώτατα ἐπεισόδια συμβάντα ἐν Ματαρὸ κατὰ τὴν γαλλικὴν εἰσβολήν. Συνελέγησαν καὶ ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον τῷ 1877 ὑπὸ τοῦ Evaristo Dey. Δ. Σ. Δ.

Ματασούνθα. Ἡγεμονὶς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Γότθων. Ἦτο θυγάτηρ τῆς Ἀμαλασούνθης, θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Γότθων Θεοδωρίχου (472—526). Τῷ 538, διεξάγοντος τοῦ πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς πολέμου, ὁ τότε ἡγεμὼν τῶν Γότθων Οὐίττιγις, ἵνα ἑδραιώσῃ τὴν θέσιν του διὰ γαμικοῦ δεσμοῦ μετὰ τῆς ἐκπεσούσης δυναστείας τοῦ Θεοδωρίχου, συνεζεύχθη ἄκουσαν τὴν Ματασούνθαν, ἥτις ὅμως, ἐκ μίσους πρὸς τὸν σύζυγόν της, προῆλθεν εἰς μυστικὰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν Βυζαντινῶν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὑπὸ τούτων κατάληψιν πλείστων πόλεων τῆς μέσης Ἰταλίας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Οὐιττίγιδος (539), μετὰ τὸν θάνατον δὲ τούτου συνεζεύχθη τὸν Βυζαντινὸν στρατηγὸν Γερμανόν. Ν. ΚΛΣ

Ματαχάϊ *Γιοῦσα*. Ἰάπων ζωγράφος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐξωγράφησε σκηνὰς ἐκ τοῦ βίου τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν χωρικῶν, γυναῖκες τοῦ λαοῦ μὲ τὰς χαρακτηριστικὰς αὐτῶν στολὰς καὶ ἄλλας ῥωποραφίας, ἐγένετο δὲ ὁ πρόδρομος ἰδίας σχολῆς, ἀναλόγου πρὸς τὴν ἐν Εὐρώπῃ ρεαλιστικήν. Τὰ ἔργα τοῦ Ματαχάϊ παρ' ὅλην τὴν μεγάλην ἀξίαν των, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰάπωνες ἀνεγνώριζον εἰς αὐτά, δὲν ἔσχον μεγάλην διάδοσιν, παρὰ μόνον κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὁπότε κατέστησαν περιζήτητα, ἀγοραζόμενα ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων συλλεκτῶν. Χ. Δ.

Ματαχίβα (Matahiva) [*Γεωγρ.*]. Νῆσος τοῦ ΝΑ. Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἐκ τοῦ ἀρχιπελάγους τοῦ Τουαμότου (πλάτ. 14° 54' νοτ., μῆκ. 148° 40' δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 767: Tuamota or Low archipelago) ἀνεκαλύφθη τῷ 1820 ὑπὸ τοῦ Μπελλιγξχάουζεν μετονομάσαντος τὴν νῆσον Lazarett Atoll. Ἀποτελεῖ κλασσικὸν παράδειγμα ἐξελίξεως κοραλλιογενοῦς ἀτόλλης. Σ. Ε. Λ.

Ματβέγιεφ, *Ἀνδρέας - Μερκούλιεβιτς*. Ρῶσος ζωγράφος (1702—1739). Εἶναι ὁ πρῶτος Ρῶσος ζωγράφος, ὅστις ἠσχολήθη μὲ τὴν νεωτέραν τέχνην. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἰακώβου Βίττα, ὡς ὑπότροφος τοῦ μεγάλου Πέτρου καὶ τῆς Αἰκατερίνης Α' ἀπὸ τοῦ 1717 μέχρι τοῦ 1727, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Πετρούπολιν κατέγινεν εἰς τὴν προσωπογραφίαν, ἐξετέλεσε δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου, τῆς Αἰκατερίνης Α' καὶ πλείστων μεγιστάνων. Πλείστας τοιαύτας κατεῖχεν ὁ κόμης Στογκάνωφ, αἵτινες περιῆλθον εἰς τὸ κράτος καὶ ἀνηρτήθησαν εἰς διάφορα μουσεῖα τῆς Ρωσίας. Θ. Β.

— **Ματβέγιεφ**, *Θεόδωρος - Μιχαήλοβιτς*. Ρῶσος ζωγράφος (1758—1826). Διεκρίθη ὡς τοπιογράφος, ἀπεικόνισε δὲ μετὰ πολλῆς χάριτος τὰς λίμνας τῆς Ἑλβετίας, τοὺς καταρράκτας τῶν πέριξ τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Βελίνο καὶ πλεῖστα τοπία τῆς Φινλανδίας καὶ τοῦ Κιέβου. Θ. Β.

Ματβιγιά, *Ρὰς* — [*Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Ἐρυθρᾶς ἐπίσημον (πλάτ. 19° 21' Β., μῆκ. 40° 58' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 8c: Red Sea). Σ. Ε. Λ.

Ματγιὰ (Matja) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Ἀλβανίας (βλ. λ. *Μάθης*).

ματὲ (Maté), ἡ *τέϊον τῆς Παραγουάης*, ἢ *τέϊον τῶν Ἰησουϊτῶν* [*Φαρμακολογ.*]. Καφεϊνοῦχος δρόγη, ἥτις ὑπὸ τὴν μορφὴν ὑδατικοῦ ἐγχύματος πίνεται ὑπὸ τῶν Νοτιοαμερικανῶν ὡς διεγερτικὸν μέσον

Digitized by Google

ἀντὶ τοῦ καφέ, τείου κ. λ. π. Συνίσταται ἀπὸ τὰ φύλλα πλειόνων ἐν Βραζιλίᾳ, Ἀργεντινῇ, Παραγουάῃ καὶ Οὐρουγουάῃ ἰθαγενῶν καὶ καλλιεργουμένων εἰδῶν τοῦ φυτοῦ Ilex καὶ κυρίως τοῦ Ilex paraguayensis. Οἱ συλλεγόμενοι κλάδοι περνῶνται ταχέως δι' ἀκάπνου φλογός, ἑνοῦνται εἰς δέσμας καὶ ξηραίνονται ὑπεράνω ἐλευθέρας φλογός. Τὰ φρυχθέντα φύλλα τέλος κονιοποιοῦνται ἢ ἀλέθονται καὶ συσκευάζονται ἐντὸς δερματίνων σάκκων. Ταῦτα περιέχουν, πλὴν τῶν γνωστῶν φυτικῶν ὑλῶν, καφεΐνην εἰς ποσότητα 0,8—2,0 % καὶ περαιτέρω ὀλίγην ῥητίνην, κιτρικὸν ὀξὺ καὶ χολίνην. Τὸ ματὲ διὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον κέκτηται μικρὰν σημασίαν, ἐνῷ ἐν Ν. Ἀμερικῇ ὑπὸ τὸ ἱσπανικὸν ὄνομα yerba καταναλίσκεται εἰς μεγάλα ποσὰ ἀντὶ τοῦ καφὲ ἢ τείου. Οὕτω ἡ καταναλισκομένη ἐν Ν. Ἀμερικῇ ποσότης ὑπολογίζεται εἰς 100 ἑκατομ. χιλιογράμμων. Εἶναι οἰκονομικώτερον καὶ ὀλιγώτερον ἐκνευριστικὸν τοῦ καφὲ ἢ τείου. Σ. Γ.

Ματέζε (Matese) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ ἐν Ἰταλίᾳ τῶν Νεαπολιτανικῶν Ἀπεννίνων, πλουσία εἰς δάση, φθάνουσα ἐν τῷ ὄρει Μιλέττο τὸ ὕψος 2050 μ. Πρὸς Ν. τῆς ὀροσειρᾶς ἐκτείνεται ἡ ὁμώνυμος λίμνη *Ματέζε*, εἰς ὕψος 1007 μ., ἔχουσα ἔκτασιν 2,24 τ. χλμ. καὶ βάθος 2,6 μ. Γ. Ι. Β

Ματέζιους (Mathesius), *Ἰωάννης*. Ἐγεννήθη τῷ 1504 καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1565. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων σπουδῶν ἐνεγράφη εἰς τὴν θεολογικὴν σχολήν, ἀλλ' ἐλλείψει μέσων διέκοψε τὰς σπουδάς. Τῷ 1529 ἦλθεν εἰς τὴν Βιττεμβέργην, ἔνθα συνεδέθη μετὰ τοῦ Λουθήρου, τῇ προστασίᾳ δ' οὗτου ἐξηκολούθησε τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδάς, μετὰ τὸ πέρας τῶν ὁποίων τῷ 1532 διωρίσθη διευθυντὴς σχολείου, ἀναπτύξας μεγάλην παιδαγωγικὴν ἱκανότητα. Τῷ 1540 μετέβη πάλιν εἰς Βιττεμβέργην, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη φιλοξενούμενος ὑπὸ τοῦ Λουθήρου. μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν ὁποίων ἐγένετο ἱερεύς. Κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἱερατικὴν διακονίαν ἐξεφώνησε πλείστας ὁμιλίας, αἵτινες ἔχουσι λαϊκὸν χαρακτῆρα. Τῶν ὁμιλιῶν τούτων ἄξιαι ἰδίας μνείας εἶναι αἱ ἐκφωνηθεῖσαι κατὰ τὰ ἔτη 1564 καὶ 1565, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Λουθήρου καὶ ἀποτελοῦσαι τὴν πρώτην, τρόπον τινά, βιογραφίαν τοῦ Λουθήρου. Αἱ ὁμιλίαι αὗται ἐξεδόθησαν πολλάκις τύποις. Ἐκτὸς τῶν ὁμιλιῶν ἔγει συνθέσει καὶ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα. Ἐν τοῖς «Pastoral - theologische Blätter» (τοῦ ἔτους 1866) εὕρηται πλήρης κατάλογος τῶν ἔργων τοῦ Ματέζιους. Ἐκλογὴ ἐξ αὐτῶν ἐξεδόθη τῷ 1896—1904 εἰς τέσσαρας τόμους. Κ. Ι. Δ.

ματεζίτης (ὁ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἰνοσίτης*.

Ματέϊκο (Matejko ἢ Mateyko), ***Ἰωάννης Ἀλόσιος***. Πολωνὸς ζωγράφος ἐκ Κρακοβίας (1838 - 1893). Ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσιν ἐτῶν ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν ἔργων του «Ὁ Κάρολος-Γουσταῦος πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Λαδισλάου Λόκιετεκ» καὶ «Ὁ Σιγισμόνδος Γ' παραχωρῶν τὰ προνόμια τῶν εὐγενῶν εἰς τοὺς καθηγητὰς καὶ τοὺς διδάκτορας τῆς ἀκαδημίας τῆς Κρακοβίας». Ἠσχολήθη ἀποκλειστικῶς σχεδὸν μὲ τὴν ἱστορικὴν ζωγραφικὴν καὶ ἐφιλοτέχνησε μέγαν ἀριθμὸν πινάκων, διακρινομένων διὰ τὴν μεγάλην ἀκρίβειαν, μεθ' ἧς ἐκτίθενται τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, εἰλημμένα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς πολωνικῆς ἱστορίας, καὶ παρίστανται αἱ μορφαί, αἱ ἐνδυμασίαι, οἱ ὁπλισμοὶ κλπ. Ἂν καὶ ἀπὸ στενῶς καλλιτεχνικῆς κριτικῆς τὰ ἔργα τοῦ Ματέϊκο παρουσιάζουσι μικράς τινας ἐλλείψεις, ἡ ἀπὸ ἱστορικῆς ὅμως ἀπόψεως μεγάλη αὐτῶν ἀξία τάσσει τὸν δημιουργόν των ἐν τῇ πρωτοπορίᾳ τῶν Πολωνῶν καλλιτεχνῶν. Ἄριστα ἐκ τῶν ἔργων του θεωροῦνται: «Τὸ κοινοβούλιον τῆς Βαρσοβίας τῷ 1773», «Ὁ Κοσκιοῦζκο κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ράκλαβιτς», «Ὑποταγὴ τοῦ δουκὸς Ἀλβέρτου τῆς Πρωσσίας εἰς τὸν βασιλέα Σιγισμόνδον τῆς Πρωσσίας». Ὁ Ματέϊκο ἐχρημάτισεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον διευθυντὴς τῆς ἀκαδημίας τῆς Κρακοβίας καὶ ἔσχε πολλοὺς μαθητάς. Χ. Δ.

«Ματὲν» (Le Matin = Πρωΐα). Γαλλικὴ πρωϊνὴ ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ἐν Παρισίοις. Ἱδρύθη τὴν 26 Φεβρουαρίου 1884 ὑπὸ τοῦ Ἀλφρέδου Ἐντβὰρ (Endwards). Εἶναι συμβεβλημένη μετὰ τῶν «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου καὶ μετὰ τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης» πρὸς ἀνταλλαγὴν εἰδήσεων, θεωρεῖται δὲ ἐκ τῶν ἀρτιωτέρων γαλλικῶν ἐφημερίδων ἀπὸ ἀπόψεως πληροφοριῶν ἰδίως φύσεως χρηματιστηριακῆς, κυκλοφοροῦσα εὐρύτατα ἐν Γαλλίᾳ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Μ. Δ. Β.

Ματέολα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας ἐν Ἀπουλίᾳ, κειμένη ΒΔ. τῆς πόλεως Τάραντος, οὐ μακρὰν τῆς παραλίας τοῦ Ταραντίνου κόλπου. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τῶν ἐτῶν 250—217 π. Χ. Ταυτίζεται πρὸς τὴν σημερινὴν *Ματέρα* (Matera) ἐν τῷ νομῷ Ποτέντσας. Α. Θ. Σ.

Ματεουάλα (Matehuala) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Μεξικοῦ τῆς πολιτείας τοῦ Σὰν Λουΐ Ποτόσσι. Κάτ. 21.350. Ἔχει σημαντικὴν παραγωγὴν ἀργύρου.

Ματέρα (Matera) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ποτέντσας. Ἡ ἐπαρχία ἔχει ἐμβαδὸν 3.794 τ. χλμ. καὶ 139.463 κατ., ἡ δὲ πόλις εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ κεῖται ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Μπάρντανο, ἐν γραφικῇ τοποθεσίᾳ. Κάτ. 17.900. Ἔχει ῥωμανικὴν μητρόπολιν, ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐντὸς βράχου, ἀκρόπολιν, πολυτεχνικὴν σχολήν, ἱερατικὴν σχολήν, μουσεῖον κτλ. Ἔχει ἐργοστάσια ζυμαρικῶν καὶ ἐξάγει ἄφθονον ἔλαιον. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν λατομεῖα. Μ. Δ. Β.

Ματερὰ *[Γεωγρ.]*. Ἀκτὴ ὕφορμος τῆς Τριπολίτιδος κατὰ τὸν ΝΑ. μυχὸν τοῦ κόλπου Γιοὺν-Ἀλ-Καμπρὶτ (πλάτ. 30°46' Β., μῆκ. 20°00' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 246: Ras Makhaber to Benghazi). Εἶναι ὁ *Κροκόδειλος* τῶν ἀρχαίων (Σταδ. Μεγ. θαλ. 77) κατὰ τοὺς μέν, κατ' ἄλλους δὲ τὰ ὀλίγον ΒΑ. *Ἀστρόχουδα* (Σταδ. 76), ὅπερ πιθανώτερον, ἀφοῦ κεῖνται κατέναντι τῆς νήσου Ζεζιρὰτ Λεγκαρὰ (βλ. λ. *Γαῖα*). Σ. Ε. Λ.

ματεριαλισμὸς (ὁ) (materialismus)· βλ. λ. *ὑλισμός*.

Μάτερλιγκ (Maeterlinck), ***Μαυρίκιος***. Σύγχρονος Βέλγος λυρικός, δραματικὸς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1862 ἐν Γάνδῃ τῆς Φλάνδρας, ἔνθα καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν λυκείῳ Ἰησουιτῶν, ἀκολουθήσας δὲ νομικὰς σπουδὰς ἐν Βρυξέλλαις, μετὰ τὰς ὁποίας ἐπὶ βραχὺ καὶ ἐδικηγόρησεν. Ἀπὸ τοῦ 1886, κατόπιν μεταβάσεως ἐν Παρισίοις, ἔνθα εἰσήχθη ἐν τῷ κύκλῳ τῆς «Πλειάδος», ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐνεφανίσθη διὰ ποιητικῆς συνεργασίας, ἡ πρὸς τὰ γράμματα κλίσις αὐτοῦ ἐξεδηλώθη ἀποκλειστική, σχεδὸν δ' εὐθὺς κατέστησεν αὐτὸν ἔνδοξον ἐν Γαλλίᾳ, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Ἐγκαταλείπων τότε τὴν μελισσοκομίαν ἐν τῇ γενετείρᾳ, ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Παρισίοις (1897), ἔκτοτε δέ, δημοσιεύσας πλεῖστα ἔργα, ἠξιώθη τοῦ βραβείου Νόμπελ (1911) καὶ κατέστη εἷς τῶν πολυγραφωτάτων καὶ δημοφιλεστάτων ἐν ταὐτῷ Εὐρωπαίων. Τὰ ἔργα του εἶναι, κατ' εἰδολογικὴν καὶ χρονολογικὴν τάξιν, τ' ἀκόλουθα: Ποιήματα: «Serres Chaudes» (1889), «Douze Chansons» μελοποιηθέντα (1896). Ἔργα θεατρικά: «Princesse Maleine» (δρᾶμα, 1889), «L'intruse», «Les Aveugles» (μονόπρακτα, ὁμοῦ) καὶ «Les sept Princesses» (1891), «Pelléas et Melissande» (πεντάπρακτον, 1892, μελοποιηθὲν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Debussy), «Alladine et Palomides», «Intérieur», «La mort de Tintagiles» μελοποιηθὲν («Trois petits drames pour marionettes», 1894), «Soeur Béatrice» (1894), «Aglavaine et Selysette» (εἰδύλλιον, 1896), «Ariane et Barbe-Bleu» (1901), μελοποιηθέν, «Monna Vanna» (τρίπρακτον ἱστορικὸν δρᾶμα, 1902, μελοποιηθὲν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ H. Février), «Joyselle» (δρᾶμα τρίπρακτον, 1903), «L'Oiseaux bleu» (δρᾶμα, 1909), «Marie Magdeleine» (δρᾶμα ἱστορικόν, 1913), «Le miracle de Saint-Antoine» (1919), «Fiançailles» (1919), «Le Bourgmester de Stielmonde» (ἱστορικὸν δρᾶμα, 1921). Ἔργα φιλοσοφικά: «Le trésor des humbles» (1896), «La Sagesse et la Destinée» (1898), «La vie des abeilles» (1901), «Le temple enseveli» (1902), «Le Double Jardin» (1904), «L'intelligence des fleurs» (1907), «La mort» (1912), «Les débris de la guerre» (1916), «Les sentiers dans la montagne» (1919), «Le Sel de la vie» (1921), «Le nuage qui monte» καὶ «La force de la Mort» (1923), «Le grand secret» (1924), «La vie des termites» (1927), «L'hôte inconnu» καὶ «La vie de l'Espace» (1928). Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἐξέδωκε τὰς ἑξῆς μεταφράσεις συγγραφέων, ὧν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν: «L'Ornement des Noces Spirituelles de Ruysbroek l'Admirable» (ἐκ τοῦ φλαμανδικοῦ, τοῦ μυστικιστοῦ μοναχοῦ Ρυίσμπροκ, 1891), «Anna Bella» τοῦ Ἄγγλου John Ford (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ 1895), «Les disciples à Saïs et autres fragments» τοῦ Novalis (ἐκ τοῦ γερμανικοῦ, 1894), «Makbeth» τοῦ Shakespeare (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ, 1910). Ἐπρολόγισε δ' εἰς μετάφρασιν τοῦ Emerson (1894) καὶ εἰς ἔκδοσιν τῶν ἁπάντων τοῦ Laforgue (1896). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔργων μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν πλεῖστα τῶν ποιημάτων του (ὑπὸ *Γ. Δροσίνη*, «Φωτερὰ σκοτάδια» 1914), ὁ «Πελέας καὶ Μελισσάνθη», ὁ «Παρείσακτος», ἡ «Μόννα Βάννα» (ὑπὸ *Γρ. Ξενοπούλου*, παιχθὲν καὶ ἀπὸ σκηνῆς, ἀμφότερα ἐν περιοδικῷ «Παναθήναια»), ἡ «Μαρία ἡ Μαγδαληνή» (ὑπὸ *Ν. Πορώτη*), τὸ «Γαλάζιο πουλί» (ὑπὸ *Π. Χάρη*), ὁ «Θησαυρὸς τῶν ταπεινῶν» (ὑπὸ *Ν. Καζαντζάκη*). «Ὁ Θάνατος» (ὑπὸ *Ἰ. Ζερβοῦ*), «Ἡ ζωὴ τῶν Μελισσῶν» (ὑπὸ *Ν. Καζαντζάκη*), «Ἡ ζωὴ τῶν Τερμιτῶν» (περιοδικὸν «Κυριακὴ τοῦ Ἐλευθέρου Βήματος»), καὶ ἀποσπάσματα ἐκ τῆς «Πριγκιπίσσης Μαλὲν» (περιοδικὸν «Ὄρθρος») καὶ τῆς «Διανοήσεως τῶν ἀνθέων» (ἐφημερὶς «Ἐλεύθερον Βῆμα»).

Μαυρίκ. Μάτερλιγκ.

Τὸ ἔργον τοῦ Μάτερλιγκ ἔχει τὴν μορφὴν τριλογίας ὑπὸ εὐρυτάτην ἔννοιαν, λυρικόν, δραματικόν, φιλοσοφικόν: τριμερὴς δηλαδὴ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ κατά τε τὴν μορφικὴν σύστασιν καὶ τὴν ἰδεολογικὴν συνάφειαν ἀρρήκτως συμπαγὴς ἡ προοδευτικὴ ἀλληλουχία τοῦ ἔργου τούτου, χαρακτηρίζεται καιρίως ἅπασα διὰ τοῦ γνωρίσματος τοῦ συμβολισμοῦ, ὅστις, τὴν ἀφετηρίαν καταλείπων ἐν Γαλλίᾳ, ἔσχε προσφορώτατον ἔδαφος πρὸς ἀνάπτυξιν εἰς τὴν ὁμιχλώδη καὶ μελαγχολικὴν Φλάνδραν, ὀφείλουσαν ἀληθῶς εἰς τὴν πνοὴν αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ Μάτερλιγκ, καὶ τὴν ὁμάδα τῶν ὁμηλίκων του ἀρίστων αὐτῆς ποιητῶν (κατὰ σειρὰν ἐγγύτητος πρὸς τὰ πρότυπα: A. Fontainas—G. Rodenbach—M. Maeterlinck, G. Le Roy, Ch. van Lehrberg) καὶ τοῦ πλείστου ἔργου τοῦ E. Verhaeren. Ἡ ἐξ ἀρχῆς ἔκφρασις τῶν ἰδεῶν τοῦ Μάτερλιγκ διὰ μέσου τοιαύτης, τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἄλλως τε, μορφῆς, ἀποτελοῦσα τὸ θεμελιῶδες τεκμήριον περὶ τῆς μυστικοπαθοῦς αὐτοῦ προσωπικότητος, παραμένει τὸ ὑποτυπῶδες ἔμβρυον ἁπάσης τῆς ἐπακολουθησάσης παραγωγῆς αὐτοῦ. Ἡ προσωπικὴ καὶ ἐντεῦθεν δημιουργικὴ ἀφομοίωσις τῆς τοιαύτης ἐπιδράσεως παρὰ τῷ Μάτερλιγκ συντελεῖται μετὰ τὸ βραχὺ αὐτοῦ λυρικὸν στάδιον, τὸ περιοριζόμενον εἰς εὐάριθμα, μουσικοπαθῆ ποιήματα, συνεχισθέντα καὶ εἰς ἰσάριθμα ἕτερα μετὰ μακρόν.

Τὸ θέατρον: Ὁ συγγραφεὺς ἀνεβίβασε τὸν συμβολισμὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, δι' ἔργων (1889—1901), ἔνθα μὲν «ἡ δραματικὴ μορφὴ παραμένει ποιητικὴ φαντασία» *(Schuré)*, καὶ ἔνθα ὑπόκεινται μᾶλλον «δραματικὰ ποιήματα, ἐξατμίζοντα τὴν δρᾶσιν ἐντὸς τοῦ ὀνείρου» *(Lemaitre)*, ἀλλ' ἔνθα ἐξ ἴσου ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀντίδρασις πρὸς τὴν κυριαρχοῦσαν τότε τάσιν τοῦ δραματικοῦ ῥεαλισμοῦ, τοῦθ' ὅπερ ὄχι μόνον εἰς τὴν αὐθεντικὴν κριτικὴν *(O. Mirbeau)*, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κοινὸν τῆς διανοουμένης Εὐρώπης παρήγαγε ζωηρὸν καὶ μακροχρόνιον ἐνθουσιασμόν. Τὸ σύμβολον ὑπέστη ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Μάτερλιγκ μεταβολήν, ἀπογυμνωθὲν πρωτίστως ἐκ παντὸς λατινικοῦ ῥητορισμοῦ, καταστὰν δ' ἐν τοῖς διαλόγοις, ταῖς περιγραφαῖς, ἐγκρατές, λιτόν, ἁπλοῦν μέχρι βαθμοῦ ἐκζεζητημένου καὶ ἐκνευριστικοῦ» (Schuré), ἀφ' ἑτέρου δὲ διαφανὲς καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀφῃρημένον μέχρις ἀνταναιρέσεως. Τὰ σύμβολα ταῦτα, ἀπὸ ἀπόψεως οὐσιαστικωτέρας, ἄφθονα ὅσον καὶ ἰσχνά, παρουσιάζονται ὡς αἱ πραγματικαὶ συνιστῶσαι ἑκάστου ἔργου τοῦ Μάτερλιγκ αὐτοτελεῖς καὶ ἐστραμμέναι ἐκεῖθεν τῆς ὁρατῆς πλοκῆς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὑπὲρ αὐτὴν ἐνδιαφέρουσαι, καταλείπουν τὰ πραττόμενα ἐπὶ δευτερευόντων ἐπιπέδων, ὡς ἁπλᾶ περιστατικά, καὶ μετατοπίζουν τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος, ἀπὸ τῆς προόδου τῆς δράσεως, εἰς ἀφῃρημένην τινὰ στάσιμον μονάδα, μονίμως καὶ συνεχῶς ἀναγόμεναι πρὸς αὐτήν. Ἀπὸ δραματικῆς ἀπόψεως προκύπτει ἐντεῦθεν θέατρον χαρακτηριζόμενον ὑπὸ βασικῆς παθητικότητος ἁπάντων τῶν δρώντων προσώπων, τῆς τραγικῆς περιπετείας κυμαινομένης ἐπὶ παθητικῆς ἢ ἐνεργετικῆς ἀναφορᾶς πρὸς ἀόρατόν τινα δύναμιν, ἀμετακίνητον διὰ παντός. Συνδυασθεῖσα καὶ πρὸς τὴν φαντασμαγορικήν της χροιάν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ῥητὴν ἀπόκλισιν ἀπὸ τῶν κλασσικῶν ἀκαδημαϊκῶν κανόνων (ἑνότητος πράξεως, τόπου καὶ χρόνου), ἡ τοιαύτη μορφὴ ἤγαγεν εἰς παρομοιώσεις πρὸς τὸν Σαίξπηρ (Mirbeau), ἀπεκλήθη δὲ ὁ Μάτερλιγκ «Σαίξπηρ νευροσπάστων», ὡς ἐκ τῶν προσώπων αὐτοῦ, οἵτινες, συνήθως ὀρφανοί, δεσμῶται, ἐπαῖται, τυφλοί, μελλοθάνατοι, ἐγκαταλελειμμένοι, ζῶντες εἰς μονήρη φρούρια, εἰς χώρας ἀνωνύμους καὶ ἀκατατοπίστους, εἶναι βραχύλογοι, αἰνιγματώδεις καὶ δρῶσι διὰ πενθίμου αὐτοματισμοῦ, ἐξωτερικῶς ἀνεξηγήτου. Ἀλλ' ἡ κριτικὴ ἀνεῦρε περαιτέρω τὸν οὐσιωδέστερον πρόγονον τοῦ τοιούτου θεάτρου εἰς τὴν κλασσικήν του συγγένειαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τραγῳδίαν, τῆς ὁποίας τὰ κύρια στοιχεῖα,—τὸ μοιραῖον, τὸν τρόμον καὶ τὸν οἶκτον—εἰσάγει ὁ Μάτερλιγκ ἐκ νέου καὶ ὑπὸ νέαν μορφὴν ἐπὶ σκηνῆς. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἔνθα ὁ Μάτερλιγκ ἀπεκλήθη «Αἰσχύλος φιλασθένων πλαγγόνων» (Lemaitre), ἄλλοι μὲν τῶν κριτικῶν ἀνεῦρον ταυτότητα κατὰ τὴν προέλευσιν καὶ τὴν φύσιν τῆς τραγικῆς ἀγωνίας, ἀλλ' ἀδυναμίαν περὶ τὴν δραματοποίησιν αὐτῆς, ἄλλοι δ' ἐχαρακτήρισαν τὸ θέατρον αὐτοῦ ὁριστικῶς ὡς στατικὸν καὶ δραματικῶς μὴ ἔννομον. Προερχόμενος ὁπωσδήποτε ἐκ σφαίρας πρωτογόνων μύθων ἢ θρύλων, ὁ συμβολισμὸς (καὶ ἐν γένει τὸ δρᾶμα) τοῦ Μάτερλιγκ δὲν παραμένει ἁπλῆ τις φαντασμαγορία πρὸς καλλιέργειαν αἰσθητικῶν ἐντυπώσεων, ἀλλ' ἀνταποκρίνεται πρὸς κοσμοθεωρίαν ἀπαισιόδοξον, ἀποκλειστικῶς συγκεντρούμενος ἐπὶ μεταφυσικῆς κατιούσης: τὸ μυστήριον δηλαδή, ὅπου τείνουσιν ἀδιαλείπτως τὰ σύμβολα αὐτοῦ, αἰσθητοποιεῖται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς Εἱμαρμένης, ἧς κυριωτέρα ἐκδήλωσις εἶναι ὁ Θάνατος.

Digitized by Google

—σύμφυρμα περίλυπον καὶ ζοφερὸν ἁπάντων τῶν καταθλιπτικῶν ἀγνώστων. Μετὰ τῆς τοιαύτης λοιπὸν θεατρικῆς περιόδου τοῦ Μάτερλιγκ συνυφαίνεται καὶ τῆς φιλοσοφίας του τὸ πρῶτον στάδιον, τερματιζόμενον ἅμα μετ' αὐτῆς. Ἡ ἐκδήλωσις τοῦ Μάτερλιγκ ὡς φιλοσόφου συγγραφέως, παραλλήλως ἤδη συστηματοποιουμένη, περιορίζεται ἐπέκεινα, διὰ τὸ θέατρον, εἰς μόνην τὴν διατύπωσιν προγραμματικῶν ἀρχῶν δραματικῆς τέχνης, καθ' ἃ: ὁ συγγραφεὺς τροποποιεῖ τὰς ἀρχικὰς αὐτοῦ συλλήψεις: δὲν ἀποδέχεται μὲν ποσῶς ὡς ξένην πρὸς τὸ θέατρον τὴν συμβολιστικὴν τάσιν γενικῶς, στατικὴν δὲ θεωρεῖ καὶ τὴν αἰσχύλειον τραγῳδίαν· ἀλλ' ἀναγνωρίζων εἰς ταύτην ὑπεροχὴν ἐπὶ πάσης ἄλλης, ἐπιθυμεῖ τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ συμβόλου ἀπὸ σφαίρας ἀφῃρημένης, ἀπράκτου καὶ καθαρῶς ποιητικῆς, οὐχὶ μὲν εἰς τὸν ἐπιούσιον βίον τῶν τριόδων, ἀλλ' εἰς τὴν ἐνεργὸν κοινωνικὴν ζωήν· μέρος δὲ τοῦ ὑπερβατικοῦ μυστηρίου φρονεῖ ὅτι ὁ τραγικὸς ἥρως δύναται ν' ἀποσπάσῃ, καλλύνων τὴν ἐπίγειον δρᾶσιν καὶ σκέψιν αὐτοῦ διὰ τῶν στοιχείων τῆς ἀγάπης, τῆς φρονήσεως καὶ τῆς εὐτυχίας. Τοιοῦτον ὑπόδειγμα θεωρεῖ τὸν Ἴψεν, τὸ σύμβολον τοῦ ὁποίου ὄντως κατευθύνεται οὐχὶ πρὸς τὸ ἄγνωστον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἰδεῶδες, κοινωνικὸν μᾶλλον ἢ μεταφυσικόν, καὶ φιλολογικὸν ἀντὶ φιλοσοφικοῦ. Ἀλλ' ἐκτὸς στοιχειώδους ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τούτων ἐν τῷ «Pelléas et Melissande», ὁ Μάτερλιγκ ἐτράπη τρίτην ὁδόν, τὴν πρὸς τὸ ἱστορικὸν δρᾶμα (1901—1921), κατὰ τὸ πνεῦμα μὲν αἰσιόδοξον, κατὰ τὴν τεχνικὴν δὲ δραματικώτατον, καθ' ὅσον ἐνταῦθα ἡ ἀνθρωπίνη ἐλευθέρα βούλησις εἶναι ἡ προκαλοῦσα τὴν σύγκρουσιν, τὴν δέσιν καὶ τὴν λύσιν. Οὐχ ἧττον ὁ Μάτερλιγκ ἐπανῆλθεν ἐκ διαλειμμάτων, ἀλλὰ μόνον παιγνιωδῶς εἰς τὸ προσφιλὲς αὐτοῦ συμβολιστικὸν θέατρον («Soeur Béafrice», «Ariane et Barbe-Bleu», «Oiseau Bleu»).

Ἡ φιλοσοφία: Ἡ ἀλληλείσδυσις τῶν δημιουργικῶν ἐκδηλώσεων παρὰ τῷ Μάτερλιγκ παρέχει δυσχέρειαν πρὸς ἀκεραίας μεταξὺ αὐτῶν εἰδολογικὰς διακρίσεις. Οὐδὲν ἧττον, ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ θεάτρου του ἀρχομένη, καὶ μετ' αὐτοῦ διατελοῦσα εἰς σχέσιν ὀργανικήν, συστηματοποιεῖται μόνον, ἀφ' ἧς ὁλοκληρωθῇ ἐπὶ τῆς σφαίρας τῆς καθαρᾶς διανοήσεως (1896 κ. ἑ.). Ἐντεῦθεν καὶ ἐφεξῆς, ὁ Μάτερλιγκ δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς φιλόσοφος ἠθικὸς καὶ δὴ στωϊκὸς μυστικιστής. Ἡ φιλοσοφία του ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν δεοντολογίαν· μὴ ἐκπηγάσασα ὅμως οὔτε ἐκ τοῦ Καρτεσίου, οὔτε ἐκ τοῦ Καντίου, προϋποθέτει ἀπορρήτους πεποιθήσεις μεταφυσικῆς ὀντολογίας, εἰς τὰς ὁποίας εἰσῆλθε διὰ τοῦ μυστικισμοῦ: τὸ κρᾶμα τοῦτο τῆς φιλοσοφίας, αὐτόκλητον παρὰ τῷ Μάτερλιγκ ὡς «μυστικοπαθὴς ἠθική» («Le trésor des humbles»), ἀναπτύσσεται περαιτέρω («La Sagesse et la Destinée») εἰς ὁλόκληρον σύστημα ἠθικῆς, ἔνθα ὁ Μάτερλιγκ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τῆς γαλήνης τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς παθητικότητος τοῦ Ἐπικτήτου, πιστοποιεῖ ὅτι ἡ διακυβέρνησις τοῦ ἀτόμου ταυτίζεται πρὸς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἁπλοῦ καὶ ἑνιαίου αὐτοῦ ἐγώ: αὕτη δ' ἐπιτυγχάνεται δι' ἀφαιρέσεως (déduction) ἐν πρώτοις μὲν παντὸς πάθους, εὐτυχοῦς ἢ δυστυχοῦς, ἔπειτα δὲ τῆς δράσεως καὶ τέλος τοῦ λόγου: ἐν τῇ σιωπῇ τέλος (ὑπενθυμίζει κατὰ τοῦτο τοὺς πυθαγορείους, ἀλλὰ ἐπὶ πρακτικωτέρας σφαίρας) συναρμολογεῖται ἡ ἰδανικὴ ἀποκατάστασις τῆς ροῆς τῶν πραγματικῶν ἡμῶν αἰσθημάτων, ἄρχονται δὲ βαθμιαίως ἐντὸς αὐτῆς ἀναφαινόμεναι αἱ μερικαὶ ἀλήθειαι, ἀναπόσπαστοι ἐκ τῆς σιωπῆς. Ὁλοκλήρωσις αὐτῶν εἶναι ἡ σοφία, ἀνέκφραστος μὲν καθ' ἑαυτὴν καὶ περαιτέρω, ψυχικὴ κατάστασις, ἀλλ' οὐχ ἧττον πληροῦσα τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς συνειδήσεως ἀπολύτου ἱκανοποιήσεως τοῦ εἰδέναι καὶ ἀπολύτου ἀσφαλείας. Ἡ τοιαύτη ὅμως σοφία δὲν προώρισται νὰ παραμείνῃ ἀδρανής, ν' ἀπρακτήσῃ ἀπονειρουμένη, ἀλλὰ νὰ καταστῇ ἡ γόνιμος πηγὴ πάσης δράσεως καὶ σκέψεως ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ καὶ ὁ ὑψηλὸς ρυθμιστὴς πάσης συγκεκριμένης βιοτικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαφῆς. Αἱ ἀρχαὶ αὗται πηγάζουν κυριώτατα ἐκ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλωτίνου, ἐξ ἄλλου δὲ ὑπομιμνήσκουσαι τὸν Κάρλαϋλ στεροῦνται ἰσχυρᾶς πρωτοτυπίας. Ἡ στάσις ὅμως τοῦ Μάτερλιγκ ὑπῆρξε μᾶλλον ἀσαφής, ὁσάκις ἠσχολήθη μὲ προβλήματα ὀντολογίας. Ἐκ τῶν τριῶν τρόπων πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας (τῆς διαισθήσεως—ἐκστάσεως, τῆς διαλεκτικῆς, καὶ τῆς θετικῆς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν) ὁ Μάτερλιγκ δὲν κηρύσσεται μὲν ἀναφανδὸν ἐχθρὸς τοῦ τρίτου, ἀλλὰ προσωρινὸς καὶ κατ' ἀνάγκην φίλος τοῦ πρώτου· κατὰ βάθος ὅμως ἀποστρέφεται ζωηρῶς τὸν διανοούμενον θετικισμόν· εὐχόμενος νὰ προέλθῃ ἡ γνῶσις περὶ τοῦ πραγματικοῦ ὄντος καὶ τῆς ἐπιστήμης—θεωρεῖ δὲ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ὡς ἐγγύτατα πάσης ἄλλης ἱσταμένην πρὸς τὴν τελειωτικὴν ἐπίγνωσιν—, παραδέχεται ἐξ ἄλλου ὅτι στοιχεῖον ἀξίας τῆς ἀληθείας, ἐκτὸς τοῦ περιεχομένου της, εἶναι καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἔγινε κτῆμα ἡμῶν: ὁ τρόπος δὲ οὗτος δέον νὰ εἶναι βαθὺς καὶ ἐπώδυνος, διεισδυτικὸς καὶ καθολικός, κατακτητικὸς ἁπάσης τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως. Ἀποδίδων οὕτω ἐσωτερικὴν ἀξίαν εἰς τὸν μυστικισμόν, μεταξὺ σκοποῦ καὶ μέσου, ἀρνεῖται ἀλλαχοῦ ρητῶς ὅτι ἐκ τῶν ἀληθειῶν, τῶν συναγομένων ὑπὸ τὸ κράτος τῆς νοησιαρχίας, δύναται νὰ συναχθῇ ἔννοιά τις τελολογίας, ἀλλ' ὡς εἶναι ἡ ἀπόκτησις αὐτῶν εὐχερής, οὕτω καὶ τὸ γῆρας ἔχουσι πρόωρον καὶ τὸν βίον βραχύτατον. Τοιαύτη πίστις χαρακτηρίζει τὸν Μάτερλιγκ ἐρευνητὴν μεταφυσικῶν προβλημάτων, ὅπου, ὡς ἕπεται, περιορίζεται εἰς τὴν διαλεύκανσιν, τὴν συσχέτισιν ἢ ἀποσχέτισιν τῶν δεδομένων τῆς πείρας καὶ τὴν παρασκευὴν καὶ διαμόρφωσιν μερικωτέρων ἀληθειῶν πρὸς εἴσοδον τῶν γενικῶν, αἵτινες πρόκειται νὰ ἔλθουν.

Ἀπὸ φιλολογικῆς ἀπόψεως, ἡ φιλοσοφία τοῦ Μάτερλιγκ στερεῖται μὲν τῆς ραφαηλικῆς ἱλαρότητος τοῦ Νοβάλις, τῆς ἐντάσεως τοῦ Ρύισμπροκ, τῆς φαιδρᾶς γοργότητος καὶ ἀποφθεγματικότητος τοῦ Ἔμερσον, ἀποφεύγει ὅμως ἐν συνειδήσει τὴν δεινὴν καὶ μεστὴν πάθους ὑψηγορίαν τοῦ Κάρλαϋλ, προαιρούμενος τὴν εὐγενῆ μετριοπάθειαν, ἥτις περιβάλλει τοὺς λόγους του διὰ σαγηνευτικῆς ἐπιεικείας. Ἡ νοοτροπία αὐτοῦ εἶναι λατινική, ἡ κληρονομία δὲ τοῦ συμβολισμοῦ ἀναφαίνεται πανταχοῦ τῆς διατυπώσεώς του. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν συλλογισμῶν, γνώρισμα τοῦ Μάτερλιγκ εἶναι ἡ ἐλαστικότης τῶν ἀντιθέσεων, ἡ διασπῶσα ἐνίοτε τὸ νόημα εἰς μερικώτερα αὐτοτελῆ· ὑπὸ ἔποψιν δ' ἐκφράσεως ἐννοιῶν, ὁ Μάτερλιγκ προσέδωκεν εἰς τὸ ὕφος του προσωπικὴν χροιάν: μεστὸς μεταφορῶν, διαπνεομένων ὑπὸ μεταφυσικῆς ἀφελείας, καλλιεργεῖ διαφοροτρόπως καὶ μετὰ πολλῆς λεπτότητος καὶ τὸ σχῆμα λιτότητος, ὅπερ ἤγαγεν εἰς ὅλως νέας μορφάς· ἡ δὲ χρῆσις αὐτοῦ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ὑπαλλαγήν, τουτέστι τὴν ἐναλλαγὴν ἀφῃρημένων πρὸς συγκεκριμένας ἐννοίας καὶ τἀνάπαλιν, καθιστῶσι τὴν φράσιν του μεῖγμα καὶ συνεχῆ ἅλυσιν πλαστικότητος καὶ ἀφαιρέσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Ad. van Bever*, Maurice Maeterlinck (1904).—*Van Dyk*, Maurice Maeterlink. Eine Study door (1907).—*Jules Lemaitre*, Impressions de Théâtre (1895).—*Ed. Schuré*, Précurseurs et Révoltés (1904).—*Liebrecht* et *Rency*, Histoire de la litterature Belge (1926).—*Émile Cigogne*, L'évolution de Maeterlinck. ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Ματέρνα (Materna), *Ἀμαλία*. Αὐστριακὴ ἀοιδὸς (γεν. 1845), ἀρχίσασα τὸ στάδιόν της εἰς Γκράτς, ἐν πρώτοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τέλει ἐν θιάσῳ ὀπερέττας. Κεκτημένη φωνὴν σπανίας δραματικότητος, προεκρίθη ἀπὸ τὸν Βάγνερ, ἵνα πρώτη δημιουργήσῃ τὸν ρόλον τῆς Βρουνχίλδης κατὰ τὰς παραστάσεις τῆς «Τετραλογίας» ἐν Μπαϋρώϋτ (1876). Ἡ Ματέρνα ὑπῆρξεν ἐπίσης ἡ πρώτη ἐμφανισθεῖσα ὡς Κούντρυ ἐν τῷ «Πάρσιφαλ» (Μπαϋρώϋτ, 1882). Ἀργότερον ἐνεφανίσθη ἀπὸ σκηνῆς, εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς καὶ ἐν τέλει ἐπεδόθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ᾄσματος. Γ. Σ.

Ματέρνος (Maternus). Ἅγιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἔζησε κατὰ τὸ τέλος τοῦ Γ' καὶ ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος. Θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Κολωνίας. Μετέσχε τῷ 314 τῆς ἐν Ἀρελάτῃ συνόδου. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἦτο μαθητὴς τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ἀπεστάλη δὲ μετὰ τοῦ Εὐχαρίου εἰς Γαλατίαν καὶ Γερμανίαν. Εἶναι ὁ προστάτης ἅγιος τῆς ἀμπέλου. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τὴν 13 Σεπτεμβρίου. Γ. Ι. Β.

Μάτεσι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται 2 ὥρας πρὸς Β. τῆς Ἀνδριτσαίνης, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 495. Χ. Δ.

Μάτεσις. Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ Πελοποννήσου, ἐγκατασταθείσης ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐγγραφείσης εἰς τὴν χρυσόβιβλον τῆς νήσου ταύτης μεταξὺ τῶν εὐγενῶν (1572).

— **Μάτεσις**, *Ἀντώνιος*. Εγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1794 καὶ ἀπέθανεν ἐν Σύρῳ τῷ 1875. Ἐσπούδασεν ἰταλικὴν φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν παρὰ τῷ ἀββᾷ Ρώσσῃ, καὶ συνέταξεν ἐρωτικὰ καὶ πατριωτικὰ ποιήματα, ἐλεγεῖα καὶ τὸ ἱστορικὸν δρᾶμα «Βασιλικός», διὰ τοῦ ὁποίου διακωμῳδοῦνται ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς παλαιᾶς ζακυνθίας ἀριστοκρατίας (βλ. λ. «*Βασιλικός*»). Μετέφρασε καὶ τοὺς «Τάφους» τοῦ Φωσκόλου. Τῷ 1881 ἐξεδόθησαν ἐν Ζακύνθῳ τὰ «Ἅπαντα» αὐτοῦ. Λ. Χ. Ζ.

— **Μάτεσις**, *Ἀντώνιος*. Δικηγόρος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος καὶ πρόεδρος (1911) τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου Ἀθηνῶν, διατελέσας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1917. Τῷ 1915 ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ εἶτα πληρεξούσιος ἐν τῇ Ἐθνικῇ συνελεύσει τοῦ 1920. Συνέγραψεν: «Ἰουστινιανοῦ Νεαραί» (1898), «Αἱ ἀσφάλειαι» (1902) καὶ πλεῖστα ἄρθρα γνωμοδοτήσεις καὶ διαλέξεις. Ἀσχοληθεὶς καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν ἐδημοσίευσε διηγήματα, ποιήματα καὶ μεταφράσεις τοῦ Χάϊνε. Μ. Γ. Δ.

Μάτεσον (Matheson), *Ἰωάννης*. Διάσημος μουσικολόγος ἐξ Ἀμβούργου (1681—1764). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐξέμαθε πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Τῷ 1697 προσελήφθη ὡς τενόρος εἰς τὴν ὄπεραν τοῦ Ἀμβούργου, ὀλίγον δὲ ἀργότερον καὶ ὡς διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας, ὅταν ἐξετελέσθη τὸ μελόδραμά του «Πλειάδες». Τῷ 1715 διωρίσθη γραμματεὺς πρεσβείας καὶ διευθυντὴς τῆς μουσικῆς εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἀμβούργου. Τὴν θέσιν αὐτὴν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ βραδύτερον ἕνεκα τῆς αὐξανούσης κωφότητός του. Αἱ ἐκδοθεῖσαι συνθέσεις του εἶναι ὀγδοήκοντα ὀκτώ, 8 μελοδράματα, 24 ὀρατόρια καὶ καντάτες, σουΐτες διὰ πιάνο, σονάτες διὰ φλάουτο κτλ. Ἔγραψε πολλὰ θεωρητικὰ ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπέσπευσε τὴν ὁριστικὴν ἐπικράτησιν τοῦ σημερινοῦ τονικοῦ συστήματος. Ἐπίσης ἔγραψε πλεῖστα συγγράμματα θεολογικά, ἱστορικὰ καὶ πολιτικά. Α. Θ.

Μάτεσωλκω (Mátészalka) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Σάτμωρ, κειμένη ἐγγὺς τῶν πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ τὴν Ρουμανίαν συνόρων, ἀκραῖος σταθμὸς σιδηροδρόμου συνδέοντος αὐτὴν μετὰ τῆς Κύρεγκυχωζα. Ἔχει ἀλευρομύλους καὶ οἰνοπνευματοποιεῖα καὶ κατ. (1921) 6.519, ὧν τὸ πέμπτον Ἰουδαῖοι. Χ. Δ.

Μάτζανη, ἢ ***Μάτζανι*** [*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ ὀρεινῆς θέσεως ἐπὶ τῶν ΒΑ. κλιτύων τοῦ ὄρους Βέσεζα, εἰς ἀπόστασιν 3 ὡρῶν ΝΔ. τῆς Σικυωνίας (Κιάτου) καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Νοτιονατολικῶς καὶ ἐγγὺς αὐτῆς κεῖται ἡ μονὴ τῆς Λέχοβας. Κάτ. (1928) 1.013. Χ. Δ.

ματζαπλὶ (τό)· (δημωδ. ναυτ.) συρτὸς τρόχιλος· || «ματζαπλὶ σχιστὸ» ὁ λυκίσκος.

Ματζάρ· (τουρκ.) ὁ ἄλλως *Μαγυάρος*, ὁ *Οὔγγρος* (βλ. λ.). Ν. Μ.

Ματζάρα (Mazzara) [*Γεωγρ.*]. Λιμὴν καὶ πόλις τῆς δυτικῆς Σικελίας (πλάτ. 37°39′ Β, μῆκ. 12°35′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 170: Cephalu to Mazzara) εἰς τὰς ἐκβολὰς φερωνύμου ποταμοῦ, περιβαλλομένη ἀπὸ τεῖχος ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, ἐπιστεφόμενον δὲ κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας του ὑπὸ πύργων καὶ ἔχουσα ἀκρόπολιν κατὰ τὴν Ν. Δ. γωνίαν της. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως, 22.500 κατοίκων, ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀμπελουργοὺς καὶ ἁλιεῖς τόννων (θύννων). Εἰς τὴν Ματζάραν ἐκδηλοῦται κατὰ προτίμησιν τὸ περιεργότατον τοῦ *μαρόμπιο* (βλ. λ.) φαινόμενον. Σ. Ε. Λ.

Ματζαράκης, *καπετὰν Εὐαγγέλης*—. Θηραῖος μὲν χαρακτηριζόμενος τὴν πατρίδα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐν Θήρᾳ ἀπὸ ἐτῶν ἐγκατεστημένων Κεφαλλήνων πλοιάρχων. Τοῦτον ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης (1820), καθ' ἃ γράφει ἐν ἐγκυκλίῳ του (ἐν «Ἑβδομάδι» (1885) σ. 346), εἶχε διατάξει νὰ ἀνακοινώσῃ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς προεστῶτας τῶν Κυκλάδων τοὺς σκοπούς του καὶ νὰ ὁδηγήσῃ ἕκαστον εἰς ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐζήτει. Ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Ματζαράκης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Δημητρίου Ὑψηλάντου, ὅπως ἐπαναστατήσῃ τὴν μὴ εἰς τοῦτο διατεθειμένην Σαντορίνην. Καὶ ἐξετέλεσε μὲν τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτὸν δύσκολον ἐντολήν, καὶ παρὰ τὰς παρεμβληθείσας εἰς αὐτὸν ἀντιδράσεις ὑπὸ τῶν ἀντεθνικὴν τηρούντων στάσιν δυτικῶν τῆς νήσου ἀπεδίωξε τὰς τουρκικὰς ἀρχάς, τῇ συνδρομῇ καὶ τῶν ἐν Σαντορίνῃ συμπατριωτῶν του Κεφαλλήνων, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ αὐταρχικοῦ χαρακτῆρός του ἐλθὼν μετ' ὀλίγον εἰς προστριβὰς πρὸς τὸν μετ' αὐτοῦ συνεργαζόμενον μητροπολίτην Ζαχαρίαν Κυριακόν, Ἄνδριον τὴν πατρίδα, ἀπήλασε τοῦτον βιαίως ἐκ τῆς νήσου. Ἕνεκα δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων αὐθαιρεσιῶν του ἐλθὼν εἰς ρῆξιν καὶ πρὸς τοὺς ὁμογνωμονοῦντας μετ' αὐτοῦ κατοίκους, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι οὗτοι δυσηρεστήθησαν διὰ τὴν ἀπέλασιν τοῦ ἀρχιερέως των, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι οὗτοι δὲν ἐπεδείκνυον καὶ πολλὴν προθυμίαν ὅπως συμμετάσχωσιν ἐνεργῶς εἰς τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν παντοιοτρόπως ἀντέδρων οἱ ἑτερόθρησκοι τῆς νήσου, ἐξηναγκάσθη βίᾳ νὰ ἐγκαταλείψῃ μετά τινας μῆνας τὴν θέσιν του ὡς ἐπάρχου καὶ νὰ φύγῃ ἐκ τῆς νήσου. Δ. Π. Π.

Ματζὰς (Mazass), *Ἰάκωβος - Σερεόλ*. Δεξιοτέχνης τοῦ βιολίου (1782—1849). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ᾠδεῖον τῶν Παρισίων. Ἔδωκε συναυλίας εἰς ὅλα τὰ μουσικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἐθαυμάσθη διὰ τὸν πλούσιον καὶ συγχρόνως ἁπαλὸν τόνον του. Ἔγραψε πλῆθος ἔργων διὰ βιολί, κονσέρτα, βαριασιόνες, φαντασίες, ρωμάντσες, ντουέτα, κουαρτέτα κτλ., ὡς καὶ πολλὰ παιδαγωγικὰ ἔργα, σπουδὰς διὰ βιολί, μίαν μέθοδον διὰ βιολί, καθὼς καὶ μίαν κωμικὴν ὄπεραν μονόπρακτον «Τὸ κιόσκι».

Digitized by Google

ματζαφλάρια (τά)· δημωδ. ναυτ., εἰρων., στολισμὸς πλοίων διὰ σημαιῶν καὶ σημάτων, ἄνευ φιλοκαλίας· || κάθε ἀφιλόκαλον καὶ πολυποίκιλον στόλισμα.

Μάτζε /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ἀλβανίας, ὁ ἀρχαῖος *Μάθης* (βλ. λ.).

Ματζέντα (Magenta)· βλ. *Μαγέντα*.

Ματζερᾶ /*Γεωγρ.*/. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδίας τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 40 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν. Ε. Ι. Χ.

Μάτζι (Maggi), *Κάρολος - Μαρία*. Ἰταλὸς ποιητὴς (1630—1699). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βολωνίας καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῇ Παλατινῇ ἀκαδημίᾳ καὶ κατόπιν γραμματεὺς τῆς γερουσίας. Ἔγραψε ποιήματα καὶ κωμῳδίας εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ Μιλάνου καὶ θεωρεῖται ἐκ τῶν καλυτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του. Τῷ 1700 ὁ Μουρατόρι ἐξέδωκε τὰ ἔργα μετὰ βιογραφίας τοῦ ποιητοῦ. Τῷ 1701 ἐξεδόθησαν οἱ «Στίχοι καὶ κωμῳδίαι εἰς διάλεκτον τοῦ Μιλάνου» καὶ τῷ 1728 «Ἀνέκδοτα διάφορα». Μ. Δ. Β.

Μάτζια (Maggia) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς ἐν Ἑλβετίᾳ ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Τεσσίνου, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Μαρὲ (2.240 μ.) καὶ κατερχόμενος διὰ τῆς ὁμωνύμου κοιλάδος, ἐπὶ μήκους 54 χλμ πρὸς τὴν λίμνην Λάγκο Ματζιόρε (Μείζονα Λίμνην), ὅπου καὶ ἐκβάλλει, παρὰ τὸ Λοκάρνο, σχηματίζων ἐπὶ τῶν ὀχθῶν μέγιστον δέλτα. Θ. Κ.

—**Μάτζια** *Βάλλε* (Maggia Valle, γερμ. *Μάϊνταλ*, Maintal) /*Γεωγρ.*/. Κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ Μάτζια ἐν τῇ ἰταλικῇ Ἑλβετίᾳ ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Τεσσίνου, ἀποτελουμένη ἐκ συνεχομένων μικρῶν καὶ στενῶν ὑψιπέδων ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, συνολικοῦ μήκους 24 χλμ. καὶ μέσου πλάτους 1 χλμ. καὶ σχηματισθεῖσα ἐξ ἀποξηρανθέντων ἑλῶν τῶν παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Μάτζια κατὰ τὸν ροῦν του μέχρι τῆς Μείζονος Λίμνης (Lago Maggiore). Παράγει γεωργικὰ προϊόντα καὶ εἴδη τυροκομίας. Κύριος συνοικισμὸς τῆς κοιλάδος τὸ *Λέβιο* (Levio) 400 κατ. καὶ τὸ *Μπόσκο* (Bosco) 206 κατ., ἡ μόνη γερμανικὴ κοινότης ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Τεσσίνου. Διὰ τῆς κοιλάδος διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀπὸ Λοκάρνο εἰς Μπινιάσο καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ντομοντόσσολα τῆς Ἰταλίας. Θ. Κ.

Ματζίλλιβρυ, ἢ *Μαγκίλλιβρεϋ* (Macgillivray), *Γουλιέλμος*. Σκῶτος φυσιοδίφης, ἀποθανὼν τῷ 1852. Ἐχρημάτισεν ἐπιμελητὴς τοῦ μουσείου φυσικῆς ἱστορίας τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Σκωτίας καὶ καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν Ἄμπερντην. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς: «Ἐγχειρίδιον γεωλογίας μετὰ λεξιλογίου καὶ εὑρετηρίου» (1839), «Ἱστορία τῶν τετραπόδων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας», «Σημειωματάριον τοῦ κογχυλιολόγου», «Ἱστορία τῶν πτηνῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας» εἰς 3 τόμους, κεκοσμημένη διὰ καλλιτεχνικῶν σχεδιασμάτων τοῦ συγγραφέως. Σπανιωτάτη εἶναι ἡ «Φυσικὴ ἱστορία τῆς λεκάνης τοῦ Ντῆ», ἡ ὁποία ἐξεδόθη πολυτελῶς δαπάναις τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας μετὰ τὸν θάνατόν του. Χ. Δ.

Μάτζιο (Maggio). —1) *Ἰουλιανός*. Ἰταλὸς γραμματικὸς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Νεαπόλει. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῇ γενετείρᾳ του καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς λατινικῆς γλώσσης ἀπὸ τὰ ξενικὰ καὶ χυδαῖα στοιχεῖα. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε «De priscorum verborum proprietate». —2) *Ἰωσήφ*. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1882. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων «Προλεγόμενα εἰς τὴν ζωὴν Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου», τὰς τραγῳδίας «Θωμᾶς Μῶρος», «Ὁ μαρκήσιος Ἀργκάϋλ», «Οἱ Μακκαβαῖοι» κτλ. Μ. Δ. Β.

ματζιόρε (maggiore) /*Μουσ.*/· βλ. *μείζων*.

Ματζιόρε, Λάγκο — (Lago Maggiore) /*Γεωγρ.*/. Λίμνη τῆς Ἰταλίας, ἡ μεγαλυτέρα καὶ βαθυτέρα τῶν βορείων λιμνῶν αὐτῆς. Κεῖται μεταξὺ Πεδεμοντίου καὶ Λομβαρδίας εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἑλβετίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ τὸ βόρειον τμῆμα αὐτῆς, περιλαμβανόμενον ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Τεσσίνου καὶ καλούμενον ἐπίσης *λίμνη τοῦ Λοκάρνο*. Εὑρίσκεται εἰς ὕψος 197 μ. καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 214 τ. χλμ., ὧν τὰ 36 ἀνήκουν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα εἰς τοὺς ἰταλικοὺς νομοὺς τῆς Νοβάρας καὶ τοῦ Κώμου. Τὸ μέσον βάθος αὐτῆς εἶναι 210 μ., τὸ δὲ μέγιστον 372 μ., τὸ μῆκος 63 χλμ. καὶ τὸ πλάτος 1—11 χλμ. Προϊστορικὰ εὑρήματα λιμένων ἀνευρεθέντων εἰς ἀπόστασιν 400 μ. ἀπὸ τῆς λίμνης μαρτυροῦν ὅτι αὕτη εἶχεν ἄλλοτε πολὺ μεγαλυτέραν ἔκτασιν καὶ ἀπετέλει μίαν μόνην λεκάνην ὕδατος μετὰ τῶν λιμνῶν τῆς Ὄρτα καὶ τοῦ Μερμότσο πρὸς Δ, τοῦ Βαρέζε, τοῦ Κομμάμπιο, τοῦ Μονάτε καὶ τοῦ Λουγκάνο πρὸς Α. Περιβάλλεται πρὸς Β. καὶ Δ. ὑπὸ τῶν μεγαλοπρεπῶν κορυφῶν τῶν Πεννίνων Ἄλπεων Μόντε Ρόζα καὶ Μόντε Λεόνε, πρὸς Ν. δὲ καὶ Α. ὑπὸ χλοερῶν λόφων κεκαλυμμένων ὑπὸ ἀμπέλων. Ἐν αὐτῇ ἐκβάλλουσι πολλοὶ ποταμοὶ καὶ χείμαρροι, ὁ κυριώτερος τῶν ὁποίων εἶναι Τεσσίνο ἢ Τιτσίνο, ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται ἐκ τοῦ Β. ἄκρου παρὰ τὸ Μαγκαντῖνο καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ Ν. ἄκρου παρὰ τὸ Σέστο Καλέντε, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα τῆς λίμνης διαχύνονται εἰς τὸν ποταμὸν Πάδον. Ἄλλοι ποταμοὶ χυνόμενοι εἰς τὴν λίμνην εἶναι ὁ Ματζία, ὁ Βερζάσκα, ὁ Τρέζα, ὁ Μπαρντέλλο, ὁ Τότσε κτλ.

Τὸ σχῆμα τῆς Λάγκο Ματζιόρε εἶναι στενὸν καὶ ἐπίμηκες, ἐν εἴδει τεραστίου σκώληκος, αἱ δὲ ὄχθαι αὐτῆς γραφικώταται, πλήρεις κολπίσκων καὶ λιμένων, κατάφυτοι καὶ ἐσπαρμέναι μὲ πλῆθος πόλεων καὶ χωρίων, σποραδικῶν ἐπαύλεων καὶ θαυμασίων κήπων. Ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ μέσου τῆς λίμνης, ἐκεῖ ὅπου αὕτη εἰσχωρεῖ πρὸς Δ. σχηματίζουσα βαθὺν κόλπον, μεταξὺ Στρέζας καὶ Παλλάντσας, ἀναδύονται αἱ ὡραῖαι νῆσοι *Μπορρομαῖαι*. Κατὰ μῆκος τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης διήκει, πρὸς Δ. μέν, ἀπὸ τοῦ νοτιωτάτου ἄκρου, ὅπου τὸ Σέστο Καλέντε μέχρι τοῦ δυτικωτάτου ὅπου τὸ Φεριόλο, ἡ ἀπὸ Μιλάνου, διὰ Ντομοντόσσολα καὶ Σεμπλὸν σιδηροδρομικὴ γραμμή, πρὸς Α. δέ, ἡ ἀπὸ Μιλάνου, διὰ Σέστο Καλέντε, Μπελλιντσόνα καὶ Ἁγίου Γοτθάρδου σιδηροδρομικὴ γραμμή. Τὸ κλῖμα τῆς λίμνης καὶ τῆς παρὰ τὰς ὄχθας αὐτῆς περιοχῆς εἶναι γλυκύτατον, ἕνεκα δὲ τούτου καὶ τῶν ἐξαιρετικῶν καλλονῶν τῆς φύσεως καὶ τῆς θαυμασίας θέας πρὸς ἁπάσας τὰς διευθύνσεις καὶ εἰς πάντα τὰ σημεῖα αὐτῆς, προσελκύει κατ' ἔτος, καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς, πλῆθος Ἰταλῶν καὶ ξένων ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Αἱ κυριώτεραι πόλεις καὶ κέντρα περιηγητῶν, παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης, εἶναι ἐπὶ μὲν τῆς Δ ὄχθης, ἀπὸ Ν. πρὸς Β., ἡ *Ἀρόνα*, ἡ *Λέζα*, ἡ *Στρέζα*, ἡ *Μπαβένο*, ἡ *Παλλάντσα*, ἡ *Ἴντρα*, ἡ *Ὀτζέμπιο*, ἡ *Καννέρο*, ἡ *Καννόμπιο*, ἡ *Μποισσάγκο*, ἡ *Ἀσκόνα*, ἡ *Λοκάρνο*· ἐπὶ δὲ τῆς Α. ὄχθης ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἡ *Μαγκαντίνο*, ἡ *Βίρα*, ἡ *Μουζινιάνο*, ἡ *Μακκάνιο*, ἡ *Λουΐνο*, ἡ *Λαβένο*, ἡ *Ἀρόλο*, ἡ *Ἀντζέρα*, ἡ *Λιζάντσα*, ἡ *Σέστο Καλέντε*. Ἐντὸς τῆς λίμνης ἡ συγκοινωνία διεξάγεται δι' ἀτμοπλοίων, ἅτινα ἐκτελοῦν πυκνὰς γραμμὰς μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν λιμένων, διασχίζοντα αὐτὴν κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις. Ἐν τῇ λίμνῃ ὑπάρχουν ἄφθονοι ἰχθύες, ἡ δὲ ἁλιεία αὐτῶν διεξάγεται ἐντονωτάτη. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν ἐκαλεῖτο Lacus Verbanus, ἐκ τούτου δὲ σήμερον καλεῖται ἐπίσης καὶ *Λάγκο Βερμπάνο*. Μ. Δ. Β.

μὰ-τζόνγκ, ἢ *μὰ-ζόνγκ* (mah jongg). Σινικὸν παιγνίδιον εἰσαχθὲν ἐκ Κίνας εἰς τὴν Ἀμερικὴν τῷ 1922 καὶ ἐξ Ἀμερικῆς εἰς τὴν Εὐρώπην τῷ 1923. Ἐν Κίνᾳ ὀνομάζεται καὶ «Λοὺνγκ-Τσιάου», ἤτοι μάχη τῶν δρακόντων, φέρει δὲ εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας καὶ διάφορα ὀνόματα. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὀνομάζεται καὶ «πούνγκ-τσόου» καὶ «βόου». Αἱ λέξεις «μὰ-τζόνγκ» σημαίνουν εἰς τὴν κινεζικὴν γλῶσσαν «κεντίζω» καὶ «σπουργίτης». Εἶναι ἀρχαιότατον παιγνίδιον, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1000 π. Χ. ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τοῦ 250 π. Χ. καὶ συμβολίζον τὸ μέγα σινικὸν τεῖχος. Κατ' ἀρχὰς ἐπετρέπετο νὰ παίζουν αὐτὸ μόνον οἱ αὐτοκράτορες τῆς Κίνας. Βραδύτερον ἐπετράπη καὶ εἰς τοὺς ἐξ αἵματος πρίγκιπας, τοὺς ἀξιωματούχους τῆς αὐλῆς καὶ τοὺς μανδαρίνους πρώτης τάξεως, ἀπαγορευομένης ἐπὶ ποινῇ θανάτου τῆς διαδόσεως αὐτοῦ παρὰ τῷ λαῷ. Μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐν Κίνᾳ τῆς δημοκρατίας, τὸ παιγνίδιον τοῦτο διεδόθη εὐρύτατα παρὰ τῷ κινεζικῷ λαῷ καὶ κατόπιν εἰς τὰς ξένας χώρας.

Τὸ «μὰ-τζόνγκ» παίζεται μὲ 144 μικρὰ ὀρθογώνια πλακίδια παραλληλεπίπεδα, κατεσκευασμένα κυρίως ἐκ ξύλου καὶ ὀστοῦ, πάχους ἑνὸς ἑκατοστομέτρου, ὅμοια σχεδὸν μὲ τὰ «κόκκαλα» τοῦ ντόμινο. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν τεμαχίων τούτων εἶναι κεχαραγμένα καὶ ἐζωγραφισμένα μὲ διάφορα χρώματα διάφορα συνθηματικὰ σημεῖα καὶ σύμβολα, ὅπως εἰς τὰ χαρτιὰ τοῦ χαρτοπαιγνίου. Τὰ τεμάχια διαιροῦνται εἰς 7 σειράς, τὰς ἑξῆς: μπαμπού, κύκλοι, χαρακτῆρες, δράκοι ἢ ἀξιωματικοί, ἄνεμοι, ἄνθη καὶ ἐποχαί. Ἐκ τούτων αἱ τρεῖς πρῶται σειραὶ (μπαμπού, κύκλοι, χαρακτῆρες) ἀποτελοῦνται ἀπὸ 9 εἰδῶν τεμάχια ἑκάστη, ἠριθμημένα ἀπὸ τὸ 1 ἕως τὸ 9. Ἑκάστη τούτων ἐπαναλαμβάνεται 4 φορὰς ἡ ἰδία. Ὥστε ἔχομεν ἐν ὅλῳ 36 μπαμπού, 36 κύκλους καὶ 36 χαρακτῆρας. Ἕκαστον τεμάχιον, ὅπως εἰς τὰ χαρτιά, λαμβάνει τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τὸν ὁποῖον φέρει καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς ζωγραφικῆς. Π. χ. τὸ 7 τῶν χαρακτήρων, τὸ 5 τῶν κύκλων κτλ. Οἱ δράκοντες ἢ ἀξιωματικοὶ εἶναι τριῶν εἰδῶν, ἐρυθροί, λευκοὶ καὶ πράσινοι, ἐπαναλαμβάνονται δὲ ἀνὰ 4 φοράς, ὥστε ὑπάρχουν 4 ἐρυθροὶ δράκοντες, 4 πράσινοι καὶ 4 λευκοί.

Οἱ ἄνεμοι εἶναι 4: ἀνατολή, δύσις, βορρᾶς καὶ νότος καὶ ἐπαναλαμβάνεται ὁ καθεὶς 4 φοράς· γνωρίζονται δὲ ἀπὸ τὰ γράμματα τὰ ὁποῖα φέρουν. Τὰ ἄνθη εἶναι 4 ἐπίσης, ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς 4 ἀνέμους. Αἱ ἐποχαὶ τέλος εἶναι 4 καὶ αὗται καὶ διακρίνονται ἀπὸ τὰς εἰδικὰς ζωγραφίας, τὰς ὁποίας φέρουν. Ὑπάρχουν ἐπίσης 4 μικρὰ δισκία (πεσσοί), φέροντα τὰ σύμβολα τῶν 4 ἀνέμων, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν διὰ νὰ κανονίζουν τὴν θέσιν τῶν παικτῶν. Ὑπάρχουν τέλος καὶ δύο ἢ τέσσαρες κοινοὶ κύβοι (ζάρια). Διὰ νὰ σημειώνουν τοὺς «πόντους» των οἱ παῖκται, ὑπάρχουν «φίσες» ἢ «μάρκες» τεσσάρων εἰδῶν: οὐρανός, γῆ, ἄρρεν καὶ θῆλυ, αἵτινες εἶναι μικραὶ ράβδοι ἐξ ὀστοῦ διαφόρων χρωμάτων, φέρουσαι εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἄκρας ἐγγεγλυμμένα ἐντυπώματα ἐρυθρὰ ἢ μέλανα καὶ ἀξίζουν κατὰ σειρὰν 500, 100, 10 καὶ 2 πόντους. Γενικῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου παιγνίου διανέμονται εἰς ἕκαστον παίκτην μάρκες διὰ τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῶν 1000 πόντων.

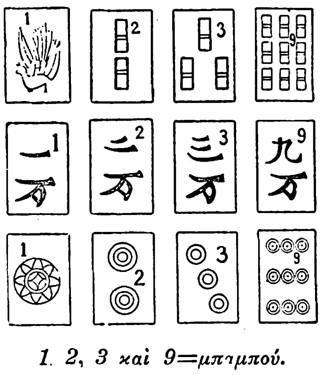

1, 2, 3 καὶ 9=μπαμπού.
1, 2, 3 » 9=χαρακτῆρες.
1, 2, 3 » 9=κύκλοι.

Οἱ παῖκται εἶναι τέσσαρες ἢ τουλάχιστον τρεῖς καὶ δὲν δύνανται νὰ παίζουν συντροφικά. Κάθηνται εἰς τὴν τράπεζαν κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ κατ' ἀρχὰς κανονίζουν εἰς ποῖον ἀνήκει ὁ ἄνεμος τῆς ἀνατολῆς, ἤτοι ἡ διεύθυνσις τοῦ παιχνιδίου. Πρὸς τοῦτο μοιράζονται τὰ τέσσαρα μικρὰ δισκία, χωρὶς νὰ τὰ ἰδοῦν ἐκ τῆς προσόψεως. Ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον θὰ πέσῃ τὸ ἐρυθρὸν δισκίον, θὰ εἶναι ὁ διευθυντὴς τοῦ παιγνίου (εἶδος μπαγκιέρη). Ὁ δεξιά του καθήμενος λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ νότου, ὁ ἀριστερὰ τὸ ὄνομα τοῦ βορρᾶ καὶ ὁ ἀπέναντι τὸ ὄνομα τῆς δύσεως. Ὁ μπαγκιέρης ὁρίζεται ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς κύβους. Εἷς τῶν παικτῶν ρίπτει τοὺς κύβους, προσθέτει τοὺς πόντους καὶ ἀφαιρεῖ ἕνα. Ἐὰν π. χ. ἔχῃ ἄθροισμα 12, ὑπολογίζει μόνον 11. Μετρεῖ τότε ἀρχίζων ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοὺς παίκτας, μέχρις ὅτου συμπληρωθῇ ὁ ἀριθμὸς 11. Ὁ παίκτης, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔπεσεν ὁ ἀριθμὸς 11, θὰ εἶναι ὁ μπαγκέρης ἢ ὁ διευθυντὴς τοῦ παιγνιδίου καὶ θὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνέμου τῆς ἀνατολῆς. Μόλις καθορισθοῦν αἱ θέσεις τῶν ἀνέμων, οἱ παῖκται ἁπλώνουν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ 144 τεμάχια, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐζωγραφισμένη πλευρὰ νὰ εἶναι πρὸς τὰ κάτω, καὶ τὰ ἀναμειγνύουν.

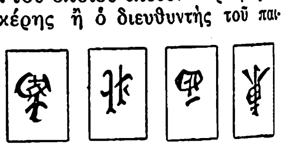

Οἱ τέσσαρες ἄνεμοι.
(Ἀνατολή, δύσις, βορρᾶς, νότος.)

Ἔπειτα ἕκαστος παίκτης διαλέγει τυχαίως, χωρὶς νὰ τὰ ἀναποδογυρίσῃ, 36 τεμάχια, τὰ ὁποῖα τοποθετεῖ εἰς 18 ζεύγη, θέτων αὐτὰ δύο-δύο τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ σχηματίζων οὕτω τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ τοίχους. Κατόπιν οἱ τέσσαρες παῖκται ἑνώνουν τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ τείχους, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματίσουν τετράγωνον. Μετὰ ταῦτα προχωροῦν εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ σημείου, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ τὸ ἄνοιγμα τοῦ τείχους. Ὁ μπαγκέρης ρίπτει τὰ ζάρια, διὰ νὰ ὁρίσῃ ποῖος ἀπὸ τοὺς παίκτας θὰ προβῇ εἰς τὸ ἄνοιγμα. Π. χ., ἐὰν τὰ ζάρια δείξουν ἀριθμὸν 7, ὁ μπαγκέρης ἀρχίζει νὰ μετρῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του πρὸς τὰ δεξιὰ τοὺς παίκτας μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 7. Ὁ παίκτης ὁ ὁποῖος θὰ τύχῃ εἰς τὸν ἀριθμὸν 7 θὰ προβῇ εἰς τὸ ἄνοιγμα τοῦ τείχους κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: Θὰ ρίψῃ καὶ αὐτὸς τὰ ζάρια. Ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι εὗρεν ἀριθμὸν 6, θὰ προσθέσῃ τότε τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν μὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦ μπαγκέρη, ἤτοι 6 καὶ 7, καὶ θὰ ἔχῃ ἄθροισμα 13. Ὁ παίκτης οὗτος θὰ μετρήσῃ τότε ἀπὸ τὸ ἔμπροσθέν του τεῖχος δέκα τρία ζεύγη, ἀρχίζων ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ θὰ ἀφαιρέσῃ τὸ δέκατον τρίτον ζεῦγος. Τὰ δύο ταῦτα τεμάχια τίθενται ἐπὶ τοῦ ζεύγους, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀμέσως πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ἀνοίγματος. Τὰ δύο ταῦτα τεμάχια λέγονται «ἐλεύθερα τεμάχια» καὶ ἀποτελοῦν τὴν οὐρὰν τοῦ τείχους. τὸ δὲ ἄνοιγμα λέγεται «θύρα». Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς θύρας τμῆμα εἶναι τὸ «τέλος» τοῦ τείχους, τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ ἡ ἀρχή, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, ὡς

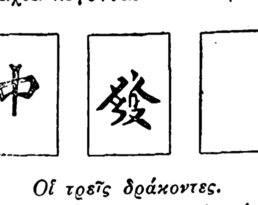

Οἱ τρεῖς δράκοντες.
(Ἐρυθρός, πράσινος καὶ λευκός.)

θὰ ἐξηγηθῇ κατωτέρω, οἱ παῖκται λαμβάνουν τὰ τεμάχιά των. Ἐὰν τὰ ζάρια δώσουν ἄθροισμα μεγαλύτερον ἀπὸ 18, τότε ἐξακολουθεῖ τὸ μέτρημα διὰ τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὰ ὀπίσω.

Μετὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ τείχους ὁ διευθύνων ἄνεμος τῆς ἀνατολῆς λαμβάνει ἀπὸ τὸ τεῖχος δύο

Digitized by Google

ζεύγη τεμαχίων, ἀρχίζων ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ τῆς θύρας, οἱ δὲ ἄλλοι παῖκται τὸν μιμοῦνται κατὰ σειράν, ἐξακολουθοῦντες τρεῖς γύρους, μέχρις ὅτου ἕκαστος λάβῃ δώδεκα τεμάχια. Εἰς τὸν τέταρτον γῦρον παίρνει ὁ καθεὶς ἀπὸ ἓν μόνον τεμάχιον. Ὁ μπαγκέρης τελευταῖος λαμβάνει ἀκόμη ἕν. Οὕτως, ἐνῷ οἱ ἄλλοι τρεῖς ἔχουν ἀπὸ 13 τεμάχια εἰς χεῖράς των, ὁ μπαγκέρης ἔχει δεκατέσσαρα. Ἕκαστος παίκτης τοποθετεῖ τὰ δεκατρία τεμάχιά του ὄρθια, ἔμπροσθέν του, ἐπὶ ἐπὶ τούτῳ ὑπαρχούσης ἐπιμήκους θήκης, ἐν εἴδει ὑποστηρίγματος. Ἡ τοποθέτησις γίνεται ὅπως εἰς τὸ ντόμινο, μὲ τὸ ζωγραφιστὸν μέρος ἀποκρυπτόμενον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, συγκεντρώνονται δὲ τὰ τεμάχια κατὰ «εἴδη» καὶ κατ' ἀξίαν καὶ κατ' ἀριθμητικὴν σειρὰν τῶν ὁμοίων. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ παιγνιδίου ὁ παίκτης πρέπει νὰ ἔχῃ δεκατρία τεμάχια. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ παιγνιδίου εἶναι, ὅπως διὰ τῶν 13 αὐτῶν τεμαχίων ἐπιτευχθῶσι διάφοροι συνδυασμοί, ὁ ἀνώτερος τῶν ὁποίων «κάμνει μά-τζόνγκ», μεθ' ὃ τελειώνει «ἕνα χέρι».

Τὰ ἄνθη (ἄνω) καὶ αἱ ἐποχαὶ (κάτω).

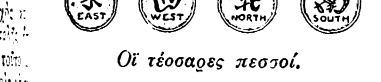

Οἱ τέσσαρες πεσσοί.

Τὸ κύριον παιγνίδιον ἄρχεται διὰ τοῦ «σκαρταρίσματος». Ὁ μπαγκέρης πρῶτος ἀρχίζει νὰ «σκαρτάρῃ», δηλαδὴ νὰ ἀφίνῃ ἀνοικτόν, εἰς τὸ μέσον τοῦ τετραγώνου, ὅπερ σχηματίζει τὸ τεῖχος, τὸ ἐπὶ πλέον τεμάχιον (τὸ 14ον), ὅπερ ἔχει εἰς χεῖράς του. Φροντίζει δὲ νὰ σκαρτάρῃ ἐκεῖνο τὸ τεμάχιον, ὅπερ δὲν τοῦ χρησιμεύει, ἢ τοῦ χρησιμεύει ὀλιγώτερον διὰ νὰ σχηματίσῃ τοὺς συνδυασμούς του. Κατόπιν ὁ νότος λαμβάνει ἀπὸ τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἄνοιγμα τοῦ τείχους ἓν τεμάχιον καὶ ἀκολούθως σκαρτάρει καὶ αὐτὸς ἕν. Τὸ αὐτὸ κάμνουν καὶ ἡ δύσις καὶ ὁ βορρᾶς. Ἡ λῆψις τεμαχίων ἐκ τοῦ τείχους καὶ τὸ σκαρτάρισμα ἐξακολουθεῖ, μέχρις ὅτου εἷς τῶν παικτῶν ἐπιτύχῃ τὸν ἀνώτερον συνδυασμόν, ὁπότε ἐπιδεικνύει τὰ τεμάχιά του καὶ ἀναφωνεῖ: «μά-τζόνγκ». Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ «μά-τζόνγκ» ὑπὸ ἑνὸς τῶν παικτῶν, τὸ παιγνίδιον ἐπαναλαμβάνεται, διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ μπαγκέρη, μέχρις ὅτου καὶ οἱ τέσσαρες παῖκται κάμνουν «πάγκον», ὁπότε συμπληροῦται «ἕνας γῦρος». Μία «παρτίδα» ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρας «γύρους». Τὰ κέρδη τῶν παικτῶν ὑπολογίζονται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀξίας τῶν διαφόρων «εἰδῶν» τῶν τεμαχίων καὶ τῶν ἐπιτευχθέντων δι' αὐτῶν συνδυασμῶν, ὁμοίων περίπου πρὸς τὸ πόκερ, συμφώνως πρὸς ὑπάρχοντα πίνακα. Ἡ ἀξία τῆς μονάδος τῶν πόντων καθορίζεται ὑπὸ τῶν παικτῶν ἐκ τῶν προτέρων. Μ. Δ. Β.

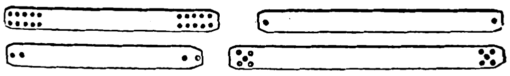
Αἱ φίσε, ἢ μάρκες.

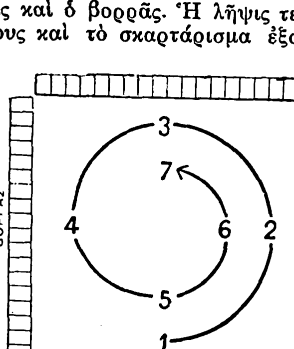

Τὸ ἐκ τῶν τεμαχίων σχηματιζόμενον τετράγωνον τεῖχος, ἡ θέσις τῶν παικτῶν καὶ ἡ φορὰ τοῦ παιγνιδίου.

ματζοῦκα (ἡ)· βλ. *ματσοῦκα.*

ματζούκιον (τὸ) /*Βυζαντ.*/· βλ. λ. *κορύνη.*

Ματζούκιον. Βουλγαρικὸν φρούριον πλησίον τῆς Στρουμνίτσης καταληφθὲν τὸν Ἰούλιον 1014 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Βασιλείου Β'. τοῦ Βουλγαροκτόνου. Ν. ΚΛΣ

ματζούνι (τό)· βλ. λ. *ἔκλειγμα* καὶ *μαντζούνι.*

ματζουράνα (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀρίγανο*, ἡ *μαζοράνα* (βλ. λ.).

μάτην· ἐπίρρ., ματαίως, ἀνωφελῶς, ἄδικα, τοῦ κάκου: «τὸν οὐ παρόντα ποθεῖς, μάτην ποθεῖς», «μάτην κοπιάζει».

Μάτητα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις παράλιος κατὰ τὰ ΝΑ. τῆς Μαιώτιδος (Ἀσιατικῆς Σαρματίας) μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ψάθιος καὶ τοῦ Οὐαρδάνου πρὸς Ν. (*Πτολεμ.* Ε, θ, 4). Δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν σύγχρονον *Τεμριοὺκ* (πλάτ. 45° 17′ Β., μῆκ. 27° 23′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2234: Sea of Azov). Τὴν ταυτίζουσι καὶ πρὸς τὴν *Μαράχην* τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου. Σ. Ε. Λ.

ματθαιολία (ἡ) (Mathiola) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταυρανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, διετεῖς ἢ καὶ πολυετεῖς, ὧν τινες καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν διακοσμητικῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *ματθαιολία ἡ εὐοσμοτάτη* (Mathiola odoratissima), ἥτις εἶναι ἰθαγενὴς τῆς Περσίας καὶ καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας ποικιλίας ἐν Εὐρώπῃ ὡς λίαν κοσμητικόν. Δ. Ν. Π.

Ματθαιόπουλος, *Γεώργιος Θ.* Ἐγεννήθη τῷ 1873 ἐν Πειραιεῖ. Ἀδελφὸς τοῦ ὑποστρατήγου *Δημητρίου* καὶ τοῦ ὑποναυάρχου *Ματθαίου*. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς, ἃς διήκουσεν ἐν τῇ γενετείρᾳ, ἐφοίτησεν εἰς τὸ Ὁμοσπονδιακὸν Πολυτεχνεῖον τῆς Ζυρίχης, ἐκ τοῦ ὁποίου τῷ 1895 ἐξῆλθε διπλωματοῦχος χημικὸς μηχανικός. Τῷ 1896 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ζυρίχης. Τῷ 1899 διωρίσθη ἐπιμελητὴς ἐν τῷ Παθολογικῷ Ἀνατομείῳ τοῦ πανεπιστημίου, ἐν ᾧ ἐδίδαξε φυσιολογικὴν χημείαν καὶ χημείαν τῶν οὔρων μέχρι τοῦ 1912. Τῷ 1905 ἀνηγορεύθη ὑφηγητής. Τῷ 1908 καὶ τῷ 1909 ἀπεστάλη ἀντιπρόσωπος τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους εἰς τὰ ἐν Γενεύῃ καὶ Παρισίοις συνελθόντα συνέδρια πρὸς καταστολὴν τῶν νοθειῶν τῶν τροφίμων, ἐκλεγεὶς ἀντιπρόεδρος αὐτῶν καὶ πρόεδρος εἰδικοῦ τμήματος. Τῷ 1912 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Ὀργανικῆς Χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ τῷ 1928—1929 πρύτανις. Τῷ 1913 ἔγινε τακτικὸν μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου καὶ τῷ 1920 διευθυντὴς τοῦ Κεντρικοῦ Χημικοῦ Ἐργαστηρίου. Ἀπὸ τοῦ 1904 μέχρι τοῦ 1912 διετέλεσε πρόεδρος τῆς Φυσιοδιφικῆς Ἑταιρείας, βραδύτερον δ' ἐπανειλημμένως πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως τῶν Ἑλλήνων Χημικῶν. Ἐδημιούργησε νέαν ὀνοματολογίαν τῆς ὀργανικῆς χημείας, κατέγινεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐκ νέου εἰσαγωγῆς τῆς χημείας εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν καὶ διωργάνωσε τὴν χημικὴν ὑπηρεσίαν πρὸς καταστολὴν τῶν νοθειῶν τῶν τροφίμων. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Zur Kenntniss der a-Halogenketoxime» μετὰ τοῦ R Scholl (ἐναίσιμος διατριβὴ B D. Ch. G. 1896), «Zur Kenntniss des Monochloracetoxime» (B. D. Ch. G. 1898), «Zur Kenntniss des a-Halogenketoxime» (1897), «Αἱ περὶ ὕλης θεωρίαι» (1906), «Προσδιορισμὸς τοῦ ἰσοδυνάμου τῆς τυρίνης καὶ νέα μέθοδος προσδιορισμοῦ αὐτῆς» (Δελτ. Φυσιοδ. Ἑταιρ. καὶ γερμαν. ἐν τῇ Z. f. An. Ch. 1908), «Τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος ἐν Ἀττικῇ» (Δ. Φ. Ε. 1906), «Ἡ τάσις τῆς Ὀργανικῆς Χημείας» (1915), «Περὶ πιτυρούχου ἄρτου καὶ τῶν παρ' ἡμῖν χρησιμοποιουμένων ἀλεύρων» (1916), «Ὀργανικὴ χημεία, Λιπαραὶ ἑνώσεις» (1917), «Ἐπιτομὴ Ὀργανικῆς χημείας» (1923, β' ἔκδ. 1927) κ. ἄ. Ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1928 ἐδημοσίευσε πολλὰς μετὰ μαθητῶν του ἐρεύνας ἐπὶ ἑλληνικῶν προϊόντων καὶ δὴ πλήρεις, τὰς ἑξῆς: «Περὶ τῶν ἑλληνικῶν βουτύρων», ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ πρῶτον ἐν τῇ διεθνεῖ φιλολογίᾳ παρετηρήθη καὶ ὑπεδείχθη ἡ περίσσεια ἀδιαλύτων πτητικῶν ὀξέων ἐν τῷ βουτύρῳ τῆς αἰγὸς καὶ τοῦ προβάτου ἐν σχέσει πρὸς τὸ τῆς ἀγελάδος καὶ ἡ ἐκεῖθεν διάκρισις τούτου ἀπὸ ἐκείνου, μεταγενέστεραι δ' ἐργασίαι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κατέληξαν εἰς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. «Περὶ ἑλληνικῶν ἐλαιῶν», ἐν τῇ ὁποίᾳ λεπτομερῶς καθορίζεται ἡ μορφολογικὴ καὶ χημικὴ σύστασις τῶν ἑλληνικῶν ἐλαιῶν καὶ τῶν πυρήνων αὐτῶν, ἐν αὐτῇ δὲ τὸ πρῶτον καθορίζεται ὡς χαρακτηριστικὸν τῶν ποικιλιῶν τοῦ καρποῦ τῶν ἐλαιῶν αἱ μορφαὶ τῶν πυρήνων, ἀνασκευάζονται δὲ ἐργασίαι ξένων ἐρευνητῶν. «Περὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐλαίων», ἐν τῇ ὁποίᾳ καθορίζονται αἱ σταθεραὶ τούτων, διάφοροι ἔν τισι τῶν ἀλλαχοῦ καθορισθεισῶν. «Περὶ ἀμυλοσιροπίου» γενικῶς καὶ παρ' ἡμῖν. «Περὶ ταχινίου» γενικῶς καὶ παρ' ἡμῖν. «Περὶ χαλβᾶ», ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ πρῶτον μελετᾶται τὸ τρόφιμον τοῦτο. «Περὶ λουκουμίου», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξηγεῖται ἡ διαφορὰ συστάσεως λουκουμίων διαφόρου προελεύσεως. «Περὶ τομάτας καὶ τοῦ πελτὲ αὐτῆς», ἐν τῇ ὁποίᾳ, πλὴν ἄλλων, καθωρίσθη τὸ πρῶτον ὅτι ὑπάρχει σταθερὰ σχέσις μεταξὺ σακχάρου καὶ ξηροῦ ὑπολείμματος. «Περὶ τοῦ γλεύκους τῆς Ἀττικῆς, Βοιωτίας καὶ Εὐβοίας κατὰ τὰ ἔτη 1923 ἕως 1927», ἡ πρώτη τοιαύτη μελέτη παρ' ἡμῖν. Τῷ 1929 ἐδημοσίευσε μετὰ τοῦ Ζαγανιάρη ἐν τῷ «Journal für prakt. Chemie» ἐργασίαν περὶ Acetonylsulfid. Ἀπὸ τοῦ 1921 ἕως 1927 κατήρτισε καὶ ἐξέδωκεν ἐγκυκλίους περὶ τῶν ὅρων, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ πληροῦν παρ' ἡμῖν διάφορα τρόφιμα καὶ ἀντικείμενα κοινῆς χρήσεως, τὰς ἑξῆς: Περὶ γάλακτος, ἀφρογάλακτος, γιαούρτης, ριζογάλακτος, κρέμας, βουτύρου, τυροῦ, κουραμπιέδων, μελομακαρονίων, λουκουμάδων, ἐλαίων, πελτὲ τομάτας, λεμονάδων, σαπώνων. Ἐξέδωκε τὰ πεπραγμένα τοῦ Κεντρικοῦ χημικοῦ ἐργαστηρίου τῶν ἐτῶν 1921—1923 καὶ τὸ «Δελτίον τῆς Φυσιοδιφικῆς ἑταιρείας» τῶν ἐτῶν 1906—1909. Σ. Γ.

— **Ματθαιόπουλος**, *Δημήτριος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων (1861—1927). Ἀπὸ τοῦ 1900—1910 διετέλεσεν ἐπανειλημμένως καθηγητὴς τῆς ὀχυρωτικῆς παρὰ τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων, διηύθυνε δὲ ἀπὸ τοῦ 1911—1912 τὴν ὀχύρωσιν τῆς Θεσσαλίας. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσεν ἀρχικῶς μὲν διοικητὴς τῆς 5ης μεραρχίας μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου 1912, κατόπιν δὲ τῆς ὀργανωθείσης ἐν Ἠπείρῳ 8ης μεραρχίας, μεθ' ἧς συμμετέσχε τῶν πρὸς ἅλωσιν τῶν Ἰωαννίνων ἐπιχειρήσεων, τραυματισθεὶς πρὸ τοῦ Μπιζανίου. Κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913, ἐξακολουθῶν νὰ τυγχάνῃ διοικητὴς τῆς 8ης μεραρχίας, ἀπεβιβάσθη μετὰ ταύτης εἰς τὴν δυτικὴν Θράκην καὶ κατέλαβεν αὐτήν. Προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου, ἀπεστρατεύθη δὲ τῷ 1922. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Ματθαιόπουλος**, *Ματθαῖος*. Ἐγεννήθη ἐν Πειραιεῖ τῷ 1870 καὶ ἀπέθανε τῷ 1921. Προερχόμενος ἐκ τῆς Ναυτικῆς σχολῆς, προήχθη διαδοχικῶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποναυάρχου (1919). Ἔσχεν ἰδιαιτέραν προτίμησιν πρὸς τὴν ὑδρογραφίαν, γενόμενος ἱδρυτὴς τῆς ὑδρογραφικῆς ὑπηρεσίας τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ἣν καὶ γοργῶς ἀνέπτυξε. Γενόμενος καθηγητὴς τῆς ὑδρογραφίας ἐν τῇ Ναυτικῇ σχολῇ, συνέγραψεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὑδρογραφία» καὶ ἵδρυσεν ἐν ναυστάθμῳ τὸν ρυθμιστικὸν σταθμὸν τῶν πυξίδων, προσδιορίσας τὸ ναυτικὸν μίλλιον πρὸς μέτρησιν τῶν ταχυτήτων τῶν πλοίων τῇ βοηθείᾳ σημείων εὐθυγραμμίσεως ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Σαλαμῖνος καὶ τῆς δυτικῶς τῆς Ψυτταλείας νησῖδος Ἀταλάντης καὶ συνειργάσθη πρὸς ἵδρυσιν γεωμαγνητικοῦ σταθμοῦ. Ἀποσχισθείσης τῆς ὑδρογραφικῆς ὑπηρεσίας ἀπὸ τῆς διευθύνσεως φάρων (1917) ὁ Ματθαιόπουλος ὡρίσθη διευθυντὴς τῆς ἀρτισυστάτου «Διευθύνσεως ὑδρογραφικῆς ὑπηρεσίας». Ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἐπίσης ἡ μετὰ μεγίστης ἀκριβείας ὑποτύπωσις σειρᾶς ὑδρογραφικῶν χαρτῶν. Παρέστη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ ὑδρογραφικὰ συνέδρια τοῦ Λονδίνου, τῆς Μαδρίτης καὶ τῶν Παρισίων. Κατὰ τοὺς πολέμους ὑπηρέτησεν ὡς ἀνθυποπλοίαρχος ἐπὶ τῶν «Ψαρῶν» τῷ 1897 καὶ ὡς ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τῷ 1912. Σ. Ε. Λ.

Ματθαῖος. Ἑλληνικὴ ἀπόδοσις τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος *Μαθθὰν* (=δῶρον Θεοῦ, Θεόδωρος), ὅπερ ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἐν χρήσει εἰς πάντας τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς (λατ. Matthaeus, γαλλ. Mathieu, γερμ. Matthäus, ἀγγλ. Matthew).

— **Ματθαῖος** (ἑβρ. δῶρον Θεοῦ, Θεόδωρος). Εὐαγγελιστὴς καὶ ἀπόστολος, μνημονεύεται ἐν πᾶσι τοῖς καταλόγοις τῶν ἀποστόλων, οὓς διέσωσαν οἱ τρεῖς συνοπτικοί, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ τῶν Πράξεων. Ἐν κεφ. 9,9 τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου ἱστορεῖται ἡ κλῆσις αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν τοῖς παραλλήλοις χωρίοις τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Λουκᾶ καλεῖται *Λευΐς*, ἐνῷ τοὐναντίον ἐν τοῖς καταλόγοις φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ματθαῖος*. Ἐντεῦθεν τὸ ζήτημα ἂν πρόκειται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἢ περὶ δύο διαφόρων ἀλλήλων, ὡς ἐνόμισάν τινες τῶν νεωτέρων καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν ὁ αἱρετικὸς Ἡρακλέων καὶ ὁ Ὠριγένης, ἐν οἷς γράφει: «Ἔστω δὲ ὁ Λευῒς τελώνης ἀκολουθήσας τὸν Ἰησοῦν. Ἀλλ' οὔ τοί γε τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ ἦν, εἰ μὴ κατά τινα τῶν ἀντιγράφων τοῦ κατὰ Μᾶρκον εὐαγγελίου». Ἀλλ' ὅμως Λευῒς καὶ Ματθαῖος εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὡς καταφαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ οἱ συνοπτικοὶ ἱστοροῦσι τὴν κλῆσιν τοῦ τελώνου ἀμέσως μετὰ τὴν περὶ ἰάσεως τοῦ παραλυτικοῦ διήγησιν. Δέον λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀπόστολος φέρει δύο ὀνόματα, ὧν τὸ μὲν Λευῒς εἶναι τὸ ἀρχικόν, τὸ δὲ Ματθαῖος ἐδόθη αὐτῷ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καλεῖται Ἀλφαῖος, περιάγεται Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς εἰς τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου, οὗ ὁ πατὴρ ἐκαλεῖτο καὶ αὐτὸς Ἀλφαῖος. Ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀληθές, οἱ δύο ἀπόστολοι θὰ ἐμνημονεύοντο ὁμοῦ ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν συνοπτικῶν, ὡς τοῦτο συμβαίνει περὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ζεβεδαίου. Κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα «Ματθαῖος μὲν οὖν ὁ ἀπόστολος σπερμάτων καὶ ἀκροδρύων καὶ λαχάνων ἄνευ κρεῶν μετελάμβανε»· ἐκ τοῦ χωρίου τούτου πληροφορούμεθα ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν αὐστηρὰν καὶ ἀσκητικὴν ροπὴν τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν. Ἡ ἔπειτα παράδοσις γινώσκει πολὺ πλείονα περὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Συμφώνως πρὸς τὴν παρ' Εὐσεβίῳ εἴδησιν, «Ματθαῖος πρότερον Ἑβραίοις κηρύξαι ὡς ἔμελλε καὶ ἐφ' ἑτέρους ἰέναι, πατρίῳ γλώττῃ γραφῇ παραδοὺς τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγ-

Digitized by Google

γέλιον τὸ λεῖπον τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ τούτοις, ἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς ἀπεπλήρου». Ἡ ἀόριστος φράσις τοῦ Εὐσεβίου (ἐφ' ἑτέρους) ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς διαφόρους θρύλους, οἵτινες εἶναι πιθανὸν ὅτι περιέχουσι στοιχεῖα ἀληθείας, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἐξακρίβωσις αὐτῶν. Οὕτω κατὰ τὸν Ρουφῖνον μετέβη εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, κατὰ τὸν Ἀμβρόσιον εἰς τὴν Περσίαν, κατὰ Συμεῶνα τὸν μεταφραστὴν εἰς τὴν Συρίαν καὶ κατ' ἄλλους εἰς τὴν Περσίαν καὶ τὴν Μηδίαν. Νικηφόρος δὲ ὁ Κάλλιστος παραδίδει ἀορίστως ὅτι μετέβη εἰς τὴν χώραν τῶν ἀνθρωποφάγων, ἔνθα καὶ ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον, ἐνῷ τοὐναντίον κατὰ τὸν Ἡρακλέωνα δὲν ἐμαρτύρησε. Τὸ ὄνομα τοῦ Ματθαίου συνεδέθη καὶ πρὸς διάφορα ἰουδαΐζοντα εὐαγγέλια, ὡς λ. χ. πρὸς τὸ μεταγενέστερον καὶ ἐν λατινικῇ γλώσσῃ συντεταγμένον Εὐαγγέλιον τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἐν δὲ τοῖς εὐαγγελίοις τῶν γνωστικῶν ἐμφανίζεται ὁ ἀπόστολος ὡς ὁμιλητὴς ὁμοῦ μετ' ἄλλων πολλῶν. Τέλος ἡ μεταγενεστέρα παράδοσις συγχέει ἐνίοτε αὐτὸν πρὸς τὸν Ματθίαν, ἰδίᾳ ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποστολικῆς αὐτοῦ δράσεως ἱστορουμένοις. Κατὰ τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τοῦ Εὐσεβίου, ὁ Ματθαῖος συνέταξεν ἑβραϊστὶ τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ καὶ κατέλιπεν αὐτὸ τοῖς Ἰουδαίοις τῆς Παλαιστίνης. Πολὺ πρὸ αὐτοῦ γνωρίζει ὁ Παπίας ὅτι ὁ «Ματθαῖος τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ τὰ λόγια συνετάξατο, ἡρμήνευσε δὲ αὐτὰ ὡς ἦν ἱκανὸς ἕκαστος». Ἀλλὰ οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἀποστολικοῦ ἀνδρὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ὅπερ πρόκειται ἡμῖν ἐν τῷ κανόνι. Πρῶτον μὲν διότι τὸ Εὐαγγέλιον πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ μετάφρασις· δεύτερον δὲ διότι ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ὁ λόγος δὲν εἶναι περὶ Εὐαγγελίου, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Παπίας μεταχειρίζεται ὀλίγον ἀνωτέρω τὸν ὅρον «τὰ παρὰ τοῦ κυρίου πραχθέντα ἢ λεχθέντα», ἀλλὰ περὶ συλλογῆς κυριακῶν λογίων, περὶ τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρεται ἄλλωστε ὁ ἀρχαιότατος οὗτος μαθητὴς τῶν ἀποστόλων. Κατὰ ταῦτα δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ματθαῖος συνέγραψε οὐχὶ ἕν, ἀλλὰ δύο ἔργα, ὧν τὸ πρῶτον, τὰ Λόγια, πολὺ πρότερον τοῦ Εὐαγγελίου, ἀφοῦ καὶ ὁ *Μᾶρκος* (βλ. λ.) μαρτυρεῖ γνῶσίν τινα αὐτοῦ καὶ ὁ Λουκᾶς χρησιμοποιεῖ αὐτό, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ματθαῖος ἀναλαμβάνει τμήματα αὐτοῦ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ του. Οὕτω ἐν τοῖς συνοπτικοῖς περιλαμβάνονται μέρη εὐαγγελικῆς συγγραφῆς πολὺ ἀρχαιοτέρας, συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ Ματθαίου καθ' ὃν χρόνον πιθανῶς ἔγραφεν ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν τὴν πρώτην αὐτοῦ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολήν. Τὸ δεδομένον τοῦτο, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πιθανόν, ὁμοῦ μετὰ τῆς διακριβώσεως ὅτι τὸ κατὰ Μᾶρκον εἶναι τὸ ἀρχαιότατον Εὐαγγέλιον, ἐχρησίμευσεν εἰς τοὺς νεωτέρους ὡς βάσις πρὸς νέαν ἀπόπειραν λύσεως τοῦ συνοπτικοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἀπησχόλησε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν θεολογίαν. Ἡ ἀπόπειρα αὕτη εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἡ περὶ δύο πηγῶν θεωρία καὶ συνδυάζει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀρχαίαν περὶ ἀλληλοεξαρτήσεως ὑπόθεσιν μετὰ τῆς περὶ γραπτοῦ πρωτευαγγελίου. Ν. Λ.

— **Ματθαῖος**, μητροπολίτης ***Αἴνου***. Διετέλεσε μητροπολίτης ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Β' τῷ 1575. Κατατάσσεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν σοφῶν καὶ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, τὸν ὁποῖον ὁ Γερλάχιος ἐπέδωκε τῷ 1578 εἰς τὸν Κρούσιον «docti et clari viri hodiernae Graeciae». Α. Θ. Σ.

— **Ματθαῖος**, μητροπολίτης ***Αἴνου***· βλ. λ. *Ματθαῖος*, μητροπολίτης Κυζίκου.

—**Ματθαῖος**, πατριάρχης ***Ἀλεξανδρείας***. Κατήγετο ἐξ Ἄνδρου, διατελῶν δὲ μητροπολίτης Λιβύης καὶ διαμένων ἐν Βουκουρεστίῳ ἐξελέγη πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας τῷ 1746, παραμείνας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1767, ὅτε παρῃτήθη. Ὁ Ματθαῖος χαρακτηρίζεται ὑπό τε τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων ὡς κεκτημένος παιδείαν ἀμφιλαφῆ, χαρακτῆρα ἄμεπτον, φιλόμουσον καὶ φιλόκαλον καὶ χεῖρα στιβαρὰν ἅμα καὶ δεξιάν, προσενεγκὼν εἴς τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος ὑψίστας ὑπηρεσίας. Κατώρθωσε νὰ τακτοποιήσῃ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, τὸ ὁποῖον εἶχον καταβαραθρώσει βαρύτατα χρέη. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἴσως Ἕλλην πατριάρχης, ὅστις μετὰ τὸν Μελέτιον τὸν Πηγᾶν συνῆψεν ἀμέσους σχέσεις μετὰ τοῦ ἀβησσυνιακοῦ ἔθνους, συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀναζωπύρησιν καὶ ἐμπέδωσιν ἐν Ἀβησσυνίᾳ τῶν περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἔκπαλαι σῳζομένων ἐν τῇ χώρᾳ παραδόσεων. Ἀποσυρθεὶς μετὰ τὴν παραίτησίν του εἰς Ἅγιον Ὄρος ἀπεβίωσε καὶ ἐτάφη εἰς τὴν αὐτόθι μονὴν τοῦ Κουτλουμουσίου τῷ 1775. [*Δ. Π. Πασχάλη*, «Ματθαῖος, πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου» (1901).] Δ. Π. Π.

—**Ματθαῖος *τῆς Βανδώμης*** (Mathieu de Vendôme). Γάλλος νεολατῖνος ποιητὴς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἔχαιρε μεγάλης φήμης μεταξὺ τῶν συγχρόνων του καὶ ἔγραψε πολλὰ ποιήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ «Τωβίας», ἡ «Κωμῳδία τοῦ ἀγνώστου στρατιώτου», ἡ «Κωμῳδία τοῦ Μίλωνος» καὶ ἄλλα, δημοσιευθέντα τῷ 1849 ὑπὸ τοῦ Μερὶλ ἐν τῷ ἔργῳ «Λατινικαὶ ἀρχαὶ τοῦ νεωτέρου θεάτρου». Μ. Δ. Β.

—**Ματθαῖος *Βατοπεδινός***. Ἁγιορείτης μουσικός, μαθητὴς τῶν τριῶν διδασκάλων, καταγόμενος ἐξ Ἐφέσου. Ἐφημίσθη διὰ τὴν περὶ τὸ μελοποιεῖν δεξιότητα καὶ τὰς μουσικάς του γνώσεις, ἦτο δὲ ἐγκρατὴς τῆς τε παλαιᾶς καὶ νέας παρασημαντικῆς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Μουσουργήματα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ διτόμῳ ἀργῷ Δοξασταρίῳ Χουρμουζίου χαρτοφύλακος (1859). Ἀπέθανεν ἐν βαθυτάτῳ γήρατι. Ν. Α. Χ.

— **Ματθαῖος** ὁ ἐκ ***Γανοχώρων***. Λόγιος ἱερομόναχος, ζήσας κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν Σηλυβρίᾳ (1780—1790). Βραδύτερον δὲ προσελήφθη ὡς πρωτεύων διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Ἀκαδημίας. Συνέγραψεν ἐγχειρίδιον «Περὶ συντάξεως καὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν», εἰς τὸ ὁποῖον ἐπραγματεύετο καὶ περὶ σχημάτων καὶ ἰδεῶν τοῦ λόγου καὶ περὶ στίχων τινῶν καὶ ἐπιγραμμάτων (Βενετίᾳ 1775, Κωνσταντινουπόλει 1816). Ἐπίσης συνέγραψεν «Ἐπιγράμματα εἰς Ὅρμον σωτήριον Βασιλείου τοῦ Ποστελνίκου». Ν. Α.

— **Ματθαῖος** ὁ ἐξ ***Ἐδέσσης***. Λόγιος μοναχὸς Ἀρμένιος τὴν καταγωγήν, ζήσας ἐν Ἐδέσσῃ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1144. Συνέγραψεν ἐκτενῆ καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἀρμενικὴν χρονογραφίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τῆς Ἀρμενίας, Συρίας καὶ τῶν περὶ αὐτὰς χωρῶν» ἀπὸ τοῦ ἔτους 963—1129 μ. Χ., τὴν ὁποίαν ἐσυνέχισεν ὁ ἱερεὺς Γρηγόριος μέχρι τοῦ ἔτους 1162. Περικοπαὶ τοῦ ἔργου τούτου μετεφράσθησαν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορικαὶ λεπτομέρειαι τῆς πρώτης ἐκστρατείας τῶν Χριστιανῶν ἐν Παλαιστίνῃ ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Τζιμισκῆν», ὁλόκληρον δὲ τὸ κείμενον μετεφράσθη καὶ ἐξεδόθη γαλλιστὶ ὑπὸ Ed. Dulaurier τῷ 1858 ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἱστορικοὶ τῶν σταυροφοριῶν. Ἀρμενικὰ ἔγγραφα» (Bibl. histor. Arménienne). Ν. Α.

— **Ματθαῖος**, μητροπολίτης ***Ἐφέσου***. Διακεκριμένος Ἕλλην κληρικὸς τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐγεννήθη ἐν Φιλαδελφείᾳ (Λυδίας) τῷ 1270, καὶ σχεδὸν ἑξηκοντούτης ἐγένετο μητροπολίτης Ἐφέσου, ζῶν καὶ ἕως τοῦ 1350. Ἔλαβε σπουδαῖον μέρος εἰς τὰς ἔριδας τῶν Ἡσυχαστῶν, συνέγραψεν ὕμνους τινὰς εἰς τὸν Σωτῆρα καὶ τὴν Θεοτόκον, μελέτας τινὰς ἐπὶ βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁμιλίας, ἐνέκυψε δὲ εἰς τὴν μελέτην τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων. Τοῦ Ματθαίου σῴζονται 67 ἐπιστολαὶ ἀνέκδοτοι, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἔργα αὐτοῦ. Μ. Ι. Γ.

— **Ματθαῖος**, μητροπολίτης ***Κυζίκου***. Ἐγεννήθη ἐν Αἴνῳ τῆς Θρᾴκης καὶ ἐγένετο μαθητὴς τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ διδάσκαλον Σέργιον Μακραῖον. Ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς ἐν Ἐπιβάταις τῆς Θρᾴκης σχολῆς, ἐδίδαξε κατὰ τὰ 1797 καὶ 1798, ἐσχολάρχησε δ' αὐτῆς ἕως τοῦ 1803, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Κατόπιν προσελήφθη οἰκοδιδάσκαλος παρὰ τοῖς ἡγεμονικοῖς οἴκοις Μαυρογένους καὶ Καλλιμάχηδων, καὶ τῷ 1807, κατὰ Φεβρουάριον, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Αἴνου. Προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης τῷ 1821, καὶ κατὰ Αὔγουστον τοῦ 1823 εἰς τὴν τῆς Κυζίκου, κυβερνήσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ταύτας παροικίας μετ' εὐσεβείας καὶ διοικητικῆς συνέσεως. Ἀντίρρησις κατὰ τῆς εἰς χυδαῖον λεκτικὸν μεταφράσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν γραφεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, κατὰ συνοδικὴν ἀπόφασιν, ἀνεγνώσθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν συνεδριάσει τῆς ἱερᾶς συνόδου (1823), τύποις πατριαρχικοῖς ἐκδοθεῖσα τῷ 1841. Ἀπεβίωσε τῷ 1831. Μ. Ι. Γ.

— **Ματθαῖος Α'**, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Ἐξελέγη τῷ 1397, ἐκυβέρνησε δὲ τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τοῦ 1410, ὅτε ἀπέθανε. Ὑπῆρξεν ὑποτακτικὸς διασήμου τινὸς ἀσκητοῦ Μάρκου καὶ κατόπιν τοῦ Νείλου, τοῦ ὕστερον γενομένου πατριάρχου, μητροπολίτης δ' ἐχειροτονήθη Κυζίκου τῷ 1387. Μ. Ι. Γ.

— **Ματθαῖος Β'**, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Κατήγετο ἐκ Κλινοβοῦ τῆς Θεσσαλίας. Τὸ πρῶτον ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1595 μετατεθεὶς ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων, παραμείνας δὲ εἴκοσι μόνον ἡμέρας ἀπεσύρθη εἰς Ἅγιον Ὄρος. Ἀπὸ τοῦ ἔαρος τοῦ 1598, κληθεὶς τὸ δεύτερον, ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι Μαρτίου τοῦ 1602, ὅτε ἀποσυρθεὶς εἰς Ἅγιον Ὄρος ἀπεβίωσεν. Ἴσως ἐκλήθη καὶ τρίτην φοράν. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον αὐτοῦ ἦν ἡ μετάθεσις τῆς πατριαρχικῆς διαμονῆς ἀπὸ Ξυλοπόρτης εἰς Φανάριον, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1600, ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1601. Μ. Ι. Γ.

— **Ματθαῖος *(μοναχός)***. —1) Ἐγεννήθη ἐν Μυριοφύτῳ, ὅπου καὶ ἐδίδαξε πρὸ τοῦ 1787, διότι κατόπιν μέχρι τοῦ 1789 ἐδίδαξεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἀκαδημίᾳ, ἐν ᾗ ἐδιδάχθη. Κατὰ Σάθαν. ἐδίδαξε καὶ ἐν τῇ αὐθεντικῇ ἀκαδημίᾳ τοῦ Βουκουρεστίου. Συνέγραψε Γραμματικήν, τετράκις ἐκδοθεῖσαν, καὶ Συντακτικόν, δὶς ἐκδοθέν. Ἴσως αὐτὸς εἶναι Ματθαῖος ὁ ἐκ Γανοχώρων ὁ διδάσκαλος, ὁ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1805 ἀποβιώσας ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων, κληροδοτήσας δὲ τὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐν Μυριοφύτῳ σχολὴν βιβλία αὐτοῦ.

— 2) Μοναχὸς ἐκ Χώρας, ἢ ἐκ Μυριοφύτου, διδάσκων ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1827.

— 3) Μοναχὸς καὶ διδάσκαλος, διδάσκων ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος.

— 4) Μοναχὸς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐγένετο διδάσκαλος τῆς ἐν Τρίκκῃ τῆς Θεσσαλίας σχολῆς. Μ. Ι. Γ.

— **Ματθαῖος** μητροπολίτης ***Μυρέων***. Λόγιος καὶ κληρικὸς ἐκ Πωγωνιανῆς τῆς Ἠπείρου, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Διαμένων ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ, ἀνεδείχθη τῇ 11 Σεπτεμβρίου 1606 ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς αὐτοῦ μητροπολίτης Μυρέων καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βλαχίαν, ἧ ὁ ἡγεμὼν Ράδουλος παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν μονὴν Ντάλου τῷ 1610. Ἔζη ἔτι μέχρι τέλους τοῦ 1621. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῶν κατὰ τὴν Οὐγγροβλαχίαν τελεσθέντων, ἀπὸ Σερβάνου βοεβόδα, μέχρι Μιχαὴλ» (ἐν Βενετίᾳ 1683), «Κανόνα κατὰ τῶν καινοτομιῶν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας» ἐκδοθέντα ἐν τῷ α' τόμῳ τοῦ «Παρνασσοῦ», «Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου» καὶ «Ἐπιστολὴν κατὰ ἀζύμων πρὸς τὸν πατριάρχην Κύριλλον Λούκαριν», ἀμφότερα ἀνέκδοτα. Ἐπίσης συνέθεσεν ἀκολουθίαν εἰς τὴν μνήμην τῶν τριῶν νέων ἁγίων ἱεραρχῶν, Μελετίου Ἀλεξανδρείας τοῦ Πηγᾶ, Γαβριὴλ Φιλαδελφείας τοῦ Σεβήρου καὶ Μαξίμου Κυθήρων τοῦ Μαργουνίου. Μ. Ι. Γ.

— **Ματθαῖος** ὁ ἐξ ***Οὐεστμίνστερ***. Ἄγγλος Βενεδικτῖνος μοναχός, γνωστὸς ἐκ τῆς συγγραφῆς χρονικοῦ, καλουμένου «Flores historiarum», ἐξ οὗ ἐκλήθη καὶ *Ματθαῖος Florigerus*. Τὸ χρονικὸν τοῦτο, ὅπερ γεγραμμένον λατινιστὶ ἄρχεται ἀπὸ τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου καὶ φθάνει μέχρι τοῦ 1307, τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ Ματθαίου, ἐξεδόθη τύποις τὸ πρῶτον τῷ 1567 ἔπειτα δὲ πολλάκις, τῷ δὲ 1853 ἐν ἀγγλικῇ μεταφράσει. Ὁ Ματθαῖος ἐν τῷ χρονικῷ αὐτοῦ συνήθροισεν ἐκ διαφόρων ἔργων εἰδήσεις καὶ παραδόσεις, τὰς ὁποίας παρέθεσεν ἄνευ ἐπεξεργασίας τινός, ἐκτὸς τῶν εἰδήσεων τῶν ἐτῶν 1250—1307 ἃς ἔχει ἐπεξεργασθῆ. Παρὰ ταῦτα ἐγένετο μεγάλη χρῆσις τοῦ χρονικοῦ τούτου ἕνεκα τοῦ δυσπροσίτου τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ὁ Ματθαῖος ἔχει ἀντλήσει τὰς εἰδήσεις αὐτοῦ. Κ. Ι. Δ.

Ματθίας (Matthias). Γερμανὸς αὐτοκράτωρ (1557—1619). Υἱὸς τοῦ Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Β', διετέλεσε τοποτηρητὴς ἐν ταῖς Κάτω Χώραις, ἑδρεύων ἐν Βρυξέλλαις καὶ ἐν Αὐστρίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐξηνάγκασε τὸν διαδεχθέντα τοῦτον εἰς τὸν θρόνον ἀδελφόν του Ροδόλφον νὰ τοῦ παραχωρήσῃ τὴν Μοραβίαν, Αὐστρίαν καὶ Οὐγγαρίαν, (1608) καὶ βραδύτερον τὴν Βοημίαν καὶ Σιλεσίαν (1611), ἀπειλήσας κατ' αὐτοῦ ἐπανάστασιν. Τῷ 1612 διεδέχθη τὸν Ρουδόλφον, καὶ μετὰ τρία ἔτη ἠναγκάσθη ἕνεκα ἐσωτερικῶν περιπετειῶν νὰ συνάψῃ δυσμενῆ εἰρήνην μετὰ τῆς Τουρκίας. Νυμφευθεὶς τὴν Ἄνναν τῆς Αὐστρίας καὶ παραμείνας ἄτεκνος, παρεσύρθη νὰ ἀνακηρύξῃ βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας τὸν ἀνεψιόν του *Φερδινάνδον*. Θ. Κ.

— **Ματθίας**, βασιλεὺς τῆς ***Οὐγγαρίας***· βλ. λ. *Κορβῖνος*, Ματθίας.

Ματθίλδη (Mathilde), *ἡ ἁγία*. Γεννηθεῖσα ἐν Βεστφαλίᾳ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Θ' αἰῶνος, θυγάτηρ τοῦ κόμιτος τοῦ Ὄλντεμβουργ Θεοδωρίχου καὶ Δανίδος πριγκιπίσσης, ἀνετράφη ὑπὸ τῆς μάμμης της ἐν τῇ μονῇ Χερβόδ. Ἐνυμφεύθη τὸν Ἐρρῖκον Α' βασιλέα τῆς Γερμανίας. Ὁλόκληρος ἡ ζωή της ὑπῆρξε συνεχὴς προσπάθεια πρὸς προστασίαν τῶν πασχόντων καὶ ἐνίσχυσιν τῆς θρησκευτικῆς πίστεως τοῦ λαοῦ, χάριν τῆς ὁποίας ἵδρυσε πλῆθος ναῶν καὶ μονῶν. Τῷ 936 θανόντος τοῦ Ἐρρίκου οἱ υἱοὶ αὐτῆς Ὄθων καὶ Ἐρρῖκος ἐδήμευσαν τὴν περιουσίαν της, ἐν τῇ προφάσει ὅτι κατεσπατάλα αὐτὴν εἰς θρησκευτικοὺς σκοποὺς καὶ τὴν ἠνάγκασαν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς κτισθεῖσαν μονὴν τοῦ Κβέντλιμπουργκ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 968, ἀφ' οὗ προηγουμένως τῇ ἀπεδόθη πάλιν ἡ περιουσία της. Ἀνεκηρύχθη ἁγία, ἡ δὲ μνήμη αὐτῆς ἑορτάζεται τὴν 14 Μαρτίου. Θ. Κ.

— **Ματθίλδη** ἡ ***Ἀνωνική***. Θυγάτηρ Φλωρεντίου τοῦ Ἀνωνικοῦ καὶ τῆς Ἰσαβέλλας, θυγατρὸς καὶ κληρονόμου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμου Α' Βιλλεαρδουΐνου. Ἐγεννήθη τῷ 1293 καὶ πενταέτις μόλις ἐνυμφεύθη (1298) τὸν νεαρὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν Γουΐδωνα Β' Δελαρός, λαβοῦσα ὡς προῖκα τὴν βαρωνείαν τῆς Καλαμάτας.

Τὴν 5 Ὀκτωβρίου 1308 ἀπέθανεν ὁ σύζυγος αὐτῆς καὶ μετὰ 6 μῆνας ἐμνηστεύθη τὸν Κάρολον, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Φιλίππου

Digitized by Google

τοῦ Ἀνδηγαυοῦ, θέλοντος διὰ τοῦ συνοικεσίου ἐκείνου νὰ ἀποκτήσῃ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν καὶ κυρίως ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀχαΐας. Διαλυθείσης κατόπιν τῆς μνηστείας ἡ Ματθίλδη μετέβη τῷ 1313 εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐτέλεσε τοὺς γάμους της μετὰ τοῦ πρίγκιπος Λουδοβίκου τοῦ Βουργουνδικοῦ, τιτλοφορουμένου καὶ βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1316 ἡ Ματθίλδη κατῆλθε μευὰ τοῦ συζύγου της εἰς Πελοπόννησον πρὸς διεκδίκησιν τῶν ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας δικαιωμάτων της. Καὶ ἐπέτυχε μὲν νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν, νικηθέντος καὶ φονευθέντος τοῦ ἀνταπαιτητοῦ Φερδινάνδου τῆς Μαϊορικῆς, ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας ἐχήρευσε καὶ πάλιν, ἀποθανόντος τοῦ συζύγου της Καρόλου. Ἦτο τότε μόλις 23 ἐτῶν, ὅτε ἀνέλαβε μόνη τὴν ἡγεμονίαν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Ροβέρτος, ἔχων βλέψεις ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μορέως, ἀπεφάσισε νὰ νυμφεύσῃ τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην, κόμιτα τῆς Γρανίνης, μετὰ τῆς Ματθίλδης καὶ πρὸς τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὴν τὸν Μάϊον τοῦ 1317 νὰ μεταβῇ εἰς Νεάπολιν. Αὕτη ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ συλληφθεῖσα ἀπήχθη εἰς Νεάπολιν, ὅπου ἐμνηστεύθη βίᾳ τὸν Ἰωάννην καὶ συγχρόνως ἠναγκάσθη νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὸν βασιλέα Ροβέρτον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀχαΐας. Ἡ Ματθίλδη διεμαρτυρήθη τότε πρὸς τὴν Ἑνετικὴν πολιτείαν καὶ πρὸς τὸν πάπαν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὁδηγηθεῖσα τῷ 1322 μετὰ παρρησίας ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἐπετρέπετο νὰ συνέλθῃ εἰς νέον γάμον, διότι εἶχε ἤδη συζευχθῆ μυστικῶς τὸν Βουργούνδιον ἱππότην Δελαπαλίς. Ὁ βασιλεὺς Ροβέρτος, ἐπωφεληθεὶς τῆς δηλώσεως ταύτης τῆς Ματθίλδης, ἐκήρυξεν αὐτὴν ἔκπτωτον τῶν ἐπὶ τῆς Ἀχαΐας δικαιωμάτης, συγχρόνως δὲ κατηγόρησεν αὐτὴν συκοφαντικῶς ὡς διατελοῦσαν ἐν γνώσει τῶν δῆθεν σχεδίων τοῦ Δελαπαλὶς περὶ δολοφονίας τοῦ Ροβέρτου

Ὁδηγηθεῖσα εἰς Νεάπολιν ἐφυλακίσθη εἰς τὸ κάστρον τοῦ Ὠοῦ, ὅπου καὶ παρέμεινε κεκλεισμένη μέχρι τοῦ θανάτου της. Ἄτεκνος οὖσα, ἠθέλησε πρὸ τοῦ θανάτου της νὰ συντάξῃ τὴν διαθήκην αὐτῆς, ἐπειδὴ ὅμως δὲν τῇ ἐπετράπη τοῦτο, ἐδήλωσεν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων προφορικῶς ὅτι μετεβίβαζε πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι δικαιώματά της εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μαϊορικῆς Ἰάκωβον Β', υἱὸν τῆς ἀποθανούσης ἐξαδέλφης της Ἰσαβέλλας καὶ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Φερδινάνδου. Ἐν τούτοις ἡ θέλησις αὐτῆς δὲ ἐξεπληρώθη. Ν. ΚΛΕ

—**Ματθίλδη** (Mathilde), *αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας καὶ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας* (1102—1167). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἐρρίκου Α' τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς βασιλίσσης Ματθίλδης (Μώδ), ἐνυμφεύθη δὲ ἀπὸ τοῦ 1110, εἰς ἡλικίαν ὀκτὼ μόλις ἐτῶν, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Ἐρρῖκον Ε'. Τούτου ἀποθανόντος ἄνευ τέκνων τῷ 1125, ἡ Ματθίλδη ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ὁ πατήρ της, μὴ ἔχων ζῶντας υἱούς, τὴν ἀνεκήρυξε διάδοχον τοῦ θρόνου καὶ τὴν ἐνύμφευσε μὲ τὸν Γοδεφρεῖδον Πλανταγενέτην, κόμιτα τοῦ Ἀνζοῦ (1132). Ὅταν τῷ 1135 ὁ βασιλεὺς Ἐρρῖκος ἀπέθανεν αἰφνιδίως, ἡ Ματθίλδη εὑρίσκετο εἰς Ἀνδεγαυίαν, ὁ δὲ ἐξάδελφός της Στέφανος κόμις τῆς Βουλώνης, σπεύσας εἰς Ἀγγλίαν, ἐπέτυχε ν' ἀνακηρυχθῇ αὐτὸς βασιλεύς. Μετά τινας ὅμως μῆνας ἡ Ματθίλδη κληθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Στεφάνου ἀπεβιβάσθη εἰς Ἀγγλίαν, ὁ δὲ ἐπακολουθήσας ἐμφύλιος σπαραγμὸς κατέληξεν ἐν τέλει εἰς τελειωτικὴν ἧτταν τοῦ ἀντιπάλου της κατὰ τὴν ἐγγὺς τοῦ Τσέστερ δοθεῖσαν μάχην, ὅπου συλληφθεὶς οὗτος αἰχμάλωτος ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς. Ἡ Ματθίλδη εἰσήρχετο μετ' ὀλίγον θριαμβευτικῶς εἰς Λονδῖνον. Ἐστερημένη ὅμως ἐξ ὁλοκλήρου πολιτικοῦ πνεύματος, δὲν ἐπεδίωξε νὰ κατακτήσῃ τὰς συμπαθείας τῶν ὑπηκόων της, ἀλλ' ἐπέβαλεν ἀντιθέτως εἰς τὸν λαὸν βαρυτάτους φόρους, τῶν ὁποίων ἡ εἴσπραξις δὲν ἐβράδυνε νὰ προκαλέσῃ ἐπανάστασιν. Ἠναγκάσθη τότε αὕτη νὰ καταφύγῃ εἰς Ὀξφόρδην καὶ νὰ ἐπαναρχίσῃ τὸν πόλεμον, μὴ λαμβάνουσα ὅμως ἐνισχύσεις παρὰ τοῦ συζύγου της, ἐγκατέλιπε τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Νορμανδίαν. Βραδύτερον ὁ υἱός της Ἐρρῖκος κατώρθωσε ν' ἀνακτήσῃ δι' ἑαυτὸν τὸ ἀγγλικὸν στέμμα (βλ. λ. *Ἐρρῖκος Β'* [Ἀγγλίας]). —Ω.

— **Ματθίλδη** (Mathilde), *κόμισσα τῆς **Τοσκάνης*** (1046—1115), διάσημος προσωπικότης τῆς ἐποχῆς της, ἐξ οὗ καὶ ἀναφέρεται συνήθως ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «*Μεγάλη Ἰταλὶς*» ἢ «*Μεγάλη Κόμισσα*». Ὁ πατὴρ αὐτῆς Βονιφάτιος Β' ὁ Εὐσεβὴς ἦτο μαργράβος καὶ δοὺξ τῆς Τοσκάνης, κόμις τοῦ Ρέτζιο, τῆς Μάντουας καὶ τῆς Φερράρας, μαρκήσιος τῆς Μοδένης καὶ δοὺξ τῆς Λούκκας, τοῦ Σπολέττο καὶ τοῦ Καμαρίνο. Ἀποθανόντος τούτου, ἀπέμεινε μόνη διάδοχος καὶ κληρονόμος αὐτοῦ (1055) ἡ τριτότοκος κόρη του Ματθίλδη, ἡλικίας ἐννέα μόλις τότε ἐτῶν. Τὴν ἐκηδεμόνευεν ἡ μήτηρ αὐτῆς Βεατρίκη, ἐλθοῦσα εἰς δεύτερον γάμον μὲ τὸν Γοδοφρεῖδον τῆς Λωρραίνης, τοῦ ὁποίου ὁ ἀδελφὸς Φρειδερῖκος ἐξελέγη πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Στέφανος Θ'. Λέγεται ὅτι ὁ πάπας οὗτος, τῇ συμβουλῇ τοῦ Χίλντεμπραντ, εἶχε σχεδιάσει νὰ ὑπαγάγῃ τὴν Ἰταλίαν ὅλην εἰς χεῖρας τοῦ ἀδελφοῦ του Γοδοφρείδου, εἰς ἑνιαῖον βασίλειον, τὸ ὁποῖον θὰ περιήρχετο εἶτα εἰς τὴν Ματθίλδην· ἀλλ' ἀπέθανεν ὀκτὼ μόλις μετὰ τὴν ἐκλογήν του μῆνας. Τὸ ἴδιον ὄνειρον ἐξ ἄλλου φαίνεται ὅτι διετήρησε κατόπιν καὶ ὁ Γοδοφρεῖδος μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ἀποθανόντος τοῦ πατρυιοῦ της (1069), ἡ Ματθίλδη ἐνυμφεύθη τὸν ἐκ προγενεστέρου γάμου υἱὸν αὐτοῦ Γοδοφρεῖδον τὸν Κυφόν, μετὰ τοῦ ὁποίου ὅμως ἐλάχιστα συνέζησε, θανούσης δὲ τῆς μητρός της, τῷ 1077, ἀφωσιώθη ἔκτοτε ὁλοψύχως εἰς τὸν Χίλντεμπραντ, ὅστις εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀνέλθει εἰς τὸν παπικὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα Γρηγόριος Ζ'. Εἰς τὸν ἐν Καννόσᾳ πύργον της ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας *Ἐρρῖκος Δ'* (βλ λ.) ὑπέστη τὴν ἐξευτελιστικὴν ταπείνωσιν εἰς ἣν ὁ Γρηγόριος Ζ τὸν ὑπέβαλε καί, ὅταν πάλιν οὗτος θέλων νὰ ἐκδικηθῇ ἐπεχείρησε νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν πάπαν, εἰς τὸν ἴδιον ἀπόρθητον πύργον τῆς Ματθίλδης εὗρεν ἐκεῖνος καταφύγιον. Μετὰ φανατισμοῦ ἐπίσης ὑπεστήριξε καὶ τοὺς διαδεχθέντας τὸν Χίλντεμπραντ πάπας Βίκτωρα Γ', Οὐρβανὸν Β' καὶ Πασχάλην Β', δὲν εἶναι δὲ ἴσως ὑπερβολικὴ ἡ γνώμη ὅτι, ἄνευ αὐτῆς, ἡ παπωσύνη δὲν θὰ κατώρθωνε νὰ σωθῇ ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων. Ἀπὸ τοῦ 1077 ἡ Ματθίλδη εἶχε κληροδοτήσει τὴν περιουσίαν της ὁλόκληρον εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν, ἐπανέλαβε δὲ τοῦτο καὶ διὰ νεωτέρας διαθήκης τῷ 1102. —Ω.

— **«Ματθίλδη»**. Μεγάλη ἡμιολία (70 ποδῶν μήκους καὶ 20 πλάτους), ὡπλισμένη διὰ 10 πυροβόλων, ναυπηγηθεῖσα ἀντὶ δαπάνης 70.000 δραχμῶν ἐν τῷ ναυστάθμῳ τοῦ Πόρου ὑπὸ τοῦ «ἀντισυνταγματάρχου τῶν ἐπιτελῶν τοῦ ναυτικοῦ» φὸν Ρόζεν καὶ καθελκυσθεῖσα τὴν 20 Μαΐου 1836. Διαγραφεῖσα τοῦ καταλόγου τῶν πλοίων τὴν 2 Μαΐου 1859, ἐχρησιμοποιήθη ὡς πλωτὴ γέφυρα ἐν τῷ ναυστάθμῳ τοῦ Πόρου. Ἦτο δὲ φερώνυμος τῆς πριγκηπίσσης Ματθίλδης, ἀδελφῆς τῆς βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος Ἀμαλίας. Σ. Ε. Λ.

ματθιόλη (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς *ματθαιολίας* (βλ. λ.).

Ματθόπουλος, ***Εὐσέβιος***. Κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Τρεσταινοῖς (νῦν Μελισσοπέτρα) τῆς Γορτυνίας κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1849. Ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ εἰσαχθεὶς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἐν ᾗ ἐμόναζε καὶ ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Ἱερόθεος Μητρόπουλος, εὑρέθη ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν καὶ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἰγνατίου Λαμπροπούλου, ἀνδρὸς ἀποστολικοῦ ζήλου καὶ μεγάλων ἀρετῶν, τὰς ὁποίας μετέδωκεν εἰς τὸν ὑποτακτικόν του Ματθόπουλον. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ συνεπλήρωσε τὴν στοιχειώδη μόρφωσίν του οὗτος, ἐπιδοθεὶς ταυτοχρόνως εἰς βαθεῖαν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω δὲ παρεσκευασμένος ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος —*Βασίλειος* πρότερον καλούμενος— καὶ ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τῷ 1872 πρὸς περαιτέρω σπουδάς. Ἀποφοιτήσας τοῦ γυμνασίου εἰσήχθη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου, ἐχειροτονήθη δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἱερεὺς (1876) καὶ ἐπεδόθη εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου. Προσκολληθεὶς δὲ πρὸς τὸν Ἀπόστολον Μακράκην (1905), ἐξεδήλωσε τὰς λανθανούσας ἐν ἑαυτῷ δυνάμεις, αἵτινες ἔμελλον ν' ἀναδείξωσιν αὐτόν. Ἀναμφιβόλως ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτὸν ἡ ἰσχυρὰ φυσιογνωμία τοῦ Μακράκη, ἀλλ' ὁ πρὸς αὐτὸν στενὸς σύνδεσμος ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὰς ἐνυπαρχούσας ἐν αὐτῷ συγγενεῖς τάσεις. Τούτου ἕνεκα διετήρησε πάντοτε ἔναντι τοῦ Ἀποστόλου Μακράκη τὴν πνευματικήν του αὐτοτέλειαν, οὐδὲ παρηκολούθησε τὰς ἀκρότητας, εἰς ἃς ἐν τῷ ὑπερβολικῷ του ζήλῳ ἔφθανεν ὁ διδάσκαλος. Συνηγωνίσθη μετ' αὐτοῦ εἰλικρινῶς κατὰ τῶν σιμωνιακῶν καὶ ἐξωρίσθη, ἀλλ' ἐκ τῶν πρώτων ἐγκατέλιπεν αὐτόν, ὅτε ἐπείσθη ὅτι ἔδει νὰ συμφωνῇ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ νὰ μὴ ἀποσχίζηται αὐτῆς. Ὁ Εὐσέβιος Ματθόπουλος ἐπανεῦρεν ἑαυτὸν καὶ ἐπεδόθη ἔκτοτε μετὰ θαυμαστοῦ ἀποστολικοῦ ζήλου εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου καὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν. Ἐπὶ πλέον δὲ ἐσκέφθη νὰ προσδώσῃ μονιμότητα εἰς τὸ μοναδικόν του ἔργον καὶ εὐρύτητα, δυναμένην νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ὅλην θρησκευτικὴν ζωὴν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Συγκεντρώσας περὶ ἑαυτὸν νέους ἀφωσιωμένους εἰς τὸν Θεόν, ἔθηκε τὰς βάσεις ἀδελφότητος, ἀποτελουμένης ἐκ θεολόγων καὶ ἐξ ἀνδρῶν, δυναμένων μετὰ ζήλου καὶ τελείας ἀφοσιώσεως νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως καὶ ἐπικρατήσεως τῶν εὐαγγελικῶν ἀρχῶν. Ἐκ τοῦ δημοσιευομένου ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος περιοδικοῦ «Ζωή», προσέλαβε καὶ αὕτη τὸ ὄνομα τοῦτο, ὁ δὲ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἀδελφότητος ἱεροκῆρυξ Διονύσιος Φαραζουλῆς μετὰ τῶν ἄλλων νεαρῶν συνεργατῶν τοῦ προϊσταμένου τῆς ἀδελφότητος ἐτόνωσεν αὐτὴν καὶ προσέδωκεν εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς ἐξαιρετικὴν πνευματικὴν δύναμιν. Χιλιάδες εὐσεβῶν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐτρέφοντο πνευματικῶς διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος διδασκαλίας καὶ τῆς ἐξομολογήσεως, διὰ τοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ζωῆς», διὰ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Εὐσεβίου καὶ τῶν συνεργατῶν του. Τὸ ἄριστον τῶν ἐποικοδομητικῶν συγγραμμάτων τοῦ Εὐσεβίου «Ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου» ἀριθμεῖ ἐπανειλημμένας ἐκδόσεις εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀντιτύπων. Τῇ 29 Ἰουνίου 1929 ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐσέβιος Ματθόπουλος, ἐν ἡλικίᾳ 81 ἐτῶν, ἐτελεύτησε τὸν βίον, ἀφοῦ ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ τὴν θρησκευτικὴν ὀργάνωσιν τῆς «Ζωῆς», ἐν πλήρει ἀκμῇ.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

μάτι (τό)· δημοτ., τὸ ὄργανον τῆς ὁράσεως, ὀφθαλμός: «ἔχει καλὸ μάτι», «— μάτι ἀϊτοῦ», «τὸ τί εἴδανε τὰ μάτια μου, τὸ τί ἄκουσαν τ' ἀφτιά μου» «τὸν πῆρε τὸ μάτι μου» κάπως τὸν εἶδα, «ἀνοίγω —, κλείνω τὰ μάτια»· || «τὸ μάτι του καρέλλι» ἐπὶ κατακεκλιμένου, ἀλλ' ἀγρυπνοῦντος· || «μάτια γλυκά, — πονηρά, — γλαρά, — θολά, — δακρυσμένα, — κλαημένα», «μάτια κομμένα» ἀπὸ ἀγρυπνίαν ἢ ἀγωνίαν· || ἐκ τοῦ σχήματος: «μάτια ἀμυγδαλωτά, — στρογγυλά, — πεταχτά, — λοξά»· || ἐκ τοῦ χρώματος: «μάτια γαλανά, — μαῦρα, — καστανά, — κρασογάλανα», ᾆσμ. «γιὰ μαῦρα μάτια χάνομαι, γιὰ γαλανὰ πεθαίνω | γι' αὐτὰ τὰ κρασογάλανα σχίζω τὴ γῆ καὶ μπαίνω»· || ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς προσοχῆς: «ἄνοιξε τὰ μάτια σου», «τὰ μάτια σου τέσσερα», «τὸ παιδὶ καὶ τὰ μάτια σου», «κάμε στραβὰ μάτια» μὴ προσέχῃς, νὰ ἀδιαφορῇς, παροιμ. «τοῦ νοικοκύρη τὸ μάτι εἶναι κοπριὰ 'ς τὸ χωράφι» ὅταν ὁ νοικοκύρης ἐπιβλέπῃ τοὺς ἐργάτας του, ἡ ἐργασία γίνεται ἐπιμελεστέρα· || «ρίχνω στάχτη 'ς τὰ μάτια» ἐξαπατῶ, κάμνω τινὰ νὰ μὴν ἰδῇ, νὰ μὴν ἀντιληφθῇ· || ἐπὶ ψυχικῆς διαθέσεως: «ὁ καλὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ μάτια φαίνεται», «μὲ τί μάτια νὰ τὸν ἰδῶ;», «ὅ,τι δὲ λένε τὰ χείλη σου τὸ λένε τὰ μάτια σου», «κάνω γλυκὰ μάτια» ἐκφράζω πόθον, ἰδίᾳ ἐρωτικόν, «μαύρισε τὸ μάτι του ἀπὸ τὴν πεῖνα», «τὸ μάτι του δὲ χορταίνει» εἶναι ἄπληστος, «μοῦ χτύπησε 'ς τὸ μάτι» μοῦ ἤρεσε, «δὲ μοῦ γεμίζει τὸ μάτι» δὲν μὲ ἱκανοποιεῖ· || ἡ ὅρασις ὡς ἡ πολυτιμοτέρα τῶν αἰσθήσεων: «σ' ἀγαπῶ σὰν τὰ μάτια μου», «σοῦ ὁρκίζομαι 'ς τὰ μάτια μου»· || ὡς ἐπιφώνησις: «μάτια μου!», «τί θέλεις, μάτια μου;», «ἔχει μιὰ γλῶσσα αὐτή, μωρὲ μάτια μου!»· || ἐπὶ βασκανίας: «ἔχει κακὸ μάτι» ἔχει βάσκανον ὀφθαλμόν· || «μὲ πῆρε μὲ καλὸ —, μὲ κακὸ μάτι» διάκειται εὐμενῶς, — δυσμενῶς, «μ' ἔχει 'ς τὸ μάτι» ἀποβλέπει εἰς ἐμὲ εἴτε εὐμενῶς εἴτε δυσμενῶς, «αὐτὸ τὸ οἰκόπεδο τό 'χω 'ς τὸ μάτι νὰ τὸ πάρω» προτίθεμαι, φροντίζω νὰ τὸ πάρω, «μοῦ μπῆκε 'ς τὸ μάτι» μοῦ ἔγινε ἐνοχλητικός, «τοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια» τὸν καθωδήγησε, τὸν ἐδίδαξε· || «κάμνω 'ς τὰ μάτια» ἢ «κάμνω τὰ μάτια» ἐπὶ τοῦ ποθοῦντός τι σφοδρῶς· || «γιὰ τὰ μάτια» ἢ «γιὰ τὰ μαῦρα μάτια» ἢ «γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου» πρὸς τὸ θεαθῆναι· || «βγάζω ἀπὸ τὰ μάτια μου» ἐξαφανίζω, καταστρέφω, ἀπομακρύνω· || «βγάζω τὰ μάτια μου» καταστρέφομαι· || «μοῦ 'κλεισε τὸ μάτι» ἢ «μοῦ 'κανε μάτι» μοῦ ἔνευσε· || «στυλώνω τὰ μάτια μου» κατευθύνω τὰ βλέμματά μου πρός τι σημεῖον ἀκλονήτως, ἰδίᾳ ἐπὶ ψυχορραγοῦντος: «στύλωσε τὰ μάτια του καὶ θὰ ξεψυχήσῃ», ἀρχ. «τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔστησε»· || «κλείνω τὰ μάτια μου» ἀποθνήσκω: «ὅταν κλείσω τὰ μάτια μου, κάνετε ὅ,τι θέλετε»· || παροιμ. «φάτε μάτια ψάρια καὶ κοιλιὰ περίδρομο» ὅταν βλέπῃ τις πολλὰ καὶ καλὰ πράγματα, ἀλλ' οὐδενὸς τούτων δύναται νὰ ἀπολαύσῃ· || «πῆρε τὰ μάτια του κι' ἔφυγε» ἐπὶ ἀποφασιστικῆς καὶ ἀπέλπιδος ἀπομακρύνσεως· || μεταφ. «ἀβγὰ μάτια» εἶδος παρασκευῆς τηγανητῶν ᾠῶν διὰ τὴν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς· || ὁ ὀφθαλμὸς τῶν φυτῶν· || αἱ θέσεις, τὰ ράφια τοῦ ντουλαπιοῦ κττ. «'ς τὸ πάνω—, 'ς τὸ μεσανὸ—, 'ς τὸ κάτω μάτι» (ἐκ τοῦ ὄμμα—ὀμμάτιον).

— **μάτι** (τό)· ὁ βρόχος τοῦ δικτύου (ἐκ τοῦ *ἅμμα — ἁμμάτιον*).

Μάτι *[Γεωγρ.]*. Θέσις κατὰ τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς λαρισαϊκῆς πεδιάδος καὶ μεταξὺ τῶν χωρίων Καρατσιόλι καὶ Γκριτζόβαλι. Τὸ ὄνομά της προέρχεται ἐκ τῆς αὐτόθι πηγῆς ἀφθόνου ὕδατος, ὅπερ σχηματίζει ποτάμιον ρέον πρὸς τὸν ποταμὸν Τιταρήσιον (Ξεριᾶν) ἐγγύτατα τῆς συμβολῆς τούτου εἰς τὸν Πηνειόν. Ἡ ἐκ Λαρίσης καὶ Τυρνάβου ἁμαξιτός, διερχομένη διὰ τῆς θέσεως ταύτης, ἀμέσως ἀνηφορίζει πρὸς τὴν δίοδον τῆς Μελούνας, ὅπου τὰ πρὸ τοῦ 1913 ἑλληνικὰ ὅρια. Ι. Σ. Σ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἐπειδή, πρὸς ἄμυναν ἀντιπάλου κατελθόντος ἢ διὰ τῆς διαβάσεως τῆς Μελούνας ἢ διὰ τῆς τῆς Αὐλαγάδος εἰς τὴν λαρισαϊκὴν πεδιάδα, ἡ πρώτη ἐνδεδειγμένη τοποθεσία ἀμύνης (ἄμυνα στενωπῶν ἐκ τῶν ὄπισθεν, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἄποψιν) εἶναι ἡ παρὰ τὸ *Μάτι*, διότι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων λόγων, πρὸς αὐτὴν συγκλίνουσιν ἅπασαι αἱ πρὸς νότον ὀρειναὶ διαβάσεις, εἶχεν ἐκτελεσθῇ κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 πρόχειρός τις καὶ ἀτελὴς ὀχύρωσις ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης διὰ διπλῆς σειρᾶς χαρακωμάτων πεζικοῦ καὶ διὰ πυροβολείου διὰ μίαν πεδινὴν πυροβολαρχίαν. Τὰ ἐκ τῶν συνόρων ὑποχωρήσαντα ἑλληνικὰ στρατεύματα τὴν 6ην Ἀπριλίου 1897 μόνον εἰς τὸ Μάτι κατώρθωσαν νὰ συγκρατηθῶσιν, ἀλλ' ἐπ' ἐλάχιστον μόνον, διότι τὴν πρωΐαν τῆς 7ης Ἀπριλίου διετάχθησαν ὑπὸ

Digitized by Google

τοῦ διοικητοῦ τῆς 2ας ταξιαρχίας νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς Κριτῆρι. Τὴν 8ην Ἀπριλίου τὰ τουρκικὰ στρατεύματα (3η, 5η μεραρχίαι, μεραρχία ἱππικοῦ, δέκα πυροβολαρχίαι), εὐθὺς μετὰ τὴν διὰ τῆς διαβάσεως τῆς Μελούνας κάθοδόν των εἰς τὴν λαρισαϊκὴν πεδιάδα, ἐστάθμευσαν βορείως τοῦ Μάτι, συνεπῶς θὰ ἦτο δυνατὸν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, διὰ τῆς ἐγκαίρου καὶ καταλλήλου συγκεντρώσεως εἰς Μάτι ἁπασῶν τῶν διαθεσίμων ἑλληνικῶν δυνάμεων, ν' ἀπωθηθῶσι πρὸς τὰς ὀρεινὰς διαβάσεις τὰ εἰς τὴν πεδιάδα προχωρήσαντα τουρκικὰ στρατεύματα. Ταῦτα κατιδὼν ὁ Ἕλλην ἀρχιστράτηγος, ἐξέδωκεν ἐπανειλημμένας διαταγὰς πρὸς τοὺς διοικητὰς 1ης μεραρχίας καὶ 2ας ταξιαρχίας ὅπως πάσῃ θυσίᾳ ἀνακαταληφθῇ ἡ τοποθεσία τοῦ Μάτι, ἐξ ἧς δι' ἐπιθέσεως ν' ἀπωθηθῶσιν οἱ Τοῦρκοι. Πρὸς τοῦτο διέθεσε τὴν 1ην ταξιαρχίαν, ἀποτελοῦσαν τότε τὴν μοναδικὴν στρατηγικὴν ἐφεδρείαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ Θεσσαλίας, πρὸς δὲ διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν τεχνητῆς πλημμύρας, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐνισχυθῇ μεγάλως ἡ ἀμυντικὴ ἀξία τῆς τοποθεσίας Μάτι. Ἀλλ' ἅπασαι αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ ἡ αὐτοπρόσωπος αὐτοῦ παρουσία εἰς οὐδὲν συνετέλεσαν, ἄτε προσκρούσασαι εἰς τὴν πεπλανημένην ἀντίληψιν τῶν τότε ἀνωτάτων διοικητῶν ὅτι, μετὰ τὴν ἐκ τῶν συνόρων ἀπώθησιν, ἡ μόνη δυνατὴ ἄμυνα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἦτο ἡ πρὸ τῆς Λαρίσης. Ὡς ἐκ τούτου δὲ οὔτε ἡ 1η ταξιαρχία ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ Μάτι, διαταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς 1ης μεραρχίας νὰ παραμείνῃ ἀδρανοῦσα εἰς Δένδρα, οὔτε ἡ τεχνητὴ πλήμμυρα ἐξετελέσθη. Ἐνῷ δὲ ἡ μόνη ἐν Μάτι σημειωθεῖσα ἑκατέρωθεν δρᾶσις ἦτο ὁ κατὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς 9ης Ἀπριλίου διεξαχθεὶς ἄσκοπος ἀγὼν πυροβολικοῦ, ἐν τούτοις ἡ περὶ τὸν χῶρον τοῦτον ἐνέργεια κακῶς ἀπεκλήθη ὑπὸ πολλῶν Μάχη τοῦ Ματι, ἐνῷ ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ ταῖς ἐπισήμοις ἐκθέσεσι τοιοῦτόν τι δὲν ἀναγράφεται, διότι τοιαύτη μάχη δὲν ὑφίσταται. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Μάτι** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 755. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκιόζα*. Δ. Ε. Μ.

ματιὰ (ἡ)· βλέμμα, ῥιπὴ ὀφθαλμοῦ: «ρίχνω ματιὰ» κατευθύνω τὰ βλέμματά μου, «ρίξε μιὰ ματιὰ στὰ παιδιὰ νὰ ἰδῇς τί κάμνουν», «κάτι ἄγριες ματιὲς ποὺ μοῦ ρίχνει», «τὴ γλυκειά σου τὴ ματιά».

— **ματιὰ** (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ρηξίπετρον*.

ματιάζω· ἐπιδρῶ κακῶς διὰ τοῦ βλέμματός μου ἢ καὶ δι' ὑπερβολικοῦ θαυμασμοῦ, βασκαίνω: «μᾶς τὸ μάτιασαν τὸ παιδί» || ἰδιωματ. σκοπεύω, σημαδεύω: «δὲ ματιάζει καλὰ μὲ τὸ τουφέκι».

Ματιάνα, καὶ *Ματιανὴ* *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Χώρα τῆς Β.Δ. Μηδίας, τῆς μετὰ ταῦτα Ἀτροπατηνῆς (νῦν Ἀζερμπαϊτζάν), συνορεύουσα πρὸς Δ μετὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ Ἀσσυρίας. Διαρρεομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ἀράξου καὶ Γύνδου, ἦτο εὔφορος καὶ πλουσία χώρα (*Στράβ.* XI, 509). Αἱ μέλισσαι ἐνταῦθα κατεσκεύαζον τὰς κυψέλας των ἐπὶ τῶν δένδρων, τὸ δὲ μέλι ἔρρεεν ἀπὸ τῶν φύλλων αὐτῶν. Ἐν αὐτῇ ἔκειτο ἡ μεγάλη ὁμώνυμος λίμνη *Ματιανὴ* (βλ. λ.), ἡ νῦν Οὐρμία. Α. Θ. Σ.

Ματιανὰ *ὄρη* *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ὄρη τῆς Ματιανῆς, χώρας τῆς ΝΔ. Ἀτροπατηνῆς Μηδίας, ἀπὸ τῶν ὁποίων πηγάζει κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (Α, 189) ὁ Γύνδης, παραπόταμος τοῦ Τίγρητος. Α. Θ. Σ.

Ματιανὴ *λίμνη* *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Μεγάλη ἁλμυρὰ λίμνη τῆς ΒΔ. Μηδίας, τῆς μετὰ ταῦτα Ἀτροπατηνῆς (νῦν Ἀζερμπαϊτζάν), κατέχουσα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πολὺ μεγαλύτερον ἔκτασιν ἢ σήμερον. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γεωγράφων καλεῖται *Σπαῦτα*, ἐξερευνηθεῖσα ὑπὸ Ξάνθου τοῦ Λυδοῦ, Ἕλληνος ἱστοριογράφου περὶ τὰ 465—425 π. Χ. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον, ὅπως ἀναφέρει ὁ Στράβων (XI, 509), μικραὶ νῆσοι δυνάμεναι νὰ κατοικηθῶσι, τινὲς τῶν ὁποίων περιεῖχον καὶ χρυσόν. Ἔμεινεν ὅμως ἀνεκμετάλλευτος «ἁπλοῦς τε καὶ ἀργός». Σήμερον καλεῖται *Οὐρμία*. Α. Θ. Σ.

Ματιανοὶ (οἱ), ἢ *Ματιηνοὶ* *[Ἀρχ.].* Λαὸς τῆς Μηδίας, κατοικῶν τὴν Ματιανὴν χώραν, ὅστις μετὰ τῶν Σασπείρων καὶ Ἀλαροδίων ἀπετέλει τὸν δέκατον ὄγδοον νομὸν τοῦ περσικοῦ κράτους ἐπὶ Δαρείου (*Ἡροδ.* III, 94). Ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὸν κοινὸν στρατηγὸν αὐτῶν καὶ τῶν Παφλαγόνων Δῶτον τὸν Μεγασίδρου, φέροντες τὸν αὐτὸν καὶ οἱ Παφλαγόνες ὁπλισμόν. Κατὰ τὸν Ἀπολλωνίδην, παρὰ Στράβωνι (IX, 523), ἠδύναντο νὰ παρατάξωσι 10.000 ἱππεῖς καὶ 40.000 πεζούς. Α. Θ. Σ.

Ματιὰς (Mathias), *Γεώργιος* Γάλλος πιανίστας καὶ συνθέτης (1826—1911). Τῷ 1862 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ πιάνου εἰς τὸ Ὠδεῖον, παρητήθη ὅμως ἀργότερον ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν σύνθεσιν. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: 6 τρίο μὲ πιάνο, δύο οὐβερτοῦραι, «Χάμλετ» καὶ «Μαζέπας», συμφωνίαι, κονσέρτα διὰ πιάνο, σπουδαὶ διὰ πιάνο, χορῳδίαι «Ὁ Προμηθεὺς δεσμώτης» καὶ «Ὄλαφ», μία λυρικὴ σκηνὴ «Ἰωάννα δ' Ἄρκ» καὶ μερικὰ τραγούδια μὲ συνοδείαν πιάνου. Α. Θ.

μάτιασμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ματιάζω, ἐπήρεια βασκάνου ὀφθαλμοῦ || ἰδιωματ., σκόπευσις, σημάδεμα.

— *[Λαογρ.]* Βλ. λ. *βασκανία*.

ματιαχτὴς (ὁ)· ἰδιωματ., σκοπευτής, δεξιὸς εἰς τὴν σκοποβολήν.

Ματιὲ (Mathieu), *Αἰμίλιος*. Γάλλος μουσικὸς (γενν. 1844). Τῷ 1869 ἔλαβε τὸ βραβεῖον τῆς Ρώμης. Διηύθυνε τὴν ὀρχήστραν εἰς διάφορα θέατρα τῶν Παρισίων καὶ ἐχρημάτισε διευθυντὴς ᾠδείων τοῦ Βελγίου. Ἔγραψεν ἀρκετὰ μελοδράματα, τὰ ὁποῖα ἐξετελέσθησαν ἐν Παρισίοις, καθὼς καὶ ἀρκετὰ τραγούδια, χορῳδίας, ὡς τὴν βραβευθεῖσαν χορῳδίαν δι' ἀνδρικὰς φωνὰς «Ὕμνος εἰς τὸν Ἥλιον», ἔργα δι' ὀρχήστραν «Ἡ λίμνη», «Εἰς τὸ δάσος» κτλ. Ἕνα κονσέρτο διὰ πιάνο καὶ ἕνα διὰ βιολί. Α. Θ.

— **Ματιὲ** (Mathiez), *Ἀλβέρτος*. Γάλλος ἱστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1874 ἐν Μπρυγιέρ. Τῷ 1909 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς Μπεζανσόν, μετὰ ὀκτὼ ἔτη εἰς Ντιζὸν καὶ τῷ 1925 ἐν Παρισίοις. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπαναστατικῶν λατρειῶν» (1904), «Ἡ ἐπανάστασις καὶ ἡ Ἐκκλησία» (1911), «Αἱ μεγάλαι ἡμέραι τῆς συνταγματικῆς κατὰ τὰ ἔτη 1789—1791» (1912), «Μελέται περὶ Ροβεσπιέρρου» (1917—1918), «Ἡ ἐπανάστασις καὶ οἱ ξένοι» (1918), «Ὁ Δαντὼν καὶ ἡ εἰρήνη» (1919), «Ἡ ὑπόθεσις τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν» (1921), «Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις» (1922—1924), «Ἡ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς καὶ τὸ κοινωνιστικὸν κίνημα ὑπὸ τὴν τρομοκρατίαν» (1926). Γ. Ι. Β.

ματίζω· δημοτ. ἐπὶ ξύλου, ὑφάσματος, σιδήρου κτλ. ἐπαυξάνω διὰ προσθήκης, διὰ συνάψεως τεμαχίου: «δὲ φθάνει τὸ ξύλο καὶ θὰ τὸ ματίσω», «τὸ μανίκι εἶναι ματισμένο», «μάτισε τὸ σχοινὶ νὰ φθάσῃ» (ἐκ τοῦ ἅμμα—ἁμματίζω).

ματικάπι (τό)· ξυλουργικὸν ἐργαλεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνοίγονται ὀπαί, τρύπανον· ἄλλως *ἀρίδι*.

ματιλδίτης (ὁ) (Matildit), ἢ *πλεναργυρίτης* (Plenargyrit) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν θειοάλας τοῦ ἀργύρου μετὰ βισμουθίου A_gBiS_2. Δὲν παρετηρήθη εἰσέτι εἰς ἐκπεφρασμένους κρυστάλλους, παρὰ μόνον εἰς εὔθραυστα κρυσταλλικὰ κοκκία. Ἔχει χρῶμα τεφρόν, εἰδικὸν βάρος 7,22, ἀπαντᾷ δὲ εἰς Schapbachtal τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ, εἰς Περοῦ καὶ Κολοράδον. Γ. Β.

Ματινιὸν (Matignon), *Κάμιλλος*. Γάλλος χημικός, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἀπόφοιτος τῆς École Normale Supérieure, εἰργάσθη ὡς παρασκευαστὴς τοῦ Μπερτελὸ εἰς τὸ «Collège de France», μετὰ ταῦτα δὲ ἐδίδαξεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λίλλης καὶ ἀκολούθως ἐν Σορβόννῃ. Ἀπὸ τοῦ 1909 εἶναι καθηγητὴς τοῦ «Collège de France». Ἐδημοσίευσεν εἰς ἐπιστημονικὰς ἐπιθεωρήσεις πλείστας μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀνόργανον, τὴν ὀργανικὴν καὶ τὴν φυσικὴν χημείαν. Εἶναι ἀρχισυντάκτης τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ «Chimie et Industrie» καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς «Ἑταιρίας βιομηχανικῆς χημείας». Χ. Δ.

—**Ματινιὸν** (Matignon), *Κάρολος-Αὔγουστος ντὲ Γκογιόν, κόμης ντὲ Γκαζέ*. Γάλλος στρατάρχης (1647—1729). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ὁλλανδίας καὶ κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Φλάνδρας καὶ Γερμανίας, εἰς διαφόρους μάχας. Ἐγένετο τῷ 1868 διοικητὴς τοῦ Ὠνὶ καὶ μετὰ ἓν ἔτος ὠνομάσθη στρατάρχης. Συνώδευσε τὸν μνηστῆρα τοῦ θρόνου Ἰάκωβον Στούαρτ εἰς Ἰρλανδίαν. Ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἀποτυχούσης ταύτης ἐκστρατείας, μετέβη εἰς Φλάνδραν, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας. Γ. Ι. Β.

Μάτινον (Matinum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Κάτω Ἰταλίας ἐν Ἀπουλίᾳ, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου, ἐπὶ τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς χερσονήσου τοῦ Γαργάνου ὄρους (Monte Gargano). Σήμερον καλεῖται *Ματινάτα* (Matinata). Α. Θ. Σ.

Μάτιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἀρχαία κρητικὴ πόλις, μνημονευομένη ὡς ἐπίνειον τῆς Κνωσοῦ. Ἡ τοποθεσία αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη· Ἄλλοι μὲν τοποθετοῦσιν αὐτὴν πρὸς Α. τοῦ σημερινοῦ Ἡρακλείου, παρὰ τὸν ποταμὸν Κρατερὸν (ἀρχ. Ἀμνισόν), ἄλλοι ὀλίγον δυτικώτερον καὶ ἄλλοι ταυτίζουσι τὰς ὀνομασίας Μάτιον (παλαιότερον) καὶ Ἡράκλειον (νεώτερον), δεχόμενοι ὅτι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τούτων ἐκτίσθη ὁ ἀραβικὸς Χάνδαξ. Ε. Γ.

Μάτιος (Matius) Λατῖνος ποιητὴς τῶν χρόνων τοῦ Κικέρωνος (περὶ τὸ 100 π. Χ.). Μετέφρασε τὴν «Ἰλιάδα» εἰς ἀλεξανδρίνους στίχους καὶ συνέγραψε κωμικοὺς μιμιάμβους. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Αὔλου Γελλίου ἐπαινετικῶς. Σῴζονται ἀποσπάσματά τινα τῶν μιμιάμβων του, ἐκδοθέντα ὑπὸ O. Crusius μετὰ τῶν μιμιάμβων τοῦ Ἡρώνδα εἰς πέμπτην ἔκδοσιν τῷ 1914

Ματὶς (Matisse), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1869. Εσπούδασεν ἐν τῇ σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Παρισίων καὶ ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Γουσταύου Μορώ. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπέδειξεν ἐπαναστατικὰς τάσεις καὶ ἵδρυσε μετ' ἄλλων τὴν ὁμάδα τῶν ἄκρως νεωτεριστικῶν ζωγράφων, τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τὰ ἀγρίμια» (Les fauves), τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ ἀρχηγός. Εἰργάσθη ἐπὶ δύο ἔτη ἐν Μαρόκκῳ καὶ κατόπιν ἐν τῇ νοτίῳ Γαλλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Νικαίᾳ Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι οἱ μεγάλοι διακοσμητικοὶ πίνακες, τοὺς ὁποίους ἐξέθεσεν ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν ἀνεξαρτήτων τῶν Παρισίων τῷ 1901: «Χορὸς καὶ μουσική», «Τουαλέττα» (1907), «Τρεῖς γυναῖκες εἰς τὴν θάλασσαν» (1914), «Ἀδελφαί» (1916), «Ἡ ὀδαλίσκη» (1920, μουσεῖον Λουξεμβούργου Παρίσιοι) κτλ. Ἐζωγράφησεν ἐπίσης πλεῖστα ἔργα διὰ λιθογραφίας κτλ. Ὁ Ματὶς θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν ὡς ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῆς συγχρόνου γαλλικῆς σχολῆς ζωγραφικῆς. Μ. Δ. Β.

Μάτισα *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Μεσόγειος πόλις τῆς νήσου Κορσικῆς, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, (Γεωγρ III, 2, 8). Ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ ἀκαθόριστος. Α. Θ. Σ.

ματισία (ἡ) (Matisia) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλαχοειδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ ματισίαι ἔχουσι φύλλα ἐναλλασσόμενα μετὰ παραφύλλων, ἀκέραια, καρδιόμορφα καὶ πολυνευρωτά. Τὰ ἄνθη εἶναι κατὰ στάχυς διατεταγμένα καὶ μεταξοειδῆ, καὶ ἔχουσι χρῶμα ἐρυθρόλευκον. Ὁ καρπὸς εἶναι δρύπη ᾠοειδὴς μὲ πέντε θαλάμους ἐδώδιμος, ἔχων παρομοίαν πρὸς τὴν τοῦ ροδακίνου γεῦσιν. Ἐκ τῶν δέκα εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Γουϊάνας, γνωστότερον εἶναι ἡ *ματισία ἡ ἐδώδιμος* (Matissia edulis), ἥτις καλλιεργεῖται διὰ τοὺς καρπούς της. Δ. Ν. Π.

ματισιὰ (ἡ)· δημωδ. ναυτ., ἡ ἀμμάτισις.

Μάτισκον *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Κελτικῆς Γαλατίας, τῆς μετὰ ταῦτα Λουγδουνικῆς, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Αἰδούων, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄραρ ποταμοῦ (νῦν Laône) πρὸς Β. τῆς Λυών. Ἐπὶ Καίσαρος ἀπέβη κέντρον ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, ἀργότερον δὲ ἐξωραΐσθη διὰ δημοσίων κτηρίων, ναῶν, λουτρῶν, θεάτρων κλπ. Σήμερον καλεῖται Macon ἐν τῷ νομῷ Laône et Loire). Α. Θ. Σ.

μάτισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια τοῦ ματίζω. ἐπαύξησις διὰ προσθήκης τεμαχίου: «τὸ ξύλο θέλει μάτισμα γιὰ νὰ φθάσῃ» || τὸ προστιθέμενον τεμάχιον: «θέλω λίγο πανὶ γιὰ μάτισμα».

ματλοκίτης (ὁ) (Matlockit) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν ὀξυχλωριοῦχον ἕνωσιν τοῦ μολύβδου $Pb_2 Cl_2 O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τετραγωνικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους λεπτοπλακώδεις, παρουσιάζει θραυσμὸν ἀνώμαλον ἕως κογχώδη, σκληρότητα 2 $^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 7,21, ἔχει δὲ λάμψιν ἀδαμαντοειδῆ καὶ χρῶμα ὑποκίτρινον ἢ ὑποπράσινον. Ἀπαντᾷ ἐπὶ γαληνίτου μὲ κερουσίτην καὶ φθορίτην παρὰ τὸ Matlock ἐν Derbyshire. Γ. Β.

Μάτνιτσα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς, ἤδη καλούμενον *Μακρυνίτσα* (βλ. λ.).

Μάτο Γκρόσσο, ἢ *Μάττο Γκρόσσο* (Mato Grosso ἢ Matto Grosso) *[Γεωγρ.].* Ἐκτεταμένη πολιτεία τῆς Βραζιλίας, καταλαμβάνουσα τὸ κέντρον τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ ὁριζομένη ὑπὸ τῆς Βολιβίας πρὸς Δ., τῆς Παραγουάης πρὸς Ν., τῶν πολιτειῶν Ἀμαζόνας καὶ Γκράο Πάρα πρὸς Β καὶ Γκόγυας, Σάο Πάολο καὶ Παράνα πρὸς Α. Εἶναι ἡ δευτέρα κατ' ἔκτασιν, μετὰ τὴν Ἀμαζόνας πολιτεία τῆς Βραζιλίας, ἔχουσα ἐμβαδὸν 1 477 041 τ. χλμ. Εἶναι ἀραιότατα κατῳκημμένη (κάτ. 340 000). Πρωτεύουσα *Κουγυάμπα* (κάτ. 33 678). Ἡ χώρα τοῦ Μάτο Γκρόσσο εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ ἐκτεταμένων δασῶν, ὁπόθεν καὶ προέρχεται τὸ ὄνομά της (Mato grosso=μέγα δάσος). Τὸ Ν. καὶ ΝΑ. τμῆμα τῆς πολιτείας καλύπτει εὐρὺ ὁμώνυμον ὑψίπεδον, σχηματίζον πολλὰς κορυφὰς καὶ ὀροσειράς, ὧν σπουδαιότεραι αἱ Ἀλμπουκέρκε, Ντουράντος, Μάνγκο κλπ. Ἀπὸ τῶν ὀρέων τούτων πηγάζουσιν οἱ πρῶτοι μεγάλοι παραπόταμοι τοῦ Ἀμαζονίου, Ρίο Γκουαπόρε, Ρίο Μαντέιρα, Ρίο Ξίνγκου κλπ.), διασχίζοντες τὴν χώραν καὶ χωριζόμενοι ἀπὸ τῶν κοιλάδων τοῦ Παραγουάη καὶ τοῦ Ρίο Παράνα, διὰ ὀροσειρᾶς ὕψους 800—1000 μ. Ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Μάτο Γκρόσσο ὑπάρχουσιν ἄφθονα μεταλλεύματα σιδήρου, χρυσοῦ, ἀργύρου, νίτρου κλπ., τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσις διενεργεῖται εἰς μικρὰν κλίμακα, λόγῳ τῆς

Digitized by Google

μικρᾶς ἀναπτύξεως τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων. Τὸ ἔδαφος εἶναι κατάλληλον δι' ὅλα τὰ προϊόντα τῶν τροπικῶν χωρῶν (κακάο, μανιόκα, ἰνδικόν, βανίλλια κλπ), ἀλλ' ἡ καλλιέργεια παραμένει περιωρισμένη. Ἐπίσης ἐξάγεται καουτσούκ, ξυλεία καὶ ἄλλα δασικὰ προϊόντα. Ἐκτὸς τῶν Εὐρωπαίων ἀποίκων πολλαὶ ἡμιάγριαι φυλαὶ ἐρυθροδέρμων, ὧν σπουδαιότεραι οἱ Μπορόρος, Τορβάντας, Παγιάγκουας κλπ., κατοικοῦσι τὰ μᾶλλον ἀπόκεντρα σημεῖα τῆς χώρας. Τὸ Μάτο Γκρόσσο ἀπῳκίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1718, τῷ 1822 ἐγένετο ἐπαρχία τῆς αὐτοκρατορίας τῷ δὲ 1889 πολιτεία τῆς δημοκρατίας. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1860—1865 εἰσέβαλον εἰς αὐτὴν οἱ Παραγουανοί. Χ. Δ.

ματογυάλι (τό), συνήθ. πληθ. *ματογυάλια* (τά)· τὰ γυαλιὰ τῶν ματιῶν, διόπτραι: «ματογυάλια τῆς ρινός, — τῶν ὤτων».

ματόκλαδο (τό), συνήθ. *ματόκλαδα* (τά)· αἱ βλεφαρίδες, ἄλλως τὰ *τσίνουρα* || τὰ βλέφαρα.

ματοκυλίζω· βλ. *αἱματοκυλίω*.

ματόπονος (ὁ)· πόνος τῶν ματιῶν, ὀφθαλμία: ἄλλως *πονόματος*.

Μάτος (Matos), *Ἀντώνιος*. Κροάτης συγγραφεὺς (1873—1914). Ἔγραψε κυρίως κρητικὰς μελέτας καὶ ἐντυπώσεις, ἀκολουθήσας τὴν νεωτεριστικὴν εὐρωπαϊκὴν κίνησιν καὶ ὑποστὰς τὴν ἐπίδρασιν ἰδίως τοῦ Ὄσκαρ Οὐάϊλντ καὶ τοῦ Μπωντελαίρ. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Θρύμματα» (1900), «Μελέται καὶ ἐντυπώσεις» (1907), «Οἱ ἄνθρωποί μας καὶ αἱ χῶραί μας· εἰκόνες καὶ τοπία» (1910), κ. τ. λ. Μ. Δ. Β.

ματοτσίνουρο (τό), συνήθ. *ματοτσίνουρα* (τά)· τὰ τσίνουρα τῶν ματιῶν, αἱ βλεφαρίδες.

Ματούρα, ἡ *Μούττρα* (Mathura ἢ Muttra) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ διαμερίσματι Ἄγρα τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τζούμνα, 9 χλμ. Β. τῆς πόλεως Μπριντασάν. Κάτ. 58.000. Εἶναι ἀρχαιοτάτη πόλις, σπουδαῖος σιδηροδρομικὸς κόμβος καὶ σπουδαῖον θρησκευτικὸν κέντρον. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Φὰ Χιὲν ὡς κέντρον Βουδισμοῦ κατὰ τὸ 400 μ. Χ. Πολλάκις ἐλεηλατήθη καὶ κατεστράφη ἰδία ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων εἰσβολέων. Ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ὑψοῦνται πολλοὶ ναοὶ καὶ κλίμακες λίθινοι, δι' ὧν κατέρχονται οἱ πιστοὶ εἰς τὰ ἱερὰ ὕδατα τοῦ ναοῦ. Εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἑορτὰς τὰς τελουμένας ἐτησίως πρὸς τιμὴν τοῦ Κρισνᾶ συρρέουν πολυάριθμοι προσκυνηταί. Ἡ πόλις ἔχει ἀξιόλογον μουσεῖον ἰνδικῶν καὶ μουσουλμανικῶν ἀρχαιοτήτων. Δ. Σ. Δ.

Ματούριν (Maturin), *Κάρολος-Ροβέρτος*. Ἰρλανδὸς διηγηματογράφος καὶ δραματογράφος (1782—1824), γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ντέννις Τζάσπερ Μόρφυ*. Ἐξέδωκε πολλὰ ἔργα, ἐξ ὧν σπουδαιότερα ἡ τραγῳδία «Μπέρτραμ» καὶ τὸ μυθιστόρημα «Μέλμοθ». Μ. Ι. Θ.

Ματουρίνο (Maturino). Ἰταλὸς ζωγράφος ἐκ Φλωρεντίας, ἀποθανὼν τῷ 1527. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ραφαήλ, ἦτο δὲ στενὸς φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Πολυδώρου Καλντάρα (Καραβάτσιο). Εἰργάσθη κυρίως εἰς τοιχογραφίας διαφόρων μνημείων τῆς Ρώμης, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἔχουσι καταστραφῆ καὶ εἶναι σήμερον γνωστὰ μόνον ἐκ σχεδιασμάτων. Μεταξὺ τῶν σῳζομένων ἔργων του καταλέγονται 5 σχέδια τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου: «Ἡ ἁρπαγὴ τῶν Σαβίνων», «Ἡ μάχη», «Ὁ Καλυδώνιος κάπρος», «Ἡ ἐπίθεσις» καὶ «Ὁ Τίβερις». Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Καραβάτσιο, ὁ Ματουρίνο ἐζωγράφησε τὴν «Ἱστορίαν τῆς Νιόβης», τὰς «Μάχας», τὸν «Θρίαμβον τοῦ Καμίλλου» κ. ἄ. Χ. Δ.

Ματούσεβιτς, *Μιχαὴλ Δημητρίεβιτς*. Ρῶσος διπλωμάτης (1788—1859). Ἀπεστάλη ὡς βοηθὸς τοῦ πρεσβευτοῦ κόμητος Λιέβιν, κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου περὶ διακανονισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος, συνετέλεσε δὲ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος. Βραδύτερον διωρίσθη πρεσβευτὴς τῆς Στοκχόλμης καὶ εἶτα διευθυντὴς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Θ. Β.

Ματοῦτα (Matuta) *[Μυθ.]*. Ἀρχαία ρωμαϊκὴ θεότης, προσωποποίησις τῆς αὐγῆς καὶ τοῦ πρωϊνοῦ φωτός. Πρὸς τιμὴν της ἐτελοῦντο ἐν Ρώμῃ τὰ matralia, ἑορταὶ κατὰ τὸν μῆνα Ἰούνιον. Ἡ Ματοῦτα ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς θεὰ τῆς ὡριμότητος καὶ τῆς μητρότητος. Βραδύτερον εἶχεν ἀποκτήσει καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς θαλασσίας θεᾶς, προστάτιδος τῶν ναυτιλλομένων. Τῆς θεᾶς ταύτης ὑπῆρχον ἐν Ρώμῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἰταλίας διάφοροι ναοὶ καὶ ἱερά. Μ. Δ. Β.

ματόφρυδο (τό), συνήθ. *ματόφρυδα* (τά)· δημοτ., τὰ μάτια καὶ τὰ φρύδια ὁμοῦ ὡς σύνολον: «ἔχει ὡραῖα ματόφρυδα».

ματόφυλλο (τό)· δημοτ. τὸ φύλλο τοῦ ματιοῦ, βλέφαρον.

Μάτρα, ἡ *Μάτρον* (Matra) *[Γεωγρ.]*. Ἡφαίστειον ἐσβεσμένον ὄρος, ὕψους 1010 μ., κείμενον εἰς τὰ βόρεια κράσπεδα τῆς πεδιάδος Ἄλφελντ τῆς Οὐγγαρίας. Συνίσταται ἐκ τῶν ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων ἀνδεσίτου καὶ τραχείτου. Εἰς τοὺς βορείους πρόποδάς του ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν ἀτμίδες διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος καὶ ὑδροθείου, λείψανα τῆς ἄλλοτε ἡφαιστείου δράσεως. Γ. Κ. Γ.

ματρακοῦκα (ἡ) *[Λαογρ.]*· βλ. λ. *μανδραγόρας*.

ματραπάζης (ὁ) (τουρκ.)· ὁ ἀγοράζων εὐθηνὰ καὶ πωλῶν ἀκριβά, μεταπράτης. Ν. Μ.

Ματράχ (Matrah) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἀραβίας, ἐν Ὀμάν, πλησίον καὶ Δ. τῆς πόλεως Μασκάτ. Κάτ. 15.000. Ἔχει ὑφαντήρια, ἀποτελεῖ δὲ κέντρον ἐμπορίου. Εἰς τὸν λιμένα της, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι οὔτε ἀσφαλής, οὔτε βαθύς, μεταφέρονται τὰ προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀραβίας τὰ προοριζόμενα ἰδίως διὰ τὴν Μασκάτ. Δ. Σ. Δ.

Μάτραχα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἐμπορικῶν ἀποικιῶν, τὰς ὁποίας ἵδρυσαν οἱ Γενουήνσιοι περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος εἰς τὰ Ν. τῆς Ρωσίας, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Φαναγόρειαν, ἡ νῦν *Ταμάν*, ἀντικρὺ τοῦ Κέρτς. Α. Θ. Σ.

Ματρήϊον (Matreium) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ν. Α. Ραιτίας, κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βρεύνων (Breuni) ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Αἴνου (νῦν Inn) παρὰ τὰ μεθόρια τοῦ Νωρικοῦ. Σήμερον καλεῖται Matrei, καὶ κεῖται ἐν Τυρόλῳ τῆς Αὐστρίας. Α. Θ. Σ.

Μάτριχα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Παννονίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀραβίσκων, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, πρὸς Ν. τῆς Aquincum (νῦν Βούδα-Πέστη). Περὶ τὰ τέλη τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ἦτο ἕδρα φρουρᾶς. Σήμερον καλεῖται *Βάττα* (Batta) ἐν Οὐγγαρίᾳ. Α. Θ. Σ.

ματρικαρία (ἡ) (Matricaria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐνιαυσίους ἢ πολυετεῖς, γνωστὰς ὑπὸ ὄνομα *χαμομήλι*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πολυπληθῆ εἴδη ἀπαντῶντα ἐν ἀφθονίᾳ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *ματρικαρία τὸ χαμαίμηλον* (Matricaria camomillum, ὅπερ ἀπαντᾷ ἀφθόνως καὶ παρ' ἡμῖν. Χρησιμοποιεῖται διὰ τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη της, ἅτινα ἀποξηραινόμενα χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ φαρμακευτικῇ καὶ τῇ οἰκιακῇ οἰκονομίᾳ κατὰ τῶν στομαχικῶν ἐνοχλήσεων καὶ ὡς ρόφημα ἀντὶ τείου (βλ. καὶ λ. *χαμαίμηλον*). Δ. Ν. Π.

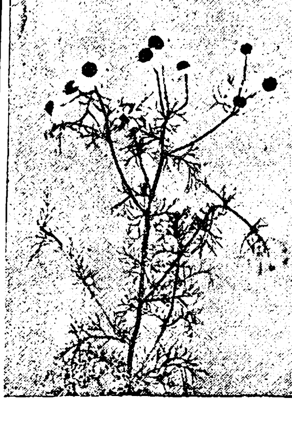

Ματρικαρία τὸ χαμαίμηλον.

Ματρῖνος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς μέσης Ἰταλίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Πικηνῶν (Piceni) «ρέων ἀπὸ τῆς Ἀδριανῶν πόλεως (νῦν Ἄτρι), ἔχων ἐπίνειον τῆς Ἀδρίας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ» (*Στράβ* V, 241). Σήμερον καλεῖται *Πιόμπο* (Piombo), ἐκβάλλων εἰς τὸ χωρίον Σίλβι (Silvi). Α. Θ. Σ.

Μάτρις. Ἀρχαῖος συγγραφεὺς ἐκ Θηβῶν, ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἀκμάσας, ὁ ὁποῖος καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν ἔτρωγε μόνον μυρσίνας, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἔπινε πλὴν ὕδατος, καὶ ἕνεκα τούτου ἐπωνομάσθη *Ὑδροπότης*. Ὁ Ἀθήναιος ἀποδίδει εἰς αὐτὸν ἔργον τι ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡρακλέους ἐγκώμιον», τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου ἀπετέλει περίεργον ἀντίθεσιν πρὸς τὸν βίον τοῦ συγγραφέως, δεδομένου ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐφημίζετο ὡς γαστρίμαργος καὶ πότης. Ἐπίσης ὑπὸ τὸ ὄνομά του μνημονεύονται καί τινες «Ὕμνοι» ἀγνώστου περιεχομένου, εἶναι ὅμως ἄδηλον ἂν πρόκειται περὶ τοῦ ἰδίου ἢ ἄλλου τινὸς ἀνωνύμου συγγραφέως. Ν. Α.

Ματρόζος. Ἐπώνυμον δύο Ἀγωνιστῶν, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἷς, *Ἰωάννης* ὀνομαζόμενος, κατήγετο ἐξ Ὕδρας καὶ μετέσχεν ὡς πυρπολητὴς εἰς τὰς ναυμαχίας Γέροντα καὶ Ἄνδρου, εἰς τὴν Σάμον, τὸ Μεσολόγγιον καὶ Μεσσηνίαν, ὁ δ' ἕτερος, ὀνομαζόμενος *Λέκκας*, κατήγετο ἐκ Σπετσῶν καὶ ἦτο ἐπίσης πυρπολητής. Μετέσχε τῆς ἐν Ἐρεσσῷ πυρπολήσεως τοῦ τουρκικοῦ δικρότου καὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Καρᾶ Ἀλῆ, εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου, διεκρίθη δὲ ἀκολούθως εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Γέροντα, τὰς περὶ τὴν Σάμον συμπλοκὰς καὶ ἄλλα ἐπεισόδια τοῦ ναυτικοῦ ἀγῶνος. Ἀπέθανε τῷ 1868. —Ω.

Ματρόνας (Matrona) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Σηκουάνα ἐν Γαλατίᾳ, συναντῶν αὐτὸν πρὸ τῶν Παρισίων. Ἐπὶ Καίσαρος ἀπετέλει τὸ ὅριον μεταξὺ τῆς κελτικῆς καὶ βελγικῆς Γαλατίας. Σήμερον καλεῖται *Μάρνης* (Marne). Α. Θ. Σ.

Ματρούχ, *Μέρσα* — *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ *Μανδροῦχα* τῶν Αἰγινητῶν σπογγαλιέων μας. Ὅρμος τῆς ἐπὶ τῆς Μεσογείου Αἰγυπτίας ἀκτῆς (πλάτ. 31°22' Β., μῆκ. 27°15' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 244: Derna to Mersa Matruh), εἰς 145 μίλλ. εὐθύπλου δυτικῶς τῆς Ἀλεξανδρείας. Εἰσχωρεῖ ἀνατολικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Ρὰς Λαμπέϊτ (ἀρχ. *Ζεφύριον* «Σταδ. Μεγ. Θαλ.» § 20) καὶ σχηματίζει ἀγκυροβόλιον, ὅπερ καθιστοῦν ἀσφαλέστερον οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐν σειρᾷ σκόπελοι (ἀρχ. *Νῆσοι* «Σταδ.» § 23). Εἶναι ἡ *Αἰνησίππεια* ἢ *Αἰνησίππη* τοῦ Στράβωνος (ΙΖ, 799), ἡ *Αἰνήσιππα* τοῦ Πτολεμαίου (Δ, ε, 75). Εἰς τὸν πρὸ τῆς Ματροὺχ θαλάσσιον βυθὸν φύεται τὸ ἐκλεκτότερον εἶδος σπόγγου, τὸ γνωστὸν εἰς τοὺς σπογγεμπόρους μας ὡς «φορμάτες ψιλὲς Μανδροῦχες». Σ. Ε. Λ.

Μάτρων, ἡ *Ματρέας*, καὶ *Μητρέας*, ἡ *Μετρέας*. Ἀρχαῖος ποιητὴς ἐκ Πιτάνης τῆς Αἰολίδος, ἐπικαλούμενος «παρῳδὸς» καὶ ἀκμάσας μεταξὺ τοῦ 360—330 π. Χ. Ἔζησεν ἐν Ἀθήναις, συνέγραψε δὲ διάφορα ποιήματα, παρῳδῶν ὁμηρικοὺς στίχους, τὰ ὁποῖα διὰ τοῦτο ἐκαλοῦντο «Παρῳδίαι». Εἰς ταῦτα ἀνήκει τὸ «Ἀττικὸν δεῖπνον», οὗτινος ἐσώθησαν 123 στίχοι καὶ τὸ ὁποῖον παρῳδεῖ στίχους τῆς «Ὀδυσσείας» καὶ τῆς «Ἰλιάδος». Τὸ ποίημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐγράφη κατὰ τὸν Ἀθήναιον «οὐκ ἀχαρίτως», εἶναι μεστὸν σκωπτικοῦ πνεύματος, ἐλέγχει δὲ τελείαν γνῶσιν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Πλὴν τούτου ἐσώθησαν καὶ ἕτερα 6 μικρὰ ἀποσπάσματα ὁμοίου περιεχομένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Peltzer*, De parodica graecorum poesi et de Hipponaktis, Hegemonis, Matronis, fragmentis (Münster 1855). — *Paesens*, De Matronis parodiarum reliquiis (Kempen 1856). — *P. Brandt*, Parodorum, epicorum graecorum et Archestrati reliquiae (Lipsiae, 1888) σ. 53—95. Ν. Α.

ματρώνα (ἡ)· δέσποινα, οἰκοδέσποινα, κυρία σοβαρὰ (λατ. matrona) || εἰρων., διευθύντρια οἴκου ἀνοχῆς.

Ματρώνα. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται τέσσαρες ἅγιαι τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Βολισσὸς τῆς Χίου, ἦτο πλουσία καὶ ἀφιέρωσε τὸν πλοῦτον αὐτῆς εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν μονυδρίου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς διάφορα ἄλλα ἔργα φιλανθρωπίας. Ἔκαμεν ἐπίσης καὶ ἱκανὰ θαύματα. Μετέστη πρὸς Κύριον τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1462, ὅτε καὶ πανηγυρικῶς ἑορτάζεται ἡ μνήμη αὐτῆς. Ἡ δευτέρα ἑορταζομένη τὴν 9 Νοεμβρίου ἔζησε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Μαρκιανοῦ καὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου. Κατήγετο ἐκ Πέργης τῆς Παμφυλίας, μεταβᾶσα δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνδυθεῖσα ἀνδρικὰ ἐνδύματα εἰσῆλθεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Βασιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνακαλύψας τὸ γένος αὐτῆς τὴν ἀπέπεμψε. Μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις εἰς Ἔμεσαν, Ἱεροσόλυμα, Ὄρος Σινᾶ καὶ Βηρυτὸν ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ ἅγιος Βασιανὸς συνεχώρησεν αὐτὴν καὶ τῆς ἐπέτρεψε νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπερ ἐξ αὐτῆς ὠνομάσθη τῆς ὁσίας Ματρώνης. Ἡ τρίτη ἑορτάζεται τὴν 27 Μαρτίου καὶ ἡ τετάρτη τὴν 18 Μαΐου.

Ματρώνης *ὁσίας μονή*. Μονὴ κειμένη ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦτο περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Ε' αἰῶνος μία τῶν ἐπισημοτέρων αὐτῆς μονῶν. Ἐκτίσθη ὑπὸ Ματρώνης, μοναχῆς ἐκ Πέργης τῆς Παμφυλίας, πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Βασιανοῦ. Τὸ πρῶτον πλήρωμα τῆς μονῆς τῆς Ματρώνης ἦλθεν ἐκ Βηρυττοῦ, ὅπου αἱ μοναχαὶ συνασκήτευον μετ' αὐτῆς. Ἡ μονὴ ἦτο κτήριον μέγα, ἔχον τρία πατώματα, ὧν τὸ ἰσόγαιον ἐχρησίμευεν ὡς νεκροταφεῖον. Μ. Ι. Γ.

ματρωνισμὸς (matronisme) *πρώϊμος*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ἐκσημαίνεται ἡ εἰς τελείαν γυναῖκα ἀνάπτυξις τοῦ ὀργανισμοῦ εἰς λίαν μικρὰν καὶ ἀσυνήθη ἡλικίαν. Ἡ κατάστασις αὕτη ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 5 ἢ 6 ἐτῶν· χαρακτηρίζεται δὲ ὑπὸ πρωΐμου παχυσαρκίας (πιμελώσεως), τῆς ὁποίας ἡ εἰς τὸν ὀργανισμὸν κατανομὴ ἀναπαριστᾷ τὴν μορφολογικὴν διάπλασιν γυναικὸς ὡρίμου. Κατ' αὐτὸν ἀπαντᾷ ἡ προεξοχὴ καὶ ἡ διόγκωσις τῶν λαγόνων, τῶν γλουτῶν καὶ τῶν μηρῶν, ἡ διαπλάτυνσις τῆς πυέλου καὶ τῶν γλουτῶν, ἡ διήθησις ὑπὸ λίπους καὶ διόγκωσις τῶν μαστῶν, λιπώδη ἐπάρματα περὶ τὰς μασχάλας καὶ ὑπερκλείδια, προεξοχὴ τῆς χώρας τοῦ 7ου αὐχενικοῦ σπονδύλου, διπλοῦν πωγώνιον, βάδισμα βαρὺ καὶ σταθερόν. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου εἶναι τραχέα, σταιτώδη, μαραμένα, μὴ ὑπομιμνήσκοντα κατ' οὐδὲν τὴν παιδικὴν χάριν. Οἱ μύες εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένοι ἢ εἰς παιδίσκην τῆς ἡλικίας ταύτης (5 ἐτῶν). Εἰς πλείστας περιπτώσεις καὶ εἰς ἡλικίαν κάπως μεγαλυτέραν μέχρι τῶν 9

Digitized by Google

ἢ 10 ἐτῶν, παρατηρεῖται ἡ πρώιμος γενετήριος ἀνάπτυξις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀποκαθίσταται ἡ ἐμμηνορρυσία, ἀναπτύσσεται τὸ τριχωτὸν σύστημα καὶ οἱ δευτερεύοντες γενετήριοι χαρακτῆρες καθὼς καὶ τὸ γεννητικὸν αἴσθημα· ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀνεπαρκῶς. Συνηθέστατα ἡ ἀνάπτυξις ἐπίσχεται, οἱ ἐπιφύσειοι χόνδροι ὀστεοῦνται καὶ παρατηρεῖται τότε νανισμὸς μετὰ πιμελώσεως καὶ πρωίμου ἀναπτύξεως τῶν σχηματισμῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν γεννητικῶν λειτουργιῶν, αἵτινες ἐκφράζουσιν ἐξ ὑπαρχῆς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὡρίμου ἡλικίας. Ἐνίοτε ἡ παραστατικότης τοῦ σώματος ἀφικνεῖται εἰς φυσιολογικὸν βαθμὸν ἢ καὶ καθ' ὑπερβολὴν τοιοῦτον, ὅστις ἐκφράζει τὴν πρώιμον μακρογεννητοσωμίαν μετὰ πιμελώσεως καὶ προδρόμου μορφολογικῆς διαπλάσεως τῆς ὡριμότητος. Ὅθεν δὲν πρόκειται ἐνταῦθα οὔτε περὶ πιμελογεννητικῆς συνδρομῆς, οὔτε περὶ παιδικισμοῦ, οὔτε περὶ μορφῆς πρωΐμου ἐφηβείας, ἀλλὰ περὶ περιπλόκου διαταραχῆς τῆς ἀναπτύξεως, ἀναφερομένης εἰς τὸ ἀνάστημα, τὸν μεταβολισμὸν ἢ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν λιπῶν, τῆς γεννητικῆς λειτουργικότητος, πρωΐμου ἅμα καὶ ἀνεπαρκοῦς καὶ περιλαμβανούσης καὶ ἄλλας εἰσέτι ἀνωμαλίας. Ὁ βασικὸς μεταβολισμὸς (ἢ φυσικὴ ἐναλλαγὴ) εὑρίσκεται ἠλαττωμένος (—40 πρὸς 100). Εἰς τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, τὸν ματρωνισμόν, εὑρίσκομεν ὑπασβεσθαιμίαν, ὑπερκαλιαιμίαν, ὑπερουρικαιμίαν, ὑπογλυχαιμίαν, ὑπερχολοστεαριναιμίαν, κατάστασιν ἐντόνου ὑπεριδιεγέρσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ (vagotonie). Ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ ματρωνισμοῦ ἀποδίδεται κατὰ τὸν Pende εἰς τὸν συνδυασμὸν τῆς βαρείας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον θυρεοειδικῆς ἀνεπαρκείας καὶ τῆς ὑπερβολικῆς ζωτικότητος τῶν ἐπινεφριδείων ἀδένων φλοιώδους τύπου, ἥτις ἐπιφέρει ἐπιγενῶς τὴν ὑπερλειτουργικότητα τῶν γεννητικῶν ἀδένων. Ἡ πολυαδενικὴ αὕτη συνδρομὴ τῆς παιδικῆς ἡλικίας δύναται νὰ ἔχῃ καὶ οἰκογενειακὸν χαρακτῆρα, ἐμφανιζομένη καὶ εἰς ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας ἢ καὶ εἰς ἀπογόνους αὐτῆς. Οὐδαμῶς δ' ἀνταποκρίνεται αὕτη πρὸς ἐπινεφρίδειον ὄγκον ἢ πρὸς ἐγκεφαλικὰς βλάβας, ὡς τινες ἰσχυρίζονται· ἀλλὰ πρόκειται περὶ λειτουργικῆς ἢ διαθεσικῆς διαταραχῆς τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων. Πρὸς θεραπείαν τῆς παθήσεως ἡ ἀνωμαλίας ταύτης συνιστᾶται ἡ θυρεοειδικὴ καὶ ὀπισθοϋποφυσεῖος ὀποθεραπεία ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀκτινοθεραπείαν τῶν ἐπινεφριδείων ἀδένων. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

μὰτς (τὸ) *(match)*. Λέξις ἀγγλικὴ σημαίνουσα συναγωνισμὸν μεταξὺ δύο πυγμάχων, παλαιστῶν, δρομέων, δισκοβόλων, κολυμβητῶν, ποδηλατιστῶν, σκοπευτῶν, ἵππων, κυνῶν κλπ., ἢ καὶ δύο ὁμάδων διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς νίκης.

Μὰτς (Matz) *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Οὐάζ ἐν Γαλλίᾳ, εἰς ὃν ἐκβάλλει ΒΑ. τῆς Κομπιέννης.

—[Στρατ. Ἱστορ.] Μετὰ τὴν περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1918 προέλασιν τῶν Γερμανῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Σατὼ Τιερρὺ καὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὁμωνύμου θύλακος, ἡ πρὸς τὴν περιοχὴν Montdidier—Villers Cotterets εὐθυγράμμισις τοῦ γερμανικοῦ μετώπου ἐπεβάλλετο, διότι ἄλλως ὁ ἐντὸς τοῦ θύλακος ἀνεφοδιασμὸς τῶν Γερμανῶν ἐδυσκολεύετο μεγάλως, λόγῳ τῆς διακοπῆς τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν. Δι' ὅ, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Ἰουνίου ἤρξατο ἡ 18η γερμανικὴ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ Hutier (ἐνισχυθεῖσα μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 18 μεραρχιῶν) προπαρασκευάζουσα ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ μετώπου Montdidier - Noyon. Τὸ μέτωπον τοῦτο κατείχετο ὑπὸ τῆς 3ης γαλλικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Humbert, ἥτις ὅμως ἀντιληφθεῖσα τὰς γερμανικὰς προθέσεις ἐκ τῆς ἀσυνήθους ἐν ταῖς γερμανικαῖς γραμμαῖς αὐτοκινητικῆς κινήσεως, μετεκάλεσεν ἐγκαίρως τὰς ἐν ἐφεδρείᾳ παραμενούσας μεραρχίας (ἡ δύναμις τῆς στρατιᾶς ταύτης ἀνῆλθεν εἰς 15 μεραρχίας). Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν λόγῳ ἐπίθεσις ἐξεπέμφθη τὰς 9—12 Ἰουνίου 1918 πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ *Μάτς*, δι' αὐτὸ ἡ ἐπιχείρησις αὕτη φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μάχη τοῦ Μάτς*.

Ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς 4ης ὥρας τῆς 9ης Ἰουνίου ἐξετελέσθη ἰσχυροτάτη προπαρασκευὴ (βομβαρδισμὸς) ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ, ποιήσαντος χρῆσιν καὶ ἀερίων ἐναντίον τοῦ γαλλικοῦ μετώπου μεταξὺ Assainvillers καὶ ποταμοῦ Oise, ἀπὸ δὲ τῆς 4ης ὥρας τῆς ἡμέρας ταύτης ἐξεπέμφθη ἡ ἐπίθεσις μὲ κεντρικὸν ἄξονα κατευθύνσεως πρὸς τὴν κοιλάδα Μάτς. Καὶ πρὸς μὲν τὴν κατεύθυνσιν ἀκριβῶς ταύτην ἐπετεύχθη διείσδυσις τῶν Γερμανῶν μέχρι βάθους 7 χιλιομέτρων περίπου ἐν εἴδει μικροῦ θύλακος, αἱ κατὰ τὴν ἰδίαν ὅμως ταύτην ἡμέραν ἑκατέρωθεν προχωρήσεις ἦσαν ἐλάχισται, καθ' ὅσον ἡ μὲν πρὸς ἀνατολὰς παρεκωλύθη ἐπ' ἀρκετὸν ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων ἐπὶ τὸ ὀροπέδιον Petite Suisse Γάλλων (θωρακοφόρων ἱππέων πεζομαχούντων) τῶν ἀποκρουσάντων τὰς πρὸς κατάληψιν τοῦ ἐν λόγῳ ὀροπεδίου 14 γερμανικὰς ἐφόδους, ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς μόλις ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ Frestoy. Ἐνισχυθέντες οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὴν νύκτα 9—10 Ἰουνίου ἐπανέλαβον τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τὴν 10ην Ἰουνίου, καὶ τότε διεισέδυσαν ἔτι περισσότερον, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτύχωσι διάρρηξιν τοῦ γαλλικοῦ μετώπου. Ἀπεφάσισε τότε ὁ στρατηγὸς Fayolle, διοικητὴς τῆς ὁμάδος τῶν ἐν ἐφεδρείᾳ στρατιῶν (G. A. R) νὰ ἐκτελέσῃ ἀντεπίθεσιν κατὰ τοῦ δεξιοῦ γερμανικοῦ πλευροῦ· πρὸς τοῦτο συνεκέντρωσε 15 μεραρχίας, 160 ἅρματα, καὶ πολυάριθμον βαρὺ πυροβολικὸν εἰς τὸν χῶρον Maignelay - Saint Juste, τὰς ὁποίας ἔταξεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Μανζέν, διαταχθέντος νὰ ἐπιτεθῇ τὴν 11ην Ἰουνίου πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ χωρίου Ressons. Τὴν 11ην ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης ἐξώρμησεν ἡ γαλλικὴ ἀντεπίθεσις, ἥτις ἠφνίδιασε τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἐξηνάγκασεν ὄχι μόνον ν' ἀνακόψωσι τὰς ἐπιθετικὰς προθέσεις των, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποχωρήσωσιν ἀρκετά. Οἱ Γάλλοι δὲν ἐπεζήτησαν περαιτέρω προώθησιν, καθ' ὅσον διὰ τοιαύτην ἐνέργειαν θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσωσι καὶ ἄλλας ἐφεδρείας. Ἄλλωστε ἡ γερμανικὴ πρόθεσις τῆς εὐθυγραμμίσεως τοῦ θύλακος Σατὼ Τιερρὺ εἶχεν ἀποτραπῆ. Κατὰ τὴν 12ην Ἰουνίου ἀπεπειράθησαν οἱ Γερμανοὶ ν' ἀνακτήσωσι τὰς κατὰ τὴν προτεραίαν ἀπολεσθείσας θέσεις, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν. Αἱ διαδοχικαὶ θέσεις τῶν Γερμανῶν ἐμφαίνονται εἰς τὸ ἄνω σχῆμα. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

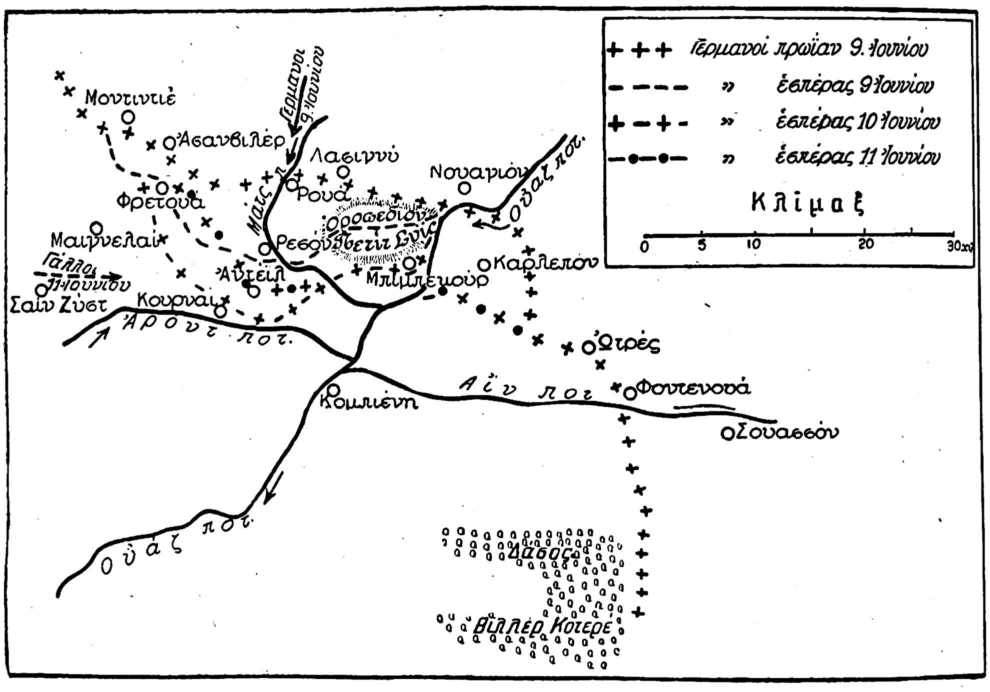

Μάχη τοῦ Μὰτς 9—12 Ἰουνίου 1918.

Ματσάγρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 427.

— *[Ἱστορ.]* Ἐγγὺς τοῦ χωρίου *Ματσαγρὰ* καὶ παρὰ τὰς θέσεις Μικρὸς Μύτικας καὶ Μερκοβοῦνι, συνήφθη κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1821 μάχη μεταξὺ Τούρκων καὶ σώματος ἐπαναστατῶν ὑπὸ τὸν Πάνον Κολοκοτρώνην ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας. Ἀπουσιάζοντος ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Τρικόρφων τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, ὁ ὁποῖος εἶχε μεταβῆ εἰς προϋπάντησιν τοῦ εἰς Πελοπόννησον ἐρχομένου Δ. Ὑψηλάντου, οἱ Τοῦρκοι ἐξῆλθον ἐκ Τριπόλεως καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐπιτεθῶσιν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν νώτων. Τότε ὁ Πάνος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν του κατῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα, προσπαθῶν ἐπίσης νὰ προσβάλῃ τὰ νῶτα τῶν ἀντιπάλων του. Οἱ Τοῦρκοι ἀντιληφθέντες τὸν σκοπὸν του ἔστρεψαν ἀμέσως καὶ περιεκύκλωσαν τὸ μικρὸν σῶμα ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος, περιαγαγόντες αὐτὸ εἰς δύσκολον θέσιν. Ὁ Π. Κολοκοτρώνης συγκεντρώσας τοὺς Ἕλληνας εἰς συμπαγῆ ὄγκον κατώρθωσε νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους, οἵτινες ἀφῆκαν ἀρκετοὺς νεκροὺς εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν. Χ. Δ.

Ματσάδο ὑ Μοραλὲς (Machado y Morales), ***Γεράρδος***. Στρατηγὸς καὶ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῆς Κούβας. Ἐξελέγη τὴν 20 Μαΐου 1925 καὶ ἐπανεξελέγη τὴν 20 Μαΐου 1929 διὰ τὴν νέαν προεδρικὴν περίοδον, ἥτις λήγει τῷ 1935. Γ. Ι. Β.

ματσάλω, καὶ *ματσαλίζω*· ἰδιωματ., μασῶ, τρώγω τι· || ὀργῶ πρὸς συνουσίαν, βλ. καὶ *ματσουλίζω*.

Ματσάρα ντὲλ Βάλλο (Mazara del Vallo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σικελίᾳ καὶ τῷ νομῷ Τράπανι. Κάτ. 20.285. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ματσάρα καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παλέρμου - Τράπανι καὶ εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου. Περιβάλλεται ὑπὸ μεσαιωνικῶν τειχῶν, ἔχει ἀρχαῖον φρούριον, μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ μεσαιωνικὸν δημαρχεῖον. Ἔχει εὐρὺν λιμένα καὶ παρ' αὐτὴν μεταλλικὰς πηγάς. Παράγει σιτηρά, λαχανικά, ὀπώρας καὶ διεξάγει ἐμπόριον σαρδελλῶν, οἴνου καὶ ἐλαίου. Εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη, ἀκμαῖον ἐμπορικὸν κέντρον τῶν Σελινουντίων, καταστραφὲν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸν Α' καρχηδονικὸν πόλεμον. Παρ' αὐτὴν οἱ Βυζαντινοὶ τῷ 956 μ. Χ. καὶ οἱ Νορμαννοὶ ὑπὸ τὸν Ρογῆρον τῷ 1075 ἐνίκησαν τοὺς Σαρακηνούς. Μ. Δ. Β.

ματσαράγκα (ἡ)· ἀπάτη ἐν χαρτοπαιγνίῳ, εἰδικῶς δὲ ἡ λάθρα αὔξησις ἢ μείωσις ὑπό τινος παίκτου τῆς «πόστας» του, ἅμα ὡς ἀντιληφθῇ ὅτι κερδίζει ἢ χάνει· || ἀπάτη διὰ λαθροχειρίας.

Ματσαρῖνο (Mazzarino) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν Σικελίᾳ καὶ τῷ νομῷ τῆς Καλτανισέττας. Κάτ. 18.165. Παράγει οἴνους. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν θειοῦχοι πηγαί. Μ. Δ. Β.

Μάτσας, *Ἀντώνιος*. Ἕλλην μηχανικὸς καὶ πολιτευτής, γεννηθεὶς τῷ 1871 ἐν Χαλκίδι ἐξ οἰκογενείας καταγομένης ἐκ Μήλου. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις καὶ κατόπιν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Βελγίῳ φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ μηχανικὴν καὶ ἐξήσκησεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μηχανικοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ Ἀνατολῇ. Ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1910 διετέλεσε διευθυντὴς τῶν σιδηροδρόμων Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Πελοποννήσου καὶ ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1922 γενικὸς διευθυντὴς τῶν κρατικῶν σιδηροδρόμων. Τῷ 1922 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως Τριανταφυλλάκου. Ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων τὴν μελέτην «Τὸ κράτος καὶ οἱ σιδηρόδρομοι ἐν Ἑλλάδι». —Ω

Μάτσαϋς (Matsys). Φλαμανδὸς ζωγράφος (βλ. *Μάσσαϋς*).

Ματσεγιόβιτσε (Maciejowice) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν Πολωνίᾳ, ἐν τῷ βοϊβοδάτῳ Λουμπλίν, γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκ τῆς παρ' αὐτὸ νίκης τῷ 1794 τῶν Ρώσων ὑπὸ τὸν Σουβάρωφ κατὰ τῶν Πολωνῶν ὑπὸ τὸν Κοσιοῦσκο. Θ. Κ.

Μάτσεν (Matzen), ***Χέννιγκ***. Δανὸς νομολόγος καὶ πολιτικὸς (1840—1910). Ἀπὸ τοῦ 1870 διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ συνταγματικοῦ καὶ διεθνοῦς δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ, μέλος τῆς γερουσίας ἀπὸ τοῦ 1879 καὶ πρόεδρος αὐτῆς (1894—1902) καὶ μέλος τοῦ μονίμου διαιτητικοῦ δικαστηρίου τῆς Χάγης ἀπὸ τοῦ 1903. Ἐν τῇ βουλῇ καὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς εὐρύνσεως τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν. Ἔγραψε: «Τὸ δίκαιον τῆς ἰθαγενείας ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς Βιέννης» (1906), «Ἐγχειρίδιον τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς Δανίας», «Ἱστορία τοῦ ὑποθηκικοῦ δικαίου ἐν Δανίᾳ» (1867), «Ἱστορία τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης ἀπὸ τοῦ 1479—1879». Θ. Κ.

Ματσεράτα (Macerata) *[Γεωγρ.]*. —1) Νομὸς τῆς κεντρικῆς Ἰταλίας. Ἔχει ἔκτασιν 2.673 τ. χλμ. καὶ 265.149 κατ. Παράγει σιτηρά, λαχανικά, οἴνους καὶ ἔλαιον. Ἐν τῷ νομῷ ὑπάρχουν καὶ ἀφθονοι συκομορέαι εὐνοοῦσαι τὴν μεταξοσκωληκοτροφίαν. —2) Πόλις τῆς Ἰταλίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 26.085. Περιβάλλεται ὑπὸ τειχῶν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μετὰ 33 πύργων καὶ ἔχει παλαιὰ ἀνάκτορα τῶν Τόρνι καὶ Μπονακόρσι, παλαιὰν μητρόπολιν μετὰ Παναγίας τοῦ Πιντουρίκιο, καὶ ὡραιοτάτην ἐκκλησίαν τῆς Σάντα Μαρία ντελλὰ Βέρτζινε ἀποδιδομένην εἰς τὸν Μπραμάντε. Ἔχει ἐπίσης πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1290, μουσεῖον, βιβλιοθήκην, ἀνωτέρας σχολάς, πολυτεχνι-

Digitized by Google

κὴν καὶ γεωργικὴν σχολήν. Εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου καὶ ἔχει ἐργοστάσια χάρτου, ζυμαρικῶν, φωσφόρου, ἀλεύρων, ἐλαίου καὶ μεταξουργεῖα. Μ. Δ. Β.

Μάτσετ, *Γρηγόριος Ἀλεξάνδροβιτς*. Ρῶσος συγγραφεὺς (1852—1905). Τῷ 1872 ἀπῆλθεν εἰς Ἀμερικὴν ποριζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὡς ἐργάτης. Ἐπιστρέψας εἰς Ρωσίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, δημοσιεύσας μελέτας περὶ τῆς ἀμερικανικῆς ζωῆς εἰς τὸ σύγγραμμά του «Ἀνὰ τὸν κόσμον». Τῷ 1876 ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν, ἐκεῖ δὲ ἔγραψε τὰ ὡραιότατα τῶν ἔργων του: «Ἡ δευτέρα ἀλήθεια», «Ἐνικήσαμεν», «Ἡ κοσμικὴ ὑπόθεσις», τὰ ὁποῖα, πλήρη βαθείας ἀληθείας καὶ καλλιτεχνικότητος, ἀφίνουσιν ἰσχυροτάτην ἐντύπωσιν. Ὁ Μάτσετ ἐμφανίζει τὸ ἀνθρώπινον γένος διεξάγον ἀπέλπιδα πάλην πρὸς τοὺς κατέχοντας τὴν ὑλικὴν δύναμιν. Ἰδίως ἐκδηλοῦται ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰς τὸ μυθιστόρημά του «Ἐκ τοῦ πρὸ μικροῦ παρελθόντος» καὶ εἶτα εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Καὶ εἷς ἐπὶ τοῦ πεδίου μαχητής». Θ. Β.

Μάτσιζα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας, ἤδη καλούμενον *Στυμφαλία* (βλ. λ.).

Ματσίκοβον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκίς, ἤδη καλούμενον *Εὔζωνοι* (βλ. λ.).

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον 1913 διεξήχθη περὶ τὸ χωρίον *Ματσίκοβο* ἀγὼν κατὰ τὰς 19 καὶ 20 Ἰουνίου 1913, ὑπὸ τοῦ εὐζωνικοῦ συντάγματος τῆς 10ης ἑλληνικῆς μεραρχίας ἐναντίον τῶν ἀμυνομένων Βουλγάρων, καταστὰς γνωστότατος λόγῳ τῆς σφοδρότητός του. Ν. Θ. Κ.

Ματσινάτζιο (Macinagio) *[Παραλ.Γεωγρ.]*. Ὅρμος καὶ χωρίον τῆς ἀνατολ. παραλίας τῆς Κορσικῆς (πλάτ. 42°57′ Β, μήκ. 9°27′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1131: Island of Corsica, καὶ 1126: Tamarone and Macinagio bays). Ταυτίζεται δὲ (*C. Muller* σχόλια εἰς Πτολεμ. ἔκδ. Didot I, 371,1) πρὸς τοὺς *Οὐανακινοὺς* τοῦ Πτολεμαίου. Σ. Ε. Λ.

Ματσίνι (Mazzini), *Ἰωσήφ* Διάσημος Ἰταλὸς ἐπαναστάτης καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Γενούῃ (1805—1872). Ἦτο υἱὸς καθηγητοῦ τῆς ἀνατομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γενούης, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐσπούδασε τὰ νομικά. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν του κατέγινε καὶ εἰς εὐρυτέρας πολιτικὰς μελέτας καὶ συνειργάζετο εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, μετὰ τὸ πέρας δὲ τῶν διδακτορικῶν του ἐξετάσεων ἐγκατέλειψε τελείως τὴν νομικὴν ἐπιστήμην καὶ ἀφιερώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἑνοποιήσεως τῆς Ἰταλίας. Τῷ 1828 ἵδρυσεν ἐν Γενούῃ τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «L'indicatore Genovese», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνεφανίσθη μὲ πλῆθος ἄρθρων φιλολογικῆς κριτικῆς, τὰ ὁποῖα ἀνέδειξαν αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν δοκιμωτέρων νέων Ἰταλῶν κριτικῶν. Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ περιοδικοῦ τούτου διὰ πολιτικοὺς λόγους ἐξηκολούθησε τὴν συνεργασίαν του εἰς τὸ περιοδικὸν «L'indicatore Livornese», τὸ ὁποῖον ὅμως ἐπαύθη τῷ 1829 διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ματσίνι συνειργάζετο ἐπίσης καὶ εἰς τὴν «Ἀνθολογίαν» τῆς Φλωρεντίας, ὅπου ὑπέγραφε τὰ ἄρθρα του μὲ τὸ ψευδώνυμον «Εἷς Ἰταλός». Ἀπὸ τοῦ 1827 εἶχε γίνει μέλος τῆς μυστικῆς ἑταιρείας τῶν Καρβονάρων, ἀλλὰ καταγγελθεὶς τῷ 1830 εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ συλληφθεὶς ἐν Σαββόνῃ ἐφυλακίσθη ἐπί τινας μῆνας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ κατόπιν ἐξωρίσθη, καταφυγὼν εἰς τὴν Μασσαλίαν. Ἀπογοητευθεὶς ὅμως κατόπιν ἀπὸ τοὺς Καρβονάρους, τῶν ὁποίων ὁ τρόπος τῆς δράσεως ἐφρόνει ὅτι δὲν ἦτο ὁ καταλληλότερος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἰταλίας, ἵδρυσεν ἐν Μασσαλίᾳ, μετὰ τοῦ Μπιάνκα καὶ τοῦ Σάντι, νέαν μυστικὴν πολιτικὴν ἑταιρείαν, τὴν «Νέαν Ἰταλίαν», τῆς ὁποίας ἐξεδόθη ὡς ἐπίσημον ὄργανον καὶ ὁμώνυμος ἐφημερίς, κατασχεθεῖσα ὅμως μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἀστυνομίας. Ἐκ τῶν πρώτων ἔργων τῆς «Νέας Ἰταλίας» ὑπῆρξε περίφημος ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ Ματσίνι, ἐν εἴδει διακηρύξεως, πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σαρδηνίας Κάρολον Ἀλβέρτον, διὰ τῆς ὁποίας ἐκάλει αὐτὸν νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ βασιλεὺς Κάρολος Ἀλβέρτος ἐκώφευσε πρὸς τὴν ἔκκλησιν ταύτην, ὁ Ματσίνι ἀπογοητευθεὶς ἐνηγκαλίσθη τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας καὶ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς δημοκρατίας, γενόμενος ἐχθρὸς τῆς δυναστείας. Τῷ 1833 ὁ Ματσίνι κατώρθωσε διὰ τῆς προπαγάνδας καὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διέθετεν ἡ «Νέα Ἰταλία», νὰ ὀργανώσῃ μικρὸν στρατόν, ὃν ἔπεμψε κατὰ τοῦ Πεδεμοντίου. Ὁ ἐπαναστατικὸς ὅμως οὗτος στρατὸς ἡττήθη ὑπὸ τῶν βασιλικῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων ὁ Ματσίνι ὠργάνωσε νέας ὁμάδας ἐνόπλων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ραμορίνο. Καὶ αἱ δυνάμεις ὅμως αὗται διεσκορπίσθησαν εὐκόλως. Κατόπιν τῶν ἀποτυχιῶν τούτων ὁ Ματσίνι ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν, πάντοτε προπαγανδίζων καὶ συνεχῶς ἐργαζόμενος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του, ἐνῷ ἐν Ἰταλίᾳ αἱ ἀρχαὶ προέβαινον εἰς ἀπηνῆ δίωξιν τῶν ὀπαδῶν του καὶ κατεδίκαζον αὐτὸν ἐρήμην εἰς «ἀτιμωτικὸν θάνατον». Τῷ 1836, κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, ἀπηλάθη ἐξ Ἑλβετίας ὡς προπαρασκευάζων ἐπαναστατικὰ κινήματα καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας κατέφυγεν εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου τῷ 1842 ἐξέδωσε τὸ περιοδικὸν «L' apostolato popolare» καὶ ἐξηκολούθησε ζωηροτάτην προπαγάνδαν καὶ ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ δυσηρεστημένων κατὰ τῆς κρατούσης καταστάσεως. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἔθεσεν αὐτὸν ὑπὸ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν, ὁ Ματσίνι ἠναγκάσθη ἐπί τινα καιρὸν νὰ παραιτηθῇ πάσης πολιτικῆς δράσεως καὶ νὰ ἀφιερωθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν φιλολογίαν. Προϊὸν τῆς ἐργασίας του κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι καὶ αἱ μελέται του ἐπὶ τοῦ Δάντου, τὰς ὁποίας ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Foreing Quarterly Review». Κατὰ τὴν ἄνοδον τοῦ πάπα Πίου Θ' εἰς τὸν ποντιφικὸν θρόνον, ὁ Ματσίνι, ὁμοῦ μετὰ πλήθους ἄλλων Ἰταλῶν πατριωτῶν, ἐλπίζων εἰς τὰς θρυλουμένας προοδευτικὰς αὐτοῦ ἀρχάς, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν θερμὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς καὶ τὸν παρώτρυνε νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀναστάσεως τῆς κοινῆς ἰταλικῆς πατρίδος. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1848 μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐκεῖ Ἰταλῶν ἐξορίστων καὶ ἐκεῖθεν ἔφθασεν εἰς Γένουαν καὶ κατόπιν εἰς τὸ Μιλᾶνον, ὅπου εἶχε κηρυχθῆ ἤδη ἡ ἐπανάστασις καὶ ὅπου ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «L' Italia del popolo» καὶ τὴν πολιτικὴν λέσχην «Circolo nationale». Ἐν Μιλάνῳ καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος του καὶ διὰ τῶν προσωπικῶν του ἐνεργειῶν προσεπάθησε νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἕνωσιν τῆς Λομβαρδίας μὲ τὸ Πεδεμόντιον, κεκηρυγμένος ὢν ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1848, εἰς τοὺς Αὐστριακούς, ἡνώθη πρὸς τοὺς Γαριβαλδινοὺς καὶ διεπεραιώθη εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης μετέβη εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ἐξελέγη βουλευτὴς Λιβόρνου καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Φλωρεντίας εἰς Ρώμην πρὸς συνεννόησιν μετὰ τῆς ἐκεῖ ἀνακηρυχθείσης ἤδη δημοκρατίας. Μετὰ τὴν φυγὴν ὅμως τοῦ πάπα Πίου Θ' εἰς Γαέταν, ὁ Ματσίνι κατέστη δημοτικώτατος ἐν Ρώμῃ, καὶ ὁ οὐσιαστικῶς κύριος τῆς καταστάσεως, κατὰ δὲ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1849 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τῆς σχηματισθείσης τότε Τριανδρίας, ἐξασκῶν πραγματικὰ δικτατορικὰ καθήκοντα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ματσίνι εἰργάσθη μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τῆς «Ρωμαϊκῆς δημοκρατίας» καὶ διεξήγαγε τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ εἰς Ρώμην ἀπεσταλμένου τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως Φερδινάνδου Λεσσέψ. Μετὰ τὴν ἀπόρριψιν ὅμως τοῦ συμφώνου Ματσίνι-Λεσσὲψ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ὁ Γάλλος στρατηγὸς Οὐντινὸ ἐπολιόρκησε τὴν Ρώμην, ἥτις, ὑπὸ τὰς ἐνθουσιώδεις παροτρύνσεις τοῦ Ματσίνι, ἀντέταξε γενναίαν ἀντίστασιν, παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Γαριβάλδι καὶ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Τέλος ὅμως, λόγῳ τῆς μεγάλης πιέσεως τῶν πολιορκητῶν, ἡ τριανδρία παρῃτήθη καὶ ἡ Ρώμη παρεδόθη εἰς τὸν στρατηγὸν Οὐντινὸ τὴν 3 Ἰουλίου τῷ 1849. Ὁ Ματσίνι τότε ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅποθεν ἐξεδιώχθη ἐκ νέου καὶ μετέβη εἰς τὸ Λονδῖνον. Ἐκεῖ ἵδρυσε τὸ «Εὐρωπαϊκὸν κομιτᾶτον» μετὰ τοῦ Κόσσουθ, τοῦ Λεντρὺ Ρολλέν, τοῦ Ρυΰγκε καὶ ἄλλων δημοκρατικῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐνεργείας εὐρείας προπαγάνδας τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου ἐπεχείρησε τότε διὰ συνεισφορῶν τῶν φιλελεύθερων ὅλου τοῦ κόσμου νὰ συλλέξῃ χρήματα διὰ νὰ ἐπαναστατήσῃ κατ' ἀρχὰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατόπιν τὰ ἄλλα κράτη. Ὁ ἔρανος οὗτος, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ματσίνειον δάνειον», ἐνισχυθεὶς μεγάλως καὶ ὑπὸ τοῦ τεκτονισμοῦ, δὲν ἀπέδωσε μεγάλα ποσά. Παρὰ ταῦτα ὁ Ματσίνι ἐπεχείρησεν ἐπανειλημμένως νὰ ὀργανώσῃ ἐπαναστατικὰ κινήματα ἐν Ἰταλίᾳ ἅτινα ὅμως πάντα ἀπέτυχον, ὅπως εἶναι ἡ ἐπανάστασις τῆς 6 Φεβρουαρίου τῷ 1853 ἐν Μιλάνῳ, ἥτις κατεπνίγη ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων, αἱ ταραχαὶ τῆς 29 καὶ 30 Ἰουνίου 1857 ἐν Γενούῃ, αἱ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ταραχαὶ τῆς Νεαπόλεως, τοῦ Λιβόρνου κτλ. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Πεδεμοντίου ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, τῷ 1859, ὁ Ματσίνι, διαμαρτυρηθεὶς διὰ τὴν συμμαχίαν τοῦ Πεδεμοντίου μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς Γαλλίας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ κρυφίως εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Κατηγορηθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ἐπὶ ἀποπείρᾳ δολοφονίας τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων Ναπολέοντος Γ', τῇ συνεργείᾳ τοῦ Λεντρὺ Ρολλέν, κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς ἀειφυγίαν καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τῷ 1860 ὑπεστήριξε τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Γαριβάλδι εἰς τὴν Σικελίαν καὶ προσεπάθησεν ὅπως οἱ ἐπαναστάται στραφοῦν πρὸς τὴν δημοκρατίαν. Μετὰ τὴν σύλληψιν δὲ τοῦ Γαριβάλδι τῷ 1861 διέκοψε πάντα δεσμὸν πρὸς τὴν μοναρχίαν, ὅταν δὲ βραδύτερον ὁ Γαριβάλδι ἐδήλωσε πίστιν πρὸς τὸν βασιλέα Βίκτωρα Ἐμμανουήλ, ὁ Ματσίνι ἀπεχωρίσθη καὶ ἀπὸ τοὺς γαριβαλδινοὺς καὶ ἐξηκολούθησε τὴν προπαγάνδαν του ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας. Τῷ 1864 ἐξωρίσθη ἐκ νέου ἐκ τῆς Ἑλβετίας, τῷ δὲ 1866 ἐξελέγη τρὶς κατ' ἐπανάληψιν βουλευτὴς Μεσσήνης, ἀλλ' ἡ Ἰταλικὴ βουλή, κατὰ παμψηφίαν σχεδὸν μοναρχικῶν φρονημάτων, ἠρνήθη νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογήν του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως καὶ ὁ Ματσίνι εἶχεν ἀρνηθῆ καὶ ὁ ἴδιος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μοναρχικὴν βουλήν, γνωστοποιήσας διὰ προκηρύξεώς του πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς του ὅτι, καίτοι ἡ μοναρχία ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ὑλικὴν ἕνωσιν τῆς Ἰταλίας, ἐθεώρει αὐτὴν ἀνίκανον νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὴν ἠθικὴν ἕνωσιν. Τῷ 1867 ὁ Ματσίνι ἐξελέγη μέγας διδάσκαλος τοῦ ἰταλικοῦ τεκτονισμοῦ καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἵδρυσιν, κατὰ τὸ 1868, «Παγκοσμίου δημοκρατικῆς ἑνώσεως», πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐπιτύχῃ νέαν ἐπανάστασιν ἐν Ρώμῃ. Μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν ἐπαναστάσεως ἐν Μιλάνῳ, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ ἐκ νέου εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅπου, ἀσθενήσας σοβαρῶς, παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν Λουγκάνῳ, χωρὶς νὰ παύσῃ κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν του νὰ ὀργανώνῃ διάφορα κινήματα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ. Ἐξορισθεὶς καὶ πάλιν ἕνεκα τούτου ἐκ τῆς Ἑλβετίας τῷ 1869, μετέβη εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ὠργάνωσε νέας ἐξεγέρσεις. Τῷ 1870 κατέφυγεν εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ ἐκεῖθεν ἐπεχείρησε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ συνελήφθη ἐν Γαέτᾳ. Τῷ 1870, μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως τῆς Ἰταλίας, τυχὼν ἀμνηστείας ἀφέθη ἐλεύθερος, τῷ δὲ 1871 ἵδρυσεν ἐν Ρώμῃ τὴν ἐφημερίδα «La Roma del popolo», ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ὁποίας κατεπολέμησε δριμύτατα τὴν Κομμούναν τῶν Παρισίων, ἐπεξηγήσας τὴν στάσιν του ταύτην διὰ τῆς περιφήμου φράσεώς του ὅτι «ὑπὲρ πασῶν ἰδέαν ἔθετε τὴν ἠθικήν». Καταδιωχθεὶς ὅμως καὶ πάλιν καὶ αἰσθανόμενος ἐξαντλουμένας τὰς δυνάμεις του, κατέφυγεν εἰς τὴν Πίζαν, ὅπου ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γεώργιος Μπράουν* καὶ ὅπου ἀπέθανε τῷ 1872. Ὁλόκληρος ὁ ἰταλικὸς τύπος ἐπένθησε τὸν θάνατόν του καὶ ἐξῆρε τὸν πατριωτισμόν του, ἡ δὲ ἰταλικὴ βουλὴ ἐξέφρασε τὴν λύπην της διὰ τὴν ἀπώλειάν του, διατάξασα τὴν ἐπίσημον ταφήν του εἰς τὴν γενέτειράν του Γένουαν, ὅπου τῷ 1882 ἀνηγέρθη εἰς αὐτὸν ἰδιαίτερον μνημεῖον μετ' ἀνδριάντος. Ὁ Ματσίνι διεδραμάτισε σπουδαιότατον καὶ πρωτεύοντα ῥόλον εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἑνώσεως τῆς Ἰταλίας. Πλὴν τῆς ἐπαναστατικῆς του δράσεως, ἔσχον μεγίστην ἐπίδρασιν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ λαοῦ καὶ αἱ κοινωνιολογικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ αὐτοῦ μελέται, καθὼς καὶ τὰ διάφορα ἄλλα αὐτοῦ ἔργα, ἀποτελούμενα ἐξ ἄρθρων, διακηρύξεων, ἐπιστολῶν, χανονισμῶν καὶ διαφόρων ἄλλων δημοσιευμάτων, δι' ὧν ἀνεδείχθη ὡς εἷς τῶν προοδευτικωτέρων, ἰσχυροτέρων καὶ ὁρμητικωτέρων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του. Τὸ κυριώτερον καὶ μᾶλλον διαδεδομένον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι «Τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου», ἐκδοθὲν τῷ 1858 καὶ ἐπιβληθὲν κατόπιν καὶ ὡς ἀνάγνωσμα διὰ τὰ σχολεῖα. Ἔγραψεν ἐπίσης φιλολογικὰς μελέτας περὶ τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ Γκαῖτε (1847) κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι τοῦ 1891 ἐδημοσιεύθησαν πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰς 10 τόμους. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἡ «Ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία του» (1872), «Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰωσὴφ Ματσίνι πρὸς τὸν Δανιὴλ Στέρν» (1873) κλπ. Μ. Δ. Β.

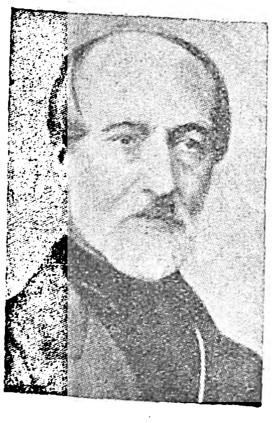

Ἰωσὴφ Ματσίνι.

Ματσιούλα, *Ἰωνᾶς*. Λιθουανὸς ποιητής, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μαϊρόνις* (βλ. λ.).

Ματσοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης, ἤδη καλούμενον *Μοσχοχώρι* (βλ. λ.).

Ματσμάϊ *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν πέντε μεγαλυτέρων νήσων τοῦ ἰαπωνικοῦ ἀρχιπελάγους, ἄλλως καλουμένη *Ἰέζο* (βλ. λ.).

μάτσο (τό)· ὀλίγα ὁμοειδῆ πράγματα δεδεμένα εἰς ἕν, συνήθως ἐπὶ τῶν κηπευτῶν: «ἕνα μάτσο σέλινο,—κρεμμυδάκια,—μαϊντανὸ κτλ.» ‖ καθόλου, πολλά τινα ὁμοῦ συνδεδεμένα: «κάμε τα ὅλα ἕνα μάτσο».

ματσόβεργα (ἡ)· ἰδιωμ. Κρήτ. πλάστης, ξύλον κυλινδρικόν, στενὸν καὶ ἐπίμηκες, χρησιμοποιούμενον διὰ τὸ ἄνοιγμα τῶν ἐκ ζύμης φύλλων.

Digitized by Google

ματσόλα (ἡ) *[Τεχν.]*. Κοινὴ ὀνομασία, ὑφ' ἣν εἶναι γνωστὰ τὰ διάφορα εἴδη τυπάδων ἢ καλοσφυρῶν, ὧν ἡ κεφαλὴ ἀποτελεῖται ἐκ σκληροῦ ξύλου κυλινδρικοῦ σχήματος προσηρμοσμένου ἐπὶ ἐπίσης ξυλίνου στυλεοῦ. *Ματσόλα τοῦ πατουρναρίσματος* καλεῖται εἰς τὴν κοινὴν τῶν ναυτῶν διάλεκτον εἰδικὴ *καλόσφυρα* (βλ. λ.) χρησιμοποιουμένη κατὰ τὴν σπαργάνωσιν διαφόρων σχοινίων διὰ δετηριῶν.

Ματσόνι (Mazzoni), ***Γκουΐντο*** Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ κριτικός, γεννηθεὶς τῷ 1859 ἐν Φλωρεντίᾳ. Τῷ 1887 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης καὶ τῷ 1894 ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἰνστιτούτῳ τῆς Φλωρεντίας. Διατελεῖ ἐπίσης ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς ἀκαδημίας τῆς Κρούσκας. Εἰς τὰ ποιήματά του περιέγραψε κυρίως τὴν οἰκογενειακὴν ζωήν. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ πολλὰ πατριωτικὰ ποιήματα. Κατὰ τὴν νεότητά του ἐμιμήθη τὸν Καρντούτσι, ἀλλὰ βραδύτερον προσέδωσεν εἰς τὸ ἔργον του ἰδίαν προσωπικότητα. Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν ἔργων του εἶναι: «Στίχοι» (1880), «Ποιήσεις» (1882—1883), «Νέαι ποιήσεις» (1886), «Ποιήματα» (1890), «Αἱ φωναὶ τῆς ζωῆς» (1893) κτλ. Τῷ 1904 ἐξεδόθη νέα ἔκδοσις τῶν ποιημάτων του ἐν Βολωνίᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήσεις». Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔργων του, ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν, ἀναφέρονται: «Οἱ νεαροὶ ποιηταὶ» (1888), «Ὕμνοι τῆς Κορτώνας τοῦ ΙΓ' αἰῶνος» (1890), «Τὸ θέατρον τῆς ἐπαναστάσεως» (1894), «Σχόλια ἐπὶ τῶν ᾠδῶν καὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰ Παρίνι» (1897), «Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῆς φιλολογίας» (1897), «Ἱστορία τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1900—1901), «Ἰωσὴφ Καρντούτσι» (1901), «Τὸ 1800» (1905), «Μελέτη περὶ τῆς θρησκευτικῆς λογοτεχνίας ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνα» (1905), «Ξέναι λογοτεχνίαι» (1905), «Νέοι ποιηταὶ» (1916), «Ἀββᾶδες, στρατιῶται, συγγραφεῖς καὶ ἠθοποιοὶ τοῦ 1700» (1924). Πολλὰ ἐκ τῶν ποιημάτων του κατέστησαν δημοφιλέστατα, μετεφράσθησαν εἰς ξένας γλώσσας καὶ περιλαμβάνονται εἰς πάσας τὰς ποιητικὰς συγχρόνους γαλλικὰς ἀνθολογίας, ὡς εἶναι «Ἡ ραπτομηχανή», «Τὸ μάτσο τῶν κλειδιῶν», «Ἐνῷ βγαίνει ἡ σελήνη» κτλ. Μ. Δ. Β.

—**Ματσόνι** (Mazzoni), ***Ἰωσήφ***. Ἰταλὸς πολιτικὸς (1810—1879). Ἐξήσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ τῷ 1848 ἐξελέγη βουλευτὴς ἐν τῇ τοσκανικῇ βουλῇ, γενόμενος κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων ἐν τῇ δημοκρατικῇ κυβερνήσει. Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ μεγάλου δουκός, τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀπετέλεσε μέλος τῆς τριανδρίας ἐν Φλωρεντίᾳ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Μοντανέλλι καὶ Γκουερράτσι. Ἐξορισθεὶς κατόπιν ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ Ἱσπανίαν. Τῷ 1860 ἐξελέγη βουλευτὴς ἐν τῷ ἰταλικῷ κοινοβουλίῳ, τῷ δὲ 1879 γερουσιαστής. Διετέλει πάντοτε ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ γερουσίᾳ μέλος τῆς ἀριστερᾶς καὶ διετέλεσε μέγας διδάσκαλος τοῦ τεκτονισμοῦ ἐν Ἰταλίᾳ. Μ. Δ. Β.

Ματσουγὲ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῷ νομῷ Σιναμί. Κεῖται εἰς τὰ ΝΔ. τῆς νήσου Χόντο. Κάτ. 41.500. Ἔχει ἐργοστάσια χαρτοποιίας καὶ κατεργασίας ἀχάτου. Γ. Ι. Β.

Ματσουγιάμα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῇ νήσῳ Σικοκοὺ καὶ τῷ νομῷ Ἐχίμα. Κάτοικοι 58.300. Γ. Ι. Β.

ματσούκα (ἡ)· ράβδος, βακτηρία: «βαστῶ τὴ ματσούκα γιὰ ν' ἀκουμπῶ», «πρόσεχε γιατὶ θὰ τὶς φᾶς μὲ τὴ ματσούκα» (βυζαντ. τύπος *ματζούκα*).

Ματσούκας, *Σπῦρος*. Λαϊκὸς πατριωτικὸς ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ὑπάτῃ τῷ 1870 ἐκ γονέων βλαχοποιμένων. Τῷ 1896 ὢν φοιτητὴς τῆς νομικῆς καὶ ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν ἐναντίον τοῦ καθηγητοῦ Γαλβάνη φοιτητικὴν ἐξέγερσιν, συνετέλεσεν εἰς τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τοῦ πανεπιστημίου καὶ τὴν μετάβασιν πολεμιστῶν σπουδαστῶν εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Κρήτην.

Ἔκτοτε, καὶ ἰδίως μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897, ὁ Ματσούκας ἐπρωτοστάτει πάντοτε εἰς πᾶσαν πατριωτικὴν κίνησιν. Μεταβὰς εἰς Ἀμερικὴν ἐνεφύσησε διὰ τῶν λόγων του καὶ τῶν πατριωτικῶν ποιημάτων του βαθύτατον ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς ἐκεῖ ὁμογενεῖς καὶ δι' ἐράνων αὐτῶν συνεκέντρωσε τὰ χρήματα, δι' ὧν ἠγοράσθησαν τὸ ἀντιτορπιλλικὸν «Νέα Γενεὰ» καὶ ἡ ὁμώνυμος πυρβολαρχία. Καθ' ὅλους τοὺς πολέμους μας ὁ Ματσούκας παρηκολούθει κατὰ περιόδους τὸν στρατόν, ἐνθουσιάζων αὐτὸν διὰ τῶν ποιημάτων του. Ἵδρυσε τὸν «Λευκὸν Σταυρόν», ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ ὁποίου προικίζονται ὀρφαναὶ κόραι πολεμιστῶν. Ἀπέθανε τὴν 25 Νοεμβρίου 1928 συνταξιοῦχος ἀπὸ δεκαετίας τοῦ κράτους διὰ τὰς πατριωτικάς του ὑπηρεσίας. Δ. Α. Λ.

Ματσουκᾶτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Φισκάρδου τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928), 103.

Ματσουκάτα *Μασαγιόσι*. Ἰάπων πρίγκιψ, πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1835—1924). Ἦτο υἱὸς σαμουράϊ. Τῷ 1881 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἰαπωνίας εὑρίσκοντο εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν. Ὁ Ματσουκάτα εἰσηγήθη τὴν παῦσιν τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος καὶ τὴν περικοπὴν τῶν δαπανῶν. Τὰ μέτρα ταῦτα γενόμενα δεκτὸ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐπέφερον ἐντὸς τριετίας τὴν ἐξυγίανσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς χώρας. Ὁ Ματσουκάτα κατώρθωσε τῷ 1897 νὰ καθιερώσῃ ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ τὸ μονομεταλλικὸν σύστημα. Ὁ Ματσουκάτα δὶς ἐγένετο πρωθυπουργὸς (1891—1892 καὶ 1896—1898). Ἔγραψε: «Περὶ τοῦ δημοσίου χρέους τῆς Ἰαπωνίας» κ. ἄ. Γ. Ι. Β.

Ματσουκάτο (Mazzucato), ***Ἀλβέρτος***. Ἰταλὸς συνθέτης (1813—1877). Ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον, μετὰ μετρίας μόνον ἐπιτυχίας, τὰ μελοδράματα: «Ἡ μνηστὴ τοῦ Λαμερμούρ», «Δὸν Κιχώτης», «Ἐσμεράλδα», «Οἱ Πειραταί», «Οἱ δύο λοχίαι», «Λουδοβῖκος Ε' τῆς Γαλλίας», «Ἐρνάνι». Γ. Σ.

Ματσουκέλλι (Mazzuchelli), ***Ἰωάννης-Μαρία, κόμις ντὲ —***. Ὀνομαστὸς Ἰταλὸς βιογράφος (1707—1765). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν, φιλολογίαν καὶ μαθηματικὰ ἐν Κολωνίᾳ, κατέχων δὲ σημαντικὴν περιουσίαν, ἥτις ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ καταρτίσῃ σπουδαίαν συλλογὴν μεταλλίων καὶ ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων, καθὼς καὶ θαυμασίαν βιβλιοθήκην, συνέλαβε τὸ μέγα σχέδιον τῆς συγγραφῆς τῆς φιλολογικῆς ἱστορίας τῆς Ἰταλίας, ὑπὸ τύπον βιογραφιῶν καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἰταλίας, ἢ ἱστορικαὶ καὶ κριτικαὶ πληροφορίαι περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων τῶν Ἰταλῶν λογίων» (1753—1763). Τὸ ἔργον τοῦτο, ἀποτελεσθὲν ἀπὸ ἓξ μέρη, ὑπὸ τύπον λεξικογραφικόν, περιλαμβάνει μόνον τὸ στοιχεῖον Α. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ ἀββᾶς Ροντέλλα, ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισεν ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Ματσουκέλλι, ἐξέδωσεν ἄλλους 4 τόμους, ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφων καὶ ἄλλων στοιχείων τοῦ προϊσταμένου του, ἀλλ' ἀπέθανε καὶ οὗτος, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ὅλον ἔργον. Ὁ Ματσουκέλλι διετέλεσεν ἐπίσης ἐπὶ πολὺ βιβλιοθηκάριος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βρεσκίας καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἱστορικαὶ καὶ κριτικαὶ πληροφορίαι περὶ τῆς ζωῆς, τῶν ἐφευρέσεων καὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδους» (1737), «Βίος τοῦ Πέτρου Ἀρετίνο» (1741), «Ἰζόττο ντὰ Ρίμινι» (1759), καθὼς καὶ διάφορα ἄρθρα καὶ μελέτας ἐκδοθείσας τῷ 1765 εἰς δύο τόμους. Τὰ ἅπαντα αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ 40 τόμους. Μ.Δ.Β.

ματσούκι (τό)· ἡ *ματσούκα* (βλ. λ.).

Ματσούκι *[Γεωγρ.]*. Παράκτιον ἀκαρνανικὸν ὄρος, ἐκτεινόμενον ἀπέναντι τῶν νήσων Λευκάδος καὶ Τάφου καὶ ὁρίζον ΒΔ. μὲν τὸν κόλπον τῆς Ζαβέρδας, ΝΑ δὲ τὸν τῆς Ἀλυζίας (Μύτικα). Ὑψοῦται μέχρι 1.172 μ. καὶ συνέχεται μετὰ τοῦ παραλλήλως πρὸς τοῦτο ἐκτεινομένου ὄρους Περγαντί. Ι. Σ. Σ.

—**Ματσούκι(ον)** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 342.

—**Ματσούκι(ον)** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαλακασίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, κείμενον ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῆς Πίνδου εἰς ὕψος 1.200 μ. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 406 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Παρ' αὐτὸ κεῖται ἡ ἀρχαία ἱστορικὴ μονὴ τῆς *Βυλίζης*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, νηπιαγωγεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Χ. Ι. Σ.

ματσουκώνω· κτυπῶ μὲ τὴ ματσούκα, δέρνω, ξυλίζω: «πρόσεχε γιατὶ θὰ σὲ ματσουκώσω».

ματσουλίζω· μασῶ, τρώγω τι: «τί ματσουλίζεις;», «ὅλο νὰ ματσουλίζῃς θέλεις».

Ματσουμότο *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῷ νομῷ Ναγκάνο. Κάτ. 63.500. Ἔχει σηροτροφίαν. Γ. Ι. Β.

μάττα (ἡ) *[Στρατ.]*. Μάττα στρατοπαιδείας ἐκαλεῖτο εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς μεταλλικὴ χύτρα (κοινῶς *γαβάθα*), ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτίθετο τὸ πρὸς ἑστίασιν συσσίτιον πλειόνων ἀνδρῶν, συνήθως ἐνωμοτίας, καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔτρωγον οἱ ἄνδρες ἀπὸ κοινοῦ. Ν. Θ. Κ.

Ματταθίας *[Βιβλ.]*. Ὄνομα διαφόρων Ἰσραηλιτῶν μνημονευομένων ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ. Τούτων σπουδαιότατος ὑπῆρξεν ὁ ζηλωτὴς ἱερεύς, ὅστις μετὰ τῶν πέντε υἱῶν του, τῶν ἐπικληθέντων *Μακκαβαίων*, ἐτέθη ἐν Μωδεΐν, ἔνθα εἶχε καταφύγει διωκόμενος ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐξεγέρσεως πρὸς ματαίωσιν τῶν σχεδίων τοῦ Ἀντιόχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἀποπειραθέντος διὰ βιαίων μέτρων νὰ ἐκριζώσῃ τὴν ἰουδαϊκὴν θρησκείαν (Α' Μακκαβ. β' 1 ἑξ). Π.Ι.Μ.

ματταφόρος (ὁ)· σκεῦος σιδηροῦν, ἄλλοτε ἐν χρήσει, δι' οὗ μετεφέροντο αἱ μάτται, αἱ πατάναι αἱ περιέχουσαι τὸ φαγητὸν τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ στρατιωτῶν, ἄλλως *πατανοφόρος*.

Μάττεσον (Mattheson), ***Ἰωάννης***. Διάσημος Γερμανὸς μουσικὸς (1681—1764). Ἔπαιζεν ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, ἅρπαν, βιολίον, πλαγίαυλον καὶ ὀξύαυλον. Ἦτο ἐπίσης κάτοχος φωνητικοῦ ταλάντου, οὗ δείγματα ἔδωκε πλειστάκις ἀπὸ σκηνῆς τοῦ μελοδράματος τοῦ Ἁμβούργου. Δεκαοκταετὴς ἀνεβίβασε τὸ πρῶτόν του μελόδραμα «Αἱ Πλειάδες». Ὁ ὄγκος τῆς ἐργασίας του εἶναι καταπληκτικός. Ἔγραψεν 8 μελοδράματα, 24 ὀρατόρια καὶ καντάτας, μίαν λειτουργίαν, 12 σονάτας διὰ πλαγίαυλον, σουΐτας κτλ. Μεγαλυτέρας ὅμως σημασίας εἶναι τὰ θεωρητικά του συγγράμματα: «Συστηματικὴ φθογγολογία Ἀριστοξένου τοῦ νέου», «Πρακτικὴ γνῶσις τοῦ ἐναρίθμου βασίμου», «Ἀπόδειξις τῆς οὐρανίου μουσικῆς», «Κριτικὴ μουσική», «Plus Ultra» ἐν τῷ ὁποίῳ πραγματεύεται τὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς μουσικῆς ἐπὶ τῆς θρησκείας, ἐπὶ τῶν ζῴων, περὶ μελῳδίας, ἁρμονίας κτλ. Γ. Σ.

Ματτεΐ (Mattei), ***ἀββᾶς Στανίσλαος***. Ἰταλὸς μουσικὸς (1750—1825). Ἔγραψε μέγαν ἀριθμὸν λειτουργιῶν, μοτέτων, ὕμνων, κλ. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἀντιστίξεως, ἐν τῷ «Φιλαρμονικῷ Λυκείῳ» τῆς Βολωνίας, μαθηταί του δὲ μεταξὺ ἄλλων ἦσαν ὁ Ροσσίνι καὶ ὁ Ντονιζέττι. Γ. Σ.

ματτεϊκὴ *μέθοδος* (méthode de Mattei ἢ mattëique). Οὕτω καθορίζεται παραλλαγή τις ὁμοιοπαθητικῆς μεθόδου, ἣν ἐνεκαίνισε κατὰ τὸ 1860 ὁ ἐν Βολωνίᾳ τῆς Ἰταλίας ἰατρὸς Cesare Mattei. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης καθιεροῦται ἡ χρῆσις τῶν φυτικῶν κυρίως ἐκχυλισμάτων, παρεχομένων τοῖς πάσχουσιν εἰς δόσεις ὁμοιοπαθητικάς, καθόσον διὰ τῶν τοιούτων δόσεων διενεργεῖται ἡ ἀπόλυσις ἢ ἔκλυσις τῆς ἐν λανθανούσῃ καταστάσει ὑπαρχούσης ἐν τοῖς κυττάροις τοῦ ὀργανισμοῦ ἠλεκτροζωτικῆς τάσεως. Μ. Ν. Κ.

Ματτεόττι (Matteotti), ***Ἰάκωβος***. Ἰταλὸς πολιτικὸς (1885—1924). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς τὴν ἰατρικήν, διαθέτων ὅμως μεγάλην πατρικὴν περιουσίαν δὲν ἐξήσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα, ἀλλ' ἐτράπη εἰς οἰκονομολογικὰς μελέτας, αἵτινες τὸν ὤθησαν λίαν ἐνωρὶς εἰς τὸν σοσιαλισμόν. Ἀναμειχθεὶς μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικήν, ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1919, 1921 καὶ 1924 καὶ διεκρίθη διὰ τὴν μαχητικότητά του, θεωρούμενος ἐκ τῶν ἐπικινδυνωδεστέρων πολεμίων τοῦ φασισμοῦ. Ἕνεκα τούτου, κατόπιν σφοδροτάτης ἀγορεύσεώς του, διὰ τῆς ὁποίας κατήγγελλεν ἐκλογικὰ ὄργια τοῦ καθεστῶτος, καὶ ἐν ἀναμονῇ νέας ἀγορεύσεώς του ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων, διὰ τῆς ὁποίας ἐθρυλεῖτο ὅτι ἐπρόκειτο νὰ προβῇ εἰς σοβαρὰς ἀποκαλύψεις, ὁμὰς φανατικῶν φασιστῶν, ἀνήκουσα εἰς τὸ ἄμεσον περιβάλλον τῆς διοικήσεως τοῦ φασιστικοῦ κόμματος, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ρ. Ντούμινι, συνέλαβεν αὐτὸν ἐξερχόμενον τῆς οἰκίας του καὶ εἰσαγαγοῦσα αὐτὸν βιαίως ἐντὸς ἀναμένοντος αὐτοκινήτου, τὸν ἐδολοφόνησεν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τὸν μετέφερεν εἰς τοὺς ἔξω τῆς Ρώμης ἀγρούς, ὅπου καὶ τὸν ἔθαψε. Τὸ πτῶμα αὐτοῦ, μετὰ ματαίας ἀναζητήσεις, αἵτινες ἐκράτησαν ἐν μεγάλῃ συγκινήσει καὶ ἀγωνίᾳ τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν διεθνῆ κοινὴν γνώμην, ἀνευρέθη τὸν Αὔγουστον τοῦ 1924 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ Φράττα Πολεζίνε τῆς περιοχῆς τοῦ Βένετο ἐν μεγάλῃ συρροῇ σοσιαλιστῶν. Ἡ δολοφονία αὕτη, ἥτις ἔσχεν ὡς ἐπακόλουθον τὴν παραίτησιν τοῦ ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Φίντσι, τοῦ ὑφυπουργοῦ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου Ἀτσέρμπο, τὴν σύλληψιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γραφείου τύπου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου Καίσαρος Ρόσσι, τοῦ διευθυντοῦ τῆς φασιστικῆς ἐφημερίδος Φιλίππου Φιλιππέλλι, τοῦ γραμματέως τοῦ φασιστικοῦ κόμματος Ἰωάννου Μαρινέλλι καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας Ρώμης, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν παραίτησιν τοῦ Μουσσολίνι ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, προεκάλεσε σφοδροτάτας συζητήσεις τόσον ἐν Ἰταλίᾳ, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἡ κοινοβουλευτικὴ ὁμὰς τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἐψήφισε, τῇ συμμετοχῇ τοῦ πρωθυπουργοῦ Μακντόναλντ, ἡμερησίαν διάταξιν ἐκφράζουσαν τὴν ἀγανάκτησίν της. Ὀλίγον μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο τὸ ὑπουργεῖον Μουσσολίνι ἀνεσχηματίσθη. —Ω

Ματτεούτσι (Matteucci), ***Κάρολος***. Ἰταλὸς φυσικὸς (1811—1868). Ἐσπούδασε φυσικομαθηματικά, φοιτήσας καὶ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Πολυτεχνικὴν Σχολήν, μεθ' ὃ διωρίσθη καθηγητὴς εἰς γυμνάσια διαφόρων ἰταλικῶν πόλεων καὶ εἶτα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πίζας (1840). Διεκρίθη μεταξὺ τῶν πλέον διακεκριμένων φυσικῶν τῆς ἐποχῆς του, ἰδίως διὰ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τοῦ δυναμικοῦ καὶ στατικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καὶ εἰδικώτερα ἐπὶ τῶν φυσιολογικῶν αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων. Παρεκτὸς τῶν πολυαρίθμων πρωτοτύπων δημοσιευμάτων του εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, ἐξέδωκεν εἰς τόμους: «Μαθήματα φυσικῆς» (Πίζα 1841), «Περὶ τῶν φυσικοχημικῶν φαινομένων τῶν ζώντων ὀργανισμῶν» (1845), «Ὁδηγό

Digitized by Google

ἠλεκτρικῆς τηλεγραφίας» (1850), εἰς γαλλικὴν δὲ γλῶσσαν «Περὶ ἐπαγωγῆς καὶ μαγνητισμοῦ» (Παρίσιοι 1854). Ὁ Ματτεούτσι μετέσχεν ἐπίσης τῆς πολιτικῆς, ἐγένετο δὲ γερουσιαστὴς (1848) καὶ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας (1862). Ἐν τῷ μεταξὺ ὑπηρέτησεν ὡς γενικὸς διευθυντὴς καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἰταλικῶν τηλεγράφων (1860). — Ω

— **Ματτεούτσι** (Matteucci), ***Πελεγκρῖνο***. Ἰταλὸς ἐξερευνητὴς (1850—1881). Ἀπὸ τοῦ 1877 μέχρι τοῦ 1878 ἐξηρεύνησε τὴν ἀπὸ Χαρτοὺμ εἰς Σενναὰρ περιοχὴν καὶ τὴν χώραν τοῦ Κυανοῦ Νείλου. Τῷ 1878 μετέβη εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν καὶ διέτρεξεν αὐτὴν μέχρι τοῦ Σόα. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Ἰταλίαν τῷ 1880, ἐπεχείρησε νέον ταξίδιον μετὰ τοῦ πρίγκιπος Μπορνκέζε εἰς Αἴγυπτον καὶ Νταρ Φοὺρ. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξερευνήσεών του ἐξέθεσεν εἰς τὰ ἔργα του: «Ἡ Ἰταλικὴ ἀποστολὴ ἐν τῇ Ἰσημερινῇ Ἀφρικῇ» (1875), «Σουδὰν καὶ Γκάλλα» (1879), καὶ «Εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν» (1880). Μ. Δ. Β.

Ματτὲρ (Matter), ***Ἰάκωβος***. Γάλλος ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος (1791—1864). Ἐξεπαιδεύθη ἐν Στρασβούργῳ καὶ εἶτα εἰς τὰ πανεπιστήμια Γοττίγγης καὶ Παρισίων. Τῷ 1820 ἐδημοσίευσε τὴν «Ἱστορίαν τῆς ἀλεξανδρινῆς σχολῆς», ἣν ἀναθεωρήσας καὶ συμπληρώσας ἐξέδωκε μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐν Παρισίοις. Τῷ 1828 ἐξέδωκε «Κριτικὴν ἱστορίαν τοῦ γνωστικισμοῦ» καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη τὸ «Περὶ ἐπιρροῆς τῶν ἠθῶν ἐπὶ τῶν νόμων καὶ τῶν νόμων ἐπὶ τῶν ἠθῶν» ἔργον του. Τῷ 1845 διωρίσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς βιβλιοθήκης καὶ μετὰ ἓν ἔτος καθηγητὴς τοῦ ἐν Στρασβούργῳ προτεσταντικοῦ σεμιναρίου. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὁ Ματτὲρ ἔγραψεν ἱστορικὰ ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. Μεταξὺ τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Περὶ τῆς παρ' Ἕλλησι προστασίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν» (1817), «Νέον ἐγχειρίδιον τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας» (1839), «Παγκόσμιος ἱστορία τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας». Ἐκ τῶν εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἀναφερομένων ἔργων του σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς: «Σέλλιγκ, ἡ φιλοσοφία τῆς φύσεως καὶ ἡ φιλοσοφία τῆς ἀποκαλύψεως» (1845), «Ὁ μυστικισμὸς ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Φενελῶνος», «Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν θρησκείαν» (1845), «Ἠθική, ἡ φιλοσοφία τῶν ἠθῶν» (1860).

—**Ματτὲρ** (Matter), ***Παῦλος***. Γάλλος ἱστοριογράφος. Ἐγεννήθη τῷ 1865 ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἤσκει τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Διωρίσθη ἀκολούθως καθηγητὴς τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ Πρωσσία καὶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848» (1903), «Ὁ Βίσμαρκ καὶ ἡ ἐποχή του» (1912—1917, 2α ἐκδ.), «Ὁ Καβοὺρ καὶ ἡ ἰταλικὴ ἑνότης» (1922, τόμ. 3), «Ὁ Γαμβέττας» (1923). Γ. Ι. Β.

Μάττερχορν (Matterhorn) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἑλβετίας κορυφῆς τῶν Πεννίνων Ἄλπεων, καλουμένη ὑπὸ τῶν Γάλλων *Σερβὲν* (Mont Cervin) καὶ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν *Τσερβῖνο* (Monte Cervino). Κεῖται πρὸς Δ. τοῦ Μόντε Ρόζα, ἔχει ὕψος 4.478 μ. καὶ εἶναι πυραμιδοειδὴς καὶ λίαν ἀπότομος, σχηματίζουσα κατὰ τὰ πλευρὰ αὐτῆς μεγάλους παγῶνας. Ἕνεκα τῶν δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας παρέχει κατὰ τὴν ἀπόβασιν, ἔχουν τοποθετηθῆ κατὰ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ μέχρι τῆς κορυφῆς διάφορα καταφύγια, ἐφωδιασμένα δι' ὅλων τῶν ἀπαραιτήτων μέσων πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἀλπινιστῶν. Μ. Δ. Β.

Ματτὴν. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Σιρώμου, εἷς ἐκ τῶν ὀνομαστοτάτων τριηράρχων τοῦ περσικοῦ στόλου, συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος (*Ἡροδ.* VII, 98). Α. Θ. Σ.

Ματτιακὰ ***ὕδατα*** (Mattiacae Aquae) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Σταθμὸς θερμῶν πηγῶν τῆς Δ. ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, κείμενος δεξιὰ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, παρὰ τὰς μεσημβρινὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους τοῦ Ταύνου, ὀλίγα μίλλια πρὸς Β. τοῦ Μογοντιακοῦ (νῦν Mayence). Τὰ ἐρείπια αὐτοῦ σῴζονται παρὰ τὴν νῦν λουτρόπολιν Βισβάδεν (Wiesbaden). Α. Θ. Σ.

Ματτίακοι (οἱ) (Mattiaci) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Δ. Γερμανίας, κλάδος τῶν Χάττων (Chatti), ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Τακίτου (Germ. 29) καὶ κατοικῶν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Ρήνου, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μοίνου (Main) καὶ Λαυγόνα (Lahn). Κυριώτεραι πόλεις αὐτῶν ἦσαν τὰ *Ματτιακὰ ὕδατα* (Wisbaden) καὶ τὸ *Ματτιακὸν* (Μαρβοῦργον). Α. Θ. Σ.

Ματτιακὸν (Mattiacum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δ. ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. II, 11, 14), ἡ αὐτὴ πιθανῶς μὲ τὸ Μάττιον, τὴν πρωτεύουσαν τῶν Χάττων (βλ. λ. *Μάττιον*). Α. Θ. Σ.

Ματτινάτα (Mattinata) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Φυσικὸν ἀγκυροβόλιον τῆς Ἰταλικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀδρία (πλάτ. 41° 42' Β., μῆκ. 16° 06' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 199: Brindisi to Ortona) ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Μανφρεδόνια. Σ. Ε. Λ.

Ματτιόλι (Mattioli), ***Πέτρος-Ἀνδρέας***. Ἰταλὸς ἰατρὸς καὶ βοτανικὸς (1500—1577). Ἐσπούδασεν ἰατρικήν, ἀλλὰ ταχέως ἐγκατέλειψε ταύτην καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν βοτανικήν. Κυριώτεραι ἐργασίαι του εἶναι αἱ ἑξῆς: «De morbo gallico» (Venetia, 1535), «Il Dioscoride con gli suoi discorsi», (Venetia, 1544), «De simplicium medicamentorum facultatibus, secundum locos in genere» (Venetia, 1569). «Compendium de plantis omnibus, de quibus scripsit in commentariis in Dioscoridem» (Venetia, 1571) κτλ. Δ. Ν. Π.

Μάττιον (Mattium) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Δ. ἀνεξαρτήτου Γερμανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Τακίτου (Χρον. Α, 56) ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Χάττων (Chatti), τῶν ὁποίων ἦτο πρωτεύουσα, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἀδράνα (νῦν Eder), καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ (19—9 π. Χ.) κατὰ τὴν κατὰ τῶν Χάττων ἐκστρατείαν αὐτοῦ. Περὶ αὐτὴν ὑπῆρχον μεταλλεῖα ἀργύρου (Ager Mattiacus), τὰ ὁποῖα παρεχώρησεν ὁ Γερμανικὸς εἰς τὸν Κούρτιον Ροῦφον, ὅστις, ἐπιχειρήσας νὰ ἐκμεταλλευθῇ αὐτά, κατέλιπε μετ' ὀλίγον ὡς πτωχὰ εἰς ἀπόδοσιν (Χρον. XI, 20). Α. Θ. Σ.

Ματτιρόλο (Mattirolo), ***Ὀρέστης***. Ἰταλὸς βοτανικός, γεννηθεὶς εἰς τὸ Τουρῖνον τῷ 1856. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς εἰς τὴν Βολωνίαν (1893) καὶ εἰς τὴν Φλωρεντίαν (1897—1900) καὶ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῆς πόλεως. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐπὶ τῆς ἱστολογίας, φυσιολογίας καὶ ἱστορίας τῆς βοτανικῆς ἔργων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ κάτωθι: «Sulla natura, struttura, movimento del protoplasma vegetale» (1882), «Intorno all' opera del Alfredo de Candolle» (1883), «La linea lucida nelle cellule mal pighiane degli novi hypocreacei e sulle sporebolbilli delli ascomiceti» (1886), «Illustrazione di tre nuove specie di tuberacee» (1887), «Sopra alcuni movimenti igroscopici nelle epatiche mar chanticae» (1888), «Il tegumento seminale delle papilionaceae nel mecanismo della respirazione» (1890), «Reliquiae morisianae, ossia elenco di pianti e località nuove per la flore di Sardegna» (1892), «L' opera botanica di Ulisse Aldrovandi» (1898), «Cenni cronologici sugli orti botanicidi di Firenze» (1899), κτλ. Δ. Ν. Π.

Μάττισσων (Matthisson), ***Φρειδερῖκος φὸν*** —. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1761—1831). Ἀφοῦ ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ φιλολογίαν, διετέλεσε καθηγητὴς καὶ ἰδιωτικὸς διδάσκαλος καὶ ἐν τέλει διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ θεάτρου καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Στουτγάρτης (1812—1828). Τὰ «Ποιήματά» του (1787), τὰ ὁποῖα ἐγένοντο δεκτὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, ἐπαινεθέντα μάλιστα ὑπὸ τῶν Βίλαντ καὶ Σίλλερ, ἔτυχον δριμείας κριτικῆς ἐκ μέρους τῶν ρωμαντικῶν, τόσον διὰ τὸ ὕφος των ἐν γένει, ὅσον καὶ διὰ τὸ τεχνητὸν τῶν περιγραφῶν τῆς φύσεως. Αἱ «Ἀναμνήσεις» του παρέχουσιν ἐνδιαφέρουσας πληροφορίας περὶ τόπων καὶ προσωπικοτήτων τῆς ἐποχῆς του. Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν εἰς 8 τόμους (1825—1829, πρὸς τούτοις τόμος 9: βιογραφία ὑπὸ Döring). Τὰ φιλολογικά του κατάλοιπα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Schoch (1832, 4 τ.). Γ. Ε. Κ.

— **Μάττισσων** (Matthisson), ***Χάνς***. Δανὸς ὀργανιστὴς καὶ συνθέτης (1807—1890). Ἐσπούδασε μουσικὴν εἰς τὴν Κοπεγχάγην καὶ διωρίσθη ὀργανιστὴς εἰς μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἐκκλησίας τῆς Δανίας, ὅπου εἰργάσθη ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Τὰ ἔργα του εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιαστικά, ψαλμοί, καντάτες καὶ ἓν ὀρατόριον «Ἰωάννης». Α. Θ.

Μάττο Γκρόσσο (Matto Grosso) *[Γεωγρ.]* βλ. *Μάτο Γκρόσσο*.

ματτολεΐνης ***βερνίκιον*** (Mattolein) *[Φωτογρ.]*. Οὕτω καλεῖται βερνίκιον χρησιμοῦν εἰς τὴν φωτογραφικὴν τέχνην κατὰ τὴν διόρθωσιν διὰ μολυβδίδος τῶν διαφόρων σφαλμάτων τοῦ φωτοτύπου. Τὸ βερνίκιον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς μέρους ρητίνης Δάμμαρ καὶ πέντε μερῶν τερεβινθελαίου. Διὰ τούτου ἐπικαλύπτεται ἡ ἀρνητικὴ πλάξ, ἐφ' ἧς πρόκειται νὰ γίνῃ ἡ διόρθωσις, ὥστε νὰ ἀποκτήσουν τὰ μέρη τὰ χρήζοντα διορθώσεως ποιάν τινα τραχύτητα, διὰ νὰ εἶναι ἐφικτὴ ἡ διὰ καταλλήλου μολυβδίδος ἰχνογραφικὴ διόρθωσις. Κ. Γ. Μ.

Ματτεὺν (Mattoon) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς κομητείας Κόλες τῆς πολιτείας Ἰλλινόϊς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, κειμένη εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς πολιτείας. Κάτ. 9.622. Συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ Σικάγον καὶ ἄλλας πόλεις. Εἶναι κέντρον φορτώσεως ἰνδικοῦ ἀραβοσίτου, χόρτου, σαρώθρων, ὀπωρῶν καὶ κτηνῶν. Ἔχει βιομηχανίαν κατασκευῆς μηχανημάτων καὶ τούβλων. Μ. Ι. Θ.

Μάτυ (Mathy), ***Κάρολος***. Γερμανὸς πολιτικὸς (1807—1868). Ἀνῆκεν εἰς τὸ ἐν Βάδῃ φιλελεύθερον κόμμα καὶ ἠγωνίσθη ἐν τῇ βουλῇ καὶ διὰ τοῦ τύπου ὑπὲρ τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, δι' ἃς κατεδιώχθη τῷ 1840, ἀναγκασθεὶς νὰ καταφύγῃ εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου μετήρχετο τὸν διδάσκαλον πρὸς βιοπορισμόν. Ἐπανελθὼν τῷ 1848 ἐξελέγη βουλευτὴς ἐν τῇ βουλῇ τῆς Βάδης, καὶ βραδύτερον ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Ἐρφούρτης, μεθ' ὃ ἐγένετο ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Γερμανίας. Τῷ 1850, μέλος τῆς συνελεύσεως τῆς Ἐρφούρτης, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς γερμανικῆς ἑνώσεως. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Γερμανοαυστριακοῦ πολέμου (1866), διατελῶν ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου τῆς Βάδης, παρῃτήθη διότι ἡ Βάδη ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς Αὐστρίας. Μετὰ τὴν εἰρήνην ἐκλήθη καὶ ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ἐν Βάδῃ. Θ. Κ.

μάτωμα (τό)· ἔκχυσις ὀλίγου αἵματος: «τὸ μάτωμα τῶν οὔλων, — τῆς μύτης», *αἱμάτωμα*.

ματώνω, *ἀόρ. μάτωσα, παθ. μετχ. ματωμένος*· κάμνω νὰ ρεύσῃ ὀλίγον αἷμα: «μὴ ματώνῃς τὸ σπυρί σου»· ‖ ἀμεταβ., «ματώνουν τὰ οὖλά μου», *αἱματώνω*.

Μάτωφ, ***Δημήτριος***. Βούλγαρος σλαβολόγος ἐκ Βελεσσῶν τῆς Μακεδονίας (1864—1896). Ἐσπούδασεν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν εἰς Ρωσίαν, Βιέννην καὶ Λειψίαν. Περιῆλθε δὶς τὴν Μακεδονίαν διὰ γλωσσολογικὰς καὶ ἐθνολογικὰς μελέτας καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐθνογραφίας τοῦ βουλγαρικοῦ πανεπιστημίου. Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Τὸ ἔπος ὤ; ἀρχαιότερον εἶδος τῆς ποιήσεως» (1895) καὶ ἐθνολογικὴ μελέτη περὶ Μακεδονίας. Τ. Β.

Μάϋ (May), ***Κάρολος***. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1842—1912). Ἀφοῦ διετέλεσε κατ' ἀρχὰς διδάσκαλος, μετέβη κατόπιν εἰς Ἀμερικὴν καὶ Αἴγυπτον καὶ ἔγραψεν ἐντυπώσεις ταξιδίων καὶ ἱστορίας ἐκ τῆς ζωῆς τῶν Ἰνδιάνων κλπ. Τὰ ἔργα του χαρακτηρίζονται ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν πλήρη ἐνδιαφέροντος πλοκήν των καὶ τὴν ζωηρὰν περιγραφὴν ξένων χωρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὸ ὑπερβολικὸν τῶν περιπετειῶν, τὴν πεζότητα τῆς ψυχολογίας καὶ μίαν πρὸς τὸν καθολικισμὸν τείνουσαν (ὁ Μάϋ ἦτο προτεστάντης) πλήρη αἰσθηματισμοῦ θρησκευτικότητα. Ἐκ τῶν «Ἁπάντων» του, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουσιν ὑπὲρ τοὺς 50 τόμους, ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Διὰ τῆς ἐρήμου» (1892), «Ἀπὸ Βαγδάτης μέχρι Σταμπούλ» (1892), «Εἰς τὰς φάραγγας τοῦ Αἵμου» (1892), «Winnetou» (1893—1910, 4 τ.), «Εἰς τὴν χώραν τοῦ Mahdi» (1896, 3 τ.), αὐτοβιογραφίαν κτλ. Μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ Μάϋ καταληφθείσης περιουσίας διετέθη διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἱδρύματος πρὸς περίθαλψιν ἀπόρων συγγραφέων («Karl-May-Stiftung»). Γ. Ε. Κ.

μαϋάκα (ἡ) (Mayaca) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαϋακοειδῶν*, περιλαμβάνον φυτὰ ποώδη ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένα, μὲ φύλλα γραμμωτά, ἐναλλασσόμενα, ἄνθη κατὰ σκιάδιον διατεταγμένα καὶ ἑρμαφρόδιτα καὶ καρπὸν κάψαν. Τὰ ἐλάχιστα εἴδη τοῦ γένους ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Δ.Ν.Π.

Μαυάκης. Ἀρχηγὸς τῶν Σακῶν, λαοῦ τῆς ἀσιατικῆς Σκυθίας, σύμμαχος τοῦ Δαρείου, συμπολεμήσας μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τῷ 331 π. Χ. εἰς τὰ Γαυγάμηλα. Α. Θ. Σ.

μαϋακοειδῆ (τά) (Mayacaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μονοκοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας ἀνεπτυγμένας μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κανονικά, ἀκτινόμορφα καὶ κατὰ σκιάδιον διατεταγμένα. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἓν καὶ μόνον γένος, τὴν *μαϋάκαν* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μαϋάτενος (ὁ) (Mayatenus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κηλαστροειδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἱκανοῦ ὕψους, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μαϋάτενος ὁ δρυόφυλλος* (Mayatenus querquifolius), ὅστις ἔχει ἀνάστημα 5 περίπου μέτρων, ἀπαντᾷ εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀργεντινήν. Τὸ ξύλον του χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ξυλουργικήν. Δ. Ν. Π.

Μαῦβαι (Maubae) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεσοποταμίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν καὶ τὴν πόλιν Νικηφόριον (νῦν Ragga), ὅπου σῴζονται ἀρχαῖα ἐρείπια. Α. Θ. Σ.

Μάϋεν, *Μαϋὲν* κττ. (Mayen, Mayen) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Μάγιεν, Μαγιέν*.

Μάϋεν, *Μαϋὲρ* κττ (Mayen, Mayer)· βλ. *Μάγιεν, Μάγιερ*.

Μάϋερ (Mayer, Meyer)· βλ. λ. *Μάγερ*.

Μάϋζεμπουργκ (von Meysenburg). —1) ***Γουλιέλμος, βαρῶνος φὸν*** —. Γερμανὸς πολιτικὸς (1813

Digitized by Google

—1866). Κατ' ἀρχὰς ἐχρηματισεν ἀπεσταλμένος τῆς Βάδης εἰς Βερολῖνον καὶ εἶτα ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ του (1856—1860). Τῷ 1859 συνῆψε μετὰ τοῦ πάπα κογκορδᾶτον. Θυσιάσας ὅμως ἐν τῇ συμφωνίᾳ ταύτῃ σημαντικὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ κράτους, ἔπεσεν ἓν ἔτος βραδύτερον μετὰ τῆς ἐν λόγῳ συμφωνίας.

2) ***Μαλβίντα**, βαρωνίς*. Γερμανὶς λογογράφος (1816—1903), ἀδελφὴ τοῦ προηγουμένου. Ἀπὸ τοῦ 1848 ἔζη ἐν Λονδίνῳ ὡς οἰκοδιδασκάλισσα παρὰ τῷ Ρώσῳ συγγραφεῖ Ἀλεξάνδρῳ Χέρτσεν, τοῦ ὁποίου τὰς «Ἀναμνήσεις» (1856) μετέφρασεν εἰς τὴν Γερμανικήν. Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Ἰταλίαν, μείνασα ἐπί τινα καιρὸν εἰς Φλωρεντίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1870 εἰς Ρώμην, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν. Ἀνεδείχθη ἰδίως διὰ τοῦ ἀνωνύμως ἐκδοθέντος ἔργου της «Ἀπομνημονεύματα μιᾶς ἰδεαλιστρίας» (1876 τόμ. 3). Τοῦτο ἐπηκολούθησαν τὰ ἑξῆς ἔργα: «Θυμικαὶ εἰκόνες γραίας» (ἔκδ. 1905), «Ἡ δύσις τῆς ζωῆς μιᾶς ἰδεαλιστρίας» (1898), μετὰ τὸν θάνατόν της δὲ ἐξεδόθησαν: «Οὐράνιος καὶ γήϊνος ἔρως», «Ταξίδιον εἰς Ὀστάνδην» (ἀμφότερα τῷ 1905). Ἡ Μάϋζεμπουργκ ἐτέλει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φιλελευθέρων πολιτικῶν ἰδεωδῶν τῶν ἐν Λονδίνῳ συμπατριωτῶν της πολιτικῶν φυγάδων τοῦ 1848, βραδύτερον ὅμως ἐστράφη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸν ἰδεαλισμόν, ἐπιδιώξασα τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξευγένισιν τοῦ ἀτόμου. Βαθεῖαν ἐπ' αὐτῆς ἐπίδρασιν ἔσχον οἱ Βάγνερ καὶ Νίτσε, μεθ' ὧν εἶχε τακτικὴν ἀλληλογραφίαν. Τὴν «Ἀλληλογραφίαν» της ἐδημοσίευσεν ἡ Μπέρτα Σλάϊχερ, τὰ δὲ «Ἅπαντά» της ἐξεδόθησαν τῷ 1922 εἰς 5 τόμους.
Γ. Ι. Β

Μάϋκωφ, *Ἀπόλλων Νικολάγιεβιτς*. Ρῶσος ποιητὴς (1821—1898). Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλ' ἠσχολεῖτο κυρίως εἰς τὴν ζωγραφικήν, τὴν ὁποίαν παρῄτησεν ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς μυωπίας του καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1838, τῷ δὲ 1841 ἐξεδόθη ἑτέρα συλλογή του, τὴν ὁποίαν ἔκρινεν εὐμενῶς ὁ Μπελίνσκι, ὅστις πολλὰ τῶν λυρικῶν του ποιημάτων εὗρεν ὅτι δὲν ὑστεροῦν τῶν τοῦ Πούσκιν. Ἡ φιλολογικὴ δρᾶσίς του διαιρεῖται εἰς δύο περιόδους· κατὰ τὴν δευτέραν σημειοῦται ἡ πλήρης ἀνάπτυξις τῆς ἰδιοφυΐας του, ὅτε, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φιλελευθέρου κινήματος τοῦ 1860 καὶ τοῦ κοινοῦ ἐνθουσιασμοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν κοινωνίαν ζητήματα, τότε δὲ ἐδημοσιεύθη τὸ δραματικὸν ποίημά του: «Οἱ δύο κόσμοι», εἰκονίζον τὴν σύγκρουσιν τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον ἀναφέρονται τὸ ποίημα «Αἱ δύο μοῖραι», «Μελέται περὶ Ρώμης», «Ἀνακρέων», «Ἀλκιβιάδης», «Ἡ μητρόπολις Κλερμών», «Ὁ Σαβοναρόλα», «Οἱ τελευταῖοι εἰδωλολάτραι» καὶ αἱ μεταφράσεις ἔργων τοῦ Γκαῖτε.
Θ. Β

— **Μάϋκωφ**, *Βαλεριανὸς-Νικολάγιεβιτς*. Ρῶσος δημοσιολόγος καὶ κριτικὸς (1823—1847). Τυχὼν ἀρίστης κατ' οἶκον ἀνατροφῆς, ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Πετρουπόλει, εἶτα περιῆλθε τὴν Εὐρώπην πρὸς μελέτας οἰκονομολογικὰς καὶ ἐπιστρέψας, Ρωσίαν διωρίσθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας. Παραιτηθεὶς τῆς θέσεως ταύτης ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ τμήματος τῆς κριτικῆς εἰς τὸ περιοδικὸν «Πατριωτικαὶ Σημειώσεις» καὶ εἶτα εἰς τὸν «Σύγχρονον». Ἐκτάκτως καλλιεργημένη διάνοια, ἀνέπτυξε τὰς αἰσθητικὰς θεωρίας του διὰ μακρῶν μελετῶν, καθ' ἃς τὴν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν θεωρεῖ ὡς μετάπλασιν τῆς πραγματικότητος, παραγομένην οὐχὶ διὰ τῆς μεταλλαγῆς τῶν τύπων αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν εἰς τὸν κόσμον τῶν ἀνθρωπίνων συμφερόντων. Ἐπεδίωκεν οὕτω ὁ Μάϋκωφ τὴν μεταφορὰν τῆς καλλιτεχνικῆς φιλολογίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πραγματικότητος. Πνιγείς, ἐνῶ ἐλούετο ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Πέτερχωφ, εἰς νέαν ἡλικίαν, δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἀναπτύξῃ πλήρως τὰς θεωρίας του. Ὡς οἰκονομολόγος ἀνήρεσε δοξασίας τινὰς τοῦ Ἄγγλου οἰκονομολόγου Ἄδαμ Σμὶθ καὶ ὑπεστήριξεν ἐκ τῶν πρώτων τὴν θεωρίαν τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἐργάτου εἰς τὰ κέρδη τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.
Θ. Β.

μαυλίζω, καὶ *μαυλάω*· δημοτ., προσκαλῶ τὰς ὄρνιθας ἢ ἄλλα οἰκόσιτα ζῷα διὰ τῆς εἰδικῆς δι' ἕκαστον φωνῆς: «μαύλα τὶς κόττες νὰ τὶς ταγίσῃς»· ‖ *μαυλίζω*, ἀρχ., μαστροπεύω, παραπλανῶ εἰς ἀσέλγειαν, *ἐκμαυλίζω* (βλ. λ.).

μαύλισμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια τοῦ *μαυλίζω* ἢ *μαυλάω*: «οἱ κόττες θέλουν μαύλισμα γιὰ νὰ μαζωχτοῦν» (βλ. λ. *κράξιμον*)· ‖ *ἐκμαύλισις* (βλ. λ.).

— *[Κυνηγ.] Μαύλισμα* καλεῖται ἡ διὰ τεχνητῶν ἀπατηλῶν μέσων προσέλκυσις θηραμάτων, ἰδίως ἐκ τῶν ἀγρίων ζῴων, πρὸς ἄγραν ἢ θανάτωσιν. Ἡ τοιαύτη προσέλκυσις τελεσιουργεῖται διὰ τὰ ζῷα μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐρώτων των, καθ' οὓς, ἕνεκα τοῦ ὀργασμοῦ των, συνήθως τὰ θήλεα προσκαλοῦσι τὰ ἄρρενα, τὰ ὁποῖα ἀβλεπτοῦντα πρὸ τῆς ὁρμῆς των πάντα κίνδυνον προσέρχονται. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ θήλεος προσέρχονται καὶ πλείονα τοῦ ἑνὸς ἄρρενα, συνάπτοντα μεταξύ των κρατερὸν ἀγῶνα πρὸς διεκδίκησιν καὶ κατάκτησιν τοῦ προσκαλοῦντος θήλεος. Οὐχὶ σπανίως εἰς τὰ ὁμοειδῆ προσέρχονται καὶ ἑτεροειδῆ διάφορα σαρκοβόρα ζῷα, ὡς ἀλώπεκες κττ., πρὸς εὔκολον τῆς λείας των σύλληψιν. Τὴν ἕξιν ταύτην τῶν ἀγρίων ζῴων ἔχοντες ὑπ' ὄψιν οἱ κυνηγοί, κατασκευάζουσιν ἢ εὑρίσκουσιν ἐν τῷ ἐμπορίῳ τὰ ὄργανα ἐκεῖνα, δι' ὧν ἀπομιμοῦνται τὴν φωνὴν τῶν διαφόρων θηραμάτων καὶ προσέλκουσι ταῦτα εἰς τὴν κατ' αὐτῶν ἐπιχειρουμένην ἐνέδραν, συνήθως ἀσκουμένην κατὰ Μάϊον καὶ Ἰούνιον διὰ τὸν λαγωόν, δι' ὃν κυρίως παρ' ἡμῖν ἐφαρμόζεται τὸ μαύλισμα, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπαγορεύεται ἐν γένει τὸ κυνήγιον (βλ. λ. *κράξιμον*).
Φ Δ.Γ.

μαυλιστής (ὁ), θηλ. *μαυλίστρια*· ὁ μαυλίζων, ὁ ἐκμαυλίζων, μαστροπός, προαγωγὸς εἰς ἀσέλγειαν.

μαυλίστρια (ἡ)· θηλ. τοῦ *μαυλιστής* (βλ. λ.).

Μάϋμπαχ (von Maybach), ***Ἀλβέρτος***, Γερμανὸς πολιτικὸς (1822—1904). Τῷ 1878 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐμπορίου τῆς Πρωσσίας καὶ μετὰ ἓν ἔτος τῶν Δημοσίων Ἔργων.
Γ. Ι. Β.

— **Μάϋμπαχ** (Maybach), ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς μηχανικος, γεννηθεὶς τῷ 1846. Ἐπέφερε σημαντικὰς βελτιώσεις εἰς διάφορα μέρη τοῦ μηχανισμοῦ τῶν αὐτοκινήτων τύπου «Μερσεντὲς» καὶ εἰς τοὺς κινητῆρας τῶν ἀεροπλοίων καὶ ἀεροπλάνων, οἵτινες ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν ὡς κινητῆρες Μάϋμπαχ.
Γ. Ι. Β.

Μαϋνὰρ (Maynard), ***Φραγκῖσκος***. Γάλλος ποιητὴς (1582—1646), ἐκ τῶν πρώτων μελῶν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐκ τῶν ποιημάτων του, ἅτινα διαπνέει μελαγχολικὴ διάθεσις, τὰ γνωστότερα εἶναι: ὁ «Φίλανδρος», ἡ «Ὡραία γραῖα», ἡ ᾠδὴ εἰς τὸν Ἄλκιππον κλπ. Ὑπῆρξε σύγχρονος καὶ μαθητὴς τοῦ Μαλέρμπ. Διακρίνεται διὰ τὴν κομψότητα τῆς γλώσσης καὶ τοῦ στίχου του, καθὼς καὶ τὴν ἀκρίβειαν καὶ καθαρότητα τῶν εἰκόνων του.
Ι. Μ. Τ.

Μαϋόττα (Mayotta)· βλ. λ. *Μαγιότ*.

Μαϋποῦροι (οἱ) (Maypures). Ἰνδικὴ φυλὴ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, κατοικοῦσα εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ μέσου Ὀρενόκου. Οἱ Μαϋποῦροι ὁμιλοῦν ἰδιαιτέραν διάλεκτον, εἶναι δὲ γεωργοὶ καὶ ποιμένες.

Μαϋρ (Mayr), ***Γεώργιος*** *φὸν* —. Γερμανὸς οἰκονομολόγος καὶ στατιστικὸς (1838—1921). Διετέλεσε καθηγητὴς τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν εἰς πολλὰ ἀλληλοδιαδόχως γερμανικὰ πανεπιστήμια, ἐπὶ βραχὺ δὲ καὶ ὑφυπουργὸς τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως (1879). Ὁ Μάϋρ διωργάνωσε κατὰ παραδειγματικὸν τρόπον τὴν δημοσίαν στατιστικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βαυαρίας, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη διηύθυνε (ἀπὸ τοῦ 1869). Ἐν τῇ θεωρίᾳ ὑπεστήριξε τὴν αὐτοτελῆ ὑπόστασιν τῆς στατιστικῆς ὡς ἰδιαιτέρας ἐπιστήμης, ἀποσκοπούσης τὴν σπουδὴν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἐπὶ τῇ βάσει καταγραφῆς ἀρκούντως μεγάλου ἀριθμοῦ ἐκδηλώσεών των. Ἔγραψε: «Gesetzmässigkeiten im Gesellschaftsleben» (1879), «Statistik und Gesellschaftslehre» (2 τόμ. 1894—1897).
Α. Α. Τ.

— **Μάϋρ** (Mayr), ***Ἰωάννης-Σίμων***. Γερμανὸς μουσουργὸς (1763—1845). Ἐσπούδασεν ἀρχικῶς εἰς τὸ κολλέγιον τῶν ἰησουϊτῶν τοῦ Ἴνγκολστατ καὶ εἶτα ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὸν Λέντσι καὶ Μπερτόνι. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Βενετίᾳ, ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Μελοδράματος τῆς πόλεως ταύτης τὰ πλεῖστα τῶν λυρικῶν του ἔργων, 70 τὸν ἀριθμόν, ἐξ ὧν προέχει ἡ «Σαπφώ». Ἔγραψεν ἐπίσης τὰ ὀρατόρια: «Jacob a Labano fugiens», «Sisara», «Tobiae matrimonium», «Davide», «Ἡ θυσία τοῦ Ἰεφθάε», ψαλμούς, λειτουργίας, ἓν ρέκβιεμ κτλ. Τῷ 1801 ὁ Μάϋρ ὠνομάσθη ἐπίτιμον μέλος τοῦ φιλαρμονικοῦ κολλεγίου τῆς Βενετίας, ἓν δὲ ἔτος βραδύτερον μουσικὸς διευθυντὴς τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ἐν Μπέργκαμο καὶ καθηγητὴς τῆς συνθέσεως ἐν τῷ ἰνστιτούτῳ τῆς πόλεως ταύτης. Ὑπῆρξε γονιμώτατος μουσικός, κάτοχος ἀληθινοῦ δραματικοῦ ταλάντου. Ὡς μουσικολόγος καὶ θεωρητικὸς ἐξέδωκεν ἢ ἀφῆκεν ἐν χειρογράφῳ τὰ ἑξῆς: «Βραχεῖαι ἱστορικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων τοῦ Χάϋδν», «Βραχεῖα μέθοδος συνοδείας» κτλ.
Γ. Σ.

— **Μάϋρ** (Meyr), ***Μελχιόρ***. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ φιλόσοφος (1810—1871). Ἀφοῦ ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς νομικὰ καὶ κατόπιν φιλοσοφίαν καὶ αἰσθητικήν, ἤρχισε τὴν φιλολογικήν του σταδιοδρομίαν μὲ τὸ εἰδύλλιον: «Γουλιέλμος καὶ Ροζίνα» (1833) καὶ τὸ σύγγραμμα: «Αἱ ποιητικαὶ κατευθύνσεις τῆς ἐποχῆς μας» (1838). Ἔζησε κυρίως ὡς δημοσιογράφος ἐν Βερολίνῳ. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς τραγῳδίας του: «Ὁ δοὺξ Ἄλμπρεχτ» (1851) ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «Ποιήματα» (1857), «Διηγήματα ἀπὸ τὸ Ρὶς» (1856)· πρὸς τούτοις: «Νέα διηγήματα» (1860), τὸ ἄριστον ἐκ τῶν ἔργων του, τὸ ὁποῖον διακρίνεται διὰ τὴν πιστὴν καὶ πλήρη ἁπλότητος περιγραφὴν τῆς ζωῆς τῶν χωρικῶν. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων του ἀναφέρομεν: «Τέσσαρες Γερμανοὶ» (1861, 3 τ.), «Κάρολος ὁ Τολμηρὸς» (1862), «Νοβέλλες» (1863), «Αἰωνία ἀγάπη» (1864, τ. 2), «Μονομαχία καὶ τιμὴ» (1870), «Ἡ θρησκεία τοῦ πνεύματος» (1871), «Ὁ Θεὸς καὶ ἡ βασιλεία του» (1860), «Αἰμιλία, τρεῖς διάλογοι περὶ ἀληθείας, ἀγαθότητος καὶ ὡραιότητος» (1863), «Ἡ μετὰ θάνατον ζωὴ» (1869), «Ἡ θρησκεία καὶ ἡ σήμερον δυνατὴ ἀνάπτυξίς της», 40 ἐπιστολαὶ (1871), «Σκέψεις περὶ τέχνης, θρησκείας καὶ φιλοσοφίας» (1874). Ὁ Μάϋρ ἐμφανίζεται ὡς ἐνθουσιώδης ἐκπρόσωπος μιᾶς θεϊστικῆς φιλοσοφίας, ἥτις ἔσχε καὶ τοὺς ὀπαδούς της.
Γ. Ε. Κ.

— **Μάϋρ** (Mayr), ***Μιχαήλ***. Αὐστριακὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς (1864—1922). Διετέλεσεν ἀρχειοφύλαξ ἐν Ἴννσμπρουκ καὶ ἀπὸ τοῦ 1900 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καθηγητής. Τῷ 1908 ἐξελέγη μέλος τῆς διαίτης τοῦ Τυρόλου ὡς χριστιανοσοσιαλιστὴς καὶ τῷ 1907 βουλευτὴς εἰς τὴν αὐστριακὴν βουλήν, παρακαθήσας ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1911. Τῷ 1918 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῷ 1919 κρατικὸς ἐπίτροπος διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Συντάγματος καὶ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῆς Γερμανοαυστρίας καὶ εἶτα διευθυντὴς τῆς ἀρχικαγκελλαρίας καὶ τοῦ συνταγματικοῦ τμήματος. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1920 τῆς Αὐστρίας φέρει τὴν ὑπογραφήν του. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένετο πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς σχηματίσας κυβέρνησιν, ἧς τὰ τέσσαρα μέλη ἦσαν χριστιανοσοσιαλισταὶ καὶ τὰ ἓξ ἀνώτατοι δημόσιοι ὑπάλληλοι. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1921 μετέβη εἰς Παρισίους, εἶτα εἰς Λονδῖνον καὶ Βέρνην, ἐπιτυχὼν τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς χώρας του παρὰ τῶν δυτικῶν κρατῶν. Λόγῳ ὅμως τῆς παρὰ τὴν θέλησίν του τῆς γενομένης ψηφοφορίας ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Αὐστρίας μετὰ τῆς Γερμανίας, ὑπέβαλε, τὸν Μάϊον τοῦ 1921, τὴν παραίτησίν του. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Βόλφγκαγγ Λάτσιους ὡς ἱστορικὸς συγγραφεὺς» (1894), «Ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν αὐστριακῶν χωρῶν ἐν Αὐγούστῃ τῷ 1525—1526» (1894), «Εἰς μνήμην τοῦ Ἀνδρέα Χόφερ» (1899), «Αἱ σχέσεις τοῦ γερμανικοῦ Τυρόλου πρὸς τὴν Ἰταλίαν» (1901).
Γ. Ι. Β.

Μαῦρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Δύο νησῖδες τοῦ Αἰγαίου, ἄλλως ὀνομαζόμεναι *Δρέπανα* (βλ. λ.).

μαυραγάνι (τὸ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται κοινῶς ποικιλία τις σίτου, ἥτις διακρίνεται τῶν λοιπῶν ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ σπέρματος, ἥτις ἔχει μελανὸν χρῶμα. Εἶναι τὸ ἄλλως καλούμενον *μαυροσίταρο* (βλ. καὶ λ. *σῖτος*).
Δ. Ν. Π.

Μαυραγγελῆ *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδίας τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 60 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, οἵτινες διετήρουν 4 ἐκκλησίας καὶ 2 σχολεῖα. Οἱ κάτοικοι ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν.
Ε. Ι. Χ.

Μαυράγγελος, ἢ ***Μαυράγγελοι*** *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸν χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ *Βοϊνίκου* ἐν Ἠπείρῳ, κείμενον παρὰ τὴν μονὴν τῶν Ἀσπραγγέλων. Σήμερον εἶναι ἠρημωμένον (βλ. λ. *Βοϊνίκον* καὶ *Ἀσπράγγελοι*).
Χ. Δ.

μαυραγκαθιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ράμνος ἡ ἑλληνικὴ* καὶ *ράμνος ἡ ἐλαιοειδής*.

μαυράδα (ἡ)· σημεῖον μαῦρον, μέλαν, ἄλλως *μαυράδι*· ‖ τὸ γνώρισμα τοῦ μαύρου, τὸ νὰ εἶναί τι μαῦρον.

μαυράδι (τό)· σημεῖον μαῦρον, μελανὴ κηλίς: «ἔχει ἕνα μαυράδι ς' τὸ λαιμό», ᾆσμ. «τῆς ἐλιᾶς σου τὸ μαυράδι | ζωντανὸ μὲ πάει 'ς τὸν Ἅδη»· ‖ «τὸ μαυράδι τοῦ ματιοῦ» ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Μαυράκης, *Γεώργιος*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐξ Ἀρμένων τῆς Κρήτης. Λαβὼν τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του, ἐξελέγη ὁπλαρχηγὸς τῶν ὁμοχωρίων του, ὡς τοιοῦτος δὲ συμμετέσχεν εἰς τὸν ἀγῶνα μέχρι τέλους τῆς ἐπαναστάσεως (1830).
Ν. ΚΛΣ

— **Μαυράκης**, *Μιχαήλ*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ Μεσογείων τῆς Κρήτης. Διεκρίθη ὡς ὁπλαρχηγὸς τῆς περιφερείας ἐκείνης καθ' ὅλην τὴν Ἐπανάστασιν 1821—1830, συμμετασχὼν εἰς τὰς ἐν Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Ὁ Μαυράκης ἰδίως ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατάληψιν τοῦ ἐπὶ τῆς νησῖδος Γραμβούσης ὀχυρωτάτου φρουρίου.
Ν. ΚΛΣ

Μαῦρα Λιθάρια *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Στενοπόρου (Δερβενίου) τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 40.
Χ. Δ.

Μαυρανᾶ *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδίας τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμίου Τσίτου, κατοι-

Digitized by Google

κούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 40 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες προσέφυγον εἰς Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν. Ε. Ι. Χ.

Μαυραναῖοι *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται νοτιοδυτικῶς καὶ ἐγγὺς τῶν Γρεβενῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 292. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Μακρυνόρος* καὶ *Παλιοχῶρι*. Χ. Δ.

μαυρανδία (ἡ) (Maurandia) *(Βοτ.)*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκροφουλαριδῶν*, περιλαμβάνον φυτὰ ποώδη καί τινα ἀναρριχητικά. Ἐκ τῶν 6 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, πάντα ἰθαγενῆ τοῦ Μεξικοῦ, ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *μαυρανδία ἡ κομψὴ* (Maurandia elegans), ἥτις καλλιεργεῖται διὰ τὰ ὡραιότατα ἄνθη της. Δ.Ν.Π.

Μαυράτα *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται νοτιοανατολικῶς καὶ ἐγγὺς τῶν Χιονάτων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 426. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Θηράμονα* καὶ *Κατελιός*. Χ. Δ.

Μαυρατζαῖοι *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Σάμου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς ΒΔ. τῆς Χώρας καὶ τοῦ Τηγανίου ἐντὸς στενῆς κοιλάδος. Περιβάλλεται ὑπὸ ἐλαιώνων καὶ ὀπωροκήπων καὶ ἔχει γεωργίαν, ἀγγειοπλαστικὴν καὶ σακκοποιίαν. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 604. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὴν μονὴν *Τιμίου Σταυροῦ*. Χ. Δ.

Μαυρατζᾶς, *Παῦλος*. Ναυτικὸς ἐκ Σφακίων Κρήτης. Διεκρίθη κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869 διὰ τοὺς τολμηροὺς αὐτοῦ εἰς Κρήτην πλόας. Ἐπιβαίνων ὁτὲ μὲν τοῦ ἰδιοκτήτου αὐτοῦ πλοίου, ὁτὲ δέ, ὡς πλοηγός, τῶν ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων «Ἀρκαδίου», «Ἑνώσεως» καὶ «Πανελληνίου», διέσπα τὸν ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐνεργούμενον στενὸν ἀποκλεισμὸν τῶν κρητικῶν παραλίων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀδιάλειπτον ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος διὰ τῆς μεταφορᾶς τροφῶν, πολεμεφοδίων καὶ ἐθελοντῶν εἰς τὴν μαχομένην νῆσον. Ν. ΚΛΣ

Μαυρᾶτον *(Γεωγρ.)*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Κηρύκου τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτ. (1928) 94. Χ. Δ.

μαυραφάνα (ἡ)· δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *γενίστη ἡ ἀκανθόκλαδος*· λέγεται καὶ *κατσαφάνα* καὶ *ξυλαφάνα*.

Μαυραχάδες *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Κιερίου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 786. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸν συνοικισμὸν *Μικρὸν Παζαράκι*. Χ. Δ.

Μαυρειά *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Συστὰς νησίδων μεταξὺ Τενέδου καὶ Ἑλλησπόντου. Λέγονται καὶ *Μαυρειαῖς* καὶ *Κουνελλονήσια* καὶ *Λαγονήσια*, *Ταουσὰν ἀνταοί* ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ μετάφρασιν τῆς τελευταίας καὶ Rabbit islands διεθνῶς. Ἀναδύουσαι ἀπὸ τῆς ὑφαλεξάρσεως *Μενεὲλ* ὀνομάζονται: *Μαῦρο* (πλάτ. 39°56′ Β., μῆκ. 26°04′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1599: Eski Stambul to Kum Kalè) ἡ μείζων, *Πράσο*, *Δρέπανο* καὶ *Φιδονήσι*. Εἶναι ἀκατοίκητοι καὶ βρίθουν κονίκλων. Ὁρμητικὸν προσπίπτει ἐπ' αὐτῶν τὸ ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου ρεῦμα, λαμβάνον κατεύθυνσιν ΝΔ. Εἶναι αἱ *Καλύδναι* τοῦ Στράβωνος καὶ αἱ *Λάγουσαι* (Lagussae) τῶν Λατίνων γεωγράφων. Σ. Ε. Λ.

μαυρειδερός, —ή, —ό· δημοτ., ὁ ἔχων ὄψιν ὑπό τι μέλαιναν, ὑπομέλας, μελανωπός, ἄλλως *μαυρουτσικος*, *μελαχροινός* (ὀρθότερον *μαυριδερός*=ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὸ *ἰδεῖ* εἶναι μαῦρο).

μαυρέλατος (ὁ) *(Βοτ.)*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *τάξος ὁ ραγοφόρος* (βλ. λ.).

Μαυρέλι *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 854. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Ἀχελινάδα*. Χ. Δ.

Μαυρένοβον *(Γεωγρ.)* βλ. *Μαύριανη*.

μαυρέτα (ἡ) *(Ζωολ.)*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *γλαρεόλη* (βλ. λ.).

Μαύρη *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Ὕφαλος 2 ὀργυιῶν ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ἐλάσσονος ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπου τοῦ Κραβασαρᾶ (πλάτ. 38° 52′ 35″ Β., μῆκ. 20° 10′ 50″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia) εὐδιάκριτος ἀπὸ τὸ μέλαν της χρῶμα ἐν τῷ κυανῷ τῆς πέριξ της θαλάσσης. Εἶναι δὲ αὕτη ἔξαρσις ἡφαιστείου οὐχὶ ἐσβεσμένου, δεδομένου ὅτι, ὡς ἐξηκρίβωσε τῷ 1875 ὁ ὑδρογράφος πλοίαρχος Ἀνδρέας Μιαούλης (παρὰ Medit. Pilot 1908, III, 299) δύο πρόσφατοι ἀπὸ τῆς ὑφάλου ἐκρήξεις εἶχον σημειωθῆ, κατὰ Νοέμβριον 1847 καὶ Φεβρουάριον 1865. Σ. Ε. Λ.

Μαυρὴ *(Γεωγρ.)*. Λίμνη ἐν τῷ νομῷ Πρεβέζης μεταξὺ τῶν χωρίων Καντζᾶς καὶ Λέλοβα, σχηματιζομένη ἐκ τοῦ ποταμοῦ Λελοβίτικου, πηγάζοντος ἐκ τῆς Μικρᾶς Ὀλύτσικας. Τὰ ὕδατα ταύτης κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα καταλαμβάνουν ἀρκετὴν ἔκτασιν, τὸ θέρος ὅμως ὑποχωροῦν καὶ μένουν ἕλη μόνον. Κατὰ τοὺς ἐπιχωρίους, τὰ ὕδατα ταύτης διὰ καταβοθρῶν ὑπογείων ἐκχύνονται εἰς τὸν Λοῦρον ποταμόν. Βορείως αὐτῆς σῴζονται ἐρείπια ἀγνώστου ἀρχαίας πόλεως, *Τσιρόπολις* ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλουμένης. Κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν εἶναι ἡ ἀρχαία *Φυλάκη*. Παρὰ τὰ ἐρείπια ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ Λελοβίτικου ἀρχαία γέφυρα, οἰκοδομηθεῖσα δαπάναις τῆς παρακειμένης μονῆς Καστρίου. Χ. Ι. Σ.

Μαυρηάκρη *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Κρητικὸν ἀκρωτήριον τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς χερσονήσου Ἀκρωτήρι (πλάτ. 35° 30′ 00″ Β., μῆκ. 24° 10′ 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 a: Western part of Candia), ΒΑ. κέρας τοῦ προκόλπου τῆς Σούδας ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι. Ἀνώνυμον εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην. Σ.Ε.Λ.

Μαύρη θάλασσα *(Γεωγρ.)* βλ. λ. *Εὔξεινος πόντος*.

Μαύρη κορυφή *(Γεωγρ.)*. Μία τῶν κορυφῶν τοῦ Ταϋγέτου (ὑψόμ. 6274 ποδ.), 3½ μίλλ. ὁριζοντιογραφίας νοτίως τῆς κυρίας τοῦ ὄρους κορυφῆς. Χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ναυτικῶν πρὸς προσδιορισμὸν στίγματος. Σ. Ε. Λ.

Μαύρη Μυτιά *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Ἄκρα τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Σύρου (πλάτ. 37°30′20″ Β., μῆκ. 24° 54′ 10″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island). Ἀνώνυμος εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην. Σ. Ε. Λ.

Μαυρήνσιοι (οἱ) (Maurenses) *(Ἀρχ.)*. Λαὸς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, ὁ αὐτὸς μὲ τοὺς *Μαυρουσίους*, κατοικῶν τὰ ἀνατολικὰ τῆς Μαυριτανίας Τιγγιτανῆς (νῦν Μαρόκου). Α. Θ. Σ.

Μαύρη Πηγὴ *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Κοζάνης (βλ. *Μαυροπηγή*).

«Μαυρῆς». Ἐφημερὶς «κωμικοτραγική», ἱδρυθεῖσα ἐν Ἑρμουπόλει τῷ 1837. Ἐξεδίδετο μέχρι τοῦ 1868. Π. Ν. Π.

μαυρία (ἡ) (Mauria) *(Βοτ.)*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνακαρδιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα γένη φυόμενα εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὧν τινα καλλιεργοῦνται διὰ τοὺς βρωσίμους καρποὺς των. Δ. Ν. Π.

Μαυριὰ *(Γεωγρ.)*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Παλαιοχωρίου τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 100. —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 248. Χ. Δ.

Μαύριανη *(Γεωγρ.)*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πέλλης χωρίου *Μαῦρον* (βλ. λ.). Χ.Δ.

Μαυρίδης, *Κυριακός*. Ἱεροψάλτης ἐκ Προύσης, χοροστατήσας εἰς πλείστας ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλων πόλεων. Τὴν μουσικὴν ἐδιδάχθη παρὰ τῷ Γερασίμῳ Κανελλίδῃ. Ἀραβοπερσικά τινα ᾄσματα του ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ «Καλλιφώνῳ Σειρῆνι» τοῦ Παν. Κηλτζανίδου. Ἀπεβίωσεν ἐν Πάτραις τῷ 1919. Ν. Α. Χ.

μαυρίζω, ἀόρ. ἐ)μαύρισα, παρακ. παθ. μετχ. *μαυρισμένος*· κάμνω τι μαῦρο, μέλαν, μελανῶ, ἀντίθ. *ἀσπρίζω*: «μαυρίζω τὸν πίνακα» ‖ «τὸν ἐμαύρισα 'ς τὸ ξύλο» τὸν ἔδειρα τόσον, ὥστε νὰ μελανιάσουν αἱ σάρκες του ‖ μεταφ., δίδω μαύρην, ἀρνητικὴν ψῆφον, ἀπὸ τῆς διὰ τῶν καλπῶν ἐκλογῆς: «τοὺς μαύρισα ὅλους τοὺς ἀντιθέτους» ‖ ἀμεταβ., φαίνομαι μαῦρος, εἶμαι μαῦρος: «μαυρίζει σὰν κόρακας» ‖ γίνομαι μαῦρος: «μαύρισε ἀπὸ τὸν ἥλιο» ‖ «μαύρισε ἡ καρδιά μου ἀπὸ δαῦτονε» ἐταλαιπωρήθην, ἠγανάκτησα ἐξ αἰτίας του ‖ «μαύρισε τὸ μάτι του ἀπὸ τὴν πεῖνα» ἐταλαιπωρήθην, ἐσκοτίσθη ἡ διάνοιά του ἐκ τῆς μεγάλης πενίας.

Μαυρικᾶτον *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Κηρύκου τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτ. (1928) 90. Χ. Δ.

Μαυρικία *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν Καππαδοκίᾳ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ὁποίας κεῖται ἡ σημερινὴ κωμόπολις *Μαυριτζοῦ*. Α. Θ. Σ.

Μαυρίκι(ον) *(Γεωγρ.)*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 450. —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Βόβωδα*. Κάτ. (1928) 805. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν συνοικισμὸν *Ἅγιος Ἰωάννης*. Χ. Δ.

Μαυρίκιος, *ἅγιος*. Ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει τῇ 22 Σεπτεμβρίου τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Μαυρικίου καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν ρωμαϊκῆς λεγεῶνος, τῆς καλουμένης Θηβαϊκῆς, τῆς ἀποτελουμένης ἐκ Χριστιανῶν στρατολογηθέντων ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου. Περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Μαυρικίου καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν Θηβαϊκῆς λεγεῶνος ὑπάρχουσιν ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ δύο διηγήσεις, ἡ πρώτη τῶν ὁποίων ἐξεδόθη τύποις τῷ 1474 ὑπὸ τοῦ Mombritius, ἡ δὲ δευτέρα τῷ 1662 ὑπὸ τοῦ Chifflet, ἀνετυπώθησαν δ' ἔπειτα ἀμφότεραι πολλάκις. Μεταξὺ τῶν διηγήσεων τούτων ὑπάρχουσιν ἀρκοῦσαι διαφοραί. Κατὰ τὰς διηγήσεις ταύτας, ὅτε ὁ Μαξιμιανός, ὁ συναυτοκράτωρ τοῦ Διοκλητιανοῦ, κατά τινα ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν ἐν Γαλλίᾳ στασιασάντων χωρικῶν διέταξε νὰ προσφερθῶσι θυσίαι εἰς τοὺς θεούς ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατευμάτων πρὸς εὐόδωσιν τῆς ἐκστρατείας, ἡ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσα Θηβαϊκὴ λεγεών, ἡ ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου (Mauritius) καὶ ἀποτελουμένη ἐκ Χριστιανῶν ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ ἀποχωρήσασα τοῦ στρατοπέδου ἐστρατοπέδευσε κατ' ἰδίαν μακρὰν αὐτοῦ. Τότε ὁ Μαξιμιανὸς ὀργισθεὶς διέταξε τὰ ὑπ' αὐτὸν ρωμαϊκὰ στρατεύματα νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς Θηβαϊκῆς λεγεῶνος, ἣν καὶ ἐξωλόθρευσαν ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἡ διήγησις αὕτη προσεβλήθη ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ὡς περιέχουσα πολλὰ τὰ μυθώδη. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἱστορικὸς πυρὴν τῆς διηγήσεως ταύτης εὕρηται ἐν τῇ διηγήσει τοῦ Θεοδωρήτου, καθ' ἣν ὁ Μαυρίκιος μετὰ ἑβδομήκοντα αὐτοῦ Χριστιανῶν στρατιωτῶν ἐφονεύθη μετὰ βασάνους ἐν Ἀπαμείᾳ τῆς Συρίας ἐπὶ Μαξιμιανοῦ τῷ 297. Τὸ μαρτύριον τοῦ Μαυρικίου τούτου μετὰ τῶν ἑβδομήκοντα αὐτοῦ στρατιωτῶν ἑορτάζει ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τῇ 27 Δεκεμβρίου. Κ. Ι. Δ.

Μαυρίκιος *(Φλάβιος Μ. Τιβέριος)*. Βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου (582—602). Ἐγεννήθη περὶ τὸ 540 ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν ἀνωτέραν αὐτοῦ παίδευσιν. Ὑπὸ τοῦ συγχρόνου του ἱστορικοῦ Μενάνδρου ὀνομάζεται «ἐραστὴς τῶν Μουσῶν», ὡς ἐντρυφῶν εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἀλλὰ διεκρίθη καὶ ὡς στρατηγὸς εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν, τῷ 579, ὅτε, κατατροπώσας αὐτούς, ἀνέκτησε τὴν Δάραν καὶ ἄλλας ἐν Μεσοποταμίᾳ πόλεις καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἄγων πλῆθος αἰχμαλώτων καὶ πλουσιωτάτην λείαν.

Ὁ βασιλεὺς Τιβέριος Β', ἐκτιμήσας τότε τὸν ἄνδρα, προσέλαβεν αὐτὸν πλησίον του καὶ μετ' οὐ πολύ, ἀσθενῶν καὶ προβλέπων ἐπικείμενον τὸν θάνατόν του, ἀπεφάσισε (καθὸ μὴ ἔχων ἄρρενα τέκνα) νὰ ἀναδείξῃ αὐτὸν διάδοχόν του. Τὴν 5 Αὐγούστου 582 ἀνηγόρευσεν αὐτὸν καίσαρα, εἶτα δὲ (τὴν 13 ἰδίου μηνὸς) συμβασιλέα του, δοὺς αὐτῷ σύζυγον τὴν θυγατέρα του Κωνσταντῖναν. Τὴν ἐπομένην (14 Αὐγούστου 582) ὁ Τιβέριος ἀπέθανε, καὶ οὕτως ὁ Μαυρίκιος ἀπέμεινε μόνος ἐπὶ τοῦ θρόνου βασιλεύς.

Ἡ αὐτοκρατορία ἐταράσσετο δεινῶς τότε ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν. Τὰς ἰταλικὰς ἐπαρχίας παρηνώχλουν διαρκῶς οἱ Λογγοβάρδοι, τὰς ἐν Β. Ἀφρικῇ (Λιβύῃ) οἱ Μαυρούσιοι, εἰς τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὸν Καύκασον ἐξηκολούθει ὁ ἀπὸ μακροῦ ἀρξάμενος πρὸς τοὺς Πέρσας πόλεμος, εἰς δὲ τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας (Μυσίαν, Θρᾴκην, Μακεδονίαν) δὲν ἔπαυον αἱ ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως ἐπιδρομαὶ τῶν Ἀβάρων, τῶν Σκλαβηνῶν καὶ λοιπῶν βαρβάρων.

Ὁ Μαυρίκιος διὰ τῆς ἀποστολῆς ἰσχυρῶν δυνάμεων ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἰωάννην Μυστάκωνα, Φιλιππικόν, Ἡράκλειον (τὸν πρεσβύτερον), Γερμανόν, Κομεντίολον κλπ. κατώρθωσε νὰ νικήσῃ κατ' ἐπανάληψιν τοὺς Πέρσας διὰ συνεχῶν ἐκστρατειῶν, αἵτινες παρετάθησαν μέχρι τοῦ 591, ὅτε, ἀπαυδήσαντες οἱ Πέρσαι, ἐστασίασαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βαρὰμ καὶ καθῄρεσαν τὸν βασιλέα αὐτῶν Ὁρμίσδαν, εἶτα δὲ καὶ τὸν υἱόν του Χοσρόην Β' καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος καὶ νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Μαυρικίου.

Ὁ Μαυρίκιος παρέσχεν αὐτῷ πᾶσαν ἡγεμονικὴν περιποίησιν, ἀνηγόρευσεν αὐτὸν θετὸν υἱόν του καὶ τέλος ἐβοήθησεν αὐτόν, διὰ χρημάτων καὶ στρατοῦ, νὰ ἀνακτήσῃ τὸν θρόνον του. Τότε (τῷ 592) συνωμολογήθη διαρκὴς μετὰ τῶν Περσῶν εἰρήνη, ἐκχωρηθέντων τῷ Βυζαντίῳ πασῶν τῶν ἐν Μεσοποταμίᾳ ἀμφισβητουμένων χωρῶν (Μαρτυρουπόλεως, Δάρας κλπ.), καθὼς καὶ μεγάλου τμήματος τῆς Περσαρμενίας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐξηκολούθουν αἱ ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως ἐπιδρομαὶ τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Σκλα-

Digitized by Google

βηνῶν. Καὶ ἐξεδιώχθησαν μὲν κατ' ἐπανάληψιν οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Κομεντιόλου, Κάστου, Μαρτίνου, Δρόκτωνος, Πέτρου καὶ Πρίσκου καὶ κατετροπώθησαν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ, πέραν τοῦ ποταμοῦ Τισσίου, ἀλλ' ἐν τούτοις παρετείνετο μετὰ πείσματος ἡ ἀντίστασις αὐτῶν, ὥστε τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα κατεπονοῦντο εἰς διαρκεῖς ἐκστρατείας.

Οἱ μακροὶ ἐκεῖνοι πόλεμοι ἐξήντλησαν τοὺς πόρους τοῦ κράτους, ὥστε ἐνίοτε καθίστατο δυσχερὴς ἡ ἔγκαιρος ἀποστολὴ τῶν μισθοδοσιῶν εἰς τὰ στρατεύματα, ὧν τὸ ἠθικὸν ἤρξατο σοβαρῶς κλονιζόμενον. Ἀρχομένου τοῦ φθινοπώρου 602, ἐνῷ οἱ καταπεπονημένοι στρατοὶ ἀνέμενον τὴν διαταγὴν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια πρὸς διαχείμασιν καὶ ἀνάπαυσιν, ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος διέταξε νὰ διαχειμάσωσι πέραν τοῦ Δουνάβεως, νὰ διατρέφωνται καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ἐν ταῖς ἐχθρικαῖς χώραις καὶ νὰ παύσῃ ἡ ἀποστολὴ χρημάτων διὰ τὴν διατροφήν των. Τοῦτο ἐκορύφωσε τὴν ἐν τῷ στρατῷ σοβοῦσαν δυσαρέσκειαν, ἥτις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκσπάσῃ εἰς φοβερὰν στάσιν. Ὁ ἐκμανεὶς στρατὸς ἀπεκήρυξε τὸν Μαυρίκιον, ἀνηγόρευσεν αὐτοκράτορα ἕνα χυδαῖον ἑκατόνταρχον, τὸν Φωκᾶν, ἐβάδισε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ Ῥήγιον (τὸ νῦν Κουτσοὺκ Τσεκμετζέ), εἰς ἀπόστασιν 15 χλμ. πρὸς Δ τῶν τειχῶν τῆς βασιλευούσης. Ὁ Μαυρίκιος προσεπάθησε νὰ καταπροὔνῃ τὸν Φωκᾶν, ἀλλ' εἰς μάτην, ἐν τέλει δέ, μὴ διαθέτων στρατεύματα ἵνα ἀμυνθῇ, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν νύκτα τῆς 22—23 Νοεμβρίου, καὶ νὰ καταφύγῃ μετὰ τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν τέκνων του εἰς τὸν Ἅγιον Αὐτόνομον τοῦ Πραινέτου, ἔνθα συνελήφθη καὶ ὡδηγήθη εἰς Χαλκηδόνα (νῦν Καντίκιοϊ). Συγχρόνως ὁ στασιαστὴς Φωκᾶς ἐστέφετο βασιλεὺς εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἑβδόμου (τὸ νῦν Μακρίκιοϊ) τὴν 23 Νοεμβρίου, τὴν δ' ἐπομένην εἰσήρχετο θριαμβευτικῶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Τὴν 27 Νοεμβρίου ὁ Μαυρίκιος καὶ ἅπαντα τὰ τέκνα αὐτοῦ (Τιβέριος, Πέτρος, Παῦλος, Ἰουστῖνος, Ἰουστινιανός, Ἀναστασία, Θεοκτίστη καὶ Κλεοπάτρα) ἐσφάγησαν διαταγῇ τοῦ Φωκᾶ, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπεκεφαλίσθη καὶ ὁ πρωτότοκος Θεοδόσιος. Ἡ βασίλισσα Κωνσταντίνα ἐφυλακίσθη, εἶτα δ' ἐσφάγη καὶ αὐτή.

Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Φωκᾶ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου (τῷ 610), εὑρέθη ἐν τοῖς βασιλικοῖς παλατίοις ἡ διαθήκη τοῦ Μαυρικίου, γραφεῖσα κατὰ τὸ 15ον ἔτος τῆς βασιλείας του (τῷ 596). Διὰ τῆς διαθήκης ἐκείνης ὁ κατὰ τὰ ἄλλα συνετὸς καὶ σώφρων ἐκεῖνος βασιλεὺς διέπραττε τὸ μέγα σφάλμα νὰ διατάσσῃ τὸν διαμελισμὸν τῆς αὐτοκρατορίας, ἁπλῶς καὶ μόνον ἵνα εὐχαριστήσῃ τὰ τέκνα του. Εἰς τὸν πρωτότοκον υἱόν του Θεοδόσιον ἐκληροδότει τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, εἰς τὸν δευτερότοκον Τιβέριον τὴν Ῥώμην μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ἐν τῇ Τυρρηνικῇ θαλάσσῃ νήσων, «τὰ δ' ἄλλα λέγει ὁ σύγχρονος ἱστορικὸς Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, τοῖς ἑτέροις παισὶ κατετεμαχίσατο», κηδεμόνα δὲ τῶν ἀνηλίκων τέκνων του διώριζε τὸν συγγενῆ του Δομιτιανόν, μητροπολίτην Μελιτηνῆς. Ὥστε ἡ ὀλεθρία ἐπανάστασις τοῦ Φωκᾶ ἔσχε καὶ ἓν ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα: προέλαβε τὸν διαμελισμὸν τῆς αὐτοκρατορίας.

Κατὰ τὰ λοιπὰ ὁ Μαυρίκιος ἀνεδείχθη εἷς τῶν συνετωτέρων βασιλέων τοῦ Βυζαντίου. Ἐτερμάτισεν ἐπιτυχῶς τὸν μακρὸν πρὸς τὴν Περσίαν πόλεμον καὶ διὰ τῆς πρὸς τὸν Χοσρόην πολιτικῆς του οὐ μόνον ἐπεξέτεινε τὰ ἀνατολικὰ ὅρια τῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ καὶ ἡδραίωσε τὴν γαλήνην εἰς τὰς ἀσιατικὰς ἐπαρχίας καὶ συγχρόνως ἐξησφάλισε τὴν προστασίαν καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῷ περσικῷ κράτει. Ἀφ' ἑτέρου συνέτριψε τοὺς Σκλαβηνούς, τοὺς Ἀβάρους καὶ λοιποὺς βαρβάρους, τοὺς πέραν τοῦ Δουνάβεως, καθὼς καὶ τοὺς ἐν τῇ βορείῳ Ἰταλίᾳ καὶ τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ, καὶ περιέστειλε τὰς καταστρεπτικὰς αὐτῶν ἐπιδρομάς. Ἀφ' ἑτέρου εἰσήγαγε νόμους, διὰ τῶν ὁποίων περιώριζε τὴν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον ῥοπὴν τῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν. Ἐν τέλει, ἐπὶ Μαυρικίου προσέλαβε τὸ πρῶτον ὁ ἀρχιερεὺς Κωνσταντινουπόλεως τὸν τίτλον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

Πλὴν τούτων, ὁ Μαυρίκιος, παρὰ τὰς πολλαπλᾶς ἀσχολίας τῆς πολυταράχου βασιλείας του, ἔσχε τὸν καιρὸν νὰ ἀσχοληθῇ καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν ἑνὸς σπουδαιοτάτου στρατιωτικοῦ ἔργου, τῆς «Στρατηγικῆς» του, ἐν τῇ ὁποίᾳ πραγματεύεται διὰ μακρῶν τὰ τῆς συνθέσεως καὶ ὀργανώσεως τοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁπλισμοῦ καὶ τῆς ἐνδυμασίας αὐτοῦ, τῆς τακτικῆς πορειῶν, στρατοπεδεύσεως, μάχης, ἀναγνωρίσεων, πολιορκιῶν κ. λ., καὶ τέλος παρέχει περιεργοτάτας πληροφορίας περὶ τοῦ ὁπλισμοῦ καὶ τοῦ τρόπου τοῦ μάχεσθαι τῶν διαφόρων ἐθνῶν (Περσῶν, Ἀβάρων, Σκλαβηνῶν, Τούρκων, Ἀντῶν, Φράγκων, Λογγοβάρδων κ. λ.) καὶ περὶ τῶν ἔναντι αὐτῶν τηρητέων τακτικῶν καὶ μαχητικῶν μεθόδων. Ἡ πολύτιμος αὕτη συγγραφὴ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Scheffer ἐν Οὐψάλᾳ τῷ 1664. Ν. ΚΛΕ

— **Μαυρίκιος** Υἱὸς τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Μούνδου. Ὑπηρετῶν μετὰ τοῦ πατρός του ἐν Δαλματίᾳ τῷ 536 (ἤτοι ὀλίγον μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν κατάλυσιν τοῦ ἐν τῇ Βορείῳ Ἀφρικῇ βασιλείου τῶν Βανδάλων), συνεκρούσθη πρὸς τοὺς ἐπιδραμόντας εἰς Δαλματίαν Γότθους καὶ ἐφονεύθη πλησίον τῶν Σαλόνων (παρὰ τὸ σημερινὸν Spalato). Ὁ Μοῦνδος, περίλυπος διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῶν Σαλόνων καὶ ἐπετέθη ἔξαλλος κατὰ τῶν Γότθων, μετὰ λυσσαλέαν δὲ μάχην ἐφονεύθη αὐτός τε καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Γότθων καθὼς καὶ ἄπειροι στρατιῶται ἑκατέρωθεν, τοσοῦτοι, ὥστε ἀμφότεροι οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ ἐξοντώθησαν. Ν. ΚΛΕ

—**Μαυρίκιος** (γερμ. Moritz, γαλλ. καὶ ἀγγλ. Maurice). —1) Ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας (1521—1553). Ἦτο πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ δουκὸς Ἑρρίκου τοῦ Εὐσεβοῦς. Διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του τῷ 1541, ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας, ἀποζημιώσας τὸν μικρότερον ἀδελφόν του Αὔγουστον διὰ παραχωρήσεως εἰς αὐτὸν διαφόρων χωρῶν (Φρειβούργου, Βάϊσενζε κλπ). Ἐπιθυμῶν νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς κτήσεις του, συνεμάχησε μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', ὃν ὑπεστήριξεν ἐν τῷ κατὰ τῶν Τούρκων (1542) καὶ κατὰ τῶν Γάλλων (1544) πολέμῳ, δυνάμει δὲ μυστικῆς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συμφωνίας κατέλαβεν ὁλόκληρον τὸ ἐκλεκτορᾶτον Σαξωνίας. Περιῆλθεν ὅμως ἐκ τούτου εἰς σύγκρουσιν μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του ἐκλέκτορος Ἰωάννου-Φρειδερίκου. Νικήσας τοῦτον τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1547 εἰς Μύλμπεργκ ἐγένετο ὁριστικῶς ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας. Μὴ ἐπιθυμῶν ὅμως ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον τοῦ αὐτοκράτορος, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς διεβεβαίου αὐτὸν περὶ τῆς νομιμοφροσύνης του, ἤρχισεν ἀφ' ἑτέρου μυστικὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν δυσηρεστημένων διαμαρτυρομένων ἡγεμόνων. Τῷ 1550, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς αὐτὸν ἀναθέσεως τῆς ἐντολῆς ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν διάταγμα προγραφῆς κατὰ τῆς πόλεως Μαγδεμβούργου, κατώρθωσε νὰ συναθροίσῃ στρατεύματα καὶ νὰ λάβῃ νὰ ἐνδεδειγμένα μέτρα μετὰ τῶν συμμάχων του. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1552 συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ἑρρίκου Β' τῆς Γαλλίας καὶ τὸν Μάρτιον ἐπετέθη κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅν, ἡττηθέντα, ἠνάγκασε νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ Πασσάου. Μετὰ ταῦτα ὁ Μαυρίκιος ἐπολέμησε κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἔπειτα κατὰ τοῦ μαρκίωνος Ἀλβέρτου Ἀλκιβιάδου, ὃν ἐνίκησεν εἰς τὴν ἐν Σιβερσχάουζεν μάχην, πληγωθεὶς ὅμως καὶ ὁ ἴδιος θανασίμως ἀπέθανε μετὰ δύο ἡμέρας.

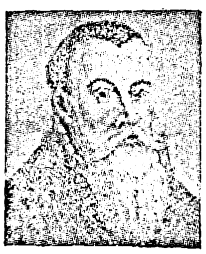
Μαυρίκιος, ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας.

Ὁ Μαυρίκιος ὑπῆρξε φίλος τῶν γραμμάτων, πολλὰς δὲ ἀπαλλοτριωθείσας ἐκκλησιαστικὰς περιουσίας διέθεσε διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς παιδείας.

— 2) Πρίγκιψ τῆς Ὀράγγης καὶ κόμις τοῦ Νασσάου (1567—1625). Ἦτο δεύτερος υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Σιωπηλοῦ. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς δολοφονίας τοῦ πατρός του (1584) ἦτο φοιτητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λέϊντεν. Παρὰ τὴν νεαρὰν του τότε ἡλικίαν ἐξελέγη διοικητὴς τῆς Ὀλλανδίας καὶ Ζεελάνδης καὶ πρόεδρος τοῦ κρατικοῦ συμβουλίου. Τῷ 1586 αἱ χῶραι τῆς Ὀλλανδίας τῷ ἀπένειμον τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος. Βραδύτερον ἐξελέγη διοικητὴς τῆς Οὐτρέχτης, τοῦ Ὀβεράϊζελ κλπ. Ἀναλαβὼν πλήρως τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν καὶ ἀναθέσας τὴν πολιτικὴν εἰς τὸν πολιτικὸν Ὀλντεμπάρνεβελτ, ἠλευθέρωσε τὰς χώρας του ἀπὸ τοῦ ἱσπανικοῦ ζυγοῦ, ἐπανειλημμένως νικήσας τοὺς Ἱσπανούς. Περιελθὼν εἶτα εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Ὀλντεμπάρνεβελτ ἐξ ἀφορμῆς θεολογικῶν ἐρίδων μεταξὺ Ἀρμινιανῶν καὶ Γομαριστῶν, αἵτινες μετετράπησαν εἰς πολιτικάς, κατώρθωσε νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ συλλαβὼν τὸν Ὀλτεμπάρνεβελτ διέταξε τὴν θανάτωσιν αὐτοῦ (1619).

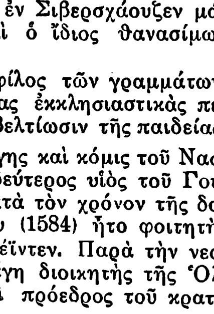
Μαυρίκιος τῆς Ὀράγγης.

—3) Κόμις τῆς Σαξωνίας, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *στρατάρχης Σάξων* (1696—1750). Ἦτο νόθος υἱὸς τοῦ Αὐγούστου Β' τῆς Σαξωνίας καὶ τῆς Ἀουρόρας τῆς Καινιξμαρκίας, νομιμοποιηθεὶς εἶτα ὑπ' αὐτοῦ. Τῷ 1709 ὑπηρέτησεν ἐν Φλάνδρᾳ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μάλμπορου, τῷ 1715 ἐπολέμησεν ἐν Πομμερανίᾳ, τῷ 1716 ἐν Πολωνίᾳ καὶ τῷ 1717 μετέσχε τῆς ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐκστρατείας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου. Τρία ἔτη βραδύτερον κατετάγη εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν. Τῷ 1726 αἱ χῶραι τῆς Κουρλανδίας τὸν ἐξέλεξαν δοῦκα, ἐν τούτοις οὗτος, ὑπείκων εἰς ῥωσικὴν ἐπιρροήν, παρέμεινε μὲ τὸ μέρος τῆς Γαλλίας. Διεκρίθη κατὰ τὸν περὶ διαδοχῆς πόλεμον τῆς Αὐστρίας καὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1744 προήχθη ὑπὸ τῆς Γαλλίας εἰς στρατάρχην. Λαβὼν τὴν στρατηγίαν ἐν ταῖς Κάτω Χώραις ἐνίκησε, τὸν Μάϊον τοῦ 1745, ἐν Φοντενουὰ καὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1746 ἐν Ρανκού. Τότε ὠνομάσθη γενικὸς στρατάρχης τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ κατόπιν τῆς παρὰ τὸ Λάφφελντ νίκης του καὶ τῆς καταλήψεως τοῦ Μπέργκεν γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων εἰς τὰς Κάτω Χώρας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθησαν αἱ «Ἐπιστολαί» του καὶ τῷ 1927 ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ντ' Ἀρζανσὸν ἡ μετὰ τῆς ἠθοποιοῦ Ἀδριανῆς Λεκουβρὲρ «Ἀλληλογραφία» του. Γ. Ι. Β.

Μαυρικίου ***νῆσος***, ἡ ***Ἴλ-ντὲ-Φρὰνς*** (Ile Maurice, ἡ Ile de France, ἀγγλ. Mawritius) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ, ἀνήκουσα εἰς τὴν συστάδα τῶν Μασκαρένιας νήσων καὶ κειμένη πρὸς τὰ Α. παράλια τῆς Ἀφρικῆς, εἰς 20° Ν. πλ. καὶ 57°10' Α. μήκ. Ἔχει ἔκτασιν 1865 τ. χλμ. καὶ 405.549 κατ. (1930), ἐξ ὧν 104 216 εἶναι λευκοὶ (τὸ πλεῖστον Γάλλοι) καὶ μιγάδες, 247.928 Ἰνδοαμερικανοί, 17 506 Ἰνδοὶ καὶ 6.745 Κινέζοι. Ἐπικρατοῦσα γλῶσσα μεταξὺ τῶν κατοίκων εἶναι ἡ γαλλική, ἐνῷ ἡ ἀγγλικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς διοικήσεως καὶ τῶν δικαστηρίων. Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις παρέχεται δωρεάν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὑποχρεωτική. Ὑπάρχουν ἓν γυμνάσιον, 15 κολλέγια καὶ 161 διάφοροι ἄλλαι σχολαί. Ἡ νῆσος εἶναι ἀποικία τοῦ ἀγγλικοῦ στέμματος καὶ διοικεῖται ἐπὶ τῇ βάσει Συντάγματος ψηφισθέντος τῷ 1884 καὶ 1885 καὶ τροποποιηθέντος κατὰ τὰ ἔτη 1901, 1904 καὶ 1912. Κατ' αὐτὸ ἀνώτατος διοικητικὸς ὑπάλληλος εἶναι ὁ διοικητὴς τῆς νήσου, διοριζόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ βοηθούμενος ὑπὸ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου, ἀποτελουμένου ἐκ 4 ἀνωτέρων ὑπαλλήλων καὶ νομοθετικοῦ συμβουλίου ἢ κοινοβουλίου ἀποτελουμένου ἐξ 27 μελῶν, ὧν τὰ 8 εἶναι ἀνώτεροι διοικητικοὶ ὑπάλληλοι, τὰ 9 διορίζονται ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ καὶ τὰ 10 εἶναι αἱρετά. Εἶναι νῆσος κοραλλιογενὴς καὶ ὀρεινή, ἀποτελοῦσα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς δασῶδες ὀροπέδιον ὕψους 300—800 μ., μὲ ὑψηλοτέρας κορυφὰς τὰ ὄρη *Μπλὰκ Ρίβερ* (826 μ. ὕψους), *Μπαμπού*, *Μπότ*, *Λαγκρὰβ* κτλ. Παρὰ τὸ ὄρος Μπλὰκ Ρίβερ ὑπάρχει ἡ λίμνη Γκρὰν *Μπασέν*, ἥτις πληροῖ ἀρχαῖον κρατῆρα καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐκρέουν ὁρμητικώτατοι χείμαρροι καὶ καταρράκται. Ἡ νῆσος εἶναι ἐκτεθειμένη, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, εἰς σφοδροτάτους κυκλωνικοὺς ἀνέμους, οἵτινες συχνότατα ἐπιφέρουν μεγάλας καταστροφάς. Ἡ χλωρὶς καὶ ἡ πανὶς εἶναι πλουσιώταται, τὸ ἔδαφος εἶναι λίαν γόνιμον καὶ παράγει κυρίως ζαχαροκάλαμον, ἀλόην καὶ φοινικέλαιον. Νομισματικὴ μονὰς τοῦ τόπου εἶναι τὸ ἰνδικὸν ῥούπιον. Κατὰ τὸν προϋπολογισμὸν 1930—1931 τὰ ἔσοδα ἀνήρχοντο εἰς 13 322.000 ῥούπια καὶ τὰ ἔξοδα εἰς 16.930.000. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Πὸρτ-Λουΐ*, μετὰ καλοῦ λιμένος καὶ φρουρίου. Ἡ νῆσος ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τῶν Πορτογάλων πιθανῶς τῷ 1507. Τῷ 1598 ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Βίμπραντ βὰν Βάρβικ *νῆσος τοῦ Μαυρικίου*, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁμωνύμου κόμιτος τοῦ Νασσάου. Ἀπὸ τοῦ 1715 μέχρι τοῦ 1810 ἀνῆκεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τῷ 1810 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, εἰς τοὺς ὁποίους παρεχωρήθη ὁριστικῶς διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων τῷ 1814. Τὴν νῆσον ταύτην ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Μπερναρντὲν ντὲ Σαὶν Πιὲρ ἐξέλεξεν αὐτὴν ὡς τόπον, ἐν ᾧ ἐξελίσσεται τὸ ὀνομαστὸν μυθιστόρημά του «Παῦλος καὶ Βιργινία». Μ. Δ. Β.

Μαυρικίου καὶ ***Λαζάρου παράσημον*** (Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro). Ἰταλικὸν παράσημον ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ δουκὸς Ἀμεδαίου Η' τῆς Σαβοΐας τῷ 1434. Κατ' ἀρχὰς ἀπετέλει θρησκευτικὸν τάγμα. Καταργηθὲν τῷ 1802, ἐπανασυνεστήθη τῷ 1816 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ Α'. Βραδύτερον, ὁ βασιλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ ὁ Β' ἐπροίκισεν αὐτὸ διὰ νέων κανονισμῶν. Σήμερον περιλαμβάνει πέντε τάξεις. Τὸ παράσημον τοῦτο εἶναι σταυρός, τοῦ ὁποίου αἱ γωνίαι πληροῦνται ὑπὸ τῶν πλατέων καὶ διχιδῶν βραχιόνων ἄλλου σταυροῦ. Ἡ ταινία εἶναι πρασίνη. Μ. Δ. Β

μαυρίλα (ἡ)· δημοτ., μελανία, μαῦρον χρῶμα· «μαυρίλα ποῦ ἔχει ὁ οὐρανός! βροχὴ θὰ 'χωμε», «πολὺ μαυρίλα πλάκωσε» || ἐπὶ ἀποτυχόντος ἐν ἐκλογῇ: «ἔφαγε μαυρίλα ποὺ πῆγε γόνα».

Μαυρίλλον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται κατὰ τὰς Α. ὑπωρείας τοῦ Τυμφρηστοῦ ὑπὸ τὴν κορυφὴν Μαυρίλλας (1886 μ.) καὶ ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Τυμφρηστοῦ. Ἔχει τα-

Digitized by Google

χυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 380. Χ. Δ.

Μαυριλόπετρα /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Βραχονησὶς τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Χίου (πλάτ. 38°17'20" Β., μῆκ. 25°54'50 'Αν., χάρτ ἀγγλ. 1645: Khios islands and gulf of Smyrna, *'Ηλ. Οἰκονομοπούλου* «Νῆσος Χίος») ΝΔ. καὶ δεξιᾷ τῷ καταπλέοντι κέρας τοῦ ὅρμου Μερικοῦντας. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην σημειοῦται περιγραφικῶς: «Black rock». Σ. Ε. Λ.

Μάϋρινκ (Meyrink), ***Γουσταῦος.*** Αὐστριακὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1868 ἐν Βιέννῃ. Διετέλεσε τραπεζίτης ἐν Πράγᾳ, συντάκτης τοῦ «Simplizissimus» ἐν Μονάχῳ καὶ ἔγραψε διηγήματα: «Ὁ θερμὸς στρατιώτης» (1903), «Ὀρχιοειδῆ» (1904), «Νυκτερίδες» (1917) κ. ἄ., σατιρικὰς ἱστορίας, κωμῳδίας καὶ τὰ φανταστικὰ μυθιστορήματα: «Ὁ Γκόλεμ», τὸ σπουδαιότερον ἔργον του (1915, 220 χιλιάδας τῷ 1925), «Τὸ πράσινον πρόσωπον» (1916). «Βαλπουργία νὺξ» (1917), «Ὁ λευκὸς Δομινικανός» (1921), «Ὁ ἄγγελος τοῦ δυτικοῦ παραθύρου» (1927) κ ἄ. Γ. Ε. Κ

Μαυρῖνοι (οἱ). Μοναχικὸν τάγμα Βενεδικτίνων, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Laurent Benard τῷ 1618 καὶ κληθὲν οὕτως ἐκ τοῦ ἁγίου Μαύρου Τὸ τάγμα τοῦτο. ἀναγνωρισθὲν ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ ΙΕ' (τῷ 1621) καὶ ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τοῦ Οὐρβανοῦ τοῦ Η' (τῷ 1627), ἐξηπλώθη ταχέως, οὕτως ὥστε κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἠρίθμει 180 μονάς, τῶν ὁποίων κέντρον ἦτο ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ δὲ Πρὲ ἐν Παρισίοις. Οἱ Μαυρῖνοι ἠσχολοῦντο περὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ μάλιστα τὴν θεολογίαν, παρασχόντες διὰ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν θεολογίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην καθόλου (παλαιογραφία, γλωσσάρια, ἐπίσημα ἔγγραφα, ἀρχαῖα μαρτυρολόγια, πρακτικὰ συνόδων, ἱστορία τῶν ἀρχαίων λειτουργιῶν, ἱστορία τοῦ τάγματος τῶν Βενεδικτίνων καὶ τῶν εἰς αὐτὸ ἀνηκόντων ἁγίων καὶ πλεῖστα ἄλλα). Σπουδαιόταται εἶναι αἱ ἐργασίαι αὐτῶν αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκδόσεις τῶν ἔργων πολλῶν τούτων. Οἱ ἐπισημότεροι τῶν Μαυρίνων εἶναι ὁ Mabillon, ὁ Montfaucon, ὁ Fresne du Cange καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Κ. Ι. Δ.

μαύρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μαυρίζω*, μελάνωσις: «τὸ μαύρισμα τοῦ πίνακος»· ‖ ἐπὶ ἐκλογῆς, ἡ ἀρνητικὴ ψῆφος: «δούλεψε μαύρισμα, ποῦ πῆγε ἀντάρα».

Μαυριτανία Mauretania) /*'Αρχ. Γεωγρ.*/. Χώρα τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς Δ., τῆς Μεσογείου πρὸς Β., τῆς Γαιτουλίας πρὸς Ν. καὶ τῆς Νουμιδίας πρὸς Α., ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐχωρίζετο ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀμψάγα (νῦν Oued-el-Kebir), κατοικουμένη ὑπὸ ἡμινομαδικῶν καὶ πολεμικωτάτων λαῶν καὶ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ σημερινὸν *Μαρόκον* καὶ *'Αλγέριον*.

Τὰ παράλια αὐτῆς ἔχουσιν ἐκτεταμένας καὶ πλουσιωτάτας πεδιάδας εἰς δημητριακοὺς καρπούς, ἐλαίας καὶ ἄμπελον. Τὸ ἐσωτερικόν της ὀρεινόν, παράγει ἀρώματα, διενεργουμένου ζωηροτάτου ἐμπορίου ἐλεφαντόδοντος, ἀγρίων θηρίων καὶ δούλων εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους. Τέλος τὰ ὀροπέδιά της τρέφουσιν ἵππους καὶ ποίμνια. Οἱ Φοίνικες ἐνωρίτατα εἶχον ἱδρύσει ἐμπορεῖα καθ' ὅλην τὴν παραλίαν αὐτῆς.

Τὸ βασίλειον τῆς Μαυριτανίας κατ' ἀρχὰς ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Μολοχὰθ (νῦν Μουλούγια). Κατὰ τὸ 106 π. Χ. ὁ Βόκχος Α', βασιλεὺς τῆς χώρας, ἔλαβε παρὰ τῶν Ρωμαίων, ὡς ἀμοιβὴν τῆς εἰς αὐτοὺς παραδόσεως τοῦ Ἰουγούρθα, γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρί, ὅλον τὸ τμῆμα τῆς Νουμιδίας τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τοῦ Μολοχὰθ καὶ Ἀμψάγα.

Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ υἱοί του Βόκχος καὶ Βόγος διεμοιράσθησαν τὴν χώραν, κηρυχθέντες ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος καὶ κατὰ τοῦ Πομπηΐου. Ἀργότερον ὅμως, ἕνεκα διαφωνίας τῶν δύο ἀδελφῶν, ὁ μὲν Βόκχος ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ Ὀκταβίου, ὁ δὲ Βόγος ὑπὲρ τοῦ Ἀντωνίου. Τῷ 25 π. Χ. ὁ Αὔγουστος, ἀμείβων Ἰόβαν τὸν Β', βασιλέα τῆς Νουμιδίας, ταχθέντα ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀντωνίου, παρεχώρησεν ἅπασαν τὴν Μαυριτανίαν ἥτις ἐπὶ τοῦ πατρός του Ἰόβα τοῦ Α' εἶχε προσαρτηθῆ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος μετὰ τὴν νίκην αὐτοῦ ἐν Θάψῳ τῷ 46 π. Χ

Θανατωθέντος ὅμως τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου τῷ 42 μ. Χ., ἡ Μαυριτανία ἀπετέλεσεν εἰς τὸ ἑξῆς δύο ἐπαρχίας, χωριζομένας ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μολοχάθ, τὴν *Μαυριτανίαν Τιγγιτανὴν* πρὸς Δ. μὲ πρωτεύουσαν τὴν Τίγγιδα (νῦν Tanger) καὶ τὴν *Μαυριτανίαν Καισαρηνσίαν* πρὸς Α., μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἰὼλ (νῦν Cherchel).

Κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα ἡ Μαυριτανία Καισαρηνσία διῃρέθη πάλιν εἰς δύο μέρη, τὴν κυρίως *Μαυριτανίαν Καισαρηνσίαν* πρὸς Δ. καὶ *Μαυριτανίαν Σιτιφιανὴν* (Sitifensis) πρὸς Α. μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σίτιφιν (νῦν Sétif), ἐξαρτωμένας ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς Ἀφρικῆς (Praefectura Italiae), ἐνῷ ἡ Μαυριτανία Τιγγιτανὴ ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς Ἱσπανίας.

Κατὰ τὸ 429 μ. Χ. οἱ Βάνδαλοι κατέλαβον ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἀπὸ δὲ τοῦ 534 περιῆλθεν εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος, παραμείνασα μέχρι τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἀράβων, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ αἰῶνος. Κατὰ τὸν Γ' καὶ Δ' αἰῶνα διεδόθη ἐν αὐτῇ ὁ Χριστιανισμός, τὸν ὁποῖον ἐξετόπισεν ὁ ἰσλαμισμὸς περὶ τὰ 700 διὰ τῶν Ἀράβων. Α. Θ. Σ.

— **Μαυριτανία** (Maurétanie) /*Γεωγρ.*/. Γαλλικὴ ἀποικία τῆς Δ. Ἀφρικῆς, ἐκτεινομένη πρὸς Ν. καὶ πρὸς Α. τῆς ἱσπανικῆς ἀποικίας Ρίο-δὲ-Ὄρο (Rio-de-Oro). Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 400.000 τ. χλμ. περίπου. Κατοικεῖται ὑπὸ 289.234 κατοίκων ἰθαγενῶν, τὸ πλεῖστον Μωαμεθανῶν, ἐξ ὧν 178 Γάλλοι καὶ ἐλάχιστοι Εὐρωπαῖοι. Διατελοῦσα ἀπὸ τοῦ 1909 ὑπὸ τὴν γαλλικὴν προστασίαν, ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 1921 γαλλικὴ ἀποικία, ὑπὸ γενικὸν διοικητὴν ἑδρεύοντα ἐν Saint-Louis. Α. Θ. Σ.

Μαυριτανικὰ ὄρη (Montagnes des Maures) /*Γεωγρ.*/. Ὀροσειρὰ πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βὰρ. Εἶναι τελείως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὰς γειτονικὰς αὐτῆς Ἄλπεις καὶ ἔχει μεγαλυτέραν ὁμοιογένειαν πρὸς τὴν ὀρεογραφικὴν διάπλασιν τῆς Κορσικῆς, ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ἀπὸ Τουλῶνος μέχρι Νικαίας. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῶν Μαυριτανῶν, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα, ὀχυρωθέντες ἐν τῇ Γκρὰν-Φρεϋνέ, ὁπόθεν κατέστη λίαν δύσκολον νὰ ἐκβληθοῦν. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ αὐτῆς *Σωβὲτ* καὶ *Νὸτρ-Ντὰμ-ντὲζ-Ὤζ* ἔχουν 779 μ. ὕψος. Εἶναι κατάφυτος ἐκ καστανεῶν, πεύκων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων καὶ παρέχει ὡραιότατα τοπία. Τὸ ἔδαφος περιέχει κοιτάσματα γαιανθράκων. Μ. Δ. Β.

μαυριτανικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Μαυριτανίαν, ἢ τοὺς Μαυριτανούς: «μαυριτανικὴ τέχνη, — γλῶσσα».

— **μαυριτανικὴ *τέχνη*** /*'Αρχιτ.*/. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὴ ποικιλία τῆς ἀραβικῆς καὶ ἰσλαμικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀποτελοῦσα ἰδιαίτερον ρυθμόν, ἀκμάσαντα κυρίως ἐν Ἱσπανίᾳ ἀπὸ τοῦ 711 μέχρι τοῦ 1492 καὶ ὀνομασθέντα ἐκ τῶν Μαυριτανῶν, οἵτινες εἰσήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ. Τοῦ ρυθμοῦ τούτου σῴζονται πλεῖστα ἀξιόλογα μνημεῖα εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἱσπανίας (βλ. καὶ λ. *ἀραβικὴ* τέχνη, *ἰσλαμικὴ* τέχνη καὶ *'Ισπανία*).

Μαυριτανοὶ (οἱ), ἢ ***Μαυρούσιοι*** Γενικὸν ὄνομα δοθὲν εἰς τοὺς Βερβέρους τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, οἵτινες προερχόμενοι ἐκ Φοινίκης καὶ ἐπί τινα χρόνον παραμείναντες ἐν Αἰγύπτῳ διηυθύνθησαν πρὸς δυσμάς, ὅπου ἵδρυσαν τὴν Καρχηδόνα «καὶ ξύμπασαν Λιβύην μέχρι Στηλῶν Ἡρακλέους ἔσχον». Ἀπωθηθέντες ἀργότερον ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων νὰ κατοικήσουν τὰ Ν. τῆς Μαυριτανίας Τιγγιτανῆς ἐπὶ τῶν Β. ὑπωρειῶν τοῦ Ἄτλαντος, «τὰς ἐσχατιὰς τῆς ἐν Λιβύῃ οἰκουμένης χώρας». Αὕτη εἶναι ἡ ὑπ' αὐτῶν ὀνομασθεῖσα *Μαυριτανία*. Α. Θ. Σ.

μαυριτία (ἡ) (Mauritia) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπιδοκαρυνιδῶν*, περιλαμβάνον φοίνικας, ὧν τὸ ἀνάστημα κυμαίνεται μεταξὺ 7 καὶ 8 μέτρων. Ἐκ τῶν 8 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ἅτινα πάντα εἶναι ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *μαυριτία ἡ οἰνοφόρος* (Mauritia vinifera), ἥτις ἔχει μέγα ὕψος καὶ καλεῖται οὕτω, διότι ἐκ τοῦ χυμοῦ της, ὅστις ἐκκρίνεται ἐκ τῶν ἐντομῶν, ἃς χαράσσουσιν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ της, λαμβάνεται παραπλήσιον πρὸς τὸν οἶνον ποτόν. Δ. Ν. Π.

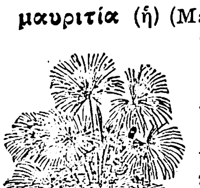

Μαυριτία ἡ οἰνοφόρος.

Μαυριωτίσσης (*μονὴ*) /*Γεωγρ.*/. Παλαιὰ μονὴ κειμένη ἐπὶ τῆς Α. πλευρᾶς τῆς μικρᾶς χερσονήσου τῆς Καστορίας καὶ τιμωμένη εἰς μνήμην τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς Καστορίας, ἡ δὲ μετάβασις εἰς αὐτὴν γίνεται διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ τῆς λίμνης. Τὴν 15ην Αὐγούστου διεξάγεται ἐν αὐτῇ μεγάλη πανήγυρις, καθ' ἣν συγκεντροῦνται πολλοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ τῶν πλησιοχώρων. Ἔχει μικρὸν ξενῶνα καὶ συχνάζεται ὑπὸ ἐκδρομέων καὶ κυνηγῶν. Χ. Δ.

Μαῦρο /*Παραλ. Γεωγρ.*/. —1) Μικρασιατικὸν ἀκρωτήριον τοῦ Αἰγαίου ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Μεντελιᾶς (Βαργυλιακῷ κόλπῳ), νότιον κέρας τοῦ ἐλάσσονος κόλπου τῆς Ἰασοῦ (πλάτ. 36°49' Β., μῆκ. 27°33' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1546: Samos strait to Mandelyah gulf). —2) Ἡ μείζων νησὶς ἐν τῇ συστάδι *Μαυρειὰ* (βλ. λ.). —3) Νησίον ἐν τῷ λιμένι Ναούσης (πλάτ. 37°08' Β., μῆκ. 26°15' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos islands) τῆς Πάρου. —4) Ἀκρωτήριον κρητικὸν τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τῆς χερσονήσου Κάβο Σίδερο τῆς Σητείας (πλάτ. 35°16'30" Β., μῆκ. 26°14'45" 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Eastern port of Candia), ἀπόληξις τοῦ βουνοῦ Μόδι. Πρόκειται αὐτοῦ τὸ νησίον *Μαυρομούρη*. Σ. Ε. Λ.

— **Μαῦρο *Πουντὶ*** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἄκρα τῆς βορείας ἐσχατιᾶς τῆς Σύρου (πλάτ. 37°30'40" Β., μῆκ. 24°53'20" 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Στριμασσὸς (Πετρίτης) καὶ Διαπόρι. Ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸν χάρτην τοῦ Ν. Κοτσοβίλλη «Νῆσος Σῦρος» (1892). Σ. Ε. Λ.

Μαυρόβατος /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Κουδουνίων (Μούσγας) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ταχυδρομικὸν γραφεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καρὰ-Τσαλῆ*. Κάτ. (1928) 479. Χ. Δ.

μαυροβεργιὰ (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κρανία* ἡ θήλεια (βλ. λ.).

μαυροβέρι (τὸ) /*Βοτ.*/. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κρανία* ἡ θήλεια (βλ. λ.).

Μαύροβον /*Γεωγρ.*/. —1) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Μαυρούδα* (βλ. λ.). —2) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Μαυροχώρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μαυροβούνι(ον) /*Γεωγρ.*/. —1) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Τριποτάμου (Φαναρλῆ) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Πορτσαλῆ*. Κάτ. (1928) 30. —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 209. —3) Χωρίον τῆς κοινότητος Γυθείου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λακωνίας, κείμενον πρὸς Ν. αὐτοῦ ἐπὶ μικροῦ ἀκρωτηρίου, εἰς ἀπόστασιν 25 λεπτῶν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 861. —4) Χωρίον τῆς κοινότητος Σκύδρας (Βερτεκὸπ) τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Τσέμπολιτς*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 398. Χ. Δ.

— **Μαυροβούνι(ον)** /*Γεωγρ.*/. Ὄνομα πολλῶν ἑλληνικῶν ὀρέων. Ἀξιολογώτερα τούτων εἶναι: —1) Δύο ὄρη τῆς Θεσσαλίας, τὸ ΒΔ. τῶν Φερῶν (Βελεστίνου), ἔνθα ἡ ἱστορικὴ θέσις Κυνὸς Κεφαλαὶ (ὑψ. 726 μ.) καὶ τὸ συνέγον τὴν Ὄσσαν καὶ Πήλιον κατάφυτον ὄρος (ὑψ. 1054 μ.). —2) Δύο ὄρη ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, ἓν κλάδος τοῦ Πυξαριᾶ καὶ ἕτερον κλάδος τῆς Δίρφυος (ὑψ. 1200 μ.). —3) Τὸ ἐν Πελοποννήσῳ (ὑψ. 533 μ.) παρὰ τὴν Σκόλλιν καὶ εἰς τὰ ὅρια Ἀχαΐας καὶ Ἠλείας. Ι. Σ. Σ.

—**Μαυροβούνι** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. — 1) Ἀκρωτήριον τῆς Λαυρεωτικῆς μεταξὺ τῶν ὅρμων Θορικοῦ καὶ Δασκαλειοῦ (πλάτ. 37°47' 40" Β., μῆκ. 24°05' 25" 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens) εἰς 3 $^1/_4$ μίλλ. Β. τοῦ φάρου Βρυσάκι.—2) Ἄκρα ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ (πλάτ. 36°43' Β., μῆκ. 22°34' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 3372: Kolpos Lakonikos), 1 μιλλ. νοτίως τῆς πόλεως τοῦ Γυθείου Σ.Ε.Λ.

—**Μαυροβούνι**, ἢ ***Μαῦρο Βουνὶ*** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. —1) Μακρὰ χερσονησώδης προβολή, ἀποφυομένη ἀπὸ τῆς ΝΔ. ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῶν Ἐρυθρῶν τῆς Μικρασίας, ἐπιστεφομένη ἀπὸ μελανωπὸν ὀρθόπαγον (1.044 ποδ.) καὶ ἀπολήγουσα εἰς φερώνυμον ἀκρωτήριον, ἴσως τὴν Coryne τῶν Λατίνων γεωγράφων (πλάτ. 38°27' 05" Β., μῆκ. 26°24' 40" 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna). —2) Ὅρμος τοῦ κόλπου τῶν Ἐρυθρῶν, ὁ σχηματιζόμενος ἐπὶ τῆς προμνησθείσης χερσονησώδους προβολῆς καὶ πρὸς Α. αὐτῆς. —3) Ἡφαιστειογενὴς προβολὴ σχηματίζουσα τὸ ΒΑ. κέρας (πλάτ. 38°56' 50" Β., μῆκ. 21°09' 30" 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia) τοῦ ἐλάσσονος κόλπου τοῦ Κραβασσαρᾶ ἢ Ἀμφιλοχίας ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ (βλ. λ. *Μαύρη*) — 4) Ὀρθόπαγος τῆς παραλίας τῆς Ἤλιδος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κουνουπέλλι καὶ Ἀράξου (πλάτ. 38°13' Β., μῆκ. 21°22' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1676: Gulf of Patras and approaches) καὶ εἰς 3 μίλλ. ἀπὸ τοῦ δευτέρου. —5) Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς νήσου Σαλαμῖνος (ὑψόμ. 1.270 ποδ., πλάτ. 37°55' 40" Β., μῆκ. 23°30' 00" 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens), γνώρισμα εἰς τοὺς ἐκ δυσμῶν καταπλέοντας εἰς τὸν κόλπον τῆς Κούλουρης. —6) Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ (ὑψόμ. 2.560 ποδ., πλάτ. 37°54' 10" Β., μῆκ. 23°48' 00" 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. ὁ ὡς ἄνω 1657) τοῦ πλοκάμου τοῦ Ὑμηττοῦ, τοῦ ἀπολήγοντος μὲ ἀλλαγὰς ὀνομασίας ἐνδιαμέσως εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ζωστήρ. Σ.Ε.Λ.

Μαυροβούνιον (σλαυιστὶ *Τσέρνα Γόρα* (Czerna gora=Μαῦρα βουνά, διεθνῶς διὰ τοῦ κατὰ μετάφρασιν βενετικοῦ ὅρου Montenegro, τουρκιστὶ *Καρὰ Ντάγ*). Χώρα εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, πρώην ἡγεμονία ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Τουρκίας, ἀπὸ τοῦ 1910—1918

Digitized by Google

ἀνεξάρτητον βασίλειον, καὶ ἀπὸ τοῦ 1919 ἑνωθεῖσα μετὰ τῆς Νοτιοσλαυίας καὶ ἀποτελοῦσα, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος αὐτῆς, τὸν νομὸν Ζ·τσκα. Ἀρχικῶς καλουμένη *Ζέτα*, ὠνομάσθη βραδύτερον *Μαυροβούνιον*, εἴτε ἐκ τῶν ὀρέων αὐτῆς, ἅτινα, κεκαλυμμένα παλαιότερον ὑπὸ δασῶν, ἐφαίνοντο μακρόθεν μελανά, εἴτε ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως αὐτῆς Ἰβὰν Τσέρνι (μαύρου), ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Μέχρι τοῦ 1913 εἶχεν ἐμβαδὸν 9080 τ. χλ. καὶ 285.000 κατοίκους. Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, εἰς οὓς συμμετέσχεν ἐναντίον τῆς Τουρκίας, ηὐξήθη ἡ ἔκτασις αὐτῆς εἰς 14.180 τ. χμ. καὶ ὁ πληθυσμὸς εἰς 435.000 κατ. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον περιελαμβάνετο μεταξὺ 41^{0} 52' καὶ 43^{0} 22' βορ. πλ. καὶ 18^{0} 30' καὶ 20^{0} 05' Α. μήκ. καὶ ὡρίζετο πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ πρὸς Δ. κατὰ μέγιστον μέρος ὑπὸ τῆς Δαλματίας καὶ ἐπὶ πλάτους 48 χλμ. ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς, ἐφ' ἧς κεῖνται οἱ δύο μόνοι λιμένες αὐτῆς *Ἀντίβαρι* καὶ *Ντουλτσίνιο*. θ. κ.

—*[Γεωλογ.]* Ἡ ὀρεινὴ χώρα τοῦ Μαυροβουνίου ἀνήκει εἰς τὰς Δειναρικὰς Ἄλπεις καὶ συνίσταται ἐκ τῶν αὐτῶν πετρωμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ἀλβανία. Ἐπικρατοῦν κυρίως ἀσβεστόλιθοι, φέροντες πληθὺν καρστικῶν σχηματισμῶν, σχιστόλιθοι κλπ. γ. κ. γ.

—*[Φυσ.-Οἰκ. Γεωγρ.]* Ἡ χώρα καταλαμβάνεται ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ὑπὸ δύο ὀρεινῶν συγκροτημάτων, ἴσης περίπου σπουδαιότητος, χωριζομένων διὰ τῶν κοιλάδων τῆς Ζέτας καὶ τῆς Μοράτσας. Τὸ δυτικὸν ἐκ τούτων, τὸ κυρίως καλούμενον *Μαυροβούνιον*, ἀποτελεῖ προέκτασιν πρὸς Ν. τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Δαλματίας μὲ ὑψηλοτέρας κορυφὰς τὸ *Ὄριεν* (1895 μ.) καὶ *Λόβτσεν* (1759 μ.). Εἶναι ἐντελῶς ἄνυδρον, μὲ ἀναριθμήτους κυψελοειδεῖς κοιλότητας ἐπὶ τῶν βραχωδῶν ὀροπεδίων. Ἐκ τούτων καταρρέοντα τὰ ὄμβρια ὕδατα σχηματίζουν ἀπώτερον τοὺς ποταμοὺς *Ριέκαν* καὶ *Ζέτα*, οἵτινες μετὰ ροῦν 15 χλμ. χύνονται εἰς τὴν λίμνην τῆς *Σκόδρας*. Τὸ ἀνατολικὸν ὀρεινὸν συγκρότημα, καλούμενον *Μπέρντα* Berda), εἶναι διακλάδωσις τῶν Δειναρικῶν Ἄλπεων καὶ προεκτεινόμενον πρὸς ἀνατολὰς ἑνοῦται μετὰ τῶν βαλκανικῶν ὀρεινῶν ὄγκων. Ὑψηλότεραι κορυφαὶ αὐτοῦ *Ντορμίτορ* (2.606 μ.), *Κὸμ* (2.436 μ.), *Μάγκανικ* (2.174 μ.). Τὸ τμῆμα τοῦτο διαρρέεται ὑπὸ τῶν παραποτάμων τοῦ *Δρίνα*, *Πίβα*, *Τάρα* καὶ *Λίμ*, ἔχει δὲ καί τινας μικρὰς λίμνας, τὰς *Γκορμὲ* καὶ *Πλάβα*. Ἡ μεγάλη λίμνη τῆς *Σκόδρας* ἀνήκει κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου εἰς τὸ Μαυροβούνιον. Κυριωτέρα πεδιὰς εἶναι ἡ τῆς *Ποδγορίτσας*, παρὰ τὴν λίμνην τῆς Σκόδρας, δευτερεύουσαι δέ, μᾶλλον κοιλάδες, αἱ τῆς *Μοράτσας* καὶ *Ζέτας* καὶ ἡ μικρὰ τῆς *Κεττίγνης*. Τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρὸν καὶ δριμὺ

Θυρεὸς τοῦ Μαυροβουνίου.

εἰς τὰ ὄρη, μᾶλλον δὲ θερμὸν παρὰ τὴν θάλασσαν. Μέση θερμοκρασία 11.5° Κ. παρὰ τὴν Κεττίγνην καὶ 15° εἰς τὴν λοιπὴν χώραν.

Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ πενιχρά, ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ σίτου, σικάλεως, γεωμήλων, ἐλαιῶν, σύκων, ἀμυγδάλων καὶ ὀλίγου οἴνου. Τὰ δάση εἶναι σημαντικῶς πυκνά, ἀλλ' ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτῶν δυσχερής, ἐλλείψει μέσων συγκοινωνίας. Ἡ πτηνοτροφία ὅμως καὶ ἡ τυροκομία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμέναι. Ἐπίσης σημαντικὸν πλοῦτον τῆς χώρας ἀποτελεῖ ἡ ἐν τοῖς ποταμοῖς καὶ ταῖς λίμναις ἁλιεία. Ἡ συγκοινωνία δυσχεραινομένη ἕνεκα τῆς ὀρεινῆς φύσεως, εὑρίσκεται καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς πρωτόγονον κατάστασιν. Ὑπάρχουν ἐλάχισται ὁδοὶ καὶ μικρὰ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μήκους 18 χλμ ἀπὸ Βιρπαζὰρ εἰς Ἀντίβαρι. Ἡ βιομηχανία εἶναι ὅλως ἀσήμαντος. Κύριαι πόλεις ἡ ἄλλοτε πρωτεύουσα *Κεττίγνη*, *Ποδγορίτσα*, *Νίκσιτς*, *Ἀντίβαρι*, *Δουλτσίνιο* καὶ *Κλάσιν*.

Μαυροβουνιώτισσες.

Οἱ κάτοικοι, Σέρβοι τὴν ἐθνικότητα, πλὴν 12 500 Ἀλβανῶν καθολικῶν καὶ 14.000 Μωαμεθανῶν, εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, γενικῶς μεγαλόσωμοι καὶ εὐσταλεῖς καὶ ἐξαιρέτου πολεμικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Οἱ τῆς περιοχῆς Μπέρντα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ξανθοί, οἱ δὲ λοιποὶ μελαψοί. Μέχρι πρὸ ὀλίγων εἰσέτι ἐτῶν διετήρουν τὴν πατριαρχικὴν σύνθεσιν τῆς κοινωνίας, διῃρημένοι εἰς φυλὰς καὶ φρατρίας. θ. κ.

—*[Στρατ. Γεωγρ.]* Ἡ κυρία γραμμὴ ἐπιχειρήσεων, πολλάκις χρησιμοποιηθεῖσα παρὰ τῶν Τούρκων, εἶναι ἡ τῆς κοιλάδος τοῦ Ζέτα, ἥτις ἀπὸ τοῦ φρουρίου Νικσὶκ ἀκολουθεῖ τὴν ἡμιονικὴν ὁδὸν πρὸς τὴν πόλιν Κάκο (Cacko) τῆς τέως Ἑρζεγοβίνης (νῦν νομοῦ Μοστάρ). Ἡ ὁδὸς αὕτη ἐχρησιμοποιήθη παρὰ τῶν Τούρκων διὰ τὰς καταπνίξεις ἐπαναστάσεων ἐν Ἑρζεγοβίνῃ καὶ Μαυροβουνίῳ, εἶχε δὲ τὰ φρούρια Σπούζ, Ποδγορίτσα, Μεδὲν καὶ Ζαμπζάκ, ὡς βάσιν ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ζέτα καὶ Μοράτσα. Τὴν 11 Ἰανουαρίου 1916 ἡ στρατιὰ τῶν Αὐστριακῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Κέβες, εἰσήλασεν εἰς Μαυροβούνιον διὰ τριῶν φαλάγγων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Λίμ, διὰ τριῶν δὲ ἄλλων ἀπὸ Ἑρζεγοβίνης καὶ τέλος διὰ δύο ἄλλων ἀπὸ Καττάρου. Αἱ τελευταῖαι κατηυθύνοντο διὰ τοῦ ὄρους Λόβτσεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν Κεττίγνην. ν. ι. κ.

—*[Ἱστορ.]* Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους τὸ Μαυροβούνιον ἀπετέλει τμῆμα τῆς Ἰλλυρίας, εἰς δὲ τὴν πεδιάδα τῆς Ζέτα, καλουμένην Ager Labeatus, σῴζονται εἰσέτι τὰ ἐρείπια τῆς ρωμαϊκῆς πόλεως Dioclea. Κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα οἱ Σέρβοι, καταλαβόντες τὴν χώραν ταύτην, συμπεριλαμβανομένων τῆς λίμνης καὶ τῆς πόλεως τῆς Σκόδρας, ὡς καὶ τῆς παραλιακῆς ζώνης μεταξὺ τοῦ Καττάρο καὶ τοῦ ποταμοῦ Βογιάνο, ὠνόμασαν αὐτὴν Ζέτα καὶ κατέστησαν ἡγεμονίαν ἡμιαυτόνομον ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Σερβίας. Ἡ ἡγεμονία αὕτη ὑπῆρξε τὸ λίκνον τοῦ οἴκου τῶν Νεμανιδῶν, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν Σερβίᾳ ἀπὸ τοῦ 1159 μέχρι τοῦ 1367. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου γόνου ἐκ τῆς δυναστείας τούτης, εἷς Σέρβος χωροδεσπότης, ὀνόματι Βάλτσα, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ἄρχοντα ἀνεξάρτητον τῆς Ζέτα καὶ ἐκυβέρνησεν ἀνενόχλητος.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Τοῦρκοι, καταγαγόντες τὴν μεγάλην κατὰ τῶν Σέρβων νίκην τοῦ Κοσσυφοπεδίου (1389), ἐξηνάγκασαν τὸν ἡγεμόνα τῆς Ζέτα νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν καὶ νὰ καταβάλλῃ φόρον ὑποτελείας. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου Βάλτσα (1421) ὁ Σέρβος Λάζαρος Μπράνκοβιτς ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν Ζέταν. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἀπέκρουσαν τὴν ἐπίθεσίν αὐτοῦ καὶ ἐξέλεξαν ἡγεμόνα τὸν συγγενῆ τῶν Βάλτσα Στέφανον, ἐπονομαζόμενον Τσέρνι (μαῦρον), ὅστις διεξήγαγεν ἡρωϊκοὺς πολέμους κατὰ τῶν Τούρκων ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τοῦ Σκενδέρμπεη. Τοῦτον, θανόντα τῷ 1471, διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰβὰν Τσέρνοβιτς, ὅστις συμμαχήσας μετὰ τῶν Βενετῶν κατήγαγεν ἐνδόξους νίκας κατὰ τῶν Τούρκων, μέχρις οὗ, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῆς Βενετίας, ἠναγκάσθη, ἀφοῦ ἐπυρπόλησε τὴν πρωτεύουσάν του Γιάμπλιακ, νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὄρη τῆς Τσερναγόρας, ὅπου ἵδρυσε τὴν μονὴν τῆς Κεττίγνης (1485) καὶ ἀπέθανε τῷ 1490. Ἐκ τῶν δύο υἱῶν του ὁ Στανίτσα, ἐξισλαμισθείς, ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἡττήθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου, οὗτινος ἡ διακυβέρνησις σημειοῖ τὸν πρῶτον σταθμὸν πολιτισμοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Μαυροβουνίου. Πλὴν τῶν ἄλλων μέτρων ἐσωτερικῆς ὀργανώσεως, ἱδρύθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ὄβοδ τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦ 1566 ἐξετυπώθησαν πλεῖστα θρησκευτικὰ βιβλία διὰ τῶν σλαβικῶν χαρακτήρων τῶν ἐπινοηθέντων ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Κυρίλλου. Ἀλλὰ τῷ 1499, ἵνα εὐαρεστήσῃ τὴν σύζυγον αὐτοῦ, κόρην Βενετῶν πατρικίων, μετέβη εἰς Βενετίαν ἵνα ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ ὁριστικῶς, καὶ ὑπέδειξεν ὡς διάδοχον αὐτοῦ τὸν βλάδικα (ἐπίσκοπον) τῆς Κεττίγνης Βαβίλαν. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου καὶ συνεχῶς μέχρι τοῦ 1852, τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Τερναγόρας, τὸ τρίτον κατὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ σημερινοῦ Μαυροβουνίου, ἄγονον καὶ ἀποκεκλεισμένον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, κατεχομένης ὑπὸ τῶν Βενετῶν καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς Ραγούζης, καὶ ἀπὸ πάσης ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ ἄλλου κόσμου, διεξάγον δὲ συνεχῆ πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων, ἀπετέλεσε καθαρὸν θεοκρατικὸν κράτος, ἐν ᾧ ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ ἐπίσκοπος ἤσκει ἀπεριορίστως πᾶσαν τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐξουσίαν. Μετὰ τὸν Βαβίλαν ἐκυβέρνησαν κατὰ σειρὰν οἱ ἐπίσκοποι Γερμανός, Παῦλος Βασίλειος, Παχώμιος Κομάνιν (1568), Βενιαμὶν (1582), Ρουφῖνος Νιέγος, Μακάριος Κορνετσάριν, Ρουφῖνος Μπόλιεβιτς (1675), Βασίλειος Βελιεκράσκι, Βησσαρίων Βάϊτσα (1689), Σάββας Καλοτζέριτς (1695). Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τούτου, ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ ὁποίου οἱ Τοῦρκοι εἰσβαλόντες κατέλαβον καὶ ἐδῄωσαν τὴν Κεττίγνην, μεθ' ὃ ἀπεσύρθησαν ἀφοῦ ἐγκατέστησαν φρουρὰν εἰς τὸ μεθοριακὸν φρούριον Ὄβοδ, συνελθόντες οἱ Μαυροβούνιοι ἐξέλεξαν ὡς ἐπίσκοπον τὸν Δανῆλον Πέτροβιτς Νιέγον. Οὗτος διὰ λαμπρῶν ἀγώνων κατενίκησε πανταχοῦ τοὺς Τούρκους καὶ ἐπέτυχε τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ρωσίας, ἥτις ἔκτοτε ἔθεσεν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς τὸ μικρὸν Μαυροβούνιον. Ἀλλὰ τῷ 1715 οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον ἐκ νέου τὴν Κεττίγνην. Ὁ Δανῆλος μεταβὰς εἰς Ρωσίαν καὶ ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν μὲ σημαντικὴν χρηματικὴν βοήθειαν, διωργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ ἠδυνήθη νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰρηνικὴν διακυβέρνησιν μέχρι τοῦ 1837. Τὸν Δανῆλον, ἀνακηρυχθέντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἅγιον, διεδέχθη ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Σάββας Β', ὅστις τῷ 1750, μετὰ νέας κατὰ τῶν Τούρκων νίκας, ἀπεσύρθη εἰς τὴν μονὴν τῆς Κεττίγνης, ὑποδείξας ὡς διάδοχον αὐτοῦ τὸν ἐξάδελφόν του Βασίλειον, ὅστις ὅμως ἀπῆλθε μετά τινα ἔτη εἰς Ρωσίαν, ἀφοῦ ἐξέλεξεν ὡς διάδοχόν του τὸν ἀνεψιόν του Πέτρον Πέτροβιτς Νιέγον. Ἐν τῷ μεταξὺ τυχοδιώκτης τις, ὀνόματι Στέφανος ὁ Μικρός, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ βασιλεύσῃ, χωρίζων τὴν πολιτικὴν ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς ἐξουσίας. Τότε ὁ γηραιὸς Σάββας ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῶν Μαυροβουνίων. Ὁ Στέφανος ἐδολοφονήθη τῷ 1778, τὸν δὲ Σάββαν, ἀποθανόντα

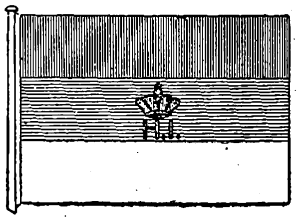

Σημαία τοῦ Μαυροβουνίου.

Μαυροβουνιῶται.

τῷ 1782, διεδέχθη ὁ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου ὑποδειχθεὶς Πέτρος Νιέγος, ὅστις, ὑπὸ τὸ ὄνομα Πέτρος Α', ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων ἀρχηγῶν ἐπισκόπων, κατανικήσας τοὺς Τούρκους ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας καὶ καταλαβὼν τὴν Σκόδραν. Βραδύτερον, ὡς σύμμαχος τῆς Ρωσίας, ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἐν Δαλματίᾳ καὶ κατέλαβε τὸ Κάτταρον, ὅπερ ὅμως

Digitized by Google

διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης (1814) ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Αὐστρίαν. Ἐψήφισε διὰ τῆς συγκληθείσης Σκουψίνας τὸν πρῶτον ἐν Μαυροβουνίῳ θεμελιώδη νόμον. Τῷ 1830 διεδέχθη τοῦτον ὁ Πέτρος Β', ὅστις ἐσυστηματοποίησε τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ἐν πνεύματι φιλελευθέρῳ, ἱδρύσας καὶ γερουσίαν ἐκ τῶν φυλάρχων. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Δανῆλος (1851) παρῃτήθη τῆς ἐπισκοπικῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας καὶ ἐπιφυλάξας εἰς ἑαυτὸν τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ὡς ἡγεμών, ἐπέτυχεν οὕτω τὸν χωρισμὸν τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας, κυρωθέντα ὑπὸ τῆς βουλῆς. Ἡ Ρωσία ἀνεγνώρισε τὸ νέον καθεστώς, ἀλλ' ἡ Τουρκία, ἀποκρούουσα τὴν μεταβολήν, εἰσέβαλεν εἰς τὸ Μαυροβούνιον. Ἡ προέλασις ὅμως ἀνεκόπη ἐπεμβάσει τῆς Αὐστρίας καὶ Ρωσίας. Τῷ 1856 ἐψηφίσθη ὁ νόμος περὶ κληρονομικῆς διαδοχῆς ἐν τῷ θρόνῳ, καὶ ὁ πρῶτος ποινικὸς καὶ ἀστικὸς νόμος. Τῷ 1859 εὐρωπαϊκὴ ἐπιτροπὴ καθώρισε τὰ ὅρια τοῦ Μαυροβουνίου, ἓν ἔτος δὲ βραδύτερον ὁ Δανῆλος ἐδολοφονήθη ἐν Καττάρῳ ὑπὸ ἐξορίστου Μαυροβουνίου. Ἡ βουλὴ ἐξέλεξε τότε ὡς διάδοχον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Νικήτας Α', τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Νικόλαον Πέτροβιτς Νιέγον, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου. Τῷ 1876 τὸ Μαυροβούνιον, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑρζεγοβίνης, συνεπολέμησε μετὰ τῶν Σέρβων κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ ἠτύχησε μετὰ τὰς πρώτας νίκας. Ἀλλ' ἐπεμβάσει τῶν Δυνάμεων διεκόπησαν αἱ ἐχθροπραξίαι καὶ συνῆλθε διάσκεψις ἐν Κωνσταντινουπόλει, καθ' ἣν ἡ ἀδιαλλαξία τῆς Τουρκίας ἐματαίωσε τὴν εἰρήνην. Τότε ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ ἡ Ρωσία καὶ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγ. Στεφάνου ἐπέβαλε τὴν παραχώρησιν εἰς τὸ Μαυροβούνιον τοῦ Νίκσιτς, τοῦ Σπὶτ καὶ Ἀντιβάρεως καὶ ἄλλων σημαντικῶν τμημάτων. Ἀλλὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου (1878) περιώρισε τὰς παραχωρήσεις ταύτας, ἐξασφαλίσαν εἰς τὸ Μαυροβούνιον διέξοδον εἰς τὴν Ἀδριατικήν, μεταξὺ Ἀντιβάρεως καὶ Δουλτσίνιο, καὶ ὑποχρεῶσαν τὴν Πύλην ὅπως ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ. Ἀποκατασταθεισῶν ἐν τῷ μεταξὺ φιλικῶν σχέσεων μετὰ τῆς Τουρκίας, ὁ Νικήτας ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ 1887. Τῷ 1905 ἐψηφίσθη τὸ Σύνταγμα, τῷ 1910 δέ, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντήκοντα ἐτῶν ἡγεμονίας τοῦ Νικήτα, ἀνεκηρύχθη τὸ Μαυροβούνιον εἰς βασίλειον. Κατὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν πόλεμον τὸ Μαυροβούνιον συνεπολέμησε κατὰ τῆς Τουρκίας, ὁ δὲ στρατός του κατέλαβε, κατόπιν μακρᾶς πολιορκίας, τὴν Σκόδραν (13 Ἀπριλίου 1913), ἣν ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἐκκενώσῃ κατόπιν, ἀπειληθέντος ἀποκλεισμοῦ ὑπὸ τῆς Αὐστροουγγαρίας. Εἰς τὸν κατὰ τῶν Βουλγάρων πόλεμον ἐτάχθη μετὰ τῶν Σέρβων καὶ ἐπέτυχε διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τὴν παραχώρησιν τοῦ δυτικοῦ μέρους τοῦ Νόβι Παζὰρ καὶ τμήματος περὶ τὴν λίμνην τῆς Σκόδρας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τὸ Μαυροβούνιον, τοῦ ὁποίου ὁ στρατός, ἀξιώσει τῆς Ρωσίας, εἶχεν ἀναδιοργανωθῆ ὑπὸ τοῦ Σέρβου στρατηγοῦ Γιάνκοβιτς, ἐπὶ τούτῳ μετακληθέντος, συνεταύτισε τὴν τύχην του μετὰ τῆς Σερβίας. Ἀλλὰ μετὰ τὰς πρώτας ἐπιχειρήσεις, τὸν Μάϊον τοῦ 1915, ὁ βασιλεὺς Νικήτας, θεωρῶν ἀντίζηλον τὴν σερβικὴν δυναστείαν καὶ φοβούμενος διὰ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐν περιπτώσει εἴτε ἥττης ἰδίας, εἴτε ἐπικρατήσεως τῆς Σερβίας, προέβη διὰ τοῦ υἱοῦ του πρίγκιπος Πέτρου, καὶ βραδύτερον διὰ τοῦ διαδόχου Δανήλου, εἰς μυστικὰς προτάσεις πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ὅπως ταχθῇ ὑπὲρ αὐτῆς, ἐπ' ἀνταλλάγματι τῆς παραχωρήσεως τῆς δυτικῆς Σερβίας καὶ τῆς βορείου Ἀλβανίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μαυροβουνιωτικὴ βουλή, πληροφορηθεῖσα περὶ τῶν διαπραγματεύσεων τούτων, ἐψήφισεν ὁμοθύμως τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου μέχρις ἐσχάτων. Μετ' οὐ πολὺ ὁ αὐστριακὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς Μαυροβούνιον καὶ τότε (Ἰανουάριος 1916) ὁ Νικήτας ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Φραγκῖσκον Ἰωσήφ, προτείνων συνθηκολόγησιν. Ἀλλ' ἀποκρουσθείσης τῆς αἰτήσεώς του ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Γαλλίαν, ἐνῷ ὁ υἱός του, πρίγκιψ Μίρκο, μεταβὰς εἰς Βιέννην προσεπάθησεν ἐπὶ ματαίῳ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνομολόγησιν χωριστῆς εἰρήνης τοῦ Μαυροβουνίου μετὰ τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν. Μετὰ τὴν ἀνακωχήν, τὴν 12 Νοεμβρίου 1918, ὁ μαυροβουνιωτικὸς λαός, συνελθὼν εἰς συνέλευσιν ἐν Ποδγορίτσᾳ, ἐκήρυξεν ἔκπτωτον τοῦ θρόνου τὸν Νικήταν καὶ τὴν δυναστείαν αὐτοῦ καὶ ἐψήφισε τὴν ἕνωσιν τοῦ βασιλείου μετὰ τῆς Σερβίας. Θανόντος τῷ 1921 τοῦ Νικήτα, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Δανῆλος παρῃτήθη τῶν πλατωνικῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ τοῦ μαυροβουνιωτικοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ ἀνεψιοῦ του Μιχαήλ. Ἡ ἕνωσις μετὰ τῆς Σερβίας ἐγένετο ἔκτοτε πραγματικὴ καὶ ὁριστική, τῷ δὲ 1925 ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἐπεσκέφθη διὰ πρώτην φορὰν ἐπισήμως τὸ Μαυροβούνιον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Sima Miloutinovitch*, «Ἱστορία τοῦ Μαυροβουνίου» (σερβιστὶ 1835).—*S. Gopcevic*, «Montenegro und die Montenegriner» (1877),—*Coquelle*, «Histoire du Montenegro et de la Bosnie» (1895),—*S. Copcevic*, «Geschichte von Montenegro»(1914).—*P. Shotch* «Bibliografia del Montenegro» (1924).

θ. κ.

— **Μαυροβουνίου** ***Ἐκκλησία.*** Ἡ μητρόπολις τῆς Κεττίγνης, ὑπὸ τὴν ὁποίαν, τοὐλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1700, ὑπήγοντο ἐκκλησίαι καὶ ἄλλων χωρῶν, ἐκτὸς ἐκείνων, αἵτινες ἀπετέλεσαν ἔπειτα τὸ βασίλειον τοῦ Μαυροβουνίου, ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου τοῦ Ἰπέκ, οὕτως ὥστε ὁ μητροπολίτης τῆς Κεττίγνης ἦτο «ἔξαρχος τοῦ θρόνου τοῦ Ἰπέκ». Ἡ ἐξάρτησις αὕτη ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου τοῦ Ἰπὲκ διήρκεσε μέχρι τῆς καταργήσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Μαυροβουνίου πολιτικῶς ἀνεξαρτήτου, ὁπότε ἀνεγνωρίσθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀνεξαρτησία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1516 ὁ μητροπολίτης τοῦ Μαυροβουνίου, ὁ βλάδικα, ἤσκει καὶ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν πλὴν τῆς στρατιωτικῆς, οὕτως ὥστε ὁ μητροπολίτης ἦτο ἐκκλησιαστικὸς καὶ πολιτικὸς ἄρχων. Ἐνῷ δὲ κατ' ἀρχὰς οἱ βλάδικα ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀπὸ τοῦ 1697 ὁ βλάδικα Δανιὴλ ὁ Α' (1697—1737) ἐξησφάλισε τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1852 ὁ Δανῆλος ἀνεγνωρίσθη ὡς πολιτικὸς ἄρχων, οὕτως ὥστε ἐχωρίσθη ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τῆς ἐκκλησιαστικῆς, τοῦ μητροπολίτου Κεττίγνης ἀσκοῦντος μόνον τὴν ἐκκλησιαστικήν. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Μαυροβουνίου διῳκεῖτο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανονικῶν διατάξεων τῶν περιεχομένων ἐν τῷ σλαυϊκῷ πηδαλίῳ, τῷ «Krmcija Knjiga», μέχρις οὗ ἐξεδόθησαν οἱ ἀκόλουθοι εἰδικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι: Περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς θεολογικῆς σχολῆς (28 Ἰουλίου 1887). Περὶ μισθοδοσίας τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου (24 Φεβρουαρίου 1900). Περὶ ταμείου πρὸς συντήρησιν τῶν ἀνικάνων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν αὐτῶν (8 Φεβρουαρίου 1901). Περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἁγίας συνόδου (30 Δεκεμβρίου 1903) καὶ περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἐπισκοπικοῦ συμβουλίου (1 Ἰανουαρίου 1904). Ἅπαντες οἱ νόμοι οὗτοι ἐξεδόθησαν ὁμοῦ τῷ 1904 ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ τυπογραφείου. Ἀπὸ τοῦ 1918, ὅτε τὸ Μαυροβούνιον ἡνώθη μετὰ τῆς Νοτιοσλαβίας, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Μαυροβουνίου ὑπήχθη ὑπὸ τὸν μητροπολίτην, τὸν ἔπειτα πατριάρχην, τοῦ Βελιγραδίου. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μαυροβουνίου εἶναι πάντες σχεδὸν ὀρθόδοξοι, ἐλάχιστοι δὲ εἶναι οἱ Μωαμεθανοὶ καὶ οἱ καθολικοί, τῶν ὁποίων ὁ ἐπίσκοπος ἑδρεύει εἰς Ἀντίβαρι.

κ. ι. δ.

Μαῦρο βουνὸ *[Γεωγρ.]*. —1) Πευκόφυτον ὄρος κατὰ τὰ βόρεια τῆς Ἀττικῆς μεταξὺ τῶν χωρίων Ὠρωποῦ καὶ Μπούγας (ὕψος 348 μ.). —2) Παράκτιον ὄρος κατὰ τὰ ΝΑ. τῆς Ἀττικῆς προεκτεινόμενον ΝΑ. τοῦ ὅρμου Πορτορράφτη καὶ καταπῖπτον εἰς τὸ ἀκρωτήριον Τσουργέλι (ὕψος 406μ.).

ι. Σ. Σ.

μαυροβουσκιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *συκῆ ἡ κοινή*.

Μαυρόγεια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Γεωργίου τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δεγλέσι*. Κάτ. (1928) 135.

χ. Δ.

μαυρογένης (ὁ)· ὁ ἔχων μαῦρον γένειον.

Μαυρογένης. Ὄνομα οἰκογενείας τῆς Μυκόνου, πιθανῶς βυζαντινῆς καταγωγῆς, κατ' ἄλλους δὲ ἐνετικῆς, συγγενευούσης μὲ τοὺς Μοροζίνας. Κλάδοι τῆς οἰκογενείας ἀνευρίσκονται εἰς Πάρον καὶ Κρήτην. Ἡ αἴγλη τῆς οἰκογενείας ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν *Νικόλαον*, ὅστις γεννηθεὶς τῷ 1738 ἐν Μυκόνῳ, ἀπέθανεν ἡγεμὼν τῆς τε Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυΐας τῷ 1790, ἀφοῦ διεβίωσε μέσῳ τιμῶν ἐπιζήλων. Υἱὸς τοῦ ὑποπροξένου τῆς Αὐστρίας ἐν Μυκόνῳ, ἔτυχε τοιαύτης ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς, ὥστε κατέπληξε τὸν καπουδὰν πασᾶν γαζῆ-Χασὰν πασᾶν, τὸν Τζεζαερλῆν, τὸν κοινῶς Μουστάκαν ἀποκαλούμενον. Ὁ πανίσχυρος οὗτος στόλαρχος, παραλαβὼν νεαρώτατον ἀκόμη τὸν *Νικολάκη ἐφένδην*, ὡς ἀμέσως ἀπεκλήθη, διώρισεν αὐτὸν κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνεπίσημον γραμματέα του, κατόπιν δὲ διερμηνέα τοῦ στόλου, μὲ ὑψηλὴν δικαιοδοσίαν εἰς τὸν Ταρσανᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Τούρκου ναυάρχου πρὸς εἰρήνευσιν τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τῶν ἐπιδρομέων Τουρκαλβανῶν, Σαρηγκιουλήδων καὶ ἄλλων ἀγρίων ὀρδῶν, ὁ Νικολάκη ἐφένδης διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον, κατώρθωσε δὲ ν' ἀνυψώσῃ τὸ ἐν Πελοποννήσῳ πολεμικὸν ἑλληνικὸν στοιχεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου κυρίως κατεβλήθησαν οἱ ἐπιδρομεῖς καὶ ἐξεδιώχθησαν. Ὅσοι ὅμως δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ Νικολάου Μαυρογένους καὶ δὲν ἔστερξαν νὰ προσκυνήσουν τὸ κράτος, τὸ κατ' αὐτὸν καλῶς ἐκπροσωπούμενον ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, ὑπέστησαν ἀμείλικτον διωγμόν, καταλήξαντα εἰς τὴν τραγῳδίαν τῶν Κολοκοτρωναίων. Τῷ 1786, συνεπείᾳ διαφόρων μεταβολῶν εἰς τὴν μεγάλην βεζυρείαν, ὁ Νικόλαος Μαυρογένης, ἔμπιστος πάντοτε τοῦ Χασὰν πασᾶ, διωρίσθη ὁσποδάρος τῆς Βλαχίας, τῷ δὲ 1788, ἀνέλαβε καὶ τῆς Μολδαυΐας τὴν ἡγεμονίαν, ἵνα ἀντεπεξέλθῃ νικηφόρως κατὰ τῶν αὐστριακῶν ραδιουργιῶν, αἵτινες ἠπείλουν αὐτόθι τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οἱ Τοῦρκοι ἐνίκων τοὺς Αὐστρορώσους, καθ' ὧν εἶχον κηρύξει τὸν πόλεμον. Μετὰ τὴν τουρκικὴν ὅμως ἧτταν παρὰ τὸ Χοττίν, ὁ μὲν στόλαρχος Χασὰν πασᾶς διωρίσθη μέγας βεζύρης, ὁ δὲ ὁσποδάρος Νικόλαος Μαυρογένης, ἀρχιστράτηγος. Μεγάλαι δυνάμεις τουρκικοῦ στρατοῦ ἐστάλησαν τότε πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' εἴτε διότι τὰ ρωσικὰ στρατεύματα τοῦ Σουβάρωφ ἦσαν ἰσχυρά, εἴτε διότι τὰ τουρκικὰ κατεπρόδωσαν τὸν ἀρχιστράτηγον, Χριστιανὸν ὄντα, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1789, ἡ συναφθεῖσα μάχη τοῦ Φωξανίου μετετράπη εἰς τραγικὴν ἧτταν τῶν Τούρκων, ἡ δὲ ἅλωσις τοῦ Ριμνίκου καὶ τοῦ Ἰσμαηλίου ἐγένετο ἀφετηρία σπαρακτικῆς σφαγῆς πολλῶν χιλιάδων Μουσουλμάνων. Ἐκ τούτου ὀργισθεὶς ὁ σουλτᾶνος Σελήμ, τοῦ ὁποίου ἡ βασιλεία ἐγκαινιάζετο μὲ τοιαύτας καταστροφάς, ἀπέστειλε καπιτσῆν εἰς Μολδαυίαν καὶ ἀπεκεφάλισε τὸν Νικόλαον Μαυρογένην, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1790. Ἄλλα σημαίνοντα μέλη τῆς οἰκογενείας εἶναι τὰ ἑξῆς:

— 1) ***Στέφανος*** (1750 — 1821). Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου καὶ ἀνάστημα αὐτοῦ κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐν Φαναρίῳ. Ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων Φαναριωτῶν τῆς ἐποχῆς του. Νεαρώτατος ἐξελέγη μέγας λογοθέτης τῆς Ἐκκλησίας καὶ διετέλεσεν ἔμπιστος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Διατελέσας ἐπανειλημμένως διερμηνεὺς τοῦ στόλου, ὑπὸ τὸν Σερεμὲτ βέην καὶ τὸν Δελῆ-Ἀμπτουλλὰχ πασᾶν, ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Βοσπόρῳ ἔπαυλίν του, ὅπου καὶ βαθύγηρως ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

— 2) ***Ἀπόστολος.*** Ἀγωνιστής, γεννηθεὶς ἐν Μυκόνῳ τῷ 1770. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Παταύιον τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐργασθεὶς ὡς Φιλικός, κατῆλθεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησεν εἰς δημοσίας θέσεις, καὶ ἀπέθανε τῷ 1873.

— 3) ***Νικόλαος.*** Υἱὸς τοῦ Στεφάνου Μαυρογένους. Διετέλεσε σπαθάρης ἐν Μολδαυίᾳ, ἀποσυρθεὶς κατόπιν καὶ ἀποθανὼν ἐν Μυκόνῳ. Ὑπῆρξε πατὴρ τῆς Μαντοῦς *Μαυρογένη* (βλ. λ.).

— 4) ***Ἰωάννης.*** Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Στεφάνου. Ὑπηρέτει ἐν Βλαχίᾳ περὶ τὸ 1785, ὅτε συνεδέθη μετὰ τοῦ Ρήγα Βελεστινλῆ, οὗ ἠσπάσθη τὰς ἀρχάς. Εἰς βαθὺ γῆρας εἰργάσθη ὑπὲρ ἐπικρατήσεως τῶν ἀρχῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ὁ υἱός του *Ἀλέξανδρος Μαυρογένης* διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐν Βιέννῃ.

— 5) ***Σπυρίδων*** (1816—1902). Υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ βραδύτερον διωρίσθη ἀρχίατρος τοῦ σουλτάνου Ἀμπτοὺλ-Χαμὶτ τοῦ Β'. Τούτου υἱὸς ὁ *Ἀλέξανδρος Μαυρογένης πασᾶ*, σπουδάσας ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις, διετέλεσεν ἀνώτατος ἀξιωματοῦχος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, γραμματεὺς τοῦ σουλτάνου, πρεσβευτὴς ἐν Οὐασιγκτῶνι, σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ τῷ 1902 ἡγεμὼν τῆς Σάμου.

Γ. Δ. Κ.

— **Μαυρογένης.** Ἱστορικὴ οἰκογένεια, κλάδος τῆς προηγουμένης, ἐκ Λάκκων τῆς Κυδωνίας Κρήτης, ἥτις παρέσχε πολλοὺς ἀγωνιστὰς εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ 1821 καὶ ἑξῆς ἀγῶνας τῆς Κρήτης. Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ἐγκατεστάθησαν κατ' ἀρχὰς ἔξωθεν τῶν Χανίων, εἰς Βαμβακόπουλον, ὅπου ἐφύτευσαν τὴν σῳζομένην πελωρίαν πλάτανον τοῦ Μαυρογένη. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ὅμως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Δασκαλογιάννη ἀνῆλθον, λόγῳ τῶν τουρκικῶν πιέσεων, εἰς Λάκκους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ *Σταματίου Μαυρογένη*. Κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ οἴκου εἶναι:

— 1) ***Στυλιανός, Γεώργιος, Ἐμμανουὴλ*** καὶ ***Σταμάτιος***, φονευθέντες τῷ 1828 εἰς Ἁγιὰν Κυδωνίας.

— 2) ***Ἐμμανουήλ***, υἱὸς τοῦ Σταματίου, γεννηθεὶς ἐν Λάκκοις τῷ 1808 καὶ ἀποθανὼν ἐν Συρίλι τῷ 1884. Οὗτος ἦτο ὁ κυριώτερος ὑποκινητὴς τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1858, ἥτις καὶ ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη «Τὸ κίνημα—Στὸν καιρὸ—τοῦ Μαυρογένη». Οἱ συνελθόντες τότε εἰς Ἁγίαν Κυριακὴν Κυδωνίας διώρισαν αὐτὸν γενικὸν ἀστυνόμον. Μετὰ τὸ κίνημα τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Ἀθήνας, ὅπου κατετάχθη εἰς τὸ πρότυπον τάγμα. Ἀπολυθέντων δὲ τῶν ἐν τούτῳ ὑπηρετούντων Κρητῶν κατῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὴν ἐγχώριον χωροφυλακὴν ὡς λοχαγός. Μετέσχε κατόπιν ἐνεργῶς τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1866 καὶ 1878 ὡς ἀρχηγὸς τῆς δυτικῆς Κυδωνίας.

— 3) ***Σταμάτιος***, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου, διακριθεὶς καὶ πληγωθεὶς ἐν Ἁλυκιανοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, μετὰ τὴν ὁποίαν διωρίσθη ταγματάρχης τῆς κρητικῆς χωροφυλακῆς, ἀπομακρυνθεὶς ταύτης τῷ 1889. Τῷ 1897 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ πύργου τῶν Βουκολιῶν.

Ε. Γ.

— **Μαυρογένους,** ***Μαντώ.*** Μία τῶν ἡρωΐδων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Θυγάτηρ τοῦ σπαθάρη *Νικολάου Μαυρογένους*, κατῆλθεν ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος ἐκ Τεργέστης εἰς Μύκονον μετὰ τοῦ πατρός της. Ὡραία νεᾶνις, φιλοκίνδυνος καὶ εὐ-

Digitized by Google

κατάστατος, ἐπεδίωξεν εὐθὺς ἀμέσως νὰ ἀφιερώσῃ τὴν ἐπιβολήν της εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς πατρίδος. Ἐξώπλισεν ὅθεν δύο πλοιάρια καὶ κατεδίωξε τοὺς πειρατάς, ὅσοι, ἐπωφεληθέντες τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, εἶχον ἐπέλθει κατὰ τῶν Κυκλάδων καὶ μάλιστα τῆς Μυκόνου. Κατόπιν ὠργάνωσε σῶμα πολεμιστῶν, περιβληθεῖσα δὲ ἀνδρικὴν ἐνδυμασίαν ἐξεστράτευσε καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους ἐκστρατείας καὶ δὴ εἰς τὴν πρώτην κατὰ τῶν Τούρκων τῆς Καρυστίας τῷ 1822. Γνωρισθεῖσα μὲ τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην, ἐπεδίωξε ν' ἀφιερωθῇ εἰς αὐτόν, καταπολεμούμενον ὑπό τε τῶν κοτζαμπάσηδων καὶ τῶν Φαναριωτῶν ἐν τῷ φανερῷ καὶ τῶν πο-

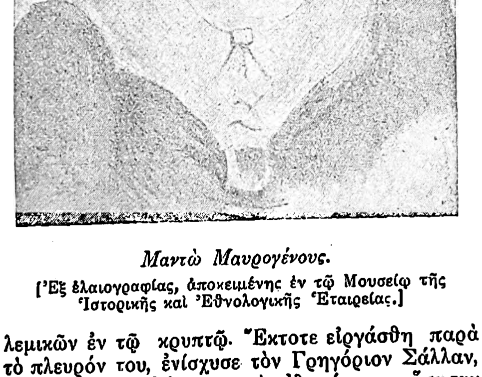

Μαντὼ Μαυρογένους.
[Ἐξ ἐλαιογραφίας, ἀποκειμένης ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας.]

λεμικῶν ἐν τῷ κρυπτῷ. Ἔκτοτε εἰργάσθη παρὰ τὸ πλευρόν του, ἐνίσχυσε τὸν Γρηγόριον Σάλλαν, χάριν τοῦ Ὑψηλάντου, καὶ ἐδαπάνησεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν της εἰς πράξεις φιλογενεῖς. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ὁ κυβερνήτης Καποδίστριας ἀνεγνώρισε τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας της καὶ τῇ παρεχώρησεν οἴκημα ἐν Ναυπλίῳ. Δυσάρεστα ὅμως ἐπεισόδια τὴν κατέθλιψαν καὶ τὴν ἠνάγκασαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου ν' ἀποχωρήσῃ εἰς τὴν πατρίδα της Μύκονον, ἔνθα μετ' ὀλίγον περιωρίσθη διαταγῇ τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη. Ἐκεῖ ἀπέθανεν εἰς βαθεῖαν πενίαν τῷ 1848. Γ. Δ. Κ.

μαυρογῆ (ἡ)· δημοτ., γῆ μαύρη, χῶμα μελανόν.

Μαυρογιάννη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 134. Κεῖται ἐπὶ λόφου πλησίον παραποτάμου τοῦ Εὐρώτα, ἔχει κλῖμα ἐλῶδες καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Ἔχει δάση ἐκ θάμνων καὶ δρυῶν, παράγει δημητριακὰ καὶ ἔχει μικρὰν κτηνοτροφίαν. Μετὰ τῆς Τριπόλεως συγκοινωνεῖ κατ' ἀρχὰς μὲ βατὴν (ὥρ. 2) καὶ εἶτα μὲ ἁμαξιτὸν ὁδὸν (χλμ. 12). Εἰς δίωρον ἀπόστασιν (διὰ βατῆς ὁδοῦ) διέρχεται καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τῶν ΣΠΑΠ. Δ. Ε. Μ.

Μαυρογιάννης, *Ἀθανάσιος*. Ἠπειρώτης τὴν καταγωγήν, ἐγεννήθη τῷ 1874 ἐν Κερκύρᾳ, ἔνθα καὶ διήνυσε τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Παρισίοις, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1898. Τῷ 1906 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς γενικῆς παθολογίας, ἐχρημάτισε δὲ καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ ἰατροδικαστικοῦ ἐργαστηρίου. Ἀπεβίωσε τῷ 1907, κληροδοτήσας εἰς τὸ πανεπιστήμιον μικρὸν ποσὸν πρὸς ἵδρυσιν φερωνύμου ἰατρικοῦ διαγωνίσματος, δὶς μέχρι τοῦδε τελεσθέντος. Συνέγραψε: «Sur la toxicité de la sueur», «Ρευστοποίησις τῆς πηκτῆς ὑπὸ τῶν μικροβίων» (Ἀθῆναι 1903), «Περὶ τοῦ κλίματος τῆς Κερκύρας» κλπ.

— **Μαυρογιάννης, *Γεράσιμος*.** Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τῷ 1823 καὶ ἀπέθανε τῷ 1905. Ἐπεδόθη εἰς μελέτας ἱστορικὰς καὶ φιλολογικάς, σπουδάσας καὶ ζωγραφικήν. Τῷ 1858 ἐξέδωκε τὸ τομίδιον «Ποιητικὴ συλλογή». Κατὰ τὰ ἔτη 1860 καὶ 1861, ἐπιθυμῶν νὰ ἀναμειχθῇ ἐνεργῶς εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας, ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς ἐλευθερίας». Εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν τοῦ 1863 ἐξελέγη πληρεξούσιος καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον βουλευτής. Διετέλεσε πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Μασσαλίᾳ καὶ Τεργέστῃ καὶ τὰ ἔτη 1882—1885 γενικὸς πρόξενος ἐν Μασσαλίᾳ. Ἐχρημάτισε καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις σχολείου τῶν τεχνῶν. Τῷ 1862 ἐξέδωκεν εἰς μετάφρασιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ: «Βιογραφίαν μετὰ εἰκόνων τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς Ἰταλίας». Τῷ 1891 ἐξέδωκε τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἰονίων νήσων», ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1797 καὶ λήγουσαν τῷ 1851 (τόμοι 2). Τῷ 1893 ἐξέδωκε τὸ ἔργον: «Βυζαντινὴ τέχνη καὶ Βυζαντινοὶ καλλιτέχναι».

— **Μαυρογιάννης, *Κωνσταντῖνος*.** Ἕλλην ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1816 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1861. Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ τῷ 1843 διωρίσθη ἐπίτιμος καθηγητὴς τῆς κλινικῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἐδίδαξε δ' ἐπὶ βραχύ, ἀναγκασθείς, λόγῳ κλονισμοῦ τῆς ὑγείας του, ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ὑπηρεσίας κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος. Συνέγραψε: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ κλίματος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ζωϊκῆς οἰκονομίας τῶν κατοίκων» (Ἀθῆναι 1841), «Πρῶται γραμμαὶ μιᾶς ἰατρικῆς τοπογραφίας καὶ καταστατικῆς τῆς Πελοποννήσου» («Ἐρανιστής» (1842), σελ. 293—325 καὶ 536—554).

Μαυρόγλου, *Ἀποστόλης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἴνου τῆς Θρᾴκης, φονευθεὶς κατὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ψαρῶν τῷ 1824. Α. Θ. Γ.

Μαυρογόνατος, *Δαυῒδ Ἠλίας*. Ἑβραῖος ἔμπορος, διαμένων ἐν Ρεθύμνῃ (τῆς Κρήτης) κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τῷ 1453 ἐμήνυσεν εἰς τὰς ἑνετικὰς ἀρχὰς τὸν πρόκριτον Ρεθύμνης Σήφην Βλαστόν, ὡς μελετῶντα ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Ἑνετῶν. Ὁ Βλαστὸς καὶ ἡ σύζυγός του μετὰ τῶν τέκνων των, συλληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ἐθανατώθησαν οἰκτρῶς ἐν τῇ φυλακῇ, ὁ δὲ Μαυρογόνατος, ἀμειφθεὶς γενναίως ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, μετηνάστευσεν εἰς Ἑνετίαν μέχρι τοῦ 1462, ὅτε, ἐπανελθὼν εἰς Ρεθύμνην, ἐμήνυσε τοὺς προκρίτους Ἰωάννην καὶ Γεώργιον Γαβαλάδες ὡς συνωμοτοῦντας κατὰ τῶν Ἑνετῶν καὶ ἐπέτυχε καὶ τούτων τὴν ἐξόντωσιν. Ἡ ἑνετικὴ κυβέρνησις, ἀμείβουσα τὰς ὑπηρεσίας του, ἔδωσεν αὐτῷ 3 χιλιάδας φλωρίων καὶ προσέτι ἐπεδίκασεν αὐτῷ ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν ἐκ 500 φλωρίων μεταβιβαζομένην καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους του, πλέον δὲ τούτων ἐπεχορήγησεν αὐτῷ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐν Κρήτῃ Ἑβραίοις διάφορα προνόμια. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μαυρογονάτου διετηρήθησαν ἐν Κρήτῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῆς νήσου (1669), ὅτε μετηνάστευσαν εἰς Κέρκυραν. Ν. ΚΛΣ

Μαυρογιῶργος, *Ἀθανάσιος*. Ἐκ τῶν καλυτέρων πολεμιστῶν τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη. Ἔπεσε μαχόμενος ὑπὸ τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν εἰς τὴν Ναύπακτον τῷ 1828. Γ. Δ. Κ.

Μαυρογορδᾶτος· βλ. *Μαυροκορδᾶτος*.

μαυροδάφνη (ἡ). Εἷς ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἑλληνικῶν οἴνων, κατατασσόμενος εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν γλυκέων ἐπιδορπίων οἴνων. Μαυροδάφνη παράγεται εἰς τὰ θερμὰ κλίματα ἐξ ὑπερωρίμων σταφυλῶν, ὀνομαστοτέρα δὲ εἶναι ἡ τῆς περιφερείας τῶν Πατρῶν. Ὁ οἶνος οὗτος, ὡς παραγόμενος ἐξ ὑπερωρίμων καὶ ἡλιασμένων σταφυλῶν (κυρίως τῆς ποικιλίας φιλέρι), εἶναι ἰσχυρὸς εἰς οἰνόπνευμα (17 βαθμῶν περίπου) καὶ πλούσιος εἰς ἐκχύλισμα. Συνήθως, μετὰ τὸ πέρας τῆς ζυμώσεως, προστίθεται πρὸς βελτίωσιν τῆς γεύσεως καὶ μικρὰ ποσότης παλαιοῦ ἀποστάγματος οἴνου. Διὰ τῆς παλαιώσεως ἐπαυξάνεται σημαντικώτατα ἡ ἀξία του. Κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὴν ποιότητα εἶναι ἴσος πρὸς τὰς καλυτέρας ποιότητας τοῦ οἴνου Πόρτο, ἐξάγεται δὲ εἰς σημαντικὰς ποσότητας ἐξ Ἑλλάδος καὶ δὴ εἴτε εἰς βαρέλια εἴτε εἰς φιάλας χωρητικότητος 0,7 λίτρου. Σ. Γ.

Μαυροδένδρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐορδαίας (Καϊλαρίων) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἴδιαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται μεταξὺ Κοζάνης καὶ Πτολεμαΐδος παρὰ τὴν Δ. παραλίαν τῆς Κιτρίνης λίμνης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καραγάτς*. Κάτ. (1928) 1.084. Χ. Δ.

μαυροδημιά (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος*.

Μαυροδῆμος. Ἁρματωλὸς ἐκ Ξηρομέρου, ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *Μαυροματαίων* (βλ. λ.). Ἀναφέρεται ὡς δράσας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770 μετὰ τῶν Γριβαίων, τοῦ Τσέλιου Λαχούρη καὶ λοιπῶν, ὑπῆρξε δὲ ἐκ τῶν διασωθέντων ἀπὸ τὴν τραγῳδίαν, ἥτις ἐξετυλίχθη εἰς τὴν ἔκτοτε γνωστὴν θέσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τῶν Γριβαίων τὰ κόκκαλα». Γ. Δ. Κ.

Μαυροζαχάρης, *Γεώργιος*. Κρὴς ἀγωνιστὴς καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Κουσὲ τῆς ἐπαρχίας Καινουρίου. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 διέπρεψεν, ἐπιζήσας δὲ αὐτοῦ ἀπέθανεν ἐν Νάξῳ, λοχαγὸς τῆς βασιλικῆς φάλαγγος. ΕΡ. Μ.

Μαυροζούμενος, ἡ *Μαυροζούμενα* *[Γεωγρ.]*. Νέον ὄνομα μεγάλου χειμάρρου τῆς Μεσσηνίας, τῆς ἀρχαίας *Βαλύρας* (βλ. λ.).

Μαυροζούμης, ἡ ***Μαυροζώμης*.** Ὄνομα ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Πελοποννήσου, ἀκμασάσης κατὰ τὸν ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνα. Διασημότεροι ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

1) *Θεόδωρος Μαυροζούμης*. Τυχὼν τῆς εὐνοίας τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (1143—1180), προσελήφθη σύμβουλος αὐτοῦ, τῷ δὲ 1170, προχειρισθεὶς εἰς ναύαρχον, ἀπεστάλη ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στόλου ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ Ἀνδρονίκου Κοντοστεφάνου εἰς τὴν ἐκστρατείαν, ἣν ὁ βασιλεὺς Μανουήλ, ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀμαλρίχου (Amaury I, 1162—1173), ἔπεμψε κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Συμμετέσχεν ὡσαύτως εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν (1174—1176) τοῦ βασιλέως Μανουὴλ Α' κατὰ τοῦ σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου.

2) *Ἰωάννης Μαυροζούμης*. Διαμένων ἐν Πελοποννήσῳ τῷ 1185, διετάχθη νὰ ἔλθῃ μετὰ στρατιωτικῆς τινος δυνάμεως εἰς Μακεδονίαν, καθ' ὃν χρόνον ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Γουλιέλμος Β', ἀποβιβασθεὶς εἰς Δυρράχιον τῆς Ἀλβανίας, ἐβάδιζε κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Ἰωάννης εἰσῆλθε τότε εἰς τὴν ἀπειλουμένην πόλιν, ἀλλ' ἀντιληφθεὶς ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἦτο ματαία, ἕνεκα τῆς ἀθλιότητος τῶν διοικούντων τὴν φρουρὰν στρατηγῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ φοβούμενος νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα μὴ ἐκτεθῇ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου Α', προῆλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν ἐπιδρομέων καὶ παρέμεινεν εἰς Θεσσαλονίκην μετὰ τὴν ὑπὸ τούτων ἅλωσιν τῆς πόλεως.

3) *Μανουὴλ Μαυροζούμης*. Διαμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δ' σταυροφορίας, ἀπεσύρθη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (τῷ 1204) εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ προσεπάθησε νὰ ἱδρύσῃ ἴδιον ἐκεῖ κράτος· ἵνα δὲ προσεταιρισθῇ τὸν σουλτᾶνον τοῦ Ἰκονίου Καϊχοσρόην, ἔδωκεν αὐτῷ ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα του. Λαβὼν παρὰ τούτου στρατεύματα, κατέλαβε τὴν περὶ τὸν Μαίανδρον χώραν καὶ μετ' ὀλίγον προῆλθεν εἰς σύγκρουσιν μετὰ τοῦ ἱδρύσαντος τότε τὸ ἐν Νικαίᾳ βασίλειον Θεοδώρου Λασκάρεως, ἐν τέλει δὲ εἰρήνευσε μετ' αὐτοῦ, ἀναγνωρισθεὶς ἀνεξάρτητος ἄρχων τῆς πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ Μαιάνδρου χώρας μέχρι Χωνῶν καὶ Λαοδικείας. Ν. ΚΛΣ

Μαυροθάλασσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μουνούχι*. Κάτ. (1928) 514. Κεῖται παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Ἀχινοῦ, ἔχει κλῖμα ἑλῶδες καὶ ὑδρεύεται ἐκ πλησίον διαρρέοντος χειμάρρου. Ἔχει καλλιεργησίμους ἐκτάσεις 5.000 στρεμ, τρέφει δὲ αἰγοπρόβατα (3.000) καὶ ἄλλα χονδρὰ ζῷα (2.000). Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Πύργος* (κάτ. 113) καὶ *Τράγιλος* (πρῴην *Τσερκὲζ-Μαχαλᾶ*, κάτ. 300). Ἡ Μαυροθάλασσα μετὰ τῆς Νιγρίτης συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Δ. Ε. Μ.

μαυροθαλασσίτης (ὁ)· ὁ προερχόμενος ἀπὸ τὴν Μαύρην θάλασσαν, ὁ κάτοικος τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου πόντου, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν *ἀσπροθαλασσίτην*.

Μαυροθαλασσίτης, *Ἀλέξιος*. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Πόντου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Διετέλεσε πρὸ τοῦ 1821 ἁρματολὸς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἔνθα ἐγνωρίσθη μετὰ πολλῶν ἐκεῖ Κρητῶν, ὥστε ἅμα ὡς ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις ἀπῆλθε μετὰ πολλῶν συμπατριωτῶν του εἰς Ὕδραν καὶ κατ' Ὀκτώβριον 1821 κατῆλθεν εἰς Κρήτην, ἄγων σῶμα ἐξ 120 πολεμιστῶν Μικρασιατῶν καὶ ἄλλων Ἑλλήνων, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων συμμετέσχεν εἰς πλείστας μάχας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Κυδωνίας, Ρεθύμνης, Ἀμαρίου καὶ Μυλοποτάμου, διακριθεὶς πανταχοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν του, δι' ὃ καὶ ἐτιμήθη, κατ' Ἀπρίλιον 1822, διὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταγματάρχου. Εἰσβαλὼν εἶτα μετὰ τοῦ Π. Ζερβουδάκη καὶ ἄλλων ἀρχηγῶν εἰς Μαλεβύζιον, ἐδολοφονήθη κατὰ Μάϊον 1822 ὑπό τινος τῶν ὀπαδῶν του. Ν. ΚΛ.

Μαυροθοδωρῆς, *Θεόδωρος*· βλ. *Μπροσνεϊμής Θεόδωρος*.

Μαῦροι (οἱ). Ὑπὸ τὴν γενικὴν ταύτην ὀνομασίαν διέκρινον οἱ ἀρχαῖοι τοὺς ἰθαγενεῖς βερβερικοὺς λαοὺς τῆς ΒΔ. Ἀφρικῆς, τοὺς κατοικοῦντας τὴν Μαυριτανίαν. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἐπεκταθεῖσα ἐδόθη καταχρηστικῶς κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ εἰς τοὺς Ἄραβας κατακτητὰς τοῦ Μαρόκου καὶ τῆς Ἱσπανίας. Σήμερον Μαῦροι καλοῦνται: 1) Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν μαύρην ἢ αἰθιοπικὴν φυλήν. 2) Οἱ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ τῇ Β. Ἀφρικῇ κατοικοῦντες μιγάδες. 3) Οἱ περὶ τὸν Σενεγάλην ποταμὸν κατοικοῦντες Trarzas, Braknas καὶ Douaich, μιγάδες λαοὶ ἐκ Βερβέρων καὶ Νέγρων. 4) Οἱ ἐν τῇ νήσῳ Κεϋλάνῃ ἀπόγονοι τῶν Ἀράβων πειρατῶν, οἵτινες διεξάγουσι τὸ μεταξὺ Εὐρωπαίων καὶ ἰθαγενῶν ἐμπόριον, ἀνερχόμενοι κατὰ τὸ 1921 εἰς 252.078 ψυχὰς (βλ. καὶ λ. *φυλαὶ ἀνθρώπιναι*). Α. Θ. Σ.

Digitized by Google

Μαῦροι *γκρεμνοὶ [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτηριάζουσα ἀκτὴ τῆς χερσονήσου Καράμπουρνα τῆς Σμύρνης (χερσονήσου Ἐρυθρῶν), περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κουμοὺρ μπαμπᾶ καὶ Κινλοῦ (πλάτ. 38° 40′ 3/4 Β., μῆκ. 26° 28′ 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Khios island and gulf of Smyrna) καὶ τερματίζουσα πρὸς Β. τὴν χερσόνησον. Σ. Ε. Λ.

Μαυρόκαστρον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν ΒΔ. παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐν Βεσσαραβίᾳ, ἀπέχουσα 19 χλμ. ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δνείστερ λιμένος καὶ 47 χλμ. ΝΔ. τῆς Ὀδησσοῦ. Εἶναι ὁ *Τύρας*, ἀποικία Μιλησίων, ἡ Alba Julia τῶν Ρωμαίων, ἢ Civita Alba (=λευκὴ πόλις) τῶν Μολδαυῶν. Καταστραφεῖσα κατὰ τὴν μετανάστευσιν τῶν ἐθνῶν, ἀνῳκοδομήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ′ αἰῶνος ὑπὸ τῶν ἀνὰ τὰ Ν. παράλια τῆς Ρωσίας ἐγκατεστημένων Βενετῶν καὶ Γενουατῶν, διενεργούντων σημαντικώτατον ἐμπόριον ἰδίως δημητριακῶν, οἵτινες ὠνόμασαν αὐτὴν *Μαυρόκαστρον* ἢ *Μαῦρο-Κάστρο*. Σήμερον καλεῖται *Ἄκκερμαν* (σλαβιστὶ Bjel-gorod, ἤτοι Λευκὴ πόλις), παραχωρηθεῖσα τῷ 1919 δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγὺ εἰς τὴν Ρουμανίαν. Α. Θ. Σ.

—**Μαυρόκαστρον** (τουρκ. *Καρὰ-Χισάρ*) *[Γεωγρ.]*. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι τρία φρούρια τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας.

—1) Ἐν τῷ νομῷ Ἀγκύρας, κείμενον 45 χλμ. πρὸς Ν. τῆς Καισαρείας, παρὰ τὸ ὁποῖον κεῖται ἡ κωμόπολις Διβελὶ ἢ Διβελλοὺ-Χισάρ. Παρ' αὐτὸ ὑψοῦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ ὀχυρὸν φρούριον *Νῶρα*, καλούμενον *Νηροασσὸς* ἐπὶ Στράβωνος, ὅπου πολιορκηθεὶς ὁ Εὐμένης ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου (319 – 316 π. Χ.) ἀντέταξε μακρὰν καὶ καρτερικὴν ἀντίστασιν.

—2) Ἐν τῷ νομῷ Προύσσης, καλούμενον καὶ *Καρὰ-Χισὰρ-Σαχίπ*, τὸ κοινῶς γνωστὸν *Ἀφιὸν-Καρὰ-Χισάρ*, ἐκ τοῦ παρ' αὐτὸ εὐδοκίμως καλλιεργουμένου ὀπίου, παρὰ τὰ ἀρχαῖα Σύνναδα, περίφημα διὰ τὰ μάρμαρά των. Εἶναι ὁ *Ἀκροϊνὸς* τῶν Βυζαντινῶν, ὁ ἐπὶ Λέοντος Γ′ τοῦ Ἰσαύρου ὀνομασθεὶς τῷ 720 *Νικόπολις*, μετὰ τὴν περιφανῆ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν νίκην του.

—3) Ἐν τῷ νομῷ Σεβαστείας, καλούμενον καὶ *Καρὰ-Χισὰρ-Σαρκὶ* ἢ καὶ *Καρὰ-Χισὰρ-Σεμπίν*, πρὸς Ν. τῆς Κερασοῦντος, ἐκ τῶν παρ' αὐτὸ ὀρυχείων στυπτηρίας (τουρκ. σεμπίν). Εἶναι ἓν τῶν σπουδαιοτέρων κέντρων τῶν Κιζηλμπασήδων. Α. Θ. Σ.

Μαυροκατακαλών, *Γρηγόριος*. Στρατηγὸς Βυζαντινός. Καταταχθεὶς ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὸν στρατόν, συμμετέσχεν εἰς διαφόρους ἐκστρατείας ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰσαακίου Α′ Κομνηνοῦ (1057—1059), Κωνσταντίνου Ι′ Δούκα (1059 –1067), Ρωμανοῦ Δ′ Διογένους (1067—1071), Μιχαὴλ Ζ′ (1071 — 1078) καὶ Νικηφόρου Γ′ Βοτανειάτου (1078—1081). Γέρων στρατηγὸς πλέον ἐπὶ Ἀλεξίου Α′ Κομνηνοῦ, ἠκολούθησεν αὐτὸν ὡς πολύτιμος σύμβουλός του εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ, κατὰ τὸ 1088, ἐναντίον τῶν εἰσβαλόντων εἰς Βουλγαρίαν Πατζινάκων καὶ διὰ τῶν συνετῶν συμβουλῶν αὐτοῦ περιέστελλε τὴν ὁρμὴν τῶν περιστοιχιζόντων τὸν Ἀλέξιον νεαρῶν συστρατήγων του.

— **Μαυροκατακαλών**, ***Μαριανός***. Ναύαρχος Βυζαντινός. Διωρίσθη τῷ 1108 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου Α′ Κομνηνοῦ διοικητὴς τοῦ ἐν τῇ Ἀδριατικῇ θαλάσσῃ βυζαντινοῦ στόλου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀνακληθέντος διὰ τὴν ἀδράνειάν του Ἰσαακίου Κοντοστεφάνου. Ἔχων ἐντολὴν νὰ διακόψῃ τὰς μετὰ τῆς Ἰταλίας συγκοινωνίας τοῦ εἰς Ἀλβανίαν ἀποβιβασθέντος ἡγεμόνος τῆς Κάτω Ἰταλίας Βοημούνδου καὶ ἐνεργήσας δραστηρίως, ἐγένετο ἐντὸς ὀλίγου κύριος τῆς θαλάσσης ἐκείνης, συνέλαβε πλεῖστα ἐχθρικὰ πλοῖα κομίζοντα ἐφόδια εἰς τὸ πρὸ τοῦ Δυρραχίου στρατόπεδον τοῦ Βοημούνδου καὶ περιήγαγεν αὐτὸν εἰς τοιαύτην ἔνδειαν τροφῶν, ὥστε τὸν ἐξηνάγκασεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ συνθηκολογήσῃ καὶ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, κατὰ Σεπτέμβριον 1108.

— **Μαυροκατακαλών**, ***Νικόλαος***. Στρατηγὸς Βυζαντινός. Διοικῶν τὰ ἐν τῇ Βορείῳ Θρᾴκῃ βυζαντινὰ στρατεύματα τῷ 1087, ἐστράτευσε κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων παμπληθῶν Πατζινάκων ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Τζελγοῦ καὶ ἐπιτεθεὶς παρὰ τὸ Πάμφυλον ἐναντίον των, καίτοι δεκαπλασίων, ἐνίκησε κατὰ κράτος αὐτούς, φονεύσας τόν τε Τζελγοῦ καὶ χιλιάδας τῶν ὀπαδῶν του. Τὸ ἐπιὸν ἔτος (1088) συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου Α′ Κομνηνοῦ κατὰ τῶν παραμεινάντων ἐν Βουλγαρίᾳ Πατζινάκων, τῷ δὲ 1097 διωρίσθη διοικητὴς τοῦ ἐν τῇ Ἀδριατικῇ θαλάσσῃ βυζαντινοῦ στόλου πρὸς ἐπιτήρησιν τοῦ καταπλέοντος στόλου τῶν βαρβάρων τῆς Α′ σταυροφορίας. Ν. ΚΛ.

μαυροκερασιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κέρασος ὁ πτηνόφιλος*.

μαυροκέρασο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ καρποῦ τῆς *μαυροκερασιᾶς* (βλ. λ.).

μαυροκεφάλι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λαβαντὶς ἡ στοιχάς*.

Μαυροκέφαλος, ***Ἀλέξανδρος***. Κατήγετο ἐκ Πατρῶν καὶ ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα. Νεαρὸς ἀπεμακρύνθη ὑπὸ τῶν γονέων του, τῷ 1558, διὰ τὸν φόβον τῶν Τούρκων, εἰς Ἱσπανίαν καὶ ἐκεῖ ἐτάχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β′, παρὰ τοῦ ὁποίου, διὰ τὰς ἐξαιρέτους ἐκδουλεύσεις του, ἔτυχε πολλῶν τιμῶν καὶ τοῦ τίτλου Don. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα ἐγκατεστάθη ἐν Ζακύνθῳ καί, τῷ 1606, ἐνεγράφη ἐν τῇ χρυσοβίβλῳ μεταξὺ τῶν εὐγενῶν. Συνέγραψεν ἰταλιστὶ ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Πατρῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἀπέθανε προσβληθεὶς ὑπὸ πανώλους, τῷ 1617.

μαυροκίτρινος, *—η, —ο·* δημοτ., ὁ μαῦρος ἅμα καὶ κίτρινος, ὠχρομέλας: «ἕνας συχαμένος μαυροκίτρινος».

Μαυροκκλήσι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κυανῆς τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 369. Χ. Δ.

μαυροκόκα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μελάνθιον τὸ δαμασκηνόν*.

Μαυροκορδᾶτον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πλατανιᾶς (Κούζλου-Κιόϊ) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Λιμποτέν*. Κάτ. (1928) 157. Χ. Δ.

Μαυροκορδᾶτος. Ὄνομα φαναριωτικῆς οἰκογενείας, καταγομένης ἐκ Χίου. Ὁ παλαιότερον ἀναφερόμενος εἶναι ὁ ***Νικόλαος*** (1599—1649), γεννηθεὶς ἐν Χίῳ καὶ διακριθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὰς πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας του. Μεγάλως ἐβοήθησεν αὐτὸν ἡ λίαν πεπαιδευμένη σύζυγός του Ρωξάνδρα Σκαρλάτου, ἥτις κατέλιπε μνήμην ὑπερόχου γυναικός. Σημαντικώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας ὑπῆρξαν:

—1) ***Ἀλέξανδρος***, *ὁ ἐξ Ἀπορρήτων* ἀποκληθεὶς διὰ τῆς ἐλληνοποιήσεως τοῦ λατινικοῦ ἀξιώματος τοῦ σεκρεταρίου καὶ τοῦ τουρκικοῦ μουχαρὲμ-ἐσράχ. Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω Νικολάου ἐγεννήθη τῷ 1636 καὶ ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταυΐου. Συγγραφεὺς σπουδαίων ἐπιστημονικῶν πονημάτων, ἐνωρὶς ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰσχυόντων, τὰ μέγιστα δὲ ἤρεσε τῷ πανισχύρῳ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους διερμηνεῖ τοῦ στόλου Παναγιωτάκη τῷ Νικουσίῳ. Ἐγένετο σχολάρχης τῆς ἐν τῷ Φαναρίῳ Πατριαρχικῆς σχολῆς (1665—1672) καὶ διεδέχθη τὸν Παναγιώτην Νικούσιον εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου διερμηνέως καὶ εἰσηγητοῦ τῶν πρέσβεων παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. Ἔμπιστος καταστὰς τοῦ Κιοπρουλῆ ζαδὲ Ἀχμὲδ καὶ κατόπιν τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, μεγάλως ὠφέλησε τὸ γένος, διότι εἰς αὐτὸν κυρίως ἀνήκει τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Νιζὰμ Τζεδήδ» ἐγκαινιασθὲν νέον

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδᾶτος, ὁ ἐξ Ἀπορρήτων.

πολιτικὸν σύστημα, δι' οὗ ἀπέσπασε τὴν χριστιανωσύνην ἀπὸ τῶν φρικτῶν ἕως τότε καταπιέσεων, καὶ διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Λιβερίου Γερακάρη ὡς πρώτου Μανιὰτ μπέη ἢ Μπὰς-Μπογοῦ τῆς ἡμιανεξαρτήτου καταστάσης Μάνης ἐπεδίωξε τὴν εἰς ἡγεμονίας ἡμιανεξαρτήτους προαγωγὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, κατὰ τὸ σύστημα τῶν παραδουναβίων. Τῷ 1688 διαρκοῦντος τοῦ μεγάλου πολέμου τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς Αὐστριακούς, Πολωνοὺς καὶ Ἑνετούς, ὁ ἐξ Ἀπορρήτων ἐστάλη ὡς πραγματικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Ὑψηλῆς Πύλης νὰ πραγματευθῇ ἐν Βιέννῃ τὴν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς συνθήκην περὶ εἰρήνης. Ἀπέτυχεν ὅμως εἰς τὰς διαπραγματεύσεις ἐκείνας ἐξ αἰτίας τῆς πείσμονος ἀντιδράσεως τοῦ πρώτου ἀπεσταλμένου Σουλφικὰρ βέη, καὶ ἐπέστρεψεν ἄπρακτος. Ἐν τούτοις αἱ σπουδαῖαί του ὑπηρεσίαι ἀνεγνωρί-

Νικόλαος Μαυροκορδᾶτος.

σθησαν ἀπὸ τὸν μέγαν βεζύρην Κιοπρουλῆ ζαδὲ Μουσταφᾶ, ὅστις καὶ τῷ ἀπένειμε τὸν βαθμὸν ὀσποδάρου καὶ τὸ δικαίωμα νὰ προσφωνῆται «ἐκλαμπρότατος», ὡς οἱ πρέσβεις. Αὐτὸς ἐπίσης, μετὰ τοῦ Ρεῒζ-ἐφένδη Ραμῆ πασᾶ, διεπραγματεύθη καὶ ὑπέγραψε τῷ 1699 τὴν ἐν Κάρλοβιτς συνθήκην. Ἐπειδὴ ὅμως διὰ τῆς συνθήκης ταύτης κατεφέρθη καίριον πλῆγμα εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀπολέσασαν σημαντικὰς χώρας, ὁ ὄχλος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπανεστάτησε καὶ ὁ σουλτᾶνος ἠναγκάσθη νὰ καταδιώξῃ τὸν μέγαν διερμηνέα, μόλις προλαβόντα νὰ διαφύγῃ εἰς Σωζόπολιν καὶ νὰ διασωθῇ διὰ καταβολῆς μεγάλης ἀποζημιώσεως. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν ὅμως τῶν ταραχῶν, διαπιστωθείσης τῆς εἰλικρινείας του, ἀνέκτησε τὴν προτέραν θέσιν καὶ τὴν διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τῷ 1709. Ὁ ἐξ Ἀπορρήτων ὑπῆρξεν ἀναμφιλέκτως ἡ ψυχὴ τοῦ μετέπειτα τόσον ἀκμάσαντος φαναριωτισμοῦ, καὶ ὀργανωτὴς οὕτως εἰπεῖν τῆς πολυγλώσσου καὶ διπλωματικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν Φαναριωτῶν, ὥστε νὰ καταλάβωσι σὺν τῷ χρόνῳ τὰς σπουδαιοτέρας καὶ τὰς κυριωτέρας θέσεις ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Μεγάλως δὲ συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν ἐπίλυσιν διαφόρων ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Ὀρθοδοξίαν, ἓν τῶν ὁποίων ὑπῆρξε τὸ τοῦ Παναγίου Τάφου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίλυσις ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτόν. Συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε διάφορα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα.

—2) ***Νικόλαος*** (1670—1730). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, πρῶτος Φαναριώτης ὀσποδάρος τῆς Μολδαυΐας. Διετέλεσε λογοθέτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ διεδέχθη τῷ 1698 τὸν πατέρα του εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου διερμηνέως. Διορισθεὶς τῷ 1709 ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας, διεκρίθη διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς χώρας, ἣν ἐπέτυχε διὰ γενναίων μεταρρυθμίσεων. Σταλεὶς τῷ 1716 ὡς ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, περιῆλθεν εἰς ἔριδα μὲ τὴν οἰκογένειαν τοῦ προκατόχου του Στεφάνβοδα Καντακουζηνοῦ, συλληφθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, οἵτινες ὑπεστήριζον τοὺς ἀντιπάλους του, ἤχθη αἰχμάλωτος εἰς Τρανσυλβανίαν, ὅπου ἐκρατήθη μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1718 ὑπογραφείσης ἐν Πασσάροβιτς ὁμωνύμου συνθήκης. Τῷ 1719 διωρίσθη καὶ πάλιν ὀσποδάρος, διετήρησε δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ἀξίωμα μέχρι τοῦ θανάτου του.

—3) ***Ἰωάννης*** (1684—1720). Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Διετέλεσεν ἡγεμὼν τῆς τε Μολδαυΐας καὶ τῆς Οὐγγροβλαχίας κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, μέγας διερμηνεὺς καὶ λογοθέτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

—4) ***Κωνσταντῖνος***. Υἱὸς τοῦ Νικολάου, ὁ γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κωνσταντίνβοδας*. Ἐγεννήθη τῷ 1711, ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ, ἐγένετο ἑξάκις ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας καὶ τετράκις τῆς Μολδαυΐας. Ἀνασυνέστησε τὴν παιδείαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας ἐπὶ τῇ βάσει συνταγματίου, ὅπερ ἀπεκάλει «Ρεφόρμαν» (=μεταρρύθμισιν). Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του κατηργήθη εἰς τὴν Βλαχομπογδανικὴν «Τσάραν» ἡ δουλοπαροι-

Digitized by Google

κία. Τούτου υἱὸς ὑπῆρξεν ὁ *Δελῆ-βέης*, ἀποκληθεὶς *Ἀλέξανδρος*, διατελέσας ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας μεταξὺ τοῦ 1782 καὶ τοῦ 1785, ἐνῷ τοῦ Ἰωάννου ὑπῆρξεν υἱὸς ὁ ἕτερος *Ἀλέξανδρος*, ὁ ἐπικληθεὶς *Φιραρῆς* (=φυγάς). Οὗτος γεννηθεὶς τῷ 1754 προήχθη διὰ τῶν μεγάλων χαρισμάτων του εἰς τὴν θέσιν τοῦ λογοθέτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, διορισθεὶς τω 1782 μέγας διερμηνεύς. Τῷ 1786, δια-

Κωνσταντῖνος Μαυροκορδᾶτος.

τελῶν ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας, διωργάνωσεν ἐπὶ νέων βάσεων τὸ πολίτευμα τῆς χώρας, ρωσίζων δὲ κατὰ πεποίθησιν, ἐπωφελήθη τῆς ἐκρήξεως τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου ἐπὶ σουλτάνου Ἀμπτοὺλ Χσμὶτ τοῦ Α' καὶ δραπετεύσας ἐξ Ἰασίου κατέφυγεν εἰς Ρωσίαν. Χρησιμοποιηθεὶς ἐν πολλοῖς ἀπὸ τὴν Μεγάλην Αἰκατερίνην καὶ κατόπιν ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορας Παῦλον καὶ Ἀλέξανδρον, θεωρεῖται ἐκ τῶν πρώτων οἵτινες ἔσχον τὴν ἰδέαν τῆς ὀργανώσεως μιᾶς μυστικῆς ἑταιρείας πρὸς διαπαιδαγώγησιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, ἵνα δι' αὐτῆς ἐπέλθῃ ἡ πνευματικὴ καὶ κατόπιν ἡ ἐθνικὴ ἀνάστασις τοῦ Γένους. Ἀπέθανε τῷ 1819, μὴ δυνηθεὶς νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ὁποίας ἀναμφισβήτητα τεκμήρια πείθουν ὅτι ἐνεργῶς μετέσχε.

— **Μαυροκορδᾶτος**, ***Ἀλέξανδρος***. Ἐκ τῶν κορυφαίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1791, σπουδάσας δ' ἐν Ἰταλίᾳ, διεκρίθη ἐνωρίτατα διὰ τὴν πολυμάθειαν καὶ ἰδίως τὴν διπλωματικὴν αὐτοῦ ὀξύτητα. Μόλις εἰκοσαετὴς προσελήφθη παρὰ τῷ θείῳ του Ἰωάννῃ τῷ Καρατζᾷ, ἡγεμόνι τῆς Βλαχίας, ὡς ἔμπιστος αὐτοῦ γραμματεύς, μετά τινα δὲ χρόνον διωρίσθη πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ του συμβουλίου. Τῷ 1818 ἠναγκάσθη καὶ αὐτὸς ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας, καταφυγὼν δ' εἰς Ἰταλίαν ἔζη εἰς Πίζαν μέχρι τῶν ἀπαρχῶν τοῦ ἀγῶνος. Καὶ εἰς μὲν τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν φαίνεται ὅτι δὲν ἀνεμείχθη, καίτοι προσκληθείς, διότι ἀνῆκεν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀνδρῶν ὡς ὁ Κοραῆς, ὁ Καποδίστριας καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἐπεζήτουν τὴν πνευματικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνόρθωσιν πρὸ πάσης πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ μόλις ὁ ἀγὼν ἐξερράγη, ἐκ τῶν πρώτων ἔσπευσε νὰ συνδράμῃ αὐτὸν διὰ τῶν μεγάλων του φώτων καὶ τῶν μέσων, ἅτινα διέθετε πλησίον τῶν σημαινόντων ἐν Εὐρώπῃ προσώπων. Συλλέξας τὸ ἀπαιτούμενον ὑλικὸν εἰς ἄνδρας καὶ ἐφόδια, κατῆλθεν εἰς τὴν αἱμασσομένην τότε ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τὸ πλοῖον, ὅπερ τὸν ἐκόμιζε μετὰ τῶν ἐφοδίων του, ἠτύχησε κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀποβάσεως, οὕτω δὲ ἀπεξενώθη σπουδαίας δυνάμεως εὐθὺς ἀμέσως ὁ Μαυροκορδᾶτος. Ὀλίγον βραδύτερον κατανοήσας τὸ δυσχερὲς τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνος ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης πολιτικῆς κατευθύνσεως, τὴν ὁποίαν ἠρνεῖτο καὶ εἰς τοὺς Πελοποννησίους προύχοντας καί, κατὰ μείζονα λόγον, εἰς τοὺς πολεμικοὺς ἄνδρας τῆς χώρας, ἐγένετο μετὰ τοῦ ἐπίσης Φαναριώτου Θεοδώρου τοῦ Νέγρη ἡ κυρία ἀφορμὴ τοῦ μετέπειτα τόσον ζωηρῶς ἐκδηλωθέντος διχασμοῦ τῶν ἐπαναστατῶν. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἐν πολλοῖς ὁ Μαυροκορδᾶτος εἶχεν ἀπόλυτον δίκαιον, ὡς τὰ γεγονότα ἀπέδειξαν βασίμους τοὺς ἑκάστοτε ἰσχυρισμούς του. Ἐν τούτοις ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου ἐφήρμοζε τὸ πρόγραμμά του, ἡ δεδηλωμένη ἀντιπάθειά του πρὸς τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην, τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην καὶ τοὺς κοινῶς κοτζαμπάσηδες καλουμένους Πελοποννησίους προύχοντας, μᾶλλον ἐζημίωσεν αὐτὸν καὶ τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν. Ἡ ἐπιβολή του ὅμως ἐπὶ τῶν μαζῶν ἦτο μεγίστη. Οἱ πλεῖστοι τὸν κατηγόρουν ὡς ραδιοῦργον, ἀλλ' οἱ ἴδιοι τὸν ἐξέλεγον πρόεδρον τῆς γερουσίας ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι, γενικὸν γραμματέα καὶ πρόεδρον τοῦ ἐκτελεστικοῦ. Δὲν ἦτο ὅμως μόνον πολιτικός. Ἤθελε νὰ εἶναι καὶ στρατιώτης. Ἐπιδιώκων δάφνας ἴσως, ἀλλὰ πράγματι διὰ νὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μεγάλης ἐκστρατείας τῆς Ἠπείρου, κατὰ τὸ 1822, ἥτις ὅμως κατέληξεν εἰς τὴν τραγῳδίαν τῆς Πλάκας καὶ τοῦ Πέτα. Καὶ ἡ μὲν ἐκστρατεία ἐκείνη ἔσχεν ὡς ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόφασιν περὶ συστηματικῆς ὀχυρώσεως τοῦ Μεσολογγίου, καταστάντος τοιουτοτρόπως ἀληθοῦς προπυργίου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μαυροκορδᾶτος ὅμως ἐγένετο ἐπιθετικώτερος καὶ ἀπαιτητικώτερος. Δι' ὃ δυσαρεστηθεὶς ἀπεσύρθη εἰς Ὕδραν, ὅπου καὶ συνέπηξε τὸ μετέπειτα τόσον δρᾶσαν ἀγγλόφιλον κόμμα. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνταρσίας καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ὁ Μαυροκορδᾶτος, ἂν καὶ πολλαχῶς ἀνεμίχθη, ἐν τούτοις ἐστάθη μακρὰν τοῦ μίσους καὶ τῶν κακῶν του ἀποτελεσμάτων. Φίλος ὅμως τῶν Κουντουριωτῶν, δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἀναχαιτίσῃ εἰς τὸν ὀλισθηρὸν κατήφορον, τὸν ὁποῖον κατήρχοντο ἐπὶ γενικῇ ζημίᾳ. Ἡ ἀπόβασις τοῦ Ἰμπραὴμ εὗρε τὸν Μαυροκορδᾶτον ἀγωνιζόμενον εἰλικρινῶς μέν, ἀλλ' ἀνεπαρκέστατα, εἰς τὴν Σφακτηρίαν καὶ τὸν λιμένα τῆς Πύλου. Ἐκεῖ ἐκινδύνευσε σοβαρῶς καὶ νὰ φονευθῇ καὶ νὰ ζωγρηθῇ. Ἀλλά, χάρις εἰς τὴν ἐθελοθυσίαν πιστῶν του συντρόφων, διεσώθη καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ναύπλιον διωργάνωσεν ὡς ἀρχιγραμματεὺς τοῦ ἐκτελεστικοῦ τὴν προσφυγὴν εἰς τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν. Ἡ καταστροφὴ τοῦ Μεσολογγίου τῷ ἐνέπνευσε νέας προσπαθείας καὶ νέας ἐνεργείας, ἀποτελεσματικωτάτας ἀποδειχθείσας ἐν Εὐρώπῃ. Ἐπὶ Καποδίστρια ὁ Μαυροκορδᾶτος δὲν ἐχρησιμοποιήθη, ἐνῷ ἀντιθέτως ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐμπίστων τῆς ἀντιβασιλείας καὶ τοῦ Ὄθωνος, παρ' ὧν ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Εὐρώπην καὶ μάλιστα εἰς τὸ Λονδῖνον. Μετακληθεὶς τῷ 1841 διὰ νὰ παγιώσῃ τὴν διασαλευθεῖσαν τάξιν καὶ γενόμενος πρωθυπουργός, δὲν ἐδίστασε νὰ συστήσῃ εἰς τὸν βασιλέα Ὄθωνα ὡς μόνην σωτηρίαν τὴν παροχὴν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν. Δὲν εἰσηκούσθη ὅμως καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεσύρθη. Διορισθεὶς εἶτα πρεσβευτὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπανῆλθεν ἐκεῖθεν ἵνα παρακαθήσῃ ὡς προεδρεύων ἀντιπρόεδρος εἰς τὴν συνέλευσιν, ἥτις ἐθεσμοθέτησε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 Ὑπῆρξεν αὐτὸς κατόπιν ὁ πρῶτος συνταγματικὸς πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος. Δεν ἐβράδυνεν ὅμως ν' ἀνατραπῇ ἀπὸ τὸν παλαιόν του ἀντίπαλον, τὸν Ἰωάννην Κωλέττην. Τῷ 1850 ἐστάλη πρέσβυς εἰς Παρισίους, λόγῳ ὅμως τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων τοῦ 1853 ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ μὴ εἰσακουσθεὶς ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἔκτοτε ἰδιωτεύων εἰς τὸ περίφημον ἐν Αἰγίνῃ κτῆμά του, τὸ κατόπιν παραχωρηθὲν εἰς τὴν ἀδελφήν του, Αἰκατερίνην Σπυρίδωνος Τρικούπη, τὴν μητέρα τοῦ Χαριλάου, ἔζησεν αὐτόθι μέχρι τοῦ 1865, ὁπότε ἀπέθανεν ὑπερεβδομηκοντούτης.

Τούτου υἱοὶ ὑπῆρξαν ὁ *Νικόλαος*, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς κατ' ἐπανάληψιν καὶ διατελέσας ὑπουργὸς καὶ πρέσβυς, μάλιστα δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδᾶτος.

(1837—1903), καὶ *Γεώργιος*, ὅστις διετέλεσε πρέσβυς ἐν Ρώμῃ (1839—1902), ἐξάδελφος δὲ ὁ *Δημήτριος*, σοφὸς ἑλληνιστὴς καὶ καθηγητής, ὅστις διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Γ. Δ. Κ.

Μαυροκορδάτου *ὕφαλος* /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὕφαλος ἐν τῷ κολπίζοντι ὅρμῳ τῶν ἀνατολικῶν προσγείων τοῦ Πόρου (πλάτ. 37° 29′ Β., μῆκ. 23° 29′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1517 : Poros island), ἣν διαφυγοῦσαν τὴν ὑδρογράφησιν τῶν Ἄγγλων ἀνεκάλυψε βραδύτερον ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ *Μαυροκορδᾶτος*, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου ὠνόμασεν αὐτὴν τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον. Εἶναι κορυφὴ ὑφαλοβελοῦ βραχώδης, διαμέτρου 100 μέτρ., ἀκίνδυνος εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ἐξαιρετικῶς ἰχθυόεσσα κατὰ τὴν ἀποχήν της. Ἀνευρίσκεται δυσκόλως ὑπὸ τῶν μὴ γνωριζόντων τὰς εὐθυγραμμίσεις, ἃς παρέχουν αἱ ναυτιλιακαὶ ὁδηγίαι (Medit. Pilot, 1918 τ. IV, 114) διὰ τὴν ἀναζήτησιν τῆς θέσεώς της. Σ. Ε. Λ.

μαυρόκοττα (ἡ) /*Ζῳολ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *αἴθυια*.

μαυροκουκκάδες (οἱ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κύπρῳ τοῦ φυτοῦ *μελάνθιον τὸ δαμασκηνόν*.

μαυροκούκκι (τὸ) [*Βοτ.*]. βλ. *μαυροκουκκάδες*.

μαυροκούκουλι (τὸ) [*Βοτ.*]. βλ. *μαυροκουκκάδες*.

μαυροκουρούνι (τὸ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος* (vitis vinifera).

Μαυρόλακκος /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀψάλου (Δραγομανίτσης) τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (Ἐνωτίας) τοῦ νομοῦ Πέλλης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Καρὰ-Δερέ*. Κάτ. (1928) 35. Χ. Δ.

μαυρολάχανο (τὸ) /*Βοτ*/. Κοινὴ ὀνομασία εἰς πολλὰ χωρία τῆς Ἀττικοβοιωτίας τοῦ φυτοῦ *λυκόπους*.

Μαυρολεύκη /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Κουδουνίων (Μούζγας) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Καρὰ-Καβάκ*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 426. Χ. Δ.

Μαυρολιθάριον /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ὑπὸ τὰς ΝΔ. ὑπωρείας τῆς Οἴτης, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Ὑλαίθου καὶ εἰς ἀπόστασιν 11 ὡρῶν πρὸς Β. τῆς Ἀμφίσσης. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Καλλιέων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 861. Χ. Δ.

Μαυρολίθι /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Μακρυπλαγίου (Ραβένια) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Ρυύσοβον*. Κάτ. (1928) 71. Χ. Δ.

— **Μαυρολίθι** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ περιφερείᾳ Χαιριάνων τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, ἐπὶ τοῦ Λύκου ποταμοῦ, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 50 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες προσέφυγον εἰς Ἑλλάδα. Ε. Ι. Χ.

Μαυρόλιθος [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Βρυοτόπου (Τσαϊρλὶ) τῆς ἐπαρχίας Τυρνάβου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Σατόμπασι*. Κάτ. (1928) 164. Χ. Δ.

Μαυρόλογγος /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Κλειστοῦ τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 167. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Δραβήσκου (Ζδράβικ) τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος (Ζίχνης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 397. —3 Χωρίον τῆς κοινότητος Νιγρίτης τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας (Νιγρίτης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ὀνομαζόμενον πρότερον *Καρὰ-Ὀρμάν*. Κάτ. (1928) 81. Χ. Δ.

Μαυρόλοφος (*Ἄνω* καὶ *Κάτω*) /*Γεωγρ.*/. Δύο χωρία τῆς κοινότητος καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἀλμυροῦ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ὀνομαζόμενα πρότερον *Ἄνω* καὶ *Κάτω Καραδαναλί*. Ἀριθμοῦσι τὸ μὲν πρῶτον 342 κατ. (1928), τὸ δὲ δεύτερον 107. Χ. Δ.

Μαυρόλυκος, ***Φραγκῖσκος***. Ἕλλην σοφὸς γεωμέτρης, γνωστὸς ἐν τῇ δύσει ὑπὸ τὸ ὄνομα Maurolycus. Ἐγεννήθη τῷ 1494 ἐν Μεσσήνῃ τῆς Ἰταλίας ἐκ γονέων προσφύγων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπέθανε τῷ 1575. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἔδειξε μεγάλην κλίσιν εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ κληρικὸς δὲ ὅτε ἐγένετο βραδύτερον δὲν ἔπαυσε νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν ἐπιστήμην του. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως Ἰωάννου ντὲ Βέγκα, μετέβη εἰς Παλέρμον, ὅπου ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ τὴν γεωμετρίαν εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Συνδεθεὶς ἐκεῖ διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ μαρκησίου Γκερασέ, ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς Νεάπολιν καὶ Ρώμην, ὅπου τῷ ἀπενεμήθησαν πολλαὶ τιμαί. Ἐδίδοξε μέχρι τέλους τοῦ βίου του μαθηματικὰ εἰς Μεσσήνην, τόσος δὲ ἦτο ὁ πρὸς αὐτὸν θαυμασμὸς τῶν συγχρόνων του, ὥστε ὁ Ριτσιόλι ἀποκαλεῖ αὐτὸν «clarissimum Siciliae lumen». Ἔγραψε «Κοσμογραφίαν» εἰς διαλόγους, ἡ ὁποία ἐσημείωσε πλείστας ἐκδόσεις, καὶ πολλὰς ἄλλας πραγματείας περὶ σφαίρας, περὶ τῶν κινητῶν ἐκκλησιαστικῶν ἑορτῶν, περὶ κωνικῶν τομῶν,

Digitized by Google

περὶ γνωμονικῆς κλπ. Ἡ περὶ τῶν κωνικῶν τομῶν πραγματεία του εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως περισπούδαστος. Ἐν αὐτῇ ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ διὰ πρώτην φορὰν νὰ καθορίσῃ τὰς ἰδιότητας τῶν τομῶν τούτων ἀναφορικῶς πρὸς τὰς τοῦ κύκλου, τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦσιν αὗται πλαγίας προβολάς.

Εἰς αὐτὸν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὀφείλεται ἡ παρατήρησις ὅτι ἡ σκιὰ τοῦ ἄκρου τοῦ δείκτου ἡλιακοῦ ὡρολογίου διαγράφει ἡμερησίως τόξον κωνικῆς τομῆς, ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως δὲ ταύτης ἐθεμελίωσε νέους τῆς γνωμονικῆς κανόνας. Ἐπίσης ὁ Μαυρόλυκος εἶναι ὁ εἰσαγωγὼν τὰς τεμνούσας εἰς τοὺς τριγωνομετρικοὺς ὑπολογισμούς, εἶχε δὲ σχετικῶς καταρτίσει καὶ πίνακα, τὸν ὁποῖον ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ «Σφαιρικὰ» τοῦ Θεοδοσίου. Ὁ Μαυρόλυκος δὲν εἶναι μόνον διακεκριμένος μαθηματικός, ἀλλὰ καὶ σπουδαῖος ὀπτικός, ἀξιομνημόνευτοι δὲ εἶναι αἱ ἐπὶ τῆς μορφολογίας τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔρευναί του. Κατ' αὐτὰς μελετῶν τὸ φαινόμενον τῆς ὁράσεως περιγράφει μετὰ μεγάλης ἀκριβείας τὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν λαμβάνουσιν αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες, διὰ μέσου τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος καὶ τοῦ κρυσταλλώδους ὑγροῦ. Ἐσταμάτησε δὲ ἔκπληκτος, ὅτε παρετήρησεν ὅτι ἡ θεωρία του τὸν ἤγαγεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ εἴδωλα τῶν ἀντικειμένων σχηματίζονται ἀνεστραμμένα ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Κυριώτερα τῶν ἔργων τοῦ Μαυρολύκου εἶναι τὰ ἑξῆς: «Cosmographia de forma, situ, numeroque cœlorum et dementorum» (Βενετία 1543), «Opuscula mathematica» (Βενετία 1575), «Arithmeticorum libri duo» (Βενετία 1575), «Photismi de lumine et umbro ad perspectivam radiorum incidentium facientes» (Βενετία 1575), «Problematica mechanica» (Μεσσήνη 1613). Ἐπίσης ἐπ' ὀνόματί του ἐδημοσιεύθη συλλογὴ ποιημάτων «Rime» (Μεσσήνη 1552). —Ω

μαυρόλυκος (ὁ) (Maurolicus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *σκοπελιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ἰχθῦς, ἀπαντῶντας εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, ὧν τινα διακρίνονται ἐκ τῶν φωσφοριζόντων φαινομένων, ἅτινα παράγουσιν. Δ. Ν. Π.

μαυρομάλλης (ὁ), θηλ. *—μαλλοῦσα*· αὐτὸς ποῦ ἔχει μαῦρα μαλλιά, μελανόθριξ.

μαυρομάνικος, *—η*, *—ο*· δημοτ, ὁ ἔχων μαῦρο μανίκι, λαβὴν μαύρην: «μαυρομάνικο μαχαίρι».

Μαυρομαντήλα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Πετρωτοῦ (Βαλατούνης) τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 50. Χ.Δ.

—Μαυρομαντήλα *[Γεωγρ.]*. Κορυφὴ τοῦ ὄρου. Ὄθρυς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀλμυροῦ (ὑψ. 1304 μ.). Ι. Σ. Σ.

Μαυρομιχάλης. Ἐπιφανὴς οἰκογένεια τῆς Μάνης ἥτις κατελθοῦσα παλαιότατα (κατά τινας τῷ 1340) εἰς Πελοπόννησον ἐκ Θράκης, ὅτε οἱ Τοῦρκοι διέβησαν κατὰ πρῶτον τὸν Ἑλλήσποντον, ἐγκατεστάθη ἐν Μάνῃ εἰς τὸ χωρίον Ἄλικα. Ἕνεκα τῶν συνεχῶν ἐμφυλίων πολέμων ἐκδιωχθεῖσα ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων μετῴκησεν εἰς Τσίμοβαν, τὴν ἀρχαίαν Χιμαύαν, κειμένην πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

Μνεία περὶ τῆς οἰκογενείας ταύτης κατὰ πρῶτον γίνεται ἐν ἐγγράφῳ τοῦ γενικοῦ προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας, τοῦ ἀποσταλέντος κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὅπως διοικήσῃ τὸ τότε βασίλειον τοῦ Μορέως. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ (27 Ἀπριλίου 1690) ἀναφέρεται τὸ ὄνομα *Μαυρομιχάλη* μεταξὺ τῶν προεχουσῶν οἰκογενειῶν τῆς Μάνης τῶν συνοικισθεισῶν εἰς τὸ φρούριον Κελεφᾶ. Κατὰ τὸν Ν. Σαρίπολον, ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης, πρὸ διακοσίων ἑξήκοντα ἐτῶν, ὑπῆρχε παιδίον ὀρφανὸν γονέων *Μιχαὴλ* καλούμενον, κατὰ δὲ τὸ ἐν Μάνῃ ἔθος τοῦ καλεῖν μαῦρα τὰ ὀρφανά, τὸ τῆς ὀρφανίας ἐπίθετον προσηρμόσθη τῷ κυρίῳ τοῦ Μιχαὴλ ὀνόματι καὶ τὸ ὀρφανὸν ἐγνωρίσθη ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαυρομιχάλης*. Οὗτος ἐγένετο πατὴρ πολλῶν ἀρρένων τέκνων. Εἷς τῶν υἱῶν τούτου, λαβὼν τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, προεχειρίσθη εἰς ἔξαρχον καθ' ὅλην τὴν Μάνην ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Τούτου ὁ πρωτότοκος υἱὸς *Γεώργιος*, μεταβὰς εἰς Κορώνην, συνεδέθη διὰ φιλίας μετά τινος τῶν ἐπισήμων Ὀθωμανῶν, ὅστις γενόμενος βραδύτερον μέγας βεζύρης μετεκάλεσε τὸν Γεώργιον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν προήγαγεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ καπετάνου τῆς Μάνης, ἐπιτρέψας εἰς αὐτὸν νὰ ἐξοπλίζῃ πλοῖα κατὰ τῶν πειρατῶν.

Ἡ καλλονὴ τῶν ἀπογόνων τοῦ Γεωργάκη Μαυρομιχάλη ἔδωκε λαβὴν νὰ πιστευθῇ ὅτι ἡ σύζυγός του ἦτο Νηρηΐς, ἡ διασωθεῖσα ὅμως φήμη λέγει ὅτι ταύτην ἀπεβίβασεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μάνης εὐρωπαϊκὸν πλοῖον, ἐκεῖ δὲ εὗρεν αὐτὴν ὁ Γεωργάκης Μαυρομιχάλης καὶ τὴν κατέστησε σύζυγόν του. Τοῦ Μαυρομιχάλη τούτου υἱοὶ ἦσαν ὁ *Ἰωάννης*, ὁ καλούμενος *Σκυλόγιαννης*, καὶ ὁ *Πιέρρος*, πατὴρ τοῦ κατόπιν ἡγεμόνος τῆς Μάνης Πετρόμπεη. Ἡ γενεὰ τῶν Μαυρομιχαλῶν διεκλαδώθη εἰς *Γιαννάκους*, εἰς *Πιέρρους* ἢ *Πιερράκους* καὶ εἰς *Βοίδηδας*. Πολλαπλασιασθεῖσα ἡ οἰκογένεια Μαυρομιχάλη κατέλαβε τὸν λιμένα τῆς Τσίμοβας καὶ ἐγένετο κυρία αὐτοῦ, ἀνήγειρε τὰς πρώτας ἐν αὐτῇ οἰκίας καὶ κατῴκησε τὸ λεγόμενον ἤδη Λιμένι. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δ' ἐκείνης, κατὰ τὸν Ἰωάννην Φιλήμονα, μέχρι τοῦ 1816 ἐκαρποῦτο αὕτη τὰ τελωνειακὰ καὶ τὰ ἄλλα δικαιώματα τοῦ λιμένος ἐπὶ τέσσαρας καὶ ἴσας μερίζουσα πάντοτε ταῦτα μερίδας. Κατὰ τὸν ἴδιον: «Οἱ Μαυρομιχάλαι ἐκτήσαντο γενικὴν ὑπόληψιν καθ' ὅλην τὴν Μάνην, πρῶτον διότι ἐγνωρίζοντο καὶ ἐσχετίζοντο μεθ' ὅλων τῶν Λακώνων, οὓς ἡ ἀνάγκη τοῦ λιμένος ὑπεχρέου ν' ἀπέρχωνται ἐκεῖ πρὸς ἀγορὰν τροφίμων ἢ πώλησιν προϊόντων, καὶ δεύτερον, διότι πληθυνομένη ἀνέδειξε πολεμιστὰς ἀξίους καὶ κατέστη ἰσχυροτέρα ὅλων τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν τῆς Λακωνίας». Κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα οἱ Μαυρομιχάλαι διεδραμάτισαν μέγα πρόσωπον, λήγοντος δὲ αὐτοῦ, ὡς ἀναφέρει ὁ Μένδελσων Βαρθόλδης τεσσαράκοντα ἐννέα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔπεσαν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους πλεῖστοι ἐκ τῶν Μαυρομιχαλῶν κατέλαβον τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς πολιτείας. Θ. Β.

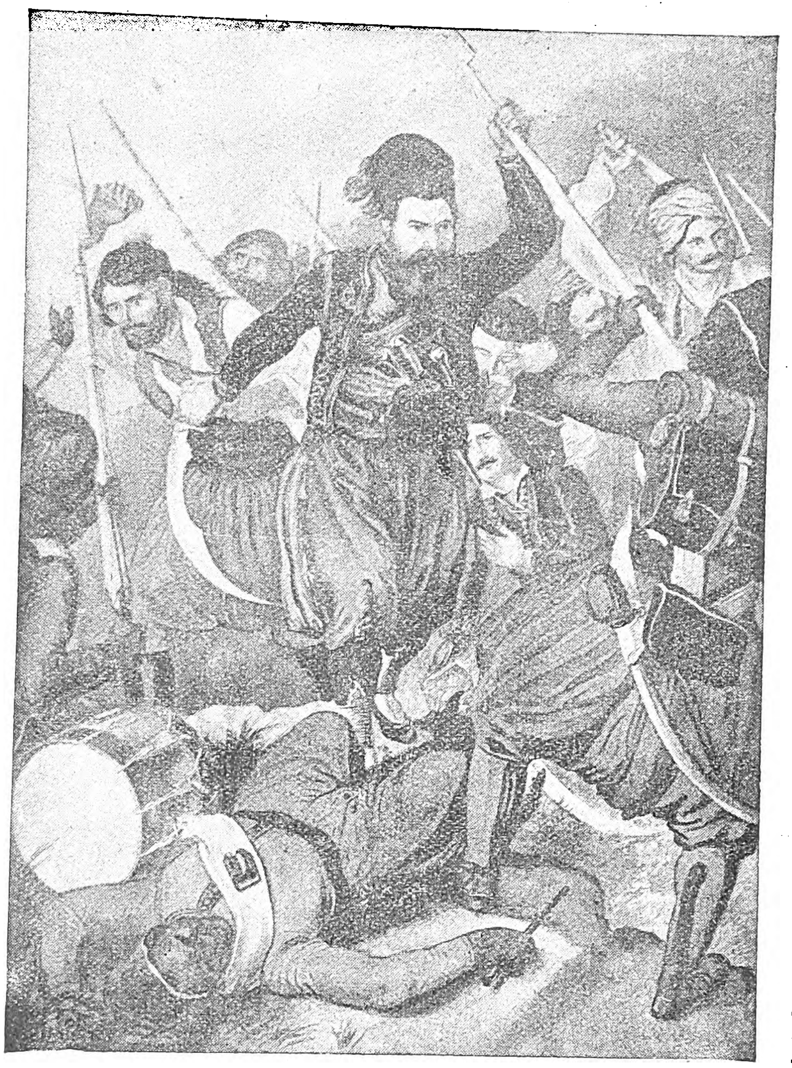

Οἱ Μαυρομιχάλαι ἡγούμενοι τῶν Μανιατῶν ἐν τῇ μάχῃ τῆς Βέργας.
[Ἐκ τῆς Βασιλικῆς Πινακοθήκης τοῦ Μονάχου.]

Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης.

—Μαυρομιχάλης, *Ἀναστάσιος*. Υἱὸς τοῦ *Πετρόμπεη*, γεννηθεὶς τῷ 1798 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1870. Ἀποσταλεὶς νεανίσκος εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ὅμηρος τοῦ πατρός του, ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε', ὅστις ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ. Τῷ 1818 ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ἐπανελθὼν εἰς Μάνην, τῷ 1820, ἐστάλη ὡς ὅμηρος ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς Τριπολιτσᾶν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως, πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ Τούρκου διοικητοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ καθείρχθη μετὰ τῶν μεταβάντων ἐπίσης ἐκεῖ ἀρχιερέων, ἠλευθερώθη δὲ δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἁλώσεως, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου. Μετασχὼν εἰς διαφόρους μάχας, συνετέλεσε, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Θειρσίου, εἰς τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ πατρός του καὶ εἰς τὴν εἰρήνευσιν τῆς Μάνης. Ἐπὶ Αὐγουστίνου Καποδιστρίου, προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου, διετέλεσεν ὑπασπιστὴς τοῦ Ὄθωνος, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πατρός του ἐγένετο γερουσιαστής. Τῷ 1847 διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εἰς τὴν κυβέρνησιν Γεωρ. Κουντουριώτη καὶ τῷ 1849 ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν Κων. Κανάρη. Θ. Β.

— Μαυρομιχάλης, *Ἀντώνιος*. Ἕλλην ἀντιστράτηγος, ἀδελφὸς τοῦ *Πετρόμπεη*, ἀποθανὼν ἐν Καλάμαις τῷ 1873. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὁ σουλτᾶνος ἐζήτησε παρὰ τοῦ Πετρόμπεη ὅπως ἀποστείλῃ εἰς τὰ πολιορκούμενα Ἰωάννινα στρατόν, οὗτος δὲ ἀπέστειλε τὸν ἀδελφόν του Ἀντώνιον ἐπὶ κεφαλῆς 300 Μανιατῶν. Διακριθεὶς εἰς τὰς μάχας τῆς Πρεβέζης, προσείλκυσε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Τούρκου ἀρχιστρατήγου, ὅστις ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν μεγάλην ποσότητα πολεμεφοδίων, μεγάλως χρησιμευσάντων κατὰ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα. Διαπρέψας εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων καὶ εἰς τὰς μάχας κατὰ τοῦ Δράμαλη, ἐγένετο στρατηγὸς ἐπὶ Ὄθωνος, ὑπασπιστὴς αὐτοῦ καὶ γερουσιαστής. Ἀγαπῶν τὴν τάξιν καὶ τὴν εὐνομίαν, ἐπετίθετο μὲν κατὰ τῶν τολμώντων νὰ διαταράξωσι ταύτας ἐπὶ Ὄθωνος, ἤλεγχεν ὅμως ταυτοχρόνως ἐν τῇ γερουσίᾳ τὰς παρεκτροπὰς τῶν ἀπολυταρχικῶν κυβερνήσεων. Θ. Β.

— Μαυρομιχάλης, *Ἀντώνιος*. Ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου (1829–1903). Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, ἐτελειοποίησε τὰς σπουδάς του εἰς Γαλλίαν, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐξελέγετο βουλευτὴς Λακωνίας, διετέλεσε δ' ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Τῷ 1892 ὑπηρέτησεν εἰς τὸ στράτευμα ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Ἀθήναις 3ου ἀρχηγείου στρατοῦ. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1897. Ν. Θ. Κ.

— Μαυρομιχάλης, *Γεώργιος*. Υἱὸς τοῦ Πετρόμπεη, γεννηθεὶς τῷ 1800 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1831. Ἀποσταλεὶς ὡς ὅμηρος τοῦ πατρός του εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. Μυηθεὶς τὰ τῆς Φιλικῆς ἑταιρείας τῷ 1818, εἰργάσθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως ἐδραπέτευσεν ἐκ

Digitized by Google

Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ ἰονικοῦ σκάφους καὶ ἀφίκετο εἰς Μάνην τὴν 12 Μαρτίου, ὅπως ὑποκινήσῃ τὸν πατέρα του πρὸς ἐξέγερσιν αὐτῆς. Μετὰ δύο ἡμέρας ἀπεστάλη εἰς Ὕδραν, ὅπως ὑποκινήσῃ τοὺς κατοίκους εἰς ἐπανάστασιν, κατόπιν μετέβη εἰς Σπέτσας καὶ ἐπιβιβασθεὶς μετὰ τῶν Σπετσιωτῶν εἰς τὰ πλοῖά των ἔπλευσεν εἰς Μονεμβασίαν, ἥτις ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Μανιατῶν, ἐκεῖ δὲ πληροφορηθεὶς τὴν νίκην τοῦ Βαλτετσίου καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἠλία κατήρτισε σῶμα ὁπλιτῶν καὶ μετέβη εἰς Τρίκορφο τῆς Τριπολιτσᾶς. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη εἰς Πελοπόννησον εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, τοῦ Πάνου Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους, καὶ ἀνεχαίτισαν τὸν Δράμαλην, ὅπως εἰσβάλῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου. Διεκρίθη ἐπίσης εἰς τὴν μάχην τῶν Κλεώνῶν καὶ τῷ 1822 ἀπεστάλη μετὰ τοῦ Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν εἰς Βερώνην, ὅπου οἱ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης εἶχον συνέλθει εἰς συνδιάσκεψιν ὅπως συνηγορήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος καὶ διαθέσουν τὸν πάπαν ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀποτυχούσης τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξηκολούθησε τὴν πολεμικήν του δρᾶσιν. Ὅτε ὁ αἰγυπτιακὸς στρατὸς τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ ἀπεβιβάσθη εἰς Πελοπόννησον, ἠμύνθη τοῦ Νέου Ναυαρίνου, ἀλλ' ἡ νίκη τῶν Ἀράβων εἰς Σφακτηρίαν ἔκρινε τὴν τύχην τοῦ φρουρίου, ἀρχομένου δὲ τοῦ Μαΐου 1825 ἡ φρουρὰ ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ. Ὁ ἐπιμόνως ἀντιστὰς κατὰ τῆς παραδόσεως Μαυρομιχάλης ἐκρατήθη ὡς ὅμηρος μετὰ τοῦ Γιατράκου εἰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἀντηλλάγη ἀντὶ τῶν ἐν Ναυπλίῳ αἰχμαλωτισθέντων πασάδων Σελὴμ καὶ Ἀλῆ. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου ἐξελέγη μέλος τοῦ νομοτελεστικοῦ ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Πελοποννήσου, παρέδωκε δὲ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν ἀφιχθέντα κυβερνήτην. Ἡ προελθοῦσα ἐχθρότης μεταξὺ Καποδιστρίου καὶ Μαυρομιχαλῶν ὤξυνεν ἔτι μᾶλλον τὴν κατὰ τοῦ Καποδιστρίου καταφοράν, ἡ δὲ κατὰ τοῦ Πετρόμπεη κατηγορία καὶ ἡ κάθειρξις αὐτοῦ κατέληξαν εἰς τὸν φόνον τοῦ κυβερνήτου ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ θείου του Κωνσταντίνου. Καταφυγὼν ὁ Γεώργιος εἰς τὴν γαλλικὴν πρεσβείαν, παρεδόθη ὑπ' αὐτῆς εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀρχὰς καὶ δικασθεὶς ὑπὸ εἰδικοῦ στρατοδικείου κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1831 μετεφέρθη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ Ἴτς-Καλέ, ὅπου ἐκρατεῖτο ὁ πατήρ του. Ὁ Γεώργιος, κατὰ τὸν Βαρθόλδην, ἀπέτεινεν εἰς αὐτὸν τὸν ἔσχατον χαιρετισμόν, εἶτα δὲ πλήρης ῥώμης καὶ χάριτος ἐπροχώρησε καὶ ἔστη πρὸ τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν ἐκτέλεσιν στρατιωτῶν. Ἀποβλέψας εἶτα πρὸς τοὺς παρισταμένους ἀνέκραξε: «Ἀδέλφια, ὁμόνοια καὶ ἀγάπη», καὶ διέταξεν ὁ ἴδιος δι' ἐντόνου φωνῆς πῦρ. Θ. Β.

Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης.

Γεώργιος Π. Μαυρομιχάλης.

— **Μαυρομιχάλης,** ***Γεώργιος.*** Ἔγγονος τοῦ Πετρόμπεη (1836—1927). Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, ἐτελειοποίησε τὰς σπουδάς του ἐν Γαλλίᾳ καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α', φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ, προσελήφθη παρὰ τοῖς ἀνακτόροις ὡς διαγγελεὺς τοῦ βασιλέως. Φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσε διοικητὴς τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου ὑπαξιωματικῶν, εἶτα δὲ διοικητὴς τοῦ 1ου συντάγματος πεζικοῦ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 διετέλεσε διοικητὴς τῆς 2ας μεραρχίας τοῦ στρατοῦ Θεσσαλίας. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1898. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

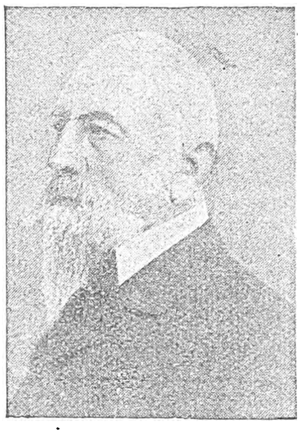

Γεώργιος Μαυρομιχάλης.

— **Μαυρομιχάλης,** ***Γιαννοῦκος.*** Υἱὸς τοῦ μπεηζαδὲ *Ἀναστασίου*, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1835 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1879. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Γαλλίᾳ καὶ συνέθεσε δύο δράματα, τὸν «Κοριολανὸν» καὶ τὴν «Ἅλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς». Θ. Β.

— **Μαυρομιχάλης,** ***Δημήτριος.*** Ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ *Πετρόμπεη*, γεννηθεὶς τῷ 1809 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1879. Διαμείνας ἐν Παρισίοις κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν καὶ προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου, διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ παρῃτήθη τῷ 1861, μετέσχε δὲ εἰς τὴν Ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862. Ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν κατὰ τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν Δ. Βούλγαρη, Κων. Κανάρη καὶ Βενιζέλου Ῥούφου. Θ. Β.

— **Μαυρομιχάλης,** ***Ἠλίας.*** Υἱὸς τοῦ Πετρόμπεη, γεννηθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ πεσὼν εἰς Στῦρα τῆς Εὐβοίας τὴν 12 Ἰανουαρίου 1822. Νέος ἐκτάκτου στρατηγικῆς ἰδιοφυΐας, κατὰ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, καὶ γενναιότατος, μετέσχε μετὰ τοῦ πατρός του εἰς τὴν κατάληψιν τῶν Καλαμῶν (23 Μαρτίου 1821), εἶτα δὲ ἠκολούθησε τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου. Εἰς τὸ σχηματισθὲν στρατόπεδον τῶν Βερβένων, ὁ Ἠλίας λαβὼν ἐπιστολὴν τοῦ Κολοκοτρώνη μετέβη εἰς Βαλτέτσιον καὶ ἤρξατο τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ προμαχῶνος Χωματοβουνίου, εἰς ὃν κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν μάχην ἐπολέμησε μετὰ τοῦ θείου του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη. Τῆς μεγάλης ταύτης νίκης τὸ μὲν πνεῦμα, λέγει ὁ Φιλήμων, ὑπῆρξεν ὁ Κολοκοτρώνης, ἥρως δὲ ὁ Ἠλίας Μαυρομιχάλης. Εἶτα ἐπολέμησεν εἰς Τριπολιτσᾶν. Κληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὡς ἀρχηγὸς αὐτῶν, μετέβη, ἀρχομένου τοῦ Δεκεμβρίου 1821, εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπήντησε πρὸς τοὺς προύχοντας αὐτῶν ὅτι καύχημά του ἦτο καὶ ἂν ἁπλοῦς τῆς ἐνδόξου πόλεως ἐτέλει στρατιώτης. Ἐξακολουθούσης τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν, πολλάκις ὁ Μεχμὲτ πασᾶς ἐπειράθη τὴν διάλυσιν τῶν περὶ τὴν Κάζαν ἑλληνικῶν σωμάτων, τελούντων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἠλία Μαυρομιχάλη. Ὅτε εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ὁ τουρκικὸς στόλος καὶ διεδόθη ὅτι ὁ Μεχμὲτ πασᾶς θὰ εἰσέβαλλεν εἰς Πελοπόννησον, ὁ Ἠλίας ἐστρατοπέδευεν εἰς Κριεκούκι, συνεκροτήθη δὲ ἐκεῖ πεισματώδης μάχη, καθ' ἣν ὑπεχώρησαν οἱ Τοῦρκοι. Ἐπιτροπὴ Εὐβοέων μεταβᾶσα εἰς Ἀθήνας ἔπεισεν αὐτὸν νὰ προτιμήσῃ τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐναντίον τῆς Καρύστου ἐνεργουμένης ἐκστρατείας. Νοῦς γενικώτερος καὶ νέος εὐρυτέρου πολεμικοῦ σταδίου, ὁ Ἠλιας, ἐδέχθη προθύμως τὴν πρόσκλησιν καὶ τὴν 5 Ἰανουαρίου 1822 ἀπεβιβάσθη εἰς Ἀλιβέριον, ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Νεοφύτου καὶ Βάσσου. Πληροφορηθεὶς τὴν ἀπόβασίν του ὁ Ὀμέρμπεης ἐνίσχυσε τὰ Στῦρα, οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς Τοῦρκοι ἐκακοποίουν τοὺς Στυρεῖς, οἵτινες ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἠλία Μαυρομιχάλη. Φθάσαντος τούτου ἤρξατο ἡ μάχη, καθ' ἣν κενώσαντες τὰ ὅπλα των οἱ Καρυστηνοὶ ὥρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ξιφήρεις, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν, καὶ οἱ Ἕλληνες εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἐκλείσθησαν ἐντὸς πέντε οἰκιῶν καὶ ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀμέρβεη. Ὁ Ἠλίας περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ἑξήκοντα Μανιατῶν ἀνθίστατο κατὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Τούρκων, κλεισθεὶς μετὰ ἑπτὰ στρατιωτῶν εἰς τὸν Κοκκινόμυλον. Μετὰ δίωρον ἀντίστασιν καὶ ὅταν ἐξηντλήθησαν αἱ πυριτιδοβολαί, ὁ Ἠλίας, ὅπως μὴ συλληφθῇ αἰχμάλωτος, ἐξώρμησε ξιφήρης καὶ ἔπεσε νεκρός. Ὁ Ὀμέρβεης ἀποκόψας τὴν κεφαλὴν τοῦ ἥρωος ἀπέστειλεν αὐτὴν εἰς τὸν σουλτᾶνον. Τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου τῶν υἱῶν του ἤκουσεν ὁ Πετρόμπεης μετὰ σπαρτιατικῆς γενναιοψυχίας καὶ ἡ Ἑλλὰς ἅπασα μετὰ βαθυτάτης λύπης, λέγει ὁ Φιλήμων, ὅστις προσθέτει: ὅτι τὸν Ἠλίαν Μαυρομιχάλην διέκρινον πολλαὶ ἀρεταὶ καὶ πολλὰ ἠθικὰ προτερήματα. Θ. Β.

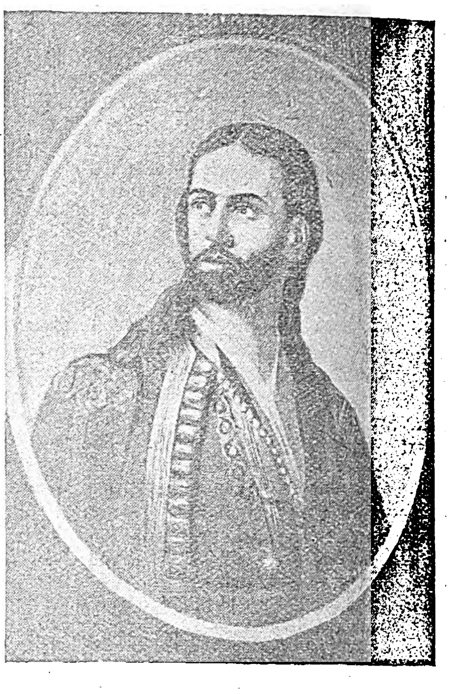

Ἠλίας Π. Μαυρομιχάλης.

— **Μαυρομιχάλης,** ***Ἠλίας***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Κατσάκος*. Υἱὸς τοῦ Κατσῆ, ἀποθανὼν τῷ 1859 ἐν Μάνῃ. Θεωρεῖται ὡς μία τῶν εὐγενεστέρων φυσιογνωμιῶν τοῦ Ἀγῶνος, μετέσχεν εἰς πλείστας μάχας καὶ διέπρεψεν ἰδίως κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰσβολῆς τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ εἰς Μεσσηνίαν. Φυλακισθεὶς τῷ 1830 ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου ἐν Ναυπλίῳ, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ μεταβὰς εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Μάνην ἀνεχαίτισε τὴν κατὰ τῆς Τσίμοβας ἐκστρατείαν τοῦ διοικητοῦ Καλαμῶν Κορνηλίου, διασώσας αὐτὸν μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Κωνσταντίνου. Ἡ ἐν Μάνῃ ἐξέγερσις ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καποδιστρίου. Κατὰ τὸ 1834 ἐξερράγη νέα ἐπανάστασις κατὰ τῆς βαυαρικῆς ἀντιβασιλείας, καθ' ἣν ὁ Ἠλίας μετέσχε καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀποσταλεὶς βαυαρικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Βαυαρὸν στρατηγὸν Φέδερ ὑπέστη πανωλεθρίαν, μεγάλου μέρους αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντος. Ὁ Ἠλίας περιέσωσε τὴν ζωὴν τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν. Θ. Β.

— **Μαυρομιχάλης** ***Ἠλίας***, ὁ κληθεὶς *Πιέρρος*. Εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς Μάνης, γεννηθεὶς τῷ 1730 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1800. Νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ πολὺ ἰσχύοντος ἐν Λακωνίᾳ Κουτσογρηγοράκη, συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἐπιρροῆς τοῦ οἴκου τῶν Μαυρομιχαλῶν. Ἀπέκτησε πολλὰ τέκνα, ἐν οἷς τὸν *Πετρόμπεην*, τὸν *Τζανῆν*, τὸν ἐπικληθέντα *Κατσῆν*, τὸν *Κυριακούλην*, τὸν *Ἀντώνιον* καὶ τὸν *Δημήτριον*, οἵτινες διέπρεψαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Θ. Β.

— **Μαυρομιχάλης,** ***Ἰωάννης.*** Υἱὸς τοῦ Πετρόμπεη, γεννηθεὶς τῷ 1804 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1825. Δεκαεπταετὴς ἀφωσιώθη εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα· εἰσῆλθε μετὰ τοῦ πατρός του εἰς Καλάμας, εἶτα δὲ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἠλία καὶ τοῦ θείου

Digitized by Google

του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη ἐπολέμησε γενναίως εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαλτετσίου καὶ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη ἐκλείσθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους, ἀντιτάξας ἀπεγνωσμένην ἄμυναν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπὸ τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ εἰς Πελοπόννησον, οἱ Αἰγύ-

Ἰωάννης Π. Μαυρομιχάλης.

πτιοι ἐλεηλάτουν τὰς ἐπαρχίας Μεσσηνίας καὶ Κορώνην, τὴν δὲ 9 Ἀπριλίου 1825 παρετάχθησαν πρὸ τοῦ φρουρίου τοῦ Νεοκάστρου. Ὁ Ἰωάννης Μαυρομιχάλης ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ φρούριον μετὰ πολλῶν ἄλλων. Περιφερόμενος τὴν 14 Ἀπριλίου 1825 ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν Ἑλλήνων, καθ' ἣν ὥραν ἠκροβολίζοντο, ἐτραυματίσθη καὶ ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος τὴν αὐτὴν νύκτα ἐν Κυπαρισσίᾳ. θ. ε.

— **Μαυρομιχάλης, *Ἰωάννης*, ὁ *Σκυλογιάννης*.** Υἱὸς τοῦ Γεωργάκη Μαυρομιχάλη, γεννηθεὶς τῷ 1726 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1769. Ἀπεκαλεῖτο ἐν Μάνῃ *Σκυλογιάννης*, διὰ τὸ ἀτρόμητον αὐτοῦ. Ὅτε, λήγοντος τοῦ 1765, ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνη Β' ἀπέστειλε τὸν Παπάζογλην, ὅπως παρασκευάσῃ ἐξέγερσιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Τούρκων, μετέβη οὗτος εἰς Μάνην, ὅπως προέλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν Μαυρομιχαλῶν. Οὗτοι ἐξέθηκαν εἰλικρινῶς εἰς τὸν ἀπόστολον τῆς Αἰκατερίνης Β' τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τοῦ τόπου καὶ τὸν πραγματικὸν στρατεύσιμον ἀριθμὸν αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὴν ἐπικρατοῦσαν διχοστασίαν μεταξὺ αὐτῶν, ἥτις καθίστα δυσχερῆ πᾶσαν ἐνέργειαν, καὶ ὅτι ἀπαραίτητος κατ' ἀκολουθίαν ἦτο ἡ ἐμφάνισις ρωσικοῦ στρατοῦ εἰς Ἑλλάδα. Ἐν τέλει, ἐπειδὴ ὁ Παπάζογλης οὐδένα ἐπίσημον τίτλον ἐπα-

Ἰωάννης Μαυρομιχάλης (Σκυλογιάννης).

ρουσίασε, μετ' οὐ πολὺ συνῆλθον καὶ οἱ λοιποὶ ὁπλαρχηγοί, οἵτινες ἀπεδοκίμασαν τὴν ἀπάντησιν τῶν Μαυρομιχαλῶν καὶ ἐδήλωσαν ὅτι θὰ προέβαινον εἰς ἐπανάστασιν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ρώσων. Κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Θεοδώρου Ὀρλώφ, ἦρχε τῆς Μάνης ὁ Σκυλογιάννης Μαυρομιχάλης. Οὗτος προβλέπων τὴν κακὴν ἔκβασιν, ἣν θὰ ἐλάμβανεν ἡ κακῶς ὀργανωθεῖσα ἐκστρατεία τῶν Ρώσων καὶ μὴ ἀποδίδων σημασίαν εἰς τὰς πομπώδεις προκηρύξεις αὐτῶν, περιῆλθεν εἰς ἔριδα μετὰ τοῦ Ὀρλώφ, εἰς τὰς μεγαλαυχίας δὲ αὐτοῦ ἀπήντησε: «Καὶ ἂν ἔχῃς ὅλους τοὺς στρατοὺς τῆς αὐτοκρατείρας σου, πάντοτε θὰ εἶσαι δοῦλος, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι ἀρχηγὸς λαοῦ ἐλευθέρου». Ἀποχωρισθεὶς ὁ Σκυλογιάννης τῶν Ρώσων διέτριβεν εἰς Νησίον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Μανιατῶν, πληροφορηθεὶς ὅμως τὴν εἰσβολὴν τοῦ Χατζῆ Ὀσμὰν ἐκ Τριπόλεως, ἐζήτησεν ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Ὀρλὼφ καὶ ἡτοιμάσθη ν' ἀντισταθῇ. Ἀλλ' ὁ Ὀρλὼφ ἐγκατέλιπε τὸν ἄνδρα, ὅστις ὅμως δὲν ὑπεχώρησεν, ἀλλ' ἀφοῦ εἶδε, κατὰ τὸν Παπαρρηγόπουλον, πεσόντας ἢ φυγόντας τοὺς συντρόφους του, ὠχυρώθη μετὰ εἴκοσι τριῶν ὀπαδῶν του ἐντὸς τοῦ Μελιπύργου καὶ ἐκράτησεν ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας τὸν περιζώσαντα αὐτὸν ὀθωμανικὸν στρατόν, μέχρις οὗ, διαρραγεῖσα βόμβα πρὸ τοῦ πύργου ἐφόνευσε πάντας τοὺς ὑπερμάχους αὐτοῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ τελευταῖον καταφύγιον τοῦ Μαυρομιχάλη, ὅτε εἶδον τραυματισμένον τὸν Σκυλογιάννην καὶ τὸν νεκρὸν υἱόν του, τοὺς ὁποίους κατέσφαξαν, ὡς καὶ πάντας τοὺς ὑπολοίπους υἱοὺς αὐτοῦ, πλὴν ἑνός, ὅστις ζωγρηθεὶς ἐξισλαμίσθη καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σιουκιοὺρ-βέης* ἐγένετο βαλῆς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. θ. β.

— **Μαυρομιχάλης, *Κυριακούλης*.** Ἕλλην ὁπλαρχηγός, ἀδελφὸς τοῦ Πετρόμπεη, φονευθεὶς ἐν Φαναρίῳ τῆς Ἠπείρου τὴν 4 Ἰουλίου 1822. Κατὰ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἀδελφοῦ του ἐπέβαλε τὴν τάξιν ἐν Μάνῃ, ἐκραγείσης δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως διέπρεψεν ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ ὁρμητικότητι. Μετέσχε τῆς ἁλώσεως τῶν Καλαμῶν καὶ τῆς μάχης τοῦ Βαλτετσίου, συνώδευσε δὲ τὸν ἀνεψιὸν

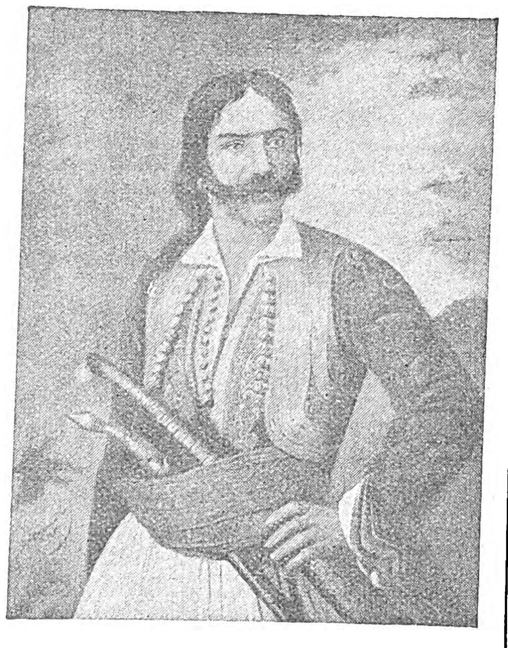

Κυριακούλης Μαυρομιχάλης.

του Ἠλίαν, ὅτε ἐκλήθη οὗτος ὡς ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὰς μάχας τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ καὶ τοῦ Κριεκουκίου. Κατὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῆς Εὐβοίας, ὅπου ἐπολιορκήθη εἰς Στύρα ὁ Ἠλίας Μαυρομιχάλης, ἔσπευσε πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἤδη οὗτος εἶχε πέσει, καὶ ἐπέστρεψε περίλυπος εἰς Πελοπόννησον, ὅπόθεν μετέβη εἰς Μεσολόγγιον κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ὅπως μετάσχῃ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἠπείρου. Ἐπιβιβασθεὶς ἐπὶ ἑλληνικῶν σκαφῶν καὶ χωρὶς νὰ ταραχθῇ ἐκ τῶν δυσκολιῶν ἃς ἔφερεν εἰς αὐτὸν ὁ ἁρμοστὴς Θωμᾶς Μαῖτλανδ, ἀπεβιβάσθη εἰς Μοῦρτον, ὅπου συνέλαβεν 150 Ὀθωμανούς, τοὺς ὁποίους ἀπέστειλεν εἰς Πελοπόννησον, εἶτα δὲ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὠχυρώθη εἰς τὸ Φανάρι καὶ ἔκαυσε τὰς τουρκικὰς ἀποθήκας παρὰ τὴν Πάργαν. Ἀναγκαζόμενος νὰ μάχηται εἰς περιχεχαρακωμένον στρατόπεδον, ὅπως ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν ὁπλιτῶν του πᾶν μέσον ὑποχωρήσεως, ἐπέσπευσε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χιμάρας. Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἐπεφόρτισε τοὺς πασάδες Χασὰν καὶ Μεχμὲτ ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τοῦ Κυριακούλη, ὅστις, κατὰ τὸν Πουκεβίλ, ἔπραττε θαύματα ἀνδρείας, ὑπερακοντίσας τὸ ἀνθρώπινον θάρρος. Ἔν τινι ἐξόδῳ ἐφόνευσεν ἰδίᾳ χειρὶ ἓξ ἀγάδες καὶ κατεδίωκε τὸν σερασκέρην των, παρ' ὀλίγον δὲ θὰ ἐφόνευε καὶ τοῦτον, ἂν μὴ σφαῖρα ἐχθρικὴ ἔρριπτεν αὐτὸν ἀναίσθητον. Οἱ Τοῦρκοι ἔσπευσαν ν' ἁρπάσωσι τὸν νεκρόν του, αἱματηρὰ δὲ συμπλοκὴ διεξήγετο μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν παλληκαρίων του, ὅτε οὗτος ἐγερθεὶς αἰφνιδίως μετὰ νέας δυνάμεως διεσκόρπισε τοὺς Ὀθωμανούς, οὕτω δὲ οἱ Ἕλληνες μετέφερον τὸν τραυματίαν ἀρχηγόν των εἰς τὸ ὀχύρωμα. Μετὰ τὰ ἀτυχήματα τοῦ Σκλιβάνι, τῆς Πλάκας καὶ τοῦ Πέτα καὶ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, οἱ Τοῦρκοι σύσσωμοι ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ Κυριακούλη ἐκρήμνισαν τὰ τείχη τοῦ ὀχυρώματος. Ἰδὼν τὸ ἀδύνατον τῆς περαιτέρω ἀντιστάσεως, συνεβούλευσε τὰ παλληκάρια του νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῆς σωτηρίας των, αὐτὸς δέ, πλήρης τραυμάτων, ἠθέλησε νὰ κομισθῇ ἐπὶ τοῦ ρήγματος τοῦ ὀχυρώματος, ἵνα ἀποθάνῃ ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ πέπλος τοῦ θανάτου ἐκάλυπτεν ἤδη τὸ πρόσωπόν του ὅτε κατετέθη ἐκεῖ. Διεμοίρασε τὰ ὅπλα του εἰς τοὺς συμμαχητάς του, κατηράσθη τρὶς τὸν Μαῖτλανδ ὡς ἀντιπράξαντα εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του, ἐδόξασε τὸν Θεὸν ὅτι τοῦ ἐπεφύλαξε τοιοῦτον θάνατον καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς του προφέρων τὸ ὄνομα τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἠλία. Τὸ λείψανόν του μετεφέρθη εἰς Μεσολόγγιον καὶ εὑρίσκεται τεθαμμένον εἰς τὸ Ἡρῷον. θ.β.

— **Μαυρομιχάλης, *Κυριακούλης Π.*** Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1849 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1916. Ἔγγονος τοῦ ἐν Ἠπείρῳ φονευθέντος ὁμωνύμου του, ἐσπούδασεν ἐν Γαλλίᾳ πολιτικὰς ἐπιστήμας, ἐξελέγη βουλευτὴς Οἰτύλου τῷ 1879 καὶ ἐτάχθη εἰς τὸ κόμμα τοῦ Κουμουνδούρου καὶ εἶτα εἰς τὸ τοῦ Θεοδώρου Δηλιγιάννη. Τῷ 1895 ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τῷ 1902 ἐπὶ Δηλιγιάννη, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος ἀνέλαβε τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον ἐπὶ κυβερνήσεως Δημ. Ράλλη. Τῷ 1903 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν καὶ τῷ 1905, ἐπὶ κυβερνήσεως Ράλλη, τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Στρατιωτικῶν. Ἀποσχισθεὶς τοῦ Ράλλη ἐσχημάτισεν ἴδιον κόμμα καὶ κατὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909 ἀνέλαβε τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως τὴν 17 Αὐγούστου 1909· διαφωνήσας ὅμως πρὸς τὸν Στρατιωτικὸν σύνδεσμον παρῃτήθη τῆς ἀρχῆς τὴν 10 Ἰανουαρίου, ἔκτοτε δ' ἔπαυσε πολιτευόμενος. Ὁ Κυριακούλης Μαυρομιχάλης ἐδημοσίευσε μακρὰν σειρὰν μελετῶν εἰς ἐφημερίδας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Εὐρώτας*, τὰς ὁποίας ἐξέδωκε καὶ εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον. θ. β.

— **Μαυρομιχάλης, *Κωνσταντῖνος*.** Ἀδελφὸς τοῦ Πετρόμπεη, ἀποθανὼν ἐν Ναυπλίῳ τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1831. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν διαπρεπεστέρων ἀγωνιστῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, διακριθεὶς ἐπὶ ἀνδρείᾳ. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ ἀνεχαίτισε τὰς ὀρδὰς αὐτοῦ ἔξωθεν τοῦ Ναυπλίου τῷ 1825 καὶ ἔσωσεν οὕτω τὴν πόλιν. Γογγύζων κατὰ τοῦ Καποδιστρίου διὰ τὴν καταδίωξιν τῆς οἰκογενείας του, μετέσχε τῆς μεσηνιακῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ διοικητοῦ Καλαμῶν Κορνηλίου, τοῦ ὁποίου διέσωσε τὴν ζωὴν ἐκ τῆς παραφορᾶς τοῦ πλήθους καὶ ἐφυγάδευσεν αὐτόν. Ἐπιστρέψας εἰς Ναύπλιον, ὅπως μὴ θεωρηθῇ λιποτάκτης, ἐτέθη ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, καὶ μὴ ἀνεχόμενος τὴν καταδίωξιν τῆς οἰκογενείας του, ἀπεφάσισε μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Γεωργίου τὸν φόνον τοῦ Καποδιστρίου, ὃν καὶ ἐξετέλεσαν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τραυματισθείς, ἐσύρετο εἰς τὰς ὁδούς, ὅτε ὁ στρατηγὸς Φωτομά-

Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης.

ρας πυροβολήσας ἐκ τοῦ παραθύρου του ἐφόνευσεν αὐτόν. θ. β.

— **Μαυρομιχάλης, *Κωνσταντῖνος*.** Υἱὸς τοῦ μπεηζάδε Ἀναστασίου Μαυρομιχάλη (1839—1918). Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, ἐτελειοποίησε

Digitized by Google

τὰς σπουδάς του εἰς Γαλλίαν καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Ἦτο διαπρεπὴς ἀξιωματικὸς τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, μεταφράσας μάλιστα στρατιωτικά τινα συγγράμματα εἰς τὴν ἑλληνικήν. Παρῃτήθη τῷ 1886. Ν. Θ. Κ.

—**Μαυρομιχάλης**, *Πέτρος*, ὁ *Πετρόμπεης*. Τελευταῖος ἡγεμὼν τῆς Μάνης, γεννηθεὶς τῷ 1765 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1848. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας διεκρίνετο καὶ ἐπεβάλλετο εἰς Μάνην, κατώρθωσε δὲ νὰ διαλλάξῃ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του εὑρισκόμενα ἐν διαστάσει καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του (1800) ἀπέβη εἷς τῶν ἰσχυόντων ἀρχηγῶν τῆς Μάνης. Κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν κλεφτῶν τῷ 1804 ὑπὸ τῶν Τούρκων παρέσχε καταφύγιον εἰς αὐτοὺς καὶ ἠδυνήθη νὰ φυγαδεύσῃ πλείστους τούτων εἰς Ἑπτάνησον. Περὶ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη ἀναφέρεται ὅτι, φύσει φιλελεύθερος ὤν, μόλις μαθὼν τὴν κατάλυσιν τῆς Ἐνετικῆς δημοκρατίας καὶ τοὺς θριάμβους τοῦ Βοναπάρτου ἀπετάθη εἰς αὐτὸν καὶ ᾐτήσατο συνδρομὴν πρὸς ἐντελῆ ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του. Ὁ Βοναπάρτης ὅμως δὲν παρέσχε τὴν αἰτηθεῖσαν συνδρομήν, ἀλλὰ προέτρεψεν αὐτὸν νὰ τὸν παρακολουθήσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὑποσχεθεὶς νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομήν του εἰς εὐνοϊκωτέραν περίστασιν. Ἀρνηθέντος δὲ τούτου, ὁ Βοναπάρτης τὸν συνέστησεν εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ στρατηγὸν Δανσελότον καὶ τοῦ παρήγγειλε ν' ἀναμείνῃ ἐκεῖ. Ἐκδιωχθέντων ὅμως τῶν Γάλλων ἐξ Ἑπτανήσου, ἠναγκάσθη ὁ Μαυρομιχάλης ν' ἀπέλθῃ εἰς Δυρράχιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καταδιωκόμενος ἐπανῆλθεν εἰς Μάνην. Ἡ κατάστασις ἐν αὐτῇ ἦτο εἰς ἄκρον ἀνώμαλος. Ἡ Μάνη ἐσπαράσσετο ὑπὸ διχονοιῶν ὑποδαυλιζομένων ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς, ἥτις, μὴ δυναμένη νὰ ὑποτάξῃ τὴν χώραν διὰ τῶν ὅπλων, ἥναπτεν ἐμφυλίους πολέμους δι' ὑποσχέσεων τῆς παροχῆς τῆς ἡγεμονίας μεταξὺ τῶν προεχόντων ἀνδρῶν αὐτῆς. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Μαυρομιχάλη διέβαλλον αὐτὸν εἰς τὴν Πύλην, ἀποδίδοντες εἰς τοῦτον τὰς ἐν Μάνῃ ταραχάς. Ἡ Πύλη ἀπέστειλε τῷ 1814 πρὸς ἔρευναν τῶν κατηγοριῶν τὸν Σιουκιοὺρ μπέην μετὰ στολίσκου, οὗτος δὲ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τῶν ἀντιθέτων, καλέσας τὸν Μαυρομιχάλην εἰς τὴν ναυαρχίδα συνεννοήθη μετ' αὐτοῦ καὶ ὡρκίσθη ἐνώπιον τῶν ἀξιωματικῶν του ὅτι, ἐπανερχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν, θὰ ἐζήτει ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη, τὸν ὁποῖον διώρισε τοποτηρητὴν τοῦ καθαιρεθέντος Θεοδωρόμπεη. Ὁ Σιουκιοὺρ μπέης μεταβὰς εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Μαυρομιχάλη, εἰσῆλθεν ἄνευ ὁδηγοῦ εἰς τὰ λαβυρινθώδη δώματα τοῦ πύργου καὶ ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Μετὰ διετίαν ἐπιστρέψας εἰς Μάνην ἐκόμισε τὸν διορισμὸν τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη ὡς ἡγεμόνος. Ἐκοινοποιήθησαν τότε τὰ τῆς καταγωγῆς τοῦ Σιουκιοὺρ-βέη καὶ ἐγνώσθη ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ἐξισλαμισθεὶς ἐξάδελφος τοῦ Πετρόμπεη, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Μαυρομιχάλη ἢ Σκυλογιάννη. Παραλαβὼν ὁ Σιουκιοὺρ εἰς Κωνσταντινούπολιν τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ νέου ἡγεμόνος, Ἀναστάσιον καὶ Γεώργιον, ἐξεπαίδευσεν αὐτοὺς ἐπιμελῶς καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

Ἀναλαβὼν ὁ Πετρόμπεης τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν, κατέπαυσε τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς, παρέσχεν ἀσφάλειαν εἰς τὴν χώραν, κατέστειλε τὴν πειρατείαν καὶ ὤθησε τοὺς κατοίκους εἰς τὰς εἰρηνικὰς αὐτῶν ἐργασίας. Τῷ 1818 οἱ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως προσοικειωθῶσι τὸν Πετρόμπεην, ἐμυήθη δὲ οὗτος ἐν Κιτριαῖς ὑπὸ τοῦ Χρυσοσπάθη, προσενεγκὼν καὶ χίλια γρόσια. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπεστάλη εἰς Μάνην ὁ Περραιβός, φέρων τὸν βαθμὸν Ρώσου συνταγματάρχου, ἡ ἀποστολὴ δὲ αὐτοῦ ὑπῆρξε λίαν καρποφόρος, διότι κατώρθωσε νὰ συμφιλιώσῃ τὰς διαμαχομένας ἐπιφανεῖς οἰκογενείας τῆς Μάνης Μαυρομιχάλη, Γρηγοράκη καὶ Τρουπάκη, τῶν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ ὑπέγραψαν συμφωνητικόν, εἰς ὃ ἀναφέρεται ἡ ἑξῆς ὑπόσχεσις: «Νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τὰ σώματά μας μία ψυχή, μία σύμπνοια, μία θέλησις καὶ νὰ μὴ δύναται ποτὲ κανένα ἐσωτερικὸν ἢ ἐξωτερικὸν αἴτιον νὰ διασείσῃ ἢ νὰ ἀδυνατίσῃ ἕνα τοιοῦτον ἱερὸν δεσμόν. Κάθε ἱερὸς δεσμὸς καὶ μάλιστα ἐκεῖνος ὅπου γίνεται ὑπὲρ Πίστεως, Πατρίδος καὶ Γένους, διὰ νὰ μείνῃ ἀκλόνητος, πρέπει νὰ βάλῃ δι' ἀρχὴν καὶ θεμέλιον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην». Ὁ Πετρόμπεης, λέγει ὁ Σπυρίδων Τρικούπης, «ἐδέχθη τὴν κατήχησιν, μεθ' ὅσης ἐπιθυμίας δέχεταί τις ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, καὶ ὀλιγωρήσας πάντα τὰ ἄλλα, προσήλωσεν ἔκτοτε τὴν καρδίαν του εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς παλιγγενεσίας». Τῷ 1818 ἔπεμψεν εἰς Πετρούπολιν τὸν Κυριάκον Καμαρηνὸν πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ὅπως βεβαιωθῇ παρ' αὐτοῦ ἂν πράγματι ἡ Ρωσία ἐνίσχυε τὸ ἔργον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ὁ Καμαρηνὸς ἐπέδωκε τὴν πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας Ἰωάννην Καποδίστριαν ἐπιστολήν, ὅστις ἀπέστειλε μακροτάτην ἀπάντησιν πρὸς τὸν Πετρόμπεην χρονολογουμένην ἀπὸ 3 Αὐγούστου 1819. Ὁ Καποδίστριας, γνωρίζων ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν τότε κατάστασιν τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν προσήλωσιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α' εἰς τὴν Ἱερὰν Συμμαχίαν, ἀπέτρεπε τὸν Πετρόμπεην ἀπὸ πάσης ἐπαναστατικῆς ἐνεργείας, ἥτις ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ τὸν ὄλεθρον τῆς πατρίδος. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη οὐδέποτε ἔφθασεν εἰς χεῖρας τοῦ Μαυρομιχάλη, καθ' ὅσον οἱ Φιλικοὶ ἐφόνευσαν καθ' ὁδὸν τὸν Καμαρηνόν, μετὰ πολλὰ δὲ ἔτη ἐδημοσιεύθη αὕτη, ληφθεῖσα ἐκ τῶν ρωσικῶν ἀρχείων. Ὁ Πετρόμπεης, ἔχων ὑπ' ὄψει τὰς συμφοράς, ἃς ὑπέστη ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὴν ὑποκινηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ρωσίας ἐπανάστασιν τοῦ Θεοδώρου Ὀρλώφ, ἀπηύθυνεν εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας τὴν 2 Φεβρουαρίου 1819 ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξέθετε τὴν κατάστασιν τῆς Μάνης καὶ ἐζήτει τὴν ἐξασφάλισιν τῶν μέσων πρὸς παρασκευὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀπήντησεν ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε', ἐκ τῆς ἐπιστολῆς δὲ ταύτης ἐπείσθη ὅτι τὸ ἔργον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἦτο ἐν γνώσει αὐτοῦ, ἔκτοτε δὲ ἀφωσιώθη ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ ἀγῶνος. Ἑτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου καθώρισε τὴν ἐπαναστατικὴν ἐνέργειαν, καὶ οἱ Μαυρομιχάλαι ἐγένοντο θερμότατοι ὀπαδοὶ τῆς ἀμέσου ἐνεργείας.

Ὁ Πετρόμπεης, ἀρχηγὸς οἰκογενείας πολυκλάδου καὶ ἡγεμὼν τῆς Λακωνίας, ὑπῆρξε τὸ πρώτιστον ἠθικὸν στήριγμα τῆς ἐπαναστατησάσης μεσημβρινῆς Ἑλλάδος.

Πέτρος Μαυρομιχάλης.

Ἐνέπνευσεν, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς τῆς Ἐπαναστάσεως, εἰς μὲν τοὺς Ἕλληνας θάρρος, εἰς δὲ τοὺς Τούρκους φόβον καὶ ἀδυναμίαν. Ἀλλὰ παρὰ τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικήν του σημασίαν, ὁ διατελέσας γραμματεὺς αὐτοῦ Ἰωάννης Φιλήμων ἀναφέρει ὅτι ἐκόσμουν τὸν ἄνδρα «καὶ ἠθικὴ αὐστηρά, καὶ τρόποι ἀγαθοὶ καὶ πατρικότης ἐν πᾶσι, καὶ φιλοτιμία πρὸς τὸ καλόν, καὶ μεγαλοψυχία σπανία καὶ φρονήματα ὑψηλά. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ δυνάμεις τοῦ σώματός του δὲν ἦσαν πλήρεις ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ χρονίου τινὸς νοσήματος, ἐστρατήγουν οἱ υἱοὶ καὶ οἱ ἀδελφοί του, οὗτος δ' ἀπετέλει τὸ κέντρον καὶ διηύθυνε. Ἦτο δὲ τὴν ὄψιν ἀνθηρᾶς ὡραιότητος».

Οὕτως εἰκονίζεται ὁ ἡγεμὼν τῆς Λακωνίας, ἥτις ἐπανεστάτησε τὴν 22 Μαρτίου 1821. Τὴν ἑπομένην ἐξεστράτευσεν ὁ Πετρόμπεης ὡς στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς κατὰ τῶν Καλαμῶν καὶ εἰσῆλθε μετὰ δισχιλίων ἐνόπλων, μετ' αὐτοῦ δὲ ἡνοῦντο ἅπαντες οἱ ἐπίσημοι Λάκωνες, πρὸς δὲ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καὶ ἄλλοι τινὲς κλέφται, ὡς ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Κεφάλας, ὁ Νικήτας καὶ ὁ Παπαφλέσσας. Μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς Καλάμας τοῦ στρατοῦ, ἐτελέσθη τὴν ἑπομένην δοξολογία, καθ' ἣν ἐκηρύχθη ἀρχιστράτηγος τῶν λακωνικῶν ὅπλων ὁ Πετρόμπεης, ὁ δὲ βοεβόδας Ἀρναούτογλους παρεδόθη εἰς αὐτὸν μετὰ τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως.

Συγκροτηθείσης τῆς Μεσσηνιακῆς Γερουσίας, ὁ Μαυρομιχάλης ἀπηύθυνε τὴν 25 Μαρτίου 1821 τὴν περιβόητον πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς προκήρυξιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Σπαρτιατικοῦ στρατοπέδου, δι' ἧς ἐπεκαλεῖτο τὴν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως συμπάθειαν τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. «Ἡ κεφαλή μας, λέγει, ἡ κλίνουσα τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν σκληρὸν ζυγόν, τὸν ἀπετίναξεν ἤδη καὶ ἄλλο δὲν φρονεῖ, εἰμὴ τὴν ἐλευθερίαν της. Ἡ γλῶσσά μας, ἡ μὴ δυναμένη νὰ προφέρῃ ἄλλον λόγον ἐκτὸς τῶν ἀνωφελῶν παρακλήσεων πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν τυράννων, κράζει τώρα μεγαλοφώνως καὶ κάμνει ν' ἀντηχῇ ὁ ἀὴρ τὸ γλυκύτατον ὄνομα τῆς ἐλευθερίας. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ἀπεφασίσαμεν ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ ν' ἀποθάνωμεν». Ἡ κατάληψις τῶν Καλαμῶν καὶ ἡ πρὸς τὰς χριστιανικὰς αὐλὰς προκήρυξις τοῦ Μαυρομιχάλη ὑπῆρξαν ἡ πρώτη νίκη καὶ τὸ πρῶτον κήρυγμα τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ Μάνη μὴ ἔχουσα ἐσωτερικοὺς ἐχθρούς, ἦτο προωρισμένη νὰ ἐνισχύῃ τοὺς εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας ἐπαναστατήσαντας Ἕλληνας. Ὁ γέρων Μαυρομιχάλης ἔμεινεν εἰς Καλάμας, γενομένου δὲ πολεμικοῦ συμβουλίου ὁ Κολοκοτρώνης ἐπρότεινεν ὅπως οἱ Λάκωνες κινηθῶσι σύσσωμοι εἰς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου· ἀλλ' οἱ Μεσσήνιοι ὑπεστήριξαν ὅτι ὑπῆρχεν ἄμεσος ἡ ἀνάγκη, ὅπως παραμείνωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας Μεθώνην καὶ Κορώνην καὶ προληφθῇ ἡ ἐπικειμένη σφαγὴ τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις Τούρκων. Ὁ Πετρόμπεης συνεφώνησε μετὰ τῶν δευτέρων καὶ ὁ Κολοκοτρώνης παρεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα τοῦ παραχωρήσῃ τὸν υἱόν του Ἠλίαν, ὅστις ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου, οἱ δὲ λοιποὶ Λάκωνες ἐξεστράτευσαν ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον Μαυρομιχάλην κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς Κορώνης. Ὁ Πετρόμπεης προσεκάλεσεν εἰς Καλάμας ὅλους τοὺς προκρίτους τῆς Πελοποννήσου, ὅπως συνέλθωσιν εἴς τινα τόπον τῶν μεσογείων καὶ συσκεφθῶσιν, ἵνα θέσωσιν τάξιν εἰς τὴν νέαν κατάστασιν. Ἀλλ' ἡ εἴσοδος τοῦ Κεχαγιᾶ εἰς Τριπολιτσᾶν ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο. Ἡ διάλυσις τῶν ἑλληνικῶν στρατοπέδων ἠνάγκασε τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Κανέλλον Δηλιγιάννην νὰ συγκαλέσωσιν ἐν Παπάρι τοὺς ὁπλαρχηγούς, οἵτινες ἀπεφάσισαν τὴν ἐκ Καλαμῶν πρόσκλησιν τοῦ Πετρόμπεη, ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Πελοποννήσου, πρὸς ἠθικὴν ἐμψύχωσιν καὶ διατήρησιν τῶν στρατοπέδων διὰ τῆς πολυπροσώπου οἰκογενείας του. Ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Πετρόμπεη εἰς Ἀρκαδίαν, συνῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Καλτεζῶν ἡ πρώτη τοπικὴ συνέλευσις, ἥτις ἐξέλεξεν ἑπταμελῆ ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πετρόμπεη, ὅπως συσκέπτεται, προβλέπῃ καὶ διοικῇ ἁπάσας τὰς ὑποθέσεις καὶ πᾶν ὅ,τι θὰ συνέτεινεν εἰς τὴν εὐταξίαν, ἁρμονίαν καὶ εὐκολίαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καθ' ὅποιον τρόπον θὰ ἐφώτιζεν αὐτὴν ἡ Θεία πρόνοια. Ἡ ἐξουσία τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης εἶχε κῦρος μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἡ ἀπόφασις τῆς συνελεύσεως τῶν Καλτεζῶν ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν πολίτευμα. Ἐπηκολούθησεν ἡ πολιορκία τῆς πελοποννησιακῆς πρωτευούσης, καθ' ἣν ὁ μὲν Κολοκοτρώνης ἔστησε τὴν σκηνήν του ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μαντινείας, ὁ δὲ Πέτρος Μαυρομιχάλης ἐστρατοπέδευσε πρὸς μεσημβρίαν τοῦ φρουρίου, εἰς ἀπόστασιν βολῆς τυφεκίου. Μαστιζόμενοι ἐκ πείνης οἱ πολιορκούμενοι, ἦλθον εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν πολιορκητῶν, ἀλλὰ προτοῦ ἀνταλλαγῶσι τὰ γράμματα, τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1821, ἐπῆλθεν ἡ ἅλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς, ἥτις ὑπῆρξε τὸ στρατιωτικὸν θεμέλιον τοῦ Ἀγῶνος.

Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1822, ὁ Πετρόμπεης ἐστρατοπέδευσεν εἰς Μύλους, παρὰ τὴν θάλασσαν, συνηντήθη δὲ μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς Ταβούλι, ἐκεῖ δὲ ἀπεφασίσθη ἡ κατάληψις τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἄργους, ἣν κατέλαβεν ὁ Κατσάκος Μαυρομιχάλης μετὰ τοῦ Μπαρμπιτσιώτη καὶ Ζαχαροπούλου. Τὴν 10 Ἰουλίου ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη, ἀνερχόμενος εἰς 30 000, ἐξεχύθη εἰς τὴν Ἀργολίδα. Οἱ συνελθόντες εἰς Ταβούλι ἐχωρίσθησαν, καὶ ὁ μὲν Κολοκοτρώνης ἐβάδισε πρὸς τὸν Ἅγιον Γεώργιον, ὁ δὲ Πετρόμπεης ἐπανῆλθεν εἰς Μύλους, προσδοκῶν τὴν πτῶσιν τοῦ Ναυπλίου. Τὸ σχέδιον τοῦ Κολοκοτρώνη ἐπέτυχεν· ἡ νίκη ἔστεψε τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα, δέκα δὲ χιλιάδες ἐκ τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη ἐφονεύθησαν.

Ὁ Πετρόμπεης τὸν Νοέμβριον τοῦ 1822, μετὰ τοῦ Ἀ. Ζαΐμη, Κ. Δηλιγιάννη καὶ Ἀ. Λόντου, ἔσπευσαν εἰς τὸ κινδυνεῦον Μεσολόγγιον. Ὁ Μαυρομιχάλης ἄγων 500 Μανιάτας ἀπεβιβάσθη εἰς Δραγαμέστον, ὅπως καταλάβῃ τὰ στενὰ καὶ διακόψῃ τὰς συγκοινωνίας τοῦ ἐχθροῦ. Καταλαβὼν τὴν Κατοχὴν κατέστρεψε τὸν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου τουρκικὸν στρατὸν καὶ κατέλαβε τὴν περαιτέρω ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Μετὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου ἐπέστρεψεν εἰς Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ Ἄστρους ἐξελέγη μέλος τοῦ νομοτελεστικοῦ. Βραδύτερον κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ὁ Πετρόμπεης, μὴ μετασχὼν αὐτῶν, ἐπάσχισε νὰ διαλλάξῃ τοὺς διαμαχομένους, καίτοι δὲ γέρων καὶ πάσχων, οὐδέποτε ὤκνησε νὰ συνεκστρατεύῃ, συγκακουχῇ καὶ συγκινδυνεύῃ αὐτοπροσώπως. Τὴν 14 Ἀπριλίου 1825 ἔπεσε καὶ ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Πετρόμπεη Ἰωάννης, ἀμυνόμενος τοῦ Νεοκάστρου. Κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ ὁ Ἰμπραὴμ πασᾶς, παραβιάσας τὸν συνθήκην, ἐκράτησεν αἰχμάλωτον τὸν ἕτερον υἱόν του Γεώργιον, ἀνταλλαγέντα βραδύτερον τῇ μεσολαβήσει τοῦ Χάμιλτον. Κατηγορήθη ὁ Πετρόμπεης ὡς παρασχὼν ἐλπίδας περὶ ὑποταγῆς τῆς Μάνης εἰς τὸν Ἰμβραὴμ πασᾶν. Ταῦτα ὅμως ἐγένοντο ἐν γνώσει τῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἐνετείλατο εἰς αὐτὸν νὰ μὴ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς κινδυνευούσης πατρίδος. Παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας του, ὁ Αἰγύπτιος ἀρχιστράτηγος δὲν ἠδυνήθη νὰ πατήσῃ τὴν

Digitized by Google

Μάνην. Ὁ Πετρόμπεης ἀπεδέχθη προθύμως τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου ὡς κυβερνήτου, ὅπως τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἔθνους οὗτος καὶ ἐπιφέρῃ τὴν τάξιν. Μετὰ τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ ὁ Πετρόμπεης διωρίσθη εἷς ἐκ τῶν τριῶν προέδρων τοῦ συσταθέντος Πανελληνίου, εἶτα δὲ γερουσιαστής. Καὶ ἀρχικῶς μὲν αἱ σχέσεις τῶν Μαυρομιχαλῶν μετὰ τοῦ κυβερνήτου ἦσαν φιλικώταται, ἀλλ' αὗται περιωρίσθησαν σπουδαίως ἐντὸς ὀλίγου καὶ μετετράπησαν εἰς ἐχθρικάς, ἕνεκα τῆς στάσεως ἀπέναντι αὐτῶν τοῦ Καποδιστρίου, ζητοῦντος διὰ τοῦ νομάρχου Γενοβέλη νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν ἐν Μάνῃ ἐπιρροὴν αὐτῶν. Τῷ 1830 ἐξερράγη ἡ ἐν Τσίμοβᾳ στάσις κατὰ τοῦ διοικητοῦ Γενοβέλη, τῆς ὁποίας ἡγεῖτο ὁ Τζανῆς Μαυρομιχάλης, ἀδελφὸς τοῦ Πετρόμπεη, ὁ κοινῶς καλούμενος «βασιλεὺς τῆς Μάνης». Ὁ Καποδίστριας προσείλκυσε τὸν Τζανῆν Μαυρομιχάλην εἰς Ναύπλιον, δῆθεν πρὸς συνεννόησιν, ἀλλ' ὅταν ἔφθασεν οὗτος ἐρρίφθη εἰς τὰς εἱρκτὰς τοῦ Παλαμηδίου, ἔνθα ἔμεινεν ὑπόδικος ἐπὶ δέκα ὀκτὼ μῆνας. Ἡ σύλληψίς του προεκάλεσε νέαν ἐπανάστασιν ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ ὁ διοικητὴς αὐτῆς Κορνήλιος μόλις ἠδυνήθη νὰ διασωθῇ φεύγων μετημφιεσμένος. Ὁ Πετρόμπεης ἐζήτησε παρὰ τοῦ κυβερνήτου ἄδειαν, ὅπως μεταβῇ εἰς Μάνην καὶ καταστείλῃ τὴν στάσιν, μὴ χορηγηθείσης ὅμως ταύτης ἐδραπέτευσεν οὗτος, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1831, ἐκ Ναυπλίου καὶ ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς Ζάκυνθον, ἐκμισθώσας δὲ πλοιάριον ἔπλεε πρὸς τὸ Λιμένι, ἀλλ' ἡ τρικυμία ἐξώθησεν αὐτὸν εἰς Κατάκωλον, ὅπου συνέλαβεν αὐτὸν ὁ Κανάρης καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ναυπλίου. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καθείρχθη εἰς τὸ φρούριον Ἴτς-Καλέ, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ ἐννέα μῆνας ὡς ὑπόδικος. Αἱ γενόμεναι προσπάθειαι πρὸς συμφιλίωσιν ἀπέβησαν μάταιαι καὶ ἡ παρασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ρώσου ναυάρχου Ρίκορδ συνάντησις κατέληξεν εἰς ἀποπομπὴν τοῦ γηραιοῦ ἀνδρός, ἡ τοιαύτη δὲ προσβολὴ πρὸς αὐτὸν ἔκρινε τὴν τύχην τοῦ Καποδιστρίου, φονευθέντος τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1831 ὑπὸ τῶν Κωνσταντίνου καὶ Γεωργίου Μαυρομιχάλη. Ὁ Αὐγουστῖνος Καποδίστριας συνήνεσεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Πετρόμπεη, ὅστις ἐξῆλθε τῶν φυλακῶν τὴν 13 Μαρτίου 1832. Ὁ Πετρόμπεης οὔτε ὑπεκίνησεν, οὔτε ἐνέκρινε ποτὲ τὸν φόνον τοῦ Καποδιστρίου, καθ' ὅλην δὲ τὴν ζωήν του κατεθλίβετο διὰ τὸ συμβάν. Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος συνεστήθη τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἐγένετο δὲ ὁ Πετρόμπεης μετὰ τοῦ Γεωργίου Κουντουριώτη καὶ τοῦ Ἀνδρέα Ζαΐμη εἷς τῶν τριῶν ἀντιπροέδρων αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1843 μέλος τῆς γερουσίας. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

—**Μαυρομιχάλης, *Πέτρος***. Υἱὸς τοῦ Κυριακούλη, ἐγεννήθη τῷ 1887, ἐσπούδασε δὲ νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς Λακωνίας τῷ 1910. Διωρίσθη τῷ 1920 ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐν τῇ κυβερνήσει Ράλλη, ἐπίσης ἐν τῇ κυβερνήσει Καλογεροπούλου τῷ 1921, ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἐν τῇ κυβερνήσει Πρωτοπαπαδάκη καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει Γούναρη ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Θ. Β.

—**Μαυρομιχάλης, *Πέτρος***. Υἱὸς τοῦ μπεηζαδὲ Ἀναστασίου καὶ ἔγγονος τοῦ Πετρόμπεη, ἐγεννήθη τῷ 1828 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1892. Σπουδάσας νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ εἶτα ἐν Παρισίοις, διωρίσθη δικαστὴς ἐν Ναυπλίῳ. Μετασχὼν ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1862, ἐξωρίσθη μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπαναστατῶν εἰς Σμύρνην. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος, ἐκλεγεὶς πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1843, ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης εἰς τὴν κυβέρνησιν Βενιζέλου Ρούφου (2 Ἰουνίου 1863). Ἐξελέγη πολλάκις βουλευτὴς καὶ διετέλεσε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη βασιλικὸς ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Θ. Β.

—**Μαυρομιχάλης *Πιερρᾶκος*, *Περικλῆς***. Ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1863. Προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου ὑπαξιωματικῶν, ἐτελειοποίησε τὰς σπουδάς του εἰς Γαλλίαν. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπιλάρχου, συμμετέσχε μετὰ τοῦ στρατοῦ κατοχῆς τῆς Κρήτης. Κατ' ἀμφοτέρους τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, διετέλεσε διοικητὴς τοῦ 3ου συντάγματος ἱππικοῦ ἐν Μακεδονίᾳ, ἐξαιρέσει μικροῦ τινος χρονικοῦ διαστήματος, καθ' ὃ διῴκησε τὸ ἐν Ἠπείρῳ συσταθὲν σύνταγμα ἱππικοῦ, μεθ' οὗ συμμετέσχε τῶν πρὸς ἅλωσιν τῶν Ἰωαννίνων ἐπιχειρήσεων. Ἀπὸ τοῦ 1914 ἕως τοῦ 1917, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσε διοικητὴς τῆς ταξιαρχίας ἱππικοῦ. Τῷ 1918 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ διῴκησε τότε διαδοχικῶς διαφόρους μεραρχίας, τῷ δὲ 1919 τὸ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ 2ον σῶμα στρατοῦ. Ἀπὸ 1920—1922 παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος. Τὸν Σεπτέμβριον 1922 ἀνεκλήθη εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ διωρίσθη ἀνώτερος στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, τῷ 1923 προήχθη εἰς ἀντιστράτηγον, κατὰ δὲ τὸ χρονικὸν διάστημα Ἰούνιος—Σεπτέμβριος 1923 διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ Ἕβρου. Ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἀπεστρατεύθη τῇ αἰτήσει του τῷ 1923 ἵνα πολιτευθῇ. Σήμερον (1931) τυγχάνει γερουσιαστής, ἐκλεγεὶς ἀριστίνδην. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Μαυρομιχάλης, *Πιέρρος***. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1726 καὶ ἐφονεύθη τῷ 1779. Προσεπάθησε νὰ κατευνάσῃ τὰ μαστίζοντα τὴν Μάνην πάθη ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Σαρηγκιουλήδων καὶ τῶν ληστῶν τοῦ Ἰβλιὰ-Φατιχιέ. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐφονεύθη, ἀφήσας τὰ ἀνήλικα τέκνα αὐτοῦ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἀδελφοῦ του *Ἠλία*, προσονομασθέντος *Πιέρρου*. Θ. Β.

—**Μαυρομιχάλης, *Πιέρρος Βοϊδῆς***. Ἐξάδελφος τοῦ Πετρόμπεη, ἀποθανὼν τῷ 1857. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν συνετωτέρων καὶ γενναιοτέρων πολεμιστῶν τοῦ Ἀγῶνος, ὑπηρετήσας ὡς ὑπαρχηγὸς ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην. Διέπρεψε κατὰ τὰς μάχας τῶν Δερβενακίων καὶ κατὰ τοῦ Ἰμπραὴμ-πασᾶ ἐν Μεσσηνίᾳ τῷ 1825. Θ. Β.

—**Μαυρομιχάλη, *Φωτεινή***. Θυγάτηρ τοῦ μπεηζαδὲ Ἀναστασίου καὶ ἐγγόνη τοῦ Πετρόμπεη, ἐγεννήθη τῷ 1826 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1878. Εἰκοσαέτις εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν ὡς δεσποινὶς ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, πάντες δὲ οἱ διελθόντες τῶν Ἀθηνῶν ξένοι συγγραφεῖς ἐκφράζονται μετὰ θαυμασμοῦ περὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς. Ὁ A. Grenier εἰς τὸ σύγγραμμά του «La Grèce», λέγει ὅτι «ἡ καλλονή της συνηνωμένη μὲ πλεῖστα ἠθικὰ καὶ ἐπίκτητα προτερήματα, ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν ἐν μὲν τῷ προσώπῳ της τοῦ κάλλους τῆς Ἀφροδίτης, ἐν τοῖς ἤθεσι τὴν περίνοιαν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὴν παρθενικὴν αἰδὼ τῆς Ἀρτέμιδος». Ἀποσυρθεῖσα τῆς αὐλῆς διήνυσε τὴν ζωήν της εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα. Θ. Β.

Φωτεινὴ Μαυρομιχάλη

—**Μαυρομιχάλη, *Χρυσηΐς***. Σύζυγος τοῦ μπεηζαδὲ Ἀναστασίου Μαυρομιχάλη, γεννηθεῖσα ἐν Καλάμαις τῷ 1808 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1882. Κατὰ τὴν ἔλευσιν τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, τιμῆς ἕνεκεν, μετ' ἄλλων δεσποινῶν ἐξ ἐπιφανῶν οἰκογενειῶν τοῦ Ἀγῶνος προσελήφθη ὡς κυρία ἐπὶ τῶν τιμῶν τῆς βασιλίσσης. Θ. Β

μαυρομμάτα (ἡ) *[Βοτ.]*. —1) Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος* (Vitis vinifera).

—2) Κοινὴ ὀνομασία εἴς τινας νήσους τοῦ Αἰγαίου τοῦ φυτοῦ *ὀρνιθόγαλον τὸ ἀραβικόν*.

Μαυρομμάτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἀπέχει 6 ὥρας ἀπὸ τοῦ Κερασόβου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἔλσιανη* ἢ *Ἔλσανη*. Κάτ. (1928) 316. Χ. Δ.

μαυρομμάτης (ὁ), θηλ. *—μάτα*, οὐδ. *—μάτικο*· ὁ ἔχων μαῦρα μάτια, μελανοὺς ὀφθαλμούς: «μιὰ ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα»· || «φασόλια μαυρομμάτικα» εἶδος λεπτῶν φασιόλων, ἄλλως *σμυρναίικα, γύφτικα*.

Μαυρομμάτης. Ὄνομα ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τοῦ Ξηρομέρου, τῆς ὁποίας πολλὰ μέλη ὑπῆρξαν προεστῶτες Καρλελίου (Ἀκαρνανίας), διεκρίθησαν δὲ κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν. Κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι οἱ ἑξῆς:

—**Μαυρομμάτης, *Ἀνδρέας Δ.*** Ἑλληνιστής, μαθηματικὸς καὶ θεολόγος, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1822. Καθηγητὴς τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Γυΐλφορδ, τακτικὸν μέλος τῆς ἐν Κερκύρᾳ «Ἑταιρείας τῶν Φιλομαθῶν», ἐξέδωκεν ἔργα τινὰ τοῦ Πλουτάρχου, τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου, τὴν «Κατήχησιν» τοῦ Βούλγαρη καὶ μετέφρασεν ἑλληνιστὶ μετὰ τοῦ Π. Βράϊλα τὸ ἔργον τοῦ Auguste Nicolas: «Études philosophiques sur le Christianisme». Ἀπέθανε τῷ 1855 Π. Θ. Σ.

—**Μαυρομμάτης, *Γεώργιος***. Προεστὼς τοῦ Κάρλελι, ἀποθανὼν τῷ 1704, ὁ πρῶτος ἱστορούμενος ἐκ τῆς οἰκογενείας.

—**Μαυρομμάτης, *Γεώργιος***. Προεστὼς τοῦ Κάρλελι, περιορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἰς τὴν μονὴν τῆς Κατούνας, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1820.

—**Μαυρομμάτης, *Γεώργιος*** (1771—1836). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἀγωνιστῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἐν Βραχωρίῳ τῷ 1821 καὶ τῆς ἐν Μεσολογγίῳ γερουσίας αὐτῆς, πληρεξούσιος εἰς τὰς ἐθνικὰς συνελεύσεις καὶ τὸ Βουλευτικόν, γραμματεὺς (ὑπουργὸς) τῶν Οἰκονομικῶν τῷ 1827, ἐπροτάθη ὑπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὡς μέλος τῆς μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἰ. Καποδιστρίου τριμελοῦς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς. Τῷ 1828 ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς Δ' ἐν Ἄργει ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος ὠνομάσθη (1835) σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας.

Γεώργιος Μαυρομμάτης.

—**Μαυρομμάτης, *Δομένικος* ἢ *Κυριάκος*** Μέγας πρωτοπαπᾶς Κερκύρας (1526—1535). Κατὰ τὸν Μάρμοραν, ἦτο ἀνὴρ ἐκτάκτου παιδείας καὶ ὑπερόχου ἠθικῆς, διὰ τῶν ἐνεργειῶν του δὲ ὑπὲρ τῶν καταπιεζομένων ἐν Κερκύρᾳ ὀρθοδόξων ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπέτυχε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῆς Βενετίας καὶ τοῦ πάπα τὸ δίκαιον αὐτῶν, ὅπως τελῶσι τὰ τῆς λατρείας των κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Π. Θ. Σ.

—**Μαυρομμάτης, *Ἐπαμεινώνδας***. Υἱὸς τοῦ ἑλληνιστοῦ *Νικολάου*, ἰατρὸς καὶ φιλικὸς ἐν Γαλαξιδίῳ. Εἰς τὴν οἰκίαν του συνελθόντες οἱ φιλικοὶ τὴν 20 Φεβρουαρίου 1821 ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθῶσι τὴν ἐπομένην κατὰ τῶν Τούρκων. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη, ἡ πρώτη εἰς τὰς ἡγεμονίας, ἐνηργήθη ὑπὸ τὸν Καραβίαν. Ὁ Μαυρομμάτης κατῆλθε μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συγκληθεῖσαν ἐν Μεσολογγίῳ συνέλευσιν τῶν προκρίτων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ὡς πληρεξούσιος Ξηρομέρου.

—**Μαυρομμάτης, *Ἐπαμεινώνδας***. Πολιτευτὴς καὶ ἀνώτατος ὑπάλληλος (1846—1928). Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν προξενικὸν καὶ διπλωματικὸν κλάδον, ἐξελέγη πολλάκις βουλευτὴς καὶ πληρεξούσιος καὶ διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῷ 1910 ἐν τῇ κυβερνήσει Δραγούμη. Ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1920 διετέλεσε πρόεδρος τοῦ «Μετοχικοῦ ταμείου τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων». Διὰ διαθήκης του κατέλιπε τέσσαρα ἑκατομμύρια δραχμῶν δι' ἀνέγερσιν ἀσύλου περιθάλψεως κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἀπόρων τέκνων ἐργατῶν καὶ μικροϋπαλλήλων.

—**Μαυρομμάτης, *Ἰωάννης***. Λόγιος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ. Ἔζησεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐν Βενετίᾳ καὶ εἶτα ἐν Νεαπόλει, διετέλεσε δὲ βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ βιβλιοθήκης καὶ ἐξεπόνησε κατάλογον τῶν ἐν αὐτῇ βιβλίων καὶ χειρογράφων. Ἐσώθη κῶδιξ περιέχων διάφορα πονήματά του, ἐν δὲ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἐσκουριὰλ φυλάσσονται πολλοὶ κώδικες ἀντιγραφέντες ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1542—1548. Ν. Α.

—**Μαυρομμάτης *Κυριάκος* ἢ *Δομένικος***· βλ. *Μαυρομμάτης* Δομένικος.

—**Μαυρομμάτης, *Μαυρομμάτης*** (;). Προεστώς, εἰς ὃν ὁ Ρούμελη-βαλεσῆς Μεχμὲτ πασᾶς ἐνεπιστεύθη τῷ 1753 τὰ σύνορα τῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατεχομένης Βονίτσης.

—**Μαυρομμάτης, *Μῆτσος***. Γενικὸς προεστὼς (ἀγιὰν βιλαετλῆς) τοῦ Κάρλελι (Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας). Ὑποστὰς δολοφονικὴν ἀπόπειραν ὑπὸ Ἑλλήνων ἁρματολῶν, ὀργάνων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Ἰθάκην τῷ 1790 πλησίον τοῦ Φρειδερίκου Νόρτον (κόμιτος Γκυΐλφόρδου), διατρίβοντος τότε ἐκεῖ χάριν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν καὶ κατόπιν εἰς Λευκάδα, ὅπου καὶ ἐδολοφονήθη τῷ 1792 ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, παρ' ὅλας τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου ὑποσχέσεις καὶ τοὺς ὅρκους, τοὺς ὁποίους ἔδωκε πρὸς τὸν μεσολαβήσαντα Γκυΐλφόρδον, ὡς ἐξάγεται ἐκ σῳζομένης ἐπιστολῆς. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἥρπασε τὴν μεγάλην κτηματικὴν περιουσίαν τοῦ Μήτσου Μαυρομμάτη καὶ ὑπήγαγε τὴν Ἀκαρνανίαν ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν του.

—**Μαυρομμάτης, *Νικόλαος***. Προεστὼς τοῦ Κάρλελι τῷ 1740.

—**Μαυρομμάτης, *Νικόλαος***. Διαπρεπὴς ἑλληνιστὴς (1770—1817), υἱὸς τοῦ *Πάνου Μαυρομμάτη*. Ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ ἰατρικὴν καὶ φιλολογίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα προσελήφθη ὡς ἰατρὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων Μουχτάρ, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀσκουμένην τυραννίαν κατέφυγεν εἰς Λευκάδα μετὰ τοῦ μητροπολίτου Ἄρτης Ἰγνατίου καὶ διωρίσθη ὑπὸ τῶν Γάλλων καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἀρχιγυμνασίῳ Κερκύρας. Γενόμενος εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας,

Digitized by Google

ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ ἑλληνικὰ γράμματα ὑπὸ τοῦ 1808 – 1815, διὰ δημοσιεύσεων δέ, διαλέξεων κλπ. μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

— **Μαυρομμάτης,** ***Νικόλαος.*** Ἐγεννήθη ἐν Κατούνῃ τῆς Ἀκαρνανίας τῷ 1790. Καταδιωχθείσης τῆς οἰκογενείας του ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κατέφυγεν εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ συγγενοῦς του Γεροστάθη. Νοήμων καὶ γλωσσομαθὴς ὤν, προσελήφθη ὡς ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Ἰ. Καποδιστρίου τῷ 1819, ὅτε ἐπεσκέφθη τὴν Κέρκυραν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας. Ἠκολούθησε τὸν Καποδίστριαν εἰς Ρωσίαν καὶ Ἑλβετίαν καὶ κατῆλθε κατόπιν μετ᾽ αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα, ὅπου διετέλεσε γενικὸς φροντιστὴς τοῦ στρατοπέδου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Ναυπάκτου, διοικητὴς Ἄργους κλπ. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ κυβερνήτου ἐξελέγη πληρεξούσιος εἰς τὴν Ε′ ἐν Ἄργει συνέλευσιν. Συμμετέσχε κατόπιν εἰς τὴν ἐν ἔτει 1836 ἀνταρσίαν καὶ εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Συντάγματος τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843 Διετέλεσεν ὡσαύτως πληρεξούσιος εἰς τὴν Α′ ἐν Ἀθήναις συνέλευσιν, ὑφ᾽ ἧς ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις συνέταξε τὸ Σύνταγμα, ἐχρημάτισε βουλευτὴς εἰς τὴν πρώτην ἐπὶ Ὄθωνος βουλὴν (1844), τῷ δὲ 1851 ἀνεδείχθη γερουσιαστής. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1877.

Νικόλαος Μαυρομμάτης.

—**Μαυρομμάτης,** ***Ξενοφῶν.*** Ἰατρὸς καὶ πολιτικός, υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Μαυρομμάτη*, ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Ἀκαρνάνων ἐπολέμησεν ἐν Ἠπείρῳ τῷ 1854. Ἐξελέγη πολλάκις βουλευτὴς καὶ πληρεξούσιος Βονιτσης καὶ Ξηρομέρου, ὡς καὶ τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας καὶ διετέλεσεν ἀντιπρόεδρος τῆς βουλῆς (1906) καὶ γενικὸς διοικητὴς Ἠπείρου (1927). Ἀπὸ τοῦ 1905, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξελέγη βουλευτής, ἠκολούθησε τὸ θεοτοκικὸν κόμμα καὶ εἶτα τὸ λαϊκόν. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

— **Μαυρομμάτης,** ***Πᾶνος.*** Προύχων τῆς Ἀκαρνανίας, *Πανο-Κατούνας* ἐπιλεγόμενος. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν ἔτει 1770 ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἣν ὑπεκίνησεν ἡ Αἰκατερίνη Β′ τῆς Ρωσίας, καὶ ἐθανατώθη ἐν Βραχωρίῳ (Ἀγρινίῳ).

Μαυρομμάτι(ον) *[Γεωγρ.].* —1) Κώμη τῆς Βοιωτιας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κεῖται παρὰ τοὺς Α. πρόποδας τοῦ Ἑλικῶνος καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1526.

—2) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ρώμεσι τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας. Κάτ. (1928) 27.

—3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ὀνομαζόμενον ἐπίσης *Μαυρομμάτι Ἰθώμης* ἐκ τοῦ τέως δήμου, εἰς ὃν ἀνῆκε. Κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως *Μεσσήνης*, 4 ὥρας πρὸς Β. τῆς σημερινῆς Μεσσήνης (Νησίου), εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 578. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Ἀρσινόη (Σιμίζα)* καὶ *Πετράλωνα*, ὡς καὶ τὴν μονὴν *Βουλκάνου.*

—4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ὀνομαζόμενον ἐπίσης *Μαυρομμάτι Παμίσου* ἐκ τοῦ τέως δήμου, εἰς ὃν ἀνῆκε. Κεῖται $^1/_2$ ὥραν πρὸς Β τῆς Μεσσήνης (Νησίου), ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 597.

—5) Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Κουβέλας τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 51.

—6) Χωρίον τῆς κοινότητος Καλαμοκάστρου τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 191.

—7) Κώμη τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.468. Χ. Δ.

— **Μαυρομμάτι** *[Παραλ. Γεωγρ.]* Μικρασιατικὸν ἀκρωτήριον τοῦ ΒΑ. Αἰγαίου (πλάτ. 37^0 23′ Β., μῆκ. 26^0 41′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1672: Moskonissi and Aivali), ΒΑ. ἐσχατιὰ τῆς νήσου Μοσχονήσου. Σ. Ε. Λ.

μαυρομουργιὰ (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μορέα ἡ μελανή.*

Μαυρομούρη *[Παραλ Γεωγρ.].*—1) Νησίον κρητικὸν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σητείας (πλάτ. 35^0 16′ 00′ Β., μῆκ. 26^0 14′ 20′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Eastern part of Candia) εἰς $^1/_2$ μίλλ. ΝΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Μαῦρο. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην σημειοῦται Black islet. —2) Ἀκρωτήριον κρητικόν, ἡ ΒΔ τῆς χερσονήσου Ἀκρωτῆρι ἄκρα (πλάτ. 35^0 34′ 50″ Β., μῆκ. 24^0 04′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 a: Western part of Candia), ΒΑ. κέρας τοῦ ὅρμου Καλαθᾶς ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι. Σ. Ε. Λ.

Μαῦρο-Μουρὶ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς Κρήτης (βλ λ. *Κακὸ*-Μουρί).

μαυρομούστακος (ὁ)· δημοτ., ὁ ἔχων μαῦρα μουστάκια, μελανοὺς μύστακας.

μαυρομυρωδιὰ (ἡ) *[Βοτ]* βλ. λ. *κάρδαμον.*

Μαυρομύτη *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σαργιάδας τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 29. Χ. Δ.

Μαῦρον *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Καλῆς (Καλλινίτσης) τῆς ἐπαρχίας Γενιτσῶν (Γιαννιτσῶν) τοῦ νομοῦ Πέλλης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Μαύριανη.* Κάτ. (1928) 131. Χ. Δ.

Μαῦρον *Κόνγκο* *[Γεωγρ.].* Βασίλειον τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ πορτογαλικῇ ἀποικίᾳ τῆς Ἀνγκόλας (βλ. λ. *Κόνγκο*, βασίλειον τοῦ —).

Μαυρονέρι *[Γεωγρ.].* —1) Χωρίον τῆς Βοιωτίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κεῖται μίαν ὥραν πρὸς Α. τῆς Δαυλείας παρὰ τὸν παραπόταμον τοῦ Βοιωτικοῦ Κηφισοῦ Πλατανιὰν καὶ ὑπὸ τὸ ὄρος Παρώρι καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κασνέσι.* Κάτ. (1928) 505.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται νοτιοδυτικῶς τοῦ Κιλκίς, ἐντὸς τῆς πεδιάδος, καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 497. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καρὰ-Μπουνάρ.* Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Ἄνω Ἀπόστολοι (Ἀποστολὰρ)* καὶ *Κάτω Ἀπόστολοι*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 1.342. Χ. Δ.

—**Μαυρονέρι** *[Γεωγρ.].* Τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων ἐπὶ τῶν Ἀροανίων ὀρέων (Χελμοῦ) καὶ ὑπὸ τὴν καλουμένην Νεραϊδόρραχην, ῥέοντα ὕδατα τῆς *Στυγὸς* (βλ. λ.) Ὠνομάσθησαν οὕτω, διότι ἔχουν καταστήσει μελανόχρουν τὸν ἐφ᾽ οὗ καταρρέουν κατὰ λεπτὰ σταγονίδια λίαν ἀπότομον βράχον, ὕψους ὑπὲρ τὰ 250 μ. Τὸ ὕδωρ τοῦτο ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν πέριξ καὶ *Ἀθάνατο νερό. Μαυρονέρι* ὀνομάζεται καὶ αὐτὸς ὁ βράχος. Α. Ι. Ο.

— **Μαυρονέρι** *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πιερίας (Κατερίνης) τῆς Νοτίου Μακεδονίας, ὁ τῶν ἀρχαίων *Αἴσων* (βλ. λ.).

—**Μαυρονέρι** *[Γεωγρ.].* Μικρὰ ἑλώδης ἔκτασις πρὸς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τῆς Ὄσσης (ἐν τῇ Θεσσαλικῇ πεδιάδι), ἥτις πάλαι ὑπῆρξε λίμνη ὑπὸ τὸ ὄνομα *Νεσσωνίς.* Καλεῖται καὶ *Καρὰ τσαΐρ.*

— **Μαυρονέρι** *[Γεωγρ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ποταμοῦ *Λουδία* (βλ. λ.).

Μαυρονήσι *[Γεωγρ.].*—1) Νησίον προσκείμενον εἰς τὸ μέσον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κρήτης (πλάτ. $34^0$53′ $^1/_8$ Β., μῆκ. $24^0$49′ $^1/_8$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Eastern portion of Candia), σχηματίζον μετὰ τῶν νησίων τοῦ Ἁγίου Παύλου καὶ Μεγαλονήσι καὶ μετὰ τῆς κυρίως ἀκτῆς τὸν ὅρμον Καλοὶ Λιμνιῶνες.

—2) Νησίον προσκείμενον τῇ ΒΑ. ἀκτῇ τῆς Προποντίδος (πλάτ. $40^0$51′ $^1/_8$ Β, μῆκ. $29^0$14′ $^2/_8$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 497: Gulf of Ismid), κατάφυτον ἐκ δένδρων. Ἀντικρύζει πρὸς Δ. τὴν Πρίγκηπον. Ἔχει μικρὸν ὅρμον δι᾽ ἁλιευτικὰ πλοῖα. Σ. Ε. Λ.

Μαυρονήσια, ἢ ***Μαῦρα*** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Δρέπανα.*

Μαυρονόρος *[Γεωγρ.].* —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 292.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Μαυραναίων τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 219. Χ. Δ.

— **Μαυρονόρος,** (ἢ ***Μαυρηνόρα***) *[Γεωγρ.].* Βουνοσειρὰ τῆς ΒΑ. Ἀττικῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Διακρίᾳ (ὕψος 647 μ.), ὑψουμένη ΒΑ. τῆς παραφυάδος τῆς Πάρνηθος Φελλέως (Μπλέτσι), καὶ διασῴζουσα ἐν μέρει δάση πευκῶν. Μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ Φελλέως διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ Σ.Ε Κ. ἐκ τῆς Ἀφίδνης εἰς Μαλακάσαν. Ι. Σ. Σ.

— **Μαῦρον ὄρος *(Πελοποννήσου)*** *[Γεωγρ.]*· βλ. *Χελυδόρεα.*

— **Μαυρονόρους** ***παραλία*** *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ὀνομασία, ἣν δίδουν εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς νοτίας Ἠπείρου, τὴν ὑπὸ τῆς Κερκυραϊκῆς θαλάσσης βρεχομένην ἀπὸ τοῦ ὅρμου Παγανιὰ ἕως τῆς ἐκβολῆς τοῦ Καλαμᾶ. Σ. Ε. Λ.

μαυρόξυνα (τὰ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία ἐν Σίφνῳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *συκῆ ἡ κοινὴ* (Ficus carica).

Μαυροπάτερος *Μανοῦσος,* ἢ ***Μανουσάκης*** (βλ. λ. *Μανουσάκης*).

Μαυρόπετρα *[Γεωγρ.].* Μικρὸν ὀρεινὸν χωρίον (πρώην *Καρακαγιὰ*) τῆς κοινότητος Αἰσύμης, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀλεξανδρουπόλεως τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Ἀριθμεῖ 96 κατοίκους (1928) καὶ ἔχει μονοτάξιον δημοτικὸν σχολεῖον. Α. Θ. Σ.

— **Μαυρόπετρα** *[Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς Οἴας τῆς Θήρας, ἡ βορεία τῆς νήσου ἐσχατιὰ (πλάτ. 36^0 29′ Β., μῆκ. 25^0 24′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2043: Santorin island), ἀπέχον τῆς Ἴου 10 μίλλ. πρὸς Ν. Σ. Ε. Λ.

Μαυρόπετρες *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς ΒΔ. ἐσχατιᾶς τῆς Χίου, 3 μίλλ. ΒΑ. τοῦ Μελανιοῦ καὶ πρὸ αὐτοῦ σκόπελοι μέλανες (πλάτ. 38^0 35′ 10″ Β., μῆκ. 25^0 57′ 15″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Khios island and gulf of Smyrna). Ἀνώνυμον εἰς τὸν ἀγγλικόν, σημειοῦται εἰς τὸν χάρτην τοῦ Οἰκονομοπούλου «Νῆσος Χίος» (1921). Σ.Ε.Λ.

Μαυροπηγὴ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐορδαίας (Καϊλαρίων) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Ν. τῆς Πτολεμαΐδος, ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Κοζάνην ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Καρὰ-Μπουνάρ.* Κάτ. (1928) 625.

μαυροπίναξ, *—ακος* (ὁ), κοιν. *μαυροπίνακας*· ὁ μαῦρος πίναξ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου γράφουν διὰ κιμωλίας, συνήθως ὁ τῶν σχολείων.

Μαυροπλαγιὰ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1927) 213. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Καρὰ-Μαμουτλῆ.* Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας διακλαδώσεως τοῦ Καρὰ-Δάγ, ἔχει κλῖμα ἑλῶδες καὶ ὑδρεύεται ἐκ παραποτάμων τοῦ πλησίον ῥέοντος Γαλλικοῦ. Ἔχει δάση ἐκ δρυῶν καὶ ὀξυῶν. Παράγει καπνὸν καὶ δημητριακά. Μετὰ τοῦ Κιλκὶς συγκοινωνεῖ δι᾽ ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ (χιλμ. 25). Δ. Ε. Μ.

Μαυροπόταμος, ἢ ***Μαῦρος*** *[Γεωγρ.].* Ἄλλη ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἠπείρου *Ἀχέροντος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μαυροπούλι (τὸ) *[Ζῳολ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *ψάρ.*

Μαυρόπουλον *[Γεωγρ.].* —1) Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Πωγωνίου, κείμενον παρὰ τὰ ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δρίνου, παραποτάμου τοῦ Ἀώου. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 186 κατοίκους γεωργοὺς καὶ κτηνοτρόφους, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγεται καὶ τὸ παρακείμενον χωρίον *Ζάβροχον* (κάτ. 98). Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Πλησίον αὐτοῦ σῴζονται ἐρείπια τειχῶν μεσαιωνικῆς ἀγνώστου πόλεως. —2) Χωρίον τῆς κοινότητος Μύστρου τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 174.

Μαυρόπους, ***Ἰωάννης.*** Ἐπίσκοπος Εὐχαΐτων (βλ. λ. *Ἰωάννης* ὁ Εὐχαΐτων, τ. ΙΓ′, σ. 364 γ′).

Μαυροπρόβατοι· βλ. λ. *Καρακουγιουνλοῦ.*

Μαυρορράχη *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀσσήρου (Γιουβέσνας) τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Ὀσμανλῆ Μαχαλάδες.* Κάτ. (1928) 115. Χ. Δ.

μαῦρος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ ἔχων χρῶμα μαῦρον, μέλας: «μαῦρος γάτος», «μαύρη κλωστή», «μαῦρο φόρεμα», παροιμ. «μαύρη κόττα 's τὴν αὐλή, ἄσπρη κυρὰ 's τὴν πόρτα» ὅτι ἡ μαύρη κόττα εἶναι καλὸς οἰωνὸς διὰ τὴν οἰκοδέσποιναν· ‖ φρ. «τὸν ἔκαμε μαῦρο 's τὸ ξύλο» τὸν ἐμαστίγωσεν ἀνηλεῶς, ὥστε τὸ δέρμα του ἐμελανώθη· ‖ «ντύθηκε μαῦρα» ἢ «ἔβαλε μαῦρα» ἢ «βουτήχτηκε 's τὰ μαῦρα» ἐπὶ μελανειμονοῦντος διὰ πένθος· ‖ σχετλιαστικῶς, δυστυχής, ἄθλιος: «τί ἔπαθε ὁ μαῦρος», «κι' ἡ μαύρη ἡ μάννα της κλαίει τὶς χαμένες ἐμορφιές», «μαῦρα δάκρυα ἔχυσα», «νέο τὸν ἔφαγε ἡ μαύρη γῆ», «σήμερα μαῦρος οὐρανός, σήμερα μαύρη μέρα»· ‖ ἡ «μαύρη ἀλήθεια» ἡ λυπηρά, ἡ σκληρὰ ἀλήθεια: «νὰ σοῦ πῶ τὴ μαύρη ἀλήθεια, ἔφταιξα κι' ἐγώ»· ‖ «μαύρη ψυχὴ» ἐπὶ ἀνθρώπου σκληροῦ, ἀσπλάγχνου, ἀπανθρώπου: «αὐτὸς εἶναι —, ἔχει μαύρη ψυχή», «ἡ μαύρη σου ψυχὴ κανένα δὲ λυπᾶται»· ‖ σκληρός, μοχθηρός, χαιρέκακος: «αὐτὸς εἶναι μαῦρος κι' ἄραχλος» ‖ ὁ ἵππος (ἴσως τὸ πρῶτον ἐλέγετο ὁ μέλας ἵππος,

Digitized by Google

ἀκολούθως δὲ πᾶς ἵππος): παροιμ. «σὰν φοφήσῃ ὁ μαῦρός μου, χορτάρι μὴ φυτρώσῃ», «ζῆσε, μαῦρέ μου, νὰ φᾶς τριφύλλι» || *μαῦρες* (οἱ)· αἱ φλύκταιναι, τὰ ἐξανθήματα τῆς νόσου εὐλογίας· || *μαῦρο* (τὸ) ὡς οὐσ., τὸ χασίς (εἰς τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν τῶν κακοποιῶν).—Συγκριτ. *μαυρύτερος* (ἐκ τῆς ἀρχ. λ. *ἀμαυρός*).

— **μαῦρα** (τὰ) *[Καπνολ.]*. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ *σαρριὰ* (κίτρινα) καπνὰ τῆς Θεσσαλίας, τὰ σκοτεινοτέρου χρώματος καπνὰ καλοῦνται *μαῦρα* ὡς καὶ *ἀράπικα*. Δ. Μ. Γ.

—**μαῦροι καρδινάλιοι**· βλ. λ. *καρδινάλιοι* μαῦροι.

—**μαῦροι πίνακες**. Ὅρος χρησιμοποιηθεὶς κυρίως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Ἡ σημασία αὐτοῦ καθωρίσθη πρακτικῶς ἐκ τῆς ἐπικρατησάσης ἀγγλοαμερικανικῆς θεωρίας, καθ' ἣν αἱ πολεμικαὶ πράξεις δὲν στρέφονται μόνον, ὅπως γενικῶς πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὑπεστηρίζετο, ἐναντίον τῆς πολιτείας ὡς τοιαύτης καὶ τῶν πολεμικῶν αὐτῆς δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν ὑπηκόων τῆς ἐμπολέμου πολιτείας ὡς καὶ τῶν ἰθαγενῶν οὐδετέρων κρατῶν ἐγκατεστημένων ἐντὸς τῆς ἀντιπάλου πολιτείας καὶ ἐμπορευομένων ἐν αὐτῇ καὶ γενικώτερον ἐνεργούντων ἐντὸς αὐτῆς νομικὰς πράξεις. Οὕτω, κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, Ἄγγλου λ. χ. ὑπηκόου ἐγκατεστημένου πρὸ τοῦ πολέμου ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀσκοῦντος τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐμπόρου, ἡ περιουσία, τὸ ἐμπόριον κλπ. ἐθεωρεῖτο ὡς ἐχθρικὸν καὶ οὐδεμιᾶς ἐτύγχανε προστασίας. Ἡ καταγραφὴ τῶν τοιούτων προσώπων εἰς εἰδικοὺς πίνακας, «μαύρους πίνακας» κληθέντας, ἀπέβλεπεν ἰδίως εἰς τὸν ἐπακριβῆ προσδιορισμὸν τῶν προσώπων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα λόγῳ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν ἐφαίνοντο συντρέχοντα τὴν καθόλου οἰκονομίαν τῆς ἀντιπάλου πολιτείας, ὡς ἐκ τούτου δὲ παρὰ τὴν διάφορον ἐθνικότητα αὐτῶν θεωρουμένων ὡς «ἐχθρῶν», τοῦ ὅρου τούτου προσλαβόντος οὕτω πως πολὺ εὐρυτέραν σημασίαν ἐκείνης, ἣν εἶχε προηγουμένως. Οἱ «μαῦροι πίνακες» προσέλαβον καὶ σημασίαν καθαρῶς πολιτικὴν διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἰδίως δὲ ἐν Ἑλλάδι. Οὕτως ἀπεκλήθησαν τὰ «σημειώματα» τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δυνάμεων τῆς Ἀντάντ περὶ παραδόσεως εἰς αὐτὰς ὡρισμένων προσώπων ἐπὶ σκοπῷ ἀπελάσεως ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Η. Γ. Κ.

Μαῦρος. Περιφανὴς διδάσκαλος ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τοῦ Σαλέρνου, ζήσας κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος, συγγραφεὺς τὸ μὲν παθολογικῆς πραγματείας περὶ τῆς ἀπὸ τῶν οὔρων σημειολογίας ὑπὸ τὸν τίτλον: «Tractatus de urinis sive regulae urinarum», γραφείσης ἐπὶ τῇ βάσει ἑλληνικῶν καὶ ἀραβικῶν πηγῶν, τὸ δὲ ὑπομνήματος ἐπὶ τῶν «Ἀφορισμῶν» τοῦ Ἱπποκράτους. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ De Renzi ἐν τῇ «Collectio Salernitana» (III, σελ. 2—50 κατὰ χειρόγραφον τῆς Παρισινῆς βιβλιοθήκης καὶ IV, 513—577 κατὰ χειρόγραφον τῆς Βιενναίας Βιβλιοθήκης). Τρίτον ἔργον αὐτοῦ εὑρισκόμενον ἐν χειρογράφῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Δρέσδης εἶναι ἡ «Φλεβοτομία» («Phlebotomia Mauri). ΑΡ. Π. Κ.

— **Μαῦρος**. Βυζαντινὸς πατρίκιος ἐπὶ τῆς δευτέρας βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ Β' (705—711), μετασχὼν εἰς τὴν πρὸς ἐκθρόνισιν τούτου ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— **Μαῦρος, *Λαυρέντιος***. Ἑνετὸς ἁρμοστὴς ἐν Κρήτῃ (1462—1464). Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ (τῷ 1462) οἱ Γεώργιος καὶ Ἰωάννης Γαβαλᾶς, Ἰωάννης Μελισσηνὸς καὶ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος μετ' ἄλλων προὐχόντων Ἑλλήνων τῆς Κρήτης ὠργάνωσαν ἐπανάστασιν ἐν τῇ νήσῳ, σκοποῦντες νὰ αἰχμαλωτίσωσιν ἢ φονεύσωσι τοὺς ἑκεῖ Ἑνετοὺς ὑπαλλήλους. Προδοθείσης τῆς συνωμοσίας ὑπὸ τοῦ Λατίνου ἱερέως Λίμου καὶ τοῦ Ἑβραίου Δαυὶδ Ἠλία Μαυρογονάτου, ὁ Μαῦρος συνέλαβε τοὺς ἀνωτέρω ἀρχηγοὺς καὶ ἐθανάτωσεν αὐτούς. Ν. ΚΛΣ

— **Μαῦρος, *Λεονάρδος***. Ἀγωνιστὴς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐκ τοῦ χωρίου Στενιὲς τῆς νήσου Ἄνδρου, ἔνθα σῴζονται ἀπόγονοί του. Πρὸς τούτον, μετασχόντα διαφόρων κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεων, ἀπενεμήθη τὸ χαλκοῦν ἀριστεῖον τοῦ Ἀγῶνος. Δ. Π. Π.

Μαῦρος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Σύρου (πλάτ. 37°22'20'' Β., μῆκ. 24°55'25'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island), 2 μίλλ. Α.ΒΑ. τοῦ Βελοστάσι, νοτίας τῆς νήσου ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

μαυροσάκκι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀσπέρουλα ἡ ἀρουραία*.

μαυροσέλινο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *νιγγέλη ἡ μελανή*.

μαυροσίταρο (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. *μαυραγάνι*.

Μαῦρος κάβος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Βραχῶδες μελανωπὸν ἀκρωτήριον τοῦ λιμένος Ἁγίου Νικολάου ἐν τῷ Κρητικῷ κόλπῳ τοῦ Μιραμπέλλου (πλάτ. 35° 12' Β., μῆκ. 25° 44' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2850: Anchorages in Candia: Port Nicolo and Poro bay). Ἐπ' αὐτοῦ, ἐπέχοντος, ὡς πιστεύεται, τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας *Καμάρας* (*Πτολεμ.* Γ, ε, 17), σῴζονται ἐρείπια τῆς ἑνετικῆς κωμοπόλεως Borgo di Mirabella, ὁ λιμὴν τῆς ὁποίας ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ προτίμησιν ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ἀντὶ τῆς Σπιναλόγγας ἥτις ἦτο ἡ στρατιωτικὴ κωμόπολις τῆς περιφερείας. Σ. Ε. Λ.

Μαῦρος Μῶλος (τουρκ. *Καρὰ τάς*) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου, κειμένη μεταξὺ τοῦ Ρούμελι-καβὰκ καὶ τοῦ Ἀλτοὺν-κούμ. Ἡ ὀνομασία πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ μαῦρον χρῶμα τῶν βράχων ἢ τοῦ χώματος, καθὼς καὶ τὸ πλησίον εὑρισκόμενον *Σαρῆ-γιάρ* (Μίλτον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα) «διὰ τὸ κοκκινοκίτρινον χρῶμα τῶν περὶ αὐτὸ βράχων». Οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον κατασκευάσει ἐνταῦθα καὶ τεχνητὸν λιμένα, ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευε καὶ ὡς ἀποβάθρα ἐκτελωνίσεως τῶν ἀπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης προερχομένων ἐμπορευμάτων.

Εἰς τὸ ὑπὲρ τὴν παραλίαν ταύτην βουνὸν ἔκειτο μονή, κτισθεῖσα κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ τοῦ Διογένους καὶ χήρας Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα Εὐδοκίας. Ἡ μονὴ εἶχεν ἀφιερωθῆ εἰς τὴν Θεοτόκον. Ὁ κατάλογος τοῦ Ρώσου Τρύφωνος Καραμπεϊνικὼφ (1593 ἀναφέρει τὴν μονὴν τῆς Παναγίας, ὡς καὶ ἑτέραν τοῦ Ἁγίου Νικολάου· ἡ τελευταία αὕτη ἔκειτο παρὰ τὴν παραλίαν. Ὁ Σκαρλάτος Βυζάντιος θεωρεῖ διάφορον τὴν μονὴν ἢ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τῆς Καστανεωτίσσης (ἐκ τῶν πέριξ καστανεῶν) ἀπὸ τὴν τοῦ Μαύρου Μώλου. Ὁ Γύλλιος καὶ ὁ Γερλάχιος θεωροῦσι τὴν Καστανεώτισσαν τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν Μαυρομωλίτισσαν. Ἡ δευτέρα γνώμη εἶναι ὀρθοτέρα. Καὶ ὁ Ἀντιοχείας Μακάριος ἢ μᾶλλον ὁ διάκονος αὐτοῦ Παῦλος ἀναφέρει περὶ τῆς μονῆς τοῦ Μαύρου Μώλου, τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθη τῷ 1652, διερχόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ εἰς Ρωσίαν ταξίδιόν του. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἱστορικοῦ Ρασὶτ καὶ τοῦ ἡμετέρου Ἀ. Κ. Ὑψηλάντου, ὡς καὶ τοῦ Κ. Δαπόντε καὶ ἄλλων, ἡ μονὴ αὕτη ἐκρημνίσθη τῷ 1713 ἐπὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου Τζὶν Σεχὶτ Ἀλῆ πασᾶ Καὶ ἄλλοτε εἶχε κρημνισθῆ ἡ μονή, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην (1713) ἐξηφανίσθη. Ἡ πιθανωτέρα αἰτία τῆς καταστροφῆς εἶναι ἡ ἀνοικοδομὴ ἡ γενομένη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, καθ' ἣν τὸ μοναστήριον ἀνεκτίσθη εὐρύτερον τοῦ σχεδίου Μετὰ τὴν τελειωτικὴν καταστροφὴν ἡ εἰκὼν ἡ ὁποία ἐκρέματο ἄνωθεν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἁγιάσματος —ὑπῆρχε καὶ ἐσωτερικὸν ἁγίασμα— μετεφέρθη εἰς τὸν ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι (Ἀρναουτκιοΐ) ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου φυλάσσεται μέχρι τῆς σήμερον. † ὁ Ἡλιουπόλεως ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Μαυροσουβάλα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μαρκοπούλου Ὠρωπίων τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 342. Χ. Δ.

Μαυροσούλι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης, ἤδη καλούμενον *Πολύκαστρον* (βλ.λ.).

Μαυροσυκιά, ἡ *Βρεντεμπούγα* *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας χωρίου *Δόξα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μαυροτζάκι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία εἴς τινας νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους τοῦ φυτοῦ *σεραρδία ἡ ἀρουραία*.

μαυροτήγανο (τό)· δημοτ., τηγάνι, τὸ ὁποῖον, ὡς εἰκός, εἶναι πάντοτε μαῦρο ἕνεκα τῆς καπνιᾶς· ὅθεν τὸ πρῶτον συνθετικὸν προσδιορίζει χαρακτηριστικῶς καὶ οὐχὶ διακριτικῶς· λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπου ἔχοντος λίαν μελανὴν τὴν ὄψιν.

μαυροτσούκαλο (τό)· δημοτ., τσουκάλι, χύτρα πηλίνη· ἡ σύνθεσις καὶ ἡ χρῆσις ἔχει ὁμοίως πρὸς τὸ *μαυροτήγανο* (βλ. λ.): «αὐτὴ εἶναι μαυροτσούκαλο» πολὺ μελαχροινή.

Μαυρούδα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σχεπαστοῦ (Σουλόβου) τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Μάυροβον*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 450. Χ. Δ.

Μαυρούδης, ἢ *Μαυροειδής*. Ὄνομα ἐπιφανοῦς οἰκογενείας, προερχομένης πιθανῶς ἐκ Κεφαλληνίας καὶ ἐγκατασταθείσης ἤδη πρὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου πλεῖστα μέλη αὐτῆς πολλαχῶς ἔδρασαν. Εἰς κλάδον τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀνῆκε πρόφανῶς καὶ ὁ ἐξ Ἀργοστολίου λόγιος ἱεροκῆρυξ *Νικόλαος Μαυρούδης* (1708—1788), ὅστις ἐπανειλημμένως ἐκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν Σεραφεὶμ καὶ Παϊσίου Β' διὰ νὰ κηρύξῃ τὸν θεῖον λόγον. —Ω.

— **Μαυρούδης, *Ἀλέκος***. Ἕλλην θεατρικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1889. Συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐξέδωκε δὲ τῷ 1908 συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Τραγούδια». Τῷ 1908 ἐπίσης ἔγραψε τὴν μονόπρακτον κωμῳδίαν «Ἠλεκτροθεραπεία», παιχθεῖσαν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ὑπὸ τοῦ θιάσου Μ. Κοτοπούλη. Ἐγκατασταθεὶς ἀπὸ τοῦ 1909 ἐν Παρισίοις, συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἐκεῖ ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *A Madis*, γράψας μεταξὺ ἄλλων καὶ κριτικὰ σημειώματα εἰς τὸ περιοδικὸν «Mercure de France». Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφήν, μόνος ἢ ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων, γαλλικῶν θεατρικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγίστην ἐπιτυχίαν. Ἐκ τούτων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Sinone est comme ça», παιχθὲν τῷ 1919 ὑπὲρ τὰς 300 φορὰς συνεχῶς, «Chouchou poids plume» (1920), «Matricule 33» παιχθὲν τῷ 1930 ἐν τῷ «Apollo», «Les dessous de la robe» παιχθὲν τῷ 1931 ἐν τῷ «Palais Royal» κτλ. Μ. Δ. Β.

— **Μαυρούδης, *Νικόλαος***. Ἕλλην διπλωματικὸς γεννηθεὶς τῷ 1871. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν τὰ νομικά, ἀπὸ δὲ τοῦ 1901 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Μέχρι τοῦ 1912 ὑπηρέτησεν ὡς πρόξενος καὶ προξενικὸς ὑπάλληλος εἰς διαφόρους πόλεις τῆς τότε Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ἐγγὺς Ἀνατολῆς, τῷ 1912—1913 διετέλεσε νομάρχης Φλωρίνης, ἔκτοτε δὲ ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους ἐσωτερικὰς ὑπηρεσίας καὶ ἀποστολὰς τοῦ ὑπουργείου, μέχρι τοῦ 1919, ὁπότε ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα προσέδρου ὑπουργοῦ παρὰ τῇ πρεσβείᾳ Βελιγραδίου. Τῷ 1923 προήχθη εἰς ἔκτακτον ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον ὑπουργὸν β' τάξεως καὶ διετέλεσε πρεσβευτὴς Βελιγραδίου (1923), Μόσχας (1924) καὶ Ρώμης (1925) μέχρι τοῦ 1930, ὁπότε κληθεὶς ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὡς πρεσβευτὴς ἐν Ρώμῃ διεπραγματεύθη καὶ ὑπέγραψε τῷ 1926 τὴν ἑλληνοϊταλικὴν ἐμπορικὴν συνθήκην καὶ τῷ 1929 τὸ σύμφωνον φιλίας καὶ διαιτησίας μετὰ τῆς Ἰταλίας, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου. —Ω.

Μαυρούδι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θυάμιδος (Φιλιατῶν), κείμενον εἰς δίωρον ἀπόστασιν ΒΑ. τοῦ κόλπου Ἡγουμενίτσης. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἀριθμοῦσαν (1928) 262 κατ., ὧν τινες Μουσουλμᾶνοι ἀλβανόφωνοι (Τσάμιδες), ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν, μικροκτηνοτροφίαν καὶ ἐλαιοπαραγωγήν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Μαυρούλιας, *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Γουμενίτσης τῶν Καλαβρύτων. Ἦτο κλέφτης πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐκ τῶν καλυτέρων πολεμιστῶν, διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τῶν Μαύρων Λιθαριῶν τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Μαυρουσία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Μαυριτανία*.

Μαυρούσιοι (οἱ). Οἱ κάτοικοι τῆς Μαυριτανίας· βλ. *Μαυριτανὸς* καὶ *Μαυριτανία*.

μαυροφόρος (ὁ), θηλ. *—φόρα*· ὁ φορῶν μαῦρα, πένθιμα ἐνδύματα, μαυροφορεμένος, μελανειμονῶν, συνήθως τὸ θηλυκόν: «πέρασε μιὰ μαυροφόρα».

— **Μαυροφόροι**. Ἐκαλοῦντο οὕτω οἱ Ἱερολοχῖται διὰ τὴν μέλαιναν στολήν, ἣν περιεβάλλοντο. Οἱ αὐτοὶ ἐνίοτε ἀναφέρονται καὶ ὡς *Μαυροφορῖται* καὶ ὡς *Μαυροχέρια*.

μαυροφορῶ (*—έω*)· φορῶ μαῦρα, πένθιμα ἐνδύματα, μελανειμονῶ.

μαυροφρύδης (ὁ), θηλ. *—φρύδα*· ὁ ἔχων μαῦρα φρύδια, μελανὰς ὀφρῦς, μελανόφρυς.

Μαυροφρύδης, *Δημήτριος*. Ἐγεννήθη τῷ 1828 ἐν τῇ Καππαδοκικῇ πολίχνῃ Ἀνδρονικείῳ. Τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ τῆς Σμύρνης, ἐν ᾗ ἐδίδαξεν εἶτα ὡς διδάσκαλος ἐπὶ μίαν διετίαν (1846—1848). Ἐδίδαξεν ὡσαύτως τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν ἐπὶ δύο ἔτη (1848—1850) ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ Ἰωαννίνων. Τῷ 1850 ἐνεγράφη εἰς τοὺς φοιτητὰς τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου καὶ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1855, ἀναγορευθεὶς ἀριστοῦχος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας, ἀπεστάλη ἀμέσως εἰς Γερμανίαν ὡς ὑπότροφος τῆς κυβερνήσεως. Αὐτόθι εὑρισκόμενος ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου προκηρυχθέντα Τσοκάνειον φιλολογικὸν διαγωνισμὸν μὲ θέμα τὴν «Ἱστορίαν τοῦ νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης». Ἡ πραγματεία τοῦ Μαυροφρύδου ἐβραβεύθη (1860) παμψηφεί, ἐξασφαλίσασα αὐτῷ καὶ

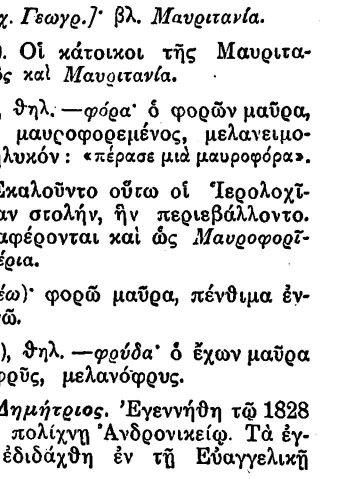

Δημήτριος Μαυροφρύδης.

Digitized by Google

τὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον εἴσοδον. Πρῶτος ὁ Μαυροφρύδης ἐπραγματεύθη τὸ ζήτημα τῆς ἑνότητος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης διὰ τῆς μόνης ἀσφαλοῦς μεθόδου, τῆς γλωσσολογικῆς. Τῷ 1861 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, πλὴν δὲν ἐπέζησε τοῦ διορισμοῦ του ἢ ἐπὶ βραχύ, ἀποβιώσας τῷ 1866 ἐν Μεσολογγίῳ. Ὁ Μαυροφρύδης συνέγραψε τὰ ἔργα: «Ἐκλογὴ μνημείων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης» (Ἀθῆναι 1866), «Δοκίμιον ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» (Σμύρνη 1871) καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ Κ. Ξανθοπούλου καὶ Στεφ. Κουμανούδη ἐξέδωκε τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «Φιλίστωρ».

μαυρόχορτο (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία εἴς τινας νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους τοῦ φυτοῦ *ἡλιοτρόπιον τὸ εὐρωπαϊκόν*.

Μαυροχώριον /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τῆς λίμνης τῆς Καστορίας, ἔναντι τῆς χερσονήσου, καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς πόλεως διὰ λέμβων (μία ὥρα) καὶ βενζινακάτων (15 λεπτὰ) μέσῳ τῆς λίμνης. Παράγει δημητριακούς, ὄσπρια καὶ κηπαία προϊόντα, ἰδίως δὲ πέπονας, καὶ ἔχει πολλὰς βοσκάς. Εἶναι ἀφετηρία ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ ἐξυπηρετούσης τὸ Α. τμῆμα τῆς ἐπαρχίας, ἕκαστον δὲ Σάββατον τελεῖται ἐν αὐτῷ ἐμποροπανήγυρις, εἰς ἣν συρρέουσι πολλοὶ ἀγορασταὶ ἐκ Καστορίας. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μαύροβον*. Κάτ (1928) 1 065. Χ. Δ.

—**Μαυροχώρι(ον)** /*Γεωγρ*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Ποταμῶν τῆς ἐπαρχίας Νευροκοπίου τοῦ νομοῦ Δράμας. Κάτ. (1928) 187. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τίσοβα*. Κεῖται παρὰ τὰ ἑλληνοβουλγαρικὰ σύνορα ἐπὶ ὀροπεδίου. Δ. Ε. Μ.

μαυρόψαρο (τὸ) /*Ζωολ.*/. Κοινὴ ὀνομασία εἴς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἰχθύος *μελάνουρος*.

Μάϋρ-Χάρτιγγ (Mayr-Harting), *Ροβέρτος*. Τσεχογερμανὸς πολιτικός. Ἐγεννήθη ἐν Βιέννῃ τῷ 1874. Ὑπηρέτησε κατὰ τὰ ἔτη 1896—1905 ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης τῆς Αὐστρίας μεθ' ὃ διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ ἀστικοῦ δικαίου εἰς Τσέρνοβιτς καὶ τῷ 1909 εἰς Πράγαν. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐξελέγη (1920) γερουσιαστὴς ἐν τῇ τσεχοσλοβακικῇ ἐθνοσυνελεύσει. Εἶναι σημαῖνον μέλος τοῦ γερμανικοῦ χριστιανο-σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ. Τῷ 1926 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης. Συνέγραψε νομικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Περὶ τῆς condictio τοῦ ρωμαϊκοῦ ἀστικοῦ δικαίου» (1900), «Ἐξέλιξις καὶ ἀπισθοδρόμησις τοῦ δικαίου ἐν τῇ ἱστορίᾳ» (1909), «Ἱστορία τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου», «Σύστημα ἀστικοῦ δικαίου» (1920—1921), «Vocabularium codicis Justiniani» («Λεξιλόγιον τοῦ ἰουστινιανείου κώδικος») (1923). Γ. Ι. Β.

Μαυσάκας. Μαυρούσιός τις ἱππεύς, τοῦ ὁποίου τὰ κατορθώματα εἰρωνικῶς ἀναφέρει ὁ Λουκιανὸς (Πῶς δεῖ ἱστορ. συγγρ 28). Α. Θ. Σ.

μαϋσίνη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Φυτικῆς προελεύσεως γλοβουλίνη (σφαιρίνη), ἀπαντῶσα εἰς τὰ σπέρματα τοῦ ἀραβοσίτου. Σ. Γ.

Μαϋσὸρ (Mysore) /*Γεωγρ.*/. Κράτος τῶν Νοτίων Ἰνδιῶν. Εἶναι διῃρημένον εἰς δύο διακεκριμένα τμήματα, ὅλως διαφόρου χαρακτῆρος, τὴν ὀρεινὴν χώραν καλουμένην *Μαλνάντ*, κειμένην δυτικῶς, καὶ τὴν ἐπίπεδον χώραν καλουμένην *Μαιντάν*, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ κράτους. Ἀρδεύεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Κάστνα* βορείως, *Κώβερυ* νοτίως, *Πεννὰρ* καὶ *Παλὰρ* ἀνατολικῶς, ὡς καὶ ὑπὸ διωρύγων, ρυάκων καὶ μικρῶν λιμνῶν (20.000). Ἡ μεγαλυτέρα λίμνη εἶναι ἡ *Σουλεκέρε*, περιφερείας 64 χιλιομέτρων. Τὸ Μαϋσὸρ εἶναι τὸ πλουσιώτερον κράτος τῶν Ἰνδιῶν. Κατὰ τὴν μεγάλην καταστροφὴν τοῦ 1876—1877 ὑπέστη μεγάλας ζημίας. Τὰ κυριώτερα προϊόντα του εἶναι καφές, ξύλον σανταλίου, μέταξα, χρυσὸς καὶ ἐλεφαντόδους. Μετὰ μακρὰν περίοδον διοικήσεως ὑπὸ Ἄγγλων δημοσίων ὑπαλλήλων, ἤδη διοικεῖται ὑπὸ ἐντοπίων. Ἔχει πληθυσμὸν 5 539 399 κατ. Οἱ ὀλίγοι λευκοὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καφεφυτείαν καὶ ἐργάζονται εἰς τὰ χρυσωρυχεῖα.

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ κράτους κατείχετο ἀπὸ τὴν φυλὴν τῶν Καντάμαπα, ἥτις ἐκυβέρνησεν ἐπὶ 14 ἑκατονταετηρίδας. Ἄλλη ἀρχαία φυλή, ἡ τῶν Παλλάβας, κατεῖχε τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα. Ἀμφοτέρας τὰς φυλὰς κατέβαλεν ἡ φυλὴ τῶν Τσαλακάγυας, τὴν Ζ' ἑκατονταετηρίδα, τούτους δὲ οἱ Μπαλλάλας (Χοϋζάλας) κατὰ τὴν ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα. Τῷ 1565 ἔγινεν ὁμοσπονδία τῶν μωαμεθανικῶν βασιλείων, ἡ ὁποία ἐνίκησε τὸν βασιλέα Βιζαγιαναγκάρ. Οἱ τοπικοὶ ἀρχηγοὶ ἀνέκτησαν αὐτοτέλειαν καὶ ὁ ἰσχυρότερος αὐτῶν, ὁ Γουντεγάρ, κατέλαβε τὸ σημερινὸν κράτος. Μετὰ τινας ἀλλαγὰς βασιλέων, ἀνέλαβε τὸν θρόνον ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν βασιλέων, ὁ πρίγκιψ Κρισναράζα Γουντεγάρ, εἰς ἡλικίαν 5 ἐτῶν, διατελῶν ὑπὸ κηδεμόνα. Οὗτος ἐβασίλευσεν ἐπὶ 20 ἔτη μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν του, κατέστη δὲ μισητὸς εἰς τοὺς ὑπηκόους του λόγῳ τῆς ἀτασθαλίας του, οὕτως ὥστε ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, εὑροῦσα εὐκαιρίαν, ἐπενέβη τῷ 1831, ἐπέφερε μεταρρυθμίσεις, ἠλάττωσε τὸ δημόσιον χρέος καὶ ἔκαμε δημόσια ἔργα. Τῷ 1881 ὁ μαχαραγιᾶς Τσαμαραζέντα ἐσυνθηκολόγησε μὲ τὴν Ἀγγλίαν καὶ παραδώσας εἰς αὐτὴν περιφέρειαν στρατιωτικὴν καὶ ὑποκύψας εἰς ἄλλους ὅρους, ἀποκατεστάθη εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας. Ἤδη βασιλεύει ὁ Κρισναράγια Γουντεγάρ, γεννηθεὶς τῷ 1884. Μ. Ι. Θ.

— **Μαϋσὸρ** (Mysore) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τοῦ κράτους Μαϋσὸρ τῶν Ἰνδιῶν, 15 χλμ. νοτιοδυτικῶς τῆς Σεριγκαπατάμ Κατ. 68 111. Ἦτο πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καταλήψεως, ὁπότε ἡ πρωτεύουσα μετεφέρθη εἰς Μπαγκαλὸρ (1831). Μ. Ι. Θ

μαυσωλεῖον (τό), καὶ *μαυσώλειον*· τάφος μεγαλοπρεπὴς κτιστός, ἔχων σχῆμα συνήθως μικροῦ ναοῦ· ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ἔχει μετωνυμικῶς ἀπὸ τοῦ κυρίου ὀνόματος *Μαυσώλειον*.

— /*Ἀρχ.*/ *Μαυσωλεῖον* ἐκλήθη μεγαλοπρεπέστατος τάφος ἐν Ἁλικαρνασσῷ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, συγκαταλεγόμενος, διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ καὶ τὸν πλαστικὸν κόσμον, ὡς ἓν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου Τὸ μνημεῖον τοῦτο ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἱδρύθη πρὸς τιμὴν καὶ διαιώνισιν τῆς μνήμης τοῦ Μαυσώλου, τοῦ Πέρσου σατράπου ἡγεμόνος τῆς Καρίας, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 377—353 π. Χ. Κατὰ τὸν Πλίνιον, τὸ ἐπιτύμβιον τοῦτο μνημεῖον ἠγέρθη ὑπὸ τῆς Ἀρτεμισίας, τῆς συζύγου καὶ ἀδελφῆς τοῦ Μαυσώλου, εἰς τὴν διακόσμησιν δὲ αὐτοῦ ἔλαβον μέρος οἱ μεγάλοι γλύπται Σκόπας, Βρύαξις, Λεωχάρης καὶ Τιμόθεος, οἵτινες ἐτεχνούργησαν τὸν πλαστικὸν διάκοσμον τῶν πλευρῶν τοῦ μνημείου, πέμπτος δὲ τεχνίτης ὁ Πύθις, κατεσκεύασε μαρμάρινον ἅρμα, τὸ ὁποῖον ἵστατο ἐπὶ τῆς πυραμίδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκορυφοῦτο τὸ ὅλον μνημεῖον. Τὰς αὐτὰς πληροφορίας δίδει καὶ ὁ Βιτρούβιος, συγκαταριθμῶν καὶ τὸν Πραξιτέλην μεταξὺ τῶν λαβόντων μέρος γλυπτῶν. Ταῦτα, ἐκ φιλολογικῶν πηγῶν, ἦσαν γνωστὰ περὶ τοῦ Μαυσωλείου μέχρι τοῦ 1846, ὁπότε ὁ λόρδος Stratford de Recliffe ἐδώρησεν εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον δώδεκα πλάκας ἐκ τῆς ζωφόρου τοῦ μνημείου, τῷ δὲ 1857, διὰ τῶν γενομένων ἐπὶ τόπου ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ Sir Charles Newton, ἤχθησαν εἰς φῶς πλεῖστα ὅσα μέλη ἀρχιτεκτονικά τε καὶ γλυπτὰ τοῦ περιφήμου μνημείου. Τὸ Μαυσωλεῖον κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, οἵτι-

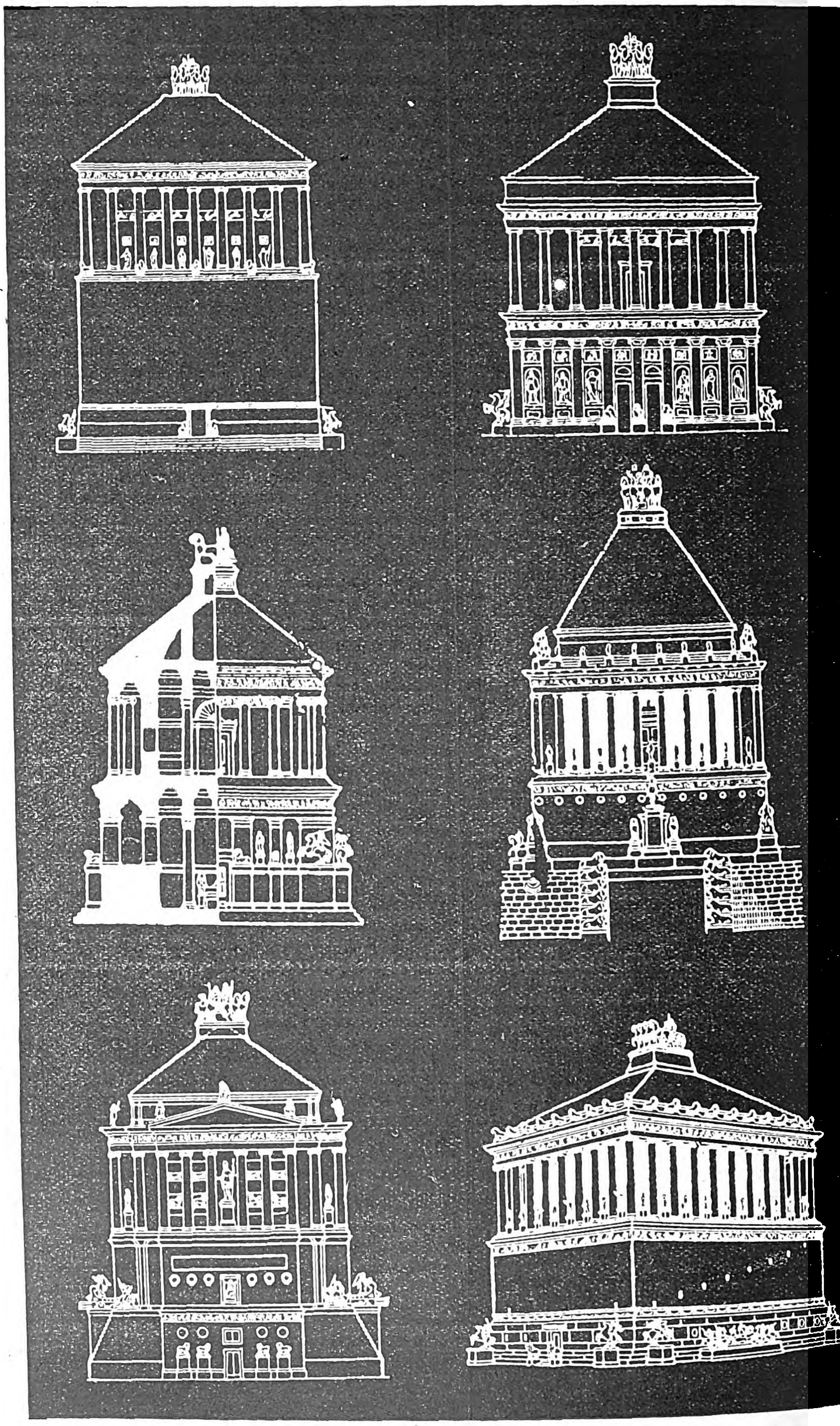

Διάφοροι ἀναπαραστάσεις τοῦ Μαυσωλείου τῆς Ἁλικαρνασσοῦ.
[1=ὑπὸ Pullan (1862)· 2=ὑπὸ Petersen (1867)· 3=ὑπὸ Ferguson (1862)· 4=ὑπὸ Bernier (1878)· 5=ὑπὸ Oldfield (1895)· 6=ὑπὸ Adler (1900).]

Digitized by Google

νες διὰ τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ ἔκτισαν τὸ φρούριον τοῦ Βουδρουμίου (Ἁλικαρνασσοῦ) καὶ ἠσβεστοποίησαν τὰ γλυπτά του. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλάχιστα διασωθέντα τεμάχια, τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύφθησαν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ φρουρίου καὶ μετεφέρθησαν ἔκτοτε εἰς Ἀγγλίαν, κοσμοῦντα νῦν τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον, δίδουσιν ἐπαρκῆ ἰδέαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς τέχνης τοῦ ὀνομαστοῦ μνημείου. Κατὰ τοὺς ἀρχιτέκτονας Adler καὶ Bühlman, οἵτινες ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὑρεθέντων μελῶν ἀναπαρέστησαν τὸ Μαυσωλεῖον, τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀπετελεῖτο: α') ἐξ ἑνὸς τετραγωνικοῦ κρηπιδώματος, μὲ περιφέρειαν 144 μ. καὶ πλευρὰς 29×36,6 μέτρων, περικλείοντος τὴν νεκρικὴν θήκην· β') ἐξ ἑνὸς ὑψηλοῦ σηκοῦ, ὅστις ἠγείρετο ἐπὶ τοῦ κρηπιδώματος καὶ τὸν ὁποῖον περιέβαλλε περίστασις ἐκ 36 ἰωνικῶν κιόνων ὕψους 12 30 μ., καὶ γ') ἐκ στέγης, ἥτις εἶχε τὸ σχῆμα βαθμιδωτῆς πυραμίδος ἐξ 24 βαθμίδων ἀπαρτιζομένης καὶ στεφομένης κατὰ τὴν κορυφὴν ὑπὸ τεθρίππου ἅρματος. Κατὰ τὸν Πλίνιον, τὸ ὕψος τοῦ ὅλου μνημείου ἦτο 45.92 μ. Ἀρχιτέκτονες τοῦ Μαυσωλείου ἦσαν, κατὰ τὸν Βιτρούβιον, ὁ Σάτυρος καὶ ὁ Πυθεύς. Γλύπται δὲ τοῦ διακόσμου αὐτοῦ οἱ ἄνω ὀνομασθέντες Σκόπας, Βρύαξις, Λεωχάρης καὶ Τιμόθεος.

Ἄγαλμα τοῦ Μαυσώλου, εὑρεθὲν ἐν τῷ Μαυσωλείῳ.

Τὸν γλυπτὸν διάκοσμον τοῦ Μαυσωλείου ἀπετέλουν: α) κολοσσικὸν σύμπλεγμα τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Μαυσώλου καὶ τῆς Ἀρτεμισίας, ἱδρυμένον κατ' ἄλλους μὲν ἀρχαιολόγους ἐπὶ τοῦ τεθρίππου ἅρματος τῆς κορυφῆς, κατ' ἄλλους δὲ ἐντὸς τοῦ μνημείου, β) διάφορα ἀγάλματα ἐφίππων πολεμιστῶν καὶ περιόπτων λεόντων, ἱδρυμένα πιθανῶς πέριξ τοῦ μνημείου, ἴσως καὶ μεταξὺ τῶν κιόνων τοῦ σηκοῦ, γ) ζῳφόρος παριστῶσα μάχην μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀμαζόνων, ἄλλην μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Κενταύρων καὶ ἀγῶνας ἁρματοδρομίας, δ) τέλος, κολοσσιαῖον τέθριππον ἅρμα ἱδρυμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς βαθμιδωτῆς πυραμίδος, εἰς ἣν ἀπέληγεν ἡ στέγη τοῦ κτίσματος. Τοῦ γλυπτικοῦ τούτου διακόσμου εἶναι δύσκολον νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐπακριβῶς τὸ ἀνῆκον εἰς ἕκαστον τῶν μνημονευομένων καλλιτεχνῶν μέρος τῆς ἐργασίας ἐκ τῶν διασωθέντων ὀλίγων καὶ δὴ ἐφθαρμένων μελῶν. Ἐκ τούτων τὸ καλύτερον σῳζόμενον εἶναι τὸ ἄγαλμα τοῦ Μαυσώλου. Τοῦτο εἶναι ὡραῖον πλαστικὸν δεῖγμα τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος καὶ παρουσιάζει τὸν Μαύσωλον μὲ σοβαρὰν μορφὴν καὶ ἀτομικὸν χαρακτῆρα, ὡς ἦτο πράγματι ὁ σοφὸς ἐκεῖνος καὶ δραστήριος δυνάστης τῆς Καρίας. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀρτεμισίας, ἦσαν ἱδρυμένα, κατὰ πᾶσαν λογικὴν πιθανότητα, οὐχὶ ἐπὶ τοῦ τεθρίππου ἅρματος, ὥ-τινες ἤκασαν, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ σηκοῦ. Τὰ διάφορα ἀγάλματα ἐφίππων, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὸ σῶμα τῶν ἀκολούθων τοῦ ἡγεμόνος, παρομοίως ἵσταντο ἐν τῷ σηκῷ καὶ πέριξ τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους. Ἐκ τούτων μόνον τεμάχια σῴζονται, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξαίρεται ἡ ὡραιότης μέρους τοῦ ἵππου μετὰ τοῦ ἀναβάτου, ὅστις φορεῖ περσικὴν περισκελίδα. Τῆς ζῳφόρου ταύτης, μέγα μέρος τῆς ὁποίας διεσώθη, ἐξαίρονται αἱ ἀναλογίαι καὶ ἡ λεπτομερὴς ἐκτέλεσις τῶν διαφόρων μορφῶν τῶν πολεμιστῶν. Ἡ ζωηρότης καὶ ἡ ὁρμητικότης τῶν μαχομένων, ἐκφραζομένη ἐν ἑκάστῃ μορφῇ καὶ δράσει αὐτῶν, ἐξεικονίζεται ἀριστοτεχνικώτατα, ἡ τοιαύτη δὲ προσπάθεια διατηρεῖται καθ' ὅλην τὴν σύνθεσιν πέριξ ὅλου τοῦ μνημείου, τὸ ὁποῖον διακοσμεῖ. Ἡ μικροτέρα ζῳφόρος τῶν ἁρματοδρομούντων δὲν διατηρεῖται ἐπαρκῶς, ἐκ τῆς σῳζομένης ὅμως μοναδικῆς μορφῆς ἁρματοδρομοῦντος, ἥτις εἶναι καὶ τὸ ὡραιότερον τῶν λειψάνων τοῦ Μαυσωλείου, λαμβάνομεν ἰδέαν τῆς τεχνικῆς συντελείας τοῦ γλυπτικοῦ τούτου διακόσμου. Ὁ ἁρματοδρομῶν εἰκονίζεται κύπτων ἐμπρὸς ἐν τῷ ἅρματί του, ἐνῷ ὁ μακρὸς ποδήρης αὐτοῦ χιτὼν ἀνεμίζεται ἐν θαυμασίαις πτυχαῖς, τὸ δὲ πρόσωπόν του ἐκφράζει ὅλην τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἀνησυχίαν, διὰ νὰ φθάσῃ πρῶτος εἰς τὸ ποθητὸν τέρμα. Κατὰ τὸν Πλίνιον καὶ Βιτρούβιον, ὁ Σκόπας ἐτεχνούργησε τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς ζῳφόρου ταύτης, ὁ Βρύαξις τὴν βορείαν, ὁ Τιμόθεος τὴν νοτίαν καὶ ὁ Λεωχάρης τὴν δυτικήν. Ἐκ τῶν ἀρχαιολόγων ὁ Brunn καὶ ὁ Gardner φρονοῦσιν ὅτι ἔργον τοῦ Σκόπα, ἢ ἴσως καὶ μαθητοῦ αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου, εἶναι ἡ μικρὰ ζῳφόρος τῶν ἁρματοδρομούντων. Οἱ ἀρχαῖοι κατέτασσον τὸ Μαυσωλεῖον εἰς τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου, τὸ ὄνομά του δὲ κατήντησε πλέον νὰ σημαίνῃ, μέχρι σήμερον, πάντα τάφον ἐξαιρετικῶς πολυτελῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ. Β. Δ. Θ.

Τμῆμα τῆς ζῳφόρου τῶν Ἀμαζόνων.

Μαυσωλοί (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτω καλεῖ ὁ Δημοσθένης τοὺς Κᾶρας. Κατ' ἄλλους ἦσαν οὗτοι λαὸς ἐγκατεστημένος εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Λιβύης, ὡς δὲ διϊσχυρίζονται νεώτεροι ἱστορικοὶ ἦσαν ἐπήλυδες Κᾶρες. Μ. Μ.

Μαύσωλος. Βασιλεὺς τῆς Καρίας, ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἦτο υἱὸς τοῦ σατράπου τῆς Καρίας Ἑκατόμνου, γεννηθεὶς εἰς τὰ Μύλασα. Ὡς σύζυγον ἔλαβε τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἀρτεμισίαν, ἡ ὁποία, θανόντα ἄτεκνον, τὸν διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχήν, διαρκέσασαν 24 ἔτη (377—352). Διὰ τῶν πολλῶν του κατακτήσεων ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους του, προσαρτήσας εἰς αὐτὸ πολλὰς πόλεις, τῶν ὁποίων ὅμως μητρόπολις ἦτο ἡ Ἁλικαρνασσός, ἔχουσα ἀκρόπολιν ἀξιόλογον καὶ ἀνάκτορα. Τῷ 357 ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, συντελέσας νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῆς συμμαχίας αὐτῶν ἡ Χίος, Ρόδος καὶ Κῶς, τὰς ὁποίας ὑπήγαγεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Ἐνῷ ἀκόμη ἔζη ὁ Μαύσωλος, ἤρχισε τὴν ἀνέγερσιν τοῦ περιφήμου τάφου του, τὸν ὁποῖον ὅμως ἀπετελείωσεν ἡ Ἀρτεμισία καὶ ὁ ὁποῖος ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματός του Μαυσωλεῖον. Μ. Μ.

Μάφια (Mafia) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ἔναντι τοῦ δέλτα τοῦ ποταμοῦ Λουφίτζι. Εἶναι ἐκτάσεως 523 τ. χλμ. Ἔχει εὐφορώτατον ἔδαφος. Ὕφαλοι καθιστοῦν δυσχερῆ τὴν προσέγγισιν εἰς τὴν νῆσον. Διοικητικῶς ἀνήκει εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικήν.

μαφία (ἡ)· χαρακτηρισμὸς πάσης ὁμάδος ἀνθρώπων φαύλων, ἐπιδιωκόντων τὴν προαγωγὴν τῶν συμφερόντων των δι' ἀνηθίκων μέσων καὶ ἀμοιβαίας ὑποστηρίξεως· ἡ χρῆσις τῆς λέξεως μετωνυμικὴ ἀπὸ τοῦ κυρίου ὀνόματος *Μαφία* (βλ. λ.).

— **Μαφία** (Mafia). Μυστικὴ παράνομος ὀργάνωσις, συμπηχθεῖσα κατ' ἀρχὰς ἐν Σικελίᾳ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐπεκταθεῖσα κατόπιν ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς χώρας, καθὼς καὶ ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἀποτελεῖ εἶδος ληστρικῆς ὀργανώσεως ἢ ἑταιρείας δρώσης ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' ἐν πλήρει ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐννόμους ἀρχάς. Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς πιστεύεται ὅτι ἀνάγεται εἰς τὰς «Compagnie d' armi», τὰς ὁποίας συνέστησεν ἡ κυβέρνησις τῆς Σικελίας τῷ 1800 πρὸς διατήρησιν τοῦ καθεστῶτος καὶ τῆς τάξεως, ἥτις εἶχε διασαλευθῇ ἐν Σικελίᾳ, συνεπείᾳ τῆς ἐκδιώξεως τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδου ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ διάφοροι φεουδαλικαὶ οἰκογένειαι εὐγενῶν διετήρουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των διάφορα ἔνοπλα σώματα ἀσφαλείας, ὅταν δὲ ὁ Φερδινάνδος, τῷ 1812, κατ' ἀπαίτησιν τῆς Ἀγγλίας, παρεχώρησεν εἰς τὴν νῆσον συνταγματικὸν πολίτευμα, διὰ τοῦ ὁποίου κατηργεῖτο ἡ φεουδαρχία, τὰ πλεῖστα τῶν φεουδαρχικῶν ἐνόπλων σωμάτων ἢ στρατευμάτων κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, μεταβληθέντα εἰς ληστρικὰς συμμορίας. Ὁ Φερδινάνδος εὑρισκόμενος ἐν ἀδυναμίᾳ ὅπως ἐξολοθρεύσῃ τὰς συμμορίας ταύτας, ἠναγκάσθη νὰ τὰς προσεταιρισθῇ καὶ νὰ τὰς ὀργανώσῃ εἰς εἶδος χωροφυλακῆς τῆς ὑπαίθρου, προσπαθῶν συγχρόνως νὰ ἀντεπεξέλθῃ δι' αὐτῶν καὶ ἐναντίον τῶν ὀχλοκρατικῶν ἐνεργειῶν τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων ὑποθαλπομένης δημοκρατικῆς μερίδος. Τὰ ἔνοπλα ὅμως ταῦτα σώματα ταχέως μετεβλήθησαν εἰς τρομοκρατικὰ καὶ κατέληξαν νὰ δρῶσι δι' ἴδιον λογαριασμόν. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Σικελίας, τὰ σώματα ταῦτα ἐξηκολούθησαν νὰ δρῶσιν ἐν τῷ κρυπτῷ, συνενωθέντα δὲ εἰς μεγάλην ὀργάνωσιν, ὁμοίαν πρὸς τὴν ἐν Νεαπόλει δράσασαν *Καμόρραν* (βλ. λ.), κατέστησαν ἰσχυρότατος παράγων ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ κοινωνικῇ ζωῇ τῆς χώρας, χάρις εἰς τὴν αὐστηροτάτην πειθαρχίαν καὶ τὸ πλῆρες σύστημα εἰδικοῦ ἀγράφου κώδικος, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ δρῶσι τὰ μέλη αὐτῆς. Τὰ μέλη τῆς Μαφίας καλοῦνται *μαφιόζοι* (mafiosi) καὶ διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τὰ «τιμημένα παλληκάρια» (giovanni d' onore», ἅτινα ἀποτελοῦν τὴν ἀνωτέραν, οὕτως εἰπεῖν, τάξιν τῆς ὀργανώσεως, καὶ εἰς τοὺς «ληστὰς» (malandrini), οἵτινες ἀποτελοῦν τὴν κατωτέραν τάξιν καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκλέγονται οἱ ἐκτελεσταὶ τῶν βιαίων ἀποφάσεων καὶ ἐπιχειρήσεων. Τὰ μέλη ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν οἵτινες ἀπέδειξαν ἤδη τὴν κατὰ τῶν νόμων καὶ τῶν νομίμων ἀρχῶν ἀντίστασίν των καὶ τὴν ἀνδρείαν των εἰς παλληκαρισμούς, γίνονται δὲ δεκτὰ μετὰ δοκιμασίαν εἰς μονομαχίαν διὰ μαχαιρίου μετά τινος ἐκ τῶν ἤδη μεμυημένων. Ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ καταφεύγουν οὐδέποτε καὶ δι' οἱανδήποτε αἰτίαν εἰς τὰ δικαστήρια, νὰ ἀρνοῦνται πᾶσαν μαρτυρίαν ἐπὶ δικαστηρίου, νὰ ἐπιζητοῦν τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ δικαίου των διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν, νὰ ὑποστηρίζουν τοὺς καταδιωκομένους ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης, νὰ παρεμποδίζουν τὰς συλλήψεις τῶν πολιτῶν ἢ τῶν στρατιωτικῶν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν κτλ. Οἱ φόνοι καὶ αἱ κλοπαὶ ἀπαγορεύονται, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ ἐκδικήσεως. Οἱ προδόται ἢ ἀπειθάρχητοι μεταξὺ τῶν μελῶν τιμωροῦνται δι' ἀμέσου θανάτου. Τὰ μέλη τῆς Μαφίας τελοῦν κατὰ περιοχὰς ὑπὸ ἀρχηγούς, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται τυφλὴ ὑπακοή. Λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν κυβερνήσεων ὅπως ἐπιβάλλουν τὴν τάξιν καὶ τῆς τρομοκρατίας τὴν ὁποίαν ἐξήσκει ἡ Μαφία, πλεῖστοι ἰδιοκτῆται καὶ γαιοκτήμονες ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ τίθενται ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, νὰ λαμβάνουν τὰ μέλη αὐτῆς ὡς φύλακας τῶν κτημάτων των, ὡς κηπουροὺς κτλ. καὶ νὰ πληρώνουν ὡρισμένον φόρον χάριν τῆς ἀσφαλείας των. Οἱ ἀρνούμενοι ὑφίσταντο ἀγρίαν τὴν ἐκδίκησίν των. Ἐπίσης ἡ Μαφία εἶχε καταστῇ δημοφιλεστάτη παρὰ τῷ λαῷ, ἐπειδή, ὑπείκουσα εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν νὰ ἀντιστρατεύεται πρὸς πᾶσαν καταδιωκτικὴν ἐνέργειαν τῶν κυβερνήσεων, ὑπεστήριζε καὶ ἐπροστάτευε τοὺς καταδιωκομένους πτωχοὺς πολίτας, οἱ ὁποῖοι ὑφίσταντο ἀπηνεῖς καταδιώξεις, διότι, ἕνεκα τῆς μεγάλης δυστυχίας ἥτις ἐμάστιζε τὴν Σικελίαν, οὗτοι εὑρίσκοντο εἰς πλείστας περιστάσεις ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ ἐκπληρώνουν τὰς πρὸς τὸ κράτος ὑποχρεώσεις των ἢ ἐξηναγκάζοντο νὰ προβαίνουν εἰς πράξεις (φόνους, κλοπὰς κτλ.) συνεπαγομένας τὴν δίωξιν ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν. Ἡ δημοφιλία αὕτη καὶ ἡ τρομοκράτησις τῶν πλουσίων εἶχον καταστήσει τοὺς μαφιόζους σχεδὸν ἀσυλλήπτους καὶ παντοδυνάμους, τὴν δὲ Μαφίαν κράτος ἐν κράτει, ὅπερ εἰς μάτην αἱ διάφοροι κυβερνήσεις προσεπάθουν νὰ καταλύσουν καὶ νὰ ἐξοντώσουν. Κατ' ἀρχὰς ἡ Μαφία ἐνεφανίσθη ἐν Παλέρμῳ καὶ εἰς τὰ πέριξ αὐτοῦ, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἔλαβε μεγίστην ἔκτασιν, ὥστε νὰ περιλάβῃ καὶ μέλη τῆς ἀνωτάτης κοινωνίας τῶν μεγαλοπόλεων, ἐπιστήμονας, ἀξιωματικούς, ἀνωτέρους ὑπαλλήλους καὶ πολιτικούς. Πολλάκις οἱ πολιτευόμενοι ἐχρησιμοποίησαν τοὺς μαφιόζους, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κυβερνήσεις ἐστηρίχθησαν ἐπ' αὐτῶν, διὰ νὰ πατάξουν λαϊκὰς ἐξεγέρσεις ἢ τοὺς πολιτικούς των ἀντιπάλους. Κατὰ τοὺς νέους χρόνους ἡ Μαφία ἔπαυσε νὰ ἀποτελῇ συμπαγῆ ὀργάνωσιν, δρῶσα κυρίως κατὰ μεμονωμένα τμήματα εἰς διαφόρους περιοχάς. Κατὰ τὸ 1860 ὁ Γαριβάλδι διέταξε τὴν διάλυσιν τῶν «Compagnie d' armi», τῷ 1875 συνεστήθη εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ὅπως λάβῃ ἐξαιρετικὰ μέτρα, τῷ 1876 ὁ πρωθυπουργὸς Νικότερα καὶ τῷ 1895 ὁ Κρίσπι κατέβαλον ἀπεγνωσμένας προσπαθείας πρὸς ἐξόντωσιν τῆς Μαφίας. Πᾶσαι ὅμως αἱ προσπάθειαι αὗται, καθὼς καὶ τῶν μετέπειτα κυβερνήσεων, ἀπέβησαν μάταιαι. Πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς Μαφίας οἱ σοσιαλισταὶ ὤθησαν τοὺς «Συνδέσμους τῶν Ἐργατῶν» (Fasci dei lavoratori), οἵτινες ἔλαβον μεγάλην ἀνάπτυξιν ἐν Σικελίᾳ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν κατώρθωσαν νὰ κλονίσωσι τὴν παντοδυναμίαν τῶν μαφιόζων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Μαφία εἶχε μεταφερθῇ καὶ εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὅπου εἶχεν ἀποκτήσει μεγίστην δύναμιν με-

Digitized by Google

ταξὺ τῶν Ἰταλῶν ἰδίᾳ μεταναστῶν καὶ ὅπου τῷ 1890 ἐδολοφόνησε τὸν διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας τῆς Νέας Ὀρλεάνης Ἔννεσσυ, ἐπειδὴ οὗτος εἶχε λάβει αὐστηρότατα μέτρα κατὰ τῶν μαφιόζων. Τῷ 1927 ἡ φασιστικὴ κυβέρνησις Μουσολίνι ἐπεχείρησε τὴν τελείαν ἐξόντωσιν τῆς Μαφίας, ὀργανώσασα ἀληθῆ ἐκστρατείαν ἀστυφυλάκων καὶ μυστικῶν ἀστυνόμων ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τμημάτων στρατοῦ καὶ τῆς φασιστικῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως (milizia fascista). Κατόπιν τούτου συνελήφθησαν ἑκατοντάδες μαφιόζων καὶ εἰσήχθησαν εἰς δίκην, ἥτις διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ καθ' ἣν κατεδικάσθησαν 147 ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν εἰς βαρυτάτας ποινάς, ἀπὸ τοῦ θανάτου μέχρις εἰκοσαετοῦς εἱρκτῆς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπῆλθε μεγάλη ὕφεσις εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς Μαφίας.

Ἡ προέλευσις τῆς λέξεως Μαφία (ἡ ἰταλικὴ προφορὰ εἶναι *Μάφια*) καὶ ἡ παραγωγὴ αὐτῆς δὲν εἶναι γνωστή. Τινὲς θεωροῦν αὐτὴν ὡς συνώνυμον τῆς miseria, ἄλλοι ὡς παραφθορὰν τῆς γαλλικῆς mauvais (κακός), ἄλλοι ὡς προελθοῦσαν ἐκ τῆς ἀραβικῆς φυλῆς Mà âfir, ἥτις ἄλλοτε εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν Παλέρμῳ, ἐνῷ ἄλλοι τέλος ταυτίζουν αὐτὴν μετὰ ὁμωνύμου λέξεως τῆς σικελιακῆς διαλέκτου, σημαινούσης τὸν ὡραῖον, τὸν γενναῖον, τὸν παλληκαρᾶν. Τὸ κοινῶς πιστευόμενον ὑπὸ πολλῶν ὅτι ἡ Μαφία προῆλθεν ἐκ μυστικῆς τινος ἑταιρείας ἱδρυθείσης ἐν Παλέρμῳ ὑπὸ τοῦ Ματσίνι καὶ ὅτι ἡ λέξις ἐσχηματίσθη ἐκ τῶν ἀρχικῶν τῶν λέξεων τῆς φράσεως: «Mazzini autorizza furti, incendi, avvelenamenti» (ὁ Ματσίνι διατάσσει κλοπάς, ἐμπρησμούς, δηλητηριάσεις), ἀποτελεῖ μεταγενεστέραν ἐπινόησιν, καθότι ὁ Ματσίνι μετέβη εἰς τὴν Σικελίαν μετὰ τὸ 1859. Μ. Δ. Β.

Μαφῖται (οἱ). Λαὸς τῆς φυλῆς τῶν Ζουλοῦ, κατοικῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ, ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ περιλαμβανομένου μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ρουάχα καὶ τῆς λίμνης Νυάσσα. Τῷ 1825 διαβάντες τὸν ποταμὸν Ζαμβέζην ὑπεδούλωσαν τοὺς ἐκεῖθεν αὐτοῦ κατοικοῦντας ἄλλους αὐτόχθονας λαούς. Ἀπὸ τοῦ 1889 ὅμως μέχρι τοῦ 1897 ὑπετάγησαν καὶ οὗτοι ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Οἱ Μαφῖται ἔχουν δέρμα καστανόχρουν, τὸ ὁποῖον διαστίζουν ἀφθόνως, ὡς μόνον δ' ἔνδυμα φέρουν ὑφεῖαν ζώνην περὶ τὴν ὀσφύν. Ἐν ὥρᾳ πολέμου ἐπαλείφουν τὸ δέρμα των διὰ χρωματιστῶν, ἐρυθρῶν ἰδίως, ἐπιχρισμάτων καὶ στολίζουν τὴν κεφαλήν των διὰ πτερῶν. Ὁ ὁπλισμός των ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀκόντια, δόρατα καὶ ἀσπίδας μεγάλου μεγέθους. —Ο.

μαφόριον (τό), ἢ *μαφώριον* (*ὠμοφόριον*, λατιν. mafortium). Βραχὺ ἔνδυμα ὅμοιον πρὸς πελερίναν, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε τοὺς ὤμους καὶ τὰ νῶτα καὶ ἐφέρετο ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, κατὰ δὲ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ἰδίως ὑπὸ τῶν μοναχῶν. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους καὶ ἐνιαχοῦ μέχρι σήμερον *μαφόρι* καλεῖται εἶδος πέπλου (ἐσάρπαι), μεταξωτοῦ ἢ χρυσοϋφάντου, μὲ τὸν ὁποῖον καλύπτεται ἡ νύμφη κατὰ τὴν ἐν πομπῇ μετάβασίν της ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς στέψεως. Τὸ μαφόρι ἦτο ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων εἰδῶν τῆς προικὸς τῶν γονέων πρὸς τὰς θυγατέρας, ἀναφέρεται δὲ εἰς πλεῖστα τῶν παλαιοτέρων προικοσυμφώνων. Ν. Α.

Μάφρα (Mafra) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Πορτογαλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἐστρεμαντούρας καὶ ἐν τῇ διοικητικῇ περιφερείᾳ τῆς Λισσαβῶνος. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λισσαβῶνος—Φιγκέρα-ντὰ-Φὸς καὶ εἶναι γνωστὴ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀνάκτορον Ἰωάννου τοῦ Ε', ἀνεγερθὲν τῷ 1717—1732 κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ἀνακτόρου Ἐσκουριάλ. Ἀποτελεῖται ἐξ 866 δωματίων μὲ 5 200 θύρας καὶ παράθυρα. Σήμερον χρησιμοποιεῖται ὡς στρατῶν καὶ στρατιωτικὴ σχολή. Παρὰ τὸ ἀνάκτορον εὑρίσκεται ἐπίσης καὶ βασιλική, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης περιλαμβάνουσα 58 ἀνδριάντας καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔργα τέχνης. Ἡ Μάφρα ἔχει λατομεῖα μαρμάρων, θερμὰς μεταλλικὰς πηγὰς καὶ 4 800 κατοίκους. Μ. Ν. Δ.

μαφριὰν (=καρποφόρος). Τὸ πρῶτον ἀξίωμα τῶν ἐπισκόπων τῶν *Ἰακωβιτῶν* μετὰ τὸν πατριάρχην· τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἱδρύθη ὑπὸ Ἰακώβου τοῦ Βαρβρώου, ὁ φέρων δὲ τοῦτο ὡς πρῶτος τῆς Ἀνατολῆς ἐχειροτόνει τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἐπεκύρου τὴν ἐκλογὴν τοῦ πατριάρχου. Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ὑφ' ἑαυτὸν πολλὰς ἐπαρχίας, εἶτα δὲ κατήντησε τιτουλάριος. Καθήμενος δεξιόθεν τοῦ πατριάρχου, καθηγίαζε τὸ ἅγιον μύρον καὶ εἶχε τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς τὴν Μαρτυρούπολιν τῆς Μεσοποταμίας, ἣν μετήλλασσε μετὰ ταῦτα κατὰ τὰς περιπτώσεις. † Η. Φ.

Μαφφεΐ (Maffei). —1) ***Ἀνδρέας.*** Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ μεταφραστὴς (1798—1885). Μετέφρασεν εἰς τὴν ἰταλικὴν τὰ «Ἅπαντα» τοῦ Σίλλερ, πολλὰ ἔργα τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Μίλτωνος καὶ τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἐδημοσίευσεν ἐπίσης δύο ποιητικὰς συλλογάς: «Τέχνη, ἀγάπες, φαντασίες» (1864), «Διάφορα λυρικά» (1864), λίαν ἀξιολόγους. —2) ***Ἰωσήφ.*** Ἰταλὸς λόγιος (1775—1859). Ἐσπούδασεν εἰς ἱερατικὴν σχολὴν καὶ ἐγένετο τῷ 1798 ἱερεύς. Τῷ 1805 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Στρασβούργῳ καὶ τῷ 1826 ἐν Μονάχῳ. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων δίτομον «Ἱστορίαν τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας» ἐκδοθεῖσαν τῷ 1853. —3) ***Σκηπίων.*** Ἰταλὸς ποιητὴς (1675—1755). Ἐσπούδασεν ἐν Πάρμᾳ καὶ ἔγραψε κατὰ τὴν νεότητά του διάφορα ποιήματα εἰς τὸ πομπῶδες ὕφος τῆς ἐποχῆς. Μεταβὰς εἰς Ρώμην ἐγένετο, νεώτατος, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀρκάδων, μετὰ πολλὰ δὲ ταξίδια εἰς διαφόρους ἰταλικὰς πόλεις μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὅπου ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν γενέτειράν του Βερώναν, ἵδρυσεν ἐκεῖ τμῆμα τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀρκάδων καὶ ἀφιερώθη εἰς τὰς μελέτας καὶ τὴν συγγραφήν. Τῷ 1710 ἵδρυσεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Τσένο καὶ τοῦ Βαλλισνιέρι τὴν «Ἐφημερίδα τῶν λογοτεχνῶν τῆς Ἰταλίας» καὶ θέλων νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν ἰταλικὴν σκηνὴν ἀπὸ τὴν δουλικὴν ἐπίδρασιν τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου, κατέγινεν εἰς τὴν μελέτην τῆς ἰταλικῆς τραγῳδίας καὶ ἐδημοσίευσεν ἱκανὰς τραγῳδίας τῶν δύο προηγουμένων αἰώνων εἰς τρεῖς τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἰταλικαὶ τραγῳδίαι, ἤτοι ἐκλογὴ δώδεκα τραγῳδιῶν πρὸς παράστασιν ἀπὸ σκηνῆς, μετὰ προεισαγωγῆς περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ θεάτρου» (1723—1725), διδάξας τινὰς ἐξ αὐτῶν διὰ τῶν ἠθοποιῶν Ρικκομπόνι, οἵτινες ἔπαιξαν καὶ τὴν ἰδικήν του τραγῳδίαν «Μερόπη» τῷ 1713. Ἡ τραγῳδία αὕτη ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, τόσον εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου μετεφράσθη εἰς πολλὰς γλώσσας. Ὁ Βολταῖρος, ἐπιχειρήσας κατ' ἀρχὰς νὰ τὴν μεταφράσῃ, κατέληξεν ἔπειτα εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ τὴν μιμηθῇ. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν δὲ καὶ ἄλλων θεατρικῶν ἔργων, ὅπως εἶναι ἡ κωμῳδία «Αἱ φιλοφρονήσεις», ἀφιερώθη εἰς ἱστορικὰς μελέτας καὶ ταξίδια καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ἀναδειχθεὶς εἷς τῶν πολυγραφωτέρων συγγραφέων τῆς Ἰταλίας. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι: «Διπλωματικὴ ἱστορία» (1727), «Περὶ τῶν ἀμφιθεάτρων» (1728), «Ἡ εἰκονογραφημένη Βερώνη» (1732), ἔργον ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του, πραγματευόμενον μετὰ μεγάλης ἐμβριθείας περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς γενετείρας του, «Ἱστορία τῆς θεολογίας» (1742) κτλ. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του κατέγινεν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων: «Περὶ κεραυνῶν» (1747), «Περὶ τῆς τέχνης τῆς μαγείας» (1749—1754) κτλ. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς 21 τόμους τῷ 1790. Μ. Δ. Β.

Μὰχ (Mach), ***Ἐρνέστος.*** Μέγας Αὐστριακὸς φυσικὸς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1838 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1916. Εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἐν Γκράτς, εἶτα ἐν Πράγᾳ καὶ τέλος καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Βιέννῃ. Αἱ ἔρευναί του ἀναφέρονται εἰς τὴν φυσιολογίαν τῶν αἰσθήσεων, τὴν θεωρίαν τῶν παραστάσεων, τὴν κίνησιν, τὴν ψυχοφυσικήν, τὴν θεωρίαν τῶν παλμικῶν κινήσεων καὶ τῆς βαλλιστικῆς, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν θεωρίαν τῆς φυσικῆς, τὴν ὁποίαν ἐπλούτισε μεγάλως διὰ πολυπληθῶν μεγαλοφυῶν ἀναλύσεων καὶ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως νέων σχέσεων καὶ ἀξιολόγων παρατηρήσεων ἱστορικῆς φύσεως. Ὁ Μὰχ εἰς μίαν ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ περὶ ἀτόμων θεωρία εἶχε λάβει τεραστίαν ἔκτασιν ἐν τῇ φυσικῇ καὶ ἐσημείωνεν ἀλλεπαλλήλους ἐπιτυχίας, κατεπολέμει ἐνεργῶς τὴν θεωρίαν τῆς πραγματικῆς, ἀντικειμενικῆς ὑπάρξεως τῶν ἀτόμων, τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήριζε «μυστικήν». Ἀπαντῶν εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ «ὑποκειμενισμοῦ του», τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ μέγας Γερμανὸς φυσικὸς Μ. Planck, ὁ Μὰχ ἔλεγε: «ἡ διαφωνία ἡ ἐκδηλωθεῖσα μέχρι τοῦδε συνίσταται εἰς τὴν πίστιν ἐπὶ τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν ἀτόμων. Ὁ Planck αἰσθάνεται μεγάλην δυσκολίαν εἰς τὴν εὕρεσιν λέξεων τόσων εὐτελῶν, ὥστε νὰ χαρακτηρίσῃ μίαν τοιαύτην μωρίαν. Βλέπει τις ὅτι οἱ φυσικοὶ ἑτοιμάζονται νὰ ἀποβοῦν Ἐκκλησία καὶ χρησιμοποιοῦν ὅλα τὰ ἐνδεικνυόμενα δι' ἕνα τοιοῦτον σκοπὸν μέσα. Εἰς τοῦτο ἀπαντῶ ἁπλούστατα: ἐὰν ἡ πίστις εἰς τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν ἀτόμων εἶναι τόσον οὐσιαστικὴ διὰ σᾶς, ἀποχωρίζομαι ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀντίληψιν, δὲν θέλω νὰ εἶμαι ἀληθὴς φυσικός, παραιτοῦμαι κάθε ἐπιστημονικῆς ἐκτιμήσεως. Ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεώς μου εἶναι προσφιλεστέρα» («Die Leitgedanken meiner naturwissenschaftlichen Erkenntnislehre und ihre Aufnahme durch die Zeitgenossen».=«Αἱ κατευθύνσεις τῆς γνωσιολογίας μου ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις καὶ οἱ σύγχρονοί μου» Λειψία 1919). Μολονότι εἰς τὰ ἔργα του «Prinzipien der Wärmelehre» (Αἱ ἀρχαὶ τῆς θεωρίας τῆς θερμότητος, δ' ἐκδ 1923) καὶ «Physikalischen Optik» (Ἡ φυσικὴ ὀπτική, 1921) ἀναγνωρίζει τὰς ἐκπληκτικὰς προόδους τῆς νεωτέρας φυσικῆς, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας (σπινθηροσκόπιον, μοριακὴ κίνησις τοῦ Brown, πείραμα τοῦ Perrin, θεωρία τῶν κβάντα καὶ τῶν μοριακῶν συμπλεγμάτων εἰς τοὺς κρυστάλλους, θεωρία τῶν ἠλεκτρονίων κλπ.), ἐν τούτοις δὲν παραδέχεται ὅτι αἱ κατακτήσεις αὗται τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν δύνανται νὰ ἔχουν σημασίαν τινὰ διὰ τὴν θεωρίαν τῆς γνώσεως. Εἶναι ἐπίσης ἀντίπαλος τῆς περιφήμου κινητικῆς θεωρίας τῶν ἀερίων, τῆς θερμοδυναμικῆς τοῦ Boltzmann, τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος, μολονότι αὕτη προέρχεται φυσικῶς ἀπὸ τὴν ἰδικήν του καταδίκην τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ ἀπὸ ὅλον τὸν φαινομεναλισμόν του. Ἀρκεῖται, τόσον πρό, ὅσον καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος, ν' ἀναγνωρίσῃ εἰς τὴν περὶ ἀτόμων θεωρίαν (τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ἁπλῶς «εὔλογον») εὑρετικὴν καὶ διδακτικὴν ἀξίαν καὶ τοῦτο μόνον εἰς τὴν χημείαν. «Πέραν, λέγει, τῶν αἰσθητῶν φαινομένων, ὁ φυσικὸς δὲν ἔχει τίποτε νὰ ἐρευνήσῃ. Ἂς ἀφήσουν, λοιπόν, ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τοὺς φιλοσόφους τὴν φροντίδα νὰ κρίνουν ἂν θὰ ἔχουν πάντοτε τὴν ἀνάγκην νὰ συγκροτήσουν μίαν πραγματικότητα ἀνεξάρτητον τῆς συνειδήσεώς μας». Ἐπὶ τοῦ γνωσιολογικοῦ τούτου ὑποκειμενισμοῦ τοῦ Μὰχ (ὅστις μετὰ τῶν συναφῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ἀβενάριους ἐκλήθη *ἐμπειριοκριτικισμός)*, καὶ τῶν συνεπειῶν του, ἤσκησε κριτικὴν ὁ Ρῶσος πολιτικὸς καὶ φιλόσοφος Ν. Λένιν διὰ τοῦ ἔργου του: «Ὑλισμὸς καὶ ἐμπειριοκριτικισμὸς» (1908, γαλλ. μετ. εἰς τόμον XIII, τῶν «Oeuvres complètes» τοῦ Λένιν 1928). Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τοῦ Μὰχ ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς φυσικῆς εἶναι: «Die Geschichte und die Wurzel des Satzes von der Erhaltung der Arbeit» (Ἡ ἱστορία καὶ ἡ θεμελίωσις τῆς ἀρχῆς τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας, 1872, ἔκδ. 1909), «Die Mechanik in ihrer Entwicklung» (Ἡ ἐξέλιξις τῆς μηχανικῆς, 1883, η' ἔκδ. 1921), «Die Prinzipien der Wärmelehre» (Αἱ ἀρχαὶ τῆς θεωρίας τῆς θερμότητος, 1886, δ' ἐκδ. 1923), καὶ «Die Prinzipien der physikalishen Optik» (Αἱ ἀρχαὶ τῆς φυσικῆς ὀπτικῆς, 1921). Τὰ ἔργα εἰς τὰ ὁποῖα πραγματεύεται περὶ τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως εἶναι: «Die Analyse der Empfindungen» (Ἡ ἀνάλυσις τῶν παραστάσεων, 1885, θ' ἔκδ. 1925), «Populär-Wissenschaftliche Vorlesungen» (Λαϊκὰ μαθήματα περὶ τῆς ἐπιστήμης, 1896, ε' ἔκδ. 1923), «Erkenntnis und Irrtum» (Γνῶσις καὶ πλάνη, 1905, ε' ἔκδ. 1926) καὶ «Die Leitgedanken meiner naturwissenschaftlichen Erkenntnislehre und ihre Aufnahme durch die Zeitgenossen» (Αἱ κατευθύνσεις τῆς γνωσιολογίας μου ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις καὶ οἱ σύγχρονοί μου 1919). Θ. Π.

— **Μάχ,** ***Κάρολος.*** Τσέχος ποιητὴς (1810—1836), πρόδρομος τοῦ νεορρωμαντισμοῦ καὶ βυρωνισμοῦ ἐν τῇ τσεχικῇ λογοτεχνίᾳ. Τοῦ Μὰχ τὸ κεφαλαιῶδες ἔργον εἶναι τὸ ἐπικολυρικὸν ποίημα «Μάϊος». Μετέφρασεν ὡσαύτως τὸν Σίλερ καὶ τὸν Θ. Σκώτ. Τ. Β.

Μαχᾶ ***ὁ Μέγας*** *(Ἰνδ. Μυθολ.)*. Βραχμᾶνος, διάδοχος τοῦ Σακυαμούνι (βλ. λ. *Καζυάπα*).

«Μαχαβάμσα». Τὸ ἕτερον τῶν χρονικῶν, τὰ ὁποῖα ἱστοροῦσι τὴν διάδοσιν τοῦ βουδισμοῦ, καταγόμενον ἐκ τοῦ πέμπτου μ. Χ. αἰῶνος καὶ συντεταγμένον ἐν τῇ διαλέκτῳ πάλι. Τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ δὲν στερεῖται λογοτεχνικοῦ χαρακτῆρος, περιλαμβάνει εἰδήσεις περὶ ἱδρύσεως μοναστηρίων καὶ περὶ ἄλλων εὐσεβῶν πράξεων, περὶ μοναχῶν καὶ περὶ ἐσωτερικῶν ἐρίδων ἐν τῇ βουδιστικῇ θρησκείᾳ τῶν νοτίων τμημάτων τῆς χώρας, ἀναφερομένων εἰς διατάξεις περὶ τῶν μοναχικῶν ταγμάτων καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Τοῦ ἔργου τούτου πρόκειται ἀγγλικὴ μετάφρασις ἀπὸ τοῦ 1912. Ν. Λ.

«Μαχαβάστου». Βιβλίον ἀνῆκον εἰς τὸν βουδιστικὸν κανόνα τῶν Λοκοτταραβαδίνων, οἵτινες ἐθεώρουν τὸν Βούδαν ὡς Λοκοττάρα, τ. ἔ. ὡς ἀνώτερον τοῦ κόσμου καὶ ὑπερέχοντα αὐτοῦ, ἀποτελοῦντες σημαντικὸν σταθμὸν ἐν τῇ βαθμιαίᾳ ἐξελίξει τοῦ προσώπου αὐτοῦ εἰς ὑπεράνθρωπον ὄν. Οὕτω διδάσκουσιν ὅτι ὁ Βούδας δὲν ἐγεννήθη ἐκ πατρὸς καὶ μητρός, ἀλλ' ἀπετελέσθη διὰ τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν, ὡς καὶ ὅτι ἀρκεῖ ἡ λατρεία τοῦ Βούδα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ Νιρβάνα. Τὸ «Μαχαβάστου», ὅπερ εἶναι συντεταγμένον ἐν σανσκριτικῇ ἀναμείκτῳ πρὸς τύπους τῆς διαλέκτου πάλι, περιέχει βιογραφίαν τοῦ Βούδα ἐν τῷ ἄνω πνεύματι καὶ πολυαρίθμους διηγήσεις θαυμάτων, συμφώνως πρὸς τὴν ροπὴν τῆς εἰρημένης αἱρέσεως. Ν. Λ.

«Μαχαββαράτα» (ἡ). Τὸ θρησκευτικὸν σύστημα, ὅπερ περιλαμβάνεται εἰς τὰς «Βέδας», διεσπάσθη σὺν τῷ χρόνῳ, τῶν μὲν προσκεκολλημένων μᾶλλον εἰς τὴν παράδοσιν, τῶν δὲ ἐξαιρόντων τὴν σημασίαν τοῦ ὑποκειμένου καὶ τὴν ἐκ τούτου ἀπορρέουσαν ἐλευθερίαν ἔναντι τῶν κατὰ παράδοσιν θρησκευτικῶν ἀγαθῶν. Ἐντεῦθεν ἀναπτύσσονται διάφοροι θρησκευτικαὶ ροπαί, ἐν αἷς ὁ *ἰανισμὸς* καὶ ὁ *βουδισμός*, αἵτινες παράγουσι τεραστίαν γραμματείαν. Ἡ γραμματεία αὕτη ἀποβαίνει κατ' ἐξοχὴν ὀγκώδης διὰ τῆς προσθήκης καὶ τῆς βραχμανικῆς, ἥτις ἀντλεῖ καὶ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν παραστάσεων τοῦ λαοῦ. Ἡ βραχμανικὴ αὕτη γραμματεία φέρει διὰ τοῦτο δημώδη κατὰ τὸ πλεῖστον χαρακτῆρα, εἶναι δὲ συνάμα εὐρυ-

Digitized by Google

τάτη καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς ἀνυπολόγιστος ὡς πηγῆς τῆς ἱστορίας τῆς θρησκείας καθόλου τῶν Ἰνδῶν. Τμήματα αὐτῆς εἶναι τὰ τρία γιγάντια ἔπη, ἡ «Ραμαγιάνα», ἡ «Πουράνας» καὶ ἡ «Μαχαββαράτα». Πάντα ταῦτα τὰ ἔπη εἶναι ἔργα, ἐν τοῖς ὁποίοις ἀπόκειται τεθησαυρισμένον ἀπέραντον πλῆθος μύθων, θρύλων, διηγήσεων, φιλοσοφικῶν, κοσμολογικῶν καὶ θεολογικῶν θεωριῶν καὶ τὰ ὁποῖα γνωρίζουσιν εἰς ἡμᾶς μείζονας καὶ ἐλάσσονας θεούς, κληροδοτηθέντας ἐκ τῶν προγόνων ἢ ἀναπτυχθέντας ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῆς θρησκείας τῶν κατακτητῶν Ἀρίων πρὸς τὰς θρησκευτικὰς παραστάσεις τῶν ὑπ' αὐτῶν καταβληθέντων ἰθαγενῶν. Ἐκ τῶν ἐπῶν τούτων ἡ «Μαχαββαράτα» σύγκειται ἐκ διστίχων 100.000 καὶ διαιρεῖται εἰς δέκα καὶ ὀκτὼ βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα προσετέθη καὶ ἡ «Χαριβάνσα», ποίημα, ὅπερ δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς συμπλήρωμα αὐτῆς. Τὸ ἔπος τοῦτο ἀποδίδεται ὑπὸ τῆς ἰνδικῆς παραδόσεως εἰς τὸν Βυάσα, πρόσωπον περιβαλλόμενον ὑπὸ πυκνῆς μυθικῆς ἀχλύος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνάγουσιν οἱ Ἰνδοὶ καὶ τὴν συγγραφὴν ἄλλων μεγάλων ἔργων, καὶ αὐτῶν τῶν «Βεδῶν». Ἀλλ' ἡ ποικιλία τοῦ περιεχομένου καὶ ἡ διαφορὰ τῶν γλωσσικῶν μορφῶν, ἔτι δὲ καὶ αἱ πολλαπλαῖ ἀντιφάσεις, αἵτινες ἀπαντῶσιν εἰς τὸ ἔπος τοῦτο, δὲν ἐπιτρέπουσιν ὅπως θεωρηθῇ ἔργον ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου. Τοὐναντίον εἶναι βέβαιον ὅτι σύγκειται ἐκ ποιήσεων καταγομένων ἐκ διαφορωτάτων ἐποχῶν. Οὕτω λ. χ. ἐν τοῖς παλαιοτέροις ἐπικοῖς τμήμασιν εὕρηνται παραστάσεις περὶ θεῶν ἀνήκουσαι εἰς τὸν κύκλον τοῦ ἀρχαιοτάτου βουδικοῦ πανθέου, ὡς ὁ πολεμοχαρὴς Ἴνδρα καὶ ὁ Ἀγνί, οἵτινες διατηροῦσιν ὅλην τὴν αἴγλην αὐτῶν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὑποχωροῦσιν ἰσχυρῶς οἱ οὐράνιοι θεοὶ τοῦ φωτός. Ἐκτὸς τούτου ἀπαντῶμεν ἐν τῇ «Μαχαββαράτα» σύνδεσιν τοῦ ἀπροσώπου πανθεϊσμοῦ τοῦ Σαμκύα πρὸς θεϊστικὴν ῥοπὴν ἐξ ἀρχαίων χρόνων καταγομένην. Ἡ σύνδεσις αὕτη ὁδηγεῖ εἰς νέας θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις, αἵτινες περισσότερον πάσης ἄλλης ῥοπῆς ἐπιβάλλουσιν ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις τὴν ἑαυτῶν σφραγῖδα ἐπὶ τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ. Τέλος τὸ γιγάντειον τοῦτο ἔπος συνδυάζει ἐν ἑαυτῷ διαφορώτατα θρησκευτικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ῥεύματα, ἡ δὲ σύγχυσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε οὐδαμοῦ ἀποβαίνει διακριτὴ ἡ ἀπὸ τοῦ Βραχμανισμοῦ εἰς τὸν Ἰνδουϊσμὸν μετάβασις. Γενικῶς εἰπεῖν ἡ «Μαχαββαράτα» εἶναι πλέον ἢ ποίημα, μία ὁλόκληρος γραμματεία, ἐκ τῆς ὁποίας μανθάνομεν τὴν ἰνδικὴν νοοτροπίαν καὶ τὴν ἰνδικὴν θρησκείαν καθόλου, συγχρόνως δὲ πλήρης ἀπολυτρωτικὴ διδασκαλία καὶ φιλοσοφία περὶ τὴν ζωήν. Ἡ «Μαχαββαράτα» ἀπέβη διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶδός τι ἐγκυκλοπαιδείας διὰ τοὺς πεπαιδευμένους Ἰνδούς, ἐν τῇ ὁποίᾳ δύνανται νὰ εὑρίσκωσιν εἰδήσεις καὶ γνώσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν ἀρχαίων οἴκων καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαμάχας, εἰς μυθικὰς διηγήσεις, εἰς δόγματα, ἠθικοὺς κανόνας, φιλοσοφικὰς θεωρίας, θεολογικὰ καὶ κοσμογονικὰ συστήματα κτλ. Διακρίνεται δὲ τὸ ἔπος τοῦτο εἰς κυρίως ὑπόθεσιν καὶ εἰς ἐπεισόδια, τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουσι τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ὅλου καὶ τὰ ὁποῖα, ἐκ διαφόρων χρόνων καταγόμενα, οὔτε πρὸς ἄλληλα οὔτε πρὸς τὸ κύριον θέμα ἔχουσι πολλὴν σχέσιν. Οὕτω λ. χ. ἐκ τῆς «Μαχαββαράτα» δύναταί τις νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν διαφόρων σχολῶν, τῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ τῶν ὀνομάτων. Τὸ δωδέκατον βιβλίον παραδίδει ἡμῖν πέντε τοιαύτας σχολὰς (Σαμκύα, Γιόγκα, Παγκαράτρα, Βέδα, Πασουπάτα). Ἐν τῇ «Μαχαββαράτα» ἀπαντῶνται μέρη ἀληθῶς ὡραῖα, οἷα τὸ ᾆσμα τῆς Σαβέτρι, ἡ ἱστορία τοῦ Νάλα καὶ τῆς Νταμαγιάντι κ. ἄ. Πάντα ὅμως τὰ ᾄσματα καὶ ἐπεισόδια ταῦτα ὑπερβάλλει τὸ ᾆσμα περὶ τοῦ Ὑψίστου, ἡ «Βαγαβαδγίτα». Τὸ ᾆσμα τοῦτο δημιουργεῖ ἐποχὴν διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἰνδῶν διὰ τῆς περὶ Βακτὶ διδασκαλίας, τουτέστι διὰ τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως διὰ τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ἀγάπης. Ἡ ὁδὸς αὕτη πρὸς τὴν ἀπολύτρωσιν ὑμνεῖται ἐν αὐτῇ ὡς ἡ ὑψίστη, διότι διὰ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς προσωπικὸν θεὸν κατορθώνει ὁ ἄνθρωπος ὅ,τι αἱ δύο ἄλλαι ὁδοί, ἡ τῆς γνώσεως καὶ ἡ τῆς πράξεως, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ παράσχουν. Τὸ ἰσχυρὸν συναίσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Ὕψιστον, τὸν Κρισνά, εἶναι μόνον εἰς θέσιν νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς καὶ τὴν μακαριότητα, πρὸς τὸν Κρισνά, ὅστις νοεῖται ὡς σύμβολον τῆς τὰ πάντα ἐν ἑαυτῇ περιλαμβανούσης θεότητος. Διὰ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου, τὸ ὁποῖον συνέστη μεταξὺ τοῦ 300 π. Χ. καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἡμετέρας χρονολογίας, ἀνέλαβεν ἡ Μαχαββαράτα ἐν ἑαυτῇ θρησκευτικὴν ῥοπήν, ἡ ὁποία ἐπέπρωτο νὰ ἀσκήσῃ τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν Ἰνδῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκδόσεις: Καλκούτας (1834 – 1839), τόμοι 4. Βομβάη: (1862) καὶ ἑξῆς. Κριτικὴ ἔκδοσις ὑπὸ Ἀνατολικοῦ Ἰνστιτούτου Βχανδαρκάρ (1927 τόμ. Α΄). Ἑλληνικαὶ ἐκδόσεις: *Γαλανοῦ* ἐν «Ἰνδικοῖς», τόμ. Β΄ (1845). — *Μαβίλη* καὶ *Κ. Θεοτόκη* «Νάλας καὶ Νταμαγιάντη» (1914). — *Ἰορδ. Καρολίδου* «Νάλας καὶ Δαμαϊάντια» (1901). — The Mahabbarata, τόμοι 9 (1892 – 1889). Περιλήψεις ἐκλεκτῶν τμημάτων ἐν Everymans library. Γερμανικὴ μετάφρασις τεσσάρων φιλοσοφικῶν τεμαχίων ὑπὸ *Deuken* (1906). Μετάφρασις Βαγαβαδγίτα ἀγγλικὴ ὑπὸ *Davies* (1889), γερμανικὴ ὑπὸ *Garbe* (1905). — *Dahlmann*, Das Mahabbarata als Epos und Rechtsbuch (1895). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Genesis des Mahabbarata (1899). — *Fausböll* Indian mythology according to the Mahabbarata (1903).

Ν. Λ.

Μαχαβέλι (Mahavelliganga) /*Γεωγρ.*/. Μέγας ποταμὸς τῆς νήσου Κεϋλάνης. Διέρχεται διὰ τοῦ Κέντυ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν ὅρμον Τριγκομάλι τῆς πόλεως τῆς Βεγγάλης. Ἔχει μῆκος 215 χλμ.

Μαχαβίρα (=μέγας ἥρως). Ὁ κυρίως ἀρχηγὸς τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως ἐν Ἰνδίαις τοῦ *Γιαϊνισμοῦ* (βλ. λ.).

Γ. Ι. Β.

Μαχαγιάνα (= μέγα ὄχημα). Καλεῖται οὕτως ἡ μία ἐκ τῶν δύο μεγάλων ἐκκλησιῶν, εἰς ἃς διεσπάσθη ὁ βουδισμός. Ἐκλήθη δὲ οὕτω, καὶ δὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *Χιναγιάνα* (μικρὸν ὄχημα), ὡς ἡ μόνη κατὰ τὴν πίστιν τῶν ὀπαδῶν τῆς αἱρέσεως ἀσφαλὴς ὁδὸς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς τελικῆς ἀπολυτρώσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ Ναπάλης, ἥτις φαίνεται ὅτι ἐγένετο ἡ κοιτὶς αὐτῆς, ἐξηπλώθη πρὸς βορρᾶν, ἐπικρατήσασα ἐν Θιβέτ, Κίνᾳ Μογγολίᾳ καὶ Ἰαπωνίᾳ, ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων καὶ *βουδισμὸς τοῦ βορρᾶ* πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ βουδισμοῦ τῆς Κεϋλάνης, τοῦ Σιὰμ καὶ τῆς Βιρμανίας, ἔνθα ἐπεκράτησε τὸ Χιναγιάνα. Θεωρεῖται δὲ τὸ Μαχαγιάνα ὡς ἡ μόνη ἀσφαλὴς ὁδὸς πρὸς σωτηρίαν διὰ τὴν εὔρυνσιν καὶ τὸν πλουτισμὸν τοῦ πρωταρχικοῦ βουδισμοῦ, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τὴν αἵρεσιν ταύτην καὶ τὰ ὁποῖα ἐκφαίνονται τόσον ἐν τῇ δογματικῇ αὐτῆς διδασκαλίᾳ, ὅσον καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ καὶ τῇ λατρείᾳ. Ἡ ῥοπὴ αὕτη, συνδεομένη ὑπὸ τῆς παραδόσεως πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ Ἀσβαγόσα, θεωρεῖ ἐν πρώτοις ἀνεπαρκεῖς τὰς ἰδέας τοῦ πρωτογενοῦς βουδισμοῦ, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ ἱδρυτὴς τῆς θρησκείας ταύτης εἶχεν ἀπορρίψει ὡς ἄσκοπον τὴν ἀσχολίαν τοῦ πιστοῦ περὶ πολλὰ καὶ σπουδαῖα προβλήματα, οἷα λ. χ. τὸ περὶ τοῦ ἐσχάτου λόγου τοῦ παντός, τὸ περὶ τοῦ ἀληθοῦς καὶ πραγματικοῦ ἐγὼ κ. ἄ. Τὰ κενὰ ταῦτα πειρᾶται ἡ ἐκκλησία τοῦ βορρᾶ νὰ συμπληρώσῃ διὰ τῆς θεωρίας. Οὕτω διακρίνει τρεῖς διακεκριμένους ἀλλήλων κόσμους, τὸν τῶν αἰσθήσεων, τὸν τῶν μορφῶν καὶ τὸν πάσης μορφῆς καὶ παντὸς καθορισμοῦ ἐστερημένον κόσμον. Πρὸς τούτοις δέχεται ἀντὶ τοῦ ἑνὸς πλείονας Βούδας, διδάσκουσα ὅτι οὗτοι εἶναι ἄπειροι καὶ κατανεμημένοι εἰς τὰς διαφόρους κοσμικὰς περιόδους, αἵτινες διαδέχονται ἀλλήλας. Ἡ ἐν ᾗ ζῶμεν εἶναι κατ' ἐξοχὴν προνομιοῦχος, ἐπειδὴ κέκτηται τὸν μέγιστον δυνατὸν ἀριθμὸν Βουδῶν, τουτέστι πέντε, ἐξ ὧν τέταρτος μὲν εἶναι ὁ ἐν τῷ παρόντι κυβερνῶν, ὁ δὲ πέμπτος προσδοκᾶται ὥσπερ Μεσσίας (Μαιτρέγια). Παντὸς ἐπιφανέντος Βούδα γνωρίζει τὸ Μαχαγιάνα τὴν καταγωγήν, τὸν χρόνον τῆς ἐμφανίσεως καὶ τὰ ἱερὰ λείψανα. Ἕκαστος δὲ τῶν Βουδῶν τούτων ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ (Μάνουσι) ἔχει ἀντίστοιχον ὃν ἐν οὐρανοῖς, ὅπερ οὔτε ὄνομα, οὔτε σῶμα κέκτηται καὶ καλεῖται ἁπλῶς Ντυάμι-Βούδα, δηλαδὴ Βούδας τῆς νοήσεως. Εἰς τὸν τέταρτον ἐνσαρκωθέντα Βούδαν, τὸν Σακυάμουνι, ἀντιστοιχεῖ ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ ὁ Ἀμιτάβα (τὸ ἀπέραντον φῶς). Ἐννοεῖται ὅτι οἱ Ντυάμι οὗτοι κατέστησαν πραγματικοὶ θεοὶ καὶ οὕτω παρεμορφώθη πλήρως ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τοῦ Βούδα. Τελευταία φάσις τῆς ἐξελίξεως ταύτης εἶναι ἡ διδασκαλία περὶ τῶν Ντυάμι-Βούδα ὡς ἀπορροῶν καὶ ἀπαυγασμάτων τοῦ ἑνὸς καὶ πρωταρχικοῦ Βούδα, τοῦ Ἄδι-Βούδα, δι' ἧς ὑπεισάγεται ἡ πρὸς τὸν μονοθεϊσμὸν ῥοπή. Ἀλλ' ἡ διδασκαλία αὕτη δὲν κέκτηται σπουδαιότητά τινα ἐν τῇ δογματικῇ τοῦ βουδισμοῦ τοῦ βορρᾶ. Ἀνάλογος εὔρυνσις παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ. Ἡ τοῦ Βούδα εἶναι περιωρισμένη, ἀτομικιστικὴ καὶ ἐγωκεντρική, ἐπειδὴ ἐνδιαφέρεται μόνον περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀτόμου, ὅπερ διαγινώσκει τὸν κόσμον ὡς ἀπατηλὸν φαινόμενον, ἀδιαφοροῦσα διὰ τὴν τύχην τῶν λοιπῶν μυριάδων ὄντων, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀπέλαμψε τὸ φῶς τῆς γνώσεως ἐκείνης. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἠθικὴν ταύτην συναισθάνεται ἑαυτὸν ὁ μοναχὸς τοῦ Μαχαγιάνα ὑπεύθυνον διὰ τὸ καθολικὸν κακὸν καὶ τὰς θλίψεις τοῦ σύμπαντος. Διὰ τοῦτο θέλει τὴν ἀπολύτρωσιν οὐ μόνον δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ δι' ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Οὕτω ἡ βουδιστικὴ συμπάθεια μεταβάλλεται εἰς ὁρμὴν πρὸς καθολικὴν ἀπολύτρωσιν καὶ ἀγάπην, ἀκριβῶς ὡς ὁ Βούδας αὐτὸς αὐξάνει ἐν τῷ Μαχαγιάνα εἰς κοσμικήν, εἰς καθολικὴν ἰδέαν. «*Εἶναι ἀνάγκη νὰ βαστάσω τὸ φορτίον ὅλων τῶν ὄντων. Ὀφείλω νὰ δώσω ὡς ἐνέχυρον τὸ Ἐγώ μου καὶ νὰ ἀπαλλάξω δι' ἐξαγορᾶς τὸ σύμπαν ὁλόκληρον ἀπὸ τὴν μετενσάρκωσιν*». Κατὰ ταῦτα ἡ περὶ ἀπολυτρώσεως διδασκαλία προσκτᾶται θετικὸν σκοπόν. Οἱ ἄνθρωποι δέον νὰ ὁδηγηθῶσιν εἰς τὴν χώραν τῶν μακάρων, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ὁ Ἀμιτάβα. Τὴν μεταβολὴν τοῦ πρωταρχικοῦ βουδισμοῦ βλέπομεν καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ, ἥτις ὅμως προσέλαβε παντοδαπὰς δεισιδαιμονίας, μαγικοὺς τύπους καὶ δημώδεις παραστάσεις, διὰ δὲ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ Βούδα μετὰ τοῦ Σίβα καὶ τοῦ Βισνοῦ ἐδημιούργησε τριάδα, ἥτις ἀπετέλεσε τὸ κέντρον τῆς λατρείας ταύτης. Τῆς ἐξελίξεως ταύτης κορύφωμα εἶναι ὁ *Λαμαϊσμός*. [Πρβλ. *Govern*, An Introduction to Mahayana Buddism (1922). — *Suzuki*, Outlines of Mahayana Buddism (1907).]

Ν. Λ.

μάχαιρα (ἡ) ὄργανον ἐξ ἐλάσματος ἐπιμήκους τέμνοντος μετὰ λαβῆς χειροπληθοῦς, χρησιμοποιεῖται πρὸς σφαγὴν βοσκημάτων, πρὸς τομὴν τοῦ κρέατος κτλ. ‖ ὡς πολεμικὸν ὅπλον καὶ καθόλου ὡς φονικὸν ὄργανον, διαστέλλεται τοῦ ξίφους καὶ τῆς σπάθης: παροιμ. «*μάχαιραν ἔδωσες, μάχαιραν θὰ λάβῃς*» θὰ πάθῃς τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλον ἔκαμες ‖ ἐργαλεῖον χειρουργικόν.

— /*Ἐγκυκλοπ.*/ Ἡ *μάχαιρα* εἶναι ἓν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπινοημάτων τοῦ ἀνθρώπου, χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς λιθίνης ἤδη ἐποχῆς. Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς ἐκείνους χρόνους μετεχειρίζοντο, ὡς ὄργανα κοπῆς ἐν γένει, ἐπιμήκεις καὶ αἰχμηρὰς φολίδας πυρίτου λίθου (silex εἰς τὴν φυσικὴν των ἐν ἀρχῇ κατάστασιν, βραδύτερον δὲ καὶ διαμορφωμένας ἐπὶ τὸ εὐχρηστότερον διὰ πρωτογόνου τινὸς κατεργασίας. Πλῆθος τοιούτων μαχαιρῶν διασῴζονται εἰς τὰ διάφορα ἀρχαιολογικὰ μουσεῖα, ἄλλαι μὲ μίαν καὶ ἄλλαι μὲ δύο κόψεις, ἄλλαι μὲ νύσσουσαν καὶ ἄλλαι μὲ ἀπεστρογγυλωμένην αἰχμήν. Ἐσυνεχίσθη δὲ ἡ χρῆσις τῶν ἐκ πυριτολίθου λεπίδων καὶ πολὺ πέραν τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς. Τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον κατέχει ἐν τοιοῦτον εἶδος μαχαίρας, κανονικώτατα ἐπεξειργασμένης διὰ λαξεύσεως καὶ στιλβώσεως, ἐσφηνωμένης δὲ ἐντὸς ξυλίνης λαβῆς.

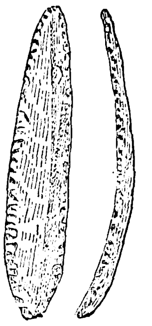

Σχ. 1 *Πρόσοψις, πλαγία ὄψις καὶ τομὴ προϊστορικῆς μαχαίρας ἐκ πυριτολίθου.*

Ἀφ' ἧς ὅμως ἀνεκαλύφθη ὁ ὀρείχαλκος, αἱ μάχαιραι ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα ὄργανα, τὰ ὁποῖα κατεσκεύασεν ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ μετάλλου τούτου. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν εὑρέθησαν πολυάριθμοι μάχαιραι ἐξ ὀρειχάλκου μετ' ὀρειχαλκίνης ἐπίσης λαβῆς, ὅμοιαι δὲ συναντῶνται συχνὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων.

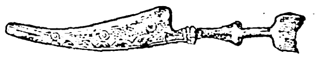

Σχ. 2. *Μάχαιρα ἐξ ὀρειχάλκου τῶν προελληνικῶν χρόνων.*

Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχαιότητα ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν κατασκευὴν μαχαιρῶν ὁ ὀρείχαλκος, ὁ χαλκὸς καὶ ὁ σίδηρος. Ὁ Πετρώνιος ἀναφέρει ὅτι οἱ μάγειροι τῆς ἐποχῆς του εἶχον μεγάλην προτίμησιν διὰ τὰς μαχαίρας τὰς κατεσκευασμένας ἐκ σιδήρου τοῦ Νωρικοῦ (τῆς σημερινῆς Καρινθίας), βραδύτερον δὲ ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐξαίρει τὴν καλὴν ποιότητα τῶν μαχαιρῶν τῶν κατεσκευασμένων ἀπὸ σίδηρον τῶν Ἰνδιῶν. Αἱ λαβαὶ των ἐγίνοντο ἀπὸ ὀστοῦν, ἐλεφαντόδοντα ἢ ὀρείχαλκον, εἰς σχήματα δὲ πολυποίκιλα, ἐπεξειργασμένα πολλάκις ἀπὸ ἱκανοὺς τεχνίτας, μὲ μορφὰς μυθολογικάς, ὁμοιώματα ζῴων ἢ ἄλλας συνθέσεις. Εὑρέθησαν ἐπίσης καὶ μάχαιραι τῶν ἐποχῶν τούτων φέρουσαι λαβὴν ἐκ χρυσοῦ καὶ διακόσμητοι ἀπὸ πολυτίμους λίθους.

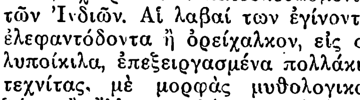

Σχ. 3. *Λαξευτὴ λαβὴ ἀρχαίας ἑλληνικῆς μαχαίρας καὶ κλειόμενα μαχαιρίδια τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.*

Αἱ λεπίδες των ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον σταθεραί, οὐχὶ σπανίως ὅμως ἡ λαβὴ ἔφερεν αὔλακα ἐντὸς τῆς ὁποίας ἡ λεπὶς ἀνεδιπλοῦτο. Ἦτο δὲ τὸ σχῆμα τῶν λεπίδων ποικίλον, ἀναλόγως τῆς χρήσεως δι' ἣν ἡ μάχαιρα προωρίζετο. Ἐπὶ πολλῶν ἀρχαίων μνημείων ἀπεικονίζονται αἱ μάχαιραι, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίουν οἱ βοηθοὶ τῶν ἱερέων διὰ τὴν σφαγὴν τῶν ζῴων κατὰ τὰς θυσίας, ἔχουσαι τὸ σχῆμα περίπου τοῦ σημερινοῦ κρεατοκόπτου (μπαλντᾶ). Ἀντιθέτως τῶν ἀνωτέρων κατὰ τὰς θυσίας λειτουργῶν, ἡ μάχαιρα ἦτο ἐπιμήκης μὲ στρογγύλην λαβὴν ἐξ ἐλεφαντόδοντος, διακοσμήτου κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς διὰ ταινιῶν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, στερεουμένων διὰ χαλκίνων ἥλων.

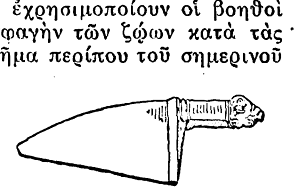

Σχ. 4. *Μάχαιρα σφαγῆς τῶν ζῴων κατὰ τὰς θυσίας.*

Πολὺ μεταγενεστέρα εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἐπιτραπεζίων μαχαιρῶν, ὄχι τῶν κατ' ἄτομον, ἀλλὰ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀμφιτρύονος μόνον χρησιμοποιουμένων. Εἰς τοὺς παλαιοτέρους χρόνους ὁ τεμαχισμὸς τῶν ἐψημένων κρεάτων ἐγίνετο συνήθως ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας, οἱ δὲ συνδαιτυμόνες ἐλάμβανον καὶ ἔτρωγον αὐτὰ διὰ τῶν χειρῶν, διότι πολὺ περισσότερον ἦτο ἄγνωστος τότε ἡ χρῆσις τῆς περόνης.

Digitized by Google

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ εἰδῶν ἐκ χάλυβος, ἀπὸ δὲ τῶν μέσων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἀπετέλεσε βιομηχανικὸν κέντρον κατασκευῆς τοιούτων λεπίδων ἡ ἀγγλικὴ πόλις Sheffield, ἡ καὶ σήμερον διάσημος διὰ τὴν μαχαιροποιίαν της. Αἱ λεπίδες διεκοσμοῦντο τότε συνηθέστατα διὰ σχεδίων χαρακτῶν καὶ ἐπιχρύσων, διὰ τῶν οἰκοσήμων ἰδίως τῶν εὐγενῶν, ἢ δι' ἄλλων παραστάσεων, κυνηγετικῶν σκηνῶν κλπ. Διὰ τὰς λαβὰς ἐχρησιμοποιοῦντο ποικίλαι ὗλαι, τὰ ὀστᾶ, ὁ ἐλεφαντόδους, τὸ μάργαρον καὶ ὁ ἄργυρος, διὰ δὲ τὰ κοινότερα εἴδη ὁ χάλυψ καὶ τὸ ξύλον. Τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἐσυνηθίζοντο λαβαὶ εἰς μορφὰς ζῴων καὶ ἀνθρώπων, συχνότατα Καρυατίδων. Ἠρέσκοντο δὲ οἱ πυργοδεσπόται τοῦ μεσαίωνος νὰ ἔχουν ἐπιτραπεζίους μαχαίρας μὲ διαφόρων εἰδῶν λαβὰς ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους· οὕτω κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Τεσσαρακοστῆς ἐχρησιμοποίουν μαχαίρας μὲ λαβὴν ἐξ ἐβένου, κατὰ δὲ τὸ Πάσχα τοιαύτας μὲ λαβὴν ἐξ ἐλεφαντόδοντος, ἀργύρου, χρυσοῦ κλπ Εἶχον δὲ δι' αὐτὰς θήκας πολυτελεστάτας, περιλαμβανούσας συνήθως τρεῖς μαχαίρας διαφόρου χρήσεως καὶ μεγέθους· διὰ μιᾶς ἐξ αὐτῶν, τῆς ὁποίας ἡ πλατυτάτη λεπὶς κατέληγεν εἰς αἰχμὴν σχήματος ἡμισελήνου, ὁ οἰκοδεσπότης ἐτοποθέτει τὰ τεμάχια τῶν κρεάτων εἰς τὰ πινάκια τῶν δαιτυμόνων. Εἰς τὰ λατινικὰ πάλιν μοναστήρια ἐχρησιμοποίουν μαχαίρας, ἐφ' ὧν ἦσαν χαραγμέναι ἐπιτραπέζιοι εὐχαί, τὸ «Benedicite» ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τῆς λεπίδος καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας τὸ «Dei gratias».

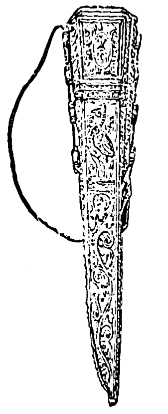

Σχ. 5. *Πολυτελὴς θήκη ἐπιτραπεζίων μαχαιρῶν τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων.*

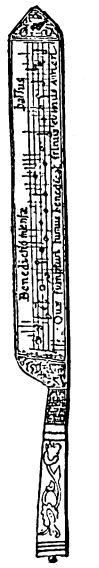

Σχ. 6. *Μάχαιρα λατινικῆς μονῆς φέρουσα ἐγχαράκτους ψαλμούς.*

Αἱ μάχαιραι φαγητοῦ, πρὸς ἀτομικὴν ἑκάστου δαιτυμόνος χρῆσιν, εἰσήχθησαν μόλις ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐγενικεύθησαν δὲ διαρκούσης τῆς ἑπομένης ἑκατονταετηρίδος.

Σήμερον αἱ μάχαιραι εἶναι ποικίλων μορφῶν, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ δι' ὃν προορίζονται. Ἄλλαι εἶναι βιοτεχνικῆς χρήσεως, ἄλλαι χειρουργικαί, ἄλλαι οἰκιακαὶ (τῆς μαγειρικῆς ἰδίως) καὶ ἄλλαι ἐπιτραπέζιοι (βλ. διαφόρους αὐτῶν τύπους εἰς τὴν παρατιθεμένην εἰκόνα). Ἡ λεπίς των κατασκευάζεται

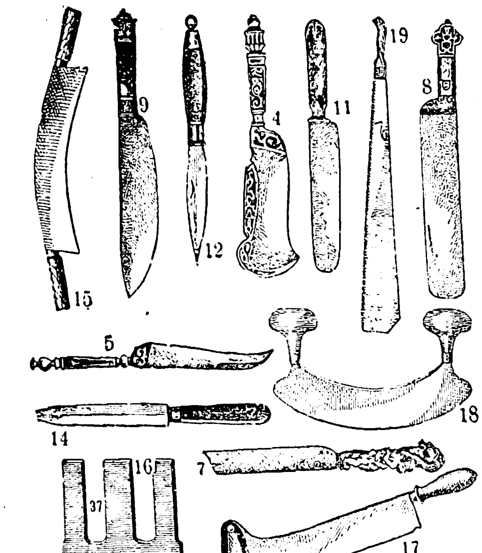

Σχ. 7. *Μάχαιραι νεωτέρων χρόνων.*

[1=Μάχαιρα φορητὴ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. 2=Μάχαιρα τραπέζης (ἔτους 1180). 3=Κρεοπωλείου (ΙΕ' αἰῶνος). 4=Κρεατοκόπτης διακόσμητος (ΙΣΤ αἰῶνος). 5,6=Μάχαιραι κυνηγῶν (ΙΣΤ' αἰῶνος). 7,8,9=Ἐπιτραπέζιοι μάχαιραι (ΙΣΤ' αἰῶνος). 10=Μάχαιρα φρούτου. 11=Μάχαιρα φαγητοῦ. 12=Κλειομένη μάχαιρα δι' ἐκδρομάς. 13=Ἰνδικὴ μάχαιρα μετὰ πολυτελοῦς λαβῆς. 14=Μάχαιρα χειρουργική. 15=Μάχαιρα κατεργασίας τοῦ δέρματος. 16=Μάχαιρα καπνοκόπτου. 17=Μηχανικὴ μάχαιρα κοπῆς τοῦ ἄρτου. 18=Κρεατοκόπτης.]

ἐκ τεμαχίου χάλυβος, ὅστις λευκοπυροῦται καὶ διαμορφώνεται βαθμηδόν, διὰ παρατεταμένης σφυροκοπήσεως, εἰς τὸ κατάλληλον πάχος καὶ σχῆμα, ἄλλοτε δὲ καὶ ἐκ σιδήρου, σκληρυνομένου μετὰ τὸ πέρας τῆς κατεργασίας διὰ «βαφῆς». Διὰ τὰς λαβάς των χρησιμοποιοῦνται παντοειδῆ ὑλικὰ (μέταλλα κοινά, ὀστᾶ, ξύλα, πλαστικαὶ ὗλαι, πολύτιμα μέταλλα, ἐλεφαντόδους κλπ.). Φέρει δὲ ἡ λεπὶς κατὰ κανόνα, κατὰ τὸ κάτω αὐτῆς ἄκρον, μακρὰν καὶ λεπτὴν σφηνοειδῆ προεξοχήν, ἥτις ἐμπήγνυται εἰς τὴν λαβήν, ἀναλόγως τῆς ὕλης τῆς τελευταίας ταύτης, εἴτε δι' ἁπλῆς καθηλώσεως, εἴτε διὰ συγκολλήσεως.

[Περὶ τῶν μαχαιρῶν ὅπλων, βλ.λ. *ἀκινάκης, ἐγχειρίδιον, λόγχη.*] —Ρ.

μαχαίρα (ἡ)· δημοτ., τὸ μαχαίρι τῶν κρεοπωλῶν (μεγεθυντ. τοῦ *μαχαίρι*).

Μαχαιρὰ /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται $3^1/_2$ ὥρας ΒΑ. τοῦ Ἀστακοῦ καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, δασονομεῖον, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 681.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Σχοινιᾶς τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 232. Χ. Δ.

—**Μαχαιρᾶ** *μονή*. Μονὴ ἐν Κύπρῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀώου εἰς ὕψος 2.250 ποδῶν. Ἱδρύθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν Ἰγνατίου καὶ Προκοπίου τῷ 1172 μ. Χ., εἶναι δὲ ἡ δευτέρα κατὰ σπουδαιότητα μονὴ ἐν Κύπρῳ, ἔχουσα σημαντικὴν ἀγροτικὴν καὶ ἀστικὴν κτημοσύνην. Διοικεῖται ὑπὸ ἡγουμένου ἰσοβίου, ἐκλεγομένου μεταξὺ τῶν μοναχῶν. Α. Κ. Α.

Μαχαιράδον /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ζακύνθου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐντὸς τῆς πεδιάδος πρὸς Δ. τῆς πόλεως τῆς Ζακύνθου, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ ἀπέχει 1 ὥραν καὶ 55'. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Ὀπιταΐδων. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1 505. Χ. Δ.

μαχαιρᾶς (ὁ)· δημοτ., ὁ κατασκευαστὴς μαχαιρίων, μαχαιροποιός, ὁ καὶ μαχαιροπώλης· ‖ ὁ χρησιμοποιῶν τὴν μάχαιραν ὡς φονικὸν ὄργανον, ὁ μὴ διστάζων νὰ τραυματίσῃ τὸν ἀντίπαλόν του διὰ μαχαίρας, ἄλλως *μαχαιροβγάλτης*.

Μαχαιρᾶς. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Μιχαὴλ Γ' (842—867). Μετὰ τὴν εἰς Πόρσοντα τῆς Παφλαγονίας συντριβὴν τῶν εἰς Πόντον ἐπιδραμόντων Ἀράβων ὁ Μαχαιρᾶς βαδίσας κατὰ τοῦ φεύγοντος υἱοῦ τοῦ Ἄμερ, ὁδηγοῦντος τὰ συντρίμματα τοῦ ἀραβικοῦ στρατοῦ, καὶ συναντήσας αὐτούς, καθ' ἣν στιγμὴν διήρχοντο τὸν ποταμὸν Ἅλυν, ἐπετέθη ἐναντίον των καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδοθῶσι (βλ. καὶ λ. *Πετρωνᾶς*). Ν. ΚΛΣ

— **Μαχαιρᾶς,** ***Λεόντιος***. Ὁ σπουδαιότερος τῶν Κυπρίων χρονογράφων τοῦ μεσαίωνος ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Συνέγραψε χρονικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐξήγησις τῆς γλυκείας χώρας Κύπρου ἡ ὁποία λέγεται Κρόνακα τουτέστιν Χρονικὸν» εἰς γλῶσσαν ἀνώμαλον καὶ παρεφθαρμένην, ἐμπεριέχουσαν πληθώραν φραγκικῶν λέξεων ὑπὸ ἑλληνικὸν τύπον. Τὸ χρονικὸν μετὰ σύντομον εἰσαγωγὴν ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Ἁγίας Ἑλένης εἰς Κύπρον καὶ ἐπεκτείνεται μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Λουζινιὰν (1458). Ἐν τούτοις μόνον τὰ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Πέτρου Β' (1369 μ. Χ.) μέχρι τέλους ἀναφέρονται ἐκτενῶς. Τὰ τελευταῖα γεγονότα, ἤτοι τὰ ἀπὸ τοῦ 1450—1458, φαίνεται ὅτι δὲν ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἀλλὰ συνεπληρώθησαν ὑπ' ἄλλων ἀργότερον. Καίτοι ὀρθόδοξος ὁ Μαχαιρᾶς, ἀπέκτησεν ἐνωρὶς τὴν εὔνοιαν τῶν λουζινιανῶν βασιλέων τῆς Κύπρου ἕνεκα τῆς γνώσεως τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ τῶν σχέσεων τοῦ πατρός του Σταυριανοῦ. Πλὴν τῆς χρονογραφίας του ὁ Μαχαιρᾶς εἶναι γνωστὸς καὶ ὡς διπλωμάτης, χρησιμοποιηθεὶς μάλιστα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Β' διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς συνθήκης μετὰ τοῦ σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς κατὰ τῷ 1434.

[*Κ. Σάθα*, «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη» τ. Β' (1873).— *Σακελλαρίου*, «Τὰ Κυπριακά», (τ. Α').] Α. Κ. Α.

Μαχαιρᾶς /*Γεωγρ.*/. Σημερινὴ ὀνομασία τοῦ ἐν Κύπρῳ ὄρους *Ἀῷον* (βλ. λ.).

Μαχαιρεὺς /*Μυθολ.*/. Δελφός τις, ὅστις κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐφόνευσεν ἐν Δελφοῖς τὸν Νεοπτόλεμον υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως «δίκας αἰτοῦντα» παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἐνῷ πράγματι, ὅπως ἀναφέρει ὁ Στράβων (ΙΧ 421), εἶχεν ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ Ἱεροῦ. Ἀπόγονος τοῦ Μαχαιρέως τούτου ὑπῆρξεν ὁ Βράγχος, πρωτοστατήσας εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ περιφήμου ἐν Διδύμοις τῆς Μ. Ἀσίας μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατήγετο τὸ ἱερατικὸν γένος τῶν Βραγχιδῶν. Α. Θ. Σ.

μαχαίρι (τό)· δημοτ., μάχαιρα οἱαδήποτε, μαχαίριον: «μαχαίρι τοῦ ψωμιοῦ,— τοῦ φαγητοῦ.— τοῦ φρούτου»· ‖ παροιμ. «ὅποιος ἔχει μαχαίρι, τρώει πεπόνι» ὅτι ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα μέσα διὰ τὴν ζωήν· ‖ «ὅσοι φοροῦν μαχαίρι, δὲν εἶν' ὅλοι μαγέροι»· ‖ φρ. «εἶναι 'ς τὰ μαχαίρια» μισοῦσιν ἀλλήλους ἀδιαλλάκτως, μέχρι αἱματοχυσίας· ‖ φρ. «τραβῶ—, βγάζω μαχαίρι» σύρω τὴν μάχαιραν ἐκ τῆς θήκης της, διὰ νὰ τραυματίσω ἢ φονεύσω τινά.

μαχαιριὰ (ἡ)· πλῆγμα, τραῦμα διὰ μαχαίρας: «τοῦ 'δωσε μιὰ μαχαιριὰ 'ς τὴν καρδιά»· ‖ μεταφ, λόγος σκληρός, δηκτικός: «τὰ λόγια του εἶναι μαχαιριές».

μαχαιρίδα (ἡ) /*Βοτ.*/· βλ. λ. *ἐρίανθος*.

μαχαιρίδιον (τό)· μικρὰ μάχαιρα, μαχαιράκι· ‖ κονδυλομάχαιρον· ‖ χειρουργικὸν ἐργαλεῖον.

—/*Ἐγκυκλ.*/ Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *μαχαιρίδιον* νοοῦνται ἰδίως μικροῦ μεγέθους φορηταὶ μάχαιραι (σουγιᾶδες), ἀποτελούμεναι ἀπὸ μίαν ἢ περισσοτέρας λεπίδας, αἵτινες στηρίζονται ἐπὶ τῆς λαβῆς δι' ἀρθρώσεων καὶ δύνανται ν' ἀνοίγωνται ἢ ν' ἀναδιπλοῦνται ἐπ' αὐτῆς κατὰ βούλησιν. Ὁ ἁπλούστερος τύπος τῶν σουγιάδων εἶναι ὁ κοινῶς λεγόμενος *κολοκοτρώνης*, ἔχων λαβὴν ἐκ κοινοῦ τορνευμένου ξύλου μετὰ διαμήκους αὔλακος, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσχωρεῖ ἡ ἀκμὴ τῆς διπλουμένης λεπίδος. Ἄλλοι εἶναι συνθετώτεροι, φέροντες δύο ἢ πλειοτέρας λεπίδας διαφόρων μεγεθῶν, ἀρθρουμένας κατ' ἀμφότερα τὰ ἄκρα τῆς λαβῆς, ἄλλοι δὲ φέρουσιν ἐκτὸς τῶν λεπίδων καὶ ἄλλα ὄργανα, ὡς ὀνυχοκόπτην, ἐκπωματιστῆρα, μικρὰν ψαλίδα κλπ. Ὅταν οἱ σουγιᾶδες φέρουν μόνον λεπίδας, ὀνομάζονται συνήθως, λόγῳ τῆς κυρίας αὐτῶν χρήσεως, καὶ *κονδυλομάχαιρα*.

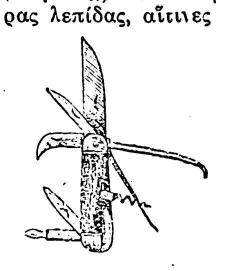

Μαχαιρίδιον πολλαπλῆς συνθέσεως.

Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ὅμως τοῦ μαχαιριδίου περιλαμβάνονται καὶ πλεῖστα ἄλλα μικροῦ μεγέθους κοπτικὰ ὄργανα, φορητὰ ἢ μή, ὅπως τὰ χειρουργικὰ αἰχμηρὰ ἐργαλεῖα, τὸ χρησιμοποιούμενον εἰς τὰ γραφεῖα διὰ τὴν κοπὴν τῶν φύλλων τῶν βιβλίων ἢ ἀποκομμάτων κλπ. —Ρ.

μαχαίριον (τό)· *μαχαίρι* (βλ. λ.).

μαχαίριον (τὸ) (Machaerium) /*Βοτ*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδροπῶν*, περιλαμβάνον πόας εὐθυτενεῖς ἢ ἀναρριχητικάς, ἀπαντώσας εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

μαχαιρίτης (ὁ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κάρηξ ὁ τραχύτριχος*.

Μαχαιριώτης, ***Ἰωάννης***. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τοῦ χωρίου Μαχαιροὶ τῆς Κρήτης. Διεκρίθη ὡς ἀρχηγὸς σώματος Κρητῶν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἑνετῶν εἰς τοὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων πρὸς κατάκτησιν τῆς Κρήτης Τούρκων. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ μακροῦ ἐκείνου πολέμου (τῷ 1669), ὁ Μαχαιριώτης ὁρμώμενος ἄλλοτε μὲν ἐκ τῶν ὀρεινῶν κρησφυγέτων του, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ τῶν ὀχυρῶν νησίδων τῆς Σούδας καὶ τῆς Γραμβούσης, ἃς οἱ Ἑνετοὶ διετήρησαν ὑπὸ τὴν κατοχήν των, διεξήγαγον ἀδιάλειπτον κατὰ τῶν Τούρκων κλεφτοπόλεμον, ὅταν δὲ τῷ 1692 ἐπανῆλθον οἱ Ἑνετοὶ εἰς Κρήτην ὑπὸ τοὺς Μοκενῖγον καὶ Ἱερώνυμον Μοροζίνην, ὁ Μαχαιριώτης, συγκεντρώσας πολυαρίθμους Κρῆτας, προσέβαλε τὸ φρούριον Καστελλίου Κισάμου καὶ ἐξεπόρθησεν αὐτό. Οἱ Ἑνετοὶ μετ' ὀλίγον ἐγκατέλιπον τοὺς Κρῆτας καὶ ἀπῆλθον, ἀλλ' ὁ Μαχαιριώτης ἐξηκολούθησε τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιδρομάς του μέχρι τοῦ θανάτου του, ἄγνωστον πότε ἐπελθόντος. Ν. ΚΛΣ

μαχαιροβγάλτης (ὁ)· ὁ εὐκόλως σύρων τὴν μάχαιραν κατά τινος ἐπὶ τραυματισμῷ ἢ φόνῳ, ἄλλως *μαχαιρᾶς*.

μαχαιρόδους (ὁ) (Machairodus Kaup /*Παλαιοζῳολ.*/. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν ὑποοικογένειαν τῶν *μαχαιροδοντιδῶν* τῆς τάξεως τῶν *αἰλουροειδῶν σαρκοφάγων* θηλαστικῶν. Οἱ μαχαιρόδοντες εἶχον ὀδοντοστοιχίαν ἐκ τριῶν κοπτήρων, ἑνὸς μακροῦ, προέχοντος καὶ πλαγίως πριωνωτοῦ ξιφοειδοῦς κυνόδοντος, δύο προτραπεζιτῶν καὶ ἑνὸς τραπεζίτου ἑκατέρωθεν ἑκάστης σιαγόνος. Κατὰ τὴν γενικὴν μορφὴν τοῦ σώματος ὁ μαχαιρόδους ἐπλησίαζε πιθανῶς πρὸς τοὺς πλείστους ζῶντας ἀφρικανικοὺς λέοντας. Διέφερον ἐξωτερικῶς, διότι εἶχε καταπληκτικῶς μικρὰν οὐρὰν καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν.

Οἱ μαχαιρόδοντες ἔζησαν ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας

Digitized by Google

μειοκαίνου ὑποπεριόδου μέχρι καὶ τῆς πλειστοκαίνου ἐν Εὐρώπῃ Αἰγύπτῳ, Ἰνδίαις καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν εἰς τὸ Πικέρμι (τῶν εἰδῶν *μαχαιρόδους cultridens*

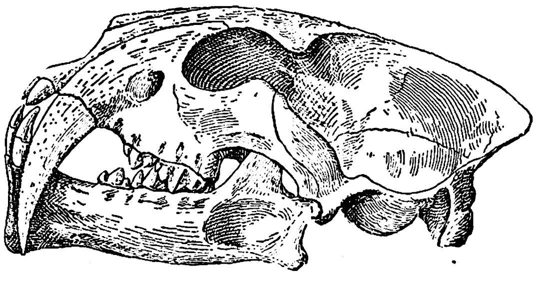

Κρανίον τοῦ εἴδους μαχαιρόδους cultridens.

καὶ τοῦ μικροτέρου *μαχαιρόδους τοῦ Σλόσσερ*) εἰς τὸν Ἁλμυροπόταμον Εὐβοίας καὶ τὴν Σάμον. Γ. Κ. Γ.

μαχαιροθήκη (ἡ)· ἡ θήκη τῶν ἐπιτραπεζίων μαχαιρίων.

Μαχαιροί (οἱ) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Στύλου τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 225. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ἐγένοντο πολλάκις συγκρούσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1822 καὶ κατὰ τὸ 1878 ἀπεκρούσθησαν ἐνταῦθα οἱ Τοῦρκοι καὶ κατεδιώχθησαν εἰς Καλύβας. Ε. Γ.

μαχαιροπήρουνα (τά)· μαχαίρια ἐπιτραπέζια καὶ πηρούνια: «πῆρα μιὰ δωδεκάδα μαχαιροπήρουνα».

Μαχαιροῦς, καὶ ***Μάχαιρος*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρὸν φρούριον τῆς Παλαιστίνης, κείμενον εἰς τὰ Ν. τῆς Περαίας πρὸς Ἀν. τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης, κτισθὲν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς χώρας ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ναβαταίων Ἀράβων. Καταστραφὲν περὶ τὸ 57 π. Χ. ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Γαβινίου, ἐπεσκευάσθη ἀργότερον. Ἐνταῦθα, κατὰ τὸν Ἰώσηπον, ἔν τινι δεσμωτηρίῳ αὐτοῦ ἀπεκεφαλίσθη ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. Α. Θ. Σ.

μαχαιροφόρος (ὁ)· ὁ φέρων μαζί του μάχαιραν ὡς φονικὸν ὅπλον, ὁ ὡπλισμένος μὲ μαχαίρι.

— **Μαχαιροφόροι** (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τῶν Δίων, θρακικοῦ λαοῦ ἐκ τῶν «αὐτονόμων καὶ μαχαιροφόρων, τὴν Ροδόπην οἱ πλεῖστοι κατοικοῦντες» ἀκολουθήσαντες, ὡς ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης (ΙΙ, 96) τὸν βασιλέα τῶν Ὀδρυσῶν Σιτάλκην τῷ 429 π. Χ. κατὰ τοῦ Περδίκα, ἄλλοι μὲν ἑκουσίως, ἄλλοι δὲ ὡς μισθοφόροι. Δῖοι μαχαιροφόροι ἐστάλησαν ἐπίσης καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς μισθοφόροι κατὰ τὸ 414 π. Χ., ἀλλὰ δὲν ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ὁ Δημοσθένης εἶχεν ἀποπλεύσει διὰ τὴν Σικελίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἦσαν πολυδάπανοι, ἑκάστου Θρακὸς μισθοδοτουμένου ἀντὶ δραχμῆς καθ' ἑκάστην. Α. Θ. Σ.

μαχαιροφορῶ (*—έω*)· εἶμαι μαχαιροφόρος, εἶμαι ὡπλισμένος μὲ μαχαίρι.

μαχαίρωμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαχαιρώνω, τραυματισμὸς διὰ μαχαίρας.

μαχαιρώνω· πλήττω, τραυματίζω διὰ μαχαίρας: «τὸν ἐμαχαίρωσε 'ς τὴν καρδιά».

Μαχαλᾶ, ***Μαχαλᾶς***, ***Μαχαλέ***, καὶ ***Μαχαλᾶδες*** *[Γεωγρ.]*. Ἡ τουρκικὴ αὕτη λέξις (=συνοικισμός, συνοικία) ἀπαντᾷ συχνότατα εἰς ἑλληνικὰ τοπωνυμία, ὡς δεύτερον συνθετικὸν τῶν ὀνομάτων πολλῶν ἑλληνικῶν χωρίων, π. χ. *Γενῆ Μαχαλὲ* (=Νέα Συνοικία), *Πέρα Μαχαλᾶς* (=Πέρα Συνοικία κλπ. Τὰ χωρία ταῦτα ζητητέα εἰς τὴν ἀλφαβητικὴν τάξιν τοῦ πρώτου συνθετικοῦ των (*Οὐζοὺν*-Μαχαλᾶς, *Γενῆ*-Μαχαλέ, *Ζεμπὶλ*-Μαχαλᾶ, *Ὀτμανλῆ* Μαχαλᾶδες κλπ.). Χ. Δ.

— **Μαχαλᾶ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Φαναρίου τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 140. Χ. Δ.

Μαχαλατζὶκ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Ταξιάρχης* (βλ. λ.) Χ. Δ.

Μαχὰν ***Θάγε*** (Thayer Mahan), ***Ἀλφρέδος***. Ἀμερικανὸς ναύαρχος καὶ ἱστορικὸς (1840–1914). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ναυτικὴν ἀκαδημίαν καὶ ὑπηρέτησε κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Τῷ 1896 ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τοῦ πολέμου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ἐπιτελεῖον. Τῷ 1899 μετέσχε τῆς ἀμερικανικῆς ἀντιπροσωπείας ἐν τῷ συνεδρίῳ εἰρήνης τῆς Χάγης. Τὸ ὄνομά του κατέστη ἰδίως γνωστὸν ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ναυτικῆς ἱστορίας, ἐξ ὧν τὸ ἀξιολογώτερον εἶναι: «Ἡ ἐπίδρασις τῆς ναυτικῆς ὑπεροχῆς. 1660—1783»). Ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Ἡ ἐπίδρασις τῆς ναυτικῆς ἰσχύος ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας» (1892), «Ὁ βίος τοῦ Νέλσωνος» (1897), «Ἡ κατὰ θάλασσαν ἰσχὺς ἐν σχέσει πρὸς τὸν πόλεμον τοῦ 1812» (1905). Γ. Ι. Β.

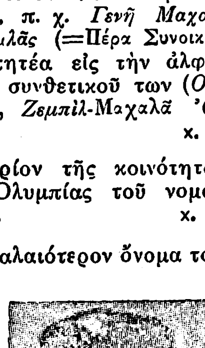

Ἀλφρέδος Μαχάν.

Μαχάναντι (Mahanadi=μέγας ποταμὸς) *[Γεωγραφ.]*. Ὄνομα πολλῶν ποταμῶν τῶν Ἰνδιῶν, ὧν σπουδαιότερος ὁ ἐκ τῶν Κεντρικῶν ἐπαρχιῶν πηγάζων, διασχίζων τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ὀρίσσα καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης, ὅπου σχηματίζει μέγα δέλτα ἐκτάσεως 13 000 περίπου τετρ. χλμ. Ἔχει μῆκος 836 χλμ., τὸ δὲ ποσὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κυλιομένων ὑδάτων ποικίλλει ἀπὸ 320 κυβ. μέτρων κατὰ 1″. κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνομβρίας, μέχρι 51.000 κυβ. μέτρων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πλημμυρῶν. Εἶναι πλωτὸς ἀπὸ Καττὰκ μέχρι Σαμπαλπούρ. Χ. Δ.

Μάχα-Νάτακα. Ἓν τῶν εἰδῶν τοῦ ἰνδικοῦ δράματος, τὸ καλούμενον «Μεγάλον δρᾶμα», τοῦ ὁποίου ἡ ὑπόθεσις πάντοτε στρέφεται περὶ τὰ διάφορα ἐπεισόδια τοῦ βίου τοῦ Ράμα, εἰς ὃν ἐνεσωματώθη ὁ θεὸς Βισνοῦ. Ν. Ι. Λ.

Μαχανίδας. Τύραννος τῆς Σπάρτης κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος. Ἦτο, ἴσως, κατ' ἀρχὰς ἀρχηγὸς μισθοφόρων Ταραντίνων παρὰ τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Σπάρτης, προσεταιρισθεὶς ὅμως τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Λυκούργου Πέλοπα, κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ συμβασιλεύσῃ μετ' ἐκείνου ἐπὶ τοῦ διπλοῦ θρόνου τῆς Σπάρτης, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτοπίσῃ σὺν τῷ χρόνῳ ἢ καὶ νὰ ἐξορίσῃ τὸν συνάδελφόν του, νὰ ἀναγορευθῇ δὲ αὐτὸς μόνιμος τύραννος. Ἡ πολιτεία τοῦ Μαχανίδου ὑπῆρξε τόσον τυραννική, ὥστε οὗτος ἐκλήθη ὁ κατ' ἐξοχὴν «τύραννος». Ὁ Μαχανίδας, βιαίου καὶ ἐγκληματικοῦ χαρακτῆρος ἄνθρωπος, οὔτε τοὺς ἐφόρους ἐτίμα, οὔτε τοὺς νόμους ἐσέβετο, διῴκει δὲ μόνον διὰ τοῦ ξίφους τῶν μισθοφόρων του. Τὸ Ἄργος καὶ ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία εὗρον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μαχανίδου τὸν ἀνήσυχον καὶ ἅρπαγα γείτονά των, ἐναντίον τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντισταθῶσι. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Αἰτωλικοῦ πολέμου, τῷ 207 π. Χ., ἐνῷ αἱ ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι διεπραγματεύοντο τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης καὶ οἱ Ἠλεῖοι ἡτοιμάζοντο διὰ τοὺς προσεχεῖς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ὁ Μαχανίδας ἐσχεδίασεν εἰσβολὴν εἰς τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς Ἤλιδος. Τὴν πρόθεσίν του ὅμως ταύτην ἐματαίωσεν ἡ ἔγκαιρος ἄφιξις τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου Δ' εἰς Πελοπόννησον καὶ ὁ Μαχανίδας ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σπάρτην. Τέλος, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ὁ Φιλοποίμην, ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, μετὰ ὀκτὼ ἐτῶν ἐπίμονον προετοιμασίαν, κατώρθωσε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Πελοπόννησον τοῦ ἀνησύχου τούτου τυράννου. Τὰ ἀχαϊκὰ καὶ σπαρτιατικὰ στρατεύματα συνηντήθησαν μεταξὺ Μαντινείας καὶ Τεγέας. Οἱ Ταραντῖνοι μισθοφόροι τοῦ Μαχανίδου κατετρόπωσαν κατ' ἀρχὰς καὶ διεσκόρπισαν τοὺς μισθοφόρους τοῦ Φιλοποίμενος, ἀλλ' ὅταν ἐπέστρεψαν ἐκ τῆς καταδιώξεως ταύτης, τὸ ἱππικὸν τῶν Σπαρτιατῶν εἶχεν ἤδη ἡττηθῆ καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ὠχυρώθησαν ὄπισθεν βαθέος τάφρου. Τὴν τάφρον ταύτην ἐπεχείρησε νὰ ὑπερπηδήσῃ διὰ τοῦ ἵππου του ὁ Μαχανίδας, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐφονεύθη διὰ χειρὸς τοῦ Φιλοποίμενος. Πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τούτου οἱ Ἀχαιοί, εὐγνώμονες πρὸς τὸν ἐλευθερωτὴν Φιλοποίμενα, ἤγειραν ἐν Δελφοῖς χάλκινον ἄγαλμα, παριστῶν αὐτὸν πληγώνοντα θαυμασίως τὸν τύραννον. Β. Δ. Θ.

Μαχανόϋ-Σίτυ (Mahanoy City) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐν Πεννσυλβανίᾳ. Κάτ. 16.000. Ἔχει ἐργοστάσια μηχανῶν. Εἰς τὴν περιφέρειάν της εὑρίσκονται ὀρυχεῖα ἀνθρακίτου. Γ. Ι. Β.

Μαχαντέβα. Ἓν τῶν χαρακτηριστικῶν ὀνομάτων τοῦ θεοῦ *Σίβα*, σημαῖνον «μέγας θεός», ὅστις καίπερ θεὸς ἅμα τοῦ θανάτου ὢν (*Μαχακάλα*) κατανικᾷ καὶ τὸν θάνατον. Πολυώνυμος ὡς αὐτὸς εἶναι καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἥτις ὡς τοιαύτη φέρει καὶ τὸ ὄνομα *Μαχαιτέβι* (=μεγάλη θεά). Ν. Λ.

Μάχαρ (Mahar). Ἰνδικὴ φυλή, ἀνήκουσα εἰς κάσταν δούλων καὶ κατοικοῦσα κυρίως τὸ Ντεκκάν. Χρησιμοποιοῦνται ὡς ὁδοκαθαρισταί, φρουροὶ τῶν χωρίων, ἀχθοφόροι καὶ ἀγγελιαφόροι. Ὁ ὁλικὸς ἀριθμός των ἀνέρχεται εἰς 3.300.000 ψυχάς. Δ. Σ. Δ.

Μάχαρ (Machar), ***Ἰωσὴφ-Σβατοπλούκ***. Τσέχος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πράγας καὶ κατόπιν ἐγένετο ὑπάλληλος τραπέζης ἐν Βιέννῃ. Ἀνήκει εἰς τὴν ρεαλιστικὴν σχολὴν καὶ διεξήγαγε σφοδροὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν καὶ κατὰ τῆς κληροκρατίας, διαβλέπων δὲ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τὴν αἰτίαν πάσης κακοδαιμονίας, ἐπεχείρησε νὰ ἀντιτάξῃ εἰς τοῦτον τὴν κοσμοθεωρίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἔγραψε ποιήματα, σατίρας, φιλοσοφικὰ καὶ κοινωνικὰ ἔργα κτλ. Μεταξὺ τούτων εἶναι: «Λυρικὴ τριλογία» (1887, 1889 καὶ 1892), «Φύρδην μίγδην» (1892), «Τέσσαρα βιβλία σονέττων» (1893), τὸ ἐπικοκοινωνικὸν ποίημα «Μαγδαληνὴ» (1894), «Οἱ μαχηταὶ τοῦ Θεοῦ» (1898), «Γολγοθᾶς» (1902), «Διηγήματα» (1905), «Ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ ἡλίου», «Τὸ ἐξ Ἰουδαίας δηλητήριον» (1906), «Εἰδωλολατρικαὶ φλόγες» (1912) κτλ. Τῷ 1893 ἐξελέγη μέλος τῆς τσεχικῆς ἀκαδημίας, ἀλλὰ τῷ 1895 παρῃτήθη ταύτης. Μ. Δ. Β.

μαχαραγιᾶς, ἢ ***μαχαρατζᾶς***. Λέξις ἰνδική, σύνθετος ἐκ τοῦ σανσκριτικοῦ *μάχα* (=μέγας) καὶ *ρατζᾶ* (=βασιλεὺς) καὶ σημαίνουσα τὸν μέγαν βασιλέα, ὅστις ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξάρτησίν του πολλοὺς *ρατζᾶ* (βλ. λ.). Τὸν τίτλον ρατζᾶ ἀπονέμει σήμερον ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις καὶ ὡς τίτλον εὐγενείας, ἐνίοτε κληρονομικόν, εἰς ἐπιφανεῖς Ἰνδοὺς ὑπηκόους της, μὴ ὄντας ἡγεμόνας. Ν. Μ.

Μαχαρακκᾶ, ἢ ***Ὀφεδουινέ***. Μικρὸς ναὸς ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Νείλου, σημειώνων τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας *Ἱερᾶς Συκαμίνου*, πόλεως μεθορίου τοῦ κράτους τῶν Πτολεμαίων. Τὸ ἱερὸν οὐδέποτε περατωθὲν ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν Σέραπιν. Ὀλίγον νοτιώτερον εἶναι τὸ χωρίον Μαχαρακκᾶ, παρὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ λόφου τραπεζοειδοῦς ὑψοῦται τὸ ὡραῖον βυζαντινὸν φρούριον τοῦ *Μεχέντι*. Γ. Λ. Α.

μαχὰτ *[Ἀποκρυφ.]*. Κατὰ τὴν ἰνδικὴν κοσμοθεωρίαν εἶναι ἡ τρίτη ὄψις τοῦ λόγου, τῆς ἐκδεδηλωμένης ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διὰ τοῦ κόσμου θεότητος, ἢ αὐτὴ αὕτη ἡ κοσμικὴ σκέψις. Τὸ μαχὰτ διατελεῖ, ὡς πρὸς τὸν κόσμον, εἰς οἵαν σχέσιν τὸ *μάνας* πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Η. Π. Γ.

Μαχάτας. Ἀνδριαντοποιὸς Δωριεύς, ζήσας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἐπιγόνων ἢ κατὰ τοὺς πρώτους ρωμαϊκοὺς χρόνους. Εἶναι γνωστὸς ἐκ δύο ἐπιγραφῶν, αἱ ὁποῖαι εὑρέθησαν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος παρὰ τὸ Ἀνακτόριον τῆς Ἀκαρνανίας. Τούτων ἡ μὲν μία εἶναι δίστιχον ἐπίγραμμα ἐπὶ βάθρου ἀγάλματος τοῦ Ἡρακλέους, ἡ δὲ ἑτέρα ἐπὶ ἀφιερώματος εἰς τὸν Ἀσκληπιόν. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ταῦτα ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Μαχάτα καὶ ἀφιερώθησαν ὑπὸ τοῦ Λαφάνους, υἱοῦ τοῦ Λασθένους. Ν. Α.

Μαχατὲμπ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον θινῶδες τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Αἰγύπτου (βλ. λ. *Καρὰ* Τεπέ).

μαχάτμα ἢ ***μαχάτμαν*** *[Ἀποκρυφ.]*. Καλεῖται οὕτω ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, ὁ μύστης, ἡ ἐξειλιγμένη ψυχικῶς προσωπικότης, ἡ ὁποία ἔχει ἐξιχθῆ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ *ἀράτ*, ἤτοι τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ὑπέταξε τὴν φυσικήν του ὀντότητα καὶ ἀνέπτυξε τὴν καθαρῶς πνευματικήν του φύσιν. Ὁ μαχάτμα θυσιάζει τὴν νιρβανικὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ μακαριότητα, τὴν ἀδιαφορίαν πρὸς πᾶσαν ὑλικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς, διὰ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὴν ἐνεργὸν ἐξυπηρέτησιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Λαμπρὸν παράδειγμα τοιαύτης προσωπικότητος, ὁλοψύχως ἀφιερωθείσης εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὁμοίων του, εἶναι διὰ τοὺς συγχρόνους Ἰνδοὺς ὁ *Μαχάτμα Γκάντι*. Η. Π. Γ.

Μαχάτμα ***Γκάντι***· βλ. *Γκάντι*.

Μαχὰτς-Καλὰ (Machatch-Kala) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας, πρωτεύουσα τοῦ αὐτονόμου σοβιετικοῦ κράτους τοῦ Νταγκεστάν. Κεῖται ἐπὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Ντερμπὲντ Ροστώβ. Κάτ. 32.000. Ἔχει ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Νταγκεστὰν καὶ ἐξάγει πετρέλαιον καὶ σιτηρά. Μέχρι τοῦ 1922 ὠνομάζετο *Πετρόβσκι*. Μ. Δ. Β.

Μαχάφφυ (Mahaffy), ***Ἰωάννης-Πέντλαντ***. Ἰρλανδὸς ἱστορικὸς ἑλβετικῆς καταγωγῆς (1839—1919). Ἐγεννήθη ἐν Γενεύῃ καὶ ἐσπούδασεν ἐν Δουβλίνῳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Τῷ 1871 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1911 μέχρι τοῦ 1916 διετέλεσε πρόεδρος τῆς Ἰρλανδικῆς ἀκαδημίας. Ἐπεσκέφθη ἐπανειλημμένως τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐδημοσίευσε τὸ γνωστότατον ἔργον του «Περίπατοι καὶ μελέται ἐν Ἑλλάδι». Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἑλληνικὴ κοινωνικὴ ζωὴ ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τοῦ Μενάνδρου» (1903), «Ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν ἀπὸ τοῦ Πολυβίου μέχρι τοῦ Πλουτάρχου» (1890), «Ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ διανόησις ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου μέχρι τῆς ρωμαϊκῆς κατακτή-

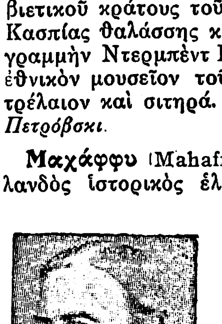

Ἰωάννης Μαχάφφυ.

Digitized by Google

σεως» (1887) «Αἱ ἑλληνικαὶ ἀρχαιότητες» (1876), «Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς κλασσικῆς λογοτεχνίας (1903), «Ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου» (1886), «Προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας» (1892), «Ἡ αὐτοκρατορία τῶν Πτολεμαίων» (1896), «Ὁ ἀργυροῦς αἰὼν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου» (1906) κτλ. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ δύο φιλοσοφικὰς μονογραφίας ἐπὶ τοῦ Κάντ (1871) καὶ τοῦ Καρτεσίου (1880). Μ. Δ. Β.

Μαχάων *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ἠπιόνης. Ὡς σύζυγος τοῦ Μαχάονος φέρεται ἡ *Ἀντίκλεια*, θυγάτηρ τοῦ Διοκλέους, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε δύο υἱούς, τὸν *Νικόμαχον* καὶ τὸν *Γύργασον*. Ὁ Μαχάων μὲ τὸν ἀδελφόν του *Ποδαλείριον*, ἄγοντες τριάκοντα «γλαφυρὰς νῆας», συνώδευσαν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν Τροίαν, ὅπου κατέστησαν περίφημοι ἰατροὶ αὐτῶν. Ἰδιαιτέρως ἐξετιμᾶτο ὁ Μαχάων, ὁ ὁποῖος διδαχθεὶς παρὰ τοῦ πατρός του τὴν ἰατρικήν, διέπρεψεν εἰς τὴν χειρουργικὴν κυρίως. Δείγματα πολλὰ τῆς χειρουργικῆς αὐτοῦ δεινότητος ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος. Εἰς τὸν Μαχάονα ὀφείλεται ἡ ἴασις τοῦ Μενελάου, τοῦ ὁποίου τὴν πληγὴν ἐθεράπευσεν, ἀφοῦ ἐξέβαλεν ἐξ αὐτῆς τὸ βέλος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Πάνδαρος τὸν εἶχε πλήξει. Μεταγενεστέρα παράδοσις θεωρεῖ τὸν Μαχάονα οὐχὶ Θεσσαλὸν ἀλλὰ Μεσσήνιον ἥρωα, καὶ οὕτω ἐξηγεῖται τὸ ὑπερβολικὸν πρὸς αὐτὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Νέστορος, ὅταν οὗτος ἐπληγώθη ὑπὸ τοῦ Πάριδος. Ὁ Νέστωρ παραλαβὼν αὐτὸν εἰς τὸ ἅρμα του τὸν ἔφερεν εἰς τὴν σκηνήν του, ὅπου τὸν περιεποιήθη πολύ. Ὅτε δὲ ὁ Μαχάων ἀπέθανε, φονευθεὶς κατ' ἄλλους μὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Μυσίας Εὐρυπύλου, κατ' ἄλλους δὲ ὑπὸ τῆς Πενθεσιλείας, παραλαβὼν ὁ Νέστωρ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ τὰ μετέφερεν εἰς τὴν Γερήνιαν, ὅπου ἐτάφησαν μεγαλοπρεπῶς. Ἐπὶ τοῦ μνήματος δὲ αὐτοῦ, ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, προσεφέροντο θυσίαι, διότι ἐκεῖ πολλάκις οἱ νοσοῦντες εὕρισκον θεραπείαν. Ὡς δ' ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, καὶ ἄγαλμα τοῦ Μαχάονος εὑρίσκετο ἐν Γερηνίᾳ, ἐστεμμένην ἔχον τὴν κεφαλήν. Τὸ ὄνομα ὅμως καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ Μαχάονος ἦσαν γνωστὰ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, δι' αὐτὸ δὲ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ Ἀσκληπιεῖα εὑρέθησαν ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφαὶ ἀναφέρουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁμοῦ μετὰ τοῦ πατρός του. Παραστάσεις τοῦ Μαχάονος σῴζονται ἐπίσης ἐπὶ πηλίνων ἀγγείων, δακτυλιολίθων καὶ νομισμάτων, εἰς ἃ παρίσταται ἄλλοτε μὲν μόνος, ἄλλοτε δὲ μετὰ τοῦ Μενελάου ἢ Φιλοκτήτου, διότι καὶ τοῦτον λέγεται ὅτι ἔσωσεν ἐκ τῆς πληγῆς του. Τὸ ὄνομα τοῦ Μαχάονος συσχετίζουσί τινες πρὸς τὴν λέξιν *μάχαιραν*—χειρουργικὸν ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ—, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸ *μάχομαι* καὶ ἄλλοι πρὸς τὸ *μάσσω* (=μαλάσσω). Μ. Μ.

μαχάων (ὁ) (Machaon) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*, περιλαμβάνον ὡραιοτάτας ψυχὰς μὲ σῶμα μικρόν, κυλινδρικόν, κεραίας λεπτὰς καὶ εἰς ροπαλοειδεῖς ἀποφύσεις ἀπολήγουσας, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ ποικίλως διακεκοσμημένας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *μαχάων ὁ εὐειδὴς* (Machaon gracilis), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ ἔχει πτέρυγας μελανοκυανᾶς μετὰ ποικίλων γραμμώσεων καὶ κηλίδων λευκοαργυρώδους χρώματος διακεκοσμημένας. Ἀναφαίνεται κατὰ τὴν ἄνοιξιν εἰς τοὺς κήπους. Δ. Ν. Π.

Μαχάων ὁ εὐειδής.

Μαχδῆ, ἢ *Μεχδῆ*. Λέξις ἀραβικὴ σημαίνουσα: ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ θεοῦ. Κατὰ τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας (βλ. καὶ λ. *Μάγδης*).

μάχε (ἡ). Μονὰς μετρήσεως τῆς ραδιενεργείας τῶν ἰαματικῶν ὑδάτων. Ὑπολογίζεται διὰ πολλαπλασιασμοῦ ἐπὶ χίλια τῆς εἰς ἠλεκτροστατικὰς μονάδας ἐκπεφρασμένης ἐντάσεως τοῦ ρεύματος κορεσμοῦ τῆς παρεχομένης ἐξ ἑνὸς λίτρου ὕδατος ἀνὰ δευτερόλεπτον. Ἐκλήθη οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ ἐκ Βιέννης καθηγητοῦ τῆς φυσικῆς Ἐρρίκου Μὰχ (Mach). Σ. Γ.

Μαχὲ (Mahé) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ ἀποικία τῶν Ἀ. Ἰνδιῶν (βλ. λ. *Μαέ*).

Μαχελῶνες (οἱ). Λαὸς τῶν ΒΑ. παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀνωνύμου (Περίπλ. Εὐξ. Πόντ. 42), κατοικῶν τὴν «ἀπὸ Ἀράβεως ποταμοῦ εἰς Ὀφιοῦντα ποταμὸν» χώραν, ἣν προηγουμένως κατῴκουν οἱ Ἐκεχειριεῖς. Α. Θ Σ.

Μαχένγκε (Mahengé ἢ Mahenghé) *[Γεωγρ.]*. Διοικητικὴ περιφέρεια ἐν Τανγκανίκᾳ καὶ τῇ πρώην Γερμανικῇ Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ. Κεῖται περὶ τὴν διακλάδωσιν τῶν ποταμῶν Ρουάχα καὶ Ρουφίτζι καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 20.900 τ. χλμ. καὶ περὶ τὰς 30.000 κατ. Διασχίζεται ὑπὸ τῶν ὀρέων Λιτίνγκο καὶ ἔχει ἔδαφος εὔφορον, ἐν μέρει ἑλώδες καὶ ἐν μέρει κεκαλυμμένον ὑπὸ δασῶν. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1899 πρὸς ἐπιτήρησιν τοῦ ἐμπορίου τοῦ καουτσούκ. Παράγει κυρίως καουτσοὺκ καὶ ὄρυζαν. Μ. Δ. Β

Μαχεντία, ἢ ***Μαχντία,*** ἢ ***Μεχντία,*** ἢ ***Μεχεντία,*** ἢ ***Μαχαντία,*** ἢ ***Μαχντὶ*** (Mahedia Mahdia Mehdia, Mehedia, Mahadia, Mahdi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τύνιδος ἐπὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, κειμένη 175 χλμ. νοτίως τῆς Τύνιδος, ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου. Κάτ. περὶ τὰς 6.000, ὧν πολλοὶ Ἰταλοὶ καὶ Μαλτέζοι. Εἶναι ἡ Turris Annibalis τῶν Ρωμαίων. Εἶχεν ἄλλοτε καλὸν λιμένα, ὅστις σήμερον εἶναι κεχωσμένος ὑπὸ ἄμμου. Καταληφθεῖσα τῷ 920 μ. Χ. ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τῷ 1145 ὑπὸ τοῦ Ρογήρου τῆς Σικελίας καὶ τῷ 1390 ὑπὸ τῶν Βουρβώνων, περιῆλθε τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα εἰς χεῖρας τοῦ πειρατοῦ Ντραγκούτ, ὁ ὁποῖος ἐβελτίωσε τὰ φρούριά της καὶ κατέστησεν αὐτὴν κέντρον τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ ἐπιδρομῶν του. Τῷ 1550 ὁ Κάρολος Ε' ἀπέστειλε κατ' αὐτῆς στόλον ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Ντόρια, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπολιόρκησε καὶ μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τὴν κατέλαβεν. Εἰς ἀπόστασιν 40 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ἀνευρέθησαν ἀρχαῖα ἐρείπεια καὶ ἀγάλματα. Ἔχει ἓν μόνον, τέμενος, ᾠκοδομημένον ἐξ ὑλικοῦ ἀρχαίων ἐρειπίων, καὶ διεξάγει ἁλιείαν σαρδελλῶν. Ἔχει ἐπίσης βιομηχανίαν σάπωνος καὶ ἐλαιοκομίαν. Μ. Δ. Β.

— **Μαχεντία,** ἢ ***Μεχντία,*** ἢ ***Μαχντία***. Ἀκρωτήριον τῆς Τυνησίας, γνωστὸν ὑπὸ τῶν ξένων ναυτικῶν καὶ ὡς cape Africa (πλάτ. 35° 30' Β, μῆκ. 11° 05' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1159: Susa to Mahedia). Ἐπ' αὐτοῦ εἶναι ἐκτισμένη φερώνυμος πόλις, περιβαλλομένη ὑπὸ ἠρειπωμένων τειχῶν καὶ ἔχουσα ἠρειπωμένον φρούριον πυργοειδές, παραπλεύρως δὲ τῶν τειχῶν της λιμένα ἀρχαῖον καταχωσθέντα πλέον ὑπὸ ἰλύος. Ἡ τοποθεσία της, μεταξὺ Ἀλιπότης καὶ Θάψου οὖσα (Σταδ. Μεγ. Θαλ. III), ταυτίζεται πρὸς τὴν τοῦ Turris Hannibalis τῶν Λατίνων ἱστορικῶν, ὁπόθεν ἐξέπλευσεν ὁ Ἀννίβας διὰ τὴν ἐπ' Ἀσίαν στρατείαν. Ὁ πληθυσμός της 12.000 (1920). Ἐντατικὴ ἁλιεία τόννων καὶ σαρδελλῶν ἀπὸ 1 Ἀπριλίου ἕως 1 Ἰουλίου. Οἱ παρ' αὐτὴν βυθοὶ βρίθουν ἐκλεκτοῦ σπόγγου, ὡς «χονδρὰ Μαχεντίας» ὑπὸ τῶν σπογγαλιέων μας διακρινομένου. Σ. Ε. Λ.

Μαχερσφοντέϊν (Maggersfontein) *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν Ὀράγγῃ τῆς Ν. Ἀφρικῆς, μεταξὺ Μόντερ-Ρίβερ καὶ Κίμπερλυ, παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Κίμπερλυ-Πὲλ τοῦ Ἀκρωτηρίου. Μ. Δ. Β.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]*. Κατὰ τὸν εἰς Τρανσβάαλ Ἀγγλομποερικὸν πόλεμον τοῦ 1899, ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Methuen ἀγγλικὴ μεραρχία (ἐκ τριῶν ταξιαρχιῶν) ἐξεκίνησε τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1899 ἐκ τῶν παρὰ τὴν Modder-River (πόλιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Riet) καταυλισμῶν της, πρὸς κατάληψιν τῆς Kimberley, ἀλλὰ κατὰ τὴν προέλασίν της προσέκρουσεν ὅλως ἀπροόπτως ἐπὶ τῶν ὠχυρωμένων τοποθεσιῶν τῆς Maggersfontein (περὶ τὰ 25 χλμ. νοτίως τῆς πόλεως Κιμπερλέϋ καὶ περὶ τὰ 15 βορειοανατολικῶς τῆς Μόντερ Ρίβερ), τῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν Μπόερς, περὶ ὧν ὅμως θέσεων καὶ τῆς ὀχυρώσεως αὐτῶν οὐδεμίαν ἀπολύτως εἶχον γνῶσιν οἱ Ἄγγλοι. Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα τριήμερον (9—12 Δεκεμβρίου) σκληρὸν ἀγῶνα, δὲν ἠδυνήθησαν οἱ Ἄγγλοι ν' ἀπωθήσωσι τοὺς Μπόερς ἐκ τῶν τοποθεσιῶν τούτων, καθ' ὅσον αἱ ἐνέργειαι τῶν ὑφισταμένων μονάδων τῆς ἀγγλικῆς μεραρχίας ὑπῆρξαν τελείως ἀσύνδετοι καὶ μὴ τυγχάνουσαι οὐδεμιᾶς οὐσιαστικῆς ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τοῦ φιλίου των πυροβολικοῦ. Δι' ὅ, τὴν 13ην Δεκεμβρίου διέταξεν ὁ Μέθουεν τὴν διακοπὴν τοῦ περαιτέρω κατὰ τῶν τοποθεσιῶν τῆς Μαχερσφοντέϊν ἀγῶνος, καὶ τὴν ὑποχώρησιν πρὸς Μόντερ Ρίβερ, ἐγκαταλείψας τοιουτοτρόπως τὴν πρὸς Κίμπερλεϋ ἐπιχείρησιν. Ν. Θ. Κ.

Μαχζόρ, ἢ ***Μαχσόρ*** «κύκλος». Ἑβραϊκὸν προσευχητάριον δι' ἡμέρας ἑορτῶν καὶ νηστειῶν. Γ. Ι. Β

μάχη (ἡ)· σύγκρουσις δύο ἀντιπάλων στρατῶν: «ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη», «ἡ μάχη τοῦ Σαρανταπόρου, —τοῦ Κιλκίς», «ἕτοιμοι πρὸς μάχην», «συνήφθη μάχη», «ἡ μάχη ἀπέβη ἀμφίρροπος»· || συνεκδοχικῶς, σφοδρός, πεισματικὸς ἀγὼν ἐν παιδιᾷ || δημοτ, ὑπὸ τὸν τύπον *ἀμάχη*· μῖσος, ἐχθρότης: «τοῦ 'χω ἀμάχη γιατὶ μὲ ζήμιωσε».

— *[Στρατηγ.—Τακτ.]* *Μάχη* καλεῖται ἡ μεταξὺ ἀντιμετώπων στρατευμάτων, μεγάλης σχετικῶς δυνάμεως, αἱματηρὰ πάλη, ἡ διεξαγομένη ἐντὸς χώρου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκτεταμένου, καὶ ἡ ἀποσκοποῦσα τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν κατασυντριβὴν τοῦ ἀντιπάλου στρατεύματος, μέχρις οὗ οἱ ἐξ αὐτοῦ ἐπιζῶντες ἀποδεχθῶσιν ὅτι ἡττήθησαν. Συνεπῶς, ἡ μάχη εἶναι τὸ μέσον, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ὁ στρατηγικὸς σκοπὸς τοῦ πολέμου. Πᾶσα μάχη, διεξαγομένη ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς στρατηγικῆς ἐνεργείας, ἐξελίσσεται ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου θεάτρου τινὸς ἐπιχειρήσεων, ἡ δὲ τοιαύτη μάχη ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων μαχῶν ἐξελισσομένων ἐπὶ τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ μετώπου τοῦ θεάτρου τούτου, τουτέστι διεξαγομένων ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς τακτικῆς ἐνεργείας. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ διάφοροι τακτικαὶ μάχαι, ναὶ μὲν διεξάγονται αὐτοτελῶς, ἀλλὰ πάντως ὑπὸ τὴν ἑνιαίαν διοίκησιν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἀποβλέπουσι δ' εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἑνιαίου σκοποῦ πρὸς ὃν πρέπει νὰ τείνῃ ἡ ὅλη στρατηγικὴ μάχη, δι' αὐτό, τὸ ἄθροισμα τῶν διαφόρων τακτικῶν μαχῶν, τῶν διεξαγομένων ἐν διαφόροις πάντως χώροις, ἐν χρόνοις ὅμως εἴτε τοῖς αὐτοῖς εἴτε διαφόροις, ἀποτελεῖ τὴν στρατηγικὴν μάχην. Π. χ. ἡ κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 στρατηγικὴ μάχη τοῦ Σαὶν Πριβὰ τῆς 18ης Αὐγούστου χωρίζεται εἰς τακτικὰς μάχας τῆς Βερνεβίλ, τῆς Γκραβελότ, τοῦ Σαὶντ Μαρί, τοῦ Ρονκοὺρ κτλ.· ἡ κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 στρατηγικὴ μάχη τοῦ Δομοκοῦ τῆς 5ης Μαΐου χωρίζεται εἰς τακτικὰς μάχας Ἀγόριανης, Σκάρμιτσας κτλ.· ἡ κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 στρατηγικὴ μάχη τοῦ Σαρανταπόρου τῆς 8ης καὶ 9ης Ὀκτωβρίου χωρίζεται εἰς τὰς τακτικὰς μάχας Γλύκοβο, Βίγκλας, στενωποῦ Πόρτες κτλ.· ἡ κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913 στρατηγικὴ μάχη τοῦ Κιλκὶς τῶν 19—21 Ἰουνίου χωρίζεται εἰς τὰς τακτικὰς μάχας Ἀβρὲτ-χισάρ, Σαριγκιὸλ κτλ.· ἡ κατὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν προέλασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατ' Αὔγουστον 1921 πρὸς Σαγγάριον ἀποτελεῖ στρατηγικὴν μάχην, χωριζομένην εἰς τακτικὰς μάχας Μπολατλί, Ταμποὺρ ὀγλοῦ, Καλὲ Γκρόττο κτλ. Ποῖα εἶναι τὰ ὅρια τῆς δυνάμεως τοῦ στρατεύματος μεταξὺ στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς μάχης εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι πάντοτε σαφῶς καθωρισμένα, οὐχ ἧττον ὅμως ἐν πολὺ γενικαῖς γραμμαῖς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ μὲν στρατηγικὴ μάχη διεξάγεται ὑπὸ τῶν μεγάλων μονάδων (σώματος στρατοῦ συμπεριλαμβανομένου καὶ ἄνω), ἡ δὲ τακτικὴ μάχη ὑπὸ τῆς μεραρχίας καὶ τῶν κάτω αὐτῆς μονάδων. Ὅταν ἡ τακτικὴ μάχη εἶναι πολὺ μικρά, δηλαδὴ ἀναπτύξεως ὀλίγων ἀντιπάλων δυνάμεων, τότε ἡ μάχη αὕτη ἀποκαλεῖται *ἀγὼν* (βλ. λ.). Κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχάς, οἱ κανονισμοὶ δὲν ἐποίουν διάκρισιν μεταξὺ τῶν ὅρων μάχη καὶ ἀγών, ἀναλόγως τῶν διαφόρων μονάδων, οἱ νεώτεροι ὅμως γαλλικοί, συνεπῶς καὶ ἑλληνικοί, κανονισμοὶ ἐπιφυλάττουσι τὸν ὅρον μάχη (bataille) προκειμένου περὶ τῶν ἀπὸ σώματος στρατοῦ καὶ ἄνω μονάδων, δίδουσι δὲ τὸν ὅρον ἀγὼν (combat) προκειμένου περὶ τῶν ἀπὸ μεραρχίας καὶ κάτω μονάδων (πρβλ. «Conduite des grandes unités» (1913), «Service des armées en campagne» (1913), «Instruction sur l' emploi tactique des grandes unités» (1921), «Κανονισμὸς τῆς τακτικῆς χρήσεως τῶν μεγάλων μονάδων» (1926), «Κανονισμὸς ἀσκήσεων πεζικοῦ», τεῦχ. β' 1924).

Διὰ νὰ ἐπέλθῃ μάχη, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ εὑρεθῶσι τ' ἀντίπαλα στρατεύματα ἀρχικῶς μὲν ἐντὸς τοῦ *πεδίου μάχης* (σφαῖρα στρατηγικῆς), ἐν τέλει δ' ἐντὸς τοῦ *τακτικοῦ πεδίου* (σφαῖρα τακτικῆς), τοῦ σήμερον, λόγῳ τοῦ μεγάλου βεληνεκοῦς τοῦ συγχρόνου ὁπλισμοῦ, ἐξικνουμένου μέχρι τοῦ βάθους τῶν 12—15 χλμ., δηλαδὴ τοῦ βεληνεκοῦς τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ τοῦ πεδίου.

Τρόποι προελεύσεως τῆς μάχης. Διὰ νὰ εὑρεθῶσι τ' ἀντίπαλα στρατεύματα ἐντὸς τοῦ τακτικοῦ πεδίου, πρέπει ἢ ἀμφότερα νὰ ἐπιζητῶσι τὴν σύρραξιν, ὁπότε θὰ προχωρῶσιν ἀμφότερα πρὸς συνάντησιν τὸ ἓν τοῦ ἄλλου, ἢ τὸ ἓν μόνον νὰ ἐπιζητῇ τὴν σύρραξιν, τὸ δ' ἕτερον νὰ παραμένῃ ἐν ἀμύνῃ, τεταγμένον πάντως ἐπὶ καταλλήλων τοποθεσιῶν· ἀναλόγως λοιπὸν τοῦ τρόπου τῆς προελεύσεως τῆς μάχης, αὕτη καλεῖται, κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν *μάχη ἐκ συναντήσεως*, ὡς π. χ. εἶναι αἱ τοῦ Τραουτενάου τὴν 27ην Ἰουνίου 1866 (Αὐστροπρωσσικὸς πόλεμος), τῆς Βιονβὶλ τὴν 16ην Αὐγούστου 1870 (Γαλλογερμανικὸς πόλεμος), τῶν Σαράντα ἐκκλησιῶν (Κιρκιλισὲ) τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1912 (Βουλγαροτουρκικὸς πόλεμος) κτλ., κατὰ δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν *μάχη ἐκ παρατάξεως*, ὡς π. χ. εἶναι αἱ τῆς Σάδοβας τὴν 3ην Ἰουλίου 1866 (Αὐστροπρωσσικὸς πόλεμος), τοῦ Σαὶν Πριβὰ τὴν 18ην Αὐγούστου 1870 (Γαλλογερμανικὸς πόλεμος), τοῦ Δομοκοῦ τὴν 5ην Μαΐου 1897 (Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος), τοῦ Σαρανταπόρου τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1912 (Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος), τοῦ Κιλκὶς τὴν 19ην Ἰουνίου 1913 (Ἑλληνοβουλγαρικὸς πόλεμος) κτλ.

Τρόποι διεξαγωγῆς τῆς μάχης. Ἡ μάχη εἶναι ἢ *ἐπιθετικὴ* ἢ *ἀμυντική*. Ἡ ἀμυντικὴ μάχη ἀναλαμβάνεται λόγῳ ἐπιβεβλημένης ἀνάγκης, ἐξ ἧς ὀφείλει πᾶν στράτευμα περιερχόμενον εἰς τοιαύτην τὴν κατάστασιν νὰ φροντίζῃ νὰ ἐξέλθῃ τὸ ταχύτερον, ἵνα ἀναλάβῃ τὸν μοναδικὸν ἀποτελεσματικὸν τρόπον δράσεως, τὸν τῆς ἐπιθετικῆς μάχης (βλ. λ. *ἐπίθεσις* καὶ *ἄμυνα*). Αὐτονόητον καθίσταται ὅτι, κατὰ μὲν τὴν μάχην ἐκ συναντήσεως, ἀμφότεροι οἱ ἀντίπαλοι ἐκτελοῦσιν ἐν ἀρχῇ ἐπιθετικὴν μάχην, κατὰ δὲ τὴν μάχην ἐκ παρατάξεως ὁ ἀναμένων ἔν τινι θέσει τὸν ἀντίπαλον ἐκτελεῖ

Digitized by Google

ἐν ἀρχῇ ἀμυντικὴν μάχην. Ἐπειδὴ τὰ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως ἐπιθετικῆς ἢ ἀμυντικῆς μάχης ἐπιδρῶντα αἴτια κυμαίνονται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς στρατεύματος εἰς τὸ ἕτερον, δι' αὐτὸ σχεδὸν οὐδέποτε παρουσιάζεται περίπτωσις, καθ' ἣν στράτευμά τι διεξάγει μάχην τινὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι πέρατος κατὰ τὴν ἰδίαν ἔννοιαν, δηλαδὴ διαρκῶς κατὰ ἐπιθετικὴν ἢ διαρκῶς κατὰ ἀμυντικήν. Κατὰ μείζονα δὲ λόγον δὲν παρουσιάζεται τοῦτο σήμερον, ἕνεκα τῆς μακρᾶς χρονικῆς διαρκείας ἑκάστης μάχης, παρεχούσης τοιουτοτρόπως τὸν χρόνον πρὸς χρησιμοποίησιν ὑλικῶν μέσων ἱκανῶν, ἵνα μεταβάλωσι τὴν ἑκατέρωθεν κατάστασιν τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων (χρόνος πρὸς ἄφιξιν ἐφεδρειῶν, πυροβολικοῦ, πυρομαχικῶν κτλ.)· δι' αὐτὸ ἰσχύει σήμερον τὸ ἀξίωμα: «Δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ μάχη καθαρῶς ἐπιθετικὴ ἢ καθαρῶς ἀμυντικὴ δι' ἓν στράτευμα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἀλλὰ πᾶσα μάχη ἐννοητέα ὡς ἀποτελουμένη ἐξ ἐπιθετικῶν ἢ ἀμυντικῶν φάσεων ἐναλλασσομένων μεταξύ των, τῶν ἀμυντικῶν ὅμως τεινουσῶν πάντοτε πρὸς τὴν μετάπτωσιν εἰς ἐπιθετικὴν φάσιν».

Μάχη καὶ στασιμότης. Διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου 1914—1918 καὶ ἐπί τινα χρόνον μετ' αὐτὸν ἐπῆλθε παρὰ πολλοῖς πλήρης παρανόησις προκειμένου περὶ μάχης, καθ' ὅσον οὗτοι ἐθεώρησαν τὴν *στασιμότητα* ὡς εἶδος καὶ ὡς τρόπον μάχης, διαστείλαντες μάλιστα τὴν μάχην εἰς *μάχην κινήσεων* καὶ εἰς *μάχην στασιμότητος*, καὶ παρασυρθέντες εἰς τοῦτο ἐκ τῆς ἀστόχου ὀνομασίας τῆς δοθείσης κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον εἰς τὴν στασιμότητα, τῆς guerre ἢ combat des tranchées (πολέμου ἢ ἀγῶνος χαρακωμάτων). Σήμερον ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὅτι ἡ στασιμότης οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν μάχην, ἀλλ' εἶναι πολεμικόν τι μέσον, πάντως ὅμως οὐχὶ ἐκεῖνο, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπὸς τοῦ πολέμου, διότι τοῦτο εἶναι μόνον ἡ μάχη. Ἡ ἀνωτέρα διοίκησις χρησιμοποιεῖ ὁτὲ μὲν τὴν μάχην ὁτὲ δὲ τὴν στασιμότητα, ἀναλόγως τοῦ χώρου κλπ. Ἡ μάχη ἀναλαμβάνεται, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἢ ἀμφότεροι οἱ ἀντίπαλοι ἢ τοὐλάχιστον ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν, ὁπότε κατὰ φυσικὸν λόγον παύει ἡ στασιμότης καὶ ἄρχεται ἡ μάχη. Σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο γράφει ὁ συνταγματάρχης Culmann («Stratégie» 1924): «Ἐὰν ἡ στασιμότης πρέπῃ ν' ἀναληφθῇ διὰ λόγους διαφόρους, ἡ ἀνωτέρα διοίκησις ὀφείλει νὰ προσπαθῇ πάντοτε ν' ἀποφεύγῃ τὰς βραδύτητας, ἃς ἡ στασιμότης συνεπιφέρει, νὰ ἐπιτυγχάνῃ δὲ τὴν νίκην διὰ μάχης ἑλιγμῶν ἐπὶ ἀνοικτοῦ πεδίου». Δι' αὐτό, οἱ σύγχρονοι κανονισμοὶ θεωροῦσι τὴν μάχην (ἐπιθετικὴν ἢ ἀμυντικὴν) ὡς ἀποτελοῦσαν τὸν μοναδικὸν τρόπον διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου, ἐν εἰδικοῖς δὲ μόνον κεφαλαίοις ὁμιλοῦσι περὶ στασιμότητος ὡς μέσου ἀμύνης. Ἐπειδὴ μέχρι τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς τὸ μόνον πολεμικὸν μέσον ἦτο ἡ μάχη, διὰ τοῦτο δὲν ἐχαρακτηρίζετο αὕτη δι' εἰδικῆς ὀνομασίας, δεδομένου ὅτι οὐδεμία ὑπῆρχε τότε ἀνάγκη ἀντιδιαστολῆς πρὸς τὸ ἕτερον πολεμικὸν μέσον, τὴν στασιμότητα. Σήμερον ὅμως δίδεται ἡ ὀνομασία *μάχη κινήσεων καὶ ἑλιγμῶν*, ἵνα ἐπέλθῃ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὴν στασιμότητα. Διὰ τῆς ἐκφράσεως *μάχη κινήσεων καὶ ἑλιγμῶν* δὲν ὑπονοῆται τίποτε ἄλλο ἐκτὸς τῆς γνωστῆς μάχης τῶν μέχρι τοῦ 1915 ἐποχῶν. Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι ἡ μάχη ἡ ἀναλαμβανομένη μετὰ στασιμότητα εἶναι *μάχη ἐκ παρατάξεως*· τοῦτο εἶναι πεπλανημένη ἀντίληψις. Διότι εἰς πᾶσαν μάχην, ἀναλαμβανομένην μετὰ στασιμότητα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐπαφή, ἡ ἀναγνώρισις κλπ. ἔχουσιν ἤδη γίνει καθ' ὅσον τὰ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς ἐχθρικῆς τοποθεσίας εἶναι ἤδη γνωστὰ ἐξ ἐναερίων φωτογραφιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ προκαταρκτικὰ (ἑλιγμοί, προχώρησις κτλ.) δὲν ὑπάρχουσι, λόγῳ τῆς ἀμεσοτάτης ἐγγύτητος τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων· συνεπῶς ἡ ἔναρξις τοιαύτης μάχης ἐκδηλοῦται δι' ἑνὸς ἅλματος ἐφόδου, ἐνῷ εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως, πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἡ τελευταία φάσις, θὰ προηγηθῶσιν ἕτεραι, ἀπαιτοῦσαι χρόνον μακρότατον.

Διάταξις πρὸς μάχην. Ἡ πρὸς μάχην διάταξις τῶν στρατευμάτων μεταβάλλεται ἑκάστοτε ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν, λόγῳ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ὁπλισμοῦ, τῆς ἐφευρέσεως νέων μηχανημάτων κτλ.· οὐχ ἧττον ὅμως παραμένει πάντοτε ἀδιάσειστον τὸ ἀξίωμα, καθ' ὃ «ἡ τακτικὴ τῆς μάχης σκοπεῖ τὴν διάθεσιν τῶν διαφόρων ὅπλων εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ διὰ μικροτέρας δυνάμεως ἀπόκτησις τοῦ μεγαλυτέρου δυνατοῦ ἀποτελέσματος πυρῶν» (*Β. Δούσμανη* Συμπληρ. Κανον. ἐκστρατείας 1921 σ. 34). Κατὰ τὰς παλαιὰς ἐποχὰς τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου καὶ τοῦ Τυρέννου (ΙΖ' αἰών) συνεκροτοῦντο συμπαγεῖς γραμμαὶ πεζικοῦ, συνήθως δύο, εἰς ἐγγυτάτην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν (150—200 μέτρα) μὲ τὸ ἱππικὸν πρὸς τὰ πλευρά, καὶ μὲ τὸ πυροβολικὸν κατανεμημένον ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου (ὀρθογώνιον γραμμικῆς τακτικῆς), δηλαδὴ κατὰ διάταξιν ξηρὰν καὶ τελείως ἄκαμπτον, ἀποκλείουσαν πᾶσαν ἰδέαν ἑλιγμοῦ. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου (ΙΗ' αἰών), ἡ διάταξις ἐλαμβάνετο κατὰ τὰς ἰδίας περίπου ἀρχάς, ἀλλὰ μὲ σχετικήν τινα εὐκαμψίαν. Μόνον δ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος (ΙΘ' αἰών) ἤρχισαν λαμβανόμεναι διατάξεις κἄπως εὔκαμπτοι καὶ εὐέλικτοι (ἀκροβολιστικὴ γραμμή, φάλαγγες ἐφόδου), αἵτινες ὑποστᾶσαι σὺν τῷ χρόνῳ μετατροπάς, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1860 (ἐποχῆς τῆς εἰσαγωγῆς τῆς νεωτέρας γραμμικῆς τακτικῆς, τῆς ἀκροβολιστικῆς), λόγῳ τῆς ἑκάστοτε τελειοποιήσεως τοῦ ὁπλισμοῦ, καὶ ἐξελιχθεῖσαι κατὰ τὰς προπολεμικὰς ἐποχάς, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν πολεμικὴν καὶ μεταπολεμικὴν ἐποχήν, κατέληξαν εἰς τὰς συγχρόνους.

Μορφὴ ἢ φυσιογνωμία τῆς μάχης. Ἀναλόγως τῶν στρατηγικῶν καὶ τακτικῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς διεξάγεται μάχη τις, εἴτε ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς στρατηγικῆς ἐνεργείας, εἴτε ἐν τῇ τῆς τακτικῆς ἐνεργείας, προσλαμβάνει αὕτη σχετικόν τινα ἰδιάζοντα τύπον, διαφέροντα ἑκάστοτε ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν. Τὸν ἐν γένει τύπον μάχης ἀποκαλοῦσιν οἱ σύγχρονοι ἑλληνικοὶ κανονισμοὶ μορφὴν ἢ φυσιογνωμίαν τῆς μάχης. Ἡ ἑκάστοτε μορφὴ ἢ φυσιογνωμία αὕτη εἶναι ἀπόρροια τῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς ἰσχυσασῶν στρατηγικῶν ἢ τακτικῶν ἀρχῶν (βλ. λ. *στρατηγική, τακτική*).

Φάσεις τῆς μάχης. Ἀπὸ τῶν παλαιῶν ἐποχῶν μέχρι τῆς σήμερον ἡ τακτικὴ μάχη χωρίζεται εἰς *φάσεις*, ἑκάστη τῶν ὁποίων θεωρεῖται προπαρασκευαστικὴ διὰ τὴν ἑπομένην, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ τῆς τελευταίας φάσεως, τῆς ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον δυναμένης νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ τῆς *ἐφόδου* (κρούσεως). Αἱ φάσεις ὅμως αὗται διαδέχονται ἀλλήλας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δυσδιακρίτως, καθ' ὅσον ὄχι μόνον δὲν χωρίζονται δι' ὁρίων καταφανῶν καὶ ἀντιληπτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις συγχέονται ἐν τῇ ἐκτελέσει των. Κατὰ τὰς παλαιὰς ἐποχὰς αἱ χαρακτηριστικαὶ φάσεις ἦσαν δύο, ἡ τῆς *προπαρασκευῆς*, ἐκτελουμένη διὰ τοῦ πυρός, καὶ ἡ τῆς *ἐφόδου*, ἐκτελουμένη διὰ τῆς ὑπὸ τῶν μαζῶν τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ μηχανικῆς κρούσεως ἐπὶ τοῦ ἀντιπάλου· ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας τὸ πῦρ ἐλάχιστα ἐπέδρα ἐπὶ τοῦ ἀντιπάλου, δι' αὐτὸ ἡ φάσις τῆς προπαρασκευῆς διεδραμάτιζε δευτερεῦον ὅλως ἔργον, ἐνῷ ἡ τῆς ἐφόδου τὸ κυριώτερον. Ἡ φάσις τῆς προπαρασκευῆς ἤρχισε καθισταμένη σημαίνουσα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου, τοῦ ἀποδώσαντος μεγίστην σημασίαν εἰς τὸ πῦρ, κατέστη δ' ἔτι σπουδαιοτέρα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Ἐφόσον ὁ ὁπλισμὸς ἐτελειοποιεῖτο, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ φάσις τῆς προπαρασκευῆς καθίστατο ἔτι σπουδαιοτέρα, καθόσον τὰ ἐκ τοῦ πυρὸς ἀποτελέσματα καθίσταντο ὁλονὲν σημαντικώτερα, πρὸς δέ, λόγῳ τῆς ἐκ τῆς τελειοποιήσεως ταύτης αὐξήσεως τοῦ βεληνεκοῦς τῶν ὅπλων, συνεπῶς τῆς ἀπὸ μείζονος ἀποστάσεως παρατάξεως πρὸς μάχην, παρέστη ἀνάγκη ἐκτελέσεως καὶ ἑτέρας φάσεως, τῆς τῶν *προκαταρκτικῶν*, περιλαμβανούσης καὶ τὴν *τακτικὴν ἀναγνώρισιν*. Τοιουτοτρόπως, πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, αἱ φάσεις τῆς τακτικῆς μάχης ἦσαν τέσσαρες: α) *προκαταρκτικά*, δηλαδὴ προσπέλασις, ἀναγνώρισις, ἀγὼν ἐμπροσθοφυλακῆς, ἐξ οὗ ἐξηρτᾶτο ἡ ἀνάληψις ἢ μὴ τῆς μάχης· β) *προπαρασκευή*, δηλαδὴ ἀπόκτησις ἐπὶ τοῦ ἀντιπάλου τῆς ὑπεροχῆς τοῦ πυρὸς (πεζικοῦ τε καὶ πυροβολικοῦ), ἐφ' οὗ ζητήματος ὑπῆρχον τότε ριζικαὶ καὶ βασικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ γαλλικῶν (ἑλληνικῶν) καὶ γερμανικῶν ἀντιλήψεων· γ) *ἀποφασιστικὴ ἐπίθεσις*· δ) *ἔφοδος*. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐπεκράτησαν νέαι ἰδέαι ὅσον ἀφορᾷ τὴν διεξαγωγὴν τῆς μάχης, καταρριφθεισῶν δύο σφαλερῶν ἀντιλήψεων τῆς παλαιοτέρας μάχης καὶ ἀντ' αὐτῶν θεσπισθέντος πρῶτον μὲν ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἡ ἀνάληψις ἢ μὴ τῆς μάχης, δεύτερον δ' ὅτι ἡ μάχη δὲν χωρίζεται εἰς *παρασκευαστικὴν* καὶ *ἀποφασιστικήν*, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἑνιαία. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεῶν τούτων, αἱ φάσεις τῆς μάχης ἦσαν: *ἐμπλοκή*, δηλαδὴ ἀναγνώρισις, ἀγὼν ἐμπροσθοφυλακῆς κτλ, *ἐπίθεσις τοῦ κυρίου σώματος*, δηλαδὴ προχώρησις, πυρά, ἔφοδος κλπ. Διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου 1914—1918, αἱ ἰδέαι αὗται ἐξηκολούθησαν ἐπικρατοῦσαι προκειμένου περὶ μάχης κινήσεων καὶ ἑλιγμῶν (μάχης ἐπὶ ἀνοικτοῦ πεδίου), ἐξελιχθεῖσαι ὅμως κατά τι. Τοιουτοτρόπως σήμερον ἡ μάχη χωρίζεται εἰς τὰς φάσεις: α) *προσπέλασις*, β) *ἐπαφὴ καὶ ἐμπλοκή*, γ') *ἐπίθεσις*, δ) *ἔφοδος*, ε) *ἐκμετάλλευσις*. Ἀλλ' αἱ φάσεις αὗται δὲν διαδέχονται ἀλλήλας ὁμοιομόρφως ἑκάστοτε, δεδομένου ὅτι π. χ. μετὰ τὴν προσπέλασιν δυνατὸν νὰ ἐπακολουθήσῃ ἀμέσως ἡ φάσις τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἐφόδου, καθόσον ἢ ἐπῆλθεν ἡ ἐπαφὴ κατὰ τὴν προσπέλασιν, ἢ ἐμεσολάβησε στασιμότης· οὐδὲ αἱ φάσεις εἶναι συνεχόμεναι, καθόσον πολλάκις μεταξὺ τῶν διαφόρων φάσεων παρεμβάλλεται περίοδος στασιμότητος· οὔτε πάντοτε διεξάγονται ἅπασαι αἱ φάσεις, καθόσον, μετὰ στασιμότητα, ἡ μάχη ἄρχεται δι' ἅλματος ἐφόδου, ὅπερ διαδέχεται ἡ ἔφοδος καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις.

Ἐπίδρασις τῆς μάχης ἐπὶ τοῦ πολέμου. Μέχρι τῶν ὀλίγον παλαιοτέρων ἐποχῶν ἡ ἔκβασις σημαινούσης τινὸς μάχης εἶχεν ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ὅλου πολέμου, συνεπιφέρουσα πολλάκις τὴν λύσιν αὐτοῦ, ὡς π. χ. ἡ τῆς Σάδοβας τὴν 3ην Ἰουλίου 1866 (Αὐστροπρωσσικὸς πόλεμος). Σήμερον ὅμως, ὁσονδήποτε σημαίνοντα τακτικὰ ἀποτελέσματα καὶ ἂν ἔχῃ μάχη τις, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πάντοτε ἐπίδρασιν ἄμεσον ἐπὶ τοῦ ὅλου πολέμου, διότι σήμερον ὁ πόλεμος εἶναι μακροχρόνιος, ἐφ' ὅσον δ' ὁ ἡττηθεὶς εἰς τακτικήν τινα μάχην δὲν ἐφθάρη (δὲν κατετρίβη), ἐφ' ὅσον ἔχει διαθεσίμους δυνάμεις, πρὸς δὲ ἠθικὸν ἀκμαῖον (παράγων σπουδαιότατος), δύναται νὰ παρατείνῃ τὸν πόλεμον (τὰ τεχνικὰ μέσα τῆς σήμερον ἐπιτρέπουσι τὴν ἐπὶ μακρὸν στασιμότητα) ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι διὰ νέας τινὸς μάχης ἴσως δυνηθῇ νὰ μετατρέψῃ τὴν δυσμενῆ δι' αὐτὸν κατάστασιν. Τὰ μεγάλα τακτικὰ ἀποτελέσματα τῶν μαχῶν τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1918 (οἱ Γερμανοὶ εἶχον φθάσει τότε εἰς 30 μόνον χιλιομέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Παρισίων) δὲν ἐπέφερον τὴν λύσιν τοῦ πολέμου, διότι οἱ σύμμαχοι ὄχι μόνον δὲν εἶχον φθαρῆ, ἀλλ' εἶχον ἐπαρκεστάτας διαθεσίμους δυνάμεις (ἐφεδρείας), τὸν ὁλονὲν ἀφικνούμενον καὶ ὀγκούμενον ἀμερικανικὸν στρατόν, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἠδυνήθησαν ν' ἀποκτήσωσιν ἐντὸς ὀλίγου εὐνοϊκὰς ὑπὲρ αὐτῶν μάχας, ἀποληξάσας κατὰ Νοέμβριον 1918 εἰς τὴν λύσιν τοῦ πολέμου. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **μάχη *ἄδακρυς***. Ἐκλήθη οὕτως ἡ κατὰ τῶν Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων μάχη παρὰ τὴν Μιδέαν (τῷ 368 π. Χ.), ἣν διηύθυνε κατ' αὐτῶν, ἡγούμενος τῶν Σπαρτιατῶν, Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν, υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀγησιλάου, καθ' ἣν πολλοὶ μὲν τῶν ἐχθρῶν ἐφονεύθησαν, τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδεὶς (*Πλουτ.* Ἀγησ. 33). Ν. Χ. Λ.

— **μάχης *ἀσκήσεις*** [*Στρατ. Τακτ.*]· βλ. λ. *ἄσκησις*.

μαχητὴς (ὁ)· ὁ μαχόμενος, ὁ ἱκανὸς πρὸς μάχην, πολεμιστής· ‖ ἐν γένει, ὁ μάχιμος στρατιώτης, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς βοηθητικούς· ‖ παροιμ. «μικρὸς μὲν τὸ δέμας, ἀλλὰ μαχητής» ἀλλ' ἱκανὸς πρὸς μάχην.

μαχητὴς (ὁ) (Machetes) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *καλοβατικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *σκολοπακιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος, τὸν *μαχητὴν τὸν περιλαιμιοφόρον* (Machetes pugnax). Οὗτος φέρει τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: Ράμφος λεπτόν, ἐπίμηκες καὶ εὐθύ, ῥώθωνας κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ράμφους διανοιγομένους, πτέρυγας ἐπιμήκεις καὶ ἀνεπτυγμένας, οὐρὰν βραχεῖαν, πόδας ὑψηλοὺς καὶ λεπτούς, δακτύλους μεγάλους. Χρῶμα πτερώματος ποικίλλον κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς. Τὸ ράμφος των εἶναι μελανὸν καὶ οἱ πόδες των πρασινοκίτρινοι. Οἱ μαχηταὶ κατοικοῦσι κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος τὰς ψυχρὰς ἢ εὐκράτους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα ἀπέρχονται εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἐκτὸς τῆς ἐποχῆς τῶν ἐρώτων των, ὁπότε ἐνδιαιτῶνται κατὰ ζεύγη, κατὰ τὰς ἄλλας ἐποχὰς ζῶσι καθ' ὁμάδας εἰρηνικῶς. Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου συνήθως ἀναζητοῦσι τὴν τροφήν των, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ σκωλήκων, ἐντόμων, μικρῶν μαλακοστράκων καὶ κόκκων. Κατ' ἔτος συλλαμβάνονται ἑκατοντάδες τοιούτων πτηνῶν, ἅτινα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸ κρέας των ἢ διατηροῦνται εἰς τὰ κλωβία, ὅπου εὐκόλως ἐξημεροῦνται καὶ ζῶσιν ἀρκετὰ ἔτη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Δ. Ν. Π.

Μαχητὴς ὁ περιλαιμιοφόρος.

μαχητικός, *—ή, —όν*· ὁ ἱκανός, ὁ δεξιὸς πρὸς μάχην, πολεμικός· ‖ ὁ ὁρμῶν πρὸς μάχην, ὁ μὴ ἀποφεύγων τὴν μάχην: «οἱ νέοι μαχητικώτεροι τῶν πρεσβυτέρων»· ‖ *μαχητικὴ* (ἡ), ὡς οὐσ.· ἡ τέχνη τοῦ μάχεσθαι· ‖ *μαχητικὸν* (τό)· ἡ ἐπιθυμία τοῦ μάχεσθαι.

μαχητικότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μαχητικοῦ, ἡ ἱκανότης, ἡ δεξιότης, ἡ ὁρμὴ πρὸς μάχην: «ἡ μαχητικότης τοῦ στρατοῦ ἐκάμφθη, — ἐτονώθη».

Μάχι (Mahi) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῶν δυτικῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Σαμπαρμάτι. Διασχίζει τὸ Δ. τμῆμα τοῦ ὀροπεδίου Μάλουα καὶ ἐκβάλλει μετὰ ροῦν 480 χλμ. παρὰ τὴν πόλιν Καμπαίν, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοκόλπου. Χ. Δ.

Μαχιὰ [*Γεωγρ.*]. Εἷς ἐκ τῶν πέντε συνοικισμῶν, οἱ ὁποῖοι συγκροτοῦν τὴν κοινότητα *Κακοδίκι* τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων

Digitized by Google

Κρήτης. Ἐκ ταύτης κατήγετο ὁ ἀγωνιστὴς Λιτσαρδάκης Ιωάννης, τραυματισθεὶς ἐν Κουφῷ Κυδωνίας κατὰ τὴν μάχην τῆς 5 Μαΐου 1878. Ε. Γ.

Μαχικαβάτη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ πρώτη ὀνομασία τῆς πόλεως τῶν Ἰνδιῶν *Βομβάης*, δοθεῖσα αὐτῇ ὑπὸ τοῦ κτίτορος βασιλέως Μπίμπα.

Μαχικρὰν (Mahikran) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ Βελουχιστὰν (βλ. λ. *Μακουράν*).

μαχιλὶς (ἡ) (Machilis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *θυσανούρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπισματιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ διαδεδομένα ἰδίως εἰς τὰς ψυχρὰς χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μαχιλὶς ὁ πολύπους* (Machilis polypodus), ἥτις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικὸν ἢ πολυεδρικὸν καὶ μὲ κεραίας εἰς διχαλωτὰς ἀποφύσεις ἀποληγούσας. Ὁ χρωματισμός της εἶναι ἐπίξανθος. Δ. Ν. Π.

μάχιλος (ὁ) (Machilus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δαφνιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα μὲ ἄνθη μασχαλιαῖα καὶ ἐνίοτε καταληκτικά, κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀλγερίαν καὶ τὰς Ἰνδίας. Δ. Ν. Π.

Μαχίμ, ἢ *Μαχικαβάτη [Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ *Βομβάη*.

μάχιμος (ὁ, ἡ)· ὁ πρὸς μάχην ἱκανός, ὁ ἄξιος νὰ μάχεται: «ἡ μάχιμος δύναμις τοῦ στρατοῦ».

—*[Στρατολογ.]* *Μάχιμος* καλεῖται ὁ στρατεύσιμος, ὁ κρινόμενος ἱκανὸς ἵνα ὑπηρετήσῃ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν *βοηθητικὸν* ἢ τὸν *ἀνίκανον* πρὸς στράτευσιν.

Μαχιμος ἀξιωματικὸς καλεῖται ὁ ἀνήκων εἰς ἓν τῶν μαχίμων ὅπλων τοῦ στρατοῦ, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν ἀνήκοντα εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ. Ν. Θ. Κ.

— **μάχιμα** *ὅπλα [Στρατ.]*. Τὰ πέντε ὅπλα τοῦ στρατοῦ, δι' ὧν διεξάγεται ἡ μάχη. Ταῦτα δ' εἶναι: τὸ πεζικόν, τὸ πυροβολικόν, τὸ ἱππικόν, τὸ μηχανικὸν καὶ ἡ ἀεροπλοΐα. Ν. Θ. Κ.

μαχινισμὸς (ὁ) (ἀπόδοσις τοῦ γαλλικοῦ ὅρου machinisme). Καλεῖται οὕτω συνήθως ἡ ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἐν τῇ καθόλου κοινωνικῇ ζωῇ ἐπικράτησις τῆς μηχανῆς, ἡ μηχανοποίησις τοῦ συνόλου τῶν ἐνεργειῶν τῆς κοινωνίας, ἡ πλήρης βασιλεία τῆς μηχανῆς εἰς ὅλας τὰς βιωτικὰς ἐκδηλώσεις. Οὕτως ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Κ' αἰῶνος, ὁ ὁποῖος ηὔξησε τὴν ἀνεργίαν, κατέστρεψεν ὡρισμένας εἰδυλλιακὰς ἐκδηλώσεις τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ κατέστησε μεγαλυτέραν τὴν ἄνεσιν τῶν ἀρχουσῶν τάξεων. —Ω.

μάχλος, *—ον [Ἀρχ.]*. Ἀκόλαστος, αἰσχρός, ἀσελγής (κυρίως ἐπὶ γυναικῶν, ὡς τὸ *λάγνος* ἐπὶ ἀνδρῶν).

μαχλοσύνη (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Αἰσχρότης, ἀκολασία, ἀσέλγεια, λαγνεία (ἰδίᾳ ἐπὶ γυναικῶν, ὡς τὸ *λάγνος* ἐπὶ ἀνδρῶν).

Μάχλυες (οἱ). Λιβυκὸς λαός, κατοικῶν τὰ Ν. τῆς Νουμιδίας, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης τῆς Τριτωνίδος λίμνης (νῦν Chott el-Djerid) καὶ γειτονεύων μετὰ τῶν Αὐσέων. Κατ' ἔτος αἱ παρθένοι αὐτῶν ἦγον ἑορτὴν πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς «μαχόμεναι πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῷ αὐθιγενέει θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν» (*Ἡρόδ.* IV, 180). Αἱ ἐκ τῶν τραυμάτων αὐτῶν ἀποθνήσκουσαι ἐκαλοῦντο *ψευδοπάρθενοι*. Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. IV, 3, 6) καλοῦνται *Μάχρυες*. Α. Θ. Σ.

Μαχμαντοὺ-Λαμίν. Μωαμεθανὸς ἐπαναστάτης εἰς Σουδὰν (1833—1887). Ἐπεσκέφθη τὴν Μέκκαν, περιέρχετο δὲ ἀκολούθως ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰς διαφόρους μουσουλμανικὰς χώρας κηρύσσων ἑαυτὸν προφήτην ἐμπνευσμένον ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ. Κατώρθωσε βαθμηδόν, χάρις εἰς τὴν εὐγλωττίαν καὶ τὸ θάρρος του, νὰ ἀποκτήσῃ πολλοὺς ὀπαδούς, τῷ δὲ 1885 ἐκήρυξε τὸν ἱερὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Γάλλων, ἐν Ἀφρικῇ. Ἐπωφεληθεὶς τοῦ τότε ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ βασιλέως τοῦ Μποντού, κατέλαβε τὴν πόλιν Σενοντεμποὺ καὶ ἐκεῖθεν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τοῦ γαλλικοῦ φρουρίου Μπακέλ, τὸ ὁποῖον ἐπολιόρκησε. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἑπομένου ἔτους ὁ συνταγματάρχης Frey ἐνίκησεν αὐτὸν εἰς Τομπουὺ-Χαϊὲ καὶ ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τοῦ Μπακέλ. Ὁ Μαχμαντοὺ κατέφυγε τότε εἰν Ντιάκα, παρὰ τὰ σύνορα τῆς βρεττανικῆς Γαμβίας, συγκεντρώσας δὲ νέον στρατόν, προσεπάθησε νὰ ἀνακαταλάβῃ τὸ Σενοντεμπού, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἀπεσύρθη εἰς Ντιάκα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Οὐλὶ-Ὄνος παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Γαμβία, ὅπου ἡττήθη καὶ πάλιν, καταδιωχθεὶς δὲ ἐφονεύθη τέλος παρὰ τὸ Λαμὶν-Κοτό. Χ. Δ.

μαχμουδιὲ (τό), ἢ *μαχμουντιέ*. Χρυσοῦν νόμισμα τουρκικόν, κοπὲν ἐπὶ σουλτάνου Μαχμοὺτ Β' (1808—1839), ἴσον περίπου πρὸς ἓν χρυσοῦν πεντόφραγκον καὶ ἔχον ἀξίαν ὀλίγον ἀνωτέραν τῶν 5 χρυσῶν φράγκων. Φαίνεται ὅτι δὲν ἐκόπησαν πολλὰ τοιαῦτα νομίσματα, διότι οἱ μαχμουδιέδες διετηροῦντο ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μόνον ὡς διακοσμητικὰ φλωρία. Ν. Μ.

Μαχμουδιὲ (Mahmudiyeh) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. — 1) Ἡ μεγίστη τῶν πλωτῶν διωρύγων τοῦ Νείλου, συνδέουσα τὴν Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὸ στόμιον τῆς Ροσσέτης (πλάτ. 31° 30' Β., μῆκ. 30° 19' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2630: Rosetta mouth), 15 μίλλια ἔσω τῆς πόλεως. Τὸ ἀνάπτυγμά του εἶναι 48 μίλλια, τὸ πλάτος του 40—20 μέτρων καὶ τὸ βάθος 27 δεκατόμετρα καὶ ὀλιγώτερον ἔτι κατὰ τὰς ταπεινώσεις τῆς στάθμης τοῦ Νείλου. Πάντως τὰ διαπλέοντα τὴν διώρυγα ποταμόπλοια, 300 τόννων κατὰ μέγιστον, ἔχουν βύθισμα ἔλασσον τῶν 2 μέτρων (βλ. καὶ λ. *Ἀλεξάνδρεια*, τ. Γ', σ. 580 α', β' γ' καὶ σ. 581 α'). —2) Μέγιστον κρηπίδωμα τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀναπτύγματος 700 μέτρων, ἔχον βάθος πυθμένος κατὰ τὴν ὄψιν πλευρίσεως 23—26 ποδῶν καὶ παραθεόμενον ὑπὸ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν φορτοεκφορτώσεων. Τὸ ἔσω ἄκρον τοῦ κρηπιδώματος ἑνώνει πρὸς τὸ τοιοῦτον Ἀτφὶχ τῆς Ροσσέτης ἡ προμνησθεῖσα διῶρυξ (λεπτομ. εἰς Medit. pilot, ἔκδ. 1925, V, 3 καὶ 65). Σ. Ε. Λ.

Μαχμούντι, *Σεΐχ ἐλ* —. Μαμελοῦκος ἐμίρης τῆς Αἰγύπτου. Φιλόδοξος ὢν καὶ ῥαδιοῦργος, ἔπεισε τὸν καλίφην ἐλ Μοσταῒν μπ' Ἰλλάχ, ὅτι ὤφειλε ν' ἀναστηλώσῃ τὸ ἀρχαῖον γόητρον τοῦ καλιφικοῦ ἀξιώματος, ἀναλαμβάνων ἅμα καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρχήν. Εἰς τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου εὑρίσκετο τότε ὁ Φαρὰγκ ἔβν Βαρκούμ, ἐναντίον τοῦ ὁποίου, ἀπουσιάζοντος εἰς Δαμασκόν, ἐβάδισαν οὗτοι, καταρτίσαντες σπουδαίαν στρατιωτικὴν δύναμιν. Οἱ στρατιῶται τοῦ Φαράγκ, εἰς οὓς καταλλήλως ὁ Μαχμούντι διένειμεν ἀντίγραφα τοῦ φετφᾶ τοῦ καλίφου, διέρρευσαν ἀθρόοι, καὶ ὁ Φαράγκ συλληφθεὶς παρεδόθη εἰς τὸν καλίφην, προσήχθη ἐνώπιον τοῦ ἱεροδικαστηρίου καὶ καταδικασθεὶς ἐθανατώθη (1412). Σουλτᾶνος ἀνηγορεύθη ὁ Μοσταῒν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μελὲκ ἐλ Ἄδελ, ὁ δὲ Σεΐχ διωρίσθη βεζύρης αὐτοῦ. Ἀλλ' οὗτος ἐξηκολούθησε τὰς ῥαδιουργίας του μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐμιρῶν Μαμελούκων ἐναντίον καὶ τοῦ νέου σουλτάνου, κατορθώσας νὰ ἐπιτύχῃ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν τίτλον τοῦ ἀντιβασιλέως, εἶτα δὲ καὶ τὸν τοῦ βασιλέως. Τὸν Μοσταῒν ἀπεστέρησε βαθμηδὸν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ τέλος διὰ τοῦ συμβουλίου τῶν ἀρχόντων ἐξεθρόνισεν. Ὡς μονάρχης ἀπεδείχθη ἐξαίρετος. Ἐκ τῶν ἐξωραϊστικῶν αὐτοῦ θαυμάζεται τὸ σῳζόμενον τζαμίον τοῦ Γκάμα ἐλ Μουαγιὰδ ἐν Καΐρῳ. Ἀπέθανε τῷ 1421. Ν. Μ.

Μαχμουντί, ἢ ***Μαχμουντιὲ*** *[Γεωγρ.]*. Ὑποδιοίκησις τῆς Τουρκίας, εἰς τὰ ΒΑ. τοῦ νομοῦ Βάν, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 2 045 τετρ. χλμ. καὶ 7 728 κατοίκους (1927). Πρὸ τῶν ἀρμενικῶν καὶ κουρδικῶν σφαγῶν εἶχε 31.680 κατοίκους, ἐξ ὧν 23 200 ἦσαν Κοῦρδοι, 2.480 Τοῦρκοι, 2 500 Ἀρμένιοι, 2.500 Γεζίτηδες καὶ 1000 Νεστοριανοί. Ὁ τόπος παράγει σιτηρὰ καὶ εἶναι κτηνοτρόφος. Ν. Μ.

μαχμούρης (ὁ), καὶ *μαχμουρλῆς*· δημοτ., ὁ ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ εὑρισκόμενος ἔτι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν του, ἕνεκα τούτου δύσθυμος, βαρύς, δυσπροσήγορος, κοιν. *χωρὶς κέφι*: «σηκώθηκε μαχμουρλῆς κι' εἶναι ἕτοιμος γιὰ καυγᾶ» (τουρκ. mahmur).

μαχμουρλῆς (ὁ)· βλ. *μαχμούρης*.

μαχμουρλίκι (τό)· δημοτ., ἡ κατάστασις τοῦ μαχμουρλῆ ἡ μετὰ τὸν ὕπνον δυσθυμία, δυσπροσηγορία: «ἂν δὲν καπνίσῃ ἕνα τσιγάρο, δὲν τὸν ἀφίνει τὸ μαχμουρλίκι».

Μαχμούτ. Κύριον ὄνομα τουρκικόν. Εἶναι ἐπίθετον, παραγόμενον ἐκ τῆς ῥίζης *χαμὶτ* (=αἶνος, ἔπαινος) καὶ σημαίνει ἀξιέπαινος. Ν. Μ.

—**Μαχμοὺτ Α'.** Εἰκοστὸς τέταρτος Ὀσμανίδης σουλτᾶνος (1696—1754). Διεδέχθη τὸν θεῖόν του Αχμὲτ Γ' τῷ 1730, ὅστις ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῶν γενιτσάρων. Ἀφοῦ κατέστειλε τὴν ἐξέγερσιν αὐτῶν, ἐπανέλαβε (1733) τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν, οἵτινες εἶχον καταλάβει ὁλόκληρον τὸ τέως τουρκικὸν Ἀζερμπαϊτζάν. Ὁ σάχης τῆς Περσίας Ναδὶρ τὸν ἐνίκησεν εἰς τὰς πρώτας μάχας, ἐπειδὴ δὲ συγχρόνως ἡ Ῥωσία παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ὁ Μαχμοὺτ ἠναγκάσθη νὰ κλείσῃ εἰρήνην μετὰ τῆς Περσίας. Εἰς τὸν πόλεμον ἀνεμείχθη καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Κάρολος ὁ ΣΤ', ὅστις, ἔχων μυστικὴν συμμαχίαν μετὰ τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Ῥωσίας Ἄννης, προσεποιήθη κατ' ἀρχὰς ὅτι μεσολαβεῖ χάριν τῆς εἰρήνης καὶ κατόπιν ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Τὰ αὐστριακὰ στρατεύματα εἰσέβαλον εἰς Βοσνίαν, Σερβίαν καὶ Βλαχίαν. Ἀλλὰ μετὰ τὰς πρώτας ἀποτυχίας οἱ Τοῦρκοι ἐνίκησαν τόσον τοὺς Αὐστριακοὺς ὅσον καὶ τοὺς Ῥώσους, ἀνακτήσαντες μέγα μέρος τῶν ἀπολεσθέντων ἐδαφῶν, κυριεύσαντες καὶ τὸ Βελιγράδιον, ὅπου καὶ ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου 1739.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμοὺτ εἰσήχθη καὶ τὸ σύστημα τοῦ διορισμοῦ Φαναριωτῶν εἰς τὸ ἀξίωμα ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας. Ἦτο ἔκδοτος εἰς τὰς ἡδονάς, ἔκτισε δὲ εἰς πλείστας ὅσας τοποθεσίας τῶν περιχώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως κιόσκια, εἰς τὰ ὁποῖα παρεδίδετο εἰς ὄργια. Ἵδρυσεν ὅμως καὶ σπουδαίας τινὰς βιβλιοθήκας ἐν τῇ πρωτευούσῃ Ν. Μ.

—**Μαχμοὺτ Β'.** Τριακοστὸς Ὀσμανίδης σουλτᾶνος τῆς Τουρκιας (1785—1839), ἐπικληθεὶς καὶ *Γαζῆ*, ἤτοι νικητής, παρὰ τὰς πολλὰς ἥττας, τὰς ὁποίας ὑπέστη ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας του. Υἱὸς τοῦ Ἀβδοὺλ Χαμὶτ Α', διεδέχθη τῷ 1808 τὸν πρωτότοκον ἀδελφὸν τοῦ Μουσταφᾶ Δ', φονευθέντα κατὰ τὴν ἀντεπανάστασιν τοῦ Μπαϊρακτάρ. Ὁ Μαχμοὺτ διαπαιδαγωγηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Σελὶμ Γ', μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχε διατελέσει ἐγκεκλεισμένος εἰς τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα *καφὲς* (κλωβίον) γνωστὸν διαμέρισμα τῶν παλαιῶν σουλτανικῶν ἀνακτόρων, ἦτο πεπεισμένος περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν γενικῶν μεταρρυθμίσεων τῆς Τουρκίας καὶ κυρίως τῆς καταργήσεως τοῦ σώματος τῶν γενιτσάρων. Πρὸς τοῦτο ἀνέμενεν εὐνοϊκὴν εὐκαιρίαν, διότι εἶχε νὰ ἀνταπεξέλθῃ οὐχὶ μόνον κατὰ τῶν ἐπαναστατικῶν διαθέσεων διαφόρων πασάδων τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον ἐξωτερικῶν περιπλοκῶν, ὡς ἐκ τῶν

Μαχμοὺτ Β'.

ὁποίων ἡ μεγάλη τουρκικὴ αὐτοκρατορία ἐφαίνετο κινδυνεύουσα νὰ καταρρεύσῃ. Ἐτήρει μὲν οὐδετερότητα, μόνη σχεδὸν αὐτὴ εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην κατὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους, ἀλλὰ πρόσφατοι ἦσαν αἱ ἐν Τιλσὶτ διαπραγματεύσεις τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ Α' περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας, ἤδη δὲ ἡ Γαλλία κατέβαλλε προσπαθείας, ὅπως παρασύρῃ τὴν Τουρκίαν μὲ τὸ μέρος της. Ἐν τούτοις χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς Ἀγγλίας ἡ Τουρκία διετήρησε τὴν οὐδετερότητά της καὶ τῷ 1812 συνῆψε μετὰ τῆς Ῥωσίας τὴν συνθήκην εἰρήνης τοῦ Βουκουρεστίου, διὰ τῆς ὁποίας ἀπεδίδετο εἰς τὴν Τουρκίαν ἡ Βλαχία καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Μολδαυΐας. Ἀλλ' ἡ συνθήκη αὕτη ἀφῆκε μεταξὺ Ῥωσίας καὶ Τουρκίας πολλὰ ζητήματα ἐκκρεμῆ, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀκόμη ἄλυτα κατὰ τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης τοῦ 1814—1815. Ὡς ἐκ τούτου, ὅταν ἀνεκινήθη εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο τὸ ζήτημα τῆς ἐγγυήσεως τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας σὲρ Ρόμπερτ Λίστον ἐδήλωσεν, ὅτι «δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ ἐγγύησις διὰ τὴν ἀκεραιότητα χώρας, τῆς ὁποίας δὲν εἶναι καθωρισμένα τὰ σύνορα». Ἐνῷ δὲ συνεζητεῖτο ἀκόμη τὸ ζήτημα τοῦτο μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Αὐστρίας, αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου διεκόπησαν συνεπείᾳ τῆς διαφυγῆς τοῦ Ναπολέοντος ἐξ Ἔλβας, οὕτω δὲ ἡ Τουρκία ἔμεινεν ἔξω τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας καὶ ἡ Ῥωσία διετήρησε τὰς ἀξιώσεις της περὶ εἰδικοῦ δικαιώματος ἐπεμβάσεως εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἐν τῇ τουρκικῇ ἐπικρατείᾳ Χριστιανῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐσωτερικοὶ κλονισμοὶ τῆς Τουρκίας ἐξηκολούθουν. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Βαχαβιτῶν τῆς Ἀραβίας ἐδέησε νὰ κατασταλῇ διὰ τῆς ἀποστολῆς στρατοῦ σημαντικοῦ ὑπὸ τοῦ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου Μωχαμὲτ Ἀλῆ. Τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν Σέρβων κατέπαυσε διὰ τῆς παραχωρήσεως αὐτονομιακοῦ καθεστῶτος, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἐξεδηλοῦντο αἱ ἐπαναστατικαὶ διαθέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις εἶχε βοη-

Digitized by Google

θήσει προηγουμένως τὸ κίνημα τοῦ Πασβάνογλου, πασᾶ τοῦ Βιδδινίου. Συγχρόνως ἤρχισαν αἱ προπαρασκευαὶ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, αἵτινες ἤγαγον εἰς τὴν ἵδρυσιν ἀνεξαρτήτου κράτους, ἐξασφαλισθεῖσαν μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου καὶ μετὰ τὴν ὀλεθρίαν διὰ τὴν Τουρκίαν ἔκβασιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1828—1829, καθ' ὃ ὁ ρωσικὸς στρατὸς προήλασε μέχρι πέραν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὁ Μαχμοὺτ ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὴν συνθήκην εἰρήνης τῆς Ἀδριανουπόλεως τῆς 2/14 Σεπτεμβρίου 1829, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ἐκείνης μέχρι τοῦ θανάτου του διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἰς μάτην ἀπεπειράθη ἐπανειλημμένως νὰ διαφύγῃ.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἡ βασιλεία τοῦ Μαχμοὺτ ἐσημειώθη καὶ δι' ἄλλων γεγονότων, τὰ ὁποῖα, ἐνῷ κατὰ βάθος καὶ οὐσιαστικῶς ἀπέβλεπον εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πασαδοκρατίας καὶ εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῆς ὅλης ἐξουσίας εἰς χεῖρας τοῦ σουλτάνου, παριστάνονται ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ξένων ἱστορικῶν ὡς μία σειρὰ νεωτεριστικῶν μεταρρυθμίσεων Νεωτερισμούς τινας εἰσήγαγε πράγματι ὁ Μαχμοὺτ ὁ Β', ὡς π. χ. τὴν ἀντικατάστασιν τῶν τέως καλυμμάτων τῆς κεφαλῆς, τῶν καβουκίων καὶ σαρικίων, διὰ τοῦ προηγουμένως ὑπὸ τοῦ Μωχάμμετ Ἀλῆ πασᾶ εἰς Αἴγυπτον εἰσαχθέντος ἐρυθροῦ φεσίου καὶ τοῦ παλαιοῦ καφτανίου διὰ τῆς σταμπουλίνας, ἥτις εἶχε κάποιαν ὁμοιότητα πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν ρεδιγκόταν. Ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν μόνον ἐπιφανειακαὶ ἐπιδείξεις. Τὸ κύριον μέλημα τοῦ Μαχμούτ, ὡς ἄλλως τε καὶ τῶν περισσοτέρων προκατόχων του, ἦτο ἡ ἀπολυταρχία, συνεπαγομένη τὸν περιορισμὸν τῆς ἐξουσίας τοῦ βεζύρου καὶ τῶν ὑπουργῶν, τοὺς ὁποίους ἐπί τινα καιρὸν κατήντησε νὰ ἀναβιβάζῃ καὶ καταβιβάζῃ κατὰ βούλησιν ὁ διαβόητος *Χαλὲτ* ἐφέντης (βλ λ.), ὑπάλληλος κατώτερος ἐκτελῶν χρέη ἰδιαιτέρου γραμματέως του καὶ ἀσκῶν μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἰδεῶν καὶ ἀποφάσεων τοῦ κυρίου του.

Εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος τούτου ἀπέβλεπε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Μαχμοὺτ ἀποφασισθεῖσα καὶ τῷ 1826 ἐκτελεσθεῖσα ἐξόντωσις τοῦ σώματος τῶν γενιτσάρων, τῶν ὁποίων θύματα εἶχον πέσει πολλοὶ τῶν προκατόχων του καὶ τελευταῖος ὁ ἐξάδελφός του Σελὶμ Γ'. Τὸ γεγονὸς ὅμως ἔσχε κατ' ἀρχὰς ὡς συνέπειαν τὴν στρατιωτικὴν ἐξασθένησιν τῆς Τουρκίας, καταδειχθεῖσαν κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1828—1829 καὶ κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀνταρσίαν τοῦ Μωχάμμετ Ἀλῆ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου, διότι ἡ εἰς τὸν Μόλτκε καὶ ἄλλους Γερμανοὺς ἀξιωματικοὺς ἀνατεθεῖσα διοργάνωσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τελεσφορήσῃ ταχέως.

Ὅταν ὁ Μωχάμμετ Ἀλῆ εἰσέβαλεν εἰς Συρίαν (1831) καὶ καταλαβὼν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἠπείλει ὁλόκληρον τὴν ἀσιατικὴν Τουρκίαν καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Μαχμοὺτ ἐζήτησε κατ' ἀρχὰς τὴν βοήθειαν τῆς Ἀγγλίας (1832), ἀρνηθέντος δὲ τοῦ Πάλμερστον ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ρωσίας. Ἐστάλη τότε ἓν ρωσικὸν σῶμα στρατοῦ εἰς Βέκκοζ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπεγράφη εἰς τὸ παρὰ τὸ ρωσικὸν στρατόπεδον περίπτερον τοῦ Χουνκιὰρ-Ἰσκελεσὶ ἡ ρωσοτουρκικὴ συμμαχικὴ συνθήκη τοῦ 1833, διὰ τῆς ὁποίας ἡ μὲν Ρωσία ὑπέσχετο εἰς τὴν Τουρκίαν βοήθειαν διὰ στρατοῦ καὶ στόλου πρὸς διατήρησιν τῆς πλήρους αὐτῆς ἀνεξαρτησίας, ἡ δὲ Τουρκία ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κλείῃ τὰ Δαρδανέλλια εἰς πᾶν πολεμικόν. Οὕτως ἡ Ρωσία μετέτρεπε τὸν Εὔξεινον εἰς ρωσικὸν λιμένα καὶ ἐπετύγχανε τὴν ἐπικράτησιν αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μαχμοὺτ ἐπεδίωκε νὰ κερδίσῃ τὴν εὔνοιαν καὶ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, συνάψας μετ' αὐτῶν ἐμπορικὰς συνθήκας ἐπὶ τῇ βάσει γενικοῦ δασμοῦ 3 % ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Μωχάμμετ Ἀλῆ, ὅστις εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ διατηρῇ τὸ σύστημα τῶν μονοπωλίων.

Ἡ προέλασις ὅμως τοῦ Αἰγυπτίου τοπάρχου εἰς Μικρὰν Ἀσίαν ἐσυνεχίζετο, ἐνῷ ὁ Μαχμούτ, βαρέως ἀσθενῶν, ἐξηκολούθει νὰ ἀρνῆται ἀγερώχως τὴν μεσολάβησιν τῶν Δυνάμεων, λέγων ὅτι προτιμᾷ ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον παρὰ νὰ μὴ ἐξοντώσῃ τὸν ὑποτελῆ του. Ἡ εἴδησις τῆς μεγάλης ἐν Νεσὶπ νίκης τοῦ Ἰβραχίμ, υἱοῦ καὶ ἀρχιστρατήγου τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, εὗρε τὸν Μαχμοὺτ ἀποθνήσκοντα. Ἐπὶ Μαχμοὺτ ἱδρύθη τὸ πρῶτον ἰατρικὴ σχολὴ ἐν Τουρκίᾳ, τῆς ὁποίας οἱ πρῶτοι καθηγηταὶ ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον Ἕλληνες. Ν. Μ.

— **Μαχμοὺτ - *Ἀφγανί*.** Ἀφγανὸς κατακτητής, γεννηθεὶς ἐν Κανδαχάρ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του κατήρτισε στρατὸν ἐκ Σουνιτῶν Μουσουλμάνων, εἰσέβαλεν εἰς Περσίαν καὶ καταλαβὼν τὴν τότε (1723) πρωτεύουσαν Ἰσπαχὰν συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν σάχην Χουσεῒν καὶ κατέλυσε τὴν κυριαρχίαν τῆς δυναστείας τῶν Σαφαβιτῶν, τῆς ὁποίας ἐδολοφόνησε μετὰ δύο ἔτη ἅπαντας τοὺς ἐπιζῶντας γόνους. Προσβληθεὶς ὅμως κατόπιν ὑπὸ παραδόξου νόσου, καθ' ἣν ἔτρωγε τὰς ἰδίας του σάρκας, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ἐξάδελφός του Ἐσρὲφ-Ἀφγανὶ τὸν ἐθανάτωσε (1726 μ.Χ.). Ν. Μ.

— **Μαχμοὺτ *Γαζνεβὶ (μπὲν - Σεμπουκτεκίν)*** Εἷς τῶν διασημοτέρων Τούρκων τὴν καταγωγὴν Μουσουλμάνων ἡγεμόνων τῆς Κεντρῴας Ἀσίας, ἱδρυτὴς τοῦ κράτους τῶν *Γαζνεβιδῶν* (Γαζνεβί ἐκ τῆς πρωτευούσης Γαζνί). Ἐγεννήθη τῷ 971 ἐκ πατρὸς Τούρκου ὀνόματι ***Σεμπουκτεκίν***, ἐπονομασθέντος κατόπιν ***Νάσιρ-οὺτ ντίν***, ὅστις ἀπὸ δοῦλος τοῦ Ἄλπ-Τεκίν, διοικητοῦ τῆς πρὸς τὸ Ἀφγανιστὰν περσικῆς χώρας τοῦ Χορασάν, ἔγινε διάδοχος τούτου, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα του.

Ὁ Μαχμοὺτ ἔλαβε μέρος ἀπὸ παιδικῆς σχεδὸν ἡλικίας εἰς τὰς πρὸς Β. καὶ Ν. ἐκστρατείας τοῦ πατρός του. Τῷ 994 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Σαμανίδου σάχου Νοὺχ Β' διοικητὴς τοῦ Χορασὰν μὲ τὸν τίτλον «Σέϊφ - οὺτ - νταουλὲ» (σπάθη τοῦ κράτους). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ὁ Μαχμοὺτ ἐπρότεινεν εἰς τὸν ἀδελφόν του *Ἰσμαὴλ* νὰ διανεμηθῶσι τὰς κτήσεις τοῦ πατρός των, ἀρνηθέντος δὲ ἐκείνου ὁ Μαχμοὺτ ἐξεστράτευσε κατ' αὐτοῦ. Νικήσας δὲ παρὰ τὴν ἐν τῷ σημερινῷ Ἀφγανιστὰν πόλιν Γαζνὶ καὶ αἰχμαλωτίσας τὸν ἀδελφόν του, ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν τοῦ Χορασὰν καὶ τῆς Γαζνί, γενόμενος οὕτως ἱδρυτὴς τοῦ κράτους τῶν Γαζνεβιδῶν καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Ἀββασίδου χαλίφου τῆς Βαγδάτης Καδὶρ τιμητικὸν μανδύαν (χιλὰτ) μὲ γράμμα ἀναγνωρίζον τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ τοὺς τίτλους «Γεμὶν - οὺτ - νταουλὲ» (=δεξιὰ χεὶρ τοῦ κράτους) καὶ «Ἐμὶν - οὺλ - μιλλὲτ» (=φρουρὸς τοῦ ἔθνους). Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Μαχμούτ, ἂν καὶ ἀνεξάρτητος, διετήρει κάποιαν ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ χαλίφου ὡς ἐπικυριάρχου, ἐξωτερικευμένη καὶ εἰς τὰ νομίσματά του, τὰ ὁποῖα ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦ χαλίφου καὶ τὸ ἰδικόν του μὲ τοὺς τίτλους του. Ἐπωφελούμενος δὲ τῆς ἀδυναμίας τοῦ τέως κυριάρχου αὐτοῦ κράτους τῶν Σαμανιδῶν τῆς Περσίας, ὁ Μαχμοὺτ ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ πρὸς τὰ Α. τῆς Περσίας, ὡς καὶ πρὸς τὰς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς δυναστείας τῶν Βουιδῶν περσικὰς χώρας τοῦ Φὰρς καὶ τοῦ Ἰράκ. Πολεμῶν διηνεκῶς ἐκυρίευσεν ὁλόκληρον τὸ Ἀφγανιστὰν καὶ τὸ Βελουχιστὰν καὶ στραφεὶς πρὸς Β. ἐξετάθη πρὸς τὴν Ὑπερωξόνειον χώραν (Μαβὲρ - ὰν - νὲχρ) καὶ τὴν Χωρασμίαν.

Οἱ ὑπὸ τοῦ χαλίφου ἀπονεμηθέντες εἰς αὐτὸν τίτλοι τὸν παρώτρυναν εἰς τὸ νὰ διαδώσῃ τὸν ἰσλαμισμὸν εἰς τὰς Ἰνδίας. Κατὰ τὸ ἔτος 1000 ἐπεχείρησε τὴν πρώτην του ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς χώρας ταύτης, τῷ δὲ 1001 διέβη τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν καὶ ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Τζαϊπάλ, ρατζᾶ τῆς Λαχώρης, τὸν ὁποῖον ἐνίκησε, λαβὼν τότε τὸν τίτλον *γαζῆ* (=νικητὴς τῆς πίστεως). Δέκα ἐννέα ἄλλας ἐκστρατείας ἐπεχείρησε κατόπιν κατὰ τῶν Ἰνδιῶν, κυριεύσας τὴν Λαχώρην, τὴν Δελχὶ καὶ ἄλλας πόλεις, προχωρήσας μέχρι τοῦ Δεκκὰν καὶ διαδώσας ἐκεῖ τὸν ἰσλαμισμόν. Μετέτρεψε τότε πολλοὺς ἰνδικοὺς ναοὺς εἰς τζαμία καὶ ἀπέστειλε τὰ κειμήλια αὐτῶν εἰς Μέκκαν καὶ Μεδίναν ὡς καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἰδικοῦ του κράτους, τὴν Γαζνί. Ἀπηγόρευσε διάφορα ἀπάνθρωπα ἰνδικὰ ἔθιμα, ὡς τὴν καῦσιν τῆς χήρας μετὰ τοῦ νεκροῦ τοῦ συζύγου της καὶ ἐνεθάρρυνε τὴν μουσουλμανικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν περσικὴν φιλολογίαν. Χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξίν του συνέθεσεν ὁ διάσημος Πέρσης ποιητὴς Φιρδουσὶ τὴν «Βίβλον τῶν βασιλέων» («Σαχναμέ»). Ἀπέθανε τῷ 1030 ἐν Γαζνί. Ν. Μ.

— **Μαχμοὺτ *Ἐκρὲμ βέης*.** Τοῦρκος ποιητὴς (βλ λ. *Ἐκρὲμ* βέης Μαχμούτ).

— **Μαχμούτ, *Μιρζᾶ - Σουλτάν*.** Δισέγγονος τοῦ Ταμερλάνου, βασιλεύσας ἐπὶ δύο μόνον μῆνας εἰς τὴν Ὑπερωξόνειον (τὴν πέραν τοῦ Ὤξου) χώραν, τὴν ἀραβιστὶ καλουμένην *Μαβὲρ-ὰν-νεχρ*. Ἀπέθανε τῷ 1494 μ. Χ. Ν. Μ

— **Μαχμοὺτ *Μουχτὰρ πασᾶς*.** Τοῦρκος στρατιωτικός, υἱὸς τοῦ κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877—1878 διακριθέντος στρατηγοῦ καὶ κατόπιν στρατάρχου καὶ μεγάλου βεζύρου *Γαζῆ Ἀχμὲτ Μουχτὰρ πασᾶ*. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1867, ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Πέραν λύκειον τοῦ Γαλατᾶ-Σαράϊ καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν Παγκαλτίου, κατόπιν δὲ ἐν Γερμανίᾳ, καταταγεὶς τῷ 1887 ὡς σημαιοφόρος εἰς τὸ 2ον σύνταγμα τῆς φρουρᾶς καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τοῦ Μέτζ. Τῷ 1893 ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τουρκικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 ὁ σουλτᾶνος Ἀβδοὺλ Χαμὶτ ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατὸν τῆς ἐκστρατείας, ἐκεῖνος ὅμως ἀπῆλθεν αὐτοβούλως εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου καὶ ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Διεκρίθη ἰδίως ἐπὶ κεφαλῆς ἴλης ἱππικοῦ κατά τινα τολμηρὰν ἐπέλασιν παρὰ τὸ Βελεστῖνον. Ἀπολέσας κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τὸν ἵππον του, ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα πεζός, ἀλλ' ἀπέτυχε, διότι οἱ Τοῦρκοι ἱππεῖς δὲν ἦσαν ἐξησκημένοι εἰς συστηματικὰς ἐπελάσεις καὶ διότι οἱ Ἕλληνες ἀντέταξαν κρατερὰν ἀντίστασιν. Κατὰ τὴν μάχην τῆς Φαρσάλου κατώρθωσε ν' ἀνασυντάξῃ καὶ ὁδηγήσῃ πάλιν εἰς ἐπίθεσιν ἓν ὑποχωροῦν τουρκικὸν σῶμα, μετὰ δὲ τὴν μάχην τοῦ Δομοκοῦ αὐτὸς ὑπὸ ἰδίαν του εὐθύνην κατεδίωξε τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν πρὸς τὴν Λαμίαν. Νυμφευθεὶς τὴν πλουσίαν Αἰγυπτίαν πριγκίπισσαν Νιμέτ, διήρχετο κατόπιν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν βίον τῶν ἐπὶ Χαμὶτ ἀπρακτούντων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν, ὑπηρετῶν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ πεζικοῦ.

Κατὰ τὴν νεοτουρκικὴν μεταπολίτευσιν τοῦ Ἰουλίου 1908 εὑρέθη διοικητὴς τοῦ 1ου σώματος στρατοῦ καὶ παρέμεινε τοιοῦτος ὑπὸ τὸ νεοτουρκικὸν καθεστώς. Κατὰ τὴν ἀντεπανάστασιν τῶν ἀντιδραστικῶν τῇ 31ῃ Μαρτίου 1909 ὁ ὑπ' αὐτὸν στρατὸς ἐστασίασε κατὰ τῶν φιλελευθέρων ἀξιωματικῶν, ὁ δὲ Μαχμοὺτ Μουχτὰρ εὑρεθείς, ὡς βεβαιοῦσιν οἱ φίλοι του, ἀπέναντι τῆς διστακτικῆς στάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, διέφυγεν εἰς Ἀθήνας, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐπικράτησιν τῶν Νεοτούρκων. Κατὰ τὴν μετὰ δύο μῆνας γενομένην ἀναθεώρησιν τῶν προβιβασμῶν ὑπεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ ὑποστρατήγου εἰς συνταγματάρχην καὶ διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς (βαλῆς) Σμύρνης. Βραδύτερον ἐκλήθη ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν εἰς τὸ ὑπουργεῖον Χακκῆ πασᾶ καὶ ἐπροβιβάσθη πάλιν εἰς τὸν βαθμὸν ὑποστρατήγου. Ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἀνοργανώσεως τοῦ τουρκικοῦ στόλου, παραγγείλας πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ πρῶτον τουρκικὸν δρέδνωτ, τὸ «Ρεσαδιέ». Τῷ 1911 πεσόντος τοῦ ὑπουργείου Χακκῆ πασᾶ, ἀπεχώρησε τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ Μαχμοὺτ Μουχτάρ. Ἀλλὰ τῷ 1912, ἀνατραπέντος τοῦ νεοτουρκικοῦ καθεστῶτος καὶ σχηματισθείσης κυβερνήσεως συντηρητικῶν ὑπὸ τὸν πατέρα του, διωρίσθη αὖθις ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, κατὰ δὲ τὴν κήρυξιν τοῦ α' Βαλκανικοῦ πολέμου ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ 3ου σώματος στρατοῦ, εὑρισκομένου εἰς Σαράντα-Ἐκκλησίας, ἤτοι εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἐπιχειρήσεων. Τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ σώματος τούτου, συμμετασχόντος εἰς ὅλας τὰς μάχας μέχρι Τσατάλτζας, περιγράφει ὁ ἴδιος εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ διοίκησίς μου κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912» σύγγραμμά του, ἐκδοθὲν τουρκιστί, γαλλιστὶ καὶ γερμανιστί. Ἐκθέτει τὴν ἀπελπιστικὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο τὸ σῶμα τοῦτο, καὶ τὴν ἀκαταστασίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διεξήγοντο αἱ ἐπιχειρήσεις. Τραυματισθεὶς τότε κατά τινα ἀναγνώρισιν ἐπὶ κεφαλῆς ἀνιχνευτικοῦ ἱππικοῦ ἀποσπάσματος, μετηνέχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατόπιν διωρίσθη πρέσβυς ἐν Βερολίνῳ, ὅπου τὸν εὗρε καὶ ὁ Παγκόσμιος πόλεμος, μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου δὲν ἐπανῆλθεν εἰς Τουρκίαν, ὡς μὴ ἀπολαύων τῆς εὐνοίας τοῦ κεμαλικοῦ καθεστῶτος, τὸ ὁποῖον μάλιστα τὸν παρέπεμψεν εἰς δίκην διά τινα σύμβασιν μετὰ τοῦ οἴκου Ἄρμστρογκ περὶ ἐγκαταστάσεως ναυπηγείων καὶ μεγάλης δεξαμενῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω ἀνσφερομένου συγγράμματος ἔγραψε καὶ ἄλλα ἔργα, ἐξ ὧν ἐξεδόθη γαλλιστὶ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Événements d'Orient 1862—1907». Ἂν καὶ ἐθεωρεῖτο ἀνέκαθεν γερμανόφιλος, εἰς τὸ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον γαλλιστὶ ἐκδοθὲν ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «La Turquie, l'Allemagne et l'Europe» ἐπικρίνει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν εἴσοδον τῆς Τουρκίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας, ἀποκαλύπτων μάλιστα ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου συνεβούλευσε τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν νὰ συνάψῃ χωριστὴν εἰρήνην καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οὐδετερότητά της.

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— **Μαχμοὺτ *Νεδὶμ πασᾶς*.** Πρωθυπουργὸς τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Ἀζίζ. Ἐγεννήθη τῷ 1818 ἐκ πατρὸς Νετζὶπ πασᾶ βαλῆ τῆς Βαγδάτης, εἰσῆλθε δὲ καὶ ὁ ἴδιος νεώτατος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ κατέλαβε διαφόρους ἀνωτέρας θέσεις. Ἐπροβιβάσθη εἰς τὸν βαθμὸν βεζύρου πασᾶ, διετέλεσε βαλῆς Συρίας, Σμύρνης καὶ Τριπόλεως τῆς Ἀφρικῆς καὶ κατόπιν ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διασήμου Ἀαλῆ πασᾶ διωρίσθη τῷ 1871 μέγας βεζύρης, παυθεὶς τῷ 1872 καὶ ἀναδιορισθεὶς τῷ 1875, ὅτε παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχὴν ὀκτὼ μόνον μῆνας. Ὡς τοιοῦτος ἀπέλαυε τῆς εὐνοίας τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ-Ἀζίζ, πρωτοστατήσας κατὰ τὴν ἀναστολὴν τῆς πληρωμῆς τῶν τοκομεριδίων τοῦ τουρκικοῦ δημοσίου χρέους. Ἀκολουθῶν φιλόρρωσον πολιτικὴν καὶ διατελῶν τελείως ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ τότε πρέσβεως τῆς Ρωσίας Ἰγνάτιεφ, ἀπεκαλεῖτο ἐμπαικτικῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν ξένων διπλωματῶν «Νεδίμωφ» ἢ «Μαχμούδωφ». Ἐπὶ Ἀβδοὺλ Χαμὶτ διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ θανάτου του (1883). Ἦτο καὶ ποιητής.

Ν. Μ.

— **Μαχμοὺτ *πασᾶς*.** Πρωθυπουργὸς τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ. Ἦτο

Digitized by Google

κατ' ἄλλους μὲν Κροάτης, κατ' ἄλλους δὲ υἱὸς Ἕλληνος καὶ Σερβίδος. Τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα ἦτο *Μιχάλογλους*, ἀλλὰ δὲν κατήγετο ἐκ τοῦ διασήμου Κιοσὲ-Μιχάλη. Συλληφθεὶς εἰς νεαρωτάτην ἡλικίαν αἰχμάλωτος, ἀνετράφη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σουλτάνου Μουρὰτ Β' (1421—1451), προσκολληθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ διαδόχου Μωάμεθ, τοῦ ὁποίου ἐγένετο καὶ σύγγαμβρος, νυμφευθεὶς τὴν μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Τζιχὰν πασᾶ, τοῦ Ζαγανοῦ τῶν Βυζαντινῶν. Ἀνελθόντος δὲ τούτου τὸν θρόνον διωρίσθη ὁ Μαχμοὺτ ἀξιωματικὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν γενιτσάρων. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διωρίσθη τῷ 1454 μέγας βεζύρης, ἀντικαταστήσας τὸν ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τοιοῦτον Καρᾶ-Χαλὶλ Τζενδερελῆ, κατηγορηθέντα ὡς φίλον τῶν Ἑλλήνων. Διετέλεσε καὶ ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ κατὰ τὰς ἐναντίον τῆς Βοσνίας καὶ Οὐγγαρίας ἐκστρατείας, καὶ κατόπιν ἐκυρίευσεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στόλου τὴν Λέσβον. Παυθεὶς τῷ 1469 διωρίσθη ἀρχιναύαρχος καὶ ἀπεστάλη τῷ 1471 κατὰ τῆς Εὐβοίας, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσε. Τῷ 1472 διωρίσθη ἐκ νέου μέγας βεζύρης, ἀλλ' ἐπαύθη μετὰ δύο ἔτη καὶ ἐθανατώθη, διαβληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του. Ἵδρυσε πολλὰ κοινωφελῆ ἱδρύματα, μεταξὺ δὲ ἄλλων ἓν τζαμίον ἐν Σόφιᾳ τῆς Βουλγαρίας. Αὐτὸς ἔκτισε καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει φερώνυμον τζαμίον εἰς κεντρικώτατον μέρος τῆς πόλεως, μεταποιήσας ὀρθόδοξον ναόν. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐδόθη εἰς ὁλόκληρον τὸ πέριξ τμῆμα τῆς πόλεως. Ν. Μ.

—Μαχμοὺτ *πασᾶς*, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Σογὰν-γεμέζ***. Καπετὰν πασᾶς τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Μαχμοὺτ Α'. Ἀπέθανεν ἐν Μυτιλήνῃ τῷ 1746. Ν. Μ.

—Μαχμοὺτ *πασᾶς* ***(Τοπτζῆ-μπασῆ-ζαδέ)***. Καπετὰν πασᾶς τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Ἀβδοὺλ-Μετζὶτ (1839—1861). Ἦτο ἀρχιναύαρχος, ὅτε τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς κηρύξεως τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου (30 Νοεμβρίου 1853) ἰσχυρὸς στόλος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ναχίμωφ, εἰσπλεύσας εἰς τὸν λιμένα τῆς Σινώπης, κατεναυμάχησε καὶ ἐπυρπόλησε τὸν ἐκεῖ ναυλοχοῦντα τουρκικὸν στόλον. Παυθεὶς τότε παρεπέμφθη εἰς δίκην καὶ ἐξωρίσθη εἰς Μπολού. Ἀπέθανε τῷ 1857 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦτο ἀγράμματος. Ν. Μ.

—Μαχμοὺτ *Σάχ*. Γενάρχης τῆς εἰς τὰς περσικὰς ἐπαρχίας Φὰρς καὶ Ἰρὰκ κατὰ τὸν ΙΔ' μ. Χ. αἰῶνα ἡγεμονευσάσης δυναστείας τῶν Ἰνζουγιάν. Ν. Μ.

— Μαχμοὺτ-*Σάχ*. Ὄνομα δύο ἡγεμόνων τῆς ἐν Δεκὰν τῶν Ἰνδιῶν ἡγεμονευσάσης δυναστείας τῶν Μπεχμενιὰν (ὁ πρῶτος 1329—1348 καὶ ὁ δεύτερος 1485—1521 μ. Χ.). Τὸ αὐτὸ ὄνομα φέρουν καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες ἄλλων χωρῶν τῶν Ἰνδιῶν, ἡγεμονεύσαντες περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχήν. Ν. Μ.

— Μαχμοὺτ *Σὰχ* Σάχης τῆς Περσίας, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ γενάρχου τῆς δυναστείας τῶν Μουζαφφεριδῶν Μουμπαρὶζ-ἐτ-ντὶν Μωχαμμὲτ μπὶν-Μουζαφφέρ. Συνωμόσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐξεθρόνισε τὸν πατέρα του Σὰχ-Σετζᾶ καὶ κατόπιν ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος εἰς τὸ Ἰρὰκ-Ἀτζεμί. Ἀπέθανε τῷ 1375 μ. Χ. Ν. Μ.

— Μαχμοὺτ *Σελτζουκί*. Ἕβδομος σουλτᾶνος τῶν Σελτζουκιδῶν τῆς Περσίας, υἱὸς τοῦ Μαλὲκ-Σάχ, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1118 μέχρι τοῦ 1131. Ν. Μ.

— Μαχμοὺτ *Τζελαλεντὶν πασᾶς*. Ὁ τελευταῖος Ὀθωμανὸς γενικὸς διοικητὴς Κρήτης (1891—1894). Πρὸ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς γενικοῦ διοικητοῦ εἶχεν ἀποσταλῆ πολλάκις εἰς Κρήτην, κατὰ πρῶτον μὲν τῷ 1867 ἵνα, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ βεζίρου Ἀαλῆ πασᾶ, συντάξωσι τὸν ὀργανικὸν νόμον τῆς νήσου, εἶτα δὲ τῷ 1889, κατὰ τὴν ἐπὶ διοικήσεως τοῦ Σαρτίνσκη ἐπαναστατικὴν κίνησιν, ὅπως συμβιβάσῃ δῆθεν τὰ διεστῶτα, ὅτε καὶ ἀπέτυχε. Κατ' αὐτοῦ, διοικητοῦ ὄντος, ἐγένετο δολοφονικὴ ἀπόπειρα ὑπὸ Χριστιανῶν συνωμοτῶν, ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ὁποίαν ἀντικατεστάθη, διορισθέντος διοικητοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου Καραθεοδωρῆ. ΕΡ. Μ.

Μαχμοὺτ-ἀντὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία χθαμαλῆς νησῖδος ἐγγύτατα τῆς ἀκτῆς τοῦ λιμένος Ἀλεξανδρείας, ἣν ἐκάλυψε συνενῶσαν αὐτὴν πρὸς τὴν ἀκτὴν τὸ κρηπίδωμα *Μαχμουδιέ*. Σ. Ε. Λ.

— Μαχμοὺτ *Βρύση [Γεωγρ.]*. Τοπωνύμιον ἐν τῇ περιφερείᾳ Σερβίων τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἔνθα μικρὸν ἕλος.

Μαχμουτλῆ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τριῶν χωρίων τοῦ νομοῦ Σερρῶν, τὰ ὁποῖα μετωνομάσθησαν εἰς *Τριανταφυλλιές*, *Πηγαδούλι* καὶ *Πολύβρυσον* (βλ. λ.).

Μαχμούτμπεη *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Λακωνίας χωρίου *Ἀμύκλαι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μαχνό, *Νέστωρ Ἰβάνοβιτς*. Ρῶσος ἀναρχικός, καταγόμενος ἐξ ἀγροτῶν (1889—1922). Ἀναμειχθεὶς ἀπὸ τοῦ 1905 εἰς τὴν ἀναρχικὴν κίνησιν, κατεδικάσθη τῷ 1908 εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα, ἐπὶ τρομοκρατικῇ ἀποπείρᾳ. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ τσαρικοῦ καθεστῶτος, κατὰ τὸ 1917, ἀπηλευθερώθη καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἐθελοντικοῦ σώματος ἠγωνίσθη ἐν Οὐκρανίᾳ κατὰ τοῦ Ντενίκιν καὶ τοῦ Βράγκελ. Τῷ 1921 ὅμως, ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς μπολσεβίκους, οἱ ὁποῖοι κατεπολέμουν τοὺς ἀναρχικοὺς ὡς διαλυτικὰ στοιχεῖα, καὶ τεθεὶς ἐκτὸς νόμου κατέφυγεν εἰς Ρουμανίαν, ὅπου ἐτέθη ὑπὸ περιορισμόν, εἶτα εἰς Ἀμερικήν, ὅπου ἔκαμε διαλέξεις περὶ τοῦ ἀναρχισμοῦ καὶ τέλος εἰς Παρισίους.

μάχομαι διεξάγω μάχην, ἔρχομαι εἰς χεῖρας, ἀγωνίζομαι ἐν συμπλοκῇ: «ὁ στρατὸς *μάχεται* ἀπὸ τῆς πρωΐας,— νικηφόρως,— ἀπεγνωσμένως», «—κατὰ τῶν Περσῶν» ἢ «—πρὸς τοὺς Πέρσας», «—ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος» ‖ καθόλου, διεξάγω ἀγῶνα, ἀγωνίζομαι, καταβάλλω προσπαθείας: «*μάχεται* κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ, — ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, — ὑπὲρ τῆς ἀληθείας» ‖ δημοτ., μισῶ, ἐχθρεύομαι, ἔχω ἀντιπάθειαν κατά τινος: «*μὲ μάχεται ὁ δάσκαλος*» ‖ ἰδιωματ., ἐπὶ φαγητοῦ καὶ ποτοῦ καθόλου: «*τὰ μάχομαι πολὺ τὰ σταφύλια, — τὸ φρούτα*», «*τὸ μάχεται πολὺ τὸ γλυκὸ κρασί*».

Μαχομία, ἢ *Μεχομία [Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς ΝΔ. Βουλγαρίας, 40 χλμ. ΒΔ. τοῦ Νευροκοπίου. Κάτ. 4.178.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἡ *Μαχομία* κατέστη πασίγνωστος λόγῳ τῶν παρ' αὐτὴν ἀγώνων ἐναντίον τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τῆς 7ης ἑλληνικῆς μεραρχίας, κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913. Ἡ πόλις αὕτη κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν 9ην Ἰουλίου, ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τὴν 16ην καὶ τέλος κατελήφθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν 18ην Ἰουλίου 1913, εὑρεθεῖσα τοιουτοτρόπως κατὰ τὴν ἀνακωχὴν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Ἑλλήνων. Ν. Θ. Κ.

μαχονία (ἡ) (Machonia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βερβεριδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῶν χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, ὧν τινα καλλιεργοῦνται ὡς κοσμητικά. Δ. Ν. Π.

Μαχόνυ (Mahony), ***Φραγκῖσκος-Σίλβεστρος***. Ἰρλανδὸς εὐθυμογράφος (1804—1866). Ἀνῆκεν εἰς τὸ τάγμα τῶν ἰησουϊτῶν, ἀλλ' ἀποκλεισθεὶς ἀπ' αὐτοῦ εἰργάσθη ἔκτοτε ἐν Ρώμῃ καὶ Παρισίοις ὡς ἀνταποκριτὴς πολλῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, ἐν οἷς τὸ «Daily News» (1846—1847), τὸ «The Globe» κλπ. Ἰδιαιτέρως ἀξιομνημόνευτοι εἶναι αἱ εἰς τὸ περιοδικὸν «Fraser's Magazine» δημοσιευθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Πάτερ Πράουτ* (Father Prout), εἰς τὰς ὁποίας μὲ πολὺ πνεῦμα καὶ εἰρωνείαν περιγράφει διάφορα ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν ζωὴν ἑνὸς καθολικοῦ ἐφημερίου. Χ. Δ.

μάχος (ὁ) (Machus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βαλεριανοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐνιαυσίους μὲ φύλλα ἀντίθετα, σπαθοειδῆ, χονδρά, μαλακὰ πράσινα καὶ ἄνθη μικρὰ λευκὰ ἢ ὑποκυανᾶ κατὰ σκιάδια καταληκτικὰ διατεταγμένα. Φύεται ἐν ἀφθονίᾳ εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, εἰς τοὺς ἀγροὺς ἢ τοὺς ἀμπελῶνας. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότερον εἶναι ὁ *μάχος ὁ κοινὸς* (Machus vulgaris), ὅστις σπείρεται ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ θέρους μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ χειμῶνος. Τὰ φύλλα του χρησιμοποιοῦνται ὡς λαχανικόν. Δ. Ν. Π.

Μάχος ὁ κοινός.

Μαχὸς *[Γεωγρ.]*. Παραφυὰς τοῦ ὄρους Κρικέλου ἐν τῇ νήσῳ Ἀμοργῷ. Ι. Σ. Σ.

Μάχου *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἠλείας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Μυρτουντίων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 406. Χ. Δ.

Μαχοὺ (Mahu) ***(σημεῖον τοῦ —)***. Διὰ τοῦ οὕτω καθοριζομένου σημείου κατορθοῦται ἡ ἀκριβὴς διάγνωσις μεταξὺ τῆς φλεγμονῆς τοῦ γναθιαίου κόλπου καὶ τοῦ ἁπλοῦ ἐμπυήματος τοῦ αὐτοῦ κόλπου, ὀφειλομένου εἰς τὴν ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ κόλπου ἔκχυσιν πύου προερχομένου ἐξ ἄλλης προελεύσεως. Στηρίζεται δὲ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπὶ τῆς χωρητικότητος τοῦ κόλπου ἐν περιπτώσει κολπίτιδος τῆς γνάθου. Μ. Ν. Κ.

μαχουρέα (ἡ) (Mahurea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταγονοφοριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *μαχουρέα ἡ ἀμερικανικὴ* (Mahurea americana), ἰθαγενὴς τῆς Γουϊάνας, ἥτις καλλιεργεῖται διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρποὺς της. Δ. Ν. Π.

Μαχοῦρες (οἱ) *['Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τὰ Α. τῆς Μαυριτανίας Καισαρηνσίας πρὸς Ν. τῶν Βανιούρων. Α. Θ. Σ.

Μαχούσιοι (οἱ) *['Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ἐν Μαυριτανίᾳ Καισαρηνσίᾳ, πρὸς Α. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Χυλιμὰθ ποταμοῦ (νῦν Chétif). Α. Θ. Σ.

Μὰχ-πεῖκερ. Ἑλληνὶς τὸ γένος σουλτάνα τῆς Τουρκίας, γνωστὴ ἐπίσης καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κιοσέμ* (βλ. λ.).

Μαχρᾶτται (οἱ), ἢ ***Μαράθοι***. Ἰνδικὸς λαὸς κατοικῶν τὰς Κεντρικὰς Ἰνδίας ἀπὸ τοῦ Γκβαλιὸρ μέχρι τοῦ Γκόα. Ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 6.500.000 ἄτομα καὶ εἶναι Βραχμᾶνοι τὸ θρήσκευμα. Ἀσαφῆ εἶναι τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς των, φαίνεται ὅμως ὅτι ἦλθον εἰς τὰς Ἰνδίας πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Μαχμοὺτ Γαζνὶ κατέκτησε μετὰ τῶν μωαμεθανικῶν ὀρδῶν του τὰς ἰνδικὰς χώρας, δηλαδὴ πρὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Ὁ πραγματικὸς ἱδρυτὴς τοῦ κράτους τῶν Μαράθων ἦτο ὁ Σιβατζῆ Μχόνσλα (1627—1680). Οὗτος κατώρθωσε νὰ ἀναγκάσῃ διαδοχικῶς τοὺς ἄλλους ἀρχηγοὺς νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἐπικυριαρχίαν του καὶ ἔπειτα ποιούμενος χρῆσιν τῶν στρατιωτικῶν των δυνάμεων νὰ καθυποτάξῃ μέγα μέρος ἐδάφους τῆς χώρας τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Ντελχί. Τῷ 1664 ἀνεκηρύχθη μαχαραγιὰς τοῦ Κονκάν. Τοῦτον διεδέχθη, τῷ 1680, ὁ υἱός του Σεμπατζῆ, ὅστις μετὰ ἐννέα ἔτη συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Ἀουραγγζέμπ. Μετὰ ταῦτα ἤρχισε περίοδος πολιτικῆς ἀνωμαλίας καὶ σὺν αὐτῇ ἡ παρακμὴ τοῦ κράτους τῶν Μαχραττῶν. Ὁ διάδοχος τοῦ Σεμπατζῆ ἦτο ἁπλοῦς τιτλοῦχος μονάρχης. Ἡ διακυβέρνησις τῆς χώρας περιῆλθεν εἰς τὸν πρωθυπουργὸν (πεσβά), ἀξίωμα τὸ ὁποῖον κατέστη κληρονομικόν. Οἱ πεσβὰ ἦσαν Βραχμᾶνοι τὴν θρησκείαν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐσχηματίσθησαν μαχραττικὰ κράτη τὸ *Μπαρόντα*, τὸ *Γκβαλιόρ*, ἡ *Ἰνδόρη*, ἡ *Ναγκπούρ*, καὶ αἱ κτήσεις τοῦ *Πεσβά*. Ὅταν τῷ 1739 ὁ Ναδὶρ Σάχης εἰσέβαλεν εἰς τὸ κράτος τοῦ Ντελχί, οἱ πεσβὰ ἐνόμισαν πρόσφορον τὸν χρόνον, ὅπως καταλάβωσι νέα ἐδάφη ἀπὸ τοῦ Μογγόλου αὐτοκράτορος. Τῷ 1761 ὅμως ἡττήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ Σάχου, ἡγεμόνος τοῦ Ἀφγανιστάν, κατὰ τὴν ἐν Πανιπὰτ μάχην. Τῷ 1779 ἤρχισαν οἱ μεταξὺ τῶν Μαχραττῶν καὶ τῶν Ἄγγλων πόλεμοι (ὁ πρῶτος τῷ 1779—1780, ὁ δεύτερος τῷ 1803 καὶ ὁ τρίτος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1816 καὶ 1818). Οἱ Ἄγγλοι κατώρθωσαν νὰ καταλάβωσι πολλὰ ἐδάφη. Τῷ 1817 ὁ Μαχραττικὸς πεσβὰ ἡνώθη μετὰ τῶν δυνάμεων τῆς Ναγκπούρ καὶ Ἰνδόρης ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, ἀλλ' ἡττήθη, καὶ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ προσάρτησις τῶν κτήσεών του εἰς τὸ βρεττανικὸν κράτος τῆς Βομβάης. Βραδύτερον προσηρτήθησαν εἰς αὐτὸ καὶ τὰ κράτη Ναγκπούρ καὶ Ἰνδόρη. Γ. Ι. Β.

Μαχραττικὴ (ἡ), ἢ ***Μαραθικὴ*** *[Γλωσσολογ.]*. Ὀνομάζεται οὕτω μία ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων (λατινικῆς ἢ ἰνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς) γλωσσῶν τῶν συγχρόνων Ἰνδῶν, ἡ ὁποία μετὰ τῆς Βεγγαλικῆς, Χινδικῆς, Κασμιρικῆς, Νεπαλικῆς κλπ. προῆλθεν ἐκ τῆς μακρᾶς ἐξελίξεως τῆς ἀρχαίας Πρακριτικῆς, ἥτις ἀφ' ἑτέρου ἀπετέλει νεωτέραν μορφὴν τῆς παλαιοτάτης Ἰνδικῆς, ἤτοι τῆς Βεδικῆς καὶ Σανσκριτικῆς. Ἡ Μαχραττικὴ ἀνήκει εἰς τὴν δυτικὴν ὁμάδα τῶν νεοϊνδικῶν γλωσσῶν, ἥτις περιλαμβάνει καὶ τὴν Γουϊατικὴν καὶ τὴν Σινδικὴν ἢ Σινθικήν, καὶ ὁμιλεῖται εἰς εὐρεῖαν περιφέρειαν, ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς Γόας καὶ Βομβάης (ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Ἰνδοστὰν) μέχρι τοῦ κέντρου περίπου τοῦ μεγάλου ὀροπεδίου τοῦ Δεκάν. Τὰ παλαιότερα μνημεῖα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος γλώσσης, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς ὄργανον πλουσίας λογοτεχνίας, ἀνέρχονται μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος μ. Χ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Bloch*, La formation de la langue marathe (Paris 1914—1919). —*J. Beames*. A comparative Grammar of the modern aryan languages of India (I—III, London 1872—1879),— *G. Grierson*, The languages of India (Calcutta 1903). Γ. Π. Α.

Μάχρυες (οἱ) *['Ἀρχ.]*. Λιβυκὸς λαὸς κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τὰ Ν. τῆς Νουμιδίας ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης τῆς Τριτωνίδος λίμνης (νῦν Chott-el-Djerid), ὁ αὐτὸς μὲ τοὺς *Μάχλυας* τοῦ Ἡροδότου. Α. Θ. Σ.

Μαχσόρ' βλ. *Μαχζόρ*.

Μάχσουντ (Mahsud) *[Γεωγρ.]*. Ὑποδιαίρεσις τῆς Ἀφγανικῆς φυλῆς τῶν *Πάταν*, οἰκοῦσα τὸ Ν. Βεζιριστὰν παρὰ τὰ ΒΔ σύνορα τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν. Ἡ χώρα αὐτῶν εἶναι ὀρεινή, ἐκτεινομένη μεταξὺ Τότσι καὶ Γκομάλ, καλυπτομένη ὑπὸ ὀρέων, ὀροπεδίων, κοιλάδων κλπ. Εἶναι φιλοπόλεμοι, ὠργανωμένοι κατὰ στρατιωτικὸν τρόπον, ὁμιλοῦσι δὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ Βεζιριστάν. Τῷ 1917—1921 ἐξεδηλώθη μεταξὺ τῶν Μάχσουντ σοβαρὸν στασια-

Digitized by Google

στικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον μετὰ πολλῆς δυσκολίας κατώρθωσαν νὰ καταπνίξωσιν οἱ Ἄγγλοι. Χ. Δ.

Μάχυνοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Λαὸς τῆς Β. Ἀφρικῆς ἐν Νουμιδίᾳ, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον πρὸς Β. τῶν Μαχλύων, μέχρι τῆς Μικρᾶς Σύρτεως. Πιθανῶς εἶναι οἱ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναφερόμενοι *Μάξυες*. Α. Θ. Σ.

μάχωμα (τό)· ἰδιωματ. Κρήτ., ὁ ἀποκλεισμὸς εἰς στενὸν μέρος, ὁπόθεν εἶναι δύσκολος ἢ ἀδύνατος ἡ ὑποχώρησις. Ι. Δ. Μ.

Μάχων. Ἀρχαῖος κωμικὸς ποιητὴς ἀνήκων εἰς τὴν καλουμένην νέαν κωμῳδίαν. Κατήγετο ἐκ Κορίνθου ἢ ἐκ Σικυῶνος, ἀλλ' ἔζησεν ἐπὶ ἔτη μακρὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐκ τῶν ἔργων του δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἐλάχιστα ἀποσπάσματα ἀναφερόμενα εἰς δύο κωμῳδίας, ὧν ἡ μὲν ἔφερε τὸν τίτλον «Ἐπιστολή», ἡ δὲ «Ἄγνοια». Εἶχε γράψει ἐν ἰαμβικοῖς τριμέτροις καὶ «Χρείας» ἤτοι χρήσιμα πράγματα, ἐν αἷς διηγεῖτο διάφορα σκανδαλώδη ἀνέκδοτα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ζωὴν τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Τὰ ἀποσπάσματα τῶν κωμῳδιῶν του παρὰ Meineke (Fragm. Comic. Graec. IV, 396) καὶ Kock (C.A F. III, 324). Ν. Α.

μαχώνω· ἰδιωματ. Κρήτ., ἀποκλείω, περιορίζω εἰς στενὸν μέρος, ἐξ οὗ δυσκόλως ὁ περιοριζόμενος δύναται νὰ ὑποχωρήσῃ. Ι. Δ. Μ.

Μὰψ *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτυλεμαίου ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰδουμαίας, παρὰ τὴν Ἐλοῦσαν (νῦν Ἐλ-Χάλαζα) καὶ τὰ μεσημβρινὰ μεθόρια τῆς Ἰουδαίας. Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μάμψις*, ὡς μία τῶν 10 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Παλαιστίνης, εἰς δὲ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικὰ ὡς μία τῶν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Πέτρας 13 ἐπισκοπῶν. Καλεῖται ἐπίσης *Μάψη* καὶ *Μάψις*. Α. Θ. Σ.

μάψαυρα *[Ναυτ.]*. Ὅρος τοῦ ναυτικοῦ ὀνοματολογίου, σημαίνων διαλείπουσαν πνοὴν αὔρας ἀσταθοῦς τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐμφανιζομένης εἰς περιωρισμένη ἔκτασιν (γαλλ. brise folle), γύρω τῆς ὁποίας ἐπικρατεῖ ἄπνοια. Κατ' ἐπέκτασιν, βαθυκύανοι κηλῖδες περιωρισμένης ἐκτάσεως, ἀλλὰ μετακινούμεναι ἐπὶ τῆς γαλανῆς ἐπιφανείας τῆς εἰς λιπαρὰν γαλήνην διατελούσης θαλάσσης· προέρχονται δὲ αὗται ἐκ τῆς ἐπιπτώσεως τῶν προμνησθεισῶν διαλειπουσῶν πνοῶν, ὧν τὴν ἀστασίαν τῆς διευθύνσεως παρακολουθοῦν. Σ. Ε. Λ.

Μάψη, ***Μάψις,*** ἢ ***Μάμψις*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης, ἐν Ἰδουμαίᾳ (βλ. λ. *Μάψ*). Α. Θ. Σ.

Μαψοῦ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σολωμοῦ τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 112. Χ. Δ.

Μβία *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐν Ἀφρικῇ (βλ. λ. *Κρός*).

μβόρι (mbori) *['Ιατρ.]*. Ὅρος ἐκσημαίνων νόσον τινὰ τρυπανοσωμιασικήν, ἥτις μαστίζει κυρίως τὸ γαλλικὸν Σουδὰν καὶ προσβάλλει ἰδίᾳ τὰς δρομάδας καμήλους. Κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ Laveran, τὸ τρυπανόσωμον τῆς νόσου ταύτης δὲν διαφέρει κατ' οὐδὲν τοῦ τρυπανοσώμου τῆς νόσου σούρρα (surra) τῶν θερμῶν χωρῶν, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὸ ὅτι ἔχει μικροτέραν πως τὴν ἰογόνον ἐνέργειαν αὐτοῦ. Μ. Ν. Κ.

Μγιαῖσεν, ἢ ***Μιαῖσεν*** (Mjösen ἢ Miösen) *[Γεωγρ.]*. Ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῆς Νορβηγίας εἰς τὰς ἐπαρχίας Χάμαρ καὶ Ἄγκερχους πρὸς ΒΑ. τοῦ Ὄσλο. Ἔχει μῆκος 100 χλμ, μέγιστον πλάτος 15 χλμ., τὸ δὲ βάθος αὐτῆς φθάνει μέχρι 480 μ. Ἔχει ἔκτασιν 393 τ. χλμ., δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Γκουντβραντάλγκσλγκεν καὶ ἐκρέει διὰ τοῦ Βόρμεν εἰς τὸν Γκλόμμεν. Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἀναδύεται ἡ νησὶς *Χέλγκεε* (18 τετρ. χλμ.). Χ. Δ.

μέ· ἀντωνυμ. προσωπ. α' προσώπου, πτώσεως αἰτιατικῆς, βραχύτερος τύπος παρὰ τὸν μακρότερον *ἐμὲ* καὶ τὸν ἐπηυξημένον *ἐμένα* καὶ *μένα*· || κοινῶς προηγεῖται τοῦ ῥήματος, ἰδιωματικῶς ἀκολουθεῖ αὐτό: «μὲ θέλει», ἀλλὰ «θέλει με».

μέ· πρόθ. σημαίνει τὸ ὁμοῦ, ἅμα, μαζί, ἀντιστοιχεῖ δὲ πρὸς τὴν πρόθεσιν *σὺν* ἢ τὴν *μετὰ* μετὰ γενικῆς: «καφὲ μὲ γάλα», «κρέας μὲ πατάτες», «ὁ πατέρας μὲ τὰ παιδιά του», «ὁ δάσκαλος μὲ τοὺς μαθητάς του», «ἦρθε μὲ ὅλα του τὰ παιδιά», παροιμ. «μὲ τὸν ἀητὸ ποῦ κάθομαι κουροῦνες δὲ φοβοῦμαι»· || μὲ τὴν συμφωνίαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ: «ἐδανείσθη μὲ τόκον», «πωλεῖ μὲ ἔκπτωσιν», «διαθέτει ἐμπορεύματα μὲ προμήθειαν»· || «δουλεύει μὲ τὴν ἡμέρα, — μὲ τὸν μῆνα, — μὲ τὸ κομμάτι», «ἔχω παραδουλεύτρα μὲ τὴ βδομάδα»· || «τὸ ἀγόρασα μὲ τὸν πῆχυ,—μὲ τὸ μέτρο, —μὲ τὴν ὀκᾶ,—μὲ τὸ κομμάτι», «τὸ ὑπελόγισα μὲ τὸ μάτι», «τὴ ζάχαρη δὲν τὴν βάζω μὲ τὸ μέτρο, ἀλλὰ μὲ τὸ μάτι»· || παροιμ. «ἂν εἶσαι καὶ παπᾶς μὲ τὴν ἀράδα σου θὰ πᾶς», «καθένας μὲ τὴ σειρά του»· || κτῆσιν ἢ ἰδιότητα: «ἄνθρωπος μὲ μυαλό,—μὲ ἄσπρα γένεια», — μὲ περιουσία, — μὲ κόρη τῆς παντρειᾶς», «σπίτι μὲ τρία πατώματα, — μὲ τὸν ἥλιο ὅλη μέρα», «βιβλίον μὲ εἰκόνες», «δοχεῖον μὲ γάλα, — μὲ λάδι»· || «τρώγω μὲ ὄρεξιν», «σᾶς τὸ δίδω μὲ ὅλη μου τὴν εὐχαρίστηση», «μὲ μεγάλη χαρὰ σᾶς εἶδα», «μὲ πολύ μου λύπη σᾶς τὸ ἀρνοῦμαι», «ἦρθε μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, —μὲ ἄδεια τὰ χέρια»· || τὸν τρόπον, τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον: «πᾶρ' το μὲ τὸ χέρι σου», «τὸν ἐκτύπησε μὲ τὸ μαχαίρι», «πῆγα μὲ τὰ πόδια, — μὲ τὸ ἁμάξι,—μὲ τὸ βαπόρι,—μὲ τὸ ἀεροπλάνο», παροιμ. «μὲ τὸν ἀραμπὰ πιάνεται ὁ λαγός», ἄλλως «μὲ τὸ κολάϊ —» σιγὰ-σιγά, χωρὶς βιάση· || «μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ», «μὲ τὸ στανιὸ δουλειὰ δὲ γίνεται», «μὲ τὸ ζόρι παντρειά», «προσπαθεῖ νὰ ζήσῃ μὲ τὶς ψευτιές, — μὲ τὶς κλεψιές», «μὲ τὸν ἱδρῶτά μου, μὲ τὸν κόπο μου ἔκαμα τὴν περιουσία μου», παροιμ. «πιὸ πολὺ ψωμὶ τρώγεται μὲ τὸ μέλι παρὰ μὲ τὸ ξίδι» ὅτι διὰ τοῦ καλοῦ τρόπου ἐπιτυγχάνει τις περισσότερα παρὰ διὰ τοῦ τραχέος, «ὁ Μανόλης μὲ τὰ λόγια χτίζει ἀνώγεια καὶ κατώγεια» ὅτι ὁ κοῦφος πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖ νομίζει καὶ κατορθωτόν· || φρ. «μὲ τὸ καλὸ» πρὸς δήλωσιν εὐχῆς: «ὅταν, μὲ τὸ καλό, γυρίσῃς ἀπὸ τὸ ταξίδι», «μὲ τὸ καλὸ νὰ πᾷς, μὲ τὸ καλὸ νὰ 'ρθῇς, μὲ τὸ καλὸ θὰ σὲ περιμένω»· || χρόνον: «μὲ τὸν καιρὸ» μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, «μὲ τὸν καιρὸ θὰ λησμονηθοῦν, —γίνονται ὅλα», παροιμ. «μὲ τὸν ἥλιο τὰ βγάζω, μὲ τὸν ἥλιο τὰ μπάζω, τί ἔχουν τὰ ἔρημα καὶ ψοφοῦν;» περὶ ποιμένος ὁ ὁποῖος ἕνεκα ὀκνηρίας καὶ ἀβελτηρίας ἐξῆγε πρὸς βοσκὴν τὸ ποίμνιόν του μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἐπανῆγε δὲ εἰς τὴν στάνην πρὸ τῆς δύσεως· || ἀντὶ τροπικῆς μετοχῆς: «ἦρθε μὲ τὰ κλάματα» κλαίων, «σοῦ μιλεῖ πάντα μὲ τὰ γέλια» γελῶν· || φρ. «τὸν πῆραν μὲ τὰ λιθάρια, — μὲ τὶς πέτρες, — μὲ τὶς λεμονόκουπες» βάλλοντες κατ' αὐτοῦ λίθους κλπ.· || φρ. «μὲ τὸ καλὸ» μὲ καλόν, μὲ ἥσυχον τρόπον, ἄνευ βίας: «πλήρωσε μὲ τὸ καλό, γιατὶ θὰ σοῦ κάμω ἔξωση»· || «παίρνω μὲ τὸ καλὸ» κολακεύω: «ὅταν τὸν πάρῃς μὲ τὸ καλό, σοῦ δίνει καὶ τὴν ψυχή του»· || «παίρνω μὲ τὸ καλὸ μάτι» διάκειμαι εὐνοϊκῶς, συμπαθῶς: «μὲ πῆρε μὲ καλὸ μάτι ὁ δάσκαλος»· || «μὲ τὸ χέρι μου» μὲ τὴν δύναμίν μου, αὐθαιρέτως: «θὰ τὰ πάρω μὲ τὸ χέρι μου, θέλει δὲ θέλει αὐτός»· || ἀναφοράν: «τί μὲ τοῦτο;», «τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο» κατὰ μέσον ὅρον: «τί ἀξίζουν, τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο;», «τἄχει καλὰ μὲ ὅλον τὸν κόσμο»· || ἐναντιότητα: «οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν μὲ τοὺς Τούρκους» κατὰ τῶν Τούρκων, «σὺ θὰ τὰ βάλῃς μὲ μένα;», «τὰ βάζει μὲ ὅλους»· || «στέκουν πλάτη μὲ πλάτη» ἢ «— ράχη μὲ ράχη» τῶν ράχεων ἐφαπτομένων ἀλλήλων· || «χέρι μὲ χέρι» λέγεται ἐπὶ πωλήσεως ἢ ἀνταλλαγῆς πραγμάτων ἀμέσου, δηλαδὴ οἱονεὶ ἐγχειρίζοντος ἑκατέρου εἰς τὸν ἕτερον τὸ ἀγοραζόμενον ἢ τὸ τίμημα· || «μὲ δίχως» κατὰ πλεονασμόν: «ἦρθε μὲ δίχως καπέλλο», «μαλώνουν μὲ δίχως τίποτε» ἄνευ σπουδαίας ἀφορμῆς. Β. Φ.

Μεαπατάκας (Meapataca). Ὁ ἐπιχωριάζων ἐν Ρώμῃ πρωταγωνιστὴς τῶν ἰταλικῶν νευροσπάστων, τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Burattini. Ν. Ι. Λ.

Μέβδέζα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Παλαιόπυργος* (βλ. λ.)

Μεβλανᾶ - ***Λουτφουλλὰχ Λουτφῆ***. Τοῦρκος νομομαθὴς (βλ. λ. *Λουτφῆ* Μεβλανᾶ - Λουτφουλλάχ).

Μεβλεβῆδες (οἱ), ἢ *μεβλεβῖται* Διάσημον μουσουλμανικὸν δερβισικὸν ἤτοι μοναστικὸν τάγμα, ἱδρυθὲν ἐν Ἰκονίῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' μ. Χ αἰῶνος ὑπὸ τοῦ μυστικοπαθοῦς Πέρσου ποιητοῦ Μωχάμμετ *Δζελαλεδδὶν* (βλ. λ.). Ὁ μέγας ἡγούμενος (τσελεμπῆς) τοῦ τάγματος τούτου εἶχε τὸ προνόμιον νὰ ζώνῃ τοὺς σουλτάνους τῆς Τουρκίας κατὰ τὴν ἀνάρρησίν των διὰ τοῦ ξίφους, ἀπονέμων οὕτω συμβολικῶς εἰς αὐτοὺς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν καὶ οἱονεὶ στέφων αὐτοὺς ὡς ἡγεμόνας. Τὸ ἔνδυμα τῶν μεβλεβήδων ἀπετελεῖτο ἐκ χιτωνίου ἄνευ περιλαιμίου καὶ κυρίως ἐκ καλύμματος τῆς κεφαλῆς εἰς σχῆμα κολούρου κώνου.

Ἀπὸ ἀπόψεως θρησκευτικῶν δοξασιῶν οἱ μεβλεβῆδες θεωροῦνται ὡς μὴ διαφέροντες τῶν λοιπῶν Μουσουλμάνων. Ἔχουσιν ὅμως τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον νὰ ἐκτελῶσι τὸ «μουκαμπελὲ - ἳ - σερίφ», μυστικοπαθῆ τελετήν, καθ' ἣν οἱ δερβῖσαι οὗτοι ὀρχοῦνται κυκλικῶς, ᾄδοντες ὑπὸ τοὺς ἤχους αὐλῶν, κατά τινας κυμβάλων καὶ τυμπάνων, κανόνας, τοὺς ὁποίους οἱ ἴδιοι ἀνάγουσιν εἰς τὸν προφητάνακτα Δαυΐδ. Τῷ 1829 ὁ σουλτᾶνος Μαχμοὺτ ἀπένειμεν εἰς τὸν τσελευπῆν τὸν ἐπίτιμον βαθμὸν βεζύρου καὶ μουσίρου (στρατάρχου) καὶ ὥρισεν ἐτήσιον κληρονομικὸν ἐπίδομα εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ἥτις ἔχει καὶ τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα τῆς διαδοχῆς.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος φέρει ἐκτὸς τοῦ τίτλου «τσελεπῆ» καὶ τὸν τοῦ «μολλᾶ - χουντικάρ» (=ὁ βασιλεὺς Μολλᾶ;), τὸν ὁποῖον ἔφερε καὶ ὁ ἱδρυτής του. Ἔχει δὲ ὑπὸ τὰς διαταγάς του διαφόρους ἄλλους ἀξιωματούχους τοῦ τάγματος, ὧν οἱ κυριώτεροι εἶναι ὁ τσαμκατζῆ ἐφέντης, ὁ καὶ τοποτηρητὴς τοῦ τζελεπῆ, ὁ ἀζὶζ - μπασῆς (πρῶτος τῶν ἁγίων), ὁ τουρμπεδὰρ ἐφέντης, ἐπιμελητὴς τοῦ τεμένους τοῦ τεκκέ, ὁ νιζὰμ - μπασῆ (ἀρχιμουσικὸς) κλ.

Ἡ τελετὴ τῆς ὀρχήσεως τῶν μεβλεβήδων ἐγίνετο εἰς τὸ Τουρμπέϊ - σερὶφ (ἱερὸν τάφον) τοῦ Ἰκονίου. Τὸ κτήριον τοῦτο διαιρεῖται εἰς τρεῖς πτέρυγας. Εἰς τὴν δεξιὰν εἶναι ὁ τάφος τοῦ Δζελαλεδδὶν καὶ τῶν ἀπογόνων του, εἰς τὴν μεσαίαν ἐσύχναζον οἱ κοινοὶ Μουσουλμᾶνοι, ἐνῷ ἡ ἀριστερὰ ἐπεφυλάσσετο διὰ τὰς ὀρχήσεις τῶν δερβισῶν. Αὗται ἐτελοῦντο τὴν Παρασκευήν, τακτικῶς μὲν μετὰ τὴν δημοσίαν μεσημβρινὴν προσευχήν, ἐκτάκτως δὲ ὁπόταν διέτασσεν ὁ τσελεμπῆς. Οἱ δερβῖσαι ὠρχοῦντο στρεφόμενοι περὶ ἑαυτοὺς καὶ κύκλῳ τοῦ τσελεμπῆ καθημένου ἐν στάσει ἐκστάσεως ἐπὶ προσκεφαλαίων καὶ ταπήτων. Διερχόμενοι ἐνώπιόν του οἱ δερβῖσαι ὑπεκλίνοντο μετὰ σεβασμοῦ. Ἡ ὄρχησις διήρκει μίαν ὥραν, ἐκανονίζετο δὲ διὰ μουσικῆς ἀποτελουμένης ἐξ ἐπιμήκους αὐλοῦ (τοῦ λεγομένου νέϊ), μικροῦ τυμπάνου καὶ κυμβάλων, τῶν κοινῶς καλουμένων ντὲφ (ντέφι) καὶ ζίλ.

Ἐκτὸς τοῦ κεντρικοῦ τεκκὲ τοῦ Ἰκονίου ὑπῆρχον καὶ 66 ἄλλοι, 10 πρώτης καὶ 56 δευτέρας τάξεως, καθ' ἅπασαν τὴν Τουρκίαν καὶ κυρίως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐκ τούτων 3 πρώτης τάξεως ἦσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἤτοι εἷς ἐν Γενῆ - καποῦ (παρὰ τὴν ὁμώνυμον πύλην τῶν χερσαίων τειχῶν, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο ὡς ἐκ τούτου Μεβλεαχανὲ - καπουσοῦ), εἰς τὸ Κασὴμ - πασᾶ καὶ εἷς ἐν Πέραν, γνωστότατος εἰς τοὺς ξένους περιηγητάς.

Σήμερον οἱ τεκκέδες οὗτοι ἐκλείσθησαν, καταργηθέντων τῷ 1925 ὑπὸ τοῦ κεμαλικοῦ καθεστῶτος ὅλων τῶν δερβισικῶν ταγμάτων.

Ἔμειναν μόνον οἱ ἔξω τῆς Τουρκίας τεκκέδες, ἐξ ὧν διασημότεροι εἶναι οἱ ἐν Μεδίνῃ, Δαμασκῷ καὶ Ἱεροσολύμοις.

Μεβλεβῆδες ἦσαν οἱ δερβῖσαι, οἵτινες εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις πύργον τοῦ Κυρρήστου, μετατραπέντα εἰς τεκκὲν (βλ. λ. *Ἀθῆναι* τ. Β', σ. 114). Ν. Μ.

Μέγα, ***Μεγάλα, Μεγάλη, Μεγάλο(ν)*** καὶ ***Μέγας*** *[Γεωγρ.]*. Πρῶτον συνθετικὸν πλείστων ἑλληνικῶν τοπωνυμίων, τιθέμενον ἄλλοτε μὲν πρὸς δήλωσιν ἀντιθέσεως (π. χ. *Μεγάλη Λομποτινά*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλην, *Μικρὰν Λομποτινάν*, ἢ *Μέγα Εὔμοιρον*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλο ἐγγὺς κείμενον *Εὔμοιρον*), ἄλλοτε δὲ ἀπολύτως ὡς *Μεγάλη Βρύση*, *Μεγάλη Γέφυρα*, *Μεγάλο Πεῦκο* κλπ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν τῇ «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ» κατάταξιν τῶν τοπωνυμίων τούτων, ζητητέα τὰ μὲν ἀνήκοντα εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν εἰς τὴν ἀλφαβητικὴν θέσιν τοῦ πρώτου συνθετικοῦ των, π. χ. *Λουμποτινὰ* (Μεγάλη—), ἢ *Μαντίνεια* (Μεγάλη—), τὰ δὲ εἰς τὴν δευτέραν ἐνταῦθα (Μεγάλη—), π. χ. *Μεγάλη* Βρύση, *Μεγάλη* Γέφυρα, *Μέγα* Δένδρον κλπ. —Ω.

μέγα *[Μαθ.]*. Γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου εἰς τὴν ἔννοιαν «ἀπείρως μεγάλη ποσότης»· καλεῖται δὲ ἡ ποσότης x, πραγματικὴ ἢ μή, τῆς ὁποίας τὸ μέτρον ὑπερβαίνει πάντα δοθέντα θετικὸν ἀριθμόν. Ἡ ἀπείρως μεγάλη ποσότης εἶναι ἐπέκτασις τῆς ἐννοίας ἀπείρως μικρᾶς ἢ ἀπειροστοῦ. Ὁ κλασσικὸς ὁρισμὸς τῆς τάξεως τῶν ἀπειροστῶν ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰς ποσότητας τὰς ἀπείρως μεγάλας. Ἔστω x ἡ πρωτεύουσα ἀπείρως μεγάλη ποσότης· τότε $y=x^{\alpha}$ θὰ εἶναι βαθμοῦ α, ἢ $y=x^{\alpha}.x^{\beta}$ θὰ εἶναι βαθμοῦ α+β. Θὰ λέγωμεν ὅτι ἡ y ἔχει τάξιν ἀπειρισμοῦ α, ἐὰν ὁ λόγος $\frac{y}{x^{\alpha}}$ ἔχῃ ὅριον πεπερασμένον καὶ διάφορον τοῦ μηδενὸς ὅταν ἡ x αὐξάνῃ ἀπεριορίστως. Ἐὰν δὲ ἔχωμεν τὰς σχέσεις (οἱουδήποτε ὄντος τοῦ ε):

$$\underset{x=0}{\text{ορ}}\left(\frac{y}{x^{\mu-\varepsilon}}\right)=0$$

$$\underset{x=0}{\text{ορ}}\left(\frac{y}{x^{\mu+\varepsilon}}\right)=\infty$$

θὰ λέγωμεν ὅτι ἡ τάξις τοῦ y εἶναι (μ).

Ἡ σχέσις $y=x^{\alpha}$ ἀντιστοιχεῖ μὲ $x=y^{\frac{1}{\alpha}}$, συνεπῶς οἱ βαθμοὶ ἀπειρισμοῦ δύο συναρτήσεων ἀντιστρόφων εἶναι ἀντίστροφοι.

Μετὰ τὴν μορφὴν y=x ἡ μᾶλλον ἁπλῆ εἶναι ἡ $y=e^{x}$· διὰ x ἀρκετὰ μέγα, ὁσονδήποτε μεγάλου ὄντος τοῦ p, ἔχομεν $e^{x}>x^{p}$.

Θὰ λέγωμεν ὅτι ἡ e^{x} εἶναι τάξεως ἀπειρισμοῦ ω· ω εἶναι ὁ ἀριθμός, ὃν ὁ Cantor ὀνομάζει transfini. —Θ.

μέγα—. Τιθέμενον ὡς πρόθεμα τῶν διαφόρων ἐν χρήσει μονάδων ὑποδηλοῖ μονάδα κατὰ 10^{6} φορὰς μείζονα τῆς κυρίας μονάδος. Οὕτω *μεγα* - *ὢμ* (megohm) ἀποτελεῖ μονάδα ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς 10^{6} ὢμ, *μεγαμπὲρ* παριστᾷ μονάδα ἐντάσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς 10^{6} ἀμπέρ.

Digitized by Google

Μέγα, Νὰντ Σαχά Σύγχρονος Ἰνδὸς ἀστρονόμος (βλ. λ. *Σαχά*).

Μεγάβαζος. Πέρσης στρατηγὸς Δαρείου τοῦ Α', ὑφ' οὗ ἐξετιμᾶτο τὰ μέγιστα. Ὁ Δαρεῖος ἐπιστρέφων ἐκ τῆς στρατείας του εἰς Ἀσίαν ἀφῆκε τὸν Μεγάβαζον μὲ 80 χιλ. στρατοῦ εἰς Σηστὸν διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν καθυπόταξιν τῆς Θρᾴκης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπέταξεν ὅλας τὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας τὰς εὑρισκομένας μεταξὺ Ἑλλησπόντου καὶ Στρυμόνος, εἶτα δὲ διαβὰς τὸν ποταμὸν κατέστησε φόρου ὑποτελῆ τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀμύνταν. Μ. Μ.

Μεγάβαροι (οἱ), ἢ *Μεγαβαρεῖς [Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Αἰθιοπίας, «νομάδες καὶ οὐ πολλοί, οὐδὲ μάχιμοι... οὐδὲ παρεσκευασμένοι καλῶς οὔτε πρὸς πόλεμον οὔτε πρὸς ἄλλον βίον» (*Στράβ.* ΙΖ', 819). Κατῴκουν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, ἀπέναντι τῆς Μερόης λίμνης, γειτονεύοντες μὲ τοὺς Βλέμμυας, καὶ ἦσαν ὑπήκοοι τῶν Αἰθιόπων. Σπανίως ἐπολέμουν, καὶ τοῦτο «ὑπὲρ τῆς ἐπιγινομένης ἀεὶ νομῆς», γηράσκοντες δὲ καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐργασθῶσιν ηὐτοκτόνουν περισφίγγοντες τὸν λαιμόν των διὰ βοείου οὐρᾶς. Α. Θ. Σ.

μεγαβασίτης (ὁ) (Megabasit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν παραλλαγὴν τοῦ *βολφραμίτου* πλουσίαν εἰς μαγγάνιον (20—23% MnO). Ἀπαντᾷ εἰς Schlaggenwald. Γ. Β.

Μεγαβάτης. —1) Ἐπιφανὴς Πέρσης ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀχαιμενιδῶν, ἐξάδελφος Δαρείου τοῦ Α' καὶ τοῦ Ἀρταφέρνους. Εἰς τοῦτον ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία στόλου ἐκ 200 πλοίων καὶ πολλοῦ στρατοῦ Περσῶν καὶ συμμάχων, ἵνα ἐπέλθῃ κατὰ τῆς Νάξου πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ *Ἀρισταγόρα* (βλ. λ.) καὶ τῶν φυγάδων ὀλιγαρχικῶν. —2) Στόλαρχος τοῦ Ξέρξου, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις νίκην τὸν διέταξεν ὅπως πλεύσῃ ἐναντίον τοῦ στόλου τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Μεγαβάτης ἀναχωρήσας ἐκ Θέρμης μὲ ὅλον του τὸν στόλον κατελήφθη εἰς τὴν Σηπιάδα τῆς Μαγνησίας ὑπὸ κακοκαιρίας καὶ ἀπώλεσε τριακοσίας τριήρεις καὶ πολλὰ ἄλλα φορτηγὰ πλοῖα. Φθάσας τέλος μετὰ πολὺν κόπον εἰς Ἀφέτας, ἔστειλεν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ναυλοχούντων παρὰ τὸ Ἀρτεμίσιον, τριακοσίας τριήρεις. Συναφθείσης ναυμαχίας ὁ περσικὸς στόλος ὑπέστη πανωλεθρίαν. Μ. Μ.

μεγαβρωμίτης (ὁ) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀποτελοῦν ἰσόμορφον παράμειξιν τοῦ βρωμιούχου ἀργύρου (βρωμαργυρίτου) καὶ τοῦ χλωριούχου ἀργύρου (κεραργυρίτου) ὑπὸ τὴν μοριακὴν ἀναλογίαν 5 Ag Br + 4 Ag Cl. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα καὶ εἶναι ἀπὸ τοὺς συνήθεις τύπους τῶν ἰσομόρφων παραμείξεων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἀπαντᾷ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ *βρωμαργυρίτης*. Γ. Β.

Μεγάβυζοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ὄνομα περσικῆς καταγωγῆς, ὅπερ κατέστη σταθερὰ προσωνυμία τῶν ἱερέων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ. Οὗτοι ἦσαν εὐνοῦχοι καὶ διετέλουν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πρωθιερέως τοῦ ναοῦ. Μ. Μ.

Μεγάβυζος. —1) Εἷς τῶν ἑπτὰ ἐπιφανῶν Περσῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ γένος τῶν Ἀχαιμενιδῶν, οἱ ὁποῖοι συνώμοσαν κατὰ τοῦ σφετεριστοῦ τοῦ περσικοῦ θρόνου Ψευδοσμέρδιος, ἀναβιβάσαντες εἰς αὐτὸν Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπους.

—2) Υἱὸς τοῦ Ζωπύρου, σατράπου τῆς Βαβυλῶνος, φονευθέντος κατά τινα στάσιν τῶν Βαβυλωνίων, τὴν ὁποίαν ὅμως κατέστειλεν ὁ Μεγάβυζος καὶ ἔγινε διάδοχος τοῦ πατρός του. Κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου προσεπάθησε τῇ διαταγῇ τούτου νὰ καταλάβῃ καὶ λεηλατήσῃ τοὺς Δελφούς, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τῷ 454 σταλεὶς εἰς Αἴγυπτον ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς κατὰ τῆς ἐκεῖ στρατιᾶς τῶν Ἀθηναίων. Μ. Μ.

μεγαγναθία (ἡ). Ὑπέρμετρος ἀνάπτυξις τῆς κάτω γνάθου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἄνω γνάθον, παρατηρουμένη κατὰ τὴν μεγαλακρίαν καὶ τὸν γιγαντισμόν. Λόγῳ τῆς ὑπερμέτρου ταύτης ἀναπτύξεως τῆς κάτω γνάθου σχηματίζεται ἓν εἶδος προγναθισμοῦ, ὅστις δίδει εἰς τὸ πρόσωπον τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην ὄψιν, ἥτις καλεῖται *προσωπεῖον ἀκρομεγαλικόν* (βλ. καὶ λ. *μεγαλακρία*). Α.Κ.

μεγαδάκτυλος (ὁ) *[Παλαιοζωολ.]* βλ. λ. *θηκοδοντόσαυρος*.

Μέγα Δένδρον *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Θέρμου (Κεφαλοβρύσου) τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 196.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Μυρσίνης (Συντικλιᾶς) τῆς ἐπαρχίας Νικοπόλεως (Πρεβέζης) τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 206. Χ. Δ.

μεγάδερμον (τὸ) (Megadermon) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φυλλορινιδῶν*, περιλαμβάνον νυκτερίδας μικροῦ μεγέθους, μὲ ρύγχος βραχύ, ὦτα παμμέγιστα, ρῖνα φυλλοειδῆ, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας καὶ ἄνευ οὐρᾶς. Ἐκ τῶν ἀρκετῶν εἰδῶν τοῦ γένους, ἅτινα εἶναι ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς γῆς, γνωστότερον εἶναι τὸ *μεγάδερμον ἡ λύρα* (Megadermon lyra), ὅπερ φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους, τὸ δὲ φύλλον ὅπερ καλύπτει τὰς ρινικὰς ὀπὰς ἔχει σχῆμα λύρας, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ἐρυθρόφαιος κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ ὑπόλευκος κατὰ τὰ κάτω. Τρέφεται ἐκ βατράχων καὶ διαφόρων ἐντόμων καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἰνδίας. Δ. Ν. Π.

Μεγάδερμον ἡ λύρα.

μεγάδερος (ὁ) (Megaderus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους, ἀπαντῶντας πανταχοῦ τοῦ νέου κόσμου. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ὁ *μεγάδερος ὁ ραβδωτὸς* (Megaderus striatus), ὅστις εἶναι μικροῦ μεγέθους κάνθαρος μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικρὰν καὶ τριγωνικήν, φέρουσαν ἀρκετὰ μεγάλους ὀφθαλμοὺς καὶ λεπτὰς ἐπιμήκεις καὶ πολυαρθρωτὰς κεραίας, θώρακα διωγκωμένον καὶ τριγωνικόν, κοιλίαν ἐπιμήκη, πόδας ἰσχυροὺς εἰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις ἀπολήγοντας καὶ χρῶμα στιλπνῶς μελανὸν μετὰ λεπτῶν ἐπιμήκων καὶ λευκῶν ραβδώσεων ἐπὶ τῆς ράχεως. Δ. Ν. Π.

Μέγα Δούκα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀσπρογέρακα τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 19. Χ. Δ.

μεγαέργιον (τὸ) *[Φυσ.]*. Μονὰς μετρήσεως μηχανικῆς *ἐνεργείας* (βλ. λ.).

μεγαθήριον (τὸ) (Megatherium Cuv.) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν ὑποοικογένειαν τῶν *μεγαθηριινῶν βραδυβαμόνων* νωδῶν θηλαστικῶν. Τὰ μεγαθήρια ἦσαν τὰ χονδροειδέστερα ἐξ ὅλων τῶν βραδυβαμόνων ζῴων, εἶχον βραχεῖαν κεφαλήν, τραπεζίτας ὀδόντας πρισματικοὺς τετραγωνικοὺς καὶ τοποθετημένους εἰς συνεχῆ κλειστὴν σειρὰν ἀνὰ πέντε ἑκατέρωθεν εἰς τὴν ἄνω καὶ ἀνὰ τέσσαρας ἑκατέρωθεν εἰς τὴν κάτω σιαγόνα. Ὁ πρῶτος δάκτυλος τῶν ἐμπροσθίων ἄκρων ἦτο ἀνανάπτυκτος, ὁ πέμπτος ἄνευ ἀκραίας φάλαγγος καὶ οἱ λοιποὶ ἔφερον μακροὺς γαμψοὺς ὄνυχας. Εἰς τὰ ὀπίσθια ἄκρα ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος δάκτυλος ἦσαν ἀνανάπτυκτοι, ὁ τρίτος ἔφερε γιγαντώδη γαμψὸν ὄνυχα καὶ ὁ τέταρτος καὶ ὁ πέμπτος ἦσαν ἄνευ ὀνύχων. Τὰ μεγαθήρια ἦσαν τελείως ἀνίκανα πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἑαυτοῦ των.

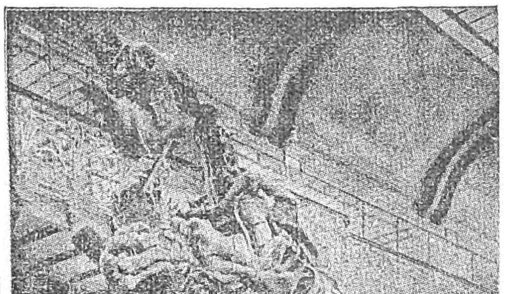

Μεγαθήριον τὸ ἀμερικανικόν.

Ὁ πρῶτος τέλειος σκελετὸς ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀργεντινῇ εἰς τὰ στρώματα τῆς διαπλάσεως τοῦ Παμπᾶς κατὰ τὸ ἔτος 1789 καὶ ἀπεστάλη εἰς Μαδρίτην, κοσμῶν ἔκτοτε τὸ μουσεῖον τῆς πόλεως ταύτης. Ἐκτὸς τούτου, ἀνήκοντος εἰς τὸ εἶδος *μεγαθήριον τὸ ἀμερικανικὸν* ἢ *γιγαντιαῖον*, εὑρέθησαν καὶ ἄλλα ἀπολιθωμένα εἴδη ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Ἀργεντινήν, Βραζιλίαν, Χιλήν, Ἰσημερινόν, Κεντρικὴν Ἀμερικὴν καὶ Βόρειον Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

μεγαθυμία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαθύμου, μεγαλοψυχία, γενναιοφροσύνη.

μεγάθυμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· μεγαλόψυχος, γενναιόφρων, κοιν. *μεγαλόκαρδος*.

μεγχθυρίδαι (οἱ) (Megathyridae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραγχιοπόδων*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον ἡ *μεγαθυρὶς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μεγαθυρὶς (ἡ) (Megathyris) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τῆς οἰκογενείας τῶν *μεγαθυριδῶν*, περιλαμβάνον πολυάριθμα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους θαλάσσας τῆς Εὐρώπης καὶ ὧν κυριώτερον εἶναι ἡ *μεγαθυρὶς ἡ ἀγριόπη*. Δ. Ν. Π.

μέγαιρα (ἡ)· γυνὴ κακότροπος, δύστροπος, κακή, τυραννική.

Μέγαιρα *[Μυθ.]*. Ἡ ἀπαισιωτέρα τῶν *Ἐρινύων* (βλ. λ).

μέγαιρα (ἡ) (Megaera) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πτεροπιδῶν*, περιλαμβάνον νυκτερίδας ἰθαγενεῖς τῶν νήσων τῆς Σόνδης. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *μέγαιρα ἡ μελανοκέφαλος* (Megaera melanocephalus), ἰθαγενὴς τῆς Ἰάβας, *μέγαιρα ἡ μακρόουρος* (Megaera longicauda), ἰθαγενὴς τῆς Σουμάτρας, καὶ *μέγαιρα ἡ στικτὴ* (Megaera maculata), ἰθαγενὴς τῆς Βόρνεο. Δ. Ν. Π.

Μέγχιρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὕφαλος τοῦ Εὐξείνου (βλ. *Μαρία* Μαγδαληνή).

μεγακάρυον (τὸ) (Megacaryon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βοραγινοειδῶν* ἢ *βοραγινιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινά, ὧν κυριώτερον τὸ *μεγακάρυον τὸ ἀνατολικὸν* (Megacaryon orientalis), ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς τὴν δυτικὴν Ἀσίαν καὶ παρέχει βαφικὴν οὐσίαν ποικίλως χρήσιμον. Δ. Ν. Π.

μεγάκερως (ὁ) (Megacerus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους μὲ χρῶμα φαιοτεφρόν, διακεκοσμημένον δι' ἐπιμήκων λευκῶν γραμμώσεων. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

μεγακεφαλίδαι (οἱ) (Megacephalidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων*, περιλαμβάνουσα ἱκανοῦ μεγέθους κανθάρους μὲ ἰσχυρὰς καὶ ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένας σιαγόνας, ἀπαντῶντας εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν κυριωτέρων γενῶν εἶναι ὁ *μεγακέφαλος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μεγακέφαλος (ὁ) (Megacephalus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μεγακεφαλιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 15 εἴδη κανθάρων, ἀπαντώντων εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Γενικῶς οἱ μεγακέφαλοι ἔχουσι μέγα σῶμα, χρώματα μεταλλικὰ καὶ εἶναι ἄπτεροι. Δ. Ν. Π.

Μέγα Κλαδὶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Θάσου, ἀντικρύζον τὴν Κεραμωτὴν (πλάτ. 40°48' Β., μῆκ. 24°40' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thasso and Lemnos), ἡ βορεία τῆς νήσου ἐσχατιά. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην σημειοῦται ὑπὸ τὴν παλαιὰν τουρκικὴν ὀνομασίαν του Cape Ommanney Σ. Ε. Λ.

Μεγακλείδης. Ἀρχαῖος ἱστοριογράφος, ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἀκμάσας, τοῦ ὁποίου ἐσώθησαν μικρὰ ἀποσπάσματα ἔργου «Περὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν», ἐκδοθέντα ὑπὸ Müller (Fragm. Histor. Graec. τόμος Δ', σελ 443—444). Ἔν τινι τούτων ψέγει τοὺς μεθ' Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον ποιητάς, οἱ ὁποῖοι παρέστησαν τὸν Ἡρακλέα ὡς ἀρχηγὸν στρατευμάτων καὶ πορθητὴν πόλεων καὶ ὡς καταφρονοῦντα τῆς μαλθακῆς ζωῆς, ἐνῷ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἔζη περιβεβλημένος λεοντῆν καὶ κρατῶν ρόπαλον, ἀλλὰ ἠγάπα τοσοῦτον τὴν τρυφήν, ὥστε νὰ ὀνομασθοῦν ἐξ αὐτοῦ τὰ μὲν λουτρὰ «Ἡρακλέους ἱερά,» αἱ δὲ μαλακαὶ στρωμναὶ «Ἡρακλέους κοῖται». Ν. Λ.

Μεγακλῆς. —1) Ἀλκμεωνίδης, ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπ' αὐτοῦ, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ' π.Χ. αἰῶνος, ὁ εὐπατρίδης *Κύλων* (βλ. λ) ἐπεχείρησε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τυραννίδα του.

—2) Υἱὸς τοῦ Ἀλκμέωνος καὶ σύζυγος τῆς περιφήμου *Ἀγαρίστης*. Συγκεντρώσας μεγάλην περιουσίαν καὶ ἡγούμενος τῆς πολιτικῆς μερίδος τῶν *παραλίων*, συνεκρούσθη πρὸς τὸν Πεισίστρατον, ἀρχηγὸν τῶν *διακρίων*, μετὰ δὲ τὴν πρώτην

Digitized by Google

ἐπιτυχίαν τούτου ἐξωρίσθη. Τῇ συμπράξει ὅμως τοῦ Λυκούργου ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν, συγχρόνως δ' ἐπέτυχε τὴν ἐξορίαν τοῦ Πεισιστράτου τῷ 559. Ἡ ἐκ νέου ὅμως μετὰ 11 ἔτη κατάληψις τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου συνετέλεσεν εἰς τὴν δευτέραν ἐξορίαν τοῦ Μεγακλέους, ὁ ὁποῖος μὲ ὅλην τὴν οἰκογένειάν του κατέφυγεν εἰς Φωκίδα, ὅπου κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐξορίας ταύτης ἀνῳκοδόμησε τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Μ. Μ.

μεγακλίνιον (τὸ) (Megaclinium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 20 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς καὶ ὧν ἀρκετὰ καλλιεργοῦνται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

μεγάκωλον (τό), ἡ *νόσος τοῦ Hirschsprung*. Κλινικῶς χαρακτηρίζεται ὑπὸ ἐπιμόνου δυσκοιλιότητος, τυμπανισμοῦ τῆς κοιλίας καὶ χρονίας ἐξελίξεως· ἀνατομικῶς δὲ δι' ὁλικῆς ἢ μερικῆς διατάσεως τοῦ κώλου, συνοδευομένη συχνάκις δι' ἐπιμηκύνσεως καὶ ὑπερτροφίας τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ. Ἡ νόσος ἀναφαίνεται συχνότερον εἰς τοὺς ἄρρενας ἢ τοὺς θήλεις. Αὕτη παρουσιαζομένη ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς γεννήσεως, ἐπὶ τῶν βρεφῶν, πλὴν τῆς μὴ κενώσεως τοῦ μηκωνίου κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον, καθιστᾷ ταῦτα ἀνήσυχα καὶ δύσκολα πρὸς διατροφήν, ὡς λαμβάνοντα ἐλαχίστην ποσότητα γάλακτος. Μετὰ 2–3 ἡμέρας ἄνευ κενώσεως ἡ κοιλία διατείνεται, ἀναφαίνεται διάτασις τῶν φλεβῶν καὶ μικρὸν οἴδημα τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων· ἂν ἡ ἀποπάτησις δὲν πραγματοποιηθῇ, ἡ διάτασις τῆς κοιλίας δύναται νὰ λάβῃ τοιαύτας διαστάσεις, ὥστε τὸ διάφραγμα ἀπωθεῖται πρὸς τὰ ἄνω, οἱ πνεύμονες συμπιέζονται καὶ ἐπέρχεται δύσπνοια καὶ κυάνωσις. Ἵνα ἐκκενώσωμεν τὸ ἔντερον, ἐνεργοῦμεν κλύσμα, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν μεγαλυτέρας κενώσεως εἰσάγομεν τὸν δάκτυλον ἐντὸς τοῦ ὀρθοῦ καὶ διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς ἐκτελοῦμεν ἀνατριψοθεραπείαν τῆς κοιλίας. Ἂν τοῦτο ἐπιτύχῃ, ἡ κοιλία ἀποιδαίνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ καθίσταται μαλακή· ἡ κατάστασις τοῦ βρέφους καλυτερεύει, σιτίζεται τοῦτο καλύτερον, ἡ διέγερσις ἐλαττοῦται, ἡ κυάνωσις ἐξαφανίζεται· μετὰ βραχὺ ὅμως διάστημα τὰ συμπτώματα ἀναγεννῶνται, ὅτε σὺν τῷ χρόνῳ τὸ βρέφος ἀποθνήσκει. Ὁ θάνατος ἐπέρχεται τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀναπνευστικῆς στενοχωρίας, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῆς τροφῆς, τῆς ἀτροφίας καὶ τῆς ἐντερικῆς δηλητηριάσεως, ἐπισυμβαινούσης κατὰ τὴν περίοδον ὀξείας ἀποφράξεως ἢ ὀξείας ἑλκώδους κωλίτιδος. Κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον ἐπιπροστίθενται ἔμετοι, κῶμα καὶ συμπτώματα μηνιγγιτικῆς ἀντιδράσεως. Τέλος παρεμπίπτουσα μόλυνσις, καὶ δὴ ἡ βρογχοπνευμονία, δύναται ἐπίσης νὰ ἀφαρπάσῃ τὸν ἀσθενῆ. Ὅταν ὅμως τὸ βρέφος ἐκφύγῃ τὰς ἐπιπλοκὰς ταύτας, δύναται νὰ ἐπιζήσῃ. Ὅσοι τῶν ἀσθενῶν ἐπέζησαν καὶ ἔφθασαν εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν, δύο κυριώδη συμπτώματα τῆς νόσου τοῦ Hirschsprung ἔχουσι κακοφανῆ: τὴν δυσκοιλιότητα καὶ τὴν ἐξόγκωσιν τῆς κοιλίας. Ἡ δυσκοιλιότης εἶναι πάντοτε λίαν ἔκδηλος. Μετὰ δύο αὐτομάτων κενώσεων δύνανται νὰ διαρρεύσουν 4, 5, 6 ἡμέραι, 7 ἑβδομάδες (Bristowe), εἷς μὴν (Concetti) ὁ Osler ἀναφέρει ἀσθενῆ, ὅστις μέχρις ἡλικίας 7 ἐτῶν ἐκενώθη αὐθορμήτως πεντάκις ἢ ἑξάκις. Τὰ καθαρτικὰ ἔχουσιν ἐνέργειαν δυσμενῆ, ὡς αὐξάνοντα τοὺς πόνους καὶ τὴν διάτασιν τῆς κοιλίας καὶ ὡς προκαλοῦντα ἐμέτους. Ἀπ' ἐναντίας τὰ ἄφθονα ἐντεροκλύσματα, γινόμενα διὰ μακροῦ καθετῆρος, φθάνοντα μέχρι τῶν διατεταμένων μερῶν καὶ ἐπαναλαμβανόμενα τρὶς ἢ τετράκις κατὰ συνέχειαν, προκαλοῦσι τὴν κένωσιν τοῦ ἐντέρου. Ἡ νόσος τοῦ Hirschsprung εἰς τὰ μικρὰ παιδία διαταράσσει τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης, ἐπιβραδύνει ἢ σταματᾷ τὴν ἀνάπτυξιν, ἐπιβραδύνει τὴν ἔκφυσιν τῶν ὀδόντων καὶ τὸ βάδισμα. Τὰ παιδία ταῦτα ἔχουσι στίγματα μικροῦ ῥαχιτισμοῦ· ἡ ἰσχνότης των εἶναι συνήθως ἀρκετὴ καὶ τὸ βάρος των εἶναι κατώτερον τοῦ κανονικοῦ, τὸ δ' ἀνάστημα μένει μικρόν. Ἐπὶ τῶν ἡλικιωμένων ἀτόμων διακρίνει τις ὠχρότητα, μεγάλην ἰσχνότητα, ψυχρὰ ἄκρα καὶ κυανωτικά· ἡ ὄρεξις εἶναι μετρία, ἡ γλῶσσα ἐπίχριστος, τὰ οὖρα ἐλάχιστα καὶ δύνανται νὰ ἐμπεριέχωσι λεύκωμα, ἡ δὲ ἰνδικανουρία εἶναι ὁ κανών. Τὸ μεγάκωλον ὀφείλεται εἴτε εἰς συγγενῆ διάτασιν τοῦ κώλου καὶ ὑπερτροφίαν τοῦ στρώματος τῶν κυκλοτερῶν μυϊκῶν ἰνῶν τοιούτου (αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς νόσος τοῦ Hirschsprung), εἴτε εἰς ἀκανόνιστον μῆκος, εἰς τὰς πολλαπλᾶς πτυχὰς τοῦ εἰλεοπυελικοῦ κώλου μετὰ ὑπερβολικοῦ μήκους καὶ χαλαρότητος τοῦ ἀντιστοίχου μεσεντερίου (τύπος τοῦ Bednar, Jacobi, Marfan). Ἡ θεραπεία τῆς νόσου εἶναι ἰατρικὴ καὶ χειρουργική. Ἡ ἰατρικὴ συνίσταται εἰς τὴν καθημερινὴν ἐντερόκλυσιν. Ἡ ἐντερόκλυσις ὅμως εἰς τὴν καθαρὰν νόσον τοῦ Hirschsprung εἶναι ἀνεπαρκὴς καὶ δέον νὰ συνδυάσωμεν μετ' αὐτῆς τὴν ἀνατριψοθεραπείαν τῆς κοιλίας καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ δακτύλου ἐντὸς τοῦ ὀρθοῦ ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλότερον. Ἡ χειρουργικὴ ἐκτελεῖται εἰς ὅσας περιστάσεις ἀποτυγχάνει ἡ ἰατρικὴ θεραπεία ἢ ἐφ' ὅσον τὸ ἐμπόδιον εἶναι φύσεως ἀνατομικῆς. Ἐφαρμόζομεν δὲ τὴν κωλεκτομὴν ὅταν ἡ πάθησις ἑδράζεται εἰς μικρὰν ἔκτασιν, καὶ τὴν εἰλεοσιγμοειδοστόμωσιν ὅταν ἡ πάθησις ἑδράζεται καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ κώλου (Pierre, Duval). Ι. ΚΑΜΙΝΗΣ

Μεγάλα *[Γεωγρ.]*. Τοπωνύμιον (βλ. *Μέγα*).

— **Μεγάλα τείχη** *[Γεωγρ.]*. Τεῖχος τῆς *Κωνσταντινουπόλεως* (βλ. λ. τ. ΙΕ', σ. 600 β', 610 β κ.ἑξ.) κτισθὲν ὑπὸ Ἀναστασίου τοῦ Α' κατὰ τὸ 507 ἢ 512, μῆκος 45 χλμ., τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν ἀπὸ θέσιν μεταξὺ τῶν σημερινῶν Πόδημα καὶ Ὀρμανλῆ, κατήρχετο πρὸς Ν. καὶ ἔφθανεν ἕως τὴν Σηλυμβρίαν, εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ, περιελάμβανε δηλαδὴ ὅλην σχεδὸν τὴν πρὸς τὴν Ἀσίαν προχωροῦσαν χερσόνησον τῆς Θρᾴκης. Εἶχε 3,50 μ. πάχος καὶ 4–5 μ. ὕψος, ἐνισχύετο δὲ μὲ πύργους στρογγύλους καὶ τετραγώνους καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μὲ διάφορα καστέλλια.

— **Μεγάλα χωράφια** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλαμίου τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 234. Χ. Δ.

— *Μεγάλα χωράφια*. Μετόχιον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων καὶ παρὰ τὰ ἀρχαῖα Ἄπτερα, ἀνῆκον εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ ἱερὰν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Μεγάλαι λίμναι (Great Lakes) *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Λίμναι* Μεγάλαι.

Μεγαλάκι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς ΒΔ. ἀκτῆς τῆς Σύρου, τῆς περιοχῆς Λεία, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἄκρων Ἅϊ Λουκᾶς καὶ Τραχηλάκι (πλάτ. 37°29' 20'' Β., μῆκ. 24°54' 30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island), νοτίως τοῦ ὅρμου Μάρμαρα. Εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην ἀναφέρεται ὡς Megaloki bay, εἰς δὲ τὸν τοῦ Κοτσοβίλλη («Νῆσος Σῦρος») ὡς *Μέγας Λάκκος*. Σ. Ε. Λ.

μεγαλακρία (ἡ), ἡ ***ἀκρομεγαλία***, ἡ **νόσος τοῦ** *Marie [Παθολ.]*. Πάθησις χαρακτηριζομένη κυρίως ὑπὸ ὑπερτροφίας, ἀλλὰ μὴ συγγενοῦς, ἐντοπιζομένης εἰς τὰ ἄνω καὶ κάτω ἄκρα καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ θιγούσης κατὰ προτίμησιν τὰ ὀστᾶ τῶν ἄκρων καὶ τὰ ἄκρα τῶν ὀστῶν.

Ὁ πάσχων ἐκ μεγαλακρίας ἔχει χαρακτηριστικὴν ὅλως ὄψιν. Οὕτω αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἔχουσι σχῆμα πλήκτρου ἢ πτύου (spadelike), λόγῳ ὑπερτροφίας αὐτῶν, προσβαλλούσης τόσον τὰ ὀστᾶ ὅσον καὶ τὰ ἁπαλὰ μόρια αὐτῶν. Οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν ἔχουσι σχῆμα ἀλλαντοειδὲς (en saucisson), διότι ἔχουσι τὸ αὐτὸ πάχος κατά τε τὴν βάσιν καὶ τὴν κορυφὴν αὐτῶν. Οἱ ὄνυχες φαίνονται μικροὶ λόγῳ τοῦ μεγέθους τῶν δακτύλων καὶ ἔχουσιν ἐπιμήκεις γραμμώσεις. Ἡ ὑπερτροφία τῶν χειρῶν σταματᾷ εἰς τὴν βάσιν τῶν καρπῶν καὶ οὕτω ὁ πῆχυς καὶ ὁ βραχίων εἶναι φυσιολογικοί. Οἱ πόδες εἶναι ὅπως καὶ αἱ χεῖρες ὑπερτροφικοὶ καὶ ἡ ὑπερτροφία αὐτῶν σταματᾷ εἰς τὰ σφυρά. Αἱ κνῆμαι καὶ οἱ μηροὶ διατηροῦσιν ἀπ' ἐναντίας τὰς φυσιολογικὰς των διαστάσεις. Ἡ κεφαλὴ τέλος ἔχει πάθει ὑπερτροφίαν, ἐντοπιζομένην κατὰ τὸ πρόσωπον, ὅπερ εἶναι ᾠοειδὲς καὶ ἐπίμηκες λόγῳ αὐξήσεως τῆς καθέτου διαμέτρου αὐτοῦ καὶ ὅπερ ἔχει τὴν κάτω γνάθον ἀνεπτυγμένην ἐν τῷ συνόλῳ της, περισσότερον ἀπὸ τὴν ἄνω γνάθον, δι' ὃ καὶ σχηματίζεται ἓν εἶδος προγναθισμοῦ (μεγαγναθία), καὶ τὴν ῥῖνα πελωρίαν, τὸ μέτωπον χαμηλὸν καὶ τὸ ὑπερκόγχιον χεῖλος καὶ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν διωγκωμένα καὶ προβάλλοντα. Ἀπ' ἐναντίας ἡ ὑπόλοιπος κεφαλὴ εἶναι φυσιολογική, δι' ὃ καὶ ὁ ἄρρωστος ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν ἐκεῖνο προσωπεῖον, ὅπερ ἀποκαλεῖται *μεγαλακρικὸν* (facies acromégalique).

Προσωπεῖον μεγαλακρικὸν (Garnier).

Εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα συμπτώματα, ἅτινα εἶναι φύσεως δυστροφικῆς, προστίθενται συχνὰ καὶ κεφαλαλγία, κάματος, διαταραχαὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἐμμήνων, ἀμφίπλευρος κροταφικὴ ἡμιανοψία, λόγῳ πιέσεως τῆς ἔσω μοίρας τῶν ὀπτικῶν ταινιῶν ὑπὸ τοῦ αὐξηθέντος σώματος τῆς ἐπιφύσεως καὶ ἄλλα ἐν γένει συμπτώματα προκαλοῦντα διαταραχὴν τῶν διαφόρων λειτουργιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἥτις ὁδηγεῖ θᾶττον ἢ βράδιον εἰς καχεξίαν καὶ τὸν θάνατον.

Ἡ μεγαλακρία εἶναι πάθησις τῆς ἐνηλικιώσεως, ἐμφανιζομένη μεταξὺ 20–30 ἐτῶν, ὁπότε δηλαδὴ ἔχει συντελεσθῆ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σκελετοῦ. Εἰς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς τυχὸν ἀναπτύσσεται αὕτη κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, πρόκειται περὶ τύπου ἀναμείκτου γιγαντισμοῦ καὶ μεγαλακρίας. Αἱ λῦπαι, ἡ νευρικὴ κληρονομικότης καί ποτε ὁ τραυματισμὸς ἀναφέρονται ὡς προδιαθετικὰ αἴτια τῆς μεγαλακρίας, ἥτις οὐδέποτε εἶναι συγγενής.

Ἡ παθογονία τῆς μεγαλακρίας εἶναι σκοτεινή. Συνήθως ὅμως ὀφείλεται εἰς τὴν παρατηρηθεῖσαν ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων αὔξησιν τοῦ ὄγκου τῆς ὑποφύσεως, οἱασδήποτε φύσεως καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐν λόγῳ ὑπερτροφία. Ἐν τούτοις ἀναφέρονται περιπτώσεις ὄγκου τῆς ἐπιφύσεως χωρὶς μεγαλακρίαν, καθὼς ἐπίσης πειραματικαὶ καταστροφαὶ (Marinesco) τοῦ σώματος τῆς ἐπιφύσεως ἄνευ σκελετικῶν ἀλλοιώσεων.

Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Brissaud καὶ Meize ἀποδίδουσι τὴν μεγαλακρίαν εἰς δυστροφίαν νευρικῆς φύσεως, ἥτις εἰς μὲν τοὺς ἐνηλίκους προκαλεῖ μεγαλακρίαν, εἰς δὲ τοὺς ἐφήβους γιγαντισμόν.

Παθογονικὴ θεραπεία τῆς μεγαλακρίας δὲν ὑπάρχει, δι' ὃ καὶ ἀρκούμεθα εἰς συμπτωματικὴν τοιαύτην, συνισταμένην κυρίως εἰς τὴν χορήγησιν εἰδῶν τῆς ἔσω ἐκκρίσεως, ὧν στερεῖται ὁ ὀργανισμὸς τοῦ πάσχοντος. Ἐπίσης ἐπεμβαίνομεν καὶ χειρουργικῶς, προβαίνοντες εἰς τὴν ἐξαίρεσιν τῆς ὑπερτραφείσης ὑποφύσεως. Ἡ ἐν λόγῳ ὅμως ἐξαίρεσις δέον νὰ εἶναι μερική, διότι ἡ καθολικὴ ὑποφυσεκτομία ἐπιφέρει ταχέως τὸν θάνατον. Συνεβούλευσαν ἐπίσης τὴν ἀκτινοθεραπείαν (Béclère). Α. ΚΟΝΤΑΡΓΥΡΗΣ

μεγαλανθῆ (τά) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται τὰ φυτά, ἅτινα ἔχουσι μεγάλα ἄνθη. Δ. Ν. Π.

Μεγάλαρτος (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Προσωνυμία τῆς *Δήμητρος*, ἡ ὁποία ἦτο ἡ δότειρα τοῦ σίτου καὶ τῆς ἐκ τούτου παραγωγῆς τοῦ ἄρτου. Ἐλατρεύετο αὕτη ἐν Σκώλῳ τῆς Βοιωτίας, ὅπου ὑπῆρχον ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν ταύτην ἀγάλματα τῆς θεᾶς. Ἀλλὰ καὶ ἐν Συρακούσαις ἐτιμᾶτο ὡς *σιτὴ* καὶ *ἱμαλίς*. Ἐν Δήλῳ ἐπίσης ἤγετο ἑορτὴ καλουμένη *Μεγαλάρτια*, κατὰ τὴν ὁποίαν προσεφέροντο εἰς τὴν θεὰν ἀπαρχαὶ προσφάτως ἐψημένων ἄρτων. Σχετικὴ φαίνεται καὶ ἡ τελετὴ τῶν *Ἀρτοφορίων*, ἡ ὁποία ἤγετο ἐπίσης ἐν Δήλῳ. Μ. Μ.

μεγαλαυχία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλαύχου, ἀλαζονεία, κοιν. *καυχησιά*.

μεγάλαυχος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὑπερήφανος, ἀλαζών, ὁ καυχώμενος διὰ τὴν ὑπεροχήν του, κοιν. *καυχησάρης*.— Ἐπίρρ. *μεγαλαύχως*.

μεγαλαυχῶ (—*έω*)· εἶμαι μεγάλαυχος, καυχῶμαι διὰ τὴν ὑπεροχήν μου, ἀλαζονεύομαι, κομπάζω.

μεγαλεγκεφαλία (ἡ). Ὅταν ἀντὶ τῆς κεφαλῆς (κρανιακῆς κάψης) λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν αὐτὸς ὁ ἐγκέφαλος εἰς τὴν διάκρισιν τῶν βαθμῶν ἀναπτύξεως, μεταχειριζόμεθα τὸν ὅρον *μεγαλεγκεφαλία* ἀντὶ *μεγαλοκεφαλία* (βλ. λ.). Ι. Γ. Κ.

Μέγα Λιβάδι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Σερίφου τῆς ἐπαρχίας Κέας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς Ν. παραλίας τῆς νήσου καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 417. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει τὰ χωρία *Κουτελά*, *Μέγα Χωριὸ* καὶ *Χάλαρα*. Χ. Δ.

μεγαλεῖον (τό)· μεγαλοπρέπεια, λαμπρότης: «τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ» τὰ μεγάλα ἔργα του Θεοῦ Πράξ. Ἀποστόλ. 2,11) ‖ *μεγαλεῖα* (τά)· ἡ μεγαλοπρεπὴς ἐμφάνισις, ἐπίδειξις πλούτου, ἀξιωμάτων καὶ ἐν γένει οἱασδήποτε ὑπεροχῆς: «τοῦ ἀρέσουν τὰ μεγαλεῖα», «τὸν κατέστρεψαν τὰ μεγαλεῖα» ‖ ὁ ἑνικὸς *μεγαλεῖον* ἐξεχυδαΐσθη ἤδη, ἕνεκα ὑπερβολικῆς καταχρήσεως, λεγόμενος ὡς χαρακτηριστικὸν παντὸς ὅ,τι ἀρέσκει καθ' ὑπερβολήν: «ρούχα —, παπούτσια —, καπέλλο μεγαλεῖον», «ἐφάγαμε κάτι ψάρια, μεγαλεῖον», «ἐκάναμε μιὰ ἐκδρομὴ —, ἕνα κυνήγι, μεγαλεῖον» κτλ.

— **μεγαλείων** *παραλήρημα*. Σύνολον παραληρητικῶν ἰδεῶν (μεγαλείων), ἃς ἐμφανίζουσιν οἱ ἔχοντες ὑπερβασίαν τοῦ ἐγώ, ἐξάρσιν τῆς ἀτομικότητος αὐτῶν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας νομίζουσιν ἑαυτοὺς λίαν ἀνωτέρους τῆς πραγματικότητος, ὡς πρὸς ἓν πλεῖστα ἢ ὅλα τὰ ἐγὼ αὐτῶν (κοινωνικὸν ἐγώ, πνευματικόν, ὑλικὸν) ἢ μέρος τινὸς αὐτῶν. Οὕτω λ.χ. εἷς νομίζει ἑαυτὸν πολυεκατομμυριοῦχον, ἐνῷ οὐδόλως ἔχει περιουσίαν, ἕτερος ὅτι γνωρίζει ὅλας τὰς γλώσσας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἕτερος ὅτι εἶναι μέγας πολιτικός, ἐνῷ εἶναι ἄτομον κατωτέρας διανοητικότητος καὶ μορφώσεως, ὅτι εἶναι στρατηγὸς μέγας, ἐνῷ εἶναι στρατιώτης κτλ. Αἱ ἰδέαι αὗται ἀπαντῶσι σποραδικῶς ἀνὰ μέσον ἄλλων συμπτωμάτων εἰς τὴν μανικὴν συνδρομὴν (ἰδιοπαθῆ μανίαν ἢ μανικὰς συνδρομὰς τοξικάς, λοιμώδεις, ἐκ πρεσβυτικῆς ψυχώσεως,

Digitized by Google

πρωτογόνου ἀνοίας, προϊούσης παραλύσεως, παραλυτικῶν συνδρομῶν) εἴς τινας ἀνοίας καὶ δὴ τὴν ἡβηφρενικήν, εἰς τὴν σχιζοφρενίαν, εἴς τινας ἐκφυλογενοῦς ἀρχῆς διεγερτικὰς καταστάσεις, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν διεγερτικὴν μορφὴν τῆς διανοητικῆς συγχύσεως. Ἀπαντῶσι δὲ περισσότεραι, ἀποτελοῦσαι ἓν σύνολον, ἐπί τινων νόσων εἰδικῶς, ὡς προεξάρχον σύμπτωμα. Τοιαῦται εἶναι ἡ προϊοῦσα παράλυσις καὶ αἱ παραλυτικαὶ συνδρομαί, ἐν τῇ τυπικῇ αὐτῶν μορφῇ, ἐν αἷς τὸ παραλήρημα μεγαλείων εἶναι ἐντονώτατον καὶ ὑπερβολικὸν-ἀνοϊκόν, εἰς τὴν παρανοϊκὴν μορφὴν χροιᾶς μεγαλείων, πρωτογόνου ἀνοίας, τοξικῶν ἢ λοιμωδῶν νόσων, ἐν αἷς ὅταν ᾖ ὑπερβολικὸν χαρακτηρίζεται ὡς παραλυτικὴ συνδρομή, εἴς τινας ἐκφυλογενεῖς καταστάσεις κτλ. Εἰδικῶς δὲ ὡς κύριον σύμπτωμα καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικὸν ἢ πρωτεῦον ἐν συνδέσμῳ μετά τινος ἄλλης διαταραχῆς ἀπαντᾷ:

α') Εἰς τὸ παραλήρημα τοῦ Lusegne, εἰς ὃ μετὰ τὴν φάσιν τοῦ παραληρήματος καταδιώξεων ἀκολουθεῖ φάσις μεγαλείων, ἥτις εἶναι ἔνδειξις τῆς εἰς ἄνοιαν ἀρχομένης μεταπτώσεως.

β') Εἰς τὸ παραλήρημα τοῦ Magnan, ὅτε συνδυάζεται μετ' ἄλλων παραληρητικῶν ἰδεῶν καὶ εἰσβάλλει ἀποτόμως.

γ') Εἰς τὸ παραλήρημα διαδικασίας, εἰς ὃ συνδυάζεται μετὰ ἐμμόνου ἰδέας, ὅτι ἐκλάπη ἢ ἐματαιώθη πλεονέκτημά τι, ἐγὼ τι ἐν ὑπερβασίᾳ (π. χ. γενομένη ἀνακάλυψις), δι' ὃ προσφεύγει εἰς τὰ δικαστήρια.

Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας καὶ ἰδίᾳ τὴν πρώτην, ἐνδέχεται τὸ παραλήρημα μεγαλείων ν' ἀφορᾷ ἔξαρσιν εἰδικοῦ τινος ἐγώ, ὅτε δὲν ἐμφανίζεται ὑπὸ ὡρισμένην χροιάν. Οὕτως, ὅταν ἀναφέρεται εἰς ἐρωτικὸν ἐγώ, ὁ πάσχων νομίζει ὅτι εἶναι περιζήτητος γαμβρός, ἐραστὴς καὶ ἐνοχλεῖται ὑφ' ὅλων τῶν γυναικῶν. Τότε τὸ παραλήρημα λέγεται *ἐρωτικὸν παραλήρημα μεγαλείων*. Ἄλλοτε εἶναι θρησκευτικῆς χροιᾶς, δηλαδὴ θεωρεῖ ὁ πάσχων ἑαυτὸν ἔνθεον, ἀνωτέραν προσωπικότητα προωρισμένην νὰ σώσῃ τὸν κόσμον, νὰ διδάξῃ νέαν θρησκείαν κτλ., ἢ ἀναφέρεται εἰς τὸ ὅτι αὐτὸς προέβη εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἀνακάλυψιν εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ λέγεται *παραλήρημα ἐφευρετῶν*. Τότε, μὴ δυνάμενος νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἀνακάλυψιν, ἀποδίδει τοῦτο εἰς κλοπὴν κτλ., διὸ προσφεύγει εἰς δικαστήρια. Ἢ νομίζει ὁ πάσχων ὅτι εἶναι μέγας πολιτικός, ὅτε καλεῖται *πολιτικὸν παραλήρημα μεγαλείων*.

δ') Ἐκτὸς τῶν παραληρημάτων τούτων ἔχομεν καὶ τὸ ἰδίως μεγαλείων παραλήρημα, ὅπερ εἶναι ἡ ἀπόληξις τοῦ *μεγαλομανικοῦ χαρακτῆρος*. Τοῦτο ἐμφανίζεται βαθμιαίως, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ποῦ καὶ πότε ὁ μεγολομανικὸς χαρακτὴρ περιέπεσεν εἰς τὴν νόσον μεγαλομανίαν (= μεγαλείων παραλήρημα). Τὸ παραλήρημα τοῦτο, τὸ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος ἀναπτυσσόμενον, εἶναι ἀποτέλεσμα σκέψεων καὶ ὑποθέσεων ἐκλαμβανομένων ὡς γεγονότων. Συνήθως τὰ παραληρήματα ταῦτα εἶναι χρόνια. Τινὰ εἶναι παροδικὰ καὶ δὴ τὰ τοξικῆς λοιμώδους ἀρχῆς, ἄλλα ἐκφυλογενῆ. Τὰ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος ἐνδέχεται νὰ εἶναι παροδικὰ ὡς πρὸς τὴν παρόξυνσιν, τῆς βασικῆς μεγαλομανίας διατηρουμένης πάντοτε. Ἀπὸ ἀπόψεως μεταπτώσεως εἰς ἄνοιαν, τὸ παραλήρημα μεγαλείων εἶναι ἐκδηλωτικὸν ἀρχομένης ἀνοίας, ὅταν ἀκολουθῇ εἰς ἄλλο παραλήρημα, φερ' εἰπεῖν καταδιώξεων.

Πάντως ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἢ ἀπότομος ἐνέχει πρόγνωσιν ἀγαθήν. Ἡ θεραπεία εἶναι προφυλακτικὴ καὶ ἀνασταλτική. Τ. Α. ΖΗΣ

μεγαλειότατος (ὁ), θηλ. *—οτάτη*· ὑπερθετ. τοῦ ἐπιθ. *μεγαλεῖος*· προσηγορία αὐτοκράτορος ἢ βασιλέως: «εἶναι θέλησις τοῦ μεγαλειοτάτου», «νὰ ἐρωτηθῇ ὁ μεγαλειότατος».

μεγαλειότης, *—ητος* (ἡ)· μεγαλοπρέπεια, ἐξοχότης, λαμπρότης· ‖ προσηγορία αὐτοκράτορος ἢ βασιλέως.

— *['Εγκυκλ.]* Τὸν τίτλον *μεγαλειότης* φέρουν οἱ αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς, ἐξ οὗ *αὐτοκρατορικὴ* ἢ *βασιλικὴ μεγαλειότης*. Ἡ λέξις ἐχρησιμοποιήθη ἀρχικῶς πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ μεγαλείου τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (majestas imperii ἢ populi romani), εἶτα ἀνεγνωρίσθη ὡς τίτλος τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ ὡς τοιοῦτος παρελήφθη εἰς τὰ μεσαιωνικὰ κράτη τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Συνδυασθεὶς κατὰ τὸν μεσαίωνα μετὰ τοῦ θείου δικαίου, συνεδέθη μὲ τὰς ἐκφράσεις «χριστιανική», «ἀποστολική» ἢ «καθολικὴ μεγαλειότης». Χωρὶς νὰ ἔχῃ ἰδιαιτέραν τινὰ σημασίαν, διετηρήθη ἡ λέξις μεγαλειότης καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐποχῇ, ὡς τίτλος τῶν αὐτοκρατόρων καὶ βασιλέων, συναντωμένη κυρίως ἐν τῇ φράσει «ἡ Αὐτοῦ μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς», ἢ «ὁ αὐτοκράτωρ» ἢ «ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης» προκειμένου περὶ αὐτοκρατείρας ἢ βασιλίσσης. Χ. Γ. Σ.

—**Μεγαλειότης** ***Καθολικὴ*** (Majesté Catholique) βλ. λ. *Καθολικὴ* Μεγαλειότης.

μεγαλειώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης μεγαλείου, μεγαλοπρεπής, λαμπρός: «ἡ τελετὴ ἦτο μεγαλειώδης».—Ἐπίρρ *μεγαλειωδῶς*.

μεγαλέμπορος (ὁ)· ἔμπορος μεγάλης ποσότητος ἐμπορευμάτων, ὁ διαθέτων μεγάλα κεφάλαια εἰς τὸ ἐμπόριον: «μεγαλέμπορος ἀποικιακῶν,—ὑφασμάτων κτλ.».

μεγαλεπήβολος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μεγάλων πραγμάτων ἐπήβολος, μεγαλοπράγμων, ὁ μετὰ τόλμης ἐπιχειρῶν σπουδαῖα καὶ σοβαρά.

μεγαλερύθημα ***ἐπιδημικόν***, ἢ ***ἐρύθημα μιασματικὸν*** *['Ιατρ.]*. Ἡ νόσος αὕτη εἶναι μεταδοτική, ἀγνώστου μέχρι σήμερον αἰτιολογίας, καὶ ἀρχίζει σχεδὸν πάντοτε ἄνευ πυρετοῦ, ἄνευ ἰδιαιτέρων προδρόμων φαινομένων καὶ ἀξιοσημειώτου διαταραχῆς τῆς γενικῆς καταστάσεως τῶν ἀρρώστων μὲ μίαν ἐρυθρότητα ἀμφοτέρων τῶν παρειῶν ὑπὸ μορφὴν πεταλούδας ἢ μάσκας. Τὸ δέρμα εἶναι ἐρυθρόν, θερμὸν καὶ ἐλαφρῶς ἐξοιδημένον. Τὴν ἑπομένην τὸ ἐρύθημα ἐξαπλοῦται εἰς τὰ ἄνω καὶ κάτω ἄκρα, διαρκεῖ δὲ συνήθως 6—8 ἐν συνόλῳ ἡμέρας. Ἡ νόσος αὕτη προσβάλλει συνήθως παιδία 6—14 ἐτῶν, κατὰ προτίμησιν κοράσια, ἀλλὰ καὶ μεγαλυτέρας ἡλικίας ἀνθρώπους. Ἡ πρόγνωσις εἶναι πάντοτε καλή, διότι ἡ ἀσθένεια αὕτη εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καλοηθεστάτη. Ἰδιαιτέρα τις θεραπεία δὲν εἶναι ἀναγκαία, πλὴν ἐλαφρᾶς διαίτης. Ἡ μετάβασις εἰς τὸ σχολεῖον ἀπαγορεύεται, τοὐλάχιστον ἐπὶ δεκαήμερον. Κ. Κ. Κ.

Μεγάλη *[Γεωγρ.]*. Πρῶτον συνθετικὸν τοπωνυμίων ἐν Ἑλλάδι (βλ. *Μέγα*).

Μεγάλη Βλαχία *[Γεωγρ.]*· βλ.λ. *Βλαχία* Μεγάλη.

Μεγάλη - Βρύση *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς Β. τοῦ Κιλκὶς ἐγγὺς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Ἀλεξανδρουπόλεως, εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. ἀπὸ τῆς ἐξυπηρετούσης τὰ χωρία τῆς κοινότητος στάσεως Μεταλλικοῦ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἀγροτικὸν ἰατρεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ἀρμουτσή*. Κάτ. (1928) 484. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Μεταλλικὸν* (Γιάννες) καὶ *Χαϊδαρλῆ*

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Βαμβακοῦς τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 167.

— 3) Συνοικισμὸς ἐγγὺς τῆς Λαμίας, ὑπαγόμενος εἰς τὸν δῆμον Λαμιέων τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτοικοι (1928) 228 Χ. Δ.

—**Μεγάλη-Βρύση** *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης. Κάτ. (1928) 511. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ μεγάλης πηγῆς ὑδάτων. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλέφωνον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Βοροῦ*, *Ξερόκαμπος* καὶ *Πρεβελιανά*. Ε. Γ.

—**Μεγάλης Βρύσης**, ***τέως δῆμος***—. Εἷς ἐκ τῶν πρὸ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς ἀπαρτιζόντων τὴν ἐπαρχίαν Μονοφατσίου τῆς διοικήσεως Ἡρακλείου δήμων, ἔχων περιφέρειαν περίπου τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων Ἁγίας Βαρβάρας, Ἁγίου Θωμᾶ, Ἄνω Ἀκρέας, Μεγάλης Βρύσης καὶ Στόλων. Δ. Ε. Μ.

Μεγάλη Γέφυρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης (βλ. *Γέφυρα* Μεγάλη). Χ. Δ.

μεγαληγορία (ἡ)· λόγος περὶ μεγάλων πραγμάτων, μεγαλαυχία, κομπορρημοσύνη, καυχησιολογία.

μεγαληγόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· μεγάλαυχος, κομπαστής, κομπορρήμων.

μεγαληγορῶ *(—έω)*· λέγω μεγάλα πράγματα, ὑπισχνοῦμαι ὅτι θὰ πράξω ἢ ἰσχυρίζομαι ὅτι ἔπραξα σπουδαῖα καὶ σοβαρά, μεγαλαυχῶ, κομπορρημονῶ, καυχησιολογῶ.

Μεγάλη Ἑλλάς. Εἶχε κληθῆ οὕτω ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ νότιος ἡ Κάτω Ἰταλία (Βρεττία, Λευκανία, Καλαβρία καὶ Καμπανία μέχρι τῆς Κύμης) ἕνεκα τῶν πολυαρίθμων κατὰ τὰ παράλια αὐτῆς ἑλληνικῶν ἀποικιῶν (τῶν Ἀχαιῶν, Δωριέων καὶ Ἰώνων). Ἐνίοτε ὅμως ἐκτὸς τῆς νοτίου Ἰταλίας περιελαμβάνετο εἰς τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα καὶ ἡ νῆσος Σικελία (*Στρ* C. 253). Καὶ ὑπῆρξε μὲν ἐπικοινωνία, παρὰ τὴν δυσχέρειαν τῆς συγκοινωνίας, ἀρχαιοτάτη μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Ἰταλικῆς καὶ Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ὡς μαρτυρεῖ ἡ κτίσις τῆς Κύμης, ἀνερχομένη εἰς προϊστορικοὺς (περὶ τὰ 1050 π Χ) χρόνους, ἢ εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔτη μνημονευομένη ἐμπορικὴ ἐπικοινωνία τῶν Κεφαλλήνων, Ταφίων καὶ Τηλεβοῶν μετὰ τῶν κατοίκων τῆς ἐν Βρεττίᾳ Τερίνης καὶ ἡ εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον ἐγκατάστασις τῶν Τυρρηνῶν (Ἐτρούσκων), οἵτινες ὑπὸ πολλῶν σήμερον θεωροῦνται ὡς Ἕλληνες τῶν προϊστορικῶν χρόνων καὶ πρῶτοι σπορεῖς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Ἰταλίας, κυρίως ὅμως ἀνεπτύχθη αὕτη κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Η' π.Χ. αἰῶνος καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 736 π.Χ. —683, ὅτε ἐκτίσθησαν πολυαριθμόταται ἀποικίαι εἴς τε τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν. Αἱ ἀποικίαι αὗται, ἂν καὶ ὑπερευδοκίμησαν τὰς ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι μητροπόλεις των ἀπὸ τοῦ Ζ'—Δ' π. Χ. αἰῶνος εἰς πληθυσμόν, πλοῦτον καὶ δύναμιν, ὑπελείφθησαν ὅμως πάντοτε αὐτῶν, παρὰ τὰ ἀνεγερθέντα εἰς αὐτὰς μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα ἀρχιτεκτονικῆς (ἐν Ἀκράγαντι, Σελινοῦντι, Ποσειδωνίᾳ κλπ.), τὴν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ ἄνθησιν τῆς πυθαγορείου καὶ τῆς ἐλεατικῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, τὴν καλλιτεχνικὴν ὑπεροχὴν (ἰδίως τῶν Συρακουσῶν) τῶν νομισμάτων των, τοὺς μεγάλους ἐν τῇ πνευματικῇ ζωῇ ἀντιπροσώπους των (Ἐπίχαρμος, Ἐμπεδοκλῆς, Γοργίας κλπ.) καὶ τὰς εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας (Ὀλύμπια, Ἴσθμια κλπ.) νίκας των, εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν μικρασιατικὸν ἑλληνισμόν, ὅστις ὄχι μόνον ἐπιτυχῶς πρὸς τὸν ἐν τῇ μητροπόλει Ἑλλάδι ἑλληνισμὸν διηγωνίσθη, ἀλλ' ὑπῆρξε καὶ ὁ πρωτοπόρος εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν κίνησιν αὐτοῦ. Ὁ ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἑλληνισμὸς ἔρριψε τόσον βαθείας ρίζας εἰς τὰς χώρας ταύτας, ὥστε, παρὰ τὴν μείωσιν τῆς δυνάμεώς του ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος, παρὰ τὰς ἐναντίον του ἐπιθέσεις, ἀπὸ τῆς ΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, τῶν ἰθαγενῶν, ἐπωφεληθέντων ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῶν Ἑλλήνων, παρὰ τοὺς διαρκεῖς ἀγῶνάς του πρὸς τοὺς Καρχηδονίους ἐν Σικελίᾳ καὶ Ρωμαίους ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ, οἵτινες καθυπέταξαν αὐτοὺς βαθμιαίως κατὰ τοὺς δύο τελευταίους π. Χ. αἰῶνας, παρὰ τὴν μακρὰν ἐπ' αὐτοῦ ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ἠδυνήθη ν' ἀναζήσῃ ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ παρὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἑαυτοῦ χωρῶν ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν, Ἀράβων καὶ Νορμαννῶν νὰ διατηρήσῃ ὡς ἴχνη τῆς μακραίωνος ζωῆς του μέχρι τῆς ΙΕ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὴν γλῶσσάν του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφοντο δημόσια ἔγγραφα (ἐν Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ) καὶ τὰ ἤθη του. Περὶ τῆς ἱστορίας ἑκάστης τῶν ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἀνερχομένων, κατὰ τὴν περὶ αὐτῶν μνείαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, εἰς ἑκατὸν εἴκοσι περίπου, περὶ τῆς κατανομῆς αὐτῶν κατὰ χώρας (Βρεττίαν, Λευκανίαν κλπ.) καὶ κατὰ ἑλληνικὰ φῦλα (Ἀχαιούς, Ἴωνας, Δωριεῖς), γίνεται λόγος εἰς τὸ ἄρθρον *ἀποικία* (βλ. λ.) καὶ τὸ ἄρθρον ἑκάστης τῶν ἀποικιῶν καὶ χωρῶν τούτων. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Μεγάλη Θάλασσα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς Λατίνους ὀνομασία καὶ αὕτη («Mare Magnum») τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ τίτλος τῶν σπουδαιοτάτων ἀρχαίων ναυτιλιακῶν ὁδηγιῶν τοῦ Ἀνωνύμου συγγραφέως, «Σταδιασμὸς τῆς Μεγάλης Θαλάσσης». Σ. Ε. Λ.

Μεγάλη Παναγιὰ *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ΝΑ. τῆς Ἀρναίας (Λιαριγκόβης), μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ρεβενίκια*. Κάτ. (1928) 2.077. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Πλανὰ* καὶ *Πυργαδίκια*. Χ. Δ.

μεγαληπατία (ἡ) (megalhépatie). Ὅρος ἐκσημαίνων τὴν αὔξησιν τοῦ μεγέθους τοῦ ἥπατος, ἀπαντῶσαν εἰς πλείστας παθήσεις καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν κίρρωσιν τοῦ ἥπατος καὶ εἴς τινας παρασιτικὰς νόσους κλπ. Συνώνυμα τούτου εἶναι: *ἡπατομεγαλία* (σφαλερὸς ὅρος) καὶ *ἡπατομακρεσία*. Μ. Ν. Κ.

Μεγάλη Πόλις *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Καρίας (βλ. λ. *Ἀφροδισιάς*).

Μεγαλήσια (τὰ) (Megalensia) *['Αρχ.]*. Ἑορτὴ τελουμένη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐν Ρώμῃ ἀπὸ τῆς 4—10 Ἀπριλίου πρὸς τιμὴν τῆς μεγάλης μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης. Ἡ λατρεία αὐτῆς εἰσήχθη ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπὶ τοῦ Β' Λιβυκοῦ πολέμου, ὁπότε ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς συγκλήτου πρέσβυς εἰς Πεσσινοῦντα τῆς Φρυγίας καὶ ἐκόμισεν ἐκεῖθεν εἴδωλον τῆς Κυβέλης, ὅπερ ἐστήθη ἐντὸς ναοῦ ἐπὶ τοῦ Παλατίνου λόφου. Κατὰ τὴν ἐτησίαν ἑορτήν, ἐγκαινιασθεῖσαν τῷ 191 π. Χ., σύλλογος εὐνούχων, οἵτινες ἐκαλοῦντο Galli καὶ ἦσαν ὑπηρέται τῆς θεᾶς, περιέφερον τὸ εἴδωλον αὐτῆς πέριξ τῆς πόλεως, οἱ πιστοὶ ἔρραινον αὐτὸ μὲ ροδοπέταλα καὶ νομίσματα, ἐτελοῦντο δὲ καὶ δραματικοὶ καὶ ἱπποδρομικοὶ ἀγῶνες (ludi megalenses). Ν. Α.

Μεγάλη Στέρνα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Χέρσου (Καλίνδριας, Κιλιντίρ) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσιγούντα*. Κάτ. (1928) 431. Χ. Δ.

Μεγάλη Χώρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Δ. τοῦ Ἀγρινίου, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας, παράγει καπνὸν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ζαπάντι*. Κάτ. (1928) 480.

Digitized by Google

— (*Ἱστορ.*) Βλ. *Ζαπάντι*.

Μεγαλία *(Ἀρχ. Γεωγρ.).* Ὀνομασία κατὰ Στράβωνα τῆς νησῖδος τῆς Καμπανίας, ἥτις ὑπὸ τοῦ Πλινίου ὀνομάζεται *Μεγαρὶς* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

μεγαλιθικός, —ή, —όν· ὁ ἐκ μεγάλων λίθων ἀποτελούμενος: «μεγαλιθικὰ μνημεῖα».

— **μεγαλιθικὰ μνημεῖα.** Καλοῦνται οὕτω συλλογικῶς πάντα τὰ ἐκ μεγάλων, πολλαχοῦ πελωρίων, λίθων κατεσκευασμένα προϊστορικὰ κτίσματα, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου ὡς τάφοι, ναοὶ ἢ πρὸς ἀπαθανάτισιν ἀξιομνημονεύτου τινὸς γεγονότος, πρὸς περιμάνδρωσιν μεγάλων πεδίων κλπ. Εὑρίσκονται εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἐκτὸς τῆς Αὐστραλίας, ἀφθονοῦν δὲ ἐν Μεσογείῳ. Γ. Κ. Γ.

— *(Προϊστ. Ἀνθρωπ.)* Τὰ ἐξ ὀγκωδῶν λίθων, στοιχειωδῶς ἢ οὐδόλως ἐπεξειργασμένων, μεγαλιθικὰ μνημεῖα δὲν ἀνάγονται πάντα εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους. Τὰ τῆς νοτίου Γαλλίας ἀνήκουν εἰς τοὺς πρώτους μεταλλικούς, ἐνῷ ὅσον ἀνερχόμεθα ὑψηλότερα, μέχρι τῶν Σκανδιναυικῶν χωρῶν, ἀνήκουν ταῦτα εἰς ὁλονὲν παλαιοτέρους νεολιθικοὺς χρόνους, διότι ἡ νεολιθικὴ περίοδος διετηρήθη περισσότερον χρόνον ἐνταῦθα, βραδύτατα ἐμφανισθέντων τῶν μετάλλων. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι:

1) Οἱ *ντολμὲν* (dolmen), ἢ *λιθοτράπεζαι*. Εἶναι μνημεῖα συνήθως ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος των ἀκάλυπτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων φυσικῶν ἢ ὀλίγον ἐπεξειργασμένων, ἐμπεπηγμένων διὰ τοῦ ἄκρου των εἰς τὸ ἔδαφος καὶ σχηματιζόντων δωμάτιον μικρόν, μὲ στέγην ἐκ δύο ἢ τριῶν ἐπιπέδων κολοσσιαίων ὀγκολίθων, μετὰ ἢ ἄνευ μικροτέρων λίθων πρὸς ἀπόφραξιν τῶν χασμάτων, καί τινα περικαλύψιν ἀρκετοῦ ὕψους διὰ λίθων καὶ χώματος. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τάφων. Ἡ μορφὴ αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ παλαιοτέρα τῶν μεγαλιθικῶν τούτων μνημείων (ἐποχὴ τῶν ντολμέν), ἐμφανισθέντων μετὰ τοὺς ἐν τῷ ἐδάφει ἁπλοῦς τάφους καὶ τούτους μετὰ τοὺς σωροὺς ὀστρέων (Κονέκκεν μαῖντιγκ).

2) Οἱ *μετὰ εἰσόδου τάφοι* ἢ *θάλαμοι γιγάντων* εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐπίγειοι, ἀλλὰ κεκαλυμμένοι διὰ ὄγκου γῆς δίκην λόφου, τύμβοι (tumuli), μέχρι καὶ 150 μ. διαμέτρου καὶ ἀναλόγου ὕψους. Ἐκ πλειόνων μεγάλων λίθων σχηματίζουν ἐνίοτε πολλὰ διαμερίσματα. Φέρουν δὲ οἱ μεγαλιθικοὶ οὗτοι τάφοι μακρὰν συνήθως εἴσοδον, κεκαλυμμένην ἢ μὴ καὶ μετὰ λίθων παριστώντων θύραν ἢ πλακὸς φερούσης ὀπὴν ἐσφραγισμένην ἢ ἄλλως. Τὸ ἄνοιγμα τοῦ ντολμὲν καὶ τῶν μεγαλιθικῶς γενικῶν μνημείων τούτων βλέπει πρὸς ἀνατολάς. Τὰ διαμερίσματα εἶναι τετράπλευρα, φωειδῆ ἢ στρογγύλα καὶ διαστάσεων 1.50 μ. ὕψους πρὸς 3 μ. πλάτους περίπου. Ἐπίσης ποικίλλει ὁ διάδρομος, ἐνίοτε καμπτόμενος γωνιωδῶς. Ἐνίοτε ὑπάρχουν καὶ παράπλευροι μικρότεροι χῶροι, μέχρι καὶ τεσσάρων. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μικροὶ τοιοῦτοι τάφοι μονήρεις ἐν τῷ αὐτῷ τύμβῳ (Cists). Ἄλλοτε ὑπάρχει μόνον διάδρομος.

3) Οἱ *μενὶρ* (menhir), ὀγκώδεις μονόλιθοι ἐνσφηνωμένοι εἰς τὸ ἔδαφος ἐν εἴδει στήλης, μεγέθους μέχρι καὶ 10 μέτρων, ὁτὲ μὲν ἀκανόνιστοι, ὁτὲ δὲ ἐπεξειργασμένοι, ἄλλοτε δὲ παραδόξου σχήματος. Οἱ μενὶρ εὑρίσκονται ἢ μονήρεις ἢ παρ' ἄλλῳ μεγαλιθικῷ μνημείῳ ἢ τύμβῳ (μενὶρ δεῖκται) ἢ καθ' ὁμάδας, δηλαδὴ εἴτε εἰς σειρὰς πολλαπλᾶς κατὰ διαστήματα μέτρων τινῶν ἀπεχούσας, καὶ ἐκτεινομένας εἰς χιλιόμετρα ὅλα πολλάκις, ὅπως εἶναι οἱ περίφημοι μενὶρ ἐν Carnac, εἴτε ἀποτελοῦντες κύκλους καὶ ἄλλα σχήματα (cromlech). Εἰς τοιούτους κύκλους καταλήγουν καὶ αἱ σειραὶ κατὰ κανόνα. Τὸ ζήτημα τῶν μενίρ, ὁ προσανατολισμός των πρὸς τὸν ἥλιον καὶ ἡ σχέσις των μὲ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους κλπ., δὲν ἔχουν διασαφηνισθῆ εἰσέτι καλῶς. Περίφημος εἶναι ὁ ἐκτάδην κείμενος εἰς τεμάχια μενὶρ τοῦ Lockmariaker ἐν Morbihan, μήκους 24 μέτρων. Εὑρίσκονται εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Γαλλίαν καὶ τὰς βορείους χώρας τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀφρικῇ (Μαρόκῳ, Ἀλγερίῳ), Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ, Ἰνδίαις κλπ. Ὑπέθεσαν ὅτι ἀποτελοῦν σημεῖα συνοριακά, ὅτι ἔχουν σχέσιν μὲ ταφήν, κυρίως ὅμως μὲ θρησκευτικά, ἢ λατρείας καθόλου μέρη, ἢ ἔχουν σημασίαν ἀναμνηστικήν.

4) Τὰ *μενὶρ-ἀγάλματα*, δηλαδὴ μονόλιθοι τῆς Γαλλίας, Λιγυρίας, Ρωσίας, Πολωνίας, ἐπεξειργασμένοι χονδροειδῶς εἰς μορφάς, ἐνθυμίζουν τὴν τέχνην τῆς Μινωικῆς περιόδου.

Καὶ ἡ ἀκριβὴς ἐποχὴ τῶν μενὶρ δὲν ἔχει καθορισθῆ· τινὲς εἶναι νεολιθικοί, οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν μεταλλικῶν χρόνων.

Τὸ ὑλικὸν τῶν μνημείων ἀποτελεῖται ἐξ ἐγχωρίων συνήθως λίθων, πλὴν ἐξαιρέσεων, ἐκ γρανίτου, σχίστου κλπ., σπανίως ἐκ χαλαζίου ἢ διορίτου. Ἡ διακόσμησις τῶν κολοσσιαίων τούτων λίθων δεικνύει ἤδη κοινωνικὴν ὀργάνωσιν. Πολλάκις ἐμφανίζουν καὶ διακόσμησιν, κεχαραγμένας δηλαδὴ εἰκόνας, ἐν Βρετάνῃ, Ἀγγλίᾳ καὶ Σκανδιναυίᾳ, ἀπὸ ὁπῶν μικρῶν μέχρι τῶν μαιάνδρων κ. ἄλ., αἵτινες ἐνθυμίζουν πως τὰς μυκηναϊκάς.

Οἱ μεγαλιθικοὶ τάφοι τῶν νεωτέρων προϊστορικῶν χρόνων δεικνύουν τὴν ἀρχὴν τῆς τάσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς προάσπισιν τοῦ νεκροῦ του, τάσεως ἥτις ἔφθασεν εἰς τὸ ὕπατον σημεῖον ἰδίᾳ ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ἡ ἰδέα τῆς μελλούσης ζωῆς κατ' ἐξοχὴν ἐκαλλιεργήθη. Ἡ ἀρχὴ τῶν μεγαλίθων εὑρίσκεται πιθανῶς εἰς τὸν Αἰγαῖον πολιτισμόν, ἡ ποικιλία των δ' ὀφείλεται εἰς τοπικὴν ἑκάστοτε ἐξέλιξιν.

Ἐντὸς τῶν μεγαλιθικῶν μνημείων (τῶν τάφων) εὑρίσκομεν ἀγγεῖα χαρακτηρίζοντα τὴν ἐποχὴν ἑκάστοτε, λίθινα ἐργαλεῖα συνήθη, νεολιθικὰ ἢ καὶ θαυμασίας τέχνης, ἀφιερώματα, καὶ ἐντὸς τῶν νεωτέρων (μεταλλικῶν χρόνων, τῆς λιθοχαλκίνης καὶ ὀρειχαλκίνης ἐποχῆς, 3000—1500 π. Χ.) ἄφθονα καὶ ἐκ πολυτίμων ἀκόσμων μετάλλων κτερίσματα. Ἄλλοτε δὲν εὑρίσκομεν εἰμὴ ὀλίγην τέφραν ἢ ἐλάχιστα ἀντικείμενα. Ἀνθρώπινα ἴχνη, τὰ μὲν μεγαλιθικὰ τῆς Βρετάνης συνήθως δὲν περιέχουν, εἰμὴ τέφραν ἢ κεκαυμένα ὀστᾶ, τὰ τῆς λοιπῆς Γαλλίας ἐνίοτε σκελετούς, σπανίως κεκαυμένους, καί τινα καὶ σωροὺς ὀστῶν. Τὰ μεγαλιθικὰ μνημεῖα εἶχον παρεξηγηθῆ κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦσαν ἀνῆκον εἰς τοὺς Κέλτας καὶ τοὺς ἱερεῖς των (κελτικά, δρυϊδικὰ μνημεῖα), ἐνῷ ἁπλῶς ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπ' αὐτῶν, ἐρείπια ἤδη. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Μεγαλιμνιῶνας *(Παραλ. Γεωγρ.).* Ὅρμος τῆς Α. ΝΑ ἀκτῆς τῆς Χίου (πλάτ. 38° 18' 20" Β., μηκ. 26° 09' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Khios, Ἠλ. *Οἰκονομοπούλου* «Νῆσος Χίος») ἀμέσως πρὸς νότον τοῦ ἀκρωτηρίου Ἁγία Ἑρμιόνη ὡραῖον ἀγκυροβόλιον. Εἶναι ὁ *Γερόντων λιμὴν* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

μεγάλιχθυς (ὁ) (Megalichthys) *(Παλαιοζωολ.).* Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζώων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὀστεολεπιδῶν κροσσοπτερυγίων* τελεοστόμων ἰχθύων. Οἱ ἰχθύες οὗτοι ἔφερον λεῖα ρομβοειδῆ λέπια καὶ δύο ραχιαῖα πτερύγια. Λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως ὡς καὶ τῆς περμίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ εἰς τὸ Τεξάς. Συνώνυμα: *κεντρόδους, ρομβοπτύχιος, ἐκτοστεοράχις, παραβάτραχος.* Γ. Κ. Γ.

Μεγάλο *(Γεωγρ.).* Πρῶτον συνθετικὸν διαφόρων τοπωνυμίων ἐν Ἑλλάδι (βλ. *Μέγα*).

— **Μεγάλο** *(Παραλ. Γεωγρ.).* —1) Ἡ μείζων ἐν τῇ συστάδι τῶν *Λιχάδων* νήσων (πλάτ. 38° 49' 40" Β., μηκ. 22° 50' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Oreos and Talanta channels) ἢ καὶ βορειοτάτη.— 2) Ὁμοίως, ἐν τῇ συστάδι τῶν *Πεταλιῶν* (κορυφή: ὕψομ. 1285 ποδ., πλάτ. 37° 59' 40" Β., μηκ. 24° 16' 30", χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petalii gulf), ἡ καὶ ΝΔ. πασῶν.— 3) Ὁμοίως, τῆς συστάδος *Σοφράνα* τοῦ νοτίου Αἰγαίου (κορυφή: ὕψομ. 600 ποδ., πλάτ. 36° 04' Β., μηκ. 26° 25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836 a: Archipelago Southern sheet). —4) Ὁμοίως, τῆς συστάδος τῶν *Γαυριονησίων* (πλάτ. 37° 50' 50" Β., μηκ. 24° 45' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1820: Andros island and Doro channel) τῆς Ἄνδρου. Σ. Ε. Λ.

— **Μεγάλο** *(Παραλ. Γεωγρ.).* Ὅρμος σχηματιζόμενος μεταξὺ Νέας Καϋμένης καὶ Μικρᾶς Καϋμένης, ἀνατολικῶς δὲ τῆς τελευταίας (πλάτ. 36° 34' Β, μηκ. 25° 25' Α., χάρτ. ἀγγλ. 2043: Santorin island) τῆς Θήρας. Ἀπὸ τοῦ βυθοῦ ἀναβλύζει θερμοπηγὴ θερμοτάτη, διακρινομένη ἀπὸ τὴν βαθυτέραν ἀπόχρωσιν, ἣν προσδίδει εἰς τὸ γλαυκὸν τῆς θαλάσσης καὶ ἀπὸ τὴν βαρεῖαν θειώδη ἀποφοράν της. Ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ἀποκαθαίρῃ τὰς ἐπὶ τῶν ἐπιχαλκώσεων ὀξειδώσεις καὶ νὰ ἀφαιρῇ τὰ ἐπικαθήμενα εἰς τὰ ὕφαλα τῶν πλοίων ὄστρακα ἢ φύκια. Σ. Ε. Λ.

— **Μεγάλο** *(Παραλ. Γεωγρ.).* Ὅρμος κολπίζων τῆς Α.ΝΑ. ἀκτῆς τῆς Χίου, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἄκρη Νένητες καὶ Ἁγία Ἑρμιόνη (πλάτ. 38° 18' 50" Β., μηκ. 26° 10' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna), ἀλλὰ μικρὰν τὴν εἴσδυσιν. Εἰς τὸν Β. αὐτοῦ μυχὸν ὅρμος *Μεγαλιμνιῶνας.* Σ. Ε. Λ.

μεγαλοβάτραχος (Megalobatrachus) *(Ζῳολ.).* Γένος ἀμφιβίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κερκοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σαλαμανδριδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον ὁ *μεγαλοβάτραχος ὁ γίγας* (Megalobatrachus gigas). Οὗτος διακρίνεται ἀπὸ τὸ μέγα σῶμά του, ὅπερ εἶναι ἀρκετὰ εὔρωστον καὶ φθάνει εἰς μῆκος 1,50 μ. Τὸ σῶμά του καλύπτεται ὑπὸ μαλακῶν λεπιδωτῶν ἀποφύσεων. Ἔχει μεγάλην κεφαλὴν φέρουσαν πλείστας ἀκανονίστους διογκώσεις καὶ ὀφθαλμοὺς μικροτάτους. Ἡ οὐρὰ εἶναι μετρίως μακρὰ καὶ πεπιεσμένη ἐκ τῶν πλαγίων. Οἱ πόδες εἶναι βραχεῖς καὶ εὔρωστοι καὶ ὁ χρωματισμὸς αὐτοῦ ἀσθενῶς τεφρὸς μετὰ τεφρομαύρων κηλίδων. Ἀπαντῶσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ ἰδίως τὴν Ἰαπωνίαν καὶ ἐνδιαιτῶνται ἐντὸς τῶν λιμνῶν ἢ λιμναζόντων ὑδάτων. Δ. Ν. Π.

μεγαλοβδόμαδο (τό)· δημοτ., ἡ μεγάλη ἑβδομὰς ὡς σύνολον: «τὸ μεγαλοβδόμαδο νηστεύουν καὶ τὸ λάδι».

μεγαλοβλάσται (οἱ) *(Ἀνατομ.).* Ἐρυθρὰ ἐμπύρηνα κύτταρα (=ἐρυθροκύτταρα, αἱματοβλάσται), ἐξ ὧν πλάσσονται τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια. Αἱ μεγαλοβλάσται διαφέρουσι τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων, ὅτι ταῦτα μὲν στεροῦνται πυρῆνος, ἐκεῖναι δὲ καὶ πυρῆνα μετὰ πυρηνίου κέκτηνται καὶ μείζονες τὸν ὄγκον εἶναι. Ι. Π

Μεγαλοβλαχία *(Γεωγρ.)* βλ. λ. *Βλαχία Μεγάλη*

Μεγαλοβούνι *(Γεωγρ.)* βλ. λ. *Καρνεάτης.*

Μεγαλόβρυσον *(Γεωγρ.).* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀγυιᾶς (Ἀγιᾶς) τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Β. τῆς Ἀγυιᾶς, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς Ὄσσης, καὶ ἔχει ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν καὶ σηροτροφίαν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Νιβόλιανη.* Κατ. (1928) 941. Χ. Δ.

Μεγαλόβυζοι (οἱ) *(Ἀρχ.).* Προσωνυμία τῶν ἱερέων τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, ἄλλως *Μεγάβυζοι* (βλ. λ.).

μεγαλογαστρία (ἡ) (mégalogastrie). Ὁ ὅρος οὗτος, καθιερωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ewald τῷ 1904, ἀποδίδεται εἰς τὸν φυσιολογικῶς μὲν ἔχοντα στόμαχον, ἀλλὰ λίαν ἀνεπτυγμένον τὸ μέγεθος, τοῦ ὁποίου ἡ χωρητικότης δύναται νὰ περιλάβῃ καὶ νὰ ὑπερβῇ μάλιστα τὰ 1.700 κυβ. ἑκατοστόμ., χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ὑφίσταται κυρίως ἀνευρυσμὸς ἢ διαστολὴ αὐτοῦ. Μ. Ν. Κ.

μεγαλογράμματος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ διὰ μεγάλων γραμμάτων γεγραμμένος· ‖ συνηθ. εἰς τὴν φράσιν «γραφὴ μεγαλογραμμάτου ρυθμοῦ» ἡ διὰ μεγάλων, διὰ κεφαλαίων γραμμάτων γραφή.

— *(Παλαιογρ.)* Διακρίνομεν δύο εἴδη μεγαλογραμμάτου γραφῆς, τὴν *κεφαλαιώδη* καὶ τὴν *στρογγυλόσχημον*. Ἡ πρώτη ἀποτελεῖται ἐκ γραμμάτων ἐσχηματισμένων διὰ συνδυασμῶν εὐθειῶν κυρίως γραμμῶν (litterae capitales) καὶ εἶναι συνήθης ἐν ἐπιγραφαῖς, ἰδίως τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, ἡ δὲ δευτέρα περιλαμβάνει γράμματα σχηματιζόμενα ἐκ καμπύλων (litterae unciales), εἶναι δὲ ἡ συνήθης εἰς τοὺς παπύρους καὶ τοὺς περγαμηνοὺς κώδικας μέχρι τῆς ὁλοσχεροῦς ἐπικρατήσεως τοῦ μικρογραμμάτου ρυθμοῦ, ἤτοι μέχρι τοῦ Θ' αἰῶνος. Τοὺς ὅρους ἔπλασεν ἐπιτυχῶς ὁ Σ. Π. Λάμπρος. [*Θόμψων* Παλαιογρ. σελ. 208 κ.ἑξ.] Λ. Ν. Π.

μεγαλοδακτυλία (ἡ). Συγγενὴς περὶ τὴν διάπλασιν ἀνωμαλία, καθ' ἣν εἷς ἢ περισσότεροι δάκτυλοι τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν ἀναπτύσσονται εἰς μῆκος καὶ μέγεθος ὑπέρτερον τοῦ φυσιολογικοῦ. Ἡ ὑπερτροφία αὕτη προσβάλλει τόσον τὸν σκελετὸν ὅσον καὶ τὰ ἁπαλὰ μόρια τῶν δακτύλων. Εἰς μὲν τὴν χεῖρα προσβάλλονται κυρίως ὁ δείκτης καὶ ὁ μέσος δάκτυλος, εἰς δὲ τοὺς πόδας οἱ τρεῖς πρῶτοι δάκτυλοι. Ὅταν ἡ μεγαλοδακτυλία δὲν εἶναι ἐντετοπισμένη εἴς τινας δακτύλους,

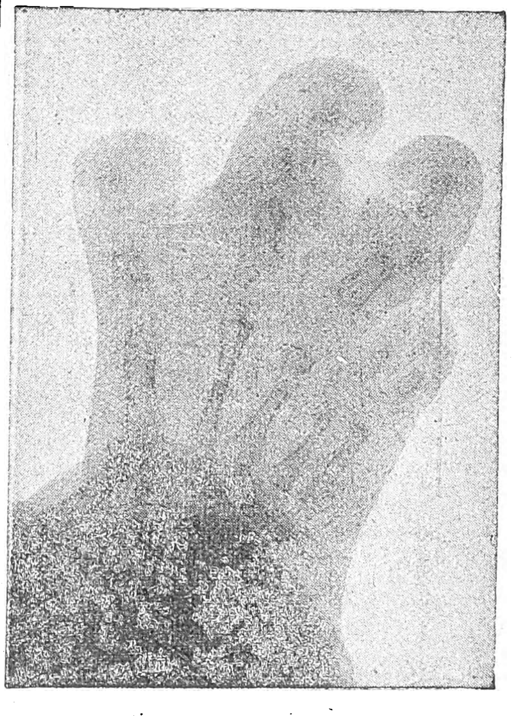

Μεγαλοδακτυλία τῶν τριῶν πρώτων δακτύλων τοῦ δεξιοῦ ποδός.

[Περίπτωσις συλλογῆς Α. Κονταργύρη.]

Digitized by Google

ἀλλ' εἰς ὅλους, τότε πλέον πρόκειται περὶ ἐπικτήτου μεγαλοδακτυλίας, οἷαι αἱ παρατηρούμεναι κατὰ τὴν μεγαλακρίαν καὶ τὸν γιγαντισμόν. Ἡ δυσμορφία αὕτη εἶναι δυσθεράπευτος, δι' ὃ ἐπὶ μεγαλοδακτυλίας ἑνὸς ἢ δύο δακτύλων τῶν ποδῶν συμβουλεύεται ἀδιστάκτως ὁ ἀκρωτηριασμὸς αὐτῶν. Τοὐναντίον προκειμένου περὶ μεγαλοδακτυλίας τῶν χειρῶν δέον νὰ εἴμεθα συντηρητικώτεροι καὶ νὰ φροντίζωμεν δι' ὀρθοπεδικῶν ἐγχειρήσεων νὰ βελτιώσωμεν, ὅσον τὸ δυνατόν, τὴν συγγενῆ ταύτην δυσμορφίαν. Α. Κ.

μεγαλοδάπανος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)˙ ὁ δαπανῶν μεγάλα ποσά, πολυδάπανος, πολυέξοδος˙ ‖ δαπανηρός, ὁ διὰ πολλῶν χρημάτων συντελούμενος.

μεγαλοδεντία (ἡ). Ἡ ἀναλόγως πρὸς τὴν συνήθη ἐμφάνισιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου μεγάλη ἀνάπτυξις τῶν ὀδόντων (μεγαλοδοντία, μεσοδοντία, μικροδοντία) Ι. Γ. Κ.

μεγαλοδεντίδαι (οἱ) (Megalodontidae) *[Παλαιοζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς *ἑτερόδοντα ὁμομυάρια ἐλασματοβράγχια* μαλάκια. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κέλυφος ὡς ἐπι τὸ πλεῖστον ἰσόθυρον, πολὺ παχὺ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λεῖον ἢ φέρον λεπτὰς συγκεντρωτικὰς ραβδώσεις. Τὰ κυριώτερα γένη εἶναι: ὁ *μεγαλόδους*, τὸ *παχυέρεισμα*, ἡ *ντούργκα*. Οἱ μεγαλοδοντίδαι παρουσιάζονται τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς μέσης δεβονίου σειρᾶς τοῦ παλαιοζωϊκοῦ καὶ ἐκλείπουν μὲ τὴν ἰουράσιον διάπλασιν τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἡ κυρία των ἐξάπλωσις παρατηρεῖται ἐντὸς τῶν στρωμάτων τοῦ ἀλπινικοῦ τριασίου συστήματος. Λείψανά των εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐντὸς τριασίων καὶ ἰουρασίων στρωμάτων τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, Εὐβοίας καὶ Χίου Γ. Κ. Γ.

μεγαλοδοξία (ἡ)˙ τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλοδόξου, μεγάλη δόξα, φήμη˙ ‖ ματαιοδοξία, ἀλαζονεία.

μεγαλόδοξος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)˙ ὁ ἔχων μεγάλην δόξαν, περίφημος˙ ‖ ματαιόδοξος, ἀλαζών.

μεγαλόδους (ὁ) (Megalodon) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μεγαλοδοντιδῶν ἑτεροδόντων ὁμομυαρίων ἐλασματοβραγχίων* μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κέλυφος θολωτόν, ᾠοειδὲς ἢ τριπλευρικῶς ἀπεστρογγυλωμένον, λεῖον ἢ μὲ συγκεντρικὰς ραβδώσεις. Ὁ σπόνδυλός των ἦτο κεκομμένος πρὸς τὰ πρόσω καὶ τὸ χεῖλος τοῦ κλεί-

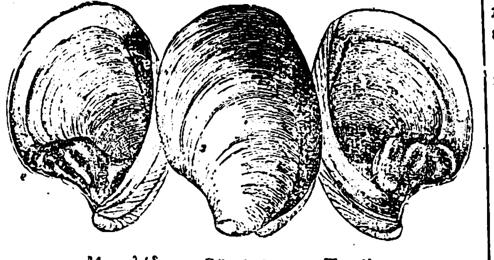

Μεγαλόδους Gümbeli τοῦ Τυρόλου.

θρου πολὺ εὐρύ. Ἡ δεξιὰ θύρα τοῦ ὀστράκου ἔφερε δύο ἀνισομεγέθεις, πρὸς τὰ ἄκρα ἀπημβλυμμένους, ἐπιμήκεις ὀδόντας κλείθρου, ἡ δ' ἀριστερὰ ἐπίσης ἕνα μεγάλον ὀπίσθιον καὶ ἕτερον μικρότερον ἐμπρόσθιον ὀδόντα κλείθρου καὶ ἕνα στενὸν πλευρικὸν ὀδόντα. Λείψανα μεγαλοδόντων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς δεβονίου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ μέχρι καὶ τῆς ἰουρασίου τοῦ καινοζωϊκοῦ.

Τὰ εἴδη, τὰ ὁποῖα ἔζησαν κατὰ τὴν τριάσιον περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ, εἶχον ἐνίοτε σημαντικὸν μέγεθος. Οἱ μεγαλόδοντες εὑρίσκονται εἰς καταπλήσσουσαν ποσότητα κυρίως ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων Νταχστάϊν τῶν βορείων Ἄλπεων καὶ ἐντὸς τοῦ ἀνωτέρου κυρίου δολομίτου τῶν νοτίων Ἄλπεων, ὡς καὶ ἐντὸς στρωμάτων τοῦ Raibler καὶ τῆς ραιτίου βαθῖμδος τῆς τριασίου διαπλάσεως. Ἐν Ἑλλάδι μεγαλόδοντες εὑρέθησαν ἐντὸς ἀσβεστολιθικῶν στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως εἰς τὰ ὄρη τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Χίου (Αἶπος, Ὄρος, κοιλὰς Ἁγίου Ἰσιδώρου), ὡς καὶ ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς ἀνωτέρας τριασίου - κατωτέρας λιασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ τῶν ὀρέων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. καὶ τέλος ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς νήσου Ἅγιος Νικόλαος (Μακαρίες) μεταξὺ Νάξου καὶ Δονούσης.

Εἰς τὸ γένος μεγαλόδους ὑπάγονται τὰ ὑπογένη *πρωτοδικερως* καὶ *ἡωμεγαλόδους*. Συνώνυμα: *ταυρόκερως, λυκόδους, κογχόδους*. Γ. Κ. Γ.

μεγαλοδύναμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)˙ ὁ ἔχων μεγάλην δύναμιν, ἰσχυρός, κραταιός˙ συνήθης προσηγορία τοῦ Θεοῦ: «δόξα νά 'χῃ ὁ μεγαλοδύναμος».

μεγαλοδωρία (ἡ)˙ τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλοδώρου, μεγάλα, γενναῖα δῶρα, γενναιοδωρία.

μεγαλόδωρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)˙ ὁ παρέχων μεγάλα, πλούσια δῶρα, γενναιόδωρος, ἐλευθέριος.

μεγαλοεπιχειρηματίας (ὁ)˙ ἐπιχειρηματίας μεγάλων ἔργων, ὁ ἀναλαμβάνων μεγάλας ἐπιχειρήσεις.

μεγαλόηχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)˙ ὁ ἐκπέμπων μέγαν ἦχον, ὁ ἠχῶν ἰσχυρῶς.

Μεγαλόκαμπος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐντὸς τῆς πεδιάδος πρὸς Δ. τῆς Δράμας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μεγάλο Σιβιτρίκ*. Κάτ. (1928) 537. Χ. Δ.

μεγαλόκαρδος, *—η, —ο*˙ δημοτ., ὁ ἔχων μεγάλην καρδίαν, ὑπομονετικός, γενναῖος, γενναιόψυχος.

Μεγάλο Κάστρο, ἢ ***Μεγαλόκαστρο*** *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *Ἡρακλείου* (βλ. λ.) τῆς Κρήτης.

μεγαλοκεφαλία (ἡ) *[Ἀνατομ.]*. Αὔξησις τοῦ ὄγκου τῆς κεφαλῆς ὑπὲρ τὰς κανονικὰς διαστάσεις ἕνεκα συναυξήσεως ἁπάντων τῶν μερῶν τοῦ κρανίου καὶ τοῦ ἐγκεφάλου. Εἶναι δὲ ἡ μεγαλοκεφαλία, ὁτὲ μὲν φυσιολογική, ὁτὲ δὲ παθολογική. Ι. Π.

— *[Ἀνθρωπολ.]* Ὅρος χρησιμοποιούμενος πρὸς δήλωσιν γενικῶς οἱασδήποτε ἀνωτέρας χωρητικότητος τῆς κρανιακῆς κάψης (ἢ ὄγκου τοῦ ἐγκεφάλου) ἀπὸ 1450 κυβ. ἑκατ. καὶ ἄνω. Αἱ συνήθεις ὑποδιαιρέσεις τῆς χωρητικότητος τῆς κρανιακῆς κάψης εἶναι: *μικροκεφαλία* (x—1350), *μεσοκεφαλία* (1350—1450), *μεγαλοκεφαλία* (1450—x). Ἐπειδὴ ὅμως ἡ διαίρεσις αὕτη ἐπιδέχεται παρερμηνείας, εἰσήχθη νέα τοιαύτη ὑπὸ Ἰ. Κούμαρη, ἡ ἑξῆς: *νανοκεφαλία* (x—1000), *μικροκεφαλία* (1001—1300), *μετριοκεφαλία* (1301—1450), *μεγαλοκεφαλία* (1451—1900), *γιγαντοκεφαλία* (1901—x). Οὕτως ἡ συνήθης λεγομένη μεγαλοκεφαλία διῃρέθη εἰς μεγαλοκεφαλίαν καὶ γιγαντοκεφαλίαν. Ἐπὶ μεγαλοκεφαλίᾳ διακρίνονται οἱ Σκῶτοι, οἱ Ἄλπιοι, οἱ Βάσκοι, οἱ Γάλλοι (Ὠβερνιᾶται κλπ.), οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Βαυαροί, οἱ Παλαιοὶ Αἰγύπτιοι, πολλοὶ Νέγροι, Ἰάπωνες, Κινέζοι καὶ ἄλλοι Μογγόλοι, Μαλαῖοί τινες καὶ Πολυνήσιοι, οἱ Ἐσκιμῶοι καί τινες Ἀμερικανοϊνδοί, περιέργως δὲ καί τινα τῶν κρανίων τοῦ παλαιοντολογικοῦ ἀνθρώπου (La Chapelle-aux-Saints, Cro Magnon κλπ.). Ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν δύο φύλων, ἡ μεγαλοκεφαλία ἐπὶ γυναικὸς ἄρχεται ἀπὸ ποσοῦ κατὰ 150 κ. ἑ. μ. μικροτέρου τῆς τοῦ ἀνδρός, καθ' ὃ ποσὸν διαφέρουσι γενικῶς τὰ δύο φῦλα (89, 6 ἑκατοστὰ τῆς χωρητικότητος τοῦ ἀνδρός).

Τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς μεγαλοκεφαλίας πρὸς τὴν μείζονα διανοητικὴν ἀνάπτυξιν δὲν ἔχει λυθῆ ἀκόμη. Ἐπὶ 26 κρανίων διασήμων ἀνδρῶν, τῆς συλλογῆς τοῦ μουσείου φυσικῆς ἱστορίας τῶν Παρισίων, ἡ χωρητικότης ἦτο 1732 κατὰ μέσον ὅρον. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἀντίθετοι στατιστικαί. Ὁπωσδήποτε, ὁ μείζων ὄγκος τοῦ ἐγκεφάλου δὲν ἀποτελεῖ ἔνδειξιν μείζονος διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ὅπως καὶ τὸ ἐναντίον, καθ' ὅτι οὗτος ἐξαρτᾶται ἐκ πλείστων ἄλλων αἰτίων σωματολογικῶν καὶ ἐξωτερικῶν (διατροφή, τόπος διαμονῆς, νόσοι κλπ.). Παραδείγματα μεγαλοφυῶν μεγαλοκεφάλων καὶ γιγαντοκεφάλων ἀκόμη ἀποτελοῦν ὁ λόρδος Βύρων (1.807), ὁ Κρόμβελ (2.233) κλπ. Ι. Γ. Κ.

μεγαλοκέφαλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)˙ ὁ ἔχων μεγάλην κεφαλήν.

— *[Ἀνθρωπολ.]* Ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἀνθρώπων τὴν χαρακτηριζομένην διὰ φυσιολογικῆς *μεγαλοκεφαλίας* (βλ. λ.). Ὁ ἄνω ὡρισμένου βαθμοῦ μεγαλοκέφαλος καλεῖται *γιγαντοκέφαλος* Ι. Γ. Κ.

μεγαλοκρανία (ἡ). Ἀκριβέστερος ὅρος, ἀντὶ τοῦ ὅρου *μεγαλοκεφαλία* (βλ. λ.), ὅταν πρόκειται περὶ κρανίου. Ι. Γ. Κ.

μεγαλοκράτωρ, *—ορος* (ὁ)˙ ὁ ἔχων μέγα κράτος, μεγάλην δύναμιν, μεγαλοκρατής.

μεγαλοκτηματίας (ὁ)˙ ὁ ἔχων μεγάλα κτήματα, ὁ κύριος μεγάλων κτημάτων ἀγροτικῶν ἢ καὶ ἀστικῶν.

Μεγαλοκυρᾶτον (τό). Οὕτω ἀποκαλεῖται ὑπὸ νεωτέρων ἐρευνητῶν τὸ δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἱδρύσεώς του, ἀπὸ τοῦ τίτλου τοῦ πρώτου ἄρχοντος Ὄθωνος Δελαρὸς (βλ. λ. *Μέγας κύρ*).

μεγαλόλαιμος (ὁ) (Megalaemus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεκρακτῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κοκκυγιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς κόκκυγας μὲ σῶμα ἀρκούντως εὔρωστον, μετρίου μήκους, ράμφος ἰσχυρόν, κωνικόν, εὐρὺ κατὰ τὴν βάσιν του, μὲ πλαγίας καὶ παρὰ τὴν βάσιν ρινικὰς ὀπάς, ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν κεκαλυμμένας. Αἱ πτέρυγες εἶναι μακραὶ καὶ ἀπεστρογγυλωμέναι καὶ ἡ οὐρὰ μετρίου μεγέθους. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι ὁ *μεγαλόλαιμος ὁ ποικιλόχρους* (Megalaemus variegatus), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ χρῶμα τεφρομελανὸν μὲ ποικίλας μεταλλικὰς ἀποχρώσεις, τρέφεται ἐκ καρπῶν καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀσίαν. Δ. Ν. Π.

Μεγάλο λιβάδι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μέγας ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Σερίφου (πλάτ. 37°07' Β., μῆκ. 24°27' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1817: Serpho island), ἔνθα μεταλλεῖα μαγγανιούχου σιδήρου. Τ. Ε. Λ.

Μεγαλόμαζος (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τῆς Δήμητρος ἀνάλογον πρὸς τὸ *Μεγάλαρτος* (βλ. λ.). Μ. Μ.

μεγαλομανὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)˙ ὁ μετὰ μανίας ἀγαπῶν τὰ μεγαλεῖα, ὁ ἐμφανιζόμενος ὡς σπουδαῖος χωρὶς νὰ εἶναι, ἢ ὁ ἐπιδιώκων μεγάλα ὑπὲρ τὰς δυνάμεις του˙ ‖ ὁ ἔχων τὴν ψυχικὴν νόσον τῆς μεγαλομανίας.

μεγαλομανία (ἡ)˙ τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλομανοῦς, ἡ μανία τῶν μεγαλείων˙ ‖ ὡς νόσημα ψυχικόν.

— *[Ψυχοπαθολ.]* Καλοῦσιν οὕτω τὸ *παραλήρημα μεγαλείων*, τὸν μεγαλομανικὸν χαρακτῆρα, ἀκόμη καὶ τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς ἐγωϊσμοῦ, ἔτι δὲ κακῶς, καὶ τὰς περιπτώσεις τῶν ἀνωτέρων ἀτόμων τῶν ἐχόντων συνείδησιν τῆς ἀνωτερότητος αὐτῶν. Μόνον ἡ μέτρησις τῆς ἀτομικῆς ἀξίας δύναται νὰ καθορίσῃ τὶ ἀνήκει εἰς τὴν μεγαλομανίαν. Τ. Α. ΖΗΙ

— *[Ποιν. Δίκ.]*˙ βλ. λ. *καταλογισμός*.

μεγαλομανικὸς ***χαρακτὴρ*** *[Ψυχοπαθ.]*. Καλεῖται οὕτως ὁ χαρακτὴρ ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἡ ἀτομικὴ ἀξία εἶναι μικροτέρα τῆς ἀκεραίας μονάδος, διότι, ὡς γνωστόν, κατὰ W. James, ἡ ἀτομικὴ ἀξία μετρεῖται ἐκ τῆς σχέσεως ἐκείνων, ἅτινα ἐπιτυγχάνει ἢ κατορθώνει τις, πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διατείνεται ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ πράξῃ, πρὸς τὰ ἰδεώδη δηλαδή, καὶ ἐκεῖνα ἅτινα αὐτὸς νομίζει ὅτι ἐπιτυγχάνει. Πρόκειται δηλονότι περὶ τοῦ χαρακτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον περιλαμβάνονται τὰ ἄτομα τὰ ἐμφανίζοντα ὑπερβασίαν τοῦ ἐγώ, ἔξαρσιν τῆς προσωπικότητος αὐτῶν, καὶ ὅστις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καταλήγει εἰς παραλήρημα μεγαλείων. Τοῦ ἰσορροπημένου χαρακτῆρος ἡ ἀξία, κατὰ ταῦτα, εἶναι ἴση πρὸς τὴν μονάδα, τοῦ ὑπερμετριόφρονος ἀνωτέρα, καὶ τοῦ μελαγχολικοῦ μεγίστη, ἀφοῦ οὗτος θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς ἀνίκανον καὶ ἀποτυχόντα εἰς πάντα.

Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται ἡ τοιαύτη ἀτομικὴ ἀξία πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ προσώπου, διότι ἐκεῖ πρόκειται περὶ τῆς ἀξίας κρινομένης ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἄτομα, ἐνῷ ἐδῶ οὐχί˙ συνεπῶς οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει ἡ ἀτομικὴ ἀξία ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου, εἴτε ἀπὸ ἀπόψεως διανοητικῆς, ἠθικῆς κττ.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις ἄρχεται ἐκδηλουμένη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 15—16 ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλον δεσπόζουσα, ἵνα μεταξὺ 20—30 ἔτους ἐγκατασταθῇ ὁριστικῶς ὡς χαρακτήρ. Τὰ ἄτομα ταῦτα θεωροῦσιν ἑαυτὰ ἀνώτερα τῶν ἄλλων, δυσαναλόγως πρὸς την πραγματικότητα, καὶ ἀνώτερα ἀπὸ ὅ,τι πράγματι εἶναι ὡς πρὸς πλείονα συνήθως, ἢ ὅλα τὰ ἐγὼ αὐτῶν (κοινωνικὸν ἐγώ, ὑλικόν, πνευματικὸν ἐγὼ κττ.). Εἶναι οἱ λεγόμενοι ἐγωπαθεῖς ἢ μεγάλοι ἐγωϊσταί. Διαφέρουσι τῶν αὐτιστῶν, διότι ἐνδέχεται νὰ ἐξωτερικεύωσιν, ὡς καὶ συμβαίνει συνήθως, τὰς περὶ ἑαυτῶν ἰδέας αὐτῶν. Θεωροῦσι δ' αὐτοὺς ἐν γένει προνομιούχους φύσει.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τούτων ἀπὸ τῶν πράγματι ἀνωτέρων ἀτόμων, τῶν ἐχόντων συνείδησιν τῆς ἀνωτερότητός των, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὰ τελευταῖα ταῦτα ἄτομα ἔχουσιν ἰδέας ἀναλόγους, ἢ μᾶλλον ἐργάζονται ἀναλόγως πρὸς τὰς ἰδέας των καὶ ἔχουσι τὰς ἱκανότητας διὰ τὰ ἰδεώδη, δι' ἃ διαβλέπουσιν ἑαυτοὺς ἱκανούς. Ἐν ἄλλοις λόγοις ὑπάρχει ἀντιστοιχία καὶ ἀναλογία μεταξὺ τῶν ὅσων λέγουσι καὶ ὅσων ἐπιτυγχάνουσι. Οἱ πράγματι ἀνώτεροι δὲν ὁμιλοῦσιν, οὐδ' ἐξωτερικεύουσι τοῖς πᾶσι τὰς περὶ ἑαυτῶν ἰδέας αὐτῶν, ἀλλ' ἔχουσι ταύτας ἐν νῷ καὶ προσπαθοῦσι νὰ ἐργάζωνται ἀναλόγως, ἐνῷ τὸ ἀντίθετον συμβαίνει εἰς τοὺς μεγαλομανικούς. Τέλος ἡ ἀτομικὴ ἀξία εἰς τοὺς πράγματι ἀνωτέρους ἀνθρώπους εἶναι ἐγγὺς τῆς ἀκεραίας μονάδος.

Ὁ μεγαλομανικὸς χαρακτὴρ ἀπολήγει συνήθως εἰς παραλήρημα μεγαλείων μόνιμον, ἢ ἐγκαθίσταται ὡς χαρακτὴρ μετὰ παροξυσμῶν παροδικῶν παραληρήματος μεγαλείων. Τ. Α. ΖΗΙ

μεγαλομάρτυς (ὁ, ἡ)˙ ἐκκλησ., ὁ μέγας μάρτυς, ὁ πολλὰ ὑποστὰς ὑπὲρ τῆς πίστεως: «μεγαλομάρτυς Γεώργιος, — Δημήτριος».

μεγαλομαστία (ἡ). Ἡ ἀναλόγως πρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν καθόλου διάπλασιν τοῦ ἀτόμου ἐξαιρετικὴ ἀνάπτυξις τῶν μαστῶν ὡς πρὸς τὸν ὄγκον (βλ. λ. *μαστός*). Ι. Γ. Κ.

Digitized by Google

μεγαλόμαστος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μεγάλους μαστούς.

μεγαλομμάτης (ὁ), θηλ. *—μάτα*· ὁ ἔχων μεγάλα μάτια, μεγάλους ὀφθαλμούς.

μεγαλομορινίδαι (οἱ) (Megalomorinidae) /*Ζωολογ.*/. Οἰκογένεια σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λιθιστιδῶν*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον ἡ *μεγαλομορὶς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μεγαλομορὶς (ἡ) (Megalomoris) / *Ζωολ.* /. Γένος σπόγγων τῆς οἰκογενείας τῶν *μεγαλομοριδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *μεγαλομορίδα τὴν ἰνδικὴν* (Megalomoris indica), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

μεγαλομυρμήκιον (τὸ) (Megalomyrmecium) / *Ζωολ.* /. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀραχνιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς ἐρημικὸς ἐκτάσεις τῆς Ἀραβίας, τῆς Μαδαγασκάρης καὶ τῆς Καλιφορνίας. Γενικῶς εἶναι μετρίου μεγέθους ἀράχναι, ἔχουσαι τὸ σῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν. Δ. Ν. Π.

Μεγαλονήσι /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Νησίον προσκείμενον εἰς τὸ μέσον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κρήτης (πλάτ. 34° 53′ 05″ Β., μῆκ. 24°48′ 55″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2526 b: Candia eastern portion), προασπίζον ἀπὸ λιβὸς τὸν ὅρμον Καλοὶ Λιμνιῶνες. Σ. Ε. Λ.

—Μεγαλονήσι /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Νῆσος μικρὰ ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Σωζοπόλεως, ἔχουσα φάρον (πλάτ. 42°27′ Β., μῆκ. 27°44′ Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 2399: Messembria to cape Emineh: Gulf of Pyrgos). Ὀνομάζεται καὶ *Κύριος*. Σ. Ε. Λ.

μεγαλόνοια (ἡ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις μέγαν νοῦν, ἰσχυρὰν διανόησιν· ‖ τὸ νὰ διανοῆται μεγάλα καὶ σπουδαῖα· ‖ μεγαλοψυχία, μεγαλοφροσύνη.

μεγαλόνους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων μέγαν νοῦν, ἰσχυρὰν διανόησιν· ‖ ὁ μεγάλα καὶ σπουδαῖα διανοούμενος, μεγαλοφυής· ‖ μεγαλόψυχος, μεγαλόφρων.

μεγαλόνυξ (ὁ) (Megalonyx) /*Ζωολ.*/. Γένο. πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλεκτορωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *τετραονιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μεγέθους πέρδικας ἰθαγενεῖς τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 6 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *μεγαλόνυξ ὁ ὑλάκτης* (Megalonyx hylactes), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν ἐπιμήκη, ὀφθαλμοὺς ᾠοειδεῖς, ῥάμφος μᾶλλον βραχὺ καὶ λεπτόν, λαιμὸν βραχύν, σῶμα εὔρωστον, πόδας ἀρκετὰ ὑψηλοὺς καὶ ἰσχυροὺς μετὰ μεγάλων δακτύλων καὶ γαμψῶν ὀνύχων, πτέρυγας βραχείας καὶ οὐρὰν στενὴν καὶ βραχεῖαν. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανὸς κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς, τεφρὸς κατὰ τὴν ῥάχιν, τὴν οὐρὰν καὶ τὴν κοιλίαν, ἥτις κοσμεῖται ὑπὸ λευκῶν γραμμώσεων, καὶ λευκότεφρος κατὰ τὸ στῆθος. Ἡ φωνή του ὁμοιάζει πρὸς ὑλακὴν κυνός, δι' ὃ καὶ ἔλαβε καὶ τὴν ὀνομασίαν *ὑλάκτης*. Δ. Ν. Π.

Μεγάλο Πεῦκο /*Γεωγρ.*/· βλ. λ. Νέα *Πέραμος*.

μεγαλοπιάνομαι· δημοτ., πιάνομαι ἀπὸ μεγάλους, φαντάζομαι ὅτι εἶμαι εὐγενοῦς καταγωγῆς, κάμνω τὸν μεγάλον, ἀλαζονεύομαι: «μὴ μεγαλαπιάνεσαι, γιατὶ σὲ ξέρομε ποιὸς εἶσαι»· ‖ ἐπὶ παιδίων, θέλω, προσπαθῶ νὰ ἐμφανισθῶ ὡς μεγάλος, ὡς ἐνήλικος: «γιὰ ἰδὲς τὸ συχαμμένο πῶς μεγαλοπιάνεται, πῶς κορδίζεται».

μεγαλόπλακες (οἱ) / *Ἀνατομ.* /. Κύτταρα τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστῶν ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων, ἐμφανιζόμενα δίκην πολυγώνων πρωτοπλασματικῶν πλακῶν καὶ διακρινόμενα διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν. Καλοῦνται δὲ καὶ *γιγαντοκύτταρα* καὶ διαστέλλονται εἰς *μεγαλοπύρηνα*, ἔχοντα ποικιλόμορφον πυρῆνα, καὶ εἰς *πολυπύρηνα* μετὰ πολυπληθῶν (5—20) πυρήνων, ἅτινα ἐπικαλοῦνται καὶ *ὀστεορρηκτικὰ* ἢ *ὀστεολυτικά*, ἅτε ἐνεργοῦντα ὡς διαλυτικὰ τῆς ὀστεΐνης οὐσίας. Ι. Π.

μεγαλόπνευστος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μεγάλα ἐμπνευσμένος: «μεγαλόπνευστος ποιητής»· ‖ συνεκδ. ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος: «μεγαλόπνευστον ποίημα, —ἔργον».

μεγαλοποδία (ἡ). Συγγενὴς ὑπερτροφία, καθολικὴ ἢ μερική, τῶν κάτω ἄκρων, ἅτινα πολλάκις διπλασιάζονται καὶ τριπλασιάζονται εἰς ὄγκον, συνυπάρχει δὲ συχνότατα μετ' ἀγγειωμάτων διαχύτων, ἅτινα σχηματίζουσιν ἐπὶ τοῦ δέρματος εὐρείας ἰώδεις κηλῖδας. Ἡ παθογονία τῆς συγγενοῦς μεγαλοποδίας εἶναι εἰσέτι ἄγνωστος καὶ οὐδὲν χειρουργικὸν θεραπευτικὸν μέσον διαθέτομεν κατὰ τῆς τρομερᾶς ταύτης ἀναπηρίας. Ἡ ἐπίκτητος μεγαλοποδία εἶναι σύμπτωμα *μεγαλακρίας* ἢ *γιγαντισμοῦ*. Α. Κ.

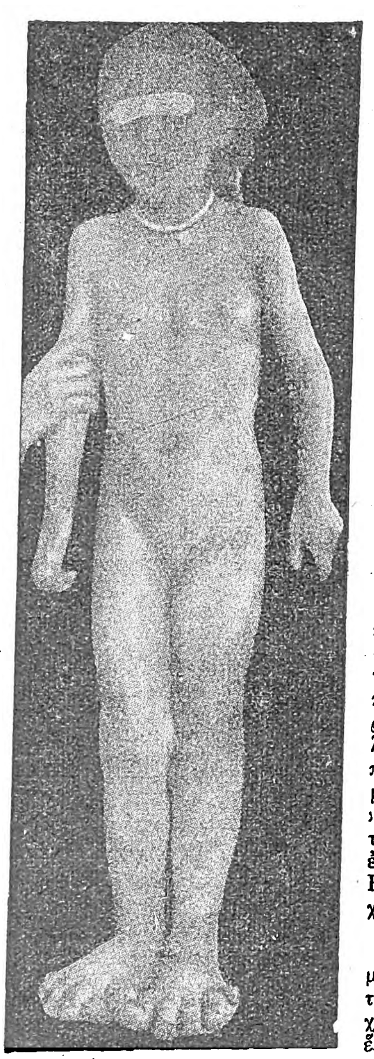

Μεγαλοποδία συγγενὴς ἀμφοτέρων τῶν κάτω ἄκρων (Ombredanne).

Μεγαλόπολις /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Δύο πόλεις τῆς Μικρασίας, ὀνομασθεῖσαι οὕτως οὐχὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς τιμὴν τοῦ Πομπηΐου, ὅστις magnus (= μέγας) προσηγορεύετο κατὰ τὴν περίοδον τῆς δόξης του· διὸ καὶ ὡς *Μαγνόπολις* φέρεται τὸ ὄνομά των. —1) Πόλις κατὰ τὰ σύνορα τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας καὶ τῆς Λασοϊανσηνῆς, προκύψασα διὰ τῆς συνενώσεως τῶν περιοχῶν τῶν πολιχνῶν *Κουλουπηνῆς* καὶ *Καμισηνῆς*. —2 Πόλις μεσόγειος νοτίως τῆς Ἀμασείας καὶ ἐν τῇ πεδινῇ γωνίᾳ, ἣν σχηματίζει ἡ συμβολὴ τῶν ποταμῶν Ἴριος καὶ Λύκου. Κατ' ἀρχάς, κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος συνοικισμόν της, ὠνομάσθη *Εὐπατόρια*· τοῦ Πομπηΐου ὅμως καταλαβόντος αὐτὴν πρὸ τῆς ἀποπερατώσεώς της, ἔλαβε τὸ ὄνομα *Μεγαλόπολις* ἢ *Μαγνόπολις* πρὸς τιμὴν τοῦ κατακτητοῦ, ὅστις καὶ τὴν ἐπεξέτεινε καὶ τὴν ἐπηύξησε διὰ νέων κατοίκων. Εἶναι πιθανῶς τὸ σύγχρονον χωρίον *Τσιενικέ*. Σ. Ε. Λ.

Μεγαλόπολις /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς Πελοποννήσου, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας καὶ ἕδρα κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ ὑψομέτρου 427 μέτρων, πρὸς Ν. καὶ ἐγγύτατα τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως, ἧς σῴζονται πολλὰ ἐρείπια, ἐντὸς μικρᾶς πεδιάδος διαρρεομένης ὑπὸ τοῦ Ἀλφειοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ κοίτη διέρχεται πρὸς Ν. αὐτῆς, καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Ἑλισσῶνος. Εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἐπαρχίας καὶ κόμβος τριῶν ἁμαξιτῶν ὁδῶν διευθυνομένων πρὸς τὴν Τρίπολιν (30 χλμ.), τὰς Καλάμας (64 χλμ.) καὶ τὴν Δημητσάναν (38 χλμ.). Ἐπίσης συνδέεται μετὰ τοῦ ἀπὸ Τριπόλεως εἰς Καλάμας τμήματος τῆς γραμμῆς ΣΠΑΠ, διὰ μικρᾶς διακλαδώσεως ἐκπεμπομένης ἀπὸ Μπιλαλίου. Κάτ. (1928) 2.373, κατὰ τὸ πλεῖστον γεωργοὶ καὶ ὀλίγοι κτηνοτρόφοι. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ πρὸς μετανάστευσιν τάσις τῶν κατοίκων τῆς Μεγαλοπόλεως. Δημόσιαι ἀρχαὶ ἑδρεύουσαι ἐν αὐτῇ εἶναι: εἰρηνοδικεῖον, πταισματοδικεῖον, ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς, οἰκονομικὴ ἐφορεία (γ' τάξεως), ταμεῖον (γ' τάξεως), ΤΤΤ γραφεῖον καὶ δασονομεῖον, ἐκπαιδευτικὰ δὲ ἱδρύματα πλῆρες γυμνάσιον καὶ δημοτικὰ σχολεῖα. Ἔχει πολλὰς ἐπαγγελματικὰς καὶ ἄλλας ὀργανώσεις, ὧν σπουδαιοτέρα ὁ ἐμποροβιομηχανικὸς σύλλογος «Φιλοποίμην». Ἡ κωμόπολις ἠλεκτροφωτίζεται καὶ ἔχει ὑποκαταστήματα πολλῶν πιστωτικῶν ἱδρυμάτων (Ἐθνικῆς Τραπέζης, Ἰονικῆς, Ἀθηνῶν κλπ.). Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Κασιδοχώρι* καὶ *Ψαθὶ* (*Ἁγιάσμπεη*). Χ. Δ.

—/*Ἱστορ.—Ἀρχαιολ.*/ Ἡ ἀρχαία *Μεγαλόπολις* ἢ *Μεγάλη πόλις* ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμίου Ἑλισσῶνος, εἰς ἀπόστασιν 4 χλμ. πρὸ τῆς συμβολῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ. Ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Θηβαίου στρατηγοῦ Ἐπαμεινώνδου τῷ 371 π. Χ., μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις νίκην, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προμαχὼν τῆς νοτίου Ἀρκαδίας ἐναντίον τῆς Σπάρτης καὶ ὡς προπύργιον τῶν ἐν Πελοποννήσῳ θηβαϊκῶν συμφερόντων. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀπετελέσθη ἐκ κατοίκων πλείστων ἀρκαδικῶν πόλεων, οἱ ὁποῖοι συνῳκίσθησαν ἐν αὐτῇ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν 10 Ἀρκάδων οἰκιστῶν, εἴτε οἰκειοθελῶς, εἴτε καὶ διὰ τῆς βίας. Ὁ Παυσανίας (Η', 273—5) ἀναφέρει 40 πόλεις, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι μετῴκησαν εἰς αὐτήν. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της ἡ Μεγαλόπολις κατέστη ἕδρα τῶν ἀποτελούντων τὴν Ἀρκαδικὴν ὁμοσπονδίαν μυρίων (10.000) ἀνδρῶν. Ἡ περιοχὴ αὐτῆς ἦτο ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ πόλεων, ἐκτεινομένη πρὸς Β. μέχρις ἀποστάσεως 24 μιλλίων. Ἐκοσμεῖτο ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν κτηρίων, πλεῖστα δὲ ἔργα τέχνης (ἀγάλματα κλπ.), μεταφερθέντα ὑπὸ τῶν οἰκιστῶν, ἐπλήρουν τοὺς ναοὺς αὐτῆς. Ἐστερεῖτο ἀκροπόλεως, ἀλλὰ περιεβάλλετο πρὸς ἄμυναν ὑπὸ μεγάλου περιβόλου τειχῶν μετὰ πύργων, ᾠκοδομημένων συμφώνως πρὸς τὰς τελειοτέρας ἀρχιτεκτονικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς.

Οἱ Μεγαλοπολῖται εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἀνεκήρυξαν ἀρχηγὸν τῆς ὁμοσπονδίας τὸν δημαγωγὸν *Λυκομήδην*, ὁ ὁποῖος ἀπέσπασε τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς θηβαϊκῆς συμμαχίας καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἡ ὁμοσπονδία ἦτο ἱκανὴ νὰ ἡγεμονεύσῃ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ κατώρθωσε μὲν αὕτη νὰ ἐπιβληθῇ ἐπί τι διάστημα ἐν Ἠλείᾳ, ἀναλαβοῦσα μάλιστα ἐπὶ μικρὸν τὴν διαχείρισιν τῶν θησαυρῶν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἀλλὰ τῷ 368 ὁ στρατὸς αὐτῆς ὑπέστη δεινὴν ἧτταν παρὰ τὴν Μιδέαν τῆς Ἀργολίδος ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ Ἀρχίδαμος. Ἡ μάχη τῆς Μαντινείας (362) ἀπήλλαξεν ἐπὶ μακρὸν τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς σπαρτιατικῆς ἀπειλῆς, ὅτε ὅμως, τῷ 353, αἱ Θῆβαι ἐνεπλάκησαν εἰς τὸν Ἱερὸν πόλεμον, ὁ στρατὸς τῆς Σπάρτης δὲν ἐβράδυνε καὶ πάλιν νὰ προσβάλῃ αὐτήν. Ἡ ἐσπευσμένη ὅμως βοήθεια τῶν Θηβαίων ἔσωσε τὴν κατάστασιν καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς Σπαρτιάτας νὰ συνθηκολογήσωσιν. Οἱ Μεγαλοπολῖται, ἀμφιβάλλοντες τὴν φορὰν ταύτην περὶ τῆς θηβαϊκῆς βοηθείας, εἶχον ἀποστείλει καὶ εἰς Ἀθήνας πρέσβεις ζητοῦντες βοήθειαν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ εἶχεν ἀπαγγείλει ὁ Δημοσθένης τὸν «Περὶ Μεγαλοπολιτῶν» λόγον του. Ἡ Μεγαλόπολις προσεχώρησε μετὰ ταῦτα οἰκειοθελῶς εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας, ὅτε δὲ βραδύτερον οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ τῶν λοιπῶν Πελοποννησίων ἀπεστάτησαν ἐναντίον τῆς μακεδονικῆς ἡγεμονίας, αὕτη παρέμεινε πιστή. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ πόλις διῳκεῖτο ὑπὸ ἰδίων τυράννων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τοὺς πολέμους τῶν Ἐπιγόνων ἐτάχθησαν ὑπὲρ τοῦ Κασσάνδρου καὶ ἀντέστησαν ἐπιτυχῶς ἐναντίον τοῦ Πολυσπέρχοντος. Τῷ 234 π. Χ. ὁ τελευταῖος τύραννος τῆς Μεγαλοπόλεως *Λυδιάδης* παρῃτήθη οἰκειοθελῶς, ἡ δὲ πόλις προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Ἐξετέθη ὅμως εἰς τὴν μῆνιν τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιτεθέντες τῷ 222 ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κλεομένους κατέσκαψαν τὴν πόλιν καὶ διεσκόρπισαν τοὺς κατοίκους. Βραδύτερον ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας Φιλοποίμην προσεπάθησε νὰ συνοικίσῃ ἐκ νέου τὴν πόλιν, οὐδέποτε ὅμως κατώρθωσε νὰ προσδώσῃ αὐτῇ τὴν παλαιὰν αἴγλην της. Ὁ Παυσανίας εὗρε τὴν πόλιν ἠρειπωμένην. Ἡ Μεγαλόπολις ὑπῆρξε πατρὶς ἐνδόξων ἀνδρῶν, τοῦ Φιλοποίμενος, τοῦ στρατηγοῦ Λυκόρτα καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἄγνωστον ὅμως πότε, συνῳκίσθη ἡ σημερινὴ κωμόπολις, ἡ ὁποία παλαιότερον ὀνομάζετο *Σινάνον*, νῦν δὲ ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως *Μεγαλόπολις*.

Τὰ ἐρείπια τῆς Μεγαλοπόλεως ἀνεσκάφησαν τῷ 1890—1891 ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων Ernst Gardner, W. Loring, G. C. Richardsy, W. J. Woodhouse καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος R Schulz, ἐνεργούντων διὰ λογαριασμὸν τῆς Βρεττανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς. Συμφώνως πρὸς τὰς ἐρεύνας αὐτῶν ἡ πόλις ἐχωρίζετο εἰς δύο τμήματα ὑπὸ τοῦ Ἑλισσῶνος, ὁ ὁποῖος διασχίζει αὐτὴν ἐξ Α. πρὸς Δ. Ἐκ τῶν τμημάτων τούτων τὸ μὲν πρὸς Β κείμενον ἀπετέλει τὴν κυρίως Μεγαλόπολιν, ἐν ᾗ ἔκειντο ἡ ἀγορά, τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως καὶ τὰ λοιπὰ δημόσια κτήρια, τὸ δὲ πρὸς Ν., καλούμενον καὶ *Ὀρέστεια*, περιελάμβανε τὰ ἱδρύματα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἀρκαδικὴν ὁμοσπονδίαν. Τὰ τείχη τῆς πόλεως κατόπιν συσχετισμοῦ τῶν ἀνευρεθέντων ἰχνῶν καὶ τῶν περιγραφῶν τοῦ Πολυβίου, ὑπελογίσθησαν εἰς 50 στάδια, ἤτοι 5 ½ μίλλια. Ἐπὶ τῆς πόλεως τῆς κειμένης πρὸς τὴν βόρειον ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἔκειτο ἡ ἀγορά. Ταύτην περιέκλειε πρὸς Β. ἡ μεγαλοπρεπὴς στοὰ τοῦ Φιλίππου, μακρὸν οἰκοδόμημα μήκους 100 μέτρων, τοῦ ὁποίου τὴν προσθίαν καὶ ὀπισθίαν ὄψιν ὑπεβάσταζον ἀνὰ 3 σειραὶ κιόνων. Πρὸς τὴν ΒΑ. πλευρὰν τῆς ἀγορᾶς ἠγείρετο τὸ ἱερὸν τοῦ

Τὰ ἐρείπια τῆς Μεγαλοπόλεως.

Digitized by Google

Διὸς Σωτῆρος, ἀποτελούμενον ἐκ τετραγώνου αὐλῆς περιβαλλομένης ὑπὸ λαμπρᾶς διπλῆς κιονοστοιχίας. Εἰς τὸ μέσον τοῦ περιβόλου εὑρέθη βάθρον ὑψηλόν, τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ἡ βάσις τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μεγαλοπόλεως ἢ θυσιαστήριον βωμοῦ. Πρὸς τὴν Δ. πλευρὰν τοῦ περιβόλου ἔκειτο μικρὸς ναός. Μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς Σωτῆρος καὶ τῆς στοᾶς τοῦ Φιλίππου ἔκειτο ἄλλη στοά, *Μυρόπολις* καλουμένη, ἡ ὁποία περιέβαλλεν ἐξ ἀνατολῶν τὴν ἀγοράν. Ἐπίσης ἀνευρέθησαν ἴχνη τοῦ ἀρχείου τῆς πόλεως πρὸς Α. καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς στοᾶς τοῦ Φιλίππου. Τῶν πρὸς τὴν Δ. πλευρὰν τῆς ἀγορᾶς καὶ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἑλισσῶνος κτηρίων οὐδὲν ἴχνος σῴζεται, τοῦτο δὲ ὀφείλεται εἰς τὴν διαβρωτικὴν ἐνέργειαν τῶν ὑδάτων, τὰ ὁποῖα παρέσυραν αὐτόν. Πάντα τὰ περιβάλλοντα τὴν ἀγορὰν κτήρια, ἂν καὶ ἐκτίσθησαν εἰς διάφορα χρονικὰ διαστήματα, παρουσιάζουν ἐν τούτοις θαυμαστὴν συμμετρίαν. Εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς πόλεως, ἀνευρέθησαν τὰ ἐρείπια τοῦ θεάτρου, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἦτο τὸ μέγιστον τῶν ἐν Ἑλλάδι, ἔχον διάμετρον 144 μ. Τοῦ θεάτρου τούτου διεσώθη σειρὰ κερκίδων μετὰ ἑδωλίων καὶ ἐπιγραφῶν. Ὄπισθεν τοῦ θεάτρου καὶ παρὰ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἔκειτο τὸ *Θερσίλιον*, μέγα τετράγωνον, θεατρόσχημον οἰκοδόμημα, ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν Ἐλευσῖνι Τελεστήριον, στηριζόμενον ἐσωτερικῶς διὰ πλήθους κιόνων, διατεταγμένων ἀκτινοειδῶς ἀπὸ τοῦ κέντρου, οὕτως ὥστε ὁ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἀγορεύων ῥήτωρ νὰ εἶναι πανταχόθεν ὁρατός. Τὸ κτήριον τοῦτο κατὰ Παυσανίαν (Η΄, 32, 1) ἦτο «βουλευτήριον, ὃ τοῖς Μυρίοις ἐπεποίητο Ἀρκάδων, ἐκαλεῖτο δὲ ἀπὸ τοῦ ἀποθέντος Θερσίλιον».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Excavations at Megalopolis (Suplementary Paper issued by the Society for the Promotion of Hellenic Studies, 1892).—Journal of Hellenic Studies, ὅπου σχετικαὶ μελέται τῶν: *A. G. Bather*, *E. F. Benson* («Thersilion»), *J.B.Bury* («Double City»).—*N. Dörpfeld* «Das griechische Theater» κλπ. —Ω

—**Μεγαλοπόλεως,** *τέως δῆμος*—*[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ἀνθοχωρίου (Καρουμπαλίου), Θωκνίου (Βρωμοσέλας), Γεφύρας (Κιοσέ), Ἐκκλησούλας (Μερτζέ), Μακρισίου (Σιάλεσι), Μαραθούσης (Κασιμίου) Μεγαλοπόλεως, Πλάκας (Κερκεζίου), Περιβολίου (Ρουσβάναγα), Ραψομματίου*, καὶ *Σούλου*, μὲ ἕδραν τὴν *Μεγαλόπολιν*. Περιελάμβανε τὰ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Μεγαλοπόλεως χωρία καὶ ἠρίθμει 5.000 περίπου κατ. Χ. Δ.

—**Μεγαλοπόλεως** *ἐπαρχία* *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν τεσσάρων ἐπαρχιῶν τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, καταλαμβάνουσα τὸ ΝΔ. τμῆμα αὐτοῦ. Συνορεύεται πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λακωνίας, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας, ἔχει δὲ πληθυσμὸν 23 875 κατ. (1928) καὶ πρωτεύουσαν τὴν ὁμώνυμον κωμόπολιν. Τὸ ἔδαφος τῆς ἐπαρχίας εἶναι ὀρεινόν, σχηματίζον ὑψίπεδον, τὸ ὁποῖον περικλείουσι τὸ ὄρος Λύκαιον πρὸς ΒΔ., αἱ Β. προεκτάσεις τοῦ Ταϋγέτου πρὸς Ν., αἱ ΝΔ τοῦ Μενάλου πρὸς ΒΑ. καὶ ἄλλαι μικρότεραι κορυφαί. Μεταξὺ τῶν ὀρέων τούτων διανοίγονται δίοδοι καὶ κοιλάδες ἄγουσαι πρὸς τὰς πέριξ χώρας. Τὰ ὕδατα τῆς ἐπαρχίας ἐκρέουσι διὰ τῶν ποταμῶν Ἀλφειοῦ καὶ Εὐρώτα, οἱ ὁποῖοι ἔχουσιν ἐν αὐτῇ τὰς πηγάς των. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Αἱ συγκοινωνίαι ἐξυπηρετοῦνται κυρίως διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ΣΠΑΠ, διασχίζοντος τὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ Α. πρὸς Δ.

Ἐκτὸς τῆς *Μεγαλοπόλεως* ἄλλη κώμη εἶναι τὸ *Ἴσαρι*. Δημόσιοι ἀρχαὶ καὶ ἐκπαιδευτήρια, ἐκτὸς τῶν ἐν Μεγαλοπόλει, ὑπάρχουσιν αἱ ἑξῆς εἰς τὰς λοιπὰς κοινότητας: τρία ἡμιγυμνάσια (Δυρράχιον, Ἴσαρι, Λεοντάριον), ὑποθηκοφυλακεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον ἐν Λεονταρίῳ καὶ ἀστυνομικοὶ σταθμοὶ ἐν Ἴσαρι καὶ Λεονταρίῳ. Διοικητικῶς ἡ ἐπαρχία διῃρεῖτο ἄλλοτε εἰς τρεῖς τέως δήμους (*Λυκοσούρας, Μεγαλοπόλεως* καὶ *Φαλαισίας*), νῦν δὲ εἰς 46 κοινότητας, περιλαμβανούσας 71 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς. Αἱ κοινότητες αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς ἀλφαβητικῶς: *Ἀκόβου, Ἀναβρυτοῦ (Γαρδικίου), Ἀνεμοδουρίου, Ἀνθοχωρίου (Καρουμπαλίου), Βάγκου, Βάστας, Βελιγοστῆς, Βουτσαρᾶ (Ζαΐμη), Γεφύρας (Κιοσέ), Γραικοῦ, Δυρραχίου, Ἐκκλησούλας (Μερτζέ), Ἑλληνίτσας (Μεμῆς), Θωκνίας (Βρωμοσέλας), Ἴσαρι, Ἰσώματος Καρυῶν, Καλυβίων Καρυῶν, Καμάρας, Καράτουλας, Καρυᾶς Ἄνω, Καστανοχωρίου (Κραμποβοῦ), Λεονταρίου, Λεφτινίου, Λυκαίου (Δερμπουνίου), Λυκοσούρας (Ἀστάλας), Μακρισίου (Σιάλεσι), Μαραθούσης (Κασιμίου), Μεγαλοπόλεως, Νεοχωρίου, Παραδεισίων (Κούρταγα), Περιβολίων (Ρουσβάναγα), Πετρίνας, Πλάκας (Κερκεζίου), Ποταμιᾶς, Ραψομματίου, Σκορτσινοῦ, Σουλαρίου, Σουλίου, Σούλου, Τουρκολέκα, Τριλόφου (Ἰμπραήμ), Τριποτάμου (Δεδέμπεη), Φαλαισιῶν, Χειράδων, Χράνων* καὶ *Χωρέμι*. Χ. Δ.

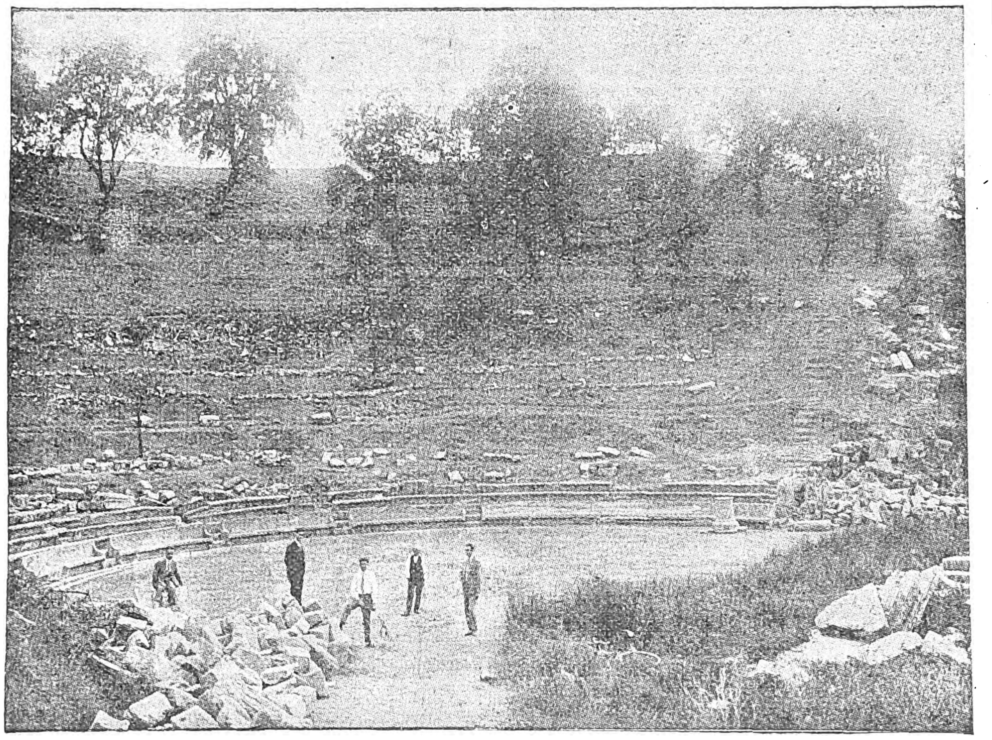

Τὸ ἀρχαῖον θέατρον τῆς Μεγαλοπόλεως.

Μεγαλοπολῖτις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*.—1) Οὕτως ὠνομάσθη κατὰ τὸν Δ΄ π. Χ. αἰῶνα ἡ ἀρκαδικὴ περιοχή, ἡ ὁποία ὑπήχθη εἰς τὴν Μεγαλόπολιν μετὰ τὴν ἵδρυσιν ταύτης. Ἀνήκει εἰς τὴν ποταμίαν χώραν τοῦ Ἀλφειοῦ, ὁριζομένη ἀφ᾽ ἑνὸς ὑπὸ τῶν ὀροπεδίων τῆς Μαντινείας καὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ διὰ τῶν ὀρέων Ὀστρακίνας-Μαινάλου καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἐρυμάνθου ποταμοῦ καὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους. Ἐκ τῶν κοινοτήτων τῆς περιοχῆς ταύτης (ἀνερχομένων εἰς 40 περίπου) προῆλθεν ἡ θεμελίωσις τῆς πόλεως· ἦσαν δ᾽ αὗται αἱ ἑξῆς: δέκα θέσεις τῶν *Μαιναλίων*, ἓξ θέσεις τῆς *Αἰγύτιδος*, ἓξ θέσεις τῆς *Παρρασίας*, ἓξ θέσεις τῶν *Εὐτρεσίων*, τέσσαρας θέσεις τῶν *Κυνουραίων*, ἡ *Μεθυδριὰς* καὶ ἡ *Τρίπολις*.

—2) Ἡ πέριξ τῆς ἐν τῷ Πόντῳ Μεγαλοπόλεως περιοχή, ἡ παρὰ τὴν Ζηλίτιδα κειμένη. Ι. Σ. Σ.

μεγαλοποίησις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐμφάνισις, ἡ παράστασίς τινος ὡς μεγάλου χωρὶς νὰ εἶναι, ἀρχ. *δείνωσις*: «ἡ μεγαλοποίησις τοῦ ἐπεισοδίου, —τοῦ ἀτυχήματος».

μεγαλοποιῶ (*—έω*)· ἐμφανίζω, παριστῶ τι ὡς μέγα χωρὶς νὰ εἶναι, ἐξογκώνω τὰ πράγματα, μεταχειρίζομαι ὑπερβολάς: «ὁ φόβος μεγαλοποιεῖ τοὺς κινδύνους», «μὴν τὸν πιστεύετε, διότι ὅλα τὰ μεγαλοποιεῖ».

Μεγάλο Ποτάμι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μεγαλοχωρίου τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 89.

μεγαλοπραγμοσύνη (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλοπράγμονος, ἡ περὶ μεγάλα καὶ σπουδαῖα ἐνασχόλησις.

μεγαλοπράγμων, *—ονος* (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ πράττων μεγάλα, ὁ ἀσχολούμενος περὶ σπουδαῖα καὶ σοβαρὰ ἔργα: «μεγαλοπράγμων πολιτικός, —πατριώτης, — ἐπιχειρηματίας».

μεγαλοπρέπεια (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλοπρεποῦς, λαμπρότης, μεγαλειότης.

μεγαλοπρεπὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ὁ πρέπων εἰς μέγαν, εἰς ἔξοχον ἄνδρα, λαμπρός, ἐξαίρετος: «μεγαλοπρεπὴς στολή, —τελετή», «δῶρα μεγαλοπρεπῆ», «μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον»· ‖ «μεγαλοπρεπὴς συμπεριφορά», ἀντίθ. *μικροπρεπής*.—Ἐπίρρ. *μεγαλοπρεπῶς*.

—**μεγαλοπρεπῶς** *[Μουσ.]*. Ὅρος ἀποδίδων τὸν ἐπικρατοῦντα ἰταλικὸν maestoso.

μεγαλόπτερα (τὰ) (Megaloptera) *[Ζῳολ.]*. Κατηγορία τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νευροπτέρων*, περιλαμβάνουσα ἔντομα μικροῦ ἢ καὶ μετρίου μεγέθους, ἔχοντα σχῆμα ἐπίμηκες. Ἡ κεφαλὴ εἶναι μᾶλλον μικρὰ καὶ φέρει ὀφθαλμοὺς σφαιριοειδεῖς καὶ παρὰ τούτους ἐπιμήκεις κεραίας. Ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει ὀλίγας οἰκογενείας καὶ ἀρκετὰ γένη, ἀπαντῶντα κυρίως εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

μεγαλορρημονῶ (*—έω*)· εἶμαι μεγαλορρήμων, λέγω μεγάλα λόγια, καχησιολογῶ, ἄλλως *μεγαληγορῶ* (βλ. λ.).

μεγαλορρημοσύνη (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλορρήμονος, καυχησιολογία, ἄλλως *μεγαληγορία* (βλ. λ.).

μεγαλορρήμων, *—ονος* (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ λέγων μεγάλα λόγια, καυχησιολόγος, ἄλλως *μεγαληγόρος* (βλ. λ.).

μεγαλορρινία *[Ἀνθρωπολ.]*. Ὅρος, ὃν εἰσήγαγεν ὁ Ἰ. Γ. Κούμαρης (Ἀνθρ. Συνέδρ. Πορτογαλίας 1930) πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως μεγάλης, ὀγκώδους ῥινός, τῆς κεφαλῆς μετὰ τῶν μαλακῶν μορίων, ἀλλὰ καὶ τοῦ κρανίου ἐνίοτε. Ἡ *μεγαλορρινία* καὶ ἡ ἀντίθετος ταύτῃ *μικρορρινία* διαφέρει τῆς *μακρορρινίας* καὶ *βραχυρρινίας* (κατὰ μίαν διάμετρον). Δυνατὸν ὅμως νὰ συνυπάρχῃ μεγαλορρινία καὶ συγχρόνως βραχυρρινία κλπ. Ι. Γ. Κ.

μεγάλος, *—η, —ο*. δημοτ. τύπος τοῦ *μέγας* (βλ. λ.). —Συγκριτ. *μεγαλύτερος*.

Μεγάλος *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μέγα*.

μεγαλόσαυρος (ὁ) (Megalosawrus Bucklandi) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μεγαλοσαυριδῶν θηριοπόδων σαυρισχίων δεινοσαύρων* ἑρπετῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κρανίον φέρον μέγα προοφθαλμικὸν τρῆμα, ὀδόντας ἀμφιπλευρικῶς κοπτεροὺς καὶ πριονωτούς, ὀστᾶ τῶν ἄκρων κοῖλα, μῆκος μηρικοῦ ὀστοῦ 1 μέτρον καὶ τῆς ὠμοπλάτης 0,8 μ. Λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων ὑποδιαπλάσεων ἀπὸ τῆς κατωτέρας λιασίου μέχρι τῆς ἀνωτάτης κρητιδικῆς (πιθανῶς καὶ τῆς ἠωκαίνου) εἰς τὴν μέσην καὶ νότιον Εὐρώπην, Ἰνδίας, Μαδαγασκάρην, Αὐστραλίαν, Ἀφρικὴν καὶ Νότιον Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

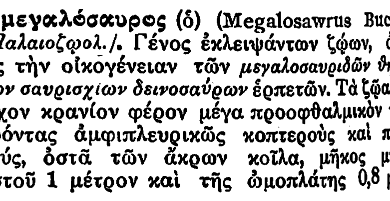

Ὀδοὺς τοῦ μεγαλοσαύρου Bucklandi.

Μεγάλο Σιβιντρὶκ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Μεγαλόκαμπος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μεγαλοσπληνία (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ ὑπερτροφία τοῦ σπληνός, ἥτις ἄρχεται ἐκδηλουμένη διὰ προπετείας τοῦ ἀριστεροῦ ὑποχονδρίου. Ἡ ὑπερτροφία αὕτη τοῦ σπληνὸς ἐξικνεῖται ἐνίοτε μέχρι τῆς ἡβικῆς συμφύσεως καταλαμβάνουσα τὸ ἀριστερὸν ἡμιμόριον τῆς κοιλίας ἢ ὁλόκληρον ταύτην, ὁπότε προκαλεῖ ἀνάλογον προπέτειαν. Αἱ συνηθέστεραι μεγαλοσπληνίαι εἶναι αἱ ἑλώδεις, αἱ λυμφαδενωματικαὶ (*νόσος τοῦ Banti* ἢ *πρωτοπαθὴς μεγαλοσπληνία τοῦ Debove*), ὡς ἐπίσης καὶ ἡ τοῦ Kala azar, ἡ συνοδευομένη συνήθως μετ᾽ ἀναιμίας. Ἡ παρασιτικὴ αὕτη νόσος ὀφείλεται εἰς εἰδικὸν πρωτόζωον, εὑρισκόμενον ἐν τῇ ὀπῇ τοῦ σπληνός. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, διόγκωσις τοῦ σπληνὸς παρατηρεῖται εἰς τὰ ὀξέα καὶ χρόνια λοιμώδη νοσήματα (τῦφος, σύφιλις), εἰς παθή-

Digitized by Google

σεις τοῦ ἥπατος, καθ' ἃς ἐπέρχεται διαταραχὴ τῆς κυκλοφορίας τῆς πυλαίας φλεβὸς (κιρρώσεις), εἰς νοσήματα τοῦ αἵματος, λευχαιμίας, ψευδολευχαιμίας, χλωρώσεις, κατὰ τὸν ραχιτισμόν, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐχινοκόκκων κύστεων, ἢ ὄγκων κακοήθων ἐκ μεταστάσεως, καὶ κατὰ τὰς αἱμορραγικὰς ἐμφράξεις. Ι. Κ. Κ.

Μεγάλος Ρεματάρης /Γεωγρ./. Νησίον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν νήσων Δήλου καὶ Ρηνείας στενῷ, ἡ ἀρχαία *Ἑκάτης νῆσος* (βλ. λ.).

μεγαλόσταυρος (ὁ). Ὁ ἀνώτερος βαθμὸς πλείστων παρασήμων φερομένων ἐν γένει ἀπὸ πλατείας ταινίας διηκούσης ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν ἀπὸ τοῦ ὤμου εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν μέχρι τῆς λαγόνος, ὅπου ἐξήρτηται τὸ παράσημον, ἀποτελοῦν μέγαν σταυρόν. Μετ' αὐτοῦ συνήθως φέρεται ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἀστήρ, ὅμοιος πρὸς τὸν ἀστέρα τοῦ μεγάλου ταξιάρχου. Θ. Θ.

μεγαλοστομία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλοστόμου, μεγαλορρημοσύνη, μεγαληγορία.

μεγαλόστομος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· κυριολ., ὁ ἔχων μέγα στόμα: «μεγαλόστομον ζῷον» || μεταφ., ὁ μεγάλα ἐκστομίζων, μεγαλορρήμων, μεγαληγόρος.

μεγαλόστρατος (ὁ) (Megalostratus) /Ζωολ./. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀπειριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰ δάση τῆς κεντρικῆς καὶ μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Οἱ μεγαλόστρατοι ἔχουσι μέγα μέγεθος, σῶμα ἐπιμήκες καὶ χρῶμα ὑπέρυθρον ἢ ἐπίξανθον. Τὸ δῆγμά των εἶναι θανατηφόρον. Δ. Ν. Π.

μεγαλόσχημος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ἐκκλησ., ὁ ἔχων μέγα σχῆμα μοναχικόν, μοναχὸς ἀνωτάτης τάξεως φορῶν κουκούλιον || μεταφ., σπουδαιοφανής, ὁ ἔχων ἀνώτερον ἀξίωμα παρ' ἀξίαν· λέγεται εἰρωνικῶς ἐπὶ σοβαροῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον θέλει τις νὰ ἀποδοκιμάσῃ.

μεγαλόσωμος (ὁ, ἡ), —ον (τό), καὶ *μεγαλοσώματος*· ὁ ἔχων μέγα σῶμα, μεγάλο ἀνάστημα, ἀντίθ. *μικρόσωμος*.

μεγαλόσωμος (ὁ) (Megalosomus) /Ζωολ./. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον μεγάλου μεγέθους κανθάρους ἀπαντῶντας εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 15 περίπου εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ὁ *μεγαλόσωμος ὁ θεριστὴς* (Megalosomus theristes), ἐκ τῶν μεγαλυτέρων γνωστῶν κανθάρων, οὗ τὸ μῆκος φθάνει τὰ 12 περίπου ἑκατοστόμετρα. Φέρει ἰσχυροτάτας καὶ χονδρὰς κεραίας διχαλωτὰς καὶ ἔχει χρῶμα φαιοπύρρυθρον κατὰ τὴν ράχιν. Δ. Ν. Π.

μεγαλότροκος (ὁ) (Megalotrokus) /Ζωολ./. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ζωνοσκωλήκων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τροχιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτους σκώληκας ἀπαντῶντας εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Μεγάλου Ἀγροῦ *μονή*, ἡ τῆς *Σιγριανῆς*. Ἔκειτο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κυζίκου, εἰς τόπον καλούμενον τουρκιστὶ *Κουρσουνλῆ*, ὅπου φαίνονται τὰ ἐρείπια τῆς μονῆς ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἕνεκα καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους τῆς Σιγριανῆς (ἢ Σιγρηνῆς), ὡς ὠνομάζετο ὁ χῶρος ἐκεῖνος. Τὴν μονὴν συνέστησε μετὰ τὸ 780, νέος ὤν, ὁ ἐν ἁγίοις Θεοφάνης, ὅστις ὡς ἡγούμενος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ζ' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν σύνοδον. Δὲν εἶναι γνωστὸν πόσον χρόνον διετηρήθη ἡ μονή· κατὰ τὸν Ἀκροπολίτην ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1232, κατά τινα χειμῶνα δριμύν, ἔμεινε διήμερον ἐν τῇ Σιγριανῇ. Βραδύτερον ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας ὡς μετόχιον· ἀλλ' ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀθανάσιος (1289 — 1293) ἀφῄρεσε κατόπιν αὐτήν. Μ. Ι. Γ.

μεγαλούργημα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μεγαλουργεῖν, ἔργον, κατόρθωμα μέγα, σπουδαῖον.

μεγαλουργὸς (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ μεγάλα ἐργαζόμενος, ὁ ἀσχολούμενος εἰς μεγάλα ἔργα, μεγαλοπράγμων: «ὁ Φειδίας ὑπῆρξε μεγαλουργὸς καλλιτέχνης».

μεγαλουργῶ (—έω)· ἐργάζομαι μεγάλα, ἐπιτελῶ, κατορθώνω μεγάλα ἔργα: «οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἐμεγαλούργησαν εἰς τὴν γλυπτικήν».

μεγάλουρος (ὁ) (Megalurus) /Ζωολ./. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ᾠδικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κορυδαλλιδῶν*, περιλαμβάνον κορυδαλοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Γνωστότερον εἶδος τοῦ γένους εἶναι ὁ *μεγάλουρος ὁ ἀφρικανικὸς* (Megalurus africanus), ὅστις ἔχει μέτριον μέγεθος, κεφαλὴν μᾶλλον λεπτὴν καὶ ἐπιμήκη, ὀφθαλμοὺς μικρούς, ράμφος μετρίου μήκους καὶ λεπτόν, λαιμὸν βραχύν, σῶμα εὔρωστον, πτέρυγας μετρίου μεγέθους καὶ πόδας ὑψηλοὺς καὶ ἰσχυροὺς μετὰ μεγάλων δακτύλων. Ὁ χρωματισμός του εἶναι φαιοκαστανὸς μὲ μελανὰς κηλῖδας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ λευκὰς γραμμώσεις ἐπὶ τῶν πτερύγων. Ἐνδιαιτᾶται παρὰ τὰς ἑλώδεις ἐκτάσεις. Δ. Ν. Π.

— **μεγάλουρος** (ὁ) (Megalurus) /Ζωολ./ Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ροπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαλιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 20 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ μεγάλουροι εἶναι ψυχαὶ μετρίου μεγέθους, μὲ ποικίλους καὶ λαμπροὺς χρωματισμούς. Δ. Ν. Π.

μεγαλουσιᾶνος (ὁ), θηλ. *—άνα*· ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς μεγάλους, εἰς τοὺς εὐγενεῖς: «εἶναι μεγαλουσιᾶνος καὶ δὲν μᾶς καταδέχεται».

μεγαλούτσικος, *—η, —ο*· δημοτ., ἀρκετὰ μεγάλος, ὁπωσδήποτε μεγάλος, εὐμεγέθης (ὑποκορ. τοῦ *μεγάλος*).

Μεγαλοφάνης. Ἀρχαῖος Ἕλλην φιλόσοφος ἐκ Μεγαλοπόλεως, ζήσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἀρκεσιλάου καὶ διδάσκαλος τοῦ Φιλοποίμενος. Φεύγων τοὺς τυράννους τῆς πατρίδος του ἐξεπατρίσθη μετὰ τοῦ Ἐκδήμου καὶ ἔζησε πλησίον τοῦ φιλοσόφου Ἀρκεσιλάου, συνετέλεσε δὲ εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ τυράννου τῆς Σικυῶνος Νεοκλέους. Πιθανῶς εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν παρὰ Πλουτάρχῳ (Φιλοποίμ. 1) μνημονευόμενον Δημοφάνη. Ν. Α.

μεγαλοφθαλμία (ἡ) (mégalophtalmie, hydrophtalmie, glaucome infantile) /Ὀφθαλμολ./. Νόσημα κατὰ τὸ ὁποῖον αἱ διαστάσεις ἁπάντων τῶν ὀφθαλμικῶν χιτώνων μεγεθύνονται. Ἡ μεγαλοφθαλμία ὀνομάζεται ἐπίσης *βουφθαλμία*, *ὑδροφθαλμία*, συνηθέστερον δὲ *παιδικὸν γλαύκωμα*.

Ἡ οὕτω νοουμένη μεγαλοφθαλμία διαφέρει τῆς *κερεκτασίας* (mégalocornée), καθ' ἣν μόνον ὁ κερατοειδὴς παρουσιάζεται μὲ ηὐξημένας διαστάσεις. Ἐκτὸς τούτου τὰ συμπτώματα τῆς μεγαλοφθαλμίας δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῆς κερεκτασίας, ἥτις εἶναι νόσος συγγενής, κληρονομικὴ κλπ. Ἡ αἰτιολογία τῆς ὑδροφθαλμίας εἶναι ἀκόμη ἀτελῶς διασαφηνισμένη. Αἱ ἐπὶ ὑδροφθάλμων βολβῶν ἱστολογικαὶ ἔρευναι ἀπέδειξαν συχνάκις ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὀφθαλμοὶ παρουσιάζουν συγγενῆ τινα ἀνωμαλίαν τῆς γωνίας τοῦ προσθίου θαλάμου, τῆς ἴριδος καὶ τοῦ σωλῆνος τοῦ Schlemm, ἐν συνδυασμῷ μετὰ φλεγμονωδῶν ἀλλοιώσεων τῶν φλεβῶν (endophlébite) τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος. Συνεπείᾳ τῶν ἀλλοιώσεων τούτων ἐπέρχεται ρῆξις τῆς ἰσορροπίας τῶν ἐκκρινομένων καὶ ἀπεκκρινομένων ἐνδοφθαλμικῶν ὑγρῶν καὶ ἡ ἀνεπαρκὴς ἀπέκκρισις τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ ἐπιφέρει τὴν ὑπερτονίαν μετὰ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Μολονότι ἡ νόσος ἄρχεται κατὰ τὴν ἐμβρυακὴν ζωήν, τὸ νεογνὸν ἅμα τῇ γεννήσει του δὲν παρουσιάζει ἰδιαίτερόν τι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Μετ' ὀλίγας ὅμως ἑβδομάδας ἢ μῆνα ἢ καὶ ἀκόμη κατὰ τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν, ὁ βολβὸς καὶ συνηθέστερον οἱ βολβοὶ ἀρχίζουν δυσαναλόγως νὰ μεγεθύνωνται ἐν σχέσει μὲ τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδίου. Ἡ περικεράτιος στεφανιαία ζώνη τοῦ σκληροῦ λεπτύνεται καὶ ἐκτανύνεται, παρουσιάζει δὲ χρῶμα κυανωπόν. Αἱ διαστάσεις τοῦ κερατοειδοῦς αὐξάνονται, ἡ διαφάνεια αὐτοῦ δύναται παροδικῶς νὰ ἐλαττωθῇ, ὁ δὲ χιτὼν νὰ παρουσιάσῃ ὄψιν διαμέσου κερατίτιδος. Ἐπὶ τῆς μεμβράνης τοῦ Descemet διὰ φακοῦ ἢ διὰ τῆς ἐμβιοσκοπίας (Gullstrand) παρατηροῦνται σχάσεις παράλληλοι (Gallemaerts 1925, Elschning 1927). Ὁ πρόσθιος θάλαμος βαθύνεται, ἡ γωνία τῆς ἴριδος συμπιέζεται καὶ ἀποφράσσεται, πλειστάκις δὲ παρατηρεῖται καὶ ἰριδοδόνησις. Ὁ φακὸς δύναται νὰ εἶναι μικρός, ὑπεξαρθρωμένος ἢ καὶ καταρρακτικός. Ἡ θηλὴ κοιλαίνεται καὶ ἀτροφεῖ. Τὸ πεδίον τῆς ὁράσεως στενοῦται, ἡ κεντρικὴ ὅρασις ἐλαττοῦται σὺν τῷ χρόνῳ δυσαναλόγως πρὸς τὴν ἀξονικὴν μυωπίαν καὶ ἀστιγματισμόν, μέχρις ὅτου χαθῇ τελείως ἐκ τῶν ἀνεπανορθώτων ἀλλοιώσεων ἁπάντων τῶν ὀφθαλμικῶν χιτώνων. Ἡ προσθιοπισθία διάμετρος τοῦ βολβοῦ δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι 38 χιλιοστομέτρων καὶ ἡ ὁριζοντία μέχρις 25 χλστμ. Αἱ τανυόμεναι καὶ ὁλονὲν λεπτυνόμεναι μεμβρᾶναι τοῦ βολβοῦ δύνανται καὶ ἀποτόμως νὰ διαρραγῶσι.

Θεραπεία. Μυωτικά, ἀντισυφιλιδική, ὅταν ὑπάρχῃ τοιαύτη ἔνδειξις, ἰριδεκτομία καὶ σκληροϊριδεκτομία ὅπως καὶ κατὰ τὸ γλαύκωμα τῶν ἐνηλίκων. Κατὰ τὰς ἐπεμβάσεις ταύτας δέον ἐπιμελῶς ν' ἀποφεύγηται ἡ διὰ χλωροφορμίου γενικὴ ἀναισθησία. Α. Γ.

μεγαλόφθαλμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων μεγάλους ὀφθαλμούς.

μεγαλοφρονῶ (—έω)· εἶμαι μεγαλόφρων, ἔχω ὑψηλὸν φρόνημα, ὑπερηφανεύομαι: «μεγαλοφρονεῖ διὰ τὰ κατορθώματά του».

μεγαλοφροσύνη (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλόφρονος, φρόνημα, ὑπερηφάνεια (ἐπὶ καλοῦ) || ἀλαζονεία, οἴησις.

μεγαλόφρυς (ἡ) (Megalophrys) /Ζωολ./. Γένος ἀμφιβίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνούρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δισκογλωσσιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *μεγαλόφρυν τὴν ὀρεινὴν* (Megalophrys montana), ἥτις εἶναι μικροῦ μεγέθους βάτραχος, ὅστις ἔχει κεκαλυμμένον τὸ σῶμα του ὑπὸ μεγάλων λεπιδωτῶν ἀποφύσεων καὶ χρῶμα πρασινοελαιῶδες. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Μαλαισίας. Δ. Ν. Π.

μεγαλόφρων, *—ονος* (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων ὑψηλὸν φρόνημα, ὁ μέγα φρονῶν, ὑπερήφανος (ἐπὶ καλοῦ): «μεγαλόφρων δι' ὅσα ἀγαθὰ ἔπραξε».

μεγαλοφυὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ μεγάλης φύσεως, ὁ ἔχων ἔκτακτον εὐφυΐαν, ἰσχυρὰν διανόησιν, μεγαλόνους: «μεγαλοφυὴς ἐπιστήμων,— πολιτικός,—στρατηγός», «μεγαλοφυὲς ἔργον,—κατόρθωμα». —Ἐπίρρ. *μεγαλοφυῶς*.

μεγαλοφυΐα (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεγαλοφυοῦς, ἰσχυρὰ διανόησις, μεγαλόνοια.

— /Ἐγκυκλ./ *Μεγαλοφυΐα* εἶναι ἡ ἀνωτάτη εὐφυΐα, ἡ ὑπὲρ τὸ σύνηθες φυσικὸν ὅριον χωροῦσα ἀνθρωπίνη διανόησις. Πρόκειται περὶ εὐφυΐας γενικῆς οὐχὶ εἰδικῆς ὡς πρός τι. Τὸ μεγαλοφυὲς ἄτομον εἰς οἱονδήποτε περιβάλλον καὶ οἱανδήποτε ἀπασχόλησιν ἢ ἐργασίαν τιθέμενον, θὰ ἐκδηλωθῇ ὡς μεγαλοφυές, πάντως ὅμως ἡ μεγαλοφυΐα του θὰ εἶναι ἀνάλογος τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῶν μέσων του, διότι ναὶ μὲν γεννᾶταί τις μεγαλοφυής, ἀλλ' ἄλλος ὁ μεγαλοφυὴς τῶν ἀγρίων καὶ ἄλλος ὁ μεγαλοφυὴς τῆς Εὐρώπης. Ἐντεῦθεν ἡ σφαλερὰ ἄποψις ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα καλλιεργεῖται.

Ἡ εἰδικὴ ὡς πρός τι εὐφυΐα, π. χ. τὴν μουσικήν, τὴν ζωγραφικήν, τὰ μαθηματικά, λέγεται *ἰδιοφυΐα*, καὶ αὐτὴ κληρονομεῖται, ἐνῷ ἡ μεγαλοφυΐα οὐχί. Εἶναι δυνατὸν καὶ ἰδιοφυής τις νὰ ᾖ καὶ μεγαλοφυής, ὁπότε ἡ λάμψις του θὰ εἶναι ἀνωτέρα καὶ εὐρυτέρα (π. χ. ὁ Wagner).

Ἡ μεγαλοφυΐα φαίνεται πρωΐμως, συνήθως εἰς παιδιὰ ἐξεταζόμενα ψυχολογικῶς, διὰ τῶν ἀπὸ τῶν Binet-Simon ἀρξαμένων μεθόδων. Τὰ ἄτομα ταῦτα καὶ σωματικῶς συνήθως εἶναι ἀνώτερα καὶ εὐρωστότερα (Termann), ὥστε εἶναι ἐσφαλμένη ἡ γνώμη ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα ἀπαντᾷ ἐπὶ ἀτόμων ψυχοπαθῶν. Τὰ μεγαλοφυᾶ ἄτομα εἶναι πεπροικισμένα δι' ἀντοχῆς, ἐπιμονῆς, ὑπομονῆς καὶ ἐργατικότητος ἀσυνήθους. Τὸ ὅτι τινὲς τῶν μεγαλοφυῶν ὑπῆρξαν καὶ φρενοβλαβεῖς, ἢ συγγενεῖς φρενοβλαβῶν, ἐνέχει στενὴν ἀξίαν, ἐξηγεῖται δὲ ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ ἄτομα ταῦτα, ὑποβαλλόμενα εἰς διανοητικὴν ὑπερκόπωσιν, ὑπόκεινται καὶ εἰς τὰς συνεπείας ταύτης. Εἰς τὴν τοιαύτην παρανόησιν συνέβαλε πρὸς τούτοις καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ ἄτομα ταῦτα, ὡς ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως αὐτῶν τῆς ἀνωτέρας, ὀλιγωροῦσιν ἄλλων τινῶν, καὶ οὕτως ἐμφανίζονται ἰδιότροπα ἢ ἐκκεντρικά.

Τὰ κοσμοπολιτικὰ κέντρα δίδουσι περισσοτέρους μεγαλοφυεῖς, διότι ἴσως ἐκεῖ, λόγῳ τοῦ περιβάλλοντος, ἡ ἐκδήλωσις εἶναι ἀνωτέρα. Ἐκ τῶν γυναικῶν ὀλίγαι εἶναι μεγαλοφυεῖς, διότι αἱ ἀπασχολήσεις αὐτῶν περιορίζουσιν εἰς ταύτας τὴν ἐκδήλωσιν τῆς μεγαλοφυΐας. Συνεπῶς ἡ μεγαλοφυΐα εἶναι ἐκδήλωσις ἀνωτερότητος καὶ οὐχὶ παθολογική, οὐδὲ φυσιολογική, ἀλλ' ἰδιαιτέρα. Τ. Α. Ζ.

μεγαλόφωνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μεγάλην, ἰσχυρὰν φωνήν, ἀντίθ. *ἰσχνόφωνος*. — Ἐπίρρ. *μεγαλοφώνως*.

μεγαλόχαρη (ἡ)· ἐκείνη τῆς ὁποίας ἡ χάρις, ἡ θεία δύναμις εἶναι μεγάλη· προσηγορία τῆς Παναγίας: «Βόηθα, Παναγία μου, μεγαλόχαρη», «ἔταξα μιὰ λαμπάδα 'ς τὴ μεγαλόχαρη».

Μεγαλόχαρις /Γεωγρ./. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ἀποτελοῦν ἴδιον ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται 3 ὥρας ΝΔ. τῆς κωμοπόλεως Πηγαὶ (Βρεστενίτσας) καὶ ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Τετραφυλίας. Παρ' αὐτὴν σῴζεται παλαιὰ μονὴ τῆς Θεοτόκου, ἱδρυθεῖσα τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπότσι*. Κάτ. (1928) 584. Χ. Δ.

μεγαλόχαρος—*η*,—*ο*· ἐν χρήσει μόνον τὸ θηλυκὸν *μεγαλόχαρη* (βλ. λ.).

μεγαλοχειρία (ἡ). Συγγενὴς ὑπερτροφία τῶν χειρῶν, ἀγνώστου αἰτιολογίας. Ὁσάκις αὕτη εἶναι ἐπίκτητος, τότε πρόκειται περὶ *μεγαλακρίας* ἢ *γιγαντισμοῦ*. Α. Κ.

Μεγαλοχώρι /Γεωγρ./. —1) Ὄνομα τοῦ κυριωτέρου χωρίου τῆς νησῖδος Ἀγκίστρι (ἐπαρχία Αἰγίνης). Εἶναι ἕδρα τῆς κοινότητος Ἀγκιστρίου καὶ ἔχει κατ. (1928) 382. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπί-

Digitized by Google

σης τοὺς συνοικισμοὺς *Λιμενάριον* καὶ *Μετόχι*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 664 (βλ. λ. *Ἀγκίστρι*).

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς Δ παραλίας τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων εἰς ἀπόστασιν 45' λεπτῶν πρὸς Δ τῆς Βρωμολίμνης. Κάτωθεν αὐτοῦ κεῖται ἡ ἀρχαία πόλις *Μέθανα*, ἧς σῴζονται ἐρείπια τειχῶν. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 417 Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τοὺς συνοικισμοὺς *Βαθύ*, *Καϋμένη χώρα Μεγάλο Πυτάμι* καὶ *Στενόν*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 660.

—3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θήρας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα Κεῖται 45' λεπτὰ ΒΔ. τοῦ Ἐμπορείου καὶ 1 ½ ὥραν πρὸς Ν. τῶν Φηρῶν καὶ ἔχει ἐπίνειον τὸν πρὸς Δ. καὶ εἰς ἀπόστασιν ¼ τῆς ὥρας ὅρμον τῶν Ἀθηκιῶν. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 583.

—4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πλωμαρίου τοῦ νομοῦ Λέσβου, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ἀξιόλογον ἐλαιοπαραγωγήν, ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 905.

—5) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς (Σιδηροκάστρου) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐντὸς τῆς πεδιάδος πρὸς Δ. τοῦ Σιδηροκάστρου καὶ ἐγγὺς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπουγιοὺκ Μαχαλέ*. Κάτ. (1928) 629. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Γόνιμον* (*Μρίσνα*), ἔχει δὲ κατ. (1928) 998. Χ. Δ.

Μεγάλο Χωριὸ [*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται πρὸς Α. τῶν Τρικκάλων, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου ὥρας, συνδέεται δὲ μετ' αὐτῶν δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπουχουνίτσα*. Κάτ. (1928) 1.399. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Λόγγος Ἀχμὲτ Ἀγᾶ*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 1.643 Χ. Δ

μεγαλοψία (ἡ)· βλ. *μακροψία*.

μεγαλοψυχία (ἡ)· μεγάλη ψυχικὴ δύναμις, γενναιοψυχία, γενναιότης, καρτερικότης, ἀντίθ. *μικροψυχία*.

μεγαλόψυχος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων μεγάλην, γενναίαν ψυχήν, γενναιόψυχος, καρτερικός, ὑπομονητικός, ἀντίθ. *μικρόψυχος*.

μεγαλυνάριον (τὸ) [*Λειτουργ.*]. Καλοῦνται οὕτως ἐν τῇ λειτουργικῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας στίχοι ψαλλόμενοι πρὸ τῆς Θ' ᾠδῆς τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἑορτῶν, λαβόντες τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς παρακελεύσεως αὐτῶν τοῖς πιστοῖς ἵνα «μεγαλύνωσι τὸν Θεόν». Τὰ μεγαλυνάρια ψάλλονται ἐξαιρετικῶς καὶ κατὰ τινας τῶν ἑορτῶν τῶν ἁγίων (π. χ. τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Μεγ. Βασιλείου κτλ.). Τινὰ τῶν μεγαλυναρίων, ἰδία τῶν τῆς Θεοτόκου, εἶναι ἀληθῆ ἀριστουργήματα. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ συνήθως εἰς τὸν πληθυντικόν.

μεγάλυνσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ *μεγαλύνειν*, αὔξησις, μεγέθυνσις· ‖ ἐξύμνησις, ἐγκωμιασις.

μεγαλύνω· ποιῶ τι μέγα, μεγεθύνω, ἐπαυξάνω· ‖ συνηθ. μεταφ., ἐξυμνῶ, ἐγκωμιάζω, ἐπαινῶ, δοξάζω: «μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον» (Ψαλμ *Δαυΐδ*).

μεγαλυρίδαι (οἱ) (Megalyridae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτίων*, περιλαμβάνουσα ἰδιορρυθμότατα ἔντομα, ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῶν θερμῶν καὶ εὐκράτων χωρῶν τῆς γῆς. Ἀξιολογώτερον γένος εἶναι ὁ *μεγάλυρος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μεγάλυρος (ὁ) (Megalyrus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μεγαλυριδῶν*, περιλαμβάνον τέσσαρα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας. Οἱ μεγάλυροι εἶναι ἔντομα μετρίου μεγέθους μὲ σῶμα ἀτρακτοειδές. Αἱ θήλειαι τούτων φέρουσι κατὰ τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας των εὐμέγεθες τέρετρον, δι' οὗ διατρυπῶσι τὰ δένδρα, ὅπως ἐναποθέσωσι τὰ ᾠά των. Δ. Ν. Π.

μεγαλύτερος, —*η*, καὶ —*α*, —*ο*· συγκρ. τοῦ *μεγάλος*.

μεγάλωμα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μεγαλώνω, ἡ ἀνατροφὴ παιδίων.

μεγαλώνυμος (ὁ, ἡ), —*ον* (τὸ)· ὁ ἔχων μέγα, περίφημον ὄνομα, ὁ μεγάλης φήμης.

μεγαλῶνυξ (ὁ) (Megalonyx) [*Παλαιοζῳολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μεγαλονυχίνων βραδυβαμόνων νωδῶν* θηλαστικῶν. Τὸ μῆκος τῶν ζῴων τούτων ἔφθανε τὸ 3 μ., τὸ δ' ὕψος μέχρι τοῦ ἀκρωμίου τὰ 2 μ. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειστοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν (*στρώματα τοῦ μεγαλώνυχος*)· ὡς καὶ ἐντὸς σπηλαίων, ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Τεξὰς ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως. Γ. Κ. Γ

μεγαλώνω, ἀόρ *ἐμεγάλωσα*, παθ. μετχ. *μεγαλωμένος*· κάμνω τινὰ μεγάλον, μεγαλύτερον, μεγεθύνω, ἐπαυξάνω: «θὰ μεγαλώσω τὸ σπίτι μου, γιατὶ δὲ μὲ χωρεῖ», «ἐμεγάλωσα τὴν περιουσία μου μὲ τὸν ἱδρῶτά μου» ‖ μεταφ., τρέφω, ἀνατρέφω: «βασανίστηκα ὅσο νὰ μεγαλώσω τὰ παιδιά μου», «ἡ ἀδερφή μου μὲ μεγάλωσε, αὐτὴ γνώριζα για μάννα» ‖ μεγαλοποιῶ, ἐμφανίζω τι μεγαλύτερον τοῦ πραγματικοῦ ‖ ἀμεταβ., γίνομαι μεγάλος, μεγαλύτερος, αὐξάνω: «μεγάλωσαν τὰ δέντρα», «μεγαλώνουν τὰ παιδιά, μεγαλώνουν καὶ τὰ βάσανα» ‖ συνεκδ προάγομαι, προκόπτω, γίνομαι σπουδαῖος: «αὐτὸς ὁ νέος ἐμεγάλωσε μὲ τὴν ἱκανότητά του» ‖ αὐξάνω κατ' ἀριθμόν: «ἐμεγάλωσε ἡ οἰκογένεια, —τὸ κοπάδι».

μεγάλωψ (ὁ) (Megalops) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἰχθύων τελεοστέων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλοπιδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μεγάλωψ ὁ κυπρινοειδὴς* (Megalops cyprinoides), ὅστις ἔχει ἀρκετὸν μέγεθος, σῶμα ἐπίμηκες, πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, ἀρκετὰ ὑψηλὸν καὶ ὑπὸ πολλῶν, εὐρέων καὶ εὐπιπτώτων λεπίων κεκαλυμμένον. Ἡ πλαγία γραμμὴ τοῦ σώματός του εἶναι τελείως διακεκριμένη. Τὸ ῥύγχος εἶναι κωνικὸν καὶ ἀμβλὺ κατὰ τὸ ἄκρον του. Αἱ σιαγόνες ἀρκετὰ ἰσχυραὶ καὶ ἐφωδιασμέναι διὰ μικρῶν, πολυπληθῶν ὀδόντων. Τὸ ραχιαῖον πτερύγιον εἶναι μοναδικόν, κατὰ τὸ μέσον τῆς ράχεως τοποθετημένον, ἀρκετὰ ὑψηλόν, καὶ φέρει ἰσχυρὰν ἄκανθαν κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ μέρος. Τὰ στηθιαῖα πτερύγια εἶναι βραχέα καὶ στενά, τὰ κοιλιακὰ μικρότατα, τὸ ἑδραῖον βραχὺ καὶ πλατύτατον καὶ τὸ οὐραῖον μετρίου μήκους καὶ βαθέως δισχιδές. Ὁ χρωματισμός του εἶναι φαιοαργυροῦς μετὰ κυανῶν ἀποχρώσεων. Τὸ κρέας του εἶναι ἐδώδιμον καὶ εὔγευστον. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἀμερικανικὰ παράλια. Δ. Ν. Π.

— **μεγάλωψ** (ὁ) (Megalops) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων*, τῆς οἰκογενείας τῶν *κριοκεριδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 30 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Οἱ μεγάλοπες εἶναι κάνθαροι μετρίου μεγέθους, μὲ σῶμα ἐπίμηκες, διακρινόμενον ἰδίως ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν θωρακικῶν ἀρθρώσεων, αἵτινες καλύπτουσι κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῶν τμῆμα τὰς ἀρθρώσεις τῆς κοιλίας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μεγάλωψ ὁ ὡπλισμένος* (Megalops armatus), ὅστις ἔχει ἀρκετὸν μέγεθος. Ὁ προθώραξ φέρει δύο ἐπιμήκεις διαυλακώσεις, τὰ ἔλυτρα ἔχουσιν ἡμικυκλικὸν σχῆμα κατὰ τὴν βάσιν των καὶ οἱ πόδες του εἶναι ἀρκετὰ ἐπιμήκεις καὶ ἰσχυροί. Πιεζόμενος ἐκκρίνει ὑγρὸν δυσαρέστου ὀσμῆς. Ἡ πτῆσίς του εἶναι ἀσθενής. Δ. Ν. Π

μεγάμετρον (τό). Μονὰς μήκους διὰ τὴν μέτρησιν μεγίστων ἀποστάσεων, ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ τεσσαρακοστὸν τοῦ ἀναπτύγματος τοῦ γηΐνου ἰσημερινοῦ, ἤτοι πρὸς χίλια χιλιόμετρα ἢ πρὸς ἑκατομμύριον μέτρων. Σ. Ε. Λ.

Μέγα Μοναστήρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐγγὺς τῆς λίμνης Βοιβηΐδος καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 777. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σακαλάρ*. Χ. Δ.

μεγαμορῖναι (οἱ) (Megamorinae) [*Ζῳολ.*]. Κατηγορία σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λιθοσπόγγων*, περιλαμβάνουσα εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

μεγαμπὲρ (τό). Μονὰς ἐντάσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος, ἰσοδυναμοῦσα πρὸς 1.000.000 = 10^6 ἀμπέρ. Κ. Π.

Μεγανείτας [*Γεωγρ.*]. Χείμαρρος τῆς Ἀχαΐας (βλ. λ. *Λαϊδουροπνίκτης*).

Μεγανήσι [*Γεωγρ.*]. Ἡ μείζων τῶν Λευκαδίων νήσων, ἡ ἀρχαία *Τάφος*, ὡς πιστεύεται, τῆς συστάδος τῶν *Τηλεβοΐδων*. Σ. Ε. Λ.

— **Μεγανησίου δίαυλος** [*Γεωγρ.*]. Τὸ χωρίζον τὴν Λευκάδα καὶ τὸ Μεγανήσι ἀμφίκρημνον. Ἔχει ἐλάχιστον εὖρος ἡμίσεος μιλλίου, διχαλοῦται πρὸς τὸ βόρειον στόμιόν του ὑπὸ τῆς νησῖδος Σκορπιὸς εἰς δύο διαύλους, τὸν μὲν πρὸς Δ κατευθυνόμενον πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν δὲ ΒΑ. πρὸς τὸν τῆς Ζαβέρδας. Σ. Ε. Λ.

μεγανθὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ ἔχων μεγάλα ἄνθη ‖ πολυανθής.

μεγανῖτις (ἡ) [*Πυροτεχν.*]. Ἐκρηκτικὴ οὐσία, ἔχουσα ὡς κυρίαν βάσιν κατὰ τὴν σύνθεσίν της τὴν νιτρογλυκερίνην. Ν. Θ. Κ.

Μεγανὸμ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Κριμαίας μεταξὺ Γιάλτας καὶ Θεοδοσίας (πλάτ. 44° 47' ½ Β. μῆκ. 35° 05' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3483: Cape Lukull to Cape Meganom)· εἶναι ὁ *Κόραξ* τοῦ Πτολεμαίου. Σ. Ε. Λ.

μεγανόστομον (τὸ) (Meganostomum) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ροπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πτεριδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ ἢ καὶ μετρίου μεγέθους ψυχάς, χρώματος, κατὰ τὸ πλεῖστον, κιτρίνου μὲ κηλῖδας μελανάς, ἀνοικτοτέρου κατὰ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος καὶ βαθυτέρου κατὰ τὴν ραχιαικὴν χώραν. Γνωστὰ ἑπτὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Μεγαπένθης [*Μυθολ.*]. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Μενελάου καί τινος δούλης ἐξ Αἰτωλίας, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς συζύγου του Ἑλένης, δι' ὃ καί τινες συσχετίζουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ πρὸς τὸ τότε ἐπικρατοῦν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Μενελάου μέγα πένθος.

Τὸν Μεγαπένθην ἐνύμφευσεν ὁ πατὴρ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀλέκτορος ἐκ Σπάρτης, ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέκλεισαν αὐτὸν τοῦ θρόνου λόγῳ τῆς νόθου καταγωγῆς του καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν Ὀρέστην. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μενελάου ὁ Μεγαπένθης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Νικοστράτου ἠνάγκασαν τὴν Ἑλένην νὰ φύγῃ εἰς Ρόδον πλησίον τῆς Πολυξοῦς τοῦ Τληπολέμου, πρὸς τὴν ὁποίαν διετήρει φιλικὰς σχέσεις. Παράστασις τῶν δύο ἀδελφῶν ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος, ὅπου εἰκονίζοντο ἱππεύοντες. Μ. Μ

μεγαπένθης (ὁ) (Megapenthes) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλατηριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μεγαπένθης ὁ κοινὸς* (Megapenthes vulgaris), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Γαλλίας. Δ. Ν. Π.

Μεγαπλάτανον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (Ἐνωτίας) τοῦ νομοῦ Πέλλης ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς Ν. καὶ ἐγγὺς τῆς Ἀρδέας (Σουμπόσκου) ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐπίσης ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμὸν εἰς τὸ χωρίον Ὅρμα, ὑπαγόμενον εἰς τὴν κοινότητα. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπίζοβον*. Κάτ. (1928) 503. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης ἐκτὸς τοῦ χωρίου *Ὅρμα* (*Τρεσικοῦ*) καὶ τὸ χωρίον *Μοναστηράκι* (*Μοναστηρτζίκ*), ἔχει δὲ κατ. (1928) 1.985. Χ. Δ.

Μεγαπλάτανος [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κεῖται ἡμίσειαν ὥραν πρὸς Β. τῆς Ἀταλάντης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σκεντέραγα* Κάτ. (1928) 531. Χ. Δ.

Μεγαπολίτιδος πηγαὶ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀρκαδίας (βλ. λ. *Ἀσέα*).

Μεγαποτάμι [*Γεωγρ.*]. Ποτάμιον τῆς νήσου Κερκύρας κατὰ τὴν ΒΔ. αὐτῆς πλευράν, ἐκβάλλον εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀμφιόνης. Ι. Σ. Σ.

μεγάπους (ὁ) (Megapodius) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλεκτορωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασιανιδῶν*, περιλαμβάνον πτηνὰ ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας μὲ σῶμα ἀρκετὰ ἐπίμηκες καὶ λεπτόν, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, οὐρὰν βραχεῖαν καὶ ποικίλον χρωματισμόν. Οἱ μεγάποδες ἐνδιαιτῶνται παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Κατασκευάζουσι φωλεὰν ἐκ ξηρῶν κλάδων, φύλλων, βρύων καὶ πηλοῦ, ἥτις ἔχει 3 μ. περίπου ὕψος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ περὶ τὰ 12 μ. περιφέρειαν. Εἰς τὴν φωλεὰν ταύτην αἱ θήλειαι ἐναποθέτουσι πᾶσαι ὁμοῦ τὰ ᾠά των καὶ εἶτα καλύπτουσι ταῦτα δι' ἄμμου. Τὰ ᾠὰ ἐκκολάπτονται ἄνευ οὐδεμιᾶς φροντίδος τῆς μητρός, ἥτις ἅμα τῇ ἐκκολάψει τῶν νεοσσῶν φροντίζει νὰ θρέψῃ τούτους μέχρις ἐνηλικιώσεώς των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *μεγάπους ὁ διάστικτος* (Megapodius maculatus). Δ. Ν. Π.

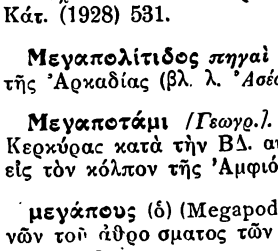

Μεγάπους ὁ διάστικτος.

— **μεγάπους** (ὁ) (Megapodus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσυλιδῶν*, περιλαμβάνον μυίας ἀρκετοῦ μεγέθους μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ μακροτάτους πόδας, ἀπαντώσας εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

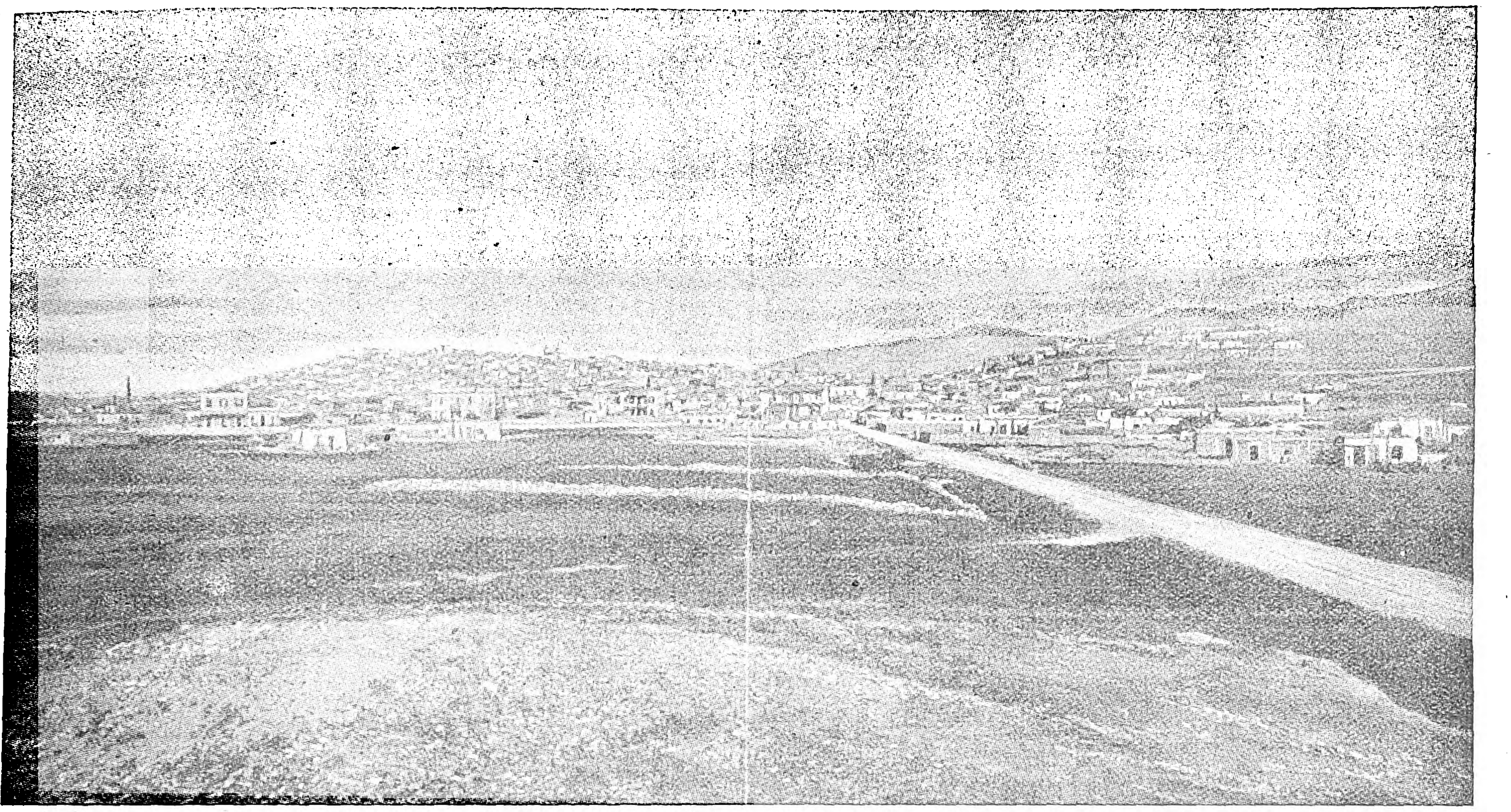

Γενική ἄποψις τῶν Μεγάρων.

μεγάπρωκτος (ὁ) (Megaproctus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ρυγχοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν* περιλαμβάνον κανθάρους ἀπαντῶντας εἰς τὴν Μαλαισίαν. Οἱ μεγάπρωκτοι γενικῶς ἔχουσι σῶμα λεπτόν, ἐπίμηκες, κεφαλὴν μικράν, ἐπιμήκη, μὲ λεπτὸν καὶ κεκολοβωμένον κατὰ τὸ ἄκρον ρύγχος, πόδας βραχεῖς, ἔλυτρα μετρίου μεγέθους καὶ χρῶμα μελανὸν μετὰ πυρρῶν στιγμάτων καὶ κηλίδων. Δ. Ν. Π.

μεγαπτέριον (τὸ) (Megapterium) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀναγροειδῶν* ἢ *ὀναγριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ὧν τινα καλλιεργοῦνται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π

μεγάπτερος (ὁ) (Megapterus) [*Ζῳολ.*]. Γένος κητῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*, περιλαμβάνον πέντε εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Οἱ μεγάπτεροι εἶναι μεγάλαι φάλαιναι διακρινόμεναι διὰ τὸ ἐπίμηκες καὶ εὔρωστον σῶμά των, τὰ κεκυρτωμένα καὶ ἰσχυρότατα πτερύγιά των καὶ τὸ βαθυσχιδὲς οὐραῖον πτερύγιον. Ἡ κεφαλή των εἶναι βραχεῖα καὶ ὀγκώδης, τὸ σῶμα ἀτρακτοειδὲς καὶ ὁ χρωματισμὸς μελανοκυανοῦς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι

Μεγάπτερος ὁ Ζεύς.

ὁ *μεγάπτερος ὁ κοινὸς* (Megapterus vulgaris), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν, ὁ *μεγάπτερος ὁ Ζεὺς* (Megapterns Jupiter), ὅστις εἶναι ὁ μεγαλύτερος πάντων τῶν εἰδῶν, φθάνων ἐνίοτε εἰς μῆκος 35 μέτρων καὶ ὅστις ἐνίοτε ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν Μεσόγειον, ὁ *μεγάπτερος ὁ λαλάνδειος* (Megapterus Lalandii), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰς τροπικὰς θαλάσσας τῆς γῆς, ὁ *μεγάπτερος ὁ κουζίρειος* (Megapterus Kuzirii), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ὁ *μεγάπτερος ὁ ἰνδικὸς* (Megapterus indicus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, καὶ ὁ *μεγάπτερος ὁ ἀμερικανικὸς* (Megapterus americanus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀλάσκαν. Δ. Ν. Π.

— [*Παλαοζῳολ.*] Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἐν Βελγίῳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Γ. Κ. Γ.

Μέγαρα [*Γεωγρ.*]. Πόλις, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Μεγαρίδος τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα τοῦ δήμου Μεγαρέων. Κεῖται μεσογείως ἐντὸς μικρᾶς ἀλλ' εὐφόρου πεδιάδος, 1 $^1/_2$ χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ δύο λόφων, τῆς Ἀλκαθόης καὶ τῆς Καρίας, ἀκροπόλεων τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἀπέχει 43 χλμ. ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν καὶ 21 ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος, μεθ' ὧν συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, συνεχιζομένης μέχρι Κορίνθου. Ἐπίσης ἔχει σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου ΣΠΑΠ, τοῦ ὁποίου ἡ γραμμὴ διέρχεται παρὰ τὸ Β. ἄκρον τῆς πόλεως. Ἄλλη μικρὰ ἁμαξιτὸς ὁδὸς συνδέει τὴν πόλιν μετὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ μικροῦ λιμένος τῆς Πάχης. Ἡ ρυτοτομία τῆς πόλεως εἶναι κανονική, αἱ ὁδοὶ ὅμως αὐτῆς στεροῦνται ἐπιστρώματος. Αἱ οἰκίαι ἐπίσης εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον νεόδμητοι καὶ ἀρκετὰ εὐπρόσωποι. Τὰ Μέγαρα εἶναι ἀξιόλογον γεωργικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Ἔχουν ἀξιολόγους ἐγκαταστάσεις περιλαμβανούσας ἓν μέγα ἐργοστάσιον οἰνοποιίας καὶ οἰνοπνευματοποιίας, ἐργοστάσια κατεργασίας ρητίνης, δύο μεγάλους κυλινδρομύλους καὶ ἄλλους μικροτέρους ἀλευρομύλους, ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου φωτίζεται ἡ πόλις, ἐλαιοτριβεῖα κλπ., ἐν δὲ τῇ εὐφόρῳ Μεγαρικῇ πεδιάδι καλλιεργοῦνται ἡ ἄμπελος (παραγωγὴ ἐτησία οἴνου ρητινίτου 5 500.000 ὀκάδων), τὰ σιτηρὰ (παραγωγὴ 3.000 000 ὀκ.), ἡ ἐλαία (παραγωγὴ 1.500 000 ὀκ. ἐλαίου), τὰ ὀπωροφόρα δένδρα κλπ. Ἐπίσης ἔχουν μικρὰν κτηνοτροφικὴν καὶ μελισσοκομικὴν κίνησιν. Τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν βοηθεῖ ἡ ἀρίστη συγκοινωνία, ἡ ὁποία ἐκτὸς τοῦ σιδηροδρόμου ἐξυπηρετεῖται διὰ τακτικῶν ἡμερησίων γραμμῶν αὐτοκινήτων μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ βενζινακάτων καὶ μικρῶν ἀτμοπλοίων μετὰ τοῦ Πειραιῶς. Αἱ ἐν τῇ πόλει ἑδρεύουσαι ἀρχαί, ἐκτὸς τῶν δημοτικῶν, εἶναι ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς, εἰρηνοδικεῖον, οἰκονομικὴ ἐφορεία (β' τάξεως), ταμεῖον (β' τάξεως) καὶ δασαρχεῖον. Ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα δημόσια ἔχουν πλῆρες ἑξατάξιον γυμνάσιον καὶ 4 δημοτικὰ σχολεῖα. Ἔχουν 3 ναοὺς (Ἁγίου Δημητρίου, Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ Κοιμήσεως Θεοτόκου) καὶ ὑπάγονται ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν. Διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς λειτουργοῦσι γεωργικὸς συνεταιρισμὸς καὶ ταμεῖον προνοίας ἐλαιοπαραγωγῆς. Ἐπίσης ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐπαγγελματικοὶ σύλλογοι (ἀμπελοκτημόνων, βιομηχάνων, παντοπωλῶν κλπ.) καὶ ἄλλα κοινωφελῆ καὶ κοινοτικὰ σωματεῖα (Φιλοπτώχων Κυριῶν, Ἅγιος Ἱερόθεος κλπ.). Κατ' ἔτος τὴν Τρίτην τοῦ Πάσχα διεξάγεται ἐν τῇ πόλει μεγάλη πανήγυρις, εἰς ἣν συρρέουσι πολλοὶ πανηγυρισταὶ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν Μεγάρων ὡμίλουν πάντοτε τὴν ἑλληνικήν, ἐνῷ εἰς τὰ πέριξ χωρία οἱ ἀγρόται εἶναι ἀλβανόφωνοι. Κάτ. (1928) 10 441. Ὁ δῆμος Μεγαρέων περιλαμβάνει καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Κινέτα, Μελί, Νέα Πέραμος, Ὅρμος Πάχη* καὶ *Τριποδίσκος* (Πάχη), ἔχει δὲ κατ. (1928) 11 844.

Ἐπὶ τῆς θέσεως, ἣν καταλαμβάνει σήμερον ἡ πόλις, ἔκειντο καὶ τὰ ἀρχαῖα Μέγαρα, πόλις μεγάλη διὰ τὴν ἱστορίαν της καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὰ μνημεῖά της. Ἐπὶ ἑκάστης κορυφῆς τοῦ συνῳκισμένου λόφου ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀνὰ μία ἀκρόπολις, καλουμένη ἡ μὲν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πιθανῶς κορυφῆς *Καρία*, ἡ δὲ ἐπὶ τῆς δυτικῆς *Ἀλκαθόη*. Κάτωθεν τῆς πόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν χιλιομέτρου ἀπ' αὐτῆς εὑρίσκετο, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, τὸ ἐπίνειον αὐτῆς ἡ *Νίσαια* ἢ *Νισαία*, ἔχουσα λιμένα σχηματισθέντα διὰ τῆς νησῖδος τῆς καλουμένης Μινώας. Ἡ πόλις τῶν Μεγάρων συνεδέετο μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς διὰ μακρῶν τειχῶν. Οἱ κάτοικοι ὠνομάζοντο Μεγαρεῖς, καὶ ἡ περιοχὴ αὐτῆς Μεγαρίς. Χ. Δ.—Β. Δ. Θ.

— [*Ἱστορ.*] Τὰ τῶν προϊστορικῶν χρόνων τῶν Μεγάρων εἶναι πολὺ συγκεχυμένα καὶ ἀκαθόριστα. Κατὰ τοὺς Μεγαρεῖς, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, ἡ πόλις ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Καρὸς τοῦ Φορωνέως, ὅστις ἔκτισε τὴν ἀκρόπολιν Καρίαν καὶ τοὺς ναοὺς τῆς Δήμητρος τοὺς ἐπονομαζομένους Μέγαρα, ἐξ ὧν ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ πόλις. Δώδεκα γενεὰς μετὰ ταῦτα, βασιλεὺς τῶν Μεγάρων ἐγένετο ὁ Λέλεξ ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου, ἐξ αὐτοῦ δὲ οἱ κάτοικοι ὠνομάσθησαν Λέλεγες, τὰ τείχη λελέγεια καὶ αἱ ἀκταὶ λελεγειαναί, ὡς λέγει ὁ Ὀβίδιος. Τὸν Λέλεγα ἀποθανόντα, διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κλήσων, τοῦτον ὁ υἱός του Πύλας, τοῦτον δὲ ὁ υἱός του Σκίρων, ὅστις ἔλαβεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ Πανδίονος, βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ὁ Νῖσος, ὁ υἱὸς τοῦ Πανδίονος, ἠμφισβήτησε τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σκίρωνος ἐπὶ τῶν Μεγάρων, τούτου δ' ἕνεκα ἐκλήθη καὶ διαιτητὴς τῆς ἀναφυείσης διενέξεως ὁ Αἰακός, ὅστις τὴν μὲν βασιλείαν τῶν Μεγάρων ὥρισεν εἰς τὸν Νῖσον, τὴν δὲ ἀρχιστρατηγίαν ἐν καιρῷ πολέμου εἰς τὸν Σκίρωνα, τὸν ὁποῖον οἱ Μεγαρεῖς, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐθεώρουν οὐχὶ λῃστὴν ἀλλ' ἐνάρετον ἄνθρωπον. Τὸν βασιλέα Νῖσον διεδέχθη ὁ Μεγαρεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Νίσου Ἰφινόην, τὸν Μεγαρέα δὲ ὁ υἱός του Ἄλκαθος, ὅστις ἔκτισε τὴν ἑτέραν ἀκρόπολιν τῶν Μεγάρων, τὴν κληθεῖσαν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Ἀλκαθόην. Τοιαύτη ἦτο ἡ παράδοσις τῶν Μεγαρέων, οἵτινες ἐπίτηδες παρέλειπον τὴν ἱστορίαν τῆς καταλήψεως τῆς πόλεώς των ὑπὸ τοῦ Μίνωος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νίσου. Κατὰ τὴν βοιωτικὴν ὅμως παράδοσιν, τὴν ὁποίαν ἠσπάζοντο καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Πύλα, ὁ Πανδίων, ἐξορισθεὶς ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Μητιονιδῶν, ἔφυγεν εἰς Μέγαρα, ἐνταῦθα δέ, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Πύλα, διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῶν Μεγάρων τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. Οἱ Μητιονίδαι ἐξεδιώχθησαν καὶ οὗτοι ἐν καιρῷ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὅταν δὲ τὰς κτήσεις τοῦ Πανδίονος διεμοιράσθησαν μεταξύ των οἱ τέσσαρες αὐτοῦ υἱοί, ὁ Νῖσος, ὁ νεώτατος τῶν υἱῶν του, ἔλαβε τὴν Μεγαρίδα. Ἡ πόλις ὠνομάσθη τότε ἐκ τοῦ ὀνόματός του *Νίσα*, τὸ αὐτὸ δὲ ὄνομα ἐδόθη καὶ εἰς τὸ ἐπίνειον αὐτῆς. Ὅταν ὅμως ὁ Μίνως, ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης προσέβαλε τὸν Νῖσον, ὁ Μεγαρεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, προσελθὼν ἐξ Ὀγχηστοῦ τῆς Βοιωτίας, ὅπως βοηθήσῃ τὸν Νῖσον καὶ φονευθεὶς κατὰ τὴν μάχην, ἐτάφη ἐν τῇ πόλει, πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ ἡ πόλις ἔκτοτε ὠνομάσθη *Μέγαρα*, τὸ δὲ ἀρχικὸν ὄνομα τῆς πόλεως Νίσα, μεταγενεστέρως δὲ *Νίσαια*, περιωρίσθη διὰ τὸ ἐπίνειον τῶν Μεγάρων. Οἱ κάτοικοι τῶν Μεγάρων, οἱ Μεγαρεῖς, ἐκαλοῦντο ἐνίοτε καὶ Νισαῖοι, πρὸς διάκρι-

Digitized by Google

σιν αὐτῶν ἀπὸ τῶν Μεγαρέων τῆς Σικελίας, ὅπως λέγει ὁ Θεόκριτος. Διὰ τῆς προδοσίας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Σκύλλης ὁ Νῖσος ἡττήθη κατὰ τὸν ἐναντίον αὐτοῦ πόλεμον τοῦ Κρητὸς Μίνωος, ὅστις κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ κατηδάφισε τὰ τείχη αὐτῆς. Τὰ τείχη ὅμως τῶν Μεγάρων ἀνῳκοδομήθησαν ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Ἀλκάθου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πέλοπος τοῦ ἐλθόντος ἐξ Ἤλιδος, βοηθηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ὁ Θέογνις καὶ ὁ Ὀβίδιος ψάλλουσιν. Ὡς τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Μεγάρων παραδίδεται ὁ Ὑπερίων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐγκαθιδρύθη ἐν Μεγάροις τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν δύο ὡς ἄνω παραδόσεων περὶ τῆς προϊστορικῆς περιόδου τῶν Μεγάρων. Ἐκ τῶν ἀντιθέτων, ἐν τούτοις, δύο παραδόσεων τούτων δύναται νὰ ἐξαχθῇ ὡς συμπέρασμα βέβαιον ὅτι τὰ Μέγαρα καὶ ἡ περιοχὴ αὐτῶν ἀπετέλουν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μέρος τῆς Ἀττικῆς. Διὸ καὶ ὁ Στράβων δικαιολογεῖ τὴν παράλειψιν, ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσι, τοῦ ὀνόματος τῶν Μεγαρέων, λέγων ὅτι οὗτοι συμπεριελαμβάνοντο, ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν Ἀττικήν, εἰς τὸ γενικὸν ὄνομα Ἴωνες, συνώνυμον μὲ τὸ ὄνομα Ἀθηναῖοι, εἰς οὓς ὑπήγετο τότε ἡ Μεγαρίς. Ἀλλὰ τὸ βεβαιότερον γεγονὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Μεγάρων εἶναι ἡ κατάκτησις αὐτῶν ὑπὸ τῶν Δωριέων κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Πελοποννησίων ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν χώραν Δωριεῖς ἡττήθησαν διὰ τῆς αὐτοπροαιρέτου θυσίας τοῦ Κόδρου, οὐχ ἧττον ὅμως παρέμειναν ὁριστικῶς κάτοχοι τῆς Μεγαρίδος, κορινθιακὴ δὲ καὶ μεσηνιακὴ ἀποικία ἱδρύθη ἐν Μεγάροις. Ὁ κίων κατὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ὅστις ἐσημείου τὰ ὅρια τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς Πελοποννήσου, μετεκινήθη τότε, ὡς λέγει ὁ Στράβων, οὕτω δὲ τὰ Μέγαρα ἀπέβησαν ἔκτοτε δωρικὴ πολιτεία καὶ ἡ περιοχή της, ἡ Μεγαρίς, ἀπετέλει μέρος τῆς Πελοποννήσου. Ἐπὶ πολὺ διάστημα οἱ Μεγαρεῖς ἦσαν ὑποτελεῖς εἰς τὴν Κόρινθον, μετὰ πολλοὺς δὲ πολέμους καὶ ἀγῶνας κατώρθωσαν νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν, ὁπότε καὶ ἡ πόλις ἀνέλαβε τὴν πρωτεύουσαν καὶ κυριαρχικὴν θέσιν της μεταξὺ τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὴν Μεγαρίδα πέντε κωμῶν, εἰς ἃ ἦτο διῃρημένη ἡ χώρα, ἤτοι τῶν κωμῶν τῶν Ἡραιέων, Πιραέων, Μεγαρέων, Κυνοσουρέων καὶ Τριποδισκαίων, ὡς ὀνομάζει αὐτὰς ὁ Πλούταρχος. Ἅμα τῇ ἀνεξαρτησίᾳ καὶ τῇ κυριαρχικῇ αὐτῆς προαγωγῇ ἡ πόλις τῶν Μεγάρων ηὔξησεν, ὡς εἰκός, ταχέως εἰς πληθυσμὸν καὶ ἐν γένει πρόοδον, εὑρίσκομεν δὲ αὐτήν, κατὰ τὸν Ζ′ π. Χ. αἰῶνα, μίαν τῶν ἀκμαιοτάτων ἐμπορικῶν πόλεων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς ταύτην μεγάλως, φυσικῷ τῷ λόγῳ, συνέβαλεν ἡ θαυμασία τοποθεσία της, ἥτις παρεῖχεν εἰς τοὺς Μεγαρεῖς μεγάλας εὐκολίας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορικῆς της κινήσεως διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Τῷ ὄντι ὅλαι αἱ ὁδοὶ ἀπὸ τῆς βορείας Ἑλλάδος εἰς Πελοπόννησον διήρχοντο διὰ τῆς χώρας ταύτης, ἐνῷ αἱ ἀκταί της ἀπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Κορινθιακοῦ κόλπου μεγάλως διηυκόλυνον τὸ ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Ἀποτέλεμα τῆς ἀναπτύξεως τῶν Μεγάρων ἦσαν αἱ ἀποικίαι αὐτῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ Θρᾴκῃ. Κατὰ τὸ 728 π. Χ. ἱδρύθησαν ἐν Σικελίᾳ τὰ Μέγαρα Ὑβλαῖα, τῷ 712 ὁ Ἀστακὸς ἐν Βιθυνίᾳ, τῷ 675 ἡ Κύζικος ἐν τῇ Προποντίδι, τῷ 674 ἡ Χαλκηδὼν κατὰ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, καὶ τῷ 657 τὸ Βυζάντιον ἀπέναντι τῆς Χαλκηδόνος ὑπὸ τοῦ Μεγαρέως Βύζαντος. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῆς ἀκμῆς τῶν Μεγάρων λέγεται ὅτι ἐπενοήθη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ τὸ θεατρικὸν εἶδος τῆς κωμῳδίας ὑπὸ τοῦ Μεγαρέως Σουσαρίωνος, ὅστις εἰσήγαγε τὴν κωμῳδίαν εἰς τὴν Ἀττικήν. Διαρκούσης τῆς τοιαύτης ἀναπτύξεως καὶ ἀκμῆς, τὴν ἐξουσίαν ἐν Μεγάροις κατεῖχον ἀποκλειστικῶς οἱ Δωριεῖς κατακτηταί, τὴν δὲ γῆν ἐνέμοντο οἱ πλούσιοι γεωκτήμονες. Τὴν κατάστασιν ταύτην ἐκμεταλλευθεὶς ὁ Θεαγένης, ὁ πενθερὸς τοῦ Κύλωνος, ὑπὲρ τῶν ἀπόρων τάξεων τῆς χώρας, αἵτινες προσεπάθουν νὰ λάβωσι μέρος ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐξουσίας, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν, γενόμενος δὲ τύραννος τῶν Μεγάρων, διηυθέτησε τὰ ζητήματα ταῦτα ὑπὲρ τῶν πτωχοτέρων τάξεων καὶ διαφοροτρόπως, ἄλλως, προήγαγε τὰ τῆς πόλεως, ἐξωραΐσας ταύτην καὶ δι' ὡραίου ὑδραγωγείου, τὸ ὁποῖον διετηρεῖτο μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ Παυσανίου. Ὁ Θεαγένης ἐβασίλευσε ἀπὸ τοῦ 630—600 π. Χ., ὁπότε ἐξεδιώχθη τῆς ἐξουσίας, ἡ πόλις δὲ τῶν Μεγάρων ἀνεστατώθη τότε συνεπείᾳ τῶν μεταξὺ ἀριστοκρατικῶν καὶ δημοκρατικῶν πολιτικῶν διενέξεων. Ὁ ἐλεγειακὸς ποιητὴς Θέογνις ὁ Μεγαρεύς, ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν μερίδα, θρηνεῖ διὰ τὰ βάσανα τῆς μερίδος του καὶ παραπονεῖται ὅτι οἱ πτωχοὶ δὲν ἐπλήρωνον πλέον τὰ χρέη των καὶ ὅτι ἐλεηλάτουν καὶ ἐσύλουν τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων καὶ τοὺς ναούς. Ἀλλ' οἱ Μεγαρεῖς δὲν ἤριζον τότε μόνον μεταξύ των, ἀλλ' εὑρίσκοντο καὶ εἰς διηνεκεῖς ἔριδας μὲ τοὺς γείτονας αὐτῶν τῆς Ἀττικῆς γῆς διὰ τὴν νῆσον Σαλαμῖνα, ἥτις, τέλος, περιῆλθεν εἰς τὴν ὁριστικὴν κατοχὴν τῶν Ἀθηναίων, συνεπείᾳ τοῦ πασιγνώστου στρατηγήματος τοῦ Σόλωνος, ὡς διηγοῦνται τοῦτο ὁ Παυσανίας (Ι, 40) καὶ ὁ Στράβων (ΙΧ, 394). Οἱ Μεγαρεῖς ἔλαβον μέρος κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος, πολεμήσαντες ἐν Ἀρτεμισίῳ καὶ Σαλαμῖνι, μὲ 20 πλοῖα, ἀπωθήσαντες σῶμα Περσῶν, τὸ ὁποῖον ἔστειλεν ὁ Μαρδόνιος πρὸς καταστροφὴν τῆς χώρας των, καὶ ἀποστείλαντες, τέλος, 3.000 ὁπλίτας εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν Μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους οἱ Μεγαρεῖς ἦλθον εἰς ἐχθροπραξίας μὲ τοὺς Κορινθίους ἕνεκα συνοριακῶν ζητημάτων. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ ν' ἀποσχισθῶσιν οἱ Μεγαρεῖς ἐκ τῆς πελοποννησιακῆς συμμαχίας καὶ νὰ ἑνωθῶσι μὲ τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸ 455 π. Χ., τῆς τοιαύτης δὲ νέας συμμαχίας ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων κατασκευὴ τῶν μακρῶν τειχῶν, ἅτινα ἥνωνον τὴν πόλιν τῶν Μεγάρων μετὰ τῆς Νισαίας, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς συγκοινωνίας αὐτῶν μετὰ τῶν Μεγάρων καὶ ἡ ταυτόχρονος φρούρησις τῆς μεγαρικῆς πόλεως Πηγαί, ἐπὶ τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου. Δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα οἱ Μεγαρεῖς ἀπεστάτησαν τῶν Ἀθηνῶν, τῇ βοηθείᾳ δὲ πελοποννησιακῶν στρατευμάτων ἔσφαξαν τοὺς ἄνδρας τῆς ἀθηναϊκῆς φρουρᾶς, ὅσοι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν Νίσαιαν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεῖχον, ἐν τούτοις. ἀκόμη τὴν Νίσαιαν καὶ τὰς Πηγάς, παρέδωκαν δὲ ἀμφοτέρας τὰς πόλεις ταύτας εἰς τοὺς Μεγαρεῖς κατὰ τὴν τριακονταετῆ ἐκεχειρίαν τὴν συναφθεῖσαν κατὰ τὸ 445 π. Χ. μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Σπάρτης καὶ τῶν συμμάχων της Οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι ἀπώλεσαν πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν Μεγαρίδι, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐμίσησαν τοὺς Μεγαρεῖς, ὥστε ἀπέκλεισαν διὰ ψηφίσματος αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀγορῶν των καὶ τῶν λιμένων των.

Ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος τῆς ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶ ἐστοίχισε πολὺ εἰς τοὺς Μεγαρεῖς, τῶν ὁποίων ἡ χώρα δὲν ἦτο τόσον παραγωγική, ἡ δυσανασχέτησις δ' αὕτη ὑπῆρξε μία τῶν κυρίων ἀφορμῶν, αἵτινες προὐκάλεσαν τὸν μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων αἱματηρὸν καὶ ἐξοντωτικὸν πόλεμον. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ Μεγαρεῖς ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι εἰσέβαλον εἰς Μεγαρίδα μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, ἠρήμωσαν δὲ τελείως τὴν χώραν μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Ταυτοχρόνως καὶ ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος ἀπέκλεισε τὴν Νίσαιαν, οὕτω δὲ τὰ Μέγαρα ἀπεκλείσθησαν ὁλοτελῶς πάσης ἔξωθεν προμηθείας. Τὰς εἰσβολὰς ταύτας ἐπανελάμβανον οἱ Ἀθηναῖοι ἅπαξ καὶ ἐνίοτε δὶς τοῦ ἔτους, τὰ βάσανα δὲ καὶ αἱ ταλαιπωρίαι, τὰς ὁποίας ὑπέφεραν ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τούτων οἱ Μεγαρεῖς παρέμειναν ἐπὶ αἰῶνας ὡς πικρὰ ἀνάμνησις καὶ αἰτιολογία πάσης ἔκτοτε καθυστερήσεως ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐν γένει προόδῳ τῆς πόλεως. Κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἤτοι τῷ 427 π. Χ., οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Νικίαν κατέλαβον τὴν νησῖδα Μινώαν, τὴν κειμένην πρὸ τῆς Νισαίας, ἐγκαταστήσαντες δ' ἐκεῖ φρουράν, ἀπέκλεισαν πραγματικῶς τὸ ἐπίνειον τῶν Μεγάρων. Κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τοῦ αὐτοῦ πολέμου (424 π. Χ) ἡ δημοκρατικὴ μερὶς τῶν Μεγάρων, φοβουμένη τὴν παλινόστησιν τῶν ἀριστοκρατῶν φυγάδων, οἵτινες ἔμενον ἐν Πηγαῖς, ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς Ἀθηναίους πρὸς παράδοσιν τῆς πόλεώς των εἰς αὐτούς. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεῖχον ἀκόμη τὴν Μινώαν, ἐφύλασσον δὲ ἔξωθεν διὰ φρουρᾶς τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὴν Νίσαιαν. Οἱ ἐν Μεγάροις φίλοι αὐτῶν ἀφῆκαν αὐτοὺς νὰ εἰσχωρήσωσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν, ἀλλ' ὁ Σπαρτιάτης Βρασίδας, ὅστις ἔσπευσεν εἰς ἐπικουρίαν τῆς πόλεως μετὰ μεγάλου στρατοῦ, κατώρθωσε νὰ προλάβῃ τὴν ὑποταγὴν τῶν Μεγάρων. Μετὰ τὴν τοιαύτην τροπὴν τῶν πραγμάτων ἡ ἀριστοκρατικὴ μερὶς ἐπανέκαμψεν εἰς Μέγαρα, ἐγκατεστάθη δὲ τότε αὐστηρῶς ὀλιγαρχικὴ ἀρχή, ἥτις διήρκεσεν ἐπί τινα χρόνον. Κατὰ τὴν συναφθεῖσαν τὸ ἑπόμενον ἔτος μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων ἐκεχειρίαν ὡρίσθη, ὅπως ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων ἐν Νισαίᾳ καὶ Μινῴᾳ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Μεγαρέων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν ἐν Μεγάροις ἀφ' ἑτέρου εἶναι ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἀπὸ τῆς πύλης τῆς Νισαίας παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Νίσου μέχρι τοῦ Ποσειδωνίου ἢ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ μέχρι τῆς ἀγούσης εἰς Μινώαν ὁδοῦ, ὡς λεπτομερειακῶς ἱστορεῖ ὁ Θουκυδίδης.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ Μέγαρα σπανίως ἀναφέρονται ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, διότι εὑρίσκοντο πλέον ἔκτοτε ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν καὶ κατοχὴν τῶν Πελοποννησίων, Θηβαίων, Ἀθηναίων. Φαίνεται ὅμως ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰσοκράτους ἡ πόλις εὑρίσκετο ἐν καλῇ καταστάσει, ἔχουσα τὰς μεγαλυτέρας οἰκίας πάσης ἄλλης πόλεως τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Μέγαρα ὑπετάγησαν καὶ ταῦτα εἰς τὸν Φίλιππον μετὰ τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας, ὡς ἀναφέρει ὁ Αἰλιανός. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ πόλις περιῆλθεν ἐπί τινα καιρὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κασσάνδρου, ἀλλὰ κατὰ τὸ 307 π. Χ. ἡ φρουρὰ αὐτοῦ ἐξεδιώχθη ἐκεῖθεν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὅτις ἀνεκήρυξε τὰ Μέγαρα ἐλευθέραν πολιτείαν. Ὑστερώτερον περιῆλθον καὶ πάλιν τὰ Μέγαρα εἰς τοὺς Μακεδόνας βασιλεῖς, ὑπήχθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Κατὰ τὸν μεταξὺ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας καὶ Ρωμαίων πόλεμον τὰ Μέγαρα παρεδόθησαν εἰς τὸν Μέτελλον ἄνευ ἀντιστάσεως. Τὰ Μέγαρα μετὰ τὸ 146 π.Χ. περιῆλθον ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν ἐπιρροὴν καὶ κατὰ τὸν ἑπόμενον αἰῶνα ἀπέβησαν ρωμαϊκὴ κτῆσις.

Τὰ Μέγαρα ἐφημίζοντο διὰ τὴν φιλοσοφικὴν αὐτῶν σχολήν, ἥτις ἱδρύθη ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Εὐκλείδου, τοῦ μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους, καὶ διὰ τὰς ἑταίρας, αἵτινες ἐκαλοῦντο μεγαρικαὶ σφίγγες. Κατὰ τὸν Αἰλιανόν, οἱ Μεγαρεῖς ἐθεωροῦντο παρὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὡς δόλιοι, ἄπιστοι καὶ ἀμόρφωτοι, ἡ ἀντίληψις ὅμως αὕτη περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Μεγαρέων πιθανὸν νὰ ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς δυσφημίσεως τῶν Ἀθηναίων, τῶν ἐχθρῶν τῶν Μεγαρέων. Ἐν Μεγάροις ἐξετελοῦντο τρεῖς ἀγῶνες, τὰ Διόκλεια, πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος Διοκλέους, τὰ Ἀλκαθόεια, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλκάθου, καὶ τὰ μικρὰ Πύθια, πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποίου παναρχαιοτάτη ἦτο ἡ λατρεία ἐν Μεγάροις. Β. Δ. Θ.

Τὰ Μέγαρα ὑπέστησαν σημαντικὰς καταστροφὰς ἀπὸ τὴν γαλατικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Γ′ π. Χ. αἰῶνος, ἀπὸ τὰς ἐν Ἑλλάδι ἀντιμαχομένας ρωμαϊκὰς στρατιὰς κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα π. Χ. καὶ ἐπὶ τῶν γοτθικῶν ἀνταρσιῶν τοῦ Δ′ καὶ τοῦ Ε′ μ. Χ. αἰῶνος. Μετὰ τῆς Ἐλευσῖνος, κατεστράφησαν καὶ τὰ Μέγαρα ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίχου, κατόπιν δὲ νέας ὑπέστησαν δηώσεις ἀπὸ τὰς σλαυϊκὰς ἐπιδρομὰς τοῦ Ζ′ καὶ Ι′ αἰῶνος. Προφανὲς εἶναι ὅτι οἱ κάτοικοί των, προαισθανόμενοι τὰ ἐπικείμενα κακά, ἀπεσύροντο εἰς τὰ ἀπρόσβατα γύρω ὄρη καὶ μετὰ τὴν πάροδον τῆς ἀνθρωποθυέλλης ἐπανήρχοντο νὰ ἐπανακτίσουν τὰ ἐρείπιά των. Ταῦτα γίνονται κατάδηλα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀλληλεπικειμένων κτηρίων εἰς τὴν ἰδιόρρυθμον, στρατηγικωτάτην καὶ ὀχυρωτάτην θέσιν, ἣν κατέχει παλαιόθεν ἡ πόλις τῶν Μεγάρων καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι, παρὰ τὴν καταστρεπτικότητα τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκείνων ἐπιδρομῶν, διετήρησαν οἱ κάτοικοι ἀκραιφνῶς ἑλληνικὸν μορφολογικῶς, ἀνθρωπολογικῶς καὶ γλωσσικῶς τὸν χαρακτῆρα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς περιοίκους. Ἐντελῶς ξένοι πρὸς τοὺς πλησιοχώρους Δερβενοχωρίτας, ἀλβανοφώνους γείτονας, ἐγκατασταθέντας εἰς τὰ Ὄνεια καὶ Γεράνεια ὄρη ἀπὸ τοῦ ΙΔ′ καὶ ΙΕ′ αἰῶνος, οἱ Μεγαρεῖς (ἢ Μεγαρῖται) παρέμειναν εἰς τὴν ἀπόλυτον σκιὰν μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ τελευταία δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν, Κιάρα Ἀτζαγιώλη, εἰς τὸ ὀχυρὸν τῶν Μεγάρων φρούριον ἐζήτησε νὰ στηρίξῃ τὰ δικαιώματά της, χωρὶς ὅμως ἐκ τούτου νὰ σώσῃ καὶ τὴν ζωήν. Ἐπὶ τουρκοκρατίας τελείως ἄσημα τὰ Μέγαρα, ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα ἐκ τῆς διαβάσεως τῶν μπουλουκίων, ὅσα ἐστέλλοντο ἑκάστοτε εἰς τὸν ἀχαλιναγώγητον Μορέαν διὰ νὰ τὸν καθυποτάξουν. Τοῦτο συνέβη ἰδίως κατὰ τὰ ἔτη 1770 μέχρι τοῦ 1780, ὁπότε οἱ Μεγαρῖται διὰ νὰ σωθοῦν ἠναγκάσθησαν ν' ἀσπασθοῦν τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ περιφήμου Μῆτρο-Μάρα, διὰ τὸ ὁποῖον ὅμως βραδύτερον πικρῶς μετεμελήθησαν. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ ἐπὶ Λάμπρου Κατσώνη, δεινὸν μετὰ ταῦτα ὑποστάντες διωγμὸν ἀπὸ τὸν πλούσιον Κορίνθιον Χουσεῒν-βέην, πατέρα τοῦ περιφήμου Κιαμὴλ. Ἴσως ἡ ἐπίγνωσις τοὺς ἔπεισε νὰ μὴ παρασυρθοῦν εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, διότι, περὶ τὰ μέσα αὐτῆς καὶ μόνον ἔδραξαν τὰ ὅπλα, καὶ τοῦτο μετὰ χαρακτηριστικῆς χλιαρότητος. Μάλιστα εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπροσκύνησαν τὸν ἐπιδραμόντα Κιοσσὲ Μεχμὲτ καὶ εἰς τὸ τέλος τὸν Κιουταχῆν. Ἐν τούτοις εἰς τὰ Μέγαρα, λόγῳ τῆς θέσεώς των, ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖόν του διὰ τὴν βοιωτικὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1828, ἐκεῖθεν δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης Κωλέττης ἐξεστράτευσε διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ Σύνταγμα εἰς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ ἀναρχουμένους. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τὰ Μέγαρα ἐπεδόθησαν ἐκ νέου εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς πόλεώς των. Γ. Δ. Κ.

—[*Νομισμ.*] Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα τῆς πόλεως χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 338 π. Χ., ὅτε τὰ Μέγαρα εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῶν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰσοκράτους. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης, ἀργυρᾶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, φέρουσιν ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθοτύπου μὲν κεφαλὴν Ἀπόλλωνος, ἐπὶ τοῦ ὀπισθοτύπου δὲ λύραν καὶ τὰ γράμματα ΜΕΓΑΡΕ. Ἀπὸ τῆς μάχης ὅμως τῆς Χαιρωνείας μέχρι τῶν χρόνων Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὅστις ἀνε-

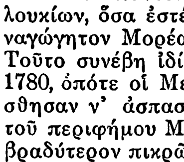

Νομίσματα τῶν Μεγάρων.

Digitized by Google

κήρυξε τὰ Μέγαρα ἐλευθέραν πολιτείαν, ἤτοι μέχρι τοῦ 307 π. Χ., τὰ Μέγαρα ἔπαυσαν νὰ ἐκδίδωσι νομίσματα. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ταύτην ἐξεδόθησαν νομίσματα φέροντα ἄλλοτε μὲν τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὴν λύραν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΜΕΓΑΡΕΩΝ, ἄλλοτε δὲ πρῷραν καὶ τρίποδα μεταξὺ δελφίνων. Εἰς τοὺς νομισματικοὺς τούτους τύπους πιθανὸν νὰ ἀνήκωσι καί τινα χάλκινα νομίσματα, κοπέντα, ἴσως, ὅταν τὰ Μέγαρα ἐπανέπεσον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μακεδόνων βασιλέων μέχρι τοῦ 243, ὁπότε ὁ Ἄρατος ἥνωσε τὴν πόλιν μὲ τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Κατὰ τὴν τοιαύτην πολιτικὴν κατάστασιν ἀπὸ τοῦ 243—146 π.Χ. τὰ νομίσματα τῶν Μεγάρων ἔχουσι τὸν κοινὸν τύπον τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας μὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὁμαγυρίου Διὸς καὶ τῆς Παναχαιᾶς Δήμητρος ὡς καὶ τὰς λέξεις ΑΧΑΙΩΝ ΜΕΓΑΡΕΩΝ. Ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ. τὰ μεγαρικὰ νομίσματα φέρουσι πωγωνοφόρον κεφαλὴν τοῦ Μεγαρέως φιλοσόφου Εὐκλείδου μὲ πέπλον καὶ ἐνώτια καὶ τὴν Ἀρτέμιδα Σώτειραν μὲ λαμπάδας εἰς τὰς χεῖρας. Ὁ τύπος οὗτος ὑπενθυμίζει τὴν ἱστορίαν τοῦ Εὐκλείδου, ὅστις παρηκολούθει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους, μετημφιεσμένος εἰς γυναῖκα, καθότι, κατὰ τὸ ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων, ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς Μεγαρεῖς νὰ μένωσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκ τῶν μεγαρικῶν νομισμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων πολλὰ νομίσματα φέρουσι τὰς παραστάσεις θεῶν, ἐξ ἀγαλμάτων τῶν ναῶν τῶν Μεγάρων, ὡς τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀγροτέρας Ἀρτέμιδος, τὸ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, εἰκόνα τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τῆς Ἀκροπόλεως κτλ.

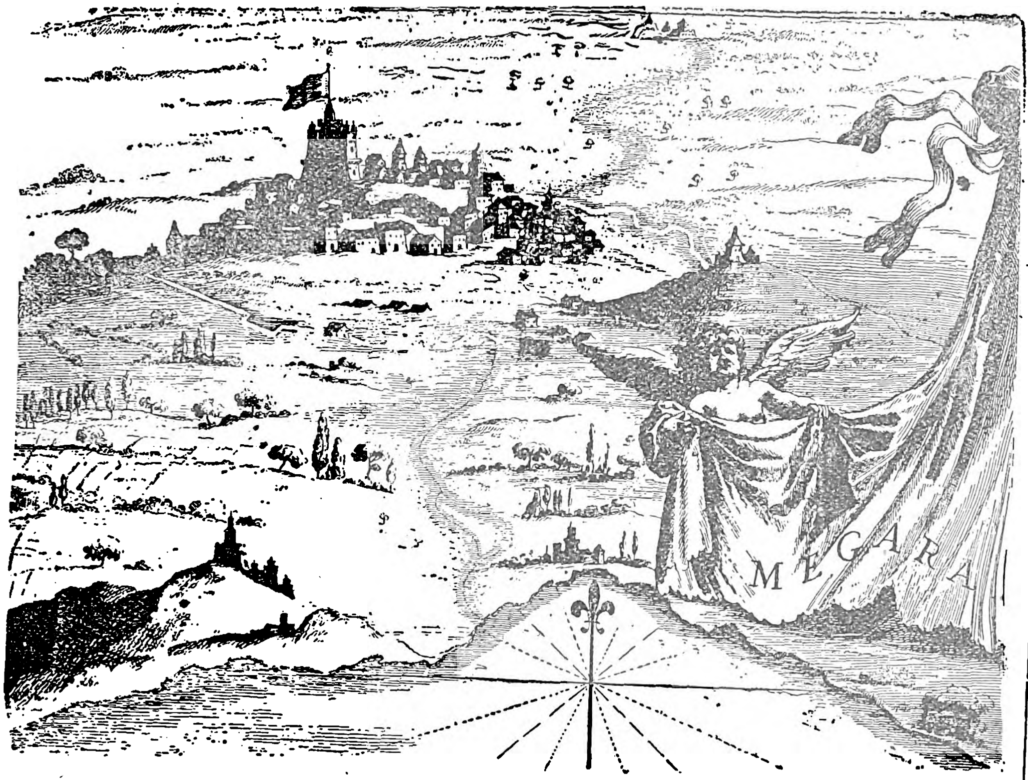

Τὰ Μέγαρα κατὰ παλαιὰν γραβοῦραν.

— [*Ἀρχαιολ.*] Τὴν τοπογραφίαν καὶ τὰ μνημεῖα τῶν Μεγάρων γνωρίζομεν κυρίως ἐκ τῆς λεπτομεροῦς περιγραφῆς τοῦ Παυσανίου. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἄρχεται τῆς περιγραφῆς τῶν μνημείων ἀπὸ τῆς κρήνης τοῦ Θεαγένους, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ προήρχετο ἐκ τῆς πηγῆς τῶν Σιθνίδων λεγομένων νυμφῶν. Ἡ Κρήνη αὕτη ἐθαυμάζετο διὰ τὸ μέγεθος αὐτῆς, τοὺς πολλοὺς κίονας καὶ τὸν πλαστικὸν κόσμον. Πλησίον τοῦ κτίσματος τούτου ἦτο ἀρχαῖον ἱερόν, ἐν ᾧ ἐφυλάσσετο ἄγαλμα τῆς Σωτείρας Ἀρτέμιδος. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἦτο ἔργον τοῦ Στρογγυλίου, ἀντίγραφον δ' αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ ἐν Πηγαῖς. Κατὰ τὴν σχετικὴν παράστασιν τῶν νομισμάτων τῶν Μεγάρων καὶ Πηγῶν, ἡ θεὰ εἰκονίζετο τρέχουσα. Ἐφόρει βραχὺν χιτῶνα καὶ ἐκράτει λαμπάδα ἐν ἑκατέρᾳ χειρί. Ἐνεπίγραφον βάθρον Φαυστίνας τινός, ἥτις ὑπῆρξεν ἱέρεια τῆς Σωτείρας Ἀρτέμιδος, εὑρέθη ἐντετειχισμένον ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ γωνίᾳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐν Μεγάροις. Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἦσαν ἱδρυμένα ὡσαύτως ἀγάλματα τῶν δώδεκα θεῶν, ἔργα ἀποδιδόμενα εἰς τὸν Πραξιτέλην, ὡς καὶ ἀγάλματα τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, τῶν ὁποίων εὑρέθησαν πολλὰ ἐνεπίγραφα βάθρα. Πέραν τούτων καὶ ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ, ἤτοι τῷ τεμένει τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὑπῆρχε ἀξιοθέατος ναός, ἔνθα ἵστατο ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἡμιτελές, ἕνεκα τοῦ ἐπισυμβάντος Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐκ νότου ἐπιδρομῶν τῶν Ἀθηναίων. Τοῦ ἀγάλματος τούτου τὸ μὲν πρόσωπον ἦτο κατεσκευασμένον ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλαφαντοστοῦ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον σῶμα ἐκ πηλοῦ καὶ γύψου, παρεδίδετο δὲ ὅτι ἦτο ἔργον συνεργασίας τοῦ ἐπιχωρίου γλύπτου Θεοκόσμου καὶ τοῦ περιφήμου καλλιτέχνου Φειδιου. Ὁ Ζεὺς παρίστατο ἔχων ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του τὰς Ὥρας καὶ τὰς Μοίρας, εἰς σημεῖον ὅτι καὶ ὁ ὕπατος τῶν θεῶν ὑπακούει καὶ ὑπόκειται εἰς τὸ πεπρωμένον. Ἀπὸ τοῦ τεμένους τούτου ὁ Παυσανίας ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν Καρίαν, ἀφοῦ διῆλθεν ἀπὸ τὸν ναὸν Διονυσίου τοῦ Νυκτελίου, τὸ ἱερὸν τῆς Ἐπιστροφίας Ἀφροδίτης, τὸ καλούμενον μαντεῖον τῆς Νυκτός, καὶ τὸν ἄστεγον ἢ ὕπαιθρον ναὸν τοῦ Κονίου Διός, ἐν ᾧ ὑπῆρχοι ἀγάλματα τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ὑγιείας, ἔργα τοῦ Βρυάξιδος. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Νυκτελίου Διὸς ἐτελοῦντο τὰ Νυκτέλια, τελετὴ τοῦ μυστηρίου τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Διονύσου, τελετὴ τὴν ὁποίαν ὁ Κικέρων συγκρίνει πρὸς τὰς τελετὰς τῆς αἰγυπτιακῆς Ὀσίριδος. Τὰ ὄργια, τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ δόγματος, κατηργήθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἐνταῦθα ἐπίσης ἦτο καὶ τὸ Μέγαρον, ἤτοι ὁ ναὸς τῆς Δήμητρος, ὅστις ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κάρου κατὰ τὴν παράδοσιν. Κάτωθεν τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς ἀκροπόλεως Καρίας ἦτο ὁ τάφος τῆς Ἀλκμήνης πλησίον τοῦ Ὀλυμπιείου. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ὁ Παυσανίας ἐπεσκέφθη τὴν θέσιν Ροῦν, οὕτω καλουμένην, διότι τὰ ὕδατα ἀπὸ τὰ ἐγγὺς ὄρη κατέρρεον ἐνταῦθα, προξενοῦντα ζημίας, ἀλλ' ὁ Θεαγένης δι' ἐπιτηδείων ἔργων παρωχεύτευσε ταῦτα, ἐν τῷ τόπῳ δὲ τούτῳ ἵδρυσε βωμὸν εἰς τὸν Ἀχελῷον. Πλησίον τοῦ μέρους τούτου ἦτο τὸ μνῆμα τοῦ Ὕλλου, οὐχὶ δὲ μακρὰν αὐτοῦ καὶ οἱ ναοὶ τῆς Ἴσιδος, τοῦ Ἀπόλλωνος Ἀγραίου καὶ τῆς Ἀγροτέρας Ἀρτέμιδος, τοῦ τελευταίου τούτου ἱδρυθέντος, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ τοῦ Ἀλκάθου, ἀποκτείναντος τὸν Κιθαιρώνειον λέοντα. Κατωτέρω τοῦ ναοῦ τούτου ἦσαν τὸ ἱερὸν τοῦ Πανδίονος καὶ τὰ μνήματα τῆς Ἱππολύτης, τῆς βασιλίσσης τῶν Ἀμαζόνων, καὶ τοῦ Τηρέως, τοῦ συζύγου τῆς Πρόκνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Πανδίονος. Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν τὰ πλέον ἀξιόλογα χωρία καὶ μνημεῖα περὶ τὴν ἀκρόπολιν Καρίαν. Περὶ τὴν ἑτέραν ἀκρόπολιν Ἀλκαθόην ὁ Παυσανίας εἶδεν, ἀνερχόμενος εἰς αὐτήν, δεξιᾷ τὸν τάφον τοῦ Μεγαρέως, τοῦ ἐλθόντος ἐξ Ὀγχηστοῦ ὡς συμμάχου τῶν Μεγαρέων κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Κρητῶν, πλησίον δὲ τοῦ μνημείου τούτου καὶ τὴν καλουμένην ἑστίαν Προδομίων.

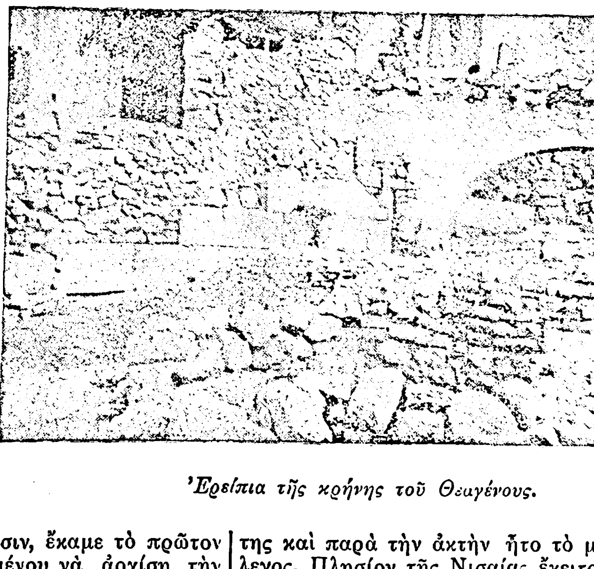

Ἐρείπια τῆς κρήνης τοῦ Θεαγένους.

Ἐνταῦθα κατὰ τὴν παράδοσιν, ἔκαμε τὸ πρῶτον θυσίαν ὁ Ἄλκαθος, προκειμένου νὰ ἀρχίσῃ τὴν κατασκευὴν τῶν τειχῶν τῶν Μεγάρων, καὶ ἐνταῦθα εὑρίσκετο ἡ πέτρα, ἐφ' ἧς ἀπέθεσεν ὁ Ἀπόλλων τὴν κιθάραν αὐτοῦ, βοηθῶν τὸν Ἄλκαθον κατὰ τὴν τειχοδομίαν. Περαιτέρω ἦτο τὸ βουλευτήριον τῶν Μεγάρων, κτισθὲν ἐν τῇ θέσει, ἐν ᾗ ὑπῆρχε ποτὲ ὁ τάφος τοῦ Τιμάλκου. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ἦτο ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, περικλείων τὸ τῆς θεᾶς ταύτης ἄγαλμα ἐπίχρυσον πλὴν προσώπου, χειρῶν καὶ ποδῶν, ἅτινα ἦσαν κατεσκευασμένα ἐξ ἐλεφαντοστοῦ. Ἐνταῦθα ἐπίσης ἦσαν καὶ ναοὶ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης καὶ τῆς Αἰαντίδος, ἀνάθημα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τοῦ διαδεχθέντος τὸν Ἄλκαθον Αἴαντος, ὡς καὶ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἀρχικῶς μὲν ἦτο κατεσκευασμένος ἐκ πλίνθων, ἐπὶ ρωμαϊκῆς δὲ ἐποχῆς ᾠκοδομήθη διὰ μαρμάρου ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἐνταῦθα ἦτο ἐπίσης καὶ ὁ ναὸς τῆς Θεσμοφόρου Δήμητρος, κάτωθεν δ' αὐτοῦ καὶ ὁ τάφος τῆς Καλλιπόλιδος, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀλκάθου. Κατὰ τὴν πρὸς τὸ πρυτανεῖον ἄγουσαν ὁδὸν ὁ Παυσανίας διῆλθε τὸ Ἡρῷον τῆς Ἰνοῦς, περιφραγμένον καὶ πεφυτευμένον μὲ ἐλαίας, τὸ ἡρῷον τῆς Ἰφιγενείας καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν ὁποῖον, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἵδρυσεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ἐν τῷ πρυτανείῳ ἦσαν οἱ τάφοι τοῦ Εὐΐππου, υἱοῦ τοῦ Μεγάρεως, καὶ τοῦ Ἰσχεπόλιδος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλκάθου. Παρὰ τὸ πρυτανεῖον ὑπῆρχεν ἡ καλουμένη Ἀνακλήθρα, πέτρα ἐφ' ἧς ἐκάθισεν ἡ Δημήτηρ κατὰ τὴν περιπλάνησίν της πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἐξαφανισθείσης θυγατρός της Περσεφόνης. Ὁ Παυσανίας περαιτέρω ἀναφέρει τοὺς ἐν τῇ πόλει τάφους τῶν Μεγαρέων, οἵτινες ἔπεσαν κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους, ἰδίως δὲ τὸ Αἰσύμνιον, μνῆμα καὶ τοῦτο ἡρώων τῶν Μεγαρέων, ἐν τῷ ὁποίῳ, ὡς ἐν βουλευτηρίῳ, ἐβουλεύοντο πολλάκις οἱ Μεγαρεῖς καθ' ὑπόδειξιν τοῦ θεοῦ τῶν Δελφῶν. Καὶ ἄλλοι τάφοι ἐνδόξων ἀνδρῶν ἦσαν καθ' ὁδὸν ἀπὸ Αἰσυμνίου μέχρι τοῦ ἡρῴου τοῦ Ἀλκάθου, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ Μεγαρεῖς ἐφύλασσον, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου, τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως. Πέραν τούτων ἦτο ὁ ναὸς τοῦ Διονύσου καὶ πλησίον αὐτοῦ ὁ τῆς Ἀφροδίτης, περιέχων τὸ ἐξ ἐλέφαντος ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἐπικαλουμένης Πράξεως, τὰ ἀγάλματα τῆς Πειθοῦς καὶ τοῦ Παρηγόρου, ἅτινα ἦσαν ἔργα τοῦ Πραξιτέλους, καὶ τὸ γλυπτικὸν σύμπλεγμα τοῦ Ἔρωτος, τοῦ Ἱμέρου καὶ τοῦ Πόθου, ἔργον σημαντικὸν τοῦ γλύπτου Σκόπα. Πλησίον τοῦ ναοῦ τούτου ἦσαν ὁ ναὸς τῆς Τύχης μὲ ἄγαλμα πραξιτελείου τέχνης, καὶ ὁ ναὸς τῶν Μουσῶν, ἔνθα ὑπῆρχε τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ Διός, κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Λυσίππου. Ἐν τῇ ἀγορᾷ ἦσαν ὁ τάφος τοῦ Κυροίβου μὲ ἀρχαιότατον ἄγαλμα εἰκονίζον τὸν Κύροιβον φονεύοντα τὴν Ποινήν, καὶ ὁ τάφος Ὀρσίππου, ἀθλητοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ. Ἀπὸ τῆς Ἀγορᾶς κατήρχετο ἡ καλουμένη Εὐθεῖα ὁδός, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ προστατηρίου Ἀπόλλωνος μὲ ἀξιοθέατα ἀγάλματα τοῦ θεοῦ τούτου καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Λητοῦς, ἔργα τοῦ Πραξιτέλους. Ἐν τῷ ἀρχαίῳ γυμνασίῳ, πλησίον τῆς πύλης τῆς καλουμένης τῶν Νυμφάδων, ὑπῆρχε πυραμιδοειδὴς λίθος, τὸν ὁποῖον οἱ Μεγαρεῖς ὠνόμαζον Ἀπόλλωνα Καρινόν, πλησίον δ' αὐτοῦ ἦτο καὶ ὁ ναὸς τῶν Εἰλειθυιῶν. Ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Παυσανίου περὶ τοῦ γυμνασίου συνάγεται ὅτι ἡ πύλη τῶν Νυμφάδων ἦτο κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῶν Μεγάρων καὶ ὅτι ἡ πρὸς τὸ ἐπίνειον ὁδὸς διήρχετο δι' αὐτῆς. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εὑρέθη ἐπιγραφή, ἐξ ἧς πληροφορούμεθα ὅτι ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ἦσαν ἱδρυμένα δύο ἀγάλματα, εἰκονίζοντα ἄνδρας τοῦ γυμνασίου. Κατὰ τὴν πρὸς τὸ ἐπίνειον τῶν Μεγάρων Νίσαν ὁδὸν ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Μαλοφόρου Δήμητρος. Ἡ ἀκρόπολις τῆς Νισαίας διετηρεῖτο ἀκόμη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παυσανίου. Κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως ταύτης καὶ παρὰ τὴν ἀκτὴν ἦτο τὸ μνῆμα τοῦ Λέλεγος. Πλησίον τῆς Νισαίας ἔκειτο καὶ ἡ μικρὰ νῆσος Μινώα, ἔνθα παρόρμει ὁ στόλος τοῦ Κρητὸς Μίνωος κατὰ τὸν ἐναντίον τοῦ Νίσου πόλεμον τῶν Κρητῶν.

Ἐκ τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων τούτων ἔργων

Digitized by Google

καὶ μνημείων τῶν ἀρχαίων Μεγάρων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, ἐλάχιστα, δυστυχῶς, λείψανα διεσώθησαν ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου. Ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ἀνατολικοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως Καρίας σώζονται εἰσέτι ὀλίγα λείψανα τῶν ἀρχαίων τειχῶν, ἐκτισμένα δι' ἀκανονίστων ὀγκολίθων. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀναφερομένων ναῶν οὐδεὶς ἐξηκριβώθη, ὀλίγοι δὲ κίονες καὶ ἐπιγραφαὶ καὶ γλυπτὰ τεμάχια διεσώθησαν, σημειοῦντα ὑποθετικῶς τοιαῦτα τινὰ κτίσματα. Τοιαῦτα τεμάχια εὑρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐντετειχισμένα εἰς τοίχους οἰκιῶν τῶν σημερινῶν Μεγάρων. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μάλιστα τὰ λείψανα ταῦτα εὑρίσκονται ἐντὸς τῶν τοίχων τῶν πολυαρίθμων ἐκκλησιῶν τοῦ δυτικοῦ λόφου. Ἡ μεγαλοπρεπὴς Κρήνη τοῦ Θεαγένους κατέρρευσεν, ἐλάχιστα δὲ ἐρείπια θεμελίων καὶ μεγάλη πηγὴ ἐν τῇ πεδιάδι, ἥμισυ χιλιόμετρον περίπου βορείως τοῦ δυτικοῦ λόφου τῆς πόλεως, εἶναι τὰ μόνα ἴχνη τῆς περιφήμου πηγῆς. Τὰ μακρὰ τείχη τὰ συνδέοντα τὰ Μέγαρα μὲ τὴν Νίσαιαν, τὰ ὁποῖα κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ὠνομάζοντο μεγαρικὰ σκέλη, κατεστράφησαν ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν Μεγαρέων κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀνηγέρθησαν ὅμως ὑστερώτερον ὑπὸ τοῦ Φωκίωνος. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Στράβωνος, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς σχετικῆς περιγραφῆς αὐτοῦ, διετηροῦντο ἀκόμη, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παυσανίου, μὴ ἀναφέροντος οὐδὲ λέξιν περὶ αὐτῶν, φαίνεται ὅτι εἶχον πλέον τελείως ἐξαφανισθῆ. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ταῦτα εἶχον μῆκος ὀκτὼ σταδίων, κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, δέκα ὀκτώ. Ἀτυχῶς οὐδεμία μεγάλη ἢ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ ἐγένετο μέχρι τοῦδε ἐν Μεγάροις, ἴσως διότι ἡ σημερινὴ πόλις καλύπτει τὸ ὅλον τῆς ἀρχαίας τοποθεσίας. Ἀνασκαφὰς παρὰ τὰ Μέγαρα καὶ ἐν τῇ θέσει Κουρκουλοῦ διενήργησεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία τῷ 1889 διὰ τοῦ ἐφόρου Φιλίου, ἐξακριβωθείσης τῆς πιστῆς περιγραφῆς τῶν Μεγάρων ὑπὸ τοῦ Παυσανίου. Β. Δ. Ε.

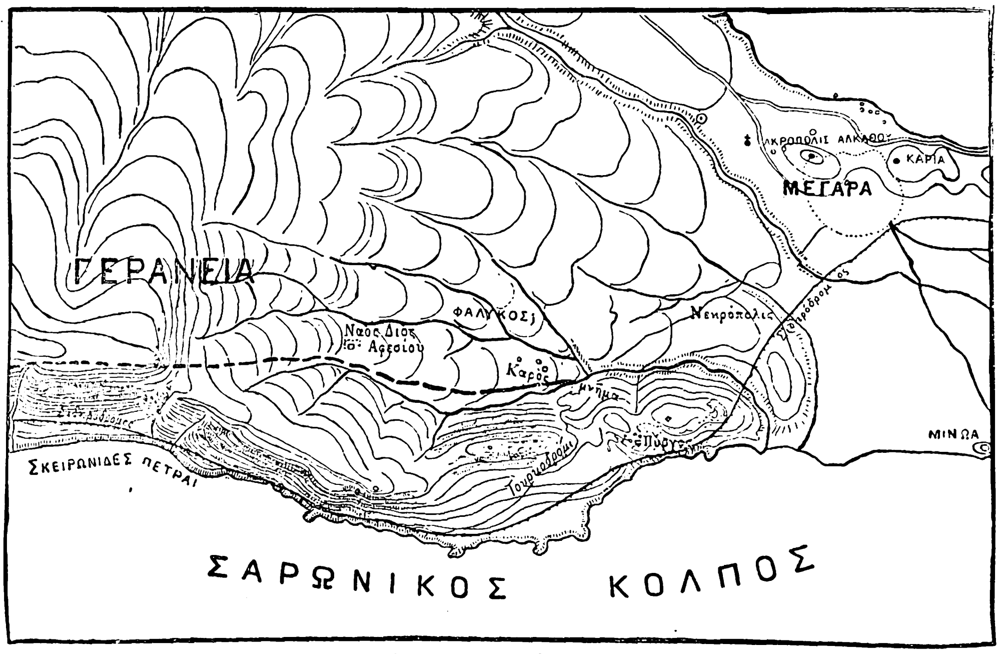

Τοπογραφικὸς χάρτης τῶν ἀρχαίων Μεγάρων.

— **Μέγαρα** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Σικελικὴ πόλις κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τῆς μεγαλονήσου πλευράν, μεταξὺ Κατάνης καὶ Συρακουσῶν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλάβα (v. Cantaro), ἔχουσα λιμένα *Ξιφώνειον* ὀνομαζόμενον σχηματιζόμενον δὲ ὑπὸ ἀκρωτηρίου τοῦ Ξιφωνίαν. Ἐκτίσθη ὑπὸ Δωριέων Μεγαρέων, κατὰ τὴν παρὰ Στράβωνι μαρτυρίαν τοῦ Ἐφόρου, δέκα γενεὰς μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, εἶτα μετὰ τῆς συγχρόνου της Νάξου ἡ πρώτη ἐν Σικελίᾳ Ἑλληνὶς ἀποικία. Οἱ ἄποικοι ἀπεβιβάσθησαν εἰς ὅρμον τινὰ μετὰ φοινικικῆς καταγωγῆς πολίσματος, ὅπερ ἐκαλεῖτο *Ὕβλη*, ἐξ οὗ καὶ τὰ Μέγαρα ταῦτα καλοῦνται καὶ *Ὕβλη τὰ Μέγαρα* ἢ *Μέγαρα Ὑβλαῖα*, (Nobbe *Στράβ.* ΣΤ, 276 Teubner), οἱ δὲ κάτοικοι *Μεγαρεῖς Ὑβλαῖοι*, ἀλλὰ καὶ *Μεγαρεῖς Νισαῖοι* ἀπὸ τῆς μητροπόλεως. Συνεχομένη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σκύλακος πρὸς τὰς Συρακούσας, ὑπήχθη (486 π. Χ.) εἰς τὴν δευτέραν ταύτην κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Γέλωνος καὶ προήσπιζεν αὐτὴν διὰ τοῦ φρουρίου της, ὁπότε καὶ ἤκμασεν ἐκεῖ ὁ Κῷος Ἐπίχαρμος ὁ τὴν ἔντεχνον δωρικὴν σικελικὴν κωμῳδίαν διαπλάσας. Κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (214 π. Χ.) κατὰ τὸν δεύτερον Καρχηδονικὸν πόλεμον, κατεστράφη μετὰ ἀγρίαν λεηλασίαν. Ἐπὶ Στράβωνος δὲν ὑπῆρχε πλέον. Τὴν θέσιν της, ἥτις ἦτο ἐπὶ τοῦ συγχρόνου ἀκρωτηρίου Καντάρα (Cantara, πλάτ 37° 12′ Β, μῆκ. 15° 09′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 187: Palma to Catania καὶ 181: Port Augusta) ἐπέχει ἤδη ἡ πόλις *Ἀουγκούστα*. Σ. Ε. Λ

— **Μέγαρα** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἐκτὸς τῆς πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πόλεως καὶ τῆς ἐν Σικελίᾳ, ὑπῆρχον ὁμώνυμοι μία ἐν Θεσσαλίᾳ, ἄλλη ἐν Πόντῳ τρίτη ἐν Ἰλλυρίδι καὶ ἑτέρα ἐν Μολοσσίδι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου. Σ. Ε. Λ.

— **Μεγάρων ἐπίνειον** [*Γεωγρ.*]. Ἀγκυροβόλιον κατὰ την Β. ἀκτὴν τοῦ κόλπου τῶν Μεγάρων (πλάτ. 37° 58′ 40″ Β., μῆκ. 23° 21′ 35″ Ἀν., χάρτ ἀγγλ 1657: Gulf of Athens), ἀπέχον τῆς πόλεως 3 χλμ. σχεδόν. Ἐσχηματίζετο τὸ ἐπίνειον τότε ὑπὸ νησιζούσης ἄκρας ὀνομαζομένης *Μινώας*. *Στράβ* Θ, 391 καὶ 392). Σ. Ε. Λ.

— **Μεγάρων κόλπος** [*Γεωγρ.*]. Ἐλάσσων κόλπος ἐν τῷ Σαρωνικῷ καὶ κατὰ τὴν Β. αὐτοῦ ἀκτήν. Διανοίγεται μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Κανάκια*, ΝΔ ἄκρας τῆς Σαλαμῖνος, περιοριζούσης τὸν κόλπον ἐξ ἀνατολῶν, καὶ τοῦ *Ἅγιοι Θόδωροι* τῆς Κινέττας (πλάτ. 37° 55′ 15″ Β., μῆκ 23° 08′ 55″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1513: Athens to Isthmus) τῆς Μεγαρικῆς ἀκτῆς, ἣν παραθέει ἡ σιδηροδρομικὴ πρὸς Πελοπόννησον γραμμὴ καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ Σκιρωνίδες Πέτραι (Κακὴ Σκάλα). Ἡ βορεία τοῦ κόλπου παραλία δὲν εἶναι συνεχής, διακοπτομένη κατὰ τὸν ΒΑ. μυχόν του ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ τῆς *Τρούπικας*, χωρίζοντος τὴν Μεγαρικὴν ἀπὸ τὴν Σαλαμινίαν ἀκτὴν καὶ ἐπικοινωνοῦντος τὸν κόλπον τῶν Μεγάρων πρὸς τὸν τῆς Ἐλευσῖνος. Τὸν ἀνατολικὸν τοῦ κόλπου μυχὸν ἀποτελεῖ ὁ κολπίζων τῆς *Κούλουρης* ὅρμος, μεταξὺ τοῦ ὁποίου καὶ τοῦ ἐπινείου τῶν Μεγάρων, ἡ ὕφαλος Μαστὶφφ καὶ αἱ νησῖδες Τρούπικα, Ρεβιθοῦσα, Πακὴ καὶ Πακιάκι. Σ. Ε. Λ.

Μεγάρα [*Μυθολ.*]. Θυγάτηρ τοῦ Κρέοντος καὶ σύζυγος τοῦ Ἡρακλέους, δοθεῖσα αὐτῷ ὡς ἀμοιβὴ διὰ τὴν νίκην του κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Μινυῶν. Ὅτε ὁ Ἡρακλῆς μετέβη εἰς τὸ Ἄργος πρὸς τὸν Εὐρυσθέα καὶ ἐξετέλεσε τοὺς ἄθλους του, κατέλιπεν αὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων του εἰς τὰς Θήβας, ὅπου διέτρεξε τὸν κίνδυνον νὰ σφαγῇ μετ' αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Λύκου, ἐσώθη δὲ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιστρέψαντος συζύγου της. Ἀκολούθως ὅμως προσβληθεὶς ὁ Ἡρακλῆς ὑπὸ μανίας, κατέσφαξε τὰ τέκνα του καὶ τὴν μητέρα των, κατ' ἄλλην δὲ παραλλαγὴν τοῦ μύθου μόνον τὰ τέκνα, καὶ κατόπιν διέλυσε τὸν μετὰ τῆς Μεγάρας γάμον του. Ν. Α

Μέγα Ρεῦμα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠμαθίας (πρώην Βερροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 475 Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ι κολέμα Ρέκα*. Κεῖται εἰς κλιτὺν τοῦ Βερμίου παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν καὶ ἔχει κλίμα ὑγιεινόν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἅγιος Παῦλος* (πρώην *Κουτσούφλιανη*), καὶ *Μεταμόρφωσις* (πρώην *Δροζίλοβον*). Ἡ περιφέρεια ἔχει δάση ἐκ δρυῶν, καστανεῶν, γάβρων καὶ ἄλλων δένδρων, ἀποδιδόντων οἰκοδομήσιμον ξυλείαν καὶ ξυλάνθρακας. Μετὰ τῆς Ναούσης συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὧρ. 2 ½). Δ. Ε. Μ.

— **Μέγα Ρεῦμα** [*Γεωγρ.*]. Προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, τὸ ὑπὸ τῶν Τούρκων λεγόμενον *Ἀρναουτκιοΐ* (βλ. λ.). Ἀνακριβῶς μετεφράσθη ὑπό τινων εἰς Μέγα Ρεῦμα τὸ *Μπουγιοὺκ ντερέ*, ἕτερον προάστειον τῆς εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, πολὺ βορειότερον καὶ πλησιέστερον πρὸς τὴν εἰς τὸν Εὔξεινον ἔξοδον. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι *Μπουγιοὺκ-ντερὲ* σημαίνει μέγα-ρεῦμα ἢ μέγας χείμαρρος, ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα τοῦ Μπουγιοὺκ-ντερὲ εἶναι *Βαθυρρύαξ* (βλ *Μπουγιοὺκ ντερέ*). Ν. Μ.

Μεγαρεύς, —*έως* (ὁ)· ὁ κάτοικος τῶν Μεγάρων, ὁ ἐκ Μεγάρων καταγόμενος.

Μεγαρεὺς [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Ὀγχηστοῦ Ἱππομένους καὶ τῆς Οἰνόπης, κατ' ἄλλας δὲ παραδόσεις υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ Διός, τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ τοῦ Αἰγέως. Ἐλθὼν εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῶν Μεγάρων Νίσου, πολεμοῦντος κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μίνωος, ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ πόλις *Μέγαρα*, καλουμένη πρότερον *Νῖσα*. Κατὰ τὴν ἐγχώριον μεγαρικὴν παράδοσιν, δὲν ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλ' ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Νίσου Ἰφινόην καὶ διαδεχθεὶς αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον μετωνόμασεν ἐκ τοῦ ὀνόματός του τὴν πόλιν, ἀποθανὼν δὲ ἀφῆκε διάδοχον τὸν υἱόν του *Ἱππόθοον*.—2) Υἱὸς τοῦ Κρέοντος καὶ τῆς Εὐρυδίκης, θυσιασθεὶς κατὰ συμβουλὴν τοῦ μάντεως Τειρεσίου ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Θηβῶν. Ν. Α.

μεγάρθουρος (ὁ) (Megarthurus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 20 εἴδη κανθάρων ἀπαντώντων εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Γενικῶς τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου εἶναι μικρὰ καὶ ἔχουσι σῶμα πεπλατυσμένον μὲ ἔλυτρα ἐπιμήκη καὶ στιλπνοὺς χρωματισμούς. Ζῶσιν ὑπὸ τὸν φλοιὸν τοῦ κορμοῦ διαφόρων δένδρων. Δ. Ν. Π.

μεγαρικοὶ (οἱ). Οἱ ὀπαδοὶ *Εὐκλείδου τοῦ Μεγαρέως*, οἱ ἀποτελοῦντες μίαν τῶν ἐλασσόνων σωκρατικῶν σχολῶν, αἵτινες ἐκλήθησαν οὕτω πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῆς σχολῆς τοῦ Πλάτωνος. Ἡ σχολὴ αὕτη, διατηρηθεῖσα ἐπὶ αἰῶνα ὁλόκληρον, κατέληξεν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Πύρρωνος. Κυριώτατοι ὀπαδοὶ αὐτῆς ἦσαν: *Εὐβουλίδης ὁ Μιλήσιος*, δεινὸς διαλεκτικός, ὅστις διετέλεσε διδάσκαλος τοῦ Δημοσθένους καὶ ἀντίπαλος τοῦ Ἀριστοτέλους, *Ἀπολλώνιος ὁ Κυρηναῖος*, *Διόδωρος ὁ Ἰασεύς*, ὁ ἐπονομασθεὶς *Κρόνος*, καὶ *Στίλπων ὁ Μεγαρικός*, μαθητὴς τοῦ Θρασυβούλου. Ἐπίσης λόγου ἄξιοι μεγαρικοὶ ὑπῆρξαν οἱ κατά τι νεώτεροι *Ἀλέξιος ὁ Ἠλεῖος*, ὁ ὁποῖος λόγῳ τοῦ ἐριστικοῦ καὶ διαλεκτικοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἐκλήθη *Ἐλεγξῖνος*, καὶ *Φίλων ὁ διαλεκτικός*.

Οἱ μεγαρικοί, προσκείμενοι κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος, παρεδέχοντο ὡς τὰ μόνα οὐσιώδη καὶ πραγματικὰ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη τῶν ὄντων, ἤτοι τὰς οὐσίας τῶν ἐπὶ μέρους ὄντων, τὰς ἐκφραζομένας διὰ τῶν γενικῶν ἐννοιῶν. Τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη ταῦτα τῶν ὄντων, καταληπτὰ μόνον διὰ τοῦ λογισμοῦ, παραμένουσιν ἀναλλοίωτα, ὅμοια πρὸς ἑαυτὰ καὶ αἰώνια, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα ὄντα, ἅτινα καταληπτὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων, ὑφίστανται τὸν νόμον τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς φθορᾶς. Βραδύτερον ὅμως κατέληξαν εἰς τὴν ἄρνησιν καὶ αὐτῶν τούτων τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν, ἐταύτισαν δὲ αὐτὰ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὸ *ὂν* τῶν Ἐλεατῶν, θεωροῦντες τὰς γενικὰς ἐννοίας ὡς διάφορα ὀνόματα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὄντος, τὸ ὁποῖον ἐταύτιζον πρὸς τὸ ἀγαθόν. Ἐπίσης διὰ παντοίων διαλεκτικῶν τεχνασμάτων, ἰδίως διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς, προσεπάθησαν οἱ μεγαρικοί, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ζήνωνος καὶ τῶν σοφιστῶν, νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ ἀκίνητον, τὸ ἄφθαρτον, τὸ ἀναλλοίωτον τοῦ ὄντος. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς περίφημα εἶναι τὰ *μεγαρικὰ ἐρωτήματα*, ὁ *ψευδόμενος*, ὁ *σωρείτης*, ὁ *φαλακρὸς* καὶ ἄλλα παγιδευτικὰ σοφίσματα. Ι. ΙΟΡΔΑΝΙΔΗΣ

μεγαρικός—*ή,—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ Μέγαρα, ὁ τῶν Μεγάρων: «μεγαρικὰ ἀγγεῖα», «μεγαρικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα»· ‖ ***Μεγαρική*** (ἡ)· ὡς οὐσ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *γῆ*, ἡ χώρα τῶν Μεγάρων, ἄλλως *Μεγαρίς*· ‖ ***μεγαρικοὶ*** (οἱ)· ὡς οὐσ κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσ. *φιλόσοφοι*, οἱ ὀπαδοί, οἱ ἀσπαζόμενοι τὸ δόγμα τοῦ Μεγαρέως φιλοσόφου Εὐκλείδου (βλ. λ. *μεγαρικοί*).—Ἐπίρρ. ***μεγαρικῶς***· κατὰ τὸν τρόπον τῶν Μεγαρέων.

— **μεγαρικὴ διάλεκτος.** 1) *Ἀρχαία μεγαρικὴ διάλεκτος*. Αὕτη ἦτο μία ἐκ τῶν δωρικῶν διαλέκτων, ἐλαλεῖτο δὲ οὐχὶ μόνον εἰς τὰ Μέγαρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀποικίας των: τὸν Σελινοῦντα, τὰ Ὑβλαῖα Μέγαρα, τὴν Σηλυβρίαν, τὴν Μεσημβρίαν, τὸ Βυζάντιον, τὴν Χαλκηδόνα κλ. Παραλείποντες τὰ γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ εἰς τὴν μεγαρικὴν καὶ τὰς λοιπὰς *δωρικὰς* διαλέκτους (βλ. λ.), ἀναγράφομεν μόνον τὰ ἰδιορρυθμότερα χαρακτηριστικά της, ἤτοι: 1) Τὴν τροπὴν τοῦ Λ εἰς Ν πρὸ τῶν ὀδοντικῶν (ἦνθον=ἦλθον κλ. Πρὸ τοῦ συμφώνου Π ἀπαντᾷ ἡ τροπὴ αὕτη μόνον εἰς τὴν λέξιν ἐνπίδες=ἐλπίδες) 2) Τὴν ποικίλην διάθεσιν τοῦ φωνηεντικοῦ συμπλέγματος ΕΟ, ἰδίως εἰς τὰ ἐκ τοῦ Θεὸς (ὡς πρώτου συνθετικοῦ) σύνθετα ὀνόματα: Θεόδωρος καὶ Θεύδωρος, ἀπὸ δὲ τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. καὶ Θέδωρος (ὅπως καὶ Θέμναστος, Θέτιμος, Θέγειτος κλ.)—Θοκλεΐδας Θεοκλείδης, Θόγνητος, Θοκλῆς (Θεοκλῆς) κλ. 3) Τὰ ἐπιρρήματα

Digitized by Google

οἴκαδις=οἴκαδε (πρβλ. τὰ ὁμηρικὰ ἄλλυδις, ἄμυδις, χαμάδις), ἔνδος=ἔνδον, ὄψίχα (ὑποκοριστικὸν τοῦ ὄψι=ὀψὲ) κλ. 4) Τὴν πρόθεσιν ἄνις=ἄνευ («ἄνις τοῦ πατρὸς») κλ. Τὰς ἐν μεγαρικῇ διαλέκτῳ γεγραμμένας ἐπιγραφὰς δύναταί τις νὰ εὕρῃ παρὰ Collitz (ὑπ' ἀριθ. 3001—3042. 3091—3113). Αἱ κατόπιν ἐκδοθεῖσαι μεγαρικαὶ ἐπιγραφαὶ εὑρίσκονται ἐγκατεσπαρμέναι εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ (βλ. *Bechtel*, Griechische Dialekte II, σελ. 165 κ. ἑξ.). Φιλολογικὴν πηγὴν ἔχομεν μόνον τοὺς εἰς τὸν Μεγαρέα ἀποδιδομένους ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχους (Ἀχαρν στ. 729—835). Ὁ ἐκ Μεγάρων καταγόμενος Θέογνις μετεχειρίσθη οὐχὶ τὴν μητρικήν του διάλεκτον, ἀλλὰ τὴν διὰ τὴν ἐλεγείαν καθιερωμένην γλῶσσαν.

2) *Νέα μεγαρικὴ διάλεκτος.* Αὕτη ἀνήκει εἰς ἰδίαν διαλεκτικὴν ὁμάδα, ἥτις περιλαμβάνει —ἐκτὸς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διαλέκτου— καὶ τὰς διαλέκτους τῆς Αἰγίνης, τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Κύμης καὶ τὸ παλαιότερον ἰδίωμα τῶν Ἀθηνῶν (ἤτοι τὸ ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον ὡμιλεῖτο ἐν αὐταῖς πρὸ τῆς εἰς Ἀθήνας μεταφορᾶς τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους). Ἡ Μεγαρική, ὅπως καὶ αἱ ῥηθεῖσαι διάλεκτοι, διακρίνεται: 1) Διὰ τὴν ἀρχαϊκωτέραν προφορὰν τῶν Υ καὶ ΟΙ ὡς ΟΥ καὶ ΙΟΥ (οὐχὶ δὲ ὡς Ι, ὅπως εἰς τὰς πλείστας τῶν νεοελληνικῶν διαλέκτων καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλουμένην): σοῦκα, ξούλα, σούρνω, σούρτης κλ. (σῦκα, ξύλα, σύρνω, σύρτης), γιουναῖκα, ἄχιουρα, γιουρεύγω, γιουρίζω, ζιουγός, χιούνω (γυναῖκα, ἄχυρα, γυρεύω, γυρίζω, ζυγός, χύνω) κ.λ. τσιούτη, τσιουτάζω, στσιουνὶ (κοίτη, κοιτάζω, σχοινί-σκοινί). 2) Διὰ τὴν ἄνευ συνιζήσεως προφορὰν δύο ἀλληλεπαλλήλων φωνηέντων, ὁσάκις τονίζεται τὸ πρῶτον ἐκ τούτων: ἀδιτσία (ἀδικία), βδία (εὐδία), γειτονία, δουλεία, καρδία, κακομοιρία, κλεψία, κουτσία (κοιν. κουκκιά, τά), μερία (ἡ μεριά), ὀμορφία, παππαδία, σουγνεφία (συγνεφιά), σουπία (σηπία, κοιν σουπιά), φωτία κ.λ., δαχτυλέα, θεμωνέα, ἐτέα (ἰτέα, ἰτιά), καρυδέα, κατατσεφαλέα (κατακεφαλιά), ῥωδατσινέα (ῥωδακινιά), σταλαγματέα κ.οὕ.κ. 3) Διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς καταλήξεως —κα τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου (ἔδωκα, ἀφῆκα κ.λ.) εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς ἀορίστους εἰς —σα: ἄκουκα, ἔπεκα, ἔδεκα, πλάγιακα, ἀγκάλιακα, πότικα (ἄκουσα, ἔπεσα, ἔδεσα, πλάγιασα, ἀγκάλιασα, πότισα) κ.λ. 4) Διὰ τὸν εἰς —ηνα ἐπὶ τὸ ἀρχαϊκώτερον παθητικὸν ἀόριστον, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ εἰς —ηκα: ἐντράπηνα, ἐλούστηνα, εὑρέθηνα=ἐντράπηκα, ἐλούστηκα, εὑρέθηκα κ.λ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. 1) Ἀρχαία μεγαρικὴ διάλεκτος: *E Schneider*, De dialecto megarica. Diss. (Giessen 1882).—*F. Solmsen*, Beiträge zur griechischen Wortforschung (Strassburg 1909, σ. 93 κ.ἑξ.).—*A. Thumb*, Handbuch d. griech. Dialekte (Heidelberg 1909, σ. 115 κ.ἑξ.).—*F. Bechtel*, Die griech. Dialekte, II (Berlin 1923, σ. 165 κ.ἑξ.). — 2) Νέα μεγαρικὴ διάλεκτος: *Γ. Χατζιδάκι*, Περὶ τῆς μεγαρικῆς διαλέκτου καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῆς ἰδιωμάτων (ἐν Ἐπιστημ. Ἐπετηρ. ΙΒ΄, 1 κ.ἑξ.).—*Π. Φουρίκη*, Μεγαρικὰ μελετήματα (ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. 30, σελ. 343 κ. ἑξ. καὶ Λεξικογρ. Ἀρχείου Ε΄ 210 κ. ἑξ, ΣΤ΄ 388 κ.ἑξ.).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μεγαρὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Περιελάμβανε τὸ βόρειον μέρος τῆς Ἰσθμίας χώρας καὶ ἐξετείνετο ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους *Κιθαιρῶνος* (βλ.λ.) μέχρι τοῦ Ἀκροκορίνθου, συνορευομένη νοτίως ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ, δυτικῶς ὑπὸ τῆς Κορίνθου, βορείως ὑπὸ τῆς Βοιωτίας καὶ νοτιοανατολικῶς ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς. Κατὰ ταῦτα ἡ Μεγαρὶς ἥνωνε τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Πελοποννήσου. Τὸ νότιον τμῆμα τῆς Ἰσθμίας χώρας, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ὁ Ἰσθμός, ἀνῆκεν εἰς τὴν Κόρινθον. Τὰ σύνορα τῆς Μεγαρίδος καὶ τῆς Κορίνθου διέφερον κατὰ περιόδους. Ἀρχικῶς ἡ Μεγαρὶς ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Κρομμύου ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ τῶν Θερμῶν ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ, ἐπὶ τῶν συνόρων δὲ τούτων καὶ μάλιστα πλησίον τοῦ Ἰσθμοῦ ἠγείρετο κίων ὡς μεθοριακὸν σημεῖον (ὅρος). Ἀργότερον ὅμως ὁ ὅρος οὗτος μετετέθη εἰς βάρος τῆς Μεγαρίδος, ἡ δὲ περιοχὴ τῆς Κορίνθου ἐπεξετάθη μέχρι τῶν Σκιρωνίδων Πετρῶν καὶ τῶν ἄλλων διαβάσεων τῶν Γερανείων ὀρέων, ὡς ἀναφέρει ὁ Στράβων. Ἀπὸ τῆς Βοιωτίας ἡ Μεγαρὶς ἐχωρίζετο διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς δι' ὀροπεδίου, τὸ ὁποῖον καταλήγει κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ κόλπου τῆς Ἐλευσῖνος εἰς δύο κορυφάς, αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο τὸ πάλαι Κέρατα, νῦν δὲ Κανδήλι, καὶ ὅπου ὑπάρχει ὁ κατ' ἀρχὴν μεγαρικὸς λίθος, ὁ λεγόμενος *κογχίτης*, ἐκ τοῦ ὁποίου πολλὰ μνημεῖα κατεσκευάζοντο ἐν Μεγάροις. Ὡς διακριτικὸν σημεῖον τῶν μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος συνόρων ἦτο ὁ χείμαρρος ἢ μᾶλλον ἡ χαράδρα *Ἰαπίς*, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα ἐξέβαλλον εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς δυσμὰς τοῦ ὅρου. Κατὰ τὸν Στράβωνα, τὸ μέγιστον πλάτος τῆς Μεγαρίδος ἀπὸ τὰς *Πηγὰς* μέχρι τῆς *Νισαίας*, τὰς δύο δηλαδὴ ἀκροτελευτίους πόλεις αὐτῆς, ἦτο 120 σταδίων.

Ἡ Μεγαρὶς εἶχε μόνον μίαν σημαντικὴν πόλιν, τὰ *Μέγαρα*, μὲ τὸ ἐπίνειόν της *Νίσαιαν* (βλ τὰς λ.). Ἄλλαι πόλεις αὐτῆς ἦσαν τὰ *Αἰγόσθενα* καὶ αἱ *Πηγαὶ* ἐπὶ τοῦ Ἀλκυωνίου ἢ Κορινθιακοῦ κόλπου, ὁ *Τριποδίσκος* καὶ ὁ *Ρυῦς* ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἡ *Φιβαλὶς* κειμένη κατὰ τὰ ἀττικὰ σύνορα, ἡ *Φάλυκος* καὶ ἡ *Πολίχνη*, τῶν ὁποίων ἡ τοποθεσία ἀγνοεῖται. Ἐν Μεγαρίδι ὑπῆρχε, κατὰ Σκύλακα καὶ Πλίνιον, τὸ φρούριον *Γεράνεια* ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων ὀρέων, ἀλλ' ἡ τοποθεσία του εἶναι ἀβεβαία. Ἴσως νὰ εἶναι ἡ παρὰ τοῦ Παυσανίου ἀναφερομένη θέσις *Ἐρένεια*. Ἀνασκαφὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεγαρίδος ἐνήργησεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία διὰ τοῦ Φιλίου ἐν τῇ νῦν θέσει *Κουρμουλοῦ*.

Β. Δ. Θ.

—**Μεγαρίδος** *ἐπαρχία [Γεωγρ.]*. Μία τῶν 7 ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Περιλαμβάνει τὴν ἀρχαίαν *Μεγαρίδα* καὶ τὴν νῆσον *Σαλαμῖνα* μετὰ τῶν ἔναντι τοῦ ναυστάθμου νησίδων *Φαρμακουσῶν (Λέρου καὶ Κυρᾶς)*, ἐφ' ὧν αἱ ἀποθῆκαι πυρομαχικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Κάτ. (1928) 43.017. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ *Μέγαρα*.

Ἡ ἠπειρωτικὴ χώρα τῆς Μεγαρίδος περικλείεται ὑπὸ ὀρέων καὶ συνορεύει πρὸς Β μετὰ τῆς Βοιωτίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται ὑπὸ τοῦ ὄρους *Πατέρας*, νοτίας προεκτάσεως τοῦ *Κιθαιρῶνος*, πρὸς ΒΑ. ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς, ἀφ' ἧς χωρίζεται ὑπὸ τοῦ *Αἰγάλεω (Κορυδαλλοῦ)* καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Περαίας τῆς Κορινθίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται ὑπὸ τῶν *Γερανείων (Μακρυπλαγίου)*. Πρὸς Ν. βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ πρὸς ΒΔ. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ (θάλασσα τοῦ Λεχαίου). Τὸ ὄρος Πατέρας, χωροῦν πρὸς Ν., σχηματίζει δευτέραν χθαμαλοτέραν κορυφὴν ὀνομαζομένην Κέρατα, φθάνουσαν μέχρι τῆς παραλίας, εἰς ἣν καταπίπτει ἀποτόμως, καὶ χωρίζουσαν τὴν Μεγαρίδα εἰς δύο τμήματα πεδινά, τὸ *Θριάσιον* πεδίον πρὸς Α. μὲ κέντρον τὴν Ἐλευσῖνα καὶ τὴν *Μεγαρικὴν* πεδιάδα πρὸς Α. μὲ κέντρον τὰ Μέγαρα. Ἐντὸς τοῦ χώρου τῶν δύο τούτων πεδιάδων συγκεντροῦται ὅλη ἡ κίνησις τῆς ἐπαρχίας. Πρὸς Δ. τῆς Μεγαρικῆς πεδιάδος τὰ Γεράνεια χωροῦντα μὲ κατεύθυνσιν νοτιοανατολικὴν φθάνουσι μέχρι τῆς παραλίας καὶ καταπίπτοντα ἀποτόμως σχηματίζουσι τὸν κρημνὸν τῆς *Κακῆς Σκάλας* (ἀρχ. *Σκιρωνίδες Πέτραι*), ὁπόθεν διέρχεται ἡ μόνη ἁμαξιτὸς ὁδός, ἡ συνδέουσα τὴν ἠπειρωτικὴν Στερεὰν μετὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ΣΠΑΠ. Ποταμοὶ ἄξιοι λόγου δὲν ὑπάρχουσιν, ἐκτὸς δὲ τοῦ διαρρέοντος τὸ Θριάσιον πεδίον *Σαρανταποτάμου (Κηφισοῦ)*, πάντες οἱ λοιποὶ εἶναι μικρὰ μόνον χειμαρρώδη ῥεύματα, παρασύροντα τὰ ὄμβρια ὕδατα τῶν ὀρέων εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀπὸ πλουτολογικῆς ἀπόψεως ἡ Μεγαρὶς εἶναι ἀρκούντως προηγμένη.

Εἰς τὰς δύο πεδιάδας αὐτῆς καλλιεργοῦνται ἡ οἰνοφόρος ἄμπελος (ῥητινίτης οἶνος), τὰ σιτηρά, ἡ ἐλαία, τὰ ὀπωροφόρα δένδρα κλπ., ἐπὶ δὲ τῶν πλευρῶν τῶν ὀρέων τρέφονται πολλὰ ποίμνια. Ἡ βιομηχανία ἐπίσης ἀκμάζει εἰς τὰ δύο κέντρα τῆς ἐπαρχίας Μέγαρα καὶ Ἐλευσῖνα, ἐνισχυομένη ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τῆς καλῆς συγκοινωνίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῆς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς γειτονίας. Σπουδαιότεραι βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις εἶναι τῆς οἰνοπνευματοποιίας καὶ οἰνοποιίας, σαπωνοποιίας, τσιμεντοποιίας, πλινθοποιίας κλπ. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται ἄριστα ὑπὸ τοῦ σιδηροδρόμου ΣΠΑΠ καὶ τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν-Ἐλευσῖνος-Μεγάρων-Κορίνθου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ τροχαία κίνησις εἶναι ζωηροτάτη Διακλάδωσις τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος διευθύνεται πρὸς τὰς Θήβας ἐξυπηρετοῦσα τὸ Θριάσιον πεδίον. Ἐπίσης ἀπὸ θαλάσσης τακτικαὶ διὰ βενζινακάτων καὶ μικρῶν ἀτμοπλοίων γραμμαὶ συνδέουσι τὰ παράλια χωρία τῆς *Σαλαμῖνος* καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας λιμένας. Λόγῳ τῆς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν γειτονίας της καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐπὶ τῆς Σαλαμῖνος (*Παλούκια, Καματερό, Ναύσταθμος, Φανερωμένη* κλπ.) καὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας (*Πεῦκο, Βύλλια* κλπ.) ἐξοχῶν, ἡ ἐπαρχία χρησιμεύει ὡς κέντρον παραθερισμοῦ καὶ ἐκδρομῶν τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ Πειραιῶς. Δημόσιαι ἀρχαὶ ἑδρεύουσαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶναι 5 εἰρηνοδικεῖα (Μεγάρων, Βυλλίων, Ἐλευσῖνος, Ἐρυθρῶν καὶ Σαλαμῖνος), ἓν τελωνεῖον ἐν Ἐλευσῖνι, ἓν τελωνοσταθμαρχεῖον εἰς Σαλαμῖνα καὶ 7 ἀστυνομικοὶ σταθμοί, ἀνὰ ἕνα εἰς τὰς ἕδρας τῶν εἰρηνοδικείων καὶ δύο ἄλλους εἰς Ἀμπελάκια καὶ Μαγοῦλαν. Ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα δημόσια λειτουργοῦσιν ἓν γυμνάσιον εἰς Μέγαρα καὶ 3 ἡμιγυμνάσια εἰς Ἐλευσῖνα, Ἐρυθρὰς καὶ Σαλαμῖνα. Διοικητικῶς ἡ ἐπαρχία διῃρεῖτο ἄλλοτε εἰς 5 τέως δήμους (*Εἰδυλλίας, Ἐλευσῖνος, Ἐρυθρῶν, Μεγαρέων* καὶ *Σαλαμῖνος*), νῦν δὲ εἰς ἕνα δῆμον (*Μεγαρέων*) καὶ 10 κοινότητας, τὰς ἑξῆς: *Αἰαντείου (Μούλκι), Ἀμπελακίου, Βυλλίων, Ἐλευσῖνος, Ἐρυθρῶν (Κριεκουκίου), Μαγούλας, Μάνδρας, Οἰνόης (Μαζίου), Σαλαμῖνος* καὶ *Σελινίων*, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουσι 2 πόλεις καὶ 23 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς.

Χ. Δ.

— **Μεγαρὶς** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Κικέρωνα ὀνομασία (Megaris) τῶν Σικελικῶν *Μεγάρων*, ἅτινα καὶ ὁ Σκύλαξ (Περιπλ. 13) Μεγαρὶς ὡσαύτως τὰ ὀνομάζει.

Σ. Ε. Λ.

— **Μεγαρὶς** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία, διασωθεῖσα (Megaris) ὑπὸ τοῦ Πλινίου (3, 82), τῆς κατὰ τὴν ΒΑ ἀκτὴν τοῦ Κυμαίου κόλπου τῆς Ἰταλίας (Καμπανίας) γραφικωτάτης νησῖδος, τῆς κατέναντι τῆς Δικαιαρχίας κειμένης. Εἶναι ἡ σύγχρονος *Καστέλλ' ντελλ' Ὄβο*, προσκειμένη εἰς τὸ ἀνατολικὸν τέρμα τῆς προκυμαίας Ριβιέρα ντέλλα Κιάγια τοῦ νέου λιμένος Σάντα Λουτσία (Porto Nuovo di Santa Lucia, πλάτ. 40°49′ Β, μῆκ. 14° 16′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1596: Port of Naples) τῆς Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας.

Σ. Ε. Λ.

— **«Μεγαρίς»**. Ἐφημερὶς ἐν Μεγάροις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1907 καὶ διακοπεῖσα τὸ ἑπόμενον ἔτος. —Π.

μεγαριστερὸς (ὁ) (Megaristerus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον 5 εἴδη κανθάρων ἰθαγενῶν τῆς Κεϋλάνης καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Οἱ μεγαριστεροί, γενικῶς, ἔχουσι μέτριον μέγεθος καὶ ζωηροὺς σκοτεινοὺς χρωματισμούς.

Δ. Ν. Π.

Μεγάροβον *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς νῦν σερβικῆς Μακεδονίας, κειμένη εἰς τοὺς ΒΑ. πρόποδας τοῦ Βαρνοῦντος (Περιστερίου) εἰς ὕψος 1000 σχεδὸν μέτρων καὶ εἰς δίωρον ἀπόστασιν δυτικῶς τοῦ Μοναστηρίου. Εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἑλληνικῶν βλαχοφώνων κωμοπόλεων τῆς Μακεδονίας. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἶχε τρισχιλίους κατοίκους, διατηροῦντας δύο ἑξατάξια δημοτικὰ σχολεῖα (ἀρρένων καὶ θηλέων) καὶ γυμνασιακὴν τάξιν. Τὸ Μεγάροβον ἐπὶ ἕνα καὶ πλέον αἰῶνα διετέλεσε προμαχὼν κατὰ τῆς βουλγαρικῆς καὶ ἰδίως τῆς ῥουμανικῆς προπαγάνδας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπέστη καταστροφήν.

Ι. Σ. Σ.

μέγαρον (τό)· μέγα, πολυτελὲς καὶ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα εἴτε ὡς κατοικία εἴτε ὡς δημόσιον κατάστημα: «τὸ μέγαρον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν», «τὸ προεδρικὸν μέγαρον» (ἐκ τῆς παρ' ἀρχαίοις χρήσεως, καθ' ἣν ἐσήμαινεν ἀνάκτορα ἢ μεγάλην οἰκίαν ἔχουσαν πολλὰ δωμάτια).

— *[Ἀρχ.] Μέγαρον*, κατὰ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ἐκαλεῖτο ἡ κυρία αἴθουσα τῆς οἰκίας, ἡ αἴθουσα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδέχετο ὁ οἰκοδεσπότης τοὺς ξένους του. Τὸ μέγαρον, συνεπῶς, ἦτο τὸ εὐρυχωρότερον διαμέρισμα τῆς κατοικίας. Ἐν τῷ τοιούτῳ μεγάρῳ καλεῖ ὁ βασιλεὺς τῶν Φαιάκων Ἀλκίνοος ὅλους τοὺς ἡγεμόνας καὶ ἀρχηγοὺς τῆς χώρας του, ὅπως ἀκούσωσι τὸν Ὀδυσσέα ἀφηγούμενον τὰς περιπετείας του. Ἐν Ἰθάκῃ ὅλοι οἱ μνηστῆρες διαμένουσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὀδυσσέως, ἀνετώτατα καθήμενοι πέριξ τραπεζῶν καὶ ὑπηρετούμενοι κατὰ τὴν ἑστίασιν ὑπὸ ἑκατοντάδος καὶ πλέον ὑπηρετῶν. Τὸ μέγαρον, ὡς διαφαίνεται ἐκ τῆς ὁμηρικῆς περιγραφῆς, εἶχε κίονας, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ στέγη, οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἦσαν κεκοσμημένοι διὰ λαμπερῶν χρωμάτων καὶ στιλπνῶν ἐπενδύσεων διὰ μεταλλίνων ἐλασμάτων καὶ ποικιλμάτων προσηλωμένων ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὑπῆρχεν ἑστία. Πρὸς τὴν βραχεῖαν ταύτην ὁμηρικὴν περιγραφὴν τοῦ μεγάρου τῶν προϊστορικῶν καὶ ὁμηρικῶν χρόνων ἀνταποκρίνονται πληρέστατα τὰ μέχρι τοῦδε ἐλθόντα εἰς φῶς μέγαρα διαφόρων προϊστορικῶν οἰκιῶν, ἐξ ὧν τὰ καλύτερον σῳζόμενα εἶναι τὰ μέγαρα τῶν ἀνακτόρων τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος. Τὸ μέγαρον τῆς Τίρυνθος εἶναι εὐρύχωρος αἴθουσα 11.81 μ. μήκους ἐπὶ 9,80 μ. πλάτους, ἤτοι ἐπιφανείας σχεδὸν 115 τετραγωνικῶν μέτρων. Τὴν στέγην τῆς πελωρίας ταύτης αἰθούσης ὑπεβάσταζον τέσσαρες ἐσωτερικοὶ κίονες, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο αἱ δοκοὶ τῆς στέγης. Τῶν κιόνων τούτων σῴζονται ἀκόμη κατὰ χώραν αἱ τέσσαρες στρογγύλαι λίθιναι βάσεις, ἔχουσαι διάμετρον 0.68 μ. καὶ φέρουσαι ἴχνη πυρκαϊᾶς, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ κορμὸς τοῦ κίονος ἦτο ξύλινος. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μεγάρου τούτου σῴζεται κύκλος, ὅστις ἀναμφιβόλως σημειοῖ τὴν θέσιν τῆς ἐσχάρας, πέριξ τῆς ὁποίας συνηθροίζοντο οἱ συνδαιτυμόνες, ἐπὶ τῆς ὁποίας παρεσκευάζοντο τὰ ἐδέσματα καὶ πλησίον τῆς ὁποίας ἦτο ἡ τιμητικὴ θέσις τοῦ ξένου. Διὰ τοῦτο οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι καλοῦσι τὸ μέρος τοῦτο τοῦ μεγάρου ὀμφαλὸν τῆς οἰκίας. Ἐκ τῆς ἐσχάρας οὐδὲν διεσώθη· ὁ κύκλος ὅμως φέρει ἴχνη κονιάματος, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ἡ ἐσχάρα ἦτο κυκλική, κατεσκευασμένη ἐξ ἀργίλου ἢ πλίνθων καὶ ὀλίγον ὑψωμένη τοῦ δαπέδου. Πρὸς ἔξοδον τοῦ καπνοῦ τῆς ἐσχάρας ἐκ τοῦ μεγάρου ὑπῆρχεν ἐπὶ

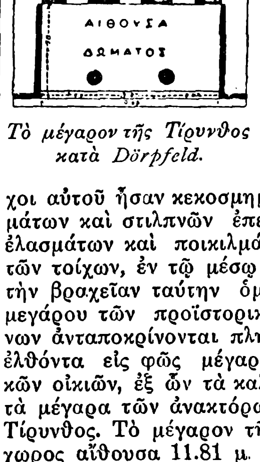

Τὸ μέγαρον τῆς Τίρυνθος κατὰ Dörpfeld.

Digitized by Google

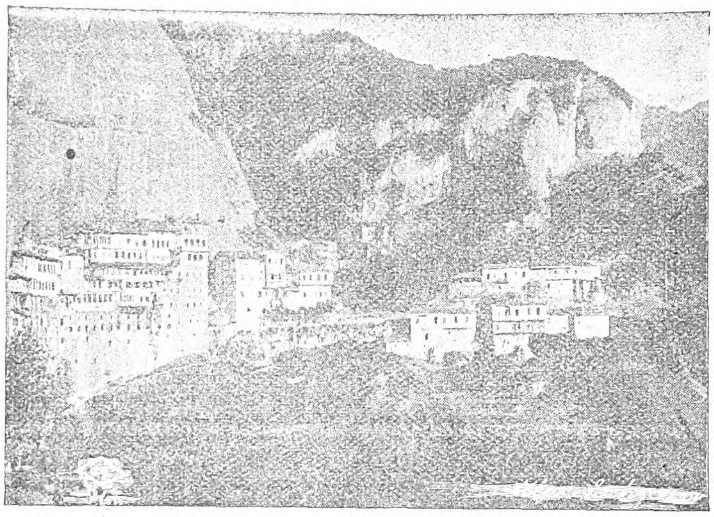

Ἄποψις τῆς Μονῆς.

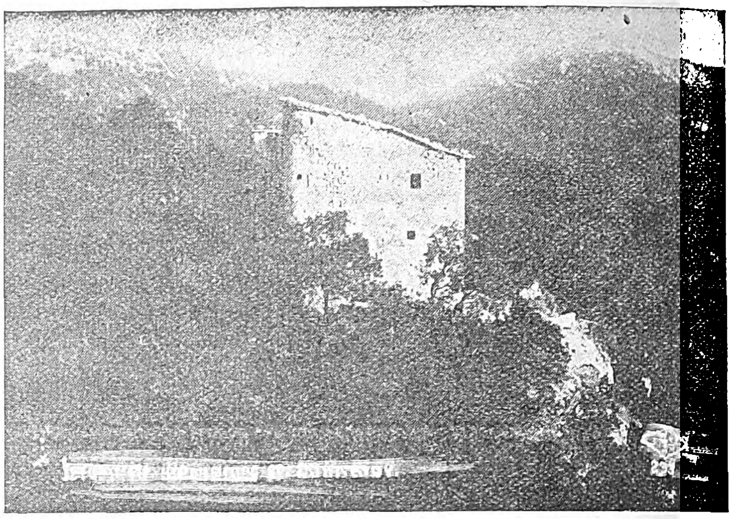

Ὁ Πύργος τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

τῆς στέγης ὀπή, τὸ ὀπαῖον λεγόμενον. Ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐξετάσεως τῶν εὑρεθέντων ἄχρι τοῦδε προϊστορικῶν οἰκιῶν καὶ ἀνακτόρων γνωρίζομεν ὅτι τὸ μέγαρον εὑρίσκετο εἰς τὸ βάθος τῆς οἰκοδομῆς, ὄπισθεν τῆς στοᾶς καὶ τοῦ προδόμου. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ κυρίως τοῦτο μέγαρον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς αἴθουσα διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ ὡς αἴθουσα συμποσίων, *μέγαρον* ἐκαλεῖτο καὶ ὁ γυναικωνίτης τῶν οἰκιῶν τῆς ἐν γένει ἡρωϊκῆς ἐποχῆς. Ὁ τύπος τοῦ προϊστορικοῦ μεγάρου τῶν βασιλέων καὶ τῶν εὐγενῶν ἐχρησίμευσε καὶ ὡς τὸ ἀρχέτυπον τῶν ναῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡ νεωτέρα σημασία τοῦ μεγάρου, ὡς τοῦ διαμερίσματος, τοῦ μυστικοῦ ἢ μυστηριώδους, τοῦ ναοῦ, ὡς π. χ. ἐκαλεῖτο τὸ διαμέρισμα τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, ἐν ᾧ ἐδίδοντο οἱ χρησμοί. Τὸ μέγαρον ἀπέβη τώρα ἡ κατοικία τοῦ θεοῦ, τροποποιηθέντος, βεβαίως, τοῦ ἀρχικοῦ τύπου κατὰ τὰς νέας ἀνάγκας. Οὕτω, ἀντὶ τεσσάρων ἐσωτερικῶν κιόνων, τὸ μέγαρον-ναὸς εἶχε δύο μόνον κίονας κατὰ τὴν πρόσοψιν, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀρχαιολογική του ὀνομασία: ναὸς ἐν παραστᾶσιν, ἡ δὲ ἐσχάρα, ἤτοι ὁ βωμός, μετετέθη ἔξω καὶ πρὸ τοῦ ναοῦ. Ὁ ἀρχαιότερος ναὸς τοῦ τύπου τοῦ μεγάρου εἶναι ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, τὸ λεγόμενον Ἡραῖον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν συνεκτικὸν κρίκον μεταξὺ τῶν μυκηναϊκῶν κτισμάτων καὶ τῶν ἑλληνικῶν ναῶν τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Τέλος, ἡ λέξις μέγαρον ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω εἰδικῶν σημασιῶν κατέληξε νὰ σημαίνῃ γενικῶς τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ εὐγενοῦς. Β. Δ. Θ.

Μέγαρον /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται 3 ὥρας περίπου ΒΔ. τῶν Γρεβενῶν καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ραδοσίνιστα.* Κάτ. (1928) 809. Χ. Δ.

Μέγαρσα /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/ βλ. *Μάγαρσα* καὶ *Μαγάρσου* ἄκρον.

Μεγάρχη, ἢ *Μεχάρχι* /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Σελλάδων τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 258.

— 2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται 2 καὶ 15′ ὥρας πρὸς ΒΑ. τῆς Πιαλείας (Καρβουνολεπενίτσης) μεταξὺ τοῦ ροῦ τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Κόζιακα καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 801. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Νικλίτσι* καὶ *Οὐρανός*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 991. Χ. Δ.

μέγας, ***μεγάλη***, ***μέγα***, κοιν. ***μεγάλος***, **—η, —ο.** ὁ ὑπερβαίνων τὸ σύνηθες μέτρον, εἴτε ὑποκειμενικῶς, εἴτε ἀντικειμενικῶς· ‖ ἐπὶ ἐννοίας ὑλικῆς: «μέγας λιμήν, —ἰχθύς, —πόλεμος», «μεγάλη οἰκία, —πόλις, —πεδιάς, —τρικυμία, —δαπάνη», «μέγα ὄρος, —μάρμαρον», «μεγάλος βράχος», «μεγάλη πέτρα», «μεγάλο βουνό, —ποτάμι», «μεγάλαι ἀσκήσεις τοῦ στρατοῦ», «μεγάλα γυμνάσια»· ‖ παροιμ. «τὸ μεγάλο ψάρι τρώει τὸ μικρὸ» ὅτι ὁ ἀσθενέστερος ἀφανίζεται ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου· ‖ «μεγάλο δάχτυλο», ὁ ἀντίχειρ· ‖ ὁ προχωρημένος εἰς τὴν ἡλικίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον: «πρῶτα οἱ μικροὶ κι' ὕστερα οἱ μεγάλοι», «ποίας ἡλικίας εἶναι; —εἶναι μεγάλος, δὲν εἶναι γιὰ παντρειά», «πάντρεψα τὴ μεγάλη μου κόρη καὶ μοῦ 'μεινε ἡ μικρή», «ὅταν γίνῃς μεγάλος» ὅταν ἡλικιωθῇς· ‖ ἐπὶ ἠθικῆς ἐννοίας, σπουδαῖος, ἐξαίρετος, σημαντικός, ἔκτακτος: «μεγάλος ἐπιχειρηματίας, —ἔμπορος, —κακοῦργος», «μεγάλος ἄνθρωπος, —πολιτικὸς» ὁ ἐξαιρετικῆς διανοήσεως, ἱκανότητος, ὁμοίως «μέγας ἀνήρ», «μεγάλη ὑπόθεσις, —προσπάθεια, —δύναμις», «ἔχετε μεγάλο δίκαιον», «μεγάλος καημός», «μεγάλη στενοχώρια»· ‖ «μεγάλο πρᾶγμα» σπουδαία ὑπόθεσις, σπουδαῖον κατόρθωμα, συνήθως κατ' ἀντίφρασιν: «μᾶς ἐπαναλαμβάνει τὸ ταξίδιόν του εἰς τὴν Εὐρώπην· μεγάλο πρᾶγμα!»· ‖ «μεγάλη καρδιὰ» γενναία ψυχή, ἀνεκτικότης, καρτερικότης: «ἔχει μεγάλη καρδιὰ καὶ ὑποφέρει τὰς συμφοράς»· ‖ «μεγάλος λόγος» λόγος τοῦ ὁποίου τὸ διανόημα δὲν εἶναι πραγματοποιήσιμον, ἢ ἂν πραγματοποιηθῇ, ἔχει δεινὰ ἐπακόλουθα, οἷον δεινὴ ἀπειλὴ ἢ ἀρά· παροιμ. «μεγάλη μπουκιὰ φάε, μεγάλο λόγο μὴν εἰπῇς»· ‖ «μεγάλα λόγια» μεγάλαι ὑποσχέσεις, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἔργα· ‖ «μεγάλο θανατικὸ» ἡ πολλάκις ἐνσκήψασα χολέρα· ‖ «μεγάλη ἑβδομάς, —Δευτέρα, —Τρίτη κλπ.» ἡ πρὸ τοῦ Πάσχα ἑβδομάς· ‖ «οἱ μεγάλοι» ἐνιαχοῦ, «οἱ μεγάλοι-μεγάλοι» οἱ τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως· ‖ ἐπίθετον μεγάλων ἀνδρῶν: «Μέγας Ἀλέξανδρος» ἢ «Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας»· ὁμοίως «Μέγας Βασίλειος, — Ναπολέων κλπ.». — Παραθετ. *μείζων*, — *μέγιστος*.

— **μέγα** ***βοτάνι*** (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀριστολοχία ἡ κρητική*.

— **Μέγα** ***Ἐτυμολογικόν***· βλ. λ. *Ἐτυμολογικὸν* Μέγα.

— **μέγα** ***ἡμιόλιον*** (κοιν. *γκλίζα τῆς μαΐστρας*, γαλλ. voile à corne du grand-mât, ἀγγλ. try-sail of the main-mast) /*Ναυτ.*/. Τὸ ἡμιόλιον τοῦ μεγάλου ἱστοῦ ἐπὶ τῶν τριστήλων πλοίων. Εἰς τοὺς δρόμωνας καὶ τοὺς μυοδρόμωνας, ὑπάρχοντος τοιούτου, ἐλλείπει ἐνίοτε ἡ προτονὶς τοῦ ἐπιδρόμου (κοιν. *καρβουνιέρα*). Σ. Ε. Λ.

— **«Μέγα** ***Ἴσον*»** /*Βυζ. Μουσ.*/. Πλήρης μουσικὴ προπαιδεία, συντεθεῖσα ὑπὸ Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὗτος συμπεριέλαβε πάσας τὰς θέσεις, τὰς γραμμὰς καὶ τοὺς σχηματισμούς, οὓς κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ μετεχειρίζοντο πρὸς παράστασιν τῶν ἀργῶν μελῶν.

Τὸ «Μέγα Ἴσον» εὕρηται ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν χειρογράφων μεγάλων «Παπαδικῶν» τῆς ἀρχαίας παρασημαντικῆς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἐξηγηθὲν δὲ εἰς τὴν νῦν ἐν χρήσει τοιαύτην ὑπὸ τῶν τριῶν διδασκάλων, ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀγαθ. Κυριαζίδου ἐκδοθὲν «Ἓν ἄνθος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς» (Κωνσταντινούπολις 1896). Ν. Α. Χ.

— **μέγα** ***κάτοπτρον*** /*Ναυτ.*/. Τὸ ἐπὶ τοῦ κινητοῦ κανόνος τοῦ ἑξᾶντος κάτοπτρον, τὸ παρέχον τὴν ἐκ πρώτης ἀνακλάσεως εἰκόνα τοῦ ὑψομετρουμένου ἀστέρος ἢ ἀντικειμένου (γαλλ. grand miroir, ἀγγλ. index-glass). Σ. Ε. Λ.

— **μεγάλα** ***ἱστία*** (κοιν. *τὰ τρέγα*, γαλλ. les basses voiles, ἀγγλ. the courses). Ὅρος σημαίνων τὰ πρῶτα ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα τετράγωνα ἱστία· δηλαδή, εἰς τοὺς συνήθεις δρόμωνας, τὰ ἀκάτιον καὶ τὴν μεγίστην. Σ. Ε. Λ.

— **μεγάλαι-*****ἡμέραι*** (grands-jours). Ἐκαλοῦντο οὕτως ἐν Γαλλίᾳ αἱ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος ἔκτακτοι δικαστικαὶ συνεδριάσεις, εἰς ἃς ἐδικάζοντο ἀνεκκλήτως ὑποθέσεις τῶν μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένων ἐπαρχιῶν καὶ κυρίως ἀδικήματα διαπραττόμενα ὑπὸ δημοσίων ὀργάνων, τὰ ὁποῖα ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ κέντρου τὰ ἦγεν εἰς αὐθαιρεσίας. Αἱ ἔκτακτοι αὗται συνεδριάσεις ἐγίνοντο ἀνὰ διετίαν, οἱ δικασταὶ δ' ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως συνήθως ἐκ τῶν μελῶν τῶν παρλαμέντων καὶ ἤσκουν ἐξουσίαν, οἵαν περίπου οἱ missi dominici τῶν βασιλέων τῆς πρώτης καὶ δευτέρας δυναστείας. Αἱ δικαστικαὶ αὗται ἀρχαὶ συνέλεγον πληροφορίας, αἵτινες δὲν ἔφθανον μέχρι τῆς κεντρικῆς διοικήσεως, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἦσαν σχεδὸν ἀνεξάρτητοι, ἐδέχοντο τὰς καταγγελίας καὶ ἐξήταζον τὰ παράπονα τῶν πολιτῶν καὶ ἀπένεμον παραχρῆμα τὸ δίκαιον. Αἱ τελευταῖαι μεγάλαι-ἡμέραι ἔθεσαν τέρμα εἰς τὰς τυραννικὰς πράξεις πλείστων εὐπατριδῶν παραβιαζόντων πᾶσαν ἀρχὴν δικαίου. Πολλῶν ἐκ τούτων ἔπεσαν αἱ κεφαλαὶ καὶ ἄλλων κατηδαφίσθησαν οἱ πύργοι, ἐν γένει δὲ αἱ ἀποφάσεις των ὑπῆρξαν τὰ τελευταῖα κτυπήματα κατὰ τῆς φεουδαρχίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ καρδιναλίου Ρισελιέ. Θ. Β.

— **Μεγάλη** ***ἑβδομάς***. Ἡ ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων μέχρι τῆς νυκτὸς τῆς Ἀναστάσεως ἑβδομὰς (βλ. λ. *ἑβδομὰς ἁγία*).

— **Μεγάλη** ***εἴσοδος*** /*Λειτουργ.*/· βλ. λ. *εἴσοδος*.

—**Μεγάλη** ***ἐκκλησία***. Οὕτως ἐκλήθη ἰδίᾳ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως μεθ' ὅλης τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ περιφερείας. Ἡ ὀνομασία αὕτη τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου εἶχε καθιερωθῇ πολὺ πρὸ τῆς ἁλώσεως καὶ μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐγένετο χρῆσις αὐτῆς καὶ ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Κ. Ι. Δ.

—**«Μεγάλη** ***Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία*»**. Τίτλος τῆς παρούσης συγγραφῆς, περὶ τῆς ὁποίας βλέπε εἰδικὸν ἄρθρον ἐν τέλει τοῦ Ι′ τόμου.

—**Μεγάλη** ***Στοὰ*** /*Τεκτον.*/. Ἡ διοικοῦσα ἀρχὴ τῶν συμβολικῶν τεκτονικῶν στοῶν τῶν λειτουργουσῶν κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ ἀνεδεδεγμένον σκωτικὸν δόγμα τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ. Ἡ Μεγάλη Στοὰ εἶναι αἱρετή, ἐκλεγομένη παρ' ἀντιπροσώπων τῶν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς στοῶν, ἔργον δὲ ἔχει νὰ ἱδρύῃ νέας στοάς, νὰ ἐποπτεύῃ ἐπὶ τῆς κανονικῆς αὐτῶν λειτουργίας, νὰ διευθύνῃ καὶ ρυθμίζῃ τὰς κοινὰς αὐτῶν ὑποθέσεις καὶ ν' ἀντιπροσωπεύῃ αὐτὰς ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ εἰς τὰς ἐξωτερικάς των σχέσεις. Ἑκάστης Μεγάλης Στοᾶς προΐσταται ὁ Μέγας *Διδάσκαλος* (βλ. λ.) μετὰ συμβουλίου ἀξιωματικῶν. Αἱ Μεγάλαι Στοαὶ εἶναι ἢ ἐθνικαί, περιλαμβάνουσαι ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν των τὸ σύνολον τῶν στοῶν μιᾶς ἐπικρατείας, ἢ περιφερειακαί, ὑφ' ὧν τὴν αἰγίδα ὑπάγονται αἱ στοαὶ μιᾶς ὡρισμένης περιφερείας ἐπικρατείας τινός. Ἡ πρώτη ἱδρυθεῖσα κανονικῶς Μεγάλη Στοὰ ὑπῆρξεν ἡ τῆς Ἀγγλίας (1717), ἥτις θεωρεῖται ἡ μήτηρ Μεγάλη Στοὰ τῆς ὑφηλίου. Διὰ τὴν ἵδρυσιν νῦν νέας Μεγάλης Στοᾶς ἀπαιτεῖται ἡ ἀναγνώρισις αὐτῆς παρ' ἑτέρας κανονικῶς λειτουργούσης καὶ ἀνεγνωρισμένης Μεγάλης Στοᾶς. Εἰς τὰς Μεγάλας Στοὰς τοῦ σκωτικοῦ δόγματος ἀντιστοιχοῦσιν αἱ Μεγάλαι Ἀνατολαί, διοικητικαὶ ἀρχαὶ τῶν χωρῶν, εἰς ἃς ἐπικρατεῖ ἢ ἐπεκράτει κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἱδρύσεώς των τὸ γαλλικὸν δόγμα (βλ. λ. Μεγάλη *Ἀνατολή*, τ. Δ′, σ. 591 β′). Η. Π. Γ.

—**μεγάλη** ***συναπτή***· βλ. *συναπτή*.

—**Μεγάλη** ***Τεσσαρακοστή***· βλ. λ. *Τεσσαρακοστή*.

—**Μεγάλοι** ***θεοί***. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐν μὲν τῇ Ἑλλάδι ἐλατρεύοντο οἱ Διόσκουροι, ἐν δὲ ταῖς νήσοις καὶ τῇ Μικρασίᾳ οἱ Κάβειροι, ὁμὰς θεῶν σημιτικῆς ἢ φοινικικῆς προελεύσεως. Οἱ θεοὶ οὗτοι χαρακτηρίζονται ἐν ἐπιγραφαῖς ὡς θεοὶ μεγάλοι, δυνατοί, ἰσχυροί. Τόποι λατρείας τῶν Καβείρων ἦσαν αἱ νῆσοι Ἴμβρος, Σαμοθράκη, Λῆμνος, Δῆλος, Σύρος κτλ. Ἐλατρεύοντο ὡς καλοὶ δαίμονες, προστάται καὶ ὑπερασπισταὶ τῆς χώρας. Κύριος ὅμως τόπος λατρείας αὐτῶν ἦτο, κατὰ Στέφανον Βυζάντιον, ἡ Ἴμβρος, ἐν ᾗ εὑρέθη ἐπιγραφὴ φέρουσα ὀνόματα ἐνίων Καβείρων. Ἐν Δήλῳ οἱ Κάβειροι ἐλατρεύοντο ὡς Διόσκουροι Κάβειροι. Ἀλλὰ καὶ ἐν Σαμοθράκῃ ἡ λατρεία τῶν μεγάλων θεῶν ἦτο πολὺ διαδεδομένη, ὡς φανερώνουσι τοῦτο τὰ ἐρείπια ἡμιθολικοῦ κτίσματος

Digitized by Google

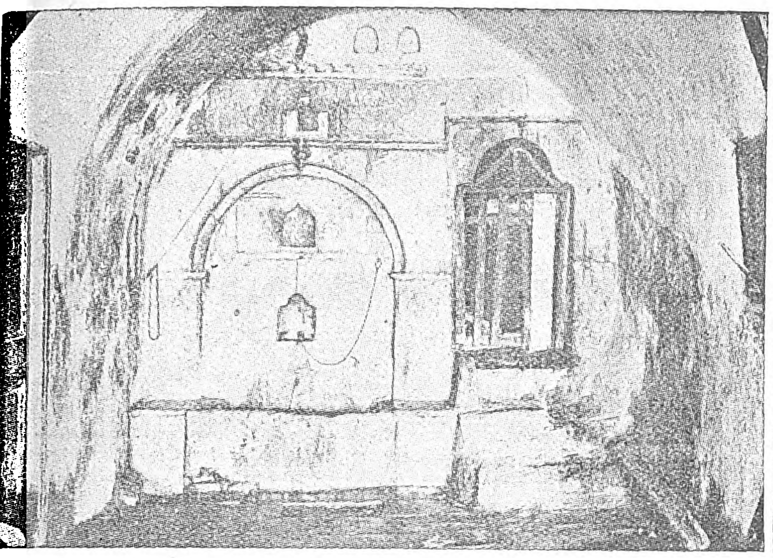

Ἡ κρήνη τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

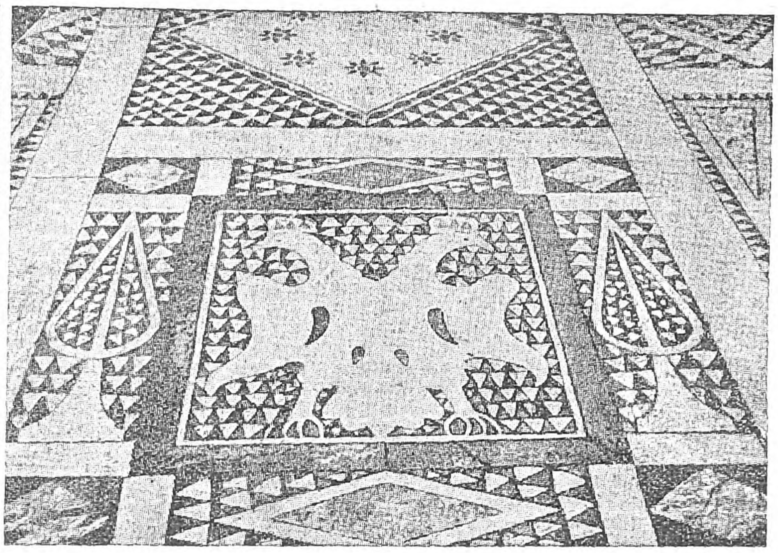

Τμῆμα δαπέδου μετὰ ψηφιδωμάτων τοῦ Καθολικοῦ.

ἴσως τοῦ τελεστηρίου, τὸ ὁποῖον ἤγειρεν ἡ Ἀρσινόη, ἡ σύζυγος τοῦ Λυσιμάχου, κατὰ τὸ 300—281 π. Χ., ἀφιερώσασα αὐτὸ «θεοῖς μεγάλοις», ὡς λέγει ἡ διασωθεῖσα ἐπιγραφή. Ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι συνεχωνεύθη μὲ τὴν τῶν Διοσκούρων τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Κύριοι τόποι τοιαύτης κοινῆς λατρείας ἦσαν ὁ ἀττικὸς δῆμος Κεφαλῶν, ἡ ἐν Λοκρίδι Ἄμφισσα, αἱ λακωνικαὶ Βρασαὶ κτλ. Β. Δ. Θ.

— **Μέγας** ***Διδάσκαλος*** *[Τεκτον.]*· βλ. λ. *Διδάσκαλος*.

—**Μέγας** ***Διδάσκαλος Ἀρχιτέκτων*** (Grand Maitre Architecte, Grand Master Architect) */Τεκτον./*. Ὁ κατέχων τὸν δωδέκατον φιλοσοφικὸν βαθμὸν τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀποδεδεγμένου σκωτικοῦ δόγματος τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ. Ὁ βαθμὸς οὗτος εἶναι καθαρῶς ἐπιστημονικός, ὁμοιάζων κατὰ τοῦτο πρὸς τὸν συμβολικὸν βαθμὸν τοῦ ἑταίρου, ἐκτίθενται δὲ ἐν αὐτῷ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ αἱ σχέσεις τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν πρὸς τὸν τεκτονισμόν. Η. Π. Γ.

—**Μέγας** ***Διδάσκαλος τῶν Συμβολικῶν Στοῶν*** (Vénérable Maitre de toutes les Loges, Grand Master of a'l Symbolic Lodges) *[Τεκτον./*. Ὁ κατέχων τὸν εἰκοστὸν φιλοσοφικὸν βαθμὸν τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀποδεδεγμένου σκωτικοῦ δόγματος τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ. Ἡ παράδοσις τοῦ βαθμοῦ τούτου ἀναφέρει ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ τρίτου ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου, οἱ εὑρισκόμενοι τότε ἐν Παλαιστίνῃ Χριστιανοὶ Τέκτονες προῆλθον εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀνεγέρσεως τετάρτου ναοῦ, διαιρεθέντες δὲ εἰς τάγματα διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην. Μέγα μέρος ἐξ αὐτῶν μετέβη εἰς Σκωτίαν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν πόλιν Kilwinning, ὅπου ἵδρυσαν στοὰν καὶ μοναστήριον, ἔνθα κατέθεσαν τὰ ἀρχεῖα τοῦ τάγματός των. Η. Π. Γ.

— **μέγας** ***ἐπισείων*** *[Ναυτ.]*· βλ. λ. *σημαία*.

— **μέγας** ***ἱστὸς*** (γαλλ. le grand-mât, ἀγγλ. the main-mast). Γενικῶς, ὁ ἀμέσως πρύμνηθεν τοῦ ἀκατίου ἱστοῦ ἱστὸς τοῦ πλοίου, ὢν κατὰ κανόνα ὁ ὑψηλότερος πάντων, ἐξαιρέσει σπανίᾳ μυυπαρώνων τινῶν. Οὕτως εἰς μὲν τὰ τρίστηλα εἶναι ὁ μεσαῖος ὁ ἀμέσως πρύμνηθεν τοῦ ἱστοῦ τοῦ ἐπιδρόμου, εἰς δὲ τὰ δίστηλα (εἰς τοὺς πάρωνας ἀνεξαιρέτως) αὐτὸς ὁ πρυμναῖος. Σ. Ε. Λ.

— **μέγας** ***κανὼν*** *[Λειτουργ.]*· βλ. λ. *κανὼν* μέγας.

— **Μέγας** ***κύρ***, ἢ ***Μεγασκύρ*** ἢ ***Μέγας κύρις***. Τίτλος δοθεὶς ὑπὸ Βονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ εἰς τὸν πρῶτον ἐπὶ φραγκοκρατίας ἄρχοντα τῶν Ἀθηνῶν Ὄθωνα Δελαρός.

— **Μέγας** ***πόλεμος*** */Στρατ. Ἱστορ./*. Ἐκλήθη οὕτω ὑπό τινων ὁ πόλεμος 1914—1918, λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς σημασίας του ἀπὸ ἀπόψεως συγκεντρώσεως δυνάμεων, ἀπωλειῶν καὶ ἀποτελεσμάτων. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον μετέσχον, εἴτε μετὰ τοῦ ἑνὸς συνασπισμοῦ, εἴτε μετὰ τοῦ ἑτέρου, ἅπαντα σχεδὸν τὰ κράτη τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο ἐπεκράτησε γενικῶς δι' αὐτὸν ἡ ὀνομασία *Παγκόσμιος* πόλεμος (βλ. λ.). Ν. Θ. Κ.

— **Μέγας** ***Ποντίφηξ*** (Grand Pontife ou Sublime Écossais, Grand Pontiff) *[Τεκτον./*. Ὁ κατέχων τὸν δέκατον ἔνατον φιλοσοφικὸν βαθμὸν τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀποδεδεγμένου σκωτικοῦ δόγματος τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ. Ἡ διδασκαλία τοῦ βαθμοῦ τούτου περιστρέφεται περὶ τὴν ἔρευναν τῶν μυστηρίων τῆς Νέας Ἱερουσαλήμ. Η Π. Γ.

— **μέγας** (ὁ) */Κλιματογρ./*. Ὄνομα τοπικοῦ θερμοῦ καὶ ξηροῦ ὀρεινοῦ ἀνέμου, μαστίζοντος τὴν ἀνατολικὴν Βοιωτίαν. Κατέρχεται ὡς δυτικὸς ἢ νοτιοδυτικὸς ἄνεμος ἐκ τοῦ Παρνασσοῦ (2450 μ.) καὶ τῆς δυτικῆς κορυφῆς τοῦ Ἑλικῶνος μετὰ θυελλώδους ὁρμῆς καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν καταβατικῶν ἀνέμων, οἵτινες καλοῦνται γενικῶς λίβες. Οὕτω εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ μέγα ὑπάγεται καὶ ὁ λὶψ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἄλλοι τοπικοὶ ἄνεμοι. Θ. Θ. Φ.

Μέγας *[Γεωγρ.]*. Πρῶτον συνθετικὸν πολλαπλῶν τοπωνυμίων ἐν Ἑλλάδι (βλ. *Μέγα*).

Μέγας */Παραλ. Γεωγρ./*. Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Δωδεκανησιακῆς Τήλου, ἔχων ἄνοιγμα 2 ¼ μιλλ. καὶ εἴσδυσιν πρὸς Β. 2 μιλλ. Ὁ μυχός του στενοῦται εἰς ὅρμον ἐλάσσονα, ὅπου τὸ ἀγκυροβόλιον (πλάτ. 36°25' ²/₈ Β., μῆκ. 27°23' ¹/₈ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1898: Kos, Niseros and Piskopi), ὀνομαζόμενον *Ἔριστος*. Σ. Ε. Λ.

Μέγας, ἢ *Εἰρηνικὸς ὠκεανὸς* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ὠκεανός*.

Μέγασα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Λιβύης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου παρὰ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ (439, 15). Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

Μέγας Γιαλὸς ***Νῆτες*** *[Γεωγρ./*. Μικρὸς παράλιος συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ποσειδωνίας τῆς τῆς ἐπαρχίας Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 46. Χ. Δ.

Μεγασθένης. Ἀρχαῖος Ἕλλην ἱστοριογράφος τῆς ἀλεξανδρινῆς περιόδου. Ἔζη ἐπὶ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος, διατρίβων δὲ παρὰ τῷ σατράπῃ τῆς Ἀραχωσίας ἐστάλη πολλάκις ὑπὸ τούτου ὡς πρεσβευτὴς πρὸς τὸν Ἰνδὸν βασιλέα Σανδρόκοττον τῆς ἐπὶ τοῦ Γάγγου Παλιβόθρας. Τὸ ἔργον «Ἰνδικὰ» εἰς τέσσαρα βιβλία ἦτο ἐθνογραφικὸν μᾶλλον ἢ ἱστορικὸν ἔργον, παρέχον ἐκτάκτως ἀξιολόγους εἰδήσεις περὶ τῆς γεωγραφίας, τῆς χλωρίδος, τῶν ζῴων τῆς Ἰνδικῆς, τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ τῶν ἄλλων νομίμων τῶν Ἰνδῶν. Τὰ «Ἰνδικὰ» ἦσαν παρ' ἀρχαίοις ἡ κυριωτέρα πηγὴ τῆς γνώσεως τῶν Ἰνδιῶν, περιεῖχον ὅμως καθ' ὑπερβολὴν ψεύδη, ὥστε ὁ συγγραφεὺς αὐτῶν ἐχαρακτηρίζετο ὡς ψευδολόγος. Τὴν ὕλην συνέλεξεν ὁ Μεγασθένης, ἐξ ὅσων οἱ βραχμᾶνοι ἀνεκοίνουν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἰδίοις ὄμμασιν ἀντελήφθη. Ἐνόσει ὅμως καὶ αὐτὸς τὴν νόσον τῶν συγχρόνων του, πειρώμενος νὰ συγχωνεύσῃ τοὺς ἑλληνικοὺς καὶ ξένους μύθους. Μετήγαγε τὸν μῦθον τῆς πορείας τοῦ θεοῦ Διονύσου εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ψευδόμενος ἐμυθολόγει ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἰνδοὶ διηγοῦνται ὅτι ὁ Διόνυσος, παραγενόμενος εἰς τὴν χώραν των καὶ διελθὼν ἅπασαν τὴν Ἰνδικήν, εἰσήγαγεν εἰς αὐτὴν τὸν ἥμερον βίον. Καθόλου, ὑπερεμάχει τῆς γνώμης ὅτι ἡ σοφία τῶν Ἑλλήνων συνεφώνει πρὸς τὴν τῶν βραχμάνων.

Τὰ τῶν «Ἰνδικῶν» τοῦ Μεγασθένους παραδίδει εἰς ἡμᾶς ὁ Διόδωρος ἐν ἐπιτομῇ. Μ. Μ.

μεγασκελὶς (ἡ) (Megascelis) */Ζῳολ./*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κριοκεριδῶν*, περιλαμβάνον κανθάρους ἰθαγενεῖς τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν 100 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι ἡ *μεγασκελὶς ἡ ποικιλόχρους* (Megascelis variegata), ἥτις ἔχει μικρὸν μέγεθος, κεραίας ἐπιμήκεις καὶ λεπτὰς καὶ πυρρὸν μὲ μεταλλικὰς ἀποχρώσεις χρωματισμόν. Δ. Ν. Π.

μεγασκόπιον (τὸ) *[Φυσ./*. Φωτεινὸς προβολεύς, ὅστις διὰ καταλλήλου συστήματος φακῶν δύναται νὰ προβάλλῃ διαθετικὰς εἰκόνας ἢ ἀδιαφανῆ ἀντικείμενα εἰς μέγεθος μεγαλύτερον τοῦ φυσικοῦ.

Μέγας Λάκκος *[Γεωγρ./*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Νεράϊδας (Σπινάσας) τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 64. Χ. Δ.

— **Μέγας** ***Λάκκος*** *[Παραλ. Γεωγρ./*. Ὅρμος τῆς ΒΔ. ἀκτῆς τῆς Σύρου (βλ. λ. *Μεγαλάκι*).

μεγάσπειρος (ὁ) (Megaspirus) */Ζῳολ./*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πωπιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Βραζιλίαν. Εἶναι γήϊνα μαλάκια μὲ κόγχην ἐπιμήκη καὶ κεκοσμημένην ὑπὸ μεγάλων συσπειρώσεων, ἐξ οὗ ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα *μεγάσπειρος*. Δ. Ν. Π.

Μέγα Σπήλαιον. Μία τῶν διασημοτέρων καὶ μεγαλυτέρων ἑλληνικῶν μονῶν, κειμένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων καὶ ἀπέχουσα 40' τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ Ζαχλωροῦ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Διακοφτοῦ-Καλαβρύτων. Ἔχει κτισθῇ ἐντὸς σπηλαίου τῶν Ἀροανίων ὀρέων, εὑρισκομένου εἰς τὴν βάσιν ὑπερμεγέθους βράχου καὶ εἰς ὕψος 924 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Τὸ κυρίως οἰκοδόμημα τῆς μονῆς ἔχει 7 ὀρόφους μὲ 80 περίπου κελλία. Τινὰ τῶν κελλίων κεῖνται δεξιὰ τοῦ σπηλαίου μεμονωμένα, ἐν οἷς καὶ ὁ ξενὼν τῆς μονῆς, ἔτι δὲ δεξιώτερον εἰς περίοπτον θέσιν ἔχει ἱδρυθῇ ὁ ναὸς τοῦ νεκροταφείου οἱ *Ἅγ. Πάντες* ἀπὸ τοῦ 1808 καὶ κάτωθεν τούτου εὑρίσκεται τὸ ξενοδοχεῖον «Χελμός». Ἤδη ἡ μονὴ ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 40 μοναχούς. Ἄλλοτε συνετήρει καὶ ἑλληνικὸν σχολεῖον. Ἡ μονὴ πανηγυρίζει τὴν 15 Αὐγούστου, ὅτε συγκεντρώνεται μέγα πλῆθος προσκυνητῶν.

Ὁ κυρίως ναὸς (Καθολικὸν) τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς *Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*, ἔχει δύο νάρθηκας καὶ εἶναι σταυροειδὴς μὲ τροῦλλον. Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ἐσωτερικοῦ νάρθηκος καὶ τοῦ ναοῦ εἶναι τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τὸ τέμπλον, τὸ ψηφιδωτὸν δάπεδον μὲ τὸν δικέφαλον ἀετὸν καὶ ἡ ὀρειχαλκίνη πύλη τοῦ νάρθηκος μὲ διαφόρους ἀναγλύφους παραστάσεις καὶ ἐπιγραφάς, εἶναι ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης. Πλὴν τοῦ Καθολικοῦ ὑπάρχουν ἐν τῇ μονῇ καὶ πολλὰ μικρὰ παρεκκλήσια μὲ ἀξιολόγους τοιχογραφίας.

Κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸ Μέγα Σπήλαιον ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν ἐκ Θεσσαλονίκης ἀδελφῶν μοναχῶν Συμεὼν καὶ Θεοδώρου τῷ 362 μ Χ. Κατὰ ταύτην οὗτοι εἶδον καθ' ὕπνους τὴν Θεοτόκον, ἥτις παρεκίνησεν αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀχαΐαν, ἀναζητήσωσι τὴν εἰκόνα αὐτῆς καὶ κτίσωσι μονήν. Οἱ εὐσεβεῖς μοναχοὶ ἔσπευσαν εἰς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος, ἔνθα ποιμενίς τις Εὐφροσύνη, κατόπιν ὁράματος, ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς πηγήν τινα τοῦ σπηλαίου, ὅπου ἀνευρέθη ἡ περίφημος εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἐν τῷ σπηλαίῳ δὲ τούτῳ ἐκτίσθη ἡ μονή. Ἡ κρήνη αὕτη σήμερον ὀνομάζεται «τῆς Ἁγίας Κόρης». Ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἐπιδεικνύονται μέχρι σήμερον αἱ κάραι τῶν δύο ἱδρυτῶν τῆς μονῆς, ὡς καὶ ἡ χεὶρ τῆς Εὐφροσύνης.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ σπήλαιον τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἐχρησίμευεν ὡς ἀσφαλὲς ἐνδιαίτημα ἀσκητῶν, ὅταν δὲ ἐξεδιώχθησαν οἱ Φράγκοι ἐκ τοῦ Βυζαντίου, οἱ αὐτοκράτορες μετέβαλον τὸ ἀσκητήριον τοῦτο εἰς πλουσίαν μονήν, διὰ λόγους οὐ μόνον θρησκευτικούς, ἀλλὰ καὶ πολιτικούς, πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Φράγκων ἐκ Πελοποννήσου. Πρὸς τοῦτο ὑπεστήριξαν αὐτὴν ποικιλοτρόπως, ὡς τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Καντακουζηνοῦ (1348). Ἡ μονὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκάη τρίς: τῷ 840, ὅτε τὴν τελείαν ἀνοικοδόμησιν συνετέλεσεν Ἀνδρόνικος ὁ Β' ὁ Παλαιολόγος (1285)· τῷ 1400 καὶ τῷ 1640. Μετὰ ἓν ἔτος ἀνεκτίσθη τὸ Μέγα Σπήλαιον καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερον μέ τινας προσθήκας. Ἡ μονὴ αὕτη ἦτο Σταυροπήγιον τοῦ πατριαρχείου, ἤτοι ἐξηρτᾶτο ἀπ' εὐθείας ἐξ αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ἀπὸ

Digitized by Google

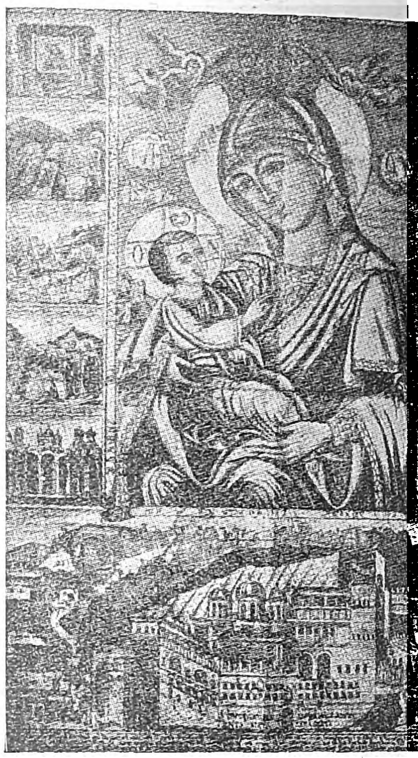

Μέγα Σπήλαιον : 1) Μικρογραφία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. 2) Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου μετὰ προσωπογραφίας παιδίου ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Παλαιολόγων. 3) Ἡ Μονὴ μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ Λουκᾶ καὶ τῶν θαυμάτων τῆς εὑρέσεως αὐτῆς κατὰ φανταστικὴν χαλκογραφίαν τοῦ 1807.

τὸν ἐπίσκοπον Κερνίτσης. Τῷ 1354 τὸ Μέγα Σπήλαιον ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ὡς ἕδρα τοῦ Ἕλληνος μητροπολίτου Πατρῶν, ἐπειδὴ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἥδρευεν ὁ Λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ὅτε ὁ Τσὶν Ἀλῆς κατέκτα τὴν Πελοπόννησον, ἐδήλωσαν τῷ 1714 ὑποταγὴν εἰς αὐτόν, δι' ὃ ἔτυχον ἱκανῶν προνομίων, συνετέλεσαν δὲ εἰς τὸ νὰ δειχθοῦν ἐπιεικέστεροι οἱ Τοῦρκοι πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων. Κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769 οἱ μοναχοὶ ἐλθόντες εἰς Καλάβρυτα κατώρθωσαν νὰ ἀποσπάσωσιν ἐκ τῶν ἐπαναστατῶν τὰς τουρκικὰς οἰκογενείας, ἃς ὡδήγησαν ἀσφαλῶς εἰς Ἰτέαν. Ἡ εὐεργεσία αὕτη ὑπῆρξεν ἀφορμὴ νὰ μὴ καταστραφῇ βραδύτερον ἡ ἐπαρχία Καλαβρύτων ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Τουρκαλβανῶν. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1826, ὅτε ὁ Ἰμπραὴμ εἰσέβαλεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων, ἔφθασεν εἰς τὰ ἀπέναντι τῆς μονῆς ὑψώματα τῆς Ζαχλωροῦς, κατεσκόπευσε μόνον ἐπ' ἀρκετὸν τὴν μονὴν καὶ ἀπῆλθε. Κατὰ δὲ τὴν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων εἰσβολὴν τοῦ Ἰμπραὴμ τῷ 1827, οὗτος ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ τρίωρον ἀπέχον ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου μετόχιον τῆς μονῆς Σάλμαινα καὶ προσεκάλεσε τοὺς μοναχοὺς εἰς παράδοσιν δι' ἐπιστολῆς. Οἱ μοναχοὶ ὅμως ἀπήντησαν ἀρνητικῶς. Ὁ Ἰμπραὴμ προτιθέμενος νὰ καταλάβῃ τὸ σπουδαῖον ἐκεῖνο κέντρον τὰς ἐπαναστάσεως, εἰς ὃ εὕρισκον σωτηρίαν πλεῖστα γυναικόπαιδα, διέταξεν ἐπίθεσιν ἐκ διαφόρων σημείων τῇ 24 Ἰουνίου. Τὴν μονὴν ὑπεστήριζον 600 πολεμισταὶ περίπου ὑπὸ τοὺς Πετιμεζαίους, ἐξ ὧν ὁ Νικόλαος εἶχε διορισθῆ φρούραρχος, καὶ 100 μοναχοί, φέροντες ἑλληνικὰς ἐνδυμασίας. Ἐπὶ πλέον ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε στείλει ἐκ Κορινθίας μικράν τινα ἐνίσχυσιν ὑπὸ τὸν Φωτᾶκον. Τὴν μονὴν ἐπροστάτευον προσέτι καὶ δύο πύργοι εἰς θέσιν «Ψηλὸς Σταυρός», ἐξ ὧν ὁ εἷς σῴζεται, καί τινα κανόνια. Ἡ ἐπίθεσις τοῦ Ἰμπραὴμ διήρκεσε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἄνευ ὅμως οὐδενὸς ἀποτελέσματος δι' αὐτόν, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ κατῃσχυμμένος. Οὕτω καθ' ὅλον τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα ἔμεινεν ἀπάτητον ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ προπύργιον τοῦτο τῆς ἐλευθερίας, ὅπερ καὶ κατὰ τοὺς πρότερον αἰῶνας ὑπῆρξε σπουδαιότατον κέντρον τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Α. Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κειμήλια τῆς μονῆς. Ἡ μονὴ εἶναι πλουσιωτάτη εἰς κειμήλια, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξαιρετικὴν θέσιν κατέχει ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ὡς καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Παλαιολόγου.

Ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου εἶναι ἀνάγλυφον πεποιημένον διὰ μείγματος ἐκ κηροῦ καὶ μαστίχης καὶ ἐπενδεδυμένον δι' ὑφάσματος ἐζωγραφημένου. Ἐπὶ τῆς εἰκόνος ταύτης παρίσταται ἡ Θεοτόκος κρατοῦσα διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν Ἰησοῦν. Ἡ ἀρχαιοτάτη αὕτη εἰκὼν ὑπέστη σπουδαιοτάτας βλάβας κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ 1640, τὴν ἀποτεφρώσασαν ὁλόκληρον τὴν μονήν. Σήμερον τὸ καλύπτον αὐτὴν ἐζωγραφημένον ὕφασμα ἔχει καῆ, τὸ δὲ ἐκ κηρομαστίχης ἀνάγλυφον ἔχει ἐντελῶς παραμορφωθῆ. Περὶ τὴν περίφημον ταύτην εἰκόνα ἔχει δημιουργηθῆ κύκλος ὅλος παραδόσεων καὶ θρύλων. Θεωρεῖται ἔργον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, νεώτεραι ὅμως ἔρευναι ἀποδεικνύουν, ὅτι αὕτη εἶναι ἔργον τοῦ Ι' πιθανῶς αἰῶνος, δωρηθὲν ἴσως εἰς τοὺς ἐν τῷ Ἀσκητηρίῳ τούτῳ διαβιοῦντας μοναχοὺς ὑπὸ τοῦ περιφήμου ὁσίου Λουκᾶ τοῦ Στειριώτου, ἱδρυτοῦ τῆς παρὰ τὴν Λεβάδειαν φερωνύμου Μονῆς.

Πλὴν τῆς εἰκόνος ταύτης ὑπάρχει ἐν τῇ Μονῇ καὶ ἑτέρα εἰκονίζουσα τὴν Θεοτόκον μετὰ τοῦ βρέφους καὶ παρ' αὐτὴν παιδίον φέρον πλουσιώτατα κεκοσμημένον μανδύαν. Μακρὰ ἐπιγραφὴ ἀναφέρει, ὅτι τὸ εἰκονιζόμενον παιδίον ἔφερε τὸ ὄνομα Ἰωάννης καὶ ἦτο πιθανώτατα υἱὸς τοῦ δεσπότου τῆς Πελοποννήσου Δημητρίου Παλαιολόγου, ἀναρπαγεὶς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν ὑπὸ τοῦ θανάτου. Ἡ εἰκὼν διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν, γενικῶς δὲ εἶναι ἔργον σπουδαιότατον, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἐλαχίστων διασωζομένων βυζαντινῶν προσωπογραφιῶν.

Πλὴν τῶν δύο σπουδαιοτάτων τούτων εἰκόνων ἡ μονὴ κέκτηται πολυπληθῆ ἄλλα κειμήλια καὶ ἄμφια, ἔργα κατωτέρας ἀξίας καὶ νεωτέρων χρόνων.

Ἐπίσης ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ἀπόκεινται πολλὰ χειρόγραφα, ἐξ ὧν πέντε κοσμοῦνται ὑπὸ ἀξιολογωτάτων μικρογραφιῶν.

Α. ΞΥΓΓΟΠΟΥΛΟΣ

Μέγας - Ποταμὸς *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μασαλίας*.

μεγάστερνον (τὸ) (Megasternum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κερ·ιοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σφαιριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου καὶ γενικῶς εἶναι μικρὰ ἔντομα μὲ σῶμα ᾠοειδὲς καὶ χρῶμα φαιὸν ἢ στιλπνῶς μελανόν.

Δ. Ν. Π.

μεγάστομος (ὁ) (Megastomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πρωτοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαστιγωτῶν* ἢ *μαστιγοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυμαστιγιδῶν*, περιλαμβάνον πρωτόζῳα μικροτάτου μεγέθους, χαρακτηριζόμενα ἰδίως ἐκ τοῦ μεγάλου στοματικοῦ τρήματος, ὅπερ φέρει 2—3 ζεύγη μαστιγίων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀπολήγει εἰς μικρὰ μαστιγίδια. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μεγάστομος ὁ ἐντερικὸς* (Megastomus intestinalis), ὅστις καὶ ἐνδιαιτᾶται παρασιτικῶς ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου τῆς γαλῆς, τοῦ μυὸς καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Δ. Ν. Π

μεγάσωμος (ὁ) (Megasomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *βομβυκιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 20 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Τὸ μοναδικὸν εὐρωπαϊκὸν εἶδος εἶναι ὁ *μεγάσωμος ὁ εὐρωπαϊκὸς* (Megasomus europaeus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ τὸ Μαρόκον. Ἡ κοιλία του εἶναι πυλυαρθρωτὴ καὶ εἰς τὴν θήλειαν ἀπολήγει εἰς τετραγωνικὸν βραχὺ τέρετρον. Αἱ πτέρυγές του εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμέναι καὶ ὁ γενικὸς χρωματισμός του πυρροεπίξανθος.

Δ. Ν. Π.

Μέγα Τεῖχος *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μεγάλα* Τείχη.

μεγατευθὶς (ἡ) (Megateuthis Bayle) *[Παλαιοζῳολ.]*. Ὑπογένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὸ γένος *βελεμνίτης* (βλ. λ.) τῶν *κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον τὸν κολεὸν (ἢ ἔμβολον) τοῦ ὀστράκων των ἐπίμηκες καὶ λιγνόν, μέγα μὲ 2—6 βραχείας αὔλακας. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν πολλαχοῦ ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἰουρασίου διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ.Κ.Γ.

μεγάτιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· μεγάλως τετιμημένος, πολυτίμητος.

μεγάτομος (ὁ) (Megatomus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δερμεστιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Σιβηρίαν καὶ τὴν Τασμανίαν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μεγάτομος ὁ ζωνηφόρος* (Megatomus zoniferus), οὗτινος ὁ χρωματισμὸς εἶναι στιλπνῶς μελανὸς μετὰ λευκῶν ἀκανονίστων ταινιῶν, διατεταγμένων ἐν εἴδει ζώνης ἐπὶ τῆς ῥάχεως.

Δ. Ν. Π.

μεγαφυλλίτης (ὁ) (Megaphyllites Mojs) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κυκλολοβιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ὄστρακον λεῖον, ἄνευ ὀμφαλοῦ, πρὸς τὰ ἔξω ἀπεστρογγυλωμένον, ἐνίοτε μετὰ περισφίγξεων. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ.

Ἐν Ἑλλάδι λείψανα μεγαφυλλιτῶν εὑρέθησαν εἰς τὴν Ἀργολίδα ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων τῆς κατωτέρας καρνίου σειρᾶς τῆς ἀνωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα καὶ τοῦ λόφου Θεόκαφτα (ΒΔ τοῦ Ἀσκληπιείου, τὸ εἶδος *μεγαφυλλίτης Jarbas*), ὡς καὶ ἐντὸς τῶν στρωμάτων τοῦ Βένγκενερ τῆς μέσης τριασίου τοῦ λόφου Θεόκαφτα (τὰ εἴδη *μεγαφυλλίτης crassus* καὶ *μεγαφυλλίτης macilentus*).

Γ. Κ. Γ.

μεγάφυλλος (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φιλλύρα ἡ μεσαία*.

μεγάφωνον (τό)· ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἡ αὔξησις τῆς ἐντάσεως τῆς φωνῆς τοῦ λαλοῦντος ἢ ᾄδοντος καὶ ἡ διαβίβασις αὐτῆς εἰς μακρὰς ἀποστάσεις.

—*[Ἐγκυκλ.]* Τὸ *μεγάφωνον* εἶναι τὸ ἐξάρτημα ἐκεῖνο τοῦ ραδιοφώνου, τὸ ὁποῖον μετατρέπει τὰ τηλεφωνικὰ ρεύματα εἰς μηχανικὸν ἔργον, δηλαδὴ εἰς παλμικὰς κινήσεις τοῦ ἀέρος, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸν ἦχον.

Εἶναι δηλαδὴ τὸ μεγάφωνον κατ' ἀρχὴν ὅπως τὰ κοινὰ ἀκουστικὰ τοῦ τηλεφώνου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ κατασκευή του ἐπιτρέπει, ὥστε ὁ ἦχος τὸν ὁποῖον παράγει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος νὰ εἶναι ἀκουστὸς εἰς πολλοὺς μαζὶ ἀκροατὰς ἐντὸς μεγάλης αἰθούσης, ἐνίοτε δὲ ἐνώπιον πολλοῦ πλήθους εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ εἰς ἀκτῖνα ὁλοκλήρων χιλιομέτρων. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν πρόκειται περὶ μεγάλων μεγαφώνων εἰδικῆς κατασκευῆς, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι διὰ κοινὴν χρῆσιν.

Εἰς ἕκαστον μεγάφωνον διακρίνομεν δύο τινά: τὸν κινητῆρα καὶ τὴν ἀκουστικὴν διάταξιν.

Κινητῆρες. Κινητῆρα καλοῦμεν τὴν διάταξιν ἐκείνην, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ τηλεφωνικὰ ρεύματα μεταβάλλονται εἰς μηχανικὰς κινήσεις τῆς αὐτῆς συχνότητος. Οἱ κινητῆρες ἀναλόγως τοῦ τρόπου

Digitized by Google

τῆς λειτουργίας των, διακρίνονται εἰς: *ἠλεκτρομαγνητικούς*, *ἠλεκτροδυναμικοὺς* καὶ *ἠλεκτροστατικούς*. Ἡ ἀρχικὴ θεωρία τῆς λειτουργίας τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κινητήρων τούτων εἶναι ἡ ἑξῆς: Ἐνώπιον ἑνὸς ἠλεκτρομαγνήτου καὶ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν εὑρίσκεται στερεωμένη μία λεπτὴ μεμβρᾶνα(πλὰξ) ἐκ μαγνητικοῦ μετάλλου (κυρίως λευκοσιδήρου). Τὸ τηλεφωνικὸν ρεῦμα ἐπιδρῶν ἐπὶ τοῦ πηνίου τοῦ μαγνήτου μεταβάλλει τὴν μαγνήτισιν αὐτοῦ. Ἀποτέλεσμα τῆς μεταβολῆς αὐτῆς τῆς μαγνητίσεως εἶναι ἡ ἄλλοτε μὲν ἰσχυροτέρα, ἄλλοτε δὲ ἀσθενεστέρα ἕλξις τῆς μεμβράνης. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς ἐντάσεως τοῦ ρεύματος γίνεται πεντακοσίας φορὰς εἰς τὸ 1″, τότε ἡ μεταβολὴ τῆς ἕλξεως τῆς πλακὸς ὑπὸ τοῦ μαγνήτου θὰ γίνεται πεντακοσίας ἐπίσης φορὰς εἰς τὸ 1″, δηλαδὴ ἡ πλὰξ θὰ ἀρχίσῃ νὰ πάλλεται μὲ συχνότητα 500. Ἡ παλμικὴ αὐτὴ κίνησις θὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς τὸν περιβάλλοντα ἀέρα, δηλαδὴ θὰ παραχθῇ ἦχος συχνότητος 500 παλμῶν εἰς τὸ 1″. Ἐὰν αὐξήσῃ ἢ ἐλαττωθῇ ἡ συχνότης τοῦ τηλεφωνικοῦ ρεύματος, τότε θὰ αὐξήσουν ἢ θὰ ἐλαττωθοῦν ἀναλόγως καὶ οἱ παλμοὶ τῆς μεμβράνης καὶ τοῦ ἀέρος. Ἐπομένως θὰ παραχθῇ ἦχος ὀξύτερος ἢ βαρύτερος. Αὐτὴ εἶναι ἡ καλουμένη διάταξις Ader.

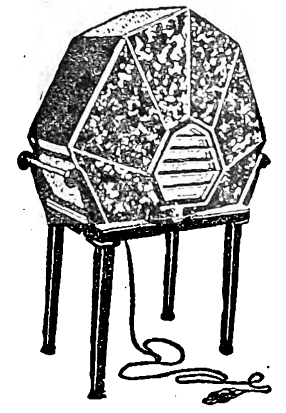
Ἠλεκτροδυναμικὸν μεγάφωνον Φίλιπς.

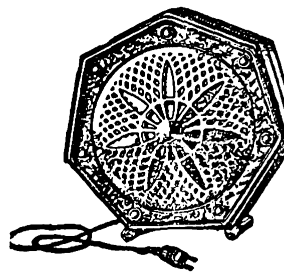
Ἠλεκτρομαγνητικὸν μεγάφωνον Φίλιπς.

Τὰ τὸ πρῶτον κατασκευασθέντα μεγάφωνα ἦσαν ἀκριβῶς ὡς ἡ ἀνωτέρω περιγραφή, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ἠλεκτρομαγνήτης ἐνισχύετο καὶ μὲ πρόσθετον μόνιμον μαγνήτην, ὁ ὁποῖος ἀφ' ἑνὸς μὲν αὐξάνει τὴν εὐαισθησίαν τοῦ μεγαφώνου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐμποδίζει τὴν μεταβολὴν τῆς συχνότητος τοῦ ρεύματος ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς δονήσεως τῆς μεμβράνης, ἐκ τῆς ὁποίας παράγονται ἐπαγωγικὰ ρεύματα. Ἀλλ' αἱ πρῶται αὗται κατασκευαὶ παρουσίαζαν πολλὰς ἀτελείας καὶ ἐλαττώματα, μικρὰν ἔντασιν, παραμόρφωσιν τῶν ἤχων, ἀδυναμίαν ὁμοιομόρφου ἐνισχύσεως ὅλων τῶν ἤχων καὶ πρὸ πάντων τῶν βαρέων. Σπουδαιοτέρα αἰτία τῶν φαινομένων αὐτῶν ἦτο ἡ μεμβρᾶνα, ἡ ὁποία εἶχεν ἰδικήν της συνήχησιν, δηλαδὴ ἦτο πολὺ εὐπαθὴς εἰς μίαν συχνότητα, ἐνῷ εἰς τὰς ἄλλας ἐπάλλετο πολὺ ὀλίγον. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἀπεφεύχθη χάρις εἰς ἓν σύστημα τοῦ Ἄγγλου μηχανικοῦ S. G. Brown. Οὗτος ἔθεσεν ἐνώπιον τοῦ ἠλεκτρομαγνήτου ἀντὶ τῆς μεμβράνης μίαν γλωττίδα ἐκ μαγνητικοῦ μετάλλου, τῆς ὁποίας τὸ ἄλλο ἄκρον ἦτο στερεωμένον ἀκλονήτως ἐπὶ τῆς θήκης τοῦ ὀργάνου. Ὁ ἠλεκτρομαγνήτης λοιπὸν ἐπέδρα ὄχι πλέον ἐπὶ τῆς μεμβράνης, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γλωττίδος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστερέωσεν ἔπειτα τὴν μεμβρᾶναν, κατεσκευασμένην ἀπὸ μέταλλον μὴ μαγνητικὸν (π. χ. ἀλουμίνιον) καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκε κωνικὸν σχῆμα, ἵνα μὴ παρουσιάζῃ ἰδικήν της συνήχησιν (σχ. 1). Τὸ σύστημα τοῦτο παρέλαβον διάφοροι κατασκευασταὶ καὶ κατεσκεύασαν διαφόρους τύπους κινητήρων ἐπὶ τῆς αὐτῆς μὲν βάσεως, μὲ διαφόρους ὅμως παραλλαγάς.

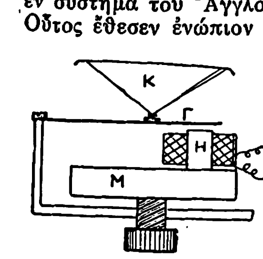

Σχ. 1.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ κινητῆρος Brawn κατέληξεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν λεγομένων *διπολικῶν* καὶ *τετραπολικῶν κινητήρων*. Εἰς τοὺς διπολικοὺς κινητῆρας (σχ. 2) ἡ γλωττὶς εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν δύο πόλων ἑνὸς ἠλεκτρομαγνήτου. Ἡ ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασις κανονίζεται δι' ἐλατηρίων καὶ πολλάκις ρυθμίζεται ἅπαξ διὰ παντὸς παρὰ τοῦ κατασκευαστοῦ. Εἰς τοὺς τετραπολικοὺς κινητῆρας (σχ. 3) ἡ γλωττίς, ἐστηριγμένη ἐπὶ ἄξονος διερχομένου διὰ τοῦ κέντρου τοῦ βάρους της, εὑρίσκεται μεταξὺ ὁμάδος τεσσάρων πόλων δύο ἠλεκτρομαγνητῶν, οἵτινες ἐνεργοῦν κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις.

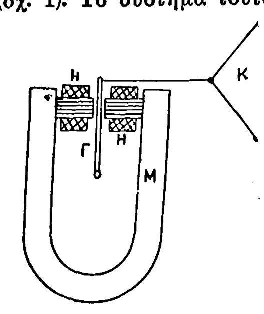

Σχ. 2.

Ἐν τούτοις οἱ ἠλεκτρομαγνητικοὶ κινητῆρες ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς των παρουσιάζουν πάντοτε μίαν τάσιν πρὸς διαστροφὴν καὶ μετρίαν κἄπως ἀναπαραγωγὴν τῶν βαρέων ἤχων. Καὶ τοῦτο κυρίως διότι ἡ γλωττὶς κατὰ τὴν λειτουργίαν της πλησιάζει καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοὺς πόλους. Σύμφωνα δὲ μὲ τὸν νόμον τοῦ Coulomb ἡ ἐνέργεια τῶν πόλων εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος τοῦ τετραγώνου τῆς ἀποστάσεως, ἐνῷ τὰ ἐλατήρια ἐνεργοῦν ἀνταγωνιστικῶς μὲ ἔντασιν ἀντιστρόφως ἀνάλογον τῆς ἀποστάσεως. Ἐκ τῆς διαφορᾶς αὐτῆς τῶν δύο ἀνταγωνιζομένων δυνάμεων προκύπτει ὅτι ὑπάρχει μία ἀνισότης μεταξὺ τῶν ἠλεκτρικῶν κυμάνσεων τῶν ἐπιδρωσῶν ἐπὶ τῶν πηνίων καὶ τῶν μηχανικῶν κυμάνσεων τῆς γλωττίδος, διάφοροι δὲ κατασκευαὶ ἐπινοοῦνται καθημερινῶς πρὸς ἐκμηδένισιν τῶν μειονεκτημάτων αὐτῶν, μεταξὺ των ὁποίων ἀναφέρομεν τοὺς κινητῆρας τοὺς καλουμένους «inductor dynamic».

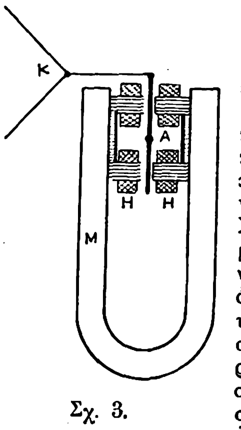

Σχ. 3.

Οἱ *ἠλεκτροδυναμικοὶ* κινητῆρες ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν κινητὸν πηνίον, κινούμενον ἐντὸς τοῦ διαρκοῦς μαγνητικοῦ πεδίου ἑνὸς ἰσχυροῦ ἠλεκτρομαγνήτου, τροφοδοτουμένου ἀπὸ συνεχὲς ρεῦμα μὴ διακοπτόμενον. Τὸ τηλεφωνικὸν ρεῦμα, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ἦχον, ἀποστέλλεται μέσον ἑνὸς μεταμορφωτοῦ εἰς τὸ κινητὸν πηνίον, τὸ ὁποῖον εἶναι προσηρμοσμένον εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς κώνου ἐξ εἰδικοῦ χαρτονίου, τοῦ ὁποίου ἡ περιφέρεια εἶναι στερεωμένη διὰ μαλακοῦ δέρματος ἐπὶ ἑνὸς διαφράγματος (σχ. 4). Ἡ μεταξὺ τοῦ πηνίου καὶ τῶν πόλων ἀπόστασις παραμένει πάντοτε ἡ αὐτή, διότι τὸ πηνίον κινεῖται παραλλήλως πρὸς τὸν ἄξονά του. Ἐπομένως ἡ ἀναπαραγωγὴ τῶν ἤχων εἶναι πολὺ πλέον πιστὴ ἀπὸ τὴν τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κινητήρων. Ἰδίως δὲ τῶν βαρέων ἤχων, οἵτινες ἀποδίδονται μὲ θαυμαστὴν ὄντως φυσικότητα. Τὰ ἠλεκτροδυναμικὰ μεγάφωνα εἶναι κυρίως μεγάφωνα μεγάλης ἐντάσεως καὶ ἀπαιτοῦν ἰσχυρὰν τροφοδότησιν. Ἐν τούτοις κατεσκευάσθησαν καὶ ἠλεκτροδυναμικὰ μεγάφωνα μικρᾶς ἐντάσεως ἄνευ ἠλεκτρομαγνήτου, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ μαγνητικὸν πεδίον ἐπιτυγχάνεται δι' ἑνὸς ἰσχυροῦ μονίμου μαγνήτου.

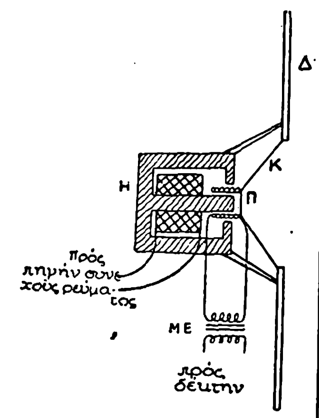

Σχ. 4.

Τὰ *ἠλεκτροστατικὰ* μεγάφωνα δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀκόμη δὲν ἐξῆλθον τῶν ὁρίων τοῦ ἐργαστηρίου. Διὰ τὴν λειτουργίαν των ἀπαιτοῦν πρόσθετον τροφοδότησιν μὲ ρεύματα ὑψηλῆς τάσεως 600—1500 βόλτ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐνίοτε δύναται νὰ εἶναι κινδυνῶδες, πάντως δὲ ἀπαιτεῖ πολυσύνθετα ἐξαρτήματα. Ἡ λειτουργία των βασίζεται ἐπὶ τῆς περιοδικῆς ἕλξεως, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται μία λεπτὴ μεταλλικὴ μεμβρᾶνα εὑρισκομένη μεταξὺ δύο μεταλλικῶν πλεγμάτων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς ὑψηλὴν διαφορὰν δυναμικοῦ, καὶ ὅταν αὕτη διαρρέεται ἀπὸ τηλεφωνικὸν ρεῦμα. Ἡ ἀπόδοσις τῶν κινητήρων αὐτῶν εἶναι ἐπίσης πολὺ καλὴ (σχ. 5).

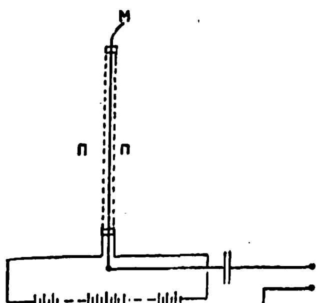

Σχ. 5. *Ἀρχὴ ἠλεκτροστατικοῦ μεγαφώνου.*

Ἀκουστικαὶ διατάξεις. Ἵνα τὸ μηχανικὸν ἔργον τὸ παραγόμενον ὑπὸ τοῦ κινητῆρος μεταβληθῇ εἰς ἦχον, ἀνάγκη ἡ παλμικὴ κίνησις νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ μιᾶς μεγάλης μάζης ἀέρος. Κατ' ἀρχὰς τὸ τοιοῦτον ἐπετυγχάνετο διὰ μιᾶς χοάνης, ἡ ὁποία ἐτοποθετεῖτο πρὸ τῆς μεμβράνης τοῦ κινητῆρος καὶ διὰ συνηχήσεως ἐνίσχυε τὸ πλάτος τῶν ἀκουστικῶν κυμάτων. Ἐν τούτοις αἱ χοάναι, ἀφ' ὅτου ἐγένετο αἰσθητὸν ὅτι παρουσίαζον ἰδικήν των συνήχησιν, ἐγκατελείφθησαν, ηὐξήθη δὲ τὸ μέγεθος τῶν κωνικῶν μεμβρανῶν καὶ οὕτως ἐδημιουργήθη ὁ τύπος τῶν λεγομένων «diffuseur», τῶν ὁποίων οἱ κῶνοι, κατεσκευασμένοι ἐξ εἰδικοῦ χάρτου, ἐμεγεθύνθησαν μέχρι διαμέτρου 20—30 καὶ πλέον ἑκατοστ. Ἐν τούτοις, προκειμένου περὶ βαρέων ἤχων, οἱ κατασκευασταὶ ἠναγκάσθησαν νὰ περικλείουν τὸν ὅλον μηχανισμὸν ἐντὸς κιβωτίων ἢ μᾶλλον νὰ προσαρμόζουν τὴν μεμβρᾶναν μὲ λεπτὸν ὕφασμα εἰς διαφράγματα ξύλινα (baffles) διαστάσεων πολλάκις 80×80 ἑκατοστ. καὶ πάχους 2 ἑκατοστ. (σχ. 4). Καὶ τοῦτο, διότι τὸ μέγεθος τῶν μεμβρανῶν ἦτο πολὺ μικρὸν ἐν σχέσει πρὸς τὸ μῆκος τῶν ἀκουστικῶν κυμάτων τῶν βαρέων ἤχων καὶ παρουσιάζετο ἓν φαινόμενον ἐξισώσεως τῆς πιέσεως εἰς τὰ ἄκρα τῆς μεμβράνης, ἔχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκμηδένισιν τῶν βαρέων ἤχων. Ἡ βαθυτέρα ἐν τούτοις μελέτη τῶν χοανῶν ἐπανέφερε τὴν χρῆσίν των ἰδίως εἰς τὰ μεγάφωνα μεγάλης ἐντάσεως. Τὸ μῆκος τῶν χοανῶν αὐτῶν εἶναι συνήθως 1—2 μέτρων. Α. ΦΡΑΝΤΖΑΣ

μεγαχειλίδαι (οἱ) (Megachilidae) /*Ζῳολ.*/. Οἰκογένεια ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων*, περιλαμβάνουσα μονήρεις μελίσσας πανταχοῦ τῆς γῆς ἀπαντώσας. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *μεγάχειλος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μεγάχειλος (ὁ) (Megachilus) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μεγαχειλιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 200 εἴδη, ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Οἱ μεγάχειλοι εἶναι μονήρεις μέλισσαι, γνωσταὶ κυρίως ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διατρυπῶσι τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς τῶν δένδρων ἢ καὶ τὸν φλοιὸν τοῦ κορμοῦ, διὰ νὰ κατασκευάσωσιν ἐντὸς τούτου τὴν κρύπτην των, ἔνθα ἐναποθέτουσι τὰ ᾠά των. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μεγάχειλος ὁ Πλούτων* (Megachilus Pluton), ὅστις ἔχει σιαγόνας ἰσχυροτάτας, δι' ὧν διατρυπᾷ τὰ ξύλα, κοιλίαν πολυαρθρωτὴν διὰ γραμμώδους ἀποφύσεως συναπτομένην μετὰ τοῦ θώρακος καὶ πτέρυγας διαφανεῖς καὶ πολυνευρώδεις. Δ. Ν. Π.

Μεγάχειλος ὁ Πλούτων.

Μέγα Χωράφι /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Χρύσου τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 82. Χ. Δ.

Μέγα Χωριὸ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 825. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Κοντὸν* (Κοντίβα). Χ. Δ.

—**Μέγα Χωριὸ** /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μεγάλου Λειβαδίου τῆς ἐπαρχίας Κέας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 65. Χ. Δ.

μεγαώμιον (τό). Μονὰς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως, ἰσοδυναμοῦσα πρὸς 1.000 000 ἢ 10^6 ὤμ.

μέγγενη (ἡ)· δημοτ., συσκευὴ σιδηρουργείων, μεταλλουργείων, ξυλουργείων κττ., δι' ἧς μέσῳ κοχλίου διὰ δύο σιαγόνων στερεοῦνται διάφορα τεμάχια πρὸς κατεργασίαν: «τὰ χέρια του εἶναι μέγγενη· ἂν σὲ πιάσῃ, δὲ μπορεῖς νὰ φύγῃς».

μεγγίτης (ὁ) (Mengit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν νιοβικὸν ἅλας σιδήρου $Fe\ Nb_2\ O_6$. Καλεῖται καὶ *νιοβίτης* ἢ *κολουμβίτης*.

Μέγγουλη /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Περιστέρι* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μεγδᾶνος, *Χαρίσιος*. Λόγιος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐγεννήθη ἐν Κοζάνῃ, ὅπου διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, εἶτα δὲ μετέβη εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ ἐχρημάτισεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν ἐν Πέστῃ. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Κοζάνην περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ θανάτου του. Συνέγραψε πραγματείας: «Περὶ ἐπανορθώσεως τῶν κατὰ τὰς ἱερὰς τελετὰς συμβαινόντων», «Περὶ τοῦ σχολείου τῆς Κοζάνης», «Ἑλληνικὸν Πάνθεον» ἐκδοθὲν ἐν Πέστῃ (1812), «Λύχνον τοῦ Διογένους» ἐκδοθέντα ἐν Βιέννῃ (1818) καὶ «Περὶ ποιητικῆς» (1819). Ν. Α.

Μεγδέϊκα /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Φλωριάδος τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 50. Χ. Δ.

Digitized by Google

Μέγδοβα *[Γεωγρ.]*. Ὁ ἀνατολικώτερος καὶ μεγαλύτερος παραπόταμος τοῦ Ἀχελῴου ἐν Αἰτωλίᾳ, πηγάζων ἐκ τῶν θεσσαλικῶν Ἀγράφων καὶ διευθυνόμενος πρὸς Ν. Δέχεται κατωτέρω ἐκ δεξιῶν τὸν Ἀγραφιώτικον καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὸν Κρικελιώτικον. Πάλαι ἐκαλεῖτο *Καμπύλος* (βλ. καὶ λ. *Ἀχελῷος*). Ι. Σ. Σ.

μέγεθος, —*ους* (τό)· ἡ ἔννοια τῶν διαστάσεων σώματός τινος: «τὸ μέγεθος οἰκίας, — ἀγροῦ, — λιμένος, — πλοίου, — ἐργοστασίου, — πόλεως, — πεδιάδος κτλ.»· || συνεκδ. ἐπὶ ποσοῦ διακεκριμένου, πλῆθος: «τὸ μέγεθος τοῦ στρατοῦ, — τῆς διαδηλώσεως»· || καταχρηστικώτερον ἐπὶ ὕψους καὶ μήκους: «τὸ μέγεθος τοῦ ὄρους, — τῆς κυπαρίσσου, — τῆς ὁδοῦ»· || ἐπὶ ἠθικῆς ἐννοίας: «τὸ μέγεθος τῆς διαφθορᾶς, — τῆς ἐξαχρειώσεως, — τῶν καταστροφῶν κλπ.», «τὸ μέγεθος τῆς ἰσχύος, — τῆς ἐπιβολῆς, — τῆς εὐνοίας κλπ.».

—*[Μαθημ.]* Ἡ ἔκτασις ποσότητός τινος δυναμένης νὰ μετρηθῇ ἢ ὑπολογισθῇ ἢ νὰ ἐκφρασθῇ δι' ἀριθμῶν. Ἡ σπουδὴ τοῦ ὑπολογισίμου ἢ μετρητοῦ μεγέθους, ἀνεξαρτήτως τῆς φύσεως αὐτοῦ, εἶναι ἀντικείμενον ἐρεύνης τῶν μαθηματικῶν. Τόσον ἡ ἐξεταζομένη ποσότης ὅσον καὶ ὁ ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν προκύπτων ἀριθμὸς καλοῦνται *μέγεθος*. Τὸ μέγεθος παρίσταται ἀορίστως διὰ τοῦ συμβόλου (*μ*), συγκεκριμένως δὲ εἰς ἑκάστην τῶν καταστάσεών του διὰ τοῦ *M*.

Ἐὰν π. χ. (Μ) εἶναι τὸ εὐθύγραμμον μῆκος τὸ ἔχον ἀρχὴν τὸ 0 ἐπὶ τῆς 0X

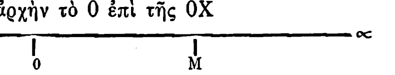

τότε εἰς ἑκάστην θέσιν Μ ἐπὶ τῆς 0∝ ἀντιστοιχεῖ μῆκος ὡρισμένον· ὅταν τὸ Μ καταλαμβάνῃ ἐπὶ τῆς 0∝ διακεκριμένας θέσεις, ἔχομεν μήκη διακεκριμένα. Ὁμοίως φαντασθῶμεν ὡρισμένην χρονικὴν στιγμὴν (τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου) καὶ θεωρήσωμεν δύο ὑστερόχρονα γεγονότα μὴ συμπίπτοντα· εἰς τὰ δύο ταῦτα γεγονότα ἀντιστοιχοῦν δύο χρόνοι διακεκριμένοι Συνεπῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἂν φαντασθῶμεν δύο διακεκριμένας καταστάσεις τοῦ μεγέθους, τοῦτο εἶναι μεγαλύτερον ἢ μικρότερον εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν καταστάσεων. Ἔστωσαν Α, Α′ δύο καταστάσεις τοῦ μεγέθους (Μ). Ἐὰν μεταξὺ τῶν Α, Α′ ὑπάρχῃ ὡρισμένος ἀριθμὸς καταστάσεων (τιμῶν) τοῦ μεγέθους (ὡς π. χ. ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντικειμένων μιᾶς συλλογῆς), θὰ λέγωμεν ὅτι τὸ μέγεθος εἶναι *μέγεθος ἀκέραιον*, διότι πρὸς αὐτὰ ἡ ἔννοια τῶν ἀκεραίων ἐφαρμόζεται πλήρως. Ἐὰν μεταξὺ δύο καταστάσεων Α, Α′ ὑπάρχῃ μία διάμεσος κατάστασις Α″, θὰ ὑπάρχουν ἄπειροι, διότι τότε ὑπάρχει ἀσφαλῶς μία διάμεσος κατάστασις Α‴ μεταξὺ τοῦ Α καὶ Α″ καὶ τότε τὸ μέγεθος (Μ) εἶναι συνεχὲς μεταξὺ τῶν δύο τυχουσῶν αὐτοῦ καταστάσεων.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι λόγος δύο μεγεθῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους εἶναι ὁ ἀριθμὸς ὅστις ἐκφράζει πόσας φορὰς τὸ ἓν τῶν μεγεθῶν περιέχει τὸ ἕτερον ἢ μέρος αὐτοῦ. Ἰδιαιτέρως ὁ λόγος δύο μεγεθῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους (Μ), (Μ′) ἰσοῦται τῷ λόγῳ δύο μεγεθῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους (οὐχὶ ἀναγκαίως τοῦ αὐτοῦ εἴδους πρὸς τὰ πρῶτα) (M_1), (M'_1), ἐάν, οἱουδήποτε ὄντος τοῦ ν, ἡ τιμὴ τοῦ πρώτου λόγου κατὰ προσέγγισιν $\frac{1}{\nu}$ ἰσοῦται μὲ τὴν τιμὴν τοῦ δευτέρου λόγου μὲ τὴν αὐτὴν προσέγγισιν.

Τὸ *μέτρον* μεγέθους σχετικῶς πρὸς ὡρισμένον ἄλλο μέγεθος τοῦ αὐτοῦ εἴδους (ὅπερ λαμβάνομεν ὡς μονάδα) εἶναι ὁ λόγος τοῦ δεδομένου μεγέθους πρὸς τὴν μονάδα: 1) Δύο μεγέθη ἔχοντα τὸ αὐτὸ μέτρον (ὑπὸ τὴν αὐτὴν μονάδα) εἶναι ἴσα. 2) Ὁ λόγος δύο μεγεθῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἰσοῦται τῷ λόγῳ τῶν ἀριθμῶν, οἵτινες εἶναι τὰ μέτρα αὐτῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν μονάδα. 3) Δοθέντος τοῦ μέτρου μεγέθους σχετικῶς μὲ μίαν μονάδα, ἐὰν θέλωμεν νὰ εὕρωμεν τὸ μέτρον τοῦ αὐτοῦ μεγέθους ὡς πρὸς ἄλλην μονάδα, ἀρκεῖ νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὸ πρῶτον μέτρον ἐπὶ τὸν λόγον τῆς παλαιᾶς μονάδος ὡς πρὸς τὴν νέαν. Θ. ΒΑΡ.

— **μέγεθος ἀστέρος** *[Ἀστρον.]*. Ὁ ἀριθμός, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τὴν φαινομένην λαμπρότητα ἑκάστου ἀστέρος καὶ ὁ ὁποῖος οὐδόλως πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὰς διαστάσεις ἢ τὴν φαινομένην γωνιώδη διάμετρον αὐτοῦ. Ἡ κατάταξις τῶν ἀστέρων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἐγένετο κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἱππάρχου καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Οἱ δύο οὗτοι διάσημοι Ἕλληνες ἀστρονόμοι κατέταξαν ἅπαντας τοὺς διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρατοὺς ἀστέρας εἰς ἓξ μεγέθη καὶ ὠνόμασαν τοὺς μὲν λαμπροτάτους πρώτου μεγέθους, τοὺς δὲ λίαν ἀμυδροὺς καὶ μόλις ὁρατοὺς διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἕκτου μεγέθους. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τηλεσκοπίου τὸ αὐθαίρετον τοῦτο σύστημα οὐ μόνον διετηρήθη, ἀλλὰ καὶ ἐπεξετάθη κατ' ἀνάλογον τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀμυδροτέρων ἀστέρων, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ τῶν τηλεσκοπίων. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀστέρων, οἱ ὁποῖοι ἀρχικῶς εἶχον καταταχθῆ εἰς τὸ αὐτὸ μέγεθος, δὲν ἦσαν ἀκριβῶς τῆς αὐτῆς λαμπρότητος, αἱ ἀνάγκαι μείζονος ἀκριβείας εἰς τὰς φωτομετρικὰς παρατηρήσεις ἐπέβαλον τὴν διαίρεσιν τοῦ μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ἀκεραίων μεγεθῶν διαστήματος εἰς 10 ἴσα μέρη, ἤτοι τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἀστρικῶν μεγεθῶν μὲ προσέγγισιν δεκάτου. Οὕτως ἀστὴρ μεγέθους 3,7 εἶναι κατὰ 0,5 λαμπρότερος ἄλλου ἔχοντος μέγεθος 4,2. Ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τελειοποίησις τῶν φωτομετρικῶν ὀργάνων ἐπιτρέπει ἤδη τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἀστρικῶν μεγεθῶν μὲ προσέγγισιν ἑκατοστοῦ. Κατὰ τὸ 1830 ὁ Sir John Herschel παρετήρησεν ὅτι ἀστήρ τις πρώτου μεγέθους εἶναι κατὰ μέσον ὅρον ἑκατοντάκις λαμπρότερος ἑνὸς ἀστέρος ἕκτου μεγέθους, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν οἱ ἀστέρες ἑνὸς οἱουδήποτε μεγέθους εἶναι κατὰ 2,5 φορὰς περίπου λαμπρότεροι τῶν τοῦ ἀμέσως ἑπομένου μεγέθους.

Ὁ μετ' ἀκριβείας προσδιορισμὸς τοῦ μεγέθους τῶν τηλεσκοπικῶν ἰδίᾳ ἀστέρων δι' ἁπλῆς ὀπτικῆς παρατηρήσεως, ἤτοι ἄνευ συγκρίσεως πρὸς ἀστέρας γνωστοῦ μεγέθους, συναντᾷ σημαντικὰς δυσχερείας, ὡς ἐκ τούτου δὲ τὰ μεγέθη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀστέρος, ὡς προσδιωρίσθησαν ὑπὸ διαφόρων παρατηρητῶν, ἰδίᾳ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΘ′ ἑκατονταετηρίδος, διαφέρουσι πολλάκις σημαντικῶς. Πρὸς ἐναρμόνισιν τῶν τοιούτων ἀσυμφωνιῶν τῶν διαφόρων καταλόγων ἀστέρων ὁ Pogson προέτεινε τῷ 1850 σταθεράν τινα κλίμακα ἀστρικῶν μεγεθῶν, παραδεχθεὶς ὡς λόγον φωτὸς ἐν τῇ κλίμακι ταύτῃ τὴν πέμπτην ρίζαν τοῦ ἀριθμοῦ 100, ἤτοι τὸν ἀριθμὸν 2,512, καὶ λαβὼν τὸ μηδὲν τῆς κλίμακός του ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερον πρὸς τὸ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Argelander (Bonner Durchmusterung) παραδεδεγμένον ἕκτον μέγεθος. Κατὰ τὴν κλίμακα ταύτην τοῦ Pogson, ἡ ὁποία εἶναι ἤδη γενικῶς παραδεδεγμένη, ὁ Ἀλδεβαρὰν καὶ ὁ Ἀλτάϊρ εἶναι τύποι ἀστέρων πρώτου μεγέθους, ὁ Πολικὸς καὶ οἱ δύο Δεῖκται τῆς Μεγάλης Ἄρκτου εἶναι τύποι ἀστέρων δευτέρου μεγέθους κ.ο.κ. Τῇ βοηθείᾳ τοῦ σταθεροῦ λόγου φωτὸς ἡ φωτομετρικὴ κλῖμαξ τοῦ Pogson δύναται νὰ ἐπεκταθῇ κατ' ἀμφοτέρας τὰς διευθύνσεις, ἤτοι τόσον πρὸς τοὺς λαμπρούς, ὅσον καὶ πρὸς τοὺς ἀμυδροτάτους τηλεσκοπικοὺς ἀστέρας. Κατὰ τὴν κλίμακα ταύτην ὁ Ἥλιος εἶναι μεγέθους —26,7, ἡ Πανσέληνος —12,5, ἡ Ἀφροδίτη περίπου —4, ὁ Σείριος —1,6, ἡ Αἲξ 0,1, οἱ δὲ ἀμυδροὶ ἀστέρες, οἱ ὁποῖοι δι' ἀρκετὰ μακρᾶς ἐκθέσεως φωτογραφοῦνται τῇ βοηθείᾳ τοῦ τηλεσκοπίου τῶν 2,5 μέτρων τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Mount Wilson, εἶναι μεγέθους 21ου καί τι πλέον.

Τὰ μεγέθη τῶν ἀστέρων δὲν εἶναι σταθερά, ὅπως ὑπετίθετο ἄλλοτε. Τοὐναντίον ὑπάρχουσιν ἀστέρες, ὧν τὸ μέγεθος ὑπόκειται εἰς αὐξομειώσεις περιοδικὰς ἢ μή, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἀστέρες τινὲς κατατάσσονται εἰς εἰδικὰς κατηγορίας, ὡς ἡ τῶν μακροπεριόδων ἢ βραχυπεριόδων μεταβλητῶν, ἡ τῶν νέων ἢ καινοφανῶν κτλ. Σ. Π.

—*[Ρητορ.]* Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Ρητορ. Α, 5) «μεγέθους ἀρετὴ τὸ ὑπερέχειν κατὰ μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος τῶν πολλῶν τοσούτῳ μείζονι, ὥστε μὴ βραδυτέρας ποιεῖν τὰς κινήσεις διὰ τὴν ὑπερβολήν». Παρὰ τοῖς μετέπειτα ὅμως ρητορικοῖς συγγραφεῦσι διὰ τοῦ ὅρου *μέγεθος* χαρακτηρίζεται τὸ ὕψος τῆς ἐκφράσεως, ὁ ἔξοχος λεκτικὸς χαρακτήρ. Οὕτω ὁ Ἑρμογένης («Περὶ ἰδεῶν» 5) διδάσκει· «ἀναγκαῖόν ἐστι τῷ σαφεῖ μέγεθός τε προσεῖναι πάντως καὶ ὄγκον τινὰ καὶ ἀξίωμα· παράκειται γὰρ τῷ σφόδρα σαφεῖ τὸ εὐτελές, ὃ δὴ καὶ ἐναντίον ἐστὶ τῷ μεγέθει...μέγεθος τοίνυν καὶ ὄγκον λόγου καὶ ἀξίωμα ποιοῦσιν ἰδέαι αἵδε, σεμνότης καὶ περιβολή, τραχύτης, λαμπρότης, ἀκμή, καὶ ἔτι ἡ σφοδρότης βραχεῖ τῷ διαλλάττουσα τῆς τραχύτητος....τούτων δὲ ἡ μὲν σεμνότης ἐφ' ἑαυτῆς ἐστι καὶ ἡ περιβολή, αἱ δὲ ἄλλαι πᾶσαι συμπλέκονταί τε καὶ πάλιν οὐ συμπλέκονται κατά τι πρὸς ἀλλήλας, μέρεσί τισι κοινωνοῦσαι καὶ πάλιν ἑτέροις κεχωρισμέναι». Ι. Φ. Δ.

— *[Μέτρ.]* Κατὰ *μέγεθος* «διαφέρει ποὺς ποδός, ὅταν τὰ μεγέθη τῶν ποδῶν, ἃ κατέχουσιν οἱ πόδες, ἄνισα ᾖ» (*Ἀριστόξενος*). Ἑκάστου δηλαδὴ ποδὸς τὸ μέγεθος ὁρίζεται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρώτων χρόνων, οὓς περιέχει, οἷον ὁ τρίσημος περιέχει τρεῖς πρώτους χρόνους, ὥστε ἔχει μέγεθος τρίσημον κ.ο.κ. Ὁ τρίσημος ἄρα καὶ ὁ τετράσημος ποὺς διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸ μέγεθος, καθ' ὅσον ὁ μὲν ἔχει μέγεθος τρίσημον, ὁ δὲ τετράσημον, ἅπερ εἶναι ἄνισα. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς ρυθμικοὺς πλὴν τῶν τεσσάρων *ποδῶν* (βλ. λ.) ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι πόδες *μείζονες* μέχρι τοῦ πεντεκαιεικοσασήμου μεγέθους προβαίνοντες. Ὥσπερ δὲ τοὺς ἐλάσσονας, οὕτω καὶ τοὺς μείζονας διῄρουν οἱ ρυθμικοὶ εἰς δύο μέρη, τὴν δὲ διαίρεσιν ἐκάλουν *διαίρεσιν ποδικὴν* καὶ κατὰ τὸν ἴσον ἢ διπλάσιον ἢ ἡμιόλιον λόγον, ὃν εἶχον τὰ μέρη πρὸς ἄλληλα (ἐκάλουν δὲ τοῦτον *λόγον ποδικόν*), ἀνῆγον αὐτοὺς εἴς τι τῶν τριῶν ποδικῶν γενῶν καὶ ἐκάλουν ἕκαστον μέγεθος πόδα *δακτυλικὸν* ἢ *ἰαμβικὸν* ἢ *παιωνικόν*. Πᾶν δὲ ἔλασσον τοῦ πεντεκαιεικοσασήμου μέγεθος, ὅπερ δὲν ἀπέδιδεν ἕνα τῶν τριῶν τούτων κανονικῶν λόγων, δὲν ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν ρυθμικῶν ὡς ἔρρυθμον, ἀλλ' ὡς ἄρρυθμον καὶ δὲν ἀπετέλει πόδα. —Π.

μεγέθυνσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μεγεθύνειν*, ἡ αὔξησις τοῦ μεγέθους, μεγάλωμα: «ἡ μεγέθυνσις τοῦ ναοῦ, —τῆς αἰθούσης, — τοῦ καταστήματος»· || «ἡ μεγέθυνσις τῆς φωτογραφίας» καὶ καθ' ἑαυτό: «ἐκτελοῦνται μεγεθύνσεις» δηλαδὴ φωτογραφιῶν.

— *[Ὀπτικ.]* Βλ. *φακός, μικροσκόπιον, διόπτρα.*

— *[Φωτογρ.]* Καλεῖται *μεγέθυνσις* ἡ μέθοδος τῆς λήψεως ἐκ φωτογραφημάτων μικροτέρου σχήματος τοιούτων μεγαλυτέρου. Διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν μεγέθυνσιν φωτογραφήματός τινος, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν τὴν ἐπὶ ὑαλίνης πλακὸς ἢ κελλουλοΐτου ἀρνητικὴν εἰκόνα τοῦ προτύπου. Ὅταν ἡ μεγέθυνσις πρόκειται νὰ γίνῃ ἐκ φωταντιτύπου (θετικῆς εἰκόνος) ἐπικεκολλημένου ἐπὶ χαρτονίου, ἀπαιτεῖται ὅπως ληφθῇ δι' ἀναφωτογραφήσεως μικρὰ ἀρνητικὴ εἰκών, ἐξ ἧς εἶτα θὰ ἐκτελεσθῇ ἡ μεγέθυνσις. Ἡ μεγέθυνσις φωτογραφημάτων τινῶν εἶναι ἐνίοτε ἀναγκαία, τοῦτο δὲ κυρίως διότι διὰ τοῦ φωτογραφικοῦ θαλάμου σπανίως λαμβάνονται ἀπ' εὐθείας μεγάλου σχήματος φωτογραφήματα, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν, αἵτινες παρουσιάζονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ τῶν σφαλμάτων, ἅτινα εἶναι ἀναπόφευκτα εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς. Ἡ μεγαλυτέρου σχήματος εἰκών, ἥτις δύναται νὰ ληφθῇ ἀπ' εὐθείας διὰ φωτογραφικοῦ θαλάμου τοῦ ἐργαστηρίου μεγάλων διαστάσεων, εἶναι ἡ τοῦ ἑνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου, πλὴν ὅμως σπανίως ὑπερβαίνουν τὸ σχῆμα 30×40 τὰ ἀπ' εὐθείας λαμβανόμενα φωτογραφήματα. Ἕτερος λόγος, ὅστις καθιστᾷ ἐπωφελῆ τὴν μεγέθυνσιν, εἶναι ὅτι δι' αὐτῆς δυνάμεθα ἐκλεκτικῶς ἔκ τινος φωτογραφήματος νὰ λάβωμεν εἰς μεγαλύτερον μέγεθος ὡρισμένα μέρη αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα δυνατὸν νὰ ἔχωσι δι' ἡμᾶς ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Ἡ μεγέθυνσις τῶν διαφόρων φωτογραφημάτων βασίζεται εἰς τὴν προβολὴν τῆς ἐπὶ διαφανοῦς ὑποστρώματος ἀρνητικῆς εἰκόνος διὰ καταλλήλου φακοῦ ἢ μᾶλλον συστήματος φακῶν καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀποστάσεων μεταξὺ τῆς προβαλλομένης εἰκόνος καὶ τῆς ἀρνητικῆς πλακός, δηλαδὴ εἰς τὰς σχέσεις τῶν καλουμένων συζυγῶν ἑστιῶν τοῦ φακοῦ. Διὰ τὰς διαφόρους μεγεθύνσεις δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ εἰδικὴ μεγεθυντικὴ συσκευὴ ἢ καὶ ἁπλῆ πτυσσομένη φωτογραφικὴ συσκευή, τὴν δὲ μεγέθυνσιν δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν εἴτε διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας εἴτε διὰ τεχνητοῦ φωτός. Αἱ μεγεθύνσεις γίνονται ἐπὶ καταλλήλου φωτογραφικοῦ χάρτου, δύνανται ὅμως νὰ ληφθῶσι τοιαῦται καὶ ἐπὶ διαθετικῶν πλακῶν. Ὁ κατὰ τὰς μεγεθύνσεις χρησιμοποιούμενος φωτογραφικὸς χάρτης δέον νὰ ἐλέγχηται προηγουμένως ὡς πρὸς τὴν φωτοπάθειάν του δι' ἐκτυπώσεως ἐπὶ ταινίας μέρους τῆς μεγεθυνομένης εἰκόνος καὶ ἐμφανίσεως εἶτα ταύτης. Διὰ τοιούτων δοκιμῶν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν ἐπακριβῶς τὸν ἀπαιτηθησόμενον κατὰ τὴν μεγέθυνσιν χρόνον τῆς ἐκθέσεως τοῦ χάρτου. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐλέγχου ὁ José προέτεινε τῷ 1894 μέθοδον λίαν πρωτότυπον, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς: Ὁ φωτοπαθὴς χάρτης πρὶν ἢ ἐκτεθῇ χρίεται εἰς τὴν φωτοπαθῆ του ἐπιφάνειαν δι' ἐμφανιστικοῦ διαλύματος ὑδροκινόνης ἢ εἰκονογόνου μιχθέντος μετὰ γλυκερίνης. Οὕτως ἡ προβαλλομένη ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν μεγέθυνσιν εἰκὼν ἐμφανίζεται βραδέως, ὡς εἰς τὸν ἐμφανοτυπικὸν χάρτην (χάρτην τῆς ἡμέρας), δυνάμεθα δὲ οὕτω νὰ παρακολουθήσωμεν κανονικῶς τὴν πρόοδον τῆς εἰκόνος καὶ νὰ διακόψωμεν τὴν ἔκθεσιν, ὅταν νομίσωμεν ὅτι ἐπέστη ἡ κατάλληλος στιγμή. Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν καὶ στερέωσιν τῶν διὰ τῆς μεγεθύνσεως ληφθεισῶν εἰκόνων, εἶναι ἀνάγκη ὅπως ἐπενεχθῶσιν ἐπ' αὐτῶν διὰ καταλλήλων μολυβδίδων διορθώσεις τῶν σφαλμάτων ἢ τῶν ἀτελειῶν, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν αὗται. Κ. Γ. Μ.

μεγεθυντικός, —*ή*, —*όν*· ὁ μεγεθύνων, ὁ αὐξάνων τὸ μέγεθος: «ἡ μεγεθυντικὴ δύναμις τοῦ φακοῦ», «μεγεθυντικὸς θάλαμος» (φωτογραφ.)· || *μεγεθυντικὰ* (τά)· οὐσιαστικὰ ὀνόματα δηλοῦντα μεγέθυνσιν τῆς ἐννοίας τοῦ πρωτοτύπου (βλ. κατωτ.). —Ἐπίρρ. ***μεγεθυντικῶς.***

—**μεγεθυντικὰ** ***ὀνόματα.*** Καλοῦνται οὕτω τὰ δηλοῦντα μεγέθυνσιν, ἤτοι κτῆσιν τῆς ὑπὸ τοῦ ὀνόματος δηλουμένης ἰδιότητος ὑπὲρ τὸ σύνηθες μέτρον, συνήθως μετὰ σκώμματος, π. χ. *γάστρων*=ὁ ἔχων μεγάλην γαστέρα, *χείλων, μετωπίας, οἰηματίας*=ὁ οἰόμενος ὑπὲρ τοὺς ἄλλους εἰδέναι, ἀλαζών. Ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ λήγουσιν εἰς *ας* (*κοιλαρᾶς, κεφάλας*), οὐσιαστικὰ δὲ μεγεθυντικὰ σχηματίζονται διὰ μεταβολῆς τοῦ γένους καὶ τοῦ τόνου, π.χ. τὸ κρασὶ—ὁ *κρᾶσος*, ἡ μύτη—ὁ *μύτος*, τὸ κεφάλι—ἡ *κεφάλα* ἢ ὁ *κέφαλος*, ἡ *κολοκύθα* κλ. (βλ. *Γ. Ν. Χατζιδάκι* ΜΝΕ, β′ 59 καὶ 138). Σ. Τ.

— **μεγεθυντικαὶ** ***συσκευαί*** Διὰ τῶν συσκευῶν τούτων ἐπιτυγχάνομεν τὴν μεγέθυνσιν διαφόρων φωτογραφημάτων. Αἱ συσκευαὶ τοῦ εἴδους αὐτοῦ

Digitized by Google

εἶναι δύο εἰδῶν: 1) αἱ μετὰ μονίμων ἢ μεταβλητῶν ἑστιακῶν ἀποστάσεων καὶ 2) οἱ προβολεῖς. Διὰ τὰς μεγεθύνσεις ἐκτὸς τῶν συσκευῶν αὐτῶν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ πτυσσόμενος φωτογραφικὸς θάλαμος μετὰ θαμβῆς πλακός. Αἱ μετὰ μονίμου ἑστίας μεγεθυντικαὶ συσκευαὶ εἶναι λίαν ἁπλαῖ καὶ εὔχρηστοι διὰ τοὺς ἐρασιτέχνας. Αἱ συσκευαὶ αὗται εἶναι κιβώτια, ὧν ἡ βάσις, ἐφ' ἧς στερεοῦται ὁ φωτοπαθὴς χάρτης, εἶναι μεγαλυτέρα τῆς ἄνω πλευρᾶς, ἐφ' ἧς φέρεται ἡ ἀρνητικὴ εἰκών, ἐξ ἧς πρόκειται νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ μεγέθυνσις. Ὁ φακὸς τῶν συσκευῶν αὐτῶν εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν καὶ εἰς τοιαύτην ἀπόστασιν, ὥστε ἡ προβαλλομένη εἰκὼν νὰ σχεδιάζηται σαφῶς ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐφ' ἧς θὰ τεθῇ ὁ φωτοπαθὴς χάρτης. Πρὸ τῆς ἀρνητικῆς πλακὸς τίθεται θαμβὴ ὑαλίνη πλάξ, ὁ δὲ φακὸς φέρει φωτοφράκτην ἁπλοῦν, διὰ τοῦ κλεισίματος τοῦ ὁποίου διακόπτεται ἡ ἔκθεσις. Ἡ ἔκθεσις γίνεται εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀφοῦ ἑτοιμασθῇ ἡ συσκευή, δηλαδὴ ἀφοῦ τεθῇ ἡ πρὸς μεγέθυνσιν εἰκὼν καὶ τὸ φύλλον τοῦ φωτοπαθοῦς χάρτου. Οἱ μεγεθυντῆρες οὗτοι εἶναι μικρᾶς ἀξίας, τὰ λαμβανόμενα ὅμως δι' αὐτῶν ἀποτελέσματα δὲν εἶναι τόσον ἱκανοποιητικά, ἐπιπροσθέτως δὲ μειονεκτοῦν, διότι δι' αὐτῶν δύνανται νὰ ληφθῶσι μεγεθύνσεις ἑνὸς μόνον ὡρισμένου σχήματος. Προτιμότεραι τῶν προγραφεισῶν εἶναι αἱ μετὰ μεταβλητῶν ἑστιῶν πτυσσόμεναι συσκευαί.

Αὗται ἀποτελοῦνται ἐκ δύο πτυσσομένων θαλάμων, ἑνὸς μικροτέρου καὶ ἑνὸς μεγαλυτέρου, οἵτινες εἶναι ἡρμοσμένοι ὁμοῦ περὶ τὴν θέσιν τοῦ φακοῦ. Αἱ ἑκατέρωθεν δύο πλευραὶ τῶν συσκευῶν αὐτῶν εἶναι προωρισμέναι ἡ μὲν μία διὰ τὸν φωτοπαθῆ χάρτην, ἡ δὲ ἑτέρα διὰ τὸ πρὸς μεγέθυνσιν φωτότυπον. Αἱ ἀποστάσεις μεταξὺ τῶν δύο τούτων δύνανται νὰ ποικίλλωσι καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὸ σχῆμα τῆς πρὸς μεγέθυνσιν εἰκόνος. Αἱ μεγεθυντικαὶ συσκευαὶ τοῦ εἴδους αὐτοῦ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι καὶ εἰς σμικρύνσεις, ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ ἀλλαχθῶσιν αἱ θέσεις τοῦ φωτοτύπου καὶ τοῦ φωτοπαθοῦς χάρτου, τουτέστι νὰ τεθῇ ὁ μὲν χάρτης εἰς τὴν μικροτέραν πλευράν, τὸ δὲ φωτότυπον εἰς τὴν μεγαλυτέραν.

Οἱ προβολεῖς οἱ χρησιμοποιούμενοι διὰ τὰς μεγεθύνσεις ἀποτελοῦν τοὺς τελειοτέρους τύπους μεγεθυντικῶν συσκευῶν, αἵτινες κυρίως χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν φωτογραφίαν. Ἀποτελοῦνται ἐκ κιβωτίου κλειστοῦ ἐκ λεπτοῦ ἐλάσματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τίθεται ἡ φωτεινὴ πηγή. Ἔμπροσθεν τὸ κιβώτιον φέρει συγκεντρωτικὸν φακόν, μετὰ δὲ τοῦτον ὑπάρχει ἡ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν φέρεται τὸ πρὸς μεγέθυνσιν φωτότυπον καὶ τέλος πτυσσόμενος φωτογραφικὸς θάλαμος. Κατὰ τὴν χρῆσιν ρυθμίζεται ἡ συσκευὴ διὰ τοποθετήσεως τῆς φωτεινῆς πηγῆς αὐτῆς εἰς τὸν ὀπτικὸν ἄξονά της καὶ εἶτα γίνεται ἡ προσαρμογὴ διὰ τὸ καθορισθὲν σχῆμα τῆς μεγεθύνσεως. Κατὰ τὴν προσαρμογὴν ἐπιζητεῖται ὅσον τὸ δυνατὸν τελειοτέρα σαφήνεια τῆς προβαλλομένης ἐπὶ τοῦ τοίχου ἢ ἐπὶ ξυλίνης πλακὸς εἰκόνος. Μετὰ τὴν προσαρμογὴν στερεοῦται ὁ φωτογραφικὸς χάρτης εἰς τὴν θέσιν ἐφ' ἧς ἔχει γίνει ἡ προσαρμογὴ καὶ τέλος ἀκολουθεῖ ἡ τύπωσις. Εἰς προβολεῖς τινας τύπου Noxa ἡ συσκευὴ στερεοῦται κατακορύφως, ἡ δὲ εἰκὼν προβάλλεται ἐπὶ καταλλήλου θέσεως τοῦ βάθρου τῆς συσκευῆς. Τὸ σχῆμα τῆς μεγεθύνσεως κανονίζεται διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως ἢ προσεγγίσεως τοῦ προβάλλοντος φακοῦ ἀπὸ τοῦ φωτοτύπου. Ἐν τῷ ἐμπορίῳ φέρονται ἁπλᾶ κουβούκλια ἔσωθεν φέροντα ἠλεκτρικὸν λαμπτῆρα καὶ καταλλήλως ἐστιλβωμένην τὴν ὀπισθίαν πλευράν, ὥστε νὰ ἀνακλᾶται κανονικῶς τὸ φῶς. Εἰς τὴν ἐμπροσθίαν θέσιν τοῦ κουβουκλίου στερεοῦται πτυσσόμενος φωτογραφικὸς θάλαμος, οὕτω δὲ συνδυάζεται τελεία μεγεθυντικὴ συσκευή. Κ. Γ. Μ.

μεγεθύνω· ποιῶ τι μεγαλύτερον, αὐξάνω τὸ μέγεθος: «μεγεθύνω τὴν οἰκίαν, —τὸ κατάστημα κττ.».

Μέγερθις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ὅρμος τῆς Μεγάλης Σύρτεως μεταξὺ Ἀμαραίας καὶ Μακαραίας (Σταδ. Μεγ. θαλ. § 97). Ἐν τῷ «Ὁδοιπορικῷ» τοῦ Ἀντωνίνου ἀναφέρεται ὡς Megradi. Εἶναι σήμερον ἔρημος ὅρμος, εἰς ὃν ἐκβάλλει χείμαρρος ὡραίου ὕδατος, ὁ *Οὐὰδ ἂς Ραμὲλ* (πλάτ. 32°48' Β, μῆκ 13°36' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 246: Ras Makhabez to Benghazi). Σ. Ε. Λ.

Μέγερμπερ (Meyerbeer), **Ἰάκωβος-Λίπμαν Μπερ**· βλ. λ. *Μάγερμπερ*.

Μέγης *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἤλιδος Φυλέως καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Λαέρτου Κτημένης, ἢ τῆς ἀδελφῆς τῆς Ἑλένης Τιμάνδρας, καὶ ἔγγονος τοῦ Αὐγείου. Φυγὼν μετὰ τοῦ πατρός του εἰς τὴν νῆσον Δουλίχιον, κατέστη βασιλεὺς αὐτῆς καὶ τῶν ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῴου Ἐχινάδων νήσων. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἐπὶ κεφαλῆς τεσσαράκοντα πλοίων καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀρίστων ἡρώων εἰς τὰς πρὸ τοῦ Ἰλίου μάχας. Ἐπίσης ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ἡρώων, οἱ ὁποῖοι ἐνεκλείσθησαν εἰς τὸν δούρειον ἵππον καὶ εἰσαχθέντες εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Τρώων ἤνοιξαν τὰς πύλας αὐτῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ν. Α.

Μεγιάκ (Meilhac), **Ἐρρῖκος**. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1831—1897). Ἡ ζωηρὰ καὶ ἀχαλίνωτος φαντασία του, τὸ πρωτότυπον σατιρικὸν πνεῦμά του καὶ ὁ ἰδιαίτερος τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἔβλεπε τὰ πράγματα, ὤθησαν αὐτὸν ἐνωρὶς πρὸς τὴν γελοιογραφίαν, ἐπ' ἀρκετὸν δὲ συνειργάσθη εἰς τὴν «Journal pour rire» ὡς γελοιογράφος καὶ χιουμοριστικὸς συγγραφεύς, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Thalin. Τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του εἰς τὸ θέατρον ἔκαμε τῷ 1855, μὲ τὰς κωμῳδίας του «Garde-Toi», «Je me garde» καὶ «Satania», ἄνευ μεγάλης ἐπιτυχίας. Βραδύτερον, ἰδίως δὲ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Halévy, ἔδωκεν ἀτελεύτητον σειρὰν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐπὶ πολλὰ ἔτη προεκάλεσαν τὸν γέλωτα τῶν συγχρόνων του, συνδέσαντα ἀχωρίστως τὰ ὀνόματα τῶν δύο συγγραφέων. Μερικὰ τῶν ἔργων τούτων περιέχουν, ὑπὸ τὰς κωμικὰς ἐκφράσεις των, παρατηρήσεις σοβαρωτάτας· κυρίως ὅμως ἡ ἀξία των ἔγκειται εἰς τὸν οἶστρον μὲ τὸν ὁποῖον ἐγράφησαν καὶ εἰς τὴν ἀβίαστον εὐθυμίαν, τὴν ὁποίαν προκαλοῦν. Ἐκτὸς τῶν κωμῳδιῶν του ὁ Μεγιὰκ ἔγραψεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Halévy ἢ μετ' ἄλλων, πολυάριθμα κείμενα μελοδραμάτων καὶ ὀπερεττῶν. Κυριώτερα τούτων εἶναι: «La Belle Hélène», παρῳδία τρίπρακτος, ἐν τῇ ὁποίᾳ σατιρίζεται ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς καὶ ἡ ὁποία παρασταθεῖσα μὲ μουσικὴν τοῦ Offenbach (1864) ἔσχε θριαμβευτικὴν ἐπιτυχίαν, «Barbe-Bleue» (1866), μὲ μουσικὴν ἐπίσης τοῦ Offenbach, «José Maria» (1866), μὲ μουσικὴν τοῦ Jules Cohen, «Vie Parisienne» (1866), μὲ μουσικὴν τοῦ Offenbach, «La Grande-Duchesse de Gérolstein» (1867), μὲ μουσικὴν τοῦ Offenbach, καὶ τὰ γνωστότερα πάντων: «Périchole» (1868), μὲ μουσικὴν τοῦ Offenbach, «Carmen» (1875), ἐκ τοῦ διηγήματος τοῦ Μεριμέ, μὲ μουσικὴν τοῦ Bizet, «Petit Duc» (1878), μὲ μουσικὴν τοῦ Lecocq, «Mam'zelle Nitouche» (1883) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Millaud καὶ μὲ μουσικὴν τοῦ Hervé, «Manon» (1884) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Gille καὶ μὲ μουσικὴν τοῦ Massenet. Ἐκ τῶν κωμῳδιῶν του καλύτεραι θεωροῦνται αἱ ἑξῆς: «L'Autographe» (1859), ὅπου σατιρίζονται αἱ ζηλοτυπίαι τῶν συγγραφέων, «Les Brebis de Panurge» (1862), «Frou-Frou» (1869), «Le Réveillon» (1872), ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Στράους ἔκαμε τὴν «Νυχτερίδα» του, «Le Roi Candaule» (1873), «La Veuve» (1874), «Ma Cousine» (1890). Τὴν τελευταίαν ταύτην κωμῳδίαν, ἥτις θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του, τὴν ἔγραψε μόνος. Ὁ Μεγιὰκ ὑπῆρξε μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ τοῦ 1888.

Πλὴν τῶν γνωστῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα μελοδραμάτων καὶ ὀπερεττῶν αὐτοῦ, παρεστάθησαν ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς καὶ διάφοροι κωμῳδίαι του τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν εἶχον: ἡ «Φρού-φρού», ἥτις καὶ ἔμεινεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν δραματολόγιον, «Ἡ ἐξαδέλφη μου», κατὰ μετάφρασιν Ν. Ι. Λάσκαρη, καὶ «Ἡ χήρα», ἥτις καὶ ἐξεδόθη κατὰ μετάφρασιν Κλ. Διττάκη. Ι. Ο.

Μεγιὲ (Meillet), **Ἀντώνιος**. Ἐπιφανὴς Γάλλος γλωσσολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1866 ἐν Moulins τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους καὶ ἐπιστημονικὰς σπουδάς του διωρίσθη καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας εἰς τὸ Collège de France καὶ εἰς τὴν Πρακτικὴν Σχολὴν Ἀνωτάτων Σπουδῶν École Pratique des Hautes Études), εἰς τὰς ὁποίας ἐξακολουθεῖ νὰ διδάσκῃ εὐδοκιμώτατα καὶ μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἐνώπιον ἀκροατηρίου ἀποτελουμένου ἐκ σπουδαστῶν ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ αὐτῆς τῆς Ἀσίας. Ἡ συγγραφικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις τοῦ Meillet εἶναι εὐρυτάτη, ὅπως καὶ ἡ γλωσσολογικὴ καὶ φιλολογικὴ

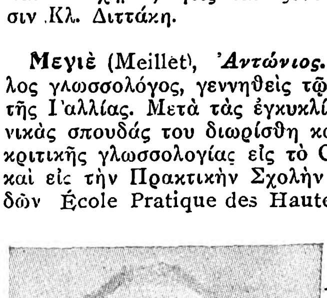

Ἀντώνιος Μεγιέ.

πολυμάθεια αὐτοῦ. Τὰς ἐρεύνας του ἐπεξέτεινεν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἰαπετικάς (ἤ, ἄλλως, ἰνδοευρωπαϊκὰς λεγομένας) γλώσσας: τὴν ἑλληνικήν, τὴν λατινικήν, τὴν ἀρμενικήν, τὴν τοχαρικήν, τὰς διαφόρους σλαυϊκὰς καὶ γερμανικὰς γλώσσας κτλ. Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Esquisse d'une grammaire comparée de l'armenien classique» (1903), «Introduction à l'étude comparative des langues indo-européennes» ἔργον θεμελιῶδες, ἐκδοθὲν εἰς ἐπανειλημμένας ἐκδόσεις (5η ἔκδ. 1922) καὶ μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν (ὑπὸ τοῦ *Printz* τῷ 1909) καὶ ἄλλας γλώσσας, «Les dialectes indo-européens» (1908), «Aperçu d'une histoire de la langue grecque» (1913, β' ἔκδ. 1920, παρασκευάζεται δὲ καὶ γ' ἔκδ.), μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ Meltzer (1920), «Les langues dans l'Europe nouvelle» (1918, β' ἔκδ. ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *L. Tesnière* τῷ 1928), «Traité de grammaire comparée des langues classiques» (1924), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ J. Vendryes, «Les langues du monde» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ M. Cohen καὶ ἄλλων γλωσσολόγων (1924), «Esquisse d'une histoire de la langue latine» (1928), «Caractères généraux des langues germaniques» (γ' ἔκδ. 1926), «Linguistique historique et linguistique générale» (1921), «Le slave commun» (1924) κλ. Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δημοσιεύῃ πλείστας πραγματείας καὶ βιβλιοκρισίας εἰς διάφορα γλωσσολογικὰ καὶ ἄλλα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, δι' ὧν προήγαγε τὴν γλωσσολογικὴν ἐπιστήμην ὅσον ὀλίγοι ἐκ τῶν ζώντων γλωσσολόγων. Τῷ 1921 ἐξελέγη μέλος τοῦ Institut de France. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1931 ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, ὅπου προέβη εἰς ἀνακοίνωσιν ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας περὶ ἁπλῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου πρὸς περισυλλογὴν τοῦ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ τῶν ἰδιωμάτων τῶν προσφύγων, κινδυνεύοντος ν' ἀπολεσθῇ ἐν βραχεῖ χρόνῳ διὰ τῆς ἐπικρατήσεως παρ' αὐτοῖς τῶν ἐντοπίων ἰδιωμάτων. Γ. Π. Α.

Μεγιὲ (Mayer), **Μίλυ**. Γαλλὶς ἠθοποιὸς (1862—1927). Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἀνῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν, ταχέως δὲ ἀνεδείχθη εἰς τὸ θέατρον τῆς «Ἀναγεννήσεως», ἔνθα δεκαπενταέτις ὑπεδύθη τὸ πρόσωπον τῆς δουκίσσης ντὲ Παρτενεὶ εἰς τὸ μελοδραμάτιον τοῦ Λεκὸκ «Τὸν μικρὸν δοῦκα». Ἔκτοτε ἀπέβη ἡ δημοφιλεστέρα ἠθοποιὸς τῶν Παρισίων. Ἀποσυρθεῖσα τῆς σκηνῆς ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ υἱοῦ της, φονευθέντος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (1914), καὶ ἐλάμβανε μέρος μόνον εἰς τὰς διοργανουμένας ὑπὲρ τῶν τραυματιῶν φιλανθρωπικὰς παραστάσεις. Γ. Ι. Β.

Μέγιερ, Κάρολος. Ἄγγλος ἔμπορος ἐν Πρεβέζῃ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τοῦ ὁποίου ἦτο καὶ προσωπικὸς φίλος. Διορισθεὶς πρόξενος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῷ 1807, συμπεριεφέρθη κακῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν ἐπανάστασιν, ἐνισχυόμενος εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ φιλοτούρκου διοικητοῦ τῆς Ἑπτανήσου Μαίτλαντ. Χ. Δ.

Μεγιὲρ (Meyer), **Μαρία-Παῦλος-Ὑάκινθος**. Γάλλος μεσαιωνολόγος (1840—1917). Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα περὶ τῶν ρωμανικῶν γλωσσῶν, τὰ ὁποῖα διακρίνει μεγάλη μεθοδικότης. Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ Collège de France καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν ἀπὸ τοῦ 1883. Χ. Δ.

μεγιστάν, —ᾶνος (ὁ)· συνήθ. πλ. *μεγιστᾶνες*· οἱ μέγα δυνάμενοι, οἱ πρῶτοι εὐγενείᾳ, ἀξιώματι ἢ ἰσχύϊ || ἀρχ., οἱ Πέρσαι αὐλικοί.

μεγιστανὶς (ἡ) (Megistanis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ροπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαλιδῶν*, περιλαμβάνον ψυχὰς ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Αἱ μεγιστανίδες εἶναι γενικῶς ψυχαὶ μετρίου μεγέθους, μὲ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, μελανοῦ ἢ φαιοῦ χρώματος, καὶ μὲ κιτρίνας, ὑποκυανᾶς καὶ μελανοκυανᾶς κηλῖδας ἐπὶ τῆς ράχεως. Γνωστὰ τέσσαρα εἴδη. Δ. Ν. Π.

μεγίστη (ἡ) (κοιν. *μαΐστρα*, γαλλ. la grand voile, ἀγγλ. the main sail). Τὸ κατώτερον τῶν τετραγώνων ἱστίων τοῦ *μεγάλου ἱστοῦ*, ποδούμενον εἰς τὸ κατάστρωμα. Τὸ τοπεῖόν του εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἀκατίου ἱστίου. Ἐντεινόμενον διὰ λυχίσκου ἰσχυροῦ σχοινίου, ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς κεραίας τῆς μεγίστης μέχρι τῆς ἱστοπέδης, διαιρεῖται τὸ ἱστίον εἰς δύο τμήματα, κολπούμενα κεχωρισμένως, ὧν τὸ πρωραῖον χρησιμοποιεῖται κατὰ τὰς ἀντιμονὰς πρὸς ἐπίδεσιν τοῦ σκάφους, τὸ δὲ πρυμναῖον πρὸς προσαγωγήν. Σ. Ε. Λ.

— **μεγίστης κεραία** (κοιν. *μεγάλη ἀντέννα* ἢ *ἀντέννα τῆς μαΐστρας*). Ἡ πρώτη ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα σταυρωτὴ κεραία τοῦ *μεγάλου ἱστοῦ*, ἀφ' ἧς ἀρτᾶται ἡ *μεγίστη*. Σ. Ε. Λ.

Μεγίστη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὴ νῆσος, προσκειμένη τῇ ἀκτῇ τῆς Λυκίας καὶ ἀντικρύζουσα τὸν Ἀντίφελλον. Εἶναι ἡ σύγχρονος νῆσος *Καστελλόριζον* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Μεγίστη Λαύρα. Μονὴ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει (βλ. λ. *Λαύρα Μεγίστη*).

Μεγίστη στοὰ *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο μία τῶν ἐν Πειραιεῖ πέντε στοῶν, ἡ καὶ μεγαλυτέρα, κειμένη μεταξὺ τῆς Ἠετιωνείας καὶ τῆς εἰσόδου

Digitized by Google

τοῦ Κωφοῦ λιμένος. Ταύτην δ.ῳκοδόμησαν (μεταξὺ τοῦ ἀρχαιοτέρου τείχους καὶ τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν) οἱ «τετρακόσιοι» τῷ 411 π.Χ., ἐξαναγκάζοντες τοὺς σιτεμπόρους νὰ πωλῶσιν ἐκεῖ τὸν σῖτον. Αὕτη δέον νὰ μὴ συγχέηται οὔτε μετὰ τῆς Μακρᾶς στοᾶς οὔτε μετὰ τῆς Ἱπποδαμείας, περὶ ὧν ἔχομεν σαφεῖς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων. Α.Σ.Κ.

Μεγιστίας. Μάντις ἐξ Ἀκαρνανίας, ὁ ὁποῖος μόνος ἐκ τῶν Ἀκαρνάνων ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν. Καίτοι ἐγνώριζε τὸν ἐπικείμενον ὄλεθρον, ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν προτροπὴν τοῦ Λεωνίδα καὶ νὰ ἀπέλθῃ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποχωρησάντων Ἑλλήνων, ἀλλὰ παρέμεινε μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν καὶ ἔπεσε μαχόμενος μετ' αὐτῶν. Βραδύτερον ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ἀκαρνάνων δι' ἰδίου μνημείου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐχαράχθη τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα, ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου:

Μνῆμα τόδε κλειτοῖο Μεγιστία, ὅν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
Μάντιος, ὃς τότε Κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν. Ν. Α.

μεγιστοβάθμιον *θερμόμετρον* [*Μετεωρολ.*]. Καλεῖται οὕτω τὸ *θερμόμετρον*, ὅπερ παρέχει τὴν μεγίστην θερμοκρασίαν τοῦ ἀέρος ἐν τῷ τόπῳ τῆς παρατηρήσεως. Θ. Θ Φ

μέγιστον (τὸ) (maximum) [*Μαθημ.*]. Ἡ μεγαλυτέρα τιμὴ ἣν δύναται νὰ λάβῃ ποσότης τις ἐντὸς ὁρίων μεταβλητή. Οὕτω τὸ μέγιστον τῆς χορδῆς τόξου κύκλου τινὸς εἶναι ἡ διάμετρός του. Τὸ ἀντίθετον τοῦ μεγίστου καλεῖται *ἐλάχιστον* minimum, π.χ. τὸ ἐλάχιστον τοῦ $α^2$ εἶναι 0, διότι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀρνητικὸν (μικρότερον τοῦ 0) τετράγωνον. Συνάρτησίς τις μεταβαλλομένη συνεχῶς, ἐὰν αὐξάνεται κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἐλαττοῦται, διέρχεται διὰ τοῦ μεγίστου, τοὐναντίον δὲ ἐὰν μειοῦται κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν αὐξάνεται διέρχεται διὰ τοῦ ἐλαχίστου. Συνάρτησις δύναται νὰ ἔχῃ πλείονα τοῦ ἑνὸς μέγιστα καὶ ἐλάχιστα.

Ἀπόλυτον μέγιστον καλεῖται τὸ ἔχον τιμὴν μεγαλυτέραν πάντων τῶν μεγίστων. Ἡ σπουδὴ τῶν μεγίστων καὶ ἐλαχίστων ἀποτελεῖ οὐσιῶδες κεφάλαιον τῶν μαθηματικῶν. Περὶ τῶν μεγίστων ἀληθεύουσι τὰ ἑξῆς:

α') Τὸ γινόμενον δύο παραγόντων ἐχόντων ἄθροισμα σταθερὸν εἶναι μέγιστον, ὅταν οἱ παράγοντες εἶναι ἴσοι π. χ. μεταξὺ τῶν παραγόντων 6+1, 8+2 καὶ 5+5 ἐχόντων ἄθροισμα 10, μέγιστον εἶναι τὸ τετράγωνον 5.5.

β') Τὸ γινόμενον δύο παραγόντων ἐχόντων ἄθροισμα τετραγώνων σταθερὸν εἶναι μέγιστον, ὅταν οἱ παράγοντες οὗτοι εἶναι ἴσοι, π. χ. ἂν

$$α^2+β^2=γ^2+δ^2=ε^2+ε^2, \; ε\,ε > α.β \ldots$$

γ') Τὸ ἄθροισμα δύο ἀριθμῶν ἐχόντων ἄθροισμα τετραγώνων σταθερὸν εἶναι μέγιστον, ὅταν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι ἴσοι. —Ω.

—[*Παραστ. Γεωμ.*] *Μέγιστον* παρουσιάζει καμπύλη, ἐπί τινος ἐπιφανείας κεχαραγμένη, καθ' ὃ σημεῖόν της ἡ ἐφαπτομένη αὐτῇ εἶναι ὁριζοντία. Ἐὰν ὅθεν ἡ καμπύλη εἶναι ἐπίπεδος, τὸ *μέγιστον* παρουσιάζεται καθ' ὃ σημεῖον τῆς καμπύλης τὸ ἐφαπτόμενον ἐπίπεδον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν θὰ συμπέσῃ νὰ ἔχῃ τὸ ὁριζόντιόν του ἴχνος παράλληλον πρὸς τὸ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ περιέχοντος τὴν καμπύλην. Ἐὰν πάλιν ἡ καμπύλη εἶναι στρεβλή, πάντως δὲ ἀπότοκος τομῆς τῆς ἐφ' ἧς κεῖται ἐπιφανείας ὑπὸ ἄλλης τοιαύτης, τὸ μέγιστον θὰ παρουσιασθῇ κατ' ἐκεῖνο τὸ σημεῖον τῆς καμπύλης, καθ' ὃ τὰ καθ' αὐτὸ ἐφαπτόμενα ἐπίπεδα ἐφ' ἑκατέρας τῶν ἐπιφανειῶν θὰ τύχωσιν ἔχοντα τὰ ὁριζόντιά των ἴχνη παράλληλα. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ *ἐλάχιστα* τῆς καμπύλης, καὶ διέπουσι συνεπῶς τά τε μέγιστα καὶ τὰ ἐλάχιστα τῶν μετεσχηματισμένων προκειμένου περὶ καμπύλης ἐπὶ ἀναπτυξίμου ἐπιφανείας θεωρουμένης. Σ. Ε. Λ.

μέγιστος, *—η, —ον*· ἐπίθ. ὑπερθετ τοῦ *μέγας*, ὁ μεγαλύτερος, ὁ ἐντελῶς μέγας: «ἔπαθε τὰ μέγιστα τῶν κακῶν», «ἡ μεγίστη συμφορά»· ‖ «ἡ μεγίστη θερμοκρασία» ἢ ἁπλῶς «ἡ μεγίστη», ἀντίθ. «ἡ ἐλαχίστη» ‖ «ὁ μέγιστος κοινὸς διαιρέτης»· ‖ ἀπολύτως, πολὺ μεγάλος: «θὰ εἶναι μεγίστη εὐτυχία, ἐὰν τοῦτο συμβῇ», «μεγίστων τιμῶν ἠξιώθησαν».—Ἐπίρρ. ***μέγιστα***.

—μεγίστη ***δόσις*** (Dosis maxima) [*Φαρμακολ.*]. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ὑπονοεῖται τὸ ἀνώτατον ὅριον φαρμάκου τινός, ὅπερ δύναται νὰ χορηγηθῇ ἐσωτερικῶς, ὑποδορίως, διὰ κλύσματος ἢ ὑποθέματος, χωρὶς νὰ ἐπακολουθήσωσι δυσάρεστα ἐπακόλουθα ἢ καὶ ὁ θάνατος. Ἡ μεγίστη δόσις φαρμάκου τινὸς δὲν ἀποτελεῖ τι τὸ ἀπόλυτον, δοθέντος ὅτι ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ χημισμοῦ ὃν παρουσιάζουν οἱ ὀργανισμοὶ τῶν διαφόρων ἀτόμων καὶ ἐκ τοῦ ἐθισμοῦ αὐτῶν πρὸς τὰ διάφορα φάρμακα. Οὕτως ἄτομά τινα δὲν δύνανται, χωρὶς δυσαρέστους συνεπείας, νὰ ἀνεχθῶσιν οὔτε τὴν ἐλαχίστην δόσιν τοῦ αὐτοῦ φαρμάκου, τὸ ὁποῖον ἕτεροι ὀργανισμοὶ δύνανται νὰ λάβωσι καὶ εἰς μεγαλύτερα τῆς μεγίστης δόσεως ποσά. Συγκεκριμένως αὐτὴ ἡ κινίνη, τὴν μεγίστην δόσιν τῆς ὁποίας δύνανται πολλοὶ νὰ ὑπερβῶσιν ἀκινδύνως, δι' ἄλλους ὀργανισμοὺς δὲν εἶναι ἀνεκτή, ἐπιφέρουσα ἔντονα ἀναφυλακτικὰ φαινόμενα. Οἱ ποιούμενοι δι' ἡδονιστικοὺς σκοποὺς χρῆσιν τῆς μορφίνης, ἡρωΐνης, κοκαΐνης κλπ. ὑπερβαίνουσι πολλάκις καὶ αὐτὴν τὴν θανατηφόρον δόσιν. Ὁμοίως οἱ καλούμενοι ἀρσενικοφάγοι, ὡς καὶ οἱ ὁπωσδήποτε διὰ θεραπευτικοὺς σκοποὺς λαμβάνοντες ἑνώσεις τοῦ ἀρσενικοῦ, ἐθίζονται εὐκόλως πρὸς τὸ λίαν τοξικὸν τοῦτο φάρμακον. Τὴν διὰ τὰ διάφορα φάρμακα καθορισθεῖσαν μεγίστην δόσιν οὐδέποτε πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ ὁ ἰατρὸς καὶ κυρίως ὅταν πρόκειται περὶ λίαν τοξικῶν ἢ δραστικῶν φαρμάκων. Τὰς μεγίστας δόσεις τῶν κυριωτέρων φαρμάκων ἀναγράφουν αἱ διάφοροι φαρμακοποιίαι, διακρίνονται δὲ αὗται εἰς τὰς ἐφ' ἅπαξ μεγίστας δόσεις (pro dosi) καὶ εἰς τὰς ἡμερησίας μεγίστας δόσεις (pro die). Διὰ τὰ λίαν δραστικὰ δηλητηριώδη φάρμακα αἱ μέγισται δόσεις ἐπιβάλλεται ὅπως ἀναγράφωνται καὶ ἐπὶ τῶν ἐτικεττῶν τῶν περιεχόντων ταῦτα φιαλιδίων, πρὸς ἀποφυγὴν σφαλμάτων. Ἡ μεγίστη ἐπιτρεπομένη δόσις φαρμάκου τινὸς ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀτόμου· οὕτως, ἐνῷ ἄτομον ἡλικίας 20—60 ἐτῶν δύναται νὰ λάβῃ αὐτὴν ταύτην τὴν μονάδα τῆς μεγίστης δόσεως, ἄτομα ἡλικίας 16—20 ἐτῶν λαμβάνουν τὰ $^2/_3$, ἄτομα 12—14 ἐτῶν τὸ $^1/_2$, ἄτομα 7—9 ἐτῶν τὸ $^1/_3$, 4—5 ἐτῶν τὸ $^1/_4$, 3 ἐτῶν τὸ $^1/_6$ 2 ἐτῶν τὸ $^1/_8$ καὶ 1 ἔτους τὸ $^1/_{12}$—$^1/_{15}$ τῆς ὅλης μεγίστης δόσεως. Ἄτομα ἡλικίας ἀνωτέρας τῶν 60 ἐτῶν ἀκολουθοῦν τὴν κλίμακα τὴν ἰσχύουσαν ἐπὶ τῆς ἡλικίας 20 ἐτῶν καὶ κάτω. Κ. Γ. Μ

—μεγίστη ***τάσις*** [*Μετεωρολ.*]. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐλαστικὴ δύναμις τῶν ὑδρατμῶν τοῦ σημείου δρόσου ἢ κόρου τοῦ ἀέρος. Ἡ μεγίστη τάσις ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς θερμοκρασίας. Θ. Θ. Φ.

—μεγίστη ***τιμὴ*** [*Μετεωρ.—Κλιματολ.*]. Καλεῖται οὕτω ἡ ἁπλῶς *μέγιστον* (maximum) ἡ ἀνωτέρα τιμή, ἥτις παρατηρεῖται κατὰ τὴν μέτρησιν ἑνὸς μετεωρολογικοῦ φαινομένου ἐν δεδομένῃ χρονικῇ περιόδῳ. Ὡς μικροτέρα χρονικὴ περίοδος λαμβάνεται γενικῶς τὸ 24ωρον. Οὕτω π. χ. ἡ ὑψίστη θερμοκρασία, ἥτις παρετηρήθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν 24 ὡρῶν, ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον τῆς θερμοκρασίας κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον. Θ. Θ. Φ

—μέγιστον ***βαρομετρικὸν*** [*Μετεωρολ.*]. Καλεῖται οὕτω ἡ περιοχὴ ἐπί τινος χάρτου καιροῦ, εἰς ἣν παρατηροῦνται αἱ μεγαλύτεραι ἀτμοσφαιρικαὶ πιέσεις. Εἶναι ἄλλος ὅρος τοῦ *ἀντικυκλῶν* (βλ. λ.). Θ Θ.Φ

—μέγιστον ***ζυγὸν*** (κοιν. τὸ κάπο-καμάρι, γαλλ. le maître bau, ἀγγλ. the midship beam) [*Ναυτ.*]. Τὸ ἐπὶ τοῦ *μεγίστου* νομέως τεθειμένον ζυγόν. Σ. Ε. Λ.

—μέγιστον ***ὕψος*** [*Ναυτ. Ἀστρον.*]. Γενικῶς μὲν καλεῖται τὸ μεσημβρινὸν ὕψος τοῦ ἀστέρος. Πρῶτος ὅμως ὁ Λέων Παλάσκας διετύπωσεν εἰς τὸ Β. ἐν Παρισίοις γεωγραφικὸν συνέδριον (1875) ἐξαίρεσίν τινα, καθ' ἣν τὸ διὰ τοῦ ἑξάντος μετρούμενον μέγιστον ὕψος δὲν εἶναι καὶ τὸ μεσημβρινὸν (*L. Palasca*, «Sur les hauteurs méridiennes observées à la mer» εἰς τὴν Revue Mar. et Colon 1875). Παρετήρησεν ὅτι τότε τὸ μέγιστον ὕψος εἶναι καὶ τὸ μεσημβρινόν, ὅταν ἡ κλίσις τοῦ ἀστέρος μεταβάλλεται ἀνεπαισθήτως. Ὡς πρὸς τὸν ἥλιον ὅμως, ἰδίως δὲ ὡς πρὸς τὴν σελήνην, οἵτινες ἔχουν κίνησιν αἰσθητὴν καὶ κατὰ πολικὴν ἀπόστασιν, τὸ μεσημβρινὸν ὕψος δὲν εἶναι πάντοτε τὸ μέγιστον, ὑπαρχούσης τιμῆς τινος τῆς ὡρικῆς γωνίας διὰ τὴν ὁποίαν ἡ κατὰ κλίσιν κίνησις εἶναι μείζων τῆς καθ' ὕψος, ἐπὶ βραχύ τι χρονικὸν διάλειμμα. Ἀπέδειξε δὲ ὅτι λαμβάνων τις τὸ μέγιστον ὕψος ὡς μεσημβρινὸν ὕψος καὶ ὑπολογίζων δι' αὐτοῦ μεσημβρινὸν πλάτος σφάλλεται κατὰ ποσότητα $\frac{(λ+δ)^2}{4\cdot α}$, ἔνθα λ καὶ δ ἡ μεταβολὴ τοῦ πλάτους καὶ τῆς κλίσεως δι' ἓν 1' τῆς ὥρας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρατηρήσεως καὶ α ὁ συντελεστὴς τῶν παραμεσημβρινῶν (βλ. καὶ *Ἠλ. Κανελλοπούλου*, «Μαθήματα Ναυτιλίας» 1892). Σ. Ε. Λ.

—μέγιστος ***κοινὸς διαιρέτης*** [*Μαθημ.*]. Μέγιστος κοινὸς διαιρέτης δύο ἢ περισσοτέρων ἀριθμῶν καλεῖται ὁ μεγαλύτερος τῶν διαιρούντων τούτους ἀριθμῶν, εἶναι δὲ ὁ μικρότερος τῶν δοθέντων ἀριθμῶν εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οὗτος διαιρεῖ τοὺς ὑπολοίπους ἀκριβῶς. Ἂν οἱ ἀριθμοὶ εἶναι ἀναλελυμένοι εἰς τοὺς πρώτους αὐτῶν παράγοντας, τότε ὁ μέγιστος κοινὸς διαιρέτης εἶναι τὸ γινόμενον ὅλων τῶν κοινῶν διαιρετῶν αὐτῶν εἰλημμένων μὲ τὸν μικρότερον ἐκθέτην· ἂν τοὐναντίον οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἔχουσιν ἀναλυθῆ εἰς τοὺς πρώτους αὐτῶν παράγοντας, τότε διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ μεγίστου κοινοῦ διαιρέτου ἐργαζόμεθα ὡς ἀκολούθως. Διαιροῦμεν τοὺς ὑπολοίπους τῶν δοθέντων ἀριθμῶν διὰ τοῦ μικροτέρου των καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οὗτος διαιρεῖ αὐτοὺς ἀκριβῶς, οὗτος εἶναι ὁ ζητούμενος μέγιστος κοινὸς διαιρέτης· ἂν ὅμως ἐκ τῆς διαιρέσεως ἀπομένουσιν ὑπόλοιπα, τότε σχηματίζομεν νέαν σειρὰν ἀριθμῶν ἐκ τῶν ὑπολοίπων καὶ τοῦ χρησιμοποιηθέντος ὡς διαιρέτου καὶ ἂν ὁ μικρότερος τῶν ἀριθμῶν τῆς νέας προκυψάσης σειρᾶς διαιρῇ τοὺς ὑπολοίπους, τότε διαιρεῖ καὶ τοὺς πρώτους, εἶναι δὲ ὁ ζητούμενος. Ἂν καὶ πάλιν ἀπομένωσιν ὑπόλοιπα, τότε προχωροῦμεν διαιροῦντες τοὺς νέους τούτους ἀριθμοὺς διὰ τοῦ μικροτέρου των, ἕως ὅτου εὕρωμεν ἀριθμὸν πληροῦντα τοὺς ὅρους τοῦ ζητουμένου. Εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οὐδεὶς τοιοῦτος ἀριθμὸς εὑρίσκεται ἢ εἶναι ἡ μονάς, τότε οἱ δοθέντες ἀριθμοὶ εἶναι πρῶτοι πρὸς ἀλλήλους.

Ὁ μέγιστος κοινὸς διαιρέτης ἔχει τὰς ἀκολούθους ἰδιότητας: α') Ἂν οἱ δοθέντες ἀριθμοὶ πολλαπλασιασθῶσιν ἐπί τινα ἄλλον ἀριθμόν, τότε καὶ ὁ μέγιστος κοινὸς διαιρέτης πολλαπλασιάζεται ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον: π. χ. ἂν οἱ ἀριθμοὶ α, β, γ ἔχωσι μέγιστον κοινὸν διαιρέτην τὸν τ, τῶν ἀριθμῶν α. κ, β. κ, γ. κ, μέγιστος κοινὸς διαιρέτης εἶναι ὁ τ. κ., β') Τὰ πηλίκα τῶν δοθέντων ἀριθμῶν διῃρημένων διὰ τοῦ μεγίστου κοινοῦ αὐτῶν διαιρέτου εἶναι ἀριθμοὶ πρῶτοι πρὸς ἀλλήλους· καὶ γ') τὸ γινόμενον τοῦ ἐλαχίστου κοινοῦ πολλαπλασίου δύο ἀριθμῶν ἐπὶ τὸν μέγιστον αὐτῶν κοινὸν διαιρέτην, ἰσοῦται τῷ γινομένῳ τῶν ἀριθμῶν τούτων.

Μέγιστος κοινὸς διαιρέτης πολυωνύμων εἶναι τὸ μεγίστου βαθμοῦ πολυώνυμον τὸ διαιροῦν ἀκεραίως τὰ πρῶτα. Ἂν τὰ πολυώνυμα ἔχωσιν ἀναλυθῆ εἰς τοὺς πρωτοβαθμίους αὐτῶν παράγοντας, ὁ μέγιστος κοινὸς διαιρέτης αὐτῶν εἶναι τὸ γινόμενον τῶν κοινῶν πρωτοβαθμίων αὐτῶν παραγόντων, ἑκάστου λαμβανομένου μὲ τὸν ἐλάχιστον ἐκθέτην. Ἂν οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἔχωσιν ἀναλυθῆ εἰς τοὺς πρώτους αὐτῶν παράγοντας, ὁ μέγιστος κοινὸς διαιρέτης εὑρίσκεται διὰ μεθόδου ἀναλόγου πρὸς τὴν εὕρεσιν τοῦ μεγίστου κοινοῦ διαιρέτου τῶν ἀριθμῶν. —Ω.

—μέγιστος ***κύκλος σφαίρας*** [*Γεωμετρ.*]. Μέγιστος κύκλος σφαίρας καλεῖται ὁ προκύπτων ἐκ τῆς τομῆς σφαίρας ὑπὸ ἐπιπέδου διερχομένου διὰ τοῦ κέντρου αὐτῆς. Οἱ μέγιστοι οὗτοι κύκλοι, ἄπειροι τὸν ἀριθμόν, ἔχουσι τὸ κέντρον αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας, ἐφ' ἧς βαίνουσι, καὶ ἀκτῖνας ἴσας τῇ ἀκτῖνι αὐτῆς, ὄντες μεταξύ των ἴσοι. Πᾶς μέγιστος κύκλος διαιρεῖ τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη (ἡμισφαίρια), δύο δὲ μέγιστοι κύκλοι τέμνοντες ἀλλήλους διαιροῦνται εἰς δύο ἴσα μέρη (ἡμικύκλια) ἕκαστος. Δύο οἱαδήποτε σημεῖα ἐπὶ σφαίρας δύνανται νὰ ἑνωθῶσι διὰ μεγίστου κύκλου, τὸ δὲ μεταξὺ αὐτῶν τόξον εἶναι ἡ συντομωτέρα μεταξύ των ἀπόστασις. Μέγιστος κύκλος χαράσσεται ἐπὶ σφαίρας, μὲ σφαιρικὸν διαβήτην ἔχοντα ἄνοιγμα σκελῶν ἴσον τῇ $\sqrt{2α^2}$, ἔνθα α = ἡ ἀκτὶς τῆς σφαίρας. Περὶ τῆς χαράξεως μεγίστου κύκλου σφαίρας ἐπὶ τῶν μερκατορικῶν χαρτῶν βλ. λ. *ὀρθοδρομία*.

Αἱ πλευραὶ τῶν σφαιρικῶν τριγώνων καὶ πολυγώνων εἶναι τόξα μεγίστων κύκλων, γωνίαι δὲ αὐτῶν αἱ ὑπὸ τῶν τομῶν τῶν τόξων τούτων σχηματιζόμεναι. —Ω.

—μέγιστος ***νομεὺς*** (κοιν. ὁ *μάστορης*, γαλλ. le maître-couple, ἀγγλ. The midship frame, Ναυτ. Ὀνομ. ἄρθρ. 29). Ὁ νομεὺς ὁ κείμενος εἰς τὸ μεγαλύτερον πλάτος τοῦ πλοίου. Σ. Ε. Λ.

Μεγιστὼ [*Μυθολ.*]· βλ. λ. *Θεμιστώ*.

Μεγκέντε (Megede), ***Ἰωάννης-Ριχάρδος***. Γερμανὸς συγγραφεύς, ἀδελφὸς τῆς *Μαρίας Μεγκέντε* (1864—1906). Τὰ ἔργα του, διὰ τῶν ὁποίων κυρίως ἐπιδιώκει τὴν δημιουργίαν ἐντυπώσεων, χαρακτηρίζονται διὰ τὴν ἐπιτυχῆ περιγραφὴν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Ἔγραψε τὰ μυθιστορήματα: «Κίττι» (1898), «Ἐκ τρυφερᾶς χειρὸς» (1899, 2 τ.), «Φελίτσε. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ἑνὸς παράφρονος» (1900), «Μετριόφρονες» (1906) κ. ἄ. διηγήματα καὶ τὸ δρᾶμα «Γιόζι» (1906). Γ. Ε. Κ

—Μεγκέντε (Megede), ***Μαρία***. Γερμανὶς συγγραφεύς, γεννηθεῖσα τῷ 1855 ἐν Σιλεσίᾳ. Ἐκτὸς τῶν διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Σκέψεις γυναικὸς ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου» (1907) καὶ «Ἰωάννης-Ριχάρδος Μεγκέντε, ἀναμνήσεις ἐκ τῆς ζωῆς του» (1907). Γ. Ε. Κ

Μέγκνα (Meghna) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῶν Ἰνδιῶν, σχηματίζων κατὰ τὰς ἐκβολάς του τὸ στόμιον τοῦ δέλτα τῆς Βεγγάλης, πλωτὸς διὰ ποταμοπλοίων. Μ. Ι. Β

Μεγκνὰντ Σαχὰ (Meghnad Saha). Σύγχρονος Ἰνδὸς φυσικός, γεννηθεὶς τῷ 1893. Εἶναι καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἀλλαχαμπὰντ καὶ μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου Φυσικῆς τοῦ Λονδίνου. Ἠσχολήθη μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ θερμικοῦ ἰονισμοῦ τῶν ἀερίων καὶ προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀστρονομίαν, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν καταμέτρησιν τῆς θερμοκρασίας τῶν ἀστέρων. Ἐδημοσίευσε

Digitized by Google

πλείστας μελέτας εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐπιθεωρήσεις «Philosophical Magazine of London», «Proceedings of the Royal Society», «Zeitschrift fu Physic», «Physikalische Zeitschrift» κλπ. Χ. Δ.

Μέγκουλας, *Νικόλαος*. Ἕλλην ἠθοποιός, γεννηθεὶς τῷ 1868 ἐν Σύρῳ, ἔνθα ἐτελείωσε τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδάς, μεθ' ὃ ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖ ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ σκηνῆς μετὰ τοῦ θιάσου Ἀλεξιάδου (1886), παρ' οὗ ἔλαβε καὶ τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς ὑποκριτικῆς. Καταλαβὼν ἐνωρίτατα πρωτίστην θέσιν μεταξὺ τῶν συναδέλφων του, ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1899 νὰ παίζῃ τοὺς πρώτους ρόλους ἐν τῷ δράματι καὶ τῇ κωμῳδίᾳ εἰς τοὺς διαφόρους ἑλληνικοὺς θιάσους. Ἅμα τῇ συστάσει τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου, κληθεὶς ἐκ τῶν πρώτων νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, ἔπαιξε πλείστους ρόλους. Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου, συνεταιρισθεὶς μετὰ τοῦ Δημ. Βερώνη, περιῆλθε τὰ κυριώτερα κέντρα τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ. Ἀπέθανε τῷ 1912 εἰς Μυτιλήνην, ἡ δὲ κηδεία του ἐγένετο δαπάναις τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου. Ν. Ι. Λ.

μεγυμενὴς (ὁ) (Megymenes) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δινιδαριδῶν*, περιλαμβάνον 20 περίπου εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Νέαν Γουϊνέαν. Τὸ γένος περιλαμβάνει κορέους μετρίου μεγέθους, μὲ σῶμα ἀτρακτοειδὲς καὶ σκοτεινοὺς μεταλλικοὺς χρωματισμούς. Δ. Ν. Π.

μεγωπὶς (ἡ) (Megopis) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαυροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πριονιδῶν*, περιλαμβάνον ἓξ εἴδη κανθάρων, οἵτινες ἀπαντῶσιν εἰς τὰς θερμὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Αἱ μεγωπίδες γενικῶς εἶναι ἔντομα ἐπιξάνθου ἢ σκωριώδους χρωματισμοῦ. Δ. Ν. Π.

μέδα (ἡ) (Meda) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπρινιδῶν*, περιλαμβάνον κυπρίνους μετρίου μεγέθους. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, ἡ *μέδα ἡ δίχρους* (Meda bicolor), ἥτις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, ραχιαῖον πτερύγιον μοναδικόν, βραχὺ καὶ πλατύ, κατὰ τὸ μέσον τοῦ μήκους τῆς ράχεως τοποθετημένον, στηθιαῖα βραχέα καὶ τριγωνικά, κοιλιακὰ βραχέα καὶ ἑδραῖον μετρίου μήκους καὶ βαθέως διχαλωτόν. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι στιλπνῶς κυανόφαιος κατὰ τὴν ράχιν καὶ ἀργυρόλευκος κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ τὴν κοιλίαν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς βορείου Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Μεδάρδος (Medard), *ἅγιος*. Ἐγεννήθη τῷ 457 ἢ κατ' ἄλλους τῷ 465 ἐν Veromandum τῆς Γαλλίας. Τῷ 530 ἐγένετο ἐπίσκοπος τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως, ἀφ' ἧς μετέθηκε τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς Νουαγιόν, πρὸς τὴν ὁποίαν συνέδεσε τῷ 523 καὶ τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Τουρναί. Διὰ τῶν ἐνθουσιωδῶν αὐτοῦ κηρυγμάτων κατώρθωσε νὰ προσελκύσῃ πλείστους ἐθνικοὺς εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Τῷ 545 ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Νουαγιόν, ἐκ τοῦ ὁποίου μετηνέχθησαν ὕστερον τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σουασσόν. Βιογραφίαν τοῦ Μεδάρδου ἔγραψεν ὁ Fortunatus καὶ ἔπειτα ὁ ἐπίσκοπος Radbot (Acta Sanct. τόμ. 2 σ. 72—105). Ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἅγιον, ἑορτάζουσα τὴν μνήμην αὐτοῦ τῇ 8 Ἰουνίου. Κ. Ι. Δ.

μεδεμία (ἡ) (Medemia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φοινικιδῶν* ἢ *φοινικοειδῶν*, περιλαμβάνον φοίνικας ἰθαγενεῖς τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς νήσου Μαδαγασκάρης. Γνωστὰ εἴδη τινά, ὧν ἡ *μεδεμία ἡ εὐγενὴς* (Medemia nobilis) ἐκ τῆς ἐντεριώνης της παρέχει ἀλευρώδη τινὰ οὐσίαν ἐδώδιμον. Δ. Ν. Π.

μεδεόλη (ἡ) (Medeola) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μονοκοτυληδόνων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινά, ὧν ἀξιολογώτερον ἡ *μεδεόλη ἡ βιργινιακὴ* (Medeola virginica), πολυετὴς πόα τῆς νοτίου Ἀμερικῆς μὲ σαρκώδη ριζώματα, χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν φαρμακευτικὴν ὡς διουρητικὸν φάρμακον. Δ. Ν. Π.

Μεδεὼν [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. —1) Πόλις τῆς ἀρχαίας Φωκίδος, ἡ ὁποία ἐπὶ τῶν χρόνων ἤδη τοῦ Παυσανίου εἶχεν ἐρειπωθῆ. Ἔκειτο νοτίως τῆς Ἀντικύρας, τρεῖς ὥρας ΝΑ. τῆς Δεσφίνης καὶ εἰς μυχὸν κολπίσκου ἀνοιγομένου εἰς τὸν Ἀντικυραῖον κόλπον. Σῴζονται ἔτι λείψανά τινα τειχῶν τῆς πόλεως ἐπὶ ὑπερκειμένης λοφοσειρᾶς.

—2) Πόλις τῆς Βοιωτίας κατὰ τὸ ΝΑ. ἄκρον τῆς Κωπαΐδος καὶ ὑπὸ τὸ Φοινίκιον ὄρος, εἰς τὴν νῦν θέσιν Κασνέσι.

—3) Πόλις τῆς Ἀκαρνανίας (καὶ Μεδιὼν) ἐν τῇ Μεδιωνίᾳ καλουμένῃ χώρᾳ, ἐκτεινομένη κατὰ τὴν πρὸς τὸν Ἀμβρακικὸν καὶ τὴν ΒΔ πλευρὰν τῆς Ἀκαρνανικῆς χερσονήσου. Τὰ λείψανα τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἐκτείνονται εἰς μέγαν κύκλον ἐπὶ καλλιεργησίμων λοφοσειρῶν, ἓν τέταρτον τῆς ὥρας νοτίως τοῦ σημερινοῦ χωρίου Κατούνα.

—4) Πόλις τῆς Λαβεάτιδος ἐν τῇ Δαλματίᾳ. Ι. Σ. Σ.

Μέδικοι (Medici). Ἐπιφανὴς ἰταλικὴ οἰκογένεια, ἥτις ἀπὸ τοῦ ΙΓ' μέχρι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος διεδραμάτισε σπουδαιότατον ρόλον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Τοσκάνης. Οἱ πρόγονοί των κατῴκουν εἰς Mugello, ἐν τῇ βορείως τῆς Φλωρεντίας κοιλάδι τῆς Σιέβας, φαίνεται δὲ ὅτι ἦσαν πλουσιώτατοι ἀγρόται, ἀσκοῦντες ἅμα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ, ἐξ οὗ αἰτιολογεῖται καὶ τὸ ἐπώνυμόν των. Πρὸς τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν συσχετίζεται καὶ τὸ ὅτι τὸ οἰκόσημόν των περιελάμβανεν ἓξ ἐρυθρὰ σφαιρίδια, τὰ ὁποῖα, κατά τινας, ἀπετέλουν ἀπεικόνισιν θαυματουργῶν φαρμακευτικῶν καταποτίων. Ἄλλοι ἐν τούτοις ἐκ τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν γενεαλογίαν τῶν Μεδίκων ἀναφέρουν ὅτι τὸ οἰκόσημον εἶχε παραχωρηθῆ, ἤδη ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος, ὑπὸ τοῦ Καρλομάγνου εἰς τὸν πολεμήσαντα παρὰ τὸ πλευρόν του παλατῖνον Ἀβεράρδον Μέδικον, κατόπιν μιᾶς νίκης αὐτοῦ κατὰ τοῦ γίγαντος Mugello. Οὕτως ἢ ἄλλως, τὰ σφαιρίδια ταῦτα (ἰταλιστὶ *palle*) ἀπετέλεσαν τὸ σῆμα τοῦ κόμματος τῶν Μεδίκων, ἐξ οὗ καὶ οἱ ὀπαδοί των, οἱ «λαϊκοὶ» (popolari), ὠνομάζοντο συχνότερον *palleschi*. Ἦσαν δὲ οἱ «λαϊκοὶ» ἀντίπαλοι τῶν «εὐγενῶν» (grandi), τῶν ὁποίων καὶ ἐπεκράτησαν ἐν τέλει.

Πρῶτος ἐκ τῶν Μεδίκων ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Φλωρεντίας ὁ *Ἰωάννης* (Giovanni de Medici), ὅστις ἐνίκησε τοὺς Λομβαρδοὺς πρὸ τῆς Σκαρπέρια, παρὰ τὸ Mugello, τῷ 1251. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀρντίνγκο ἐγένετο (1314) γκονφαλονιέρος (διοικητὴς) τῆς πόλεως. Τούτου ὁ υἱὸς *Φραγκῖσκος* ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ Γωτιέρου Βρυεννίου, ὅστις εἶχε θανατώσει, τῷ 1342, ἕνα συγγενῆ του, ἀποδίδων εἰς αὐτὸν τὴν ἀπώλειαν τῆς Λούκκας. Ὁ ἴδιος ὑπῆρξε κατόπιν εἷς ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνετέθη ὁ καταρτισμὸς τοῦ νέου Συντάγματος, κατὰ δὲ τὴν ἐπακολουθήσασαν πολιτικὴν διαμάχην ἡ οἰκογένειά του ἐτάχθη μὲ τοὺς Ρίτσι ἐναντίον τῶν Ἀλμπίτζι. Ὁ *Βαρθολομαῖος* Μέδικος ἐπεχείρησε τῷ 1360 νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ὀλιγαρχίαν, τῷ δὲ 1378 ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Σίλβεστρος* ἢ *Σαλβέστρος* ὑπῆρξεν ὁ ὑποκινητὴς τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Τσιόμπι (βλ. λ. *Φλωρεντία* [Ἱστορ.]). Μετὰ τὴν ἧτταν αὐτῶν ἐξωρίσθη ἡ δὲ ἀρχηγία τῆς οἰκογενείας περιῆλθεν εἰς τὸν συγγενῆ του *Βιέρην ντὲ Μπίτσι*· τούτου δὲ ἀποθανόντος τῷ 1395 εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ *Ἰωάννην* (1360—1429). Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Σίλβεστρος, ἀποκλεισθεὶς ἀπὸ τῆς πολιτικῆς, ἀφωσιώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ ἐμπόριον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπηύξησε σημαντικώτατα τὸν πλοῦτόν του, ἐν τέλει δὲ ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν δρᾶσιν, προσκλήσει αὐτῶν τούτων τῶν Ἀλμπίτζι, τῶν παλαιόθεν πολιτικῶν ἐχθρῶν τῆς οἰκογενείας του. Κατὰ τὰ ἔτη 1402, 1408 καὶ 1417 ἐξελέγη μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν μεγιστάνων, τῷ 1414 μέλος τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου, τῷ δὲ 1421 γκονφαλονιέρος τῆς Δικαιοσύνης, ὁπότε μετερρύθμισε τὸ κτηματολόγιον. Οἱ υἱοὶ αὐτοῦ *Κοσμᾶς* (Cosimo) καὶ *Λαυρέντιος* (Lorenzo), χάρις ἰδίως εἰς τὴν τεραστίαν πατρικήν των περιουσίαν, ἀπέκτησαν διεθνῆ φήμην καὶ ἐπιρροὴν ὡς τραπεζῖται μεγάλης ἱκανότητος.

Ἐκ τούτων ὁ ***Κοσμᾶς*** (1389—1464), ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ του τῷ 1440 παρέμεινε μόνος κληρονόμος τοῦ πατρικοῦ πλούτου καὶ κατέστη ἀληθὴς οἰκονομικὸς δικτάτωρ τῆς Φλωρεντίας. Τὴν δύναμίν του ὅμως ἐχρησιμοποίει πάντοτε ἐπ' ἀγαθῷ, αἱ δὲ γενναιοδωρίαι καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἐνδιαφέρον τουτὸν κατέστησαν δημοφιλέστατον, δι' ὃ καὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν ἰσχυόντων τότε ἀντιπάλων του, τῶν Ἀλπίτζι. Μετὰ μικρὸν τὸ κόμμα του ἐπεκράτησεν, ἐπανελθὼν δὲ τότε εἰς Φλωρεντίαν ἐγένετο κατ' οὐσίαν ἀπόλυτος ἐξουσιαστὴς τῆς πόλεως, χωρὶς νὰ θίξῃ ἐν τούτοις τὸ δημοκρατικόν της πολίτευμα. Ἀπὸ αὐτοῦ κυρίως ἄρχεται ἡ κληρονομικὴ σειρὰ τῶν Μεδίκων ἀρχόντων τῆς Φλωρεντίας καὶ βραδύτερον τῆς Τοσκάνης. Ἔνθερμος ὑποστηρικτὴς τῶν καλῶν τεχνῶν, ἐξωράϊσε τὴν πόλιν διὰ μεγαλοπρεπῶν μεγάρων καὶ γλυπτῶν μνημείων, ἵδρυσε δὲ τὴν λεγομένην Πλατωνικὴν Ἀκαδημίαν καὶ τὴν περίφημον βιβλιοθήκην, ἥτις, συμπληρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐγγονοῦ του Λαυρεντίου, ὠνομάσθη ἀπὸ τούτου *Λαυρεντιανὴ* (βλ. λ.). Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ***Πέτρος*** (Piero) (1416—1469), ἄνθρωπος ἀσθενικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἀναξίας λόγου δράσεως, ἀφῆκε δύο υἱούς, τὸν *Λαυρέντιον* (1449—1492) καὶ τὸν *Ἰουλιανόν*, ὅστις ἐδολοφονήθη τῷ 1478 ἐντὸς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Φλωρεντίας ὑπὸ τῶν Πάτσι.

Κοσμᾶς Μέδικος.

Ὁ ***Λαυρέντιος Μέδικος***, ὁ ἐπονομασθεὶς *Μεγαλοπρεπής*, ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἀναγεννήσεως. Μειλίχιος ἀλλ' ἀποφασιστικός, ἐπιδεξιώτατος δὲ διπλωμάτης, ἐπέτυχε νὰ στερεώσῃ τελειωτικῶς τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν φήμην τῶν Μεδίκων. Ἡ χλιδὴ καὶ ἡ μεγάλη περὶ τὰς δαπάνας ἐλευθεριότης του τὸν ἤγαγον πρὸς στιγμὴν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς χρεοκοπίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅμως κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ.

Λαυρέντιος ὁ Μεγαλοπρεπής.

Παραιτηθεὶς τότε τῶν τραπεζιτικῶν ἐργασιῶν, ἐτοποθέτησε τὴν περιουσίαν του εἰς γαίας, ὡς ἄλλωστε συνηθέστατα ἔπραττον οἱ κεφαλαιοκράται τῶν ἐποχῶν ἐκείνων, ὅταν ἀνελάμβανον πολιτικὴν ἐξουσίαν. Ἡ λεπτότης τοῦ πνεύματός του καὶ τὰ ἄλλα προσωπικά του χαρίσματα κατέκτησαν τοὺς πλείστους τῶν συγχρόνων του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀπέκτησε πολυαρίθμους φανατικοὺς φίλους. Καὶ ἐπέσυρε μὲν ἐκ τούτου τὸν φθόνον τῶν περισσοτέρων Ἰταλῶν πριγκίπων, ἀλλ' ἡ ἐπιτηδειότης του ἦτο τόση, ὥστε νὰ κατορθώνῃ πάντοτε ν' ἀποφεύγῃ καὶ τοὺς δεινοτέρους κινδύνους. Τῷ 1466 ἐξετέλεσε περιοδείαν ἀνὰ τὰς διαφόρους αὐλὰς τῆς Ἰταλίας, τῷ δὲ 1469 ἐνυμφεύθη τὴν Κλαρίσσην Ὀρσίνι. Αἱ σπατάλαι του, φθάσασαι ἰδίως εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, κατὰ τὸ περίφημον ταξίδιόν του εἰς Νεάπολιν, διὰ τοῦ ὁποίου κατέκτησε τὴν φιλίαν τοῦ ἐπικινδύνου ἀντιπάλου του βασιλέως Φερδινάνδου, δὲν ἐνεπνέοντο τόσον ἀπὸ τὴν προσωπικήν του ἐπιδειξεομανίαν, ὅσον ἀπὸ πολιτικοὺς ὑπολογισμούς. Συμφιλιωθεὶς μὲ τὴν Ἁγίαν Ἕδραν, ἐπέτυχε τὸ ἀξίωμα τοῦ καρδιναλίου διὰ τὸν υἱόν του *Ἰωάννην* (τὸν βραδύτερον πάπαν *Λέοντα Ι'*), ἄγοντα τότε ἡλικίαν δεκατριῶν μόλις ἐτῶν (1489), ἀφοῦ πρότερον ἐνύμφευσε τὴν θυγατέρα του *Μαγδαληνὴν* μὲ τὸν Φραγκῖσκον Τσίμπο, υἱὸν τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Η' (1487). Περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐξοχήν του Κανέττι, ὅπου διήγαγε βίον νεωτέρου Μαικήνα. Οἱ λόγιοι καὶ οἱ καλλιτέχναι τῆς ἐποχῆς του εὕρισκον πάντοτε ἔνθερμον παρ' αὐτῷ ὑποστήριξιν, πολύτιμος δὲ ἦτο ἡ συμβολή του εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς ὑπὸ τοῦ πάππου του ἱδρυθείσης βιβλιοθήκης διὰ σπανίων ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χειρογράφων. Ὁ ἴδιος ἐξ ἄλλου ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων Ἰταλῶν συγγραφέων, τοῦ ὁποίου τὰ ποιητικὰ ἰδίως συνθέματα εἶναι ἀσύγκριτα διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν διαύγειαν τοῦ ὕφους. Πλήρης ἔκδοσις τῶν ἔργων του ἐγένετο ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1826 (4 τόμοι), κυριώτερα δ' ἐκ τούτων εἶναι: «Stanze belissime» (ἔκδοσις πρώτη 1513), «Poesie volgare» (1554), «Rime sacre» (1680). Ἀναφέρονται ἐπίσης ἰδιαιτέρως τά: «Nencia da Barberino», χαριτωμένον ποίημα εἰς ἀγροτικὴν διάλεκτον, «Ambra», «Canti carnascialeschi» (ἀποκριάτικα τραγούδια), διάφοροι σάτιραι καὶ ἓν ἔμμετρον θεατρικόν του ἔργον. Χωρὶς ἡ ποίησίς του νὰ φθάνῃ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων τοῦ Πετράρχου, εἶναι ἐν τούτοις ἡ περισσότερον ἐφάμιλλος πρὸς αὐτά, δικαίως δὲ ὁ Λαυρέντιος Μέδικος τάσσεται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ποιητῶν τῆς Ἀναγεννήσεως.

Ὁ Λαυρέντιος ὁ Μεγαλοπρεπὴς ἀφῆκε τρεῖς υἱοὺς καὶ τέσσαρας θυγατέρας. Ἐκ τούτων ὁ πρεσβύτερος καὶ διάδοχός του ***Πέτρος Β'*** (1471—1503), κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Καρόλου Η' τῆς Γαλλίας εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως συνῆψε μετ' αὐτοῦ ἐπονείδιστον συνθήκην, ὅταν δέ, κατόπιν τῆς ἐκραγείσης γενικῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἐξεγέρσεως, οἱ Γάλλοι ἐξηναγκάσθησαν εἰς φυγήν, ἠκολούθησε τούτους καὶ ἐπνίγη καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Γκαριλιάνο. Ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Λαυρεντίου ***Ἰουλιανὸς Β'***, ἐξορισθεὶς καὶ οὗτος, ἐπανῆλθε τῷ 1512 εἰς Φλωρεντίαν μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἱσπανῶν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐγένετο πάπας ὁ ἀδελφός του *Ἰωάννης*, ἀλλ' ὁ Ἰουλιανός, φύσει εἰρηνικὸς καὶ ἀσθενικός, ἐπροτίμησε νὰ παραιτηθῇ καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἰς Ρώμην. Τῷ 1515 ἐνυμφεύθη τὴν Φιλιμπέρτην τῆς Σαβοΐας, θείαν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου Α', ὅστις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς τοῦ Νεμούρ, ἐπανεγκατασταθεὶς δὲ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1516. Ὁ υἱὸς τοῦ Πέ-

Digitized by Google

τρου Β' *Λαυρέντιος Β'* (1492—1519) ἔλαβε παρὰ τοῦ θείου του πάπα τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος τοῦ Οὐρβίνου (1516), ἐνυμφεύθη δὲ τῷ 1518 τὴν Γαλλίδα πριγκίπισσαν Μαγδαληνὴν ντὲ λὰ Τούρ, θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου Γ' κόμιτος τῆς Ὠβέρνης. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀπέθανεν ἐκ συφίλιδος, πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν σύζυγόν του, ἥτις ὑπέκυψε κατὰ τὸν τοκετὸν τῆς θυγατρός αὐτῆς, τῆς περιφήμου *Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων*, τῆς μετέπειτα βασιλίσσης τῆς Γαλλίας (βλ. λ. *Αἰκατερίνη*). Μεγαλοπρεπέστατα μαυσωλεῖα τούτου καὶ τοῦ θείου του Ἰουλιανοῦ Β', ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, κοσμοῦσι τὸ Σὰν-Λορέντζο τῆς Φλωρεντίας.

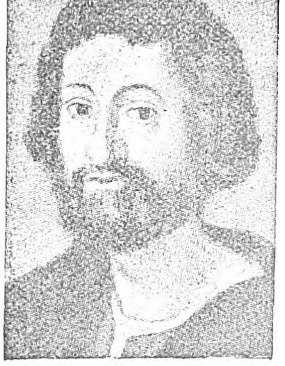

Ἰουλιανὸς Β'.

Μετὰ τοῦ Λαυρεντίου Β' κλείει ἡ νόμιμος ἐξ ἀρρενογονίας διαδοχὴ τοῦ Κοσμᾶ Μεδίκου, ἐφεξῆς δὲ τὸ γένος τῶν Μεδίκων συνεχίζεται διὰ παρανόμων παραφυάδων. Ὁ *Ἰούλιος* (1477 — 1534) νόθος υἱὸς τοῦ Ἰουλιανοῦ Α' (τοῦ δολοφονηθέντος ἀδελφοῦ τοῦ Λαυρεντίου), ὑπῆρξε καρδινάλιος καὶ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Φλωρεντίας, ἐκυβέρνησε δὲ τὴν Τοσκάνην (1519—1523) πρστοῦ γίνῃ πάπας, ὁπότε ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ *Κλήμεντος Ζ'* (βλ. λ.). Ὁ *Ἱππόλυτος* (1511—1535), νόθος υἱὸς τοῦ Ἰουλιανοῦ Β', ἐγένετο καρδινάλιος (1529), ὑπηρέτησε δὲ ὡς διοικητὴς τοῦ Ἀβινιόν, ὑποκαγκελλάριος τῆς Ἐκκλησίας καὶ παπικὸς ἀπεσταλμένος παρὰ τῷ Καρόλῳ Κουίντῳ· ἐπιχειρήσας βραδύτερον νὰ δολοφονήσῃ τὸν ἐξάδελφόν του Ἀλέξανδρον (βλ. κατ.), ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τούτου.

Εἰς τὴν σειρὰν τῶν Μεδίκων ἀρχόντων τῆς Φλωρεντίας, μετὰ τὸν Λαυρέντιον Β' ἔρχεται ὁ ***Ἀλέξανδρος*** (1510—1537), γεννηθεὶς ἐκ τῶν ἀνόμων σχέσεων αὐτοῦ μετά τινος δούλης Ἄννης. Κατὰ τὴν ἀνηλικιότητά του ἤσκησαν ἐπ' ὀνόματί του τὴν ἐξουσίαν ὁ καρδινάλιος τῆς Κορδούης Σίλβιο Πασσερίνι καὶ οἱ καρδινάλιοι Τσίμπο καὶ Ριντόλφι. Πάντες ὅμως οὗτοι, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀνηλίκου πρίγκιπος, ἀπεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῷ 1527. Μετὰ τριετίαν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέτυχε ν' ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῇ συνδρομῇ τοῦ Καρόλου τοῦ Κουίντου, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ νυμφευθῇ τὴν νόθον αὐτοῦ θυγατέρα Μαργαρίταν, καὶ ἀνεκηρύχθη ἔκτοτε δοὺξ τῆς Φλωρεντίας. Ἀλλ' ἡ γέμουσα ἐγκλημάτων καὶ ὀργίων ζωή του ἐκίνησε καὶ πάλιν εἰς ἐξέγερσιν τὸν λαόν, ἐδολοφονήθη δ' ἐν τέλει οὗτος ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Λαυρεντίνου (Lorenzino).

Ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος ἐκπρόσωπος τοῦ πρεσβυτέρου κλάδου τῶν Μεδίκων. Ὁ νεώτερος κλάδος τῆς οἰκογενείας εἶχε τὴν ἀρχήν του ἀπὸ τοῦ Λαυρεντίου, ἀδελφοῦ τοῦ Κοσμᾶ, τοῦ ὁποίου ἔγγονος ὑπῆρξεν ὁ προαναφερθεὶς *Λαυρεντῖνος* (1516 — 1548), ὅστις, δολοφονήσας τὸν δοῦκα Ἀλέξανδρον, ἐδολοφονήθη καὶ οὗτος βραδύτερον κατ' ἐντολὴν τοῦ ἐξαδέλφου του Κοσμᾶ Α' τῆς Τοσκάνης. Ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Λαυρεντίνου *Ἰωάννης* ὑπῆρξεν εἷς τῶν περιφημοτέρων κοντοτιέρων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀρχηγὸς τῶν «Μαύρων συμμοριῶν», ἀπέθανε δὲ τῷ 1526. Τούτου ὁ υἱὸς ***Κοσμᾶς Α'*** (1519—1574) ἀνεκηρύχθη, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, δοὺξ τῆς Φλωρεντίας, συγκαταθέσει τοῦ Καρόλου Κουίντου, ὅστις τὸν ὠνόμασε βραδύτερον καὶ μέγαν δοῦκα τῆς Τοσκάνης. Ὁ Κοσμᾶς Α', ὁ ἐπονομασθεὶς *Μέγας*, ὑπῆρξε σημαίνουσα προσωπικότης, ἀντάξιος διαδόχος τοῦ ὁμωνύμου προγόνου του καὶ τοῦ Λαυρεντίου τοῦ Μεγαλοπρεποῦς. Ηὔξησε καὶ ἐπεξέτεινε τὰ ὑπ' ἐκείνων ἱδρυθέντα μουσεῖα καὶ τὰς ἀρχαιολογικὰς συλλογάς, ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικήν, ἵδρυσε τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πίζας καὶ τὴν Φλωρεντινὴν Ἀκαδημίαν, ἐπεδόθη δὲ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν χημείαν καὶ τὴν φιλολογίαν καὶ συνέταξεν ἀρχαιολογικὸν ὁδηγὸν τῆς Ἰταλίας (ἐκδοθέντα ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1828). Ὁ πρεσβύτερος υἱός του ***Φραγκῖσκος Α'***, μέγας δοὺξ τῆς Τοσκάνης (1541—1587), ἐνυμφεύθη τὴν Ἰωάνναν, ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ Β', καὶ κατόπιν τὴν ὡραίαν Ἑνετὴν Μπιάνκα Καπέλλο, ὁμοῦ μετὰ τῆς ὁποίας ἐδηλητηριάσθη. Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ *Μαρία τῶν Μεδίκων* (βλ. λ.) ἐγένετο σύζυγος τοῦ βασιλέως Ἐρρίκου Δ' τῆς Γαλλίας. Ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Κοσμᾶ ***Φερδινάνδος Α'*** (1551—1609), διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Τοσκάνης, ἐσυνέχισεν ἀξιολόγως τὴν πατρικὴν παράδοσιν καὶ προήγαγεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν χώραν εἰς πνευματικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἀκμήν, μολονότι δὲν τὸν ἄφηναν ἀπερίσπαστον οἱ ἐναντίον αὐτοῦ ἀγῶνες τοῦ νόθου ἀδελφοῦ του *δὸν Πέτρου*, στρατηγοῦ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Φιλίππου Β', ἀποθανόντος ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1604. Τὸν Φερδινάνδον Α' διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ ***Κοσμᾶς Β'*** (1590—1621) καὶ τοῦτον ὁ υἱός του ***Φερδινάνδος Β'*** (1621—1670), αὐτὸν δὲ πάλιν ὁ ***Κοσμᾶς Γ'*** (1642—1723). Ἐπὶ πάντων τούτων ἡ ἰσχὺς τῶν Μεδίκων ἔβαινε συνεχῶς παρακμάζουσα, ἕως οὗ ἀπεσβέσθη τελειωτικῶς ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κοσμᾶ Γ' ***Ἰωάννου - Γάστωνος*** (1671—1737), ἀποθανόντος ἐκ καταχρήσεων. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου τὸ μέγα δουκᾶτον τῆς Τοσκάνης περιῆλθεν εἰς τὸν δοῦκα Φραγκῖσκον-Στέφανον τῆς Λωρραίνης, σύζυγον τῆς αὐτοκρατείρας Μαρίας Θηρεσίας τῆς Αὐστρίας.

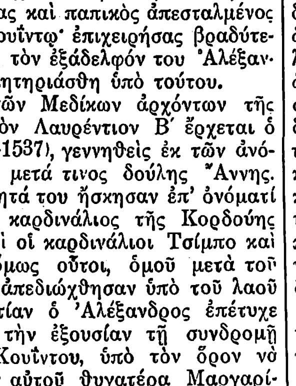

Κοσμᾶς, μέγας δοὺξ τῆς Τοσκάνης.

Καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα ἐν τούτοις χρόνους τὸ ὄνομα τῶν Μεδίκων διετηρήθη ὑπό τινος οἰκογενείας, διατεινομένης ὅτι κατάγεται ἐκ τῶν φλωρεντινῶν ἀρχόντων τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Τῷ 1567 ἡ οἰκογένεια αὐτὴ εἶχεν ἀποκτήσει ἓν πριγκιπᾶτον ἐν Καζέρτᾳ. Ἀναφέρεται δ' ἐξ αὐτῆς ἰδίως ὁ δὸν *Λουδοβῖκος Μέδικος*, δοὺξ τοῦ Σάρτο, ὁ λεγόμενος *ἱππότης τῶν Μεδίκων* (1760—1830). Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδος τὸν διώρισεν ἀντιπρόεδρον τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν συμβουλίου του καὶ μετέπειτα ὑπουργόν, τὸν ἀπέστειλε δὲ ὡς ἀντιπρόσωπόν του εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης, ὅπου διεπραγματεύθη τὴν μυστικὴν συνθήκην, δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο ἡ παλινόρθωσις τῶν Βουρβώνων. Χρηματίσας ἐπίσης ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας, ἐξωρίσθη μετὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Νόλα (1820), ἐγένετο δὲ καὶ πάλιν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῷ 1822 καὶ κατόπιν πρωθυπουργός, συγκεντρώνων εἰς χεῖράς του τὰ χαρτοφυλάκια τῶν Οἰκονομικῶν, τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας.

Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα κλάδος τῶν Μεδίκων ἐγκατεστάθη ἐν Ἑλλάδι. Τοῦ κλάδου τούτου ἀρχηγὸς ὑπῆρξεν ὁ *Πέτρος Μέδικος*, ὅστις ἀκολουθήσας τῷ 1331 εἰς Ἑλλάδα τὸν Οὐάλτερον Β' Βρυέννιον, δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν, ἐγκατεστάθη τελικῶς ἐν Ναυπλίῳ. Ἐκ τοῦ κλάδου τούτου, κατά τινα ἐκδοχήν, κατάγονται οἱ ἐν Λακεδαίμονι *Γιατράκοι* (βλ. λ.). Γ. Ζ.

—Μεδίκων, Ἀφροδίτη τῶν — βλ. *Ἀφροδίτη*

—Μεδίκων ἔπαυλις (Villa Medici ἢ Villa Medicis). Ὀνομαστὴ ἔπαυλις ἐν Ρώμῃ, κειμένη ἐπὶ τοῦ λόφου Πίντσιο. Ἐκτίσθη τῷ 1540 ἢ 1560 ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἀννίβα Λίππι, ἐπὶ σχεδίου ἐπιθεωρηθέντος ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, διὰ τὸν καρδινάλιον Ρίτσι ντὲ Μοντεπουλτσιάνο καὶ περιῆλθε κατόπιν εἰς τὸν καρδινάλιον Φερδινάνδον τῶν Μεδίκων, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, ὅπερ φέρει μέχρι σήμερον. Τῷ 1807 ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ κράτους καὶ ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ ἀπὸ τοῦ 1803 ἡ «Ἐθνικὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία» τῆς Ρώμης. Ἐπὶ τῆς κυρίας προσόψεως τοῦ μεγάρου ὑπάρχουν ἀνάγλυφα προερχόμενα ἐξ ἀρχαίων ναῶν τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ ἔπαυλις περιλαμβάνει περιτειχισμένον πάρκον, ἐν ᾧ ὑπάρχουν πολλὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα ἢ τμήματα αὐτῶν. Ἐπίσης ὑπάρχει περίπτερον, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκονται ἐν γυψίνῳ ἀντιγράφῳ πλεῖστα γλυπτικὰ ἀριστουργήματα πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς ἀκαδημίας καὶ ἐργαστήρια διὰ τοὺς ἐκ Γαλλίας ἀποστελλομένους ὑποτρόφους καλλιτέχνας. Μ. Δ. Β.

Μέδιμνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Διόδωρον (ΙΔ, 78, 5) ὀνομασία τῆς πόλεως *Μέδμας* (βλ. λ.) τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Σ. Ε. Λ

μέδιμνος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Μέτρον χωρητικότητος τῶν στερεῶν καὶ ἰδίως τοῦ σίτου, ἐξ οὗ καὶ ἡ προσωνυμία αὐτοῦ *μέδιμνος σιτηρός*. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, ὁ ἀττικὸς μέδιμνος, κατὰ τὸ ὑπὸ Σόλωνος θεσπισθὲν σύστημα τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν, εἶχε περίπου 52 λίτρας, ὅπως καὶ ὁ σικελικὸς μέδιμνος, ὑποδιηρεῖτο δὲ εἰς τὸ τρίτον, *τριτέα*, ἕκτον, *ἑκτέα*, δωδέκατον, *ἡμίεκτον* καὶ εἰς τὸ εἰκοστὸν τέταρτον, τὸν *χοίνικα*. Κατὰ τὸ ἐπικρατῆσαν ὅμως τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα νέον σύστημα, ὁ μέδιμνος, ἔχων τὰς αὐτὰς ὑποδιαιρέσεις, περιελάμβανε 58 λίτρας. Β. Δ. Θ.

Μεδίνα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀραβίας ἱερὰ καὶ μέγα προσκύνημα τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ὅπου προσέφυγεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας Μωάμεθ, ὅταν ἐδιώκετο ἐκ Μέκκας, καὶ ὅπου σῴζεται ὁ τάφος του.

Πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μωάμεθ ἐκαλεῖτο *Γιατρὶβ* (Yatrib) ἢ μᾶλλον *Γιαθρὶμπ* (*Λαθρίππα* κατὰ Πτολεμαῖον καὶ *Ἰαθρίππα* κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον), ὠνομάσθη δὲ *Μεδίνετ - ἐν - νεμπὶ* Medinet - en - nebi=πόλις τοῦ προφήτου) ἢ *Μεδίνετ-ρουσοὺλ - οὐλλὰχ* (=πόλις τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ θεοῦ) μετὰ τὴν ἐκεῖ προσφυγὴν τοῦ Μωάμεθ φεύγοντος ἐκ Μέκκας, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου τοῦ 622, ὅτε ἄρχεται καὶ ἡ μουσουλμανικὴ χρονολογία τῆς *Ἐγίρας*.

Κεῖται 240 χλμ. βορειοανατολικῶς τῆς Μέκκας, 200 χλμ. βορείως τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπινείου αὐτῆς Γιάνμπο καὶ 1300 χλμ. νοτιοανατολικῶς τῆς Δαμασκοῦ, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς, ὑπὸ 25° 20' Β. πλάτους καὶ 27° 3' Α. μήκους, εἰς τὸ ἄκρον γονίμου πεδιάδος, περικυκλουμένης ἐκ τριῶν μερῶν ὑπὸ βουνῶν. Περιβάλλεται ὑπὸ λιθίνου τείχους ὕψους 30 μ., ἀναγομένου εἰς τὸν ΙΒ' μ. Χ. αἰῶνα καὶ ἔχοντος 40 πύργους καὶ 4 πύλας. Ἔξωθι τοῦ τείχους ὑπάρχουσι φοινικῶνες, κῆποι καὶ θερινὰ ἐνδιαιτήματα. Εἰς τὸ μέσον καὶ πρὸς Α. τῆς πόλεως ὑπάρχει τὸ Χαρὲμ - ἱ - σερὶφ (ἱερὸν τέμενος), ὅπου εὑρίσκονται οἱ ὑποτιθέμενοι τάφοι τοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν πρώτων δύο χαλιφῶν, ἤτοι τοῦ Ἄμπου - Μπέκρ καὶ τοῦ Ὀμάρ, ἐντὸς κτηρίου μὲ θόλον καὶ μιναρέδες. Οἱ τρεῖς οὗτοι τάφοι ἀποτελοῦσιν ἰδιαίτερον διαμέρισμα ἐντὸς τοῦ τεμένους, ἄνευ θύρας, ἐπεστρωμένου διὰ πολυτίμων ὑφασμάτων. Βορείως τούτου εὑρίσκεται εἷς μικρότερος θάλαμος, ὅπου λέγεται ὅτι σῴζεται ὁ τάφος τῆς Φατίμα, θυγατρὸς τοῦ Μωάμεθ καὶ συζύγου τοῦ τετάρτου χαλίφου Ἄλη. Περὶ τοὺς δύο τάφους ὑπάρχει σιδηροῦν κιγκλίδωμα τόσον πυκνόν, ὥστε οἱ τάφοι φαίνονται μόνον ὅταν εἶναι ἀνοικτὰ ἀνοίγματά τινα κατὰ τὰς ὥρας εἰδικῶν προσευχῶν. Ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ τεμένους εἶναι τὸ φρέαρ τοῦ Μωάμεθ καί τινα φοινικόδενδρα, τὰ ὁποῖα λέγεται ὅτι ἐφυτεύθησαν ὑπὸ τῆς Φατίμας. Τὸ ἀρχικὸν τέμενος ἦτο χαμηλὸν πλίνθινον κτήριον ἐστεγασμένον μὲ κλάδους φοίνικος, πολὺ δὲ μικρότερον τοῦ σημερινοῦ. Ὁ ξύλινος ἄμβων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκήρυσσεν ὁ Μωάμεθ, φαίνεται ὅτι εὑρίσκετο ὅπου καὶ ὁ σημερινὸς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νοτίου τμήματος τῆς σημερινῆς οἰκοδομῆς. Ἡ κατοικία τοῦ Μωάμεθ καὶ τὰ παραπήγματα τῶν γυναικῶν αὐτοῦ ἦσαν παρὰ τὸ τέμενος. Ὁ Μωάμεθ ἀπέθανεν εἰς τὸ παράπηγμα τῆς Ἀϊσᾶς, ἐτάφη δὲ ἐκεῖ. Βραδύτερον ἐτάφησαν παρ' αὐτὸν ὁ Ἄμπου - Μπέκρ καὶ ὁ Ὀμάρ. Τῷ 711 μ. Χ. τὸ ἀρχικὸν τέμενος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ μεγεθυνθῆ ὑπὸ τοῦ Ὀμὰρ καὶ τοῦ Ὀθμὰν (Ὀσμάν), ἀνῳκοδομήθη ἐκ βάθρων εἰς μεγαλυτέραν κλίμακα καὶ κατὰ τὸν βυζαντινὸν ρυθμὸν ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Κοπτῶν τεχνιτῶν κατὰ διαταγὴν τοῦ χαλίφου Οὐάλιτ καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὀμὰρ - ἶμπν - Ἄμπντ - ἀλ - Ἀζίζ. Εἰς τὸ νέον κτήριον περιελήφθη καὶ ὁ χῶρος τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων παραπηγμάτων, τὰ ὁποῖα κατηδαφίσθησαν. Οὕτως ὁ τάφος τοῦ Μωάμεθ εὑρέθη ἐντὸς τοῦ νέου τεμένους. Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς ἀνοικοδομήσεως ταύτης προκληθεῖσα δυσαρέσκεια τῶν κατοίκων, περὶ τῆς ὁποίας γράφουσιν οἱ Ἄραβες ἱστορικοί, δεικνύει, ὅτι ὁ τάφος δὲν ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τόσον ἱερὸς καὶ δὲν ἀπετέλει τὸ μεγαλύτερον προσκύνημα τῶν

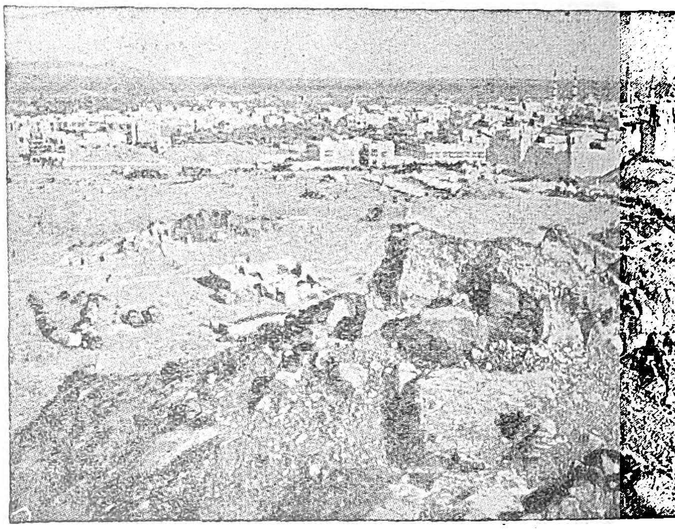

Ἄποψις τῆς Μεδίνας.

Digitized by Google

Μουσουλμάνων. Βραδύτερον τὸ τέμενος ἐμεγεθύνθη ἔτι περισσότερον ὑπὸ τοῦ χαλίφου Μάχδι (781 μ. Χ.), τῷ δὲ 1256 ἀπετεφρώθη. Κατὰ τὰς περιγραφὰς τῶν Ἀράβων ἱστορικῶν τὸ πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς τέμενος ἦτο ὡραιότερον τοῦ σημερινοῦ. Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι ἦσαν διακόσμητοι μὲ ἀραβουργήματα ἐκ μαρμάρου καὶ μωσαϊκοῦ. Μετὰ τὴν πυρκαϊάν, συμπεσοῦσαν μὲ τὴν πτῶσιν τῆς χαλιφείας τῆς Βαγδάτης, τὸ τέμενος εὑρίσκετο ἐφ' ἱκανὸν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἡ ἀνοικοδόμησίς του ὀφείλεται εἰς τοὺς σουλτάνους τῆς Αἰγύπτου, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸν Καΐτ βέην, ὅστις ἀνήγειρε κτήριον ὅλως νέον εἰς τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ, καταστραφέντος πάλιν ὑπὸ πυρκαϊᾶς τῷ 1481. Προσετέθησαν τότε καὶ δύο νέοι μιναρέδες εἰς τοὺς τέως τρεῖς. Ὁ σημερινὸς μέγας θόλος ὑπὲρ τὸν τάφον ἀνήκει εἰς τὸ κτίσμα τοῦ Καΐτ. Τὸ τέμενος διεκόσμησαν κατόπιν ἐπανειλημμένως οἱ σουλτᾶνοι τῆς Τουρκίας, ἐξ ὧν ὁ Ἀβδοὺλ-Μετζὶτ ἐδαπάνησε περὶ τὸ ἓν ἑκατομμύριον λιρῶν τουρκικῶν δι' ἐπισκευὰς καὶ διακοσμήσεις.

Ἡ σημερινὴ πόλις ἔχει 20.000 περίπου κατοίκους. Ὑδρεύεται δι' ὑδραγωγείου κτισθέντος ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῆς Τουρκίας Σουλεϋμὰν Α' κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ὡς καὶ διὰ πολλῶν φρεάτων. Τὸν χειμῶνα ῥέουσι δι' αὐτῆς καὶ δύο χείμαρροι. Τὰ προάστεια, κατέχοντα τόσην ἔκτασιν ὅσην καὶ ἡ πόλις καὶ περιλαμβανόμενα ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ τείχους της, εὑρίσκονται ΝΔ. αὐτῆς, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζονται δι' ἀνοικτοῦ διαστήματος, ὅπου σταθμεύουσι τὰ καραβάνια. Εἰς τὰ προάστεια ταῦτα κατοικοῦσιν οἱ χωρικοί. Δυτικῶς τῆς πόλεως κεῖται τὸ διάσημον νεκροταφεῖον Μπακὶ-ἐλ-Γαργάτ, ὅπου εἶχον ταφῆ πολλοὶ ἐκ τῶν «συνομιλητῶν» τοῦ Μωάμεθ.

—*[Ἱστορ.]* Οἱ πρῶτοι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἱστορικοὺς χρόνους οἰκισταὶ τῆς Μεδίνας φαίνεται ὅτι ἦσαν Ἑβραῖοι. Τὰ λεγόμενα περὶ Ἀμαλικιτῶν, οἱ ὁποῖοι οἰκοῦντες εἰς τὸν χῶρον τῆς σημερινῆς πόλεως ὑπετάγησαν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μωϋσέως, εἶναι ὅλως μυθώδη. Ὁ ἀρχικὸς ἑβραϊκὸς συνοικισμὸς ἀπετέλεσεν ὄασιν ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου, αὐξηθεῖσαν δι' ἐποίκων ἐξ Ὑεμένης, ἤτοι ἐκ τῶν νοτιοδυτικῶν μερῶν τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς μεταναστεύσεως τοῦ Μωάμεθ μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῶν Ὀμεϊαδῶν χαλιφῶν ἐν Δαμασκῷ ἡ Μεδίνα ἦτο πρωτεύουσα τοῦ νεαροῦ ἀραβικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον τόσον ῥαγδαίως ἤλλαξε τὴν ὄψιν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπὸ τῆς παρὰ τὴν Χάρρα μάχης καὶ τῆς λεηλασίας τῆς πόλεως (683 μ. Χ.), ἡ Μεδίνα οὐδέποτε πλέον ἀπέκτησε πολιτικὴν σπουδαιότητα. Ὁ Μωάμεθ χαρακτηρίσας τὴν πόλιν ὡς ἱερὰν καὶ ἀπαραβίαστον, ὡς καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Μέκκας, ἐχορήγησεν εἰς αὐτὴν εἰδικὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν παρέμειναν πάντοτε σεβαστά. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Χαλιφῶν, οἵτινες διετήρουν ἐν Μεδίνᾳ διοικητήν, οἱ ἐντόπιοι ἡγεμονίσκοι (ἐμίραι) διετήρησαν κάποιαν ἀνεξαρτησίαν, διακοπτομένην ὑπὸ ἐπιδρομῶν τῆς Μέκκας. Βραδύτερον οἱ σουλτᾶνοι τῆς Αἰγύπτου ἠξίωσαν δικαίωμα προστασίας ἐπὶ τῆς πόλεως. Ὅταν οἱ Τοῦρκοι κατέκτησαν τὴν Αἴγυπτον, ἔγιναν κύριοι καὶ τῆς Μέκκας καὶ τῆς Μεδίνας, ὁ δὲ σουλτᾶνος τῆς Τουρκίας Σελὶμ ὁ Α' ἔλαβε τὸν τίτλον «Χαντὶμ-οὐλ-χαρεμέϊν-ἐσ-σεριφεϊν» (ὑπηρέτης τῶν δύο ἱερῶν τεμενῶν), τὸν ὁποῖον διετήρησαν οἱ σουλτᾶνοι-χαλίφαι μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Ἀλλ' ἡ κυριαρχία αὐτῶν ἦτο ἐπὶ πολὺ ὀνομαστική. Τῷ 1804 οἱ Βαχαβῖται κατέλαβον τὴν Μεδίναν. Τῷ 1812 τουρκο-αιγυπτιακὸς στρατὸς ἀνέκτησε τὰς δύο ἱερὰς πόλεις, ἔκτοτε δὲ ἐνισχύθη ἡ τουρκικὴ κυριαρχία. Ἡ Μεδίνα ἦτο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἕδρα διοικήσεως (σαντζάκ), ὑπαγομένης εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν (βιλαγέτ) Χετζάζης, ἡ δὲ τουρκικὴ κρατικὴ ἐξουσία ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τοῦ φρουράρχου, ὅστις ἦτο κατὰ κανόνα στρατηγὸς (πασᾶς), τοῦ σεϊχ-οὐλ-χαρὲμ (εἶδος κουστωδοῦ τοῦ τεμένους), ὅστις ἦτο εὐνοῦχος ἀποστελλόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοῦ καδῆ. Ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου Χετζάζης (Δαμασκοῦ-Μεδίνας), συνδέσαντος τὴν Μεδίναν μετὰ τῆς καθαυτὸ Τουρκίας (1908), ἡ τουρκικὴ κυριαρχία ἐφαίνετο σημαντικῶς ἐνισχυθεῖσα. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τῆς Μεδίνας ἐξηκολούθησεν ἀμυνομένη καὶ μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς μετὰ τῆς Συρίας συγκοινωνίας. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ 1918 καὶ ἡ φρουρὰ αὐτὴ ἐσυνθηκολόγησε, παραδοθεῖσα εἰς τὸν βασιλέα τῆς Χετζάζης Χουσεΐν, τούτου δὲ ἐκδιωχθέντος ὑπὸ τοῦ Βαχαβίτου Ἀβδοὺλ-Ἀζίζ, ἀνήκει σήμερον ἡ Μεδίνα εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἱδρυθὲν μέγα ἀραβικὸν κράτος τῆς Χετζάζης καὶ τοῦ Νέτζτ.

Ἂν καὶ ἡ εἴσοδος μὴ Μουσουλμάνων ἀπαγορεύεται εἰς Μεδίναν, ὡς καὶ εἰς Μέκκαν, Εὐρωπαῖοί τινες περιηγηταὶ κατώρθωσαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν πόλιν ὡς Μουσουλμᾶνοι προσκυνηταὶ καὶ νὰ περιγράψωσιν αὐτήν. Πρώτη τοιαύτη περιγραφὴ εἶναι ἡ τοῦ Burckhardt, ὅστις ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν τῷ 1815, δευτέρα δὲ καὶ πληρεστέρα ἡ τοῦ Burton (1853). Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

—Μεδίνα *[Παραλ. Γεωγρ.]* Κινδυνωδεστάτη ὕφαλος τῆς Ἀττικῆς ἀκτῆς (Λεγρενὰ Σουνίου) μεταξὺ Γαϊδουρονήσου καὶ Λαυρεωτικῆς (πλάτ. 37° 39' 10" Β., μῆκ. 23° 58' 40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens). Ἔχει βάθος μόνον 3 ποδῶν καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τοῦ ὑδρογραφήσαντος αὐτὴν ἀγγλικοῦ πλοίου. Σ. Ε. Λ

—Μεδίνα ντὲλ Κάμπο (Medina del Campo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βαλλαδολὶντ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Θαπαρδιέλ. Κάτ. 9.200 Ἔχει σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν καὶ παραγωγὴν δημητριακῶν καὶ οἴνων. Ὑπῆρξε κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ γενέτειρα πόλις καὶ τόπος διαμονῆς πολλῶν βασιλέων, καὶ εἰς τοὺς πύργους αὐτῆς ἐκρατήθη αἰχμάλωτος τῷ 1504 ὁ Καῖσαρ Βοργίας. Γ. Ι. Β.

— Μεδίνα ντὲλ Ρίο Σέκο (Medina del Rio seco) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βαλλαδολὶντ. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαλλαδολὶντ - Βιλιάδα. Κάτ. 5.000. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο κέντρον τοῦ ἱσπανικοῦ ἐμπορίου. Τὰ ὑφάσματά της (λινὰ καὶ μάλλινα) ἀπετέλουν τὰ σημαντικώτερα προϊόντα τῆς Καστίλλης. Ἐν αὐτῇ τὴν 14 Ἰουλίου 1808 οἱ Γάλλοι ὑπὸ τὸν Μπεσιὲρ ἐνίκησαν τοὺς Ἱσπανούς, τῶν ὁποίων ἡγοῦντο ὁ Μπλάκε καὶ ὁ Κουέστα. Γ. Ι. Β

— Μεδίνα Σιδονία (Medina Sidonia) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς μεσημβρινῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κάδιξ. Κεῖται 34 χλμ. Α.ΝΑ. τῆς πόλεως Κάδιξ, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ μεμονωμένου λόφου περιβαλλομένου ὑπὸ καλλιεργουμένης πεδιάδος. Κάτ. 13.500 Ἐπὶ Βησιγότθων ἐγένετο ἕδρα ἐπισκόπου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η' αἰῶνος κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ταρὶκ (Tariq) καὶ κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα (τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰντρισὶ) ἡ ἐπαρχία Σιδονίας περιελάμβανε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰς πόλεις Σεβίλλην καὶ Καρμόναν. Γ. Ι. Β

Μεδίνα *Σιδονία* (Medina Sidonia), *δὸν Ἀλφόνσος Περὲθ ντὲ Γκουθμὰν ἐλ Μπουένο* Δοὺξ καὶ ναύαρχος τῆς ἱσπανικῆς ἀρμάδας (1550—1615). Ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' ἐτοποθετήθη ὡς διοικητὴς τῆς ἱσπανικῆς ἀρμάδας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μαρκησίου Σάντα Κρούθ. Δειλὸς καὶ μετρίας ἀντιλήψεως, ἐζήτησε νὰ μεταπείσῃ τὸν βασιλέα, ὅπως μὴ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὔτε πεῖραν οὔτε ἱκανότητα ναυτικοῦ εἶχε. Κατηγορήθη μάλιστα ἐπὶ δειλίᾳ, διετήρησεν ὅμως τὸν τίτλον τοῦ ναυάρχου καὶ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἀνδαλουσίας. Τῷ 1596, λόγῳ τῆς δειλίας του καὶ τῆς ἀμελείας, ἀπώλεσε τὰ Γάδειρα, τὰ ὁποῖα περιῆλθον εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ἐν τούτοις ἡ βασιλικὴ εὔνοια παρέμεινεν ἀδιάπτωτος καὶ ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Φίλιππον Α' βασιλέως τῆς Ἱσπανίας. Τῷ 1606 ὁ Μεδίνα ἐγένετο αἴτιος τῆς ἀπωλείας τῆς ἱσπανικῆς ἀρμάδας, καταστραφείσης ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν. Γ. Ι. Β

μεδινάλη (ἡ) *[Χημ.]* βλ. *βερονάλη*.

μεδίνας (ὁ) (Medina) *[Μετεωρολ.]*. Ἄνεμος τοπικὸς ἀπόγειος πνέων ἐν Ἱσπανίᾳ, κληθεὶς δὲ οὕτω ἐκ τῆς περιοχῆς Medina Sidonia Φέρει ἀέρα ψυχρὸν καὶ καταθλιπτικόν. Θ. Θ Φ.

μεδινίλλα (ἡ) (Medinilla) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελαστοματιδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Μαλαισίας. Ἐκ τῶν 50 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *μεδινίλλα ἡ μακρόκαρπος* (Medinilla macrocarpa), ἥτις φύεται εἰς τὰς Μολούκας νήσους. Ὁ φλοιὸς τοῦ κορμοῦ της χρησιμεύει ὡς κατάπλασμα δι' ἐπούλωσιν πληγῶν. Δ. Ν. Π.

Μεδιόλανον, καὶ *Μεδιόλανα* (Mediolanum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἰταλίας (νῦν *Μιλᾶνον*) ἐν τῇ πέραν τοῦ Πάδου Γαλατίᾳ (Gallia Transpadana) μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ὀλόννα καὶ Λάμπρου, ἀπέχουσα ἐξ ἴσου ἀπὸ τοῦ Πάδου καὶ τῶν Ἄλπεων, τοῦ Τικίνου καὶ Ἀδδούα. Ἔκειτο ἐν εὐφορωτάτῃ πεδιάδι καὶ ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν κυριωτέρων ῥωμαϊκῶν ὁδῶν τῆς Β. Ἰταλίας καὶ τῶν εἰς Γαλατίαν, Γερμανίαν καὶ Παννονίαν ἀγουσῶν.

Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἰνσούβρων, κελτικοῦ λαοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, παρὰ τὴν ἀρχαίαν ἐτρουσκικὴν πόλιν Melpum (νῦν Melzo), κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων περὶ τὸ 222 π. Χ. Θελήσαντες ὅμως οἱ κάτοικοι αὐτῆς ν' ἀποσείσωσι τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἀννίβα εἰς τὴν Ἰταλίαν τῷ 202 π. Χ. καὶ ἡττηθέντες ὑπετάγησαν ὁριστικῶς εἰς τοὺς Ῥωμαίους τῷ 96 π. Χ. Μόλις τῷ 89 π. Χ. ἀπέκτησαν τὸ δίκαιον τοῦ Λατίου, καὶ ἀργότερον, περὶ τὸ 49 π. Χ, παρεχωρήθησαν πλήρη τὰ ἀστικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποκτήσει καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς πέραν τοῦ Πάδου Γαλατίας πόλεις.

Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας ἀπέβη ἡ σημαντικωτέρα πόλις τῆς Β. Ἰταλίας καὶ κέντρον βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου, ὅπου ἤκμασαν τὰ γράμματα καὶ ἡ καλλιτεχνία. Ὑπῆρξεν ἡ πατρὶς τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων Διδίου Ἰουλιανοῦ καὶ τοῦ Γέτα.

Ἐνταῦθα καταφυγὼν ὁ σφετεριστὴς τοῦ θρόνου Αὐρήλολος (Aureolus) τῷ 269 μ. Χ. καὶ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαλλιηνοῦ, ἐθανατώθη τῷ 268 μ. Χ., παραδοθεὶς εἰς τὸν Κλαύδιον τὸν Β'. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, τῷ 303 μ. Χ., ὁ Μαξιμιανὸς Ἡρακλῆς, ἵνα ἐπιβλέπῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὰ ἀπειλούμενα ἀπὸ τοῦ βορρᾶ σύνορα τοῦ κράτους, κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους ἀντὶ τῆς Ῥώμης καὶ ἐκόσμησεν αὐτὴν διὰ μεγαλοπρεπῶν μνημείων.

Ἐνταῦθα ἐξεδόθη τῷ 313 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Λικινίου τὸ διάταγμα, δι' οὗ ἀνεγνωρίζετο ἐπισήμως ὁ Χριστιανισμός. Ὑπῆρξεν ἡ κοινὴ ἕδρα τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Δύσεως, μέχρις οὗ ὁ Ὁνώριος ἐγκατέλιπεν αὐτήν, τῷ 404, προτιμήσας τὴν Ῥαβένναν. Οὕτω τὸ Μεδιόλανον παρέμεινεν ἔκτοτε ὡς πρωτεύουσα τῆς Λιγουρίας καὶ ἕδρα τοῦ βικαρίου τῆς Ἰταλίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, τῷ 395 μ Χ., ὅτε ἤρχισαν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων, περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Οὕννους ὑπὸ τὸν Ἀττίλαν τῷ 452, οἵτινες καὶ ἐλεηλάτησαν αὐτήν, κατόπιν εἰς τοὺς Ἐρούλους τῷ 476 καὶ εἰς τοὺς Γότθους ὑπὸ τὸν Θευδέριχον τῷ 498. Κατ' αὐτῶν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁ στρατηγὸς Βελισσάριος, ὅστις κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς τῷ 539. Ἐπελθόντες ὅμως καὶ πάλιν οἱ Γότθοι ὑπὸ τὸν Οὐράϊον, ἀνεψιὸν τοῦ Οὐϊττίγιδος (Vittigis), κατέστρεψαν τὴν πόλιν καὶ κατέσφαξαν, κατὰ τὸν Προκόπιον, 300.000 κατοίκων. Οὕτως ἡ ἄλλοτε πλουσία καὶ ἀκμάζουσα πόλις μετεβλήθη εἰς ἐρείπια. Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Βελισσάριον στρατηγὸς Ναρσῆς κατώρθωσε νὰ νικήσῃ αὐτοὺς κατὰ κράτος τῷ 552 καὶ νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου τοὺς Φράγκους τῷ 555. Τῷ 569 κατελήφθη ἡ πόλις ὑπὸ τῶν Λογγοβάρδων. Ἀκολούθως περιῆλθεν εἰς τὸ φραγκικὸν κράτος, τῷ δὲ 926 εἰς τὴν Γερμανίαν (βλ. καὶ λ. *Μιλᾶνον*). Α. Θ. Σ.

—*[Ἐκκλησ.]* Ἡ παράδοσις ὅτι ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Μεδιολάνοις ὁ ἀπόστολος Βαρνάβας δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη, πάντως ὅμως λίαν ἐνωρὶς ἐκηρύχθη ὁ Χριστιανισμὸς ἐν αὐτοῖς. Καὶ τὰ ὀνόματα δὲ τῶν ἀναφερομένων πρώτων αὐτῶν ἐπισκόπων δὲν ἔχουσιν ἱστορικῶς ἐξακριβωθῆ. Ὁ πρῶτος ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένος ἐπίσκοπος τῶν Μεδιολάνων εἶναι ὁ Μεροκλῆς (Merocles ἢ Myrocles), ὅστις παρευρέθη ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Ῥώμης (313) καὶ ἔπειτα τῆς Arles (314). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι γνωστὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπισκοπῆς τῶν Μεδιολάνων, ἥτις ἀπὸ τοῦ Δ' πιθανῶς αἰῶνος ἀνυψώθη εἰς μητρόπολιν. Μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τῶν Μεδιολάνων διαπρεπῆ κατέχει θέσιν ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος (374—397). Τῷ 313 ἐξεδόθη ἐν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου τὸ περίφημον διάταγμα τῶν Μεδιολάνων, δι' οὗ παρείχετο τοῖς Χριστιανοῖς θρησκευτικὴ ἐλευθερία. Κατὰ τὴν ἔριδα τῶν καλουμένων τριῶν κεφαλαίων, ὁ ἐπίσκοπος τῶν Μεδιολάνων Βιτάλις (552—555) ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς Ῥώμης, ὁ χωρισμὸς δὲ οὗτος διετηρήθη μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος, εἰ καὶ ἀπὸ τοῦ 570 ἡ πρὸς τὴν Ῥώμην σχέσις εἶχεν ὁπωσδήποτε ἀποκατασταθῆ. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ μακρὸν διετήρησαν τὰ Μεδιόλανα τὴν ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν. Κ. Ι. Δ.

— Μεδιολάνων ἔδικτον (Edictum Mediolani) βλ. λ. *Ἔδικτον* Μεδιολάνων.

Μεδιομάτρικες (οἱ), καὶ *Μεδιοματρικοὶ* (Mediomatrici). Γενναῖος καὶ πολεμικὸς λαὸς τῆς βελγικῆς Γαλατίας, κατοικῶν τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Μοσέλλα ποταμοῦ μέχρι τοῦ Ῥήνου, μεταξὺ τῶν Τρεβήρων πρὸς Β. καὶ τῶν Λεύκων πρὸς Ν. (*Πτολ.* Γεωγρ. II, 9, 7). Ἐπισημότεραι πόλεις αὐτῶν εἶναι τὸ *Διβόδουρον* (νῦν Μὲτς) πρωτεύουσα καὶ τὸ *Βιρόδουνον* (νῦν Βερντέν). Α Θ. Σ.

μεδλικοττία (ἡ) (Medlicottia) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μεδλικοττιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ὄστρακον ὑψηλόστομον, ὁμαλῶς δισκοειδές, στενόμφαλον. Τὸ ἐξωτερικὸν τμῆμα ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἔφερεν ὀξεῖαν τρόπιδα καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὔλακα. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς περμίου διαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ καὶ τῆς κατωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, Τιμόρ, Οὐράλια ὄρη, Σικελίαν, Τεξάς. Γ.Κ.Γ.

Μέδμα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (Ἰταλίας) (βλ. *Ἐμπόριον* Μέδμας).

Μέδμη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Λιγυστικῆς, ἄλλη ἢ ἡ *Μέδμα*. Ἀγνώστου ταυτότητος.

Μέδοβον *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φλωρίνης χωρίου *Μηλιῶνας* (βλ. λ.). Χ.Δ.

Digitized by Google

Μεδοντίδαι. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ υἱοῦ τοῦ Κόδρου Μέδοντος. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς ἀπολύτου μοναρχίας καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ συστήματος τῶν αἱρετῶν ἀρχόντων οἱ Μεδοντίδαι ἐξηκολούθησαν νὰ ἐκλέγωνται ἀνελλιπῶς, μέχρι τοῦ 713 π. Χ., εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ φέροντος τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως ἄρχοντος (βλ. λ. *βασιλεία*). Κατ' ἀρχὰς ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο ἰσοβία (τοιοῦτοι ἰσόβιοι Μεδοντίδαι ἦσαν οἱ: Μέδων, Ἄκαστος, Ἄρχιππος, Θέρσιππος, Φόρβας, Μεγακλῆς, Διόγνητος, Φερεκλῆς, Ἀρίφρων, Θεσπιεύς, Ἀγαμήστωρ καὶ Αἰσχύλος), κατόπιν ὅμως περιωρίσθη εἰς δεκαετῆ (Μεδοντίδαι τῆς δεκαετοῦς θητείας ἦσαν οἱ: Ἀλκμέων, Χάροψ, Αἰσιμίδης, Κλείδικος καὶ Ἱππομένης). Μετὰ τὸ 713, ὁπότε οἱ βασιλεῖς ἤρχισαν νὰ ἐκλέγωνται μεταξὺ ὅλων τῶν εὐπατριδῶν, πολλοὶ Μεδοντίδαι ἀνέλαβον καὶ πάλιν τὸ καθῆκον τοῦτο, ἀλλὰ σποραδικῶς. —Ω.

μεδοῦλι (τό)· δημοτ., ὁ μυελὸς τῶν ὀστῶν (ἐκ τοῦ λατ. medulla).

Μέδουσα /*Μυθολ.*/. —1) Ἡ μόνη θνητὴ ἐκ τῶν *Γοργόνων* (βλ. λ.), τερατομόρφων ὄντων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας. Ταύτην ὁ Περσεύς, ἐκτελῶν ἆθλόν τινα, ἐφόνευσε τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτῆς μεταχειριζόμενος ὡς ὅπλον κατὰ τῶν ἐχθρῶν του ἀπελίθου αὐτούς. —2) Θυγάτηρ τοῦ Πριάμου, εἰκονιζομένη, ὡς ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, πλησίον τῆς Λαοδίκης, ἐπὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Λέσχης τῶν Κνιδίων εἰς Δελφούς. Ἡ εἰκὼν παρίστα τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, ἔργον τοῦ περιφήμου ζωγράφου Πολυγνώτου. —3) Θυγάτηρ τοῦ Σθενέλου καὶ τῆς Νικίππης, θυγατρὸς τοῦ Πέλοπος, καὶ ἀδελφὴ τοῦ Εὐρυσθέως τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν. Μ. Μ.

Μέδουσα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Θερμῶν τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 540. Χ. Δ.

«Μέδουσα» («Meduse»). Φρεγάτα γαλλικὴ 44 πυροβόλων, ναυαγήσασα ἐπὶ τῆς Ἀργουϊνικῆς λεγομένης σύρτεως, εἰς ἀπόστασιν 120 μιλ. ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ναυάγιον τοῦτο, ἐπισυμβὰν τὴν 2 Ἰουλίου 1816, φέρεται ἐν τοῖς ναυτικοῖς χρονικοῖς ὡς δεῖγμα φρικωδεστάτου ναυτικοῦ ἀτυχήματος. Πάσης ἐλπίδος πρὸς διάσωσιν τοῦ σκάφους ἀπολεσθείσης, οἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐννέα ἐπιβάται του κατέφυγον ἐπὶ σχεδίας, ἥτις κατεσκευάσθη ἐν τάχει, καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κυμάτων ἐν μέσῳ τοῦ ἀχανοῦς ὠκεανοῦ. Ἀπεριγράπτου φρίκης σκηναὶ διεδραματίσθησαν τότε μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν τῆς σχεδίας, στερηθέντων πάσης τροφῆς. Μετὰ δωδεκαήμερον ἀγωνίαν, μόλις δεκαπέντε ἑτοιμοθάνατοι ἐσώθησαν ὑπό τινος ὁλλανδικοῦ πάρωνος, τῶν λοιπῶν ἀποβιωσάντων ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον καταβρωθέντων ὑπὸ τῶν ἐπιζώντων. Τὴν τραγικότητα ταύτην ἐχρησιμοποίησαν ναυτικοὶ μυθιστοριογράφοι καὶ δὴ ὁ Μέϊν Ρὴδ («Εἰς τὴν θάλασσαν») καὶ ὁ Ἰούλιος Βὲρν («Σανσελλώρ»). Σ.Ε.Λ.

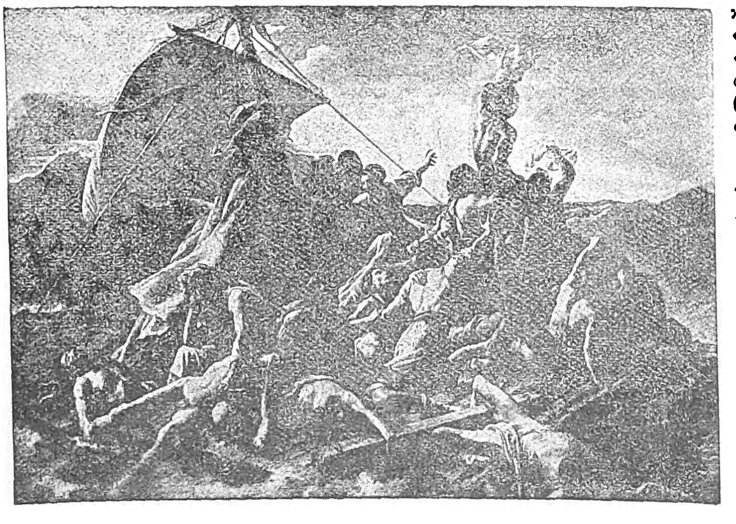

Ἰ. Ζερικώ: Ἡ σχεδία τῶν ναυαγῶν τῆς «Μεδούσης».
(Μουσεῖον Λούβρου.)

μέδουσα (ἡ) (Medusa) /*Ζῳολ.*/. Γένος κοιλεντερωτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδρομεδουσῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μεδουσῶν*. Ἡ μέδουσα καλεῖται ἄλλως *ἀκαλήφη* ἢ *ἀκαλύφη* (βλ. λ.).

μέδουσαι (αἱ) (Medusae) /*Ζῳολ.*/. Οἰκογένεια κοιλεντερωτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδρομεδουσῶν*, περιλαμβάνουσα ζῷα θαλάσσια πηκτώδους σωματικῆς συστάσεως, κωδωνοειδοῦς, δισκοειδοῦς ἢ σωληνοειδοῦς σχήματος καὶ ποικίλου χρωματισμοῦ. Αἱ μέδουσαι καλοῦνται ἄλλως καὶ *ἀκαλῆφαι* ἢ *ἀκαλύφαι* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μεδρεσὲς (ὁ)· βλ. *μεντρεσές*.

Μέδων /*Μυθολ.*/. Μυθικὸν πρόσωπον, κῆρυξ τῶν μνηστήρων τῆς Πηνελόπης ἐν Ἰθάκῃ, ὁ ὁποῖος ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὴν τὰ σχέδια τῶν μνηστήρων ὅπως φονεύσουν τὸν Τηλέμαχον κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐκ τοῦ ταξιδίου, ὅπερ εἶχεν ἐπιχειρήσει εἰς τὴν Πύλον καὶ Λακεδαίμονα ἵνα ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τοῦ πατρός του. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν μνηστηροφονίαν ὁ Ὀδυσσεὺς τῇ παρακλήσει τοῦ Τηλεμάχου ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῆς τιμωρίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέβαλε τοὺς ἄλλους ἀπίστους ὑπηρέτας του.

— **Μέδων.** Πρωτότοκος υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Κόδρου. Ἐπειδὴ ἦτο χωλός, ἐξηγέρθη ἐναντίον του ὁ ἀδελφός του Νειλεύς, μὴ ἀνεχόμενος νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ χωλοῦ βασιλέως. Ἐρωτηθέντος τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐχρησμοδότησεν ἡ Πυθία ὑπὲρ τῆς παραμονῆς τοῦ Μέδοντος εἰς τὴν ἐξουσίαν· καὶ οὗτος μὲν παρέμεινεν εἰς Ἀθήνας μὲ τὸν τίτλον τοῦ ἰσοβίου ἄρχοντος, ὁ δὲ Νειλεὺς ἀπῆλθε μετὰ πολλῶν ἄλλων καὶ ἵδρυσεν ἀποικίαν (βλ. λ. *Μεδοντίδαι*). Ν. Α.

Μέεν (Möen) /*Γεωγρ.*/· βλ. *Μαῖεν*.

Μεὲν-σὺρ-Ὑὲβρ (Mehun-sur-Yèvre) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Σέρ. Ἔχει ἐργοστάσια πορσελλάνης. Κάτ. 6 400. Χ. Δ.

Μεεντὶς-*Δάγ*, ἢ ***Μουχεντὶζ-Δὰγ*** /*Γεωγρ.*/. Ὄρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῇ Καραμανίᾳ, παρὰ τὴν Νίγδην. Εἶναι κλάδος τοῦ ὀρεινοῦ συστήματος τοῦ Ταύρου. Ν. Μ.

Μέερ (Meer), ***Βὰν ντὲρ*** —· βλ. λ. *Βὰν ντὲρ-Μέερ*

Μεεράνε (Meerane) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σαξωνίᾳ, 56 χλμ. νοτίως τῆς Λειψίας. Κάτ. 24.100. Ἔχει ἐπαγγελματικήν, ἐμπορικὴν καὶ ἀνωτέραν πρακτικὴν σχολήν, σημαντικὴν ὑφαντουργίαν, μηχανουργεῖα, λεβητοποιεῖα καὶ ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων, κομβίων, δερμάτων καὶ εἰδῶν ἐκ τσιμέντου. Ἐν αὐτῇ σῴζεται λαμπρὸς μεσαιωνικὸς ναός. Ἡ πόλις ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1105, τῷ 1300 ἀνῆκεν εἰς τοὺς δεσπότας τοῦ Σένμπουργκ καὶ κατὰ τὸ 1429 κατεστράφη ὑπὸ τῶν Οὐσσιτῶν. Γ. Ι. Β.

Μέερενς (Meerens), ***Κάρολος.*** Βέλγος μουσικός, γεννηθεὶς τῷ 1831. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν μελέτην τῆς ἀκουστικῆς καὶ ἔγραψε: «Τὸ μετρόμετρον, ἢ ἁπλοῦν μέσον πρὸς γνῶσιν τῆς ταχύτητος καθορισθείσης ἀγωγῆς» (1859), «Φαινόμενα μουσικο-φυσιολογικά» (1868), «Ἡ διαπασῶν καὶ ἡ μουσικὴ σημειογραφία ἁπλοποιημένη» (1873), «Ἡ μείζων καὶ ἐλάσσων κλῖμαξ» (1890), «Μουσικὴ ἀκουστική» (1894), «Τὸ τονόμετρον κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Σαϊμπλερ» (1895), «Τὸ μέλλον τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης» κ.τ.λ. Γ. Σ.

Μέερς (Meersch) ***Βὰν ντὲρ*** —· βλ. λ. *Βὰν ντὲρ Μέερς*.

Μὲζ (Meije) /*Γεωγρ.*/. Ὄρος τῶν Γαλλικῶν Ἄλπεων, ἀποτελοῦν ἓν τῶν νοτίων ἀντερεισμάτων τῶν Ἄλπεων τοῦ Δελφινάτου (νομοὶ Ἰζὲρ καὶ Ἄνω Ἄλπεων). Ἔχει πολλοὺς παγῶνας, ἡ δὲ κορυφὴ αὐτοῦ φθάνει τὰ 3.989 μ. Χ. Δ.

—**Μὲζ** (Meuse) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Κάτω Χωρῶν (βλ. *Μόσας*).

—**Μὲζ** (Mèz) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Ἐρώ, ἀπέχουσα 31 χλμ. ἀπὸ τοῦ Μομπελλιέ. Ἔχει λιμένα ἐπὶ τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Τώ, σταθμὸν τῶν Μεσημβρινῶν σιδηροδρόμων, ἁλυκάς, οἴνους κλπ. Κάτ. 6.020. Χ. Δ.

Μέζα Βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν (βλ. *Μεσᾶ*).

Μέζα (de Meza), ***Χριστιανὸς-Ἰούλιος.*** Δανὸς στρατηγὸς (1792—1865). Τῷ 1804 κατετάγη ἐν τῷ δανικῷ στρατῷ, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν τῷ 1848 ἦτο διοικητὴς τοῦ πυροβολικοῦ, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἑπομένου ἔτους ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ τῷ 1850 ἐπολέμησεν εἰς Ἴντστεντ, ἔνθα διεκρίθη. Κατὰ τὰ ἔτη 1856—1858 ἦτο γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ πυροβολικοῦ, τῷ δὲ 1864 διωρίσθη γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν δανικῶν στρατευμάτων μέχρι τῆς ἐκκενώσεως τοῦ Ντάνεβερκ. Γ. Ι. Β.

Μέζαι (οὑγγρ. Mezö=πεδίον, πεδιάς) /*Γεωγρ.*/ Λέξις οὑγγρικὴ ἀπαντῶσα εἰς πολλὰς οὑγγρικὰς τοπωνυμίας, ὡς *Μέζαιτουρ*, *Μεζαιγέντγκες* κλπ. Γ. Ι. Β.

Μέζαικαιβεσντ (Mezökövesd). /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Οὑγγαρίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Μπόρσοντ. Κάτ. 18.600. Γ. Ι. Β.

Μέζαιμπερενυ (Mezöberény) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Οὑγγαρίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Μπέκες. Κάτ. 13. 500. Ἔχει γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ βιομηχανίαν λίνου καὶ καννάβεως. Γ. Ι. Β.

Μέζαισεγκ (Mezöség, γερμ. Siebenbürger Heide, ρουμ. Câmpie) /*Γεωγρ.*/. Περιοχὴ στεππῶν τῆς Ρουμανίας ἐν Τρανσυλβανίᾳ. Ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σάμος, Μάρος καὶ Μικροῦ Κόκελ. Εἶναι ἄδενδρος καὶ κατὰ τὸ θέρος ἄνυδρος. Αἱ κοιλάδες της εἶναι γόνιμοι. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Περιέχει πλούσια κοιτάσματα ἅλατος. Γ. Ι. Β.

Μέζαιτουρ (Mezötúr) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Οὑγγαρίας, 130 χλμ. ΝΑ τῆς Βουδαπέστης. Κάτ. 27.000. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν ἀλκαλοῦχα ἰαματικὰ λουτρά. Γ. Ι. Β.

Μέζαιχεντγκες (Mezöhedgyes) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Οὑγγαρίας πλησίον τῶν πρὸς τὴν Ρουμανίαν συνόρων. Κάτ. 7.500. Ἔχει κρατικὸν ἱπποκομεῖον καὶ κτηνοτροφίαν. Γ. Ι. Β.

Μέζακος, ἢ ***Μέζαπος*** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Κίττας τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 190. Ὁ ὁμώνυμος ὅρμος (πλάτ. 36° 30′50″ Β., μῆκ. 22° 23′ 15″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia καὶ ἄλλοι) σχηματίζεται κατὰ τὴν βορείαν μασχάλην τῆς Χερσονήσου τῶν Θυρίδων (Κάβο-Γκρόσσου), ἀμφιπύγως πρὸς τὸν ὅρμον Γιαλί. Ἀπὸ τοῦ 1923 ναυτικὸς φανὸς λευκοῦ σταθεροῦ 8 μιλλ. Χ. Δ.—Σ. Ε. Λ.

Μεζὰν (Port Mejean) /*Γεωγρ.*/. Λιμὴν κατὰ τὰ πρόσγεια τῆς Μασσαλίας καὶ δυτικῶς αὐτῆς (πλάτ. 43° 19′ Β., μῆκ. 5° 13′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3414: Approaches to Marseille) καὶ ἀκρωτήριον φερώνυμον τῷ λιμένι, ὃν χωρίζει ἀμφιδύμως ἀπὸ τὸν μασσαλιωτικὸν προλιμένα Ἐστὰκ (Estaque). Σ. Ε. Λ.

Μεζὰρ-ἰ-Σερὶφ (Mesar-i-scherif) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τοῦ Ἀφγανιστάν, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Τουρκεστάν, κειμένη νοτιοανατολικῶς τοῦ Μπάλχ. Εἶναι σπουδαῖος κόμβος συγκοινωνιῶν, ἔχει φρούριον καὶ χυτήριον πυροβόλων καὶ εἶναι ἕδρα διοικητοῦ, πολλάκις δὲ καὶ ἐμίρου. Κάτ. 20 000. Χ. Δ.

μεζαρλὶκ (τό)· λέξις τουρκικὴ (ἐκ τοῦ *μεζάρ*=τάφος) σημαίνουσα νεκροταφεῖον. Ἀπαντᾷ ὡς τοπωνύμιον.

Μεζὰρ μπουρνοῦ /*Γεωγρ.*/. —1) Ἀκρωτήριον τῆς Προποντίδος, τοῦ ὅρμου Τούζλα, τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς της (πλάτ. 4°48′ ½ Β, μῆκ. 29°16′ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 497: Gulf of Ismid) κατὰ τὰ βόρεια πρόσγεια τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας. Ἴσως τὸ *Τράριον* (*Πτολεμ.* Ε, α, 1) τῶν ἀρχαίων.—2) Ἀκρωτήριον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου (πλάτ. 41°10′ Β, μῆκ. 29°03′ ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1198: The Bosporus) μεταξὺ Μπουγιοὺκ ντερὲ καὶ Ρουμελὴ Καβάκ. Σ. Ε. Λ.

μεζάτι (τό)· (ἐκ τοῦ τουρκ. *μεζάτ*, ὅπερ παραφθορὰ τοῦ ἀραβ. *μουζαγεντὲ* = πλειοδοσία)· δημοπρασία: «βγῆκε στὸ μεζάτι».

Μεζε— (Mezö—) /*Γεωγρ.*/. Τὰ ἀπὸ τῆς λέξεως ταύτης γεωγραφικὰ ὀνόματα βλ. ἐν λ. *Μεζαι—*.

μεζεδάκια *τηγανητὰ* /*Μαγειρ.*/. Λαμβάνομεν ἀπὸ ἀμνὸν τὰ συκωτάκια, τοὺς νεφρούς, τὴν καρδιὰ καὶ εἰς πολὺ μικρὸν ζῷον καὶ τοὺς πνεύμονας, τὰ πλύνομεν, τὰ ἁλατίζομεν καὶ τὰ τηγανίζομεν εἰς τὸ βούτυρον, προσθέτομεν ὀλίγας σταγόνας χυμὸν λεμονίου καὶ τὰ σερβίρομεν. Μ. ΔΡ.

μεζελίκι (τό)· δημοτ., ἄλλος τύπος τοῦ *μεζὲς* (βλ. λ.): «κρασὶ μὲ διάφορα μεζελίκια» (τουρ. mezelik).

μεζὲμτ /*Ἀρχ.*/. Ψιμύθιον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις (βλ. λ. *κόλ*).

Μέζεν /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Ἀρχαγγέλου. Πηγάζει ἐκ τῶν νοτίων ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Τιμάνα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον Μέζεν ἐν τῇ Ἀρκτικῇ θαλάσσῃ. Ἔχει μῆκος 827 χλμ. καὶ εἶναι πλωτὸς ἐπὶ μήκους 331 χλμ. Οἱ σημαντικώτεροι παραπόταμοι αὐτοῦ εἶναι ἐκ δεξιῶν ὁ *Πίσμα* καὶ ὁ *Πέζα*, ἐξ ἀριστερῶν δὲ ὁ *Βάσκα*. Γ. Ι. Β.

Μεζὲνκ (Mézenc) /*Γεωγρ.*/. Ὄρος τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ὑψούμενον μεταξὺ τῶν νομῶν Ἀρντὲς καὶ Ἄνω Λίγηρος. Κορυφὴ 1.754 μ. Χ. Δ.

Digitized by Google

Μεζεραὶ (Mézeray), *Φραγκῖσκος*. Γάλλος ἱστορικὸς (1610—1683). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Caen καὶ ἔδειξε κατ' ἀρχὰς κλίσιν πρὸς τὴν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐγκατέλειψεν ἐνωρίς, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας. Τῷ 1640 μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν τὸ «Περὶ χριστιανικῆς θρησκείας» ἔργον τοῦ Γκρότιους. Μετὰ τρία ἔτη ἐξέδωκε τὸν πρῶτον τόμον τῆς «Ἱστορίας τῆς Γαλλίας» (1643—1646—1651, τόμ. 3, β' ἐκδ. 1685, ἀνατ. 1830), ἥτις ὑπῆρξε τὸ κεφαλαιῶδες ἔργον του καὶ ἔσχε μεγίστην διάδοσιν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τῆς Σφενδόνης λέγεται ὅτι συνέγραψε πολλοὺς λιβέλλους, τοὺς ὁποίους ἐκυκλοφόρησεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Sandricourt. Τῷ 1649 ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1650 ἐξέδωκε τὴν «Ἱστορίαν τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ 1612 μέχρι τοῦ 1649», ἥτις ἀποτελεῖ μετάφρασιν καὶ συνέχειαν τοῦ ἔργου τοῦ Χαλκοκονδύλη. Μετ' ὀλίγα ἔτη ἡ «Χρονολογικὴ σύνοψίς» του (1668, τόμ. 3) ἔτυχεν εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς. Εἰς τὰ ἔργα του ταῦτα ὁ Μαζεραὶ διακρίνεται διὰ τὴν εὐθυκρισίαν του καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς γνώμης. Ἔψεξεν αὐστηρῶς τὰς φορολογίας, τὰς ὁποίας ἐπέβαλεν ὁ Κολμπέρ, καὶ διὰ τοῦτο ἐτιμωρήθη ὑπ' αὐτοῦ, στερηθεὶς τῆς ἐπιχορηγήσεως, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανεν ὡς ἱστοριογράφος. Ἔκτοτε ὁ Μεζεραὶ ἔπαυσε γράφων.

μεζὲς (ὁ)· δημοτ., ἐλαχίστη ποσότης ἐδέσματος ὡς προπαρασκευαστικὴ τῆς γεύσεως πρὸς πόσιν οἴνου ἢ οἰνοπνευματώδους ποτοῦ, λίχνευμα, ὀρεκτικόν: «ἑτοίμασέ μας κάνα μεζὲ νὰ πιοῦμε λίγο κρασί»· || φρ. «μπεκρῆ μεζὲς» κατ' ἐξοχὴν μεζὲς τῶν οἰνοποτῶν: «οἱ γαρίδες εἶναι μπεκρῆ μεζές»· || καθόλου, ἐλαχίστη ποσότης φαγητοῦ ὅσον διὰ νὰ νευθῇ τις μόνον: «δὲν ἔφαγα διόλου σήμερα, ἕνα μεζὲ μόνον πῆρα τὸ μεσημέρι», «κόπιασε νὰ φᾶς ἕνα μεζέ, νὰ πιῇς κι' ἕνα κρασί»· || μεταφ., μικρὸν μερίδιον, περιφρονητικῶς: «τοῦ 'δῶσαν ἕνα μεζὲ ἀπὸ τὰ κέρδη καὶ τὸν ἔδιωξαν»· || φρ. «τὸν πήρανε 'ς τὸ μεζὲ» τὸν κατειρωνεύονται, τὸν ἐμπαίζουν (τουρκ. meze).

—*['Εγκυκλ.]* Κυρίως ὡς μεζέδες προσφέρονται κεφτέδες εἰς μικρὸν σχῆμα, πατάτες κομμένες εἰς πολὺ λεπτὰ τεμάχια φέτας καὶ τηγανισμένες εἰς βούτυρον, ντολμαδάκια, τυρόπιττες, σάντουϊτς, κλπ. Μ. ΔΡ.

Μεζετλοῦ *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Καραμανίας μεταξὺ Μερσίνας καὶ Κοργκὸς κατὰ τὴν ἐκβολὴν φερωνύμου χειμάρρου (πλάτ. 36°44' Β., μῆκ. 34°3'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Karaburnù to Karadash Burnu). Εἶναι οἱ *Σόλοι* τοῦ «Σταδιασμοῦ» (170—171), ἢ ἄλλως *Πομπηϊούπολις* (*Πτολεμ* Ε, η, 4). Σ.Ε.Λ.

Μεζιὲρ (Mézières, λατιν. Maceriae) *[Γεωγρ.]*. Ἱστορικὴ πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῶν Ἀρδεννῶν, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μόζα καὶ ἀπέχουσα 248 χλμ. ἀπὸ τῶν Παρισίων σιδηροδρομικῶς. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν κλιτύων λόφου καὶ ἦτο ἄλλοτε καλῶς ὠχυρωμένη. Ἡ πόλις ἐπεκταθεῖσα σήμερον προσεγγίζει διὰ τῶν προαστείων της *Ἄρς* (Arches) καὶ *Πιὲρ* (Pierre) τὰς γειτονικὰς πόλεις Σαρλβὶλ καὶ Μοόν, μετὰ τῶν ὁποίων ἔχει κοινὰς βιομηχανίας καρφοβελονοποιίας καὶ ἐργαλείων ξυλουργῶν, κτιστῶν κλπ. Κάτ. 7.900.

—*['Ιστορ.]* Ἡ *Μεζιὲρ* ἱδρύθη πιθανῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ' αἰῶνος μ. Χ., ἀνῆκε δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς κόμιτας Ρετέλ. Τῷ 1521 ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Νασσάου, διὰ λογαριασμὸν τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Ε', ἀλλ' ἐσώθη. Βραδύτερον κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Πρώσσων, τῷ 1815 καὶ τῷ 1871, εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατ' Αὔγουστον τοῦ 1914. Ὁ Κρόμπριντς εἶχεν ἐγκαταστήσει ἐν αὐτῇ τὸ στρατηγεῖόν του μέχρι τοῦ 1918. Ἡ πόλις ἀνακατελήφθη τέλος ὑπὸ τῶν Γάλλων τὴν νύκτα τῆς 10 πρὸς τὴν 11 Νοεμβρίου, ἀφοῦ ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς. Χ. Δ.

Μεζιὲρ (Mézières), *Ἀλφέρδος-Ἰωάννης-Φραγκῖσκος*. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1826—1915). Καθηγητὴς τῆς ξένης φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Νανσὺ καὶ κατόπιν ἐν τῇ Σορβόννῃ, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἔγραψε: «Σαίξπηρ, τὰ ἔργα του καὶ οἱ κριτικοί του», «Πρόδρομοι καὶ σύγχρονοι τοῦ Σαίξπηρ», «Σύγχρονοι καὶ διάδοχοι τοῦ Σαίξπηρ», «Ὁ Δάντης καὶ ἡ νέα Ἰταλία», «Πετράρχης», «Ἡ Γαλλικὴ Κοινωνία», «Διηγήσεις ἀπὸ τὴν εἰσβολήν, Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη» (1871), «Γκαῖτε», «Ἡ ζωὴ τοῦ Μιραμπώ», «Νεκροὶ καὶ ζῶντες» κλ. Ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς διαφόρων ἐπαρχιῶν καθὼς καὶ γερουσιαστής. Ι. Μ. Τ.

— **Μεζιὲρ** (Mézières), *Φίλιππος ντὲ—*. Γάλλος συγγραφεὺς (1327—1405). Εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὰς σταυροφορίας. Ἐπροπαγάνδισεν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην τὴν διεξαγωγὴν μιᾶς νέας σταυροφορίας καὶ ἔγραψε πρὸς τοῦτο πολλὰ ἔργα εἰς τὴν λατινικὴν καὶ γαλλικήν, καθὼς καὶ μυθιστορήματα ἀλληγορικὰ κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν τῆς ἐποχῆς του. Ὀλίγα ὅμως ἐκ τῶν ἔργων του ἐτυπώθησαν. Ι. Μ. Τ.

Μέζιλον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κουμπουριανῶν τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 152. Χ. Δ.

Μέζιμα (Mesima) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποτάμιον τῆς Καλαβρίας ἐκβάλλον εἰς τὸν κόλπον τῆς Τζιόγιας. Εἶναι ὁ *Μέταυρος* ἢ *Μέσμας* ἢ *Μέδμας* τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Σ. Ε. Λ.

Μεζὶχ *πασᾶς*· βλ. *Μεσὶχ πασᾶς*.

μεζμπελετζῆς (ὁ), ἢ *μεσπελετζῆς* (λ. τουρκ. ἐκ τοῦ ἀραβ *μεζμπελὲ*=σκουπίδι)· παλαιοπώλης.

μεζόνευρον (τὸ) (Mezoneurum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδροπῶν*, περιλαμβάνον περὶ 12 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Μεζουζάχ. Καλοῦνται οὕτως ἐπιγραφαί, τὰς ὁποίας οἱ Ἑβραῖοι ἀνήρτων εἰς τὰς θύρας των ὡς φυλακτά. Ὁ μωσαϊκὸς νόμος ἐπέτασσεν εἰς τοὺς Ἑβραίους νὰ ἔχωσι διαρκῶς πρὸ ὀφθαλμῶν μερικὰ παραγγέλματα τῆς νομοθεσίας καὶ νὰ γράφωσιν αὐτὰ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν των (Δευτερον. VI 8, 9—XI 20). Καὶ κατὰ μὲν τοὺς πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας χρόνους οὐδεὶς ἐσκέφθη ποτὲ ὅτι τὸ ἀνωτέρω παράγγελμα εἶχεν ἰδιαιτέραν τινὰ σημασίαν, φρονοῦντες ὅτι ἀπετέλει ἁπλῶς παραστατικὴν ἐπιταγὴν τηρήσεως τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὅμως, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς φαρισαϊκῆς ἑρμηνείας, ἐνομίσθη ὅτι τὸ παράγγελμα τοῦτο ἔπρεπε νὰ τηρῆται κατὰ γράμμα, ἐντεῦθεν δ' ἔχομεν τὴν ἀνωτέρω συνήθειαν. Ἐπὶ τεμαχίου περγαμηνῆς ἔγραφον διὰ τετραγώνων ἑβραϊκῶν χαρακτήρων εἰς 22 στίχους τὰς δύο περικοπὰς τοῦ Δευτερονομίου (VI, 4—9 καὶ XI, 13—21). Περιείλισσον ἀκολούθως τὴν περγαμηνὴν καὶ ἔγραφον ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως αὐτῆς τὴν λέξιν «Θεός», μετὰ ταῦτα δὲ ἔθετον τὸν ῥόλον ἐντὸς κυλινδρικοῦ κυτίου φέροντος ὀπήν, ὥστε νὰ φαίνεται ἡ λέξις «Θεός». Τὸ οὕτω διαμορφωθὲν φυλακτὸν ἀνηρτᾶτο εἰς τὴν δεξιὰν παραστάδα τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων. —Ω

Μεζρᾶς *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φυλλίδος συνοικισμοῦ *Γλυκοπηγὴ* (βλ.λ.).

Μεζυρὲρ (Mesureur), *Ἀμαλία*. Γαλλὶς συγγραφεύς, γεννηθεῖσα τῷ 1857. Ἐδημοσίευσε διάφορα ποιήματα: «Τὰ παιδιά μας», «Ρόδινες ρίμες», καθὼς καὶ διηγήματα: «Ἱστορία ἑνὸς παιδιοῦ τῶν Παρισίων» κ. ἄ. Ι. Μ. Τ.

μεθ—, καὶ *μεθαν— ['Οργ. Χημ.]*. Πρόθεμα διὰ τὰς ὀργανικὰς ἑνώσεις, αἵτινες θεωροῦνται καὶ κατατάσσονται ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν εἰς τὰ παράγωγα τοῦ *μεθανίου*. Πλὴν τῶν σπουδαιοτέρων ἐξ αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι λεξικογραφοῦνται ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀλφαβητικῇ σειρᾷ, αἱ λοιπαὶ ζητητέαι, ὡς κατωτέρω, εἰς τὰς ταυτοσήμους αὐτῶν ὀνομασίας ἢ εἰς τὰς συγγενεῖς αὐτῶν ἑνώσεις. Οὕτω π. χ. *μεθανάλη* βλ. *μυρμηκικὴ ἀλδεΰδη*, *μεθαναμίδιον* βλ. *φορμαμίδιον*, *μεθανικὸν ὀξὺ* βλ. *μυρμηκικὸν ὀξύ*, *μεθανοθειόλη* βλ. *μεθυλομερκαπτάνη*, *μεθανοκαρβονικὸν ὀξὺ* βλ. *ὀξικὸν ὀξύ*, *μεθανόλη* βλ. *μεθυλικὴ ἀλκοόλη*, *μεθανολοσουλφονικὸν ὀξὺ* βλ. *ὀξυμεθανοσουλφονικὸν ὀξύ*, *μεθανοξίμη* βλ. *φορμαλδοξίμη*, *μεθανοσουλφονικὸν ὀξὺ* βλ. *μεθυλοσουλφονικὸν ὀξύ*, *μεθενυλοχλωρίδιον* βλ. *χλωροφόρμιον*, *μεθοξυβενζαλδεΰδη* βλ. *ἀνισαλδεΰδη* κλπ. Σ. Γ.

μεθαιμοσφαιρίνη (ἡ) (Methaemoglobin) *[Φαρμ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ προϊὸν τὸ σχηματιζόμενον διὰ τῆς ἐπιδράσεως ὀξειδωτικῶν μέσων ἐπὶ τῆς *ὀξυαιμοσφαιρίνης* (*ὀξυαιμογλομπίνης*). Οὕτω διὰ τῆς ἐπιδράσεως ὑπερμαγγανικοῦ καλίου, νιτρικοῦ ὀξέος, διὰ μακρᾶς ἐπιδράσεως τοῦ ἀέρος κλπ., ἡ ὀξυαιμοσφαιρίνη ἀποκτᾷ φαιὸν χρῶμα, ἀντὶ τοῦ ἐρυθροῦ τὸ ὁποῖον ἔχει, μεταβαλλομένη εἰς μεθαιμοσφαιρίνην. Τὸ προϊὸν τοῦτο τῆς μετατροπῆς σχηματίζεται κατὰ τὴν σῆψιν παρουσίᾳ ἀέρος, διὰ ζέσεως ὑδατικῶν διαλυμάτων ὀξυαιμοσφαιρίνης καὶ κατὰ τὴν ἐπίδρασιν διαλυμάτων ἀραιῶν ὀξέων. Ἡ μεθαιμοσφαιρίνη περιέχει τὸ αὐτὸ ποσὸν ὀξυγόνου τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ ἡ ὀξυαιμοσφαιρίνη, ἰσχυρότερον ὅμως δεσμευμένον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς δύναται νὰ σχηματισθῇ ἡ μεθαιμοσφαιρίνη διὰ τῆς ἐπιδράσεως δηλητηρίων τινῶν, ὡς π. χ. χλωρικοῦ καλίου, νιτρώδους ἀμυλίου, ἐπὶ ἐκτεταμένων ἐγκαυμάτων τοῦ δέρματος κλπ. Τὰ διαλύματα τῆς μεθαιμοσφαιρίνης φασματοσκοπικῶς δεικνύουν εἰς τὸ ἐρυθρὸν μεταξὺ τοῦ C καὶ D ταινίαν ἀπορροφήσεως. Δι' ἀναγωγῆς ἡ μεθαιμοσφαιρίνη μετατρέπεται εἰς αἱμοσφαιρίνην (αἱμογλομπίνην), ἐξ ἧς πάλιν δύναται νὰ σχηματισθῇ ὀξυαιμοσφαιρίνη. Κ. Γ. Μ

μεθακετίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις ἀναλόγου συνθέσεως καὶ παρομοίων ἰδιοτήτων πρὸς τὸ *ἀκετανιλίδιον* καὶ τὴν *φαινακετίνην*. Ἀποτελεῖ ἄοσμον, κρυσταλλικόν, πικραλμύρου γεύσεως σῶμα, διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην. Κέκτηται ἀντιπυρετικὰς ἰδιότητας. Σ. Γ.

μεθακρυλικὸν *ὀξύ*, ἢ *μεθυλομεθυλενοξικὸν ὀξύ*, ἢ *μεθυλοπροπενικὸν ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ἀκόρεστον μονοκαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου

$CH_2 : C(CH_3).COOH$. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ χαμαιμηλέλαιον καὶ εἶναι σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 16° καὶ βράζον εἰς 160—161°. Πολυμερίζεται εὐκόλως πρὸς λευκὴν ἄμορφον μᾶζαν. Σ. Γ.

Μέθανα (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν τῇ ὁμωνύμῳ χερσονήσῳ (βλ. κατ.) καὶ κατὰ τὴν ΝΑ. ἀκτὴν τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 490. Ἔχει δύο μεγάλα ξενοδοχεῖα, ὡραίας οἰκίας, κήπους, ταχυδρομεῖον καὶ τηλεγραφεῖον, συγκοινωνίαν δὲ τακτικὴν μετὰ τοῦ Πειραιῶς, Πόρου καὶ Ναυπλίου. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Δριτσέϊκα* καὶ *Κόλιανοι*. Παράγει οἶνον, σιτηρά, ὀπώρας καὶ τυρόν. Ι. Σ. Σ.

— **Μέθανα** *[Γεωγρ.]*. Χερσόνησος τοῦ ΝΔ. Σαρωνικοῦ νησίζουσα, ἅτε συνδεομένη πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Τροιζηνίας διὰ στενοτάτου ἰσθμοῦ (πλάτ. 37° 33' 30'' Β., μῆκ. 23° 22' 15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana), *Στενὸ* μὲν ὑπὸ τῶν ναυτικῶν ὀνομαζομένου, *λ'μ'θὶ* (ἀλβαν. =ἁλωνάκι) δὲ ὑπὸ τῶν ἐντοπίων. Ἡ γένεσίς της ὑπῆρξεν ἀπότοκος σφοδροτάτων πλουτωνείων ἐπεξεργασιῶν. «Ὄρος ἑπταστάδιον τὸ ὕψος, ἀνεβλήθη γεννηθέντος ἀναφυσήματος φλογώδους, μεθ' ἡμέραν μὲν ἀπρόσιτον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ τῆς θειώδους ὀδμῆς, νύκτωρ δὲ ἐκλάμπον πόρρω καὶ θερμαῖνον, ὥστε ζέειν τὴν θάλατταν ἐπὶ σταδίους πέντε, θολερὰν δ' εἶναι καὶ ἐπὶ εἴκοσι σταδίους· προσχωθῆναι δὲ πέτραις ἀπορρῶξι, πύργων οὐκ ἐλάττωσιν» (*Στράβ.* Α, 59). Πράγματι, τὸ μὲν νοτιώτατον, ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ ἕως τοῦ παραλλήλου τῶν συγχρόνων λουτρῶν, εἶναι τιτανώδους συστάσεως, δι' ὃ καὶ ὀνομάζεται ἀλβανιστὶ *Μάλι-μπαρδ* (=λευκὸς βουνός), τὸ δὲ μέγιστον μέρος τῆς χερσονήσου εἶναι προϊὸν πλείστων προϊστορικῶν ἐκρήξεων· ἡ δυτικὴ ὅμως τῆς νήσου ἐσχατιά, ἡ καλουμένη τῆς *Κρασοπαναγιᾶς* (ὕψόμ. 360 μετρ.), ἀλβανιστὶ δὲ *Μάλι-μπίστιτ* (=ἀκρωτηριάζων βουνός), φαίνεται ὅτι ὑπῆρξέ ποτε τιτανώδους συστάσεως νησὶς ½ μίλλ. εὖρους, ἣν ἥνωσαν πρὸς τὸ κύριον τῆς χερσονήσου σῶμα ἀφ' ἑνὸς μὲν λάβαι καταρρεύσασαι ἀπὸ τὴν *Καϋμένην* χώραν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ προϊόντα τῆς τελευταίας ἐν ἔτει 273 π.Χ. γενομένης ἐκρήξεως. Ὁ Παυσανίας, ὀνομάζων τὴν χερσόνησον *Μέθανα*, ὡς καὶ ὁ Στράβων (Η. 374), ἀναφέρει καὶ μικρὸν παραθαλάσσιον, φερώνυμον δὲ αὐτῇ πόλισμα, ἔχον ἱερὸν τῆς Ἴσιδος καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἕτερον τοῦ Ἡρακλέους, εἰς 30 δὲ ἀπ' αὐτοῦ σταδίους θερμὰ λουτρὰ «δεινῶς ἁλμυρά», φανέντα τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνου τοῦ Δημητρίου (277—240 π. Χ.), πυρίνων γλωσσῶν προηγηθεισῶν τῆς ἀναβλύσεως τοῦ ὕδατος· ἱστορεῖ δὲ ἐπίσης παράδοξον ἔθιμον τῶν Μεθανητῶν, πρὸς προστασίαν τῶν ἀμπέλων των ἀπὸ τοῦ καυστικοῦ λιβὸς (Β, λδ, 1—2). Ὁ Θουκυδίδης (Δ, με') ἱστορῶν τὴν τείχισιν τοῦ ἰσθμοῦ της ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀνεγειράντων καὶ φρούριον, τὴν ὀνομάζει *Χερσόνησον* ἔχουσαν πόλιν *Μεθώνην*, ὅπως καὶ ὁ Στράβων ἀλλαχοῦ (Α, 59) καὶ ὁ Διόδωρος (ΙΒ, 65). Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὀνομάζεται *Μεθώνη* (Ι, 554, 3), *Μεθηνὴ* καὶ *Μεθήνη* (Γ, ιστ, 12).

Ἡ περίμετρος τῆς χερσονήσου, ἧς τὸ σχῆμα εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἀπίου μὲ τὸν μίσχον πρὸς τὰ κάτω, ἔχει μῆκος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. 5 μίλλ., εὖρος ἀπὸ Α. πρὸς Δ. ἄλλο τόσον καὶ ἀνάπτυγμα 17 περίπου μιλλ., παρουσιάζουσα δύο ὅρμους ἀμφιπύγους κατὰ τὸν ἰσθμὸν τὸν *Στενὸ* (ἀλβαν. *Σπέου*) πρὸς ΝΑ. καὶ *Θυνὶ* πρὸς ΒΔ.· ἀμφοτέρους τούτους, χρησιμοποιουμένους τανῦν ὡς θυννεῖα, ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ὁ Φαβιέρος. Τρίτος, καλὸς δέ, λιμενίσκος σχηματίζεται μεταξὺ τοῦ χωρίου τῶν Μεθάνων καὶ τῆς νησῖδος Ἅγιοι Ἀνάργυροι, ἐφ' ἧς ἴχνη ὀχυρώσεων ἀρχαίων. Τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἀκτῆς εἶναι τὸ ἀκρωτήριον *Χούντα 'Εγκλιὰτ* (=Μακρὰ ἄκρα) ἡ νοτία ἐσχατιά, *Γκοῖρι 'Ικλιὰτ* (=Μακρὰ πέτρα) ἡ ἀνατολική, *Σ'ν Γκέργι* (=Ἅγιος Γεώργιος) ἡ ΒΑ. καὶ *Σοὺρ ἠ-μπούτ* (=Ἄμμος λεπτή) ἡ δυτική, *Κρασοπαναγιὰ* ὑπὸ τῶν Αἰγινητῶν ὀνομαζομένη, ὡς κτισθεῖσα δι' οἴνου ἀντὶ δομικοῦ ὕδατος, κατόπιν «τάματος». Πλουσιώτατος εἰς τοπωνυμίας, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐνδιαφερούσας, εἶναι ἀνέκδοτος χάρτης τῆς χερσονήσου, καταρτισθεὶς εἰς μεγάλην κλίμακα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Δέφνερ, ἀποκείμενος νῦν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Σ. Ε. Λ.

— **Μεθάνων** *ὅρμος* (κοιν. *κόρφος τῆς Λεσσιᾶς*) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ΝΝΔ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπωσις, σχηματιζομένη ὑπὸ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου καὶ τῆς ΒΑ. τῆς Τροιζηνίας, σύσσα δὲ συνεχὴς πρὸς τὴν τῆς Ἐπιδαύρου. Σ. Ε. Λ.

— **Μεθάνων** *πηγαί*. Αἱ πηγαὶ αὗται ἀναβλύζουν εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων καὶ εἰς ἀπόστασιν ὥρας περίπου ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου χωρίου. Ἐκτὸς τῶν πηγῶν τούτων εἰς Μέθανα ἀναβλύζουσι καὶ ἕτεραι θερμαὶ θειοῦ-

Digitized by Google

χοι μικροπηγαὶ εἰς τὴν βορείαν ἀκτὴν (παρὰ τὴν Κάτω Μοῦσχαν) καὶ εἰς τὴν ΒΑ. (παρὰ τὸν Ἅγιον Γεώργιον) χωρὶς νὰ χρησιμοποιῶνται. Αἱ πηγαὶ τῶν Μεθάνων ὀφείλονται εἰς τὰς ἡφαιστείους μεταβολάς, τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ χερσόνησος τῶν Μεθάνων. Ἂν καὶ τὰ μεταλλικὰ ὕδατα τῶν Μεθάνων ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐν τούτοις κατὰ τὰς μετέπειτα ἐποχὰς ἦσαν ἄγνωστα καὶ ἀνεκμετάλλευτα. Τὰ ὕδατα ταῦτα διακρίνονται: εἰς τὰς *θειούχους ἁλιπηγάς*, εἰς τὰς *χλωριονατριούχους πηγὰς* καὶ εἰς τὰς *ὀξυπηγάς*.

Θειοῦχοι ἁλιπηγαί. Εἰς παλαιοτέραν περιγραφὴν ὁ Δαμβέργης ἀναβιβάζει εἰς 26 τὰς πηγὰς τῶν θειούχων ὑδάτων, ὑποδιαιρεῖ δὲ αὐτὰς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς θερμοκρασίας, ἥτις ἐποίκιλλεν ἀπὸ 27.7°—31°, εἰς τέσσαρα συμπλέγματα. Κατὰ τὴν τελευταίαν μελέτην τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (Μ. Περτέσης), ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν πηγῶν ἀνέρχεται εἰς 25, ἡ δὲ θερμοκρασία αὐτῶν ποικίλλει ἀπὸ 34,4°—28,5°. Αἱ θειοῦχοι αὗται ἁλιπηγαὶ τῆς Βρωμολίμνης ἀναβλύζουσιν ἐκ διαφόρων ρωγμῶν τοῦ νεοκρητιδικοῦ ἀσβεστολίθου ὀλίγα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ καταλαμβάνουν μῆκος 160 περίπου μέτρων ἐπὶ τῆς παραλίας. Παρὰ τὴν κυρίαν πηγὴν τὸ ὕδωρ εἶναι ἄφθονον καὶ πλούσιον εἰς διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ θεῖον. Θερμότεραι πηγαὶ εἶναι αἱ πρὸ τῶν οἰκημάτων τῶν μεμονωμένων λουτήρων τοῦ δημοσίου ἀναβλύζουσαι. Αἱ ψυχρότεραι πηγαὶ εἶναι καὶ πτωχότεραι εἰς ἀέρια. Ἡ παροχὴ τοῦ συνόλου τῶν θειούχων πηγῶν ἀνέρχεται εἰς 25.920 κυβ. μέτρα ἀνὰ εἰκοσιτετράωρον, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν ρέον ὕδωρ χύνεται εἰς τὴν πλησίον εὑρισκομένην Βρωμολίμνην. Τὰ ὕδατα τῶν θειούχων πηγῶν ἔχουν γεῦσιν ἁλμυρὰν καὶ σύστασιν ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ θαλασσίου ὕδατος, ὡς προερχόμενα ἐκ διηθήσεως τούτου καὶ ἐμπλουτισμοῦ διὰ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος καὶ ὑδροθείου, τὰ ὁποῖα συναντᾷ κατὰ τὴν ὑπόγειον διαδρομήν του. Διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ ὑδρόθειον ἀναθρώσκουν ἐγγὺς τῶν πηγῶν ἐκ δύο μικρῶν σπηλαίων. Τὸ εἰς τὰς θειούχους ἁλιπηγὰς περιεχόμενον ὑδρόθειον ἀνέρχεται εἰς 0.034 γρ. ἀνὰ χιλιόγραμμον ὕδατος, τὸ δὲ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος εἰς 0,900 γρ. Τὸ ὕδωρ τῶν θειούχων ἁλιπηγῶν χρησιμεύει πρὸς λουτροθεραπείαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπάρχει ὑδροθεραπευτήριον, ὅπερ περιλαμβάνει 46 λουτῆρας, τεθὲν εἰς χρῆσιν ἀπὸ τοῦ 1930. Ἔχει τελείαν ὑδραυλικὴν καὶ θερμικὴν ἐγκατάστασιν, ὥστε ν' ἀποφεύγωνται αἱ ἀπώλειαι τῶν ἀερίων συστατικῶν τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν εἰς τοὺς λουτῆρας διοχέτευσίν του. Ἐκτὸς τοῦ ὑδροθεραπευτηρίου ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι μικρότεραι ἐγκαταστάσεις. Ἡ ραδιενέργεια τῶν θειούχων ἁλιπηγῶν τῶν Μεθάνων εἶναι μικρά, μὴ ὑπερβαίνουσα τὰς 3,5 μονάδας Mache. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων παραλληλίζεται πρὸς τὸ τῶν θειούχων πηγῶν Spalato, Oldestoe, Uriage καὶ πρὸς τὸ τῶν ἁλιπηγῶν Nauheim, Salzuflen καὶ Pyrmont. Θεραπευτικῶς ἐνδείκνυνται τὰ ὕδατα τῶν θειούχων ἁλιπηγῶν τῶν Μεθάνων ἐπὶ χρονίων ρευματισμῶν τῶν ἄρθρων, μεσοπλευρίων, αὐχενικῶν, μηριαίων, βραχιονίων νευραλγιῶν, ὀσφυαλγιῶν, ἐκζεματικῶν παθήσεων τοῦ δέρματος, παθήσεων τῆς μήτρας κλπ.

Αἱ χλωριονατριοῦχοι πηγαί. Αὗται εἶναι δύο τὸν ἀριθμόν, ἐσφαλμένως δὲ ἐχαρακτηρίζοντο παλαιότερον ὡς ἀλκαλικαί. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων ἔχουν μεγάλην περιεκτικότητα εἰς πυριτικὸν ὀξὺ (0,183 γρ. $H_2 Si O_3$ ἀνὰ χιλιόγρ. ὕδατος). Ὁ συνδυασμὸς τῶν ἰόντων τῶν περιεχομένων εἰς ἓν χιλιόγραμμον ὕδατος πρὸς ἅλατα δίδει εἰς τὸ ὕδωρ τὴν ἑξῆς σύνθεσιν: χλωριούχου καλίου 0,4958 γρ., χλωριούχου νατρίου 7,6433 γρ., βρωμιούχου νατρίου 0,0222 γρ., ἰωδιούχου νατρίου 0,000026 γρ., χλωριούχου λιθίου 0,00168 γρ., χλωριούχου ἀμμωνίου 0,00008 γρ., χλωριούχου ἀσβεστίου 0,95 γρ., θειικοῦ ἀσβεστίου 0,438 γρ., θειικοῦ μαγνησίου 0,7306 γρ., ὑδροανθρακικοῦ μαγνησίου 1,4133 γρ., ὑδροανθρακικοῦ σιδήρου 0.000265 γρ., ὑδροανθρακικοῦ μαγγανίου 0 00122 γρ., ὑδροφωσφορικοῦ ἀργιλλίου 0,000363 γρ., θειικοῦ ἀργιλλίου 0,000878 γρ., μεταπυριτικοῦ ὀξέος 0,183 γρ., μεταβορικοῦ ὀξέος 0,0071 γρ., ἐλευθέρου ἀνθρακικοῦ ὀξέος 0,612 γρ. Τὸ ὕδωρ ἀντλεῖται διὰ μαγγάνου καὶ συλλέγεται εἰς ψηκτηρίους δεξαμενὰς πρὶν ἢ χρησιμοποιηθῇ, καθότι ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ εἶναι 41.2° Ἡ ραδιενέργεια τῶν χλωριονατριούχων πηγῶν εἶναι μόλις 0,7 μονάδες Mache. Αἱ ἐγκαταστάσεις εἰς τὰς πηγὰς ταύτας, αἵτινες ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν ἀπὸ τοῦ 1904, ἀποτελοῦνται ἐκ δύο οἰκημάτων μὲ 12 συνολικῶς λουτῆρας. Τὸ ὕδωρ τῶν χλωριονατριούχων πηγῶν Μεθάνων παραλληλίζεται πρὸς τὸ τῶν πηγῶν: Homburg, Salzhausen, Monfalcone, Balarue, Wiesbaden, Bourbonne les Bains, Kissingen καὶ Krenznach. Αἱ ἐνδείξεις τῶν ὑδάτων τῶν πηγῶν εἶναι ἀνάλογοι περίπου πρὸς τὰς τῶν προηγουμένων. Εἰς τὰς ξένας πηγὰς τὰς παραπλησίας πρὸς τὰς χλωριονατριούχους τῶν Μεθάνων, τὸ ὕδωρ χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς ποσιθεραπείαν ἐπὶ στομαχικῶν καὶ ἐντερικῶν παθήσεων.

Αἱ ὀξυπηγαί. Ἀποτελοῦνται ἐκ δύο φρεάτων εὑρισκομένων εἰς τὴν θέσιν *Στρατηγό*. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἀμφοτέρων τῶν φρεάτων τούτων ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος. Τὸ ὕδωρ τῶν ὀξυπηγῶν περιέχει 0,9 γρ. ἐλευθέρου διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος ἀνὰ χιλιόγραμμον, διὰ συνδυασμοῦ δὲ τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων αὐτοῦ τὰ ἀκόλουθα ἅλατα: χλωριούχου ἀμμωνίου 0,000012 γρ., νιτρικοῦ καλίου 0,0594, χλωριούχου καλίου 0,0233 γρ., χλωριούχου νατρίου 0,9115 γρ., χλωριούχου ἀσβεστίου 0,1125 γρ., θειικοῦ ἀσβεστίου 0 0884 γρ., ὑδροανθρακικοῦ ἀσβεστίου 0,1917 γρ., ὑδροανθρακικοῦ μαγνησίου 0,2876 γρ., ὑδροανθρακικοῦ σιδήρου 0,00022 γρ., θειικοῦ ἀργιλλίου 0,00113 γρ. καὶ μεταπυριτικοῦ ὀξέος 0,1353 γρ. Τὸ ὕδωρ τῶν ὀξυπηγῶν χρησιμοποιεῖται πρὸς ποσιθεραπείαν, ἐνδεικνύμενον ἐπὶ παθήσεων τοῦ πεπτικοῦ συστήματος. Οἱ ἐπισκεπτόμενοι πρὸς λουτροθεραπείαν τὰ Μέθανα ἐτησίως πλησιάζουσι τὰς 3.000, δίδονται δὲ περὶ τὰ 60.000 λουτρά.

[*Μ. Λ. Περτέση*, Τὰ μεταλλικὰ ὕδατα τῶν Μεθάνων, Ἀθῆναι 1913.] Κ. Γ. Μ.

μεθαναμιδίνη (ἡ), ἢ ***φορμαμιδίνη*** [*Ὀργ. Χημ.*]. Ἀμιδίνη, τῆς ὁποίας τὸ ὑδροχλωρικὸν ἅλας $CH(:NH)NH_2.HCl$ τήκεται εἰς 81°. Σ. Γ.

μεθάνιον (τὸ) [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *ἀέριον* ἑλῶδες

μεθανοδισουλφονικὸν ***ὀξύ***, ἢ ***μεθειονικὸν ὀξὺ*** [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_2(SO_3H)_2$ παρασκευαζομένη δι' ἀπορροφήσεως ἀκετυλενίου ὑπὸ ἀτμίζοντος θειικοῦ ὀξέος σχηματιζομένου ἐνδιαμέσως ἀκεταλδεϋδοδισουλφονικοῦ ὀξέος. Κρυσταλλοῦται εἰς διαρρεούσας βελόνας. Τὰ μεθυλενικὰ ὑδρογόνα εἶναι λίαν εὐκίνητα, δυνάμενα νὰ ἀντικατασταθοῦν διὰ μετάλλων καὶ περαιτέρω δι' ἀλκυλίων. Σχηματίζει ἐστέρας, ἀμίδια κλπ. Σ. Γ.

μεθανομονὰς (ἡ) (Methanomonas) [*Βοτ.*]. Γένος κρυπτογαμικῶν φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βακτηρίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νιτροβακτηριδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτους φυτικοὺς ὀργανισμοὺς ἀναπτυσσομένους εὐχερῶς καὶ εἰς ἀνοργάνους ἔτι οὐσίας. Δ. Ν. Π.

μεθανοσουλφονικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *μεθυλοσουλφονικὸν* ὀξύ.

μεθανοῦλιον (τὸ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλεῖται κατὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς Γενεύης ἡ ρίζα *φορμύλιον*, ἤτοι τὸ ἀκύλιον H. CO—. Σ. Γ.

μεθαρμογὴ (ἡ), καὶ ***μεθάρμοσις***, *—εως*· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μεθαρμόζειν, ἡ προσαρμογὴ πρὸς νέον τι, τροποποίησις, ἐπανόρθωσις.

μεθαρμόζω· μεταβάλλων προσαρμόζω, προσαρμόζω πρὸς νέον τι, τροποποιῶ, ἐπανορθῶ· || παθ., *μεθαρμόζομαι*· προσαρμόζομαι πρὸς νέον τι, μεταβάλλομαι: «μεθηρμόσθη πρὸς τὰ ἐκεῖ κρατοῦντα».

μεθασετίνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς *μεθακετίνης* (βλ. λ.).

μεθαυριανός, *—ή—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μεθαύριον, ὁ τῆς μεθαύριον: «ἡ μεθαυριανὴ ἑορτή».

μεθαύριον· ἐπίρρ., μετὰ τὴν αὔριον, τὴν τρίτην ἀπὸ σήμερον ἡμέραν: «θὰ φύγω μεθαύριον»· || «ἡ μεθαύριον» ἐννοεῖται *ἡμέρα*: «θὰ μείνω μέχρι τῆς μεθαύριον»· || δημοτ., *μεθαύριο*: «μεθαύριο τὰ λέμε» ὡς ἀπειλή· || *μεθαύριο*· ἀπάντησις εἰρωνικὴ δηλοῦσα ἄρνησιν: «θὰ μοῦ δώσῃς χρήματα; — μεθαύριο» (ἐκ τῆς προθ. *μετὰ* καὶ τοῦ ἐπιρρ. *αὔριον*· ἡ δάσυνσις τοῦ τ κατὰ τὸ *μεθ' ἡμέραν*, *μεθ' ὥραν* κτλ. πβλ. καὶ *ἐφέτος* ἐκ τοῦ *ἐπὶ* καὶ *ἔτος*).

μεθειονικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. *μεθανοδισουλφονικὸν ὀξύ*.

μεθέλκω, *ἀόρ. μεθείλκυσα, παρακ. παθ. μετχ. μεθειλκυσμένος*· σύρω πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, τροποποιῶ τὴν ἕλκυσιν· || ναυτ., ἕλκω πρὸς τὰ ἄνω μὲν κατιόντα στήμονα τοῦ συσπάστου, πρὸς τὰ κάτω δὲ ἀνιόντα τοιοῦτον, ὅπως ἀπομακρύνω τὸν κάτω τρόχιλον τοῦ συσπάστου ἀπὸ τοῦ ἄνω τοιούτου ἢ τοῦ ἐντρόχου τοῦ ὑποκαθιστῶντος τὸν ἄνω τρόχιλον. Συχνοτάτη ἐργασία κατὰ τοὺς χειρισμοὺς τῶν ἱστιοφόρων (κοιν. *κραμολάρω*). Σ. Ε. Λ.

Μέθενα [*Γεωγρ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τῆς τε χερσονήσου καὶ τῆς κώμης τῶν *Μεθάνων*, ὁ κάτοικος *Μεθενίτης*, *Μεθενίτισσα*. Σ. Ε. Λ.

Μεθενίτης, *Κωνσταντῖνος*. Κυβερνήτης, κατὰ τὸν Ἀγῶνα, τοῦ «Μέντωρος», ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὸν Ὑδραῖον πρόκριτον Μικρὸν Λάζαρον ἢ Βόγλην. Μετέσχε πολλῶν ναυμαχιῶν, ὧν σπουδαιότεραι τῆς Σάμου, τοῦ Κορινθιακοῦ, τῆς Λέσβου κλπ. —Ω.

μεθενύλιον (τό), ἢ ***μεθίνιον*** ἢ ***μεθίνη*** [*Ὀργ. Χημ.*]. Καλεῖται ἡ τρισθενὴς ρίζα CH≡

μεθεόρτια (τά)· τὰ μετὰ τὴν ἑορτὴν συμβαίνοντα, ἡ συνέχισις τῆς ἑορτῆς· || κατ' ἀντίφρασιν, τὰ κακὰ ἀποτελέσματα ἀκολάστου ἑορτῆς, τὰ κακὰ ἐπακόλουθα.

μεθερμήνευσις, *—εως* (ἡ)· ἑρμηνεία, ἐξήγησις μεταβαλλομένης τῆς φράσεως, ἐξήγησις, μετάφρασις.

μεθερμηνεύω· ἑρμηνεύω, ἐξηγῶ μεταβάλλων τὴν φράσιν, ἐξηγῶ, μεταφράζω: συνήθης φρ. «ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον» τὸ ὁποῖον μεταφράζεται, σημαίνει (ἐκ τῆς Κ. Δ.).

μεθεσμὸς [*Μελισσοκ.*]. Κατὰ τὴν ἄνοιξιν, ὅτε συνήθως ἐξέρχεται τὸ πρῶτον σμῆνος μελισσῶν ἔκ τινος κυψέλης, διότι αὕτη ἐπληρώθη ἐξ αὐτῶν, παρατηρεῖται συχνάκις ἔξοδος καὶ ἑτέρου μετ' ὀλίγον καιρόν. Τὸ δεύτερον τοῦτο σμῆνος καλεῖται *μεθεσμὸς* ἢ *μεθεσμοί*, ὅταν ἐπακολουθοῦν καὶ ἄλλαι ἔξοδοι σμηνῶν. Ὁ τοιοῦτος ὅμως πολλαπλασιασμὸς αὐτῶν, ὅστις πολλάκις δὲν ἔχει αἰτίαν τὴν πλήρωσιν τῆς κυψέλης ὑπὸ μελισσῶν, ἐπιδρᾷ λίαν ἐξαντλητικῶς ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ μελισσίου μὲ κίνδυνον ἀπωλείας αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐξασθενήσεως, συγχρόνως δὲ τὰ ἐξερχόμενα σμήνη ὡς ἀδύνατα οὐδόλως εὐδοκιμοῦσι. Διὰ τοῦτο, ὅπου ἤθελε παρατηρηθῇ τοιαύτη τάσις, δέον νὰ προλαμβάνωνται οἱ συνεχεῖς μεθεσμοὶ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἢ καταστροφῆς τῶν βασιλικῶν κελλίων ἐξ ἑκάστης κηρήθρας τῆς κυψέλης. Α. Ι. Μ.

μέθη (ἡ)· ἀπώλεια τῆς διανοητικῆς διαυγείας, θόλωσις τῆς διανοίας εἴτε ἐκ πόσεως οἴνου ἢ ἄλλων ποτῶν, εἴτε ἐξ ὑπερβολικῶς εὐαρέστου συναισθήματος, κοιν. *μεθύσι*: «διατελῶν ἐν μέθῃ ὕβριζε τοὺς παρευρισκομένους», «ἡ ἐκ τῆς ἐπιτυχίας μέθη».

— [*Παθολ.*] *Μέθη* εἶναι σύνολον διαταραχῶν, κυρίως ψυχικῶν, προκαλουμένων ἐκ τῆς καταχρήσεως οἰνοπνεύματος καὶ ἄλλων τινῶν τοξικῶν οὐσιῶν· πρόκειται δηλαδὴ περὶ ὀξείας δηλητηριάσεως προκαλουμένης ὑπὸ τῶν μεθυστικῶν τοξικῶν οὐσιῶν. Ἡ δηλητηρίασις αὕτη ἔχει ἰδίους χαρακτῆρας, ἐν οἷς εἰδικὴν θέσιν κατέχει τὸ λεγόμενον συστάδιον εὐφορίας, φαινόμενα μὴ προκαλούμενα ὑπὸ τῶν ἄλλων δηλητηρίων.

Μετὰ τὴν χρῆσιν π. χ. οἰνοπνεύματος τὸ ἄτομον αἰσθάνεται καρηβαρίαν, εὐδιαθεσίαν, φαιδρότητα καὶ ἐμφανίζει ἐλαφρὰν φλυαρίαν. Ὁ σχηματισμὸς τῶν συνθέσεων γίνεται ταχύς, αἱ ἀνακαλούμεναι δὲ παραστάσεις εἶναι συνήθως εὐχάριστοι. Τὸ πρόσωπον εἶναι ἐρυθρόν, οἱ ὀφθαλμοὶ λάμποντες, ὁ σφυγμὸς ταχύς, βραδύτερον δ' ἐπέρχεται δυσαρθρία. Τῆς ληφθείσης ποσότητος οὔσης σχετικῶς μικρᾶς, ἡ μέθη περιορίζεται εἰς ταῦτα τὰ φαινόμενα, εἰς τὰ ὁποῖα τέλος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπακολουθήσῃ ἔμετος. Ἂν ἡ ποσότης εἶναι μεγάλη ἢ τὸ ἄτομον ἐξακολουθῇ νὰ λαμβάνῃ νέαν ποσότητα, ἐπακολουθεῖ ἐντονωτέρα διέγερσις, εἰς ταύτην δὲ φαινόμενα συγχύσεως διανοητικῆς, ἤτοι ἔλλειψις συνειδήσεως χώρου καὶ χρόνου, ψευδαισθησίαι ὀπτικαὶ καὶ παραισθήσεις, μείωσις τῶν συναισθημάτων· ἐπίσης τρόμος τῶν χειρῶν καὶ βάδισμα παρεγκεφαλιδικῶν. Ἡ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ ὥρας τινάς, μεθ' ἃς ἐπέρχεται ὕπνος βαρύς. Μετὰ τὴν ἔγερσιν τὸ ἄτομον ἔχει καλῶς διανοητικῶς, ἀλλ' αἰτιᾶται καρηβαρίαν καὶ κεφαλαλγίαν. Συνήθως δ' ἐνθυμεῖται τὰ διατρέξαντα, ἐκτὸς ἐκείνων, ἅτινα συνέβησαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς συγχύσεως, ἐξ ὧν πάλιν ἐνθυμεῖταί τινα. Αὕτη εἶναι ἡ τυπικὴ μέθη. Ἡ μέθη ποικίλλει ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον· οὕτως ἐπὶ μελαγχολικῶν ἀτόμων τὸ στάδιον τῆς εὐφορίας ἀκολουθεῖ ἐλαφρὰ μελαγχολικὴ κατάστασις, καθ' ἣν τὸ ἄτομον κλαίει καὶ ἐμφανίζει παραληρητικὰς ἰδέας μελαγχολικάς. Ἐπὶ σχιζοφρενικοῦ ἐδάφους, προκαλεῖ φαινόμενα ἐλαφρᾶς σχιζοφρενικῆς εὐφορίας κ. ο. κ.

Ἄλλη μορφὴ τῆς μέθης, ἐκτὸς τῆς διεγερτικῆς, εἶναι ἡ μανικὴ καὶ ἡ μεγαλομανική, αἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς σύγχυσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλωστε δύναται νὰ ἀγάγῃ πᾶσα μορφὴ μέθης. Ὑπάρχουν περιπτώσεις μέθης, εἰς ἃς ἔχομεν εἰσβολὴν πραγματικῆς ψυχοπαθείας, καθ' ἃς δηλαδὴ ἡ κατάστασις διαρκεῖ καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ οἰνοπνεύματος ἐπὶ ἡμέρας καὶ μῆνας, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ ἐκφυλογενῶν ἢ προδιατεθειμένων. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιληπτικῶν ἡ μέθη προκαλεῖ ἐπέλευσιν σπασμῶν ὅτι δὲ καὶ κυρίως ψυχικῶν ἰσοδυνάμων τῆς ἐπιληψίας.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ὕπνου κυρίως παρατηρεῖται ἔντονος πτῶσις τῆς θερμοκρασίας, παρὰ τὸ αἴσθημα θερμότητος, ὅπερ ἔχει ὁ ὑπὸ μέθην διατελῶν, διότι τὸ αἴσθημα τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν περιφερικῶν ἀγγείων τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἔντονος ἀποβολὴ θερμότητος, ἐνῷ συγχρόνως παράγεται στένωσις τῶν ἐν τῷ βάθει ἀγγείων. Ἐντεῦθεν οἱ θάνατοι ἐκ ψύξεως τῶν μεθύσων.

Ἑκάστη νέα κατάχρησις τὰ αὐτὰ περίπου φαινόμενα προκαλεῖ, ἀλλὰ χρειάζεται ἡ ἑκάστοτε λαμβανομένη ποσότης νὰ εἶναι μείζων τῆς προηγουμένης, ἵνα ἔχωμεν τῆς αὐτῆς ἐντάσεως φαινό-

Digitized by Google

μενα. Ἐκτὸς τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ ἡ μορφίνη, ἡ κοκαΐνη, ὁ αἰθήρ, τὸ χασὶς προκαλοῦσι φαινόμενα μέθης, ἔτι δὲ ἡ χλωράλη καὶ ἄλλαι τινὲς οὐσίαι. Ἡ μορφίνη συνήθως παράγει σχιζοφρενικῆς μορφῆς μέθην (ὀνειροπολήσεις, ἐσωτερίκευσιν. καταληψίαν) καὶ ἰδίως τὸ χασίς, ἡ δὲ κοκαΐνη μορφὴν μανικὴν - ὑπερκινητικήν. Τ. Α. ΖΗ

—*[Νομ.]* Ἡ *μέθη* συνεπάγεται ἔννομα ἀποτελέσματα, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς προελεύσεώς της, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἀποκαλεῖται *ἀναίτιος*, ἐφόσον ἐπῆλθεν ἀκουσίως, καὶ *ὑπαίτιος*, ἐὰν προῆλθεν ἑκουσίως ἢ ἐξ ἀμελείας, δι' ὑπερβάσεως τοῦ συνήθους μέτρου λήψεως οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἢ ναρκωτικῶν, καίτοι προὐβλέπετο ὡς δυνατὴ ἡ ἐπέλευσίς της ἐκ τῆς τοιαύτης ὑπερβάσεως.

Ἐν τῷ *ἀστικῷ* δικαίῳ ἡ ἀναίτιος μέθη, βαθμοῦ τοιούτου ὥστε ν' ἀφαιρῆται ἡ συνείδησις ἢ σπουδαίως νὰ ἐπισκοτίζηται ἡ κατανόησις τῆς σημασίας τῆς δικαιοπραξίας, καθιστᾳ τὸν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς δικαιοπρακτήσαντα ἐντελῶς ἀνίκανον πρὸς ἐπιχείρησιν νομικῶν πράξεων καὶ ἐπιφέρει τὴν διάρρηξιν καὶ ἀκύρωσιν τῶν δικαιοπραξιῶν, μονομερῶν ἢ διμερῶν.

Ἐν τῷ *ποινικῷ* δικαίῳ προβλέπεται ὑπὸ τῶν ἄρθρων τοῦ ποινικοῦ νόμου 86 (ἐδ. 4) καὶ 87 ἡ ἀναίτιος καὶ 89 καὶ 90 ἡ ὑπαίτιος μέθη. Ἐκ τούτων τὰ μὲν 86 (ἐδ. 4) καὶ 90 πραγματεύονται περὶ τῆς ἀναιτίου καὶ ὑπαιτίου τῆς ἐξικνουμένης μέχρι βαθμοῦ ὥστε νὰ ἐλλείπῃ ἡ συνείδησις τῆς πράξεως καὶ ἡ λογικὴ περὶ αὐτῆς κρίσις καὶ ἀπόφασις (ἀκαταλόγιστον), τὰ δὲ 87 καὶ 89 περί τε τῆς ἀναιτίου καὶ ὑπαιτίου, ἐξικνουμένης μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ μὴ εἶναι μὲν ἀποκεκλεισμένη τοῦ λογικοῦ ἡ ἐνέργεια, ἀλλὰ νὰ εἶναι οὐσιωδῶς ἠλαττωμένη (μετρίως καταλογιστόν). Οὕτως ὁ διαπράξας ἀδίκημα εἰς κατάστασιν μέθης: α') ἀναιτίου: 1) Μένει ἀτιμώρητος, ἐφ' ὅσον ὁ βαθμὸς αὐτῆς ἐξικνεῖται μέχρις ἀκαταλογίστου (ἄρθρ. 86 ἐδ. 4), καὶ 2) Τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας, ὅταν ὁ βαθμός της ἔφθανε μέχρι τοῦ μετρίως καταλογιστοῦ (ἄρθρ. 87). Καὶ β') ὑπαιτίου: 1) Τιμωρεῖται μὲ πλήρη τὴν ποινήν, ἣν ἐπισύρει ἡ τελεσθεῖσα πρᾶξις, ἐφ' ὅσον ἀφ' ἑνὸς ὁ βαθμὸς αὐτῆς ἔφθανε μέχρι τοῦ μετρίως καταλογιστοῦ, ἀφ' ἑτέρου εἶχε προαποφασισθῆ ὅπως ἐν τῇ προκληθησομένῃ καταστάσει τῆς μέθης διαπραχθῇ τὸ ἀδίκημα καὶ προὐκλήθη ὄντως ἐπὶ τούτῳ ἑκουσίως ἡ μέθη, καὶ ἐκ τρίτου ἐτελέσθη αὐτὸ τοῦτο τὸ προαποφασισθὲν ἀδίκημα. Ἐὰν δὲ ἡ ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ταύτας τελεσθεῖσα πρᾶξις ἦτο ἄλλη τῆς προαποφασισθείσης, ἐπιβάλλεται ποινὴ ἠλαττωμένη (ἄρθρ. 89) καὶ δὴ (κατὰ τὸν Ἠλιόπουλον) ἡ τῆς ἀποπείρας. 2) Ὑπέχει εὐθύνην ἐπὶ ἐξ ἀμελείας ἀδικοπραγίᾳ, ἐὰν ἡ τελεσθεῖσα πρᾶξις τιμωρεῖται ἐξ ἀμελείας γενομένη, ἐφ' ὅσον ὅμως ἀφ' ἑνὸς ἡ μέθη προὐκλήθη ἑκουσίως ἢ ἐξ ἀμελείας, χωρὶς νὰ προϋπάρξῃ ἐγκληματικὸς σκοπὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ βαθμὸς αὐτῆς ἐξικνεῖται μέχρις ἀκαταλογίστου (ἄρθρ. 90 τοῦ Ποιν. Νόμ.).

Τὸ σχέδιον Ἑλλ. Ποιν. Κώδικος (ἄρθρ. 81—84) ἐν τῷ ὅρῳ «διατάραξις τῆς συνειδήσεως» περιλαμβάνει καὶ τὴν μέθην. Αὕτη συνεπάγεται: α') Ἡ ἀναίτιος, τὰ κατὰ τὸν ἰσχύοντα ποινικὸν νόμον (ἄρθρ. 86, ἐδ. 4 καὶ 87) προαναφερθέντα ἀποτελέσματα καὶ ἐπὶ πλέον τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἀσφαλιστικοῦ μέτρου τῆς φυλάξεως εἰς θεραπευτικὸν ἢ περιθάλψεως κατάστημα, διά τε τοὺς ἀπαλλασσομένους ἢ τιμωρουμένους διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας, ἂν ἐκ λόγων δημοσίας ἀσφαλείας πρέπῃ νὰ ληφθῇ τὸ μέτρον αὐτὸ (ἄρθρ. 84). β') Ἡ ὑπαίτιος, ἐπίσης τὰ κατὰ τὸν ἰσχύοντα ποινικὸν νόμον (ἄρθρ. 89) ἀνωτέρω ἀποτελέσματα, μὴ περιληφθείσης ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 90 τοῦ ἰσχύοντος ποιν. νόμου, ἀλλὰ προβλεφθείσης (§ 3, ἄρθρ. 82) τῆς ἐξ ἀμελείας προελθούσης «ἐλευθέρας ἐν τῇ αἰτίᾳ πράξεως», καθ' ἣν ἡ πρᾶξις καταλογίζεται εἰς ἀμέλειαν τοῦ ὑπαιτίου, ἂν οὗτος προεῖδεν ἢ ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὅτι, περιερχόμενος εἰς κατάστασιν μέθης, δύναται νὰ ἀδικοπραγήσῃ.

Ἐπὶ πλέον, διὰ τοῦ ἄρθρου 161 τοῦ σχεδίου τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρις ἓξ μηνῶν ἡ ἐκ προθέσεως ἢ ἐξ ἀμελείας πρόκλησις μέθης, κατὰ τὸ στάδιον τῆς ὁποίας διεπράχθη κακούργημα ἢ πλημμέλημα, μὴ καταλογιζόμενον λόγῳ μέθης. Σ. Α. ΧΥΤΗΡΗΣ

— **μέθη τοῦ ὕπνου** *[Ποιν. Δίκ.]*· βλ. λ. *καταλογισμός*.

Μεθήνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον (Γ, ιστ, 12 Nobbe) ὀνομασία τῆς χερσονήσου τῶν *Μεθάνων* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

μεθίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *μεθενύλιον*.

μεθίνιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *μεθενύλιον*.

Μέθιουεν (Methuen), ***Παῦλος Σάνφορτ***, *βαρῶνος* —. Ἄγγλος στρατιωτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1845. Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς ἐν Ἀσαντὶ τῷ 1874, ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Αἰγύπτου τῷ 1882, ἐν Μπεχουαναλάνδῃ τῷ 1884—1885 καὶ κατὰ τὸν Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον ἀπὸ τοῦ 1899—1902 ὡς διοικητὴς μεραρχίας ἐν τῇ Ν. Ἀφρικῇ, ὅπου, ἀποσταλεὶς ὅπως καταλάβῃ τὴν Κιμπερλεϋ, ἡττήθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1899 καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος τῷ 1902. Βραδύτερον ἐγένετο ἀνώτατος στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ν. Ἀφρικῆς (1907—1909), κυβερνήτης τῆς Νατάλης (1909) καὶ τῆς Μάλτας (1915—1919). Τῷ 1911 προήχθη εἰς στρατάρχην καὶ τῷ 1920 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ Πύργου τοῦ Λονδίνου. Μ. Δ. Β.

μεθίσταμαι, ἀορ. *μετέστην*, μετχ. ὡς παθ. *μεθεστηκὼς* καὶ *μεθεστώς*· μεταβάλλω θέσιν, τάξιν: «μετέστη εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν».

μεθοδεύομαι· μεταχειρίζομαι μέθοδον, εὑρίσκω τρόπον νὰ πράξω τι, ἐπινοῶ: «τοιαῦτα μεθοδευόμενος ἐπιτυγχάνει».

μεθοδικός, *—ή, —όν*· ὁ κατὰ μέθοδον, κατὰ τέχνην πράττων τι: «οἱ μεθοδικώτεροι τῶν διδασκάλων» ‖ ὁ κατὰ μέθοδον τελούμενος, εὐμέθοδος: «μεθοδικὴ διδασκαλία».—Ἐπίρρ. ***μεθοδικῶς***.

—**μεθοδικὴ** ***ἑνότης***. Ἡ διδασκομένη ὕλη ἀπὸ κάθε μάθημα καθ' ἕκαστον σχολικὸν ἔτος ἢ καθ' ἑξάμηνον δὲν διδάσκεται ὅλη ἐν συνεχείᾳ ἄνευ διακοπῆς, ἀλλὰ διαιρεῖται εἰς ἀνάλογα μικρότερα μέρη, ἕκαστον τῶν ὁποίων διδάσκεται πλήρως καὶ αὐτοτελῶς μέχρι τελείας κατανοήσεώς του. Τοῦτο δὲ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γίνεται, διότι ὁ πλοῦτος τῆς ἐπιστημονικῆς ὕλης, τὴν ὁποίαν περιλαμβάνει ἕκαστον μάθημα, μόνον ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ τμηματικῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμβληθῇ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων. Ἐὰν δὲ προσφέρεται εἰς τὸν μαθητὴν ἀφθονία γνώσεων εἰς μακρὰν σειρὰν ἄνευ οὐδεμιᾶς διακοπῆς καὶ ἐπισκοπήσεως, τότε ἐπέρχεται σύγχυσις τῶν συνωθουμένων εἰς τὴν ψυχήν του νέων διανοημάτων.

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη διαίρεσις τῆς ὕλης πρὸς διδασκαλίαν δὲν εἶναι αὐθαίρετος. Καὶ πρῶτον μὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἱκανότητα τῆς ἀντιλήψεως τῶν παιδίων. Δεύτερον δὲ ἕκαστον τῶν τμημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ διαιροῦμεν τὴν διδακτέαν ὕλην, πρέπει νὰ περιέχῃ οὐσιῶδες μέρος τοῦ συνόλου αὐτῆς, νὰ περιέχῃ γενικὰς ἰδέας τοῦ συνόλου τούτου, κάτι γενικῶς ἰσχῦον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κατανοήσῃ τελείως ὁ μαθητὴς διὰ τῆς διδασκαλίας. Διὰ νὰ κατορθωθῇ δὲ τοῦτο, δηλαδὴ διὰ νὰ κατανοηθῇ τὸ τμῆμα αὐτὸ τῆς διδακτέας ὕλης, τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι ἄρτιον καὶ ὑπό τινα ἔποψιν αὐτοτελὲς μέλος, πρέπει νὰ γίνῃ πλήρης διδασκαλία αὐτοῦ μὲ ἐμβάθυνσιν εἰς τὰ νοήματά του, ἀνεύρεσιν τῶν ἐν αὐτῷ γενικῶν ἐννοιῶν καὶ κρίσεων καὶ συνένωσιν αὐτῶν εἰς γενικὰ συμπεράσματα πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῶν εἰς τὸν βίον τῶν παιδίων. Ὁ αὐτοτελὴς τοῦ τμήματος τούτου σκοπός, δηλαδὴ αἱ γενικαί του ἰδέαι, ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῶν ὁρίων αὐτοῦ καὶ τοῦ περιεχομένου, ἡ πλοκὴ καὶ σύνδεσις τῆς πολυειδοῦς διανοητικῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία ἐπιτελεῖται διὰ τῆς μεθοδικῆς καὶ πλήρους διδασκαλίας του καθιστᾷ τὸ τεμάχιον τοῦτο μικρὸν διδακτικὸν σύνολον, *μεθοδικὴν ἑνότητα*. Κάθε ἄλλο μέρος τῆς διδακτέας ὕλης ἐξ ἑκάστου μαθήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον λείπουν αἱ ἰδιότητες αὗται, τὸ ὁποῖον δὲν περιέχει μέρος τῶν γενικῶν αὐτοῦ ἐννοιῶν καὶ κρίσεων, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς αὐτοτελὴς διδακτικὴ ἑνότης, ἀλλ' ὡς μέρος αὐτῆς.

Δὲν δύναται γενικῶς νὰ ὁρισθῇ πόσος χρόνος ἀπαιτεῖται διὰ τὴν διδασκαλίαν μιᾶς μεθοδικῆς ἑνότητος, ἂν δηλαδὴ χρειάζωνται μία ἢ δύο ἢ τρεῖς ὧραι. Ἐξαρτᾶται τὸ μὲν ἐκ τοῦ εἴδους τῆς διδακτέας ὕλης, τὸ δὲ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως τῶν μαθητῶν. Μία μεθοδικὴ ἑνότης εἰς τὴν ἀριθμητικήν, γεωμετρίαν, φυσικὴν δύναται ἐνίοτε νὰ διδαχθῇ εἰς μίαν ὥραν, ἐνῷ ἡ διδασκαλία μεθοδικῆς ἑνότητος εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν γεωγραφίαν, τὰ ἑλληνικὰ διαρκεῖ πολλάκις ἐπὶ σειρὰν ὡρῶν διδασκαλίας, ἐνίοτε δὲ ἐπὶ ἑβδομάδα. Καὶ εἰς μὲν τὰς μικροτέρας τάξεις αἱ μεθοδικαὶ ἑνότητες ἔχουν γενικῶς μικροτέραν ἔκτασιν, εἰς δὲ τὰς ἀνωτέρας μεγαλυτέραν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ σχηματισμὸς ἑκάστης μεθοδικῆς ἑνότητος ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ περιεχόμενόν της, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς μαθητάς, διὰ τοῦτο ἀφήνεται ἐλευθερία εἰς τὸν διδάσκοντα νὰ καταρτίζῃ ταύτας, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ φροντίζῃ νὰ γίνεται ἡ διδασκαλία αὐτῶν ἀρτία ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Π. Β

— **μεθοδικὴ** ***οἰκονομία*** (γερμ. Planwirtschaft. γαλλ. Économie dirigée). Ἡ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κρατοῦν σύστημα οἰκονομικῆς ἐλευθερίας συλλογικὴ διοργάνωσις τῆς παραγωγῆς καὶ διαθέσεως τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου τῇ ἐπεμβάσει τοῦ κράτους καὶ κατὰ προδιαγεγραμμένον σχέδιον ἐπὶ τῇ βάσει στατιστικῆς ἐξακριβώσεως τῶν ἀναγκῶν τῆς καταναλώσεως. Πραγματοποίησις εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τῆς μεθοδικῆς ἢ διευθυνομένης οἰκονομίας ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁπότε, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, ἐπεδιώχθη κυρίως ἐν Γερμανίᾳ ἡ διὰ νομοθετικῶν μέτρων προσαρμογὴ εἰς τὴν περιωρισμένην βάσιν τῆς καταναλώσεως τῆς παραγωγῆς τῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιταχθέντων βιομηχανικῶν ἐργοστασίων καὶ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων. Κατὰ τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ ἔτη παρετηρήθη μετὰ ταῦτα τάσις ἐπεκτάσεως τοῦ προγράμματος τῆς μεθοδικῆς οἰκονομίας ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομικῆς ὀργανώσεως, τάσις ὅμως ἡ ὁποία, προσκρούσασα εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς διεθνοῦς ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀσφαλοῦς προβλέψεως τῶν προτιμήσεων τῆς καταναλώσεως ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων μεμονωμένων κλάδων τῆς παραγωγῆς, εἰς οὐδὲν ὡδήγησε γενικὸν ἀποτέλεσμα.

Πλήρης ἐφαρμογὴ τῆς μεθοδικῆς οἰκονομίας, ἰδέας προελθούσης ἐκ τῶν σοσιαλιστικῶν μεταρρυθμιστικῶν προγραμμάτων, πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐκτὸς τῆς κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας (εἰς τὴν ὁποίαν ἀποκλειστικῶς ἀναφέρονται αἱ προηγούμεναι παρατηρήσεις) ἐν τῇ ὀργανώσει κυρίως τῆς παραγωγῆς τῆς σοβιετικῆς Ρωσίας. Α. Α. Τ.

—**μεθοδικὴ** ***σχολή***. Ἀρχαία ἰατρικὴ σχολή, ἱδρυθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωριῶν τοῦ *Ἀσκληπιάδου* ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Θεμίσωνος. Ἡ σχολὴ αὕτη, ἀντιταχθεῖσα πρὸς τὰς ὑγρολογικὰς θεωρίας τοῦ Ἱπποκράτους, θεωρεῖται ὡς ἡ θέσασα τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς στερεοπαθολογίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ἐν τῇ γενέσει τῶν νόσων οὐδόλως λαμβάνονται ὑπ' ὄψει τὰ ἄτομα τὰ κυκλοφοροῦντα ἐντὸς τῶν ἐν τῷ σώματι πόρων, ὡς παρεδέχετο ὁ Ἀσκληπιάδης, ἀλλὰ μόνον οἱ πόροι, τελευταίας αἰτίας τῶν νόσων θεωρουμένης τοῦτο μὲν τῆς τῶν πόρων συσπάσεως *(στεγνόν, στέγνωσις*, λατ. strictum, constrictio), καθ' ἣν ἐπίσχεσις διαρροίας καὶ παρακώλυσις πάσης ἐκκρίσεως ἐν τῷ σώματι, τοῦτο δὲ τῆς χαλαρώσεως αὐτῶν, καθ' ἣν τοὐναντίον ὑπερέκκρισις καὶ διάρροια (*ρύσις, ροῶδες* λατ. laxum, solutio). Εἰς ταύτας κατόπιν προσετέθη μεικτή τις ἐκ τῶν δύο τούτων κατάστασις («τὸ μεμειγμένον»), ὅλως ὑποδεεστέρας ὅμως σημασίας κατὰ τοὺς πλείστους καὶ κυριωτέρους τῶν μεθοδικῶν. Αἱ τρεῖς αὗται κύριαι μορφαὶ τῶν νόσων ἀποτελοῦσι τὰς ὑπὸ τῶν μεθοδικῶν καλουμένας *κοινότητας* (λατ. communitates). Κατὰ ταῦτα ἀπεδίδετο εἰς τοὺς πόρους, τὰ στερεὰ δηλαδὴ τοῦ σώματος μέρη, ἡ ἱκανότης νὰ συσπῶνται καὶ χαλαρῶνται, συμφώνως πρὸς τὸν τόνον, ὃν εἶχον οἱ κατὰ τόπους ἱστοί, καὶ δὴ εἴτε ἐξ ἐπιδράσεων ἐξωτερικῶν, εἴτε ἐξ ἐπιδράσεως, ἣν ἓν μέρος τοῦ σώματος ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ ἑτέρου (ἡ *συμπάθεια* τῶν μεθοδικῶν). Πᾶσα νόσος, οὐδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν, οὐδ' αὐτῆς τῆς ἕδρας τῆς νόσου, οὐδὲν ἄλλο ἦτο κατὰ τὰς ἰδέας τῶν μεθοδικῶν ἢ ἔκφανσις τῆς ἑκάστοτε ἐν τῷ σώματι ὑπερισχυούσης κοινότητος, τοῦ χαρακτῆρος ταύτης γνωστοῦ καθισταμένου ἰδίᾳ ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐπερχομένης εἰς τὰς ἐκκρίσεις καὶ ἀπεκκρίσεις τοῦ σώματος. Ἰδιαίτατα ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν μεθοδικῶν ἂν ἡ νόσος ἦτο ὀξεῖα ἢ χρονία καὶ ἂν εὕρητο ἐν αὐξήσει, στασιμότητι ἢ ὑποχωρήσει, ἐλαχίστης σημασίας ἀποδιδομένης, ὁμοίως ταῖς θεωρίαις τῆς ἐμπειρικῆς σχολῆς, εἰς τὴν ἀνατομικὴν ἢ παθολογοανατομικὴν γνῶσιν.

Ἐπὶ τῶν παθολογικῶν τούτων θεωριῶν ἡδράζετο ἡ θεραπευτικὴ τῆς μεθοδικῆς σχολῆς. Ὡς εἰκός, ἐν ἀρχῇ μὲν προσεπάθουν ἵνα τοπικῶς ἐνεργήσωσι καὶ δὴ διὰ μέσων ἐπιδρώντων κατὰ τὴν ἀρχὴν «τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις» τοῦτο μὲν κατὰ τῆς χαλαρώσεως τῶν πόρων, τοῦτο δὲ κατὰ τῆς συσπάσεως αὐτῶν. Ἐπὶ μεικτῆς ἢ ἐπιπεπλεγμένης καταστάσεως (ἀποτελουμένης ἐκ ροώδους καὶ στεγνοῦ) προέβαινον τὸ πρῶτον εἰς τὴν καταπολέμησιν τοῦ μᾶλλον κατεπείγοντος (*Γαλ.* XIV. 680) τῶν δύο τούτων, εἶτα δὲ τοῦ ἑτέρου.

Μετὰ ταῦτα εἰς τὰς κοινότητας ταύτας προσετέθησαν καὶ ἄλλαι, οἷον αἱ *χειρουργικαί*, καθ' ἃς ἀπῃτεῖτο ἡ ἐξαίρεσις τοῦ ἔξωθεν εἰσαχθέντος ἀλλοτρίου σώματος (ἄκανθα, βέλος κτλ.) ἢ τοῦ κατὰ τόπους πλασθέντος (ὑπόχυμα) ἢ ἡ μετάθεσις καὶ ἀποκατάστασις παθολογικῶν καταστάσεων εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον (ἐξάρθρημα, κάταγμα). Εἰς τὰς χειρουργικὰς κοινότητας ἐπὶ τούτοις ἔδει τὰ κατὰ περίσσειαν ἢ κατὰ μέγεθος νὰ ἐξαιρῶνται ἢ διανοίγωνται (ὄγκοι, ἀποστήματα) ἢ τὸ ἐλλεῖπον τῶν κολοβωμάτων ν' ἀναπληρῶται (λαγώφθαλμος, λαγώχειλος). Τέλος, πρὸς ταῖς ἄνω κοινότησιν οἱ μεθοδικοὶ προσέθεσαν καὶ τὰς *προφυλακτικάς*, προκειμένου περὶ δηλητηρίων καὶ τοξικῶν οὐσιῶν.

Γενικῶς δὲ κατὰ μὲν τῆς χαλαρώσεως τῶν πόρων συνίστων οἱ μεθοδικοὶ ψυχρὸν ὕδωρ, πάγον, στυπτικά, ναρκωτικά, γυμναστικὰς ἀσκήσεις κτλ., κατὰ δὲ τῆς συσπάσεως τούτων φλεβοτομίαν, βδέλλας, σκαριφισμούς, μαλάξεις, λουτρά, πλύσεις, καταπλάσματα κτλ.

Τῆς μεθοδικῆς σχολῆς ἦρξεν ὁ Θεμίσων ὁ Λαοδικεύς, μαθητὴς τοῦ Ἀσκληπιάδου, ἐτελείωσε δὲ ταύτην Θεσσαλὸς ὁ Τραλλιανός. Ὀπαδοὶ ταύτης ὑπῆρξαν ὁ Μνασέας, ὁ Διονύσιος, ὁ Πρόκλος καὶ ὁ Ἀντίπατρος κτλ. Τινὲς ὅμως διεφώνησαν ἐπί τινων σημείων, ὡς π. χ. ὁ Ὀλυμπιακὸς ὁ Μιλή-

Digitized by Google

σιος, ὁ Μενέμαχος ὁ Ἀφροδισιεὺς καὶ ὁ Σωρανὸς ὁ Ἐφέσιος. ΑΡ. Π. Κ.

μεθοδικότης, —ητος (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεθοδικοῦ, ἡ κατὰ μέθοδον ἐνέργεια.

Μεθόδιος. Ἕλλην ἱεραπόστολος. Ὁ *Μεθόδιος* καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ *Κύριλλος* (*Κωνσταντῖνος*) ἦσαν μοναχοί, καταγόμενοι ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ ἀνατραφέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ μονῇ Πολυχρονίου. Ἀμφότεροι, γνωρίζοντες τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, ἐχρημάτισαν ἱεραπόστολοι τῶν Σλάβων ἐπὶ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Γ' καὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου. Καὶ ὁ μὲν Κύριλλος ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμὸν παρὰ τοῖς Χαζάροις, ὁ δὲ Μεθόδιος παρὰ τοῖς Βουλγάροις, ἀμφότεροι δὲ παρὰ τοῖς Μοραβοῖς. Ὅτε ὁ ἡγεμὼν τῆς Μοραβίας Ρατισλαῦος ἀπήλλαξε τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ζυγοῦ (855) καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἕνεκα πολιτικῶν λόγων κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου (863), ἀπεστάλησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Γ' καὶ τοῦ Φωτίου ὡς τοιοῦτοι ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος. Οὗτοι ἐκήρυξαν ἐν σλαβικῇ γλώσσῃ τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Μοραβίᾳ καὶ ὑπήγαγον τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς ὑπὸ τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Ὅτε ὅμως ὁ Ρατισλαῦος ἔκλινε πρὸς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν (τῷ 867), ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Α' προσεκάλεσε τὸν Μεθόδιον καὶ Κύριλλον εἰς τὴν Ρώμην. Οὗτοι ὑπείκοντες εἰς τὴν πρόσκλησιν ἦλθον εἰς τὴν Ρώμην, ἔνθα εὗρον ἐπὶ τοῦ παπικοῦ θρόνου τὸν Ἀδριανὸν τὸν Β', τὸν διάδοχον τοῦ Νικολάου τοῦ Α'. Καὶ ὁ μὲν Κύριλλος ἔμεινεν ἐν Ρώμῃ, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε (τῷ 869), ὁ δὲ Μεθόδιος, αναγνωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ὡς ἐπίσκοπος τῶν Μοραβῶν, ἐπέστρεψεν εἰς Μοραβίαν. Κατὰ τοὺς πολέμους τῶν Μοραβῶν πρὸς τοὺς Φράγκους (870) συνελήφθη ὁ Μεθόδιος καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπηλευθέρωσεν αὐτὸν ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ Η', ὅστις καὶ ἀποκατέστησεν αὐτὸν (τῷ 873), διατάξας νὰ μὴ ποιῆται χρῆσιν τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης ἐν τῇ λατρείᾳ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μεθόδιος ἐξηκολούθει ποιούμενος χρῆσιν τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης ἐν τῇ λατρείᾳ, προσεκάλεσεν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης εἰς Ρώμην μετὰ καταγγελίαν τοῦ φραγκικοῦ κλήρου πρὸς ἀπολογίαν (τῷ 879). Ὁ Μεθόδιος ἐλθὼν εἰς τὴν Ρώμην ἔπεισεν, ὡς φαίνεται, τὸν πάπαν καὶ οὕτω ἐπέστρεψεν εἰς Μοραβίαν, λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ ποιῆται χρῆσιν τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης ἐν τῇ λατρείᾳ, μόνον δὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἔπρεπε νὰ ἀναγινώσκεται πρῶτον λατινιστὶ καὶ ἔπειτα σλαβωνιστί. Οὕτως ἐπανῆλθεν ὁ Μεθόδιος εἰς τὴν Μοραβίαν, ἐν ᾗ διέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του (885). Ὁ πάπας Λέων ὁ ΙΓ', ὅπως διαθέσῃ εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ὀρθοδόξους, διέταξε νὰ ἑορτασθῇ μετὰ μεγάλης πομπῆς τῷ 1880 ἡ ἑορτὴ τοῦ Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου και τῷ 1885 ἡ χιλιετηρὶς αὐτῶν. Κ. Ι. Δ.

— **Μεθόδιος.** Ἕλλην ἁγιογράφος, ἀκμάσας πρὸ τῶν μέσων τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος. Εἰς τὰς ἁγιογραφίας τοῦ Μεθοδίου, ἐργαζομένου εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἄρχοντος τῶν Βουλγάρων Μιχαήλ, ὀφείλεται ἡ εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν προσέλευσις τοῦ ἡγεμόνος τούτου (*Κεδρηνοῦ* Β' 114, 152). Μ. Ι. Γ.

— **Μεθόδιος.** Ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος τῆς ἑλληνικῆς ἐν Λειψίᾳ κοινότητος ἀπὸ τοῦ 1761—1766. Ἐγεννήθη ἐν τῇ κώμῃ Ἀγυιᾷ τῆς Θεσσαλίας, ἐγένετο μοναχὸς τῆς ἐν Ὀλύμπῳ μονῆς Ἁγίου Διονυσίου, ἀκολούθως δ' ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἀθωνιάδα Ἀκαδημίαν. Ἐν Λειψίᾳ ἐξέδωκε (1766) μετάφρασιν τῶν «Κατηχήσεων» Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων (ἐν ἐπιτομῇ), προσθεὶς ἑρμηνείαν βραχεῖαν τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ, ἀπεβίωσεν ὑπερεβδομηκοντούτης. Μ. Ι. Γ.

— **Μεθόδιος,** πατριάρχης ***Ἀντιοχείας.*** Ἐγεννήθη ἐν Νάξῳ. Ἐχειροτονήθη τὸ πρῶτον μητροπολίτης Ἀγκύρας, τῷ δὲ 1823 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης Ἀντιοχείας, ἧς ἐκόσμησε τὸν θρόνον ἕως τοῦ φθινοπώρου 1850, ὅτε ἀπεβίωσεν. Ἠγωνίσθη ἐν Συρίᾳ κατὰ τῶν ἐπιτρεχουσῶν αὐτὴν ξένων προπαγανδῶν, καὶ διὰ συνδρομῆς εὐσεβῶν Ρώσων ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων τὸν ἐν Δαμασκῷ πατριαρχικὸν ναόν. Μ. Ι. Γ.

— **Μεθόδιος,** μητροπολίτης ***Ἡρακλείας.*** Ἐγεννήθη ἐν Λέρῳ, ὑπηρέτησε παρὰ τῷ θείῳ αὐτοῦ Γερασίμῳ Ἡρακλείας καὶ εἶτα ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Μετρῶν. Τοῦ Γερασίμου παραιτηθέντος (1760), διεδέξατο αὐτὸν ὁ Μεθόδιος, ποιμάνας τοὺς ὀρθοδόξους ἕως τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1794, ὅτε παρῃτήθη, μετὰ μικρὸν δὲ ἀπεβίωσεν. Ἐν Ραιδεστῷ συνήργησε πρὸς προαγωγὴν τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς, ὡς καὶ τῆς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Λέρῳ. Μ. Ι. Γ.

— **Μεθόδιος** ὁ ***Καυσοκαλυβίτης*** Μοναχὸς γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἶχε φήμην λογίου καὶ φιλομαθοῦς ἀνδρός. Εἰς τὴν «Ἱερὰν διήγησιν περὶ τῆς μονῆς Προυσοῦ», ἐκδοθεῖσαν ἐν Τεργέστῃ τῷ 1815, προτάσσονται 112 στίχοι, περιγράφοντες τὴν μονήν, «φιλοπονηθέντες παρὰ Ἰγνατίου τοῦ ἐκ Νεοχωρίου τῆς Κοστριάδος, ἀναθεωρηθέντες δὲ παρὰ Μεθοδίου Καυσοκαλυβίτου, τοῦ ἔχοντος τὸν πώγωνα συρόμενον τῇ γῇ». Φαίνεται ζήσας ὁ Μεθόδιος περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Μ. Ι. Γ.

— **Μεθόδιος Α'** *ὁ ὁμολογητής*, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως.*** Ὁ ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ ἐγεννήθη ἐν Συρακούσαις κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Η' αἰῶνος, παιδευθεὶς δ' ἐνταῦθα ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσῆλθεν εἴς τι μοναστήριον. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου (813—820), ἀνανεωθέντος τοῦ πολέμου κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ὁ Μεθόδιος διὰ λόγου καὶ ἔργου ἀπεδύθη εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ πολλῶν ὁμοφρόνων κατέφυγεν εἰς Ρώμην. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ (821) ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα, κατηγορηθεὶς ὡς διεγείρων στάσεις, ἐδάρη φρικωδῶς. Κατὰ τὴν παράδοσιν διέμεινεν ἐπὶ ἑπταετίαν εἰς τὸν ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνῃ τῆς Προποντίδος ναὸν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὅπου ἐν ὑπογείῳ κρύπτῃ ἁγίασμα, οὗτινος τὸ ὕδωρ, ὑφάλμυρον ὄν, θεωρεῖται ἰαματικὸν τῶν ἑλωδῶν πυρετῶν, ἐφ' ᾧ καὶ πλῆθη ἄπειρα κατ' ἔτος συνέρρεον αὐτόθι κατὰ τὴν ἐπέτειον πανήγυριν. Πολλὰ ὑπέστη ὁ Μεθόδιος καὶ ἐπὶ Θεοφίλου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἀνυψωθεὶς ὑπὸ τῆς Θεοδώρας ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἀντὶ τοῦ εἰκονομάχου *Ἰωάννου τοῦ γραμματικοῦ* συνεκρότησε τὴν ἐνδημοῦσαν σύνοδον καὶ ἐπικυρώσας τὰς ἀποφάσεις τῆς Ζ' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς (787), ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Θεοδώρας καὶ τῶν ἀνακυψάντων ὀρθοδόξων, τὴν Κυριακὴν τῆς 19 Φεβρουαρίου 842 μετεκόμισεν ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει τὰς ἱερὰς εἰκόνας εἰς τὰς ἐκκλησίας. Ἔκτοτε ὡρίσθη ἵνα, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ τροπαίου ὅπερ ἔστησεν ἡ Ἐκκλησία κατὰ τῆς εἰκονομαχίας, ἡ ἡμέρα αὕτη ἑορτάζηται ὡς πανήγυρις τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁ Μεθόδιος ἀπέθανε τῷ 846, ἀφῆκε δὲ καὶ πολλὰ συγγράμματα, τῶν ὁποίων ὅμως διαφιλονικεῖται ἡ γνησιότης (πβλ. *Φιλ. Βαφείδου* Ἐκκλ. Ἱστ τόμ Β', σελ. 46). † Η Φ. Β.

— **Μεθόδιος Β'**, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως.*** Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β' (1240), ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μεθόδιος ὁ Β', ἡγούμενος τῆς κατὰ τὴν Νίκαιαν μονῆς Ὑακίνθου, ὅστις τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἀνάρρησιν ἐτελεύτησεν. Ὁ Δοσίθεος ἀναφέρει ὅτι ἦτο λόγιος, ἐνῷ ὁ Κάλλιστος καὶ ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης ὅτι ἐκαυχᾶτο ὅτι ἐγίνωσκε πολλά, ἐνῷ ἐγίνωσκεν ὀλίγα. Κ. Ι. Δ.

— **Μεθόδιος Γ'** *ὁ Μορώνης*, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως.*** Κατήγετο ἐκ τῆς Κυδωνίας τῆς Κρήτης. Διετέλεσε τὸ πρῶτον προϊστάμενος τοῦ ἐν Γαλατᾷ ναοῦ τῆς Θεοτόκου Χρυσοπηγῆς· τῷ 1646 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἡρακλείας, τοιοῦτος δὲ ὢν ἐξελέγη οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὴν 5 Ἰανουαρίου 1668, διαδεχθεὶς τὸν ἐξωσθέντα Κλήμεντα. Μετὰ τρία ὅμως ἔτη (Μάρτιος τοῦ 1671) ἠναγκάσθη καὶ οὗτος βίᾳ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτοῦ πολεμικῆς τοῦ πρῴην πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Παρθενίου τοῦ Δ', ὅστις καὶ διεδέχθη αὐτόν. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μεθόδιος μετέβη εἰς Χίον, ὅπου παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον εἰς τὴν ἐκεῖ Νέαν μονήν, εἶτα εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ μονὴν τῶν Στροφάδων, τῆς ὁποίας ἦτο ἐξουσιαστὴς καὶ προβλέπτης, τέλος δὲ ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν (1677) ὡς ἀρχιερατικὸς προϊστάμενος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς αὐτόθι ἑλληνικῆς κοινότητος. Τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεθοδίου, ἐπισυμβάντος ἐν Βενετίᾳ τῷ 1679, μανθάνομεν ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 20 ἐπιστολῆς τοῦ κώδικος τοῦ περιέχοντος συλλογὴν αὐτογράφων ἐπιστολῶν Νικολάου Κριτίου, τοῦ εὑρισκομένου εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἰ. Δ Ράλλη.

Σπουδαιοτέρα τῶν δῆθεν κανονικῶν διατάξεων τοῦ Μεθοδίου ἦτο ἡ πρὸς Δοσίθεον Ἱεροσολύμων, εὐλογήσαντα τῷ 1670 ἐν Βουκουρεστίῳ ἅγιον μύρον, παρασκευασθὲν ἄνευ ἐγκρίσεως καὶ εἰδήσεως τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, εἰ καὶ συγχρόνως ὁ πρῴην Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιος Γ' μετὰ τοῦ Ἱεροσολύμων Νεκταρίου ηὐλόγησαν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει κατασκευὴν ἁγίου μύρου. Μ. Ι. Γ.—ΕΡ. Μ.

— **Μεθόδιος** *Σιλιγάρδος*, ἐπίσκοπος *Λάμπης*. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1750 εἰς τὸ χωρίον Βιζάρι τῆς Κρήτης. Διατελῶν ἐπίσκοπος Λάμπης (ἐπαρχιῶν Ἁγίου Βασιλείου καὶ Ἀμαρίου), ὑπεστήριξε μετὰ σθένους τοὺς καταπιεζομένους Χριστιανούς, ὥστε προσεκάλεσε τὴν κατ' αὐτοῦ μῆνιν τῶν Τούρκων, οἵτινες τὸν ἐδολοφόνησαν (9 Ἰουλίου 1793). Ν. ΚΛΣ

— **Μεθόδιος** *Ἀρώνης*, μητροπολίτης ***Μυτιλήνης.*** Ἐν Σμύρνῃ γεννηθεὶς τῷ 1826, ἐδιδάχθη ἐκεῖ τὰ πρῶτα γράμματα καὶ κατόπιν ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις. Ἕνεκα τῆς ὀξυνοίας καὶ δραστηριότητος αὐτοῦ, διωρίσθη (1852) οἰκονόμος τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ριζαρείου σχολῆς, ἣν καὶ διηύθυνεν ἐλλείψει διευθυντοῦ μέχρι τοῦ 1856, ὅτε, ἀποχωρήσας εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν ἐν ἰδιωτικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις. Τῷ 1864 διωρίσθη μέγας πρωτοσύγκελλος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, τῷ δὲ 1867 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Μιτυλήνης· τῷ 1876 προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Καισαρείας, ἀλλὰ μετὰ διετίαν μετετέθη εἰς Διδυμότειχον, ὁπόθεν τῷ 1893, τὸ πατριαρχεῖον ἐπανήγαγεν αὐτὸν εἰς Μιτυλήνην, ἣν ἐποίμανε μέχρι τοῦ 1897, ὅτε ἀπέθανε. Φιλογενῶς προσενεχθεὶς ὁ Μεθόδιος ἐν Μιτυλήνῃ, παρεχώρησε τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς πόλεως τὰ κτήματα τῆς μητροπόλεως, πλείστην ἀποφέροντα πρόσοδον, ἥτις ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν τοῦ μητροπολίτου. Μ. Ι. Γ.

— **Μεθόδιος,** ἐπίσκοπος ***Ὀλύμπου*** (*ἐν Λυκίᾳ*). Ὁ Μεθόδιος, καθ' Ἱερώνυμον (de viris illustribus 83) ἐπίσκοπος Ὀλύμπου ἐν Λυκίᾳ καὶ εἶτα Τύρου ἐν Φοινίκῃ, ἤκμασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Γ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ ἀπέθανεν ὡς μάρτυς τῷ 311 ἢ 312 ἐν Χαλκίδι τῆς Συρίας. Κατὰ μεταγενεστέρας ἀβεβαίας καὶ ἐκ παρεξηγήσεως προελθούσας εἰδήσεις, διετέλεσεν ἐπίσκοπος καὶ ἐν Φιλίπποις τῆς Μακεδονίας καὶ ἐν Πατάροις τῆς Λυκίας. Ἡ μνήμη του ἐπιτελεῖται εἰς τὰς 20 Ἰουνίου.

Ὁ Μεθόδιος μετὰ τοῦ *Πέτρου* Ἀλεξανδρείας θεωροῦνται ἐκ τῶν πρώτων συγγραφικῶς δρασάντων ἀντιωριγενιστῶν (βλ. *Ὠριγένης*). Καίτοι ἀποδεχόμενος τὴν ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν τῆς ἀλεξανδρινῆς σχολῆς, ἀπέκρουε τὴν ὠριγένειον δοξασίαν, καθ' ἣν αἱ ψυχαὶ προϋπῆρχον καὶ ἁμαρτήσασαι ἐνεκλείσθησαν εἰς τὰ σώματα ὡς ἐν φυλακῇ καὶ ἐναντίον τῆς δοξασίας ταύτης ἔγραψε διάλογον ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ ἀναστάσεως» ἢ, ἐκ τοῦ κυρίου προσώπου τοῦ διαλόγου, «Ἀγλαοφῶν», ἐν ᾧ ὑπεστήριζε τὴν περὶ ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν. Ὁ διάλογος οὗτος σῴζεται πλήρης ἐν ἀρχαίᾳ σλαυϊκῇ μεταφράσει, ἐν δὲ τῷ ἑλληνικῷ πρωτοτύπῳ σῴζεται ἐν μέρει. Ἐπίσης ὁ Μεθόδιος πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ὠριγενείου δοξασίας περὶ αἰωνιότητος τοῦ κόσμου ἔγραψε διάλογον ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τῶν γενητῶν». Περικοπὰς διασκευῆς τοῦ ἔργου τούτου ὑπὸ μαθητοῦ του διέσωσεν ἡμῖν ὁ Φώτιος (Μυριόβιβλος 235). Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἔργον τοῦ Μεθοδίου, ὅπερ διεσώθη πλῆρες ἑλληνιστί, εἶναι τὸ «Συμπόσιον τῶν δέκα παρθένων ἢ περὶ ἁγνείας», γραφὲν κατ' ἀπομίμησιν τοῦ «Συμποσίου» τοῦ Πλάτωνος. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀποτελεῖ ὕμνον τῆς παρθενίας, τὴν ὁποίαν δὲν θεωρεῖ ὡς ἀποχὴν μόνον ἀπὸ τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, ἀλλ' ἀπὸ πάσης κακίας. Τὸν ἐν παρθενίᾳ βίον ἀποδέχεται ὡς ἀνώτερον τοῦ γάμου, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν ἀποδοκιμάζει. Παρ' ὅλην τὴν πολυλογίαν καὶ τὰς διὰ διαφόρων ἐκφράσεων ἐπαναλήψεις τῶν αὐτῶν ἐννοιῶν, ὡς καὶ τὴν κατάχρησιν ρητορικῶν σχημάτων καὶ ἐξεζητημένων ἐκφράσεων, τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Μεθοδίου δὲν στερεῖται ἀξίας καί τινος πρωτοτυπίας. Ἐν σλαυϊκῇ μεταφράσει διεσώθη πλῆρες καὶ ἐν μέρει ἑλληνιστὶ ἕτερον ἔργον τοῦ Μεθοδίου «Περὶ τοῦ αὐτεξουσίου», ἐν ᾧ ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ δέον νὰ ζητηθῇ ἐν τῇ κακῇ χρήσει τοῦ αὐτεξουσίου καὶ «οὐκ ἀνάγκῃ φύσεως». Ἑλληνιστὶ καὶ ἐν σλαυϊκῇ μεταφράσει διεσώθησαν ἀποσπάσματα ἱκανῶν πραγματειῶν τοῦ Μεθοδίου. Κακῶς ἀπεδόθησαν εἰς τὸν Μεθόδιον Λόγοι εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν καὶ εἰς τὰ Βάϊα, οἵτινες εἶναι πάντες μεταγενέστεροι, ὡς καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα, ἀπωλέσθησαν δ' ἱκαναὶ πραγματεῖαί του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ ἔργα τοῦ Μεθοδίου ἐξεδόθησαν ἐν *Migne* 18,9—408 καὶ ἐν ἐκδόσει βερολιναίας Ἀκαδημίας τόμ. 27 ὑπὸ *G. N. Bonwetsch*, μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως τῶν σλαυϊκῶν κειμένων (Λειψία 1917). Ἐκτὸς τῶν ἐν ταῖς πατρολογίαις καὶ ἐγκυκλοπαιδείαις περὶ αὐτοῦ γραφομένων πρβλ. *A. Pankow*, Methodius, Bischof von Olympus (Mainz 1888). —*N. Bonwetsch*, Die Theologie des M. v. O., Berlin 1903. —*A. Blamonti*, L'etica di M. d'O. (Studi filosofici et religiosi, III, 1922 σ. 272 ἑ.). —*J. Farges*, Les idées morales et religieuses de M. d' O. (Paris 1929). — *Δ. Σ. Μπαλάνου*, Πατρολογία (Ἀθῆναι 1930, σ. 181—185). Δ. Σ. Μ.

— **Μεθόδιος,** ἐπίσκοπος ***Πατάρων*** (*Λυκίας*). Ἤκμασε κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα καὶ διεκρίθη διὰ τὴν περὶ τὴν χρησμολογίαν ἐνασχόλησίν του, ὡς πάντες οἱ σύγχρονοί του μηδὲ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ ἐξαιρουμένου. Τοῦ ἀνδρὸς σῴζονται ἐν χειρογράφοις πλεῖστοι χρησμοὶ ὡς καὶ εἰκὼν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κρητὸς Γ. Κλόντζα καλλιτεχνηθεῖσα· ἐπιγράφονται δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίου ἐπισκόπου Πατάρων λόγος ἠκριβωμένος περὶ τὰς βασιλείας τῶν ἐθνῶν» καὶ ὑπὸ διαφόρους ἄλλους τίτλους. Τ. Ε. Ε.

μεθοδισμὸς (ὁ) (méthodisme) [Ἰατρ.] βλ. *μεθοδικὴ* σχολή.

μεθοδιστὴς (ὁ)· ὁ ἀσπαζόμενος τὸ δόγμα τῆς θρησκευτικῆς αἱρέσεως, ἡ ὁποία καλεῖται *μεθοδισμός*.

— **Μεθοδισταί** (οἱ). Ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως ταύτης ἐγένετο *ὁ Κάρολος Βέσλεϋ*, ὅστις τῷ 1729 μετά τινων συμφοιτητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ

Digitized by Google

τῆς Ὀξφόρδης, ἐν οἷς διεκρίνοντο ὁ Ἰωάννης Βέσλεϋ καὶ ὁ Γεώργιος Βίτεφιλδ, συνέστησε σύλλογον σκοποῦντα τὴν περίθαλψιν τῶν πασχόντων καὶ ἐνδεῶν, τὴν μελέτην τῶν ἁγίων Γραφῶν καὶ τὸν εὐσεβῆ καὶ ἐγκρατῆ βίον. Τοὺς ἐν τῷ συλλόγῳ τούτῳ οἱ λοιποὶ φοιτηταὶ σκώπτοντες ἐκάλουν *μεθοδιστάς*, ὡς ἀσκοῦντας τὴν εὐσέβειαν κατὰ μεθοδικὸν τρόπον, τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο ἐπεκράτησεν ἀκολούθως παρὰ τοῖς ὀπαδοῖς τῆς αἱρέσεως. Τῷ 1735 ὁ Βέσλεϋ γνωρισθεὶς μετά τινων τῶν Χερνχουτίων ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἔπειτα, τῷ 1738, ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ὁλλανδίᾳ διετέθη εὐμενῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ συνεδέθη φιλικῶς μετ' αὐτῶν. Ὁ Βέσλεϋ ἐτόνιζε τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ μετὰ ἀγῶνα κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐξωτερικὴν ἔκφανσιν τῆς αἰφνιδίας ἐσωτερικῆς μεταβολῆς. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐτόνιζεν ἰσχυρότερον ὁ Βέσλεϋ ἀπὸ τοῦ 1738 ὅτε, ὡς διϊσχυρίζετο, ᾐσθάνθη τὴν αἰφνιδίαν ταύτην μεταβολήν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφανσις τῆς ἐσωτερικῆς μεταβολῆς συνωδεύετο συνήθως ὑπὸ παθολογικῆς καταστάσεως καὶ νευρικῶν παροξυσμῶν καὶ σπασμῶν. Τούτου ἕνεκα οἱ Ἀγγλικανοὶ κατηγόρουν τοὺς μεθοδιστάς, οἵτινες ἀποσπασθέντες ἀπετέλεσαν ἰδίαν κοινότητα ὑπὸ τὸν Βέσλεϋ, ἱδρύσαντες τὴν πρώτην αὐτῶν ἐκκλησίαν ἐν Βριστόλ. Τῷ 1740 ἀπεσχίσθησαν καὶ ἀπὸ τῶν Χερνχουτίων, τῷ δὲ 1741 ἐπῆλθε σχίσμα μεταξὺ τῶν μεθοδιστῶν, τοῦ μὲν Βίτεφιλδ καὶ τῶν ἀκολουθούντων αὐτὸν δεχομένων τὸν ἀπόλυτον προορισμὸν τοῦ Καλβίνου, τοῦ δὲ Βέσλεϋ καὶ τῶν ἀκολουθούντων αὐτὸν τὸν σχετικὸν προορισμὸν τῶν Ἀρμινιανῶν. Καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βίτεφιλδ (1770) καὶ τοῦ Βέσλεϋ (1791) ἐξηκολούθει ταχέως διαδιδόμενος ὁ μεθοδισμός. Ἀκριβὴς στατιστικὴ τῶν μεθοδιστῶν δὲν ὑπάρχει, ὑπολογίζουσιν ὅμως ὅτι ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσιν 25—30 ἑκατομμύρια μεθοδιστῶν. Κ. Ι. Δ.

μεθοδολογία (ἡ). Καλεῖται οὕτω τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τῆς Λογικῆς, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῶν μέσων (μεθόδων) τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Στηριζομένη ἡ μεθοδολογία ἐπὶ τῶν κανόνων, οἱ ὁποῖοι ἐξάγονται ἐκ τῶν νόμων τῆς διανοήσεως, ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Εἶναι ἡ εἰδικὴ λογικὴ τῶν ἐπιστημῶν.

μέθοδος (ἡ)· ἡ καθ' ὡρισμένους κανόνας ἐξέτασις ζητήματός τινος ἢ ἐκτέλεσις ἐνεργείας τινός: «ἐπιστημονικὴ —, χειρουργικὴ μέθοδος», «ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας, — τῆς δενδροκομίας» || καθόλου, ὁ τρόπος ἐνεργείας ἢ πράξεώς τινος: «ἡ μέθοδος τῶν τριῶν» ἡ ἀριθμητικὴ μέθοδος, καθ' ἣν ἐκ τριῶν δεδομένων εὑρίσκεται τὸ ζητούμενον τέταρτον.

—*[Λογικ.] Μέθοδος* ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ καλεῖται ὁ ἐσκεμμένος τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁδηγεῖται ἡ σκέψις πρὸς ἐπίτευξιν ὡρισμένου ἀποτελέσματος καὶ ἰδίᾳ πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. Αἱ κυριώτεραι μέθοδοι ἐν ταῖς ἐπιστήμαις εἶναι ἡ *ἐπαγωγὴ* καὶ *παραγωγή*, ἡ *ἀνάλυσις* καὶ *σύνθεσις* (βλ. τὰς λ.). *Πειραματικὴ* καλεῖται ἡ μέθοδος ὅταν τὰ συμπεράσματα ἐν τῇ ἐρεύνῃ συνάγωνται ὄχι ἁπλῶς διὰ συλλογισμοῦ, ἀλλὰ διὰ συνδυασμοῦ συλλογισμῶν καὶ πειράματος. Ἐν τῇ ψυχολογίᾳ διακρίνουσι δύο μεθόδους ἐρεύνης: τὴν *ἄμεσον παρατήρησιν* ἢ *αὐτοπαρατηρησίαν* καὶ τὴν *ἔμμεσον* ἢ *ἁπλῆν παρατήρησιν*, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀλληλοσυμπληροῦνται. —Ω

—*[Μαθημ.] Μέθοδος* ἐν τοῖς μαθηματικοῖς καλεῖται σύνολον τρόπων καὶ κανόνων, καθ' οὓς ἐπιλύονται αἱ ἀντιστοιχοῦσαι εἰς ἑκάστην κατηγορίαν προβλημάτων. Αἱ διάφοροι μέθοδοι ἐπιλύσεως προβλημάτων τῆς ἀριθμητικῆς στηρίζονται ἐπὶ μιᾶς βασικῆς, τῆς μεθόδου τῶν *τριῶν* (βλ. λ.), καθ' ἣν δεδομένων τῶν τριῶν ὅρων ἀναλογίας ζητεῖται ὁ τέταρτος.

— **μέθοδοι** *ἐπαφῆς [Χημ.]*· βλ. λ. *ἐπαφῆς μέθοδοι.*

— **μέθοδος** *ἐνδερμικὴ [Ἰατρ.]*· βλ. λ. *ἐνδερμικὴ* μέθοδος.

— **μέθοδος** *ἐργαστηριακὴ [Παιδαγ.]*· βλ. λ. *ἐργαστηριακὴ* μέθοδος.

— **μέθοδος** *ἑταιρείας [Μαθημ.]*· βλ. λ. *ἑταιρείας* μέθοδος

— **μέθοδος** *συνεζευγμένη [Μαθημ.]*· βλ. λ. *συνεζευγμένη* μέθοδος

— **μέθοδος** *τῶν τριῶν [Μαθημ.]*· βλ. λ. *τριῶν* μέθοδος.

— **μέθοδος** *μείξεως [Μαθημ.]*· βλ. λ. *μείξεως* προβλήματα

— **μέθοδος** *τῶν ποσοστῶν [Μαθημ.]*· βλ. λ. *ποσοστῶν* μέθοδος.

μεθοκόπημα (τό)· δημοτ., ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μεθοκοπῶ*, ἰσχυρὰ μέθη, οἰνοποσία.

μεθοκόπι (τό)· δημοτ., μεθοκόπημα, μέθη (ἀναδρομικῶς ἐκ τοῦ *μεθοκοπῶ*).

μεθοκόπος (ὁ)· δημοτ., ὁ διαρκῶς μεθύων, μέθυσος, πότης.

μεθοκοπῶ, καὶ *—κοπάω*· δημοτ., μεθῶ ἐπανειλημμένως, οἰνοποτῶ ἀκρατῶς: «γυρίζει τὶς ταβέρνες ὅλη μέρα καὶ μεθοκοπάει» (ἰσχυρότερον τοῦ *μεθῶ*).

μεθοξύλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἐν τῇ ὀργανικῇ χημείᾳ ἡ μονοσθενὴς ῥίζα CH_3O—. Σ. Γ.

μεθοπλιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ μεθόπλιον (τῆς ὁπλῆς τῶν ἱπποειδῶν): «μεθοπλιακὴ σχισμή».

μεθόπλιον (τὸ) *[Ἱππολ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τῆς ὁπλῆς τοῦ ἵππου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *προσθόπλιον* (βλ. λ.) καὶ τὸ *παρόπλιον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μεθοριακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ μεθόρια, ἢ τὴν μεθόριον γραμμήν, ὁ τῆς μεθορίου γραμμῆς: «μεθοριακοὶ σταθμοί», «ζητήματα μεθοριακά».

—**μεθοριακὴ** *ζώνη*· βλ. λ. *ζώνη* μεθοριακή.

—**μεθοριακὸν** *φυλάκιον*· βλ. λ. *φυλάκιον* μεθοριακόν.

μεθόριος (ὁ, ἡ) καὶ *—α —ον*· ὁ ἐπὶ τῶν ὁρίων κείμενος, ὁ ὡς ὅριον χρησιμεύων: «μεθόριος ποταμός» || «μεθόριος γραμμή», καὶ ἄλλως «μεθόριος» ἡ χωρίζουσα δύο ἐπικρατείας γραμμή || *μεθόρια* (τά)· ὡς οὐσ., ἡ μεθόριος γραμμή, τὰ σύνορα «μετετέθη εἰς τὰ μεθόρια».

— *[Ἐγκυκλ.] Μεθόριος* καλεῖται ἡ ἐδαφικὴ γραμμή, ἡ διαχωρίζουσα δύο ὁμόρους ἐπικρατείας, διακανονιζομένη δὲ συνήθως κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ παρέχηται πλήρης στρατιωτικὴ ἀσφάλεια πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ἑκατέρωθεν αὐτῆς ἐπικρατείας. Ἐκ τῆς χαράξεως τῆς μεθορίου ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ τρόπος τῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως ἐν περιπτώσει πολέμου. Ν. Θ. Κ.

—**μεθόριος** *ταινία* ἢ *τελικὴ [Ἀνατομ.]*. Αὕτη στενὴ οὖσα, παρεμβάλλεται μεταξὺ τοῦ ὀπτικοῦ θαλάμου καὶ τοῦ κερκοφόρου πυρῆνος (ῥαβδωτοῦ σώματος), ὑποκυανίζουσα τὴν χροιὰν ὡς ἐκ τῆς ὑποκειμένης μεθορίου φλεβός. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ μεσοκοιλιακοῦ τρήματος καὶ διήκει ἐπὶ τὰ ὀπίσω, παρακολουθοῦσα τὴν οὐρὰν τοῦ κερκοφόρου πυρῆνος, μεθ' ἧς ἀνακάμπτει εἰς τὴν ὀροφὴν τοῦ κροταφικοῦ κέρατος. Παριστᾷ δὲ τὸ ὅριον μεταξὺ τοῦ τελικοῦ καὶ τοῦ διαμέσου ἐγκεφάλου. Ι. Π.

μεθορμίζω, ἀόρ. *μεθώρμισα—μεθωρμίσθην*· μεταφέρω εἰς ἄλλον ὅρμον, εἰς ἄλλον λιμένα || συνήθ. παθ. *μεθορμίζομαι*· ἀλλάσσω ὅρμον, λιμένα, ἀφίνω τὸν λιμένα εἰς τὸν ὁποῖον εἶμαι προσωρμισμένος καὶ πλέω εἰς ἄλλον: «ὁ στόλος μεθωρμίσθη ἐκ Φαλήρου εἰς ναύσταθμον» || ἀλλάσσω ἀγκυροβόλιον ἐν τῷ αὐτῷ λιμένι.

μεθόρμισις *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μεθορμίζειν*, ἀλλαγὴ ὅρμου, λιμένος, ἀγκυροβολίου.

Μεθουριάδες, ἢ *Μεθουρίδες [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία συστάδος νήσων τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου μεταξὺ Αἰγίνης καὶ Ἀττικῆς. Ἀναφέρονται ὑπὸ Ἀνδροτίωνος παρὰ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ (440, 13). Φαίνεται ὅτι ὁ Ἀνδροτίων ἐνόει ὡς ἰδίαν συστάδα ἀποτελούσας τὰς προσκειμένας τῇ Κορινθιακῇ ἀκτῇ, *Πλατειά, Ὀβριός, Διαπόρια, Κυρὰ* καὶ *Σπαλαθρονήσια*. Σ. Ε. Λ.

Μεθουσαέλ· βλ. λ. *Μαθουσάλας.*

μέθυ, *—υος* (τό) ἀρχ., οἶνος: «σῖτον καὶ μέθυ ἡδύ» (Ὁμ.) || πᾶν μεθυστικὸν ποτόν.

Μεθύδριον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀρκαδίας ἐν τῇ Μεγαλοπολίτιδι ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ὀλυμπίας εἰς Ὀρχομενὸν ἀρχαίας ὁδοῦ μεταξὺ Μεγαλοπόλεως καὶ Μαντινείας, ἀρχικῶς ἐκτισμένη ἐπὶ γηλόφου κειμένου μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μαλοίτα καὶ Μυλάοντος. Ἡ ἵδρυσις αὐτῆς ἀνάγεται εἰς Ὀρχομενὸν τὸν Λυκάονος, παλαιότατα δὲ ἦτο ὑποτελὴς εἰς τὸν ἀρκαδικὸν Ὀρχομενόν. Τῷ 418 π. Χ. κατελήφθη ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, διωχθέντων αὐτόθι ὑπὸ τῶν Ἠλείων καὶ Μαντινέων. Τῷ 370 π. Χ. ὑπήχθη εἰς τοὺς Μεγαλοπολίτας, τῷ 225 π. Χ. κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν τοῦ Κλεομένους, ἀργότερον ἦτο αὐτόνομος καὶ μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, κατὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Αἰτωλῶν εἰς Πελοπόννησον κατέστη ὁρμητήριον καὶ στρατόπεδον αὐτῶν. Τελευταῖον ἀναφέρεται τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ὡς «κώμη εἰς τὸ Μεγαλοπολιτικὸν συντελοῦσα»· τότε ὑπῆρχεν αὐτόθι ναὸς τοῦ Ἱππίου Ποσειδῶνος, ἐλατρεύετο δὲ ἡ Ῥέα ἐπὶ τοῦ παρακειμένου ὄρους Θαυμασίου. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς αὐτόνομα καὶ συμπολιτειακά, εἰκονίζοντα τὴν Καλλιστὼ μετὰ τοῦ Ἀρκάδος. Τοποθετεῖται εἰς τὰ παρὰ τὴν Νεμνίτσαν ἐρείπια, ἢ κατὰ τὴν ἐγγὺς αὐτῶν κειμένην θέσιν Παλάτι. Π. Ν. Π.

— **Μεθύδριον** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θεσσαλίας, ἀναφερομένη μόνον ὑπὸ Φιλοξένου παρὰ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ. Ἔκειτο πιθανῶς παρὰ τὴν Σκοτοῦσαν ἢ κατὰ τὰ ἐρείπια τοῦ σημερινοῦ Δρίσκολι, μίαν ὥραν Β. τῆς Φαρσάλου. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς τοῦ 480—400 π. Χ. ἀργυρᾶ, φέροντα προτομὴν ἵππου καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΜΕΘΥ. Π. Ν. Π.

— **Μεθύδριον** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πυργακίου τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Νεμνίτσα*. Κάτ. (1928) 131. Χ. Δ.

μεθυλ— καὶ *μεθυλο— [Ὀργ. Χημ.]*. Πρόθεμα διὰ τὴν ὀνομασίαν τῶν ὀργανικῶν ἑνώσεων, αἵτινες ἀποτελοῦνται ἐκ *μεθυλίου* καὶ μονοσθενοῦς τινος στοιχείου ἢ ῥίζης ἢ γενικῶς διὰ τὰς ἑνώσεις, αἵτινες προέκυψαν ἐξ ἄλλων δι' ἀντικαταστάσεως ἑνὸς ὑδρογόνου ὑπὸ μεθυλίου. Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως ἑνὸς ὑδρογόνου τοῦ ἀλκυλίου διὰ μεθυλίου δὲν ἐπέρχεται οὐσιώδης ἀλλοίωσις τῶν ἰδιοτήτων, διὰ τοῦτο παραλείπομεν ἐνταῦθα τὴν πλήρη καὶ λεπτομερῆ ἀναγραφὴν ὅλων τῶν τοιουτοτρόπως παρασκευασθεισῶν ἑνώσεων καὶ ἀρκούμεθα εἰς τὴν εἰς τὰς οἰκείας θέσεις κατάταξιν μόνον τῶν σπουδαιοτέρων, παραπέμποντες τὰς λοιπὰς εἴτε εἰς τὰς ἀντιστοίχους ὁμολόγους αὐτῶν ἑνώσεις, εἴτε εἰς τὰς ταυτοσήμους ἢ ὁπωσδήποτε συγγενεῖς αὐτῶν, ὡς λ. χ. μεθυλαζίδιον βλ. *ἀζιδομεθάνιον*, μεθυλαιθυλένιον βλ. *προπυλένιον*, μεθυλαιθυλοθετίνη βλ. *θειογλυκολικὸν ὀξύ*, μεθυλαιθυλοξικὸν ὀξὺ βλ. *βαλεριανικὰ ὀξέα*, μεθυλαιθυλοπιπεριδίνη βλ. *κοπελλιδίνη*, μεθυλακετόλη βλ. *ἀκετόλη*, μεθυλακετυλένιον βλ. *ἀλλυλένιον*, μεθυλακετύλιον βλ. *ἀκετόνη*, μεθυλακρυλικὸν ὀξὺ βλ. *κροτωνικὸν ὀξὺ* καὶ *αἰθυλιδενοξικὸν ὀξύ*, μεθυλασρινοξείδιον βλ. *μεθυλαρσινοδιχλωρίδιον*, μεθυλαρσινοσουλφίδιον βλ. *μεθυλαρσινοδιχλωρίδιον*, μεθυλαρσινοτετραχλωρίδιον βλ. *μεθυλαρσινοδιχλωρίδιον*, μεθυλεναμινακετονιτρίλιον βλ. *γλυκόκολλα*, μεθυλενηλεκτρικὸν ὀξὺ βλ. *ἰτακονικὸν ὀξύ*, μεθυλενοβρωμίδιον βλ. *διβρωμιομεθάνιον*, μεθυλενοδιαιθυλαιθὴρ βλ. *αἰθυλάλη*, μεθυλενοδιμεθυλαιθὴρ βλ. *μεθυλάλη*, μεθυλενοτριωδίδιον βλ. *ἰωδοφόρμιον*, μεθυλενοφθορίδιον βλ. *διφθοριομεθάνιον*, μεθυλενοχλωρίδιον βλ. *διχλωριομεθάνιον*. μεθυλεξυλοκαρβινόλη δευτ. βλ. *καπρυλικὴ ἀλκοόλη*, μεθυληλεκτρικὸν ὀξὺ βλ. *πυροτρυγικὸν ὀξύ*, μεθυλικὸν ὀξὺ-βουτανικὸν διοξὺ βλ. *αιθανο-α,α,β-τρικαρβονικὸν ὀξύ*, μεθυλικὸν ὀξὺ-βουτενο-ὀξὺ βλ. *ἰτακονικὸν ὀξύ*, μεθύλιον ἰωδιοῦχον βλ. *μεθυλιωδίδιον*, μεθύλιον χλωριοῦχον βλ. *μεθυλοχλωρίδιον*, μεθύλιον ὑποχλωριῶδες βλ. *ἐστέρες*, μεθυλο-αιθυλοπυρρόλιον βλ. *αἱμοπυρρόλιον*, μεθυλοαμινοβουτανικὸν ὀξὺ βλ. *βαλίνη*, μεθυλοαμινοπεντανικὸν ὀξὺ βλ. *λευκίνη* καὶ α-ἀμινο-β μεθυλο-β *αιθυλοπροπιονικὸν ὀξύ*, μεθυλοαμινοπεντανόλη βλ. *διακετοναλκαμίνη*. μεθυλοβενζανθρόνη βλ. *βενζανθρόνη*, μεθυλοβουταδιένιον βλ. *ἰσοπρένιον* καὶ *διμεθυλαλλένιον ἀσύμ.*, μεθυλοβουτανικὸν διοξὺ βλ. *πυροτρυγικὸν ὀξύ*, μεθυλοβουτανικὸν ὀξὺ βλ. *βαλεριανικὰ ὀξέα*, μεθυλοβουτανόλαι βλ. *ἀμυλικαὶ ἀλκοόλαι*. μεθυλοβουτανολύτης βλ. *βαλερολακτόνας*, μεθυλοβουτανόνη-ὀξὺ βλ. *διμεθυλοπυροσταφυλικὸν ὀξύ* μεθυλοβουτενικὸν διοξὺ βλ. *μεσακονικὸν* καὶ *κιτρακονικὸν ὀξύ*, μεθυλοβουτενοάλη βλ. *τιγλινικὴ ἀλδεΰδη*, μεθυλοβουτυρολακτόναι βλ. *βαλερολακτόναι*. μεθυλογλυοξυλικὸν ὀξὺ βλ. *πυροσταφυλικὸν ὀξύ*, μεθυλογουανίνη βλ. *ἐπιγουανίνη*, μεθυλογρανατονίνη βλ. *ψευδοπελλετιερίνη*, μεθυλοδιαζωτικὸν κάλιον βλ. *διαζωσώματα*, α-μεθυλοδιβινύλιον βλ. *πιπερυλένιον*. β-μεθυλοδιβινύλιον βλ. *ἰσοπρένιον*, μεθυλοδιοξυανθρανόλη βλ. *χρυσαροβίνη*, μεθυλοθειικὸν ὀξὺ βλ. *ἐστέρες*, μεθυλοθειοβρωμίνη βλ. *καφεΐνη*, μεθυλοϊσοβουτυρυλοβαλεριανικὸν ὀξὺ βλ. *δεξωμινθυλικὸν ὀξύ*. μεθυλοκαρβαμίδιον βλ. *μεθυλουρία*. μεθυλοκαρβοξυαδιπικὸν ὀξὺ βλ. *αἱμοτρικαρβονικὸν ὀξύ*, μεθυλοκετένη βλ. *κετέναι*. μεθυλοκετόλη βλ. *ἀκετόλη*. μεθυλοκινολίνη βλ. *λεπιδίνη*. μεθυλοκυανίδιον βλ. *ἀκετονιτρίλιον*, μεθυλοκυκλοπεντεδεκανόνη βλ. *μοσχόνη*. μεθυλοληλεκτρικὸν ὀξὺ βλ. *ἰταμηλικὸν ὀξύ*, μεθυλολοαμινοπροπανοδιόλη βλ. *ἰσοβουτυλογλυκεραμίνη*, μεθυλ-μεθυλενοξικὸν ὀξὺ βλ. *μεθακρυλικὸν ὀξύ*, μεθυλομεθυλολοπροπανοδιόλη βλ. *πενταγλυκερίνη*, μεθυλομηλεϊνικὸν ὀξὺ βλ. *κιτρακονικὸν ὀξύ*, μεθυλομηλικὸν ὀξὺ βλ. *κιτραμηλικὸν ὀξύ*, μεθυλοξικὸν ὀξὺ βλ. *προπιονικὸν ὀξύ* μεθυλοπεντανικὸν ὀξὺ βλ. *λευκίνη* μεθυλοπεντανοδιόνη βλ. *διακετυλομεθυλομεθάνιον* μεθυλοπεντανόλη βλ. *ἑξυλικαὶ ἀλκοόλαι*, μεθυλοπεντανόλη-όνη βλ. *διακετοναλκοόλη*, μεθυλοπεντενο-όνη βλ. *μεσιτυλοξείδιον*, μεθυλοπράσινον βλ. *μεθυλίου πράσινον* μεθυλοπροπινικὸν ὀξὺ βλ. *βουτυρικὰ ὀξέα* μεθυλοπροπάνιον βλ. *βουτάνια* μεθυλοπροπανοδιόλη βλ. *διμεθυλαιθυλενογλυκόλαι* μεθυλοπροπανόλαι βλ. *βουτυλικαὶ ἀλκοόλαι*, μεθυλοπροπενικὸν ὀξὺ βλ. *μεθακρυλικὸν ὀξύ*, μεθυλοπροπένιον βλ. *βουτυλένια* μεθυλορροδανίδιον βλ. *θειοκυανικὸν ὀξύ* μεθυλοτετραϋδροκινολίνη βλ. *καιρολίνη*. μεθυλοτριαμινοτριφαινυλοκαρβινόλη βλ. *ροζανιλίνη* μεθυλοτριαμινοτριφαινυλομεθάνιον βλ. *λευκανιλίνη*. μεθυλοτρυγικὸν ὀξὺ βλ. *αἰθυλοτρυγικὸν ὀξύ*, μεθυλουρα-

Digitized by Google

κίλη βλ. *θυμίνη*, μεθυλοφουμαρικὸν ὀξὺ βλ. *μεσακονικὸν ὀξύ*, μεθυλοφουράνιον βλ. *σιλβάνιον* κ.λ.π. **ε. γ.**

μεθυλαιθυλαιθήρ, —*ῆρος* (ὁ) *['Ορy. Χημ.]*. Μικτὸς αἰθὴρ τοῦ τύπου CH_3 O. C_2 H_5. Ἀέριον βράζον εἰς 11°. **ε. γ.**

μεθυλαιθυλοκαρβινόλη (ἡ) *['Ορy. Χημ.]* βλ. *βουτυλικαὶ ἀλκοόλαι*.

μεθυλαιθυλοκετόνη (ἡ), ἡ *βουτανόνη ['Ορy. Χημ.]*. Μικτὴ κετόνη τοῦ τύπου CH_3. CO. CH_2 CH_3. Λαμβάνεται κατὰ τὴν παρασκευὴν τῆς ἀκετόνης ἐκ τῶν κλασμάτων ἅτινα βράζουσιν εἰς ὑψηλοτέραν θερμοκρασίαν. Ἄχρουν ὑγρόν, αἰθερίας ὀσμῆς, δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι, βράζον εἰς 78°6, χρησιμοποιεῖται ὡς διαλυτικὸν ὑγρὸν ἀντὶ τῆς ἀκετόνης, ὡς καὶ περαιτέρω πρὸς παρασκευὴν τοῦ ὑπνωτικοῦ *τριονάλη*. **ε. γ.**

— *[Χημ. Πολ.]* Ἡ *βρωμιοῦχος μεθυλαιθυλοκετόνη* ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ὑπὸ τὴν συνθηματικὴν ὀνομασίαν «*οὐσία Bn*», εἰς γομώσεις ὀβίδων καὶ ἀεριοτορπιλλῶν, πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ἀντιστοίχου ἑνώσεως τῆς ὀξόνης, τῆς «*οὐσίας Β*», καὶ εἶναι ἰσχυρὸν δακρυγόνον. 0,011 χιλιοστόγρ. ἀνὰ λίτρον ἀέρος ἀρκοῦσιν ὅπως προκαλέσωσι δάκρυα. Στεγανῶς ἐφαρμοζόμενα διόπτρα προστατεύουσιν ἀποτελεσματικῶς τοὺς ὀφθαλμούς, ἐνεργὸς δὲ ἄνθραξ συγκρατεῖ ταύτην τελείως. Ἡ χλωριοῦχος μεθυλαιθυλκετόνη (CH_2 Cl. CO. C_2 H_5) ἀντικατέστησε τὴν χλωροοξόνην. **ι. γ. τ.**

μεθυλαιθυλοκετοξίμη (ἡ), ἡ *βουτανοξίμη* - 2 *['Ορy. Χημ.]*. Κετοξίμη τοῦ τύπου:

$$CH_3\,C(:NOH).\,CH_2.\,CH_3.$$ **ε. γ.**

μεθυλακετανιλίδιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου C_6H_5. N(CH_3). CO. CH_3 παράγωγον τοῦ *ἀκετανιλιδίου* (βλ. λ.). Κρυσταλλοῦται εἰς ἀχρόους κρυστάλλους τηκομένους εἰς 101° καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς πολύτιμον ἀναπλήρωμα τῆς καφουρᾶς εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ κελλουλοειδοῦς (βλ. καὶ *ἐξαλζίνη*). **ε. γ.**

μεθυλακετονυλοκαρβινόλη (ἡ), ἡ *ἀκετοϊσοπροπυλαλκοόλη*, ἡ *πεντανόλη*-(4)-*όνη*-(2), ἡ *ὑδρακετυλακετόνη ['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις ἀνήκουσα εἰς τὰς τάξεις τῶν 1,3-*κετολῶν*. Ἔχει τὸν τύπον CH_3.CH.(OH).CH_2.CO CH_3 καὶ παρασκευάζεται διὰ συμπυκνώσεως τῆς ἀκεταλδεΰδης μετ' ἀκετόνης. Εἶναι ὑγρὸν ἰδιαζούσης ὀσμῆς, παχύρρυτον, βράζον ὑπὸ πίεσιν 20 χλστμ. εἰς 77—79°. **ε. γ.**

μεθυλαλδοπεντόζαι (αἱ), ἡ *ἑξανοτετρόζη* (2, 3, 4, 5)-*άλη*-(1) *['Ορy. Χημ.]*. Ὑδατάνθρακες τοῦ τύπου $CH_3[CH(OH)]_4$.CHO. Ἐξ αὐτῶν ἀπαντῶσι διάφοροι ἐν τῇ φύσει, ὡς λ. χ. ἡ *ῥαμνόζη*, ἡ *φουκόζη* κλπ. **ε. γ.**

μεθυλάλη (ἡ), ἡ *φορμαλδεϋδοδιμεθυλακετάλη*, ἡ *μεθυλενοδιμεθυλαιθὴρ ['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις ἀνήκουσα εἰς τὰς *ἀκετάλας*. Ἔχει τὸν τύπον $CH_2(OCH_3)_2$ καὶ εἶναι ἄχρουν, εὐκίνητον, οὐδετέρως ἀντιδρῶν ὑγρόν, εὐχαρίστου ὀσμῆς. Βράζει εἰς 41°,5 καὶ ἔχει εἰδικὸν βάρος εἰς 15° 0,872. Ἡ μεθυλάλη διαλύεται εἰς τριπλάσιον ὄγκον ὕδατος, μείγνυται δὲ εἰς πᾶσαν ἀναλογίαν μετὰ τῆς ἀλκοόλης, αἰθέρος, αἰθερίων καὶ λιπαρῶν ἐλαίων. Εἶναι σταθερὰ πρὸς ἀλκάλια, διασπᾶται ὅμως εὐκόλως ὑπὸ τῶν ὀξέων εἰς φορμαλδεΰδην καὶ μεθυλικὴν ἀλκοόλην. Χρησιμεύει ὡς ὑπνωτικὸν καὶ ἀναισθητικόν, περαιτέρω δὲ ὡς ἀντίδοτον τῶν ἐκ στρυχνίνης δηλητηριάσεων καὶ ὡς διαλυτικὸν ὑγρὸν διά τινα ἅλατα, ὡς τὰ ὑδροχλωρικὰ ἅλατα τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ὑδραργύρου, τὸ νιτρικὸν κάδμιον κτλ. **ε. γ.**

μεθυλαλιζαρίνη (ἡ) *['Ορy. Χημ.]*. Μεθυλιωμένον παράγωγον τῆς *ἀλιζαρίνης*. Εἶναι ἰσομερὴς πρὸς τὸ *χρυσοφανικὸν ὀξὺ* καὶ κέκτηται ἀνάλογους πρὸς τὴν ἀλιζαρίνην ἰδιότητας. Σῶμα στερεὸν κρυσταλλικὸν ἐρυθρόν, τηκόμενον εἰς 252°. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀλιζαρίνην διαλύεται εἰς τὰ ἀλκάλια παραγομένης χροιᾶς ἰόχρου.

μεθυλαλκοόλη (ἡ), ἡ *μεθυλικὴ ἀλκοόλη*, τὸ *μεθυλικὸν πνεῦμα*, ἡ *μεθανόλη*, ἡ *ξυλόπνευμα ['Ορy. Χημ.]*. Ἡ ἁπλουστέρα μονοσθενὴς ἀλκοόλη ἔχουσα τὸν τύπον CH_3OH. Παρετηρήθη τὸ πρῶτον τῷ 1661 ὑπὸ τοῦ Boyle μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως τοῦ ξύλου. Εἰς μικρὰ ποσὰ ἀπαντᾷ εἰς τὴν χλόην καὶ τὰ φύλλα διαφόρων δένδρων, ὡς καὶ εἴς τινα αἰθέρια ἔλαια. Λαμβάνεται διὰ κλασματικῆς ἀποστάξεως τοῦ *ξυλόξους* ὡς καὶ συνθετικῶς κατὰ διαφόρους μεθόδους. Ἀποτελεῖ ἄχρουν, εὐκίνητον ὑγρόν, ἀσθενοῦς ὀσμῆς οἰνοπνεύματος. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,812% καὶ βράζει εἰς 64°,5. Καίει μετὰ κυανιζούσης ἀλαμποῦς φλογός, μείγνυται μετὰ τοῦ ὕδατος εἰς πᾶσαν ἀναλογίαν ἐπερχομένης σμικρύνσεως τοῦ ὄγκου. Ἐνεργεῖ μεθυστικῶς, εἰς μεγαλυτέρας δὲ ποσότητας θανατηφόρως. Οὕτω ποτὰ κατασκευαζόμενα ἐξ αὐτῆς ἐξ ἀγνοίας ἢ λάθους προκαλοῦσι τύφλωσιν καὶ θάνατον. Διατηρεῖ καλῶς εὐκόλως σηπομένας ὕλας. Συμπεριφέρεται ὡς πρωτοταγὴς ἀλκοόλη σχηματίζουσα ἀνάλογα προϊόντα. Τὸ ἀκάθαρτον ξυλόπνευμα χρησιμοποιεῖται πρὸς μετουσίωσιν τοῦ οἰνοπνεύματος. Καθαρὰ χρησιμοποιεῖται εἰς μεγάλας ποσότητας εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν καλουμένων χρωμάτων τῆς ἀνιλίνης, πρὸς παρασκευὴν μυρμηκικῆς ἀλδεΰδης καὶ τῶν παραγώγων αὐτῆς, ὡς διαλυτικὸν ὑγρὸν διὰ βερνίκια κλπ. **ε. γ.**

μεθυλαλκοολικὸν *ἀλκαλι [Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω διάλυμα καυστικοῦ τινος ἀλκάλεως εἰς μεθυλαλκοόλην.

μεθυλαλλένιον (τό), ἡ *βουταδιένιον*-1,2 *['Ορy. Χημ.]*. Ἀκόρεστος ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου:

$$CH_3.\,CH:C:CH_2.$$

Βράζει εἰς 18°. **ε. γ.**

μεθυλαλλυλοκετόνη, ἡ *πεντενο*-(1)-*όνη*-(4) *['Ορy. Χημ.]*. Ἀκόρεστος κετόνη τοῦ τύπου:

$$CH_3.\,CO.\,CH_2.\,CH:CH_2$$

Βράζει εἰς 107—108°. **ε. γ.**

μεθυλαμαρίνη (ἡ) *['Ορy. Χημ.]*. Μεθυλιωμένον ὁμόλογον τῆς *ἀμαρίνης* ἀνάλογων πρὸς αὐτὴν ἰδιοτήτων. **ε. γ.**

μεθυλαμίνη (ἡ), ἡ *ἀμινομεθάνιον ['Ορy. Χημ.]*. Ἡ ἁπλουστέρα *ἀμίνη*, ἔχουσα τὸν τύπον CH_3NH_2. Ἀπαντᾷ εἰς διάφορα φυτὰ καὶ παρασκευάζεται δι' ἐπιδράσεως ἀμμωνίας ἐπὶ μυρμηκικῆς ἀλδεΰδης, σχηματίζεται κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν διαφόρων φυσικῶν ὑλῶν, ὡς τῆς σαρκοσίνης, τῆς κρεατίνης, τῆς μορφίνης, κατὰ τὴν ξηρὰν ἀπόσταξιν τῶν ὀστῶν καὶ τῶν ξύλων καὶ περαιτέρω ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἅλμην τῶν ταριχευμένων ἰχθύων. Ἀποτελεῖ ἄχρουν ἀέριον, ὀσμῆς ἀμμωνίας καὶ ἰχθύος, λίαν εὔφλεκτον. Βράζει εἰς —6°,7 καὶ ἔχει εἰδ. βάρος 0,699. Εἶναι λίαν εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἑνοῦται μετὰ τοῦ ὑδροχλωρίου σχηματίζουσα λευκοὺς καπνούς. Ἔχει ἰσχυρὰν ἀλκαλικὴν ἀντίδρασιν, διαφέρει δὲ τῆς ἀμμωνίας κατὰ τὸ ὅτι διαλύει τὸ ὑδροξείδιον τοῦ ἀργιλλίου, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ τοῦ νικελίου καὶ κοβαλτίου. Διὰ προσθήκης ἰωδίου σχηματίζει κίτρινον ἵζημα. Σχηματίζει ἅλατα, ὧν σπουδαιότερα εἶναι τὸ ὑδροχλωρικὸν καὶ τὸ πικρικόν. **ε. γ.**

μεθυλανθρακένιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]*. Ὁμόλογον τοῦ *ἀνθρακενίου* τοῦ τύπου $C_{14}H_9.CH_3$. Σῶμα στερεὸν τηκόμενον εἰς 207°. **ε. γ.**

μεθυλανθρανιλικὸν *ὀξὺ ['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου CH_3 NH C_6H_4. COOH. Παρασκευάζεται συνθετικῶς διὰ μεθυλιώσεως τοῦ *ἀνθρανιλικοῦ ὀξέος* καὶ ἀποτελεῖ κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 179°. **ε. γ.**

μεθυλανθρανιλικὸς *μεθυλεστὴρ ['Ορy. Χημ.]*. Ὁ μεθυλικὸς ἐστὴρ τοῦ μεθυλανθρανιλικοῦ ὀξέος, ἔχων τὸν τύπον CH_3. NH. C_6H_4. $COOCH_3$. Ἀπαντᾷ μέχρι περίπου 50 % εἰς τὸ αἰθέριον ἔλαιον τῶν φύλλων καὶ τῶν φλοιῶν τῶν καρπῶν τῆς μανδαρινέας, παρασκευάζεται δὲ καὶ συνθετικῶς, διότι χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν. Σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 18°. **ε. γ.**

μεθυλανιλίνη (ἡ) *['Ορy. Χημ.]*. Παράγωγον τῆς *ἀνιλίνης* τοῦ τύπου C_6H_5 NH. CH_3. Παρασκευάζεται διὰ θερμάνσεως ὑπὸ πίεσιν ὑδροχλωρικῆς ἀνιλίνης μετὰ μεθυλικῆς ἀλκοόλης, ὡς καὶ κατ' ἄλλους τρόπους. Ἔχει μικρὰν χρησιμοποίησιν εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν συνθετικῶν χρωμάτων. Ἀποτελεῖ ἐλαιῶδες ὑγρὸν βράζον εἰς 193°,8. **ε. γ.**

μεθυλαρβουτίνη (ἡ) *['Ορy. Χημ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ ἀρκτοσταφύλου. Ἔχει πιθανῶς τὸν τύπον $C_{12}H_{15}$ CH_3 O_7 καὶ ἀποτελεῖ βελονοειδεῖς στιλπνοὺς κρυστάλλους, εὐδιαλύτους εἰς τὸ βράζον ὕδωρ καὶ τὴν ἀραιὰν ἀλκοόλην καὶ τηκομένους εἰς 176°. **ε. γ.**

μεθυλαρσίνη (ἡ) *['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ *ἀρσενικοῦ* τοῦ τύπου CH_3AsH_2. Λαμβάνεται δι' ἀναγωγῆς τοῦ *μεθυλαρσινικοῦ ὀξέος* ἢ τοῦ *μεθυλαρσινοδιχλωριδίου*. Εἶναι δύσοσμον καὶ δηλητηριωδέστατον ἀέριον. Σχηματίζει νεφέλην ἐν τῷ ἀέρι, δὲν αὐταναφλέγεται, εἶναι ὀλίγον διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εὐδιάλυτον εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα. Δι' ὀξειδώσεως μετατρέπεται εὐκόλως εἰς *μεθυλαρσινοξείδιον* καὶ *μεθυλαρσινικὸν ὀξύ*. **ε. γ.**

μεθυλαρσινικὸν *ὀξὺ ['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ *ἀρσενικοῦ* τοῦ τύπου $CH_3AsO(OH)_2$. Λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τῆς *μεθυλαρσίνης* ὡς καὶ διὰ κατεργασίας ἀρσενικώδους νατρίου μετὰ θειικοῦ μεθυλίου. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, διαλύεται εὐκόλως εἰς τὸ ὕδωρ μετ' ἰσχυρᾶς ὀξίνης ἀντιδράσεως καὶ σχηματίζει μετὰ μετάλλων ἅλατα. Τὸ μετὰ νατρίου ἅλας αὐτοῦ εἶναι τὸ φάρμακον *ἀρρενάλη*. **ε. γ.**

μεθυλαρσινοδιϊωδίδιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ *ἀρσενικοῦ* τοῦ τύπου (CH_3AsI_2), λαμβανομένη δι' ἐπιδράσεως ἰωδίου τῆς μεθυλαρσίνης ἐν ἀλκοολικῷ διαλύματι. **ε. γ.**

μεθυλαρσινοδιχλωρίδιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου CH_3 As Cl_2. Ὑγρὸν βράζον εἰς 133°. Παράγεται κατὰ τὴν θέρμανσιν τοῦ διμεθυλαρσινοτριχλωριδίου εἰς 40°—50°. Εἰς θερμοκρασίας κατωτέρας πολὺ τοῦ 0° προσλαμβάνει χλώριον ἀκόμη καὶ μετατρέπεται εἰς *μεθυλαρσινοτετραχλωρίδιον* CH_3 As Cl_4, ὅπερ εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν. Ὑπὸ τοῦ ὕδατος δὲν ἀποσυντίθεται, δι' ἀνθρακικοῦ καλίου παρέχει τὸ *μεθυλαρσινοξείδιον* CH_3 As O, ὅπερ εἶναι σῶμα κρυσταλλικὸν εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, τηκόμενον εἰς 95°. Μετὰ ὑδροθείου παρέχει τὸ *μεθυλαρσινοσουλφίδιον* CH_3 As S, σῶμα κρυσταλλικόν, ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, τηκόμενον εἰς 100°. Ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὡς ἀσφυξιογόνον. **ε. γ.**

μεθυλατροπίνη *βρωμιοῦχος [Χημ.]*. Παράγωγον τῆς *ἀτροπίνης*, παρουσιάζον πολλὰς ὁμοιότητας κατὰ τὰς ἰδιότητας πρὸς τὴν θειικὴν ἀτροπίνην, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἀντ' αὐτῆς. Σῶμα στερεὸν κρυσταλλικόν, διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ δυσδιάλυτον εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα. Τήκεται εἰς 222°. **ε. γ.**

μεθυλενηλεκτρικὸν *ὀξὺ ['Ορy. Χημ.]* βλ. λ. *ἰτακονικὸν ὀξύ*.

μεθυλένιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ δισθενὴς ῥίζα CH_2 <. **ε. γ.**

— **μεθυλένιον** *διοξικὸν ['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου CH_2 (O. CO. $CH_3)_2$. Βράζει εἰς 170°. **ε. γ.**

— **μεθυλενίου** *χρώματα [Βιομ. Χημ.]*. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν συνθετικῶν τούτων χρωμάτων εἶναι τὸ *κυανοῦν* καὶ τὸ *πράσινον τοῦ μεθυλενίου* (βλ. *θειαζῖναι*). **ε. γ.**

μεθυλενιωδίδιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]* βλ. *διιωδομεθάνιον*.

μεθυλεννεανυλοκετόνη (ἡ), ἡ *ἐνδεκανόνη*-2 *['Ορy. Χημ.]*. Κεκορεσμένη *κετόνη* τοῦ τύπου CH_3 CO C_9H_{19}. Ἀποτελεῖ τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ αἰθερίου ἐλαίου τοῦ πηγάνου. Τήκεται εἰς 13° καὶ βράζει εἰς 232°. **ε. γ.**

μεθυλενοκιτρικὸν *ὀξὺ ['Ορy. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου

$$\begin{array}{l} HOOC.\,CH_2 \diagdown \quad \diagup O - CH_2 \\ \qquad\qquad\qquad C \qquad | \\ HOOC.\,CH_2 \diagup \quad \diagdown CO - O \end{array}$$

λαμβανόμενον διὰ συμπυκνώσεως τοῦ κιτρικοῦ ὀξέος μετὰ φορμαλδεΰδης. Σῶμα κρυσταλλικόν. Δινάτριον αὐτοῦ ἅλας εἶναι ἡ *κιταρίνη* (βλ. λ.).

μεθυλενοκυανοῦν (τὸ) *[Βιομ. Χημ.]* βλ. *θειαζῖναι*.

μεθυλενομερκαπτάνη (ἡ) *['Ορy. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω ἡ ἕνωσις $CH_2(SH)_2$, ἥτις δὲν ἀπεμονώθη μέχρι τοῦδε. Εἶναι γνωστὰ παράγωγα αὐτῆς περιέχοντα ἀντὶ τῶν σουλφυδρυλικῶν ὑδρογόνων ἀλκύλια, ὡς αἱ *μερκαπτάλαι* καὶ *μερκαπτόλαι*. **ε. γ.**

μεθυλενοτριιωδίδιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]* βλ. λ. *ἰωδοφόρμιον*.

μεθυλενοφθορίδιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]* βλ. λ. *διφθοριομεθάνιον*.

μεθυλενοχλωρίδιον (τὸ) *['Ορy. Χημ.]* βλ. λ. *διχλωριομεθάνιον*.

μεθυλεπτενόνη (ἡ) *['Ορy. Χημ.]*. Ἀκόρεστος κετόνη τοῦ τύπου

$$(CH_3)_2\,C:CH.\,CH_2.\,CH_2.\,CO.\,CH_3$$

ἀπαντῶσα εἰς διάφορα αἰθέρια ἔλαια, ὡς τὸ ἔλαιον τῶν λεμονίων, τὸ ἔλαιον τῆς λιναλόης, τῆς λέμονγρας, τὸ παλμαρόζα κ.λ.π. Παρασκευάσθη τὸ πρῶτον ἐκ τῆς κινεόλης, βραδύτερον ἐλήφθη ἐκ τῶν ἀλειφατικῶν τερπενικῶν σωμάτων ὡς τῆς γερανιόλης καὶ τῆς κιτράλης. Παρασκευάζεται εὐκόλως διὰ βρασμοῦ τῆς κιτράλης μεθ' ὑδατικοῦ διαλύματος ἀνθρακικοῦ καλίου. Εἶναι ὑγρὸν εἰδ. βάρους 0,850, βράζει εἰς 170—171° καὶ ἔχει ὀσμὴν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ ὀξικοῦ ἀμυλίου. **ε. γ.**

μεθυλεπτυλοκετόνη (ἡ), ἡ *ἐννεανόνη*-2 *['Ορy. Χημ.]*. Κεκορεσμένη κετόνη τοῦ τύπου

$$CH_3.\,CO.\,C_7\,H_{15}.$$

Ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἔλαιον τοῦ πηγάνου καὶ εἶναι ἔλαιον βράζον εἰς 195°. **ε. γ.**

μεθυλεστήρ, —*ῆρος* (ὁ) *['Ορy. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω πᾶς ἐστὴρ τῆς *μεθυλικῆς ἀλκοόλης*.

Digitized by Google

μεθυλευγενόλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω ὁ διμεθυλαιθὴρ τῆς *ἀλλυλοπυροκατεχίνης*. Ἀπαντᾷ εἰς διάφορα αἰθέρια ἔλαια, ὡς τοῦ ψευδαμώμου τοῦ δριμέος, ἀσάρου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κλπ. Βράζει εἰς 248°. σ. γ.

μεθυλικὴ *ἀλκοόλη* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *μεθυλαλκοόλη*.

μεθυλικὸν *πνεῦμα* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *μεθυλαλκοόλη*.

— **2-μεθυλικὸν** *ὀξὺ - βουτενο-* (1) - *ὀξὺ* (4) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἰτακονικὸν ὀξύ*.

μεθύλιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω ἐν τῇ ὀργανικῇ χημείᾳ ἡ μονοσθενὴς ῥίζα CH_3—.

— **μεθύλιον** *θειικὸν* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ἐστέρες* καὶ *θειικὸν* διμεθύλιον.

— **μεθύλιον** *ἰσοκυανικὸν* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἰσοκυανικὸν* μεθύλιον.

— **μεθυλίου** *ἰῶδες* *[Βιομ. Χημ.]*· βλ. *ἰῶδες*.

— **μεθυλίου** *κυανοῦν* *[Βιομ. Χημ.]*· βλ. *κυανοῦν*.

— **μεθυλίου** *πορτοκαλλιόχρουν* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *βενζολαζωδιμεθυλανιλίνη* καὶ *ἡλιανθίνη*.

— **μεθυλίου** *πράσινον*, ἢ *πράσινον τοῦ φωτός*, ἢ *πράσινον τῶν Παρισίων* *[Βιομ. Χημ.]*. Συνθετικὸν χρῶμα ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν χρωμάτων τοῦ τριφαινυλομεθανίου. Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τοῦ 1871 καὶ παρασκευάζεται διὰ κατεργασίας ἰώδους τοῦ μεθυλίου μετὰ διαλύματος χλωριομεθυλίου ἐν ἀμυλικῇ ἀλκοόλῃ καὶ ἀκολούθου προσθήκης χλωριοψευδαργύρου. Εἶναι εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς βαφὴν μετάξης καὶ βάμβακος. σ. γ

μεθυλιόχρουν (τὸ) *[Βιομ. Χημ.]*· βλ. *ἰῶδες*.

μεθυλισοκυανίδιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]* Τὸ ἁπλούστερον *ἰσοκυανίδιον*. Ἔχει τὸν τύπον CH_3 NC καὶ βράζει εἰς 60°. σ. γ.

μεθυλισοουρία (ἡ), ἢ *ἀμινοφορμιμινομεθυλαιθὴρ* *['Οργ. Χημ.]*. Ἔχει τὸν τύπον $H_2N.C(O.CH_3):NH$ καὶ τήκεται εἰς 45°. σ. γ.

μεθυλισοπελλετιερίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τῆς ῥοιᾶς. Ἐνεργεῖ ὡς ταινιοκτόνον.

μεθυλισουρετίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

$$NH_2.CH:N.O.CH_3$$

Τήκεται εἰς 40°. σ. γ

μεθυλιωδίδιον (τό), ἢ *ἰωδιομεθάνιον* ἢ *ἰωδιοῦχον μεθύλιον* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι μοναλογονοπαράγωγον τοῦ μεθανίου τοῦ τύπου CH_3 J. Παρασκευάζεται διὰ προσθήκης θειικοῦ διμεθυλίου εἰς ὑδατικὸν διάλυμα ἰωδιοκαλίου ἢ διὰ προσθήκης φωσφόρου καὶ ἰωδίου εἰς μεθυλαλκοόλην. Βαρύ, ἐλαιῶδες, ἄχρουν ὑγρὸν αἰθερίας ὀσμῆς. Εἶναι ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, ἔχει εἰδικὸν βάρος 2,293 (18°) καὶ βράζει εἰς 45°. σ. γ.

μεθυλίωσις (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ εἰδικὴ ἐκείνη περίπτωσις τῆς *ἀλκυλιώσεως*, καθ' ἣν εἰσάγεται εἰς μίαν ἕνωσιν ἡ ῥίζα τοῦ μεθυλίου CH_3—. σ. γ.

2-μεθυλο-4-ἀμινοπεντανικὸν *ὀξὺ* (5) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *λευκίνη*.

2-μεθυλοβουταδιένιον- (2, 3), ἢ *διμεθυλαλλένιον ἀσύμ.* *['Οργ. Χημ.]*. Ἀκόρεστος ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου $(CH_3)_2C:C:CH_2$. Βράζει εἰς 40° περίπου. σ. γ.

2-μεθυλοβουταδιένιον-(1, 3) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἰσοπρένιον*.

2-μεθυλοβουτανόνη- (3)-*ὀξὺ* (4) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἰσοβουτυρυλομυρμηκικὸν ὀξύ*.

μεθυλοβρωμίδιον (τό), ἢ *βρωμιομεθάνιον*, ἢ *βρωμιοῦχον μεθύλιον* *['Οργ. Χημ.]*. Μοναλογονοπαράγωγον τοῦ μεθανίου τοῦ τύπου CH_3 Br. Ἀέριον εἰς τὴν συνήθη θερμοκρασίαν εἰδικοῦ βάρους 1,732 (0°). σ. γ.

μεθυλογλυκοζῖται (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *γλυκοζῖται*.

μεθυλογλυκόκολλα (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ἕτερον ὄνομα τῆς *σαρκοσίνης* (βλ. λ.).

μεθυλογλυοξάλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*, ἢ *προπανονάλη* $CH_3.CO.COH$. Εἶναι ἡ ἀλδεΰδη τοῦ *πυροσταφυλικοῦ ὀξέος*. σ. γ.

μεθυλογλυοξαλοδιοξίμη (ἡ), ἢ *μεθυλογλυοξίμη*, ἢ *ἀκετοξιμικὸν ὀξύ*, ἢ *προπανοδιοξίμη* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_3.C(:N.OH).CH:N.OH$, λαμβανομένη δι' ἐπιδράσεως ὑδροξυλαμίνης ἐπὶ *μεθυλογλυοξάλης*. Σῶμα λευκὸν κρυσταλλικόν, δυσδιάλυτον εἰς ψυχρὸν ὕδωρ, εὐδιάλυτον ἄνευ χροιᾶς εἰς ἀλκάλια. Τήκεται εἰς 156°. σ. γ.

μεθυλογλυοξίμη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *μεθυλογλυοξαλοδιοξίμη*.

μεθυλογουανιδίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ βάσις τοῦ τύπου $H_2N.C(:NH).NH.CH_3$ ἢ $H_2N.C(:N.CH_3).NH_2$ ἀνευρεθεῖσα τὸ πρῶτον μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς διασπάσεως τῆς κρεατίνης καὶ κρεατινίνης. Ἀπαντᾷ ἑπομένως εἰς τὸ κρέας, τὸ ἐκχύλισμα κρέατος, εἰς τὰ οὖρα διαφόρων ζῴων κλπ. σ. γ.

7-μεθυλογουανίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἐπιγουανίνη*.

β-μεθυλοδιβινύλιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἰσοπρένιον*.

μεθυλοδιβρωμαρσίνη (ἡ) *[Χημ. Πολ.]*. Πολεμικὴ οὐσία ἀνάλογος τῆς *μεθυλοδιχλωραρσίνης*, μὲ ἀσθενεστέρας ὅμως ταύτης δηλητηριώδεις ἐρεθιστικὰς ἰδιότητας. ι. γ. τ.

μεθυλοδιφαινυλομεθάνιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_6H_5.CH(CH_3).C_6H_5$ ὁμόλογος τοῦ *διφαινυλομεθανίου* (βλ. λ.). Εἶναι ἰσχυρῶς φωτοθλαστικὸν ἐλαιῶδες ὑγρὸν μετὰ κυανοῦ φθορισμοῦ. Βράζει εἰς 286°. σ. γ.

μεθυλοδιχλωραρσίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *μεθυλαρσινοδιχλωρίδιον*.

μεθυλοθειικὸν *χλωρίδιον* *[Χημ. Πολ.]*, ἢ *μεθυλεστὴρ τοῦ χλωροθειικοῦ ὀξέος* $Cl.SO_2.OCH_3$ Δακρυγόνος καὶ ἀποπνικτικὴ πολεμικὴ οὐσία, χρησιμοποιηθεῖσα παροδικῶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐντὸς χειροβομβίδων καὶ ἀεριοτορπιλλῶν τὸ πρῶτον τὴν 18 Ἰουνίου 1915 παρὰ τὴν Neuville-St-Vaast. Ἐπίσης ἐχρησιμοποιήθη αὕτη ἐν ἀναμείξει μετὰ θειικοῦ διμεθυλεστέρος. Εἶναι ὑγρὸν ἐλαιῶδες, ζέον εἰς 132°. Ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἀποσυντίθεται εὐκόλως, παραγομένου ὑδροχλωρικοῦ καὶ θειικοῦ ὀξέος καὶ μεθυλοπνεύματος, ἐξ οὗ καὶ αἱ καυστικαὶ ἰδιότητες τῆς οὐσίας ταύτης:

$$Cl.SO_2OCH_3+2H_2O=CH_3OH+HCl+H_2SO_4$$

Διάλυσις σόδας καὶ ἀλκαλίων ἐξουδετεροῖ τελείως τὴν πολεμικὴν ταύτην οὐσίαν. Οἱ ἀτμοί της ἐπιδρῶσι μετρίως ἐπὶ τῶν βλεννωδῶν ὑμένων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων· 30—40 κυβ. χιλιοστὰ ἀνὰ κυβ. μ. ἀέρος καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν παραμονὴν πέραν τοῦ 1'. Διὰ τῶν συνήθων προσωπίδων παρέχεται πλήρης ἀσφάλεια. ι. γ. τ.

μεθυλοκαβικόλη (ἡ), ἢ *μεθυλοσαβικόλη*, καὶ *μεθυλοχαβικόλη*, ἢ *μεθυλχαβικόλη* *['Οργ. Χημ.]*. Συνώνυμα τοῦ *ἐστραγόλη* (βλ. λ.).

μεθυλοκαουτσοὺκ (τό)· βλ. *κόμμι* ἐλαστικὸν συνθετικόν.

μεθυλοκασσιτερικὸν *ὀξὺ* *[Χημ.]*· βλ. λ. *κασσίτερος* (τ. ΙΓ' σ. 953 β').

μεθυλοκαφεΐνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὁμόλογον τῆς *καφεΐνης* προκύπτον ἐξ αὐτῆς δι' ἐπιδράσεως ἰωδιομεθανίου. Εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ κρυσταλλικὸν σῶμα. σ. γ.

μεθυλοκιγχονίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Μεθυλιωμένον παράγωγον τῆς *κιγχονίνης*. Ἄχροοι πινακοειδεῖς κρύσταλλοι. σ. γ.

μεθυλοκινίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Μεθυλιοπαράγωγον τῆς *κινίνης*. Ἀποτελεῖ πικρότατον, πυκνόρρευστον ἐλαιῶδες ὑγρόν. σ. γ.

γ-μεθυλοκινολίνη *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *λεπιδίνη*.

μεθυλοκυανοῦν (τὸ) *[Χημ.]*· βλ. *κυανοῦν* τοῦ μεθυλίου.

μεθυλοκυκλοεξάνιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Κυκλικὸς ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου C_7H_{14}. Ἀνευρέθη εἰς τὸ ῥωσικὸν καὶ γαλικικὸν πετρέλαιον, ὡς καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἀπόσταγμα τῆς ῥητίνης. Ἔχει εἰδ. βάρος 0,7694 $\left(\frac{20}{4}\right)$ καὶ βράζει εἰς 101°. σ. γ.

μεθυλοκυκλοεξανόλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὁμόλογον τῆς *κυκλοεξανόλης*. Παράγεται ἐκ τῶν κρεζολῶν, ἔχει ὀσμὴν ζυμελαίου καὶ βράζει εἰς 170°. σ. γ.

μεθυλοκυκλοεξανόνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Κυκλικὴ κετόνη, ὁμόλογος τῆς *κυκλοεξανόνης*. Παράγεται ἐκ τῆς μεθυλοκυκλοεξανόλης. Φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὰ ὀνόματα *μεθυλανόνη* καὶ *σεπτανόνη*. Εἶναι ὑγρὸν βράζον εἰς 165°—171°. σ. γ.

μεθυλοκυκλοπεντάνιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Κυκλικὸς ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου $CH_3.C_5H_9$ ἀπαντῶν εἰς τὸ ῥωσικὸν καὶ ἀμερικανικὸν πετρέλαιον. Βράζει εἰς 70°

μεθυλοκωνιίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Μεθυλιωμένη *κωνιίνη*. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ κωνείου.

μεθυλοηλεκτρικὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἰταμηλικὸν* ὀξύ.

2-μεθυλολο-2-ἀμινοπροπανοδιόλη-(1,3) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *ἰσοβουτυλογλυκεριλαμίνη*.

μεθυλομερκαπτάνη (ἡ), ἢ *μεθανοθειόλη* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ἡ ἁπλουστέρα μερκαπτάνη τοῦ τύπου CH_3SH. Δύσοσμον ἀέριον, σχηματιζόμενον κατὰ τὴν ὑδρόλυσιν τῆς κερατίνης (ὀνύχων, κεράτων κλπ.) ὡς καὶ διὰ βιολογικῆς διασπάσεως διαφόρων λευκωμάτων. Ἀπαντᾷ μεταξὺ τῶν ἀερίων τῶν ἐντέρων καὶ τῶν περιττωμάτων. σ. γ.

— **μεθυλομερκαπτάνη** *ὑπερχλωριοῦχος* *[Χημ. Πολ.]*. Ἄλλη ὀνομασία τοῦ *τετραχλωριούχου θειοάνθρακος*.

α-μεθυλομηλικὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. λ. *κιτραμηλικὸν* ὀξύ.

μεθυλομηλονικὸν *ὀξύ*, ἢ *ἰσοηλεκτρικὸν ὀξύ*, ἢ *αἰθυλιδενηλεκτρικὸν ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι δικαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $CH_3.CH(COOH)_2$. Τήκεται εἰς 130°. σ. γ.

μεθυλομορφίνη (ἡ). Ταυτόσημον τοῦ *κωδεΐνη* (βλ. λ.).

μεθυλοναφθαλίνια (τὰ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὁμόλογα τοῦ *ναφθαλινίου*. Τὸ α εἶναι ὑγρὸν βράζον εἰς 241°, τὸ δὲ β εἶναι στερεὸν τηκόμενον εἰς 32°,5.

μεθυλοξανθίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *ἑτεροξανθίνη*.

μεθυλοξυφαινυλοκροτωνικὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις, παράγωγον τοῦ *κροτωνικοῦ ὀξέος*. Χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν συνθετικὴν παρασκευὴν τῆς *ἀνεθόλης*. σ. γ.

μεθυλοπελλετιερίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τῆς ῥοιᾶς. Ὑγρὸν ἐλαιῶδες, ἐνεργοῦν ὡς ταινιοκτόνον. σ. γ.

μεθυλοπενθειοφαίνιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου

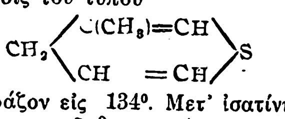

Ἔλαιον βράζον εἰς 134°. Μετ' ἰσατίνης παρέχει τὴν ἀντίδρασιν τοῦ θειοφαινίου. σ. γ.

μεθυλοπεντῖται (οἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Πεντασθενεῖς ἀλκοόλαι τοῦ τύπου

$$CH_2.OH.[CH(OH)]_4.CH_3$$

Σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ *ῥαμνίτης* καὶ ὁ *ῥοδεΐτης* (βλ. τὰς λ.). σ. γ.

μεθυλοπεντοζάναι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Σύνθετοι πολυσακχαρῖται, ἀπαντῶντες ἀρκούντως ἐν τῷ φυτικῷ κόσμῳ ὡς συστατικὰ τῶν κυτταρικῶν μεμβρανῶν. σ. γ.

μεθυλοπιπεριδίνη, ἢ *πιπεκολίνη* *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_5H_9(CH_3)>NH$ ἀπαντῶσα εἰς δύο ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφὰς. Βράζει εἰς 116°. σ. γ.

μεθυλοπυριδῖναι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Μεθυλιωμένα παράγωγα τῆς πυριδίνης, ἀποτελοῦντα συστατικὸν τῶν καλουμένων πυριδινικῶν βάσεων, καλούμεναι ἐπίσης *πικολῖναι*, ὡς ἀπαντῶσαι ἐν τῇ πίσσῃ. Παρετηρήθησαν ὡσαύτως μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς ἀποστάξεως φυτικῶν τινων βάσεων, ὡς τῆς βρουκίνης, στρυχνίνης κλπ. Ἔχουσι τὸν τύπον $NC_5H_4(CH_3)$ καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τρεῖς ἰσομερεῖς μορφάς, ἤτοι τὴν 2 *μεθυλοπυριδίνην* ἢ *α-πικολίνην*, εἰδ. βάρους 0,950, βράζουσαν εἰς 129°, τὴν 3-*μεθυλοπυριδίνην* ἢ *β-πικολίνην*, εἰδ. βάρους 0,961, βράζουσαν εἰς 143°, καὶ τὴν 4-*μεθυλοπυριδίνην* ἢ *γ πικολίνην*, εἰδ. βάρους 0,974, βράζουσαν εἰς 144°,5. σ. γ.

μεθυλοπυροσταφυλικὸν *ὀξύ*, ἢ *αἰθυλογλυοξυλικὸν ὀξύ*, ἢ *προπιονυλομυρμηκικὸν ὀξύ*, ἢ *βουτανόνη-(2)-ὀξὺ* (1) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀξὺ ὁμόλογον τοῦ *πυροσταφυλικοῦ ὀξέος*, ἔχον τὸν τύπον $C_2H_5.CO.CO_2H$. Εἶναι σῶμα στερεὸν τηκόμενον εἰς 31°,5. σ. γ.

μεθυλοπυρρολιδινοδιοξικὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

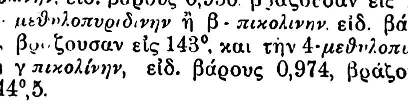

χρησιμοποιηθεῖσα κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον πρὸς συνθετικὴν παρασκευὴν τῆς *κοκαΐνης*. σ. γ.

μεθυλοροδίνη (ἡ) (Methyl Rhodin) *[Φαρμ. Χημ.]*. Εἶναι ὁ μεθυλεστὴρ τοῦ ἀκετυλοσαλικυλικοῦ ὀξέος. κ. γ. μ.

Digitized by Google

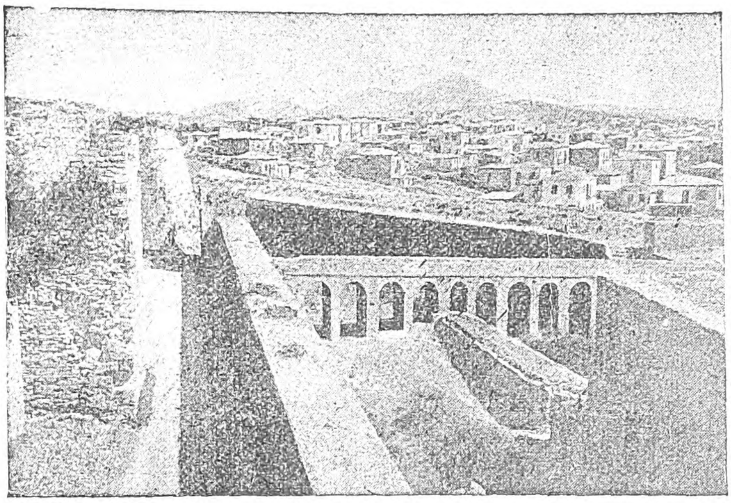

Ἄποψις τῆς Μεθώνης.

Ἐπάλξεις τοῦ Κάστρου.

μεθυλοσαλόλη (ἡ) *[Χημ.]*. Μεθυλιοπαράγωγον τῆς *σαλόλης*, χρησιμοποιούμενον ὡς φάρμακον κατὰ τῶν ρευματισμῶν. Ἄχρουν στερεὸν σῶμα, κρυσταλλούμενον εἰς βελονοειδεῖς κρυστάλλους ἀδιαλύτους εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εὐδιαλύτους εἰς τὸν αἰθέρα, τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸ χλωροφόρμιον. σ. γ.

μεθυλοσαπωναλβίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Σαπωνίνη τοῦ τύπου $C_{19}H_{30}O_{10}$, ἀπαντῶσα ὁμοῦ μετὰ τῆς *σαπωναλβίνης* εἰς διάφορα εἴδη τῆς γυψοφίλης. Ἀποτελεῖ λευκὴν κόνιν καὶ ὑδρολύεται πρὸς γαλακτόζην, μεθυλοπεντόζην, πεντόζην καὶ σαπωγενίνην. Ἡ δρόγη χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν θεραπευτικὴν ὡς καὶ πρὸς καθαρισμὸν ὑφασμάτων. σ. γ.

μεθυλοσιναπέλαιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἕνωσις τοῦ τύπου CH_3 N:C:S τηκόμενον εἰς 34° καὶ βράζον εἰς 119°. σ. γ.

μεθυλοσουλφονικὸν *ὀξύ*, ἢ *μεθανοσουλφονικὸν ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_3.SO_3H$. Ἄχρουν σιρόπιον. σ. γ.

μεθυλοταρτρονικὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου HOOC. C(OH) (CH_3).COOH Σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον ὑπὸ ἔκλυσιν CO_2 εἰς 138°. σ. γ.

μεθυλο-τριτογεν-βουτυλοκετόνη (ἡ), ἢ *διμεθυλοβουτανόνη [Ὀργ. Χημ.]*. Ἡ ἁπλουστέρα *πινακολίνη* τοῦ τύπου CH_3 CO.C(CH_3)$_3$. Ὑγρὸν ἀδιάλυτον σχεδὸν ἐν ὕδατι, ὀσμῆς μινθελαίου. σ. γ.

μεθυλουρία (ἡ), ἢ N-*μεθυλοκαρβαμίδιον [Ὀργ. Χημ.]*. Μεθυλιοπαράγωγον τῆς *οὐρίας* τοῦ τύπου CO(NH_2) (NH.CH_3), ἀπαντῶν ἐνίοτε εἰς τὰ οὖρα. Τήκεται εἰς 101°. σ. γ.

μεθυλοφουρφουρόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_6H_6O_2$, ὁμόλογος τῆς *φουρφουρόλης*. Λαμβάνεται ἐκ τῶν μεθυλαπεντοζῶν δι' ἀποστάξεως αὐτῶν μετ' ἀραιοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ συνοδεύει συνήθως τὴν φουρφουρόλην. Βράζει εἰς 186° καὶ μετ' ὀξικῆς ἀνιλίνης χρώννυται κιτρίνη. σ. γ.

μεθυλοφωσφίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ φωσφόρου τοῦ τύπου CH_3PH_2. Εἶναι ἀέριον ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, κέκτηται διαπεραστικὴν ὀσμὴν καὶ ὀξειδοῦται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος. Ὑγροποιεῖται εἰς —14°. σ. γ.

μεθυλοχλωρίδιον (τό), ἢ *χλωριομεθάνιον*, ἢ *χλωριοῦχον μεθύλιον [Ὀργ. Χημ.]*. Μοναλογονοπαράγωγον τοῦ μεθανίου τοῦ τύπου CH_3Cl. Παρασκευάζεται δι' ἐπιδράσεως ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἐπὶ μεθυλικῆς ἀλκοόλης ἢ διὰ θερμάνσεως τοῦ ὑδροχλωρικοῦ ἅλατος τῆς τριμεθυλαμίνης μεθ' ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Εἶναι ἀέριον βράζον εἰς —23°,7, εἰδ. βάρους 0,952 (0°). Εἰς τὸ ἐμπόριον φέρεται ρευστοποιημένον ἐντὸς ἀνθεκτικῶν κυλίνδρων καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς παραγωγὴν ψύχους, διὰ τοπικὰς ἀναισθησίας λόγῳ τοῦ κατὰ τὴν ἐξάτμησιν αὐτοῦ παραγομένου ψύχους, πρὸς παρασκευὴν καθαροῦ χλωροφορμίου καὶ εἰς τὴν συνθετικὴν χημείαν διὰ μεθυλιώσεις. σ. γ.

μεθυλυδαντοΐνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὁμόλογον τῆς *ὑδαντοΐνης*, σχηματιζόμενον κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς *κρεατίνης*. Δύναται νὰ παρασκευασθῇ καὶ συνθετικῶς ἐκ τῆς *σαρκοσίνης*. Τήκεται εἰς 153°. σ. γ.

μεθυλυδαντοϊνικὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου HOOC.CH_2 N(CH_3).CO.NH_2 λαμβανομένη ἐκ τῆς κρεατίνης κατὰ τὴν θέρμανσιν αὐτῆς μετὰ βαρύου ὕδατος. σ. γ.

μεθυλυδραζίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἔχει τὸν τύπον NH_2.NH.CH_3 καὶ βράζει εἰς 87°. σ. γ.

μεθυλυδραστινίνη *ὑδροχλωρική*. Φάρμακον αἱμοστατικόν, εὔχρηστον ἐσωτερικῶς καὶ εἰς ἐνέσεις.

μεθυλυδροκοτοΐνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ὁ 2, 4, 6-μεθυλαιθὴρ τῆς τριοξυβενζοφαινόνης. Ἀπαντᾷ εἰς τοὺς φλοιοὺς τοῦ κότο καὶ παρακότο τῆς Βολιβίας.

μεθυσειό (τό)· ἰδιωματ. *μεθύσι* (βλ. λ.).

μεθύσι (τό)· δημοτ., τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μεθύειν, ἡ μέθη, ὁ πότος, ἡ οἰνοποσία: «κάμνει κακὸ —, καλὸ μεθύσι»· «ἔγινε τάπα —, κουρούνα 's τὸ μεθύσι»· ‖ φρ. «τό 'ρριξε 's τὸ μεθύσι» ἤρχισε νὰ μεθᾷ: «ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἔχασε τὸ παιδί του τό 'ρριξε 's τὸ μεθύσι» (ἐκ τοῦ ἀορ. *ἐμέθυσα — μεθύσι*, ὅπως *ἐκάθισα—καθίσι*).

μεθύσκω· κάμνω τινὰ νὰ μεθύσῃ· ‖ παθ. *μεθύσκομαι*, ἀόρ. *ἐμεθύσθην*, παρακ. παθ. μετχ. δημοτ. *μεθυσμένος*· μεταβάλλομαι ἀπὸ νήφοντος εἰς μεθύοντα, μεθῶ: «μεθύσκεται καθ' ἑκάστην».

μεθυσμένος, —*η*, —*ο*· δημοτ. παθ. μετχ. τοῦ *μεθύσκω* καὶ *μεθῶ* (βλ. λ.).

μέθυσος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔκδοτος εἰς τὴν μέθην, ὁ ἀγαπῶν νὰ μεθᾷ, οἰνοπότης, οἰνόφλυξ, κοιν. *μεθύστακας, μπεκρῆς*.

μεθύστακας (ὁ)· δημοτ., ὁ διαρκῶς μεθύων, οἰνοπότης, μέθυσος, ἄλλως *μπεκρῆς*.

μεθυστικίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_{15}H_{14}O_5$, ἀπαντῶσα εἰς τὴν ρίζαν κάβα-κάβα. Ἄχρουν, ἄοσμον, ἄγευστον κρυσταλλικὸν σῶμα, τηκόμενον εἰς 134°. Εἶναι ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, εὐδιάλυτον εἰς τὴν βράζουσαν ἀλκοόλην καὶ ὀλίγον διαλυτὸν εἰς τὸν αἰθέρα. σ. γ.

μεθυστικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἐπιφέρων μέθην: «ποτὸν μεθυστικόν»· ‖ μεταφ., ὁ λίαν εὐάρεστος: «ἄρωμα μεθυστικόν», «μεθυστικὴ ἁρμονία»· ‖ ἀρχ., ὁ ἐπιρρεπὴς εἰς τὴν μέθην, μέθυσος: «μεθυστικὸς καὶ ἐρωτικὸς» (*Πλάτ.*).

μεθύστρα (ἡ)· ἡ μέθυσος γυνή, ἡ συχνὰ μεθυσκομένη· ‖ φλεγμονὴ τοῦ δακτύλου περὶ τὸν ὄνυχα, παρωνυχίς, ἄλλως *τρογυρίστρα* ἢ *λογυρίστρα* (βλ. *παρωνυχία*).

μεθύω· εἶμαι μεθυσμένος, διατελῶ ἐν μέθῃ εἴτε ἐκ πότου εἴτε ἐξ εὐαρέστου συναισθήματος, ἀντίθ. *νήφω*.

μεθῶ, καὶ —*άω*, ἀόρ. *ἐμέθυσα*, παρακ. παθ. μετχ. *μεθυσμένος*· δημοτ., πίνω οἶνον, μεθύσκομαι: «μεθᾷ ὅλη μέρα», «ἐμέθυσε καὶ δὲ βλέπει μπρός του», «γυρίζει 's τὸ σπίτι κάθε βράδυ μεθυσμένος»· ‖ μεταβ., κάμνω τινὰ νὰ μεθύσῃ, μεθύσκω: «τὸν ἐμέθυσαν καὶ τοῦ πῆραν τὰ λεφτά»· ‖ μεταφ. «ὅταν τὸν ἐπαινοῦν μεθᾷ», «μέθυσε ἀπὸ τὴ χαρά του» καὶ «οἱ ἔπαινοι τὸν μεθοῦν».

Μεθώνη *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, πρωτεύουσα ἄλλοτε τοῦ τέως δήμου Μεθώνης καὶ ἤδη τῆς ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.991. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ μίαν ὥραν ἀπέχον χωρίον *Ἀγαντζίκιον*. Ἀπέναντι ταύτης πρὸς νότον εἶναι αἱ Οἰνοῦσαι νῆσοι καὶ δὴ ἡ Σαπιέντζα ἐκ τούτων. Μετὰ τῆς Πύλου, ἧς ἀπέχει 11 χλμ., συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ ἐπικοινωνεῖ μετ' αὐτῆς καθὼς καὶ μέχρι Κυπαρισσίας δι' αὐτοκινήτων. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινόν, ὑδρεύεται δὲ ἐκ φρεάτων. Εἶναι ἕδρα εἰρηνοδικείου, ἔχει ἡμιγυμνάσιον, δύο δημοτικὰ σχολεῖα (ἀρρένων καὶ θηλέων), ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον, ὑποτελωνεῖον καὶ σταθμὸν χωροφυλακῆς. Λειτουργοῦσι δύο σύλλογοι: Ἐμποροεπαγγελματικὸς καὶ Κτηματικός. Κύρια προϊόντα ταύτης εἶναι ἡ σταφίς, ὁ οἶνος καὶ τὸ ἔλαιον, παράγει δὲ ὀλίγα δημητριακά. Ἔχει βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ κυρίως τὸ ἐργοστάσιον τῆς ἑταιρείας Α. Ε. Ο. Π. (Οἴνων καὶ Οἰνοπνευμάτων) καὶ πέντε ἐλαιοπιεστήρια, ἐξ ὧν τὰ δύο μηχανοκίνητα.

—*[Παραλ. Γεωγρ.]* Ἡ *Μεθώνη* κεῖται εἰς τὸ βάθος ὁμωνύμου λιμένος. Οὗτος εἶναι καλὸς φυσικὸς λιμήν, σχηματιζόμενος κατὰ τὴν ΝΔ. τῆς Πελοποννήσου ἐσχατιὰν ὑπὸ τῆς μεσσηνιακῆς ἀκτῆς καὶ βραχώδους προβολῆς τερματιζούσης τὸν βουνὸν τῆς Πυλίας Ἅγιος Νικόλαος (ἀρχ. Τομεύς) καὶ ἀποληγούσης εἰς νησίζουσαν ἄκραν, Σουκούλι παλαιότερον ὀνομαζομένην, ἐφ' ἧς ἐγείρεται ἐπιβάλλων ἐνετικὸς πύργος (πλάτ. 36° 48' 35" Β, μῆκ. 21° 42 36" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Castro Tornese to Venetico; Mothoni). Ἐπὶ τῆς προβολῆς, προασπιζούσης τὸν λιμένα ἀπὸ τὰς ἀπὸ ΒΔ. ἐπιφοράς, ἐγείρονται αἱ ἐπιβάλλουσαι ἔτι ὀχυρώσεις (Castelli Modoni τῶν ξένων), αἵτινες ἀπετέλουν μέχρι τοῦ 1848 φρούριον ἐν ἐνεργείᾳ. Ἀντικρύζων δὲ πρὸς νότον του ὁ λιμὴν τὴν νῆσον Σαπιέντζαν τῶν Οἰνουσῶν, ἀπέχει τοῦ μὲν Ἀκρίτα 10 μίλλ. ΒΔ., τοῦ δὲ Ναυαρίνου 7. σ. ε. λ.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ *Μεθώνη*, χρονολογουμένη πρὸ χιλίων περίπου π.Χ. ἐτῶν, ὠνομάζετο κατὰ τὴν περίοδον τῶν Τρωϊκῶν πολέμων *Πήδασος* («Πήδασος ἀμπελόεσσα» *Στράβ.*), προσέφερε δὲ ταύτην ὁ Ἀγαμέμνων μετ' ἄλλων ἐξ πόλεων ὡς προῖκα πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, μεσολαβοῦντος τοῦ βασιλέως τῆς Πύλου Νέστορος. Εἰς ταύτην ἀναφέρεται ὅτι ὁ Δωτήδας, βασιλεὺς τῶν Μεσσηνίων, ᾠκοδόμησεν ἐπίνειον. Μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἡ πόλις αὕτη ἐπωνομάσθη *Μεθώνη* ἐκ τῆς κόρης τοῦ Οἰνέως. Κατὰ τὸν Παυσανίαν (Μεσσην. 99. 35) ὠνομάζετο *Μοθώνη*, ἥτις ὀνομασία ἀπεδόθη ἔκ τινος νησυδρίου, ἐν τῷ λιμένι τῆς Μεθώνης εὑρισκομένου καὶ ὀνομαζομένου «Μόθων λίθος», νῦν *Νησακούλι* ἢ *Χελωνάκι* κατὰ τοὺς ναυτικοὺς καλούμενον. Ἐν Μεθώνῃ, κατὰ τὸν Παυσασίαν, ὑπῆρχον δύο ναοί: τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, παρ' ᾧ ἦτο τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀναχάρσιδος ἀναφερόμενον φρέαρ (προσκεχωσμένον σήμερον), τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποίου ἦτο ἀναμεμειγμένον μετὰ πίσσης, καὶ ὁ τῆς Ἀνεμώτιδος Ἀθηνᾶς, ἐν ᾧ ὑπῆρχε καὶ ἄγαλμα τοῦ Διομήδους. Ἡ Μεθώνη, ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας αὐτῆς κατὰ τὴν π.Χ. περίοδον, ὑπῆρξεν ἀρκούντως ναυτική. Κατὰ τὸν Β' Μεσσηνιακὸν πόλεμον (685–663 π.Χ.) πλεῖστοι Μεσσήνιοι φεύγοντες τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Λακεδαιμονίων εἰσῆλθον εἰς τὰ μεσσηνιακὰ πλοῖα τῶν Μεθωναίων καὶ Πυλίων καὶ ἀναχωρήσαντες ἀπεβιβάσθησαν εἰς Ἰταλίαν, ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν ἀρχαίαν Ζάγκλην, ἣν μετωνόμασαν Μεσσήνην. Τότε δὲ οἱ Σπαρτιᾶται μετῴκισαν καὶ ἐγκατέστησαν ἐν τῇ Μεθώνῃ Ναυπλιεῖς, ἕλκοντας τὴν καταγωγὴν ἐξ Αἰγύπτου. Ἐν Μεθώνῃ ὁ Ἀγρίππας κατὰ τὸν Ἀκτιακὸν πόλεμον διέφθειρε τὸν βασιλέα τῶν Μαυρουσίων. Ἐπὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς οἱ Ἰλλυριοὶ ἐλθόντες ἐν Μεθώνῃ, κατὰ Ραγκαβῆν, μὲ τὰ πλοῖά των κατώρθωσαν ν' ἀπαγάγωσι τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων τῆς Μεθώνης διὰ τοῦ ἑξῆς τεχνάσματος. Μετέφερον διὰ τῶν πλοίων των διάφορα ἐμπορεύματα μεγάλης ἀξίας, ἅτινα ἐπώλουν ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς, ἀγοράζοντες ἀντιθέτως εἰς μεγάλην τιμὴν οἶνον (ἐξ οὗ μεγίστην παραγωγὴν εἶχεν ἡ Μεθώνη). Ἡ τοιαύτη δελεαστικὴ ἀγοραπωλησία ὤθησε τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων ἀμφοτέρων τῶν φύλων νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἰλλυριῶν, ὅπως ἀγοράσωσι διάφορα εἴδη, ὅτε οὗτοι ἀναπετάσαντες τὰ ἱστία των μετέφερον τούτους εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα των, ἐρημώσαντες σχεδὸν τὴν πόλιν. Ὁ αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Μεθώνην νὰ διάγῃ ἐλευθέρως καὶ νὰ πολιτεύεται αὐτονόμως. Ἡ Μεθώνη ἔσχε, περὶ τὰ 146–275 π.Χ., ἴδια αὐτόνομα νομίσματα, παρουσιάζοντα ἐπὶ τῆς

Digitized by Google

μιᾶς προσόψεως τὸν Ἥφαιστον τρέχοντα πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ κρατοῦντα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν δᾷδα καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τὰ ψηφία ΜΟ ἐν κενῷ πεδίῳ καὶ Χ. Λ. Ὁ τύπος οὗτος ἀπεικόνιζε τὰς ἐν Μεθώνῃ τελουμένας πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡφαίστου λαμπαδηφορίας. Ὑπάρχουσι καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα κοπέντα ἐπὶ Σεπτιμίου Σεβήρου Ἰουλίας Δόμνας, Καρακάλλα, Πλαυτίλλης καὶ Γέτα. Καὶ ἄλλοι τύποι εἶχον ἐκδοθῆ, τοῦ Ἀσκληπιοῦ, Ποσειδῶνος, Ἀθηνᾶς, Ἴσιδος, Ἀρτέμιδος, Τύχης καὶ ἕτερον ἀπεικόνιζον τὸν λιμένα τῆς Μεθώνης ἔχοντα σχῆμα ἀμφιθεάτρου μετὰ πλοίου εἰσπλέοντος. Ἐπὶ ἐνετικῆς κυριαρχίας εἶχε τοὺς ὑπερπύρους (ἑκάστου ἀξίας ἐννέα δραχμῶν) καὶ τὰ σόλδια.

Ἡ Μεθώνη λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της καὶ ἐμπορογεωργικῆς ἀναπτύξεώς της ἔσχεν ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομάς, κατακτηθεῖσα ὑπὸ Γάλλων, Ἐνετῶν καὶ Τούρκων ἀπὸ τῆς ΙΒ' καὶ ἐντεῦθεν μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Τῷ 1204 μεταβαίνων ὁ Γοδοφρεῖδος Βιλλεαρδουῖνος μετὰ Φράγκων εἰς Παλαιστίνην χάριν προσκυνήσεως, προσωρμίσθη λόγῳ τρικυμίας καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Μεθώνην, ὅπου ἐπὶ μακρὸν παραμείνας καὶ ἐνισχυθεὶς κατόπιν ὑπὸ φραγκικῶν δυνάμεων ἐγένετο κύριος οὐ μόνον τῆς Μεθώνης ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Πελοποννήσου (1205). Τῷ 1207 ὅμως οἱ Ἐνετοὶ ἐκδιώξαντες τοὺς Φράγκους κατέλαβον τὴν Μεθώνην, ἣν διετήρησαν ὑπὸ τὴν κατοχήν των μέχρι τῆς 9ης Αὐγούστου 1500. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην κατεσκεύασαν τὸ μέγα φρούριον τῆς Μεθώνης πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐπὶ βραχώδους μικροῦ ἀκρωτηρίου, διαχωριζομένου ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Μεθώνης ὑπὸ βαθείας τεχνητῆς τάφρου καὶ συγκοινωνοῦντος διὰ μακρᾶς γεφύρας. Τὸ φρούριον τοῦτο, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν μεγαλυτέρων ἐνετικῶν φρουρίων τῆς Πελοποννήσου, εὑρίσκεται κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν του εἰς ἐρείπια καὶ μόνον τὰ τείχη πέριξ τούτου διασῴζονται κατὰ τὸ πλεῖστον μετὰ τῶν ἐπάλξεων καὶ μερικῶν πύργων του. Ἐντὸς τούτου ὑπῆρχον καὶ δύο χριστιανικοὶ ναοί, ὁ εἷς τῶν ὁποίων διασῴζεται εἰσέτι εἰς μνήμην τῆς *Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος*, ὁ δ' ἕτερος, τὸν ὁποῖον εἶχον μετατρέψει μετὰ ταῦτα οἱ Τοῦρκοι εἰς τζαμίον (ὅπερ ὑπάρχει εἰσέτι κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ ναοῦ), ἔχει καταρρεύσει ὁλόκληρος εἰς ἐρείπια. Τὸ φρούριον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑδρεύετο δι' ὑδραγωγείου, κατεστραμμένου ἤδη, τοῦ ὁποίου ἡ πηγὴ εὑρίσκετο (καταστραφεῖσα καὶ αὐτὴ) εἰς τὸν περὶ τὰ δύο καὶ ἥμισυ χιλιόμετρα πρὸς Α. τῆς πόλεως κείμενον λόφον. Φέρει πλείστας ὑπονόμους, τινὲς τῶν ὁποίων ἐχρησίμευον ὡς πυριτιδαποθῆκαι, καὶ δεξαμενὰς ὕδατος μεγίστης χωρητικότητος. Κατὰ τὴν ἐνετικὴν ταύτην περίοδον ἡ Μεθώνη καὶ ὡς φρούριον καὶ πρὸ πάντων ὡς σταθμὸς ναυτικὸς ἀπετέλεσε σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου, διότι εἰς αὐτὴν συνήθιζον νὰ προσεγγίζωσι τὰ ἐξ Αἰγύπτου, Συρίας, Ρωμανίας καὶ Μαύρης Θαλάσσης προερχόμενα πλοῖα. Οὕτως ἡ μακρὰ διαμονὴ ἐν Μεθώνῃ τῶν Ἐνετῶν παρεσκεύασε κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν ἀξίαν μελέτης, ἀναπτυχθέντος μεγάλου ἐμπορίου τούτων μετὰ τῶν ἐμπορικῶν κέντρων τῆς Ἀνατολῆς κλπ. Τὴν 9ην Αὐγούστου 1500, μετὰ κρατιὰν ἀντίστασιν 29 ἡμερῶν, ἐκυριεύθη ἡ Μεθώνη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὑπὸ τὸν Βαγιαζὴτ τὸν Β'. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀπελπισία καὶ τὸ ἄλγος τῶν Ἐνετῶν, ὥστε ὁ δόγης τῆς Ἐνετίας Αὐγουστῖνος Βαρβαρῆγος ἐν τῇ ἀπὸ 7 Σεπτεμβρίου 1500 ἀνακοινώσει του πρὸς τὸν πάπαν, τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας καὶ τοὺς ἄλλους πρίγκιπας περὶ τῆς πτώσεως τῆς Μεθώνης ἀναφέρει: «Ἀπωλέσαμεν τὸ ἔξοχον ὁρμητήριον πάντων τῶν πλοίων, ἅτινα ἐταξίδευον εἰς τὴν Ἀνατολήν». Μετὰ τουρκικὴν κατοχὴν 187 ἐτῶν, πολιορκηθεῖσα καὶ αὖθις (28 Ἰουλίου 1687) ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Καϊνιξμαρκ, ὄντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἐνετῶν Μοροζίνη, παραδίδεται καὶ αὖθις εἰς τοὺς Ἐνετούς. Εἰσελθὼν εἰς ταύτην ὁ Μοροζίνης μετέβαλε καὶ πάλιν εἰς ἐκκλησίαν τὸ τζαμίον τῶν Τούρκων καὶ ἐδοξολόγησεν ἐν αὐτῇ. Πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Μοροζίνη ἠγέρθη στήλη ἐξ ὡραίου γρανίτου λίθου ἐν τῇ κεντρικῇ πλατείᾳ τοῦ φρουρίου, ἔνθα σήμερον τελεῖται κατ' ἔτος ἐμποροπανήγυρις, ἀρχομένη τὴν 17ην Σεπτεμβρίου καὶ διαρκοῦσα περὶ τὴν ἑβδομάδα.

Ὑπὸ τὴν νέαν ταύτην κατοχὴν καὶ διοίκησιν τῶν Ἐνετῶν ἡ Μεθώνη παρέμεινεν ἐπὶ 28 ἔτη. Τὰ τέλη Ἰουλίου 1715 πολιορκηθεῖσα καὶ αὖθις ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὑπὸ τῶν Τούρκων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἀλῆ-Δαμὰτ πασᾶ τοῦ Κουμουρτζῆ ἐκ Νικαίας, ἀναδειχθέντος σερασκέρη, παρεδόθη εἰς τούτους. Τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως ἐπηκολούθησεν ἀγρία καὶ φρικιαστικὴ σφαγὴ τῶν συλληφθέντων Χριστιανῶν. Τῷ 1769 ἀποτυχόντων τῶν Ρώσων εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Πελοποννήσου, εἰσέβαλον εἰς ταύτην στίφη Ἀλβανῶν, οἵτινες ἐλθόντες καὶ εἰς τὴν Μεθώνην ἐπήνεγκον μεγάλην καταστροφὴν εἰς τὴν κτηματικήν της περιφέρειαν.

Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐπολιόρκουν τὴν Μεθώνην καὶ Πύλον οἱ Μεθωναῖοι, Πύλιοι καὶ Τριφύλιοι. Τότε κατέφθασαν καὶ οἱ Μέλιος, Παπατσώρης καὶ Γρηγοριάδης ἐκ Κυπαρισσίας, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Μεθώνης Γρηγόριος, ἡγούμενος 180 Μεθωναίων καὶ Νεοκαστριτῶν καὶ ὁ Κωνστ. Πιέρος Μαυρομιχάλης ἡγούμενος 200 Μανιατῶν, κατωρθώθη δὲ οὕτως ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Μεθώνης. Τὴν 13 ὅμως Φεβρουαρίου 1825 ἐκστρατεύσας ὁ Ἰμβραὴμ πασᾶς καὶ ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν ἀμμώδη παραλίαν τῆς Μεθώνης, κατέλαβεν αὐτήν, κατασπρέψας διὰ πυρὸς πάντα τὰ δένδρα αὐτῆς καὶ τὸν ἐλαιῶνά της. Τὴν 30ὴν Ἀπριλίου 1825 καταπλεύσας εἰς τὴν ἔναντι τῆς Μεθώνης νῆσον Σαπιένζαν ὁ ναύαρχος Μιαούλης μετὰ τοῦ στόλου του καὶ αἰφνιδιαστικῶς ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ ἐν Μεθώνῃ ἠγκυροβολημένου τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου, συγκειμένου ἐξ 25 πολεμικῶν καὶ μεταγωγικῶν πλοίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ φρεγάτα «Ἀσία», ἐπυρπόλησε τοῦτον ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν. Ταυτοχρόνως ἐπυρπολήθησαν καὶ αἱ πυριτιδαποθῆκαι τῆς ξηρᾶς καθὼς καὶ μέρος τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν ταύτην τουρκικὴν κατοχὴν παρέμεινεν ἡ Μεθώνη μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς της ὑπὸ τῶν προστατίδων Δυνάμεων, μέχρι δηλαδὴ τῶν ἀρχῶν Ὀκτωβρίου 1828, ὅτε παρεδόθη μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν ἡ ὑπὸ τὸν φρούραρχον Χασὰν πασᾶ καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Αἰγυπτίων Ἀχμὲτ βέην φρουρὰ τῶν Τούρκων καὶ τὸ φρούριον Μεθώνης εἰς τοὺς ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πολιορκήσαντας τοῦτο Γάλλους. Ἐλευθερωθείσης τῆς Μεθώνης, ἠλευθερώθη καὶ ὁ εἰς τὸν ἐπιθαλάσσιον προμαχῶνα τοῦ φρουρίου ἐγκεκλεισμένος αἰχμάλωτος τῶν Τούρκων Χατζῆ-Χρῆστος, ὁ μεγίστας ὑπηρεσίας προσενεγκὼν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν διὰ τοῦ στρατοῦ του ἐκ Βουλγάρων καὶ Σέρβων. Πρὸς τιμὴν δὲ τούτου ὁ προμαχὼν τοῦ φρουρίου ὠνομάσθη «Χατζῆ-Χρῆστος».

— *[Ἐκκλησ.]* Ἡ Μεθώνη εἶχεν ἰδίαν ἐπισκοπήν, ἡ σύστασις τῆς ὁποίας ἀνάγεται εἰς τὴν Δ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, διότι κατὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ τοπικὴν σύνοδον (347), παρεκάθισεν ὁ τῆς Μεθώνης ἐπίσκοπος Τυχικός. Ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Μεθώνης ἀνέκαθεν ὑπήγετο εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Πατρῶν. Τῷ 1284 ὑπήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Μονεμβασίας καὶ ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Μεσσηνίας. Ἐπίσκοποι Μεθώνης ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς: Ὁ Τυχικός, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Γρηγόριος, ὁ Νικόλαος, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Νικόλαος ὁ Μαλοτέρας, ὁ Ἀντώνιος, ὁ Γεώργιος, ὁ Μιχαήλ, ὁ Καλόγνητος ὁ Νήφων, ὁ Ἰωσὴφ Κονταρᾶτος, ὁ Ἰωσήφ, ὁ Ἄνθιμος, ὁ Θεοφάνης, ὁ Παρθένιος Ψωμᾶς, ὁ Δημήτριος Πανάρετος Μαλοταρᾶς, ὁ Ἄνθιμος Καράκαλος, ὁ Γρηγόριος, ὁ Καλλίνικος, ὁ Νεόφυτος, ὁ Μελέτιος Ἀγγελόπουλος, ὁ Νικήτας καὶ ὁ Θεόδωρος. Τοποτηρηταὶ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Μεθώνης ὑπῆρξαν ὁ Παΐος (1836) καὶ ὁ Μακάριος (1837). Ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων ἐπισκόπων Μεθώνης ἀναφέρονται ἐγκατασταθέντες ἐν Μεθώνῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, καὶ οἱ ἑξῆς Λατῖνοι ἐπίσκοποι. Jo (1220), Λεονάρδος (1300), Ἠλίας (1308), Ἄγγελος (1313, Θωμᾶς (1390), Λουδοβῖκος (1391), Ἀντώνιος Α' (1405), Λαυρέντιος (1411), Παῦλος Jo, Φραγκῖσκος (1415), Ἰάκωβος (1417), Μαρτῖνος (1433), Γαβριὴλ δὲ Γαβριέλης (1448), L'ange (1459), Λουδοβῖκος Β' (1466), Ὀρβὰν (1476), Ἀνδρέας καὶ ὁ Ἀντώνιος Β' (1506). Ν. Π. ΤΟΡΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ Μεθώνη κατὰ λιθογραφίαν τοῦ 1580.

— **Μεθώνη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐκτὸς τῶν ἐν Θεσσαλικῇ Μαγνησίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ ἀναφερομένων, Στέφανος ὁ Βυζάντιος (441,1 Βερολ.) ποιεῖται μνείαν καὶ τριῶν ἀγνώστου ταυτότητος ἄλλων, μιᾶς ἐν Εὐβοίᾳ, ἄλλης ἐν Θρᾴκῃ, ἣν ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων, διαστέλλων αὐτὴν τῆς Θεσσαλικῆς (Θ, 436 Nobbe), καὶ τρίτης ἐν Περσίδι. Οἱ κάτοικοί των *Μεθωναιεῖς*. Σ. Ε. Λ.

— **Μεθώνη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θεσσαλικῆς Μαγνησίας, ἣν μνημονεύει ὁ Ὅμηρος, ὁ Σκύλαξ καὶ ἄλλοι. Ἡ θέσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Κατά τινας ὁρθοθετεῖται παρὰ τὴν σημερινὴν Ζαγοράν. Ὁ Ρήγας Φεραῖος εἰς τὴν χάρταν του (1796) εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν τὴν τοποθετεῖ. Οἱ νεώτεροι ὅμως, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν Σκύλακα, ὅστις τὴν μνημονεύει πρὸ τῶν Κορακῶν, παραδέχονται ὅτι μᾶλλον ἔκειτο παρὰ τὸν ὁρμίσκον Καλὰ Νερά, εἰς τὰ ὁποῖα πρόχειροί τινες πρὸ ἐτῶν γενόμεναι παρ' ἰδιώτου ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς θεμέλια οἰκοδομήματος ἀρχαϊκοῦ. Γ. ΚΟΡ

— **Μεθώνη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Πιερίας, μετὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἁλιάκμονος, μεταξὺ Πύδνας καὶ Ἀλώρου, ἀπέχουσα ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης 40 στάδια ΝΔ, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας 70. Κατὰ Πλούταρχον ἦτο ἀποικία τῶν Ἐρετριέων, καταστᾶσα ἀργότερον ὁρμητήριον τῶν Ἀθηναίων ἐν Μακεδονίᾳ, ναυλοχούντων περὶ τὴν Θάσον. Τὸ 353/4 π. Χ. ἐπολιορκήθη στενῶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, παρεδόθη ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀναχωρήσεως πάντων τῶν κατοίκων καὶ κατεσκάφη ἐκ θεμελίων· τότε ἀπώλεσεν ἐκ βέλους τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ὁ Φίλιππος. Φαίνεται ὅτι ἀνιδρύθη ἀργότερον, διότι ἀναφέρει αὐτὴν ὁ Στράβων, ἔκειτο δὲ (*Λήχ* κ. ἄ.) παρὰ τὸ σημερινὸν Ἐλευθεροχώρι. Σῴζονται νομίσματα αὐτῆς (400/354 π. Χ.) φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΕΘΩ. Π. Ν. Π

— **Μεθώνη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ μᾶλλον ἐπικρατήσασα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὀνομασία τῆς χερσονήσου τῶν *Μεθάνων* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

«Μεθώνη». Ὀνομασία ἱστιοφόρου πολεμικῆς ἡμιολίας ναυπηγηθείσης τῷ 1836 ἐν Πόρῳ (ἐκτοπίσματος 45 τόννων, 1 πυρ. 8 λιτρῶν, 20 πλήρωμα). Τὸ ὄνομά της ἔλαβε τῷ 1843, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐκαλεῖτο «Ἀνώνυμος». Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, διαφυγοῦντος τοῦ ὑπὸ τὸν στόλον τοῦ Πάρκερ ἀποκλεισμοῦ διὰ τὴν ὑπόθεσιν Πατσιφίκου, κατεσχέθη καὶ ἡ «Μεθώνη» κατὰ τὴν μεταφορὰν τῶν δημίων, ἐλευθερωθεῖσα μετά τινας ἡμέρας. Τῷ 1851, μετὰ τῆς «Ἀμαλίας», δύο γαλλικῶν παρώνων, ἑνὸς αὐστριακοῦ καὶ δύο τουρκικῶν, μετέσχε τῆς ἀνὰ τὰς Δωδεκανήσους διώξεως τοῦ πειρατικοῦ στόλου τοῦ Νέγρη. Τῷ 1854 κατεσχέθη ὑπὸ τοῦ στόλου τῆς Κατοχῆς. Τῷ δὲ 1862, εὑρισκομένη εἰς Βόνιτσαν, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Γρίβα, ἀλλ' ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ καὶ καταπλεύσῃ εἰς Κέρκυραν, ὅπου εὑρίσκετο πρὸς ἀνθράκευσιν ἡ ἀγγλικὴ φρεγάτα «Σκύλλα», ἧς ἐπέβαινον οἱ ἔκπτωτοι βασιλεῖς. Ἀπὸ τῆς «Μεθώνης» ἐγένοντο αἱ μελέται τῶν ρευμάτων τοῦ Εὐρίπου. Ἀκταιωρὸς εἰς λιμένα Ἑρμουπόλεως (1883—1887), διελύθη ἐν ναυσταθμῳ (1890) λόγῳ παλαιότητος. Σ. Ε. Λ.

Μέϊ, *Λέων Ἀλεξάνδροβιτς*. Ρῶσος ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1802 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1862. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ λύκειον τοῦ Τσάρσκογιε-Σέλο καὶ εἰς τὸ ἐν Μόσχᾳ ἰνστιτοῦτον τῶν εὐπατριδῶν. Διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον ἐπιθεωρητὴς τῶν γυμνασίων Μόσχας καὶ παραιτηθεὶς ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Πετρούπολιν. Τὰ πρῶτα ποιήματα του ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα περιοδικά. Συνέγραψεν ἐπίσης τὰ δράματα «Σερβιλία», «Ἡ νύμφη τοῦ Τσάρου» καὶ τὸ ἐπικὸν ποίημα «Ἡ Ἰουδείθ». Μετέφρασεν εἰς τὴν ρωσικὴν τὸν Ἀνακρέοντα, ἐννέα εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου, τὸν «Ἀπολεσθέντα παράδεισον» τοῦ Μίλτωνος, τὸν «Βαλλενστάϊν» καὶ τὸν «Ψευδοδημήτριον» τοῦ Σίλλερ, πρὸς δὲ τὸ «Ἆσμα ᾀσμάτων». Θ. Β.

μεϊβομιανοί, ἢ *ταρσιαῖοι ἀδένες*. Ἀδένες ἐκτεινόμενοι καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ ταρσοῦ, παριστῶντες δὲ μεταβεβλημένους σμηγματογόνους ἀδένας. Ἐκκρίνουσι λιπαρὰν οὐσίαν, τὴν *λήμην*, χρησιμεύουσαν ὅπως ὑγραίνῃ τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τῶν βλεφάρων. Ἡ ἀπόφραξις τῶν πόρων τούτων προκαλεῖ τὸ *χαλάζιον*. Γ. Φ. Κ.

Μειγανίτας *[Γεωγρ.]*. Χείμαρρος τῆς Ἀχαΐας (νῦν *Γαϊδουροπνίχτης*). Πηγάζων ἐκ τοῦ Παναχαϊκοῦ καὶ ἔχων διεύθυνσιν ΒΑ, ἐκβάλλει μὲ ὁρμητικὸν ῥοῦν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πρὸς Δ

Digitized by Google

τοῦ Αἰγίου καὶ παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Ροδοδάφνη. Ι. Σ. Σ.

μεῖγμα (τό)· βλ. *μῖγμα*.

— *Φαρμακοτ.]* Διὰ τοῦ ὅρου *μείγματα* χαρακτηρίζονται ὑγρὰ φάρμακα ἐσωτερικῆς χρήσεως. Ταῦτα δυνατὸν νὰ εἶναι ὑδατοῦχα, ἀλκοολοῦχα, αἰθεροῦχα κλπ., παρασκευάζονται δὲ δι' ἁπλῆς μείξεως ὑγρῶν οὐσιῶν ἢ διαλυμάτων ἀλάτων, ἐκχυλισμάτων κλπ. ἐν ἀποσταγμένῳ ὕδατι καὶ χορηγοῦνται εἰς κοχλιάρια. Τὰ μείγματα δυνατὸν νὰ εἶναι διαυγῆ, δυνατὸν ὅμως νὰ εἶναι καὶ θολὰ ἐκ τῶν μὴ τελείως διαλυθεισῶν οὐσιῶν. Τὰ τελευταῖα ταῦτα μείγματα δέον πρὸ τῆς χρήσεως νὰ ἀναταράσσωνται. Κ. Γ., Μ.

μειγνύω, καὶ *μείγνυμι*· βλ. *μιγνύω*

μειδίαμα (τό)· τὸ νὰ μειδιᾷ τις, χαμογέλασμα, χαμόγελο: «μειδίαμα τῶν χειλέων, —τοῦ προσώπου», «εἶναι πάντοτε μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη», «γλυκὺ—, πικρὸν —, εἰρωνικὸν μειδίαμα».

—*[Μιμικῶς]* Συνήθως θεωρεῖται ὅτι τὸ *μειδίαμα* εἶναι γέλως ἠλαττωμένος, ὁ ὁποῖος σταματᾷ κατὰ τὴν ἔναρξίν του. Ὁ Δάρβιν, εἰς τὸ ἔργον του «Περὶ τῆς ἐκφράσεως τῶν συγκινήσεων», μελετῶν τὸ ζήτημα τοῦ γέλωτος, διακρίνει τρεῖς βαθμούς: τὸ μειδίαμα, τὸν μετριασμένον γέλωτα καὶ τὸν ἀκράτητον. Ὁ Piderit εἰς τὸ ἔργον του «Μιμικὴ καὶ φυσιογνωμική» κατατάσσει τὸ μειδίαμα μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν βαθμῶν τοῦ γέλωτος, καὶ ὁ Λιττρὲ τὸ ὁρίζει ὡς «γέλωτα ἄνευ ἐκρήξεως».

Ἄπειρα εἶναι τὰ προκαλοῦντα τὸ μειδίαμα αἴτια, καὶ ἀνάλογοι αἱ διάφοροι κατηγορίαι του. Μᾶς παρουσιάζουν ἓν πρόσωπον καὶ ἐκ λεπτότητος μειδιῶμεν. Μᾶς προσφέρουν κάτι καί, εἴτε δεχόμεθα εἴτε ἀρνούμεθα, μειδιῶμεν. Συνοδεύομεν τὸν χαιρετισμόν μας μὲ μειδίαμα. Ἀκούομεν ὅ,τι μᾶς ἀφηγοῦνται καὶ μειδιῶμεν· ἀλλὰ τὸ μειδίαμά μας δυνατὸν νὰ ἔχῃ διαφόρους σημασίας, π. χ. εὐχαρίστησιν, ὑποχρεωτικότητα, συγκατάβασιν, εἰρωνείαν κλπ. Οὕτω τὸ ἑκούσιον μειδίαμα, ὑπὸ μορφὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἔκδηλον, συνοδεύει πλείστας πράξεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μας, πολλάκις δὲ χρησιμεύει ὡς προσωπεῖον πρὸς ἀπόκρυψιν τῆς ἀληθοῦς ἐντυπώσεώς μας.

Εἰς τὸ μειδίαμα τὸ στόμα εἶναι ἐλάχιστα ἢ οὐδόλως ἀνοικτόν, αἱ δὲ γωνίαι του σύρονται ἐλαφρῶς πρὸς τὰ πλάγια (1):

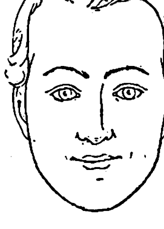

1

Εἰς μερικοὺς ἀνθρώπους αἱ ἶνες τοῦ γελαστικοῦ μυὸς δὲν φθάνουν ὅλαι μέχρι τῆς γωνίας τῶν χειλέων, διότι τινὲς συνδέονται πρὶν μὲ τὸ δέρμα τῆς παρειᾶς. Εἰς αὐτὰ τὰ πρόσωπα, ἀσθενεστάτη σύσπασις τῶν γελαστικῶν μυῶν, μόλις ἱκανὴ νὰ κινήσῃ τὰς γωνίας τοῦ στόματος, γίνεται καταφανής, διότι εἰς τὰ σημεῖα τῆς ἑνώσεως τῶν ἐν λόγῳ ἰνῶν τὸ δέρμα πτυχοῦται ἐλαφρῶς καὶ ἐμφανίζονται οἱ γελασῖνοι, ἤτοι λακκάκια, βοῦλλες, ὡς εἰς τὸ ἀνωτέρω σχῆμα. Καὶ τὸ μᾶλλον φευγαλέον ἴχνος μειδιάματος προδίδεται ἀπὸ τοὺς γελασίνους, οἱ ὁποῖοι προσδίδουν εἰς τὸ πρόσωπον ἔκφρασιν ἰδιαιτέρως χαριτωμένην, διότι εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ μειδιάματος τὸ στόμα οὐδόλως ἢ ἐλάχιστα παραμορφώνεται. Ὅταν τὸ μειδίαμα γίνῃ γέλως, τὰ λακκάκια ἐξαφανίζονται, εἰς δὲ τὴν θέσιν των ἐμφανίζονται δύο ῥυτίδες ἐκτεινόμεναι παραλλήλως πρὸς τὰς ῥυτίδας τοῦ στόματος.

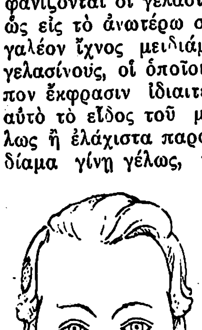

2

Πολλάκις συμβαίνει νὰ σύρεται μία μόνον γωνία τοῦ στόματος, ὁπότε γεννᾶται τὸ βεβιασμένον μειδίαμα, ἐνδεικτικὸν ὅτι τὸ πρόσωπον δυσπιστεῖ εἰς ὅ,τι ἀκούει ἢ βλέπει, εἰρωνεύεται, ἢ ἀμφιβάλλει ἂν πρέπῃ νὰ γελάσῃ (2):

Τὸ βεβιασμένον μειδίαμα χρησιμοποιεῖται ἐπίσης διὰ ν' ἀποκρυβῇ κάποια κατάστασις τοῦ πνεύματος, π. χ. ὀργή, ἀποδοκιμασία, ἐντροπή, δειλία κλπ.

Ἡ φιλομειδὴς ἔκφρασις ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ βλέμματος δημιουργεῖ σημαντικὰς ἀπόψεις ἐκφράσεων. Οὕτω τὸ μειδίαμα, συνδυαζόμενον μὲ τὸ κρύφιον βλέμμα, γίνεται πονηρόν, δόλιον δὲ ἂν συγχρόνως σφίγγωνται τὰ χείλη (3):

3

Τὸ φιλομειδὲς πρόσωπον ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἐκστατικὸν βλέμμα ἔχει τὴν ἔκφρασιν μακαρίας ἐκστάσεως (4):

Ὅταν συγχρόνως ἐμφανίζεται τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς πικρίας, σημεῖον ὅτι ἡ ἔκστασις μετέχει αἰσθήματος ὀδυνηροῦ, παραστάσεων καὶ ἀναμνήσεων πικρῶν (5):

4 5

Ἡ ἔκφρασις αὐτή, συνδυαζομένη μὲ ῥυτίδας τοῦ μετώπου ὁριζοντίας—σημεῖον προσοχῆς ἐπὶ μακρὸν διατηρουμένης—ὑπάρχει εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ, εἰς τὸν γνωστὸν ὡς Madone de Seville πίνακα τοῦ Μουρίλλο (μουσεῖον Λούβρου) (6):

6

Μειδίαμα ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἐρευνητικὸν ἢ δοκιμαστικὸν χαρακτηριστικὸν δηλοῖ εὐχαρίστησιν, ἱκανοποίησιν.

Τὸ περιφρονητικὸν χαρακτηριστικὸν καθιστᾷ τὸ μειδίαμα ὑπεροπτικόν, σκωπτικὸν (7):

Ἐὰν ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐμφανίζωνται ῥυτίδες ὁριζόντιαι, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ στόμα ἀνοίγωνται πολύ, ἐνῷ συγχρόνως τὸ στόμα μειδιᾷ, τότε ἔχομεν τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς φαιδρᾶς ἐκπλήξεως ἢ προσοχῆς ἐντόνου μετ' αἰσθήματος χαρᾶς (8):

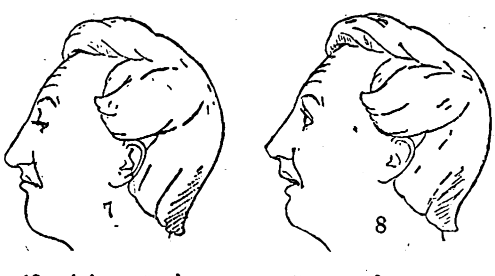

7 8

Ὁ κύκλος τῆς ἐπιστημονικῆς σπουδῆς τοῦ μειδιάματος περιλαμβάνει τὴν φυσιολογικὴν ἄποψιν, τὴν παθολογικήν, τὴν ψυχολογικὴν καὶ τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν ἔκφρασιν τῶν συγκινήσεων. Π. Α. Κ.

Μειδίας. Ἀρχαῖος ἀγγειοπλάστης ἀττικῶν ἐρυθρομόρφων ἀγγείων τοῦ πλουσίου λεγομένου ῥυθμοῦ, ἀκμάσας πιθανώτατα κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Τὸ ὄνομα τοῦ Μειδίου ὡς ἀγγειοπλάστου ἐσώθη μόνον ἐπὶ μιᾶς ὑδρίας εὑρισκομένης εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον μὲ παράστασιν τῆς ἁρπαγῆς τῶν θυγατέρων τοῦ Λευκίππου ὑπὸ τῶν Διοσκούρων. Ἡ ἁρπαγὴ γίνεται τῇ παρουσίᾳ τοῦ Διός, τῆς Ἀφροδίτης, τῆς ὁποίας ἀπεικονίζεται καὶ ξόανον, τῆς Πειθοῦς, ἡ ὁποία παρίσταται φεύγουσα, καὶ ἄλλων θεῶν· ἐπὶ τῆς ἄλλης δὲ ὄψεως τῆς ὑδρίας ἀπεικονίζεται ὁ Ἡρακλῆς εἰς τὸν κῆπον τῶν Ἑσπερίδων. Ὁ ἀγγειογράφος τῆς ὑδρίας ταύτης εἶναι δεξιώτατος καλλιτέχνης. Τὴν τεχνοτροπίαν του εὑρίσκομεν εἰς ὀγδοήκοντα περίπου ἀγγεῖα ἀποδιδόμενα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μειδίου ἢ τὸν κύκλον τῆς ἐπιρροῆς του. Χαρακτηριστικὰ τῆς τεχνοτροπίας ταύτης εἶναι ἡ διαφάνεια τῶν ἐνδυμάτων, ἡ πυκνότης καὶ ἐξαιρετικὴ λεπτότης τῶν πτυχῶν καὶ ὁ ἀφύσικος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον αὗται περισφίγγουν τὸ στῆθος καὶ τὸ κινούμενον σκέλος, αἱ αὐτάρεσκοι στροφαὶ καὶ κλίσεις τῶν μορφῶν καὶ ἡ ἐξεζητημένη κίνησις τῶν κεφαλῶν καὶ τῶν δακτύλων τῶν χειρῶν.

Τὰ θέματα τῶν ἀγγείων τοῦ Μειδίου εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον σκηναὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν γυναικῶν, σχετικὰ δὲ εἶναι καὶ τὰ σχήματα τῶν ἀγγείων. Ἐσώθησαν ἐπίσης καὶ ὑδρίαι μὲ παράστασιν Ἀδώνιδος καὶ Ἀφροδίτης, τοῦ Πάριδος μὲ τὰς θεὰς καὶ ἄλλαι. Μερικὰ ἀπὸ τὰ θεωρούμενα ἀγγεῖα τοῦ Μειδίου ἢ τῆς σχολῆς του εὑρίσκονται εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Μειδίας δὲν ἔχει πρωτοτυπίαν, ἡ ὁποία νὰ ἐκαρποφόρησε νέον τι εἰς τὴν ἀγγειογραφίαν. Εἶναι ὁ πλέον ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς ἐποχῆς του, ἡ ὁποία εἶναι μία ἠχὼ τῆς φειδιακῆς τέχνης χωρὶς τὴν δύναμιν καὶ τὴν αὐστηρότητα ἐκείνης, διὰ τὴν ἀγγειογραφίαν δὲ ἐποχὴ παρακμῆς.

Ἡ ὑδρία τοῦ Μειδίου ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Nicole*, Meidias et le style fleuri (1908).— *Hoppin*, Handbook of Attic redfigure Vases II, σ. 177 κέ. —*Beazley*, Attische Vasenmaler (1925), σ. 459. — *Hahland*, Vasen von Meidias (1930). Ε. ΒΑΡΟΥΧΑ

— **Μειδίας.** Ἀθηναῖος, ὁ ὁποῖος διέτρεφεν ὄρτυγας καὶ ἐκ τούτου ἐπωνομάζετο *ὀρτυγοτρόφος* ἢ *ὀρτυγοκόπος*. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐχρησιμοποίει διὰ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων παιγνιδίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐσύχναζον διάφοροι ἀργοὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Ὑπὸ τοῦ Φρυνίχου καὶ ἄλλων κωμικῶν ποιητῶν διακωμῳδεῖται ὡς δεξιώτατος ἀπατεών.

— **Μειδίας.** Ἀθηναῖος πολιτικός, υἱὸς τοῦ Κηφισοδώρου ἐκ τοῦ δήμου Ἀναγυροῦντος. Ὑπῆρξε καλὸς ῥήτωρ καὶ ἐπιδέξιος δικοπλόκος. Κατά τινα διένεξιν πρὸς τὸν Δημοσθένη ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐγρονθοκόπησεν, οὗτος δὲ ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἐναγάγῃ καὶ κατὰ τὴν δίκην ἀνέγνωσε κατ' αὐτοῦ τὸν διασωθέντα μέχρι ἡμῶν λόγον του «Κατὰ Μειδίου», ὁ ὁποῖος εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρων. Ἔσχεν υἱὸν ὁμώνυμον, ὁ ὁποῖος ἐγένετο εἰσηγητὴς τιμητικοῦ ψηφίσματος ὑπὲρ τοῦ στρατηγοῦ Φωκίωνος. Ν. Α.

μειδιαστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀγαπῶν νὰ μειδιᾷ, ὁ εὔχαρις συνήθως.

μειδιῶ (*—άω*), *ἀόρ. ἐμειδίασα*· εἶμαι εὔχαρις, ἔχω ὄψιν φαιδράν: «τὸ πρόσωπόν του μειδιᾷ» || γελῶ ἐλαφρῶς, ἄνευ φωνῆς, κοιν. *χαμογελῶ*: «ἐμειδίασεν εἰρωνικῶς» || μεταφ. «τοῦ ἐμειδίασεν ἡ τύχη» ἐδείχθη εἰς αὐτὸν εὐνοϊκή || κατ' ἀντίφρασιν «σοῦ ἐμειδίασαν» πλανᾶσαι, δὲν θὰ ἐπιτύχῃς τὸ ποθούμενον.

Μεϊδούμ. Τοποθεσία ἐν Αἰγύπτῳ 83 χλμ. πρὸς Ν. τοῦ Καΐρου, ὀνομαστὴ διὰ τὴν αὐτόθι παναρχαίαν πυραμίδα τοῦ Φαραὼ Σνοφρού, προκατόχου τοῦ Χέοπος. Ἡ πυραμὶς τοῦ Μεϊδοὺμ οὐδέποτε ἐπερατώθη οὔτε ἐχρησιμοποιήθη, διαφέρει δὲ τεκτονικῶς ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας καὶ δι' αὐτὸ οἱ Ἄραβες τὴν ὀνομάζουν *Ἐλ Χαρρὰμ ἐλ καντάμ* (=ἡ ψεύτικη πυραμίς) Σύγκειται ἐκ 3 (ἀρχικῶς ἐξ 7) τετραγώνων πύργων ὑψουμένων ἀκόμη εἰς 65 ½ μ. εἰς τρεῖς ὀρόφους. Αἱ πλευραί, λεῖαι καὶ ἄβατοι, ἔχουν κλίσιν 74° 10' Αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ Μασπερὸ καὶ Πετρὶ ἀπέδειξαν ὅτι εἶχεν ἀνοιχθῆ ἐπὶ τῆς Κ' δυναστείας. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν παρὰ τὴν βάσιν εἶναι κεχωσμένος εἰς τὴν ἄμμον μικρὸς ἐπιτάφιος ναὸς τοῦ Σνοφρού. Γ. Λ. Λ.

Μειζομάτης, *Γρηγόριος*. Τραπεζούντιος πολιτικός, ακμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς δυναστικὰς ἔριδας, αἱ ὁποῖαι συνεκλόνισαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος. Συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Μιχαὴλ καὶ βραδύτερον τοῦ Ἰωάννου Γ' ὡς αὐτοκρατόρων (1341). Διὰ τὰς ὑπηρεσίας ταύτας ἔγινε μέγας στρατοπεδάρχης. Δ. Α. Ζ.

— **Μειζομάτης,** *Μιχαήλ*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἔλαβε καὶ οὗτος μέρος εἰς τὰς δυναστικὰς ἔριδας τοῦ 1341. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου ἀμυρτζανταρίου. Δ. Α. Ζ.

μείζων (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· συγκριτ. τοῦ *μέγας*, μεγαλύτερος: «ἦτο ἀνάγκη μείζονος προσπαθείας» || φρ. «κατὰ μείζονα λόγον» κατὰ μεγαλυτέραν αἰτιολογίαν, ὑποχρέωσιν: «ἀφοῦ καὶ σὺ ἦσο πένης, ὀφείλεις κατὰ μείζονα λόγον νὰ βοηθῇς τοὺς πένητας».

— *[Λογικ.]* Καλεῖται *μείζων* (major) ἐν τῷ συλ-

Digitized by Google

λογισμῷ ἢ κατ' ἐξοχὴν πρότασις, ἡ ὁποία περιέχει τὸν γενικὸν κανόνα, ἐφ' οὗ στηρίζονται αἱ δύο ἄλλαι προτάσεις, ἡ ἐλάσσων, δηλαδή, καὶ τὸ συμπέρασμα.

—*[Μετρ.]* Βλ. λ. *μέγεθος.*

— **μεῖζον ἐπίπλοον** *['Ανατομ.].* Πτυχὴ τοῦ περιτοναίου, παριστῶσα πλατὺ τετράπλευρον πέταλον, ὅπερ ἀπηρτημένον ἀπὸ τοῦ στομάχου φέρεται ἐπὶ τὰ κάτω δίκην περιζώματος, ἔμπροσθεν τῶν ἐντέρων μέχρις ὑπερθεν τῆς ἡβικῆς συμφύσεως καὶ μέχρι τοῦ ἀνιόντος καὶ κατιόντος κόλου ἐπὶ τὰ πλάγια. Καὶ τὸ μὲν ἄνω χεῖλος αὐτοῦ προσφύεται τῷ μείζονι τόξῳ τοῦ στομάχου, τὰ δὲ πλάγια χείλη καὶ τὸ κάτω μένουσιν ἐλεύθερα. Ι. Π.

— **μείζονα** (τά) */Ναυτ./.* Ὅρος (κατὰ παράλει ψιν τῆς λ. *ἱστία*, κοιν. *τὰ μαγγιῶρα*), σημαίνων συλλήβδην τὰ *μεγάλα*, τὸν *δόλωνα* καὶ τὸ *δολώνιον.* Σ. Ε. Λ.

— **μείζων κλῖμαξ** *[Μουσ.].* Διαδοχὴ τῶν ἑπτὰ φθόγγων τῆς κλίμακος, κατὰ σειράν, μὲ ἐπανάληψιν τοῦ πρώτου εἰς τὴν ὀγδόην, περιέχουσα τρίτην καὶ ἕκτην μεγάλην:

Ἡ μείζων κλῖμαξ προκύπτει ἐξ ἑνὸς βασικοῦ φθόγγου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἁρμονικῶν. Δεδομένου ὅτι τὰ σύμφωνα ἢ καθαρὰ διαστήματα εἶναι ἡ ὀγδόη, ἡ πέμπτη καὶ ἡ τετάρτη, οἱ ἀποτελοῦντες, εἰς τὴν κλίμακα τοῦ ντο, τὰ διαστήματα ταῦτα φθόγγοι θὰ εἶναι: ντο - φα - σολ. Ἐὰν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν περιβάλωμεν μὲ τοὺς φυσικοὺς ἁρμονικούς του, θὰ ἔχωμεν, διὰ τὸν ντο, ἁρμονικούς:

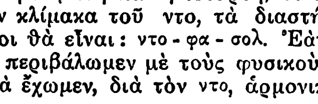

διὰ τὸν φα: 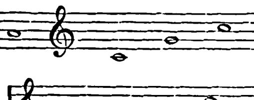

καὶ διὰ τὸν σολ: 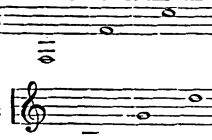

Ἐὰν τώρα συνενώσωμεν τὰς τρεῖς ταύτας σειρὰς τῶν ἁρμονικῶν, θὰ ἔχωμεν ὅλους τοὺς φθόγγους τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν μείζονα κλίμακα δηλ.:

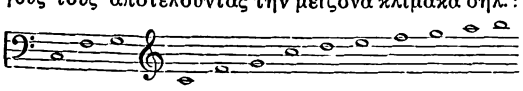

Γ. Σ.

— **μείζων συγχορδία** */Μουσ./.* Καλεῖται ἡ ἔχουσα τρίτην μεγάλην καὶ πέμπτην καθαράν: 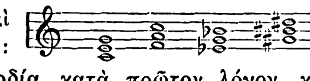

Ἡ μείζων συγχορδία, κατὰ πρῶτον λόγον, καὶ ἡ *ἐλάσσων*, κατὰ δεύτερον, ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τοῦ ἁρμονικοῦ συστήματος.

— **μείζων τόνος** */Βυζ. Μουσ./* βλ. λ. *ἐπόγδοος.*

— **μείζων τρόπος** */Μουσ./.* Ὁ περιέχων τὰς τρεῖς μείζονας συγχορδίας: 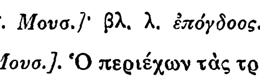

οἱ φθόγγοι τῶν ὁποίων περικλείουν ὅλους τοὺς ἤχους τῆς μείζονος κλίμακος. Γ. Σ.

Μείζων *Λίμνη* (Lago Maggiore) */Γεωγρ./.* Λίμνη ἐν Ἰταλίᾳ (βλ. λ. *Ματζόρε*, Λάγκο—).

μεικτός,—*ή*,—*όν*· βλ. *μικτός.*

— **μεικτὸν ἕλκος**· βλ. *ἕλκος.*

— **μεικτὸς ἢ** *μεμειγμένος χαρακτὴρ* *[Ρητορ.].* Μία τῶν ἀρετῶν τοῦ *λεκτικοῦ.* Ἐπειδὴ τὰ μέρη πραγματευομένης τινὸς ὑποθέσεως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους οὔτε ταὐτὰ εἶναι, οὔτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πρέπει νὰ ἐκφράζωνται, διὰ τοῦτο, κατὰ τὰς περιστάσεις, συμμεταβάλλεται καὶ τὸ λεκτικόν, γινόμενον *ἰσχνόν, γλαφυρόν, ὑψηλόν, μεγαλοπρεπές, δεινὸν* καὶ διὰ τῆς συνθέσεως τούτων *μεικτόν.* «Μείγνυνται δὲ οὐ πᾶς παντί, ἀλλ' ὁ γλαφυρὸς μὲν καὶ τῷ ἰσχνῷ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ, καὶ ὁ δεινὸς δὲ ὁμοίως ἀμφοτέροις· μόνος δὲ ὁ μεγαλοπρεπὴς τῷ ἰσχνῷ οὐ μείγνυται, ἀλλ' ὥσπερ ἀνθέστατον, καὶ ἀντίκεισθον ἐναντιωτάτω. Διὸ δὴ καὶ μόνους δύο χαρακτῆράς τινες ἀξιοῦσιν εἶναι τούτους, τοὺς δὲ λοιποὺς δύο μεταξὺ τούτων, τὸν μὲν γλαφυρὸν τῷ ἰσχνῷ προσνέμοντες μᾶλλον, τῷ δὲ μεγαλοπρεπεῖ τὸν δεινόν, ὡς τοῦ γλαφυροῦ μὲν μικρότητά τινα καὶ κομψείαν ἔχοντος, τοῦ δεινοῦ δὲ ὄγκον καὶ μέγεθος. Γελοῖος δ' ὁ τοιοῦτος λόγος. Ὁρῶμεν γὰρ πλὴν τῶν εἰρημένων χαρακτήρων ἐναντίων, πάντας μειγνυμένους πᾶσιν, οἷον τὰ Ὁμήρου τε ἔπη καὶ τοὺς Πλάτωνος λόγους καὶ Ξενοφῶντος καὶ Ἡροδότου καὶ ἄλλων πολλῶν πολλὴν μὲν μεγαλοπρέπειαν καταμεμειγμένην ἔχοντας, πολλὴν δὲ δεινότητά τε καὶ χάριν» (*Δημητρίου*, «Περὶ ἑρμηνείας» 36). «Ἡ πλατωνικὴ διάλεκτος βούλεται μὲν εἶναι καὶ αὐτὴ μεῖγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τοῦ τε ὑψηλοῦ καὶ ἰσχνοῦ, πέφυκε δ' οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας εὐτυχής. Ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος..... ὅταν δὲ εἰς τὴν περιττολογίαν καὶ τὸ καλλιεπεῖν, ὃ πολλάκις εἴωθε ποιεῖν, ἄμετρον ὁρμὴν λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίνεται» (*Διον. Ἁλικαρν.* «Περὶ τῆς Δημοσθ. λέξ.» 5).

Ὁ Δημοσθένης, ἐκ πείρας διδαχθείς, ἄριστα πάντων ἐπετήδευσε τὴν *μεικτὴν σύνθεσιν* ἢ *μεμειγμένον χαρακτῆρα*, ὥστε οἱ μὲν ἀπαίδευτοι νὰ τὸν ἐννοῶσιν, οἱ δὲ εὐπαίδευτοι νὰ μὴ τὸν καταφρονῶσι· «οἱ συνιόντες εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς ἄλλους συλλόγους, ἔνθα πολιτικῶν δεῖ λόγων, οὔτε δεινοὶ καὶ περιττοὶ πάντες εἰσί, καὶ τὸν Θουκυδίδου νοῦν ἔχοντες, οὐθ' ἅπαντες ἰδιῶται καὶ κατασκευῆς λόγων γενναίων ἄπειροι, ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ γεωργίας, οἱ δ' ἀπὸ θαλαττουργίας, οἱ δ' ἀπὸ τῶν βαναύσων τεχνῶν συνερρυηκότες, οἷς ἁπλούστερον καὶ κοινότερον διαλεγόμενος, μᾶλλον ἄν τις ἀρέσαι. Τὸ γὰρ ἀκριβὲς καὶ περιττὸν καὶ ξένον, καὶ πᾶν ὅ,τι μὴ σύνηθες αὐτοῖς ἀκούειν τε καὶ λέγειν, ὀχληρῶς διατίθησιν αὐτούς... Ὁ μὲν οὖν τῶν ὀλίγων καὶ εὐπαιδεύτων στοχαζόμενος λόγος οὐκ ἔσται τῷ φαύλῳ καὶ ἀμαθεῖ πλήθει πιθανός, ὁ δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ ἰδιώταις ἀρέσκειν ἀξιῶν, καταφρονηθήσεται πρὸς τῶν χαριεστέρων, ὁ δ' ἀμφότερα τἀκροατήρια πείθειν ζητῶν ἧττον ἀποτεύξεται τοῦ τέλους. Ἔστι δὲ οὗτος, ὁ μεμειγμένος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χαρακτήρων. Διὰ ταῦτα ἐγὼ τὴν οὕτως κατεσκευασμένην λέξιν μετριωτάτην εἶναι τῶν ἄλλων νενόμικα, καὶ τῶν λόγων τούτους μάλιστα ἀποδέχομαι, τοὺς πεφευγότας ἑκατέρου τῶν χαρακτήρων τὰς ὑπερβολάς» (*Διον. Ἁλικ.* ἔ. ἀ. 15)· «οὐθενὸς μὲν ἐζήλωσε γενέσθαι ζηλωτὴς οὔτε χαρακτῆρος οὔτε ἀνδρός, ἡμιέργους τινὰς ἅπαντας οἰόμενος εἶναι καὶ ἀτελεῖς, ἐξ ἁπάντων δ' αὐτῶν ὅσα κράτιστα καὶ χρησιμώτατα ἦν, ἐκλεγόμενος συνύφαινε καὶ μίαν ἐκ πολλῶν διάλεκτον ἀπετέλει, μεγαλοπρεπῆ λιτήν, περιττὴν ἀπέριττον, ἐξηλλαγμένην συνήθη, πανηγυρικὴν ἀληθινήν, αὐστηρὰν ἱλαράν, σύντονον ἀνειμένην, ἡδεῖαν πικράν, ἠθικὴν παθητικήν, οὐδὲν διαλλάττουσαν τοῦ μεμυθευμένου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς Πρωτέως... ἐγὼ μὲν τοιαύτην τινὰ δόξαν ὑπὲρ τῆς Δημοσθένους λέξεως ἔχω καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἀποδίδωμι αὐτῷ τὸν ἐξ ἁπάσης μεικτὸν ἰδέας» (αὐτ. 8). Ι. Φ. Δ.

μειλίγματα (τά) *[Λαογρ.].* Καλοῦνται οὕτω ἐν γένει αἱ προσφοραὶ διαφόρων τροφίμων κλπ., αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἐξακολουθοῦν γινόμεναι καὶ σήμερον παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ πρὸς ἐξευμενισμὸν διαφόρων θεοτήτων, μυθικῶν ὄντων, ἀσθενειῶν (αἱ ὁποῖαι προσωποποιοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ) καὶ μετεωρολογικῶν ἀκόμη φαινομένων. Συνήθως τὸ προσφερόμενον εἶναι μέλι, γάλα, πλακούντια παρεσκευασμένα μετὰ μέλιτος (μελόπιττες), ζαχαρόκουκκα ἢ καὶ ὁλόκληρον ἀκόμη δεῖπνον. Φραστικὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἐθίμου τούτου ἀποτελεῖ ἡ φράσις: «μέλι καὶ γάλα στὸ δρόμο σας», ἡ ὁποία ἀπαγγέλλεται ὅταν ἐπέρχεται ἀνεμοστρόβιλος καὶ ἀπευθύνεται εἰς τὰς νεράϊδας, αἱ ὁποῖαι πιστεύεται ὅτι εἶναι αἱ πρόξενοι τοῦ ἀνεμοστροβίλου. Τὰ μειλίγματα παρατίθενται συνήθως εἰς τὰ τρίστρατα, σπήλαια, κοίτας ποταμῶν, παραλίας καὶ ἄλλα μέρη συχναζόμενα ὑπὸ νυμφῶν καὶ νεράϊδων. Ἐπίσης μειλίγματα προσφέρονται καὶ εἰς τὰς ἀσθενείας. Οὕτω, ὅταν ἀσθενήσῃ τις ἐξ εὐλογίας, τοποθετοῦν πέριξ τῆς κλίνης του ζάχαρην, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὴν ἐξώθυραν τοῦ οἴκου ἀγγεῖον μετὰ μέλιτος, ἵνα φάγῃ ἐξ αὐτοῦ ἡ νόσος καὶ μειλιχθῇ. Ὡσαύτως τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως παραθέτουν παρὰ τὴν κλίνην τοῦ νεογνοῦ τρία ποτήρια ὕδατος, τρία κοχλιάρια καὶ διάφορα γλυκίσματα, προοριζόμενα διὰ νὰ ἐξευμενίσουν τὰς τρεῖς Μοίρας, αἱ ὁποῖαι ἔρχονται (κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ) κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην διὰ νὰ ὁρίσουν τὴν μοῖραν (νὰ μοιράνουν) τοῦ νεογνοῦ. Θ. Π.

μειλίχιος, —*α*, —*ον*· ἱλαρός, γλυκύς, προσηνής, ἤπιος, κοιν. *πρόσχαρος*: «μειλίχιοι λόγοι», «τρόπος —, ἄνθρωπος μειλίχιος», «ἦθος μειλίχιον».—Ἐπίρρ. *μειλιχίως.*

— **Μειλίχιος** (ὁ) *['Αρχ.].* Προσωνυμία τοῦ Διὸς ἀπαντῶσα πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἰδίως δὲ ἐν Ἄργει, Σικυῶνι, Πειραιεῖ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν Ἀθήναις. Παρὰ τὸν Κηφισὸν ὑπῆρχεν ἀρχαῖος βωμὸς τοῦ Μειλιχίου Διός, ὅπου ὑπέστη κάθαρσιν καὶ ὁ Θησεὺς ὅταν ἐπανήρχετο εἰς τὰς Ἀθήνας φονεύσας τοὺς λῃστάς, καὶ ναὸς καλούμενος *Μειλιχεῖον.* Κατ' ἔτος, τὴν 23ην Ἀνθεστηριῶνος (14 Μαρτίου), ἐτελεῖτο πρὸς τιμὴν τοῦ Μειλιχίου Διὸς πάνδημος τελετή, ἥτις ἐκαλεῖτο *Διάσια* καὶ ἦτο μία τῶν παλαιοτέρων καὶ μεγίστων ἑορτῶν τῆς Ἀττικῆς. Προσεφέροντο κατ' αὐτὴν ἰδιωτικαὶ θυσίαι ὑφ' ἑκάστου τῶν οἰκοδεσποτῶν εἰς τὴν ἑστίαν τοῦ οἴκου καὶ δημόσιαι ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως εἰς τὴν κοινὴν ἑστίαν, τὸν βωμὸν τοῦ πρυτανείου. Αἱ θυσίαι αὗται ἐτελοῦντο κατὰ τὴν νύκτα, εἶχον δὲ χαρακτῆρα μυστηριακόν. Ἐθύοντο πρόβατα, χοῖροι καὶ «θύματα ἐπιχώρια», ἤτοι πλακοῦντες ἐν σχήματι ζῴων. Αἱ προσφοραὶ αὗται ἐγίνοντο ὁλοκαύτωμα, μηδενὸς γευομένου αὐτῶν. Ἐσπένδοντο ποτὰ νηφάλια, ἤτοι ὕδωρ μὲ μέλι. Ἐπηκολούθει κατόπιν ἑορτὴ πάνδημος, τελουμένη ἔξω τῆς πόλεως, συνέρρεον δὲ εἰς αὐτὴν καὶ κάτοικοι τῶν πέριξ δήμων. Ἀλλ' ἡ ἑορτὴ αὕτη εἶχε χαρακτῆρα πένθιμον καὶ σκυθρωπόν. Τὸ μόνον εὔθυμον μέρος της ἦτο ἡ διανομὴ ἀθυρμάτων εἰς τοὺς παῖδας καὶ ἰδίως ἁμαξίων. Βραδύτερον, κατὰ τοὺς ἑλληνορρωμαϊκοὺς χρόνους, προσετέθησαν καὶ ἀγῶνες φιλολογικοί. Πλὴν τοῦ Διός, ἡ προσωνυμία Μειλίχιος ἀπεδίδετο εἰς τὸν Διόνυσον ἐν Νάξῳ διότι ἔδωκεν εἰς τοὺς κατοίκους της τὸν καρπὸν τῆς συκῆς, τὸν ὁποῖον ἐκάλουν *μείλιχον*, εἰς τὴν Τύχην, τὴν Ἁρμονίαν καὶ τὰς Μούσας, ἐν Μυωνίᾳ δὲ τῆς Λοκρίδος ὑπῆρχεν ἄλσος καὶ βωμὸς τῶν *Μειλιχίων θεῶν.* Ν. Α.

μειλιχιότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μειλιχίου, προσήνεια, ἠπιότης: «ἡ μειλιχιότης τῶν τρόπων,— τοῦ ἤθους».

Μείλιχος */Γεωγρ./.* Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ χειμάρρου *Σιχαινά*, ὁ ὁποῖος διασχίζει τὴν πατραϊκὴν πεδιάδα ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Πατραϊκόν. Χ. Δ.

Μεϊμέταγα *[Γεωγρ.].* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας χωρίου *Γαρέα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μέϊν, *νῆσος* — (Main Island) */Γεωγρ./.* Ἑτέρα ὀνομασία τῆς νήσου Μεγάλης Βερμούδας, τῆς μεγαλυτέρας τῶν *Βερμούδων* νήσων (βλ. λ.).

Μεϊντάνης, *Πάνος.* Ἁρματωλὸς ἐκ Κραβάρων τῆς Ἀκαρνανίας, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ φονευθεὶς τῷ 1714 ἔν τινι μετὰ τῶν Τούρκων μάχῃ παρὰ τὸν Ἀσπροπόταμον. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μοροζίνη ὑποκινηθεῖσαν τῷ 1686 ἀποστασίαν ἐν Δ. Ἑλλάδι ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος, ἐξηκολούθησε δὲ νὰ δρᾷ καὶ μετὰ ταῦτα, ὅτε οἱ Ἑνετοὶ περιώρισαν τὴν ἐπιρροήν των ἐν μονῇ τῇ Πελοποννήσῳ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Σπαθογιάννη καὶ ἄλλων ἁρματολῶν. Ω.—

μεϊντάνι (τό)· (ἐκ τοῦ τουρκ. *meïdan*) πλατεῖα.

μειογυψίνα (ἡ) (Miogypsina Sacco) */Παλαιοζῳολ./.* Ὑπογένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὸ γένος *ὀρβιτοειδὴς τῶν ὀρβιτοειδῶν νουμμουλινιδῶν τρηματοκόγχων πρωτοζῴων.* Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον τοὺς μεσημβρινοὺς θαλάμους νυστεριοειδεῖς. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαφόρων ὑποδιαπλάσεων ἀπὸ τῆς ὀλιγοκαίνου μέχρι καὶ τῆς πλειοκαίνου τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμέναι μειογυψῖναι εὑρέθησαν πολλαχοῦ εἰς τὰς ὀροσειρὰς τῆς ἀδριανικο-ιονίου ὀρεινῆς ζώνης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ὡς π. χ. ἐντὸς τοῦ ἠωκαινικοῦ ὀλιγοκαινικοῦ φλύσχου τῆς νήσου Ὀθωνοί, ἐντὸς τοῦ ἀσφαλτομιγοῦς ἀσβεστολίθου τῶν Γαργαλιάνων τῆς ΝΔ Πελοποννήσου (τὸ εἶδος μειογυψίνα complanata), καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

μειοδοσία (ἡ)· ἡ μείων δόσις, προσφορὰ μικροτέρας τιμῆς, ἀποδοχὴ εἰς μικροτέραν τιμὴν ἐν δημοπρασίᾳ, οἷον πρὸς κατασκευὴν ἔργου τινός, ἀντίθ. *πλειοδοσία.*

—*[Νομ.]* βλ. *πλειστηριασμός.*

μειοδότης (ὁ)· ὁ μειοδοτῶν, ὁ προσφερόμενος ἀντὶ μικροτέρας τιμῆς νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινός, ἀντίθ. *πλειοδότης.*

μειοδοτικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μειοδοσίαν, ὁ τῆς μειοδοσίας: «μειοδοτικὴ δημοπρασία» δημοπρασία καθ' ἣν οἱ διαγωνιζόμενοι μειοδοτοῦσιν.—Ἐπίρρ. *μειοδοτικῶς.*

μειοδοτῶ (—*έω*)· εἶμαι μειοδότης ἐν δημοπρασίᾳ, προσφέρομαι ἀντὶ μικροτέρας τιμῆς νὰ ἀναλάβω τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινός.

μειόκαινος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὅρος ἐν τῇ γεωλογίᾳ (ἐκ τοῦ *μείων* καὶ *καινὸς*=ὀλιγώτερον νέος).

—**μειόκαινος** *ὑποδιάπλασις* (Miozän) */Γεωλογ./.* Ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν δύο ὑποδιαπλάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ νεογενὴς ὑποδιάπλασις τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τῆς γῆς.

Ἡ μειόκαινος ὑποδιάπλασις ὑποδιαιρεῖται εἰς σειρὰς καὶ βαθμίδας στρωμάτων, ὡς ἀκολούθως:

			Σαχέλιος βαθμὶς (Πόντιος ἢ Θρᾴκιος βαθμίς)
Μειόκαινος	Ἀνωτέρα μειόκαινος Βινδοβόνιος	Σαρμάτιος β. / Τορτόνιος » / Ἑλβέτιος »	ΙΙ Μεσογειακὴ βαθμὶς τοῦ Suess
	Μέση μειόκ. Βουρδιγάλιος » / Κατωτέρα μειόκ. Ἀκυϊτάνιος »		Ι Μεσογειακὴ βαθμὶς τοῦ Suess

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον αἱ χερσαῖαι ἢ ἠπειρωτικαὶ περιοχαί, ἐπὶ τῶν ὁποίων

Digitized by Google

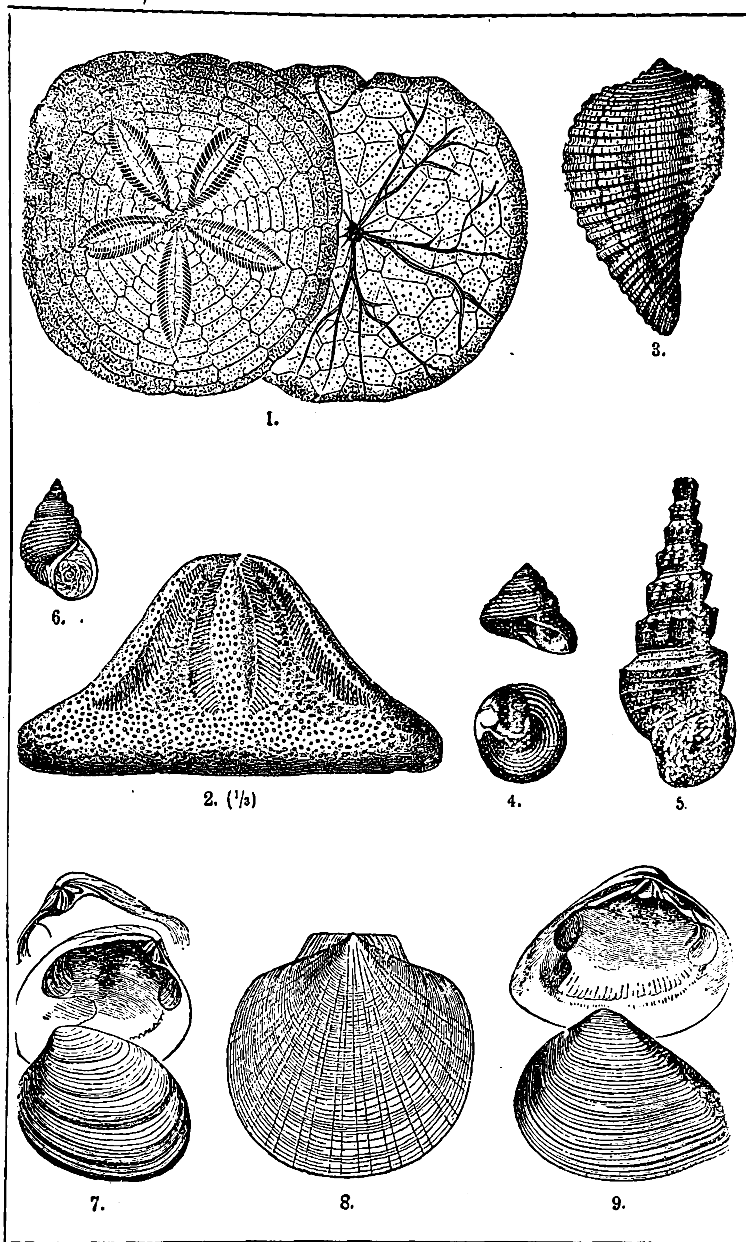

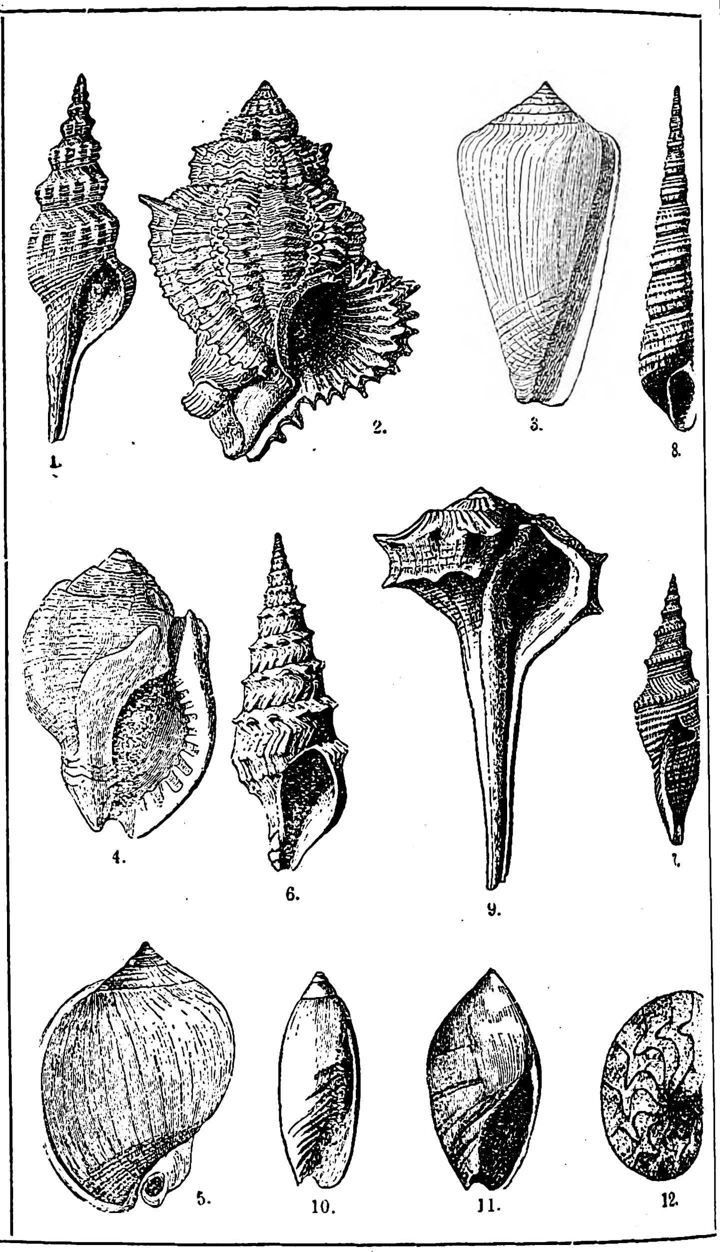

Χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως.

(1=σκουτέλλη subrotundata, 2=κλυπεαστὴρ altecostatus, 3=φικούλη reticulata, 4=τροχὸς patulus, 5=μελανατρία Escheri, 6=πωματίας bisulcatum, 7=τάπης gregaria, 8=κτεὶς cristatus, 9=μάκτρα podolica.)

(1=φοῦσος longirostris, 2=μύρηξ Sedgwicki, 3=κῶνος ponderosus, 4=ρανέλλα marginata. 5=κάσσις saburon, 6=πλευροτόμα asperulata, 7=πλευροτόμα cataphracta, 8=τουριτέλλα turris, 9=πυρούλη rusticola, 10=ὀλίβα clavula, 11=ἀγκίλλα glandiformis, 12=ἀτουρία aturi.)

ἀπετίθεντο διάφορα πετρώματα εἶχον ἐπαυξηθῆ εἰς ἔκτασιν, ἐπῆλθε μεγάλη ποικιλία πετρογενετικῶν ὄψεων. Τούτου ἕνεκα εἰς τὴν μειόκαινον ὑποδιάπλασιν εὑρίσκεται ποικιλία χερσαίων καὶ θαλασσίων ἀποθεμάτων. Οὕτω συναντῶνται λιμνογενεῖς ἀσβεστόλιθοι γλυκέων ὑδάτων, στρώματα διατόμων, τραβερτῖναι, ἄμμοι καὶ κροκάλαι ποτάμιοι, ἀποθέματα ἑλῶν συχνὰ μετ' ἀνθράκων. ἡφαιστειογενῆ καὶ αἰολικὰ πετρώματα, κοιτάσματα γύψου καὶ ὀρυκτοῦ ἅλατος, θείου καὶ φωσφοριτῶν. Τὰ θαλασσογενῆ ἀποθέματα εἶναι κατὰ μέγιστον μέρος νηριτικῆς φάσεως. Ὀργανογενῆ συνάγματα κελυφῶν (γαλλ. falun, ἀγγλ. crag), κοραλλιογενεῖς καὶ βρυοζωογενεῖς ἀσβεστόλιθοι, μάργαι, ἄμμοι, ψαμμῖται (μολάσσαι) ἐν μέρει γλαυκονιτικοί. Ἐπίσης εἰς τὴν μειόκαινον ὑποδιάπλασιν στρωμάτων παρουσιάζονται καὶ πολλὰ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα, βασάλται κυρίως ὡς καὶ ἀνδεσῖται, δακῖται κτλ.

Στρώματα τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως συναντῶνται εἰς ὅλας τὰς ἠπείρους. Αἱ κυριώτεραι περιοχαί, ὅπου ἐγένοντο καὶ λεπτομερεῖς μελέται, εἶναι ἡ τοῦ Βορδὼ τῆς νοτίου Γαλλίας (θαλασσογενεῖς σχηματισμοί), Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν τῆς Γερμανίας, ἡ νοτιογερμανικὴ - ἑλβετικὴ προχώρα τῶν Ἄλπεων, ἡ λεκάνη τοῦ Μαίνζ, ἡ Βιενναία λεκάνη, ἡ τῆς Γαλικίας - Ποδολίας, ἡ τῆς Ἄνω Ἰταλίας πεδεμοντιακὴ - λιγουρικὴ λεκάνη, ἡ παρισινὴ λεκάνη, ἡ περιοχὴ τῆς Βλ. καὶ κεντρικῆς Γερμανίας (μετὰ φαιανθράκων) καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Ἑλλάδι στρώματα τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως εὑρίσκονται πολλαχοῦ. Αἱ κυριώτεραι ἐμφανίσεις εἶναι ἐν Νάξῳ (θαλασσογενῆ), Εὐβοίᾳ (λιμναῖα), Ἀττικῇ (θαλασσογενῆ), Ἠπείρῳ (θαλασσογενῆ), Βλ. Μακεδονίᾳ, Θρᾴκῃ κλπ. Γ. Κ. Γ.

—μειόκαινος ***ὑποπερίοδος*** (Miozän) *[Γεωλογ.]*. Ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν δύο ὑποπεριόδων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ νεογενὴς ὑποπερίοδος τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς ἱστορίας τῆς γῆς.

Κατὰ τὴν ὑποπερίοδον ταύτην αἱ ὀρεογόνοι δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν παλαιοτριτογενῆ ἢ παλαιογενῆ ὑποπερίοδον ἤρχισαν ἐκδηλούμεναι ἐντὸς τῶν μεσοζωϊκῶν περιοχῶν ἀποθέσεως ἰζηματογενῶν πετρωμάτων (τῶν γεωσυγκλίνων), κατέστησαν καὶ ἐξηκολούθησαν ἐντονώτεραι. Κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον αἱ Ἄλπεις ἀνυψώθησαν σημαντικῶς, ὡς καὶ τὰ Ἀπέννινα, τὰ Καρπάθια, τὰ Πυρηναῖα, ὁ Ἄτλας κλπ. Πιθανῶς κατὰ τὴν ὑποπερίοδον ταύτην νὰ ἐγένετο ἡ κυρία ἀνάδυσις καὶ τοῦ Καυκάσου, τῶν Ἱμαλαΐων καὶ τῶν ἄλλων νέων πτυχωσιγενῶν ὀρέων τῆς νοτίου καὶ ΝΑ. Ἀσίας καὶ τῶν ἄλλων ἠπείρων. Ἐν στενῇ γενετικῇ σχέσει μετὰ τῶν ὀρεογόνων τούτων φαινομένων ἐξεδηλώθη καὶ ἡ ἡφαιστεία ἐνέργεια εἰς πλέον ἐντεταμένον βαθμόν. Ἐντὸς τῶν ἐγκατακρημνισιγενῶν πεδίων τῶν τραπεζοειδῶν χωρῶν καὶ τῶν παλαιῶν ρηξιγενῶν προεξοχῶν ἢ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς πλευρὰς τῶν νέων πτυχωσιγενῶν ὀροσειρῶν ἀνεξεχύθησαν τεράστιαι μᾶζαι ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων, ἰδιαιτέρως βασαλτῶν.

Ἡ ἐξάπλωσις τῶν θαλασσῶν κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον διαφέρει σημαντικῶς ἀπὸ τὴν τῆς παλαιοτριτογενοῦς. Εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην ἡ θάλασσα ἀπεσύρθη σημαντικῶς. Ἡ ἀγγλογαλλικὴ λεκάνη κατέστη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασίν της ξηρά Καὶ ἡ θαλασσία λεκάνη τοῦ Μαίντζ, μετὰ βραχεῖαν προέλασιν τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς μειοκαίνου, ἐγένετο εὐθὺς ἀμέσως συναγωγὴ ὑφαλμύρων ὑδάτων. Εἰς τὴν νότιον Εὐρώπην τοὐναντίον ἡ θάλασσα ἐπεξετάθη σημαντικῶς. Τὰ πεδία τοῦ Λείγηρος καὶ τοῦ Γαρούνα ἦσαν τότε κόλποι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἀπὸ τῆς Μεσογείου ἡ θάλασσα διεισέδυε διὰ τοῦ πεδίου τοῦ Ροδανοῦ πρὸς Β. εἰς τὸ ἑλβετικὸν-νοτιογερμανικὸν βαθύπεδον καὶ μέχρι τῆς Βιέννης. Ἐντεῦθεν ἐξετείνοντο εἷς θαλάσσιος βραχίων πρὸς Β. καὶ ἕτερος πρὸς Ν. τῶν Καρπαθίων εἰς τὴν Γαλικίαν καὶ Μικρὰν Ρωσίαν, οὕτω πως δὲ ὑπῆρχε συγκοινωνία μὲ τὴν μεγάλην Παννονικὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία ἐξετείνετο ὑπὲρ τὴν Οὑγγαρίαν καὶ τμήματα τῆς Στυρίας, Καρινθίας, Κροατίας, Βοσνίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας πρὸς Α. μέχρι τοῦ σημερινοῦ Αἰγαίου, τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ ἔτι πέραν τούτων πρὸς τὴν Ἀσίαν. Τὰ Καρπάθια καὶ αἱ Ἄλπεις ἦσαν τότε νῆσοι ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ, ἐνῷ τὸ μέγιστον τμῆμα τῆς Σικελίας, ἡ Μάλτα καὶ ἄλλαι νῆσοι δὲν ὑπῆρχον. Ἀπὸ τῶν Ἄλπεων ἐξετείνετο πιθανῶς εὐρεῖα ἠπειρωτικὴ μᾶζα πρὸς Α. ὑπὲρ τὴν Δαλματίαν, τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ ὑπὲρ τὸ τότε ἀκόμη μὴ ὑπάρχον Αἰγαῖον πέλαγος πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Νοτίως τῆς ξηρᾶς ταύτης ἐξετείνετο ἡ τότε Μεσόγειος θάλασσα, ἡ ὁποία ἐκάλυπτεν ἀκόμη μέρη τῆς Βορείου Ἀφρικῆς (Ἀλγερίου, Β. Αἰγύπτου) καὶ Συρίας, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν Ἄνω Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀραβίαν. Ἡ συγκοινωνία τῆς Τηθύος Μεσογείου θαλάσσης μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἡ ὁποία ὑφίστατο ἀκόμη καθ' ὅλην τὴν παλαιοτριτογενῆ περίοδον, ἔπαυσε κατὰ τὴν μειόκαινον, καὶ ἡ Τηθὺς μετεβλήθη εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν Μεσόγειον πλέον θάλασσαν. Τὰ ἴχνη τῆς παλαιᾶς Τηθύος τελειώνουν ἐν Περσίᾳ. Τὴν μεγίστην της ἐξάπλωσιν ἔλαβεν ἡ θάλασσα κατὰ τὸ μέσον τῆς μειοκαίνου ὑποπεριόδου. Ἀργότερον, κατὰ τὴν σαρμάτιον ἡλικίαν, περιωρίσθη σημαντικῶς σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Συγχρόνως παρουσιάσθησαν, ὡς ἐπιγενὴς ἐνέργεια τῶν προηγηθεισῶν μεγάλων ὀρεογόνων πτυχώσεων, καταβυθίσεις τοῦ ἐδάφους εἰς εὐρείας ἐκτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐγέννησαν εἰς τὴν νότιον Γαλλίαν, Ἱσπανίαν καὶ Ἰταλίαν, ἰδιαιτέρως δ' εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Εὐρώπης μεγάλας συναγωγὰς ὑφαλμύρων ὑδάτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθη καὶ ἔζησεν ἰδιάζουσα πτωχὴ πανὶς μαλακίων ἰδίᾳ ζῴων, ἡ καλουμένη *σαρματικὴ* πανίς. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀπετελειώθη ἡ διακοπὴ τοῦ συνδέσμου μεταξὺ Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχίσει κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ὀλιγόκαινον ὑποπερίοδον, καὶ ἐσχηματίσθη ὁ ἰσθμὸς τοῦ Παναμᾶ.

Τὸ κλῖμα τῆς μειοκαίνου ὑποπεριόδου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπῆρξε πλέον τόσῳ θερμόν, ὡς τὸ τῆς προηγηθείσης παλαιοτριτογενοῦς ὑποπεριόδου, διότι ὕφαλοι κοραλλιογενεῖς τῆς μειοκαίνου ὑποπεριόδου δὲν εἶναι γνωσταὶ βορειότερον τῆς

Digitized by Google

Μάλτας, Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ἰάβας. Γενικῶς τὸ κλῖμα ἦτο θερμότερον τοῦ σημερινοῦ καὶ παρουσίαζε διαρκῆ προϊοῦσαν πτῶσιν θερμοκρασίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς μειοκαίνου ἐν Γερμανίᾳ τὸ κλῖμα ἦτο ὑγρὸν καὶ θερμὸν καὶ ἐφύοντο τότε ἐκεῖ φοίνικες, κιννάμωμα, κυπάρισσοι, μαγνολίαι, μύρτοι καὶ ἄλλα ἀειπράσινα δένδρα. Μὲ τὴν πάροδον τῆς ὑποπεριόδου κατέπιπτεν ἡ θερμοκρασία, οὕτως ὥστε κατὰ τὸ τέλος της οἱ φοίνικες ἐξηφανίσθησαν σχεδὸν ἐκ τῆς Μεσευρώπης.

Αἱ θάλασσαι τῆς μέσης Εὐρώπης παρουσίαζον συνθήκας θερμοκρασίας ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν σημερινῶν ὑποτροπικῶν θαλασσῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἰσεχώρουν εὐρέως ἐντὸς τῆς ἠπείρου, καθίστων τὸ κλῖμα μετριασμένον τροπικὸν καὶ ὠκεάνιον. Οὕτω, πολλὰ μαλάκια τῶν πρώτων χρόνων τῆς μειοκαίνου παρουσιάζουν καὶ βορείως τῶν Ἄλπεων τροπικὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἔντομα, οἱ χερσαῖοι κοχλίαι, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ θηλαστικὰ καθιστῶσι φανερὰν τὴν ὕπαρξιν εὐκράτου κλίματος.

Ἡ πανὶς εἶναι πλουσία. Ζῶσι πολυάριθμα γένη *σπονδυλωτῶν* καὶ *ἀσπονδύλων*. Ἐκ τῶν πρωτοζῴων *νουμμουλιτιδῶν* αἱ *ἑτεροστεγῖναι*, αἱ *λεπιδοκυκλῖναι* καὶ αἱ *μειογυψῖναι* εἶναι χαρακτηριστικαὶ μορφαί. Πολλὰ γένη *ἐχίνων*, ὅπως ὁ *κλυπεαστήρ*, ἡ *σκουτέλλα*, ὁ *σχιζαστὴρ* εἶναι τυπικὰ γένη τῆς ἐποχῆς καὶ τὰ *σιφωνόστομα γαστερόποδα* καί τινα *δίθυρα* προσεγγίζουν ἤδη κατὰ τὴν ὑποπερίοδον ταύτην πρὸς τὰς σήμερον ζώσας μορφάς. Τὰ σπονδυλωτὰ τῆς ξηρᾶς ἐξελίσσονται διαρκῶς μὲ αὐξανομένην ποικιλίαν. Πολὺ χαρακτηριστικαὶ μορφαὶ εἶναι οἱ γιγάντειοι ἐλεφαντόμορφοι *μαστόδοντες* καὶ τὰ *δεινοθήρια*, οἱ *ρινοκέρωτες*, οἱ πρῶτοι *τριδάκτυλοι ἵπποι (ἀγκιθήριον)*, *κερασφόρα μηρυκαστικὰ* καὶ οἱ ἀρχαιότεροι *γαλίδαι*, ὁ *μαχαιρόδους*, *πίθηκοί* τινες κτλ.

Ἡ μειόκαινος ὑποπερίοδος ὑποδιαιρεῖται εἰς ἐποχὰς καὶ ἡλικίας, ὡς ἀκολούθως:

Ὑποπερίοδος	*Ἐποχαὶ*	*Ἡλικίαι*
Μειόκαινος	Ἀνωτέρα μειόκ.....	Σαχέλιος (Πόντιος ἢ Θρᾳκική)
		Σαρμάτιος
		Τορτόνιος
		Ἑλβέτιος
	Μέση μειόκ.........	Βουρδιγάλιος
	Κατωτέρα μειόκ....	Ἀκυϊτάνιος

Κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον ἡ *Ἑλλὰς* (βλ. λ.) ἀπετέλει κυρίως χέρσον, τὴν *Αἰγηΐδα* χώραν, τὴν ὁποίαν ὅμως διηυλάκωνον πολλαχοῦ θαλάσσιοι βραχίονες. Τοιοῦτοι π. χ. ἦσαν ἡ ὑπεραιγαία αὖλαξ, ἡ κατὰ τὴν σαρμάτιον ἡλικίαν θάλασσα τῆς Θεσσαλονίκης - δυτικῆς Χαλκιδικῆς - Κασσάνδρας, ἡ ὁποία εἰσεχώρει καὶ εἰς τὸ βαθύπεδον Σερρῶν - Σιδηροκάστρου - Νιγρίτης κ.λ.π. Εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα ἐπίσης κατὰ τὴν ἀνωτέραν μειόκαινον ἡ θάλασσα εἰσεχώρει εἰς πολλὰ μέρη, ὡς π. χ. εἰς τὴν Ἤπειρον, τὴν Ἀκαρνανίαν, τὰς Ἰονίους νήσους, τὴν δυτικὴν Πελοπόννησον, τὴν Κρήτην καὶ τὴν Νάξον. Πολλαὶ ὡσαύτως τοπικαὶ λίμναι ὑπῆρχον εἰς τὴν βόρειον καὶ νότιον Αἰγηΐδα. Ἡ ἡφαιστεία ἐπίσης ἐνέργεια ἤρχισεν ἐκδηλουμένη εἰς τὴν ἀνατολικὴν Αἰγηΐδα καὶ τὴν Μακεδονίαν.

Γ. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

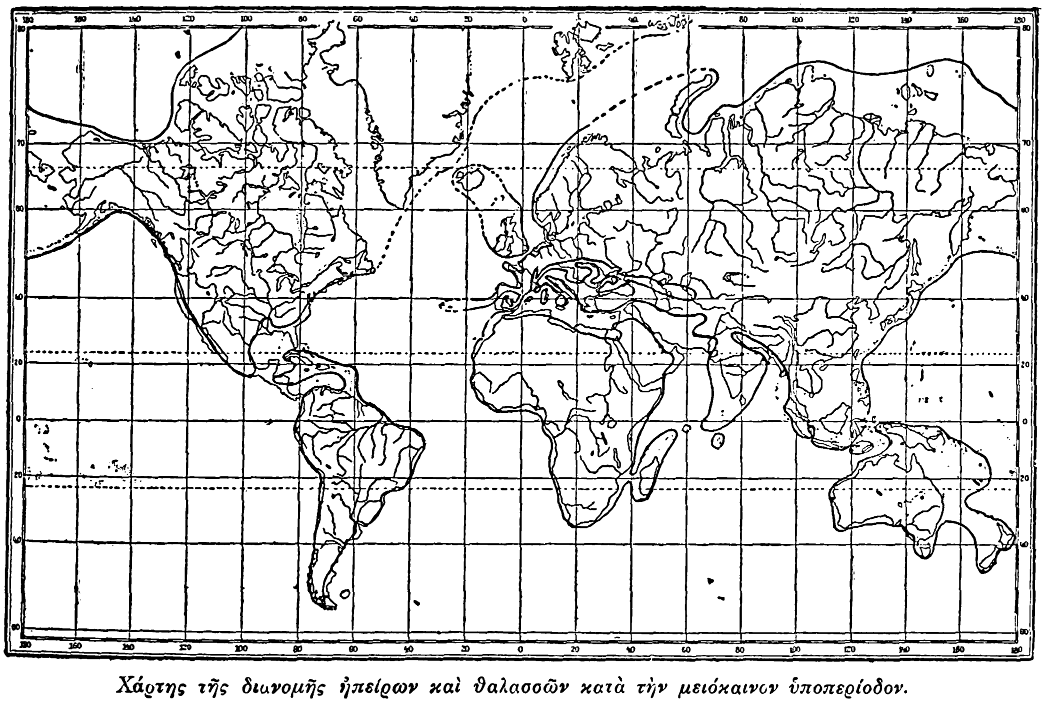

Χάρτης τῆς διανομῆς ἠπείρων καὶ θαλασσῶν κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον.

μεικόκερας (τὸ) (Meekoceras Hyatt) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κερατιτιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ κέλυφος τῶν ζῴων τούτων ἦτο δισκοειδές, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στενόμφαλον. Ἡ ἐξωτερική του πλευρὰ ἦτο στενή, ὁ κατοικίδιος θάλαμος μικρός, καὶ ἡ ἐπιφάνεια λεία ἢ πτυχώδης. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς Καλιφορνίαν, Ἴνταχο, περιοχὴν τῆς Μεσογείου, Τιμόρην, Μαδαγασκάρην, Ἰνδίας καὶ Ἀνατολικὴν Σιβηρίαν. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ εἴδους *μεικόκερας aff. Mahomedis* εὑρέθησαν ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς βερφενίου βαθμῖδος τῆς κατωτέρας τριασίου ὑποδιαπλάσεως εἰς τὴν Μαρμαροτράπεζαν τῆς Χίου.

Γ. Κ. Γ.

μειοκίδαρις (ἡ) (Miocidaris Döderlein) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κιδαριδῶν ἐνδοβραγχιωτῶν κανονικῶν εὐεχινοειδῶν* ἐχινοδέρμων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον ὑδροφορικὸν σύστημα, συνιστάμενον ἐκ ζευγῶν πόρων τεταγμένων κατὰ μίαν σειρὰν καὶ πινακίδια τοῦ ὑδροφορικοῦ καὶ μεσοϋδροφορικοῦ συστήματος διατεταγμένα κεραμοειδῶς. Λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας λιθανθρακοφόρου ὑποδιαπλάσεως τοῦ παλαιοζωϊκοῦ εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν καὶ τῆς περμίου διαπλάσεως εἰς τὴν Εὐρώπην.

Γ. Κ. Γ.

μειοκλαινίδαι (οἱ) (Mioclaenidae) *[Παλαιοζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν ὑποτάξιν τῶν *κονδυλάρθρων ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον μέγεθος ἀλώπεκος. Οἱ ἄνω τραπεζῖταί των ἦσαν ἀπεστρογγυλωμένοι καὶ τριγωνικοί, οἱ δὲ τῆς κάτω σιαγόνος τετρακοκκώδεις. Ἡ ὀδοντοστοιχία των ἦτο κλειστή. Κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *μειόκλαινος*, ἡ *πρωτοσελήνη*, ὁ *ὀξυακόδους* καὶ ὁ *τρικουσπιόδους*.

Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Νέον Μεξικόν, Μοντάναν καὶ τοὺς Ρέϊμς.

Γ. Κ. Γ.

μειόκλαινος (ὁ) (Mioclaenus Cope) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μειοκλαινιδῶν κονδυλάρθρων ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα αὐτὰ εἶχον κλειστὴν ὀδοντοστοιχίαν μὲ σχετικῶς βραχεῖς γομφίους ὀδόντας. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας ἠωκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Νέον Μεξικὸν καὶ τὴν Μοντάναν.

Γ. Κ. Γ.

μεῖον· ἐπίρρ., ὀλιγώτερον, συνήθως ἐν τοῖς μαθηματικοῖς: «δέκα μεῖον ἕξ» ἄλλως «δέκα πλὴν ἕξ».

—*[Μαθημ.]* Τὸ *μεῖον* ἢ *πλὴν* ὡς σημεῖον ἀφαιρέσεως παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου —, τιθεμένου μετὰ τὸν μειωτέον ὅρον καὶ πρὸ τοῦ ἀφαιρετέου, λ. χ. 5—3.

μεῖον (τὸ) *[Ἀρχ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἐν Ἀθήναις τὸ σφάγιον, συνήθως ἀμνός, τὸ ὁποῖον προσέφερον εἰς τοὺς φράτορας οἱ πατέρες, οἱ ὁποῖοι παρουσίαζον διὰ πρώτην φορὰν τοὺς ἐνηλικιωθέντας υἱούς των, ἵνα τοὺς ἐγγράψωσιν εἰς τὰ μητρῷα αὐτῶν. Τοῦτο ἐλάμβανε χώραν τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀπατουρίων. Τὸ σφάγιον ἔδει νὰ ἔχῃ ὡρισμένον βάρος, ἐπειδὴ δὲ πολὺ συχνά, σταθμιζόμενον ὑπὸ τῶν φρατόρων, ἀπεδεικνύετο λιποβαρὲς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οἱ σταθμίζοντες ἐφώναζον «μεῖον! μεῖον!», ἡ λέξις κατήντησε συνώνυμος τοῦ προσφερομένου σφαγίου. Ὁ προσάγων αὐτὸ ἐκαλεῖτο «μειαγωγός» καὶ ἡ πρᾶξις τῆς σταθμίσεως «μειαγωγεῖν».

Ν. Α.

μειονέκτημα (τό)· τὸ νὰ μειονεκτῇ τις, τὸ νὰ ἔχῃ τις ὀλιγώτερον παρὰ ἄλλος, ἀντίθ. *πλεονέκτημα*: «ἡ λινοτυπία ἔχει τὸ μειονέκτημα τῆς δυσκόλου διορθώσεως τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων»· || καθόλου, ἔλλειψις, ἐλάττωμα, ἀτέλεια: «τὸ σπίτι αὐτὸ ἔχει πολλὰ μειονεκτήματα».

μειονεκτικός, —*ή*, —*όν*· ὁ μειονεκτῶν, ὁ ἐλλιπὴς ὡς πρός τι, ἐλαττωματικός.

μειονεκτικότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μειονεκτικοῦ, ἔλλειψις, ἐλαττωματικότης.

μειονεκτῶ (—*έω*)· μεῖον ἔχω τινός, εἶμαι κατώτερος ὡς πρός τι, ὑστερῶ τινος, ἀντίθ. *πλεονεκτῶ*: «ὁ Α μειονεκτεῖ μὲν τοῦ Β ὡς πρὸς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ πλεονεκτεῖ ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα».

μεϊονίτης (ὁ) (Mejonit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν *σκαπολίθων*. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Ca_4Al_6Si_6O_{25}$, ἀποτελεῖ δὲ τοιουτοτρόπως τὸ ἀσβεστοῦχον μέλος τῆς ὁμάδος, ἐνῷ τὸ μετὰ νατρίου ὀνομάζεται *μαριάλιθος*, ἀμφότερα δὲ ἀπαρτίζουν τὰ δύο ἄκρα μέλη τῆς ὁμάδος τῶν σκαπολίθων. Ἀπαντᾷ εἰς μικροὺς ἀνοικτοχρόους κρυστάλλους ἐν Somma καὶ Laacher See, διασπᾶται δὲ ὑπὸ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος.

Γ. Β.

μειονότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τινες μείονες, ὀλιγώτεροι ἄλλων: «οἱ χρηστοὶ καὶ οἱ εὐσυνείδητοι εἶναι ἐν τῇ κοινωνίᾳ μειονότης»· || «ἡ μειονότης τῶν πολιτῶν, —τῶν μαθητῶν, —τῶν ἀξιωματικῶν» οἱ ὀλιγώτεροι τοῦ ἡμίσεος ἀριθμοῦ· || *μειονότητες*· ἀλλοεθνεῖς ζῶντες ἀνέκαθεν ἐν τῷ τόπῳ καὶ ἀποτελοῦντες ὠργανωμένας κοινότητας, οἷον οἱ ἐν Δ. Θρᾴκῃ ὀλίγοι Τοῦρκοι ἀποτελοῦσι μειονότητα ἐν Ἑλλάδι, ὅπως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπολειφθέντες Ἕλληνες ἀποτελοῦσι μειονότητα ἐν Τουρκίᾳ.

—*[Διεθν. Δικ.]* Ἐν τῷ διεθνεῖ δικαίῳ *μειονότητες* καλοῦνται ὡρισμένα τμήματα τοῦ λαοῦ δεδομένης πολιτείας, τὰ ὁποῖα διακρίνονται τῆς μεγάλης πλειονότητος αὐτοῦ λόγῳ καταγωγῆς, γλώσσης, θρησκείας, ἱστορίας, ἠθῶν καὶ ἐθίμων, πολλάκις δὲ καὶ δικαίου. Τὸ ζήτημα τῶν μειονοτήτων προσέλαβεν ἐν τῷ διεθνεῖ δικαίῳ καθολικὴν σημασίαν, ἰδίως ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐντεῦθεν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος, ἀνευρίσκονται κανόνες εἰς διεθνεῖς συνθήκας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διὰ τῶν ὁποίων ἐτίθεντο προστατευτικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν θρησκευτικῶν συμφερόντων τῶν μειονοτήτων («θρησκευτικαὶ μειονότητες») ὡρισμένων πολιτειῶν καὶ δὴ τῶν ἐν Τουρκίᾳ διαβιουσῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐσκοπεῖτο νὰ προστατευθῶσιν αὗται ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν θρησκευτικῶν των καθηκόντων, ἐφ' ὅσον ἡ ἐσωτερικὴ νομοθεσία τῆς δεδομένης πολιτείας ἦτο λίαν ἀτελής, μὴ παρέχουσα τὴν ἀπαιτουμένην ἐλευθερίαν. Οὕτω, ἀφ' ἑνὸς διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ Osnabruck τοῦ 1648 καὶ τοῦ Κάρλοβιτς τοῦ 1669 λαμβάνονται τὸ πρῶτον ὡρισμένα προστατευτικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν ἐν Τουρκίᾳ καθολικῶν, οἵτινες τίθενται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κουτσοὺκ-Καϊναρτζῆ τοῦ 1674 ἡ Ρωσία ἐμφανίζεται προστάτης τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ διαβιούντων Χριστιανῶν. Πολὺ πέραν μιᾶς ἐξισώσεως τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, καθόσον ἀφορᾷ τὴν καλουμένην ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, ἐχώρησεν ἡ συνθήκη τῆς Βιέννης τῆς 31 Μαΐου 1815, ἡ συνομολογηθεῖσα μεταξὺ τῶν Κάτω Χωρῶν, τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς Ρωσίας, τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας ἐπὶ τῇ ἑνώσει τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὁλλανδίας. Διὰ τοῦ ἄρθρου 8 τῆς ἐν λόγῳ συνθήκης ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη «νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς πάντα τὰ θρησκεύματα ἴση προστασία καὶ εὔνοια καὶ νὰ ἐγγυηθῇ ἡ εἴσοδος ὅλων τῶν πολιτῶν, ἀσχέτως θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, εἰς ὅλας τὰς θέσεις καὶ τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας». Ἀνάλογος διάταξις περιέχεται καὶ εἰς τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 Φεβρουαρίου 1830 πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου «περὶ τῶν τοῦ καθολικοῦ δόγματος κατοίκων τῆς Ἑλλάδος», διὰ τοῦ ὁποίου, κατόπιν παραστάσεων τῆς Γαλλίας, ἀπεφασίσθη, ὁμοφωνούντων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν «νὰ ἐκτελῆται ἐλευθέρως καὶ δημοσίως εἰς τὴν νέαν πολιτείαν ἡ λατρεία τῆς δυτικῆς θρησκείας· αἱ κτήσεις της νὰ εἶναι ἠσφαλισμέναι· νὰ διατηρηθῶσιν ἀνέπαφα τὰ καθήκοντα, δίκαια καὶ προνόμια τῶν ἀρχιερέων», ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς «νέον δεῖγμα τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐμενοῦς κηδεμονίας τῶν ἡγεμόνων» τῶν τριῶν Δυνάμεων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ «νὰ προφυλάξωσι τὸν τόπον τοῦτον ἐκ τῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ ἡ ἀντιζηλία τῶν ἐν αὐτῇ ἐπαγγελλομένων λατρειῶν», ὡρίζετο ὅτι πάντες οἱ ὑπήκοοι τῆς Ἑλλάδος «ὁποιασδήποτε καὶ ἂν εἶναι θρησκείας, θέλουν εἶναι δεκτοὶ εἰς ὅλα τὰ δημόσια ὑπουργήματα, ἀξιώματα καὶ τιμάς, καὶ θεωρεῖσθαι καθ' ὅλας τὰς θρησκευτικάς, ἀστικὰς καὶ πολιτικὰς αὐτῶν σχέσεις πάντῃ ἴσοι, μηδαμῶς λογιζομένης τῆς διαφορᾶς τῆς πίστεως». Συμφώνως δὲ πρὸς τὸ ἑρμηνευτικὸν πρω-

Digitized by Google

τόκολλον τοῦ Λονδίνου τῆς 1 Ἰουλίου (19 Ἰουνίου) 1830, ὡρίζετο ἐν § 3 ὅτι «τὰ ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 χορηγούμενα εἰς τοὺς καθολικοὺς προνόμια οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὑποχρέωσιν, ἐνδεχομένην νὰ στραφῇ πρὸς βλάβην τῆς ἐπικρατούσης Ἐκκλησίας. Ἂν αἱ περὶ ἀνεξιθρησκείας ἀρχαί, ὑφ' ὧν ὑπηγορεύθη τὸ πρωτόκολλον τοῦτο, ἐφαρμόζωνται εἰς πᾶσαν θρησκείαν ἐν γένει, ἂν ἐγγυῶνται εἰς ὅλας ἀδιακρίτως ἀσφάλειαν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, οἱ πληρεξούσιοι ὀφείλουσι μολαταῦτα νὰ κηρύξωσιν ὅτι ἀφ' ἑτέρου αἱ διὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοκόλλου ἐκφρασθεῖσαι διαθέσεις καὶ ἡ πρόνοια τῶν τριῶν αὐλῶν περὶ ἰσότητος τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀνεφέροντο ἰδίως εἰς τὰς χριστιανικὰς θρησκείας».

Ἐνῷ κατὰ τὰς ἀνωτέρω διεθνεῖς πράξεις παρείχετο προστασία μόνον εἰς τὰς καλουμένας θρησκευτικὰς μειονότητας, διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων τῆς 30 Μαρτίου 1856, ἥτις ἔθεσε τέρμα εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, ὡρίσθη ἐν ἄρθρῳ 9 ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θεωρῆται εἴς τινα πολιτείαν τάξις τις ὑπηκόων διατελοῦσα ἐν κατωτερότητι ἀπέναντι ἄλλης, ὄχι μόνον καθόσον ἀφορᾷ τὴν θρησκείαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ προκειμένου περὶ τῆς φυλετικῆς καταγωγῆς της. Βραδύτερον ὅμως διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου τῆς 13 Ἰουλίου 1878 ἐλήφθη πρόνοια μόνον περὶ τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων τῶν περιεχομένων εἰς τὴν Βουλγαρίαν, τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Ρουμανίαν· τὰ σχετικὰ ἄρθρα 5, 27, 35, 44, ταυτόσημα ἐν προκειμένῳ, ὁρίζουσιν ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ θρησκεύματος δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ αἰτίαν ὅπως στερηθῇ τις τοῦ δικαιώματος ἢ θεωρηθῇ ὡς μὴ ἔχων τὴν δυνατότητα ν' ἀπολαύσῃ τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἀποκλεισθῇ τῶν δημοσίων θέσεων, ὑπηρεσιῶν καὶ τιμῶν καὶ περιορισθῇ ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ἐπαγγελματικῶν αὐτοῦ σομφερόντων. Ἐπὶ πλέον τὰ αὐτὰ ἄρθρα περιέχουσι διάταξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν «ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ δημοσία ἐνάσκησις πάσης θρησκείας ἐξασφαλίζεται ὑπὲρ ὅλων τῶν ὑπηκόων ὡς καὶ τῶν ξένων καὶ ἀπαγορεύεται ἡ δημιουργία παντὸς προσκόμματος εἰς τὴν θρησκευτικὴν ὀργάνωσιν τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν κοινοτήτων καὶ τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς τὸν πνευματικόν των ἀρχηγόν». Τὰς αὐτὰς ἀρχὰς καθιεροῖ τὸ ἄρθρ. 62 προκειμένου περὶ τῆς Τουρκίας, ἐπὶ τούτοις ὅμως ὁρίζεται ἐν αὐτῷ ὅτι «πᾶς τις, ἀδιακρίτως θρησκεύματος, δύναται νὰ ἐμφανίζεται ὡς μάρτυς πρὸ τῶν δικαστηρίων» καὶ ὅτι οἱ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ ἀσιατικὴν Τουρκίαν ταξιδεύοντες ἱεραπόστολοι καὶ μοναχοὶ ὅλων τῶν ἐθνοτήτων ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, προνομίων καὶ διευκολύνσεων· διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅμως ἄρθρ. 62 τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἀναγνωρίζεται εἰς τοὺς διπλωματικοὺς καὶ προξενικοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Δυνάμεων τὸ δικαίωμα τῆς προστασίας ὄχι μόνον τῶν προειρημένων προσώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν παρ' αὐτῶν διὰ θρησκευτικούς, φιλανθρωπικοὺς καὶ ἄλλους σκοποὺς εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους καὶ ἀλλαχοῦ συσταθέντων ἱδρυμάτων». Ἐπὶ τούτοις, τὸ αὐτὸ ἄρθρον δὲν ὁρίζει μόνον ὅτι «τὰ ὑφιστάμενα δικαιώματα τῆς Γαλλίας ἐξακολουθοῦσιν», ἀλλὰ καὶ περιέχει προστατευτικὰς διατάξεις ὑπὲρ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μοναχῶν. Ἔτι σημαντικωτέρα ὅλων τῶν ἀνωτέρω διεθνῶν συμβάσεων εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου 1885 σύμβασις τοῦ Βερολίνου περὶ Κογκό, διότι εἰς τὴν κατάρτισιν αὐτῆς συμμετέσχον πάντα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπὶ πλέον αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι· διὰ τοῦ ἄρθρ. 6 τῆς ἐν λόγῳ συμβάσεως ὁρίζεται ὅτι ὅλαι αἱ ἐνδιαφερόμεναι ἐν Κογκὸ Δυνάμεις «θέλουσι προστατεύει καὶ εὐνοεῖ πᾶν θρησκευτικόν, ἐπιστημονικὸν καὶ κοινωφελὲς ἵδρυμα ἄνευ διακρίσεως ἐθνικότητος ἢ θρησκεύματος» καὶ ὅτι ἰδιαιτέρας προστασίας ἀπολαύουσι «χριστιανικαὶ ἀποστολαί», ἐξασφαλίζεται δὲ ἐπὶ τούτοις ρητῶς ἐλευθερία συνειδήσεως καὶ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τόσον εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ὑπηκόους τῶν πολιτειῶν καὶ τοὺς ἀλλοδαπούς. Ἡ ἐλευθέρα καὶ δημοσία ἐνάσκησις παντὸς θρησκεύματος, τὸ δικαίωμα τῆς ἀνιδρύσεως ναῶν, ἀσχέτως τῆς θρησκείας εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀφιερωμένοι, ἐν οὐδενὶ ὑπόκεινται περιορισμόν. Μεταξὺ τῶν πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου συνομολογηθεισῶν συνθηκῶν ἄξιαι ἰδιαιτέρας μνείας τυγχάνουσιν ἰδίως ἡ συνθήκη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου, εἰς τὰς ὁποίας περιελήφθησαν ἐπίσης διατάξεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν προστασίαν ὄχι μόνον τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων, ἀλλὰ καὶ γενικῶς τῶν φυλετικῶν μειονοτήτων. Πάντως, εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ὅλαι σχεδὸν αἱ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου συνθῆκαι εἶχον κυρίως ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς θρησκευτικὰς μειονότητας. Ἡ γενίκευσις ὅμως τοῦ προβλήματος τῶν μειονοτήτων ἐπεφυλάσσετο εἰς τὰς συνθήκας, αἵτινες ἐπηκολούθησαν τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Εἰς τοῦτο μεγάλως συνέτεινεν ἡ γενομένη προεργασία, διαρκοῦντος αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ πρὸς κατανόησιν τῶν ἰσχυόντων σήμερον περὶ μειονοτήτων διεθνῶν κανόνων, ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῇ συντόμως τὸ πῶς ἐγενικεύθη τὸ πρόβλημα τοῦτο διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἡ κατ' αὐτὸν γενομένη προπαρασκευαστικὴ ἐργασία.

Τὸ πρόβλημα τῶν μειονοτήτων ἤρχισε νὰ προσλαμβάνῃ γενικωτέραν σημασίαν ἀφ' ἧς ἐποχῆς, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, παρὰ πολλῶν διανοουμένων, ἀλλὰ καὶ πολιτικῶν κομμάτων, ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα τῶν ἐθνοτήτων, ὡς ἀπάντησις στρεφομένη εἰς τὴν πραγματοποίησιν ἀρχῆς, ἥτις δύναται συντόμως νὰ καθορισθῇ ὡς ἑξῆς: «Πᾶσα ἐθνικότης δέον ν' ἀποτελῇ ἰδίαν πολιτείαν, ὁλόκληρος ἡ ἐθνικότης πρέπει ν' ἀνευρίσκεται εἰς μίαν πολιτείαν». Ἡ ἀρχὴ αὕτη κατὰ τὸ πρῶτον μέρος αὐτῆς ἀπέβλεπεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, Ρωσίαν καὶ Τουρκίαν, αἱ ὁποῖαι ἐνεφανίζοντο ὡς σύνολον πολλῶν ἐθνικοτήτων μὲ τὴν ἀξίωσιν τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου συμφώνως πρὸς τὰ δικαιώματα αὐτῶν, τῆς συμπήξεως δηλονότι ἰδίων ἐθνικῶν πολιτειῶν, κατὰ τὸ δεύτερον δὲ μέρος αὐτῆς ἐνίσχυε τὴν ἑνότητα δύο ὑφισταμένων πολιτειῶν, Ἰταλίας καὶ Γερμανίας, καὶ τὴν δημιουργίαν ἰδίου πολωνικοῦ κράτους. Οὕτω πως διὰ τοῦ χρόνου ἡ λέξις «ἐθνικότης» συνεταυτίζετο πρὸς τὴν προσπάθειαν δημιουργίας ἰδίου κράτους παρ' αὐτῆς, δι' ἀποσπάσεως ἀπὸ τοῦ λαοῦ τῆς πολιτείας ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐθεωρεῖτο μειονότης καὶ τοῦ μετασχηματισμοῦ συνεπῶς τοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης ἀπὸ «χάρτου κρατῶν» εἰς «χάρτην ἐθνικοτήτων». Παρομοία προσπάθεια ἑπόμενον ἦτο νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἀκολουθουμένην, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, ἰμπεριαλιστικὴν πολιτικὴν ἰδίως τῶν μεγάλων Δυνάμεων, ἡ ἐπέκτασις τῶν χωρικῶν ὁρίων τῶν ὁποίων δὲν ἦτο δυνατὸν βεβαίως νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐπὶ θυσίᾳ τῆς «αὐτονομιστικῆς πολιτικῆς» τῶν ἐθνοτήτων. Ἡ ἔκρηξις τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἑπόμενον ἦτο νὰ φέρῃ ἐπὶ τάπητος, μὲ ἀξιώσεις ριζικῆς λύσεως, τὸ ζήτημα τῶν μειονοτήτων, ἐφόσον μάλιστα παρὰ τῆς ἑτέρας τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων, δηλονότι τῶν Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, εἶχεν ἀποβῇ προγραμματικὴ ἀρχὴ καὶ σκοπὸς τοῦ διεξαγομένου πολέμου. Τὴν τοιαύτην ἐπίσημον πολιτικὴν ἐνίσχυσε μεγάλως ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία πολιτευομένων καὶ ἐπιστημόνων εἰς τὰ κράτη καὶ τῶν δύο ἀντιμαχομένων μερίδων, πρώτη δὲ ἐμφανὴς ὁπωσδήποτε ἐκδήλωσις αὐτῆς ἀπαντᾶται ἐν Γαλλίᾳ, κατόπιν δὲ ἐν Ἀμερικῇ, Αὐστρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, ὡς καὶ εἰς ἄλλα οὐδέτερα κράτη τῆς Εὐρώπης.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1915 συνῆλθεν εἰς Παρισίους ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Παύλου Παινλεβὲ συνδιάσκεψις «τῶν διαφόρων καταδυναστευομένων ἐθνικοτήτων τῆς Εὐρώπης», ἀποτελεσθεῖσα προχείρως (οὐχὶ δηλαδὴ ἀπὸ πρόσωπα ἐκλεγέντα παρὰ τῶν τοιούτων ἐθνικοτήτων), ἥτις προέβη εἰς τὴν σύστασιν δύο ἐπιτροπῶν, ἡ δευτέρα τῶν ὁποίων ἐδημοσίευσεν ἐν Λωζάννῃ τὴν 12 Νοεμβρίου 1915 τὸ πολιτικὸν πρόγραμμα τῶν ἐθνοτήτων, τὴν «Declaration des droits des nationalités», ὁμοία πρὸς τὴν ὁποίαν ὑπῆρξε καὶ ἡ παρὰ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ τὴν 26 Ὀκτωβρίου 1918 συνελθούσης καὶ προχείρως ἐπίσης συγκροτηθείσης συνδιασκέψεως ἐκδοθεῖσα «Declaration of Independence». Καὶ αἱ δύο αὗται διακηρύξεις δὲν περιέχουσι, κυρίως εἰπεῖν, κανόνας δικαίου, ἀλλ' ἁπλῶς ἀρχὰς πολιτικάς, ὑπὸ τὰς ὁποίας διαφαίνεται ἐνίοτε ἀρχὴ τις ἐπισήμως βραδύτερον ἐξαγγελθεῖσα, ὡς λ. χ. ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν ἐν τῇ διακηρύξει τοῦ 1915 εἰς τὴν ἀκόλουθον περικοπήν: «Αἱ ἐθνότητες, αἵτινες ἀπέλαυσαν εἰς τὸ παρελθὸν πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας, θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα ipso facto καὶ ἀσχέτως παντὸς ἐμποδίου νὰ ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ κράτος». Ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ διακηρύξει ἀναγνωρίζεται ἡ ἀρχή, κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀποφευχθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ἀπόσπασις καὶ κατάληψις χωρῶν ἄλλων πολιτειῶν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἐπ' αὐτῶν οἰκούντων λαοῦ· ἀλλ' ἀκόμη ἡ αὐτὴ διακήρυξις ζητεῖ ὅπως τὸ Διαιτητικὸν Δικαστήριον τῆς Χάγης κηρυχθῇ ἁρμόδιον, ὅπως ὁρίζῃ τὰ «ἐθνογραφικὰ σύνορα τῆς ἐθνικότητος, συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιστημονικῶς ἀνεγνωρισμένας ἀρχάς», ἐνεργουμένου, ἐνδεχομένως, καὶ δημοψηφίσματος, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου θ' ἀντιπροσωπεύωνται αἱ ἐνδιαφερόμεναι μειονότητες δι' ἰδίων ὀργάνων, «corps organisés ou élites intellectuels représentant véritablement les nationalités».

Θετικωτέρα ἐργασία ὅμως ἐπὶ τῷ σκοπῷ διευκολύνσεως τῆς λύσεως τοῦ προβλήματος τῶν ἐθνοτήτων γενικῶς εἰς τὸ διεθνὲς δίκαιον συνετελέσθη παρὰ τῆς ἐν Χάγῃ ἀπὸ τῆς 7 μέχρι τῆς 10 Ἀπριλίου 1915, ἱδρυθείσης παρὰ φίλων τῆς εἰρήνης καὶ ἀντιπροσώπων οὐδετέρων κρατῶν, «Κεντρικῆς Ὀργανώσεως ὑπὲρ τῆς διαρκοῦς εἰρήνης», ἥτις λεπτομερῶς ἠσχολήθη μὲ τὸ πρόβλημα τοῦτο, ὡς ἓν τῶν σπουδαιοτέρων, τὰ ὁποῖα θὰ προέβαλλον εἰς λύσιν τὴν ἐπομένην τῆς λήξεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Τὰ πορίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέληξεν ἡ ἐν λόγῳ ὀργάνωσις, δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν εἰς τὰς ἀκολούθους ἀρχάς: ἀπαγόρευσις προσαρτήσεως κλπ. ἐδαφῶν ἄνευ συναινέσεως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, ἐρωτωμένου «si possible» τούτου εἰδικῶς· πλήρης, διὰ πάντας τοὺς ἔν τινι πολιτείᾳ ζῶντας, ἀστικὴ ἰσότης, θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἐλευθέρα χρῆσις τῆς γλώσσης των. Ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν τούτων ἀρχῶν ἐβασίσθη ἡ περαιτέρω ἐργασία, ἥτις ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπάς, ἐπίσης δὲ καὶ αἱ ἐν Χριστιανίᾳ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1917 καὶ ἐν Βέρνῃ κατὰ Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνελθοῦσαι συνδιασκέψεις. Παρὰ τῆς πρώτης συνδιασκέψεως ἀνεγνωρίσθη ὅτι πᾶσα φυλετικὴ μειονότης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διατηρῇ καὶ καλλιεργῇ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐθνικότητα καὶ γλῶσσαν, ὡς καὶ ἡ ἰσότης τῶν ἀτόμων ἐνώπιον τῶν νόμων καὶ πάντα σχεδὸν τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα, ἀσχέτως φυλετικῆς καταγωγῆς, θρησκεύματος, γλώσσης· ἐπὶ τούτοις, ἡ αὐτὴ συνδιάσκεψις ἀνεγνώριζεν εἰς τὰς μειονότητας τὸ δικαίωμα νὰ ἱδρύωσι καὶ συντηρῶσιν ἴδια σχολεῖα καὶ ἀκόμη τὴν ἀνάγκην ὅπως οἱ διοριζόμενοι ὑπάλληλοι εἰς τὰς περιφερείας ὅπου αὗται κατοικοῦσιν ἐννοῶσι τὴν γλῶσσάν των καὶ ὅπως πάντες οἱ ἐκδιδόμενοι νόμοι κλπ. δημοσιεύωνται καὶ εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα αὐτῶν. Τέλος, ἡ αὐτὴ συνδιάσκεψις προέβλεψε τὴν σύστασιν διεθνῶν ἐλεγκτικῶν ἐπιτροπῶν καὶ τὴν ἵδρυσιν διεθνοῦς δικαστηρίου ἐθνοτήτων. Ἡ δευτέρα συνδιάσκεψις τῆς Βέρνης ἐλάχιστα προέβη περαιτέρω τῶν παρὰ τῆς προηγουμένης ληφθεισῶν ἀποφάσεων. Σπουδαίας ὅμως ἀποφάσεις προώριστο νὰ λάβῃ ἡ τῷ 1919 ἐν Βέρνῃ συνελθοῦσα συνδιάσκεψις τῶν φίλων τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Οὕτω, μεταξὺ ἄλλων ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν, ὅπως εἰς τὸ μέλλον πᾶσα προσάρτησις ἐδάφους ἢ δημιουργία νέας πολιτείας μὴ ἐπιτρέπηται νὰ ἐνεργηθῇ ἄνευ προηγουμένης διενεργείας δημοψηφίσματος κατὰ δήμους ἢ καὶ μικροτέρας χωρικὰς περιφερείας· ἂν ὅμως καὶ πάλιν ἡ διαχάραξις τῶν συνόρων δὲν δύναται νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τρόπον ἀπολύτως ἱκανοποιητικὸν διὰ τοὺς κατοίκους τῶν ἐνδιαφερομένων δήμων κλπ., δέον «ἡ ἐθνικὴ θυσία νὰ εἶναι καὶ κατὰ τὰ δύο μέρη ἴση», ἀναγνωρισθείσης οὕτω πως διὰ πρώτην φορὰν ἐπισήμως τῆς ἀρχῆς «τῆς ἴσης θυσίας», ὅπως ἀπεκλήθη βραδύτερον. Ἐπὶ τούτοις ἡ συνδιάσκεψις τῆς Βέρνης ἔλαβεν ὡρισμένας ἀποφάσεις περὶ τῆς ἰδιαιτέρας ὀργανώσεως τῶν ἐν ἑκάστῃ χωρικῇ περιφερείᾳ ἐγκατεστημένων μειονοτήτων. Αἱ ἀποφάσεις αὗται τῆς συνδιασκέψεως ἐκοινοποιήθησαν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἐργαζομένην συνδιάσκεψιν τῆς εἰρήνης, ἐγένοντο δὲ αὗται ἀποδεκταὶ καὶ παρὰ τῆς συσταθείσης ἐν Γερμανίᾳ «Liga für Völkerbund».

Σπουδαία ἐπίσης εἰς τὴν σχετικὴν προεργασίαν τῆς ρυθμίσεως τοῦ προβλήματος τῶν μειονοτήτων ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τῆς Société génévoise de la paix, ἥτις εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν αὐτῆς, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1918, εἰς τὸν παρ' αὐτῆς ἐπιψηφισθέντα «Χάρτην τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν» παριέλαβεν ὁλόκληρον κεφάλαιον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως τῶν λαῶν», ὡς καὶ ἕτερον ὑπὸ τὸν τίτλον «Προστασία τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων». Αἱ σχετικαὶ ἀρχαί, αἵτινες περικλείονται εἰς τὰ δύο ταῦτα κεφάλαια, ἀναφέρονται κυρίως ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ δικαίωμα τῶν λαῶν «νὰ διαθέτωσιν ἑαυτούς», ἀπαγορευομένης τῆς βιαίας τοῦ λοιποῦ προσαρτήσεως χωρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ὑπὲρ τῶν μειονοτήτων τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τῆς ἐλευθέρας χρήσεως τῆς γλώσσης των καὶ τῆς ἀνεξιθρησκείας των.

Μετὰ τοιαύτην πολλαχοῦ γενομένην προεργασίαν διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῶν μειονοτήτων, ἐπερχομένης τῆς λήξεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἑπόμενον ἦτο ὅπως περὶ τῶν μειονοτήτων ἀπασχοληθῶσιν ἰδίως οἱ νικηταί. Ὁ Οὐΐλσων, ἐνώπιον τοῦ Κογκρέσσου τὴν 11 Φεβρουαρίου 1918 διεκήρυξε σαφῶς ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ὅπως τοῦ λοιποῦ «οἱ λαοὶ καὶ ἐπαρχίαι μεταβιβάζωνται ἀπὸ κυριαρχίας εἰς κυριαρχίαν ὡς ἀντικείμενα ἢ λίθοι», ἐνῷ προηγουμένως, ἐνώπιον πάλιν τοῦ Κογκρέσσου (8 Ἰανουαρίου 1918), εἰς τοὺς 14 ὅρους εἰρήνης, κατ' ἐπανάληψιν ἔθιγε τὸ ζήτημα τῶν μειονοτήτων, προκειμένου περὶ τῆς συστάσεως πολωνικοῦ κράτους, περὶ τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς ἐπεκτάσεως πρὸς βορρᾶν τῆς Ἰταλίας κλπ. Γενομένων ἀποδεκτῶν τῶν ὅρων τούτων παρὰ τῆς Γερμανίας τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1918, τῇ μεσολαβήσει τοῦ προέδρου Οὐΐλσωνος, τὴν 11 Νοεμβρίου 1918 συνωμολογεῖτο ἡ περὶ ἀνακωχῆς σύμβασις, τῆς ὁποίας ἐπηκολούθησαν αἱ περὶ εἰρήνης συνθῆκαι, εἰς τὰς ὁποίας ἀπαντλεῖσται ὅσαι διατάξεις περὶ μειονοτήτων ἀπαντῶνται. Χαρακτηριστικὸν ὅμως εἶναι ὅτι αἱ διατάξεις αὗται δὲν ἀποτελοῦσι κοινὸν δίκαιον, ἰσχύουσαι καὶ διὰ τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη, ἀλλά, προκειμένου ἰδίως περὶ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ καὶ Νεϊγύ, μόνον διὰ τὰ ἡττηθέντα κράτη, ἢ τὸ πολὺ διὰ τὰ νεοϊδρυθέντα παρὰ τῶν αὐτῶν συνθηκῶν κράτη.

Αἱ καθιερούμεναι διὰ τῶν ἐν λόγῳ διεθνῶν συνθηκῶν περὶ μειονοτήτων ἀρχαὶ δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τρεῖς θεμελιώδεις τοιαύτας: 1) Αἱ

Digitized by Google

…ρημέναι συνθῆκαι δημιουργοῦν ὡρισμένον κα…εσιῶς προστασίας ὑπὲρ τῶν ἐθνοτήτων ἐν γένει, …ὴ ἀφορῶσαι μόνον εἰς θρησκευτικὰς μειονότη…ας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐθνικάς, γλωσσικάς, φυλετικὰς καὶ …αντὸς ἄλλου εἴδους μειονότητας. 2) Ὑπὲρ τῶν …ειονοτήτων καθιεροῦνται ὡρισμένα ὑπὲρ τῆς …ωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας δικαιώματα, δυνάμενα …ὰ διακριθῶσιν ὡς ἑξῆς: α) Πλῆρες δικαίωμα ὑπὲρ …άντων ἐνασκήσεως ἐλευθέρως, ἰδιωτικῶς καὶ δημοσίως τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, …φόσον αὕτη δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν δημοσίαν τά…ιν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη· ἀνεξιθρησκεία καὶ ἐλευθερία ἀναγνωρίσεως οἱασδήποτε ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ὡς ἡμέρας ἀργίας. β) Πλήρης ἰσότης ὡς πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς ἱκανότητος ὅπως καταλάβωσι δημοσίας θέσεις, τιμὰς ἢ ἄλλα ἀξιώματα καὶ τῆς ἐνασκήσεως ἐλευθέρως παντὸς ἐπαγγέλματος ἢ ἐπιτηδεύματος· ἐλευθέρα χρῆσις οἱασδήποτε γλώσσης διαφόρου τῆς ὡς «ἐπισήμου γλώσσης» ἀναγνωριζομένης εἴς τε τὰς ἰδιαιτέρας σχέσεις, τὸ ἐμπόριον, τὰς ἐκκλησίας, τὸν τύπον καὶ παντὸς εἴδους δημοσιεύματα, ὡς καὶ εἰς τὰς δημοσίας σχέσεις καὶ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων· ἀναγνώρισις τῆς ἀνάγκης τῆς διδασκαλίας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως τῆς μητρικῆς γλώσσης τῶν ἐν αὐτοῖς φοιτώντων γ) Πλῆρες δικαίωμα πάσης μειονότητος, ὅπως ἱδρύωσι, διευθύνωσι καὶ συντηρῶσι θρησκευτικά, σχολικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, μὲ δικαίωμα ἐλευθέρας ἐνασκήσεως ἐν αὐτοῖς τῆς θρησκείας των καὶ χρησιμοποιήσεως τοῦ γλωσσικοῦ των ἰδιώματος. δ) Ἐξ ἴσου συμμετοχὴ τῶν μειονοτήτων εἰς πᾶσαν χρηματικὴν εἰσφορὰν χορηγουμένην παρὰ τοῦ δημοσίου ἢ παρὰ τῶν δήμων κλπ. χάριν τῆς παιδείας ἢ χάριν θρησκευτικῶν ἢ ἄλλων φιλανθρωπικῶν σκοπῶν. 3) Τὰ διὰ τῶν ἐν λόγῳ διεθνῶν συνθηκῶν ἀναγνωριζόμενα δικαιώματα δὲν ἀφορῶσι τὰ κατ' ἰδίαν ἄτομα ὡρισμένου λαοῦ, τὰ ὁποῖα διακρίνονται τῆς πλειονότητος τοῦ πληθυσμοῦ δεδομένης πολιτείας, ἀλλ' ἀναγνωρίζονται ὑπὲρ τῶν μειονοτήτων ὡς τοιούτων, ὡς ὠργανωμένων μονάδων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων παρέχεται μέχρι τινὸς βαθμοῦ εὐχέρεια αὐτοοργανώσεως καὶ ἐλευθερία αὐτονομιακή.

Αἱ εἰρημέναι συνθῆκαι, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς περὶ μειονοτήτων διατάξεις των, ἀφορῶσι συγκεκριμένως τὰς ἑξῆς πολιτείας: Τσεχοσλοβακίαν, Πολωνίαν, Αὐστρίαν, Γιουγκοσλαβίαν, Ρουμανίαν, Οὐγγαρίαν, Ἑλλάδα, Βουλγαρίαν, Τουρκίαν καὶ Ἀρμενίαν. Αἱ δὲ σχετικαὶ περὶ αὐτῶν διατάξεις περιέχονται ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Βερσαλλιῶν εἰς τὸ ἄρθρα 86 καὶ 93, ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ εἰς τὰ ἄρθρα 51, 57, 60, 62 καὶ ἐπ., ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Τριανὸν εἰς τὰ ἄρθρα 54 καὶ ἐπ., ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Νεϊγὺ εἰς τὰ ἄρθρα 49 καὶ ἐπ., καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Σεβρῶν εἰς τὰ ἄρθρα 140 καὶ ἐπ. Ἐν τῷ συνόλῳ των αἱ διατάξεις αὗται θεωρούμεναι δὲν ἀποτελοῦσι πλῆρες δίκαιον περὶ μειονοτήτων· πλεῖστα ὅσα ζητήματα παρέμειναν ἀκαθόριστα καὶ ἐντελῶς ἄλυτα, δύνανται δὲ ταῦτα νὰ συνοψισθῶσι, κυρίως, εἰς τὰ ἑξῆς τέσσαρα: α') Δὲν ὁρίζεται τί ἐννοεῖται συγκεκριμένως ὑπὸ τὸν ὅρον «ἐθνικὴ μειονότης» καὶ τίνες τῶν κατοίκων συνεπῶς δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὑπαγόμενοι εἰς ταύτην· ἡ σημασία τοῦ ζητήματος τούτου καταφαίνεται, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐν δεδομένῃ ἐδαφικῇ περιφερείᾳ, προσαρτηθείσῃ ἐσχάτως εἴς τινα πολιτείαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας εἶχε πολὺ προηγουμένως ἀποσπασθῇ, εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μὴ ἀποτελοῦντες «μειονότητα» οἱ κάτοικοι ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον καὶ προηγουμένως ἀποκτήσει τὴν ἰθαγένειαν τῆς καταλαβούσης καὶ πάλιν τὴν χώραν των πολιτείας, ἔστω καὶ ἂν οὗτοι φυλετικῶς ἀπὸ ἑκατονταετηρίδων ἀνήκωσιν εἰς τὴν πολιτείαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεσπάσθησαν. β') Ἀπὸ τὰς εἰρημένας συνθήκας ἐλλείπει πᾶσα ρητὴ διάταξις προστατευτικὴ τῶν μειονοτήτων κατὰ πάσης βίας ἢ ἄλλων ἐκνόμων μέτρων λαμβανομένων παρὰ τῆς πολιτείας ὑφ' ἣν αὗται ὑπάγονται, ἐπὶ σκοπῷ ὅπως αὗται ἀποικήσωσιν εἰς ἄλλην ἐκτὸς αὐτῆς χώραν, ὡς καὶ τῆς κατασχέσεως τῆς ἀκινήτου ἰδίως αὐτῶν περιουσίας ἐπὶ τῷ λόγῳ δῆθεν ἐφαρμογῆς ἐκσοσιαλιστικοῦ προγράμματος. γ') Προκειμένου περὶ τῶν σχολείων τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ἡ διδασκαλία τῆς γλώσσης τῶν μειονοτήτων ἀναγνωρίζεται μέν, δὲν ἐπιβάλλεται ὅμως νὰ γίνεται παρὰ διδασκάλων αὐτῶν. δ') Ἐλλείπει πᾶσα ἀπολύτως διάταξις περὶ αὐτοδιοικήσεως τῶν μειονοτήτων, ἐφόσον θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀποτελέσωσιν ἰδίας κοινότητας.

Διὰ τῶν ὡς ἄνω διεθνῶν συνθηκῶν οὐδόλως ἐδημιουργοῦντο ὑποχρεώσεις τινὲς διὰ τὰς λοιπὰς μὴ μνημονευθείσας πολιτείας, ἰδίως διὰ τὰς μεγάλας Δυνάμεις καὶ εἰδικώτερον διὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, ἐντὸς τῶν ὁποίων περιελαμβάνετο μέγας ἀριθμὸς μειονοτήτων. Εἰς τὰς διαμαρτυρίας τῶν μικρῶν κρατῶν, μὴ εὐνοούντων τὴν τοιαύτην εἰς βάρος αὐτῶν διάκρισιν δι' ἀναλήψεως ὑποχρεώσεων ὑπὲρ τῶν μειονοτήτων, ἀξιούντων δὲ τὴν ἀποδοχὴν καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν Δυνάμεων ἀναλόγων ὑποχρεώσεων, ἡ συνέλευσις τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 21 Σεπτεμβρίου 1922, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἤχθη τὸ ζήτημα, ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα ὅτι τὰ κράτη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν ἀνέλαβον ὡς πρὸς τὰς μειονότητας ὑποχρέωσιν καὶ συνεπῶς δὲν εὐθύνονται δι' αὐτὰς ἀπέναντι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, θ' ἀπεδέχοντο νὰ τηρήσωσιν ἔναντι τῶν μειονοτήτων αὐτῶν τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἀνοχῆς καὶ δικαιοσύνης, οἷαι καθορίζονται εἰς τὰς σχετικὰς περὶ προστασίας τῶν μειονοτήτων διατάξεις τῶν διαφόρων συνθηκῶν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν γενικῆς φύσεως διεθνῶν συνθηκῶν, πλεῖσται ὅσαι ἄλλαι εἰδικαὶ περὶ μειονοτήτων συνθῆκαι συνωμολογήθησαν κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον ἢ καὶ βραδύτερον μεταξὺ διαφόρων ἐνδιαφερομένων κρατῶν, αἱ σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ συνομολογηθεῖσαι μεταξὺ τῶν μεγάλων Δυνάμεων, Μεγάλης Βρεττανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἰαπωνίας ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου: α) τῆς Πολωνίας τῆς 28 Ἰουνίου 1919, β) τῆς Γιουγκοσλαβίας τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1919, γ) τῆς Τσεχοσλοβακίας ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν, δ) τῆς Ρουμανίας τῆς 9 Δεκεμβρίου 1919, ε) τῆς Ἑλλάδος τῆς 10 Αὐγούστου 1920 κλπ. Εἰς ταύτας πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ αἱ ἰδιαίτεραι συμφωνίαι, αἱ ὁποῖαι συνήφθησαν μεταξὺ δύο μόνον ἐνδιαφερομένων κρατῶν καὶ ἔχουσαι μᾶλλον μικροτέραν σημασίαν· εἶναι δὲ αὗται: α) ἡ μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Τσεχοσλοβακίας τοῦ Brünn τῆς 7 Ἰουνίου καὶ τοῦ Κάρλσμπαχ τῆς 23 Αὐγούστου 1920· β) ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας τῆς 27 Νοεμβρίου 1920· γ) ἡ μεταξὺ Πολωνίας καὶ Τσεχοσλοβακίας τῆς Πράγας τῆς 29 Νοεμβρίου 1920· δ) αἱ μεταξὺ Πολωνίας καὶ ἐλευθέρας πόλεως Δάντσιγ τῆς 9 Νοεμβρίου 1920 καὶ τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1921· ε) ἡ μεταξὺ Πολωνίας, Ρωσίας καὶ Οὐκρανίας τῆς Ρίγας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18 Μαρτίου 1921· στ) αἱ μεταξὺ Γερμανίας καὶ Πολωνίας περὶ Ἄνω Σιλεσίας τῆς 15 Μαΐου 1922 καὶ 30 Αὐγούστου 1924· ζ) ἡ μεταξὺ Πολωνίας καὶ Ρωσίας τῆς 11 Ὀκτωβρίου 1920 καὶ η) ἡ μεταξὺ Ρουμανίας καὶ Γιουγκοσλαβίας τῆς 17 Αὐγούστου 1927. Εἰς πάσας ταύτας τὰς συνθήκας περιέχονται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, αἱ αὐταὶ κοιναὶ περὶ μειονοτήτων ἀρχαί, τὰς ὁποίας καθιέρωσαν αἱ περὶ εἰρήνης συνθῆκαι τοῦ 1919—1920. Εἰς τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἀναφέρεται κατὰ περιεχόμενον καὶ ἡ δήλωσις, εἰς τὴν ὁποίαν προέβησαν πρὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ αὐτῶν εἰς αὐτήν, ἐκτὸς τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2 Ὀκτωβρίου 1921, καὶ τὰ βαλτικὰ κράτη α) Ἐσθονία ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 Σεπτεμβρίου 1923, β) Φινλανδία ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 Ἰουνίου 1921, γ) Λεττονία ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Ἰουνίου 1923 καὶ δ) Λιθουανία ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Μαΐου 1922.

Τὸ χαρακτηριστικώτερον γνώρισμα τῶν ἀνωτέρω συνθηκῶν καὶ ἰδίως τῶν περὶ εἰρήνης τοιούτων τῶν Βερσαλλιῶν, Ἁγίου Γερμανοῦ κλπ., εἶναι ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀναγνωριζομένων εἰς τὰς διαφόρους μειονότητας δικαιωμάτων ἔχει προβλεφθῇ ἰδιαίτερον σύστημα προστασίας. Ἐν πρώτοις, προβλέπεται ἡ ὑποχρέωσις διὰ πολλὰς τῶν πολιτειῶν, εἰς μειονότητας τῶν ὁποίων ἀνεγνωρίσθησαν διεθνῶς ὡρισμένα δικαιώματα, ὅπως ἐγγυηθῶσι ταῦτα διὰ συνταγματικῶν διατάξεων· οὕτω, προκειμένου περὶ τῆς Πολωνίας, εἰς τὰ ἄρθρ. 109—111 καὶ 115 τοῦ Συντάγματος περιελήφθησαν προστατευτικαὶ τῶν μειονοτήτων διατάξεις· ἐπίσης, προκειμένου περὶ Τσεχοσλοβακίας, ἀνάλογοι διατάξεις περιελήφθησαν εἰς τὰ ἄρθρ. 128 ἐπ. τοῦ Συντάγματος αὐτῆς. Δι' ἄλλων ὅμως διατάξεων τῶν αὐτῶν συνθηκῶν ἀνατίθεται ὁ καθ' ὅλου ἔλεγχος ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν περὶ μειονοτήτων διατάξεων αὐτῶν εἰς αὐτὴν τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Ἐπὶ τούτοις δὲ ὡρίσθη ὅτι αἱ ἀναληφθεῖσαι ὑπό τινος πολιτείας ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῶν μειονοτήτων δὲν δύνανται νὰ τροποποιηθῶσιν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τῶν μεγάλων Δυνάμεων ἀναλαβουσῶν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἀρνηθῶσι τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν εἰς τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου. Ἐξ ἄλλου, διὰ τῶν αὐτῶν συνθηκῶν ὡρίσθη ὅτι πᾶν μέλος τοῦ συμβουλίου ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ πάσης γινομένης παραβιάσεως ἢ κινδύνου παραβιάσεως τῶν ἀναληφθεισῶν ὑποχρεώσεων παρά τινος πολιτείας, τοῦ συμβουλίου δικαιουμένου νὰ λάβῃ πᾶν προσῆκον μέτρον. Ἐξαίρεσιν ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀποτελεῖ ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν, κατὰ τὸ ἄρθρ. 151 τῆς ὁποίας «αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις ὀφείλουσι μετὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, νὰ καθορίσωσι ποῖα μέτρα εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν σχετικῶν μὲ τὰς μειονότητας διατάξεων».

Αἱ αὐταὶ ὡς ἄνω συνθῆκαι προέβλεψαν καὶ τὴν περίπτωσιν διαφωνίας ἐπὶ νομικῶν ἢ πραγματικῶν ζητημάτων ἐν σχέσει πρὸς τὰς δι' αὐτῶν ἐκ μέρους πολιτείας τινὸς ἀναληφθείσας ἀπέναντι τῶν μειονοτήτων ὑποχρεώσεις, ὥρισαν δὲ ὅτι τὸ κείμενον τῆς διαφωνίας πρέπει νὰ παραπέμπηται πρὸς ἐπίλυσιν εἰς τὸ διαρκὲς δικαστήριον τῆς διεθνοῦς δικαιοσύνης, ἡ ἀπόφασις τοῦ ὁποίου εἶναι ἀνέκκλητος. Ἐκεῖθεν τῶν ὁρισμῶν τῶν σχετικῶν ἄρθρων τῶν αὐτῶν συνθηκῶν προὐχώρησε τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ Ὀκτωβρίου 1920, ἀποφασίσαν ὅτι τὴν προσοχὴν τοῦ συμβουλίου διὰ γενομένην παράβασιν ἢ ἐπαπειλουμένην τοιαύτην δύναται νὰ προκαλέσῃ καὶ αὐτὴ ἡ ἐνδιαφερομένη μειονότης ἢ καὶ πολιτεία μὴ ἀντιπροσωπευομένη ἐν τῷ συμβουλίῳ. Συμφώνως δὲ πρὸς προγενεστέρας ἀποφάσεις τοῦ συμβουλίου πᾶσα σχετικὴ αἴτησις ὑποβαλλομένη εἰς αὐτὸ παραπέμπεται εἰς τὴν ἐνδιαφερομένην πολιτείαν πρὸς ὑποβολὴν παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ παραδεκτοῦ ἢ μὴ αὐτῆς· ἐπὶ ἀμφισβητήσει ἐκ μέρους αὐτῆς, ἡ σχετικὴ αἴτησις παραπέμπεται εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ συμβουλίου, δὲν ἀποκλείεται ὅμως τὸ ζήτημα νὰ παραπεμφθῇ εἰς αὐτὸ τὸ συμβούλιον, ἐφόσον αἰτήσηται τοῦτο τὸ ἐνδιαφερόμενον κράτος. Γενομένης παραδεκτῆς τῆς αἰτήσεως, τὸ ἐνδιαφερόμενον κράτος ὀφείλει νὰ δηλώσῃ ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων ἂν ἐπιθυμῇ νὰ ὑποβάλῃ παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῆς, ὁπότε δικαιοῦται νὰ πράξῃ τοῦτο ἐντὸς διμήνου προθεσμίας, ἥτις δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ παραταθῇ. Μετὰ ταῦτα, ἡ ὑποβληθεῖσα αἴτησις μετὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς παρατηρήσεων κοινοποιεῖται εἰς τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου, ὡς καὶ εἰς πᾶν ἕτερον μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἐφόσον ἤθελεν αἰτήσει τοῦτο. Τῆς κοινοποιήσεως ἐπακολουθεῖ ἡ σύσκεψις τῆς «Ἐπιτροπῆς τῶν Μειονοτήτων», ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διαπιστώσεως ἂν συντρέχῃ ἢ ὄχι ἀφορμὴ ὅπως ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ τοῦ συμβουλίου ἐπὶ τῆς γινομένης ἢ ἐπαπειλουμένης παραβιάσεως τῶν περὶ μειονοτήτων διεθνῶν ὑποχρεώσεων πολιτείας τινός. Συντρεχούσης τοιαύτης ἀφορμῆς, ἡ ἐπιτροπὴ δι' εἰδικῆς ἐκθέσεως γνωρίζει εἰς τὸ συμβούλιον τὴν ἐπὶ τοῦ προκύψαντος ζητήματος γνώμην της, τοῦτο δὲ δύναται νὰ ἐνεργήσῃ εἴτε διὰ τῆς παραπομπῆς τοῦ ὅλου ζητήματος εἰς τὴν γνώμην νομομαθῶν, εἴτε δι' αἰτήσεως συμπληρωματικῶν πληροφοριῶν παρὰ τοῦ ἐνδιαφερομένου κράτους, εἴτε δι' ἀποστολῆς ἀντιπροσώπων του πρὸς ἐπιτόπιον ἔρευναν, εἴτε διὰ προσφυγῆς εἰς τὴν συμβουλευτικὴν γνώμην τοῦ Διαρκοῦς δικαστηρίου τῆς διεθνοῦς δικαιοσύνης, γενικῶς δὲ νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἤθελε νομίσει προσφορώτερον εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν. Προκειμένου διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τῆς ἀπὸ 10 Αὐγούστου 1920 εἰδικῆς περὶ μειονοτήτων συμβάσεως τῶν Σεβρῶν, ἰσχύουσιν αἱ ἀκόλουθοι κατὰ χρονολογικὴν σειράν: α) ἡ ὑπὸ 14/27 Νοεμβρίου 1919 συνθήκη εἰρήνης τοῦ Νεϊγὺ μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων καὶ τῆς Βουλγαρίας (ἄρθρ. 46 καὶ 49—57), [β) ἡ ἀπὸ 28 Ἰουλίου/10 Αὐγούστου 1920 συνθήκη εἰρήνης τῶν Σεβρῶν μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων καὶ τῆς Τουρκίας (ἄρθρ. 140—151), καὶ] γ) ἡ ἀπὸ 24 Ἰουλίου 1923 συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ Μ. Βρεττανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἰαπωνίας, Ἑλλάδος, Ρουμανίας, Γιουγκοσλαβίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου (ἄρθρ. 37—45). Αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῆς ἀπὸ 27 Νοεμβρίου 1919 συνθήκης τοῦ Νεϊγὺ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας περὶ ἀμοιβαίας καὶ ἐθελουσίας μεταναστεύσεως καὶ τῆς ἀπὸ 30 Ἰανουαρίου 1923 συμβάσεως περὶ ἀνταλλαγῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ἀναφέρονται ἐπίσης εἰς τὰς μειονότητας, ἐν περιπτώσει ὅμως μεταναστεύσεως ἢ ἀνταλλαγῆς αὐτῶν. Διὰ τῶν εἰρημένων συνθηκῶν τοῦ Νεϊγὺ καὶ τῆς Λωζάννης, αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῶν ὁποίων εἶναι ταυτόσημοι, ἡ Βουλγαρία ὅπως καὶ ἡ Τουρκία ἀναδέχονται τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀναγνωρίσωσι τὰς περὶ μειονοτήτων διατάξεις τῶν συνθηκῶν ὡς θεμελιώδη νόμον, πρὸς τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος νόμος, κανονισμὸς ἢ ἄλλη τις ἐπίσημος πρᾶξις ἐπιτρέπεται ν' ἀντιβαίνῃ ἢ κατισχύῃ ἐκείνου (ἄρθρ. 49, ἄρθρ. 37), ἐπίσης δὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρέχωσιν εἰς πάντας τοὺς κατοίκους των «πλήρη καὶ ὑποχρεωτικὴν προστασίαν τῆς ζωῆς καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν, ἄνευ διακρίσεως γεννήσεως, ἐθνικότητος, γλώσσης, φυλῆς ἢ θρησκείας», εἰς παντὸς εἴδους συνεπῶς μειονότητας ἐξασφαλιζομένης ὑπὲρ αὐτῶν τῆς ἐλευθερίας νὰ πρεσβεύωσι καὶ κατ' ἰδίαν καὶ δημοσίᾳ πᾶν θρήσκευμα καὶ ἄλλο δόγμα, ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελεν ἀντιβαίνει εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη (ἄρθρ. 50, ἄρθ. 38 § 1—2)· κατὰ τὴν § 3 τοῦ ἄρθρ. 38 τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης ὡρίσθη ἐπιπροσθέτως ὅτι αἱ μὴ μουσουλμανικαὶ μειονότητες θέλουσιν ἀπολαύει πλήρους ἐλευθερίας κυκλοφορίας καὶ μεταναστεύσεως, «τηρουμένων τῶν μέτρων ὅσα ἐφαρμόζονται διὰ τὸ ὅλον ἢ μέρος τῆς ἐπικρατείας εἰς πάντας τοὺς Τούρκους ὑπηκόους καὶ ἐτέθησαν παρὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως χάριν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἢ τῆς διατηρήσεως τῆς δημοσίας τάξεως». Διὰ τῶν ἄρθ. 53 καὶ 39 τῶν εἰρημένων συνθηκῶν καθιεροῦται ἡ ἀπέναντι τοῦ νόμου ἰσότης, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, γλώσσης ἢ θρησκείας· ἡ χρῆσις οἱασδήποτε γλώσσης εἶναι ἐλευθέρα, ἀκόμη καὶ ἐνώπιον τῶν δικαστη-

Digitized by Google

ρίων. Οἱ ἀνήκοντες εἰς φυλετικάς, θρησκευτικὰς ἢ γλωσσικὰς μειονότητας Βούλγαροι ἢ Τοῦρκοι ὑπήκοοι ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ τῶν αὐτῶν νομικῶν καὶ πραγματικῶν ἐγγυήσεων ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Βούλγαροι ἢ Τοῦρκοι, καὶ ἔχουσι τὸ δικαίωμα ὅπως δαπάναις αὐτῶν συνιστῶσι, διευθύνωσι καὶ ἐλέγχωσι φιλανθρωπικά, θρησκευτικὰ ἢ κοινωνικὰ ἱδρύματα, σχολεῖα καὶ λοιπὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ ἐλευθέρως ποιῶνται χρῆσιν τῆς ἰδίας των γλώσσης καὶ ἀσκῶσι τὰ τῆς θρησκείας των (ἄρθρ. 54. ἄρθρ. 40). Αἱ κυβερνήσεις Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας ὑποχρεοῦνται διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν τῶν πόλεων καὶ τῶν περιφερειῶν, ἔνθα διαμένει «σημαντικὸς ἀριθμὸς ἀλλογλώσσων» Βουλγάρων καὶ Τούρκων ὑπηκόων, νὰ παρέχωσι «καταλλήλους εὐκολίας πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς διδασκαλίας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν γλώσσῃ», εἰς τὰ τέκνα τῶν ἐν λόγῳ ὑπηκόων, χωρὶς νὰ κωλύωνται ὡς ἐκ τούτου αἱ εἰρημέναι κυβερνήσεις νὰ καταστήσωσιν ὑποχρεωτικὴν τὴν διδασκαλίαν τῆς βουλγαρικῆς ἢ τῆς τουρκικῆς γλώσσης. Εἰς τὰς αὐτὰς μειονότητας πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῇ «δικαία μοῖρα ἐν τῇ ἀπολαύσει καὶ τῇ διαθέσει τῶν τυχὸν ἀπονεμομένων ποσῶν» ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἢ τῶν δημοτικῶν καὶ λοιπῶν προϋπολογισμῶν δι' ἐκπαιδευτικούς, θρησκευτικοὺς καὶ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς (ἄρθρ. 55 ἄρθρ. 41). Τὰ ἄρθρα 57 καὶ 44 τῶν εἰρημένων συνθηκῶν ὁρίζουσιν ὅτι αἱ ὡς ἄνω διατάξεις «ἀποτελοῦσιν ὑποχρεώσεις διεθνοῦς συμφέροντος καὶ δέον νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν». Περαιτέρω τὰ αὐτὰ ἄρθρα ἀναγράφουσι τὰς σχετικὰς ἐγγυήσεις διὰ τὰς ὡς ἄνω συνθήκας, αἵτινες εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν συνθηκῶν, ὡς ἀνωτέρω αὗται ἐξετέθησαν. Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω κοινῶν διατάξεων δι' ἀμφοτέρας τὰς εἰρημένας συνθήκας, εἰς τὴν συνθήκην τῆς Λωζάννης περιέχεται καὶ ἄρθρ. 42, βάσει τοῦ ὁποίου ἡ Τουρκία ἀποδέχεται «καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητας, προκειμένου περὶ τῆς οἰκογενειακῆς ἢ προσωπικῆς αὐτῶν καταστάσεως, νὰ θεσπίσῃ τὰς ἀναγκαίας διατάξεις, δι' ὧν θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ρύθμισις τῶν ζητημάτων τούτων κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν εἰρημένων μειονοτήτων». Διὰ τὴν σχετικὴν ἐργασίαν προβλέπεται ἡ σύστασις εἰδικῶν ἐπιτροπῶν συγκειμένων ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ ἑκάστης τῶν ἐνδιαφερομένων μειονοτήτων· ἐν περιπτώσει διαφωνίας προβλέπεται ὁ ἀπὸ κοινοῦ παρὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν διορισμὸς διαιτητοῦ «μεταξὺ τῶν Εὐρωπαίων νομομαθῶν». Διὰ τοῦ 43ου δὲ ἄρθρου ὁρίζεται ὅτι οἱ Τοῦρκοι ὑπήκοοι οἱ ἀνήκοντες εἰς μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητας δὲν δύνανται νὰ ὑποχρεωθοῦν εἰς ἐκτέλεσιν πράξεώς τινος ἀντικειμένης εἰς τὴν θρησκείαν των ἢ τὴν ἄσκησιν τῶν θρησκευτικῶν των καθηκόντων, καὶ δὲν δημιουργεῖται δι' αὐτοὺς ἀνικανότης τις ἐπὶ τῇ ἀρνήσει των νὰ προσέλθωσιν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ἢ νὰ ἐκτελέσωσι «νόμιμόν τινα πρᾶξιν» κατὰ τὴν δι' αὐτοὺς ἡμέραν ἀργίας. Ἀξιοσημείωτος ὅμως τυγχάνει καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 45 τῆς αὐτῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης, κατὰ τὸ ὁποῖον «τὰ ἀναγνωριζόμενα δικαιώματα διὰ τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος τμήματος εἰς τὰς μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητας ἐν Τουρκίᾳ ἀναγνωρίζονται ἐξ ἴσου παρὰ τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους της μουσουλμανικὴν μειονότητα».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Vichniac*. La protection des droits des minorités dans les traités internationaux de 1919—1920 (1920).—*Vidrasco*. De la réserve du droit des minorités et du contrôle des puissances (1921).—*Pernot*, Les minorités non musulmanes en Turquie (ἐν τῇ Revue des Deux-Mondes τῆς 15 Ἀπριλίου 1922).—*Rosting*, Protection des minorités par la Société des Nations (ἐν τῇ Revue internationale de la Croix-Rouge, 1922 σ. 201 ἑπ.).—*Opet*, Der Schutz der natio alen Miderheiten (1919).—*Fauchille-Bonfils*, Traité de Droit International Public (τ. I (1922) σ. 802 ἑπ.)—*Franz Turba*. Das Nationalitätenproblem und der Völkerbund (1920).—*Kurt Wolzendorff*, Grundgedanken des Rechts der nationalen Minderheiten (1921).—*Lann*, Nationalitätenfrage einschliessich des Minderheitsrechts (ἐν Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie τοῦ *Strupp* τ. II σ. 82—108).—*Franz Bordihn*, Das positive Recht der nationalen Minderheiten (1921).—*H. Kraus* Das Recht der Minderheiten (Materialien zur Einführung in das Verständnis des modernen Minoritätenproblems) 1927 (ὅπου τὸ κείμενον ὅλων τῶν περὶ μειονοτήτων διατάξεων τῶν διαφόρων συνθηκῶν καὶ ἐν σ. 21—30 ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία).—*Leo Epstein*. Der nationale Minderheitenschutz als internationales Rechtsproblem (1921). Η. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

μειονοψηφία (ἡ)· βλ. *μειοψηφία*.

μειονοψηφῶ· βλ. *μειοψηφῶ*.

μειοσταγμίνη (ἡ) (*ἀντίδρασις τῆς*—). Οὕτω καλεῖται ἡ ἔρευνα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σταγόνων, τὰς ὁποίας χορηγοῦσιν ὅμοιαι ὀγκομετρικαὶ καταστάσεις εἰδικοῦ τινος ὀροῦ τῇ προσθήκῃ ἢ μὴ τοῦ ἀντιστοίχου ἀντιγόνου. Διὰ τοῦ ἀντιγόνου παράγεται ἡ ἀνοσοποιὸς ἀντίδρασις, ὑποβιβάζεται ἡ κατ' ἐπιπολὴν τάσις καὶ αὐξάνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν χορηγηθεισῶν σταγόνων διὰ τοῦ αὐτοῦ ὄγκου ὀροῦ. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐφηρμόσθη πρὸς διάγνωσιν νόσων τινῶν, οἷον τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῆς συφίλιδος καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν κακοήθων ὄγκων. Εὑρίσκεται δὲ εἰσέτι ὑπὸ μελέτην (*Ascoli* καὶ *Izar* 1912). Μ. Ν. Κ.

μείουρος (ὁ) [*Μετρ.*]. Στίχος ἑξάμετρος, ἐν ᾧ ἡ πρώτη συλλαβὴ ἑνὸς ἢ δύο τῶν τελευταίων ποδῶν εἶναι βραχεῖα ἀντὶ μακρᾶς (*Ἀθήν.* 632 Ε'). Ι. Φ. Δ.

μειοψηφία (ἡ), καὶ **μειονοψηφία**· αἱ ὀλιγότεραι ψῆφοι, ἀριθμὸς ψηφοφόρων μικρότερος τοῦ ἡμίσεος τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ψηφοφόρων, ἀντίθ. *πλειοψηφία*: «ἡ μειοψηφία τῆς βουλῆς» τὸ ἀντιπολιτευόμενον κόμμα ἢ κόμματα, τῶν ὁποίων οἱ βουλευταὶ εἶναι ὀλιγώτεροι τῶν τοῦ κυβερνῶντος κόμματος· ὁμοίως «μειοψηφία τῆς γερουσίας» καὶ οἱουδήποτε συνεδρίου ἢ συναρχίας· || καθόλου, μειονότης, οἱ ὀλιγώτεροι τῶν λοιπῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦσιν ἓν σύνολον: «ἡ μειοψηφία κατ' ἀνάγκην ὑποχωρεῖ εἰς τὴν πλειοψηφίαν».

—[*Κοινοβ.*] Ἐν ταῖς κοινοβουλευτικαῖς πολιτείαις τὸ πολιτικὸν κόμμα ἢ τὰ πολιτικὰ κόμματα τῆς *μειοψηφίας* ἀποτελοῦν τὴν ἀντιπολίτευσιν τῆς κυβερνήσεως, ἣν σχηματίζει ἡ πλειοψηφία. Εἶναι ἐνίοτε δυνατὸν νὰ σχηματισθῇ κυβέρνησις καὶ ἐκ τῆς μειοψηφίας, ἀλλὰ τοῦτο μόνον τῇ ἀνοχῇ τῆς πλειοψηφίας, ἢ καὶ ὑπὸ ὡρισμένας ἄλλας προϋποθέσεις, ὡς ἐπὶ παραδείγματι προκειμένης διαλύσεως τῆς βουλῆς. Σχηματισμὸς ὅμως κυβερνήσεως καὶ διατήρησις τῆς ἀρχῆς αὐτῆς παρὰ τῆς μειοψηφίας ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς πλειοψηφίας εἶναι κατὰ τοὺς κοινοβουλευτικοὺς θεσμοὺς ἀδύνατος. Ἐν ἑκάστῳ κοινοβουλίῳ ὑπάρχει κατὰ κανόνα καὶ μειοψηφία, ἡ ὕπαρξις τῆς ὁποίας ἐκρίθη πάντοτε ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος καὶ τὴν ἀποτροπὴν τῆς κοινοβουλευτικῆς τυραννίας. Ἡ ὕπαρξις ἐν τῷ κοινοβουλίῳ μειοψηφίας καὶ μάλιστα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρᾶς τοιαύτης ἀποτελεῖ ἐχέγγυον συνετῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας. Διὰ τῶν συζητήσεων τὰς ὁποίας προκαλεῖ καὶ τοῦ ἐλέγχου τὸν ὁποῖον ἀσκεῖ κατὰ τῆς κυβερνώσης πλειοψηφίας ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀποφυγὴ τῶν ὑπερβολῶν, ἡ ἐξασφάλισις πληρεστέρας ἐλευθερίας καὶ ἡ παρακολούθησις τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων καὶ σκοπῶν μετὰ μείζονος προσοχῆς. Ἄλλως τε καὶ λόγοι καθαρῶς θεωρητικοὶ συνηγοροῦν εἰς τὴν ὕπαρξιν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ μειοψηφίας, ἐφ' ὅσον γενικῶς ἀναγνωρίζεται, ὅτι τὸ κοινοβούλιον ἐκφράζει τὴν θέλησιν τοῦ συνόλου τῶν ἐκλογέων, ἡ ὁποία ὅμως θέλησις πρακτικῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι ὁμόφωνος. Ἀκριβῶς ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου παρεχειρήθη ἡ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ ἐξασφάλις τῆς μειοψηφίας διὰ μηχανικῶν μέσων, οἷα εἶναι ἡ ἀναλογικὴ ἐκλογή. Χ. Γ. Σ.

μειοψηφῶ (—*έω*), καὶ *μειονοψηφῶ*· ἔχω, λαμβάνω τὰς ὀλιγωτέρας ψήφους, ἀντίθ. *πλειοψηφῶ*: «τὸ δεῖνα κόμμα ἐμειοψήφησε».

μειράκιον (τό)· νεανίσκος, παλληκαράκι· κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ ἔχων ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου ἔτους, ἔφηβος· || συνεκδ. ὁ ἄωρος ἔτι τὸν νοῦν, τὴν κρίσιν: «σὺ δὲν τὰ ἐννοεῖς αὐτὰ τὰ πράγματα, εἶσαι μειράκιον ἀκόμη» (ὑποκοριστ. τοῦ *μεῖραξ*).

μειρακιῶδες (τό) [*Ρητορ.*]. Τὸ παιδαριῶδες ὕφος, ἡ ὑπερβολὴ (*Ἀριστ.* Ρητ. Γ, 11, 16). Κατὰ τὸν Λογγῖνον (Περὶ ὕψους 3, 15) «τὸ μειρακιῶδες ἄντικρυς ὑπεναντίον τοῖς μεγέθεσι· ταπεινὸν γὰρ ἐξ ὅλου καὶ μικρόψυχον, καὶ τῷ ὄντι κακὸν ἀγενέστατον» (βλ. καὶ λ. *μέγεθος*). Ι. Φ. Δ.

μεῖραξ (ὁ)· ὁ νεανίσκος, τὸ *μειράκιον*.

Μεῖραξ. Νέος Αἰγύπτιος, τὸν Χριστιανισμὸν ἀσπασάμενος καὶ δελεασθεὶς ἐκ τῶν λόγων τῶν τὴν Αἴγυπτον καταλαβόντων Μουσουλμάνων τῷ 641, ἀπηρνήσατο τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλὰ κατόπιν μεταγνοὺς ὡμολόγησεν ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων παρρησίᾳ τὴν μετάνοιάν του καὶ εἰς λέμβον βληθεὶς ἀπεκεφαλίσθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ Ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην του τῇ 11 Δεκεμβρίου. Τ. Ε. Ε.

Μεΐς [*Γεωγρ.*]. Τουρκικὴ ὀνομασία τοῦ *Καστελλορίζου* (βλ. λ.).

μειῶ (—*όω*), καὶ *μειώνω*, ἀόρ. *ἐμείωσα*—*ἐμειώθην*, παθ. μτχ. *με)μειωμένος*· καθιστῶ τι μεῖον, ἐλαττῶ, ὀλιγοστεύω, σμικρύνω: «ἐμείωσε τὰς δαπάνας του», «ἡ περιουσία του ἐμειώθη»· || μεταφ. «ἡ ἀποδοθεῖσα εἰς αὐτὸν κατηγορία ἐμείωσε τὸ ἠθικόν του» ἢ «— τὸν ἐμείωσεν ἠθικῶς», «ἐκ τοῦ προσωπικοῦ ἀγῶνος ἐξῆλθε μειωμένος».

μείων, —*ονος* (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· συγκριτ. τοῦ ὀλίγος καὶ *μικρός*, ὀλιγώτερος, μικρότερος.—Ἐπίρρ. *μεῖον* (βλ. λ.).

μείωσις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μειοῦν, ἐλάττωσις, σμίκρυνσις, ὀλιγόστευσις: «ἡ μείωσις τῶν προσόδων, — τῶν δαπανῶν» || μεταφ. «ἠθικὴ μείωσις», «μείωσις τοῦ γοήτρου».

—**μείωσις** *κεφαλῆς* ἢ *καταστάσεως* [*Ρωμ. Δίκ.*]· βλ. λ. *ἐναλλαγὴ* καταστάσεως.

— **μείωσις** *λογαριθμικὴ* [*Φυσ.*]· βλ. λ. *λογαριθμικὴ* μείωσις.

μειωτέος, —*α*, —*ον*· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ μειωθῇ, νὰ ἐλαττωθῇ, νὰ ὀλιγοστεύσῃ· || συνήθ. μαθηματικῶς: «μειωτέος» ὁ ἕτερος τῶν ὅρων τῆς ἀφαιρέσεως, ἀντίθ. *ἀφαιρετέος*.

μειωτικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μείωσιν, ὁ τῆς μειώσεως, ὁ προξενῶν μείωσιν, ἐλαττωματικός: «ἡ πρᾶξις αὕτη εἶναι μειωτικὴ τῆς ὑπολήψεώς σου».

Μεκὰμπ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὕφαλος πρὸ τοῦ λιμένος *Μέρσα Τομπροὺκ* τῆς Κυρηναϊκῆς (πλάτ. 32° 05′ Β., μῆκ. 23° 59′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 244: Derna to Mersa Matruh), ἐφ' ἧς πύργος ὑποβαστάζων αὐτόματον φάρον. Ἦτο δέ ποτε νῆσος ἔχουσα καὶ πύργον (Σταδ. Μεγαλ. θαλάσσης 38). Σ. Ε. Λ.

Μεκαττὰ [*Γεωγρ.*]. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Παλαιστίνης, ὁ ἀρχαῖος *Κισὼν* (βλ. λ.).

Μέκεριφ, Ἐλ — (El Mekerif) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδὰν (βλ. λ. *Βερβέρ*).

Μεκινέθ, ἢ *Μεκινὲς* (Mequinez) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ Μαρόκου (βλ. λ. *Μεκνές*). Χ. Α.

Μέκιος, Κωνσταντῖνος *Μ.* Λόγιος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1886. Διδάκτωρ τῆς νομικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας. Διετέλεσε πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Μετέφρασεν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τὸν «Ἑρμάννον καὶ Δωροθέαν» τοῦ Γκαῖτε (1905), καὶ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὸν πρῶτον τόμον τοῦ «Ποινικοῦ δικαίου» τοῦ Γκαρρὼ (1916), συνέγραψε δὲ τὰ ἑξῆς: «Ἱστορία τῆς Ἠπείρου» (1910), «Ἀφροδίτη καὶ Ἄδωνις», λυρικὸν ποίημα (1928), «Αἱ ἀντιλήψεις τῶν λαῶν περὶ ἐγκλήματος ἄλλοτε καὶ νῦν» (1928), «Ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ θεοκρατία» (1928), «Περὶ τοῦ ἀπροσώπου τῶν ποινῶν» (1930), «Ὁ θεσμὸς τῆς ἀμύνης ἀπὸ χριστιανικῆς ἀπόψεως» (1930). Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

Μεκιτάρ, Πέτρος· βλ. λ. *Μεχιτὰρ* Πέτρος.

Μέκκα (ἀραβ. *Μάκκα*, τουρκ. *Μέκκε*) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀραβίας, πρωτεύουσα τοῦ σημερινοῦ βασιλείου τῆς Χετζάζης καὶ τοῦ Νέτζτ, πόλις ἱερὰ καὶ τὸ μέγιστον προσκύνημα τοῦ ἰσλαμισμοῦ, ὡς γενέθλιος πόλις τοῦ Μωάμεθ, ἱδρυτοῦ τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας.

Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 100 χλμ. ἀνατολικῶς τῆς ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης Δζέδδας, ἥτις εἶναι ὁ λιμήν της, ὑπὸ 21° 28′ 30″ Β. πλάτους καὶ 37° 54′ 45″ Α. μήκους. Εἶναι ἐκτισμένη ἐντὸς στενῆς καὶ ἀγόνου κοιλάδος, τῆς ὁποίας δεσπόζει τὸ ὄρος Ἄμπου-Κομπεΐς. Εὑρισκομένη εἰς τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως τῶν ἐκ τῆς παραλίας πρὸς

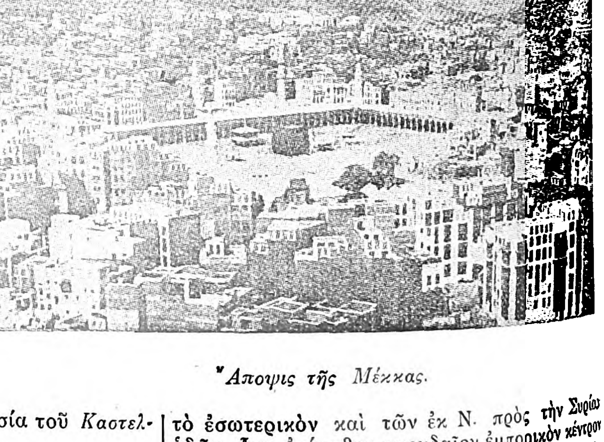

Ἄποψις τῆς Μέκκας.

τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τῶν ἐκ Ν. πρὸς τὴν Συρίαν ὁδῶν, ἦτο ἀνέκαθεν σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον καὶ σταθμὸς τῶν ἐμπορικῶν καραβανίων, τὰ ὁποῖα μετέφερον ἐκ Ν. τὰ ἀρώματα. Ἦτο γνωστὴ καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις γράφει αὐτὴν *Μακοράβα*. Πάντως πολὺ πρὸ τοῦ Μωάμεθ ἡ Μέκκα ἦτο πολὺ σπουδαία πόλις τῆς Ἀραβίας, οὐχὶ μόνον ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως, διότι ἐκεῖ εὑρίσκετο ὁ ὑπὸ τῶν εἰδω-

Digitized by Google

λολατρῶν καὶ λιθολατρῶν Ἀράβων λατρευόμενος, οὐρανοπετὴς κατά τινα παράδοσιν, λίθος τῆς *Καάβας* (βλ. λ.), μεταφερθεὶς ἐκ τῆς ξηρᾶς κοιλάδος τοῦ Ἀραφάτ, ὅπως ἔχωσιν οἱ προσκυνηταὶ εἰς τὴν διάθεσίν των καὶ τὸ ὕδωρ τῆς ἐκεῖ πλησίον κειμένης πηγῆς τοῦ Ζὲμ Ζέμ. Αἱ ἐκεῖ συγκεντρώσεις τῶν πανταχόθεν τῆς Ἀραβίας προσκυνητῶν ἦσαν συνδεδυασμέναι πρὸς μεγάλας ἐμποροπανηγύρεις. Ἀλλὰ μετὰ τὴν διάδοσιν τοῦ ἰσλαμισμοῦ ἡ Μέκκα ἦτο πλέον ἀποκλειστικῶς τόπος προσκυνήσεως τῶν ἁπανταχοῦ Μουσουλμάνων. Ὁ μόνιμος αὐτῆς πληθυσμὸς ἀνήρχετο εἰς 80 000 περίπου κατοίκους, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ προσκυνήματος (χὰτζ) ηὐξάνετο ἐνίοτε μέχρι 200.000, λόγῳ τῶν ἐξ ὅλων τῶν μουσουλμανικῶν χωρῶν προσερχομένων προσκυνητῶν (χατζή).

Αἱ οἰκίαι τῆς Μέκκας εἶναι ὅλαι λίθιναι καὶ ὑψηλαί, τριώροφοι ἢ τετραώροφοι αἱ πλεῖσται, αἱ δὲ ὁδοὶ εὐρεῖαι. Τὸ περὶ τὴν Καάβαν ἱερὸν τέμενος κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν 6 ἄλλα τζαμία καὶ πολλοὶ εὐκτήριοι οἶκοι, 50 περίπου σχολαὶ (μεδρεσέδες), 2 βιβλιοθῆκαι, 1 νοσοκομεῖον, 25 μεγάλα καὶ 3.000 μικρὰ πρατήρια.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀραβικῆς χαλιφείας ἡ Μέκκα ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ διοικητῶν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ι΄ μ. Χ. αἰῶνος ἡ διοίκησις τῆς πόλεως ἀνετέθη κληρονομικῶς εἰς ἐμίρας ἀνήκοντας εἰς οἰκογενείας σεριφῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνῆγον τὴν καταγωγὴν αὐτῶν εἰς τὸν Μωάμεθ. Οἱ σερίφαι οὗτοι ἐξηρτῶντο πολιτικῶς ἐκ τῶν ἡγεμόνων τῆς Αἰγύπτου ἢ τῆς Συρίας, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς Ὑεμένης. Μετὰ τὴν εἰς τὴν Τουρκίαν προσάρτησιν τῶν ἱερῶν τόπων τοῦ ἰσλαμισμοῦ, ἐπὶ σουλτάνου Σελὶμ τοῦ Β΄ (1517), οἱ ἐμίραι ἢ σερίφαι διωρίζοντο ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, ὄντος συγχρόνως καὶ χαλίφου. Ἀλλ' ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τῶν σουλτάνων τῆς Τουρκίας ἀπέβη βαθμιαίως ὀνομαστική, διότι οἱ ἐμίραι ἐκυβέρνων σχεδὸν ὡς αὐτόνομοι ἡγεμόνες. Ἐν τούτοις ἡ Μέκκα ἦτο ἡ ἕδρα τοῦ τουρκικοῦ βιλαετίου τῆς Χετζάζης, ἔχουσα Τοῦρκον βαλῆν, ἀποστελλόμενον ἐκ Κωνσναντινουπόλεως, φρουρὰν τουρκικὴν καὶ καδῆν ἀποστελλόμενον ἐπίσης ἐκ τῆς πρῴην τουρκικῆς πρωτευούσης. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐμίρου ἢ μεγάλου σερίφου τῆς Μέκκας κατείχετο κληρονομικῶς ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Χασιμιτῶν, ἀπογόνων τοῦ Χασάν, υἱοῦ τοῦ τετάρτου χαλίφου Ἀλῆ. Εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτὴν ἀνῆκε καὶ ὁ Χουσεΐν, ὅστις μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Χετζάζης, ἐξεδιώχθη ὅμως τῷ 1925 ὑπὸ τοῦ Βαχαβίτου Ἀβδοὺλ-Ἀζὶζ ἴμπν Σουούτ, ὅστις καταλαβὼν τὴν Μέκκαν κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἡνωμένου βασιλείου τῆς Χετζάζης καὶ τοῦ Νέτζτ. Ἔκτοτε, ἀπαγορευθέντος ἐπί τινα χρόνον τοῦ προσκυνήματος τῆς Μέκκας, καταργηθείσης δὲ καὶ τῆς χαλιφείας, ἡ Μέκκα ἀπέκτησε μὲν πολιτικὴν σπουδαιότητα ὡς ἡ καθέδρα ἰσχυροῦ ἀραβικοῦ κράτους, ἀλλ' ἀπώλεσε κατὰ μέγα μέρος τὴν θρησκευτικὴν σπουδαιότητά της ὡς κέντρον τοῦ ἰσλαμισμοῦ, ἀφοῦ ἡ Τουρκία, γενομένη κράτος λαϊκὸν καὶ περιορίσασα τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν εἰς τοὺς τύπους, δὲν λογίζεται πλέον ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἱεροὺς τόπους τοῦ ἰσλαμισμοῦ συρροῇ τῶν προσκυνητῶν, οὐδὲ ἀποστέλλει πλέον εἰς Μέκκαν τὴν συνοδείαν (καραβάνιον) τῶν ἱερῶν δώρων, ἥτις μετέφερε κατ' ἔτος σημαντικὰ χρηματικὰ καὶ ἄλλα δῶρα εἰς τὸν σερίφην καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. Ν. Μ.

— **Μέκκας** ***βάλσαμον*** *[Φαρμακογ.]*· βλ. λ. *βάλσαμον* (τ. Στ΄, σ. 592 γ΄).

— **Μέκκας** ***λίθος***· βλ. λ. *Καάβα*.

Μέκκελ (Meckel), ***Ἰωάννης-Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς ἀνατόμος καὶ χειρουργὸς τῆς Χάλλης, γεννηθεὶς τῷ 1781. Κατέστη γνωστὸς ἐκ τῶν ἀκολούθων ἀνατομικῶν του εὑρημάτων: τῆς ἰνώδους κοιλότητος, ἐν ᾗ ἑδράζει τὸ γασσέρειον γάγγλιον (μεκκέλειον ἄντρον), τῆς ἀποφύσεως κατὰ τὴν κατωτέρω μοῖραν τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου ἀποτελούσης λείψανον τοῦ ὀμφαλο-μεσεντερικοῦ πόρου (μεκκέλειον κόλπωμα), τοῦ ἐν τῇ πτερυγο-γναθιαίᾳ κοιλότητι σφηνο-υπερῴου γαγγλίου (μεκκέλειον γάγγλιον), καὶ τοῦ κροταφικοῦ χόνδρου, ἀναπαριστῶντος τὴν κάτω γνάθον (μεκκέλειος χόνδρος). Ο. Ρ.

μεκκέλειον, ἢ ***ρινικόν,*** ἢ ***σφηνοϋπερῷϊον γάγγλιον*** *[Ἀνατομ.]*. Τοῦτο, κωνοειδὲς ὂν καὶ ἀποπεπλατυσμένον, ἔχει ὀβελιαίαν διάμετρον ὅσον 3—4 χλμ. καὶ κεῖται ἐν τῷ πτερυγοϋπερῴῳ βόθρῳ, ἰσοϋψῶς καὶ ἀντικρὺ τοῦ σφηνοϋπερῴου τρήματος, ὑποδέχεται προγαγγλιακὰς ἶνας ἐκ τοῦ προσωπικοῦ νεύρου καὶ ἐκπέμπει μεταγαγγλιακὰς (ἐκκριτικὰς καὶ ἀγγειακὰς) εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ ἄνω γναθικοῦ νεύρου. Αἱ ῥίζαι αὐτοῦ (προσαγωγοὶ κλάδοι) εἶναι τὰ σφηνοϋπερῷϊα νεῦρα καὶ τὸ νεῦρον τοῦ πτερυγοειδοῦς πόρου. Ι. Π.

— **μεκκέλειος** ***ἀπόφυσις*** *[Ἀνατομ.]*. Προσεκβολὴ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου αὐλοειδής, διαπλασσομένη ἐπὶ τοῦ τελείου ἀνθρώπου ἐκ τοῦ μὴ ἀπορραχθέντος *λεκιθικοῦ πόρου*. Ἐκφύεται ἐκ τοῦ εἰλεοῦ εἰς ἄλλοτε ἄλλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς εἰλεοτυφλικῆς βαλβῖδος, ἔχουσα σχῆμα κυλινδρικὸν ἢ κωνοειδὲς ἢ ἀγκιστροειδὲς καὶ ὑφὴν ὁμοίαν πρὸς τὸ λεπτὸν ἔντερον, ἐγκλείουσα δὲ ἀέρια καὶ σπανιώτερον κοπρανώδεις μάζας· βαλβιδοειδὴς δὲ πτυχὴ αἴρεται ἐν τῷ αὐλῷ αὐτῆς κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐντέρου ἔκφυσιν. Ι. Π.

Μέκκενεν, ἢ ***Μέκκεν*** (Meckenen ἢ Mecken), ***Ἰσραήλ***. Γερμανὸς χαράκτης, ζήσας ἐν Μπόχολτ τῆς Βεστφαλίας κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ ΙΕ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. Σῴζονται μὲ τὴν ὑπογραφήν του μέγας ἀριθμὸς γραβουρῶν, αἱ ὁποῖαι ὅμως ὑποτίθενται ὡς ἀνήκουσαι εἰς δύο καλλιτέχνας. Πιθανῶς πρόκειται περὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἢ θείου καὶ ἀνεψιοῦ, οἱ ὁποῖοι συνειργάσθησαν πολλάκις καὶ ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Τοῦ γεροντοτέρου ἀποθανόντος τῷ 1503, ὁ νεώτερος ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος μέχρι τοῦ 1527, προσθέτων εἰς τὴν κοινὴν ὑπογραφὴν καὶ τὸ πρόθεμα van, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντᾷ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὰ ἔργα τοῦ Μέκκενεν ἢ τῶν Μέκκενεν εἶναι μετρίας ἀξίας, ἀνήκουσι δὲ εἰς τὴν γοτθικὴν τεχνοτροπίαν. Καλύτερα ἐκ τῶν σῳζομένων εἶναι τά: «Πάθη τοῦ Χριστοῦ», «Ἡ μικρὰ Μαρία ἀνερχομένη τὰς βαθμῖδας τοῦ Ναοῦ», «Ἡ Παρθένος περιστοιχιζομένη ὑπὸ σεβαστῶν γυναικῶν» κλπ. Χ. Δ.

Μεκλεμβοῦργον (Mecklenburg) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν βορείαν αὐτῆς παραλίαν, κειμένη μεταξὺ 53°4′—54°22′ Β. πλάτους καὶ 10°36′—13° 51′ Ἀν. μήκους καὶ ὁριζομένη πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς πρωσσικῆς διοικήσεως τοῦ Ἀννοβέρου, τοῦ Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν καὶ τοῦ ἐλευθέρου κράτους τῆς Λυβέκκης, πρὸς Ν. καὶ Α. ὑπὸ τοῦ Βραδεμβούργου καὶ τῆς Πομερανίας. Ἐμβαδὸν 16.057 τ. χλμ. καὶ κάτ. 784.314 (1925). Εἶναι προέκτασις τῆς ἀπεράντου βορείας γερμανικῆς πεδιάδος, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι πανταχοῦ σχεδὸν ἐπίπεδον μὲ μέγιστα ὕψη πρὸς Ν. 178 μ. (ὄρος Ροῦνερ), ἐν τῷ μέσῳ 144 μ. (Ὄχεμπουργκ), καὶ πρὸς Α. 125 μ. (Μεκλεμβουργικὴ Ἑλβετία) καὶ 179 μ. (ὄρος Χέλπνερ). Ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλας πεδιάδας, τὴν *Χαϊντεζαντφλαῖχεν*, περὶ τοὺς ποταμοὺς Ἔλντε, καὶ Ζοῦντε πρὸς τὰ ΝΔ., τὴν τοῦ *Ροστὸκ* πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ τὴν τοῦ *Κράκοβ*, ἐν τῷ μέσῳ, μεταξὺ τῆς ὁμωνύμου λίμνης καὶ τῆς λίμνης Γκολντμπέργκερ. Τὸ ἔδαφος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμμῶδες καὶ ἀργιλλῶδες, μετρίως εὔφορον καὶ πτωχὸν εἰς μεταλλεύματα. Εἰς Ντομπεράου μόνον καὶ Γκόλντμπεργκ ἀνευρίσκονται κοιτάσματα σιδήρου καὶ εἰς Σύλτσε ὀρυκτὸν ἅλας. Αἱ ἀκταὶ σχηματίζουσι τὸν μέγαν κόλπον τοῦ Μεκλεμβούργου μετὰ τοῦ τῆς Λυβέκκης, ἐν τῷ μέσῳ δὲ κεῖται ἡ νῆσος Πόελ, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Ἐπὶ τῆς παραλίας ὑπάρχουσι πολλαὶ λουτροπόλεις, ἐξ ὧν περιφημοτέρα εἶναι ἡ *Βαρνεμύντε*, συγκεντροῦσα πολὺ πλῆθος ἐπισκεπτῶν κατὰ τὴν θερινὴν ἐποχήν. Τὸ ἥμισυ τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας καλύπτεται ὑπὸ 650 περίπου λιμνῶν, ὧν σημαντικώτεραι ἡ τοῦ *Μύριτς* (117 τ. χλμ.), ἡ τοῦ *Σβέριν* (63 τ. χλμ.), ἡ τοῦ *Κράκοβ* (μήκους 11 χλμ. καὶ πλάτους 6 χλμ.), ἡ τοῦ *Πλάουερ* καὶ *Μάλχιν*. Πολλοὶ μικροὶ ποταμοὶ διαρρέουσι τὴν χώραν, ἐξ ὧν κυριώτεροι εἶναι οἱ *Στέπενιτς, Βάρνοβ, Ρέκνιτς, Ὀστπένε, Σάαλε, Ζοῦντε, Ἔλντε* καὶ *Χάφελ*. Εἰς τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς, ἀποτελοῦντας τεράστιον ὑγρὸν δίκτυον διὰ συνδετικῶν διωρύγων, καλλιεργεῖται ἄφθονος καὶ ἐκλεκτὴ ἁλιεία.

Τὸ Μεκλεμβοῦργον διαιρεῖται εἰς δύο ἄνισα, ἀνεξάρτητα διοικητικῶς τμήματα, τὸ *Μεκλεμβοῦργον Σβέριν* καὶ *Μεκλεμβοῦργον Στρέλιτς*, ὡς κατωτέρω.

Μεκλεμβοῦργον Σβέριν (Mecklenburg Schwerin). Τὸ μεγαλύτερον πρὸς Δ. τμῆμα, μέχρι τοῦ 1918 δουκᾶτον, ἔκτοτε δὲ ὁμόσπονδον κράτος τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας, συνορευόμενον πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Πομμερανίας καὶ τοῦ Μεκλεμβούργου Στρέλιτς, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Βραδεμβούργου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Σλέσβιχ Ὁλστάϊν καὶ τοῦ Ράτσεμπουργκ. Ἐμβαδὸν 13.127 τ. χλμ., κάτ. 674.045 (1925). Εἶναι μετὰ τὸ Μεκλεμβοῦργον Στρέλιτς ἡ μᾶλλον ἀραιοκατῳκημένη χώρα τῆς Γερμανίας. Ἔχει μικρὰς πόλεις, ἐξ ὧν σημαντικώτεραι ἡ πρωτεύουσα *Σβέριν, Ρόστοκ, Βίσμαρ, Γκύστρωβ, Πάρχιν* καὶ *Βάρεν*. Ἔχει πανεπιστήμιον ἐν Ρόστοκ, ἱδρυθὲν τῷ 1418, βιβλιοθήκας, πλεῖστα νοσοκομεῖα καὶ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Ὁ κύριος πλοῦτος εἶναι ἡ γεωργία δι' ἐντατικῆς καλλιεργείας εἰς μεγίστας ἰδιοκτησίας, τὰ δάση, καλύπτοντα ἔκτασιν 47,4%, ἡ ἁλιεία καὶ ἡ κτηνοτροφία (115.000 ἵπποι, 346.000 βόες, 457.400 χοῖροι κλπ.). Ἡ βιομηχανία, ἰδίᾳ εἰς τὰς πόλεις Βίσμαρ καὶ Ρόστοκ, ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ 1680 ἐργοστασίων μὲ 67.471 ἐργάτας. Ὑπάρχουν μικρὰ ναυπηγεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ ἐργοστάσια ὀχημάτων. Κύριοι λιμένες Ρόστοκ, Βαρνεμύντε καὶ Βίσμαρ. Συγκοινωνία: 1.262 χλμ. σιδηροδρόμων καὶ 2.869 χλμ. ὁδῶν. Κατὰ τὸ Σύνταγμα, ψηφισθὲν τὴν 17 Μαΐου 1920, τὸ κράτος κυβερνᾶται ὑπὸ τριμελοῦς κυβερνήσεως, ἐκλεγομένης ὑπὸ τῆς διαίτης, ἣν ἀποτελοῦσι 50 βουλευταί. Ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὸ συμβούλιον τῆς γερμανικῆς δημοκρατίας διὰ μιᾶς ψήφου.

Μεκλεμβοῦργον Στρέλιτς (Mecklenburg Strelitz). Ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ μικροτέρου ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ Μεκλεμβούργου, μεταξὺ τοῦ Μεκλεμβούργου Σβέριν, τῆς Πομμερανίας καὶ τοῦ Βραδεμβούργου, ὡς καὶ τῆς περιοχῆς Ράτσεμπουργ, χωριζομένης ἀπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ Μεκλεμβούργου Σβέριν. Ἐμβαδὸν 2.930 τ. χλμ., κάτ. 110.269. Εἶναι τὸ ἀραιότατα κατῳκημένον τμῆμα ὁλοκλήρου τῆς Γερμανίας. Κυρία παραγωγὴ ἡ γεωργική, διὰ μεγάλων ἰδιοκτησιῶν, καὶ ἡ κτηνοτροφική. Βιομηχανία ἀσήμαντος. Κύριαι πόλεις ἡ πρωτεύουσα *Νοϋστρέλιτς* καὶ τὸ *Νοϋμπράντενμπουργκ*. Δουκᾶτον μέχρι τοῦ 1918, ἀνεκηρύχθη ἐλεύθερον ὁμόσπονδον κράτος τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1923, μετὰ κυβερνήσεως διμελοῦς, ἐκλεγομένης ὑπὸ διαίτης ἐκ 35 βουλευτῶν. Ἀντιπροσωπεύεται διὰ μιᾶς ψήφου εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας.

—*[Ἱστορ.]* Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους κατοικούμενον ὑπὸ γερμανικῶν φύλων, περιῆλθε κατὰ τὸν ΣΤ΄ αἰῶνα εἰς τοὺς Σλαύους Ὀβοτρίτας καὶ Βίλτσους, ὑποταχθέντας τῷ 1160 ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Λέοντος καὶ ἐκχριστιανισθέντας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ὀβοτριτῶν Πριβισλὰβ ὠνομάσθη τῷ 1167 πρίγκιψ ὑποτελὴς τοῦ γερμανικοῦ κράτους. Ὁ πατὴρ τούτου Νίκλοτ ὑπῆρξεν ὁ γενάρχης τοῦ μέχρι τοῦ 1918 ἡγεμονεύσαντος πριγκιπικοῦ οἴκου τοῦ Μεκλεμβούργου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Βαλδεμὰρ τοῦ Β΄, ἀλλ' ἠλευθερώθη ταχέως, τῷ 1225. Τῷ 1229 διενεμήθη εἰς τέσσαρας κλάδους τοῦ ἡγεμονεύοντος οἴκου, ἀλλὰ τῷ 1471 συνηνώθη ὑπὸ τὸν ἐπιζήσαντα ἐκ τούτων, τὸν τοῦ Μεκλεμβούργου. Μετὰ νέαν διανομήν, τῷ 1701, ἐδημιουργήθη τὸ δουκᾶτον τοῦ Μεκλεμβούργου Στρέλιτς ὑπὸ τὸν Ἀδόλφον Φρειδερῖκον Β΄. Τῷ 1815 οἱ ἡγέται τῶν δύο κλάδων ὠνομάσθησαν ἀρχιδοῦκες. Μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον συνηνώθησαν ἀμφότερα τὰ δουκᾶτα μετὰ τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ τῷ 1918, κατὰ τὴν δημοκρατικὴν ἐπανάστασιν, ἐκηρύχθησαν ἀμφότερα ὁμόσπονδα ἐλεύθερα κράτη. Θ. Κ.

— **Μεκλεμβοῦργον,** ***Νέον*** — (Neumecklenburg, ἀγγλ. New Ireland) *[Γεωγρ.]*. Ἡ δευτέρα κατὰ μέγεθος νῆσος τοῦ Βισμαρκείου Ἀρχιπελάγους. Κεῖται ΒΑ. τῆς Νέας Γουϊνέας, ἔχει ἔκτασιν 12.950 τ. χλμ. καὶ περὶ τὰς 20.000 κατ. Εἶναι ἡφαιστειογενὴς νῆσος, στενὴ καὶ μακρά, εἰς σχῆμα τόξου (μήκους 400 χλμ.) μὲ διεύθυνσιν ἐκ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. μετὰ κοραλλιογενῶν ἀκτῶν. Διαθέεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὑπὸ ὀρέων, ὧν ὑψηλότερα εἶναι τὸ *Ρόσελ* (1200 μ.) καὶ τὸ *Χὰλ* (2150 μ.) καὶ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἐκ παλαιῶν ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων, ἀνδεσίτου, ψαμμολίθου ἢ ἀσβεστολίθου. Ἡ νῆσος ἔχει ἄφθονα ὕδατα καὶ πλούσια τροπικὰ δάση, εἰς τὰς βορείους δὲ αὐτῆς περιφερείας ἐκτεταμένους λειμῶνας. Οἱ κάτοικοι εἶναι Μελανήσιοι, τὸ κυριώτερον δὲ εἶδος καλλιεργείας ἐμπορίου καὶ ἐξαγωγῆς εἶναι κόκκοι ἐλαίου (κόπρα). Κυβερνητικὰ κέντρα εἶναι αἱ πόλεις *Κάβιεγκ* καὶ *Ναματαναΐ*. Γ. Ι. Β.

Μέκλονγκ (Méklong) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τοῦ Σιάμ. Κεῖται παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ Σιάμ, ΝΔ. τῆς πόλεως Μπάγγοκ, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Ἔχει περὶ τοὺς 10.000 κατ. Γ. Ι. Β.

— **Μέκλονγκ** (Meklong) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Σιὰμ ἐν Ἰνδοκίνᾳ. Πηγάζει ἐκ Τενασσερὶμ (Βιρμανίας) καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον Σιάμ. Ἔχει μῆκος 400 χλμ., εἶναι δὲ πλωτὸς μέχρι τοῦ Ρατμπουρί. Γ. Ι. Β.

Μεκνές, ἢ ***Μεκινέθ,*** ἢ ***Μικνὰς*** (γαλλ. Meknès, ἱσπαν. Mequinez, ἀραβ. Miknâs ἢ Meknès) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ γαλλικοῦ Μαρόκου, κειμένη μεσογείως ἐν τῷ ΝΔ. τμήματι τῆς χώρας ὑπὸ τὸ ὄρος Ντζεμπὲλ Νεγκοὺμ καὶ ἐπὶ ἑνὸς τῶν παραποτάμων τοῦ Οὐρντούμ. Ἀπέχει 50 χλμ. πρὸς Δ. τοῦ λιμένος τοῦ Φὲζ καὶ εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψομέτρου 524 μ. Περιβάλλεται ὑπὸ ἡμικατεστραμμένων τειχῶν, καταλαμβάνει δὲ τὰς κλιτῦς λόφου δεσπόζοντος εὐφόρου πεδιάδος καταφύτου ἐξ ἐλαιώνων, λεμονεῶν καὶ σιτηρῶν. Ἔχει μέγα ἀνάκτορον μετὰ λαμπρᾶς ᾠοειδοῦς εἰσόδου τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος καὶ τζαμίον τοῦ Μουλάϊ-Ἰσμαήλ, ὅπου ἐτάφησαν πλεῖστοι αὐτοκράτορες. Κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα ἡ πόλις ἦτο τόπος διαμονῆς πολλῶν σουλτάνων, σήμερον ὅμως εὑρίσκεται εἰς σχετικὴν κατάπτωσιν. Συνδέεται συγκοινωνιακῶς μετὰ τοῦ Φέζ, μετὰ τοῦ ὁποίου διεξάγει ἐμπόριον δερμάτων, ἐλαίου, ὑφασμάτων κτλ. Κάτ. (1928) 36.931, ὧν 4.927 Εὐρωπαῖοι. Χ. Δ.

Μέκονγκ (Mékong ἢ Mé-Kong ἢ Mékhong) *[Γεωγρ.]*. Ὁ σπουδαιότερος ποταμὸς τῆς Ἰνδοκίνας καὶ ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων τῆς ὑδρογείου, γνωστὸς ἐπίσης ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Μεϊ Κόνγκ* (Μεϊ-

Digitized by Google

Kong) ἢ *Καμπὸτζ* (Cambodge). Ἔχει μῆκος 45.000 χλμ. καὶ ἀρδευομένην λεκάνην ἐκτάσεως ἑνὸς ἑκατομμυρίου περίπου τ. χλμ. Αἱ πηγαί του, ἀνακαλυφθεῖσαι τῷ 1893 ὑπὸ τῶν ἐξερευνητῶν Ντυτρὲϋ ντε Ρὲν καὶ Γκρενάρ, κεῖνται ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ΒΑ. τμῆμα τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Θιβὲτ ὑψουμένων ὀρέων Τὰν-Λά, εἰς θέσιν καθοριζομένην ὑπὸ τῶν συντεταγμένων 33° Β. πλάτους καὶ 93° Α. μήκους Γκρήνουϊτς, τὸ ὑψηλότερον δ' αὐτῶν σημεῖον εὑρίσκεται ἐπὶ ὑψομέτρου 5.110 μ. Ῥέει κατ' ἀρχὰς ὑπὸ μορφὴν ὁρμητικοῦ χειμάρρου, λαμβάνων διαδοχικῶς τὰ ὀνόματα *Λουνγκ-Μούνγκ, Ντζὰ-Νὰνγκ* καὶ *Ντζὰ-Τσού*, στρέφεται μὲ κατεύθυνσιν ΝΑ, δέχεται τὸν ἀριστερὸν παραπόταμον *Ντζὲ-Τσού*, διασχίζει τὴν σινικὴν ἐπαρχίαν Γιουννὰν καὶ φθάνει εἰς Φεϊ-Λόνγκ-Κιάο (ὑψόμ. 1.241 μ.), ὅπου λαμβάνει τὴν πρὸς Ν. κατεύθυνσιν. Διασχίζων ἀκολούθως χώραν μᾶλλον ἔρημον καὶ ἀκαλλιέργητον, δέχεται ἐκ δεξιῶν τοὺς *Νάμπι-Χὸ* καὶ *Χὲν Χὸ* καὶ ἐξ ἀριστερῶν τοὺς *Πὶ Κιάνγκ, Τσὲ-Κιάνγκ* και *Χσιάο-Χό*. Μετὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ἀριστεροῦ *Λὰμ-Λά*, ἐγκαταλείπει τὸ σινικὸν ἔδαφος καὶ σχηματίζει τὸ ὅριον μεταξὺ Γαλλικῆς Ἰνδοκίνας καὶ Βρεττανικῆς Βιρμανίας. Ῥέει νῦν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς ΝΔ., σχηματίζει τοὺς καταρράκτας *Τὰννγκ-Χὸ* καὶ στρεφόμενος πρὸς Α. εἰσέρχεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος. Βρέχει τότε τὸ Ξιένγκ-Κόνγκ, παρὰ τὸ ὁποῖον δέχεται τὸν *Νὰμ Χού*, ἀξιόλογον παραπόταμον, ἐρχόμενον ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Σὶμπ-Σόνγκ-Πανά. Ἤδη μικρὸν πρὸ τῆς πόλεως ταύτης ἄρχεται σχηματίζων τὰ μεταξὺ Σιὰμ καὶ Ἰνδοκίνας σύνορα, ἔχει δὲ κατεύθυνσιν ἄλλοτε μὲν πρὸς Α. καὶ ἄλλοτε πρὸς Ν. καὶ δέχεται πολλοὺς παραποτάμους, ὧν σπουδαιότερος ὁ ἐκ δεξιῶν ἐρχόμενος *Σὲ-Μούν*, κυριώτερος ποταμὸς τοῦ Σιάμ, σχηματιζόμενος διὰ τῆς συμβολῆς τῶν *Νὰμ Μοὺν* καὶ *Νὰμ-Σέ*. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καταλείπει τὸ ἔδαφος τοῦ Σιὰμ καὶ εἰσέρχεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ γαλλικόν, ῥέων δὲ πάντοτε πρὸς Ν εἰσχωρεῖ εἰς τὴν χώραν τοῦ Καμπότζ, ὅπου ἁπλοῦται ἐντὸς τῆς πεδιάδος εἰς πλάτος 5.000 μ. Στενούμενος ἐκ νέου σχηματίζει τὸ ῥεῦμα τοῦ Πρεαπατάνγκ, βρέχει τὰς πόλεις Σαμπόρ, Σαμπὸκ καὶ Κρατιέ, μετὰ ταῦτα δὲ χωρίζεται εἰς πολλοὺς βραχίονας καὶ σχηματίζει τὸ δέλτα τῆς Κοχιγκίνας. Εἷς ἐκ τῶν βραχιόνων του ῥέων πρὸς ΒΔ ῥίπτεται ἐντὸς τῆς Μεγάλης Λίμνης, τῆς καλουμένης ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Τονλὲ-Σάπ, οἱ δὲ δύο ἕτεροι, παρὰ τὴν ἀρχὴν τῶν ὁποίων καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης κεῖται ἡ πρωτεύουσα τοῦ Καμπότζ, Πνὸμ-Πένχ, ῥέουσι πρὸς Ν. καὶ ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν Νότιον Σινικὴν θάλασσαν. Ἐκ τούτων ὁ μὲν δυτικὸς βραχίων (*Χὰν Γκιάνγκ*), μᾶλλον ἀκατάλληλος διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν, βρέχει τὰς πόλεις Σωντὸκ καὶ Λόνγκ-Ξουγιὲν-Κὰν-Τό, ὁ δὲ ἀνατολικὸς (*Τιὲν Γκιάνγκ*) βρέχει τὸ Μπανὰμ καὶ σχηματίζει τέσσαρας βασικοὺς νέους βραχίονας, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ Β πρὸς Ν. εἶναι οἱ ἑξῆς: *Κούα-Νταΐ, Κούα-Μπὰ-Λάϊ, Κούα-Χὰμ-Λουόνγκ* καὶ *Κούα-Κὸ-Κιέν*. Ἐπίσης τὸ ἀνατολικὸν σημεῖον τοῦ δέλτα τούτου ἑνοῦται διὰ διαφόρων μικρῶν διωρύγων πρὸς τὸν κάτω ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ τῆς Σαϊγκὸν Ννναΐ. Κατὰ τοὺς μῆνας ἀπὸ Ἰουνίου μέχρι Φεβρουαρίου τὰ ὕδατα τοῦ Μέκονγκ ἀνέρχονται σημαντικῶς, φθάνοντα κατὰ Σεπτέμβριον μέχρι 12 πολλάκις μέτρων. Τὰ ὑπ' αὐτοῦ κυλιόμενα ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἀνέρχονται συνήθως εἰς 12.000 κυβ. μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον, φθάνουσι τότε τὰ 70.000 κυβ. μέτρα. Αἱ πλημμυραι αὗται καὶ ἡ συχνότης τῶν κλίσεων τῆς κοίτης, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦσι ταχέα ῥεύματα, ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δὲν θὰ ἐπιτευχθῇ ποτὲ νὰ καταστῇ ὁ Μέκονγκ πλωτός. Τοῦτο ὅμως κατωρθώθη νὰ διευθετηθῇ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τῶν Γάλλων, οἱ ὁποῖοι εἰς πολλὰ σημεῖα κατεσκεύασαν πλευρικὰς διώρυγας, σήμερον δὲ ὁ ἀνάπλους αὐτοῦ εἶναι κατορθωτὸς μέχρι τοῦ Λουάνγκ-Πραμπάνγκ. Τοιουτοτρόπως ὁ Μέκονγκ ἀπὸ πλουτολογικῆς ἀπόψεως κατέστη ἡ κυριωτέρα συγκοινωνιακὴ ἀρτηρία τῆς Ἰνδοκίνας.

Ἡ συνθήκη τοῦ 1893, ἡ κανονίζουσα τὸν Μέκονγκ ὡς ὅριον μεταξὺ Σιὰμ καὶ γαλλικῆς Ἰνδοκίνας, καθώριζεν οὐδετέραν ζώνην πλάτους 25 χλμ. ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἐντὸς τῆς ὁποίας τὸ Σιὰμ ὑπεχρεοῦτο νὰ μὴ διατηρῇ λιμένα ὀχυρὸν ἢ ἐνόπλους δυνάμεις· ὅτε ὅμως ἡ Γαλλία τῷ 1905 παρεχώρησε τὸ Τσανταμποὺν εἰς τὸ Σιὰμ καὶ ἔλαβεν ὡς ἀντάλλαγμα τὸν λιμένα τοῦ Κρὰτ καὶ τὰς ἐπαρχίας Μελοῦπρε καὶ Μπασσὰκ ἡ οὐδετέρα αὕτη ζώνη κατηργήθη. Χ. Δ.

Μεκουνίδα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γραμπιᾶς τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 192. Χ. Δ.

Μεκρὰν (Mekran) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ Βελουχιστὰν (βλ. λ. *Μακουράν*).

Μεχχεῖρ, Ἐλ (El-Mecheïr) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ ἀγγλοαιγυπτιακοῦ Σουδὰν (βλ. λ. *Βερβέρ*).

Μέλ, ἢ *Μέλις*. Ἔποικος ἐν Βάρῃ τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας (οὔσης τότε ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντίου). Στασιάσας τῷ 1009 κατὰ τοῦ Βυζαντίου, κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ ἐν ἀρχῇ τὰ πεμφθέντα ἐναντίον αὐτοῦ στρατεύματα, ἀλλ' ἐν τέλει κατετροπώθη (τῷ 1011) καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν. Πνέων ἐκδίκησιν, προεκάλεσε τὴν κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ βυζαντινῶν κτήσεων ἐκστρατείαν τῶν ἐν τῇ Βορείῳ Γαλλίᾳ ἐγκατεστημένων τότε Νορμανδῶν, μεθ' ὧν καὶ εἰσέβαλε τῷ 1018 εἰς Ἀπουλίαν καὶ κατέλαβε μέρος αὐτῆς. Ἐν τέλει ἐκδιωχθεὶς μετὰ τῶν Νορμανδῶν ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Βουγιανοῦ, ἀπῆλθε παρὰ τῷ ἡγεμόνι τῆς Γερμανίας Ἐρρίκῳ Β' (1014—1024), ὃν καὶ ἔπεισε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, ἀπέθανεν ὅμως πρὸ τοῦ πέρατος τῆς ἑτοιμαζομένης ἐκστρατείας. Ν. ΚΛΣ

μέλα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἰξία ἡ λευκή*.

Μέλα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ βορείου Αἰγαίου (πλάτ. 39° 51' Β, μῆκ. 26° 04' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1599: Eski Stamboul to Kum-Kalé), ΒΑ. τῆς Τενέδου ἐσχατιά, ἀπόληξις τοῦ βουνοῦ Προφήτης Ἠλίας. Σ. Ε. Λ

Μελᾶ ὄρος *[Γεωγρ.]*. Πλόκαμος τοῦ *Παρυάδρου* (*Στράβ*. ΙΑ' 497) κατὰ τὰ νότια τῆς Τραπεζοῦντος, χωρῶν πρὸς τὸν Εὔξεινον καὶ τὴν ἐπὶ Θεμίσκυραν παραλίαν. Ἐπὶ ἀπορρῶγος κλιτύος του εὕρηται ἡ μονὴ Παναγίας τοῦ Σουμελᾶ. Σ. Ε. Λ.

Μελαβρὸν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. λ. *Κορμακίτης*.

Μελαγγεῖα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Ἀρκαδίας ἐν τῇ Μαντινικῇ, ³/₄ τῆς ὥρας ΒΑ. τῆς ἀρχαίας Μαντινείας καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀλησίου ὄρους. Ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς ἀφθόνους πηγὰς τοῦ σημερινοῦ χωρίου Πικέρνι, παρὰ τὰς ὁποίας τὸ πάλαι ὑπῆρχον ἱερὰ τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Μελαινίδος Ἀφροδίτης. Διὰ τῆς θέσεως ταύτης διήρχετο ἡ ἐκ Μαντινείας εἰς Ἄργος ὁδός. Ι. Σ. Σ.

μελάγγουρο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ποικιλίας τινὸς τοῦ γένους *σίκυς* (βλ. λ.).

Μελαγκάβι(ον) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ ἀνατολικοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τὸ ἄλλως *Μαλαγκάβι* καὶ *Ἀγριλιός*, τὸ *Ἡραῖον* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων. Ἐπ' αὐτοῦ εἷς τῶν ἀρίστων φάρων τοῦ ἑλληνικοῦ φωτιστικοῦ δικτύου (πλάτ. 38° 01' 45" Β, μῆκ. 22° 51' 23" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 1600: Gulf of Corinth) ἱδρυθεὶς τῷ 1897, ὁ πρῶτος τῶν ἑλληνικῶν φάρων τύπου «ἀστραπιαίων ἐκλάμψεων» (feux éclairs) ἐκπέμπων λευκὰς ἐκλάμψεις 20 μιλλίων φαινομένας καὶ ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἰσθμίας κατὰ τὸν ἄξονα τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου, ἧς φωτίζονται τὰ ἑκατέρωθεν κρηπιδώματα. Σ. Ε. Λ.

μελάγκητος (τὸ) *[Ζωολ.]* βλ. λ *μελανόκητος*.

Μελαγκόμας. Ὄνομα δύο διασήμων ἀθλητῶν τῆς ἀρχαιότητος, πατρὸς καὶ υἱοῦ, οἱ ὁποῖοι κατήγοντο ἐκ Καρίας καὶ ἔζησαν κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους. Ὁ πατὴρ ἐνίκησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὁ δὲ υἱὸς εἰς τὰ μεγάλα Πύθια ἐπὶ αὐτοκράτορος Τίτου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐξετιμᾶτο πολὺ διὰ τὸ σωματικὸν κάλλος καὶ τὴν ἀντοχήν του, κατὰ τὰ ὁποῖα ὑπερεῖχε πολὺ τοῦ πατρός του. Διεκρίθη ἰδίως ὡς ὁ ἄριστος τῶν πυκτῶν τῆς ἐποχῆς του. Κατώρθωνε κατὰ τὸν ἀγῶνα νὰ μὴ θιγῇ κἂν ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του, διαφεύγων ἐπιδεξίως τὰ πλήγματα, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἐκτύπα τὸν ἀντίπαλον, περιοριζόμενος εἰς ἐπιθετικὰς χειρονομίας, μὲ τὰς ὁποίας ἠνάγκαζεν αὐτὸν ἀπαυδῶντα νὰ ὁμολογῇ τὴν ἧτταν του. Ἀπέθανεν ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του καὶ τῆς ἀγωνιστικῆς του ἀκμῆς. Ν. Α.

μελαγρία (ἡ) (mélagrie) *[Ἰατρ.]*. Ὅρος ἀποδιδόμενος εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν εἰς τὰ ἄλγη τῶν ἄκρων (ποδάγραν κλπ.). Μ. Ν. Κ

μελαγχαίτης (ὁ)· ἀρχ., ὁ ἔχων μέλαιναν χαίτην: «μελαγχαίτης Νέσσος».

Μελάγχθων (Melanchthon), ***Φίλιππος***. Διάσημος ἀνθρωπιστὴς (1497—1560) ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἐν Τυβίγγῃ δράσεως αὐτοῦ. Ὁ ἀνθρωπισμὸς αὐτοῦ ἐκδηλοῦται διὰ τῆς ῥοπῆς πρὸς καθολικὴν καὶ παμμερῆ γνῶσιν διὰ μεγάλων καὶ πολυμερῶν σχεδίων καὶ προθέσεων, δι' ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν. Αἱ ἀνθρωπιστικαὶ αὗται ῥοπαὶ ὁδηγοῦσι τέλος εἰς πλήρη ῥῆξιν πρὸς τοὺς σχολαστικοὺς φιλοσόφους τῆς Τυβίγγης, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἐγκαταλείπει ὁ Μελάγχθων τὴν Τυβίγγην, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Βιττεμβέργῃ. Ὀνομαστὸς ἐγένετο ὁ ἐναρκτήριος αὐτοῦ λόγος ἐνταῦθα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπραγματεύθη περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, ἐλέγξας ἀπὸ ἀνθρωπιστικῆς ἀπόψεως τὸν μέχρι τότε τρόπον τῆς διδασκαλίας καὶ ἀπαιτήσας ἵνα πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι στηρίζωνται ἐπὶ βαθείας γλωσσικῆς προπαιδείας. Ὁ λόγος οὗτος ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ τῆς πρώτης φιλίας, ἥτις συνέδεσεν αὐτὸν πρὸς τὸν Λούθηρον καὶ ἡ ὁποία ἐπεξετάθη ἔπειτα εἰς ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀγώνων τοῦ μεγάλου μεταρρυθμιστοῦ. Συγχρόνως ἀπομακρύνεται ὁ Μελάγχων ἀπὸ τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας ἢ ἀκριβέστερον ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας καθόλου καὶ ἀφιεροῦται εἰς τὰ φλέγοντα θεολογικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς, μετέχων τῶν πολλαπλῶν ἀγώνων καὶ συζητήσεων· ἐξ ἀφορμῆς τοιαύτης συγκρούσεως πρὸς τὸν Ἔκκιον ἐκφέρει ὁ Μελάγχθων τὴν γνώμην, πρὸ τοῦ Λουθήρου ἤδη, ὅτι ἡ ἁγία Γραφὴ εἶναι ἡ μόνη καὶ ἡ ὑψίστη αὐθεντία διὰ τὸν Χριστιανόν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1523 ἀναφαίνεται πάλιν σαφῶς ἡ τροπὴ αὐτοῦ πρὸς τὰ ἀνθρωπιστικὰ ἰδεώδη ἕνεκα πολλῶν λόγων, ἀλλὰ πρὸ πάντων συνεπείᾳ τῆς πείρας, τὴν ὁποίαν ἐκ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἐρίδων ἐκείνων συνεκόμισεν. Ἂν καὶ αἱ σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Λούθηρον κατέστησαν ψυχραί, διετήρησεν ὅμως τὴν ἐπαφὴν πρὸς αὐτὸν καὶ ὑπεστήριξε τὰς ἀπόψεις τοῦ φίλου του τόσον κατὰ τὴν περίφημον ἔριν πρὸς Κάρλσται ὅσον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν, ἐξηκολούθησε δὲ νὰ

Λ. Κράναχ: Φίλιππος Μελάγχθων.
[Πινακοθήκη τῶν Οὐφφίτσι τῆς Φλωρεντίας.]

ἐνδιαφέρεται πάντοτε περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ἔκθεσις τῆς πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἰδίως δράσεως τοῦ Μελάγχθονος δέον νὰ ἀφορμᾶται πάντοτε ἀπὸ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Λούθηρον. Τὴν ἀπόλυτον κατ' ἀρχὰς ἐκ τούτου ἐξάρτησιν ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα δεικνύει τὸ ἔργον αὐτοῦ «Κοινοὶ τόποι» (1520), ὡς αἱ διάφοροι ἐπεξεργασίαι τοῦ ἔργου τούτου γνωρίζουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν βαθμιαίαν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς μεταρρυθμίσεως. Ἀποφεύγων πᾶσαν συζήτησιν περὶ τῶν μυστηρίων τῆς θεότητος, περιορίζεται εἰς τὴν πραγματείαν τῆς περὶ δικαιώσεως διδασκαλίας. Διὰ τῶν ἠθικῶν ἐντολῶν διεγείρει ἐν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν συνείδησιν τῆς ἁμαρτίας, διὰ δὲ τοῦ Εὐαγγελίου παρέχει ἡμῖν ἀπολύτρωσιν καὶ παραμυθίαν. Τοῦτο τελεσιουργεῖται ἐν τῇ δικαιώσει, τῆς ὁποίας προϋπόθεσις εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀφυπνισθεῖσα ἐντὸς ἡμῶν πίστις, τουτέστιν ἡ ἐμπιστοσύνη ἐπὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ. Τῆς ὅλης ταύτης πραγματείας βάσις εἶναι ἡ περὶ ἀνθρωπίνης βουλήσεως ἐκδοχὴ τοῦ Λουθήρου, ἡ τὴν ἐλευθερίαν ἀπορρίπτει οὗτος. Ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα προέβαλεν ὁ Ἔρασμος, ἐκλόνησαν τὸν Μελάγχθονα καὶ ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀποδοχὴν ἐλευθέρας βουλήσεως. Ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ταυτοχρόνως ὁ δημιουργὸς τῆς ἠθικῆς ἡμῶν συνειδήσεως καὶ ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας, ἐφαίνετο τώρα πλέον ἀφόρητος εἰς αὐτόν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὰ μέσα πρὸς παιδαγώγησιν τοῦ λαοῦ ζητεῖ ἤδη εἰς τὴν φιλοσοφίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν στρέφεται ὁ Μελάγχθων τῇ βοηθείᾳ τοῦ Κικέρωνος. Αὕτη δημιουργεῖ εἰς αὐτὸν ὅλως διάφορον ἀντίληψιν περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὴν ὁποίαν ἐκδέχεται νῦν ὡς ἱκανὴν πρὸς τὸ ἀγαθόν. Τὴν νέαν ταύτην ἐκδοχὴν ὑποστηρίζει ὁ Μελάγχθων ἐν τοῖς «Κοινοῖς τόποις» τοῦ 1535. Ἡ δικαίωσις παραμένει καὶ ἐνταῦθα πλήρης μεταβολὴ καὶ ἀνακαίνισις τοῦ ἀνθρώπου· δὲν εἶναι ὅμως ἔργον μόνον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συντελεῖται τῇ συνεργίᾳ τοῦ ἀνθρώπου. Συγχρόνως προβαίνει ὁ Μελάγχθων εἰς τὴν δημιουργίαν ἐπιστημονικῆς βάσεως διὰ τὴν θεολογίαν, ἵνα διασώσῃ τὴν ἐπαφὴν τῆς μεταρρυθμίσεως πρὸς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τῶν χρόνων του. Τὴν φιλοσοφικὴν θεμελίωσιν τοῦ συστήματος τῶν ἐπιστημῶν, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον, ἤντλησεν ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους, πρὸς ὃν πάλιν ἐπιστρέφει, καὶ ἐκ τοῦ Κικέρωνος· διήκουσα ἰδέα ἐν τῷ συστήματι τούτῳ εἶναι ὅτι ὁ σκοπὸς πάσης ἐπιστήμης φέρει ἠθικὸν χαρακτῆρα. Τῆς φιλοσοφικῆς ἰδίᾳ σχολῆς τὸ ἔργον συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα οὕτω προπαρασκευάζῃ αὐτὸν εἰς τὴν προσοικείωσιν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τελουμένην διὰ τῶν θεολογικῶν σπουδῶν. Οὕτω ὁ Μελάγχθων διακρίνει αὐστηρῶς τὸ θρησκευτικὸν ἀπὸ τοῦ κοσμικοῦ πεδίου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἀποκόπτῃ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ἀναγκαίαν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεῶν τούτων ἐπιλαμβάνεται τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βιττεμ-

Digitized by Google

βέργης (1536), τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἶτα ὡς πρότυπον, πρὸς ὃ συμμορφοῦνται τὰ λοιπὰ πανεπιστήμια τῶν διαμαρτυρομένων χωρῶν.

Ὁ Μελάγχθων προσέδωκεν εἰς τὴν διασκαλίαν τοῦ Λουθήρου διδακτικὴν μορφήν, διὰ τῆς ὁποίας διετήρησεν ὁ προτεσταντισμὸς ἑνιαίαν βάσιν. Πρὸς τούτοις κατώρθωσε νὰ συνδέσῃ τὴν ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀνάμειξιν τῆς πίστεως πρὸς τὴν μόρφωσιν ταύτην, καταστήσας οὕτω δυνατὴν τὴν αὐτοτελῆ ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης. Τέλος διὰ τῆς ἀποπείρας αὐτοῦ ὅπως στηρίξῃ τὴν ἐπιστήμην (καὶ τὸν πολιτικὸν βίον) ἐπὶ τῶν γενικῶν προδιαθέσεων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, προπαρεσκεύασε τὰς ἐλευθέρας ροπὰς τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος, αἵτινες συγκομίζουσι τὰς ἀσχέτους συνεπείας τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ. Αἱ μεταξὺ τοῦ Μελάγχθονος καὶ τοῦ Λουθήρου ἀναφυεῖσαι ἀντιθέσεις ἐξεδηλώθησαν σαφέστερον καὶ ζωηρότερον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου, ὁδηγήσασαι εἰς τὸν λεγόμενον *Φιλιππισμόν*, διὰ τοῦ ὁποίου χαρακτηρίζεται ἡ διδασκαλία τοῦ Μελάγχθονος, ἐφ' ὅσον ἀποκλίνει τῆς τοῦ Λουθήρου. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ προσήγγισαν μετὰ τὸν θάνατον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου εἰς τὸν καλβινισμόν, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἀπερροφήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hartfelder*, Melanchthon als praeceptor Germaniae (1889).— *Ellinger*, Ph. Melanchthon (1902).— *Fischer*, Melanchthons Lehre von der Versöhnung (1905).— *Clemen*, Studien zu Melanchthons Reden und Gedichte (1913). *Dilthey*, Das natürliche System der Geisteswinenschaften im 17 Jahrh.

Ν. Λ.

Μελάγχλαινοι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Λαὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας. Ὠνομάσθησαν οὕτως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἤδη τοῦ Ἡροδότου καὶ Ἑκαταίου, ἕνεκα τοῦ μελανοῦ χρώματος τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν. Κατῴκουν δὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (Δ' 20) περὶ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ, συνορεύοντες μὲ τὴν χώραν τῶν Σαυροματῶν. Πρὸς βορρᾶν αὐτῶν ἐξετείνοντο ἔρημοι ἀκατοίκητοι καὶ λίμναι μεγάλαι. Μολονότι δὲ δὲν ἦσαν σκυθικῆς καταγωγῆς, εἶχον τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ ἔθιμα μετὰ τῶν Σκυθῶν. Πλὴν τούτων, ἀναφέρονται *Μελάγχλαινοι* καὶ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Σαρματίᾳ κατοικοῦντες ὑπὲρ τὴν Κολχίδα (νῦν Μιγγρελίᾳ) μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ρᾶ (Βόλγα) καὶ τῶν Ἱππικῶν ὀρέων.

Α. Θ. Σ.

μελαγχολία (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ ψυχικὴ συνδρομή, ἥτις χαρακτηρίζεται ὑπὸ καταθλίψεως, βραδύτητος ἐπιτελέσεως πασῶν τῶν ψυχικῶν καὶ φυσικῶν λειτουργιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ ἰδεῶν μελαγχολικῶν, τουτέστιν ἰδεῶν ὑποτιμήσεως τοῦ ἐγώ. Πρόκειται ἐν ἄλλοις λόγοις περὶ νευροψυχικῆς ὑποτονίας, ἥτις κατὰ τὸν Freud εἶναι ἀποτέλεσμα ὀξείας ἀντιθέσεως τοῦ ἐγὼ πρὸς τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἐγώ, συνέπεια τῆς ὁποίας εἶναι αἱ ἐπικρίσεις αἱ ἐπιφερόμεναι ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἐναντίον τοῦ πρώτου, καὶ ἄρα, αἱ μελαγχολικαὶ ἰδέαι. Οὕτω τὸ ἄτομον καθίσταται περίλυπον, στενάζει, εἶναι ἀπηλπισμένον, κλαίει, τύπτει ἑαυτό, βραδέως ὁμιλεῖ καὶ βραδύτερον κινεῖται, καθήμενον κατὰ τρόπον ὥστε νὰ καταλαμβάνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν μικρότερον χῶρον, καὶ ἐκφέρει ἰδέας, αὐτοκατηγορίας, αὐτομομφῆς, ἀνικανότητος, ἀναξιότητος, ἀπελπισίας, ἐπικειμένων δεινῶν καὶ ὀλέθρου, ἰδέας ὑποχονδριακάς, ἀρνήσεων καὶ μεταμορφώσεως τῆς προσωπικότητος (εἰς τὰς χρονίας μορφάς), ἰδέας καταδιώξεων φυγοκέντρους, ἐν αἷς ἡ καταδίωξις παρίσταται δικαία καὶ ἀντάξιος αὐτῶν ὁ πάσχων, ὡς αἴτιος ὅλων τῶν συμφορῶν τοῦ κόσμου (ἰδέαι *μεγαλομελαγχολικαί*).

Αἱ συνθέσεις ἐπιτελοῦνται βραδέως, τοῦ ἀσθενοῦς δυσχερῶς ἀπαντῶντος (δυστοκία ἀπαντήσεων). Παρατηρεῖται ὡσαύτως βραδύτης εἰς τὴν ἀναπνοήν, τὴν κυκλοφορίαν (βραδυκαρδία), δυσπεψία καὶ ἀνορεξία, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄρνησις λήψεως τροφῆς, ἥτις εἶναι ἀποτέλεσμα ἢ ὑποχονδριακῶν ἰδεῶν, ἢ ἐπιθυμίας πρὸς αὐτοκτονίαν δι' ἀσιτίας. Ἡ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ 3 ἕως 6 μῆνας συνήθως. Ἐνίοτε παρατηρεῖται κατὰ διαστήματα παρόξυνσις, δηλαδὴ ἐπέλευσις τοῦ λεγομένου ἄγχους, καθ' ὃ ὁ πάσχων κατέχεται ὑπὸ ἀνησυχίας, αἰτιᾶται ἄγχος, στένει, κλαίει, τίλλει τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, τύπτει ἑαυτόν, πειρᾶται δὲ πολλάκις καὶ αὐτοχειριασμόν, διότι ὁ μελαγχολικὸς εἶναι μέλλων αὐτοκτόνος. Ἡ διάρκεια τοῦ ἄγχους εἶναι ὡρῶν ἢ ἡμερῶν. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ ἐναγώνιος καλουμένη μορφή, εἰς ἣν καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν διάρκειαν τῆς νόσου ἔχομεν ἀγχώδη κατάστασιν. Ἑτέρα μορφὴ εἶναι ἡ παραληρητική, καθ' ἣν ὑπάρχει λογόρροια, ἀντὶ βραδύτητος τῶν συνθέσεων, μετ' ἰδεῶν μελαγχολικῶν ὡς αἱ ἀνωτέρω. Ἄλλη τέλος μορφὴ εἶναι ἡ καταληψία ἐκ μελαγχολίας, ἥτις εἶναι συνέπεια ἀναστολῆς καταληπτικῆς τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν. Τὸ ἄτομον παρίσταται ἀκίνητον, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διαγράφεται κατάθλιψις καὶ ἀγωνία, παρουσιάζει ἀρνητισμόν, μὴ ὁμιλοῦν, οὐδὲ τρῶγον καὶ ψυχικὰς μυϊκὰς συσπάσεις (κατατονικὴ καταπληξία).

Συνήθως ἰᾶται, δυσχερέστερον ὅμως ἐπέρχεται ἡ ἴασις ἐπὶ τῆς κατατονικῆς καταπληξίας, καίτοι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτιολογίας. Οὐχ ἧττον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐμφάνισις δυσαναλογίας μεταξὺ νευροψυχικοῦ τόνου καὶ περιεχομένου διανοίας, ὡς ἐπίσης ἀρνητικὸν παραλήρημα, παραλήρημα μεταμορφώσεως τῆς προσωπικότητος, μεγαλομελαγχολικαὶ παραληρητικαὶ ἰδέαι, εἶναι σημεῖα χρονιότητος ἀνεξαρτήτως τῆς νόσου, εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ μελαγχολικὴ συνδρομή. Ἐπίσης παράτασις αὐτῆς ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη, ὅπερ ἰσχύει δι' ὅλας σχεδὸν τὰς ψυχικὰς συνδρομάς, τάσις συστηματοποιήσεως τῶν παραληρητικῶν ἰδεῶν καὶ δὴ πρὸς ὑποχονδριακὸν παραλήρημα δεικνύουσιν ἀρχομένην μετάπτωσιν τῆς νόσου εἰς χρόνιον συστηματικὸν ὑποχονδριακὸν παραλήρημα. Αἱ ψυχικαὶ ἐξεργασίαι, οἷον μνήμη, συνειρμὸς (συνθέσεων σχηματισμός), ἀντίληψις, κρίσις κλπ. ἔχουσι φυσιολογικῶς, αἱ δὲ διαταραχαὶ αὐτῶν δεικνύουσιν ἀρχομένην διανοητικὴν ἐξασθένησιν. Πάντως δέον νὰ διακρίνωνται ἀπὸ τῶν διαταραχῶν λόγῳ τῆς βραδύτητος σχηματισμοῦ τῶν συνθέσεων, ἥτις βεβαίως δὲν ἔχει τοιαύτην σημασίαν, ὑπάρχουσα ἄλλωστε ἀρχῆθεν καὶ εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις. Ἡ μελαγχολικὴ συνδρομὴ ἐνίοτε ἀκολουθεῖται ἀμέσως ἢ μετὰ διάλειμμα ὑπὸ μανικῆς συνδρομῆς, ἢ μετὰ διάλειμμα καὶ ὑπὸ νέας μελαγχολικῆς συνδρομῆς, ὅτε χαρακτηρίζεται ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὡς μανιοκαταθλιπτικὴ συνδρομή, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὡς διαλείπουσα ψύχωσις. Τοῦτο κατανοοῦμεν ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ μὲν μελαγχολία εἶναι ὑποτονία, ἡ δὲ μανία ὑπερτονία τοῦ νευροψυχικοῦ τόνου.

Ἡ μελαγχολικὴ συνδρομὴ ὀφείλεται εἰς πᾶσαν αἰτιολογίαν καὶ οὕτως ἔχομεν λοιμώδεις μελαγχολίας, τοξικὰς μελαγχολίας, προπρεσβυτικάς, ἐκ πρωτογόνου ἀνοίας, προϊούσης παραλύσεως, ἐκφυλογενεῖς, ἐν γένει δὲ πᾶσα αἰτιολογία προκαλοῦσα οἱανδήποτε ἄλλην ψυχικὴν συνδρομὴν δύναται νὰ προκαλέσῃ καὶ μελαγχολίαν (π. χ. ψυχικαὶ συγκινήσεις, ἰδίᾳ ἐπὶ κυκλοθυμικοῦ χαρακτῆρος). Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν ἔχομεν καὶ τὴν ἰδιοπαθῆ μελαγχολίαν, δηλαδὴ τὴν τῆς μανιοκαταθλιπτικῆς ψυχώσεως (κατά τινας δὲ καὶ ἰδιοπαθῆ μελαγχολίαν ἁπλῆν). Αὕτη εἶναι τυπική, παρέρχεται δὲ κατὰ κανόνα, ἵνα γίνῃ μανιοκαταθλιπτικὴ ἢ διαλείπουσα ψύχωσις· ἄρα οἱ παροξυσμοὶ ἰῶνται, ἡ δ' ἐπάνοδος δυσκολώτατον νὰ ἀποφευχθῇ. Αἱ τοξικαὶ ἢ λοιμώδεις ἰῶνται, ἡ δ' ἐπάνοδος, ἂν δὲν ἐπέλθῃ νέα προκαλοῦσα αἰτία, ἀποφεύγεται. Ἡ προπρεσβυτικὴ ἰᾶται εἰς τὸ τρίτον τῶν περιπτώσεων, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἀπολήγει εἰς ἄνοιαν. Αἱ ἐκ πρωτογόνου ἀνοίας εἶναι κατὰ κανόνα ἀνίατοι, αἱ τῆς προϊούσης παραλύσεως δυσίατοι, τῶν δὲ παραλυτικῶν συνδρομῶν σχετικῶς ἢ κατὰ κανόνα ἰαταί.

Ἡ θεραπεία εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν αἰτιολογίαν καὶ γίνεται ἐν εἰδικῷ καταστήματι, εἰς ὃ ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος εἰσαγωγή, διὰ τὸν κίνδυνον τῆς αὐτοκτονίας, πρὸς ἣν διαρκῶς στρέφει τὸν νοῦν ὁ πάσχων μελαγχολίαν.

Τ. Α. Ζ.

μελαγχολικός, —*ή*, —*όν*· ὁ φέρων, ὁ προξενῶν μελαγχολίαν: «μελαγχολικὸν διήγημα, —ᾆσμα»· ‖ ὁ ἔχων κλίσιν, ὁ ρέπων πρὸς τὴν μελαγχολίαν: «μελαγχολικὸ κορίτσι».—Ἐπίρρ. ***μελαγχολικῶς***.

— **μελαγχολικῶς** [*Μουσ.*]. Μουσικὸς ὅρος ἀποδίδων τὸν ἐπικρατοῦντα ἰταλικὸν malincolico ἢ con malincolia.

μελαγχολῶ (νέον *—έω*, ἀρχ. *—άω*), ἀόρ. *ἐμελαγχόλησα*· κατέχομαι ὑπὸ μελαγχολίας, ὑπὸ δυσθυμίας, δυσφορῶ πρὸς τὰ παρόντα, διαλογίζομαι λυπηρά τινα, γίνομαι κατηφής: «ὅταν θυμοῦμαι περασμένα καλὰ χρόνια, μελαγχολῶ», «ἐπῆγα εἰς τὸ νεκροταφεῖον καὶ ἐμελαγχόλησα»· ‖ ἀρχ., κατέχομαι ὑπὸ μανίας, εἶμαι ὑποχονδριακός.

μελαγχροινός, —*ή*, —*όν*· βλ *μελαχροινός*.

— **«Μελαγχροινή»**. Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίς, ἱδρυθεῖσα τὴν 22αν Ἰουλίου 1895.

Π. Ν. Π.

Μέλαγχρος. Τύραννος τῆς Μυτιλήνης, ἀρχηγὸς τῶν ὀλιγαρχικῶν, διατηρήσας τὴν ἐξουσίαν ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ 612 π. Χ. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πιττακοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἀλκαίου Κίριδος καὶ Ἀντιμενίδου. Ὁ Ἀλκαῖος, ἐπειδὴ ἦτο θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ Πιττακοῦ, ἐκφράζεται ἐπαινετικῶς περὶ τοῦ Μελάγχρου, καίτοι ἦτο τελείως ἀντιθέτων πρὸς αὐτὸν πολιτικῶν φρονημάτων.

Ν. Α.

μελάγχρους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων μελανὴν χροιάν, μαυριδερός, μελαχροινός.

— **μελάγχροα** ***κύτταρα*** [*Φυσιολ.*]· βλ. λ. *χρωμοφόρα κύτταρα*.

— **μελάγχροες** [*Ἀνθρωπολογ.*]. Γενικῶς καλοῦμεν οὕτω τοὺς βαθέος χρώματος ἀνθρώπους, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς *λευκοὺς* καὶ τοὺς *κιτρίνους*. Μεταχειριζόμεθα τὸν ὅρον κατ' ἐξοχὴν πρὸς ὑπόδειξιν καθόλου τῶν νεγρικῶν καὶ νεγροειδῶν φυλῶν (βλ. καὶ *μελανόδερμοι*).

Ι. Γ. Κ

— **μελάγχρουν** ***ἐπιθήλιον*** [*Ἀνατομ.*]· βλ. *χρωμοφόρος* ἱστός.

— **μελάγχρους** ***ἱστός***. Οὕτω καλοῦσιν ἱστούς, οἵτινες εἶναι διηθημένοι ὑπὸ μικρῶν κοκκίων μελαινῶν ἢ καστανοφαίων χρωστικῶν, τῶν δὴ καλουμένων «μελανινῶν». Φυσιολογικῶς ὁ μελάγχρους ἱστὸς συντελεῖ ἐπὶ τῶν διαφόρων φυλῶν καὶ ἐπὶ τῶν ποικίλων μοιρῶν τοῦ σώματος εἰς τὴν διάφορον μελάγχρωσιν τοῦ δέρματος, τῶν τριχῶν καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐν τῷ δέρματι εὑρίσκομεν τὴν μελανίνην ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς λεπτότατα κοκκία ἐντὸς τῶν μελανοπλαστῶν (μελανοκυττάρων) τῆς Μαλπιγειανῆς στιβάδος τῆς ἐπιδερμίδος, ἀφ' ἑτέρου εἰς χονδρόκοκκον μορφὴν ἐντὸς τῶν χρωματοφόρων (μελανοφόρων) τοῦ χορίου. Τοπικαὶ συσσωρεύσεις μελαγχρόου ἱστοῦ ἀπαντῶσι ἐν τῷ χοριοειδεῖ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῖς ἐξαρτήμασιν αὐτοῦ (ἀκτινωτὸν σῶμα, ἶρις), ἐν τῇ ἄλῳ καὶ τῇ θηλῇ τῶν μαστῶν, ἐν τῷ περὶ τὸν δακτύλιον τοῦ πρωκτοῦ δέρματι. Κατὰ δὲ τὴν ἐγκυμοσύνην ἐπέρχεται μία ὑπερπαραγωγὴ μελανίνης ἐν τῇ ἄλῳ τῶν μαστῶν (ἀβέβαια σημεῖα κυήσεως) καὶ κατὰ τόπους ἐν τῷ δέρματι, σχηματιζομένου οὕτω τοῦ μητρικοῦ χλοάσματος (chloasma uterinum). Ὁμοίως αὐξάνεται ὁ μελάγχρους ἱστὸς τοῦ δέρματος ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν χημικῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Καθ' ὅμοιον τρόπον σχηματίζονται καὶ αἱ παθολογικαὶ μελανώσεις τοῦ δέρματος, αἵτινες εἶναι καὶ χαρακτηριστικαὶ βαρέων νοσημάτων, π. χ. τῆς νόσου τοῦ Ἄδισσων. Ἐπίσης ἀθροίζεται μελαγχρωματικὸς ἱστὸς εἰς θηλοειδεῖς ἐκβλαστήσεις τοῦ δέρματος (καλοήθη μελανώματα, Naevi pigmentosi) καὶ μελανοβλαστικὰ νεοπλάσματα (μελανοβλαστώματα, χρωματοφορώματα, μελανωτικοὶ καρκίνοι, μελανοπλαστικὰ σαρκώματα, κακοήθη μελανώματα κλπ.).

Θ. Γ. Σ.

μελάγχρωμα (τὸ) (Chloasma) [*Δερματολ.*]. Τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος εἰς τὰς διαφόρους ἀνθρωπίνους φυλὰς προκαλεῖται ἐκ τῆς μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας καταθέσεως τῶν σμικροτάτων φαιῶν ἢ μαύρων κοκκίων τῆς χρωστικῆς τοῦ δέρματος, τῆς μελανίνης, ἡ ὁποία φυσιολογικῶς εὑρίσκεται ἐντὸς καὶ μεταξὺ ὡρισμένων κυττάρων τῶν κατωτάτων στιβάδων τοῦ Μαλπιγειανοῦ στρώματος τῆς ἐπιδερμίδος, τῶν καλουμένων μελανοβλαστῶν ἢ χρωματοφόρων. Ἡ ποσότης τῆς μελανίνης αὐξάνεται ἢ ἐλαττοῦται ὑπὸ φυσιολογικὰς ἢ παθολογικὰς προϋποθέσεις. Ἡ αὔξησις αὐτῆς προέρχεται: 1) Ἐξ ἐξωτερικῶν αἰτίων: α) Μηχανικῶν, διὰ τῆς προστριβῆς ἢ συνεχοῦς πιέσεως τῶν ἐνδυμάτων ἐπὶ τοῦ δέρματος, δι' ἐντόνου ξυσμοῦ εἰς τὰς χρονίας δερματικὰς παθήσεις, διὰ τῆς ἐπιδράσεως διαφόρων παρασίτων, φθειρῶν κλπ. β) Διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ἐπιδράσεως εἰδικῶς ἐρεθιστικῶν χημικῶν οὐσιῶν, φαινικοῦ ὀξέος, βάμματος ἰωδίου, χρυσοφανικοῦ ὀξέος, ἐξ ἐμπλάστρων κλπ. γ) Διὰ τῆς θερμότητος ἰδίᾳ τῶν ἡλιακῶν ἢ τῶν ἀκτίνων Ραῖντγκεν. 2) Ἐξ ἐσωτερικῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς διαταραχὰς τοῦ συμπαθητικοῦ νευρικοῦ συστήματος, τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως, εἰς χρονίας νόσους ἢ χρονίας δηλητηριάσεις, καὶ τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὰς διαφόρους μελανοδερμίας, τὴν Ἀδισσώνειον, τὴν λεπρικήν, τὴν φυματικὴν κλπ. Τὸ μελάγχρωμα εἶναι χαρακτηριστικὸν σύμπτωμα ὡρισμένων δερματικῶν παθήσεων, ὡς τῆς μελαγχρωστικῆς ξηροδερμίας τοῦ μελανιτικοῦ σαρκώματος κλπ.

Κ.Κ.Κ.

μελαγχρωματικὴ ***κνίδωσις*** [*Ἰατρ.*]· βλ. λ. *κνίδωσις*.

μελαγχρωστικὴ ***ξηροδερμία*** (Xeroderma pigmentosum) [*Δερματολ.*]. Ἡ σπανία αὕτη δερματοπάθεια εἶναι φύσεως κληρονομικῆς, ἀγνώστου αἰτιολογίας, φαίνεται ὅμως ὅτι βασίζεται ἐπὶ συγγενοῦς ἀφορμῆς, διότι προσβάλλει συνήθως πολλοὺς ἀδελφούς. Αὕτη ἀρχίζει κατὰ τὸ 2ον ἔτος τῆς ἡλικίας διὰ τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὸ πρόσωπον, τὸν λαιμὸν καὶ τὰς χεῖρας μελανῶν κηλίδων ὁμοίων πρὸς τὰς ἐφηλίδας (φακίδας), αἱ ὁποῖαι σὺν τῷ χρόνῳ μεγεθύνονται, τὸ δὲ ἐνδιάμεσον δέρμα καθίσταται ξηρόν, ἀπολεπίζεται εὐκόλως καὶ καλύπτεται ὑπὸ λευκῶν ἀτροφικῶν στιγμάτων. Μετά τινα ἔτη ἐμφανίζονται ἐπὶ τοῦ δέρματος μικροὶ ὄγκοι καρκινωματώδους ἢ σαρκωματώδους φύσεως. Ἡ νόσος αὕτη διαρκεῖ συνήθως μέχρι τοῦ 12 ἔτους, ὁπότε καταλήγει εἰς θάνατον λόγῳ καχεξίας, καίτοι ὑπάρχουν περιπτώσεις διαρκείας αὐτῆς μέχρι τοῦ 65 ἔτους. Ἡ πρόγνωσις εἶναι πάντοτε κακή· εἰδική τις θεραπεία δὲν ὑπάρχει.

Κ. Κ. Κ.

Μελαδάκης, ***Γεώργιος***. Κρὴς ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς τῷ 1816 ἐν Ἀσῆ-Γωνιᾷ τῆς Κρήτης καὶ ἀποθανὼν τῷ 1898 Διεκρίθη ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης τοῦ 1866—1869.

Ν. ΚΛΣ

—**Μελαδάκης,** ***Μιχαήλ***. Κρὴς ὁπλαρχηγός, γεννηθεὶς τῷ 1887 ἐν Ἀσῆ-Γωνιᾷ τῆς Κρήτης. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Γύπαρη εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (1912), τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην Λαψίστης. Ὁμοίως ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βρανᾶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Χίου (1912), καθὼς καὶ εἰς τὸν Ἑλ-

Digitized by Google

ληνοβουλγαρικὸν (1913) ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Γ. Τσόντον, τέλος δὲ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Π. Γύπαρη εἰς τὸν Ἠπειρωτικὸν ἀγῶνα (1914), καθ' ὃν ἐφονεύθη γνναίως μαχόμενος εἰς τὴν μάχην Νικολίτσης τῇ 24 Ἀπριλίου 1914. Ν. ΚΛΣ

μέλαθρον (τό)· ἀρχ., οἰκία μεγαλοπρεπής, μέγαρον, ἀνάκτορον.

—*['Αρχ.]* Ἡ λέξις ἀπαντῶσα ἀρχικῶς παρ' Ὁμήρῳ ἐσήμαινε κυρίως τὴν μεγάλην δοκόν, ἥτις ὑπεβάσταζε τὴν ὀροφὴν τῆς ὁμηρικῆς οἰκίας. Οὕτω καὶ ὁ Ἡσύχιος ὁρίζει τὴν λέξιν, λέγων ὅτι τὸ μέλαθρον εἶναι διάτονος δοκός. Κατὰ τὸ Μ. Ἐτυμολογικόν, *μέλαθρον* ἐκαλεῖτο ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν γένει ὀροφή. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον μέγαρον, ἤτοι ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ὁμηρικοῦ ἀνακτόρου, ὠνομάσθη, κατ' ἐπέκτασιν, *μέλαθρον*, πρῶτον διότι γενικῶς καὶ αὕτη ἐκαπνίζετο ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τῆς ἐσχάρας καὶ ἦτο μαύρη, ἀλλὰ καὶ δεύτερον, διότι, μὴ ἔχουσα παράθυρα, ἦτο σκοτεινὴ (δόμος σκιόεις) καὶ οἱονεὶ μέλαινα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν πρὸ τοῦ μεγάρου πρόδομον, ὅστις ἦτο φωτεινός. Τέλος, κατὰ τοὺς ἑλληνικοὺς κλασσικοὺς χρόνους, *μέλαθρον* ἐκαλεῖτο γενικῶς τὸ ἀνάκτορον, ἐξ οὗ καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἀποκαλεῖ τὴν κατοικίαν τῶν θεῶν «οὐράνιον μέλαθρον». Β. Δ. Θ.

μέλαινα (ἡ), ἡ *μελαίνη* Οὕτως ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, καὶ σήμερον ἔτι, ἡ μετὰ τῶν ἀποστημάτων, ἢ καὶ ἄνευ τούτων, ἔξοδος αἵματος ἠλλοιωμένου καὶ μέλανος καταστάντος, χυθέντος ἐν τοῖς ἐντέροις ἐξ ἐντερορραγίας. Ἡ ἐντερορραγία αὕτη καὶ τὸ ὁρατὸν αὐτῆς ἀποτέλεσμα, ἡ μελαίνη νόσος, δυνατὸν νὰ ὀφείλωνται εἰς διάφορα αἴτια. Σπανίως προέρχονται ἐκ τραυματισμοῦ τῶν ἐντέρων ἀμέσου ἢ ἐμμέσου, συνηθέστερον δὲ ὀφείλονται εἰς ἐξελκωτικὰς ἐπεξεργασίας τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος ἐκ δυσεντερίας, τυφοειδοῦς πυρετοῦ, σκορβούτου. φυματιάσεως τῶν ἐντέρων, καρκίνου ἢ ἑτέρου εἴδους νεοπλασίας τῶν ἐντέρων, πολύποδος τῶν ἐντέρων, κλπ. Εἰς παθήσεις τοῦ ἥπατος, ἕνεκα τῶν ὁποίων παρακωλύεται ἡ κυκλοφορία τῆς πυλαίας φλεβός, ἀναπτύσσεται παθητικὴ ὑπεραιμία κατὰ τὴν περιοχὴν αὐτῆς, ἐξ οὗ προκύπτει ῥῆξις καὶ ἔκχυσις αἵματος ἐν τοῖς ἐντέροις. Ἡ θεραπεία τῆς τοιαύτης καταστάσεως δέον νὰ τελῆται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαφόρων αἰτίων τῆς ἐντερορραγίας· μετὰ δὲ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἀπὸ τῶν αἰτίων ἐνδείξεως, δέον νὰ ἐνεργήσωμεν συμπτωματικῶς πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἀπὸ τῶν ἐντέρων αἱμορραγίας διὰ τῶν αἱμοστατικῶν καὶ τῶν στυπτικῶν φαρμάκων. Μ. Ν. Κ.

Μέλκινα (ἡ) *[Μυθολ.]*. Ἐπίκλησις τῆς Δήμητρος ἐν Φιγαλίᾳ τῆς Ἀρκαδίας, ἔνθα ἐτιμᾶτο ἐντὸς σπηλαίου τοῦ Ἐλαΐου ὄρους. Τὸ ξόανον αὐτῆς τὴν παρίστα ὑπὸ μορφὴν γυναικὸς καθημένης καὶ ἐχούσης κεφαλὴν ἵππου, ἐκάη δὲ βασιλεύοντος ἐν Φιγαλίᾳ τοῦ Σίμου, υἱοῦ τοῦ Φιάλου. Ἡ λατρεία τῆς Μελαίνης Δήμητρος θεωρεῖται σημιτικῆς καταγωγῆς. Ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν *Μελανὶς* ἐλατρεύετο καὶ ἡ Ἀφροδίτη ἐν Κορίνθῳ καὶ ἐν Μαντινείᾳ τῆς Ἀρκαδίας.

— **Μέλαινα** *[Μυθολ.]*. Μυθολογικὸν πρόσωπον, θυγάτηρ τοῦ Κηφισοῦ, γεννήσασα ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος τὸν Δελφόν, ἐπώνυμον τῶν Δελφῶν, ὁ ὁποῖος κατ' ἄλλην παράδοσιν ἦτο υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ Ὑάμου Κελαινοῦς. Ἑτέρα παραλλαγὴ τοῦ γενεαλογικοῦ μύθου ἐθεώρει αὐτὸν υἱὸν τῆς Μελαίνης καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ Μέλαινα φέρεται καὶ ὑπὸ τοὺς τύπους *Μελανίς*, *Μελάνθεια*, *Μελανθώ*, ἄλλοτε ὡς μήτηρ καὶ ἄλλοτε ὡς μάμμη τοῦ Δελφοῦ, εἰς αὐτὴν δὲ ἀπεδίδετο ἡ ἵδρυσις τῆς γυναικείας διονυσιακῆς λατρείας ἐν Δελφοῖς. Ν. Α.

Μέλαινα *ἄκρα ['Αρχ. Γεωγρ.]*. —1) Ἀκρωτήριον ἀποτελοῦν τὴν ΒΔ. ἐσχατιὰν τῆς Ἰωνίδος χερσονήσου τῶν Ἐρυθρῶν (ταν. Καράμπουρνα), δυτικὸν κέρας τοῦ Ἑρμαϊκοῦ κόλπου. Ἀπόληξις τοῦ ὄρους *Μίμας*, ἔχουσα λατομεῖον μυλοπετρῶν (*Στράβ.* ΙΔ, 645), εἶναι τὸ σύγχρονον *Καρᾶ-μπουρνοὺ* (πλάτ. 38° 40' 10'' Β., μῆκ. 26° 22' 45'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna). —2) Ἀκρωτήριον τῆς ΒΔ. Χίου (πλάτ. 38° 33' 10'' Β., μῆκ. 25° 50' 45'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. ὁ ὡς ἄνω) ἀντικρύζον τὰ Ψαρά. Ὀνομάζεται ταννῦν *Μελανιὸς* ἢ *Ἅγιος Νικόλαος*. Σ. Ε. Λ.

—**Μέλαινα** *Κόρκυρα ['Αρχ. Γεωγρ.]* βλ. λ. *Κούρτσολα*.

—**Μέλαινα** *λίμνη* (κοιν. *Καρᾶ-γκιόλ*) *[Γεωγρ.]*. Εὐρὺ ὑδατοστάσιον, ἀποτελοῦν μικρὰν λίμνην ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιπύλου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀμέσως δυτικῶς τοῦ αὐχένος Σαπάντζα, δι' οὗ διέρχεται ἡ ἀπὸ Σμύρνης εἰς Μαγνησίαν ἁμαξιτός. Κεῖται ἐπὶ ἀπολύτου ὕψους 910 μ., ἐνῷ νοτιώτερον κεῖται καὶ ἑτέρα λίμνη ἡ Κὶζ-γκιὸλ (=λίμνη κόρης) ἐπὶ ἀπολύτου ὕψους 677 μ. Ἐν προϊστορικῇ ἐποχῇ, κατόπιν ἰσχυρῶν σεισμῶν, ἀνέβλυσαν τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν τούτων ἐπὶ τοῦ Σιπύλου καὶ κατεστράφησαν διάφοροι πολίχναι ἐπ' αὐτοῦ κείμεναι, ἰδίως ἡ Ταντάλις, βυθισθεῖσα εἰς χάσμα γῆς καὶ καλυφθεῖσα ὑπὸ ὑδάτων, σχηματισάντων τὴν *Μέλαιναν λίμνην*, *Σαλόην* ἀποκαλουμένην ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, τοῦ Παυσανίου καὶ τοῦ Πλινίου. Ἡ ὕπαρξις ἐν τούτοις τοιούτων λιμνῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐξηγεῖται καὶ ἐκ τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τῶν ὀρέων τούτων. Ν. Κ. Σ.

Μέλαιναι *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν Κιλικίας (βλ. *Μελανία*).

Μελαιναί *['Αρχ. Γεωγρ.]*. —1) Κώμη καὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς, κείμενος παρὰ τὰ σύνορα τῆς Βοιωτίας καὶ ἀνήκων εἰς τὴν Ἀντιοχίδα φυλήν. Ταυτίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων πρὸς τὴν σημερινὴν κώμην *Μέρεντα* ἢ *Πρασσᾶ*, ὅπου ἀνευρέθησαν ὑπὸ τοῦ Fourmont ἀρχαιόταται ἐπιγραφαί. —2) Ἀρχαία πολίχνη τῆς Δ. Ἀρκαδίας, ἡ ὁποία ἔκειτο παρὰ τὸν Ἀλφειόν, ΒΔ. καὶ εἰς ἀπόστασιν 7 περίπου χιλιομ. ἀπὸ τοῦ Βουφαγίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τῆς Ἡραίας εἰς τὴν Μεγαλόπολιν. Εἶχε πλουσίας πηγὰς ὑδάτων. Ἡ θέσις αὐτῆς ὁρίζεται παρὰ τὸ χωρίον *Λιόδωρο* ἢ *Κακουρέϊκα*. Κατὰ τὸ 160 μ. Χ., ὁπότε διῆλθεν ἐξ αὐτῆς ὁ Παυσανίας, ἦτο κατεστραμμένη καὶ ἀκατοίκητος. Ν. Α.

μελαίνω· ποιῶ τι μέλαν, μαυρίζω· || παθ., γίνομαι μέλας, παίρνω μαῦρο χρῶμα, μαυρίζω: «μελαίνονται τὰ χείλη».

Μελὰκ (Mélac), *Ἰεζεκιήλ*. Γάλλος στρατηγός, ζήσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τῷ 1689 ὑποστράτηγος, προέβη κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΔ' εἰς ἐρήμωσιν τοῦ Παλατινάτου. Ἐπυρπόλησε τότε τὴν Μάγκαϊμ, τὴν Χαϊδελβέργην καὶ ἄλλας πόλεις. Κατὰ τὸν Ἰσπανικὸν περὶ διαδοχῆς πόλεμον ἦτο κυβερνήτης τοῦ Λάνταου, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐν τέλει ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τῷ 1702 εἰς τὸν μαργράβον τῆς Βάδης. Ὁ Μελὰκ ὠνομάσθη βραδύτερον κόμις καὶ προήχθη εἰς στρατηγόν. Ἀπέθανε πεσὼν εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαλπλακὲ τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1709. Γ. Ι. Β.

μελακονίτης (ὁ) (Melakonit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ὀξείδιον τοῦ χαλκοῦ CuO. Ἀπαντᾷ εἰς γαιώδη συσσωματώματα μὲ χρῶμα μαῦρον, ὡς προϊὸν ἀποσαθρώσεως μεταλλευμάτων χαλκοῦ ἐν Harz, Tennesse καὶ Lake Superior. Γ. Β.

μελαλγία (ἡ) (mélalgie) *['Ιατρ.]*. Οὕτω καθορίζεται ἄλγος παρατηρούμενον ἰδίως παρὰ τοῖς φυματιῶσιν, ἑδραζόμενον κυρίως ἄνωθεν τοῦ γόνατος, ἐπεκτεινόμενον ὅμως καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸ κάτω ἄκρον. Μ. Ν. Κ.

μελαλεύκη (ἡ) (Melaleuca) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτοειδῶν* ἢ *μυρτιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἢ δενδρύλλια ἀρωματικά, μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα ἢ ἀντίθετα καὶ ἄνθη πολύγαμα. Ἐκ τῶν 100 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *μελαλεύκη τὸ λευκόδενδρον* (Melaleuca leucadendron), κοιν. *νιαύλι*. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Νέαν Καληδονίαν καὶ παρέχει αἰθέριον ἔλαιον, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *καγεπούτιον ἔλαιον*, ὅπερ ποικίλως χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἰατρικὴν κατὰ τῶν ὀδονταλγιῶν, κτλ. Οἱ νεαροὶ βλαστοὶ του χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν τῶν μερῶν ἐκείνων ἀντὶ τείου. Δ. Ν. Π.

μελάμη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ἕνωσις τοῦ τύπου $C_6H_9N_{11}$, συγγενὴς πρὸς τὴν *μελαμίνην* (βλ. λ.). Ἀδιάλυτος καὶ εἰς τὸ βράζον ὕδωρ. Σ. Γ.

μελαμίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_3H_6N_6$. Σῶμα κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον ἐν θερμῷ ὕδατι καὶ δυσδιάλυτον ἐν ψυχρῷ. Εἶναι ἰσχυρὰ μονόξινος βάσις καὶ σχηματίζει ἀλκυλοπαράγωγα ἐκ δύο δεσμοτρόπων μορφῶν (βλ. καὶ *κυανουραμίδιον*). Σ. Γ.

Μέλαμπες *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Κρήτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἁγίου Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ὑπὸ τὰς Ν. ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κέδρος καὶ εἶναι τὸ κυριώτερον κέντρον τοῦ Α. τμήματος τῆς ἐπαρχίας, μὲ ἀξιόλογον ἐλαιουργικὴν καὶ κτηνοτροφικὴν κίνησιν. Ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα ὁμωνύμου δήμου. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἡ κωμόπολις ἠλεκτροφωτίζεται. Κάτ. (1928) 1.289. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Ὀρνέ*. Χ. Δ.

Μελαμπόδεια (τά) *['Αρχ.]*. Ἑορτὴ ἡ ὁποία ἐτελεῖτο κατ' ἔτος ἐν Αἰγοσθένοις τῆς Μεγαρίδος πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθεωθέντος μετὰ θάνατον μάντεως Μελάμποδος. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην προσεφέροντο θυσίαι καὶ ἐτελοῦντο ἀγῶνες, καθ' οὓς ὁ νικητὴς ἐλάμβανεν ὡς ἔπαθλον μέρος τῶν θυσιαζομένων ζῴων. Ν. Α.

Μελάμπους *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀμυθάονος καὶ τῆς Εἰδομένης. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἦτο ὁ πρῶτος θνητός, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ θεὸς ἔδωσε τὴν προφητικὴν καὶ ἰατρικὴν δύναμιν, ἀναφέρει μάλιστα αὕτη καὶ συνάντησιν τούτου μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος παρὰ τὸν Ἀλφειόν. Ὁ Μελάμπους κατέστη ὁ μυθικὸς ἥρως, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆγον τὴν καταγωγήν των οἰκογένειαι μάντεων καὶ ἰατρῶν, τῶν *Μελαμποδιδῶν*. Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν ἡ ἐξ Αἰγύπτου εἰς Ἑλλάδα εἰσαγωγὴ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου καὶ ἡ πομπὴ τῶν Φαλλῶν. Ὁ κλασσικὸς περὶ αὐτοῦ μῦθος λέγει ὅτι, ἐνῷ ποτε ἐκοιμᾶτο, προσελθόντες δύο ὄφεις ἐκαθάρισαν λείχοντες τὰ ὦτα αὐτοῦ, ὥστε ἔκτοτε ἠδύνατο νὰ ἐννοῇ τὰς γλώσσας τῶν ζῴων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ οὕτω νὰ προλέγῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ μέλλοντα. Ἀναφέρονται καὶ δείγματα τῆς μαντικῆς του τέχνης. Κάποτε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βίας ἐζήτησε τὴν χεῖρα τῆς Πηροῦς, θυγατρὸς τοῦ Νηλέως, ὁ ὁποῖος ἔθεσεν ὡς ὅρον τὴν σύλληψιν τῶν βοῶν τοῦ Ἰφίκλου, φυλασσομένων ὑπὸ ἀπροσπελάστου κυνός. Ὁ Μελάμπους ἀνέλαβε χάριν τοῦ ἀδελφοῦ του νὰ ἐκτελέσῃ τὸν ἆθλον, ἀλλ' ἐπιχειρῶν νὰ κλέψῃ τὰς βοῦς συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἰφίκλου καὶ ἐκλείσθη εἴς τινα οἰκίαν. Μαθὼν ὅμως παρὰ τῶν σκωλήκων, οἱ ὁποῖοι κατέτρωγον τὴν ξυλείαν τῆς οἰκίας, ὅτι αὕτη ἔμελλε νὰ πέσῃ, παρεκάλεσε τὸν Ἴφικλον νὰ τὸν ἐξαγάγῃ, μόλις δ' αὐτοῦ ἐξελθόντος ἡ οἰκία κατέπεσεν. Ὁ Ἴφικλος λαβὼν πεῖραν τῆς μαντικῆς ἱκανότητος τοῦ Μελάμποδος ἐζήτησε τὴν συμβουλὴν τούτου, τίνι τρόπῳ θὰ ἀπέκτα τέκνα. Ὁ Μελάμπους ὑπεσχέθη νὰ τὸν καταστήσῃ πατέρα ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ τοῦ χαρίσῃ τὰς βοῦς. Πρὸς τούτοις θυσιάσας ὁ Μελάμπους καὶ ἐπικαλεσθεὶς τοὺς οἰωνοὺς ἔμαθε παρά τινος γυπὸς ὅτι αἰτία τῆς στειρότητος αὐτοῦ ἦτο βλάβη, τὴν ὁποίαν προὐξένησεν εἰς τὰ γεννητικὰ ὄργανα αὐτοῦ ὁ πατήρ του διὰ μαχαίρας, ὅτε ποτὲ οὗτος ἐθυσίαζε. Τῇ διαταγῇ τοῦ μάντεως ἀνευρέθη ἡ μάχαιρα, ἡ ὁποία εἶχεν ἐμπηχθῇ εἰς φλοιὸν δένδρου, τὸν ἰὸν δὲ αὐτῆς ἀναλύσαντες εἰς ὕδωρ ἔδωκαν εἰς τὸν Ἴφικλον νὰ πίῃ ἐπὶ δέκα ἡμέρας. Τὸ φάρμακον ἀπέβη τελεσφόρον, ὁ δὲ Μελάμπους λαβὼν τὰς βοῦς ἐχάρισεν αὐτὰς εἰς τὸν Βίαντα, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν Πηρώ. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι ἐθεράπευσε τὰς ἐκμανείσας θυγατέρας τοῦ Προίτου, βασιλέως τοῦ Ἄργους, Ἰφινόην καὶ Ἰφιάνασσαν, λαβὼν ὡς ἀνταμοιβὴν τὰ δύο τρίτα τοῦ βασιλείου τοῦ Προίτου καὶ τὴν Ἰφιάνασσαν ὡς σύζυγον. Ἐν Αἰγοσθένοις τῆς Μεγαρίδος εἶχεν ἱερὸν μετ' ἀγάλματος, ἔνθα ἐτελεῖτο καὶ ἐτησία ἑορτή. Μ. ΜΠΙΣΤΗ

—**Μελάμπους**. Αἰγύπτιος ἱερογραμματεύς, ἐξηλληνισμένος ὅπως ὁ Μανέθων, εἰς τὸν ὁποῖον Πτολεμαῖος Β' ὁ Φιλάδελφος ἀνέθηκε τὴν ἑλληνιστὶ ἐξήγησιν τῶν αἰγυπτιακῶν συμβόλων καὶ ἔκθεσιν τῶν περὶ τεράτων καὶ ἄλλων τῆς τοῦ ἀνθρώπου φυσιολογίας μυστηρίων, τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν ταῖς εἰς τὰ ἄδυτα τῶν αἰγυπτιακῶν ναῶν ἀποκειμέναις δέλτοις. Οὕτως ἔγραψε πραγματείαν «Περὶ παλμῶν» καὶ «Περὶ ἐλαιῶν τοῦ σώματος». Καλλίστη ἔκδοσις εἶναι ἡ τοῦ J. Franz εἰς τοὺς «Scriptores Physiognomiae Veteres».

«Μελάμπους» (Melampus). Ἀγγλικὴ φρεγάτα, γενομένη μία τῶν ἀφορμῶν τοῦ Ἀγγλοαμερικανικοῦ πολέμου τοῦ 1812, λόγῳ αὐτομολίας πέντε ναυτῶν της ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς φρεγάτας «Τσεζαπὴκ» (Chesapeake), οὓς ζητηθέντας ἠρνήθησαν οἱ Ἀμερικανοὶ νὰ παραδώσουν. Τούτους συνέλαβε διὰ πολεμικῆς βίας, ὑπαρχούσης εἰρήνης, ἡ ἀγγλικὴ φρεγάτα «Λεοπάρδ» («Leopard»). Σ. Ε. Λ.

μελαμπυρίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *δουλκίτης*.

μελαμπυρισμὸς (ὁ) (melampyrisme) *['Ιατρ.]*. Ἡ δηλητηρίασις ἥτις παράγεται ἐκ τῆς βρώσεως σίτου περιέχοντος *μελάμπυρον* (βλ. λ.), ἡ ἐκ τοῦ ὁποίου δηλητηρίασις ἔχει τὰ αὐτὰ περίπου φαινόμενα πρὸς τὰ ἐκ τῆς *ἐρυσίβης* παρατηρούμενα. Μ. Ν. Κ.

μελάμπυρον (τὸ) (Melampyrum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαδιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ καὶ φρύγανα καί τινα παράσιτα. Ἐκ τῶν 10 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ὧν τὰ περισσότερα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μελάμπυρον τὸ βλεφαρωτὸν* (Melampyrum ciliatum), ἰθαγενὲς τῆς Εὐρώπης, συχνότατα ἁπαντῶν καὶ παρ' ἡμῖν, ἐν Θεσσαλίᾳ κυρίως. Εἶναι ζιζάνιον, ὅπερ πολλάκις ἀπαντᾷ παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων ἀγρωστοειδῶν φυτῶν καὶ συχνότερον ἐπὶ τοῦ σίτου. *Μελάμπυρον τὸ ἀρουραῖον* (Melampyrum arvense), ἰθαγενὲς τῆς Εὐρώπης, ἀπαντῶν εἰς τὰς σιτοφυτείας· πολλάκις τὰ ἐξ ἀπροσεξίας μετὰ τῶν σπερμάτων τοῦ σίτου ἀλωνιζόμενα σπέρματά του προσδίδουσιν εἰς τὸν ἄρτον ἰῶδες χρῶμα καὶ δριμεῖαν γεῦσιν καὶ ὀσμήν. Ἡ τοιαύτη γεῦσις ὀφείλεται εἴς τινα γλυκωματογόνον οὐσίαν, τὴν ὁποίαν περικλείουσι τὰ σπέρματα τοῦ μελαμπύρου καὶ ἥτις κατὰ μεγάλας δόσεις λαμβανομένη προκαλεῖ ναυτίαν καὶ ἐνίοτε καὶ δηλητηρίασιν. Τὰ σπέρματα τοῦ μελαμπύρου τοῦ ἀρουραίου διατηροῦσι τὴν γονιμοποιόν

Digitized by Google

τῶν ἱκανότητα ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐφ' ὅσον ὅμως εὑρίσκονται ἐν τῷ ἐδάφει. *Μελάμπυρον τὸ λειμώνιον* (Melampyrum pratensis), ἰθαγενὴς πόα τῆς Εὐρώπης ἀπαντῶσα καὶ ὡς αὐτοφυὴς εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Κοσμητικὸν εἶδος εἶναι τὸ *μελάμπυρον τὸ λοφωτὸν* (Melampyrum cristatum), ἰθαγενὴς πόα τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

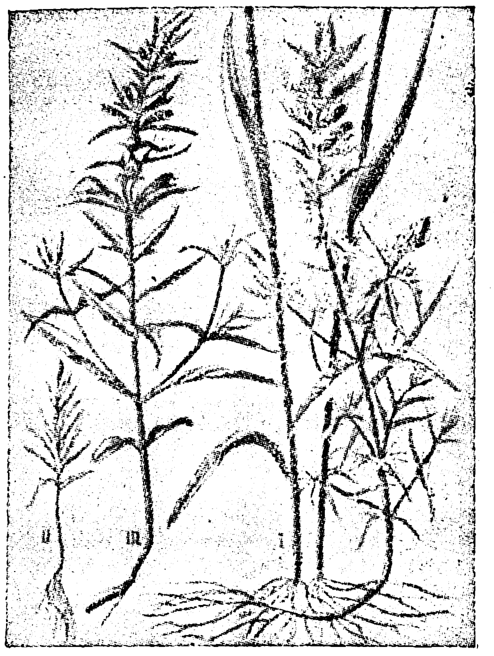

Μελάμπυρον.

[I, II,=τὸ ἀρουραῖον· III=τὸ λειμώνιον.]

μελαμψώρα (ἡ) (Melampsora) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελαμψωροειδῶν* ἢ *μελαμψαριδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινά, ὧν τὰ πλεῖστα ἐνδιαιτῶνται παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων φανερογάμων φυτῶν. Δ. Ν. Π.

μελαμψωρέλλη (ἡ) (Melampsorella) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελαμψωριδῶν*, περιλαμβάνον μύκητας ζῶντας παρασιτικῶς ἐπὶ φυτῶν καὶ προκαλοῦντας διαφόρους ἀσθενείας. Δ.Ν.Π.

μελαμψωροειδῆ, ἢ *μελαμψωρίδαι* (τά, οἱ) (Melampsoridae) [*Βοτ.*]. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μυκήτων*, περιλαμβάνουσα παρασιτικοὺς μύκητας ἐπὶ διαφόρων φανερογάμων φυτῶν ἐνδιαιτωμένους καὶ πλείστας καταστροφὰς εἰς αὐτὰ ἐπιφέροντας. Γνωστότερα γένη εἶναι ἡ *μελαμψώρα* καὶ ἡ *μελαμψωρέλλη* (βλ. τὰς λ.). Δ. Ν. Π.

μέλαν (τό)· οὐδ. τοῦ ἐπιθ. *μέλας* ὡς οὐσ., τὸ μέλαν χρῶμα, βαφὴ μαύρη· || τὸ μελάνι.

—[*Ἐγκυκλ.*] Βλ. *μέλας*.

—[*Χημ.*] Ὑπὸ τὸ ὄνομα *μέλαν* φέρονται πλεῖστα ὅσα χρώματα εἰς τὸ ἐμπόριον, χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν βαφικήν, τὴν τυποβαφικήν, τὴν ζωγραφικὴν κλπ. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ὡς βάσιν τὸν ἄνθρακα καὶ δὴ τόσον τὸν ὀρυκτῆς, ὅσον καὶ τὸν φυτικῆς ἢ ζωϊκῆς προελεύσεως. ὡς λ. χ. τὸ *μέλαν τῆς αἰθάλης*, τὸ *ζωϊκὸν μέλαν* ἢ *ζωϊκὸς ἄνθραξ* ἢ *ὀστεάνθραξ*, ὁ *γραφίτης*, τὸ ὑπόλειμμα τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως τῶν πισσοσχιστολίθων κλπ. Περαιτέρω χρησιμοποιεῖται μέλαν χρῶμα προερχόμενον ἐκ τῶν ὀξειδίων τοῦ σιδήρου κατὰ διαφόρους μεθόδους, ὡς καὶ διάφορα συνθετικὰ ὀργανικὰ χρώματα, ὡς λ. χ. τὸ *μέλαν τῆς ἀνιλίνης* (βλ. *ἀνιλίνη*), τὸ *μέλαν τῆς ἀλιζαρίνης* (βλ. *ἀλιζαρίνη*), τὸ *μέλαν τοῦ θείου* (βλ. *θειοχρώματα*), τὸ *μέλαν ἰμμεδιὰλ* (βλ. *ἰμμεδιὰλ χρώματα*), τὸ *λαμπρὸν μέλαν* καὶ *μέλαν τῆς ναφθόλης*, ἀνήκοντα εἰς τὰς διαζωενώσεις καὶ λαμβανόμενα διὰ συσσωρεύσεως ναφθαλινικῶν πυρήνων καὶ χρησιμοποιούμενα διὰ τὸ ἔριον κλπ. Σ. Γ.

Μέλανα (*Πέρα —*) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας (βλ. λ. *Πέρα Μέλανα*).

μελανάδα (ἡ)· μελανὴ κηλίς, μαυράδα, οἷον ἀπὸ κτύπημα.

μελαναιμία (ἡ) (mélanémie) [*Ἰατρ.*]. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου νοεῖται εἰδική τις ἀλλοίωσις τοῦ αἵματος, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς παρουσίας μελαγχρωστικῆς ἐν τῷ αἵματι καὶ διὰ τῆς συσσωρεύσεως τῆς μελαγχρωστικῆς ταύτης εἴς τινα εἰδικῶς ὄργανα. Ἡ μελαναιμία παρατηρεῖται ἰδίως εἰς τὴν ἑλονοσίαν. Μ. Ν. Κ.

Μελαναρκὰ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμμοχώστου καὶ τῷ διαμερίσματι Καρπασίας, ἀπέχον 38 ½ ἀγγλικὰ μίλλια ἀπὸ τῶν Βαρωσίων. Οἱ κάτοικοί της ἀνέρχονται εἰς 200 περίπου, ἐξ ὧν 40 Ὀθωμανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες ὀρθόδοξοι, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν. Α. Κ. Α.

μελάνδριον (τὸ) (Melandrium) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καρυοφυλλιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἰθαγενῆ τῶν βορείων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν νοτίων μερῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ *μελάνδριον τὸ λευκὸν* (Melandrium album), πολυετὴς πόα, κατὰ Μάϊον ἀνθοφοροῦσα καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ κυρίως ἀπαντῶσα. Δ. Ν. Π.

μελανδρυὰς (ἡ) (Melandryas) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μελανδρυϊδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη κανθάρων, ἰθαγενῆ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μελανδρυὰς ἡ καραβοειδὴς* (Melandryas caraboidea), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὴν βόρειον καὶ κεντρικὴν Εὐρώπην, ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν γηραιῶν δένδρων καὶ ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, μαλακὸν καὶ μελανοκυανοῦ χρώματος. Δ. Ν. Π.

μελανδρυΐδαι (οἱ) (Melandryidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων*, περιλαμβάνουσα γένη τινὰ κανθάρων, ὧν γνωστότερον εἶναι ἡ *μελανδρυὰς* (βλ.λ.). Δ. Ν. Π.

μελανειμονῶ (*—έω*) εἶμαι μελανείμων, φορῶ ἐνδύματα μέλανα, μαῦρα, μαυροφορῶ ἕνεκα πένθους: «γυνὴ μελανειμονοῦσα».

μελανείμων, *—ονος* (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φορῶν μέλαν εἶμα, μαῦρο φόρεμα, μαυροφόρος.

μελανεῖον (τό)· σκεῦος τυπογραφικόν, πλὰξ ἠλειμμένη διὰ μελάνης, ἐπὶ τῆς ὁποίας κυλίουσι κύλινδρον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπαλείφουσι τὰ συντεθειμένα τυπογραφικὰ στοιχεῖα πρὸν τύπωσιν τυπογραφικῶν δοκιμίων· || *καθόλου*, τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου προσλαμβάνουν τὴν μελάνην ἐν τῷ πιεστηρίῳ τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα κατὰ τὴν τύπωσιν.

μελανέρπης (ὁ) (Melanerpes) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσμοτος τῶν *ἀναρριχητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *δρυκολαπτιδῶν*, περιλαμβάνον δρυκολάπτας ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι *μελανέρπης ὁ μυρμηκοφάγος* (Melanerpes formicivorus), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος 0,25 μ. περίπου καὶ ἔχει σῶμα εὔρωστον, ῥάμφος κωνικόν, λεπτόν, μακρὸν καὶ ἰσχυρότατον, μὲ ῥάχιν μελανήν, κοιλίαν ὑπόλευκον καὶ κορυφὴν τῆς κεφαλῆς ἐρυθροκίτρινον. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ δάση τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Καλιφορνίας. Δ. Ν. Π.

Μέλανες [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς Δ. τῆς κωμοπόλεως Φιλότι, ἐπὶ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Νάξου—Φιλοτίου, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 307. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἅγιος Θαλαλαῖος*, *Γραμπούνι*, *Κάμπονες*, *Κουρουνοχῶρι* καὶ *Μύλοι*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 664. Χ. Δ.

μελάνη (ἡ), καὶ *μελάνι* (τό)· τὸ μέλανος χρώματος ὑγρόν, διὰ τοῦ ὁποίου γράφομεν, συνεκδοχικῶς δὲ καὶ τὸ οἱουδήποτε χρώματος ὑγρόν: «μελάνη γραφῆς μαύρη, — ἐρυθρά, — πρασίνη, —κυανῆ», «μελάνη ἀνεξίτηλος, —τῆς κόπιας»· || «τυπογραφικὴ μελάνη» ἡ εἰδικῆς κατασκευῆς χρησιμοποιουμένη μόνον εἰς τὰ τυπογραφεῖα.

—[*Ἐγκυκλ.*] *Μελάνη* καλοῦνται τὰ πρὸς γραφήν, σχεδίασιν ἢ τύπωσιν χρησιμοποιούμενα ὑγρά, ἐξ ὧν τὰ παλαιότατα, αἱ μελαναὶ διὰ γαλλικοῦ ὀξέος, εὑρίσκονται ἐν χρήσει ἤδη εἰς τοὺς παλαιοὺς Βαβυλωνίους, Ἑβραίους καὶ Πέρσας. Ἐπίσης παλαιὰ εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ κινναβάρεως, τοῦ μινίου, τοῦ ὀρυκτοῦ κυανοῦ, τῆς κόνεως τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τῆς μαύρης σινικῆς μελάνης, τῆς ζωϊκῆς μελάνης τῶν μαλακοστράκων καὶ τῶν ἐγχρώμων φυτικῶν ὀπῶν, αἵτινες καθίσταντο πυκνόρρευστοι διὰ μέλιτος, ζωϊκῆς κόλλας ἢ κόμμεως καὶ πρὸς προστασίαν ἀπὸ τῶν ἐντόμων καὶ σκωλήκων ἀνεμειγνύοντο μετὰ βερμούτ, ἀλόης ἢ ἄλλων πικρῶν ὑλῶν.

Αἱ σήμερον χρησιμοποιούμεναι συνήθεις μελάναι κατατάσσονται εἰς τρεῖς μεγάλας ὁμάδας, ἤτοι τὰς χρωματιστὰς μελάνας, τὰς διὰ χρωμίου καὶ κυανοξύλου μελάνας καὶ τὰς διὰ γαλλικοῦ σιδήρου τοιαύτας.

Ὡς *χρωματισταὶ μελάναι* θεωροῦνται κυρίως ὑδατικὰ διαλύματα συνθετικῶν χρωμάτων ἐν ἀναμείξει μετὰ συνδετικῶν ὑλῶν (κόμμεως). Δι' ἐρυθρὰς μελάνας χρησιμοποιοῦνται ἡ φουξίνη καὶ ἑωσίνη, διὰ κυανᾶς τὸ ἰνδικοκαρμίνιον, τὸ κυανοῦν τοῦ μεθυλενίου καὶ τὸ ἀλκαλικυανοῦν, διὰ κυανομελαίνας αἱ ἰνδουλῖναι, δι' ἰώδεις τὸ ἰῶδες τοῦ μεθυλίου, διὰ πρασίνας τὸ πράσινον τοῦ μαλαχίτου, τὸ πράσινον τοῦ αἰθυλίου ἢ μεῖγμα ἰνδικοκαρμινίου μετὰ πικρικοῦ ὀξέος, διὰ κιτρίνας τὸ πικρικὸν ὀξύ, τὸ πορτοκαλλόχρουν τοῦ μεθυλίου κλπ. Παρὰ τὰ ἀνωτέρω χρησιμοποιοῦνται μόνα ἢ ἐν ἀναμείξει μὲ τὰ ἀνωτέρω συνθετικὰ χρώματα ἀκόμη καὶ ἡ κοχενίλλη, τὸ ἐκχύλισμα ἐρυθροξύλου, τὸ βερολίνειον κυανοῦν μετ' ὀξαλικοῦ ὀξέος, ὁ ὀξικὸς χαλκὸς μετὰ τρυγίας κλπ.

Αἱ διὰ *χρωμίου καὶ κυανοξύλου μελάναι* λαμβάνονται δι' ἀναμείξεως ὑδατικῶν ἐκχυλισμάτων κυανοξύλου μετὰ χρωμικοῦ καλίου. Πρὸς παρασκευὴν τούτων λαμβάνεται διαυγὲς διηθηθὲν ἐκχύλισμα κυανοξύλου συμπεπυκνωμένον μέχρι περιεκτικότητος περίπου 4 % εἰς ἐκχύλισμα καὶ ἀναμειγνύεται μὲ διάλυμα 8 % χρωμικοῦ καλίου. Ἀντὶ τοῦ τελευταίου τούτου δύναται νὰ ληφθῇ ἐπίσης στυπτηρία, θειικὸς χαλκός, θειικὸς σίδηρος, βαναδικὸν ὀξὺ ἢ βολφραμικὸν ὀξύ. Ἐνίοτε προστίθεται καὶ ὀλίγον ἄλκαλι καὶ διὰ συντήρησιν ὀλίγη φαινόλη.

Αἱ διὰ *γαλλικοῦ σιδήρου μελάναι* εἶναι μείγματα ἐκ γαλλικοῦ ὀξέος ἢ ἄλλων δεψικῶν ὑλῶν μετ' ἁλάτων τοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ ἀραβικοῦ κόμμεως. Ἐπὶ τῶν παλαιοτέρων προϊόντων τοῦ εἴδους τούτου τὸ προκῦπτον ἴζημα ἐκ μελάνος δεψικοῦ σιδήρου συνεκρατεῖτο διὰ τοῦ κόμμεως ἐν διαλύσει καὶ μετεφέρετο ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰς λεπτότατα κατανεμημένην μορφήν. Εἶχον δὲ ταῦτα τὸ μειονέκτημα ὅτι ἡ ὀξείδωσις καὶ ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ ἰζήματος ἐπετελεῖτο ἤδη ἐν τῇ φιάλῃ καὶ τὰ μελανὰ τεμαχίδια συνεκρατοῦντο ἐλάχιστα στερεῶς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ χάρτου καὶ εἶχον μικρὰν διατήρησιν. Αἱ σημεριναὶ μελάναι ἀσφαλείας δι' ἔγγραφα παρασκευάζονται ἐκ διαλυμάτων δεψικῶν ὑλῶν καὶ ἁλάτων τοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου τῇ προσθήκῃ καὶ ἰνδικοσουλφοξέος, ξυλόξους ἢ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Εἰς αὐτὰς ἡ ὀξείδωσις λαμβάνει χώραν, ἀφοῦ διαποτίσωσι τὸν χάρτην καὶ ξηρανθῶσιν ἐκεῖ, ἐνῷ ἐν τῇ φιάλῃ δὲν ἔχουσι χρῶμα. Τέλος, διὰ νὰ καταστήσωσιν αὐτὰς προσωρινῶς ὁρατὰς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν κατὰ τὴν γραφήν, τὰς ἀναμειγνύουσι μὲ μίαν ἀσήμαντον χρωστικήν. Εἰς τὴν τυχαίαν χρησιμοποίησιν τῆς ἀλιζαρίνης ὀφείλουσιν αἱ πρῶται τοιαῦται μελάναι διὰ σιδήρου καὶ γαλλικοῦ ὀξέος τοῦ ἐργοστασίου Leonhardi ἐν Δρέσδῃ τὸ ὄνομα μελάναι ἀλιζαρίνης. Διὰ τὴν γνωμάτευσιν μιᾶς μελάνης ὡς πρὸς τὸ διατηρήσιμον αὐτῆς δι' ἔγγραφα μονίμου ἀξίας ὑπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν διευθυντῶν τοῦ ἐργοστασίου Leonhardi, τῶν Schluttig καὶ Neumann, ὅροι διεθνεῖς γενόμενοι δεκτοὶ καὶ καθοριζόμενοι εἰς ἐγκύκλιον τῆς πρωσσικῆς κυβερνήσεως τῆς 22 Μαΐου 1912.

Καλὴ μελάνη γραφῆς παρασκευάζεται κατὰ τὴν ἀκόλουθον περίπου συνταγήν: Ταννίνη 15 γρ., γαλλικὸν ὀξὺ 5,5 γρ., θειικὸς σίδηρος 20 γρ., ἀραβικὸν κόμμι 10 γρ., ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ (εἰδ. βάρ. 1,12) 10 γρ. καὶ φαινόλη 1 γρ., ἅπαντα διαλελυμένα εἰς ἓν λίτρον ὕδατος.

Καλὴ μελάνη γραφῆς πρέπει νὰ πληροῖ τοὺς ἑξῆς ὅρους: Νὰ εἶναι διαυγὴς καὶ λεπτόρρυτος, νὰ μὴ στάζῃ ἐκ τῆς γραφίδος, νὰ μὴ ἁπλοῦται ἐπὶ τοῦ χάρτου, νὰ μὴ ἀφίνῃ σημαντικὸν ἴζημα εἰς τὴν φιάλην, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἐν τῷ δοχείῳ νὰ μὴ σχηματίζῃ μεμβρᾶναν, ξηραινομένη ἐπὶ τῆς γραφίδος νὰ μὴ σχηματίζῃ κροῦσταν, νὰ μὴ διαβιβρώσκῃ λόγῳ ὑπερβολικῆς ὀξύτητος τὸν χάρτην, νὰ ξηραίνεται καὶ νὰ μαυρίζῃ ταχέως ἐπὶ τοῦ χάρτου καὶ τέλος τὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου γράμματα νὰ μὴ κολλῶσιν οὐδὲ νὰ ἐξαλείφωνται μετὰ πάροδον ὀκτὼ ἡμερῶν δι' ὕδατος ἢ οἰνοπνεύματος.

Παρὰ τὰς ἀνωτέρω κοινὰς μελάνας ἔχομεν καὶ τὰς κατωτέρω, δι' εἰδικοὺς σκοποὺς χρησιμοποιουμένας.

Μελάναι κόπιας καὶ πολυγράφων. Αὗται εἶναι συνήθεις μελάναι, εἰς τὰς ὁποίας πρὸς αὔξησιν τῆς πυκνότητος προστίθεται 25 % γλυκερίνης καὶ ὀλίγον περισσότερον ἢ εἰς τὰς συνήθεις κόμμι ἢ δεξτρίνη.

Μελάναι διὰ σφραγῖδας. α) Διὰ μεταλλίνας, διάλυμα τῶν χρωμάτων ἐν γλυκερίνῃ. β) Διὰ τὰς ἐκ καουτσούκ, διάλυμα τῶν χρωμάτων εἰς ξηραινόμενα, ἡμιξηραινόμενα ἢ μὴ ξηραινόμενα ἔλαια. Ἀνάλογοι πρὸς αὐτὰς εἶναι καὶ αἱ διὰ ταινίας γραφομηχανῶν.

Μελάναι τυπογραφικαί. Εἶναι μείγματα αἰθάλης ἢ χρωμάτων (συνήθως ἀνοργάνων) μετὰ βρασθέντος λινελαίου.

Μελάναι ἀνεξίτηλοι δι' ὑφάσματα. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀμμωνιακὸν διάλυμα νιτρικοῦ ἀργύρου μετ' ἀραβικοῦ κόμμεως ἢ δεξτρίνης.

Μελάναι δι' ὕαλον. Ἀποτελοῦνται ἐκ μείγματος ὑδροφθορικοῦ ὀξέος, ὀξίνου φθοριούχου ἀμμωνίου καὶ θειικοῦ βαρίου. Διὰ τοῦ τοιούτου μείγματος ἐπέρχεται ταχέως ἐπιφανειακὴ διάβρωσις τῆς ὑάλου, καθιστῶσα καταφανῆ τὴν γραφήν.

Μελάνη σινική. Αὕτη εἶναι μεῖγμα ἀρίστης ποιότητος λεπτοτάτης αἰθάλης μετὰ ζωϊκῆς κόλλας. Παρασκευάζεται δι' ἐπιμελοῦς καὶ παρατεταμένης συμμαλάξεως τῶν συστατικῶν τούτων ἐν θερμῷ καὶ πιέσεως κατόπιν εἰς τύπους. Ἐκλήθη οὕτως, ὡς χρησιμοποιουμένη ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς εἰς τὴν Κίναν καὶ τὴν λοιπὴν Ἄπω Ἀνατολὴν

Digitized by Google

πρὸς γραφήν. Ἐν Εὐρώπῃ χρησιμοποιεῖται μόνον διὰ σχεδιάσεις.

Μελάναι συμπαθητικαί. Καλοῦνται οὕτω διάφορα ἄχροα ὑγρά, τὰ ὁποῖα παράγουν ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀφανῆ γράμματα, τὰ ὁποῖα καθίστανται ἐμφανῆ μόνον δι' εἰδικῶς ἀναλόγου πρὸς τὴν χρησιμοποιηθεῖσαν ὕλην κατεργασίας. Τοιούτων μελανῶν ὑπάρχει μεγίστη ποικιλία, ἐχρησιμοποιήθησαν δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν κρυπτογραφίαν καὶ τὴν κατασκοπείαν. Οὕτω π. χ. γραφὴ διὰ διαλυμάτων ἁλάτων τοῦ χαλκοῦ, κοβαλτίου ἢ νικελίου καθίσταται ἐμφανὴς διὰ θερμάνσεως. Γραφὴ διὰ σιδηροκυανιούχου καλίου ἐμφανίζεται διὰ κατεργασίας διὰ χλωριούχου σιδήρου. Γραφὴ διὰ σιάλου ἢ γάλακτος ἐμφανίζεται διὰ σιδηρώματος, λόγῳ τῆς ἐπερχομένης ἀπανθρακώσεως τῶν ὀργανικῶν συστατικῶν. Τέλος οἱασδήποτε φύσεως ἄχροα ὑγρά, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ παράσχουν μετ' ἄλλων κεχρωσμένας ἑνώσεις, δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς συμπαθητικαὶ μελάναι.

Μελάνη ζωϊκή (Sepia). Ὡρισμένα εἴδη θαλασσίων ζῴων (μαλακοστράκων) πρὸς προστασίαν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐκκρίνουσιν ἐκ τοῦ μελανοφόρου θύλακος ἓν σκοτεινομέλαν ὑγρόν. Πρὸς παραλαβὴν τοῦ χρώματος τούτου ξηραίνεται ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον τοῦ θύλακος, διαλύεται εἰς ἄλκαλι, διηθεῖται, καθιζάνεται δι' ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος τὸ χρῶμα ὡς ἀδιάλυτον, διὰ πιέσεως ἀποχωρίζεται τοῦ ὑγροῦ, ἐκπλύνεται καὶ ἀναμειγνύεται τριβόμενον μετὰ κόλλης ἐκ κόμμεως. Τὸ χρῶμα τοῦτο εἶναι ἀδιάλυτον εἰς τὰ ὀξέα καὶ τὸν αἰθέρα, ἀπὸ χημικῆς δὲ ἀπόψεως ἐλάχιστα μόνον ἔχει μελετηθῆ. Ἡ καλυτέρα τοιαύτη χρωστικὴ ὕλη παρασκευάζεται εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον εἴτε ὑπὸ τὸ φυσικὸν αὐτῆς καστανομέλαν χρῶμα (Sepia) εἴτε ἐλαφρῶς ὑπερύθρως κεχρωσμένον δι' ἀλιζαρίνης, ἀποτελεῖ δὲ πολύτιμον χρῶμα ἀκουαρέλλας, διότι εἶναι ἐξόχως ἀνθεκτικὸν εἰς τὸ φῶς, ὑπερέχον πολὺ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὅλων τῶν καστανομελανῶν συνθετικῶν ὀργανικῶν χρωμάτων. Σ. Γ.

Μελάνη, *Μελανία,* καὶ *Μελάνεια.* Αὕτη, πλουσιωτάτη Ρωμαία οὖσα, ἔζησε βίον ὅσιον, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ την μνήμην της τῇ 31 Δεκεμβρίου. Ἤκμασε δὲ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα καὶ την ἐν Ρώμῃ τύρβην μισήσασα ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ τοῦ συζύγου Πινιανοῦ ἢ Ἀπελλιανοῦ. Ἐνταῦθα ἀνανεώσασα τὴν ὑπὸ τῆς μάμμης της, Μελάνης ἐπίσης καλουμένης (18 Ἰουν. 410), ἱδρυθεῖσαν μονὴν (νῦν τῶν Βενεδικτίνων) ἐμόναζε μετ' ἄλλων ὁσίων γυναικῶν καὶ ἀπέθανε τῷ 439, ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς οἰκοδομήσας ἰδίαν μονὴν (νῦν τοῦ Carmel du Pater) ἀπέθανε τῷ 435. Τ. Ε. Ε.

Μελανὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. λ. *Ἐρέτρια.*

Μελανησία (Mélanésie) *[Γεωγρ.].* Χώρα τῆς Ὠκεανίας, βορείως τῆς Αὐστραλίας, ἀποτελουμένη ἐξ ἐπιμήκους συστάδος νήσων, κειμένων μεταξὺ τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Μικρονησίας, καὶ ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τῶν σκιερῶν δασῶν, δι' ὧν αἱ πλεῖσται καλύπτονται καί, μᾶλλον, ἐκ τῶν μαύρων κατοίκων αὐτῶν. Ἔχει ἐμβαδὸν 960.000 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 1.500.000 κατ. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Πολυνησίαν καὶ τὴν Μικρονησίαν, ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων νήσων, ὧν μεγίστη ἡ *Νέα Γουϊνέα* (ἐμβ. 785.000 τ. χλμ.). Ἄλλαι κύριαι νῆσοι ἀνήκουσαι εἰς τὴν Μελανησίαν εἶναι, ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, αἱ πρώην γερμανικαὶ νῆσοι, *Νέα Πομερανία, Νέον Μεκλεμβοῦργον, Νέον Ἀννόβερον,* γνωσταὶ ὑπὸ τὸ περιληπτικὸν ὄνομα *Ἀρχιπέλαγος τοῦ Βίσμαρκ,* τὸ ἀγγλικὸν *ἀρχιπέλαγος Σολομῶντος,* ἡ *Σάντα Κρούζ,* αἱ *Νέαι Ἑβρίδες,* ἡ *Νέα Καληδονία* καὶ αἱ *Φίτζι* νῆσοι. Κύρια γεωργικὰ προϊόντα, βανάναι, σακχαροκάλαμον, σάγος κλπ. Θ. Κ.

μελανησιακός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Μελανησίαν ἢ τοὺς Μελανησίους.

— **μελανησιακαὶ γλῶσσαι.** Καλοῦνται οὕτως αἱ γλῶσσαι, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦνται εἰς τὰς νήσους τοῦ ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ —ΒΑ. τῆς Αὐστραλίας— Μελανησιακοῦ ἀρχιπελάγους, ἀποτελοῦν δὲ ἰδίαν ὁμάδα ἐν τῷ κύκλῳ τῶν γλωσσῶν τῆς μαλαϊκοπολυνησιακῆς γλωσσικῆς ὁμοεθνίας (βλ. λ. *Μαλαϊκο πολυνησιακαὶ* γλῶσσαι). Αἱ μελανησιακαὶ γλῶσσαι διαιροῦνται εἰς μικροτέρας ὁμάδας, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ *δυτικὴ* (περιλαμβάνουσα τὰς ἐν Νέα Καληδονίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ λαλουμένας γλώσσας), ἡ *κεντρικὴ* (εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν αἱ εἰς τὰς Νέας Ἑβρίδας, τὰς Φιτζικὰς ἢ Φιτζίους καλουμένας νήσους, καὶ εἰς τὰς νοτίας ἐκ τῶν νήσων τοῦ Σολομῶντος λαλούμεναι γλῶσσαι), ἡ *βορεία* (ἀπαρτιζομένη ἀπὸ τὰς γλώσσας τὰς ὁμιλουμένας εἰς τὸν βορείας ἐκ τῶν νήσων τοῦ Σολομῶντος, εἰς τὴν Νέαν Πομερανίαν, τὸ Νέον Μεκλεμβοῦργον καὶ ἀλλαχοῦ), ἡ *μικρονησιακὴ* (εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνονται αἱ γλῶσσαι αἱ ὁμιλούμεναι ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων τῶν κατοικούντων εἰς τὰς Καρολίνας, εἰς τὰς Μαρσαλλείους νήσους καὶ ἀλλαχοῦ).

Ἐκ τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστικῶν τῶν εἰρημένων γλωσσῶν εἶναι τὸ πλῆθος τῶν συμφώνων των (ἐνιαχοῦ ταῦτα ἀνέρχονται εἰς τριάκοντα καὶ δύο) καὶ τῶν ρηματικῶν ἐπιθημάτων των (-r-, -t-, -s-, -g-, -ag-, -gag-, -lag-, -nag-, -rag-, -sag-, -tag-, -vag- κ.λ.). Αἱ μελανησιακαὶ γλῶσσαι —χρησιμοποιούμεναι ἀκόμη σχεδὸν μόνον προφορικῶς— ἐμελετήθησαν ὑπὸ τοῦ W. Schmidt, τοῦ R. Codrington («The melanesian languages», Oxford 1885), τοῦ H. Kern (ἴδε τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Amsterdam Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ 1886 καὶ 1906) καί τινων ἄλλων. Γ. Π. Α.

Μελανήσιοι (οἱ). Οἱ κάτοικοι τῆς Μελανησίας, κυρίως τῆς βορείας, ἀνατολικῆς καὶ μεσημβρινῆς ἀκτῆς τῆς Νέας Γουϊνέας, μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Πόσσε, τοῦ Ἀρχιπελάγους τοῦ Βίσμαρκ, τῶν νήσων τοῦ Σολομῶντος, τῆς Σάντα Κρούζ, τῶν Νέων Ἑβρίδων, τῶν Φίτζι καὶ τῆς Νέας Καληδονίας, ὡς ἐπίσης καί τινων τμημάτων τῆς Μικρονησίας καὶ τῆς Πολυνησίας. Γενικῶς οἱ Μελανήσιοι εἶναι σχεδὸν πρωτογόνου βαρβαρότητος, εὐερέθιστοι, φιλέκδικοι, ὕπουλοι, τινὲς δὲ καὶ ἀνθρωποφάγοι. Ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, κυνήγιον καὶ ἁλιείαν, ἐξ ἧς καὶ ἀποζῶσι. Κατοικοῦσιν εἰς καλύβας τετραγώνους ἐστηριγμένας ἐπὶ στύλων, μετὰ στέγης ἐκ φοινικοφύλλων, ἐνδύονται δὲ κατὰ τρόπον πρωτόγονον, καλυπτόμενοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, διὰ φύλλων δένδρων, μετὰ στολισμάτων, ἰδίᾳ αἱ γυναῖκες, ἐκ πτερῶν, ὀστράκων, χρωματιστῶν ὑάλων καὶ ὀδόντων ζῴων καὶ ἀνθρώπων. Φέρουσιν ἐνώτια, δακτυλίους εἰς τὴν ρῖνα, διατρυπωμένην, καὶ ζωγραφικὰς παραστάσεις ἐπὶ τοῦ δέρματος διὰ στιγματισμοῦ. Τὰ οἰκιακὰ σκεύη εἶναι πρωτόγονα, ἐκ λίθου καὶ πηλοῦ. Ἀντιθέτως, τὰ ὅπλα αὐτῶν, ἀσπίδες, δόρατα καὶ τοιαῦτα, εἶναι λεπτῶς εἰργασμένα καὶ διακόσμητα. Κρατεῖ ἡ πολυγαμία δι' ἐξαγορᾶς τῶν γυναικῶν. Ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία ἀνήκει εἰς τοὺς γονεῖς. Ἡ δουλεία εἶναι γενικῶς ἀνεγνωρισμένη. Εἶναι εἰδωλολάτραι, σφόδρα δεισιδαίμονες, τελοῦντες μαγγανείας καὶ θυσίας ζῴων, ἐνίοτε καὶ ἀνθρώπων. Θ. Κ.

—*[Ἀνθρωπολογ.]* Οἱ Μελανήσιοι, μία ἐκ τῶν μεγάλων φυλετικῶν ὁμάδων τῆς Ὠκεανίας ἀνήκουσα εἰς τὸν δῆλον Αὐστραλο-ειρηνικὸν κύκλον (Αὐστραλοί, Μελανήσιοι, Μικρονήσιοι,Πολυνήσιοι), διακρίνονται σωματικῶς: α) εἰς μίαν παλαιοτέραν, σποραδικῶς ἀκόμη ἐμφανιζομένην ὁμάδα, ἰδίᾳ εἰς τὰ ὀρεινὰ κέντρα τῆς Νέας Γουϊνέας, μὲ γνώρισμα τὰς οὔλας τρίχας, β) εἰς τοὺς κυρίως *Μελανησίους* καὶ γ) εἰς τοὺς συνήθως καλουμένους καὶ *Παπούας.* Οἱ τῆς πρώτης ὁμάδος ἔχουν ἀνάστημα βραχὺ (1,45 μ.) καὶ εἶναι βραχυκέφαλοι (81.2). Οἱ τῆς δευτέρας ὁμάδος εἶναι πλατύρρινοι, μέσου ἀναστήματος (1,59—1,62) καὶ ἁδροί, μὲ βραχυσκελίαν σχετικῶς μετὰ πλατέος ἄκρου ποδὸς καὶ ἀφισταμένου μεγάλου δακτύλου, μεσοκεφαλίαν (Νήσων Σολομῶντος κεφ. δεικτ. 77.6, Ναυαρχείου 79.3 κλπ.), εὐρυπροσωπίαν καὶ χαμαιπροσωπίαν, πλατυρρινίαν καὶ σιμορρινίαν, μέγα στόμα καὶ παχέα χείλη, ὀρφνομέλαν δέρμα, ὀρφνὴν ἴριδα καὶ τὸ γενικὸν γνώρισμα οὔλας τρίχας. Οἱ τῆς τρίτης ὁμάδος εἶναι στενόρρινοι, ὑψηλοῦ ἀναστήματος (1.64—1 77) καὶ λεπτοφυέστεροι, μὲ δολιχοκεφαλίαν (Ν. Γουϊνέας κεφ. δ. 73.2) καὶ μεσοκεφαλίαν, στενοπροσωπίαν, στενορρινίαν καὶ κυρτὴν ρῖνα, δέρμα ἀνοικτοτέρου ὀρφνοῦ χρώματος καὶ τὰς οὔλας τρίχας. Ι. Γ. Κ.

μελανηφορῶ (*—έω*)· φορῶ μέλαιναν περιβολήν· || πενθῶ.

μελανθίνη (ἡ) (Melanthin) *[Φαρμακογ.].* Γλυκοζίτης κρυσταλλικός, λαμβανόμενος ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ φυτοῦ Nigella sativa. Ἡ μελανθίνη ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν σύνθεσιν: $C_{20}H_{32}O_7$, εἶναι δὲ εὐδιάλυτος εἰς τὴν θερμὴν ἀλκοόλην καὶ σχεδὸν ἀδιάλυτος εἰς τὸν αἰθέρα, τὸ χλωροφόρμιον καὶ τὸ βενζόλιον. Διὰ ζέσεως μετὰ διαλύματος 1% ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος σχᾶται ἡ μελανθίνη εἰς σάκχαρον καὶ ρητινῶδές τι σῶμα, τὴν μελανθιγενίνην: $C_{20}H_{32}O_7 + H_2O = C_{14}O_{22}O_2 + C_6H_{12}O_6$. Κ. Γ. Μ.

Μελάνθιοι *σκόπελοι* *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Βραχονησὶς τοῦ Αἰγαίου, περιβαλλομένη ὑπὸ χοιράδων καὶ μυρμήκων, ἡ σημερινὴ *Βόδια* (βλ. λ.).

μελάνθιον (τὸ) (Nigella) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βατραχιοειδῶν,* περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, ὧν τινες εἶναι κοσμητικαὶ καὶ ἕτεραι ἀρτυματικαί. Ἐκ τῶν 10 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ εἶναι ἰθαγενῆ τῶν δυτικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μελάνθιον τὸ ἀθεροφόρον* (Nigella artistata), ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *ἄγριο κύμινο. Μελάνθιον τὸ ἀρουραῖον* (Nigella arvensis). Τοῦτο εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπαντᾷ ὑπὸ πλείστας ποικιλίας, ὧν γνωστότεραι εἶναι τὸ *μελάνθιον τὸ ἀρουραῖον τὸ τυπικὸν* (Nigella arvensis typica), *μελάνθιον τὸ ἀρουραῖον τὸ λεῖον* (Nigella arvensis glabra), *μελάνθιον τὸ ἀρουραῖον τὸ μακρόκαρπον* (Nigella arvensis macrocarpa). Αἱ δύο τελευταῖαι ποικιλίαι εἶναι ἰθαγενεῖς τῆς Κρήτης. Τὸ μελάνθιον τὸ ἀρουραῖον εἶναι τὸ περισσότερον καλλιεργούμενον πάντων τῶν εἰδῶν τοῦ γένους τούτου καὶ ἀπαντᾷ αὐτοφυὲς καὶ ἐν Ἀνατολῇ. Καλλιεργεῖται ἐκτενῶς διὰ τὰ ἀρτυματικὰ σπέρματά του, ἅτινα χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἐπίπασιν τῶν ἄρτων τῶν κολλυρίων ὡς καὶ διαφόρων ἐκ ζύμης παρασκευασμάτων. Τὰ σπέρματά του εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὰ ὀνόματα: *μαυρόκοκκος, μαυροκούκκι, μαυροκουκκάδες* καὶ *μαυροσούσαμο. Μελάνθιον τὸ δαμασκηνὸν* (Nigella damascena). Κοινότατον ἐν τῇ μέσῃ καὶ δυτικῇ Εὐρώπῃ, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, οὗ τὰ σπέρματα ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀρτυματικά. *Μελάνθιον τὸ ἥμερον* (Nigella sativa), ἰθαγενὴς πόα τῆς Συρίας καὶ τῆς Νιγριτίας.

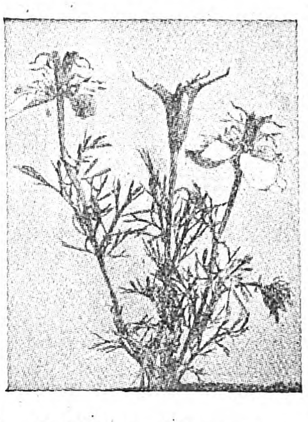

Μελάνθιον τὸ ἱσπανικόν.

Μελάνθιον τὸ ἱσπανικὸν (Nigella hispanica), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς Ἱσπανίας. Καλλιεργεῖται πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ὡς κοσμητικόν.

Τὰ μελάνθια εὐδοκιμοῦσιν εἰς ἀμμώδεις, ἀργιλλώδεις ἢ ποταμοχώστους γαίας καὶ σπείρονται κατὰ τὸν Μάρτιον ἢ τὸ φθινόπωρον. Τὰ φυτὰ σκαλίζονται ὅταν φθάσωσιν εἰς ὕψος 0,10—0,15 μ. Ὁ καρπός των ὡριμάζει τὸν Ἰούλιον ἢ Αὔγουστον, ὁπότε καὶ γίνεται ὁ θερισμὸς καὶ ἁλωνισμὸς τῶν φυτῶν. Προτοῦ συναθροισθῶσι τὰ σπέρματα, ἁπλώνονται ἐπὶ 24 περίπου ὥρας εἰς μέρος σκιερὸν καὶ εὐάερον καὶ εἶτα ἐναποθηκεύονται καὶ παραδίδονται εἰς τὴν κατανάλωσιν. Δ. Ν. Π.

Μελάνθιος *[Μυθολ.].* Πρόσωπον τῆς «Ὀδυσσείας» ὑπὸ τὸν τύπον *Μελανθεύς,* υἱὸς τοῦ Δολίου, αἰγοβοσκὸς τοῦ Ὀδυσσέως, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐτιμωρήθη μὲ σκληρὸν θάνατον μετὰ τὴν μνηστηροφονίαν, λόγῳ τῶν πρὸς τοὺς μνηστῆρας ἀγαθῶν σχέσεών του, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐκινδύνευσαν νὰ ἀποτύχουν τὰ ἐκδικητικὰ σχέδια τοῦ Ὀδυσσέως.

— **Μελάνθιος.** Ἐπιφανὴς Ἀθηναῖος, ὁ ὁποῖος τῷ 500 π. Χ. ἀπεστάλη ἐπὶ κεφαλῆς 20 πλοίων καὶ στρατοῦ ὡς βοηθὸς τῶν τῇ ὑποκινήσει τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρου ἐπαναστατησάντων Ἰώνων ἐναντίον τῶν Περσῶν.

— **Μελάνθιος.** Τραγικὸς ποιητὴς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, φίλος τοῦ Κίμωνος, γνωστὸς ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ σφοδρῶν ἐπιθέσεων τῶν συγχρόνων του κωμῳδιογράφων Εὐπόλιδος, Λεύκωνος, Φερεκράτους καὶ Ἀριστοφάνους. Τὰ ἔργα του ἀπωλέσθησαν καὶ δὲν ἔχουν εἰμὴ ὀλίγους στίχους, προερχομένους ἀπὸ ἓν ἐκ τῶν δραμάτων του φέρον τὸν τίτλον «Μήδεια».

— **Μελάνθιος,** καὶ ***Μέλανθος.*** Ἕλλην ζωγράφος τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ὁ ζωγράφος οὗτος ἀνήκει εἰς τὴν σικυωνίαν σχολήν, ὑπῆρξε δὲ μαθητὴς τοῦ Παμφίλου Ὠ; ὀπαδὸς τῆς σχολῆς ταύτης ὁ Μελάνθιος μετεχειρίζετο τέσσαρα μόνον χρώματα, κατὰ δὲ τὴν τεχνοτροπίαν ἦτο καὶ οὗτος, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, ἀντιπρόσωπος τῆς σικυωνίας «χρηστογραφίας», τῆς σοβαρᾶς δηλαδὴ ζωγραφικῆς, ἥτις ἠρέσκετο νὰ προσδίδῃ εἰς τὰ ἔργα της ποιάν τινα αὐστηρότητα καὶ τραχύτητα. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ καὶ ὁ Διογένης Λαέρτιος, λέγων: ««φησὶ γὰρ δεῖν αὐθάδειάν τινα καὶ σκληρότητα τοῖς ἔργοις ἐπιτρέχειν». Ἀλλ' ὅ,τι, κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, χαρακτηρίζει κυρίως τὴν τέχνην τοῦ Μελανθίου, προὐκάλει δὲ τὸν ἔπαινον αὐτῆς, ἦτο ἡ συμμετρία τῶν συνθέσεών του, ἡ βασιζομένη ἐπὶ ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν. Τὴν τεχνικήν του ταύτην ἐξέθηκεν ὁ Μελάνθιος ἐν συγγράμματι ἀπολεσθέντι. Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ζωγράφου τούτου, ἐκ τῶν ὁποίων πολλά, κατὰ Πλούταρχον, περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Γ' τῆς Αἰγύπτου, ὡς δῶρα τοῦ Ἀράτου κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, μόνον μίαν σύνθεσιν γνωρίζομεν, μνημονευομένην ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, τὴν σύνθεσιν τοῦ Ἀριστράτου, τυράννου τῆς Σικυῶνος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φιλίππου τοῦ Γ' τῆς Μακεδονίας. Ὁ Ἀρίστρατος ἵστατο παρὰ νικηφόρον τέθριππον ἅρμα, ἐφ' οὗ παρίστατο Νίκη. Κατὰ τὸν Πλούταρχον, εἰς τὴν σύνθεσιν ταύτην εἶχον συνεργασθῆ μετὰ τοῦ Μελανθίου ὄχι μόνον ὅλοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπελλῆς. Ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ τυράννου Ἀριστράτου, διαταγῇ τοῦ Ἀράτου, ἐξηλείφθη μετ' ἄλλων εἰκόνων διαφόρων ἄλλων τυράννων, ἀνενεώθη ὅμως ἐν μέρει ἀργότερον ὑπὸ τοῦ ζωγράφου Νεάλκους, ὅστις ἀντὶ τοῦ Ἀριστράτου «φοίνικα μόνον ἐνέγραψεν, ἀλλ' οὐδὲν ἐτόλμησε παραβαλεῖν». Β. Δ. Θ.

Digitized by Google

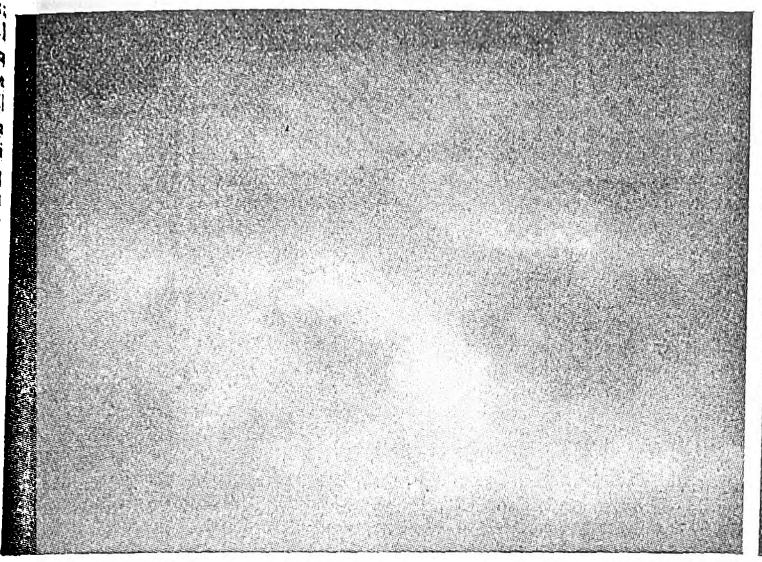

Σχ. 1.

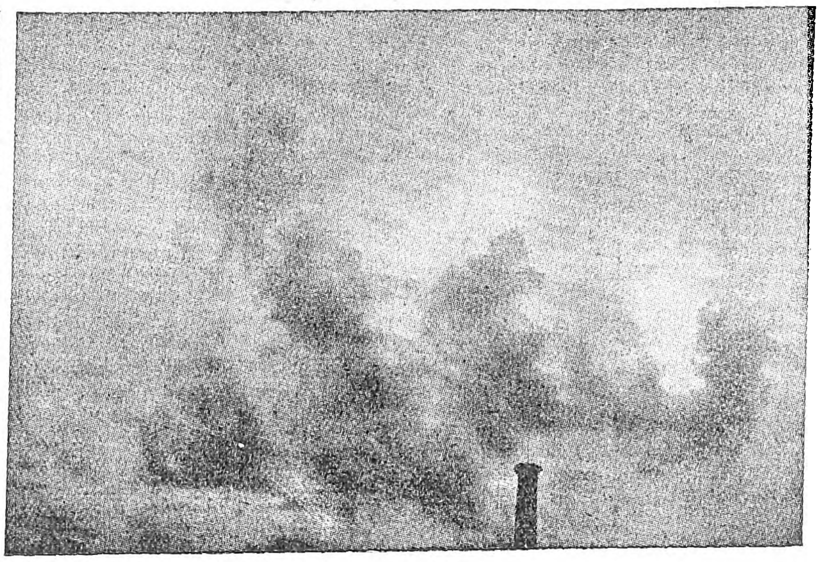

Σχ. 2.

Μελανίαι.

— **Μελάνθιος.** Ἀρχαῖος ἱστορικός, ἀγνώστου πότε ἀκριβῶς ζήσας, μνημονευόμενος ὡς συγγραφεὺς «Ἀτθίδος», ἤτοι ἱστορίας τῆς Ἀττικῆς, καὶ μιᾶς πραγματείας «Περὶ τῶν ἐν Ἐλευσῖνι μυστηρίων» (βλ. λ. *Ἀτθιδογράφος*).

— **Μελάνθιος.** Ῥόδιος φιλόσοφος τοῦ Β′ π. Χ. αἰῶνος, μαθητὴς τοῦ Καρνεάδου καὶ διδάσκαλος Αἰσχίνου τοῦ Νεαπολίτου. Ἔζησεν ἐν Ἀθήναις, ὅπου κατὰ τὸν Πλούταρχον εἶχε καὶ ἴδιον κῆπον, καὶ ὑπῆρξεν ὀπαδὸς τῆς ἀκαδημεικῆς σχολῆς. Ν. Α.

Μελάνθιος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐκβάλλων εἰς τὸν ἐν τῷ Εὐξείνῳ κόλπον τοῦ Κοτυώρου (νῦν Ὀρδοῦ) (*Ἀνων.* Περίπλ. Εὐξ 32, πρβ. *Ἀρριαν.* Περ. Εὐξ. 23). Χωρίζων τὸν Πολεμωνιακὸν ἀπὸ τοῦ Καππαδοκίου Πόντου, ὀνομαζόμενος δὲ καὶ *Μέλαντος*, εἶναι ὁ σύγχρονος *Μελὲν* ἢ *Μελὲτ Ἰρμὰκ* (πλάτ. 40° 56′ Β., μῆκ. 38° 07′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2336: Cape Yasùm to Fort Anakria) εἰς 20 μίλλ. εὐθέος παράπλου ΝΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Γιασοὺν μπουρνοῦ (ἀρχ. Ἰασονία ἄκρα). Σ. Ε. Λ.

μελάνι (τό)· ἡ *μελάνη* (βλ. λ.).

Μελάνι (Melani), *Ἰάκωβος*. Ἰταλὸς μουσουργὸς τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος, ἀσχοληθεὶς κυρίως μὲ τὸ κωμικὸν μελόδραμα, εἰς ὃ εἶδος ἔδωκε τὰ ἔργα: «La Tanzia» (Φλωρεντία (1657), «Tacere ed amare» (1673), «Il pazzo per forza» (1687), «Il vecchio burlato», «La serva nobile» κτλ. Ἐπίσης τὸ σοβαρὸν μελόδραμα: «Ὁ Ἡρακλῆς εἰς Θήβας». Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων συνθετῶν τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὸ κωμικὸν μελόδραμα, ὡς καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοί του, ὧν ὁ *Ἀλέξανδρος*, ἔγραψε: «Il carciere di se medesimo», (Φλωρεντία, 1681), «Che gelosо non è, amar mon sa» καὶ «L' empio punito» κτλ.· ὁ *Ἀντώνιος*, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρόλου Φερδινάνδου τῆς Αὐστρίας, ἔδωκε σειρὰν μπαλλέτων ὡς καὶ τά: «Scherzi musicali» κτλ. Οἱ ἕτεροι τέσσαρες, *Βαρθολομαῖος*, *Δομίνικος*, *Νικόλαος* καὶ *Φίλιππος* διεκρίθησαν ἐπίσης ὡς συνθέται καὶ ἀοιδοί. Γ. Σ.

Μελάνια *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Μικρασίας (Καραμανίας), μεταξὺ ἀκρωτηρίου Κιζλιμὰν μπουρνοῦ (ἀρχ. Ποσείδιον) καὶ λιμένος Τσιελιντρὲ (ἀρχ. Κελένδερις). Ἀγκυροβόλιον πλοίων ἀκτοπλοΐας (πλάτ. 36° 08′ Β., μῆκ 33° 19′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Kara Burnù to Karadash Burnù). Εἶναι ἡ *Μελανία* τοῦ Στράβωνος (ΙΔ, 670), ἡ *Μανδάνη* τοῦ «Σταδιασμοῦ» (192), ἡ Myanda τοῦ Πλινίου (5, 22 § 92), ὁ *Μυοῦς* τοῦ Σκύλακος (102), ἀλλὰ καὶ *Μέλαιναι* ἢ *Μελανίαι Κιλικίας* ἐπίσης (ΙΣΤ, 760) παρὰ Στράβωνι. Σ. Ε. Λ.

μελανία (ἡ) *[Μετεωρολ.]*. Παχέα στρώματα νεφῶν, μελανωπὰ ἢ λίαν φαιά, σκοτεινά, ἄνευ ὡρισμένου σχήματος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τεμαχισμένα κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῶν, καλύπτοντα συνήθως ὁλόκληρον τὸν οὐρανὸν (σχ. 1). Ἐνίοτε ἀποσπῶνται τῶν ὑψηλοτέρων στρωμάτων ὑπὸ μορφὴν μέλανος σωρείτου, κατέρχονται χαμηλότατα καὶ κινοῦνται μετὰ μεγίστης ταχύτητος. Τὰ νέφη ταῦτα φέρουσι γενικῶς διαρκεῖς βροχὰς ἢ χιόνας· πᾶσα δὲ νεφελώδης στιβὰς ῥίπτουσα μακρὰν βροχὴν ἢ χιόνα (οὐχὶ σύντομον ῥαγδαίαν βροχήν, ἤτοι ὄμβρον) εἶναι μελανία. Ἐὰν ἡ στιβὰς τῆς μελανίας σχίζεται εἰς μικρὰ ῥάκη, ἢ ἂν αἰωροῦνται λίαν χαμηλὰ μικρὰ νέφη κάτωθεν μιᾶς μεγάλης μελανίας, τότε καλοῦνται εἰδικῶς διὰ τοῦ ὀνόματος *σχιστομελανίαι* καὶ διεθνῶς fracto-nimbus (FrNb), εἰδικῶς δὲ ὑπὸ τῶν ξένων ναυτικῶν scud (σχ. 2). Αἱ μελανίαι ἔχουσι μέσον ὕψος 1200 μ. καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν *κατωτέρων νεφῶν*. Θ. Θ. Φ.

—*[Ναυτ.]* Ὁ ὅρος *μελανία* εἶναι παραδεδεγμένος ἐν τῷ ναυτικῷ διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν ἡμερολογίων τῶν πολεμικῶν πλοίων πρὸς χαρακτηρισμὸν ζοφώδους τοῦ οὐρανοῦ καταστάσεως· εἰς τὰ γεωγραφικὰ μας πλάτη ἐμφανίζεται τοιαύτη ὑπὸ Ν. ΝΑ. καὶ Ν. ΝΔ. ἀνέμους. Σ. Ε. Λ.

μελανία (ἡ) (Melania) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *μελανιιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 300 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν γῆν. Ἐξ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μελανία ἡ πεποικιλμένη* (Melania ornata), ἥτις φέρει ἐπιμήκη, κωνοειδῆ μὲ πλείστας συσπειρώσεις κόγχην, ἔχουσαν τριγωνικὸν ἄνοιγμα καὶ περιβαλλομένην ὑπὸ στιλπνῶς μελανῆς ἐπιδερμίδος. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *μελανίας* εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς κρητιδικῆς (πιθανῶς καὶ τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου) διαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα ἀπολιθωμένων μελανιῶν εὑρέθησαν ἐντὸς πλειοκαινικῶν λιμνογενῶν ἀσβεστολίθων παρὰ τὸ Κατσικᾶ Ἰωαννίνων (τὸ εἶδος *melania Tournoueri*), ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τῶν Μεγάρων (τὰ εἴδη *curvicosta*, *Tournoueri*), τοῦ Ἰσθμοῦ (τὰ εἴδη *ornata* καὶ *curvicosta*), ἐν Εὐβοίᾳ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λίμνης καὶ τοῦ Βασιλικοῦ (τὰ εἴδη *Escheri* καὶ *Tournoueri*), εἰς τὰ πλειοκαινικὰ ἀποθέματα τοῦ Ὀρθύμνου ὄρους τῆς Μυτιλήνης (τὸ εἶδος *aquitanica*) καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

Μελανία, ἁγία· βλ. λ. *Μελάνη* ἡ Ρωμαία.

μελανιὰ (ἡ)· δημοτ., κηλὶς μελάνης: «τί μελανιὲς εἶναι αὐτές;»

μελανιάζω, *ἀόρ. ἐ)μελάνιασα, παρακ. παθ. μετχ. μελανιασμένος*· δημοτ., γίνομαι μελανός, μαυρίζω: «μελάνιασαν τὰ χείλη του ἀπὸ τὸ κρύο», «τὸ κορμί του ἦτο μελανιασμένο ἀπὸ τὸ ξύλο».

μελανίασις *[Ἰατρ.]*· ἡ καὶ *μελάνωσις* (βλ. λ.).

μελάνιασμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μελανιάζω, μαύρισμα: «τί μελάνιασμα εἶναι αὐτὸ ποῦ ἔχει τὸ κορμί του!»

μελανίδρωσις, —εως (ἡ) *[Δερματολ.]*. Σπανιωτάτη παθολογικὴ κατάστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἱδρὼς παρουσιάζει χροιὰν τεφρομέλαιναν. Ἡ ὕπαρξις τοιούτων ἀσθενῶν εἶναι ἀναμφισβήτητος, καίτοι ἡ αἰτιολογία τῆς νόσου δὲν εἶναι ἀκόμη ἐξηκριβωμένη. Εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἀσθενῶν ὁ μέλας ἱδρὼς ἀναφαίνεται εἰς τοὺς πόρους τῶν βλεφάρων, περιέχει δὲ χρωστικὴν οὐσίαν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ χοριοειδοῦς χιτῶνος τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ Γαλλος ἰατρὸς Delbanco ἀπέδειξεν εἰς τὰς τρίχας τῆς μασχάλης τὴν παρουσίαν μικροβίων χρωματογενῶν, τὰ ὁποῖα παρῆγον χρωστικὴν οὐσίαν ἐρυθράν, κυανῆν ἢ μέλαιναν. Θεραπευτικῶς οὐδὲν ἐπετεύχθη μέχρι σήμερον κατὰ τῆς καταστάσεως ταύτης. Κ. Κ. Κ.

μελανίζω· κλίνω πρὸς τὸ μέλαν, εἶμαι ὀλίγον μαῦρος.

μελανιίδαι (οἱ) (Melaniidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ μεγέθους μαλάκια πανταχοῦ τῶν θαλασσῶν ἀπαντῶντα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ἡ *μελανία* καὶ ἡ *μελάνοψις* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *μελανιιδῶν* εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἐν Ἑλλάδι εὑρέθησαν ἄφθονα λείψανα ἀπολιθωμένα ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων. Γ. Κ. Γ.

μελανίνη (ἡ). Ἄθροισμα οὐσιῶν τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ ἀπὸ κιτρίνης καὶ πυρρᾶς χροιᾶς μέχρι καστανοχρόου καὶ μελανῆς. Ἡ χημικὴ αὐτῶν σύνθεσις εἶναι ποικίλη. Πλὴν τοῦ ἄνθρακος, ὑδρογόνου, ἀζώτου καὶ θείου, ἄλλαι μὲν τούτων περιέχουσι μεγαλυτέραν ποσότητα θείου (*σαρκομελανῖναι*), ἄλλαι περιέχουσι σίδηρον (κεχρωσμένων σαρκωμάτων) καὶ ἄλλαι ὀξυγόνον (*μελανίνη σηπίας*. Αἱ μελανῖναι δὲν διαλύονται εἰς τὸ ὕδωρ, τὸ οἰνόπνευμα, τὸν αἰθέρα καὶ τὰ ὀξέα. Καὶ αἱ μὲν κίτριναι καὶ πυρραὶ διαλύονται εἰς θερμὸν καυστικὸν κάλι, αἱ δὲ σκοτεινοτέρου χρώματος καταστρέφονται μόνον εἰς τὸ ἀτμίζον νιτρικὸν ὀξύ. Ὁ Schmiedeberg τῷ 1897 διὰ πολυπλόκου κατεργασίας τῶν λευκωμάτων κατώρθωσε νὰ παραγάγῃ πειραματικῶς οὐσίαν πυρρὰν προσομοιάζουσαν χημικῶς πρὸς τὴν μελανίνην, ὠνόμασε δὲ τὴν οὐσίαν ταύτην *μελανοειδικὸν ὀξύ*. Ἡ μελανίνη φυσιολογικῶς εὑρίσκεται εἰς μικρὰς μὲν ποσότητας εἰς ἅπαν τὸ δέρμα καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα, εἰς μεγαλυτέρας δὲ σχετικῶς ποσότητας εἰς τὴν ἄλω τοῦ μαστοῦ, τὰς μασχάλας καὶ τὰ γεννητικὰ ὄργανα, εἰς τὰς τρίχας, τὸν χοριοειδῆ χιτῶνα τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὴν ἴριδα, τὸ χοριοειδὲς πλέγμα τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὰ νευρικὰ κύτταρα. Εὐνόητον ὅτι εἰς τοὺς μελαγχροινοὺς ἡ ποσότης τῆς χρωστικῆς ταύτης εἶναι μεγαλυτέρα παρὰ εἰς τοὺς ξανθοὺς καὶ ἔτι μεγαλυτέρα εἰς τοὺς Αἰθίοπας. Παθολογικῶς ἡ μελανίνη παρετηρήθη εἰς τὰς μελανώσεις (βλ. *μελάνωσις*), τὸ αἷμα τῶν ἐξ ἑλωδῶν πυρετῶν πασχόντων καὶ εἰς τὰ σχιστὰ τῶν ἑλοπαρασίτων. Ν. Α. Μ.

Μελανιὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Χίου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 131. Χ. Δ.

—**Μελανιὸς** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ΒΔ. τῆς Χίου ἐσχατιὰ (βλ. *Μέλαινα ἄκρα*).

Μελανίππη *[Ἀρχ.]*. —1) Ἀδελφὴ τῆς βασιλίσσης τῶν Ἀμαζόνων Ἱππολύτης. Συλληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἠλευθερώθη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς της, ἡ ὁποία ἔδωσεν ὡς ἀντάλλαγμα εἰς τὸν Ἡρακλέα τὴν περίφημον θαυματουργὸν ζώνην, τὴν ὁποίαν τῇ εἶχε χαρίσει ὁ πατήρ της Ἄρης. Ἡ Μελανίππη ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Τελαμῶνος κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Φρυγῶν ἐκστρατείαν τῶν Ἀμαζόνων.

—2) Θυγάτηρ τοῦ Αἰόλου, υἱοῦ τοῦ Ἕλληνος καὶ τῆς Ἵππης. Τὸν περὶ Μελανίππης μῦθον ἐπραγματεύθη ὁ Εὐριπίδης εἰς τὸ δρᾶμα «Μελανίππη ἡ δεσμῶτις», ὡς ἑξῆς: Ταύτην γεννήσασαν ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος δίδυμα τέκνα ἐνέκλεισεν ὁ πατὴρ εἰς τὴν φυλακήν, ἐνῷ προηγουμένως τὴν ἐτύφλωσε. Τὰ τέκνα διαταγῇ τοῦ ἰδίου ἐρρίφθησαν εἰς ἔρημον τόπον, ὅπου ἀγελὰς εὑροῦσα ταῦτα ἐκτεθειμένα τὰ ἐξέθρεψε διὰ τοῦ γάλακτός της. Κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον ὁ Μεταπόντης, βασιλεὺς τῆς Ἰκαρίας, ἐζήτει παρὰ τῆς συζύγου του Θεανοῦς τέκνα ἐπὶ ἀπειλῇ ἐκδιώξεως αὐτῆς ἐκ τοῦ θρόνου. Ἡ Θεανὼ πρὸ τοῦ κινδύνου ἐζήτησε παρὰ τῶν ποιμένων ξένον τι τέκνον, ἵνα παρουσιάσῃ αὐτὸ εἰς τὸν σύζυγον ὡς ἰδικόν της. Οἱ ποιμένες τῇ ἐκόμισαν τοὺς δύο τῆς Μελανίππης παῖδας, τοὺς ὁποίους ὁ Μεταπόντης ἠγάπησε πολύ. Βραδύτερον ὅμως, γεννήσασα καὶ ἡ Θεανὼ δίδυμα τέκνα, ἐζήτησε νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν πρώτων. Ὅτε δὲ ὁ Μεταπόντης μετέβη ἵνα θυσιάσῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ἔστειλεν ἡ Θεανὼ καὶ τὰ τέσσαρα παιδία εἰς κυνήγιον, συμβουλεύσασα τὰ ἰδικά της νὰ φονεύσωσι τὰ ξένα. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ὅμως συμπλοκὴν οἱ παῖδες τῆς Μελανίππης βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἐφόνευσαν τοὺς υἱοὺς τῆς Θεανοῦς, ἥτις μαθοῦσα τὸ ἀποτέλεσμα

Digitized by Google

ηὐτοκτόνησε. Οἱ υἱοὶ τῆς Μελανίππης ἀνευρόντες, τῇ ὑποδείξει τοῦ Ποσειδῶνος, τὴν μητέρα αὐτῶν ἤγαγον πρὸ τοῦ Μεταπόντου, ὁ ὁποῖος μαθὼν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ἔλαβε ταύτην ὡς σύζυγον.
Μ. ΜΠΙΕΤΗ

μελανίππη (ἡ) (Melanippe) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωμετριδῶν*, περιλαμβάνον πολυάριθμα εἴδη, ἁπαντῶντα εἰς τὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Αἱ μελανίππαι εἶναι ὡραιόταται ψυχαὶ μὲ ἁπλᾶς κεραίας καὶ ποικίλως κεκοσμημένας πτέρυγας. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι ἡ *μελανίππη ἡ στικτὴ* (Melanippe maculata), ὡραιοτάτη ψυχὴ φέρουσα πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ διακρινομένη κυρίως ἐκ τῶν ἀνεπτυγμένων λευκῶν πτερύγων της, αἵτινες κοσμοῦνται ὑπὸ μελανῶν μεγάλων κηλίδων καὶ στιγμάτων ποικιλοσχήμων. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν μέσην καὶ δυτικὴν Εὐρώπην.
Δ. Ν. Π.

Μελανιππίδης. —1) Ἀρχαῖος ποιητὴς διθυράμβων ἐκ Μήλου, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος. Ὑπῆρξεν ὁ ἀρχαιότερος ἀντιπρόσωπος τῆς νέας τεχνικῆς τῶν διθυράμβων, καθ' ἣν οἱ διάλογοι δὲν ἀπηγγέλλοντο πλέον, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πρόσωπα ἐνεφανίζοντο καὶ παρίστανον τὴν ὑπόθεσιν, εἰσήγαγε δὲ αὐτὸς πρῶτος τὰς *ἀναβολὰς* (=μακρὰ προοίμια), τὰ ὁποῖα σκώπτει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ «Ρητορικῇ». Τῷ 493 π. Χ. ἐνίκησεν εἰς ποιητικὸν ἀγῶνα ἐν Ἀθήναις.

—2) Ἔγγονος τοῦ ἀνωτέρου ἐκ θυγατρός, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, χαρακτηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ὡς ὁ ἄριστος τῶν διθυραμβοποιῶν τῆς ἐποχῆς του, ἐφάμιλλος κατὰ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν πρὸς τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Ὅμηρον καὶ θεωρούμενος ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ὡς εἷς τῶν μεγάλων ἱδρυτῶν τῆς μουσικῆς. Ἔργα του ἀναφέρονται: «Δαναΐδες», «Περσεφόνη», «Μαρσύας», τῶν ὁποίων ἐλάχιστα ἀποσπάσματα κατέχομεν. Εἰς ἓν τούτων, προερχόμενον ἐκ τοῦ «Μαρσύου», ἡ Ἀθηνᾶ ψέγει τὸν αὐλὸν ὡς παραμορφώνοντα τὸ σωματικὸν κάλλος, εἰς ἄλλο δὲ ἐκ τῆς «Περσεφόνης» οἱ ἄνθρωποι παρίστανται μὴ στέργοντες τὸ ὕδωρ, ἀφοῦ ἅπαξ ἐγνώρισαν τὴν γεῦσιν τοῦ οἴνου. Ὁ Μελανιππίδης λόγῳ τῆς μεγάλης φήμης του μετεκλήθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Περδίκκα Β', ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 412 π. Χ.
Ν. Α.

Μελάννιππος *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Τριταίας, ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς. Οὗτος ἐθεμελίωσε τὴν πόλιν *Τριταίαν* ἐν Ἀχαΐᾳ.

—2) Υἱὸς τοῦ Θηβαίου Ἀστάκου. Ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν Μηκιστέα, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀδράστου, καὶ ἐπλήγωσε θανασίμως τὸν Τυδέα, ἐφονεύθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ἀμφιαράου. Ὁ Ἀμφιάραος ἔστειλε πρὸς τὸν θνήσκοντα Τυδέα τὴν κεφαλὴν τοῦ Μελανίππου, ὁ ὁποῖος ἀνοίξας αὐτὴν ἐρρόφησε τὸν μυελόν. Βραδύτερον ὁ Κλεισθένης, ὁ τύραννος τῶν Σικυωνίων, θέλων νὰ ἐκτοπίσῃ τὴν λατρείαν τοῦ Ἀδράστου, μετέφερεν ἐκ Θηβῶν τὴν λατρείαν τοῦ Μελανίππου, τοῦ μεγίστου ἐχθροῦ τοῦ Ἀδράστου, καθιέρωσε πρὸς τιμήν του περιοχήν τινα καὶ εἰσήγαγεν ἑορτὴν καὶ θυσίας.

—3) Αἰτωλός, υἱὸς τοῦ Ἀγρίου. Οὗτος μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ἀφαιρέσας τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Οἰνέως ἐγκατέστησεν εἰς ταύτην τὸν πατέρα του, μέχρις ὅτου ἐλθὼν εἰς Ἄργους ὁ Διομήδης ἐφόνευσε σχεδὸν πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀγρίου καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὴν ἀρχὴν οὐχὶ τὸν γηραιὸν Οἰνέα ἀλλὰ τὸν Ἀνδραίμονα, ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν τούτου.

—4) Υἱὸς τοῦ Θησέως καὶ τῆς Περιγύνης. Ἠγωνίσθη ἐν Νεμέᾳ εἰς ἀγῶνα δρόμου. Ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ δήμῳ Μελίττης, ὑπῆρχεν ἡρῷον πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καλούμενον *Μελανίππειον*.

—5) Νεανίας τις ἐν Πάτραις, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἐρωμένην του Κομαιθώ, ἱέρειαν τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος, ἀπέλαυσεν ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῆς τὸν ἔρωτα. Ἡ θεὰ πρὸς ἐκδίκησιν ἔστειλε λιμὸν εἰς τὴν πόλιν, τὸ δὲ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐρωτηθὲν περὶ τῆς αἰτίας ὑπέδειξε τοὺς δύο ἁμαρτήσαντας καὶ διέταξε τοὺς κατοίκους νὰ θυσιάσωσιν αὐτούς, κατ' ἔτος δὲ νὰ φονεύωσι πρὸς ἐξιλασμὸν ἕνα νέον καὶ μίαν νέαν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων.

—6) Τρῶς ἥρως, φυλάσσων τοὺς βοῦς τοῦ Πριάμου εἰς Περκώτην. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀντιλόχου.
Μ. Μ.

μελανισμὸς (ὁ) *[Ἀνθρωπολ.]*. Ἰσχυρὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μελάγχροια τοῦ δέρματος, ἐκφαινομένη ἰδίᾳ εἰς τὰ μέρη μείζονος μηχανικῆς δράσεως (κινήσεως, προστριβῆς τοῦ δέρματος), δηλαδὴ κατὰ τὰς ἀρθρώσεις καὶ λοιπὰς δερματικὰς πτυχώσεις κλπ. Πρόκειται περὶ ἀτομικῆς (οὐχὶ τυχὸν φυλετικῆς) συγγενοῦς ὑπερχρωμίας ἢ ὑπεραναπτύξεως τῆς φυσιολογικῶς ἐμφανιζομένης χρωστικῆς. Εὑρηται δὲ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν *ἀλφισμὸν* (βλ. λ.) καὶ τὸν *ἐρυθρισμὸν* (rutilismus) τὴν παραγωγὴν ἐρυθρᾶς χρωστικῆς εἰς μεμονωμένα ἄτομα καὶ δὴ ὄχι μόνον εἰς τὸ τρίχωμα (πυρρότριχες), ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα (δέρμα κλπ.).

Ὁ *μελανισμὸς* ἢ *αἰθιοπισμός*, ἢ κάλλιον *νεγρισμός*, παρετηρήθη, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἄλλας ἀνωτέρω καταστάσεις, τὰς ἐπίσης συγγενεῖς, σπανιώτατα παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, εἰς κληρονομικὰς δὲ γραμμὰς (περίπτωσις 14 ἀτόμων εἰς 4 γενεὰς) καὶ δὴ κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ παρατηροῦνται ἄτομα ἢ μὲ μελανισμὸν ἢ φυσιολογικά, ἄνευ δηλαδὴ μεταβατικῶν μορφῶν. Ὁ γενικὸς οὗτος μελανισμὸς εἶναι ἀνεξάρτητος τοῦ χρώματος τῆς ἴριδος, ἥτις δύναται νὰ εἶναι κυανῆ.

Μὲ τὸν γενικὸν μελανισμὸν δὲν πρέπει φυσικὰ νὰ συγχέωνται αἱ μὴ συγγενεῖς μελάγχροιαι, αἱ ἐπίκτητοι καὶ δὴ αἱ παθολογικῆς αἰτίας ἀλλοιώσεις τῆς ἐμφανίσεως τῆς χρωστικῆς, αἱ ἐκ νόσων τῶν ἐπινεφριδίων, δερματοπαθειῶν κλπ. μελανοδερμίαι. Συχνοτέρα εἶναι ἡ ἐμφάνισις *τοπικοῦ* μελανισμοῦ, ὡς οἱ *μελάγχροοι σπίλοι*, ἡ *μογγολικὴ κηλὶς* κλπ. Καὶ ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται πρὸς τὰς συγγενεῖς ταύτας τοπικὰς ὑπερχρωμίας, αἱ ἐπίκτητοι τοπικαὶ παθολογικαὶ τοιαῦται, ὅπως ἡ προσωπὶς τῆς κυήσεως, αἱ ἐφηλίδες κττ. Ὁ γενικὸς μελανισμός, ἀλλὰ καὶ ὁ τοπικὸς εἴς τινας περιπτώσεις, δὲν εἶναι εὔκολον νὰ διαγνωσθῇ πάντοτε, ὅπως αἱ ἀντίθετοι αὐτῷ τυχὸν καταστάσεις, ἕνεκα τῶν διαφορωτάτων αἰτίων ἅτινα δύνανται νὰ παραγάγωσιν ὑπερχρωμίαν καὶ νὰ ἀπατήσωσι, τοῦ ὁμοιογενοῦς καὶ ἀτόνου χρώματος ἐπεκτεινομένου, ἐπὶ γενικοῦ μελανισμοῦ, ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ ὄντος συνήθως βαθέος ὀρφνολεύκου.

Ἡ αἰτιολογία τοῦ μελανισμοῦ εἶναι λίαν ἀσαφὴς εἰσέτι. Πρόκειται πάντως περὶ «ἄκρας παραλλαγῆς» (Extreme variante), ἐπὶ ἀτόμων ἧσσονος βιολογικῆς ἀξίας. Ὅλως φυσιολογικὴ εἶναι ἡ ὑπερχρωμία ἡ παρατηρουμένη τοπικῶς ἐφ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων πάντοτε χωρῶν τοῦ σώματος, τῆς θηλῆς τῶν μαστῶν, τῶν γεννητικῶν ὀργάνων κλπ. Ὁ μελανισμὸς ἐμφανίζεται κυρίως εἰς τὰ λοιπὰ ζῷα ὡς τάσις πρὸς μελάγχροιαν, ἰδίᾳ μετὰ ὡρισμένην τροφήν. Ἀντίστοιχος εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ὁ νοσηρὸς μελανισμός.
Ι. Γ. Κ.

— *[Ζῳολ.]* Ὁ *μελανισμὸς* εἶναι ἡ κλίσις τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν πολλαὶ ποικιλίαι ἐντόμων, πτηνῶν, ὡς καὶ θηλαστικῶν ζῴων, εἰς τὸ νὰ λαμβάνουν μελανὴν χροιάν, ἡ ὁποία φαίνεται ὡσεὶ ἐζωγραφισμένη ἐπὶ τοῦ φυσιολογικοῦ χρώματος, τὸ ὁποῖον διακρίνεται εἰσέτι. Ὁ μελανισμὸς παρουσιάζεται συνήθως εἰς τὰς χρυσαλλίδας πολὺ ὑψηλὰ ἢ ἡ νησιωτικῶν κλιμάτων. Λέγεται ὅτι ἡ διατροφὴ σπίνων ἀλλὰ καὶ ἄλλων πτηνῶν ἐπὶ μακρὸν χρόνον διὰ σπόρων κανναβεως προκαλεῖ μελανισμόν.
Κ. Κ. Κ.

μελανίτης (ὁ) (Melanit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν γρανατῶν καὶ ἰδίως τῶν ἀσβεστοσιδηρούχων. Διακρίνεται ἐκ τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ εἰς τιτάνιον καὶ ἀργίλλιον, ὁ δὲ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Ca_8\,[Fe, Ti, Al]_2\,[(Si, Ti)\,O_4]_3$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ κυβικὸν σύστημα, ὅπως καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς ὁμάδος, ἰδίως εἰς ρομβόεδρα, ἔχει εἰδικὸν βάρος 3,75—4,1 καὶ χρῶμα μαῦρον, ἀπαντᾷ δὲ ὡς πρωτογενὲς ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν πυριγενῶν τινων πετρωμάτων, ὡς φωνολίθων, νεφελινικῶν καὶ λευκιτικῶν βασαλτῶν κ. ἄ. Ἐν Ἑλλάδι εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνδεσιτικὴν λάβαν τῆς Σαντορίνης.
Γ. Β.

μελανῖτις (ἡ) (Melanitis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ροπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σατυριδῶν*, περιλαμβάνον περίπου 12 εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μελανῖτις ἡ μελανὴ* (Melanitis nigra), ἥτις εἶναι ψυχὴ μετρίου μεγέθους, μὲ σῶμα λεπτόν, ἐπίμηκες, κυλινδρικόν, κεφαλὴν μικροτάτην μετὰ λεπτῶν καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκων κεραιῶν καὶ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, στιλπνῶς μελανὰς μετά τινων μικρῶν λευκῶν κηλίδων. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον χώρας καὶ εἰς τὴν νότιον Γαλλίαν.
Δ. Ν. Π.

μελανῖτις, *—ιδος* (ἡ) *[Χημ. Πολ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Turpin ἀνακαλυφθεῖσαν (1885), κυρίως δὲ ἐκ *πικρικοῦ ὀξέος* ἀποτελουμένην ἐκρηκτικὴν ὕλην. Ἡ σύνθεσις τῆς μελανίτιδος ὑπέστη σὺν τῷ χρόνῳ διαφόρους μεταβολάς. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐφημόσθη μεῖγμα 70 μερῶν πικρικοῦ ὀξέος καὶ 30 μερῶν κολλοδιοβάμβακος, ὅπερ ὅμως μετ' οὐ πολὺ ἐγκατελείφθη λόγῳ ἐπερχομένης αὐτοαποσυνθέσεως. Τὸ μεῖγμα ἀντικατέστησε καθαρὸν πικρικὸν ὀξύ, ὑποβαλλόμενον προηγουμένως εἰς τῆξιν. Βραδύτερον εἰσήχθησαν αἱ μελανίτιδες «D» καὶ «O». Ἡ πρώτη (détonante), χρησιμοποιουμένη ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς ἐκπυροκροτητὰς (détonateurs), ἀποτελεῖται ἐκ μικρῶν κόκκων κρυστάλλων τηκομένων εἰς 120°, εἶναι δηλαδὴ σχεδὸν καθαρὸν πικρικὸν ὀξύ. Ἡ δευτέρα (ordinaire) μὲ βαθμὸν τήξεως 75°—120°, ἐκπυροκροτοῦσα δυσκολώτερον, ἐχρησιμοποιήθη ὡς κυρίως ἐκρηκτικὴ ὕλη. Ἦτο μελανῖτις «D», εἰς ἣν προσετίθετο μικρὰ ποσότης τρινιτροκρεζόλης (0,25 % περίπου). Ἡ μελανῖτις «O» ἐγκατελείφθη πρό τινων ἐτῶν, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς *κρεζυλίτιδος*, εἰς ἣν ἀναλόγως προστίθεται περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον πικρικὸν ὀξύ.
Ι. Γ. Τ.

μελανιτοβριθεῖς *λευκιτικοὶ συηνῖται* *[Πετρογρ.]*· βλ. λ. *βορολανίτης*.

Μελανίων, ἢ ***Μειλανίων*** *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς ἥρως, υἱὸς τοῦ Ἀμφιδάμαντος καὶ ἀδελφὸς τῆς συζύγου τοῦ Εὐρυσθέως Ἀντιμάχης καὶ μαθητὴς τοῦ Χείρωνος. Ἔλαβε μέρος μετὰ τῆς Ἀταλάντης εἰς τὴν θήραν τοῦ Καλυδονίου κάπρου, ἐνυμφεύθη δὲ αὐτὴν καὶ ἀπέκτησεν υἱὸν τὸν Παρθενοπαῖον.
Ν. Α.

μελανκονιίδαι (οἱ) (Melanconiales) *[Βοτ.]*. Τάξις δευτερομυκήτων, περιλαμβάνουσα μύκητας, ὧν αἱ καρποφορίαι δὲν εἶναι ἀληθῆ πυκνίδια, εὑρίσκονται δὲ ἐντετοπισμέναι εἰς μικρὰς ὑποδορίους κοιλότητας, διανοιγομένας κατόπιν, καὶ καλοῦνται ἀκέρβουλα. Ταῦτα ἀποτελοῦνται ἀπὸ βραχέα καρποφόρα νήματα, εἰς τὸ ἄκρον τῶν ὁποίων γεννῶνται τὰ κονίδια.
Ε. Τ. Ε.

μελανκόνιον (τὸ) (Melanconium) *[Βοτ.]*. Γένος δευτερομυκήτων τῆς τάξεως τῶν *μελανκονιιδῶν*. Τὰ κονίδια εἶναι σφαιρικὰ ἢ ἐπιμήκη, συνεχῆ αἰθαλόχροα, ἐξερχόμενα κατὰ μάζας τῶν ἀκερβούλων, τὰ ὁποῖα εἶναι ὑποδόρια κωνικὰ ἢ δισκοειδῆ, μέλανα. Περιλαμβάνει πολλὰ εἴδη σαπρόφυτα Τὸ εἶδος M. fuligineum προκαλεῖ ἐν Β. Ἀμερικῇ τὴν πικρὰν σῆψιν τῶν ραγῶν τῶν σταφυλῶν. Προσβάλλει ἐπίσης τοὺς βλαστοὺς τῆς ἀμπέλου, τοὺς ὁποίους ἀποξηραίνει καὶ τὰς διακλαδώσεις τῶν βοτρύων. Ἡ εὐνοϊκωτέρα θερμοκρασία διὰ τὴν ἀνάπτυξίν του εἶναι +38° — +48°, δι' ὃ καὶ περιορίζεται εἰς τὰ πολὺ θερμὰ κλίματα.
Ε. Τ. Ε.

μελανογλωσσία (ἡ) *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *γλωσσοφυτία*.

μελανογονοκυανοῦν (τὸ) *[Βιομ. Χημ.]*. Θειόχρωμα ἀνακαλυφθὲν τῷ 1900 ὑπὸ τοῦ C. Schleussner διὰ θειώσεως τῆς δινιτροναφθαλίνης. Εἶναι διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ, βάπτον τὸν βάμβακα ἀπ' εὐθείας.
Σ. Γ.

μελανοδερμία (ἡ) *[Δερματολ.]*. Ἡ διάχυτος ὑπερχρωμία τοῦ δέρματος. Αὕτη δὲν ἀποτελεῖ ἰδίαν αὐτοτελῆ πάθησιν, ἀλλ' εἶναι ἁπλοῦν χαρακτηριστικὸν σύμπτωμα διαφόρων νόσων. Αἱ μελανοδερμίαι ὀφείλονται εἰς χρονίους παθήσεις ἢ χρονίας δηλητηριάσεις, εἰς φθειρίασιν, εἰς διαταραχὰς τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἢ τῶν ἐσωτερικῶν ἐκκρίσεων. Διακρίνομεν: α') Τὴν συφιλιδικὴν μελανοδερμίαν (περιδέραιον τῆς Ἀφροδίτης), ἡ ὁποία παρουσιάζεται κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς συφίλιδος εἰς τὸν λαιμόν, τὸν αὐχένα, τὸ πρόσωπον καὶ τὸν θώρακα ὑπὸ μορφὴν τεφροκυανῶν κηλίδων, καὶ ἡ ὁποία εὐκόλως ἐξαφανίζεται διὰ τῆς ἀντισυφιλιδικῆς θεραπείας. β') Τὴν ἑλωνοσιακὴν μελανοδερμίαν, ἡ ὁποία παρουσιάζεται εἰς πάσχοντας ἐξ ἑλώδους καχεξίας. Αὕτη παρουσιάζει διάχυτον τεφρόχρουν χροιὰν τοῦ δέρματος, ὀφειλομένην εἰς εἰδικὴν χρωστικήν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὰ παράσιτα τῶν ἑλωδῶν πυρετῶν καὶ κατατίθεται εἰς τὰ κύτταρα τῆς ἐπιδερμίδος. γ') Τὴν φθειριασικὴν ἢ μελανοδερμίαν τῶν ἀλητῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν παρουσιάζεται εἰς τὸ σῶμα διάχυτος ὑπερχρωμία τοῦ δέρματος, ὀφειλομένη εἰς τὸν ἔντονον ξυσμὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν φθειρῶν ὡς καὶ τὸν ἐν γένει ἀλητικὸν βίον τῶν ἀτόμων τούτων. δ') Τὴν ἐξ ἀρσενικοῦ μελανοδερμίαν, ἡ ὁποία παρουσιάζεται εἰς ἄτομα πάσης ἡλικίας, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μακρὸν χρόνον διὰ θεραπευτικοὺς λόγους ἐλάμβανον ἀρσενικοῦχα φάρμακα. Ἡ μελανοδερμία αὕτη ἐξαφανίζεται συνήθως μετὰ ὀλίγας ἑβδομάδας ἢ μῆνας μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς ἀρσενικοθεραπείας. ε') Τὴν νευρικὴν μελανοδερμίαν, ὡς αὕτη ἐμφανίζεται εἴς τινας παθήσεις νευρικάς, μυελίτιδας, σκληροδερμίαν, νόσον τοῦ Raynaud κλπ. στ') Τὴν φυματικὴν μελανοδερμίαν. η') Τὴν λεπρικήν, καὶ θ') Τὴν ἀδισσώνειον μελανοδερμίαν.
Κ. Κ. Κ.

μελανόδερμοι (οἱ) *[Ἀνθρωπολογ.]*. Οὕτω δύνανται νὰ καλῶνται γενικῶς αἱ φυλαὶ αἱ ἐμφανίζουσαι χρῶμα δέρματος ὀρφνόν, μέχρι μέλανος, βαθέος ἐνίοτε. Ὁ Haeckel εἰς τοὺς μελανοδέρμους κατατάσσει τὰς κυρίως νεγρικὰς φυλάς, μελαίνας ἢ ὀρφνομελαίνας. Μελανόδερμοι δηλαδὴ ὀνομάζονται κυρίως αἱ νεγρικαὶ καὶ νεγριτικαὶ φυλαί, τῆς Ἀφρικῆς, Ἰνδονησίας καὶ Ὠκεανίας καθόλου καὶ Ἀμερικῆς.
Ι. Γ. Κ.

μελανοδοχεῖον (τό)· μικρὸν δοχεῖον, ἐν ᾧ κοιτίθεται ποσότης τις μελάνης πρὸς γραφήν· *καλαμάρι* ‖ τὸ σύνολον τοῦ σκεύους, ἐν τῷ ὁποίῳ

Digitized by Google

περιλαμβάνεται τὸ κυρίως μελανοδοχεῖον· *κοιν. καλαμαριά.*

—*['Εγκυκλοπ.]* Τὰ *μελανοδοχεῖα,* ὅπως καὶ ἡ μελάνη, ἦσαν ἤδη ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν χρόνων, ὠνομάζοντο δὲ τότε *μελανδοχεῖα, μελανδόκα, βροχίδες,* καὶ βραδύτερον *καλαμάρια.* Ἡ τελευταία ὅμως αὕτη ὀνομασία ἐδίδετο, φαίνεται, εἰδικώτερον εἰς τὰ φορητὰ σύνεργα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος γραφέων, τὰ φέροντα, ἐκτὸς τοῦ δοχείου τῆς μελάνης, καὶ εἰδικὴν διὰ τὰς γραφίδας θήκην (σχ. 1, ἀριθ. 3). Μέχρι τινὸς τὰ συνήθη μελανοδοχεῖα τῶν ἀρχαίων κατεσκευάζοντο κατὰ κανόνα ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἀλλ' εἰς ποικίλα μεγέθη καὶ σχήματα. Ἀρκετὰ τοιαῦτα πήλινα μελανοδοχεῖα εὑρέθησαν εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Πομπηΐας, ἓν δὲ ὅμοιον εὑρεθὲν ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Καλλίστου ἐν Ρώμῃ περιεῖχεν ἀκόμη ἀπεξηραμμένην μελάνην, τῆς ὁποίας ἡ σύστασις (ἐξ ἀραβικοῦ κόμμεως καὶ ἀσβόλης) δὲν διέφερε κατὰ πολὺ τῶν σημερινῶν. Βραδύτερον ἤρχισαν νὰ κατασκευάζουν καὶ μελανοδοχεῖα ἐκ μετάλλου, τῶν ὁποίων δείγματα σῴζονται εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως. Ἓν ἐκ τούτων (σχ. 1, ἀριθ. 3) εἶναι διπλοῦν μετὰ καλυμμάτων (διὰ μελάνην δύο διαφόρων χρωματισμῶν) καὶ φέρει ἀναγλύφους παραστάσεις, ἐπαργύρους κατὰ τὴν πλευρὰν καὶ ἐπιχρύσους κατὰ τὸ πῶμα.

Σχ. 1. *Ἀρχαῖα μελανοδοχεῖα.*
[Ἄνω: Δύο μελανοδοχεῖα ἐξ ὀπτῆς γῆς ἐκ τῶν εὑρεθέντων εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Πομπηΐας. Κάτω: ἀριστερά, φορητὸν μελανοδοχεῖον μετὰ γραφιδοθήκης· δεξιά, διπλοῦν μετάλλινον μελανοδοχεῖον (μουσεῖον Νεαπόλεως).]

Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους τὸ μελανοδοχεῖον ἀπετέλει μέρος τοῦ λεγομένου «γραφείου» (escritoire), ἐπιτραπεζίου σκεύους περιλαμβάνοντος ἐπὶ πλέον γραφιδοθήκην καὶ μικρὸν μαχαιρίδιον, χρήσιμον διὰ τὴν κοπὴν τοῦ χάρτου ἢ τὴν διόρθωσιν τῶν γραφικῶν σφαλμάτων. Ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ τότε συνήθως ὡς δοχεῖον τῆς μελάνης τὸ κωνικὸν ἄκρον τῶν κεράτων τῶν ζῴων, τοποθετούμενον ἀνεστραμμένον ἐντὸς εἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ ὀπῆς τοῦ «γραφείου». Εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, οἵτινες ὑπέγραφον πάντοτε δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, τὸ δι' αὐτὴν σκεῦος (τὸ λεγόμενον *κανικλεῖον*) ἦτο πολυτελέστατον, ὑπῆρχε δὲ εἰδικὸς βαθμοῦχος ἐπιφορτισμένος τὴν φύλαξιν αὐτοῦ, «*ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου*» τιτλοφορούμενος. Μόνον ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἤρχισαν νὰ κατασκευάζουν χωριστὰ αὐτοτελῆ μελανοδοχεῖα, τὰ ὁποῖα ὅμως, ἕνεκα τοῦ ἐλαττωματικοῦ των πωματισμοῦ, ἐγίνοντο ἀφορμὴ συχνῶν ἐνοχλήσεων, δι' ὃ καὶ ἐθεωρήθη ὡς πολλοῦ λόγου ἀξία ἡ ἐφεύρεσις τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Μπαραντέ, κατασκευάσαντος τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1735 μελανοδοχεῖα μεθ' ἑρμητικοῦ πώματος.

Σχ. 2. *Μελανοδοχεῖα νεωτέρων χρόνων.*
1=Τύπου ρωμαϊκοῦ. 2=Μετ' ἀντλίας. 3=Ἀσφαλείας (τοῦ ὁποίου ἡ μελάνη δὲν χύνεται καὶ εἰς περίπτωσιν ἀνατροπῆς). 4=Φορητὸν πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν ἰδίως. 5=Ὅμοιον, κλειόμενον διὰ τῆς στροφῆς τοῦ πώματος. 6=Ἐπιτραπέζιον. 7=Σιφωνοειδὲς (τοῦ ὁποίου ἡ μελάνη διατηρεῖται εἰς σταθερὸν ὕψος ἐντὸς τοῦ πλευρικοῦ σωλῆνος.]

Ἀπὸ τοῦ 1791 ἤρχισαν χρησιμοποιούμενα μελανοδοχεῖα μετ' ἀντλίας (σχ. 2, ἀριθ. 2), φέροντα δηλαδὴ ἐσωτερικῶς μικρὸν ἐμβόλιον, τὸ ὁποῖον καταβιβαζόμενον ἀνύψωνε τὴν μελάνην ἐντὸς παρακειμένου λεκανιδίου, ἀνασυρόμενον δὲ ἀπερρόφει αὐτὴν ἐκ νέου. Ἄλλα μεταγενέστερα συναφῆ ἐπινοήματα εἶναι τὰ καὶ σήμερον ἐν χρήσει «σιφωνοειδῆ» μελανοδοχεῖα (σχ. 2, ἀριθ. 3 καὶ 6), κατεσκευασμένα κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς φυσικῆς δοχείου τοῦ *Μαριότου* (βλ. λ.)· εἰς αὐτὰ ἡ ἐπιφάνεια τῆς μελάνης ἐντὸς τοῦ ἀνοικοῦ λεκανιδίου διατηρεῖται αὐτομάτως εἰς σταθερὸν πάντοτε ὕψος.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὰ φορητὰ μελανοδοχεῖα, ἡ μορφὴ αὐτῶν παρέμεινε σχεδὸν ἀναλλοίωτος ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς μέχρι τῶν τελευταίων ἑκατονταετηρίδων. Τὰ «καλαμάρια» τῶν βυζαντινῶν λογίων, τὰ παραληφθέντα βραδύτερον ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ Ἰουδαίων, διατηρηθέντα δ' ἐν χρήσει μέχρις ἐσχάτων καὶ παρ' ἡμῖν, φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν ὅμοια μόνον κατὰ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μορφὴν ἐπίσης πρὸς τὰ χρησιμοποιούμενα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. Καὶ ἐκεῖνα ἀπετελοῦντο ὁμοίως ἐξ ἐπιμήκους γραφιδοθήκης (τὴν ὁποίαν ὁ φέρων ἐστερέωνεν ὡς μάχαιραν εἰς τὴν ζώνην του), συνηνωμένης μὲ μικρὸν δοχεῖον μελάνης, συγκρατουμένης διὰ βάμβακος ἢ διὰ σπόγγου· καὶ τότε δέ, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, ἡ γραφιδοθήκη ἐχρησίμευεν ἐπὶ πλέον καὶ ὡς κανὼν διὰ τὴν χάραξιν γραμμῶν, ὡς σαφῶς ἀναφέρεται ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως: «*καὶ κανόνα ἐν ᾧ τό τε γραφικὸν μέλαν καὶ σχοῖνος ᾗ γράφουσιν*». Αἱ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα τεχνικαὶ πρόοδοι ἐπέτρεψαν τὴν κατασκευὴν μικρῶν φορητῶν μελανοδοχείων εἰς ἄλλους κομψοτέρους τύπους, μὲ πώματα ἑρμητικῶς κλειόμενα καὶ ἐξασφαλίζοντα ὁλοκληρωτικῶς ἀπὸ τῆς ἐκροῆς τῆς μελάνης (σχ. 2, ἀριθ. 4 καὶ 5). Ἄλλα δὲ πάλιν ἐφοδιάζονται κατὰ τὸν πυθμένα των μὲ βάρος ἐκ μολύβδου, τὸ ὁποῖον τὰ ἐξαναγκάζει, ὅταν ἤθελον ἐκτραπεῖ ἀπὸ τῆς κατακορύφου θέσεως, νὰ ἐπανέρχωνται εἰς αὐτὴν αὐτομάτως. Ἀλλ' ὑπὲρ πάντα τὰ ὡς ἀνωτέρω κατασκευάσματα προέχει σήμερον ὁ *στυλογράφος* (βλ. λ.), τείνων ὁλονὲν νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν χρῆσιν τῶν φορητῶν μελανοδοχείων. —Ω

μελανοθαλλίτης (ὁ) (Melanothallit) *['Ορυκτολ.].* Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν βασικὸν χλωριοῦχον ἅλας τοῦ χαλκοῦ, ὁ χημικὸς τύπος τοῦ ὁποίου εἶναι $Cu[OH]Cl$, ἀπαντᾷ δὲ ἐπὶ τοῦ Βεζουβίου. Γ. Β.

μελανόθριξ, *—ιχος* (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων μελαίνας τρίχας.

μελανόθρυψ (ὁ) (Melanothrips). Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *θρυψιδῶν,* περιλαμβάνον μικρότατα ἔντομα, διακρινόμενα ἰδίως ἐκ τοῦ προβοσκιδοειδοῦς ρύγχους των. Γνωστὰ εἴδη τινά, ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

μελανόκαρπα (τὰ) *[Βοτ.].* Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, ὧν οἱ καρποὶ εἶναι μελανοί.

μελανόκαυλα (τὰ) *[Βοτ.].* Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, ὧν οἱ καυλοὶ εἶναι μελανοί.

μελανοκερίτης (ὁ) (Melanocerit) *['Ορυκτολ.].* Ὀρυκτὸν πολύελον βοριοπυριτικὸν ἅλας. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους πινακοειδεῖς μὲ μορφὴν ρομβοεδρικήν, παρουσιάζει δὲ σκληρότητα 5—6, εἰδικὸν βάρος 4,129, θραυσμὸν κογχώδη, λάμψιν στεατώδη καὶ χρῶμα φαιόμαυρον ἕως μαῦρον. Ἀπαντᾷ ἐντὸς συηνιτικῶν φλεβῶν τοῦ Kjeö ἐν Langesundfjord. Γ. Β.

μελανόκητος (ὁ) (Melanocetus) *[Ζῳολ.].* Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *λοφιϊδῶν,* περιλαμβάνον ἀβυσσαίους ἰδιορρυθμοτάτους ἰχθῦς, μὲ σῶμα βραχύ, διωγκωμένον, στόμα παμμέγιστον, φέρον κάτωθεν εὐμεγέθη ἀσκόν. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν τῆς οἰκογενείας ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *μελανόκητος ὁ ζονστόνειος* (Melanocetus Johnstonii), ὅστις ζῇ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ καὶ εἰς βάθος 4.000 περίπου μέτρων καὶ ἔχει σῶμα ὀγκῶδες, ὑψηλόν, βραχύ, ἐλάχιστα ἐκ τῶν πλευρῶν πεπιεσμένον, κεφαλὴν μικράν, ὀφθαλμοὺς μικροτάτους, κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς τοποθετημένους, ρύγχος βραχύτατον, στόμα τριγωνικόν, μετὰ πολυαρίθμων ἰσχυρῶν ὀδόντων, ὧν οἱ δύο πρόσθιοι τῆς κάτω σιαγόνος ἐπιμηκέστεροι τῶν λοιπῶν. Ἐπὶ τοῦ ρύγχους φέρει λεπτὴν ἐπιμήκη ἄκανθαν πρὸς τὰ ἄνω διευθυνομένην. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανοκυανοῦς. Δ. Ν. Π.

μελανοκόρυφος (ὁ) (Melanocoryphus) *[Ζῳολ.].* Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ᾠδικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κορυδαλιδῶν,* περιλαμβάνον κορυδαλοὺς ἀρκετοῦ μεγέθους, ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μελανοκόρυφος ὁ κάλανδρος* (Melanocoryphus calandrus), ἡ κοινῶς παρ' ἡμῖν *γαλιάνδρα* (βλ. καὶ λ. *καλάνδρα*). Δ. Ν. Π.

μελανοκράται (οἱ) (Melanokrate) *['Ορυκτολ.].* Ὀνομάζονται οὕτω τὰ πυρογενῆ ἐκεῖνα πετρώματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ περιεκτικότης εἰς ἔγχροα ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ (βιοτίτην, ὀλιβίνην, βρονζίτην ἐνστατίτην, αὐγίτην, κεροστίλβην κ. ἄ.) κυμαίνεται μεταξὺ 62,5 καὶ 87,5%. Ὁ ὅρος οὗτος ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Lacroix, ὁ ὁποῖος κατανέμει τὰ πυριγενῆ πετρώματα ἀναλόγως τῆς περιεκτικότητος αὐτῶν εἰς ἀνοικτόχροα καὶ ἔγχροα ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ εἰς πέντε κατηγορίας, ἤτοι εἰς *ὁλολευκοκράτας, λευκοκράτας, μεσοκράτας, μελανοκράτας* καὶ *ὁλομελανοκράτας.* Γ. Β.

μελανοκύτταρον (τό). Ὀνομάζονται οὕτω, ἢ *μελανοφορεῖς* ἢ *χρωματοφορεῖς,* πλανητικά τινα κύτταρα τοῦ ὀργανισμοῦ, ἅτινα, περιλαμβάνοντα αἱμοχρωστικὴν ἐκ τοῦ συνεκτικοῦ ἱστοῦ τοῦ περιβάλλοντος τὰ ἀγγεῖα καὶ κατεργαζόμενα ἐν μέρει ταύτην, μεταφέρουσι καὶ ἐναποθέτουσιν αὐτὴν κατὰ προτίμησιν μὲν εἰς τὰ ἐπιθηλιακὰ κύτταρα τοῦ δέρματος, σπανιώτερον δὲ καὶ εἰς ἄλλα κύτταρα τοῦ ὀργανισμοῦ. Συνέπεια τῆς μεταφορᾶς τῆς χρωστικῆς εἶναι ἡ χροιὰ τοῦ δέρματος τῶν Αἰθιόπων, αἱ ἐφηλίδες, αἱ χρωστικαὶ κηλῖδες τοῦ δέρματος, ὡς καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ χαμαιλέοντος καὶ πολλῶν μαλακίων καὶ ἰχθύων, ὅπως μεταβάλλωσι τὴν χροιὰν αὐτῶν. Ἡ ἔντασις καὶ αἱ κυμάνσεις τῆς χρώσεως ἐξαρτῶνται ἐκ πολλῶν παραγόντων, ὧν κυριώτεροι εἶναι ἡ κληρονομικότης, τὸ κλῖμα, ἡ ἡλικία, ἡ ἀτομικότης, ἡ διεγερσιμότης τοῦ νευρικοῦ καὶ ἀγγειακοῦ συστήματος, ὡς καὶ χημικαί τινες καὶ φυσικαὶ ἐπιδράσεις (ἡλιακὸν φῶς, ἠλεκτρισμὸς κττ.) (βλ. καὶ λ. *μελανίνη*). Ν. Α. Μ.

μελανολεύκη (ἡ) *[Βοτ.].* Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μελαλεύκη* (βλ. λ.).

μελανόλιθος (ὁ) (Melanolith) *['Ορυκτολ.].* Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τῆς ὁμάδος τῶν λεπτοχλωριτῶν. Ἀπαντᾷ εἰς ἰνώδη, ραβδοπαγῆ ἢ λεπιδώδη συσσωματώματα, ἔχει δὲ χρῶμα μαῦρον, λάμψιν στεατώδη, σκληρότητα 2 καὶ εἰδικὸν βάρος 2,69. Εὑρίσκεται εἰς ρωγμὰς ἐντὸς συηνιτικοῦ πετρώματος παρὰ τὴν Charlestown. Γ. Β.

μελανόμορφος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μορφὴν μελανήν, μαυριδερός.

—**μελανομόρφου *ρυθμοῦ ἀγγεῖα*** *['Αρχ.].* Οὕτω καλεῖ ἡ ἱστορία τῆς Τέχνης τὸν ρυθμὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἀγγειογραφίας, ὅστις χαρακτηρίζεται διὰ τῆς παραστάσεως μελαίνων τῷ χρώματι μορφῶν ἐπὶ τοῦ φυσικῶς ἐρυθροῦ ἐδάφους τῶν ἀγγείων. Ὁ ρυθμὸς οὗτος ἤρχισεν, ὡς φαίνεται, περὶ τὸ 600 π. Χ., ἀναπτυχθεὶς δὲ καὶ ἀκμάσας ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ Ἑλλάδι καθ' ὅλην τὴν ΣΤ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὑπεχώρησε κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς περιόδου ταύτης πρὸ τοῦ νέου ἐρυθρομόρφου λεγομένου ρυθμοῦ, καί, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐγκατελείφθη ἐντελῶς. Τὸ κύριον γνώρισμα τῆς μελανομόρφου ἀγγειογραφίας ἀπὸ τῆς ἀσιατιζούσης ἀρχαϊκωτέρας ἀγγειογραφίας, τὴν ὁποίαν ἀντικατέστησεν, εἶναι ἡ καθαρῶς διηγηματικὴ αὐτῆς παράστασις μὲ θέματα καθαρῶς ἑλληνικὰ ἀντὶ τοῦ ἁπλῶς κοσμητικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀσιατιζούσης. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὰ ἀρχαῖα θέματα τῶν φοινικοσχήμων κοσμημάτων, τῶν λωτῶν, τῶν παρελάσεων ζῴων κλπ. δὲν ἐκλείπουσι καὶ ἐκ τοῦ μελανομόρφου ρυθμοῦ, ἀλλὰ τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς διακοσμήσεως τῶν ἀγγείων τοῦ ρυθμοῦ τούτου εἶναι σκηναὶ προσώπων διηγηματικῆς ἀναπτύξεως, τὰς ὁποίας ὁ ἀγγειογράφος προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τὸ φυσικώτερον καὶ ζωηρότερον. Ἐκ τῶν τοιούτων σκηνῶν καὶ θεμάτων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσι τὰ μυθολογικά, εἰς τὰ ὁποῖα περιλαμβάνεται καὶ ἡ εὔθυμος ζωὴ τοῦ Διονύσου μὲ τὸν θίασόν του, τοὺς Σατύρους καὶ τὰς Μαινάδας. Ἀλλὰ καὶ αἱ σκηναὶ τοῦ καθημερινοῦ βίου εἶναι λίαν προσφιλῆ θέματα τοῦ μελανομόρφου ρυθμοῦ. Θυσίαι εἰς τοὺς θεούς, γυμνάσια καὶ ἀγῶνες, μάχαι, συμπόσια, χοροί, προθέσεις νεκρῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ καθαραὶ ρωπογραφίαι, ἤτοι χειροτέχναι ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις αὐτῶν, ἔμποροι καὶ γεωργοὶ καὶ ποιμένες, ἀποτελοῦσι τὴν παράστασιν τοῦ μελανομόρφου ἀγγείου. Τὰς παραστάσεις ταύτας συμπληροῦσι πολλάκις ἐπεξηγηματικαὶ ἐπιγραφαὶ μὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἀπεικονιζομένων μορφῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγειογράφου. Ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ὁ ρυθμὸς οὗτος χαρακτηρίζεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι αἱ λεπτομέρειαι τῶν παραστάσεων δηλοῦνται δι' ἐγχαράκτων γραμμῶν ἢ δι' ἐπιθέσεως ἐρυθροῦ ἢ λευκοῦ χρώματος πρὸς ἔξαρσιν τῶν ἀπεικονίσεων. Μὲ τὸ λευκὸν χρῶμα ἐδηλοῦντο τὰ λευκὰ ἐνδύματα, ἡ πολιὰ κόμη τῶν

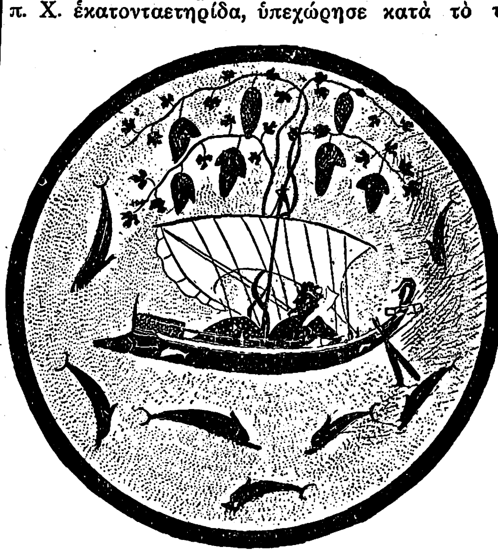

Ὁ Διόνυσος ἐν πλῷ.
[Ἀγγειογραφία τοῦ Ἐξηκίου. Μουσεῖον Μονάχου.]

Digitized by Google

γερόντων, πρὸ πάντων δὲ τὰ γυμνὰ μέρη τῶν γυναικῶν, πρὸς διάκρισιν αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας. Τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος ἡ χρῆσις ἦτο μᾶλλον κοσμητικὴ ἢ καὶ πρὸς ἔξαρσιν τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν προσώπων καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῴων. Τὸ διάγραμμα τῆς μορφῆς εἶναι νευρῶδες καὶ σκληρόν, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνδρῶν δηλοῦνται στρογγύλοι καὶ οἱ τῶν γυναικῶν ἀμυγδαλωτοί, τὸ δὲ ἔνδυμα, συγκεκολλημένον εἰς τὸ σῶμα καὶ ὅλως ἀπτύχωτον κατ' ἀρχάς, σχηματίζει παραλλήλους τινὰς πτυχὰς σὺν τῇ ἀναπτύξει τοῦ ρυθμοῦ τούτου ἐν Ἀττικῇ.

Ὁ μελανόμορφος ρυθμὸς ἀνεπτύχθη καὶ ἐτελειοποιήθη ἰδίως ἐν Ἀττικῇ. Τὰ κύρια σχήματα τῶν ἀγγείων, ἐφ' ὧν ἀπαντᾷ ἡ μελανόμορφος ἀττικὴ ἀγγειογραφία, ἦσαν ὁ ἀμφορεύς, ἡ ὑδρία, ἡ οἰνοχόη, ἡ φιάλη καὶ ἡ λήκυθος, ἡ δὲ ἰδιαιτέρα αὐτῆς τέχνη ἐνέκειτο ἐν τούτῳ, ὅτι ἅπαν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς διακοσμήσεως συνεκεντροῦτο εἰς τὴν διηγηματικὴν σκηνήν, παραμερισθέντων τῶν παλαιοτέρων ἐπιδεικτικῶν παραπληρωματικῶν διακοσμητικῶν θεμάτων. Τὰ διηγηματικὰ θέματα διατίθενται εἰς ὁριζοντίας ζώνας ἢ καὶ εἰς πλαίσια. Ἡ ἀττικὴ μελανόμορφος αὕτη ἀγγειογραφία ἔσχε μεγάλην φήμην, τάχιστα δὲ ἡ ἐξαγωγὴ ἀττικῶν ἀγγείων ἀπέβη σημαντική, ἰδίως εἰς Ἰτα-

Ὁ κρατὴρ τοῦ Κλιτίου καὶ Ἐργοτίμου, ὁ ἐπιλεγόμενος ἀγγεῖον τοῦ François.
[Μουσεῖον Φλωρεντίας.]

λίαν, ἐπισκιάσασα καὶ ἐκτοπίσασα ἀπὸ τὰς ξένας ἀγορὰς τὴν ἕως τότε κυριαρχοῦσαν κορινθιακὴν ἀγγειοπλαστικήν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι σκηναὶ προσώπων τοῦ διηγηματικοῦ τύπου τῶν μελανομόρφων ἀττικῶν ἀγγείων ἀπαντῶσι καὶ ἐπὶ συγχρόνων λακωνικῶν καὶ κορινθιακῶν ἀγγείων, ἀλλ' οἱ Πελοποννήσιοι ἀγγειοπλάσται δὲν ἔφθασαν ποτὲ τὴν τελειότητα τῶν ἀττικῶν ἀγγειογράφων. Χάρις δὲ εἰς τὴν συνήθειαν τῶν ἀγγειογράφων νὰ ὑπογράφουν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐγένετο δυνατὸν νὰ προσδιορισθῶσιν αἱ διάφοροι σειραὶ ἀγγείων τοῦ μελανομόρφου ρυθμοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ γνωσθῶσι καὶ οἱ περιφημότεροι ἀγγειοπλάσται καὶ ἀγγειογράφοι τῶν κεραμεικῶν ἐργαστηρίων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Τούτων οἱ σπουδαιότεροι εἶναι: ὁ ζωγράφος Κλιτίας καὶ ὁ κερσμεὺς Ἐργότιμος, οἵτινες εἶναι οἱ δημιουργοὶ τοῦ περιφήμου κρατῆρος, τοῦ ἐπονομαζομένου συμβατικῶς ἀγγείου τοῦ François, οἱ ἀγγειογράφοι Ἐξηκίας καὶ Ἄμασις. Ὡραῖον σῳζόμενον ἀγγεῖον μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀγγειογράφου Ἐξηκίου εἶναι ὁ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ ἀμφορεύς. Παρὰ τοὺς μεγάλους τούτους ἀγγειογράφους τοῦ μελανομόρφου ρυθμοῦ ὑπάρχουν πληθὺς ἄλλων μικροτέρας ἀξίας ἀγγειογράφων, οἵτινες κυρίως ἀπησχολοῦντο εἰς τὴν ἀγγειογραφίαν μικρῶν ἀγγείων. Τὸ προσφιλὲς εἰς αὐτοὺς σχῆμα ἀγγείου ἦτο ἡ κύλιξ, τὴν ὁποίαν ἐκόσμουν ἔσωθεν μὲν διὰ παραστάσεως ζῴου, ἔξωθεν δὲ διὰ μορφῶν ἀνθρωπομόρφων ζῴων. Μὲ τοὺς ἀγγειογράφους Νικοσθένην καὶ Ἀνδοκίδην, οἵτινες ἐκόσμουν τὰ ἀγγεῖα ἔσωθεν μὲν μὲ μελανομόρφους παραστάσεις, ἔξωθεν δὲ μὲ ἐρυθρομόρφους τοιαύτας, ὑποχωρεῖ ὁ μελανόμορφος ρυθμός, ἀντικαθιστάμενος ὑπὸ τοῦ ἐρυθρομόρφου. Τοῦτο συνέβη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν. Οὐχ ἧττον ὅμως διὰ λόγους καθαρῶς θρησκευτικοὺς καὶ λατρευτικοὺς ὁ μελανόμορφος ρυθμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν παναθηναϊκῶν λεγομένων ἀμφορέων, ἐφ' ὧν ἐγράφετο ἡ τυπικὴ ἐπιγραφὴ «τῶν ἀθήνηθεν ἄθλων» μὲ τὴν παράστασιν τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς καὶ οἱ ὁποῖοι, πληρούμενοι ἐλαίου ἐκ τῶν ἐλαιώνων τῆς πολιούχου θεᾶς, ἐδίδοντο ὡς ἔπαθλον εἰς τοὺς νικητὰς τῶν Παναθηναϊκῶν ἀγώνων. Οἱ παναθηναϊκοὶ οὗτοι ἀμφορεῖς ἤρχισαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς διοργανώσεως τῶν παναθηναϊκῶν ἀγώνων, ἤτοι περὶ τὰ 550 περίπου π. Χ., διετήρησαν δὲ τὴν μελανόμορφον τεχνικὴν μέχρι τοῦ τέλους τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ὁπότε ἔπαυσαν καὶ οἱ σχετικοὶ ἀγῶνες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Buscher*, Griechische Vasenmalerei.— *Ducati* Ceramica.—*Pottier*, Cataloque de vases antiques.— *Fritz Hoeber*, Griechische Vasen. Β. Δ. Θ.

μελανομύκητες (οἱ) (Melanomycetes) [*Βοτ.*]. Κατηγορία μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλγῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα ἄλγη ποτάμια ἢ θαλάσσια, πολυκυτταρικά, ὑπόφαια καὶ μελανίζοντα κατὰ τὸν καταμερισμόν των. Ἀπαντῶσιν εἰς πλείστας χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

μελανόξανθος (ὁ) (Melanoxanthus) [*Βοτ*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 50 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Δ. Ν. Π.

μελανόξυλον (τὸ) (Melanoxylum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κεσαλπινιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα μὲ φύλλα μεγάλα, κορμὸν πολυκλαδώδη καὶ ἄνθη σύνθετα κατὰ βότρυς διατεταγμένα, ἰθαγενῆ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Μοναδικὸν γνωστὸν εἶδος εἶναι τὸ *μελανόξυλον ἡ βράουνα* (Melanoxylum brauna), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Βραζιλίας, χρήσιμον διὰ τὸ μελανὸν καὶ περιζήτητον διὰ τὴν ξυλουργικὴν καὶ τὴν ἐπιπλοποιίαν ξύλον του. Αἱ ρίζαι του παρέχουσι μελανήν τινα χρωστικὴν οὐσίαν, γνωστὴν εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα γουαραούνα. Δ. Ν. Π.

Μελανόποδες (οἱ) (ἀγγλ. Blackfoot). Φυλὴ ἐρυθροδέρμων Ἰνδῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἀνήκουσα εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀλγκονκίνων φυλῶν. Τὸ ἰθαγενὲς ὄνομα αὐτῶν εἶναι *Σικσίκα*. Ὠνομάσθησαν μελανόποδες ὑπὸ τῶν λευκῶν, οἵτινες ὅταν συνήντησαν αὐτοὺς κατὰ πρώτην φοράν, παρετήρησαν ὅτι οἱ πόδες των εἶχον ἀμαυρωθῆ, ἐπειδὴ ἐβάδιζον ἐπὶ τῶν νεωστὶ κεκαυμένων λιβαδίων. Ζῶσιν ἐν Καναδᾷ, περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Μισσουρί, μεταξὺ Σασκατσεουὰν καὶ Βραχωδῶν ὀρέων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἀπετέλουν μίαν τῶν ἰσχυροτέρων φυλῶν τοῦ Καναδᾶ καὶ ἀνήρχοντο εἰς 40.000 ἄνδρας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ' αἰῶνος ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἐμειώθη εἰς 5.000. Ἀσχολοῦνται ἰδίως εἰς τὸ κυνήγιον βουβάλων καὶ ζῶσι βίον νομαδικόν. Μ. Δ. Β.

μελανόρροια (ἡ) (Melanorrhoea) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνακαρδιοειδῶν* ἢ *ἀνακαρδιιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἀειθαλῆ. Ἐκ τῶν 6 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος ἀξιολογώτερα εἶναι ἡ *μελανόρροια ἡ λακκειοφόρος* (Melanorrhoea lacceifera), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Ἰνδοκίνας, φθάνον εἰς μέγα ὕψος, καὶ ἡ *μελανόρροια ἡ εὔχρηστος* (Melanorrhoea usitata), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Βιρμανίας. Ἐκ τῶν ἐντομῶν, ἅστινας προξενοῦσιν ἐπὶ τῶν κορμῶν τῶν δένδρων τούτων διάφορα ἔντομα, ἐκκρίνεται εἶδος κόμμεως, ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν χρωμάτων ἀντὶ βερνικίου. Τὸ κόμμι τοῦτο ἐκτιθέμενον εἰς τὸν ἀέρα γίνεται στιλπνῶς μελανὸν καὶ ἀποσκληρύνεται. Δ. Ν. Π.

μελανός, —*ή*, —*όν*· ἄλλος τύπος τοῦ μέλας, μαῦρος, μαυρισμένος: «αἱ χεῖρές του—, τὰ δάκτυλά του εἶναι μελανὰ ἕνεκα τοῦ ψύχους».

μελανοσάρκωμα (τὸ) [*Ὀφθαλμολ.*]. Μελανοσαρκώματα καλοῦνται νεοπλασματικοὶ ὄγκοι τῆς ὀφθαλμοκογχικῆς χώρας, ἔχοντες χρῶμα μελανόν. Τὸ χρῶμα τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐντὸς τοῦ πρωτοπλάσματος τῶν ἀτρακτοειδῶν ἢ στρογγύλων νεοπλασματικῶν κυττάρων εὑρισκομένους μελαγχρωστικοὺς κόκκους. Τὰ μελανοσαρκώματα ἀναπτύσσονται κατὰ κανόνα εἰς ἱστοὺς ἐμπεριέχοντας μελανοκύτταρα (Ἶρις, χοριοειδής, ἀκτινωτὸν σῶμα, σπανίως δὲ ἀπαντῶσιν εἰς μέρη, ἔνθα φυσιολογικῶς δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦτα (κόγχη).

Τὰ μελανοσαρκώματα εἶναι πάντοτε ὄγκοι κακοήθεις. Δευτεροπαθῶς δὲ ἀναπτύσσονται ὁσάκις σαρκωματώδη κύτταρα, μακρὰν τοῦ ὀφθαλμοῦ εὑρισκόμενα, μεταφέρονται διὰ τῆς κυκλοφορίας καὶ ἐγκαθίστανται ἐπὶ τῶν ὀφθαλμικῶν μεμβρανῶν. Ἐκ τῶν μελανοσαρκωμάτων τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὸ τῆς ἴριδος, τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος καὶ τοῦ χοριοειδοῦς εἶναι τὰ συνηθέστερον ἀπαντώμενα, ἂν καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ μελανοσάρκωμα εἶναι σπάνιον μεταξὺ τῶν ὀφθαλμικῶν νοσημάτων. Ἐπιβάλλεται ἄμεσος ἐξόρυξις αὐτοῦ. Α. Γ.

μελανοσέλινον (τὸ) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδιανθῶν*, περιλαμβάνον δενδρώδεις πόας μὲ φύλλα μεγάλα, κολπωτὰ καὶ ἄνθη λευκὰ κατὰ σκιάδιον διατεταγμένα. Γνωστὰ πέντε εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος χώρας. Δ. Ν. Π.

μελανόσπερμα (τὸ) (Melanosperma) [*Βοτ.*]. Κατηγορία κρυπτογαμικῶν φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλγῶν*, περιλαμβάνουσα ἄλγη μὲ μονόοικα ἢ δίοικα φαιοελαιώδη σπόρια. Ἀπαντῶσι πολλαχοῦ τῶν γλυκέων καὶ ἁλμυρῶν ὑδάτων. Δ. Ν. Π.

— **μελανόσπερμα** (τὰ) [*Βοτ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὰ σπέρματα εἶναι μελανά.

μελανόστικτος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων στίγματα μελανά: «μελανόστικτος ἵππος» κοιν. *ψαρός*.

μελανοστομοειδῆ (τὰ) (Melanostomaceae) [*Βοτ.*] Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας, θάμνους ἢ καὶ δενδρύλλια, ὧν τινα εἶναι λίαν κοσμητικά. Ἀξιολογώτερα γένη εἶναι ἡ *βερτολονία* καὶ τὸ *μελανόστομον*. Δ. Ν. Π.

μελανόστομον (τὸ) (Melanostomum) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *συρφιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἐν Εὐρώπῃ ἀπαντῶντα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *μελανόστομον τὸ μονόχρουν* (Melanostomnm unicolor), ὅπερ ἔχει μέτριον μέγεθος, σῶμα ἐπίμηκες, κοιλίαν στενὴν καὶ χρωματισμὸν φαιόν, μὲ στόμα μελανόν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά του. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

—**μελανόστομον** (τὸ) (Melanostomum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελανοστομοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἀειθαλεῖς. Τὸ γένος περιλαμβάνει 40 περίπου εἴδη, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν. Τινὰ εἶναι λίαν κοσμητικά. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι τὸ *μελανόστομον τὸ μαλαβαθρικὸν* (Melanostomum malabathricum) καὶ τὸ *μελανόστομον τὸ αἱματόχρουν* (Melanostomum sanguineum), ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ καλλιεργούμενα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον. Δ.Ν.Π.

μελανοτεκίτης (ὁ) (Melanotekit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν πυριτικὸν ἅλας τοῦ σιδήρου καὶ μολύβδου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Pb_2 Fe_2 Si_2 O_9$. Ἀπαντᾷ εἰς χειροπληθῆ συσσωματώματα, ἔχει θραυσμὸν ἐλαφρῶς κογχώδη, σκληρότητα 6–7, εἰδικὸν βάρος 5,73, λάμψιν μεταλλικὴν ἕως λιπαρὰν καὶ χρῶμα μαῦρον ἕως μαυρότεφρον. Ἐμφανίζεται ἐν Wermland μαζὶ μὲ γρανάτην. Γ. Β.

μελανότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μελανοῦ, μαυρίλα.

μελανοτριχία *γλωσσική*, ἡ *μελανογλωσσία*, *γλωσσοφυτία*, *ἔντριχος γλῶσσα*. Πάθησις χρονία τῆς γλώσσης, ὀφειλομένη εἰς ὑπερτροφίαν καὶ κερατίνωσιν τῶν νηματοειδῶν θηλῶν τῆς γλώσσης μετὰ χρωστικῆς ἐκφυλίσεως αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε ὁλόκληρος ἡ ἀνωτέρα ἐπιφάνεια τῆς γλώσσης παρίσταται τριχωτὴ τὴν ὄψιν, βαθύχρους καὶ μελανὴ (lingua nigra), ὡς ἐὰν ἡ γλῶσσα ἔφερε πραγματικὰς τρίχας, ἐφ' ὅσον καλύπτεται αὕτη ὑπὸ τῶν ὑπερτροφικῶν, μακρῶν καὶ ἀπεσκληρυμμένων μελανῶν θηλῶν. Νόσος ἀρκετὰ σπανία, ἀρχομένη κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ραχιαίας ἐπιφανείας τῆς γλώσσης καὶ ἐπεκτεινομένη βαθμηδὸν εἰς ὁλόκληρον τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν αὐτῆς εἶναι χρονία καὶ λίαν ἐπίμονος. Θραύεται διὰ βαθμιαίας ἀπολεπίσεως, δι' ἐπαλείψεων διὰ διαφόρων φαρμάκων καὶ ἰδίως τοῦ ἰτεϋλικοῦ ὀξέος. Ν.Μ.

μελανοτυπία (ἡ). Καλεῖται οὕτω ἡ μέθοδος τῆς λήψεως μελανῶν φωταντιτύπων. Ἡ μέθοδος τῆς μελανοτυπίας βασίζεται, ὡς καὶ ἡ κυανοτυπία, ἐπὶ ὀργανικῶν τινων ἁλάτων τοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου (σιδηριαλάτων), τὰ ὁποῖα διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ φωτὸς ἀνάγονται πρὸς ἅλατα τοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου (σιδηροάλατα). Τὰ ἅλατα τοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου σχηματίζουν π. χ. μετὰ τοῦ γαλλικοῦ ὀξέος ἢ τῆς ταννίνης μελανὸν ἵζημα, ἐνῷ τὰ ἅλατα τοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου δὲν ἀντιδρῶσι. Πρὸς παρασκευὴν μελανοτυπικοῦ χάρτου διαλύονται 10 γραμ. χλωριούχου σιδήρου εἰς 50 κ. ἑκ. ὕδατος, καὶ μίγνυνται μετὰ 3 γρ. τρυγικοῦ ὀξέος εἰς 50 κ. ἑκ. ὕδατος διαλελυμένου, διὰ τοῦ ὑγροῦ δὲ τούτου χρίεται χάρτης φέρων στρῶμα κόλλας, ὅστις εἶτα ξηραίνεται εἰς τὸ σκότος εἰς θερμοκρασίαν 55°. Ἐπὶ τοῦ οὕτως ἑτοιμασθέντος χάρτου γίνεται ἡ τύπωσις τῆς εἰκόνος δι' ἐπιθέσεως ἐπ' αὐτοῦ τῆς ἀρνητικῆς πλακὸς (φωτοτύπου) καὶ ἐκθέσεως εἰς τὸ φῶς. Ἡ πρὸς τύπωσιν εἰς τὸ φῶς ἔκθεσις παρατείνεται μέχρις οὗ φανῇ ἡ εἰκὼν ὠχροκιτρίνη, δηλαδὴ ἐπὶ 10 λεπτὰ περίπου. Ἀκολούθως ἡ τυπωθεῖσα εἰκὼν ἐμφανίζεται εἰς ἐμφανιστικὸν διάλυμα συγκείμενον ἐκ 3 γρ. γαλλικοῦ ὀξέος, 0,1 γρ. ὀξαλικοῦ ὀξέος καὶ 1 λίτρου ὕδατος καὶ τέλος πλύνεται ἡ εἰκών. Μελανοτυπίας δυνάμεθα νὰ λάβωμεν καὶ ἐκ τῶν κυανοτυπιῶν κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ A. Fisch. Πρὸς τοῦτο βυθίζονται τὰ κυανότυπα κατὰ πρῶτον εἰς ἀρσιὰν ἀμμωνίαν ἢ εἰς διάλυμα σόδας, ἐκπλύνονται εἶτα καλῶς δι' ὕδατος, φέρονται εἰς διάλυμα 4 % γαλλικοῦ ὀξέος, ἔνθα ἡ εἰκὼν γίνεται μέλαινα, καὶ τέλος πλύνονται δι' ὕδατος περιέχοντος σταγόνας ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ εἶτα διὰ καθαροῦ ὕδατος. Κ. Γ. Μ.

Μελανούδιον *τῶν δύο βουνῶν* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἡ πρὸς Ν. τῆς Μιλήτου ἀρχαιοτάτη πα-

Digitized by Google

ραλία πόλις τῆς Μ. Ἀσίας *Δίδυμος* ἢ *Δίδυμα* (βλ. λ.). Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους περιεβάλλετο δι' ἰσχυροτάτων τειχῶν. Καταληφθεῖσα κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐξεπορθήθη μετά τινα ἔτη, ἤτοι περὶ τὸ 1300 ὑπὸ τοῦ διασήμου στρατηγοῦ Ἀλεξίου Φιλανθρωπηνοῦ, ἡγουμένου τῶν κρητικῶν ταγμάτων, τῶν στρατολογηθέντων ἐκ τῶν περὶ τὸν ποταμὸν Μαίανδρον ἐγκατασταθέντων τῷ 1279 Κρητῶν προσφύγων μετὰ τὴν ἀτυχῆ κατὰ τῆς ἑνετοκρατίας ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Χορτάτζας. Ν. ΚΛΕ

μελανούρι (τό) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *μελάνουρος* (βλ. λ.).

μελανουρία (ἡ), καὶ *μελανούρησις*. Ὀνομάζεται οὕτω ἡ ἐντὸς τῶν οὔρων παρουσία *μελανίνης*, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν συνήθη χρωστικὴν οὐσίαν τῆς ἐπιδερμίδος, τῶν τριχῶν καὶ τοῦ χοριοειδοῦς χιτῶνος τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀπαντᾷ δὲ παθολογικῶς καὶ εἰς τὸ χαλκόχρουν δέρμα τῆς νόσου τοῦ Addison. Τὰ οὖρα τὰ ὁποῖα περιέχουν μελανίνην εἶναι ἀνοικτόχροα κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς οὐρήσεως· βραδύτερον δὲ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον λαμβάνουν χροιὰν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μέλαιναν ὑπὸ τὴν ὀξειδωτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀέρος ἢ καὶ ὅταν ἐνσταλάξῃ τις εἰς αὐτὰ νιτρικὸν ἢ χρωμικὸν ὀξύ. Μικροσκοπικῶς ἡ μελανίνη παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν μικρῶν καὶ στρογγυλῶν κοκκίων χρώματος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βαθέως φαιοῦ. Χημικῶς ἡ χρωστικὴ αὐτὴ δὲν δίδει τὰς ἀντιδράσεις τοῦ σιδήρου· εἶναι δὲ διαλυτὴ εἰς τὰς πυκνὰς ἀλκαλικὰς διαλύσεις, ἀδιάλυτος δὲ εἰς τὸ ὕδωρ, τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὰ ὀξέα. Ἡ μελανουρία παρατηρεῖται εἰς τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα εἶναι προσβεβλημένα ἐκ μελανικῶν ὄγκων (μελανοσάρκωμα κλπ.), δεικνύει δὲ γενίκευσιν τῆς νόσου· ἀλλ' ἡ ἔλλειψις τῆς μελανουρίας δὲν ἔχει συμπτωματικὴν ἀξίαν. Μελανουρίαν ἐπίσης προκαλεῖ ἡ διὰ φαινικοῦ ὀξέος δηλητηρίασις. Ἡ μελανουρία πρέπει νὰ διακριθῇ τῆς *αἱμοσφαιρινουρίας* καὶ τῆς ἰκτερικῆς βαθυχρόου *χολουρίας*, μὲ τὰς ὁποίας ἔχει πολλάκις καταπληκτικὴν ὁμοιότητα. Σ. Ν. Ο

μελάνουρος (ὁ) (Oblata) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σπαριδῶν*. Γνωστὸν εἶδος εἶναι ὁ *μελάνουρος ὁ κοινὸς* (Oblata melanura), κοινῶς *μελανούρι*. Τὸ σῶμά του ἔχει μῆκος 0,30 μ. περίπου καὶ εἶναι ὑψηλὸν καὶ πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη, εὐρεῖα καὶ ἀπολήγει εἰς ἀμβλύ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ῥύγχος, οὗ ἡ ἄνω σιαγὼν εἶναι βραχυτέρα τῆς κάτω. Οἱ ὀδόντες εἶναι πολυπληθεῖς. Οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι καὶ στρογγύλοι. Τὸ μοναδικὸν ραχιαῖον πτερύγιον εἶναι χαμηλὸν καὶ διήκει ἀκριβῶς ἄνωθεν τῆς κυρτώσεως τῆς ράχεως μέχρι τῆς ρίζης τῆς οὐρᾶς σχεδόν. Τὰ στηθιαῖα πτερύγια εἶναι μετρίου μήκους καὶ τριγωνικὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, τὰ κοιλιακὰ βραχέα, τὸ ἑδραῖον χαμηλὸν καὶ ἐπίμηκες καὶ τὸ οὐραῖον ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον καὶ βαθέως διχιδές. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ἀργυρόχρους, διακοπτόμενος ὑπὸ ἐπιμήκων μελανῶν γραμμώσεων. Ἑκατέρωθεν τῆς ρίζης τῆς οὐρᾶς φέρει ἀνὰ μίαν μελανὴν κηλῖδα. Τὸ κρέας του εἶναι ἐδώδιμον καὶ ἀρκετὰ νόστιμον. Δ. Ν. Π.

Μελάνουρος ὁ κοινός.

μελανόφθαλμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μελανοὺς ὀφθαλμούς, μαυρομμάτης.

μελανοφίδιον (τό) (Melanophidium) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *οὐροπελτιδῶν*, περιλαμβάνον 3 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν ὀρεινῶν μερῶν τῶν νοτίων Ἰνδιῶν. Πάντα εἶναι ἀνιοβόλα, ἔχουν μέγα μῆκος καὶ χρῶμα μελανὸν μετὰ κιτρίνων καὶ ἰριδωδῶν ἀποχρώσεων. Δ. Ν. Π.

μελανόφιλος (ὁ) (Melanophilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς κανθάρους τῶν θερμῶν καὶ εὐκράτων χωρῶν τῆς γῆς μὲ χρῶμα βαθὺ κυανοῦν καὶ ἐρυθρὰς κηλῖδας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μελανόφιλος ὁ στικτὸς* (Melanophilus maculatus), ὅστις ἔχει μικρὸν μέγεθος, σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην καὶ πεπλατυσμένην, κεραίας πολυαρθρωτὰς καὶ μετρίου μήκους, κοιλίαν τετραγωνικὴν κατὰ τὸ ἄνω αὐτῆς τμῆμα καὶ τριγωνικὴν κατὰ τὸ κατώτερον, πόδας βραχεῖς εἰς ἀγκιστροειδῆ ἀπόφυσιν ἀπολήγοντας καὶ χρῶμα χαλκοῦ μετὰ πορτοκαλλιοχρόων κηλίδων. Δ. Ν. Π.

μελανοφλογίτης (ὁ) (Melanophlogit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν διοξείδιον τοῦ πυριτίου μὲ περιεκτικότητα εἰς θεῖον. Σχηματίζει κρυστάλλους ἑξαεδρικούς, ἀπαντᾷ δὲ εἰς συσσωματώματα καὶ ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ θείου τῆς περιοχῆς Girgenti, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν συνδρόμων ὀρυκτῶν αὐτοῦ. Παρουσιάζει σκληρότητα 6 ½—7, εἰδικὸν βάρος 1,99—2,05 καὶ εἶναι ἄχρουν, λευκὸν ἢ ὑποκίτρινον. Γ. Β.

μελανόφλοιος (ὁ) (Schorzonera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας, διετεῖς ἢ πολυετεῖς. Ἐκ τῶν 100 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, ἅτινα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὧν πλεῖστα εἶναι κοσμητικά, γνωστότερα εἶναι ὁ *μελανόφλοιος ὁ κροκόφυλλος* (Schorzonera crocifolia), ὅστις ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοφυὴς καὶ εἶναι γνωστὸς ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *σκορτσονέρα* καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *ταρίδα*. *Μελανόφλοιος ὁ ἱσπανικὸς* (Schorzonera hispanica), ὅστις εἶναι φυτὸν πολυετές, σαρκόρριζον, καλλιεργούμενον διὰ τὴν ρίζαν του, ἥτις εἶναι ἐδώδιμος. Δ. Ν. Π.

μελανοφόρος (ὁ) (Melanophorus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀραχνιδῶν*, περιλαμβάνον ἀράχνας μικροῦ σχετικῶς μεγέθους, εὐκινήτους καὶ μελανοῦ συνήθως χρώματος, ἀπαντώσας εἰς τὰς θερμὰς καὶ εὐκράτους χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

μελανόφυλλα (τά) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὰ φύλλα εἶναι μελανά.

μελανοχίτων, *—ωνος* (ὁ, ἡ)· ὁ φορῶν μέλανα χιτῶνα· || «μελανοχίτωνες» προσηγορία τῶν ἐν Ἰταλίᾳ *φασιστῶν* (βλ. λ.) διὰ τὴν μέλαιναν στολήν των.

μελανοχρωΐτης (ὁ), ἢ *φοινικίτης* (Melanochroit, Phönicit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν χρωμικὸν ἅλας τοῦ μολύβδου $Pb_3Cz_2O_9$ Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα εἰς μικροὺς τραπεζοειδεῖς κρυστάλλους, παρουσιάζει δὲ σκληρότητα 3—4, εἰδικὸν βάρος 5,75, λάμψιν ἀδαμαντοειδῆ καὶ χρῶμα κερασόχρουν. Ἀπαντᾷ παρὰ τὸ Beresowsk. Γ. Β.

μελάνοψις (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μελανιδῶν*. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν πολλαχοῦ ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ, ἰδιαιτέρως δὲ ἄφθονα ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ.

Ἐν Ἑλλάδι λείψανα μελανοψίδων εὑρέθησαν: α') ἐντὸς ὀλιγοκαινικῶν ψαμμιτῶν εἰς τὸν χείμαρρον Μοργκάνι, ὡς καὶ εἰς τὴν Σινοῦ-Κερασιὰ Καλαμπάκας (τὸ εἶδος *μελάνοψις* obesa)· β' ἐντὸς πλειοκαινικῶν λιμνογενῶν ἀσβεστολίθων παρὰ τὸν Κατσικᾶ Ἰωαννίνων (τὸ εἶδος *μελάνοψις* costata, ποικιλία orientalis)· γ') ἐντὸς νεογενῶν ἀποθεμάτων παρὰ τὴν Πρέβεζαν καὶ Νικόπολιν (τὸ εἶδος *μελάνοψις* conemenosiana)· δ') ἐντὸς νεογενῶν στρωμάτων τῶν Μεγάρων (τὰ εἴδη anceps, costata, incerta), τῆς Ἤλιδος (τὸ εἶδος *μελάνοψις* Eleïs), τῶν Πατρῶν, (τὸ εἶδος anceps), τῶν Σταμνῶν Αἰτωλικοῦ (τὸ εἶδος conemenosiana), τοῦ Δαφνίου καὶ τοῦ Χαϊδαρίου Ἀττικῆς (τὰ εἴδη daphnes, cariosa, costata), τῆς Ραφήνας καὶ τοῦ λόφου Μελίσσια-Ἰατροῦ (παρὰ τὸ Ἀρί, Α. τοῦ Λαυρεωτικοῦ Ὀλύμπου, τὸ εἶδος costata) τοῦ Χασανίου Ἀττικῆς (τὰ εἴδη impressa καὶ praerosa)· ε') ἐν Εὐβοίᾳ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μεσῶντα καὶ τοῦ Ἀλιβερίου (τὸ εἶδος costata)· στ') εἰς τοὺς Λιβανάτες (Λοκρίδος)· ζ') εἰς τὴν Ἀλόννησον (τὸ εἶδος buccinoïdes)· η') εἰς τὰ πλειοκαινικὰ ἀποθέματα τοῦ Ὀρθύμνου ὄρους τῆς Μυτιλήνης· θ') εἰς τὴν νησῖδα Ἅγιος Νικόλαος τῶν νήσων Μακαριὲς (μεταξὺ Νάξου καὶ Δονούσης) καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

μέλανσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μελαίνειν, μαύρισμα, ἀντίθ. *λεύκανσις*.

Μελάντα (Melada) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Δαλματικοῦ ἀρχιπελάγους, ἀνήκουσα πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν καὶ νῦν εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν. Κεῖται ΒΔ. τῆς Ζάρας ὑπὸ 44° 12' Β. πλάτος καὶ 12°32' Α. μῆκος, καὶ παρὰ τὴν νῆσον Λούνγκα, τῆς ὁποίας φαίνεται ἀποτελοῦσα προέκτασιν καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ στενοῦ πορθμοῦ. Ἔχει ἔκτασιν 24 χλμ. καὶ περὶ τοὺς 1.500 κατ. Τὸ νότιον αὐτῆς τμῆμα σχηματίζει διχαλοειδῆ χερσόνησον. Εἶναι ἡ *Κελάδουσα* τῶν ἀρχαίων. Γ. Ι. Β.

μελάντερος, *—α, —ον* συγκριτ. τοῦ *μέλας*, μελανώτερος, μαυρύτερος.

μελαντηρία (ἡ) *[Ἐγκυκλ.]*. Μέλαινα μεταλλικὴ βαφὴ τῶν δερμάτων, γνωστὴ ὑπὸ τὰ ὀνόματα *καραμπογιὰ* καὶ *πράσινον βιτριόλιον*. Εἶναι ἔνυδρον θειικὸν ὑποξείδιον τοῦ σιδήρου ($FeSO_4\ 7H_2O$) καὶ παρασκευάζεται διὰ διαλύσεως ρινημάτων σιδήρου ἐν θειικῷ ὀξεῖ. Διάλυμα αὐτοῦ μετὰ διαλύματος ταννίνης ἢ γαλλικοῦ ὀξέος ἢ καὶ μείγματος αὐτῶν, παρέχει, ἐφόσον τὸ ἅλας τοῦ σιδήρου ὀξειδοῦται, κυανομέλαν ἴζημα, ἐξ οὗ παρασκευάζεται ἡ μελάνη τοῦ γαλλικοῦ ὀξέος. Ἡ μελαντηρία ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὡς βαφὴ δερμάτων καὶ διετηρήθη μέχρις ἐσχάτων, ἐκτοπισθεῖσα ὑπὸ τῶν χρωμάτων τῆς ἀνιλίνης. Ἡ μελαντηρία ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ φύσει ὡς ὀρυκτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μελαντηρίτης* (βλ. λ.).

μελαντηρίτης (ὁ) (Melanterit), ἢ *βιτριόλιον τοῦ σιδήρου* *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν θειικὸν ἅλας τοῦ σιδήρου ἔνυδρον, $FeSO_4 \cdot 7H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα εἰς κρυστάλλους βραχεῖς στηλοειδεῖς, συνήθως βελονοειδεῖς ἢ τριχοειδεῖς, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς συσσωματώματα νεφροειδῆ ἢ σταλακτιτοειδῆ ὡς ἐπικάλυμμα ἢ ἐπάνθημα. Παρουσιάζει θρασμὸν κογχώδη, σκληρότητα 2, εἰδικὸν βάρος 1,8—1,9, χρῶμα πράσινον κιτρινίζον δι' ἀποσαθρώσεως καὶ λάμψιν ὑαλώδη. Ἀποτελεῖ δευτερογενὲς ὀρυκτὸν ἐκ τοῦ σιδηροπυρίτου καὶ τοῦ μαγνητοπυρίτου ἐπὶ ἀντιστοίχων μεταλλευμάτων. Εἰς μεγάλους σταλακτίτας εὑρίσκεται παρὰ τὸ Goslar καὶ Rio Tinto. Ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰς ἀτμίδας τοῦ Βεζουβίου, ἐν Ἑλλάδι δὲ ἐψωμίτην καὶ αὐτοφυὲς θεῖον εἰς τὴν μοφέτταν τοῦ Σουσακίου, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὰ κοιτάσματα τοῦ Λαυρίου, ἔνθα ἐμφανίζεται πολλάκις ὡς ψευδαργυροῦχος μελαντηρίτης (Fe, Zn) $SO_4\ 7H_2O$ εἰς ὠχροπράσινα σφαιροειδῆ συσσωματώματα. Γ. Β.

Μελαντιὰς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὰ πόλις τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἔκειτο πλησίον τοῦ ρύακος Ἀθύρου (νῦν Μέγας Τσεκμετζὲς) καὶ περιεβάλλετο δι' ὀχυρῶν τειχῶν. Πρὸ τῆς πόλεως ταύτης ἐστρατοπέδευσεν ὁ κατὰ τὸ 559 ἐπιδραμὼν εἰς Θρᾴκην ἡγεμὼν τῶν Κοτριγούρων Οὕννων Ζαβεργὰν καὶ ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς ἐβάδισε πρὸς τὸ οὐ μακρὰν ἐγκατεστημένον στρατόπεδον τῶν Βυζαντινῶν ὑπὸ τὸν Βελισσάριον, παρὰ τοῦ ὁποίου προσβληθεὶς ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Πρὸ τῆς Μελαντιάδος ὡσαύτως ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἄβαροι τῷ 625, ὅτε ἐπῆλθον κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν μέχρι Χαλκηδόνος κατελθόντων Περσῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σάρβαρον. Ν. ΚΛΕ

Μελάντιοι σκόπελοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Σκόπελοι τοῦ μέσου Αἰγαίου, ὧν ἡ θέσις, προκύπτουσα ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος (ΙΔ, 636), συμπίπτει πρὸς τὴν βραχονησῖδα τοῦ Αἰγαίου τὴν κειμένην εἰς πλάτ 37° 14' ½ Β., μήκ. 25° 56' Ἀν. (χάρτ. ἀγγλ. 2836: Archipelago Southern sheet), 7 ½ μίλλ. ΒΑ. τῆς Δενούσας καὶ εἰς 17 μίλλ. Ν ΝΑ. τοῦ φάρου Πάπα τῆς Ἰκαρίας καὶ περιστοιχιζομένην ἀπὸ μυρμηκὰς τινας. Εἶναι μεμονωμένη κορυφὴ βυθισθέντος ὄρους, ἀναδύουσα ἤδη πυραμιδοειδὴς εἰς ὕψος 55 μέτρων ἀπὸ βαθέων βυθῶν. Ἡ μνεία τοῦ «Σταδιασμοῦ Μεγάλης Θαλάσσης» (§ 285), φέρουσα τὸν σκόπελον εἰς 17 μίλλ. ἀπὸ τῆς Δήλου, προδίδει λάθος ἀντιγραφῆς εἰς παλαιὰ χειρόγραφα. Ἔνιοι τῶν ναυτικῶν μας τὴν ὀνομάζουν *Μπούγι*, εἰς δὲ τοὺς ἀγγλικοὺς χάρτας σημειοῦται Buey rock. Σ. Ε. Λ.

μελανῶ (*—όω*), καὶ *μελανώνω*, ἀόρ. *ἐμελάνωσα (ἐ)μελανώθηκα*, παθ. μετχ *μελανωμένος*· ποιῶ τι μέλαν, μαυρίζω· || κηλιδῶ διὰ μελάνης: «ἐμελάνωσα τὰ χέρια μου, — τὸ τετράδιόν μου», «ἐμελανώθηκα 'ς τὰ χέρια,—'ς τὸ πρόσωπον», «μελανωμένο τετράδιο».

μελάνωμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μελανῶ, μαύρισμα.

— *[Ἰατρ.]* *Μελάνωμα* εἶναι τεφρομέλανες ἢ μέλανες ὄγκοι μικροῦ μεγέθους, φύσεως σαρκοματώδους, οἱ ὁποῖοι παρέχουν ἄφθονον τὴν χρωστικὴν μελανίνην. Τὰ μελανώματα διακρίνονται διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτῶν κακοήθειαν, καθόσον αὐξάνονται καὶ πολλαπλασιάζονται ταχύτατα. Ταῦτα ἀναφαίνονται εἰς ἄτομα νεαρᾶς ἡλικίας, ἀναπτύσσονται δὲ συνήθως ἐκ τῶν μελαγχρωστικῶν σπίλων ἢ αὐτομάτως ἢ κατόπιν ἐρεθισμοῦ ἢ τραυματισμοῦ αὐτῶν. Ἡ διάδοσις αὐτῶν γίνεται διὰ τῶν λεμφικῶν ἢ αἱμοφόρων ἀγγείων εἰς ἄλλα μέρη τοῦ δέρματος ἢ εἰς τοὺς ἱστοὺς τῶν ἄλλων ὀργάνων τοῦ σώματος (βλ. καὶ λ. *ὄγκος*) Κ. Κ. Κ.

μελανώνω· κοινὸς τύπος τοῦ *μελανῶ* (βλ. λ.).

μελανωπός, *—ή, —όν*· ὁ ἔχων μελανὴν ὄψιν, μελάγχρους, μαυριδερός.

μελάνωσις (ἡ). Παθολογικὴ κατάστασις χρώσεως, αἱματογενοῦς ἢ λευκωματογενοῦς προελεύσεως, προκαλουμένη ὑπὸ τῆς ζωϊκῆς ἐνεργείας τῶν πρωτοπλάσματος τῶν κυττάρων (*με.ανίναι*). Εἰς τὰς μελανώσεις καταλέγονται ἡ μελαναιμία, ἡ παρατηρουμένη εἰς τὸν διαλείποντα πυρετόν, οἱ χρωστικοὶ ὄγκοι, αἱ χροιαὶ αἱ παρατηρούμεναι εἰς τὰς δηλητηριάσεις, τὰ χλοάσματα τοῦ δέρματος, ἡ χροιὰ τῆς λευκῆς γραμμῆς τῶν κυοφορουσῶν γυναικῶν, ὡς καὶ ἡ χροιὰ τοῦ δέρματος πασχόντων τινῶν ἐκ καχεκτικῶν νόσων, ὡς συφιλίδος, φυματιάσεως, καρκίνου, Ἀδδισωνείου νόσου κττ. Ν. Α. Μ.

— *[Δερματ.]* Ἡ *μελάνωσις* εἶναι πάθησις σπα-

Digitized by Google

νιωτάτη καὶ κακοηθεστάτη. Ἀμφισβητεῖται παρὰ τῶν πλείστων τὸ αὐθύπαρκτόν της ὡς νόσου. Παρουσιάζεται εἰς ἄτομα νεαρᾶς ἡλικίας διὰ μελανῆς εἰς τὸ δέρμα κηλῖδος, ἥτις, ἐπεκτεινομένη βραδέως, προκαλεῖ διήθησιν εἰς τοὺς ἀδένας καὶ καθολικὴν μελάνωσιν τῶν σπλάγχνων. Διακρίνομεν τὴν *ψευδῆ μελάνωσιν*, καθ' ἣν οἱ ἱστοὶ λαμβάνουν μέλαιναν χροιάν, ὅπως οἱ πνεύμονες διὰ τῆς εἰσπνοῆς μορίων ἄνθρακος ἢ οἱ λεμφικοὶ ἀδένες διὰ τῆς καταθέσεως τῆς χρωστικῆς τοῦ αἵματος, τῆς αἱματοσίνης, καὶ τὴν *ἀληθῆ μελάνωσιν*, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν ἐναπόθεσιν τῆς μελανίνης εἰς τὰ φυσιολογικὰ κύτταρα (*ἁπλῆ με-*

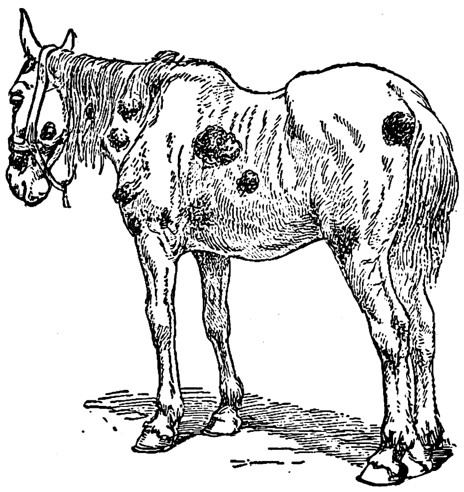

Ἵππος προσβεβλημένος ὑπὸ μελανώσεως.

λάνωσις) ἢ εἰς τὰ νεοσχηματιζόμενα τοιαῦτα (*μελανιτικὰ νεοπλάσματα*). Ἡ ἁπλῆ μελάνωσις εἶναι νόσος συνήθης εἰς τοὺς ἵππους, ἀλλὰ σπανιωτάτη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, συνίσταται δὲ εἰς τὴν κατάθεσιν ποσότητος μελανίνης εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος εἰς μάζας περιγεγραμμένας, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦσι ταχέως τὴν καταστροφὴν τῶν ἱστῶν, ὅπου εἶναι κατατεθειμέναι, πολλαπλασιάζονται δὲ καὶ γενικεύονται εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα ὡς κακοήθη νεοπλάσματα καὶ ἐπιφέρουσι ταχέως τὸν θάνατον. Κ. Κ. Κ.

— [*Ὀφθαλμολ.*] *Μελάνωσιν* (Melanose oculaire) ὀνομάζουσι τὴν ἐπὶ τῶν διαφόρων ὀφθαλμικῶν μεμβρανῶν παρουσίαν μελανῶν κοκκίων ἢ πλακῶν. Δὲν πρόκειται περὶ παθολογικῆς καταστάσεως. Ἡ μελάνωσις παρατηρεῖται κατὰ κανόνα εἰς τοὺς κατοίκους τῶν θερμῶν χωρῶν (Αἰθίοπας κτλ.), σπανιώτερον δὲ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς εὐκράτου ζώνης. Ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὰ βόρεια κλίματα, ὅπου οἱ γαλανοὶ ὀφθαλμοὶ ἐπικρατοῦσιν, ἡ μελάνωσις ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν. Ἐξετάζοντες ὀφθαλμοὺς παρουσιάζοντας μελάνωσιν, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μελάνωσις συχνότερον ἀπαντᾷ κατὰ τὴν στεφανιαίαν χώραν, σπανιώτερον δὲ εἰς τὴν ἐπίλοιπον ἔκτασιν τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ βολβοῦ καὶ τῶν βλεφάρων. Ἡ μελάνωσις παρατηρεῖται ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἴριδος, ἐπὶ τῆς θηλῆς καὶ πέριξ αὐτῆς. Ἡ οὕτως ἐννοουμένη μελάνωσις εἶναι φυσιολογικὴ κατάστασις, διαφέρει δὲ τῶν μελανῶν σπίλων, οἵτινες ἀπαντῶσιν εἰς τὰς διαφόρους ὀφθαλμικὰς μεμβράνας καὶ οἵτινες εἶναι συγγενεῖς διαμαρτίαι. Διαφέρει ἐπίσης τῶν μελανοκυανῶν πλακῶν τῶν διαφαινομένων εἰς τὰς λεπτύνσεις τοῦ σκληροῦ καὶ τὰς σκληρεκτασίας, ὡς καὶ τῶν μελανώσεων τοῦ δέρματος τῶν παρατηρουμένων εἰς τὴν νόσον τοῦ Addison, τὴν κερατομαλάκυνσιν, τὴν ἐκ βρογχοκήλης μελάνωσιν τοῦ δέρματος τῶν βλεφάρων καὶ τὰ διάφορα ἄλλα δερματικὰ νοσήματα. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

— [*Φυτοπαθολ.*] *Μελάνωσις* καλεῖται νόσος τῆς ἀμπέλου, ἰδίως τῶν ἀμερικανικῶν εἰδῶν, ὀφειλομένη εἰς τὸν μύκητα Septoria ampelina. Ἐπὶ τῶν φύλλων ἐμφανίζονται πολυάριθμοι κηλῖδες γωνιώδεις, βαθυκάστανοι ἢ μέλαιναι, 1—3 χιλιοστ. διαμέτρου, ἐμφανεῖς καὶ ἐκ τῆς ἄνω καὶ ἐκ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ φύλλου. Ἀργότερον συνενοῦνται καὶ σχηματίζουν κηλῖδας 0,5—1 ἑκατ. διαμέτρου. Τὰ φύλλα κιτρινίζουν, ξηραίνονται καὶ πίπτουν. Συνήθως προσβάλλονται τὰ χαμηλότερα φύλλα. Αἱ ζημίαι εἶναι μικραί. Ἐνδείκνυται προληπτικὸς ψεκασμὸς διὰ θειικοῦ σιδήρου, θειικοῦ χαλκοῦ καὶ ἀσβέστου 0,5% ἐξ ἑκάστου καὶ ἡ συλλογὴ καὶ καῦσις τῶν προσβεβλημένων φύλλων. Ε. Τ. Ε.

— **μελάνωσις ἥπατος** [*Ἰατρ.*]· βλ. λ. *ἧπαρ*.

μελανωτὴς (ὁ)· ὁ μελανῶν, ὁ ἐφοδιάζων μὲ μελάνην τὸ τυπογραφικὸν πιεστήριον.

Μελάουϊ-ἐλ-Ἀρίς, ἢ ***Μαλλάουϊ*** (Melawi-el-Arisch ἢ Mallawi) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Αἰγύπτου, πρωτεύουσα διαμερίσματος ἐν τῇ μουδιρίᾳ τοῦ Ἀσσιούτ. Κάτ. 21.000 περίπου. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Καΐρου—Σιούτ. Εἰς τὰ πέριξ ὑπάρχουν ἐκτεταμέναι φυτεῖαι ζαχαροκαλάμου. Ἐν αὐτῇ ἀνευρέθησαν τάφοι τῆς ΣΤ' καὶ ΙΒ' δυναστείας. Μ. Δ. Β.

μέλας,—*ανος, μέλαινα, μέλαν*· ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τῆς αἰθάλης, μαῦρος καὶ καθόλου ὁ ἔχων σκοτεινὸν χρῶμα, ἀντίθ. *λευκός*: «μέλας οἶνος», «μέλαιναι τρίχες», «μέλαν δέρμα»· || ***μέλαν*** (τό) ὡς οὐσ., κατὰ παράλειψιν τοῦ *χρῶμα*: «μέλαν ἐξ αἰθάλης» κοιν. *φοῦμο* Παραθ. *μελανώτερος—μελανώτατος*.

— **μέλαινα γῆ** (Schwarzerde) [*Ἐδαφολογ.*]. Κλιματικὸς τύπος ἐδάφους, περιέχοντος ποικίλα ποσὰ χουμικῶν οὐσιῶν, προσδιδουσῶν εἰς αὐτὸ χρῶμα καστανόχρουν μέχρι βαθέος μέλανος, ἀναλόγως τῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν.

Αἱ μέλαιναι γαῖαι, ἄλλως καὶ *τσερνοζὲμ* (Tschernosem) καλούμεναι, καλύπτουσι μεγάλας ἐκτάσεις εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας τῶν ψυχροτέρων τμημάτων τῆς Βορ. Ἀμερικῆς καὶ χαρακτηρίζονται διὰ τῆς μεγάλης εὐφορίας των. Ἐν Εὐρώπῃ ἰδιαιτέρως ἔχουν ἐρευνηθῆ εἰς τὴν Ν. Ρωσίαν, ἀπαντῶσι δὲ καὶ ἀνατολικῶς αὐτῆς (Σιβηρία) καὶ δυτικῶς (Γαλικία, Βουκοβίνα, Βοημία, Σιλεσία, Οὐγγαρία, Βοημία, ὡς καὶ παρὰ τὸ Μαγδεμβοῦργον καὶ τὴν Braunschweig).

Αἱ μέλαιναι γαῖαι δύνανται νὰ γεννηθῶσιν ὡς πραγματικὰ κλιματικὰ ἐδάφη ἐπὶ λίαν διαφόρων πετρωμάτων καὶ ἀποθεμάτων. Εἶναι γνωσταὶ ἐπὶ τῶν πετρωμάτων λαίς, ἀργίλλων, ἀσβεστολίθων, γνευσίων κλπ. Αἱ καθ' αὐτὸ μέλαιναι γαῖαι (*τσερνοζὲμ*) περιέχουν 2—16 χουμικῶν οὐσιῶν. Αἱ οὐσίαι αὗται προκύπτουν ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀποθνῃσκόντων φυτῶν τῶν στεππῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τῶν ριζῶν τῆς χλόης τῶν στεππῶν, ἀποτελοῦν δὲ μὲ τὰ τεμαχίδια τῶν ὀρυκτῶν τοῦ ἐδάφους ἑνιαίας μάζας καὶ φέρουν τὸν χαρακτῆρα χημικῶν ἀποκριμάτων. Αἱ μέλαιναι γαῖαι διασχίζονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ὑπὸ ρηγμάτων καὶ παρουσιάζουν μεγάλην συσπείρωσιν (Krümelung). Ἐντὸς τῶν μελαινῶν γαιῶν ὑπάρχουν εὐδιάλυτα ἅλατα σπανίως εἰς τοιοῦτον ποσόν, ὥστε νὰ ἀπομακρύνωνται εἰς κρυσταλλικὰ στρωματίδια ὁπότε τὰ ἐδάφη ἀνήκουν πλέον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἁλατούχων ἐδαφῶν (Salzböden).

Ἡ μεγάλη περιεκτικότης τῶν μελαινῶν γαιῶν εἰς χοῦμον προέρχεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι δὲν εἶναι εὐνοϊκαὶ πρὸς τελείαν ἀποσύνθεσιν τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν. Αἱ μέλαιναι γαῖαι εἶναι περιωρισμέναι εἰς περιοχὰς ἐχούσας ψυχρὸν χειμῶνα. Γ. Κ. Γ.

— **μέλαν σῶμα** [*Φυσ.*]. Τὸ σῶμα ὅπερ ἔχει τὴν ἰδιότητα ν' ἀπορροφῇ πάσας τὰς ἐπ' αὐτοῦ προσπιπτούσας ἀκτινοβολίας καὶ μετατρέπει αὐτὰς εἰς θερμότητα. Πρακτικῶς δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς μέλαν σῶμα τὴν αἰθάλην καὶ τὸ μέλαν τοῦ λευκοχρύσου. Ὁμοίως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς μέλαν σῶμα κοιλότητα κλειστὴν συγκοινωνοῦσαν πρὸς τὸν ἔξω χῶρον διὰ λεπτῆς ὀπῆς. Πράγματι ἡ διάταξις αὕτη θεωρεῖται ὡς μέλαν σῶμα, καθ' ὅσον ἡ ἔξωθεν ἀκτινοβολία εἰσχωροῦσα διὰ μέσου τῆς ὀπῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς κοιλότητος δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ, ἀλλὰ λόγῳ διαδοχικῶν ἀνακλάσεων καὶ διαχύσεων τελικῶς ἀπορροφεῖται καθ' ὁλοκληρίαν καὶ μετατρέπεται εἰς θερμότητα (βλ. *ἀκτινοβολία*). Κ. Π.

— **μέλας ζωμὸς** [*Ἀρχ.*]· βλ. λ. *ζωμὸς μέλας*.

— **Μέλας κῶδιξ** (Code noir). Οὕτως ἐκλήθη ὁ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1685 ἐκδοθεὶς ὑπὸ Λουδοβίκου ΙΔ' νόμος, δι' οὗ ἐρρυθμίζετο ἡ τύχη τῶν Μαύρων δούλων ἐν ταῖς γαλλικαῖς ἀποικίαις. Ὁ Μέλας κῶδιξ ἀπένειμε πολιτικὰ καὶ ἀστικὰ δικαιώματα εἰς τοὺς ἐλευθέρους Μαύρους καὶ καθιέρου κατ' ἀρχὴν ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπεῖχε θέσιν γεννήσεως. Ὅταν ὅμως ἡ συντακτικὴ ἐν Γαλλίᾳ συνέλευσις ἐζήτησε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν διάταξιν ταύτην, εὑρέθη πρὸ μεγάλης ἀντιδράσεως, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Μέγας κῶδιξ δὲν ἔτυχε τῆς πλήρους αὐτοῦ ἐφαρμογῆς· οὕτω πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ διατάξεις, αἵτινες ἔθετον ὅρια εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν κυρίων καὶ καθώριζον τὰς ὑποχρεώσεις των ἔναντι τῶν δούλων των, παρέμειναν διατάξεις νεκραί. Ἡ ἐναντίον τῶν Μαύρων φυλετικὴ πρόληψις διετηρήθη ἐν ὅλῃ της τῇ αὐστηρότητι. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ τοῦ κώδικος ὑπῆρχε διάταξις, δι' ἧς ἐκηρύσσετο ἡ ἀποβολὴ παντὸς ἐν ταῖς ἀποικίαις ἐγκαθισταμένου Ἑβραίου. Ὁ Μέλας κῶδιξ ἐξηκολούθησεν ἔχων ἰσχὺν νόμου μέχρι τῆς Φεβρουαριανῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848, ἥτις κατήργησε τὴν δουλείαν.

Μέλανες κώδικες (Negro-Laws) ἐκλήθησαν καὶ οἱ λοιποὶ παλαιοὶ νόμοι ἐν Ἀμερικῇ οἱ κανονίζοντες τὴν κατάστασιν τῶν δούλων, οἵτινες κατὰ τοὺς νόμους τούτους «ἀνῆκον κατ' ἀπόλυτον κυριότητα εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν». Κατὰ τὸν Μέλανα κώδικα τῆς Νοτίου Καρολίνας ὁ Μαῦρος δὲν εἶχεν οὐδὲ κἂν τὸ δικαίωμα τῆς προσωπικῆς ἀμύνης. Οἱ Μέλανες κώδικες τῆς Ἀμερικῆς κατελύθησαν μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Γ. Ι. Β.

— **μέλας πυρετὸς** (black fever). Ἡ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὀνομασία τοῦ *κιτρίνου* πυρετοῦ (βλ. λ.).

Μέλας [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου πλωτοῦ ποταμοῦ τῆς Κιλικίας, μεταξὺ Σίδης καὶ ναοῦ Ἀρτέμιδος (Σταδ. Μεγ. Θαλάσσης 213—215 ἐκβάλλοντος, παραρρέοντος δὲ τὴν «τῶν Κιβυρατῶν παραλίαν τῶν μικρῶν καὶ ἀποτελέσαντος τὸ σύνορον τῆς Τραχείας Κιλικίας πρὸς τὴν Παμφυλίαν (*Στράβ.* ΙΔ, 667 Teubner, *Plin.* 5,22, *Pomp. Mel.* 1,14 *Ζώσιμ.* 5.16). Παραδέχονται γενικῶς τὴν ὑπὸ τῶν Spratt καὶ Forbes (Travels in Lycia, 1847, I, 256) ἀναγνωρισθεῖσαν ταυτότητα τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τοῦ ὅρμου πρὸς τὸν σύγχρονον *Μαναβγκὰτ Σοῦ* (πλάτ. 36°44' Β. μῆκ. 31°33' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Karaburnu), 6 μίλλ. ΝΑ. τῆς Ἐσκῆ Ἀντάλια (ἀρχ. Σίδη). Σ. Ε. Λ.

— **Μέλας** [*Γεωγρ.*]. —1) Πολύυδρος ποταμὸς τῆς Βοιωτίας πηγάζων διὰ τεσσάρων πηγῶν ὑπὸ τὸ Ἀκόντιον ὄρος καὶ χυνόμενος εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς Κωπαΐδος (κοιν. *Μαυροπόταμος*). Ἡ κυριωτέρα αὐτοῦ πηγή, ἡ Ἀκιδαλία ἢ τῶν Χαρίτων, εὑρίσκεται 10' μακρὰν τοῦ Ὀρχομενοῦ. Τὸ ὄνομα προέρχεται ἐκ τῆς μελαινοχρόου καὶ ἑλώδους κοίτης αὐτοῦ. Πρὸ τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης ἦτο βραχύρους, νῦν δὲ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ διοχετεύεται πρὸς ἄρδευσιν τῶν ἀγρῶν καὶ τὸ πλεονάζον πρὸς τὴν Μεγάλην Καταβόθραν.

— 2) Μικρὸς ποταμὸς τῆς Μαλίδος (ν. Φθιώτιδος, κοιν. *Μαυροπόταμος*), κατερχόμενος τῆς Οἴτης καὶ πάλαι μὲν ἐκβάλλων εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, νοτιώτερον τοῦ Σπερχειοῦ, σήμερον δὲ συμβάλλων μετὰ τοῦ Σπερχειοῦ παρὰ τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας. Ὁ Μέλας διήρχετο ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἡράκλειαν.

— 3) Ποτάμιον τῆς Φθιώτιδος (Θεσσαλίας), συμβάλλον μετὰ τοῦ Ἀπιδανοῦ.

— **Μέλας** [*Γεωγρ.*]. Εἷς τῶν τεσσάρων ποταμῶν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Πόντου, οἵτινες διαρρέουν τὴν περιοχὴν τῆς ὑποδιοικήσεως Σουρμαίνων τῆς διοικήσεως Τραπεζοῦντος. Ι. Σ. Σ.

— **Μέλας** [*Γεωγρ.*]. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Θρᾴκης παρὰ τὸν νῦν Μέγαν Τσεκμετζέν. Οἱ Γερμανοί, μετέχοντες τῆς Β' Σταυροφορίας, κατῆλθον τῷ 1147 εἰς Θρᾴκην ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Κορράδον Γ' καὶ ἐστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν Μέλανα εἰς θέσιν Χοιροβάκχους. Ραγδαῖαι καὶ συνεχεῖς βροχαὶ ἐπήνεγκον τὴν πλήμμυραν τοῦ Μέλανος καθὼς καὶ τοῦ πλησίον ρέοντος Ἀθύρου, ὧν τὰ ὕδατα κατεκάλυψαν τὸ πεδίον καὶ ἔπνιξαν χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ ἵππων τοῦ Κορράδου. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Α' Κομνηνός, πληροφορηθεὶς τοῦτο, ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ πρέσβεις τῷ Κορράδῳ, ἵνα συλλυπηθῇ αὐτὸν καὶ συγχρόνως τὸν καλέσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν (μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του μόνον), ἵνα ἀναπαυθῇ καὶ συνάμα συνεννοηθῶσι περὶ τῆς ἐκστρατείας. Ὁ Κορράδος ἠξίωσε νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ πρὸς ὑποδοχήν του, καὶ ἐπειδὴ ἡ πρότασίς του αὕτη ἀπερρίφθη, ἐβάδισε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μὲ σκοπὸν νὰ ἐκπορθήσῃ αὐτήν. Ἡ θέα τῶν ἰσχυρῶν τειχῶν καὶ τοῦ παρατεταγμένου βυζαντινοῦ στρατοῦ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ σχέδιά του· οὐχ ἧττον ὅμως ἤρξατο φερόμενος προκλητικῶς, διαρπάζων τὴν ὕπαιθρον χώραν, μέχρις οὗ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς ἐπελθὼν ἐναντίον του, ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Τζικανδύλην καὶ Προσούχ, ἐφόνευσε πλείστους Γερμανοὺς (καίτοι διπλασίους ὄντας) καὶ ἐξηνάγκασε τὸν Κορράδον νὰ ζητήσῃ πλοῖα παρὰ τοῦ Μανουήλ, ἵνα διαπεραιωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ συνεχίσῃ τὴν κατὰ τῶν Τούρκων πορείαν του. Ν. ΚΑ.

— **Μέλας** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Κοιλιάρης*).

Μέλας Δρυμὸς (Schwarzwald) [*Γεωγρ.*]. Ὀρεινὸς ὄγκος ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Γερμανίᾳ, ἐκτεινόμενος ἀνατολικῶς τῆς μεγάλης πεδιάδος τοῦ Ἄνω Ρήνου, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Βυρτεμβέργης καὶ τῆς Βάδης, μήκους 160 καὶ πλάτους 25—60 χλ., χθαμαλσύμενος ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν. Ὠνομάσθη οὕτω ἐκ τῶν πυκνῶν δασῶν, ἅτινα καλύπτουσιν ἑκατέρωθεν τὰς πλευρὰς αὐτοῦ, μέχρις ὕψους 1.400 μ. περίπου. Ὑποδιαιρεῖται εἰς τὸν *βόρειον*, ἀπὸ τῆς πόλεως Πφόρτσχαϊμ μέχρι Κίντσιγκ, τὸν *μέσον* ἀπὸ Κίντσιγκ μέχρι τῆς πεδιάδος Γκλόττερταλ, καὶ τὸν *νότιον* ἀπὸ ταύτης μέχρι τῆς πόλεως Λαίρραχ. Ὑψηλότεραι κορυφαὶ ἐν τῷ νοτίῳ τμήματι εἶναι αἱ: *Φέλντμπεργκ* (1493 μ.), *Μπέλχεμ* (1414 μ.), ἐν τῷ μέσῳ *Κάτελ* (1241 μ.) καὶ ἐν τῷ βορείῳ *Χόρνισγκρίντε* (1164 μ.). Τὸ ὑπέδαφος ἦτο παλαιότερον πλούσιον εἰς μεταλλεύματα ἀργύρου, μολύβδου καὶ σιδήρου, ἐξ ὧν ἤδη διασῴζονται ἴχνη μόνον. Ἔχει ἀφθόνους ἰαματικὰς πηγάς, ἐξ ὧν κυριώτεραι αἱ τοῦ Βάδεν-Βάδεν, Μπαντενβάϊλερ, Ριππολντάου, Βίλντυπαχ, Γάϊναχ, Λίμπεντσελ καὶ Κνιμπσμταϊντερ. Ὑπάρχουν ἐπὶ τοῦ ὄρους μικραί τινες λίμναι καὶ δὴ αἱ *Φέλντζε* καὶ *Τίτιζε* πρὸς νότον,

Digitized by Google

αἱ *Μούμμελζε* καὶ *Βίλντερζε* πρὸς βορρᾶν. Ἐπίσης πολλοὶ μικροὶ ποταμοί, ἐξ ὧν οἱ *Βούταχ, Ἄλμπ, Βέρα, Κάντερ, Κίντσιγκ* ἐκβάλλουν εἰς τὸν Ρῆνον, οἱ *Ἔντς* καὶ *Μάγκολντ* εἰς τὸν Νεκὰρ καὶ οἱ *Μπρεγκὲ* καὶ *Μπρίγκαχ* εἰς τὸν Δούναβιν.

Τὸ κλῖμα εἶναι ὑγιεινόν, δροσερὸν κατὰ τὸ θέρος, ἤπιον τὸν χειμῶνα, πλὴν εἰς τὰ μεγάλα ὕψη. Διὰ τὰς ἰαματικὰς πηγὰς καὶ τὰς γραφικὰς φυσικὰς καλλονὰς τοῦ μέρους, προσελκύονται, θέρους τε καὶ χειμῶνος, πλῆθος πολὺ ἐπισκεπτῶν καὶ ξένων. Ἡ συγκοινωνία πυκνὴ καὶ ἄνετος, διενεργεῖται διὰ τριῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἄριστα συντηρουμένου ὁδικοῦ δικτύου. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν οἰνοπαραγωγήν, ἐπίσης δὲ εἰς τὴν οἰκιακὴν χειροτεχνίαν ὡρολογοποιίας, ξυλογλυπτικῆς καὶ μουσικῶν ὀργάνων. Ἀλλ' ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς κινήσεως τῶν ξένων ἀποτελεῖ τὸν πλουσιώτερον βιοπορισμόν. Ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ εἶναι ἡ Βάδεν-Βάδεν, μικρότεραι δὲ αἱ Νοϋστάτ, Βάλντσχουτ, Σράμπεργκ. Ὁ Μέλας Δρυμὸς μίαν μόνην εὐχερῆ διάβασιν παρέχει, τὴν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Κίντσιγκ. Θ. Κ.

— [*Ἱστορ.—Στρατ. Γεωγρ.*] Ὁ *Μέλας Δρυμὸς* διὰ τῶν πρὸ τὸν Ρῆνον ἀποτόμων κλιτύων καὶ τῶν βαθειῶν κοιλάδων αὐτοῦ παρέχει εὐνοϊκὰς συνθήκας ἐπιμόνου καὶ ἀλληλοδιαδόχου ἀμύνης. Τὴν ὁδὸν ἀπὸ Φράϊμπουργ εἰς Δοναουέσινγκεν, διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Διαβόλου, ἠκολούθησεν ὁ στρατηγὸς Βιλλὰρ τῷ 1703. καὶ ὁ στρατηγὸς Μορὼ ὑποχωρῶν τῷ 1796. Τὴν ἀπὸ Στρασβούργου εἰς Στουττγάρδην διὰ Φροϊντενστὰτ ἠκολούθησαν στρατοὶ κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον, τῷ 1797 καὶ 1805. Ἡ ὁδὸς Ραστὰτ - Φροϊντενστατ, διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἄνω Κίντσιγκ καὶ Βίλλινγκεν, ἑνοῦσα τὸν Ρῆνον μετὰ τοῦ Δουνάβεως, εἶναι μεγάλης στρατιωτικῆς σπουδαιότητος, ὡς ἀπειλοῦσα κατὰ τὰ νῶτα τὰς ἐπὶ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ ἀντιστάσεις τοῦ ἀμυνομένου στρατοῦ. Ν. Ι. Κ.

Μέλας *κόλπος* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Κόλπος σχηματιζόμενος ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Ἕβρου ἀκτῆς τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου, ὀνομασθεὶς οὕτω ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐκβάλλοντος *Μέλανος ποταμοῦ* (ταν. *Καβάτς*) κατὰ Στράβωνα (Ζ', 331, 52 Teubner, πρβλ. *Ἡρόδ.* Ζ', 58), κατὰ δὲ τὸν μῦθον ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ πνιγέντος Μέλανος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Φρίξου καὶ τῆς Χαλκιόπης (*Ἀπολλόδ.* Δ', 9, 21). Ἐν αὐτῷ πόλεις ὁ *Αἶνος*, ἡ *Ἀλωπεκόννησος*, ἡ *Καρδία*, *Δερρίς*, *Κῶβρυς* καὶ *Κύπασις* καὶ *Ἄραπλος* (νῦν Ἀραπὸς Μεριδιά) ὡς περιγράφει ὁ Σκύλαξ (Περίπλ. Θρᾴκ. 67). Πάντως ὁ εἰς αὐτὸν ἐκβάλλων Μέλας ποταμὸς ἦτο «τὸ ὅριον τῆς Χερσονήσου τὸ ἐν τῷ Μέλανι κόλπῳ» (*Πτολεμ.* Γ, ια', 2 Nobbe). Ὀνομάζεται ἔτι καὶ νῦν παρ' ὀλίγων ὁμοίως, πλὴν ἐπικρατοῦν ἡ ἢ αἱ ὀνομασίαι τοῦ κόλπου τοῦ *Ξηροῦ* ἢ τοῦ *Σάρου*. Σ. Ε. Λ.

—**Μέλας** *κόλπος* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Κατὰ Ἡρωδιανὸν ὁ *Εὔξεινος Πόντος* (βλ. λ.).

Μέλας *Πόντος* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Κατ' Ἀπολλώνιον ὁ *Εὔξεινος* Πόντος (βλ. λ.).

Μέλας (Mela), *Πομπώνιος*. Περιώνυμος Λατῖνος γεωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Tingentera τῆς Ἱσπανίας καὶ συγγράψας περὶ τὸ 40 ἢ 44 μ. Χ. γεωγραφίαν ἠρανισμένην ἐξ ἀρίστων πηγῶν, φέρουσαν δὲ τοὺς τίτλους «De situ orbis» ἢ «Chorographia». Εἶναι περιήγησις, περιγραφομένη εἰς σύντομον ἀλλὰ περιεκτικὸν λεκτικόν, τοῦ γνωστοῦ κατὰ τὴν ἐποχήν του κόσμου, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ χωροῦσα εἰς τὴν Μεσόγειον, τὸν Ἀτλαντικόν, τὴν Κασπίαν καὶ τὸν Ἰνδικόν, περιλαμβάνουσα δὲ τὴν περιγραφὴν τῶν κατὰ διαφόρους τόπους ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Τὸ κείμενον ὅμως ἔχει ὑποστῆ πλείστας παραφθορὰς ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων. Αἱ ἄρισται τῶν ἐκδόσεών του εἶναι αἱ τῶν Tzschukke (Λειψία 1807), Parthey (Βερολῖνον 1867), Firmin Didot (Παρίσιοι 1856), Finck (Λειψία 1880). Σ. Ε. Λ.

Μελᾶς. Ἐπιφανὴς ἠπειρωτικὴ οἰκογένεια, προερχομένη ἐκ στρατιωτικοῦ οἴκου τῆς προτουρκικῆς περιόδου ἐκ τῶν καλουμένων *Κεφαλάδων*. Ἔζη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ κατῴκει μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν τῆς Ἠπείρου εἰς τὸ περίφημον κάστρον τῆς πόλεως ταύτης μέχρι τοῦ 1611. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως Διονυσίου τοῦ Σκυλοσόφου, ἐξεδιώχθησαν ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἵδρυσαν ἐκτὸς τοῦ Κάστρου τὴν περίφημον ἀρχοντικὴν συνοικίαν Σεραΐ-μαχαλᾶ, ὅπου ἤγειρε καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτὴ μεγαλοπρεπῆ οἶκον.

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ καπετὰν *Γιάννου Μελᾶ* τοῦ ἁρματολοῦ ἐδημεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ μεγάλη ἀγροτικὴ περιουσία της ἐν Ἠπείρῳ καὶ πολλὰ αὐτῆς μέλη ἀνεχώρησαν εἰς Αὐστρίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Ρωσίαν. Εἰς τὴν Αὐστρίαν ἠκολούθησαν τὴν στρατιωτικήν των παράδοσιν καὶ τινες αὐτῶν κατέλαβον ἀνώτατα στρατιωτικὰ ἀξιώματα ἐν τῷ αὐστριακῷ στρατῷ. Εἰς τὴν Ρωσίαν μετήρχοντο τὸ κερδοφόρον τότε ἐμπόριον τῶν γουναρικῶν, κατορθώσαντες νὰ ἐπανακτήσουν τὴν παλαιάν των οἰκονομικὴν ἀκμήν. Τινὲς αὐτῶν διέθεσαν μέρος τῆς περιουσίας των ὑπὲρ κοινωφελῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἰωαννίνων καὶ φέρουν τὸν τίτλον τοῦ ἐλευθέρου τῆς πόλεως. Ἐκ τῶν εἰς Ρωσίαν καταφυγόντων ὁ *Λέων Δ. Μελᾶς* κατῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἵδρυσε μέγαν ἐμπορικὸν οἶκον. Ἔκτοτε διὰ τοῦ πλούτου ἦψαν, κατέλαβον ἐπιφανῆ θέσιν μεταξὺ τῆς φαναριωτικῆς ἀριστοκρατίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἑταιριστῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν μεγάλην προεπαναστατικὴν κίνησιν, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ἐδημεύθη διὰ δευτέραν φορὰν ἡ μεγάλη περιουσία των ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἰωαννίνοις. Μετέσχον ἐνεργῶς τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος καὶ κατόπιν ποικιλοτρόπως συνέβαλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐλευθέρου κράτους.

***Μιχαὴλ - Φρειδερῖκος - Βενέδικτος**, βαρῶνος ντὲ Μελᾶς.* Προερχόμενος ἐκ τοῦ κλάδου τῆς οἰκογενείας Μελᾶ, τοῦ καταφυγόντος εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἐγεννήθη τῷ 1729 εἰς Radelu τῆς Τρανσυλβανίας. Κατετάχθη τῷ 1746 εἰς τὸ αὐστριακὸν πεζικόν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἑπταετοῦς Σιλεσιακοῦ πολέμου ἦτο ὑπασπιστὴς τοῦ στρατάρχου d' Aux. Τῷ 1793 διῴκει ταξιαρχίαν καὶ μετὰ ταῦτα τὰ ἐν Ρήνῳ στρατεύματα, διακριθεὶς εἰς τὰς πρὸ τῆς πόλεως Μάϊντς ἐπιχειρήσεις. Ἐπολέμησεν ἐν Ἰταλίᾳ, ἔνθα ὡς διοικητὴς τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων ἐξεπόρθησε τὴν Τορτόνα, μετὰ τοῦ Σοβόρωφ κατήγαγε τὰς ἐν Κασσάνο, Τρέμπια καὶ Νόβι νίκας, μόνος δὲ τὴν ἐν Τζένολα. Τῷ 1794 προήχθη εἰς στρατάρχην, διαδεχθεὶς τὸν Beaulieu. Διῴκησεν ἐπί τινα χρόνον τὰ αὐστριακὰ στρατεύματα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐνίκησεν εἰς Genolo τὸν στρατηγὸν Championnet. Τῷ 1800 προὐχώρησε μέχρι Var, προτιθέμενος νὰ εἰσελάσῃ εἰς Προβηγκίαν, καὶ εὑρέθη διακεκομμένος ἀπὸ τῆς Αὐστρίας ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου. Πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐπαφῆς του προὐκάλεσε τὴν μάχην τοῦ Marengo. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Αὐστριακῶν ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἀπέθανεν ἐν Βοημίᾳ τῷ 1806. Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του εὑρέθη καὶ εἷς χάρτης τῆς Ἠπείρου, τὸν ὁποῖον εἶχεν οὗτος ἰδιοχείρως ἐκπονήσει.

Γεώργιος Δ. Μελᾶς. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ μνημονευθέντος ἀνωτέρω Λέοντος Μελᾶ. Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1785. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν Ἰωαννίνοις, μετέβη πλησίον τοῦ πατρός του ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἑταιριστῶν καὶ στενὸς φίλος τοῦ Ἐμ. Ξάνθου. Εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐμύησεν ὅλους τοὺς ὑπαλλήλους τῶν καταστημάτων του καὶ εἶχε καὶ οὗτος μεταβάλει τὰ δώματα τῆς οἰκίας του εἰς ὁπλοστάσιον διὰ τὴν προβλεπομένην τότε ὑπὸ τῶν Φιλικῶν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ βοηθείᾳ ἐξωπλισμένων ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν Ἑλλήνων, μετὰ τὸν ἀπαγχονισμὸν τοῦ πατριάρχου, ἐπέκειτο καὶ τούτου ἡ σύλληψις. Εἰδοποιηθεὶς ἐγκαίρως, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ, ἐπιβιβασθεὶς μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τεσσάρων τέκνων του εἰς πλοῖον ἀναχωροῦν διὰ τὴν Ὀδησσόν. Τὰ καταστήματα καὶ ἅπασα ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη περιουσία του ἐδημεύθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀπὸ τοῦ 1826 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ κυβερνήτης διώρισεν αὐτὸν πρόεδρον τοῦ ἐμπορικοῦ δικαστηρίου τῆς Σύρου. Τῷ 1839 ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1855.

Ἰωάννης Δ. Μελᾶς. Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω καὶ μεγαλέμπορος ἐν Ἰωαννίνοις μέχρι τοῦ 1820. Διαρκούσης τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπῆλθε πανοικεὶ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὰ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς ἐτῶν, καταταχθεὶς εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐκ μητρὸς θείου του Μάρκου Μπότσαρη. Μετέσχε τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου καὶ μόλις κατώρθωσε νὰ σωθῇ κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς, διαβὰς μεθ' ἑτέρων φίλων του τὴν λίμνην νύκτωρ. Ἡ σπουδαιοτέρα συμβολὴ τοῦ Ἰωάννου Μελᾶ εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ἦτο ἡ ἐπὶ ἔτη ἄψογος ὑπ' αὐτοῦ διαχείρισις τῶν ἐθνικῶν προσόδων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ γενικοῦ φροντιστηρίου καὶ γενικοῦ ἐπιστάτου εἰς τὴν σύναξιν τῶν ἐθνικῶν προσόδων. Μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ Καποδιστρίου ὡς κυβερνήτου, ὁ Ἰωάννης Μελᾶς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μᾶλλον ἐμπίστων συνεργατῶν του. Ὁ κυβερνήτης ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν τῆς Ναυπάκτου καὶ μετά τινα χρόνον τὴν τῶν Παλαιῶν Πατρῶν καὶ Βοστίτσης. Ἡ δολοφονία τοῦ Καποδιστρίου ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν βαθεῖαν ἀπογοήτευσιν, διότι ἐστήριζεν ἐπ' αὐτοῦ μεγάλας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Ἀνὴρ φιλελευθέρων ἰδεῶν, δὲν ὑπῆρξε φαίνεται εὔνους πρὸς τὸ κατόπιν καθεστώς. Ἐν ἔτει 1833 ἦτο ἔπαρχος Γυθείου καὶ μετά τινα χρόνον ἀπεβίωσεν εἰς Ναύπλιον κατόπιν ὀλιγοημέρου ἀσθενείας.

Παῦλος Δ. Μελᾶς. Ἦτο ὁ μικρότερος ἀδελφὸς τῶν δύο προμνημονευθέντων, Γεωργίου καὶ Ἰωάννου. Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις. Ἦτο ἰδιοσυγκρασία ἐνθουσιώδης μὲ φλογερὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα. Νεαρὸς ἐμυήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Τῷ 1820 ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰωαννίνων καὶ μετέβη εἰς Ἰταλίαν δι' εὐρυτέρας σπουδάς, παραμείνας μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1822. Κατόπιν μετέσχε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, καταταχθεὶς εἰς τὰ σουλιώτικα τάγματα ὑπὸ τὸν Μάρκον Μπότσαρην. Ἦτο ἐκ τῶν φρουρῶν τοῦ Μεσολογγίου, εὑρὼν ἡρωϊκὸν θάνατον κατὰ τὴν ἔξοδον.

Λέων Γεωργίου Μελᾶς. Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ προμνημονευθέντος Γεωργίου Μελᾶ. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1812. Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παιδικῆς του ἡλικίας τὰ διῆλθεν ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας φλεγομένης ἀπὸ τὸν πυρετὸν τῶν κινήσεων τῶν Φιλικῶν διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Τὰ γεγονότα ἐκεῖνα εἶχον χαραχθῆ βαθύτατα εἰς τὴν ψυχήν του καὶ ἔσχον μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρός του, τοῦ ὁποίου κύριον γνώρισμα ἦτο ἡ βαθεῖα ἀφοσίωσις εἰς τὴν πατρίδα. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματά του ἀπεπεράτωσεν εἰς τὴν Ὀδησσόν, ὅπου εἶχε καταφύγει ὁ πατήρ του. Τῷ 1826 κατῆλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν οἰκονομικῶν στενοχωριῶν, τὰς ὁποίας προσεπάθει νὰ ἀντιμετωπίσῃ προγυμνάζων μαθητάς. Ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν τὰ νομικά, πρὸς τὰ ὁποῖα ᾐσθάνετο ζωηρὰν κλίσιν. Μετέβη ἀκολούθως, δαπάναις τοῦ Κερκυραίου Φ. Λαβράνου, εἰς Πίσαν τῆς Ἰταλίας πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του, ὅπου μετὰ τριετῆ φοίτησιν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπέστρεψε τῷ 1833. Ἤρξατο τοῦ δικηγορικοῦ σταδίου κατ' ἀρχὰς εἰς Σῦρον καὶ κατόπιν εἰς Ναύπλιον. Κατόπιν κυβερνητικῶν προτάσεων εἰσῆλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον ὡς εἰσαγγελεὺς ἐν Σύρῳ, προαχθεὶς μετά τινα χρόνον εἰς ἀντεισαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐν Ἀθήναις κατ' ἐκλογὴν μεταξὺ δέκα ἄλλων εἰσαγγελέων. Ἡ δρᾶσις του ὡς ἀνωτάτου δικαστικοῦ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀσχηματίστου ἐκείνης κοινωνίας καὶ πολιτείας, ὑπῆρξεν ἰδεώδης. Κατὰ παράκλησιν τῶν φοιτητῶν τῆς νομικῆς ἤρξατο τῷ 1837 δημοσίων παραδόσεων ποινικοῦ δικαίου ἐνώπιον μεγάλου ἀκροατηρίου. Κατόπιν τούτου ἡ κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν καθηγητὴν τοῦ πανεπιστημίου εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν. Τῷ 1841 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ἀλλὰ ταχέως ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Ὄθωνα, ἀντιταχθεὶς δι' ἠτιολογημένης ἀρνήσεως εἰς τὴν ἀξίωσίν του περὶ διώξεως τοῦ τύπου. Μετὰ 40 ἡμέρας ὑπέβαλεν ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου τὴν παραίτησιν. Ἀλλ' ὁ Ὄθων, σφόδρα ὠργισμένος ἐναντίον του, ἀντὶ ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεώς του ἐκοινοποίησε τὴν παῦσίν του. Δύο ἔτη κατόπιν, ὅτε μετὰ τὴν πρώτην μεταπολίτευσιν ἐσχηματίσθη τὸ ὑπουργεῖον Ἀνδρέου Μεταξᾶ, ὁ Λέων Μελᾶς ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης. Κληθεὶς μετὰ 30 ἡμέρας τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως πρὸς σύνταξιν τοῦ Συντάγματος, παρεκάθισεν ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ ἐξελέγη ὡς εἰσηγητὴς τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος μετὰ τῶν Π. Χαλκιοπούλου, Διομ. Κυριακοῦ καὶ Δαμιανοῦ.

Λέων Γεωργίου Μελᾶς.

Ἀλλ' ἡ ἀδιάκοπος νυχθημερινὴ ἐργασία καὶ ἄλλαι ἀπογοητεύσεις ἐπέφερον εἰς αὐτὸν σωματικὴν καὶ ἠθικὴν κόπωσιν. Πάσχων ἀπεμακρύνθη ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ μετέβη εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγγραφήν. Διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν ὑψηλὸν αἴσθημα ἠθικῆς καὶ πατριωτισμοῦ, ἐφιλοτέχνει εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως τὸν «Γεροστάθην». Τὸ ὀνομαστὸν τοῦτο βιβλίον ἐνεφάνισε τὸν Λέοντα Μελᾶν ὡς τὸν καλὸν πατέρα τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, ὡς τὸν ἐθνικὸν παιδαγωγὸν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἦτο τὸ ἐντρυφητήριον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὐδὲν ἄλλο βιβλίον ἔσχε τοιαύτην διάδοσιν, ὅσην ὁ «Γεροστάθης». Διὰ τῶν ἀφελῶν καὶ θερμῶν διηγήσεων εἰσέρχεται εἰς τὰ μύχια τῆς ψυχῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἠθικῆς διαπαιδαγωγήσεως ἐξέδωκε κατόπιν τὸν «Χριστόφορον», τὸ «Παιδαγωγικὸν ἐγκόλπιον», τὰς «Ἠθικὰς ὁμιλίας» ἐπὶ τῶν Κυριακῶν εὐαγγελίων, τὸ «Παιδαγωγικὸν ἐγχειρίδιον». Κατὰ τὰ τελευταῖα του ἔτη συνέγραψε τὸν

Digitized by Google

«Μικρὸν Πλούταρχον», περιέχοντα δώδεκα βίους ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ὠφελίμων βιβλίων μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ τὰς «Τρεῖς ἡλικίας». Ἕτερα ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Νύξεις πρὸς λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος» καὶ ἓν ἔμμετρον δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀθανάσιος Διάκος», εἰς μνήμην τοῦ θείου του Παύλου Μελᾶ, τοῦ πεσόντος εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Ἡ γλῶσσά του εἶναι ἁπλῆ. Δὲν ἀποκλείει τὰ δημοτικὰ στοιχεῖα, ἀλλ' ἀποφεύγει ἐπιμελῶς πᾶσαν γλωσσικὴν ἀκολασίαν. Ἐπιζητεῖ τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν συμμετρίαν εἰς τὴν φράσιν. Παρέχει ποικιλίαν ἐκφράσεων μετὰ πολλῶν ποιητικῶν καὶ δραματικῶν στοιχείων.

Ἐπιστρέψας τῷ 1859 εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐξελέγη μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρείας τοῦ Ἀρσακείου καὶ κατόπιν πρόεδρος αὐτοῦ. Εἰσήγαγεν εἰς τὸ Ἀρσάκειον τὸ μάθημα τῆς παιδαγωγικῆς, τὸ ὁποῖον ἐλλείψει εἰδικοῦ καθηγητοῦ ἀνέλαβεν ὁ ἴδιος νὰ διδάξῃ. Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος ἀντεπροσώπευσεν εἰς τὴν δευτέραν ἐθνικὴν συνέλευσιν τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα τῆς Λιβερποὺλ καὶ τὴν 22αν Φεβρουαρίου τοῦ 1866 ἐξελέγη παρ' αὐτῆς πρόεδρος τῆς διπλωματικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ νέου βασιλέως. Τῷ 1866, ὅτε ἐξερράγη ἡ μεγάλη κρητικὴ ἐπανάστασις, ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς ἐν Ἀθήναις κεντρικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τὸ μέγιστον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ποσὸν τῶν 9 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἀπέθανε τῷ 1879.

Βασίλειος Γεωργ. Μελᾶς. Ἐθνικὸς εὐεργέτης. Ἀδελφὸς τοῦ Λέοντος. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1820. Νήπιον συνεμερίσθη τὰς περιπετείας τοῦ πατρός του. Εἶχε κλίσιν ἰδιάζουσαν εἰς τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐγκυκλίων σπουδῶν του, ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἀποδημήσας εἰς Ἀγγλίαν ἵδρυσεν εἰς τὸ Λονδῖνον μέγαν ἐμπορικὸν οἶκον εἰσαγωγῆς σιτηρῶν ἐκ Ρωσίας καὶ κατώρθωσε νὰ σχηματίσῃ μετά τινα ἔτη μεγάλην περιουσίαν. Παραιτηθεὶς τοῦ ἐμπορίου τῷ 1876 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἤγειρε καλλιμάρμαρα μέγαρα. Αἰσθανόμενος ζωηρὸν πόθον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἐκληροδότησε τὴν μεγάλην οἰκίαν του παρὰ τὴν πλατεῖαν Λουδοβίκου, τὸ νῦν μέγαρον τοῦ Ταχυδρομείου, εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀδελφῶν του, ἵνα ἐκ τῶν ἐτησίων αὐτῆς προσόδων ἐγείρουν καὶ συντηροῦν σχολεῖα ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, πλὴν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ 1887.

Μιχαὴλ Γεωργ. Μελᾶς. Νεώτερος ἀδελφὸς τῶν δύο προηγουμένων. Ἐγεννήθη ἐν Σύρῳ τῷ 1833 καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐτράπη εἰς τὸ ἐμπόριον, συνεργαζόμενος μετὰ τῶν ἀδελφῶν του. Ἀπὸ τοῦ 1874 ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις. Τόσον οὗτος ὅσον καὶ οἱ ἀδελφοί του, ἔδωσαν σπουδαιοτάτην ὤθησιν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἀθηνῶν ὡς συγχρόνου πόλεως, ἀνεγείραντες μεγαλοπρεπῆ μέγαρα. Τὸ προάστειον Κηφισιὰ εἶναι ἀποκλειστικὸν τούτου δημιούργημα διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεποῦς καὶ συγχρονισμένου ξενοδοχείου καὶ τῆς ἀναπτύξεως ἀνθοκήπων μὲ ἄνθη ἄγνωστα ἕως τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἶχε καταρτίσει πολύτιμον συλλογὴν ἔργων, ἰδίᾳ ζωγραφικῆς, καὶ μεγάλην βιβλιοθήκην, ἧς μέρος ἐδώρησεν εἰς τὰς βιβλιοθήκας Ἐθνικὴν καὶ τὴν τῆς βουλῆς.

Ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ θανάτου του ἦτο ψυχὴ πάσης κινήσεως τεινούσης εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἐθνικῶν πόθων. Ἐν ἔτει 1878, καθ' ὃ τόσαι εἶχον γεννηθῆ ἐλπίδες πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἠπείρου, ἦτο ταμίας τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ βραδύτερον τὸ φανερὸν μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας. Τῷ 1890 ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀττικῆς καὶ τῷ 1891 δήμαρχος Ἀθηναίων. Ἀπέθανε τῷ 1897.

Παῦλος Μιχ Μελᾶς. Ἦτο υἱὸς τοῦ προμνημονευθέντος. Ἐγεννήθη ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1870 καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἀθήναις. Τῷ 1886 εἰσήχθη εἰς τὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἐξελθὼν αὐτῆς ὡς ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Τῷ 1892 ἐνυμφεύθη μετὰ τῆς Ναταλίας θυγατρὸς τοῦ Στεφ Δραγούμη, ἥτις ὑπῆρξε πολύτιμος αὐτοῦ συνεργάτις. Ἡ καταστροφὴ τοῦ 1897 ἦτο δι' αὐτὸν μία ὀδυνηρὰ ἀπογοήτευσις, ἀλλ' ἡ ἀκλόνητος πίστις του εἰς τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους τοῦ ἔδωκε τὴν δύναμιν τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῆς γενικῆς ἀποθαρρύνσεως. Εἷς ἐθνικὸς πυρὴν ἐδημιουργήθη πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τῶν βουλγαρικῶν ἐν Μακεδονίᾳ σχεδίων, τοῦ ὁποίου ψυχὴ ἦτο ἡ ἡρωϊκὴ μορφὴ τοῦ Παύλου Μελᾶ. Τῇ 24ῃ Φεβρουαρίου τοῦ 1904 ἀπεστάλη, διαταγῇ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, μετὰ 4 ἄλλων ἀξιωματικῶν εἰς Μακεδονίαν πρὸς μελέτην τῆς καταστάσεως. Μετ' ὀλίγον τὸ ἔργον ἀνεκόπη, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποσπάσῃ τοῦτον ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. Τῇ 10ῃ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνεχώρησε μόνος εἰς Μακεδονίαν ὡς ζωέμπορος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Πέτρος Δέδες*, λαβὼν εἰκοσαήμερον ἄδειαν. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας εἶδε τὰς προσπαθείας του στεφομένας ὑπὸ ἐπιτυχίας διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου. Διὰ τρίτην καὶ τελευταίαν φορὰν ἀνεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν τῇ 18ῃ Αὐγούστου τοῦ 1904, ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐκ 35 ἀνδρῶν, ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν σωμάτων τῶν περιφερειῶν Μοναστηρίου καὶ Καστορίας.

Ἡ πορεία ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν ὑπῆρξε περιπετειώδης, διὰ τὴν ἔλλειψιν πεπειραμένων ὁδηγῶν, τὴν δυσκολίαν τοῦ ἐπισιτισμοῦ καὶ τὴν ἀδιάκοπον βροχήν. Πλὴν τούτου, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαί, πληροφορηθεῖσαι τὴν διέλευσιν ἐκ τῶν συνόρων ἑλληνικοῦ σώματος, εἶχον θέσει ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἰσχυρὸν καταδιωκτικὸν ἀπόσπασμα. Ἀνέλαβε συντόνως τὸ ἔργον τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ ἐδάφους ἐκ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς τοπικῆς ἀμύνης, ἔχων ὡς βάσιν τῶν ἐνεργειῶν του τὰ χωρία Νεγοβάνη καὶ Λέχοβον. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς 13ης Ὀκτωβρίου 1904. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὑρίσκετο εἰς τὸ χωρίον Στάτιστα. Προδοθεὶς ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας τοῦ Μήτρου Βλάχου, ἐπολιορκήθη ὑπὸ ἰσχυροῦ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος. Μετὰ δίωρον ἀνταλλαγὴν πυροβολισμῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν ἔξοδον. Ὁ Παῦλος ὁρμήσας πρῶτος ἐπλήγη θανασίμως ὑπὸ τουρκικῆς σφαίρας εἰς τὴν ὀσφυϊκὴν χώραν καὶ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέθανεν. Ἡ κεφαλή του, ἀποκοπεῖσα ὑπὸ τῶν συντρόφων του, ἐτάφη εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ χωρίου Πισοδέρι πρὸ τῆς ὡραίας Πύλης. Τὸ σῶμά του, παραδοθὲν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν εἰς τὸν μητροπολίτην Καστορίας, ἐτάφη εἰς τὸν πλησίον τῆς μητροπόλεως βυζαντινὸν ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν.

Παῦλος Μιχ. Μελᾶς.

Ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου του παρήγαγε κατάπληξιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁλόκληρος ἡ πόλις ἐπενθηφόρησε. Πληθὺς ἀξιωματικῶν ἔσπευσεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ὁ ἀγὼν ὑπὲρ αὐτῆς ἐγιγαντώθη διὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ του θανάτου. Ὁ Παῦλος Μελᾶς ὑπῆρξεν ὁ πρωτοπόρος καὶ ὁ πρωτομάρτυς τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Μακεδονίας.

Λέων Μιχ Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Μασσαλίᾳ. Ἐξεπαιδεύθη καὶ ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις. Ἀναγορευθεὶς τῷ 1892 διδάκτωρ τῆς νομικῆς, ἀνέλαβε κατόπιν διαγωνισμοῦ δημοσίαν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Μετ' ὀλίγα ἔτη παρῃτήθη καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐκλεγεὶς τῷ 1902 βουλευτὴς Ἀγυιᾶς, ὅπου ὑπῆρχεν ἐγκατεστημένη πολυπληθὴς ἠπειρωτικὴ παροικία, ὡς ὀπαδὸς τοῦ Λεωνίδα Δεληγιώργη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο διὰ προσωπικῆς φιλίας. Εἰς τὴν βουλὴν διεκρίθη ὡς ῥήτωρ, ἀσχοληθεὶς ἐπὶ γεωργικο-οικονομικῶν ἰδίᾳ ζητημάτων. Ἦτο ἀνὴρ εὐρείας μορφώσεως, συγγράψας καὶ ἀξιολόγους πραγματείας: «Τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα», «Τὸ ἀλβανικὸν ζήτημα», «Περὶ γεωργικῆς πίστεως», «Ὑπερβασίαι ἐν τῇ ἐκτελέσει καὶ βαναυσότητες ἐν τῇ σπογγαλιείᾳ». Ἦτο ἐκ τῶν δρώντων προσώπων τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου. Μεταβὰς εἰς Μακεδονίαν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀδελφοῦ του μετὰ τὸν φόνον του καὶ ἀσθενήσας ἀπέθανε τῷ 1905.

Γεώργιος Μ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1866, ὅπου διῆλθε τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς καὶ νομικὰς σπουδάς του. Μετέσχε τῶν πολέμων μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐφέδρου ἐπιλάρχου. Διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐξ ἧς θέσεως παρῃτήθη λόγῳ διαφωνίας του ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Συνέγραψε γαλλιστὶ βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Κωνσταντῖνος», μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Λ. Μακᾶ.

Κωνσταντῖνος Μ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1874. Ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ ἐκ τῆς σχολῆς τῶν Δοκίμων. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἔκαμε τὸν γῦρον τοῦ κόσμου ἐπὶ ρωσικοῦ θωρηκτοῦ. Τῷ 1912 κατέλαβε τὴν Μυτιλήνην διὰ ναυτικοῦ ἀγήματος. Παραιτηθεὶς εἶτα τοῦ ναυτικοῦ, ἐπολιτεύθη εἰς τὸν νομὸν Ἰωαννίνων, ὅπου ἐξελέγη πρῶτος βουλευτής. Τῷ 1817 διωρίσθη διοικητὴς τῆς Σάμου. Ἤδη διευθύνει τὸν Αὐτόνομον ὀργανισμὸν τουρισμοῦ.

Βασίλειος Μ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1880. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ὁπόθεν φυγὼν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897 κατετάγη εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν εἰς τὸ ἱππικὸν ὡς δεκανεύς. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν σχολὴν ἀπεφοίτησε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπιλάρχου. Πλὴν τῶν ἀπελευθερωτικῶν πολέμων μετέσχε καὶ τοῦ βορειο-ηπειρωτικοῦ ἀγῶνος, τραυματισθεὶς κατὰ τὴν μάχην πρὸς κατάληψιν τῆς Κορυτσᾶς. Διετέλεσεν ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ κατόπιν στρατιωτικὸς ἀκόλουθος ἐν Βελιγραδίῳ καὶ Παρισίοις. Ἀπεστρατεύθη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου τῷ 1926. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

Ἀλέξανδρος Λ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1894. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἐξελθὼν ταύτης μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπιλάρχου. Μὴ ἔχων τὴν νόμιμον ἡλικίαν κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς πολέμους τοῦ 1912—1913, μετέσχεν εἰς αὐτοὺς ὡς ἐθελοντής. Τῷ 1926 ἀπεστρατεύθη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἰλάρχου καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐκλεγεὶς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο βουλευτὴς εἰς τὸν νομὸν τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Προοδευτικῶν Γ. Καφαντάρην.

Θεοδόσιος Βικ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1889. Ἐσπούδασε γεωπόνος-μηχανικός, κατέχων ἤδη θέσιν διευθυντοῦ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Γεωργίας. Ἐδημοσίευσε πραγματείας εἰς εἰδικὰ γεωπονικὰ περιοδικά. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

Λέων Βικ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1887. Ἠκολούθησε τὸ διπλωματικὸν στάδιον. Ἐγένετο σύμβουλος τῆς ἐν Παρισίοις ἑλληνικῆς πρεσβείας. Τῷ 1927 προήχθη εἰς πρεσβευτήν, διορισθεὶς εἰς τὰ Τίρανα τῆς Ἀλβανίας. Ἀπὸ τοῦ 1929 κατέχει τὴν θέσιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν Βελιγραδίῳ.

Παῦλος Βικ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1891. Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, διατελέσας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου σύνδεσμος τοῦ ἑλληνικοῦ μετὰ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Κατόπιν ὑπηρέτησεν ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας. Ἤδη εἶναι ἀπόστρατος μὲ τὸν βαθμὸν συνταγματάρχου.

Γεώργιος Βικ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1892. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του εἰσῆλθεν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, κατέχων ἤδη τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βασίλειος Βικ. Μελᾶς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1898. Μετέσχε τῶν τελευταίων πολέμων. Ἐγένετο ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Μετὰ τὸ πέρας τῶν νομικῶν σπουδῶν του ἐπεδόθη εἰς τὸ τραπεζικὸν στάδιον. Εἶναι ἤδη διευθυντὴς τῆς Τραπέζης τῆς Χίου. Β. Ι. ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ

— **Μελᾶς, *Γεράσιμος.*** Ἀγωνιστὴς ἐκ Κεφαλληνίας, μετασχὼν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὰς πολιορκίας τῆς Μεθώνης καὶ Ναυαρίνου (1821). Βραδύτερον, ὡς ναύκληρος τοῦ πλοίου «Ἀγαμέμνων», ἔχασεν ἐν ναυμαχίᾳ τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν του, ἔκτοτε δὲ ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας. —α

— **Μελᾶς, *Σπῦρος.*** Ἕλλην λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Ναυπάκτῳ τῷ 1883. Ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς συντάκτης τοῦ «Ἄστεως» καὶ τῆς «Ἀκροπόλεως», ὅπου καὶ ἐδημοσίευσε τὰ πρῶτά του μυθιστορήματα: «Οἱ μαῦροι ἄνθρωποι» καὶ «Τὰ μυστήρια τοῦ Πειραιῶς». Κατόπιν διετέλεσε συντάκτης τῆς «Πατρίδος», ἀρχισυντάκτης τοῦ «Χρόνου» καὶ τῆς «Νέας Ἡμέρας», συντάκτης τοῦ «Ἑσπερινοῦ Ἄστεως», ἀρχισυντάκτης τῶν «Ἡμερησίων Νέων» καὶ τοῦ «Ἐμπρός», διευθυντὴς τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» καὶ τῆς «Δημοκρατίας», συντάκτης τῆς «Καθημερινῆς», τοῦ «Ἐλευθέρου Τύπου», τοῦ «Ἔθνους», τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος» καὶ τῶν «Ἀθηναϊκῶν Νέων». Πρὸς δὲ διετέλεσεν ἀνταποκριτὴς τοῦ «Χρόνου» ἐν Ἰταλίᾳ, τῆς «Νέας Ἡμέρας», κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐπίσης, τοῦ «Ἔθνους» ἐν Παρισίοις καὶ πλείστας φορὰς ἀπεστάλη εἰς Τουρκίαν, Αἴγυπτον, Ἑλβετίαν, Ἰταλίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν διὰ ζητήματα φύσεως ἐθνικῆς ἢ πρὸς παρακολούθησιν τῆς ξένης πνευματικῆς κινήσεως. Ὡς μέλος τῆς δευτέρας διευθυνούσης ἐπιτροπῆς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος ἐφυλακίσθη.

Παραλλήλως ἠσχολήθη καὶ μὲ τὸ θέατρον. Συνέγραψε θεατρικὰ ἔργα καὶ ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς εἰς τὴν Δραματικὴν σχολὴν τῶν Ἑλληνων θεατρικῶν συγγραφέων, εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν σχολὴν θεάτρου καὶ εἰς τὴν Σχολὴν Ἐθνικοῦ θεάτρου. Ἐν συνεχείᾳ ἵδρυσε καὶ διηύθυνε τὸ «Θέατρον Τέχνης», ἀναβιβάσας ἔργα νεωτερι-

Digitized by Google

στικά. Ἵδρυσε καὶ διηύθυνε μετὰ τῆς Μαρίκας Κοτοπούλη», τὴν «Ἐλευθέραν Σκηνὴν» καὶ διὰ τῶν ἀγώνων του συνετέλεσεν εἰς τὴν ἵδρυσιν Ἐθνικοῦ θεάτρου.

Συνεχίζων τὴν δημοσιογραφικὴν καὶ τὴν ἄλλην πνευματικήν του ἐργασίαν, ἐπεδόθη καὶ εἰς ἱστορικὰς μελέτας. Ἀποτέλεσμα αὐτῶν ἦτο ἡ συγγραφή, ὑπὸ σύγχρονον μορφήν, τοῦ δράματος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρε ας, σειρᾶς βιογραφιῶν τῶν πρωτεργατῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ σειρᾶς ἄλλων βιογραφιῶν, ἐν οἷς ἡ τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, τοῦ Παπαφλέσσα, τοῦ Ὑψηλάντου, τοῦ Μιαούλη, τοῦ Λυκούργου Λογοθέτη κλπ. («Ἐλεύθερον Βῆμα»). Ἐρευνῶν τὸν βίον τοῦ Λασσάνη, ἔφερεν εἰς φῶς ἔγγραφα καὶ ἀνέκδοτον φιλολογικὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, ἥτις ἠγοράσθη παρὰ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς.

Ἐκ τοῦ ἐκτενοῦς καὶ πολυμόρφου συγγραφικοῦ ἔργου του ἔχουσιν ἐκδοθῆ: «Ὁ Γιὸς τοῦ Ἰσκιου» (δρᾶμα, γ' ἔκδ. 1920), «Τὸ κόκκινο πουκάμισο» (δρᾶμα, γ' ἔκδ. 1920) «Τὸ Χαλασμένο Σπίτι» (δρᾶμα, β' ἔκδ. 1924), «Τὸ ἄσπρο καὶ τὸ μαῦρο» (δρᾶμα, β' ἔκδ. 1924), «Μιὰ νύχτα μιὰ ζωὴ» (δρᾶμα, 1924), «Γιὰ ἕνα Καινούργιο Θέατρο» (μελέτη), «Πολεμικὲς σελίδες» (ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1913), «Σφυρίγματα» (εὐθυμογραφήματα. Σειρὰ πρώτη, 1923), «Ἀπὸ τὰ ταξίδια μου» (ἐντυπώσεις), «Τὸ Ἐλχοσιένα καὶ ἡ Κρήτη» (μονογραφία 1930), «Ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ» (βιογραφία, τόμ. α' 1931). Ἔχουσιν ἐπίσης δημοσιευθῆ εἰς τὸν ἡμερήσιον καὶ περιοδικὸν ἑλληνικὸν τύπον τῆς τελευταίας εἰκοσιπενταετίας πλεῖσται ἄλλαι δημιουργικαὶ ἐργασίαι του, μεταξὺ τῶν ὁποίων, «Τὰ τραγούδια τοῦ ἀνθρώπου» (ποιήματα), σειραὶ «Διηγημάτων» ἱστορικῶν καὶ κοινωνικῶν καὶ σειραὶ μονογραφιῶν καὶ μελετῶν του. Ε. Π. Δ.

Μελᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα, μετονομασθὲν οὕτω ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ φόνου τοῦ Παύλου Μελᾶ. Κεῖται κατὰ τοὺς Ν. πρόποδας τοῦ Βαρνοῦντος ἐντὸς μικρᾶς κοιλάδος καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Στάτιστα*. Κάτ. (1928) 564. Χ. Δ.

μελᾶς (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἰξὸς ὁ λευκὸς* καὶ *λώρανθος ὁ εὐρωπαϊκός*.

μελασὶς (ἡ) (Melasis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐκνημιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ξανθόχρων ἀπαντώντων εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μελασὶς ἡ βουπρεστοειδής* (Melasis buprestoides), ἥτις ἔχει μικρόν, σχετικῶς, μέγεθος, κεραίας λεπιδοειδεῖς κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῶν ἄκρον καὶ σῶμα κωνικὸν σχεδόν. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανὸς μετὰ λευκῶν ἐπιμήκων ῥαβδώσεων ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

μέλασμα (τὸ) *[Δερματολ.]*. Μέλαινα κηλίς, ἡ ὁποία ἀναφαίνεται συνήθως εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὰς κνήμας γερόντων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐξηντλημένων ἀνθρώπων, καὶ ἀκολουθεῖται συχνὰ ὑπὸ πιτυριώδους ἀπολεπίσεως. Ἡ κηλὶς αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἐναπόθεσιν τῆς μελανίνης. Κ. Κ. Κ.

μελασμία (ἡ) (Melasmia) *[Βοτ.]*. Γένος δευτερομυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *λεπτοστρωματωδῶν*. Τὰ πυκνίδια εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπίπεδα, σχεδὸν ἄστομα ἢ ἐσχισμένα, μεμβρανώδη, ἀναπτυσσόμενα ἐπὶ στρώματος μελανοῦ συνήθως ἐπιφύλλου. Τὰ στυλοσπόρια εἶναι συνεχῆ, ὑελώδη. Τὸ εἶδος Μ. acerina προκαλεῖ λεπτὰ μελανὰ στρώματα ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν σφενδάμνων καὶ τὸ Μ. salicina ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἰτεῶν. Ε. Τ. Ε.

μέλασσα (ἡ) *[Χημ.]*. Ἐκαλεῖτο ἀρχικῶς τὸ φαιὸν σιροπιῶδες ὑπόλειμμα τῆς παρασκευῆς τῆς σακχάρεως ἐκ σακχαροκαλάμου. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐννοεῖται σχεδὸν μόνον τὸ τελικὸν σιρόπιον τῶν ἐργοστασίων τοῦ τευτλοσακχάρου, τὸ ὁποῖον περιέχει ἀκόμη σημαντικὰς ποσότητας σακχάρεως, αἱ ὁποῖαι ὅμως, λόγῳ τῆς μεγάλης περιεκτικότητος εἰς ἅλατα, δὲν δύνανται δι' ἁπλῆς κρυσταλλώσεως νὰ ἀποχωρισθῶσιν. Αἱ διάφοροι πρὸς παραλαβὴν τῆς σακχάρεως ἐκ τῆς μελάσσης προταθεῖσαι μέθοδοι βασίζονται εἴτε εἰς τὴν διαπίδυσιν εἴτε εἰς τὴν παραγωγὴν σακχαρικοῦ ἀσβεστίου, στροντίου ἢ βαρύου· δὲν ἔσχον ὅμως ἀκόμη πρακτικὴν σημασίαν. Σήμερον ἡ μέλασσα χρησιμοποιεῖται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐν τῇ οἰνοπνευματοποιίᾳ πρὸς παρασκευὴν οἰνοπνεύματος. Ἡ περιεκτικότης ὅμως αὐτῆς εἰς θρεπτικὰ συστατικὰ συνετέλεσε νὰ ἐπιβληθῇ ἐν τῇ κτηνοτροφίᾳ πρὸς διατροφὴν τῶν ζῴων διὰ τῆς ἀναμείξεως αὐτῆς μετὰ φυτικῶν οὐσιῶν λίαν πορωδῶν (τύρφη, φυτικὰ ὑπολείμματα, ἀπεξηραμμένον αἷμα). Ἐν Γερμανίᾳ καταναλίσκονται ἐτησίως ἄνω τῶν 150 χιλ. τόννων τοιαύτης μελιτώδους φορβῆς (Fourrages mélassés).

Παρ' ἡμῖν χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ οἰνοπνευματοποιίᾳ καὶ τῇ γεωργίᾳ περὶ τοὺς 2.000 τόννους διὰ τὴν ἀνάμειξιν αὐτῆς μετ' ἀρσενικώδους νατρίου πρὸς καταπολέμησιν τοῦ δάκου τῆς ἐλαίας καὶ παρασκευὴν ὑγρῶν δολωμάτων πρὸς καταστροφὴν τῆς ἀκρίδος. Σ. Γ. — Ι. Γ. Π.

μελαστομοειδῆ, ἡ *μελαστομίδαι* (Melastomaceae ἢ Melastomidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα θάμνους ἢ δενδρύλλια καὶ σπανίως πόας μὲ φύλλα ἁπλᾶ, ἀντίθετα, μὲ πλαγίας διωγκωμένας νευρώσεις, μὲ ἄνθη κανονικά, ἑρμαφρόδιτα, ἐκ πέντε καρποφύλλων ἕκαστον ἀποτελούμενα καὶ ἐξ φοθήκης πολυχώρου καὶ μὲ καρπὸν δρύπην. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας γνωστότερον εἶναι τὸ *μελανόστομον* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μελάστομον (τὸ) (Melastomum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελαστομοειδῶν* ἢ *μελαστομιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀντίθετα, ἄνθη κατὰ τὰς μασχάλας ἢ τὴν κορυφὴν τῶν κλάδων ἀναφαινόμενα καὶ καρπὸν σαρκώδη δρύπην. Ὁ χυμὸς τοῦ καρποῦ ἔχει γλυκεῖαν καὶ εὐάρεστον γεῦσιν, ἀλλ' ἐσθιόμενος ἀφίνει μελανὰς κηλῖδας ἐπὶ τῶν χειλέων. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα κυρίως εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Γνωστότερον εἶναι τὸ *μελάστομον τὸ μαλαβαθρικὸν* (Melastomum malabathricum), ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς Ἰνδίας καὶ τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὰ φύλλα του εἶναι φαρμακευτικά. Δ. Ν. Π.

Μελάστομον τὸ μαλαβαθρικόν.

Μελάτον *[Γεωγρ.]*. Σπήλαιον τοῦ Μεραμπέλλου ἐν Κρήτῃ (βλ. *Μίλατος*).

μελᾶτος, —η, —ο· «ἀβγὸ μελᾶτο» τὸ ἡμίπηκτον, διὰ τὴν ὁμοίαν πρὸς τὸ μέλι σύστασιν, ἀρχ. *τρομητὸν ᾠὸν* (ἐκ τοῦ *μέλι*, πρβλ. *ἀμυγδαλᾶτο, σουσαμᾶτο* κ. ἄ.).

Μελάφτσα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Θεσσαλονίκης χωρίου *Ἡλιόλουστον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μελαφύρης (ὁ) (Melaphyr) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἡφαιστειογενὲς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας μὲ τὸν βασάλτην, ἀπὸ τὸν ὁποῖον διαφέρει μόνον κατὰ τὴν ἡλικίαν, καθ' ὅσον οἱ μὲν βασάλται εἶναι τριτογενοῦς ἢ τεταρτογενοῦς ἡλικίας, ἐνῷ οἱ μελαφύραι προτριτογενοῦς, ἰδίως δὲ ἀνήκουν εἰς τὴν λιθανθρακοφόρον ἢ τὴν πέρμιον διάπλασιν. Ὁ μελαφύρης εἶναι πέτρωμα πορφυριτικόν, ἐνίοτε κοκκώδες ἢ καὶ στιφρόν, συνίσταται δὲ ἀπὸ βασικὸν ἀσβεστονατριοῦχον ἄστριον καὶ αὐγίτην συνήθως καὶ μὲ ὀλιβίνην. Ὡς ἐπουσιώδη ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ περιέχει σιδηροξείδια, ἀπατίτην, βιοτίτην, εἰς ὡρισμένας δὲ παραλλαγὰς αὐτοῦ καὶ ῥομβικοὺς πυροξένους, κεροστίλβην, χαλαζίαν, γραφίτας καὶ αὐτοφυῆ σίδηρον. Γ. Β.

Μελαχρινός, *Ἀπόστολος*. Σύγχρονος Ἕλλην λυρικός, γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Κλήμης Πορφυρογέννητος*, γεννηθεὶς τῷ 1883 ἐν Βραΐλᾳ τῆς Ρουμανίας. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐγκατεστάθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα καὶ ἐξεπαιδεύθη, ἀπὸ τοῦ 1922 δὲ ἐν Ἀθήναις. Εἰς τὰ γράμματα ἐνεφανίσθη κυρίως διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «Ζωὴ» ἀπὸ τοῦ 1902, συνεχισθέντος κατὰ τὸ 1909 καὶ ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι τοῦ 1922. Ποιητικὰς συλλογὰς ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μὲν τὴν «Ὁ δρόμος φέρνει» (1904;) καὶ «Παραλλαγὲς» (1909), ἐν Ἀθήναις δὲ ἐμμέτρους μεταφράσεις τῶν εὐριπιδείων δραμάτων «Ἑκάβη» (1926, ἐπαίχθη καὶ ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ Σταδίῳ) καὶ «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι» (1929) καὶ τῆς ἀριστοφανείου κωμῳδίας «Βάτραχοι» (1931). Συνειργάσθη εἰς τὰ περιοδικὰ «Πάπυρος», «Νέα Ζωή», «Γράμματα» τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ εἰς τινα τῶν Ἀθηνῶν ἀραιῶς. Ποιήματά του μεταφράσθησαν εἰς τὰ γαλλικὰ περιοδικὰ «Isis», «Feu», «Mercure de France», ὡς καὶ ἐν τῇ «Anthologie des Poètes néogrecs» τοῦ J. Michel (1930).

Ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ἔργου τοῦ Μελαχρινοῦ, ἐντέχνου καὶ λίαν συνθέτου, παρουσιάζει τὴν γνησιωτέραν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐπίδρασιν τοῦ Μαλλαρμέ. Βραδύτερον, χωρὶς ν' ἀποστῇ καθ' ὁλοκληρίαν τῶν ἀρχικῶν προτύπων («Ἀπολλώνιος» «L'après midi d'un Faune»), ὁ συμβολισμός του ὑπέστη διαπίδυσιν ἐπιδράσεων βυζαντινῶν. Ὁ Μελαχρινὸς ἐπιζητεῖ ἀπὸ τεχνικῆς μὲν ἀπόψεως τὴν μουσικὴν ἐξιδανίκευσιν τῆς ἐμμέτρου γλώσσης καὶ τὴν ἑλληνότροπον ὑποβλητικότητα, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ περιεχομένου τὸ νὰ καταστῇ ὁ ἀπώτερος λυρικὸς ἑρμηνευτὴς τῆς χιλιετοῦς βυζαντινῆς ψυχῆς, ἥτις, ὡς ἡ ἑλληνιστικὴ ἀλεξανδρινὴ ἐν μέρει, αὐτὴ καθ' ὁλόκληρον τὸ πλάτος τοῦ καλλιτεχνικοῦ λόγου παρῆλθε σιγῶσα. ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

μελαχροινός, —ή, —όν, καὶ *μελαγχροινός*· ὁ ἔχων μελανὴν χροιάν, μελάγχρους, μαυριδερός.

Μελαχροινός, *Μιλτιάδης*. Σύγχρονος Ἕλλην ἐργοστασιάρχης σιγαρέττων ἐν Καΐρῳ ἐκ Ταταούλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκτισε τὸ ἐν νέᾳ Ἡλιουπόλει μέγαρον, ὅπου ἡ θερινὴ ἕδρα τοῦ Ἕλληνος μητροπολίτου, καὶ τὰ Μελαχροίνεια διδασκαλεῖα. Γ. Λ. Α.

μελάχρους· βλ. *μελάγχρους*.

μελαφός, —ή, —ό· δημοτ., ὁ ἔχων μελανὴν ὄψιν, ὁ πολὺ μελαχροινός, ὑπομέλας.

Μέλβιλ (Melville), *Ἀνδρέας*. Σκῶτος θρησκευτικὸς ἀναμορφωτὴς (1545—1622). Ἔζησε βίον λίαν περιπετειώδη ἕνεκα τῶν ζωηροτάτων θρησκευτικῶν διαμαχῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνεμείχθη, καὶ λόγῳ τοῦ ἀδαμάστου χαρακτῆρός του. Μετὰ τὰς πρώτας σπουδάς του ἐν Σκωτίᾳ, ἐτελειοποιήθη ἐν Παρισίοις, Πουατιὲ καὶ Γενεύῃ. Ἐπιστρέψας τῷ 1574 εἰς Σκωτίαν διωρίσθη πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γλασκώβης, εὑρισκομένου σχεδὸν ἐν διαλύσει, ὅπερ ἀναδιωργάνωσεν ἐκ βάθρων, εἰσαγαγὼν νέον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα καὶ ἱδρύσας ἰδιαιτέρας ἕδρας γλωσσῶν, ἐπιστημῶν, φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Ἀπέκτησε μεγίστην φήμην διὰ τὴν πολυμάθειάν του καὶ τὰς φιλελευθέρας διδασκαλίας του, ἕνεκα δὲ τούτου πλεῖστοι μαθηταὶ συνέρρεον ἐκ πάντων τῶν σημείων τῆς Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας, ὅπως παρακολουθήσουν τὰ μαθήματά του. Διορισθεὶς κατόπιν πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐδίδαξεν ἐν αὐτῷ τὴν ἑβραϊκήν, τὴν λατινικήν, τὴν συριακὴν καὶ τὴν ῥαββινικὴν γλῶσσαν, ἐνῷ συγχρόνως εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐπιζητῇ τὴν ἐπιβολὴν τῶν νέων του ἀναμορφωτικῶν ἰδεῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων προεκάλεσε μεγάλας συζητήσεις καὶ διαλέξεις μὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς ἐπισκόπους. Ἐπίστευεν εἰς τὸ ἀλάθητον τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ προέτεινε διαφόρους θρησκευτικὰς μεταρρυθμίσεις, ἐνῷ συγχρόνως ἐπεζήτει καὶ τὴν κατάργησιν τῆς παντοδυναμίας τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες κατελέμησαν αὐτὸν σφοδρότατα. Περιῆλθεν ἐπίσης εἰς ῥῆξιν μὲ τὸν βασιλέα Ἰάκωβον Β' καὶ ἐν τέλει συνελήφθη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ πύργου τοῦ Λονδίνου ἀπὸ τοῦ 1607 μέχρι τοῦ 1611. Ἀφεθεὶς κατόπιν ἐλεύθερος, μετέβη εἰς Σεδὰν τῆς Γαλλίας, ὅπου ἐξηκολούθησε τοὺς σφοδροὺς του ἀγῶνας ὑπὲρ τῶν ἄκρων καλβινιστικῶν ἰδεῶν του μέχρι τοῦ θανάτου του. Μ. Ι. Θ.

— **Μέλβιλ** (Melville), *Ἀρθοῦρος*. Σκῶτος ζωγράφος (1858—1904). Ἤρχισε νὰ ζωγραφίζῃ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας, τὰ δὲ πρῶτα μαθήματα ζωγραφικῆς ἔλαβεν εἰς τὴν νεωτερικὴν σχολὴν τῆς πατρίδος του. Κατόπιν ἐτελειοποιήθη εἰς Παρισίους καὶ ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Περσίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς Ἰνδίας. Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὰς ἀκουαρέλλας, ἡ δὲ τεχνοτροπία του, χαρακτηριζομένη ἰδίως διὰ τὴν λιτότητα τῶν χρωμάτων, ἐπηρέασε μεγάλως τοὺς συμπατριώτας του. Τὰ κυριώτερα ἔργα του ἀναφέρονται εἰς σκηνὰς ἐκ τῆς ζωῆς τῆς Ἀνατολῆς καὶ εἰς τοπία τῆς Βενετίας. Τὸ ὡραιότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ μεγάλη σύνθεσις «Ἐπιστροφὴ ἐκ τῆς Σταυρώσεως», ὅπερ ἔμεινεν ἡμιτελὲς συνεπείᾳ τοῦ θανάτου του. Ἔργα αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Βικτωρίας καὶ Ἀλβέρτου τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Βεϊμάρης. Τῷ 1906 ὠργανώθη πλήρης ἔκθεσις τῶν ἔργων του ἐν τῷ Βασιλικῷ Ἰνστιτούτῳ τοῦ Λονδίνου. Μ. Ι. Θ.

—**Μέλβιλ** (Melville), *Ἑρμάννος*. Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς (1819—1891). Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς διάφορα πλοῖα ὡς ναυτόπαις καὶ κατόπιν ἐταξίδευσεν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν πρὸς ἁλιείαν φαλαινῶν. Μετὰ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος ὅμως ἐγκατέλειψε τὸ πλοῖον τοῦ λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ πλοιάρχου καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν νῆσον Νουκαχίβα τοῦ συμπλέγματος τῶν νήσων Μαρκησίας, ὅπου ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ καννιβάλων. Μετὰ τετράμηνον παραμονὴν ἀπηλευθερώθη ὑπὸ τοῦ πληρώματος αὐστραλιανοῦ πλοίου, ὅπερ τὸν μετέφερε μετὰ δύο ἔτη εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην. Τῷ 1860 ἐπεχείρησε τὸν γῦρον τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ 1885 διετέλεσε τελωνειακὸς ὑπάλληλος ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐνῷ συγχρόνως κατεγίνετο εἰς τὴν φιλολογίαν, γράφων ποιήματα πατριωτικὰ καὶ μυθιστορήματα, τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγίστην ἐπιτυχίαν, ἕνεκα τῶν περιέργων ἐπεισοδίων, τὰ ὁποῖα περιέγραφεν ἐν αὐτοῖς ἐκ τοῦ περιπετειώδους ταξιδιωτικοῦ του βίου. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἔργων του εἶναι: «Αἱ νῆσοι τῆς Μαρκησίας» (1846, «Ὁμου, διηγήσεις περιπετειῶν εἰς τὰς νοτίας θαλάσσας» (1847), «Γουάϊτ Τζάκετ» (1850), «Μόμπυ Ντὶκ ἢ ἡ ἁλιεία τῆς φαλαίνης» (1851). Μ. Ι. Θ.

— **Μέλβιλ** (Melville), *Ἐρρῖκος-Ντούντας*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1742—1811). Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἐξήσκησε μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ἀναμειχθεὶς κατόπιν εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη τῷ 1714 βουλευτὴς καὶ τῷ 1791 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἀπὸ 1794 μέχρι τοῦ 1804 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν

Digitized by Google

Στρατιωτικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως Πίτ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦτο συνδεδεμένος διὰ στενῆς φιλίας. Τῷ 1802 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ *ὑποκόμιτος Μέλβιλ* καὶ *βαρώνου Ντουνίρα.* Ἐπὶ κυβερνήσεως Πὶτ ἐγένετο τῷ 1804 ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, εἰσαγαγὼν διαφόρους ριζικὰς μεταρρυθμίσεις ἐν τῷ βρεττανικῷ ναυτικῷ. Μ. Ι. Θ.

— **Μέλβιλ** (Melville), *Ἰάκωβος*. Σκῶτος διπλωμάτης (1535—1617). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ προσελήφθη κατόπιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιλίσσης τῆς Σκωτίας Μαρίας, ἡ ὁποία ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σκωτίαν ἀπέστειλεν αὐτὸν ὡς ἔκτακτον ἀπεσταλμένον, ὅπως μεσολαβήσῃ παρὰ τῇ ἀδελφῇ της βασιλίσσῃ Ἐλισάβετ, ἵνα συναινέσῃ εἰς τὸν γάμον της μὲ τὸν Μάρνλεϋ. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Μάρνλεϋ τῷ 1567, ὁ Μέλβιλ συνέβαλεν εἰς τὴν ματαίωσιν τοῦ γάμου τῆς βασιλίσσης Μαρίας μετὰ τοῦ Μπόθγουελ. Κατὰ τὴν φυλάκισιν τῆς βασιλίσσης καὶ τὴν παραίτησίν της, ὁ Μέλβιλ διεξήγαγε σπουδαίας διπλωματικὰς ἀποστολὰς καὶ ἀπέβη ὁ ἔμπιστος τοῦ βασιλέως Ἰακώβου Β', ἀλλ' ἠρνήθη νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὸν εἰς τὸ Λονδῖνον. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὸ ἔργον «Ἀπομνημονεύματα τῆς ζωῆς μου», ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἡ σπουδαιοτέρα ἱστορικὴ πηγὴ τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς του. Μ. Ι. Θ.

— **Μέλβιλ** (Melville), *Ἰάκωβος*. Σκῶτος θεολόγος (1556—1614). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Μοντρὸζ καὶ τὰ κολλέγια Ἁγίου Λεονάρδου καὶ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἐδίδαξεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γλασκώβης ἀνατολικὰς γλώσσας καὶ ἰδίως ἑβραϊκήν. Ἀνεμείχθη εἰς τὰς θρησκευτικὰς διενέξεις τῆς ἐποχῆς του, ὑποστηρίξας τὰς ἀπόψεις τοῦ ἀνεψιοῦ του *Ἀνδρέα Μέλβιλ* καὶ κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων, ἀναγκασθεὶς νὰ καταφύγῃ εἰς Μπέργουϊκ καὶ ἐκεῖθεν μετὰ πολλὰς περιπετείας εἰς Λονδῖνον, ὅπου ἠκολούθησε τοὺς ὀπαδοὺς τῆς πρεσβυτεριανῆς μερίδος. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, σχετιζόμενα μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς του. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι ἡ «Ἀλληλογραφία» του μετὰ τοῦ θείου του Α. Μέλβιλ καὶ τὸ «Ἡμερολόγιον», ἐκδοθὲν τῷ 1829. Μ. Ι. Θ.

Μέλβιλ (Melville) *[Γεωγρ.]*. Βρεττανικὴ νῆσος τοῦ Ἀρκτικοῦ ὠκεανοῦ, ἡ μεγαλυτέρα τοῦ πρὸς Β. τοῦ Καναδᾶ πολυνήσου Πέρρυ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει. Κεῖται μεταξὺ τῶν παραλλήλων 74° 25' καὶ 76° 56' Β. πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 105° 30' καὶ 117° 30' Δ. μήκους Γκρήνουϊτς, περιβάλλεται δὲ πρὸς Ν. μὲν ὑπὸ τῆς χώρας τοῦ Μπὰνκς ἢ νήσου τοῦ Μπάρινγκ καὶ τῆς Γῆς τοῦ Πρίγκιπος Ἀλβέρτου, χωριζομένη ἀπ' αὐτῶν διὰ τῶν πορθμῶν Μὰκ Κλὼρ καὶ Μέλβιλ, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς νήσου Μπάθχωρστ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν νήσων Πάτρικ καὶ Ἔγκλιντον. Ἔχει ἔκτασιν 42.500 τετρ. χλμ., μέγιστον μῆκος 210 μιλλίων καὶ πλάτος 130, σχηματίζει δὲ τρεῖς βαθυτάτους κόλπους, τοῦ *Λίντον* πρὸς ΝΔ καὶ *Ἔκλα* καὶ *Γκρίπερ* πρὸς ΒΔ. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὀρεινόν, ἐν τῷ ὁποίῳ φύονται βρύα μόνον καὶ λειχῆνες, περιβάλλεται δὲ σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ παγετώνων, τῶν ὁποίων τὸ πάχος φθάνει πολλάκις μέχρις 20 μέτρων. Ἀντιθέτως ἡ πανίσκη τῆς νήσου εἶναι πλουσιωτάτη. Κατὰ τὸ θέρος οἱ Ἐσκιμῶοι μετοικοῦσιν εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1819 — 1820 ὑπὸ τοῦ Πέρρυ. Χ. Δ.

— **Μέλβιλ** (Melville) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῶν Β. παραλίων τῆς Αὐστραλίας, ἀνήκουσα εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν ἔδαφος τῆς Β. Αὐστραλίας. Κεῖται πρὸς Β. τῆς γῆς τοῦ Ἄρνχεμ, εἰς 11° 30' Ν. πλάτους καὶ 131° Α. μήκους Γκρήνουϊτς, χωρίζεται δ' ἀπ' αὐτῆς διὰ τῶν πορθμῶν Κλάρενς πρὸς Ν. καὶ Ντώντας πρὸς Δ., οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι τὰς δύο εἰσόδους τοῦ ὑπὸ τῆς νήσου φρασσομένου κόλπου Βὰν Ντῆμεν. Πρὸς Δ. αὐτῆς κεῖται ἡ μικροτέρα νῆσος *Μπάθχωρστ*, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ Ἄπσλεϋ. Ἀποτελεῖ ὑψίπεδον μήκους 130 χλμ. ἀπὸ Α. πρὸς Δ. καὶ πλάτους 50 ἀπὸ Β. πρὸς Ν., σχηματίζει δὲ τὰ ἀκρωτήρια *Γκαμπιὲ* πρὸς Ν., *Βὰν Ντῆμεν* πρὸς Δ. καὶ *Φλήρινγκ* πρὸς Α., κατέναντι τῆς ἐπὶ τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας τῆς Αὐστραλίας χερσονήσου Κόμπουργκ. Μεταξὺ τῶν δύο τελευταίων ἀκρωτηρίων σχηματίζονται οἱ κόλποι *Λέθμπριτζ* καὶ *Μπρέντον*. Ἀπὸ πλουτολογικῆς ἀπόψεως ἡ νῆσος παρουσιάζει μικρὸν ἐνδιαφέρον. Χ. Δ.

— **Μέλβιλ** ***θάλασσα*** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Μελβὶλ* (βλ. λ.) λόγῳ τῆς εὐρύτητος αὐτοῦ.

— **Μέλβιλ** (Melville) ***πορθμὸς*** *[Γεωγρ.]*. Πορθμὸς ἢ θαλασσία λεκάνη μεταξὺ τῶν πρὸς Β. τῆς Ἀμερικῆς νήσων τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ. Ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν νήσων Πάρρυ πρὸς Β. μέχρι τοῦ στενοῦ τοῦ Μὰκ-Κλίντοκ καὶ τῆς Γῆς τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου πρὸς Ν. καὶ ἀπὸ τῆς νήσου τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας πρὸς Α. μέχρι τοῦ στενοῦ καὶ τῶν νήσων Μπάνκς πρὸς Δ. Γ. Ι. Β.

— **Μέλβιλ** (Melville) ***χερσόνησος*** *[Γεωγρ.]*. Χερσόνησος τοῦ Καναδᾶ εἰς τὴν Γῆν τοῦ Φραγκλίνου. Περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν πολικῶν κύκλων καὶ τοῦ 70οῦ Β. παραλλήλου καὶ μεταξὺ τῶν 83° καὶ 86° δυτικῶν μεσημβρινῶν. Ἔχει ἔκτασιν περίπου 61 000 τ. χλμ. καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ὀλίγων Ἐσκιμώων. Γ. Ι. Β.

Μελβὶλ (Melville). Ψευδώνυμον τοῦ Γάλλου συγγραφέως *Ἄννα-Ὀνωρίου-Ἰωσὴφ Ντυβεριὲ* (Duveyrier), γεννηθέντος ἐν Παρισίοις τῷ 1787 καὶ ἀποθανόντος τῷ 1865. Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐγένετο δικηγόρος, ἀλλὰ τῷ 1814 ἐγκατέλιπε τὸ ἐπάγγελμά του καὶ ἀφιερώθη εἰς τὸ θέατρον. Ἔγραψε μόνος ἢ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Scribe καὶ ἄλλων περὶ τὰ 340 ἔργα, πολλὰ τῶν ὁποίων δὲν στεροῦνται ἐμπνεύσεως καὶ πνεύματος. Τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν ἐσημείωσαν τὰ ἑξῆς: «L'Oncle rival» (1811), «Les Deux précepteurs» (1817), «Fromentin mari garçon» (1821), «Mémoires d'un colonel» (1822), «La Chatte métamorphosée en femme» (1827), «L'Espionne russe» (1829), «Zoé» (1830), «Une Affaire d'honneur» (1832), «Le Chalet» (1834), «Michel Perrin» (1834), «La Fille de Figaro» (1834), «La Marquise de Senneterre» (1837), «Le Chevalier de Saint-Georges» (1841), «Une Fièvre brulante» (1847), «Les Bijouts indiscrets» (1850), «Les Dames capitaines» (1857). Ι. Ο.

Μελβούρνη (Melbourne, προφ. *Μέλμπουρν*) *[Γεωγραφ.]*. Πρωτεύουσα τῆς ἐν Αὐστραλίᾳ πολιτείας Βικτωρίας καὶ ἄλλοτε (1901—1927) ἕδρα τῆς αὐ-

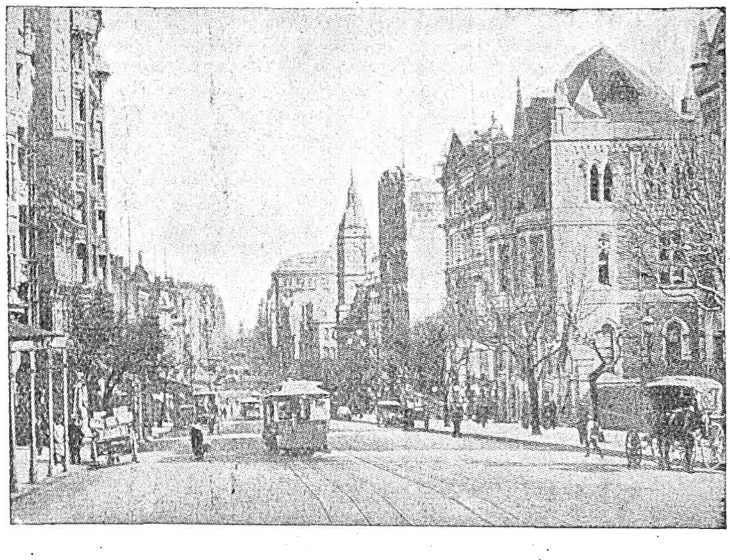

Κεντρικὴ ὁδὸς τῆς Μελβούρνης.

στραλιανῆς κυβερνήσεως. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ὅρμου Ὄμπσον ὑπὸ 37°50' Ν. πλάτ. καὶ 144°59' Α. μήκ. Ἡ πόλις ἱδρύθη τῷ 1835 ὑπὸ μικροῦ ἀριθμοῦ ἀποίκων παρὰ τὸν ποταμὸν Γιάρρα, 11 χλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του. Ἐπεξετάθη εἶτα πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἰδίως πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος Φιλίππου. Σήμερον ἡ Μελβούρνη ἀριθμεῖ περὶ τὰς 975.000 κατ. Εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Αὐστραλίας καὶ ἡ πρώτη ὑπὸ ἔποψιν βιομηχανικῆς κινήσεως καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Ἔχει μεγάλας εὐθείας ὁδοὺς καὶ ἀξιόλογα δημόσια κτήρια, ἐν οἷς διακρίνονται τὸ βουλευτήριον, τὸ μέγαρον τῆς Ἐκθέσεως (1881), τὸ δημαρχεῖον, οἱ ναοὶ τοῦ Ἁγίου Πατρικίου καὶ τοῦ Ἁγίου Παύλου, τὸ τελωνεῖον, τὸ νομισματοκοπεῖον, ἡ βιβλιοθήκη (περιλαμβάνουσα 300.000 τόμους), ἡ Ἐθνικὴ πινακοθήκη, τὸ τεχνολογικὸν μουσεῖον, τὸ πανεπιστήμιον, ἱδρυθὲν τῷ 1855, τὸ μέγαρον τοῦ ταχυδρομείου, τὸ δωρικοῦ ρυθμοῦ μέγαρον τῆς Αὐστραλασιανῆς τραπέζης, τὸ Βασιλικὸν θέατρον κλπ. Ἔχει ἐπίσης ζῳολογικὸν καὶ βοτανικὸν κῆπον, θέατρα καὶ ἐκτεταμένας αἰθούσας συναυλιῶν καὶ χορῶν, δημοσίους κήπους, πυκνὸν δίκτυον τροχιοδρομικῆς συγκοινωνίας καὶ διάφορα κέντρα διασκεδάσεως, ἀθλητισμοῦ, ἱπποδρομιῶν καὶ ψυχαγωγίας. Τὰ διάφορα δὲ προάστεια τῆς πόλεως, ἡ *Νότιος Μελβούρνη*, τὸ *Μπράϊτον*, *Σάνδριγκαν*, *Μέντον* κλπ., ἀποτελοῦσιν ἀξιόλογα κέντρα ἀναψυχῆς. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν τῆς Μελβούρνης σημαντικώτεραι εἶναι ἡ βυρσοδεψία, ἡ ἀγγειοπλαστική, ἡ σαπωνοποιία, ἡ τυροκομία ἡ γναφευτική, ἡ ζυθοποιία, ἡ σιγαροποιία κλπ.

Ὁ μικρὸς συνοικισμός, ἐξ οὗ προῆλθεν εἶτα ἡ πόλις, ἔφερεν ἀρχικῶς τὸ ἰθαγενὲς ὄνομα *Ντουτιγκαλά*· εἶτα (1837) ὠνομάσθη Μελβούρνη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὑποκόμιτος Μέλμπουρν, ὅστις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἱδρύσεως τῆς πόλεως ἦτο πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Γ. Ι. Β.

Μελγκουνώφ, ***Σέργιος-Πέτροβ*** *τς*. Ρῶσος ἱστορικὸς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1879. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως, μετέσχε δὲ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905. Βραδύτερον συνέπραξε μετὰ τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν, τῷ δὲ 1918 διὰ τῆς ἐπιθεωρήσεως «Φωνὴ τοῦ παρελθόντος» ὑπεστήριξε τὴν κυβέρνησιν τοῦ Κερένσκυ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Λένιν ἔφυγεν ἐκ Ρωσίας καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου ἔκτοτε ἐκδίδει ρωσιστὶ τὸ περιοδικὸν «Ὁ ὑπὲρ τῆς Ρωσίας ἀγών». Συνέγραψεν: «Ἱστορία τῶν θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐξεγέρσεων ἐν Ρωσίᾳ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα», «Ἡ ἐρυθρὰ τρομοκρατία ἐν Ρωσίᾳ», «Ἡ ἀνατροπὴ τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος ἐν Ρωσίᾳ». Θ. Β.

Μέλε (Mele) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς μεταξὺ τῶν λιμένων Μαουρίτζιο καὶ Σαβώννα (πλάτ. 43° 57' Β., μῆκ. 8° 10' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 157: San Remo to Cape Cavallo). Ἔχει φάρον α' τάξεως καὶ σηματοφόρον. Ἐγγὺς αὐτοῦ ἡ ἀρχαία *Ἀλβίγαυνον*. Σ. Ε. Λ.

Μελεαγρίδες (αἱ) *[Μυθολ.]*. Πτηνὰ μυθολογικά, εἰς τὰ ὁποῖα μετεμορφώθησαν ὑπὸ τῶν θεῶν αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἐθρήνουν ἀπαρηγόρητοι τὸν θάνατον τοῦ *Μελεάγρου*. Τὸν μῦθον τοῦτον ἐχρησιμοποίησε πρῶτος ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῷ «Μελεάγρῳ». Κατὰ τὴν μεταγενεστέραν ἀλεξανδρινὴν παραλλαγὴν τοῦ μύθου αἱ μεταβληθεῖσαι εἰς πτηνὰ γυναῖκες ἦσαν αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Μελεάγρου *Γόργη*, *Εὐρυμήδη*, *Δηιάνειρα* καὶ *Μελανίππη*, τὰς ὁποίας εὐσπλαγχνισθεῖσα ἡ Ἄρτεμις, ἐπειδὴ ἐθρήνουν ἀδιαλείπτως παρὰ τὸν τάφον τοῦ ἀδελφοῦ των, ἤγγισεν αὐτὰς διὰ μαγικῆς ῥάβδου καὶ τὰς μετεμόρφωσεν εἰς πτηνά εἶτα δὲ τὰς μετέφερεν εἰς τὴν νῆσον Λέρον. Περὶ τῆς Γόργης καὶ Δηιανείρας ὑπάρχει ἑτέρα παραλλαγὴ τοῦ μύθου, καθ' ἣν αὗται, μεσιτεύσαντος τοῦ Διονύσου παρὰ τῇ Ἀρτέμιδι, ἀπηλλάγησαν τῆς ἀπορνεώσεως. Ὁ μῦθος ἐπλάσθη, ἵνα ἐξηγήσῃ τὴν πένθιμον φωνὴν τῶν ὁμωνύμων πτηνῶν. Ν. Λ.

μελεαγρία (ἡ) (Meleagrina) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μονομυῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *σφυριδῶν*. περιλαμβάνον μικρὰ ἢ μετρίου μεγέθους μαλάκια, χαρακτηριζόμενα κυρίως ἐκ συνελκτῆρος μυός, ὅστις εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν θυρίδων τοῦ ζῴου, αἵτινες εἶναι ἀσύμμετροι ἀνισομήκεις καὶ φυλλοειδεῖς. Ἐκ τῶν μαλακίων τοῦ γένους τούτου προέρχονται οἱ γνησιώτεροι ἀνατολικοὶ μαργαρῖται. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μελεαγρία ἡ μαργαριτοφόρος* (Meleagrina margaritifera), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ τὰς ἀκτὰς τῶν νήσων Βόρνεο καὶ Κεϋλάνης. Ἡ κόγχη της εἶναι ἀπεστρογγυλωμένη, κατὰ τὸ ἕτερον δὲ τῶν ἄκρων της φέρει βύσσον. Ὁ χρωματισμὸς τῆς κόγχης εἶναι φαιοπράσινος κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν μὲ ἀκτινοειδεῖς λευκὰς γραμμώσεις. Τὸ μῆκός της κυμαίνεται μεταξὺ 15 καὶ 30 ἑκατοστ. Εἶναι περιζήτητος διὰ τοὺς μαργαρίτας οὓς ἐγκλείει. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ γένους τούτου εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς ἰουρασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

μελεαγρὶς (ἡ) (Numida) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλεκτοροειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φασιανιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: Σῶμα μετρίου μεγέθους καὶ κεφαλὴν γυμνὴν πτερῶν καὶ ἀπεστρογγυλωμένην, ἐπὶ τῆς ὁποίας φύεται λοφίον. Ὑπὸ τὴν κάτω σιαγόνα φέρουν δύο δερματίνους λοβούς. Ἡ ράχις εἶναι ὑψηλὴ καὶ λίαν κυρτή, ὁ λαιμὸς γυμνὸς καὶ τὸ πτέρωμα ποικίλον μετὰ ποικιλοχρώμων ἀπεστρογγυλωμένων ἢ ἐπιμήκων στιγμάτων καὶ κηλίδων. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 10 εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν κυριωτέρων γενῶν εἶναι τὰ ἑξῆς:

Μελεαγρὶς ἡ κοινὴ ἢ νουμιδὴ (Numida meleagris). Εἶναι τὸ γνωστότερον τῶν εἰδῶν τοῦ γένους. Τὸ σῶμά της εἶναι εὔρωστον καὶ αἱ κινήσεις της ζωηραί. Βαδίζουσα, σύρει πολλάκις τὰς πτέρυγάς της ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ ράμφος εἶναι μελανέρυθρον καὶ φέρει σαρκώδεις σκληρὰς προσφύσεις παρὰ τὴν βάσιν του καὶ ἑκατέρωθεν ταύτης. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ λαιμοῦ εἶναι γυμνὸν καὶ τὸ κατώτερον φέρει ἀραιὸν πτέρωμα. Τὸ σῶμά της εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸν τῆς κοινῆς μετρίου ἀναστήματος ὄρνιθος. Οἱ πόδες εἶναι φαιοέρυθροι καὶ ὑπέρυθροι κατὰ τοὺς δακτύλους. Τὸ πτέρωμα εἶναι σκοτεινῶς τεφρὸν καὶ φέρει πολυπληθεῖς

Digitized by Google

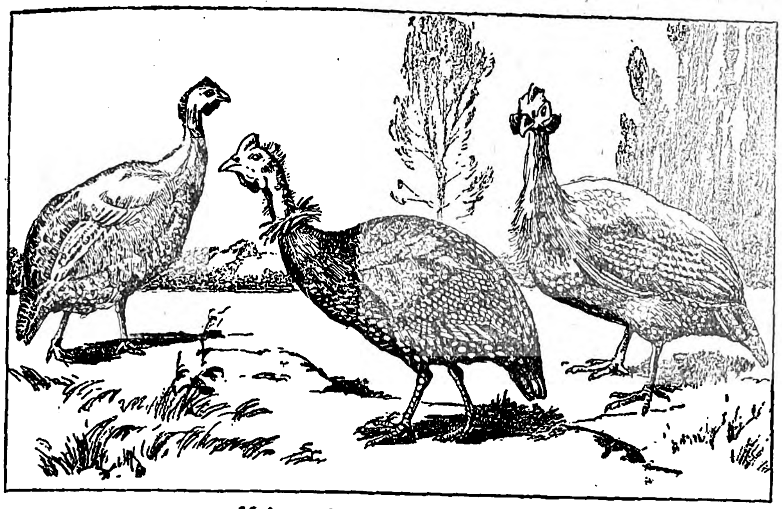

Μελεαγρίδες αἱ πτιλόρρυγχοι.

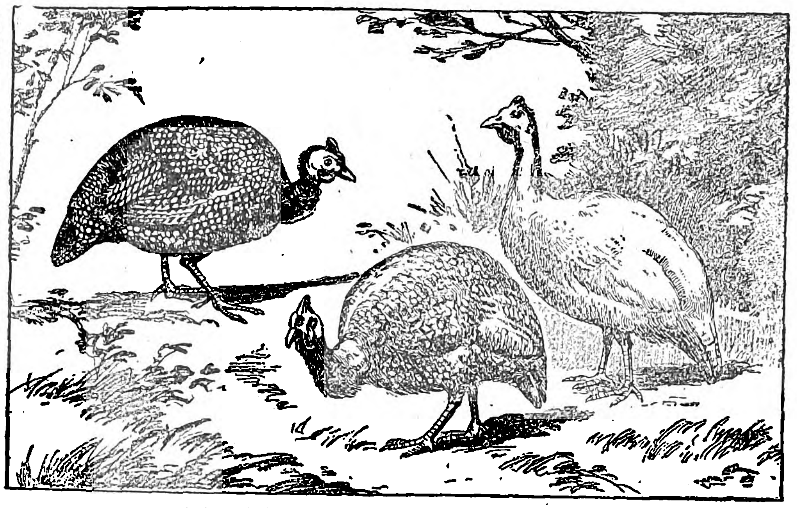

Διάφοροι ποικιλίαι μελεαγρίδος τῆς κοινῆς.

[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά: Μελεαγρὶς ἡ φαιά, μελεαγρὶς ἡ ἰώδης καὶ μελεαγρὶς ἡ λευκή.]

μελανὰς καὶ λευκὰς μικρὰς καὶ κανονικὰς κηλῖδας. Τοῦ εἴδους τούτου ὑπάρχουσι δύο ποικιλίαι, ἡ *λευκὴ* (Numida meleagris alba), ἥτις ἔχει κατάλευκον πτέρωμα, καὶ ἡ *ἰώδης* (Numida meleagris violacea), ἥτις ἔχει χρῶμα ἰῶδες, ποικιλλόμενον ὑπὸ μελανῶν καὶ λευκῶν στιγμάτων καὶ κηλίδων.

Μελεαγρὶς ἡ κρανοφόρος (Numida mitrata). Τὸ πτέρωμά της ἔχει χρῶμα ἀλαμπὲς μελανὸν κατὰ τὴν ράχιν καὶ ἀνοικτότερον κατὰ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος. Ἡ κεφαλὴ εἶναι γυμνὴ καὶ ἰώδης ὅπως καὶ ὁ τράχηλος. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς της φέρει σκληρὰν κιτρίνην ἀπόφυσιν ἐν εἴδει κράνους, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὴν ὀνομασίαν. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι φαιοὶ καὶ τὸ ράμφος ἐρυθρόν. Τὰ πτερὰ τοῦ κάτω μέρους τοῦ λαιμοῦ φέρουσι τεφρὰς ραβδώσεις ἐπιμήκεις μετὰ πρασινοκυανῶν ἀποχρώσεων. Οἱ πόδες εἶναι βαθέως κυανοῖ.

Μελεαγρὶς ἡ γυποειδὴς (Numida vulturina). Εἶναι τὸ ὡραιότερον εἶδος τοῦ γένους. Τὸ σῶμά της εἶναι ἐπιμηκέστερον τῶν λοιπῶν εἰδῶν. Ἡ κεφαλή της καλύπτεται ὑπὸ γυμνοῦ δέρματος ἐλαφρῶς ἀναδιπλουμένου καὶ χρώματος ζωηρῶς κυανοῦ. Τὰ πτερὰ τὰ καλύπτοντα τὸ σῶμα εἶναι λεπτὰ καὶ μακρά, στιλπνῶς κυανοῦ χρώματος μὲ λευκὰς γραμμώσεις. Οἱ πόδες ἔχουσι χρῶμα σκοτεινῶς φαιόν.

Μελεαγρὶς ἡ λοφιοφόρος (Numida cristata). Διακρίνεται τῶν λοιπῶν εἰδῶν τοῦ αὐτοῦ γένους ἐκ τοῦ λοφίου, ὅπερ φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της καὶ ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ μακρῶν πτερῶν, ὧν τὸ μῆκος κυμαίνεται μεταξὺ 12—15 ἑκατοστομέτρων. Ὁ λαιμὸς εἶναι γυμνὸς καὶ τὸ δέρμα ἀναδιπλωμένον. Τὸ ράμφος εἶναι ἐπιμηκέστερον τῶν λοιπῶν εἰδῶν. Οἱ πόδες εἶναι ἰσχυρότεροι μετὰ μεγάλων δακτύλων καὶ ἰσχυρῶν ὀνύχων καὶ τὸ πτέρωμα κυανοῦν, ποικιλλόμενον ὑπὸ λευκῶν κηλίδων καὶ στιγμάτων. Ἡ οὐρὰ εἶναι βραχεῖα.

Μελεαγρὶς ἡ πτιλόρρυγχος (Numida ptilorhynchus). Εἶναι ἡ καταλληλοτέρα πασῶν τῶν μελεαγρίδων πρὸς ἐγκλιματισμόν. Οἱ Ρωμαῖοι ὠνόμαζον ταύτην *ἀφρικανικὴν ὄρνιθα*. Διακρίνεται τῶν ἑτέρων εἰδῶν ἐκ τοῦ περιλαιμίου της, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ σκληρῶν καὶ στιλπνῶν μελανῶν πτερῶν. Τὰ πτερὰ τοῦ λαιμοῦ εἶναι ἀναμὶξ τεφρὰ καὶ φαιά. Τὰ πτερὰ τῆς ράχεως εἶναι βαθέως τεφρὰ μὲ κανονικὰς μικρὰς τεφρὰς καὶ λευκὰς κηλῖδας. Τὰ μεγάλα πτερύγια φέρουσιν ἐπιμήκεις λευκὰς γραμμώσεις. Ἡ κοιλία ἔχει χρῶμα τεφρὸν μὲ τεφρὰς καὶ κυανὰς ἀποχρώσεις. Τὸ στῆθος, αἱ πλευραὶ καὶ τὸ ὑποκάτω μέρος τῆς οὐρᾶς εἶναι τεφρὰ μὲ λευκὰς ἐγκατεσπαρμένας κηλῖδας. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι φαιοί, αἱ παρειαὶ ἀνοικτῶς κυαναῖ, ὁ λαιμὸς σαρκόχρους, τὸ ράμφος ἐρυθρὸν κατὰ τὴν βάσιν του καὶ κιτρινομελανὸν κατὰ τὸ ἄκρον του καὶ οἱ πόδες σκοτεινῶς φαιοὶ μετὰ τεφρῶν ἀποχρώσεων.

Ἀναγνώρισις τοῦ γένους. Τὸ μόνον σημεῖον, ὅπερ διακρίνει τὸ ἄρρεν ἀπὸ τοῦ θήλεος εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ γένους τῶν μελεαγριδῶν, εἶναι ἡ κεφαλή. Προσεκτικὴ ἐξέτασις τῆς κεφαλῆς τοῦ ἄρρενος παρουσιάζει τὴν κατὰ τὴν κορυφὴν αὐτῆς σαρκοκερατοειδῆ ἀπόφυσιν ἰσχυροτέραν ἀπὸ τὴν τῆς θηλείας, τοποθετημένην δὲ αἰσθητῶς πρὸς τὰ ὄπισθεν εἰς τὸν ἄρρενα καὶ ἀρκετὰ πρὸς τὰ πρόσω εἰς τὴν θήλειαν. Τὸ δέρμα, ὅπερ ἐν εἴδει μανδύου καλύπτει τὴν κεφαλήν, ἐπεκτείνεται περισσότερον ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ εἰς τὸν ἄρρενα παρὰ εἰς τὴν θήλειαν καὶ τελευτᾷ εἰς ἀκανονίστως τετράγωνον ἄκρον εἰς τὸν ἄρρενα, ἐνῷ εἰς τὴν θήλειαν εἰς ἀπεστρογγυλωμένον. Τέλος οἱ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ ράμφους καὶ κατὰ τὴν κάτω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν ἀναφυόμενοι σαρκώδεις λοβοὶ εἶναι ἐπιμηκέστεροι, σχήματος σχεδὸν τριγωνικοῦ, καὶ συνδέονται κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῶν τμῆμα μετὰ τοῦ λαιμοῦ, ἐνῷ εἰς τὴν θήλειαν εἶναι μικρότεροι, ἔχουσιν ἀπεστρογγυλωμένον σχῆμα καὶ εἶναι σχεδὸν τοποθετημένοι παρὰ τὰς παρειάς.

Διατροφή. Γενικῶς αἱ μελεαγρίδες, λόγῳ τοῦ ἐριστικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος, δέον νὰ διατηρῶνται εἰς ἴδιον διαμέρισμα καὶ οὐχὶ ὁμοῦ μετ' ἄλλων ὀρνιθοειδῶν. Αἱ μελεαγρίδες, ἀδιαφόρου εἴδους, καθ' ὁμάδας ἀπομακρύνονται ἢ ἐπανέρχονται εἰς τὸν ὀρνιθῶνα. Ἐγκλιματίζονται τόσον εἰς τὰ ψυχρὰ ὅσον καὶ εἰς τὰ θερμὰ κλίματα, ἀρκεῖ κατὰ τὴν νύκτα καὶ ἰδίως κατὰ τὰς ψυχρὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος νὰ ὑπάρχῃ εἴς τινα γωνίαν τοῦ ὀρνιθῶνος κλειστὸν διαμέρισμα ἢ ὑπόστεγον προφυλασσόμενον ὑπὸ τὸν ἀνέμων ὅπου νὰ καταφεύγωσιν. Ἡ μελεαγρὶς γεννᾷ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 150 μικρὰ ᾠὰ χρώματος πρασινοκυανοῦ καὶ νοστιμώτατα τὴν γεῦσιν. Σκόπιμον εἶναι νὰ παραμένωσιν αἱ μελεαγρίδες κατὰ τὴν πρωΐαν εἰς κλειστὸν χῶρον, καὶ εἶτα νὰ ἐλευθεροῦνται, διότι, καθὼς καὶ αἱ νῆσσαι, γεννῶσι τὰ ᾠά των μόνον κατὰ τὴν πρωΐαν. Ἡ μελεαγρὶς σπανίως ἐπῳάζει καὶ εἶναι κακὴ μήτηρ, διὰ τοῦτο πρέπει τὰ ᾠά της νὰ παραδίδωνται πρὸς ἐπῴασιν εἰς ὄρνιθα ἢ εἰς ἰνδόρνιθα. Εἰς τὴν ὄρνιθα δὲν πρέπει νὰ τίθενται περισσότερα τῶν 18 ᾠῶν καὶ εἰς τὴν ἰνδόρνιθα (γάλλον) περισσότερα τῶν 30. Ἡ ἐπῴασις διαρκεῖ 28 ἡμέρας. Οἱ νεοσσοὶ δέον ἰδιαιτέρως νὰ προφυλάσσωνται μέχρι 2 περίπου ἑβδομάδων ἀπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τοῦ ψύχους, ἅτινα ἐπενεργοῦν θανατηφόρως ἐπ' αὐτῶν. Εἰς τὰ νεογνὰ δίδεται παρομοία τροφὴ οἷα καὶ εἰς τοὺς νεοσσοὺς τῆς ὄρνιθος. Ἐπίσης καὶ διάφορα λαχανικὰ εἰς μικρότατα τεμάχια, κατὰ προτίμησιν δὲ βεβρασμένα. Ἡ δίαιτα αὕτη πρέπει νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ ἓν περίπου δεκαπενθήμερον. Μετὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον δέον νὰ δοθῇ εἰς αὐτὰ ὀλίγη ποσότης πεπηγότος αἵματος καὶ μικρὰ τεμάχια ἑψημένου κρέατος ὡς καὶ κρεατάλευρον. Πλεῖστοι ὀρνιθοτρόφοι τρέφουσι τοὺς νεοσσοὺς ὅπως καὶ τὰ ἐνήλικα πτηνά. Μετὰ 5 περίπου ἑβδομάδας δύνανται οἱ νεοσσοὶ νὰ ἀποχωρίζωνται ἀκινδύνως τῆς μητρὸς τροφοῦ των, ἀλλ' ἀκολουθοῦσι ταύτην πανταχοῦ καὶ μέχρις ἡλικίας τριῶν μηνῶν.

Ἡ ἀνάπτυξις, διατροφὴ καὶ ἀναπαραγωγὴ τῶν μελεαγρίδων δὲν παρουσιάζουν μεγαλυτέρους κόπους καὶ δυσχερείας ἀπὸ ὅσους ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ὄρνις. Οἱ νεοσσοὶ δύνανται νὰ πωληθῶσι μετὰ 5 περίπου μῆνας ἀπὸ τῆς ἐκκολάψεώς των, ἀλλὰ τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν λαμβάνουσι μόνον κατὰ τὸν 7ον μῆνα. Μέχρις ἡλικίας ἑνὸς ἔτους ἔχουσι κρέας τρυφερὸν καὶ νοστιμώτατον καὶ παρεμφερὲς πρὸς τὸ κρέας τοῦ κυνηγίου. Εἰς ἕκαστον ἄρρενα δὲν πρέπει νὰ ἀναλογοῦν περισσότεραι τῶν 6 ἢ τὸ πολὺ 8 θηλειῶν.

Πάντα τὰ εἴδη τῶν μελεαγρίδων εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐκεῖθεν διεδόθησαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς πάντα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς γῆς. Κατὰ τὴν μυθολογίαν εἰς τὰ πτηνὰ ταῦτα μετεμορφώθησαν ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Μελεάγρου. Ἡ μελεαγρὶς ἐνεφανίσθη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἐν Εὐρώπῃ καὶ εἶτα πάλιν ἐξηφανίσθη, διότι ἀπὸ τοῦ Πλινίου μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὑπ' οὐδενὸς συγγραφέως ἀναφέρεται. Πρῶτος ὁ Μπελὸν εἰς σχετικὴν περιγραφὴν ἣν ἔκαμε κατὰ τὸ 1555 καλεῖ τὴν μελεαγρίδα «*ὄρνιθα τῆς Γουϊνέας*». Πάντως ἡ Ἀφρικὴ ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ἡ πατρὶς τῆς μελεαγρίδος, ἥτις ἀπαντᾷ ἰδίως κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας εἰς τὰς περὶ τὴν Σιέρρα-Λιόνε περιοχὰς καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἐπίσης ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν νῆσον Κούβαν. Εἰς πλεῖστα τῶν μερῶν ἐκείνων ἡ μελεαγρὶς θεωρεῖται καὶ σήμερον ἔτι ὡς πτηνὸν κυνηγίου.

Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα *μελεαγρίδων* παρουσιάζονται τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ.

Γ. Κ. Γ.

Μελέαγρος *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς ἥρως τῆς προομηρικῆς Ἑλλάδος, υἱὸς τοῦ Οἰνέως, βασιλέως τῆς Καλυδῶνος, καὶ τῆς Ἀλθαίας. Ἐπειδὴ ὁ Οἰνεὺς ἐλησμόνησε κάποτε νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Ἄρτεμιν τὰ πρωτόλεια τῆς συγκομιδῆς του, ἐξαπέστειλεν αὕτη φοβερὸν κάπρον, ὁ ὁποῖος καταστρέφων τὰς ἀμπέλους καὶ τοὺς ἀγροὺς ἐλυμαίνετο τὸ βασίλειον αὐτοῦ. Ὁ Μελέαγρος προσεφέρθη νὰ φονεύσῃ αὐτόν, δι' ὃ ἐξελθὼν μὲ συνοδείαν ἐξ ἐπιφανῶν ἡρώων διεπέρασε τὸ τέρας μὲ τὰ βέλη του καὶ τὸ ἐφόνευσεν. Ἀλλ' ἡ Ἄρτεμις ἀκόμη ὠργισμένη ἐξήγειρε φιλονικίαν μεταξύ των περὶ τῆς κατοχῆς τῆς δορᾶς τοῦ ζῴου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Μελέαγρος ἐφόνευσε τοὺς ἀδελφοὺς τῆς μητρός του, τοὺς ἡγεμόνας τῶν Κουρήτων, οἱ ὁποῖοι εἶχον λάβει μέρος εἰς τὸ κυνήγιον. Οἱ Κουρῆτες ζητοῦντες ἐκδίκησιν διὰ τὸν φόνον τῶν ἀρχηγῶν των προσέβαλον καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Καλυδῶνα, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ Μελέαγρος ἠρνεῖτο νὰ ὑπερασπίσῃ, ἀγανακτῶν διὰ τὰς ἐναντίον του ἀρὰς τῆς μητρός του. Μόνον τὰ δάκρυα τῆς ὡραίας συζύγου του Κλεοπάτρας κατώρθωσαν τέλος νὰ τὸν πείσωσιν ὅπως κατέλθῃ εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐκδιώξῃ τοὺς ἐχθρούς.

Οὕτω διηγεῖται τὸν μῦθον εἰς τὴν Ἰλιάδα ὁ Ὅμηρος, συσχετίζων αὐτὸν πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ἀχιλλέως, οὐδόλως ὅμως ἀναφέρων τὸ τέλος τοῦ Μελεάγρου, περὶ τοῦ ὁποίου μανθάνομεν ἐκ τῶν νεωτέρων μυθογράφων, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρουσι καὶ διάφορα ἄλλα περιστατικὰ τῆς ζωῆς του. Κατ' αὐτούς, ἑπτὰ μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἥρωος ἡμέρας, ἐμφανισθεῖσαι αἱ Μοῖραι προεῖπον εἰς αὐτὸν τὴν βραχεῖαν ἀλλ' ἔνδοξον ζωήν του. Ἡ δὲ Ἄτροπος παρατηρήσασα ἐπὶ τῆς ἑστίας καιόμενον δαυλὸν προσέθηκεν ὅτι ὁ Μελέαγρος θὰ ἀποθάνῃ εὐθὺς ὡς ὁ δαυλὸς καῇ. Ἡ Ἀλθαία ἀκούσασα τὴν πρόρρησιν ἠγέρθη ἔντρομος καὶ ἁρπάσασα τὸν δαυλὸν ἐνέκλεισεν αὐτὸν ἐντὸς κιβωτίου, ἵνα οὕτῳ διατηρήσῃ τὴν ζωὴν τοῦ τέκνου της. Εἰς τὸ κυνήγιον μεταξὺ τῶν ἡρώων ἦσαν καὶ οἱ παῖδες τοῦ Θεστίου, οἱ ἀδελφοὶ ὡς προείπομεν τῆς Ἀλθαίας, καὶ ἡ Ἀταλάντη, κυνηγετικὴ παρθένος. Αὕτη μάλιστα, ὡς λέγουσιν, ἐπλήγωσε πρώτη τὸν κάπρον, τὸν ὁποῖον κατόπιν ἐφόνευσεν ὁ Μελέαγρος, ὁ ὁποῖος σαγηνευθεὶς ἐκ τῆς καλλονῆς τῆς παρθένου τῆς ἐδώρησε τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δοράν, ἕνεκα δὲ τούτου ἐλθὼν εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς θείους του ἐφόνευσεν αὐτούς. Ἡ Ἀλθαία ἐν τῇ ὀργῇ της, ἐνθυμηθεῖσα τοὺς λόγους τῆς Μοίρας, ἔρριψεν εἰς τὰς φλόγας τὸν δαυλὸν καὶ ὁ Μελέαγρος ἀπέθανε. Κατά τινα ὅμως ἄλλην παράδοσιν ὁ Μελέαγρος ἐφονεύθη κατὰ τὴν πρὸς τοὺς Κουρῆτας μάχην ὑπὸ τῶν βελῶν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὑπερασπιστοῦ αὐτῶν. Ἡ μήτηρ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Μελεάγρου μαθοῦσαι τὸν θάνατον αὐτοῦ ηὐτοκτόνησαν. Τὰς δὲ ἀδελφὰς αὐτοῦ, ἀπαρηγόρητα θρηνούσας, μετεμόρφωσεν ἡ Ἄρτεμις εἰς ὄρνιθας, τὰς *μελεαγρίδας*, καὶ μετέφερεν αὐτὰς εἰς Λέρον. Ὁ περὶ Μελεάγρου μῦθος ἦτο δημώδης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, δι' ὃ καὶ πλεῖστοι ποιηταί, ὡς ὁ Φρύνιχος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης καὶ ἄλλοι, ἐλάμβανον πολλάκις ἐξ αὐτοῦ τὸ ὑλικὸν τῶν τραγῳδιῶν των.

Ἄγαλμα τοῦ Μελεάγρου.

(Μουσεῖον Βατικανοῦ.)

Digitized by Google

Ἡ θήρα τοῦ Καλυδωνίου κάπρου καὶ ὁ θάνατος τοῦ Μελεάγρου πολλάκις ἀπεικονίσθησαν ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης· σῴζονται δὲ ἐπὶ ἀγγείων αἱ παραστάσεις αὗται, ὡς π. χ. ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ François εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας, ὅπου εἶναι εὐδιάκριτοι ὁ Μελέαγρος καὶ ἡ Ἀταλάντη. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ σαρκοφάγων ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ὑπάρχουν αἱ παραστάσεις αὗται. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Τεγέᾳ ναοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς ἀπεικονίζετο ἡ θήρα τοῦ κάπρου, ἔργον τοῦ Σκόπα. Μ. Μ.

—**Μελέαγρος.** Ἕλλην ποιητής, γεννηθεὶς μεταξὺ τοῦ 140 καὶ 130 π. Χ. ἐν Γαδάροις τῆς Κοίλης Συρίας καὶ ἀποθανὼν εἰς προκεχωρημένην ἡλικίαν ἐν Κῷ. Ἔλαβεν ἑλληνικὴν ἀγωγὴν καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπεδίωξε ν' ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ κατὰ τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα ζήσαντος συμπατριώτου του Μενίππου. Τὰ πρῶτά του ἔργα ὑπῆρξαν τὰ «Μενίππεια», ἔνθα εἰς ὕφος φαιδρὸν ἀνέπτυσσε τὰς ἀρχὰς τῆς κυνικῆς σχολῆς. Μεταβὰς κατόπιν εἰς Τύρον, ἐπεδόθη εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ ἤρχισε νὰ συνθέτῃ ἐρωτικοὺς στίχους. Οἱ στίχοι του οὗτοι ἐδημοσιεύθησαν εἰς συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Παιδικά», διότι ἦσαν ἐξ ὁλοκλήρου ἀφιερωμένοι εἰς τὴν παιδεραστίαν. Περὶ τὸ 80 π. Χ. ἐγκατεστάθη ἐν Κῷ, ὅπου συνέταξε τὴν «Ἀνθολογίαν» ἢ «Στέφανον», συλλογὴν πολλῶν ἐπιγραμμάτων διαφόρων ποιητῶν. Τὰ ἔργα τοῦ Μελεάγρου δύνανται νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας: α) Τὰ «Μενίππεια», ἀπολεσθέντα ἐξ ὁλοκλήρου πλὴν ἀποσπασμάτων τινῶν εὑρισκομένων παρ' Ἀθηναίῳ, ἔφερον κυρίως τὸν τίτλον «Χάριτες» καὶ ἦσαν διηγήσεις εἰς πεζὸν λόγον μετὰ διαλόγων, ἀναφορῶν εἰς ξένους συγγραφεῖς καὶ παρῳδιῶν, ὅμοιαι πιθανῶς πρὸς τὸν «Ἰκαρομένιππον» καὶ τὴν «Νεκυομαντεΐαν» τοῦ Λουκιανοῦ. β) Ὁ «Στέφανος», κληθεὶς οὕτω διότι ἕκαστος ἐκ τῶν περιλαμβανομένων ἐν αὐτῷ ποιητῶν ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τὸ ἔμβλημα ἄνθους τινός, ἀπωλέσθη ἐπίσης, ἀλλ' ἀποσπάσματά του ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ Κωνσταντίνου Κεφαλᾶ εἰς τὴν ἀρκετὰ πλήρη «Ἀνθολογίαν» του. Ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων τούτων βλέπομεν ὅτι ὁ Μελέαγρος εἶχε παραμελήσει ὑπερβαλλόντως τοὺς κλασσικοὺς ποιητάς, ἐνῷ ἀπησχολεῖτο ὑπὲρ τὸ δέον μὲ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς καὶ τοὺς συγχρόνους του. Ἐν τούτοις ἡ συλλογὴ αὕτη ἔτυχε καλλίστης ὑποδοχῆς καὶ ἦτο φαίνεται ἐξυπηρετική, διότι καθ' ὅλην τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴν περίοδον ἔγιναν πολλαὶ μιμήσεις αὐτῆς. γ) Τὰ ἐπιγράμματα («Παιδικὰ») τοῦ Μελεάγρου ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, συμπεριελήφθησαν εἰς τὸν «Στέφανον» καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν «Ἀνθολογίαν» τοῦ Κωνσταντίνου Κεφαλᾶ. Εἶναι 144, ποικίλλοντος μήκους (2—20 στίχοι). Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀφιερώσεις ἢ ἐπιτάφια· ἀλλὰ τὰ ἀριστουργήματά του εἶναι τὰ ἐρωτικά. Διακρίνονται διὰ τὴν ζωηρότητα καὶ δροσερότητα τοῦ αἰσθήματος, τὴν διαύγειαν τῆς φαντασίας, τὴν τέχνην τοῦ ἀνανεοῦν γνωστὰ ἤδη θέματα, τὴν εὐφυᾶ καὶ δηκτικὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ τὴν χάριν τοῦ ὕφους, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε ζημιοῦται ἀπὸ ποιάν τινα ἀθυροστομίαν. Ἡ στιχοποιία του εἶναι ἀκριβής. Περὶ αὐτοῦ ἐλέχθη ὅτι μεταξὺ ὅλων τῶν συγγραφέων δευτέρας τάξεως δικαιοῦται τὴν πρώτην θέσιν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Dübner* Epigrammatum Antologia Palatina (Paris 1864-1872).—*H. Ouvré*, Méléagre de Gadara (Paris 1894).—*Radinger*, Meleager (Innsbuck 1896).—*A. Oehler*, Der Kranz des Meleagros von Gadara (Berlin 1920).

Θ. Π.

— **Μελέαγρος.** Δευτερότοκος υἱὸς Πτολεμαίου Α' Σωτῆρος ἐκ τῆς Εὐρυδίκης. Παρηκολούθησε τὸν ἀδελφὸν Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνὸν εἰς Θράκην εἰς πάσας τὰς περιπετείας του, μετὰ τὸν θάνατον δὲ αὐτοῦ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, «πρὸς ὀλίγας ἡμέρας δυναστεύσας» κατὰ Πορφύριον. Ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου θῦμα τῆς ἀναρχίας, ἥτις ἐπὶ τετραετίαν ἐμάστισε τὴν χώραν. Γ. Λ. Α

Μελεάγρου χάραξ *[Γεωγρ.]*. Ὀχυρὸν πρὸς Β. τῆς Ἀντιοχείας οὐ μακρὰν τῶν ποταμῶν Οἰνοπάρα καὶ Ὀρόντα. Παρὰ τὸ ὀχυρὸν τοῦτο συνεκροτήθη τῷ 146 π. Χ. σπουδαία μάχη μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀλεξάνδρου Βάλα καὶ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος, πενθεροῦ τοῦ Βάλα, συμμάχου δὲ τοῦ Δημητρίου τοῦ Νικάτορος, υἱοῦ τοῦ ὑπὸ τοῦ Βάλα ἐκθρονισθέντος Δημητρίου τοῦ Σωτῆρος (150 π. Χ.). Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἡττηθεὶς ὁ Βάλας ἔσπευσε νὰ καταφύγῃ εἰς Ἀραβίαν, ὁ δὲ Πτολεμαῖος τραυματισθεὶς ἀπέθανεν ἐκ τῶν τραυμάτων του. Κ. ΛΣ

Μελεγκάρι (Melegari), *Δόρα*. Ἰταλὶς συγγραφεὺς (1849—1925). Ἦτο θυγάτηρ τοῦ *Λουδοβίκου Μελεγκάρι* καὶ ἐγεννήθη ἐν Λωζάννῃ ἐκ μητρὸς Ἑλβετίδος. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, ἰδίως μυθιστορήματα, εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἰταλικήν, καὶ διηύθυνεν ἐπὶ μακρὸν τὴν «Διεθνῆ Ἐπιθεώρησιν», συνεργασθεῖσα καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα περιοδικά, ἰδίως δὲ εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο κόσμων», εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Παρισίων» κτλ. Μετὰ μακρὰν παραμονὴν ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐγκατεστάθη ἐν Ρώμῃ, ὅπου τὸ φιλολογικὸν καὶ πολιτικόν της σαλόνι εἶχεν ἀποβῇ ἓν τῶν σημαντικωτέρων κέντρων τῆς ἐποχῆς, ἐκεῖ δὲ συνηντῶντο ἑκάστην Κυριακὴν οἱ ὀνομαστότεροι σύγχρονοι αὐτῆς πολιτικοί, καλλιτέχναι, συγγραφεῖς καὶ ἐκκλησιαστικοί, Ἰταλοὶ καὶ Γάλλοι. Ἵδρυσεν ἐπίσης ἐν Ρώμῃ τὴν μεγάλην πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν λέσχην «Παρίσιοι-Ρώμη» καὶ ὑπῆρξε, μετὰ τὸν Ντ' Ἀννούντσιο, ἡ μᾶλλον ἐργασθεῖσα καὶ ἐπιδράσασα διὰ τὴν γραφομένων της καὶ τῆς ἐν γένει δραστηριότητός της πρὸς ἔξοδον τῆς Ἰταλίας ἐκ τῆς οὐδετερότητος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Μεταξὺ τῶν ἔργων της εἶναι: «Ἐξιλασμός» (γαλλιστὶ 1881), «Μάρθα Τιὲν» (γαλλιστὶ 1883), «Αἱ ἀβεβαιότητες τῆς Λιβίας» (1884), «Στὸν παλιὸ δρόμο» (1885), «Ἡ δούκισσα Γκισλαὶν» 1886), «Κύριε ἐλέησον» (1896), «Ψυχὲς ποῦ πιστεύουν» (1900), «Δημιουργοὶ τοῦ πόνου καὶ δημιουργοὶ τῆς χαρᾶς» (1905), «Τρεῖς πρωτεύουσαι» (1922), «Κάτω ἀπὸ τὰ θορυβώδη νερὰ» (1923) κτλ. Ἐπίσης ἠσχολήθη καὶ μὲ ἐργασίας ἱστορικοῦ καὶ πνευματιστικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ νέα Ἰταλία καὶ ἡ νέα Εὐρώπη», «Ἡμερολόγιον τοῦ Βενιαμὶν Κωνστὰν» (1894), «Ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰωσὴφ Ματσίνι» (1895), «Τὰ κοιμώμενα νερά», ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «Ἡ ἀφύπνισις τῶν ψυχῶν», «Ἡ ἰσχυρὰ πόλις» κτλ. Μ. Δ. Β

— **Μελεγκάρι** (Melegari), ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1807—1881). Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν θερμοτέρων πατριωτῶν τῆς «Νέας Ἰταλίας» τοῦ Ματσίνι, ἀλλὰ βραδύτερον ἐγκατέλειψε τὸν Ματσίνι καὶ τῷ 1838 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λωζάννης καὶ τῷ 1840 τοῦ Τουρίνου καὶ κατόπιν ἐξελέγη βουλευτής, γερουσιαστής, σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας, γενόμενος καὶ πρεσβευτὴς ἐν Ἑλβετίᾳ, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπὸ τὸν Ντεπρέτις τῷ 1876. Ἔγραψε διάφορα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἱστορίαν τοῦ δικαίου, τὸ διεθνὲς δίκαιον καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν. Μ. Δ. Β.

Μελεγκίτσι *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Μελενικίτσιον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μελέγκοβιτς, *Ἀλέξανδρος Νικ.* Καθηγητὴς τοῦ πολυτεχνείου, γεννηθεὶς τῷ 1877 ἐν Ἰσμαϊλίῳ τῆς Βεσσαραβίας. Ἐσπούδασε μηχανολογίαν εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Ζυρίχης. Εἰργάσθη εἰς ἀγγλικὰ ναυπηγεῖα (1901—1911), τυχὼν διαρκοῦντος τοῦ πολέμου 1912—1913 χρυσοῦ μεταλλείου τοῦ συνδέσμου μηχανολόγων καὶ ναυπηγῶν τῆς Σκωτίας διὰ πρωτότυπον ἐργασίαν. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν ὡς ἀνώτερος μηχανικός. Ἀπὸ τοῦ 1918 διατελεῖ καθηγητὴς θερμοκινητήρων καὶ ὑδατοστροβίλων ἐν τῷ πολυτεχνείῳ Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

μέλεγος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μελία*.

μελεζιτόζη (ἡ), ἢ ***μελεκιτόζη*** *['Οργ. Χημ.]*. Τρισακχαρίτης τοῦ τύπου $C_{18}H_{32}O_{16}$ ἀνευρεθεὶς εἰς τὸ δροσόμελι τῆς φιλύρας (εἰς ποσότητα 40 % περίπου), εἴς τινα εἴδη μάννα καὶ εἰς τοὺς κυτταρικοὺς χυμοὺς καὶ ἄλλων τινῶν φυτῶν. Εἶναι εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, κρυσταλλοῦται δὲ μετὰ 2 μορίων ὕδατος εἰς βελονοειδεῖς ἀχρόους κρυστάλλους. Ἔχει ὑπογλυκίζουσαν γεῦσιν, δεικνύει εἰδικὴν στροφὴν +88°7, ἄνευ πολυστροφισμοῦ, καὶ εἶναι ἀδιάφορος πρὸς τὸ φελίγγιον ὑγρόν. Δι' ἀνοργάνων ὀξέων ὑδρολύεται πρὸς δύο μόρια d-γλυκόζης καὶ ἓν μόριον d-φρουκτόζης. Σ. Γ.

μέλει· ρῆμα ἀπρόσ.: «μὲ μέλει» ἀρχ. «μέλει μοι» φροντίζω, ἐνδιαφέρομαι, ἄλλως «μὲ νοιάζει»· «δὲ μὲ μέλει διόλου» ἀδιαφορῶ τελείως, «ἀπὸ πίττα ποῦ δὲν τρώς, τί σὲ μέλει κι' ἂν καῇ;»

Μελὲκ-*ἐλ-Ἄσραφ*, ἢ ***Κανσοῦ ἐλ Γκούρη*** Σουλτᾶνος τῆς Αἰγύπτου τῆς Β' δυναστείας τῶν Μαμελούκων, τῶν λεγομένων Κιρκασίων. Παλαιὸς ἐμίρης προσκεκολλημένος εἰς τὸν περίφημον Καϊτβέην, ἔζη μακρὰν τῶν ραδιουργιῶν. Τῷ 1501 γενόμενος σουλτᾶνος ὑπὸ τὸ ὄνομα Μελὲκ ἐλ Ἄσραφ ὠργάνωσε τὴν δικαιοσύνην καὶ ἔκτισε τὸ εἰσέτι σῳζόμενον λαμπρόν του τζαμίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγκατέστησε βιβλιοθήκην καὶ ἀκαδημίαν σεϊχῶν. Καὶ σήμερον εἰς αὐτὸ εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ ἐξ 100 000 τόμων βιβλιοθήκη τοῦ Ἀχμὲτ πασᾶ Ζεκῆ καὶ ἐκεῖ συνεδριάζει ἡ ἀραβικὴ ἀκαδημία. Τῷ 1512 κατέφυγε παρ' αὐτῷ εἰς Κάϊρον ὁ Κορκούτ, ἀδελφὸς τοῦ Ὀθωμανοῦ σουλτάνου Σελὶμ ἐλ Βαγιαζὴτ (Σελὶμ Α'), διεκδικήσας ἀνεπιτυχῶς πρὸς τοῦτον τὸ σκῆπτρον. Ὁ σουλτᾶνος τῆς Τουρκίας ἐζήτησε τὴν παράδοσίν του, ὁ δὲ ἐλ Γκούρη ἐδήλωσεν ὅτι δὲν δύναται νὰ παραβιάσῃ τὰ θέσμια τῆς φιλοξενίας. Ὁ Σελὶμ ἐξεστράτευσε τότε κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ ἐλ Γκούρη ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Ἰσμαὴλ πασᾶ, ἀλλ' οἱ σύμμαχοι ἡττήθησαν οἰκτρῶς. Ὁ Σελὶμ ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν εἰρήνης τοῦ ἐλ Γκούρη. Ἡ δευτέρα μάχη παρὰ τὸ Χαλέπιον συνεπλήρωσε τὴν τουρκικὴν νίκην χάρις εἰς τὸ τρομερὸν τουρκικὸν πυροβολικόν, τοῦ ὁποίου ἐστεροῦντο τελείως οἱ Αἰγύπτιοι. Ὁ ἐλ Γκούρη ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς, ἀλλ' οἱ δύο ἐμίραι οἱ διοικοῦντες τὰς δύο πτέρυγας προσεχώρησαν εἰς τὸν ἐχθρόν. Ὁ ἐλ Γκούρη ἐτράπη εἰς φυγὴν ἐλπίζων νὰ ἀνασυνταχθῇ ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ φεύγων ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου του καὶ ἐποδοπατήθη ἀπὸ τοὺς ἵππους τῶν ἄλλων φυγάδων. Γ. Λ. Α.

—**Μελὲκ-*ἐλ-Ἄφδαλ*.** Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Σαλὰχ ἐδ Δὶν (Σαλαδδίνου), συντρίψας ἡρωϊκῶς ἐν Τιβεριάδι (1187) 500 Ναΐτας καὶ δι' αὐτὸ τυχὼν τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ πατρός. Διαδεχθεὶς τοῦτον τῷ 1193 ἀφῆκε τοὺς ἀδελφούς του Μελὲκ Ἀζὶζ Ὀσμὰν καὶ Μελὲκ Δάχερ Γαζῆ, οἵτινες ἐβασίλευον ἤδη ὁ μὲν τῆς Αἰγύπτου, ὁ δὲ τοῦ Χαλεπίου, νὰ τὸν ἀπογυμνώσουν τῶν βασιλείων τῆς Δαμασκοῦ καὶ τῶν Ἱεροσολύμων. Ἀπέθανεν ἄγαμος τῷ 1225.

—**Μελὲκ-*ἐλ-Ἐσρέφ*.** Μουσουλμᾶνος ἡγεμὼν Συρίας καὶ Παλαιστίνης (βλ. λ. *Ἐσρέφ*).

—**Μελὲκ-*ἐλ-Μανσούρ*.** Σουλτᾶνος τῆς Αἰγύπτου (βλ. λ. *Καλαούν*).

—**Μελὲκ *πασᾶς*.** Τοῦρκος βεζύρης (βλ. λ. *Ἀχμὲτ πασᾶς Μελέκ*).

— **Μελὲκ *σὰχ Α'*.** Εἶναι ὁ Γ' Σελτζουκίδης σάχης τῆς Περσίας (1072—1093), υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἄρπ Ἀρσλάν, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ θυσιάσῃ τὸν θεῖόν του Καδέρ, διότι μόνος οὗτος ἀντέπραξεν εἰς τὴν ἀνάρρησίν του. Ἐν Βαγδάτῃ διώρισε καλίφην τὸν Μοκτατῆ Μπιαμριλλὰχ (1075), ἵδρυσεν ἀστεροσκοπεῖον καὶ ἐπέφερε μεταρρύθμισίν τινα εἰς τὸ περσικὸν ἡμερολόγιον, ὁρίσας νέαν ἐποχήν, τὴν δζελαλεϊδικὴν ἐκ τοῦ ἀπονεμηθέντος εἰς τοῦτον ὑπὸ τοῦ πρῴην καλίφου Καΐμ Μπιαμριλλὰχ τίτλον «Δζελὰλ Ἐδδίν», ἤτοι δόξα τῆς θρησκείας. Ἐξέτεινε τὰς κτήσεις του ἀπὸ τῆς Μεσογείου μέχρι τῆς Σινικῆς. Εἶχεν εὐτυχήσει νὰ ἔχῃ μεγαλουργὸν καὶ συνετὸν βεζύρην τὸν Νιζὰμ ἐλ Μολούκ, ἀλλ' ἀπατηθεὶς ὑπὸ ραδιούργων τὸν ἐθανάτωσε. Γ. Λ. Α.

— **Μελὲκ *σὰχ Β'*.** Ἔγγονος τοῦ ἀνωτέρω, διαδεχθεὶς τὸν θεῖόν του Μασσοὺδ τῷ 1152, ἀλλ' ἐκθρονισθεὶς μετὰ 4 μῆνας ὑπὸ τῶν ἐμιρῶν, οἵτινες ἀνηγόρευσαν τὸν Μωχάμμετ Β'. Θανόντος τούτου ἀνέκτησεν ἐν μέρει τὴν ἐξουσίαν του, βασιλεύσας τοῦ Ἰσπαχάν, καὶ ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς τῷ 1160. Γ. Λ. Α.

Μελεκὲς (Melekess) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Σαμάρα, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Οὐλιάνοφσκ-Τσίσμο Κάτ. 16.700. Ἔχει ἀλευρομύλους, οἰνοπνευματοποιεῖα καὶ ὑφαντήρια. Γ. Ι. Β.

μελεκιτόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *μελεζιτόζη*.

Μελεκλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ περιφερείᾳ Πουλαντζὰκ τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 50 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες διετήρουν ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον. Οἱ κάτοικοι ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν τοῦ 1923. Ε. Ι. Χ.

Μελεμένη (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία παρὰ τοῖς Μικρασιάταις τῆς πόλεως *Μαινεμένη* (βλ. λ.).

Μέλεμπεκε (Meulebeke) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Δ Φλάνδρας, 13 χλμ. πρὸς Β. τοῦ Κουρτραὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἰνγκελμύνστερ-Τήλτ. Ἔχει βιομηχανίαν τριχάπτων, βάμβακος καὶ λινῶν ὑφασμάτων. Κάτ. 9.120. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Χ. Δ.

Μέλεν (Meulen), ***Ἀδὰμ-Φραγκῖσκος βὰν ντὲρ*** —· βλ. λ. *Βὰν-ντὲρ-Μαῖλεν*.

Μελὲν (Melun) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Σηκουάνα-Μάρνη, κειμένη παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἀνκέϊγ μετὰ τοῦ Σηκουάνα, εἰς ἀπόστασιν 40 χλμ. ἀπὸ τῶν Παρισίων. Ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν τμημάτων, ὧν τὸ μὲν ἕν, τὸ ἀρχαιότερον, ἐφ' οὗ τὰ σπουδαιότερα μνημεῖα τῆς πόλεως, κεῖται ἐπὶ ποταμονήσου τοῦ Σηκουάνα, τὰ δὲ δύο ἕτερα ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ. Ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς νήσου πολυαρίθμων παλαιῶν οἰκοδομημάτων ρυθμοῦ γοτθικοῦ καὶ Ἀναγεννήσεως, τῶν ΙΒ'—ΙΖ' αἰώνων, ἀξιολογώτερα εἶναι εἷς πύργος τοῦ παλαιοῦ ἀνακτόρου, καλούμενος τοῦ Καίσαρος, μοναστήριον τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως, ναὸς τῆς Παρθένου κλπ. Σήμερον ἡ πόλις ἔχει διδασκαλεῖον, κοινοτικὸν κολλέγιον, μουσεῖον ἀρχαιολογίας καὶ καλῶν τεχνῶν, βιβλιοθήκας κλπ. Διεξάγει ἐμπόριον σιτηρῶν, κτηνῶν καὶ κτηνοτροφικῶν εἰδῶν καὶ ἔχει βιομηχανίας ὑφασμάτων καὶ σοκολάτας, τυπογραφεῖα κλπ. Κάτ. 14.860.

—*[Ἱστορ.]* Ἡ Μελέν, καλουμένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *Μελόδουνον* (Melodunum), ὑπῆρχεν ἀπὸ

Digitized by Google

τῶν γαλατικῶν ἤδη χρόνων. Καταληφθεῖσα τῷ 53 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λαβιηνοῦ, κατελήφθη πολλάκις ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα. Οἱ πρῶτοι Καπετίδαι εἶχον ἐν αὐτῇ ἀνάκτορον κείμενον ἐπὶ τῆς νησῖδος, ἀπέθανον δ' ἐκεῖ οἱ βασιλεῖς Ροβέρτος καὶ Φίλιππος Α'. Τῷ 1102 ὁ Ἀβαιλάρδος ἐδίδαξεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Μελέν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐρρῖκος Ε' κατέλαβε τὴν πόλιν μετὰ μακρὰν πολιορκίαν (1420), ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἐπαναστατήσαντες καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς Ἰωάννας Ντ' Ἀρκ ἐξεδίωξαν ἐκεῖθεν τῷ 1430 τοὺς Ἄγγλους. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ συνασπισμοῦ ὑπέφερε, πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Γκίζης (1588) καὶ τοῦ Ἐρρίκου Δ' (1590). Εἶναι πατρὶς τοῦ Ἰακ. Ἀμυό, σώζεται δὲ ἡ οἰκία, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγεννήθη. Χ. Δ.

Μελὲν (Melun). Οἰκογένεια Γάλλων εὐγενῶν, συνδεθεῖσα δι' ἀγχιστείας πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Οὔγου Καπέτου. Πολλὰ μέλη αὐτῆς ἔδρασαν σημαντικῶς ἀπὸ τοῦ ΙΑ' μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἀναφέρονται δὲ ἰδιαιτέρως μεταξὺ τούτων οἱ κατωτέρω:

— 1) ***Γουλιέλμος**, ὑποκόμης τοῦ Μελέν*, θεωρούμενος ὡς ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας. Ἔζησε κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, συνώδευσε δὲ τὸν Γοδοφρεῖδον Μπουϊγιὸν κατὰ τὴν πρώτην σταυροφορίαν εἰς Παλαιστίνην (1096), ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὰς ἐν γένει στρατιωτικὰς του ἀρετάς.

— 2) ***Ἀδάμ***, εἷς ἐκ τῶν ἀρίστων ἀξιωματικῶν τοῦ βασιλέως Φιλίππου Αὐγούστου. Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἄγγλων εἰς Πουατοῦ (1208) καὶ συνέβαλε κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐν Μπουβὶν νίκην (1214). Ἠκολούθησε τὸν Λουδοβῖκον τῆς Γαλλίας (τὸν μετέπειτα Λουδοβῖκον ΙΓ') εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε (1220).

— 3) ***Σίμων***, στρατάρχης τῆς Γαλλίας. Μετέβη μετὰ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Ἁγίου εἰς Ἀφρικὴν (1270) καὶ ὑπέταξε τὴν νῆσον Μαγιόρκαν· βραδύτερον διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς Ἀγγλίαν (1297). Προαχθεὶς μετέπειτα εἰς στρατάρχην, ἐφονεύθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης τοῦ Κουρτραί.

— 4) ***Κάρολος***, ὁ ἐπικληθεὶς διὰ τὴν τρυφηλότητά του *Σαρδανάπαλος*. Ἀπολαύων ἐν ἀρχῇ πολλῆς εὐνοίας ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΑ', εἶχε διορισθῆ παρὰ τούτου διοικητὴς τῶν Παρισίων καὶ τῆς Βαστίλλης. Κατηγορήθη ὅμως ὅτι εὑρίσκετο εἰς μυστικὰς σχέσεις μὲ τοὺς ἐπαναστατήσαντας κατὰ τοῦ Λουδοβίκου εὐγενεῖς καὶ εἰσαχθεὶς εἰς δίκην κατεδικάσθη εἰς θάνατον (1468). Λέγεται ὅτι μετὰ τὸ πρῶτον κτύπημα τοῦ πελέκεως τοῦ δημίου ὡρμήθη ἐκ νέου διακηρύσσων τὴν ἀθωότητά του. Ἡ περιουσία του κατασχεθεῖσα παρεχωρήθη εἰς τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν του Νταμμαρτέν, ὅστις ἦτο καὶ ὁ δημιουργήσας τὴν ἐναντίον του κατηγορίαν. Ἐπὶ Καρόλου Η' ὅμως ἐγένετο ἀποκατάστασις τῆς μνήμης τοῦ Μελὲν καὶ τὰ κτήματα αὐτοῦ ἀπεδόθησαν εἰς τὰ τέκνα του.

— 5) ***Λουδοβῖκος**, μαρκήσιος τοῦ Μωπερτυΐ*, καὶ *πρίγκιψ δοὺξ τῆς Ζουαγιέζ* (1634—1721). Διεκρίθη ὡς ἀξιωματικὸς καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου. Ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Βαλανσιὲν (1677), τὴν μάχην τοῦ Κασσὲλ καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Ὕπρ, ἔσωσε δὲ τὴν Χάβρην ἀπὸ τῆς ἐναντίον αὐτῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἄγγλων (1694). — Ω

Μελενιάνο, ἢ ***Μαρινιάνο*** (Melegnano ἢ Marignano) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μιλάνου. Κάτ. 7.486. Ἔχει μεταξουργεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα, παράγει ὄρυζαν καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον τυροῦ καὶ ἄλλων κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ διεξαχθεῖσαν ὁμώνυμον μάχην τὴν 13 καὶ 14 Σεπτεμβρίου 1515 μεταξὺ Ἑλβετῶν ὑπὸ τὸν δοῦκα τοῦ Μιλάνου Μαξιμιλιανὸν Σφόρτσα καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου Α'. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς μάχης οἱ Ἑλβετοὶ κατήγαγον περιφανῆ νίκην, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν οἱ Γάλλοι ἤνοιξαν τοὺς φράκτας, οἵτινες συνεκράτουν τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Λάμπρο καὶ ἐπλημμύρησαν τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλβετῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε καταφθάσει καὶ μία μεραρχία ἱππικοῦ τῶν Βενετῶν πρὸς βοήθειαν τῶν Γάλλων, ἡ ὁποία προσέβαλε τοὺς Ἑλβετοὺς ἐκ τῶν πλαγίων, ἐνῷ οἱ Γάλλοι ἀνενέωσαν τὰς ἐπιθέσεις των κατὰ μέτωπον διὰ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ κατετρόπωσαν τοὺς ἐπιδρομεῖς. Οἱ Ἑλβετοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθοῦν, ἀφήσαντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 7.000 νεκρούς. Μ. Δ. Β

—/*Στρατ. Ἱστορ.*/ Διαρκοῦντος τοῦ Ἰταλικοῦ πολέμου 1859 (βλ. λ.), ἐξεπέμφθη εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην τῆς Μαγέντας (4 Ἰουνίου 1859) γαλλικὸν στράτευμα πρὸς καταδίωξιν τῶν Αὐστριακῶν. Μία αὐστριακὴ ταξιαρχία, ἀποτελοῦσα μέρος τῶν αὐστριακῶν ὀπισθοφυλακῶν καὶ ὑποστηριζομένη ἀπὸ μικρᾶς ἀποστάσεως ὑπὸ ἑτέρας, εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἀμυντικῶς εἰς τὸ χωρίον *Μελενιάνο*, ἵνα προκαλύψῃ τὴν ὑποχώρησιν, καταρτίσασα ἀμυντικῶς τὰς οἰκίας, κατασκευάσασα ὁδοφράγματα καὶ τάξασα πυροβολικὸν βάλλον κατὰ μῆκος τὴν ἁμαξιτὸν ὁδόν, δι' ἧς προὐχώρουν γαλλικά τινα στρατεύματα. Δι' αὐτὸ τὴν 8ην Ἰουνίου ἐπετέθη κατ' αὐτῆς μετωπικῶς τὸ 1ον γαλλικὸν σῶμα στρατοῦ, προχωρήσαν διὰ τριῶν φαλάγγων, καθ' ὃν χρόνον τὸ 2ον γαλλικὸν σῶμα προὐχώρει βορείως τοῦ Μελενιάνο, ἵνα διὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς κυκλώσεως τοῦ δεξιοῦ τῶν Αὐστριακῶν ἐξαναγκάσῃ τούτους εἰς ὑποχώρησιν. Λόγῳ ὅμως τοῦ λίαν διακεκομμένου ἐδάφους, ἕνεκα τῶν καλλιεργειῶν καὶ τῶν πολλῶν διωρύγων αἱ κατὰ μέτωπον προχωροῦσαι τρεῖς γαλλικαὶ μεραρχίαι τοῦ 1ου σώματος δὲν εὑρίσκοντο εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος· οὕτω ἡ μεραρχία τοῦ στρατηγοῦ Μπαζαὶν (ἡ κεντρική) προχωροῦσα διὰ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, ἦτο πολὺ προκεχωρημένη, καθ' ὃν χρόνον αἱ ἑκατέρωθεν αὐτῆς ἕτεραι δύο μεραρχίαι τοῦ ἰδίου σώματος εὑρίσκοντο πολὺ πρὸς τὰ ὀπίσω, τὸ δὲ διὰ τὴν κύκλωσιν 2ον σῶμα πολὺ περισσότερον ὑποκεχωρημένον καὶ μὴ δίδον ἀκόμη δείγματα τῆς ἀπειλῆς του. Τοιουτοτρόπως, τὸ ἀπόγευμα τῆς 8ης Ἰουνίου προσέκρουσε πρὸ τοῦ ὀχυρωτάτου Μελενιάνο μόνον ἡ κεντρικὴ μεραρχία, ἐνῷ δ' ἐγνώριζε καλῶς ὁ διοικητὴς της περὶ τοῦ πολὺ προκεχωρημένου της, ἐν τούτοις δὲν ἀνέκοψε τὴν ἐπίθεσίν του, ἀλλ' ἐπέπεσεν ἀμέσως ὁρμητικῶς κατὰ τῶν ἀμυνομένων τοῦ Μελενιάνο Αὐστριακῶν καὶ κατώρθωσε ν' ἀπωθήσῃ τούτους ἐκ τοῦ χωρίου καὶ νὰ τοὺς ἐξαναναγκάσῃ εἰς ὑποχώρησιν, ἀφοῦ ὅμως ὑπέστη τεραστίας ἀπωλείας. Ν. Θ. Κ.

Μελενικίτσιον /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται 3 ὥρας βορειοδυτικῶς τῶν Σερρῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μελεγκίτσι*. Κάτ. (1928) 535. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον Χριστὸς καὶ τοὺς συνοικισμοὺς Βίσιανη καὶ Νεράϊδα (Τσεσμελῆ), ἔχει δὲ κατοίκους (1928) 1.040. Χ. Δ.

Μελένικον /*Γεωγρ.*/. Πολίχνη τῆς ΒΑ. Μακεδονίας, ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ κλιτύων ὄρους ἰσχυρῶς διαβεβρωμένων ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Ὁ διερχόμενος τὴν πόλιν ποταμὸς *Μίστριτσα* εἶναι παραπόταμος τοῦ Στρυμόνος. Ἀπὸ τοῦ 1913 ὑπάγεται εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἀριθμοῦσα περὶ τοὺς 2.500 κατ. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἦτο σπουδαιότατον ἐμπορικὸν κέντρον μετάξης καὶ βάμβακος, κατεσκευάζοντο δ' ἐνταῦθα νήματα χρωματιστὰ εἰς μεγάλην ποσότητα, ἐξαγομένων τῶν ἐμπορευμάτων εἰς Βιέννην καὶ ἀλλαχοῦ, ἐσχάτως δὲ παρακμάσαντος τοῦ ἐμπορίου της παρήγε μόνον οἶνον καὶ ρακήν. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο ἕδρα ὑποδιοικήσεως ὑπαγομένης εἰς τὸ σαντζάκιον τῶν Σερρῶν, εἶχε δύο μητροπολίτας (ὀρθόδοξον καὶ σχισματικόν), ἠρίθμει δὲ 516 ἑλληνικὰς οἰκίας, 100 ὀθωμανικάς, 69 ἀτσιγγανικὰς καὶ 10 βουλγαρικάς. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης εἶχε τέσσαρα σχολεῖα, ἤτοι δύο τῶν ἀρρένων, ἓν τῶν θηλέων καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον. Ὁ νῦν Ἕλλην μητροπολίτης Σιδηροκάστρου λέγεται καὶ πρώην Μελενίκου, διότι εἰς τὸ Σιδηρόκαστρον ἐγκατεστάθησαν ἐσχάτως ὡς πρόσφυγες οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Ι. Σ. Σ.

—/*Ἱστορ.*/ Τὸ *Μελένικον* ἱδρύθη ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς τόπος ἐξορίας τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν καὶ διαφόρων ἐπιφανῶν προσώπων ἐχθρικῶς πρὸς αὐτοὺς διακειμένων. Ὡς ἐκ τούτου, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐγκατεστάθησαν αὐτόθι πλεῖσται ἐπίσημοι οἰκογένειαι τοῦ Βυζαντίου. Ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος ἐγένετο ἕδρα μητροπολίτου καὶ παρέμεινε τοιαύτη μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀπέβη κτῆσις τοῦ Σλαβομακεδόνος χωροδεσπότου Στρεάζου, ὃν κατόπιν (περὶ τὸ 1222) ἐξέβαλε τῆς ἀρχῆς ὁ ἄρχων τῆς Ἠπείρου Θεόδωρος Κομνηνός, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀφήρεσαν τὴν πόλιν οἱ Βούλγαροι. Τῷ 1246 ἐγένετο κύριος αὐτῆς ὁ Ἰωάννης Βατάτσης τῆς Νικαίας διὰ τῶν πιστῶν αὐτῷ ἀρχόντων τοῦ Βουλγάρου Δραγωτᾶ καὶ τοῦ Ἕλληνος Νικολάου Μαγκλαβίτου ὁ δεύτερος, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Γεώργιον Ἀκροπολίτην, εἶπε τὰ ἑξῆς πρὸς τοὺς κατοίκους, παρακινῶν αὐτοὺς ν' ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τῶν Βουλγάρων: «Εἰμεθα τὸ γένος γνήσιοι Ρωμαῖοι (δηλαδὴ Ἕλληνες), καταγόμενοι ἐκ Φιλιππουπόλεως, ἡ χώρα ἡμῶν ἁρμόζει τοῖς Ρωμαίοις μᾶλλον ἢ τοῖς Βουλγάροις». Τῷ 1247 διοικητὴς καὶ φρούραρχος τοῦ Μελενίκου ἦτο ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ὁ μετέπειτα αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου. Τῷ 1256 προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἀποκρουσθέντων ὑπὸ τῶν κατοίκων. Ἀλλ' ὁ Δραγωτᾶς ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ Θεοδώρου Β' Δούκα Λασκάρεως, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἰωάννου Βατάτση, ἐκυρίευσε κατόπιν πολιορκίας, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν Βουλγάρων, τὸ Μελένικον, ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν στρατηγῶν Θεοδώρου Νεστόγγου καὶ Ἰωάννου Ἀγγέλου. Μετ' ὀλίγον σπεύσας ὁ Λάσκαρις ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐξωλόθρευσε τὸν Δραγωτᾶν. Τῷ 1342 ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τοῦ κράλη τῶν Σέρβων Στεφάνου Δουσάν. Ἐπελθόντων κατόπιν τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Μακεδονίας, κατελήφθη καὶ τὸ Μελένικον, πιθανῶς μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κοσσυφοπεδίου. Τῷ 1913 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἐν Μελενίκῳ ἤκμασεν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ ἑλληνικὴ παιδεία, ἐξ αὐτοῦ δὲ κατήγοντο ὁ ἱστορικὸς Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης καὶ ὁ ἐν Βιέννῃ δράσας ὡς ἰατρὸς Ἀναστάσιος Παλατίδης, ὅστις οὐ μόνον ὑλικῶς, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς εὐεργέτησε τὴν πατρίδα του, ἐφοδιάσας τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα δι' εἰδικοῦ κανονισμοῦ τιτλοφορουμένου: «Σύστημα ἢ διαταγαὶ κατὰ κοινὴν ψῆφον ἁπάσης τῆς συνελεύσεως τῆς πόλεως Μελενίκου πρὸς πλείονα ἀφορῶσαι βελτίωσιν τῶν ἐν αὐτῇ θείων οἴκων, σχολῶν τε καὶ νοσοκομείων καὶ τῆς τῶν ἐνδεῶν ἁπάντων φιλανθρωποτέρας οἰκονομίας τε καὶ κηδεμονίας ὑπὸ φιλογενοῦς τινος καὶ εὐπατρίδου τῆς αὐτῆς πόλεως διοργανωθεῖσαι τε καὶ σχεδιασθεῖσαι καὶ δαπάνῃ αὐτοῦ οἰκείᾳ νῦν πρῶτον εἰς φῶς ἀχθεῖσαι» (ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας 1813). Ἐν Μελενίκῳ ἐλειτούργει ἄρχομένου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ τυπογραφεῖον, ἐν ᾧ ἐτυπώθησαν διάφορα ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὸ δυσεύρετον βιβλίον τοῦ διδασκάλου Δημητρίου Καλαβακίδου Μελενικίου: «Στοιχειώδης ἱερὰ κατήχησις, περιέχουσα σύντομον διδασκαλίαν τῶν τριῶν θεολογικῶν ἀρετῶν: πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης, ἐν ᾗ προσετέθη καὶ παράρτημα περὶ τοῦ Σταυροῦ». Τὸ Μελένικον εἶναι ἀξιόλογον καὶ διὰ τὰς ἐν αὐτῷ βυζαντινὰς ἀρχαιότητας, ἡ δὲ μετάβασις εἰς αὐτὸ γίνεται ἐκ Σερρῶν ἢ Σιδηροκάστρου. Οὐ μακρὰν αὐτοῦ κεῖται ἡ ἱερὰ μονὴ *Ροζινοῦ* μετὰ βυζαντινοῦ ναοῦ, περικλείοντος ἀξιόλογα ἔργα τέχνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ε. Ταπεινὸς* ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» (1892 καὶ 1894 σ. 143 ἑξ.). — *Σωφρόνιος πρώην Λεοντοπόλεως* ἐν «Ἐκκλησιαστικῷ Φάρῳ Ἀλεξανδρείας» (1912 σ. 449 ἑξ.). — *Τ. Εὐαγγελίδου*, Νέα Ἑλλὰς (Ἀθῆναι 1913 σ. 156—157). — *Κ. Ζησιου*, ἐν Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας (Ἀθῆναι 1913). — *Σ. Π. Λάμπρου*. Νέος Ἑλληνομνήμων (Η' 279, ΙΑ' 38 καὶ ΙΗ' 421). — *Πέτρου Σπανδωνίδου*, Μελένικος ὁ νεκρὸς Μακεδονικὸς Ἀκρίτας, ἱστορική, γεωγραφική, γλωσσικὴ καὶ λαογραφικὴ περιγραφὴ τοῦ Μελενίκου (Ἀθῆναι 1931). Τ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

μελένιον (τὸ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Ἄκυκλος ἀκόρεστος ὑδρογονάνθραξ τῆς σειρᾶς τῶν ἀλκυλενίων, τοῦ τύπου $C_{30}H_{60}$. Ἐλήφθη δι' ἀποστάξεως τοῦ κηροῦ τῶν μελισσῶν καὶ ἀποτελεῖ στερεὸν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 62°, δυσδιάλυτον ἐν ἀλκοόλῃ. Σ. Γ.

μελένιος, —α, —ον· δημοτ., ὁ κατεσκευασμένος ἀπὸ μέλι, ὁ περιέχων μέλι: «χαλβᾶς μελένιος».

Μελενκὶ (Melenki) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀνατολικῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Βλαδιμίρ, Α.ΝΑ. τῆς Μόσχας. Κάτ. 10 800. Γ. Ι. Β.

Μέλεντα (Meleda) /*Γεωγρ.*/. Νῆσος τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν Δαλματίᾳ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ραγούζης. Κεῖται πρὸς Ν. τῆς χερσονήσου Σαμπιοντσέλλο, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ διέκπλου Μέλεντα, πλάτους 9 χλμ. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 38 χλμ., τὸ πλάτος 5 καὶ ἡ ἐπιφάνεια 93 τ. χλμ. Κάτ. 1.620. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινόν, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸν *Βέλκιγκραν*, ὕψους 518 μ. Παράγει σιτηρά, ἐλαίας, σταφυλὰς καὶ ὀπώρας. Ἔχει μελισσοκομίαν, σηροτροφίαν καὶ ἐξάγει κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Πρωτεύουσαν ἔχει τὴν *Μπαμπινοπόλιε*. Ἔχει πολλὰς ὀδοντώσεις εἰς ἃς πρωτεύουν οἱ ὅρμοι *Πάλμα*, *Παλάτζο*, *Μέτζο-Μέλεντα* καὶ *Ἰγκανατόρε* (πλάτ. 42°46' Β, μηκ. 17°24' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Curzola to Cattaro). Ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἡφαιστειογενοῦς προελεύσεως καὶ ἔχει πολλὰ σπήλαια μετὰ σταλακτιτῶν. Τῷ 1826 καὶ 1827 ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῇ σεισμοί, συνδεόμενοι μετ' ἀήθους ἐντάσεως ὑποχθονίου βοῆς, ἥτις προεκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὰς μελέτας πολλῶν γεωλόγων. Κατὰ τοὺς σεισμοὺς τούτους ἐνεφανίσθησαν καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀνυψοῦντο μεγάλαι στῆλαι θειούχων ἀτμῶν. Σερβοκροατιστὶ λέγεται *Μλγιέτ*. Εἶναι ἡ *Μελίτη* ἢ *Μιλίτη* τῶν ἀρχαίων καὶ διαμφισβητεῖ πρὸς τὴν Μάλταν τὴν τιμὴν τῆς φιλοξενίας τοῦ ἁγίου Παύλου, ὅτε οὗτος, συνεπείᾳ τρικυμίας, ἐξώκειλε κατὰ τὸ ταξίδιόν του πρὸς τὴν Κρήτην. Πολλοὶ φρονοῦν ὅτι τὸ κείμενον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων συμφωνεῖ μᾶλλον πρὸς τὴν Μελίτην τῆς Ἀδριατικῆς ἢ πρὸς τὴν Μελίτην (Μάλταν) τῆς Μεσογείου. Σ. Ε. Λ.—Μ. Δ. Β.

— ***Μελέντας διέκπλους*** (Meleda channel) /*Γεωγρ.*/. Ἐπίσημον ἀδριατικὸν ἀμφίγειον, σχηματιζόμενον μεταξὺ τῆς χερσονήσου Σαμπιοντσέλλο (Sabbioncello) καὶ τῆς νήσου Μέλεντα, ἀποτελοῦν δὲ συνέχειαν τοῦ διέκπλου Λαγκόστα. Σ. Ε. Λ.

Μέλεντα, *νόσος τῆς* —/*Δερματολ.*/. Ὀνομάζεται οὕτω, διότι παρουσιάζεται ὡς ἐνδημικὴ νόσος εἰς τὴν μικρὰν νῆσον *Μέλεντα* (βλ. λ.). Ἡ νόσος αὕτη εἶναι φύσεως κληρονομικῆς καὶ ἀγνώστου αἰτιολογίας, παρουσιάζεται δὲ εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν συμμετρικῶς εἰς τὰς παλάμας καὶ τὰ πέλματα, ἄλλοτε μὲν διάχυτος, ὁπότε τὸ δέρμα εἶναι ἐρυθρόν, ἐξοιδημένον, ρικνὸν καὶ ἀπολεπίζεται

Digitized by Google

ἐντόνως, ἄλλοτε δὲ ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν μεμονωμένων πλακῶν κερατίνων. Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν συχνὴν χρῆσιν λουτρῶν καὶ τακτικὴν λίπανσιν διὰ διαφόρων ἀλοιφῶν. Κ. Κ. Κ.

Μελέντεθ *Βαλντὲς* (Meléndez Valdés), *Ἰωάννης*. Ἱσπανὸς ποιητὴς (1754—1817). Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλὰ κατόπιν ἀφιερώθη εἰς τὴν ποίησιν. Τὸ πρῶτόν του ποιητικὸν ἔργον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγένετο γνωστὸς εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον, ἦτο βουκολικὸν ποίημα βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Μαδρίτης. Πλήρης ἔκδοσις τῶν ποιημάτων του ἐγένετο τῷ 1820. Γ. Ι. Β.

Μελεντὶς-δὰγ *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Τουρκίας, ἐν τῷ σημερινῷ νομῷ Νίγδης (Νίγντε). Ν. Μ.

Μέλεντσε (Melencze) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας ἐν τῷ Βανάτῳ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Γκρὸς-Κικίντα—Μπεσκερέκ. Κάτ. 9.470, σερβικῆς καταγωγῆς, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει ἡ θειοῦχος λίμνη *Ρουσσάντα μεθ'* ὁμωνύμων θερμῶν, ὧν τὰ ὕδατα ἐνδείκνυνται κατὰ τῶν χοιράδων, τῆς ἀρθρίτιδος, τῶν ρευματισμῶν καὶ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ δέρματος. Μ. Δ. Β

μέλεος (ὁ), ἡ *μέλεγος* ἢ *μέλιγο* *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μελία* ἢ *εὐρωπαϊκή*.

μελεὸς (ὁ), καὶ *μελιγός*· δημοτ. τύπος τοῦ *μελία*.

Μελέσσες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Βασιλείου τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 344. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ε. Γ.

Μελέτη *[Μυθολ.]*. Μία τῶν τριῶν πρώτων Μουσῶν *(Μελέτη, Μνήμη, Ἀοιδή)*, τῶν ὁποίων τὴν λατρείαν εἰσήγαγον εἰς τὸν Ἑλικῶνα οἱ παῖδες τοῦ Ἀλωέως. Κατ' ἄλλας παραλλαγὰς μία τῶν τεσσάρων πρώτων Μουσῶν *(Ἀρχή, Μελέτη, Θελξινόη, Ἀοιδή)*, θυγάτηρ τοῦ Διὸς Αἰθέρος καὶ τῆς νύμφης Πλουσίας. Τὸ ὄνομά της παραδίδεται καὶ ὑπὸ τὸν τύπον *Μελετῶσα* ἐπὶ παραστάσεως ἀγγείου, ἔνθα εἰκονίζεται πλησίον τῆς μούσης Τερψιχόρης καὶ τοῦ Μουσαίου. Ν. Α.

μελέτη (ἡ)· φροντίς, μέριμνα, προσπάθεια πρὸς κατανόησιν φαινομένων, πρὸς ἀφομοίωσιν, πρὸς βελτίωσιν ἢ προαγωγὴν πραγμάτων: «μελέτη μαθημάτων, — βιβλίων, —τῶν κατὰ πόλεμον, —τῶν κατὰ τὴν γεωργίαν» ‖ πραγματεία ἐπιστημονική, ἄλλως *διατριβή*: «μελέτη περὶ ὑδρεύσεως τῆς πόλεως, — περὶ καλλιεργείας τῆς ἐλαίας, — περὶ γλώσσης κτλ.».

— **«Μελέται»** (Studies). Γενικὸς τίτλος, ὑφ' ὃν κατὰ κανόνα δημοσιεύονται περιοδικῶς αἱ ἐργασίαι τῶν πανεπιστημίων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (Studies of the University of Colorado, Illinois, Missouri κτλ.). —Π.

— **«Μελέται»** (Études). Δεκαπενθήμερος ἐπιθεώρησις ἐν Παρισίοις καὶ κατόπιν ἐν Λυών, ἱδρυθεῖσα τῷ 1856 ὑπὸ τοῦ Τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν. Διακοπεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1870—1871 καὶ 1880—1888 συνεχίζει τὴν ἔκδοσίν της, δημοσιεύουσα κυρίως μελέτας ἀφορώσας τὴν θρησκείαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν. —Π.

— **«Μελέται ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς Γραμματικῆς»** (Studien zur griech. u. lat. Grammatik). Περιοδικὸν σύγγραμμα ἐν Λειψίᾳ, ἱδρυθὲν τῷ 1868 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν *Γεωργίου Κουρτίου* καὶ *Καρόλου Μπρούγκμαν*. Π. Ν. Π.

— **«Μελέται ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἰσλαμικῆς Ἀνατολῆς»** (Studien zur Geschichte u Kultur d. islam. Orients). Παράρτημα τοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ «Ἰσλάμ» (Der Islam), ἐκδιδόμενον ἐν Βερολίνῳ-Λειψίᾳ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ C. H. Becker ἀπὸ τοῦ 1912. Ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε 7 τεύχη. Π. Ν. Π.

— **«Μελέτες»**. Γενικὸς ἐπίτιτλος σειρᾶς ἔργων κοινωνιολογικῶν, φιλοσοφικῶν κλπ. διαφόρων ξένων ἐπιφανῶν συγγραφέων, ἐκδοθέντων ἐν μεταφράσει ἀπὸ τοῦ 1929 ὑπὸ τῆς Ἕλλης Λαμπρίδου (ἐκδοτικὸς οἶκος Ράλλη).

— **«Μελέτη»**. Μηνιαῖον δημοσίευμα ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τῷ 1907 εἰς σχῆμα 8ον καὶ ἐκδοθὲν μέχρι τοῦ 1912.

Μελέτη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σώστου τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κατ. (1928) 436 Χ. Δ.

μελέτημα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μελετᾶν, σπουδὴ περί τι, διατριβή, πραγματεία: «γλωσσικά—, ἱστορικὰ μελετήματα».

μελετηρός, *—ά, —όν*· ὁ ἀγαπῶν τὴν μελέτην, ὁ προθύμως καὶ ἐπιμελῶς ἀσκούμενος, μελετητικός.

μελετητήριον (τό)· ὁ τόπος ὅπου γίνεται ἡ μελέτη, αἴθουσα μελέτης, σπουδαστήριον.

μελετητικός, *—ή, —όν*· ὁ πρόθυμος ἢ ἐπιτήδειος εἰς μελέτην, μελετηρός.

μελετιανοὶ (οἱ). — 1) Οἱ ἀσπαζόμενοι τὸ ἐκκλησιαστικὸν δόγμα τοῦ *Μελετίου, ἐπισκόπου Ἀντιοχείας* (βλ. λ.), οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μελετίου. — 2) Οἱ ὀρθότερον *Μελιτιανοί*.

Μελέτιος *(ἅγιοι)*. —1) Ὁ *ὁμολογητής*. Ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα καὶ φέρει τὸ ἐπώνυμον *Γαλησιώτης*, ὡς μονάσας ἐν τῇ μονῇ τοῦ Γαλησίου ὄρους ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ὁ χρόνος καθ' ὃν ἤκμαζεν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἐκκλησιαστικὰς ἔριδας περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, προεξάρχοντος τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ὅστις ἐν Λυῶν τῆς Γαλλίας ὡμολόγησε τὴν ἕνωσιν, ἀλλὰ σύσσωμος ἠγέρθη ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαός, ὁ δὲ Μελέτιος, συμφώνως πρὸς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον Β' τὸν Κύπριον (1283—1289), ὄντα ἀνθενωτικόν, ἔγραψε κατὰ τῶν Λατίνων. Ἡ Ἐκκλησία τιμῶσα τὸν παθόντα διὰ τὴν γνώμην του ὠνόμασεν «ὁμολογητὴν» καὶ τιμᾷ τὴν μνήμην του τῇ 19 Ἰανουαρίου. Δὲν εἶναι γνωστὸν ἐὰν αὐτὸς εἶναι ὁ γράψας τὴν ἐκ 13.000 στίχων «Ἀλφαβηταλφάβητον», ἣν ἄλλοι ἀποδίδουσιν εἰς ὁμώνυμον στιχουργὸν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

—2) Ὁ *ὅσιος*. Οὗτος κατήγετο ἔκ τινος παρὰ τὴν Καισάρειαν χωρίου Μουταλάσκης καὶ ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα († 1105). Φεύγων τὴν πατρίδα, εἰς ἣν εἶχον εἰσβάλει Μουσουλμᾶνοι, κατέφυγεν εἰς Ἀττικὴν καὶ περιερχόμενος τὴν περὶ τὸν Κιθαιρῶνα χώραν ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ μονὴν καὶ ἐξέλεξε τὸν παρὰ τὸ χωρίον Μάζι (Μυούπολιν) τόπον ὡς κατάλληλον, ὅπου ἔπηξε τὸ πνευματικὸν του ἐνδιαίτημα. Ἡ φήμη τοῦ ἀσκητικοῦ ἀνδρὸς ταχέως διαδοθεῖσα προσείλκυσε πολλοὺς μοναχούς, οἵτινες ὑπὸ τὴν καθηγεσίαν τοῦ ὁσίου Μελετίου ἔδρασαν ἐπωφελέστατα ἔν τε τῇ Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ. Ἡ Ἐκκλησία τιμῶσα τὴν ὁσιότητα τοῦ Μελετίου γεραίρει τὴν μνήμην αὐτοῦ τῇ 1 Σεπτεμβρίου. Τὸ μετόχιον τῆς μονῆς, τὸ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὰ ΒΔ. κείμενον, ἤδη ἀνοικοδομηθὲν κατὰ τὴν μεγάλην ὁμώνυμον τῆς πόλεως ὁδὸν Ἁγίου Μελετίου, χρησιμεύει ὡς ἐνοριακὸς ναὸς τῆς πολυπληθοῦς συνοικίας ἐκείνης. Τ. Ε. Ε.

— **Μελέτιος**. Ἰατρὸς καὶ μοναχὸς ἐκ Τιβεριουπόλεως, ζήσας κατὰ τὴν Ζ' καὶ Η' ἑκατονταετηρίδα καὶ γράψας «Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς» (ἐκδ. Cramer, Oxford, 1836), ἔργον ἐρειδόμενον ἐπὶ ἀρχαιοτέρων ἐργασιῶν, ἰδίᾳ τοῦ Νεμεσίου καὶ τῶν ἀνατομικῶν τοῦ Σωρανοῦ, ἐξετάζον τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀπὸ τελολογικῆς κυρίως ἀπόψεως. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μελετίου φέρονται καὶ σχόλια εἰς τοὺς «Ἀφορισμοὺς» τοῦ Ἱπποκράτους. ΑΡ. Π. Κ.

— **Μελέτιος** *(Μῆτρος)*, μητροπολίτης *Ἀθηνῶν*. Κατήγετο ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ἐγεννήθη τῷ 1661. Μετὰ τὰ πρῶτα ἐν τῇ πατρίδι γράμματα ἀπῆλθεν εἰς Πατάβιον καὶ ἐνεγράφη ἐν τοῖς φοιτηταῖς τῆς ἰατρικῆς καὶ φιλοσοφίας. Ἀποπερατώσας τὰς σπουδάς του ἐπανέκαμψεν εἰς Ἰωάννινα καὶ διωρίσθη σχολάρχης τῆς σχολῆς Ἐπιφανίου, μιᾶς τῶν πέντε ἀκμαζουσῶν τότε ἐν τῇ πόλει σχολῶν. Τριάκοντα καὶ ἑνὸς ἔτους προεχειρίσθη μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. Ταραχῶν συμβασῶν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Λιβέριον Γερακάρην ἐπαναστατῶν τῷ 1696 καὶ θεωρηθεὶς συνένοχος ἐκρύβη ἐπὶ διετίαν ἐν τῇ πατρίδι, ὁπόθεν ἀμνηστευθεὶς ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1698. Τῷ 1701 ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Πελοπόννησον ὡς ἔξαρχον καὶ τῷ 1703 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν, ἣν διηύθυνε μέχρι τοῦ θανάτου του (1714). Ἡ πνευματικὴ ἐργασία τοῦ Μελετίου εἶναι πολυσχιδής. Ἔγραψε: «Γεωγραφίαν» (Βενετία 1728, ἐκδ. β' Βενετία 1807, τόμ. 4), «Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν» (Βιέννη 1783, τόμ. 3), «Ρητορικήν», «Διδαχάς», «Περὶ ἀστρονομίας», «Περὶ διαφόρων ἀκουσμάτων» καὶ ἐπιστολάς. Βίον τοῦ ἀνδρὸς ἐξέδοτο ὁ καθηγητὴς Κ. Δυοβουνιώτης ἐν «Ἐκκλησιαστικῷ Φάρῳ» Ἀλεξανδρείας (1920, τόμ. ΙΘ', σ. 79—103). Τ. Ε. Ε.

— **Μελέτιος Α'** ὁ *Πηγᾶς*, *πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας*. Ἐγεννήθη τῷ 1549 ἐν Χάνδακι, πρωτευούσῃ τότε τῆς Κρήτης, ἔνθα καὶ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν. Τὰς σπουδάς του συνεπλήρωσεν ἐν Ζακύνθῳ, Ἐνετίᾳ καὶ Παταβίῳ, ἐπιδοθεὶς ταυτοχρόνως καὶ εἰς θεολογικὰς μελέτας. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, διὰ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, μετὰ μικρὰν ἐν ταῖς νήσοις ταύταις διαμονήν, εἰσήχθη εἰς τὴν μονὴν Ἀγκαράθου, ὑπὸ ἡγούμενον τὸν Σίλβεστρον, τὸν ὕστερον γενόμενον πατριάρχην Ἀλεξανδρείας. Ὁ νεαρὸς καὶ εὐπαίδευτος μοναχὸς Μελέτιος δὲν ἐνεκλείσθη, οὐχ ἧττον, ἐν τῇ μονῇ, διότι, παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Χάνδακι ἑλληνικοῦ σχολείου. Ταυτοχρόνως διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου ἐγένετο ταχέως γνωστὸς καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον, πιθανῶς δὲ τῷ 1569, ἀντικατέστησε τὸν Σίλβεστρον, πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἐκλεγέντα, ὡς ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀγκαράθου, ἧς καὶ τὴν ἱστορίαν συνέγραψεν.

Ἀλλ' ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Κρήτῃ ἐγκαθιδρυμένων Λατίνων μοναχῶν, καθ' ὧν ἐπετίθετο διὰ τῶν κηρυγμάτων του, νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν νῆσον, μετέβη εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, ἵνα μονάσῃ ἐν τῇ ἐκεῖ μονῇ. Τῷ 1579, συνοδεύων τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἡγούμενον τῆς μονῆς ἐκείνης Εὐγένιον (1567—1583), μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα συνηντήθη μετὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου, οὗτος δ' ἔπεισεν αὐτὸν ὅπως ἀναλάβῃ ὑπηρεσίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας. Ἔκτοτε ἄρχεται ἡ μεγάλη δρᾶσις τοῦ Μελετίου ὡς πρωτοσυγκέλλου Ἀλεξανδρείας, ἐν τῇ δράσει δὲ ταύτῃ σπουδαιότατον ἀποτελεῖ σημεῖον ἡ ἵδρυσις σχολείων καὶ ἡ μεγάλη προσπάθεια πρὸς ἀναγέννησιν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας. Ἀλλὰ συνήντησεν ὁ Μελέτιος μεγάλας δυσκολίας, ἃς ἐπηύξανεν ἡ ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα ἀπουσία τοῦ Σιλβέστρου ἐξ Αἰγύπτου. Παρὰ ταῦτα ἐπεξέτεινε τὴν δρᾶσίν του εἰς τὴν ὅλην ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, συνεργαζόμενος μετὰ τῶν δύο φίλων αὐτοῦ, τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας καὶ προϊσταμένου τῆς ἐν Ἐνετίᾳ ἑλληνικῆς κοινότητος Γαβριὴλ Σεβήρου († 1616) καὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυθήρων Μαξίμου Μαργανίου († 1602). Εἰς τὴν δρᾶσιν ταύτην τοῦ Μελετίου ὀφείλεται ἡ ἀναστολὴ τῆς προόδου τῆς λατινικῆς προπαγάνδας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν τέλει τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὡς ἐλλόγιμος δὲ καὶ ζηλωτὴς κληρικὸς ὁ Μελέτιος καθίστατο γνωστὸς καὶ εἰς τοὺς ξένους τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν Ἀνατολὴν ἢ τοὺς μακρόθεν παρακολουθοῦντας τὰ κατ' αὐτήν, οἷος ἦτο ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης Μαρτῖνος Κρούσιος († 1607), πολλάκις γράψας πρὸς αὐτόν. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι διεξήχθησαν περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου Β' († 1595), μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν διαμαρτυρομένων τῆς Τυβίγγης διαπραγματεύσεις περὶ ἑνώσεως, ἀποδειχθείσης ἀπραγματοποιήτου. Ἀλλ' ἡ λατινικὴ προπαγάνδα, ἐπὶ πάπα Ρώμης Γρηγορίου ΙΓ' (1572—1585), συστηματοποιηθεῖσα, πᾶν μέσον μετήρχετο πρὸς πνευματικὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἀνατολῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Μελέτιος ἐπεδόθη εἰς συγγραφὰς κατὰ τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, μεγάλην δ' ἐδοκίμασε στενοχωρίαν ἐκ τῆς ἐκραγείσης μεταξὺ Σεβήρου καὶ Μαργουνίου ἔριδος, ὀφειλομένης εἰς τὴν ὑποχωρητικότητα τοῦ δευτέρου ἔναντι τῶν Λατίνων.

Ἐκ Ρωσίας εἶχε ζητηθῆ Ἕλλην θεολόγος, δυνάμενος ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῆς ἐπεκταθείσης καὶ ἐκεῖ λατινικῆς προπαγάνδας. Ὡς τοιοῦτος ἐθεωρήθη κατάλληλος ὁ Μελέτιος, ἀποσταλεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Σιλβέστρου τῷ 1584, ὅτε, ὡς φαίνεται, καὶ προεβιβάσθη εἰς ἀρχιμανδρίτην. Ἀλλὰ διελθὼν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκρατήθη ἐκεῖ καὶ ἐπεδόθη εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, παρέστη δὲ μάρτυς τῶν τραγικῶν γεγονότων τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων διαρπαγῆς τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου (1586). Μετὰ τριετῆ δρᾶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπανέκαμψεν εἰς Αἴγυπτον, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Σιλβέστρου (Ἰούλιος τοῦ 1590) ἐν Ρόδῳ, τῇ 5 Αὐγούστου 1590, ἐχειροτονήθη ὁ Μελέτιος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἀναλαβὼν τὸ δυσβάστακτον βάρος τῶν δοκιμασιῶν καὶ θλίψεων τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας. Κατορθώσας ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν τῶν πρὸς Μουσουλμάνους καὶ Ἑβραίους χρεῶν καὶ νὰ προλάβῃ τὴν ἐπιχειρηθεῖσαν διαρπαγὴν τοῦ πατριαρχείου, διὰ τῆς γενικῆς ὑπὲρ τῆς καθόλου ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δράσεως κατέλαβεν ἐπιφανεστάτην θέσιν ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ αὐτῆς. Τῷ 1593 μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν μετέσχε τῆς συγκληθείσης ἐνδημούσης συνόδου, ἧς ὑπῆρξε τὸ σπουδαιότερον πρόσωπον, εἰσηγηθεὶς σπουδαιοτάτας διατάξεις. Ἐπανακάμψας δὲ μετὰ ἓν ἔτος εἰς Αἴγυπτον, ἀπέστειλεν εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν Ρωσίαν τὸν Κύριλλον Λούκαριν, ὅπως ἐργασθῇ κατὰ τῆς λατινικῆς προπαγάνδας, ἥτις διὰ τῆς Οὐνίας κατώρθωσε νὰ παρασύρῃ ἑκατομμύρια Ρώσων ὀρθοδόξων εἰς τὸν παπισμόν. Ὁ Μελέτιος ἀπησχολήθη καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως τῶν Κοπτῶν τῆς Αἰγύπτου μετὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατορθώσας κυρίως νὰ προφυλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς παπικῆς προπαγάνδας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεῖδον πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Μελέτιον, ἀρνηθέντος δὲ τούτου ἐξελέγη πατριάρχης ὁ Γαβριὴλ Α' (1596), ἀλλὰ λίαν ταχέως καὶ τούτου θανόντος ἐζητήθη καὶ πάλιν ὁ Μελέτιος. Μετὰ νέαν ἄρνησιν τούτου ἐξελέγη πατριάρχης ὁ Θεοφάνης Καρύκης, ἀλλ' ἐπὶ δύο μόλις μῆνας ἀρχιερατεύσας οὗτος ἀπέθανε τῇ 26 Μαρτίου 1597. Τότε τέλος ἐδέχθη ὁ Μελέτιος ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὐχὶ ὅμως ὡς πατριάρχης ἀλλ' ὡς «ἐπιτηρητής». Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην εἰργάσθη λαμπρῶς μέχρι Μαρτίου τοῦ 1598, ἀπαλλάξας τὸ πατριαρχεῖον τῶν χρεῶν αὐτοῦ πρὸς Ἑβραίους καὶ συνεχίσας ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ τὴν δρᾶσίν του ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐγνωρίσθη καὶ πάλιν μετὰ πολλῶν διαμαρτυρομένων, εὑρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀντιπροσωπεύσας ἄριστα τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ παρ' αὐτοῖς καὶ παρὰ τοῖς ἐν Πολωνίᾳ, οἵτινες εἶχον ἀποταθῆ πρὸς αὐτόν, ζητοῦντες τὴν ἕνωσιν μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπιστροφήν

Digitized by Google

του ὁ Μελέτιος δὲν ἔπαυσεν ἀσχολούμενος καὶ περὶ τὰ γενικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ἰδίως δὲ τὸ κυπριακὸν καὶ τὸ σιναϊτικόν, μὴ ἀποσπῶν τὴν προσοχήν του πάντοτε ἀπὸ τῆς λατινικῆς προπαγάνδας, ἧς τὴν ἀπόκρουσιν εἶχε καταστήσει κύριον τῆς ζωῆς του σκοπόν. Ἀπέστειλε δὲ σχετικὰς ἐπιστολὰς εἰς Κρήτην, Χίον καὶ ἀλλαχοῦ. Τῷ 1599, ἀποστείλας τὸ δεύτερον εἰς Πολωνίαν τὸν Κύριλλον Λούκαριν, παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ διέλθῃ τῶν εἰρημένων νήσων καὶ νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας. Μετὰ διετίαν περίπου, αἰσθανόμενος ἐγγίζων τὸ τέλος του, ἀνεκάλεσεν αὐτόν. Ὁ Λούκαρις ἔσπευσε νὰ μεταβῇ εἰς Αἴγυπτον, ηὐτύχησε δὲ νὰ προφθάσῃ ζῶντα τὸν μέγαν ἱεράρχην, ὅστις, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Λουκάρεως, ἤτοι τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1601, ἐν ἡλικίᾳ μόλις 52 ἐτῶν, ἐτελεύτησε τὸν βίον. Οἱ μεγάλοι αὐτοῦ ἀγῶνες, αἱ περιπέτειαι, αἱ θλίψεις καὶ στενοχωρίαι λίαν προώρως κατεβίβασαν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, ἅτινα συνέγραψεν ὑπεραμυνόμενος τῆς ὀρθοδοξίας, πάντων δὲ μάλιστα αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, ὧν ἀντίγραφα διέσωσεν ὁ πιστῶς ὑπηρετήσας αὐτῷ ὡς ἀρχιδιάκονος Μάξιμος, παραμένουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἰώνιον μνημεῖον ἀφθίτου δόξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Κυρία πηγὴ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Μελετίου Πηγᾶ εἶναι αἱ πολυάριθμοι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, ὧν ἱκαναὶ σποραδικῶς ἐδημοσιεύθησαν. Περὶ τῶν συλλογῶν αὐτῶν πρβλ. *W. Regel*, Analecta Byzantino-Russica, (Petropoli 1891) σ. CXIII-CLIV.—*Α. Π. Κεραμέως*, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη Α', 466—468.—*J. f. Malischewsky*, Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Πηγᾶς (ρωσιστί) τόμ. Α', Β' (Κιεβ. 1872).—*Γεω. Γ. Μαζαράκη*, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν «Ἐκκλησ. Φάρῳ» Ἀλεξανδρείας τόμ. ΚΖ' (1928), σ. 9 ἑξ.—*Γερμανοῦ Γρηγορᾶ*, Μελέτιος Πηγᾶς, ἐν περιοδ. «Πανδώρα» Ἀθηνῶν τόμ. Θ', σ. 255 ἑξ.—*Ἀγαθαγγέλου Νικολάκη* (νῦν ἐπισκόπου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου) Μελέτιος Πηγᾶς, Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας (Χανιὰ 1903).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ πρὸς τοὺς Κρῆτας ἀλληλογραφία Μελετίου τοῦ Πηγᾶ (Χανιὰ 1903).—*Ν. Φιλιππίδου*, Ἀναμνηστικὸν ἐπὶ τῇ τριακοσιετηρίδι Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἐν περιοδ. «Ἑλλήνιον» (Κάϊρον 1903), σ. 30 ἑξ.—*E. Legrand*, Lettres du Meletius Pigas antérieures à sa promotion au Patriarcat (Paris 1903).—*Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου* (Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), Ὁ ὑπ' ἀριθμ. 353 κῶδιξ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἄθω μονῆς τῶν Ἰβήρων, περιέχων συγγράμματα τοῦ Μελετίου Πηγᾶ, «Ἐκκλησ. Φάρος Ἀλεξανδρείας» ΙΔ' (1915), σ. 129—133.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Σχέσεις Ὀρθοδόξων καὶ Λατίνων κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα (Ἀθῆναι 1925).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἐπιστολαὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, «Ἐκκλησ. Φάρος Ἀλεξανδρείας» ΣΤ' (1910), σ. 212—3.

† Α. Χ.

— **Μελέτιος Β'** *(Μεταξάκης)*, πατριάρχης ***Ἀλεξανδρείας***. Ἐγεννήθη εἰς τὸν Παρσᾶ τοῦ Λασηθίου Κρήτης τῷ 1871, λαβὼν τὸ ὄνομα *Ἐμμανουήλ*. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὸ χωρίον του καὶ κατόπιν εἰς τὴν Ἱεράπετραν. Τῷ 1889 μετέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ παρά τινι ἐκ μητρὸς θείῳ του ἐφημερίῳ τῆς Γεθσημανῆς. Μετά τινας μῆνας προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἡγουμένου Ἁγίου Νικολάου Βενιαμίν. Τῷ 1891, ἐκλεγέντος πατριάρχου Ἱερουσαλὴμ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Γερασίμου Α', διεδέχθη τοῦτον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας ὁ ἡγούμενος Βηθλεὲμ Σπυρίδων, ἐπίσκοπος Θαβώρ. Οὗτος παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Συρίαν τὸν Βενιαμὶν μετὰ τοῦ νεαροῦ Ἐμμανουὴλ καὶ τὸν μὲν πρῶτον ἐχειροτόνησε μητροπολίτην Ἀμίδης (Διαρβεκίρ), τὸν δὲ δεύτερον διάκονον, μετονομάσας εἰς *Μελέτιον*. Ἐκ τῶν πρώτων ἔργων τοῦ Γερασίμου ὑπῆρξε ν' ἀνοίξῃ καὶ πάλιν τὰς θύρας τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Σταυροῦ, καὶ ὁ Μελέτιος ἐπέτυχε νὰ εἰσαχθῇ εἰς αὐτήν, ὅθεν ἀπεφοίτησε μετὰ ἑπταετίαν (1900). Τῷ 1898, ἐξαναγκασθέντος τοῦ Σπυρίδωνος εἰς παραίτησιν καὶ ἀποχωρήσαντος εἰς Βόσπορον, πάντες οἱ Ἕλληνες κληρικοὶ τοῦ ἀντιοχικοῦ θρόνου ἀπεχώρησαν, καὶ τότε ὁ Μελέτιος κατετάχθη εἰς τὸν ἁγιοταφικὸν κλῆρον καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ τότε ἀρχιγραμματέως καὶ κατόπιν πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Φωτίου εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπως ἐνεργήσῃ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀπόψεως διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Σπυρίδωνος. Καὶ ἐπέτυχε μὲν ὠφελήματά τινα, ἀλλ' ἦτο πολὺ ἀργά. Ἅμα ἀποφοιτήσας διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Δαμιανοῦ Α' ὑπογραμματεὺς τοῦ θρόνου. Τῷ 1903, ὡς γραμματεὺς τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, συνέταξε τοὺς κανονισμοὺς τοῦ «Ἱεροῦ Κοινοῦ» (ὡς ὀνομάζεται ἡ «Ἁγιοταφιτικὴ Ἀδελφότης») καὶ κατόπιν ἐξελέγη ἀρχιγραμματεύς. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην παραμείνας ἐπὶ 6 ἔτη ἵδρυσε 30 νέας σχολάς, ἐξέδωκε πολλὰ διδακτικὰ ἑλληνοαραβικὰ βιβλία καὶ ἐπέτυχε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸν κανονισμὸν τῆς θεολογικῆς σχολῆς ἄρθρον ἐπιτρέπον τὴν ἀπονομὴν τοῦ διπλώματος καὶ εἰς τοὺς μὴ ἱερωμένους ἀποφοίτους. Ταυτοχρόνως πλουτίσας τὸ τυπογραφεῖον τῆς ἀδελφότητος, ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Νέα Σιών». Τῷ 1908, ἐπωφεληθεὶς τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ὀθωμανικοῦ Συντάγματος, ἵδρυσε τὴν ἀραβοελληνικὴν ἐφημερίδα «Ἡ Παλαιστίνη», ἥτις ὅμως, διὰ πολιτικοὺς λόγους, ὑπῆρξε βραχύβιος. Ἐκ τῶν ἀποστολῶν τὰς ὁποίας διεξήγαγε μνημονευτέα ἡ εἰς Ἀλεξάδρειαν παρὰ τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ διὰ τὰ προσκυνηματικὰ ζητήματα.

Μελέτιος Μεταξάκης.

Τῷ 1905 ἐπεσκέφθη καὶ πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν διὰ τὸ μετὰ τοῦ Γ. Ζερβουδάκη ἐξ 60 χιλ. λιρ. δάνειον τῆς ἀδελφότητος καὶ τῷ 1906 τὴν Αὐστρίαν καὶ Ρωσίαν χάριν κτηματικῶν ὑποθέσεων τῆς ἀδελφότητος. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐτάραττε τὴν Κύπρον καὶ τὸν ὀρθόδοξον κόσμον ἡ διένεξις τῶν κληρικῶν περὶ τὴν ἐκλογὴν ἀρχιεπισκόπου. Πρὸς διευθέτησίν της μετέβη εἰς τὴν νῆσον ὁ πατριάρχης Φώτιος, ἐκ δὲ Φαναρίου ἀπεστάλη ὁ τότε μητροπολίτης Ἀγχιάλου, κατόπιν οἰκουμενικὸς πατριάρχης Βασίλειος. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἐξέλεξε τὸν Μελέτιον. Οὗτος συνέταξεν ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἥτις ἐδημοσιεύθη ἀγγλιστὶ εἰς τὴν «Ἐπίσημον Ἐφημερίδα» καὶ ἐφ' ἧς ἐστηρίχθη ὁ κανονίσας τὴν λύσιν του νόμος. Ἐκ τῆς συναντήσεώς του ἐν Κύπρῳ μετὰ τοῦ Φωτίου προέκυψεν ἡ ἵδρυσις τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Φάρου». Πρὶν ἢ διευθετηθῇ τὸ ἐν Κύπρῳ ζήτημα ἐξερράγη τὸ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν σοβοῦν ζήτημα τῶν ἰθαγενῶν ἀξιώσεων (1908). Ὁ Μελέτιος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ τότε σχολάρχου τῆς θεολογικῆς σχολῆς καὶ νῦν ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου. Ἡ Πύλη διώρισεν εἰδικὴν ἐπιτροπήν, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἀνέπτυξε τὸ ζήτημα ὁ Μελέτιος, οὗ τὸ σχετικὸν ὑπόμνημα ἐξεδόθη ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ἀξιώσεις τῶν ἀραβοφώνων» (Κωνσταντινούπολις 1919). Τῷ 1910 ἐξελέγη μητροπολίτης Κιτίου. Ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη ἐποίμανε τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἱδρύσας τὸ Παγκύπριον ἱεροδιδασκαλεῖον, πρωτοστατήσας εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἐμπορικοῦ Λυκείου τῆς Λάρνακος, συντάξας τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ τοὺς εἰδικοὺς κανονισμοὺς τῆς ἐνοριακῆς διοικήσεως καὶ τῶν θρονικῶν ἐπιτροπῶν. Τῷ 1911 ἵδρυσε τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Κήρυκα», τὸν ὁποῖον ἐξηκολούθησε νὰ ἐκδίδῃ καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ὅπου τὸν ἐξεχώρισεν εἰς τὸ ἐκεῖ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν σεμινάριον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Τῷ 1912—1913, μητροπολίτης ὢν τοῦ Κιτίου, ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, ὁ δὲ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Λ. Κορομηλᾶς κατήρτισεν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἴωνος Δραγούμη πρὸς μελέτην τῶν ἐκ τῆς προσαρτήσεως ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου εἰς τὰ βασίλεια Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας προκυψάντων ζητημάτων. Τὴν ἔκθεσιν συνέταξεν ὁ Μελέτιος μετασχὼν τῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐκ ταύτης ἐντύπωσις ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Κορομηλᾶν τὴν ἰδέαν νὰ προτείνῃ τὴν ὑποψηφιότητά του εἰς διαδοχὴν τοῦ Ἰωακεὶμ Γ'. Τὴν πρότασιν ἐδέχθη ἡ γενικὴ συνέλευσις, ἀλλὰ τὴν ἀπέκλεισεν ἡ σύνοδος ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ἀποθανὼν πατριάρχης δὲν εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸν ἀπὸ Κιτίου ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου.

Τὸν Αὔγουστον 1913, ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἄθων, ἐμελέτησεν ἐπιτοπίως τὸ διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Λονδίνου τεθὲν ἁγιορειτικὸν ζήτημα. Ἡ Ρωσία εἶχεν ἐπιτύχει τῷ 1912 νὰ κηρυχθῇ τὸ Ἅγιον Ὄρος οὐδέτερον, διοικούμενον ὑπὸ διαβαλκανικῆς ἐπιτροπῆς. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς Ἄθων, ὅπου καὶ ὠργάνωσεν ἀποτελεσματικὴν ἄμυναν τῶν Ἁγιορειτῶν. Τὸ ὅλον ζήτημα ἐξέθηκεν ὁ Μελέτιος εἰς τὸ βιβλίον του «Τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἡ ρωσικὴ πολιτικὴ ἐν Ἀνατολῇ» (Ἀθῆναι 1913). Τῷ 1914 ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐκ Κύπρου ὁ Ἐλ. Βενιζέλος, ὅπως, μεταβὰς εἰς Ἄθων, διευθετήσῃ τὴν ἀναφυεῖσαν ἔριδα μεταξὺ τῶν μονῶν Ἰβήρων καὶ Βατοπεδίου. Ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη διὰ τῆς ἐγκρίσεως ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τῶν ἐσωτερικῶν κανονισμῶν, τοὺς ὁποίους συνέταξεν ὁ Μελέτιος. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1918 ἐξελέγη ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐξαναγκασθέντος εἰς παραίτησιν τοῦ Ἀθηνῶν Θεοκλήτου.

Κατὰ Νοέμβριον 1920, ἐπανελθόντος τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ὁ Μελέτιος ἐπαύθη διὰ διατάγματος ἀπὸ τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς του θέσεως, μετέβη εἰς Ἀμερικὴν (1921) καὶ προέστη τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Ἐκεῖ εὑρισκόμενος ἐξελέγη οἰκουμενικὸς πατριάρχης καὶ ἐνεθρονίσθη ἐν Φαναρίῳ τῷ 1922. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐποίμανε μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης. Ἐπικρατήσαντος τοῦ κινήματος τοῦ Κεμάλ, ὁ Μελέτιος ἀνεχώρησεν εἰς Ἅγιον Ὄρος τὴν 10 Ἰουλίου 1923, ὅθεν τὴν 20 Σεπτεμβρίου ἔστειλεν εἰς Φανάριον τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησίν του. Τῷ 1924 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Κηφισιάν. Θανόντος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Φωτίου ἐξελέγη εἰς διαδοχήν του τὴν 20 Μαΐου 1926. Ἐπειδὴ ὑπῆρξεν οἰκουμενικὸς πατριάρχης διατηρεῖ τὸν τίτλον τοῦ παναγιωτάτου, ἀντὶ τοῦ τοῦ μακαριωτάτου. Ὁ Μελέτιος ἵδρυσεν ἀμέσως τὸ ἱεροδιδασκαλεῖον «Ἅγιος Ἀθανάσιος» καὶ τὸ πατριαρχικὸν ὀρφανοτροφεῖον, ἐξελιχθὲν ἀκολούθως εἰς τὸ Σπετσεροπούλειον ὀρφανοτροφεῖον, χάρις εἰς τὴν γενναίαν δωρεὰν τῶν δύο ἐκ Τριπόλεως ἀδελφῶν. Ἵδρυσεν ἀκόμη δύο μητροπόλεις τοῦ θρόνου του, τὴν τῆς Ἰωανουπόλεως ἐν τῇ Ν. Ἀφρικῇ καὶ τὴν τῆς Ἑρμουπόλεως μὲ ἕδραν τὴν Τάνταν. Εἰς ταύτας πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ τῆς ἐν Αἰθιοπίᾳ μητροπόλεως Ἀξούμης, ἥτις εἶχε μὲν συσταθῇ ὑπὸ τοῦ Φωτίου, ἀλλ' ἀπέμεινε κενὴ ἕνεκα τῆς ἐπὶ Μενελὶκ ἀντιδράσεως τοῦ Ἀμποῦνα Ματθαίου. Μνημονευτέαι ἐπίσης ἡ συνοδικὴ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ οἰκονομικὴ ὀργάνωσις ταύτης, ἡ ὁποία ἀπὸ αἰώνων ἦτο λίαν στοιχειώδης, καὶ ἡ σύνταξις τοῦ θεμελιώδους καταστατικοῦ τῆς Ἐκκλησίας, προσηρμοσμένου πρὸς τὸ νέον πολιτειακὸν τῆς Αἰγύπτου καθεστώς. Μεταβὰς εἰς Λονδῖνον τὸν Ἰούνιον 1930 ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀντιπροσωπείας τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Λάμπεθ, ὤθησε πολὺ τὸ ἔργον τῆς προσεγγίσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἐκ τῶν δημοσιευμάτων του, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων, ἀναφέρομεν τὴν περὶ τῆς Μαδηβᾶς καὶ τῶν μωσαϊκῶν της, ἰδίως δὲ τοῦ ἁγιογραφικοῦ μωσαϊκοῦ της χάρτου μελέτην, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν «Νέαν Σιών», καὶ τὸ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν «Ὑπόμνημα περὶ Ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως»

Γ. Λ. Α.

— **Μελέτιος**, πατριάρχης ***Ἀντιοχείας***. Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα (361—413). Ἐγένετο ἀφορμὴ σχίσματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀντιοχείας ἐκ τῶν ἑξῆς λόγων. Ὅτε τῷ 330 ὑπερίσχυσαν ἐν Ἀντιοχείᾳ οἱ Ἀρειανοὶ καὶ κατεδίωξαν τὸν ὀρθόδοξον ἐπίσκοπον Εὐστάθιον, τότε πολλοὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ ὄνομα εὐσταθιανοί, ἀπετέλεσαν ἰδίαν κοινότητα, ἐνῷ οἱ ἀρειανοὶ ἐτέλουν ὑπὸ τὸν ἀρειανὸν Εὐδόξιον. Ὅτε ὅμως οὗτος, τῷ 360, μετετέθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, πολλοὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ἐξέλεξαν τὸν Σεβαστείας Μελέτιον. Οὗτος ὅμως ἦτο ὀρθόδοξος καὶ ἐξεδιώχθη ὑπ' αὐτῶν. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ, ἀποθανόντος τοῦ Εὐσταθίου, οἱ πλεῖστοι τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ἀνεγνώρισαν τὸν Μελέτιον, ἐνῷ οἱ ἄγαν εὐσταθιανοὶ τὸν Παυλῖνον. Πρὸς ἕνωσιν ἀμφοτέρων τῶν μερίδων πολλαὶ κατεβλήθησαν προσπάθειαι, ἀλλ' οὐδὲν κατωρθώθη, τὸ σχίσμα δὲ ἐξηκολούθει ἕνεκα φρασιολογίας τινός, καθ' ἣν οἱ μὲν περὶ τὸν Μελέτιον ἐκλαμβάνοντες τὴν λέξιν «ὑπόστασις» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ προσώπου παρεδέχοντο τρεῖς ὑποστάσεις ἐν τῇ θεότητι, ἐνῷ οἱ περὶ τὸν Παυλῖνον μίαν ὑπόστασιν καὶ τρία πρόσωπα, ἐκλαμβάνοντες τὴν «ὑπόστασιν» ἀντὶ τοῦ οὐσία. Τὸ σχίσμα οὕτως ἐπεκράτει καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μελετίου ἐπὶ Φλαβιανοῦ, μέχρις οὗ ὁ τῶν εὐσταθιανῶν ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος τῷ 413 παραιτηθείς, προέτρεψε τὴν κοινότητα αὐτοῦ εἰς τὴν μετὰ τοῦ Φλαβιανοῦ ἕνωσιν.

† Η. Φ. Β.

—**Μελέτιος**, μητροπολίτης ***Ἡρακλείας***. Ἐν Λέρῳ γεννηθεὶς καὶ πιθανῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει σπουδάσας, ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος Μυριοφύτου, ὅπου συνέστησε σχολεῖον ἑλληνικὸν πρὸ τοῦ 1790. Διαδεξάμενος τῷ 1794 τὸν θεῖον αὐτοῦ Μεθόδιον, ἐποίμαινεν ἕως τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1821, ὅτε ὑπέβαλε παραίτησιν καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Ἐν τῇ Ραιδεστῷ, καθέδρᾳ τοῦ μητροπολίτου, εὑρὼν παρημελημένην τὴν ἑλληνικὴν σχολὴν ἀνασυνέστησε κατὰ τὸ 1817 ἔτος.

Μ. Ι. Γ.

— **Μελέτιος**, πατριάρχης ***Ἱεροσολύμων***. Ἐκόσμησε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀπὸ Φεβρουαρίου 1731 μέχρι Μαρτίου 1737, ὅτε ἀπεσύρθη τῆς διοικήσεως. Ἐγεννήθη ἐν Αἴνῳ τῆς Θρᾴκης, ἐχρημάτισε δὲ ἀπὸ τοῦ 1698 μέχρι τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ἐπίτροπος τῶν πατριαρχῶν Δοσιθέου καὶ Χρυσάνθου, διατριβόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς πρὸς συνάθροισιν ἐλεημοσυνῶν ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Τάφου. Ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, προωρισμένος ὡς διάδοχος τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου. Ἠγωνίσθη κατὰ τῶν Ἀρμενίων, ἀπαιτησάντων κυριότητα ἐπὶ τῶν ἁγίων προσκυνημάτων διὰ τουρκικῶν ἐπισήμων γραμμάτων, πλαστογραφηθέντων διὰ δόσεως πολλῶν χρημάτων. Ἀποδειχθείσης τῆς πλαστογραφίας τῶν Ἀρμενίων, ὁ πατριάρχης Μελέτιος ἐπεκύρωσε δι' αὐτογράφου σουλτανικοῦ τὰ ἐπὶ τῶν προσκυνημάτων δίκαια τῶν ὀρθοδόξων, βοηθηθεὶς ὑπό τε τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Νεοφύτου ΣΤ' καὶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Γκίκα. Συνέστησεν ἑλληνικὴν ἐν Ἱεροσολύμοις σχολὴν καὶ τύποις ἐξέδωκε τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὁμιλίας τοῦ προκατόχου Χρυσάνθου.

Μ. Ι. Γ.

— **Μελέτιος** *(Νικολετάκης)*, μητροπολίτης ***Κρήτης*** (1831—1839). Ἡρακλειώτης. Ἀρχιδιάκονος ὢν τοῦ κατὰ τὴν ἐν Ἡρακλείῳ σφαγὴν (24 Ἰουνίου 1821) σφαγιασθέντος μετ' ἄλλων ἀρχιερέων Κρήτης μητροπολίτου Γερασίμου Παρδάλη καὶ διασωθεὶς διῴκησε τὴν χηρεύουσαν μητρόπολιν μέχρι τῆς καθόδου εἰς Κρήτην, τῷ 1824, τοῦ νέου μητροπολίτου αὐτῆς Καλλινίκου τοῦ ἐξ Ἀγχιάλου, ὁ ὁποῖος ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ἐπίσκοπον Σητείας. Διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τοῦ Ἰανουα-

Digitized by Google

ρίου 1831, ὁπότε προήχθη εἰς μητροπολίτην Κρήτης, διαδεχθεὶς τὸν ἐν Χανίοις ἀποθανόντα (1830) μητροπολίτην Καλλίνικον. † Ρ. Α. Τ.

— **Μελέτιος**, μητροπολίτης ***Κρήτης***. Ἐκ Καλύμνου. Ἀπὸ Συνάδων γενόμενος μητροπολίτης Διδυμοτείχου (1860), μετετέθη εἰς Κρήτην κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1868, ἣν ἐποίμανε μέχρι τῆς 23 Νοεμβρίου 1874, ὁπότε ἐπανῆλθεν εἰς Διδυμότειχον, τοῦ μητροπολίτου αὐτῆς Σωφρονίου μετατεθέντος εἰς Κρήτην. Μετατεθεὶς τὸ δεύτερον ἐκ Διδυμοτείχου εἰς Κρήτην, τῇ 6 Ἰουνίου 1877, διετέλεσε μητροπολίτης αὐτῆς μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 13 Αὐγούστου 1882. † Ρ. Α. Τ.

— **Μελέτιος Α'** ὁ *Πηγᾶς*, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***· βλ. *Μελέτιος Α'*, πατριάρχης *Ἀλεξανδρείας*.

— **Μελέτιος Β'**, πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Τενέδῳ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐχρημάτισε πρωτοσύγκελλος τοῦ Γαβριήλ, μητροπολίτου Νικομηδείας, ἐχειροτονήθη Λαρίσης μητροπολίτης περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου 1750 καὶ πατριάρχης ἐξελέγη τῇ 5 Νοεμβρίου 1768, μείνας ἐπὶ τοῦ θρόνου πέντε μῆνας καὶ τρεῖς ἡμέρας. Τῇ 8 Ἀπριλίου 1769 συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς ἐφυλακίσθη μετὰ τριάκοντα σχεδὸν προκρίτων Ἑλλήνων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, καταγγελθεὶς ψευδῶς ἐπὶ συνεννοήσει μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Ἀποδειχθείσης τῆς ἀθωότητος αὐτῶν ἀπελύθησαν πάντες, ὁ δὲ Μελέτιος ἐξωρίσθη εἰς Μυτιλήνην, ὅπου πολλὰ κακὰ ὑπέστη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν Ρώσων ἐμπρησμὸν εἰς Τεσμὲν τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1775 ἔλαβε σουλτανικὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ εἰς Τένεδον καὶ μετὰ δύο ἔτη νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ ὅρῳ διαμονῆς 61 ἡμερῶν, μεθ' ἃς ἔπρεπε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἐκεῖ ἴσως ἀπεβίωσεν. Μ. Ι. Γ.

— **Μελέτιος Γ'** (*ὁ Πάγκαλος*), πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***. Ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Κέων, κατὰ τὸ 1772. Πρωτοσύγκελλος τοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου διατελῶν, ἀπεστάλη τῷ 1828 μετὰ τεσσάρων μητροπολιτῶν πρὸς τὸν κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Καποδίστριαν, ὅπως ἐπιτύχωσιν ἐκ νέου ὑποταγὴν τῆς ἀπελευθερουμένης Ἑλλάδος εἰς τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν. Ἐπανελθὼν ἐχειροτονήθη (1828) μητροπολίτης Ἀμασείας, μετὰ δύο ἔτη μετετέθη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ μετὰ ἕνδεκα ἔτη εἰς Κύζικον (1841). Πατριάρχης ἐξελέγη τῇ 18 Ἀπριλίου 1845 καὶ ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῇ 28 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐπὶ τοῦ Μελετίου, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1845, τὸ πατριαρχεῖον ἀναμειχθὲν εἰς τὴν ἐκλογὴν πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων τῆς Αἰγύπτου. Μ. Ι. Γ.

— **Μελέτιος Δ'** (*Μεταξάκης*), πατριάρχης ***Κωνσταντινουπόλεως***· βλ. *Μελέτιος Β'*, πατριάρχης *Ἀλεξανδρείας*.

— **Μελέτιος**, ἐπίσκοπος ***Λυκοπόλεως***· βλ. *Μελέτιος*.

— **Μελέτιος**, μητροπολίτης ***Μυτιλήνης***. Ἐν Μυτιλήνῃ γεννηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐγένετο κληρικὸς τοῦ πατριαρχείου καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος, χειροτονηθεὶς Μυτιλήνης ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ' κατ' Αὔγουστον τοῦ 1839. Ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ μετὰ τριετίαν περίπου, τὸ δὲ πατριαρχεῖον, ἐπειδὴ ὁ Μελέτιος ἦτο πεπαιδευμένος κληρικός, διώρισεν αὐτὸν διευθυντὴν τῆς (ἐν Ξηροκρήνῃ) Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς τῷ 1844—1845, καὶ πάλιν τῷ 1846—1848, ὅτε, κατ' Ὀκτώβριον, ἐξελέγη μητροπολίτης Ξάνθης, μείνας ἐκεῖ μέχρις Ἰανουαρίου 1858, ὅτε ἀποκατεστάθη εἰς τὴν Μυτιλήνην, ἧς τὴν Ἐκκλησίαν διώκησεν ἕως τοῦ Νοεμβρίου 1867. Τότε ἀπέθανε, πάσχων ἀπὸ πολλοῦ. Ἐκλήθη μέλος τῆς συνόδου τῷ 1862, καὶ ἐγένετο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1863—1864 πρόεδρος τοῦ πρὸ μικροῦ συσταθέντος Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, κατὰ χρονικὴν σειρὰν ὁ δεύτερος. Μ. Ι. Γ.

— **Μελέτιος** ***Σιναΐτης***, *ὁ* ***Κρής***. Διαπρεπὴς μουσικοδιδάσκαλος, ἀκμάσας περὶ τὸ 1770. Ἐμελούργησε πολυελέους, δοξολογίας, πασαπνοάρια, ἀργὰ τοῦ ὄρθρου, εἱρμοὺς καλοφωνικούς, ἀλληλουάριον ἀργὸν εἰς ἦχον βαρὺν καὶ μαθήματα τοῦ μαθηματαρίου, οἰκηματαρίου καὶ κρατηματαρίου. Τὰ πλεῖστα τούτων, ἐξηγηθέντα εἰς τὴν νέαν μέθοδον ὑπὸ τῶν τριῶν διδασκάλων, ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ τετρατόμῳ «Πανδέκτῃ» Ἰωάννου Λαμπαδαρίου καὶ Στεφάνου Δομεστίκου (Κωνσταντινούπολις 1851). Ν. Α. Χ.

— **Μελέτιος**, μητροπολίτης ***Σισανίου***. Λόγιος καὶ μουσικὸς ἱεράρχης, καταγόμενος ἐκ Σμύρνης. Ἐμελοποίησε πολυελέους, δοξολογίας, τὰ ια' ἑωθινά, χερουβικά, κοινωνικά, εἱρμοὺς καλοφωνικούς. τὰς καταβασίας «Ἀνοίξω τὸ στόμα μου», τὸ «Μακάριος ἀνὴρ» εἰς ἦχον πρῶτον καὶ πλεῖστα ἄλλα, περιέχοντα γραμμὰς νεοφανεῖς καὶ ἀσυνήθεις, διὸ καὶ ὡς νεωτερίζοντα δὲν ηὐδοκίμησαν. Τὰ ἔργα ταῦτα, ἀποτελέσαντα «Μουσικὴν Ἀνθολογίαν», ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1864) ὑπὸ Ἀβραὰμ Θεοχαρίδου. Ν. Α. Χ.

— **Μελέτιος**, μητροπολίτης ***Σόφιας***. Βούλγαρος συγγραφεὺς καὶ πρῶτος μητροπολίτης τῆς Σόφιας, γεννηθεὶς ἐν Στρωμνίτσῃ καὶ ἀποθανὼν ἐν Καΐρῳ τῆς Αἰγύπτου (1833—1891). Εἰς τὴν ἐν Ἄθῳ μονὴν τοῦ Ζωγράφου ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἐφοίτησε κατόπιν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὴν θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Πετρουπόλεως. Πλὴν τῶν ἐκ τῆς ρωσικῆς μεταφράσεών του συνέγραψε καὶ πολλὰ θεολογικὰ συγγράμματα, ὡς καὶ ἐκτενῆ συγγραφὴν περὶ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Τ. Β.

— **Μελέτιος** ***Συρίγος***. Κληρικός, συγγραφεὺς καὶ ὑμνογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1585 ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης. Σπουδάσας ἐν Ἰταλίᾳ φιλολογίαν καὶ μαθηματικά, διέπρεψεν ἐν Κρήτῃ κηρύττων τὸν θεῖον λόγον, ὕποπτος δὲ γενόμενος ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, ἀπέδρασεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὁπόθεν μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐγένετο πρωτοσύγκελλος καὶ ἱεροκήρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Μετέσχε τῆς ἐν Ἰασίῳ πρὸς ἐξέλεγξιν τῆς ὁμολογίας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως συγκροτηθείσης συνόδου, ἔγραψε δὲ καὶ σύγγραμμα κατὰ τῶν καλβινικῶν κεφαλαίων, περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, λόγους καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ὡς ὑμνογράφος ἐποίησεν ἀκολουθίαν τοῦ ὁσιομάρτυρος Μακαρίου τοῦ ἐκ Κίου μὲν τῆς Βιθυνίας καταγομένου, ἐν Προύσῃ δὲ μαρτυρήσαντος τῷ 1590, διατρίβων δ' ἐν Κιέβῳ ἐποίησε κανόνα εἰς πάντας τοὺς ἁγίους τῆς Λαύρας, εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ χιτῶνος τοῦ Σωτῆρος, εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ὁσιομάρτυρα Παρασκευήν. Ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1664. Ν. Α. Χ.

Μελὲτ Ἰρμὰκ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐκβάλλων εἰς τὴν Ν. ἀκτὴν τοῦ Εὐξείνου μεταξὺ Ὀρδοῦ (ἀρχ. Κοτύωρα) καὶ Βόνας (ἀρχ. Βοών). Εἶναι ὁ *Μελάνθιος* (βλ. λ. ἢ *Μέλαντος*) τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Μελετόπουλος, ***Ἀλέξανδρος***. Ἕλλην ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Πειραιεῖ τῷ 1855. Σπουδάσας ἀρχαιολογίαν ἐν Παρισίοις, ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν νομισματολογίαν, καταρτίσας σπουδαιοτάτην συλλογὴν ἀρχαίων νομισμάτων καὶ ἐκδώσας πλείστας ὅσας σχετικὰς μελέτας. Τῷ 1882 ἀνεκάλυψεν ἐν Πειραιεῖ τὴν Σκευοθήκην Φίλωνος, τῷ δὲ 1883 διωρίσθη ἔφορος τοῦ μουσείου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ ὁποῖον ὡς καὶ εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν ἔκαμε πολλὰς δωρεάς. Διετέλεσε τακτικὸς ἑταῖρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἀκαδημίας Βερολίνου. Ἐχρημάτισε συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1881 μέχρι τοῦ θανάτου του δημοτικὸς σύμβουλος Πειραιῶς.

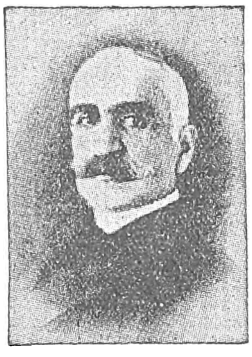

Ἀλέξ. Μελετόπουλος.

— **Μελετόπουλος**, ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰγίου δράσας καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν (1796—1858). Τῷ 1842 ἐξελέγη πρῶτος δήμαρχος Αἰγίου, ἐν συνεχείᾳ δὲ κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Διετέλεσε νομάρχης Ἀττικοβοιωτίας καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῷ 1851. —Ω.

— **Μελετόπουλος**, ***Νικόλαος***. Ἐγεννήθη ἐν Ἄργει τῷ 1814. Εἷς ἐκ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τοῦ Πειραιῶς, ἵδρυσεν αὐτόθι τῷ 1844 τὴν πρώτην τράπεζαν. Διετέλεσε δημοτικὸς ἄρχων τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τοῦ 1851 μέχρι τοῦ θανάτου του, προβλέψας δὲ τὴν ἐξέλιξιν τῆς πόλεως ταύτης ἠγόρασεν ἀγόνους μεγάλας ἐκτάσεις καὶ ἐξεπόνησε σχεδιάγραμμα διὰ τοῦ μηχανικοῦ Γεωργίου Ζίζηλα, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου καὶ νῦν ἐπεκτείνεται τὸ σχέδιον τῆς πόλεως Πειραιῶς. Μεγάλη συνοικία τοῦ Πειραιῶς παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας φέρει τὸ ὄνομά του. Ἵδρυσε δαπάναις του ἐν Πειραιεῖ τῷ 1865 ἰδιωτικὴν σχολὴν ἀπόρων παίδων.

Μελέττα (Monte Meletta) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τοῦ Νοτίου Τυρόλου ὕψους 1827 μ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον πρὸς κατάληψιν τοῦ Μελέττα οἱ Αὐστριακοὶ ἐνήργησαν τρεῖς ἐπιθέσεις: Τὴν 8 Ἰουνίου 1916 διὰ τῆς 6 μεραρχίας διοικουμένης ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Σαϊμπουργ, καθ' ἣν οἱ Αὐστριακοὶ καταλαβόντες πρὸς στιγμὴν τὸ ὄρος ἠναγκάσθησαν μετ' ὀλίγον ν' ἀποσυρθῶσι· τὸν Νοέμβριον τοῦ 1917, ἥτις καὶ ἀπέτυχε, καὶ τὴν 4 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καθ' ἣν καὶ ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβουν τὸ Μελέττα, διατηρήσαντες αὐτὸ μέχρι τῆς 1 Νοεμβρίου 1918, ὅτε τοῦτο κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. Γ. Ι. Β.

μελέττη (ἡ) (Meletta) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κλυπεϊδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς πάσας τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μελέττη ἡ ἀριγγοειδὴς* (Meletta harengoides), ἥτις εἶναι μικρὸς ἰχθὺς μήκους 12 περίπου ἑκατοστ. μὲ σῶμα ἐπίμηκες, ἀρκετὰ πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλευρῶν. Ἡ κεφαλή του εἶναι μικρὰ καὶ ἀπολήγει εἰς ὀξὺ ρύγχος. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ὑποκίτρινος κατὰ τὴν ράχιν καὶ τὸ ἀνώτερον ἥμισυ τῶν πλευρῶν καὶ ἀργυρόλευκος κατὰ τὸ κατώτερον ἥμισυ τῶν πλευρῶν καὶ τὴν κοιλίαν. Ἁλιεύεται διὰ τὸ εὔγευστον κρέας του πανταχοῦ τῆς Μεσογείου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἐξωτικῶν εἰδῶν εἶναι ἡ *μελέττη ἡ δηλητηριώδης* (Meletta venenosa), ἧς τὸ κρέας εἶναι δηλητηριῶδες καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς θαλάσσας τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα τῶν ἰχθύων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἰδιαιτέρως εἶναι ἄφθονα εἰς τοὺς μελεττοφόρους σχιστολίθους τῆς κατωτέρας ὀλιγοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τῶν Καρπαθίων, τῆς Ρουμανίας, Κροατίας, εἰς ὁμήλικα στρώματα τῆς Ἀλσατίας καὶ Ἄνω Βαυαρίας καὶ εἰς τὸν φλύσχην τοῦ Glarus. Γ. Κ. Γ.

μελετῶ (*—άω*)· ἀορ. *ἐμελέτησα—ἐμελετήθην*, παθ. μετχ. *με/μελετημένος*· προσπαθῶ νὰ μάθω, νὰ κατανοήσω τι εἴτε ἀναγινώσκων εἴτε ἐρευνῶν εἴτε ἀσκούμενος: «μελετῶ τὰ μαθήματά μου, — ὑπόθεσιν, —ζήτημα», «μελετῶ μουσικήν,—πιάνο,—κιθάραν», «τὸ ζήτημα δὲν ἐμελετήθη ἐπαρκῶς»· ‖ *μελετημένος*· καλῶς παρεσκευασμένος, ἠσκημένος, κύριος τοῦ ἔργου του, ἀντίθ. *ἀμελέτητος*: «μελετημένος μαθητής,—δικηγόρος,—ἰατρός»· ‖ σκέπτομαι, διανοοῦμαι, προτίθεμαι, σχεδιάζω: «μελετᾷ νὰ μεταβῇ εἰς Εὐρώπην», «τὰ μελετώμενα ἔργα»· ‖ καθόλου, διαλογίζομαι: «μὴ μελετᾷς τὸ κακό», παροιμ. «καλὸ μελέτα κι' ἔρχεται»· ‖ ᾆσμ. «περπατώντας ἡ δόξα μονάχη | μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια...» ἀναλογίζεται τὸν ἡρωϊσμόν των (*Σολωμ.*).

Μελέχα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ΒΑ. ἐσχατιὰ τῆς Κρητικῆς χερσονήσου Ἀκρωτήρι (ἀρχ. Κύαμον). Εἰς τοὺς ναυτικοὺς εἶναι γνωστὴ ὡς *Κάβο Μαλέκα* (Cape Maleka: πλάτ. 35°35'10'' Β., μῆκ. 24°10'15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 a: Western portion of Candia), ὀνομάζεται δὲ καὶ *Μέλχα*. Σ. Ε. Λ.

Μελζίνε (Meljine) *[Γεωγρ.]*. Δαλματικὸς λιμὴν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Κάτταρο (πλάτ. 42°27' Β., μῆκ. 18°34' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 419: Anchorages in the gulf of Kattaro) ἀνήκων εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν, τὸ ἄριστον τῶν ἀγκυροβολίων τῆς δυτικῆς λεκάνης τοῦ κόλπου. Ἦτο ὁρμητήριον μοίρας αὐστριακῶν ὑποβρυχίων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Σ. Ε. Λ.

Μεληγοῦ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 437. Χ. Δ.

μέλημα (τό)· τὸ ὑποκείμενον τῆς φροντίδος, τὸ περὶ οὗ φροντίζει τις: «τὸ τέκνον εἶναι μέλημα τῶν γονέων».

Μελήνδα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Παλαιοχωρίου τῆς ἐπαρχίας Πλωμαρίου τοῦ νομοῦ Λέσβου. Κάτ. (1928) 11. Χ. Δ.

Μέλης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα ποταμοῦ πλησίον τῆς Σμύρνης, παρὰ τὸν ὁποῖον ἐγεννήθη κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν ὁ Ὅμηρος, ἐπονομαζόμενος Μελητιάδης καὶ Μελησιγενής. Ἐντὸς σπηλαίου, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἐπιστεύετο ὅτι ὁ ποιητὴς συνέταξε τὰ ἔπη του. Κατ' ἄλλας παραδόσεις ὁ ποτάμιος θεὸς Μέλης ἠράσθη τῆς νύμφης Κριθηΐδος, ἐκ τοῦ ἔρωτός των δὲ ἐγεννήθη ὁ Ὅμηρος. Ὁ Μέλης παρίσταται ἐπὶ ἐγχωρίων νομισμάτων, εἰκονίζεται δὲ καὶ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Ἀμάστριος ἐν Παφλαγονίᾳ, ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄψεως τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἡ προτομὴ τοῦ Ὁμήρου. Ν. Α.

Μέλης. Ἀθηναῖος νέος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Παυσανίου περιφρονῶν τὸν ἐρασθέντα αὐτοῦ μέτοικον Τιμαγόραν προέτρεψεν αὐτὸν νὰ κρημνισθῇ ἀπὸ τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Τιμαγόρας μὴ φεισθεὶς τῆς ζωῆς του ἐκρημνίσθη, ὅταν δὲ ὁ Μέλης εἶδεν αὐτὸν νεκρὸν τόσον συνεκινήθη καὶ μετενόησε διὰ τὴν σκληρότητά του, ὥστε ἐκρημνίσθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἰδίου βράχου καὶ ἐφονεύθη. Ν. Α.

— **«Μέλης»**. Τίτλος ἑλληνικῶν περιοδικῶν. —1) Δεκαπενθήμερος ἐπιθεώρησις ἐν Σμύρνῃ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1840 ὑπὸ τοῦ Σ. Σταματοπούλου. —2) Εἰκονογραφημένον περιοδικὸν σύγγραμμα, ἐκδιδόμενον ἐν Σμύρνῃ ἀπὸ 7ης Ἰουλίου 1872 μέχρι τοῦ 1874, ἀρχικῶς ὑπὸ Π. Μαρκοπούλου καὶ εἶτα ὑπὸ Κ. Δημοκράτους Γραμματικοῦ καὶ Δ. Ζαχαρίου εἰς σχῆμα 4ον. Περιεῖχε γενικὰς ἐγκυκλοπαι-

Digitized by Google

δικὰς μελέτας, ἀναγομένας εἰς τὰς ἀνακαλύψεις, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν γεωγραφίαν, ἱστορίαν κ. τ. λ. —π.

Μελησαγόρας. Διαφωνία ὑπάρχει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος καὶ περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Οὕτω τινὲς μέν, ὡς ὁ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος, Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Εὐριπίδου (Ἀλκ. στ. 1), ἀναφέρουν αὐτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀμελησαγόρας*, ἄλλοι δέ, ὡς Μάξιμος ὁ Τύριος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, Ἀπολλόδωρος, Ἡσύχιος, καλοῦσιν αὐτὸν *Μελησαγόραν*. Τινὲς τῶν νεωτέρων φιλολόγων προτιμοῦν τὸν δεύτερον τύπον τοῦ ὀνόματος, (*Müller*). Ὡς πρὸς δὲ τὴν πατρίδα, ὁ μὲν Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος καὶ ὁ Μάξιμος ὁ Τύριος καλοῦσιν αὐτὸν Ἀθηναῖον, ὁ δὲ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασεὺς *Χαλκηδόνιον*, ὅπερ ὁ Susemihl ὑπολαμβάνει ὡς μνημονικὸν λάθος τοῦ Διονυσίου.

Ὁ Διονύσιος καταλέγει τὸν Μελησαγόραν εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀκμάσαντας ἱστοριογράφους, ὁ δὲ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέγει ὅτι ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Μελησαγόρου ἔκλεψαν καὶ ὁ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος καὶ ὁ Εὔδημος ὁ Νάξιος καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοὺς ἱστορικοὶ (Στρωμ. 6, 2, 26). Ὁ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος ἀναφέρει τὸν Μελησαγόραν ὡς συγγράψαντα «Ἀτθίδα». Κατὰ τὴν γνώμην νεωτέρων φιλολόγων (*Susemihl, Wilamowitz*) τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ νεωτέρου τινὸς συνταχθὲν (πρὸ τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος) ἀπεδόθη εἰς τὸν νυμφόληπτον Ἐλευσίνιον μάντιν. Ἐκ τῆς ψευδεπιγράφου ταύτης Ἀτθίδος τοῦ Μελησαγόρου διέσωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος καὶ τὴν περὶ τῆς κορώνης καὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἐριχθονίου μυθολογικὴν παράδοσιν. Α. Π. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Μελήσερμος. Ἀθηναῖος σοφιστής, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδονται ὑπὸ τοῦ Σουΐδα καὶ τῆς Εὐδοκίας πολλαὶ ἐπιστολαί, ἐν αἷς «Ἑταιρῶν ἐπιστολαὶ» εἰς 10 βιβλία, ἓν βιβλίον ἐπιστολῶν γεωργῶν, καὶ ἕτερον μαγείρων, στρατηγῶν καὶ συνδαιτυμόνων. Ν. Α.

Μελησίας. Ἀρχαῖος ἀθλητὴς καὶ διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς ἐν Αἰγίνῃ, πιθανῶς ἀθηναϊκῆς καταγωγῆς. Ὑπῆρξε νεμεονίκης εἰς ἀγῶνα πάλης ἀγενείων νέων καὶ εἰς παγκράτιον ἀνδρῶν. Διεκρίθη καὶ ὡς διδάσκαλος τῶν ἀγωνισμάτων τούτων, τὰ ὁποῖα ἔτυχον ἰδιαιτέρας καλλιεργείας ἐν Αἰγίνῃ. Ν. Α.

«Μελησιγενής». Περιοδικὸν ἐν Σμύρνῃ, ἱδρυθὲν τῷ 1843 καὶ ἐκδοθὲν μέχρι τοῦ 1845. —π

Μέλητος. —1) Ὀλιγαρχικὸς Ἀθηναῖος ἀναμειχθεὶς εἰς τὴν δίκην τῶν ἑρμοκοπιδῶν καὶ διατελέσας βραδύτερον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν τριάκοντα τυράννων. Τῷ 403 π. Χ. τῷ ἀνετέθη διπλωματικὴ ἀποστολὴ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Παυσανίαν, πρὸς ὃν μετέβη μετὰ τοῦ Κηφισοφῶντος.

—2) Εἷς ἐκ τῶν τριῶν κατηγόρων τοῦ Σωκράτους, καταγόμενος ἐκ τοῦ δήμου τῆς Ἀττικῆς Πίτθου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατηγορίας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους φαίνεται ὅτι ἦτο νέος ἔτι καὶ ὅτι νέος ἀπέθανε, ἂν ἀληθεύῃ ἡ μαρτυρία, καθ' ἣν μετανοήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους ἐφόνευσαν τοὺς κατηγόρους του διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου, κατὰ δὲ τὸν Σουΐδαν διὰ λιθοβολισμοῦ. Διακωμῳδεῖται πολλάκις ὑπὸ τῶν κωμῳδιογράφων, συγχέεται δὲ καὶ πρὸς ὁμώνυμον ποιητήν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται τραγικὸν δρᾶμα «Οἰδιπόδεια», καθὼς καὶ σχόλια καὶ ἐρωτικὰ ποιήματα. Ν. Α.

Μέλητος *κόλπος* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ ἀρχαιοτάτη τοῦ *Ἑρμαϊκοῦ* (ταν. τῆς *Σμύρνης*) κόλπου ὀνομασία «ἐκαλεῖτο ἀπὸ Μελήτου' ὡς Ἑκαταῖος ἐν Αἰολικοῖς» (*Στεφ. Βυζ.* ἔκδ. Βερολ. 442,3). Σ. Ε. Λ.

μέλι, —*ιτος* (τό)· ὁ γλυκὺς χυμὸς ὁ συναγόμενος ἐκ τῶν ἀνθέων ὑπὸ τῶν μελισσῶν: «μέλι σταλακτὸν ἢ ἀκάπνιστον», ἄλλως «— ἄθερμο», «μέλι θυμαρήσο, — ριγανήσο, κουμαρήσο, — λισφακήσο κτλ.» ἐκ τῶν ἀνθέων ἀπὸ τῶν ὁποίων συνάγεται, «γλυκὸς σὰν μέλι»· ‖ χαρακτηριστικὸν παντὸς γλυκέος: «σῦκο—, σταφύλι μέλι»· ‖ μεταφ «τὰ λόγια σου εἶναι μέλι», «θαρρεῖς, μέλι στάζει τὸ στόμα του»· ‖ «ἐκεῖ ρέει τὸ μέλι καὶ τὸ γάλα» εἶναι ὁ τόπος πάσης εὐτυχίας· ‖ φρ. «ὅλα μέλι γάλα» ἐπῳδὸς συμφιλιώσεως μετὰ προηγηθεῖσαν ἔχθραν ἢ διαπληκτισμόν.

—[*Βρωματοχ.*] *Μέλι* εἶναι ἡ γλυκεῖα ὕλη, ἣν παράγουσιν αἱ μέλισσαι διὰ μετατροπῆς ἐν τῷ σώματι αὐτῶν τῶν νεκταρίων ὀπῶν καὶ ἄλλων ἐπίσης φυτικῶν ὀπῶν εὑρισκομένων εἰς ζῶντα φυτικὰ μέρη καὶ τὴν ὁποίαν συλλέγουσιν ἐντὸς τῶν κηρηθρῶν, ὅπου καὶ παραμένει πρὸς ὡρίμανσιν. Ὑπὸ τὸ ὄνομα ἑπομένως μέλι ἐννοεῖται ἀποκλειστικῶς τὸ μέλι τῶν μελισσῶν καὶ οὐχὶ τὰ μελιτώδη προϊόντα ἑτέρων ἐντόμων. Τὸ μέλι διακρίνεται: 1ον) ἀναλόγως τοῦ τρόπου, καθ' ὃν λαμβάνεται ἐκ τῶν κηρηθρῶν: α') εἰς μέλι κηρήθρας, ἤτοι μέλι εὑρισκόμενον ἀκόμη ἐντὸς τῶν φυσικῶν κηρηθρῶν· β') εἰς μέλι παρθένον, ἤτοι μέλι ἐκρεῦσαν ἁπλῶς ἐκ τῶν κηρηθρῶν ἄνευ βοηθείας οἱουδήποτε μηχανικοῦ μέσου· γ') εἰς μέλι ληφθὲν διὰ φυγοκεντρήσεως τῶν κηρηθρῶν· δ') εἰς μέλι ληφθὲν διὰ πιέσεως ἐν ψυχρῷ· ε') εἰς μέλι ληφθὲν διὰ πιέσεως τῶν προθερμανθεισῶν κηρηθρῶν καὶ στ') εἰς μέλι ληφθὲν διὰ τήξεως τῶν κηρηθρῶν, ὁπότε εἰς τὸ τῆγμα τὴν μὲν ἀνωτέραν στιβάδα ἀποτελεῖ ὁ κηρός, τὴν δὲ κατωτέραν τὸ μέλι.

Τὰ τρία πρῶτα εἴδη θεωροῦνται ὡς ἀρίστης ποιότητος προϊόν, ἐνῷ τὰ ὑπόλοιπα ὡς κατωτέρας τοιαύτης, διότι περιέχουσι πολλὰ ξένα συστατικά, ὡς λ. χ. γῦριν ἀνθέων, τεμαχίδια κηροῦ κλπ., ἐξ ὧν δυσκόλως δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ διὰ θερμάνσεως καὶ διηθήσεως. Κατὰ τὴν θέρμανσιν δὲ περαιτέρω χάνονται πολύτιμα συστατικὰ καὶ εἰδικῶς ἀρωματικαὶ καὶ γευστικαὶ ὗλαι.

2ον) Ἀναλόγως τῶν φυτικῶν μερῶν, ἐξ ὧν αἱ μέλισσαι ἔχουσι συλλέξει τοὺς ὀπούς: α') εἰς μέλι ἐξ ἀνθέων καὶ β') εἰς μέλι ἐξ ἄλλων φυτικῶν μερῶν.

3ον) Ἀναλόγως τέλος τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως αὐτοῦ, ὡς λ. χ. μέλι Ἀβάνας, μέλι Χιλῆς, μέλι ἑλληνικὸν κλπ.

Τὸ μέλι ἐν προσφάτῳ καταστάσει εἶναι διαυγὲς καὶ πυκνόρρευστον, θολοῦται δὲ βαθμηδόν, στερεοποιούμενον θᾶττον ἢ βράδιον ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κρυσταλλικὴν μᾶζαν. Οἱ σχηματιζόμενοι κρύσταλλοι ἀποτελοῦνται κυρίως ἐκ γλυκόζης, ἐνῷ ἡ φρουκτόζη παραμένει εἰς τὸ ρευστὸν μέρος.

Ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν φυτῶν, ἐξ ὧν αἱ μέλισσαι ἔχουσι συλλέξει τοὺς ὀπούς, καὶ ἀναλόγως τοῦ τρόπου καθ' ὃν τοῦτο ἔχει ληφθῇ, κέκτηται τὸ μέλι διάφορον χρῶμα καὶ διάφορον ὀσμὴν καὶ γεῦσιν. Τὸ χρῶμα κυμαίνεται μεταξὺ τοῦ ἀχρόου, λευκοῦ, ἀνοικτοκιτρίνου, σκοτεινοκιτρίνου, φαιοῦ καὶ πρασινωποῦ. Τὸ μέλι τοῦ θέρους εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον σκοτεινότερον τοῦ μέλιτος τῆς ἀνοίξεως, καλυτέραν δὲ γεῦσιν κέκτηται τὸ ἀνοικτόχρουν μέλι τῆς ἀνοίξεως, ὅπερ ἔχει παραχθῇ ἐξ ἀνθισμένων ὀπωροφόρων δένδρων καὶ θάμνων. Μέλι λαμβανόμενον ἐκ μὴ εἰσέτι πληρωθεισῶν κηρηθρῶν εἶναι λεπτότερον, ἔχει λίαν ηὐξημένην περιεκτικότητα εἰς ὕδωρ καὶ ἀλλοιοῦται εὐκόλως, καθιστάμενον ὄξινον λόγῳ ζυμώσεως. Ἐπίσης δύναται νὰ καταστῇ ὄξινον καὶ κανονικὸν μέλι λόγῳ μὴ ἐπιμελοῦς ἐπεξεργασίας καὶ ἐναποθηκεύσεως. Ἐπίσης ὅταν λαμβάνεται διὰ θερμάνσεως καὶ πιέσεως δύναται τὸ μέλι νὰ ὑποστῇ ἀλλοιώσεις. Οὕτω λ. χ. δι' ὑψηλῆς θερμάνσεως χάνονται αἱ φυραματικαὶ ἰδιότητες, ὡς καὶ ἀρωματικὰ συστατικά, σχηματιζομένων ἀκόμη καὶ προϊόντων διασπάσεως τοῦ σακχάρου. Ἐπειδὴ τὸ ὑπὸ τῶν μελισσῶν ἐκ τῶν ἀνθέων συλλεγόμενον σάκχαρον εἶναι καλαμοσάκχαρον, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ μελιτοφόρῳ σάκκῳ ἰμβερτοποιεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον, διὰ τοῦτο τὸ μέλι συνίσταται κυρίως ἐκ πυκνοῦ ὑδατικοῦ διαλύματος ἰμβερτοσακχάρου, εἰς ὃ ὅμως ὑπερτερεῖ συνήθως τὸ ὀπωροσάκχαρον. Πλὴν τοῦ ἰμβερτοσακχάρου (σταφυλοσακχάρου καὶ ὀπωροσακχάρου), τὸ μέλι περιέχει ἀκόμη κυμαινομένας ποσότητας καλαμοσακχάρου, μαλτόζης καὶ δεξτρινῶν (κατωτέρου ὅμως μοριακοῦ βάρους τῶν τοῦ ἀμυλοσακχάρου καὶ ἀμυλοσιροπίου), περαιτέρω δὲ ἀκόμη μικρὰς ποσότητας κομμιωδῶν ὑλῶν, ἀζωτούχων σωμάτων, κηροῦ, χρωστικῶν ὑλῶν, ὀργανικῶν ὀξέων, ἀνοργάνων ὑλῶν (κυρίως φωσφορικῶν ἁλάτων) καὶ τέλος στοιχεῖα φυτικῶν ἱστῶν (κόκκους γύρεως).

Ἡ σύστασις τοῦ μέλιτος ἐξ ἀνθέων εἶναι γενικῶς ἡ ἀκόλουθος:

Ὕδωρ (κατὰ μέσον ὅρον)	20 %	
Ἰμβερτοσάκχαρον	70 80 »	
Καλαμοσάκχαρον, μέχρι	5 »	
Ἐλεύθερον σακχάρου ξηρὸν ὑπόλειμμα	5 »	καὶ ἄνω
ἐξ οὗ: ὀργανικὰ ὀξέα	0,1—0,2 »	
ἀζωτοῦχοι ἑνώσεις	0,3 »	καὶ ἄνω
Τέφρα	0,1—0,35 »	

Τὰ διαλύματα τοῦ μέλιτος ἐξ ἀνθέων στρέφουσι τὸ ἐπίπεδον τοῦ πεπολωμένου φωτὸς γενικῶς πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἐκ τῶν ὀργανικῶν ὀξέων θεωρεῖται ὡς κανονικὸν συστατικὸν τὸ μηλικὸν ὀξύ, ἐνῷ τὸ μυρμηκικὸν δὲν ἀπαντᾷ πάντοτε.

Ἰδιαιτέραν σημασίαν κέκτηνται τὰ ἐν τῷ μέλιτι ἀπαντῶντα φυράματα, εἰδικῶς ἡ διαστάση, ἧς ἡ παρουσία διευκρινίζει τὴν τυχὸν θέρμανσιν τοῦ μέλιτος. Ἐπίσης εὑρέθη εἰς τὸ μέλι καταλάση καὶ ἰμβερτάση.

Τὸ μέλι νοθεύεται διὰ προσθήκης ὕδατος, σιροπίου μελάσσης, σιροπίου σακχάρεως, σιροπίου ἰμβερτοσακχάρου, ἀμυλοσακχάρου, ἀμυλοσιροπίου, χρωστικῶν καὶ ἀρωματικῶν ὑλῶν, ἀλεύρου καὶ ἀνοργάνων ὑλῶν. Ἡ ἀνίχνευσις τῶν νοθειῶν τούτων γίνεται κυρίως διὰ χημικῆς ἀναλύσεως καὶ εἰδικῶν χρωστικῶν ἀντιδράσεων κατὰ τὰ ἐν τῇ εἰδικῇ βιβλιογραφίᾳ ἀναφερόμενα.

Μέλι τεχνητόν. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐννοεῖται προϊὸν προσόμοιον πρὸς τὸ φυσικὸν μέλι, παρασκευαζόμενον δι' ἰμβερτοποιήσεως, μέσῳ μικρῶν ποσοτήτων ἀραιοῦ ὀξέος, πυκνοῦ διαλύματος (80 %) καλαμοσακχάρου. Εἰς τὸ τοιουτοτρόπως λαμβανόμενον προϊὸν προστίθεται τεχνητὸν ἄρωμα μέλιτος καὶ σχετικὸν χρῶμα. Τὸ τοιοῦτον προϊὸν ἀποτελεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐξ ἰμβερτοσακχάρου. Σ. Γ.

—[*Ἐγκυκλ.*] Τὸ *μέλι* διὰ νὰ παραχθῇ ὑφίσταται προηγουμένως μετασχηματισμούς. Αἱ μέλισσαι συλλέγουσιν ἐκ τῶν ἀνθέων τὸ νέκταρ, ἀποτελούμενον κυρίως ἐξ ὕδατος καὶ σακχαρωδῶν οὐσιῶν, τὸ ὁποῖον ἐναποθηκεύουσιν εἰς τὸν στόμαχόν των. Ἐκεῖ τῇ συνδρομῇ τοῦ ἐκκρίματος τῶν σιελογόνων ἀδένων καὶ τοῦ γαστρικοῦ ὑγροῦ ὑφίσταται τὸν κύριον μετασχηματισμόν, ὅτε ἐξεμεῖται ἐν τοῖς κελλίοις τῆς κηρήθρας διὰ νὰ τελειοποιηθῇ. Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος ποικίλλει ἕως 75 % καὶ ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς ἐποχῆς, τῆς ὥρας τῆς συλλογῆς τοῦ νέκταρος, ἐκ τῶν ἀνθέων, τοῦ εἴδους αὐτῶν καὶ τῆς συνθέσεως τοῦ ἐδάφους. Ἀπ' αὐτῆς τῆς στιγμῆς ἄρχεται ἡ περίοδος τῆς ἐξατμίσεως τοῦ πλεονάζοντος ὕδατος καὶ μετὰ ταῦτα ἡ τῆς ὡριμάνσεως. Ἡ ἐξάτμισις γίνεται ταχέως διὰ συνεχοῦς ρεύματος ἀέρος δημιουργουμένου ὑπὸ τῶν πτερύγων τῶν μελισσῶν. Μετὰ ταῦτα τὰ κελλία καλύπτονται διὰ λεπτῆς κηρίνης ἐπιφανείας, ὅτε λαμβάνει χώραν ἡ ὡρίμανσις. Πλούσιον εἰς σάκχαρον, ἁπαλόν, εὐχάριστον εἰς τὴν γεῦσιν, εἶναι θρεπτικώτατον καὶ ἐκτιμᾶται ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς ἀναζωογονοῦν τὸν ὀργανισμόν. Αὐξάνει τὴν ἔκκρισιν τοῦ γαστρικοῦ ὑγροῦ, διευκολύνει τὴν πέψιν καὶ εἶναι ἡ ἐνδεδειγμένη τροφὴ τῶν παίδων. Ἡ ποιότης, τὸ ἄρωμα τοῦ μέλιτος συνέχονται μὲ τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς, μὲ τὰ ἄνθη, τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνελέγη τὸ νέκταρ ὑπὸ τῶν μελισσῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ μέλιτος ἐκ τῶν κηρηθρῶν. Μέλι κακῆς ποιότητος καὶ βλαβερὸν εἶναι τὸ παραχθὲν ἐκ συλλογῆς μελιτωδῶν ἐκκριμάτων ἐντόμων τινῶν, ὡς τῆς μελίγκρας (ἀφίς), λαχανοψύλλων, μελισσοψείρας (βραύλα).

Ἀλλοιώσεις, διατήρησις. Τὸ μέλι διατηρούμενον ὑπόκειται εἰς ἀλλοιώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνήθεις εἰς σακχαρώδεις ὕλας. Αἰτίαι αὐτῶν εἶναι διάφοροι καὶ ἐξαρτῶνται κυρίως ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς διατηρήσεως. Ἡ κρυστάλλωσις, ἡ συμπύκνωσις, πολλάκις δὲν ἔχει ἀκριβῆ αἰτίαν, ὀφείλεται δὲ κυρίως εἰς τὸ εἶδος τῶν ἀνθέων, ἐξ ὧν συνελέγη τὸ νέκταρ. Ἡ μεταβολὴ αὕτη δὲν ἐπηρεάζει τὴν ποιότητα, οὔτε τὴν γεῦσιν τοῦ μέλιτος, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ ἐξαγωγὴ αὐτοῦ μὴ ὡρίμου ἐκ τῶν κηρηθρῶν μεταβάλλει αὐτὸ γενικῶς καὶ τὸ καθιστᾷ ἀκατάλληλον πρὸς βρῶσιν. Τὸ μέλι φυλασσόμενον εἴτε εἰς τὰς κηρήθρας, εἴτε εἰς καλῶς κλειόμενα λευκοσιδηρᾶ ἢ ὑάλινα δοχεῖα, διὰ νὰ διατηρηθῇ ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ ἐξαχθῆ ὥριμον, ἀπηλλαγμένον ξένων οὐσιῶν καὶ σωμάτων, καὶ νὰ φυλάσσεται εἰς μέρη καλῶς ἀεριζόμενα, ξηρά, μὲ ἀμετάβλητον καὶ μόνιμον θερμοκρασίαν. Ἡ φύλαξις τοῦ μέλιτος εἰς μέρη ὑγρά, λόγῳ τοῦ ὑγροσκοπικοῦ αὐτοῦ, συντείνει εἰς ζυμώσεις καὶ ἀλλοιώσεις. Ἀσφαλὴς τρόπος ἀποφυγῆς τῆς κρυσταλλώσεως αὐτοῦ εἶναι νὰ κλεισθῇ ἀμέσως στεγανῶς εἰς δοχεῖα, ἀφοῦ προηγουμένως θερμανθῇ ἕως 15' εἰς ἀτμόλουτρον 70° Κ. Διὰ μεγαλυτέραν δὲ ἀσφάλειαν διατηρήσεως τούτου ἀμεταβλήτου ρίπτομεν σταγόνας ὀποῦ λεμονίου ἢ γλυκερίνης.

Νόθευσις. Ἔνδειξις γνησιότητος τοῦ μέλιτος εἶναι ἡ κρυστάλλωσις αὐτοῦ κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας. Ἡ νοθεία γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι τοιαύτη, ὥστε μόνον διὰ χημικῆς ἐξετάσεως ἢ διὰ τοῦ μικροσκοπίου εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνακάλυψις αὐτῆς. Ὁπωσδήποτε τὸ ἁγνὸν μέλι κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν φαίνεται διαφανές, χρώματος ὑποκιτρίνου, εἰς τὴν γεῦσιν εἶναι λεῖον, ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀνωμαλίας καὶ τέλος ἀρωματικόν. Ἡ νοθεία διενεργεῖται ἐν γένει διὰ γλυκωδῶν οὐσιῶν καὶ ἰδίᾳ διὰ σταφυλοσακχάρου, ἥτις εἶναι λίαν ἐπιβλαβής. Ἐπίσης διὰ σιροπίου ἐκ σακχάρεως καὶ ὕδατος, διὰ σταφιδίνης, σακχαρίνης καὶ διὰ ποικίλων συνθέσεων ἀμυλωδῶν οὐσιῶν, ἀμύλου, ἀλεύρου μετὰ γλυκέων. Ὁμοίως συνήθης εἶναι ἡ νοθεία δι' ἀμυλοσακχάρου καὶ καλαμοσακχάρου. Τέλος νοθεία δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ ἡ τεχνητὴ τροφοδότησις μελισσῶν διὰ σακχαρωδῶν οὐσιῶν ἐπὶ σκοπῷ μετατροπῆς αὐτῶν εἰς μέλι.

—[*Ἐμπορευματ.*] Τὸ *μέλι* ὡς ἐμπόρευμα κατατάσσεται μεταξὺ τῶν εἰδῶν τὰ ὁποῖα ἔχουσιν εὐρεῖαν κυκλοφορίαν, καθ' ὅσον, ἐκτὸς τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτοῦ πρὸς βρῶσιν καὶ παρασκευὴν παντοίων ἐδεσμάτων, χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ ἐν μέρει εἰς τὴν βιομηχανίαν. Τὸ ἐμπόριον ἀπαιτεῖ μέλι καλλίστης ποιότητος, εὔγευστον, καθαρόν, εὐῶδες, ὡς εἶναι τὸ ἐξαγόμενον διὰ τοῦ μελιτοεξαγωγέως, ἢ δι' ἀποστάξεως τῇ βοηθείᾳ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Σημασίαν ἐπὶ τῆς τιμῆς του ἔχει ὁ τόπος τῆς παραγωγῆς καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν συσκευάζεται καὶ προσφέρεται εἰς τὴν κατανάλωσιν. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀμερικῇ, ἔνθα ἡ μελισσοκομία εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος της, μεγάλαι ποσότητες μέλιτος προσφέρονται εἰς κηρήθρας, ὅτε καὶ ἡ τιμὴ αὐτοῦ εἶναι λίαν ηὐξημένη ὡς ἐκ τῆς ἐμπιστοσύνης κυρίως τῶν καταναλωτῶν περὶ τῆς γνη-

Digitized by Google

σιότητος αὐτοῦ. Ὡρισμέναι χῶραι, ὡς ἐκ τῶν εὐνοϊκῶν κλιματολογικῶν ὅρων, ἔχουσι τὸ προνόμιον τῆς παραγωγῆς ἀρίστης ποιότητος μέλιτος, τὸ ὁποῖον ζητεῖται περισσότερον παντὸς ἄλλου. Ὀνομαστὸν εἶναι τὸ ἑλληνικὸν μέλι, ἰδίᾳ τῶν περιφερειῶν Ἀττικῆς (Ὑμηττοῦ), Σπετσῶν, Καρύστου, Κεφαλληνίας, ἐκ δὲ τῶν ξένων χωρῶν, τοῦ Σαμονὶξ (Chamonix), τῆς Ναρβόνης, τῆς Νορμανδίας, τῆς Πορτογαλίας, της νήσου τοῦ Μαυρικίου κ. ἄ. Τὸ διεθνὲς ἐμπόριον μέλιτος δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι δὲν ἀσκεῖται εἰς μεγάλην κλίμακα, ἂν κρίνῃ τις ἐκ τοῦ δασμολογικοῦ πίνακος τῶν κρατῶν, ὧν οἱ δασμοὶ εἶναι μᾶλλον ἀπαγορευτικοί, κυρίως ἐκ τοῦ λόγου προστασίας τῆς ἐντοπίας παραγωγῆς μέλιτος. Παρ' ἡμῖν λόγος σοβαρὸς περὶ εἰσαγωγῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δὲν δύναται νὰ γίνῃ, καθ' ὅσον ἡ ἐγχωρία παραγωγή, παρὰ τὴν μικρὰν ἀνάπτυξιν τῆς μελισσοκομίας, ἐπαρκεῖ ὁπωσδήποτε εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ εἰσαγωγικὸς δασμὸς οὐδόλως διευκολύνει αὐτήν. Ἡ ἐξαγωγὴ ὁμοίως εἶναι μικρὰ καὶ στρέφεται κυρίως εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Ἀγγλίας. Α. Ι. Μ.

—*[Φαρμ.]* Τὸ εἰς τὰς φαρμακογραφίας ἀναγραφόμενον *μέλι* εἶναι τὸ κεκαθαρμένον (Mel depuratum, M. despumatum, Melitum simplex). Κατὰ τὴν φαρμακοποιίαν ἡ παρασκευὴ τοῦ κεκαθαρμένου μέλιτος γίνεται ὡς ἀκολούθως: 2 μ. μέλιτος μετὰ 3 μ. ὕδατος θερμαίνονται ἐπὶ ὥραν ἐν ἀτμολούτρῳ καὶ εἶτα, ἀφ' ἧς ψυχθῇ τὸ ὅλον εἰς 50°, σειροῦται διὰ φλανέλλης καὶ τὸ ὑγρὸν συμπυκνοῦται εἶτα μέχρις εἰδικοῦ βάρους 1.330. Ἡ ἐξάτμισις αὕτη δέον νὰ γίνεται εἰς εὐρείας κάψας πορσελλάνης. Εἰς τὴν θεραπευτικὴν τὸ μέλι ἀναγράφεται ὡς ἐπανορθωτικὸν τῆς γεύσεως εἰς μείγματα καὶ ὀπούς, πρὸς παρασκευὴν τοῦ ὀξυμέλιτος, ὡς ἤπιον καθαρτικόν, πρὸς παρασκευὴν καταποτίων καὶ ἐκλειγμάτων. Ἐξωτερικῶς χρησιμεύει ὡς μαλακτικὸν φάρμακον εἰς καταπλάσματα, εἰς γαργαρίσματα, εἰς ὑποκλυσμοὺς κλπ. Κ. Γ. Μ.

Μελὶ *[Γεωγρ.]*. Προσφυγικὸς συνοικισμὸς παρὰ τὰ Μέγαρα τῆς ἐπαρχίας Μεγαρίδος τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 359. Ι. Ε. Σ.

— **Μελὶ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου, ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Τσεσμὲ τοῦ σημερινοῦ τουρκικοῦ νομοῦ Σμύρνης. Κεῖται ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Καραμπουρνοῦ ἀπέναντι τῆς Χίου, ἱδρύθη δὲ μετὰ τὸ 1822 ὑπὸ Ἑλλήνων φυγόντων μετὰ τὴν τότε σφαγὴν ἐκ Καρδαμύλων τῆς Χίου. Εἶχε πρὸ τοῦ 1922 1.000 κατοίκους, ἅπαντας Ἕλληνας, προσφυγόντας μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν (1923) εἰς Ἑλλάδα. Ν. Μ.

Μελία *[Μυθολ.]*. —1) Θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ, ἀδελφὴ τοῦ Ἰσμηνοῦ, γεννήσασα ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν Ἰσμήνιον καὶ τὸν μάντιν Τέναρον. Ἐτιμᾶτο ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος παρὰ τὰς Θήβας, πλησίον δὲ τοῦ ποταμοῦ Ἰσμηνίου ὑπῆρχε φερώνυμος αὐτῆς πηγή. —2) Θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ, σύζυγος τοῦ Ἰνάχου καὶ μήτηρ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου Φορωνέως καὶ μετὰ τοῦτον τοῦ Αἰγιαλέως, τοῦ Φηγέως καὶ τῆς Μυκήνης. —3) Θυγάτηρ τῆς Νιόβης, φονευθεῖσα μετὰ τῶν ἀδελφῶν της ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος. —4) Θυγάτηρ τοῦ Ἀγήνορος καὶ τῆς Δαμνοῦς, ἀδελφὴ τοῦ Φοίνικος καὶ σύζυγος τοῦ Δαναοῦ, ἐξ οὗ ἐγέννησε τὰς πεντήκοντα Δαναΐδας. Ν. Α.

μελία (ἡ) (Fraxinus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλαιωδῶν*, περιλαμβάνον μεγάλα δένδρα δασικά, ἰθαγενῆ τῶν ψυχρῶν καὶ εὐκράτων χωρῶν τῆς γῆς. Ἐκ τῶν 20 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μελία ἡ ὑψικάρηνος* (Fraxinus excelsior). Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *μέλεγος* καὶ *φράξος* ἢ *φράξο*, παρὰ δὲ τῷ Θεοφράστῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *βουμέλιος*. Εἶναι ὑψηλότατον δένδρον δασικόν, ἀπαντῶν εἰς τὰς ὀρεινὰς χώρας τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου, καλλιεργούμενον πολλαχοῦ τῆς κεντρικῆς καὶ μέσης Εὐρώπης ὡς κοσμητικὸν τῶν δενδροστοιχιῶν. Τὸ ξύλον του εἶναι συμπαγές, ἐλαστικὸν καὶ ἀρίστης ποιότητος καὶ κατάλληλον διὰ τὴν ἁμαξοπηγίαν καὶ τὴν τορνευτικήν. Ἐκ τοῦ φλοιοῦ του, ὅστις εἶναι βυρσοδεψικὸς καὶ βαφικός, παρέχεται *μελανοκύανον*, ἀνεξίτηλον χρῶμα, καὶ ἀφ' ἑτέρου λαμβάνεται φαρμακευτικὸν προϊόν, ὅπερ ἐνδείκνυται κατὰ τῆς ἑλονοσίας καὶ τὸ ὁποῖον οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσιν *εὐρωπαϊκὴν κινίνην* (Quinine d' Europe). Τὰ φύλλα τῆς μελίας τῆς ὑψικαρήνου χρησιμεύουσιν ὡς τροφὴ τῶν κτηνῶν. Ἐκ τοῦ δένδρου τούτου συναθροίζεται εἶδός τι κανθαρίδων, αἵτινες εἶναι γνωσταὶ εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα *φαρμακευτικαὶ κανθαρίδες*. *Μελία ἡ εὐρωπαϊκὴ* (Fraxinus europaeus). Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὰ ὀνόματα *μελεό, μελιός, μέλεγος*. *φράξο* καὶ *φράσσο* καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὑπὸ τὸ ὄνομα *μελία* ἢ *μελίη*. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι κατά τι μικρότερον τοῦ προηγουμένου. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει (Ἰλ. Ν 178, Π 767, Χ 225) ὅτι ἐκ τοῦ ξύλου ταύτης κατεσκευάζοντο τὰ δόρατα. Ὁ Ἡσίοδος (Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 144) παραδίδει ὅτι ὁ Ζεὺς ἔπλασεν ἰσχυρὰν ὡς τὸ ξύλον τῆς μελίας τὴν τρίτην γενεὰν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Διοσκουρίδης συνιστᾷ τὰ φύλλα καὶ τὸν φλοιὸν αὐτῆς ὡς φαρμακευτικά.

Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν, ἅτινα καλλιεργοῦνται κυρίως πρὸς κόσμον, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *μελία ἡ ἀμερικανικὴ* (Fraxinus americana), *μελία ἡ πρασίνη* (Fraxinus viridis), *μελία ἡ χνοώδης* (Fraxinus pubescens), *μελία ὁ ὀξύφυλλος* (Fra-

Κλάδος μελίας μετὰ φύλλων καὶ καρπῶν.
(Α=μονῆρες ἄνθος· Β=τομὴ ᾠοθήκης· Γ=ἀνθήρ)

xinus oxyphylla) καὶ *μελία ἡ πολυανθὴς* (Fraxinus floribunda). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν τὰ πρῶτα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς βορείου Ἀμερικῆς, τὸ τέταρτον τοῦ Καυκάσου καὶ τὸ τελευταῖον τῆς Νεπάλης.

Ἀναπαραγωγή. Τὰ ἄνθη τῆς μελίας ἀναφαίνονται πρὸ τῶν φύλλων, κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου. Καρποὺς τὸ δένδρον τοῦτο παράγει ἀπὸ τοῦ 20οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του τακτικῶς κατ' ἔτος. Ὁ καρπὸς εἶναι ἐπιμήκης καὶ φέρει κατὰ τὴν βάσιν του ἓν μόνον σπέρμα, ὅπερ ὡριμάζει κατὰ τὸ φθινόπωρον, ἀποσπᾶται συνήθως τοῦ δένδρου κατὰ τὸ ἔαρ καὶ γονιμοποιεῖ βραδύτερον. Τὰ σπέρματα σπείρονται εἰς βάθος 20—25 χιλ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ βλαστάνουσι ταχύτατα. Αἱ μελίαι ἀπαντῶσιν εἰς πάντα τὰ δασώδη καὶ σχετικῶς ὀρεινὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν καὶ πολλάκις εἰς τὰς πεδιάδας. Εὐδοκιμεῖ σχεδὸν πανταχοῦ ἀσχέτως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, φθάνει συνήθως τὰ 33 μέτρα ὕψος καὶ ἡ περιφέρεια τοῦ κορμοῦ της τὰ 3,50 μέτρα. Ἡ ἀνάπτυξίς της ἄρχεται ταχέως, ἐξακολουθεῖ δὲ ἀναπτυσσομένη μέχρι τοῦ 60 ἢ 80 ἔτους τῆς ἡλικίας της καὶ ζῇ περὶ τὰ 200 ἔτη. Τὸ φύλλωμά της εἶναι ἐλαφρὸν καὶ αἱ ῥίζαι της λίαν στερεαί. Ἔχει μεγάλην ἀντοχὴν καὶ δύναται νὰ ζήσῃ εἰς τὰ ψυχρότερα κλίματα. Περισσότερον εὐδοκιμεῖ ὅταν εὑρίσκεται μεμονωμένη, διότι ἔχει ἀνάγκην πολλοῦ φωτὸς καὶ ἡλίου· διὰ τοῦτο ὅταν εὑρίσκωνται αἱ μελίαι εἰς δάση μετ' ἄλλων δένδρων καὶ ἐφ' ὅσον καλλιεργοῦνται πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ ξύλου των περικόπτονται τὰ πολὺ πλησίον τούτων εὑρισκόμενα δένδρα. Ἡ μελία, ἐφ' ὅσον εὑρίσκεται εἰς μέρος εὔφορον καὶ οὐχὶ λίαν ὑγρόν, παρέχει ξύλον ὑπερυθρομελανόν, ὅπερ ἐνίοτε κατὰ τοὺς μεγαλυτέρους κλάδους εἶναι φαιόν. Τὸ ξύλον της εἶναι βαρύ, εἰδικοῦ βάρους 0.70—1.14 ἐν χλωρᾷ καταστάσει. Κατὰ $μ^3$ κανονικῶς ἀερικῶς ξηρανθὲν ζυγίζει 790 χγρ. μ. ὅ. Σκληρὸν καὶ ἐλαστικόν, στερεὸν καὶ ἐπιδεκτικὸν στιλβώσεως, χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν ἐπιπλοποιίαν, τὴν ἁμαξοπηγίαν, τὸν σκελετὸν ἀεροπλάνων, τὴν κατασκευὴν κωπῶν καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων. Λόγῳ τῆς ποσότητος ταννίνης ἣν περιέχει, χρησιμοποιεῖται καὶ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς χρώσεως διαφόρων οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Τὸ ἄριστον εἶδος ξύλου εἶναι τὸ ἐκ *κυανῆς μελίας*, φυομένης ἐν Ἀμερικῇ (Blue Ash), ὅπερ ἐκτὸς τῶν ἄνω ἐφαρμογῶν χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς ἐπιστρώσεις δαπέδων. Ἐπίσης τὸ ξύλον τῆς μελίας παρέχει ἀρίστης ποιότητος ἄνθρακα. Ὡς ἐκ τοῦ ὡραίου φυλλώματος καὶ τῆς μακροβιότητος αὐτῆς ἡ μελία χρησιμοποιεῖται πρὸς κόσμον δενδροστοιχιῶν, πάρκων, δημοσίων κήπων κτλ. Τὰ φύλλα της εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τρωγόμενα χλωρὰ ἀποτελοῦσιν ἀρίστην κτηνοτροφικὴν τροφὴν τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν καὶ εἶναι θρεπτικώτατα, διότι περιέχουσι 5.18 τοῖς ἑκατὸν ἀζωτούχους οὐσίας καὶ 1.19 λιπαρᾶς οὐσίας. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοφυτολ.]* Τὰ πρῶτα ἀπολιθωμένα λείψανα τῆς *μελίας* παρουσιάζονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς νεοκρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἐν Γροιλανδίᾳ. Κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ, αἱ μελίαι ἦσαν πολὺ διαδεδομέναι ἀνὰ τὴν ἀτλαντικὴν Βόρειον Ἀμερικήν, τὴν Γροιλανδίαν καὶ τὴν Εὐρώπην μέχρι τῆς Σιβηρίας. Ἐκ τῶν σημερινῶν εἰδῶν, ἡ καὶ ἐν Ἑλλάδι ζῶσα *μελία ὁ ὄρνος* παρουσιάζεται καὶ μὲ ἀπολιθωμένα λείψανα ἐντὸς πλειοκαινικῶν στρωμάτων τῆς Γαλλίας καὶ τεταρτογενῶν τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας, ἡ δὲ *μελία excelsior* εἰς τεταρτογενῆ στρώματα τῆς νοτίου Γαλλίας. Γ. Κ. Γ.

Μελία *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσουλάρ*. Κάτ. (1928) 397. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει τὰ χωρία *Μόδεστος (Σαρχανλὰρ)* καὶ *Σάρκολον* καὶ τὸν συνοικισμὸν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Μελίας (κάτ. 6). Χ. Δ.

—**Μελία** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Πυλαίας τῆς ἐπαρχίας Ἀλεξανδρουπόλεως τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτ. (1928) 195. Χ. Δ.

—**Μελία** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἀρχαιοτάτη τῆς Καρίας, ἀγνώστου ταυτότητος. Τὸ ἐθνικὸν *Μελιεύς*. Σ. Ε. Λ.

—**Μελία** (Melia) *[Γεωγρ.]*. Κόλπος καὶ κωμόπολις τῆς νήσου Μάλτας (βλ. λ. *Μελλιέχα*). Σ. Ε. Λ.

Μελιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μελίχοβον*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 211. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ παρακείμενος συνοικισμὸς *Λογγιώτισσα*. Χ. Ι. Σ.

Μελιάδι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μοσχοποτάμου (Δρυανίστης) τῆς ἐπαρχίας Πιερίας (Κατερίνης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενος πρότερον *Μπουράγια*. Κάτ. (1928) 48. Χ. Δ.

Μελίαι (αἱ), ἢ *Μελιάδες* *[Μυθολ.]*. Νύμφαι τῶν δασῶν, Δρυάδες καὶ Ἀμαδρυάδες, προσωποποίησις τῶν δένδρων μελιῶν, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν, ἐγεννήθησαν ὡς ἑξῆς. Ὅτε ὁ Ζεὺς ἠκρωτηρίασε τὸν πατέρα του Κρόνον, ἀποκόψας τὸ γεννητικὸν αὐτοῦ μόριον, τοῦτο μὲν ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀναμειχθὲν μὲ τὸν ἀφρὸν τῶν κυμάτων ἐγέννησε τὴν θεὰν τοῦ ἔρωτος Ἀφροδίτην, αἱ δὲ ἐκ τῆς πληγῆς ῥεύσασαι σταγόνες αἵματος ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν καὶ ἐξ αὐτῶν ἀνεφύησαν οἱ Γίγαντες, αἱ Ἐρινύες καὶ αἱ Μελίαι, ἤτοι τὰ δένδρα ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται τὰ δόρατα, διὰ τῶν ὁποίων ἀλληλοσπαράσσονται οἱ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς πολέμους. Πρὸς τὸν μῦθον τοῦτον δὲν εἶναι ἄσχετος καὶ ἡ παρ' Ἡσυχίῳ μυθικὴ δοξασία, καθ' ἣν καὶ οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν ἐκ τῶν δένδρων μελιῶν καὶ ἕνεκεν τούτου ῥέπουσι πρὸς τοὺς αἱματηροὺς πολέμους. Ἰδιαιτέρως ἐτιμῶντο αἱ *Δικτιαῖαι Μελίαι*, ἤτοι αἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους Δίκτης τῆς Κρήτης ὡς τροφοὶ τοῦ Διός. Ν. Α.

Μελιανὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φιλιππιάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 195. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

μελίανθος (ὁ) (Melianthus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ζυγοφυλλιδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἰθαγενεῖς τῶν περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος χωρῶν. Ἐκ τῶν 5 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον, γνωστότερα εἶναι ὁ *μελίανθος ὁ μέγας* (Melianthus major), ὅστις ἔχει φύλλα χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν φαρμακευτικήν, καὶ ὁ *μελίανθος ὁ ἐλάσσων* (Melianthus minor), ὅστις παρέχει μελιγόνον οὐσίαν. Δ. Ν. Π.

—*[Φαρμακογν.]* Τὰ ἄνθη *μελιάνθου τοῦ μεγάλου* παρέχουν ἄφθονον μελιτώδη ὀπόν. Τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ ἔχουν ὀσμὴν ἀηδῆ, χρησιμοποιοῦνται δέ, ὡς ἐκ τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς μελιανθίνης, κατὰ τῶν παθήσεων τοῦ δέρματος καὶ κατὰ τῶν ἐκ τοῦ καρκίνου ἰλίγγων. Κ. Γ. Μ.

Μελίας. Βυζαντινὸς στρατηγός. Διατελῶν κλεισουράρχης Λυκανδοῦ (παρὰ τὸν Ἀντίταυρον) καὶ διαπρέψας εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἀράβων πολέμους, προήχθη εἰς στρατηγὸν καὶ μάγιστρον, μεθ' ὃ διωρίσθη διοικητὴς τοῦ ἐν τῷ Πόντῳ θέματος τῶν Ἀρμενιακῶν (περιφέρεια Ἀμισοῦ-Ἀμασείας) καὶ ὡς τοιοῦτος συμμετέσχε τῷ 917 εἰς τὴν ἀτυχῆ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Συμεὼν ἐκστρατείαν ὑπὸ τὸν Λέοντα Φωκᾶν, εἶτα δὲ εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Κουρκούαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Μελιτινῆς, ὅτε ἐξεπορθήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἡ πόλις αὕτη καὶ πᾶσα ἡ περὶ αὐτὴν χώρα. Ν. ΚΑΛ

—**Μελίας.** Ἡγεμὼν τῶν ἐν Κιλικίᾳ Ἀρμενίων. Διαδεχθεὶς περὶ τὸ 1160 τὸν ἀδελφόν του Τορόζην, διεξήγαγεν, ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῶν Τούρκων, πολέμους κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, ἀπομακρούσας τοὺς ἀλληλοδιαδόχως ἐκστρατεύσαντας ἐναντίον του στρατηγοὺς Μιχαὴλ Βρανᾶν, Ἀνδρόνικον Φορβηνόν, Κωνσταντῖνον Καλαμᾶνον κ. ἄ. Ν. ΚΑΛ

μελιᾶς (ὁ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἰξία ἡ λευκή*.

Digitized by Google

Μελιασταί (οἱ) /*Ἀρχ.*/. Βακχικὸς θίασος ἱερέων τοῦ Διονύσου, οἱ ὁποῖοι ἐτέλουν τὰ ἱερὰ ὄργια τοῦ θεοῦ τούτου εἰς τὸ «Διονύσου μέγαρον», ὡς ἐκαλεῖτο ὁ ναὸς αὐτοῦ, κείμενος παρὰ τὰ Μελάγγεια τῆς Ἀρκαδίας, εἰς ἀπόστασιν 1.300 μ. ἀπὸ τῆς Μαντινείας. Οὐχὶ μακρὰν αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης Μελαινίδος, τῆς ὁποίας ἡ λατρεία πιθανῶς δὲν ἦτο ἄσχετος πρὸς τὰ ὄργια τῶν Μελιαστῶν, καὶ ἡ καλουμένη «Κρήνη τῶν Μελιαστῶν». Οἱ Μελιασταὶ ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τοὺς Μάζωνας τῆς Φιγαλίας, ἀλλὰ ποία ἦτο ἡ μορφὴ καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν ὑπ' αὐτῶν τελουμένων ὀργίων δὲν γνωρίζομεν. Ν. Α.

μελιβιάση (ἡ)· βλ. *ἔνζυμα* καὶ *μελιβιόζη*.

μελιβιόζη (ἡ) /*Ὀργ. Χημ.*/. Δισακχαρίτης τοῦ τύπου $C_{12}H_{22}O_{11}$, σχηματιζόμενος ὁμοῦ μετὰ τῆς d-φρουκτόζης κατὰ τὴν μερικὴν ὑδρόλυσιν τῆς μελιτριόζης δι' ἠπίας ἐπιδράσεως ὀξέων, ὡς καὶ διὰ τοῦ ἐνζύμου ἰμβερτάση. Κρυσταλλοῦται μετὰ δύο μορίων ὕδατος, εἶναι εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, δεξιοστρόφος καὶ δεικνύει πολυστροφισμόν. Ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρὸν καὶ ἔχει τετράκις περίπου ὀλιγώτερον γλυκεῖαν γεῦσιν τοῦ καλαμοσακχάρου. Δι' ἀνοργάνων ὀξέων ὡς καὶ διὰ τοῦ ἐνζύμου *μελιβιάση*, ὅπερ εὑρίσκεται εἰς τὴν βυθοζύμην τοῦ ζύθου ὑδρολύεται πρὸς d-γλυκόζην καὶ d-γαλακτόζην. Σ. Γ.

Μελίβοια /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαία πόλις καὶ ὅρμος ναύλοχος τῆς θεσσαλικῆς Μαγνησίας, ἀναφερομένη ἤδη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου. Ὁ κάτοικος *Μελιβοεύς* καὶ ἡ κάτοικος *Μελιβοιάς*. Ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ τοποθεσίαν τῆς πόλεως ὑπάρχουσι διαφωνίαι. Ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ἀπολλώνιος τὴν ἀναφέρουσιν ὡς πόλιν κειμένην πλησίον τῆς θαλάσσης. Ὁ Τίτος Λίβιος καθορίζει ἐπακριβέστερον ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τῶν μεσημβρινοανατολικῶν ὑπωρειῶν τῆς Ὄσσης, πρὸς τὸ μέρος δηλαδὴ τῆς Θεσσαλίας καὶ οὐχὶ τῆς Μακεδονίας. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Mézières τὴν τοποθετεῖ παρὰ τὸ σημερινὸν *Σκίτι*, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ δὲν εὑρίσκεται ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Ὄσσης. Ἡ πιθανωτέρα θέσις αὐτῆς εἶναι μεταξὺ τοῦ χωρίου *Θανάτη* καὶ τῆς παραλίας, ἔνθα ἀνευρίσκονται καὶ σήμερον ἐρείπια βυζαντινοῦ φρουρίου, καθὼς καὶ τοιαῦτα παλαιᾶς ἑλληνικῆς ἀκροπόλεως, ὡς ἐπίσης καὶ μεγάλοι ὀρθογώνιοι λίθοι. Ὁ ὅρμος, ὅστις ἔδει νὰ παρουσιάζῃ ἰδιότητας ναυλόχου λιμένος διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐκεῖ φυσικὸν λιμένα, ὑπῆρξεν ἱστορικός, καθ' ὅσον εἰς τὴν παραλίαν του ἐξεβράσθησαν πλεῖστα τῶν ναυαγίων τοῦ στόλου τοῦ Ξέρξου, ὡς λεπτομερέστατα ὁ Ἡρόδοτος ἱστορεῖ (Ζ, 188) καὶ ἐπαναλαμβάνουν ὁ Στράβων (Θ, 443) καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος (Α, 192). Ὁ Γεωργιάδης («Θεσσαλία», ἔκδ. 1880 σελ. 220) ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι μόνον ὁ χθαμαλὸς πρὸς τὴν θάλασσαν τερματισμὸς τῆς πεδιάδος Ἁγιόκαμπος δύναται νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν ὅρμον, δηλαδὴ ὁ ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον *Δερματᾶς* σύγχρονος αἰγιαλὸς (πλάτ. 39° 48' Β., μήκ. 22° 52' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1085: Negrepout to gulf of Kassandra), ἀφοῦ μάλιστα «*τοπίον τι παρακείμενον καλεῖται τὴν σήμερον* Μολίβια».

Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἡ Μελίβοια μετέσχεν αὐτοῦ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Φιλοκτήτην, τὸν ἔξοχον τοξότην, ὁδηγοῦντα ἑπτὰ ναῦς. Ἀργότερον περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Μακεδόνων. Ὅτε ἐκηρύχθη ὁ κατὰ τοῦ Περσέως ρωμαϊκὸς πόλεμος, ἡ Μελίβοια ἀντέστη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πουλίου ἐπίθεσιν, ἀλλὰ κατόπιν ἡλώθη ὑπὸ τοῦ Ὀκταβίου καὶ κατεστράφη ἐντελῶς. Ἡ Μελίβοια κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο ὀνομαστὴ καὶ διὰ τὴν πορφυρᾶν βαφήν, ἣν ἐχρησιμοποίουν οἱ κάτοικοι αὐτῆς μὲ πολλὴν τέχνην. Σ. Ε. Λ. — Γ. ΚΟΡ

— **Μελίβοια** /*Γεωγρ.*/. —1) Ἑτέρα ὀνομασία τῆς θεσσαλικῆς κωμοπόλεως *Ἀθάνατον* (βλ. λ.). Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 ἠρίθμει κατ. 1.808.

— 2) Χωρίον ἐπὶ τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων τῆς Δ. Θρᾴκης, ὑπαγόμενον εἰς τὴν κοινότητα Ἐχίνου τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 1.037. Χ. Δ.

Μελιγαλᾶ /*Γεωγρ.*/. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται 5 ¹/₂ ὥρας ΒΔ. τῶν Καλαμῶν, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Παμίσου, ἐντὸς εὐφόρου πεδιάδος, καὶ ἔχει ἀρτιωτάτην συγκοινωνίαν, ἐξυπηρετουμένη ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τοῦ σιδηροδρόμου ΣΠΑΠ καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ πλήρους δικτύου ἁμαξιτῶν ὁδῶν πρὸς τὴν Μεσσήνην, τὰς Καλάμας, τὴν Μεγαλόπολιν καὶ τὴν Β. Μεσσηνίαν. Παράγει σιτηρά, ὄσπρια, σῦκα, ἔλαιον, μέταξαν, οἶνον κλπ. καὶ ἔχει ἀξιόλογον ἐμπορικὴν κίνησιν, συγκεντροῦσα τὰ προϊόντα εὐφόρου περιοχῆς. Ἔχει πλῆρες γυμνάσιον, εἰρηνοδικεῖον, ἀστυνομικὸν τμῆμα, ὑποθηκοφυλακεῖον, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὰ σχολεῖα. Κάτ. (1928) 2.279. Χ. Δ.

μελιγγάρι (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δορύκνιον τὸ πεντάφυλλον*.

μελίγγι (τό), καὶ *μηλίγγι*· δημοτ., ἡ μῆνιγξ, ὁ κρόταφος: «*μὲ πονοῦν τὰ μελίγγια μου*», «*τὸν ἐκτύπησε 'ς τὸ μελίγγι*» (ἐκ τοῦ *μῆνιγξ, μηνίγγι, μηλίγγι, μελίγγι*).

Μελιγγοί /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Ἠπείρου τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ὀλύτσικα παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Δωδώνης. Κάτ. (1928) 429. Ἔχει τηλεφωνεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

μελιγγίτης (ὁ), καὶ *μηλιγγίτης*· δημοτ., ἡ νόσος τῶν μηνίγγων τοῦ ἐγκεφάλου, *μηνιγγῖτις*: «*εἶναι ἄρρωστος κι' ἔχει μελιγγίτη*».

Μελίγγοβα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Δρυμῶνα (Μπερίκου) τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 133. Χ. Δ.

μελιγγόνι (τό), καὶ *μελιγγούνι*· εἶδος μικροῦ μύρμηκος.

μελιγέτης (ὁ) (Meligethes aeneus) /*Ζῳολ.*/. Κολεόπτερον μήκους 2 χιλιοστομέτρων, φοειδὲς καὶ χρώματος πρασίνου μεταλλικοῦ. Προσβάλλει τὰ ἄνθη τῶν σταυρανθῶν, ἐφ' ὧν κατὰ Ἰούνιον αἱ θήλειαι γεννῶσι τὰ ᾠά των. Αἱ μικραὶ προνύμφαι κατατρώγουν τὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς. Ἐνδείκνυται ἡ συλλογὴ κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῶν ἀκμαίων. Ε. Τ. Ε.

μελιγλύπτης (ὁ) (Meliglyptes) /*Ζῳολ.*/. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀναρριχητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κολεοπτιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους καὶ θερμὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

μελιγόνι, ἢ *μελιγόνο* (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀμμόφυτον τὸ ἐρυθρόν*.

Μέλιγος /*Γεωγρ.*/. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Βαλτινοῦ (Βαλτσινοῦ) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. (1928) 99. Χ. Δ.

Μελιγουνίς /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαιοτάτη ὀνομασία τῆς μεγίστης ἐν τῇ συστάδι τῶν βορείως τῆς Σικελίας *Λιπαραίων* νήσων. Τὸ ἐθνικὸν *Μελιγουνίτης*. Διατηρεῖ νῦν τὸ δεύτερον τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων της, Lipara ὀνομαζομένη (βλ. *Αἰόλου νῆσοι*). Σ. Ε. Λ.

Μελίδα /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Πιτροφοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 64. Χ. Δ.

Μελιδονάκης, ***Μύρων***. Ἐξ Ἡρακλείου Κρήτης καταγόμενος, διετέλεσε κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Ἀγῶνος πληρεξούσιος Κρήτης παρὰ τῇ ἐν Ἑρμιόνῃ κυβερνήσει. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1822 προσελήφθη ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Ἐμμ. Τομπάζη, διορισθέντος τότε ἁρμοστοῦ Κρήτης, μεθ' οὗ καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν νῆσον. Ἀντεπροσώπευσε κατ' ἐπανάληψιν τὴν Κρήτην ὡς πληρεξούσιος εἰς τὰς διαφόρους συνελεύσεις, μετὰ τὸ πέρας δὲ τοῦ Ἀγῶνος ἀπῆλθεν εἰς Σῦρον, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν. Ἐτήρει ἡμερολόγιον τῶν ἐπὶ τῆς ἁρμοστείας Τομπάζη συμβάντων, τὸ ὁποῖον συνεξεδόθη εἰς τὸ «Ἀρχεῖον τῶν ἀδελφῶν Τομπάζη» ἄνευ τοῦ ὀνόματός του. Ε. Γ.—Ν. ΚΛΣ

Μελιδόνης (ἢ ***Δάνδολος***), ***Ἀντώνιος***. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τοῦ χωρίου Μελιδόνι Μυλοποτάμου. Ἀποδημήσας νεώτατος ἐκ τῆς πατρίδος του, μυήθη ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἀπόστολος αὐτῆς εἰς τὰ ὑπόδουλους ἑλληνικὰς χώρας. Εὑρισκόμενος ἐν Βλαχίᾳ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1821, ὅτε εἰσέβαλεν ἐκεῖ ἐκ Ρωσίας ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἀπεστάλη ὑπὸ τούτου εἰς Μ. Ἀσίαν, ἔνθα ἐμύησε πλείστους τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν. Ἅμα τῷ πρώτῳ ἀγγέλματι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 συνεκέντρωσε χιλιάδας τινὰς ἐνόπλων (ἐντοπίων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων) εἰς τὸ ὄρος Ἀνιφὴ - ντάγ, μεθ' ὃ μετέβη εἰς Σμύρνην, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ἐκεῖ Φιλικῶν περὶ τῶν ληπτέων διὰ τὸν ἀγῶνα μέτρων. Ἡ σύλληψις Φιλικῶν τινων ὡς ὑπόπτων καὶ ἡ φυλάκισις αὐτῶν ἐν Σμύρνῃ ἠνάγκασε τὸν Μελιδόνην νὰ ἀπέλθῃ, μεταμφιεσμένος εἰς Τοῦρκον, πρὸς τοὺς ἐν Ἀνιφὴ ντάγ συνηγμένους Ἕλληνας, ἵνα ὁδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς Σμύρνην πρὸς διάσωσιν τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν, ἀλλὰ ἐπελθόντα τουρκικὰ στρατεύματα ἠνάγκασαν τὸν Μελιδόνην νὰ τραπῇ πρὸς τὴν ἔναντι τῆς Σάμου παραλίαν, ὅπόθεν μετὰ συνεχεῖς συγκρούσεις κατώρθωσε νὰ διαπεραιωθῇ εἰς τὴν νῆσον ταύτην μετὰ 800 περίπου Κρητῶν καὶ ἄλλων Ἑλλήνων, τῶν λοιπῶν διασκορπισθέντων τῇδε κἀκεῖσε ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ καταφυγόντων διὰ διαφόρων μέσων εἰς Εὔβοιαν.

Ἐν Σάμῳ μετέσχεν εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιδραμόντων Τούρκων καὶ κατ' Ὀκτώβριον (1821) ἀπῆλθε μετὰ πολλῶν ὁπλοφόρων εἰς Κρήτην, ἔνθα διακριθεὶς εἰς διαφόρους μάχας ἔλαβε τὸν ἀνώτατον τότε βαθμὸν τοῦ πενταχοσιάρχου. Ἀρχομένου τοῦ Φεβρουαρίου 1822, συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίου Τούρκων, καθ' ἣν, ἐπιτεθεὶς νύκτωρ κατὰ τοῦ ὀχυροῦ χωρίου Βαθειακοῦ, ἐφόνευσε πολλοὺς τῶν πολεμίων καὶ ἐκυρίευσε πλεῖστα ὅπλα καὶ πολεμεφόδια. Μετὰ τὸ ἀνδραγάθημα ἐκεῖνο, διαπληκτισθεὶς ἐν τῷ χωρίῳ Μοναστηράκι (Ἀμαρίου) μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Ρούσου Βουρδουμπᾶ, ἐφονεύθη ὑπὸ τούτου καὶ ἐτάφη ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ.

Ὁ θάνατός του ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ διαλυθῇ τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον καὶ νὰ καταληφθῇ ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες, ἐπελθόντες καὶ εἰς Μοναστηράκι, ἤνοιξαν τὸν τάφον τοῦ ἥρωος καὶ ἔρριψαν τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τοὺς κύνας. Ὁ Μελιδόνης ὑμνήθη ὑπὸ τῆς δημοτικῆς μούσης καὶ τῶν ξένων ὅσον ὀλίγοι τῶν ἡρώων τοῦ Ἀγῶνος:

> Κλαίει τὸ Μυλοπόταμο, κλαίει τον καὶ τ' Ἀμάρι,
> τὸ Μελιδόνι σύθρηνο καὶ φωνοκλῆσι βγάνει.

Ὁ Γερβῖνος πλέκει τὸ ἐγκώμιόν του. Ἐν Βερολίνῳ δὲ καὶ δρᾶμα «Μελιδόνης» ἐποιήθη καὶ παρεστάθη. Ν. ΚΛΣ — Ε. Γ.

— **Μελιδόνης**, ***Ἀντρῖκος***. Κρὴς ὁπλαρχηγός, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 καὶ ἀπέθανεν ἐκ τῶν πληγῶν του περὶ τὸ 1824.

— **Μελιδόνης**, ***Γεώργιος***. Κρὴς ὁπλαρχηγός, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Νεώτατος ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εὐδοκιμήσας ὡς πρακτικὸς ἰατρὸς προσελήφθη ἐν τοῖς παλατίοις ὡς ἰατρὸς τῆς μητρὸς τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἀπῆλθε, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1821, εἰς Βλαχίαν πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐκ Ρωσίας κατερχομένου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, μετὰ τὴν καταστροφὴν δὲ τούτου κατῆλθεν εἰς Ὕδραν καὶ Πελοπόννησον, ἔνθα προσελήφθη ὡς γραμματεὺς τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1821, συγκεντρώσας τοὺς ἐκεῖ Κρῆτας καὶ ἄλλους πολεμιστὰς καὶ πληρώσας ἰδίαις δαπάναις τρία πλοῖα διὰ τροφῶν καὶ ἄλλων ἐφοδίων, κατῆλθεν εἰς Κρήτην μετὰ τοῦ διορισθέντος τότε ἁρμοστοῦ τῆς νήσου Μιχαὴλ Ἀφεντούλη. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς διαφόρους μάχας, συντηρῶν ἰδίαις δαπάναις τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄνδρας. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἀγῶνος κατέφυγεν εἰς Ναύπλιον καὶ εἶτα εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀπέθανε πενέστατος περὶ τὸ 1866.

— **Μελιδόνης**, ***Ἠλίας***. Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν εἰς τοὺς ἐν Σάμῳ καὶ Κρήτῃ ἀγῶνας ὡς ὁπλαρχηγός, κατόπιν δὲ (Ἀπρίλιος 1824) ἀπῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὅπου ἠγωνίσθη μετὰ τῶν ἐκεῖ προσφυγόντων Κρητῶν κατὰ τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ. Τῷ 1825, μεταφέρων ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Κριεζῆ αἰχμαλώτους Αἰγυπτίους, ἐφονεύθη ἐξ ἀναφλέξεως τῆς πυριτιδαποθήκης τοῦ πλοίου.

— **Μελιδόνης**, ***Νικόλαος***. Ὁπλαρχηγός, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν εἰς διαφόρους μάχας ἐν Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ (1821—1827). Ἐφονεύθη κατά τινα μάχην εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μεραμπέλου, τῷ 1827.

— **Μελιδόνης**, ***Χαράλαμπος***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὸν Ἀγῶνα 1821—1830 ἐν Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἐπαναστάσεως ἐγκατεστάθη ἐν Πελοποννήσῳ, ἔνθα μετά τινα ἔτη ἀπεβίωσεν. Ν. ΚΛΣ

Μελιδόνι /*Γεωγρ.*/. —1) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀρχίτσης τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτ. (1928) 65.

— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Παλιουρίου (Βρατινίου) τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 121. Χ. Δ.

— **Μελιδόνι** /*Γεωγρ.*/. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 377. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Ὡς ἐκ τῆς ὀρεινῆς θέσεώς του πολλάκις ὑπῆρξε θέατρον μαχῶν κατὰ τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις.

— 2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 663. Κεῖται ἐπὶ ὡραίας τοποθεσίας μεταξὺ λόφων γραφικῶν, ἔχει εὐπροσώπους οἰκίας, ρυμοτομίαν, ὡραίαν ἐκκλησίαν, τηλέφωνον καὶ σχολεῖον. Κατὰ τὸν Theuon πλησίον ἔκειτο ἡ ἀρχαία *Αὐλών*, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ τὸ ὄνομα *Αὐλοπόταμος*, σῳζόμενον εἰς τὸν τίτλον τοῦ ἐπισκόπου. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1897 συνῆλθεν ἐνταῦθα ἡ ἐπαναστατικὴ κρητικὴ συνέλευσις καὶ ἐδέχθη διὰ ψηφίσματος τὴν χορηγηθεῖσαν αὐτονομίαν. Παράγει οἶνον ὀνομαστόν, ἔλαιον, δημητριακά, χαρούπια

Digitized by Google

καὶ μέλι. Οἱ κάτοικοι κατασκευάζουν ἤδη (1931) ὁδὸν πρὸς τὸ ἱστορικὸν *Σπήλαιον*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἐξάντη* καὶ *Βλυχάδα*, ὁ ὅρμος *Μπαλῆ* καὶ ἡ μονὴ τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου* (μοναχοὶ 9). Ε. Γ.

— **Μελιδόνι** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῶν Κυθήρων (πλάτ. 36° 09′ 20″ Β., μῆκ. 22° 56′ 40″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia', 2 μιλλ. παράπλου ΒΔ. τοῦ λιμένος Καψάλι. Ἀνοικτὸς πρὸς νότον. Σ. Ε. Λ.

— **Μελιδονίου** *Σπήλαιον* /*Γεωγρ.*/ βλ. *Γεροντόσπηλιος*. Ε. Γ.

Μελιδοχώρι, καὶ *Μελισσοχώρι* /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Τεφελίου τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 41. Ε. Γ.

Μελιδώνης· βλ. *Μελιδόνης*.

Μελιδώνι /*Γεωγρ.*/· βλ. *Μελιδόνι*.

μελιζάνα (ἡ), ἢ *μελιτζάνα* /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *στρύχνος ἡ μελιζάνα*.

μελίθρεπτος (ὁ) (Melithreptus) /*Ζῳολ.*/. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ᾠδικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μελιφαγιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μεγέθους πτηνὰ ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

— **μελίθρεπτος** (ὁ) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυιδῶν*, περιλαμβάνον μυίας μικρὰς μὲ κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, ῥύγχος ἐπίμηκες καὶ πόδας ἐπιμήκεις. Γνωστὰ εἴδη τινὰ τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς, ἐπὶ τῶν ἀνθέων ἐνδιαιτώμενα καὶ ἐκ τοῦ χυμοῦ αὐτῶν τρεφόμενα. Δ. Ν. Π.

μελικάρι (τὸ) /*Βοτ.*/. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δορύκνιον τὸ πεντάφυλλον*.

Μελικέρτης /*Μυθολ.*/. Υἱὸς τοῦ Ἀθάμαντος, βασιλέως τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Ἰνοῦς. Ἡ μήτηρ του, καταδιωκομένη ὑπὸ τοῦ παραφρονήσαντος Ἀθάμαντος, ἔφυγεν ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ, συναποκομίσασα αὐτὸν νήπιον ἔτι, φθάσασα δὲ εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Σαρωνικοῦ μεταξὺ Μεγαρίδος καὶ Κορίνθου κατεκρημνίσθη ἀπό τινος βράχου εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη μετὰ τοῦ τέκνου της. Καὶ ταύτην μὲν μετέβαλεν ὁ Ποσειδῶν εἰς τὴν θαλασσίαν θεότητα *Λευκοθέαν*, τοῦ δὲ Μελικέρτου τὸ σῶμα ἔφερε δελφίν τις ἐπὶ τῶν νώτων εἰς τὴν ξηράν, ὅπου ἀνευρεθὲν ὑπὸ τοῦ Σισύφου, βασιλέως τῆς Κορίνθου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀθάμαντος, ἐτάφη παρὰ τὴν θάλασσαν· πρὸς τιμήν του ἱδρύθη αὐτόθι βωμὸς καὶ συνεστήθησαν ἐτήσιοι ἀγῶνες. Ἐπιστεύετο ὅτι καὶ ὁ Μελικέρτης μετεβλήθη εἰς θαλασσίαν θεότητα, τὸν *Παλαίμονα*, προστάτην τῶν ναυτιλλομένων καὶ λαοφιλέστατον ἐν Κορίνθῳ. Ὑπὸ τῶν νεωτέρων πιστεύεται ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Μελικέρτου εἶναι φοινικικῆς προελεύσεως καὶ σχετίζεται πρὸς τὸν φοινικικὸν θεὸν *Μελκάρτ*. Ν. Α.

μελικέρτης (ὁ) (Melicertes) /*Ζῳολ.*/. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατελμίνθων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἑλμινθιδῶν*, περιλαμβάνον σκώληκας ἐπιμήκεις καὶ λεπτοτάτους ἐπὶ διαφόρων δασικῶν δένδρων ἐνδιαιτωμένους. Δ. Ν. Π.

Μελίκη /*Γεωγρ.*/. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Ἡμαθίας (Βεροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.366. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Ἱεράκι* καὶ *Καράβι* (*Σάδενα*). Χ. Δ.

μελικηρίδιον (τό). Μικρὸν τετραγωνικὸν πλαίσιον κυψέλης, φέρον φύλλον τεχνητῆς κηρήθρας. Τὰ πλαίσια ταῦτα κατασκευάζονται ἀπὸ λεπτὰς σανίδας, προσαρμόζονται ἐπὶ κοινῶν πλαισίων, ἰδίᾳ τῶν ἄνω τῆς φωλεᾶς διαμερισμάτων, καὶ τίθενται ἐντὸς τῆς κυψέλης πρὸς πλήρωσιν μέλιτος ὑπὸ τῶν μελισσῶν. Αἱ διαστάσεις τῶν πλαισίων τούτων ὑπολογίζονται οὕτως, ὥστε 4 ἐξ αὐτῶν νὰ ἀποτελέσωσιν ἓν κοινὸν πλαίσιον ἄνω διαμερίσματος, ἤτοι κυψελῶν αὐξανομένων καθέτως. Ἡ τοποθέτησις τῶν μελικηριδίων τούτων δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτος ὑπὸ τῶν μελισσῶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου μόνον εἰς ἐποχὴν μεγάλης ἀνθοφορίας ἐνδείκνυνται. Α. Ι. Μ.

μελικηρίς, —ίδος (ἡ), καὶ *μελίκηρον* (τό)· ἡ κηρήθρα τῶν μελισσῶν, μελόπιττα, *ἀρχ. κηρίον*.

— /*Δερματολ.*/ Ἡ *μελικηρὶς* (Atheroma) σχηματίζεται διὰ τῆς μετατροπῆς εἰς κύστιν ἑνὸς σμηγμογόνου ἀδένος διὰ τῆς ἀποφράξεως τοῦ ἀποφορητικοῦ αὐτοῦ πόρου. Παρουσιάζεται συνήθως εἰς τὸ τριχωτὸν δέρμα τῆς κεφαλῆς ὑπὸ μορφὴν στρογγύλων, ἀνωδύνων καὶ μαλακῶν ὄγκων μικροῦ μεγέθους, περιέχει δὲ πυκνόρρευστον ὕλην, μελιτοειδῆ τὴν σύστασιν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ λιπώδη ἐπιδερμικὰ κύτταρα καὶ κρυστάλλους χοληστερίνης. Τὰ ὀγκίδια ταῦτα παρουσιάζονται σπανίως πρὸ τοῦ 15—20 ἔτους, ἀναπτύσσονται βραδέως, δὲν προκαλοῦν ἐνοχλήσεις, σπανίως φλεγμαίνονται καὶ σπανιώτατα ἐκφυλίζονται εἰς κακοήθεις ὄγκους. Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν ὁλοσχερῆ ἐξαίρεσιν τῆς κύστεως. Κ. Κ. Κ.

Μελίκης, *Ἀντώνιος-Ἰωάννης*. Κερκυραῖος λόγιος. Ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἔλαβε παρὰ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Παταβίου τὸ δίπλωμα τῆς ἰατρικῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἐξήσκησεν, ἐπιδοθεὶς εἰς ἱστορικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας. Συνέγραψεν ἑλληνογαλλιστὶ «Δοκίμιον περὶ πολιτισμοῦ τῶν Φαιάκων, περὶ τεχνῶν, γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν τῶν Κερκυραίων εἰς τὴν λαμπρὰν ἐποχὴν τῆς Ἑλλάδος, περὶ πολιτισμοῦ τῶν Κερκυραίων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἀνωνύμως ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1811. Ἐπίσης διατριβὴν «Sull'abolizione nell'isola di Corfu della pesca a vento» (περὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ καταργήσεως τῆς ἀνεμοαλιείας) καὶ διάφορα ἄλλα ὑπομνήματα ἀναγνωσθέντα ἐν τῇ ὑπὸ Ἰ. Καποδιστρίου ἱδρυθείσῃ τῷ 1808 Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ. Τῷ 1802 μετέβη μετὰ τοῦ Καρόλου Μάιεση ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν σουλτᾶνον Σελὴμ Γ', ἵνα καταργηθῶσιν ἐν τῇ νήσῳ τὰ προνόμια τῶν προνομιούχων τάξεων καὶ ἀναγνωρισθῶσι πᾶσαι αἱ τάξεις τῶν πολιτῶν ἰσότιμοι. Ὅτε ὁ Κάμπελ, Ἄγγλος στρατηγός, καταλαβὼν τὴν Κέρκυραν (1814) ὡς ἐπίτροπος τῶν συμμάχων Δυνάμεων, διέλυσε τὴν Ἰόνιον γερουσίαν, ἧς ὁ Μελίκης ἦτο μέλος, πρῶτος οὗτος διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς πράξεως ἐκείνης. Ὅτε δὲ ὁ Μαῖτλανδ, ὁ πρῶτος Ἄγγλος ἁρμοστὴς (1817—1824), ἔδειξε φανερὰ τὰ μισελληνικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα διὰ τοῦ συντάγματός του καὶ τῆς τρομοκρατίας, ὁ Μελίκης ἐγκατέλιπε μετὰ λύπης τὴν πατρίδα καὶ μετέβη εἰς Ἑνετίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Π. Θ. Σ.

—**Μελίκης**, *Ραοὺλ Παλαιολόγος - Μανουήλ*. Βυζαντινὸς εὐπατρίδης, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀκμάσας κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Φαίνεται ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Ραοὺλ ἢ Ράλλη καὶ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων. Τὸ ἐπώνυμον *Μελίκης*, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀραβικῆς καταγωγῆς, ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἔγγραφα τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΘ' αἰῶνος, ἐκ δὲ σῳζομένων χωρίων *Μαλίκη* εἰς τοὺς δήμους Βουπρασίων καὶ Ἀετοῦ καὶ *Μελίκια* τοῦ δήμου Λευκιμμαίων, τὰ ὁποῖα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐσχηματίσθησαν ἐκ τιμαρίων ἀνηκόντων εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος οἰκογένειαν, ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἡ οἰκογένεια αὕτη εἶχε κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς χρόνους ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῇ τάξει τῆς ἑλληνικῆς φεουδαρχίας. Ὁ Μελίκης ἀπαντᾷ ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς ἁλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων χρόνους ὡς ἀνακαινιστὴς τῆς παρὰ τὴν Καρύταιναν μεγάλης καὶ πολυτόξου γεφύρας τοῦ Ἀλφειοῦ, ὡς προκύπτει ἐκ σῳζομένης ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφῆς.

Ἐπίσης ἐκ σημειωμάτων ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 98 (F. 57) κώδικος τῆς ἐν Ρώμῃ βιβλιοθήκης Vallicellana, περιέχοντος ἀπανθίσματα πατέρων καὶ ἔργα Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, προκύπτει ὅτι ὁ Μελίκης μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων κατέφυγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἔζησεν ἐν Νεαπόλει, γενόμενος πιθανὸν μοναχός.

Ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Μωάμεθ Β' πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Λακεδαίμονος καὶ ἐν ἄλλοις ἐγγράφοις τοῦ 1456 καὶ 1465 γίνεται ἐπίσης λόγος περί τινος Μελίκη, τὸν ὁποῖον ὁ καθηγητὴς Ν. Βέης ταυτίζει πρὸς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἄνδρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Α. Βέη* ἐν τοῖς «Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς» Πετρουπόλεως τόμ. ΙΑ' (1904), σελ. 57 κ.ἑξ. καὶ ἐν τῇ «Βυζαντίδι» τόμ. Α' (1909) σελ. 189,501. Ν. Α.

Μελίκια /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Λευκίμμης (Ἁγίου Θεοδώρου), τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας, ἔχον ταχυδρομικὸν γραφεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 626. Χ. Δ.

μελικοκκιά (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κράταιγος ὁ χελδράχειος*.

μελίκοκκος (ὁ) (Melicoccus) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαπινδοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ἅτινα εἶναι δένδρα ἰθαγενῆ τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς Βραζιλίας καὶ τῆς Βενεζουέλας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μελίκοκκος ὁ δίζυγος* (Melicoccus bijuga), δένδρον ὀπωροφόρον τῆς Βενεζουέλας, ὅπερ καλλιεργεῖται εἰς πλείστας χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐν Εὐρώπῃ, τῇ δυτικῇ ἰδίως, διὰ τοὺς καρποὺς του, οἵτινες εἶναι σαρκώδεις, εὔγευστοι καὶ γλυκύτατοι. Δ. Ν. Π.

μελικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ μέλος, ὁ τοῦ μέλους, ὁ συνοδευόμενος μὲ μέλος· || «μελικὴ ποίησις» ποιήματα ᾀδόμενα (βλ. κατ.)· || «μελικὸς ποιητής» ὁ ποιητὴς ποιημάτων ᾀδομένων: «ὁ Ἀλκαῖος ἦτο μελικὸς ποιητής».

— **μελικὴ** *ποίησις* /*Ἐγκυκλ.*/. Ἐκλήθη οὕτως ἡ παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι ποίησις ᾀσμάτων, ἤτοι ποιημάτων προοριζομένων ἕνεκα τῆς μορφῆς αὐτῶν πρὸς ᾠδήν. Τὰ ποιήματα ταῦτα, καλούμενα *μέλη*, ἦσαν συντεθειμένα κατὰ στροφὰς καὶ διῃροῦντο εἰς δύο συνήθως κατηγορίας, εἰς τὰ κυρίως καλούμενα *μέλη*, τὰ ἐκφράζοντα τὰ συναισθήματα τοῦ ποιητοῦ, καὶ εἰς τὰ *χορικὰ ᾄσματα*. Ἡ μελικὴ ποίησις ἐκαλλιεργήθη πρὸ πάντων ὑπὸ τῶν Ἰώνων, διαπρεπέστεροι δὲ ἐκπρόσωποι αὐτῆς εἶναι ὁ *Ἀλκαῖος*, ἡ *Σαπφώ*, ὁ *Ἀνακρέων*. Βραδύτερον καὶ εἰς τὰς αἰολικὰς καὶ τὰς δωρικὰς χώρας ἀνεφάνησαν ἱκανοὶ μελικοὶ ποιηταί, ὡς ἡ *Μυρτίς*, ἡ *Κόριννα*, ἡ *Πρ᾽ξιλλα*, ἡ *Τελέσιλλα*, ἡ *Ἤριννα* κ. ἄ. — Ω.

Μελικουκέϊκα /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς τοῦ δήμου *Μεσολογγίου* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 52. Χ. Δ.

μελικουκκιὰ (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κράταιγος ὁ ἀνατολικός*.

μελίκρατον (τό), ἢ *μελίκρητον*. Ποτὸν συνιστάμενον ἐκ μέλιτος καὶ γάλακτος, χρησιμοποιούμενον ἀπὸ τῆς μυκηναϊκῆς ἤδη ἐποχῆς ὡς σπονδὴ εἰς τὴν λατρείαν τῶν νεκρῶν. Μεταγενεστέρως κατέστη ταυτόσημον πρὸς τὸ *ὑδρόμελι*, ὅπερ ἀπετελεῖτο ἁπλῶς ἐκ μέλιτος καὶ ὕδατος. Σ. Ι.

μελίκυτος (ὁ) (Melicytus) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἢ δένδρα ἰθαγενῆ τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μελίκυτος ὁ πυκνόφυλλος* (Melicytus pycnophyllus), οὗ τὸ ὕψος φθάνει τὰ 10 μέτρα. Τὸ ξύλον του εἶναι ποικίλως χρήσιμον εἰς τὴν ξυλουργικὴν βιομηχανίαν. Δ. Ν. Π.

Μελίλια (Melilla) /*Γεωγρ.*/. Πόλις καὶ ὠχυρωμένος λιμὴν ἐν τῇ Μεσογείῳ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ ἱσπανικοῦ Μαρόκου. Κεῖται 15 χλμ. ΝΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Τρὲς Φόρκας, καὶ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ πολλάκις ξηροῦ ποταμοῦ Ρίο ντὲ Ὄρο. Ἔχει περὶ τοὺς 9.000 κατοίκους, πολλὰ φρούρια καὶ ἐπανορθωτικὰς φυλακάς. Ἡ Μελίλια εἰκάζεται ὅτι ἦτο ἡ ρωμαϊκὴ ἀποικία *Ρουσάδειρον*. Περιῆλθε κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα εἰς χεῖρας τῶν Μαυριτανῶν, οἵτινες καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὴν τὸ κοινότατον ἐν Β. Ἀφρικῇ ὄνομα *Μλίλα*. Τῷ 1496 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, ὑποστᾶσα ἔκτοτε πολλὰς ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τῶν Ριφανῶν ἀρχηγῶν. Γ. Ι. Β.

— **Μελίλια** *προβολὴ* (Monte de Melilla). Ἀκρωτηριάζουσα προβολὴ τοῦ ἱσπανικοῦ Μαρόκου, εἰς 5 ½ μίλ. Ν.Δ. τῆς στρατιωτικῆς πόλεως καὶ ἀπολήγουσα εἰς ἄκρον (πλάτ. 35° 13 Β., μῆκ. 3° 01′ Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 2437: Cape Tres Forcas to Ivi), ὅπερ ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν *Καραμοὺ* ἢ *Γκαραγκού*, εἶναι τὸ *Ρουσάδειρον* (Πτολεμ. Δ, α, 7) τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

μελιλιθικὸν ἢ *μελλιθικὸν ὀξὺ* /*Ὀργ. Χημ.*/. Πολυκαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_6 (COOH)_6$, ἀνακαλυφθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1799 ὑπὸ τοῦ Κλάπροτ εἰς τὸ ὀρυκτὸν μελίλιθον, ὅπερ εἶναι κυρίως τὸ ἅλας τοῦ ὀξέος τούτου μετ' ἀργιλλίου. Ἡ σύνταξίς του ἐξηκριβώθη τῷ 1870 ὑπὸ τοῦ Α. Βάυερ. Σχηματίζεται κατὰ τὴν δι' ἀλκαλικοῦ διαλύματος ὑπερμαγγανικοῦ καλίου ὀξείδωσιν ξυλανθράκων, γραφίτου, ἀμόρφου ἄνθρακος, ὡς καὶ κατὰ τὴν θέρμανσιν ξυλανθράκων μετὰ πυκνοῦ θειικοῦ ἢ νιτρικοῦ ὀξέος. Ἀποτελεῖ βελόνας εὐδιαλύτους εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην, ὡς μὴ περιέχον δὲ πυρηνικὰ ὑδρογόνα δὲν σουλφουροῦται, οὔτε νιτροῦται. Σ. Γ.

μελιλιθικὸς *βασάλτης* (Melilithbasalt) /*Πετρογρ.*/. Πέτρωμα ἡφαιστειογενὲς μὲ χρῶμα ἀνοικτότεφρον ἕως σκοτεινότεφρον. Συνίσταται ἀπὸ μελίλιθον, ὀλιβίνην, αὐγίτην, περοβσκίτην, χρωμίτην ἢ χρωμιοῦχον σπινέλιον, μαγνητίτην καὶ ἀπατίτην, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ὀλιβίνης καὶ ὁ αὐγίτης εὑρίσκονται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ μορφὴν πορφυριτικῶν κρυστάλλων ἐντὸς τῆς θεμελιώδους μάζης τοῦ πετρώματος. Παρουσιάζει ἱστὸν κυρίως πορφυριτικὸν ὁλοκρυσταλλικόν, ἐμφανίζεται δὲ εἰς τὰς περιοχὰς ἀλκαλιούχων πυριγενῶν πετρωμάτων ἐν Γερμανίᾳ, Βοημίᾳ, ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ κ.ἀ. Γ. Β.

μελίλιθος (ὁ) (Melilith) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν πολυπυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀσβεστίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Ca_4\ Si_8\ O_{10}$ εἰς ἰσόμορφον παράμειξιν μετὰ τοῦ γελενίτου $Ca_8\ (Al\ Fe)_2\ Si_2\ O_{10}$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τετραγωνικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους μικροὺς πινακοειδεῖς, ἢ ἐπιμήκεις, βελονοειδεῖς, εὑρίσκεται δὲ καὶ εἰς ἀκτινώδη συσσωματώματα. Ἔχει σκληρότητα 5—5½, εἰδικὸν βάρος 2,90—2,95, χρῶμα κίτρινον ἕως φαιόν, κιτρινόλευκον ἢ τεφρὸν καὶ λάμψιν ὑαλώδη, ἐπὶ θραυσμογενοῦς δὲ ἐπιφανείας λιπαράν. Ἀπαντᾷ εἰς μικροσκοπικοὺς κρυστάλλους ὡς ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν βασικῶν ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων καὶ ἰδίως βασαλτῶν (μελιλιθικοὶ βασάλται) ἐν Γερμανίᾳ κ. ἀ., ἐν Ἑλλάδι δὲ ἐντὸς τῆς ἀνδεσιτικῆς λάβας τῆς Σαντορίνης. Γ. Β.

μελιλωτικὸν *ὀξὺ* /*Ὀργ. Χημ.*/. Καλεῖται οὕτω τὸ ο-*ὑδροκουμαρικὸν ὀξὺ* $HO.C_6H_4.CH_2.CH_2COOH$.

Digitized by Google

ὡς ἁπαντῶν ἐλεύθερον ἢ ἡνωμένον μετὰ *κουμαρίνης* εἰς μελίλωτον τὸν φαρμακευτικόν. Κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 83°. Ἀνευρέθη ἐπίσης εἰς τὴν πίσσαν τῶν λιθανθράκων. Σ. Γ.

μελίλωτος (ὁ) (Melilotus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ διετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Ἐκ τῶν 40 περίπου εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τινα εἶναι νομευτικά, ἕτερα μελιγόνα καὶ τέλος ἄλλα καλλωπιστικά, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μελίλωτος ὁ ἰνδικός* (Melilotus indicus), ὅστις ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἡμῖν καὶ εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὰ κοινὰ ὀνόματα *νυχάκι* καὶ *τριφύλλι τῆς Παναγίας* ἐν Κύπρῳ. *Μελίλωτος ὁ ἰταλικὸς* (Melilotus italicus), ἰθαγενὴς πόα τῆς Ἰταλίας ἀπαντῶσα πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. *Μελίλωτος ὁ λευκὸς* (Melilotus albus), κοινότατος παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἄγριο τριφύλλι*.

Μελίλωτος ὁ φαρμακευτικός. (Α—ἄνθος. Β—καρπός.)

Μελίλωτος ὁ μεσσηνιακὸς (Melilotus messanensis), ὅστις ἀπαντᾷ ἰδίως ἐν Μεσσηνίᾳ, ὅπου καὶ ὀνομάζεται *τριφύλλι*, καὶ *μελίλωτος ὁ φαρμακευτικὸς* (Melilotus officinalis), φαρμακευτικὴ πόα. Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν, ἅτινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον, ἀξιολογώτερον εἶναι ὁ *μελίλωτος ὁ κυανοῦς* (Melilotus azureus), ἰθαγενὴς πόα τῆς Οὐγγαρίας, καλλιεργουμένη ἐκτενῶς ἐν Εὐρώπῃ, ἰδίως διὰ τὰ εὐώδη καὶ ὡραῖα ἄνθη της. Ἐκ τοῦ βάμματος, ὅπερ δι' ἀποστάξεως παρέχεται ὑπὸ τῶν ἀνθέων της, λαμβάνεται ὑγρὸν χρησιμοποιούμενον ὡς ἐπουλωτικὸν τῶν πληγῶν καὶ πρὸς ἀρωματισμὸν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν τυρῶν. Τὸ χόρτον της ξηραινόμενον διατηρεῖ ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα τὴν ἰδιάζουσαν ὀσμήν του καὶ ἐκδιώκει τὸν σκῶρον (σῆτα) ἐκ τῶν ἱματιοφυλακείων. Οἱ μελίλωτοι ἀναπτύσσονται εὐχερέστερον εἰς γόνιμον γῆν καὶ σπείρονται κατὰ τὸ φθινόπωρον. Δι' ἕκαστον στρέμμα ἀπαιτοῦνται 300 περίπου δράμια σπόρου. Συνήθως ὁ σπόρος πρὸ τῆς σπορᾶς ἐμβαπτίζεται ἐπί τινας ὥρας εἰς χλιαρὸν ὕδωρ. Δ. Ν. Π.

— **μελιλώτου πόα** (herba ἢ sumitates Meliloti) *[Φαρμακολ.]*. Ἡ δρόγη προέρχεται ἐκ τῶν φυτῶν: Melilotus altissima καὶ Melilotus officinalis καὶ ἐκ παραπλησίων ἄλλων τινῶν εἰδῶν καὶ ποικιλιῶν αὐτῶν, ἔχει δὲ συστατικὰ κουμαρίνην ἡνωμένην μετὰ μελιλωτικοῦ ὀξέος, μελιλωτίνην, μελιλωτόλην, ἴχνη αἰθερίου ἐλαίου, ῥητινώδεις καὶ πεκτινικὰς οὐσίας. Ἡ πόα τοῦ μελιλώτου χρησιμεύει ὡς φάρμακον κατὰ τοῦ βηχός, εἰς καταπλάσματα, εἰς τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἐμπλάστρων, μαλακτικῶν εἰδῶν, ὕδατος μελιλώτου κλπ. Κ. Γ. Μ.

μελίμηλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Οὕτως ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου οἱ καρποὶ ποικιλίας τινὸς τοῦ δένδρου *μηλέα*.

Μελὶν (Méline), *Φῆλιξ-Ἰούλιος*. Γάλλος πολιτικὸς (1838—1925). Τῷ 1872 ἀπεστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Βοσγίων εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ἐξελέγετο δὲ μετέπειτα ἐν συνεχείᾳ βουλευτής. Ὡς ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας ἐν τῇ κυβερνήσει Φλερὺ (1883—1885) ἵδρυσε τὸ παράσημον τῆς γεωργικῆς ἀξίας (mérite agricole). Τῷ 1888 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς βουλῆς. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν θερμοτέρων ὀπαδῶν τοῦ προστατευτικοῦ τελωνειακοῦ συστήματος, εἰδικῶς δὲ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ ἀνέλαβεν ἐπί τινα χρόνον τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Γαλλικὴ δημοκρατία». Τῷ 1896 κατεπολέμησε σφοδρῶς τὸ νομοσχέδιον περὶ φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως Μπουρζουά, ἐγένετο αὐτὸς πρωθυπουργός. Ἐτήρησε τότε ἐν τῇ ὑποθέσει Δρεϋφοὺς στάσιν σύμφωνον πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τῶν στρατιωτικῶν κύκλων, παραπέμψας εἰς δίκην τὸν Ζολᾶ διὰ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Κατηγορῶ» περίφημον ἐπ' αὐτῆς ἄρθρον του. Γερουσιαστὴς βραδύτερον, ἐγένετο καὶ πάλιν ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας τῷ 1915. Σημαντικὴ θεωρεῖται ἡ συμβολή του εἰς τὴν γεωργικὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς Γαλλίας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἠγωνίσθη μετὰ φανατισμοῦ τόσον ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει, ὅσον καὶ διὰ διαφόρων ἐν τῷ

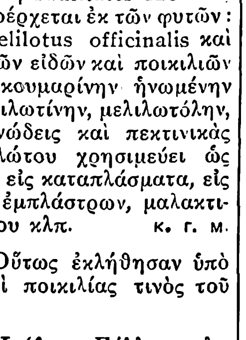

Φῆλιξ Μελίν.

τύπῳ ἄρθρων καὶ μελετῶν αὐτοῦ. Ἐν τοῖς ἄλλοις ἐδημοσίευσεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος περισπούδαστον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἡ σωτηρία διὰ τῆς γῆς καὶ τὸ οἰκονομικὸν πρόγραμμα τοῦ μέλλοντος*». —Ω.

Μελινάδον *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Βουγιάτου τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ζακύνθου. Κάτ. (1928) 88. Χ. Δ.

Μελίνη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάρνακος, ἀπέχον ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας 36 ½ ἀγγλικὰ μίλλια. Οἱ κάτοικοί της ὅλοι Ἕλληνες, ἀνερχόμενοι εἰς 250 περίπου ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν. Α. Κ. Α.

μελίνη (ἡ) (Melica) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ ψυχρῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν ὀλίγων εἰδῶν τοῦ γένους, ὧν τινα εἶναι νομευτικὰ καὶ ἄλλα κοσμητικά, τὰ συνηθέστερον ἀπαντῶντα εἶναι ἡ *μελίνη ἡ ὀφρυδωτὴ* (Melica ciliata), κτηνοτροφικὴ πόα ἀπαντῶσα εἰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ ἡ *μελίνη ἡ ὑψηλοτάτη* (Melica altissima), ἥτις φύεται εἰς τὰς βορείους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν καὶ εἶναι συγχρόνως νομευτικὸν καὶ κοσμητικὸν φυτόν. Δ. Ν. Π.

μελινὶς (ἡ) (Melinis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστιδῶν*, περιλαμβάνον ἀνεπτυγμένας πόας ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν τῆς γῆς χωρῶν. Αἱ ῥίζαι των χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν ὡς φάρμακον ἀντιδιαρροϊκόν. Δ. Ν. Π.

μελινίτης (ὁ) (Melinit), ἢ *κίτρινος γῆ* (Gelb erde) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν σπάνιον, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ ἀλλοφανοῦς, ἤτοι τῶν ἐνύδρων πυριτικῶν ἀλάτων τοῦ ἀργιλλίου. Συνίσταται ἀπὸ κολλοειδὲς ἔνυδρον πυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου καὶ ὑδροξείδιον σιδήρου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπικρατεῖ τὸ δεύτερον. Γ. Β

μελινῖτις, —ιδος (ἡ). Ἐκρηκτικὴ ὕλη. Συνώνυμον τοῦ *μελανῖτις* (βλ. λ.).

μελινόπτερος (ὁ) (Melinopterus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φυλλοκερατιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους. Ἐκ τῶν 80 περίπου εἰδῶν, ἅτινα ἀπαντῶσι διεσπαρμένα εἰς πάσας, σχεδόν, τὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἀξιολογώτερον εἶναι *ὁ μελινόπτερος ὁ πελιδνὸς* (Melinopterus paludis), ὅστις φέρει τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: Σῶμα μικρὸν καὶ ἐπίμηκες, κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην, βραχεῖαν καὶ πεπιεσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, θώρακα εὐρὺν καὶ ἀπεστρογγυλωμένον, κοιλίαν τελείως διακεκριμένην τοῦ θώρακος, εὐρεῖαν καὶ ᾠοειδῆ, κεραίας βραχυτάτας καὶ φυλλοειδεῖς καὶ πόδας ἐπιμήκεις καὶ ὑπὸ λεπτῶν ἀκανθῶν κεκαλυμμένους. Τὸ χρῶμά του εἶναι μελανοκίτρινον μὲ λευκοκιτρίνους ῥαβδώσεις ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

μέλινος, —η, —ον, καὶ *μελίνος*· ὁ κατεσκευασμένος ἐκ ξύλου μελίας.

Μελίντε ἢ *Μαλίντι* (Melinde ἢ Malindi) *[Γεωγρ.]*. Ἀξιόλογος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Α. παραλίας τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ βρεττανικῇ ἀποικίᾳ Κένυα, κείμενος 115 χλμ. Β.ΒΑ. τῆς Μομπάζα, ἐπὶ τοῦ παραλλήλου 3° 12' 48'' Ν. πλάτους. Ἐγείρεται παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ Σαμπάκι, ἐν μέσῳ καταφύτου καὶ εὐφόρου περιοχῆς, ὅπου καλλιεργοῦνται ζαχαροκάλαμον, καπνός, βάμβαξ καὶ σήσαμος εἰς μεγάλας ποσότητας. Ἱδρύθη κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα ὑπὸ Περσῶν ὁρμωμένων ἐκ Χιρὰζ καὶ ὑπῆρξε τὸ πρωτεύουσα τοῦ κράτους τῆς Ζάντς καὶ ἀξιόλογον γεωργικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον. Ὁ Βάσκο ντὲ Γκάμα ἐπεσκέφθη τῷ 1498 τὴν πόλιν, διαρκοῦντος τοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας ταξιδίου του. Πρὸς Ν. δὲ τοῦ σημερινοῦ συνοικισμοῦ, εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ., σῴζεται ἀναμνηστικὴ στήλη του, φέρουσα τὸν πορτογαλικὸν θυρεόν. Ἐπίσης ἀνευρίσκονται ἀραβικαὶ καὶ περσικαὶ ἐπιγραφαὶ μαρτυροῦσαι τὴν παλαιὰν ἀκμὴν τῆς πόλεως. Κάτ. 6.000. Χ. Δ.

μελιντζάνα (ἡ)· κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *στρύχνος ἡ μελιζάνα* (βλ. λ.).

— *[Μαγειρ.]* Ἡ *μελιντζάνα* παρασκευάζεται κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς πλεῖστα εἴδη φαγητοῦ. Προηγουμένως ὅμως πρέπει νὰ ἀφαιρέσωμεν ἐξ ἑκάστης τὸ ἐπάνω ἄκρον καὶ τὰ γύρω τῆς κεφαλῆς ἐξέχοντα μέρη, κατόπιν νὰ κάμωμεν 3—4 σχισμὰς κατὰ μῆκος καὶ νὰ τὰς θέσωμεν ἐντὸς ἁλατισμένου ὕδατος μίαν ὥραν πρὶν τὰς μεταχειρισθῶμεν.

Μελιντζάνες τηγανητές. Τὰς κόπτομεν εἰς φέτες κατὰ μῆκος, τὰς ἀλευρώνομεν καὶ τὰς τηγανίζομεν εἰς ἀρκετὸ λάδι.

Μελιντζάνες ἰμὰμ μπαϊλντί. Τὰς στραγγίζομεν ἀπὸ τὸ νερό, τὰς μισοτηγανίζομεν μόνον μὲ τὰς σχισμάς, τὰς ἀποσύρομεν καὶ εἰς τὸ ἴδιον λάδι ξανθίζομεν ὀλίγα κρεμμυδάκια ψιλοκομμένα. Ἀφοῦ τοποθετήσωμεν εἰς ἑκάστην σχισμὴν μελιντζάνας σκελίδας σκόρδου, τὰς ἐπαναθέτομεν εἰς τὸ τηγάνι ἢ εἰς ταψὶ κατὰ σειρὰν καὶ προσθέτομεν ἀνάλογον ἁλάτι, πιπέρι, ντομάτα φρέσκη καὶ ἕνα κουταλάκι ζάχαρην καὶ ἀφίνομεν νὰ ψηθοῦν εἰς μετρίαν φωτιάν.

Μελιντζάνες μὲ κρέας. Τὰς κόπτομεν εἰς μεγάλα τεμάχια καὶ τὰς ἁλατίζομεν. Καβουρδίζομεν τὸ κρέας, προσθέτομεν ἀνάλογο νερό, ἁλάτι, πιπέρι καὶ ντομάτα. Στραγγίζομεν καὶ μισοτηγανίζομεν τὶς μελιντζάνες εἰς βούτυρον ἢ λάδι, τὰς ῥίπτομεν εἰς τὸ κρέας καὶ ἀφίνομεν νὰ βράσουν ἕως ὅτου ψηθοῦν.

Μελιντζάνες μουσακᾶ β. λ. *μουσακᾶς*. Μ. ΔΡ.

μελιὸ (τὸ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἰξία ἡ λευκή*.

μελιόγαυρος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀστρύα ἡ κοινή*.

μελιοίδωσις (ἡ) (melioidose) *[Ἰατρ.]*. Ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ἀναφέρεται νόσος λοιμώδης τῶν τρωκτικῶν, μεταδιδομένη εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς πεπτικῆς ὁδοῦ ἢ διὰ τῆς ὑποδερμικῆς ὁδοῦ, ὀφειλομένη δὲ εἰς τὸν βάκιλλον τοῦ Οὐΐτμόρι (bacillus Whitmori), ἢ τὸν ψευδομαλικὸν βάκιλλον (bacille pseudomorveux) καὶ παρατηρουμένη εἰς τὴν Σιγκαπούρην καὶ εἰς τὸ Ραγκοὺν (Rangoon). Ἡ πάθησις αὕτη χαρακτηρίζεται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ διαρροίας ἀκατασχέτου, ὑπὸ κατερείψεως (collapsus), δυσπνοίας, παραληρήματος, καὶ τοπικῶν συμβαμάτων, ὀφειλομένων εἰς τὴν ἐπικράτησιν καὶ κατασκήνωσιν τοῦ λοιμώδους γονιδίου εἰς οἱονδήποτε ὄργανον, ὁπότε ἀναπτύσσονται: ἀπόστημα τοῦ ἥπατος, μαστοειδῖτις, πνευμονία, δερματικαὶ βλάβαι βλατιδώδεις ἢ αἱμορραγικαὶ κλπ. Μ. Ν. Κ.

μελιόνι ἄγριο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μελιττὶς τὸ μελισσόφυλλον*.

μελιορισμὸς (ὁ) (Meliorismus) *[Φιλοσοφ.]* βλ. λ. *βελτιοδοξία*.

μελιὸς (ὁ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἰξία ἡ λευκή*.

Μέλιος, *Γιαννάκης* ἢ *Γκῖνο-Μέλιος*. Δρῦς κλέφτης ἐκ Τριφυλίας, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Χάρις εἰς τὴν ἀνδρείαν του ἐγένετο καπετάνιος μὲ ἰδίαν σημαίαν (μπαϊράκι) καὶ συνειργάσθη ἐπὶ μακρὸν μετὰ τοῦ διασήμου πρωτοκλέφτου Ζαχαριᾶ Μπαρμπιτσιώτη. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ τελευταίου ὑπὸ τοῦ κουμπάρου του Κουκέα, ὁ Μέλιος καταδιωκόμενος ἠναγκάσθη νὰ διαπεραιωθῇ εἰς Ἑπτάνησον, ὅπου κατετάχθη εἰς τὰ ἑλληνικὰ σώματα τοῦ στρατηγοῦ Τσῶρτζ καὶ προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ μαγγιώρου (ταγματάρχου). Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἰδιώτευεν εἰς Ζάκυνθον, ἔσπευσε δὲ ἀμέσως εἰς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν, μετασχὼν ἐπιτυχῶς τῆς πολιορκίας τῶν φρουρίων Μεθώνης καὶ Ναυαρίνου. Μετὰ τὴν ἅλωσιν καὶ τοῦ τελευταίου ἐφονεύθη ἐν ἔριδι ὑπὸ τῶν συμπολεμιστῶν του. — Ω.

Μελίπυργος. Ἱστορικὸς ὀχυρὸς πύργος ἐν Μάνῃ, ὅπου, μετὰ τὴν διαφωνίαν τοῦ Ὀρλὼφ καὶ τοῦ Σκυλογιάννη Μαυρομιχάλη, διαρκούσης τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1769, ἐνεκλείσθη ὁ τελευταῖος οὗτος μετὰ τῶν συντρόφων του, πολιορκηθεὶς δὲ ὑπὸ πολλῶν Τούρκων συνελήφθη καὶ κατεσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ πολλῶν συναγωνιστῶν του. Χ. Δ.

μελίρρυτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ῥέει μέλι: «μελίρρυτον στόμα».

μέλισμα (τό)· μουσικὸς καλλωπισμός, ἐν χρήσει κυρίως ἐν τῷ ᾄσματι (βλ. *καλλωπισμός [Μουσ.]*).

Μελὶς *[Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Καραμανίας (πλάτ. 36°01' Β', μῆκ. 32°45' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Kara Burnu to Karadash Burnu) μεταξὺ Ἀντακίγια (Ἀντιοχείας) καὶ ἀκρωτηρίου Ἀναμοὺρ (Ἀνεμουρίου). Σ. Ε. Λ.

μελισμὸς *τοῦ ἄρτου* ἢ *τοῦ Ἀμνοῦ*. Λέγεται οὕτω ὁ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐν τῷ ἱερῷ Βήματι καὶ πρὸ τῆς κοινωνίας τῶν λειτουργῶν γενόμενος τεμαχισμὸς εἰς τέσσαρα τοῦ τετραγώνου μέρους τῆς σφραγῖδος τῆς προσφορᾶς, ἥτις φέρει τὰ γράμματα ΙΣ ΧΣ ΝΙ ΚΑ. Ὁ ἱερεὺς τότε θέτει τὰς τέσσαρας ταύτας μερίδας ἐντὸς τοῦ ἁγίου δίσκου σταυροειδῶς ὡς ἑξῆς:

	ΙΣ	
ΝΙ		ΚΑ
	ΧΣ	

Ἔπειτα λαμβάνει τὴν ἄνω κειμένην μερίδα ΙΣ, κάμνει μὲ αὐτὴν σταυρὸν ἄνωθεν τοῦ ἁγίου Ποτηρίου καὶ ἐμβάλλει αὐτὴν ἐντὸς αὐτοῦ, διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἕνωσις ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν τοῦ ἑνὸς μυστηρίου (σώματος καὶ αἵματος). Ὁ ἱερεὺς κοινωνεῖ λαμβάνων ἐκ τοῦ ἁγίου δίσκου τὴν κάτω μερίδα ΧΣ καὶ ἔπειτα πίνων χωριστὰ ἐκ τοῦ ποτηρίου, δηλαδὴ ἐκ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον κοινωνοῦσι καὶ οἱ τυχὸν συλλειτουργοῦντες (διάκονος ἢ ἄλλοι

Digitized by Google

κληρικοί). Κατὰ τὸν μελισμὸν ἐκφωνεῖται ὡρισμένη τις εὐχή. Δ. Ν. Μ.

Μέλισσα /*Μυθολ.*/. Νύμφη, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μελισσέως καὶ ἀδελφὴ τῆς Ἀμαλθείας, μετὰ τῆς ὁποίας, λαβοῦσα παρὰ τῆς Ρέας, ἀνέθρεψε τὸν Δία ἐντὸς σπηλαίου τοῦ ὄρους Ἴδης, τρέφουσα αὐτὸν μὲ γάλα αἰγὸς καὶ μὲ μέλι, τὰ ὁποῖα ἀνέβλυζον ἀπὸ τοῦ σπηλαίου. Ὁ μῦθος οὗτος εἶναι αἰτιολογικός, πλασθεὶς πρὸς ἑρμηνείαν τῆς θαυμαστῆς ἰδιότητος τῆς μελίσσης νὰ παράγῃ μέλι, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς τροφὴ τῶν θεῶν καὶ ταυτίζεται σήμερον ὑπὸ τοῦ Roscher πρὸς τὴν ἀμβροσίαν, δι' ἧς κατὰ τοὺς ποιητὰς ἐτρέφοντο οἱ θεοί. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν εἶναι ἄσχετος καὶ πρὸς τὴν λαϊκὴν δοξασίαν ὅτι αἱ μέλισσαι ἱπτάμεναι ἐπικάθηνται καὶ ἀποθέτουσι μέλι εἰς τὰ χείλη τῶν μικρῶν παιδίων. Ἡ Μέλισσα ἐθεωρεῖτο ἐπίσης ὡς ἡ διδάξασα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν περιποίησιν τῶν μελισσῶν καὶ τὸν τρυγητὸν τοῦ μέλιτος, καὶ ἐμπνέουσα τοὺς ποιητάς. Ἡ Πυθία ἐπεκαλεῖτο Δελφὶς μέλισσα καὶ τοῦτο συνδέεται πρὸς ἑτέραν λαϊκὴν δοξασίαν, ἀποδίδουσαν εἰς τὰς μελίσσας μαντικὰς ἰδιότητας. Ν. Α.

μέλισσα (ἡ) (Apis) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μελισσιδῶν*. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: Σῶμα διῃρημένον εἰς τρία διακεκριμένα τμήματα: κεφαλήν, θώρακα καὶ κοιλίαν. Τὸ σῶμα ὁλόκληρον καλύπτεται ὑπὸ τριχῶν, αἵτινες εἶναι πυκνότεραι κατὰ τὸν θώρακα. Ἡ κεφαλὴ φέρει τρία *ὀφθαλμικὰ στίγματα*, ἅτινα ἐπέχουσι τόπον ὀφθαλμῶν καὶ λειτουργοῦσιν ὡς τοιοῦτοι, τοποθετημένα εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς καὶ περιγράφοντα μεταξύ των τρίγωνον. Κατὰ τὰ πλάγια τῆς κεφαλῆς εἶναι τοποθετημένοι δύο ἀρκετὰ εὐμεγέθεις ὀφθαλμοί, *σύνθετοι ὀφθαλμοὶ* καλούμενοι. Τὰ ὀφθαλμικὰ στίγματα, κατά τινας ἐντομολόγους, χρησιμεύουσι διὰ τὴν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ πρὸς τὰ πρόσω ὅρασιν τοῦ ἐντόμου, οἱ δὲ σύνθετοι ὀφθαλμοὶ διὰ τήν τε πλησίον καὶ μακρὰν συγχρόνως ὅρασιν καὶ εἶναι εὐκινητότατοι. Αἱ κεραῖαι, αἵτινες εὑρίσκονται κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ἐλάχιστα ἀπέχουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν ῥίζαν των, εἶναι μετρίου μήκους καὶ ἑκάστη ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα ἀρθρώσεων, πλὴν τῶν κεραιῶν τοῦ *κηφῆνος*, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἐκ δεκατριῶν ἀρθρώσεων. Αἱ γνῶμαι τῶν διαφόρων ἐντομολόγων διίστανται ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν κεραιῶν ὑπὸ τοῦ ἐντόμου. Τινὲς διατείνονται ὅτι χρησιμεύουν ὡς ἁπτικὰ ὄργανα καὶ ἕτεροι ὡς γευστικά. Ὁπωσδήποτε ὅμως αἱ κεραῖαι παίζουσι σπουδαιότατον ῥόλον εἰς τὴν καθόλου ζωὴν τοῦ ἐντόμου, διότι παρετηρήθη ὅτι τὰ δι' οἱονδήποτε λόγον χάνοντα τὰς κεραίας των ἔντομα ἢ ἀποθνήσκουσιν ἢ εἶναι ἀνίκανα πρὸς οἱανδήποτε ἐργασίαν. Ἡ κεφαλὴ ἀπολήγει εἰς ὀξὺ ῥύγχος, ὅπερ κατὰ τὰ πλάγια φέρει δύο σιαγονικὰς προσακτρίδας ἐκ μιᾶς ἀρθρώσεως καὶ δύο χειλικὰς ἐκ πέντε, ἐχούσας μορφὴν λαβίδων, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων διανοίγουσι τὰ ἄνθη, ὅπως συλλέξωσι τὸ νέκταρ. Ἡ πρὸς τὰ πρόσω τοῦ στόματος προβοσκιδοειδὴς ἀπόφυσις χρησιμεύει διὰ τὴν ἀπορρόφησιν τοῦ νέκταρος ἐκ τῶν ἀνθέων. Ἐπιμηκεστέραν προβοσκιδοειδῆ ἀπόφυσιν ἔχουν αἱ *ἐργάτιδες* καὶ βραχυτέραν οἱ *κηφῆνες* καὶ ἡ *βασίλισσα*. Ἡ προβοσκιδοειδὴς ἀπόφυσις ἢ *γλωσσίδιον* ἔχει σχῆμα ὑποκυλινδρικὸν καὶ εἶναι κατὰ πολὺ βραχυτέρα τοῦ μήκους τοῦ σώματος.

Τὸ κυρίως σῶμα διαιρεῖται εἰς τρία μέρη: τὸν *προθώρακα*, τὸν *μεσοθώρακα* καὶ τὸν *μεταθώρακα*. Προθώραξ καλεῖται τὸ ἀνώτερον τμῆμα τοῦ σώματος, τὸ ἀμέσως συνδεόμενον μετὰ τῆς κεφαλῆς, μεσοθώραξ τὸ τμῆμα τοῦ σώματος τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ προθώρακος καὶ μεταθώρακος καὶ μεταθώραξ ἢ κοιλία εἶναι τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ σώματος τοῦ ἐντόμου. Ἡ κοιλία διακρίνεται τελείως τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ σώματος, ἤτοι τοῦ προθώρακος καὶ τοῦ μεσοθώρακος, οἵτινες εἶναι συνηνωμένοι καὶ ἀποτελοῦσιν ἑνιαῖον ὅλον, διὰ χαρακτηριστικῆς συσφίγξεως. Εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν προειρημένων σωματικῶν τμημάτων ἀντιστοιχεῖ ἀνὰ ἓν ζεῦγος ποδῶν. Οἱ πόδες εἶναι μετρίου μεγέθους, ἰσχυροί, πολυτριχωτοὶ καὶ ἀπολήγουσιν εἰς ἀγκιστροειδῆ ἀπόφυσιν. Τὸ τρίτον ζεῦγος τῶν ποδῶν τῶν ἐργατίδων ἀπολήγει εἰς δισυλάκωσιν κοχλιαριοειδῆ, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀποταμιεύει τὸ ἔντομον τὴν ἐκ τῶν ἀνθέων συλλεγομένην γῦριν, εἰς τὴν ὁποίαν δίδει σφαιρικὸν σχῆμα. Ἡ κοιλία ἀποτελεῖται ἐξ ἓξ ἀρθρώσεων, μεταξὺ δὲ τούτων εἰς τὴν ἐργάτιδα ὑπάρχουν μικροσκοπικαὶ θυλακοειδεῖς ἀποφύσεις, ἐξ ὧν ἐξέρχεται ὁ κηρός. Κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον τῆς κοιλίας ὑπάρχει τὸ *τέρετρον* ἢ *κέντρον* (*κεντρί*) τῆς μελίσσης, ὅπερ, ὅταν τὸ ἔντομον εὑρίσκεται ἐν ἀναπαύσει, κρύπτεται ὑπὸ ὑμενοπτυχὴν καὶ ὅταν εὑρίσκεται ἐν ἀμύνῃ προεκβάλλεται καὶ ἐμπηγνύεται εἰς τὸν ἐχθρόν. Τὸ τέρετρον φέρει αἰχμηρὸν ἄκρον, εἰς ὃ ἐκβάλλουσιν οἱ ἰοβόλοι ἀδένες τοῦ ζῴου. Τὸ κέντρον φέρει κατὰ τὴν περιφέρειάν του ὀδοντοειδεῖς ἀποφύσεις, ἐν εἴδει πρίονος, οὕτως ὥστε εἰσερχόμενον εἰς τὰς σάρκας τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ ζῴου δὲν ἐξέρχεται, ἀλλὰ θραύεται καὶ μένει ἐντὸς μετὰ τοῦ δηλητηρίου, ὅπερ ἐνέχει. Ἀνεπτυγμένον τέρετρον φέρουσιν αἱ ἐργάτιδες, ἡ βασίλισσα φέρει ἀνανάπτυκτον, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, καὶ οἱ κηφῆνες ἀμοιροῦσι τελείως κέντρου. Λέγεται ὅτι μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ κέντρου του τὸ ἔντομον ἀποθνήσκει. Αἱ πτέρυγες, τέσσαρες τὸν ἀριθμόν, εἶναι τοποθετημέναι κατὰ τὸν μεσοθώρακα. Τὸ πρόσθιον ζεῦγος εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένον καὶ φέρει πολυπληθεῖς καὶ ἁδρὰς νευρώσεις. Τὸ δεύτερον ζεῦγος εἶναι κατὰ πολὺ μικρότερον τοῦ προηγουμένου καὶ ἔχει ἐλαχίστας, λεπτοτάτας νευρώσεις. Σχετικῶς πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ σώματός της ἡ *βασίλισσα* φέρει μικροτέρας πτέρυγας τῶν *ἐργάτιδων* καὶ *κηφήνων*.

Ἀνατομία. Ὡς πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν ὀργανισμόν της, ἡ μέλισσα παρουσιάζει ἀξιοπαρατηρήτους διαφορὰς ἀπὸ τὰ ἕτερα ἔντομα τοῦ αὐτοῦ ἀθροίσματος. Ἡ πεπτικὴ συσκευὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ λεπτὸν οἰσοφάγον, κυλινδρικόν, ὅστις φέρει κατὰ τὸ ἀνώτερον ἄκρον του περιπλόκους σιελογόνους ἀδένας. Ὁ πρόλοβος εἶναι ἀπιοειδὴς καὶ χρησιμεύει

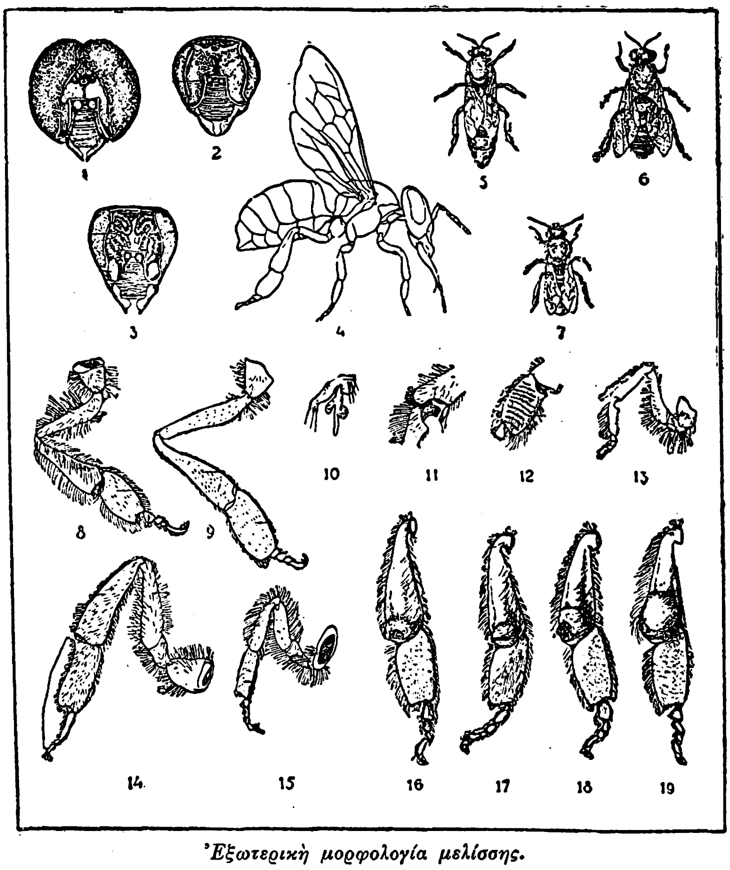

Ἐξωτερικὴ μορφολογία μελίσσης.

[1=Κεφαλὴ κηφῆνος. 2=Κεφαλὴ βασιλίσσης. 3=Κεφαλὴ ἐργάτιδος. 4=Ἐργάτις ἐκ τῶν πλαγίων ὁρωμένη. 5=Βασίλισσα. 6=Ἄρρην. 7=Ἐργάτις ἐκ τῆς ῥαχιαίας αὐτῆς ἐπιφανείας ὁρωμένη. 8=Ὀπίσθιος ποὺς ἐργάτιδος. 9=Ὀπίσθιος ποὺς κηφῆνος. 10=Ψηκτροειδὴς ἀπόφυσις τοῦ ἄκρου προσθίου ποδὸς ἐργάτιδος. 11=Ἡ προηγουμένη ἀπόφυσις ἐν μεγεθύνσει. 12=Τὸ ἀντικνήμιον καὶ τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ προσθίου ποδὸς τῆς ἐργάτιδος. 13=Πρόσθιος ποὺς ἐργάτιδος μετὰ τῶν τριχοειδῶν ἀποφύσεων. 14=Πρόσθιος ποὺς βασιλίσσης κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. 15=Μέσος ποὺς ἐργάτιδος, ὁρώμενος ἀπὸ τοῦ προσθίου αὐτοῦ τμήματος. 16—19=Ἀντικνήμιον καὶ ταρσὸς προσθίου ποδὸς ἐργάτιδος κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ὄψιν. Αἱ διαδοχικαὶ φάσεις δεικνύουσι τὸ ἑκάστοτε ποσὸν τῆς συλλεγομένης καὶ προσωρινῶς ἐναποταμιευομένης ἐκεῖ γύρεως.]

κυρίως πρὸς ἐναποθήκευσιν τοῦ συλλεγομένου νέκταρος. Ὁ στόμαχος εἶναι ἐπιμήκης, κυλινδρικός, φέρει πτυχώσεις κατὰ τὰς παρειάς του καὶ διαχωρίζεται ἀπὸ τοῦ προλόβου διὰ διακεκριμένης συσφίγξεως. Τὸ λεπτὸν ἔντερον εἶναι βραχὺ καὶ εἰς αὐτὸ διανοίγονται οἱ πολυπληθεῖς μαλπίγειοι ὀχετοί, οἵτινες εἶναι ἐπιμηκέστατοι, λεπτότατοι καὶ τελευτῶσιν εἰς ἀδιέξοδον στενωπόν. Τὸ παχὺ ἔντερον εἶναι βραχὺ καὶ τὸ στενότερον τοῦ προηγουμένου ἀπευθυσμένον ἔντερον τελευτᾷ εἰς τὴν ἕδραν, ἥτις φέρει συσφιγκτῆρα. Εἰς τὰς ἐργάτιδας οἱ σιελογόνοι ἀδένες εἶναι ὀγκωδέστεροι παρ' ὅσον εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ τοὺς κηφῆνας, καὶ διακρίνονται εἰς τρία ζεύγη: τὸ θωρακικὸν ζεῦγος, ὅπερ παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Ramdohr κατὰ τὸ 1811, καὶ δύο ἐγκεφαλικὰ ζεύγη, τὸ ἓν ἀνώτερον καὶ τὸ ἕτερον κατώτερον, ἅτινα ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ Meckel κατὰ τὸ 1846. Τὰ τρία ταῦτα ζεύγη τῶν σιελογόνων ἀδένων ἐμελετήθησαν ὑπὸ τοῦ Leydig κατὰ τὸ 1859. Εἰς τοὺς ἄρρενας καὶ τὰς γονίμους θηλείας, ἤτοι εἰς τὰς βασιλίσσας, τὸ ἀνώτερον ἐγκεφαλικὸν ζεῦγος τῶν σιελογόνων ἀδένων εἶναι ἐλαττωματικόν. Ἐπίσης καὶ τὰ ἔντομα ταῦτα ἔχουσι κατώτερον ἐγκεφαλικὸν ζεῦγος σιελογόνων ἀδένων, ὡς καὶ θωρακικὸν τοιοῦτον, ἀλλ' ἀμφότερα εἶναι λεπτότατα καὶ ὑποτυπώδη. Παρὰ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον καὶ κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον τῆς κοιλίας εἶναι τοποθετημένη ἡ ἐκκριτικὴ συσκευὴ τοῦ ἰοῦ. Ἡ συσκευὴ αὕτη, λίαν ὑποτυπώδης εἰς τοὺς ἄρρενας (κηφῆνας) καὶ ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη εἰς τὰς θηλείας καὶ ἐκ τούτων περισσότερον εἰς τὰς γονίμους τοιαύτας (βασίλισσαν) παρὰ εἰς τὰς ἀγόνους, ἐργάτιδας, ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἰοφόρων ἀδένων καὶ ἐξ αἰχμηροῦ κατὰ τὸ ἄκρον καὶ πριονοειδοῦς κατὰ τὴν περιφέρειάν του τερέτρου, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ἀγωγὸς τοῦ δηλητηρίου. Οἱ ἰοβόλοι ἀδένες εἶναι ἐπιμήκεις, ἁπλοῖ καὶ ὑπόλευκοι σωλῆνες ἢ ἀγωγοὶ συσταλτοί, ὧν τὰ διωγκωμένα ἄκρα τελευτῶσιν εἰς στενωπόν. Οἱ ἀγωγοὶ οὗτοι εἶναι παρόμοιοι σχεδὸν πρὸς τοὺς μαλπιγείους ἀγωγοὺς ἢ ὀχετούς, μετὰ τῶν ὁποίων πολλάκις καὶ συγχέονται. Οἱ ἐν λόγῳ ἰοφόροι ἀγωγοὶ διανοίγονται εἰς ἀπιοειδῆ διόγκωσιν, *θύλακον* ἢ *ἀποθήκιον τοῦ δηλητηρίου* καλούμενον, ὅστις θύλακος εἶναι ἄχρους καὶ διαφανὴς εἰς τὰς ἐργάτιδας καὶ γαλακτόχρους εἰς τὴν βασίλισσαν. Οὐδέποτε ὁ θύλακος οὗτος παρουσιάζει μυϊκὴν ἐπένδυσιν, ὅπως τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τὰς σφῆκας καὶ ἕτερα ὑμενόπτερα ἔντομα. Τὸ δηλητήριον ἢ ἰὸς εἶναι πάντοτε ὀξινον καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο συναναμεμειγμένων ὑγρῶν, τοῦ ἑνὸς ὀξίνου καὶ τοῦ ἑτέρου ἀλκαλικοῦ. Κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ θυλάκου διανοίγεται ἐκκριτικὸς ἀγωγός, ὅστις τελευτᾷ εἰς τὸν *τραυματικὸν πόρον*. Ὁ ἐκκριτικὸς ἀγωγὸς συνδέεται μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος διὰ τεσσάρων εἰδικῶν μυῶν, ἐξ ὧν οἱ δύο εἶναι συσταλτοὶ καὶ οἱ ἕτεροι δύο διασταλτοί. Ἀμφότεροι οἱ μύες οὗτοι ὑπεισέρχονται εἰς τὰς τραχείας καὶ τὰς νευρικὰς ἶνας. Ἡ βάσις τοῦ ἀγωγοῦ ἀποτελεῖται ἐκ πλειόνων τμημάτων, 8 κατὰ τὸν Swammerdam καὶ Audouin, 6 κατὰ τὸν Réaumur καὶ 9 κατὰ τὸν Duméril, ἡνωμένων μεταξύ των δι' ἀνθεκτικῶν μεμβρανῶν.

Νευρικὸν σύστημα. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἐγκεφαλικῶν γαγγλίων, περισσότερον ἀνεπτυγμένων εἰς τὰς ἐργάτιδας παρὰ εἰς τοὺς κηφῆνας, ἐξ ἑνὸς ὑποοισοφαγικοῦ γαγγλίου, ἐκ δύο θωρακικῶν γαγγλίων καὶ ἐκ πέντε εἰς τὰς ἐργάτιδας καὶ ἐκ τεσσάρων εἰς τοὺς κηφῆνας καὶ τὴν βασίλισσαν κοιλιακῶν γαγγλίων. Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὑπάρχουν καὶ ἕτερα δευτερεύοντα νευρικὰ συστήματα, ἅτινα ἐκτελοῦσι διαφόρους ὀργανικὰς λειτουργίας καὶ θεωροῦνται ἀνάλογα πρὸς τὸ *πνευμογαστρικὸν* καὶ *μέγα συμπαθητικὸν* σύστημα τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δευτερευόντων νευρικῶν συστημάτων εὑρίσκεται ἄνωθεν τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος καὶ καλεῖται *στομαγαστρικόν*. Τὰ γάγγλια αὐτοῦ ἐκπέμπουσι νευρικὰς ἶνας εἰς τὰ διάφορα ὄργανα τῆς πέψεως, τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς ἀναπνοῆς. Τὸ δεύτερον, ὅπερ ὁ Newport ἐκάλεσεν *ἐπιπρόσθετον νευρικὸν σύστημα*, ὑπέρκειται τῶν κοιλιακῶν γαγγλίων καὶ ἕκαστος κρίκος τούτου ἀποτελεῖται ἐκ μοναδικοῦ μικροῦ τριγωνικοῦ γαγγλίου, ἐξ οὗ ἐκφύονται τὰ πλάγια νεῦρα, ἅτινα ἀναστομοῦνται κατὰ τὴν σύναψίν των. Κατὰ τὴν βάσιν τῶν κεραιῶν ὑπάρχει μικρὰ κοιλότης, ἣν ὁ Leydig ἐθεώρησεν ὡς ἕδραν τῆς ὀσφρήσεως καὶ ὁ Lanessan ὡς ἕδραν τῆς ἀκοῆς.

Κυκλοφορικὸν σύστημα. Ὡς κυκλοφορικὸν ὄργανον θεωρεῖται ῥαχιαῖόν τι ἀγγεῖον, ἐπέχον θέσιν καρδίας καὶ τοποθετημένον περὶ τὸ κέντρον καὶ κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῆς κοιλίας. Ἡ καρδία ἀποτελεῖται ἐκ πέντε ἐπιμήκων θαλάμων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἀνώτερος προεκτείνεται καὶ σχηματίζει τὴν δεξιὰν ἀορτήν, ἥτις οὐδόλως εἶναι συσταλτὴ καὶ προεκτείνεται ἄνωθεν καὶ αὐτοῦ τοῦ οἰσοφάγου, διεισδύουσα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τελευτῶσα παρὰ τὰ ἐγκεφαλικὰ γάγγλια.

Ἀναπνευστικὴ συσκευή. Ἡ ἀναπνοὴ διενεργεῖται διὰ τῶν τραχειῶν, αἵτινες ἐκφύονται ἐκ τῶν *στιγμάτων* ἢ *ἀναπνευστικῶν τρημάτων* ἅτινα εἶναι τοποθετημένα εἰς τὰ πλάγια τοῦ θώρακος καὶ τὰς πλευρὰς τῆς κοιλίας. Αἱ τραχεῖαι παρουσιάζουσιν ἐν τῇ κοιλιακῇ κοιλότητι δύο ἀρκετοῦ μεγέθους διευρύνσεις, αἵτινες καλοῦνται *τραχειακοὶ ἀσκοί*, τελευτῶσιν εἰς στενωποὺς ἀδιεξόδους καὶ συγκοινωνοῦν πρὸς τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα μεθ' ἑτέρων δύο ἀναλόγων ἀσκῶν, ἀλλὰ μικροτέρου με-

Digitized by Google

γέθους. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀσκοὶ εἶναι τοποθετημένοι εἰς τὸν θώρακα καὶ χρησιμεύουν εἰς τὸ νὰ συγκρατῶσι τὸν ἀναγκαιοῦντα ἀέρα, ὄχι μόνον τὸν χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν αἱμάτωσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μυϊκοῦ συστήματος καὶ τὸν διακανονισμὸν τῆς ἐσωτερικῆς θερμότητος τοῦ

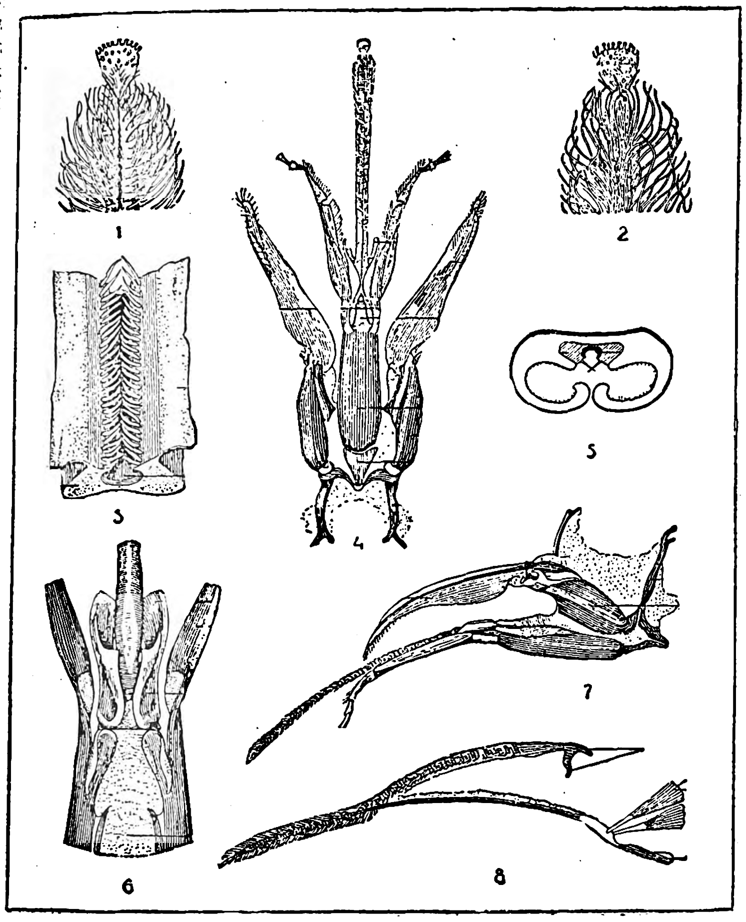

Στομαχικὴ συσκευὴ μελίσσης.

(1=Ἄκρον ἐπιγλωττίδος ἐκ τῆς κοιλιακῆς αὐτῆς ἐπιφανείας θεωμένη. 2=Ἡ ἀνωτέρω, ἐκ τῆς ῥαχιακῆς αὐτῆς ἐπιφανείας θεωμένη. 3=Ἐσωτερικὸν τμῆμα τῆς ἐπιγλωττίδος μετὰ τοῦ ἐπιγλωττικοῦ ἀγωγοῦ κατὰ τὸ μέσον. 4=Προβοσκιδοειδὴς ἀπόφυσις ὁρωμένη κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν. 5=Πλαγία ὄψις τῆς ἐπιγλωττίδος. 6=Ἡ ἐπιγλωττὶς κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν. 7=Προβοσκιδοειδὴς ἀπόφυσις ἐκ τῶν πλαγίων θεωμένη. 8=Ἐπιγλωττὶς ἐκ τῶν πλαγίων θεωμένη.)

ἐντόμου. Τὰ στίγματα περιβάλλονται ὑπὸ χιτινώδους συστάσεως πλαισίου, ὅπερ καλεῖται *περίτρημα*. Ἕκαστον ἐκ τῶν προειρημένων στιγμάτων φέρει κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἐπίπωμα, ὅπερ καλεῖται *ἐπιγλωττὶς* καὶ κατὰ τὴν βούλησιν τοῦ ἐντόμου δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ ἢ μὴ τὴν εἴσοδον τοῦ ἀέρος. Ἔμπροσθεν τῆς ἐπιγλωττίδος καὶ μεταξὺ τῶν τοιχωμάτων τοῦ στιγματικοῦ κλοιοῦ εὑρίσκεται ἡ εἰδικὴ συσκευὴ ἡ προκαλοῦσα τὸν *βόμβον* τῶν μελισσῶν.

Ἡ ἐν λόγῳ συσκευὴ ἀποτελεῖται ἐκ μικροῦ τραχειακοῦ ἀσκοῦ καὶ ἐκ τῆς προεκτάσεως τῆς ἐσωτερικῆς μεμβράνης τοῦ στίγματος καὶ σχηματίζει δύο ἀναδιπλουμένας λεπιδοειδεῖς ἀποφύσεις, αἵτινες δονοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ ἀναδίδουσιν, ἀναλόγως τῶν παλμικῶν κινήσεων ἃς ἐκτελοῦσιν, ὑψηλότερον ἢ χαμηλότερον τόνον. Ὁ τόνος οὗτος πάντοτε εἶναι ὀξύτερος τοῦ τόνου τοῦ προκαλουμένου ἐκ τῆς κινήσεως τῶν πτερύγων. Κατὰ τὸν Landois, ὅστις ἐμελέτησε ἀπὸ μουσικῆς ἀπόψεως τὸν ἦχον, ὅστις προκαλεῖται ἐκ τῶν κινήσεων διαφόρων ὀργάνων τοῦ σώματος πλείστων ἐντόμων, ὁ τόνος ὁ προκαλούμενος ὑπὸ τῶν στιγμάτων ἀναλογεῖ πρὸς τὸ $σί_8$ τῆς μουσικῆς κλίμακος καὶ ὁ ὑπὸ τῆς κινήσεως τῶν πτερῶν προκαλούμενος ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ $λά_4$.

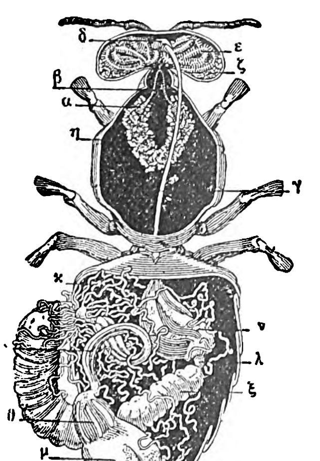

Πεπτικὴ συσκευὴ ἐργάτιδος ἐκ τῶν ἄνω θεωμένη.

(α=Κύστις τοῦ σιελογόνου ἀδένος. β=Ἀγωγὸς τοῦ σιελογόνου ἀδένος. γ=Οἰσοφάγος. δ=Φάρυγξ. ε=Φαρυγγικὸς ἀδήν. ζ=Προσθιεγκεφαλικὸς ἀδήν. η=Σιελογόνος ἀδήν. θ=Ἀδὴν ἀπευθυσμένου ἐντέρου. ι=Λεπτὸν ἔντερον. κ=Μαλπίγειον σύστημα. λ=Προστόμαχος. μ=Ἀπευθυσμένον ἔντερον. ν=Μελιφόρος στόμαχος. ξ=Μεσέντερον.)

Γεννητικὴ συσκευή. Τὰ ἄρρενα γεννητικὰ ὄργανα ἀποτελοῦνται ἐξ ὄρχεων, γεννητικῶν ἀδένων καὶ ὀργάνου ὀχείας ἢ πέους. Οἱ ὄρχεις, δύο τὸν ἀριθμόν, εἶναι τοποθετημένοι ἐντὸς τῆς κοιλίας καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος. Ἐξ ἑκάστου τῶν ὄρχεων διήκει μοναδικὸς γεννητικὸς ἀδήν, ὅστις, ἀφοῦ ἀναδιπλωθῇ περὶ ἑαυτὸν πλειστάκις, εἶτα διευρύνεται εἰς ἐπιμήκη *σπερματοδόχον κύστιν*. Κατὰ τὴν διαδρομήν των αἱ δύο αὗται σπερματοδόχοι κύστεις ἑνοῦνται μεταξύ των, διὰ νὰ σχηματίσουν τὸν κοινὸν *σπερμογόνον ἀγωγόν*, ὅστις φέρει λίαν ἀνεπτυγμένους μῦς, οἵτινες διανοίγονται κατὰ τὴν βάσιν τοῦ κερατώδους συστάσεως πέους.

Τὸ πέος ἀποτελεῖται ὑπὸ μικροῦ λευκοῦ καὶ σαρκώδους σωματίου, τοῦ ὁποίου ἡ περιβάλλουσα τοῦτο μεμβρᾶνα καλύπτεται ὑπὸ ἀκανθιδίων καὶ σκληρῶν τριχῶν. Τὸ πέος ἑκατέρωθεν φέρει δύο μεμβρανώδη προσαρτηματικὰ ὄργανα ἐν σχήματι κέρατος, ἅτινα καλοῦνται *πνευμοφύσεις*. Εἶναι πεπληρωμέναι ἀέρος καὶ συγκοινωνοῦν ἐσωτερικῶς δι' εἰδικῶν τρημάτων. Εἰς τὸ ὕψος, ὅπου οἱ δύο σπερμογόνοι ἀγωγοὶ συναντῶνται, τὰ εἰδικὰ τρήματα τῶν πνευμοφύσεων καταλήγουσι καὶ συνδέονται μετ' αὐτῶν διὰ δύο μυκώδους συστάσεως ἀδένων, οἵτινες ἐκκρίνουσι γλοιώδους συστάσεως ὑγρόν, ὅπερ συνδέει τὰ σπερματοζωΐδια εἰς κυλινδρικὴν μᾶζαν, ἥτις καλεῖται *σπερματοφόρος*. Αἱ γόνιμοι θήλειαι, δηλαδὴ αἱ *μητέρες μέλισσαι*, ἔχουσι δύο κωνοειδεῖς ᾠοθήκας, τοποθετημένας ἑκατέρωθεν τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος. Ἑκάστη ᾠοθήκη σχηματίζεται ἐκ τῆς συνενώσεως μεγάλου ἀριθμοῦ σωληνίσκων τελευτώντων εἰς ἀδιέξοδα ἄκρα, ἅτινα πάντα συνδέονται ὑπὸ δύο ἀνωτέρων συνδετήρων, ἡνωμένων μεταξύ των καὶ συναπτομένων μετὰ τοῦ προσθίου τοιχώματος τῆς κοιλίας. Τὰ ᾠὰ σχηματίζονται ἐντὸς τῶν ἀδιεξόδων *ᾠογόνων ἄκρων* καὶ σὺν τῇ ὡριμάνσει των κατέρχονται εἰς τὴν *κυρίως ᾠοθήκην*, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ διαμορφοῦνται πρὸς τὴν τελικὴν αὐτῶν φάσιν, ὁπότε εἶναι λευκοκίτρινα καὶ διατεταγμένα ἐν ἑκάστῳ *ᾠογόνῳ ἀγωγῷ* τὸ ἓν ὑπεράνω τοῦ ἑτέρου. Πάντες οἱ ᾠογόνοι ἀγωγοὶ τῆς ἰδίας πλευρᾶς συνενοῦνται κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτῶν ἄκρον εἰς κυλινδρικὸν *ᾠοδέκτην*, ὅστις ἐπιμηκυνόμενος ἀπολήγει εἰς κυλινδρικὴν καὶ βραχεῖαν *ᾠοδεξαμενήν*, ἧς τὰ τοιχώματα ἐπιστρώννυνται ὑπὸ μυϊκῶν ἰνῶν καὶ κατὰ διαστήματα διασπείρονται ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων κοκκώδη κύτταρα ἐκκρίνοντα μυκῶδές τι ὑγρόν, ὅπερ χρησιμεύει, κατὰ τὸν Leuckart, εἰς τὸ νὰ προσηλώνῃ ἕκαστον ᾠὸν εἰς τὸ βάθος τῆς *μελικηρίδος*, δι' ἣν προορίζεται. Εἰς τὴν ᾠοδεξαμενὴν διανοίγεται στενὸς ἀγωγός, ὅστις συγκοινωνεῖ μετὰ ᾠοειδοῦς θυλάκου, ὅστις ἔχει μέγεθος κόκκου καὶ καλεῖται *σπερματοθήκη*. Ἐν αὐτῇ κινοῦνται τὰ σπερματοζωΐδια, ἅτινα ἐξέρχονται μετὰ τὴν ὀχείαν ἐκ τῶν γεννητικῶν πόρων τοῦ ἄρρενος. Εἰς τὰς ἐργάτιδας αἱ σπερματοθῆκαι, ὅπως καὶ αἱ ᾠοθῆκαι, παραμένουσιν εἰς ὑποτυπώδη κατάστασιν. Σπανίως ἐργάτιδές τινες ἔχουσιν ἀνεπτυγμένας ᾠοθήκας, ὥστε δύναται εἰς αὐτὰς νὰ σχηματισθῇ τὸ ᾠόν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὰ ᾠὰ γεννῶνται ἄνευ προηγουμένης γονιμοποιήσεως καὶ ἐκ τῶν τοιούτων ᾠῶν ἐκκολάπτονται μόνον ἄρρενα ἔντομα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς *παρθενογονίας* ἢ *παρθενογενέσεως* παρετήρησε, κατὰ τὸ 1845, ὁ Dzierzon εἰς τὴν Σιλεσίαν, κατόπιν σειρᾶς μακρῶν πειραμάτων. Ἡ μέλισσα μήτηρ δὲν ὀχεύεται παρὰ μόνον ἅπαξ καὶ ἡ μοναδικὴ αὕτη ὀχεία εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ γονιμοποιήσῃ πάντα τὰ ἐντὸς τριετίας ἢ τετραετίας, ὅσον διαρκεῖ ἡ ζωή της, παραχθησόμενα ᾠά. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς πληθύος τῶν σπερματοζωϊδίων, ἅτινα περιέχει ἡ σπερματοθήκη. Κατὰ τὸν Leuckart ὁ ἀριθμός των εἶναι περίπου 25.000.000. Ἡ ὀχεία συντελεῖται εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς μέγα ὕψος. Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ὁ τρόπος τῆς ὀχείας τῶν μελισσῶν παρέμενε μυστηριώδης. Κατὰ τὸν Swammerdam ἡ ἰσχυρὰ ὀσμή, τὴν ὁποίαν οἱ ἄρρενες ἀναδίδουσιν εἰς ὡρισμένην ἐποχὴν ἐθεωρεῖτο ὡς *σπερματικὴ αὔρα*, ἥτις διεισέδυεν ἀμέσως εἰς τὸ σῶμα τῆς θηλείας καὶ οὕτως ἐπραγματοποιεῖτο ἡ γονιμοποίησις. Ὁ Réaumur ὑπέθετεν ὅτι ἐγίνετο πραγματικὴ ὀχεία, ἀλλ' ἠγνόει κατὰ ποῖον τρόπον. Τέλος ὁ Moufet πρῶτος ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ὀχεία συντελεῖται ἐκτὸς τῆς κυψέλης. Τὴν γνώμην ταύτην παρεδέχθησαν ὁ Jonska, ὁ Huber καὶ πλεῖστοι ἄλλοι φυσιοδίφαι. Ἐκ τούτων ὁ Carey περιέγραψε λεπτομερῶς τὴν εἰς τὰ ὕψη λαμβάνουσαν χώραν ὀχείαν. Ὁ ἄρρην μετὰ τὴν ὀχείαν, καθ' ἣν ἐγκαταλείπει εἰς τὸ γεννητικὸν ὄργανον τῆς θηλείας καὶ τὸ ἄκρον τοῦ πέους του, ἀποθνήσκει εὐθύς, ἡ δὲ γονιμοποιηθεῖσα θήλεια μήτηρ ἐπανέρχεται εἰς τὴν κυψέλην της. Δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ὀχείαν ἀρχίζει τὴν ᾠοτοκίαν της. Πρὸ τῆς ᾠοτοκίας παρατηρεῖ μετὰ προσοχῆς πάσας τὰς μελικηρίδας ἐὰν εἶναι ἐν τάξει, καὶ εἶτα εἰσάγει τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας της εἰς ἑκάστην μελικηρίδα καὶ ἐναποθέτει ἀνὰ ἓν ᾠόν, ὅπερ προσκολλᾶται ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῆς μελικηρίδος διὰ τῆς μυκώδους οὐσίας, δι' ἧς περιβάλλεται. Τὸ ᾠὸν ἔχει χρῶμα λευκοϋποκυανοῦν καὶ ἐκ τῶν προτέρων κανονίζει ἡ μήτηρ τὸ γένος τοῦ μέλλοντος νὰ ἐκκολαφθῇ ἐντόμου. Πρὸς τοῦτο ἡ θήλεια πιέζουσα τὰς μυϊκὰς ἶνας τῆς σπερματοθήκης της δύναται κατὰ βούλησιν νὰ ἀφίσῃ τὸ σπέρμα νὰ διεισδύσῃ ἐντὸς τοῦ ᾠοῦ ἢ οὐχί. Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν τὰ ἐκκολαπτόμενα ἔντομα εἶναι θήλεα, μητέρες ἢ ἐργάτιδες, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἄρρενα. Ἡ ᾠοτοκία, ἀρχομένη ἅπαξ, ἐξακολουθεῖ καθ' ὅλην τὴν καλοκαιρίαν καὶ δὲν παύει παρὰ μόνον κατὰ τὸν Ὀκτώβριον, διὰ νὰ ἐπαναρχίσῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ. Τὰ ᾠά, ἐξ ὧν θὰ ἐκκολαφθῶσιν ἐργάτιδες, γεννῶνται ἐν ἀρχῇ, καὶ συνήθως κατὰ τοὺς ἓξ πρώτους μῆνας ἡ βασίλισσα δὲν γεννᾷ παρὰ μόνον ᾠὰ ἐργατίδων· εἶτα ἄρχεται ἡ ᾠοτοκία, ἐκ τῶν ᾠῶν τῆς ὁποίας θὰ ἐκκολαφθῶσιν ἄρρενες· τὰ ᾠὰ ταῦτα κυμαίνονται εἰς ἀριθμὸν ἀπὸ 1.500—3 000 Μετὰ ταῦτα ἄρχεται πάλιν ἡ ᾠοτοκία τῶν ᾠῶν ἐξ ὧν θὰ παραχθῶσιν ἐργάτιδες καὶ μετὰ δεκαήμερον περίπου ἀπὸ τῆς συντελέσεως ταύτης ἄρχεται ἡ ᾠοτοκία εἰς τὰς καλουμένας *βασιλικὰς μελικηρίδας*. Ἐνίοτε ἡ βασίλισσα ἐν τῇ σπουδῇ τῆς ᾠοτοκίας της ἐναποθέτει πλείονα τοῦ ἑνὸς ᾠοῦ εἰς ἑκάστην μελικηρίδα. Ἀμέσως αἱ ἐργάτιδες ἀφαιροῦσι τὰ περισσότερα τοῦ ἑνὸς ᾠὰ καὶ καταστρέφουσιν ἀμέσως ταῦτα. Ἐκ τοῦ ᾠοῦ, μετὰ πάροδον τριῶν ἡμερῶν ἐξέρχεται προνύμφη ᾠοειδής, μὲ σῶμα μαλακόν, ὑπόλευκον καὶ ἄπουν, μένει δὲ μὲ τὸ σῶμά της περιεστραμμένον εἰς τὸ βάθος τῆς μελικηρίδος. Ἐργάτιδες καλούμεναι *τροφοὶ* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς καλουμένας *κηροπλαστρίας* ἐργάτιδας, καὶ αἵτινες ἔχουσιν ὡς μοναδικὴν ἀσχολίαν νὰ κατασκευάζουν τὰς κηρήθρας, εἶναι διατεταγμέναι νὰ ἐπαγρυπνῶσιν ἐπὶ τῶν προνυμφῶν.

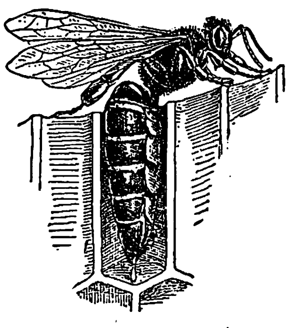

Βασίλισσα ἐναποθέτουσα τὰ ᾠά της.

Ἐπισκέπτονται ταύτας πολλάκις τῆς ἡμέρας καὶ ἐξεμοῦν βώλους ἀποτελουμένους ἐκ μέλιτος, ὕδατος καὶ γύρεως τῶν ἀνθέων, ὅπερ μεῖγμα ἐπολτοποιήθη ἀρκετὰ κατὰ τὴν παραμονήν του ἐντὸς τοῦ προλόβου τῶν τροφῶν, τόσον ὥστε αἱ προνύμφαι ἐσθίουσαι τοῦτο δὲν ἀποχωροῦσιν, ὡς θὰ συνέβαινεν ἐὰν δὲν εἶχε γίνει τελεία ἡ πέψις. Ἡ τροφὴ αὕτη δίδεται εἰς τοὺς ἄρρενας καὶ ἐργατρίας προνύμφας. Διὰ τὰς προνύμφας, αἵτινες προορίζονται νὰ γίνουν μητέρες, δίδεται περισσοτέρα ποσότης τροφῆς, ἥτις εἶναι πάλιν βῶλος ἀποτελούμενος ἐκ κηροῦ, μέλιτος καὶ κατὰ τὰ $^9/_{10}$ ἐκ λευκωματωδῶν οὐσιῶν καὶ καλεῖται *βασιλικὸς πλακοῦς*. Ὁ πλακοῦς οὗτος προσδίδει ἰδίαν δύναμιν εἰς τὴν προοριζομένην νὰ γίνῃ μήτηρ προνύμφην. Ἐὰν ἐνίοτε συμβῇ, δι' οἱονδήποτε λόγον, νὰ ἀπολεσθῇ ἡ προοριζομένη ὡς μήτηρ προνύμφη, τότε αἱ ἐργάτιδες ἐκλέγουσι τὴν εὐρωστοτέραν ἐργάτιδα προνύμφην καὶ ταύτην ἐκτρέφουσι διὰ τοῦ βασιλικοῦ πλακοῦντος. Ἡ οὕτω παραχθησομένη μήτηρ καλεῖται *μήτηρ τῆς σωτηρίας*. Ὅταν αἱ προνύμφαι, μετὰ πλείστας μεταμορ-

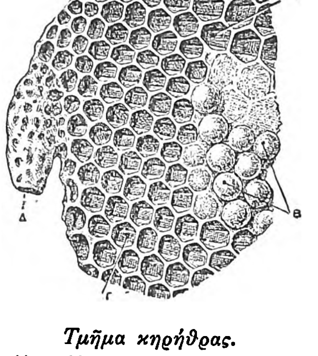

Τμῆμα κηρήθρας.

(Α=κελλία κηφήνων· Β=κελλία γόνου· Γ=κελλία ἐργατίδων Δ=κελλία βασιλίσσης.)

Digitized by Google

φώσεις, λάβωσι τὴν τελείαν ἀνάπτυξίν των, αἱ ἐργάτιδες παύουν νὰ προσκομίζουν εἰς αὐτὰς τροφὴν καὶ κλείουσι τὰς μελικηρίδας διὰ κηρίνου πώματος κυρτοῦ, ἐφ' ὅσον τὰ ἐντὸς τῶν μελικηρίδων ἔντομα εἶναι ἄρρενα ἢ ἐργάτιδες καὶ διὰ κωδωνοειδοῦς πώματος ἐφ' ὅσον τὰ ἔντομα εἶναι γόνιμοι θήλεις. Ἐντὸς τῆς μελικηρίδος τὸ νεαρὸν ἔντομον περιβάλλεται ὑπὸ μεταξοειδοῦς βομβυκίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μεταμορφοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς νύμφην καὶ εἶτα εἰς τέλειον ἔντομον. Ἡ διάρκεια τῶν φάσεων τῆς μεταμορφώσεως ποικίλλει ἀναλόγως τῶν γενῶν. Ἡ ἐργάτις παραμένει εἰς τὴν νυμφικὴν κατάστασιν ἐπὶ 7—8 ἡμέρας καὶ κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἀπὸ τῆς ἐκκολάψεώς της ἡμέραν διασχίζει τὸ μεταξοειδὲς βομβύκιον, κατατρώγει μὲ τὰς σιαγόνας της τὸ κήρινον πῶμα καὶ ἐξέρχεται πτερωτὴ πλέον, ἀλλὰ παραμένει ἀκόμη ἐπὶ τῆς ἠνεωγμένης κορυφῆς τῆς μελικηρίδος, διότι τὸ σῶμά της ἀκόμη εἶναι ὑγρόν. Τότε περικυκλοῦσιν αὐτὴν αἱ ἐργάτιδες, ἀπορροφοῦσι τὴν ὑγρασίαν τοῦ σώματός της, τῆς προσφέρουσι μέλι, καὶ μετὰ 24 ὥρας ἀπὸ τῆς ἐξόδου του ἐκ τῆς μελικηρίδος τὸ νεαρὸν ἔντομον ἵπταται μετὰ τῶν ἐνηλίκων μελισσῶν εἰς τοὺς ἀγρούς. Τὸ ἄρρεν νεαρὸν ἔντομον μόνον μετὰ τὴν 24ην ἡμέραν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ᾠοτοκία, μεταμορφοῦται εἰς τέλειον ἔντομον. Ὁ ἄρρην δὲν ζῇ περισσότερον τῶν 2 ἢ 3 μηνῶν, διότι καὶ ὅταν δὲν ἐπιβῇ τῆς βασιλίσσης, ὁπότε ἀποθνήσκει, συνήθως φονεύεται ὑπὸ τῶν ἐργατίδων, ὅταν προσπαθήσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς κυψέλας. Τὰ προοριζόμενα ὡς μητέρες νεογνὰ περιβάλλονται ὑπὸ τοῦ μεταξοειδοῦς βομβυκίου μόνον κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τοῦ σώματός των, ἀφίνοντα ἀκάλυπτον τὴν κοιλίαν των, καὶ γίνονται τέλεια ἔντομα μετὰ τὴν 16ην ἡμέραν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ᾠοτοκίας των. Ἐφ' ὅσον ἡ βασίλισσα μήτηρ παραμένει ἐν τῇ κυψέλῃ, αἱ νεαραὶ μητέρες παραμένουσιν ἐγκάθειρκτοι ἐντὸς τῶν μελικηρίδων, εἰς τὸ ἀνώτερον ἄκρον τῶν ὁποίων αἱ ἐργάτιδες διανοίγουσιν ὀπήν, ὅπως μεταγγίζωσιν εἰς αὐτὰς τὸ μέλι πρὸς διατροφήν των. Μόνον ὅταν ἡ βασίλισσα μήτηρ ἐγκαταλείψῃ τὴν κυψέλην, ἀφίνονται ἐλεύθεραι αἱ μέλλουσαι μητέρες.

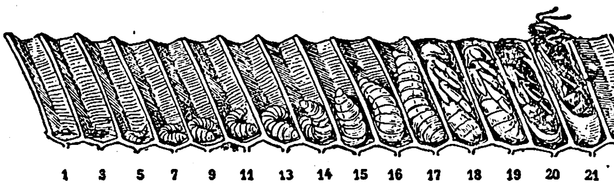

1 3 5 7 9 11 13 14 15 16 17 18 19 20 21

Αἱ μεταμορφώσεις τῆς μελίσσης εἰς 21 ἡμέρας.

Μετὰ τὴν ἐκκόλαψιν τῶν νέων ἐντόμων ὁ πληθυσμὸς τῆς κυψέλης πολλαπλασιάζεται καὶ ἐπέρχεται στιγμή, καθ' ἣν μέγα μέρος τούτου εἶναι ἠναγκασμένον νὰ παραμένῃ ἐκτὸς τῆς κυψέλης. Κατὰ ταύτην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν εἶναι ἠναγκασμένον ἓν τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κυψέλης νὰ μεταναστεύσῃ. Προγνωστικὸν μελλοντικῆς μεταναστεύσεως εἶναι ὁ διαρκὴς βόμβος, ὅστις ἀκούεται πέριξ τῆς κυψέλης καὶ ἰδίως κατὰ τὴν νύκτα. Μεγάλη ἀναστάτωσις ἐπίσης παρατηρεῖται καὶ ἐντὸς τῆς κυψέλης. Ὁ βόμβος, ὃν προξενοῦσιν αἱ νεαραὶ μητέρες, ἐγκάθειρκτοι ἐντὸς τῶν μελικηρίδων των, ἐξερεθίζει τὴν βασίλισσαν μητέρα, ἥτις περιφέρεται ἀπὸ μελικηρίδος εἰς μελικηρίδα καὶ προσπαθεῖ νὰ συντρίψῃ τὰς *βασιλικὰς μελικηρίδας*, ὅπου ἀναπτύσσονται αἱ μέλλουσαι μητέρες, διὰ νὰ φονεύσῃ ταύτας, ἀλλ' ἀναχαιτίζεται ὑπὸ τῶν ἐργατίδων. Τέλος, ὅταν ἡ θερμοκρασία ἐντὸς τῆς κυψέλης ἀνέλθῃ, λόγῳ τῆς πληθωρικῆς συναθροίσεως μελισσῶν, τοὺς 31° καὶ ἐνίοτε τοὺς 35°, πλεῖσται ἐργάτιδες ἐξέρχονται ἐκ ταύτης καθ' ὁμάδας, ὁπότε ἀκολουθεῖ καὶ ἡ βασίλισσα μήτηρ, ἐγκαταλείπουσα τὴν κυψέλην εἰς τὰ νεαρὰ ἔντομα. Τὸ σμῆνος ἀνέρχεται εἰς ἀρκετὸν ὕψος βομβίζον θορυβωδῶς καὶ εἶτα ἐπικάθηται ἐπί τινος κλάδου. Ὅταν ὁλόκληρον τὸ σμῆνος συγκεντρωθῇ, ἐπικρατεῖ ἀπόλυτος σιγὴ ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα. Κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν δέον νὰ αἰχμαλωτισθῇ τὸ σμῆνος, διότι βραδύτερον ἵπταται πάλιν καὶ καταφεύγει ἐντὸς τῶν κοιλοτήτων τῶν δένδρων, τῶν ὀπῶν τῶν τοίχων, τῶν βράχων καὶ εἰς ἑτέρας φυσικὰς κοιλότητας, ὁπότε πλέον ἡ αἰχμαλωσία του καθίσταται, ἂν μὴ ἀδύνατος, δυσχερεστάτη. Μετὰ τὴν μετανάστευσιν τοῦ σμήνους ἡ κυψέλη μένει ἐπί τι χρονικὸν διάστημα κενή, ἀλλ' εὐκόλως καὶ ταχέως ἐπαναπληροῦται ἐκ τῶν νέων ἐκκολάψεων καὶ ἐκ τῆς ἐπανόδου τῶν καθυστερησασῶν εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐργατίδων, αἵτινες δὲν ἐπρόλαβον τὴν μετανάστευσιν. Αὗται ἀπελευθεροῦσι τότε τὴν πρώτην ἐκκολαφθεῖσαν γόνιμον θήλειαν, ἥτις καὶ ἀνακηρύσσεται βασίλισσα, καὶ ἐγκαταλείπουσι τὰς ἑτέρας θηλείας νὰ ἀποθάνωσιν ἐντὸς τῶν μελικηρίδων ἄνευ τροφῆς, διότι δύο βασίλισσαι ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ κυψέλῃ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξωσιν.

Κατάταξις. Τὸ γένος *μέλισσα* περιλαμβάνει 12 εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων καὶ ἀξιολογωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μέλισσα ἡ μελιφόρος* (Apis melifera) ἢ *μέλισσα ἡ κατοικίδιος* ἢ *μέλισσα ἡ ἥμερος*. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι γνωστότατον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ θεωρεῖται ἰθαγενὲς τῆς Ἑλλάδος καὶ κατά τινας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐκ τῶν μερῶν τούτων διεδόθη μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Σήμερον εὑρίσκεται διαδεδομένη εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας τῆς γῆς. Ὑπάρχει εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀλγερίαν, εἰς τὰς Καναρίους νήσους, εἰς τὴν Μαδέραν, τὴν Κορέαν, τὴν Σενεγάλην καὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἐπίσης ἀπὸ ἀρκετῶν ἐτῶν μετηνέχθη καὶ εἰς τὴν Ἀμερικήν, τόσον εἰς τὴν βόρειον, ὅσον καὶ εἰς τὴν νότιον. Ἐπίσης ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἀντίλλας, καὶ ἰδίως τὴν Ἀβάναν, τὴν Ἀϊτήν, τὴν Ζαμάϊκαν, τὴν Μαρτινίκαν, καὶ τέλος εἰς τὰς νήσους τοῦ Σάντουϊτς καὶ τὴν Αὐστραλίαν. Ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ ἀπαντᾷ παρ' ἡμῖν. Ἐκ τῶν λοιπῶν εἰδῶν γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μέλισσα ἡ ταινιοφόρος* (Apis faciata), ἰθαγενὴς τῆς Αἰγύπτου καὶ γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Αὕτη ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν. Τὸ σῶμά της ἔχει χρῶμα φαιομελανὸν μὲ τὸν θώρακα καὶ τὰς δύο πρώτας ἀρθρώσεις τῆς κοιλίας ὑπερύθρους. Τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα τῆς κοιλίας εἶναι φαιοτεφρὸν καὶ αἱ νευρώσεις τῶν πτερύγων ὑπέρυθροι. *Μέλισσα ἡ ἀδανσόνειος* (Apis Adansonii), ἰθαγενὴς τῆς Σενεγάλης. *Μέλισσα ἡ μονόχρους* (Apis unicolor), ἰθαγενὴς τῆς Μαδαγασκάρης. Αὕτη ἔχει χρῶμα μελανόν, καλυπτόμενον ὑπὸ κιτρινοφαίων τριχῶν. *Μέλισσα ἡ μελανοειδὴς* (Apis nigrata), ἰθαγενὴς τοῦ Κογκό. *Μέλισσα ἡ κοινωνικὴ* (Apis socialis), ἰθαγενὴς τῶν Ἰνδιῶν. *Μέλισσα ἡ ἰνδικὴ* (Apis indica), ἰθαγενὴς τῆς Ἀσίας καὶ τῶν Μολούκων νήσων, κτλ. Ἡ μέλισσα ἡ μελιφόρος φέρει πάντα τὰ ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ γνωρίσματα, ἅτινα περιεγράφησαν ἀνωτέρω.

Μέλισσαι πίνουσαι ὕδωρ.

Ἤθη καὶ ἔθιμα. Αἱ μέλισσαι ζῶσι κατ' ἀποικίας εἰς φωλεάς, τὰς καλουμένας *κυψέλας*. Οἱ κάτοικοι τῶν κυψελῶν ἀποτελοῦν πληθυσμὸν ἔχοντα κοινὰς ὑποχρεώσεις καὶ ὑπακούοντα εἰς τὴν κρατοῦσαν ἀρχὴν τῆς κυψέλης. Εἰς ἑκάστην κυψέλην ὑπάρχουσι τρία εἴδη μελισσῶν: ἡ *βασίλισσα*, αἱ *ἐργάτιδες* καὶ οἱ *κηφῆνες*.

Βασίλισσα. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη θήλεια γόνιμος κάτοικος τῆς κυψέλης, ἥτις θεωρεῖται κοινὴ μήτηρ ὁλοκλήρου τοῦ σμήνους τῶν μελισσῶν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κυψέλης καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ταύτης. Διακρίνεται ἐκ τοῦ ὀγκωδεστέρου σώματός της καὶ εἶναι ὁ μόνος ἀναπαραγωγὸς κάτοικος τῆς ἀποικίας. Ἡ γονιμότης της εἶναι ἐκπληκτική· δύναται νὰ γεννήσῃ περὶ τὰς 3.000 ᾠῶν εἰς διάστημα ὡρῶν τινων. Τὸ βάρος τῶν ᾠῶν τούτων συνήθως εἶναι τριπλάσιον τοῦ βάρους τῆς βασιλίσσης. Πλὴν τοῦ ἀναστήματός της, ἡ βασίλισσα ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας καὶ τοὺς κηφῆνας, διότι ἔχει τὰς πτέρυγάς της πλησίον ἀλλήλων διατεταγμένας, οὕτως ὥστε ὁλόκληρον τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ σώματος μένει ἀκάλυπτον καὶ ὁ χρωματισμός της εἶναι ζωηροτέρου κιτρίνου χρώματος, ὅπερ δίδει εἰς τὸ σῶμά της χρυσᾶς ἀποχρώσεις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Βιργίλιος τὴν βασίλισσαν ἐκάλουν *βασιλέα*, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἦτο ἄρρην, καὶ μόνον ὁ Ὁλλανδὸς φυσιοδίφης Swammerdam ἐπιστοποίησε πρῶτος ὅτι πρόκειται περὶ θηλείας. Ἡ βασίλισσα, καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ᾠοτοκῇ, παραμένει τὸ περισσότερον χρονικὸν διάστημα κεκλεισμένη εἰς τὴν κυψέλην. Αἱ ἐργάτιδες δεικνύουσιν ὑπακοήν, προθυμίαν καὶ ἐκτιμῶσι τόσον τὴν βασίλισσαν, ὥστε ἐπιδαψιλεύουσιν εἰς αὐτὴν μυρίας ἐκδουλεύσεις, καὶ διότι εἶναι ἀνωτέρα αὐτῶν καὶ διότι ἄνευ τῆς παρουσίας τῆς βασιλίσσης τὸ σμῆνος τῶν μελισσῶν γίνεται ἀνυπότακτον καὶ διασκορπίζεται. Ἐὰν κατὰ τύχην ἀπολεσθῇ ἡ βασίλισσα, ὁ πτερωτὸς κόσμος τῆς κυψέλης ἐξέρχεται ἀνήσυχος πρὸς προϋπάντησίν της καὶ ἐκβάλλει ἰδιόρρυθμον βόμβον ἐν εἴδει κλαυθμηρισμῶν· ἡ χαρά των δὲ εἶναι ἀπερίγραπτος ὅταν ἐπανεύρωσιν αὐτήν. Ἡ βασίλισσα εἶναι ὁ ἀπόλυτος ἄρχων τῆς κυψέλης, ὅταν δὲ τύχῃ καὶ εὑρεθοῦν, ὅπερ σπανίως συμβαίνει, δύο βασίλισσαι ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κυψέλης, τότε συνάπτεται μεταξὺ αὐτῶν ἀληθὴς ἀγὼν ἐξοντώσεως. Ἐὰν ὁ ἀγὼν διαρκῇ ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα ἀμφίρροπος καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος, τότε συνέρχονται εἰς σύσκεψιν, οὕτως εἰπεῖν, αἱ ἐργάτιδες καὶ ἀναλαμβάνουσιν αὐταὶ νὰ θανατώσωσι τὴν γηραιοτέραν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀσθενεστέραν βασίλισσαν.

Μέλισσαι συλλέγουσαι γῦριν.

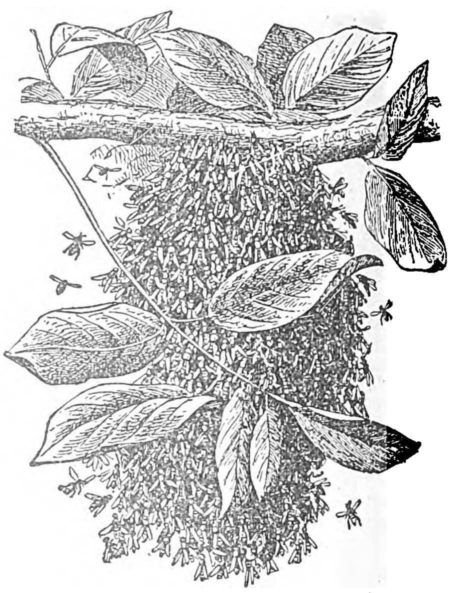

Σμῆνος μελισσῶν ἐπὶ κλάδου.

Ἐργάτις. Εἶναι ὁ κρατικὸς ὑπάλληλος, οὕτως εἰπεῖν, ὅστις φροντίζει διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος τῆς κυψέλης. Ἀποτελοῦν τὸν μεγαλύτερον πληθυσμὸν τῆς πολιτείας. Λόγῳ τῶν μεγάλων κόπων καὶ τῆς διηνεκοῦς ἐργασίας εἰς ἣν ὑποβάλλονται, δὲν ζῶσι περισσότερον τῶν 5—6 μηνῶν, τινὲς μάλιστα, ἀδυνάτου ὀργανισμοῦ, ἀποθνήσκουσι κατὰ τὸν 2ον μῆνα τῆς ἀπὸ τοῦ ᾠοῦ ἐκκολάψεώς των. Αἱ γηραιότεραι καὶ ἀσθενικώτεραι τῶν ἐργατίδων παραμένουσιν ἐντὸς τῶν κυψελῶν καὶ τακτοποιοῦσι τὰ ἐν αὐτῇ, φροντίζουσαι διὰ τὴν τάξιν τοῦ σμήνους, τὴν καθαριότητα κ.τ.λ. Αἱ ἐργάτιδες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐν τῇ κυψέλῃ τάξιν καὶ καθαριότητα, εἰς τὴν διατροφὴν τῶν νεογεννήτων ἐντόμων μεταφέρουσαι εἰς αὐτὰ τὸ μέλι πρὸς τροφήν των, εἰς τὴν συσσώρευσιν ἐπὶ τῶν κυψελῶν τῆς γύρεως τῶν ἀνθέων, τὴν μεταφορὰν ὕδατος, τὴν κατασκευὴν τῶν μελικηρίδων κ.τ.λ. Δι' ἕκαστον εἶδος ἐργασίας εἶναι προωρισμένη εἰδικὴ ἐργάτις. Αἱ ἀσθενικαὶ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀναπτύξεώς των ἐργάτιδες θανατώνονται.

Συλλογὴ σμήνους μελισσῶν.

Κηφήν. Εἶναι ὁ ἄνεργος κάτοικος τῆς κυψέλης, ὅστις μοναδικὸν προορισμὸν ἔχει τὸ νὰ γονιμοποιῇ τὴν βασίλισσαν καὶ ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ὑπηρεσίας του ταύτης εὑρίσκει εὐθὺς μετὰ τὴν γονιμοποίησιν τὸν θάνατόν του. Οἱ κηφῆνες παραμένουσι τὸν περισσότερον χρόνον ἀναπαυόμενοι καὶ τρώγοντες μέλι ἐντὸς τῆς κυψέλης, οὐδόλως δίδοντες προσοχὴν εἰς τὰ πέριξ συμβαίνοντα. Οἱ κηφῆνες ἐξέρχονται ὅταν εἶναι καλοκαιρία καὶ

Digitized by Google

λάμπη ὁ ἥλιος καὶ ἀκολουθοῦσι τὴν ἐξερχομένην βασίλισσαν. Ὁ ἰσχυρότερος εἰς τὸν ὀργανισμὸν καὶ ταχύτερος τὴν πτῆσιν κατορθώνει νὰ ἀνέλθῃ εἰς μέγα ὕψος, γονιμοποιεῖ τὴν βασίλισσαν καὶ εὐθὺς ἀμέσως τὴν ἡδονὴν αὐτὴν πληρώνει μὲ τὸν θάνατόν του. Οἱ ὑπόλοιποι κηφῆνες, οἵτινες δὲν κατώρθωσαν νὰ γίνωσι σύζυγοι της, ἐπανέρχονται εἰς τὴν κυψέλην ἔνθα οἱ πλεῖστοι τούτων φονεύονται ὑπὸ τῶν ἐργάτιδων, ὅσοι δὲ δυνηθῶσι νὰ διαφύγωσι τὴν ὀργὴν τούτων, ἐξέρχονται μετά τινας ἡμέρας τῆς κρύπτης των καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν κυψέλην. ὅπου ἐξακολουθοῦν τὴν νωθρὰν των ζωήν. Καθ' ἃς ἐποχὰς ἡ συγκομιδὴ τῆς γύρεως ἐκ τῶν ἀνθέων εἶναι πτωχή, αἱ ἐργάτιδες, αἵτινες μέχρι τότε ἀγογγύστως ἔτρεφον τοὺς ἀνέργους κατοίκους τῆς κυψέλης, ἐκδιώκουσι τοὺς κηφῆνας ἐκ τῶν κυψελῶν. Ὁ νόμος τῆς αὐτοσυντηρήσεως παρατηρεῖται ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ σκληρότητι εἰς τὸ πολίτευμα τοῦτο τοῦ πτερωτοῦ κόσμου. Οἱ ἀνθιστάμενοι κηφῆνες φονεύονται ὑπὸ τῶν ἐργατίδων.

Ἡ νύξις τῶν μελισσῶν. Ὁ πόνος, ὃν αἰσθάνεται ὁ κεντηθεὶς ὑπὸ μελίσσης, ὀφείλεται εἰς δραστικὸν δηλητήριον, ὅπερ ἐκχέεται ὑπὸ τοῦ κέντρου τῆς μελίσσης, τῆς ἐργάτιδος δηλαδή, διότι ἡ βασίλισσα ἔχει ἀνανάπτυκτον κέντρον καὶ δὲν μεταχειρίζεται τοῦτο σχεδὸν ποτέ. Τὸ κέντημα τῆς μελίσσης, ὅπερ συνήθως οὐδεμίαν ἐπικίνδυνον συνέπειαν ἔχει, προκαλεῖ εἰς τὸ κεντηθὲν μέρος ἀπεστρογγυλωμένον οἴδημα, ἐνίοτε δὲ φέρει εἰς τὸν κεντηθέντα ἐλαφρὸν ῥῖγος καὶ ἐλάχιστον πυρετόν, ἰδίως εἰς τὰ παιδία. Πάντα ταῦτα ὅμως παρέρχονται εἰς διάστημα ὀλίγων ὡρῶν καὶ οὐδὲν σημεῖον τοῦ κεντήματος παραμένει. Εὐθὺς ἅμα τῇ νύξει, δέον νὰ ἀφαιρῆται τὸ τμῆμα τοῦ κέντρου ὅπερ εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς προξενηθείσης πληγῆς καὶ νὰ γίνῃ ἐντριβὴ τοῦ πάσχοντος μέρους δι' ἀμμωνιούχου ὕδατος, ὕδατος κολωνίας ἢ ὄξους. Ἡ μέλισσα οὐδόλως κεντᾷ τὸν ἄνθρωπον ἢ τὰ ζῷα ἐὰν δὲν ἐνοχληθῇ ὑπὸ τούτων ἢ ἐὰν εὑρίσκωνται μακρὰν τῆς κυψέλης της. Ἀλλὰ καὶ πλησίον ἀκόμη τῆς κυψέλης ἐὰν εὑρίσκεταί τις, οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ, ἐκτὸς ἐὰν ἡ παρουσία του τρομάξῃ τὰς ἐντὸς ἢ πέριξ ταύτης μελίσσας. Ἐὰν κεντηθῇ τις ὑπὸ μελίσσης πλησίον τῆς κυψέλης, πρέπει ἀμέσως νὰ ἀπομακρυνθῇ ταύτης, διότι τὸ δηλητήριον ὅπερ ἔχει ἐκκριθῆ ἐπ' αὐτοῦ ἀναδίδει ἰδίαν ὀσμὴν ἀντιληπτὴν μόνον εἰς αὐτάς, καὶ τότε ἐπιτίθενται πᾶσαι αἱ μέλισσαι κατὰ τοῦ τραυματισθέντος· ἐὰν δὲ τυχόν, δι' οἱονδήποτε τρόπου, ἐπιχειρήσῃ νὰ κακοποιήσῃ ταύτας, τότε κινδυνεύει νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς δηλητηριάσεως, ἥτις ἐπέρχεται λόγῳ τῶν ἀλλεπαλλήλων κεντημάτων τοῦ σμήνους.

Ἡ ὠφελιμότης τῶν μελισσῶν. Ἡ μέλισσα εἶναι πολυτιμότατον ἔντομον, διότι, πλὴν τοῦ μέλιτος καὶ τοῦ κηροῦ ἅτινα παράγει, ἀποβαίνει καὶ ὠφελιμωτάτη εἰς τὴν γεωργίαν, διότι δι' αὐτῆς γονιμοποιοῦνται πλεῖστα ὅσα φυτά. Εἶναι ἀπολύτως ἐξηκριβωμένον ὅτι ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα μελισσοκομεῖα ἡ βλάστησις καὶ ἡ ἄνθησις καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ καρποφορία εἶναι ἀφθονώτερα. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ μέλισσαι πετῶσαι ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος διὰ τὴν συλλογὴν τῆς γύρεως προκαλοῦσι τὸν ἀγενῆ πολλαπλασιασμὸν τῶν φυτῶν, ὅστις καλεῖται *ἐπικονίασις.*

Ἀσθένειαι μελισσῶν. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων σχετικῶς ἀσθενειῶν, ὑφ' ὧν προσβάλλονται αἱ μέλισσαι, κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς: Ἡ *λακὶς* ἢ *σῆψις τῶν νεογνῶν.* Ἡ ἀσθένεια αὕτη, γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, προσβάλλει ἰδίως τὰ νεογέννητα ἔντομα καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν παθογόνου βακτηρίου, ὅπερ, ἀφοῦ προσβάλῃ κατ' ἀρχὰς τὰς μελικηρίδας, εἶτα προσβάλλει καὶ τοὺς κατοίκους τῆς κυψέλης καὶ ἐνίοτε μεταδίδεται καὶ εἰς τὸν πτερωτὸν πληθυσμὸν τῶν γειτονικῶν κυψελῶν. Αἱ ὑπὸ τῆς λακίδος προσβαλλόμεναι κυψέλαι ἀναδίδουσιν ἀφόρητον δυσοσμίαν σεσηπότος κρέατος. Ἡ *δυσεντερία* προσβάλλει τὰς κακῶς ἐνδιαιτωμένας μελίσσας καὶ τὰς εἰς ὑγροὺς τόπους τοποθετημένας κυψέλας. Τὸ *οἴδημα,* ὅπερ παρουσιάζεται ἐνίοτε κατὰ μῆνα Μάϊον εἰς τὴν κοιλίαν τῶν μελισσῶν καὶ οὗτινος τὸ αἴτιον παραμένει ἄγνωστον, ἀποδεκατίζει πολλάκις τὸν πληθυσμὸν τῆς κυψέλης.

Ἐχθροὶ τῶν μελισσῶν. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἐχθρῶν τῶν μελισσῶν εἶναι: ὁ *κηρόσκωρος* (κοιν. *κάμπια*). Τὸ ἔντομον τοῦτο ἐμφανίζεται εὐθὺς ἅμα τῇ δύσει τοῦ ἡλίου καὶ εἰσέρχεται ἀπαρατήρητον εἰς τὴν κυψέλην, ὅπως ἐναποθέσῃ ἐντὸς αὐτῆς ἢ ἐπὶ τῶν σχισμῶν τῆς ὀροφῆς τὰ ᾠά του, ὧν ἡ προνύμφη διεισδύει ἀπαρατήρητος ἐντὸς τῆς κυψέλης, διότι περιβάλλει τὸ σῶμά της δι' ἀνθεκτικοῦ περιβλήματος σωληνοειδοῦς, καὶ ἐντὸς τούτου κινεῖται ἐλευθέρως. Τὸ ἀναπτυσσόμενον ἔντομον τρέφεται ἐκ τῶν μελικηρίδων, τοῦ ἐναποταμιευθέντος μέλιτος καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ξύλων τῆς κυψέλης. Τὰ μικρότατα ταῦτα ἔντομα προσβάλλουσι κυρίως τὰς ὀλιγοπληθεῖς κυψέλας, ὅπου ἡ προφύλαξις εἶναι πλημμελής, καὶ συνήθως ἀποδεκατίζουσιν ἢ τελείως καταστρέφουσι ταύτας. Ἄλλοι ἐχθροὶ τῶν μελισσῶν εἶναι: Ἡ *ἄτροπος*· τὸ ἔντομον τοῦτο, ὅπερ ὁμοιάζει κατὰ πληκτικῶς μὲ τὴν σφῆκα, κατατρώγει τὸ μέλι καὶ οὐχὶ τὸν κηρόν. Διεισδύουσα ἐντὸς τῆς κυψέλης τρομοκρατεῖ μὲ τὸν ἰδιόρρυθμον βόμβον της τοὺς κατοίκους της. Ὁ *φιλανθὸς ὁ μελισσοφάγος*· οὗτος ἐπιπίπτει κατὰ τῆς μελίσσης, τὴν καθιστᾷ ἀνίκανον πρὸς ἄμυναν διὰ τοῦ δήγματός του καὶ εἶτα μεταφέρει αὐτὴν ἐντὸς τῆς κυψέλης καὶ ἐπὶ τοῦ ἀναισθήτου σώματός της ἐναποθέτει τὸ ᾠόν του. Ἡ *μελόη* τὸ μικρότατον τοῦτο ἔντομον, καθ' ἣν ὥραν ἡ ἐργάτις συλλέγει ἐκ τῶν ἀνθέων τὴν γῦριν, ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν νώτων ταύτης καὶ διεισδύει οὕτως ἐντὸς τῆς κυψέλης κατατρώγων τὰ ᾠὰ τῆς βασιλίσσης καὶ τὸν κηρόν. Ἡ *μερμὶς*· παράσιτος σκώληξ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος τῶν μελισσῶν. Ὁ *μέροψ* (κοιν. *μελισσοφάγος*)· τὸ πτηνὸν τοῦτο ἀποκλειστικῶς τρέφεται ἐκ μελισσῶν καὶ ἐπιφέρει μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰς κυψέλας. Ἐκ τῶν τρωκτικῶν φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν μελισσῶν εἶναι ὁ *τρόχος* (κοιν. *ἀσβός*), ὅστις κατὰ τὴν νύκτα ἀνατρέπει μὲ τὸ ῥύγχος του τὰς κυψέλας καὶ τρώγει τὸ ἐν αὐταῖς ἀποθηκευμένον μέλι. Ἡ *βραῦλα* (κοιν. *μελισσόψειρα*)· παράσιτον τοῦ σώματος τῆς μελίσσης, ὅπερ ἐνοχλεῖ τὰ πέριξ τοῦ στόματος ταύτης καὶ δὲν παύει παρὰ μόνον ὁσάκις ἡ ἐργάτις μεταγγίσῃ εἰς τὸ μικροσκοπικὸν του στόμα τὸ μέλι ὅπως χορτασθῇ.

— *[Ἱστορ.]* Ἡ μέλισσα ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ ἀρχαῖοι ἀποδίδουσι τὴν τιμὴν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν μελισσῶν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀρκαδίας Ἀρισταῖον, υἱὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κυρήνης καὶ προστάτην τῆς εὐφορίας. Διὰ τοὺς ἀρχαίους ἐπίσης ἡ μέλισσα ἐθεωρεῖτο ὡς σύμβολον τῆς εὐγλωττίας, δι' ὃ καὶ ἔλεγον ὅτι μέλισσαι ἐπεκάθηντο εἰς τὰ χείλη τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Πινδάρου. Ἡ μέλισσα ἐπίσης ἐθεωρεῖτο ὡς σύμβολον τοῦ καλῶς ὠργανωμένου κράτους καὶ τοῦ ἀποικισμοῦ. Εἰς πλεῖστα ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Ἐφέσου, τῆς Σμύρνης, τῆς Ἐρυθραίας, τῆς Σικελίας καὶ ἄλλων πόλεων ἀπεικονίζεται ἡ μέλισσα ὡς πηγὴ πλούτου. Ἡ φαντασία τῶν ἀρχαίων ἔπλασε διαφόρους μύθους ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν τῆς μελίσσης, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπικρατέστερος ἐγένετο ἐκεῖνος, ὅστις ἔλεγεν ὅτι ἡ μέλισσα ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ αἷμα ταύρου νεκροῦ. Ἐκ τοῦ μύθου τούτου ἐμπνευσθεὶς ὁ Βιργίλιος ἐδημιούργησε λαξευτοὺς στίχους διὰ τὴν ἐξύμνησιν τῶν μελισσῶν εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον τῶν «Γεωργικῶν» του. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι λαοὶ ἔχουσι πολλὰς παραδόσεις σχετικὰς πρὸς τὸ ἔντομον τοῦτο. Οἱ Ἰνδοὶ ἀπεικονίζουν τὸν θεὸν Βισνοῦ ὡς κυανῆν μέλισσαν ἐπικαθημένην ἐπὶ ἄνθους λωτοῦ. Ἐπίσης ἡ χορδὴ τοῦ τόξου τοῦ Κάμα, θεοῦ τοῦ ἔρωτος, ἦτο κατεσκευασμένη ἀπὸ μελίσσας. Οἱ βασιλεῖς τῆς κάτω Αἰγύπτου εἶχον ὡς ἔμβλημα τὴν μέλισσαν. Οἱ Χριστιανοὶ τῶν πρώτων αἰώνων ἐπίστευον ὅτι ἡ μέλισσα ἐξέφυγεν ἀπὸ τὸν παράδεισον εὐθὺς μετὰ τὸ ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλάστων, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ηὐλόγησε τὴν ἀθωότητα καὶ τὰ προϊόντα της, τὸ δὲ κηρίον εἰσήχθη εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἡ ἁγνοτέρα προσφορὰ πρὸς τὸν Θεόν. Κατά τινα κιρκασιακὴν παράδοσιν, ὁ κεραυνὸς κατέστρεψε πάσας τὰς μελίσσας ἐκτὸς μιᾶς, τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ Μεριμᾶ ἔκρυψεν ὑπὸ τὸν χιτῶνά της. Λέγεται δὲ ὅτι ἀπὸ τὴν μέλισσαν ἐκείνην κατάγεται ὁλόκληρον τὸ σήμερον ζῶν γένος τῶν μελισσῶν. Κατά τινα κρητικὴν παράδοσιν, μελισσοκόμος τις ἐκράτησε τὴν Μετάληψιν εἰς τὸ στόμα του καὶ εἶτα ἔπτυσεν αὐτὴν ἐντὸς κυψέλης, ὁπότε αἱ μέλισσαι, διὰ νὰ μὴ μολυνθῇ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἔπλασαν μὲ κηρίον δισκοπότηρον καὶ τὸ διεφύλαξαν ἐντὸς αὐτοῦ. Ὁ Παυσανίας, σχετικῶς μὲ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τοὺς Δελφούς, γράφει: «Λέγουσιν οἱ Δελφοὶ γενέσθαι ὑπὸ μελισσῶν τὸν ναὸν ἀπὸ τοῦ τε κηροῦ τῶν μελισσῶν καὶ ἐκ πτερῶν» (*Παυσ.* 10, 5, 9).

Ὁ Ὅμηρος διὰ ζωηροτάτων εἰκόνων περιγράφει τὰς συνηθείας τῶν μελισσῶν (*Ὁμήρ.* Ἰλιάς, Β, 87), ὁ δὲ Ἡσίοδος εἰς τὴν «Θεογονίαν» του ἐξυμνεῖ τὴν φιλοπονίαν αὐτῶν. Ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνος περιεῖχε διατάξεις προστατευτικὰς διὰ τὴν περὶ τὸν Ὑμηττόν, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἀκμάζουσαν μελισσοκομίαν. «Μελισσῶν σμήνη καθιστάμενα ἀπέχειν τῶν ὑφ' ἑτέρου πρότερον ἱδρυμένων πόδας τριακοσίους» (*Πλουτ.* Σόλων 23).

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων πλεῖστοι ἠσχολήθησαν μὲ τὴν μελέτην τῶν μελισσῶν. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει Ἀριστόμαχόν τινα εἰς τὴν Κιλικίαν, ὅστις ἐπὶ 58 ἔτη ἐμελέτα τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν μελισσῶν. Ἐπίσης εἰς τὴν Θάσον ἔζη Φιλίσκος τις καλούμενος, ὅστις ἦτο γνωστὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἄγριος, διότι ἔζη εἰς τὰς ἐρήμους ἀσχολούμενος ἀποκλειστικῶς μὲ τὰς μελίσσας (*Πλιν. Φυσ.* Ἱστορ. XI, 9). Καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πλεῖστοι φυσιοδίφαι ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἤθη τῶν μελισσῶν, ὡς ὁ Swammerdam, Humber, Layngstroth, Della Rocca, Hauschka, Fabre, Maeterlink, Lubbock, Girard, Michelet, Lalanne, Jobard, Dadant, Hamet, Jacob καὶ ἄλλοι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Lenckart,* Anatomie der Bienen (Kessel, 1885). — *Cowan,* Die Honigbiene, Lire Naturgeschichte, Anatomie und Physiologie (Braunschweig, 1891).—*Hess,* Die Feinde der Biene (Hannover, 1887).—*Schönfeld,* Ernahrung des Honigbiene (Friburg, 1897).—*Maeterlink,* La vie des abeilles.—*Réaumur,* Mémoires pour servir à l'histoire des insectes (Paris, 1734—1742).—*Della Rocca,* Traité complet des abeilles (Paris, 1790).—*Gaetano,* Tablettes apicoles (Milano, 1872).—*Guard,* Les abeilles (Paris, 1878).—*Herrero* Apicultura novilista ò cultivo de las abejas (Barcellona, 1880).—*Jacob,* La curieuse vie des insectes (Paris, 1930).

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

—**μέλισσα** (ἡ) (Melissa) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν,* περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ποώδη, πολυετῆ ἢ καὶ ζιζάνια, ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μέλισσα ἡ φαρμακευτικὴ* (Melissa officinalis), πόα ἰθαγενὴς τῆς Ἑλλάδος, γνωστὴ ὑπὸ τὰ κοινὰ ὀνόματα μελισσόχορτο, μελισσοβότανο καὶ κιτροβάλσαμο εἰς τὴν Κρήτην καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς μελιττίς, μελίτταινα, μελίττιον, μελόφυλλον καὶ μελισσόφυλλον. Ἡ πόα αὕτη εἶναι κοσμητική, ἀρωματικὴ καὶ φαρμακευτικὴ συγχρόνως. Καλλιεργεῖται ἰδίᾳ ἐν Ἰταλίᾳ, Ἑλλάδι, Ἱσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ καὶ ὡς κοσμητικὸν καὶ διὰ τὸ αἰθέριον ἔλαιον, ὅπερ παρέχει, γνωστὸν εἰς τὴν φαρμακευτικὴν ὡς ἔλαιον μελίσσης (βλ. λ.).

Μέλισσα ἡ φαρμακευτική.
[Α=ἄνθος. Β=τομὴ αὐτοῦ.]

Δ. Ν. Π.

Ἔλαιον μελίσσης. Αἰθέριον ἔλαιον περιεχόμενον εἰς ποσότητα περίπου 0,1 % εἰς *μέλισσαν τὴν φαρμακευτικήν.* Δι' ἀποστάξεως μεθ' ὑδρατμῶν λαμβάνεται κατ' ἀρχὰς τὸ *ὕδωρ τῆς μελίσσης,* ὅπερ δι' ἐπανειλημμένων ἀποστάξεων παρέχει τὸ ἔλαιον. Ἔχει ἰσχυρὸν ἄρωμα, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς τιμῆς δὲν χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἀρωματοποιΐᾳ. Ἔχει ὀσμὴν προσομοίαν πρὸς τὴν τοῦ λεμονίου καὶ γεῦσιν εὐάρεστον δροσιστικήν. Ἄχρουν ἢ ἐλαφρῶς ὠχροκίτρινον ὑγρόν. Διὰ προσθήκης ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος περιέχοντος ἴχνη βανιλλίνης, χρώννυται ἰῶδες κατ' ἀρχάς, εἶτα κυανοῦν καὶ τέλος πράσινον.

Σ. Γ.

Φύλλα μελίσσης (Folia Melissae). Τὰ φύλλα τῆς *μελίσσης τῆς φαρμακευτικῆς* συλλέγονται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως τοῦ φυτοῦ καὶ ξηραίνονται προσεκτικῶς εἰς τὸν ἀέρα καὶ ὑπὸ σκιάν. Ἡ ὀσμὴ τῶν φύλλων εἶναι εἰδικὴ ἀρωματική, ὡς ἀπὸ λεμονίου, ἡ δὲ γεῦσίς των ἀρωματικὴ θερμὴ καὶ ἐλαφρῶς πικρά. Τὰ φύλλα τῆς μελίσσης περιέχουν πικρὸν ἢ συστατικόν, ταννίνην, ῥητινώδεις καὶ πεκτινικὰς οὐσίας καὶ 0,3—0,4 % αἰθέριον ἔλαιον. Εἰς τὴν θεραπευτικὴν σπανίως ἀναγράφονται τὰ φύλλα τῆς μελίσσης εἰς ἐγχύματα ἢ ἀφεψήματα ἐσωτερικῶς ὡς εὐστόμαχον, ἀντιφυσῶδες καὶ καταπραϋντικὸν φάρμακον, ἐξωτερικῶς δὲ εἰς ἀρωματικὰ λουτρά. Εἰς τὴν φαρμακοτεχνίαν τὰ φύλλα τῆς μελίσσης χρησιμεύουν εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ *ὕδατος τῆς μελίσσης* (Aqua Melissae), τοῦ συνθέτου *πνεύματος τῆς μελίσσης* (Spiritus Melissae compositus), τοῦ *ἀρωματικοῦ πνεύματος* (Spiritus aromatica) κλπ. Εἰς μεγάλας δόσεις τὰ φύλλα τῆς μελίσσης προκαλοῦν ὑπεραισθησίαν, εἶτα περίοδον ὑπνώσεως, νεφρίτιδα κλπ.

Κ. Γ. Μ.

— **μέλισσα** (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος.*

— **μέλισσα.** Νεοελληνικὴ παιδιά, παιζομένη συνήθως ὑπὸ 10—20 κορασίδων, ἡλικίας 8—12 ἐτῶν. Ἀφοῦ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν κορασίδων ἐκλεγοῦν δύο «μάννες», αὗται κατ' ἰδίαν ἐκλέγουν καὶ λαμβάνουν τὸ ὄνομα ἄνθους τῆς ἀρεσκείας των, μεθ' ὃ λαμβάνουν ἀλλήλας ἐκ τῶν χειρῶν καὶ δίδουν τὸ σύνθημα εἰς πάσας τὰς ἄλλας νὰ διέλθωσιν ὑπὸ τὰς χεῖράς των. Τότε αἱ λοιπαὶ ᾄδουσαι: «Περνᾷ, περνᾷ ἡ μέλισσα μὲ τὰ μελισσόπουλα καὶ μὲ τὰ κλωσσόπουλα (ἢ παιδόπουλα)», κρατοῦνται ἡ μία ὄπισθεν τῆς ἄλλης ἐκ τῶν ἐνδυμάτων καὶ διέρχονται ὑπὸ τὰς τεταμένας χεῖρας τῶν πρώτων. Πρὶν ἢ ὅμως διέλθῃ καὶ ἡ τελευταία τῆς ἁλύσεως, αἱ «μάννες» καταβιβάζουν τὰς χεῖρας καὶ σταματοῦν ταύτην, ἐρωτῶσαι σιγά, ὥστε νὰ μὴ ἀκουσθῶσι καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν, ποῖον ἄνθος ἐκ τῶν δύο προτιμᾷ. Ἡ ἐρωτηθεῖσα τίθεται ἀμέσως ὄπισθεν ἐκείνης, ἥτις φέρει τὸ ὄνομα τοῦ προτιμηθέντος ἄνθους. Καθ' ὅμοιον τρόπον συνεχίζεται ἡ παιδιά, μέχρις οὗ αἱ κορασίδες διαιρεθῶσιν εἰς δύο ὁμάδας, ὅτε αἱ μὲν δύο ἐπὶ κεφαλῆς θὰ κρατηθῶσιν ἰσχυρῶς ἐκ τῶν χει-

Digitized by Google

ρῶν, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐκ τῆς ὀσφύος καὶ θὰ διεξαχθῇ τότε εἶδος διελκυστίνδας, τῆς μιᾶς ὁμάδος προσπαθούσης νὰ παρασύρῃ τὴν ἄλλην πρὸς τὸ μέρος της. Μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀποτελέσματος, ἡ παιδιὰ ἐπαναλαμβάνεται ἐξ ἀρχῆς. Σ. Γ. Σ.

— **«Μέλισσα».** Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. —1) Ἐφημερὶς τοῦ ἐμπορίου καὶ εἰδησεογραφική, ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις τὴν 12 Ἰουνίου 1840. —2) Ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις ἱδρυθεῖσα τὴν 8ην Νοεμβρίου 1844. —3) Ἑβδομαδιαία οἰκογενειακὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Δ. Γενοβέλη τὴν 24ην Σεπτεμβρίου 1925 εἰς σχῆμα 4ον. —4) Ἑλληνικὴ ἐφημερὶς ἐν Βουκουρεστίῳ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1907 καὶ ἐκδιδομένη μέχρι σήμερον.

— **«Μέλισσα».** Ἑλληνικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Παρισίοις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1819 ὑπὸ Σ. Κόνδη. Ἐξεδίδετο μέχρι τοῦ 1821.

— **«Μέλισσα τῶν *Ἀθηνῶν*»** Μηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα, ἱδρυθὲν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1864 ἐν Ἀθήναις εἰς σχῆμα 8ον ὑπὸ Α. Ν. Γούδα. Ἐξεδόθη μέχρι τοῦ 1865, ὡς δευτέρα περίοδος τῆς ἐπιθεωρήσεως «Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἰατρικὴ Μέλισσα» (Ἰούνιος 1853—1859).

— **«Μέλισσα τοῦ *Δουνάβεως*».** Ἑλληνικὴ ἐφημερὶς ἐν Βραΐλᾳ τῆς Ρουμανίας, ἱδρυθεῖσα τῷ 1873 εἰς σχῆμα 8ον, ὡς ἡμερησία ἔκδοσις τῆς «*Ἐφημερίδος τῶν Συλλόγων*».

— **«Μέλισσα τῆς *Ἑρμουπόλεως*»** Μηνιαῖον περιοδικὸν δημοσίευμα ἐν Ἑρμουπόλει, ἱδρυθὲν τῷ 1879 ὑπὸ Μ. Ε. Προχεράρη εἰς σχῆμα 8ον.

— **«Μέλισσα τῶν *Κυκλάδων*».** Μηνιαία ἐπιθεώρησις ἐν Ἑρμουπόλει, ἱδρυθεῖσα κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1844 εἰς σχῆμα 4ον ὑπὸ Γ. Πολυμέρη. Ἐξεδίδετο μέχρι τοῦ 1847, ἐδημοσίευε δὲ ἠθικάς, φιλολογικὰς καὶ πολιτικὰς μελέτας.

— **«Μέλισσα *Νομική*».** Τίτλος ἑλληνικῆς ἐφημερίδος· βλ. «*Νομικὴ* Μέλισσα».

— **«Μέλισσα *Ὑμηττία*».** Ἑλληνικὸν περιοδικόν· βλ. «*Ὑμηττία* Μέλισσα».

«Μέλισσα» (L'Abeille). Γαλλικὸς πολεμικὸς πάρων. Ἠγκυροβολημένος εἰς τὸ στόμιον τοῦ ὅρμου τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν 29 Ἰουλίου 1825, ἐδυσχέρανε τὴν θέσιν τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Κανάρη, κατὰ τὴν ἐναντίον τοῦ στόλου τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ ἐπιδρομήν του. Σ. Ε. Λ.

Μέλισσα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μικρὰ πόλις εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς Μεγάλης Φρυγίας, μεταξὺ Μητροπόλεως καὶ Συννάδων, ἔνθα ἐδολοφονήθη τῷ 404 π. Χ., κατὰ διαταγὴν τοῦ Φαρναβάζου, ὁ ἐξόριστος στρατηγὸς Ἀλκιβιάδης. Ν. Α.

— **Μέλισσα** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις ἀρχαιοτάτη τῆς Λιβύης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου καὶ ἧς ὁ οἰκήτωρ Μελισσαῖος. Ἐπίσης ἄλλη ἐν Κυζίκῳ, ἧς ὁ οἰκήτωρ Μελισσηνός. Ἀμφοτέρων ἀγνοεῖται ἡ ταυτότης. Σ. Ε. Λ.

— **Μέλισσα** [*Γεωγρ.*]. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Μεσσιᾶς (Ρεχιμλῆ), τῆς ἐπαρχίας Παγγαίου (Πραβίου) τοῦ νομοῦ Καβάλλας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 293. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δεβεκιράν*.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Ὀγχήστου, ἐγγὺς τῆς Μελίας, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 382. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Λοφίσκος* (*Σαραχάτ*).

—3) Χωρίον τῆς κοινότητος Γκιζέλας τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 413. Χ. Δ.

— **Μέλισσα** [*Γεωγρ.*]. Νησίον τῶν θεσσαλικῶν Σποράδων, 1 μίλλ. ΝΑ. (πλάτ. 39°16'40" Β., μῆκ 24°05'40" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072: Scopelos group) τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς νήσου Πελαγονήσι ἢ Κυρὰ Παναγιά. Σ. Ε. Λ.

— **Μέλισσα** [*Γεωγρ.*]. Ὑψίστη κορυφὴ τοῦ ὄρους Ἀθέρας ἐν τῇ νήσῳ Ἰκαρίᾳ (ὕψ. 1031 μ.). Ι. Σ. Σ.

— **Μέλισσα** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. —1) Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κρήτης (πλάτ. 35°05'40" Β., μῆκ. 24°34'25" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 a: Candia eastern portion), ΒΔ. κέρας τοῦ κόλπου τῆς Μεσαρᾶς. Πιθανῶς τὸ «Ψύχιον τόπος Κρήτης, ἐν ᾧ πόλις ἦν ὁμώνυμος» (*Στεφ. Βυζ.* ἔκδ. Βερ. 704,15). —2) Ἀκρωτήριον τῆς ΝΔ. Μικρασίας, κατὰ τὴν Ν. ἀκτὴν τῆς χερσονήσου τῆς Κνίδου (πλάτ. 36°40' Β, μῆκ. 26°44' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulf of Cos, Doris and Symi), *Νταβὰ μπουρούν* ὑπὸ τῶν Τούρκων ὀνομαζόμενον. Σ. Ε. Λ.

Μελισσαῖος, ἢ ***Μελισσεύς***. Ἔκτος βασιλεὺς ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχήν, συγχεόμενος καὶ πρὸς τὸν Μηλῖνον, πέμπτον τοῦτον βασιλέα, ἴσως διὰ τὸ παρεμφερὲς τοῦ ὀνόματος. Ὁ Ὑγῖνος, ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Λακτάντιος ἀναφέρουσιν αὐτὸν ὡς εἰσαγαγόντα ἐν Κρήτῃ τὴν λατρείαν τῶν θεῶν, τὰς ἱεροπραξίας καὶ τὰ μυστήρια ὀργιαστικῆς θεολατρείας, τῶν ὁποίων θιασώτας κατέστησε τὰς θυγατέρας αὐτοῦ Ἴδην, Ἀδράστειαν, Ἀμάλθειαν, Μέλισσαν καὶ Κυνόσουραν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου ἐγεννήθη ὁ Ζεύς, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνατροφὴν ἀνέθηκεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ρέα εἰς τὰς θυγατέρας ταύτας τοῦ Μελισσαίου. Ε. Γ.

μελισσανδροῦ (ἡ) [*Λαογρ.*]. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βερβάσκον τὸ κολπῶδες* (Verbascum sinuatum), ἐπιχωριάζουσα ἐν Κρήτῃ, Σίφνῳ, Ἄργει καὶ Μάνῃ. Κατά τινα παράδοσιν τοῦ Ἄργους εἰς τὸ φυτὸν τοῦτο μετεμορφώθη ἐκ λύπης ἡ σύζυγος ἐμπόρου τινός, καλουμένου *Μελισσάνδρου*, ὅστις συνελήφθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ Ἀλγερινῶν πειρατῶν. Διατηροῦν ἀκόμη τὸ φυτὸν τοῦτο τὰς προτέρας αἰσθήσεις του, μαραίνεται καὶ φυλλορροεῖ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἂν ἀπαγγείλουν ἐπ' αὐτοῦ τοὺς στίχους: «Μελισσανδροῦ μὲ τὸν ἀνθό, ποῦ εἶχες τὸν ἄνδρα τὸν καλὸ κλπ.». Ἡ ἀντίληψις αὕτη δὲν εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου μυθικὸν πλάσμα. Κατὰ τὸν Σ. Μηλιαράκην «ἐὰν ἡμέρᾳ εὐδίᾳ μετὰ μετρίαν ἡλίασιν πλήξωμεν ἐπανειλημμένως διὰ τῆς βακτηρίας ἡμῶν τὸν κορμὸν τοῦ βερβάσκου, παρατηροῦμεν, μετὰ πάροδον 2—3 λεπτῶν, ὅτι τὰ ἄνθη αὐτοῦ ἄρχονται καταπίπτοντα, κατ' ἀρχὰς μὲν ὀλίγα τινὰ καὶ βραδέως, μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ἀφθονώτερα». Ἡ ἀνθοβολία αὕτη τοῦ φυτοῦ ἀνάγεται εἰς τὰ ἐρεθιστικὰ φαινόμενα τῶν φυτῶν, ἅτινα ἐξηγοῦνται ἐκ καθαρῶς μηχανικῶν λόγων. [Πρβλ. *Σπ. Μηλιαράκη*, «Ἡ μελισσανδροῦ τοῦ Ἄργους» ἐν «Ἀργολικῷ ἡμερολ.» (1910), σ. 243—246.—*Ν. Γ. Πολίτου*, ἐν «Λαογρ. Συμμείκτοις» τ. Β', σ 42 κ.ἑξ.] Θ. Π.

μελισσαριὸ (τό)· τόπος ὅπου τοποθετοῦν τὰ μελίσσια, μελισσομάντρι, μελισσοκομεῖον.

Μελισσᾶς. Ὄνομα πατριωτικῆς οἰκογενείας καταγομένης ἐκ τοῦ χωρίου Τσιβαρᾶ τῆς Κρήτης, σῳζομένης καὶ σήμερον εἰς Ἀρμένους τῆς Κρήτης. Ἱστορικὸς αὐτῆς ἀντιπρόσωπος εἶναι ὁ ***Παῦλος***. Τολμηρὸς καὶ ριψοκίνδυνος, γίγας δὲ τὸ ἀνάστημα, ὑπηρέτησεν ὡς σημαιοφόρος ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Ζερβονικόλαν κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν. Κατά τινα μάχην εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως τρεῖς Τούρκους καὶ ἐλαφυραγώγησε σημαίαν. Ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὰς ὕστερον ἐπαναστάσεις. Τῷ 1866, γέρων ἤδη, κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα, ὅπου ἀπέθανε τῷ 1869 εἰς ἡλικίαν 107 ἐτῶν. Ε. Γ.

Μελισσάτικα, ἢ ***Μελισσάδικα*** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 575. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Κουγιάτικα*. Χ. Δ.

— **Μελισσάτικα *Καλύβια*** [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. *Καλύβια* Μελισσάτικα.

Μελισσεύς· βλ. *Μελισσαῖος*.

Μελισσηνή, *Εὐδοκία*. Αὐγούστα τοῦ Βυζαντίου (βλ. λ. *Εὐδοκία* ἡ Μελισσηνή).

Μελισσηνός. Ὄνομα μιᾶς τῶν ἐπιφανεστέρων οἰκογενειῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ, δράσασα ἐν Βυζαντίῳ, Κρήτῃ, Θεσσαλίᾳ, Ἠπείρῳ καὶ Πελοποννήσῳ ἐπὶ χίλια καὶ πλέον ἔτη (Η'—ΙΗ' αἰών). Πρῶτος ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀναφέρεται Μελισσηνός τις ἄρχων ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὗτινος τὴν θυγατέρα *Εὐδοκίαν* ἔλαβε τῷ 768 σύζυγον ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος Ε'. Μετὰ τούτους ἀναφέρονται κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν οἱ ἑξῆς:

—1) ***Μιχαήλ***. Στρατηγὸς Βυζαντινός, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω ἄρχοντος Μελισσηνοῦ. Θερμὸς ὢν ὀπαδὸς τῶν μεταρρυθμίσεων, ἀπεστάλη τῷ 766 ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ε' (741—775) διοικητὴς τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν, ἔνθα κατεδίωξεν ἀμειλίκτως τοὺς ἀντιδραστικούς.

—2) ***Θεόδοτος***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Νεώτατος ὑπηρέτησεν ὡς ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς τοῦ ἐξαδέλφου του αὐτοκράτορος Λέοντος Δ'. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου ΣΤ', τῆς Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, τοῦ Νικηφόρου Α' καὶ τοῦ Μιχαὴλ Α', δὲν ἀναφέρεταί που δρῶν μέχρι τοῦ 813, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Λέων Ε', ὅστις ἐκτιμῶν τὸν ἄνδρα ἀνηγόρευσεν αὐτὸν τῷ 815 πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως (βλ. λ. *Θεόδοτος* πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως).

—3) Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Θεοφίλου (829—842). Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Ἀμορίου κατὰ τῶν Ἀράβων (Αὔγουστος 838). Αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ καλίφου Μουτασὲμ ὡδηγήθη εἰς Βαγδάτην καὶ ἐκεῖ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον μετὰ 41 ἄλλων ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων αἰχμαλώτων. Τοὺς 42 ἐκείνους μάρτυρας ἔταξεν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν μεταξὺ τῶν ἁγίων καὶ ἑορτάζει τὴν μνήμην αὐτῶν τὴν 6 Μαρτίου.

—4) ***Λέων***. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (978—1025). Συμμετέσχε τῷ 981 εἰς τὴν πρώτην κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείαν τούτου, καθ' ἣν ἐπεφορτίσθη τὴν φύλαξιν τῶν ὀρεινῶν διαβάσεων τοῦ Αἵμου πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν συγκοινωνιῶν τῆς προελασάσης ἐντὸς τῆς Βουλγαρίας στρατιᾶς. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Βασίλειος ἐστρατοπέδευεν εἰς Στοπώνιον καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἀρχίσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριαδίτσας (Σόφιας), ὁ στρατηγὸς Κοντοστέφανος, παρουσιασθεὶς νύκτωρ ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, προέτρεψεν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ πᾶσαν περαιτέρω ἐπιχείρησιν καὶ νὰ σπεύσῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Βυζάντιον, διότι ὁ στρατηγὸς Μελισσηνὸς ἐγκαταλείψας τὰ ἐπὶ τοῦ Αἵμου στενά, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα καταλάβῃ τὸν θρόνον. Ὁ αὐτοκράτωρ ταραχθεὶς διέταξεν ἀμέσως τὴν ὑποχώρησιν, καὶ τότε ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ, ἰδὼν τὴν ἐσπευσμένην ὑποχώρησιν τῶν Βυζαντινῶν, κατέλαβε τὰς καταλλήλους θέσεις καὶ ἐπιτεθεὶς ἐξ ἐνέδρας κατ' αὐτῶν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν ἄτακτον, κυριεύσας πάσας αὐτῶν τὰς ἀποσκευὰς καὶ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν σκηνὴν μετὰ τῶν βασιλικῶν σημάτων. Ἐν τέλει οἱ Βυζαντινοί, ἀφοῦ ὑπέστησαν σοβαρωτάτας ἀπωλείας, ἔφθασαν ἐν πλήρει ἀποσυνθέσει εἰς Φιλιππούπολιν, ἔνθα ὁ αὐτοκράτωρ ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Μελισσηνὸς ἐξηκολούθει νὰ φρουρῇ πιστῶς τὰς ἐμπιστευθείσας αὐτῷ θέσεις. Ἐν τούτοις ὁ Μελισσηνὸς δὲν φαίνεται πλέον ἀπολαύων τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Βασιλείου διότι δὲν ἀναφέρεται πλέον εἰς τὰς μετέπειτα ἐκστρατείας του. Δυσαρεστηθεὶς ἐκ τούτου συμμετέσχε τῷ 987 εἰς τὴν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ στάσιν τοῦ στρατηγοῦ Βάρδα Φωκᾶ, μετὰ τὸν ἐν Ἀβύδῳ δὲ θάνατον τούτου (989) συλληφθείς, ὡδηγήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ δέσμιος ἠκολούθησε τὸν θριαμβευτικῶς ἐπανελθόντα ἐκεῖ Βασίλειον.

—5) ***Θεόγνωστος***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, συμμετέσχε μετὰ τούτου εἰς τὴν στάσιν τοῦ Βάρδα Φωκᾶ καὶ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Ἄβυδον ὡδηγήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διεπομπεύθη, καθήμενος ἐπὶ ὄνου, ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς αὐτῆς.

—6) ***Νικηφόρος***. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ Ρωμανοῦ Δ' Διογένους (1067—1071). Τῷ 1070 συμμετέσχεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Τούρκων ἐκστρατείαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ, οὗτινος ἡ ἀδελφὴ Εὐδοκία ἦτο σύζυγος τοῦ Μελισσηνοῦ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ἐνίκησαν κατ' ἐπανάληψιν τοὺς Τούρκους, ἀλλ' ἐν τέλει ἡττηθέντες περὶ τὴν Σεβάστειαν ᾐχμαλωτίσθησαν ἀμφότεροι, ὅ τε Μελισσηνὸς καὶ ὁ Μανουήλ. Μετ' οὐ πολὺ κατώρθωσαν νὰ ἀποδράσωσι μετὰ τοῦ φυλάσσοντος αὐτοὺς Τούρκου ἀρχιφύλακος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ Ζ' Δούκα (1071—1078) ὁ Μελισσηνὸς οὐδέποτε ἐχρησιμοποιήθη. Δυσαρεστηθεὶς διὰ τοῦτο συμμετέσχεν εἰς τὴν στάσιν τοῦ στρατηγοῦ Νικηφόρου Βοτανειάτου, ἀλλὰ παρορασθεὶς καὶ ὑπὸ τούτου, ὅταν ἀνῆλθε (1078) εἰς τὸν θρόνον, ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἐν Κῷ κτήματά του καὶ ἤρξατο συνεννοούμενος μετὰ τῶν Τούρκων, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων ἐστασίασε τῷ 1080, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα καὶ κατέλαβε τὴν Νίκαιαν μετὰ μεγάλου τμήματος τῆς πέριξ χώρας μέχρι τῆς Χρυσοπόλεως, ἔνθα ἔστησε τὴν ἕδραν του. Ἐκεῖ διετέλει, ὅτε, κατὰ τὰς ἀπόκρεω τοῦ 1081, ἐστασίαζεν ἐν Θρᾴκῃ καὶ ὁ γυναικάδελφός του Ἀλέξιος Κομνηνὸς κατὰ τοῦ Νικηφόρου Γ'.

Ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας, ἔγραψε τῷ Ἀλεξίῳ προτείνων αὐτῷ συμβιβασμὸν ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ διαμοιρασθῶσι τὴν ἀρχὴν καὶ ὁ μὲν Μελισσηνὸς νὰ λάβῃ τὰς μικρασιατικὰς ἐπαρχίας, ὁ δὲ Κομνηνὸς τὰς εὐρωπαϊκάς. Ὁ Ἀλέξιος ἀπέρριψε τὰς προτάσεις ἐκείνας, μετ' ὀλίγον δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατέλαβε τὸν θρόνον. Ὁ Μελισσηνὸς παρῃτήθη τότε τῆς περαιτέρω ἀνταρσίας, ἀρκεσθεὶς εἰς τὸν προσφερθέντα αὐτῷ τίτλον τοῦ καίσαρος. Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν συνεξεστράτευσε μετὰ τοῦ Ἀλεξίου (κατ' Αὔγουστον 1081) ἐναντίον τῶν εἰς Δυρράχιον ἀποβιβασθέντων Νορμανδῶν ὑπὸ τὸν Ροβέρτον Γισκάρδον. Μετά τινα ἔτη ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν εἰς Θρᾴκην (1086) εἰσβαλόντων Πατζινάκων καὶ Κομάνων, ἔκτοτε δὲ δὲν γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' οὔτε περὶ τῶν ἀπογόνων του ἐν Βυζαντίῳ, εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν μετά τινα ἔτη συμβᾶσαν (1092) ἀνταρσίαν τοῦ στρατηγοῦ Κρήτης Καρύκη, ὅτε, μετὰ τῶν ἀποσταλέντων πρὸς εἰρήνευσιν τῆς νήσου στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Δούκαν, συναπεστάλησαν καί τινες Βυζαντινοὶ ἄρχοντες, ἐν οἷς καὶ Μελισσηνοί, οἵτινες ἐγκατασταθέντες ἐν Κρήτῃ ἐγένοντο οἱ γενάρχαι τοῦ ἐκεῖ ἰσχυροῦ κλάδου τῶν Μελισσηνῶν. Προφανῶς παρέμειναν ἐκ τοῦ οἴκου τούτου καί τινες ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἵτινες διεσκορπίσθησαν μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1204 ἅλωσιν τῆς πόλεως

Digitized by Google

ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὅτε ἄλλοι μὲν ἠκολούθησαν τὸν Θεόδωρον Λάσκαριν, τὸν ἱδρύσαντα τότε τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας, καὶ ἄλλοι τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον, τὸν ἱδρύσαντα τὸ δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου, πλὴν ἐκείνων οἵτινες εἶχον ἐγκατασταθῆ, πρὸ τῆς ἁλώσεως, ἐν Πελοποννήσῳ.

Ἐκ τοῦ ἐν Νικαίᾳ ἐγκατασταθέντος κλάδου ἀναφέρεται:

— 7) ***Ἀλέξιος***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Στρατηγόπουλος*. Στρατηγὸς Βυζαντινός. Συμμετέσχε τῷ 1252 εἰς τὴν νικηφόρον ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Ἰωάννου Γ' Βατάτζη κατὰ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ δεσπότου Μιχαὴλ Β' Ἀγγέλου, τῷ δὲ 1254 εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Θεοδώρου Β' Λασκάρεως κατὰ τῶν Βουλγάρων. Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Στενημάχου, τῆς Περιστίτζας κτλ., φρουρίων περὶ τὴν Ροδόπην, ἀποσταλεὶς κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἐπιόντος ἔτους (1255) κατὰ τοῦ ἐκεῖ φρουρίου τῆς Τζεπαίνης, μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Κωνσταντίνου Τορνικίου, ἡττήθησαν, ἐμπεσόντος τοῦ στρατοῦ των εἰς ἀδικαιολόγητον πανικὸν καὶ ἀπολέσαντος πλείστους ἵππους καὶ ἐφόδια. Ἡ ἧττα ἐκείνη ἐθεωρήθη ὡς ἐν γνώσει γενομένη ἐξ ἀντιπολιτεύσεως πρὸς τὸν βασιλέα Θεόδωρον Β', δι' ὃ καὶ ἀμφότεροι οἱ στρατηγοὶ ἔπεσαν εἰς τὴν δυσμένειαν τούτου. Ἀναμειχθεὶς εἶτα εἰς συνωμοσίαν τινὰ κατὰ τοῦ Θεοδώρου Β' ἐφυλακίσθη, ὁ δὲ υἱός του *Κωνσταντῖνος* κατεδικάσθη εἰς ἐξόρυξιν τῶν ὀφθαλμῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδώρου Β' (Αὐγ. 1258) καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ ὀκταετοῦς υἱοῦ του Ἰωάννου Δ' Λασκάρεως, ἐπιτροπευομένου ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Μουζάλωνος, ὁ Ἀλέξιος συμμετέσχεν εἰς τὴν στάσιν τῶν δυσηρεστημένων στρατηγῶν Μιχαὴλ Παλαιολόγου, Κωνστ. Τορνικίου κλ., καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Μουζάλων καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ὅστις ἀμείβων τὰς πρὸς αὐτὸν ὑπηρεσίας τοῦ Ἀλεξίου ἐτίμησε πολυτρόπως αὐτὸν καὶ εἶτα τὸν ἀπέστειλε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου Παλαιολόγου εἰς Μακεδονίαν κατὰ τοῦ ἐκεῖ δεσπότου Μιχαὴλ Β Ἀγγέλου, τοῦ συμμαχοῦντος μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Πελοποννήσου Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου. Μετὰ τὴν συντριβὴν τῶν πολεμίων ἐν Μακεδονίᾳ (βλ. λ. *Βορίλα* λόγγος), ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος προήγαγε τὸν Ἀλέξιον καίσαρα καὶ κατὰ τὸ ἔαρ 1261 τῷ ἀνέθεσε τὴν φρούρησιν τῶν ἐν Θρᾴκῃ κτήσεων, συγχρόνως δὲ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολὴν νὰ πλησιάζῃ τὰ τείχη τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων κατεχομένης Κωνσταντινουπόλεως καὶ τρομοκρατῇ τὴν φρουρὰν αὐτῆς. Ὁ Ἀλέξιος, καίτοι ἐλαχίστην διαθέτων δύναμιν, δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο. Προσοικειωθεὶς τοὺς ἐν τῇ φραγκοκρατουμένῃ Θρᾴκῃ Ἕλληνας καὶ ἰδίως τοὺς μαχίμους «θεληματαρίους» καὶ ἐλθὼν εἰς συνεννόησιν μετά τινων ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει ὁμογενῶν, κατώρθωσε, μὲ τὸ ἐκ χιλίων μόλις ἀνδρῶν ἀπόσπασμά του, νὰ κυριεύσῃ αἰφνιδιαστικῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν νύκτα τῆς 25—26 Ἰουλίου 1261, καὶ νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὴν φρουρὰν αὐτῆς. Ἡ ἐπιτυχία ἐκείνη ἐκορύφωσε τὴν δόξαν τοῦ Ἀλεξίου. Ὁ Μιχαὴλ Η' καὶ ὁ πατριάρχης σὺν τῇ ὁμοφώνῳ γνώμῃ τῆς συγκλήτου διέταξαν, ἵνα εἰς πάσας τὰς βασιλικὰς εὐφημίας ἐν τοῖς ναοῖς κλπ. μνημονεύηται καὶ ὁ καῖσαρ Ἀλέξιος. Εἰς ἔνδειξιν δὲ μείζονος τιμῆς ἐπετράπη αὐτῷ, δι' εἰδικῆς διαταγῆς τοῦ αὐτοκράτορος, νὰ φέρῃ τὰ παράσημα τοῦ καίσαρος «καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐν παντὶ τόπῳ καὶ ὥρᾳ, ἐφ' ὅλης ζωῆς αὐτοῦ». Ἀποσταλεὶς ἐκ νέου κατὰ τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαήλ, ἡττήθη κατὰ κράτος καὶ ᾐχμαλωτίσθη, μεθ' ὃ ἀπεστάλη δέσμιος πρὸς τὸν ῥῆγα τῆς Ἀπουλίας Μαμφρέδον (γαμβρὸν τοῦ Μιχαήλ), παρ' οὗ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς καὶ μετά τινα χρόνον ἀπηλευθερώθη, ἀνταλλαγεὶς διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κρατουμένης Ἄννης, ἀδελφῆς τοῦ Μαμφρέδου, χήρας τοῦ Ἰωάννου Δεκίου. Ἔκτοτε δὲν γίνεται πλέον λόγος περὶ τοῦ Ἀλεξίου.

— 8) ***Μιχαὴλ*** ἢ ***Στρατηγόπουλος***. Στρατηγὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου. Διακριθεὶς εἰς διαφόρους ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐκστρατείας καὶ κατέχων, λόγῳ τοῦ γένους καὶ τοῦ πλούτου του, ἐξαιρετικὴν ὅλως θέσιν, προσελήφθη ὡς πρωτοστράτωρ ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ· διαβληθεὶς ὅμως ὅτι ἐνήργει συνωμοσίαν μετὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ Κωνσταντίνου, ἐφυλακίσθη περὶ τὸ 1300 καὶ ἐδημεύθη ἅπασα αὐτοῦ ἡ περιουσία, μετὰ χρόνον δὲ ἀπέθανεν ἐν ταῖς φυλακαῖς.

Ἐκ τοῦ κλάδου τῶν Μελισσηνῶν τῶν ἀκολουθησάντων τῷ 1204 εἰς Ἤπειρον τὸν ἱδρυτὴν τοῦ ἐκεῖ δεσποτάτου Μιχαὴλ Α' Ἄγγελον (οὗτινος ἡ δευτέρα σύζυγος ἦτο Μελισσηνὴ χήρα τοῦ στρατηγοῦ Σεναχηρείμ), ἀναφέρονται:

— 9) ***Κωνσταντῖνος***, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ Β' Ἀγγέλου. Τῷ 1253 ἀπεστάλη ὑπὸ τούτου πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Νικαίας Ἰωάννην Β' Βατάτζην (εἰσβαλόντα τῷ 1252 εἰς τὰς χώρας τοῦ δεσποτάτου), ἵνα διαπραγματευθῇ τὴν συνθήκην εἰρήνης, διὰ τῆς ὁποίας παρεχωρήθησαν τῷ βασιλεῖ τῆς Νικαίας ἡ Πρίλαπος, ἡ Βελισσὸς καὶ ἡ Κρόϊα.

— 10) *Στέφανος*. Ἰσχυρὸς ἄρχων ἐν Λεχωνίοις τοῦ Πηλίου (Θεσσαλίας) καὶ κύριος ἐκτεταμένης περὶ αὐτὰ περιοχῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος. Συνάψας φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἑταιρείας τῶν Καταλανῶν, δώσας περὶ τὸ 1320 τὴν ἀδελφήν του εἰς τὸν πρωτοστράτορα αὐτῶν Odo de Novelles, ἐπεξέτεινε τὰς κτήσεις του εἰς Φωκίδα, καταλαβὼν τὸ Καστρὶ (Δελφοὺς) καὶ συνορεύσας μετὰ τῶν κατεχόντων τότε τὰ Σάλωνα (Ἄμφισσαν) Καταλανῶν. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου τῆς ἀδελφῆς τοῦ Στεφάνου προέκυψεν ὁ κλάδος *Νοβέλες - Μελισσηνῶν* (Novelles - Mesili) οὗτινος μέλη ἀναφέρονται ὡς κύριοι διαφόρων ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἑλλάδι κτήσεων κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα (ἐν Στυλίδι κτλ.).

Ἐκ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Μελισσηνῶν ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

— 11) *Θεόδωρος*. Ἰσχυρὸς ἄρχων ἐν Μεσσηνίᾳ, κάτοχος ἀπεράντων ἐκεῖ ἐκτάσεων καὶ πολλῶν φρουρίων, ἀκμάσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, καθ' ὃν χρόνον ἡ Πελοπόννησος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Φράγκων.

— 12) *Λέων*, ὁ σεβαστοκράτωρ. Κύριος τῆς Ἰθώμης καὶ μεγάλων ἐν Μεσσηνίᾳ, Κυνουρίᾳ καὶ λοιπαῖς χώραις τῆς Πελοποννήσου γαιῶν. Θεωρεῖται ἀπόγονος τοῦ Ἀλεξίου Μελισσηνοῦ ἢ Στρατηγοπούλου.

— 13) *Μαρία*. Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ προηγουμένου καὶ ἐνυμφεύθη τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν Ἀντώνιον Α' Ἀτζαϊώλην (1404—1435), λαβοῦσα ὡς προῖκα μεγάλας ἐν Κυνουρίᾳ ἐκτάσεις (Ἄστρος, Ἅγ. Πέτρον, Ἅγ. Ἰωάννην, Πλαταμῶνα, Μελιγοῦ, Προάστειον, Λεωνίδιον κλ.). Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της (1435) ὁ δεσπότης Πελοποννήσου Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος (ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ) ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας τὸν σύμβολον αὐτοῦ Γεώργιον Φραντζῆν, ἵνα προτείνῃ τῇ Μαρίᾳ νὰ παραδώσῃ ἐν καιρῷ τῷ Κωνσταντίνῳ τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς Θήβας, ἀντ' αὐτῶν δὲ λάβῃ ἀναλόγους ἐκτάσεις ἐν Λακωνικῇ «πλησίον ὧν περ εἶχε τῆς αὐτῆς κληρονομίας καὶ προικός». Φαίνεται ὅτι ἡ Μαρία δὲν ἀπεδέχθη κατ' ἀρχὴν τὰς προτάσεις ἐκείνας καὶ ὁ Φραντζῆς ἐπανῆλθεν ἄπρακτος εἰς Πελοπόννησον. Τὰ ἐπελθόντα γεγονότα ἐν τούτοις ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς διαπραγματεύσεις. Ἡ Μαρία, ἄτεκνος οὖσα, ἀντεμετώπισε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της τὴν ἀντίδρασιν ἰσχυρᾶς μερίδος τῶν ὑπηκόων της. Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον τότε δύο κόμματα: τὸ ἑλληνικόν, οὗτινος προΐστατο ὁ Χαλκοκονδύλης, καὶ τὸ φραγκικόν, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέπραττον καί τινες Ἕλληνες ἐξ ἀντιπολιτεύσεως πρὸς τὸν Χαλκοκονδύλην. Τὸ δεύτερον τοῦτο κόμμα ἐζήτει καθαίρεσιν τῆς Μαρίας, ὥστε ὁ Χαλκοκονδύλης ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ πρὸς τὸν σουλτᾶνον Μουρὰτ Β', ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς Μαρίας, πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τοῦ σκοποῦ του προσέφερε τῷ σουλτάνῳ 30 χιλ. χρυσῶν νομισμάτων. Ὁ σουλτᾶνος θυμωθεὶς ἐφυλάκισε τὸν Χαλκοκονδύλην, ἐνῷ συγχρόνως τὸ φραγκικὸν κόμμα ἐζήτει ἀναφανδὸν τὴν ἐκθρόνισιν τῆς Μαρίας, ἥτις εἶχε καταφύγει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Τότε αὕτη ἐζήτησεν ἐπανάληψιν τῶν μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου διαπραγματεύσεων καὶ ὁ Φραντζῆς ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας φέρων ἐσφραγισμένον τὸ τῆς συνθήκης ἔγγραφον καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ἵνα παραλάβῃ τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς Θήβας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τὸ φραγκικὸν κόμμα ἐπέτυχε νὰ ἐξαγάγῃ τὴν Μαρίαν δι' ἀπάτης ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ νὰ ἀναγορεύσῃ δοῦκα τὸν Νέριον Β', ἐνῷ συγχρόνως περίπου οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν Τουραχὰν κατελάμβανον τὰς Θήβας. Ὁ Φραντζῆς τότε ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ ἄπρακτος εἰς Πελοπόννησον, συγχρόνως δὲ οἱ ἐν Ἀθήναις, πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, συνεφιλιώθησαν καὶ πρὸς ἐπισφράγισιν τῆς ἐσωτερικῆς γαλήνης ἐνήργησαν νὰ συζευχθῇ ἡ Μαρία τὸν νέον δοῦκα Νέριον Β', μεθ' οὗ καὶ παρέμειναν εἰς τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ 1439.

—14) ***Μελισσηνός***, ἢ ***Μελισσουργός***, ***Νικηφόρος***. Ἦτο ἀδελφὸς τῆς δουκίσσης τῶν Ἀθηνῶν Μαρίας. Κατεῖχεν ἀπέραντα κτήματα ἐν Μεσσηνίᾳ, ἐκτεινόμενα καθ' ἅπαντα τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον μέχρι τῆς Μαντινείας, καὶ ἕτερα ἐν Θρᾴκῃ περὶ τὸν Αἶνον, ἐφημίζετο δὲ ὡς ἀνὴρ εὐφυὴς καὶ δραστήριος, δι' ὃ καὶ διωρίσθη πρωτοστράτωρ τοῦ δεσποτάτου τῆς Πελοποννήσου. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του ἐγένετο μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως.

—15) ***Νικόλαος*** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ ἀναδεκτὸς τοῦ δεσπότου Πελοποννήσου Θεοδώρου Παλαιολόγου, ὃν ὁ Νικηφόρος ἀποθνῄσκων διώρισε διὰ διαθήκης αὐτοῦ ἐπίτροπον τοῦ τριετοῦς μόλις Νικολάου. Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ὅστις ἀνέλαβεν ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδώρου τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ Νικολάου, ἐσκέπτετο νὰ νυμφεύσῃ αὐτὸν μετὰ τῆς Θάμαρ, θυγατρὸς τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ, ἥτις ὅμως ἀπέθανε 14έτις, πρὶν ἢ πραγματοποιηθῇ τὸ συνοικέσιον. Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Τούρκων εἰς Πελοπόννησον, ὁ Νικόλαος ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Φραντζῆ εἰς Κέρκυραν, ὁπόθεν μετ' ὀλίγον κατῆλθεν εἰς Χανιὰ τῆς Κρήτης, ἔνθα ἐνυμφεύθη καὶ εἶτα ἐκάρη ἱερεύς.

— 16) *Γρηγόριος*. Μοναχὸς ἐν Πελοποννήσῳ διεδραμάτισε σπουδαῖον μέρος κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους μεταξὺ τῶν Παλαιολόγων, καταβαλὼν μυρίας προσπαθείας ἵνα συμφιλιώσῃ αὐτούς. Τῷ 1443 προεχειρίσθη εἰς πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1450 (βλ. λ. *Γρηγόριος Γ'*).

— 17) *Μακάριος*. Ἀρχιεπίσκοπος Ἐπιδαύρου, ὕψωσε τῷ 1572 τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Πελοποννήσῳ, κατόπιν ὑποσχέσεων βοηθείας ἐκ μέρους τῶν συμμάχων Ἰταλῶν καὶ Ἱσπανῶν, κηρυξάντων πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Μετὰ διετεῖς ἀγῶνας ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν συμμάχων ἀπῆλθεν εἰς Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

— 18) *Θεόδωρος*. Ἰσχυρὸς χωροδεσπότης ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἡγήθη μετ' ἐκείνου τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1572 καὶ μετὰ τὸ ἀτυχὲς πέρας τοῦ ἀγῶνος ἀπῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς Ἰταλίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

Μεταξὺ τῶν δώδεκα ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ἀπεστάλησαν τῷ 1092 εἰς Κρήτην (βλ. ἀνωτ. *Νικηφόρος*) εἶναι καὶ οἱ:

— 19) *Ἀνδρέας*. Γενάρχης τοῦ ἐν Κρήτῃ κλάδου τῶν Μελισσηνῶν. Κατῆλθεν εἰς Κρήτην μετὰ ἑτέρων 8 συγγενῶν του Μελισσηνῶν καὶ λαβόντες πλούσια κτήματα παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐγκατεστάθησαν ὁριστικῶς ἐν τῇ νήσῳ. Τὰ κτήματα αὐτῶν ἐξετείνοντο εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης ἀπὸ τοῦ ῥύακος Πετρὲ μέχρι τοῦ Ἀλμυροῦ καὶ τοῦ Βαφὲ τοῦ Ἀποκορώνου.

— 20) *Θεόδωρος*. Ἡγήθη μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Σκορδύλη τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Κρητῶν κατὰ τῆς ἐνετοκρατίας (1217). Μετὰ ἐπανηλειμμένας νίκας κατὰ τῶν Ἐνετῶν, ἐξηνάγκασαν αὐτοὺς νὰ συνθηκολογήσωσι τὴν 13 Σεπτεμβρίου 1219. Διὰ τῆς συνθήκης ἐκείνης οἱ Μελισσηνοὶ ἔλαβον ὡς τιμάρια εὐρείας ἐκτάσεις περὶ τὸν ῥύακα Μουσέλλαν (ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ρεθύμνης), ἀνεγνωρίσθησαν ἰσότιμοι τῶν Ἐνετῶν τιμαριούχων καὶ συνάμα ἐπέτυχον τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν ἑλληνικῶν μοναστηρίων. Ἐν τούτοις ἡ τάξις δὲν ἀποκατεστάθη ἐν τῇ νήσῳ πλήρως καὶ τῷ 1223 οἱ Ἐνετοὶ ὑπέγραψαν νέαν συνθήκην μετὰ τῶν Κρητῶν ἀρχηγῶν, δυνάμει τῆς ὁποίας οἱ Μελισσηνοὶ ἔλαβον καὶ νέα τιμάρια, κείμενα εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου μέχρι τοῦ ὄρους Στρούμπουλα.

—21) *Μιχαήλ*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν 1217—1223. Τῷ 1228 ἡγεῖρε μετὰ τῶν Ἀρχολέων, Δρακοντοπούλων, Σκορδύλων κλπ. νέαν κατὰ τῶν Ἐνετῶν ἐπανάστασιν, καθ' ἣν λαβόντες ἐπικουρίας παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Ἰωάννου Γ' Βατάτζη ἐξεπόρθησαν τὰ φρούρια Ρεθύμνης, Χάνδακος (Ἡρακλείου) κλπ. ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μυλοποτάμου καὶ ἐν Μεσαρᾷ. Ἀνακληθέντων κατόπιν τῶν στρατευμάτων τῆς Νικαίας, οἱ Μελισσηνοὶ καὶ λοιποὶ ἀρχηγοὶ ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα μέχρι τοῦ 1234, ὅτε κατέθεσαν τὰ ὅπλα, ἀφοῦ οἱ Ἐνετοὶ ἀνεγνώρισαν ἅπαντα τὰ παλαιὰ αὐτῶν προνόμια.

—22) ***Μελισσηνός***. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῆς ὑπὸ τὸν Ἀλεξ. Καλλέργην ἐπαναστάσεως τοῦ 1283—1299 (βλ. λ. *Καλλέργης* Ἀλέξιος).

—23) *Ἰωάννης*. Συμμετέσχε τῷ 1462 μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου καὶ τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ Γεωργίου Γαβαλᾶ εἰς τὰς ἐνεργείας πρὸς αἰφνιδίαν ἐξέγερσιν τῶν Κρητῶν κατὰ τῶν Ἐνετῶν. Ἀνακαλυφθέντες ἐθανατώθησαν ἅπαντες (Ὀκτ 1462).

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων (1669) οἱ Μελισσηνοὶ μετηνάστευσαν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον. Ν. ΚΛΕ

— **Μελισσηνός**, *Ἀνδρέας*. Μέγας πρωτοπαπᾶς Κερκύρας (1410—1431), διάσημος ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀξιώματι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Π. Θ. Ζ.

— **Μελισσηνός**, ***Κωνσταντῖνος Ν.*** Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1867. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ Σμύρνης καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐσπούδασεν ἰατρικὴν ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1892 ἐπὶ τῇ βάσει πρωτοτύπου διατριβῆς «Περὶ τῶν νευρικῶν γαγγλίων ἐν τῷ παγκρέατι». Ἐπὶ βραχὺ ἀσκήσας τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἐν Σμύρνῃ, ἐπεδόθη εἰς ἐρεύνας ἐπιστημονικὰς ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Ἐργασθεὶς ἀπὸ τοῦ 1886—1912 ὡς βοηθὸς καὶ ὡς ἐπιμελητὴς ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῆς φυσιολογίας, τῆς ἀνατομικῆς καὶ τῆς παθολογικῆς ἀνατομικῆς, ἐδημοσίευσε πλείστας σχετικὰς ἐργασίας. Τῷ 1898 μετέβη εἰς Μόναχον καὶ εἰργάσθη ἐφ' ἱκανὸν ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν καθηγητῶν Bolinger καὶ Kupffer, ἐπανελ-

Digitized by Google

θῶν δὲ ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς ἱστολογίας (1901) διὰ τῆς πρωτοτύπου ἐργασίας του «Περὶ ἐρυθροβλαστῶν καὶ τῆς μεταμορφώσεως αὐτῶν εἰς ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια ἐν τῷ μείζονι ἐπιπλόῳ ἐμβρύων γαλῆς, χοίρου καὶ ἀνθρώπου». Τῷ 1912 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς παθολογικῆς ἀνατομικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, εἰσαγαγὼν τὴν διδασκαλίαν τῶν νεκροτομιῶν ὡς κύριον μάθημα καὶ παρ' ἡμῖν. Τῷ 1915 ἐγένετο πρόεδρος τῆς Ἰατρικῆς ἑταιρείας Ἀθηνῶν, διατελέσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1919. Ἀπὸ τοῦ 1930—1931 ἐχρημάτισε πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου. Συνέγραψε, πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρω δύο ἐργασιῶν, περὶ τὰς 30 ἄλλας ἐπιστημονικὰς διατριβὰς καὶ πραγματείας, ὧν τινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς γερμανικὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ («Centralblatt für Physiologie» 1890, «Anatomischer Anzeigen» 1898, 1911 καὶ 1912, «Zeitschrift für Wiss. Mikroskopie» 1905), «Archiv für Mikroskopische Anatomie» 1907, «Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten» Bd. 49, Heft 3 κ ἄ). Ἐπίσης ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τοῦ Στρατοῦ» (1893), τῷ «Γαληνῷ» (1896), τῇ «Grèce Médicale» (1898 καὶ 1901) κλπ. Πρὸς τούτοις ἐδημοσίευσε τὰ πεπραγμένα ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ παθολογικῷ ἀνατομείῳ ἀπὸ τοῦ 1912 — 1915 καὶ ὀγκῶδες σύγγραμμα «Παθολογικῆς Ἀνατομικῆς» τόμ. Α' 1924 καὶ τόμ. Β' 1928.

— **Μελισσηνός, *Μακάριος*.** Ἐπίσκοπος Ἐπιδαύρου (βλ. λ. *Μακάριος ὁ Μελισσηνός*).

— **Μελισσηνός, *Σπῦρος*.** Γόνος τῆς βυζαντινῆς οἰκογενείας τῶν Μελισσηνῶν, ἐγεννήθη ἐν Ληξουρίῳ τῷ 1823. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν νομικὰ καὶ φιλολογίαν, μεθ' ὃ ἀνεμείχθη εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας τῆς Κερκύρας, ὀπαδὸς τοῦ Ἰακ. Πολυλᾶ. Τῷ 1879 ἐξέδωκε τὸ ποιητικόν του ἔργον «Ἠθικὸς κόσμος», τῷ 1854 ἄλλον τόμον ποιημάτων, καὶ τῷ 1859 «Ὠδὴν εἰς τοὺς γάμους τῆς Χρυσούλας Μπιρέττα μὲ τὸν Γεώργιον Cambell Spaigt». Ἀπεβίωσεν εἰς τὴν Κέρκυραν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1888.

μελίσσι (τό)· σμῆνος μελισσῶν ὑπὸ μίαν κυψέλην: «ἐφέτος τὰ μελίσσια εἶναι καλά» ‖ μεταφ., μέγα πλῆθος: «μελίσσι μαζεύτηκε ὁ κόσμος».

— *[Μελισσοκ.]* Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελισσῶν εἰς μίαν κυψέλην ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποικιλίας, ἥτις ἐκτρέφεται εἰς αὐτήν, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς γονιμότητος τῆς βασιλίσσης. Ἕν καλὸ μελίσσι δύναται νὰ περιλαμβάνῃ πλέον τῶν 40.000 μελισσῶν. Τὰ μελίσσια ἀποκτᾷ τις εἴτε δι' ἀγορᾶς ἐκ λειτουργούντων μελισσοκομείων, εἴτε δι' ἀποσπάσεως τῶν σμηνῶν τῶν ἐγκατεστημένων εἰς κοιλότητας βράχων ἢ δένδρων. Ἡ μεταφορὰ αὐτῶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον γίνεται διὰ παντὸς ὁμαλοῦ μεταφορικοῦ μέσου μετὰ προσοχῆς ἐν καιρῷ νυκτός, ἀφοῦ προηγουμένως ἀποκλεισθῇ καλῶς τὸ σμῆνος εἰς τὴν κυψέλην, ληφθῇ πρόνοια διὰ τὸν ἀερισμόν, καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον, ὅτε ἡ κυψέλη φέρει ἐλάχιστον μέλι. Α. Ι. Μ.

— *[Λαογρ.]* Καλεῖται *μελίσσι* παρὰ τῷ λαῷ τὸ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ *Καρκίνου* ἀστρικὸν σμῆνος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν χρόνων ὠνομάσθη *Φάτνη* καὶ εὑρίσκεται μεταξὺ δύο ἀστέρων, τῶν ἔκτοτε καλουμένων *Ὄνων*. Σ. Π.

Μελίσσι *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται παρὰ τὸ 128ον χλμ. τοῦ σιδηροδρόμου ΣΠΑΠ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 623.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Αἰμηλιανοῦ (Γκριντάδων) τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 202. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Πλέσια*.

—3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἁγιᾶς (Ἀγυιᾶς) τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ἀξιόλογον γεωργίαν, σηροτροφίαν καὶ μικρὰν οἰκοτεχνίαν ὑφαντουργίας ἀλατζάδων. Συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Ἁγιᾶς δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ρετσάνη*. Κάτ. (1928) 958.

—4) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μυλοτόπου (Βουδρίστης) τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν (Γενιτσῶν) τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 52. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπαλίτσα*. Χ. Δ.

Μελίσσια *[Γεωγρ.]*. Ἐξοχικὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀμαρουσίου τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Πεντελικοῦ καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐξ Ἀμαρουσίου εἰς τὴν μονὴν Πεντέλης. Ἤρχισεν ἱδρυόμενος ἀπὸ τοῦ 1900 εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἵστατο τὸ ἐξωκκλήσιον τῆς Ζωοδόχου πηγῆς. Διὰ τὸ πευκόφυτον καὶ ὑπήνεμον τῆς θέσεως ταύτης ὡς καὶ τὸ ὑγιεινὸν ἱδρύθησαν ἐνταῦθα δύο σανατόρια φυματικῶν. Κάτ. (1928) 204. Ι. Γ. Σ.

— **Μελίσσια** *[Γεωγρ.]*. —1) Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀκοντίου τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 29.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐγγὺς τοῦ Αἰγίου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 174. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Ἀχούρια*, *Βελιβενιώτικα* καὶ *Πυργάκι* καὶ τὴν μονὴν *Ταξιαρχῶν*.

—3) Χωρίον τῆς κοινότητος Σιδαρίου τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 71.

—4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Σινεκλῆ* Κάτ. (1928 212. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρία *Κοῖλα (Δαυνῆδες* ἢ *Ἰσλαμλῆ)* καὶ *Ὀκτὼ Σπίτια (Ρατζιλάρ)*. Χ. Δ.

Μελισσιά *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κάμπου τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 106. Ἀνήκει εἰς τὸ ὀρεινὸν διαμέρισμα, τὸ ὁποῖον ἐπονομάζεται *Ἐννέα-Χωριά*. Ε. Γ.

μελισσίδαι (οἱ) (Apidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων*, περιλαμβάνουσα ἔντομα μετρίου ἢ μικροῦ μεγέθους, διακρινόμενα κυρίως ἐκ τῆς διαπλάσεως τῶν ὀπισθίων ποδῶν, ὧν ἡ πρώτη ἄρθρωσις τοῦ ταρσοῦ πλατύνεται καὶ σχηματίζει πέταλον σμηριγγῶδες ἢ τριχωτόν. Διὰ τοῦ πετάλου τούτου αἱ μέλισσαι συλλέγουσι τὴν γύριν ἐκ τῶν ἀνθέων. Αἱ κεραῖαί των κάμπτονται γωνιοειδῶς καὶ τὸ κέντρον των φέρει ἀγκιστροειδῆ ἀπόφυσιν, ἥτις θλᾶται κατὰ τὴν νύξιν καὶ παραμένει ἐντὸς τοῦ προξενηθέντος τραύματος. Διακρίνομεν δύο κατηγορίας μελισσῶν, τὰς κατ' ἀποικίας ζώσας καὶ τὰς κατὰ μόνας ἐνδιαιτωμένας, αἵτινες καλοῦνται *μονήρεις*. Εἰς τὰς μονήρεις μελίσσας ἀπαντῶσι μόνον ἄρρενα καὶ θήλεα ἔντομα, εἰς δὲ τὰς κατ' ἀποικίας ἄρρενα, θήλεα καὶ ἐργάτιδες, αἵτινες εἶναι θήλεα ἄνατηρα, δηλαδὴ ἀνίκανα πρὸς φοτοκίαν. Αἱ θήλειαι μέλισσαι κτίζουσι τοὺς κυττάρους (φωλεὰς) αὐτῶν ἐκ κηροῦ ἢ ἐκ κόκκων ἄμμου, συντριμμάτων φύλλων κ.τ.λ. Ταῦτα πάντα συγκολλῶσι διὰ τοῦ σιέλου των, ὅστις ἔχει πηκτώδη σύστασιν. Τὰς φωλεὰς των τοποθετοῦσιν ἐντὸς τῶν κοιλοτήτων τῶν δένδρων, ὑπὸ τὴν γῆν, εἰς τὰς ρωγμὰς τῶν τοίχων κ.τ.λ. Εἰς τὰς κατὰ μόνας ζώσας μελίσσας αἱ θήλειαι μόνον κτίζουσι τὰς φωλεάς των, εἰς ἕκαστον δὲ ἐκ τῶν σχηματιζομένων κυττάρων τοποθετεῖ ἡ θήλεια ἀνὰ ἓν ᾠὸν καὶ εἶτα κλείει τὸν κύτταρον διὰ πώματος. Εἰς τὰς κατ' ἀποικίας ζώσας μελίσσας τὴν φωλεὰν κτίζουσιν αἱ ἐργάτιδες, αἵτινες καὶ προσκομίζουσιν εἰς τὰς *σχαδόνας* (ἢ ἐμβρυακὴ μορφὴ τῶν ἐντόμων) τροφήν.

Αἱ μέλισσαι ἀναφαίνονται κατὰ τὴν ἄνθησιν τῶν φυτῶν. Κατὰ τὴν πτῆσίν των παράγουσι χαρακτηριστικὸν βόμβον. Κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι: ἡ *δυφουρέα*, ὁ *βομβυλιός*, ὁ *μεγάχειλος*, ἡ *μέλισσα*, ὁ *ξυλοκόπος*, κ. ἄ. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζωλ.]* Λείψανα *μελισσιδῶν* ἀπολιθωμένα εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

μελισσικὴ *ἀλκοόλη*, ἢ *μελισσυλική*, ἢ *μυρικυλικὴ ἀλκοόλη* */ Ὀργ. Χημ.]*. Κεκορεσμένη μονοσθενὴς ἀλκοόλη τοῦ τύπου $C_{30}H_{62}O$ ἢ $C_{31}H_{64}O$ ἀπαντῶσα ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐστέρος εἰς τὸν κηρὸν τῶν μελισσῶν, τὸν καρναουβικὸν κηρόν, τὸ δαφνέλαιον κλπ. Λαμβάνεται διὰ σαπωνοποιήσεως τῶν ἄνω ἐλῶν καὶ ἀποτελεῖ ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 85—86°. Ε. Γ.

μελισσικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀνώτερον κεκορεσμένον μονοκαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_{30}H_{60}O_2$ ἀπαντῶν ἐλεύθερον εἰς τὸν κηρὸν τῶν μελισσῶν καὶ ἡνωμένον ὑπὸ μορφὴν ἐστέρος εἰς τὸ δαφνέλαιον. Λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 91°. Ε. Γ.

Μελισσιώτης, *Ἰωάννης* Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐξ Ἡρακλείου, λυβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869. Ν. ΚΛΣ

— Μελισσιώτης, *Πανάγος*. Ἕλλην δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Αἰγίῳ τῷ 1854 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1904. Ὁ Μελισσιώτης ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας, ἀντὶ νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὸ σχολεῖον του, ἔτρεχε μετ' ἄλλων συνομιλήκων του εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅπου καὶ διημέρευε ψάλλων δημώδη ᾄσματα μετὰ τῶν βοσκῶν καὶ ἄλλων ἀγροτῶν. Μεταβὰς κατόπιν εἰς Πάτρας, προσελήφθη ὡς βοηθὸς κουρείου, διάγων βίον ἄσωτον, χαρτοπαικτῶν καὶ μεθύων. Παρευρεθεὶς ἑσπέραν τινὰ εἰς τὸ ἰταλικὸν μελόδραμα, ᾐσθάνθη τοσαύτην ἀποστροφὴν πρὸς τὸ θέατρον, ὥστε μετὰ κόπου πολλοῦ κατώρθωσαν οἱ φίλοι του, μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν, νὰ τὸν συμπαραλάβουν εἰς τινα παράστασιν τοῦ τότε (1874) εὑρισκομένου ἐν Πάτραις ἑλληνικοῦ θιάσου ὑπὸ τὸν Π. Σούτσαν. Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐδίδετο τὸ γνωστὸν δρᾶμα «Μαρία Ἰωάννα, ἢ τ' ἀποτελέσματα τῆς μέθης», τὸ ὁποῖον τοσαύτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς τὸν Μελισσιώτην, ὥστε ἀπὸ τῆς ἐπαύριον ἔπαυσεν ὁριστικῶς νὰ οἰνοποτῇ καὶ νὰ χαρτοπαικτῇ. Ἔκτοτε μετέβαινε τακτικὰ εἰς τὸ θέατρον, ἀρεσκόμενος πρὸ πάντων εἰς τὰ ἁρματολικὰ δράματα. Μαθὼν ὅτι εἰς Ἀθήνας ὑπάρχουσι πολλὰ θέατρα, ἔσπευσε νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου καὶ ἤνοιξεν ἰδικόν του κουρεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ μακαρίτης συντάκτης τοῦ «Ρωμηοῦ» Κλεάνθης Τριαντάφυλλος, ὅστις ἠρέσκετο πολὺ νὰ συναναστρέφεται τὸν Μελισσιώτην, ἔδωκε τὴν ἐπωνυμίαν «Ἄψε Σβύσε». Ἐν Ἀθήναις ὁ Μελισσιώτης ἀπέκτησε φήμην τελείου χορευτοῦ καὶ γλυκυμόλπου τραγουδιστοῦ τῶν κλέφτικων τραγουδιῶν τῆς Ρούμελης. Ἡ φήμη του αὕτη τὸν κατέστησε περιζήτητον, ἰδιαιτέρως μεταξὺ τῶν θεατρικῶν συγγραφέων, οἵτινες ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ δώσωσιν εἰς τὸ θέατρον ἔργον των ἁρματολικῆς ὑποθέσεως κατέφευγον εἰς τὸν Μελισσιώτην, ὅστις μετὰ χαρᾶς ἀνήρχετο τὴν σκηνὴν μὲ τὴν κομψήν του φουστανέλλαν καὶ τὸ χρυσοκέντητον σελάχι του, σῴζων πολλάκις διὰ τοῦ περιπαθοῦς τραγουδιοῦ του καὶ τοῦ γραφικωτάτου χοροῦ του τὸ δρᾶμα, εἰς ὃ ἐλάμβανε μέρος. Συνήθως τὰ

Πανάγος Μελισσιώτης.

ᾄσματα, τὰ ὁποῖα ἐτραγούδει, ἦσαν αὐτοσχέδια, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸν ἤγαγεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ γράψῃ καὶ ὁλόκληρον δρᾶμα. Οὕτω τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1892 τὰ θεατρικὰ προγράμματα ἀνήγγελλον τὴν παράστασιν δραματικοῦ εἰδυλλίου γραφέντος ὑπὸ κουρέως, ὃν αἱ Ἀθῆναι ἅπασαι ἐγνώριζον ὑπὸ τὸ παρωνύμιον «Ἄψε-Σβύσε». Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην τὸ θέατρον ἐπληρώθη κόσμου πολλοῦ καὶ εὐθύμου, ἐκ τῶν προτέρων βεβαίου ὅτι ἡ εὐθυμία του θὰ ἐπετείνετο ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγον μέλλοντος νὰ ἐκτυλιχθῇ ἀπὸ σκηνῆς θεάματος. Ἐν τούτοις, ἀπὸ τῶν πρώτων σκηνῶν, τὴν εὐθυμίαν διεδέχθη ἀπορία καταφανὴς εἰς τὰς μορφὰς τῶν θεατῶν, ἥτις ἐπετάθη εἰς ἔκπληξιν, εἰς ἐνθουσιασμὸν ἀκράτητον, ἐφ' ὅσον προέβαινε τὸ δρᾶμα. Ἐν τέλει ἡ ἔκπληξις τοῦ κόσμου ἐκορυφώθη καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως ὁ κουρεὺς ποιητὴς κληθεὶς ἐπὶ σκηνῆς ἀπεθεώθη. Τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔργον τοῦ Μελισσιώτου ἦτο τρίπρακτον καὶ ἔφερε τίτλον «Χάϊδω ἡ λυγερή». Μετά τινας ἡμέρας ὁ καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Γ. Μιστριώτης, διδάσκων γραμματολογίαν, εἶπε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἵτινες, καίπερ μὴ γνωρίζοντες τὰ στοιχειώδη τοῦ δράματος μέρη, ἤτοι τὴν λύσιν καὶ τὴν δέσιν, κατορθώνουσιν ὅμως νὰ ποιῶσι δράματα, παραβαλλόμενα πρὸς τὰ τῶν ἐξόχων ποιητῶν, ἅτε ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ αἰσθήματος. Τοιοῦτον δὲ θεωρῶ καὶ τὸν γνωστὸν κουρέα Μελισσιώτην, ὅστις διὰ τῆς φαντασιώδους αὐτοῦ ποιήσεως καὶ ἐκ τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ φρονήματος ἐποίησε δρᾶμα διαλάμψαν ἐν τῷ ἑλληνικῷ θεάτρῳ. Δι' ὃ τιμῶ αὐτὸν καὶ ὑπολήπτομαι». Ἐνθαρρυνθεὶς ὁ Μελισσιώτης ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῆς «Χάϊδως» ἔγραψε τὸ ἐπόμενον ἔτος νέον δραματικὸν εἰδύλλιον, τὴν «Θυμιοῦλαν τὴν Γαλαξειδιώτισσαν», τὸ ὁποῖον καὶ παρεστάθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τὴν 1 Ἰουλίου 1893 ὑπὸ τοῦ «Πανελληνίου θιάσου» τοῦ Β. Ἀλεξιάδου. Δύο ἔτη κατόπιν ἔγραψε τὸ δρᾶμα «Ἡ Καλαματιανή», τὸ ὁποῖον παρεστάθη ἀπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις σκηνῆς τοῦ θεάτρου «Ὁμόνοια» τὴν 13 Αὐγούστου 1895. Πάντα τὰ δραματικὰ ἔργα τοῦ κουρέως-δραματουργοῦ εἶναι ἔμμετρα, ἐξεδόθησαν δὲ εἰς ἕνα τόμον τῷ 1897 μετὰ μακρῶν προλεγομένων ὑπὸ Ν. Ἰ. Λάσκαρη. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

μελισσοβότανο (τό), καὶ *μελισσόφυλλο* */Βοτ./* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μέλισσα ἡ φαρμακευτική*.

μελισσόκηπος (ὁ). Οὕτω καλεῖται ἐν Κρήτῃ τὸ μέρος, ὅπου τοποθετοῦνται αἱ κυψέλαι (*βρασκιὰ κοινῶς*) τῶν μελισσῶν, περίφρακτον συνήθως, μεσημβρινὸν καὶ ὑπήνεμον. Ε. Γ.

Μελισσοκομειὸ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Δωματίων (Σαμακόβου) τῆς ἐπαρχίας Παγγαίου (Πραβίου) τοῦ νομοῦ Καβάλλας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 307. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τσιτακλῆ*. Χ. Δ.

μελισσοκομεῖον (τό)· ὁ τόπος, ὅπου τοποθετοῦνται αἱ κυψέλαι τῶν μελισσῶν πρὸς παραγωγὴν μέλιτος, μελισσῶν, μελισσομάντρι.

— *['Εγκυκλ.]* Τὰ *μελισσοκομεῖα* ἀποτελοῦνται

Digitized by Google

ἀπὸ κυψέλας εὐρωπαϊκοῦ τύπου ἢ ἐγχωρίας. Ὁ τόπος ὅπου εὑρίσκεται ἐγκατεστημένον τὸ μελισσοκομεῖον ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν εὐδοκίμησιν αὐτοῦ, εἴτε τοῦτο εἶναι μόνιμον εἴτε περιοδεῦον. Κατάλληλος εἶναι ὁ δενδρόφυτος τόπος μὲ τὴν βοσκὴν καὶ τὸ ὕδωρ πλησίον, ὅστις δὲν προσβάλλεται ὑπὸ ἰσχυρῶν ἀνέμων. Αἱ κυψέλαι τοποθετοῦνται εἰς ἀπόστασιν 2—3 μέτρων ἀπ' ἀλλήλων, ἐπὶ βάθρου συνήθως ξυλίνου, ὕψους 0,30 μ. μὲ τὴν εἴσοδον πρὸς μεσημβρίαν. Εἰς

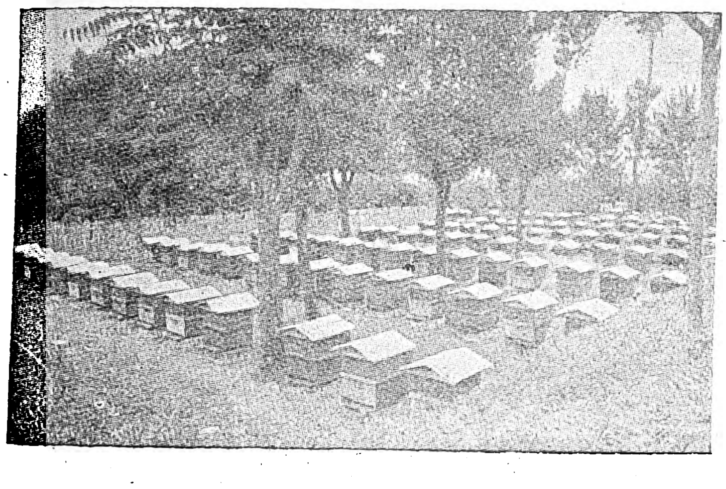

Μελισσοκομεῖον.

ψυχροὺς τόπους γίνεται χρῆσις, πρὸς τοποθέτησιν τῶν κυψελῶν, εἰδικῶν οἰκίσκων, ἔνθα αὗται τοποθετοῦνται πέριξ εἰς 2—4 σειράς. Α. Ι. Μ.

μελισσοκομία (ἡ)· ἡ τέχνη τῆς διατροφῆς μελισσῶν καὶ παραγωγῆς μέλιτος.

—(*Ἐγκυκλ.*) Τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζουν τὴν ἐκτροφὴν τῶν μελισσῶν εἰς κυψέλας, ἀποτελοῦν τὴν τέχνην τῆς *μελισσοκομίας*. Οἱ τὴν μελισσοκομίαν ἀσκοῦντες ἀποβλέπουν εἰς τὴν συγκομιδὴν τῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα αἱ μέλισσαι παράγουσι, τουτέστι τοῦ μέλιτος καὶ τοῦ κηροῦ. Ἡ μελισσοκομία ἦτο γνωστὴ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, πλὴν ὅμως ἠσκεῖτο ὑπὸ πρωτόγονον μορφήν. Οἱ εἰς αὐτὴν ἀσχολούμενοι περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ ἀνευρίσκουν τὰ εἰς κοιλότητας δένδρων ἢ ἀποκρήμνων βράχων βιοῦντα σμήνη μελισσῶν καὶ νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ μέλιτος καὶ τοῦ κηροῦ, ἀφοῦ προη-

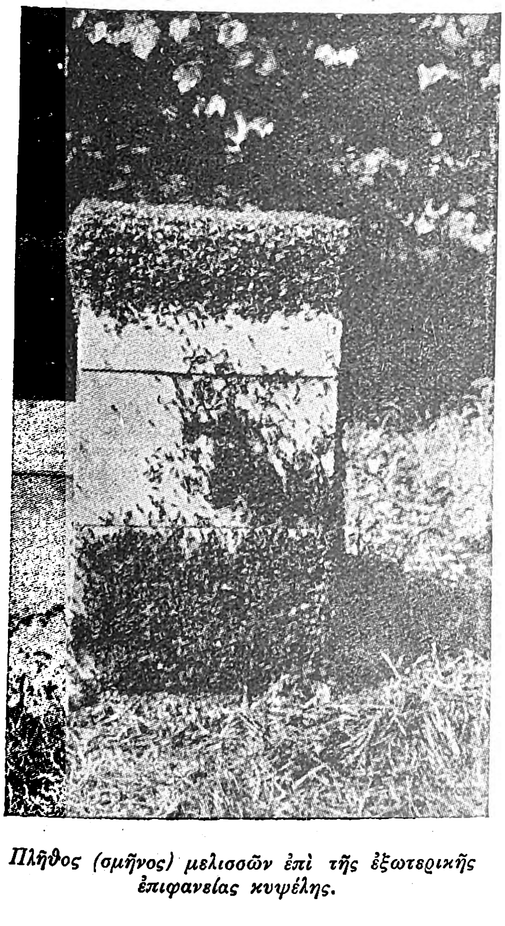

Πλῆθος (σμῆνος) μελισσῶν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας κυψέλης.

γουμένως κατέστρεφον αὐτὰ διὰ παντὸς τρόπου. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως κατενοήθη ὅτι ὁ τρόπος οὗτος δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς μίαν καλῶς ἐννοουμένην ἐκμετάλλευσιν καὶ ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται περὶ καλυτέρας τοιαύτης. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναπτύξεως τῆς μελισσοκομίας. Κατωρθώθη, ἀφοῦ προηγουμένως ἐνέκυψαν εἰς τὸν καθόλου τρόπον τῆς ζωῆς τῶν μελισσῶν καὶ ἐσχημάτισαν σαφεῖς ἰδέας περὶ αὐτῆς, νὰ κατασκευάσουν ὁμοίας κυψελιδας κοιλότητας, εἰς τὰς ὁποίας ἐγκατέστησαν τὰ ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει βιοῦντα σμήνη. Ἔκτοτε αἱ γνώσεις περὶ τῶν μελισσῶν ηὔξησαν καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐβελτιώθη, νέαι δὲ μέθοδοι περὶ αὐτῆς ἐμορφώθησαν, μέχρις οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἐγχωρίας μελισσοκομίας καὶ τοῦ ἐγχωρίου τύπου τῶν κυψελῶν. Σήμερον ἡ μελισσοκομία ἔφθασεν εἰς σημεῖον προόδου θαυμαστὸν καὶ ἀπετέλεσεν ἕνα τῶν πλέον πλουτοφόρων κλάδων.

Ἡ μελισσοκομία ἀσκεῖται εἴτε ὡς ἐπιχείρησις, εἴτε ἁπλῶς ὡς ἐνασχόλησις, διέπεται δὲ ὑπὸ κεφαλαιωδῶν ἀρχῶν, ὧν ἡ τήρησις ἀπαιτεῖται διὰ τὴν πρόοδον τῶν σμηνῶν. Κύριον μέλημα τοῦ διατηροῦντος μελισσοκομεῖον εἶναι ἡ ἐκλογὴ τοῦ καταλλήλου τόπου, ὑπηνέμου, μὲ φυλλοβολοῦντα τὸ θέρος δένδρα, μὲ βοσκὴν καὶ ὕδωρ πλησίον. Τὸ μελίσσια προμηθεύεταί τις ἕτοιμα ἢ συλλέγει τὰ ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ζῶντα σμήνη καὶ τὰ ἐγκαθιστᾷ εἰς κυψέλας καὶ εἰς ἀπόστασιν 6—7 χλμ. ἀπὸ τῆς πρώτης των θέσεως. Ἡ ἐπιτυχὴς μελισσοκομία συνδέεται κυρίως μὲ χρησιμοποίησιν εὐρωπαϊκοῦ τύπου κυψελῶν, διότι αὗται εἶναι λίαν εὔχρηστοι καὶ αἱ διάφοροι μελισσοκομικαὶ ἐπεμβάσεις εἶναι δυναταὶ καὶ ἀποτελεσματικαί. Ἡ μεταφορὰ τοῦ σμήνους ἐξ ἐγχωρίας κυψέλης μεθ' ὅλου τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ἐργασίαν τῆς μεταγγίσεως, διενεργεῖται εἰς αἰθρίαν ἡμέραν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως, ἀφοῦ προηγουμένως ἑτοιμασθῇ καταλλήλως ἡ νέα κυψέλη, ἐφοδιασθοῦν τὰ πλαίσια μὲ φύλλα τεχνητῆς κηρήθρας καὶ εἰ δυνατὸν μὲ μέρη γόνου πάσης ἡλικίας, ἅτινα ἀφαιροῦνται ἐξ ἄλλων κυψελῶν, ὅπως συγκρατηθῇ ἀσφαλῶς τὸ μεταφερθὲν σμῆνος καὶ ἐπιδοθῇ ἀμέσως εἰς ἐργασίαν. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι τοῦ μελισσοκόμου δέον νὰ στρέφωνται εἰς τὴν διατήρησιν ἰσχυρῶν σμηνῶν μὲ πληθυσμὸν πλέον τῶν εἴκοσι χιλιάδων μελισσῶν, καθ' ὅσον τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ἐπιτυχίας, διότι τὰ ἰσχυρὰ σμήνη δυσκόλως προσβάλλονται ὑπὸ ἀσθενειῶν καὶ εὐκόλως ἀντεπεξέρχονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Τοῦτο κατορθοῦται ὅταν ὁ μελισσοκόμος διατηρῇ τὰ σμήνη εἰς καλάς, εὐχρήστους κυψέλας καὶ φροντίζῃ ἐπιμελῶς διὰ τὴν καθαριότητα αὐτῶν. Αἱ ἐπισκέψεις του δέον νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ἀραιότεραι, δεδικαιολογημέναι, νὰ γίνωνται μετὰ τὴν 10ην πρωϊνὴν ἕως τῆς 4ης ἀπογευματινῆς εἰς ἡλιόλουστον ἡμέραν. Ὁ μελισσοκόμος πρέπει νὰ μὴ διατηρῇ ἐπὶ πολὺ ἀνοικτὴν τὴν κυψέλην καὶ νὰ ἐνεργῇ ἐφωδιασμένος μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα μελισσοκομικὰ ὄργανα. Αἱ ἐπισκέψεις του δέον νὰ περιστρέφωνται εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς καθόλου καταστάσεως τοῦ σμήνους, ἤτοι κατὰ ποῖον τρόπον ἐργάζεται, ἐὰν δὲ τυχὸν παρατηρῆται ἀνωμαλία τις, νὰ ἐρευνᾶται ἡ αἰτία, νὰ τακτοποιοῦνται τὰ πλαίσια, αἱ ἀποστάσεις αὐτῶν καὶ νὰ ὑποβοηθῆται ἡ κατακόρυφος οἰκοδομὴ τῶν κηρηθρῶν. Τὰ πλαίσια πρέπει νὰ ἐξάγωνται μετὰ προσοχῆς χάριν τῆς βασιλίσσης, καθ' ὅσον ἡ παραμικρὰ ἀφορμή, ἀσήμαντόν τι κτύπημα, τῆς ἐπιφέρει ζημίας σοβαράς, ἰδίως εἰς τὴν φωθήκην· νὰ ἐρευνᾶται ἡ ὕπαρξις αὐτῆς ἐντὸς τῆς κυψέλης, ἧς ἡ παρουσία δείκνυται ἐκ τῆς ὑπάρξεως φαρίων της εἰς τὸ βάθος τῶν κελλίων· νὰ λαμβάνεται πρόνοια προσθήκης βασιλίσσης εἰς τὰ ὀρφανὰ μελίσσια ὡς καὶ ἀντικαταστάσεως τῆς γραίας ἢ ἐλαττωματικῆς· νὰ ἐπισκοπῆται ὁ γόνος ἰδίᾳ διὰ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς προσβολῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς σήψεως, ὅτε ἡ κυψέλη ἀπομονοῦται, ἢ προτιμότερον νὰ καταστρέφεται μεθ' ὅλου τοῦ περιεχομένου πρὸς πρόληψιν τῆς μεταδόσεως. Μέριμνα ἐπίσης ἀπαιτεῖται διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς τάσεως πρὸς συχνὴν φυσικὴν σμηνουργίαν, ἥτις ἐπιφέρει ἐξάντλησιν. Ἑτέρα σοβαρὰ ἐργασία εἶναι ἡ προετοιμασία διὰ τὴν καλὴν διαχείμασιν τοῦ σμήνους, ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὅσον ἔνεστι μεγαλυτέρας περιποιήσεως τῆς κυψέλης. Ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται μετὰ τὸν τελευταῖον τρυγητόν, κατὰ

Ἐπάλληλα δοχεῖα πλήρη μέλιτος κατὰ τὴν συγκομιδήν.

τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου περίπου, λαμβάνεται δὲ φροντὶς κυρίως, ὥστε νὰ ἀφήνεται ἐπαρκὴς τροφή, νὰ περιφράσσηται κάθε ρωγμὴ τῆς κυψέλης, ἄνωθεν δὲ τῶν πλαισίων, ἐπὶ τοῦ μουσαμᾶ, τοποθετεῖται μικρὰ ἀχυρίνη στρωμνὴ πρὸς διατήρησιν καὶ αὔξησιν τῆς ἐσωτερικῆς θερμοκρασίας. Τέλος, διὰ παντὸς τρόπου πρέπει νὰ καταπολεμοῦνται οἱ ἐχθροὶ τῶν μελισσῶν (ἄτροπος, πτηνά, τρόχος καὶ ἰδίᾳ αἱ σφῆκες, ἡ πληγὴ τῶν μελισσοκομείων, διὰ τῶν σφηκοπαγίδων) καθ' ὅσον ἐπιφέρουν ἐξάντλησιν τῶν σμηνῶν, ἥτις εἶναι πάντοτε ἐπιζημία.

Ἡ μελισσοκομία ἐν Ἑλλάδι. Ἡ Ἑλλάς, περισσότερον πάσης ἄλλης χώρας, συγκεντρώνει τοὺς ἀπαραιτήτους συντελεστὰς δι' εὐδόκιμον μελισσοκομίαν, καὶ ἐν τούτοις ἡ μελισσοκομία δὲν εἶναι ἀναλόγως ἀνεπτυγμένη. Ἡ μελισσοκομία παρ' ἡμῖν ἀσκεῖται κυρίως ὑπὸ τῶν χωρικῶν κατὰ τρόπον πρωτόγονον, μὲ κυψέλας ἐλαττωματικὰς καὶ δυσ-

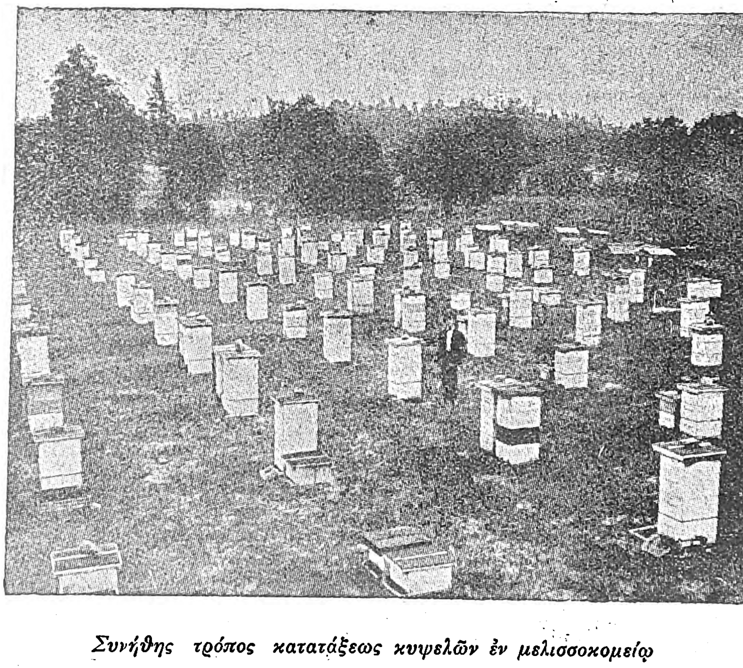

Συνήθης τρόπος κατατάξεως κυψελῶν ἐν μελισσοκομείῳ

χρήστους, διὰ τοῦτο δὲ ἡ πρόσοδος εἶναι πτωχὴ καὶ ἀνάλογος τῶν κυψελῶν καὶ δὲν κινεῖ τὸν ζῆλον. Τελευταίως εἰς τὴν παρατηρουμένην γεωργικὴν καθόλου ἀναμόρφωσιν δὲν ἐλησμονήθη καὶ ὁ κλάδος τῆς μελισσοτροφίας· σχετικοὶ νόμοι μὲ εὐεργετικὰς διατάξεις ἐψηφίσθησαν, ἀτέλειαι παρεχωρήθησαν εἰς εἰσάγοντας εἴδη καὶ ὄργανα μελισσοκομικά, εἰδικοὶ δὲ εἰς τὴν ὕπαιθρον ἀποστέλλονται πρὸς καθοδήγησιν τῶν μελισσοκόμων. Παραλλήλως ἡ «Ἑλληνικὴ Γεωργικὴ Ἑταιρεία», διατηροῦσα μελισσοκομεῖον, διοργανοῖ ἀπὸ ἐτῶν μαθη-

Digitized by Google

ματα μελισσοκομίας, δι᾽ ὧν καταρτίζονται εἰδικοὶ μελισσοκόμοι. Ἐνιαχοῦ ἱδρύθησαν πρότυπα μελισσοκομεῖα μὲ κυψέλας εὐρωπαϊκοῦ τύπου, ἰδίᾳ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀττικῆς, καὶ παρατηρεῖται τάσις ἀνανεώσεως τῶν παλαιῶν κυψελῶν διὰ νέων.

Παρ᾽ ἡμῖν ἡ μελισσοκομία ὑπέστη διακυμάνσεις. Παλαιότερον (1850 — 1860) ἤκμασεν, ἂν καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἦτο πρωτόγονος. Αἱ κυψέλαι ἐγχωρίου κυρίως τύπου ἔφθασαν τὸν ἀριθμὸν τῶν 300.000 μὲ ἀπόδοσιν πλέον τῶν 700.000 ὀκάδων μέλιτος καὶ 25 000 κηροῦ. Ἔκτοτε παρετηρήθη ὀπισθοδρόμησις, ἀπεδόθη δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἐξάπλωσιν ἀσθενειῶν, ἰδίᾳ τῆς σήψεως τοῦ γόνου, καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς αὐτοφυοῦς βλαστήσεως ὑπὸ τῶν ἀγροτῶν διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ τόπου πρὸς ποιμνιοβοσκήν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1880 ἕως τοῦ 1903 ὁ ἀριθμὸς τῶν κυψελῶν, κατ᾽ ἐπισήμους στατιστικάς, δὲν ὑπερέβη τὰς 200.000 μὲ ἀνάλογον ἀπόδοσιν μέλιτος καὶ κηροῦ. Μέχρι τοῦ ἔτους 1914 παρατηρεῖται στασιμότης. Ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ αὐτοῦ μέχρι σήμερον ἀντιθέτως σημαντικὴ βελτίωσις, ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως, καθόσον ὁ ἀριθμὸς τῶν κυψελῶν ηὐξήθη, ἀνανέωσις αὐτῶν δι᾽ εὐρωπαϊκῶν παραιηρεῖται καὶ πολλὰ ἐπιστημονικῶς λειτουργοῦντα μελισσοκομεῖα ἱδρύθησαν. Ἡ στατιστικὴ τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας τοῦ ἔτους 1914 ἀναφέρει τὴν Νέαν Ἑλλάδα ἀριθμοῦσαν 285.445 κυψέλας, μὲ ἀπόδοσιν μέλιτος 1.052.718 ὀκάδων, τὸ ἔτος 1918 κυψέλας 490.254, ἐξ ὧν 8.420 εὐρωπαϊκοῦ τύπου. Ἡ παραγωγὴ μέλιτος ἔφθασε τὰς 1.500.000 ὀκάδας, τοῦ δὲ κηροῦ τὰς 161.000 ὀκάδας. Ἡ ὁλικὴ ἀξία τῶν εἰδῶν τούτων ὑπερέβη τὰ 11 ἑκατομ. χρυσῶν δραχμῶν. Σήμερον ὑπολογίζεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κυψελῶν ὑπερέβη τὰς 600.000, ἡ δὲ ἐξ αὐτῶν πρόσοδος τὰ 200 ἑκατομ. δραχμῶν. Α. Ι. ΜΑΡΚΟΥ

— **«Μελισσοκομία»**. Μηνιαῖον περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τῷ 1910 ὡς ὄργανον τῆς γεωργικῆς καὶ μελισσουργικῆς ἑταιρείας «Δήμητρα». Διηυθύνετο ὑπὸ Δ. Κ. Παρδαλάκη, ἐξεδόθη δὲ μέχρι τοῦ 1911. —Π.

«Μελισσοκομική». Μελισσουργικὴ ἐπιθεώρησις ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1906 ὑπὸ τοῦ Γ. Δ. Τουφεξῆ. —Π.

μελισσοκομικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μελισσοκομίαν.

— **μελισσοκομικὰ** *ὄργανα*. Τὰ μελισσοκομικὰ ὄργανα εἶναι ποικίλα καὶ χρησιμεύουν διὰ τὰς ἐν τῷ μελισσοκομείῳ διαφόρους ἐργασίας καὶ ἐπεμβάσεις. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῆς μελισσοκομικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τοῦ εἴδους αὐτῆς, τουτέστι τοῦ τύπου τῶν κυψελῶν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ μελισσοκομεῖον. Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι αἱ εὐρωπαϊκοῦ τύπου κυψέλαι συνεπάγονται περισσότερα ἐξαρτήματα. Τὰ κυριώτερα μελισσοκομικὰ ὄργανα εἶναι: α΄) Τὸ *καπνιστήριον*, εἰς τὸ ὁποῖον καίομεν βόλβιτον (ξηρὰ κόπρος βοῶν) ἢ λινάτσαν, καπνίζοντες τὰς μελίσσας ἵνα καταστήσωμεν αὐτὰς ὀλιγώτερον ἐπιθετικάς. Τούτου ὑπάρχουν πολλαὶ παραλλαγαί. β΄) Ἡ *προσωπίς*, πρὸς προφύλαξιν τοῦ προσώπου ἐκ τῶν κεντρωμάτων τῶν μελισσῶν. γ΄) Ἡ *μελισσοκομικὴ ψήκτρα*, δι᾽ ἧς ἐκτινάσσομεν ἐκ τῶν κηρήθρων τὰς μελίσσας. δ΄) Ἡ *μελισσοκομικὴ μάχαιρα*, διὰ τὸν διαχωρισμὸν τῶν κηρήθρων, ὅταν αὗται συγκολλῶνται, καὶ πρὸς ἀφαίρεσιν τοῦ λεπτοῦ κηρίνου ἐπικαλύμματος ἐκ τῶν μελοκελλίων τῆς κηρήθρας. ε΄) Τὸ *ξέστρον*, διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ δαπέδου τῆς κυψέλης. Ἕτερα χρήσιμα ὄργανα καὶ μελισσοκομικὰ ἐξαρτήματα εἶναι ὁ *κηροτήκτης*, *κηροχύτης*, *κηροκοπίς*, *κηρηθροστάτης*, *κηρηθροφορεῖον*, *κηφηνοπαγίς*, *λαβίς*, *μελιτοεξαγωγεύς*, *χειρόκτια*, καὶ τέλος ὁ *ἀνελκυστήρ*, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνασύρομεν τὰς κηρήθρας ἐκ τῆς κυψέλης. Α. Ι. Μ.

μελισσοκόμος (ὁ, ἡ)· ὁ ἐκτρέφων μελίσσας συστηματικῶς, μελισσουργός, μελισσοτρόφος.

μελισσοκόφινο (τό)· δημοτ., κυψέλη μελισσῶν πλεκτὴ ὡς κόφινος, κατ᾽ ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *κουβέλλι*.

Μελισσόμανδρα *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς κοινότητος Ποταμῶν (Μπορόβου) τῆς ἐπαρχίας Νευροκοπίου (Ζυρνόβου) τοῦ νομοῦ Δράμας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Μαλούσιστα*. Κάτ. (1928) 79. Χ. Δ.

μελισσομάντρι (τό)· δημοτ., μάνδρα μελισσίων, τόπος περίφρακτος εἰς περιφέρειαν παρέχουσαν τροφὴν διὰ τὰς μελίσσας, ὅπου τοποθετοῦνται αἱ κυψέλαι, ἀναλαμβάνοντος τὴν φύλαξιν ἀντὶ μισθοῦ τινος τοῦ κατέχοντος τὴν μάνδραν.

Μελισσόπετρα *[Γεωγρ.]*.—1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται 2 ½ ὥρας ΝΔ. τῆς Δημητσάνης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 255. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τρεστενά*. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν συνοικισμὸν *Μικροχώρι (Κοκορίτσα)*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 59.

—2) Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κονίτσης, κείμενον ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἀώου μετὰ τοῦ Σαρανταπόρου, παρὰ τὰ ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα. Εἶναι ἕδρα κοινότητος ἀριθμούσης (1928) 117 κατ., ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν. Εἰς ταύτην ὑπάγονται καὶ οἱ παρακείμενοι συνοικισμοὶ *Καλόβρυση (Πυροβλιτσικα)* μὲ 76 κατ. καὶ *Δερβένι* μὲ 38 κατ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Παρ᾽ αὐτὴν κεῖται ἡ γέφυρα Μέρτζανης καὶ τὸ ὁμώνυμον τελωνεῖον.

— 3) Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ χωρίον *Ὀβτζιλὲρ* (βλ. λ.). Χ. Δ.—Χ. Ι. Σ.

μελισσοπιάστης (ὁ) *[Βοτ.]*. Δημώδης ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κέγχρος* (βλ. λ.), ὀφειλομένη εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὅσαι μέλισσαι ἐπικαθήσουν εἰς τὸν τριχωτὸν αὐτοῦ στάχυν περιπλέκονται καὶ ἀποθνήσκουν ἐκεῖ, μὴ δυνάμεναι νὰ ἀποσπασθῶσιν αὐτοῦ. Α. Ι. Μ.

Μέλισσος. Ἕλλην φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Σάμῳ καὶ ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε΄ π. Χ. αἰῶνος. Ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς πατρίδος του, ἐκλεγεὶς δὲ ναύαρχος κατεναυμάχησε τὸν στόλον τὸν Ἀθηναίων κατὰ τὸ 440 π. Χ. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Παρμενίδου καὶ ἐγνώρισε τὸν Ἡράκλειτον. Περὶ τοῦ βίου του τὰ ἐλάχιστα ταῦτα εἶναι γνωστά. Συνέγραψεν ἔργον εἰς ἰωνικὴν διάλεκτον, τοῦ ὁποίου ὁ τίτλος κατὰ μὲν τὸν Σουΐδαν ἦτο «Περὶ τοῦ ὄντος», κατ᾽ ἄλλους δὲ «Περὶ φύσεως» ἢ «Περὶ φύσεως ἢ περὶ τοῦ ὄντος». Τοῦ συγγράμματος τούτου διεσώθησαν ὑπὸ τοῦ Σιμπλικίου ἀρκετὰ ἀποσπάσματα.

Ὁ Μέλισσος διὰ τῶν θεωριῶν του συνδέεται ἐξ ὁλοκλήρου πρὸς τὴν ἐλεατικὴν σχολήν. Ὑποστηρίζει τὴν περὶ τοῦ ὄντος θεωρίαν τοῦ Παρμενίδου, θέλων νὰ δείξῃ ἀμέσως ὅτι τὸ ὂν οὕτω μόνον δύναται νὰ νοηθῇ, ὡς ὥρισε τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ ὁ Παρμενίδης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄμεσος ἀπόδειξις ἔχει τότε μόνον ἀποδεικτικὴν δύναμιν παρὰ τῷ ἀντιπάλῳ, ὅταν ἀφορμᾶται ἀπὸ κοινῶν ἑκατέροις προϋποθέσεων, διὰ τοῦτο ὁ Μέλισσος ζητεῖ νὰ εὕρῃ καὶ παρὰ τοῖς δοξάζουσι τὴν κοινὴν δοξασίαν στηρίγματα τῆς ἐλεατικῆς θεωρίας. Κατὰ τὸν Μέλισσον τὸ ὄν: α) «οὐκ ἔστι γινόμενον, ἀλλ᾽ ἔστιν ὂν ἀεί», διότι οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος οὔτε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ, β) «ἔστιν ἄπειρον» διότι δὲν ἐγένετο, γ) «ἔστιν ἕν», δ) «ἔστιν ἀκίνητον καὶ ἀμετάβλητον», καθὸ ἀείποτε ὅμοιον ἑαυτῷ καὶ ἅτε μὴ ὑπάρχοντος κενοῦ διὰ τὴν κίνησιν, ε) «ἔστιν ἄϋλον» καθὸ ἕν. Ὁ Μέλισσος, ὅπως καὶ ὁ Παρμενίδης καὶ ὁ Ζήνων, ἀπέρριπτε τὴν μαρτυρίαν τῶν αἰσθήσεων καὶ ἐδείκνυε τὰς ἀντιφάσεις αὐτῶν, συνεπέρανε δὲ ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πολλά, ὅπως δεικνύει ἡ ἀπατηλὴ αἴσθησις, ἀλλ᾽ ἓν καὶ μόνον, ὅπως πείθει ἡμᾶς ὁ ἀληθεύων νοῦς. Ὁ Μέλισσος διὰ τῶν περὶ τοῦ ὄντος ἀποδείξεων αὐτοῦ ἀντιλέγει πρὸς τὸν Ἐμπεδοκλέα, τὸν Ἀναξαγόραν, τοὺς ἀτομικοὺς καὶ τοὺς ἀρχαίους Ἴωνας. Μετὰ τὸν Ζήνωνα καὶ τὸν Μέλισσον ἀπεσβέσθη μὲν ἡ *ἐλεατικὴ* σχολὴ (βλ. λ.), τὰ δόγματα ὅμως αὐτῆς ἐπέζησαν, τὸ μὲν ἐν τῇ σοφιστικῇ, εἰς ἣν ὁ Ζήνων διήνοιξε τὴν ὁδόν, τὸ δὲ βραδύτερον ἐν τῇ μεγαρικῇ σχολῇ. —Ω.

μελισσοστάφυλο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος*.

μελισσοσυκιά (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *συκῆ ἡ κοινή*.

μελισσοτόπι (τό)· δημοτ., τόπος κατάλληλος πρὸς τοποθέτησιν τῶν κυψελῶν, παρέχων τροφὴν εἰς τὰς μελίσσας.

Μελισσότοπος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς ΒΔ. τῆς λίμνης τῆς Καστορίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Χόλιστα*. Κάτ. (1928) 336. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Μακροχώρι (Μπόμποκη)*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 556. Χ. Δ.

μελισσοτροφεῖον (τὸ)· ὁ τόπος ὅπου ἐκτρέφονται αἱ μέλισσαι, μελισσοκομεῖον, μελισσών.

μελισσοτροφία (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ μελισσοτρόφου, *μελισσοκομία* (βλ. λ.).

μελισσοτρόφος (ὁ, ἡ)· ὁ τρέφων μελίσσας, μελισσοκόμος, μελισσουργός.

Μελισσουργάκι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κρήτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι 156. Κεῖται ἐπὶ ὑψηλῆς καὶ ὡραίας θέσεως, ἀφ᾽ ἧς δεσπόζει ὁλόκληρον τὸ βόρειον τμῆμα τῆς ἐπαρχίας. Ἀπέχει 1 ὥραν 30΄ ἀπὸ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Ρεθύμνης - Ἡρακλείου. Ἐπὶ τουρκοκρατίας κατῳκεῖτο καὶ ὑπὸ Τούρκων, κατὰ δὲ τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις ἐγένετο πολλάκις θέατρον πολεμικῶν γεγονότων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Πασσαλῖτες* καὶ *Καλαμᾶς*. Μ. Γ. Δ.

μελισσουργεῖον (τό)· μελισσοκομεῖον, μελισσών.

Μελισσουργειὸ *[Γεωγρ.]*.— 1) Χωρίον τῆς κοινότητος Κοκκινιᾶς (Κουσόβου) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Μουιδερέκ*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 245.

— 2) Χωρίον τῆς κοινότητος Καμάρας - Κουμούλι τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 177. Κεῖται ἐπὶ ὑψηλῆς τοποθεσίας τοῦ ἀκρωτηρίου Σπάθα, διαρρέεται ὑπὸ ἀφθόνων ὑδάτων καὶ ἔχει πελώρια δένδρα. Χ. Δ.—Ε. Γ.

— **Μελισσουργειὸ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος κρητικὸς κατὰ τὸν ΝΔ μυχὸν τοῦ κόλπου τῶν Χανίων (πλάτ. 35° 30΄ ½ Β, μῆκ. 23° 36΄ ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 a: Candia western portion) ἀμέσως ΒΔ. τοῦ Κολυμπαρίου. Σ. Ε. Λ.

μελισσουργία (ἡ)· τὸ ἔργον τοῦ μελισσουργοῦ, μελισσοκομία.

μελισσουργικός, *— ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μελισσουργίαν, ὁ τῆς μελισσουργίας.

Μελισσουργοὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τζουμέρκων τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 1 500 κατ., ἀσχολουμένους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἰδίως. Τὸν χειμῶνα οἱ κάτοικοι ἐγκαταλείπουν τὸ χωρίον κατερχόμενοι εἰς Ἄρταν. Πλησίον αὐτοῦ παρὰ τὴν τοποθεσίαν Ζελεούστη κεῖνται ἐρείπια ἀρχαίου συνοικισμοῦ, ἀπέναντι δὲ ἡ μονὴ τῶν Μελισσουργῶν ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Ἔχει διτάξιον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. Χ. Ι. Σ.

μελισσουργὸς (ὁ, ἡ)· ὁ ἐκτρέφων μελίσσας, μελισσοκόμος.

μελισσουργὸς (ὁ), ἢ ***μελισσοφάγος*** *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ μέροπος (βλ. λ. *μέροψ*).

Μελισσουργὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται δίωρον πρὸς Β τῆς Ἀρναίας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Λουτζίκιον*. Κάτ. (1928) 318. Χ. Δ.

μελισσοφάγος (ὁ), ἢ ***μελισσουργὸς*** *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ μέροπος (βλ. *μέροψ*).

μελισσόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν φυτῶν *ἡλιοτρόπιον τὸ κοινόν*, *μέλισσα ἡ φαρμακευτικὴ* καὶ *ψευδόβριζα ἡ μεγίστη*.

Μελισσοχώριον *[Γεωγρ.]*. —1) Κώμη τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα κοινότητος. Κεῖται 3 ὥρας περίπου πρὸς Β τῆς Θεσσαλονίκης, μεθ᾽ ἧς συνδέεται δι᾽ ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ, διακλαδώσεως τῆς πρὸς τὰς Σέρρας μεγάλης ἀρτηρίας, καὶ ἔχει εἰρηνοδικεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπάλτζα*. Κάτ. (1928) 1.495. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία καὶ συνοικισμοὺς *Ἀσπρόβρυση (Ἂκ-Μπουνάρ)*, *Μεσιὸ (Τζουμά)*, *Μονόλοφο (Δαουτλῆ)*, *Πετρωτὸ (Γενῆ Μαχαλᾶ)* καὶ *Πουνάρι*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 2.182.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Συκουρίου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μπεσελῆ*. Κάτ. (1928) 459. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Ὀμορφοχώρι (Νέχαλη)* καὶ *Χασάμπαλη*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 1.143. Χ. Δ.

μελισσέψειρα (ἡ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ προσβάλλοντος τὰς μελίσσας παρασίτου ἐντόμου *βραύλα*.

μελισσυλικὴ ***ἀλκοόλη***· βλ. *μελισσικὴ ἀλκοόλη*.

μελισσών, *—ῶνος* (ὁ)· τόπος κατάλληλος πρὸς διατροφὴν μελισσῶν, κοιν. *μελισσῶνας μελισσοτόπι*.

Μελισσώνα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 149. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Ἀλέξι*, *Γαλάνα*, *Τσεφτιλήκι* καὶ *Χεροδύναμος*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 337. Χ. Δ.

Μελισσώνας *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ποντοκερασιᾶς (Παπρὰτ) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενος πρότερον *Μπαλογλαρῆ*. Κάτ. (1928) 28. Χ. Δ.

Digitized by Google

μελισταγὴς (ὁ, ἡ), —ἐς (τό)· ὁ στάζων μέλι, μελίρρυτος.

Μελίτα / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαία πόλις τῆς δευτέρας Ἀρμενίας, ἡ σημερινὴ *Μαλάτια* (βλ. λ.).

μελιταία (ἡ) (Melitaea) *Ζωολ.*/. Γένος ἀνθοζώων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλκυόνων* τῆς οἰκογενείας τῶν *γοργονιδῶν*, περιλαμβάνον θαλάσσια ζῳάρια κατ' ἀποικίας πολυκλαδωτὰς ζῶντα. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

Μελιταία /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαία πόλις τῆς Φθιώτιδος ἐν Θεσσαλίᾳ, κειμένη, κατὰ Στράβωνα, πέραν τοῦ ποταμοῦ Ἐνιπέως καὶ εἰς ἀπόστασιν δέκα σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως Ἑλλάδος. Οἱ κάτοικοι τῆς Μελιταίας ὠνομάζοντο *Μελιταιεῖς* ἢ *Μελιτεῖς*, κατὰ τὴν παράδοσιν δ' αὐτῶν ἡ πόλις των αὕτη συνῳκίσθη κατ' ἀρχὰς ἐκ κατοίκων τῆς πόλεως Ἑλλάδος μετοικησάντων εἰς τὸν τόπον τοῦτον. Ὠνομάζετο δ' ἀρχικῶς *Πύρρα* καὶ οὐχὶ *Μελιταία*, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Πύρρας, τῆς συζύγου τοῦ Δευκαλίωνος, ὅστις ἦρξε τῆς Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας. Εἰς ἀπόδειξιν τοῦ γεγονότος τούτου ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως ὁ τάφος τοῦ Ἕλληνος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας. Περὶ τῆς πόλεως Μελιταίας ὁ Θουκυδίδης λέγει ὅτι, ὅταν ὁ Βρασίδας διήρχετο τὴν Θεσσαλίαν διὰ Μακεδονίαν, οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ φίλοι του προϋπήντησαν αὐτὸν ἐν Μελιταίᾳ καὶ συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι Φαρσάλου. Κατὰ τὸν Διόδωρον, ἐν Μελιταίᾳ ἄφηκαν τὰς ἀποσκευάς των οἱ σύμμαχοι κατὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον, ἵνα βαδίσωσιν ἐναντίον τοῦ Λεοννάτου. Βραδύτερον ἡ Μελιταία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Αἰτωλῶν. Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἐπεχείρησε νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν πόλιν ταύτην ἀπὸ τοὺς Αἰτωλούς, ἀλλ' ἀπέτυχε, διότι μετεχειρίσθη, κατὰ Πολύβιον, πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν τειχῶν αὐτῆς βραχείας ἀναρριχητικὰς κλίμακας. Ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει τὴν Μελιταίαν *Μέλιταρα*. Ὁ Leake ταυτίζει τὴν Μελιταίαν μὲ τὰ ἐρείπια ἀρχαίου τείχους κειμένου ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐνιπέως ποταμοῦ, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ σημερινὸν χωρίον Κιζλάρ. Β. Δ. Θ.

— **Μελιταία** /*Γεωγρ.*/. Νεώτερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος χωρίου *Ἀβαρίτσα*. Κάτ. (1928) 669. Χ. Δ.

Μελιταῖαι *νῆσοι* (Maltese islands) /*Γεωγρ.*/. Συστὰς νήσων μεταξὺ Σικελίας καὶ Τριπολίτιδος, ἥτις πλαισιουμένη μεταξὺ τῶν παραλλήλων (πλάτ. 35°46'40" Β., μῆκ 36°04'50" Β. καὶ τῶν ἀπὸ Γρηνουΐτς μεσημβρινῶν 14°10'50" Ἀν. καὶ 14°35'00" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 194: Malta and Gozzo islands), ἀναδύει κατὰ τὰ ΒΔ ἥμισυ τῆς ΝΔ. πλευρᾶς τοῦ ὑφαλοπλαισίου τοῦ προεκτείνοντος πρὸς νότον τὴν Σικελίαν καὶ καλυπτομένου ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ διέκπλου τῆς Μάλτας καὶ δεσπόζει ἀμφοτέρων τῆς Μεσογείου τῶν λεκανῶν. Ἀποτελεῖται δὲ ἡ συστὰς ἐκ τῆς *Γκότζο* (Gozzo) τῆς βορειοδυτικωτέρας (ἀρχ. Γαῦδος, Γαῦλος, Καῦδος καὶ Καῦνος), *Κομίνο* (Comino ἀρχ. Hephaestia κατὰ *Ἀντ. Θαλ. Ὁδοιπορ.*, σ. 514) ἡ μεσαία, *Κομινότο* (Cominoto) νησίον ἐγγὺς καὶ δυτικῶς τοῦ Κομίνο, *Μάλτα* ἡ μεγίστη ἐν τῇ συστάδι καὶ *Φίλφολα* (Filfola) ἀρχ. Falacron κατὰ τὸ *Ἀντ. Θαλ. ὁδοιπορικὸν*) ἡ νοτιοδυτικωτέρα. Σ. Ε. Λ.

Μελίταινα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἰάσμου τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 183. Χ. Δ.

μελιταῖος, —α, —ον· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Μελίτην, ὁ τῆς Μελίτης, ὁ ἐκ τῆς Μελίτης προερχόμενος: «μελιταῖα κυνάρια» εἶδος κυνῶν ἐκ τῆς Μελίτης.

— **Μελιταῖοι** *ἱππόται*. Ἑτέρα ὀνομασία τῶν ἱπποτῶν τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ (βλ. λ. *Ἰωαννῖται*).

— **μελιταῖος** *μικρόκοκκος* /*Μικροβιολ.*/ βλ. λ. *κόκκος*.

— **μελιταῖος** *πυρετός*· βλ. *μελιτοκοκκίασις*.

μελίτακας (ὁ)· ἰδιωμ., ὁ μύρμηξ.

Μελίτακας, *Μιχαήλ*. Κρὴς ὁπλαρχηγὸς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του καθ' ἅπαντα τὸν ἀγῶνα 1821—1830 ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ. Ν. ΚΛΣ

μελιτακιὰ (ἡ)· ἰδιωμ., ἡ φωλεὰ τῶν μυρμήκων.

μελιτζανύς, —ιά, —ύ· δημοτ., ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τῆς μελιτζάνας, ἄλλως *λιλὰ* ἢ *μώβ*.

Μελίτη /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ἀνήκων εἰς τὴν Κεκροπίδα φυλὴν καὶ κείμενος δυτικῶς τοῦ Ἔσω Κεραμεικοῦ. Τὰ ἀκριβῆ ὅρια τοῦ δήμου τούτου δὲν εἶναι γνωστά, φαίνεται ὅμως ὅτι ὠνομάζετο μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἅπασα ἡ λοφώδης περιοχὴ πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἄστεως, ἥτις περιέκλειε τοὺς λόφους τῶν Νυμφῶν, τῆς Πνυκὸς καὶ τοῦ Μουσείου, συμπεριλαμβάνουσα καὶ τοὺς ἰδιαιτέρους δήμους τῶν *Σκαμβονιδῶν* καὶ τοῦ *Κολλυτοῦ*. Τὸ ὄνομα Μελίτη ἐδόθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἰς τὸν δῆμον τοῦτον ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς *Μελίτης*, συζύγου τοῦ Ἡρακλέους. Ὁ δῆμος οὗτος ἦτο τὸ κοσμοβριθέστερον τμῆμα τοῦ Ἄστεως τῶν Ἀθηνῶν, εἶχε δὲ πολλοὺς ναοὺς καὶ μεγάλα ἰδιωτικὰ κτίσματα. Ἐν Μελίτῃ εὑρίσκετο τὸ Ἡφαιστεῖον, τὸ Εὐρυσάκειον, ὁ Ἀγοραῖος Κολωνός, ὁ ναὸς τοῦ Ἡρακλέους τοῦ Ἀλεξικάκου, τὸ Μελανίππειον, ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἀριστοβούλης, τὸν ὁποῖον ἔκτισεν ὁ Θεμιστοκλῆς πλησίον τῆς ἑαυτοῦ οἰκίας, ἡ οἰκία τοῦ Καλλίου, ἡ οἰκία τοῦ Φωκίωνος, ἥτις ἐσῴζετο ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλουτάρχου, καὶ κτίσμα τι καλούμενον «Οἶκος Μελιτέων», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπαίζοντο τραγῳδίαι, ὡς μνημονεύει ὁ Ἡσύχιος. Πιθανῶς εἰς τὸ θέατρον τοῦτο νὰ ἀνήκωσι τὰ ἐλάχιστα ἐρείπια ἡμικυκλικοῦ τινος κτίσματος, τὰ ὁποῖα φαίνονται λελαξευμένα ἐντὸς βράχου, ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Πνυκός. Αἱ λεγόμεναι *Μελιτίδες Πύλαι*, αἱ εὑρισκόμεναι κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ Ἄστεως, ὠνομάσθησαν οὕτως, ὡς ἄγουσαι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μελίτης. Ὁ Πλίνιος κάμνει λόγον περί τινος «oppidum Melite», τὸ ὁποῖον εἰκάζεται ὅτι ἦτο τὸ τεῖχος, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου κατὰ τὸ 229 π. Χ. καὶ τὸ ὁποῖον ἐντελῶς ἐξηφανίσθη. Β. Δ. Θ.

— **Μελίτη** / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Λιμνοθάλασσα τῆς Ἀκαρνανίας, νῦν καλουμένη *Λεζίνα* (βλ. λ.).

— **Μελίτη** [*Γεωγρ.*/. Νῆσος ἐν τῇ Μεσογείῳ (βλ. λ. *Μάλτα*).

— **Μελίτη** / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Νῆσος τοῦ Ἀδριατικοῦ «μεταξὺ Ἠπείρου καὶ Ἰταλίας, ὅθεν τὰ κυνίδια Μελιταῖά φησιν» (*Στέφ. Βυζάντ.*). Κατὰ τὸν Στράβωνα τὰ κυνίδια ταῦτα ἦσαν τῆς Μελίτης, τῆς νοτίως τῆς Σικελίας. Εἶναι ἡ σύγχρονος *Μελέντα*. Σ. Ε. Λ.

— **Μελίτη** / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Παναρχαία τῆς *Σαμοθρᾴκης* ὀνομασία πρὸ τῆς εἰς αὐτὴν ἐποικήσεως τῶν Κορυβάντων. Σ. Ε. Λ.

Μελιτηνιώτης. —1) *Θεόδωρος*. Μέγας σακελλάριος καὶ ἀρχιδιάκονος, ἀκμάσας περὶ τὸ 1361, κατὰ τὸν Λ. Ἀλλάτιον. Συνέγραψε τὴν «*Ἀστρονομικὴν τρίβιβλον*», στηριζομένην ἐπὶ μεταφράσεων περσικῶν ἀστρονομικῶν συγγραμμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Πτολεμαίου καὶ Θέωνος, ἀποτελοῦσαν δὲ τὸ ἐκτενέστερον καὶ λογιώτερον ἀστρονομικὸν σύγγραμμα τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπίσης συνέγραψεν «*Ὑπόμνημα*» εἰς τὰ 4 εὐαγγέλια, διαιρούμενον εἰς 9 βιβλία, ἕκαστον δὲ τούτων εἰς 9 διαλέξεις, καθὼς καί τινα συναξάρια. Ἡ «*Ἀστρονομικὴ τρίβιβλος*» ἐσώθη εἰς ἕνα κώδικα τοῦ Βατικανοῦ, ἐξεδόθη δὲ μόνον τὸ προοίμιον καὶ ἡ ἀρχή της (*Migne*, Patr.Gr 149, 988—1001) ὡς καὶ ἐκλογαὶ τοῦ «*Ὑπομνήματος*» (149, 881—988). —2) *Ἰωάννης*. Συγγενὴς τοῦ ἀνωτέρω, ζήσας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, συγγραφεὺς καὶ οὗτος ἑρμηνευτικοῦ ὑπομνήματος εἰς τὰ εὐαγγέλια, διασωθέντος ἐν Ἀμβροσιανῷ κώδικι. —3) *Κάλλιστος*. Λόγιος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου σῴζονται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 736 κώδικι τοῦ Βατικανοῦ 30 λόγοι ἡσυχαστικῆς παρακλήσεως. —4) *Κωνσταντῖνος*. Λόγιος κληρικός, ζήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΓ' καὶ ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Διετέλεσεν ἀρχιδιάκονος καὶ εἶτα μέγας χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἔλαβε δὲ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς θεολογικὰς συζητήσεις τῆς ἐποχῆς του καὶ ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς ἀνατολικῆς μετὰ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Συνέγραψε δύο πραγματείας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπειρᾶτο νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ δόγμα τῆς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν ἦτο καινοτομία τοῦ πάπα, ὡς ὑπεστήριζον οἱ ἀνατολικοί, ἀλλ' ἐδιδάσκετο ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος. Αἱ πραγματεῖαι αὗται ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ Λ. Ἀλλατίου (Graec. Orthod 2, 642—921) καὶ εἶτα ὑπὸ Migne (Patr. Gr. 141, 1032—1273). —5) Ποιητὴς μεγάλου ἀλληγορικοῦ ποιήματος ἐκ 3060 πολιτικῶν στίχων, ἐπιγραφομένου «*Εἰς τὴν σωφροσύνην*» καὶ «Ἐρωτικὴ διήγησις ἀλλὰ σωφρονεστάτη, μέτρον τι καθηδύνουσα τοὺς ἐραστὰς τοῦ λόγου». Ὁ ποιητής, ὁ ὁποῖος πιθανὸν νὰ εἶναι εἷς τῶν ἀνωτέρω Μελιτηνιωτῶν, διηγεῖται ἐν τῷ ποιήματι ὅτι συναντᾷ ἐν ἐξοχικῷ περιπάτῳ παρθένον τινά, τὴν «*Σωφροσύνην*», αὕτη δὲ τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸν Παράδεισον, ἡ περιγραφὴ τοῦ ὁποίου ὑπερβάλλει πᾶν μέτρον φλυαρίας καὶ λεκτικοῦ φόρτου. Ν. Α.

Μελιτηνός, *Θεόδωρος*. Λόγιος κληρικὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (βλ. λ. *Θεόδωρος ὁ Μελιτηνός*).

Μελιτιάνικα /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ποταμοῦ τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 18. Χ. Δ.

μελιτιανὸν *σχίσμα*. Τὸ σχίσμα τοῦτο, τὸ προελθὸν ἐκ τοῦ Λυκοπόλεως *Μελιτίου* (βλ.λ.), ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 306, καθ' ἣν ἐποχὴν δηλαδὴ ὁ Πέτρος Ἀλεξανδρείας εἶχε φύγει ἐκεῖθεν ἕνεκα τῶν διωγμῶν τοῦ Διοκλητιανοῦ (305). Ὁ Μελίτιος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀφῆκε διάδοχον τὸν Ἰωάννην, ὅστις ἡνώθη μετὰ τῶν Εὐσεβιανῶν, οὕτω δὲ οἱ μελιτιανοὶ συνεδέθησαν μετὰ τῶν ἀρειανῶν. Διετηρήθη δὲ τὸ σχίσμα τοῦτο μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος ἐν Αἰγύπτῳ. Κ. Ι. Δ.

Μελιτιανοὶ (οἱ)· οἱ ὀπαδοὶ τοῦ *Μελιτίου*.

μελίτικος, —η, —ο· δημοτ., ὁ ἐκ μέλιτος κατεσκευασμένος, μελένιος.

Μελιτηνὴ / *Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαία πόλις τῆς δευτέρας Ἀρμενίας, ἡ σημερινὴ *Μαλάτια* (βλ. λ.).

Μελιτίνη /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 288. Ἔχει ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἁγία Μαρίνα (Τσέρια)* καὶ *Λεμονιὰ (Ρόζοβα)*. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ζελίνα*. ΚΑΨ.

μελιτίνη (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀρτεμισία ἡ δενδρώδης*.

Μελίτιος, *ἐπίσκοπος Λυκοπόλεως*. Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Θηβαΐδι Λυκοπόλεως, καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Πέτρου (300—311) καὶ δι' ἄλλας αἰτίας καὶ διότι ἐν διωγμῷ ἠρνήθη τὸν Χριστὸν καὶ ἐθυσίασεν εἰς τὰ εἴδωλα. Οὗτος ἀποσχισθεὶς τῆς Ἐκκλησίας ἐλοιδόρει καὶ ἐσυκοφάντει τὸν Πέτρον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ Ἀχιλλᾶν καὶ Ἀλέξανδρον, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ἐχειροτόνησεν εἰς πολλὰς πόλεις ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους (πρβλ. *Ἀθανασίου*, Ἀπολ. κατὰ Ἀρείου κεφ. 59 καὶ *Σωκράτους* Ἐκκλ. ἱστορ. 1,6). Τὰς ἀνωτέρω εἰδήσεις περὶ τοῦ Μελιτίου ἐπικυροῦσι τρία ἀρχαῖα ἔγγραφα, δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Maffei ἐν τῷ «Osservationi litterarie» (Βερόνα 1738), ἐξ ἀρχαίου κώδικος. Τὸ πρῶτον τούτων εἶναι ἐπιστολὴ τεσσάρων ἐπισκόπων τῆς Αἰγύπτου, ἐν φυλακῇ εὑρισκομένων, πρὸς τὸν Μελίτιον Λυκοπόλεως, ἐν ᾗ παραπονοῦνται διὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας χειροτονίας παρ' ἐνορίαν καὶ ἄνευ τῆς ἀδείας του Ἀλεξανδρείας Πέτρου. Σημείωσις προστεθεῖσα ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὑπὸ μεταγενεστέρας χειρὸς ἀναφέρει ὅτι ὁ Μελίτιος, μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τῶν τεσσάρων τούτων ἐπισκόπων, ἦλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀφοῦ καθήρεσε τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἀπόντος ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἐχειροτόνησεν ἀντ' αὐτῶν ἄλλους. Τὸ τρίτον εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ ἐπισκόπου Πέτρου πρὸς τὴν ἑαυτοῦ κοινότητα προτρέπουσα αὐτὴν νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τοῦ Μελιτίου. Τοὐναντίον, ἀντίθετος ἐν πολλοῖς εἶναι ἡ διήγησις τοῦ Ἐπιφανίου (αἵρ. 68), καθ' ἣν ὁ Μελίτιος εἶχε φυλακισθῆ μετὰ τοῦ Πέτρου κατὰ τοὺς διωγμούς, ἐν φυλακῇ δ' εὑρισκόμενος ἐτόνιζεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ πεσόντες κατὰ τοὺς διωγμούς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Πέτρον, ὑποστηρίζοντα τὴν παραδοχὴν αὐτῶν. Ἔπειτα, ἐξορισθεὶς ὁ Μελίτιος εἰς Παλαιστίνην, ἵδρυσε καθ' ὁδὸν νέας ἐκκλησίας καὶ ἐχειροτόνησε δι' αὐτὰς ἐπισκόπους, μὴ χωρισθεὶς ὅμως τῆς Ἐκκλησίας. Τέλος ἐπανελθὼν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἔζησεν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Πέτρου. Οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι ἡ διήγησις τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου καὶ κατ' αὐτὸν τοῦ Σωκράτους εἶναι ἡ πιθανωτέρα, ἡ δὲ διήγησις τοῦ Ἐπιφανίου προέρχεται ἐξ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, ὡς ὁ Hefele παρατηρεῖ (Ἱστορ. τῶν συνόδων I, 40). Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι τέλος ὅτι, ἐνῷ ὁ μέγας Ἀθανάσιος καλεῖ τὸν Λυκοπόλεως Μελίτιον, ὁ Ἐπιφάνιος καὶ τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἔγγραφα καλοῦσιν αὐτὸν *Μελέτιον*. Κ. Ι. Δ.

μελιτογενὸς (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ γεννῶν, ὁ παράγων μέλι.

μελιτοεξαγωγεύς, —έως (ὁ). Εἰδικὸν κυλινδρικὸν μηχάνημα, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ μέλιτος ἐκ τῶν κηρηθρῶν. Ὁ μηχανισμὸς αὐτοῦ εἶναι ἁπλοῦς. Εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐκ λευκοσιδήρου κυλίνδρου ὑπάρχει ἄξων κάθετος, ὅστις εἰς τὸ ἄνω ἄκρον καταλήγει εἰς ὀδοντωτὸν τροχόν, τοῦ ὁποίου ἐφάπτεται ἕτερος τροχὸς φέρων πλαγίως χειρολαβὴν διὰ τὴν περιστροφήν. Πέριξ τοῦ ἄξονος εὑρίσκονται προσηρμοσμένα, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ κυλίνδρου, 2—4 συρμάτινα πλαίσια, ἐφ' ὧν καταλλήλως προσθέτονται αἱ μελοκηρῆθραι, ἀφοῦ προηγουμένως ἀφαιρεθῇ τὸ κήρινον ἐπικάλυμμα τῶν κελλίων. Διὰ τῆς περιστροφῆς, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως, τὸ μέλι ἐκτινασσόμενον ἀπὸ τῶν κελλίων τῆς κηρήθρας εἰς τὰς παρειὰς τοῦ κυλίνδρου, ἐξέρχεται ἐκ κρουνοῦ εὑρισκομένου εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ μηχανήματος. Α. Ι. Μ.

μελιτοεξαγωγὴ (ἡ)· ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ μέλιτος ἐκ τῶν κηρηθρῶν || καθόλου, ἡ συγκομιδὴ τοῦ μέλιτος, ὁ τρυγητὸς τῶν μελισσίων || ἡ ἐποχὴ τῆς συγκομιδῆς τοῦ μέλιτος (ὁ σχηματισμὸς τῆς λέξεως κακόζηλος).

Digitized by Google

— *['Εγκυκλ.]* Ἡ *μελιτοεξαγωγὴ* διενεργεῖται καθ' ὡρισμένας περιόδους, αἵτινες ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ τέλους ἑκάστης ἀνθοφορίας, ἡ ὁποία ποικίλλει ἑκασταχοῦ. Κυριωτέρα εἶναι ἡ μετὰ τὴν ἀνθοφορίαν τοῦ θύμου, ἤτοι περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου. Ταύτης προηγεῖται, εἰς στενὴν πάντως κλίμακα, ἡ ἐαρινή, ἕπεται δὲ ὅλων ἡ φθινοπωρινὴ κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον μὲ τὴν ἀπάνθησιν τοῦ πεύκου, τῆς ἐρείκης καὶ τοῦ κομάρου. Ὁ τρόπος δι' οὗ ἐξάγεται τὸ μέλι τῶν κηρηθρῶν ἐνεργεῖται: α') διὰ τοῦ *μελιτοεξαγωγέως* (βλ. λ.), β') διὰ συμπιέσεως τῆς κηρήθρας, ὅτε τὸ ἐξαγόμενον μέλι ὑστερεῖ εἰς καθαρότητα, καὶ τέλος δι' ἐκθέσεως αὐτῆς εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας καὶ ἀποστάξεως τοῦ μέλιτος βραδέως. Ἡ ἀφαίρεσις τῶν κηρηθρῶν ἐκ τῆς κυψέλης εἶναι εἴτε ὁλική, ὅτε τὸ σμῆνος ἀποπνίγεται ἢ συνενοῦται εἰς ἄλλην κυψέλην, εἴτε μερική, ὅτε ἀφαιροῦνται ἀναλόγως 2—5 κηρῆθραι. Α. Ι. Μ.

μελιτοκηρίδιον (τό). Μικρὸν πλαισίδιον μετὰ κηρήθρας πεπληρωμένης μέλιτος. Τὰ μελιτοκηρίδια ταῦτα ἀπαιτεῖ ἰδίως τὸ ἐμπόριον, προκειμένου νὰ προσφέρῃ μέλι εἰς κηρήθρας. Ἀποτελοῦν εἶδος πολυτελείας καὶ τρώγονται εἰς μικρὰ τεμάχια ἐν εἴδει γλυκίσματος. Εἶναι εὐμετακόμιστα καὶ ἡ τιμή των σχετικῶς μεγάλη. Α. Ι. Μ.

μελιτοκοκκίασις, *—εως* (ἡ) */Ἰατρ./*. Βαρὺ μολυσματικὸν νόσημα μακρᾶς διαρκείας (τοὐλάχιστον 3 μηνῶν). Ὠνομάσθη καὶ *μελιταῖος πυρετός*, διότι ἡ συστηματικὴ μελέτη καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς φύσεως τῆς νόσου ἐπραγματοποιήθη ἐν τῇ νήσῳ Μάλτᾳ (Μελίτη). Ἡ νόσος ὑπάρχει διαδεδομένη εἰς ὅλην τὴν Μεσόγειον, ἐπίσης δὲ ἀνευρίσκεται εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Βορείου Εὐρώπης, εἰς τὴν Ἀμερικήν, τὴν Ρωσίαν, τὴν Ἀσίαν, τὰς τροπικὰς χώρας. Συνήθως ὀνομάζεται καὶ *κυματοειδὴς πυρετός*, διότι παρουσιάζονται ἐξάρσεις τοῦ πυρετοῦ μακρᾶς διαρκείας, ἐναλλασσόμεναι μεθ' ὑφέσεων ἐπίσης μακρᾶς διαρκείας, ἤτοι ἡ πυρετικὴ κίνησις ἔχει κυματοειδῆ πορείαν. Ὡς ἰδιάζουσα νοσηρὰ ὀντότης εἶχε καθορισθῆ εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς Μεσογείου, πολὺ πρὶν ἀνακαλυφθῇ τὸ ειδικὸν μικρόβιον, καὶ ὠνομάζετο τότε *πυρετὸς τῆς Μεσογείου*. Διὰ τῶν γενομένων ἐν Μάλτᾳ ἐρευνῶν ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ νόσος ὀφείλεται εἰς τὸ μικρόβιον *μελιτόκοκκος*, ἐπὶ πλέον δὲ ἀνευρέθη ἡ πηγὴ τῆς μολύνσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνεκαλύφθη ἁπλῆ ἐργαστηριακὴ μέθοδος διὰ τὴν διάγνωσιν τῆς νόσου. Πράγματι, διεπιστώθη ὅτι αἱ ἐντόπιαι αἶγες τῆς Μάλτας πάσχουσιν ἐκ τῆς αὐτῆς νόσου. Τὸ μικρόβιον ἀνευρίσκεται εἰς τὸ γάλα αὐτῶν συχνότατα. Συνήθως τὸ μικρόβιον ἐγκαθίσταται καὶ πολλαπλασιάζεται εἰς τοὺς γαλακτοφόρους ἀδένας τῶν αἰγῶν, προκαλοῦν μαστίτιδας. Τὸ γάλα ἀποτελεῖ τὴν συνηθεστέραν πηγὴν μολύνσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἰδίως ὅταν χρησιμοποιῆται ἄβραστον. Ἐκτὸς τοῦ γάλακτος, καὶ τὸ κρέας πασχόντων ζῴων δυνατὸν νὰ μεταδώσῃ τὴν νόσον. Ἡ κλινικὴ διάγνωσις αὐτῆς εἰς τὰ ζῷα εἶναι δύσκολος, κατορθοῦται δὲ μόνον δι' ἐργαστηριακῆς μεθόδου. Πράγματι, τὸ γάλα ἢ ὁ ὀρὸς τοῦ αἵματος πασχόντων ζῴων ὡς καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων ἐπιφέρουσι τὴν συγκόλλησιν τῶν μικροβίων καλλιεργήματός τινος (*συγκολλητικὴ ἀντίδρασις ἢ ὀροδιαγνωστικὴ μέθοδος*). Ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ νόσος εἶναι δύσκολον νὰ διαγνωσθῇ, διότι τὰ συμπτώματα αὐτῆς ἀνευρίσκονται καὶ εἰς ἄλλα νοσήματα, ὡς εἶναι ἡ φυματίασις, οἱ ὀξεῖς ρευματισμοί, τὸ καλααζάρ, ἡ ἑλονοσία, ἡ ἐκ στρεπτοκόκκου σηψαιμία.

Ἡ νόσος ἐκδηλοῦται μὲ ὑψηλὸν πυρετόν, συχνὰ ρίγη, πόνους εἰς τὰς ἀρθρώσεις, ἱδρῶτας. Μετὰ πάροδον 1—2 μηνῶν παρουσιάζεται διόγκωσις τοῦ σπληνὸς καὶ τοῦ ἥπατος, διότι τὸ μικρόβιον πολλαπλασιάζεται ἐντὸς τοῦ λυμφατικοῦ συστήματος· οἱ νεφροὶ παρουσιάζουσι μικρὰς βλάβας, ἂν καὶ τὸ μικρόβιον διέρχεται ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπεκκρίνεται διὰ τῶν οὔρων. Βραδύτερον ἡ ἐγκατάστασις τοῦ μικροβίου δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ εἰς τοὺς πνεύμονας, ὅτε ἐμφανίζονται συμπτώματα βρογχίτιδος· ἐπίσης εἰς τὸ περιτόναιον μὲ ὑγρὸν ἐνίοτε ἄφθονον εἰς τὴν κοιλίαν, ὡς συμβαίνει ἐπὶ φυματιώδους περιτονίτιδος· ἄλλωστε εἰς τὸ στάδιον τοῦτο πραγματοποιεῖται ἡ πλήρης εἰκὼν γενικῆς φυματιάσεως μετὰ σημαντικῆς ἀπισχνάνσεως· διὰ τοῦτο ἄλλοτε ὁ μελιταῖος πυρετὸς ὠνομάζετο καὶ *φθίσις τῆς Μεσογείου*. Ἀλλ' οἱ τοῦτοι φθισικοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἰῶνται. Ὁ μελιταῖος πυρετός, παρὰ τὴν ἀμείλικτον μακροχρόνιον διαδρομήν του, παρ' ὅλα τὰ βαρέα συμπτώματα καὶ τὰς ἐπιπλοκάς, ἔχει μικρὰν θνησιμότητα, ἀνερχομένην εἰς 5—6 %. Συνήθεις ἐπιπλοκαὶ εἶναι ἀποστήματα, ἀρθρίτιδες, ὀρχίτιδες, μαστίτιδες. Τὸ μικρόβιον ἀνευρίσκεται εἰς τὸ αἷμα καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τῆς νόσου ἡ καλλιέργεια τοῦ μικροβίου ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ πάσχοντος χρησιμεύει διὰ τὴν ἀσφαλῆ διάγνωσιν τῆς νόσου.

Εἰς τὰς ἄλλας χώρας, τὴν Βόρειον Εὐρώπην, Ἀμερικὴν κλ. ἡ πηγὴ τῆς μολύνσεως δὲν εἶναι αἱ αἶγες, ἀλλὰ οἱ βόες καὶ οἱ χοῖροι· τὰ ζῷα ταῦτα προσβάλλονται εἰς μεγάλην ἀναλογίαν. Τὸ προκαλοῦν τὴν λοίμωξιν μικρόβιον εἰς τοὺς βοῦς καὶ τοὺς χοίρους ἔχει ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ ἀπὸ τὸ μικρόβιον τῶν αἰγῶν, ἤτοι ὑπάρχουσι διάφοροι φυλαὶ μελιτοκόκκου. Ὁ ἄνθρωπος παρουσιάζεται περισσότερον εὐπαθὴς πρὸς τὰς ἐκ τῶν αἰγῶν καὶ τῶν χοίρων φυλάς, ὀλιγώτερον δὲ πρὸς τὴν ἐκ τῶν βοῶν.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ νόσος εἶναι λίαν διαδεδομένη. Εἰς τὰ ἰατρικὰ συγγράμματα ἀναφέρεται παλαιότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα: *Πυρετὸς τῆς Κρήτης, Κεφαλληνίας, Κύπρου*. Εἶναι ἐνδημικὴ εἰς ὅλας τὰς κτηνοτροφικὰς περιφερείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀριθμεῖ κατ' ἔτος πολλὰ κρούσματα. Ἡ μόλυνσις προέρχεται ἐκ τοῦ γάλακτος αἰγῶν καὶ βοῶν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ νωποῦ βουτύρου. Ὁ παρατεταμένος βρασμὸς τοῦ γάλακτος, ὅστις ἀποτελεῖ καὶ τὸ μόνον μέσον προφυλάξεως, εἶναι ἀρκετὸς νὰ καταστρέψῃ τὸ μικρόβιον. Διὰ τοῦ τυροῦ καὶ τοῦ γιαουρτίου εἶναι ἀδύνατος ἡ μόλυνσις, διότι ταῦτα παρασκευάζονται μετὰ βρασμὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον τοῦ γάλακτος.

Εἰδικὴ θεραπεία ὑπάρχει μόνον ἡ ἐμβολιοθεραπεία, ἥτις δὲν δίδει μὲν ἄμεσα ἀποτελέσματα, ἀλλ' ἡ ἐπίδρασίς της εἶναι εὐεργετικὴ ἐὰν ἐφαρμοσθῇ εἰς σειρὰν πολλῶν ἐνέσεων· εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐπιπλοκῶν, ὅπως π. χ. ἐπὶ ἀποστημάτων, ἐντοπίσεων ἐν γένει τοῦ μικροβίου κτλ., ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐμβολίων εἶναι καταφανής· συνήθως διὰ 3—5 ἐνέσεων καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ σημαντικὴ ὑποχώρησις τῶν ἐπιπλοκῶν. Ι. Π. ΚΑΜΙΝΟΠΕΤΡΟΣ

μελιτόλιθος (ὁ) */Ὀρυκτολ./* βλ. *μελλίτης*.

μελιτοποίησις, *—εως* (ἡ). Ἐπεξεργασία τοῦ ἐξ ἀνθέων ἐκμυζηθέντος νέκταρος ὑπὸ τῶν μελισσῶν καὶ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς μέλι. Ἡ ἐπεξεργασία αὕτη λαμβάνει χώραν ἐν τῷ στομάχῳ τῆς μελίσσης τῇ βοηθείᾳ τοῦ γαστρικοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ ἐκκρίματος τῶν σιελογόνων αὐτῆς ἀδένων (βλ. *μέλι*). Α. Ι. Μ

μελιτοποιὸς (ὁ, ἡ), *—όν* (τό)· ὁ παρασκευάζων μέλι.

Μελιτόπολις (Melitopol) */Γεωγρ./* Πόλις τῆς ρωσικῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας Οὐκρανίας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μολοτσναΐα. Κάτ. 25.249. Ἔχει ἀλευρομύλους, σιδηροχυτήρια, ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἅλατος. Θ. Κ.

μελιτοσάκχαρον (τὸ) */Ὀργ. Χημ./* Συνώνυμον τοῦ *μελιτριόζη* (βλ. *ραφινόζη*).

μελιτοῦττα (ἡ). Πλακούντιον κατασκευαζόμενον ἐκ διαφόρων ὑλικῶν καὶ μέλιτος καὶ προσφερόμενον, κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς χρόνους, εἰς τὸν Κέρβερον κατὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν, πρὸς καταπράϋνσιν τοῦ ἀπαισίου τούτου κυνὸς τοῦ Ἅδου. Τὸ πλακούντιον κατετίθετο ἐντὸς τοῦ τάφου καὶ παρὰ τὸν νεκρόν, ἵνα οὗτος, κατερχόμενος εἰς τὸν Ἅδην, ρίψῃ αὐτὸ εἰς τὸ φοβερὸν τέρας. Κωνοειδῆ πήλινα κτερίσματα, εὑρεθέντα ἐν πολλοῖς τάφοις καὶ ἀντικαθιστῶντα πιθανώτατα τὴν πραγματικὴν μελιτοῦτταν, μᾶς δίδουσιν ἰδέαν τοῦ σχήματος τοῦ εἴδους τούτου τοῦ πλακοῦντος. Κατὰ τὸν Immisch, ἡ μελιτοῦττα προσεφέρετο συνήθως εἰς τοὺς ὄφεις, τὰς προσωποποιήσεις δηλαδὴ καὶ τοὺς θεράποντας τῶν χθονίων θεοτήτων, τῶν ἡρώων καὶ τῶν νεκρῶν, ἰδίως δὲ εἰς τοὺς ὄφεις τοῦ Τροφωνίου, ἐκ τούτου δὲ ὑποθέτει ὅτι ὁ Κέρβερος ἦτο ἀρχικῶς ὁ ὄφις τοῦ Ἅδου. Β. Δ. Θ.

μελιτόφιλα (τὰ) */Ζῳολ./*. Καλοῦνται τὰ ἔντομα τὰ ὑπαγόμενα εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν κολεοπτέρων, ἅτινα τρέφονται κυρίως ἐκ τοῦ νέκταρος τῶν ἀνθέων. Δ. Ν. Π.

μελιτοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό). Οὕτω ὀνομάζεται πᾶν ἐν γένει φυτόν, τὸ ὁποῖον ἐκχύνει νέκταρ καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἀπομύζησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν μελισσῶν. Τοῦτο δέ, διότι ὑπάρχουν φυτά, εἰς τὰ ὁποῖα εἴτε ἡ διασκευὴ τῆς στεφάνης τοῦ ἄνθους των εἶναι τοιαύτη, εἴτε διότι ἀνθοφοροῦν τὸν χειμῶνα, δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐκμύζησις τοῦ νέκταρος. Ἐν γένει μελιτοφόρα φυτὰ εἶναι τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, ὡς ἡ ἀμυγδαλῆ, ἡ βερυκοκκέα, ἡ ροδακινέα, ἡ μηλέα, ἡ κουμαριὰ κ. ἄ. Ἐκ τῶν μὴ ὀπωροφόρων, ἐκ τῶν θάμνων καὶ λοιπῶν, ἡ ἐρείκη, τὸ τριφυλλοειδῆ, ἡ ἀκακία, τὸ λιγοῦστον, ἡ φιλύρα, ἡ ἰτέα, ὁ θύμος, τὸ ὀρίγανον, ἡ φασκομηλιὰ καὶ πληθὺς ἄλλων. Μελιτοφόρα φυτὰ δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι καὶ ἐκεῖνα, ἅτινα ἐκχύνουν μελιτώδεις οὐσίας εἰς τοὺς μίσχους τῶν κοτυληδόνων, τὰ πέταλα, τὴν βάσιν τῶν ἀνθέων κλ. Α. Ι. Μ

μελιτριόζη (ἡ) */Ὀργ. Χημ./* βλ. *ραφινόζη*

μελιτσινι (τὸ) */Βοτ./* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θύμβρα ἡ κεφαλωτή*.

Μέλιττα */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Πόλις Λιβυκὴ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἀναφερομένη ἐν τῷ περίπλῳ (5) τοῦ Ἄννωνος πλησίον τῆς Ἄκρης (Agadir). Ὁ Ἑκαταῖος τὴν ὀνομάζει *Μέλισσα*. Ἡ ὀνομασία της φοινικικὴ (ἐκ τοῦ *Μελὲτ*) σημαίνει πόλιν εἰς τόπον ἀσβεστολίθου. Ἡ ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

μελιττὶς (ἡ) (Melittis) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἀπαντώσας ἐν Εὐρώπῃ. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μελιττὶς τὸ μελισσόφυλλον* (Melittis melissophylum), ἰθαγενὴς πόα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νοτιοδυτικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἐνέχουσα φαρμακευτικὰς ἰδιότητας καὶ καλλιεργουμένη πολλαχοῦ πρὸς κόσμον. Ἡ *μελιττὶς* τῶν ἀρχαίων ἀνάγεται εἰς τὸ γένος *μέλισσα* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Μελιττὶς τὸ μελισσόφυλλον.

μελιτώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ τὸ μέλι κατὰ τὸ χρῶμα ἢ τὴν σύστασιν, μελιτοειδής.

μελιτώματα (τὰ) (Mellita) */Φαρμακοτ./*. Καλοῦνται οὕτω τὰ σιρόπια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα περιέχουν ἀντὶ σακχάρου μέλι. Τὰ μελιτώματα παρασκευάζονται ὡς καὶ τὰ σιρόπια τοῦ σακχάρου καὶ ἔχουν τὸ αὐτὸ εἰδικὸν βάρος. Εἶναι σκευάσματα ἀναλλοίωτα καὶ εὐκόλως ζυμούμενα. Φυλάσσονται εἰς φιάλας ξηρὰς καὶ καλῶς κλειομένας εἰς τόπον δροσερόν. Κ. Γ. Μ.

μελιτωμένος, *—η, —ον*· ἐπὶ φυτῶν, ὁ πάσχων ἐκ μελιτώσεως.

Μελίτων. Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Κρήτῃ Κυδωνίας, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (787). ΕΡ. Μ.

—Μελίτων ὁ *Σάρδεων (ἀπολογητής)*. Εἷς τῶν ἐπισημοτέρων ἀπολογητῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, οἵτινες ἐξησκημένοι ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ διαλεκτικῇ, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων, ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς τὸ μὲν ἀμυνόμενοι κατὰ τῶν κατ' αὐτῆς διωγμῶν, τὸ δὲ ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῆς ἐθνικῆς θρησκείας. Κατὰ τὸν Εὐσέβιον (4, 27) ὁ ἐπίσκοπος Ἐφέσου Πολυκράτης ὠνόμασεν αὐτὸν «εὐνοῦχον», δηλαδὴ παρθένον καὶ «ἐν ἁγίῳ πνεύματι πάντοτε πολιτευσάμενον», «κεκοιμημένον δ' ἐν Ἀσίᾳ μεταξὺ τῶν μεγάλων στοιχείων»· ὁ αὐτὸς δὲ συναριθμεῖ αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς, ὡς τοῦ Ἡγησίππου, Διονυσίου τοῦ Κορίνθου καὶ ἄλλων. Συνέταξε πλεῖστα συγγράμματα, ἐν οἷς διεκρίνετο ἡ «Πρὸς Ἀντωνῖνον τὸν Πῖον ἀπολογία», ἧς διεσώθησαν ἀρκετὰ τεμάχια. Ἐκ τῶν ἄλλων τοῦ Μελίτωνος συγγραμμάτων ἀξιόλογα ἦσαν τὸ «Περὶ Πάσχα», ἡ «Κλείς», χρησιμεύουσα πρὸς ἐξήγησιν τῆς Γραφῆς, καὶ αἱ «Ἐκλογαὶ» τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. † Η. Φ. Β.

μελίτωσις (ἡ) */Φυτοπαθολ./*. Νόσος τῆς ἐλαίας, ὀφειλομένη εἰς γενικὴν ἀλλοίωσιν τῆς φυσιολογικῆς δραστηριότητος τοῦ φυτοῦ. Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἐκροὴν ἀπὸ τῶν φύλλων, τῶν κλάδων καὶ τοῦ κορμοῦ παχυρρεύστου ὑγροῦ ὁμοιάζοντος πρὸς μέλι ἀραιὸν καὶ περιέχοντος μαννίτην, σάκχαρα, κόμμι. Ἡ μελίτωσις εἴτε προκαλεῖται ἀπὸ νύγματα ἐντόμων (λεκάνιον, φιλίππειος κλπ.), εἴτε ἐμφανίζεται αὐτομάτως, ὅταν ἡ ἔντασις τοῦ φωτὸς καὶ ἡ θερμοκρασία τοῦ περιβάλλοντος εἶναι μεγάλη. Κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας ἡ νόσος ὀφείλεται εἰς τὴν ἐξώσμωσιν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι κανονικῶς δὲν περιέχονται εἰς τοὺς χυμοὺς τῶν κυττάρων, κατόπιν ἀλλοιώσεως τῆς ἡμιδιαπερατότητος τῆς πλασμικῆς μεμβράνης. Εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι ἀναπτύξεως εἶναι τὰ ἀργιλλώδη ἐδάφη μὲ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὑπέδαφος, ἡ καλλιέργεια εἰς πεδιάδας ἢ κοιλάδας καὶ ἡ ἀπότομος ὕψωσις τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος ἀπουσίᾳ ἀνέμου. Τὰ ὑπὸ τῆς μελιτώσεως προσβεβλημένα δένδρα προσβάλλονται κατόπιν καὶ ὑπὸ τοῦ μύκητος τῆς καπνίας, ὅστις ἀναπτύσσεται ἐπὶ τοῦ σακχαρούχου ὑγροῦ, ἐμποδίζων τὴν λειτουργίαν τῆς χλωροφύλλης. Ε. Τ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

μελιφάγος (ὁ) (Meliphagus) */Ζῳολ./*. Γένος ζῴων θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μουστελιδῶν*, περιλαμβάνον ζῷα μικροῦ σχετικῶς μεγέθους, μὲ σῶμα χαμηλὸν καὶ παραπλήσιον κατὰ τὴν μορφὴν πρὸς τὸ τοῦ *τρόχου* (βλ. λ.). Τὸ σῶμά των εἶναι ἐπιμήκες, ἡ κεφαλὴ ἀρκετὰ ἰσχυρὰ καὶ ἐπιμήκης ἀπολήγουσα εἰς ὀξὺ ρύγχος, ὁ λαιμὸς χονδρός, οἱ πόδες χονδροὶ καὶ χαμηλοὶ μετὰ μεγάλων δακτύλων καὶ γαμψῶν ὀνύχων, δι' ὧν ἐπιτηδείως σκάπτουν τὴν γῆν, ἡ οὐρὰ βραχεῖα καὶ παχεῖα. Παρὰ τὴν ἕδραν ὑπάρχουσιν ἀδένες τινὲς ἐκκρίνοντες δυσώδους ὀσμῆς ὑγρόν. Εἶναι ζῷα νυκτόβια καὶ τρέφονται ἐκ μικρῶν θηλαστικῶν καὶ ἐντόμων καὶ ἰδίως ἐκ μέλιτος. Ἐκ τῶν ἐλαχίστων εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ὁ *μελιφάγος ὁ δίχρους* (Meliphagus bicolor), ὅστις φέρει πάντα τὰ γνωρίσματα τοῦ γένους καὶ ἔχει χρῶμα μελανὸν κατὰ τὰς πλευράς, τὴν κοιλίαν, τὴν κεφαλὴν

Digitized by Google

καὶ τοὺς πόδας καὶ ὑπόλευκον κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς, τὴν ράχιν καὶ τὴν οὐράν. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀσίαν. Δ. Ν. Π.

Μελίχοβον */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ιωαννίνων χωρίου *Μελιὰ* (βλ. λ.). Χ.Δ.

μελιχρός, *—ά, —όν*· κατεσκευασμένος μὲ μέλι, γλυκὺς ὡς μέλι.

μελίχρους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ μέλιτος, κοιν. *μελύς*.

Μὲλκ (Melc) */Γεωγρ./*. Πολίχνη ἐν τῇ Κάτω Αὐστρίᾳ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Κάτ. 2.940. Εἶναι γνωστὴ διὰ τὸ παρ' αὐτὴν ἐπὶ βράχου ἐκ γρανίτου ὕψους 57 μ. ἵδρυμα τῶν βενεδικτίνων, ἔχον μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Κολομάν, περίφημον διὰ τὸ ἁρμόνιόν της καὶ τὰς ὡραίας τοιχογραφίας, βιβλιοθήκην ἐξ 80.000 τόμων καὶ 1.850 χειρογράφων, πινακοθήκην καὶ νομισματικὴν συλλογήν. Θ. Κ.

Μελκὰρθ */Μυθολ./*. Φοινικικὴ θεότης, ἀντίστοιχος πρὸς τὸν *Ἡρακλέα* τῶν Ἑλλήνων. Ἦτο πολιοῦχος τῆς Τύρου, ὅπου καὶ ὑπῆρχε μεγαλοπρεπὴς αὐτοῦ ναός, ἀνεγερθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Χιρὰμ Α'. Οἱ Τύριοι ὠνόμαζον τὰς *Ἡρακλείους στήλας, στήλας τοῦ Μελκάρθ*. Ὑπὸ νεωτέρων ἐρευνητῶν ὁ Μελκὰρθ σχετίζεται πρὸς τὸν *Μελικέρτην* (βλ. λ.).

Μέλλα (Mella) */Γεωγρ./*. Ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Ὄλιο. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Ντασντάνα καὶ χύνεται εἰς τὸν Ὄλιο παρὰ τὴν Ὀστιάνο, μετὰ ροῦν 95 χλμ. Κατὰ τὴν γαλλικὴν κατοχὴν τῆς περιοχῆς, αὕτη ἀπετέλεσε νομὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ τούτου, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Βρεσκίαν. Μ. Δ. Β.

Μελλὰν (Mellan), ***Κλαύδιος***. Γάλλος χαράκτης καὶ ζωγράφος (1598—1688). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μπουὲ καὶ εἰς τὰ πρῶτα του ἔργα ἐμιμήθη τὸν χαράκτην Λάσνε. Παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν Ρώμῃ, ὅπου ἐξεῦρεν ἰδίαν μέθοδον περὶ τὴν χάραξιν τοῦ χαλκοῦ. Διακρίνεται ἰδίως διὰ τὸ περίτεχνον τῶν ἔργων του, ἅτινα μαρτυροῦν μεγίστην ὑπομονήν. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Γαλλίαν ηὐνοήθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ', διὰ τὸν ὁποῖον ἐξετέλεσε πολλὰ ἔργα. Μεταξὺ τῶν ὀνομαστοτέρων ἔργων του, τὰ ὁποῖα εἶναι σπανιώτατα σήμερον, τάσσονται: «Τὸ μανδήλιον τῆς Ἁγίας Βερονίκης» (Ἅγιον Μανδήλιον), ἐν τῷ ὁποίῳ εἶναι χαραγμένον τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ διὰ μιᾶς μόνης γραμμῆς ἀρχομένης ἐκ τοῦ κέντρου καὶ οὐδαμοῦ διακοπτομένης. Μ.Δ.Β.

μέλλαξ, *—ακος* (ὁ) (= νεανίσκος, μειράκιον). Εἰς τὴν αὐλικὴν ἱεραρχίαν τῶν Πτολεμαίων, καθὼς καὶ τὰς τῶν ἄλλων μακεδονικῶν αὐλῶν ὅσαι διεδέχθησαν τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ἰδίαν τάξιν ἀπετέλουν οἱ *μέλλακες* ἢ *βασιλικοὶ παῖδες*, προσλαμβανόμενοι ἀπὸ τὰς οἰκογενείας τῶν ἀνωτέρων βαθμούχων καὶ τὰς μᾶλλον διακεκριμένας τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Οἱ βασιλεῖς οὗτοι, κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐσχημάτιζον περὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς διαδόχους των ὅμιλον ἐκλεκτῶν νέων, οἵτινες κατόπιν ἐγίνοντο στρατιωτικοὶ ἢ πολιτικοὶ λειτουργοί, ταυτοχρόνως δὲ ἐχρησίμευον καὶ ὡς ὅμηροι, ἐγγυώμενοι εἰς τὴν δυναστείαν τὴν πίστιν ἰσχυρῶν οἰκογενειῶν συχνὰ ὑπόπτων. Ἐλέγοντο καὶ «παῖδες σύντροφοι» τῶν βασιλοπαίδων, καὶ «οἱ περὶ τὴν αὐλὴν νεανίσκοι». Ἀναλόγως ὑπῆρχον καὶ «παιδίσκαι σύντροφοι» περὶ τὰς πριγκιπίσσας. Κατὰ τὸν Διόδωρον φαίνεται ὅτι ἀνάλογος θεσμὸς ἐπεκράτει καὶ παρὰ τοῖς φαραώ, οἵτινες ὑπηρετοῦντο ὑπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἱερέων. Ἐξ ἐπιγραφῶν τοῦ Ραμσείου τῶν Θηβῶν μανθάνομεν ὅτι οἱ υἱοὶ Ραμσῆ Β' ἦσαν αὐλικοὶ βαθμοῦχοι: ὁ πρεσβύτερος ἦτο ριπιδιοφόρος δεξιὰ τοῦ φαραώ, ἄλλος υἱός του βασιλικὸς γραμματεύς, τρίτος, ἦτο ἀρχικυνηγὸς καὶ ἀρχιηνίοχος αὐτοῦ. Γ. Λ. Α.

Μελλάουϊ */Γεωγρ./*. Πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἐν Ἄνω Αἰγύπτῳ, ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης τῆς διώρυγος Ἰβραημίας, ἔχουσα 22 χιλ. κατ.

Μελλαρία (Mellaria) */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Κόλπος καὶ πόλις τῆς Βαιτικῆς μεταξὺ *Βελῶνος* καὶ *Καρτηΐας*, ἔχουσα βιομηχανίαν ἁλιπάστων ἰχθύων (*Στράβ.* Γ, 140 ἔκδ. Teubner «ταριχείας ἔχουσα»). Εἶναι ὁ σύγχρονος κόλπος *Βὰλ ντὲ Βακέρος* (Val de Vaqueros) εἰς 5 μίλλ δυτικῶς (πλάτ. 36°04' Β, μῆκ. 5° 43' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 142: Strait of Gibraltar) τῆς Ταρρίφα (ἀρχ. Βαρβήσολλα). Μαρκιανὸς ὁ Ἡρακλεώτης (Περ. Ἔξ. θαλ. § 9) καὶ ὁ Πτολεμαῖος (Β, δ, 6 Nobbe) τὴν ὀνομάζουσι *Μενλαρίαν*, Στέφανος ὁ Βυζάντιος (εἰς λ *Βῆλος*) *Μηλαρίαν*, ἐνῷ ὁ Πλίνιος (3, 3) ἀναφέρει Mellaria ἄλλην, ἥτις εἶναι ἡ τοῦ Πτολεμαίου δευτέρα *Μενλαρία* (Β, στ, 62 Nobbe) ἡ κειμένη εἰς τὴν Ταρρακωνησίαν καὶ ταυτιζομένη πρὸς τὴν σύγχρονον Fuente Ovejuna. Σ. Ε. Λ.

μελλείρηνες (οἱ) */Ἀρχ./*. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν Σπάρτῃ οἱ δεκαοκταετεῖς *ἔφηβοι* (βλ. λ.)

Μελλερὶ (Mellerie), *ὑποκόμις ντὲ λὰ* —. Γάλλος ναυτικός, κυβερνήτης τῆς φρεγάτας «Ἰωάννα Ντ' Ἄρκ» κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, μεγάλας προσενεγκὼν εἰς τοὺς διωκομένους Ἕλληνας τῆς Σμύρνης ὑπηρεσίας, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γάλλου προξένου Πέτρου Λαυρεντίου *Δαυΐδ* (βλ. λ.). —Ω.

μέλλησις, *—εως* (ἡ)· ἀναβολή, βραδύτης, ἀργοπόρησις, χρονοτριβή.

μελλητὴς (ὁ)· ὁ ἀναβάλλων, ὁ βραδύνων, ὁ χρονοτριβῶν.

Μελλιέχα (Mellieha) ***κόλπος*** */Γεωγρ./*. Κόλπος τῆς Ἀν. πλευρᾶς τῆς νήσου Μάλτας, διανοιγόμενος ὑπὸ τὴν χερσόνησον τὴν τερματίζουσαν τὴν νῆσον πρὸς Β. καὶ ἀναπεπταμένος πρὸς Α ΒΑ. Ὁ μυχός του καθίσταται ἀβαθὴς σχηματιζομένου ὑφαλοπλαισίου, ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ὁποίου ἀναδύει φερώνυμος ὕφαλος (πλάτ. 35°58' 10'' Β., μῆκ. 14°21' 30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 194: Malta and Gozzo islands). Τὸ φερώνυμον δὲ χωρίον, τὸ ἄλλως *Μελία* (Melia) ὀνομαζόμενον, εἶναι ἡ *Χερσόνησος πόλις* (*Πτολεμ.* Δ, γ, 47 Nobbe) τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

μελλιθικὸν *ὀξὺ* */Ὀργ. Χημ./*· βλ. λ. *μελιλιθικὸν ὀξύ*.

μελλῖνος (ὁ) (Mellinus) */Ζωολ./*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σφηκιδῶν*, περιλαμβάνον σφῆκας μοναστικὰς μικροῦ σχετικῶς μεγέθους. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *μελλῖνος ὁ ἀγροδίαιτος* (Mellinus campestris). Δ. Ν. Π.

Μελλῖνος, ***Μιχαήλ***. Κρὴς λόγιος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, σπουδάσας ἐν Ρώμῃ Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κρήτην πρὸς προσηλυτισμὸν εἰς τὸν παπισμόν. Ἀλλὰ παρὰ πάντων περιφρονούμενος καὶ διωκόμενος, ἐλεεινῶς ἐτελεύτησεν. ΕΡ. Μ.

μελλίτη (ἡ) (Mellita) */Ζωολ./*. Γένος ἐχινοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐχινωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐχινιδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους ἐχίνους μὲ μανδύαν χαμηλόν, ἐπίπεδον, δισκοειδῆ ἢ ἀπεστρογγυλωμένον. Ἀπαντῶσιν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

μελλίτης (ὁ) (Mellit), ἢ ***μελιτόλιθος*** (Honigstein) / *Ορυκτολ.* /. Ὀρυκτὸν ὀργανικὸν ἅλας τοῦ τύπου $Al_2 C_{12}O_{12}$. 18 H_2O. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τετραγωνικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους μορφῆς πυραμιδικῆς, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς κοκκώδη συσσωματώματα. Παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη, σκληρότητα 2—2 ½, εἰδικὸν βάρος 1,6, λάμψιν ὑαλώδη ἕως στεατώδη καὶ χρῶμα μελιτόχρουν ἕως κηρόχρουν. Εὑρίσκεται ἐντὸς φαιανθράκων τῆς Θουριγγίας καὶ Βοημίας καὶ λιθανθράκων τινῶν τῆς Ρωσίας. Γ. Β.

μελλόγαμβρος (ὁ)· ὁ μέλλων νὰ γίνῃ γαμβρός, ὁ μετ' ὀλίγον γαμβρός.

μελλόγαμος (ὁ, ἡ)· ὁ μέλλων νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, μελλόνυμφος.

μελλοθάνατος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μέλλων νὰ ἀποθάνῃ ἐντὸς ὀλίγου, moriturus.

μέλλον, *—οντος* (τό)· οὐδ. μετχ. τοῦ ρ. *μέλλω*, ὡς οὐσ., ὁ ἀκόλουθος, ὁ μετὰ τὸν παρόντα χρόνος: «τὸ μέλλον εἶναι ἄδηλον», «τὸ ἄπειρον παρελθὸν ἐγγυᾶται περὶ τοῦ ἀπείρου μέλλοντος», «εἰς τὸ μέλλον θὰ εἶναι τακτικώτερος», «ἐν τῷ μέλλοντι»· || ἡ μέλλουσα ἐξέλιξίς τινος: «ὁ νέος οὗτος ἔχει μέλλον λαμπρόν», «φροντίζει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον του»· || φρ. «ἔχει μέλλον» ἐνν. *λαμπρόν*, θὰ προκόψῃ, θὰ προαχθῇ· ὁμοίως «νέος μὲ μέλλον», «αὐτὴ ἡ θέσις ἔχει μέλλον» ὑπισχνεῖται προαγωγήν· || *μέλλοντα* (τά)· ὡς οὐσιαστ., τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, τὰ συμβησόμενα: «οὐδεὶς δύναται νὰ προΐδῃ τὰ μέλλοντα».

«Μέλλον». Τίτλος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. —1) Πολιτική, ἐμπορικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Ζακύνθῳ, ἱδρυθεῖσα τὴν 1 Ἰανουαρίου 1849 εἰς σχῆμα 2ον καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1851. —2) Πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τῷ 1863 εἰς σχῆμα 2ον καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1877. —3) Ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς ἐν Βραΐλᾳ τῆς Ρουμανίας, ἱδρυθεῖσα τῷ 1898 εἰς σχῆμα 2ον ὑπὸ Δ. Σφαέλου. —4) Ἑλληνικὴ σοσιαλιστικὴ ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ 1909 ὑπὸ Δ. Κοκκίνου. —5 Ἐπιθεώρησις τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιστημῶν μετὰ ναυτικοῦ δελτίου, ἱδρυθεῖσα κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1918 ὑπὸ Ἰ. Λ. Σπετσιώτη. Ἐξεδόθη εἰς σχῆμα 8ον μέχρι Σεπτεμβρίου τοῦ 1922, ἦτο ἐκ τῶν σοβαρωτέρων περιοδικῶν τῆς ἐποχῆς του, διετέλει δὲ ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον διεύθυνσιν τοῦ Καρόλου Ζίντ. —Π

— **«Μέλλον»** (L'Avenir). Γαλλικὴ ριζοσπαστικὴ ἐφημερὶς ἐν Παρισίοις, ἐκδοθεῖσα ἐπὶ βραχύτατον διάστημα (17 Ὀκτωβρίου 1830—15 Νοεμβρίου 1831), περίφημος διὰ τὰς ἀπόψεις της καὶ τὴν κατ' αὐτῆς δίωξιν τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἐπισήμου κλήρου. Ἱδρύθη ὑπὸ ὁμάδος φιλελευθέρων κληρικῶν, διευθύνοντος τοῦ Λαμενναὶ μὲ τὸ σύνθημα «Θεὸς καὶ Ἐλευθερία», ἐζήτει δὲ τὸν χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, τῆς ἰδεολογικῆς προπαγάνδας καὶ τοῦ συνεταιρίζεσθαι, διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν, κατάργησιν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐφημερίδων χαρτοσήμου κτλ. Τὴν ἔκδοσίν της ἐπηκολούθησε σειρὰ δικῶν τῶν συντακτῶν αὐτῆς καὶ καταδικαστικὴ ἐγκύκλιος τοῦ πάπα Γρηγορίου ΣΤ'. Π. Ν. Π.

—**«Μέλλον *τῆς Ἀνατολῆς*».** Ἐφημερὶς πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὴν 26ην Ἰουνίου 1862.

—**«Μέλλον *τῆς Ἑλλάδος*»**· βλ. «*Μέλλον* τῆς Πατρίδος».

—**«Μέλλον *τῶν Ἐπαγγελματιῶν*».** Ἐφημερὶς τῶν ἐπαγγελμκτικῶν τάξεων, ἱδρυθεῖσα τῷ 1928 εἰς σχῆμα 2ον ὑπὸ Ν. Δ. Νικολοπούλου.

—**«Μέλλον *τῆς Πατρίδος*».** Πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα τὴν 4ην Νοεμβρίου 1859 καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1863. Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 1861 (ἀριθ. φύλ. 161) μετωνομάσθη «Μέλλον τῆς Ἑλλάδος».

—**«Μέλλον *τῆς Σύρου*».** Ἐφημερὶς ἐν Ἑρμουπόλει, ἱδρυθεῖσα τὴν 11ην Ἰουλίου 1873. —Π.

Μέλλον (Mellon), ***Ἀνδρέας - Γουλιέλμος***. Ἀμερικανὸς τραπεζίτης καὶ πολιτικὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, γεννηθεὶς τῷ 1855. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς γενέτειράς του Πίττσμπουργ καὶ κατόπιν προσελήφθη εἰς τὸν τραπεζικὸν οἶκον τοῦ Θωμᾶ Μέλλον καὶ υἱοῦ, τοῦ ὁποίου βραδύτερον ἐγένετο ἐκ τῶν κυριωτέρων μετόχων. Ὁ τραπεζικὸς οὗτος οἶκος ἐξειλίχθη μετὰ ταῦτα εἰς τρία μεγάλα τραπεζικὰ ἱδρύματα, τὴν «Μέλλον Νάσιοναλ Μπάνκ», τὴν «Γιούνιον Τράστ Κόμπανυ» καὶ τὴν «Γιούνιον Σαΐϊβινγκς Μπάνκ», ὁ δὲ Μέλλον ἐγένετο τῷ 1902 πρόεδρος τῆς πρώτης καὶ ἀντιπρόεδρος τῶν δύο ἄλλων. Σενετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας τοῦ γαιάνθρακος καὶ τοῦ σιδήρου ἐν τῇ Δυτικῇ Πενσυλβανίᾳ, ἵδρυσε τὴν βιομηχανικὴν πόλιν Ντονόρα ἐν Πενσυλβανίᾳ καὶ ἐγένετο διευθυντὴς πλήθους ἑταιρειῶν. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ συντηριτικοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος καὶ ὑπῆρξε σφοδρὸς πολέμιος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τῷ 1921 διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει τοῦ προέδρου Χάρντιγκ καὶ διετήρησε τὴν θέσιν του καὶ ἐπὶ τῆς προεδρείας τοῦ Κοῦλιτζ καὶ τοῦ Χοῦβερ. Διετέλεσε πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς περὶ διακανονισμοῦ τῶν πολεμικῶν χρεῶν τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, θέσας δὲ τὴν ἀρχὴν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ζητηθῇ ὅπως τὰ κράτη πληρώσουν ποσὰ ὑπερβαίνοντα τὰς δυνάμεις των, συνῆψε τὰς συμβάσεις διακανονισμοῦ τῶν πολεμικῶν χρεῶν τοῦ Βελγίου, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Ἐσθονίας, τῆς Φιλλανδίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Οὑγγαρίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Λεττονίας, τῆς Λιθουανίας καὶ τῆς Πολωνίας. Ὁ Μέλλον ἔγραψε διάφορα οἰκονομολογικὰ ἄρθρα ἐν τῇ «Βρεττανικῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ» καὶ τὸ ἔργον «Φορολογία» (1924). Μ Δ. Β.

— **«Μέλλον, *Ἰνστιτοῦτον Βιομηχανικῶν Ερευνῶν*».** Ὀργάνωσις ἀποτελοῦσα ἴδιον τμῆμα τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Πίττσμπεργκ τῆς Πενσυλβανίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀπασχολοῦσα πλούσιον ἐπιστημονικὸν ἐπιτελεῖον εἰς μελέτην γενικοῦ ἐνδιαφέροντος πλουτολογικῶν προβλημάτων τῆς χώρας ταύτης. Ἐκ τῶν ὀλίγων Ἀκαδημαϊκῶν Ἰνστιτούτων τῆς Ἀμερικῆς, ἔνθα εἰς μὲν τὰς γενικῆς σημασίας ἐρεύνας προβαίνει διὰ τῶν σχετικῶν ὑπηρεσιῶν ἡ Συμπολιτειακὴ Κυβέρνησις, διὰ τὰς δὲ εἰδικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ κατὰ κλάδους βιομηχανικοὺς ἀσχολοῦνται τὰ καθέκαστα σωματεῖα δι' εἰδικῶν ἐργαστηρίων πρὸς κοινὸν τοῦ κλάδου ὄφελος. Α. Ι. Σ.

Μελλόνι (Melloni), ***Μακεδόνιος***. Ἰταλὸς φυσικὸς (1798—1854). Ἦτο καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πάρμας, ὅταν, συμμετασχὼν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ 1831, ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ, καταφυγὼν ἐν ἀρχῇ εἰς Γενεύην καὶ ἐγκατασταθεὶς βραδύτερον εἰς Παρισίους. Τῷ 1839 ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, διωρίσθη δὲ τότε διευθυντὴς τῆς σχολῆς τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων τῆς Νεαπόλεως, διευθυντὴς τοῦ μετεωρολογικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βεζουβίου καὶ καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν τῷ μετεωρολογικῷ φροντιστηρίῳ· ἀπώλεσεν ὅμως καὶ πάλιν πάσας τὰς θέσεις ταύτας συνεπείᾳ τῶν γεγονότων τοῦ 1848 καὶ ἀπεσύρθη ἐκ νέου εἰς Παρισίους, ὅπου ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας. Ὁ Μελλόνι καθώρισε πρῶτος αὐτὸς τοὺς

Digitized by Google

νόμους τῆς ἀκτινοβολίας τῆς θερμότητος, περὶ τῆς ὁποίας ἀκροθιγῶς μόνον εἶχον ἀσχοληθῆ οἱ προγενέστεροί του ἐπιστήμονες, ὁ Ἕρσχελος ἰδίᾳ καὶ ὁ Λελί. Διὰ τοῦ ἐπινοηθέντος ὑπ' αὐτοῦ «θερμοπολλαπλασιαστοῦ» (τοῦ ἄλλως γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «συσκευὴ τοῦ Μελλόνι») ἐξετέλεσε τὰ περίφημα πειράματά του ἐπὶ τῆς διαδόσεως τῆς θερμότητος μέσῳ τῶν διαφόρων στερεῶν καὶ ὑγρῶν σωμάτων, κατέταξε δὲ τὰ σώματα εἰς διαθερμικὰ καὶ ἀθερμικὰ καὶ κατέληξεν ἐν τέλει νὰ ἐπιβεβαιώσῃ διὰ τοῦ πειράματος τὴν θεωρίαν ὅτι θερμότης καὶ φῶς εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε προγενεστέρως καταπολεμήσει. Τὰ πορίσματα τῶν ἐπὶ τῆς θερμότητος ἀνακαλύψεών του ἤρχισε συνοψίζων εἰς ἑνιαῖον ἔργον, οὗτινος τὴν ἀποπεράτωσιν διέκοψεν ὁ θάνατος. Εἷς μόνον τόμος αὐτοῦ ἐξεδόθη (1850) ὑπὸ τὸν τίτλον «Θερμικαὶ χρώσεις»· οἱ τίτλοι ὅμως τῶν διαφόρων συναφῶν δημοσιευμάτων καὶ τὰ περιοδικά, ἐν τοῖς ὁποίοις κατεχωρίσθησαν, ἀναφέρονται εἰς τὴν «Biogr.-liter. Handwörterbuch» τοῦ *J. Poggendorff* (Λειψία 1863, τόμ. Β'). Ὁ Μελλόνι ἐξ ἄλλου ἐξετέλεσεν ἐνδιαφερούσας ἐρεύνας ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ὑμένος καὶ τοῦ κρυσταλλώδους ὑγροῦ, ἐπὶ τῆς θερμαντικῆς δυνάμεως τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης, ἐπὶ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐπαγωγῆς κ. λ. π. Ἠσχολήθη ἀκόμη καὶ μὲ τὴν δαγγεροτυπίαν (τὴν πρώτην μορφὴν τῆς φωτογραφίας) καὶ ἐδημοσίευσε δύο ἐπ' αὐτῆς ἔργα: «Ἡ δαγγεροτυπία» (Νεάπολις 1839) καὶ «Πειράματα ἐπὶ τῆς χημικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος ἀναφορικῶς πρὸς τὴν δαγγεροτυπίαν» (Νεάπολις 1840).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. de la Rive*, «Σημείωμα περὶ τοῦ M. Melloni (ἐν τῇ «Παγκοσμίῳ Βιβλιοθήκῃ τῆς Γενεύης» Ὀκτώβριος 1854). — *Jamin*, «Μαθήματα Φυσικῆς» (τ. Γ', μέρ. 3ον, σελ. 8-9, 51 κ.ἑξ., 93 κ.ἑξ., 101 κ.ἑξ.). Γ. Ζ.

μελλοντικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ μέλλον, ὁ τοῦ μέλλοντος: «αἱ μελλοντικαὶ ἐνέργειαι».

μελλοντισμὸς (ὁ) (futurismus)· βλ. *φουτουρισμός*.

μελλόνυμφος (ὁ, ἡ)· ὁ μέλλων νὰ νυμφευθῇ μετ' ὀλίγον, μελλόγαμος.

μέλλω· ἔχω σκοπόν, προτίθεμαι, σκέπτομαι νὰ πράξω τι: «μέλλει νὰ ταξειδεύσῃ», «ἄγνωστον τὶ μέλλει νὰ συμβῇ», «οἱ μέλλοντες νὰ στρατευθοῦν»· ‖ φρ. «τί μέλλει γενέσθαι» τί πρόκειται νὰ γίνῃ, νὰ συμβῇ· ‖ δημοτ. «τί τοῦ μέλλει νὰ πάθῃ» καὶ «τί τοῦ μέλλεται», «τοῦ 'μελλε νὰ σκοτωθῇ 'ς τὸν πόλεμο»· ‖ «τί τοῦ 'μελλε!» ἢ «τί τοῦ 'μελλε τοῦ δυστυχῆ» ἐννοουμένου νὰ πάθῃ· ‖ ἀρχ. ἀναβάλλω, βραδύνω, ὅθεν *μέλλησις* καὶ *μελλητής* (βλ. λ.)· ‖ μετχ. *μέλλων* (ὁ) καὶ *μέλλον* (τό)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

μέλλων, *—οντος* (ὁ)· μετχ. τοῦ ρ. μέλλω, ὡς οὐσ., ὁ μέλλων χρόνος, μόνον ἐν τῇ κλίσει τοῦ ῥήματος.

— *[Γραμμ.]* Καλεῖται οὕτως ὁ χρόνος τοῦ ῥήματος ὁ δηλῶν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ῥήματος σημαινόμενον θὰ γίνῃ (ἐν μιᾷ στιγμῇ) ἢ θὰ γίνεται (κατὰ παράτασιν ἢ κατ' ἐπανάληψιν). Ὁ μέλλων διακρίνεται κατὰ ταῦτα εἰς «μέλλοντα συντελικόν», καθ' ὅσον διὰ τούτου δηλοῦμεν πρᾶξιν γενησομένην ἐν μιᾷ στιγμῇ, καὶ εἰς «μέλλοντα διαρκῆ» (ἤ, ἄλλως, *παρατατικόν*), καθ' ὅσον διὰ τούτου δηλοῦται πρᾶξις μέλλουσα νὰ τελῆται διαρκῶς κατὰ παράτασιν ἢ κατ' ἐπανάληψιν. Καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὡς καὶ οἱ Λατῖνοι, ἐδήλουν ἀμφότερα ταῦτα δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου: ὄψομαι (=θὰ βλέπω καὶ θὰ ἴδω), ἔδομαι (=θὰ τρώγω καὶ θὰ φάγω), dicam (=θὰ λέγω καὶ θὰ εἴπω) κ. οὕ. κ. Εἰς τὴν νέαν ὅμως ἑλληνικὴν τὸ κατὰ παράτασιν καὶ τὸ στιγμιαίως γενησόμενον δηλοῦνται ἑκάτερον δι' ἰδιαιτέρου τύπου: θά (σου) γράψω καὶ θά (σου) γράφω, θὰ διαβάζω καὶ θὰ διαβάσω κ. οὕ. κ. Ὁ «τετελεσμένος» μέλλων ἐσήμαινεν, ὅπως καὶ τὸ ὄνομά του φανερώνει, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ῥήματος δηλούμενον θὰ εἶναι τετελεσμένον εἰς τὸ μέλλον: τεθνήξω (=θὰ ἔχω ἀποθάνει) κλπ.

Τύποι τοῦ μέλλοντος. Ὁ ἐνεργητικὸς μέλλων ἔληγε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις: 1) εἰς *—σω (—ξω, —ψω)*: λύσω, πλέξω, τρίψω κ.λ. 2) εἰς *—έω* (ἐκ τοῦ *—εσω) —ῶ: κλινέω—ῶ, πλυνέω—ῶ, (κομίζω) κομιῶ, (ἐξετάζω) ἐξετῶ, (ἀπόλλυμι) ἀπολῶ, (ἐλαύνω) ἐλῶ κ.λ. καὶ 3) εἰς *—σέω* ἢ συνῃρημένως *—σῶ (—ξῶ, —ψῶ)*, ὅστις μέλλων καλεῖται εἰδικώτερον «δωρικός»: (ἐκ)πραξέω ἢ πραξῶ, καρυξῶ=θὰ κηρύξω, ποιησῶ=ποιήσω, οἰσῶ=ἀττ. οἴσω, φυτευσῶ κ.λ. Ὁ μέσος μέλλων ἔληγεν εἰς *—σομαι (—ξομαι, —ψομαι)* καὶ εἰς *—(σ)εομαι —(σ)οῦμαι (—ξοῦμαι, —ψοῦμαι)*: κρινέομαι—οῦμαι, πλυνοῦμαι κ.λ. Ὁ εἰς *—σέομαι —σοῦμαι* μέλλων ἦτο ἐν χρήσει ἰδίως παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν, ὀλιγώτερον δὲ καὶ παρ' ἄλλοις (πρβλ. τοὺς παρ' Ἀττικοῖς «δωρικοὺς» λεγομένους μέλλοντας: πνευσοῦμαι, πλευσοῦμαι κ.λ., παρὰ τοὺς τύπους πνεύσομαι, πλεύσομαι κ.οὕ.κ.). Ὁ δὲ παθητικὸς μέλλων ἔληγεν εἰς *—(θ)ήσομαι*: λυθήσομαι, μαν-ήσομαι, παγ-ήσομαι κ.λ., παρὰ δὲ τοῖς Δωριεῦσι εἰς *—θησῶ*: συναχθησῶ= συναχθήσομαι κ. οὕ. κ. Ὁ τετελεσμένος μέλλων εἶχε τὰς καταλήξεις *—σω* καὶ *—σομαι (—ξω, —ξομαι* κ.λ.): ἑστήξω, τεθνήξω - πεπαιδεύσομαι κ. λ.

Χρῆσις τοῦ μέλλοντος. Ὁ μέλλων δὲν ἀπαντᾷ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, καὶ τοῦτο, διότι δὲν φαίνεται παρ' ὅλοις τοῖς λαοῖς αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς διακρίσεως τοῦ γενησομένου ἀπὸ τοῦ γιγνομένου, τοῦ μέλλοντος ἀπὸ τοῦ παρόντος. Αἱ ἰαπετικαὶ γλῶσσαι ἐκληρονόμησαν μὲν παρὰ τῆς ἀρχικῆς γλώσσης, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον, ἐγκλίσεις τινὰς μέλλοντος (ὡς λ. χ. τὴν ὁριστικὴν καὶ τὴν μετοχήν), ἀλλὰ μετὰ τὸν ἀποχωρισμόν των ἐσχηματίσθησαν εἴς τινας ἐξ αὐτῶν καὶ ἄλλοι τύποι, ὡς λ. χ. ἡ εὐκτικὴ τοῦ μέλλοντος, ἥτις ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν ἰδιορρυθμοτέρων καινοτομιῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, συντελεσθεῖσαν εἰς χρόνους ἱστορικοὺς (εἰς τὰ παλαιότατα ἑλληνικὰ κείμενα, τὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ τὸ τοῦ Ἡσιόδου, οὐδὲν ἀσφαλὲς παράδειγμα εὐκτικῆς μέλλοντος εὑρίσκομεν). Ἡ χρῆσις τοῦ μέλλοντος εἶναι ποικίλη. Ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων, κατὰ τὰς ὁποίας θέλομεν νὰ δηλώσωμεν ἁπλῶς πρᾶξιν τελεσθησομένην εἰς τὸ μέλλον, μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὅπως μετεχειρίζοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι, τὴν ὁριστικὴν τοῦ μέλλοντος, καὶ δὴ τὸ β' ἑν. καὶ πληθ. πρόσωπον αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου *δὲν* (ἢ *οὐ* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) εἰς εὐθείας ἐρωτήσεις πρὸς δήλωσιν μετριωτέρας διαταγῆς: «οὐχ ἕλκετ', οὐ παιήσετ', οὐκ ἀρήξετε;», ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον «δὲ θὰ μελετήσῃς τὸ μάθημά σου;» (=μελέτησε τὸ μάθημά σου!), «δὲ θὰ πάψῃς νὰ μ' ἐνοχλῇς;» κ. οὕ. κ. Ἄλλοτε ἡ ὁριστικὴ τοῦ μέλλοντος ἐτίθετο (εἰς εὐθείας ὡσαύτως ἐρωτήσεις) ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀπορηματικὴν ὑποτακτικήν: «εἴπωμεν ἢ σιγῶμεν ἢ τί δράσομεν;» (*Εὐριπ.* πρβλ. καὶ παρ' *Ὀβιδίῳ* «quid faciam? roger anne rogem? quid deinde rogabo?»). Ἐνίοτε ἀντὶ τοῦ μέλλοντος ἐγίνετο χρῆσις περιφράσεως διὰ τοῦ ῥήματος *μέλλω* καὶ ἀπαρεμφάτου, διὰ τῆς ὁποίας ἐδηλοῦτο ὅτι τις πρόκειται ἢ σκοπεύει, προτίθεται νὰ κάμῃ τι: «μέλλουσι μάχεσθαι», «ὅ,τι μέλλετε (ἐνν. πράττειν), εὐθὺς πράττετε» κλ. Ἀλλὰ περιφραστικῶς ἤρχισε νὰ ἐκφέρηται ὁ μέλλων ἰδίως κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, καὶ δὴ διὰ τοῦ *θέλω ἵνα* κλ. (ὅθεν προῆλθεν ὁ περιφραστικὸς μέλλων τῆς νέας Ἑλληνικῆς διὰ τοῦ *θενὰ* ἢ *θὰ* (γράφω ἢ γράψω κλ.). Δι' ὁμοίων περιφράσεων ἀντικατεστάθη ὁ μονολεκτικὸς μέλλων καὶ εἰς ἄλλας ἰαπετικὰς γλώσσας, ὡς λ. χ. τὴν Λατινικὴν (διὰ τοῦ habeo μετ' ἀπαρεμφάτου, πρβλ. τὸ παρὰ *Τερτυλλιανῷ* «ovis ad victimam duci habens» = πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἀχθησόμενον κλ., ἐκ τῆς ὁποίας περιφράσεως προῆλθεν ὁ μέλλων τῆς Γαλλικῆς: (amare habeo' j' aimer-ai κ. οὕ. κ.). Περιφραστικῶς ἐκφέρεται ὁ μέλλων καὶ εἰς τὰς γερμανικὰς γλώσσας: ich werde schreiben (γερμ.), I shall κλ., he will κλ. (ἀγγλ.) κ. οὕ. κ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Franke*, Das Futurum im Griechischen (Göttingen 1861). — *Hirt*, Zur Bildung des griech. Futurums (ἐν Indogerm. Forschungen 16, 92 κ.ἑξ.). — *J. Wackernagel*, Vorlesungen über Syntax. (τόμ. Α' (Basel 1921), σελ. 192 κ. ἑξ.—*N. Banescu*, Die Entwicklung des griechischen Futurums. Diss. (Bukarest 1915).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μέλμπα (Melba), ***Νέλη***. Διάσημος Αὐστραλὴ ἀοιδός, γεννηθεῖσα καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Μελβούρνῃ (1859—1931). Τὸ πραγματικόν της ὄνομα ἦτο *Ἔλεν Πόρτερ Μίτσελ* (Helen Porter Mitcell). Κατόπιν ἐπιτυχῶν σπουδῶν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὴν Μαρκέζι, ἐνεφανίσθη ὡς «Τζίλδα» εἰς τὸν Ριγολέττον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Βασιλικοῦ μελοδράματος τῶν Βρυξελλῶν (1887), ἓν ἔτος ἀργότερον εἰς Λονδῖνον, ἔνθα κατέπληξεν ὡς Λουκία τοῦ Λαμερμοὺρ καὶ τῷ 1889 ἐν Παρισίοις. Ἐξαπλωθείσης τῆς φήμης της ἐγένετο ὁ περιζήτητος καλλιτεχνικὸς ἀστὴρ τῶν μεγαλυτέρων θεάτρων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ φωνή της, ἀπολύτου ὁμοιογενείας, εἶχε καταπληκτικὴν ἔκτασιν. Ἀπεσύρθη τῆς σκηνῆς τῷ 1926, εἰς ἡλικίαν 66 ἐτῶν. Ἀφῆκε μεγίστην περιουσίαν, ἐξ ἧς, περὶ τὰς 10.000 λιρῶν στερλινῶν, διὰ τὸ Ὠδεῖον τῆς Μελβούρνης. Γ. Σ.

Μέλμπουρν (Melbourne) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Αὐστραλίᾳ (βλ. *Μελβούρνη*).

Μέλμπουρν (Melbourne), ***Γουλιέλμος Λάμπ***, *ὑποκόμις τοῦ —.* Ἄγγλος πολιτικὸς (1779—1848). Ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς τῶν φιλελευθέρων ἐν τῇ βουλῇ τῶν Κοινοτήτων τοῦ 1805. Τῷ 1828 διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Ἰρλανδίας ἐν τῇ κυβερνήσει Κάνιγγος. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐκληρονόμησε τὸν τίτλον τοῦ λόρδου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων. Τῷ 1830 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῷ 1834 πρωθυπουργός. Μετ' ὀλίγους μῆνας ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, ἀλλὰ τῷ 1835 ἐγένετο ἐκ νέου πρωθυπουργός, παραμείνας μέχρι τοῦ 1841. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας του κτισθεῖσα πόλις τῆς Αὐστραλίας *Μελβούρνη*. Μ. Δ. Β.

Μέλμπυε (Melbye), ***Δανιὴλ-Ἕρμαν-Ἀντώνιος***. Δανὸς ζωγράφος (1818—1875). Ἐμαθήτευσε κατ' ἀρχὰς παρὰ τῷ ζωγράφῳ Ἔκερσμπεργκ καὶ κατόπιν τῷ 1847 ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους. Διεκρίθη κυρίως ὡς θαλασσογράφος. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων των εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Κοπεγχάγης, τοῦ Σβέριν, τῆς Πετρουπόλεως καὶ τῆς Στοκχόλμης. Μεταξὺ τούτων τάσσονται: «Ἡ ναυμαχία» (1855), «Γαλλικὸν ἀτμόπλοιον» (1866), «Ὁ φάρος τοῦ Ἔντυστον» κτλ. Μ. Δ. Β.

Μέλνικωφ, *Παῦλος-Ἰβάνοβιτς*. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Νίζνι-Νοβγορόδ. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον γυμνασιάρχης, ἀλλὰ παραιτηθεὶς ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, κατέγινε δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας τῶν Ρασκολνίκων. Τὸ πρῶτον λογοτεχνικὸν ἔργον του ἦτο «Ὁ ἐλπιδοφόρος Πέρλιεβιτς» (1840), τοῦτο δὲ ἠκολούθησαν «Ὁ παπποῦς Πολύκαρπος», «Ἡ ἀρκουδοφωλιά», «Εἰς τὰ δάση «Ἐπὶ τῶν ὀρέων». Ἡ ζωὴ τῶν παρὰ τὸν Βόλγαν Ρασκολνίκων ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῶν μυθιστορημάτων τούτων, ἅτινα περιέχουσι πλῆθος ἐθνογραφικῶν πληροφοριῶν καὶ ἱστορικῶν γεγονότων, καὶ ὡς ἐκ τούτου κυρίως εἶναι ἄξια σημασίας. Θ. Β.

Μέλντολα (Meldola) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Φορλί. Κάτ. 7.275. Διεξάγει ἐμπόριον μετάξης. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν μεταλλικαὶ πηγαὶ καὶ ἐρείπια ρωμαϊκοῦ ὑδραγωγείου. Μ. Δ. Β.

Μέλο (Melo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐρουγουάης ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς πρὸς Μοντεβίδεο. Κάτ. 12.000 (1924). Εἶναι σπουδαῖον κτηνοτροφικὸν κέντρον. Θ. Κ.

μελογραφία (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ γράφειν μέλος, μουσικήν, μελοποιία.

μελογράφος (ὁ, ἡ)· ὁ γράφων μέλος, μουσικήν· μελοποιός.

— *[Μουσ.]* Καλεῖται *μελογράφος* ἢ *πιανογράφος* εἰδικὸς μηχανισμὸς προσαρμοζόμενος εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀποτύπωσις ἑνὸς τεμαχίου παιχθέντος ἐπὶ τοῦ ὀργάνου. Ὁ μηχανισμὸς οὗτος εἶναι χρησιμώτατος διὰ τὴν συγκράτησιν ἑνὸς αὐτοσχεδιάσματος. Ἀπὸ τοῦ 1745 μέχρι σήμερον πλεῖστα ὅσα συστήματα μελογράφων ἔχουσιν ἐμφανισθῆ· τὰ τῶν Κρήντ, Οὕνγκερ, Μπερτίνι, Γκερέν, Σμάϊλ, Καρπαντιέ, Κρόμαρ κ.τ.λ. Γ. Ι.

μελόδραμα (τό)· δρᾶμα μετὰ μέλους, δραματικὸν ἔργον μελοποιηθέν· ‖ συνεκδ., ὁ μελοδραματικὸς θίασος καὶ ἡ ὅλη ὀργάνωσις τοῦ μελοδράματος· ‖ τὸ οἰκοδόμημα, τὸ θέατρον ὅπου παίζει τὸ μελόδραμα (ἡ χρῆσις τῆς λ. κατὰ μίμησιν τοῦ γαλλ. *opéra* ἢ τοῦ γερμαν. *Oper*).

— *[Ἐγκυκλ.]* Καλεῖται *μελόδραμα* μουσικὴ ὑπόκρουσις ὑπὸ ἔμμετρον ἢ πεζὴν δραματικὴν ἀπαγγελίαν. Τὸ πρῶτον τοῦ εἴδους τούτου ἔργον, ὁ «Πυγμαλίων» τοῦ Ζὰν-Ζὰκ Ρουσσώ, ἐκίνησεν ἅμα τῇ ἐμφανίσει του τὴν κοινὴν περιέργειαν διὰ τὸ καινὸν τοῦ πράγματος καὶ ἀργότερον ἐγένετο ἀντικείμενον πολλῶν συζητήσεων καὶ ἀντιγνωμιῶν μεταξὺ τῶν λογίων καὶ μουσουργῶν τῆς τότε ἐποχῆς. Συνθέτης τῆς μουσικῆς φέρεται ὁ Ὁράτιος Κοανιέ, πλὴν δύο τεμαχίων, τὰ ὁποῖα συνέθεσεν αὐτὸς οὗτος ὁ Ρουσσώ. Συμφώνως πρὸς τὸ δημιουργηθὲν τοῦτο πρότυπον ἔγραψε κατόπιν ὁ Γερμανὸς Μπέντα τὰ μελοδράματα «Ἀριάδνη» (1774) καὶ «Μήδεια» (1777), τὰ ὁποῖα ἔμειναν ἐπὶ πολὺν χρόνον ὀνομαστά. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὸ εἶδος τοῦτο παρημελήθη καὶ βαθμηδὸν ἐξέλιπε παντελῶς. Σήμερον ἡ λέξις σημαίνει ἁπλῶς ὑπόκρουσιν εἰς σκηνὰς πεζοῦ λόγου μικρᾶς ἐκτάσεως κατὰ τὴν διάρκειαν μελοδραματικῆς πράξεως ἢ εἰς διαλόγους κωμικοῦ ἔργου.

Τὸ μελόδραμα, ὡς συνώνυμον τῆς ἰταλικῆς opera, εἶναι ἔργον κατ' ἐξοχὴν καλλιτεχνικόν, συνενοῦν τὴν δραματικὴν δρᾶσιν πρὸς τὴν μουσικήν, τὴν ποίησιν, τὴν ὄρχησιν, τὴν μιμικήν, ζωγραφικὴν καὶ μηχανικήν. Τὸ μελόδραμα οὕτως ἐννοούμενον διαιρεῖται εἰς *σοβαρόν, ἡμισοβαρόν, βιβλικόν, ρωμαντικόν, κωμικόν*, ἀναλόγως τῆς ὑποθέσεως τοῦ δράματος καὶ τῆς ὑφῆς τοῦ ποιητικοῦ κειμένου. Τὴν πρώτην καταγωγὴν τοῦ μελοδράματος ἀνευρίσκομεν εἰς τὰ λειτουργικὰ δράματα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, τὰ λεγόμενα μυστήρια (misteri) τοῦ ΙΓ', εἰς τὰς συγχρόνους τῆς αὐτῆς ἐποχῆς τραγῳδίας καὶ τὰ κωμικὰ παίγνια, ὅπου ἡ μιμικὴ καὶ τὰ ἐγκατεσπαρμένα ἐν αὐτοῖς ἐλαφρὰ ᾄσματα συνωδεύοντο ὑπὸ μουσικῆς. Τὸ πρωτόγονον τοῦτο ὑλικόν, συμπηχθὲν καὶ διαπλασθὲν εἰς ἑνιαίαν θεατρικὴν μορφὴν ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς τοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου μύστας, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ὑπόστασις τοῦ μελοδράματος. Ἡ στοιχειώδης αὕτη λυρικο-θεατρικὴ μορφὴ ἔλαβε ταχέως μεγάλην ἐξάπλωσιν καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1571 μέχρι τοῦ 1605 πεντήκοντα τρία μελοδραματικὰ ἔργα τοιούτου εἴδους ἐπαίζοντο εἰς τὰ διάφορα θέατρα τῆς Ἰταλίας. Ταῦτα ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ποιμενικὰ εἰδύλλια, μυθολογικαὶ ἀλληγορίαι ἢ χορευτικαὶ παραστάσεις μετὰ μουσικῆς καὶ ᾀσμάτων. Ἡ μουσική των δὲν ἔφθασε μέχρι ἡμῶν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν συνθετῶν.

Ὁ καθαυτὸ πρῶτος δημιουργὸς μελοδράματος

Digitized by Google

σταθερᾶς πως μορφῆς ὑπῆρξεν ὁ ἐκ Ρώμης μουσουργὸς καὶ τραγουδιστὴς Αἰμίλιος Καβαλιέρι (1550) μὲ τὸ μελόδραμα «Σάτυρος» (1590). Καὶ τούτου ἡ μουσικὴ μᾶς εἶναι ἄγνωστος, ὡς μὴ διασωθεῖσα. Ἐπηκολούθησαν κατόπιν οἱ: Ἰάκωβος Πέρι («Δάφνη» 1594, «Εὐρυδίκη» 1600), Κατσίνι, Γκαλιάνο καὶ τέλος ὁ Μοντεβέρδι, ὅστις διέπλασε τὸν τελικὸν τύπον τοῦ σοβαροῦ λεγομένου μελοδράματος (opera seria). Ἡ μορφὴ τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ὁ μεγαλοφυὴς οὗτος μουσουργὸς (εἰσαγωγή, πρόλογος, μονῳδίαι, χορῳδίαι, σύνολα μελοδραματικά, χορευτικαὶ σκηναί, φινάλε καὶ διαίρεσις κατὰ τεμάχια καὶ πράξεις κλπ.) ἐκυριάρχησε καὶ ἔμεινεν ἀναλλοίωτος ἐπὶ πολὺν χρόνον κατόπιν, μέχρι τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, μὴ ὑποστᾶσα εἰμὴ ἐλαχίστας παραλλαγὰς καὶ ταύτας εἰς τὰ ἀφηγηματικὰ ἰδίως μέρη (Recitativo secco). Ἐν τούτοις ἀπὸ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ τὰς μετέπειτα ἔργων (Κάμπρα, Λούλλη κλπ) οὔτε ἓν δύναται νὰ σταθῇ σήμερον ἐπὶ σκηνῆς, οὐδὲ κἂν ὡς ἱστορικὸν περίεργον.

Μόλις περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος παρατηρεῖται ἀρχὴ ἐξελίξεώς τινος καὶ τάσις πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις τῆς μελοδραματικῆς τέχνης. Μερικοὶ κατὰ σύμβασιν κανόνες ἄρχονται ὑποχωροῦντες ἐνώπιον νέων ἀντιλήψεων, ἡ μελῳδία καθίσταται ἁδροτέρα, ἡ ὀρχήστρα πλουτίζεται μὲ τὴν εἰσαγωγὴν νέων ὀργάνων, ἡ δραματικὴ ἔκφρασις τῶν ἀφηγηματικῶν ἐντονωτέρα καὶ ἡ σχέσις μεταξὺ ποιητικοῦ κειμένου καὶ μουσικῆς στενοτέρα. Ἡ ἐξέλιξις αὕτη βαθμηδὸν προϊοῦσα καὶ ἀναπτυσσομένη διηύρυνε τὰς περιωρισμένας διαστάσεις τῶν μελοδραματικῶν μουσουργημάτων, ἐτόνωσε τὴν δρᾶσίν των καὶ κατέληξε τέμνουσα νέας ὁδοὺς εἰς τὸν τελικὸν αὐτῆς σταθμόν, τὸ *μέγα μελόδραμα* (Grand Opéra). Τὸ νέον τοῦτο μεγαλειῶδες δημιούργημα τῶν νέων τροπῶν τῆς μελοδραματικῆς τέχνης, ὅπερ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἥμισυ αἰῶνα μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἐπιβολῆς του, ἦλθε νὰ ἀνατρέψῃ τελείως ὁ μέγας ἀνακαινιστὴς καὶ ἐπαναστάτης Ριχάρδος Βάγνερ. Ἀπαρνούμενος τὰ μέχρι τότε παραδεδεγμένα ὡς ἀπόλυτα στοιχεῖα πάσης μελοδραματικῆς συνθέσεως, θραύων πάντα δεσμὸν μετὰ τοῦ παρελθόντος, θέτει τὰς βάσεις τῆς σημερινῆς μελοδραματικῆς μορφῆς. Τὸ κείμενον καὶ ἡ μουσικὴ ἀποτελοῦν τώρα ἑνιαῖον καλλιτεχνικὸν σύνολον. Ἡ ὀρχήστρα καὶ αἱ φωναὶ πολυαρμονικῶς συνδυασμέναι δίδουν τὸν ἁρμόζοντα τόνον εἰς τὰς διαφόρους σκηνὰς τοῦ δράματος καὶ ζωντανεύουν τὰ πρόσωπα αὐτοῦ, κινούμενα καὶ δρῶντα ἐντὸς πλαισίου ἀπολύτου ἑνότητος μουσικῆς, ποιήσεως, ζωγραφικῆς, ὀρχήστρας καὶ μηχανικῆς. Ὁ νέος οὗτος μελοδραματικὸς τύπος, συνολικὴ ἐκδήλωσις τῶν οὐσιαστικῶν στοιχείων τῆς λυρικο-θεατρικῆς τέχνης, μένει πλέον σταθερὸν ὑπόδειγμα τοῦ εἴδους, ἁρμοζόμενον ὅμως καθημερινῶς κατὰ τὸ σύνολον καὶ τὰς λεπτομερείας πρὸς τὰς τάσεις τῆς νέας τεχνοτροπίας. Οὕτω αἱ καινότροποι ἀπηχήσεις τῆς τσὰζ-μπάντ, αἱ φαντασμαγορίαι τῆς κινηματογραφικῆς τέχνης, αἱ καθημεριναὶ τελειοποιήσεις τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτισμοῦ καὶ ἄλλαι συναφεῖς τῆς θεαματικῆς ἐφευρέσεις, προσφέρουν ὁλόκληρον τὴν συμβολήν των, ἵνα ὁ καθιερωθεὶς τύπος τοῦ νεωτέρου μελοδράματος συγχρονίζεται ὅσον τὸ δυνατὸν τελειότερον μὲ τὴν τέχνην καὶ τὴν ἀλήθειαν.

Μαζὶ μὲ τὸν τύπον τοῦ παλαιοῦ μελοδράματος κατελύθη βαθμηδὸν καὶ ὁ τίτλος *ὄπερα*, διὰ νὰ μετατραπῇ, ἀναλόγως τῆς οὐσίας τοῦ κειμένου, εἰς *μουσικὸν δρᾶμα, μουσικὸν θρῦλον, λυρικὴν κωμῳδίαν, λυρικὸν διήγημα κ.τ.λ.*

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μέχρι τοῦδε μελοδραμάτων εἶναι μεγάλος. Λεξικὸν εἰδικὸν δημοσιευθὲν τῷ 1911 μνημονεύει ἀριθμὸν μελοδραμάτων καὶ μελοδραματίων 28.015. Ἐὰν εἰς τοῦτον προστεθῇ ἡ μέχρι σήμερον παγκόσμιος παραγωγή, ἀσφαλῶς οὗτος θ' ἀνέλθῃ εἰς 45.000—50.000.

Κωμικὸν μελόδραμα (opéra comique). Καλεῖται οὕτω θεατρικὸν ἔργον κωμικῆς πλοκῆς, μὲ διαλόγους εἰς πεζὸν λόγον καὶ ὡρισμένης κατασκευῆς μουσικὰ τεμάχια· τὸ κωμικὸν μελόδραμα ἕλκει τὴν καταγωγήν του ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν opera buffa. Κατ' ἀρχὰς ἡ μουσική του περιωρίζετο εἰς ὀλίγα ᾄσματα λαϊκῆς προελεύσεως ἢ εἰλημμένα ἀπὸ γνωστὰ κωμειδύλλια καὶ εἰς μουσικὰς παρῳδίας τοῦ σοβαροῦ μελοδράματος. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου καὶ συγκεκριμένως κατόπιν τῆς ἐμφανίσεως τῆς κωμικῆς ὄπερας τοῦ Ρουσσὼ «Le devin du village», τὸ εἶδος τοῦτο ἔπαυσε πλέον δανειζόμενον τὴν μουσικήν του ἀπὸ τὰ λαϊκὰ ᾄσματα καὶ τὰς χυδαίας ἐπῳδοὺς τῶν κωμειδυλλίων καὶ ἀπέκτησεν ἴδιον τύπον καὶ ἰδίαν πρωτότυπον μουσικήν, προσηρμοσμένην τεχνικῶς εἰς τὰ ἐλαφρῶς κωμικὰ ᾄσματα, ἅτινα ἀπετέλεσαν ἤδη τὴν βάσιν του. Ὑφιστάμενον νέας ἐπιδράσεις καὶ προσανατολιζόμενον ὁλονὲν πρὸς τὰς προϊούσας ἀντιλήψεις τῆς τέχνης, παρεξέκλινεν ἀργότερα ἀπὸ τὸ κωμικὸν ὕφος καὶ τὸν ἀμεριμνομέριμνον χαρακτῆρα τῆς ἀρχικῆς καταγωγῆς του. Ἡ ἔμπνευσίς του κατέστη ὀλιγώτερον αὐθόρμητος καὶ πλέον ἐσκεμμένη, ἡ εὐθυμία του συνεκεράσθη ἐν μετριότητι, ἡ δὲ τεχνικὴ ἐπεξεργασία καὶ ἡ ἐνορχήστρωσις κατέστησαν ἐπιμελημέναι τὸν τρόπον, ὥστε νὰ προσεγγίζουν τὰ ὅρια τοῦ σοβαροῦ μελοδράματος. Καὶ αὐτὸς ὁ πεζὸς διάλογος ἀκόμη ἐδέχθη τεχνικὴν καὶ ἐπεξηγηματικὴν ὑπόκρουσιν καὶ ἀπετέλεσε μέρος οὐσιαστικὸν τῆς ὅλης μουσικῆς συνθέσεως. Πάντα τ' ἀνωτέρω στοιχεῖα συναντῶνται εἰς ὅλα τὰ σημερινὰ κωμικὰ μελοδράματα, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὸν «Φάλσταφ», τοῦ Βέρδι καὶ τοὺς «Τραγουδιστὰς» τοῦ Βάγνερ, δύο ἀθάνατα ὑποδείγματα τοῦ εἴδους τούτου.

Περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μελοδράματος βλ. λ. *Ἑλλάς*.

Δ. ΛΑΥΡΑΓΚΑΣ

μελοδραματικός,—*ή,—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ μελόδραμα, ὁ τοῦ μελοδράματος: «μελοδραματικὸς θίασος», «εἴδη μελοδραματικά»· ‖ ὁ ἁρμόζων εἰς τὸ μελόδραμα: «ὕφος μελοδραματικόν». —Ἐπίρρ. *μελοδραματικῶς*.

μελοδραμάτιον (τὸ) (opeva buffa, operette) /*Μουσ.*/. Ἐλαφρὸν κωμικὸν μελόδραμα. Ἐξέλιξις τοῦ κωμειδυλλίου πρὸς τὴν κωμικὴν ὄπεραν, τῆς ὁποίας δανείζεται τὴν μορφὴν καὶ τὴν τεχνοτροπίαν. Πρῶτος δημιουργὸς τοῦ εἴδους, ὅστις καὶ ἐσταθεροποίησε τὸν τύπον, εἶναι ὁ Ὄφεμπαχ.

Δ. Λ.

μελοδραματοποιὸς (ὁ, ἡ)· συνθέτης μελοδραμάτων, μουσικοσυνθέτης.

μελοδραματοποιῶ (—*έω*)· καθιστῶ τι μελοδραματικόν, μελοποιῶ δρᾶμα· ‖ συντάσσω ὑπόθεσίν τινα εἰς μελόδραμα.

μελοελιά, καὶ ***μελολιὰ*** /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἐλαία ἡ εὐρωπαϊκὴ* ἢ *κοινή*.

μελόη (ἡ) (Meloe) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων ἐχόντων ἰδιότητας ἐκδορικάς. Τὸ εἶδος Meloe maialis, ζῶν ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Ν. Γαλλίᾳ, χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν ἐκδορίων.

Ε. Τ. Ε.

Μελόκαβος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας· τὸ ἐθνικὸν *Μελοκαβηνὸς* (Lexic. geogr., fragm. histor. 5, 68). Ὁ Πτολεμαῖος (Β, α, 29 Nobbe) ὀνομάζων αὐτὴν *Μηλόκαυον* καὶ *Μηλόκαβον*, τὴν τοποθετεῖ εἰς πλάτ. $50^{0}\ {}^{2}/_{8}$ καὶ μῆκ. $31^{0}\ {}^{1}/_{2}$. Ἡ ταυτότης αὐτῆς ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

μελολιὰ (ἡ)· βλ. *μελοελιά*.

μελόλογος (ὁ). Δραματικὴ ἀπαγγελία συνοδευομένη ἀπὸ κατάλληλον μουσικὴν ὑπόκρουσιν, κἄτι ἀνάλογον πρὸς τὴν παρακαταλλαγὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Δ. Λ.

μελομακάρουνα (τὰ) /*Ζαχαρ.*/. Γλύκισμα ἑλληνικόν, παρασκευαζόμενον ὡς ἑξῆς: Θέτομεν εἰς λεκάνην 300 δράμια λάδι ἐκλεκτῆς ποιότητος καὶ ἕνα ποτήριον ἀλισίβα καὶ τὰ δουλεύομεν μὲ σύρμα μέχρις ὅτου λευκανθῇ τὸ μεῖγμα καὶ ἔπειτα ρίπτομεν ἕνα φλυτζάνι κονιάκ, τὸν χυμὸν ἀπὸ δύο πορτοκάλια, δύο κουταλάκια σόδα, τὴν φλούδα ἑνὸς πορτοκαλιοῦ, ὀλίγην κανέλλαν καὶ ὀλίγα γαρύφαλλα τριμμένα· τὰ δουλεύομεν ὅλα μαζὶ καὶ προσθέτομεν 3 ὀκάδες ἀλεύρι. Ἀπὸ τὴν μᾶζαν αὐτήν, ἀφοῦ τὴν ζυμώσωμεν ἐπὶ $^{1}/_{4}$ τῆς ὥρας, πλάθομεν τὰ μελομακάρουνα εἰς διάφορα σχήματα καὶ τὰ ψήνομεν εἰς κατσαρόλαν μὲ ἄφθονον λάδι ἢ εἰς μέτριον φοῦρνον ἐπὶ 20′ ἐντὸς ταψίου ἢ λαμαρίνας, τὴν ὁποίαν ἀλείφομεν προηγουμένως μὲ ὀλίγο λάδι. Ἑτοιμάζομεν τὸ σιρόπι (1 ὀκᾶ μέλι καὶ $^{1}/_{2}$ ὀκᾶ νερὸ διὰ τὴν ἄνω ποσότητα), ἐντὸς τοῦ ὁποίου, ἀφοῦ μετριασθῇ ἡ θερμότης του, ρίπτομεν τὰ μελομακάρουνα ζεστά. Ἀνασύρομεν ἔπειτα τὰ μελομακάρουνα μὲ τρυπητὴ κουτάλα, τὰ σερβίρομεν εἰς πιατέλα καὶ τὰ πασπαλίζομεν μὲ ζάχαρη καὶ καρύδια καὶ σησάμι ψιλοκοπανισμένον. Τὰ μελομακάρουνα καλοῦνται ἄλλως καὶ *φοινίκια* καὶ *λατίνια*. Μ. ΔΡ.

μελομανὴς (ὁ, ἡ),—*ές* (τό)· ὁ ἐμμανῶς ἀγαπῶν τὸ μέλος, τὴν μουσικήν, μουσικομανής.

μελομανία (ἡ)· ἡ μετὰ μανίας ἀγάπη τοῦ μέλους, τῆς μουσικῆς, *μουσικομανία* (βλ. λ.).

μελομελὴς (ὁ, ἡ),—*ές* (τὸ) (melomèle) /*Τερατογ.*/. Τερατογενὴς διάπλασις ἀρκούντως συχνή, χαρακτηριζομένη διὰ τῆς ἐμφύσεως ἑνὸς ἢ πλειόνων μελῶν ἐπιπροσθέτων ἐφ' ἑνὸς ἢ πλειόνων τῶν φυσιολογικῶν μελῶν. Ἡ μελομελία δυνατὸν νὰ συνίσταται καὶ εἰς τὴν προσθήκην ἑνὸς μέλους (ἄκρου) τελείου, τὸ ὁποῖον ἐμφύεται ἢ προσκολλᾶται διὰ μιᾶς ὠμοπλάτης ἢ δι' εἰδικοῦ ἰσχιακοῦ ὀστοῦ πλησίον τοῦ κυρίως μέλους τοῦ σώματος· ἐνίοτε ὅμως τὰ συμπληρωματικὰ ὀστᾶ τοῦ ἰσχίου καὶ τῆς ὠμοπλάτης ἐλλείπουσι, τὸ δὲ ἐπιπρόσθετον μέλος, συγχεόμενον πολλάκις κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ τμῆμα πρὸς τὸ κυρίως μέλος, ἐμφύεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὀστοῦ, ἐφ' οὗ καὶ τὸ μέλος, τουτέστιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἰσχίου ἢ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὠμοπλάτης. Εἴς τινας περιπτώσεις, τὸ ἀνώτερον τμῆμα τοῦ μέλους εἶναι ἁπλοῦν, ἡ δὲ διαίρεσις ἄρχεται εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα, ἤτοι εἰς τὸ ἀντιβράχιον καὶ εἰς τὴν κνήμην. Ἄλλοτε πάλιν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ μέλους ἀναφέρεται μόνον ἐπὶ τῶν τελευταίων τμημάτων τῶν ἄκρων, τῆς χειρὸς ἢ τοῦ ποδός, τῶν δακτύλων ἢ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν καὶ οὕτω συντελεῖται σειρὰ βαθμῶν εἰς τὴν πολυδακτυλίαν. Ἡ μελομελία δὲν εἶναι σπανία εἰς τὸν ἀσθενῆ αὐτὸν βαθμόν· δυνατὸν δὲ νὰ ὑφίσταται καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἄκρων, ἢ ἐπὶ τῶν δύο μόνον μελῶν, παρατηρεῖται δ' ἐνίοτε συμμετρία τις εἰς τὰς παραμορφώσεις ταύτας. Ὁ δὲ ὁλικὸς διπλασιασμὸς τῶν μελῶν εἶναι ἧττον συχνὸς καὶ τότε εἶναι γενικῶς περιωρισμένος εἰς ἓν μόνον ἄκρον, σπανιώτερον δὲ εἰς τὰ δύο ἄκρα· διὰ τοῦτο αἱ παρατηρήσεις ὁλικῆς διαιρέσεως καὶ τῶν τεσσάρων ἄκρων εἶναι ἀμφισβητήσιμοι.

Μ. Ν. Κ.

μελομελία (melomélie) /*Τερατ.*/. Ἡ ἰδιότης τῆς *μελομελοῦς* (βλ. λ.) τερατογονίας. Μ. Ν. Κ.

Μελὸν (Melon), ***Ἰωάννης - Φραγκῖσκος***. Γάλλος πολιτικὸς καὶ νομικὸς ἐκ τῶν πρωτοπόρων τῆς ἐμποροκρατικῆς θεωρίας ἐν Γαλλίᾳ, ἀποθανὼν τῷ 1738. Νεώτατος ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου ἐν Βορδώ, διακριθεὶς διὰ τὴν βαθυτάτην θεωρητικήν του μόρφωσιν καὶ δικανικὴν ἱκανότητα, καὶ συμμετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ (τῷ 1712), ὅτε ἀνέλαβε καὶ τὴν γραμματείαν αὐτῆς. Ἀργότερον (1718) ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ διπλωματικὴν ζωὴν τῆς χώρας, μετοικήσας τῇ παροτρύνσει καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ δουκὸς de la Force εἰς Παρισίους. Ἐκεῖ συνέγραψε πλείστας οἰκονομικὰς ἐργασίας, εἰς ἃς διακρίνεται ἡ ἐξαιρετικὴ εὐφυΐα καὶ δαιμονιώδης ὀξύνοια τοῦ Μελὸν ὡς παρατηρητοῦ καὶ ἑρμηνευτοῦ οἰκονομικῶν φαινομένων, ἀποβὰς οὕτω πολύτιμος συνεργάτης τοῦ Φιλίππου τῆς Ὀρλεάνης, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου τὸν εὗρεν ὁ θάνατος. Ἐκ τῶν ἔργων του γνωστότερα εἶναι: «Essai politique sur le commerce» (1734, 5η ἔκδ, εἰς τὴν «Collection des principaux économistes» Παρίσιοι 1843, μεταφρασθὲν εἰς τὰς κυριωτέρας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ν. Γ. Φ.

Μελόπετρα /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μικροῦ Δερείου τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτ. (1928) 36. Χ. Δ.

μελόπιττα (ἡ)· δημοτ., τὸ μελίκηρον, ἡ κηρήθρα πλήρης μέλιτος, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς κυψέλης.

—/*Ζαχαρ.*/ Εἶδος γλυκίσματος παρασκευαζομένου κατὰ τὸ Πάσχα, ἰδίως εἰς τὰς νήσους, ἀπὸ μέλι, μυζήθρα καὶ αὐγά. Ἐντὸς λεκάνης θέτομεν 1 ὀκᾶν μυζήθραν καὶ 150 δράμια μέλι, τὰ ζυμώνομεν καλῶς καὶ προσθέτομεν 10 αὐγά, 100 δράμια ζάχαρην καὶ ὀλίγην κανέλλαν. Ἑτοιμάζομεν ζύμην ἀπὸ 100 δράμια ἀλεύρι, ἀνάλογον ὕδωρ καὶ δύο κουταλιὲς βούτυρον, ἀνοίγομεν φύλλον, βουτυρώνομεν τὸ ταψί, στρώνομεν τὸ φύλλον κανονίζοντες νὰ ἐξέχῃ, οὕτως ὥστε νὰ καλύπτῃ καὶ τὸν γῦρον τοῦ ταψίου, ἁπλώνομεν τὸ μεῖγμα ἐντὸς εἰς ὕψος μέχρι 0,02 μ. καὶ τὸ ἀφίνομεν εἰς μέτριον φοῦρνον ἐπὶ 20 λεπτὰ τῆς ὥρας. Ὅταν εἶναι ζεστὸ ἀκόμη, πασπαλίζομεν μὲ κανέλλαν καὶ ἀφοῦ κρυώσῃ τὸ κόπτομεν εἰς τεμάχια καὶ τὸ σερβίρομεν. Μ. ΔΡ.

μελόπλαστον (τό), ἢ ***μελοπλάστης*** (ὁ). Εἰδικὴ μέθοδος πρὸς ἐκμάθησιν τῶν στοιχείων τῆς μουσικῆς, ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πέτρου Γκαλέν. Συμφώνως πρὸς τὴν μέθοδον ταύτην, ὁ διδάσκων χρησιμοποιεῖ ἕνα πίνακα φέροντα πεντάγραμμα· ᾄδει γνωστὴν μελῳδίαν μεταχειριζόμενος ἀντὶ λέξεων τὰ ὀνόματα τῶν φθογγοσήμων (ντό, ρέ, μί, κλπ.) καὶ ὑποδεικνύων ταυτοχρόνως τὴν θέσιν των ἐπὶ τοῦ πενταγράμμου διὰ μικρᾶς ράβδου. Ἐπιτυγχάνει δὲ τὴν κατανόησιν τοῦ ρυθμοῦ δυνάμει εἰδικοῦ διπλοῦ μετρονόμου, σημειοῦντος καὶ ὑποδιαιροῦντος ταυτοχρόνως τὰ μέρη τοῦ μέτρου. Τέλος σημειοῖ τὰς διέσεις καὶ τὰς ὑφέσεις ὑψώνων ἢ καταβιβάζων τὴν ράβδον. Ἡ μέθοδος τοῦ μελοπλάστου εἶχε διαδοθῆ ἐπαρκῶς ἐπί τινα χρόνον, σήμερον ὅμως ἐγκατελείφθη. Γ. Σ.

μελοποίησις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μελοποιεῖν, ἡ ἔντασις εἰς μουσικὸν μέλος, ἡ τόνισις ποιήματος.

μελοποιία (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ μελοποιοῦ, ἡ τόνισις ποιήματος.

—/*Μουσ.*/ Ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι *μελοποιία* ἡ τέχνη τῆς μουσικῆς συνθέσεως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν πρὸς ἀλλήλους συνδυασμὸν τῶν φθόγγων, ἀνεξαρτήτως ρυθμοῦ ἢ ρυθμικῆς τομῆς (cantus firmus τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, καί τινα βυζαντινὰ μέλη). Καταχρηστικῶς καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ μελῳδία ὀνομάζεται ὑπό τινων μελοποιία.

Δ. Λ.

—/*Λογοτ.*/ Ἡ *μελοποιία* εἶναι ἓν τῶν μερῶν τῆς τραγῳδίας «μέγιστον τῶν ἡδυσμάτων» (*Ἀριστ.* Ποιητ. 1450): «λέγω δὲ λέξιν μὲν αὐτὴν τὴν τῶν ὀνομάτων

Digitized by Google

σύνθεσιν, μελοποιίαν δέ, ὃ τὴν δύναμιν φανερὰν ἔχει πᾶσιν» (αὐτ. 1449 b). Ι. Φ. Δ.

μελοποιός (ὁ, ἡ)· ὁ ποιῶν μέλη, ὁ τονίζων, ὁ συνθέτων μουσικήν, ὁ ἐντείνων εἰς μέλη ποίημά τι· ‖ ἀρχ. καὶ ὁ λυρικὸς ποιητής: «ὁ Θηβαῖος μελοποιὸς» ὁ Πίνδαρος, «ἡ Λεσβία μελοποιὸς» ἡ Σαπφώ.

μελοποιῶ (— *έω*)· εἶμαι μελοποιός, συνθέτω μουσικήν, ἐντείνω εἰς μέλη ποίημα, τονίζω ᾠδήν.

μελορεοστωσία (ἡ) (mélorhéostose) *['Ιατρ.]*. Νόσος συνισταμένη εἰς συμπαγῆ ὑπερόστωσιν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν μέλους τινὸς (ἄκρου) ἀπὸ τῆς ἀκρωμιακῆς ἢ πυελικῆς ῥίζης αὐτοῦ μέχρι τοῦ πέρατος τῶν φαλάγγων ἐνίων δακτύλων τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν. Ἡ ἐξέλιξις ταύτης εἶναι βραδυτάτη, λίαν δὲ βαρεῖα, ἐπιφέρουσα λειτουργικὰς διαταραχὰς τῶν ἄκρων, τῶν ὁποίων προκαλεῖ παραμορφώσεις καὶ ἀγκυλώσεις ἔτι. Φαίνεται δ' ὅτι ἡ νόσος αὕτη εἶναι παρασιτικῆς φύσεως· τὸ εἰδικὸν ὅμως παράσιτον ταύτης δὲν ἀνευρέθη εἰσέτι. Κλινικῶς προσομοιάζει πρὸς τὰς ὑπεροστώσεις (Léri καὶ Lièvre). Μ. Ν. Κ.

Μελόρια (Banchi della Meloria) *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη μετὰ βράχων καὶ φυκῶν ὕφαλος τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους (πλάτ. 43° 33' Β., μήκ. 10° 13' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2554: Leghorn roadstead) λίαν ἐπικίνδυνος, ἐκτεινομένη παραλλήλως τῇ ἀκτῇ 3 μίλλ. πελαγίως τοῦ Λιβόρνου καὶ ἐπισημαινομένη διὰ φωτοβόλου σημαντῆρος, πυρσωρίδος καὶ αὐτομάτου φάρου. Ἡ Μελόρια ὑπῆρξε κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ θέατρον ἀγριωτάτων ἐμφυλίων ναυμαχιῶν, μεταξὺ τῶν Γενουησίων, ταχθέντων ὑπὲρ τῆς Ἁγίας Ἕδρας ἐν τῇ ὑποθέσει Φρειδερίκου τοῦ Β', καὶ τῶν Σικελῶν καὶ τῶν Πιζάνων, συμμάχων τοῦ δευτέρου. Κατὰ τὴν πρώτην ναυμαχίαν, λαβοῦσαν χώραν (1241) μεταξὺ Μελόρια καὶ Τζίλιο, ὁ ὑπὸ τὸν Μοροτσέλλο (Morocello) στόλος τῶν Γενουησίων ἡττήθη κατὰ κράτος. Τετρακισχίλιοι αἰχμάλωτοι ἀπεστάλησαν ὅπως ἀποθάνουν ἐν ἀθλιότητι εἰς Παλέρμον, οἱ δὲ καρδινάλιοι καὶ οἱ ἐπίσκοποι, οἵτινες ἐπέβαινον τοῦ στόλου πρὸς μετάβασιν εἰς τὴν σύνοδον, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ κυρώσῃ τὸν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος παπικὸν ἀφορισμόν, συνελήφθησαν μέχρις ἑνὸς καὶ ἁλυσίδετοι δι' ἀργυρῶν ἁλύσεων ἀπεστάλησαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὑποστάντες πλείστας διαπομπεύσεις.

Ἡ δευτέρα ναυμαχία (6 Αὐγούστου 1284) ὑπῆρξεν ἐπφδὸς μικροσυμπλοκῶν, αἵτινες δὲν ἔπαυσαν ἐκδηλούμεναι μεταξὺ Πιζάνων καὶ Γενουησίων Κατὰ ταύτην οἱ Γενουήσιοι, ἔχοντες 87 γαλέρας, ὧν ἡγεῖτο ὁ Ὀμπέρτο Δόρια (Oberto Doria), καὶ ἐφεδρείαν 30 γαλερῶν κρυπτομένων ὄπισθεν, διὰ νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμήν, κατέστρεψαν τὸν στόλον τῶν Πιζάνων, οὗ ἡγεῖτο ὁ Ἐνετὸς Ἀλμπέρτο Μοροζίνη. Ἡ βρίθουσα δραματικῶν γεγονότων ναυμαχία αὕτη ὑπῆρξεν ἀφορμὴ νὰ ὑπαχθῇ ἡ Πίζα εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν Γουέλφων. Σ. Ε. Λ.

μέλος, —*ους* (τό)· μέρος τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ ζῴου καὶ ἰδία τὰ ἄκρα: «ἄνθρωπος μὲ ἄρτια τὰ μέλη» ‖ καθόλου, μέρος ἑνὸς συνόλου: «μέλος τῆς οἰκογενείας, — τῆς ἑταιρείας, — τῆς ἐπιτροπῆς, — τῆς πολιτείας, — τῆς κοινωνίας» «τὰ σεσηπότα μέλη τῆς κοινωνίας» ‖ ὁ μουσικὸς τόνος, ἡ ἁρμονία καὶ ὁ ῥυθμός, πρὸς τὸν ὁποῖον προσαρμόζεται τὸ ποίημα, ἡ μελῳδία: «τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστι συγκείμενον, λόγου τε καὶ ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ» *(Πλάτ.)*, «μέλος γοερὸν» μοιρολόγιον, «παρὰ τὸ μέλος» μὲ παραφωνίαν ‖ ἀρχ., λυρικὸν ποίημα πρὸς ἔκφρασιν συναισθημάτων, παντὸς ὅ,τι κινεῖ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, τῆς χαρᾶς, τῆς ἡδονῆς, τῆς λύπης κττ. ‖ ποίημα προωρισμένον πρὸς ᾆσιν.

—*[Μουσ.]* *Μέλος* καλεῖται διαδοχὴ ἤχων διαφόρου ὀξύτητος, μελῳδικὴ γραμμὴ συνθέσεώς τινος ῥυθμικῶς ἢ μὴ τετμημένη, ὡς καὶ πᾶς συνδυασμὸς ᾀσματικῶν ἐκφωνήσεων. Δ. Λ.

—*[Λογοτεχν.]* Τὸ *μέλος* ἀποτελεῖται: α') ἐκ τῆς ποιότητος, ἤτοι τῆς εὐφωνίας τῶν γραμμάτων ἢ τῶν λέξεων, καὶ β') ἐκ τοῦ τονισμοῦ.

Μέλος ἀπὸ τῆς εὐφωνίας. Ἐκ φύσεως οὔτε ἅπαντα τὰ γράμματα, οὔτε ἅπασαι αἱ λέξεις ἀρέσκουσιν ὁμοίως τῇ ἀκοῇ, διότι δὲν ἔχουσι τὸν αὐτὸν ἦχον. Ὅθεν διὰ τὴν εὐφωνίαν πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὰ εὐφωνότερα ἢ κακοφωνότερα γράμματα, ἅπερ εἶναι στοιχεῖα τῶν λεκτικῶν ἤχων, καὶ πῶς ἐν ταῖς λέξεσιν ἐπιτηδεύεται ἡ εὐφωνία ἢ κακοφωνία. Ἐπιτηδεύομεν λοιπόν, ὅσον ἔνεστι, τὴν εὐφωνίαν: 1) διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν λέξεων· 2) διὰ τῆς διατάξεως αὐτῶν· 3) διὰ τῶν παθῶν, ἤτοι τῶν σχημάτων τῶν λέξεων.

Ἡ εὐφωνία ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν λέξεων κατορθοῦται: α') ὁπόταν ἐπὶ ἀντικειμένου ὀνομαζομένου διὰ πολλῶν ὀνομάτων, ὡς διὰ τῶν συνωνύμων, ἐκλέγωμεν τὸ εὐφωνότερον ὄνομα· β') ὁπόταν προσφεύγωμεν εἰς περίφρασιν, μεταφορὰν ἢ ἄλλον τινὰ τρόπον· γ') ὁπόταν δυνάμεθα νὰ δημιουργήσωμεν νέα ὀνόματα. Αἱ τρεῖς ὅμως αὗται περιστάσεις δὲν ἀρκοῦσι συνήθως πρὸς ἀποφυγὴν τῆς κακοφωνίας· διότι τὰ περισσότερα ἀντικείμενα ὀνομάζονται δι' ἑνὸς καθιερωμένου ὀνόματος, ὅπερ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μεταποιήσωμεν ἢ ἄλλως ν' ἀναπληρώσωμεν. Ὅθεν καταφεύγομεν καὶ εἰς τὴν διάταξιν τῶν λέξεων, διὰ τῆς μεταθέσεως καὶ ἀντιστροφῆς, ὥστε ν' ἀποτελῆται τὸ ἁρμονικώτερον σύνολον. Τριχῶς δὲ δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν διάταξιν τῶν λέξεων: α') γραμματικῶς, ὅτε κατὰ τοὺς συντακτικοὺς κανόνας τίθεται πρῶτον τὸ ὑποκείμενον δεύτερον τὸ ῥῆμα, τρίτον τὸ ἀντικείμενον κτλ. β') ἐμφαντικῶς, ὅτε τάσσονται αἱ λέξεις οὐχὶ κατὰ τὴν συντακτικὴν τάξιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς σημασίας αὐτῶν ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὅπου ἑκάστης μᾶλλον τὸ σημαινόμενον ἀναδείκνυται, οἷον «κεῖται Πάτροκλος» (Ἰλ. Σ, 20) εἶπε τῷ Ἀχιλλεῖ ὁ Ἀντίλοχος, διότι περὶ τοῦ φόνου τοῦ Πατρόκλου ἐπρόκειτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐτέθη πρῶτον τὸ «κεῖται»· γ') εὐφωνικῶς, ὅτε αἱ λέξεις τάσσονται, ὡς μᾶλλον ἡ εὐφωνία ἀπαιτεῖ· οἷον, ἀντὶ κακοφώνως νὰ εἴπωμεν «κατὰ τῶν τῆς πατρίδος προδοτῶν», γινόμεθα διὰ μεταθέσεως εὐφωνότεροι λέγοντες «κατὰ τῶν προδοτῶν τῆς πατρίδος». Τὸ αὐτὸ δὲ νοεῖται καὶ διὰ τὴν διάταξιν τῶν κομμάτων, κώλων καὶ περιόδων. Διὰ τῆς εὐφωνικῆς τῶν λέξεων διατάξεως ἀποφεύγομεν, ὅσον ἔνεστι: α') τὴν χασμῳδίαν, ἤτοι τὴν ἀλλεπαλληλίαν τῶν φωνηέντων, διότι ἐκλελυμένος γίνεται ὁ λόγος· β') τὴν τῶν συμφώνων ἀηδῆ σύγκρουσιν, διότι γεννᾶται τραχύτης· γ') τὴν ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν συλλαβῶν· δ') τὰ πολλὰ ὀλιγοσύλλαβα κατὰ συνέχειαν. Ὁπόταν δὲ οὔτε διὰ τῆς ἐκλογῆς, οὔτε διὰ τῆς διατάξεως τῶν λέξεων ἐπιτυγχάνεται ἡ εὐφωνία, τότε καταφεύγομεν εἰς τὰ *πάθη*, ἤτοι τὰ σχήματα τῶν λέξεων.

Μέλος ἀπὸ τοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων. Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ῥητῶς διδάσκει, ὅτι τὸ μέλος τῆς γλώσσης ἐκ τῆς τονώσεως ἀποτελεῖται. Τὸ δὲ τονικὸν τοῦ λόγου μέλος διττῶς δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν: 1) κατ' ἐπίτασιν, 2) κατὰ διάστασιν. Τὸ κατ' ἐπίτασιν, ἤτοι τὸ ἐπιτεταμένον τονικὸν μέλος θεωρεῖται ἐπὶ μιᾶς λέξεως, ὅτε μία τῶν συλλαβῶν τῆς λέξεως, ὀξυνομένη ἢ περισπωμένη, ἐκφωνεῖται ἐντεταμένως, ἤτοι δι' εὐσθενεστέρου τόνου ὡς πρὸς τὰς ἀτόνους συλλαβάς, αἵτινες ἐκφωνοῦνται ταπεινότερον διὰ τοῦ λεγομένου συλλαβικοῦ τόνου. Ἐὰν δὲ θεωρήσωμεν τοὺς τόνους ἐπὶ διαφόρων συνεχῶν λέξεων, ὅλον τι ἄθροισμα ἢ σύστημα ἀποτελουσῶν, κατὰ διαφόρους τοῦ λόγου ὁριζοντίους διαστάσεις, ὡς ἐν τοῖς στίχοις τῶν ποιημάτων καὶ τοῖς κύκλοις τῶν περιόδων, καταπαύοντας καὶ πάλιν ἐμμελῶς ἐπανερχομένους, τότε τὸ μὲν οὖς μουσικῶς εὐαρεστεῖται, ἐν δὲ τῇ ψυχῇ ἀνάλογοι ἐντυπώσεις ἐμπνέονται. Τὸ μέλος τοῦτο ὀνομάζομεν *τονικὸν κατὰ διάστασιν* ἢ *διαστηματικὸν μέλος* (βλ. λ. *ἁρμονία* τ. Ε' 615 γ) Ι. Φ. Δ.

— *μέλη ἐπείσακτα* *[Βυζ. Μουσ.]*· βλ. λ. *ἐπείσακτα μέλη*.

— *μέλη τεχνητά*. Καλοῦνται οὕτω τὰ μηχανήματα ἐκεῖνα, ἅτινα δίδονται εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ σχήματος καὶ τῆς λειτουργίας ἀπολεσθέντος τινὸς μέλους (βλ. λ. *πρόθεσις* καὶ *προθετικὰ μηχανήματα*). Α. Κ.

μελός (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λώρανθος ὁ εὐρωπαϊκός*.

Μελότσο ντὰ Φορλί (Melozzo da Forlì), ***Μᾶρκος ντελί Ἀμπρόζι*** ἢ ***Μᾶρκος Μελότσο***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1438—1494). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς ἐν Ἀρέτσο, ὅπου ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Πιέρο ντελλὰ Φραντζέσκα, καὶ κατόπιν μετέβη εἰς Ρώμην καὶ Οὐρμπῖνο. Ἀπὸ τοῦ 1477 μέχρι τῷ 1481 εἰργάσθη μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Ἀκουΐλιο πρὸς διακόσμησιν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ καὶ συγχρόνως εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Ρώμης. Τῷ 1478 ἵδρυσε μετ' ἄλλων τὴν ἀκαδημίαν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τάσσονται: «Ὁ Εὐαγγελισμὸς» (ἐν τῷ Πανθέῳ τῆς Ρώμης), «Ἅγιος Σεβαστιανὸς» (Πινακοθήκη Κορσίνι ἐν Ρώμῃ), «Ὁ θρίαμβος τοῦ Χριστοῦ», ἔργον ἐκτελεσθὲν διὰ τὴν ἀψῖδα τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Ρώμης καὶ εὑρισκόμενον σήμερον ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κυρηναλίου. Τὸ ἔργον τοῦτο περιστοιχίζετο ἀπὸ ἕνδεκα θαυμασίους ἀγγέλους παίζοντας μουσικὰ ὄργανα, οἵτινες εὑρίσκονται σήμερον ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὁμοῦ μὲ τρεῖς κεφαλὰς Ἀποστόλων. Τὸ σημαντικώτερον τῶν ἔργων του εἶναι «Τὰ ἐγκαίνια τῆς βιβλιοθήκης Σιξτίνας». Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων ζωγράφων τῆς ἐποχῆς του καὶ διεκρίθη κυρίως διὰ τὴν χρῆσιν τῆς προοπτικῆς βραχύνσεως ἐν τῇ ἀπεικονίσει προσώπων ὁρωμένων ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐξοικειώσεώς του ὅπως ἐμφανίζῃ τὰ πρόσωπα τῶν πινάκων του ἐν ἀναγλύφῳ, πολλοὶ πιστεύουν ὅτι εἶχε σπουδάσει καὶ τὴν γλυπτικήν. Μ.Δ.Θ.

Μελότσο ντὰ Φορλί: Εἷς τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Πέτρῳ ἀγγέλων.

μελουβρίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις, σχεδὸν ἄγευστος, εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ δυσδιάλυτος εἰς τὴν ἀλκοόλην. Χημικῶς χαρακτηρίζεται ὡς φαινυλο-διμεθυλο-πυραζολονο-αμινο-μεθανοσουλφονικὸν νάτριον καὶ τὰ ὑδατικὰ αὐτῆς διαλύματα ἀντιδρῶσιν οὐδετέρως. Ὑπεδείχθη ὡς ἀναπλήρωμα τῶν σαλικυλικῶν παρασκευασμάτων. Σ. Γ.

Μελούνα *[Γεωγρ.]*. Αὐχὴν τῶν θεσσαλικῶν βουνῶν μεταξὺ τῶν πεδιάδων Λαρίσης καὶ Ἐλασσόνος ὑπὸ τὸ ὄρος Μενεξές, ἔχων ὕψος 540 μ. καὶ ἀποτελῶν σημαντικὴν διάβασιν. Διὰ ταύτης διήρχοντο πρὸ τοῦ 1912 τὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα, σήμερον δὲ διέρχεται ἡ πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Ἐλασσόνος ἄγουσα ὁδὸς ἐκ Λαρίσης καὶ Τυρνάβου. Ι. Σ. Σ.

—*[Στρατ. Γεωγρ.—'Ιστορ.]*. Ἡ διάβασις (ὁ αὐχὴν) τῆς Μελούνας εἶναι μεγίστης σημασίας διὰ τὸν ἐπιχειροῦντα προέλασιν, εἴτε ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Ἐλασσόνος πρὸς τὴν Λαρισαϊκήν, εἴτε καὶ ἀντιστρόφως, διότι, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ προέλασις πρόκειται νὰ γίνῃ διὰ τῆς Μελούνας, τότε ἀπαραιτήτως ἀπαιτεῖται πλήρης διακατοχὴ τῆς παρόδου ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει πρόκειται νὰ γίνῃ διὰ τῆς μακροτέρας ὁδοῦ, ἤτοι διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ξηριᾶ (Τιταρησίου) καὶ διὰ Ρεβένι, τότε καὶ πάλιν ἀπαιτεῖται ἡ διακατοχὴ τῆς παρόδου Μελούνας, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐξασφαλίζωνται τὰ πλευρὰ καὶ τὰ νῶτα τοῦ πρὸς ἑκατέραν τῶν κατευθύνσεων προελαύνοντος. Προκειμένου περὶ ἀμύνης ἐναντίον ἀντιπάλου προελάσεως, προερχομένης ἐξ Ἐλασσόνος καὶ ἀκολουθούσης τὴν πάροδον Μελούνας, πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ μὲν πρὸς βορρᾶν κλιτύες τῆς παρόδου ταύτης εἶναι ὁμαλαί, ἐνῷ τοὐναντίον αἱ πρὸς νότον (πρὸς τὴν Λαρισαϊκὴν πεδιάδα) εἶναι ἀποτομώταται καὶ διάκεινται κυκλικῶς ἐν εἴδει πετάλου, οὗ τὸ κοῖλον εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὴν Λαρισαϊκὴν πεδιάδα, συνεπῶς δὲ δύναται ὁ ἀμυνόμενος ν' ἀπειλῇ ἐκ τῶν κλιτύων τούτων τὰ ἑκατέρωθεν πλευρὰ τοῦ προελαύνοντος. Ἀφ' ἧς ὅμως στιγμῆς ὁ προελαύνων ἐκβιάσῃ τὴν πάροδον Μελούνας καὶ συγχρόνως γίνῃ κύριος ἁπασῶν τῶν ἑκατέρωθεν κλιτύων, τότε ἡ ἐνδεδειγμένη ἄμυνα (ἄμυνα τῆς στενωποῦ ἐκ τῶν ὄπισθεν) εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς τοποθεσίας τοῦ *Μάτι*.

Ἕνεκα τῆς μεγάλης σημασίας τῆς παρόδου Μελούνας, διεξήχθησαν σοβαροὶ ἀγῶνες ἐν αὐτῇ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς Ἑλληνοτουρκικοὺς πολέμους 1886 καὶ 1897.

Α. Κατὰ τὰς ἑλληνοτουρκικὰς συμπλοκὰς τοῦ 1886 διεξήχθη, κατὰ τὰς 10ην καὶ 11ην Μαΐου, αἱματηρότατος ἀγὼν ἐντὸς τῆς παρόδου Μελούνας, καθ' ὅσον οἱ Τοῦρκοι ἐπεζήτησαν τὴν ἐκβίασιν τῆς διαβάσεως ταύτης, ὡς ἀκριβῶς ἔπραξαν καθ' ἁπασῶν τῶν διαβάσεων τῶν εὑρισκομένων ἐπὶ τοῦ τμήματος τῆς τότε ὁροθετικῆς γραμμῆς. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἀπέληξεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀπωθησάντων τότε τοὺς Τούρκους πέραν (βορείως) τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς.

Β. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, ναὶ μὲν ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπιχειρήσεων τὸ τουρκικὸν σχέδιον ἐβασίζετο ἐπὶ προελάσεως διὰ Δαμάσι πρὸς Ρεβένι, οὐχ ἧττον ὅμως πρὸς τὴν πάροδον Μελούνας ἐξεπέμφθησαν τὴν 6 Ἀπριλίου (ἡμέραν ἐνάρξεως τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων) αἱ τουρκικαὶ μεραρχίαι 3η καὶ 4η, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀποσοβηθῇ πᾶσα δι' αὐτῆς προέλασις τῶν Ἑλλήνων, δυναμένη ν' ἀπειλήσῃ τὰ νῶτα τῶν διὰ Δαμάσι ἐπιχειρούντων Τούρκων. Αἱ μεραρχίαι αὗται, ἐπιτεθεῖσαι κατὰ τῶν ἀμυνομένων τὴν πάρο-

Digitized by Google

δον ταύτην στρατευμάτων τῆς 2ας ἑλληνικῆς ταξιαρχίας, κατώρθωσαν μέχρι τῆς νυκτὸς τῆς ἰδίας ταύτης ἡμέρας ν' ἀπωθήσωσι τὸ πλεῖστον μέρος τούτων. Ἐνῷ δὲ οἱ Τοῦρκοι δὲν προυχώρησαν ἀμέσως, ἀλλὰ παρέμενον διστακτικοί (ὡς πασιφανὴς ἀπόδειξις εἶναι τὸ ὅτι ἡ διμοιρία τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ Βελισσαρίου Ἰωάννου κατεῖχε μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ὕψωμά τι ἐντὸς τοῦ στενωποῦ, πρὸς δὲ τὸ τάγμα τοῦ ταγματάρχου Πριονιστῆ εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Γκριτζόβαλι, συνεπῶς ἠδύνατο ν' ἀπειλήσῃ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῶν προελαυνόντων Τούρκων), μόλα ταῦτα ἡ 2α ἑλληνικὴ ταξιαρχία ὑπεχώρησεν αὐτοβούλως κατὰ τὴν νύκτα 6—7 Ἀπριλίου καὶ τὴν πρωΐαν τῆς 7ης πρὸς τὴν Λαρισαϊκὴν πεδιάδα, ἐγκαταλείψασα ἐλευθέραν τὴν διάβασιν Μελούνας, πᾶσαι δ' αἱ ἐπανειλημμέναι διαταγαὶ τοῦ Ἕλληνος ἀρχιστρατήγου περὶ ἀνακαταλήψεως τῆς Μελούνας, διαρκούσης τῆς 7ης Ἀπριλίου, ἀπέβησαν ἄκαρποι, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ διοικητὴς τῆς 1ης ἑλληνικῆς μεραρχίας εἶχε τὴν πεπλανημένην ἔμμονον ἀντίληψιν τοῦ ὅτι, μετὰ τὴν ἐκ τῶν συνόρων ἀπώθησιν, ἡ μόνη δυνατὴ ἄμυνα ἦτο ἡ πρὸ τῆς Λαρίσης. Ὅταν ἡ κατὰ τὰς 6ην καὶ 7ην Ἀπριλίου ἀποτυχία τῆς διὰ Ρεβένι προελάσεως τῶν Τούρκων ἐξηνάγκασε τὸν Τοῦρκον ἀρχιστράτηγον ν' ἀλλάξῃ, τὴν 8ην Ἀπριλίου, σχέδιον ἐπιχειρήσεων καὶ νὰ εἰσβάλῃ διὰ Μελούνας, πρὸς ἣν σκέψιν ἐπείσθη ἔτι περισσότερον ἅμα ὡς εἶδε τὴν κατὰ τὴν 7ην Ἀπριλίου τόσον εὔκολον κατάληψιν τῆς Μελούνας, ἡ πάροδος αὕτη ἦτο ἤδη ἐγκαταλελειμμένη ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, συνεπῶς ἡ διὰ Μελούνας τουρκικὴ προέλασις κατὰ τὴν 8ην Ἀπριλίου ἐξετελέσθη ἀμαχητί.

Γ. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912, ἡ διὰ Μελούνας προέλασις τῶν Ἑλλήνων ἐγένετο σχεδὸν ἀμαχητί, καθ' ὅσον μικρά τις μόνον ἀψιμαχία διεξήχθη ἐν αὐτῇ, δεδομένου ὅτι, συμφώνως τῷ τουρκικῷ σχεδίῳ, ἡ πρώτη τουρκικὴ ἄμυνα θὰ ἐδίδετο ἐπὶ τῶν θέσεων τῆς Ἐλασσόνος. Ν. Θ. Κ.

μελοχία (ἡ) (Melochia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *στερκουλιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μελοχία ἡ εὔοσμος* (Melochia odoratissima), καλλιεργουμένη διὰ τὰ εὔοσμα ἄνθη της. Δ. Ν. Π.

μελοψίτης (ὁ) (Melopsit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἔνυδρον πυριτικὸν ἅλας τοῦ μαγνησίου, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ τάλκου. Παρουσιάζει θραυσμὸν κογχώδη, σκληρότητα 2—3, ἔχει δὲ χρῶμα κιτρινόλευκον ἕως πρασινόλευκον. Ἀπαντᾷ παρὰ τὸ Neudeck ἐν Βοημίᾳ ἐντὸς πετρώματος συνισταμένου ἀπὸ κεροστίλβην, ἀκτινόλιθον καὶ γρανάτην. Γ. Β.

μελοψίττακος (ὁ) (Melopsittacus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀναρριχητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ψιττακιδῶν*. Οἱ μελοψίττακοι διαφέρουσι τῶν ψιττακῶν ἐκ τοῦ ῥάμφους των, ὅπερ εἶναι ἀρκετὰ χονδρὸν καὶ λίαν γαμψὸν κατὰ τὸ ἄκρον του. Τὸ σῶμά των εἶναι μικρὸν ἢ καὶ μέτριον, ἡ κεφαλή των μικρὰ καὶ ἀπεστρογγυλωμένη, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν μᾶλλον μικροί, αἱ πτέρυγες των ἀνεπτυγμέναι, ἡ οὐρὰ των μακροτάτη καὶ ὁ χρωματισμός των ποικιλότατος.

Μελοψίττακος ὁ κυματοειδὴς ὁ πράσινος.

Ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀφρικήν, τὰς Ἰνδίας, τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν καὶ κατὰ ἑκατοντάδας εἰσάγονται κατ' ἔτος εἰς τὴν Εὐρώπην, λόγῳ τοῦ θαυμαστοῦ πτερώματός των καὶ τῆς εὐκόλου ἐξημερώσεώς των. Εἰς ἀγρίαν κατάστασιν ἔχουσι πάντα τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ψιττακῶν, ἀλλ' εἶναι περισσότερον κοκκοφάγοι ἢ οὗτοι καὶ πολλάκις ἐπιφέρουσι παμμεγίστας καταστροφὰς εἰς τοὺς καλλιεργημένους ἀγρούς. Τὰ εἴδη τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν τροπικῶν χωρῶν διακρίνονται διὰ τὸν λεπτὸν ὀργανισμόν των καὶ χρειάζεται ἰδία φροντὶς διὰ τὴν διατήρησίν των ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Πρὸ παντὸς δέον νὰ ἐγκαθίστανται εἰς μέρος πανταχόθεν φωτιζόμενον, ξηρόν, καθαρὸν καὶ πρὸ παντὸς προφυλασσόμενον ἀπὸ τὰς βροχάς, διότι φοβοῦνται πολὺ τὸ ὕδωρ. Οἱ ἐξημερωμένοι μελοψίττακοι τρέφονται ἐκ διαφόρων κόκκων καὶ ἰδίως ἐκ καννάβεως καὶ κέγχρου, ἐκ διαφόρων καρπῶν καὶ ἄρτου μεμειγμένου μετὰ γάλακτος. Οἱ ἐξ Αὐστραλίας προερχόμενοι μελοψίττακοι εἶναι λίαν σκληραγωγημένοι. Ἀντέχουσιν εἰς τὸ μέτριον ψῦχος, τὸν καύσωνα, τὰς διαφόρους καιρικὰς μεταβολὰς καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ τρέφωνται μόνον μὲ κόκκους κέγχρου καὶ διαφόρων λαχανικῶν, ὑπεραγαπῶσι δὲ ἰδίως τοὺς θρίδακας (μαρούλια).

Εἴδη τινά, καὶ κατὰ γενικὸν κανόνα πάντα τὰ εἴδη τὰ ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας, πολλαπλασιάζονται εὐκόλως καὶ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ καὶ γεννῶσιν πολλάκις τοῦ ἔτους καὶ ἑκάστην φορὰν ἀπὸ 5—10 ᾠά. Εἰδῶν τινων τόση εἶναι ἡ γονιμότης, ὥστε, ἐὰν ἀφεθῶσιν εἰς κατάλληλον μέρος, δὲν παύουσιν ᾠοτοκοῦντα καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ γίνεται, διότι καὶ τὰ πτηνὰ ἐξασθενοῦσι καὶ τὰ ᾠὰ τοῦ χειμῶνος εἶναι ἄγονα. Ἡ καταλληλοτέρα ἐποχὴ πρὸς γονιμοποίησιν εἶναι ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι καὶ τοῦ Αὐγούστου. Κατάλληλον διὰ γονιμοποίησιν κλωβίον καὶ ἀρκετὸν δι' ἓν ζεῦγος μελοψιττάκων θεωρεῖται τὸ ἔχον διαστάσεις, πρὸς ὅλας αὐτοῦ τὰς διευθύνσεις, ἑνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου. Εἰς κλωβίον διαστάσεων 3 μέτρων μήκους, 1.50 ὕψος καὶ 2 πλάτους δύνανται νὰ γονιμοποιήσωσι μέχρι 15 ζευγῶν μελοψιττάκων, ἀρκεῖ ἕκαστος ἄρρην νὰ ἔχῃ τὴν θήλειάν του καὶ αἱ τοποθετημέναι φωλεαὶ ἐντὸς τοῦ κλωβίου νὰ εἶναι διπλάσιαι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζευγῶν. Τὰ ᾠὰ ἐκκολάπτονται κατὰ τὴν 16ην ἢ 17ην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των καὶ πολλάκις, πλὴν ἔτι ἀρχίσουν νὰ ἀποκτοῦν πτερὰ τὰ νεογνά, ἡ μήτηρ ᾠοτοκεῖ ἐκ νέου εἰς ἑτέραν φωλεάν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς νεοσσούς της. Τὰ νεογνά, εἰς ἡλικίαν 6 περίπου μηνῶν ἄρχονται νὰ γονιμοποιοῦν. Ὡς φωλεὰ τῶν μελοψιττάκων χρησιμεύει κορμὸς δένδρου ἐσκαμμένος ἐσωτερικῶς καὶ φέρων κατὰ τὸ κατώτερον αὐτοῦ μέρος μικρὰν στρογγύλην ὀπὴν διὰ τὴν εἴσοδον καὶ ἔξοδον τῶν πτηνῶν. Ὁ κορμὸς δέον νὰ ἔχῃ διάμετρον 0,10 μ. καὶ βάθος 0,28 μ. Ἡ διάμετρος τῆς ὀπῆς τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου δέον νὰ εἶναι 0,03 μ.

Αἱ κυριώτεραι ἀσθένειαι, ἐξ ὧν προσβάλλονται οἱ μελοψίττακοι, εἶναι αἱ ἑξῆς: Κρυολόγημα. Συνήθως προσβάλλει τὰ πτηνά, ἅτινα εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς ῥεῦμα τοῦ ἀέρος. Πρὸς θεραπείαν ἀπαιτεῖται νὰ μεταφερθῇ τὸ πτηνὸν εἰς θερμὸν δωμάτιον, οὗ ἡ θερμοκρασία νὰ εἶναι τοὐλάχιστον 15°, καὶ νὰ δίδεται ὡς τροφὴ ἑψημένον κρέας εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ δὶς τῆς ἡμέρας κοχλιάριον καφέ. Κατάρρους τῶν ῥωθώνων. Τὸ πάσχον πτηνὸν δυσκόλως ἀναπνέει, μένει μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν καὶ ἐκ τῶν ῥωθώνων του ἐκκρίνεται πυκνόρρευστον λευκοκίτρινον ὑγρόν. Ὡς θεραπευτικὸν ἐνδείκνυται νὰ προστίθηται εἰς τὸ πόσιμον ὕδωρ τὸ κοχλιάριον καφὲ μέχρις ἀποθεραπείας του. Ἐπίσης νὰ ἐπαλειφθῇ ἡ ὑπερῴα του (οὐρανίσκος) καθὼς καὶ οἱ ῥώθωνές του διὰ 2/00 διαλύσεως θειούχου χαλκοῦ (μπλὲ βιτριόλι) καὶ μετὰ τῆς συνήθους τροφῆς νὰ δίδωνται καὶ τεμάχια ἑψημένου κρέατος. Δυσκοιλιότης. Εἶναι κοινοτάτη ἀσθένεια εἰς τὰ ἀποκλειστικῶς διὰ ξηρᾶς τροφῆς τρεφόμενα πτηνά. Ἅμα τῇ ἐκδηλώσει της δέον νὰ ἐλαττωθῇ ἡ ξηρὰ τροφὴ καὶ νὰ δίδωνται περισσότερα χορταρικὰ καὶ ὀπῶραι. Πρὸς τούτοις, δέον νὰ πλύνηται ἡ ἕδρα τοῦ πτηνοῦ διὰ χλιαροῦ ὕδατος καὶ νὰ εἰσάγωνται ἐντὸς διὰ πτεροῦ ἢ λεπτῆς ὑαλίνης ῥάβδου συχνὰ σταγόνες ἐλαίου. Διάρροια. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς κακῆς διαίτης καὶ τῆς παροχῆς διαρκῶς ὑδαροῦς τροφῆς. Ἅμα τῇ ἐκδηλώσει της δέον νὰ δίδηται ὡς τροφὴ βεβρασμένη ὄρυζα ἢ ὄρυζα ἐμπεποτισμένη εἰς γάλα τῇ προσθήκῃ κόνεως κανέλλας. Ἐπίσης ἀντὶ ὕδατος νὰ δίδηται ῥιζόνερο. Πτερόρροια. Αὕτη ἀποδεκατίζει τὰ νεαρὰ πτηνὰ ἰδίως καὶ τὰ ἐνήλικα κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ ἔαρ, ὁπότε ἄρχεται ἡ ἀλλαγὴ τῶν πτερῶν. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς πτερορροίας τὰ πτηνὰ χάνουσι τὴν ὄρεξίν των καὶ ἀρνοῦνται σχεδὸν πᾶσαν τροφήν. Τὸ πάσχον πτηνὸν δέον νὰ μεταφέρηται εἰς θερμὸν δωμάτιον καὶ ἂν εἶναι καλοκαιρία νὰ ἐκτίθεται εἰς τὸν ἥλιον, νὰ δίδηται εἰς αὐτὸ ἐκλεκτὴ καὶ ποικίλη τροφή, καφὲς μετὰ ζαχάρεως, μπισκότα ἐμβεβαπτισμένα εἰς γάλα ἢ λευκὸν οἶνον ἀρητίνωτον καὶ τὰ χόρτα. Παρασιτικὰ ἔντομα. Ὀφείλομεν εἰς τὴν μὴ τήρησιν καθαριότητος ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ ὡς καὶ εἰς τὰ διάφορα αὐτοῦ σκεύη. Πρὸς πρόληψιν τῶν ἐνοχλητικῶν τούτων ἐντόμων δέον ὁ κλωβὸς καὶ τὰ ἐξαρτήματα τούτου νὰ καθαρίζωνται τακτικώτατα καὶ νὰ ἀλλάσσωνται συχνὰ τὰ στηρίγματα τοῦ κλωβοῦ. Ἐπὶ τῶν προσβληθέντων πτηνῶν δέον νὰ ἐπιπάσσηται εἰδικὴ ἐντομοκτόνος κόνις ἢ πύρεθρον. Δύσκολος τοκετός. Ἀπαντᾷ ἰδίως κατὰ τὴν ἀπότομον ἀλλαγὴν τοῦ καιροῦ. Εὐθὺς δέον νὰ κρατήσωμεν τὴν ἕδραν τοῦ πτηνοῦ ἄνωθεν ἀτμῶν ζέοντος ὕδατος καὶ εἶτα νὰ εἰσάγωμεν εἰς τὴν ἕδραν του διὰ πτεροῦ ἢ λεπτῆς κυλινδρικῆς ὑαλίνης ῥάβδου ἀρκετὰς σταγόνας χλιαροῦ ἀμυγδαλελαίου, ὁπότε τὸ ᾠὸν ὠθεῖται πρὸς τὰ ἔξω καὶ τὸ πτηνὸν σῴζεται ἐκ βεβαίου θανάτου.

Οἱ μελοψίττακοι, τὰ γνωστότατα καὶ παρ' ἡμῖν πτηνὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *παπαγαλάκια*, διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας, τοὺς ὁμιλοῦντας καὶ μή. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερα καὶ ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μελοψίττακος ὁ ποικιλόπτερος*. Τὸ σῶμά του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,12 μ. καὶ ἡ οὐρά του τὰ 0,09 μ. Ἔχει τοὺς πόδας φαιούς, τὸ ῥάμφος ὑπόλευκον καὶ τὸ πτέρωμα του φαιοπράσινον, ὠχρότερον κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ ὑποκίτρινον, λευκάζον ἢ ὑποκύανον κατὰ τὰς μεγάλας πτέρυγας. Ἡ θήλεια δὲν ἔχει τόσον λαμπρὰ χρώματα ὅσον ὁ ἄρρην. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς Γουϊάνας, ἐξημεροῦται εὐκόλως, ἀλλὰ χρειάζεται ἰδίαν περιποίησιν καὶ μανθάνει εὐκόλως νὰ ὁμιλῇ. *Μελοψίττακος ὁ μελανόπτερος*. Τὸ γενικὸν μῆκος τοῦ σώματός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,18 μ. Ἔχει ῥάμφος καὶ πόδας κιτρίνους, τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ ἄνω μέρος τῆς οὐρᾶς ἐρυθρά, τὸν λαιμὸν καὶ τὸ στῆθος κυανᾶ, τὴν κοιλίαν πρασινοκιτρίνην καὶ τὰς πτέρυγας μελανάς. Ἡ θήλεια μόνον κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ῥάμφους φέρει ἐρυθρὸν χρῶμα. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Ἐξημεροῦται εὐκόλως καὶ δὲν ὁμιλεῖ. *Μελοψίττακος ὁ μελανοταινιοφόρος*. Ἔχει μῆκος 0 38 μ., ἐξ ὧν τὰ 0,19 μ. κατέχει ἡ οὐρά. Μελανὴ στιλπνὴ εὐρεῖα ταινία διήκει ἀπὸ τοῦ προσθίου τμήματος τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ λαιμοῦ, ὅστις φέρει εἶδος περιλαιμίου ἐρυθροῦ καὶ πρασίνου ἀναμίξ. Ἡ κοιλία του εἶναι πρασίνη καὶ τὸ στῆθός του ἐρυθρόν. Αἱ πτέρυγές του βαθέως κυαναῖ μετὰ χρυσῶν ἀποχρώσεων. Ἡ οὐρὰ κατὰ τὸ ἄκρον της φέρει μελανὸν δακτύλιον. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, δὲν ὁμιλεῖ καὶ ἐξημεροῦται εὐκόλως. *Μελοψίττακος ὁ ἐρυθροταινιοφόρος*. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς Αὐστραλίας, δὲν ὁμιλεῖ, ἀλλὰ εἶναι περιζήτητος ὡς κοσμητικὸν πτηνόν. Τὸ μέτωπον διασχίζεται ὑπὸ ἐρυθρᾶς γραμμώσεως, ἥτις φθάνει μέχρις ὄπισθεν τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὰς πτέρυγας ἔχει κυανᾶς μὲ κιτρίνην περιφέρειαν καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα κίτρινον, βαθυτέρου χρώματος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ ἀνοικτοτέρου κατὰ τὴν κοιλίαν. Τὸ γενικὸν μῆκός του φθάνει τὰ 0.25 μ., ἐξ ὧν τὰ 0,13 μ. κατέχει ἡ οὐρά. Ἡ θήλεια δὲν ἔχει τόσον ζωηρὸν χρωματισμὸν ὅσον ὁ ἄρρην. Ἐξημεροῦται εὐκόλως. *Μελοψίττακος ὁ ἐρυθρόρραμφος*. Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,35 μ., ἐξ ὧν τὰ 0,20 μ. κατέχει ἡ οὐρά. Ὁ χρωματισμός του εἶναι πρασινοκίτρινος μὲ τὴν περιφέρειαν τῶν πτερύγων κιτρίνην. Κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τοῦ ῥάμφους φέρει ἐρυθρὰν κηλῖδα. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, σφυρίζει μελῳδικῶς καὶ ἐξημεροῦται εὐκόλως, δέον ὅμως νὰ ἐνδιαιτᾶται εἰς θερμὸν δωμάτιον κατὰ τὸν χειμῶνα. *Μελοψίττακος ὁ κυματοειδὴς ὁ πράσινος*. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς Αὐστραλίας καὶ τὸ μόνον εἶδος ὅπερ ἀναπαράγεται εὐκολώτατα εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,30 — 0,32 μ. Τὸ ῥάμφος του εἶναι κιτρινοκυανοῦν μὲ κυανῆν πτυχὴν κατὰ τὴν βάσιν του εἰς τὸν ἄρρενα καὶ ἀνοικτόφαιον μεμβρᾶναν εἰς τὴν θήλειαν. Ὁ χρωματισμὸς τῆς ῥάχεως εἶναι βαθὺς πράσινος μὲ μελανοκυανᾶ ποικίλματα, ἅτινα φαίνονται ὡς χρυσοπράσινοι κυματώσεις, καὶ πράσινον ζωηρὸς κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ τὴν κοιλίαν. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀντέχει εἰς τὸ ψῦχος, τὸν καύσωνα καὶ πάσας τὰς καιρικὰς μεταβολάς. Καταπληκτικὴ εἶναι ἡ γονιμότης τοῦ εἴδους τούτου. *Μελοψίττακος ὁ κυματοειδὴς ὁ κίτρινος*. Οὗτος εἶναι ἐπίσης ἰθαγενὴς τῆς Αὐστραλίας, φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προηγουμένου καὶ θεωρεῖται ὡς παραλλαγὴ τούτου. Ὁ χρωματισμός του εἶναι κίτρινος. *Μελαψίττακος ὁ καρολίνειος*. Τὸ γενικὸν μῆκος του φθάνει τὰ 0,35 μ. καὶ ἡ οὐρὰ καταλαμβάνει πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ μήκους τοῦ σώματος.

Τὸ ῥάμφος του εἶναι κατάλευκον, οἱ πόδες του ὑπόφαιοι, ἡ κεφαλή του στιλπνῶς κιτρίνη, τὸ κάτω μέρος τοῦ λαιμοῦ, ἡ ῥάχις, τὸ στῆθος, αἱ πλευραὶ καὶ ἡ οὐρὰ πράσινα, αἱ πτέρυγες φαιαὶ μετὰ κυανῶν κηλίδων. Ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει τρέφεται ἐκ καρπῶν, καρύων καὶ ὀπωρῶν καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐκ διαφόρων κόκκων, ἐξ ἄρτου ἐμβεβαπτισμένου εἰς γάλα, κοπανισμένου σίτου κλπ. Δὲν ὁμιλεῖ. Εἶναι ἰθαγενὴς τῶν Καρολίνων νήσων καὶ ἀναπαράγει εὐκόλως καὶ ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ. *Μελοψίττακος ὁ ποικιλόχρους*. Εἶναι ἰθαγενὴς τῆς Αὐστραλίας, ἀναπαράγεται εὐκόλως ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἔχει ῥάμφος μελανόν, παρειάς, λαιμὸν καὶ στῆθος πράσινα, κοιλίαν καὶ γλουτοὺς ἐρυθρά, αὐχένα κίτρινον μετὰ πρασίνων, φαιῶν, ἐρυθρῶν καὶ κυανῶν ἀποχρώσεων, πτέρυγας κυανᾶς καὶ οὐρὰν πρασίνην μὲ κυανᾶς καὶ μελανὰς κηλῖδας. *Μελοψίττακος ὁ κυανοκέφαλος*. Ἔχει μέτριον μέγεθος μὲ ῥάμφος φαιὸν καὶ κίτρινον κατὰ τὴν βάσιν του· τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος εἶναι πρασινοκίτρινον καὶ τὰ ὑποκάτω μέρη αὐτοῦ πράσινα μὲ κηλῖδας κυανᾶς κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν καὶ ἰώδεις κατὰ τὴν ῥάχιν. Εἶναι ἰθαγενὴς τῶν Ἰνδιῶν, ἐξημεροῦται εὐκόλως καὶ διατηρεῖται εἰς τὸν κλωβὸν διὰ τὸ λαμπρὸν πτέρωμά του.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Μέλπεια (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Θέσις ἐπὶ τῶν Νομίων ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Λυκοσούρας, ὀνομασθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκ τοῦ ὅτι αὐτόθι ἐφεῦρε καὶ ἔμελψε τὸ πρῶτον μέλος ὁ Πάν. Ὑπῆρχε δ' ἐκεῖ καὶ ἱερὸν τοῦ Νομίου Πανός. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς θέσεως ταύτης ζητεῖται 3 χλμ. δυτικῶς τῆς Λυκοσούρας καὶ ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Τετραγίου ὄρους. Ι. Σ. Σ.

— Μέλπεια (*Ἄνω — καὶ Κάτω —*) *[Γεωγρ.]*. Δύο χωρία τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδραι ὁμωνύμων κοινοτήτων. Ὠνομάζοντο πρότερον *Γαράντζα* ἢ *Γαράντσα* (*Ἄνω καὶ Κάτω*). Ἡ Ἄνω Μέλπεια ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνι-

Digitized by Google

κὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 369. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Ἅγιος Ἀθανάσιος* καὶ *Ἀράχωβα*. Ἡ Κάτω Μέλπεια ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 794. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Βράχος*. Χ. Δ.

Μελπομένη *[Μυθολ.]*. Μιὰ τῶν ἐννέα Μουσῶν. Τὸ ὄνομα τῆς Μούσης ταύτης, παραγόμενον ἐκ τοῦ ῥήματος μέλπομαι, ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἡ Μελπομένη ἐθεωρεῖτο κατ' ἀρχὰς ὡς Μοῦσα τῆς ᾠδῆς, τῆς μελῳδίας, τῆς μολπῆς. Τὴν γνώμην ταύτην ἐπιρρωννύει καὶ ὁ παρ' Ἀπολλοδώρῳ ἀναφερόμενος μῦθος, καθ' ὃν ἡ Μελπομένη, συνευρεθεῖσα μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀχελῴου, ἐγέννησε τὰς *Σειρῆνας*, αἵτινες διὰ τῆς μελῳδικῆς αὐτῶν φωνῆς κατεγοήτευον τοὺς θνητούς. Τὴν πρωταρχικὴν ταύτην ἰδιότητα τῆς Μελπομένης ἐξαίρει καὶ ἐπικαλεῖται καὶ ὁ Ὁράτιος. Ἀλλ' ἐν τῇ ὡρίμῳ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ἡ Μελπομένη εἶναι πλέον ἡ ἀποκλειστικὴ εὑρέτις καὶ ἔφορος τῆς τραγῳδίας, φέρουσα ὡς σύμβολα τῆς νέας της ἰδιότητος τὸ τραγικὸν προσωπεῖον καὶ τὸ ῥόπαλον, ἐνίοτε δὲ ἀντὶ τοῦ ῥοπάλου τὸ ξίφος. Ἄλλοτε πάλιν τὸ ῥόπαλον συνοδεύεται μὲ τὴν λεοντῆν, τουτέστι μὲ τὰ σύμβολα τοῦ ῥόλου τοῦ Ἡρακλέους. Περὶ τὴν

Ἄγαλμα τῆς Μελπομένης.
Μουσεῖον Λούβρου.]

κεφαλὴν φέρει φύλλα ἀμπέλου καὶ εἰς τοὺς πόδας κοθόρνους, ἤτοι ὑποδήματα μὲ ὑψηλὸν τὸ πέλμα, τὰ ὁποῖα ἐφόρουν οἱ ὑποκριταὶ τοῦ θεάτρου. Ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν αὐτῆς ἡ Μελπομένη, ὡς τραγικὴ Μοῦσα, διακρίνεται ἐκ τοῦ σοβαροῦ αὐτῆς ὕφους καὶ τῶν κολοσσικῶν ἀναλογιῶν, πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ ὑπερφυσικοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον παριστᾷ ἡ τραγῳδία. Πάμπολλαι εἶναι αἱ παραστάσεις τῆς Μελπομένης, τὰς ὁποίας ἐτεχνούργησεν ἡ ἀρχαία τέχνη πρὸς ἀπόδοσιν τῶν ἀνωτέρω ἰδιοτήτων τῆς Μούσης ταύτης. Αἱ πλεῖσται ἀπὸ τὰς διασωθείσας παραστάσεις εἶναι ἀγγειογραφίαι τοῦ ἐρυθρομόρφου ἰδίως ρυθμοῦ. Ἐκ τῶν ἀναγλύφων χαρακτηριστικώτερον εἶναι τὸ τοῦ Ἀρχελάου ἐν Πριήνῃ, παριστῶν τὴν ἀποθέωσιν τοῦ Ὁμήρου. Ἐκ τῶν ἀγαλμάτων, τὸν ὡραιότερον τύπον τῆς Μελπομένης παριστᾷ τὸ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ μαρμάρινον ἑλληνιστικὸν ἄγαλμα αὐτῆς. Ἡ Μοῦσα τῆς τραγῳδίας παρίσταται ὀρθία, στηρίζουσα τὸν ὑψωμένον ἀριστερὸν πόδα αὐτῆς ἐπὶ βράχου, ἐστεμμένη διὰ φύλλων ἀμπέλου καὶ κρατοῦσα διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς τὸ τραγικὸν προσωπεῖον, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὸ ῥόπαλον. Β. Δ. Θ.

— **«Μελπομένη»**. Ἐφημερὶς ἐν Ναυπλίῳ, ἱδρυθεῖσα τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1877. Π. Ν. Π.

μέλπω, *ἀόρ. ἔμελψα·* ᾄδω, τραγουδῶ, ἑορτάζω δι' ᾠδῆς, ὑμνῶ, ψάλλω, *ἀναμέλπω* (βλ. λ.)· «μέλπω παιᾶνας».

Μέλρος (Melrose) *Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆ. Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασαχουσέτης, 11 χλμ. μακρὰν τῆς Βοστώνης. Κάτ. 20.165. Μ. Ι. Θ.

Μελσάνς (Melsans), ***Λουδοβῖκος - Ἐρρῖκος - Φρειδερῖκος***. Βέλγος χημικὸς καὶ φυσικὸς (1814—1886). Τῷ 1841 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φυσικῆς εἰς τὴν κτηνιατρικὴν σχολὴν τοῦ Cureghem. Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἐργασιῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἰωδιούχου καλίου καὶ τὴν τελειοποίησιν τῶν ἀλεξικεραυνῶν. Λόγῳ τῶν σπουδαίων αὐτοῦ ἐργασιῶν ἐτιμήθη καὶ διὰ τοῦ βραβείου Monthyon. Ἐτελειοποίησε τὰ ἀλεξικέραυνα διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ὑψηλῶν στύλων δι' ἀριθμοῦ μικρῶν τοιούτων, τοποθετημένων καταλλήλως ἐφ' ἑνὸς ἀγωγοῦ, ἵνα διαμοιράσῃ οὕτω τὴν ἠλεκτρικὴν ἐκκένωσιν. Θ. Θ. Φ

Μελσημβρία / *Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη ὀνομασία τῆς κατόπιν ὀνομασθείσης *Μεσαμβρία* (βλ.λ.), ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ κτίσαντος αὐτὴν *Μέλσου* καὶ τῆς θρᾳκικῆς λέξεως *βρία* σημαινούσης πόλιν. Σ. Ε. Λ.

Μέλσος. Ὁ κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον κτίσας τὴν *Μελσημβρίαν*. Σ. Ε. Λ.

μελταϊγίτης (ὁ) (Melteigit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνιον. Συνίσταται ἀπὸ πράσινον πυρόξενον (διοψίδιον, αὐγιτινικὸν αὐγίτην, ἡ αὐγιρίνην) εἰς περιεκτικότητα 47 %, ἀπὸ νεφελίνην καὶ κανκρινίτην μέχρις 25 % καὶ βιοτίτην 5 %. Λόγῳ τῆς μεγάλης περιεκτικότητός του εἰς πυρόξένους, ὁ μελταϊγίτης λαμβάνει τὸν χαρακτῆρα μελανοκρατικοῦ πετρώματος, διαφέρει δὲ τοῦτο ἀπὸ τὸν ἰιόλιθον, ὁ ὁποῖος ἀντιθέτως εἶναι πλούσιος εἰς νεφελίνην. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Hofe Melteig τῆς περιοχῆς Fen. Γ. Β.

Μέλτας. Υἱὸς τοῦ Λακήδου, βασιλέως τοῦ Ἄργους, ὁ τελευταῖος ἐκ τοῦ γένους τοῦ Τημένου βασιλεὺς τοῦ Ἄργους. Διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του καὶ βασιλεύσας ἐπί τινα ἔτη, καθῃρέθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῷ 560 π. Χ. Ν. Α.

μελτέμι (τό)· δημοτ., βόρειος ἢ βορειοδυτικὸς ἄνεμος πνέων καθ' ὡρισμένην ἐποχὴν τοῦ ἔτους, *συνήθ. πληθ. μελτέμια, ἀρχ. ἐτησίαι*: «τὸν Αὔγουστον παίρνουν τὰ μελτέμια».

— *[Ἐγκυκλ.]* βλ *ἐτησίαι*.

μελτζάνα *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *στρύχνος ἡ μελιζάνα*.

Μέλτζερ - Λυὼν (Meltzer - Lyon), ***δοκιμασία τοῦ—***. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζεται ἡ δοκιμασία, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν διενέργειαν ἐνέσεως πυκνοῦ διαλύματος θειικῆς μαγνησίας, διὰ τοῦ καθετῆρος τοῦ Einhorn, τῆς ὁποίας ἡ λήκυθος εὐοδιάζεται ἐντὸς τοῦ 2ου τμήματος τοῦ δωδεκαδακτύλου· μετὰ παρέλευσιν 10—30 λεπτῶν τῆς ὥρας ἐξάγεται διὰ τοῦ καθετῆρος τούτου χολὴ ποχεῖα, βαθύχρους, ἡ καλουμένη χολὴ Β, ἥτις ἀντιπροσωπεύει τὸ περιεχόμενον τῆς χοληδόχου κύστεως. Ἡ δοκιμασία αὕτη χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν θεραπείαν τῶν παθήσεων τῶν χοληφόρων ὁδῶν. Μ. Ν. Κ.

Μέλτη *['Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βουλγαρίας, ἡ σημερινὴ *Λόβετς* (βλ. λ.).

Μέλτον Μάουμπραϊ (Melton Mowbray) *[Γεωγραφ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, 168 χλμ. ΝΑ. τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 7.454. Εἶναι περίφημον κέντρον κυνηγίου καὶ διεξάγει ἐμπόριον κτηνῶν. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως ὑπάρχουν πλεῖστα μεταλλεῖα σιδήρου.

Μέλτσερ (Melzer), ***Μαυρίκιος***. Γερμανὸς χαράκτης καὶ ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1877. Ἐξετέλεσε πλείστας χρωματιστὰς ξυλογραφίας ἐπὶ θρησκευτικῶν θεμάτων κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἐζωγράφησε ποικίλας παραστάσεις. Πολλὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης ἔχουν ἱκανὸν ἀριθμὸν ξυλογραφιῶν του, εἰς δὲ τὴν ἐν Μοντρὲ συλλογὴν τοῦ Μουνιχὶν εὑρίσκονται πολλοὶ πίνακές του. Μ Δ Β

Μέλτσερς (Melchers), ***Ἰούλιος-Γκάρι***. Βορειαμερικανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1860. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ὁλλανδοῦ γλύπτου *Ἰουλίου Μέλτσερς* καὶ ἐσπούδασε τὴν ζωγραφικὴν ἐν Ντύσσελντορφ, εἰσελθὼν κατόπιν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Καλῶν τεχνῶν τῶν Παρισίων. Διεκρίθη κυρίως ὡς ζωγράφος τύπων ἁλιέων τῶν ἀκτῶν τῆς Γαλλίας, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὁλλανδίας. Ἦτο μέλος τῆς καλλιτεχνικῆς ἀκαδημίας τῆς Ν. Ὑόρκης, τοῦ Ἰνστιτούτου Καλῶν τεχνῶν τῶν Παρισίων καὶ ἀπὸ τοῦ 1909 καθηγητὴς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Βάϊμαρ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εὑρίσκονται εἰς τὰς πινακοθήκας τοῦ Λουξεμβούργου τῶν Παρισίων, τῆς Βασιγκτῶνος, τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Πιτσβούργου, τῆς Ἀκαδημίας τῆς Φιλαδελφείας, τοῦ Βερολίνου, τῆς Δρέσδης, τοῦ Μιλάνου, τῆς Ῥώμης κλπ. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἔργων του εἶναι ἡ ἀλληγορία «Εἰρήνη καὶ πόλεμος» ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ κογκρέσου τῆς Βασιγκτῶνος, «Κήρυγμα ἐν ὀλλανδικῇ ἐκκλησίᾳ» (1886, «Ἡ μετάληψις» (1889), «Μία οἰκογένεια» (1895), «Ὁ ναυπηγός» (1897). Μ. Δ. Β.

Μέλτσι (Melzi), ***Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1493—1566). Κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς καὶ πλουσίας οἰκογενείας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἐξ ἰδιαιτέρας ἕως κλίσεως πρὸς αὐτήν, γενόμενος μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Λεονάρδου ντὰ Βίντσι, τὸν ὁποῖον συνώδευσεν εἰς Ῥώμην καὶ Γαλλίαν. Χάρις εἰς τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα παρεχώρησεν εἰς τοὺς βιογράφους του, πλεῖστα σκοτεινὰ σημεῖα τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων τοῦ Λεονάρδου ντὰ Βίντσι διελευκάνθησαν. Τὰ ἔργα τοῦ Μέλτσι δὲν εἶναι πολυάριθμα, ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἐθεωροῦντο ὡς ἔργα τοῦ διδασκάλου του. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: «Ὁ Βερτοῦμνος καὶ ἡ Πομόνα» ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου ἐν Βερολίνῳ, ἡ «Κολομπίνα» ἐν τῷ Ἐρμιτὰζ τῆς Πετρουπόλεως, καθὼς καὶ διάφορα ἄλλα ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῆς Πάρμας. Μ. Δ. Β.

μελυρίδαι (οἱ) (Melyridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοδέρμων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερον ἡ *μελυρὶς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μελυρὶς (ἡ) (Melyris) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μελυριδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους κανθάρους, ἀπαντῶντας εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

μελύς, *—ειά, —ύ·* δημοτ., ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ μέλιτος: «μελὺ φουστάνι, — φόρεμα».

Μέλφι, ἢ ***Μέλφα*** καὶ ***Μέλπα*** (Melfi, Melfa, Melpa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ποτέντσας. Ἡ ἐπαρχία ἔχει ἔκτασιν 2.980 τ. χλμ. καὶ 112 500 κατ. Ἡ πόλις εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ κεῖται παρὰ τὰς Δ. κλιτῦς τῶν Ἀπεννίνων, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Βούλτουρ. Κάτ. 12 396. Εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου καὶ ἔχει μητρόπολιν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἱστορικὸν πύργον τῆς ἐποχῆς τοῦ Ῥοβέρτου Γυσκάρδου, τεχνικὸν Ἰνστιτοῦτον καὶ ἀνώτερον ἐπαγγελματικὸν σχολεῖον. Παράγει οἴνους, ἐλαίας καὶ τυρόν. Ἐκτίσθη κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα καὶ εἶχεν ἀποβῆ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων φρουρίων τῶν Νορμανδῶν, γενομένη καὶ πρωτεύουσα τῆς Ἀπουλίας τῷ 1041. Τῷ 1167 ἐδῃώθη ὑπὸ τοῦ Βαρβαρόσσα καὶ κατόπιν περιελήφθη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Τῷ 1528 κατέλαβεν αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Λωτρέ, κατασφάξας 18 000 ἐκ τῶν κατοίκων της, λόγῳ τῆς ἐπιμόνου ἀντιστάσεως, ἣν τῷ ἀντέταξαν. Τῷ 1851 ὑπέστη μεγάλας ζημίας ἐκ σεισμοῦ. Ἐπίσης κατὰ τοὺς σεισμοὺς οἵτινες ἔλαβον χώραν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς τὸν Ἰούλιον τοῦ 1930, ἡ πόλις ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς. Πλεῖσται τῶν οἰκιῶν αὐτῆς κατέρρευσαν καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ ἱστορικὸς πύργος τοῦ Ῥοβέτου Γυσκάρδου, ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς κτλ., εἰς δὲ τὰς ὁδοὺς ἠνοίγησαν μεγάλα χάσματα, καταστήσαντα πολλὰς οἰκίας ἀκατοικήτους. Κατὰ τοὺς σεισμοὺς τούτους οἱ νεκροὶ ὑπερέβησαν τοὺς 100. Μ. Δ. Β.

Μέλχ, *Ρὰς - ἐλ-* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Κυρηναϊκῆς (πλάτ. 31° 53' Β., μῆκ. 25° 06' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 244: Mersa Matruh to Dermal. Εἶναι ἡ ἀρχαία ἄκρα *Ἀρδανὶς* ἢ *Κάρδαμις* ἢ *Ἀρδάνιξις*. Σ. Ε. Λ.

Μέλχα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Κρήτης (βλ. λ. *Μαλέκα*).

Μελχιάδης, ἢ ***Μιλτιάδης*** (Melchiade). Πάπας τῆς Ῥώμης 311—314). Κατήγετο ἐκ τῆς Ἀφρικῆς καὶ εἶναι γνωστὸς ὡς *Μελχιάδης ὁ Ἀφρικανός*. Ὑπ' αὐτοῦ συνεκλήθη τῷ 313 σύνοδος ἐν Λατερανῷ τῆς Ῥώμης, ἥτις κατεδίκασε τὸν Δονᾶτον καὶ ἠθώωσε τὸν ἐπίσκοπον Καρχηδόνος Καικιλιανόν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐξεδόθησαν τὰ περὶ ἀνεξιθρησκείας ἔδικτα τῶν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων Γαλερίου, Κωνσταντίνου καὶ Λικινίου. Ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἅγιον καὶ ἑορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 10 Δεκεμβρίου. Ὁ τάφος αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐν Ῥώμῃ ἐν τῇ Ἀππίᾳ ὁδῷ παρὰ τὴν νεκρόπολιν τοῦ Ἁγίου Καλλίστου. Μ Δ. Β.

Μελχισεδὲκ *[Βιβλ.]*. Βασιλεὺς τῆς Σαλὴμ (δηλαδὴ τῆς Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν πιθανωτάτην ἐκδοχήν), ἅμα δὲ καὶ ἱερεὺς τοῦ Ἔλ Ἐλγιὼν (θεοῦ ὑψίστου), σύγχρονος τοῦ Ἀβραάμ, ὃν προϋπαντήσας ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τῆς νικηφόρου κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλὰμ Χοδολλογόμορ καὶ τῶν συμμάχων του ἐκστρατείας προσήνεγκεν «ἄρτους καὶ οἶνον» καὶ ηὐλόγησεν αὐτόν, ὁ δὲ Ἀβραὰμ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν «δεκάτην ἀπὸ πάντων» (Γεν. ιδ' 18—20). Τὴν προσφορὰν τοῦ Μελχισεδὲκ πολλοὶ μὲν τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν ἐκδέχονται μετὰ τοῦ Ἰωσήπου ὡς φιλοξενίαν, παρασχεθεῖσαν εἰς τοὺς κεκοπιακότας στρατιώτας τοῦ Ἀβραάμ, πολλοὶ δὲ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες καὶ συγγραφεῖς καὶ κατ' αὐτοὺς οἱ πλεῖστοι τῶν παπικῶν ἐξηγητῶν, στηριζόμενοι εἰς τὴν εὐθὺς μετὰ τὴν προσφορὰν ταύτην παρατιθεμένην ἐν τῇ Γενέσει δήλωσιν «ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου» ἐκδέχονται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς θυσίας πρὸς τὸν θεόν, πρὸς ἣν ἐκδοχὴν δὲν ἀντιπίπτουσιν αἱ νεώτεραι σημιτολογικαὶ ἔρευναι. Ὁ ψαλμῳδὸς τοῦ ρθ' ψαλμοῦ λέγει περὶ τοῦ μέλλοντος Μεσσίου «σὺ εἶ

Digitized by Google

ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ» (στ' 4). Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν χωρίων τούτων καὶ δὴ καὶ ἕνεκεν τῆς μυστηριώδους ἐν τῇ Γενέσει ἐμφανίσεως τοῦ Μελχισεδὲκ ἄνευ παραθέσεως γενεαλογίας τινὸς ἐκ τῶν συνήθων εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην θεωρεῖται οὗτος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ ὡς τύπος τοῦ Μεσσίου, παρ' οὗ ὁ Ἀβραὰμ δέχεται εὐλογίαν καὶ προσφέρει εἰς αὐτὸν «δεκάτην ἀπὸ πάντων» (Ἑβρ ζ' 1 ἑξ.) Οἱ δὲ παλαιοὶ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Σαμαρεῖται πρὸς ἐξήγησιν τῆς ὑπὲρ τὸν Ἀβραὰμ ὑπεροχῆς τοῦ Μελχισεδὲκ ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς τὸν Σήμ, τὸν γενάρχην αὐτῶν. Ἡ πλειονότης τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἠσπάσθη τὰς σποραδικῶς ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπὸ πατέρων τινῶν καὶ συγγραφέων αὐτῆς διατυπωθείσας γνώμας, ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ ἦτο αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἢ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἢ ἄγγελός τις κλπ. Π. Ι. Μ.

— **Μελχισεδὲκ** ***Δεσποτάκης***, ἐπίσκοπος ***Κισάμου***. Κατήγετο ἐξ Ἡρακλείου Κρήτης. Εἰς νεανικὴν ἡλικίαν γενόμενος κληρικὸς ἀπεδήμησεν εἰς τὰς παραδουναβίους ἐπαρχίας καὶ ἐμαθήτευσεν ἐν Ἰασίῳ παρὰ τῷ διδασκάλῳ Κλεοβούλῳ. Τῷ 1818 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Κισάμου. Γενναῖος καὶ ἐθνικώτατος τὸ φρόνημα, μεμυημένος δὲ εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, δὲν ἔπαυε μετὰ θάρρους ἀντιμετωπίζων τὰς αὐθαιρεσίας τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἐπεζήτουν εὐκαιρίαν, ὅπως ἐξοντώσωσιν αὐτόν. Ἐπὶ τῇ ἐκρήξει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως συλληφθεὶς ἐν Κισάμῳ κατὰ τὰ μέσα Μαΐου, ἤχθη εἰς Χανιὰ καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ φρουρίου, ὁπόθεν ὁ τουρκικὸς ὄχλος ἀπαγαγὼν τοῦτον, ὡς καὶ τὸν συγκάθειρκτον αὐτῷ ἱεροδιάκονον καὶ διδάσκαλον *Καλλίνικον Βερροιαῖον*, ἀπηγχόνισεν ἀμφοτέρους ἐν Καλὲ-Καπισὶ Χανίων τῇ 19 Μαΐου 1821, ἑορτῇ τῆς Ἀναλήψεως. † Ρ. Α. Τ.

— **Μελχισεδὲκ** ὁ ἐξ ***Ἐριβάν***. Ἀρμένιος φιλόσοφος (βλ. λ. *Ἐρεβάντζι* Μελχισεδέκ).

— **Μελχισεδέκ**, ἐπίσκοπος ***Ραιδεστοῦ***. Περὶ τὰς ἀρχὰς της ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσας, διεκρίθη ἐπὶ τῇ γνώσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς, πολλαὶ δὲ συνθέσεις αὐτοῦ σῴζονται εἰς ἀπειράριθμα μουσικὰ χειρόγραφα ἐν βιβλιοθήκαις τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς. Ἦτο μέλος τῆς ἱερᾶς συνόδου τῷ 1624, ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως. Μ. Ι. Γ.

— **Μελχισεδὲκ** ***Τσουδερός***. Ἡγούμενος Πρέβελη (Κρήτης) κατὰ τὸ 1821 (βλ. λ. *Τσουδερὸς* Μελχισεδέκ). Ν. ΚΛΕ

Μελχισεδεκῖται (οἱ). Αἱρετικοὶ τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος, οἵτινες ἐδέχοντο τὸν βιβλικὸν Μελχισεδὲκ ὡς «μεγάλην τινὰ δύναμιν μειζότερον τοῦ Χριστοῦ», ἐφ' ᾧ καὶ κατεπολεμήθησαν ὑπὸ πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων καὶ συγγραφέων (*Ἰ. Χρυσοστόμου* Ὁμιλία περὶ Μελχισεδὲκ 3, *Ἐπιφανίου* Αἱρεσ. 41, 972, *Θεοδωρήτου* 83, 392). Π. Ι. Μ.

Μελχῖται (οἱ) (ἐκ τοῦ ἀραβ. *μελὶκ*=βασιλεύς, ἄρα *μελχίτης*=βασιλικός). Οὕτως ὠνόμασαν οἱ ἐν Συρίᾳ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ *Εὐτυχοῦς* τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, τοὺς ἀναγνωρίσαντας τὸ διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ (451), διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεκυρώθησαν αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, αἱ καταδικάζουσαι τὰς δοξασίας τοῦ Εὐτυχοῦς. Κατὰ τὸ ὁριστικὸν σχίσμα ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Κηρουλαρίου ἡ πλειονότης τῶν Μελχιτῶν τούτων, διεσπαρμένων εἰς τὰς περιοχὰς τῶν πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, παρέμεινε πιστὴ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐλάχιστοι δὲ μόνον ὑπὸ τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας Πέτρον Γ' ἀνεγνώρισαν τὸν πάπαν τῆς Ρώμης. Κατὰ τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας (1439) τινὲς τῶν Μελχιτῶν συνετάχθησαν πρὸς τοὺς Δυτικούς, ἀλλὰ ταχέως ἐπανῆλθον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πλὴν ἐλαχίστων παραμεινάντων ὑπὸ τὴν Ρώμην. Ἀλλ' ὁ μικρὸς οὗτος πυρὴν ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν διὰ τῶν προπαγανδιστικῶν ἐνεργειῶν τῆς Ρώμης. Τῷ 1687 ἱδρύθη καὶ πατριαρχεῖον τῶν Οὐνιτο-Μελχιτῶν μὲ ἕδραν τὴν Ἀντιόχειαν.

Σήμερον οἱ Ὀρθόδοξοι Μελχῖται ὑπάγονται εἰς τὰ πατριαρχεῖα Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας. Οἱ δὲ Οὐνιτο-Μελχῖται (γαλλιστὶ καλούμενοι Grecs Melchites) διατηρήσαντες τὸ τυπικὸν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπάγονται εἰς τὸν Οὐνιτο-Μελχίτην πατριάρχην Ἀντιοχείας, οὗτινος ἡ δικαιοδοσία ἐκτείνεται καὶ εἰς τὸ κλῖμα τῶν πατριαρχείων Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας. Ἡ ἐξουσία τοῦ πατριάρχου τούτου ἐπεξετάθη διὰ τοῦ παπικοῦ συνταγματίου «Orientalium dignitas ecclesiarum» τοῦ πάπα Λέοντος ΙΓ' (30 Νοεμβρίου 1894) ἐφ' ὅλων τῶν Μελχιτῶν τῆς τέως εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ὁ πατριάρχης οὗτος ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων του, λαμβάνει τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς του ὑπὸ τοῦ πάπα, δίδοντος εἰς αὐτὸν καὶ τὸ pallium. Διαμένει δὲ ἄλλοτε μὲν ἐν Δαμασκῷ, ὅπου καὶ ἡ ἐπίσημος ἕδρα του, ἄλλοτε δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις, Ἀλεξανδρείᾳ ἢ Καΐρῳ καὶ ἔχει ἐπίτροπον ἐν Ρώμῃ. Ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν Μελχιτῶν τούτων ἀνέρχεται εἰς 150.000 περίπου. Ν. Μ.

Μέλχταλ (Melchtal) */Γεωγρ./*. Κοιλὰς τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ Οὐντερβάλντεν, ἀνοιγομένη μεταξὺ δύο πτυχώσεων τῶν Ἄλπεων καὶ διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μελχάου. Χ. Δ.

Μέλχταλ (Melchtal), ***Ἀρνόλδος***. Μυθικὸν ἐν πολλοῖς πρόσωπον τῆς ἑλβετικῆς ἱστορίας, εἷς ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐναντίον τοῦ Γκέσλερ ἐπαναστάσεως. Ἐγεννήθη εἰς τὴν κοιλάδα Μέλχταλ τοῦ καντονίου τοῦ Οὐντερβάλντεν κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὅτε ὁ Αὐστριακὸς ὑπάλληλος Λάντεμπεργκ ἦλθε νὰ ἁρπάσῃ τοὺς βοῦς τοῦ πατρός του, ἐξεδίωξεν αὐτόν, εἶτα δὲ συναντηθεὶς εἰς Γκρύτλι μετὰ τῶν δύο ἄλλων πρωτεργατῶν τῆς ἑλβετικῆς ἐλευθερίας Βέρνερ Στάουφφαχερ καὶ Βάλτερ Φοῦρστ, ὤμοσε τὸν περίφημον γενόμενον ἀπελευθερωτικὸν ὅρκον τοῦ Γκρύτλι. Ὁ Σίλλερ εἰς τὸν «Γουλιέλμον Τέλλον» καὶ ὁ μουσουργὸς Ρυσσίνι ἐξελαΐκευσαν τοὺς τρεῖς τούτους ἥρωας, ἂν καὶ ἡ ἱστορικὴ κριτικὴ ἀμφισβητεῖ ἐν πολλοῖς τὰ κατ' αὐτούς. Χ. Δ.

μέλω· ἀρχ., εἶμαι ὑποκείμενον φροντίδος ὑπό τινος: «τὸ τέκνον μέλει τοῖς γονεῦσι»· || καὶ ἀπροσώπως: «μέλει μοι τῶν τέκνων» φροντίζω διὰ τὰ τέκνα μου· || οὕτω ἀπροσώπως καὶ ἐν τῷ νεωτέρῳ λόγῳ: «μὲ μέλει», «δὲ μὲ μέλει» «τί σας μέλει» κτλ. (βλ *μέλει*).

μελῴδημα (τό)· τὸ μελῳδούμενον, τὸ ᾀδόμενον, ᾆσμα, ψαλμῳδία.

μελῳδία (ἡ)· ἡ ἁρμονία καὶ ὁ ρυθμὸς μεθ' οὗ ψάλλεται τὸ ποίημα, τὸ μέλος: «μουσικὰ σημεῖα τῆς μελῳδίας» κοιν. *νότες*· || μεταφ., ἡ ρυθμικὴ ἀπαγγελία, λόγος προκαλῶν εὐάρεστον συναίσθημα ἐκ τῆς ἀπαγγελίας του: «ὁ λόγος του εἶναι μελῳδία· ὅταν σοῦ ὁμιλῇ, νομίζεις ὅτι κελαδεῖ».

— */Μουσ./* *Μελῳδία* καλεῖται σειρὰ ἤχων κατὰ τρόπον ἀποτελοῦντα εὐάρεστον μουσικὸν αἴσθημα, ἱκανοποιοῦν τὴν ἀκοὴν ἅμα καὶ τὴν διανόησιν. Κάθε μελῳδία στηρίζεται ἐπὶ βασικῶν τινων φθόγγων, οἱ ὁποῖοι ἀπαρτίζουν τὸν σκελετόν της καὶ χρησιμεύουν ὡς σύνδεσμοι τῶν διαβατικῶν, πέριξ τῶν ὁποίων ἐξελίσσονται διάφοροι μελισμοὶ καὶ καλλωπίσματα. Ἡ μελῳδία διαιρεῖται εἰς συμμετρικὰς περιόδους ἐκ τεσσάρων, ὀκτώ, δώδεκα, ἢ τριῶν, ἕξ, ἐννέα κλπ. μέτρων, αἱ ὁποῖαι διατηροῦσιν ἐσωτερικῶς ἀπόλυτον μεταξύ των ὁμοιότητα. Αἱ διαιρέσεις αὗται, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἐν τῇ στιχουργικῇ συμβαίνει, δὲν ἐμποδίζουν καθόλου τὴν αὐθορμησίαν τῆς δημιουργικῆς ἐμπνεύσεως, τοὐναντίον μάλιστα καὶ ὑποβοηθοῦσιν αὐτήν. Ὁ Μπετόβεν καὶ ὁ Μπερλιὸζ παραδέχονται τὰς διαιρέσεις ταύτας ὡς φυσικοὺς καὶ ἀπαραιτήτους ὅρους πάσης μελῳδικῆς γραμμῆς. Ἐν τούτοις, οἱ τρόπον τινὰ κατὰ σύμβασιν οὗτοι ὅροι τῆς μελῳδικῆς καταστρώσεως κατηργήθησαν βαθμηδόν, καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς βαγνερικῆς συνεχοῦς μελῳδίας, ἥτις ἀποβλέπουσα εἰς τὴν πιστοτέραν τοῦ κειμένου ἑρμηνείαν παραβλέπει τὴν κατὰ 4, 8, 12 κλπ. μέτρα καθιερωμένην συμμετρικὴν τομήν, σήμερον δέ, ὁπότε ἡ ἐπάνοδος πρὸς τοὺς ἀρχαϊκοὺς τρόπους, ἡ ἀναζήτησις νέων, ἡ μελέτη τοῦ ὕφους καὶ τῶν τυπικῶν μορφῶν τῶν διαφόρων σχολῶν προσφέρουν εἰς τοὺς συνθέτας ἀστείρευτον πηγὴν νέου ὑλικοῦ, οὗτοι γράφουν τὰς μελῳδίας των ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε δεσμόν, ἐπιζητοῦντες μᾶλλον τὴν ἑνότητα τῆς συνθέσεως εἰς ἓν ἁρμονικὸν σύνολον ἢ προσέχοντες εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ρυθμικὴν τομὴν καὶ τὴν συμμετρικὴν κατάταξιν τῶν μελῳδικῶν περιόδων.

Μελῳδία ἐπίσης καλεῖται μικρὰ σύνθεσις μουσικῆς δωματίου διὰ μίαν φωνὴν μετὰ συνοδείας κλειδοκυμβάλου μόνου ἢ κλειδοκυμβάλου καὶ ἑνὸς ἢ δύο ὀργάνων, βιολιοῦ, βιολοντσέλλου κλπ. Τὰ συνθέματα ταῦτα ἀνήκουν εἰς τὸ εἶδος τῶν γερμανιστὶ καλουμένων lied. Ἡ παγκόσμιος μουσικολογία ἀριθμεῖ πληθώραν τούτων καὶ διάσημοι μουσουργοὶ φέρονται συνθέται αὐτῶν, Σοῦμαν, Σοῦμπερτ Βόλφ, Μαρκέτι, Μασκάνι κλπ. Δ. Λ.

— **μελῳδία** ***κινητική***. Καλεῖται οὕτω ἡ μελῳδικὴ σύνθεσις τῶν κινήσεων, ἥτις προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν συνόλων (ἐκ νευρώνων), ἅτινα εὑρίσκονται εἰς διέγερσιν διαρκούσης τῆς ἀνακλαστικῆς ἢ ἄλλης κινήσεως, καὶ πραγματοποιοῦσι τὴν βαθμιαίαν ἐκτέλεσιν τῆς κινήσεως καὶ τὴν ἀλληλοδιαδοχίαν τῶν μερῶν αὐτῆς. Τοιαῦτα σύνολα νευρώνων ὑπάρχουσι προφανῶς εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν, μεσεγκέφαλον, ἡμισφαίρια, παρεγκεφαλίδα κττ., μὲ διάφορον σύνθεσιν, διότι οὕτως ἐξηγοῦμεν τὰς διαταραχάς, αἵτινες ἐπέρχονται ἐκ βλάβης ἑνὸς ἑκάστου τῶν συνόλων τούτων, συμφώνως πρὸς ὅσα διδάσκει ἡ φυλογονικὴ ἢ χρονογόνος ἐξέλιξις. Τ. Α. ΖΗΛ

μελῳδικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μελῳδίαν, ὁ τῆς μελῳδίας: «μελῳδικὴ πρόοδος»· || ὁ ἔχων μελῳδίαν, ὁ πλήρης μελῳδίας: «μελῳδικὴ φωνή», «διὰ πειθοῦς μελῳδικῆς». — Ἐπίρρ. ***μελῳδικῶς***.

μελῴδιον (τό)· ὁ ἀρχικὸς τύπος τοῦ *ἁρμονίου* (βλ. λ.).

μελῳδὸς (ὁ, ἡ)· ὁ μελῳδῶν, ὁ ψάλλων ᾄσματα μετὰ μέλους· || ὁ προσαρμόζων ποίημα εἰς μέλος.

μελῳδῶ (*—έω*)· εἶμαι μελῳδός, ᾄδω, ψάλλω.

μελώνω, ἀόρ. *ἐμέλωσα*, παθ. μετχ. *μελωμένος*· ἀλείφω, περιχύνω μὲ μέλι, ἐμβαπτίζω εἰς μέλι: «ἐμέλωσα τοὺς λουκουμᾶδες, — τοὺς τηγανῖτες, — τὰ μελομακάρουνα»· || *μελωμένος*· ὁ μετὰ μέλιτος, ἀντίθ. *ἀμέλωτος*.

Μεμβλίαρος */Μυθολ./*. Μυθικὸν πρόσωπον φοινικικῆς καταγωγῆς, υἱὸς τοῦ Ποικίλου καὶ συγγενὴς τοῦ Κάδμου. Ὅτε ὁ Κάδμος ἐξῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀδελφῆς του Εὐρώπης, προσήγγισεν εἰς τὴν νῆσον Καλλίστην, ὡς ἐκαλεῖτο πρότερον ἡ Θήρα, καὶ ἐπειδὴ ἤρεσεν αὐτῷ ἡ νῆσος, ἐγκατέστησεν εἰς αὐτὴν τὸν Μεμβλίαρον μετά τινων ἄλλων Φοινίκων. Ἡ ἀποικία αὕτη ἐπληθύνθη καὶ ἐξηπλώθη καὶ εἰς τὴν γείτονα νῆσον Ἀνάφην, ἥτις ὠνομάσθη τότε ἀπ' αὐτοῦ *Μεμβλίαρος*. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μεμβλιάρου ἐκράτησαν τῆς νήσου ἐπὶ μακρόν, ἕως ὅτου ἔπλευσαν εἰς αὐτὴν ὁ Θήρας ἐκ Λακεδαίμονος ἐπὶ κεφαλῆς Μινυῶν ἀποίκων οἵτινες ἐξελάσαντες τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μεμβλιάρου ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν νῆσον, μετονομασθεῖσαν ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ των *Θήραν*. Κατά τινας τὸ ὄνομα Μεμβλίαρος δὲν εἶναι φοινικικὸν ἀλλ' ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ μέμβλωκα καὶ μέμβλετο, ἑπομένως καὶ ἡ ἀποικία δὲν ἦτο φοινικικῆς ἀλλ' ἑλληνικῆς προελεύσεως. Ν. Α.

Μεμβλίαρος */Ἀρχ. Γεωγρ./*. Ἀρχαιοτάτη ὀνομασία τῆς νήσου *Ἀνάφης* (*Στεφ. Βυζ.* 444, 2).

μεμβρακίδαι (οἱ) (Membracidae) */Ζῳολ./*. Οἰκογένεια ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὁμοπτέρων*, περιλαμβάνουσα μικροῦ ἢ μετρίου μεγέθους ἔντομα παρεμφερῆ πρὸς τοὺς τέττιγας (κοιν. *τζιτζίκια*) ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

μεμβρᾶνα, *— ης* (ἡ)· δέρμα ζῴου κατειργασμένον κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ γραφὴ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἄλλως *περγαμηνὴ* (βλ. λ.)· ἡ λέξις ἤδη παρ' Ἀποστόλῳ Παύλῳ (Τιμόθ. 2, 4, 13): «Τὸν φελόνην... φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας»· || καθόλου λεπτὸν δέρμα, ὑμήν.

— */Φυσ./* Ἐν τῇ ἀκουστικῇ καλοῦμεν *μεμβρᾶναν* στερεὸν ἔλασμα λίαν λεπτοῦ πάχους, ἀμελητέου ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς διαστάσεις, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν παρουσιάζει ἀντίστασιν εἰς τὴν κάμψιν. Συνήθως αἱ μεμβρᾶναι ἐντείνονται ἐν καταλλήλῳ πλαισίῳ, ὅτε ἀποκτῶσι μόνιμον σχῆμα, ἐὰν δὲ τότε τῇ ἐπιδράσει ἐξωτερικῆς αἰτίας ὑποστῶσι παραμόρφωσιν, τείνουσι ν' ἀναλάβωσι τὸ ἀρχικὸν μόνιμον αὐτῶν σχῆμα. Κ. Π.

— **μεμβρᾶνα** ***ὠτός***. Καλεῖται αὕτη κυρίως *ὑμὴν τυμπανικὸς* ἢ *ὑμὴν τοῦ τυμπάνου τοῦ ὠτός*, ὅστις ἀποφράσσει τὸν πυθμένα τοῦ ἔξω ἀκουστικοῦ πόρου, χωρίζων δίκην διαφράγματος τοῦτον ἀπὸ τοῦ μέσου ὠτὸς (βλ. *οὖς*). Ι. Π.

μεμβράνιον (τό)· τὸ λεπτότατον ἐξωτερικὸν στρῶμα τῆς μεμβράνης τῶν κυττάρων.

μεμβρανώδης (ὁ, ἡ), *— ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς μεμβρᾶναν, ὑμενώδης.

Μέμελ (Memel, λιθουαν. ***Κλαϊπέντα***=Klaipeda) */Γεωγρ./*. Αὐτόνομος ἐδαφικὴ περιοχὴ καὶ πόλις. Ἡ περιοχὴ πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἀπετέλει τὸ βορειότατον πρὸς τὴν Ρωσίαν τμῆμα τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ἡ Γερμανία ὑπεχρεώθη νὰ ἐκχωρήσῃ τὴν περιοχὴν ταύτην, μετὰ τοῦ ἡμίσεος περίπου βορείου τμήματος τῆς Κουρικῆς λιμνοθαλάσσης εἰς τοὺς Συμμάχους, οἵτινες ἀνέλαβον προσωρινῶς τὴν διοίκησιν αὐτῆς ὡς ἐλευθέρου κράτους, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τῷ 1922 ἡ διάσκεψις τῶν πρεσβευτῶν προέτεινεν ὅπως ἀναγνωρισθοῦν εἰς τὴν Λιθουανίαν ἐπὶ τοῦ Μέμελ ἀνάλογα δικαιώματα πρὸς τὰ τῆς Πολωνίας ἐπὶ τοῦ Δάντσιγκ. Ἀλλ' ἡ Λιθουανία, ἐπικαλουμένη ὑπὲρ τῶν δικαίων της τὸ διπλοῦν γεγονὸς ὅτι οὐδεμίαν ἄλλην διέξοδον εἶχε πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον Λιθουανοί, κατέλαβε στρατιωτικῶς αὐτήν, ἐκδιωχθείσης ἐκεῖθεν τῆς συμμαχικῆς φρουρᾶς.

Ἡ συνδιάσκεψις τῶν πρεσβευτῶν, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἠναγκάσθησαν, πρὸ τοῦ τετελεσμένου γεγονότος τῆς καταλήψεως, νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν προσάρτησιν τῆς χώρας ταύτης εἰς τὴν Λιθουανίαν, ὡς περιφερείας αὐτονόμου οἰκονομικῶς καὶ διοικητικῶς, ὑπὸ διοικητὴν διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας

Digitized by Google

τῆς Λιθουανίας. Διὰ διεθνοῦς συμβάσεως ὑπογραφείσης τῷ 1924 ὑπὸ πάντων τῶν ἐνδιαφερομένων κρατῶν, ἐκυρώθη ὁριστικῶς τὸ καθεστὼς τοῦτο. Ἡ αὐτόνομος αὕτη περιοχή, ὁριζομένη πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Πρωσσίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Κουρικῆς λιμνοθαλάσσης καὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης καὶ πρὸς Β. καὶ Α. ὑπὸ τῆς Λιθουανίας, ἔχει ἐμβαδὸν 2.657 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 142 483 κατοίκων (1925), ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι Λιθουανοὶ καὶ τὸ ἓν τρίτον περίπου Γερμανοί.

Ἡ πόλις, πρωτεύουσα τῆς ἀνωτέρω αὐτονόμου περιοχῆς, κεῖται εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ Ντάνγκε, εἰς τὸν ὁμώνυμον κολπίσκον τὸν συνδέοντα τὴν Κουρικὴν λιμνοθάλασσαν μετὰ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τιλσὶτ—Μπαγιόρεν. Κάτ. 41 500 (1925). Εἶναι σταθμὸς πλοίων, ναυαγοσωστικῶν καὶ ἀεροπλάνων. Καταστραφεῖσα ἐκ πυρκαϊᾶς ἀνῳκοδομήθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου τῷ 1854 Ἔχει βιομηχανίαν ἡδυπότων, λιπασμάτων, ἁμαξῶν, ὀχημάτων, ξυλουργίας, συντετηρημένων κρεάτων, ζυθοποιίας, καὶ ναυπηγεῖα. Εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων γερμανικῶν συνοικισμῶν ἐν Ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ, ἱδρυθεῖσα τῷ 1253 Τὸν Μάρτιον τοῦ 1915 κατελήφθη ὑπὸ τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων, ἀλλ' ἀνεκτίσθη μετά τινας ἡμέρας ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. θ. κ.

—**Μέμελ** (Memel) /*Γεωγρ.*/ βλ. *Νιέμεν*.

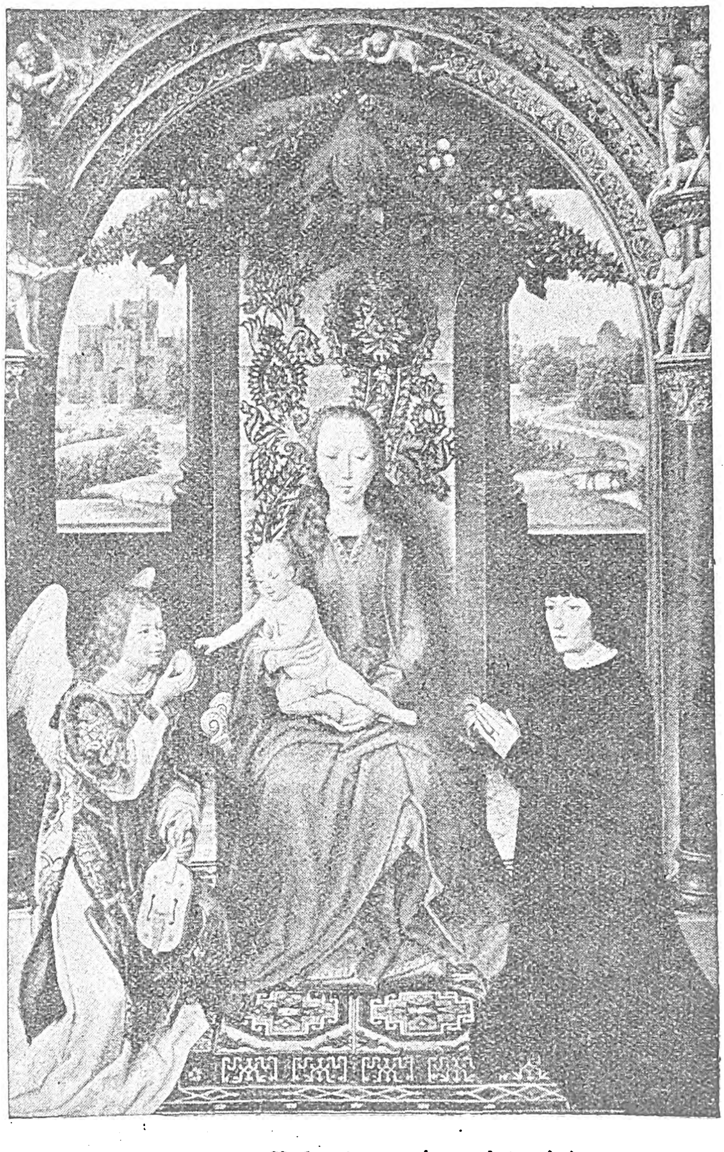

Χ. Μέμλινγκ: Ἡ Θεοτόκος μετὰ τοῦ θείου βρέφους.

Μεμένης. Ὄνομα οἰκογενείας Τουρκοκρητῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σελίνου, καταστᾶσα περιβόητος διὰ τὰς θηριώδεις καὶ ἀπανθρώπους κατὰ τῶν Χριστιανῶν πράξεις αὐτῆς. Ἔδρασε κυρίως κατὰ τοὺς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους μετ' ἄλλων ἀγρίων Τουρκοκρητῶν ἐλυμαίνετο τὴν ἐπαρχίαν Σελίνου. ερ. μ.

Μεμεζίζι /*Γεωγρ.*/. Προτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου *Καλλιθέα* (βλ. λ.), τῆς ἐπαρχίας Πυλίας.

μεμετζυλιά, ἡ *μεμετσυλιὰ* (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τῶν φυτῶν *κράταιγος ὁ μονόγυνος, κράταιγος ὁ ἀνατολικὸς* καὶ *κράταιγος ὁ ὀξυάκανθος*.

Μεμὴ /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας χωρίου *Ἑλληνίτσα* (βλ. λ.). χ. Δ.

Μέμι *ὅρμος* /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Κόλπωσις κατὰ τὴν ΝΑ. ἐσχατιὰν τῆς χερσονήσου τῆς Πυλίας καὶ πρὸς τὸ ΝΔ. τέρμα τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, διανοιγομένη μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Λιβίδια τῆς Κορώνης καὶ τῶν μυρμήκων Νησακούλια (πλάτ. 36° 47' 30" Β., μῆκ. 21° 58' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 682: Gulf of Kalamata). Σ. Ε. Λ.

Μεμιλὲρ /*Γεωγρ.*/. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἱμέρας (Χεϊμπελῆ) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. (1928) 22. χ. Δ.

Μέμκοβα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον ἐν Θράκῃ (βλ. *Μέδουσα*).

Μέμκον *Ξέχωρον* /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων χωρίου *Ξέχωρον* Ἄνω (βλ. λ.). χ. Δ.

Μέμλινγκ (Memling), *Χὰνς* Φλαμανδὸς ζωγράφος (1425—1494). Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἐκπροσώπων τῆς παλαιᾶς φλαμανδικῆς τέχνης. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ρογήρῳ βὰν ντὲρ Βάϋντεν, οὗ τὴν τεχνοτροπίαν ἐμιμήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ καλλιτεχνικοῦ του σταδίου. Καὶ ἐκ τῆς τέχνης δὲ τοῦ βὰν Ἄϋκ, διδασκάλου τοῦ βὰν ντὲρ Βάϋντεν, ἐπορίσθη πλεῖστα ὅσα στοιχεῖα ἐμπνεύσεως καὶ ἐκτελέσεως. Ἡ ἀξία ὅμως τοῦ ἔργου του ἔγκειται εἰς ἰδιάζοντά τινα, ἄκρως προσωπικὸν τόνον, δι' οὗ ἐξεδηλώθη ἡ ἰσχυρὰ καλλιτεχνική του ψυχή. Ἡ παραγωγή του ὑπῆρξε καταπληκτική. Κατέλιπε μέγαν ἀριθμὸν μικρογραφιῶν καὶ ἐλαιογραφιῶν, τὰς ὁποίας διατρέχει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον θελκτικὴ μυστικιστικὴ φρικίασις. Ὁ Χὰνς Μέμλινγκ ὑπῆρξε δεξιώτατος σχεδιαστής ἀλλὰ καὶ ὡς χρωματιστὴς ἠδυνήθη ν' ἀποδώσῃ διὰ λεπτοτάτων ἀποχρώσεων τὴν μεταξὺ τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου διηνεκῶς κυμαινομένην καὶ κραδαινομένην εὐαισθησίαν του Ἀντιτιθέμενος εἰς τὸν ἀκρατῆ ὑπό τινας ἐπόψεις φυσιοκρατισμὸν τοῦ βὰν Ἄϋκ καὶ τῶν ἑτέρων συγχρόνων του Φλαμανδῶν ζωγράφων, ἀπέδωκε διά τινος ἐρασιτεχνικοῦ, οὕτως εἰπεῖν, τρόπου, πλήρους ἰδιοτύπου γοητείας, τὴν θείαν ἁγνότητα, τὴν ἄσπιλον παρθενίαν, τὴν ἀγνιστικὴν ψυχικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάτασιν τῶν ἱερῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας ἐξεικόνισε. Διετήρησε καὶ εἰς τὴν ἐλαιογραφίαν τὰς μεθόδους, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίει ὡς μικρογράφος, ἐδημιούργησε δ' ἴδιον τύπον Θεοτόκου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ τρυφερότης καὶ ἡ χάρις τῆς ἐκφράσεως ἁμιλλᾶται πρὸς τὸν ἐσωτερισμόν, τὴν αἰθερίαν μεταρσίωσιν τῆς ἐμπνεύσεως. Ὁ Χὰνς Μέμλινγκ διασημαίνει διὰ τοῦ λαμπροτάτου του ἔργου τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ ἐκπνέοντος ἤδη μεσαίωνος εἰς τὴν Ἀναγέννησιν.

Ἡ τραχύτης τῆς παλαιοτάτης φλαμανδικῆς τέχνης μεταβάλλεται παρ' αὐτῷ εἰς σοβαρὰν σεμνότητα καὶ ἁρμονικὴν κατάνυξιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν λείπει οὔτε τὸ ὑπερκόσμιον μεγαλεῖον, ἀλλ' οὔτε καί τις μᾶλλον γηΐνη καὶ μᾶλλον ἀνθρωπίνη εὐαισθησία. Μεταξὺ τῶν ἰδιαζόντως ἀξίων λόγου ἔργων του μνημονεύομεν τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ ἁγία Οὐρσούλη» (ἐν Μπρύζ), «Προσωπογραφία Μαρτίνου βὰν Νεβενχόβεν» (Μπρύζ), «Ἡ Παρθένος Ντυσατὲλ» (Λοῦβρον), «Ἡ Προσκύνησις τῶν Μάγων» καὶ «Ὁ μυστικὸς ἀρραβὼν τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης» (Μπρύζ), «Ὁ ἄγνωστος», «Οἱ σύζυγοι Moreel» καὶ «Ὁ ἅγιος Σεβαστιανὸς» (Βρυξέλλαι), «Ἄγγελοι ψάλλοντες τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ἀμβέρσα), «Ἡ Θεοτόκος μετὰ τοῦ θείου βρέφους» (Βερολῖνον), «Ἡ ἐπὶ θρόνου καθημένη Παναγία» (Λονδῖνον), «Ἡ Προσκύνησις τῶν Μάγων» (Μαδρίτη), «Τὸ θεῖον πάθος» (Τουρῖνον), «Ἡ σταύρωσις» (Βικεντία), «Ἡ Παρθένος, ὁ Ἰησοῦς καὶ δύο ἄγγελοι», «Προσωπογραφία ἀγνώστου» καὶ «Ὁ Βικέντιος Πορτινάρι (;)» (ἐν Φλωρεντίᾳ). Ἡ δόξα τοῦ Μέμλινγκ εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μετὰ τῆς Μπρύζ, τῆς παλαιᾶς φλαμανδικῆς πόλεως, ἐν ᾗ εὕρηται τὸ σημαντικώτατον τμῆμα τῆς παραγωγῆς του καὶ ἧς ἡ ἀτμοσφαῖρα τόσον ἐντόνως ἁρμονίζεται μετὰ τῆς ἠρέμου χάριτος καὶ τῆς ἁβρᾶς περισυλλογῆς τοῦ ἐξαιρετικοῦ τούτου καλλιτέχνου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Fiérens-Gevaert*, La peinture à Bruges, (Paris, 1922).—*L. Kaemmerer*, Memling (Bielefeld, 1889).—*K. Voll*, Memling, (Stuttgart, 1909).—*G. Servières*, Le polyptyque de Memling à Lubeck (1902). ι. μ. π.

Μέμμι (Memmi), ***Λίππο.*** Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς Σιενναίας σχολῆς. Ἤκμασεν ἀπὸ τοῦ 1317 μέχρι τοῦ 1347. Ἐξειργάσθη ἐν τῷ «Palazzo del Popolo» τοῦ Poggibonsi τὴν «Maestà», κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ὁμοίου ἔργου τοῦ Σίμωνος Μέμμι ἢ Μαρτίνι, τὴν «Παρθένον» (ἐν Ὀρβιέτῳ), ἑτέραν «Παρθένον» ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τοῦ Asciano, τὴν «Θεοτόκον τοῦ Λαοῦ» ἐν τῷ ἐν Σιέννῃ ναῷ τῶν «Servi di Maria», ἓν τρίπτυχον ἐν Ἁγίῳ Αὐγουστίνῳ τῆς Σιέννης καὶ τὰ «Στίγματα» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ντονάτο Μαρτίνι ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ἀσσίζης. ι. μ. π.

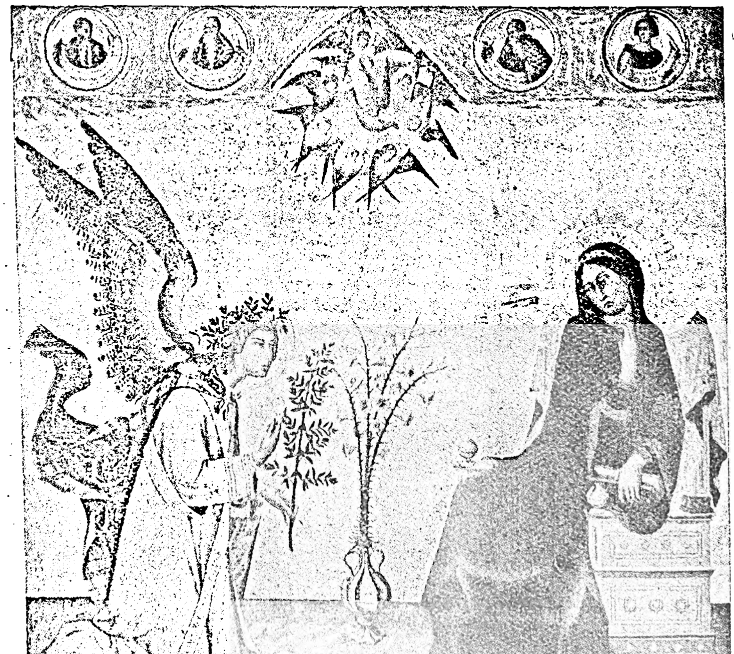

Σ. Μέμμι: Ὁ Εὐαγγελισμός.

—**Μέμμι,** ἢ ***Μαρτίνι*** (Memmi ἢ Martini), *Σίμων.* Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς Σιενναίας σχολῆς. Ἔζησεν ἀπὸ τοῦ 1283 περίπου μέχρι τοῦ 1344. Πολλαχοῦ τῆς Ἰταλίας σῴζονται ἔργα του ἐξαιρέτως ἐκπροσωποῦντα τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ καλλιτέχνου τούτου, ὅστις, μολονότι δὲν ἀπεμακρύνθη αἰσθητῶς τῆς τεχνοτροπίας τῶν βυζαντινιζόντων παλαιῶν Ἰταλῶν διδασκάλων, κατώρθωσεν ὅμως ν' ἀπαλλαγῇ εἰς σημαντικώτατον βαθμὸν τῆς ξηρᾶς συμβατικότητός της. Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του εἶναι ἡ σειρὰ τῶν συνθέσεων, ἃς ἐξετέλεσε τῇ ἐντολῇ τοῦ καρδιναλίου Μαρτίνου ντὶ Μοντεφιόρε ἐν τῷ πρώτῳ παρεκκλησίῳ τῆς ἐν Ἀσσίζῃ λαμπρᾶς βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου. Αἱ συνθέσεις αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου. Ἕτερα γνωστὰ ἔργα τοῦ Μέμμι εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ Εὐαγγελισμὸς» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λίππο Μέμμι, ἐν Πινακοθήκῃ Οὐφφίτσι Φλωρεντίας), ἓν πολύπτυχον ἐν τῷ ἐν τῇ Πίζῃ ναῷ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἀποκείμενον, ἡ «Maestà» ἐν τῇ Σινιορίᾳ τῆς Σιέννης, πίνακές τινες ἐν Ὀρβιέτο καὶ «Ὁ Ἅγιος Λουδοβῖκος τῆς Τουλούζης στέφων τὸν ἀδελφόν του Ροβέρτον τὸν Ἀνδηγαυϊκόν», ἐν Ἁγίῳ Λαυρεντίῳ τῆς Νεαπόλεως. ι. μ. π.

Digitized by Google

Μέμμινγκεν (Memmingen) *(Γεωγρ.).* Πόλις τῆς Βαυαρίας εἰς ὕψος 559 μ., ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Οὔλμ-Κέμπτεν Κάτ. 14.049 (1925). Ἔχει μουσεῖον, βιβλιοθήκην, βιομηχανίαν ὑφασμάτων, σάπωνος, δερμάτων, σιδηροχυτήρια καὶ ἐμπόριον τυροῦ καὶ ξυλείας. Ἀνήκει εἰς τὴν Βαυαρίαν ἀπὸ τοῦ 1802. Θ. Κ.

Μέμμιος (Memmius). Πληβεία οἰκογένεια τῆς Ρώμης, κλάδοι τῆς ὁποίας ἔφερον τὰ ὀνόματα *Γάλλος, Γέμηλλος, Πολλίων, Κυρῖνος* καὶ *Ρήγουλος.* Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν μελῶν της ὑπῆρξαν: ὁ *Γάϊος Μέμμιος Κυρῖνος,* ἀγορανόμος, ὅστις ἐθέσπισε τὴν ἑορτὴν τῶν Κερεαλίων (πρὸ τοῦ 216), ὁ *Γάϊος Μέμμιος Γάλλος,* πραίτωρ καὶ κατόπιν ἀντιπραίτωρ τῆς Σικελίας τῷ 173 καὶ 172, ὁ *Γάϊος Μέμμιος,* δήμαρχος τῷ 111, σφοδρὸς ἀντίπαλος τῆς ὀλιγαρχίας, ἐπιτυχὼν τὴν λῆψιν τῆς ἀποφάσεως πρὸς κήρυξιν πολέμου κατὰ τοῦ Ἰουγούρθα καὶ δολοφονηθεὶς τῷ 100, ὁ *Γάϊος Μέμμιος,* γυναικάδελφος τοῦ Πομπηΐου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε ταμίας ἐν Ἱσπανίᾳ, φονευθεὶς ἐνῷ ἐπολέμει κατὰ τοῦ Σερτωρίου, ὁ *Γάϊος Μέμμιος Γέμηλλος,* ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, δήμαρχος τῷ 66, ἄνθρωπος ἐκλύτων ἠθῶν, συνθέσας αἰσχρὰ ποιήματα. Τῷ 60 ἐξελέγη ἐπιδίφριος ἀγορανόμος, τῷ δὲ 58 πραίτωρ. Ἀνήκων εἰς τὸ συγκλητικὸν κόμμα, κατεπολέμησε τὸν Κλώδιον καὶ ἐπεχείρησε ν' ἀκυρώσῃ τὰς ὑπατικὰς πράξεις τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ κατόπιν συνεφιλιώθη μετ' αὐτοῦ καὶ ἐβοηθήθη ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ὑποψηφιότητά του διὰ τὴν ὑπατείαν. Εἶχε συζευχθῆ τὴν Φαύσταν, θυγατέρα τοῦ Σύλλα, διεζεύχθη ὅμως ταύτην μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ πρώτου τέκνου. Ἦτο μορφωμένος, καλὸς ῥήτωρ καὶ μιμητὴς τῶν ἑλληνικῶν ἐθίμων. Εἰς τοῦτον ἀφιέρωσεν ὁ Λουκρήτιος τὸ «De rerum natura» ποίημά του. Σῴζονται τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Κικέρωνος (Ad. fam. XIII, 1—3) ἀπευθυνόμεναι πρὸς αὐτόν. Ὁ υἱός του *Γάϊος Μέμμιος,* δήμαρχος τῷ 54, κατήγγειλε τὸν Α. Γαβίνιον ἐπὶ σφετερισμῷ δημοσίων χρημάτων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Συρίας καὶ τὸν Δομίτιον Καλβῖνον ἐπὶ σπουδαρχίᾳ. Ὑπάτευσε τῷ 34. *Πόπλιος Μέμμιος Ρήγουλος,* ὕπατος τῷ 31 μ. Χ., διοικητὴς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἀχαΐας, ἀποθανὼν τῷ 33. —Ω.

Μέμμος, *Κωνσταντῖνος.* Κρὴς λόγιος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, διατελέσας ἐπὶ μακρὸν διδάσκαλος τῆς ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικῆς σχολῆς. ΕΡ. Μ.

Μέμμος (Memmo). —1) ***Μᾶρκος-Ἀντώνιος.*** Δόγης τῆς Βενετίας (1612—1615). —2) ***Τριβοῦνος.*** Δόγης τῆς Βενετίας (979—991). Διεδέχθη τὸν Βιτὰλ Καντιάνο, εἰς περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ διενέξεις μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν Μοροζίνι καὶ Καλοπρίνι εἶχον φθάσει εἰς ὀξύτατον σημεῖον. Ὁ δόγης ὑπεστήριξε τοὺς Καλοπρίνι, ἕνεκα δὲ τούτου οἱ Μοροζίνι, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Δομίνγκου Μοροζίνι, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθοῦν. Τῷ 991 ὁ δόγης οὗτος ἀπεσύρθη διὰ λόγους ὑγείας εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ζαχαρίου, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μ. Δ. Β.

Μεμνονίδες *ὄρνιθες (Μυθολ.).* Μυθολογικὰ πτηνά, εἰς τὰ ὁποῖα μετεμορφώθησαν ἐξ οἴκτου ὑπὸ τῶν θεῶν οἱ σύντροφοι τοῦ Μέμνονος, οἱ ὁποῖοι ἔκλαιον ἀδιακόπως διὰ τὸν θάνατόν του. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ἤρχοντο ἅπαξ τοῦ ἔτους εἰς τὸν τύμβον τοῦ Μέμνονος καὶ περιιπτάμενα ἐθρήνουν τὸν πρόωρον θάνατον αὐτοῦ. Ν. Α.

Μεμνόνεια (τὰ) *('Αρχ.).* Τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως τῶν Σούσων, ὀνομασθέντα ἐκ τοῦ ἱδρύσαντος αὐτὰ ἀρχιτέκτονος Μέμνονος. *Μεμνόνειον* ἐπίσης ἐκαλεῖτο καὶ ἡ ἀκρόπολις τῶν Θηβῶν τῆς Αἰγύπτου. Ν. Α.

Μέμνων *(Μυθολ.).* Καθ' Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον, υἱὸς τοῦ Τιθωνοῦ καὶ τῆς Ἠοῦς, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Ἠμαθίωνος. Ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ καὶ τῇ Θεογονίᾳ ὁ Μέμνων μνημονεύεται ὡς βοηθὸς τοῦ Πριάμου, σφάξας ἐν Τροίᾳ τὸν υἱὸν τοῦ Νέστορος Ἀντίλοχον. Τὴν παράδοσιν ταύτην ἐπαναλαμβάνουσιν ὁ Ὀβίδιος καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος. Ὁ Στράβων ὅμως ἀναφέρει ὅτι μήτηρ τοῦ Μέμνονος ἦτο γυνή τις ἐκ τῆς περσικῆς ἐπαρχίας Κισσίας. Κατὰ τὰς τελευταίας παραδόσεις ὁ Μέμνων ἦτο ἡγεμὼν τῶν Αἰθιόπων, μέλας ὅπως ἐκεῖνοι, ἐλθὼν εἰς βοήθειαν τοῦ θείου του Πριάμου. Κατ' ἄλλους, καὶ ἰδίως τὸν Διόδωρον, ὁ Μέμνων ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῶν εἰς βοήθειαν τοῦ Πριάμου ἀποσταλέντων Αἰθιόπων. Πολεμῶν ὑπὲρ τῶν Τρώων, ὁ Μέμνων ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ἐκδικήσαντος οὕτω τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιλόχου. Κατὰ τὸν Διόδωρον, ἐν τούτοις, ὁ Μέμνων δὲν ἐφονεύθη ἐν πολέμῳ, ἀλλ' ἔπεσεν εἰς ἐνέδραν, τὴν ὁποίαν ἔστησαν εἰς αὐτὸν οἱ Θεσσαλοί. Ἡ Ἠὼ παρεκάλεσε τότε τὸν Δία νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν υἱόν της ἀθανασίαν, παραλαβοῦσα δὲ τὸ σῶμά του ἔκλαιεν ἐπ' αὐτοῦ ἑκάστην πρωΐαν. Κατ' ἄλλην ἔκδοσιν οἱ Αἰθίοπες πολεμισταί, καύσαντες τὸν νεκρὸν τοῦ Μέμνονος, μετέφεραν τὴν σποδὸν εἰς τὸν Τιθωνὸν ἢ πλησίον τῆς Πάφου τῆς Κύπρου, παραδώσαντες ταύτην εἰς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μέμνονος Ἱμέραν, ἥτις καὶ ἔθαψε ταύτην ἐν Παλλιόχιδι. Τάφοι τοῦ Μέμνονος ὑπῆρχον εἰς διάφορα μέρη τῆς Μικρασίας, ὡς λ. χ. ἐν Πτολεμαΐδι τῆς Συρίας, ἐν Αἰθιοπίᾳ κ.ἄ. Κατὰ Παυσανίαν, τὴν πανοπλίαν τοῦ Μέμνονος κατεσκεύασεν ὁ Ἥφαιστος τῇ αἰτήσει τῆς μητρὸς τοῦ ἥρωος, τὸ δὲ ξίφος του ἀπέκειτο ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Νικομηδείᾳ. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Μέμνονος οἱ σύντροφοι αὐτοῦ, ὀδυρόμενοι παραφόρως, μετεμορφώθησαν ὑπὸ τῶν θεῶν εἰς πτηνὰ (βλ. *Μεμνονίδες ὄρνιθες*), πολλοὶ ὅμως αὐτῶν ἀπέθανον ἐκ τῆς λύπης. Κατὰ τὸν Ὀβίδιον, ἡ μήτηρ του Ἠὼ ἱκέτευσε τὸν Δία νὰ λυπηθῇ καὶ παρηγορήσῃ αὐτὴν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ της, ὁ δὲ Ζεὺς ἔστειλε δύο σμήνη πτηνῶν, τὰ ὁποῖα, διαπληκτισθέντα εἰς τὸν ἀέρα, κατέπεσαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, διακοσμοῦσαι τῆς ἐπιτυμβίου θυσίας τοῦ ἥρωος. Ἡ μονομαχία τοῦ Μέμνονος μετὰ τοῦ Ἀχιλλέως ἀπετέλεσε τὸ προσφιλὲς θέμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, τὴν παράστασιν ταύτην ἔφερεν ἡ λάρναξ τοῦ Κυψέλου ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ὁ θρόνος τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Ἀμύκλαις. Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπίσης τὴν μονομαχίαν ταύτην παρίστα μέγα σύμπλεγμα, ἔργον τοῦ Λυκίου, ἀφιερωθὲν ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ἀπολλωνίας. Ὡσαύτως ἐν Δελφοῖς, ἐν τῇ Λέσχῃ, εἶχε ζωγραφίσει ὁ Πολύγνωτος θαυμάσιον πίνακα εἰκονίζοντα τὴν μονομαχίαν ταύτην. Τὴν παράστασιν τοῦ θανάτου τοῦ Μέμνονος εὑρίσκομεν καὶ ἐπὶ πολλῶν ἀρχαίων ἀγγείων. Ἡ καλυτέρα σχετικὴ ἀγγειογραφία εἶναι ἡ φιάλη τοῦ Δούριδος, ἡ ἀποκειμένη ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ὁ Μέμνων ἵδρυσε τὰ Μεμνόνεια, τὴν ἀκρόπολιν τῶν Σούσων. Β. Δ. Θ.

Ἡ Ἠὼ καὶ ὁ Μέμνων, ἐπὶ ἀγγειογραφίας τοῦ Δούριδος
(Μουσεῖον Λούβρου.)

— Μέμνων. Ἕλλην ἀρχιτέκτων, ἴσως τῆς ΣΤ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἀναφέρεται παρ' Ὑγίνῳ ὡς ὁ ἀρχιτέκτων τῶν ἐν Ἐκβατάνοις ἀνακτόρων τοῦ Κύρου, θεωρουμένων ὡς πέμπτον μεταξὺ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Β. Δ. Θ.

— Μέμνων. Ἕλλην ἱστορικὸς συγγραφεὺς ἐξ Ἡρακλείας τοῦ Πόντου. Συνέγραψε μεγάλην ἱστορίαν περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ μάλιστα περὶ τῶν τυράννων, ὑφ' ὧν διῳκήθη κατὰ καιροὺς ἡ Ἡράκλεια. Ὁ Φώτιος ἀνέγνωσεν 7 βιβλία τοῦ ἔργου τούτου, ἀπὸ τοῦ 9ου μέχρι καὶ τοῦ 16ου, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ ἀναφέρει περικοπὰς καὶ περιλήψεις. Τὸ 9ον βιβλίον ἀρχίζει μὲ τὰ κατὰ τὸν τύραννον Κλέαρχον, τὸν μαθητὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἰσοκράτους. Τὸ τελευταῖον μνημονευόμενον γεγονὸς ἐν τῷ 16ῳ βιβλίῳ ἦτο ὁ θάνατος τοῦ Βριθαγόρα, ὅστις ἐπέμφθη ὑπὸ τῶν Ἡρακλεωτῶν ὡς πρέσβυς εἰς τὸν Ἰούλιον Καίσαρα, ὅταν οὗτος ἀνέλαβεν ἐν Ρώμῃ τὴν ὑπάτην ἐξουσίαν. Ἐκ τῆς λεπτομερείας ταύτης ὁ Vossius φρονεῖ ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Μέμνονος ἐγράφη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου, ὁ Orelli ὅμως νομίζει ὅτι τοῦτο εἶναι ἔργον γραφὲν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ ἢ τοῦ Ἀντωνίνου. Τὸ ὕφος τοῦ Μέμνονος, κατὰ τὸν Φώτιον, ἦτο σαφὲς καὶ ἁπλοῦν, διακρινόμενον διὰ τὴν κυριολεξίαν του. Τὰ ἀποσπάσματα, οὐχ ἧττον, τὰ ὁποῖα παραθέτει ὁ Φώτιος βρίθουσι σπανίων καὶ ποιητικῶν λέξεων καὶ φράσεων. Τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Φωτίου ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Η. Stephanus ἐν Παρισίοις τῷ 1557. Β. Δ. Θ.

— Μέμνων. Ἡγεμὼν Θρᾴκης, ὅστις, ὡς ἱστορεῖ ὁ Διόδωρος, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ζωπυρίωνος, ἐπανεστάτησεν ἐναντίον τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας. Τὴν ἐπανάστασιν ὅμως ταύτην κατέστειλεν ἀμέσως ὁ Ἀντίπατρος τῷ 330 π. Χ. Β. Δ. Θ.

— Μέμνων ὁ *Ρόδιος.* Ὀνομαστὸς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς ἐκ Ρόδου. Κατὰ τὸν Δημοσθένη, ὁ Μέμνων ἦτο ἤδη νέος κατὰ τὸ 352 π. Χ. Ἡ ἀδελφή του ἦτο σύζυγος τοῦ Ἀρταβάζου, τοῦ σατράπου τῆς κάτω Φρυγίας, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ Μέμνων ἐπολέμησε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐναντίον τοῦ Δαρείου Ὤχου. Ἀποτυχούσης τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Μέμνων κατέφυγε μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐπαναστατῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Φιλίππου, ἀργότερον ὅμως ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀσίαν, συγχωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Δαρείου, τῇ μεσολαβήσει τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μέμνονος Μέντορος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μέντορος, ὁ Μέμνων, ἱκανώτατος καὶ πεπειραμένος στρατηγός, ὤν, ἀνέλαβε τῷ 336 π. Χ. τὴν ἐξουσίαν, ἣν κατεῖχεν ὁ Μέντωρ ἐπὶ ὅλης τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὅταν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὁ Μέμνων μετὰ τῶν σατραπῶν Σπιθριδάτου καὶ Ἀρσίτου ἐστρατολόγησε στρατόν, τὸν ὁποῖον παρέταξε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν στρατιῶν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Βλέπων ὅμως τὰς ὑπερτέρας δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, διέταξε τὴν ὀπισθοχώρησιν τοῦ στρατοῦ του καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς χώρας. Ἡ διαταγή του ὅμως αὕτη δὲν ἐξετελέσθη. Ἡττηθέντος τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, ὁ Μέμνων ἔστειλεν εἰς τὸν Δαρεῖον τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέκνα του ὡς σημεῖον τῆς πιστότητός του, τότε δὲ τῷ ἀνετέθη ἡ ἀρχιστρατηγία ἐν τῇ δυτικῇ Ἀσίᾳ. Ὑπερήσπισε τὴν Ἁλικαρνασσὸν ἐναντίον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἐπιδείξας μεγάλην στρατηγικὴν ἱκανότητα καὶ θάρρος μέχρι τέλους τῆς πτώσεως τῆς πόλεως. Διατάξας τὴν πυρπόλησιν αὐτῆς, ἀπέδρασε μετὰ τοῦ Ὀροβάντου καὶ διεπεραιώθη εἰς Κῶν. Διενοήθη τότε νὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Δαρεῖος τῷ ἐχορήγησεν ἄφθονα τὰ μέσα. Στρατολογήσας μέγαν στρατὸν καὶ συγκροτήσας στόλον ἐκ 300 πλοίων κατέλαβε πρῶτον τὴν Χίον, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν Λέσβον, ἔνθα, ἀσθενήσας κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Μυτιλήνης, ἀπέθανε τῷ 333 π. Χ. Κατὰ τὸν Πολύαινον, Ἀρριανὸν καὶ Διόδωρον, ὁ Μέμνων οὗτος ἐπεχείρησε, κατὰ τὸ 353 π. Χ., πόλεμον καὶ ἐναντίον τοῦ Λεύκωνος, βασιλέως τοῦ Βοσπόρου. Β. Δ. Θ.

— «Μέμνων». Τίτλος ἀρχαιολογικῶν ἐπιθεωρήσεων. —1) «Σύγγραμμα ἀρχαιολογικόν» ἐκδιδόμενον μηνιαίως ἀπὸ τοῦ 1857 ὑπὸ Κ. Σιμωνίδου τοῦ Σταγειρίτου εἰς σχῆμα 4ον ἐν Μονάχῳ. Ἐγράφετο γερμανιστὶ καὶ ἑλληνιστί, κυρίως δὲ ἠσχολεῖτο μὲ τὴν αἰγυπτιακὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἐπιγραφήν. —2) Γερμανικὸν ἀρχαιολογικὸν περιοδικὸν τῆς ἱστορίας τοῦ παλαιοῦ ἀνατολικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τέχνης (für die Kunst-und Kulturgeschichte des altes Orient), ἱδρυθὲν ἐν Λειψίᾳ εἰς σχῆμα 4ον τῷ 1907 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ Ράϊνχολντ Φράϊχερρ φὸν Λίχτενμπεργκ. Περιλαμβάνει μελέτας σχετικὰς ἰδίως μὲ τὴν Κεντρῴαν Ἀσίαν. Π. Ν. Π.

Οἱ κολοσσοὶ τοῦ Μέμνονος.

—Μέμνονος *κολοσσοί.* Ἐκλήθησαν οὕτω δύο κολοσσοί, οὓς ὁ **Ἀμένωθις Γ'** ἔστησεν ἐν Θήβαις τῆς

Digitized by Google

Αἰγύπτου ἔμπροσθεν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντος συστήματος μεγαλοπρεπῶν ναῶν, ἀνακτόρων καὶ προπυλαίων (βλ. καὶ λ. *Ἀμένωθις Γ'*). Γ. Λ. Α.

μεμούρης (ὁ) (ἐκ τοῦ τουρκ. *με' μούρ*)· ὑπάλληλος.

Μεμοὺτς (Memuttch) *[Γεωγρ.]*. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῶν σχηματιζόντων τὸ χερσονησίζον ἀκρωτήριον τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων ἐν Ἀλβανίᾳ. Ἀπέχει 1 ³/₄ μίλλια ἀπὸ τῆς μᾶλλον προσεγγιζούσης τὴν ἰταλικὴν παραλίαν ἄκρας Γλῶσσα ἢ Λιγκουέττα καὶ ἔχει ὕψος 721 μ. Χ. Δ.

Μέμπετζε (ἀραβ. *Μεμπὶτζ*) *[Γεωγρ.]*. Ἐκλήθη οὕτω κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Συρίας *Ἱεράπολις*, κατὰ παραφθορὰν ἴσως ἐκ τοῦ παλαιοτέρου αὐτῆς ὀνόματος *Βαμβύκης*, καὶ ἔκτοτε ὑπὸ τὸ ἀραβικὸν αὐτῆς ὄνομα ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν καὶ χρονογράφων. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρος Β' ὁ Φωκᾶς (963—969), ἐκστρατεύσας τῷ 968 κατὰ τῶν Ἀράβων, κατέλαβε τὴν ὀχυρὰν ἐκείνην πόλιν. Ἐπανακαταληφθεῖσα αὕτη μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἐξεπορθήθη ἐκ νέου κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων τῷ 975 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Α' Τσιμισκῆ. Οὗτος, πλὴν τῶν ἄλλων, εὗρεν ἐν αὐτῇ, κατὰ τὸν Λέοντα τὸν Διάκονον, τὰ σανδάλια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὰς τρίχας τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέθεσεν ἐν πομπῇ τὰ μὲν σανδάλια εἰς τὸν ἐν τοῖς παλατίοις ναὸν τῆς Θεομήτορος, τὰς δὲ τρίχας εἰς τὸν ἐν τοῖς αὐτοῖς παλατίοις ναὸν τοῦ Σωτῆρος (βλ. καὶ λ. *Ἱεράπολις* καὶ *Βαμβύκη*). Ν. ΚΑΣ

Μεμφιβοσθέ. —1) Υἱὸς Σαοὺλ ἐκ τῆς Ρεσφᾶ. Τοῦτον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἐρμωνοὶ καὶ τῶν πέντε υἱῶν τῆς ἀδελφῆς του Μιχὸλ παρέδωκεν ὁ Δαυὶδ εἰς τοὺς Γαβαωνίτας νὰ τοὺς θανατώσουν πρὸς ἐξιλέωσιν αὐτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ἐξολοθρευτικὸν διωγμόν, τὸν ὁποῖον ὁ Σαοὺλ διεξήγαγε κατὰ τοῦ γένους των, διότι ἦσαν μὲν Ἀμορραῖοι καὶ ὄχι Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἦσαν ὁμόσπονδοι πρὸ τούτους καὶ πιστοί. Δι' ὃ ὁ Θεός, τιμωρῶν τὸν διωγμόν, ἔστειλε τριετῆ πεῖναν (Β' Βασιλ. ΚΑ' 1).

—2) Ἔγγονος τοῦ Σαοὺλ ἐκ τοῦ υἱοῦ του Ἰωνάθαν. Τοῦτον, ὅταν ἠγγέλθη ὁ φόνος Σαοὺλ καὶ Ἰωνάθαν, ἥρπασεν ἡ τροφός καὶ ἔφυγε διὰ νὰ τὸν σώσῃ, ἀλλ' ἐν τῇ βίᾳ της ἔρριψε τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἔκτοτε χωλόν. Ἀλλαχοῦ ὀνομάζεται *Μερὶβ-Βαάλ*. Ὁ Δαυὶδ εἰς μνήμην τοῦ Ἰωνάθαν ἀπέδωκεν εἰς τὸν Μεμφιβοσθὲ τὰ ὑπάρχοντά του καὶ ἐτήρησεν αὐτὸν ὁμοτράπεζον. Γ. Λ. Α

Μέμφις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Αἰγύπτου, μία τῶν ἀρχαίων πρωτευουσῶν αὐτῆς καὶ ἐκ τῶν πολυανθρωποτέρων μητροπόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὀνομαζομένη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αἰγυπτιακῇ γλώσσῃ *Μεννοφίρου*, ἐν τῇ κοπτικῇ *Μέμφι* καὶ ἐν τῇ ἀραβικῇ *Μανούφ*. Κεῖται πρὸς Ν. τοῦ μεσημβρινοῦ ἄκρου τοῦ Δέλτα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, ἐν τῇ πεδιάδι ἥτις ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν σημερινῶν χωρίων Μπεντρεσέϊν καὶ Μὶτ Ραχινέχ, εἰς ἀπόστασιν 20 χλμ. Ν. τοῦ Καΐρου. Ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ πρώτου ἱστορικοῦ Φαραὼ Μίνα ἢ Μηνᾶς ἢ Μίνη, ὁ ὁποῖος ἵδρυσεν ἐπὶ ἐπιχωματωθείσης ἐκτάσεως τῶν ἀκραίων ἑλῶν τοῦ Δέλτα τὸ «Λευκὸν τεῖχος», φρούριον δεσπόζον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ὑποταχθείσης Κάτω Αἰγύπτου καὶ ἀποτελέσαν τὸν πυρῆνα τῆς μετέπειτα μεγαλοπόλεως. Πρὸς ἵδρυσιν τῆς πόλεως ταύτης ὁ Μίνης ἐξέτρεψε τὴν κοίτην τοῦ Νείλου, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὀλίγον νοτιώτερον τῆς Μέμφιδος καὶ ὤρυξε πλατεῖαν περὶ αὐτὴν τάφρον, ὥστε ἡ πόλις νὰ κεῖται ἐπὶ νησῖδος τῆς δυτικῆς ὄχθης. Πρὸς Ν. ἔκτισε ναὸν εἰς τὸν πολιοῦχον τοῦ τόπου, τὸν Φθᾶ. Ἡ πόλις τάχιστα προώδευσε καὶ κατέστη ἀπὸ τῆς Γ' μέχρι τῆς Γ' δυναστείας ἑστία τέχνης καὶ ἐπιστήμης καὶ κέντρον ἁπάσης τῆς ἐμπορικῆς ζωῆς τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Διόδωρος ἀποδίδει τὴν κτίσιν τῆς Μέμφιδος εἰς ἄλλον φαραώ, ὂν ὀνομάζει Οὐχαρεύς. Ἐπὶ τῆς ΣΤ' δυναστείας ἐκτίσθη νέα συνοικία, εἰς τὴν ὁποίαν ἤδρευεν ὁ φαραὼ Φίοψ Α', ὅστις ἔκτισεν ἐκεῖ πού πλησίον τὴν πυραμίδα του «Μὲν νεφροῦ Μιρὲ» (=«ἡ ὡραιότης τοῦ Μιρέ,—τοῦ Φίοπος δηλ.—, παραμένει»), ἡ βραχυλογικῶς Μενφέ, ὅθεν ἡ κλῆσις *Μέμφις* ἀπεδόθη κατόπιν εἰς ὁλόκληρον τὴν πόλιν. Ἐκαλεῖτο ἐπίσης καὶ *Χὰ-κὰ-Φθᾶ* ἤτοι ἱερὸν τοῦ Φθᾶ, ἐξ οὗ οἱ Ἕλληνες ἔπλασαν τὴν λέξιν *Αἴγυπτος*. Τὸ ἀκρότατον τῆς δόξης αὐτῆς ἐγνώρισεν ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀρχαίας αὐτοκρατορίας, ὅτε οἱ φαραὼ ἤδρευον εἰς αὐτὴν ἢ εἰς τὴν παρ' αὐτὴν εὑρισκομένην Ἀμπουσίρ. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ τῆς ἰατρικῆς Ἰμχοτὲπ (Ἰμούθη τῶν Ἑλλήνων) ὑπῆρχε βιβλιοθήκη ἰατρικῶν συγγραμμάτων. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη διετηρεῖτο μέχρι τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, πολλοὶ δὲ Ἕλληνες ἰατροὶ εἶχον ἀντλήσει ἐκεῖθεν τὸ ὑλικὸν τῆς θεραπευτικῆς των. Φαίνεται ὅτι ἡ μετάπτωσις ἀπὸ τῆς Ε' εἰς τὴν ΣΤ' δυναστείαν ἔγινε κατόπιν σοβαρῶν ταραχῶν. Πάντως ὁ ἐπικρατήσας Πέπι Α' Μιριρὶ καὶ οἱ διάδοχοί του, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψουν ἐντελῶς τὴν Μέμφιν προετίμων νὰ ἑδρεύουν εἰς πόλεις τῆς Μέσης Αἰγύπτου καὶ ἰδίως τὴν Ἄβυδον.

Ἐντεῦθεν ἤρχισε μειούμενον τὸ πολιτικὸν γόητρον τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἀσιανῶν Ὑξὼς εἰς τὴν Αἴγυπτον, οὗτοι ἐγκατέστησαν εἰς τὴν Μέμφιν καὶ ἵδρυσαν τὴν ΙΒ' δυναστείαν. Μετὰ τὴν ἐκτόπισιν τῶν Ὑξὼς ἐκ τῆς Μέμφιδος οἱ κατόπιν φαραὼ καὶ ἰδίως ὁ Ραμσῆς Β' καὶ ὁ Μενεφθᾶ ἐκόσμησαν τὴν πόλιν διὰ μεγαλοπρεπῶν κτισμάτων, ὥστε, καίτοι ἔπαυσεν αὕτη νὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα, διετήρει ἐν τούτοις τὸ γόητρον τῆς ἐμπορικῆς καὶ στρατιωτικῆς μητροπόλεως. Ἐπὶ Ραμσῆ Γ' ἠπείλησαν αὐτὴν οἱ εἰσβαλόντες Λίβυες. Πᾶσαι αἱ ἀποκρουσθεῖσαι αὗται ξενικαὶ εἰσβολαὶ ἀφῆκαν μεγάλα ὑπολείμματα, ἅτινα ἀπερροφήθησαν εἰς τοὺς στρατοὺς τῶν μεγάλων φαραὼ καὶ συνεκεντρώθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Μέμφιν, ἥτις οὕτω, συνεπείᾳ τῆς ἀνεξιθρησκείας τῶν Αἰγυπτίων, ἐπληρώθη ἀπὸ ναοὺς ξένων θεῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ τοῦ Σουτχοῦ, Βάαλ, Βάαλ-Τηφίν, Μαρνᾶ, Ἀστάρτης, Ἀνάτι, Κοδοχοῦ. Κατόπιν ὁ Αἰθίοψ (Νουβιανὸς) ἡγεμὼν Πιόγχι-Μιαμοὺν εἰσβαλὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον κατέλαβεν ἀμαχητὶ τὴν Μέμφιν.

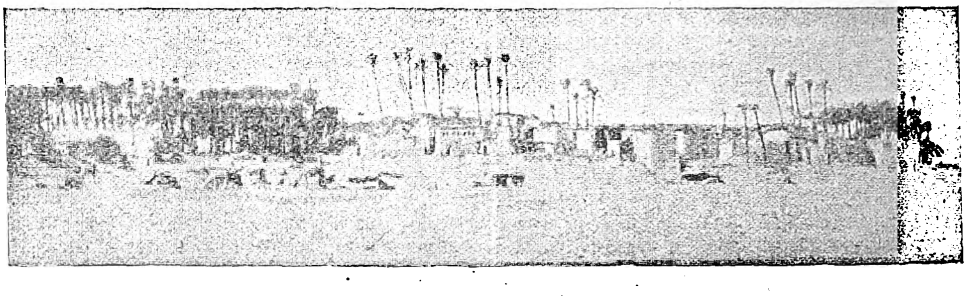

Ἐρείπια τῆς Μέμφιδος.

Μετὰ τοὺς Αἰθίοπας κατέλαβον τὴν πόλιν τῷ 670 οἱ Ἀσσύριοι, οὓς ἐξεδίωξε μετά τινα ἔτη ὁ Ψαμμήτιχος Α', ὁ ὁποῖος ἐπεσκεύασε τοὺς ναοὺς καὶ τὸ Σεράπειον, ὅπερ εἶχεν ἀνεγείρει ὁ Ραμσῆς Β'. Μετὰ τὸν Ψαμμήτιχον ὁ Ἄμασις ἔκτισε τὸν ναὸν τῆς Ἴσιδος, περὶ οὗ λέγει ὁ Ἡρόδοτος ὅτι ἦτο μέγιστος καὶ ἄξιος θαυμασμοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ἄμασις οὗτος ἐγκατέστησεν εἰς ἰδίαν συνοικίαν τῆς Μέμφιδος τοὺς ὑπερπληθυνθέντας ἐν τῷ Ἄνω Δέλτα Ἕλληνας, οἵτινες ἐλάτρευον ἐλευθέρως ἐν Αἰγύπτῳ τοὺς θεούς των καὶ οἱ μὲν ἀπετέλουν τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ Φαραώ, οἱ δὲ ἤσκουν τὸ ἐμπόριον. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ψαμμητίχου Γ' ἐπῆλθεν ὁ Καμβύσης, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ κατέσφαξε τοὺς περισσοτέρους τῶν κατοίκων. Βραδύτερον ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀπελευθερώσας τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Μέμφιν καὶ ἐτίμησε τὰ ἱερὰ αὐτῆς μεγάλως. Ὅταν δὲ ἡ κτίσις τῆς Ἀλεξανδρείας ἀφῄρεσε τὴν πολιτικὴν σημασίαν πασῶν τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Αἰγύπτου, ἡ Μέμφις παρέμεινεν ἡ θρησκευτικὴ πρωτεύουσα τῶν ἰθαγενῶν, ὅπου ἤρχοντο, ἀπὸ τοῦ Δ' Πτολεμαίου, πάντες οἱ βασιλεῖς διὰ τὴν στέψιν των. Ἐπὶ τῶν Ρωμαίων παρέμεινε πολυάνθρωπον ἰθαγενὲς κέντρον, καίτοι τὰ ἀνάκτορα αὐτῆς εἶχον ἐγκαταλειφθῆ καὶ σχεδὸν ἐρειπωθῆ. Ἐπὶ Θεοδοσίου οἱ ναοὶ τῆς Μέμφιδος κατηδαφίσθησαν, κατὰ δὲ τὴν πρόοδον τοῦ σχίσματος ἡ Μέμφις κατέστη τὸ καταφύγιον τῶν διωκομένων μονοφυσιτῶν. Οἱ καταλαβόντες κατόπιν τὴν Αἴγυπτον Ἄραβες ἔκτισαν τὴν νέαν πρωτεύουσάν των Κάϊρον ἐκ τοῦ ὑλικοῦ τῆς Μέμφιδος, κατέναντι τοῦ βορείου ἄκρου της καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὑλικοῦ τούτου διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Καΐρου κατέστρεψε καὶ ἠρείπωσε τελείως τὴν Μέμφιδα. Κατὰ τὸν ΙΘ' καὶ τὸν Κ' αἰῶνα ἐγένοντο ἐν Μέμφιδι πολλαὶ ἀνασκαφαί, αἵτινες ἔφεραν εἰς φῶς σπουδαῖα ἀρχαιολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ εὑρήματα. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι αἱ τοῦ 1820 καὶ 1852, καθ' ἃ; ἀνευρέθησαν δύο κολοσσοὶ ἐξ ἐρυθροῦ γρανίτου. Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ 1888 ἔφερον εἰς φῶς τοὺς κολοσσοὺς τοῦ Ραμσῆ Β', τῷ δὲ 1912 ἐξεχώσθη ἡ μεγαλυτέρα κινητὴ Σφίγξ, μήκους 8 μ. Τὰς σπουδαιοτέρας ἐν αὐτῇ ἀνασκαφὰς ἐξετέλεσεν ὁ Μαριέτ, ὅστις καὶ ἀνεκάλυψε τὸ Σεράπειον, εὑρὼν καὶ περὶ τὰς 60 μομμίας Ἀπίδων. Γ. Λ. Α.

Μέμφις (Memphis) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν καὶ πόλις τῆς πολιτείας Τεννεσσῆ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Σέλμπυ. Κάτ. 135.000 περίπου. Συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ Σικάγον καὶ ἄλλας πόλεις καὶ δι' ἀτμοπλοίων διὰ τοῦ Μισσισσιπῆ. Ἐνταῦθα ὑπάρχει γέφυρα ὑπὲρ τὸν ποταμὸν μήκους 650 μέτρων περίπου, περατωθεῖσα τῷ 1892. Ἡ Μέμφις ἔχει ἀκμαῖον ἐμπόριον καὶ ἐξάγει εἰς τὰς νοτίους πολιτείας βάμβακα, ξυλείαν, ἀποικιακά, ἵππους καὶ ἡμιόνους. Ἔχει βιομηχανίαν βαμβακελαίου, ξυλείας, μηχανῶν, ζαχαροπλαστικῶν εἰδῶν, ἐπίπλων, χρωμάτων, πούρων κλπ. Τῆς ἐδόθη τὸ ὄνομα διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν τοπίων της πρὸς τὰ τῆς Μέμφιδος τῆς Αἰγύπτου. Κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος οἱ Γάλλοι ἔκτισαν φρούριον ἐνταῦθα, ὅπερ κατείχετο ἐναλλὰξ ἀπὸ Γάλλους καὶ Ἱσπανοὺς μέχρι τοῦ 1797, ὁπότε περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Πλησίον τῆς πόλεως τὴν 6 Ἰουνίου 1862 στόλος τῶν ἑνωτικῶν (βορείων) ὑπὸ τὸν Ντέϊβις ἐνίκησεν ἐν ναυμαχίᾳ τὸν στόλον τῶν νοτίων ὑπὸ τὸν Μοντγκόμερυ. Τῷ 1864 κατέλαβον τὴν πόλιν οἱ νότιοι. Μ. Ι. Θ.

—**Μέμφιδος δόγμα** *[Τεκτον.]*. Τεκτονικὸν δόγμα, ἱδρυθὲν τῷ 1839 ὑπὸ τῶν J. Marconis καὶ E. Moutet ἐν Παρισίοις, ὁπόθεν ἐπεξετάθη εἰς τὰς Βρυξέλλας καὶ τὴν Μασσαλίαν. Περιελάμβανεν 9 κλάσεις καὶ 96 ἐν ὅλῳ βαθμούς. Η. Π. Γ.

Μεμφίτης. Υἱὸς τοῦ Πτολεμαίου Ζ' Εὐεργέτου Β' καὶ τῆς Κλεοπάτρας Β', ἀδελφῆς καὶ χήρας τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλομήτορος, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη, σφάξας εἰς τὰς ἀγκάλας της τὴν ἡμέραν τῶν γάμων τὸν υἱόν της καὶ ἀνεψιόν του Εὐπάτορα. Μεμφίτης ὠνομάσθη, διότι ἐγεννήθη τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ πατήρ του ἐστέφετο ἐν Μέμφιδι. Ὅταν, κατόπιν τῆς κακουργίας ταύτης καὶ ἄλλης φαυλότητος, ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν, ἔφυγεν εἰς Κύπρον, παραλαβὼν τὸν 13ετῆ Μεμφίτην καὶ τὴν νέαν σύζυγόν του Κλεοπάτραν Γ', θυγατέρα τῆς Κλεοπάτρας Β' καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του. Οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἀνεκήρυξαν τὸν Μεμφίτην βασιλέα, ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος Ζ' τότε, σφάξας τὸν υἱόν του, ἔθηκε τὰ τεμάχια τοῦ πτώματός του εἰς σάκκον καὶ τὰ ἔστειλεν εἰς τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μητέρα του Κλεοπάτραν Β'. Γ. Λ. Α.

μέμφομαι, ἀόρ. *ἐμέμφθην*· ἀποδίδω μομφήν εἴς τινα, ἔχω παράπονον κατά τινος, κακίζω, κατακρίνω: «τὸν ἐμέμφθην διὰ τὴν ἀχαριστίαν του», «οὐδεὶς δύναται νὰ σᾶς μεμφθῇ» || ἰδιωματ. *μέμφομαι* ὑποπτεύομαι: «τοὺς μέμφονται πῶς αὐτοὶ ἔκαμαν τὸν φόνον».

μεμψιμοιρία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μεμψιμοίρου, τὸ νὰ παραπονῆταί τις κατὰ τῆς τύχης του ἐν οὐ δέοντι, πλεονεξία, παράπονον ὅτι ἀδικεῖται.

μεμψίμοιρος (ὁ, ἡ), —ον· (τό)· ὁ μεμφόμενος τὴν μοῖράν του, ὁ μὴ εὐχαριστημένος δι' ὅ,τι ἔχει ἢ δι' ὅ,τι λαμβάνει, πλεονέκτης, μικρολόγος, γογγύζων: «μεμψίμοιρος ἄνθρωπος, μὲ τίποτε δὲν εὐχαριστεῖται».

μεμψιμοιρῶ (—έω)· εἶμαι μεμψίμοιρος, μέμφομαι τὴν μοῖράν μου, δὲν εὐχαριστοῦμαι μὲ ὅ,τι ἔχω ἢ μὲ ὅ,τι λαμβάνω, παραπονοῦμαι ἐν οὐ δέοντι ὅτι ἀδικοῦμαι, γογγύζω.

μέμψις (—εως) (ἡ)· τὸ μέμφεσθαι, κατηγορία, μομφή, παράπονον.

μέν· σύνδεσμος ἀντιθετικὸς ἢ ἐναντιωματικὸς εἰσάγων τὴν πρώτην πρότασιν τῆς ἀντιθετικῆς συνδέσεως, ἀνταποκρινόμενος δὲ συνήθως πρὸς τὸν *δέ*, ὅστις εἰσάγει τὴν δευτέραν πρότασιν: «ὁ μὲν πλοῦτος θνητός, ἡ δὲ δόξα ἀθάνατος», «παράδοξον μέν, ἀληθὲς δέ» || ἡ δευτέρα πρότασις δύναται νὰ εἰσάγεται διὰ τοῦ *ἀλλὰ* ἢ *ἀλλ'* ὅμως ἢ *δ' ὅμως* ἢ καὶ ἁπλῶς διὰ τοῦ *ὅμως*: «πολλὰ μὲν ὑποσχέται, ἀλλ' οὐδὲν πράττει», ἢ «—ἀλλ' ὅμως οὐδὲν πράττει» ἢ «—οὐδὲν δ' ὅμως πράττει» ἢ «—οὐδὲν ὅμως πράττει» || μετὰ τῶν τύπων τοῦ ἄρθρου ὡς δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν: «ὁ μὲν—ὁ δέ», «ὁ μὲν διατάσσει, ὁ δὲ ἐκτελεῖ»=οὗτος μὲν—ἐκεῖνος δέ, ἢ ὁ ἕνας—ὁ ἄλλος || «καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ» καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος, καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος (ἡ χρῆσις αὕτη σολοικος: «καὶ οὗτος φαίνεται ἐκ τῆς ἀκριβοῦς μεταφράσεως: «ἄλλοτε μὲν—ἄλλοτε δέ» || ὅτε μὲν—ὅτε δὲ ἢ ἄλλοτε μὲν ἐκεῖνος δὲ» || ὅτε μὲν—ὅτε δὲ ἢ ἄλλοτε μὲν—ἄλλοτε δέ: «ἄλλοτε μὲν εἶναι ἐπιεικής, ἄλλοτε δὲ αὐστηρός» (ἡ θέσις τοῦ *μὲν* οὐδέποτε μὲν εἶναι ἐν ἀρχῇ τινος προτάσεως, συνήθως δὲ μετὰ τὴν λέξιν ἐπὶ τὴν ὁποίαν νοεῖται ἡ ἀντίθεσις: «φαίνεται μὲν δίκαιος, ἀλλὰ πράγματι εἶναι ἄδικος», «ἐπιεικὴς μὲν πρὸς τοὺς χρηστούς, αὐστηρὸς δὲ πρὸς τοὺς κακούς»).

Μὲν (Menn), *Βαρθολομαῖος*. Ἑλβετὸς ζωγράφος (1815—1893). Ἵδρυσεν ἐν Γενεύῃ τὴν ὁμάδα τῶν «Οὐμανιστῶν» καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἐδέχοντο ὅτι «ἡ τέχνη ὀφείλει νὰ εὑρίσκεται ἐν ἁρμονικῇ σχέσει μὲ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον». Τὰ κυριώτερα

Digitized by Google

ἔργα του εἶναι: «Αἱ ὄχθαι τῆς λίμνης τῆς Γενεύης», «Αἱ σειρῆνες καὶ ὁ Ὀδυσσεύς», «Οἱ προγεγραμμένοι τοῦ Τιβερίου» κτλ. Μ. Δ. Β.

Μὲν (Mun), **Ἀδριανὸς-Ἀλβέρτος-Μαρία**, *κόμης τοῦ* —. Γάλλος πολιτικὸς (1841—1914). Ἤρξατο τοῦ σταδίου του ὡς ἀξιωματικὸς τῶν θωρακοφόρων. Τῷ 1871 ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν ἵδρυσιν τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων τοῦ καθολικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀπομακρυνθεὶς δὲ συνεπείᾳ τούτου ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν ἐκ Παρισίων παρῃτήθη τῆς θέσεώς του (1875) καὶ ἀφωσιώθη ἔκτοτε εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐξελέγη επανειλημμένως βουλευτὴς τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθολικοῦ κόμματος, τῷ δὲ 1897 ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἦτο διακεκριμένος ῥήτωρ καὶ ἤσκει μεγάλην ἐπιρροὴν μεταξὺ τοῦ ὁμόφρονος ἐργατικοῦ κόσμου. Χ. Δ.

Μένα (Mena), *Ἰωάννης*. Ἱσπανὸς ποιητὴς (1411—1456). Ἐσπούδασεν ἐν Σαλαμάνκᾳ, Κορδούῃ καὶ Ῥώμῃ καὶ ἐπιστρέψας εἰς Μαδρίτην προσελήφθη ὡς χρονικογράφος τῆς αὐλῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἤρχισε νὰ γράφῃ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἀνέδειξαν αὐτὸν ταχέως ὡς ἕνα τῶν καλυτέρων ποιητῶν τῆς Ἱσπανίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῷ προσεπόρισαν τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Β'. Ἔγραψε πολιτικὰς σατίρας καί τινα πεζὰ ἔργα. Τὸ κυριώτερον ποιητικόν του ἔργον εἶναι «Ὁ λαβύρινθος», ἀλληγορία γραφεῖσα κατ' ἀπομίμησιν τῆς «Θείας κωμῳδίας» τοῦ Δάντη. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔργων του διακρίνονται: «Ἡ σκέψις» καὶ «Τὰ ἑπτὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα». Θεωρεῖται ὡς ὁ πατὴρ τῆς λογίας ἱσπανικῆς ποιήσεως, ἡ δὲ γλῶσσα αὐτοῦ εἶναι πλήρης λατινικῶν λέξεων. Μ. Δ. Β.

Μεναβῖνος (Menavino), *Ἰωάννης-Ἀντώνιος*. Ἰταλὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Βόλτρι τῆς Γενούης. Δωδεκαετὴς ᾐχμαλωτίσθη μετὰ τοῦ πατρός του καὶ ἤχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ηὐνοήθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου καὶ ἐπολέμησε. Τῷ 1511 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου, γνώστης τῶν ἐν Τουρκίᾳ, ἔγραψε: «Trattato dei costumi e vita dei Turchi» καὶ «I cinque libri delle leggi» (1548). Λ. Χ. Ζ.

Μενὰζ (Ménage), *Ζίλ*. Διάσημος Γάλλος φιλόλογος (1613—1692). Υἱὸς δικηγόρου τοῦ βασιλέως, ἔδειξεν ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας μεγάλην κλίσιν πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας. Βραδύτερον μετέβαλε τὴν οἰκίαν του εἰς πνευματικὸν ἐντευκτήριον, ὅπου ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν συνεκεντροῦντο διάφοροι σοφοὶ καὶ λόγιοι. Ὁ Μενὰζ ἦτο εἷς ἐκ τῶν πολυμαθεστέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ὀλίγον σχολαστικός, ἀλλὰ περιζήτητος εἰς τὰς κοσμικὰς αἰθούσας. Τὸ σατιρικὸν πνεῦμά του καὶ ὁ ὑπερήφανος χαρακτήρ του τὸν ὤθησαν ν' ἀναμειχθῇ εἰς ὅλας τὰς φιλολογικὰς ἔριδας τῆς ἐποχῆς του· ἦτο δὲ λίαν ἐπίφοβος διὰ τὴν τόλμην τῶν ἐπιγραμμάτων του. Εὗρεν ὅμως τὸν διδάσκαλόν του εἰς τὸν Boileau καὶ τὸν Μολιέρον, ἐξ ὧν ὁ δεύτερος ἐσατίρισεν αὐτὸν εἰς τὴν κωμῳδίαν του «Femmes Savantes» ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Vadius. Ἀλλ' ἡ σατιρικὴ του αὕτη διάθεσις καὶ αἱ ἀτελεύτητοι ἔριδές του ἐδημιούργησαν πλείστους ἐχθρούς, ἕνεκα τῶν ὁποίων, παρὰ τὴν μεγάλην φήμην του καὶ τὰ πολυάριθμα συγγράμματά του, δὲν ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν. Ἔγραψε: ποιήματα, ἄνευ μεγάλης ἀξίας, «Ἐτυμολογικὸν λεξικὸν» (1650 καὶ 1750), «Origini de la lingua italiana» (1669 καὶ 1685), «Observations sur la langue française» (1672—1676) κ. ἄ. Μετὰ τὸν θάνατόν του, οἱ φίλοι του περισυνέλεξαν τὰ εὐφυολογήματά του, τὰς κριτικάς, ἱστορικάς, ἠθικὰς καὶ φιλολογικὰς παρατηρήσεις του καὶ τὰς ἐξέδωκαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Menagiana».

[*Baret*, Ménage, sa vie et ses écrits, 1859.] Ι. Ο.

Μεναήμ· βλ. *Μαναήμ*.

Μεναὶ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Σικελίας μεσόγειος κατὰ τὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς μεγαλονήσου μεταξὺ Νεήτου (Noto ἢ Falconara) καὶ Πατιώρου (Colesano). Τὸ ἐθνικὸν *Μεναῖος*. Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (ΙΑ' 78), ὀνομάζων τὴν πόλιν *Μέναινον*, ἱστορεῖ ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δουκετίου, ἀντιπάλου τοῦ Διονυσίου τῶν Συρακουσῶν, περὶ τὸ 459 π. Χ. Menaei κατὰ Σύλιον (14, 266), Menaini κατὰ Πλίνιον (3, 91) καὶ Menaeni κατὰ Κικέρωνα (3,22,43), ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ἤκμασε, εἶναι ἡ σύγχρονος πόλις Minea, 63 χλμ. ΝΔ. τῆς Κατάνης, εἰς ἣν εὑρέθησαν λείψανα καὶ νομίσματα. Ἐγγὺς αὐτῆς ἦτο ἡ πηγὴ *Μεναΐς*. Σ. Ε. Λ.

Μενάϊ Στρέιτς (Menai Straits) [*Γεωγρ.*]. Διῶρυξ τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ θαλάσσῃ τῆς Ἰρλανδίας, χωρίζουσα τὴν νῆσον Ἄγγλεση ἀπὸ τὴν ἀκτὴν τῆς κομητείας Κάρναρβον τῆς Β. Οὐαλλίας. Ἔχει μῆκος 27 χλμ., πλάτος 160 μέτρων μέχρις 1 χλμ. καὶ βάθος 5 μ. Ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει γέφυρα ἑνώνουσα τὴν Χόλυχεντ μὲ τὴν Μπάγκορ, μήκους 521 μ. κατασκευασθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1819 μέχρι τοῦ 1825, καθὼς καὶ ἑτέρα γέφυρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἡ ἑνοῦσα τὴν νῆσον μὲ τὸ Λονδῖνον. Μ. Ι. Θ.

Μέναινον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Σικελίας (βλ. λ. *Μεναί*).

Μεναΐς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πηγὴ ἐν Σικελίᾳ, εἰς ἣν ὡρκίζοντο οἱ Μεναῖοι (βλ. λ. *Μεναί*).

Μέναιχμος. Ἀρχαῖος Ἕλλην γεωμέτρης ἐκ Προικοννήσου ἢ Ἀλωπεκοννήσου, γεννηθεὶς περὶ τὸ 375 π. Χ. Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἐπίσης γνωστοῦ γεωμέτρου Δεινοστράτου καὶ ἐχρημάτισε μετ' αὐτοῦ μαθητὴς τοῦ Εὐδόξου καὶ τοῦ Πλάτωνος. Διέκρινε τὰς τρεῖς τομὰς τοῦ κώνου, τὴν ἔλλειψιν, παραβολὴν καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἐχρησιμοποίησε τὰς ἰδιότητάς των εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου, ἤτοι διὰ τῆς τομῆς δύο παραβολῶν ἢ διὰ παραβολῆς καὶ ὑπερβολῆς. Ὁ Εὐτόκιος διέσωσεν ἀπόσπασμα ἑνὸς μαθηματικοῦ συγγράμματος τοῦ Μεναίχμου, ἀλλὰ ἡ γνησιότης του ἀμφισβητεῖται σήμερον. Ἠσχολήθη ἐπίσης καὶ μὲ τὴν ἀστρονομίαν καὶ προσεπάθησε νὰ τελειοποιήσῃ τὸ σύστημα τῶν ὁμοκέντρων σφαιρῶν τοῦ διδασκάλου του Εὐδόξου. Ἀναφέρεται ὅτι ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ὅτι ὅταν ποτὲ οὗτος ἐζήτησε παρὰ τοῦ Μεναίχμου εὐκολώτερόν τινα τρόπον διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῶν γεωμετρικῶν θεωρημάτων, τὸν ἀπήντησεν ὅτι εἰς τὰ μαθηματικὰ δὲν ὑπάρχει βασιλικὴ ὁδός, ἀλλὰ πάντες τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀκολουθοῦν διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας. Ν. Α.

— **«Μέναιχμοι».** Κωμῳδία τοῦ Πλαύτου, τῆς ὁποίας κύρια πρόσωπα εἶναι δύο δίδυμοι ἀδελφοί, ὁμοιάζοντες πρὸς ἀλλήλους τόσον, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ἡ διάκρισις τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου καὶ καλούμενοι ἐπίσης Μέναιχμοι.

Μενάλκης [*Μυθολ.*]. Εἷς τῶν 50 υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου, σύζυγος τῆς Δαναΐδος Ἀδίτης, φονευθεὶς ὑπ' αὐτῆς κατὰ συμβουλὴν τοῦ πατρός της. Α. Θ. Σ.

— **Μενάλκης,** ἢ **Μενάλκας.** Ὀλυμπιονίκης ἐξ Ἠλείας «ἀναγορευθεὶς Ὀλυμπίασιν ἐπὶ πεντάθλῳ» (*Παυσ* ΣΤ', 16, 5). Α. Θ. Σ.

Μενάμ, ἢ **Μεΐ-Νὰμ** (Ménam, Mé-nam ἢ Meï-Nam) [*Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τοῦ Σιὰμ ἐν τῇ κεντρικῇ Ἰνδοκίνᾳ, ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σιὰμ (Νότιος Σινικὴ Θάλασσα), μετὰ ῥοῦν 1200 χλμ. Σχηματίζεται ὑπὸ δύο βραχιόνων, ὧν ὁ σπουδαιότερος *Μέπινγκ* πηγάζει ἐκ τῶν συνόρων τῶν βιρμανικῶν κρατῶν τῆς Βρεττανικῆς Ἰνδοκίνας, ἐγγὺς τοῦ ῥοῦ τοῦ Μέκονγκ, διασχίζει τὴν πόλιν Ξιὲν-Μάϊ κειμένην εἰς τὸ κέντρον περιοχῆς πλουσίας εἰς δάση ξυλείας τέκ, σχηματίζει ἐπὶ μήκους 30 χλμ. καταρρακτώδη ῥοήν, φθάνει πρὸ τοῦ Ράχανγκ, μέχρι τοῦ ὁποίου ἀνέρχονται τὰ ποταμόπλοια κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πλημμυρῶν, τέλος δὲ παρὰ τὸ Μπὰν-Πάο ἑνοῦται μετὰ τοῦ δευτέρου, τοῦ ἀνατολικοῦ βραχίονος, καλουμένου *Πακνάμ*. Ὁ τελευταῖος οὗτος πηγάζει ἐκ τῶν κρατῶν τοῦ Σιὰμ πρὸ τῆς συμβολῆς του δὲ μετὰ τοῦ Μέπινγκ διασχίζει τὸ Μουόνγκ-Πράϊ καὶ δέχεται ἐξ ἀριστερῶν τὸν *Νὰν-Νάν*. Παρὰ τὸ Νάκον-Σάββαν, 200 χλμ. πρὸ τῆς εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβολῆς του, ὁ Μενὰμ διχάζεται σχηματίζων τὸ μέγα αὐτοῦ δέλτα, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ κυρίου βραχίονος, ὅστις διατηρεῖ τὸ ὄνομα Μενάμ, δέχεται τὸν ἀριστερὸν παραπόταμον *Νὰμ-Σάκ*, διαρρέει τὸ Μπάνγκοκ πρωτεύουσαν τοῦ Σιάμ, καὶ ἐκβάλλει παρὰ τὸ Πακνάμ, ἀφοῦ δεχθῇ ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς τὰ ὕδατα τῶν μικροτέρων ποταμῶν *Μέκλον* καὶ *Μπάνγκ-Πὰ-Κόνγκ* καὶ τοῦ πρὸς Δ. ἑτέρου βραχίονος, παραλλήλως ῥέοντος καὶ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σουφανμπούρι*. Ἡ κατοχὴ τῆς λεκάνης τοῦ Μενὰμ ἐξησφαλίσθη εἰς τὸ Σιὰμ δι' ἀγγλογαλλικῆς συνθήκης τῆς 15 Ἰανουαρίου τοῦ 1895. Ὁ Μενὰμ εἶναι ἡ κυριωτέρα συγκοινωνιακὴ ἀρτηρία τῆς χώρας, διεξάγεται δ' ἐν αὐτῷ ἐντατικὴ ἁλιεία ἰχθύων, τοὺς ὁποίους οἱ ἰθαγενεῖς συσκευάζουσι πρὸς διατήρησιν. Μ. Ι. Θ.

Μεναμά, ἢ **Μεναμέ,** ἢ **Μεδίνα** (Menamah, Menameh ἢ Medina) [*Γεωγρ.*]. Παράλιος πόλις τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας, κειμένη ἐπὶ τῆς ΒΔ. παραλίας τῆς νήσου Μπάχρεϊν τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἐγγὺς τῆς Α. παραλίας τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου. Διατελεῖ ὑπὸ τὴν βρεττανικὴν κατοχὴν καὶ εἶναι ἀξιόλογον κέντρον τῆς ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ ἁλιείας τῶν μαργαριτῶν. Κάτ. 25.000. Χ. Δ.

Μενὰν (Menant), *Δελφίνη*. Θυγάτηρ τοῦ Ἰωακεὶμ Μενάν, γεννηθεῖσα ἐν Χερβούργῳ τῷ 1850. Ἐδημοσίευσε διαφόρους μελέτας ἐπὶ τῶν παρσικῶν διαλέκτων καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τῶν ἰθαγενῶν τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν. Τῷ 1900—1901 ἔλαβε μέρος εἰς μίαν ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν εἰς Ἰνδίας. Ἔγραψεν «Ἱστορίαν τῶν ζωροαστρικῶν κοινοτήτων τῶν Ἰνδιῶν». Χ. Δ.

— **Μενὰν** (Menant), *Ἰωακείμ*. Γάλλος ἀσσυριολόγος (1820—1899). Δικαστικὸς τὸ ἐπάγγελμα ἠσχολεῖτο ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σφηνοειδῶν γραφῶν τῶν ἀσσυριακῶν κειμένων καὶ θεωρεῖται μετὰ τοῦ Ὀππὲρτ ὡς ἱδρυτὴς τῆς ἀσσυριολογίας ἐν Γαλλίᾳ. Αἱ πρῶται πραγματεῖαί του ἀνάγονται ἀπὸ τοῦ 1858, τῷ δὲ 1868 διωρίσθη πρῶτος αὐτὸς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Σορβόννης καθηγητὴς τῆς ἀσσυριολογίας. Ἐπίσης ἠσχολήθη μὲ τὴν γλυπτικὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, γράψας σχετικῶς δύο ἀξιολόγους μελέτας: «Ἡ λιθογλυπτικὴ ἐν τῇ Ἄνω Ἀσίᾳ» (1883 — 1885) καὶ «Κατάλογος τῆς συλλογῆς τοῦ ντὲ Κλέρκ». Τέλος ἐμελέτησε τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Χετταίων. Τῷ 1887 ἐξελέγη ἐλεύθερον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Ἀσσυριακὸν ἀλφαβητάριον» (1869—1873), «Ἀσσυριακὴ γραμματική» (1868), «Σφηνοειδεῖς γραφαί» (1860), «Οἱ Ἀχαιμενίδαι καὶ αἱ περσικαὶ ἐπιγραφαί» (1872), «Βαβυλωνία καὶ Χαλδαία» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὀππὲρτ (1877), «Νινευὴ καὶ Βαβυλὼν» (1888) κ. ἄ. Χ. Δ.

Μενανδρισταὶ (οἱ). Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ αἱρετικοῦ *Μενάνδρου*, οἵτινες διατηρηθέντες ἐπὶ μακρὸν κεχωρισμένοι τῆς Ἐκκλησίας προσεκολλήθησαν ἔπειτα καὶ συνεχωνεύθησαν μετ' αὐτῆς. Κ. Ι. Δ.

Μένανδρος. Ὁ ἐξοχώτερος ποιητὴς τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς κωμῳδίας (342—291 π. Χ.) γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις. Πατήρ του ἦτο ὁ ἐκ Κηφισιᾶς Διοπείθης, ἡ δὲ μήτηρ του ἐκαλεῖτο Ἡγησιστράτη. Παρὰ τοῦ θείου του Ἀλέξιδος, τοῦ περιφήμου ποιητοῦ τῆς μέσης κωμῳδίας, λέγεται ὅτι ἔλαβε τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῇ ποιητικῇ τέχνῃ. Ἦτο ὡραῖος καὶ εὔσωμος, ἀλλ' εἶχε στραβὰς τὰς ὄψεις, διὸ ὁ Σουΐδας λέγει περὶ αὐτοῦ, μεταχειριζόμενος εὐτράπελον ἀντίθεσιν, ὅτι «ἦν στραβὸς τὰς ὄψεις, ὀξὺς δὲ τὸν νοῦν». Ὁ Μένανδρος ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἀναστρεφόμενος πρὸς τὸν Θεόφραστον καὶ τὸν συνηλικιώτην αὐτοῦ Ἐπίκουρον.

Προτομὴ τοῦ Μενάνδρου.
[Μουσεῖον τῆς Βοστώνης.]

Ἐκ πλουσίων γονέων καταγόμενος καὶ ἔχων ἄφθονα πάντα τὰ γήϊνα ἀγαθά, διέτριβε τὸν περισσότερον χρόνον ἐν τῇ ἐν Πειραιεῖ ἀγροτικῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ, συναναστρεφόμενος τὴν προσφιλῆ εἰς αὐτὸν ἐρωμένην *Γλυκέραν*. Ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Σωτὴρ προσεκάλεσε τὸν Μένανδρον εἰς τὴν αὐλήν του, ὑποσχεθεὶς πάντα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, ἀλλ' οὗτος ἀπέκρουσε τὴν πρόσκλησιν, προτιμῶν τὸν ἀνεξάρτητον ἐν Ἀθήναις βίον. Εἰς διάστημα τριάκοντα περίπου ἐτῶν συνέθεσεν 105 καὶ κατ' ἄλλους 108 κωμῳδίας, ἐνίκησεν ὅμως κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀπολλοδώρου μόνον ὀκτάκις ἐν δραματικῷ ἀγῶνι, ἐνῷ ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ Φιλήμων ἦτο ἐμπειρότατος νὰ προσελκύῃ διὰ ποικίλων μέσων τὴν εὔνοιαν τοῦ κοινοῦ. Ἀλλὰ καὶ νικώμενος ὁ Μένανδρος διετήρει τὸ συναίσθημα τῆς μεγάλης του ὑπεροχῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἀρχαία κριτικὴ ὁμοφώνως ἀνεγνώριζεν εἰς αὐτόν. Ἡμέραν τινὰ μετὰ τὴν ἧτταν του συναντήσας τὸν Φιλήμονα ἠρώτησεν αὐτόν: «εἰπέ μοι εἰλικρινῶς, ὦ Φιλῆμον, ὅταν με νικᾷς, δὲν ἐρυθριᾷς ἀπὸ ἐντροπήν;» (*Gellius*, XVII, 4, 2). Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Μένανδρος ἀπέβη ὁ προσφιλέστατος συγγραφεὺς πάντων τῶν πεπαιδευμένων, ὥστε καὶ μέχρι τῶν χριστιανικῶν χρόνων συνηθέστατα καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἐμνημόνευον τοὺς στίχους αὐτοῦ.

Ἡ περὶ τοῦ Μενάνδρου ὡς κωμικοῦ ποιητοῦ ἀντίληψις ἡμῶν πηγάζει ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῶν φανταστικῶν ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ἔγραψεν ὁ Ἀλκίφρων (περὶ τὸ 200 μ. Χ.), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀποσπασμάτων τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν λατινικῶν ἀπομιμήσεων τῶν κωμῳδιῶν του. Αἱ ἐπιστολαὶ ἐκεῖναι εἶναι δεξιώταται καὶ καθιστῶσιν ἀγαπητὸν τὸν πεπαιδευμένον καὶ εὔκολον τὴν φύσιν ποιητήν, ὁ ὁποῖος οὐδὲν ἄλλο ἠγάπα παρὰ τὰ γράμματα, τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν του. Ἐκ τῶν Ῥωμαίων ποιητῶν ὁ Τερέντιος, ὁ ἐπικαλούμενος διὰ τοῦτο καὶ dimidiatus Menander, ἐμιμήθη κατ' ἐξοχὴν τὸν Ἕλληνα ποιητήν, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐδανείσθη πλεῖστα ἐκ ταῖς κωμῳδίαις αὐτοῦ, ὡς ἐν τοῖς «Ἀδελφοῖς», τῷ «Ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ», τῇ «Ἀνδρίᾳ», τῷ «Κόλακι» καὶ ἄλλαις, ὁ δὲ Πλαῦτος ἐμιμήθη τὸν Μένανδρον ἐν

Digitized by Google

τῷ «Καρχηδονίῳ» καὶ τοῖς «Φιλαδέλφοις». Ἄλλοι δὲ Λατῖνοι ποιηταὶ μετέφρασαν διάφορα ἔργα τοῦ Μενάνδρου, ὡς ὁ Καικίλιος Στάτιος τὸν «Ναύκληρον», τὸν «Ὑποβολιμαῖον» καὶ ἄλλα, ὁ Λαβίνιος τὸ «Φάσμα», ὁ Τουρπίλιος τὸν «Δημιουργὸν» καὶ ὁ Ἀτίλιος τὸν «Μισογύνην», τὸν ὁποῖον ὁ Μένανδρος ἐκήρυττε, καθὰ ἀναφέρει ὁ Φρύνιχος, ὡς τὴν ἀρίστην τῶν κωμῳδιῶν αὐτοῦ. Τὰ σῳζόμενα ἀποσπάσματα τοῦ Μενάνδρου ἐπηυξήθησαν καὶ διὰ νέων εὑρεθέντων ἐπὶ φύλλων παπύρου, ἅτινα μετὰ τῶν παλαιῶν ἐξεδόθησαν ὑπὸ Kock (Comicorum attic. fragm. III). Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 1907 ἀνευρέθησαν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ πάπυροι περιέχοντες μεγάλα συνεχῆ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Μενάνδρου, ἐκ τῶν ὁποίων ὁπωσδήποτε ἀποκαθίστανται τρεῖς κωμῳδίαι: 1) «Οἱ ἐπιτρέποντες» (εὑρέθησαν 586 στίχοι) ὅπου ὁ Δᾶος, εὑρὼν ἔκθετον βρέφος, καὶ ὁ Συρίσκος, ὁ ἀναλαβὼν νὰ ἀναθρέψῃ αὐτό, ἐπιτρέπουσι τῷ Σμικρίνῃ, ἤτοι ἐκλέγουσιν αὐτὸν διαιτητήν, νὰ κρίνῃ, εἰς ποῖον ἐκ τῶν δύο ἀνήκει ὁ μετὰ τοῦ παιδίου ἀνευρεθεὶς ὑπόχρυσος δακτύλιος, διὰ τοῦ ὁποίου κατόπιν πιστοποιεῖται, ὅτι τὸ βρέφος ἀνῆκεν εἰς τὴν Παμφίλην, νεόγαμον σύζυγον τοῦ Χαρισίου, ἐκ τοῦ ὁποίου πρὸ τοῦ γάμου κατά τινα νυκτερινὴν ἑορτὴν εἶχεν ἐκείνη συλλάβει τὸ παιδίον. Ἡ οἰκονομία εἶναι δεξιωτάτη. 2) «Ἡ Σαμία» (εὑρέθησαν 341 στίχοι), ὅπου παρίστανται δύο γειτονικοὶ ἐν Ἀθήναις οἶκοι, τοῦ πλουσίου Δημέου καὶ τοῦ πτωχοῦ Νικαρέτου, καὶ ὁ μεταξὺ τοῦ Μοσχίωνος, θετοῦ υἱοῦ τοῦ Δημέου, καὶ τῆς Πλαγγόνος, κόρης τοῦ Νικαρέτου ἔρως καὶ ἡ τύχη τοῦ τέκνου των. 4) «Ἡ Περικειρομένη» (324 στίχοι), ὅπου προλογίζει ἡ Ἄγνοια, ὑπόθεσις δὲ εἶναι ἡ τύχη δύο ἐκθέτων διδύμων, υἱοῦ καὶ κόρης τοῦ ἐμπόρου Παταίκου· ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Κορίνθῳ. Εὑρέθησαν ἐπίσης μέρη μικρὰ τοῦ «Γεωργοῦ» (τῷ 1898), τοῦ «Ἥρωος», τοῦ «Κιθαριστοῦ», τοῦ «Κόλακος», τῆς «Περινθίας» καὶ ἄλλων κωμῳδιῶν. Ὑπὸ τὸν τίτλον «Μενάνδρου γνῶμαι μονόστιχοι» περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς ἐκλογὴ γνωμῶν ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Μενάνδρου, μεμειγμένη ὅμως μετὰ ξένων προσθηκῶν.

Χαρακτηρισμὸς τοῦ Μενάνδρου. Δύσκολον ἦτο ἄλλοτε νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀξία τοῦ Μενάνδρου, κυρίως ἡ ἀφορῶσα τὴν σύνθεσιν καὶ πλοκὴν τῶν ὑποθέσεων τῶν κωμῳδιῶν αὐτοῦ. Ἐλλείψει ἄλλων σαφῶν μαρτυριῶν, αἱ ἀπομιμήσεις τοῦ Τερεντίου κατ' ἐξοχὴν ἐβοήθουν ἡμᾶς πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας ταύτης τοῦ Μενάνδρου. Σήμερον μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοσούτων μερῶν ἐκ τοῦ ἔργου του διαγιγνώσκεται καλύτερον ὁ ὅλος χαρακτὴρ αὐτοῦ. Ἐγνώριζεν οὗτος νὰ συλλαμβάνῃ σαφῶς τὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ προβαίνῃ τεχνικώτατα εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προκαλεῖται τὸ διαφέρον, ἡ πρᾶξις προχωρεῖ ζωηρά, τὸ πᾶν εἶναι σαφές, εὐφυὲς καὶ σύμμετρον. Παρεμβάλλονται ἐπεισόδια κωμικὰ ἀλλὰ φυσικώτατα, τὸ δραματικὸν ἔνστικτον διαφαίνεται πανταχοῦ. Αἱ ἀναγνωρίσεις εἶναι δεξιώταται Οἱ ἀρχαῖοι κριτικοὶ ὁμοφώνως ἐπαινοῦσιν ὡς θαῦμα τὴν τελείαν καὶ λεπτὴν εὐκοσμίαν καὶ εὐπρέπειαν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὰ πρόσωπα τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Μενάνδρου. «Ἡ τε γὰρ τοῦ Μενάνδρου μίμησις ἅπαντος ἤθους καὶ χάριτος πᾶσαν ὑπερβέβληκε τὴν δεινότητα τῶν παλαιῶν κωμικῶν», γράφει ὁ Δίων ὁ Χρυσόστομος (ΙΗ' 30). Ὁ δὲ Πλούταρχος λέγει: «Μένανδρος οὕτως ἔδειξε τὴν λέξιν, ὥστε πάσῃ καὶ φύσει καὶ διαθέσει καὶ ἡλικίᾳ σύμμετρον εἶναι». Ἐραστὴς τοῦ ὡραίου καὶ τελείου ὁ Μένανδρος, ὡς ὁ Σοφοκλῆς, ἔλαβεν ἰδιαιτέραν μέριμναν νὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον τῶν δρώντων προσώπων σαφῶς διακεκριμένον χαρακτῆρα, ἵνα οὕτω καταδειχθῇ ἐπιδεξίως ἡ ἀντίθεσις τῶν μὲν πρὸς τὰ δέ. Μὲ θελκτικὴν εὐστροφίαν ἐγνώριζε νὰ ἑρμηνεύῃ, εἰς γλῶσσαν ἐκλεκτὴν καὶ φυσικήν, τὰς διαφορὰς τῆς κρίσεως, τοῦ ὕφους καὶ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως, ἡ ὁποία ἥρμοζεν εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Ὅλα γενικῶς τὰ πρόσωπα τῶν κωμῳδιῶν εἶχον κάποιαν χάριν, ἡ ὁποία ἦτο τὸ φυσικὸν χάρισμα τοῦ ποιητοῦ. Ὅλοι ὡμίλουν τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ταχεῖαν, ἀφελῆ, πνευματώδη, ἁπλῆν καὶ εὔκοσμον, μετεβάλλετο ὅμως αὕτη κατὰ τὰς περιστάσεις, γενομένη ἄλλοτε μὲν τρυφερὰ καὶ περιπαθής, ἄλλοτε βαρεῖα, ἰσχυρὰ καὶ πικρά, ἄλλοτε εἰρωνικὴ καὶ σκωπτικὴ καὶ ἄλλοτε φαιδρά, εὔθυμος καὶ ζωηρά. Τὸ πλῆθος ὅμως τοῦ λαοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ παρακολουθήσῃ καὶ νὰ κατανοήσῃ τὰς λεπτὰς ταύτας διαφορὰς καὶ ἐκτιμήσῃ δεόντως τὴν ἀξίαν τοῦ Μενάνδρου. Καὶ τοιουτοτρόπως ἐξηγεῖται διατί ὁ Μένανδρος δὲν ὑπῆρξε τόσον συχνὰ νικητής, ὅσον θὰ ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ. Ὁ Πλούταρχος πρὸς τούτοις βεβαιοῖ ὅτι αἱ ἀρεταὶ αὗται τοῦ Μενάνδρου ἐξειλίχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ὅτι αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ κωμῳδίαι ἦσαν πολὺ ἀνώτεραι ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἢ αἱ πρῶται. Τόσον δὲ πιστῶς ἐμιμήθη τὸν ἀνθρώπινον βίον, ὥστε ὁ σοφὸς καὶ πνευματώδης Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος διηρωτᾶτο ποῖος ἐκ τῶν δύο, ὁ Μένανδρος ἢ ὁ ἀνθρώπινος βίος ἐμιμήθη τὸν ἕτερον. Τὰ περισωθέντα ἀποσπάσματα ἀποδεικνύουσι τὸν φοιτητὴν Μένανδρον καὶ ἠθικολόγον καὶ φιλόσοφον. Τὰ γνωμικὰ ἀφθονοῦσιν εἰς τὸ στόμα τῶν προσώπων τῶν κωμῳδιῶν αὐτοῦ, ἐγνώριζεν ὅμως νὰ προσαρμόζῃ ταῦτα πρὸς τὴν περίστασιν καὶ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν ἑκάστου ἐξ αὐτῶν. Κεκρυμμένος ὁ ποιητὴς ὑπὸ τοὺς ἥρωας τῶν ἔργων του, ἔβλεπε τὰ πράγματα συμφώνως πρὸς τὴν ἄποψιν ἑκάστου, ἀλλὰ τὰ ἔβλεπε μὲ τὴν διαύγειαν, τὴν τόλμην καὶ τὴν βαθύτητα ἐκείνην, αἱ ὁποῖαι ἀποκαλύπτουν ἀληθῶς πνεῦμα ἀνώτερον. Κάμνων ἄφθονον χρῆσιν τοιούτων γνωμικῶν ὁ Μένανδρος εἶχεν ὡς πρότυπόν του τὸν Εὐριπίδην. Διὰ πάντα ταῦτα ὁ Μένανδρος τάσσεται μεταξὺ τῶν μεγάλων ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς λεγομένης νεωτέρας Ἀττικῆς κωμῳδίας. Ὁ δὲ γραμματικὸς Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος (Corp. inscr. graec. 6083) ἔταττεν αὐτὸν ἀμέσως μετὰ τὸν Ὅμηρον. Ἀνδριάντα τοῦ Μενάνδρου ἐφιλοτέχνησεν ὁ Κηφισόδοτος καὶ ὁ Τίμαρχος. Ὡραία κεφαλὴ ὑπάρχουσα ἐν τῷ Βατικανῷ μουσείῳ ἀνεγνωρίσθη πρό τινων ἐτῶν ὡ. ἀληθὴς εἰκὼν τοῦ Μενάνδρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἐκδόσεις.* Τὰ νέα ἀποσπάσματα τοῦ Μενάνδρου ἐξεδόθησαν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ *Teubner.*—Menandrea iterum edid. *Alf. Koerte* (1912). - Menandri reliquiae nuper repertae. Herum edidit *S. Sudhaus* (ἐν τῇ σειρᾷ Kleine Texte von *H. Lietzmann* 44—46, Bonn 1914).—*E. Capps*, Four Plays of Menander (μετὰ σχολίων ἀγγλ. Boston 1910).—*M. Groiset*, L'arbitrage (μετὰ σχολίων γαλλ. Paris 1908).—*C. Robert*, Der neue Menander, μετὰ σχολίων γερμ. Berlin 1908).—Μετὰ σχολίων γερμ. καὶ γερμαν. μεταφράσεως ἐξέδωκε τούς «Ἐπιτρέποντας» ὁ *Wilamowitz* (1925).—Menandri fabularum reliquiae cum notis criticis, commentariis tertium edidit *J. van Leeuwen* (Lugduni Batavorum, 1919).—Menandri et Philemonis fragmenta ὑπὸ *Fr. Dübner* (Didot, τ. I. σ. 1—106) καὶ *Kock* (τ. II μ. II σ. 3—272).

Βοηθήματα Nicole, Le Labourateur de Menandre (Genève 1896).—*Bruhn*. Der Wortschatz des Menander (Ἰένα, 1910).—*L. Weckel*, De Menandri arte metrica et prosodiaca (Ἰένα 1922).—G. *Caporilla*, Menandro (1924). Δ. ΜΙΣΥΡΛΗΣ

— **Μένανδρος.** Ἀθηναῖος στρατηγός, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν τῷ 414 π. Χ. ἐτάχθη μετὰ τοῦ Εὐθυδήμου παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἀσθενοῦντος Νικίου, ἵνα ὑποστηρίξῃ τοῦτον μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Δημοσθένους (*Θουκ.* Ζ' 16). Πιθανῶς διεσώθη ἐκ τῆς ἐν Σικελίᾳ πανωλεθρίας καὶ εἶναι ὁ αὐτός, ὅστις τῷ 409 ἐν Ἑλλησπόντῳ μετὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐνίκησε τὸν Φαρνάβαζον (*Ξενοφ.* Ἑλλην. Α, 2, 16). Ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἦτο εἷς τῶν στρατηγῶν. Ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν Σικελίᾳ, ὁ Μένανδρος ἐπέδειξε μεγαλυτέραν φιλοδοξίαν ἢ σύνεσιν. Δ. Μ. Μ.

— **Μένανδρος.** Ἑλληνοϊνδὸς βασιλεύς, ἀνήκων εἰς τὴν δευτέραν περίοδον τῆς ἱστορίας τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐν Ἰνδίαις, ἡ ὁποία ἐπηκολούθησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡλιοκλέους, βασιλέως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου τῆς Βακτριανῆς. Τὴν χώραν τῆς Ἀσίας τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ Παροπαμίσου καὶ Γάγγου ἠμφισβήτησαν τότε δύο δυναστεῖαι, ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ διάδοχοι τοῦ Ἡλιοκλέους, ἀντιπροσωπεύοντες τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν δυναστείαν τῶν ἱδρυτῶν τοῦ βασιλείου τῆς Βακτριανῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ βασίλειον τῶν Σακῶν. Τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον τοῦτο δὲν ὑπῆρξε τότε συμπαγὲς καὶ ἡνωμένον κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰνδῶν. Τοὐναντίον ἐκ τῆς ποικιλίας καὶ ἀφθονίας τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης φαίνεται ὅτι οἱ ἡγεμόνες, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τοῦ 120 καὶ 30 π. Χ., δὲν διεδέχοντο κανονικῶς ἀλλήλους, ἀλλ' ἀνῆκον εἰς βασίλεια διακεκριμένα, ἐγκατεστημένα κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ Καβοὺλ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ εὑρισκόμενα εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς ἄλληλα. Ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν Ἀφγανιστὰν εἶναι γνωστὰ τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων ἡγεμόνων. Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν Ἑλληνοϊνδῶν τούτων βασιλέων φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Μένανδρος, ὁ ὁποῖος ἥνωσεν ὅλα τὰ διάφορα ἀνεξάρτητα κράτη ὑπὸ μόνον τὸ σκῆπτρόν του, ἀπὸ τοῦ 120 μέχρι τοῦ 75 π. Χ. Κατὰ τὰς πληροφορίας δύο ἰνδικῶν ἔργων («Vayu - Purana» καὶ «Milindapanna») καὶ κατὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος, ὁ Μένανδρος ἢ *Μιλίνδα*, βασιλεὺς καταγόμενος ἐκ Καυκάσου, κατέκτησεν ὁλόκληρον τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ, Καβοὺλ καὶ Πεντζάπ. Λέγεται ὅτι ἠσπάσθη τὸν Βουδισμόν, ἠγαπήθη δὲ καὶ ἐτιμήθη πολὺ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του τὰ λείψανά του διεμοιράσθησαν μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων πόλεων. Τὰ νομίσματα τοῦ Μενάνδρου, ὡς καὶ τοῦ Ἀπολλοδότου, ἑνὸς ἐκ τῶν προκατόχων αὐτοῦ, ἐκυκλοφόρουν καὶ βραδύτερον εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης. Δ. Μ. Μ.

— **Μένανδρος.** Ἱστορικός, ἐπικαλούμενος *προτήκτωρ* (protector), ὡς ἀνήκων εἰς τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΣΤ' μ.Χ. αἰῶνος. Νέος ὢν ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν νόμων, ἀλλὰ σοβαρῶς δὲν ἠγάπησε τὴν ἐπιστήμην του, οὐδὲ εὗρεν εὐχαρίστησίν τινα μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν πρακτικὴν ἐξάσκησιν ταύτης. Μετὰ ζήλου ὅμως ὁ Μένανδρος ἐπεδόθη εἰς τὰ θέλγητρα τοῦ ἱπποδρόμου καὶ τὰς σκηνικὰς τέρψεις τῶν μίμων, καὶ μόνον ὅτε περιῆλθεν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν ἔκλυτον τοῦτον βίον του, καθ' ὃν χρόνον ἀνῆλθεν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ φίλος τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν Μαυρίκιος, (582). Ἔκτοτε ὁ Μένανδρος ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀφιερωθῇ εἰς σοβαρωτέραν ἐργασίαν, ἡ ὁποία ἄλλως καὶ ὑλικῶς ἠδύνατο νὰ ἀνταμειφθῇ διὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλοδωρίας. Ὡς πρότυπον εἰς τὴν ἐργασίαν του ταύτην ἔσχε τὸν Ἀγαθίαν, γενόμενος οὕτως ἀπὸ νομομαθοῦς ἱστορικὸς καὶ ποιητής. Τὸν Ἀγαθίαν ἐμιμήθη καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν, σπουδάζων πάντοτε νὰ ἀναδειχθῇ ἄξιος τούτου ζηλωτής. Τὸ «ἱστορικὸν σύγγραμμα», τὸ ὁποῖον ὁ Μένανδρος μετὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ βίου του ἐξεπόνησε, συνεχίζει τὸ τοῦ Ἀγαθίου, πραγματευόμενον τοὺς χρόνους ἀπὸ τοῦ 558—582. Ἀποσπάσματα ἐξ αὐτοῦ πολυάριθμα καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον πολὺ σπουδαῖα διεσώθησαν παρὰ Σουΐδᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἀνήκοντα εἰς τὰς σημαντικωτάτας ἱστορικὰς πηγὰς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος διά τε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν εἰδήσεων καὶ προπάντων διὰ τὰ γεωγραφικὰς καὶ ἐθνογραφικὰς πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι περιέχονται ἐν αὐτοῖς. Εἰς τὰ γνήσια ταῦτα ἀποσπάσματα πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ αἱ ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας» τοῦ Εὐαγρίου εἰδήσεις, αἱ ὁποῖαι εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως πιθανώτατα ἀνάγονται εἰς τὸν Μένανδρον, καὶ μία παρεκβολὴ τοῦ Θεοφυλάκτου. Εἶναι δύσκολον μόνον νὰ ὁρίσωμεν τὰς πηγάς, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Μένανδρος κατώρθωσε νὰ ἐξιστορήσῃ περίοδον γέμουσαν σπουδαίων συμβεβηκότων. Καὶ μέρος μὲν αὐτῶν συμπίπτει πρὸς τὴν ἀκμὴν τοῦ συγγραφέως, τὰ πρῶτα ὅμως, διὰ τῶν ὁποίων ἀρχίζει τὴν ἱστορίαν του, συνέβησαν ὅτε οὗτος ἦτο πολὺ νέος. Περὶ τῶν περσικῶν πραγμάτων ἤντλησεν ἴσως τὰς πληροφορίας του ἐκ τοῦ Θεοφάνους τοῦ Βυζαντίου. Ἐκ τῶν ποιητικῶν δοκιμίων τοῦ Μενάνδρου, ὡς φαίνεται, δὲν διεσώθη εἰ μὴ μόνον τὸ ἐπίγραμμα εἰς τὸν Πέρσην Μάγον, ὁ ὁποῖος Χριστιανὸς γενόμενος ἐμαρτύρησεν (Anthol. Palat I., 101).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἐκδόσεις. A. Mai*, Script. veter. nova collectio ἐν Ρώμῃ 1827, 352—366).—*B. G. Niebuhr*, ἐν τῇ συλλογῇ τῆς Βόννης μετὰ τοῦ Δεξίππου κτλ. (σ. 282-444).—*C. Müller*, FHG IV, 200—269.—*Βοηθήματα. G. Martinelli*, Die Erdkunde bei den Kirchenvätern (Λειψία 1884 σ. 6 ἑ.).—*M. Ἀποστολοπούλου*, Μένανδρος προτέκτωρ, μιμητὴς Ἀγαθίου (ἐναίσιμος διατριβή, Ἀθῆναι 1894). Δ. Μ. Μ.

—**Μένανδρος.** Γνωστικός, μαθητὴς τοῦ Σίμωνος τοῦ μάγου καὶ διδάσκαλος τοῦ Σατουρνίου καὶ τοῦ Βασιλείδου. Ἐγεννήθη ἐν Καπαραταίᾳ καὶ ἔδρασεν ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ Συρίᾳ. Ἐδίδασκεν ὅτι ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, οἵτινες ἀπέρρευσαν ἐκ τῆς ἐννοίας, αὐτὸς δ' ἐστάλη ὑπὸ τῶν ἀοράτων αἰώνων πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ τελούμενον βάπτισμα παρέχει τὴν ἀληθῆ ἀνάστασιν, τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν αἰώνιον νεότητα. (Πρβλ. *Ἰουστίνου* ἀπολ. Α' 1, 26, *Εἰρηναίου* περὶ αἱρ. 1, 17. *Εὐσεβίου* ἐκκλ. ἱστορ. 3. 26 καὶ *Θεοδωρήτου* κατὰ αἱρ. 1, 2). Κ. Ι. Δ.

— **Μένανδρος,** *μάρτυς.* Συνήθλησε μετὰ τοῦ *ἁγίου Πατρικίου* ἐπισκόπου Προύσης τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ (284—305), καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀποτμηθέντων τὴν κεφαλὴν *Ἀκακίου* καὶ *Πολυαίνου.* Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἐπ' ὀνόματί του ἐτελεῖτο πανήγυρις ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Κύρου. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 19 Μαΐου.

Μενάντο (Menado) [*Γεωγρ.*]. Πόλις καὶ ἐπαρχία τῶν ὀλλανδικῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Ἡ ἐπαρχία ἔχει ἔκτασιν 89 301 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 939.947 κατ. (1925), περιλαμβάνει δὲ τὸ Β' τμῆμα τῆς νήσου Κελέβης. Ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν ΒΑ. παραλίαν τῆς νήσου χερσονήσου παρὰ τοὺς πρόποδας ἡφαιστείου. Ἔχει μικρὸν λιμένα προφυλασσόμενον ὑπὸ φρουρίου καὶ ἐξάγει καφέν, μοσχοκάρυα, χρυσόν, γόμμαν καὶ ἔβενον. Κάτ. (1925) 22.767. Χ. Δ.

Μενάπιοι (οἱ) (Menapii) [*Ἀρχ.*]. Ἰσχυρὸς λαὸς τῆς βελγικῆς Γαλατίας, κατοικῶν ἀρχικῶς ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Ρήνου ποταμοῦ. Ἐκτοπισθέντες ὅμως βραδύτερον ὑπὸ τῶν Οὐσίπων (Usipii) καὶ Τεντεριδῶν (Tenchteri), κατῴκησαν «πλησίον τῶν ἐκβολῶν ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ποταμοῦ (Ρήνου) ἕλη καὶ δρυμοὺς οὐχ ὑψηλῆς, ἀλλὰ πυκνῆς ὕλης καὶ ἀκανθώδους» (*Στράβ.* Δ', 194). Τῷ 57 π. Χ. ἀντέστησαν γενναίως κατὰ τοῦ Καίσαρος, παρατάξαντες 25.000 ἀνδρῶν. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἀναφέρεται τὸ *Κάστελλον*, ἡ νῦν *Κάσσελ.* Α. Θ. Σ.

Μενὰρ (Ménard), ***Λουδοβῖκος.*** Γάλλος ποιητής φιλόσοφος, χημικὸς καὶ ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1822 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1901. Τὸ πρωτότυπον καὶ λίαν καλλιεργημένον πνεῦμά του ὤθησεν αὐτὸν κατ' ἀρχὰς πρὸς τὴν φιλολογίαν. Ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Louis de Senneville ἐδημοσίευσεν ἔμμετρον μετάφρασιν τοῦ «Λυομένου Προμηθέως» (1847). Ταχέως ὅμως ἐγκαταλείψας τὴν φιλολογίαν ἐτράπη πρὸς τὴν χημείαν. Κατὰ τὰς μελέτας του ταύτας ἀνεκάλυψε τὸ κολλόδιον, τοῦ ὁποίου ὅμως αἱ ἐφαρμογαὶ εἰς τὴν χειρουργικὴν καὶ τὴν φωτογραφικὴν ἀνεπτύχθησαν πολὺ βρα-

Digitized by Google

δύτερον, οὕτως ὥστε ὁ Μενὰρ οὐδόλως ὠφελήθη ἐκ τῆς ἀνακαλύψεώς του ταύτης. Ἀλλ' οὔτε ἡ ἁπλῆ δόξα ἀπέμεινεν εἰς αὐτόν, καθόσον, τὸ ἑπόμενον ἔτος, σπουδαστής τις Ἀμερικανός, Maynard ὀνόματι, ἔκαμε τὴν αὐτὴν ἀνακάλυψιν, καὶ τοιουτοτρόπως πολλοὶ ἠπατήθησαν ἐκ τῆς συνωνυμίας αὐτῆς. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 ἠνάγκασε τὸν Μενάρ, ἔνθερμον ὑποστηρικτὴν τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, νὰ διακόψῃ τὰς ἐπιστημονικάς του μελέτας καὶ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐδημοσίευσε τότε εἰς τὸν «Représentant du Peuple» τὴν ἱστορικὴν μελέτην του «Prologue d'une révolution», εἰς τὴν ὁποίαν ἐξιστορεῖ τὰ τελευταῖα γεγονότα τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἥτις, ἀναδημοσιευθεῖσα τῷ 1849, ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ καταδιωχθῇ ὁ συγγραφεύς της καὶ καταδικασθῇ εἰς φυλάκισιν δέκα πέντε μηνῶν καὶ 10.000 φράγκων πρόστιμον. Διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν καταδίκην του ταύτην, ὁ Μενὰρ ἠναγκάσθη νὰ αὐτοεξορισθῇ, μεταβὰς εἰς Λονδῖνον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βρυξέλλας, ὅπου εὑρίσκοντο συγκεντρωμένοι πολλοὶ ἐπαναστάται διαφόρων ἐθνικοτήτων. Ἐκεῖ ἔζη γράφων θεατρικὰς κριτικὰς εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ συνθέτων πίνακας ζωγραφικῆς. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους τῷ 1852, ἐγκατέλειψε τὴν πολιτικὴν καί, κατὰ προτροπὴν τῶν φίλων του Renau καὶ Berthelot, ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων πολιτισμῶν.

Ἀποτέλεσμα τῶν μελετῶν του αὐτῶν ὑπῆρξαν αἱ δύο πρωτοτυπώταται διατριβαί του: «De sacra poesi graecorum» καὶ «La morale avant les philosophes». Ἀλλὰ καὶ πάλιν διέκοψε τὰς μελέτας του ταύτας τῷ 1860 καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν, παρουσιάσας ἀρκετοὺς πίνακας λίαν πρωτοτύπους, ὧν οἱ καλύτεροι θεωροῦνται οἱ ἑξῆς: «Τοπίον μὲ ζῷα», «Συντροφιὰ ἐλάφων», «Φθινοπωρινὴ πρωΐα», «Νορμανδικὸς λειμών». Ὁ Μενὰρ ὑπῆρξε φίλος τοῦ Μπωντελαίρ, τοῦ Λεκὸντ ντὲ Λὶλ καὶ τοῦ Μπανβίλ, τῶν ὁποίων συνεμερίζετο τὰς περὶ ποιήσεως ἰδέας, καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κίνησιν τῶν παρνασσιακῶν. Ἡ πρώτη ποιητικὴ συλλογή του, ἡ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τὸν τίτλον «Poèmes» (1855), περιέχει ποιήματα ὡραιότατα, καταδεικνύοντα τὴν ἰσχυρὰν φιλοσοφικὴν σκέψιν τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸν βαθὺν πρὸς τὴν ἀρχαιότητα θαυμασμόν του. Ἐκ τῆς ἀγάπης του ταύτης πρὸς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἐκ τῆς πλήρους κατανοήσεως τοῦ πνεύματός της ἐπήγασαν πλεῖστα συγγράμματα τοῦ Μενάρ: «Ὁ ἑλληνικὸς πολυθεϊσμός» (Le Polythéisme hellénique 1863), ἔργον μεγάλης φιλοσοφικῆς ἀξίας· ὁ «Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος» μετάφρασις (1866)· ἡ «Ἱστορία τῶν ἀρχαίων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς» (Histoire des anciens peuples de l' Orient, 1882)· ἡ «Ἱστορία τῶν Ἰσραηλιτῶν» (Histoire des Israélites, d' après l' exégèse biblique 1883)· ἡ «Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων» (Histoire des Grècs, 1884), σύγγραμμα θεωρούμενον κλασσικόν, «Ἡ μέλλουσα ζωὴ καὶ ἡ λατρεία τῶν νεκρῶν» (La vie future et le culte des morts, 1892)· ἡ «Μελέτη περὶ προελεύσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ· αἱ γυναῖκες καὶ ἡ χριστιανικὴ ἠθική» (Études sur les origines du Christianisme; les femmes et la morale chrétienne, 1898), ὅπου καταδεικνύει τὴν ἐπίδρασιν τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν μεταξὺ χριστιανικοῦ ἰδεώδους καὶ ψυχολογίας τῶν γυναικῶν ὑφισταμένην ἁρμονίαν καὶ τὴν σχέσιν μεταξὺ τῆς ἱδρύσεως τῆς νέας θρησκείας καὶ τῆς παρακμῆς τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν· αἱ «Ἐπιστολαὶ νεκροῦ» (Lettres d'un mort, 1895), «Τὰ κοινωνικὰ ζητήματα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» (Les questions sociales dans l' antiquité, 1898), ἡ «Θρησκευτικὴ συμβολική» (Symbolique religieuse, 1898), ἡ «Θρησκεία καὶ φιλοσοφία τῆς Αἰγύπτου» (Religion et philosophie de l' Égypte, 1899 καὶ τέλος τὸ ἀριστούργημά του: «Les rêveries d' un païen mystique», μικρὸς τόμος περιέχων φιλοσοφικοὺς διαλόγους, σύντομα διηγήματα καὶ θαυμάσια ποιήματα. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο ὁ ποιητὴς προσέθεσε βραδύτερον καὶ ἄλλα ποιήματά του, ὡς καὶ τὰ κυριώτερα ἀποσπάσματα τῶν φιλοσοφικῶν καὶ λογοτεχνικῶν ἔργων του (Poèmes et rêveries d' un païen mystique, 1896). Ὁ Μενὰρ ἔγραψεν ἐπίσης ἱστορικὰς μελέτας περὶ ἀρχαίας καὶ νεωτέρας γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του René, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέταξε «Tableau historique des beaux-arts» ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως μέχρι τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (1867), ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο οἱ συγγραφεῖς ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ τέχνη προάγεται κατὰ τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας, μειοῦται, ὅταν ἀποβάλλῃ τὸν πολιτικὸν καὶ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα της καὶ παύει ἐξελισσομένη κατὰ τὰς εἰρηνικὰς περιόδους τῆς ὑπὸ τοῦ δεσποτισμοῦ ἐπιβαλλομένης μηχανικῆς τάξεως. Ἐν συνεργασίᾳ ἐπίσης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐξέδωκε δεκάτομον σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Musées de peinture et de sculpture» (1872). Ι. Ο.

Μενάρδος, *Σῖμος.* Ἐγεννήθη ἐν Μυτιλήνῃ τῷ 1872 καὶ ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας φιλοσοφίαν καὶ νομικήν. Δικηγορήσας ἀπὸ τοῦ 1898—1904 ἐν Κύπρῳ, συνέλεξε μέγα περὶ τῆς γλώσσης, τῆς λαογραφίας καὶ τῆς ἱστορίας ὑλικόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἤρχισε τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῆς νήσου. Ἠκολούθησε σειρὰ μελετῶν του, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ «Περὶ τοῦ τοπωνυμικοῦ τῆς Κύπρου» ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς «Association des études grecques». Κατόπιν μετέβη δι' ἐρεύνας εἰς Ἰταλίαν, Παρισίους καὶ Λονδῖνον, ὅπου ἐδημοσίευσεν ἀγγλιστὶ τὴν διατριβήν του «Ποῦ εὗρεν ἡ Ἀφροδίτη τὸν Ἄδωνιν νεκρόν». Τότε ἐκλήθη ὅπως διδάξῃ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νέαν ἑλληνικὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης (1908). Ταυτοχρόνως ἐλάμβανε καὶ διορισμὸν εἰς Κύπρον εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐπόπτου τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἥτις ἕως τότε ἐδίδετο εἰς Ἄγγλον. Εὑρισκόμενος ἐν αὐτῇ, διωργάνωσε τὸ κατ' εἰσήγησίν του κτισθὲν Κυπριακὸν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, συνεπλήρωσε διὰ περιοδειῶν τὴν ἔρευναν τῆς νήσου καὶ παρῃτήθη. Ἔκτοτε παρέμεινεν εἰς τὴν ἐν Ὀξφόρδῃ θέσιν τοῦ lecturer in late Greek (ἐκτάκτου καθηγητοῦ τῆς μεταγενεστέρας ἑλληνικῆς) μέχρι τοῦ 1911, ὁπότε ἐκλήθη ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἡ ἐν τῇ ξένῃ ἕδρᾳ διδασκαλία του ἐσυνεχίσθη ἐπὶ τριετίαν ἀκόμη, ἀλλὰ περιοδικῶς.

Ὁ Μενάρδος διετέλεσε κοσμήτωρ τῆς φιλοσο-

Ἀντ. Μένγκς: Προσωπογραφία τῆς Μαρίας-Ἀμαλίας τῆς Σαξωνίας. [Μουσεῖον Λούβρου.]

φικῆς σχολῆς (1916—1922), ἀντιπρύτανις τοῦ πανεπιστημίου (1924) καὶ πρύτανις (1925—1926). Ἱδρυθείσης τῆς ἀκαδημίας, διωρίσθη, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ἐξελέγη γραμματεύς της. Τῷ 1929 ἡ πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ τρίτου βυζαντιολογικοῦ συνεδρίου συνελθοῦσα ἐπιτροπὴ τὸν ἐξέλεξε πρόεδρον αὐτῆς.

Ἐδημοσίευσε πλείστας μελέτας εἰς τὸν ἑλληνικὸν καὶ εὐρωπαϊκὸν περιοδικὸν τύπον. Μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν, ὡς «Σύνοψιν τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας» τὸ ἔργον τοῦ ἐν Ὀξφόρδῃ καθηγητοῦ Gilbert Murray (1922), συμπληρώσας αὐτό, τὸν «Στέφανον» (1924), συλλογὴν ἐξ ἑκατὸν ἀρχαίων ποιητῶν, συνέγραψε τὰ «Ἐπιγράμματα» κλπ. Ε. Π. Δ.

Μένας. Ὁ κατὰ Στράβωνα (Ζ 319) κτίσας τὴν *Μενευβρίαν*, τὴν κατόπιν *Μεσαμβρίαν* ὀνομασθεῖσαν.

Μενασσὲ /*Π. Διαθ.*/. Ἑβραϊκὸν ὄνομα (βλ. λ. *Μανασσῆς*)

μέναυλον (τό), ἡ *μέναυλος* (ὁ) καὶ *μεναύλιον* (τό). Ἐλέγετο οὕτως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τὸ μικρὸν δόρυ, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς ἀκόντιον. Ν. ΚΛΣ

Μεναχέμ βλ. λ. *Μαναείμ.*

Μένγκελμπεργκ (Mengelberg), *Ἰωσὴφ-Γουλιέλμος.* Ὀλλανδὸς διευθυντὴς ὀρχήστρας, γεννηθεὶς τῷ 1871. Μαθητὴς τοῦ ᾠδείου τῆς Οὐτρέχτης καὶ εἶτα τοῦ τῆς Λειψίας, ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1895 τὴν διεύθυνσιν τῆς περιφήμου ὀρχήστρας «Concertgebouw» τοῦ Ἀμστελλοδάμου. Ἀπὸ τοῦ 1898 εἶναι ἐπίσης διευθυντὴς τῆς μεικτῆς χορῳδίας «Toonkunst». Διηύθυνε σειρὰν συναυλιῶν εἰς τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ διεκρίθη ἐπίσης ὡς συνθέτης καὶ δεξιοτέχνης τοῦ κλειδοκυμβάλου. Γ. Σ.

Μένγκερ (Menger), *Ἀντώνιος.* Αὐστριακὸς νομικὸς καὶ πολιτικὸς (1841 — 1906). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς νομικῆς τοῦ ἐν Βιέννῃ πανεπιστημίου (1874—1899), ἔνθα ὑπεστήριξε τὰς σοσιαλιστικὰς ἰδέας τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς. Ἐδημοσίευσε δύο θεωρητικο-φιλοσοφικὰ ἔργα: τὴν «Νέαν περὶ κράτους διδασκαλίαν» (1903, 1906 γ' ἔκδ.) καὶ τὴν «Νέαν περὶ ἠθῶν διδασκαλίαν» (1905). Ἐκ τῶν νομικῶν συγγραμμάτων του ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Σύστημα τοῦ αὐστριακοῦ δικονομικοῦ δικαίου» (1876), «Τὸ ἀστικὸν δίκαιον καὶ αἱ ἀκτήμονες λαϊκαὶ τάξεις» (1890), «Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς πλήρους ἀπολαυῆς τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας, ἱστορικῶς ἐξεταζόμενον» (1886, γ' ἔκδ. 1904). Μετὰ θάνατον ἐδημοσιεύθη τὸ ἔργον του «Λαϊκὴ πολιτική» (1908). Γ. Ι. Β.

— **Μένγκερ** (Menger), *Κάρολος.* Αὐστριακὸς οἰκονομολόγος (1838—1921). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης καὶ ἀπὸ τοῦ 1900 γερουσιαστής. Ὁ Μένγκερ εἶναι ἐκ τῶν τριῶν ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι, πρῶτοι, ταυτοχρόνως καὶ ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων ἐξήνεγκον τὴν περὶ τελικῆς χρησιμότητος θεωρίαν καὶ ἔθεσαν τοιουτοτρόπως τὰς βάσεις τῆς ὑποκειμενικῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀξίας. Ἐναντίον τῶν ἀπόψεων τῆς ἱστορικῆς σχολῆς ὑπεστήριξεν ὁ Μένγκερ (Untersuchungen über die Methode der Sozialwissenchaften 1883), τὴν δυνατότητα ἐρεύνης τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων δι' ἀμφοτέρων τῶν λογικῶς νοητῶν μεθόδων: α) τῆς ἀνευρέσεως τῶν γενικῶν νόμων τῶν διεπόντων τὰς οἰκονομικὰς λειτουργίας καὶ β) τῆς καθ' ἕκαστον σπουδῆς συγκεκριμένων περιπτώσεων, προτρέξας οὕτω τῆς ὑπὸ τῶν Windelband καὶ Rickert βραδύτερον ἀναπτυχθείσης μεθολογικῆς κατευθύνσεως. Ὁ Μένγκερ εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς αὐστριακῆς σχολῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ βασικὴ ἰδέα τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τῆς ἀξίας καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς τελικῆς χρησιμότητος ἔτυχον βαθείας μελέτης καὶ εὐρείας ἐφαρμογῆς ἐπὶ τῶν ἐκδηλώσεων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς κατευθύνσεως ταύτης διέπρεψαν οἱ E von Böhm-Bawerk, Fr. von Wieser, E. von Philippovich κ. ἄ. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων τοῦ Μένγκερ ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι: «Grundsätze der Volkswirtschaftslehre» (1871, 2α ἔκδ. 1923). Ἔγραψεν ἐπίσης: «Zur Kritik der Politischen Ökonomie» (1887). Α. Α. ΤΣΙΜΙΚΑΛΗΣ

— **Μένγκερ** (Menger), *Μαξιμιλιανός.* Αὐστριακὸς πολιτικὸς (1838—1911). Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης. Ἵδρυσε τὴν «Γερμανικὴν Ἕνωσιν», καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων. Ἔγραψε διαφόρους μελέτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτεραι εἶναι οἱ ἑξῆς: «Ἡ ἐκλογικὴ μεταρρύθμισις ἐν Αὐστρίᾳ» (1873), «Ἡ μεταρρύθμισις τῶν ἐμμέσων φόρων ἐν Αὐστρίᾳ» κλπ. Γ. Ι. Β.

Μένγκο (Mengo) /*Γεωγρ.*/. Λόφος ἀπέχων $2^{1}/_{2}$ χλμ. τῆς πόλεως Καμπάλα (Kampala), πρωτευούσης τοῦ κράτους τῆς Μπουγκάντα ἐν τῷ προτεκτοράτῳ τῆς Οὐγκάντα. Κεῖται παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Βικτωρίας Νυάνζα, εὑρίσκεται δ' ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως τῆς Μπουγκάντα καὶ τὸ κτήριον τοῦ ἰθαγενοῦς κοινοβουλίου. *Μένγκο* ἐπίσης ὀνομάζεται μία τῶν διοικητικῶν διαιρέσεων τῆς Οὐγκάντα. Χ. Δ.

Μένγκς (Mengs), *Ἀντώνιος-Ραφαήλ* Γερμανὸς ζωγράφος (1728—1779). Τὰς πρώτας καλλιτεχνικὰς σπουδάς του ἔκαμεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πατρός του, μετρίου καλλιτέχνου, δεκατριετὴς δὲ μόλις τὴν ἡλικίαν μετέβη εἰς Ρώμην, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἰταλικοῦ

Digitized by Google

πνεύματος καὶ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς καλλιτεχνικῆς του προσωπικότητος βαθυτάτη. Τῷ 1744 ὁ Μένγκς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὠνομάσθη δ' ἐν Δρέσδῃ αὐλικὸς ζωγράφος τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας. Δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα ἐνυμφεύθη ἐν Ρώμῃ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ζωγραφικῆς σχολῆς τοῦ Καπιτωλίου. Τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ὁ Μένγκς διήγαγεν ἐν Ἰταλίᾳ· ἐπεσκέφθη ὅμως καὶ τὴν Ἱσπανίαν δίς, παραμείνας ἐπ' ἀρκετὸν ἐν αὐτῇ καὶ ἀναλαβὼν σημαντικώτατα ἔργα, ἐν οἷς διαπρέπουσιν αἱ διακοσμήσεις. ἃς ἐξετέλεσεν εἰς τὸ Ἐσκουριάλ. Ἡ φήμη τοῦ καλλιτέχνου τούτου κατὰ τὴν ἐποχήν του ὑπῆρξε μεγίστη. Πάπαι, βασιλεῖς καὶ πρίγκιπες, ἐξέχοντα μέλη τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, τὸν περιέβαλον διὰ τῆς ἐκτιμήσεώς των. Ἡ ἐκλεκτή του τεχνοτροπία, ἀρεσκομένη εἰς τὴν διὰ κλασσικιζόντων μέσων ἀπόδοσιν θρησκευτικῶν, ἱστορικῶν ἢ μυθολογικῶν θεμάτων ἀνυψώνει τὸν Μένγκς εἰς τὴν περιωπὴν τοῦ καλυτέρου ἐκπροσώπου τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ πρὸ τοῦ Δαβίδ. Τὰ καλύτερα ἔργα τοῦ Μένγκς εἶναι αἱ συνθέσεις τοῦ Ἐσκουριάλ, ἡ «Ἀνάληψις» τῆς Δρέσδης, «Ὁ Περσεὺς καὶ ἡ Ἀνδρομέδα» τῆς Πετρουπόλεως καὶ «Ὁ Ἀπόλλων καὶ αἱ Μοῦσαι» τῆς Ρώμης. Ι. Μ. Π.

Μένγκ-τσέ· βλ. *Μίνγκ-τσέ*.

Μενγκτσὲ /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κίνας κειμένη εἰς τὸ ΝΑ. μέρος τῆς ἐπαρχίας Γιούνναν. Κάτ. 12.000 περίπου. Ἐξάγει λευκοσίδηρον, ὄπιον, ὑφάσματα καὶ καπνόν. Μ. Ι. Θ.

Μενγλῆ *Γκιρέϋ* Δεύτερος χάνος τῆς δυναστείας τῶν *Γκιρέϋ* (βλ. λ.) ἐν Κριμαίᾳ.

μενδελισμὸς (ὁ) /*Βιολογ.*/. Ἐκλήθη οὕτω ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου *Μέντελ* (βλ. λ.) διατυπωθέντων νόμων ἔρευνα τῶν φαινομένων τῆς κληρονομικότητος.

Μενδενίτσα /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται 2 ὥρας πρὸς Ν. τῶν Θερμοπυλῶν κάτωθεν τοῦ Καλλιδρόμου ὄρους (Σαρώματα) καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ χειμάρρου Ἀραπόρρευμα. Κατὰ τὸν μεσαίωνα διετέλεσε κτῆσις Φράγκου ἡγεμόνος, ὑπέρκειται δὲ σήμερον τοῦ χωρίου ἐρείπιον φραγκικοῦ φρουρίου. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ περιβάλλεται ὑπὸ εὐφορωτάτου ἐδάφους. Κάτ. (1928) 946. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Ἀνάβρα (Κατμάτα)* καὶ *Καραβιδια*. Χ. Δ.

Μένδη /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαία παράλιος πόλις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, κειμένη κατὰ τὴν δυτικὴν γωνίαν τοῦ τριγώνου, τὸ ὁποῖον σχηματίζει ἡ χερσόνησος τῆς Παλλήνης, δηλ. τὸ Ποσείδιον ἀκρωτήριον. Ἦτο ἀποικία τῶν Ἐρετριέων καὶ εἶχεν ἐπίκαιρον θέσιν πρὸς ἐμπορίαν. Ἀπο-

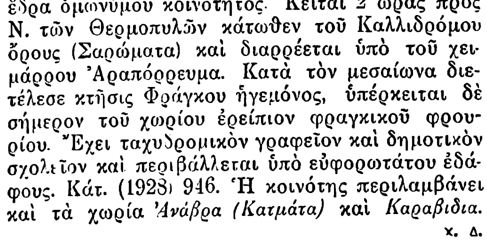

Νόμισμα τῆς Μένδης.

στᾶσα τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὑπέστη τιμωρίαν ὑπ' αὐτῶν, ἀποκρουσάντων τοὺς Λακεδαιμονίους. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, μετὰ τὸν συνοικισμὸν τῆς γείτονος Κασσανδρείας, ἡ Μένδη παρήκμασεν εἰς ἄσημον πόλισμα. Ι. Σ. Σ.

— **Μένδη** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τοῦ νειλωτικοῦ Δέλτα ἀρχαία μεταξὺ τοῦ Σεβεννυτικοῦ καὶ τοῦ Πηλουσιακοῦ βραχίονος. Τὸ φαραωνικόν της ὄνομα ἦτο *Πβινιβδιδὶ* ἢ *Διδοῦ*. Πολιοῦχον εἶχε τὸν Ὄσιριν καὶ ἱερὸν ζῷον τὸν τράγον μένδην (βινιβδιδοῦ, ἤτοι ψυχὴ τοῦ κυρίου τῆς πόλεως Διδοῦ). Ἀπὸ τῆς ΚΑ' δυναστείας, ὅτε αἱ Θῆβαι ἐξέπεσαν, ἡ Μένδη διημφισβήτησε τὴν κυριαρχίαν λυσσωδῶς πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις τοῦ Δέλτα, Τάνιν, Βούβαστιν, Σεβέννυτον καὶ κυρίως τὴν Σάϊτα. Οἱ Φοίνικες εἶχον εἰς αὐτὴν ἐμπορικὰς ἀποθήκας εἰς εἰδικὴν συνοικίαν. Παρὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἀμυρταίου δὲν κατωρθώθη ἡ πλήρης ἐκκένωσις τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἀλλὰ θανόντος τούτου ὁ ἡγεμὼν τῆς Μένδητος Νεφορίτης, ἱδρύσας τὴν ΚΘ' δυναστείαν, ἐξεδίωξεν αὐτοὺς καὶ συνεκέντρωσε τὴν ἀρχὴν ἐφ' ὅλης τῆς Αἰγύπτου. Γ. Λ. Α.

Μένδης. Οὕτως ἐκάλεσαν οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου, τὸν ἱερὸν τράγον τὸν λατρευόμενον εἰς *Μένδην* (βλ. λ.).

Μενδήσιον *στόμα* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἓν τῶν ἑπτὰ στομάτων τοῦ Νείλου, τὸ μεταξὺ Παθμιτικοῦ καὶ Τανιτικοῦ στόματος (*Πτολ* Δ, ε, 10, ἔκδ. Nobbe, *Σκύλ.* 104) ἰθαγενὲς καὶ οὐχὶ ὀρυκτόν, ὡς τονίζει ὁ Ἡρόδοτος (Β, 17), ἑνούμενον δὲ πρὸς τὸ Φατνιτικὸν (*Στράβ.* ΙΖ, 801 Teubner). Εἶχε δὲ καὶ τοῦτο τὸν στρατιωτικὸν συνοικισμόν του καὶ τὸν ἀμυντικόν του πύργον· παρὰ ταῦτα ὅμως εἰς τὴν πρὸ αὐτοῦ παραλίαν ἀπέβησαν περσικαὶ δυνάμεις ὑπὸ τὸν Φαρνάβαζον καὶ τὸν Ἰφικράτην εἰς τὴν κατὰ τοῦ Αἰγυπτίου βασιλέως Νεκτανέβιος στρατείαν (*Διοδ.* ΙΕ, 42). Ἡ ἀπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς θεότητος Μένδητος καὶ τοῦ τόπου τῆς εἰδικῆς λατρείας της Μένδης ὀνομασία τοῦ στομίου εἶναι προφανής. Νῦν τὸ στόμιον τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ Πηλουσιακὸν καὶ τὸ Τανιτικόν, ἔχουν ἐξαφανισθῆ τελείως, δεδομένου ὅτι διέσχιζον τὴν ἔκτασιν ἣν ἤδη ἐπέχει ἡ λίμνη *Μενζαλέ*. Ἀνεγνωρίσθησαν ἐν τούτοις ἴχνη του κατὰ τὸ σύγχρονον στόμα *Ντιμπὲ* (Géogr. de Strabon, ἔκδ. 1819, τόμ V, σελ. 362 ὑποσ. 2). Σ. Ε. Λ.

μενδιπίτης (ὁ) (Mendipit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτόν, ἀποτελοῦν ὀξυχλωριοῦχον ἕνωσιν τοῦ μολύβδου τοῦ τύπου $Pb_3 O_2 Cl_2$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα ὑπὸ μορφὴν πρισματικήν, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς ἀκτινώδη συσσωματώματα. Ἔχει σκληρότητα $2^1/_2$—3, εἰδικὸν βάρος 7—7,1 καὶ χρῶμα λευκὸν κλῖνον πρὸς τὸ κίτρινον ἢ ὑπέρυθρον. Ἐμφανίζεται εἰς τὰς περιοχὰς Mendip ἐν Somersetshire καὶ Brilon ἐν Βεστφαλίᾳ. Γ. Β.

μενδοζίτης (ὁ) (Mendozit), ἢ ***στυπτηρία διὰ νατρίου*** (Natronalaun) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτόν, οὗ ὁ χημικὸς τύπος εἶναι $Al_2 [SO_4]_3 \cdot Na_2 SO_4 24H_2O$. Ἀπαντᾷ εἰς ἰνώδη ἢ μεταξώδη συσσωματώματα μὲ σκληρότητα 2—3 καὶ εἰδικὸν βάρος 1,8 εἰς τὴν Mendoza τῆς Ἀργεντινῆς, ἐν Ἑλλάδι δὲ εἰς τὴν Μῆλον καὶ τὴν Κίμωλον, σχηματισθὲν δι' ἐπιδράσεως τῶν ἀτμίδων τῶν ἡφαιστείων τούτων. Γ. Β.

μενδρεσὲς (ὁ)· βλ. *μεντρεσές*.

μενέβιος, ἢ ***μενεβιάνιος*** (Menevian) /*Γεωλογ.*/. Σειρὰ στρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν μέσην κάμβριον ὑποδιάπλασιν τοῦ παλαιοζωϊκοῦ. Ἡ σειρὰ αὕτη καθωρίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν (Νότιον καὶ Βόρειον Οὐαλίαν), ὅπου ἀποτελεῖται ἀπὸ σχιστολίθους καὶ ἄμμους, περικλείοντας τὰ ἀπολιθωμένα γένη τῶν τριλοβιτῶν *παραδοξίτην* (κυρίως τὰ 2 εἴδη *παραδοξίτην Hicksi* καὶ *παραδοξίτην Davidis*), *κωνοκορυφήν*, *ἀριονέλλον*, *ἄγνωστον* κλπ. Ἔχει δὲ πάχος κατώτερον τῶν 100 μ. Γ. Κ. Γ.

Μενεγᾶτα /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς ὑπαγόμενος εἰς τὸν δῆμον Ἀργοστολίου τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 52. Χ. Δ.

μενεγινίτης (ὁ) (Meneghinit) /*Ὀρυκτολ.*/. Ὀρυκτὸν θειοάλας τοῦ μολύβδου μετ' ἀντιμονίου. Ὁ χημικὸς τύπος αὐτοῦ εἶναι $Pb_4 Sb_2 S_7$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ρομβικὸν σύστημα εἰς κρυστάλλους ἐπιμήκεις βελονοειδεῖς ἢ εἰς ἰνώδη καὶ στιφρὰ συσσωματώματα. Εἶναι εὔθραστον, ἔχει σκληρότητα $2\ ^1/_2$, εἰδικὸν βάρος 6,3—6,4, λάμψιν ἰσχυρῶς μεταλλικὴν καὶ χρῶμα μολυβδότεφρον. Ἀπαντᾷ ἐν Τοσκάνῃ, Ontario καὶ ἐντὸς τῆς σμύριδος τοῦ Schwarzenberg ἐν Σαξωνίᾳ. Γ. Β

Μενεδήμιον /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Λυκίας ἀναφερομένη ὑπὸ Καπίτωνος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Ἰσαυρικῶν του (παρὰ *Στεφ. Βυζαντ.* ἔκδ. Βερολ 444, 21). Τὸ ἐθνικὸν *Μενεδήμιος* ἢ *Μενεδημιεύς*. Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ

Μενέδημος ὁ ***Ἐρετριεύς***. Ἕλλην φιλόσοφος, ἱδρυτὴς τῆς *ἐρετριακῆς σχολῆς*, γεννηθεὶς περὶ τὸ 350 π. Χ. καὶ ἀποθανὼν τῷ 278 ἢ 275 π. Χ. Ἐξ εὐγενοῦς καταγωγῆς, ἀλλὰ πτωχός, εἰργάζετο ὡς κτίστης μέχρις ὅτου ἀπεστάλη, ἐπὶ κεφαλῆς μικρᾶς στρατιωτιωτικῆς δυνάμεως, εἰς τὰ Μέγαρα, ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν συνήντησε τὸν Πλάτωνα, προσωρινῶς ἐξωρισμένον ἐκεῖ, καὶ ἐνθουσιασθεὶς ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν του τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ παράδοσις αὕτη εἶναι ἀδύνατον νὰ συμφωνῇ πρὸς τὰ πράγματα, διότι ὁ Πλάτων ἀπέθανεν εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ Μενέδημος θὰ ἦτο μόλις τεσσάρων ἐτῶν, ἀλλὰ δεικνύει τὴν τάσιν τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν τῆς φιλοσοφίας ν' ἀνάγουν κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν εἰς τὸν πρῶτον ἀρχηγὸν ὅλας τὰς διακλαδώσεις τῆς διδασκαλίας του. Παρὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Ἀθηναίου, ὅστις λέγει ὅτι ὁ Μενέδημος ἦτο πλατωνικός, ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν μεγαρικὴν σχολήν, διότι μανθάνομεν ὅτι κατὰ προτροπὴν τοῦ φίλου του Ἀσκληπιάδου ἐκ Φλιοῦντος ἐπανελθὼν εἰς τὰ Μέγαρα ἤκουσε τὸν περίφημον Στίλπωνα καὶ κατόπιν τὸν Φαίδωνα ἐν Ἠλείᾳ. Τέλος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἵδρυσε τὴν ἐκεῖ σχολήν, ὁ ἴδιος ὅμως ἐξηκολούθησε νὰ ἔχῃ μεγαλυτέραν πολιτικὴν σπουδαιότητα ὡς πρῶτος γερουσιαστὴς καὶ ἀπεσταλμένος πληρεξούσιος πρέσβυς εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ Λυσιμάχου καὶ τοῦ Δημητρίου Πολιορκητοῦ, παρὰ ὡς φιλόσοφος. Καταστὰς ὕποπτος ἐπὶ προδοσίᾳ, κατέφυγε πλησίον τοῦ Ἀντιγόνου, υἱοῦ τοῦ Δημητρίου καὶ ἐνθουσιώδους μαθητοῦ του καὶ ἀπέθανεν ἀπὸ μαρασμὸν εἰς προκεχωρημένην ἡλικίαν. Ὡς πρὸς τὴν θεωρίαν του στερούμεθα πηγῶν, διότι δὲν ἔγραψε τίποτε καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον συγκεχυμένας ἐντυπώσεις περὶ τῆς διδασκαλίας του. Βέβαιον εἶναι ὅτι προσήγγιζε πρὸς τὴν μεγαρικὴν σχολὴν καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν λεπτολόγον καὶ μικρολόγον διαλεκτικήν του. Ὁ Μενέδημος δὲν ἀνεγνώριζεν ὡς ἀληθείας παρὰ τὰς ἁπλᾶς καὶ καταφατικὰς προτάσεις· αἱ ἀρνητικαὶ καὶ αἱ σύνθετοι (ὑποθετικαὶ) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιέχουν ἀλήθειαν, διότι αἱ ἰδιότητες δὲν ἔχουν ὕπαρξιν καθ' ἑαυτάς, ἀλλὰ μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑποκείμενον, εἰ. ὃ κατηγοροῦνται· ἑπομένως δὲν δύνανται νὰ δεχθοῦν ἄλλο κατηγορούμενον. Παρακολουθούμενος συνεπῶς μέχρι τέλους, ὁ συλλογισμὸς οὗτος ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οὐδὲν κατηγόρημα δύναται νὰ ἐξενεχθῇ ἐπὶ οὐδενὸς πράγματος ἄλλου ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, ἄρα μόνον αἱ ταυτολογικαὶ προτάσεις τοῦ τύπου Α = Α δύνανται νὰ θεωρηθοῦν αὐστηρῶς ἐπικυρωμέναι. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἑνιαία καὶ ἀδιαίρετος, καὶ τὸ πιθανὸν ἢ συμπίπτει πρὸς αὐτὴν ἢ ἀπορρίπτεται ὁλωσδιόλου εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἀνυπάρκτου. Ὁ Μενέδημος εἶχεν υἱοθετήσει πλήρως τὴν ἑνότητα τοῦ ὄντος τῶν Ἐλεατῶν. Ἡ ἀπόλυτος αὕτη καὶ ἀναγκαστικὴ ἑνότης εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τῆς ἠθικῆς· τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἕν, τὸ αὐτὸ καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον ὅλων τῶν ἀρετῶν, αἵτινες εἶναι ἁπλῶς διάφοροι ἐκδηλώσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας. Τὸ ἀπόλυτον ἀγαθὸν συμπίπτει ὅμως μὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ ὁ ἐπιτυγχάνων αὐτὸ φθάνει εἰς τὸν ὕψιστον σκοπὸν τῆς φιλοσοφίας. Τὸ ἀγαθὸν εἶναι καθαρῶς πνευματικόν. Ε. Λ.

Μενεκίνη /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῶν Οἰνώτρων, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου (παρὰ *Στεφ. Βυζαντ.* 445, 1 ἔκδ. Βερολ.). «Τὸ ἐθνικὸν Μενεκιναῖος καὶ Μενεκινῖνος διὰ τὴν χώραν». Ταυτότης ἄγνωστος. Σ. Ε. Λ.

Μενεκλῆς. —1) Ἀρχαῖος ἱστοριογράφος ἐκ Βάρκας τῆς Κυρηναϊκῆς, ἐπικαλούμενος Βαρκαῖος συγγραφεύς. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται αἱ παρὰ Ἀνωνύμῳ μνημονευόμεναι «Λιβυκαὶ Ἱστορίαι» καὶ ἡ παρ' Ἀθηναίῳ «Συναγωγή». Τῶν ἔργων τούτων οὐδὲν ἐσώθη.

—2) Περιηγητὴς γράψας περιγραφὴν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ Ἀθηνῶν», ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο ἔργον τοῦ Καλλικράτους.

—3) Ρήτωρ, ἀδελφὸς τοῦ Ἱεροκλέους ἐξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας, ζήσας περὶ τὸ 100—50 π. Χ. Διετέλεσε διδάσκαλος τοῦ Ροδίου Μόλωνος καὶ συνέγραψε πολλοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἔσχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Κικέρων καὶ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐσώθη. Ν. Α.

Μενεκράτης. —1) Ὁ *Ἐλαΐτης*. Ἀρχαῖος Ἕλλην ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Ἐλαίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀκμάσας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου (323—283 π. Χ.). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ ἀκαδημεικοῦ Ξενοκράτους τοῦ πρεσβυτέρου, διαδεχθέντος τῷ 339 τὸν Σπεύσιππον, καὶ συμμαθητὴς τοῦ Ἑκαταίου. Συνέγραψε γεωγραφικὸν ἔργον ἐπιγραφόμενον «Ἑλλησποντιακὴ περίοδος» καὶ ἕτερον «Περὶ κτίσεων». Τούτων δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἐλάχιστα ἀποσπάσματα, ἐκδοθέντα ὑπὸ C. Müller (εἰς τὰ F H. G 2,342).

— 2) Ὁ *Σμυρναῖος*. Ποιητής, οὗτινος δύο ἐπιγράμματα ἐσώθησαν ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ.

— 3) Ὁ *Νυσαεύς*. Ἱστορικός, ζήσας περὶ τὸ 100—150 μ. Χ. Εἶχε δύο υἱούς, τὸν Ἀριστόδημον καὶ τὸν Ἰάσονα, ὧν ὁ πρῶτος ἐδίδασκε βαθύγηρως ἐν Νύσῃ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ Στράβωνος, ὅστις καὶ ἐχρημάτισε μαθητής του. Ὁ Πλούταρχος (Θησ. 26) ἀναφέρει ὡς ἔργον αὐτοῦ ἱστορίαν τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Νικαίας, τῆς ὁποίας ἐλάχιστα ἀποσπάσματα ἐξεδόθησαν εἰς τὰ F. H. G 2,341—345. Πιθανῶς εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου ἀναφερόμενον Μενεκράτην.

—4) Ὁ *Ἐφέσιος*. Γραμματικὸς καὶ ποιητής, διδάσκαλος τοῦ Ἀράτου καὶ συγγραφεὺς στίχων περὶ γεωργίας. Ἕτερος γραμματικὸς ὁμώνυμος κατήγετο ἐκ Μιλήτου.

—5) Ἱστοριογράφος ἐκ Ξάνθου τῆς Λυκίας, γράψας «Λυκιανά», ἴσως δὲ καὶ «Περὶ Νικαίας». Ἐλάχιστα ἀποσπάσματα αὐτοῦ σωθέντα ἐξεδόθησαν εἰς τὰ F. H. G. 2, 343 καὶ 345. Ν. Α.

— **Μενεκράτης.** Ἰατρὸς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Φιλίππου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἱστορεῖται ὅτι ἀγυρτεύων διήρχετο τὰς ὁδοὺς ὡς Ζεύς, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἰαθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ἐπιληψίας (*Ἀθήν.* Δειπν. VII κεφ 33—34). Λέγεται ὅτι ὅτε ποτὲ ἠρώτησε τὸν βασιλέα Φίλιππον, ἂν νομίζῃ ὅτι τῷ λείπει πλέον τι πρὸς τελείωσίν του, «ἡ φρόνησις» ἀπήντησεν οὗτος. ΑΡ. Π. Κ.

— **Μενεκράτης** Γνωστὸς ἐξ ἐπιγραφῆς (Tiberius Claudius Kureina Menekrates), ἴσως ἀπελεύθερος

Digitized by Google

ιατρὸς τοῦ Τιβερίου, ἀποθανὼν περὶ τὸ 54 μ. Χ. Ἔγραψεν ἔργον περὶ ἁπλῶν φαρμάκων, ἐν ᾧ οὐχὶ διὰ σημείων, ἀλλὰ ὁλογραμμάτως, πρὸς ἀποφυγὴν σφαλμάτων, καθώριζε τὰς ποσότητας τῶν φαρμάκων. Ἐπειδὴ δὲ ἀφιέρου τὸ ἔργον τῷ αὐτοκράτορι Κλαυδίῳ, ἔθεσεν ὡς τίτλον αὐτοῦ «Αὐτοκράτωρ ὁλογράμματος ἀξιολόγων φαρμάκων». Γνωσταὶ αὐτοῦ εἶναι σκευασίαι τινές, ἐν αἷς καὶ τὸ «ἔμπλαστρον διὰ χυλῶν» (*Γαλ.* XIII, 995). Ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐπιγραφῇ (Inscript. Græc. Sicilic. ἔκδ. Kaebel 1759) ἀναφέρεται ὡς συγγραφεὺς 156 πραγματειῶν καὶ ἀρχηγὸς λογικῆς αἱρέσεως.
ΑΡ. Π. Κ

Μενέκωλος. Συρακόσιος, ἱδρυτὴς τῆς ἐν Σικελίᾳ Καμαρίνης, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (ΣΤ' 5). —Π.

Μενελάϊον (τὸ) *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖον ἱερὸν τῶν θεοποιηθέντων Μενελάου καὶ Ἑλένης, κείμενον ἐπὶ κορυφῆς λόφου, δύο ὥρας ΝΑ. τῆς Σπάρτης παρὰ τὴν ἀρχαίαν Θεράπνην καὶ τὸν σημερινὸν ναὸν Ἁγίου Ἠλία. Τὰ θεμέλια ταῦτα ἀνεῦρε πρῶτος ὁ Ρὼς τῷ 1834, ἀνεσκάφησαν δὲ τῷ 1900 ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τῷ 1910 ἀνεσκάφησαν ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς σχολῆς παρακείμεναι μυκηναϊκαὶ οἰκίαι, φέρουσαι σημεῖα πυρκαϊᾶς. Ἐκ τοῦ μνημείου τούτου ὠνομάσθη ἡ ἐφ' ἧς κεῖται λοφοσειρὰ τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ παραφυάδα τοῦ ὄρους Θόρναξ, παραφυάδος καὶ τούτου τοῦ Πάρνωνος. —Ω

Μενελαΐς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τοῦ Μενελαΐτου νομοῦ εἰς μέσην ἀπ' εὐθείας ἀπόστασιν μεταξὺ Ἀλεξανδρείας καὶ Δαμαγχοὺρ (ἀρχ. Ἑρμουπόλεως). Ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ Πτολεμαίου Α' πρὸς τιμὴν τοῦ ἀδελφοῦ του Μενελάου. Τὴν θέσιν της ὥρισεν ὁ G. Daressn εἰς τὸ σημερινὸν *Τὲλλ Λουκὶν* καὶ ὑποθέτει ὅτι ἁπλῶς μετωνομάσθη οὕτως ἡ *Ἀρχανδρόπολις* τοῦ Ἡροδότου (*G. Daressn.* «Ménélaïs et l'embouchure de la branche Canopique», ἐν «Rev. de l'Ég. ancienne», t. II fasc. 1—2, Paris 1928). Γ. Λ. Α

Μενέλαος *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς ἥρως ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Πελοπιδῶν, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν Ἀτρέως ἢ τοῦ υἱοῦ του Πλεισθένους καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῆς Ἀναξιβίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του κατέφυγεν εἰς τὴν Σπάρτην μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅπου ἀμφότεροι ἐνυμφεύθησαν τὰς θυγατέρας τοῦ Τυνδάρεω, ὁ μὲν Ἀγαμέμνων τὴν Κλυταιμήστραν, ὁ δὲ Μενέλαος τὴν ὡραίαν Ἑλένην. Ἀποθανόντος τοῦ πενθεροῦ του, ὁ Μενέλαος τὸν διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Σπάρτης καὶ ἔζη ἐν ὄλβῳ καὶ εὐτυχίᾳ, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ βασιλόπαις τῆς Τροίας Πάρις ἐπεσκέφθη αὐτὸν εἰς τὴν Σπάρ-

Ὁ Μενέλαος κομίζων τὸν Πάτροκλον νεκρόν.

την καὶ ἐπωφεληθεὶς τῆς ἀπουσίας του ἀπεπλάνησε τὴν σύζυγόν του Ἑλένην καὶ κατέπεισεν αὐτὴν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν Τροίαν, παραλαβὼν μετ' αὐτῆς καὶ πλουσίους θησαυροὺς τῶν ἀνακτόρων. Ὁ Μενέλαος ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ ταξιδίου καὶ μαθὼν τὴν ὕβριν ταύτην τοῦ Πάριδος, κατέπεισε τὸν ἀδελφόν του Ἀγαμέμνονα, βασιλέα τῶν Μυκηνῶν, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πόλεων νὰ ἐπιχειρήσωσιν ὑπερπόντιον ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Τροίας, ἵνα ἀνακτήσωσι τὴν Ἑλένην καὶ ἀποπλύνωσι τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος γενομένην ὑπὸ τοῦ Ἀσιανοῦ Πάριδος ὕβριν. Ὁ Μενέλαος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἄγων 60 πλοῖα. Κατὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τοῦ πολέμου διεκρίθη ὡς εἷς τῶν κυριωτέρων ἡρώων, ἔχων εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων τὴν δευτέραν τάξιν μετὰ τὸν Ἀγαμέμνονα. Ὁ Ὅμηρος παριστᾷ αὐτὸν ἐν «Ἰλιάδι» ξανθόν, ὑπερέχοντα πάντων κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τοὺς εὐρεῖς ὤμους, γενναῖον εἰς τὴν μάχην, ἔτι δὲ πρᾷον καὶ συνετόν, ὁμιλοῦντα «παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως». Διετέλεσε πάντοτε πιστὸς πρὸς τὴν ἁρπαγεῖσαν σύζυγόν του, μὴ θελήσας νὰ λάβῃ ὡς γέρας οὐδεμίαν τῶν αἰχμαλώτων νεανίδων, τὰς ὁποίας οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ ὡδήγουν εἰς τὰς σκηνάς των ἐκ λεηλασιῶν τῶν πέριξ πόλεων. Ἐπροστατεύετο ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Ἥρας, ἔλαβε πολλάκις μέρος εἰς τὰς μάχας καὶ κατώρθωσε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τρώων τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Μηριόνου. Τὸ κυριώτερον ἐπεισόδιον εἰς τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται ἐν «Ἰλιάδι» εἶναι ἡ μονομαχία του πρὸς τὸν Πάριν περὶ ἀποδόσεως τῆς Ἑλένης εἰς τὸν νικητήν, καθ' ἣν θὰ τὸν ἐφόνευεν ἐὰν δὲν ἔσωζεν αὐτὸν ἡ Ἀφροδίτη, ἡ ὁποία τὸν ἀπέσπασεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Μενελάου περιβαλοῦσα αὐτὸν δι' ὁμίχλης καὶ τὸν μετέφερε σῶον εἰς τὴν πόλιν. Κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν τολμηρῶν ἡρώων, οἱ ὁποῖοι κλεισθέντες ἐντὸς τοῦ δουρείου ἵππου καὶ εἰσαχθέντες εἰς τὸ Ἴλιον ἤνοιξαν τὰς πύλας τῆς πόλεως εἰς τοὺς Ἕλληνας. Μετὰ τὴν νίκην ἔλαβε τὴν Ἑλένην καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καταληφθεὶς ὅμως ὑπὸ θυέλλης παρὰ τὸν Μαλέαν, κατήχθη εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς καὶ περιεπλανήθη ἐπὶ 8 ἔτη ἀνὰ τὴν Λιβύην, Αἴγυπτον, Αἰθιοπίαν, Φοινίκην καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Τέλος, ἀκολουθήσας τὰς συμβουλὰς τοῦ Πρωτέως, τὸν ὁποῖον συνήντησεν εἰς τὴν νῆσον Φάρον, κατώρθωσε νὰ πραΰνῃ τοὺς θεοὺς καὶ νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν πατρίδα του, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ὀρέστης ἐφόνευσε τὸν Αἴγισθον καὶ τὴν Κλυταιμήστραν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Σπάρτην ἔζησε μετὰ τῆς Ἑλένης ἡσύχως μέχρι γήρατος. Ὑπεδέχθη καὶ ἐφιλοξένησε τὸν Τηλέμαχον μεταβάντα παρ' αὐτῷ ἵνα ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τοῦ πατρός του Ὀδυσσέως, ἐνύμφευσε δὲ τὸν υἱόν του Μεγαπένθην μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀλέκτορος Ἰφιλόχης καὶ τὴν θυγατέρα του Ἑρμιόνην μετὰ τοῦ Νεοπτολέμου, υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως. Κατά τινα παράδοσιν, ἐπιχειρήσας μετὰ τῆς Ἑλένης ταξίδιον εἰς τὴν Ταυρίδα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Ὀρέστου, ἐθυσιάσθη μετ' αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἰφιγενείας εἰς τὴν Ἄρτεμιν, κατ' ἄλλας δὲ ζήσαντες ἀμφότεροι εὐτυχεῖς μέχρι γήρατος ὡδηγήθησαν ὑπὸ τῶν θεῶν εἰς τὰ Ἠλύσια. Ἐν τούτοις εἰς τὴν Θεράπνην ἐδεικνύοντο οἱ τάφοι των ἐντὸς ἱεροῦ, ὅπου ἐτιμῶντο ὡς ἡμίθεοι, ἐτελεῖτο δὲ καὶ ἐτησία ἑορτὴ καλουμένη *Μενελάϊα*.
Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

—Μενέλαος. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντα Β' καὶ τῆς Γυγαίας, εἷς ἐκ τῶν τριῶν ἑτεροθαλῶν ἀδελφῶν τοῦ Φιλίππου Β'. Φοβούμενος ὁ Φίλιππος μήπως διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν των νοσφισθοῦν τὸν θρόνον, ἐζήτησε νὰ τοὺς φονεύσῃ. Καὶ ὁ μὲν εἷς ἐθανατώθη, οἱ δὲ δύο ἄλλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Μενέλαος, κατέφυγον εἰς τὴν Ὄλυνθον. Ὁ Φίλιππος χρησιμοποιήσας τοῦτο ὡς ἀφορμὴν ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ὀλυνθίων. Ὁ Μενέλαος, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ μισθοφόρων καὶ ἱππικοῦ τὸ ὁποῖον οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν ὑπὸ τὸν Χαρίδημον πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ καὶ τῶν Ὀλυνθίων, ἀντέστη γενναίως, ἀλλὰ τέλος ἡ Ὄλυνθος ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Φιλίππου καὶ ὁ Μενέλαος συλληφθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐθανατώθη.

—Μενέλαος. Υἱὸς τοῦ Λάγου καὶ ἀδελφὸς Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος. Κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀδελφοῦ του ἐκυρίευσε τῷ 315 π. Χ. τὴν Κύπρον καὶ ἐκράτησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ 306, ὁπότε καταναυμαχηθεὶς παρὰ τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ ἐνεκλείσθη εἰς τὴν πόλιν ταύτην μὲ 60 πλοῖα καὶ ἐπολιορκήθη στενῶς ὑπ' αὐτοῦ, χρησιμοποιήσαντος τὰς περιφήμους πολιορκητικὰς μηχανὰς του κατὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Ἡ πόλις ἐκινδύνευε νὰ κυριευθῇ, ὅτε αἴφνης ὁ Μενέλαος κατώρθωσεν ἐν καιρῷ νυκτὸς νὰ κατακαύσῃ τὰς πλείστας τῶν μηχανῶν τοῦ Δημητρίου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔσπευσεν εἰς βοήθειάν του ὁ Πτολεμαῖος μὲ 140 πλοῖα καὶ 10.500 πεζούς. Ὁ Δημήτριος ἐξελθὼν εἰς συνάντησίν του κατετρόπωσεν αὐτὸν παρὰ τὸ Κίτιον. Τὰ 60 πλοῖα τοῦ Μενελάου προσεπάθησαν νὰ ἐξέλθωσι τοῦ λιμένος πρὸς βοήθειαν τοῦ Πτολεμαίου καὶ μετὰ πεισματώδη μάχην τὸ ἐπέτυχον, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ὁ Μενέλαος κατόπιν τούτων ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ μετὰ τοῦ στόλου, καθὼς καὶ ὅλη ἡ Κύπρος, εἰς τὸν Δημήτριον, ὁ ὁποῖος γενναίως φερόμενος τὸν ἀπέλυσεν ἄνευ λύτρων μετὰ τοῦ υἱοῦ του Πτολεμαίου Λεοντίσκου. Ἔκτοτε ὁ Μενέλαος ἔζησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀπ' αὐτοῦ δὲ ὠνομάσθη ὁ πρὸς Α. τῆς Ἀλεξανδρείας νομὸς Μενελαΐτης.
Ν. Α.

—Μενέλαος. Ἕλλην μαθηματικὸς ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ συγγραφεὺς πραγματείας «Περὶ σφαίρας». Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ ἐπίσης Ἀλεξανδρινοῦ μαθηματικοῦ Πάππου, ὡς καὶ τοῦ Πρόκλου καὶ τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις μάλιστα μνημονεύει ὅτι ὁ Μενέλαος ἔκαμεν ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις ἐν Ρώμῃ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, ἤτοι τῷ 98 μ. Χ. Εἶναι πιθανώτατον ὅτι ὁ Μενέλαος οὗτος εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἀναφερόμενον. Πλὴν τοῦ ἔργου τούτου «Περὶ σφαίρας», ὁ Μενέλαος ἔγραψε πραγματείαν καὶ «Περὶ ποσότητος καὶ διακρίσεως τῶν μειγμάτων». Ἀμφότερα τὰ ἔργα ταῦτα μετεφράσθησαν εἰς τὴν συριακὴν καὶ ἀραβικήν. Λατινικὴ μετάφρασις τῆς «Περὶ σφαίρας» πραγματείας ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν Παρισίοις τῷ 1644· ἡ ἀρίστη ὅμως ἔκδοσις εἶναι ἡ ἐν Ὀξφόρδῃ γενομένη ὑπὸ τοῦ Haley καὶ ἡ ἀνατύπωσις αὐτῆς ὑπὸ Costard τῷ 1758. Β. Δ. Θ.

— Μενέλαος Ἕλλην γλύπτης τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Κατὰ τὸ ἐνεπίγραφον βάθρον, ἐφ' οὗ ἦτο ἱδρυμένον τὸ μόνον διασωθὲν ἔργον αὐτοῦ, ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ γλύπτου Στεφάνου, ὅστις ἤκμασεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου. Εἶναι, ἄρα, πιθανὸν ὅτι ὁ Μενέλαος ἤκμασε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου. Τὸ μόνον διασωθὲν ἔργον τοῦ γλύπτου τούτου εὑρίσκεται νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τῶν Θερμῶν τῆς Ρώμης, παριστᾷ δὲ σύμπλεγμα γυναικὸς βλεπούσης μετὰ στοργῆς τὸν πρὸ αὐτῆς ἱστάμενον νεανίαν.

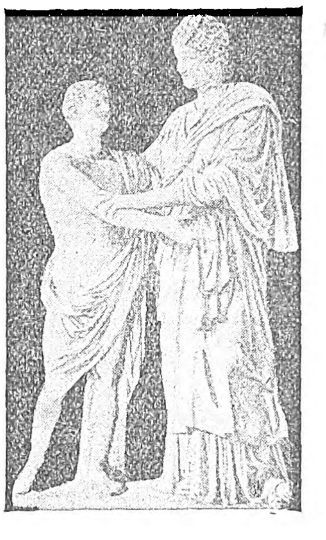

Μαρμάρινον σύμπλεγμα τοῦ γλύπτου Μενελάου.
[Μουσεῖον Ρώμης.]

Ἡ γυνὴ ἐπιθέτει τὴν μὲν δεξιὰν αὐτῆς χεῖρα ἐπὶ τοῦ αὐχένος τοῦ νεανίου, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ τὴν γυμνὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ νεανίου, τὴν ὁποίαν τείνει οὗτος πρὸς αὐτήν, ἐνῷ μετὰ τοῦ αὐτοῦ βλέμματος ἀγάπης προσατενίζει καὶ οὗτος τὴν γυναῖκα. Εἰς τὸ σύμπλεγμα τοῦτο ἐδόθησαν πολλαὶ ἑρμηνεῖαι. Κατὰ τὸν Winckelmann, ἡ σύνθεσις αὕτη παριστᾷ τὴν συνάντησιν τῆς Ἠλέκτρας μετὰ τοῦ Ὀρέστου, κατ' ἄλλους ἀρχαιολόγους τὴν συνάντησιν τῆς Πηνελόπης μετὰ τοῦ Τηλεμάχου, ἢ τῆς Αἴθρας μετὰ τοῦ Θησέως. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἑρμηνειῶν τούτων οὐδεμία θεωρεῖται ἀληθής, μᾶλλον δὲ ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι τὸ θέμα δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τοὺς μύθους, ἀλλὰ παριστᾷ τὸν συνήθη ἀποχαιρετισμὸν μητρὸς καὶ υἱοῦ τῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων, καὶ τοῦτο διότι τὸ ὅλον, σύνθεσις καὶ ρυθμός, ὑπενθυμίζει τὴν τέχνην τῶν ἀττικῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, τὴν ὁποίαν ὁ τεχνίτης οὗτος ἀσφαλῶς θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψει του, ὅπως καὶ οἱ σύγχρονοί του γλύπται οἱ ἐργαζόμενοι ἐν Ρώμῃ.
Β. Δ. Θ.

Μενέλαος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Μαρμαρικῆς μεταξὺ Καρδάμεως καὶ Κατανέων (Σταδ. Μεγάλ. θαλ. 35—37). Ὁμοίως τὸν ὀνομάζει καὶ ὁ Σκύλαξ (108), ὁρίζων τὴν ἀπόστασιν του ἀπὸ τοῦ Πέτραντος ὅσην πλοῦς ἡμέρας, καὶ ὁ Στράβων (ΙΖ, 838) καὶ ὁ Πτολεμαῖος (Δ, ε, 28), τοῦ Ἡροδότου ὀνομάζοντος αὐτὸν *Μενελάϊος λιμήν*. Κατὰ τὸν Della Cella (Viaggio da Tripoli, 176) εἶναι ὅρμος τις, ὃν οἱ ἐντόπιοι ὀνομάζουν *Κούριατ* (πλάτ. 32°05' Β, μηκ. 24°54' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 244: Derna to Marsa Matruh) καὶ οὐχὶ ὁ κόλπος τῆς *Βόμβας*, ὡς ἐνόμισαν οἱ Σμὶθ καὶ Ντέϊβυ. Ἀπέχων τοῦ μυχοῦ Ἀκάμπας ἐς Σολοὺμ 33 μίλλια Β. καὶ ΒΔ. Σ. Ε. Λ.

Μενελὶκ Α'. Υἱὸς τοῦ Σολομῶντος ἐκ τῆς βασιλίσσης τοῦ Σαβᾶ Μακέδας. Οὗτος μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν του πλησίον τῆς μητρός του μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ πατρός του χάρις εἰς δακτύλιον, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Σολομὼν εἰς ἐνθύμιον πρὸς τὴν Μακέδαν, ἐστέφθη ὑπ' αὐτοῦ βασιλεὺς τῆς χώρας τοῦ Νότου καὶ ἀπεστάλη ἐφοδιασθεὶς μὲ ἀντίγραφα τῶν ἱερῶν βίβλων τῶν Ἑβραίων, συνοδευόμενος ὑπὸ ἐπιφανῶν Ἑβραίων διανοουμένων. Οὗτοι ὅμ

Digitized by Google

παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν τὰ γνήσια ἱερὰ σκεύη καὶ βιβλία καὶ ἀφῆκαν τὰ μιμήματα. Οὕτως ἐκόμισαν εἰς Αὐξούμην τὴν πραγματικὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης. Ὁ Σολομὼν κατεδίωξε τὸν υἱόν του καὶ τοὺς σοφούς του, ἀλλὰ δὲν τοὺς συνήντησεν. Ὁ Μενελὶκ μετεβίβασεν εἰς τοὺς ἀπογόνους τὸ στέμμα τοῦ Δαυῒδ καὶ ἐγένετο ὁ γενάρχης τῆς σολομωντείου δυναστείας.

— **Μενελὶκ Β'.** Βασιλεὺς τῆς Αἰθιοπίας, γεννηθεὶς ἐν Σόᾳ τῷ 1842 υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σόας Χαελὶ Μελικὼθ. Τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα ἦτο *Σαχάλα Μάριεμ*. Θανόντος τοῦ Μελικὼθ ὁ τότε αὐτοκράτωρ Θεόδωρος περιώρισεν αὐτὸν εἰς Γκονδὸρ καὶ τὸν ἐνύμφευσε μετὰ τῆς θυγατρός του Βαφάνας. Δραπετεύσας ἐπέστρεψεν εἰς Σόαν, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἀνδρείων συμπατριωτῶν του, καὶ ἀνέλαβε τὸν πατρικὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα Μενελὶκ Β' (1866). Ἀποτυχὼν εἰς τὰς κατὰ τοῦ Θεοδώρου ἐνεργείας του ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του εἰς τὴν χώραν τῶν Γκάλλα, τὸ Καφρὰ καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων τότε κατεχόμενον Χαρράρ (1887). Ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, διαδόχου τοῦ Θεοδώρου, ἐσυνθηκολόγησε πρὸς αὐτόν. Τούτου φονευθέντος ὑπὸ τῶν Δερβισσῶν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1889, ἀνεκηρύχθη ὁ Μενελὶκ αὐτοκράτωρ, στεφθεὶς ἐν Ἐντότο τὴν 6 Νοεμβρίου 1889. Ἐξ μῆνας κατόπιν ὑπέγραψε μετὰ τῆς Ἰταλίας τὴν ἐν Οὐτσιάλι συνθήκην, ἀλλ' ἐξωργίσθη μαθὼν ὅτι τὸ ἄρθρον 17 εἰς τὸ ἰταλικὸν κείμενον ἐπέβαλλεν εἰς τὸ κράτος του τὴν ἰταλικὴν προστασίαν, ἐνῷ εἰς τὸ αἰθιοπικὸν ἔλεγεν ὅτι «ὁ βασιλεὺς ἠδύνατο ἐὰν ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἰταλικὴν κυβέρνησιν κατὰ τὰς μετὰ τῶν ἄλλων δυνάμεων σχέσεις του». Ἐζήτησεν ἀμέσως, ἀλλὰ ματαίως, τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ἄρθρου τούτου καὶ τῷ 1892 ἐξώφλησε δάνειον συναφθὲν πρὸς τὴν Ἰταλίαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπεδεινώθησαν αἱ ἰταλοαιθιοπικαὶ σχέσεις καὶ μετ' ὀλίγον ἐξερράγη ὁ πόλεμος (1895). Ὁ Μενελὶκ συνεκέντρωσε τοὺς ὑποτελεῖς βασιλεῖς μετὰ τῶν στρατευμάτων των. Οἱ Ἰταλοὶ ὑπὸ τὸν Μπαρατιέρη κατήγαγον κατ' ἀρχὰς ἐπιτυχίας τινάς, ἀλλ' ἡττήθησαν εἰς Ἀμπᾶ Ἀλάγκι (Δεκέμβριος 1895) καὶ κατόπιν ὑπέστησαν πανωλεθρίαν εἰς τὴν Ἄδουαν (Μάρτιος 1896). Τῇ παρεμβάσει τοῦ πάπα, ἀποστείλαντος παρὰ τῷ νικητῇ τὸν Κοπτοκαθολικὸν πατριάρχην τῆς Αἰγύπτου Κύριλλον - Μακάριον Β', ἀπεδόθησαν οἱ αἰχμάλωτοι καὶ τέλος ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης (26 Ὀκτωβρίου 1896), ἥτις ἠκύρωσε τὴν συνθήκην τοῦ Οὐτσιάλι καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν τῆς Αἰθιοπικῆς αὐτοκρατορίας. Ἔκτοτε ὁ Μενελὶκ ἠσχολήθη νὰ καταστείλῃ ἐσωτερικάς τινας ἐξεγέρσεις, ὧν σπουδαιοτέρα ἦτο ἡ τοῦ Ρὰς Μαγκάσι. Δεξιὸς πολιτικὸς καὶ ὀξυνούστατος, προσεπάθησε νὰ εἰσαγάγῃ ἐκπολιτιστικά τινα στοιχεῖα εἰς τὴν χώραν του. Ἐπέφερε διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις, ἤνοιξε καὶ ἔστρωσεν ὁδούς, συνετέλεσεν εἰς τὴν στρῶσιν τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ Δζιμπουτὶ εἰς Ἀδδὶς Ἀμπέμπαν καὶ ἐξεκαθάρισε τὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα πρὸς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν σχετικῶς πρὸς τὰ σύνορα τῆς αὐτοκρατορίας, τὰ ὁποῖα ἐχαράχθησαν κατηγορηματικῶς. Ἰδίως ὑπεστήριξεν αὐστηρότατα τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ δι' αὐτὸ ἡ μνήμη του παραμένει ζωηροτάτη εἰς τὸν λαόν. Ὁ Μενελὶκ δὲν ἀπέκτησεν ἄρρενα οὔτε ἐκ τῆς πρώτης του συζύγου Βαφάνας οὔτε ἐκ τῆς δευτέρας Οὐϊζέρο Ταϊτοῦ, τὴν ὁποίαν γεννηθεῖσαν τῷ 1856 ἐνυμφεύθη τῷ 1883. Ἀλλ' ἐκ μὲν ἐκείνης ἀπέκτησε τὴν Ζαοδιτοῦ τῷ 1876, ἐκ ταύτης δὲ τὴν Βοϊδεζέρο Σόα Ἀρεγκὲτ θανοῦσαν τῷ 1897. Τῆς Βοϊδεζέρο ταύτης υἱὸς ὁ Λὶτζ Ἰασσοῦ ἐκ τοῦ ἐκχριστιανίσαντος Μουσουλμάνου Ρὰς Μιχαὴλ διεδέχθη τὸν Μενελὶκ Β', θανόντα τὴν 12 Δεκεμβρίου 1913. Γ. Λ. Α.

Μενελὶκ Β', βασιλεὺς τῆς Ἀβυσσηνίας.
(Προσωπογραφία ὑπὸ Γ. Προκοπίου.

Μενέμαχος. Ἀρχαῖος Ἕλλην ἰατρός, ὀπαδὸς τῆς μεθοδικῆς σχολῆς καὶ πιθανῶς μαθητὴς τοῦ Θεμίσωνος. Ὁρισμὸν τοῦ ληθάργου ὑπ' αὐτοῦ τεθέντα ἀναφέρει ὁ Καίλιος Αὐρηλιανὸς (ac. II, 1), ψιλωθρον δὲ αὐτοῦ ὁ Ὀρειβάσιος (II, 417), ὅστις ἀναφέρει καὶ γνώμην αὐτοῦ περὶ βδελλῶν (II, 72). Ὁ Κέλσος ἀναφέρει φάρμακον κατ' ὀδονταλγίας (VI, 9), ὁ δὲ Macer Floridus κατάπλασμα σιναποῦχον (στίχ. 1160). ΑΡ. Π. Κ.

Μενεμβρία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη ὀνομασία τῆς *Μεσαμβρίας* (βλ. λ.).

Μενεμὲν *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὴ ὀνομασία τῆς Μικρασιατικῆς πόλεως *Μαινεμένη* (βλ. λ.).

Μενέν, ἡ *Μένε* (γαλλ. Menin, γερμ. Meenen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ Δυτικῆς Φλάνδρας (ἐπαρχία Κουρτραί), ἐπὶ τοῦ Λὺς καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κουρτραί—Χάζεμπρουκ, κέντρον βιομηχανίας καπνοῦ καὶ ὑφασμάτων. Κάτ. (1926) 18.769. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (19 Ὀκτωβρίου 1914) κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἔμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τῆς 1 Ὀκτωβρίου τοῦ 1918, ὁπότε ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν βρεττανικῶν στρατευμάτων, διαρκούσης τῆς μάχης τῶν Φλανδρῶν. Χ. Δ.

Μενέντεθ ὑ Μελάϊο (Menendez y Pelayo). Ἱσπανὸς ἱστορικὸς καὶ κριτικὸς (1856—1912). Ἐσπούδασεν ἐν Σαντάντερ καὶ ἐν Βαρκελώνῃ φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν καὶ διὰ τῶν πολυπληθῶν ἔργων του κατέστη ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων συγχρόνων Ἱσπανῶν συγγραφέων, ἐξασκήσας μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς λογοτεχνίας τῆς πατρίδος του, ἰδίως διὰ τῶν κριτικῶν καὶ αἰσθητικῶν του ἔργων. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα ἐπὶ ποικιλοτάτων θεμάτων, τὰ κυριώτερα δὲ τούτων εἶναι: «Κριτικαὶ μελέται» (1876), «Ὁ Ὁράτιος ἐν Ἱσπανίᾳ» (1877, τόμ. 2), «Ποιητικαὶ μελέται» (1878), «Ἱστορία τῶν ἑτεροδόξων ἐν Ἱσπανίᾳ» (1880, 1882, 1911, τόμ. 3), «Μεταφράσεις τραγῳδιῶν Σαίξπηρ» (1881), «Ἱστορία τῶν αἰσθητικῶν ἰδεῶν ἐν Ἱσπανίᾳ» (1882—1904, τόμ. 6, «Μελέται φιλολογικῆς κριτικῆς» (1884), «Ἱστορία τῆς Καστιλλιανῆς ποιήσεως κατὰ τὸν μεσαίωνα» (1886), «Ἡ ἱσπανικὴ ἐπιστήμη» (1887, 1888, τόμ. 3), «Δοκίμια φιλοσοφικῆς κριτικῆς» (1892), «Ἀνθολογία Ἱσπανοαμερικανῶν ποιητῶν» (1893), «Μελέται φιλολογικῆς κριτικῆς» (1908, πέμπτη σειρά) κτλ. Μ. Δ. Β.

μενεξεδένιος, —α, —ο· δημοτ., ὁ ἀποτελούμενος, ὁ κατεσκευασμένος ἀπὸ μενεξέδες: «μενεξεδένιος σταυρός», «στεφάνι μενεξεδένιο» || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς μενεξέδες: τὸ «μενεξεδένιο χρῶμα τοῦ Ὑμηττοῦ».

Μενεξελῆ *[Γεωγρ.]*. Προτέρα ὀνομασία τοῦ συνοικισμοῦ *Ἀχλαδερὸ* (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Σερρῶν.

μενεξελύς, —*ειά*, —*ύ* ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ μενεξέ.

μενεξὲς (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἴον τὸ εὐῶδες*.

Μενεξὲς *[Γεωγρ.]*. Ὕψωμα ἐν εἴδει μικροῦ ὀροπεδίου (ὑψομέτρου 2.840 μ.), εὑρισκόμενον παρὰ τὴν μέχρι τοῦ 1912 ἑλληνοτουρκικὴν ὁροθετικὴν γραμμήν, ἐπικρατοῦν δὲ σημαντικῶς ἐπὶ τῆς παρόδου Μελούνας. Ἐπειδή, λόγῳ τῆς ἀξίας ταύτης τοῦ Μενεξέ, πρὸ πάσης διὰ Μελούνας πρὸς ἑκατέραν τῶν κατευθύνσεων προελάσεως, ἀπαιτεῖται ἡ προκαταβολικὴ πλήρης διακατοχὴ τοῦ Μενεξέ, δι' αὐτό, κατὰ τε τὰς Ἑλληνοτουρκικὰς συμπλοκὰς τοῦ 1886 καὶ κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, διεξήχθησαν αἱματηροὶ ἀγῶνες ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τούτου, καθ' οὓς οἱ Ἕλληνες ἀπωθήθησαν. Ν. Θ. Κ.

Μενεξές, Χρῆστος. Εἷς ἐκ τῶν προυχόντων τῆς Θεσσαλονίκης, ἀπαγχονισθεὶς ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως, μετὰ τὸν Ἰωσὴφ ἐπίσκοπον Κίτρους (Πύδνης), Χριστοδούλου Μπαλάνου καὶ Ἀναστασίου Κυδωνιάτου, κατὰ Μάϊον τοῦ 1821, ὁπότε ἡ ἐπανάστασις εἶχε γενικευθῆ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον. —Ω

Μενεσῦ, ἡ *Ἀμενεοῦ* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λάρνακος, ἀπέχον ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας 5 ἀγγλικὰ μίλλια. Ἔχει περὶ τοὺς 100 κατοίκους, ἐξ ὧν 25 Ὀθωμανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες ὀρθόδοξοι. Α. Κ. Α.

Μενές, ἡ *Μενὴς* καὶ *Μηνᾶς*. Ὁ πρῶτος ἱστορικὸς βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου. Καταλύσας τὴν θεοκρατιαν ἐν τῇ τότε πρωτευούσῃ τῆς χώρας καὶ πατρίδι του Θίνει (5004 ἕως 4751 π. Χ.) ἵδρυσε τὴν Μέμφιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου ὀλίγον νοτιώτερον τῆς κορυφῆς τοῦ Δελτα. Ὁ Μενὲς ἀνεδείχθη στρατιωτικός, νομοθέτης καὶ οἰκοδόμος, ἱδρύσας τὸν ναὸν τοῦ Φθᾶ, κανονίσας τὰ τῆς λατρειας τῶν θεῶν καὶ ἐπιχειρήσας ἐπιτυχεῖς ἐκστρατείας ἔξω τῶν συνόρων του. Μετὰ 62 ἐτῶν βασιλείαν ἀπέθανε δηχθεὶς ὑπὸ ἱπποποτάμου. Τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του *Τέτα*, ὅστις ἤρχισε τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ἐν Μέμφιδι ἀνακτόρου καὶ διεκρίθη ὡς συγγραφεὺς ἰατρικῶν βιβλίων. Ὁ Μενὲς ἐγένετο ὁ ἱδρυτὴς τῆς Α' δυναστείας, λεγομένης θινιτικῆς. Γ. Λ. Α.

Μενέσαιχμος. Ἀθηναῖος ῥήτωρ, ζήσας κατὰ τὸν Δ' π.Χ. αἰῶνα. Ὑπῆρξε δριμὺς κατήγορος τοῦ ῥήτορος Λυκούργου, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐξηκολούθησε τὴν καταφοράν του ἐναντίον τῶν τέκνων του. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἶχε κατηγορηθῆ ὑπὸ τοῦ Λυκούργου. Μετέσχε τῆς κατὰ τοῦ Δημοσθένους κατηγορίας διὰ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἁρπάλου. Μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Σουΐδα λόγος τοῦ ῥήτορος Δεινάρχου ἀπαγγελθεὶς ἐναντίον του. Ν. Α.

Μενεσθεὺς *[Μυθολ.]*. Μυθολογικὸν πρόσωπον, υἱὸς τοῦ Πετεοῦ καὶ δισέγγονος τοῦ Ἐρεχθέως βασιλέως τῆς Ἀττικῆς. Ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τοῦ ἐκ 50 πλοίων στόλου, τὸν ὁποῖον ἔστειλαν μετὰ στρατοῦ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατείαν. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἐπωφεληθεὶς τῆς καθόδου τοῦ Θησέως μετὰ τοῦ Πειριθόου εἰς τὸν Ἅδην, κατώρθωσε βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Διοσκούρων νὰ γίνῃ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν δὲ ἐπέστρεψεν ὁ Θησεύς, ἐξεδιώχθη καὶ κατέφυγεν εἰς Σκῦρον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Εἰς τὰς πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας μάχας διεκρίνετο κυρίως ὡς ἁρματηλάτης, ὑπῆρξε δὲ εἷς ἐκ τῶν κρυβέντων ἐντὸς τοῦ δουρείου ἵππου καὶ πρώτων εἰσελθόντων εἰς τὴν Τροίαν. Κατά τινα παράδοσιν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ἐπανῆλθε σῷος εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ θανάτου του, ὑπεστήριξε δὲ καὶ τὸν Ὀρέστην φυγάδα. Κατ' ἄλλην ὅμως παράδοσιν, ἔπεσε μαχόμενος πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας, τὴν δὲ βασιλείαν τῶν Ἀθηνῶν ἀνέλαβον, ἐπαγελθόντες, οἱ υἱοὶ τοῦ Θησέως Δημοφῶν καὶ Ἀκάμας. Ν. Α.

Μενεσθέως λιμὴν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν ἢ μᾶλλον στομαλίμνη τῆς Βαιτικῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τορδούλων, ΝΑ. τοῦ Ἡραίου (Τράφαλγκαρ). Φαίνεται φερώνυμος τῷ Μενεσθεῖ, στρατηγῷ τῶν Ἀθηναίων, ὑπαρχούσης περὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλης παραδόσεως (*Σχολιαστ. Θουκυδ.* Α, 12), καθ' ἣν ἀποδιωχθεὶς ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Θησέως μετέβη πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς Ἱσπανίαν. Ταυτότης ἀμφίβολος· πιθανῶς ἡ σύγχρονος Santa Maria. Πλησίον αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ μαντεῖον (*Στράβ.* Γ, 2, 146). Σ. Ε. Λ.

μενεστράλοι (οἱ) (γαλλ. ménestrels, ἀγγλ. minstrels, ἐκ τῆς λατιν. λ. ministerialis=ὁ ἀνήκων, ὁ ὑπηρετῶν τὸν κύριόν του). Εἶδος ῥαψῳδῶν ποιητῶν ἢ μουσικῶν, οἱ ὁποῖοι συνέθετον στίχους καὶ μελῳδίας καὶ περιήρχοντο τοὺς πύργους τῶν εὐγενῶν διασκεδάζοντες αὐτούς. Τὸ ὄνομα *μενεστράλοι* ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς ἀδιακρίτως πάντας τοὺς ἀπεσπασμένους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἑνὸς εὐγενοῦς. Βραδύτερον ἡ ἔννοια εἰδικεύθη μόνον δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατὰ διαφόρους τρόπους διεσκέδαζον τοὺς αὐθέντας των (ῥαψῳδούς, θαυματοποιοὺς κλπ.) Ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος *μενεστράλοι* ἐκαλοῦντο μόνον οἱ μουσικοὶ καὶ ποιηταί· οὗτοι κατέστησαν τόσον πολυάριθμοι καὶ περιζήτητοι εἰς τὰς αὐλὰς τῶν εὐγενῶν, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος Θ' εἶχε προσλάβει πολλοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Ἔκτοτε ἤρχισαν ὀργανούμενοι εἰς ἴδια σωματεῖα καὶ εἶναι περίφημοι οἱ ἀγῶνες, τοὺς ὁποίους διεξήγαγον πρὸς τοὺς λοιποὺς μουσικούς, τοὺς ὁποίους ἤθελον νὰ ὑπαγάγωσιν εἰς τὰ σωματεῖά των. Οἱ μενεστράλοι τῶν Παρισίων εἶχον καὶ ἴδιον βασιλέα, διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, κατῴκουν ἰδίαν συνοικίαν καὶ διέθετον ἰδιαιτέρους ναούς, νοσοκομεῖα κλπ. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' εἶχε καθορίσει διὰ διατάγματος (1707) τὰ ἀφορῶντα τὰς ἐπαγγελματικὰς ὀργανώσεις ταύτας, ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις κατήργησε τὰς ὀργανώσεις τῶν μενεστράλων, οἵτινες δὲν ἀναφαίνονται πλέον. Σπουδαιότεροι ἐκ τῶν μενεστράλων ἦσαν οἱ ποιηταὶ Φρουασσὰρ καὶ Ρυτεμπέφ. Χ. Δ.

Μενέστρατος. Ἀθηναῖος ἐκ τοῦ δήμου τῆς Ἀμφιτροπῆς. Τῷ 404 π. Χ. κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν ὡς λαβὼν μέρος εἰς συνωμοσίαν ἐξυφανθεῖσαν ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν ἐναντίον τῶν τριάκοντα τυράννων καὶ ἐφυλακίσθη, προδώσας

Digitized by Google

ὅμως τοὺς ὑπολοίπους συνωμότας ἀπελύθη κατὰ δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπόσχεσιν. Μετὰ τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς δημοκρατίας κατηγορήθη ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν ὡς προδότης καὶ φονεὺς καὶ καταδικασθεὶς ἐθανατώθη. Ὁ Ἁρποκρατίων μνημονεύει καὶ λόγον τοῦ Λυσίου «Πρὸς Μενέστρατον», ὁ ὁποῖος πιθανῶς ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἀνωτέρω προδοσίαν του. Ν. Α.

Μενετριὲ (Menetrier), *συνδρομὴ τοῦ —*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζεται συμπτωματικὴ συνδρομή, καθ' ἣν ὁ πάσχων ἐμφανίζει οἴδημα σκληρὸν καταλαμβάνον τὰ κάτω ἄκρα, τὸ κάτω τμῆμα τοῦ ὑπογαστρίου, τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ θώρακος καὶ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα· ἐξίδρωμα κιτρῶδες αἱμορραγικὸν ἢ ἐνίοτε ὅμοιον πρὸς χυλόν, ἐδραζόμενον εἰς τὸν ὑπεζωκότα ἰδίως ἐπὶ τ' ἀριστερά, καὶ εἰς τὸ περιτόναιον· διήθησιν καὶ διόγκωσιν τῶν ἀριστερῶν ὑπερκλειδίων γαγγλίων. Ἡ συνδρομὴ αὕτη ὑπεμφαίνει ἔμφραξιν τοῦ θωρακικοῦ πόρου, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι καρκινωματώδους φύσεως. Μ. Ν. Κ.

Μενεφθᾶ. Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου ἀνήκων εἰς τὴν ΙΘ' δυναστείαν, κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ ὁποίου, κατά τινα παράδοσιν, ἐγένετο ἡ ἔξοδος τῶν Ἑβραίων (βλ. λ. *Αἴγυπτος τ. Β' σ. 573 α'*).

Μενεχέμ. Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (βλ. λ. *Μαναήμ*).

Μενζάλα (Menzaleh) *[Γεωγρ.]*. Παραλία λίμνη τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἐκτεινομένη μεταξὺ τῆς Δαμιέττης, τοῦ ἀνατολικωτέρου βραχίονος τοῦ δέλτα τοῦ Νείλου καὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Χωρίζεται ἀπὸ τῆς Μεσογείου διὰ στενῆς ἀμμώδους λωρίδος καὶ ἔχει μῆκος 44 χλμ., μέγιστον πλάτος 40 καὶ μέσον βάθος ἑνὸς περίπου μέτρου. Ἡ ὑπὸ τῶν ὑδάτων αὐτῆς καταλαμβανομένη ἔκτασις ἀνέρχεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πλημμυρῶν εἰς 2.500—2.600 τετρ. χλμ. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἰχθυόεσσα, περὶ τὰς ὄχθας δ' αὐτῆς κατοικοῦσι πλεῖσται οἰκογένειαι ἁλιέων διενεργούντων τὴν ἁλιείαν διὰ μικρῶν λέμβων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 7.000 περίπου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ξηρασίας, ὁπότε τὸ ὕδωρ της εἶναι ἁλμυρόν, ἐξάγονται μεγάλαι ποσότητες ἅλατος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν κατακλύζεται ὑπὸ τοῦ Νείλου, ὁ ὁποῖος καθιστᾷ τὸ ὕδωρ αὐτῆς γλυκύ. Ἐντὸς τῆς λίμνης καὶ περὶ τὴν ὄχθην αὐτῆς ζῇ μέγας ἀριθμὸς πελεκάνων καὶ ἄλλων ὑδροβίων πτηνῶν. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὠνομάζετο *Τανιτική*, ἦτο μικροτέρα κατ' ἔκτασιν, οἱ περὶ αὐτὴν δ' ἀγροὶ ἦσαν εὐφορώτατοι, ἀρδευόμενοι ὑπὸ τριῶν βραχιόνων τοῦ Νείλου, τοῦ Τανιτικοῦ, τοῦ Μενδεσιανοῦ καὶ τοῦ Πηλουσιακοῦ. Παρὰ τὰς Ν. ὄχθας της ἔκειντο αἱ πόλεις Μένδη, Τάνις, Πηλούσιον κλπ., μικραὶ δὲ νησῖδες, μὴ σῳζόμεναι σήμερον, ἀνεδύοντο ἐντὸς τῶν ὑδάτων της. Μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων τῶν παραλιμνίων χωρίων διακρίνονται τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς σημιτικῆς φυλῆς, ὁ δὲ Μαριὲτ θεωρεῖ αὐτοὺς ἀπογόνους τῶν Ὑξώς, οἱ ὁποῖοι πρὸ 4000 ἐτῶν εἶχον καταλάβει τὴν Αἴγυπτον.

— **Μενζάλα, ἢ *Ἐλ-Χαγὶτ-Μενζάλα*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αἰγύπτου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νταχαλέ, 47 χλμ. Α.ΒΑ τῆς Μανσούρας, κειμένη ἐπὶ τῆς φυσικῆς διώρυγος Μπὰχ Ἀχμούν, τῆς ἑνούσης τὸν βραχίονα τῆς Δαμιέττης μετὰ τῆς λίμνης Μενζάλα. Κάτ. 11.000, ἀσχολούμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἁλιείαν. Χ. Δ.

μενζίλι (τὸ) (ἀραβ. *μενζίλ*)· σταθμός, ἡ μεταξὺ δύο σταθμῶν διαδρομή.

Μένης. Μακεδὼν εὐπατρίδης ἐκ Πέλλης, υἱὸς τοῦ Διονυσίου, διατελέσας ἀπὸ τοῦ 333 π. Χ. εἷς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀρριανοῦ (ΙΙ, 12). Τῷ 331 π. Χ. ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διοίκησις τῶν παραλίων τῆς Κιλικίας—Συρίας—Φοινίκης καὶ ἡ περιφρούρησις τῶν θαλασσίων ὁδῶν. Ν. Α.

Μενής. Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου (βλ. λ. *Μενές*).

μένθα *ἥμερη* (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἡδύοσμος ὁ πιπερώδης*.

μενθάνιον (τό), καὶ ***μενθένιον***· βλ. *μινθάνιον*.

Μενθέσουφις. Ὄνομα δύο φαραὼ τῆς ΣΓ' (Ἐλεφαντινίας) δυναστείας, ἡ ὁποία ἦρξε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 3703—3500 π. Χ. Τὸ φαραωνικὸν ὄνομά των εἶναι *Μερενρᾶ* ἢ *Μεντεμσάφ*, ἦρξαν δὲ ὁ μὲν Α' ἑπτὰ ἔτη, ὁ δὲ δεύτερος ἕν. Χ. Δ.

μενθόλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· ὀρθότερον *μινθόλη* (βλ. λ.).

Μενίδι(ον) *[Γεωγρ.]*. —1) Παλαιότερα καὶ νῦν κοινὴ ὀνομασία τῆς ἐν τῇ Ἀττικῇ κωμοπόλεως *Ἀχαρναί* (βλ. λ.).

— 2) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βαλμάδας τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 78. Χ. Δ.

Μενιὲ (Menier), ***Αἰμίλιος-Ἰουστῖνος***. Γάλλος βιομήχανος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους (1826—1881). Τῷ 1853 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργοστασίων χημικῶν προϊόντων τοῦ πατρός του, τὰ ὁποῖα μετέτρεψεν εἰς ἐργοστάσια σοκολατοποιίας, ἐδημιούργησε δὲ εἰς Νικαράγουαν μεγάλας φυτείας κακάου. Τῷ 1876 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Μὼ καὶ ἐτάχθη μὲ τὴν ἄκραν ἀριστεράν. Ἐδημοσίευσεν: «*Ἡ φορολογία τοῦ κεφαλαίου*» (1872), «*Θεωρία καὶ ἐφαρμογὴ τῆς φορολογίας τοῦ κεφαλαίου*» (1874), «*Ἀγροτικὴ οἰκονομία*» (1875) κλπ., ἵδρυσε δὲ καὶ ἐπιθεώρησιν ὑπὸ τὸν τίτλον: «*Ἡ οἰκονομικὴ μεταρρύθμισις*» (1875). Χ. Δ.

— **Μενιὲ** (Meusnier), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Μαρία***. Γάλλος στρατηγὸς καὶ μαθηματικός, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους (1754—1793). Τῷ 1784, ὅτε ἦτο ἀκόμη ὑπολοχαγός, ἐγένετο μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἀντισυνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ, συνειργάσθη δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου Σερβὰν διὰ τὴν διοργάνωσιν τοῦ δημοκρατικοῦ στρατοῦ (1792). Τὸ αὐτὸ ἔτος προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος διεκρίθη κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ φρουρίου τοῦ Καϊνιγκστάϊν, ἐναντίον τῶν Πρώσσων. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἀντηλλάγη μετ' ὀλίγον καὶ ἐστάλη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Κάσσελ, ὅπου ἐφονεύθη. Ἔγραψε διάφορα «*Ἀπομνημονεύματα*» δημοσιευθέντα εἰς τὰ ἀπανθίσματα τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται τὸ φερώνυμον θεώρημα τῆς γεωμετρίας. Χ. Δ.

—**Μενιὲ** (Meunier), ***Κωνσταντῖνος***. Βέλγος γλύπτης καὶ ζωγράφος (1831—1905). Κατ' ἀρχὰς ἐπεται εἰς ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς ἐποχῆς σύμβολα. Ὁ Μενιὲ ἐγκατέλειψε τὸν χρωστῆρα, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν σμίλην εἰς ἡλικίαν ἄνω τῶν πεντήκοντα ἐτῶν, ἐντὸς βραχυτάτου δὲ σχετικῶς διαστήματος ἐδημιούργησε τοσοῦτα καὶ τοιαύτης ἀξίας γλυπτικὰ ἔργα, ὥστε λίαν ταχέως ἡ φήμη του κατέστη παγκόσμιος. Ἡ τεχνοτροπία αὐτοῦ ἐπέδρασε μεγάλως ἐπὶ τῶν συγχρόνων του, δημιουργήσασα ἰδιαίτερον εἶδος, ὅπερ ἐκαλλιέργησαν μετ' αὐτὸν καὶ ἄλλοι γλύπται. Τῷ 1887 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Λουβαίν, ἐν τῇ πόλει δὲ ταύτῃ ἐσχεδίασε τὸ περίφημον μνημεῖόν του «*Ἡ ἐργασία*», τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτον τμῆμα ἐχύθη τῷ 1893. Ἔργα αὐτοῦ ὑπάρχουν εἰς τὰ μουσεῖα τῶν Βρυξελλῶν, Παρισίων, Ἀμβέρσης, Λουξεμβούργου, Βερολίνου, Δρέσδης, Λειψίας, Δαρμστάτης, Κοπεγχάγης, Κρέφελντ, Βαρκελώνης, Ῥώμης κτλ., καθὼς καὶ εἰς πολλὰ μουσεῖα τῆς Ἀμερικῆς κτλ. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι ἐκ μὲν τῶν πινάκων του ζωγραφικῆς «*Οἱ μεταλλωρύχοι*», «*Τὰ ἐργοστάσια*», «*Οἱ ἐκφορτωταὶ*» κτλ., ἐκ δὲ τῶν γλυπτικῶν: «*Ὁ ἐργάτης*» (Ἀμβοῦργον), «*Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ἐργατῶν*» (Βερολῖνον), «*Τὰ θύματα τῆς ἐργασίας*» (Ῥώμη), «*Ὁ θεριστὴς καὶ ὁ ὀργωτὴς*» (Ντύσσελντορφ), «*Ἐργάται*» (Στοκχόλμης), «*Ὁ ἐκφορτωτὴς*» (Ἀμβέρσα), «*Κεφαλὴ ἀχθοφόρου*» (Λειψία), «*Ὁ ἐργάτης ποὺ πίνει*» (Βρυξέλλαι), «*Πρὸς τὸ μεταλλεῖον*», «*Τὸ μεταλλεῖον*», «*Νεαρὸς μεταλλουργὸς*» (Βρυξέλλαι) κτλ. Τὸ μνημειῶδες ἀλληγορικὸν ἔργον του «*Ἡ ἐργασία*» ἢ «*Ἡ ἀποθέωσις τῆς ἐργασίας*» ἀποτελεῖται ἐξ ἀναγλύφων καὶ ἐξ ὁλογλύφων μορφῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι «*Ὁ σπορεύς*», «*Ἡ μητέρα*», «*Ὁ σιδηρουργὸς*» κτλ. Τὸ ἔργον τοῦτο ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ βελγικοῦ κράτους καὶ ἐναπετέθη ἐν τῷ μουσείῳ τῶν Βρυξελλῶν. Τῷ 1906 ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν Βρυξελλῶν συνεκεντρώθησαν 149 ἔργα τοῦ Μενιέ, τῷ δὲ 1907 ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Βαρκελώνης ἕτερα 38 ἐκ τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ εὑρισκομένων. Μ. Δ. Β.

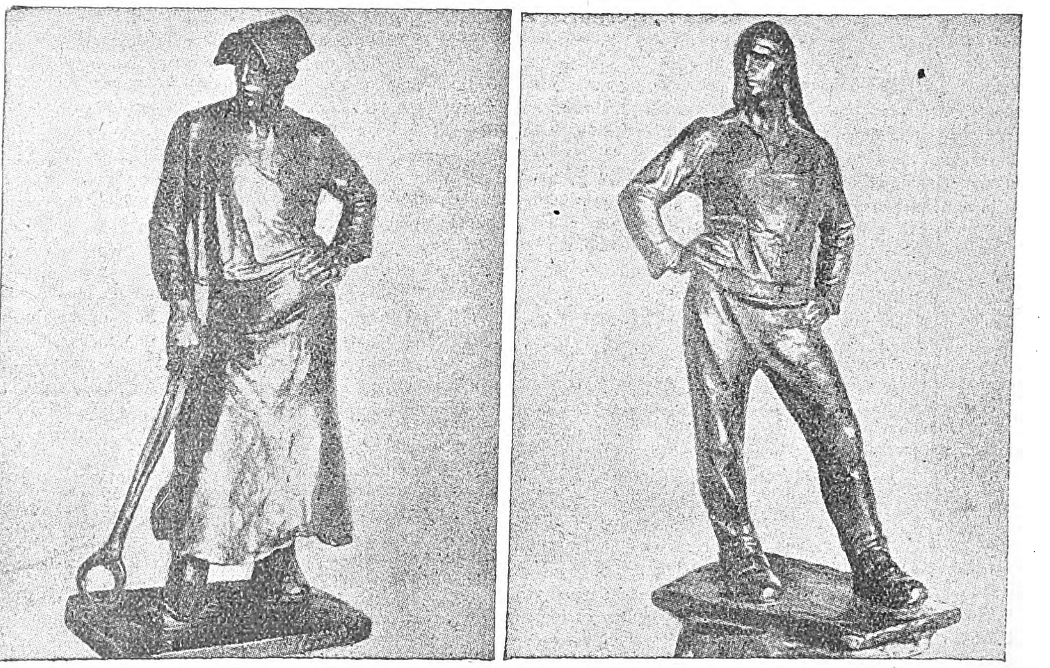

Κων. Μενιέ: 1) «Ὁ σιδηρουργός». 2) «Ἐκφορτωτής».

δόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν. Βραδύτερον ὅμως ἐστράφη πρὸς τὴν γλυπτικὴν καὶ εἰργάσθη ἐπὶ θεμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἀναδειχθεὶς εἰς τὸ εἶδος τοῦτο εἷς τῶν μεγαλυτέρων γλυπτῶν τοῦ κόσμου. Τὰ ἔργα της ζωγραφικῆς, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς τέχνης του, ἀποτελοῦνται ἀπὸ θαλασσογραφίας, τοπία, ἱστορικὰ θέματα καὶ προσωπογραφίας. Ἀφορμὴν εἰς τὴν μεταστροφὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν γλυπτικὴν καὶ τὸ ὅλως ἰδιάζον εἶδος αὐτῆς, ὅπερ ἐξέλεξεν, ἔδωκεν ἡ πρώτη ἐπίσκεψίς του εἰς τὰ σιδηρουργικὰ ἐργοστάσια τοῦ Τζὼν Κόκκεριλ, ἐν Σεραὶν τῷ 1879, ὅπου εἶχε μεταβῆ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ διευθυντοῦ, ὅπως ἐκτελέσῃ πίνακάς τινας καὶ προσωπογραφίας. Ἡ θέα τῶν ἐργαζομένων ἐργατῶν ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν μεγίστην ἐντύπωσιν καὶ τὸν ὤθησεν, ὅπως ἀποθανατίσῃ τὴν ἐργασίαν κατὰ τὸν μᾶλλον ἀληθινὸν τρόπον. Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐπίσκεψιν, ἐπεσκέφθη καὶ διάφορα γαιανθρακωρυχεῖα, ὑαλουργεῖα καὶ ἄλλα ἐργοστάσια καὶ συνεχωρίσθη πολὺ μὲ τοὺς ἐργάτας τῶν βιομηχανικῶν κέντρων, κατορθώσας ν' ἀποδώσῃ διὰ τῆς τέχνης του ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ἢ τοῦ χαλκοῦ ὁλόκληρον τὴν βασανισμένην ψυχὴν τοῦ ἐργάτου καὶ ν' ἀποβῇ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἑρμηνευτὴς τῆς σημερινῆς πραγματικότητος καὶ ὁ ἀντιπροσωπευτικώτερος καλλιτέχνης τῆς ἐποχῆς. Ὁ Μενιὲ κατώρθωσε ν' ἀναπαραστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν πλήρει δράσει, ἀποφεύγων τὰς ὑπερβολὰς καὶ τοὺς μελοδραματισμούς, καθὼς καὶ τὰς μεγάλας ἀνατομικὰς λεπτομερείας. Τὰ γλυπτικὰ του ἔργα ἀποτελοῦν ἀληθινὰς ἐποποιίας τῆς συγχρόνου βιομηχανικῆς ζωῆς, οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀναπαριστανόμενοι τύποι ἀνυψοῦνται εἰς ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς ἐποχῆς σύμβολα.

Μενιὲν (Mégnien), ***Ἰωάννης-Πέτρος***. Γάλλος κτηνίατρος, γεννηθεὶς ἐν Ἑριμονκοὺρ (1828—1905). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν σχολὴν Alfort, ἀκολούθως δὲ κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, ὅπου προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀρχικτηνιάτρου. Ἔγραψε: «*Δερματικαὶ ἀσθένειαι τῶν ζῴων*» (1876—1882), «*Δερματικὰ παράσιτα καὶ παρασιτικαὶ ἀσθένειαι*» (1880) καὶ πολυάριθμα ἐκλαϊκευτικὰ ἔργα περὶ τῶν ζῴων, ὡς «*Ὁ ἵππος*», «*Ὁ κύων*» κλπ. Τῷ 1893 ἐγένετο μέλος τῆς ἰατρικῆς ἀκαδημίας. Χ. Δ.

Μενιὲρ (Menière), ***Πρόσπερος***. Γάλλος ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Ἀλγέρῃ (1799—1862). Τῷ 1832 ἐγένετο ἐπιμελητὴς καὶ εἶτα ὑφηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Παρισίων. Τῷ 1838 διωρίσθη ἀρχίατρος τοῦ ἐν Παρισίοις ἰνστιτούτου κωφαλάλων. Ὁ Μενιέρ, πολυσχιδοῦς μορφώσεως ὤν, ἰδιαιτέρως δ' ἐπιδοθεὶς εἰς κλασσικὰς σπουδάς, διεκρίθη καὶ ὡς συγγραφεὺς διὰ τὰς περὶ Ῥωμαίων ποιητῶν καὶ τοῦ Κικέρωνος πραγματείας του, αἵτινες ἔτι καὶ νῦν εἶναι ἀξιανάγνωστοι. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατέστη γνωστὸν ὡς ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ περιγραφῆς ἰδίας παθήσεως τοῦ ἀκουστικοῦ ὀργάνου, ἥτις εἶναι γνωστὴ ὡς νόσος ἢ ἴλιγγος τοῦ *Μενιὲρ* (βλ. λ.). Ἡ σχετικὴ πραγματεία του φέρει τὸν τίτλον «Mém. sur des lésions de l' oreille interne donnant lieu à des congestions cérébrales apoplectiformes» (Gaz. med. de Paris 1861). Ο. Ρ.

Digitized by Google

— **Μενιὲρ** *νόσος* ἢ *ἴλιγγος*. Νόσος χαρακτηριζομένη κυρίως ὑπὸ ἰλίγγων, πολλάκις λίαν ἐντόνων, ἐπερχομένων ἐπανειλημμένως, κατὰ παροξυσμούς, μετὰ ναυτίας καὶ ἐμέτου καὶ συνοδευομένων ὑπὸ κωφώσεως μᾶλλον ἢ ἧττον ἐντόνου καὶ ἐμβοῶν τῶν ὤτων. Αἱ προσβολαὶ τοῦ ἰλίγγου, ἐπερχόμεναι ἀποτόμως, ἐπιφέρουσι πολλάκις τὴν βιαίαν πτῶσιν τοῦ πάσχοντος καὶ διαρκοῦσι συνήθως ὀλίγα λεπτά. Ἡ νόσος ὀφείλεται εἰς βλάβας τοῦ λαβυρίνθου τοῦ ὠτός, δι' ὃ καὶ λέγεται καὶ ὠτικὸς ἴλιγγος. Ὡ, κυρία ὅμως αὐτοῦ ἀφορμή, ἐὰν δὲν προέρχεται ἐκ φλεγμονῆς τοῦ μέσου ἢ ἔσω ὠτὸς ἢ καὶ τραύματος, εἶναι πολλάκις ἡ ἀρτηριοσκλήρωσις, ἡ λευχαιμία, ἡ νεφρῖτις, ἡ σύφιλις· δι' ὃ καὶ εἰς τὰς ἐντόνους καὶ προοδευτικὰς αὐτῆς μορφάς, ἐκτὸς τῆς ὠτολογικῆς ἐξετάσεως ἀπαιτεῖται, καὶ μία ἐπισταμένη νευρολογικὴ ἐξέτασις, ὡς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, πρὸς ἀκριβέστερον καθορισμὸν τῆς πραγματικῆς αἰτίας τῆς νόσου. Μ. Μ.

Μενίθυλλος, ἢ *Μένυλλος*. Αὐλικὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὸν ὁποῖον ἔστειλεν ὁ Πτολεμαῖος Φιλομήτωρ ἐπὶ κεφαλῆς πρεσβείας εἰς Ῥώμην, ὅπως ἀπολογηθῇ εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἀνταπαιτητοῦ τοῦ θρόνου Πτολεμαίου Εὐεργέτου Β'. Ἀλλ' ὁ Μένυλλος ἀπέτυχε, διαταχθεὶς ὑπὸ τῆς συγκλήτου νὰ καταλίπῃ τὴν Ῥώμην ἐντὸς 5 ἡμερῶν. Ταῦτα ἀφηγεῖται ὁ προσωπικός του φίλος ἱστορικὸς Πολύβιος (ΛΒ' α'), ὅστις ἀναφέρει ὅτι ἐχρησιμοποίησε τὴν φιλίαν τοῦ Μενιθύλλου διὰ νὰ φυγαδεύσῃ ἐκ Ῥώμης τὸν Δημήτριον υἱὸν τοῦ Σελεύκου Φιλοπάτορος, κρατούμενον ὡς ὅμηρον καὶ κατορθώσαντα χάρις εἰς τὴν δεξιότητα τοῦ Μενιθύλλου ν' ἀνακτήσῃ τὸν θρόνον του. Γ. Λ. Α.

Μενικεΐκα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κάτω Βλαστᾶς τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 64. Χ. Δ.

Μενιλέκ. Αὐτοκράτωρ τῆς Ἀβυσσηνίας (βλ. *Μενελίκ*).

μενιλίτης (ὁ) (Menilit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν διοξείδιον τοῦ πυρίτου ἔνυδρον. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ ὀπαλίου χρώματος τεφροῦ, ἐμφανίζεται δὲ ἐντὸς μάργης ἢ σχιστῆς ἀργίλλου εἰς τὸ ὄρος Menil πλησίον τῶν Παρισίων καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Β.

«Μενίππειος *σάτιρα*» (Saturae menippeae). Τίτλος ἔργου τοῦ Ῥωμαίου ποιητοῦ *Οὐάρρωνος* (βλ. λ.), ποιηθέντος κατὰ μίμησιν τῶν ἀπολεσθεισῶν «Σατιρῶν» τοῦ Ἕλληνος κυνικοῦ φιλοσόφου Μενίππου. Θ. Π.

— **Μενίππειος** *σάτιρα* (Satire ménippée). Γαλλικὴ πολιτικὴ σάτιρα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀπευθυνομένη ἐναντίον τοῦ συνασπισμοῦ (Ligue) τοῦ 1594 καὶ συνταχθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀστῶν Π. Πιτοῦ, Ἰακ. Ζιλλό, Πέτρ. Λὲ Ρουά, Νικ. Ραπέν, Φλωρ. Κρετιὲν καὶ τῶν ποιητῶν Ἰω. Πασσερὰ καὶ Ζιλ. Ντυράντ. Ἐξ αὐτῶν ὁ Ζιλλὸ ἦτο ἐφημέριος τοῦ βασιλέως, αὐτὸς δὲ πρῶτος ἔσχε τὴν ἰδέαν καὶ συνέταξε τὸ διάγραμμα τῆς σατίρας. Ἡ σάτιρα αὕτη εἶναι εἶδος φάρσας εἰς μίαν πρᾶξιν μετὰ προλόγου καὶ ἐπιλόγου, μεστὴ εἰρωνείας καὶ λίαν πνευματώδης, ἔσχε δὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν παρὰ τῷ λαῷ. Χ. Δ.

Μενίππη *[Μυθολ.]*. —1) Μία τῶν Νηρηΐδων, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου. —2) Θυγάτηρ τοῦ Θαμύριδος καὶ μήτηρ τοῦ Ὀρφέως. —3) Θυγάτηρ τοῦ Πηνειοῦ, σύζυγος τοῦ Πελασγοῦ καὶ μήτηρ τοῦ Φράστορος. —4) Σύζυγος τοῦ Σθενέλου καὶ μήτηρ τοῦ Εὐρυσθέως. —5) Θυγάτηρ τοῦ Ὠρίωνος. Ν. Α.

Μένιππος. Κυνικὸς φιλόσοφος, ἐκ Γαδάρων τῆς Κοίλης Συρίας. Κατ' ἀρχὰς ἦτο δοῦλος, ἐπιτυχὼν δὲ βραδύτερον νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, ἐγκατεστάθη ἐν Θήβαις, ὅπου συγκατελέγη μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Κατὰ τὸν Διογένη τὸν Λαέρτιον (Στ' 8) ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τοκιστοῦ (ἡμεροδανειστοῦ), «ὥστε πάμπλειστα χρήματα ἀθροίζειν». Ἀπογυμνωθεὶς βραδύτερον ὑπὸ λῃστῶν παντὸς τοῦ πλούτου του, «ὑπ' ἀθυμίας βρόχῳ τὸν βίον μετήλλαξε». Ἀλλ' ἡ παράδοσις αὕτη δὲν φαίνεται ἀληθής, ἂν ἀναμνησθῇ τις τοῦ Λουκιανοῦ, ὅστις καίτοι οὐδενὸς τῶν φιλοσόφων φείδεται ἐν τοῖς «Διαλόγοις» αὐτοῦ, παρουσιάζει τὸν Μένιππον ὡς κυνικὸν συνεπῆ πρὸς τὰς ἀρχάς του, ἀνιδιοτελῆ, πλήρη περιφρονήσεως πρὸς τὴν ζωήν, τὸν πλοῦτον καὶ ὅλας τὰς ἀπολαύσεις, καὶ ὡς τὸν μόνον εἰλικρινῆ φιλόσοφον. Ὁ Μένιππος εἶχε συγγράψει δεκατρία βιβλία σατιρῶν εἰς πεζὸν καὶ εἰς στίχους, παρῳδοῦντας ἄλλα ποιήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως μόνον τίτλοι τινές, παρὰ Διογένει Λαερτίῳ, διεσώθησαν: «Νεκυία», «Διαθῆκαι», «Ἐπιστολαί», «Πρὸς τοὺς φυσικοὺς καὶ γραμματικούς», «Γοναὶ Ἐπικούρου» κτλ. Κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Κικέρωνος (Academ. I), τῶν σατιρῶν τοῦ Μενίππου μίμησιν ἐπιτυχῆ ἐπιχείρησεν ὁ Varron. Δυστυχῶς, τόσον τὸ ἔργον τοῦ Μενίππου ὅσον καὶ τὸ τοῦ Οὐάρρωνος ἀπωλέσθησαν, καὶ δὲν ἀπο-

Μένιππος.
(Ἔργον τοῦ Βελάσκουεθ. Μουσεῖον Πράντο Μαδρίτη.)

μένει, διὰ νὰ λάβωμεν ἰδέαν τινὰ τοῦ λογοτεχνικοῦ τούτου εἴδους, εἰμὴ ἡ «Νεκυομαντεία» τοῦ Λουκιανοῦ. Θ. Π.

μενὶρ (Menhir)· βλ. *μεγαλιθικὰ μνημεῖα*.

μενισκόμυς (ὁ) (Meniscomys Cope) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἁπλοδοντοειδῶν τρωκτικῶν* θηλαστικῶν. Λείψανα των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸ Oregon τῆς Β. Ἀμερικῆς. Συνώνυμον *ἀλθόμυς*. Γ. Κ. Γ.

Μένκε(ν) Mencke(n)).—1) *Ὄθων* (1644—1707). Γερμανὸς φιλόσοφος, καθηγητὴς τῆς ἠθικῆς ἐν Λειψίᾳ, ἱδρύσας τῷ 1682, μετὰ τοῦ Λεϊβνιτίου καὶ τοῦ Κάρπτσοβ τὴν περίφημον ἐπιθεώρησιν «Acta Eruditorum».

— 2) *Ἰωάννης-Μπούρκαρντ* (1674—1732). Ἱστορικὸς καὶ ποιητής, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν Λειψίᾳ, ὑπῆρξεν ὁ ἐπίσημος ἱστοριογράφος τῶν ἐκλεκτόρων τῆς Σαξωνίας. Ἐσυνέχισε τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐπιθεωρήσεως «Acta Eruditorum» καὶ ἐξέδωκε: «Scriptores rerum germanicarum praecipue Saxonicarum». Ὡς ποιητής, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Philander von der Linde, ἔγραψε συλλογὴν ποιημάτων, καὶ διηύθυνε τὴν ἐν Λειψίᾳ «Ἑταιρείαν τῆς γερμανικῆς ποιήσεως». Θ. Κ.

— **Μένκεν** (Menken) *Ντολορὲς-Ἄντα-Ἴσαακς*. Ἀμερικανὶς ἠθοποιὸς (1841—1868). Ἦτο θυγάτηρ Ἰσπανοεβραίου καὶ ἐγεννήθη εἰς τὴν Νέαν Ὀρλεάνην. Τὸ πατρικόν της ὄνομα ἦτο *Δολόρες Ἄντιος Φουέρτες*. Τῷ 1856 ἐνυμφεύθη τὸν *Τζὼν Ἰσαὰκ Μένκεν*, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐγένετο κατόπιν γνωστή. Πεπροικισμένη ὑπὸ προώρου εὐφυΐας, κατώρθωσε νὰ μάθῃ εἰς νεαρωτάτην ἡλικίαν μεταξὺ ἄλλων λατινικά, ἑβραϊκά, γαλλικὰ καὶ κατέγινεν εἰς τὴν γλυπτικήν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Διέπρεψεν ὅμως κυρίως ὡς χορεύτρια καὶ δραματικὴ ἠθοποιός, ἀνελθοῦσα εἰς τὴν σκηνὴν εἰς ἡλικίαν 13 ἐτῶν. Ἡ ζωὴ αὐτῆς ὑπῆρξε πλήρης μυθιστορηματικῶν περιπετειῶν, θορύβου, θριάμβων καὶ σκανδάλων. Περιέτρεξε τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, τὸ Μεξικόν, τὴν Κούβαν καὶ πλείστας πόλεις τῆς Εὐρώπης, προκαλοῦσα πανταχοῦ τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀποκτήσασα μεγίστην περιουσίαν, ἣν ὅμως κατεσπατάλησε ταχέως. Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ εἶχε καταστῆ δημοφιλεστάτη ὡς χορεύτρια καὶ εἶχεν ἀποβῆ τὸ εἴδωλον τοῦ κοινοῦ. Ἔπαιξε πλείστους δραματικοὺς ῥόλους ἐν Λονδίνῳ καὶ Παρισίοις, ὅπου τῷ 1867 εἰργάσθη εἰς τὸ θέατρον «Γκαιτὲ» καὶ ὅπου ἔλαβε χώραν ἡ περίφημος ἕνωσις αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, προκαλέσασα θορυβῶδες σκάνδαλον, ὅπερ ἔληξε διὰ τοῦ θανάτου τῆς πρωταγωνιστρίας, ἐπισυμβάντος μετ' ὀλίγους μῆνας. Μ. Ι. Θ.

Μενλαρία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Δύο πόλεις τῆς Ἱσπανίας, ἡ μὲν τῆς Βαιτικῆς παραλίας, ἡ δὲ τῆς Ταρρακωνησίας μεσόγαιος (βλ. λ. *Μελλαρία*). Σ. Ε. Λ.

Μέννο (Menno), *Σίμονς*. Γεννηθεὶς τῷ 1492, ἐγένετο τῷ 1520 ἐν ἡλικίᾳ 28 ἐτῶν ἱερεὺς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὅμως τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Λουθήρου καὶ ἄλλων διαμαρτυρομένων θεολόγων πεισθεὶς περὶ τοῦ σφαλεροῦ τῆς λειτουργίας, τῆς μετουσιώσεως καὶ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, ἀπεχώρησεν ἐκ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας (τῷ 1536) καὶ προσεχώρησεν εἰς τοὺς Ἀναβαπτιστάς, γενόμενος οὕτω ἱδρυτὴς τῆς αἱρέσεως τῶν *Μεννωνιτῶν*. Καταδιωκόμενος ὑπὸ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐτελεύτησε τῷ 1559. Ὁ Μέννο ἔγραψε πολλὰ συγγράμματα ἐποικοδομητικὰ καὶ πολεμικά, ἐκ τῶν ὁποίων ἄξιον ἰδίας μνείας εἶναι τὸ «Fudamentbuch» (1539). Κ. Ι. Δ.

Μεννωνῖται (οἱ). Ἀναβαπτισταὶ ὀργανωθέντες ὑπὸ τοῦ *Μέννο* (βλ. λ.), ἐξ οὗ ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα. Οὗτοι δεχόμενοι τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα, ἄνευ ὅμως ἐνοχῆς, ἀπορρίπτουσι τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων, δεχόμενοι τὸ τῶν ἐνηλίκων. Μὴ δίδοντες πολλὴν σημασίαν εἰς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ συμβολικὰ βιβλία, σπουδάζουσι νὰ ζῶσι κατὰ τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου. Κατ' αὐτοὺς ἡ Ἐκκλησία εἶναι κοινωνία ἁγίων καὶ διὰ τοῦτο τὰ μέλη αὐτῆς πρέπει νὰ ζῶσιν ἐν αὐστηρᾷ ἠθικῇ. Τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν θεωροῦσιν ἀναγκαίαν ἐν τῷ παρόντι, ἀλλὰ ξένην ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀναλαμβάνουσι πολιτικὰ ἀξιώματα. Ἀποφεύγουσιν ἔτι τὸν ὅρκον, τὸν πόλεμον, τὸν χωρισμὸν τοῦ γάμου καὶ τὴν δίωξιν ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, φρονοῦντες ὅτι ταῦτα ἀπαγορεύονται ὑπὸ τῆς ἁγίας Γραφῆς. Ἀπορρίπτουσι τέλος τὴν μετουσίωσιν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ θείᾳ εὐχαριστίᾳ, ἐκλαμβάνοντες αὐτὴν ὡς ὁ Ζβίγγλιος. Κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν ἐπῆλθον μεταξὺ τῶν Μεννωνιτῶν διάφορα σχίσματα. Κατὰ τὸ 1925 ὑπῆρχον ἐν ὅλῳ περὶ τὰς 500 χιλιάδας Μεννωνιτῶν, ἐχόντων κοινότητας ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Ὁλλανδίᾳ καὶ Ἀμερικῇ. Κ. Ι. Δ.

μενόβραγχος (ὁ) (Menobranchus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κερατοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πρωτεϊνῶν*, περιλαμβάνον ἀμφίβια ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μενόβραγχος ὁ νύκτουρος* (Menobranchus nycturus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

μενοθήριον (τὸ) *[Παλαιοζῳολ.]*· βλ. λ. *λεπτόχοιρος*.

Μενοικεὺς *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Ὀκλάσου καὶ ἔγγονος τοῦ Πενθέως, πατὴρ τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Κρέοντος, τῆς Ἰοκάστης, μητρὸς καὶ συζύγου τοῦ Οἰδίποδος, καὶ τῆς Ἱππονόμης, συζύγου τοῦ Ἀλκαίου. —2) Ὁμώνυμος ἔγγονος τοῦ ἀνωτέρω καὶ υἱὸς τοῦ Κρέοντος. Ὅταν ὁ Πολυνείκης ἐξεστράτευσε μετὰ τῶν Ἑπτὰ καὶ ἐπολιόρκησε τὰς Θήβας, ὁ μάντις Τειρεσίας προεῖπεν ὅτι ἡ ὀργὴ τοῦ Ἄρεως κατὰ τῶν Θηβαίων ἕνεκα τοῦ φόνου τῶν δρακόντων ὑπὸ τοῦ Κάδμου δὲν δύναται νὰ ἐξιλεωθῇ εἰμὴ διὰ τῆς θυσίας τοῦ Μενοικέως. Ὁ Κρέων μὴ στέργων νὰ θυσιασθῇ ὁ υἱός του, ἐσχεδίασε τὴν λαθραίαν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῶν Θηβῶν. Ὁ Μενοικεὺς προσεποιήθη ὅτι εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ πατρός του, ἀλλὰ ὑπὸ γενναιόφρονος ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα του ἐλαυνόμενος, ἐθυσιάσθη ἑκουσίως καὶ τοιουτοτρόπως ἐσώθησαν, κατὰ τὸν μῦθον, αἱ Θῆβαι. Ν. Α.

Μενοίκιον (ἢ *Μενοικεὺς*) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας (κοιν. *Μπὸς Ντάγ*), διακλάδωσις τοῦ Ὀρβήλου ὄρους, ὑψούμενον ΒΑ. τῶν Σερρῶν καὶ καταπῖπτον κατὰ τὴν Ζίχναν καὶ τὴν Ἀλιστράτην. Εἶναι ἐν πολλοῖς κατάφυτον. Ἡ ὑψίστη αὐτοῦ κορυφὴ (*Καραγκιὸζ Γκιὸλ*) φθάνει τὰ 1.963 μ. Ι. Σ. Σ.

—**Μενοικέως** *Μονή*. Βασιλικὴ καὶ πατριαρχικὴ μονή, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ *Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*, κειμένη ἐπὶ τῶν τελευταίων προβολῶν τοῦ Μενοικέως καὶ ἀπέχουσα 1 $^1/_2$ ὥραν ΒΑ. τῶν Σερρῶν. Φέρεται κτισθεῖσα κατὰ τὰ 1270—1275 ὑπὸ Ἰωαννικίου, κατόπιν ἀρχιερέως Ἐζιβῶν καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωακείμ, μετέπειτα Ἰωάννου ἐπισκόπου Ζυχνῶν. Ἐνταῦθα διέτριψεν, ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριάρχης Γεννάδιος (Γεώργιος ὁ Σχολάριος). Κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ὑπῆρξε σημαντικὸν πνευματικὸν κέντρον, εἶχε δὲ πλουσίαν συλλογὴν κειμηλίων καὶ χειρογράφων, διαρπαγέντων κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ

Digitized by Google

τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Μέρος τῶν ἐν τῇ μονῇ χειρογράφων εἶναι κατατεθειμένον νῦν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἡγουμένου Χριστοφόρου [Δημητριάδου]*, Προσκυνητάριον τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (1904). — *Παπαγεωργίου*. Αἱ Σέρραι κλπ. (=Byzantinische Zeitschrift III, σ. 308 κ. ἑ.).—*Κ. Ζησίου*. Χριστιανικὰ μνημεῖα Μακεδονίας (=Πρακτικὰ Ἀρχ. Ἑταιρ. 1913 σ. 44 κ. ἑ.). Χ. Ι. Μ.

Μένοικον /*Γεωγρ.*]. Κωμόπολις τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας. Κάτ. 600. Α. Κ. Α.

Μενοίτιος /*Μυθολ.*/.—1) Υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Ἀσίας, κατ' ἄλλην δὲ παράδοσιν τῆς Ὠκεανίδος Κλυμένης, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἄτλαντος, τοῦ Προμηθέως καὶ Ἐπιμηθέως. Ὑπῆρξεν ὁ αὐθαδέστερος καὶ ὁρμητικώτερος τῶν Τιτάνων, κατὰ δὲ τὴν τιτανομαχίαν κατεκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ Διὸς καὶ ἐγκαθείρχθη εἰς τὸν Τάρταρον. —2 Υἱὸς τοῦ Ἄκτορος, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ *Ἀκτορίδης* ἐπωνομάζετο, καὶ τῆς Αἰγίνης ἢ Δαμοκρατείας, σύζυγος τῆς Πολυμέλης καὶ ἐξ αὐτῆς πατὴρ τοῦ Πατρόκλου, ὅστις διὰ τοῦτο καὶ *Μενοιτιάδης* ἐπονομάζεται συχνὰ παρ' Ὁμήρῳ. Κατήγετο ἐκ Θεσσαλίας καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν συντρόφων τοῦ Ἰάσονος κατὰ τὸν ἀργοναυτικὸν πλοῦν. Βραδύτερον ἔφυγεν ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ὀποῦντα τῆς Λοκρίδος, ὁπόθεν ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ φυγάς, διότι κατά τι παιγνίδιον ἀστραγάλων ἐφόνευσεν ἀκουσίως τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμφιδάμαντος. Κατέφυγε μετὰ τοῦ Πατρόκλου εἰς τὴν Φθίαν καὶ παρέμεινε πλησίον τοῦ βασιλέως αὐτῆς Πηλέως μέχρι τοῦ θανάτου του. Ν. Α.

—**Μενοίτιος**. Ναύαρχος Πτολεμαίου τοῦ Α'. Διῴκει τὸν ἐν Σαλαμῖνι τῆς Κύπρου στόλον ἐξ 60 πλοίων, καθ' ἣν ἐποχὴν Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου προσέβαλε τὴν νῆσον διὰ σημαντικῶν δυνάμεων ναυτικῶν καὶ πεζικῶν. Ὁ Πτολεμαῖος ἔσπευσε μετ' ἀξιολόγου στόλου, ἀλλ' ὁ Δημήτριος φράξας τὸ στόμιον τοῦ λιμένος τῆς Σαλαμῖνος διὰ 15 πεντήρεων ὑπὸ τὸν Ἀντισθένην, ἐπετέθη καὶ κατεναυμάχησεν αὐτόν. Ὁ Μενοίτιος νικήσας τὸν Ἀντισθένην ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως του, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά, δι' ὃ καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Σαλαμῖνα. Γ. Λ. Α.

μένος,—*ους* (τό)· δύναμις, ῥώμη, θάρρος: «πολεμικὸν μένος»· || εἰρων. «ἐρωτικὸν μένος»· || φρ. «πνέω μένεα» εἶμαι πολὺ ὠργισμένος, ἐπιδιώκω ἐκδίκησιν.

μενοῦ (τό)· κατάλογος φαγητῶν ἀποτελούντων ἓν γεῦμα, τὸ ἐδεσματολόγιον τοῦ γεύματος: «τὸ μενοῦ τοῦ γεύματος εἶχεν ὡς ἑξῆς» (γαλλ. menu).

—[*Ἐθιμ.*] Τὸ *μενοῦ* συντάσσεται συνήθως εἰς τὴν διεθνῆ γλῶσσαν τῆς διπλωματίας, τὴν γαλλικήν, ἥτις σιωπηρῶς καθιερώθη οὕτω καὶ ὡς διεθνὴς γλῶσσα τῆς γαστριμαργίας. Κάτω καὶ ἀριστερᾷ τοῦ μενοῦ ἀναγράφονται καὶ οἱ διάφοροι οἶνοι. Τίθενται συνήθως ἐπὶ τῆς τραπέζης ἰσάριθμα πρὸς τοὺς συνδαιτημόνας μενοῦ, διότι πολλάκις οὗτοι ἀπερχόμενοι ἀσμενίζουν νὰ τ' ἀποκομίζουν εἰς ἀνάμνησιν, ἐστολισμένα μάλιστα μὲ τὰς ὑπογραφὰς μερικῶν ἢ καὶ πάντων τῶν παρακαθησάντων εἰς τὸ γεῦμα. Ἂν τὸ γεῦμα παρατίθεται ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐπισήμου γεγονότος (ἐλεύσεως ξένων, ἐγκαινίων, συνεδρίων κλπ.) ὀρθὸν εἶναι ν' ἀναγράφηται τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ μενοῦ. Τ. Δ

Μενοῦ (Menou), *Ἰάκωβος-Φραγκῖσκος, βαρῶνος ντὲ* —. Γάλλος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1750—1810). Τῷ 1770 κατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸν στρατόν, τῷ δὲ 1788 προήχθη εἰς συνταγματάρχην. Σταλεὶς ὡς βουλευτὴς τῶν εὐγενῶν εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ 1789, μετέστη πρὸς τὴν παράταξιν τῆς τρίτης τάξεως (τοῦ λαοῦ) καὶ παρεκάθησε μετὰ τῆς ἀριστερᾶς. Τῷ 1792 ἐγένετο στρατηγὸς τῆς φρουρᾶς καὶ ἐστάλη εἰς Βανδέαν, ὅπου ὅμως ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Λὰ Ροσζακελὲν ἐν Σωμύρ. Τῷ 1795 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ, τῷ δὲ 1798 ἐστάλη εἰς Αἴγυπτον ὡς διοικητὴς τοῦ Δ' σώματος τοῦ ἐκεῖ ἀποσταλέντος ἐκστρατευτικοῦ στρατοῦ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Κλεμπὲρ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ὁλοκλήρου τῆς στρατιᾶς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ διαμονῆς του ἠσπάσθη τὸν Ἰσλαμισμόν, ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον *Ἀμπντ Ἀλλὰχ* καὶ ἐνυμφεύθη Αἰγυπτίαν κόρην. Ἦτο καλὸς στρατιώτης, ἀλλ' ὄχι ἱκανὸς στρατηγός, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡττήθη παρὰ τὴν Κάνωπον ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἀπεσύρθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν διωρίσθη μετ' ὀλίγον διοικητὴς τοῦ Πεδεμοντίου, καὶ μετὰ ταῦτα διοικητὴς τῆς Τοσκάνης (1808) καὶ τῆς Βενετίας (1809), ὅπου καὶ ἀπέθανε. Χ. Δ

μενουέτο (γαλλ. menuet, ἰταλ. minuetto) /*Ὀρχηστ.*/. Παλαιὸς γαλλικὸς χορὸς ῥυθμοῦ τριμεροῦς καὶ ἀγωγῆς μᾶλλον μετρίας. Κύρια χαρακτηριστικά του εἶναι ὅτι ὁ χορευτὴς κρατεῖ μὲ τὴν δεξιάν του χεῖρα τὴν ἀριστερὰν τῆς χορευτρίας, ὅτι καὶ οἱ δύο ἀτενίζουσιν ἀλλήλους διαρκῶς, ὅτι ὁ ὅλος χορὸς ἐκτελεῖται μὲ ἐξιδιασμένην χάριν καὶ ἁβρότητα, μὴ στερούμενος ἐν ταυτῷ κἄποιας ἐπισημότητος. Τὸ μενουέτο εἰσαχθὲν ἀπὸ τὴν Ἀνδεγαυΐαν (Anjou) εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' διεδόθη μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ ἐκυριάρχησεν ἐπὶ 150 ἔτη εἰς τὰς αἰθούσας τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τὰ θέατρα, ἤτοι μέχρι τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐχορεύετο ἀρχικῶς ὑπὸ ἑνὸς μόνου ζεύγους, ἀλλὰ κατόπιν ἐξετέλουν αὐτὸ συγχρόνως περισσότερα τοῦ ἑνὸς ζεύγη, τοποθετούμενα ἀνὰ δύο κατέναντι ἀλλήλων καὶ σχηματίζοντα τετράγωνον ὡς εἰς τοὺς τετραχόρους. Τὸ μενουέτο ἐχορεύθη εἰς διαφόρους χορευτικοὺς συνδιασμούς, ἐξ ὧν δοκιμώτεροι τὸ μενουέτο τῆς βασιλίσσης, τὸ μενουέτο τῆς αὐλῆς καὶ τὸ μενουέτο τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. Εἰς τὸ μενουέτο χορευτὴς καὶ χορεύτρια τοποθετοῦνται ὄχι ἀπέναντι, ἀλλὰ παραπλεύρως ἀλλήλων. Ὁ συνηθέστερος βηματισμός των, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ αὐτὸς δι' ἀμφοτέρους, ἐκτελεῖται εἰς ἓξ χρόνους: α') κάμψις ἐλαφρὰ τῶν γονάτων, β') βῆμα δεξιοῦ ποδὸς πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ὀλίγον πλαγίως, μὲ τὸ ἄκρον αὐτοῦ ὀλισθαῖνον ἐπὶ τοῦ δαπέδου, γ') βῆμα ἀριστεροῦ ποδὸς πλησιάζοντος τὸν δεξιὸν ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἐλαφρὰ ἀνόρθωσις τοῦ σώματος ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν, δ') ἐλαφρὰ καὶ πάλιν κάμψις τῶν γονάτων, ε') βῆμα ἀριστεροῦ ποδὸς πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ὀλίγον πλαγίως μὲ τὸ ἄκρον αὐτοῦ ὀλισθαῖνον ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ στ') βῆμα δεξιοῦ ποδὸς πλησιάζοντος τὸν ἀριστερὸν ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἐλαφρὰ ἀνόρθωσις ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν. Τ. Δ.

—/*Μουσ.*/ Τὸ *μενουέτο*, χαρακτῆρος εὐγενοῦς καὶ κομψοῦ, δὲν ἤργησε νὰ εἰσαχθῇ ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ μουσικῇ, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λούλλυ, οὗτινος τὰ μπαλλέτα καὶ αἱ λυρικαὶ τραγῳδίαι

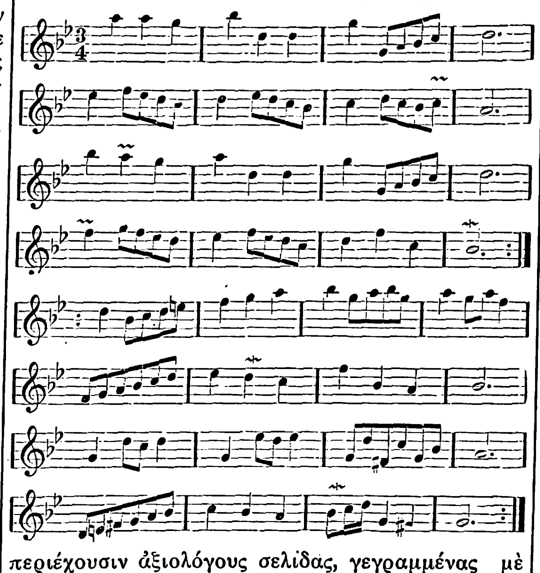

περιέχουσιν ἀξιολόγους σελίδας, γεγραμμένας μὲ τὸν ῥυθμὸν τοῦ χοροῦ τούτου. Αἱ περισσότεραι σουΐται δι' ὀρχήστραν, τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐν αἷς καὶ αἱ τοῦ Μπὰχ καὶ Χαῖνδελ, περιλαμβάνουσι μενουέτα. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τὸ μενουέτο παρεισάγεται καὶ εἰς τὴν συμφωνίαν· ἡ θέσις του ὅμως μεταξὺ τοῦ ἀργοῦ μέρους καὶ τοῦ φινάλε, δηλαδὴ ὡς τρίτου μέρους τῆς συμφωνίας, χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στάμιτς καὶ τῆς σχολῆς τῆς Μανγχάϊμ. Μιμούμενος τοὺς ὀπαδοὺς τῆς σχολῆς ταύτης ὁ Γκοσσὲκ εἰσάγει τὸ μενουέτο ἐν τῇ αὐτῇ θέσει εἰς τὰς πρώτας γαλλικὰς συμφωνίας. Διὰ τοῦ Χάϋδν ὁ τύπος τοῦ χοροῦ τούτου εὐρύνεται ἔτι μᾶλλον, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἡ ἀγωγή του γίνεται γοργοτέρα, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν τοῦ *σκέρτσο*, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μπετόβεν. Ὁριστικῶς ὑποσκελισθὲν ὑπὸ τοῦ σκέρτσο, τὸ μενουέτο ἐκλείπει σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ τῆς συμφωνίας. Ἐν τῷ θεάτρῳ ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἰς εἰδικὰς σκηνάς, ὡς ἐν ταῖς δύο «Μανόν», τὴν τοῦ Μασσενὲ καὶ τοῦ Πουτσίνι κλπ. Γ. Σ.

Μενουθιὰς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μεγαλόνησος τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Πράσου καὶ ἀνατολικῶς τῆς παραλίας τῆς Αἰθιοπίας. «Μενουθιὰς ἀπαντᾷ νῆσος ἀπὸ σταδίων γῆς ὡσεὶ τριακοσίων, ταπεινὴ καὶ κατάδενδρος ἐν ᾗ καὶ ποταμοὶ καὶ ὀρνέων γένη πλεῖστα καὶ χελώνη ὀρεινή. Θηρίων δὲ οὐδὲν ὅλως ἔχει πλὴν κροκοδείλων· οὐδένα δὲ ἀνθρώπων ἀδικοῦσιν. Ἔστι δὲ ἐν αὐτῇ πλοιάρια ῥαπτά, καὶ μονόξυλα, οἷς χρῶνται πρὸς ἁλιείαν καὶ ἄγραν [θαλασσίας] χελώνης;» (*Μαρκιανοῦ Ἡρακλ.* «Περίπλ. ἔξω θαλάσσης» Α', 10, 13, 40). Ἡλίευον δὲ οἱ *Μενουθιεῖς* οὐχὶ διὰ δικτύων, ἀλλὰ διὰ κύρτων («γυργάθους») τοὺς ὁποίους παρείων εἰς τὰ στόματα τὰ κατὰ τὰς ἀποχὰς τῶν βράχων («καθιέντες αὐτοὺς περὶ τὰ στόματα τῶν προρράχων» *Ἀνων.* Ἐρυθρ. Θαλ. Περίπλ. 15). Εἶναι ἡ σημερινὴ *Ζανζιβάρη* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Μένουθις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πολίχνη τῆς Αἰγύπτου, 2 μίλλια ἀνατολικῶς τοῦ Κανώπου. Εἰς αὐτὴν ἐλατρεύετο ἡ δημοφιλεστάτη θεὰ Ἶσις, θαυματουργοῦσα δι' ἀπείρων θεραπειῶν. Ὁ Λετρὸν καὶ ἄλλοι νομίζουν ὅτι ναυτικός τις ἐκ Μενούθιος θὰ ὠνόμασε *Μενουθιάδα* τὴν ὑπὸ ἀρχαίων ἐξερευνητῶν Ἑλλήνων ἀναφερομένην νῆσον τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Ὁ Στράβων δὲν ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς, ἀλλ' ἔχομεν ἐπιγραφὴν τοῦ Β' μ. Χ αἰῶνος, καθ' ἣν εἰδωλολάτρης εὐσεβὴς ἀφιερώνει εἰς τὸν ναὸν τῆς φαρίας Ἴσιδος ἄγαλμα Ἴσιδος τῆς Μενούθιος. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα μ. Χ. ἐξακολουθοῦν αἱ θεραπεῖαι τῆς Ἴσιδος καὶ τελοῦνται ὄργια, καθ' ἃ «αἱ γυναῖκες ἀπέπτυον πάντα χαλινὸν αἰδοῦς». Δι' αὐτὸ ὁ Θεόφιλος, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἀφοῦ ἠρείπωσε τὸν ἐν Κανώπῳ ναὸν τοῦ Σαράπιδος καὶ ἔκτισε ναὸν τῶν Ἀποστόλων, κατέστρεψε καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἴσιδος ἐν Μενούθι καὶ ἤρχισε κτίζων ναὸν τῶν Εὐαγγελιστῶν, τὸν ὁποῖον ἐπεράτωσεν ὁ διάδοχός του Κύριλλος. Ἐπειδὴ ὅμως ἐξηκολούθει ἡ λατρεία τῆς Ἴσιδος, μετέφερεν ἐκεῖ τὰ ὀστᾶ τῶν πρὸ αἰῶνος μαρτυρησάντων Κύρου καὶ Ἰωάννου ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μάρκου καὶ ἐξεφώνησε λόγον, συνιστῶν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ παύσουν προστρέχοντες εἰς τὴν Ἶσιδα. Κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἐξηκολούθει ἡ λατρεία τῆς Ἴσιδος. Ζαχαρίας ὁ Σχολαστικὸς περιγράφει διὰ τίνος ἀγρίου τρόπου οἱ Χριστιανοὶ κατέστρεψαν καὶ ἐπυρπόλησαν τὸ μυστικὸν θεραπευτήριον τῆς ἐν Μενούθι Ἴσιδος. Τὸ ἱερὸν τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου ὑφίστατο πάντοτε, ἀλλὰ μόλις κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα ἀπέκτησε φήμην μεγάλην, χάρις εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ Σωφρονίου, γενομένου κατόπιν πατριάρχου Ἱεροσολύμων. Κατά τινα μαρτυρίαν, μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν, μετεφέρθη ἐκεῖ ἡ κάρα τοῦ ἁγίου Μάρκου. [*I. Faivre*, «Canope Ménouthis, Aboukir» Alexandrie 1917.] Γ. Λ. Α.

Μενοὺφ /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Αἰγύπτου εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου. Εἶναι κέντρον τῆς γεωργικῆς κινήσεως τῆς γονιμωτάτης ἐπαρχίας Μενουφίγιε. Κάτ. 24 000. Γ. Λ. Α.

Μένσα (οἱ) (Mensa). Νομαδικὴ φυλὴ ἐν Ἀφρικῇ, διεσπαρμένη εἴς τινα ὀρεινὰ μέρη τῆς Ἀβυσσηνίας καὶ τὰς συνεχομένας παραλιακὰς ἐκτάσεις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἀραβικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπόγονοι θείου τινὸς τοῦ προφήτου Μωάμεθ. Μ. Ι. Θ.

Μενσάουϊ *πασσᾶς*. Μέγας γαιοκτήμων εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου, ἀληθινὸς φελλάχος. Ἐπροστάτευσε πλείστους Χριστιανοὺς κατὰ τὰς αἱματηρὰς ταραχὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀραμπῆ πασᾶ (1884), ἡγεμονικώτατα φιλοξενήσας αὐτοὺς καὶ προστατεύσας διὰ τῶν πολλῶν του δουλοπαροίκων. Μετὰ 30 καὶ πλέον ἔτη ἀσκήσας τὴν πρωτογενῆ του αὐστηρότητα κατά τινος γεωργοῦ του, συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀστυνομίας καὶ ἐφυλακίσθη. Ἀποθανὼν ἀφῆκε μέγα κληροδότημα πρὸς διατήρησιν κλινῶν εἰς ὅλα τὰ χριστιανικὰ καὶ μὴ νοσοκομεῖα τῆς Αἰγύπτου. Γ. Λ. Α.

μενσεβικισμὸς (ὁ) [*Ἐγκυκλ.*]. Ἀπεκλήθη οὕτω τάσις ἐμφανισθεῖσα ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ ῥωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ἀπὸ τοῦ 1903, ὁπότε συνεκροτήθη ἐν Βρυξέλλαις καὶ Λονδίνῳ τὸ δεύτερον συνέδριον τοῦ κόμματος τούτου καὶ συνεζητήθησαν διάφορα ὀργανωτικὰ ζητήματα. Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦτο οἱ Ρῶσοι σοσιαλδημοκράται ἐχωρίσθησαν εἰς δύο μερίδας, τὴν τῆς πλειοψηφίας (ῥωσ. *μπολσιντσβό*), ἥτις ὠνομάσθη *μπολσεβικική* καὶ τὴν τῆς μειοψηφίας (*μενσιντσβό*), ἥτις ὠνομάσθη *μενσεβικική*. Τὴν πλειοψηφήσασαν ὁμάδα διηύθυνεν ὁ Λένιν, ὅστις ὑπεστήριζεν ὅτι διὰ νὰ θεωρῆται κανεὶς μέλος τοῦ κόμματος ἔπρεπε νὰ συμμετέχῃ προσωπικῶς μιᾶς ἐκ τῶν ὀργανώσεών του, καὶ ὄχι νὰ τελῇ ἁπλῶς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς, ὅπως ὑπεστήριζεν ὁ Μάρτωφ καὶ ὁ Πλεχάνωφ. Αἱ δύο αὗται παρατάξεις ἠκολούθησαν ἔκτοτε ἰδίαν ὁδόν, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ οἱ *μενσεβῖκοι* ἐξειλίχθησαν εἰς μεταρρυθμιστικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα, μὴ ἀποκλεῖον τὴν συνεργασίαν μετὰ προοδευτικῶν ἀστικῶν κομμάτων. Κυριώτεροι φορεῖς τῆς μεταρρυθμιστικῆς ταύτης τάσεως ἦσαν ὁ Τσερετέλλι, ὁ Λῆβερ, ὁ Ντόν, ὁ Σκομπέλεφ κ.ἄ. Οἱ μενσεβῖκοι, οἵτινες ἀποτελοῦν τὸ ῥωσικὸν ἀντίστοιχον τῶν σοσιαλιστῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ἐγκρίνοντες αὐτήν, μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Κερένσκυ, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1917, συνειργάσθησαν μετ' αὐτοῦ καὶ κατεπολέμησαν τὴν μπολσεβικικὴν ἐπανάστασιν. Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν μενσεβίκων ἐγέννησεν ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς παρατάξεώς των ἀριστερίζουσαν πτέρυγα, τὴν τῶν διεθνιστῶν μενσεβίκων, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μάρτωφ, ἥτις ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ πολέμου καὶ κατὰ πάσης συνεργασίας μὲ τὰ ἀστικὰ κόμματα. Θ. Π.

μενσεβῖκοι (οἱ) (λ. ῥωσ.=οἱ τῆς μειοψηφίας)· οἱ ἀποτελέσαντες τὴν μειοψηφίαν ἐν τῷ ῥωσικῷ σοσιαλδημοκρατικῷ κόμματι κατὰ τὸ δεύτερον συνέδριον τοῦ 1903 (βλ. λ. *μενσεβικισμός*).

Digitized by Google

Μένσελλ, ***Ἀρθοῦρος***. Βρεττανὸς ὑποναύαρχος, ἐκ τῶν ἀρίστων ἐν τῇ πλειάδι τῶν διεθνοῦς φήμης παλαιῶν ὑδρογράφων τοῦ βρεττανικοῦ ναυτικοῦ. Συνεδέθη ἰδιαίτατα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τόσον διὰ τὴν ὑποτύπωσιν τῶν ἀκτῶν της, αἵτινες μέχρι τῆς ἐποχῆς του ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἄγνωστοι, ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστημονικῆς ὑδρογραφήσεως, ὅσον καὶ διὰ τὰς μελέτας του ἐπὶ τῶν ρευμάτων τοῦ Εὐρίπου. Κατελθὼν εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας ὡς ὕπαρχος τοῦ «Spitfire» ἐχαρτογράφησε μετὰ τοῦ κυβερνήτου του Spratt τὰς κρητικὰς ἀκτὰς (1851—1856). Προαχθεὶς εἰς ἀντιπλοίαρχον καὶ τοποθετηθεὶς ὡς κυβερνήτης τοῦ «Firefly», ὑπετύπωσε τὰς μέχρι τοῦ Ἐλ-Ἀρὶς ἀκτὰς τῆς Συρίας (1857—1861), κατόπιν δέ, ὡς κυβερνήτης τοῦ «Hydra», πάσας τοῦ Ἰονίου πελάγους τὰς ἀκτὰς (1862—1865). Τῷ 1860 τὸ πρῶτον, χαρτογραφήσας τὸν Εὔριπον ὡς κυβερνήτης τοῦ αὐτοῦ πλοίου, ἤρχισε τὰς μελέτας του περὶ τοῦ νόμου τοῦ διέποντος τοῦ πορθμοῦ τούτου τὰ ρεύματα, συνεχίσας αὐτὰς τῷ 1865 ὡς πλοίαρχος καὶ καταλήξας εἰς συμπεράσματα, ἀποτελοῦντα καὶ σήμερον τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον πάσης σχετικῆς ἐργασίας. Προαχθεὶς εἰς ὑποναύαρχον καὶ μὴ δυνάμενος λόγῳ τούτου νὰ ὑπηρετῇ πλέον ὡς ὑδρογράφος, ἐζήτησε τὴν ἀποστράτευσίν του καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Χαλκίδι ἐξηκολούθησε τὰς μελέτας του ἐπὶ τῶν ρευμάτων τοῦ Εὐρίπου. Ἐκεῖ δὲ τὸν ἐγνώρισε τῷ 1871 ὁ κυβερνήτης τῆς πολεμικῆς ἡμιολίας «Μεθώνη» Ἀνδρέας Μιαούλης, ὅστις ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν του ἐξετέλεσεν ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ρεύματος τοῦ Εὐρίπου. Τῷ 1887 ὁ Μένσελλ διωρίσθη μέλος τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν Γεωργίου Θεοτόκη «εἰδικῆς ἐπὶ τῶν φάρων ἐπιτροπῆς», ἣν ἐβοήθησεν εἰς τὸ ἔργον της διὰ τῶν φώτων του. Ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν Χαλκίδι τῷ 1892.

[*Σ. Ε. Λυκούδη*, «Ἱστορικὸν περὶ τῶν φάρων τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν» ἐν «Ναυτ. Ἐπιθεωρ.» τόμ. Β' σελ. 161.] Σ. Ε. Λ.

Μένσελλ (Mensell) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὀνομασία, δι' ἧς ὠνόμασε τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον διαφόρους ὑφάλους πρὸς τιμὴν τοῦ ὑποτυπώσαντος αὐτὰς διαπρεποῦς ὑδρογράφου *Ἀρθρ. Μένσελλ*: —1) Ἐν τῇ καλδέρᾳ τῆς Θήρας, νοτίως τῆς Θηρασίας (χάρτ. ἀγγλ. 2043: Santorin island). —2) Πελωρία ὑφαλόνησος ἐν τῷ Β. Αἰγαίῳ καὶ κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν εὐθυγραμμιῶν Β. Σκῦρος —Β. Λέσβος καὶ Ἀν. Ἅγιος Στράτης—Ἀν. Ψαρά· ἐὰν τὸ Αἰγαῖον ἦτο ἀβαθέστερον κατὰ 60 ὀργυιὰς μόνον, θὰ ἀνέδυεν αὕτη ὡς νῆσος ἰσομεγέθης πρὸς τὴν Σκῦρον. —3) Στενόμακρος ὑφαλοφρὺς κατὰ τὰς νήσους Μαυρειὰ τῆς Τενέδου (χάρτ. ἀγγλ. 1599 : Eski Stamboul to Kum Kalé). Σ. Ε. Λ.

μέντα (ἡ) δημ., τὸ εὔοσμον φυτὸν *μίνθη*· || ἡδύποτον ἔχον ἄρωμα μίνθης· || ζαχαρωτόν, καραμέλλα ἀρωματισμένη μὲ μένταν.

Μενταβέϊ, ἢ *Μενταγουαΐ* (Mentawi) /*Γεωγρ.*/. Σύμπλεγμα νήσων τῶν ὀλλανδικῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Σουμάτρας. Ἀπαρτίζεται ἐξ 21 νήσων, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων ἐκτείνονται πέριξ τῶν τεσσάρων μεγάλων, *Σιμπερόντ, Σικαμοὰν* ἢ *Σίπορα, Βόρειον Πάγεῦ* καὶ *Νότιον Πάγεῦ*. Αἱ δύο τελευταῖαι εἶναι γνωσταὶ ἐπίσης μὲ τὸ ὄνομα *Νάσσω*. Εἶναι ἡφαιστιογενεῖς, κατὰ τὰ παράλια δὲ αὐτῶν ἐκτείνονται κοραλλιογενεῖς ὕφαλοι, καθιστῶσαι τὴν εἴσοδον δύσκολον. Οἱ ἰθαγενεῖς ὁμοιάζουν κατὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Πολυνησίας. Μ. Ι. Θ.

μενταγιὸν (τό)· κόσμημα σχήματος στρογγύλου ἢ φοειδοῦς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τοποθετεῖται προσωπογραφία ἢ ἄλλο τι προσφιλὲς ἐνθύμιον· || καθόλου, κόσμημα σχήματος μεταλλίου ἀναρτώμενον εἰς τὸν λαιμόν, εἰς τὴν ἅλυσιν τοῦ ὡρολογίου (γαλλ. *médaillon*).

Μεντὰν (Medan) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Σουμάτρας παρὰ τὴν ΒΑ. αὐτῆς ἀκτήν. Κάτ. 45 500 περίπου. Εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὀλλανδικῆς ἀποικίας καὶ ἔχει ἐπίνειον τὸν λιμένα Μπελαβάν, ὁπόθεν γίνεται ἐξαγωγὴ τῶν προϊόντων καὶ ἰδίως καπνοῦ. Γ. Ι. Β.

Μεντάνα (Mentana) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Ἰταλίας ἀπέχον ἀπὸ τῆς Ρώμης 21 χλμ. ΒΑ. Κάτ. 2.568. Εἶναι γνωστὸν διὰ τὴν παρ' αὐτὸ ἧτταν, ἣν ὑπέστη τῷ 1867 ὁ Γαριβάλδης, ὁ ὁποῖος ἀποφασίσας νὰ βαδίσῃ ἐπὶ κεφαλῆς 4.000 ἐθελοντῶν κατὰ τῆς Ρώμης, ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ ὅτι τὰ γαλλικὰ στρατεύματα εἶχον ἐπιβιβασθῇ ἐν Τσιβιταβέκκια, προσεβλήθη ὑπὸ τῶν παπικῶν στρατευμάτων ἀνερχομένων εἰς 3.000 ἄνδρας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Καῖτσλερ καὶ βοηθουμένων ὑπὸ τῆς ταξιαρχίας τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Πιλές, ὡς ἐφεδρικῆς. Οἱ Γαριβαλδινοὶ ἠμύνθησαν γενναίως, ἀλλ' ἐν τέλει ἐξετοπίσθησαν, ἀπολέσαντες 1.000 ἄνδρας καὶ 1.400 αἰχμαλώτους. Μ. Δ. Β.

Μεντάνα, ἢ *Μεντάνια νῆσοι* (Mendana island) /*Γεωγρ.*/. Νῆσοι ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ (βλ. λ. *Μαρκέζαι* νῆσοι).

Μεντάνια ντὲ Νέϊρα (Mendana de Neira), *Ἀλβάρο*. Ἱσπανὸς ἐξερευνητὴς (1541—1595). Μετέβη εἰς τὸ Περοῦ νεώτατος καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑπὸ τοῦ θείου του ἀντιβασιλέως Πέτρου ντὲ Κάστρο ὀργανωθεῖσαν ἀποστολὴν πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν ἀνατολικῶν θαλασσῶν, ἀνακαλύψας τῷ 1569 τὰς νήσους τοῦ Σολομῶντος. Εἰς δεύτερον ταξίδιόν του ἀνεκάλυψε τὰς νήσους Μαρκησίας, αἵτινες ὀνομάζονται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματός του. Ἔγραψε δύο μακρὰς ἐκθέσεις τοῦ ταξιδίου του. Μ. Δ. Β.

Μεντβγεντίτσα (Medvieditza) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Δόν. Πηγάζει ἐκ τοῦ κυβερνείου Σαράτωφ, διέρχεται τὴν περιοχὴν τῶν Κοζάκων τοῦ Δὸν καὶ συμβάλλει, διὰ δύο βραχιόνων, εἰς τὸν Δὸν μετὰ ροῦν 695 χλμ., ὧν τὰ 395 πλωτά. Μ. Δ. Β.

Μεντγουαίϋ (Medway) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας πηγάζων ἐκ τῆς λοφοσειρᾶς τοῦ Ἀνατολικοῦ Γκρίνστηντ τῆς κομιτείας Σώρρεϋ, ρέων κατ' ἀρχὰς μὲ κατεύθυνσιν ΒΑ. καὶ κατόπιν βορείαν καὶ ἐκβάλλων παρὰ τὸ Σῆρνες ἐν τῇ κομιτείᾳ Κέντ, ὀλίγον νοτιώτερον τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ταμέσεως, μετὰ ροῦν 90 χλμ. Ἡ ναυσιπλοΐα ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ εἶναι εὔκολος, αἱ δὲ ὄχθαι αὐτοῦ εἶναι γραφικώταται. Χ. Δ.

Μεντεὰ (Medéa) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἀλγερίας, ἐπὶ ὑψώματος 927 μ., κειμένη εἰς ἀπόστασιν 70 χλ. Ν. τοῦ Ἀλγερίου, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀλγερίου — Μπλιντὰ — Ὄασις ἐλ-Ἀγκουάτ. Κάτ. 16.868. Παράγει οἶνον, σιτηρά, ἔλαιον. Ἦτο ἄλλοτε ἕδρα τῶν βέηδων τοῦ Τιττερῦ καὶ ἔχει ἐρείπια ρωμαϊκῶν κτηρίων. Κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1830—1840. Μ. Δ. Β

Μεντέϊθ (Menteith) /*Γεωγρ.*/. Λίμνη τῆς Σκωτίας ἐν τῷ ΝΔ. τμήματι τῆς κομιτείας Πέρθ, 27 χλμ. ΔΒΔ. τοῦ Στέρλινγκ. Ἔχει μῆκος $1^1/_2$ μίλλ. καὶ πλάτος ἑνός, ἀναδύονται δ' ἐντὸς αὐτῆς τρεῖς νησῖδες, ὧν σπουδαιοτάτη ἡ *Ἰντομαχομ* (Inchmahome=νῆσος τῆς ἀναπαύσεως, ἰρλανδιστί), ἐπὶ τῆς ὁποίας σῴζονται ἐρείπια παλαιοῦ μοναστηρίου ἱδρυθέντος τῷ 1236. Ἐν αὐτῇ παρέμεινεν ἡ βασίλισσα τῆς Σκωτίας Μαρία Στουάρτ κατὰ τὸ ἔτος 1547—1548 εἰς ἡλικίαν 5 ἐτῶν καὶ πρὸ τῆς εἰς Γαλλίαν ἀναχωρήσεώς της. Χ. Δ.

Μέντεκ (Medek), ***Ροδόλφος***. Τσέχος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1890. Ἔγραψε ποιήματα καὶ μυθιστορήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τὰ τρία ἱστορικὰ ἔπη: «Τὸ λυκόφως τῶν θεῶν» (1912), «Τὸ δαχτυλίδι» (1914), καὶ τὸ «Σμπόροφ» (1918), τὸ μυθιστόρημα «Πύρινος δράκος» (1921) κτλ. Μ. Δ. Β.

Μέντελ, ἢ *Μέντολα* (γερμ. Mendelpass, ἰταλ. la Mendola) /*Γεωγρ.*/. Δίοδος τῶν Ἄλπεων ἐν τῷ Ν. Τυρόλῳ (ὕψος 1364 μ.), ἄγουσα ἀπὸ τοῦ Φόντο (κοιλὰς τοῦ Νόσμπεργκ) εἰς Μπότσεν. Χ. Δ.

Μέντελ (Mendel), ***Ἰωάννης - Γρηγόριος***. Αὐστριακὸς κληρικὸς καὶ βοτανολόγος, γεννηθεὶς ἐν Ἀϊζεντορφ τῷ 1822 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μπροὺν τῷ 1884. Μετὰ τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς εἰσῆλθε, τῷ 1843, εἰς τὴν ἐν Μπροὺν αὐγουστιανὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Θωμᾶ, ὅπου καὶ μετωνομάσθη *Γρηγόριος*. Τῷ 1851 ἀπεστάλη ὡς ὑπότροφος τῆς μονῆς εἰς Βιέννην, ὅπου ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας, καὶ μετὰ τριετίαν διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ λυκείου τοῦ Μπροὺν καὶ ὑποδιευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου καὶ τοῦ βοτανικοῦ κήπου. Εἰς τὸν κῆπον τοῦτον ἐπεδόθη εἰς μελέτας καὶ πειράματα ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῶν νόθων φυτῶν καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κληρονομικῶν φαινομένων τῶν φυτῶν μαθηματικὴν ἀκρίβειαν. Τὰ πορίσματα τῆς μακρᾶς ἐργασίας του ἐδημοσίευσεν ὁ Μέντελ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἑταιρίας τῶν φυσιοδιφῶν τοῦ Μπρούν, εἰς δύο μονογραφίας ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Versuche über Pflanzenhybriden» (1865) καὶ «Ueber einige aus künstlicher Befruchtung gewonnene Hieracium Bastarde» (1869). Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα, τὰ ὁποῖα κατέστησαν ἡ βάσις τῆς νεωτέρας πειραματικῆς βιολογίας καὶ τῆς θεωρίας τῆς κληρονομικότητος, διετύπωσεν ὁ Μέντελ τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς κληρονομικότητος, καθ' οὓς ἑκάστη κληρονομουμένη ἰδιότης εἶναι αὐτοτελὴς (νόμος αὐτοτελείας)· ἰδιότητες, παρουσιαζόμεναι ἡνωμέναι εἴς τινα γενεάν, διασπῶνται εἰς τὰς ἑπομένας (νόμος διασπάσεως)· ἰδιότητές τινες ἐπικρατοῦσιν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ἀπέναντι ἄλλων ὑπολειπομένων (νόμος ἐπικρατήσεως). Οἱ νόμοι οὗτοι, τῶν ὁποίων ἡ σημασία διὰ τὴν βιολογίαν εἶναι τεραστία, ἠγνοήθησαν, μείναντες ἀπαρατήρητοι μέχρι τοῦ 1900, ὁπότε κατέστησαν γνωστοὶ διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κόρρενς, τοῦ ντὲ Μπρὶς καὶ ἰδίᾳ τοῦ Τσέρμακ, ὅστις ἐξέδωκε καὶ τὰς συναφεῖς μελέτας τοῦ Μέντελ τῷ 1901 εἰς τὴν σειρὰν «Klassikern» τοῦ Ὄστβαλντ. Ὁ Μέντελ (τοῦ ὁποίου ἐστήθη καὶ μνημεῖον εἰς τὴν γενέτειραν τῷ 1910) ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν μετεωρολογίαν, δημοσιεύσας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων τοῦ Μπροὺν τῷ 1863, τῆς Μοραβίας καὶ Σιλεσίας ἀπὸ τοῦ 1863 μέχρι τοῦ 1866 κλπ. Θ. Π.

Ἰωάννης Μέντελ.

Μεντελέγεφ (Mendeléjew), ***Δημήτριος-Ἰβάνοβιτς***. Ρῶσος χημικός, γεννηθεὶς εἰς Tobolsk τῷ 1834 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1907. Τῷ 1866 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως. Εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τοῦ καλουμένου περιοδικοῦ συστήματος τῶν στοιχείων, προβλέψας δι' αὐτοῦ τὴν ὕπαρξιν τῶν στοιχείων γαλλίου καὶ γερμανίου πρὸ τῆς ἀνακαλύψεώς των. Εἰργάσθη ἐπὶ ὅλων τῶν κλάδων τῆς χημικῆς ἐπιστήμης, κυρίως ὅμως εἰς τὴν φυσικοχημείαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῆς χημείας. Ἔγραψε τὸ κλασσικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα «Ἀρχαὶ τῆς χημείας», ὅπερ ἔσχε πολλὰς ἐκδόσεις καὶ μετεφράσθη εἰς πλείστας γλώσσας κλπ. Σ. Γ.

Δημήτριος Μεντελέγεφ.

Μεντέλιας κόλπος /*Γεωγρ.*/. Ὁ ἄλλως τῆς *Μαντελιᾶς* (Mandelyah gulf), ὁ *Βαργυλιακὸς* καὶ *Ἰασσικὸς* τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Σολομῶντος. Σ. Ε. Λ.

Μέντελλιν (Medellin) /*Γεωγρ.*/. Πόλις καὶ τὸ σπουδαιότερον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς Κολομβίας, ἐν Ν. Ἀμερικῇ, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀντιοχείας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, 67 χλμ. ΝΑ. τῆς Ἀντιοχείας, ἐπὶ ὑψομέτρου 1600 περίπου μέτρ. Ἱδρύθη τῷ 1674, εἶναι ἕδρα ἀρχιεπισκόπου καὶ ἔχει πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1822, μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ἐμπόριον καφέ, δερμάτων κλπ. καὶ βιομηχανίαν ὑφασμάτων καὶ ψιαθίνων πίλων. Εἶναι σπουδαῖος κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἡ δευτέρα, ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ, πόλις τῆς Κολομβίας (κάτ. 79.146 τῷ 1928. Χ. Δ.

Μέντελσον (Mendelssohn), *Ἄλμπρεχτ*. Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος, γεννηθεὶς τῷ 1874. Τῷ 1905 ἐγένετο καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἐν Βύρτσμπουργκ, καὶ ἀπὸ τοῦ 1920 διατελεῖ τοιοῦτος ἐν Ἀμβούργῳ, διευθύνων συνάμα καὶ τὸ ἐκεῖ «Ἰνστιτοῦτον ἐξωτερικῆς πολιτικῆς». Ἔγραψεν: «Ὁριζ τῆς ἰσχύος τοῦ δικαίου» (1900), «Ἡ κυριαρχία τοῦ ποινικοῦ δικαίου κατὰ τόπον» (1910), «Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ὡς κοινοπραξία» (1918), «Ἡ μεγάλη πολιτικὴ τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων» (μετὰ τοῦ *Thimme*, εἰς 39 τόμ. ἀπὸ 1924—1927), «Ἐγχειρίδιον τῆς πολιτικῆς» (6 τ. 1921—1927). Ἐκδίδει ἐπίσης τὸ περιοδικὸν «Εὐρωπαϊκαὶ συνομιλίαι». Θ. Κ.

—**Μέντελσον** (Mendelssohn), ***Ἀρνόλδος***. Ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους συγχρόνους Γερμανοὺς συνθέτας, γεννηθεὶς τῷ 1855 εἰς τὸ Ράτιμπορ. Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασε νομικά, κατόπιν δὲ εἰς τὸ Βερολῖνον μουσικήν, ἰδιαιτέρως ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον καὶ σύνθεσιν. Ἔκτοτε ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μουσικήν, εἰργάσθη δὲ εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Γερμανίας ὡς ὀργανιστής, καὶ εἰς τὴν Κολωνίαν διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ ᾠδείου. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα διὰ χορῳδίαν, μονόφωνα τραγούδια καὶ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ γνωστότερον εἶναι ἡ «Ἑσπερινὴ καντάτα» διὰ μικτὴν χορῳδίαν καὶ ὄργανον. Ἐπίσης ἔργα τινὰ ὀργανικῆς μουσικῆς καί τινα μελοδράματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπαίχθησαν τὸ «Ἔλζι, τὸ παράξενο κορίτσι» καὶ «Ὁ ἀρκουδιάρης». Ὁ Μέντελσον ἀνήκει εἰς τοὺς μᾶλλον συντηρητικοὺς νεωτέρους Γερμανούς. Εἰς τὰ μελοδράματά του προσπαθεῖ νὰ χειραφετηθῇ ἀπὸ τὴν βαγνερικὴν ἐπιβολήν. Α. Θ.

— **Μέντελσον** (Mendelssohn), ***Μωϋσῆς***. Γερμανὸς φιλόσοφος (1729—1786). Καταγόμενος ἐκ πτωχοτάτης ἰουδαϊκῆς οἰκογενείας, μετέβη εἰς Βερολῖνον, ὅπου ἐξέμαθεν ἀρίστα τὴν Λατινικήν. Πλούσιος ἔμπορος, ὁμόθρησκός του, παρέλαβεν αὐτὸν ὡς οἰκοδιδάσκαλον, βραδύτερον δὲ ὡς βιβλιοθηκάριον καὶ τέλος ὡς συνεταῖρον. Ὁ Μέντελσον ἤρχισε τὴν φιλοσοφικὴν σταδιοδρομίαν του μὲ τοὺς «Φιλοσοφικοὺς διαλόγους», οἵτινες ἐξεδόθησαν κρυφίως ὑπὸ τοῦ Λέσσινγκ. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὑπεραμύνεται τοῦ Λεϊβνιτίου καὶ τῆς αἰσιοδοξίας αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ Βολταίρου. Τῷ 1755 ἔγραψεν, ἐν συν-

Μωϋσῆς Μέντελσον.

Digitized by Google

ἐργασία μετὰ τοῦ Λέσσινγκ, πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Πόπε μεταφυσικός». Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσιεύθησαν αἱ «Ἐπιστολαὶ περὶ τῶν αἰσθημάτων», δι' ὧν καταπολεμεῖ τὴν γνώμην ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ αἰσθησιακὴ ἀντίληψις δέον ν' ἀποδοθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ψυχήν. Τῷ 1757 ἐξέδωκε τὰς «Παρατηρήσεις περὶ τῶν πηγῶν καὶ τῶν σχέσεων τῶν καλῶν τεχνῶν πρὸς τὴν λογοτεχνίαν». Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας ἔγραψε: «Τὸ καταφανὲς τῆς μεταφυσικῆς ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις» καὶ «Φαίδων ἢ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς».

Ὁ Μέντελσον εἶναι ἀπόστολος τοῦ θεϊσμοῦ, τὸν ὁποῖον ὑποστηρίζει μετ' ἐνθέρμου καὶ εἰλικρινοῦς πίστεως, αὐστηρᾶς λογικῆς καὶ γλώσσης σαφοῦς καὶ ἁπλῆς. Ἐξ ἄλλου διεκρίθη ὡς μεταφραστὴς τῆς Πεντατεύχου καὶ τῶν Ψαλμῶν εἰς ἀρίστην Γερμανικήν.

[*Ritter*, «Mendelssohn und Lessing», 1886.] Α. Δ.

—**Μέντελσον - Μπαρτόλντυ** (Mendelssohn - Bartoldy), ***Κάρολος.*** Ἐγεννήθη τῷ 1838 ἐν Λιψίᾳ, ὅπου καὶ ἀπεπεράτωσε τὰς σπουδάς του, καὶ ἀπέθανε τῷ 1797. Τῷ 1864 ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀϊδελβέργης καὶ τῷ 1867 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν Φρειβούργῃ. Πολλάκις ἀπὸ τοῦ 1863 καὶ ἐντεῦθεν ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβεν ἰδιάζον ἐνδιαφέρον περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ ἠσχολήθη μετ' ἀκριβολογίας εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, ἐκδοὺς τῷ μὲν 1864 τὴν μονογραφίαν «Κόμις Ἰωάννης Καποδίστριας», τῷ δὲ 1870—1874 τὴν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1874» (τόμ. 2). Ἐν τοῖς μετὰ τὸ 1874 ἔργοις ἔλαβε συνεργάτην τὸν Ε. Κέλχνερ, μεθ' οὗ ἔγραψε συμπληρῶν τὸ ἐν ἔτει 1867 ἐκδοθὲν «Ὁ ἱππότης Γκέντζ», τὴν «Ἀλληλογραφίαν τοῦ Γκέντζ μετὰ τοῦ Πιλάτου» (1868) καὶ τὸν «Γκαῖτε καὶ Φέλιξ Μένδελσον Βαρθόλδυ» (1871). Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τοῦ Μέντελσον, ἐπιτοπίως μελετήσαντος τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας, θεωρεῖται ἔτι κλασσική. Μετεφράσθη δὲ καὶ παρ' ἡμῖν δίς, ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Παπαρρηγοπούλου τῷ 1872 (μόνον τὸ α' μέρος) καὶ ὑπὸ Ἀγγέλου Σ. Βλάχου (1873—1876). Ὁ Καποδίστριας ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ διὰ τὰς περὶ τοῦ πρώτου κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος μελέτας παρ' ἡμῖν. Τ. Ε. Ε.

— ***Μέντελσον - Μπαρτόλντυ*** (Mendelssohn - Bartholdy), ***Φήλιξ-Ἰάκωβος-Λουδοβίκος.*** Μέγας μουσικὸς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1809 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1847 ἐν Λειψίᾳ. Ὁ πατήρ του, Ἀβραὰμ Μέντελσον, ἦτο πλούσιος Ἑβραῖος τραπεζίτης, μεταστὰς εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Τὰ πρῶτα μουσικὰ μαθήματα ἔλαβεν ὁ Μέντελσον παρὰ τῆς μητρός του. Κατόπιν ἐξηκολούθησεν ὑπὸ τὸν διάσημον πιανίσταν καὶ παιδαγωγὸν Μπέργκερ, ὁ ὁποῖος εἶχε διατηρήσει τὰς παραδόσεις τῆς τεχνικῆς τοῦ Μόζαρτ. Τὴν σύνθεσιν ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ Τζέλτερ, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐνέπνευσε τὴν ἀγάπην τῶν μεγάλων κλασσικῶν καὶ πρὸ πάντων τοῦ Μπάχ. Σπανίως εὑρέθη μουσικὸν τάλαντον εἰς εὐνοϊκώτερον περιβάλλον ἀπὸ τὸ περιβάλλον, εἰς ὃ εὑρέθη ὁ Μέντελσον. Ἡ πατρική του οἰκία ἦτο κέντρον καλλιτεχνικόν, ὅπου συνηντῶντο αἱ ἐξέχουσαι προσωπικότητες τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Εἰς ἡλικίαν ἐννέα ἐτῶν παρουσιάσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς δημοσίαν συναυλίαν, ὅπου ἔπαιξε τὸ μέρος τοῦ πιάνου, εἰς ἕνα τρίο. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν, ὅταν ἐπαίχθη εἰς μίαν ἀπὸ τὰς οἰκογενειακὰς αὐτὰς συγκεντρώσεις ἓν μικρὸν του μελόδραμα, τὸν ἀνεκήρυξεν ὁ διδάσκαλός του Τζέλτερ ὥριμον πλέον μουσικὸν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἔχει τίποτε πλέον νὰ τῷ διδάξῃ. Ὁ Γκαῖτε ἔδειξε πατρικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν νεαρὸν μουσικὸν καὶ τὸν ἐκράτησε πλησίον του κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Δεκαπέντε ἐτῶν ἔγραψε τὴν οὐβερτούραν εἰς τὸ «Ὄνειρον θερινῆς νυκτὸς» τοῦ Σαίξπηρ, ἀριστούργημα δροσερότητος καὶ χάριτος, μαρτυροῦν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βέμπερ εἰς τὴν ρωμαντικὴν ἀπεικόνισιν τοῦ φανταστικοῦ κόσμου τῶν πνευμάτων.

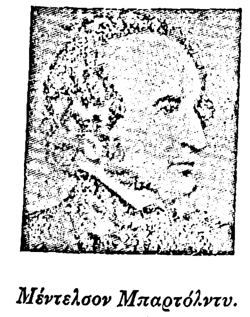

Μέντελσον Μπαρτόλντυ.

Τῷ 1815 μετέβη μετὰ τοῦ πατρός του εἰς Παρισίους, ὅπου ἐπεκοινώνησε μὲ τοὺς ἐκεῖ μουσικοὺς κύκλους καὶ ἐτελειοποιήθη εἰς τὴν πιανιστικὴν τέχνην. Τῷ 1829 ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Singakademie τὸ χειρόγραφον τοῦ «Κατὰ Ματθαῖον πάθους», ἔργου μεγαλειώδους τοῦ Μπάχ, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἕνα αἰῶνα εἶχε μείνει ἀνεκτέλεστον. Ὁ Μέντελσον τὸ ἀντέγραψεν ἰδιοχείρως καὶ μ' ὅλας τὰς ἀντιδράσεις τοῦ καθηγητοῦ του Τζέλτερ, τὸ ἐξετέλεσεν εἰς τὴν Singakademie. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς χρονολογεῖται ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἔργου τοῦ Μπάχ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἤρχισε νὰ στρέφηται ἡ προσοχὴ τοῦ μουσικοῦ κόσμου μὲ ὁλονὲν αὐξάνον ἐνδιαφέρον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἀρχίζουν τὰ ταξίδια τοῦ Μέντελσον εἰς τὰ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κέντρα. Ὁ Moscheles, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε μαθητής, τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὸ Λονδῖνον, διὰ νὰ διευθύνῃ ἐκεῖ συναυλίας μὲ ἔργα του. Ἡ ἐπιτυχία του ἦτο μεγάλη. Ἡ φήμη του ὡς συνθέτου ἐξηπλώθη ἀμέσως κατόπιν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Τὸ ταξίδιόν του εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπῆρξε γόνιμον εἰς μουσικὴν δημιουργίαν. Ἡ Σκωτία τοῦ ἐνέπνευσε τὴν «Σκωτικὴν συμφωνίαν» εἰς λὰ ἔλασσον, ἡ ὁποία περιέχει μίαν σκωτικὴν μελῳδίαν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Αἱ ζωηραὶ ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισεν ἀπὸ τὴν Ρώμην, τὴν Βενετίαν καὶ τὴν Νεάπολιν, ζωγραφίζονται εἰς τὴν τετάρτην συμφωνίαν του εἰς λὰ μεῖζον τὴν ὀνομαζομένην «Ἰταλικήν». Ἡ μόρφωσις τοῦ Μέντελσον δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν μουσικήν. Ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου ἀκολουθῶν μαθήματα φιλολογίας. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ μεγάλου του φίλου Γκαῖτε καὶ ἡ καλλιέργειά του ἡ πνευματικὴ τὸν ὡδήγησαν πρὸς τὴν λατρείαν τῶν μεγάλων κλασσικῶν. Τῷ 1833 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας εἰς τὸ Ντύσσελντορφ καὶ τῷ 1835 εἰς τὸ Gewandhaus τῆς Λειψίας. Ἡ ἐξαιρετική του προσωπικότης καὶ ἡ ἀκατάβλητος ἐνεργητικότης του συνετέλεσαν νὰ γίνῃ ἡ Λειψία τὸ σπουδαιότερον μουσικὸν κέντρον τῆς Εὐρώπης. Ἡ μεγάλη του ἱκανότης ὡς διευθυντοῦ τῆς ὀρχήστρας ἐξύψωσε τὴν ὀρχήστραν τοῦ Gewandhaus εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν μεταξὺ ὅλων τῶν ὀρχηστρῶν τῆς Εὐρώπης. Τῷ 1836 τῷ ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξετελέσθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ ὀρατόριόν του «Παῦλος», ὅπου ἔχει ὡς πρότυπον τὸν Μπάχ. Τῷ 1843 ἵδρυσε μὲ μίαν ὁμάδα μουσικῶν καὶ φιλομούσων τὸ ᾠδεῖον τῆς Λειψίας, ὅπου προσέλαβεν ἀμέσως τὰς μεγαλυτέρας μουσικὰς προσωπικότητας ὡς καθηγητάς, τὸν Σοῦμαν, τὸν Μόσελες, τὸν μεγάλον βιολιστὴν Δαυΐδ. Μολονότι τὸ κέντρον τῆς δράσεώς του ἦτο ἡ Λειψία, ἐξηκολούθει διαρκῶς τὰς καλλιτεχνικὰς του περιοδείας. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετέβη ὀκτάκις. Ἡ οἰκογενειακή του ζωὴ ἦτο εὐτυχής. Ἐνυμφεύθη τῷ 1837 τὴν κόρην ἑνὸς κληρικοῦ Οὐγενότου, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε πέντε τέκνα. Κατόπιν ἐπανειλημμένων προσκλήσεων τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, μετέβαινε συχνὰ εἰς τὸ Βερολῖνον, ὅπου ἔγραψε κατὰ παραγγελίαν τὴν μουσικὴν διὰ τὰ λυρικὰ τῆς «Ἀντιγόνης» καὶ τοῦ «Οἰδίποδος τυράννου» τοῦ Σοφοκλέους καὶ διὰ τὴν «Ἀταλίαν» τοῦ Ρακίνα. Τότε διωρίσθη γενικὸς μουσικὸς διευθυντὴς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως, δὲν ἐγκατέλειψεν ὅμως τὴν Λιψίαν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔγραψε πολλὰ ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἔργα του: τὸ δεύτερον ὀρατόριόν του «Ἠλίας», ὅπου φαίνεται περισσότερον ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χέντελ, πολλὰ ἔργα μουσικῆς δωματίου, σονάτες διὰ βιολοντσέλο, τὸ β' κονσέρτο διὰ πιάνο κτλ. Ἡ κόπωσις ἐκ τῆς ἐντατικῆς ἐργασίας τὸν κατέβαλεν ἀποτόμως. Ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τῆς ἀγαπητῆς του ἀδελφῆς Φάνης ἦτο τὸ τελευταῖον βαρὺ πλῆγμα εἰς ἕνα ὀργανισμὸν ἐξηντλημένον πλέον. Ἀπέθανεν ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἀδελφῆς του εἰς ἡλικίαν μόλις τριακονταοκτὼ ἐτῶν. Ὁ Μέντελσον ἀνεγνωρίσθη ἐνόσῳ ἔζη ὡς μία κορυφὴ τῆς τέχνης καὶ διὰ τὰ σπάνια μουσικά του χαρίσματα καὶ διὰ τὴν ἐξαιρετικήν του πνευματικὴν καλλιέργειαν. Εἶχε μεγάλην ἐξυψωτικὴν ἐπίδρασιν εἰς ὅλην τὴν μουσικὴν κίνησιν τῆς ἐποχῆς του. Δεξιοτέχνης εἰς τὸ πιάνο, ἐγνώριζε νὰ ὑποτάσσῃ τὴν ἰδικήν του ἀτομικότητα εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ συνθέτου, τοῦ ὁποίου ἀπέδιδε τὸ ἔργον. Διὰ τὸ πιάνο, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ κυριώτερον ὄργανόν του, ἔγραψε πλείστας συνθέσεις, τὰ γνωστότατα «Τραγούδια χωρὶς λόγια», «Σοβαρὲς βαριασιόνες», «Καπρίτσια», 6 πρελούντια καὶ φοῦγκες, 2 κονσέρτα διὰ πιάνο καὶ ὀρχήστραν κλπ. Ἐπίσης ἔγραψε τὸ θαυμάσιον κονσέρτο διὰ βιολί, πολλὰ ἔργα μουσικῆς δωματίου, ἔργα δι' ὄργανον ἐκκλησιαστικόν, χορῳδίας, τὰ δύο μεγάλα του ὀρατόρια «Παῦλος» καὶ «Ἠλίας», μουσικὴν σκηνικὴν καὶ χορικὰ διὰ τὴν «Ἀντιγόνην», τὸν «Οἰδίποδα τύραννον», τὸ «Ὄνειρον θερινῆς νυκτός», τὴν «Ἀταλίαν», τέσσαρας συμφωνίας, πολλὰς οὐβερτούρας «Ρούϊ Μπλάς», «Τὸ σπήλαιον τῆς Φιγγάλης», «Ἡ ὡραία Μελουζίνα» κτλ. Ἐπίσης συνέθεσε πολλὰ τραγούδια μὲ συνοδείαν πιάνου, ὅπως «Ὁ μενεξές», «Τὸ τραγούδι τῆς ἀνοίξεως», «Τὸ φεγγάρι», «Ὁ πύργος μέσα στὸ δάσος».

Ὁ Μέντελσον, ἂν καὶ δὲν ἀνήκει εἰς τὰς μεγαλοφυΐας, αἱ ὁποῖαι δίδουν εἰς τὴν ἐποχήν των τὴν σφραγῖδα τῆς προσωπικότητός των, εἶναι μία ἀπὸ τὰς εὐγενεστέρας μουσικὰς φυσιογνωμίας κάθε ἐποχῆς. Χωρὶς νὰ εἶναι δουλικὸς μιμητὴς τῶν μεγάλων προδρόμων του, ἤξευρε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς πλουσίας κληρονομίας των καὶ νὰ συνεχίζῃ τὸ ἔργον των ἀκολουθῶν τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἐχάραξαν.

Α. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μέντεν (Menden) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ καὶ ἐν τῷ νομῷ Ἄρνσμπεργκ τῆς Βεστφαλίας. Κεῖται ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Χαίννε, παραποτάμου τοῦ Ρούρ Β. ΒΑ. τῆς πόλεως Ἰζερλόμ, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτοικοι 13.700. Γ. Ι. Β.

μεντέρι (τό), ἢ *μιντέρι·* ἀνάκλιντρον ἢ κλισιάς, γεμισμένον μὲ μακρὸν στρῶμα ἀπὸ ἄχυρον ἢ βάμβακα ἢ γιούταν, ἐξαπλούμενον ἐπάνω εἰς ὑψωμένον μέρος τοῦ δαπέδου τῶν δωματίων καὶ χρησιμεῦον πρὸς ἀνάπαυσιν. Ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὰς τουρκικὰς οἰκίας, ἐξ αὐτῶν δὲ παρελήφθη καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐν Τουρκίᾳ. Εἶναι τὸ ἄλλως ὀνομαζόμενον *διβάνι.* Ἐπὶ τοιούτων μεντερίων (ἢ διβανίων) ἐκάθηντο οἱ Τοῦρκοι δικασταὶ καὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι· ὅταν δὲ ἤθελον ν' ἀπορρίψωσι μίαν ὑπόθεσιν, ἔθετον τὸ σχετικὸν ἔγγραφον κάτωθεν τοῦ μεντερίου (τουρκιστὶ μιντὲρ ἀλτί). Ἐκ τούτου ἡ φράσις «ἔκαμε τὴ δουλειὰ μιντὲρ-ἀλτί», δηλαδὴ τὴν παρέπεμψεν εἰς τὰς ἑλληνικὰς καλένδας, ἢ ὡς λέγουν σήμερον τὴν ἔθεσεν εἰς τὸ «ἀρχεῖον» (ad acta). Ν. Μ.

Μεντὲρς /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἐπίσημον ἀκρωτήριον τῆς Ἀλβανίας (πλάτ. 41°57' Β., μῆκ. 19°09' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2701: Gulf of Kattaro to Corfu). Βόρειον κέρας τοῦ κόλπου τοῦ Δρίν, ἀπέχον τοῦ Ἀντίβαρι 12 μίλλ. Ν. ΝΑ. Ἔχει ναυτικὸν φανὸν ἐρυθροῦ σταθεροῦ φωτός. Σ. Ε. Λ.

Μεντεσελῆ /*Γεωγρ.*/. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Πέλλης χωρίου *Ἔλλη* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μεντεσὲς (ὁ)· ὁ στροφεὺς τῆς θύρας κττ., ἢ στρόφιγξ.

Μέντες Λεάλ (Mendes Leal), ***Ἰωσὴφ ντὰ Σίλβα.*** Πορτογάλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1820—1886). Διετέλεσε βιβλιοθηκάριος τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, γραμματεὺς τοῦ κονσερβατορίου, βουλευτὴς τῷ 1851, γραμματεὺς τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, πρόεδρος τῆς βουλῆς (1868), ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, πρεσβευτὴς ἐν Μαδρίτῃ (1871). Παρισίοις (1874—1883) καὶ τέλος ἐν Μαδρίτῃ (1883). Ἵδρυσε μετὰ τοῦ Τόρρες Καϊσέντο, ὑπουργοῦ τῆς δημοκρατίας τοῦ Σαλβαδὼρ (1878) τὴν διεθνῆ λογοτεχνικὴν ἕνωσιν πρὸς προστασίαν τῶν συγγραφικῶν δικαιωμάτων. Ἦτο πολυγραφώτατος συγγραφεύς, ἀσχοληθεὶς ἐπὶ ὅλων τῶν λογοτεχνικῶν εἰδῶν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Ἔγραψε ποιήματα («Τὸ μαῦρο φάντασμα», «Ποίημα εἰς τὸν Κάρολον Ἀλβέρτον τοῦ Πεδεμοντίου», «Ave Caesar» κλπ.), δράματα («Οἱ δύο ἀποστάται», «Ὁ φόρος τῶν ἑκατὸν παρθένων», «Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ μάρμαρο» κλπ.), κωμῳδίας («Ὁ θεῖος Ἀνδρέας ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴ Βραζιλία», «Ὅποιος τὰ θέλει ὅλα τὰ χάνει ὅλα» κλπ.), μυθιστορήματα («Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ναμπούκο», «Οἱ ἀδελφοὶ Καρβαζάλ», «Τὸ ἄνθος τῆς θαλάσσης», «Τὸ δράμα τοῦ Ἰεζεκιήλ», «Ὁ Ναπολέων εἰς τὸ Κρεμλῖνον», «Ὁ Ἄμπντ - ἐλ - Καντὲρ» κλπ.) καὶ ἄλλα, ἰδιαιτέρως δ' ἐξ ὅλων ἐκτιμῶνται τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ ἱστορικὰ δράματά του. Ἐπίσης διεκρίθη ὡς ἱστορικός, γράψας «Ἱστορίαν τοῦ πολέμου τῆς Ἀνατολῆς». Χ. Δ.

Μέντες Πίντο (Mendez Pinto), ***Φερδινάνδος.*** Πορτογάλος θαλασσοπόρος (1509—1583). Τῷ 1537 ἀνεχώρησεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, ὅπου παρέμεινε πλέον τῶν εἴκοσιν ἐτῶν, ἐπιδοθεὶς εἰς ποικίλας ἐπικινδύνους ἐξερευνήσεις. Ἐπιστρέψας εἰς Πορτογαλίαν ἔγραψε περιγραφὴν τῶν ταξιδίων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Peregrinação» (1614), ἡ ὁποία ἔσχε τεραστίαν ἐπιτυχίαν, μεταφρασθεῖσα εἰς τὰς πλείστας τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Γνωστοτέρα εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Voyages adventureux» (1628) γαλλικὴ μετάφρασις. Χ. Δ.

Μεντζάλα [*Γεωγρ.*]· βλ. *Μενζάλα.*

μεντζάνα (ἡ)· δημωδ. ναυτ., ὁ ἱστὸς τοῦ ἐπιδρόμου· ‖ *κόντρα-μεντζάνα·* ἡ δολωνίς, καὶ ἡ ἀφ' ἧς αὕτη ἀρτᾶται κεραία.

μεντζάστρα (ἡ)· δημωδ. ναυτ., ἡ ἔπαρσις τῆς σημαίας μεσιστίως.

Μεντζέϊκα [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁγίου Βλασίου τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 53. Χ. Δ.

μέντζο· βλ. *μέτζο.*

Μέντιας, ἢ ***Μέντγιες*** (ρουμαν. Medias, γερμ. Mediasch, οὑγγρ. Medgyes) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ρουμανίας ἀπὸ τοῦ 1921, ἐν Τρανσυλβανίᾳ. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μεγάλου Κόκελ, παραποτάμου τοῦ Τεισίου, ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κλάουσενμπουργκ—Κρονστάνδης. Ἔχει γοτθικὸν ναὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, εἶναι ἀξιόλογον κέντρον ἐμπορίου δημητριακῶν καὶ οἴνων καὶ ἔχει βιομηχανίαν ὑάλου, σμάλτων, δερματίνων εἰδῶν, βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων. Εἰς ἀπόστασιν 9 χλμ. πρὸς ΒΔ. κεῖνται τὰ ἰωδιοῦχα λουτρὰ τοῦ *Μπάασεν.* Κάτ. (1921) 10.124, ἐξ ὧν οἱ 4.691 Γερμανοί. Χ. Δ.

Μέντικο (el Medico), ***Ἠλίας.*** Φιλόσοφος καὶ νομομαθής, γεννηθεὶς ἐν Κρήτῃ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1498. Ἐγένετο καθηγητὴς ἐν Παδούῃ, ὅπου ἡ εὐρυμάθειά του καὶ ἡ σαφὴς μέθοδος τῆς διδασκα-

Digitized by Google

λίας του προσείλκυσαν πολλοὺς μαθητάς, ἐν οἷς καὶ τὸν διάσημον Πίκο ντὲ λὰ Μιράντολα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκ τῶν καλυτέρων φίλων του καὶ ἔγραψε πολλὰ περὶ αὐτοῦ. Θεωρεῖται ὡς ὁ τελευταῖος καὶ εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀντιπροσώπων τῆς ἑλληνοαραβικῆς φιλοσοφίας. Ἐκτὸς τῶν σχολίων εἰς τὰ «Φυσικὰ» τοῦ Ἀριστοτέλους, τὰ ὁποῖα ἔγραψε λατινιστί, καὶ διαφόρων μεταφράσεων τοῦ Ἀβερρόη, ἔγραψεν ἐπίσης: «De creatione mundi», «De Primo Motore», «De Esse essentia et uno», «Behinaha-Dat» (Βασιλεία 1629 καὶ Βιέννη 1833). Χ. Δ.

Μεντὶν (Médine) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ σταθμὸς τῆς Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, ἐν Σενεγάλῃ, ἐπὶ τοῦ ἄνω Σενεγάλη ποταμοῦ. Κάτ. 8 000. Τῷ 1857 ἡ γαλλικὴ φρουρά, ὑπὸ τὸν ἀξιωματικὸν Παῦλον Χόλλ, ἀντέστη ἐπιτυχῶς ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ μουσουλμάνου φυλάρχου καὶ προφήτου Ἐλ-Χὰϊζ-Ὀμάρ, ἀπηλευθερώθη δὲ τέλος ὑπὸ τοῦ Φαιντέρμπ. Χ. Δ.

Μεντίνα *[Γεωγρ.]*· βλ. *Μεδίνα*.

Μέντινγκ (Meding), *Ὄσκαρ*. Γερμανὸς μυθιστοριογράφος, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γρηγόριος Σαμάρωφ* (1829—1903). Διὰ τὰ μυθιστορήματά του ἐχρησιμοποίησε τὸ πλούσιον ὑλικόν, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκομίσει ἐκ τῶν παρασκηνίων τῆς πολιτικῆς ζωῆς, μὴ διστάζων νὰ ἀναφέρῃ ὀνομαστικῶς διάφορα περιφανῆ καὶ μὴ πρόσωπα καὶ ν' ἀπομακρύνεται πολλάκις τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Τὰ γνωστότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἑξῆς: «Περὶ σκῆπτρα καὶ στέμματα» (1872, 4 τ.), «Δύο αὐτοκρατορικὰ στέμματα» (1874—1875, 4 τ.), «Σταυρὸς καὶ ξίφος» (1875 4 τ.), «Ἥρως καὶ αὐτοκράτωρ» (1876, 4 τ.), «Ὕψη καὶ βάθη» κοινωνικὸν μυθιστόρημα (1879—1880, 20 τ.), «Ἡ αὐτοκράτειρα Ἐλισάβετ» (1881, 6 τ.). Ἐξέδωκε πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα μυθιστορήματα ὑπὸ τὰ ψευδώνυμα: *φὸν Γκάγιερν, φὸν Βάλφελντ, Βάρρεν*. Γ. Ε. Κ.

Μεντίνετ-Ἀμποῦ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἄνω Αἰγύπτου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Θηβῶν, 48 χλμ. πρὸς Β. τοῦ Ἐσνέχ, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νείλου. Τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον φέρει σήμερον ἀραβικὸν ὄνομα, κατέχει τὴν θέσιν παλαιᾶς κοπτικῆς πόλεως, ἧς οἱ κάτοικοι μετῴκησαν εἰς Ἐσνέχ, κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Μουσουλμάνων. Περὶ τὸν χῶρον τοῦ Μεντίνετ Ἀμπού, ὅπου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔκειτο ἡ νεκρόπολις τῶν Θηβῶν, σώζονται πλεῖστα ἐρείπια. Μεταξὺ αὐτῶν τῷ 1855 ὁ ἀρχαιολόγος Greene, ἀπεκάλυψεν ὡραῖον ἀνάκτορον, κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Ραμσῆ Γ', ὕψους 19 μέτρων καὶ εὗρε τὸ αἰγυπτιακὸν ἡμερολόγιον, τοῦ ὁποίου ὁ Σαμπολλιὸν δὲν εἶχε δυνηθῆ νὰ ἀναγνώσῃ παρὰ τὴν ἀρχήν. Ἐπίσης ὁ περίφημος ἀρχαιολόγος Μαριὲτ ἔχει διεξαγάγει πολλὰς ἐπιτυχεῖς ἀνασκαφάς. Χ. Δ.

— **Μεντινὲτ-ἐλ-Φαγιοὺμ** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αἰγύπτου (βλ. λ. *Φαγιούμ*).

μέντιουμ. Ὄρος διεθνῶς χρησιμοποιούμενος τόσον παρὰ τῶν πνευματιστῶν ὅσον καὶ παρὰ τῶν νεωτέρων μεταψυχιστῶν ἢ παραψυχολόγων πρὸς δήλωσιν προσώπων, τὰ ὁποῖα, πεπροικισμένα μὲ ἀκαθορίστους ψυχικὰς ἰδιότητας, προκαλοῦσι τὸ λεγόμενα πνευματιστικὰ ἢ μεταψυχικὰ φαινόμενα. Κατὰ τοὺς ὀρθοδόξους πνευματιστὰς (Ἀλλὰν Καρδέκ, Κόναν Ντόϋλ κ. ἄ.) τὸ μέντιουμ εἶναι πρόσωπον, τῇ μεσολαβήσει τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐπικοινωνία τῶν ζώντων μετὰ τῶν πνευμάτων τῶν νεκρῶν. Ὁ πνευματισμὸς διαιρεῖ τὰ μέντιουμ εἰς μέντιουμ προκαλοῦντα *φυσικὰ* φαινόμενα καὶ εἰς μέντιουμ προκαλοῦντα *διανοητικὰ* φαινόμενα. Εἰς τὰ πρῶτα ἀνήκουν τὰ μέντιουμ τὰ ὁποῖα προκαλοῦσι κινήσεις σωμάτων, εἰσκομίσεις, τὰ λεγόμενα τηλεκινητικὰ φαινόμενα (médiums moteurs), κτύπους καὶ παραδόξους ἤχους (médiums typteurs) καὶ ἐκτοπλαστικὰς ἐμφανίσεις ἀνθρωπίνων μορφῶν ἢ ὑλοποιήσεις (médiums appariteurs). Εἰς τὰ δεύτερα ἀνήκουν τὰ πρόσωπα, ἅτινα κυρίως ἔχουσι τὴν ἰδιότητα τῆς μεταβιβάσεως πνευματικῶν ἀνακοινώσεων, ἤτοι νὰ γράφουν ἢ νὰ σχεδιάζουν, νὰ ὁμιλοῦν τῇ ἐμπνεύσει καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν πνευμάτων, τὰ μέντιουμ τὰ ὁποῖα κέκτηνται τὰς ἰδιότητας τῆς ἐνοράσεως, τῶν προαισθημάτων κλπ.

Ἐν τῇ μεταψυχικῇ, ἥτις πειρᾶται νὰ δώσῃ διὰ τοῦ πειράματος ἐπιστημονικὴν ἐξήγησιν εἰς τὰ πνευματιστικὰ φαινόμενα, *μέντιουμ* ἢ *ὑποκείμενον* (sujet) καλεῖται πᾶν ζῶν ὄν, ἄνθρωπος ἢ ζῷον, ὅπερ παράγει μεταψυχικὰ φαινόμενα ἢ βοηθεῖ εἰς τὴν γένεσιν τοιούτων. Τὰ μέντιουμ, τὰ ὁποῖα παράγουν ἰδιαιτέρως φαινόμενα διανοητικά, ἤτοι συνεπαγόμενα τὴν ἔκφρασιν σκέψεως (τυπτολογία, αὐτόματος γραφή, ἐνσαρκώσεις, τηλεπάθεια, τηλαισθησία κλπ.) καλοῦνται *μεταγνωμικὰ* (médiums), ἐνῷ τὰ παράγοντα ἰδιαιτέρως φαινόμενα φυσικὰ (τηλεκινησία, εἰσκομίσεις, ἐμφανίσεις ἀντικειμένων, ὑλοποιήσεις κ. ἄ.) καλοῦνται *τηλεπλάσται* (téléplastes).

Τὸ μέντιουμ δύναται νὰ εἶναι πάσης ἡλικίας, ἡ δὲ ἰδιότης του εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκδηλοῦται διαρκῶς ἢ κατὰ διαλείμματα, μεταβιβαζομένη κληρονομικῶς ἢ ἐμφανιζομένη ἀποτόμως· καίτοι δὲ αὕτη δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὸ φῦλον, τὴν βαθμίδα ἀναπτύξεως ἢ τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀτόμου, οὐχ ἧττον ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι συναντᾶται ἰδίως εἰς τοὺς ὑπνοβάτας, τοὺς ὑστερικοὺς τοὺς ἐπιρρεπεῖς εἰς τὸν ὑπνωτισμὸν καὶ γενικῶς εἰς ἄτομα πάσχοντα ἐκ ψυχώσεων.

Ὀνομαστὰ μέντιουμ, καταστάντα τὸ ἀντικείμενον ἐνδελεχοῦς μελέτης καὶ ἐπιμελοῦς παρακολουθήσεως ἐκ μέρους σοβαρῶν ἐπιστημόνων, ὡς ὁ Sir Oliver Lodge, ὁ Richet, ὁ F. Myers, ὁ Lombroso, ὑπῆρξαν ὁ D. D. Home, ὁ Stainton Moses, ἡ Piper, ἡ Εὐσαπία Παλαντίνο, ἡ Ἑλένη Σμίθ, κ.ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Allan Kardec*, Le Livre des médiums (1861).—*A. Russel Wallace*. On miracles and modern spiritualism (1878). — *W. Crookes*, Researches on the phenomena of spiritualism (1874). — *Stainton Moses*, Spirit-teachings (1883). — *J. Hudson*, The law of psychic phenomena (1893). — *C. Flammarion*, L'inconnu et les problèmes psychiques (1900). — *J. Maxwel*. Les phénomènes psychiques (1903). — *H. Morselli*, Psicologia e spiritismo (1908). — *C. Lombroso*, Ricerche sui fenomeni ipnotici e spiritici (1909). —*E. Bozzano*. Delle comunicazioni medianiche tra viventi (1923). — *Rene Sudre*, Introduction à la métapsychique humaine (1926). Η. Π. Γ.

Μέντιπ Χὶλλς (Mendip Hills) *[Γεωγρ.]*. Ὀροπέδιον τῆς ΝΔ. Ἀγγλίας, ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῆς κοιλάδος Πάρρετ καὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Σώλσμπαρυ ἐν τῇ κομιτείᾳ Σόμερσετ. Περικλείει μεγάλα ἀνθρακοφόρα στρώματα καὶ ἔχει πολλὰ ὀρυχεῖα ἀνθράκων. Αὐλακοῦται ὑπὸ βαθειῶν κοιλάδων, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων ρέουσι ρύακες τροφοδοτούμενοι ὑπὸ πηγαίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑδάτων, ἡ δὲ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τὸ *Μπλὰκ Ντάουν*, κειμένη κατὰ τὰ βόρεια αὐτοῦ, ἔχει ὕψος 1.068 ποδῶν. Χ.Δ.

Μεντισλῆ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Μοσχοῦλα* (βλ. λ.). Χ.Δ.

«**Μεντιτερράνεαν** *Πάϊλοτς*» («Mediterranean Pilots»). Αἱ ἀγγλικαὶ διὰ τὸν διάπλουν τῆς Μεσογείου ναυτιλιακαὶ ὁδηγίαι (βλ. λ. «*Μεσογείου πλοηγός*»). Σ. Ε. Λ

Μεντόθα (Mentoza), *Ἀντώνιος*. Ἱσπανὸς ποιητὴς (1590—1644). Ὁ Φίλιππος Δ', διώρισεν αὐτὸν γραμματέα τῆς ἐπικρατείας, ταξιάρχην τοῦ ἱππικοῦ τάγματος τῆς Καλατράβα καὶ μέλος τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Ἔγραψε διάφορα σύντομα ἔργα, ἐν οἷς ἕνα ἔμμετρον «Βίον τῆς Παρθένου», διαφόρους κωμῳδίας («Ὅποιος ἀγαπᾷ πολύ, ἀξίζει πολύ», «Ἡ κοινωνία ἀλλάζει ἤθη», «Ὁ ἔρως διὰ τὸν ἔρωτα», «Celestina» κτλ.) καὶ πολλὰ ἔργα πεζά. Τὰ ἔργα του ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1690 ὑπὸ τὸν τίτλον «el Fenix Castellano, D. Antonio de Mendoza renascido» Χ. Δ.

— **Μεντόθα** (Mentoza), *Διέγος Οὐρτάντο ντὲ —*. Ἱσπανὸς πολιτικός, ἱστορικὸς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Γρενάδῃ (1503—1575. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαλαμάνκας. Διαρκουσῶν τῶν σπουδῶν του ἔγραψε τὸ σατιρικὸν ἀριστούργημα του «Lazarillo de Tormes» (1554). Ἤρξατο τοῦ στρατιωτικοῦ του σταδίου κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Μασσαλίας καὶ ἐν Παβίᾳ, ἀκολούθως δ' ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς τοῦ αὐτοκράτορος ἐν Βενετίᾳ, Τρεντίνῳ καὶ Ρώμῃ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰς Ἰταλίαν παραμονῆς του ἠσχολήθη μὲ τὴν συλλογὴν πλείστων ἑλληνικῶν χειρογράφων καὶ ἀρχαίων μεταλλίων. Περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Φιλίππου Β', ἀπεσύρθη εἰς Γρενάδαν, ὅπου κατήρτισε μεγάλην συλλογὴν ἀραβικῶν χειρογράφων, φυλασσομένων εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἐσκουριάλ. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα μεγάλης λογοτεχνικῆς ἀξίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀξιομνημόνευτα εἶναι, «Ὁ πόλεμος τῆς Γρενάδης» ἐν τῷ ὁποίῳ διηγεῖται μετὰ μεγάλης ἀμεροληψίας τὴν ἐξέγερσιν τῶν Μαυριτανῶν ἐναντίον Φιλίππου τοῦ Β'. «Ἐπιστολαὶ ἐπὶ τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν διαμαρτυρομένων ἡγεμόνων» κλπ. Τὰ ποιήματά του ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον τῷ 1610 ἐν Μαδρίτῃ. Χ. Δ.

Μεντόθα (Mendoza) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Ἀργεντινῆς δημοκρατίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, κειμένη παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἄνδεων, ἐπὶ μιᾶς ἀρδευτικῆς διώρυγος τοῦ ποταμοῦ Ρίο Μεντόθα. Εἶναι ὁ κυριώτερος ἐνδιάμεσος σταθμὸς τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς συνδεούσης τὸν Εἰρηνικὸν (Βαλπαραΐζο τῆς Χιλῆς) μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ (Μπουένος Ἄϋρες τῆς Ἀργεντινῆς) καὶ ἀξιολογώτατον ἐμπορικὸν κέντρον, ἐξάγουσα ἀμπελουργικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα παράγει εἰς μεγάλας ποσότητας ἡ ἐπαρχία, προϊόντα τῶν Ἀργεντινῶν πάμπας (στεππωδῶν νοτιοαμερικανικῶν ἐκτάσεων πλουσίων εἰς βοσκάς), ζῷα καὶ σῖτον. Εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς ὑπάρχουσι πλούσιαι θερμοπηγαί. Κάτ. (1923) 61.577. Ἡ Μεντόθα ἱδρύθη τῷ 1559 ὑπὸ τοῦ Ἱσπανοῦ Πέτρο Καστίλιο καὶ ἐγένετο κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα πρωτεύουσα τῆς ὑπὸ ἀντιβασιλέως διοικουμένης ἐπαρχίας Λὰ Πλάτα. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ὑπέστη μεγάλας καταστροφὰς ὑπὸ σεισμῶν.

— 2) Ἐπαρχία τῆς Ἀργεντινῆς, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῶν Α. κλιτύων τῶν Ἄνδεων. Ἔχει ἔκτασιν 146.378 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν (1928) 396.907 κατ. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὀρεινὸν ἀλλὰ γόνιμον, ἀρδευόμενον καλῶς ὑπὸ πολλῶν ποταμίων κατερχομένων ἐκ τῶν Ἄνδεων καὶ διασκορπιζομένων εἰς τὰς στέππας τῶν πάμπας. Ἔχει ἐκτεταμένας καλλιεργείας ἀμπέλων, σίτου, καπνοῦ, ἀραβοσίτου κλπ. καὶ μεγάλας βοσκάς, ὅπου τρέφονται ἀγέλαι πάσης φύσεως ζῴων. Τὸ ὑπέδαφος περικλείει μεταλλεύματα χαλκοῦ, σιδήρου, ἀνθράκων καὶ πηγὰς πετρελαίου. Χ. Δ.

Μεντὸκ (Médoc) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς Ν. Γαλλίας, περιλαμβανομένη σήμερον ἐν τῷ νομῷ Γιρόνδης. Ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιρόνδης ἀπὸ τοῦ Μπλακφὸρτ μέχρι τοῦ Σουλὰκ καὶ ἔχει μῆκος 80 χλμ. καὶ πλάτος 10. Διαιρεῖται εἰς *Ἄνω Μεντόκ*, διῆκον ἀπὸ τοῦ Μπλακφὸρτ μέχρι τοῦ Σαὶν Σερέν, καὶ εἰς *Κάτω Μεντόκ*, διῆκον ἀπὸ τοῦ Σαὶν Σερὲν μέχρι τοῦ Σουλάκ. Παράγει κυρίως ἐκλεκτὸν ἐρυθρὸν οἶνον, φερώνυμον. Χ. Δ.

Μεντὸν (Meudon, λατ. Metiosedum) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τῶν Παρισίων, κείμενον ἐπὶ τῆς πρὸς Βερσαλλίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, 8 χλμ. ΝΔ. τῶν Παρισίων καὶ 11 ἀνατολικῶς τῶν Βερσαλλιῶν. Ἔχει ἀεροδρόμιον, ἐργοστάσια πυρομαχικῶν καὶ ἀξιολόγους ἐγκαταστάσεις ἐπεξεργασίας κιμωλίας γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «blanc de Meudon». Κάτωθι τοῦ χωρίου ἐκτείνεται ὡραῖον δάσος, τὸ ὁποῖον συγκεντροῖ συχνὰ ἐκδρομεῖς ἐκ Παρισίων. Κάτ. 10.290. Ἡ πόλις εἶναι ἰδιαιτέρως γνωστὴ ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ δύο ἱστορικῶν πύργων καὶ τοῦ ὁμωνύμου ἀστεροσκοπείου τοῦ στεγαζομένου εἰς τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν. Ὁ πρῶτος πύργος ἱδρύθη τῷ 1552 ὑπὸ τοῦ Φ. Ντελὸρμ διὰ τὸν καρδινάλιον τῆς Λωρραίνης, ὁ δὲ δεύτερος ὑπὸ τοῦ Μανσὰρ διὰ τὸν μέγαν Δελφῖνον, υἱὸν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ὁ ὁποῖος διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἐν αὐτῷ. Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν πύργων τούτων κατεστράφη τῷ 1803, ὁ δὲ δεύτερος βομβαρδισθεὶς ὑπὸ τῶν Πρώσσων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ὑπέστη πολλὰς ζημίας. Τῷ 1877 διεσκευάσθη εἰς ἀστεροσκοπεῖον μετεφέρθη δ' ἐν αὐτῷ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Γιάννσεν ἱδρυθὲν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος καὶ ἑδρεῦον κατ' ἀρχὰς ἐντὸς τῶν Παρισίων ἐν Μονμάρτρῃ ἀστεροσκοπεῖον, εἰδικῶς διασκευασθὲν δι' ἀστροφυσικὰς ἐξερευνήσεις. Χ. Δ.

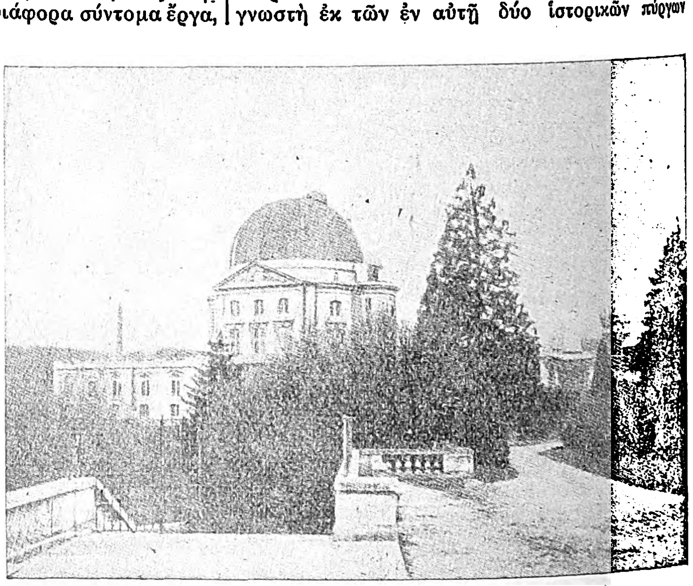

Τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Μεντόν.

Μέντορες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἔθνος ἀρχαιότατον, γείτον τῶν Λιβυρνῶν, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδρία. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Εὐρώπης, ἐπώνυμος δὲ αὐτῷ εἶναι τῶν *Μεντορίδων νήσων* ἡ συστάς. Σ. Ε. Λ.

Μεντορίδες *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη ὀνομασία συστάδος νήσων τοῦ Ἀδρία, ἀναφερομένη ὑπὸ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (Περίπλ. 91) μετὰ τῆς συστάδος τῶν *Ἠλεκτρίδων*. Προφανῶς παρέκειντο τῇ *Μεντορικῇ* παραλίᾳ τοῦ ἔθνους τῶν

Digitized by Google

Μεντόρων. Ἴσως νὰ εἶναι αἱ *Ἀψορτίδες* καὶ *Λιβυρνίδες* Σκύμνου τοῦ Χίου. Κατὰ τὸν C. Müller εἶναι ἡ σύγχρονος συστὰς τῆς νήσου *Πάγγο*. Σ. Ε. Λ.

Μεντορικὴ [*Ἀρχ. Γεωγ.*]. Ἡ χώρα τοῦ ἔθνους τῶν *Μεντόρων* (βλ. λ.). Παρέκειτο δὲ τῇ παραλίᾳ τῶν *Μεντορίδων* ἡ συστάς. Σ. Ε. Λ.

Μεντούλη [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καλημεριάνων τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 58. Χ. Δ.

Μεντουριάνικα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Χελυδορίου (Κούτου) τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 201. Χ. Δ.

Μεντουτὰ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Χερσόνησος τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς (Σομαλίας) εἰς 80 μίλλ. νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Γουαρδαφούϊ (ἀρχ. Ἀρωμάτων) ἀπολήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ρὰς Χαφοὺν (πλάτ. 10° 25′ Β, μῆκ. 51° 15′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 100 a: Ras Galweni to Ras Hafún), ὑφ' ὃ λιμὴν φερώνυμος. Τόσον παρὰ Πτολεμαίῳ (Δ′, ζ′ 11), ὅσον καὶ εἰς τὸν «Περίπλουν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης» τοῦ Ἀνωνύμου (§ 13 καὶ 15) ἀναφέρεται ἡ ἐν τῷ Βαρβαρικῷ κόλπῳ χερσόνησος καὶ ὁ λιμὴν («ἐμπόριον») ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Ὀπώνη*, ὡς περιώνυμος διὰ τὰ πολύτιμα προϊόντα της, ἐν οἷς «καὶ μέλι τὸ καλάμινον τὸ λεγόμενον σάκχαρι». Σ. Ε. Λ.

Μεντρασὲν (Medracen ἢ Medrassen). Περίεργον ἐπιτάφιον μνημεῖον τῆς Ἀλγερίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Κωνσταντίνης, 9 χλμ. νοτίως τοῦ Ἀΐν-Γιακοὺτ καὶ παρὰ τὴν ἀπὸ Κωνσταντίνης εἰς Μπάτνα ὁδόν. Ἐγείρεται ἐπὶ γυμνοῦ ὀροπεδίου ὑπὸ τὸ ὄρος Ταφραούτ. Τὴν βάσιν αὐτοῦ ἀποτελεῖ μέγας χαμηλόσχημος κύλινδρος, περιβαλλόμενος ὑπὸ κιονοστοιχίας, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὑψοῦται κόλουρος κῶνος ἀποτελούμενος ἐξ 24 κυκλοτερῶν ἀλλεπαλλήλων βαθμίδων, τῶν ὁποίων ἡ εὐρυτέρα (κατωτάτη) ἔχει περίμετρον 176 μ., ἡ δὲ μικροτέρα (ἀνωτάτη) 40 μ. Τὸ ὅλον ὕψος τοῦ μνημείου φθάνει τὰ 18 μ. φαίνεται δὲ μακρόθεν ὑπὸ μορφὴν λοφίσκου. Ἱδρύθη πιθανῶς κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐν Ἀφρικῇ ρωμαϊκῆς κατακτήσεως, δὲν εἶναι ὅμως ἀπηκριβωμένον ὑπὸ ποίου ἱδρύθη καὶ τίνος τάφος εἶναι. Πολλοὶ νομίζουν αὐθαιρέτως, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Σύφακα. Χ. Δ.

μεντρεσὲς (ὁ) (λεξ. ἀραβ. ἐκ τοῦ *ντὲρς*=*μάθημα*, ἄρα μέρος ὅπου διδάσκουν). Σχολεῖον καὶ εἰδικῶς μουσουλμανικὸν ἱεροδιδακτήριον, θεολογικὴ σχολή. Ἄλλοτε ἡ λέξις ἦτο ἐν χρήσει παρ' Ἄραψι καὶ διὰ τὰς ἰατρικὰς καὶ ἄλλας σχολάς. Σήμερον τουρκιστὶ σημαίνει μόνον ἱεροδιδακτήριον. Τοιαῦτα ὑπῆρχον πολλὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει μὲ ἐνδιαιτήματα διὰ τοὺς σπουδαστὰς (*σοφτάδες*) παρὰ τὰ μεγάλα τζαμιά. Ἀνώτερος μεντρεσὲς ἦτο ὁ τοῦ Σουλεϋμανιὲ-τζαμισί. Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ μεντρεσὲς εἶναι μουσουλμανικὸν πανεπιστήμιον, ὡς ὁ ἐν Καΐρῳ Μεντρέσετ-οὐλ-Ἀζχάρ. Ν. Μ.

— **Μεντρεσές**. Τουρκικὸν ἱεροσπουδαστήριον ἐν Ἀθήναις, κατεδαφισμένον ἤδη, παρὰ τὰς ὁδοὺς Αἰόλου, Διονένους καὶ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ βορείως τοῦ Ὡρολογίου Κυρρήστου, κτίσμα τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς τουρκοκρατίας καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς δυναστείας τοῦ Γεωργίου Α′ τὸ κτήριον τοῦ Μεντρεσὲ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φυλακαί. Εἰς τὸ προαύλιον τοῦ κτηρίου ὑπῆρχεν αἰωνόβιος πλάτανος, ἀπὸ τοὺς κλώνους τοῦ ὁποίου ἐγίνοντο αἱ ἀπαγχονίσεις τῶν καταδίκων. Κατὰ τὰς ταραχὰς τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1862 ἐφυλακίσθησαν εἰς τὸν Μεντρεσὲν πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναμειχθέντων εἰς τὴν κίνησιν ἐκείνην πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν. Ὁ πλάτανος ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ὁ κορμὸς μόνον εἶχεν ἀπομείνει ξηρὸς καὶ σεσηπώς, κατέπεσεν ἐντελῶς ἐπ' ἐσχάτων. Τὸ κτήριον τοῦ Μεντρεσέ, τὸ ὁποῖον εἶχε συμπληρωθῆ καὶ δι' ἄλλου ὀρόφου, κατηδαφίσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῷ 1898 χάριν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἔμειναν ἡμιτελεῖς. Σήμερον ἀπομένει μικρὸν τοῦ κτηρίου τμῆμα πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν ἐν τῇ ὁδῷ Διογένους. Δ. Α. Λ.

Μέντσελ (Menzel), ***Ἀδόλφος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1815—1905). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βερολίνου καὶ κατ' ἀρχὰς κατέγινεν εἰς ἔργα χαρακτικῆς καὶ λιθογραφίας. Τῷ 1836 ἐξέθεσε τὸ πρῶτον του ἔργον ζωγραφικῆς, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγένετο λίαν εὐφήμως γνωστὸς ὡς ζωγράφος. Τὰ ἀκολουθήσαντα ἔργα ἐστερέωσαν τὴν φήμην του καὶ κατέστησαν αὐτὸν ἕνα τῶν δυνατωτέρων σχεδιαστῶν καὶ ζωγράφων τῆς ἐποχῆς του. Ἀπὸ τοῦ 1839 μέχρι τοῦ 1842 κατέγινεν εἰς τὴν εἰκονογράφησιν διὰ 400 πινάκων τῆς «Ἱστορίας τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου» τοῦ Κοῦγκλερ. Ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι τοῦ 1849 κατέγινεν εἰς τὴν εἰκονογράφησιν διὰ 200 πινάκων, παριστανόντων εἰκόνας τῆς δράσεως τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου, μιᾶς εἰδικῆς ἐκδόσεως, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς δῶρον εἰς τοὺς πρίγκιπας. Τὰ ἔργα ταῦτα, διαδοθέντα εὐρύτατα κατέστησαν αὐτὸν δημοφιλέστατον, μεταξὺ τῶν Γερμανῶν πατριωτῶν ἰδίως. Μετὰ τριετῆ ἐργασίαν ἐδημοσίευσε τῷ 1857 σειρὰν 600 λιθογραφιῶν εἰς τρεῖς τόμους, περιλαμβάνουσαν τὰς στολὰς τοῦ στρατοῦ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου. Ἐζωγράφησε κατόπιν διάφορα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἡ στρογγύλη τράπεζα τοῦ Φρειδερίκου Β′ ἐν Σὰν Σουσὶ» (1852), «Συναυλία πλαγιαύλων ἐν Σὰν Σουσὶ» (Βερολῖνον), «Φρειδερῖκος ὁ Μέγας» (1854), «Ἡ παράδοσις τῆς Βρεσλαυίας», «Πρώτη συνάντησις τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ Ἰωσὴφ Β′ ἐν Νάϊσσε» (1857), «Ἡ στέψις τοῦ Γουλιέλμου Α′ ἐν Καινιξβέργῃ», «Ἀνακτορικὴ ἑορτὴ» (1878), «Ὁ δρόμος ἀπὸ Βερολίνου εἰς Πότσδαμ», «Νεώτεροι Κύκλωπες», «Φρειδερῖκος ὁ Μέγας ὁμιλῶν πρὸς τοὺς στρατιώτας του πρὸ τῆς μάχης τοῦ Leuthen», «Ἱέραξ ὁρμῶν ἐναντίον πέρδικος», «Νεαρὰ κόρη», «Ἑσπερινὴ συγκέντρωσις», «Ἐκκλησία ὑπὸ σεληνόφως», «Ἐσωτερικὸν δωματίου», «Βοηθοὶ περιπλανώμενοι», «Εἰς τὸν κῆπον τοῦ Λουξεμβούργου», «Τὸ ἑστιατόριον τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως» κτλ. Προέβη ἐπίσης εἰς τὴν εἰκονογράφησιν διὰ θαυμασίας εἰκονογραφῆς τῆς «Σπασμένης στάμνας» τοῦ Κλάϊστ καὶ ἀφῆκε πλῆθος σπουδαίων σχεδιασμάτων, ὑδατογραφίας, λιθογραφίας κτλ. Τῷ 1885, διωργανώθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Βερολίνου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑορτῆς τῆς ἑβδομηκονταετηρίδος του, ἔκθεσις τῶν ἔργων του. Τῷ 1828 ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως τὸ παράσημον τοῦ Μέλανος Ἀετοῦ καὶ τίτλος εὐγενείας. Μ. Δ. Β.

— **Μέντσελ** (Menzel), ***Βόλφγκανγκ***. Γερμανὸς κριτικός, ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς (1798—1873). Ἔγινε κυρίως γνωστὸς διὰ τῶν σατιρικῶν αὐτοῦ στίχων. Διευθύνων (1825—1828) τὰ ἐν Στουτγάρτῃ ἐκδιδόμενα «Φιλολογικὰ φύλλα», ἤσκησε σφοδρὰν πολεμικὴν κατὰ τοῦ Γκαῖτε καὶ ἄλλων φιλολογικῶν κορυφῶν, κατεπολέμησε δὲ μετὰ τοσούτου ἐθνικιστικοῦ φανατισμοῦ τὴν ἐπίδρασιν τῆς γαλλικῆς φιλολογίας καὶ τέχνης καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ γαλλικόν, ὥστε ἐπωνομάσθη *γαλλοφάγος*. Ἔγραψεν: «Ἡ γερμανικὴ λογοτεχνία» (1828 εἰς 2 τ.), «Ἱστορία τῆς γερμανικῆς ποιήσεως» (1875 εἰς 3 τ.) καὶ ἱστορικά τινα ἔργα ἄνευ ἀξίας. Θ. Κ.

Μέντσερ (Menzer), ***Παῦλος***. Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1873. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν ἐν Βερολίνῳ καὶ Στρασβούργῳ καὶ τῷ 1906 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μαρβούργου, τῷ δὲ 1908 ἐν τῷ τῆς Χάλλης. Ὀπαδὸς τῆς ἰδεοκρατικῆς φιλοσοφίας τῆς στηριζομένης ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Καντίου καὶ μέλος τῆς «Καντιανῆς ἑταιρείας», ἔγραψε πλεῖστα ἔργα περὶ τοῦ Καντίου, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἠθικῆς τοῦ Καντίου» (1897), «Κάντιος» (1912), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν» (1913), «Ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὴν κοσμοθεωρίαν» (1918), «Ἡ οὐσία τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος» (1925) κ. τ. λ. Μ. Δ. Β.

Μέντσικοφ (Mentschikoff) [*Γεωγρ.*]. Κοραλλιογενὴς νῆσος τῆς Μακρονησίας (βλ. λ. *Κβάζελιν*).

Μεντσικώφ, ***Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδροβιτς***, *πρίγκιψ* —. Ρῶσος στρατηγὸς (1713—1764). Παιδίον ἠκολούθησε τὸν πατέρα του εἰς Σιβηρίαν, ἀλλ' ἀνακληθεὶς ἐκεῖθεν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννης, ἀνέλαβε τὴν δημευθεῖσαν περιουσίαν τοῦ πατρός του καὶ ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον. Μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ Σουηδίας καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Θ. Β.

— **Μεντσικώφ**, ***Ἀλέξανδρος Δανίλοβιτς***, *πρίγκιψ* —. Ρῶσος πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς (1672—1729), πατὴρ τοῦ προηγουμένου. Υἱὸς ἁπλοῦ ζαχαροπλάστου, ἐγένετο παιδικὸς σύντροφος τοῦ Μεγάλου Πέτρου, ὅστις τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ σύνταγμα τῆς φρουρᾶς, ὅπου ἔλαβε τὴν πρώτην του παίδευσιν. Ἠκολούθησε τὸν αὐτοκράτορα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀζόφ. καὶ εἶτα εἰς Ὁλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν. Ὁ Πέτρος Α′ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του μεγάλου δουκὸς Ἀλεξίου Πέτροβιτς. Ἐπέδειξεν ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ διεκρίθη κατὰ τὸν ἐναντίον τῶν Σουηδῶν πόλεμον, καταλαβὼν ἐξ ἐφόδου τὸ φρούριον Σλούσεμπουργκ. Κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Μαρίεμπουργκ ἠχμαλωτίσθη ἡ κατόπιν γενομένη αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη Α′, ἥτις παρεχωρήθη εἰς τὸν Μεντσικὼφ καὶ ὑπηρέτει παρ' αὐτῷ ὡς θεραπαινίς. Εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ τὴν ἐγνώρισεν ὁ Μέγας Πέτρος καὶ τὴν κατέστησε σύζυγόν του, ἐκ τοῦ γεγονότος δὲ τούτου ηὐξήθη ἔτι μᾶλλον ἡ πρὸς αὐτὸν εὔνοια τοῦ ἡγεμόνος. Τῷ 1704 προβιβασθεὶς εἰς στρατηγὸν ὁ Μεντσικὼφ ἔλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Λεοπόλδου Α′ τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος, ὁ δὲ Πέτρος Α′ προήγαγεν αὐτὸν εἰς πρίγκιπα μετὰ τὴν μάχην τοῦ Καλίτσκ, καθ' ἣν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς Σουηδούς. Κατὰ τὴν μάχην τῆς Πολτάβας, διευθύνων τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν περίδοξον ταύτην νίκην, καθ' ἣν ὁ τσάρος ἀνηγόρευσεν αὐτὸν στρατάρχην. Εἰς τὰ μετέπειτα ἔτη κατέλαβε τὴν Ρίγαν, τὴν Κουρλάνδην καὶ τὴν Πομερανίαν καὶ τῷ 1713 ἥλωσε τὸ Στέτιν. Γενόμενος διοικητὴς τῆς Πετρουπόλεως, διέπραξε καταχρήσεις, αἵτινες ἐξώργισαν τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς δίκην, ἀλλὰ τὸν διέσωσεν ἡ αὐτοκράτειρα, ἥτις οὐδέποτε ἐλησμόνησε τί ὤφειλεν εἰς αὐτόν. Ἀποθανόντος τοῦ Μεγάλου Πέτρου τῷ 1725, ὁ Μεντσικὼφ κατὰ τὴν διετῆ βασιλείαν τῆς Αἰκατερίνης Α′ διεῖπε τὰ τοῦ κράτους, καταστὰς πανίσχυρος. Ὅτε ἀνῆλθε τὸν θρόνον ὁ Πέτρος Β′, ὁ Μεντσικὼφ διετήρησε τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ θέσιν, ἐνύμφευσε δὲ τὴν θυγατέρα του μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐμελέτα νὰ συζεύξῃ τὴν ἀδελφὴν τοῦ τσάρου Ναθαλίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ του. Ἡ βαρεῖα φορολογία, ἣν ἐπέβαλεν εἰς τὸν λαόν, εἶχεν ἐξεγείρει κατ' αὐτοῦ τὸν αὐτοκράτορα, νόσος δ' ἐξαναγκάσασα τὸν Μεντσικὼφ ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς αὐλῆς παρεσκεύασε τὴν πτῶσίν του. Οἱ Δολγοροῦκαι ἀντίζηλοι αὐτοῦ κατώρθωσαν ν' ἀποσπάσωσιν οὐκάζιον ἐξορίας αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του εἰς Σιβηρίαν, ὅπου ἀπέθανεν ἐξ ἀποπληξίας εἰς Βερεζόβ. Θ. Β.

Ἀλέξανδρος Δανίλοβιτς Μεντσικώφ.

— **Μεντσικώφ**, ***Ἀλέξανδρος Σεργίεβιτς***, *πρίγκιψ* —. Ρῶσος στρατηγός, ναύαρχος καὶ διπλωμάτης (1789—1869). Ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α′ ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1812—1815 καὶ προήχθη εἰς στρατηγὸν κατὰ τὴν μάχην τῆς Λειψίας. Διαπνεόμενος ὑπὸ φιλελληνικῶν αἰσθημάτων, παρῃτήθη τῷ 1823 μετὰ τοῦ Καποδιστρίου καὶ Στογκάνωφ, διότι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ἀκολουθῶν τὴν πολιτικὴν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἠρνεῖτο νὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος. Ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1825 ἐπὶ Νικολάου Α′, ὅτε ἔλαβε νέαν τροπὴν ἡ εὐρωπαϊκὴ πολιτική. Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα ἐναντίον τῆς Τουρκίας πόλεμον ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διοίκησις τῆς εἰς Ἀνάπαν ἐκστρατείας, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσε μετὰ βραχυχρόνιον πολιορκίαν. Εἶτα ἀπεστάλη πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Βάρνης, ἀλλὰ τραυματισθεὶς ἀπεσύρθη ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου. Θεραπευθεὶς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ ρωσικοῦ στόλου, τὸν ὁποῖον ἐνίσχυσε μεγάλως. Διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τῆς Φινλανδίας τῷ 1831 καὶ τῷ 1836 προήχθη εἰς ναύαρχον, διορισθεὶς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Τῷ 1853, ὅτε ἀνεφύησαν αἱ μετὰ τῆς Τουρκίας διαφοραὶ περὶ τῆς προστασίας τῶν βιούντων εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν Χριστιανῶν ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἔκτακτος πρέσβυς, μετὰ δὲ τὴν ἀπόρριψιν τῶν ρωσικῶν ἀξιώσεων καὶ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου (1854) ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισιν τῆς *Σεβαστουπόλεως*. Ἀποθανόντος τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Α′ ἀνεκλήθη εἰς Πετρούπολιν, λόγῳ βαρείας ἀσθενείας. Ὁ Ἀλέξανδρος Β′ ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀχανὲς μέγαρον, ἔνθα ἥδρευε τὸ ναυαρχεῖον, καὶ τῷ ἀνέθεσε τὴν διοίκησιν τῆς Κροστάνδης, τὴν ὁποίαν ὠχύρωσε μετὰ τοῦ Τοτλέβεν. Θ. Β.

Ἀλέξανδρος Σεργίεβιτς Μεντσικώφ.

Μεντσίνι (Menzini), ***Βενέδικτος***. Ἰταλὸς ποιητὴς (1646—1704). Ἐγεννήθη ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ διετέλεσεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιλίσσης Χριστίνης τῆς Σουηδίας ἐν Ρώμῃ Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐγένετο προστατευόμενος τοῦ καρδιναλίου Ρατζιόσκι καὶ Ἄλμπανι. Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀρκάδων τῆς Ρώμης καὶ ἔγραψεν ᾠδάς, ὕμνους, σατίρας, σονέττα. Ἐξέδωκε μεταξὺ ἄλλων: «Ποιήσεις» (1674), «Ποιητικὴ τέχνη» (1690), «Σάτιραι» (1718) κ. τ. λ. Μετέφρασεν ἐπίσης τὸν Ἱερεμίαν εἰς τρίστιχα. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ἐν Νικαίᾳ τῷ 1783. Μ. Δ. Β.

Μεντὸν [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Καλούγκα, ΝΔ. τῆς Μόσχας. Κάτ. 5.200. Ἔχει ἐργοστάσια πυρείων, χάρτου καὶ λινῶν ὑφασμάτων. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ἐνίκησαν τῷ 1812 οἱ Ρῶσοι τοὺς τότε συμμάχους τῶν Γάλλων Πολωνούς. Γ. Ι. Β.

Μέντφορντ (Medford) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς πολιτείας Μασσαχουσσέτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, 8 χλμ ΝΔ. τῆς Βοστώνης. Κάτ. 23 150. Ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν ψηφιδωτῶν, μαλλίνων εἰδῶν, ἁμαξῶν, βαγονίων, τροφίμων, μηχανημάτων κ.τ.λ. Μ. Ι. Β

Μέντωρ */Μυθολ./*. Υἱὸς τοῦ Ἰθακησίου Ἀλκίμου καὶ πιστὸς φίλος τοῦ Ὀδυσσέως, εἰς τὸν ὁποῖον οὗτος κατὰ τὴν ἀπουσίαν του εἰς τὴν Τροίαν ἀνέθηκε τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ οἴκου του καὶ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ Τηλεμάχου. Τὴν μορφὴν αὐτοῦ λαβοῦσα ἡ Ἀθηνᾶ συνώδευσε τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του ταξίδιον, ἐνεθάρρυνε τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὴν μνηστηροφονίαν καὶ βραδύτερον, ὅταν ὁ λαὸς τῆς Ἰθάκης ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως, ἕνεκα τοῦ φόνου τῶν μνηστήρων, ὑπὸ τὴν μορφὴν αὐτοῦ ἐπενέβη καὶ ἠμπόδισε τοὺς κατοίκους νὰ φονεύσουν τὸν Ὀδυσσέα καὶ τοὺς συνεφιλίωσε πρὸς αὐτόν.

— **Μέντωρ** Ἕλλην στρατηγὸς ἐκ Ρόδου, ζήσας κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα, ἀδελφὸς τοῦ ἐπίσης στρατηγοῦ *Μέμνονος*, γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ σατράπου τῆς Μ. Ἀσίας Ἀρταβάζου. Λαβὼν μέρος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου τοῦ Ὤχου ἐπανάστασιν τοῦ Ἀρταβάζου ἡττήθη, καὶ ὁ μὲν ἀδελφός του κατέφυγε μετὰ τοῦ Ἀρταβάζου εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον, αὐτὸς δὲ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Νεκτανεβὼ καὶ ἐτέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Ἀποσταλεὶς ὅμως βραδύτερον ὑπ' αὐτοῦ εἰς Σιδῶνα, ἐπὶ κεφαλῆς 4 000 μισθοφόρων Ἑλλήνων, προσεχώρησεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας Δαρεῖον καὶ ἐβοήθησεν αὐτὸν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Αἰγύπτου, κυριεύσας τὴν Βούβαστιν καὶ ἐλευθερώσας τὸν ἐν αὐτῇ κρατούμενον Βαγόαν. Ἀποκτήσας οὕτω τὴν εὔνοιαν τοῦ Δαρείου κατέστη σατράπης τῆς Ἰωνίας, διετήρησε δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο μέχρι τοῦ 336 π. Χ., ὁπότε ἀποθανὼν ἀφῆκε τὴν σατραπείαν εἰς τὸν ἀδελφόν του Μέμνονα. Ν. Α.

«Μέντωρ». Ἐπιθεώρησις, ἱδρυθεῖσα ἐν Σμύρνῃ τῷ 1869 ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Γρηγοριάδου. Ἐξεδόθη μέχρι τοῦ 1874. Π. Ν. Π.

μενχίρ· βλ. λ. *μεγαλιθικὰ* μνημεῖα.

μένω, *ἀόρ. ἔμεινα*· στέκω ἀκίνητος, εὑρίσκομαι ἔν τινι τόπῳ διαρκῶς, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν: «δὲν μένει σὲ ἕνα μέρος· ὅπου κι' ἂν πάῃ, τὴν ἄλλη μέρα φεύγει»· || κατοικῶ, διατρίβω: «μένω εἰς τὰς Ἀθήνας», «ὅλο τὸ καλοκαίρι ἔμεινε 'ς τὴν Εὐρώπη»· || εἰδικώτερον, ἐνοικῶ, ἔχω οἴκησιν: «μένω εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, — εἰς τοῦ ἐξαδέλφου μου κτλ.»· || «ποῦ θὰ μείνωμε ἀπόψε;» ποῦ θὰ κοιμηθοῦμε; «μεῖνε ἀπόψε ἐδῶ καὶ τὸ πρωΐ φεύγεις»· || διατελῶ, ἐξακολουθῶ νὰ εἶμαι: «μένει χωρὶς δουλειά», «ἔμεινε μιὰ βδομάδα 'ς τὸ κρεββάτι»· || φρ. «μένω εὐχαριστημένος, — δυσηρεστημένος, — ὑπόχρεως»: «ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ δουλειά του», «μένω ὑπόχρεως διὰ τοὺς κόπους σας»· || δημοτ. «τὸν εἶδα κι' ἔμεινα» ἐξεπλάγην· || σταματῶ, δὲν ἐξακολουθῶ, διακόπτω: «ἐμείναμε λίγο 'ς τὴ βρύση νὰ ξεκουραστοῦμε», «ἂς μείνωμεν ἕως ἐδῶ» (προκειμένου περὶ μαθήματος, περὶ ἱστορήματος κττ.)· || ἀπομένω, ὑπολείπομαι, μένω ὀπίσω: «κουράστη κι' ἔμεινε», «τί μένει νὰ μάθωμε;» || ἀπομένω, ὑπολείπομαι, ἐπὶ ποσοῦ: «δὲν τοῦ 'μεινε τίποτα ἀπὸ τὴν περιουσία του»· || ὑπολείπομαι ὡς κέρδος: «πωλεῖ εὔθηνὰ καὶ δὲν τοῦ μένει τίποτε»· || φρ. «ἔμεινε μὲ τὸ πουκάμισο» ἔχασε ὅλην τὴν περιουσίαν του· || «ἐπέθανε ὁ πατέρας κ' ἔμειναν τὰ παιδιὰ 'ς τοὺς δρόμους» ἐστερήθησαν τῶν πάντων· || ναυτ. «μένω ἀρόδο» εἶμαι ἠγκυροβολημένος μακρὰν τῆς ξηρᾶς ἄνευ πρυμνησίων.

Μένων. Ἀρχαῖος εὐπατρίδης ἐκ Λαρίσης τῆς Θεσσαλίας. Ἦτο φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ σοφιστοῦ Γοργίου, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε κατὰ τὴν ἐκ Λαρίσης διέλευσίν του, τὸν ἠκολούθησε δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐμαθήτευσε παρ' αὐτῷ. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου ὑπῆρξε καὶ οὗτος σοφιστής. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ὁμωνύμου πλατωνικοῦ διαλόγου «Μένων», ὅπου ὁ μαθητὴς τοῦ Γοργίου παρίσταται συζητῶν μετὰ τοῦ Σωκράτους ἐπὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς, φαίνεται μᾶλλον πλούσιος ταξιδεύων μὲ πλῆθος ἀκολούθων καὶ σπουδάζων ἐρασιτεχνικῶς καὶ πρὸς τέρψιν. Ν. Α.

— **Μένων.** Ἕλλην ἰατρός, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς ὃν οὗτος ἀνέθηκε τὴν σύνταξιν τοῦ ἰατρικοῦ μέρους τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ ἔργου. Περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου, ὅπερ ἀναφέρεται ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἰατρικά», «Περὶ ἰατρικῆς», «Ἰατρικὴ συναγωγή», «Μενώνεια», οὐδὲν πρό τινων ἐγνωρίζομεν πέραν τῶν ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ ἀναφερομένων (Kühn, XV, σελ. 25—26), καθ' ἅ: «ὥσπερ γε πάλιν εἰ τὰς τῶν παλαιῶν δόξας ἐθέλοι. ἱστορῆσαι, πάρεστί σοι τὰς τῆς ἰατρικῆς συναγωγῆς ἀναγνῶσαι βίβλους, ἐπιγεγραμμένας μὲν Ἀριστοτέλει, ὁμολογουμένας δὲ ὑπὸ τοῦ Μένωνος, ὃς ἦν μαθητὴς αὐτοῦ, γεγράφθαι, δι' ὃ καὶ Μενώνεια προσαγορεύουσιν ἔνιοι ταυτὶ τὰ βιβλία. Δῆλον δὲ ὅτι καὶ ὁ Μένων ἐκεῖνος, ἀναζητήσας ἐπιμελῶς τὰ διασωζόμενα κατ' αὐτὸ ἔτι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν βιβλία, τὰς δόξας αὐτῶν ἐκεῖθεν ἀνελέξατο. Τῶν δ' ἤδη διεφθαρμένων παντάπασιν, ἢ σωζομένων μέν, οὐ θεωρηθέντων δ', αὐτῷ τὰς γνώμας οὐκ ἠδύνατο γράψαι». Ἀλλὰ τῷ 1891 μετεφέρθη εἰς Λονδῖνον πάπυρος 3 ½ μ. μήκους × 0,23, ἀποτελούμενος ἐκ 1910 στίχων καί τινος ἀποσπάσματος κατὰ τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν, περιέχων τὸ ἔργον ἀγνώστου Ἕλληνος συγγραφέως (Βρετ. Μουσ Νο 137), οὗ περιγραφὴν ἐποιήσατο τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν τῇ «Classical Review» (VI, σελ. 237—240) ὁ F. G. Kenyon. Τὴν δημοσίευσιν τοῦ ὅλου ἔργου ἐποιήσατο ὁ πολὺς H. Diels τῷ 1893 ἐν τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἐκδοθέντι «Supplementum Aristotelicum» ὡς α' μέρος τοῦ Γ' τόμου ὑπὸ τὸν τίτλον: «Anonymi Londinensis ex Aristotelis Iatricis Menonis et aliis medicis Eclogae», ἀφοῦ ἐπανειλημμένως περὶ τούτου καὶ κατ' ἰδίαν ἐπραγματεύθη ἐν τοῖς Sitzungsberichten der Berl Academie (1893, σελ. 101), ἐν Hermes (τόμ. 28, σελ 410) καὶ ἐν Preuss. Jahrb. (1893, τομ. 74, σελ. 412). Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ἐθεωρήθη ὡς περιέχων αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον τοῦ Μένωνος, εἶτα δ' ὅμως ἁπλῶς ἐράνισμα τούτου γενόμενον ὑπ' ἄλλου τινὸς συγγραφέως, ἴσως σπουδαστοῦ τῆς ἰατρικῆς πρὸς ἰδίαν χρῆσιν (Diels). Ὁ πάπυρος ἐγράφη, ὡς εἰκάζεται, κατὰ τὴν Β' περίπου μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δομιτιανοῦ ἢ Τραϊανοῦ («Hermes» σελ. 412), πάντως μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλαλήθους, οὗ τὸ ἔργον «Τὰ ἀρέσκοντα τοῖς ἰατροῖς» εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεύς. Τὸ ἔργον εἶναι σπουδαιότατον, διότι ἐκ τούτου μανθάνομεν τὰς γνώμας πολλῶν ἀρχαίων ἰατρῶν, ὧν τὰ ἔργα ἀπωλέσθησαν. ΑΡ. Π. Κ.

μένωπον (τὸ) (Menopon) */Ζῳολ./*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀφιδιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα μὲ πλατεῖαν κεφαλὴν καὶ κοιλίαν καὶ μικροὺς πόδας. Ἔχει μῆκος 2 χιλιοστομέτρων. Τὸ εἶδος *μένωπον τὸ ὠχρὸν* (Menopon pallidum) χρώματος ὠχροκιτρίνου εἶναι συχνότατον παράσιτον τῶν ὀρνίθων. Ὅταν τὰ παράσιτα εἶναι πολλά, τότε ἀποβαίνουν ἐπικίνδυνα διὰ τὰ νέα ὀρνίθια καὶ πρέπει νὰ προβαίνωμεν εἰς τὴν ἀποφθείρωσίν των. Ε. Τ. Ε.

Μὲξ (Mex, Meks ἢ El-Meks) */Γεωγρ./*. Προάστειον τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέχει 16 χλμ. Χρησιμεύει ὡς θερινὴ διαμονὴ καὶ ἔχει καζῖνον, ἐγκαταστάσεις λουτρῶν, μεγάλα ξενοδοχεῖα, ἐπαύλεις καὶ διάφορα κέντρα ἀναψυχῆς. Παρ' αὐτῷ ὑπάρχουν καὶ τὰ μεγάλα πρότυπα σφαγεῖα τῆς Ἀλεξανδρείας, κατασκευασθέντα τῷ 1898. Ἐπὶ τῶν κατὰ μῆκος τῆς παραλίας λόφων εὑρίσκονται λατομεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήχθησαν τεράστιοι λίθοι χρησιμοποιηθέντες διὰ τοὺς λιμένας τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Σουέζ. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχουν ἄφθονα ἐρείπια ἀρχαίων αἰγυπτιακῶν, ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν κατακομβῶν.

Μέξας, ***Γεώργιος.*** Ἕλλην στρατιωτικὸς (1859—1922) γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ. Προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου ὑπαξιωματικῶν προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Ὡς νέος ἀξιωματικὸς ὑπηρέτησε παρὰ τῇ τότε γεωδαιτικῇ ἀποστολῇ, καὶ κατόπιν παρηκολούθησεν ἐν Γαλλίᾳ μαθήματα ἐν τῷ αὐτόθι σχολείῳ βολῆς πεζικοῦ Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ, ὑπηρέτησε παρὰ τῷ ἐπιτελείῳ τῆς 1ης ταξιαρχίας τοῦ στρατοῦ Θεσσαλίας. Ὡς ἀνώτερος ἀξιωματικὸς ἐφοίτησε κατόπιν εἰς τὴν ἐν Γαλλίᾳ σχολὴν τοῦ πολέμου (école de guerre). Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσε διοικητὴς τοῦ 1ου συντάγματος πεζικοῦ. Συμμετέσχε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ ἐπιχειρήσεων, ἐξετέλεσε τὴν εἰς Ἁγίους Σαράντα ἀπόβασιν καὶ ἐχρημάτισεν ἐπί τινα χρόνον στρατιωτικὸς διοικητὴς Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1917—1920 παρέμεινεν ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος. Ἀνακληθεὶς τὸν Νοέμβριον τοῦ 1920 εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ προαχθεὶς εἰς ὑποστράτηγον ἀπεστάλη παρὰ τῇ στρατιᾷ Μικρᾶς Ἀσίας, παρ' ἧς ἐτοποθετήθη στρατιωτικὸς διοικητὴς Σμύρνης, ἐκεῖθεν δὲ μετετέθη ὡς στρατιωτικὸς διοικητὴς Λαρίσης, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Μεξὲ */Γεωγρ./*. Χωρίον τοῦ Πόντου ἐν τῇ περιφερείᾳ Τζαχρακίου τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος, κατοικούμενον ἄλλοτε ὑπὸ 30 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες μετηνάστευσαν εἰς Ἑλλάδα τῷ 1923 Ε. Ι. Χ.

Μέξης. —1) ***Χατζηγιάννης.*** Κατήγετο ἐκ τῆς ἱστορικῆς τῆς Ἠπείρου οἰκογενείας τῶν ὁπλαρχηγῶν *Μεξαίων*, οὓς ἱστορικοί τινες θεωροῦσιν ἀναφανέντας ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν. Οἱ Μεξαῖοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σκενδέρμπεη διεσπάρησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ὁ *Θεόδωρος Μέξης* κατέφυγε κατ' ἀρχάς, λόγῳ τῆς διώξεως τῶν Τούρκων, εἰς Λεωνίδιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σπέτσας, ὅπου καὶ τελικῶς ἐγκατεστάθη. Ἐκεῖ ἐγέννησε τῷ 1754 τὸν *Ἰωάννην*, κληθέντα *Χατζηγιάννην*, λόγῳ τῆς εἰς Ἁγίους τόπους ἐπισκέψεώς του. Ὁ Χατζηγιάννης Μέξης καταστὰς πλουσιώτατος ἀπέκτησε μεγάλην φήμην, ὥστε τῷ 1818 διὰ σουλτανικοῦ φιρμανίου διωρίσθη ναζὶρ τῶν Σπετσῶν, ἤτοι προεξάρχων τῶν προκρίτων, διορίζων καὶ ἀπολύων τοὺς μπέηδες καὶ ἐπονομαζόμενος *πασᾶς τῶν Σπετσῶν*, ὑπὸ δὲ τῶν Σπετσιωτῶν *καπετὰν Χατζῆς*. Κατὰ τὰς ἐμφυλίους τῶν Σπετσιωτῶν διαμάχας, ὁ Χατζῆ Μέξης, ἀρχηγὸς ὢν τῆς ἀριστοκρατικῆς μερίδος, ἐπεκράτησε τῶν ἀντιθέτων αὐτῷ Μποτασαίων, οὓς καὶ ἐξώρισεν ἔτη τινὰ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Πόρον. Πρὸς κατασίγασιν τῶν παθῶν τούτων ἐστάλη παρὰ τῷ Μέξῃ ἀντιπρόσωπος τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ ὁ Νικ. Μαυρούλης, ὅστις ἀφῆκε τῷ Μέξῃ, ἀπουσιάζοντι, ἐπιστολὴν μετὰ πιστοποιητικοῦ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Ὀλίγον πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως συμφιλιωθέντες οἱ Μποτασαῖοι μετὰ τῶν Μεξαίων ἐπανῆλθον εἰς Σπέτσας. Ὁ πρῶτος παρορμήσας εἰς ἐπανάστασιν τὰς Σπέτσας καὶ τὰς ἄλλας νήσους Ὕδραν καὶ Ψαρὰ ἦτο ὁ Χατζῆ Μέξης. Πρὸς τοῦτο αὐτοπροσώπως μετέβη εἰς Ὕδραν, εἰς δὲ τὰ Ψαρὰ ἀπέστειλε τὸν ναύαρχον Γκίκαν Τσούπαν. Προτάσει τῶν προκρίτων διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου ἀρχιέφορος τῶν Σπετσῶν, ὅπως ἐπαγρυπνῇ εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, προαγορεύων, προϋπογράφων καὶ προεδρεύων τοῦ συμβουλίου τῶν ἐν Σπέτσαις γερόντων. Διὰ τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα ἐθυσίασεν ἐξ ἰδίων 715.456 χρυσᾶς δραχμάς. Τὰ πλοῖα τοῦ Χατζῆ Μέξη «Ἐπαμεινώνδας», «Θεμιστοκλῆς», «Περικλῆς» καὶ «Λεωνίδας» πρώτιστα ἐξ ὅλων τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπισήμως ἐν Σπέτσαις κατήρξαντο τοῦ κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνος, ζωγρήσαντα 15 τουρκικὰ ἐμπορικά. Ὁ ἡρωϊσμὸς ὃν ἐπεδείξατο κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐναντίον τῶν Σπετσῶν τὴν 8ην Σεπτεμβρίου 1822, ὅτε, μετὰ 30 μόνον γενναίων Σπετσιωτῶν, στήσας τρία κανονοστάσια ἀπέκρουσεν ἐρρωμένως τοὺς ἐχθρούς, ἀνεγνωρίσθη πανελληνίως ὅτι ὑπῆρξε σωτήριος. Ἀριστεῖον χρυσοῦν, ἀπονεμηθὲν αὐτῷ, φέρει τὴν ἐπιγραφήν: «Εἰς τὸν Ἰ. Μέξην προτιμήσαντα τῆς φυγῆς τὸν ἐν τῇ πατρίδι Τυπαρίῳ θάνατον».

Ἦτο φίλος τοῦ Καποδιστρίου. Κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὄθωνος ὁ Μέξης μετὰ τοῦ Ζαΐμη καὶ Κουντουριώτου παρέδωκε τὴν ἀντιβασιλείαν. Ἰδιαιτέρως ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος καὶ τοῦ Λουδοβίκου, οὓς ἐφιλοξένησε καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Διὰ τὰς ἐξόχους πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας του καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας θυσίας του ἀπέκτησε μεγάλην ἐπιρροήν. Ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολάς του, ζητῶν βοήθειαν, ὑπόσχεται ὑπακοήν. Τῷ 1835 διωρίσθη σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας, Διετέλεσε γερουσιαστής, πληρεξούσιος καὶ παραστάτης τῶν Σπετσῶν. Ἀπέθανε τῷ 1844 ἐν Σπέτσαις. Διὰ νομοθετικοῦ διατάγματος τοῦ 1924 ἡ ἐν Σπέτσαις οἰκία αὐτοῦ ἐκρίθη ἱστορικὸν κειμήλιον.

—2) ***Θεόδωρος.*** Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ προηγουμένου, συζευχθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ ναυάρχου Γ. Ἀνδρούτσου. Πλοίαρχος τοῦ Ἀγῶνος, κυβερνήτης τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ πατρός του πλοίου «Θεμιστοκλῆς», ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας ναυμαχίας. Διερχόμενός ποτε μέσῳ καταπυροβολούντων τὸ πλοῖόν του τουρκικῶν δικρότων, ἔθεσεν ἐν αὐτῷ πῦρ, ἵνα μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, πλὴν προφθάσαντες οἱ ἐχθροὶ ἔσβεσαν αὐτό. Τῷ 1847 διετέλεσε βουλευτὴς Σπετσῶν.

—3) ***Νικόλαος.*** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῆς Λασκαρίνας Μπουμπουλίνας. Συνεπολέμησεν ἡρωϊκῶς μετὰ τοῦ πατρός του τῇ 8ῃ Σεπτεμβρίου 1822. Πλοίαρχος τοῦ Ἀγῶνος. Διετέλεσε δήμαρχος Σπετσῶν, γερουσιαστής, πληρεξούσιος, ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κατὰ τὴν ἔξωσιν (1862) καὶ μέλος τοῦ Πανελληνίου ἐπὶ τῶν πολεμικῶν.

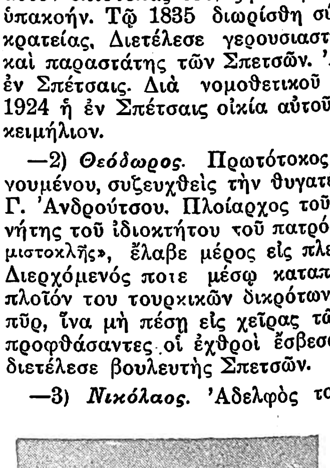

Νικόλαος Χατζηγιάννης Μέξης.

—4) ***Παναγιώτης.*** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γαμβρὸς τοῦ Δημ. Λαζάρου Ὀρλὼφ καὶ τῆς Μπουμπουλίνας ἐπ' ἀδελφῇ ἑτεροθαλεῖ Πρόκριτος, δημογέρων τῶν Σπετσῶν, ἐφιλοξένησε τὸν Ὄθωνα, τὴν Ἀμαλίαν καὶ τὸν Κωλέττην ἐν τῇ οἰκίᾳ του τῷ 1845.

—5) ***Γεώργιος.*** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ προέδρου τοῦ ἐκτελε-

Digitized by Google

στικοῦ Γεωργ. Κουντουριώτου. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν ἐν Ναυπλίῳ. γ. θ. δ.

Μέξι *(Γεωγρ.)*. Τοποθεσία παρὰ τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας. Κατὰ τὴν τοποθεσίαν ταύτην συναντῶνται στρώματα ἀσβεστολίθων, περιέχοντα ἀφθόνους ἀπολελιθωμένους καὶ ὡραιότατα διατηρουμένους ἱππουρίτας (βλ. καὶ λ. *ἐμσέριος σειρά*). γ. κ. γ.

Μεξιάταις, ἢ *Μυξιάταις (Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται 1 ½ ὥραν πρὸς Α. τῆς Ὑπάτης, μεταξὺ τῶν προπόδων τῆς Οἴτης καὶ τοῦ ῥοῦ τοῦ Σπερχειοῦ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.041. χ. δ.

μεξικανικός, *—ή, —όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Μεξικανοὺς ἢ τὸ Μεξικόν, ὁ τῶν Μεξικανῶν ἢ τοῦ Μεξικοῦ: «Μεξικανικὸς κόλπος», «μεξικανικὴ γλῶσσα».

Μεξικανικὸς *κόλπος* (Golf of Mexico) *(Γεωγρ.)*. Τμῆμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ μεταξὺ Βορείου καὶ Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς νήσου Κούβας, συνδεόμενον μετὰ τοῦ ἀνοικτοῦ ὠκεανοῦ διὰ τῶν πορθμῶν Γιουκατὰν (μεταξὺ Κούβας καὶ νοτίου Μεξικοῦ), Φλωρίδος (μεταξὺ Β. Ἀμερικῆς καὶ Κούβας) καὶ Νικολάου (μεταξὺ Κούβας καὶ τῶν νήσων Μπαχάμα). Ἔχει μῆκος ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. 1800 χλ., πλάτος ἐκ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. 1100 χλ. καὶ ὁλικὴν ἐπιφάνειαν 1.560 000 τ. χλμ. Ἐν τῷ κέντρῳ τὸ βάθος εἶναι μέγα, ἐξικνούμενον μέχρι 3875 μ., ἐνῷ αἱ ἀκταί, ὁλικοῦ μήκους 5000 χλμ. περίπου, εἶναι ἐπὶ μεγάλου πλάτους λίαν ἀβαθεῖς, πλήρεις σύρτεων καὶ ἀμμοσύρτεων, ἰδίᾳ δυτικῶς τῆς χερσονήσου τῆς Φλωρίδος καὶ κατὰ τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς χερσονήσου τοῦ Γιουκατὰν διὰ τοῦτο δὲ δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόλπῳ εἰμὴ ἐλάχιστοι καλοὶ φυσικοὶ λιμένες, ὡς ὁ τῆς Ἀβάνας εἰς τὴν Β. πλευρὰν τῆς Κούβας, ὁ τῆς Κάρμεν εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καμπέτσε καὶ ὁ τῆς Πενσακόλα εἰς τὴν Φλωρίδα, παρὰ τὴν Νέαν Ὀρλεάνην. Τὸ ΝΔ. τμῆμα τοῦ κόλπου καλεῖται εἰδικώτερον *κόλπος τοῦ Καμπέτσε*, τὸ δὲ ΒΑ *ὅρμος τοῦ Ἀπαλάτσε*. Πολλοὶ ποταμοὶ ἐκβάλλοντες εἰς τὸν κόλπον, καὶ δὴ οἱ μέγιστοι Μισσισσιπῆς καὶ Ρίο Γκράντε ντὲλ Νόρτε, σχηματίζουσιν ἐπὶ τῶν ἀμμωδῶν ἀκτῶν τεράστια δέλτα καὶ δημιουργοῦσι διὰ τῆς ῥοῆς αὐτῶν ἰσχυρὸν ῥεῦμα, ὅπερ προχωρεῖ ὁρμητικὸν εἰς τὸν ὠκεανὸν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιουκατάν. Ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ βάθους τὰ ὕδατα τοῦ κόλπου θερμαίνονται καὶ ἐντείνουν τὴν θερμοκρασίαν τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὁ κόλπος εἶναι πλούσιος εἰς ἰχθῦς, εἴς τινα δὲ σημεῖα ἁλιεύονται καὶ μαργαρῖται. θ. κ.

—**μεξικανικὸν** *ῥεῦμα (Ὠκεανογρ.)* βλ. λ. *ῥεῦμα κόλπου*.

Μεξικανοί (οἱ). Διὰ τοῦ ἐθνολογικοῦ τούτου ὅρου νοοῦνται κυρίως οἱ κάτοικοι τοῦ ἀρχαίου Μεξικοῦ, οἱ πρῶτοι ἀναφερόμενοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς οἰκισταὶ τῆς χώρας. Οὗτοι προήρχοντο ἐκ τῆς ἀρχαίας ἰσχυρᾶς φυλῆς τῶν *Ναούα*, ἧς κλάδος ἦτο τὸ μετέπειτα κυριαρχῆσαν φῦλον τῶν *Ἀζτέκων*, τὸ ἐκ τῆς πόλεως τοῦ Μεξικοῦ ὁρμηθέν. Δευτερεύοντα συγκάτοικα φῦλα, ἀλλὰ ξενόγλωσσα, ἦσαν οἱ *Ὀτόμοι* περὶ τὴν πόλιν τοῦ Μεξικοῦ, οἱ *Τσιτσιμέκοι* κατὰ τὰ βόρεια, οἱ *Τοτομάκοι* κατὰ τὰ παράλια καὶ οἱ *Μάγια*. Οἱ λαοὶ οὗτοι εἶχον τὸν αὐτὸν περίπου βαθμὸν πολιτισμοῦ, ἠσχολοῦντο δὲ εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν μετάλλων, τὴν λιθογλυπτικὴν καὶ τὴν ὑφαντουργίαν. Ἦσαν εἰδωλολάτραι καὶ εἶχον ἀνεγείρει πλῆθος θρησκευτικῶν μνημείων, ἐξ ὧν 53 ἱδρύθησαν ἐν τῇ πόλει τοῦ Μεξικοῦ, ὡς καὶ 25 ναοὶ σχήματος πυραμίδος (Teocalli). Ὁ θεὸς τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ πολέμου *Οὐϊτσιλοπόχτλι*, πατὴρ τῶν θεῶν, καὶ ὁ *Τλαλόκ*, θεὸς τοῦ ὄμβρου, ἐτιμῶντο διὰ ναῶν ὕψους 30 μ., ἐλατρεύοντο δὲ καὶ διὰ θυσιῶν ζῴων καὶ ἀνθρώπων. Σκοπὸς τῶν ἀνθρωποθυσιῶν ἦτο ἡ ἀνανέωσις τῶν θεῶν. Οἱ Μεξικανοὶ εἶχον ἴδιον σύστημα ἱερογλυφικῶν γραμμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα προσέδιδεν ἑκάστοτε ἄλλην ἔννοιαν τὸ χρῶμα δι' οὗ ἐχρωματίζοντο. Ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν τῇ χώρᾳ πολλῶν ἀρχαιοτήτων ἀξιόλογοι εἶναι αἱ ἐν Τεοτιχουὰν πυραμίδες τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, εἷς μονόλιθος μὲ ἔγγλυφον παράστασιν τοῦ ἡλίου, τὸ λίθινον ἡμερολόγιον καὶ ὁ λεγόμενος λίθος τοῦ Τικό, ἀνάγλυφος ἱστορία τῶν κατακτήσεων τοῦ ὁμωνύμου βασιλέως (1483—1486). Ἡ περιφημοτέρα τῶν ἀρχαιοτήτων τούτων, τὸ λίθινον ἡμερολόγιον, περιλαμβάνει ὡς μονάδα χρόνου, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν ἑβδομάδα ἢ τὸν μῆνα παρ' ἡμῖν, εἴκοσιν ἡμέρας, ὧν ἑκάστη εἰκονίζεται διὰ παραστάσεων ζῴων καὶ ἄλλων σημείων. Δέκα τρία τοιαῦτα εἰκοσαήμερα ἀποτελοῦσι τὸ ἔτος, ἤτοι 260 ἡμέρας. Οὐχ ἧττον ἡ μείζων χρονικὴ περίοδος ἐθεωρεῖτο ὡς ἀποτελουμένη ἐξ 73 τοιούτων ἐτῶν, ἤτοι ἐκ 52 ἐτῶν τῶν 365 ἡμερῶν, καὶ ἐπιστεύετο ὅτι κατὰ τὴν λῆξιν τῆς περιόδου θὰ ἐπήρχετο ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου. θ. κ.

Μεξικὸν (Mexico, *προφ. Μέξικο*). Ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία τῆς Ἀμερικῆς, ἐπισήμως καλουμένη *Ἡνωμέναι Μεξικανικαὶ Πολιτεῖαι* (Estados Unidos Mexicanos). Κεῖται μεταξὺ 86° 49' καὶ 117° 9' δυτ. μήκους (μεσημβρινὸς Παρισίων) καὶ 14° 56' καὶ 32° 22' βορείου πλάτους, κατὰ μέγιστον μέρος ἐν τῇ Βορείῳ καὶ κατὰ μικρὸν ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ, καὶ ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Γουατεμάλας καὶ τῆς ἀγγλικῆς Χονδούρας, καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου καὶ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν. Ἐμβαδόν, μετὰ τῶν νήσων, 1.965.112 τ. χλμ., κάτοικοι 14 234.799 (1925). Πρωτεύουσα ἡ πόλις *Μεξικὸν* (βλ. λ.). Ἄλλαι μεγάλαι πόλεις: Γκανταλάρα (119.468), Πουέμπλα (96.121), Μοντερέϋ (85.000), Σὰν Λουὶ Ποτοσὶ (85.000), Βέρα Κροὺθ (50.000), Λεὸν (80.000).

—**[ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.]** Ἡ γεωλογικὴ διαμόρφωσις εἶναι ἀνώμαλος καὶ πολυσύνθετος. Δύναται μᾶλλον νὰ λεχθῇ ὅτι, πλὴν τῆς χερσονήσου τῆς Παλαιᾶς ἢ Κάτω Καλιφορνίας, ἧς ὁ ὀρεινὸς ὄγκος, ἀποτελῶν προέκτασιν τῶν ὀρέων τῆς Β. Ἀμερικῆς Κὸστ Ραίντς καὶ Σιέρρας Νεβάδα, ἀποσχίζεται διακεκριμένως τῆς λοιπῆς χώρας, τὸ Μεξικὸν εἶναι συνεχὲς τεράστιον ὀροπέδιον, μέσου ὕψους 3 000 μ., χθαμαλούμενον ἀπὸ νότου (ἐκ τῆς σφηνοειδοῦς παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Τεουαντεπὲκ προεκτάσεως, ὅπου ἑνοῦται μετὰ τῆς Γουατεμάλας) πρὸς τὰ σύνορα τῆς Β. Ἀμερικῆς, εἰς ὃ σημεῖον ταπεινοῦται μέχρις ὕψους 1200 μ. παρὰ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Ρίο Γκράντε ντὲλ Νόρτε. Ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ὀρεινῆς μορφῆς διακρίνονται ὑπερέχουσαι αἱ δύο μεγάλαι ὀροσειραὶ τῆς *Σιέρρα Μάντρε*, ἡ δυτικὴ ἐκτεινομένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς τοῦ Εἰρηνικοῦ χώρας μέχρι τοῦ νοτιωτάτου ἄκρου τῆς Κάτω Καλιφορνίας, καὶ ἡ ἀνατολικὴ, ἐγγὺς τῆς ἀκτῆς, κατὰ τὸ κέντρον τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου. Ἀμφότεραι εἶναι προέκτασις τῶν βορειοαμερικανικῶν Κορδιλιερῶν, ἔχουσι δὲ ὕψος ὑπὲρ τὰ 4 000 μ. μὲ πολλοὺς ἡφαιστειώδεις κρατῆρας, ὧν ὑψηλότεροι ἡ κορυφὴ *Ὀριζάμπα* (5 550 μ.), *Ποποκατεπὲτλ* (5.452 μ.) καὶ *Ἰσταξιχουὰτλ* (5.286 μ.). Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀροσειρῶν κεῖται τὸ λεγόμενον Μεξικανικὸν ὀψίπεδον. Ὑπάρχουν ἐν Μεξικῷ πλεῖσται θέρμαι καὶ πηγαὶ ἰαματικῶν ὑδάτων.

Ὑδρογραφία. Κύριοι ποταμοὶ εἶναι ὁ *Ρίο Γράντε ντὲλ Νόρτε*, ῥέων ἐκ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον, ὁ μέγιστος πάντων, *Ρίο ντὲλ Ἀσουνθιόν*, *Ρίο ντὲ*

Digitized by Google

Σονόρα, Ρίο ντὲλ Λέρμα, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Εἰρηνικόν, καὶ οἱ μικρότεροι *Ρίο Καντελάριο* καὶ *Ρίο ντὲλ Γκριζάλβα*, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Γιουκατάν. Πλὴν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ Ρίο ντὲλ Λέρμα, ὅστις ἐνισχύεται διὰ τῆς ἐκροῆς τῆς λίμνης Σαπάλα, οἱ ἄλλοι ποταμοὶ δὲν εἶναι πλωτοί, ἰδίᾳ ἕνεκα τῆς ἀποτόμου κλίσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἐντεῦθεν ὁρμητικῆς ροῆς· οἱ πλεῖστοι εἶναι μᾶλλον χείμαρροι, γραφικωτάτης ὅμως διαδρομῆς, ρέοντες διὰ μέσου ἀγρίων φαράγγων, μέχρι βάθους 1.500 μέτρων. Λίμναι δὲν ὑπάρχουσι μεγάλαι. Σημαντικώτεραι τούτων εἶναι αἱ *Σαπάλα, Τεξκόκο, Χάλκο, Παντζουάρο.*

Ἀκτογραφία. Τὸ πλεονέκτημα ὅτι τὸ Μεξικὸν κεῖται μεταξὺ δύο ὠκεανῶν, ἐξουδετεροῦται ἐν μέρει ἐκ τῆς δυσχερείας τῶν συγκοινωνιῶν λόγῳ τῆς διαμορφώσεως τῶν ἀκτῶν. Οὕτω ἐπὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, ὡς ἐκ τοῦ ὑφαλώδους καὶ ἀβαθοῦς αὐτοῦ, οὐδεὶς ἀξιόλογος φυσικὸς λιμὴν ὑπάρχει, ἐδαπανήθησαν δὲ κολοσσιαῖα ποσὰ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀρίστων λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς *Βέρα Κρούθ* καὶ τοῦ *Ταμπίκο*. Ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ καλοὶ φυσικοὶ λιμένες εἶναι οἱ τοῦ *Ἀκαποῦλκο* καὶ *Γκάϋμας*, ἀλλὰ λίαν δυσπρόσιτοι ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἐξ ἄλλου, τὰ ἀσφαλῆ ἀγκυροβόλια τῆς Κ Καλιφορνίας δὲν ἐξυπηρετοῦν εἰμὴ περιωρισμένην καὶ λίαν ἀραιοκατῳκημένην ἐνδοχώραν. Ἐκ τῶν νήσων κυριώτεραι εἶναι αἱ *Ἴσλας, Μαρία* καὶ *Νεβιλλατζιτζέντος.*

Κλῖμα. Διακρίνονται τέσσαρες κύριαι κλιματικαὶ ζῶναι: 1) Ἡ τροπικὴ (χερσόνησος τοῦ Γιουκατὰν καὶ Μεξικανικὸς κόλπος) μετὰ πολυομβρίας, κυκλώνων καὶ μέσης θερμοκρασίας ἐν Ἰουλίῳ 22—30° καὶ ἐν Ἰανουαρίῳ 17—25°. 2) Ἡ μεσογειακὴ (ἀκταὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ), ξηρὰ καὶ θερμή. 3) Ἡ ἠπειρωτικὴ (εἰς τὰ ὀροπέδια ὕψους ὑπὲρ τὰ 2.000 μ.), μετὰ χειμῶνος δριμέος καὶ ἀνομβρίας, θέρους θυελλώδους μετὰ κατακλυσμιαίων βροχῶν· καὶ 4) Ἡ λεγομένη τῆς «ἐρήμου» (εἰς τὰ ὑψίπεδα) ψυχροτάτη, μετ' ἀνομβρίας καὶ σφοδρῶν ἀμμοστροβίλων.

Χλωρὶς καὶ πανίσκη. Ἡ βλάστησις, ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν φυσικῶν ὅρων, εἶναι ποικίλη Οὕτω εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην, καὶ μέχρις ὕψους 2 000 μ., φύονται μιμόζαι, ἀκακίαι, ἀμερικανικαὶ συκέαι, ἐλαιόδεδρα, πορτοκαλλέαι, βανανέαι, γιγαντιαῖα βαμβού, κοκκοφοίνικες, ἀμαριλλοδοειδῆ, σακχαροκάλαμον· εἰς τὴν ψυχρὰν ζώνην φοινικοειδῆ, ἡ δενδροειδὴς βινιωνία, ἐριόδενδρα, κομμεόδενδρα, τὸ δένδρον τοῦ ἀνακάρδου, ἡ δάφνη καὶ ὁ κάκτος· εἰς τὴν ζώνην τῆς «ἐρήμου» δὲν φύονται εἰμὴ μόνον θαμνοειδῆ. Εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση, ἰδίως δὲ δρυῶν καὶ πτελεῶν. Ζῷα ὑπάρχουσι τὰ τῶν τροπικῶν χωρῶν καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, καὶ δὴ αἱ περίφημοι πολύχρωμοι χρυσαλλίδες τοῦ Μεξικοῦ, ψιττακοί, τὰ μεγάλα θηλαστικά, αἰλουροειδῆ καὶ ἐκ τῶν ἑρπετῶν κροκόδειλοι, χαμαιλέοντες, κροταλίαι.

—[ΟΙΚΟΝ.ΓΕΩΓΡ.] Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ εἶναι ἀρκούντως σημαντική, ἐνισχυομένη διὰ τεχνητῆς ἀρδεύσεως εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη. Παράγονται ἀραβόσιτος, ἐξ οὗ ὁ κύριος ἄρτος τῶν Μεξικανῶν, κριθή, σῖτος, ὄρυζα, γεώμηλα, βανάναι, πορτοκάλλια, λεμόνια, ροδάκινα, κακάο, καπνός, καφές, οἶνος, σακχαροκάλαμον, ὀλίγος βάμβαξ, κάνναβι, ἱσπανικὸν πέπερι καὶ τὸ ἀρωματικὸν φυτὸν βανίλια. Ἐκ τοῦ χυμοῦ τῆς ἀγαύης κατασκευάζεται τὸ ἀφρῶδες ποτὸν ποῦλκε. Οἱ ὀπωρῶνες καταλαμβάνουσιν ἔκτασιν 12 ἑκατομ. στρεμμάτων καὶ τὰ δάση 180 ἑκατομ., παράγοντα πολύτιμον ξυλείαν, οἶνον, σιδηρόξυλον, ἔβενον, ἀνακάρδιον, ὡς καὶ τὸ ρητινῶδες κόμμι, τὸ κοινὸν κόμμι καὶ τὸ καμπεχιανὸν ξύλον, ἐξ οὗ ἡ ἐρυθρὰ βαφή.

Κτηνοτροφία. Ἡ κτηνοτροφία, ἐξυπηρετουμένη δι' ἀπεράντων λειμώνων (490 ἑκατομ. στρεμ.), ἀποτελεῖ μέγαν πλοῦτον τῆς χώρας, ἡ δὲ ἀναλογία τῶν διαφόρων ζῴων ἦτο τῷ 1925, ἐπὶ 10.000 κεφαλῶν, ἡ ἑξῆς: ἵπποι 438, ὄνοι καὶ ἡμίονοι 863, βόες 2.925, χοῖροι 1.005, πρόβατα 1.162, αἶγες 3.179 κλπ.

Βιομηχανία καὶ ἐμπόριον. Κυρίως ἀκμάζει ἡ ὑφαντουργία, εἰς ἣν ἀσχολοῦνται 40 χιλιάδες ἐργατῶν. Ἱκανοποιητικὴ εἶναι ἐπίσης ἡ βιομηχανία σακχαροποιίας, ζυθοποιίας, οἰνοπνευματοποιίας, κεραμουργίας, χαρτοποιίας, βυρσοδεψίας καὶ κοσμηματοποιίας. Τὸ ἐμπόριον προάγεται σταθερῶς, τὸ δὲ ἐξαγωγικὸν διεξάγεται κατὰ τὰ $8/_{10}$ μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Οὐχ ἧττον ἡ εἰσαγωγὴ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδίᾳ μηχανῶν, τροφίμων καὶ χημικῶν προϊόντων, εἶναι διπλασία περίπου τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἐγχωρίων προϊόντων.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ Μεξικὸν εἶναι ἡ μᾶλλον προνομιοῦχος χώρα εἰς ὀρυκτὸν πλοῦτον. Ἐξάγει περισσότερον ἄργυρον ἢ οἱαδήποτε ἄλλη χώρα (τῷ 1925: 2.889.962 χλγρ.), ὡς πρὸς δὲ τὴν πετρελαιοπαραγωγὴν τάσσεται εἰς δευτέραν μοῖραν (τῷ 1926: 13,4 ἑκατομ. τόννων, ἤτοι τὰ 8.8 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς). Ἐξάγονται ἐπίσης (ἐτησίως εἰς χιλιόγραμμα) χρυσὸς 24.541, χαλκὸς 51.300.000, ψευδάργυρος 45.800.800, μόλυβδος 171.800.000, ὡς καὶ ὑδράργυρος, σίδηρος καὶ ἀντιμόνιον, γαιάνθραξ ὀλίγος, περίπου 1 ἑκατομ. τόνν. ἐτησίως.

Συγκοινωνία. Τῷ 1926 ὑπῆρχον ἐν Μεξικῷ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ μήκους 26 462 χλμ. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον εἶναι μᾶλλον πτωχόν· οὐχ ἧττον κύριαι ὁδοὶ συνδέουσι τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὰς δύο ἀκτάς. Κυκλοφοροῦντα αὐτοκίνητα 53 554 (1925). Τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ 123.757 χλμ. καὶ τηλεφωνικαὶ 107.742 χλμ. Πολλὰ καλῴδια ἑνοῦσι τὴν χώραν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὑπάρχουσι δὲ καί τινες σταθμοὶ ἀσυρμάτου, ἐξ ὧν σημαντικώτερος ὁ τοῦ Χαπουλτεπέκ, παρὰ τὴν πρωτεύουσαν.

—[ΠΟΛ. ΓΕΩΓΡ.] ***Κάτοικοι.*** Ἀπὸ τῆς ἱσπανικῆς κατακτήσεως κυρίαρχος τάξις ἐν Μεξικῷ εἶναι ἡ λευκὴ φυλή, καίτοι λίαν ὀλιγάριθμος, μόλις τὸ ἓν δέκατον τοῦ πληθυσμοῦ (1.404 718), κατὰ τὸ πλεῖστον Ἱσπανοὶ κρεολοί, οἵτινες καὶ ἀποτελοῦσι τὴν ἀριστοκρατίαν. Οἱ Ἰνδοὶ ἀποτελοῦν τὰ ἐννέα δέκατα τοῦ πληθυσμοῦ, ἐξ ὧν 4.179 449 ἀμιγεῖς καὶ 8.504.561 μιγάδες (métis), ἀναμειχθέντες καὶ μετὰ τῶν μαύρων, τῶν εἰσαχθέντων ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων διὰ τὰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας. Διακρίνονται δὲ εἰς πολιτισμένους (pueblos), τοὺς ἔχοντας, δηλονότι, μόνιμον ἐγκατάστασιν, καὶ εἰς νομάδας (indos bravos), μεταφερομένους συχνάκις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διὰ τὰς γεωργικὰς ἀσχολίας, κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων. Οἱ Ἰνδοὶ εἶναι πρᾶοι καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τοὺς κυρίους των, ἀλλὰ σφόδρα πόται. Οἱ πλεῖστοι ἐξεχριστιανίσθησαν.

Θρησκεία. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ ρωμαιοκαθολική. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ κράτους, αὐτοκέφαλος, διοικεῖται δὲ διὰ 3 ἀρχιεπισκοπῶν καὶ 23 ἐπισκοπῶν. Ἀφ' ὅτου, διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1917, ἀφῃρέθη ἡ ἀκίνητος περιουσία ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἱδρύματα, ὁ κλῆρος συντηρεῖται διὰ τῶν ἑκουσίων εἰσφορῶν τῶν πιστῶν.

Πολίτευμα. Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ δημοκρατία ἀποτελεῖται, κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1917, ἀπὸ δύο ἐδαφικὰς περιφερείας ἢ τοπαρχίας, τῆς *Κάτω Καλιφορνίας* (κάτ. 62.831) καὶ τῆς *Τεπὶκ* ἢ *Κουϊντάνα Ρόοη* (κάτ. 10 966) ἀπὸ τὸ ὁμοσπονδιακὸν διαμέρισμα τοῦ *Μεξικοῦ* (κάτ. 906.063) μετὰ τῆς πρωτευούσης τοῦ Μεξικοῦ, καὶ ἀπὸ τὰς ἑξῆς 28 ὁμοσπόνδους πολιτείας κατὰ τὰ σύνορα τῆς Βορ. Ἀμερικῆς:

Σονόρα	κάτ.	275.127
Τσιουάουα	»	401.622
Κοαουΐλα	»	394.341
Κατὰ τὸν Μεξικανικὸν κόλπον:		
Ταμαουλίπας	»	287.957
Βέρα Κρούθ	»	1.165.104
Ταμπάσκο	»	178.389
Καμπέτσε	»	70.087
Γιουκατὰν	»	358.221
Κατὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Εἰρηνικοῦ:		
Σιναλόα	»	341.265
Χιαλίσκο	»	1.191 957
Κολίμα	»	91.749
Μιτσοακὰν	»	935.564
Γκερρέρο	»	531.565
Ὀαχάκα	»	919.978
Ναϊαρὶτ (Τέπικ)	»	157.093
Τσιάπας	»	422.683
Ἐν τῷ κέντρῳ:		
Νουέβο Λεὸν	»	336.412
Ντουράνγκο	»	338.511
Θακατέκας	»	379.329
Ἄγκουας Καλιέντες	»	107.581
Σὰν Λουὶ Ποτόσι	»	445.681
Γκαναχουάτο	»	860.364
Κοερετάρο	»	220.231
Ἰντάλγκο	»	627.991
Μεξικὸν	»	879.846
Μορέλος	»	103 519
Πουέμπλα	»	1.023.428
Τλαχκάλα	»	178.570

Νομοθετικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία. Κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1924, ἀναθεωρηθὲν τῷ 1927, ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἐκλέγεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ θητείαν ἑξαετῆ, μετὰ δικαιώματος ἐπανεκλογῆς, ἀποτελεῖ δὲ τὸν ἕτερον παράγοντα τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, μετὰ τοῦ κογκρέσσου, συγκροτουμένου ἐκ τῆς γερουσίας καὶ τῆς βουλῆς, τῆς πρώτης ἀποτελουμένης ἐκ 58 γερουσιαστῶν ἐκλεγομένων ἀνὰ τετραετίαν καὶ τῆς δευτέρας ἐξ 153 βουλευτῶν, ἐκλεγομένων ἀνὰ διετίαν. Τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀσκεῖ ἡ κυβέρνησις, ἀποτελουμένη ἐξ ὀκτὼ ὑπουργῶν. Αἱ πολιτεῖαι κυβερνῶνται ὑπὸ διοικητοῦ, ὑποδεικνυομένου ὑπὸ τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως, ἔχουσιν ἰδίας διοικητικὰς ἀρχὰς καὶ τοπικὴν βουλὴν καὶ ἰδίαν ἀνεξάρτητον δικαιοσύνην, ἀλλ' ὑποκειμένην εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον τοῦ Μεξικοῦ.

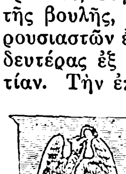

Θυρεὸς τοῦ Μεξικοῦ.

Σημαία κτλ. Ὁ θυρεὸς τοῦ Μεξικοῦ παριστᾷ ἐπὶ βράχου ἀετόν, μὲ ἀνοικτὰς πτέρυγας, φονεύοντα ὄφιν. Τὰ ἐθνικὰ χρώματα εἶναι πράσινον, λευκόν, ἐρυθρόν. Ἡ σημαία ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν καθέτων ταινιῶν, ἴσου πλάτους, τῶν ἄνω χρωμάτων. Ἡ πολεμικὴ φέρει ἐν τῇ μέσῃ λευκῇ ταινίᾳ τὸν θυρεόν. Παράσημα δὲν ὑπάρχουσι.

Σημαία τοῦ Μεξικοῦ.

θ. κ.

Στρατὸς καὶ στόλος. Ὁ στρατὸς ἀποτελεῖται ἐκ 50 ταγμάτων πεζικοῦ, ἑκάστου ἐκ τριῶν λόχων καὶ μιᾶς πολυβολαρχίας, 80 ἰλῶν, αἵτινες ἀνὰ τρεῖς συγκροτοῦσιν ἓν σύνταγμα ἱππικοῦ, 3 συνταγμάτων πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἑκάστου ἐκ δύο μοιρῶν μετὰ δύο πυρβολαρχιῶν ἑκάστης, 1 συντάγματος ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, μετὰ δύο μοιρῶν, ἑκάστης ἐκ δύο πυρβολαρχιῶν, 1 σώματος μηχανικῶν καὶ ἐκ τῆς ἀεροπορίας μετὰ δύο ἀεροδρομίων. Γενικῶς αἱ μεγάλαι μονάδες δὲν εἶναι ὠργανωμέναι ἐν καιρῷ εἰρήνης. Ἡ στρατολογία ἐπιτελεῖται δι' ἐθελοντικῆς κατατάξεως μετὰ θητείας τριῶν ἐτῶν εἰς τὸν στρατὸν καὶ παραμονῆς ἑπτὰ ἐτῶν εἰς τὴν ἐφεδρείαν. Οἱ ἀξιωματικοὶ προέρχονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν στρατιωτικῶν σχολείων, ὧν ὑφίστανται εἰδικὰ διὰ τὰ διάφορα ὅπλα καὶ ὑπηρεσίας· μέρος τῶν ἀνθυπολοχαγῶν προέρχονται ἐξ ὑπαξιωματικῶν διακριθέντων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ των. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ προέρχονται ἐκ τοῦ στρατεύματος. Ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ (προϋπολογισμὸς τοῦ 1927) εἶναι: ἀξιωματικοὶ 17.232, ἐξ ὧν 488 στρατηγοί, ὑπαξιωματικοὶ 5.595, δεκανεῖς καὶ στρατιῶται 49.218, ἤτοι ἐν συνόλῳ ὁπλῖται 54.813, μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν δὲ 72.045 ἀνδρῶν.

Ὁ στόλος, ἄνευ πολεμικῆς ἀξίας, ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς παλαιοῦ καταδρομικοῦ, ναυπηγηθέντος τῷ 1898 (3200 τόν.), 3 τορπιλλοβόλων, 7 κανονιοφόρων καί τινων ἀκταιωρῶν. κ. Δ.

Δικαιοσύνη. Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία εἶναι ἀνεξάρτητος καὶ ἰδία δι' ἑκάστην πολιτείαν. Ὑπάρχουν δὲ πολιτικὰ καὶ ποινικὰ δικαστήρια, κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ κρατούντων. Ἀλλὰ δι' ὁλόκληρον τὴν δημοκρατίαν δικάζει ὡς ἀκυρωτικὸν εἷς Ἄρειος Πάγος, ἐξ ἕνδεκα μελῶν ἐκλεγομένων ἰσοβίως ὑπὸ τοῦ κογκρέσσου, ἑδρεύων ἐν τῇ πρωτευούσῃ Μεξικῷ.

Γλῶσσα, ἐκπαίδευσις. Ἐπίσημος γλῶσσα εἶναι ἡ ἱσπανική, ἣν ὁμιλοῦσι 10.582.684 ἄτομα. Τὴν ἰνδικὴν ὁμιλοῦσιν 1.820.844. Πρὸς καταπολέμησιν τοῦ μεγάλου ἀναλφαβητισμοῦ (τῷ 1910 78 % τοῦ πληθυσμοῦ ἀναλφάβητοι) ἐθεσπίσθη τελευταίως ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν τὰ σχολεῖα, οὕτως ὥστε τῷ 1923 ὑπῆρχον 14 231 σχολικὰ ἱδρύματα μετὰ 1.187.407 μαθητῶν. Παραλλήλως ἐνισχύθη ἡ τεχνικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις διὰ τῆς ἱδρύσεως πλείστων σχολῶν. Ὑπάρχουν ἐπίσης τρία πανεπιστήμια, ἐν Μεξικῷ (τὸ ἀρχαιότερον ἱδρυθὲν τῷ 1553) ἐν Γκουανταλάρα καὶ Μερίντα, νομικαὶ καὶ ἰατρικαὶ σχολαὶ αὐτοτελεῖς, διδασκαλεῖα, ἐθνικὴ ἀκαδημία τῶν Τεχνῶν, ἐθνικὴ βιβλιοθήκη (400 000 τ.) καὶ ἄλλαι μικρότεραι βιβλιοθῆκαι εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις.

Δημόσια οἰκονομικά. Ὁ προϋπολογισμὸς ἀναγράφει ἔσοδα καὶ ἔξοδα 310 ἑκατομ. πέζος, τὸ δὲ δημόσιον χρέος ἀνέρχεται εἰς 1479 ἑκατομ. πέζος. θ. κ.

Νόμισμα. Ἀπὸ τοῦ 1925 θεωρητικὴ νομισματικὴ μονὰς εἶναι τὸ χρυσοῦν peso, περιέχον 0,75 γρ. καθαροῦ χρυσοῦ, ὑποδιαιρούμενον εἰς 100 centavos. 1.333,333 peso περιέχουσι 1 χιλιογρ. καθαροῦ χρυσοῦ. Ἐξοφλητικὴ ἱκανότης ἀπεριόριστος διὰ τὰ χρυσᾶ νομίσματα τῶν 10 peso βάρους 8.333 γρ., τίτλου 0,900 καὶ διὰ τὰ τῶν 5 peso ἀναλόγου βάρους καὶ τοῦ αὐτοῦ τίτλου, ὡς καὶ διὰ τὰ ἀργυρᾶ τοῦ 1 peso βάρους 27.073 γμ., τίτλου 0,9027, νομίμου ἀξίας 1 χρ. peso. Ἐξοφλητικὴ ἱκανότης τῶν λοιπῶν ἀργυρῶν κερμάτων μέχρις 20 peso. Ἀργυρᾶ νομίσματα ὑπάρχουσι τῶν 10, 20, 50 centavos τίτλου 0 800. Βάρος τοῦ τῶν 50 centavos 12,5 γρ. Τὸ ἀργυροῦν peso, ἢ μεξικανικὸν δολλάριον, ἀξίας 5,43 φρ. χρ. Λ. Ν. Ἑνώσεως, ἦτο ἄλλοτε ἡ νόμιμος νομισματικὴ μονάς, ὑπέκειτο δ' ἡ τιμὴ ταύτης ἐν τῷ ἐξωτερικῷ εἰς διακυμάνσεις ἀναλόγους πρὸς τὰς τῆς ἐμπορικῆς τιμῆς τοῦ ἀργύρου. Τὸ τοιοῦτον μεξικανικὸν δολλάριον εἶναι καὶ ἤδη ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐν κυκλοφορίᾳ νομισμάτων εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἀσίας. Ἡ ἰσοτιμία ἤδη εἶναι: 1 £=9,7632 χρ. peso· 1 $ Η. Π.=2,006 χρ. peso· 1 χρ. peso =38,4096 νέας χρ. δραχμάς. τ. κ.

Ἐφημερίδες. Τῷ 1927 ὑπῆρχον 126 ἐφημερίδες, ἐξ ὧν σπουδαιοτέρα, ἡ καὶ ἀρχαιοτέρα, «Ἰθ' αἰών», ἱδρυθεῖσα τῷ 1840. Σημαντικώτεραι ἐκ τῶν λοιπῶν εἶναι: «Ἔλ ντεμοκράτα», «Ἐξέλσιορ», «Ἐράλντο ντὲ Μέχικο», «Ἐλ Οὐνιβέρσαλ» καὶ ἡ ἱσπανικὴ «Ἐλ Ντία Ἐσπανόλ». Ἐπίσης 151 περιοδικά.

—[ΙΣΤΟΡ.] ***Πρὸ τῆς ἱσπανικῆς κατακτήσεως.*** Πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Εὐρωπαίων

Digitized by Google

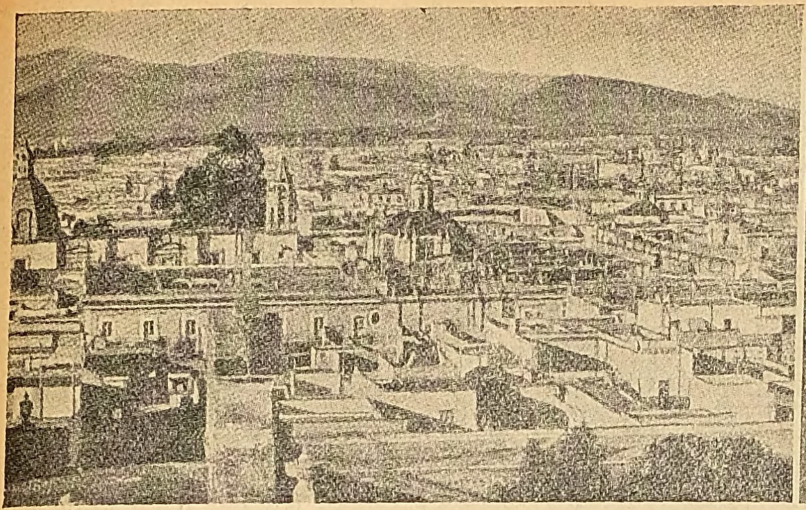
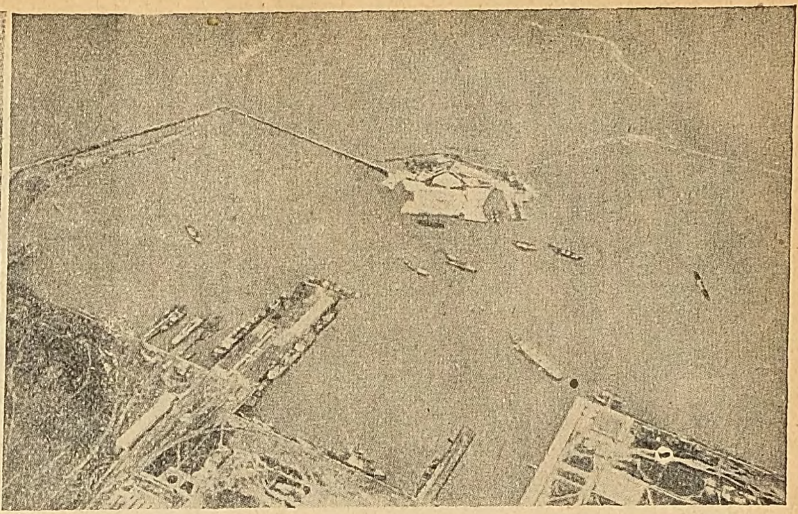

1) Ἄποψις τῆς πόλεως τοῦ Μεξικοῦ. 2) Ὁ λιμὴν τῆς Βέρα Κροὺθ καὶ ἡ νησὶς Σὰν - Χουάν.

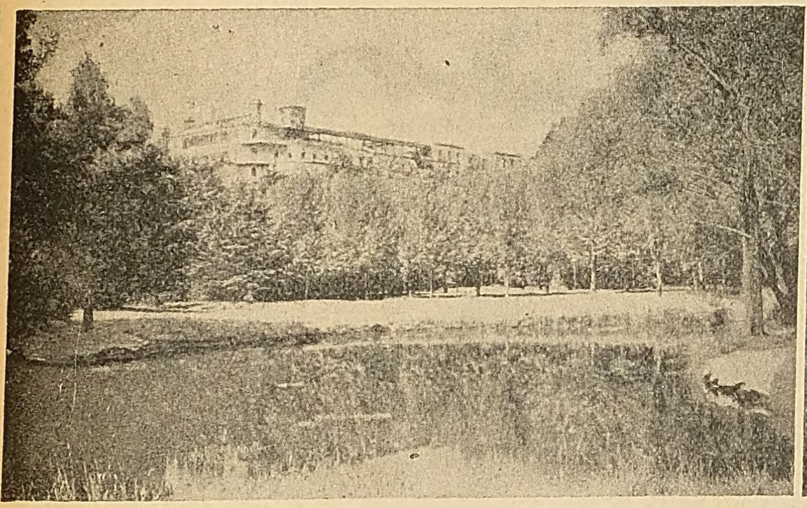
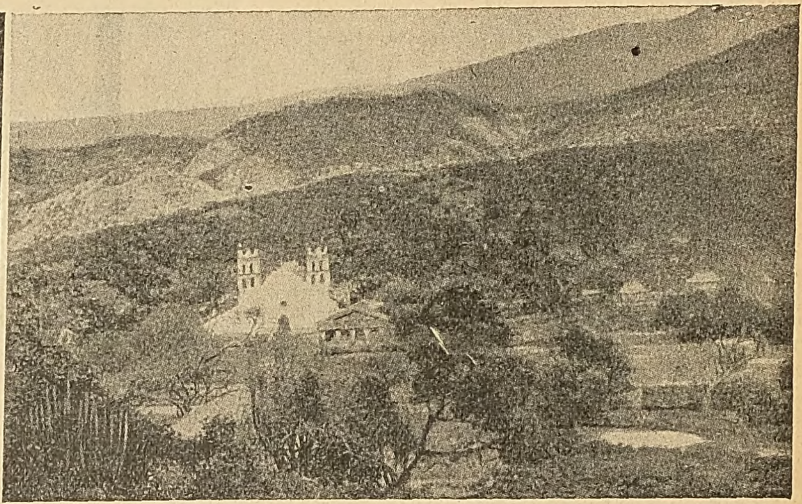

1) Τὸ ἀνάκτορον τοῦ προέδρου τοῦ Μεξικοῦ ἐν Χαπουλτεπέκ. 2) Τὸ χωρίον Σὰν Ξαβιὲρ ἐν Κάτω Καλιφορνίᾳ.

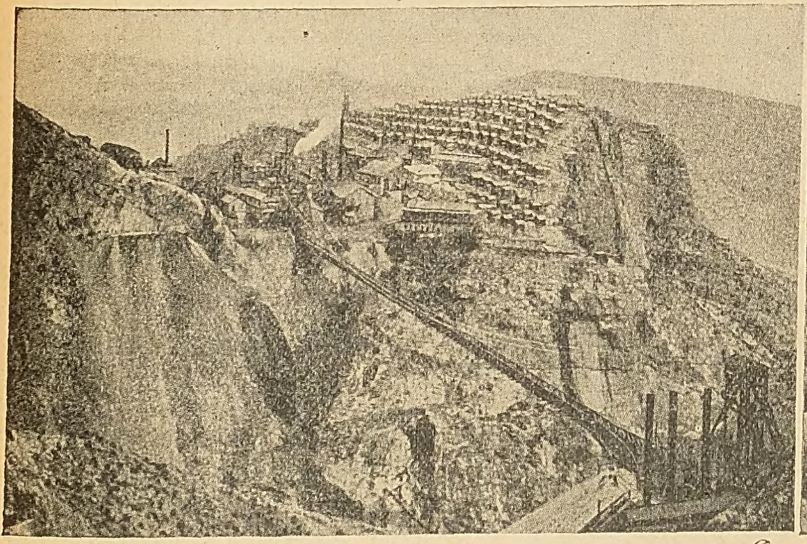
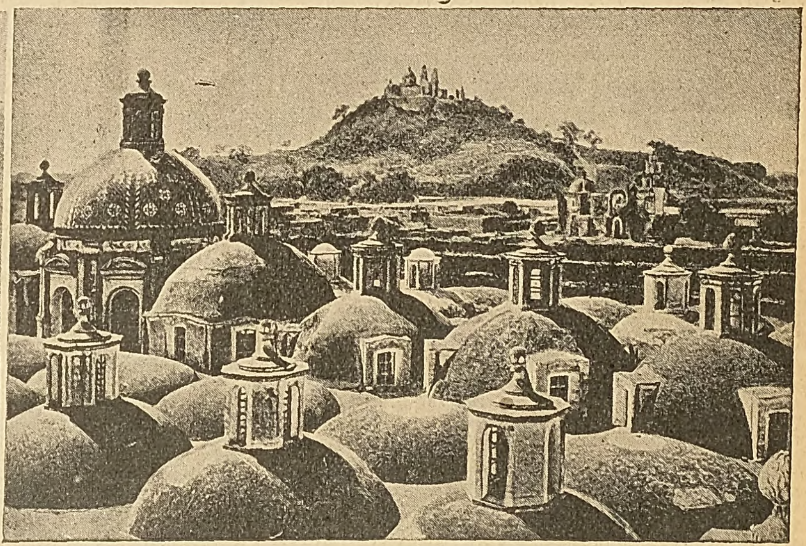

1) Μεταλλεῖα ἀργύρου ἐν Πενιόλες τῆς πολιτείας Ντουράγκο. 2) Ἄποψις τῆς πόλεως Χολοῦλα ἐν τῇ πολιτείᾳ Πουέμπλα.

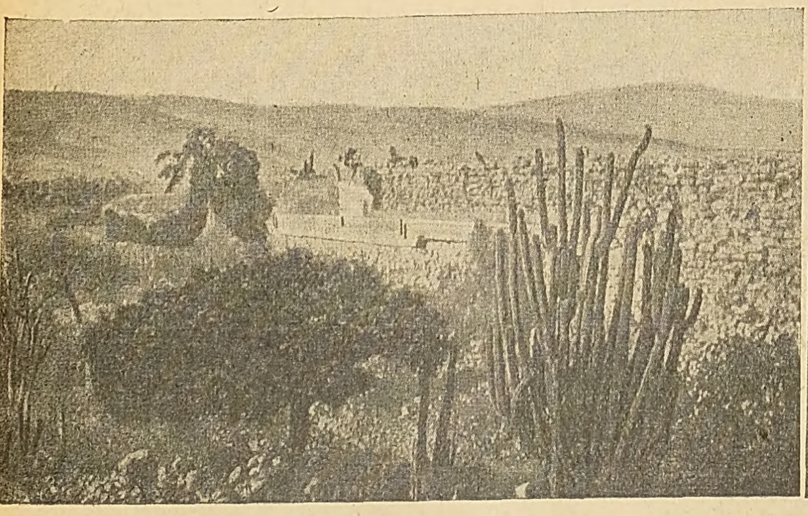
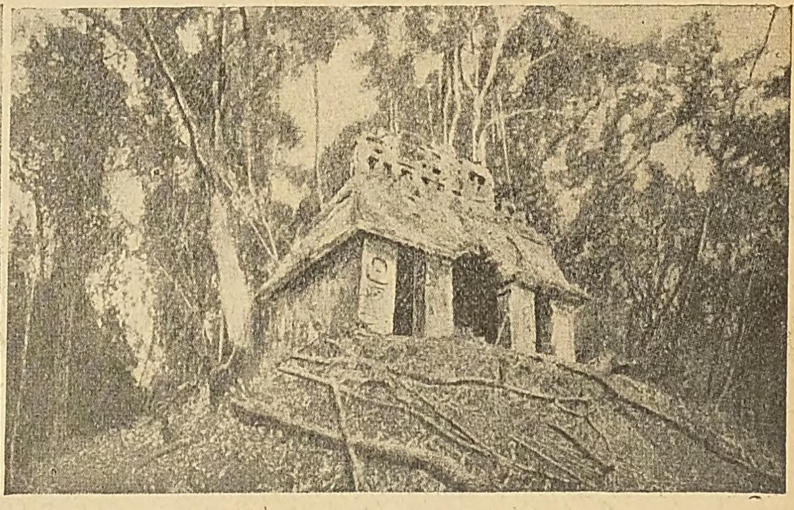

1) Λείψανα ἀρχαίου πολιτισμοῦ ἐν Μίτλα (Ὀαξάκα). 2) Ὁ ναὸς τοῦ Ἡλίου ἐν Παλένκουε.

Digitized by Google

ἡ χώρα κατῳκεῖτο ὑπὸ διαφόρων φυλῶν ἀνταγωνιζομένων (βλ. καὶ λ. *Μεξικανοί*), ἐξ ὧν παλαιότερον εἶχον ἐπικρατήσει οἱ Ὀτομῖται, βάρβαρος σχεδὸν λαός, ἐγκατασταθεὶς κυρίως εἰς τὰς πολιτείας Βέρα Κρούθ, Πουέμπλα, Μιτσοακὰν καὶ οὗτινος ἡ γλῶσσα ὁμιλεῖται καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπὸ 650.000 ἀνθρώπων. Κατὰ τὸν ΣΤ' ἢ Ζ' μ. Χ. αἰῶνα, ἐπιδραμόντες ἐκ βορρᾶ, κατέλαβον τμῆμα τοῦ Μεξικοῦ οἱ Τολτέκοι, προηγμένη σχετικῶς φυλή, ἥτις ἔδωκε τὴν πρώτην ὤθησιν πολιτισμοῦ εἰς τὴν βάρβαρον χώραν, δι' ἐπιμελοῦς καλλιεργείας τῆς γῆς, κατασκευῆς ἔργων κοινῆς ὠφελείας, ἀνεγέρσεως μνημείων. Τούτους ἠκολούθησαν βραδύτερον εἰς τὸ αὐτὸ τμῆμα οἱ Χιχιμέκοι. Τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἐσημειώθη νέα εἰσβολή, τῶν Ἀζτέκων, εὐφυοῦς καὶ δραστηρίου λαοῦ, ὅστις καὶ ἔκτισε τὴν πόλιν τοῦ Μεξικοῦ, ὀνομασθεῖσαν οὕτω ἐκ τοῦ ὀνόματος μιᾶς τῶν πατριῶν τοῦ λαοῦ τούτου, τῆς Mexicas. Ἀπὸ τοὺς Ἀζτέκους ἄρχεται ἡ εὐημερία τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἡ ὀργάνωσις αὐτοῦ ὡς κράτους. Διότι οὗτοι δὲν ἠρκέσθησαν μόνον εἰς τὸ νὰ ἐνισχύσωσι τὸν πλοῦτον τῆς χώρας καὶ προαγάγωσι τὰς τέχνας, ἀνεγείραντες μνημεῖα καὶ δημιουργήσαντες ἀξιόλογον κοσμηματοποιίαν, ἀλλ' ὠργάνωσαν καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν μετὰ ἰσχυρᾶς ὀχυρώσεως. Ἐπὶ δὲ τοῦ μεγάλου βασιλέως Μοντεζούμα, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἐπεξέτειναν τὸ κράτος των ἀπὸ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἐκυριάρχησαν πανταχοῦ.

Ἡ ἱσπανικὴ κατάκτησις. Ὁ Ἱσπανὸς διοικητὴς τῆς Κούβας Βελάσκεζ ἀπέστειλε τῷ 1519 τὸν Ἰωάννην ντὲ Γκριγιάλβα, ἵνα ἐνεργήσῃ ἀναγνώρισιν εἰς τὴν ἄγνωστον εἰσέτι ταύτην χώραν, μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον τούτου, θεωρήσας ἐκ τῶν παρασχεθεισῶν πληροφοριῶν ὅτι ἦτο εὐχερὴς ἡ διείσδυσις εἰς τὸ Μεξικόν, ἐπεφόρτισε διὰ τοιαύτης ἀποστολῆς τὸν Φερνάνδον Κορτές. Οὗτος, προσποιηθεὶς ὅτι ἐπεσκέπτετο τὴν χώραν ὡς φίλος, μὲ ἐντελῶς εἰρηνικὰς διαθέσεις, ἐγένετο μετὰ φιλοφροσύνης δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Μοντεζούμα. Ἀλλ' ὅτε ὁ Κορτὲς ἐξεδήλωσε τὴν ἀπόφασίν του νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐκεῖ τὴν ἱσπανικὴν κυριαρχίαν καὶ ἠξίωσε παρὰ τοῦ βασιλέως ὅπως ἀναγνωρίσῃ ταύτην, οἱ ἰθαγενεῖς ἐξηγέρθησαν καὶ κατόπιν διετοῦς ἀγῶνος ἠναγκάσθησαν οἱ Ἱσπανοὶ νὰ ἐκκενώσουν τὴν πόλιν, ἣν εἶχον καταλάβει διὰ τῶν ἀποβιβασθέντων στρατευμάτων. Ἀλλ' ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, τῷ 1521, ὁ Κορτὲς ἀνακατέλαβε καὶ κατέστρεψε τὴν πρωτεύουσαν, ἠνάγκασε τὸν Μοντεζούμα νὰ δηλώσῃ ὑποτέλειαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας, ἀνεκήρυξε τὸ Μεξικὸν ἱσπανικὸν κράτος ὑπὸ ἀντιβασιλέα καὶ γενόμενος αὐτὸς πρῶτος ἀντιβασιλεὺς τῷ 1526 ἐνήργησε βίαιον προσηλυτισμὸν τῶν κατοίκων εἰς τὸν καθολικισμόν. Ἐπὶ τρεῖς περίπου αἰῶνας οἱ Ἱσπανοὶ ὑπῆρξαν ἀπόλυτοι κυρίαρχοι ἐν Μεξικῷ, καταπιέζοντες τὸν λαὸν καὶ ἀποκομίζοντες κολοσσιαίας ὠφελείας ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ μεγάλου πλούτου τῆς χώρας.

Ἡ Ἀνεξαρτησία. Τῷ 1808, ὅτε ἡ Ἱσπανία ἦτο περιπεπλεγμένη εἰς δεινὸν ἠπειρωτικὸν πόλεμον, οἱ ἰθαγενεῖς ἐθεώρησαν εὔθετον τὸν χρόνον ἵνα ἐξεγερθῶσι κατὰ τῶν δυναστῶν. Ἀλλ' αἱ τρεῖς πρῶται ἐπαναστάσεις, ὑπὸ τὸν Ἰδάλγο (1810), τὸν Μορέλος (1815) καὶ τὸν Μίνα (1816), κατεστάλησαν εὐχερῶς ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν. Τῷ 1821, κατὰ τὴν τετάρτην ἐξέγερσιν, ὁ Ἱσπανὸς στρατηγὸς *Ἰτούρμπιντε* (βλ. λ.), αὐτομολήσας πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν καὶ κατανικήσας πανταχοῦ τὰ βασιλικὰ στρατεύματα ἐπέτυχε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Μεξικοῦ. Ἀλλ' ἀνακηρύξας ἑαυτὸν τῷ 1822, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ κογκρέσσου, αὐτοκράτορα τοῦ Μεξικοῦ, ὑπὸ τὸ ὄνομα Αὐγουστῖνος Α', ἀνετράπη ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἐξηναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἰταλίαν. Ἐπανελθὼν τῷ 1824 καὶ ἐπιχειρήσας νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον συνελήφθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος συνελθοῦσα ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἀνεκήρυξε τὸ Μεξικὸν ὁμοσπονδιακὴν δημοκρατίαν καὶ ἐψήφισε φιλελεύθερον Σύνταγμα, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀμερικανικοῦ τοιούτου. Τῷ 1831 ἡ Ἱσπανία ἀνεγνώρισεν ἐπισήμως τὴν νέαν δημοκρατίαν. Ὁ ὀξύτατος κομματικὸς ἀνταγωνισμὸς δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἀσφαλισθοῦν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας. Τὰ δύο μεγάλα κόμματα, τὸ τῶν κληρικῶν (escoceses) καὶ τὸ τῶν δημοκρατικῶν (gorkinos), λυσσωδῶς ἀνταγωνιζόμενα πρὸς ἐπικράτησιν, ἔρριψαν τὴν χώραν εἰς ὀλέθριον ἐμφύλιον σπαραγμόν, ὅστις ἀρξάμενος τῷ 1824, ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ Βιττόρια, ἐσυνεχίσθη ἀδιάλειπτος σχεδὸν μέχρι τοῦ 1910, καὶ δὲν ἐξέλιπεν οὐδὲ σήμερον ἀκόμη. Ἡ λέξις «Μεξικόν» κατέληξε νὰ θεωρῆται, διεθνῶς, δηλωτικὴ χώρας ἀγρίως ἀλληλοσπαρασσομένης καὶ ἀναρχουμένης. Ἡ Ἀμερικὴ ἐπωφεληθεῖσα τῆς καταστάσεως ταύτης, προσήρτησε τὴν πολιτείαν τοῦ Τεξὰς διὰ τῆς συνθήκης τῆς Γουαδελούπης (1848), τῷ δὲ 1861, ὅτε, ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ Χουάρες, οἱ φιλελεύθεροι ἀπήλασαν τοὺς ἰησουΐτας, ἐδήμευσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν καὶ ἐξετράπησαν εἰς ἄκρας βιαιότητας κατὰ τῶν ἀντιπάλων των, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἱσπανία ἡνώθησαν εἰς κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Μεξικοῦ, πρὸς προστασίαν τῶν ὑπηκόων των.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1862 συμμαχικὸν σῶμα ἐξ 6.000 Ἱσπανῶν καὶ 3 000 Γάλλων, ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Lorencez, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ ἀγγλικοῦ στόλου, ἀπεβιβάσθη εἰς Βέρα Κρούθ (πόλιν ἐπὶ τοῦ Μεξικανικοῦ

Τύποι Μεξικανῶν.

κόλπου), ἀλλ' ἀπωθήθη ὑπὸ μεξικανικοῦ σώματος ἐξ ἀτάκτων ὑπὸ τὸν Juarez, τὸν ἀπὸ τοῦ 1861 ἀνακηρυχθέντα πρόεδρον τῆς μεξικανικῆς δημοκρατίας, καὶ μετ' ὀλίγον ἐκυκλώθη, ὁπότε οἱ σύμμαχοι ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι πρὸς τὸ Μεξικόν. Ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς συνθηκολογήσεως ταύτης ἦτο ἡ διάσπασις τῆς συμμαχίας καὶ ἡ ἄμεσος ἀποχώρησις τῶν Ἱσπανῶν καὶ Ἄγγλων. Οἱ Γάλλοι, ἀπομείναντες τότε μόνοι ἐν τῷ μεξικανικῷ ἐδάφει, εὐθὺς ὡς ἐνισχύθησαν, ἀνελθόντες εἰς 6.000 περίπου, ἀμέσως ἀνέλαβον νέας ἐπιχειρήσεις. Μετὰ τὴν διάβασιν τῆς ὀροσειρᾶς Κοῦμπρε, ἐπετέθησαν κατὰ τῆς πόλεως Πουέμπλα τὴν 5ην Μαΐου 1862, ἀλλ' ἡττήθησαν σοβαρῶς καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς τὴν Ὀριζάμπα. Ἡ κατάστασις παρέμεινεν ἔκτοτε στάσιμος, μέχρις οὗ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1863 ἀπέστειλεν ἡ Γαλλία ἰσχυρὸν ἐκστρατευτικὸν σῶμα ἐκ δύο μεραρχιῶν καὶ μιᾶς ταξιαρχίας ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Forey, ὅπερ περὶ τὰ μέσα Μαρτίου

Τύποι Μεξικανίδων.

1863 διῆλθε τὴν ὀροσειρὰν Κοῦμπρε καὶ μετὰ ταῦτα προὐχώρησε πρὸς βορρᾶν διὰ δύο φαλάγγων, τῆς μὲν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φορὲ πρὸς Πουέμπλα, πολιορκηθεῖσαν ἀφοῦ προηγουμένως ἡ φάλαγξ αὕτη ἐνίκησε τὴν 14 Ἀπριλίου εἰς Ἀλτίζο τὸν μεξικανικὸν στρατόν, τῆς δὲ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μπαζαὶν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Μεξικοῦ, τὸ Μεξικόν. Ἡ φάλαγξ αὕτη ἐνίκησεν εἰς Σὸν Λορέντζο τὴν 8ην Μαΐου τὰ προκαλύπτοντα τὴν μεξικανικὴν πρωτεύουσαν στρατεύματα καὶ κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν Μεξικὸν τὴν 7ην Ἰουνίου 1863. Ἐπηκολούθησεν ἐνίσχυσις τοῦ ἐν Μεξικῷ γαλλικοῦ στρατεύματος καὶ ἀνάληψις τῆς ἀνωτάτης διοικήσεως ὑπὸ τοῦ Μπαζαὶν καὶ ἡ ἀνάρρησις ὡς αὐτοκράτορος τοῦ Μεξικοῦ τοῦ ἀρχιδουκὸς Μαξιμιλιανοῦ τῆς Αὐστρίας (7 Ἰουλίου 1864). Ἀλλὰ τότε τὰ ἀντίπαλα κόμματα συνεμάχησαν κατὰ τῆς ξένης ἐπεμβάσεως, ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ Μπαζαίν, ἐνισχυθεὶς καὶ διά τινων αὐστριακῶν στρατευμάτων, ἅτινα συνώδευσαν τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανόν, ἠναγκάσθη νὰ προελάσῃ πρὸς βορρᾶν διὰ δύο φαλάγγων, τῆς μὲν δυτικῆς διὰ Γκουανταλαζάρα πρὸς Ντουράγκο, τῆς δ' ἀνατολικῆς διὰ Σὰν Λουῒς πρὸς Μοντερέ, ἔνθα εἶχε καταφύγει ὁ τέως πρόεδρος τῆς δημοκρατίας καὶ ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων Ζουαρέζ. Οὗτος ἡττηθεὶς ὑπεχώρησεν ἔτι βορειότερον, εἰς Chihuayua, ἀλλὰ καταληφθείσης καὶ τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν Γάλλων τὰς ἀρχὰς τοῦ 1865, ὁ ὑπὸ τὸν Ζουαρὲζ μεξικανικὸς στρατὸς ὑπεχώρησεν εἰς Πάσα ντὲλ Νόρτε (εἰς τὰ μεθόρια Μεξικοῦ - Ἡνωμένων Πολιτειῶν). Λόγῳ τῆς ἐπακολουθησάσης, διαρκοῦντος τοῦ 1866, ἐνεργοῦ πιέσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐπὶ τῆς Γαλλίας, ἠναγκάσθη αὕτη νὰ διατάξῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1866 τὴν ἀποχώρησιν τῶν στρατευμάτων αὐτῆς ἐκ τοῦ κεντρικοῦ Μεξικοῦ καὶ τὴν συγκέντρωσιν αὐτῶν εἰς Βέρα Κρούθ, ἔνθα περὶ τὰ μέσα τοῦ 1867 ἐπεβιβάσθησαν ἐπανακάμψαντα εἰς Γαλλίαν.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γάλλων οἱ Μεξικανοί, ἐπαναστατήσαντες ὑπὸ τὸν Χουάρες, συνέτριψαν τὴν ἀσθενῆ αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν καὶ συλλαβόντες ἐτυφέκισαν τὸν αὐτοκράτορα. Τὸν Χουάρες διεδέχθη τῷ 1871 ὁ ἀρχιδικαστὴς Λέρντο ντὲ Τεχάντα, καὶ τοῦτον, κατόπιν στάσεως τῶν φιλελευθέρων, ὁ Πορφύριος Ντιὰζ (1877). Ἐπὶ τῆς προεδρίας τούτου, εὐφυεστάτου καὶ θεληματίου πολιτικοῦ, συνεχῶς ἐπανεκλεγομένου ἀπὸ τοῦ 1877 μέχρι τοῦ 1910, ἐκράτησεν, ἐπὶ τέλους, ἐσωτερικὴ εἰρήνη, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας ἐπετελέσθησαν μεγάλα ἔργα πολιτισμοῦ καὶ εὐημερίας. Τῷ 1911 ἡ Ἀμερική, ἀντιδρῶσα κατὰ τῆς φιλιαπωνικῆς πολιτικῆς τοῦ Ντιάζ, προεκάλεσεν ἐπανάστασιν, ἥτις ἔφερεν εἰς τὴν προεδρίαν τὸν Φραγκῖσκον Μαδέρο, ὃν δολοφονηθέντα τῷ 1913 διεδέχθη ὁ Χουέρτα. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἐχθρικῶς διακείμεναι κατὰ τούτου, ἐπωφελήθησαν ἐπεισοδίου τινὸς καὶ κατέλαβον τῷ 1914 τὴν Βέρα Κρούθ. Ὁ Χουέρτα ἐξηναγκάσθη εἰς παραίτησιν, ἀντικατέστησε δὲ τοῦτον ὁ Καρράντσα (1915), ὅστις, τῷ 1917, εἰσηγήθη καὶ ἐπέτυχεν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος, δυνάμει τῆς ὁποίας ἐχωρίσθη ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ κράτους καὶ ἐκρατοποιήθησαν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀκίνητος ἰδιοκτησία καὶ αἱ πετρελαιοφόροι πηγαί. Ὁ Καρράντσα ἐδολοφονήθη τῷ 1920, κατόπιν ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἄλβαρυ Ὀμπρεγκόν, ὅστις καὶ διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν προεδρίαν, παραμείνας μέχρι τοῦ 1924, ὅτε ἐξελέγη ὁ Πλούταρχος Κάλλες, διατηρήσας ὁμαλῶς τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ 1928. Ὁ στρατηγὸς Ὀμπρεγκόν, οὗτινος οἱ ὀπαδοί, ἓν ἔτος πρότερον, εἶχον δολοφονήσει τοὺς ἀντιπάλους ἡγέτας Γκοσμὲς καὶ Σερράνιο, ἐξελέγη πάλιν πρόεδρος κατὰ τὰς νέας ἐκλογάς. Ἀλλ' ἐφονεύθη ἡμέρας τινὰς βραδύτερον καὶ τὸ κογκρέσσον ἐξέλεξε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὸν Αἰμίλιον Πόρτες Τζίλ, καθ' οὗ τὸν Μάρτιον τοῦ 1929 ἐξερράγη ἐπανάστασις ἐν Βέρα Κρούθ καὶ εἰς τὰς βορεινὰς πολιτείας, κατασταλεῖσα ὅμως ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος. Σήμερον πρόεδρος εἶναι ὁ στρατηγὸς Πασκὰλ Ὀρτὶζ Ρούμπιο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Felix Lenk*, «Geologie und Palaiologie von Mexiko» (1890—1899). — *Mac Hugh* «Modern Mexico» (1914).—*Sapper*, «Mexiko» (γεωμ. 1928).—*Blanchot*, «Mémoires sur l'intervention française au M.» (1912, 3 τ.). —*E. Wilson*, «Mexico y sus gobernantes, desde 1519—1910» (2 τ. 1912).—*Romero Flores*, «Historia de la civilisacion Mexicana» (1926).—*C. W. Hackett*, «The Mexican Revolution and the United States, 1910—1926» (1926).

Θ. Κ.

— **Μεξικὸν** (Mexico) /*Γεωγρ.*/. Μία τῶν πολιτειῶν τῆς ὁμοσπόνδου δημοκρατίας τοῦ Μεξικοῦ. Ἐμβ. 21.400 τ. χιλ. Κάτ. 884.617 (1921). Κεῖται ἐπὶ ἐκτεταμένου ὀροπεδίου, ἐν μέσῳ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τοῦ Νεβάντο, τοῦ Τολούκα, τοῦ Ποποκατεπὲλτ (5.452 μ.) καὶ τοῦ Ἰτσιατσιχουὰλτ (5 286 μ.), καὶ περιλαμβάνει τὸ ὁμώνυμον ὁμοσπονδιακὸν διαμέρισμα καὶ τὴν πρωτεύουσαν τῆς δημοκρατίας.

— **Μεξικὸν** (Mexico) /*Γεωγρ.*/. Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου ὁμοσπονδιακοῦ διαμερίσματος καὶ τῆς ὁμοσπονδιακῆς δημοκρατίας τοῦ Μεξικοῦ, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλάδος τοῦ Τενοχτιτλάν, περιβαλλομένης ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων. Εἶναι ἕδρα τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς κυβερνήσεως. Κάτοικοι 615.367 (1921), ἐξ ὧν οἱ ἡμίσεις κρεολοί, 25% Ἰνδοὶ καὶ οἱ λοιποὶ μιγάδες καὶ 23 700 ξένοι. Εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Ἀζτέκων Τενοχτιτλάν, ἐπὶ ἐδάφους ἑλώδους, πλησίον τῶν λιμνῶν Τεξκόκο καὶ Χάλκο. Ἡ πόλις ἔχει ἀξιόλογα οἰκοδομήματα καὶ μεγαλοπρεπῆ καθεδρικὸν ναόν, δωρικοῦ καὶ ἰονικοῦ ῥυθμοῦ, μετὰ δύο κωδωνοστασίων, ἀνεγερθέντα ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῶν Ἀζτέκων, καὶ διακόσμητον διὰ πινάκων Ἱσπανῶν ζωγρά-

Digitized by Google

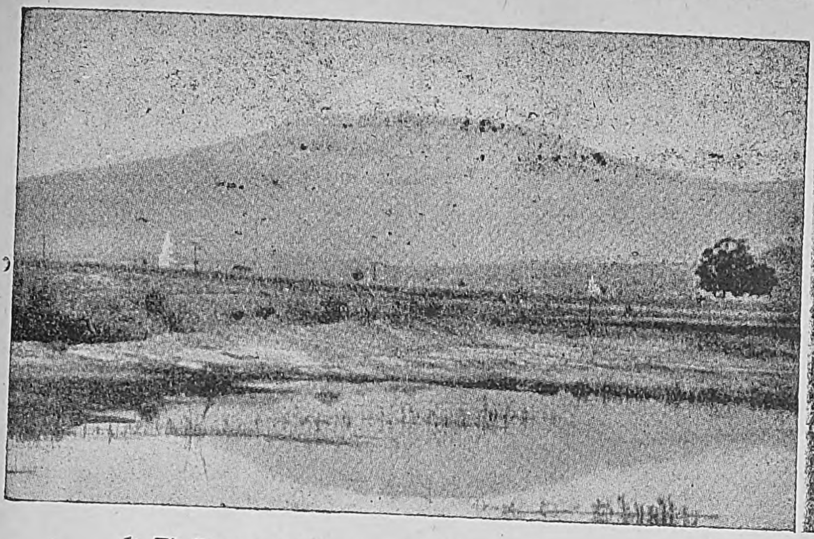

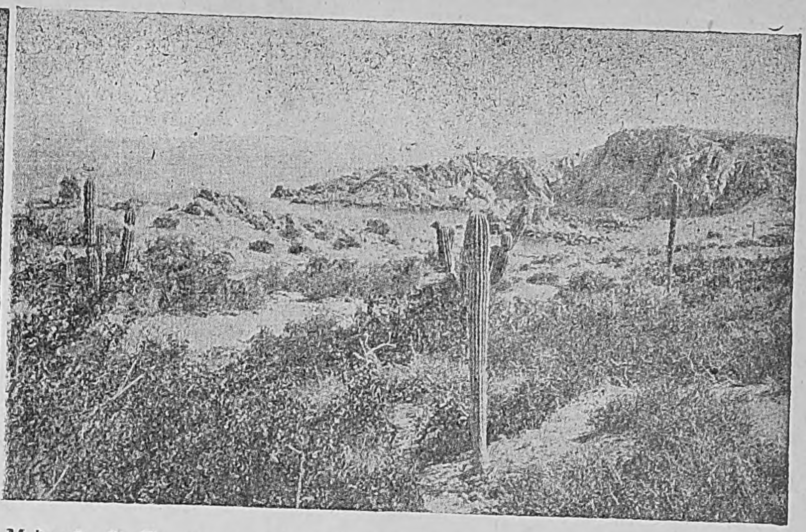

1) Τὸ Ποποκατεπέτλ, χαρακτηρίζον τὴν ἡφαιστειώδη περιοχὴν τοῦ Μεξικοῦ. 2) Χαρακτηριστικὴ εἰκὼν τῶν ἀκτῶν ἐν Βέρα Κρούθ.

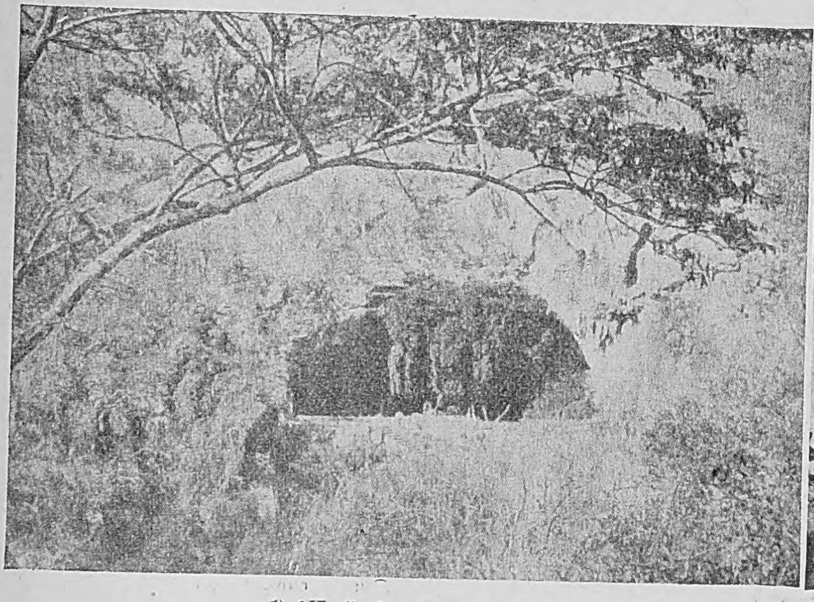

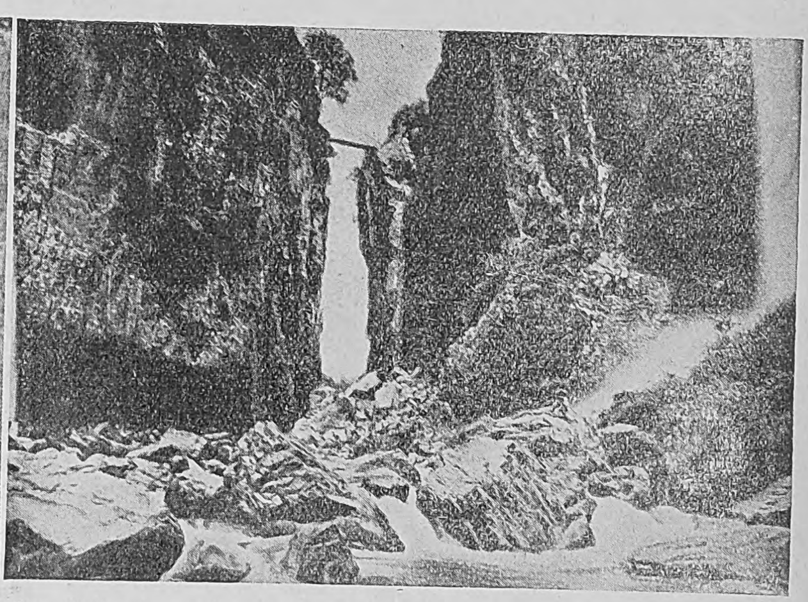

1) Ἡ εἴσοδος τοῦ τεραστίου σπηλαίου τοῦ Κακαχουαμίλπα. 2) Ἀπόκρημνος φάραγξ τῆς Σάντα-Κρούθ.

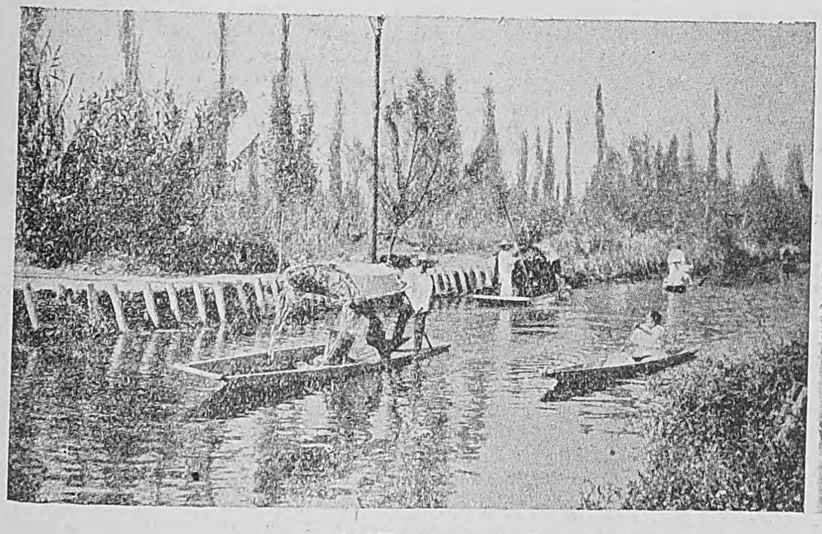

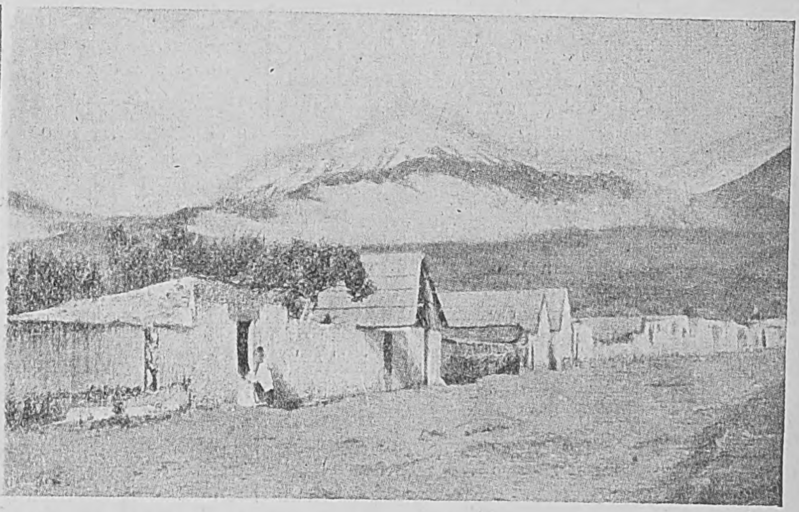

1) Ἡ διῶρυξ τῆ Βίγας ἐν Ξοχιμίλκο. 2) Χωρίον ἰθαγενῶν, πλησίον τοῦ ὄρους Ὀριχάμπα.

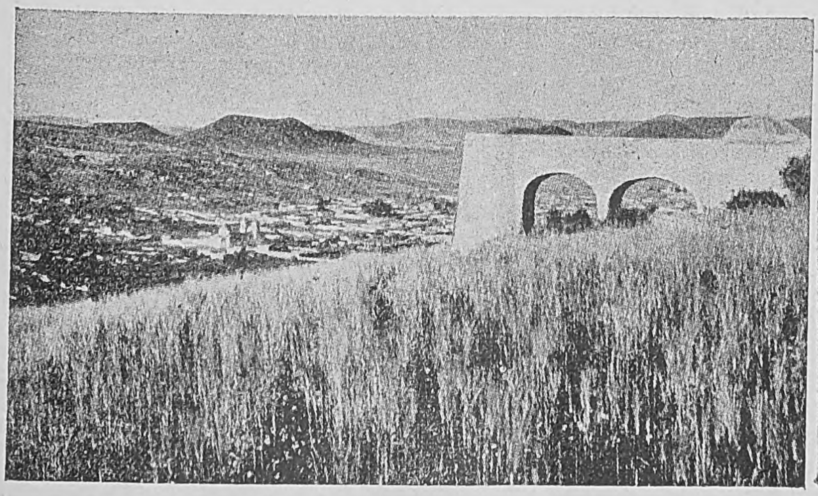

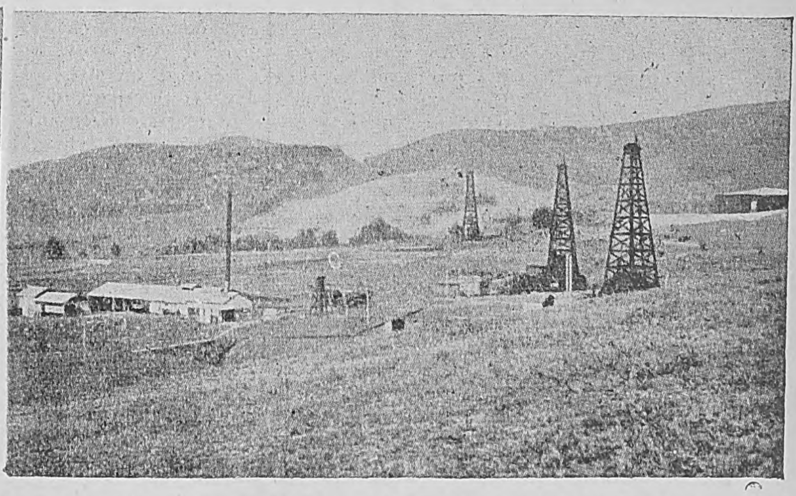

1) Ἀγρὸς σίτου ἐν Πουέμπλα. Εἰς τὸ βάθος κρατῆρες ἡφαιστείων, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχουσι σχηματισθῆ λίμναι. 2) Πηγαὶ πετρελαίου ἐν Ταμπίκο.

Digitized by Google

φων, μετὰ μαυσωλείου περιέχοντος τὰ λείψανα τοῦ Φερνάνδου Κορτὲς καὶ τῶν ἀντιβασιλέων τοῦ Μεξικοῦ· ἐπίσης μέγα ἐθνικὸν ἀνάκτορον, χρησιμοποιούμενον ὡς κυβερνεῖον, δημαρχεῖον, τὸ πανεπιστήμιον (ἱδρυθὲν τῷ 1553), μέγα λαϊκὸν ἐνεχυροδανειστήριον, ἄλλοτε ἕδραν τοῦ Φερνάνδου Κορτές, ἀκαδημίαν τῶν τεχνῶν μετὰ πινακοθήκης, ᾠδεῖον, ἐθνικὴν βιβλιοθήκην (200.000 τόμ.), μουσεῖον, ἀστεροσκοπεῖον, ἀμφιθέατρον ταυρομαχιῶν καὶ τοὺς παρὰ τὰ χωρία Σάντα Ἄννα καὶ Ἰζτάκαλο ἰδιορρύθμους «κολυμβῶντας κήπους». Κειμένη εἰς τὸ κέντρον τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου, δι' οὗ συγκοινωνοῦσι πρὸς ἀλλήλας αἱ διάφοροι πολιτεῖαι, συνδεομένη δὲ καὶ διὰ δύο πλωτῶν διωρύγων μετὰ τῶν λιμνῶν Τεξκόκο καὶ Χάλκο, ἀποτελεῖ σταθμὸν σπουδαίου ἐπιτοπίου καὶ διακομιστικοῦ ἐμπορίου, ἔχει δὲ καὶ σημαντικὴν βιομηχανίαν, ἰδίᾳ μηχανῶν, δερμάτων, ἐπίπλων, κεραμεικῆς, χαρτοποιίας, ὑαλουργίας, σάπωνος. Ἡ παλαιὰ πόλις, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀφίξεως τοῦ Κορτές, ἦτο ἐκτισμένη ἐν μέσῳ ἁλμυρῶν τελμάτων, λειψάνων ἀρχαίας λίμνης. Καταστραφεῖσα σχεδὸν τῷ 1521, κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Κορτές, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1524 ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς πρωτευούσης τοῦ βασιλέως Μοντεζούμα. θ. κ.

Μέξμπορω (Mexborough) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ τῆς Ὑόρκης, παρὰ τὸν ποταμὸν Ντόν, εἰς ἀπόστασιν 9 χλμ. ΒΑ. τοῦ Ρότερχαμ. Κάτ. 15.405. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σέφφιλντ—Ντονκάστερ καὶ ἔχει παλαιὸν γοτθικὸν ναόν, ἐργοστάσια σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, κρυσταλλίνων εἰδῶν καὶ κατεργασίας σμύριδος. μ. δ. β.

Μεούρσιος (Meursius ἢ Meurs), *Ἰωάννης Βὰν* —. Ὁλλανδὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1579 ἐν Loozduinen πλησίον τῆς Χάγης καὶ ἀποθανὼν τῷ 1639 ἐν Sorö τῆς Δανίας. Εἰς ἡλικίαν δεκατριῶν ἐτῶν συνέθετεν ἑλληνικοὺς καὶ λατινικοὺς στίχους, εἰς ἡλικίαν δὲ δεκαὲξ ἐτῶν συνέγραψε σχόλια εἰς τὸν Λυκόφρονα (Λούγδουνον 1695). Κατόπιν ἔγινεν οἰκοδιδάσκαλος καὶ ὡς τοιοῦτος συνώδευσε τοὺς μαθητάς του εἰς ταξίδιον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς ἐν Ὀρλεάνῃ. Τῷ 1610 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ τῷ 1611 τῶν ἑλληνικῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Λουγδούνου. Τῷ 1625 ἔφυγεν ἐξ Ὁλλανδίας, δελεασθεὶς ἐκ τῶν προτάσεων τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας, καὶ ἔγινε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Sorö καὶ βασιλικὸς ἱστοριογράφος. Ὁ Μεούρσιος ἦτο προικισμένος μὲ ἐξαίρετον ἐργατικότητα, ἀλλ' ἐστερεῖτο κριτικοῦ πνεύματος. Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, ἱστορικά, φιλολογικά, ἀρχαιολογικὰ κλπ. καὶ ἐξέδωκε πολλοὺς συγγραφεῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἐκ τῶν ἔργων τούτων παρουσιάζει ἀνωτέραν ἀξίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων εἶναι: «Roma luxurians, sive de luxu Romanorum» (1605), «Glossarium grecobarbarum» (1610, «Graecia feriata, sive de festis graecorum» (1619), «Eleusinia sive de Cereris Eleusinae sacro et festo» (1619), «Graecia ludibunda, sive de ludis graecorum» (1622) κ. ἄ. Ἐπίσης ἔγραψε πολλὰ ἔργα ἐπὶ τῶν ἀγώνων τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ ἔδειξε σπανίαν ἀμεροληψίαν: «Rerum belgicarum liber primus de induciis belli belgici» (1612), «Ferdinandus sive libri IV de rebus per sexennium sub Ferdinando, duce Albano, in Belgio gestis» (1614), «Gulielmus Auriacus» (1620), «Historia danica usque ad annum 1523» (1630). Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1741—1763 ὑπὸ τοῦ P. Lami. — ω.

Μέππελ (Meppel) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ὁλλανδίας, ἐν τῷ νομῷ Ντρέντε, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου πλωτῆς διώρυγος καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τσβόλλε-Γκρόνιγκεν. Κάτ. 12.108 (1927). Ἔχει ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια ὑφασμάτων δι' ἱστία, χημικῶν προϊόντων, δερμάτων καὶ ἐμπόριον βουτύρου καὶ καπνοῦ. θ. κ.

Μερᾶ (Merat), *Ἀλβέρτος*. Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Troyes τῷ 1840 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1909. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐγένετο δημόσιος ὑπάλληλος. Ἦτο φίλος τοῦ Βερλαὶν καὶ τοῦ Βαλάντ, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἔγραψε τὴν πρώτην ποιητικὴν συλλογήν του: «Avril, Mai, Juin» (1863). Μετά τινα ἔτη ἐξέδωκε λαμπρὰν μετάφρασιν τοῦ «Intermezzo» τοῦ Heine, τῷ δὲ 1866 μετέσχεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Parnasse Contemporain», δημοσιεύσας ταυτοχρόνως συλλογὴν ποιημάτων του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Chimères», ἐπαινεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Sainte Beuve καὶ βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐπίσης ἔγραψε: «L'Idole» (1869), «Les Souvenirs» (1872), «L'Adieu» (1873), «Les Villes de marbre» (1874), ποιήματα βραβευθέντα ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «Printemps passé» (1874), καὶ τέλος ἐδημοσίευσε τὰς δύο καλυτέρας ποιητικὰς συλλογάς του: «Au Fil de l'eau» (1877) καὶ «Poèmes de Paris» (1880), μὲ τὰς ὁποίας κατατάσσεται εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν νεωτέρων Γάλλων ποιητῶν. Μὲ τοὺς λεπτοὺς καὶ εὐστρόφους στίχους του ζωγραφίζει τοπία καὶ οἰκιακὰς σκηνὰς κατὰ τρόπον ἀληθῶς ἀριστοτεχνικόν. Κατόπιν μακρᾶς σιωπῆς ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν μὲ τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Vers le Soir» (1900), ἥτις ἐπίσης ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἐξηκολούθησε δημοσιεύων διάφορα ποιητικὰ ἔργα: «Triolets des Parisiennes de Paris» (1900), «Les joies de l'heure» (1902), «Chansons et Madrigaux» (1902), «Vers oubliés» (1902), «Petits Poèmes» (1903), «Trente-six quatrains à Madame», ὁμοῦ μὲ «Trente-six Dédicaces» (1903) καὶ τέλος «La Rance et la Mer», τοπία ἀπὸ τὴν Βρετάνην. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὑπῆρξε βιβλιοθηκάριος τῆς βιβλιοθήκης τῆς γερουσίας. Τῷ 1906 ἐξεδόθη ἐκλογὴ ποιημάτων του «Oeuvres Choisies», μετὰ προλόγου τοῦ Ernest Prévost. ι. ο.

μεράδι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δρῦς ἡ βραχύφυλλος*.

Μερὰκ *['Ἀστρον.]*. Ἀραβικὴ ὀνομασία τοῦ ἀστέρος Β. Μεγάλης Ἄρκτου. σ. π.

μεράκι (τό)· δημοτ., ἐπιθυμία σφοδρά, πόθος μέχρι μέθης: «μεράκι τό 'βαλε νὰ σπουδάσῃ τὸ παιδί του»· || ἡ ἐκ τῆς ἀποτυχίας προερχομένη λύπη, μελαγχολία, ἄλλως *καημός*: «τό 'χει μεράκι ποῦ δὲ μπόρεσε νὰ σπουδάσῃ»· || φρ. «εἶναι μὲ τὰ μεράκια του» εἶναι 'ς τὶς κακές του, 'ς τὶς ἀναποδιές του: «εἶναι μὲ τὰ μεράκια του καὶ τίποτε δὲν τοῦ ἀρέσει»· || «ροῦχα μὲ μεράκι» μὲ γοῦστο, κομψά, ὡραῖα (λ. τουρκική).

μερακλήδικος, *—η, —ο*· δημοτ., ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μερακλῆν ἢ εἰς τὸ μεράκι: «τραγοῦδι μερακλήδικο»· || «μερακλήδικα ροῦχα» φτειασμένα μὲ μεράχι, ἐξαιρετικῶς καλοδουλεμένα: «καφὲς μερακλήδικος», «κάμε μου ἕνα ναργιλὲ μερακλήδικο» περιποιημένον.

μερακλῆς (ὁ)· δημοτ., ὁ κατεχόμενος ἀπὸ μεράκι, ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ἐξαιρετικὸ γοῦστο: «εἶναι μερακλῆς», «μερακλῆς ράφτης,—τσαγκάρης, — τεχνίτης» ὁ ἐξαιρετικῶς ἐπιμελούμενος τῆς ἐργασίας του.

Μερᾶκος. Ἄραψ φύλαρχος (βλ. λ. *Ἐμιρᾶκος*).

Μεραλὶ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος χωρίου *Προφήτης Ἠλίας* (βλ. λ.). χ. δ.

Μεράμανα. Μονὴ τῆς Μ. Ἀσίας, κειμένη εἰς 8 χλμ. ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Κολωνίας, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου καὶ κτισθεῖσα κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ Ἡσυχαστοῦ. Εἶχε θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος καὶ ἐκαλεῖτο καὶ *Κολωνίας μονή*.

Μεραμβέλλου ἢ ***Μεραμπέλλου ἐπαρχία*** *[Γεωγραφ.]*. Μία ἐκ τῶν 5 ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν νομὸν Λασηθίου (Κρήτη). Περιλαμβάνει τὸ τμῆμα τῆς νήσου τὸ ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῶν μυχῶν τῶν κόλπων Μεραμβέλλου πρὸς Α. καὶ Μαλιῶν πρὸς Β. καὶ περικλειόμενον πρὸς Δ. καὶ ΝΔ. ὑπὸ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Λασηθίου. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὀρεινόν, ὡς καὶ ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς νήσου, διασχιζόμενον πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις ὑπὸ προεκτάσεων τῶν Λασηθιώτικων ὀρέων (Δίκτης), αἱ ὁποῖαι σχηματίζουσιν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ ὄρος Ἀφέντης Χριστὸς (ὑψόμ. 839 μ.). Μεταξὺ τῶν ὀρέων σχηματίζονται μικραὶ κοιλάδες, ὧν σπουδαιοτέρα ἡ τῆς Νεαπόλεως, ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Κρήτης, ἐγγὺς δὲ τῆς παραλίας τοῦ κόλπου Μεραμβέλλου ἀνοίγονται μικραὶ πεδιάδες. Οἱ ποταμοὶ ὡς καὶ ἐν τῇ λοιπῇ νήσῳ εἶναι μικροὶ χείμαρροι, τροφοδοτούμενοι ἐξ ὀμβρίων κυρίως ὑδάτων, σπουδαιότερος δ' ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ Ξεροπόταμος, ἐκβάλλων ὀλίγον βορειότερον τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Κύρια προϊόντα τοῦ νομοῦ, ἐκτὸς τῆς ἐλαίας, τῶν σιτηρῶν, τοῦ οἴνου, τῶν σταφίδων, τῶν κτηνοτροφικῶν εἰδῶν, τῆς κιτρέας κλπ., εἶναι ἐπίσης τὰ ἀμύγδαλα καὶ τὰ ξυροκέρατα, καλλιεργούμενα ἐνταῦθα ἐντατικώτερον. Ἡ βιομηχανία, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἀφθόνων πρώτων ὑλῶν καὶ μεγάλων ἀστικῶν κέντρων, εἶναι περιωρισμένη εἰς ὀλίγα ἀτμοκίνητα ἐλαιουργεῖα, πυρηνελαιουργεῖα καὶ σαπωνοποιεῖα. Κυριώτερα κέντρα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας *Νεάπολις*, ἡ σημερινὴ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ *Ἅγιος Νικόλαος* καὶ αἱ κωμοπόλεις *Κρητσά, Βραχάσι* καὶ *Ἐλούντα*. Αἱ χερσαῖαι συγκοινωνίαι, ἂν καὶ εὑρίσκονται εἰς καλυτέραν ἐν σχέσει πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ κατάστασιν, εἶναι οὐχ ἧττον καθυστερημέναι. Κυριωτέρα ἁμαξιτὸς ὁδὸς εἶναι ἡ διὰ Νεαπόλεως καὶ Ἁγίου Νικολάου διερχομένη μεγάλη ἐθνικὴ ὁδὸς τῆς Β. παραλίας τῆς Κρήτης, διὰ τῆς ὁποίας, μέσῳ τακτικῶν γραμμῶν αὐτοκινήτων, συγκοινωνοῦσι τὰ ἀνωτέρω κέντρα καὶ δι' αὐτῶν ἡ ἐπαρχία καὶ ὁ νομὸς ὁλόκληρος μετὰ τοῦ λιμένος τοῦ Ἡρακλείου. Δύο ἄλλαι δευτερεύουσαι ὁδοί, μὲ ἀφετηρίαν τὸν Ἅγιον Νικόλαον, διευθύνονται πρὸς τὴν Ἐλούντα καὶ τὴν Κρητσάν. Αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι διεξάγονται μέσῳ τοῦ μικροῦ λιμένος Ἁγίου Νικολάου, τὸν ὁποῖον ἐπισκέπτονται ἀραιῶς τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἀγόνου γραμμῆς τῆς Κρήτης. Ὡς ἐκ τούτου τὸ πλεῖστον τοῦ ἐμπορίου διεξάγεται μέσῳ τοῦ λιμένος Ἡρακλείου.

Αἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἑδρεύουσαι ἀρχαί, ἐκτὸς τῶν ἐν Ἁγίῳ Νικολάῳ νομαρχιακῶν, εἶναι αἱ ἑξῆς: πρωτοδικεῖον (ἐν Νεαπόλει), εἰρηνοδικεῖα ἐν Νεαπόλει καὶ Ἁγίῳ Νικολάῳ, οἰκονομικὴ ἐφορεία, ταμεῖον, τελωνεῖον, λιμεναρχεῖον καὶ διοίκησις χωροφυλακῆς ἐν Ἁγίῳ Νικολάῳ, ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς ἐν Νεαπόλει, ἀστυνομικοὶ σταθμοὶ ἐν Βραχασίῳ, Βρουχᾷ, Καστελλίῳ, Κάτω Χωρίῳ καὶ Κρητσᾷ καὶ τελωνοσταθμαρχεῖον ἐν Πλάκᾳ. Ἐκπαιδευτικῶς ἡ ἐπαρχία εἶναι ἕδρα ἐπιθεωρητοῦ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως (Νεάπολις) καὶ ἔχει δύο γυμνάσια, ἐν Νεαπόλει καὶ Ἁγίῳ Νικολάῳ καὶ δημοτικὰ σχολεῖα εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ χωρία. Ἐκκλησιαστικῶς τὸ Μεραμβέλλον μετὰ τοῦ Λασηθίου καὶ τῶν τέως δήμων Βιάννου καὶ Ἁγίου Βασιλείου τῆς ἐπαρχίας Βιάννου ἀποτελεῖ τὴν ἐπισκοπὴν Πέτρας, ἑδρεύουσαν ἐν Νεαπόλει. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ἐπαρχίας ὑπάγονται αἱ ἔναντι τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὁμώνυμοι νησῖδες, ὡς καὶ ἡ δικόρυφος *Σπιναλόγγα*, ἐφ' ἧς τὸ λεπροκομεῖον τοῦ κράτους, ὅπου ἔχουσιν ἀπομονωθῆ 200—250 λεπροὶ ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐπαρχία Μεραμβέλλου ἀριθμεῖ 20.888 κατ. (1928), διῃρεῖτο δὲ ἄλλοτε μὲν εἰς 6 δήμους (*Νεαπόλεως, Σπιναλόγγας, Φουρνῆς, Χουμεριάκου, Βραχασίου* καὶ *Κρητσᾶς*), νῦν δὲ διαιρεῖται εἰς ἕνα δῆμον, τὸν τοῦ *Ἁγίου Νικολάου* (κάτ. 1.720), καὶ 20 κοινότητας, ἔχει δὲ 95 κώμας, χωρία καὶ συνοικισμούς. Αἱ κοινότητες τοῦ νομοῦ εἶναι αἱ ἑξῆς: *Ἁγίου Ἀντωνίου, Βουλισμένης, Βραχασίου, Βρουχᾶ, Βρυσῶν, Ἐλούντας, Ἔξω Λακωνίων, Καλοῦ Χωριοῦ, Καστελλίου, Κάτω Χωριοῦ (Φουρνῆς), Κρητσᾶς, Κρούστας, Λατσίδας, Λιμνῶν, Λούμας, Μιλάτου, Νεαπόλεως, Νικηθιανοῦ, Πρίνας* καὶ *Χουμεριάκου*. χ. δ.

—*['Ἱστορ.]* Ἡ ἐπαρχία Μεραμβέλλου ἦτο ἓν ἐκ τῶν μᾶλλον προηγμένων τμημάτων τῆς ἀρχαίας Κρήτης, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐν αὐτῇ ἀκμάσασαι ἀρχαιόταται καὶ ἰσχυραὶ ἐλεύθεραι πόλεις *Μίλητος* (ἧς τὸ ὄνομα διατηρεῖται εἰς τὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως χωρίον Μίλατος), *Νάξος, Ὀλοῦς* (ἧς τὸ ὄνομα διατηρεῖται ἐν τῷ παρὰ τὰ ἐρείπια αὐτῆς σημερινῷ χωρίῳ Ἐλούντα).

Κατὰ τοὺς ἐνετικοὺς χρόνους (1204—1669) τὸ Μεραμβέλλον μετὰ τοῦ παρακειμένου ὀροπεδίου τοῦ Λασηθίου διεδραμάτισε σπουδαιότατον μέρος εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τῶν Κρητῶν κατὰ τοῦ ἐνετικοῦ ζυγοῦ. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1341—1347 ἡ ἐπαρχία κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ὁδηγουμένων ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ψαρομηλίγγων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἄφιξιν ἰσχυρῶν ἐξ Ἐνετίας δυνάμεων, ὑπὸ τὸν νέον δοῦκα τῆς Κρήτης Κορνήλιον, κατελήφθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν κατόπιν πολυνέκρων μαχῶν, καθ' ἃς ἔπεσαν οἱ ἡρωϊκοὶ ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Μιχαὴλ Ψαρομήλιγγος. Τῷ 1537 ἐδῃώθη ὑπὸ τοῦ ἐπιδραμόντος τουρκικοῦ στόλου, ὁδηγουμένου ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ Χαϊρεντὶν Βαρβαρόσσα. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ Μεραμβελλιῶται λαβόντες τὰ ὅπλα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Μανώλη Λουτσάκη, Μιχ. Μαγουλάκη καὶ Κ. Στακάκη, ἐγένοντο κύριοι ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας μέχρι τοῦ 1823, ὅτε ἐδῃώθη ὑπὸ τοῦ τουρκο-αιγυπτιακοῦ στρατοῦ, ὁδηγουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ Χασὰν-πασᾶ. Ἀνακαταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν παρέμεινεν ἐλευθέρα μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος (1830), ὅτε ἡ Κρήτη ἐξεχωρήθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866 — 1869 οἱ Μεραμβελλιῶται, λαβόντες τὰ ὅπλα ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κ. Σφακιανάκι, ἐξεδίωξαν τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς ἐπαρχίας των καὶ εἶτα συμμετέσχον εἰς τὰς ἀνὰ τὴν ἀνατολικὴν Κρήτην πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Τὸν Μάϊον 1867 πολυάριθμος τουρκικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Ὀμὲρ πασᾶν εἰσέδυσε, μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Λασηθίου, καὶ εἰς Μεραμβέλλον, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ κρατηθῇ ἐπὶ μακρὸν ἐν αὐτῷ, διότι οἱ ἐπαναστάται διὰ τῶν συνεχῶν αὐτῶν ἐπιθέσεων (μάχη Βρυσῶν τῇ 7 Αὐγούστου 1867 κλπ.) ἐξηνάγκασαν αὐτοὺς νὰ συμπτυχθῶσιν εἰς Νεάπολιν, εἶτα εἰς Καλαρίτην καὶ Μίλατον, μεθ' ὅ, ἀδιακόπως προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐξεκένωσαν ἐντελῶς τὴν ἐπαρχίαν, μεταστρατοπεδεύσαντες εἰς Σίσι (25 Αὐγούστου 1867). Τὸν Δεκέμβριον 1867 οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν Ἀρὶφ πασᾶν εἰσέβαλον ἐκ νέου εἰς Μεραμβέλλον ἐξ Ἱεραπέτρας, ἀλλὰ μετὰ δίμηνον ἐκεῖ παραμονήν, πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν ἀδιαλείπτων ἑλληνικῶν ἐπιθέσεων, ἠναγκάσθησαν καὶ πάλιν νὰ ἀπέλθωσιν. Ἔκτοτε ἐξηκολούθησαν ἀλλεπάλληλοι κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιθέσεις μέχρι τέλους τοῦ Ἀγῶνος (Ἰανουάριος 1869). Ν. ΚΛΣ

—**Μεραμβέλλου *κόλπος*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μεγάλη κόλπωσις τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς Κρήτης, διανοιγομένη μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἀφωρεσμένος κάβος καὶ Φανερωμένη

Digitized by Google

(πλάτ. 35° 14′ 00″ Β, μῆκ. 26° 04′ 40″ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia Eastern Portion), ἀνατολικῶς τοῦ ὁποίου ἁπλοῦται ἀμφιδύμως ὁ κόλπος τῆς Σητείας. Τὸ ἄνοιγμά του εἶναι 17 μίλλ. ἀπὸ Δ.ΒΔ. πρὸς Α.ΝΑ., ἡ δὲ εἴσδυσίς του 14 μίλλ. ἐν αὐτῷ· ἐκ Δ. πρὸς Ν. ἡ νῆσος καὶ χερσόνησος *Σπιναλόγγα*, σχηματίζουσα ὡραῖον ἐλάσσονα κόλπον, τὸ ἀκρωτήριον *'Αγιαπορέ*, αἱ νῆσοι *"Αγιος Νικόλαος* καὶ *"Αγιος 'Αντώνιος*, ὁ λιμὴν *Πόρος* καὶ ὁ ὅρμος *"Αγιος Νικόλαος*, ὅπου τὸ φρούριον τὸ ὀνομάζον τὸν κόλπον, τὰ ἀκρωτήρια *Κολάκι* καὶ *'Ιστρῶνας*, ἡ ἐκβολὴ τοῦ *Καλοῦ*, ἡ ἀκτὴ *Παχεῖα "Αμμος*, καθ' ἣν ὁ νότιος τοῦ κόλπου μυχός, ἡ νησὶς *Κουνίθια*, οἱ ὅρμοι *Θόλος* καὶ *"Αλτσε*, αἱ νησῖδες *Ψεῖρα* καὶ *"Αγιος Νικόλαος*, ἡ προβολὴ *Μόχλος*, ὁ ὅρμος τῶν *Μουλιανῶν*, αἱ ἄκραι *Λιόπετρα*, *Σαρόξυλο* καὶ *Χονδρὴ* καὶ τὸ Α. κέρας του ἡ *Φανερωμένη*. Φάροι ἐν αὐτῷ ὑπάρχουν ὁ τοῦ *'Αγίου 'Ιωάννου* ἢ *'Αφωρεσμένου κάβου* (πλάτ. 35° 20′ 12″ Β., μῆκ. 25° 47′ 00″ 'Αν., χάρτ. ὁ ἀνωτ.), λευκοῦ σταθεροῦ ἐναλλάσσοντος πρὸς λευκὴν ἀναλαμπὴν ἀνὰ πᾶν λεπτόν, καὶ ὁ τοῦ *'Αγίου Νικολάου* (πλάτ. 35° 12′ 00″ Β., μῆκ. 25° 44′ 25″ 'Αν.), ἐκπέμπων ἐρυθρὸν σταθερὸν φῶς 6 μιλλ. 'Αμφότεροι ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας τῶν ὀθωμανικῶν φάρων, ὁ μὲν πρῶτος τῷ 1861, ἐπισκευασθεὶς τῷ 1921, ὁ δὲ δεύτερος τῷ 1904. Σ. Ε. Λ.

Μεραμεταλῆς. 'Αρχηγὸς ἀτάκτων Τούρκων (μπαϊράκι-ἀγασὶ) κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἄγριος διώκτης τῶν Χριστιανῶν. Κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου 'Αληθινῆς τῆς Μεσαρᾶς τῆς Κρήτης, εἶχε δὲ ἕδραν τὰ χωρία Πλάτανον, 'Αληθινὴν καὶ Πετροκεφάλι, τὰ ὁποῖα ἐτρομοκράτει. Ε. Γ.

Μεραμπέλλου *ἐπαρχία [Γεωγρ.]* βλ. *Μεραμβέλλου ἐπαρχία*.

Μεράνο, ἢ ***Μερὰν*** (Merano ἢ Meran) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τρέντο. 'Απέχει ἀπὸ τῆς πόλεως Τρέντο 74 χλμ. καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μπολτσάνο—Μάλς, εἰς ὕψος 324 μ. Κάτ. 19.721 κατὰ τὸ πλεῖστον Γερμανοί. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Πάσσερ. "Εχει ἀνωτέρας σχολὰς καὶ ἀνθοῦσαν βιομηχανίαν ἐπίπλων καὶ κοσμημάτων καὶ ἐμπόριον οἴνων καὶ ὀπωρῶν. Λόγῳ τῆς θαυμασίας καὶ ἡλιολούστου τοποθεσίας της καὶ τοῦ ἠπίου κλίματός της ἀποτελεῖ ἕνα τῶν σημαντικωτέρων κλιματολογικῶν σταθμῶν τῆς 'Ιταλίας καὶ τῆς Εὐρώπης. "Εχει ἐπίσης μεταλλικὰ ὕδατα, κατάλληλα διὰ τὰς παθήσεις τῶν νεύρων καὶ τοῦ στήθους καὶ διὰ τοὺς ἀναρρωννύοντας. Κατ' ἔτος συχνάζουν ἐν αὐτῷ πολυάριθμοι ξένοι καὶ 'Ιταλοί. Μ. Δ. Β.

μεσάντζα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὄστρυα ἡ ἐρυθρά*.

μεραρσόλη (ἡ) (Merarsol) *[Φαρμ. Χημ.]*. Σκεύασμα περιέχον ὀργανικῶς ἡνωμένον ἀρσενικὸν καὶ ὑδράργυρον. Φέρεται εἰς διάλυμα 3 % ἐντὸς φυσίγγων 2 κ. ἑ. ἐνιέμενον ἐνδομυϊκῶς ἐπὶ συφιλιδικῶν παθήσεων κτλ. Κ. Γ. Μ

μεράρχαι (οἱ) *['Αρχ.]*. Κατά τινα ἀττικὴν ἐπιγραφήν, οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ πολῖται δήμου τινὸς τῆς 'Αττικῆς, εἰς οὓς ἀνετίθεντο ὡρισμέναι ὑποθέσεις τοῦ δήμου, ἰδίως δὲ ἡ φροντὶς διὰ τὰς θυσίας. Β. Δ. Θ

μεραρχία (ἡ) Καλεῖται οὕτω ἡ μικροτέρα μονὰς ἡ ἀποτελουμένη ἐξ ὅλων τῶν ὅπλων καὶ ἐξ ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν, συνεπῶς ἡ μικροτέρα μονὰς ἡ ἔχουσα σχετικήν τινα στρατηγικὴν αὐτοτέλειαν. Ὁ ὅρος *μεραρχία* παρελήφθη ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ λεξιλογίου τῆς ἀρχαιότητος, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ τότε μεραρχία ἦτο ὑποδιαίρεσις τῆς μεγάλης μονάδος *φαλαγγαρχία*, δηλαδὴ μέρος αὐτῆς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Κατὰ τὰς νεωτέρας ἐποχὰς μέχρι τῆς Γαλλικῆς 'Επαναστάσεως, ὑπῆρχε μονὰς καλουμένη *μεραρχία*, ἀλλ' αὕτη ὀργανωθεῖσα ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1776 (ὁ Μέγας Φρειδερῖκος δὲν εἶχε τοιαύτην μονάδα) ἦτο μὲν μεγάλη μονάς, ἀλλ' ἀπετελεῖτο ἐκ στρατευμάτων τοῦ ἰδίου πάντοτε ὅπλου. Μεραρχία ἐξ ὅλων τῶν ὅπλων ὠργανώθη τὸ πρῶτον τῷ 1793 ὑπὸ τοῦ μέλους τῆς ἐπιτροπῆς τῆς δημοσίας σωτηρίας λοχαγοῦ Καρνό, ἀλλὰ διὰ λόγους ἐπιμελητειακοὺς (διατροφῆς, ἀνεφοδιασμοῦ, σταθμεύσεως, κτλ.), καὶ οὐχὶ μαχητικούς, ἀποτελουμένη ἐκ δύο *ταξιαρχιῶν*, ἑκάστης ἐκ δύο *ἡμιταξιαρχιῶν* (συνταγμάτων πεζικοῦ), ἐκ μιᾶς ταξιαρχίας ἱππικοῦ, καὶ ἐκ δύο λόχων πυροβολικοῦ, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἐφίππου πυροβολικοῦ, ἤτοι ἐν συνόλῳ ἐκ 12.000 ἕως 15.000 ἀνδρῶν. Ἡ διὰ μαχητικοὺς στρατηγικοὺς σκοποὺς ὀργάνωσις τῆς μονάδος *μεραρχία* ἐγένετο τῷ 1803, ὅταν ὁ Ναπολέων ὠργάνωσε τὴν Μεγάλην Στρατιὰν καὶ συνεκρότησε διὰ πρώτην φορὰν τὰς μεγάλας μονάδας τοῦ στρατοῦ (μεραρχίαν καὶ σῶμα στρατοῦ). 'Απετελεῖτο τότε ἡ μεραρχία ἐκ δύο ταξιαρχιῶν, ἑκάστης ἐκ δύο συνταγμάτων πεζικοῦ, ἐκ δύο λόχων πυροβολικοῦ, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἐφίππου πυροβολικοῦ, καὶ ἐξ ἑνὸς ὄρχου (μονάδος ἀνεφοδιασμοῦ, πρὸς δ' ἐχούσης καί τινα πυροβόλα θέσεως), οὐχὶ δὲ καὶ ἐξ ἱππικοῦ. "Αθροισμα τοιούτων μεραρχιῶν ἀπετέλει τὸ *σῶμα στρατοῦ*. Ἡ κατὰ μεραρχίας ὀργάνωσις εἰσήχθη ἀμέσως εἰς ἅπαντας τοὺς στρατοὺς τῆς τότε ἐποχῆς· ἐν Πρωσσίᾳ τῷ 1806, σὺν τῇ οὐσιώδει ὅμως διαφορᾷ ἀπὸ τῆς γαλλικῆς μεραρχίας ὅτι ἡ πρωσσικὴ εἶχε καὶ ἱππικόν, ἐν Αὐστρίᾳ τῷ 1809, ἐν Ρωσίᾳ τῷ 1810. "Εκτοτε ἡ ὀργάνωσις τῆς μεραρχίας ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου, ἐκτελουμένη κατὰ παρεμφερεῖς περίπου ἀναλογίας εἰς ἅπαντας τοὺς συγχρόνους στρατούς, ἐξαιρέσει τῆς ἀναλογίας τοῦ πυροβολικοῦ, αὐξηθείσης πολὺ (ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ, 12 πυροβολαρχίαι). Κατὰ τὴν προπολεμικὴν ἐποχὴν (εὐθὺς μετὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον 1904—1905) ἠγέρθη μεγάλη συζήτησις παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς περὶ ὀργανώσεως ἁπασῶν τῶν μονάδων κατὰ τὸ *τριαδικὸν* σύστημα, συνεπῶς περὶ συγκροτήσεως τῆς μεραρχίας ἢ ἐκ τριῶν ταξιαρχιῶν ἢ μᾶλλον ἐκ τριῶν συνταγμάτων πεζικοῦ, ἀλλὰ δυσκολίαι ἐν γένει ὀργανώσεως παρημπόδισαν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματος τούτου. «"Αν καὶ εἶναι δυσεξήγητον διατὶ τὰ κράτη τὰ ὀργανώσαντα νεωστὶ τοὺς στρατούς των δὲν ἔθεσαν ὡς βάσιν τὸ τριαδικὸν σύστημα, εἶναι ὅμως εὐεξήγητον διατὶ τὰ κράτη τὰ πρὸ πολλοῦ στρατιωτικῶς ὠργανωμένα, ὡς π.χ. ἡ Γερμανία, ἀπέφυγον τὴν μεταβολὴν ταύτην, ὡς ἐκ τῶν παντοειδῶν τριβῶν, αἵτινες θὰ ἐπήρχοντο εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἐν εἰρήνῃ ὀργανώσεως» (*Balck*). 'Εν 'Ελλάδι, ἡ μεραρχία κατὰ τὰς πρώτας αὐτῆς συγκροτήσεις ('Ιούνιος 1877—'Ιανουάριος 1878, καὶ 1897—1911) ἀπετελεῖτο ἐκ δύο ταξιαρχιῶν, ἑκάστης ἐκ δύο συνταγμάτων πεζικοῦ, συντάγματος πυροβολικοῦ, συντάγματος ἱππικοῦ (ὑπὸ τοιαύτην ὀργάνωσιν ἦτο κατὰ τὸν 'Ελληνοτουρκικὸν πόλεμον), παρέμεινε δ' ὑπὸ τοιαύτην συγκρότησιν μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1911 εἰσαγωγῆς παρ' ἡμῖν τοῦ *τριαδικοῦ* συστήματος ὑπὸ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ στρατηγοῦ 'Εϋντοὺ (ὑπὸ τοιαύτην ὀργάνωσιν ἦτο κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913 καὶ κατὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν 1919—1922). Διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου 1914—1918, ἡ Γερμανία ἐφήρμοσε πρώτη, κατ' 'Απρίλιον 1915, τὸ τριαδικὸν σύστημα ἐν τῇ ὀργανώσει τινῶν ἐκ τῶν μεραρχιῶν της, τοῦτο δ' οὐχὶ ἵνα ἐπωφεληθῇ τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ συστήματος, ἀλλ' ἵνα διὰ τῶν ἀπομενόντων τετάρτων συνταγμάτων ἑκάστης μεραρχίας δυνηθῇ νὰ ὀργανώσῃ νέας μεραρχίας. 'Ιδοῦσα τοῦτο ἡ Γαλλία ἐφήρμοσε καὶ αὕτη, ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1916, τὸ τριαδικὸν σύστημα, καὶ τοιουτοτρόπως μέχρι τῆς λήξεως τοῦ πολέμου ἐκείνου ἅπασαι αἱ μεραρχίαι, γερμανικαὶ καὶ γαλλικαί, ἦσαν ὠργανωμέναι κατὰ τὸ τριαδικὸν σύστημα. Σήμερον (1931) ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐμπόλεμος μεραρχία ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν συνταγμάτων πεζικοῦ, ἑνὸς συντάγματος πυροβολικοῦ (9 πεδινῶν πυροβολαρχιῶν ἐν Γαλλίᾳ, 6 ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν ἐν 'Ελλάδι), μοίρας βαρέος πυροβολικοῦ (ἐν 'Ελλάδι τῶν 105 χιλ.), λόχου μηχανικοῦ, ὁμάδος ἀναγνωρίσεως (μιᾶς ὕλης ἱππικοῦ καὶ ἀποσπάσματος ἐφίππου πεζικοῦ), ἀποσπάσματος τηλεγραφητῶν καὶ ἁπασῶν τῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ δὲ γερμανικὴ μεραρχία ἐκ τριῶν συνταγμάτων πεζικοῦ, μιᾶς ὕλης ἱππικοῦ, ἑνὸς συντάγματος πυροβολικοῦ (9 πυροβολαρχιῶν), ἑνὸς τάγματος μηχανικοῦ καὶ ἐκ τῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν.

Μεραρχία ἱππικοῦ. Καλεῖται οὕτω τὸ ἄθροισμα ἀριθμοῦ τινος ταξιαρχιῶν ἢ συνταγμάτων ἱππικοῦ. Ἡ συγκρότησις τοῦ ἱππικοῦ εἰς μεραρχίας χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὑπάτου Ναπολέοντος, ἐξακολουθεῖ δὲ καὶ μέχρι σήμερον ὑφισταμένη (περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς μεραρχίας ἱππικοῦ κατὰ τὴν προπολεμικὴν ἐποχήν, βλ. Τακτικὴ ἱππικοῦ *Balck*. 1910). 'Εν 'Ελλάδι, συγκρότησις τοῦ ἱππικοῦ εἰς *μεραρχίαν* (ἐκ τριῶν συνταγμάτων, μιᾶς μοίρας ἐφίππου πυροβολικοῦ, ἀποσπάσματος τηλεγραφητῶν) ἐγένετο διὰ πρώτην φορὰν τὸ τέλος 1921 ἐν τῇ στρατιᾷ Μικρᾶς 'Ασίας. Σήμερον (1931) ἡ γαλλικὴ μεραρχία ἱππικοῦ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ταξιαρχῶν, ἑκάστης ἐκ δύο συνταγμάτων, δύο μοιρῶν ἐφίππου πυροβολικοῦ, μιᾶς μοίρας αὐτοκινητοπολυβόλων, μιᾶς μοίρας ποδηλατῶν καὶ ἐκ τῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ γερμανικὴ μεραρχία ἱππικοῦ ἀποτελεῖται ἐξ 6 συνταγμάτων καὶ ἐκ μιᾶς μοίρας ἐφίππου πυροβολικοῦ. 'Απὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπιτείνεται εἰς ὅλους τοὺς συγχρόνους στρατοὺς (ἰδίᾳ ἐν 'Αγγλίᾳ) ἡ τάσις τῆς λεγομένης *μηχανοποιήσεως* τῆς μεραρχίας ἱππικοῦ, δηλαδὴ τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς πρὸς κίνησιν ζωϊκῆς δυνάμεως (τῶν ἵππων) διὰ μηχανικῆς τοιαύτης (τῆς αὐτοκινήσεως).

Ἥ τε μεραρχία καὶ ἡ μεραρχία ἱππικοῦ καταλέγονται σήμερον, παρ' ἅπασι τοῖς στρατοῖς εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *μεγάλων μονάδων*. "Αθροισμα μεραρχιῶν ἀποτελεῖ τὸ *σῶμα στρατοῦ*, ἄθροισμα δὲ μεραρχιῶν ἱππικοῦ τὸ *σῶμα ἱππικοῦ* (βλ. λ. *σῶμα*). Ν. Θ. Κ.

μεραρχιακός, *—ή, —όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μεραρχίαν.

—*[Στρατ.]* Καλοῦνται *μεραρχιακὰ σώματα* ἅπασαι αἱ παντὸς ὅπλου μονάδες, καθὼς καὶ αἱ σχετικαὶ βοηθητικαὶ ὑπηρεσίαι, αἱ ἀνήκουσαι ὀργανικῶς εἰς τὴν *μεραρχίαν* (βλ. λ.), δηλαδὴ αἱ ἀποτελοῦσαι ταύτην. Μὴ μεραρχιακὰ σώματα εἶναι αἱ παντὸς ὅπλου μονάδες αἱ μὴ ἀνήκουσαι ὀργανικῶς εἰς *μεραρχίαν* τινὰ (non endivisionnées), ἀλλ' ὑπαγόμεναι ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ *σῶμα στρατοῦ*, διατιθέμεναι δ' ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰς διαφόρους μεραρχίας ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε μαχητικῶν ἀναγκῶν, προσωρινῶς ὅμως πάντοτε μέχρι πέρατος τοῦ λόγου δι' ὃν παρεχωρήθησαν. Τὰ μὴ μεραρχιακὰ σώματα διαφέρουσι παρὰ τοῖς διαφόροις στρατοῖς· ἐν 'Ελλάδι π. χ. τοιαῦτα εἶναι τὰ συντάγματα πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἱππικοῦ, μηχανικοῦ καί τινες ἀεροπορικαὶ μονάδες. Ν. Θ. Κ.

μέραρχος (ὁ). Καλεῖται οὕτως ὁ ἀξιωματικὸς ὁ διοικῶν μεραρχίαν ἢ μεραρχίαν ἱππικοῦ, φέρων δὲ βαθμὸν ἀντιστρατήγου παρὰ τοῖς πλείστοις ξένοις στρατοῖς, ὑποστρατήγου δὲ ἐν 'Ελλάδι. Ν. Θ. Κ.

Μὲρβ *[Γεωγρ.]*.—1) "Οασις τῆς 'Ασίας ἐν τῇ ὑπερκασπίᾳ Ρωσίᾳ. Κεῖται ἐπὶ τῆς νοτίου ἐσχατιᾶς τῆς ἐρήμου Καρακούμ, ἐν 37°30′ Β. πλάτους καὶ 62° Α. μήκους. "Εχει ἔκτασιν 4.900 τ. χλμ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἀνερχόμενοι εἰς 240.000, εἶναι Τουρκομᾶνοι τῆς φυλῆς τῶν Τεκκῶν. Ἡ ὄασις ἀρδεύεται ὑπὸ συστήματος διωρύγων μὲ βάσιν τὸν ποταμὸν Μούργκαμπ, ἡ ὅλη δὲ ἔκτασις αὐτῆς εἶναι εὐφορωτάτη. Παράγει ἀφθόνως δημητριακά, ὄρυζαν, βάμβακα καὶ ὀπώρας. 'Ακμάζει ἐπίσης ἐν αὐτῇ ἡ σηροτροφία καὶ ἡ κτηνοτροφία. Οἱ Τουρκομᾶνοι κάτοικοι εἶναι ὀνομαστοὶ ἱπποτρόφοι, ἐπιδέξιοι τεχνῖται ἀργυρῶν ἀντικειμένων καὶ ὁπλοποιοί, οἱ δὲ τάπητες οἵτινες κατασκευάζονται ὑπ' αὐτῶν εἶναι ἀνώτεροι τῶν περσικῶν.

—2) Πόλις τῆς Ρωσίας ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μούργκαμπ. Κάτ. 20.000. Κατὰ τὰς ἀραβικὰς παραδόσεις, ἡ Μὲρβ εἶναι τὸ λίκνον τῶν 'Αρίων φυλῶν. Ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαργκοὺ* ἀναφέρεται ὡς μία τῶν σατραπιῶν τοῦ ἀρχαίου περσικοῦ κράτους. 'Επὶ τοῦ ποταμοῦ Μάργου, τοῦ 'Επάρδου τοῦ 'Αρριανοῦ (νῦν Μούργκαμπ), ἔκειτο ἡ πρωτεύουσα τῆς σατραπείας, ἡ *'Αντιόχεια ἡ Μαργιανή*, ὀνομασθεῖσα ἐκ τοῦ 'Αντιόχου τὸν Σωτῆρα, ὅστις ἐπανίδρυσε τὴν πόλιν τὴν ἱδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου. Κατά τινας δὲ ἡ Μὲρβ ταυτίζεται πρὸς τὴν 'Αντιόχειαν ταύτην. Κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα ἡ πόλις ἦτο ἀρχιεπισκοπικὴ ἕδρα τῶν Νεστοριανῶν. Τῷ 646 κατελήφθη ὑπὸ τῶν 'Οθωμανῶν καὶ κατόπιν περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς τοὺς Σελτζούκους, Μογγόλους, Οὐζμπέκους Τουρκομάνους καὶ τῷ 1883 εἰς τοὺς Ρώσους. Τῷ θέρος τοῦ 1918 μπολσεβικικαὶ δυνάμεις ἤρξαντο δρῶσαι περὶ τὸ Μὲρβ καὶ τὴν 22 Αὐγούστου νικήσασαι τὰς δυνάμεις τῶν Συμμάχων κατέλαβον τὴν πόλιν. "Ηδη τὸ Μὲρβ ὑπάγεται εἰς τὸ σοβιετικὸν κράτος τοῦ Τουρκμενιστάν. Γ. Ι. Β.

Μερβάν, ἢ ***Μερουάν***. "Ονομα δύο χαλιφῶν τῆς δυναστείας τῶν 'Ομεϊαδῶν τῆς Δαμασκοῦ.

—1) ***Μερβὰν Α'*** (*μπὲν Χακκιάμ*). Τέταρτος χαλίφης τῆς δυναστείας ταύτης, ἀνεψιὸς τοῦ χαλίφου 'Οσμάν, διαδεχθεὶς τὸν Μωαβίαν Β' παραιτηθέντα (684 μ. Χ.). Νυμφευθεὶς δὲ τὴν χήραν τοῦ Γεζίτ, πατρὸς τοῦ προκατόχου του, ἐνίσχυσε, τὴν θέσιν τῆς οἰκογενείας του καὶ ἐξησφάλισε τὴν διαδοχὴν εἰς τὴν ἴδιον υἱόν του "Αβδ-ἐλ-Μαλίκ. Δυσαρεστήσας ὡς ἐκ τούτου τὴν σύζυγόν του, ἥτις εἶχεν υἱὸν τὸν *Χαλίτ*, ἐκ τοῦ Γεζίτ, ἐστραγγαλίσθη κατά τινα νύκτα ὑπ' αὐτῆς, βοηθουμένης ὑπὸ τῶν θεραπαινίδων της, μετὰ δεκάμηνον βασιλείαν. 'Επὶ τοῦ Μερβὰν συνετελέσθη ἡ ὑπὸ τῶν 'Αράβων κατάκτησις τῆς Αἰγύπτου. "Αλλαι ὅμως πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ κατὰ τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Χετζάζης ἀπέτυχον.

—2) ***Μερβὰν Β'***, ὁ ἐπικληθεὶς ἐκ τοῦ πείσμονος χαρακτῆρός του *ἀλ-Χομὰρ* (ὄνος). Δέκατος τέταρτος καὶ τελευταῖος χαλίφης τῆς δυναστείας τῶν 'Ομεϊαδῶν. Διεδέχθη τὸν Γεζὶτ Γ' (744 μ. Χ.) Ἦτο καλὸς στρατιωτικός, διακριθεὶς ὡς διοικητὴς τῆς 'Αρμενίας καὶ τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν, ἀνῆλθε δὲ τὸν θρόνον ἑξηκοντούτης πλέον, ἀφοῦ ἐνίκησε κατόπιν αἱματηρῶν μαχῶν δύο ἄλλους μνηστῆρας τοῦ θρόνου. 'Αλλ' ἡ μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς Δαμασκὸν ἐπελθοῦσα εἰρήνευσις τῆς Συρίας ἦτο παροδική, διότι ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι μνηστῆρες τοῦ θρόνου. 'Αφ' ἑτέρου, ὁ χαλίφης οὗτος ἐδημιούργησε δυσαρεσκείας, διατάξας τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτευούσης ἐκ Δαμασκοῦ εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας. Τὸ γεγονὸς τοῦτο προὐκάλεσε καθ' ὅλην τὴν Συρίαν ἐπαναστάσεις, τὰς ὁποίας ὁ Μερβὰν κατέπνιξεν εἰς τὸ αἷμα. Τῆς καταστάσεως ταύτης τοῦ χαλιφικοῦ κράτους ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία. Τῷ 745 βυζαντινὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Συρίαν καὶ κατέλαβε τὴν Γερμανίκιαν, τὴν Δουλίχιαν καὶ τὰς πέριξ ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων οἱ πληθυσμοὶ μετετοπίσθησαν εἰς Θράκην, ἥτις εἶχεν ἐρημωθῇ ἐκ τῶν βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν. Τῷ 746 οἱ Βυζαντινοί, πληροφορηθέντες, ὅτι ἀραβικὸς

Digitized by Google

στόλος εἶχεν ἐκκινήσει ἐξ Ἀλεξανδρείας μὲ πιθανὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν Κύπρον, ἐξαπέστειλαν ἐναντίον αὐτοῦ ἰσχυρὸν στόλον, ὅστις καὶ τὸν κατέστρεψε καθ' ὁλοκληρίαν. Αἱ νῖκαι αὗται τῶν Βυζαντινῶν ἐπηύξησαν τὴν ἐσωτερικὴν ἀνησυχίαν τοῦ κράτους τῶν χαλιφῶν καὶ διηυκόλυναν τὸ ἐκ Περσίας ἀρχίσαν κίνημα τῶν ὀπαδῶν τοῦ τετάρτου χαλίφου Ἀλῆ, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ Ἀμποὺλ-Ἀμπάς, θεμελιωτὴς τῆς δυναστείας τῶν Ἀββασιδῶν, ὅστις ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν χαλίφην ἐν Κούφᾳ τῇ 28 Νοεμβρίου 749. Ὁ ἐναντίον του ἐκστρατεύσας στρατὸς τοῦ Μερβὰν ἡττήθη ὁλοσχερῶς τὴν 25ην Ἰανουαρίου 750 παρὰ τὸν ποταμὸν Ζάβα, παραπόταμον τοῦ Τίγρητος. Ὁ Μερβὰν κατανοήσας ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐλπὶς ἀντιστάσεως, ἔφυγεν εἰς Παλαιστίνην καὶ κατόπιν εἰς Φοστὰτ (Κάϊρον) τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὸν εὗρον οἱ διῶκταί του, οἵτινες τὸν ἀνεσκολόπισαν ἐπὶ σταυροῦ. Ν. Μ.

Μερβὶλλ (Merville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορρᾶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λύς, ἀπέχουσα 12 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ἀζεμπροὺκ καὶ ἔχουσα σταθμὸν τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Βορρᾶ. Κάτ. 7.620. Διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τὴν 11 Ἀπριλίου 1918, ἀλλ' ἀνακατελήφθη τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ τῶν βρεττανικῶν στρατευμάτων. Κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου. Χ. Δ.

μεργάλη (ἡ) (Mergal) *[Φαρμ. Χημ.]*. Τὸ μετὰ χολικοῦ ὀξέος ἅλας τοῦ ὀξειδίου τοῦ ὑδραργύρου. Λαμβάνεται διὰ διπλῆς ἀντικαταστάσεως διαλύματος 5—10% χολικοῦ ἅλατος μετὰ διαλύματος ὀξικοῦ ὑδραργύρου. Κόνις κιτρινόλευκος, ἀδιάλυτος σχεδὸν εἰς τὸ ὕδωρ, εὐδιάλυτος εἰς διαλύματα ἁλάτων τῶν ἀλκαλίων. Διὰ τῆς ἀλκοόλης σχάται ἡ μεργάλη. Ἀνεγράφη ὡς ἀντισυφιλιδικὸν φάρμακον εἰς δόσεις ἐφ' ἅπαξ ἡμερησίως. Κ. Γ. Μ.

Μεργαλιὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μακροταντάλου τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. (1928) 27. Χ. Δ.

Μεργιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἐλασσόνος τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 229. Χ. Δ.

Μέργιανη *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Λυγαριὰ* (βλ. λ.).

μεργίδαι (οἱ) (Mergidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νηκτικῶν*, περιλαμβάνουσα ἱκανοῦ μεγέθους πτηνά, παρεμφερῆ πρὸς τὰς νήσσας, ὧν τὸ μῆκος κυμαίνεται μεταξὺ 40 καὶ 60 ἑκατοστομέτρων, μὲ κεφαλὴν μᾶλλον λεπτήν, ἀπολήγουσαν εἰς ἐπίμηκες ῥάμφος, λαιμὸν μακρὸν καὶ λεπτόν, σῶμα εὔρωστον, πτέρυγας μετρίου μεγέθους καὶ οὐρὰν μᾶλλον βραχεῖαν. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰς παρακτίους χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου καὶ τρέφονται ἐξ ἰχθύων. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν εἶναι ὁ *μέργος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

μέργος (ὁ) (Mergus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μεργιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι ὁ *μέργος ὁ λοφιοφόρος* (Mergus cristatus). Οὗτος φθάνει εἰς μῆκος 55 περίπου ἑκατοστομέτρων, ἔχει κεφαλὴν μᾶλλον μικράν, ῥάμφος ἐπίμηκες καὶ κυρτὸν κατὰ τὸ ἄκρον του, λαιμὸν λεπτὸν καὶ ἐπιμήκη, πτέρυγας μετρίως ἀνεπτυγμένας, οὐρὰν βραχεῖαν καὶ ἀπεστογγυλωμένην καὶ χρῶμα μελανὸν κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τοῦ λαιμοῦ, τὴν ῥάχιν καὶ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τοῦ στήθους καὶ ὑπότεφρον κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος μετὰ μελανῶν κηλίδων καὶ μελανῶν, φαιῶν καὶ πυρρῶν στιγμάτων. Τρέφεται ἐξ ἰχθύων καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, ἐπισκεπτόμενος ἐνίοτε κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδος παράλια. Δ. Ν. Π.

Μέργος ὁ λοφιοφόρος.

μέργουλος (ὁ) (Mergulus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *στεγανοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀλκιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὸν *μέγουλον τὸν νᾶνον* (Mergulus nanus), ὅστις ἔχει μῆκος 27 ἑκατοστομέτρων, σῶμα μᾶλλον λεπτόν, κεφαλὴν μικράν, ἀπεστρογγυλωμένην, ἀπολήγουσαν εἰς βραχὺ καὶ ἐκ τῶν πλαγίων πεπιεσμένον ῥάμφος. Ὁ χρωματισμός του εἶναι λευκὸς καὶ μελανὸς ἀναμίξ, τρέφεται ἐξ ἰχθύων καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Εὐρώπης. Θηρεύεται διὰ τὸ νόστιμον κρέας του. Δ. Ν. Π.

Μερδασάν. Στρατηγὸς τῶν Ἀράβων. Εἰσβαλὼν τῷ 718 εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἔφθασε μέχρι Πυλῶν (ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας) καὶ Νικαίας, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀραβικὸς στόλος προσέβαλλε τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου. Ὁ Μερδασὰν προσβαλλόμενος ἀδιαλείπτως ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ἀποσπασμάτων καὶ βλέπων τὸν στρατόν του κινδυνεύοντα νὰ στερηθῇ τῶν ἀναγκαίων τροφῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ συντετριμμένος εἰς τὰ ἴδια. Ν. ΚΛΣ

Μερδασᾶς. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Χοσρόη Β' ἐκ τῆς Χριστιανῆς συζύγου αὐτοῦ Σειρέμ. Τῷ 627 ὁ Χοσρόης, συντριβεὶς ὑπὸ τοῦ εἰσβαλόντος εἰς Περσίαν αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἡρακλείου, ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ Μερδασᾶ, παραγκωνίζων τὸν πρεσβύτερον υἱόν του Σιρόην. Ὁ τελευταῖος οὗτος, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἰσχυροτέρων ἀρχόντων τῆς Περσίας, ἐστασίασε καὶ συλλαβὼν τόν τε πατέρα του Χοσρόην καὶ τὸν Μερδασᾶν, ἐφυλάκισεν ἀμφοτέρους καὶ εἶτα ἐφόνευσεν αὐτούς. Ν. ΚΛΣ

Μερδενῖκος *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας χωρίου *Παναγοῦλα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μερδικὸ (τό), καὶ *μερτικό*· δημοτ., μερίδιον, τὸ ἀνῆκον εἴς τινα ἐξ ἑνὸς ὅλου: «μοιράσαμε τὰ γονικά μας καὶ πῆρε καθένας τὸ μερτικό του».

μερεμέτι (τό)· δημοτ., ἐπιδιόρθωσις, ἐπισκευή, ἰδίᾳ εἰς οἰκίας καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα: «ἔχω κάτι μερεμέτια 'ς τὸ σπίτι καὶ δὲ βρίσκω μάστορη», (λ. τουρκ.)· ‖ μεταφ., δριμεῖα ἐπίπληξις, ξυλοκόπημα.

μερεμετίζω· ἐπισκευάζω, ἐπιδιορθώνω, ἰδίᾳ ἐπὶ οἰκιῶν ἢ ἄλλων οἰκοδομῶν: «πάω νὰ μερεμετίσω ἕνα σπίτι».

μερεμέτισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μερεμετίζω, διόρθωμα, ἐπισκευή: «τὸ σπίτι θέλει πολλὰ μερεμετίσματα».

μερενδέρα (ἡ) (Merendera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*, περιλαμβάνον βολβώδη φυτά, ἰθαγενῆ τῶν παρὰ τὴν Μεσόγειον χωρῶν καὶ τῆς ΒΑ. Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν κυριωτέρων καὶ γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι καὶ τὸ παρ' ἡμῖν φυόμενον *μερενδερία ἡ ἀττική* (Merendera attica), ἥτις εὐδοκιμεῖ κυρίως εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀνθοφορεῖ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον. Δ. Ν. Π.

Μερέντα, ἡ *Μπράσσα*, ἡ *Πρασσᾶς* *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μαρκοπούλου Μεσογαίας Κρωπίας τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Κάτ. (1928) 53. Χ. Δ.

Μέρεντιθ (Meredith). —1) *Γεώργιος*. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος (1828—1909). Ἐκ πατρὸς Οὐαλλοῦ καὶ ἐκ μητρὸς Ἰρλανδῆς, ἀνετράφη ἐν Νόϋβιντ τῆς Ρηνανίας, ὁπόθεν ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐπεδόθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ὅπερ ὅμως ἐγκατέλειψε ταχέως, διὰ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὰ γράμματα. Κατέγινεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συνεργάτης τῶν «Daily News», ἀρθρογράφος τοῦ «Ipswich Journal», ἀνταποκριτὴς τοῦ «Morning Post» κατὰ τὸν Αὐστροϊταλικὸν πόλεμον τοῦ 1866 καὶ διευθυντὴς τῆς «Fortnightly Review». Κατὰ τὸ 1898 καὶ τὸ 1908 ἑωρτάσθησαν ἡ ἑβδομηκονταετηρὶς καὶ ὀγδοηκονταετηρὶς αὐτοῦ, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὁποίων ἔλαβον χώραν εὐρεῖαι ἐκδηλώσεις ἀναγνωρίσεως τῆς μεγάλης ἀξίας τοῦ ἔργου του ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων. Ἔγραψε κυρίως λυρικὰ ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, κριτικὰ δοκίμια καὶ διάφορα ἄρθρα, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη ἐκ τῶν μεγαλυτέρων Ἄγγλων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του. Κατ' ἀρχὰς ἐνεφανίσθη ὡς ποιητής, ἐκδώσας τῷ 1851 ποιητικὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα», τὰ ὁποῖα ἔτυχον ἐνθουσιωδῶν ἐπαίνων ἐκ μέρους τοῦ Τέννυσον. Τῷ 1855 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτόν του πεζὸν ἔργον «Ἡ διάσωσις τοῦ Σάγκπατ», ἀνατολικῆς ὑποθέσεως διήγημα, ὅπερ ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἔκτοτε κατέστη λίαν δημοφιλὴς καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, διαπνεόμενα ὑπὸ ἁγνοῦ λυρικοῦ αἰσθήματος καὶ σατιρικῆς διαθέσεως. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτέρων δημιουργῶν ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ ψυχολογικοῦ μυθιστορήματος, χωρὶς ὅμως νὰ ἐγκαταλείψῃ τελείως τὰς παραδόσεις τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας. Τὸ ὕφος του εἶναι νευρῶδες, ἄψογον, ἐνιαχοῦ δὲ σκοτεινόν, μαρτυροῦν τὴν γερμανικὴν ἐπίδρασιν, ἀλλὰ πάντοτε κομψόν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Φαρίνα» (1857), ὅπερ θεωρεῖται ἓν τῶν καλυτέρων του, «Τὰ βασανιστήρια τοῦ Ριχάρδου Φέβεραλ» (1859), «Μαίρυ Μπέρτραντ» (1860), «Ἔβαν Χάρινγκτον» (1861), «Σύγχρονος ἔρως καὶ ποιήματα τῶν ἀγγλικῶν λεωφόρων» (1862), «Ἡ Αἰμιλία εἰς τὴν Ἀγγλίαν» (1864), ὅπερ ἐξεδόθη βραδύτερον ὑπὸ τὸν τίτλον «Σάντρα Μπελλόνι», «Ρόδα Φλέμινγκ» (1865), «Βικτωρία» (1867), «Αἱ περιπέτειαι τοῦ Χάρρυ Ρίτσμοντ» (1871), «Ἡ σταδιοδρομία τοῦ Μπωσάν» (1875), «Ὁ ἐγωϊστής» (1879), ὅπερ θεωρεῖται τὸ ἀριστούργημά του, «Ἡ Διάνα τῶν σταυροδομίων» (1885), «Ὁ λόρδος Ὅρμοντ καὶ ἡ Ἀμίντα του» (1894) κτλ. Ἐκ τῶν ποιητικῶν του ἔργων διακρίνονται: «Ποιήματα καὶ λυρικὰ ᾄσματα τῆς χαρᾶς τῆς γῆς» (1883) «Μπαλάνται καὶ ποιήματα τῆς τραγικῆς ζωῆς (1887), «Ἕνας ἀπὸ τοὺς κατακτητάς μας» (1891), κτλ. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1909—1911 εἰς 27 τόμους.

Γεώργιος Μέρεντιθ.

[C. Photiades, George Meredith, sa vie, son imagination, Paris 1910. —*Priestley*, George Meredith, 1926.]

Μ. Δ. Β.

—2) *Ὄουεν*. Ψευδώνυμον τοῦ λόρδου *Λύττον* (βλ. λ.).

—3) *Λουΐζα Ἄννα*. Ἀγγλὶς συγγραφεὺς (1812—1895). Τῷ 1833 ἐδημοσίευσε τὰ πρῶτα ποιήματά της ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα μετ' εἰκόνων», ἐγκατασταθεῖσα δὲ κατόπιν εἰς τὴν Αὐστραλίαν ἔγραψε διάφορα ἔργα, σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν ἐκεῖ ζωήν, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Σημειώσεις καὶ σκίτσα τῆς Νέας Νοτίου Οὐαλλίας», «Τὸ σπίτι μου στὴν Τασμανία», κλπ.

Μερεντίτης, *Ἀλέξανδρος*. Στρατιωτικός, γεννηθεὶς τῷ 1880. Προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, κατετάχθη ἐν τῷ πυροβολικῷ καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Ὡς νέος ἀξιωματικὸς συμμετέσχε τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, διαρκοῦντος τοῦ ὁποίου συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ καταδικασθεὶς παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν φυλακισμένος εἰς τὰς φυλακὰς Μοναστηρίου. Κατ' ἀμφοτέρους τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ ἀρχικῶς, τοῦ λοχαγοῦ κατόπιν, συμμετέσχεν ὡς διοικητὴς πεδινῆς πυροβολαρχίας παρὰ τῷ στρατῷ Μακεδονίας καὶ ἐπί τινα χρόνον τῆς Ἠπείρου. Μετὰ τοὺς πολέμους ἐκείνους ἐτοποθετήθη παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ τοῦ στρατοῦ καὶ συγχρόνως διετέλεσε καθηγητὴς τῆς περιγραφικῆς γεωμετρίας παρὰ τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, συμμετέσχε τῶν ἐπιχειρήσεων ὡς ἀρχηγὸς πυροβολικοῦ, ἐν μὲν τῇ Μακεδονίᾳ τῆς 4ης μεραρχίας, ἐν δὲ τῇ Οὐκρανίᾳ τῆς 2ας. Κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἔλαβε συνεχῶς μέρος εἰς ἁπάσας τὰς ἐπιχειρήσεις ὡς ἀρχηγὸς πυροβολικοῦ τοῦ 2ου σώματος στρατοῦ ἀρχικῶς, τοῦ 1ου κατόπιν, τέλος δ' ὡς ἐπιτελάρχης τοῦ 1ου σώματος στρατοῦ μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1922, ὁπότε ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τῷ 1925 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ ἐτοποθετήθη ὡς ἐπιθεωρητὴς τοῦ πυροβολικοῦ. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1927—1928 διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ, κατόπιν δ' ἐπ' ὀλίγον ἐπιθεωρητὴς καὶ πάλιν τοῦ πυροβολικοῦ. Ἤδη (1931), ἐξακολουθῶν νὰ φέρῃ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου, ὑπηρετεῖ παρὰ τῷ ὑπουργείῳ Ἀεροπορίας ὡς διευθυντὴς τῆς πολεμικῆς (στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς) ἀεροπορίας. Συνέγραψε «Μαθήματα περιγραφικῆς γεωμετρίας» (1914). Ν. Θ. Κ.

Μερεοβούργου *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παλαιὸν φρούριον τῆς Ἄνω Μοισίας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, παρὰ τὴν Γέφυραν Τραϊανοῦ (Pons Trajani), τὸ ὁποῖον ἀνεκαίνισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Α. Θ. Σ.

Μέρες (Meres), *Φράνσις*. Ἄγγλος θεολόγος καὶ συγγραφεὺς (1565 — 1647). Ἐσπούδασεν ἐν Καίμπριτς καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ῥητορικῆς ἐν Ὀξφόρδῃ. Εἶναι κυρίως γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς τοῦ «Palladis Tamia: Wit's Treasury» (1598), ἐν τῷ ὁποίῳ συγκρίνει τὴν φιλολογίαν τῆς περιόδου ἐκείνης πρὸς τὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης καὶ ἀναφέρει τὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ ὡς τὰ σημαντικώτερα τῶν συγχρόνων του. Μ. Δ. Β.

Μερεσκόβσκι, *Δημήτριος Σεργιέγιεβιτς*. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1866 ἐν Πετρουπόλει. Ἐνεφανίσθη δημοσίᾳ τῷ 1888 διὰ τῆς ποιητικῆς συλλογῆς «Ποιήματα», τῷ δὲ 1892 ἐδημοσίευσεν ἑτέραν τοιαύτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Σύμβολα». Ἀμφότεραι αἱ συλλογαὶ προεκάλεσαν τὴν γενικὴν προσοχὴν λόγῳ τῆς γλαφυρότητος τῆς γλώσσης καὶ τῆς εὐρυθμίας τῶν στίχων. Ἀλλὰ ταχέως κατέλιπε τὴν ποίησιν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν ἱστορικῶν μυθιστορημάτων, τὰ ὁποῖα ἡδραίωσαν τὴν παγκόσμιον αὐτοῦ φήμην. Μεταξὺ αὐτῶν κα-

Digitized by Google

ταλέγονται: «Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης» (1901), «Λεονάρδος ντὰ Βίντσι» (1905), «Πέτρος Α΄ καὶ Ἀλέξιος» (1913), «Ἀλέξανδρος Α΄» (1918), «Ἡ δεκάτη τετάρτη Δεκεμβρίου», τὰ ὁποῖα μετεφράσθησαν εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Συνέγραψεν ἐπίσης πλείστας μελέτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Τολστόϊ καὶ Δοστογιέβσκι», «Γκόγκολ», «Τὰ μυστήρια τῆς Ἀνατολῆς», «Οἱ αἰώνιοι σύντροφοι», «Ὁ Τουτανχαμὼν ἐν Κρήτῃ», «Ἡ ἔλευσις τοῦ Μεσσίου», «Ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ ὄχλου», «Ἀπὸ τοῦ πολέμου εἰς τὴν ἐπανάστασιν». Ὁ Μερεσκόβσκι λέγει ὅτι εἰς τὴν φιλολογικὴν σταδιοδρομίαν του εἶχε δύο μεγάλους συγγραφεῖς ὡς ὁδηγούς, τὸν Βλαδίμιρον Σολοβιὼφ καὶ τὸν μυθιστοριογράφον Βασίλειον Ροζάνωφ, ἀλλ' ὁ μελετῶν τὰ ἔργα του παρατηρεῖ ὅτι μεγάλην ἐπίδρασιν ἤσκησαν ἐπ' αὐτοῦ ὁ Δοστογιέβσκι, ὁ Τολστόϊ, ὁ Ἴψεν, ὁ Νῖτσε, ὁ Γκαῖτε καὶ ὁ Δάντης, πρὸς δὲ οἱ ἀπόστολοι, οἱ προφῆται, οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἱστορικοί. Εἰς τοὺς «Αἰωνίους συντρόφους» καὶ τὸν «Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην», ψάλλει τὴν δόξαν τῆς εἰδωλολατρείας, ἐνῷ εἰς τὸν «Τολστόϊ καὶ τὸν Δοστογιέβσκι» συνθέτει ἀπολογίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἰς τὴν «Ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου» θέτει τὰ θεμέλια νέας τινὸς θρησκείας, εἰς ἣν ἀναμειγνύεται ὁ ἐθνισμὸς μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μάχεται ἐναντίον τοῦ νασιοναλισμοῦ εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἀγωνίζεται ὑπὲρ ἑνὸς παγκοσμίου πολιτισμοῦ, ἔχοντος ὡς βάσιν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Μερεσκόβσκι ἐπὶ τῶν νεωτέρων Ρώσων συγγραφέων καὶ τῆς συμβολιστικῆς σχολῆς ὑπῆρξε τεραστία. Ὁ Μερεσκόβσκι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνασύνδεσιν τῶν παραδόσεων τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας, αἵτινες ἐγκατελείφθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δοστογιέβσκι. Θ. Β.

Δημήτρ. Μερεσκόβσκι.

μερεύω· δημοτ., κάμνω τινὰ ἥμερον ἢ γίνομαι ἥμερος, ἄλλως *μερώνω*, ἀντὶ *ἡμερεύω* (βλ. λ.).

Μερζὲς *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀρείας τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 113. Μετονομασθὲν καλεῖται *Ἐξόστης*. —2) Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας χωρίου *Ἐκκλησοῦλα* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μερζιφούν, ἢ **Μερζιφόν,** καὶ **Μαρσοβάν,** ἢ **Μαρσιβὰν** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως ἐν τῷ νομῷ Ἀμασείας. Ἦτο ἄλλοτε κέντρον τῆς ἐν Ἀνατολῇ, ἰδίᾳ δὲ μεταξὺ τῶν Γρηγοριανῶν Ἀρμενίων καὶ Ἑλλήνων, προτεσταντικῆς προπαγάνδας, ἐξασκουμένης διὰ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου (Anatolia College), ἱδρυθέντος αὐτόθι τῷ 1867.

Τὸ Μερζιφοὺν εἶναι πατρὶς τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένος καὶ ὁ ὀρθόδοξος ναὸς τῆς πόλεως. Κάτ 11.352 (1927). Ἄλλοτε εἶχε καὶ 800 περίπου Ἕλληνας, προσφυγόντας τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα, καὶ περὶ τοὺς 6.000 Ἀρμενίους, ἐξοντωθέντας κατὰ τὰς διαφόρους σφαγάς.

Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει ἐπιφάνειαν 1.010 τετραγωνικῶν χλμ. καὶ 28.126 κατοίκους. Παράγει σιτηρά, λαμπρὰ ὀπωρικὰ καὶ σταφυλάς. Ν. Μ.

μερθιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μύρτος ὁ κοινός*.

μερὶ (τό)· δημοτ., ὁ μηρός· ‖ τὸ ὀπίσθιον τεταρτημόριον τοῦ σφαγίου: «ἕνα μερὶ κρέατος».

μερία (ἡ) (Meria) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *μικρομυκητιδῶν*, περιλαμβάνον μικροσκοπικοὺς μύκητας παρασιτικοὺς διαφόρων φυτῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μερία ἡ τῆς λάρικος* (Meria laricis)· αὕτη προσβάλλει τὰ φύλλα τῆς λάρικος, ἅτινα λαμβάνουν χρῶμα καστανέρυθρον καὶ πίπτουν προώρως. Ε. Τ. Ε.

μεριὰ (ἡ), δημοτ., τὸ μέρος, ἡ πλευρά, ἡ ὄψις: «ἀπάνω —, κάτω μεριά», «μπροστινὴ —, πισινὴ μεριά»· φρ. «βάλε τὰ πράγματα κατὰ μεριὰ» σὲ μιὰ ἄκρη, εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν· ‖ «καλὴ μεριὰ» ἡ ἁπλῶς «καλὴ» ἡ ὄψις τοῦ ὑφάσματος, ἀντίθ. *ἀνάποδη*: «κοιταξέ το ἀπὸ τὴν καλή, κοιταξέ το κι' ἀπὸ τὴν ἀνάποδη»· ‖ μεταφ. «νὰ τὰ ποῦμε ἀπὸ τὴν καλή», δηλαδὴ ἄνευ ὑπεκφυγῶν καὶ προσχημάτων, εἰλικρινῶς, εὐθέως, «τοῦ τὰ 'πε ἀπ' τὴν καλή»· ‖ φρ. «σὲ καλὴ μεριὰ» δηλοῦσα εὐχὴν καὶ λεγομένη ὅταν τις δίδῃ χρηματικόν τι ποσόν, οἷον κατὰ τὴν ἀγορὰν κτήματος, σημαίνει δέ, καλῶς, ἐπ' ἀγαθῷ νὰ διατεθῶσιν· ‖ ἐπιρρηματικῶς: «βορεινὴ —, δυτικὴ μεριὰ» πρὸς βορρᾶν, πρὸς δυσμάς, «μπροστινὴ —, πισινὴ μεριὰ» ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, «ἀπάνω —, κάτω —, κεῖθε —, δῶθε μεριὰ» εἰς τὸ ἀπάνω μέρος κλπ.

Μεριά, Ἄλλη — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Λαρίσης (βλ. λ. *Ἄλλη Μεριά*).

— **Μεριά, Ἄνω** — *[Γεωγρ.]*. —1) Κοινότης τῆς ἐπαρχίας Μήλου (νῆσος Φολέγανδρος) τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, περιλαμβάνουσα τοὺς συνοικισμοὺς *Ἅγιος Γεώργιος, Ἅγιος Ἀνδρέας, Ἀγκάλη, Ἀνάληψις, Ἐλεήμων, Προφήτης Ἠλίας* καὶ *Ταξιάρχης*. Κάτ. (1928) 470 (βλ. λ. *Φολέγανδρος*).

— 2) Κοινότης τῆς ἐπαρχίας Σύρου (νῆσος Μύκονος) περιλαμβάνουσα τοὺς συνοικισμοὺς *Ἀμπελόκηπος, Ἀμυρίτης, Βαρούχα, Μαοῦ, Μοναστήρι, Πύργος, Στενόν, Φαφλαῶνα, Φτέλια* καὶ *Χάλαρα Κουκουλᾶ* καὶ τὰς μονὰς *Παλαιοκάστρου* (γυναικείαν) καὶ *Τουρλιανῆς* (ἀνδρικήν). Κάτ. (1928) 1.352 (βλ. λ. *Μύκονος*).

— **Μεριά, Ἔξω** — *[Γεωγρ.]*. Θέσις τῆς νήσου Ἀμοργοῦ, ὑπαγομένη εἰς τὴν κοινότητα Αἰγιάλης τῆς ἐπαρχίας Θήρας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτοικοι (1928) 8.

— **Μεριά, Ἐπάνω** — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Θήρας (βλ. λ. *Ἐπάνω* Μεριά).

— **Μεριά, Κάτω** — *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κυκλάδων χωρίου *Ἀρκεσίνη* (βλ. λ.).

— **Μεριά, Ὀπίσω** — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κορθίου τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 313. Χ. Δ.

μεριάζω· δημοτ., πηγαίνω κατὰ μεριά, ἀποσύρομαι ἀπὸ τοῦ μέσου, παραμερίζω: «μέριασε νὰ περάσω»· ‖ μεταβ., θέτω κατὰ μέρος, ἀποσύρω ἀπὸ τοῦ μέσου: «μέριασε τὰ πράγματα ἀπὸ τὴ μέση».

Μέριαν (Merian). —1) ***Μαρία-Σιβύλλα.*** Γερμανὶς ζωγράφος καὶ φυσιοδίφης (1647—1717). Διεκρίθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ζῴων καὶ εἰκονογράφησε πλεῖστα ἐκ τῶν ἔργων της. Ζωγραφικοὶ πίνακες αὐτῆς εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Λονδίνου, τοῦ Ἄμστερνταμ καὶ τῆς Πετρουπόλεως. Ἔγραψε: «Μεταμόρφωσις τῶν ἐντόμων» (1705), «Χλωρίδος τεύχη γ'» (1680) κλπ.

—2) ***Ματθαῖος*** ὁ *πρεσβύτερος*. Ἑλβετὸς χαλκογράφος (1593—1650). Εἰργάσθη ἐν Γαλλίᾳ, Ὁλλανδίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ κατόπιν ἐγκατεστάθη ἐν Φραγκφούρτῃ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι τοπία καὶ τοπογραφίαι διαφόρων χωρῶν, τὰς ὁποίας ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Τσάϊλερ.

—3) ***Ματθαῖος*** ὁ *νεώτερος*. Ἑλβετὸς ζωγράφος (1621—1687), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διεκρίθη κυρίως εἰς τὴν προσωπογραφίαν. Μ. Δ. Β.

μεριάνδρα (ἡ) (Meriandra) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια μὲ φύλλα γραμμωτὰ καὶ ἄνθη κατὰ πυκνοὺς στάχυς διατεταγμένα. Γνωστὰ δύο εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἀβησσυνίαν. Δ. Ν. Π.

μεριανία (ἡ) (Meriania) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελανοστοματοειδῶν* ἢ *μελανοστοματιδῶν*, περιλαμβάνον δένδρα ἢ θάμνους ἀναρριχητικούς, μὲ φύλλα ἀρκετὰ μεγάλα καὶ ἄνθη κατὰ βότρυς καταληκτικοὺς διατεταγμένα. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

Μεριαντὲκ (Meriadec). Θρυλικὸς βασιλεὺς τῆς Βρετάνης (βλ. λ. *Κόναν*).

Μέριβαλ (Merivale). —1) ***Ἑρμαν.*** Ἄγγλος οἰκονομολόγος (1806—1874). Τῷ 1837 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης, τῷ 1848 ἐγένετο ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν καὶ τῷ 1859 τῶν Ἰνδιῶν. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἀναγνώσματα ἀποικισμοῦ καὶ ἀποίκων» (1860), «Ἱστορικαὶ μελέται» (1865), «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Σὲρ Φ. Φρανσὶς» (1869), «Ἡ ζωὴ τοῦ σὲρ Λώρανς» (1872).

—2) ***Κάρολος.*** Ἄγγλος ἱστορικὸς (1808—1893). Ἐσπούδασεν ἐν Καῖμπριτς καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ πτῶσις τῆς ρωμαϊκῆς δημοκρατίας» (1853), «Ἱστορία τῶν Ρωμαίων ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας» (1859—1862 εἰς 7 τόμ.), «Γενικὴ ἱστορία τῆς Ρώμης» καὶ μετέφρασεν εἰς ὁμοιοκαταλήκτους στίχους τὴν «Ἰλιάδα» (1869).

—3) ***Ἑρμαν - Κάρολος.*** Ἄγγλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1839. Ἔγραψε πολλὰ θεατρικὰ ἔργα, ἐν οἷς: «Μὴ μὲ ξεχνᾶς» (1879), «Ὁ κυνικὸς» (1882).

—4) ***Ἰωάννης - Ἑρμαν.*** Ἄγγλος λόγιος (1779—1844). Ἐσπούδασεν εἰς Καῖμπριτς καὶ ἔγραψεν: «Ὀρλάνδος» (1814), «Ποιήματα πρωτότυπα καὶ ἐν μεταφράσει» (1841) καὶ συνειργάσθη εἰς τὰς «Συλλογὰς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας» (1813 καὶ 1833). Μ. Δ. Β.

Μέριγγ (Mering)· βλ. *Μέρινγκ*.

μερίδα (ἡ)· δημοτ., ἀντὶ *μερὶς* (βλ. λ.), ἄλλως *παρτίδα*: «μιὰ καλὴ μερίδα κρέας».

μεριδιάνα (ἡ). Κοινὴ ὀνομασία τῶν σκιαθηρικῶν ὡρολογίων καὶ εἰδικώτερον τοῦ ἄβακος αὐτῶν. Ἐπίσης εἰς τὴν κοινὴν ναυτικὴν διάλεκτον διὰ τοῦ ὅρου τούτου σημαίνεται τόσον ὁ μεσημβρινός, ὅσον καὶ τὰ λαμβανόμενα μεσημβρινὰ ὕψη ἀστέρων.

μερίδιον (τό)· μέρος, μερὶς ἑνὸς ὅλου, ἄλλως *μερτικό*: «μερίδια ἴσα, —ἄνισα, —ἀνάλογα», «τὸ μερίδιόν μου ἐκ τῆς πατρικῆς περιουσίας».

μεριδιοῦχος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων μερίδιον, ὁ δικαιούμενος μεριδίου, ὁ μετέχων τινός.

μεριδοχάρτι (τό)· Κρήτ. ἰδιωμ., ὁ χάρτης, ἐφ' οὗ εἶναι γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν νεκρῶν καὶ ἐξ οὗ μνημονεύει ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν λειτουργίαν. Ι. Δ. Μ.

Μέριζι, *Μιχαὴλ-Ἄγγελος*. Πραγματικὸν ὄνομα τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου *Καραβάτζιο* (βλ. λ.).

μερίζω, ἀόρ. *ἐμέρισα—ἐμερίσθην*· διαιρῶ εἰς μερίδας, χωρίζω, κομματιάζω, μοιράζω, ἄλλως *διαμερίζω*.

Μέρικας κάβο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ὑπὸ τῶν ναυτικῶν ὀνομασία ἀκρωτηρίου τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Λέσβου (πλάτ. 38° 57' ½ Β., μῆκ. 26° 25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mytileni island), 1 ½ μίλλ. ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου Ποταμός. Σ. Ε. Λ.

μερίκευσις,—*εως* (ἡ)· ἡ ἐξέτασις θέματός τινος ἐπὶ μέρους, εἰς εἰδικὴν περίπτωσιν, ἀντίθ. *γενίκευσις*.

μερικεύω, ἀόρ. *ἐμερίκευσα*· ἐξετάζω θέμα τι ἐπὶ μέρους, εἰς εἰδικὴν περίπτωσιν, ἀντίθ. *γενικεύω*.

μέρικος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *μυρίκη ἡ κοινή*.

μερικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀνήκων εἰς τὸ μέρος, εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, εἰδικός, ἀτομικός, ἀντίθ. *γενικός*: «αἱ μερικαὶ περιπτώσεις χαρακτηρίζουν τὸ σύνολον», «τὸ μερικὸν συμφέρον δὲν πρέπει νὰ ἀντίκειται εἰς τὸ γενικόν»· ‖ ὁ ἐν μέρει συμβαίνων: «μερικὴ ἔκλειψις τῆς σελήνης», «μερικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου»· ‖ πληθ. *μερικοί*, —*αί*, —*ά*· ὡς ἀόρ. ἀντων. *τινές, ἔνιοι*: «μερικοὶ ἐξ ὑμῶν», «ἦλθον μερικοὶ φίλοι μου», «δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω μερικὰ πράγματα», «εἰς μερικὰς περιστάσεις εἴμεθα ὑποχωρητικοί»· ‖ «μερικοὶ - μερικοὶ κάμνουν πῶς δὲν καταλαβαίνουν» μετὰ ὑπαινιγμοῦ ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων λέγεται. — Ἐπίρρ. *μερικῶς*· ἐν μέρει, κατὰ μέρος.

— **μερικὴ ἔκλειψις** *[Ἀστρον.]*. Ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης, καθ' ἣν μέρος μόνον τοῦ δίσκου αὐτῶν ἐπισκοτίζεται, ἐνῷ τὸ ὑπολειπόμενον φωτεινὸν τμῆμα λαμβάνει σχῆμα μηνοειδὲς (βλ. *ἔκλειψις*). Σ. Π.

μερικότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ μερικοῦ, ἀντίθ. *γενικότης*· ‖ πλ. *μερικότητες*· αἱ λεπτομέρειαι, τὰ ἐπὶ μέρους.

Μεριμὲ (Mérimée), ***Πρόσπερος.*** Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους τῷ 1803 καὶ ἀποθανὼν εἰς Κάννας τῷ 1870. Ὁ πατήρ του ἦτο ζωγράφος καὶ χημικός. Ὁ Πρόσπερος ἐσπούδασε τὴν νομικήν, ἀφιερώθη ὅμως ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἔδειξε κλίσιν πρὸς τὴν ζωγραφικήν. Κατέλαβε διαφόρους δημοσίας θέσεις, τῷ δὲ 1831 ἐγένετο ἔφορος τῶν ἱστορικῶν μνημείων τῆς Γαλλίας. Ἐταξίδευσεν εἰς διαφόρους χώρας, μελετήσας τὰς γλώσσας καὶ τὰς λογοτεχνίας αὐτῶν· κατεῖχε τὴν Ἰταλικήν, τὴν Ἰσπανικήν, τὴν Ἀγγλικήν, τὴν Ἑλληνικήν, τὴν Λατινικήν, τὴν Γερμανικὴν καὶ τὴν Ρωσικήν, τὴν ὁποίαν ἐξέμαθε διὰ νὰ μεταφράσῃ τὸν Γκόγκολ καὶ τὸν Πούσκιν. Ἐπίσης ἐπεσκέφθη τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Τῷ 1844 ἐγένετο ἀκαδημαϊκὸς καὶ τῷ 1853 γερουσιαστής. Ὁ Μεριμὲ εἰς οὐδεμίαν σχολὴν ἀνήκει· περὶ τὸ τέλος μάλιστα τῆς ζωῆς του ἀποφεύγει ἐκ προκαταλήψεως πᾶσαν θεωρίαν. Τὸ τάλαντόν του εἶναι πολυσχιδές· ἔχει ἔμφυτον τὴν σκηνικὴν τέχνην, τὸ χάρισμα τοῦ διαλόγου, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου δύναται νὰ παρουσιάζῃ τελείως διαγεγραμμένους τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἡρώων του· εἶτα πλέον κατέχει τὸ δῶρον τῆς ἀφηγήσεως καὶ τὸ αὐθόρμητον κωμικὸν στοιχεῖον. Ἰδιαιτέρως προσείλκυσεν αὐτὸν τὸ ἱσπανικὸν θέατρον, διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν δρᾶσίν του. Διὰ τοῦτο τὰ πρῶτα θεατρικὰ του ἔργα τὰ παρουσίασεν ὡς μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἱσπανικοῦ ἔργων τῆς φανταστικῆς Ἱσπανίδος συγγραφέως Κλάρας Γκαζοὺλ (Le Théâtre de Clara Gazul, 1825), περὶ τῆς ὁποίας καὶ προέταξε τῆς συλλογῆς του βιογραφικὸν σημείωμα.

Πρόσπερος Μεριμέ.

Τὰ περισσότερα τῶν ἔργων τῆς συλλογῆς αὐτῆς ἔχουν γραφῆ μᾶλλον πρὸς ἀνάγνωσιν παρὰ διὰ νὰ παρασταθοῦν· πολλὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀληθῆ ἀριστουργήματα, ὡς: «L'occasion, les Espagnols en Danemark», «Inès Mendo», «La perichole». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον παρουσιάζει καὶ

Digitized by Google

τὸ δεύτερον βιβλίον του «La Guzla» (1827), δῆθεν μετάφρασιν ἰλλυρικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀπησχόλησε μᾶλλον τοὺς Γερμανούς, οἵτινες καὶ τὸ μετέφρασαν, παρὰ τοὺς Γάλλους. Ὁ Γκαῖτε ἀνέλυσε καὶ τὰ δύο αὐτὰ συγγράμματα, καταδεικνύων τὴν ταυτότητα τῆς προελεύσεώς των, διὰ τοῦ ἀναγραμματισμοῦ τῶν τίτλων αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ Μεριμὲ εἶναι κυρίως διηγηματογράφος, ἡ δὲ τέχνη του εἰς τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο εἶδος φθάνει εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς τελειότητός της. Τὰ διηγήματά του εἶναι ἔργα καθαρῶς καλλιτεχνικά· ὁ συγγραφεὺς αὐτῶν φαίνεται πρεσβεύων τὸ δόγμα: ἡ τέχνη διὰ τὴν τέχνην. Κατὰ τοῦτο δὲ διαφέρει τοῦ Μπαλζὰκ καὶ τοῦ Στεντάλ, μὲ τοὺς ὁποίους συνήθως τὸν συγκρίνουν. Ὁ Μεριμὲ ὑποτάσσει τὰ πάντα εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐντύπωσιν: ἠθικήν, φιλοσοφίαν, ἱστορίαν. Τὰ θέματά του εἶναι συνήθως σκληρὰ καὶ προκαλοῦν ἀγωνίαν, ἀλλ' ἡ ὑψηλή του τέχνη καθιστᾷ ἀνεκτὰ ἀκόμη καὶ τὰ ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα περιγράφει μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ ψυχρᾶς ἀντικειμενικότητος. Τοιουτοτρόπως ἔγραψε τὴν «Jacquerie» (1828), τὸ «Χρονικὸν τοῦ Καρόλου τοῦ Θ'» (1829), διάφορα ἄλλα διηγήματα ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1841, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ ἀριστούργημά του «Mateo Falcone», «Tamango», «Vase Etrusque», εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὴν μεγαλυτέραν φήμην του, ἂν καὶ εἶναι κατώτερον τῶν ἄλλων του ἔργων, «Colomba», «L'Enlèvement de la Redoute», «L'Abbé Aubain», «La Vénus d'Ille», «La Partie de trictrac», «Arsène Guillot», «La Double Méprise» καὶ τὴν γνωστοτάτην «Carmen» (1847). Ἐπίσης ἔγραψε μίαν ὡραίαν μελέτην περὶ Βύρωνος, ἓν βιβλιογραικὸν σημείωμα περὶ Cervantes, εἰς τὸ ὁποῖον μεταξὺ ἄλλων ἐκθέτει καὶ τὰς ἰδέας του περὶ μέτρου καὶ ὁμοιοκαταληξίας, εὑρίσκων ταῦτα ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸν διάλογον, «Essai sur la guerre sociale» (1841), «Les Faux Démétrius» (1854), «Mélanges historiques et littéraires», καθὼς καὶ διαφόρους μελέτας καλλιτεχνικάς, ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικάς. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐξεδόθησαν τὰ «Τελευταῖα διηγήματά» του, «Lettres à une inconnue» μετὰ μελέτης περὶ Μεριμὲ ὑπὸ τοῦ Taine, «Lettres à une autre inconnue» κλπ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν τὰ διηγήματά του: «Ὁ Ἀββᾶς Ὠμπὲν» ὑπὸ Ν. Γαβριὴλ (Παναθήναια 1908), ἡ «Κολόμβα» Ν. Γ. Πολίτου (1921), ἡ «Κάρμεν καὶ ἄλλα διηγήματα» ὑπὸ Θ. Κυπρίου (1921), ἡ «Ἄρτεμις δὲ Τυυρζῆ» ὑπὸ Σ. Σαριβαξεβάνη (1925), ἡ «Ντάμα μπαστούνι» ὑπὸ Καίσαρος Ἐμμανουὴλ (1925). [Πρβλ. *A. Filon*, «Mérimé et ses amis» (1894).— *Sainte-Beuve*, Causeries du Lundi, Nouvaux Lundis, Portraits contemporains.] Ι. Ο

μέριμνα (ἡ)· φροντίς, ἀνησυχία περί τινος, κοιν. *ἔννοια* «βιοτικαὶ μέριμναι», «ἀπηλλαγμένοι πάσης μερίμνης», «ἡ μόνη του μέριμνα εἶναι τὸ βιβλίον».

— **«Μέριμνα»**. Πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1855 καὶ ἐκδοθεῖσα μέχρι τοῦ 1882. —Π.

μεριμνῶ (*—άω*)· ἔχω μερίμνας, φροντίζω, ἀνησυχῶ, κοιν. *νοιάζομαι*: «μεριμνᾷ περὶ πάντων», «δὲν ἐμερίμνησα ἐγκαίρως».

Μέρινγκ (Mering), *Ἰωσὴφ - Φράϊχερ φὸν* —. Γερμανὸς ἰατρὸς καὶ φυσιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Κολωνίᾳ τῷ 1849. Διετέλεσεν ἔκτακτος καὶ εἶτα τακτικὸς καθηγητὴς καὶ ἀργότερον διευθυντὴς τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς τοῦ πανεπιστημίου Χάλλης (1894—1900). Ἠσχολήθη περὶ τὴν φυσιολογικὴν χημείαν, εἰς τὰ κεφάλαια τῆς διὰ νιτροβενζόλης καὶ φωσφόρου δηλητηριάσεως, περὶ τὴν παθολογίαν τῆς θρέψεως, εἰς τὴν ἔρευναν τῆς γενέσεως τοῦ γλυκογόνου, τοῦ περιεχομένου τῶν γαστρικῶν ὑγρῶν, τῶν ἐντερικῶν ἀδένων κ.λ. Ἀνεκάλυψε μετὰ τοῦ Minkowski τὰς σχέσεις μεταξὺ παγκρέατος καὶ διαβήτου καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν θεραπευτικὴν τὴν βερονάλην. Ο. Ρ.

— **Μέρινγκ** (Mehring), *Φράνς*. Γερμανὸς σοσιαλιστής, ἱστοριογράφος καὶ συγγραφεύς, ἐκπρόσωπος τοῦ ἀδιαλλάκτου ἐπαναστατικοῦ σοσιαλισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ (1846—1919). Ριζοσπαστικὸς δημοκράτης κατ' ἀρχάς, συνεργάτης τοῦ δημοκράτου Γκίντο Βάϊς εἰς τὰ περιοδικά του «Zukunft» (Μέλλον) (1869—1871) καὶ «Wage» (1873—1878), ἤρχισε τὸ στάδιόν του καταπολεμῶν τὸν σοσιαλισμόν, συνέγραψε μάλιστα καὶ βιβλίον ἐναντίον τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Γερμανίας. Ὁ νόμος τοῦ Βίσμαρκ ἐναντίον τῶν σοσιαλιστῶν ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς μεταστροφῆς τοῦ Μέρινγκ, ὅστις ἀπὸ ἐχθροῦ τοῦ σοσιαλισμοῦ ἔγινε κατ' ἀρχὰς ὑπερασπιστής του ἐναντίον τῶν καταδιώξεων, ἀκολούθως δὲ καὶ ἀπολογητής. Εἰς τὴν ἐφημερίδα «Berliner Volkszeitung» (Λαϊκὴ ἐφημερὶς τοῦ Βερολίνου) ἔγραψε τότε σειρὰν ἄρθρων ἐναντίον τοῦ νόμου καὶ ὑπὲρ τῶν σοσιαλιστῶν, προσχωρήσας ἀκολούθως εἰς τὰς τάξεις τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος (1890).

Ἐπὶ 24 ἔτη ἦτο διακεκριμένον μέλος του, ἀρχισυντάκτης τῆς «Leipziger Volkszeitung» (Λαϊκὴ ἐφημερὶς τῆς Λειψίας) καὶ μετὰ τοῦ Καούτσκυ συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Neue Zeit» (Νέα Ἐποχή). Τῷ 1914 ὅμως, δυσαρεστηθεὶς μὲ τὴν στάσιν τοῦ κόμματός του ἔναντι τοῦ πολέμου, ἀπεχώρησε καὶ ἐσχημάτισε μὲ ἄλλους τὴν ὁμάδα τῶν ἀνεξαρτήτων σοσιαλιστῶν. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ πολέμου κατεπολέμησε τὸν ἰμπεριαλισμὸν καὶ τὸν πόλεμον, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀντιπολεμικὴν διεθνῆ σοσιαλιστικὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Τσίμμερβαλντ, ἀργότερον δὲ ἵδρυσε τὴν ὁμάδα «Σπάρτακος» καὶ μετὰ τοῦ Κὰρλ Λίμπκνεχτ καὶ τῆς Ρ. Λούξεμπουργ μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀπέθανε ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἧτταν τῶν σπαρτακιστῶν, τὴν 29 Ἰανουαρίου 1919.

Κατεπολέμησε τὸν Μπέρνσταϊν καὶ τὸν ἀναθεωρητικὸν σοσιαλισμὸν καὶ ἐπεδόθη κυρίως εἰς ἱστορικὰς μελέτας. Συγγραφεὺς σπανίας ἱκανότητος, ἔγραφε μὲ μεγάλην σαφήνειαν καὶ ἁπλότητα, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ὁ μεγαλύτερος στυλίστας τῆς ἐποχῆς του ἐν Γερμανίᾳ. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Die Lessing-legende» (Ὁ μῦθος τοῦ Λέσσινγκ,—1893), «Ἡ ἱστορία τῆς Γερμανίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μεσαίωνος» (1923), «Ἡ ἱστορία τῆς Πρωσσίας», «Κ. Μάρξ, ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς του» (1918), «Ἡ φιλολογικὴ κληρονομία τῶν Μάρξ, Ἔγγελς καὶ Λασσάλ» (4 τόμοι), «Ἡ ἱστορία τῆς σοσιαλδημοκρατίας» (4 τόμοι) κλπ. Α. Ε. Μ.

μερινὸν (τὸ) *[Ζωολ.]*. Ποικιλία προβάτου, οὗ τὸ ἀνάστημα ποικίλλει ἀπὸ 50 μέχρι 80 ἑκατοστομέτρων. Ὁ σκελετός του εἶναι εὔρωστος, οἱ πόδες ἀρκετὰ ἰσχυροὶ καὶ μετρίου μεγέθους, τὸ σῶμα ἁδρὸν καὶ ἡ κεφαλὴ ὀγκώδης. Τὰ ἐπιμήκη καὶ ὀγκώδη κέρατα περιβάλλουσι σπειροειδῶς τὰ ὦτα καὶ φέρουσι πολυπληθεῖς ἀναδιπλώσεις, κατὰ δὲ τὸ ἀνώτερον αὐτῶν ἄκρον βαθεῖαν διαυλάκωσιν. Τὰ βελτιωμένα ζῷα ἔχουσιν ἄφθονον καὶ εὐγευστότατον κρέας. Ἡ ποικιλία αὕτη εἶναι ἰθα-

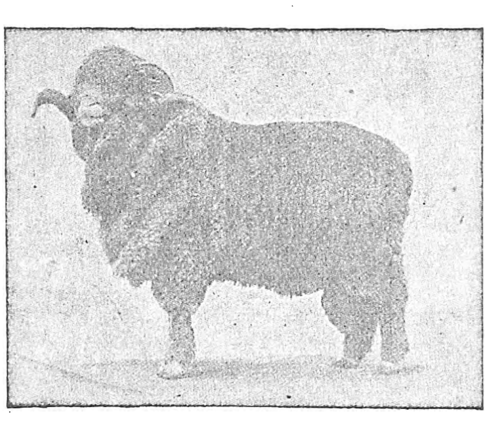

Μερινόν.

γενὴς τῆς βορείου Ἀφρικῆς· ἐκεῖθεν τὸ πρῶτον μετηνέχθη εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἀπετέλει ἕνα ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πλούτων τῆς χώρας. Οἱ βασιλεῖς διέτρεφον μεγάλας ἀγέλας μερινῶν. Ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ ποικιλία αὕτη διεδόθη ἐφ' ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐκ τοῦ τριχώματος τοῦ προβάτου τούτου κατασκευάζονται τὰ περίφημα ὑφάσματα, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα μερινὸ ἢ μερινά. Δ. Ν. Π.

μερινὸς (ὁ), ἡ *μερινό(ν)* (Merinos) *[Ἐγκυκλ.]*. Εἶδος ὑφάσματος ἐξ ἐρίου μὲ σταυρωτὴν ὕφανσιν, κατασκευαζόμενον ἐξ ἐρίου τοῦ προβάτου *μερινόν*, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Ἡ ἐπινόησις τοῦ εἴδους τούτου τοῦ ὑφάσματος ἀποδίδεται εἰς ἕνα μικρὸν τεχνίτην ἐκ Ρέμς, ὀνομαζόμενον *Ντωφινὸ-Παλλοττώ*, ὁ δὲ χρόνος τῆς πρώτης ἐν Γαλλίᾳ ἐμφανίσεώς του συμπίπτει μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Τὸ μερινὸν διαφέρει τῶν ἄλλων μαλλίνων ὑφασμάτων, διότι δὲν εἶναι οὔτε στιβαγμένον (παραγεμισμένο) οὔτε πατημένο, τὸ δὲ ὑφάδιον καὶ οἱ στήμονες εἶναι ἀμφότεροι ἐξ ἐρίου λαναρισμένου πρὸ τῆς κλώσεως. Διακρίνομεν τριῶν εἰδῶν ὑφάσματα μερινός, τὰ ἁπλᾶ, τὰ σκωτικὰ καὶ τὰ διπλᾶ. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα χρησιμοποιοῦνται δι' ἐλαφρὰ γυναικεῖα ἐνδύματα καὶ σάλια, τὰ σκωτικὰ εἶναι ἔγχρωμα ὑφαινόμενα εἰς ποικίλους σχηματισμοὺς μὲ τετραγωνίδια, τὰ δὲ διπλᾶ εἶναι ὑφασμένα μὲ στήμονας διπλοῦς καὶ καλῶς στριμμένους, οἱ ὁποῖοι καθιστῶσιν αὐτὰ λίαν πυκνὰ καὶ ἀνθεκτικά. —Ω.

Μέριντα (Merida) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἐν τῷ νομῷ Μπανταχόθ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Γκαντεάνα, εἰς ἀπόστασιν 48 χλμ. Α. τῆς Μπανταχόθ. Κάτ. 14.633. Εἶναι σημαντικὸς σιδηροδρομικὸς κόμβος τῶν γραμμῶν Μαδρίτης - Μπανταχόθ, ὡς καὶ τῶν πρὸς Σεβίλλην, Οὐέλβα καὶ Κάθερες. Εἶναι ἡ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς Ἐστρεμαδούρας καὶ ἔχει ἐργοστάσια σάπωνος, ὑφασμάτων, χάρτου, γεωργικῶν ἐργαλείων, μωσαϊκῶν, χυτήρια κτλ. Ἡ Μέριντα εἶναι ἐκ τῶν πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Ἱσπανίας εἰς ρωμαϊκὰ ἐρείπια. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἡ Ρωμαϊκὴ γέφυρα, κατασκευασθεῖσα ἐκ γρανίτου ἐπὶ Τραϊανοῦ ἢ Αὐγούστου καὶ ἐπισκευασθεῖσα ὑπὸ τῶν Βησιγότθων τῷ 686 καὶ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Γ' τῷ 1610. Ἀποτελεῖται ἐξ 81 τόξων καὶ ἔχει 783 μ. μῆκος καὶ 60 μ. πλάτος. Ἔχει ἐπίσης ἐρείπια κολοσσιαίου τείχους, ὑπὸ τοῦ ὁποίου περιεβάλλετο κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ρωμαϊκὴν θριαμβευτικὴν ἁψῖδα, καλουμένην σήμερον Ἁψὶς Σαντιάγκο, μαυριτανικὸν φρούριον κτισθὲν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ρωμαϊκοῦ, ἐρείπια ναῶν τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, τεράστιον ὑδραγωγεῖον, καλῶς διατηρούμενον, ρωμαϊκὸν θέατρον, ἐρείπια ἀμφιθεάτρου, ἀρχαῖον ἀνάκτορον τῶν κομίτων Λὸς Κόρβος, κλπ. Εἶναι ἡ *Αὐγούστα Ἐμερίτα* ἢ *Ἠμερίτα* τῶν ἀρχαίων καὶ ἐκτίσθη τῷ 25 π. Χ. κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐγούστου ὑπὸ ἀποίκων στρατιωτῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους παρεχωρήθησαν γαῖαι πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν των (emerites). Γενομένη πρωτεύουσα τῆς Λουσιτανίας ἀνεπτύχθη μεγάλως καὶ ἀπέβη ταχέως μία τῶν σημαντικωτέρων πόλεων τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου. Ἡ ἔκτασις τῆς παλαιᾶς πόλεως ἦτο κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα τῆς σημερινῆς καὶ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ φρουρὰν ἐξ 90.000 ἀνδρῶν. Ἡ ἀκμὴ αὐτῆς ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ τῶν Βησιγότθων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ὠχυρώθη διὰ πέντε φρουρίων. Τῷ 713 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τοὺς ὁποίους ἐξεδίωξεν ἐκεῖθεν ὁ Ἀλφόνσος Θ' τῷ 1228. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ Μέρεντα ἤρχισε νὰ χάνῃ ὁλονὲν τὴν προτέραν αὐτῆς ἀκμήν. Μ. Δ. Β.

— **Μέριντα** (Merida) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Μεξικοῦ, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Γιουκατάν. Κάτ. 79.225. Ἀπέχει 37 χλμ. ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ καὶ εἶναι κέντρον ἀνεξαρτήτου σιδηροδρομικοῦ δικτύου, συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐπινείου της Προγκρέσο, τοῦ Καμπὲθ κλπ. Ἔχει βιομηχανίαν δερμάτων, πίλων Παναμᾶ, καπνοῦ, ζαχάρεως, ἰνδικοῦ κλπ. Μεταξὺ τῶν παλαιῶν της κτηρίων ἐνδιαφέροντα εἶναι ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ τὸ Φραγκισκανὸν μοναστήριον, κτισθὲν τῷ 1547. Ἐκτίσθη τῷ 1542 ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Μοντέχο, ἐπὶ τῆς θέσεως παλαιᾶς πόλεως, καλουμένης *Τίχοο* ἢ *Τχό*. Μ. Δ. Θ.

Μέριντεν (Meriden) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς κομιτείας Νιοὺ Χέϊβεν τῆς πολιτείας Κοννέκτικατ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 27.265. Ἔχει παιδικὸν σωφρονιστήριον, δημοσίαν βιβλιοθήκην, ὀρφανοτροφεῖον καὶ γυναικεῖον γηροκομεῖον καὶ φθισιατρεῖον. Εἶναι ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας βιομηχανικὰς πόλεις τῆς πολιτείας. Μ. Ι. Θ.

Μερίντιαν (Meridian) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Λούντερνταίηλ τῆς πολιτείας Μισσισσιπῆ τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κάτ. 23.285, οἱ πλεῖστοι Μαῦροι. Εἶναι τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον καὶ κέντρον ἀγορᾶς βάμβακος. Ἔχει βιομηχανίαν σιδηροδρομικῶν εἰδῶν καὶ μεταλλικῶν ὑδάτων. Μ. Ι. Θ.

Μερίονεθ (Merioneth) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς Β. Οὐαλλίας. Κάτ. 49.149. Μ. Ι. Θ.

μεριόνη (ἡ) (Merione) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*, περιλαμβάνον μικροῦ μεγέθους μῦς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *μεριόνη ἡ μακρόουρος* (Merione macrura), ἥτις ἔχει χρῶμα ἐπίξανθον κατὰ τὴν ράχιν καὶ φαιόχρυσον κατὰ τὴν κοιλίαν. Τὸ σῶμά της εἶναι βραχὺ καὶ εὔρωστον, ἡ κεφαλὴ ὀγκώδης, τὸ ρύγχος βραχὺ καὶ κολωβωμένον, τὰ ὦτα μικρότατα καὶ ἠνωρθωμένα, οἱ πρόσθιοι πόδες βραχύτατοι, οἱ ὀπίσθιοι ἐπιμηκέστεροι τῶν προσθίων καὶ ἡ οὐρὰ κυλινδρικὴ καὶ μακροτάτη. Τρέχει ταχύτατα καὶ πηδᾷ ἐπιτηδειότατα εἰς μέγα ὕψος. Ἐνδιαιτᾶται κυρίως ἐπὶ ἐρημικῶν καὶ ἀμμωδῶν χωρῶν. Δ. Ν. Π.

μερίς, *—ίδος* (ἡ), κοιν. ***μερίδα***· μέρος, μερίδιον, τμῆμα, κομμάτι: «μία μερὶς φαγητοῦ», «μεγάλη —, μικρὰ μερίς», «ἡ παρεχομένη μερὶς φαγητοῦ εἶναι ἐπαρκής» ‖ φρ. «ἡ μερὶς τοῦ λέοντος» τὸ σύνολον πλὴν ἐλαχίστων (ἐκ τοῦ γνωστοῦ μύθου λέοντος, ὄνου καὶ ἀλώπεκος): «αὐτὸς ἔλαβε τὴν μερίδα τοῦ λέοντος, διὰ δὲ τοὺς ἀδελφούς του ἄφησε ψιχία» ‖ «διπλῆ μερὶς» ἐνν. *φαγητοῦ*: «τὸ Πάσχα παρέχεται εἰς τοὺς στρατιώτας διπλῆ μερίς» ‖ «λογιστικὴ μερὶς» λογαριασμὸς ἐμπορευμάτων, ὠνίων κττ., ἀναφερόμενος εἰς ὡρισμένον πρόσωπον: «δῶσε εἰς τὸν δεῖνα χιλίας δραχμὰς καὶ πέρασέ τας εἰς τὴν μερίδα μου» ‖ πολιτικὸν κόμμα: «ἡ ἀντιπολιτευομένη τὴν κυβέρνησιν μερίς», «δὲν ἀνήκει εἰς καμμίαν μερίδα» ‖ (ἀρχ.) ἑκάστη τῶν τριῶν περιοχῶν, εἰς ἃς ἦτο διῃρημένος ὁ ἐν Φαγιοὺμ τῆς Αἰγύπτου Ἀρσινοΐτης νομός, ὅπου ὑπῆρχον ἐκτεταμένα κτήματα τοῦ Πτολεμαϊκοῦ στέμματος.

— *[Λογιστ.]* *Μερὶς* καλεῖται λογιστικῶς ἡ ἐν

Digitized by Google

τῷ Καθολικῷ ἀφιερουμένη σελίς, ἁπλῆ ἢ διπλῆ, πρὸς κατάστρωσιν τῶν πράξεων ἑνὸς λογαριασμοῦ (βλ. *λογαριασμός*).

Μερὶς (Meurice), ***Φραγκῖσκος-Παῦλος.*** Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς εἰς Παρισίους τῷ 1820 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1905. Ὁ πατήρ του ἦτο χρυσοχόος. Ἐγκαταλείψας τὴν σπουδὴν τῶν νομικῶν ἀφιερώθη εἰς τὰ γράμματα. Ἦτο θερμὸς ὀπαδὸς τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς, τὸ πρῶτον δὲ ἔργον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐνεφανίσθη, ἦτο ἡ διασκευὴ τοῦ Falstaff (1842), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Vacquerie καὶ Th. Gautier. Ἐπίσης ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Vacquerie μετέφρασε τὴν «Ἀντιγόνην» τοῦ Σοφοκλέους (1844), ἥτις παρασταθεῖσα ἐνεποίησε μεγάλην αἴσθησιν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἀνεμείχθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐγένετο ἀρχισυντάκτης τῆς ὑπὸ τοῦ Οὐγκὼ ἱδρυθείσης ἐφημερίδος «Événement», καὶ καταδιωχθεὶς ὡς ἔνθερμος ὑποστηρικτὴς τῆς δημοκρατίας κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν. Ἐλευθερωθεὶς κατὰ τὸ πραξικόπημα τῆς 2 Δεκεμβρίου 1851, ἐπεδόθη ἐκ νέου εἰς τὴν λογοτεχνίαν, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν πολιτικὴν ἀρθρογραφίαν, καὶ ἔγραψε διάφορα δράματα, ποιήματα καὶ μυθιστορήματα, διακρινόμενα κυρίως διὰ τὸ ζωηρὸν ὕφος των, τὴν ἐπιμεμελημένην ἔκφρασίν των καὶ τὴν ἀντίθεσιν τῶν ζωηρῶς διαγραφομένων χαρακτήρων.

Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἀνωνύμων συνεργατῶν τοῦ Ἀλ. Δουμᾶ, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθησαν τὰ μυθιστορήματά του «Ascanio», «Amaury», «Deux Dianes» κ. ἄ. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε καὶ τὴν ψυχολογικὴν μελέτην «Césara» (1869), ἥτις ἐνεθουσίασε τὴν Γεωργίαν Σάνδη. Ἐκ τῶν δραματικῶν ἔργων του ὡς τὸ ἀριστούργημά του θεωρεῖται ἡ διασκευὴ τῆς «Ἀντιγόνης». Ἐπίσης ἔγραψε τὰ δράματα: «Benvenuto Cellini» (1852), «Paris», «Fanfan la Tulipe» (1858), «Le Roi de Bohème et ses sept châteaux» (1859), «Les Beaux messieurs de Bois doré» (1862), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Γεωργίας Σάνδη, μετὰ τῆς ὁποίας ἔγραψε καὶ τὸ φανταστικὸν δρᾶμα «Le drac» (1868) κ. ἄ. Ι. Ο

μέρισμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μερίζειν, τμῆμα, μερίδιον· || συνήθως, τὸ ἀναλογοῦν εἰς ἑκάστην μετοχὴν ἑταιρείας ἐκ τοῦ διανεμητέου κέρδους: «τὸ διανεμηθὲν μέρισμα τῆς πρώτης, — τῆς δευτέρας ἑξαμηνίας».

— *[Ἐμπορ. Δίκ.] Μέρισμα* καλεῖται τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς ἑκάστην μετοχὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας αὐτῆς ποσοστὸν ἐκ τῶν ἐτησίων ἑταιρικῶν κερδῶν, τὰ ὁποῖα ἀπεφασίσθη νὰ διανεμηθοῦν μεταξὺ τῶν μετόχων. Μέρισμα διανέμεται μόνον ἐὰν ὑπάρχωσι καθαρὰ κέρδη καὶ ἐξ αὐτῶν. Ἐν τῷ νόμῳ ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ διατάξεις, προβλέπουσαι τὸν τρόπον τῆς συντάξεως τοῦ ἐτησίου ἰσολογισμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναγραφῆς τῶν στοιχείων τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας, οὕτως ὥστε νὰ προκύπτουν ἐξ αὐτοῦ τὰ πραγματικῶς ἐπιτευχθέντα κατὰ τὴν ἑταιρικὴν χρῆσιν καθαρὰ κέρδη.

Τὸ μέρισμα καταβάλλεται πάντοτε εἰς χρήματα. Διακρίνομεν τὸ *νόμιμον* ἢ *πρῶτον μέρισμα* καλούμενον, τὸ ὁποῖον ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς 4% τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ καταβεβλημένου κεφαλαίου καὶ διανέμεται ἐκ τῶν καθαρῶν κερδῶν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐξ αὐτῶν τῶν κρατήσεων διὰ τακτικὸν ἀποθεματικὸν καὶ πρὸ οἱασδήποτε ἄλλης ἀφαιρέσεως, καὶ τὸ *πρόσθετον μέρισμα* ἢ *ἐπιμέρισμα,* τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπεριόριστον, ὁρίζεται δὲ ὑπὸ τῆς συνελεύσεως ἐκ τῶν διαθεσίμων ποσῶν, τῶν ἀπομενόντων μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐκ τῶν καθαρῶν κερδῶν, τοῦ τακτικοῦ ἀποθεματικοῦ, τοῦ πρώτου μερίσματος καὶ πάσης ἄλλης τυχὸν ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ ἐπιβαλλομένης κρατήσεως· π. χ. ἀμοιβὴ ἐπὶ τῶν κερδῶν χορηγουμένη εἰς μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, σχηματισμὸς ἐκτάκτων ἀποθεματικῶν κλπ. (ἄρθρ 45 καὶ 24 τοῦ νόμου 2190 περὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν). Ἀναγκαία προϋπόθεσις τῆς διανομῆς μερίσματος εἶναι ἡ σύνταξις τοῦ τακτικοῦ ἰσολογισμοῦ καὶ ἡ ἔγκρισις αὐτοῦ ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως. Οὐχ ἧττον ὅμως ὁ νόμος προβλέπει τὴν περίπτωσιν διανομῆς *προμερίσματος* ἢ *προσωρινοῦ μερίσματος* διαρκούσης τῆς ἑταιρικῆς χρήσεως καὶ πρὸ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ τακτικοῦ ἰσολογισμοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει λογιστικῆς καταστάσεως περὶ τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας, συντασσομένης ὅπως καὶ ὁ τακτικὸς ἰσολογισμός.

Εὐθὺς ἅμα τῇ ἐγκρίσει τοῦ ἰσολογισμοῦ καὶ καθορισμῷ τοῦ μερίσματος ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως, ὁ μέτοχος καθίσταται ὡς πρὸς τὴν ἀξίωσίν του ταύτην πρὸς ἀπόληψιν τοῦ μερίσματος δανειστὴς τῆς ἑταιρείας, ἡ ἀξίωσίς του δὲ εἶναι αὐτοτελῶς ἐκχωρήσιμος, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπηρεασθῇ διὰ μεταγενεστέρας ἀποφάσεως τῆς γενικῆς συνελεύσεως. Κ. Β. Ι.

— **«Μέρισμα».** Μηνιαῖον περιοδικὸν ἐν Ἀθήναις, ἱδρυθὲν τῷ 1925 εἰς σχῆμα 2ον ὡς ὄργανον τοῦ «Συνδικάτου Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας» ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μαν. Γ. Μπαρδάνη. — Π.

μερισματαπόδειξις, *—εως* (ἡ), ἢ *μερισματόγραφον* (κοιν. *κουπόνι*). Μικρὸν τεμάχιον χάρτου, συνήθως ὀρθογωνίου σχήματος, ἀποκοπτόμενον τῆς μετοχῆς καὶ τὸ ὁποῖον χρησιμεύει πρὸς εἴσπραξιν τοῦ εἰς αὐτὴν ἀναλογοῦντος μερίσματος. Κατὰ τὴν ἄρχουσαν γνώμην, ἡ μερισματαπόδειξις εἶναι τίτλος εἰς τὸν κομιστὴν καὶ ἐὰν τοῦτο οὐδόλως ἀναφέρεται ἐν αὐτῇ, ἔτι δὲ καὶ ἐὰν πρόκειται περὶ ὀνομαστικῆς μετοχῆς. Διὰ τὴν ἀπόληψιν τοῦ μερίσματος δὲν εἶναι ἀναγκαία ἡ ἔκδοσις μερισματαποδείξεων. Ἡ ἐνάσκησις τοῦ δικαιώματος τούτου εἶναι δυνατὴ καὶ ἁπλῶς διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῆς μετοχῆς. Ἡ μερισματαπόδειξις ἔχει αὐτοτελῆ ὕπαρξιν καὶ δύναται νὰ ἐκποιηθῇ ἄνευ τῆς μετοχῆς. Ὁ κομιστὴς τοῦ μερισματογράφου εἶναι νομιμοποιημένος διὰ τὴν εἴσπραξιν τοῦ μερίσματος. Ἡ ἐκποίησις τῆς μερισματαποδείξεως εἶναι δυνατὴ καὶ πρὸ τοῦ καθορισμοῦ ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τοῦ ἀναλογοῦντος εἰς ἑκάστην μετοχὴν μερίσματος. Τῆς μερισματαποδείξεως διακρίνομεν τὸ τοκομερίδιον καὶ τὸ δελτίον ἀνανεώσεως τοῦ τίτλου. Κ. Β. Ι.

μερισμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μερίζειν, ἡ εἰς μέρη κατανομή, μοιρασμός, χωρισμός· || ἡ διάκρισις τῆς συνθέτου λέξεως εἰς τὰ μέρη αὐτῆς.

— *[Φιλοσ.].* Καλεῖται *μερισμὸς* (λατ. partitio) ἡ ἀνάλυσις συνόλου τινὸς εἰς τὰ πραγματικῶς δυνάμενα νὰ χωρισθοῦν μέρη του, διαφέρουσα τῆς διαιρέσεως κατὰ τὸ ὅτι αὕτη ἀναλύει γένος τι εἰς τὰ εἴδη του.

— *[Ρητορ.]* Ὁ *μερισμὸς* εἶναι «πράγματος ἑνὸς εἰς πολλὰ διαίρεσις εἰς δήλωσιν τῶν ὑποκειμένων» (*Ἡρωδιανοῦ* «περὶ τῶν ἐν λόγῳ σχημάτων» 594) ἢ «ἡ εἰς μέρη περιγραφὴ τῶν ὅλων πράξεων» (*Ἀνωνύμου* «Τέχνη ρητορ.» 185), οἷον: «βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀναμνῆσαι τίνων προσήκει λόγον παρὰ πρεσβευτοῦ λαβεῖν, πρῶτον μὲν ὧν ἀπήγγειλε, δεύτερον δὲ ὧν ἔπραξε κτλ.» (*Δημοσθ.*), ἢ

ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τι πῦρ ἀμαθύνει,
τέκνα δὲ τ' ἄλλοι ἄγουσι βαθυζώνους τε γυναῖκας.

Τὸ σχῆμα τοῦ μερισμοῦ εὕρηται ἐν μεγάλῃ χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ρήτορσι (βλ. *Ἑρμογένους* «Περὶ ἰδεῶν» α', 272—274). Ι. Φ. Δ.

—**μερισμὸς *εἰς μέρη ἀνάλογα*** *[Μαθημ.].* Μερισμὸς ἀριθμοῦ εἰς μέρη ἀνάλογα πρὸς δοθέντας ἀριθμοὺς καλεῖται ἡ μέθοδος, διὰ τῆς ὁποίας χωρίζομεν αὐτὸν εἰς τόσα μέρη, ὅσον εἶναι τὸ πλῆθος τῶν δοθέντων ἀριθμῶν καὶ ἀνάλογα πρὸς αὐτούς. Οὕτω, ἂν μεριστέος ἀριθμὸς εἶναι ὁ 30 καὶ 2, 3, 5 οἱ ἀριθμοί, ἀνάλογα πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ εἶναι τὰ μέρη α, β, γ, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ χωρισθῇ ὁ 30, πρέπει νὰ ὑπάρχουν αἱ ἑξῆς δύο σχέσεις:

$$\alpha+\beta+\gamma=30$$

$$\frac{\alpha}{2}=\frac{\beta}{3}=\frac{\gamma}{5}$$

Ἐξ αὐτῶν ἕπεται ὅτι τὰ μέρη α, β, γ τοῦ ἀριθμοῦ 30 εὑρίσκονται, ἂν πολλαπλασιασθῇ διαδοχικῶς οὗτος ἐπὶ τοὺς ἀριθμοὺς 2, 3, 5 καὶ ἕκαστον τῶν γινομένων τούτων διαιρεθῇ διὰ τοῦ ἀθροίσματος

$$2+3+5=10 \text{ δηλ.}$$

$$\alpha=\frac{2.30}{10}=6,\quad \beta=\frac{3.30}{10}=9,\quad \gamma=\frac{5.30}{10}=15$$

μεριστικός, *—ή, —όν·* ὁ ἱκανὸς ἢ ἐπιτήδειος εἰς τὸ μερίζειν.

μερίστομα (τὸ) *[Βοτ.].* Καλεῖται οὕτω ὁ νεαρὸς ἱστός, οὗ τὰ κύτταρα στενῶς συνδέονται πρὸς ἄλληλα σχηματίζοντα πολυεδρικὸν σύνολον. Τοιοῦτοι ἱστοὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βλαστοῦ καὶ ἀναλόγως τῆς θέσεως καλοῦνται *ἐντεριωνικοί, ἐπιδερμικοὶ* κτλ. Δ. Ν. Π.

μεριστόσωμον (τό), ἢ ***πρωτομερίδιον.*** Οὕτω ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Χαϊδενχάϊν (1907) ὑποθετικῶς αἱ μικρόταται αὐτοτελεῖς βιοφόροι μονάδες, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται ἐντὸς παντὸς κυττάρου καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἕδραν τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς. Αὗται, κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, εἶναι στερεὰ σώματα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν ἐναλλαγὴν τῆς ὕλης, αὐξάνουν καὶ τέμνονται ἀφ' ἑαυτῶν καὶ θεωροῦνται ὡς βιοχημικὰ συστήματα. Θ. ΒΛ.

Μερίτσα *[Γεωγρ.].* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Τρικκάλων χωρίου *Ὀξυνεία* (βλ λ.).

Μέριχας *ὅρμος [Γεωγρ.]·* βλ. *Δρυοπίδος* ὅρμος.

Μερίχοβον *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν διώρου ἀπὸ τῆς Παπαπρασταίνης καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 711. Χ. Δ.

Μερκαὶρ (Mercoeur), ***Φίλιππος-Ἐμμανουὴλ τῆς Λωρραίνης, δοὺξ τοῦ—.*** Γάλλος εὐγενὴς (1558—1602). Ἀνεκηρύχθη ἱππότης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (1579) ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Γ' καὶ διωρίσθη διοικητὴς τῆς Βρετάνης (1582). Ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν τοῦ Λουξεμβούργου, ἡ ὁποία κατήγετο ἀπὸ τῶν παλαιῶν δουκῶν τῆς Βρετάνης, ἐπωφελήθη δὲ τῆς συγγενείας ταύτης διὰ νὰ καταστῇ ἀνεξάρτητος. Κατ' ἀρχὰς ἐπολέμησε παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν συγγενῶν του δουκῶν τῆς Γκίζης ἐν Ὠνὼ καὶ ἀνεκηρύχθη ἐν Ρὲν προστάτης τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Βρετάνῃ (1589). Ὅτε αἱ προθέσεις του ἐξεδηλώθησαν φανερά, ὁ Ἐρρῖκος Δ' ἀπέστειλεν ἐναντίον του τὸν Μονπασιέ, ὁ ὁποῖος ὅμως ἡττήθη ἐν Κραὸν (1592), διότι ὁ Μερκαὶρ εἶχε συμμαχήσει ἐν τῷ μεταξὺ μετὰ τοῦ Φιλίππου Β' τῆς Ἱσπανίας ἐν Τορναμπουόνι (1590) καὶ εἶχεν ἐνισχυθῇ ὑπὸ 5 000 Ἱσπανῶν ὑπὸ τὸν δὸν Χουὰν ντ' Ἀκουΐλα. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Φίλιππος Β', ἐκδηλώσας κατακτητικοὺς σκοποὺς ἐν Βρετάνῃ, ἦλθεν εἰς ρῆξιν μὲ τὸν Μερκαὶρ καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀποσύρῃ τὸν στρατόν του. Τοιουτοτρόπως ὁ Μονπανσιὲ ἐνισχυθεὶς διὰ νέων δυνάμεων κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τὸν μόνον ἀπομείναντα πλέον Μερκαίρ, ἐν Σαὶν-Μαλό, Μορλαί, Ντινὰν κλ. Τέλος ὁ Ἐρρῖκος, ἐκστρατεύσας αὐτοπροσώπως, συνηντήθη μετὰ τοῦ Μερκαὶρ εἰς Ἀγγέρην (1598) καὶ τοῦ προέτεινε συμφέροντας ὅρους συνθηκολογήσεως, σύμφωνως πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ κόρη αὐτοῦ Φραγκίσκη θὰ ἐνυμφεύετο τὸν Καίσαρα δοῦκα τοῦ Βαντώμ, διορισθέντα διοικητὴν τῆς Βρετάνης. Ἔκτοτε ὁ δοὺξ παραιτηθεὶς τῶν ἀξιώσεών του ἔφυγεν εἰς Οὑγγαρίαν, ὅπου ἐπολέμησε νικηφόρως ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ ἀπέθανεν ἐν Νυρεμβέργῃ. Χ. Δ.

Μερκάλλι (Mercalli), ***Γκιουζέππε.*** Ἰταλὸς φυσικὸς καὶ ἡφαιστειολόγος (1850—1919). Ἐσπούδασεν εἰς ἐκκλησιαστικόν τι κολλέγιον τοῦ Μιλάνου καὶ ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ διακεκριμένου γεωλόγου ἀββᾶ Στοππάνι. Ἐδίδαξε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Monza, ἐγκατέλειψεν ὅμως κατόπιν τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς λύκειον τοῦ Reggio τῆς Καλαβρίας. Τῷ 1900 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ὀρυκτολογίας καὶ γεωλογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κατάνης. Μετὰ ταῦτα ἐδίδαξεν ἡφαιστειολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Νεαπόλεως. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Matteucci, διευθυντοῦ τοῦ ἡφαιστειοσκοπείου τοῦ Βεζουβίου, ἀνέλαβεν ὁ Μερκάλλι τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ἐπιδείξας θαυμαστὸν ἡρωϊσμὸν κατὰ τὰς μελέτας του ἐπὶ τοῦ Βεζουβίου.

Ἐδημοσίευσε πλείστας ἐπιστημονικὰς ἐργασίας ἐπὶ τῶν ἡφαιστείων καὶ σεισμῶν. Καθώρισε κλίμακα προσδιορισμοῦ τῆς ἐντάσεως τῶν σεισμῶν, φέρουσαν τὸ ὄνομά του. Ἀπέθανεν ἐκ δυστυχήματος ἐν τῷ οἴκῳ του, καείς. Γ. Κ. Γ.

Μερκὰν (Merkan) *[Γεωγρ.].* Νῆσος μικρὰ δαλματικὴ (πλάτ. 42° 35' Β., μῆκ. 18° 13' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2713: Gulf of Kattaro to Corfu), σχηματίζουσα καὶ προστατεύουσα ἀπὸ τῶν ἀπὸ ΝΔ. τρικυμιῶν τὸν λιμένα *Ραγοῦζα Βέκκια.* Σ. Ε. Λ.

Μερκαντάντε (Mercadante), ***Ἰωσὴφ-Ξαβέριος-Ραφαήλ.*** Ἰταλὸς συνθέτης μελοδραμάτων (1797—1870). Τῷ 1819 ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον Σὰν-Κάρλο τῆς Νεαπόλεως τὸ πρῶτόν του μελόδραμα: «Ἡ ἀποθέωσις τοῦ Ἡρακλέους». Ἠκολούθησαν τὰ μελοδράματα: «Βιαιότης καὶ καρτερία» καὶ «Ὁ Ἀνακρέων ἐν Σάμῳ» (1820), εἶτα δὲ ἐν Ρώμῃ «Ὁ Ζηλιάρης μετανοημένος» καὶ «Ὁ Σκιπίων ἐν Καρχηδόνι» (1820). Μετὰ μετρίαν ἐπιτυχίαν τῆς «Μαρίας Στούαρτ» (Βολωνίᾳ 1821), ἦρε ἀληθῆ θρίαμβον εἰς τὴν Σκάλαν τοῦ Μιλάνου διὰ τοῦ μελοδράματος: «Ἐλίζα καὶ Κλαύδιος» (1821), τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου. Κληθεὶς ν' ἀναβιβάσῃ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἐν Βιέννῃ, ἔδωκεν εἰς τὸ θέατρον τῆς Καρινθίας Πύλης τρία ἀκόμη μελοδράματα: «Ντοραλίτσε» (1824), «Οἱ γάμοι τοῦ Τηλεμάχου καὶ τῆς Ἀντιόπης» (1824), «Ὁ ἄρχων τοῦ χωρίου» (1824). Τῷ 1837 ἡ Σκάλα τοῦ Μιλάνου ἀνεβίβαζε τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον τὸν ἐδόξασε καὶ δι' οὗ θεωρεῖται ὅτι ἐγκαινίασε τὴν σημαντικωτέραν περίοδον τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι τὸ μελόδραμα «Ὁ ὅρκος» (Il Giuramento). Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουν ἐπίσης τὰ μελοδράματα: «Δύο διάσημοι ἀντίπαλοι» (Βενετίᾳ, 1838), «Ἑλένη τοῦ Φέλτρε» (1838) καὶ ἰδίως «Il Bravo», ὁ θρίαμβος τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε μοναδικός. Κολοσσιαίαν ἐπίσης ἐπιτυχίαν ἐσημείωσε τῷ 1840 ἐν Νεαπόλει ἡ «Ἑστιάς» του (la Vestale). Ὁ Μερκαντάντε ἔγραψεν 60 ἐν συνόλῳ μελοδράματα, 20 λειτουργίας, τὴν καντάνταν «Οἱ ἑπτὰ λόγοι», ψαλμούς, μοτέττα, ὕμνους, φαντασίας, διάφορα ἐγκώμια (Omaggi) κτλ. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς τῆς Βασιλικῆς μουσικῆς σχολῆς τῆς Νεαπόλεως, μουσικὸς διευθυντὴς ἐν Νοβάρᾳ κτλ. Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν τῆς ζωῆς του εἶχε καταστῇ ἐντελῶς τυφλός. Ὁ Μερκαντάντε ἀνήκει εἰς τοὺς ροσσινιστὰς τῆς Ἰταλίας. Ἡ τέχνη του στερου-

Digitized by Google

μένη πρωτοτυπίας, είναι μίμησις τῆς τοῦ Ροσσίνι, τοῦ Ντονιζέττι καὶ τοῦ Μπελλίνι. Τὴν ἔλλειψιν ἀτομικότητος προσεπάθησε ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ πλουσίας ἐνορχηστρώσεως καὶ δι' ἐπιτετηδευμένης ἁρμονίας. Χειριζόμενος ἐξ ἄλλου θαυμασίως τὰς φωνὰς καὶ κάτοχος ἀληθοῦς δραματικοῦ αἰσθήματος, κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ ἀρκετὰ ὑψηλὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἰταλικῆς τέχνης. Γ. Σ.

μερκαντιλισμὸς (ὁ) (mercantilisme) *[Οἰκον.]* βλ. λ. *ἐμποροκρατία*.

Μερκαντίνι (Mercantini), ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ριπατρανσώνῃ τῆς ἰταλικῆς ἐπαρχίας Ἄσκολι τοῦ Πιτσίνου τῷ 1821. Ἐνεδύθη κατ' ἀρχὰς τὸ κληρικὸν σχῆμα, ἀλλ' ἀποβαλὼν τοῦτο, μετήρχετο τὸν διδάσκαλον. Συμμετέσχε πάντων τῶν πολιτικῶν κινημάτων μέχρι τοῦ 1849, φιλελευθέρων δὲ ἀρχῶν, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ξένην κατοχήν, ἀπῆλθε τῆς Ἰταλίας αὐτεξόριστος καὶ κατέφυγεν εἰς Κέρκυρον καὶ ἔπειτα εἰς Ζάκυνθον, ὅπου μετήρχετο τὸν διδάσκαλον. Τῷ 1849 ἐδημοσίευσε δέκα πατριωτικὰ ᾄσματα «Canti», ἀφιερωθέντα εἰς τὴν νεολαίαν τοῦ Ἰουνίου καὶ «Ὕμνον» εἰς τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν. Λ. Χ. Ζ.

μερκαπτάλαι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ ἑνώσεις λαμβανόμεναι διὰ συμπυκνώσεως ἀλδεϋδῶν μετὰ μερκαπτανῶν παρουσίᾳ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἢ χλωριοψευδαργύρου, ὡς

$CH_3.CHO+2HS\,C_2H_5=CH_3CH(S.C_2H_5)_2+H_2O$

Ὅταν ἀντὶ τῶν ἀλδεϋδῶν συμπυκνοῦνται κετόναι παράγονται αἱ *μερκαπτόλαι*, ὡς λ. χ.

$(CH_3)_2CO+2HS.C_2H_5=(CH_3)_2.C\,S.C_2H_5)_2+H_2O$

Ἀμφότεραι αἱ τάξεις εἶναι ἀδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ, δυσαρέστου ὀσμῆς, ἄχροα ὑγρά, μὴ προσβαλλόμενα ὑπὸ ὀξέων οὔτε ἀλκαλίων ἀκόμη καὶ κατὰ τὸν βρασμόν. Σ. Γ.

μερκαπτᾶναι (αἱ), ἢ ***θειαλκοόλαι***, ἢ ***θειόλαι*** *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτως αἱ θεωρητικῶς ἐκ τοῦ ὑδροθείου δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ ἑνὸς ὑδρογόνου ὑπὸ ἀλκυλίου λαμβανόμεναι ἑνώσεις τοῦ γενικοῦ τύπου $C_\nu H_{2\nu+1}$ SH. Εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀλκοόλας, μὲ τὴν ὕπαρξιν ὅμως μικρῶν διαφορῶν ὀφειλομένων εἰς τὴν διάφορον φύσιν τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ θείου. Οὕτω κατὰ τὴν ἐπίδρασιν ἠπίων ὀξειδωτικῶν μέσων ἡ ὀξείδωσις βαίνει κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῦ θείου παραμένοντος τοῦ ἀλκυλίου ἀμεταβλήτου, σχηματίζονται δ' οὕτω *δισουλφίδια, σουλφονικὰ ὀξέα* κλπ. Αἱ μερκαπτᾶναι παρασκευάζονται δι' ἐπιδράσεως ἀλκοολικοῦ διαλύματος ὑδροθειοκαλίου ἐπὶ ἀλκυλαλογονιδίων, ὡς $C_2H_5.I+K.SH=C_2H_5SH+KCl$, ἢ δι' ἀποστάξεως πυκνοῦ διαλύματος ἀλκυλοθειικῶν ἀλάτων μεθ' ὑδατικοῦ διαλύματος ὑδροθειοκαλίου, ὡς

$C_2H_5OSO_2OK+K.SH=C_2H_5SH+K_2SO_4$

κλπ. Εἶναι λίαν δύσοσμα σώματα, σχεδὸν ἀδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εὐδιάλυτα εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ αἰθέρα. Αἱ μερκαπτᾶναι ἔχουσιν ἀσθενῶς ὄξινον χαρακτῆρα καὶ ἀντικαθιστῶσιν εὐκόλως τὸ ὑδρογόνον τῆς ὁμάδος SH διὰ μετάλλου, κέκτηνται δὲ ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τὸ νὰ σχηματίζουν ἅλατα μετὰ βαρέων μετάλλων. Οὕτω μετ' ὀξειδίου τοῦ ὑδραργύρου ἀντιδροῦν ζωηρότατα, σχηματιζομένων ἀχρόων κρυσταλλωσίμων ἀλάτων, ἐκ τούτων δὲ προέρχεται καὶ τὸ ὄνομα (corpus mercurio aptum). Τὰ ἅλατα γενικῶς τῶν μερκαπτανῶν καλοῦνται *μερκαπτίδια*. Τὰ σπουδαιότερα μέλη τῆς σειρᾶς τῶν μερκαπτανῶν εἶναι ἡ *μεθυλομερκαπτάνη*, ἡ *αἰθυλομερκαπτάνη* κλπ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀλειφατικῶν ἔχομεν καὶ κυκλικὰς μερκαπτάνας, αἵτινες προσομοιάζουν αὐταῖς κατὰ τὰς ἰδιότητας καὶ παρασκευάζονται εἴτε δι' ἀναγωγῆς τῶν ἀντιστοίχων σουλφοχλωριδίων, εἴτε ἐκ τῶν ἀντιστοίχων ἀμινῶν διὰ διαζωτώσεως καὶ ἀκολούθου ἀντικαταστάσεως τῆς διαζωομάδος διὰ SH. Σ. Γ.

μερκαπτανοξέα (τὰ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικαὶ θειοῦχοι ἑνώσεις ἀνάλογοι πρὸς τὰ ὀξυοξέα, ὡς λ. χ. $CH_2(SH).COOH$. Δυσώδη ἔλαια ἢ εἰς χαμηλὴν θερμοκρασίαν τηκόμεναι κρυσταλλικαὶ μᾶζαι. Σ. Γ.

μερκαπτίδια (τὰ) *['Οργ Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ἅλατα τῶν *μερκαπτ. νῶν* (βλ. λ.). Σ. Γ.

μερκαπτοβενζοθειαζόλιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*.

Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_6H_4\langle{}^{S}_{N}\rangle C.SH$

παρασκευαζομένη βιομηχανικῶς διὰ θειώσεως τοῦ θειοκαρβανιλιδίου. Ἄχρουν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 174°. Χρησιμοποιεῖται πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ βουλκανισμοῦ τοῦ καουτσούκ. Σ. Γ.

μερκαπτόλαι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]* βλ. *μερκαπτάλαι*.

Μερκάς, ἢ ***Μερκάδα*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται 1 ½ ὥραν νοτιοανατολικῶς τοῦ Μαυρίλλου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 455. Χ. Δ.

Μερκάτης. Ὄνομα οἰκογενείας ἀπαντώσης ἀπὸ τοῦ 1065 καὶ ἑλκούσης τὴν καταγωγὴν ἐκ San Miniato τῆς Φλωρεντίας. Αὕτη μετηνάστευσεν εἰς Ζάκυνθον, τῷ 1536, καὶ ἐνεγράφη πρὸ τοῦ 1572 εἰς τὴν χρυσόβιβλον τῆς νήσου μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τιμηθεῖσα, τῷ 1788, καὶ διὰ τοῦ τίτλου τοῦ κόμιτος. Ἐξ αὐτῆς διέπρεψαν σὺν ἄλλοις εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν ἐκκλησίαν οἱ ἑξῆς: — ***Πέτρος-Παῦλος*** (1480–1530), λατινιστὴς καὶ φιλόσοφος. — ***Πέτρος-Παῦλος*** (1514–1585), ἄριστος ἰατρὸς ἐν Ρώμῃ. — ***Ἰωάννης*** (1724), διακριθεὶς διὰ τὴν δρᾶσιν του κατὰ τῶν λεηλατούντων τὰ ἑλληνικὰ παράλια πειρατῶν. — ***Φραγκίσκος-Ἀντώνιος*** (1718—1804), Λατῖνος ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας—Ζακύνθου. — ***Ἰάκωβος*** (1725), ἀποσταλεὶς ὑπὸ τὸν Φόσκαρην παρὰ τῆς βενετικῆς πολιτείας εἰς Κεφαλληνίαν, τῷ 1783, πρὸς καταστολὴν τῶν ἐκεῖ στάσεων. — ***Πέτρος-Ἀνδρέας*** (1770), ἰατρὸς γράψας ἰταλιστὶ διάφορα ποιήματα. — ***Παῦλος-Ἰωάννης*** (1771—1854), φυσικομαθηματικός, σπουδάσας ἐν Παδούῃ καὶ γράψας ἰταλιστὶ ποιήματα. — ***Ἀλέξανδρος*** (1874), γραμματεὺς τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ καὶ αὐλικὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου. — ***Ἰωάννης***, γεννηθεὶς τῷ 1877 καὶ σπουδάσας μηχανικός, ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τὴν μάχην τῶν Γιαννιτσῶν, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1912. Λ. Χ. Ζ.

Μερκάτι (Mercati), ***Μιχαήλ***. Ἰταλὸς φυσιοδίφης (1541—1593). Διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ φιλοσοφίας, διωρίσθη εἰκοσαετὴς μόλις ἐπὶ Πίου τοῦ Ε' διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τοῦ Βατικανοῦ, εἶτα πρωτονοτάριος τοῦ Σίξτου Ε' καὶ τέλος πρῶτος ἰατρὸς τοῦ Κλήμεντος Η'. Εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τοῦ πρώτου ὀρυκτολογικοῦ μουσείου τῆς Εὐρώπης, τῆς «Μεταλλοθήκης τοῦ Βατικανοῦ» τῷ 1585. Πλὴν ἄλλων μελετῶν συνέγραψε τὴν «Μεταλλοθήκην», ἔργον ἐκδοθὲν πολὺ μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Micahelis Mercati metallotheca, opus posthumum...» τῷ 1717—19 ὑπὸ Lancisi. Εἰς τὸν Μερκάτι ἀποδίδεται ἐσφαλμένως ἡ θεωρία ὅτι πολλὰ τῶν θεωρουμένων ὡς οὐρανίας προελεύσεως κεραυνίων (περιέργων λίθων ἀπαντώντων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πανταχοῦ) εἶναι ἔργα ἀνθρωπίνης τέχνης, ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου, ἐνῷ οὗτος δὲν ἠμφισβήτει τὴν πρόληψιν ὅτι τὰ γωνιώδη κεραύνια (νεολιθικοὶ πελέκεις δι' ἡμᾶς) ἔπεσαν ἐξ οὐρανοῦ μετὰ τοῦ κεραυνοῦ, διὰ δὲ τὰ κοινὰ κεραύνια (αἰχμαὶ βελῶν κλπ. δι' ἡμᾶς) λέγει ὅτι ὑπὸ πλείστων ἤδη θεωροῦνται ὡς ἔργα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗ

μερκατορικός, *—ή, —όν* ὁ σχετιζόμενος πρὸς τὸ σύστημα τοῦ *Γεράρδου Μερκάτορος*, τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τῆς διὰ προβολῶν κατασκευῆς τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν.

— **μερκατορικὴ** ***προβολή***. Προβολὴ τῆς γηΐνης ἐπιφανείας καὶ διὰ τὴν μεταξὺ τῶν παραλλήλων 65° Β. καὶ Ν. ἔκτασίν της, ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Μερκάτορος* καὶ ἄγουσα εἰς τὴν μερκατόριον ἐπιπεδογράφησιν.

— **μερκατορικοὶ** ***χάρται***. Οἱ κατὰ τὴν μερκατορικὴν προβολὴν καὶ ἐπιπεδογράφησιν χάρται, χρησιμοποιούμενοι ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ναυσιπλοΐας μεταξὺ τῶν παραλλήλων 65° Β. ἢ Ν πλάτους. Μὴ παρέχοντες οὐδεμίαν ἀσφάλειαν εἰς τοὺς ναυσιπλοοῦντας εἰς μεγαλύτερα πλάτη, ὑποκαθίστανται διὰ χαρτῶν συντεταγμένων διὰ *στερεογραφικῆς προβολῆς*, οἷοι οἱ τῶν πολικῶν ἐκτάσεων ναυτικοὶ χάρται. Σ. Ε. Λ

μερκατόριος *ἐπιπεδογράφησις*. Ἡ κατὰ τὴν μερκατορικὴν προβολὴν ὑποτύπωσις χάρτου, ἐκτάσεώς τινος τῆς ὑδρογείου. Κύριον γνώρισμα τῶν κατὰ τὴν ἐπιπεδογράφησιν ταύτην συντασσομένων χαρτῶν εἶναι τὸ ἰσομερὲς τῶν διαιρέσεων τῶν ὁριζοντίων πλευρῶν τοῦ πλαισίου τῶν παριστώντων τὰ γεωγραφικὰ μήκη καὶ τὸ αὐξομερὲς ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους τῶν διαιρέσεων τῶν κατακορύφων πλευρῶν, ἐφ' ὧν τὰ γεωγραφικὰ πλάτη. Σ. Ε. Λ

«**Μερκᾶτος**» (Mercatus). Συλλογὴ ψευδῶν παπικῶν διατάξεων (βλ. λ. *Ἰσίδωρος* Μερκάτωρ).

Μερκάτωρ (Mercator), ***Γεράρδος***. Φλαμανδὸς γεωγράφος καὶ κοσμογράφος (1512—1594). Τὸ πραγματικόν του ὄνομα ἦτο *Κρέμερ*. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Louvain, ἐπιδοθεὶς κατόπιν εἰς τὰ μαθηματικά, ἐνῷ συγχρόνως ἐξεμάνθανε τὴν τέχνην τοῦ χαράκτου καὶ ἐδίδε θῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Καρόλου τοῦ Κουίντου (1541), κατεσκεύασε διὰ τὸν ἡγεμόνα τοῦτον δύο σφαίρας, τὴν μὲν τοῦ οὐρανοῦ, τὴν δὲ τῆς ὑδρογείου, ὑπερβαινούσας εἰς τελειότητα πάσας προγενεστέρως κατασκευασθείσας. Ἡ ἐπινόησις ὅμως, ἡ ὁποία τὸν ἀνέδειξε πραγματικὸν τῆς ναυτιλίας εὐεργέτην ἦτο ἡ τῆς προβολῆς τῆς φερούσης τὸ ὄνομά του, ἥτις τὸν ἐβοήθησεν εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ναυτικῶν χαρτῶν, οἵτινες ἐπιτρέπουν τὴν ἐπ' αὐτῶν χάραξιν τῆς λοξοδρομίας δι' εὐθείας γραμμῆς τεμνούσης τοὺς παραλλήλους πρὸς ἀλλήλους μεσημβρινούς των κατὰ γωνίαν σταθεράν, τὴν γωνίαν τῆς πλεύσεως. Ἐν τούτοις ἡ χρονολογία τῆς εὐεργετικῆς ταύτης ἐπινοήσεως δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη, ἄλλων θεωρούντων ὡς τοιαύτην τὸ 1550 καὶ ἄλλων τὸ 1569· τοῦτο δὲ διότι δὲν ἐξετιμήθη αὕτη ὅσον ἔπρεπεν ἐξ ἀρχῆς. Ὁ Μερκάτωρ ἐδημοσίευσε πλείστους κατὰ τὴν προβολήν του χάρτας, τῇ συναρωγῇ τοῦ φίλου του γεωγράφου Ὀρτέλιους, ὧν οὐδεὶς τελειότερος εἶδε τὸ φῶς πρὸ τῆς παρόδου ἑνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος. Περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ βίου του ἐτράπη εἰς τὴν θεολογίαν, συγγράψας μάλιστα καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἔργα, τῶν ὁποίων αἱ ἑτερόδοξοι τάσεις ἐγένοντο ἀφορμὴ παρεμποδίσεως τῆς δημοσιεύσεώς των. Ἐκ τῶν πολλῶν ποικίλης ὕλης ἔργων του, ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἕλληνας περισσότερον τὸ «Tabulae geographicae ad mentem Ptolomaei Restitutae» (Κολωνία 1578 in fol.), οὗ ἐπιτομὴν ἐν ἰταλικῇ μεταφράσει κέκτηται ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων. Μνημεῖον εἰς τὸν Μερκάτωρα ἀνηγέρθη τῷ 1878 ἐν Duisburg, ὅπου ἔζησε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του. Σ. Ε. Λ.

Γεράρδος Μερκάτωρ

Μέρκελ (Merkel), ***Γκάρλιμπ***. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1769—1850), γεννηθεὶς ἐν Λεττονίᾳ. Τῷ 1795 κατῆλθεν εἰς Γερμανίαν καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐνεφανίσθη εἰς τὸ κοινὸν διὰ τοῦ ἔργου του «Οἱ Λεττονοί», ἐνῷ ἠμύνθη τῶν δικαίων τῶν Λεττονῶν δουλοπαροίκων ἐναντίον τῶν Γερμανῶν γαιοκτημόνων τῆς Βαλτικῆς. Ἔγραψεν εἶτα ἐναντίον τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ, ἰδίως εἰς τὰς «Ἐπιστολὰς πρὸς μίαν γυναῖκα». Πολυτίμους διὰ τὴν ἐποχήν του πληροφορίας περιέχουσι τὰ ἔργα του: «Σχαριφήματα ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἀναμνήσεών μου» (1812—1816, τόμ. 4), «Πῶς εἶδον τὴν Γερμανίαν μετὰ ἀπουσίαν 10 ἐτῶν» (1818), «Εἰκόνες καὶ χαρακτηρισμοὶ ἐκ τῆς ζωῆς μου» (1839—1840). Γ. Ι. Β.

—**Μέρκελ** (Merkel), ***Γουσταῦος-Ἀδόλφος***. Διακεκριμένος Γερμανὸς ὀργανοκρούστης ἐν Δρέσδῃ (1827 — 1885). Ἔγραψεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον: 9 σονάτας, μίαν μέθοδον, φαντασίας, πρελούντια, χορικά, φυγὰς κτλ. Γ. Σ.

— **Μέρκελ** (Merkel), ***Φρειδερῖκος-Σιγμοῦνδος***. Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἀνατόμος, γεννηθεὶς τῷ 1845. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀνατομικοῦ ἰνστιτούτου ἐν Ροστὸκ (1872), Καινιξβέργῃ (1883) καὶ τέλος ἐν Γοτίγγῃ (1885), ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἔγραψε πληθὺν πραγματειῶν περὶ τῆς ἀνατομικῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ, τῶν μυῶν, καὶ τῶν σπερματοζῳαρίων, περὶ μικροσκοπίου καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ (1875), περὶ τῆς ἀπολήξεως τῶν αἰσθητικῶν νεύρων ἐν τῷ δέρματι τῶν σπονδυλωτῶν (1880), δίτομον «Ἀνατομικὴν» (1885) καὶ ἀπὸ τοῦ 1892 ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Bonnet ἐξέδιδεν ἀνὰ πᾶν ἔτος τόμον τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀνατομικοῦ ἰνστιτούτου. Ἀπέθανεν ὀλίγον μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ τάφου τῶν υἱῶν του, πεσόντων εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ο. Ρ.

Μερκίνιζα *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀρκαδίας χωρίου *Λίθαρος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μερκοβούνι(ον) *[Γεωγραφ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται 15' λεπτὰ πρὸς Β. τῆς Τριπόλεως καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 495. Χ. Δ.

Μερκούρης, ***Γεώργιος Σπύρ.*** Υἱὸς τοῦ *Σπύρου Μερκούρη*, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1886. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του ἐν Παρισίοις. Τῷ 1915 ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀττικοβοιωτίας. Ἐπὶ κυβερνήσεως Πρωτοπαπαδάκη (1921—1922) ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐπισιτισμοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς οἰκουμενικῆς (1926—1927) ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ὡς μέλος τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος. Δ. Α. Λ.

—**Μερκούρης**, ***Σπῦρος Γεωργ.*** Ἐγεννήθη ἐν Ἑρμιόνῃ τῷ 1856. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τὴν ἰατρικὴν καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του (1881) διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου, διατηρήσας τὴν θέσιν ταύ-

Digitized by Google

την μέχρι τοῦ 1899, ὅτε ἐξελέγη δήμαρχος Ἀθηναίων, ἀφοῦ προηγουμένως δὶς εἶχεν ἐκλεγῆ δημοτικὸς σύμβουλος. Εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1903 ἐξελέγη καὶ πάλιν δήμαρχος Ἀθηναίων ὡς καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1907, διατηρήσας οὕτω τὸ ἀξίωμα τοῦ δημάρχου ἐπὶ τρεῖς κατὰ σειρὰν τετροετίας μέχρι τοῦ ἔτους 1914. Τῷ 1929 ἐξελέγη γερουσιαστής. Παρῃτήθη ὅμως τοῦ ἀξιώματος τούτου τὸν Αὔγουστον τοῦ ἰδίου ἔτους ὅτε, ἐξελέγη διὰ τετάρτην φορὰν δήμαρχος Ἀθηναίων. Δ. Α. Λ.

Μερκοῦρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας (βλ. *Βρούστι*). Χ. Δ.

Μερκουριαλὶς ἡ ἐτησία.
(α=ἄνθος ἄρρεν, β=ἄνθος θῆλυ.)

μερκουριαλὶς (ἡ) (Mercurialis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν*, περιλαμβάνον ποώδη φυτὰ ἐνιαύσια ἢ πολυετῆ μὲ φύλλα ἀντίθετα φέροντα παράφυλλα καὶ ἔμμισχα καὶ ἄνθη μονογενῆ ἢ δίοικα κατὰ στάχυς διατεταγμένα. Ἐκ τῶν 6 γνωστῶν εἰδῶν ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ *μερκουριαλὶς ἡ ἐτησία* (Mercurialis annualis), ἥτις εἶναι φυτὸν δηλητηριῶδες. Ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

Μερκουρῖνος. Ἀρειανός, καταγόμενος ἐκ Σκυθίας καὶ διαμένων ἐν Μεδιολάνοις. Ἦτο φίλος καὶ συνεργάτης τῆς αὐτοκρατείρας Ἰουστίνης, ἥτις ὁμόφρων οὖσα αὐτοῦ καὶ μὴ ἀνεχομένη τὸν ἱερὸν ἐπίσκοπον τῶν Μεδιολάνων Ἀμβρόσιον, κατώρθωσε, διαταγῇ τοῦ ἀνηλίκου αὐτῆς υἱοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, νὰ χειροτονηθῇ ὑπὸ ἀρειανοφρόνων ὁ Μερκουρῖνος ἐπίσκοπος τῶν ἐν Μεδιολάνοις ἀρειανῶν τῷ 385, καίτοι ἐπὶ τῶν δακτύλων ἠριθμοῦντο οὗτοι, μετονομασθεὶς *Αὐξέντιος*. Τὸν Μερκουρῖνον εὑρίσκομεν ἀνωφελῶς ῥᾳδιουργοῦντα μέχρι τοῦ 387, ὅτε πλέον ἀπέκαμεν ἡ Ἰουστίνη καταδιώκουσα τὸν Ἀμβρόσιον. Μ. Ι. Γ.

Μερκούριος, *ἅγιος*. Ἀτρόμητος στρατιώτης τοῦ σώματος τῶν Μαρτησίων, ἐφ ᾧ καὶ προήχθη νεαρώτατος εἰς στρατηγόν. Καταγγελθεὶς ὅμως ὅτι ἐχριστιάνιζε, συνελήφθη κατὰ τὸν μέγαν ἐπὶ Δεκίου, τῷ 250, διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν καὶ ἀποσταλεὶς εἰς Καισάρειαν ἀπεκεφαλίσθη. Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην του τῇ 25 Νοεμβρίου.

— **Μερκούριος.** Παραλία κώμη τῆς Ἀφρικῆς, κειμένη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Λιβύης καὶ περὶ τὰ 50 χλμ. νοτίως τῆς Καρχηδόνος (ἤτοι περὶ τὰ 45 χλμ. νοτίως τῆς νῦν πόλεως Τύνιδος). Ἐκαλεῖτο Μερκούριος ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχαιοτάτου ναοῦ τοῦ Ἑρμοῦ (λατ. Mercurius).

Εἰς τὸν λιμένα τοῦτον κατεστράφη τῷ 468 ὁ βυζαντινὸς στόλος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βανδάλων Γιζερίχου (βλ. λ. *Βασιλίσκος*). Ν. ΚΛΕ

μερκουρόλη (ἡ) (Merkurolum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἕνωσις νουκλεϊνικοῦ ὀξέος μεθ' ὑδραργύρου, περιέχουσα 10 % ὑδράργυρον. Λαμβάνεται δι' ἐπιδράσεως προσφάτως καθιζηθέντος ὀξειδίου τοῦ ὑδραργύρου ἐπὶ νουκλεϊνικοῦ ὀξέος. Λευκόφαιος κόνις, εὐδιάλυτος εἰς θερμὸν ὕδωρ, ἀδιάλυτος εἰς τὴν ἀλκοόλην. Τὸ ὑδατικὸν διάλυμα τῆς μερκουρόλης ἀντιδρᾷ ἀσθενῶς ἀλκαλικῶς, δὲν καθιζάνει δὲ διὰ τῶν καυστικῶν ἀλκαλίων. Τὸ σκεύασμα ἀνεγράφη ἐπὶ συφίλιδος, βλενορροίας, φλογώσεως τῶν ὀφθαλμῶν, κατάρρων τοῦ μέσου ὠτός. Δέον νὰ φυλάσσηται ἀπὸ τοῦ φωτός. Κ. Γ. Μ.

Μερκουρόπουλος, *Ἰωάννης* · βλ. λ. *Ἰωάννης Θ´* πατριάρχης Ἱεροσολύμων.

«**Μερκὺρ** *ντὲ Φρὰνς*» (Mercure de France). Γαλλικὸν περιοδικὸν (βλ. *Ἑρμῆς* τῆς Γαλλίας).

μερκώπη (ἡ) (Mercope) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πηδητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κερκωπιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

μέρλαγγος (ὁ) (Merlagus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀνακανθίνων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαδιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μάγχης, τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου, περιζήτητα διὰ τὸ νοστιμώτατον κρέας των. Ἀξιολογώτερα εἴδη εἶναι: *Μέρλαγγος ὁ κοινὸς* (Merlagus vulgarus), ὅστις ἔχει μῆκος 30 ἑκατοστομέτρων, σῶμα ἐπίμηκες καὶ πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματος εἶναι φαιοϋποπράσινος μὲ χαλκοχρόους ἀποχρώσεις, αἱ πλευραὶ εἶναι λευκοκίτριναι καὶ ἡ κοιλία ἀργυρόλευκος. Τρέφεται ἐκ μαλακοστράκων, σκωλήκων καὶ μικρῶν ἰχθύων καὶ ἁλιεύεται ἀπλήστως διὰ τὸ νοστιμώτατον κρέας του. *Μέρλαγγος ὁ μέγας* (Merlagus maximus), ἔχων μῆκος 50 ἑκατοστομέτρων, σῶμα πλατὺ καὶ ὑψηλόν, κεφαλὴν μεγάλην ἀπολήγουσαν εἰς ὀξὺ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ῥύγχος, σῶμα φαιοερυθρὸν καλυπτόμενον ὑπὸ μικροτάτων λεπίων, πλευρὰς ὑπερύθρους, κοιλίαν λευκήν. Ἁλιεύεται καθ' ὅλον

Μέρλαγγος ὁ κοινός.

σχεδὸν τὸ ἔτος διὰ δικτύων ἢ δι' ἀγκίστρων. Προτιμοτέρα εἶναι ἡ ἁλιεία του κατὰ Σεπτέμβριον, διότι τότε τὸ κρέας του εἶναι εὐγευστότερον. *Μέρλαγγος ὁ ἀνθρακεὺς* (Merlangus carbonarius). Τὸ μῆκός του κυμαίνεται μεταξὺ 40 καὶ 80 ἑκατοστομέτρων καὶ ἔχει μελανὸν χρωματισμόν, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὴν ὀνομασίαν του. Ἡ ῥάχις του εἶναι ὑπομελανή, καὶ τὰ πτερύγια βαθέως φαιά. Τὰ νεαρὰ ἔχουν χρῶμα ὑποπράσινον ἢ πρασινόφαιον. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βρετάνης καὶ τῆς Νορβηγίας, ὅπου καὶ ἁλιεύεται ἀπλήστως διὰ τὸ νοστιμώτατον κρέας του. Οἱ μέρλαγγοι εἶναι γνωστοὶ παρ' ἡμῖν γενικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα *μπακαλιάροι*. Δ. Ν. Π.

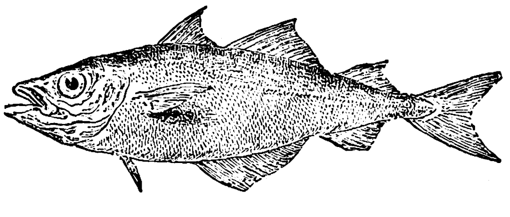

Μέρλαγγος ὁ μέγας.

Μερλὲν (Merlin), ***Ἀλφρέδος***. Γάλλος σοφός, γεννηθεὶς ἐν Ὀρλεάνῃ τῷ 1876. Ἀπεφοίτησε τῷ 1900 τῆς École Normale Supérieure, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπεστάλη ἐπὶ τριετίαν εἰς τὴν γαλλικὴν ἀρχαιολογικὴν σχολὴν τῆς Ῥώμης, ὅπου ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην τοῦ περὶ τὸν Ἀβεντῖνον τμήματος τῆς ἀρχαίας πόλεως. Τὰ πορίσματά του ἐδημοσίευσε τῷ 1906 εἰς πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Aventin dans l'antiquité». Ἐκ Ῥώμης ἀπεστάλη εἰς Τύνιδα, παρέμεινε δ' ἔκτοτε ἐπὶ δεκαπενταετίαν καὶ πλέον εἰς Ἀφρικήν, ὅπου ἐμελέτησε τὰ φοινικικά, ἑλληνικὰ καὶ ῥωμαϊκὰ ἐρείπια τὰ ἐγκατεσπαρμένα καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν Β. παραλίων τῆς χώρας. Ἀξιολογώτεραι ἐκ τῶν μελετῶν αὐτοῦ εἶναι αἱ ἑξῆς: «Le temple d'Apollon à Bulla Regia» (1908), «Les inscriptions d'Uchi Majus, d'après les recherches du capitain Gondouin» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Poinssot*, 1908), «La Nécropole punique d'Ard-el-Kheraïb à Carthage (μετὰ τοῦ *L. Drappier*, 1909), «Le sanctuaire de Baal et de Tanit près de Siagu» (1910), «Forum et églises de Safetula» (1912), «Forun et maisons d'Althiburos» (1913) κλπ. Ἐπίσης συνειργάσθη εἰς ἀρχαιολογικοὺς χάρτας καὶ ὁδηγοὺς μουσείων καὶ ἀρχαιολογικῶν τόπων τῆς Β. Ἀφρικῆς. Τῷ 1920 ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐδίδαξεν ἱστορίαν, παπυρολογίαν καὶ ἐπιγραφολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λίλλης, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος διωρίσθη ἐπιμελητὴς τῶν ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου. Τῷ 1922 ἐξελέγη πρόσεδρον μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, τῷ δὲ 1928 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Χ. Δ.

— **Μερλὲν** (Merlin), ***Ἀντώνιος-Χριστόφορος***, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Μερλὲν-ντὲ-Τιονβὶλλ***. Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Τιονβὶλλ (1762—1833). Ἐκλεγεὶς ἀντιπρόσωπος τοῦ νομοῦ Μοζέλλα, ἐν τῇ νομοθετικῇ ἐθνοσυνελεύσει ἐτάχθη μὲ τὴν ἀριστεράν, αὐτὸς δὲ πρῶτος προέτεινε τὴν κατάσχεσιν τῶν περιουσιῶν τῶν φυγάδων εὐγενῶν (émigrés). Ἐπανεκλεγεὶς παρεκάθησε μετὰ τῶν ὀρεινῶν, τῷ δὲ 1792 ἐστάλη εἰς τὴν πολιορκουμένην Μαγεντίαν, ἐπιφορτισμένος μὲ εἰδικὴν ἀποστολήν. Ἀκολούθως παρηκολούθησε τὸν στρατὸν καὶ ἐπολέμησε μετ' αὐτοῦ ἐν Βανδέᾳ, συνέβαλεν εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ ἐχθροῦ του Ῥοβεσπιέρρου καὶ ἔπαιξε σπουδαῖον ῥόλον κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μανχάϊμ, ὡς μέλος τοῦ συμβουλίου διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους κατεδίωξε τοὺς παλαιοὺς φίλους του Ἰακωβίνους, μετέσχε τοῦ συμβουλίου τῶν πεντακοσίων καὶ τέλος, ἀφοῦ ὑπηρέτησεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας (1798), ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἐν Αἲν κτήματά του, ἐπανεμφανισθεὶς ἐπ' ὀλίγον τῷ 1814, ὁπότε προσεπάθησε ματαίως νὰ ἱδρύσῃ ἐθελοντικὸν σῶμα. Τῷ 1860 ὁ Ἰωάννης Reynand ἐδημοσίευσε πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Vie et correspondance de Merlin de Thionville», ἐν τῇ ὁποίᾳ προσεπάθησε νὰ ἀνασκευάσῃ τὰς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του ἀποδιδομένας εἰς τὸν Μερλὲν κατηγορίας, εἰς βάρος τῆς πολιτικῆς του ἀκεραιότητος. Χ. Δ.

— **Μερλὲν** (Merlin), ***Φίλιππος-Ἀντώνιος, κόμις —***, ὁ ἐπιλεγόμενος ***Μερλὲν-ντὲ-Ντουαί***. Γάλλος νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς (1754 — 1838). Μέχρι τοῦ 1789, ὁπότε ἀπεστάλη εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, ὑπηρέτησεν ὡς ἀνώτερος δικαστικὸς καὶ δικηγόρος, ἰδίως ἐν Φλάνδρᾳ. Τῷ 1792 ἐπανεκλεγείς, συνετέλεσεν εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ Ῥοβεσπιέρρου καὶ ἐχρημάτισε πρόεδρος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἐπί τινας ἡμέρας τῷ 1803, διευθυντὴς καὶ ὑπουργὸς τῆς γενικῆς ἀσφαλείας καὶ μέλος πολλῶν ἀνωτάτων ἐπιτροπῶν καὶ συμβουλίων, ἐν οἷς καὶ τῆς συνταξάσης τὸν κώδικα τῶν ποινῶν καὶ ἀδικημάτων. Ὁ Ναπολέων ὠνόμασεν αὐτὸν ἰσόβιον σύμβουλον τῆς ἐπικρατείας, κόμιτα καὶ μέγαν ἀξιωματοῦχον τοῦ τάγματος τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Στερηθεὶς τῶν ἀξιωμάτων τούτων μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβώνων, ἐπαναδιωρίσθη κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ἑκατονθημέρου. Ἐξορισθεὶς τῷ 1815, ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν τῷ 1830 καὶ ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν. Ἔγραψε πλεῖστα νομικὰ συγγράμματα.

Ὁ υἱός του ***Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος-Εὐγένιος*** (1778—1854) μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἐγένετο στρατηγὸς τῷ 1813. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Βατερλὼ ἔφυγεν ἐκτὸς τῆς Γαλλίας, κατηγορήθη δὲ ὡς συμμετέχων τῆς στρατιωτικῆς συνωμοσίας τοῦ 1820. Διορισθεὶς ἀντιστράτηγος τῷ 1830, ἐξελέγη βουλευτὴς τῷ 1834 καὶ ἐγένετο ὁμότιμος (pair de France) τῷ 1839. Χ. Δ.

Μερλέρα (ἡ) *[Παραλ. Γεωγρ.]* · βλ. λ. *Ἐρικοῦσα*.

μερλίνο (τό) · δημωδ. ναυτ., ἡ μέρμιθος.

Μερλόπουλος, ***Παναγιώτης***. Ἕλλην πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Καλάμαις τῷ 1861. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας ἐν Παρισίοις. Ἐξελέγη τῷ 1892 βουλευτὴς Μεσσηνίας καὶ ἠκολούθησε τὸ νεοσυσταθὲν κόμμα τοῦ Δημητρίου Ῥάλλη. Τῷ 1902 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης. Τῷ 1910 συνειργάσθη μετὰ τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων καὶ τὴν 17 Αὐγούστου 1927 ἀνέλαβε κατὰ τὴν μεταρρύθμισιν τῆς οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Θ. Β.

μερλούκκιος (ὁ) (Merluccius) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων ἀνακανθίνων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαδιδῶν*, περιλαμβάνον γάδους μὲ σῶμα ἐπίμηκες, παχὺ καὶ ὑπὸ μικρῶν λεπίων κεκαλυμμένον. Φέρει 2 ῥαχιαῖα πτερύγια, ὧν τὸ πρῶτον βραχὺ καὶ πλατὺ καὶ τὸ δεύτερον χαμηλὸν καὶ ἐπιμηκέστατον· τὸ οὐραῖον εἶναι τριγωνικὸν καὶ μετρίου μεγέθους. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μερλούκκιος ὁ κοινὸς* (Merluccius vulgaris), ὅστις φθάνει εἰς μῆκος ἑνὸς περίπου μέτρου. Τὸ σῶμά του εἶναι ἐπιμηκέστατον, ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ πρόσθιον

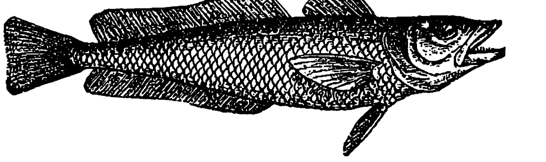

Μερλούκκιος ὁ κοινός.

αὐτοῦ τμῆμα καὶ πεπιεσμένον κατὰ τὸ ὀπίσθιον, ἡ κεφαλὴ εὐρεῖα καὶ πεπιεσμένη, τὸ στόμα ἠνεωγμένον, αἱ δὲ σιαγόνες φέρουσι πολυπληθεῖς ὀδόντας αἰχμηρούς. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι φαιοϋπόλευκος εἰς τὴν ῥάχιν, ἀργυρόλευκος κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ φαιόλευκος κατὰ τὰς πλευράς. Ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου. Εἶναι λίαν ἀδηφάγος καὶ ἀκολουθεῖ συνήθως καθ' ὁμάδας τὰ πυκνὰ σμήνη τῶν ἀρριγῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι καὶ τὴν κυριωτέραν του τροφήν. Ἁλιεύεται ἀπλήστως διὰ τὸ νοστιμώτατον κρέας του. Καὶ οὗτος εἶναι γνωστὸς παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *μπακαλιάρος*. Δ. Ν. Π.

μερλυσάνη (ἡ) (Merlusan) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτω καλεῖται κολλοειδὲς διάλυμα ὑδραργύρου μετὰ τυροσίνης. Ἀναγράφεται ἐπὶ συφίλιδος εἰς ἐνδοφλεβίους καὶ ἐνδομυϊκὰς ἐνέσεις, ἐνιέμενον εἰς γαλάκτωμα 10 % μεθ' ὑγρᾶς παραφίνης. Κ. Γ. Μ.

Μερμάϊντς, καὶ ***Μέρμεν*** (Mermaids, Mermen *[Ἰσλανδ. Μυθολ.]*. Μυθικὰ ἀμφίβια ὄντα. Ἔχουν κεφαλὴν καὶ σῶμα γυναικός, συνήθως διακρινόμενον διὰ τὸ ὑπέροχον κάλλος του, ἀλλ' ἀπολῆγον εἰς σῶμα ἰχθύος μὲ λέπια καὶ πτερύγια. Ἡ κόμη των εἶναι μακρά, ὡραία καὶ βοστρυχώδης. Αἱ σχέσεις αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι συνήθως ὀλέθριαι, καίτοι αἱ ἔναντι τούτων προθέσεις των

Digitized by Google

ἀγαθαί. Συνάπτουν μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐρωτικοὺς δεσμοὺς καὶ ζῶσιν ἐπί τινα χρόνον μετὰ τῶν ἀνδρῶν των ὡς παραδειγματικαὶ σύζυγοι. Ἀλλ' αἰφνιδίως ἐγκαταλείπουσαι αὐτοὺς σκληρῶς, ἐπανέρχονται εἰς τὴν θαλασσίαν αὐτῶν πατρίδα. Αἱ Μερμάϊντς ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς Τρίτωνας καὶ τὰς Σειρῆνας καὶ τὰς Νηρηΐδας τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἔχουν προφητικὴν δύναμιν, προαναγγέλλουσιν οἰκειοθελῶς ἢ ἀναγκαστικῶς τὸ μέλλον, ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ μεταδίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὑπερφυσικὰς ἰδιότητας, διαδραματίζουσι δὲ πρόσωπον κηδεμόνος καὶ τιμωροῦ, ἐπιβάλλουσαι εἰς πάντα κηδεμονευόμενον, ὅστις τυχὸν θὰ διέπραττεν ἀδίκημά τι, βαρυτάτας ποινάς. Α. Δ.

Μερμὲ (Mermet), *Αὔγουστος*. Γάλλος συνθέτης μελοδραμάτων (1810—1889), μαθητὴς τοῦ Λεσυὲρ καὶ τοῦ Ἀλεβύ Ἐκ τῶν σκηνικῶν του ἔργων: «Τὸ λάβαρον τοῦ βασιλέως» (Βερσαλλίαι 1835), «Ὁ βασιλεὺς Δαυΐδ» (Παρίσιοι 1846), «Ζὰν ντ' Ἀρκ» (Παρίσιοι 1876) κτλ. Τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν ἐσημείωσε τὸ μελόδραμά του «Ὁ Ρολάνδος εἰς Ρονσεβώ» (Παρίσιοι 1876). Γ. Σ.

Μερμέδαλις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Ἀσιατικῆς Σαρματίας, πηγάζων ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Ἀλβανίας. Ἡ εἴδησις τοῦ Στράβωνος (ΙΑ, 503), καθ' ἣν ὁ ποταμὸς διέρρεε τὴν χώραν τῶν Ἀμαζόνων, ἤγαγε πολλοὺς εἰς τὸ νὰ τὸν ταυτίζουν πρὸς τὸν *Μερμόδαν*. Σ. Ε. Λ.

μερμελιτσὰ (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κράταιγος* ὁ μονόγυνος.

Μέρμεν [*Ἰσλανδ. Μυθολ.*]· βλ. *Μερμάϊντς*.

Μερμερὲ [*Γεωγρ.*]. Κωμόπολις ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ (βλ. *Μάρμαρα*).

Μερμερὶς [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Τουρκικὴ ὀνομασία τοῦ ἀκρωτηρίου *Μαρμαρίσι* (βλ. λ.).

μέρμηγκας (ὁ)· δημοτ. τοῦ *μύρμηξ* (βλ. λ.), ἄλλως *μερμήγκι, λίμπουνας*· || ἰδιωματ., ἡ ἀκροχορδών.

Μέρμηγκας [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Ρόδου (πλάτ. 36° 03' Β., μῆκ. 28° 01' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island), δυτικὸν κέρας τοῦ ὅρμου τοῦ *Λάρδου*· ἡ ὀνομασία του ἀπὸ τῶν προεκτεινόντων αὐτὸ μυρμήκων. Σ. Ε. Λ.

Μέρμηγκας, ***Κωνσταντῖνος Ν.*** Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, γεννηθεὶς ἐν Κάμπῳ Μεσσηνίας τῷ 1874, διδαχθεὶς τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἐν Καλάμαις, ἐν δὲ τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ τὴν ἰατρικήν, ἧς ἀνηγορεύθη ἀριστοῦχος διδάκτωρ τῷ 1895. Καταταχθεὶς εἰς τὸν ὑγιειονομικὸν κλάδον τοῦ στρατοῦ τῷ 1896, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ κράτους μετὰ τετραετῆ ἐν αὐτῷ ὑπηρεσίαν εἰς Βερολῖνον πρὸς ἐκπαίδευσιν ἐν τῇ χειρουργικῇ ἐπὶ μίαν τριετίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα ὑπηρέτησεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ μέχρι τοῦ 1910, γενόμενος ἐν τῷ μεταξὺ (1905) καὶ ὑφηγητὴς τῆς χειρουργικῆς. Τῷ 1910 ἐξελέγη βουλευτὴς Μεσσηνίας. Διορισθεὶς τῷ 1916 ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ἀπηλλάγη τῆς ὑπηρεσίας τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1918. Τῷ 1920 ἐπαναδιωρίσθη καὶ τῷ 1922 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἐγχειρητικῆς. Εἶναι ἐκ τῶν πολυγραφωτέρων καθηγητῶν τῆς ἰατρικῆς, ὑπολογίζονται δὲ αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐργασίαι του εἰς πλείονας τῶν 130, ἐξ ὧν κυριώτεραι: «Ἡ χειρουργικὴ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις» (διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ), «Θεραπευτικαὶ ἐνδείξεις ἐπὶ τῶν κυριωτέρων χειρουργικῶν νοσημάτων», «Γενικὴ χειρουργικὴ παθολογία» (α' ἔκδ. 1909, δ' ἔκδ. 1926), «Ἐγχειρητικὴ» (1926), «Τοπογραφικὴ ἀνατομικὴ» (1926), «Εἰδικὴ χειρουργικὴ» (1930), «Μία νέα ὁδὸς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἐγχειρητικῆς» (1908), «Ἐτησία κριτικὴ ἐπιθεώρησις τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς διεθνοῦς χειρουργικῆς κινήσεως» (1916—1924), «Ἐγχειρητικὴ διαστολὴ ἀντὶ διατομῆς» (1920), «Νέα ἐγχειρητικὴ μέθοδος ἐπὶ τῆς λοξῆς βουβωνοκήλης» (1920), «Μία νέα ὁδὸς πρὸς τὴν οὐροδόχον κύστιν» (1923), «Ἡ θεραπεία τοῦ κατάγματος» (1924), «Ἡ ἐγχειρητικὴ ἀποκάλυψις τοῦ νεφροῦ» (1925). «Νέος τρόπος θεραπείας τοῦ ὀξέος διαχύτου φλέγμονος» (1927), «Καλλιτεχνικὴ ἐγχειρητικὴ» (1927), «Ἡ περίπαρσις τῶν ἀγγείων» (1928), «Ἐγχειρήσεις ἄνευ ἀπολινώσεως» (1929), «Ἡ ἄμεσος ἔγερσις τοῦ ἀσθενοῦς μετὰ τὴν ἐγχείρησιν» (1930) κ.ἄ.

μερμήγκι (τό)· δημοτ., ἄλλως *μέρμηγκας* (βλ. λ.).

Μερμήγκια [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασίαι τριῶν ὑφάλων τοῦ Αἰγαίου: —1) Κατὰ τὰ ΒΔ τῆς Λέσβου (πλάτ. 39°17' Β., μῆκ. 25°59' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 1665: Mytileni island) πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Τελώνια. — 2) Μεμακρυσμέναι βραχονησῖδες (μέγ ὕψομ. 50 ποδ., πλάτ. 37°11'40'' Β., μῆκ. 25°04'00'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos), 17 μίλλ. Ν.ΝΑ. τοῦ λιμένος Ἑρμουπόλεως καὶ 8 μίλλ. Β.ΒΔ. τοῦ τῆς Παροικίας. Ἐπικινδυνωδέστατοι διὰ τὸ ἀφώτιστόν των. —3) Ἀκρωτήριον καὶ ὕφαλοι τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης (βλ. *Μερμαντζῆ*). Σ. Ε. Λ.

— **Μερμήγκια** *τοῦ Γαβαθᾶ* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὕφαλος μετ' ἀναδυόντων ἀπ' αὐτῆς μυρμήκων τῆς ΒΔ ἀκτῆς τῆς Λέσβου (πλάτ. 39°17'40'' Β., μῆκ. 26°01'50'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Mityleni islands and gulf of Adramyti and Chandarli), $8^{1}/_{2}$ μίλλ. Δ.ΝΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου *Μόλυβος*. Σ. Ε. Λ.

— **Μερμήγκια** *τῶν Τελωνιῶν* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὕφαλος μετὰ μυρμήγκων ἀναδυόντων, προσκειμένη τῇ ΒΔ. ἀκτῇ τῆς Λέσβου (πλάτ. 37°17'10'' Β., μῆκ. 25°59'15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Mytileni island and gulf of Adramyti and Chandarli), $2^{1}/_{2}$ μίλλ. ἀνατολικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου *Ὄρδυμνος*. Σ. Ε. Λ.

μερμηγκοβότανο (τὸ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἑλμινθοβότανον τὸ εὐειδές*.

μερμηγκολόγος (ὁ) [*Ζῳολ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *ἴυγξ*.

μερμηγκοφάγος (ὁ) [*Ζῳολ.*]· βλ. *μερμηγκολόγος*.

μέρμιθος (ὁ), καὶ *μέρμις, —θος* (ἡ) (κοιν. τὸ *μερλίνο*, γαλλ. le lusin ἢ merlin, ἀγγλ. the marline). Λεπτότατον σχοινίδιον, πάχους ὡς τὸ τοῦ συνήθους ψιλοῦ σπάγγου. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἢ τριῶν λινῶν ἢ καννάβινων λεπτῶν κλωσμάτων σφιγκτῶς συνεστραμμένων καὶ χρησιμεύει διὰ τὴν ραφὴν τῆς ὀθόνης πρὸς κατασκευὴν ἱστίων ἢ σκηνῶν καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐνδυνάμωσιν τῆς περιφερείας τῶν ἐπ' αὐτῶν κατασκευαζομένων ὀμματίων (πουρτούζια). Σ. Ε. Λ.

μερμιθουργεῖον (τὸ) [*Ναυτ.*]. Τμῆμα τοῦ σχοινοπλοκείου, ἐν ᾧ κλώθεται *μέρμιθος*.

μερμιθουργὸς (ὁ)· ὁ κλώθων τὸν μέρμιθον, σχοινοπλόκος.

Μερμιντζῆ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι (πλάτ. 38°37'10'' Β., μῆκ. 26°46'30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna), ἔχον πρὸ αὐτοῦ μύρμηκας, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία του Εἶναι βόρειον κέρας τοῦ κόλπου τῆς Ἀγριᾶς καὶ ἔχει φάρον. Σ. Ε. Λ.

μερμὶς (ἡ) (Mermis) [*Ζῳολ.*]. Γένος σκωλήκων νηματοειδῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μερμιτιδῶν*, περιλαμβάνον μικροτάτους σκώληκας. Αἱ μερμίδες κατὰ τὴν νεαρὰν αὐτῶν ἡλικίαν ζῶσι παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων ἐντόμων, ἰδίως τοῦ ἀθροίσματος τῶν ὀρθοπτέρων. Δ. Ν. Π.

μερμιτίδαι (οἱ) (Mermitidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια σκωλήκων κυματοειδῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑλμίνθων*, περιλαμβάνουσα ἕλμινθας μικροῦ μεγέθους, ὧν οἱ περισσότεροι εἶναι παρασιτικὰ διαφόρων ἐντόμων. Γνωστότερον γένος εἶναι ἡ *μερμὶς* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Μερμνάδαι (οἱ). Ὁ τρίτος κατὰ σειρὰν διαδοχῆς βασιλικὸς οἶκος τῆς Λυδίας, διαδεχθεὶς τὰς δυναστείας τῶν Ἀτυαδῶν καὶ Ἡρακλειδῶν, καὶ διατηρήσας τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τοῦ 716 μέχρι τοῦ 556 π. Χ. Ἱδρυτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ *Γύγης*, υἱὸς τοῦ Μέρμνα, ὁ ὁποῖος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον φονεύσας τὸν τελευταῖον Ἡρακλείδην βασιλέα Κανδαύλην, ὡς διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος. Τοῦτον διεδέχθη τῷ 678 π. Χ. ὁ *Ἄρδυς*, βασιλεύσας μέχρι τοῦ 629 καὶ τοῦτον ὁ Σαδυάττης, βασιλεύσας μέχρι τοῦ 617. Μετ' αὐτὸν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ *Ἀλυάττης*, ὃν τῷ 560 διεδέχθη ὁ *Κροῖσος*, ὁ τελευταῖος Μερμνάδης βασιλεὺς τῆς Λυδίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Λυδία ἔφθασεν εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀκμὴν διὰ τῆς ὑποταγῆς πάντων τῶν πρὸς Δ. τοῦ Ἅλυος λαῶν. Ν. Α.

Μερμόδας [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Σινδικῆς (Σαρματίας τῆς Ἀσιατικῆς), ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (ΙΑ, 504) ὡς πηγάζων ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τῆς ἐνδοχώρας ὀρέων, διασχίζων μετὰ μεγάλης ρύσεως (καταρρακτῶν) τὴν χώρας τῶν Ἀμαζόνων τῆς Σιρακηνῆς καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Μαιώτιδα. Ἡ ταυτότης του ἀπὸ συγχρόνου ἀπόψεως εἶναι ἀνεξακρίβωτος, τῶν μὲν ταυτιζόντων αὐτὸν πρὸς τὸν *Μανίτς*, τῶν δὲ πρὸς τὸν *Καλαοὺς* καὶ ἄλλων πρὸς τὸν *Μερμεδίκ*, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐνομίζετο ταυτιζόμενος πρὸς τοὺς *Μαρούβιον*, *Μερμέδαλιν* καὶ *Μαρίβιον*. Σ. Ε. Λ.

Μέρμπακας [*Γεωγρ.*]. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐντὸς τῆς πεδιάδος, 2 ὥρας πρὸς Β. τοῦ Ναυπλίου, μεθ' οὗ συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.128. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸ χωρίον *Πλατανίτι*, ἔχει δὲ κατοίκους (1928) 1.268. Περιελάμβανεν ἐπίσης τὸ χωρίον *Παναρίτι* (κάτ. 442), τὸ ὁποῖον ἀποσπασθὲν ἐσχάτως ἀπετέλεσεν ἰδίαν κοινότητα. Χ. Δ.

Μέρξεμ (Merxem) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ Ἀμβέρσης, ἀποτελοῦσα ΒΑ. προάστειον τῆς Ἀμβέρσης καὶ κειμένη ἐπὶ τῆς διώρυγος Σέλντε-Μάας. Ἔχει σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν, διυλιστήρια καὶ κλωστικὰς βιομηχανίας. Κάτ. (1926) 24.060. Χ. Δ.

Μεροβαῖος (Mérovée). Βασιλεὺς ἢ ἀρχηγὸς τῶν Σαλίων Φράγκων, βασιλεύσας πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 448 μέχρι τοῦ 458 μ.Χ. καὶ θεωρούμενος ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν *Μεροβιγγιανῶν* ἢ *Μεροβιγγείων*, διὰ τῆς ὁποίας ἐγκατεστάθη ἐν Γαλατίᾳ ἡ κυριαρχία τῶν Φράγκων. Κατά τινας ἱστορικοὺς ὁ Μεροβαῖος ἦτο υἱὸς τοῦ Κλωδίωνος, κατ' ἄλλους δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ὁ Μεροβαῖος διεδέχθη τὸν Κλωδίωνα καὶ λέγεται ὅτι ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Φράγκων, οἱ ὁποῖοι ὁμοῦ μετὰ τῶν Βησιγότθων καὶ τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τὸν Ἀέτιον ἐνίκησαν τὸν Ἀττίλαν εἰς τὰ Καταλανικὰ πεδία τῷ 451 μ. Χ. Μ. Δ. Β.

Μεροβίγγειοι, ἢ ***Μεροβιγγιανοὶ*** (Mérovingiens). Ὄνομα τὸ ὁποῖον φέρει ἡ πρώτη δυναστεία τῶν Φράγκων βασιλέων τῆς φυλῆς τῶν Σαλίων, ἥτις ἐβασίλευσεν ἐν Γαλατίᾳ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Η' αἰῶνος καὶ τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἐκ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς Μεροβαίου. Ἱστορικοί τινες ἀναφέρουν ὡς πρῶτον βασιλέα τῆς δυναστείας ταύτης τὸν *Φαραμοῦνδον*, περὶ τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν ὑπάρχουν ἐπαρκεῖς ἱστορικαὶ ἀποδείξεις. Πρῶτον ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον μέλος τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ὁ *Κλώδιος* ἢ *Κλωδίων*, βασιλεὺς τῶν Σαλίων Φράγκων, ὁ ὁποῖος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 428 μέχρι τοῦ 448. Τοῦτον διεδέχθη ὁ ἀδελφός του ἢ υἱός του *Μεροβαῖος* (448—457), ἐξ οὗ ὠνομάσθη καὶ ἡ δυναστεία. Ἡ δυναστεία αὕτη, βασιλεύσασα ἀπὸ τοῦ 428 μέχρι τοῦ 751 ἔδωσεν εἰς τὴν Γαλλίαν 32 βασιλεῖς. Ἡ ἐπικράτησις τῆς δυναστείας ταύτης ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ *Κλόβιος* (481—511), καθ' ἣν ἐπετεύχθη ἡ ἑνότης τῆς Γαλατίας καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα Γαλλία. Ἐπὶ τῆς δυναστείας ταύτης ἡ Γαλλία ὑπέστη δύο διανομάς. Ἡ πρώτη ἔλαβε χώραν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κλόβιος τῷ 511, ἡ δὲ δευτέρα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ *Κλοταρίου Α'* τῷ 561. Οἱ πρῶτοι βασιλεῖς τῆς δυναστείας ταύτης ἐδείχθησαν λίαν δραστήριοι καὶ κατώρθωσαν νὰ ἐπιβάλουν τὴν κυριαρχίαν των ἀπὸ τοῦ Ρήνου μέχρι τῶν Πυρηναίων καὶ ἀπὸ τῶν Ἄλπεων μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἡ συνήθεια τῶν ἀλλεπαλλήλων διανομῶν συνέβαλεν εἰς τὴν ταχεῖαν ἐξασθένησιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, εἰς τὰς συνεχεῖς ἔριδας καὶ εἰς τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθη ἰσχυρὰ ἀριστοκρατία, ἥτις ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς δυναστείας ὑπὸ τοῦ *Πιπίνου τοῦ Βραχέος*, υἱοῦ τοῦ Καρόλου Μαρτέλου, καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δυναστείας τῶν Καρολιγγείων. Μ. Δ. Β.

Μεροβίγλι [*Γεωγρ.*]. —1) Βουνόλοφος ἐν Θήρᾳ καὶ χωρίον φερώνυμον. —2) Ἡ κορυφὴ (ὑψόμ. 300 μέτρ.) τοῦ βουνοῦ *Μαραθιᾶς* τῆς Ἰθάκης. Σ. Ε. Λ.

μεροβλαστικός, *—ή, —όν*. Ὁ ὅρος οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὸ ᾠόν, τοῦ ὁποίου ἡ κατάτμησις εἶναι μερική· τμῆμά τι δηλαδὴ τοῦ ᾠοῦ, τὸ δευτερόπλασμα, ἢ ἡ θρεπτικὴ λέκιθος, συσσωρευομένη εἴς τι σημεῖον οἱονδήποτε, δὲν συμμετέχει εἰς τὸν μερισμὸν ἢ τὴν διχοτόμησιν· αὕτη δὲ δυνατὸν νὰ εἶναι δισκοειδὴς (ᾠὰ τηλολεκίθου) ἢ ἐντελῶς κατ' ἐπιπολὴν (ᾠὸν κεντρολεκιθικόν). Μ. Ν. Κ.

μερογονία (ἡ) (mérogonie). Οὕτω νοεῖται ὁ τρόπος τῆς γονιμοποιήσεως, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἄρρην πυρὴν ἢ ὁ σπερματικὸς πυρὴν ἑνοῦται πρὸς ἓν κυτταρόπλασμα θῆλυ μὴ περιέχον πυρῆνα. Ἡ οὕτω παραχθεῖσα προνύμφη (ἔμβρυον τοῦ ἀτόμου) εἶναι περιωρισμένων διαστάσεων. Μ. Ν. Κ.

μερογονικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν μερογονίαν· κυρίως λέγεται ἐπὶ γονιμοποιήσεως: «μερογονικὴ γονιμοποίησις». Μ. Ν. Κ.

Μεροδὰχ-Βαλαδάν. Χαλδαῖος βασιλεὺς (Ζ' π. Χ. αἰών) τοῦ Βιτ Ἰακίν, κειμένου εἰς τὰ τότε λίαν ἐκτεταμένα ἕλη κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐλουλάϊ (727—722), διατεινόμενος ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὸν Ἔρβα Μαρδουνὶ τῆς Η' βαβυλωνιακῆς δυναστείας, διώρισεν ὡς κυρίαρχος διοικητὴν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ὑποτελῆ οὖσαν τότε εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, ἥτις καὶ διώριζεν ἐν αὐτῇ ἀντιβασιλέα. Ὁ Ἀσσύριος μονάρχης Σαργὼν Β' βαδίζει κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Μεροδὰχ Βαλαδὰν βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλὰμ Χουμπανιγκὰς ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους καὶ ἔζησεν ἐπὶ δώδεκα ἔτη ἠρέμως. Ὁ λαὸς ὅμως ἦτο δυσηρεστημένος, διότι διένειμε τὰς γαίας εἰς τοὺς Χαλδαίους καὶ Ἀραμαίους στρατιώτας του. Δι' αὐτό, ὅταν τῷ 710 ἐπῆλθεν ὁ Σαργών, οἱ κάτοικοι τὸν ἐδέχθησαν ὡς ἐλευθερωτήν. Ὁ Μεροδὰχ ἔφυγε πρὸς τὰ ἕλη, ἀπάγων ὁμήρους τοὺς προὔχοντας Βαβυλῶνος, Σιππὰρ καὶ Νιπούρ. Διωκόμενος κατὰ πόδας ἀπεπειράθη νὰ σταματήσῃ τοὺς διώκτας διὰ τεχνητῆς πλημμύρας. Ἀλλ' οἱ Ἀσσύριοι εὑρίσκουν δρόμον, καὶ ὁ Μεροδὰχ προσφεύγει εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐλάμ. Οἱ σύμμαχοί του Πουχονδαῖοι

Digitized by Google

καὶ Σονταῖοι συντρίβονται καὶ ἡ πρωτεύουσά του Βὶτ Ἰακὶν καταστρέφεται, ἐνῷ οἱ ὅμηροι ἀπελευθεροῦνται. Οἱ ἰθαγενεῖς ἐκτοπίζονται καὶ ἡ χώρα κατοικίζεται ὑπὸ αἰχμαλώτων ἀπὸ τῆς Κομμαγηνῆς. Καθ' ἑλληνικὴν παράδοσιν ὁ Μεροδὰχ-Βαλαδὰν τῇ βοηθείᾳ τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλὰμ Χαλουσχοῦ ἦλθεν εἰς Βαβυλῶνα καὶ ἐβασίλευσεν ἐπί τινας μῆνας. Ἀλλ' ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ Σενναχερὶβ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κίς, ὅτε ἀπάγονται 208 χιλ. κατοίκων εἰς ἄλλας χώρας. Ἀντιβασιλεὺς διορίζεται ὁ Βὲλ-ἰβνὶ (702—700), Βαβυλώνιος πρίγκιψ ἀνατραφεὶς εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἀσσυρίας. Μετὰ τρία ἔτη οὗτος συμμαχεῖ μετὰ τοῦ Μεροδὰχ-Βαλαδάν, ὅστις ἀπὸ τῆς Βὶτ-Ἰακίν, ὅπου ἐπανῆλθεν, ὑπεκίνησε τὸν Χαλδαῖον Μουσεζὶχ Μαρδοὺκ εἰς ἐπανάστασιν. Ὁ Σενναχερὶβ ἀντικαθιστᾷ τὸν Βὲλ-ἰβνὶ διὰ τοῦ ἰδίου του υἱοῦ Ἀσοὺρ ναδὶν Σουμὶ (700—694). Καὶ ὁ μὲν Μουσεζὶχ Μαρδοὺκ ἀποχωρεῖ εἰς τὰ ἕλη, ὁ δὲ Μεροδὰχ-Βαλαδὰν μετά τινα ἀντίστασιν καταφεύγει εἰς Ναγίτην ἐπὶ τῶν ἐλαμικῶν ἀκτῶν. Ἀλλ' ὁ Ἀσσύριος βασιλεὺς ἐπιμένει νὰ τὸν καταδιώξῃ. Πρὸς τοῦτο ναυπηγεῖ στόλον, διαπλέει τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ προσβάλλει τοὺς φυγάδας Χαλδαίους εἰς τὸ καταφύγιόν των. Τότε ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἐλάμ, διότι παρεβιάσθη ἡ ἐπικράτεια του, ρίπτεται ταχὺς κατὰ τῆς Βαβυλῶνος, λεηλατεῖ τὴν Σιππάρ, αἰχμαλωτίζει τὸν Ἀσοὺρ ναδὶν Σουμὶ καὶ διορίζει τὸν Χαλδαῖον Νεργὰλ δεζὶπ (694—693), ὅστις βαδίζει πρὸς Ν. διὸ νὰ κόψῃ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἀσσυρίων. Συγκροτεῖται μεγάλη μάχη καὶ ὁ Νεργὰλ δεζὶπ ἀπάγεται αἰχμάλωτος εἰς Ἀσσυρίαν. Ὁ Μαρδοὺκ-Βαλαδὰν ἀπέθανεν εἰς Ἐλάμ, τὸν δὲ ἀγῶνά του κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ἐξηκολούθησαν οἱ υἱοί του Ναβοὺρ ζὲρ κενὶς λισὶρ καὶ Ναΐδ Μαρδούκ.

Εἰς τὴν Γραφὴν λέγεται υἱὸς Βελαδὰν βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἀναφέρεται ὅτι ἔστειλε πρεσβείαν εἰς τὸν Ἐζεκίαν, διὰ νὰ τὸν συγχαρῇ διὰ τὴν ἴασίν του. Νομίζεται ὅτι εἶναι ὁ ἐν τῷ κανόνι τοῦ Πτολεμαίου *Μαρδὸκ ἐμπάδ*. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀναφέρεται οὗτος βασιλεύσας 12 ἔτη (721—709) παρὰ δὲ Βεροσίῳ ἓξ μόνον μῆνας, διάφοροι ὑποθέσεις ἐξηνέχθησαν. Ἀλλὰ ταυτίζουν τὸν πατέρα του Βαλαδὰν πρὸς τὸν Ἰγγαῖον ἢ Ἰλουλαῖον, σύγχρονον τοῦ Ἄχαζ καὶ Ἰεζεκίου Εἶχε συμμαχήσει μετὰ τοῦ Ἀρβάκου σατράπου τῆς Μυσίας καὶ μετὰ μακροὺς ἀγῶνας ἐπέτυχε τὴν ἀνεξαρτησίαν του. Γ. Λ. Α.

μεροδένδρι (τό)· ἰδιωμ., τὸ ἥμερον, τὸ καρποφορον δένδρον, τὸ ὑποστὰν ἐμβολιασμόν. Ι. Δ. Μ.

μεροδουλεύω, καὶ *μεροδουλιάζω*· δημοτ., κάμνω μεροδούλια, εἶμαι ἡμερομίσθιος ἐργάτης.

μεροδούλης (ὁ), καὶ *μεροδουλιάρης*· δημοτ., αὐτὸς ποῦ ζῇ μὲ τὰ ἡμεροδούλια, ἡμερομίσθιος ἐργάτης, ἄλλως *μεροκαματιάρης*.

μεροδούλι (τό)· δημοτ., ἡ ἡμερομίσθιος ἐργασία, ἄλλως *μεροκάματο*: «σηκώνεται κάθε πρωῒ καὶ πάει 'ς τὸ μεροδούλι»· ‖ ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἡμερησίας ἐργασίας: «δῶσέ μου τὸ μεροδούλι μου»· ‖ φρ. «μεροδούλι μεροφάγι» ὅτι τὰ καθ' ἑκάστην κερδιζόμενα ἀρκοῦσι μόνον διὰ τὰ τρόφιμα τῆς ἡμέρας καὶ τὰς ἀμέσους ἀνάγκας: «πῶς περνᾶτε; —στενοχωρεμένα, μεροδούλι μεροφάγι».

μερόδους (ὁ) (Merodus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *συρφιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετοῦ μεγέθους μυίας μὲ σῶμα ἰὔρωστον, πολυτριχωτὸν καὶ φαιοϋπολεύκου ἢ ὑπομελανοῦ χρώματος. Γνωστὰ εἴδη τινά, ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἐπὶ διαφόρων φυτῶν ἐνδιαιτώμενα. Δ. Ν. Π.

μεροζωΐδια (τὰ) [*Μικροβιολ.*]. Καλοῦνται οὕτω, κατὰ τὸν διὰ σχιζογονίας πολλαπλασιασμὸν τῶν πρωτοζώων, τὰ νεαρὰ παράσιτα, εἰς ἃ διαιρεῖται τὸ *σχιστὸν* (βλ. λ.) μετὰ τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν αὐτοῦ.

μεροζωΐτις, —*ιδος* (ἡ) (Mérozoite). Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζονται: 1) Τὸ κεχωρισμένον τμῆμα ζῶντος ὀργανισμοῦ κατὰ τὴν ἐγχείρησιν τῆς μητροτομίας. 2) Μία ἐκ τῶν φάσεων τοῦ ἐξελικτικοῦ κύκλου τῶν σποροζωαρίων. Τὸ αἱματοζωάριον τῆς ἑλονοσίας ἐν τῷ ἀφύλῳ κύκλῳ, καθ' ὃν ἐξελίσσεται ἐν τῷ ὀργανισμῷ, διαιρεῖται εἰς σειρὰν σωματίων ἢ μεροζώων, ἅτινα εἰσδύονται εἰς τὸ αἱμοσφαίριον καὶ ἀποβαίνουσιν οὕτω παράγοντες αὐτομολύνσεως. Μ. Ν. Κ.

Μερόη [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Περίφημος πόλις τῆς ἀρχαίας Αἰθιοπίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, μεταξὺ Χαρτοὺμ καὶ τοῦ 5ου καταρράκτου, ἕδρα ἰσχυροῦ ἱερατικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κράτους (βλ. λ. *Αἰθιοπία*, ἰδίως σ. 664 κ. ἑξ.). Γ. Λ. Α.

μεροκαματάρης (ὁ), καὶ *μεροκαματιάρης*· δημοτ. αὐτὸς ποῦ ζῇ μὲ τὰ μεροκάματα, ὁ ἡμερομίσθιος ἐργάτης, ἄλλως *μεροδουλιάρης*.

μεροκάματο (τό)· δημοτ., ὁ κάματος, ἡ ἐργασία μιᾶς ἡμέρας, ἄλλως, *μεροδούλι*: «πόσα μεροκάματα χρειάζονται νὰ σπείρωμε τὸ χωράφι», «πόσα παίρνεις τὸ μεροκάματο;»· ‖ ἡ ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν: «μοῦ χρωστάει δυὸ μεροκάματα».

μεροκινένη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Πυριδινικὸν παράγωγον τοῦ τύπου $C_9 H_{15} O_2 N$, λαμβανόμενον δι' ἀποσυνθέσεως τῶν ἀλκαλοειδῶν τῆς κίνας. Σ. Γ.

μερολήπτης (ὁ)· ὁ μεροληπτῶν, ὁ μὴ ἀκεραίου χαρακτῆρος, ὁ μεροληπτικός, ἄλλως *προσωπολήπτης*.

μεροληπτικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μεροληψίαν, ὁ μετὰ μεροληψίας γινόμενος: «κρίσις —, ἀπόφασις μεροληπτική». — Ἐπίρρ. *μεροληπτικῶς*.

μεροληπτῶ (—*έω*)· εἶμαι μερολήπτης, λαμβάνω τὸ μέρος τινός, ὑποστηρίζω τὴν ἄποψιν, τὰς ἀξιώσεις τινὸς παρὰ τὸ δίκαιον: «μεροληπτεῖ ὑπὲρ τῶν φίλων του καὶ τῶν συγγενῶν του».

μεροληψία· τὸ μεροληπτεῖν.

μερολόγιον (τό)· βλ. *παρτιτούρα*.

μερομήνια (τά), ἢ ***μηναλλάγια***, ἢ ***καταμηνᾶτα*** [*Λαογρ.*]. Καλοῦνται οὕτω αἱ πρῶται δώδεκα συνήθως ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου, ἐκ τῆς καιρικῆς καταστάσεως τῶν ὁποίων ὁ λαὸς μαντεύει τὴν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν θὰ παρουσιάζουν οἱ μῆνες ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Κατὰ τὴν πρωτότυπον ταύτην μαντικήν, ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Αὐγούστου ἀντιστοιχεῖ ἀλλαχοῦ πρὸς τὸν Αὔγουστον, ἀλλαχοῦ πρὸς τὸν Σεπτέμβριον καὶ ἀλλαχοῦ πρὸς τὸν Ἰανουάριον. Ἐν Κυθήροις τὰ μερομήνια ἄρχονται ἀπὸ 20 Ἰουλίου, ἐνιαχοῦ δὲ ἀπὸ τῆς 24ης ἢ 25ης τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ἡ συνήθεια αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν καὶ παρ' ἀρχαίοις ἀπαντῶσαν πίστιν, ὅτι δύναται νὰ προγνωσθῇ ὁ καιρὸς κατὰ τὴν ἔναρξιν σπουδαίων περιόδων τοῦ ἔτους. Θ. Π.

Μερὸντ (Mérode). Ὄνομα παλαιᾶς εὐγενοῦς οἰκογενείας τοῦ Βελγίου ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τῆς Λιέγης, καταγομένης κατὰ τὴν παράδοσιν ἀπὸ τοῦ Ραϋμόνδου Μπέρενγκερ, βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος καὶ κόμιτος τῆς Βαρκελώνης. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φρειδερῖκος Γ' ὠνόμασε, τῷ 1473, τοὺς ἱππότας Μερὸντ καὶ βασάλους τοῦ δουκὸς ντὲ Ζυλιέρ, ἐλευθέρους βαρώνους τῆς Ἁγίας αὐτοκρατορίας. Χ. Δ.

— **Μερὸντ** (Mérode), ***Γουλιέλμος-Κάρολος-Γκισλαίν***, *κόμις ντὲ* —. Βέλγος πολιτικὸς (1743—1830). Τῷ 1788 διωρίσθη πρεσβευτὴς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσὴφ εἰς τὰς Κάτω Χώρας, ἀλλὰ παρῃτήθη τῷ 1789, εὐθὺς ὡς ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τῆς Βραβάντης. Ἀκολούθως ἐγένετο δήμαρχος τῶν Βρυξελλῶν (1805), ἀπὸ δὲ τοῦ 1815 διωρίσθη αὐλάρχης τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Α' τῶν Κάτω Χωρῶν. Χ. Δ.

—**Μερὸντ** (Mérode), ***Ἰωάννης*** *κόμις ντὲ* —. Στρατηγὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον (1589—1633). Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὸν ἱσπανικὸν στρατόν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1619 ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν διαμαρτυρομένων ἐν Βοημίᾳ. Ταχθεὶς ὑπὸ τὸν Βαλλενστάϊν (1625), διεκρίθη ἐν Βορείῳ Γερμανίᾳ (1632). Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Λοῦτζεν ἐκάλυψε τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἡττηθέντων αὐτοκρατορικῶν. Ἡττηθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς Ὄλλενδορφ τῆς Ἔσσης ἐτραυματίσθη θανασίμως. Χ. Δ.

— **Μερὸντ** (Mérode), ***Ἰωάννης-Φίλιππος-Εὐγένιος***, *κόμις ντὲ* —, *μαρκήσιος τοῦ* ***Βέστερλω***. Βέλγος στρατιωτικὸς ἐκ Βρυξελλῶν (1674—1732). Ἐπολέμησε κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Γουλιέλμου Γ' καὶ ἐν τῷ ἱσπανικῷ τῶν Κάτω Χωρῶν (1692—1704), εἶτα δὲ κατετάχθη εἰς τὸν αὐστριακὸν (1705) καὶ ἐγένετο τῷ 1717 ἀρχιστράτηγος. Ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα τοῦ στρατάρχου κόμιτος ντὲ Μερὸντ-Βέστερλω» (1840). Χ. Δ.

—**Μερὸντ** (Mérode), ***Φίλιππος-Φῆλιξ-Βαλτασὰρ-Ὄθων-Γκισλαίν***, *κόμις ντὲ* —. Βέλγος πυλιτικὸς (1791—1857), υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Μερόντ. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Βελγίου (1830) ἐγένετο ἀλληλοδιαδόχως ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, Στρατιωτικῶν, Ἐξωτερικῶν κλπ., τῷ δὲ 1839 διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις. Ἔγραψε «Un mot sur la conduite politique des catholiques belges» (1829) καὶ «La liberté d' enseignement» (1845). Χ. Δ.

μερόνυχτο (τό)· βλ. λ. *ἡμερονύκτιον*.

μερόξενος (ὁ) (Meroxen) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτὸν ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μαρμαρυγιῶν. Ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ βιοτίτου, πλουσίαν εἰς μαγνήσιον καὶ πτωχὴν εἰς σίδηρον, ἕνεκα δὲ τούτου καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ δὲν εἶναι τελείως μαῦρον. Ἀπαντᾷ ἐντὸς πυριγενῶν πετρωμάτων καὶ κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων, τὰ ὁποῖα περιέχουν βιοτίτην, ὡς σύνηθες ὀρυκτολογικὸν συστατικὸν αὐτῶν. Γ. Β.

Μερόπη. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Κυψέλου καὶ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Μεσσηνίας Κρεσφόντου. Ὅτε ὁ Πολυφόντης ἐφόνευσε τὸν σύζυγον καὶ τὸν πρωτότοκον υἱόν της και ἥρπασε τὸν θρόνον, ἡ Μερόπη ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ σύζυγός του, κατώρθωσεν ὅμως νὰ σώσῃ τὸν νεώτερον υἱόν της Αἴπυτον, πέμψασα αὐτὸν εἰς τὴν Αἰτωλίαν. Ὁ Αἴπυτος, τὸν ὁποῖον ὁ Εὐριπίδης ὀνομάζει μὲ τὸ πατρικόν του ὄνομα *Κρεσφόντην*, ἐνηλικιωθεὶς ἐπέστρεψε κρυφίως εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῆς μητρός του ἐφόνευσε τὸν Πολυφόντην καὶ ἀνέκτησε τὸν θρόνον τοῦ πατρός του. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐπραγματεύθη ὁ Εὐριπίδης ἐν τῷ δράματι «Κρεσφόντη», ἐκ τῶν νεωτέρων οἱ Βολταῖρος, Μαφφέϊ, Γόττερ κ. ἄ., ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ὁ Δ. Βερναρδάκης ἐν τῇ τραγωδίᾳ του «Μερόπη». Ν. Α.

— **Μερόπη** [*Ἀστρον.*]. Εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ λαμπρῶν ἀστέρων τοῦ ἀστρικοῦ σμήνους τῶν Πλειάδων (βλ. *Ταῦρος* καὶ *Πλειάδες*). Σ. Π.

Μερόπη (κοιν. ***Νεμέρτσικα*** ἢ ***Νεμέρτζικα***) [*Γεωγραφ.*]. Ὄρος τῆς Ἠπείρου παρὰ τὰ σύνορα Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας. Ὕψος 1.200 μέτρα.

— **Μερόπη** ***(Ἄνω)*** [*Γεωγρ.*]. —1) Κώμη τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται πρὸς Α. καὶ ἐγγὺς τοῦ Μελιγαλᾶ, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄθροισμα συνοικισμῶν καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.923. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸ χωρίον *Καλύβια*.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Μερόπη καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 317. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ρομπάτες*. Χ. Δ.

— **Μερόπη** ***(Κάτω)*** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 498. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Φραστανά*. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου ἐπὶ τοῦ λόφου ὑπάρχουσιν ἐρείπια βυζαντινῆς ἀκροπόλεως. Κατά τινα πληροφορίαν ἔκειτο αὐτόθι ἡ ἀρχαία πόλις *Βύρζα* ἢ *Βύρζανα*. —Ω.

μεροπίδαι (οἱ) (Meropidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μελισσοφάγων*, περιλαμβάνουσα μετρίου μεγέθους πτηνὰ ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μέροψ* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Μεροπὶς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Παλαιοτάτη ὀνομασία τῆς νήσου *Κῶ*, ἀπὸ τοῦ μυθικοῦ αὐτῆς βασιλέως *Μέροπος*, ἐξ οὗ καὶ *Μέροπες* οἱ Κῷοι ἐκαλοῦντο. Σ. Ε. Λ.

μέρος, —*ους* (τό)· τμῆμα ἑνὸς ὅλου, κομμάτι, τεμάχιον: «τὰ μέρη τοῦ ἄνθους, —τοῦ καρποῦ, —τοῦ φύλλου»· ‖ σημεῖον ἢ τμῆμα οἱονδήποτε ἑνὸς ὅλου: «σὲ ποιὸ μέρος πονεῖς; —'ς τὴν πλάτη»· τοπικὸν σημεῖον, χῶρος, τόπος τις μείζονος ἐκτάσεως: «σὲ ποιὸ μέρος θὰ κάμωμε τὴν πρωτομαγιά; —'ς τὰ Πατήσια», «ἀπὸ τί μέρος εἶσαι; —ἀπὸ τὸ Μοριᾶ», «εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου τὰ ἴδια γίνονται»· ‖ πρὸς δήλωσιν διευθύνσεως: «'ς τὸ δῶθε —, 'ς τὸ κεῖθε —, 'ς τὸ πάνω —, 'ς τὸ κάτω μέρος», «εἰς τὸ ἀνατολικὸν —, εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἀκροπόλεως»· ‖ μερικὴ ἑνότης ἐν σχέσει πρὸς μείζονα, ἧς εἶναι μέλος: «τὰ συμβαλλόμενα μέρη», «καὶ τὰ δύο μέρη συμφώνησαν νὰ διαλύσουν τὸ συνοικέσιον»· ‖ φρ. «πηγαίνω μὲ τὸ μέρος» προστίθεμαι εἰς τὴν μερίδα: «ἦρθε μὲ τὸ μέρος μας»· ‖ τὸ πρόσωπον, ὁ ρόλος: «ἔπαιξε καλὰ τὸ μέρος του»· ‖ φρ. «παίρνω τὸ μέρος τινὸς» ὑποστηρίζω τινά, ὑπερμαχῶ τῆς ἀπόψεως: «ἡ μάννα παίρνει πάντα τὸ μέρος τοῦ παιδιοῦ»· ‖ φρ. «λαμβάνω μέρος» συμμετέχω, κοινωνῶ: «ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συζήτησιν, —εἰς τὴν ἐκδρομὴν κτλ.»· ‖ «μέρος λόγου» σύνολον λέξεων ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν: «τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι ἓν τῶν μερῶν τοῦ λόγου»· ‖ μεταφ. «τί μέρος λόγου εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος;» ποίου ποιοῦ, ποίου ἤθους· ‖ ἐπιρρηματικῶς, «κατὰ μέρος» χωριστά, ἐν ἰδιαιτέρῳ τόπῳ: «εἶχα κατὰ μέρος μερικὰ χρήματα, τὰ ξόδιασα κι' αὐτά»· ‖ «ἐν μέρει» μερικῶς, ὑπό τινας ἐπόψεις: «ἐν μέρει ἔχεις δίκαιον»· ‖ «ἐκ μέρους» σημαίνει τὴν ἀρχήν, ἀπὸ τῆς ὁποίας προέρχεταί τι: «ἔχετε χαιρετισμοὺς ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ μου»· ‖ «τὸ μέρος» τὸ ἀποχωρητήριον.

— [*Μουσ.*] *Μέρος, μέτρον* ἢ *χρόνος* καλεῖται ἐν τῇ μουσικῇ ἕκαστον ἰσόχρονον τμῆμα ἑνὸς μέτρου. Τὸ μέρος τοῦ μέτρου δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς μικρότερα τμήματα, δὲν ἐπιτρέπει ὅμως αὔξησιν βασικῆς ἀξίας αὐτοῦ. Γ. Σ.

— [*Βυζ.*] Ἐλέγετο *μέρος* ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ ἡ ἀνωτέρα τακτικὴ μονάς, ἡ ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν *μοιρῶν*. Ἡ δύναμις τοῦ μέρους ἀνήρχετο εἰς 6—7 χιλιάδας ἀνδρῶν. Ὁ διοικητὴς αὐτοῦ ἐλέγετο *στρατηλάτης* καὶ *μεράρχης*, ἀλλ' ὁ διοικητὴς τοῦ μεσαίου ἐν τῇ παρατάξει μέρους ἐλέγετο καὶ *ὑποστράτηγος*, διότι ἦτο προωρισμένος νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν στρατηγὸν τιθέμενον ἐκτὸς μάχης, ἕνεκα δὲ τοῦ λόγου τούτου διωρίζετο μὲν ὑπὸ

Digitized by Google

τοῦ στρατηγοῦ ἀλλ' ἀπῃτεῖτο καὶ ἡ ἔγκρισις τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἕκαστος μεράρχης εἶχε περὶ αὐτὸν δύο *μανδάτωρας*, δύο *καμπιδούκτορας*, ἕνα *βουκινάτωρα* (σαλπιγκτήν), ἕνα *σιρίτωρα* (δηλαδὴ ἱπποκόμον) καὶ ἕνα *σπαθάριον*. Τρία ἢ περισσότερα μέρη ἀπετέλουν ἕνα *στρατόν*, οὗτινος ὁ διοικητὴς ἐλέγετο *στρατηγός*. Ν. ΚΛΕ

— **μέρη τοῦ λόγου** *[Γλωσσολογ.]*. Τὰ διάφορα εἴδη τῶν λέξεων, τῶν ὁποίων κάμνομεν χρῆσιν γράφοντες ἢ ὁμιλοῦντες, ὀνομάζονται *μέρη τοῦ λόγου*. Ταῦτα εἶναι δέκα, ἤτοι: τὸ *ἄρθρον*, τὸ *οὐσιαστικόν*, τὸ *ἐπίθετον*, ἡ *ἀντωνυμία*, τὸ *ῥῆμα*, ἡ *μετοχή*, ἡ *πρόθεσις*, τὸ *ἐπίρρημα*, ὁ *σύνδεσμος* καὶ τὸ *ἐπιφώνημα*. Ἐκ τούτων οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ γραμματικοὶ διέκριναν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ κατόπιν πολλῶν συζητήσεων ὀκτώ, ἤτοι τὸ ἄρθρον, τὸ ὄνομα, τὴν ἀντωνυμίαν, τὸ ῥῆμα, τὴν μετοχήν, τὴν πρόθεσιν, τὸ ἐπίρρημα καὶ τὸν σύνδεσμον, εἰς ταῦτα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι προσέθεσαν καὶ τὸ ἐπιφώνημα, ἀποχωρίσαντες αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἐπιρρήματος. Τελευταῖον πάντων διεκρίθη τὸ ὄνομα εἰς οὐσιαστικὸν καὶ ἐπίθετον καὶ οὕτω συνεπληρώθη ὁ ῥηθεὶς ἀριθμὸς τῶν μερῶν τοῦ λόγου. Ἡ διαίρεσις ὅμως αὕτη τῶν λέξεων δὲν ἔγινε δεκτὴ ὑπὸ πάντων τῶν γραμματικῶν, γλωσσοδιφῶν καὶ φιλοσόφων. Ὁ μὲν Buttmann διῄρεσε τὰς λέξεις εἰς ὀκτὼ τάξεις (ἢ μέρη τοῦ λόγου): τὸ ὄνομα, τὴν ἀντωνυμίαν, τὴν μετοχήν, τὸ ῥῆμα, τὸ ἐπίρρημα, τὴν πρόθεσιν, τὸν σύνδεσμον καὶ τὸ ἐπιφώνημα, ὁ δὲ Blass εἰς ὀκτὼ μὲν ὡσαύτως, ἀλλὰ διάφορα κατά τι τῶν ἀνωτέρω, ἤτοι εἰς οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀντωνυμίαν, ἀριθμητικά, ῥῆμα, ἐπίρρημα, πρόθεσιν καὶ σύνδεσμον καὶ ἄλλοι εἰς ἄλλα. Αἰτία τῆς διαφωνίας ταύτης ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν τῶν μερῶν τοῦ λόγου εἶναι κυρίως τὸ ὅτι κατὰ τὰς ἀνωτέρω διαιρέσεις δὲν λαμβάνεται μία καὶ ἡ αὐτὴ βάσις, ὅπως ἀπαιτεῖται διὰ πᾶσαν λογικὴν διαίρεσιν, ἀλλὰ περισσότεραι τῆς μιᾶς, ἤτοι ἡ σημασία τῶν λέξεων, ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν συνήθως ἔχουν αὗται ἐν τῇ προτάσει, ἡ λειτουργία των ἐν τῷ λόγῳ κ.τ.λ. Διὰ τοῦτο ἐπεζητήθησαν διάφοροι διαιρέσεις, ἀπηλλαγμέναι τοῦ ῥηθέντος μεθοδικοῦ ἐλαττώματος. Καὶ ὑπ' ἄλλων μὲν προὐτάθη διάκρισις τῶν λέξεων κατὰ τὴν λειτουργίαν των ἐν τῇ προτάσει καὶ διῃρέθησαν: 1) εἰς τὴν τάξιν τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς πρότασιν, ὅπως τὰ ῥήματα καὶ τὰ ἐπιφωνήματα, 2) εἰς τὴν τάξιν τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν ὡς μέλη τῶν προτάσεων καὶ 3) εἰς τὴν τάξιν τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν πρὸς σύνδεσιν τῶν ἀνωτέρω. Ὑπ' ἄλλων ἐλήφθη ὡς βάσις διαιρέσεως ἡ κλίσις ἢ ἡ ἀκλισία τῶν λέξεων καὶ κατὰ ταύτην διεκρίθησαν αὗται εἰς *κλιτὰ* καὶ εἰς *ἄκλιτα* μέρη τοῦ λόγου καὶ τέλος ὑπ' ἄλλων ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ σημασία, ἡ χρῆσις, ἡ καταγωγὴ καὶ ὁ τύπος τῶν λέξεων κ.τ.λ. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ γενόμεναι διαιρέσεις περιέχουν διάφορα ἐλαττώματα καὶ οὐδεμία ἱκανοποιεῖ πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς λογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας. Διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν καθιερωμένην διάκρισιν εἰς τὰ ῥηθέντα δέκα μέρη τοῦ λόγου, παρ' ὅλα τὰ ἐλαττώματά της (βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, «Περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν λέξεων εἰς τὰ γνωστὰ μέρη τοῦ λόγου» ἐν «Ἀθηνᾷ» τόμ. 35 σελ. 125 κ.ἑξ. καὶ «Γενικῇ Γλωσσικῇ», σελ. 355 κ. ἑξ.). Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μέρος, Ἄνω — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 490. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Δρυγὲς* καὶ *Χωρδάκι*. Παρὰ τὸ χωρίον σῴζονται τὰ ἐρείπια τῆς μονῆς *Καλόειδαινας*, τῆς ὁποίας ὁ ἐν μέρει διατηρούμενος ναὸς πανηγυρίζει τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος. Ε. Γ.

μερόσταχυς (ὁ) (Merostachys) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ καυλός των, ὅστις ἐνίοτε φθάνει ἀρκετὸν ὕψος, χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν πολυτελῶν ῥάβδων. Δ. Ν. Π.

μεροτομία (ἡ) (mérotomie) *[Ἰατρ.]*. Ἐγχείρησις συνισταμένη εἰς τὴν ἀποκόλλησιν ἢ τὸν ἀποχωρισμὸν ἐκ ζῶντος ὀργανισμοῦ τεμαχίου τινὸς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐμεγέθους, πρὸς παρατήρησιν τῶν φαινομένων τῆς ἐπιβιώσεως, τὴν ὁποίαν δυνατὸν νὰ ἐμφανίσῃ τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ ὀργανισμοῦ. Μ. Ν. Κ.

Μερού *[Γεωγρ.]*.—1) Ἡφαίστειον τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, 64 χλμ. ΝΔ. τοῦ ὄρους Κιλιμαντζάρο, ἀποτόμως ὑψούμενον ἐν μέσῳ ἐπιπέδου ἐκτάσεως. Ἔχει ὕψος 4 558 μ., νατριούχους λίμνας καὶ τρεῖς κρατῆρας. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1849 ὑπὸ τοῦ Νέμπμανν, ἐξηρευνήθη δὲ τῷ 1901 ὑπὸ τοῦ Οὔλιγκ.

— 2) Λίμνη τοῦ Ἰσημερινοῦ τῆς Ἀφρικῆς, μεταξὺ τοῦ Βελγικοῦ Κόνγκο καὶ τῆς Β. Ροδεσίας. Ἔχει ἔκτασιν περίπου 4 500 τ. χλμ.

— 3) Νῆσος τῆς Βραζιλίας ἐν τῷ ποταμῷ Σαπουρά. Γ. Ι. Β.

Μερουάν. Ὄνομα δύο χαλιφῶν τῆς δυναστείας τῶν Ὀμεϊαδῶν (βλ. λ. *Μερβάν*).

Μερούλα (Merula), ***Ταρκουΐνιος***. Ἰταλὸς μουσικός. Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ χοροῦ τῆς μητροπόλεως τοῦ Μπέργκαμο τῷ 1623, καὶ κατόπιν ἐν Βαρσοβίᾳ καὶ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἰταλίας. Κατὰ τὴν ἐποχήν του ἐτιμᾶτο πολὺ ὡς ὀργανιστὴς καὶ συνθέτης. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, λειτουργίας, ψαλμούς, μοτέτα, ὡς καὶ πλεῖστα μαδριγάλια. Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχουν αἱ συνθέσεις του δι' ὀργανικὴν μουσικήν. Εἶναι ἐκ τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν τραγούδια διὰ νὰ παίζωνται (Canzoni da sonar) καὶ σονάτας ἐκκλησιαστικάς. Α. Θ.

μερούλιος (ὁ) (Merulius) *[Βοτ.]*. Γένος *βασιδιομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυποριδῶν*, περιλαμβάνον μύκητας μὲ μυκήλιον εὐρέως διάχυτον, πολλάκις μεμβρανῶδες. Τὸ ἄνω ὑμένιον εἶναι δικτυωτὸν καὶ πτυχωτόν. Τὸ εἶδος *μερούλιος ὁ δακρυόεις* (Merulius lecrymans) εἶναι σαπρόφυτον ζῶν ἐπὶ νεκρῶν κορμῶν δένδρων καὶ τῆς ξυλείας τῶν οἰκοδομῶν (πατωμάτων, ὀροφῆς κλπ.), τὴν ὁποίαν καταστρέφει ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, προκαλῶν τὴν πτῶσιν τῶν σανιδωμάτων. Προτιμᾷ τὰ ῥητινώδη ξύλα, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὰς λαμβάνουν χρῶμα καστανέρυθρον καὶ κατόπιν κιτρινοκαστανόν. Ἀναπτύσσεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ὑγρὰ διαμερίσματα. Ἡ προσβεβλημένη ξυλεία τῶν οἰκοδομημάτων δύναται ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ μερουλίου διὰ θερμάνσεώς της μὲ θερμάστρας μέχρι +40° Κ. ἐπὶ 2 ὥρας. Ε. Τ. Ε.

Μερούλο (Merulo), ***Κλαύδιος***. Ἰταλὸς συνθέτης (1533—1604), γεννηθεὶς ἐν Κορρέτζιο, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπώνυμόν του *Ντὰ Κορρέτζιο*. Νεώτατος ἐξετέλεσε χρέη ὀργανοκρούστου ἐν Μπρέσια καὶ εἶτα ἐγένετο μουσικὸς διευθυντὴς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἐν Βενετίᾳ (1566). Ὡς ὀργανοκρούστης ὑπῆρξεν ἐφάμιλλος τοῦ Φρεσκομπάλντι, ὡς συνθέτης δὲ εἷς τῶν κυριωτέρων ἀντιπροσώπων τῆς πολυφωνικῆς ἰταλικῆς σχολῆς. Ἔγραψε πλεῖστα βιβλία μαδριγαλίων διὰ 3 ἕως 5 φωνάς, μοτέτα διὰ 6 ἕως 16 φωνάς, λειτουργίας διὰ 5 ἕως 12 φωνὰς κτλ. Μεγαλυτέρας σημασίας εἶναι τὰ ἔργα του δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον: ῥιτσερκάρι, τοκάται κτλ., καθότι εἶναι τὰ ἀρχαιότερα δείγματα τοῦ εἴδους τούτου καὶ μᾶς ἀποκαλύπτουν μίαν ἄγνωστον περίοδον τῆς τέχνης. Ἐπανεκδόσεις τῶν ἔργων του ἐγένοντο τῷ 1904, ἐπὶ τῇ τριακοσιετηρίδι ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Γ. Σ.

μεροφάγι (τό)· τὸ φαγητόν, τὰ τρόφιμα τῆς ἡμέρας, μόνον εἰς τὴν φρ. «μεροδούλι μεροφάγι» (βλ. λ. *μεροδούλι*).

μερόφλεγμα (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *παρονυχία ἡ κεφαλωτή*.

μέροψ (ὁ) (Merops) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μεροπιδῶν*, περιλαμβάνον μετρίου μεγέθους πτηνά, τρεφόμενα ἐξ ἐντόμων καὶ ἰδίως ἐκ μελισσῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ὁ *μέροψ ὁ κοινὸς* ἢ *εὐρωπαϊκὸς* (Merops apiaster) κοινῶς *μελισσουργός*, *μελισσοφάγος*, *βοργάρης*. Εἶναι πτηνὸν ἀποδημητικόν. Ἔρχεται ἐξ Ἀφρικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀρχομένου τοῦ Ἀπριλίου κατὰ πολυπληθῆ σμήνη, διασκορπίζεται εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἐξικνεῖται μέχρι τέλους Ἀπριλίου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς καὶ λοιπῆς Ἑλλάδος, ἔνθα κατὰ 30—40 ζεύγη κατανέμεται εἰς τὰς διαφόρους ὄχθας τῶν ῥυακίων καὶ ποταμῶν πρὸς φωλεοποίησιν, ᾠοτοκίαν καὶ νεοττοποιίαν. Μεσοῦντος καὶ ἐνίοτε τελευτῶντος Σεπτεμβρίου ἀπέρχεται ἐκ τῆς Ἑλλάδος, διευθυνόμενος μετὰ τῶν ἐκ βορρᾶ κατερχομένων εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ πτερώματός του ἀποτελεῖται ἐκ ποικίλων χρωμάτων, ἐμφανιζόντων αὐτὸ ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων πτηνῶν, τὰ ὁποῖα διαβαίνουσιν ἐξ Ἑλλάδος. Τὸ μέτωπόν του εἶναι λευκόν, ἄνωθεν τῶν ὀφθαλμῶν φέρει κυανῆν ταινίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ διήκουσαν μέχρι τῶν ὤτων· τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς, τὸν τράχηλον, τὰς ὠμοπλάτας καὶ τὴν ῥάχιν ἔχει κανελλόχροα, τὸν λαιμὸν καὶ τὸ ὑπὸ τὸ στόμα μέρος βαθυκίτρινον καὶ πέριξ αὐτοῦ παρυφὴν μέλαιναν, τὸ στῆθος καὶ τὴν κοιλίαν θαλασσόχρουν, τὰς δὲ πτέρυγας καὶ τὴν οὐρὰν κυανοπρασινωπάς. Τὸ ῥάμφος του εἶναι ὀξύ, μακρόν πως, μὲ μικρὰν κύρτωσιν, ἐπιτήδειον διὰ τὴν σύλληψιν τῆς τροφῆς του συνισταμένης ἐκ ποικίλης ἐντόμων, μυιῶν, κωνώπων, κατὰ προτίμησιν σφηκῶν, μελισσῶν κττ., τὰ ὁποῖα συλλαμβάνει εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὰ καταπίνει μὲ τὸ κέντρον. Ἕνεκα τοῦ εἴδους τῆς τροφῆς του περιίπτατα ἔνθα ὑπάρχουσιν ἔντομα, εἰς ῥύακας, ποταμούς, ἕλη καὶ ἰδίως εἰς ἀγριομελισσῶνας καὶ μελισσῶνας πρὸς σύλληψιν ἀγρίων καὶ ἡμέρων μελισσῶν, ἐξ οὗ μελισσουργὸς καὶ μελισσοφάγος καλεῖται. Φωλεοποιεῖ καὶ νεοττοποιεῖ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Κατασκευάζει τὴν φωλεάν του εἰς τὰς ἀμμώδεις καὶ πηλώδεις ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ ῥυάκων.

Μέροψ.

Τίκτει 5—6 ᾠά, σχεδὸν στρογγύλα καὶ κατάλευκα, ἄνευ στιγμάτων. Ἡ φωνή του συνίσταται ἀπὸ μίαν μονοσύλλαβον κραυγήν, ἡ ὁποία, ἂν καὶ μονότονος, εἶναι γλυκεῖα καὶ προδίδει τὴν εἰς τὰ ὕψη ὕπαρξίν του εἰς τὸν κυνηγόν. Μὲ νεφελώδη καιρὸν ἵπταται μᾶλλον χαμηλὰ καὶ κινεῖται ἐν ὡρισμένῃ περιφερείᾳ. Ἀναπαύεται εἰς ἀπομεμονωμένους κλάδους ἢ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων ἢ μεγάλων βράχων, ὅθεν κατασκοπεύει τὴν λείαν του, καθ' ἧς φέρεται πρὸς σύλληψιν μεθ' ὁρμῆς. Ἕνεκα τῆς ὡραιότητός του ἀπετέλει ἄλλοτε ἀναπόσπαστον κόσμον τῶν πίλων τῶν γυναικῶν. Τὸ κρέας του εἶναι εὔγευστον κατὰ τὸ θέρος, ὅτε εἶναι παχύτατος. Ἐκτὸς τοῦ *εὐρωπαϊκοῦ ἢ κοινοῦ μέροπος* ἀπαντᾷ, ἐμφανιζόμενος κατὰ τὸ θέρος, μόνον εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους, καὶ ὁ *μέροψ ὁ περσικὸς* (Merops persicus).

Τὸ κυνήγιον τοῦ μέροπος δὲν παρέχει δυσκολίας, καὶ διότι πετᾷ ἠρέμα καὶ διότι εἰς τὸν ἀέρα ζυγίζεται, κατὰ τὴν κυνηγετικὴν ἔκφρασιν, δηλαδὴ ἐν τῷ αὐτῷ σημείῳ παραμένει ἀκινητῶν ἐν πτήσει, παρέχων πρόσφορον στόχον εἰς τὸν κυνηγόν, καὶ διότι καθήμενος κατὰ πλήθη πολλάκις εἰς τὰ δένδρα βάλλεται ἀσφαλῶς, ὅτε δύνανται καὶ πλείονες τοῦ ἑνὸς νὰ φονευθῶσι. Δύναται νὰ προσέλκηται καὶ ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ ἀπομιμουμένου τὴν φωνήν του εἴτε διὰ τοῦ στόματος εἴτε δι' ὀργάνου ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐμπορίῳ εὑρισκομένων. Διώκεται ἀπηνῶς ὑπὸ τῶν μελισσοτρόφων ἢ τῶν συλλεκτῶν τοῦ μέλιτος τῶν ἀγρίων μελισσῶν ἕνεκα τῆς βλάβης, ἣν ἀπεργάζεται εἰς τὰς ἀγρίας καὶ ἡμέρους μελίσσας. Τὸ κυνήγιον αὐτοῦ διεξάγεται δι' ἐνέδρας παρὰ τὰς φωλεὰς τῶν ἀγρίων μελισσῶν ἢ τὰ συντηρούμενα μελισσοκομεῖα τὴν πρωΐαν, ὅτε ἐξέρχονται αἱ μέλισσαι τῶν φωλεῶν ἢ κυψελῶν των, ἢ τὴν ἑσπέραν, ὅτε ἐπιστρέφουσιν εἰς αὐτάς, καθ' ὧν ἀγρίως ἐπιτίθενται. Παρακολουθεῖ ὁ μέροψ ταύτας καὶ εἰς τοὺς τόπους τῆς βοσκῆς, ἰδίως τὰς ἀγρίας εἰς τὰ δένδρα, ὅπου βόσκουσι. Μεταξὺ τῶν μελισσουργῶν παρατηρεῖται ἀλληλεγγύη, καθ' ὅσον, ὅταν ἵπτανται χαμηλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ βληθῇ τις καὶ καταπέσῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἡμιζωντανός, οἱ ἄλλοι μελισσουργοὶ ὁρμῶσι πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, ὅτε ὁ κυνηγὸς εὑρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ βάλλῃ καὶ φονεύῃ πλείονας εὐκόλως. Βάλλεται μὲ συνήθη γόμωσιν καὶ ἀριθμὸν σκαγίων 8—9. Μαγειρεύεται ἢ ψητὸς εἰς τὸν ὀβελίαν ἢ κοκκινιστὸς μὲ τομάταν ἢ καὶ ὡς πιλάφι. Φ. Δ. Γ.

Μέροψ *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς βασιλεὺς τῆς νήσου Κῶ, υἱὸς τοῦ Τριόπα, πατὴρ τοῦ Εὐμήλου καὶ τῆς Κῶ, ἐξ ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ νῆσος. Ἐξ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο ἡ νῆσος καὶ *Μεροπὶς* καὶ *Μέροπος νᾶσος*, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς *Μέροπες*. Σύζυγον ἔσχε τὴν νύμφην Ἐχέμειαν ἢ Ἐθέμειαν, ἥτις ἐτοξεύθη ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος, ἐπειδὴ εἶχε παύσει νὰ τὴν λατρεύῃ, καὶ κατήχθη ζῶσα εἰσέτι εἰς τὸν Ἅδην. Ὁ Μέροψ μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ ἄνευ τῆς συζύγου του, τὴν ὁποίαν ὑπερηγάπα, ἀπεφάσισε ν' αὐτοκτονήσῃ, ἀλλ' ἡ Ἥρα, τιμῶσα τὴν συζυγικήν του πίστιν, τὸν μετεμόρφωσεν εἰς ἀετὸν καὶ τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν. Ν. Α.

Μέρρικ (Merrick), ***Λεονάρδος***. Ἄγγλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1864. Τὸ πατρικόν του ὄνομα εἶναι *Μίλλερ*. Κατὰ τὴν νεότητά του διήγαγε βίον λίαν περιπετειώδη, διατελέσας ἐπί τινα χρόνον ἀδαμαντωρύχος ἐν Ν. Ἀφρικῇ καὶ βραδύτερον ἠθοποιός. Ἀπὸ τοῦ 1898 ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἦτο καλὸς» (1892), «Κυνθία» (1897), «Ὁ θιασάρχης» (1898), «Οἱ φιλοχρήματοι» (1900), «Ὁ Κορράδος εἰς ἀναζήτησιν τῆς νεότητός του» (1903), «Οἱ κομψευόμενοι σύντροφοι» (1903), «Ὅταν ὁ ἔρως πετᾷ ἀπὸ τὸ παράθυρον» (1902), «Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ξέρει τὰς γυναῖκας» (1908), «Ἐνῷ τὸ Παρίσι γελᾷ» (1918). Ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων κυριώτερα εἶναι: «Ὅταν οἱ λάμπες εἶναι ἀναμμένες», «Τὸ ἀθῷο παιδί μου», «Τὸ ἐλιξίριον τῆς νεότητος» κτλ. Μ. Δ. Β.

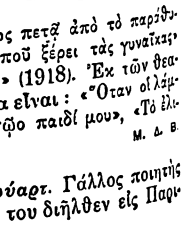

Λεονάρδος Μέρρικ.

Μερρίλλ (Merrill), ***Στούαρτ***. Γάλλος ποιητὴς (1863—1915). Τὴν νεότητά του διῆλθεν εἰς Παρι-

Digitized by Google

σίους, ὅπου ἐγνωρίσθη μετὰ τῶν νέων ποιητῶν René Ghil, Rodolphe Darzens καὶ ἄλλων, μετὰ τῶν ὁποίων ἵδρυσε τὴν μικρὰν ἐφημερίδα «Le Fou». Βραδύτερον ἐταξίδευσεν εἰς Ἀμερικήν, ὁπόθεν ἐπιστρέψας ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς Γαλλίαν τῷ 1890. Ὁ Μερρὶλ εἶναι εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ὀπαδῶν τοῦ συμβολισμοῦ, ἀγωνισθεὶς εἰς τὴν πρώτην σειρὰν μετὰ τοῦ Régnier, Viélé-Griffin καὶ Verhaeren. Ἦτο ὁμοϊδεάτης τοῦ Μαλλαρμέ, ὅσον ἀφορᾷ τὸ μουσικὸν στοιχεῖον τῆς ποιήσεως, καὶ ποιητὴς μελῳδικώτατος, ἀλλ' οὐχὶ σκοτεινὸς ὡς ἐκεῖνος.

Κατὰ τὰ πολιτικὰ φρονήματά του ὑπῆρξεν ἐπαναστάτης σοσιαλιστής, οὐδέποτε δ' ἔπαυσεν ἐργαζόμενος διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀνύψωσιν τοῦ λαοῦ, γενόμενος εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων παραγόντων τῆς Ἑταιρείας πρὸς διάδοσιν τῆς τέχνης δωρεάν. Ἡ πρώτη ποιητικὴ συλλογή του ἐξεδόθη τῷ 1887 ὑπὸ τὸν τίτλον «Les Gammes»· ἐπίσης ἔγραψε: «Les Fastes» (1891) ποιήματα, «Petites poèmes d' automne» (1895), «Poèmes» (1887—1897), «Les Quatre Saisons» ποιήματα (1900), «Une voix dans la Foule» (1909). Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικά, μετέφρασε δὲ εἰς τὴν ἀγγλικὴν διάφορα τεμάχια Γάλλων ποιητῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Pastels in prose» (1890). Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν ποιήματά του ὑπὸ Στεφάνου Δάφνη. Ι. Ο.

Μέρριμακ (Merrimac) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τοῦ ΒΑ. τμήματος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (Β. Ἀμερική), πηγάζων ἐκ τῶν Λευκῶν ὀρέων ἐν τῇ πολιτείᾳ Νέου Χάμσαϊρ, διασχίζων τὰς πολιτείας *Νέου Χάμσαϊρ* καὶ *Μασσαχουσέττης* καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν παρὰ τὴν πόλιν Νιούμπωρυπορτ, μετὰ ροῦν 275 χλμ. Σχηματίζεται ὑπὸ δύο βραχιόνων τοῦ *Πεμιτζγουάσσετ* καὶ *Γουΐννεπι-πάκε*. Ὁ ροῦς τοῦ Μέρριμακ σχηματίζει ἀλλεπαλλήλους καὶ ὁρμητικοὺς καταρράκτας, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα εἰς τὰς βιομηχανίας τεσσάρων πόλεων, διαρρεομένων ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, τῶν *Κόνκορντ* καὶ *Μάντσεστερ* τῆς πολιτείας Νέου Χάμσαϊρ, *Λῶρενς* καὶ *Χάβερχιλλ* τῆς Μασσαχουσέττης. Διῶρυξ ἱδρυθεῖσα τῷ 1908 συνδέει τὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς Νιούμπωρυπορτ μετὰ τῆς Χάβερχιλλ. Χ. Δ.

«Μέρριμακ» (Merrimack). Ὀνομασία δύο ἱστορικῶν πολεμικῶν πλοίων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, φερωνύμως τῷ ποταμῷ. —1) Ἑλικοκίνητος φρεγάτα 3 500 τόννων, περιώνυμος καταστᾶσα διὰ τὴν ἀναστάτωσιν, ἣν ἐπέφερεν εἰς τὴν πολεμικὴν ναυτικὴν τέχνην ὁ αὐτοσχέδιος μετασχηματισμός της εἰς θωρηκτὸν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν μονομαχιῶν της πρὸς τὸ «Μονιτόρ» διδάγματα. Ἀνήκουσα, κατὰ τὸν ἀνθενωτικὸν πόλεμον, εἰς τὸν στόλον τῶν βορείων ἐν ἀρχῇ, ἐβυθίσθη καὶ ἐπυρπολήθη εἰς ὅ,τι ἔμενεν ἔξω τῆς θαλάσσης, ἵνα μὴ περιέλθῃ ἀξιόμαχον εἰς τοὺς νοτίους, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τοῦ ναυστάθμου τοῦ Νόρφωλκ, ἐγκαταλειφθέντος ὑπὸ τῶν βορείων (1861). Τῶν νοτίων ὅμως ἐχόντων ἀνάγκην θωρηκτοῦ καὶ μὴ δυναμένων ν' ἀγοράσουν τοιοῦτον, εἰδικὴ ἐπιτροπή των, ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ ἀρχιναυπηγοῦ Πόρτερ, ἀπεφάσισε τὴν μετατροπὴν τῆς μέχρι κανονοθυρίδων κεκαυμένης φρεγάτας εἰς αὐτοσχέδιον θωρηκτόν. Κατεσκεύασαν ὅθεν εἰς τὰ $^2/_3$ τοῦ μήκους στέγην ἐπικλινῆ κατὰ 30° ἑκατέρωθεν τοῦ διαμήκους, ἐκ ξύλου πεύκης 0,30 μ. κατὰ τὰς δοκοὺς καὶ 0,12 μ. κατὰ τὴν ἐπικάλυψιν, ἣν στέγην ἐπενέδυσαν κατόπιν δι' ὁριζοντίων καὶ διαμήκων σιδηρῶν πλακῶν 0,20 μ., ἐπὶ τῶν ὁποίων πάλιν προσηλώθησαν ἄλλαι τοιαῦται 0,10 μ. πάχους, ἐνῷ αἱ ἑκατέρωθεν κλίσεις τῆς τοιαύτης θωρηκτῆς στέγης ἐβυθίζοντο εἰς 0,60 μ. κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης πρὸς προάσπισιν τῶν ὑφάλων τῆς γάστρας. Ὥπλισαν κατόπιν τοῦτο διὰ 10 πυροβόλων, ὧν τὰ 8 συστήματος Ντάλγκρες τῶν 9 δακτύλων εἰς τὸ πυροβολεῖον καὶ ἀνὰ ἓν ραβδωτὸν τῶν 8 δακτύλων εἰς τὴν πρῷραν καὶ τὴν πρύμναν, περίστρεπτα περὶ πόλον, καὶ τὸ ἐφωδίασαν διὰ πελωρίου αὐτοσχεδίου ἐμβόλου 1500 λιτρῶν. Οὕτως ἔχον τὸ «Μέρριμακ» ἐπετέθη κατὰ τοῦ πλοίου τῶν βορείων «Κούμπερλαντ» καὶ διὰ πλήγματος τοῦ ἐμβόλου του τὸ ἐβύθισε. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν του ταύτην ἐστράφη κατὰ τῆς φρεγάτας «Κογκρές», ἥτις ἔσχε παρομοίαν τύχην (8 Μαρτίου 1862). Οἱ θρίαμβοι τοῦ «Μέρριμακ», προκαλέσαντες παγκόσμιον κατάπληξιν καὶ γενικὸν πανικὸν μεταξὺ τῶν βορείων, ἔπαυσαν ἀμέσως, διότι ἀναφανέντος ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἑσπέραν ἄλλου ναυπηγικοῦ τέρατος, τοῦ «Μονιτόρ», διὰ τοῦ εἴσπλου του εἰς Χάμπτον Ρόοδς, τὸ «Μέρριμακ» εἶχε τεθῇ ἐκτὸς μάχης μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἐπομένης (9 Μαρτίου 1862). Μετὰ προχείρους ἐπισκευὰς ἠδυνήθη νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ Χάμπτον Ρόοδς, χωρὶς ὅμως νὰ ναυμαχήσῃ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου του κομόδορου Τάττνωλ. —2) Ἀμερικανικὸν ἀνθρακοφόρον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀμερικανὸς ναυπηγός, παρὰ τῷ στόλῳ τοῦ Σλέϋ, Χόμπσων μετὰ 7 ἐθελοντῶν ἀπεπειράθη νὰ ἀποφράξῃ, τὴν νύκτα τῆς 3 Ἰουνίου 1898, τὸ στόμιον τοῦ λιμένος τοῦ Σαντιάγο, πρὸς ἀποκλεισμὸν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ στόλου τοῦ ναυάρχου Θερβέρα. Γενόμενον ἀντιληπτὸν ὑπὸ τῶν πυροβολείων κατεβυθίσθη. Οἱ ἐπιβαίνοντες αὐτοῦ, σωθέντες ὡς ἐκ θαύματος, ᾐχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν τοῦ ναυάρχου Θερβέρα. Σ. Ε. Λ.

Μέρριμαν (Merriman). —1) ***Ἐρρῖκος - Σέτον.*** Ψευδώνυμον τοῦ Ἄγγλου μυθιστοριογράφου Hugh Stowell Scott (1862—1903). Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἐμπόριον ἐν Λονδίνῳ, ἀλλὰ βραδύτερον ἀφιερώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, δημοσιεύσας τὸ πρῶτον μυθιστόρημά του τῷ 1888 ὑπὸ τὸν τίτλον «Young Mistley». Κατόπιν ἐπηκολούθησαν διάφορα ἔργα, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Ἡ νῆσος τῆς ἀνησυχίας» (1899), «Οἱ γῦπες» (1902), «Μπάρλας ὁ σωματοφύλαξ» (1905), «Ἡ τελευταία ἐλπίς» (1904) κλπ. Τὰ ἔργα αὐτοῦ διακρίνει ἐξαιρετικῆς τέχνης πλοκὴ καὶ μεγάλη ἁπλότης ὕφους, ἕνεκα τῶν ὁποίων κατέστησαν δημοφιλέστατα εἰς τὸ ἀγγλικὸν κοινόν. —2) ***Ἰωάννης.*** Πολιτικὸς τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς (1841—1926). Ἐσπούδασεν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, γενόμενος ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς ἀπὸ τοῦ 1875 μέχρι τοῦ 1900 καὶ πρωθυπουργὸς ἀπὸ τοῦ 1908—1910. Ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τοῦ συνδέσμου τοῦ Ἀφρικάντερς καὶ ἠρνήθη νὰ μετάσχῃ τῆς κυβερνήσεως κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1914. Μ. Δ. Β.

Μέρρυ (Merry), ***Γουλιέλμος.*** Ἄγγλος φιλόλογος (1835—1918). Διετέλεσε πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λίνκολν ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν ἐκδόσεων τῶν κλασσικῶν συγγραφέων, τὰς ὁποίας ἐξέδωκεν ὁ οἶκος «Κλάρεντον Πρὲς». Ἔγραψεν: «Αἱ ἑλληνικαὶ διάλεκτοι» (1875) καὶ ἐξέδωκεν: «Ἐκλογὴ ἀποσπασμάτων τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας» (1891). Μ. Δ. Β

Μέρρυ *ντὲλ Βὰλ* (Merry del Val), ***Ραφαήλ.*** Ἱσπανὸς καρδινάλιος καὶ διπλωμάτης τοῦ Βατικανοῦ (1865—1930). Ἐσπούδασεν ἐν Λονδίνῳ, ὅπου ἐγεννήθη, ἐν Βρυξέλλαις καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης, ὁπόθεν ἐξῆλθεν ὡς διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, τῆς θεολογίας καὶ τοῦ δικαίου. Ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν διπλωματῶν (ὁ πατὴρ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διετέλεσαν πρεσβευταὶ τῆς Ἱσπανίας) καὶ εἰσελθὼν ἐνωρὶς εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν διπλωματικὸν στάδιον ἐγένετο λίαν γνωστὸς ὡς ὁ κυριώτερος ρυθμιστὴς τῆς διπλωματίας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου πεντηκονταετηρίδα. Ἤρχισε τὸ διπλωματικόν του στάδιον τῷ 1887 ὡς γραμματεὺς τῆς ἐκτάκτου ἀποστολῆς τοῦ Βατικανοῦ εἰς τὸ ἰωβιλαῖον τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐστάλη ὡς γραμματεὺς τῆς ἐκτάκτου ἀποστολῆς τῆς Ἁγίας Ἕδρας εἰς τὸ Βερολῖνον. Ἐχειροτονήθη ἱερεὺς τῷ 1888 καὶ ἐχρησιμοποιήθη εἰς διαφόρους ἄλλας διπλωματικὰς ἀποστολὰς τοῦ Βατικανοῦ, εἰς Βιένην τῷ 1889 καὶ 1893, εἰς τὸ Λονδῖνον τῷ 1896, εἰς τὸν Καναδᾶν τῷ 1897 κτλ. Ἔλαβε κατόπιν διάφορα ἀξιώματα ἐν τῷ Βατικανῷ καὶ τῷ 1900 ὠνομάσθη ἀρχιεπίσκοπος. Τῷ 1902 ἀντεπροσώπευσε τὸν πάπαν κατὰ τὴν στέψιν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Ζ', κατὰ δὲ τὸ κονκλάβιον πρὸς ἐκλογὴν τοῦ πάπα τῷ 1903 ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον ὡς γραμματεὺς αὐτοῦ. Ἕνεκα δὲ τούτου ὁ νέος ἐκλεγεὶς πάπας Πῖος Ι' προσέλαβεν αὐτὸν ὡς γραμματέα του καὶ τὸν ὠνόμασε μετά τινας μῆνας γραμματέα τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Βατικανοῦ, ἤτοι ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ περιφήμου καρδιναλίου Ραμπόλλα. Ἡ εἰς ἡλικίαν μόλις 38 ἐτῶν ἀνύψωσις αὐτοῦ εἰς τὸ σπουδαιότερον, μετὰ τὸν πάπαν, ἀξίωμα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὶν ἀκόμη ὀνομασθῇ καρδινάλιος, προεκάλεσε τότε ζωηροτάτας συζητήσεις. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1903 ὠνομάσθη καρδινάλιος, παρέμεινε δὲ εἰς τὴν θέσιν του μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1914, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Φερράτα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπουργίας του καὶ μετ' αὐτήν, καθὼς καὶ πρὸ ταύτης, εἶχε λάβει ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν παπῶν καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἐμπνευστής, τόσον ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Βατικανοῦ, ἀναμειχθεὶς ζωηρότατα εἰς πάσας τὰς συζητήσεις καὶ ἐνεργείας, αἵτινες προηγήθησαν καὶ κατέληξαν εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Τῷ 1909 ἐξέδωσεν ἀγγλιστὶ τὸ βιβλίον «Ἡ ἀλήθεια τῶν παπικῶν ἀξιώσεων». Μ. Δ. Β.

μέρσα (ἡ) [*Ἀκτογρ.*]. Λέξις ἀραβική, σημαίνουσα ὅρμον ἀνεμοσκεπῆ (βλ. λ. *μάρσα*).

Μερσεδάριο (Mercedario) /*Γεωγρ.*/. Μία ἀπὸ τὰς τρεῖς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῶν Κεντρικῶν Ἄνδεων τῆς Ἀργεντινῆς καὶ Χιλῆς. Εἰς τὴν Χιλὴν ἔχει ὕψος 21.982 ποδ., εἰς δὲ τὴν Ἀργεντινὴν 22 315 ποδ. Μεταξὺ τοῦ Μερσεδάριο καὶ Ἀκονκάκουα (ἑτέρας ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν Ἄνδεων) ὑπάρχουν τὰ στενὰ τοῦ Ἐσπινάθντο (14.803 ποδ.) καὶ Λὸς Πάτος ἢ Βάλλε Ἑρμόσο (11.736 ποδ.), ὁπόθεν διῆλθεν ὁ Ἀργεντινὸς στρατηγὸς Σὰν Μαρτὶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον. Τὸ Μερσεδάριο ἔχει ἐξέχοντας βράχους περιβαλλομένους ἀπὸ στρώματα ἀπολιθωμάτων.

Μέρσεμπουργκ (Merseburg) /*Γεωγρ.*/. —1) Πόλις τῆς Γερμανίας καὶ πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος τῆς πρωσσικῆς ἐπαρχίας Σαξωνίας. Κεῖται ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Σαάλε, νοτίως τῆς Χάλλης καὶ δυτικῶς τῆς Λειψίας, μεθ' ὧν συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς καὶ δι' αὐτοκινήτων λεωφορείων. Κάτ. 26 700. Ἔχει ἀρχαῖον μητροπολιτικὸν ναὸν (1015), σιδηροχυτήρια καὶ διάφορα ἄλλα ἐργοστάσια. Παρὰ τὸ Μέρσεμπουργκ ὑπάρχουν μεγάλα ἐργοστάσια ἀμμωνίας. —2) Διαμέρισμα ἐν τῇ πρωσσικῇ ἐπαρχίᾳ Σαξωνίᾳ. Ἔχει ἔκτασιν 10.216 τετρ. χλμ. καὶ 1.411.700 κατ. Περιλαμβάνει 23 περιφερείας. Γ. Ι. Β.

Μερσὲν (Mersenne), ***Μαρία.*** Γάλλος καλόγηρος (1588—1648). Ἦτο φίλος τοῦ Καρτεσίου καὶ ἠσχολήθη μὲ τὰ μαθηματικά, τὰς θετικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν μουσικήν. Ἐκ τῶν μουσικῶν του συγγραμμάτων τὸ σπουδαιότερον καὶ γνωστότερον εἶναι ἡ «Παγκόσμιος ἁρμονία» (1636 — 1637), ἔργον ὅπερ, παρὰ τὰς ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένας θεωρίας του, εἶναι πηγὴ ἀνεξάντλητος διὰ τὴν τότε μουσικήν, περιέχει δέ, μεταξὺ ἄλλων, πολυτίμους πληροφορίας δι' ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ὁ Μερσὲν ἔγραψεν ἐπίσης σχετικῶς μὲ τὴν μουσικὴν τὰ ἑξῆς: «Ἀλήθεια τῶν ἐπιστημῶν» καὶ «Ἁρμονικὰ ζητήματα» (1634), «Προοίμια εἰς τὴν παγκόσμιον ἁρμονίαν» (1634), «Harmonicorum libri XII» (1635 — 1636). Κάτοχος τῆς ἑβραϊκῆς, ὁ Μερσὲν ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν ἰσραηλιτικὴν μουσικὴν ἐν τῷ συγγράμματί του: «Quaestiones celebrinae in Genesim» (1625) Γ. Σ.

μερσερισμὸς (mercerisage) [*Εγκυκλ.*]. Μέθοδος κατεργασίας τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν νημάτων, συνισταμένη εἰς τὴν διαβροχὴν αὐτῶν ἐντὸς διαλύσεως καυστικῆς σόδας, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ προκαλῇ μάζευμα τῶν ἰνῶν καὶ νὰ δίδῃ εἰς τὸ νῆμα μετὰ τὸ στέγνωμα λαμπρότητα μετάξης. Κατὰ τὴν διαβροχὴν τὰ νήματα καὶ τὰ ὑφάσματα δέον νὰ εἶναι καλῶς τεταμένα. Ἡ μέθοδος αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἐπινοητοῦ της Mercer. —Ω.

μερσί· εὐχαριστῶ (γαλλ merci).

Μέρσια (Mercia) [*Γεωγρ.*]. Παλαιὸν ἀγγλοσαξωνικὸν βασίλειον ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀπετέλει ἀρχικῶς τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Ντερμπισάϊρ καὶ Στραφφορτσάϊρ, τὸ Β. μέρος τοῦ Γώρκικσάϊρ καὶ Λέϊσεστερσάϊρ καὶ τὸ νότιον μέρος τοῦ Νόττινγκασάϊρ. Βραδύτερον συμπεριέλαβε ὅλας τὰς μεταξὺ τῶν ποταμῶν Χοῦμπερ καὶ Ταμέσεως χώρας.

Μερσιάδης, ***Ἰωακείμ.*** Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον τῆς Σάμου Βουρλιῶτες τῷ 1807. Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν εἰσῆλθεν ὡς μοναχὸς εἰς τὴν ἐν Σάμῳ μονὴν τοῦ Βροντᾶ, ὁπόθεν μετ' ὀλίγα ἔτη ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐσπούδασε θεολογίαν. Ὑπηρέτησεν ὡς διάκονος εἰς Σῦρον, ὡς ὑποδιευθυντὴς τῆς Ριζαρείου σχολῆς (1843—1846), εἶτα ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὡς ἱεροκήρυξ Κυκλάδων καὶ Ἀκαρνανίας, καὶ τέλος ἐπὶ δεκαετίαν ὡς ἐφημέριος τῆς ἐν Λιβόρνῳ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Ἐπανελθὼν εἰς Σῦρον ἀπέθανε (1871), καταλιπὼν διὰ διαθήκης τὴν περιουσίαν του εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Ν. Ι. Ζ.

Μερσιὲ (Mercier), ***Λουδοβῖκος - Σεβαστιανός.*** Γάλλος ποιητής, γεννηθεὶς εἰς Coutouvre τῷ 1870. Εἰς τὴν πρώτην ποιητικὴν συλλογήν του «L'Enchantée» (1897) ἐμφανίζεται ἐπηρεασμένος ἀπὸ τοὺς ρωμαντικούς, τοὺς παρνασσιακοὺς καὶ τοὺς συμβολιστάς. Ἀλλ' ἡ ἰσχυρὰ φιλοσοφικὴ σκέψις του καὶ ἡ ζωηρὰ καὶ πλήρης πρωτοτυπίας φαντασία του ἐλευθερώνουν ταχέως τὸν ποιητὴν ἀπὸ τὰς ἐπιδράσεις τῶν διαφόρων σχολῶν καὶ ἐπιτρέπουν εἰς τὴν προσωπικότητά του νὰ ἐκδηλωθῇ. Τοιοῦτος παρουσιάζεται εἰς τὸ νέον ἔργον του: «Les Voix de la Terre et du Temps» (1903), ὅπερ ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἔγραψεν ἐπίσης «Le Poème de la Maison» (1907), «Petites Géorgiques» (1923), «Lazare le Ressuscité» (1910), «Ames du Purgatoire» (1919), «Les Pierres sacrées» (1923), «Les Poèmes de la Tranchée» (1916), τὸ δρᾶμα «Ponce Pilate» (1910), τὰ μυθιστορήματα: «Hélène Sorbiers» (1911) καὶ «Les Demoiselles Valéry» (1924) καὶ τὰ διηγήματα «Contes et Images» (1929). Ι. Ο.

—**Μερσιὲ** (Mercié), ***Μάριος - Ἰωάννης - Ἀντωνῖνος.*** Γάλλος γλύπτης καὶ ζωγράφος ἐκ Τουλούζης (1845—1916). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Ζουφφρουὰ καὶ Φαλγκιέρ. Τὰ πρῶτα ἔργα του ἐβραβεύθησαν ἐν Ρώμῃ (1868), ὅπου διέμενεν ἐπὶ μακρόν. Τῷ 1891 ἐξελέγη μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν, τῷ δὲ 1900 διωρίσθη καθηγητὴς

Digitized by Google

τῆς σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Ἐκ τῶν γλυπτῶν του γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Gloria victis», «Ὁ Δαυὶδ νικητής», «Ὁ λύκος, ἡ μητέρα καὶ τὸ παιδί» (ἀνάγλυφον), «Ἡ λύπη» (ἐπιτύμβιον τοῦ τάφου τοῦ Καμπανέλ), «Ὁ Γουλιέλμος Τέλλος» (ἐν

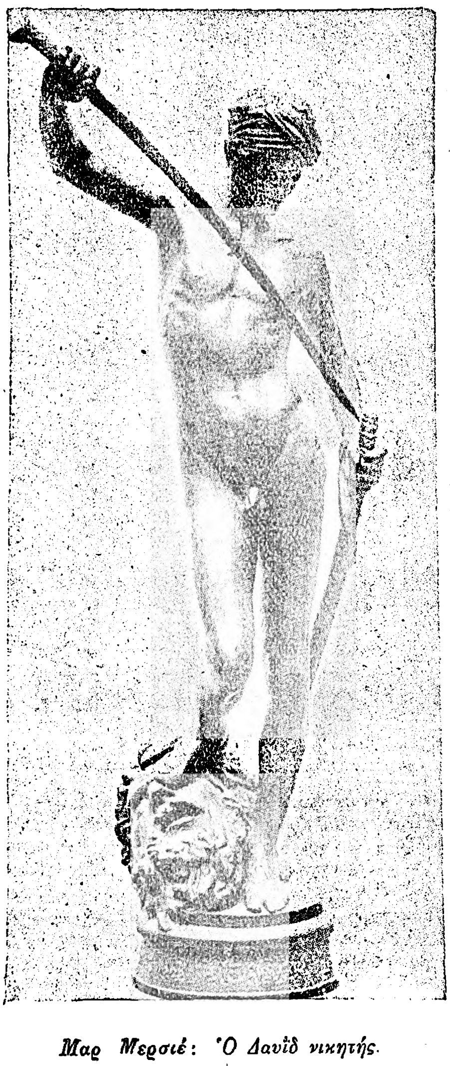

Μαρ Μερσιέ: Ὁ Δαυὶδ νικητής.

Λωζάννη), «Ἡ Ἰωάννα Ντ' Ἄρκ» (ἐν Ντομρεμὺ κλπ., ἐκ δὲ τῶν ζωγραφικῶν πινάκων του τά: «Δαλιδά» (1881), «Λουομένη» (Μουσεῖον Λουξεμβούργου, 1884), «Ἡ Λήδα» (1884), «Μιντινέττα» (1904), «Ἄρτεμις κοιμωμένη» (1908), «Κοιμωμένη νύμφη» (1910), «Τὸ ξύπνημα» (1914) κλπ. Χ. Δ.

— **Μερσιὲ** (Mercier), *Ντεζιρὲ-Ἰωσήφ, καρδινάλιος* —. Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Μαλίν, πριμᾶτος τοῦ Βελγίου, γεννηθεὶς τῷ 1851 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1926. Ἐσπούδασεν ἐν Μαλὶν καὶ κατόπιν ἠκολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας καὶ θεολογίας εἰς τὸ σεμινάριον τῆς αὐτῆς πόλεως. Χειροτονηθεὶς εἶτα ἱερεὺς ἀπεστάλη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λουβαὶν διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὰς θεολογικάς του σπουδάς. Ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας, ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ σεμινάριον τῆς Μαλίν, μετ' ὀλίγον δὲ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λουβαίν. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ ΙΓ' μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ὁδηγίας περὶ ὀργανώσεως «Ἀνωτάτου Ἰνστιτούτου φιλοσοφίας», τὴν ὁποίαν καὶ ἔφερεν εἰς πέρας. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ Ἰνστιτοῦτον ἐδιδάσκοντο πάντες οἱ κλάδοι τῆς φιλοσοφίας καὶ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῶν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν: Ἔγραψε: «Μαθήματα φιλοσοφίας» εἰς 7 τόμους, τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς τελευταῖοι, ἀφιερωμένοι εἰς τὴν κοσμολογίαν, τὴν θεοδικίαν καὶ τὴν ἠθικὴν παρέμειναν ἀνέκδοτοι, «Ἡ αἰτιοκρατία καὶ ἡ ἐλευθέρα βούλησις» (1883—1884), «Αἱ ἀρχαὶ τῆς συγχρόνου ψυχολογίας» (1898) κλπ. Ἐπίσης συνειργάσθη εἰς τὸ «Traité élémentaire de philosophie à l' usage des classes» (τόμ. 2, 1905—1907) καὶ εἰς πλεῖστα περιοδικά, ἐν οἷς καὶ τὰ «Muséum», «Revue des questions philosophiques», «Revue neoscolastique» (τριμηνιαῖον περιοδικόν, τὸ ὁποῖον ἵδρυσεν ὁ ἴδιος τῷ 1893 καὶ τὸ ὁποῖον διηύθυνε μέχρι τοῦ 1906) κλπ. Τῷ 1907 ἐγένετο καρδινάλιος, κατὰ τὴν κατοχὴν τοῦ Βελγίου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἔδειξε παραδειγματικὸν θάρρος, ὅταν δὲ οἱ Γερμανοὶ ἀπεχώρησαν, εἰς αὐτὸν παρέδωκαν τὴν χώραν. Τῷ 1918 ἐξελέγη μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν ἐπιστημῶν.

Ντεζιρὲ Μερσιέ.

— **Μερσιὲ** (Mercier), *Ὀνορέ*. Καναδὸς νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς (1840—1894), ἐκ γονέων γαλλικῆς καταγωγῆς. Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν διετέλεσε συντάκτης τοῦ «Ταχυδρόμου τοῦ Ἁγ. Ὑακίνθου», τῷ δὲ 1872 ἐξελέγη μέλος τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων. Ἐστάλη κατ' ἐπανάληψιν ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν βουλὴν καὶ τῷ 1887 ἐγένετο πρωθυπουργός. Μ. Ι. Θ.

— **Μερσιὲ ντὲ λὰ Ριβιὲρ** (Mercier de la Rivière), *Πέτρος-Παῦλος*. Γάλλος νομομαθής, πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1720—1794). Διετέλεσε μέλος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν Παρισίων (1749—1759) καὶ διοικητὴς τῆς Μαρτινίκας (1759—1764). Τὴν μεγάλην φήμην του ὀφείλει εἰς λίαν ἐπιτυχῆ ἀνάπτυξιν τῶν δοξασιῶν τῶν φυσιοκρατῶν, τὰς ὁποίας ἠσπάζετο, εἰς τὴν συγγραφὴν «L'Ordre naturel et essentiel des sociétés politiques» (1767), ἥτις μεγάλως ἐξετιμήθη παρὰ τῶν συγχρόνων καὶ ἐπηνέθη παρὰ τοῦ Adam Smith. Ἀτομικῶς ὁ Μερσιὲ ἐπεδείκνυε, πέραν τῶν παρὰ τοῖς φυσιοκράταις κρατουσῶν ἀντιλήψεων, ἰδιαιτέραν εὐμένειαν πρὸς τὸ ἀπολυταρχικὸν κράτος. Ἔγραψεν ἐπίσης: «L'Intérêt général de l'état ou la liberté du commerce des blés» (1770). Α. Α. Τ.

Μερσίνα *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου νομοῦ. Κεῖται εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁμωνύμου ὅρμου (βλ. κατωτ.), εἰς ἀπόστασιν 40 χιλιομέτρων περίπου ΝΔ. τῆς Ταρσοῦ καὶ 67 χμ. κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀδάνων, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται σιδηροδρομικῶς.

Εἶναι πόλις νεωτέρα, ἱδρυθεῖσα τῷ 1832, ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομά της ἐκ τῶν ἐκεῖ πολλῶν μύρτων. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπεξετάθη σημαντικῶς ὡς ἐκ τῆς ἐμπορικῆς αὐτῆς σπουδαιότητος. Κάτ. (1927) 21.765. Ἄλλοτε ὑπῆρχον καὶ 3000 περίπου Ἕλληνες, ὑπαχθέντες εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν (1923) καὶ προσφυγόντες εἰς Ἑλλάδα, ὡς καὶ 1000 Ἀρμένιοι. Σήμερον ἡ Μερσίνα εἶναι εἷς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τῆς Τουρκίας, ἴσως ὁ τρίτος ἀπὸ ἀπόψεως ἐμπορικῆς κινήσεως. Ἔχει ὅμως κλῖμα νοσηρὸν καὶ μαστίζεται ἀπὸ πυρετούς. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου *Ζεφυρίου*, τοῦ ὁποίου δὲν σῴζονται ἴχνη ἐμφανῆ. Εἰς ἀπόστασιν 8 χμ. ΝΔ. της Μερσίνας εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Σόλων τῆς Κιλικίας. Ν. Μ.

— *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὅρμος κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς ἀκτῆς τῆς Καραμανίας, ἐπίνειον τῆς Ταρσοῦ καὶ τῶν Ἀδάνων (πλάτ. 36°47' Β., μῆκ. 34°37' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 237: Karaburnù to Karadash burnù καὶ 2668: Mersina roadstead). Καίτοι εἶναι ὅρμος ἀνοικτὸς εἰς τοὺς ἀπὸ νότου ἀνέμους τοὺς μεταξὺ λιβὸς καὶ μεσαπηλιώτου, ἐν τούτοις ὁ βυθὸς εἶναι

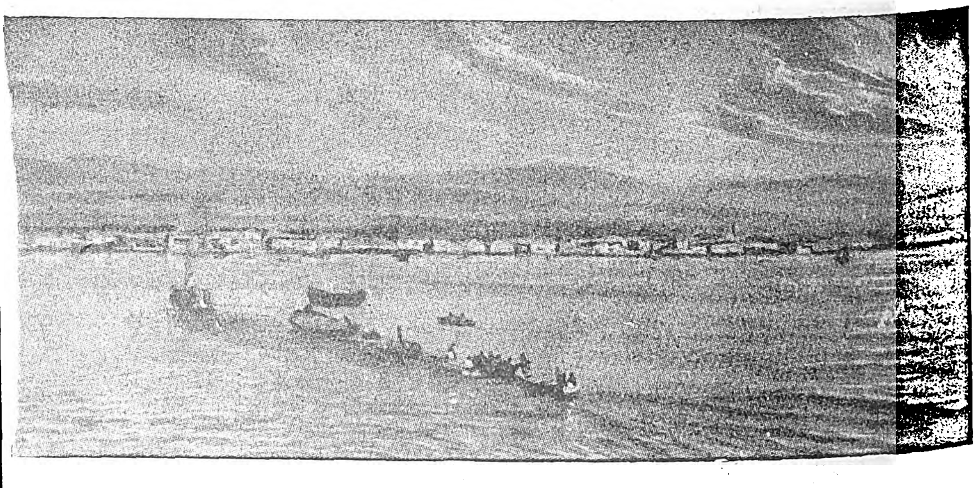

Ἄποψις τῆς Μερσίνας.

τόσον ἐπίβολος εἰς τὰς ἀγκύρας, ὥστε τὰ πλοῖα εἶναι ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ὑπὸ τοιούτους ἀνέμους, ἐπ' ἀγκύρας ἀνάπρωρα, ἐφ' ὅσον ἔχουν παρεάσει ἱκανὸν ἔκταμα ἁλύσεως. Ἔχει φάρον, μέγα ναύδετον καὶ τρεῖς ξυλίνους προβλῆτας, μήκους 140, 60 καὶ 70 μέτρων, διὰ τὴν πλεύρισιν μικρῶν πλοίων ἀκτοπλοΐας. Εἰς τὸ βάθος τοῦ ὅρμου ἡ ὁμώνυμος πόλις. Σ. Ε. Λ.

— **Μερσίνα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γρεβενῶν τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 360. Χ. Δ

μερσίνη, (ἡ)· ἰδιωματ., ἀντὶ *μυρσίνη*.

— **μερσίνη**, ἡ *μερσινιὰ* (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν φυτῶν *μύρτος ὁ κοινὸς* καὶ *ὀξυμυρσίνη ἡ ἀκανθώδης*.

Μερσινιά, *Καλὴ* — *[Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. *Καλὴ* Μερσινιά.

Μερσινλὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῶν περιχώρων τῆς Σμύρνης, Ν. τοῦ Βουρνόβα.

Μερσινούδα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Χορτιάτου τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενος πρότερον *Ἰσινλή*. Κάτ. (1928) 42. Χ. Δ.

Μερσὸν (Merson), *Λουκᾶς-Ὀλιβιέρος*. Γάλλος ζωγράφος (1846—1920). Ἠσχολήθη κυρίως μὲ θέματα ἱστορικὰ καὶ θρησκευτικά. Σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἡ ἀνάπαυσις ἐν Αἰγύπτῳ», «Ὁ βίος τῆς Ἁγίας Καικιλίας», «Ὁ λύκος τοῦ Ἀγκούμπιο», «Τὸ τραγούδι τοῦ μεσαίωνος» κλπ. Ἐπίσης ἐξεπόνησε πολλὰ σχέδια γοβελινίων ταπήτων καὶ διακοσμητικῶν ὑαλοπινάκων. Τῷ 1892 ἐγένετο μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Χ. Δ.

Μέρσυ (Mersey) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας, σχηματιζόμενος ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν Γκόϋτ καὶ Ἤθερλόω, πλησίον τοῦ Μάρπλ. Τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἐμπορικὰ κέντρα τοῦ κόσμου. Μ. Ι. Θ.

Μερσὺ (Mercy), *Κλαύδιος-Φλοριμόν, κόμις ντὲ* —. Αὐστριακὸς στρατιωτικός, ἔγγονος τοῦ *Φραγκίσκου* (1666—1734), πολεμήσας ἐν Ἀλσατίᾳ τὸν στρατηγὸν Ρουμερσχάϊμ (1709), ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἐναντίον τῶν Ἱσπανῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατέλαβε τὴν Σικελίαν (1716), καὶ τέλος ἐναντίον τῶν Γάλλων ἐν Ἰταλίᾳ (1734), φονευθεὶς παρὰ τὴν Πάρμαν. Τὸν τίτλον καὶ τὴν περιουσίαν του ἐκληρονόμησεν εἰς τὸν θετὸν υἱόν του *Ἀντώνιον ντ' Ἀρζαντώ*, καλούμενον ἔκτοτε *Μερσὺ-Ἀρζαντώ*, στρατηγὸν ἐπίσης τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων. Τούτου ἀπόγονος εἶναι ὁ ἐν Παρισίοις ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΣΤ' πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας *Φραγκίσκος κόμις ντὲ Μερσὺ-Ἀρζαντώ*, μυστικοσύμβουλος τῆς βασιλίσσης Μαρίας Ἀντουανέττας, ὁ ὁποῖος μεταβὰς μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Βρυξέλλας ποικιλοτρόπως προσεπάθησε νὰ πολεμήσῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ σώσῃ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν. Ἡ ἀλληλογραφία του, δημοσιευθεῖσα τῷ 1879, περιέχει πολλὰς χρησίμους πληροφορίας ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐπαναστάσεως. Χ. Δ.

— **Μερσὺ** (Mercy), *Φραγκῖσκος βαρῶνος ντὲ* —. Στρατιωτικὸς ἐκ Λωρραίνης, ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου, ἐγένετο ἀρχιστράτηγος τῶν στρατευμάτων τοῦ συνασπισμοῦ τῶν καθολικῶν καὶ ἀντεπεξῆλθεν ἐναντίον τοῦ Βερνάρδου τῆς Σὰξ-Βαϊμάρης, τοῦ Γκεμπριὰν καὶ τοῦ Ραντζάου, τὸν ὁποῖον ἐνίκησεν ἐν Ντούτλινγκεν (1643). Τῷ 1644 συνῆψε μετὰ τοῦ Κονδὲ μάχην ἐν Φρίμπουργκ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἂν καὶ νικητὴς προετίμησε νὰ ὑποχωρήσῃ. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐνίκησε τὸν Τυρὲν ἐν Μαριεντάλ, ἀλλὰ συναντηθεὶς ἐκ νέου μετὰ τοῦ Κονδὲ εἰς Νόρτλιγγεν (1645) ἡττήθη καὶ τραυματισθεὶς θανασίμως ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Χ. Δ.

Μὲρτ (Meurthe) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Μοζέλλα, πρὸς ὃν συμβάλλει παρὰ τὸ Φρουὰρ μετὰ ροῦν 170 χλμ. Πηγάζει ἐκ τῶν Βοσγίων ἐγγὺς τοῦ αὐχένος τοῦ Σλοὺστ.

— **Μὲρτ** *νομὸς* *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς νομὸς τῆς Γαλλίας μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Νανσύ*, τοῦ ὁποίου μέγα μέρος τοῦ ἐδάφους εἶχε προσαρτηθῆ ἀπὸ τοῦ 1871 εἰς τὴν Γερμανίαν. Τὸ μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν ἀνακαταληφθὲν τμῆμα περιλαμβάνεται σήμερον εἰς τὸν νομὸν Μοζέλλα.

— **Μὲρτ καὶ** *Μοζέλλα νομὸς* (Meurthe et Moselle) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Γαλλίας, ἱδρυθεὶς τῷ

Digitized by Google

1871 ἐκ τῶν τμημάτων τῶν δύο παλαιῶν Μὲρτ καὶ Μοζέλλα, τὰ ὁποῖα ἡ συνθήκη τῆς Φραγκφούρτης κατέλιπεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὸ ὄνομα ὀφείλει εἰς τοὺς δύο ποταμούς, οἱ ὁποῖοι τὸν διαρρέουσιν. Ἔχει ἔκτασιν 5.280 τετραγ. χλμ., πληθυσμὸν (1926 552.087 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὸ Νανσύ, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς 4 ἐπαρχίας (Νανσύ, Μπριέ, Τοὺλ καὶ Λουνεβίλλης), 29 δήμους καὶ 600 κοινότητας. Ἔχει καλλιεργείας σιτηρῶν καὶ τεύτλων, ἀμπέλους, μεταλλεῖα σιδήρου, βιομηχανίαν χημικῶν προϊόντων, μεταλλουργίαν καὶ ὑαλουργίαν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο θέατρον πολλῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ μάχη τοῦ Γκρὰν Κουροννὲ ἰδίως διεξήχθη ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του. Χ. Δ.

Μερτάτη */Γεωγρ./.* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Ξηρότοπος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μέρτεζα *[Γεωγρ.].* Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐας χωρίου *Μύρτος* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Μὲρτζ-Αγιοὺν */Γεωγρ./.* Ὑποδιοίκησις τῆς Συρίας, κειμένη Α. τῆς Βηρυττοῦ. Ἕδρα αὐτῆς εἶναι ἡ *Ἰδειδιέ*. Κάτ. 11.000 περίπου. Ν. Μ.

μερτζάνι (τό)· (τουρκ. ἐκ τοῦ ἀραβ. *μερτζάν*) κοράλλιον· || εἶδος ἰχθύος, ἐρυθρῖνος, λεθρίνι.

μερτζανοβαμμένος (ὁ)· ἰδιωμ. ὁ χρωματισμένος ὡς μερτζάνι, ἐρυθρός. Ι. Δ. Μ.

Μέρτζι *(Μεγάλο—καὶ Μικρὸ—) /Γεωγρ./.* Παλαιότερον ὄνομα τῶν ἐν τῷ νομῷ Τρικκάλων χωρίων *Κεφαλόβρυσον (Μεγάλο)* καὶ *Κεφαλόβρυσον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μαρτζουβὶ (τό)· ἰδιωμ. Κρητ., εἶδος τεχνητοῦ θυμιάματος, ἐκ μίγματος ἀρωματικῶν οὐσιῶν· μοσχολίβανο (ἡ λ. ἀραβική).

Μερτίδι *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Τούμπας τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 96. Χ. Δ.

Μερτίδια */Γεωγρ./.* Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Παλαιοκάστρου τῆς ἐπαρχίας Σητείας τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Κάτ. (1928) 12. Χ. Δ.

Μερτικέϊκα */Γεωγρ./.* Χωρίον τῆς κοινότητος Ξυλοκάστρου τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Κάτ. (1928) 147. Χ. Δ.

μερτικὸ (τό)· δημοτ. ἄλλως *μερδικὸ* (βλ. λ.).

Μὲρτς (Merts), ***Ἀλφρέδος.*** Αὐστριακὸς γεωγράφος καὶ ὠκεανογράφος (1880—1925). Τμηματάρχης ἐν ἀρχῇ (1910) τοῦ βερολιναίου Ἰνστιτούτου θαλασσογραφικῶν καὶ ναυτικῶν μελετῶν, ἐγένετο κατόπιν (1922) διευθυντὴς αὐτοῦ καὶ καθηγητής. Διωργάνωσε καὶ μέχρι τοῦ θανάτου διηύθυνε τὴν ἐπιστημονικὴν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ἀποστολὴν τοῦ «Meteor». Αἱ ὑδρογραφικαί του μελέται ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Τεργέστης, ἡ περὶ τῆς θερμοκρασίας τῶν ἀνωτέρων ὑδατίνων στρωμάτων πραγματεία του καὶ ἡ περὶ τῆς βυθίου κυκλοφορίας ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ἀποτελοῦσι περισπουδάστους ὠκεανογραφικὰς συγγραφάς. Σ. Ε. Λ.

Μέρτσιγκ (Merzig) */Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Σάαρ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Τρὶρ-Σααρμπρύκεν. Κάτ. 10.000, κατὰ τὸ πλεῖστον καθολικοί. Ἔχει παλαιὸν καθολικὸν ναὸν (ΙΒ' αἰῶνος), δημαρχεῖον (ΙΖ'), διαφόρους βιομηχανίας κλπ. Γ. Ι. Β.

Μέρτσιζον (Murchison), ***Κάρολος.*** Διαπρεπὴς Ἄγγλος ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Ἰαμαϊκῇ (1830—1879). Ἐδίδαξεν ἀνατομικὴν καὶ βοτανικὴν εἰς τὸ νοσοκομεῖον St. Mary, εἶτα δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ νεοϊδρυθὲν νοσοκομεῖον St. Thomas (1871) ὡς διευθυντὴς καὶ καθηγητὴς ἐσωτερικῆς παθολογίας. Συνέγραψεν ὑπὲρ τὰς 300 ἐργασίας, τινὰς τῶν ὁποίων εἰσηγήσατο εἰς τὴν Παθολογικὴν ἑταιρείαν τοῦ Λονδίνου, ἧς διετέλεσε καὶ πρόεδρος τῷ 1822, ἀφορῶσι δὲ τὴν ὑγιεινήν, τὰς τυφικὰς νόσους, τὰς νόσους τοῦ ἥπατος κλπ. Κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι: «A treatise on the continued fevers of Great-Britain» (1862), «Clinical lectures on diseases of the liver, jaundice and abdominal dropsy» (1868, «On functional derangements of the liver» (1874) κλπ. Κατήρτισε κατάλογον 812 παρασκευασμάτων τοῦ παθολογικοῦ μουσείου τοῦ νοσοκομείου St. Mary καὶ ἐξέδωκε τὰ παλαιοντολογικὰ καὶ γεωλογικὰ χειρόγραφα τοῦ φίλου του Falconer. Ο. Ρ.

Μερτσμπάχερ (Merzbacher), ***Γοδεφρεῖδος.*** Γερμανὸς ἀλπινιστὴς καὶ περιηγητὴς (1843—1926). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν σημαντικωτέρων ἐξερευνητῶν τῶν ἀνατολικῶν Ἄλπεων. Κατὰ τὰ ἔτη 1891—1892 ἀνῆλθε πρῶτος αὐτὸς πολλὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Καυκάσου, κατὰ τὰ ἔτη δὲ 1902—1903 καὶ 1907—1908 ἐπεχείρησεν ἐξερευνητικὰ ταξίδια εἰς τὰ κεντρικὰ καὶ ἀνατολικὰ Τίενσαν ὄρη. Τὰς περὶ τῶν ταξιδίων καὶ ἐξερευνήσεων ἐντυπώσεις του ἐξέθηκεν εἰς μονογραφίας δημοσιευθείσας ἐν τῷ δελτίῳ τῆς Ἀκαδημίας Μονάχου (1904) καὶ εἰς ἴδια τεύχη (ὡς τὸ βιβλίον «Τὸ ὀρεινὸν συγκρότημα Μπόγκντο-Ὀλὰ ἐν τῷ ἀνατολικῷ Τσιανσάν»). Γ. Ι. Β.

Μερὺ (Mery), ***Ἰωσήφ.*** Γάλλος φιλόλογος (1798—1865). Ἐσπούδασε νομικὴν καὶ κατόπιν ἐταξίδευσεν εἰς Ἰταλίαν καὶ Κωνσταντινούπολιν. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἵδρυσεν ἐν Μασσαλίᾳ διαφόρους φιλελευθέρας ἐφημερίδας, διὰ τὰς ὁποίας ἐπανειλημμένως κατεδικάσθη. Μεταβὰς εἰς Παρισίους, συνεδέθη μετὰ τοῦ Barthélemy, μετὰ τοῦ ὁποίου συνειργάσθη ἐπὶ δεκαετίαν. Μετ' αὐτοῦ συνέθεσε διάφορα σατιρικὰ ποιήματα: «Sidiennes» (1825, «Villeliade» (1826), «Bacriade» (1827) κ. ἄ. Τῷ 1831 ἐξέδωσαν τὴν «Νέμεσιν», κατόπιν ὅμως ἐχωρίσθησαν. Ἦτο συγγραφεὺς παραγωγικώτατος, μὲ ζωηρὰν φαντασίαν καὶ ἰδιορρυθμίαν. Ἔγραψεν ὁμιλίας ὑπὸ τὸν τίτλον: «Les Matinées du Louvre, rêveries et paradoxes» (1855), «Les Uns et les Autres, souvenirs contemporains» (1864), πολυάριθμα δράματα: «Le Chariot d'Enfant» (1850), κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ἰνδικοῦ δράματος «Πηλίνη ἅμαξα» (τοῦ βασιλέως Σουδράκα), L'Imagier de Harlem» (1852), ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Gérard de Nerval, δρᾶμα πρωτότυπον, ὅπου οἱ συγγραφεῖς προσεπάθησαν, ἄνευ μεγάλης ἐπιτυχίας, νὰ μιμηθοῦν τὸν Σαίξπηρ. Ὡς τὸ καλύτερον ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων θεωρεῖται ἡ κωμῳδία «Le Fou et le Sage» (1852). Ἔγραψεν ἐπίσης διάφορα κείμενα μελοδραμάτων: «Christophe Colomb» (1847) καὶ «Herculanum» (1854) μὲ μουσικὴν τοῦ Felicien David καὶ «Sémiramis» (1860), διὰ τὸν Rossini. Τὴν μεγαλυτέραν σχετικῶς ἀξίαν ἐξ ὅλου τοῦ ἔργου του ἔχουν τὰ διηγήματά του, διαιρούμενα εἰς πέντε σειράς: «Les Nuits de Londres» (1840), «Les Nuits italiennes» (1853), «Les Nuits d'Orient» (1854), «Les Nuits espagnoles» (1854), «Les Nuits parisiennes» (1855) καὶ μερικὰ μυθιστορήματά του. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν ἐπεδόθη, ἐκδώσας τὰς ποιητικὰς συλλογάς: «Mélodies Poétiques» (1853) καὶ «Poésies Intimes» (1864), τῶν ὁποίων οἱ στίχοι παρουσιάζουν ἀρκετὴν εὐλυγισίαν καὶ χάριν. Ι. Ο.

— **Μερὺ** (Merys), ***Ἰάκωβος-Ἀνδρέας.*** Ψευδώνυμον τοῦ Γάλλου ποιητοῦ *Pierre Blanchon*, γεννηθέντος τῷ 1867. Ὁ Μερὺ μετὰ τὰς σπουδάς του ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Ὡς ποιητὴς ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον μὲ τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Premiers Vers» (1898), περιέχουσαν καὶ στίχους τοῦ ἀδελφοῦ του, δημοσιευθέντας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Michel Mérys. Τῷ 1905 ἐξέδωκε δευτέραν ποιητικὴν συλλογήν, μόνος πλέον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Solitude». Συνειργάσθη εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἐπίσης ἐξέδωκε «Correspondance et fragments inédits d' Eugène Fromentin» (τ. 2). Ι. Ο.

Μέρυλαντ (Maryland) */Γεωγρ./·* βλ. *Μαίρυλαντ.*

Μερυὸν (Meryon), ***Κάρολος.*** Γάλλος χαράκτης (1821—1868). Ὑπηρετῶν εἰς τὸ ναυτικὸν ἐταξίδευσε τῷ 1845 εἰς Νέαν Καληδονίαν, ὅπου ἐφιλοτέχνησε γραφικώτατα σχεδιάσματα τῆς χώρας ταύτης. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν ἠσχολήθη ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν χαρακτικὴν καὶ εἶναι ἐκ τῶν πρώτων ἐργασθέντων διὰ θειικοῦ ὀξέος. Δυστυχῶς ἡ ἀξία του οὐδέποτε πρὸ τοῦ θανάτου του ἀνεγνωρίσθη, ἠναγκασμένος δ' ὡς ἐκ τούτου νὰ ἀντιμετωπίζῃ διαρκῶς τὴν ἔνδειαν, παρεφρόνησε. Τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα διακρίνει μεγάλη λεπτότης ἐργασίας, εἶναι: «Τὸ γεφυράκι», «Ὁ πυργίσκος τῆς ὁδοῦ Τιξεραντερί», «Ἡ ὁδὸς Πιρουὲτ ἐν Χάλλῃ». Κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς παραφροσύνης του κατέστρεψε πλεῖστα ἔργα του. Χ. Δ.

Μέρφηλντ (Mirfield) */Γεωγρ./.* Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τῆς Ὑόρκης, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κάλντερ εἰς ἀπόστασιν 8 χλμ. ἀπὸ τοῦ Χέντερσφηλντ. Εἶναι κόμβος σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ἔχει βιομηχανίας μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων, εἰς τὰ περίχωρα δ' αὐτῆς ὑπάρχουσι πλεῖστα ἀνθρακωρυχεῖα. Τὰς Κυριακὰς τελεῖται ἐν αὐτῇ ἐμποροπανήγυρις. Κάτ. 11.700. Χ. Δ.

Μεροδὰχ *[Μυθολ.].* Βαβυλωνιακὴ θεότης (βλ. λ. *Μαρδούκ*).

— **Μεροδὰχ-Βαλαδὰν*** βλ. *Μεροδὰχ*-Βαλαδάν.

Μερὼμ *λίμνη* *['Αρχ. Γεωγρ.]·* βλ. λ. *Ἐλούλα.*

μέρωμα (τό)· δημοτ., *ἡμέρωμα* (βλ. λ.).

Μέρωνας *[Γεωγρ.].* Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης μὲ ὡραίους ναούς, δημοτικὸν σχολεῖον, εὐπρεπεῖς οἰκοδομὰς καὶ κοινοτικὰς κρήνας. Κάτ. 596 (1928). Κεῖται ἐπὶ κλιτύος διακλαδώσεως τῆς Ἴδης (Ἅγιον Πνεῦμα) καὶ ἔχει θαυμασίαν θέαν πρὸς τὸ Κέδρον καὶ τὴν Ἴδην. Παράγει οἶνον, ἔλαιον, δημητριακὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Πολλαὶ πατριωτικαὶ οἰκογένειαι κατάγονται ἐντεῦθεν: Γαργερῶν, Χατζιδάκιδων, Μοσχονάδων, Καλοειδάδων, Σημαντηρίδων, Μοσχάκιδων, Θεοδωράκιδων, Τσαγκαρουλίδων, Σπυριδιανῶν καὶ ἄλλων. Συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ πρὸς τὴν κεντρικὴν ἀρτηρίαν Ρεθύμνου-Ἡρακλείου. Ἀπὸ τοῦ 1869, ἦτο πρωτεύουσα τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν Ἁγίου Βασιλείου καὶ Ἀμαρίου, μετὰ δὲ τὴν χωρισμὸν ἔμεινε πρωτεύουσα ἐπί τινα μόνον χρόνον τοῦ Ἀμαρίου. Ε. Γ.

μερώνω· δημοτ., καθιστῶ τι ἥμερον, *ἡμερώνω* (βλ. λ.): ᾆσμ. «φέρνει τὰ λάφια βουκολιό, τ' ἀρκούδια μερωμένα».

μέσα· ἐπίρρ., ἐντός, ἔνδον, ἐπὶ στάσεως καὶ ἐπὶ κινήσεως εἰς τόπον, ἀντίθ. *ἔξω*: «εἶναι μέσα», «πηγαίνει μέσα»· || μετὰ τῆς προθέσεως *ἀπὸ* πρὸς δήλωσιν τῆς ἐκ τόπου κινήσεως: «ἔρχομαι ἀπὸ μέσα», «φέρε μου ἀπὸ μέσα τὸ βιβλίο», «κοιτάζει ἀπὸ μέσα», || συνεκφέρεται καὶ ὁ τόπος, ὅταν οὗτος δὲν νοῆται ἐκ τῶν συμφραζομένων ἢ χάριν σαφεστέρας δηλώσεως: «εἶναι μέσα 'ς τὸ σπίτι, —'ς τὸ πλοῖο,— 'ς τὴν ἐκκλησία», «πηγαίνει μέσα 'ς τὸ γραφεῖον,— 'ς τὸ δωμάτιόν του», «τὸ ἔθεσα μέσα 'ς τὸ θυλάκιόν μου», «βγῆκε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ πλοῖον,—ἀπὸ τὸν σιδηρόδρομον»· || πολλάκις νοεῖται ἐκ τῶν συμφραζομένων ἡ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, εἰς ὃν εὑρίσκεται ὁ λέγων, ἢ καὶ τοῦ κράτους: «θὰ πάω μέσα γιατὶ ἔχω μιὰ δίκη» καὶ νοεῖ ὁ μὲν κάτοικος τῆς Ἀττικῆς τὰς Ἀθήνας, ὁ Εὐβοεὺς τὴν Χαλκίδα, ὁ δὲ Ἀρκὰς τὴν Τρίπολιν· || ἐπίσης ἐκ τῶν συμφραζομένων νοεῖται ἡ φυλακή: «τὸν πῆραν — τὸν ἔβαλαν μέσα», «εἶναι μέσα γιὰ δέκα χρόνια» εἶναι εἰς τὰς φυλακὰς καταδικασθεὶς εἰς δεκαετῆ φυλάκισιν· || φρ. «μέσα μου κτλ.» ἐν τῇ ψυχῇ μου, ἐν τῇ διανοήσει μου: «δὲν τὸ δείχνει ὅ,τι ἔχει μέσα του», «κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί κρύβω μέσα μου»· || φρ. «ἔχει τὸ διάολο μέσα του» ἐπὶ ἀνθρώπου δυστρόπου καὶ ἐν γένει κακοῦ: «τὸ διάολο ἔχεις μέσα σου καὶ μαλώνεις μὲ ὅλον τὸν κόσμο;»· || «λέω μέσα μου κτλ.» λέγω κατ' ἐμαυτόν, ἄλλως «λέω μὲ τὸ νοῦ μου»: «λέω μέσα μου: τί γυρεύω ἐδῶ καὶ δὲ φεύγω;»· || μεταφ. «μπῆκε μέσα» δηλαδὴ *'ς τὸ νόημα*, κατάλαβε, ἐνόησε· || ἄλλως «μπῆκα μέσα» ἐζημιώθην: «ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴν μπῆκα μέσα 20 χιλιάδας»· || «τὰ μέσα μου» τὰ σπλάγχνα μου, ἄλλως *τὰ σωτικά μου*: «μὲ πονοῦν τὰ μέσα μου»· || «τὸ μέσα μέρος —» ἢ «ἡ μέσα ὄψη τοῦ ὑφάσματος», ἄλλως *ἡ ἀνάποδη*: «γύρισα τὸ μέσα ἔξω» ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων τὰ ὁποῖα ἀντιστρέφει τις· || «τὸν ἔχει 'ς τὰ μέσα καὶ 'ς τὰ ἔξω» τὸν περιβάλλει μὲ ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, ἐπὶ κυρίου ἢ προϊσταμένου πρὸς ὑπάλληλον· || χρονικῶς: «ἦρθε μέσ' 'ς τὸ μεσημέρι», «— μέσ' 'ς τὴ ζέστη», «— μέσ' 'ς τὴ βροχή» καθ' ὃν χρόνον εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ζέστη, — βροχή· || «μέσα σὲ μιὰ βδομάδα, — σὲ εἴκοσι μέρες, —σ' ἕνα χρόνο» ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, — εἴκοσιν ἡμερῶν, — ἑνὸς ἔτους. Β. Φ.

Μέσα *[Γεωγρ.].* Πρῶτον συνθετικὸν πλείστων ἑλληνικῶν τοπωνυμίων (*Μέσα Γωνιά, Μέσα Λασήθι κλπ.*), περὶ ὧν βλ. εἰς δεύτερον συνθετικὸν (*Γωνιὰ* Μέσα, *Λασήθι* Μέσα). Χ. Δ.

— **Μέσα *Λασηθάκι,*** καὶ — ***Λασήθι*** */Γεωγρ.].* Δύο χωρία ἐν Κρήτῃ (βλ. λ. *Λασηθάκι* Μέσα καὶ *Λασήθι*—).

Μεσᾶ. Βασιλεὺς Μωὰβ (Θ' αἰὼν π. Χ.). Ἐπωφελούμενος τῆς καταστροφῆς, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐν Ραμὸθ Γαλαάδ, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ

Ἡ στήλη τοῦ Μεσᾶ.
[Μουσεῖον Λούβρου.]

Digitized by Google

'Ιωσαφάτ πολεμῶν τῷ 851 κατὰ τοῦ Βενχαδὰδ βασιλέως τῆς Δαμασκοῦ, ἠρνήθη τὸν ἀπὸ 40 ἐτῶν καταβαλλόμενον φόρον ὑποτελείας εἰς τὸν βασιλέα τοῦ 'Ισραὴλ καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν γείτονα χώραν, λεηλατήσας τὴν Μαδηβάν, τὴν Νεβίν, τὴν 'Αταρώθ, τὴν Χοροναΐμ, σφάξας καὶ αἰχμαλωτίσας τοὺς ἐν αὐταῖς 'Εβραίους καὶ ὀχυρώσας τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα καὶ ἰδίως τὴν πρωτεύουσν Διβών. 'Ο ἐπικυρίαρχος 'Ιωρὰμ ἐπεκαλέσθη τὴν συμμαχίαν τοῦ 'Ιωσαφὰτ καὶ οἱ δύο βασιλεῖς κάμψαντες ἐκ νότου τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἐπολιόρκησαν τὸν Μεσὰ εἰς τὴν Διβών. Οὗτος ἀπελπισθεὶς κατέφυγεν εἰς τὴν θρησκευτικὴν δεισιδαιμονίαν. 'Εθυσίασε τὸν υἱόν του εἰς τὸν θεὸν Καμὸς καύσας αὐτὸν ὁλοκαύτωμα ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἐνώπιον τῶν πολιορκητῶν. Οὗτοι, βέβαιοι ὅτι ὁ 'Ιεχωβᾶ των θὰ ἀπεδεικνύετο ἀνίσχυρος ἐνώπιον τοῦ Καμὸς κατόπιν τῆς θυσίας ταύτης, ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Ταῦτα ἀφηγεῖται μὲν ἡ Β' Βασιλειῶν, ἐπεβεβαίωσε δὲ ἡ περίφημος «στήλη τοῦ Μεσᾶ» ἡ ἀνακαλυφθεῖσα ἐν Διβῶν τῷ 1869 ὑπὸ τοῦ Clermont Ganneau καὶ ἀποκειμένη εἰς τὸ Λοῦβρον. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὴν πολιορκίαν ἔλυσεν ἡ ἐπέλασις τοῦ Βενχαδάδ. Γ. Λ. Α.

μεσάβοιον (τό), καὶ *μεσόβοιον [*'*Αρχ.]*· βλ. λ. *ζυγόδεσμον* καὶ λ. *ἐχέβοιον*.

μεσάγκυλον (τὸ) *['Αρχ.]*. Μακρὸν ἀκόντιον φέρον ἀγκύλην, δι' ἧς ἐπετυγχάνετο περιστροφικὴ κίνησις αὐτοῦ. Τὸ ὅπλον τοῦτο ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν ὅπλον τῶν πελταστῶν, μετεχειρίζοντο ὅμως τοῦτο, κατὰ Πολύβιον, καὶ οἱ κυνηγοί. Κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, τὸ τοιοῦτον ἀκόντιον ἐξηκοντίζετο μέχρις ἀποστάσεως εἴκοσι βημάτων. Ἡ ἀγκύλη ἢ τὸ ἄγκυλον προσηλοῦτο εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀκοντίου, μετετίθετο ὅμως καὶ ὀλίγον ἄνω ἢ κάτω. Τὸ πολεμικὸν τοῦτο ὄργανον δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ 'Ομήρου, κατὰ τὸν Ε' ὅμως π. Χ. αἰῶνα εἶναι ἐν μεγάλῃ χρήσει ἐν 'Ελλάδι. 'Εν 'Ιταλίᾳ ἡ χρῆσις του χρονολογεῖται λίαν ἐνωρίς. Τὸ μεσάγκυλον φαίνεται ὅτι εἶναι περσικῆς ἐπινοήσεως ὅπλον, διότι παρὰ Εὐριπίδῃ καὶ Μενάνδρῳ ὁρίζεται ὡς «περσικὸν ἀκόντιον». 'Ιδέαν τοῦ σχήματος τοῦ ὅπλου τούτου παρέχουσι πολλαὶ ζωγραφικαὶ ἐπιτύμβιοι παραστάσεις ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου, εὑρεθεῖσαι ἐν ἐτρουσκικῷ τάφῳ τοῦ Caere. Β. Δ. Θ

'Ετροῦσκος πολεμιστὴς φέρων μεσάγκυλον.

Μεσαγρὸς *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Αἰγίνης τοῦ νομοῦ 'Αττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 761.

—2) Κώμη τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης τοῦ νομοῦ Λέσβου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐγγὺς τῆς Δ. παραλίας τοῦ κόλπου τῆς Γέρας καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.718

Μέσα Γωνιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Θήρας (βλ λ. *'Επισκοπὴ* Γωνιᾶς). Χ. Δ.

Μεσάδα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Βαμβακιᾶς (Μακιῶν) τῆς ἐπαρχίας Βησαλτίας (Νιγρίτης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ὀνομαζόμενον πρότερον *Μπαϊσλῆ*. Κάτ. (1928) 116. Χ. Δ.

μεσάζω· μεσιτεύω, μεσολαβῶ, παρεμβαίνω, ἐνεργῶ ὑπέρ τινος· || «οἱ μεσάζοντες» οἱ ἀναλαμβάνοντες διὰ τῶν ἰδίων προσπαθειῶν ἢ μέσων, διὰ τῆς φιλίας ἢ ἐπιρροῆς νὰ φέρουν εἰς πέρας ὑπόθεσιν ἄλλου τινός· || ἰδιωματ., *μεσάζω* καὶ *μισάζω*· φέρω εἰς τὸ μέσον: «τὸ μεσάσαμε τὸ λάδι, —τὸ σιτάρι, — τὸ κρασὶ κττ.» ἐδαπανήσαμεν τὸ ἥμισυ τοῦ ἀποκειμένου ἐλαίου, σίτου, οἴνου κττ.

μεσάζων, *—οντος* (ὁ)· ὁ παρεμβαίνων, ὁ ἐνεργῶν ὑπέρ τινος.

—*[Νομ.]* Αἱ μεταπολεμικαὶ μέθοδοι, διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὑπερβολικοῦ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνηθίκου κέρδους, ἀνήχθησαν εἰς ἐπιστημονικὸν ἐπίπεδον, μέχρι σημείου ὥστε νὰ διαφεύγωσι τὰς διατάξεις τῆς ἀσυγχρονίστου ποινικῆς καὶ ἀστικῆς νομοθεσίας, ἥτις λίαν περιωρισμένας περιπτώσεις προβλέπει. Μεταξὺ τῶν πρὸς ἄκοπον καὶ ἀνήθικον πλουτισμὸν μεθόδων καταλέγεται καὶ ἐκείνη, καθ' ἥν, κατὰ τὰς πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων ἢ προμήθειαν εἰδῶν τοῦ δημοσίου ἢ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου συμβάσεις, συνεπείᾳ δημοσίου ἀνταγωνισμοῦ ἢ ἄλλως, ἀναμιγνύονται, ἐπὶ σκοπῷ κέρδους, ἕτερα πρόσωπα, οἱ καλούμενοι κοινῶς *μεσάζοντες*. Πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως καταστῇ ἀδύνατος ἢ τοὐλάχιστον ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνος ἡ ἀνάμειξις τοιούτων προσώπων, κατὰ τὰς ἀνωτέρω συμβάσεις, ἐκκρεμεῖ ἐνώπιον τῶν νομοθετικῶν σωμάτων τὸ ἀπὸ 4 'Απριλίου 1931 σχέδιον νόμου «περὶ ἐξαιρετικῶν διατάξεων ἐπί τινων συναλλαγῶν τοῦ δημοσίου καὶ ἄλλων νομικῶν προσώπων». Διὰ τούτου, ἀφ' ἑνὸς ἀπαγορεύονται ὡς ἀπολύτως ἄκυροι αἱ διάφοροι φανεραὶ ἢ συγκεκαλυμμέναι μεταξὺ ἰδιωτῶν συμβάσεις, δι' ὧν σκοπεῖται ἡ παγίδευσις τοῦ δημοσίου καὶ ἡ διανομὴ τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπιτυγχανομένων ὑπερβολικῶν καὶ ἀνηθίκων κερδῶν, ἀφ' ἑτέρου χαρακτηρίζονται ὡς σχετικῶς καὶ μόνον ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἄκυροι αἱ κύριαι συμβάσεις, αἱ συναπτόμεναι μεταξὺ τοῦ ἀναδόχου ἔργων ἢ τοῦ προμηθευτοῦ καὶ τοῦ δημοσίου ἢ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καὶ ἐκ τρίτου ἐπιβάλλεται φυλάκισις ἀπὸ τριῶν μηνῶν μέχρι πέντε ἐτῶν καὶ χρηματικὴ ποινὴ ἀπὸ δέκα χιλιάδων μέχρις ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν καὶ δυνητικῶς στέρησις παντὸς δημοσίου ἢ αἱρετοῦ ἀξιώματος καὶ ἔκπτωσις ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας εἰς πάντα ἀναμιγνυόμενον κατὰ τὰς ἀνωτέρω συμβάσεις. Αἱ ποιναὶ δὲ αὗται καταγινώσκονται ἐφ' ὅσον αἱ περὶ δωροδοκίας διατάξεις (ἄρθρ 456—459 Π. Ν.) δὲν ἀπαγγέλλουσι βαρυτέρας ποινὰς ἢ συνεπείας. Σ. Α. ΧΥΤΗΡΗΣ

— *[Πνευματ.]* Βλ. *μέντιουμ*.

— **μεσάζων** ***καθολικός***. Βυζαντινὸν ἀξίωμα. Οἱ *μεσάζοντες* ἦσαν ἤδη κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Βραδύτερον, κατὰ τὸν ΙΕ' μάλιστα αἰῶνα, τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐξειλίχθη καὶ ἔλαβεν ἰδιαιτέραν σημασίαν. Οἱ καθολικοὶ μεσάζοντες, τοὺς ὁποίους συναντῶμεν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Βυζαντίῳ, ἐν τῷ δεσποτάτῳ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐν Τραπεζοῦντι, ἦσαν ἰδιαίτεροι σύμβουλοι τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τοῦ δεσπότου καὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν σημερινῶν κρατῶν. Δ. Α. Ζ

Μεσαθοῦρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Λαμύρων τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 205. Ἔχει παλαιὰν βυζαντινὴν τρουλλωτὴν ἐκκλησίαν, *Δωδεκαναγιὰν* κοινῶς ὀνομαζομένην, τῆς ὁποίας ὅμως ἐκ κακῶς ἐνεργηθείσης ἀνακαινίσεως κατεστράφη κατὰ μέγα μέρος τὸ ἀρχικὸν διάγραμμα, καθὼς καὶ αἱ ἄξιαι λόγου τοιχογραφίαι. Ἔν τισι τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου εὕρηνται ἐντετειχισμέναι ἀρχαῖαι τινὲς ἐπιγραφαί, μετενεχθεῖσαι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ Παλαιοπόλεως. Δ. Π. Π.

Μεσαία, ἡ ***Μεσσαία*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς (Σιδηροκάστρου) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *'Ορτὰ-Μαχαλᾶ*. Κάτ. (1928) 227. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Κατώμερον ('Ασαγιὰ-Μαχαλέ), Ποταμοχῶρι (Δερὲ-Μαχαλὲ)* καὶ *Χάνδερε*. Χ. Δ.

— **Μεσαία** ***Κάψη***. — **Ποταμιὰ** *[Γεωγρ.]*. βλ. λ. *Κάψη* Μεσαία καὶ *Ποταμιὰ* Μεσαία. Χ. Δ.

Μεσαὶν (Méchain), ***Πέτρος-Φραγκῖσκος-'Ανδρέας***. Γάλλος ἀστρονόμος, γεννηθεὶς ἐν Laon τῷ 1744. 'Ηκολούθησεν ἀρχιτεκτονικὰς σπουδάς, λόγῳ ὅμως διαφόρων οἰκογενειακῶν ἀτυχημάτων ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ αὐτὰς καὶ νὰ παραδίδῃ μαθήματα πρὸς συντήρησιν τῶν γονέων του. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀστρονομικῶν φαινομένων, ἐφείλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Λαλάνδου, παρὰ τῷ ὁποίῳ ταχέως ἐξειλίχθη εἰς ἐπιδέξιον παρατηρητήν. 'Εντὸς δεκαοκταετίας ἀνεκάλυψεν ἕνδεκα κομήτας, ὑπελόγισε δὲ πλὴν τῶν τροχιῶν αὐτῶν καὶ τὰς τροχιὰς ἄλλων 13, ἀνακαλυφθέντων ὑπὸ διαφόρων συναδέλφων του. 'Ησχολήθη ἐπίσης εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὸν ὑπολογισμὸν διαφόρων φαινομένων, ἤτοι ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, ἐπιπροσθήσεων αὐτῆς κτλ. Κατὰ τὸ 1787 συμμετασχὼν μετὰ τοῦ Λεγένδρου εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Κασσινὶ IV προσδιορισμὸν τοῦ γεωγραφικοῦ μήκους Παρισίων—Γρήνουϊτς, μετεχειρίσθη διὰ πρώτην φορὰν τὸν ἐπαναληπτικὸν κύκλον τοῦ Borda, ἀποδείξας τὴν χρησιμότητα τοῦ ἐν λόγῳ ὀργάνου διὰ γωνιομετρικὰς γεωδαιτικὰς παρατηρήσεις. Κατὰ τὸ 1791 ἀνέλαβεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Delambre, τὴν μέτρησιν τόξου μεσημβρινοῦ μεταξὺ Δουγκέρκης καὶ Βαρκελώνης, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ τὸ ἔργον εἰς πέρας, λόγῳ τῆς ἐκρήξεως τοῦ μετὰ τῆς 'Ισπανίας πολέμου, τῆς αἰχμαλωσίας του καὶ ἑνὸς σφάλματος, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπέπεσεν ἐν τῷ προσδιορισμῷ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους, καὶ τὸ ὁποῖον προσεπάθησε νὰ ἀποκρύψῃ, ἀρνηθεὶς νὰ ἀνακοινώσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰς 'Ισπανίαν γεωδαιτικῆς του ἀποστολῆς, ὅταν ἐκλήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων. Βραδύτερον ὁ Μεσαὶν ἐνετάλη ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν μέτρησιν τοῦ τόξου μεσημβρινοῦ ἀπὸ Βαρκελώνης μέχρι Βαλεαρίδων, ἀναχωρήσας δὲ πρὸς τοῦτο τῷ 1803, ἀπέθανε τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου τοῦ ἑπομένου ἔτους, προσβληθεὶς ὑπὸ κιτρίνου πυρετοῦ.

'Ο Μεσαὶν οὐδὲν ἄλλο ἐδημοσίευσε πλὴν τῆς «Connaissance des Temps» τῶν ἐτῶν 1788—1794, τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ καί τινων ὑπομνημάτων περὶ κομητῶν. Τῷ 1782 ἐτιμήθη διὰ βραβείου τῆς 'Ακαδημίας τῶν Παρισίων καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξελέγη μέλος αὐτῆς. Σ. Π.

Μεσαῖον ***Καρλόβασι*** *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Σάμου (βλ. *Καρλόβασι* Μεσαῖον). Χ. Δ.

μεσαῖος, *—α, —ον*· ὁ τοῦ μέσου, ὁ ἐν τῷ μέσῳ εὑρισκόμενος, ὁ μέσος: «ἡ μεσαία θύρα», «τὸ μεσαῖον πάτωμα»· || ἄνευ οὐσιαστικοῦ, τὸ ὁποῖον νοεῖται ἐκ τῶν συμφραζομένων «ἐνοικίασα τὸ μεσαῖον» δηλαδὴ *πάτωμα*, «παντρεύτηκε πρῶτα ὁ μεσαῖος» δηλαδὴ ἀδελφός, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν μεγαλύτερον καὶ τὸν μικρότερον.

Μεσαῖος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Δεσκάτης τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. (1928) 136. Χ. Δ.

Μεσαίπολις *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς Τουρκίας ἐν τῷ σημερινῷ νομῷ Προύσης εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἦτο κωμόπολις ἀκμάζουσα. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν εἶχε 1.300 κατοίκους, ὅλους Ἕλληνας, προσφυγόντας εἰς 'Ελλάδα τῷ 1923. Ν. Μ.

μεσαίων, ἡ ***μέσος αἰών***, ἢ ***μέσοι χρόνοι***. Καλεῖται οὕτω ἡ περίοδος τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας ἡ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς καταρρεύσεως τοῦ δυτικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῶν μεγάλων νεωτέρων μοναρχιῶν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπιδρομῆς τῶν Γερμανῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' μ. Χ αἰῶνος μέχρι τῆς τελευταίας ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, ἥτις κατέληξε μὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὸ 1453 Γενικώτερον, μεσαίων εἶναι ἡ περίοδος ἡ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς δύσεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τῆς 'Αναγεννήσεως. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην περίοδον μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν εἶναι σχεδὸν μηδαμινή. Τὴν θέσιν τῶν δημοκρατιῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν συγκεντρωτικῶν μοναρχιῶν καὶ δημοκρατιῶν τῶν νεωτέρων χρόνων κατέχει εἰδικὴ κοινωνικὴ ὀργάνωσις, ἥτις καλεῖται φεουδαρχία. Μολονότι ὑπάρχουν βασιλεῖς εἰς ἑκάστην χώραν, τὴν ἀληθῆ κυριαρχίαν ἔχουν οἱ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοί. Ἡ ἐποχὴ αὕτη διαφέρει ριζικῶς τόσον ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν προηγηθῆ αὐτῆς, ὅσον καὶ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι τὴν ἠκολούθησαν. Εἶναι ἐποχὴ σαφῶς διακεκριμένη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Αἱ ἔκτακτοι μεταναστεύσεις καὶ κατακτήσεις, αἱ ὁποῖαι συνέβαινον καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τῶν ἀποικήσεων τῶν Νορμανδῶν κατὰ τὸν ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνα, παρήγαγον τὸ φεουδαρχικὸν (τιμαριωτικὸν) σύστημα. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐκστρατειῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ ἔχουν αὐτοὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἔχουν οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν πλήρη τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτῆς, βαθμηδὸν ἦλθον εἰς τὴν ἑξῆς συμφωνίαν: ὁ ἀρχηγὸς νὰ παραχωρῇ τὰς γαίας εἰς τὸν ἀκόλουθον, ὁ δὲ ἀκόλουθος νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ νέμεται αὐτὰς ὡς στρατιώτης ἢ ὑποχείριος ἢ ὑποτελὴς (vassal) ὡς ὠνομάζετο, τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου καὶ οὔτε νὰ γίνηται ἀνεξάρτητος, οὔτε νὰ ὑπηρετῇ ἄλλον ἀρχηγόν. 'Εκ τούτου ἐπήγασαν πολλοὶ βαθμοί, διότι εὐτυχής τις κατακτητὴς ἔδιδεν εἰς τοὺς στρατηγούς του ἐξουσίαν ἐπὶ ἐπαρχιῶν τοσοῦτον ἐκτεταμένων, ὥστε ἠδύναντο ν' ἀποτελέσουν ἡγεμονίας ἢ μικρὰ βασίλεια. Οἱ στρατηγοὶ οὗτοι διένεμον καὶ αὐτοὶ γαίας εἰς ἀκολούθους, ἔχοντας βαθμὸν εὐγενῶν, οἵτινες εἶχον ὑπ' αὐτοὺς ὑποτελεῖς, καλλιεργοῦντας τὰς γαίας ἢ ἀκολουθοῦντας αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον ὡς κοινοὶ στρατιῶται.

Τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα ἐγέννησε δύο μεγάλα κακὰ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς τούτους αἰῶνας: τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ τὴν τοπικὴν τυραννίαν. Ὅσοι ἐπλήρωνον διὰ στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας τὰς γαίας, τὰς ὁποίας ἐνέμοντο, ὑπεχρεοῦντο φυσικῷ τῷ λόγῳ πολλάκις νὰ ὁπλίζωνται καὶ νὰ πολεμῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν. 'Εντεῦθεν ὄχι μόνον ἦσαν μεγάλα κράτη πολλάκις εἰς πόλεμον πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς αὐτῶν οἱ κύριοι μικρῶν κτημάτων εἶχον πύργους ὠχυρωμένους, διετήρουν σώματα ἐνόπλων καὶ ἦσαν εἰς ἀδιάκοπον πόλεμον πρὸς ἀλλήλους, προσπαθοῦντες νὰ μεγαλύνουν ἢ νὰ προστατεύσουν τὴν ἰδιοκτησίαν των. Ἡ τοπικὴ πάλιν τυραννία ἡ ἐξασκουμένη ἐπὶ τοῦ λαοῦ δὲν ἦτο μικρότερον κακόν. 'Επὶ τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος, ὁ λαὸς ἦτο ὀλίγον ὑπεράνω τῆς καταστάσεως τῶν δούλων. 'Ο χωρικὸς (δουλοπάροικος) δὲν ἠδύνατο ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ κτῆμα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε γεννηθῆ. 'Εκτὸς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ὀλίγοι ἀπελάμβανον προσωπικὴν ἐλευθερίαν. 'Εκάστη γέφυρα ἦτο ὠχυρωμένη ὁ δὲ φυγὰς δουλοπάροικος ἢ ὑποτελὴς ὑπέκειτο εἰς τὸν κίνδυνον νὰ συλληφθῇ ὑπό τινος τιμαριώτου κυρίου ἢ φορολόγου, ἐὰν ἀπεπειρᾶτο νὰ φύγῃ, ἀλλὰ δὲν εἶχε

Digitized by Google

καὶ πολὺ συμφέρον νὰ φύγῃ, διότι τοιουτοτρόπως ἤθελεν ἀνταλλάξει μόνον τὸν ἕνα ἀντὶ τοῦ ἄλλου τυράννου.

Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ τῶν ἄστεων μόνον ἦσαν ἡνωμένοι ἐναντίον τῆς τυραννίας τῶν χωροδεσποτῶν. Ἐμόρφωσαν καὶ αὐτοὶ στρατιωτικὸν σύστημα, μιμούμενοι ὁπωσδήποτε τὸ τιμαριωτικόν, διότι κατὰ τοῦτο ὑπεχρεοῦτο ὁ πολίτης νὰ ἐκτελῇ στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν κοινότητα, ἀπαράλλακτα ὅπως ὁ ὑποτελὴς ἔπραττε πρὸς τὸν ἀνώτερόν του. Οἱ μονάρχαι, οἵτινες ἐνίοτε ἤλπιζον, ὄχι παραλόγως, ὅτι αἱ ἀστικαὶ αὗται κοινότητες ἤθελον ἀντιζυγίζει καὶ οὐδετερώνει τὴν δύναμιν τῶν εὐγενῶν, πολλάκις ἐνεψύχωνον αὐτάς. Οὕτω π. χ. ἐλάμβανον διπλώματα μὲ προνόμια ἐμπορίου, ἀτελείας φόρων, στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ τὰ παρόμοια. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ κοινότητες ἐθεωροῦντο ὡς μεγάλοι ὑποτελεῖς τοῦ στέμματος. Αἱ σημαντικαὶ ὁπωσδήποτε πόλεις ὅπως ἡ Φραγκφούρτη, ἡ Φλωρεντία, τὸ Λονδῖνον, ἐξωμοιοῦντο πρὸς μαρκιωνίας ἢ δουκᾶτα καὶ μόνον εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεώς των ἦσαν δημοκρατικαὶ ἀντὶ νὰ ἔχουν ἀρχηγὸν τιμαριώτην. Πόλεις τινὲς ἐνίοτε συνηνοῦντο ὡς σύμμαχοι ἢ ὁμόσπονδοι ἐναντίον τῶν εὐγενῶν. Κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα συνετελέσθη τοιαύτη ἕνωσις βορείων πόλεων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἁνσεατικὴ ὁμοσπονδία. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πόλεων ἦτο διάφορος κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ περιελάμβανε τὴν Κολωνίαν καὶ ἄλλας πόλεις ἐπὶ τοῦ Ρήνου μετὰ τοῦ Ἁμβούργου, τῆς Λυβέκκης, τῆς Ρίγας καὶ ἄλλων κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς Εὐρώπης. Σκοπὸς τῆς ὁμοσπονδίας ταύτης ἦτο ὄχι μόνον ἡ προστασία τῶν πόλεων ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν γειτόνων χωροδεσποτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξαφάνισις τοῦ συστήματος τῆς πειρατείας, τὸ ὁποῖον τὰ βόρεια κράτη (ἰδίως δὲ ἡ Δανία καὶ ἡ Νορβηγία) ἤσκουν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος τὰ βόρεια ταῦτα ἔθνη εἶχον ἐπιπέσει κατὰ πάσης σχεδὸν χώρας τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῶν ἀφιλοξένων ὀρέων τῆς Σκωτίας καὶ Ἰσλανδίας μέχρι τῶν εὐθαλῶν ἀμπέλων τῆς Ἱσπανίας καὶ Σικελίας. Ἂν καὶ τὰ στίφη αὐτῶν δὲν ἦσαν τόσον μεγάλα καὶ καταθλιπτικά, αἱ ληστρικαὶ πράξεις αὐτῶν ἦσαν ἀκόμη φοβεραὶ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ὅτε κατεβλήθησαν ὑπὸ τῆς Ἁνσεατικῆς Ὁμοσπονδίας. Αὕτη ἐνίκησε τὸν Ἑρρῖκον καὶ τὸν Χάκωνα τῆς Νορβηγίας καὶ τὸν Βαλδέμαρον Γ' τῆς Δανίας, καθήρεσε δὲ τὸν Μάγνον τῆς Σουηδίας καὶ ἀνύψωσε τὸν ἀνεψιόν του εἰς τὴν θέσιν του. Ἡ συμμαχία της ἐζητεῖτο πολλάκις ἀπὸ ἰσχυροὺς ἡγεμόνας. Εἶχε νόμους ἰδίους καὶ σύστημα κυβερνήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπῄτει ὑποταγήν. Ἡ Ἁνσεατικὴ ὁμοσπονδία εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ ἐμπορίου τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς κώδικος. Ἡ ἐπιρροή της ἔπαυσε μόνον, ὅτε τόσον αὐστηρὸν καὶ συμπαγὲς σύστημα δὲν ἦτο ἀναγκαῖον διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἐμπορίου.

Ἐκ τῶν ἐπιρροῶν, αἵτινες ἀντέπραττον εἰς τὴν τιμαριωτικὴν δύναμιν τῆς ἀριστοκρατίας, ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἡ μεγαλυτέρα. Πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ρώμης ὑπὸ τῶν Γότθων, ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης εἶχε λάβει τάξιν ἀνωτέραν ἄλλων ἐπισκόπων, διότι ἦτο περισσότερον συνδεδεμένος μὲ τὴν ἕδραν τῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ ταῦτα, ὅτε ἡ ἐξουσία του ἐξετάσθη, διϊσχυρίζοντο ὅτι ὁ ἅγιος Πέτρος ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης, ὅτι ἐκεῖ ἐσύστησε τὴν ἕδραν του ὡς ποιμενάρχης τῆς ἐκκλησίας εἰδικῶς διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὅτι μετέδωκε τὴν ἐξουσίαν του εἰς τοὺς διαδόχους του. Ὡς ἦτο ἑπόμενον, μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ρώμης ὑπῆρχεν ἀρχαία ἀντιζηλία. Ἡ ὑπεροχὴ τὴν ὁποίαν ἀπέκτησαν οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ρώμης ὠφείλετο ἐν μέρει εἰς τὴν ἱκανότητα αὐτῶν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς πολιτικὰ συμβεβηκότα. Ὅτε οἱ αὐτοκράτορες διέμενον εἰς Κωνσταντινούπολιν, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ρώμης διηύθυνον ὅλα τὰ θρησκευτικὰ πράγματα τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορίας ἄνευ ἐλέγχου καὶ συγχρόνως ἀπέκτων μεγάλην ἰσχὺν εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα. Ὁ πολιτικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ αὐτοκράτορος ἀπελάμβανε περιωρισμένην τινὰ κυριαρχίαν, τῆς ὁποίας ἡ Ραβέννα ἦτο πρωτεύουσα, καὶ ἐντεῦθεν ὠνομάσθη ἔξαρχος τῆς Ραβέννης. Ὅτε ὁ Πιπῖνος ἀνέλαβε τὸ διάδημα, περιέβαλε τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐξάρχου καὶ κατέβαλε τὰ θεμέλια τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα. Ὁ Κάρολος ὁ Μέγας ἐπεκύρωσε τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ ὅτε ἀποκατέστησε τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Δύσεως καὶ ἀνεγνώρισε τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης ὡς ἐκκλησιαστικὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς, οὗτος ὑψώθη πολὺ ὑπεράνω τοῦ πατριάρχου τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ἀνατολῆς. Αἱ δύο Ἐκκλησίαι προσεπάθουν νὰ διατηρῶσι φαινομενικήν τινα σχέσιν πρὸς ἀλλήλας καὶ ὁ μὲν πάπας γενικῶς ἀνεγνωρίζετο ὡς ἀνώτερος τοῦ πατριάρχου τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οὗτος δὲ δὲν ἐδέχετο νὰ ὑποβληθῇ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πάπα. Μόνον κατὰ τὸ 1283, ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐχωρίσθη ὁλοσχερῶς ἀπὸ τὴν τῆς Ρώμης. Ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες μετέβαλον τὴν Ἁγίαν Σοφίαν εἰς τουρκικὸν τέμενος, συνετέλεσε μετὰ ταῦτα εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἐπιρροήν της.

Οἱ πάπαι βαθμηδὸν ἀνέλαβον τὴν ἐξουσίαν ν' ἀποφασίζουν περὶ διαφιλονικουμένων διαδοχῶν καὶ νὰ ἐνθρονίζουν ἢ νὰ ἐκθρονίζουν μονάρχας κατ' ἰδίαν αὐτῶν ἀρέσκειαν. Οὕτω ἂν καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπίσκοποι τῆς Ρώμης ὑπῆρξαν ἄνδρες μεγάλοι, ἡ δύναμις ὅμως τῆς Ἁγίας ἕδρας ηὔξησε κατὰ τοὺς ἀκολούθους αἰῶνας πολὺ περισσότερον. Δύο πάπαι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦ Γρηγορίου, οἵτινες ἤκμασαν εἰς τὸ διάστημα 500 ἐτῶν, ἐκπροσωποῦν τὴν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον πρόοδον τῆς φιλοδοξίας τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρώμης. Γρηγόριος ὁ Α', ὅστις ἐξελέγη πάπας κατὰ τὸ 590, ὠνομάσθη «δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ» καὶ ἐπρέσβευεν ὅτι ὁ κληρικός, ὅσον ἔξοχος καὶ ἂν ὑποτεθῇ, πρέπει νὰ διάγῃ βίον ἁπλοῦν καὶ φιλοσοφικόν, ἀπαρνούμενος πᾶσαν κοσμικὴν δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Γρηγόριος δὲ ὁ Ζ' ἢ Χιλδεβράνδος, ὅστις ἀνέβη εἰς τὸν παπικὸν θρόνον κατὰ τὸ 1073, ἀνέδειξε τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησίας ἀνωτέραν πάσης ἄλλης κοσμικῆς ἐξουσίας. Ἤρξατο ἐπεμβαίνων τυραννικῶς εἰς τὰ τοῦ κλήρου διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ γάμου. Ὁ κύριος σκοπός του ἦτο νὰ ἐνισχύσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐπιρροήν, χωρίζων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν ὁλοσχερῶς ἀπὸ πάσης ἐξαρτήσεως ἐκ τῆς κοσμικῆς. Ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἑρρῖκος ὁ Δ' ἠθέλησε ν' ἀντισταθῇ εἰς τοὺς νεωτερισμούς του, ὁ Γρηγόριος ἀφώρισε καὶ καθήρεσε αὐτόν. Πολλοὶ τότε ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τοῦ Ἑρρίκου, ἕτοιμοι εἰς ἐπανάστασιν, ἔδραξαν τὴν περίστασιν ταύτην. Ὁ ὑπερήφανος αὐτοκράτωρ τοσοῦτον ἐταπεινώθη, ὥστε ἐζήτησε νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ πάπα. Εὑρὼν δ' αὐτὸν εἰς τὸν πύργον τῆς Κανώσης, ἐν Λομβαρδίᾳ, ὁ Ἑρρῖκος δὲν ἠδυνήθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτὸν πρὶν ἢ φορέσῃ τὸ τρίχινον ἔνδυμα τοῦ ἱκέτου, ἀλλὰ καὶ τότε ἐδέησε νὰ περιμένῃ τρεῖς ἡμέρας εἰς ἐξωτερικήν τινα αὐλὴν καὶ ἐν καιρῷ δριμυτάτου χειμῶνος. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐξεδικήθη μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο ἐπεισόδιον ἐξηγεῖ τὰς ἔριδας, τὰς ὁποίας εἶχεν ἡ ὑπερήφανος Ἐκκλησία τῆς Ρώμης πρὸς τοὺς ἀγερώχους τιμαριώτας ἡγεμόνας τῶν σκοτεινῶν αἰώνων.

Ὁσάκις αἱ ἐκκλησίαι ἐκηρύσσοντο ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὴν Ρώμην, πάντοτε σχεδὸν ἠναγκάζοντο νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὴν ἐκτεταμένην ἐπιρροήν της. Οὕτω, ἐνόσῳ ὁ ἰσχυρὸς αὐτοκράτωρ τῶν Γερμανῶν ἀντεφέρετο πρὸς τὸν πάπαν, καὶ κατὰ τὴν ἀπωτάτην ἐνορίαν εὑρίσκετο μέλος τῆς ἐκκλησίας ἀντιστρατευόμενον κατὰ τῆς τιμαριωτικῆς ἐξουσίας τοῦ χωροδεσπότου. Ἐντεῦθεν ἐπί τινα χρόνον τὰ δύο δεσποτικὰ συστήματα, τὸ κοσμικὸν καὶ τὸ πνευματικόν, ἀντεμάχοντο πρὸς ἄλληλα· καὶ μόνον ὅτε τὰ ἔθνη ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται ὅτι ἠδύναντο νὰ ὑπερασπίζωσιν ἑαυτά, καὶ ἐζήτησαν ν' ἀπαλλαγῶσιν ἀπό τε τὸν κοσμικὸν καὶ τὸν πνευματικὸν δεσποτισμόν, τὰ συμφυῆ εἰς αὐτὰ τὰ συστήματα κακὰ κατηυνάσθησαν.

Καθ' ὅσον ὁ παπισμὸς καθίστατο ἰσχυρότερος, μεταχειριζόμενος ἐπιτηδείως τὴν ἐπιρροήν του εἰς διαφιλονεικούμενα ζητήματα περὶ ἐθνῶν καὶ θρόνων, κατὰ τοσοῦτον καὶ οἱ βασιλεῖς ἐπενήργουν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ πάπα, βοηθοῦντες μερικήν τινα φατρίαν ἢ ὑποψήφιον. Εἰς τὴν μεταξὺ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ τοῦ Ἐδουάρδου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, φιλονικίαν, ὁ πάπας Βονιφάτιος διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς του δυσηρέστησε τὸν μονάρχην τῆς Γαλλίας, ὅστις ἔπαυσε νὰ πληρώνῃ τοὺς συνήθεις φόρους εἰς τὴν καθέδραν τῆς Ρώμης. Καὶ ὁ μὲν πάπας ἀφώρισε τὸν βασιλέα, οὗτος δὲ μεταχειριζόμενος τὰ κοσμικὰ ὅπλα, τὰ ὁποῖα εἰς ἐκείνην τὴν περίστασιν ἦσαν ἀποτελεσματικώτερα, ἔστειλεν ὡπλισμένους ἄνδρας εἰς τὴν Ἰταλίαν, διὰ νὰ ἁρπάσωσι τὸν πάπαν. Ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος γενόμενος, ὡς λέγεται, ἐμμανὴς διὰ τὴν ὕβριν, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. Ὁ μονάρχης τῶν Γάλλων, ὄχι μόνον ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐκλεγῇ φίλος του ὡς διάδοχος, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταφέρῃ τὴν παπικὴν αὐλὴν ἀπὸ τῆς Ρώμης εἰς Ἀβινιόν, ἥτις ὅμως τότε δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Καὶ ὁ μὲν ἰταλικὸς κλῆρος ἐθρήνησε διὰ τὴν στέρησιν τῆς παπικῆς αὐλῆς καὶ τῶν ἀγαθῶν της καὶ ἐζήτησε τὴν ἐπάνοδόν της, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῆς Γαλλίας ἦτο νὰ τὴν ἔχῃ πλησίον της. Τέλος ἡ ἰταλικὴ φατρία ἀνέδειξεν ἰδικόν της πάπαν. Οὕτω ἀπὸ τοῦ 1378 μέχρι τοῦ 1404 ὑπῆρχον δύο γενεαὶ παπῶν, ἐξ ὧν ἑκάστη ἀφώριζε τὴν ἄλλην καὶ ὑπεστήριζε τὴν ἰδικήν της ἐξουσίαν. Ἅπασα ἡ Εὐρώπη ἦτο διῃρημένη, διότι ἄλλαι μὲν ἐκκλησίαι ἦσαν ὑπὲρ τοῦ πάπα τῆς Ρώμης, ἄλλαι δὲ ὑπὲρ τοῦ πάπα τῆς Ἀβινιὸν καὶ ἑκάστη φατρία ἐθεώρει ὡς ἀπατεῶνα τὸν ἀρχιερέα, τὸν ὁποῖον οἱ ἄλλοι ἐπίστευον ὡς ἴδιον ἀντιπρόσωπον τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης εἶχεν ἱεραρχίαν διαφόρων βαθμῶν καὶ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ πάπα καὶ διερχομένη διὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐκκλησιαστικῶν διοικήσεων, κατέβαινε μέχρι τῶν ταπεινοτάτων ἐφημερίων. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων, ὑπῆρχε πλῆθος ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων διεσπαρμένων καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἔκπαλαι εἶχεν ἐθισθῇ νὰ ἀφιερῶνται τινὲς εἰς βίον ἀσκητικόν, εἴτε καθ' ἑαυτούς, εἴτε καθ' ὁμάδας, οἱ δὲ τελευταῖοι εἶχον αὐστηροὺς κανόνας διαγωγῆς καὶ κατεσκόπευον ἀλλήλους εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ οἱ τόποι τῆς κατοικίας των, ἤτοι τὰ μοναστήρια, ἤρχισαν νὰ προικίζωνται διὰ κληροδοτημάτων ἢ δωρεῶν ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς. Ἐν μέσῳ τοῦ πλούτου καὶ τῆς τρυφῆς, τινὲς τῶν μοναχῶν εἶχον ἄκραν δυσκολίαν, καὶ ἂν ἤθελον, ν' ἀποφεύγουν τὰς κοσμικὰς ἡδονάς, ὑπὸ τῶν ὁποίων περιεκυκλοῦντο. Τὰ μεγαλύτερα καὶ πλουσιώτερα μοναστήρια εἶχον εὐρείας ἐκτάσεις γαιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐξήσκουν δικαιώματα τιμαριωτῶν κυρίων καὶ ἠδύναντο νὰ συλλέγωσι στρατοὺς ὑποτελῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἔλαβον ἀξιώματα ὡς μέλη τοῦ κοινοβουλίου ἢ βασιλικῶν συμβουλίων, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶχον δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν μεγαλυτέραν πολλῶν βασιλέων.

Διὰ νὰ ἐπανέλθουν, δῆθεν, αἱ ἀρεταὶ τῆς ταπεινότητος καὶ μετριοφροσύνης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰσήχθη τὸ σύστημα τῶν ἐπαιτούντων μοναχικῶν ταγμάτων κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Ἐκ τούτων τὰ κυριώτερα ὠνομάζοντο Δομινικανοὶ καὶ Φραγκισκανοὶ ἀδελφοί, ἐκ τῶν θεμελιωτῶν αὐτῶν ἁγίου Δομενίκου καὶ ἁγίου Φραγκίσκου. Δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχωσι καμμίαν ἰδιοκτησίαν, ἀλλὰ νὰ ζῶσιν ἀπὸ τὰς ἐλεημοσύνας τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλελεημόνων. Καίτοι ὅμως ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο τοιαύτη, ταχέως ἀπέκτησαν ἐπιρροὴν πολὺ ἀνωτέραν τῆς τῶν ἐχόντων ἰδιοκτησίαν ταγμάτων. Εἶχον ἀποκλειστικὸν προνόμιον νὰ μεταβαίνουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ νὰ διδάσκουν. Πολλάκις ὑπῆρξαν ἄνδρες φιλόδοξοι καὶ ἐπιτήδειοι καὶ πεπαιδευμένοι μᾶλλον ἢ ὀκνηροὶ ἀδελφοί. Οὕτως ἀπέκτησαν τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἡγεμόνων καὶ ἐγένοντο οἱ πρῶτοι πολιτικοὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐντεῦθεν τὰ ἐπαιτοῦντα ταῦτα τάγματα ἀπέβησαν οἱ μᾶλλον δεσποτικοί, ὑλικοὶ καὶ τρηφηλοὶ κληρικοί· καὶ ἂν δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι κτήματα, οἱ πλούσιοι ὀπαδοὶ αὐτῶν ἔκτιζον μεγαλοπρεπεῖς οἰκίας πρὸς χρῆσιν αὐτῶν.

Μία ἀπὸ τὰς πλέον τυπικὰς ἐκδηλώσεις τῆς κυριαρχίας τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν πνευμάτων κατὰ τὸν μεσαίωνα, εἶναι καὶ αἱ σταυροφορίαι, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν συνέχειαν συμβεβηκότων, ὄχι μόνον σπουδαίων καθ' ἑαυτὰ ἀλλὰ καὶ ἐπενεργησάντων πραγματικῶς ἐπὶ τῆς κοινωνίας τοῦ μεσαίωνος. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἐθεωρήθη πάντοτε ἀπὸ τοὺς πρώτους Χριστιανοὺς ὡς ὁ ἱερώτερος τόπος τῆς γῆς. Οἱ Μουσουλμᾶνοι, ὅτε ἐκυρίευσαν τοὺς ἁγίους τόπους, ὑπέβαλον τοὺς Χριστιανοὺς προσκυνητὰς εἰς βαρεῖς φόρους καὶ περιορισμούς, τοὺς ὁποίους ἀφ' ἡμέρας εἰς ἡμέραν ηὔξανον. Τῷ 1085 μοναχός τις Πέτρος ὁ Ἐρημίτης περιῆλθε τὴν Εὐρώπην ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, παροτρύνων τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐλευθερώσουν τοὺς ἁγίους τόπους. Τῇ συγχρόνῳ συμπράξει τοῦ πάπα καὶ τῶν πρώτων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, ἐστάλη μέγας στρατὸς ἱπποτῶν εἰς τὴν μεμακρυσμένην καὶ τυχοδιωκτικὴν ταύτην ἐπιχείρησιν. Πέντε κύριαι σταυροφορίαι ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, χωρὶς οὐδὲν σχεδὸν τὸ ὁριστικὸν νὰ κατορθώσουν κατὰ τῶν ἰσχυρῶν Μουσουλμάνων. Αἱ σταυροφορίαι ἔσχον μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Δύσεως, διότι ἤνοιξαν νέους ὁρίζοντας οἰκονομικοὺς καὶ πολιτιστικοὺς εἰς αὐτήν. Ἐκ τῶν σταυροφοριῶν ἐγεννήθη καὶ ὁ μυθώδης ἐκεῖνος ἱπποτισμός, ὅστις διήγειρε τὸν περιπλανώμενον ἱππότην ν' ἀναχωρῇ μὲ τὸν πολεμικὸν ἵππον καὶ τὴν λόγχην του, ὅπως ἐλευθερώσῃ ἀθώας νεάνιδας ἀπὸ γίγαντας κρατοῦντας αὐτὰς εἰς πύργους φυλαττομένους ἀπὸ δράκοντας ἢ διὰ παρόμοιόν τι ὑπεράνθρωπον ἐγχείρημα. Ὁ ἱπποτισμὸς ἀπέκτησεν ἀνάλογον φιλολογικὴν ἀξίαν διὰ τῶν μυθιστορικῶν ᾀσμάτων τῶν ποιητῶν καὶ τῶν τροβαδούρων. Τὸ σύστημα βαθμηδὸν παρήκμασεν, ἀλλὰ διήρκεσε περισσότερον καιρὸν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἴσως ἕνεκα τῶν πρὸς τοὺς Ἄραβας καὶ τοὺς Μαυριτανοὺς πολέμων, καὶ ἐπὶ τέλους ἐξερριζώθη καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ σατιρικοῦ μυθιστορήματος τοῦ Θερβάντες: «Δὸν Κιχώτης».

Ἡ παιδεία κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπήγασε σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, μὲ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῆς ὁποίας ἦτο πάντοτε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συνδεδεμένη. Ἡ ἁγία Γραφὴ ἐθεωρεῖτο πηγὴ πάσης γνώσεως καὶ πάσης ἀληθείας, καταβαλλομένης ἀγωνιώδους προσπαθείας, ὅπως συμμορφωθοῦν τὰ πορίσματα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς σοφίας πρὸς αὐτήν. Ἡ φιλοσοφία, ἡ μόνη καλλιεργουμένη ἐπιστήμη, ἐστερεῖτο παντελῶς ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρος, καὶ ἦτο ὑποδεδουλωμένη εἰς τὴν κυρίαρχον θεολογίαν, τῆς ὁποίας ἐθεωρεῖτο ἁπλῶς θεραπινὶς (ancilla). Πᾶσα φιλοσοφικὴ δοξασία ἀντιβαίνουσα καὶ πρὸς τὸ γράμμα ἀκόμη τῶν ἁγίων Γραφῶν κατεδιώκετο ἀπηνῶς, ὁ δὲ φορεὺς αὐτῆς ἐκαίετο ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Εἰς ὅλας τὰς συζητήσεις ἐπεκράτει ἀφόρητος ἀπολυτοδοξία καὶ μωρὸς σχολαστικισμός. Βαθεῖα περιφρόνησις πρὸς τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ

Digitized by Google

πείραμα καὶ ἀνόητος ὑποταγὴ εἰς τὴν αὐθεντίαν τῶν Γραφῶν ἐκράτει καθ' ὅλην τὴν διανοητικὴν ζωὴν τοῦ μεσαίωνος. Οἱ φιλόσοφοι, προερχόμενοι κατὰ κανόνα ἐκ τοῦ κλήρου, ἠγωνίζοντο διὰ μιᾶς ἀγόνου διαλεκτικῆς καὶ δι' ἀραχνοϋφάντων συλλογισμῶν νὰ μεταβάλουν τὸν Ἀριστοτέλη εἰς ἀπολογητὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἠσχολοῦντο μὲ τὴν ἀπαρίθμησιν καὶ περιγραφὴν τῶν πολυαρίθμων ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν συλλογιστικὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεώς του. Ὁρμώμενοι ἐξ ὡρισμένων ἀναποδείκτων προϋποθέσεων, κατεσκεύαζον πανύψηλα συλλογιστικὰ οἰκοδομήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀντέχουν οὔτε εἰς τὴν ἐλαχίστην κριτικὴν τῆς τυπικῆς λογικῆς.

Αἱ κυριαρχοῦσαι κατὰ τὸν μεσαίωνα οἰκονομικαὶ συνθῆκαι ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς παραγωγῆς φυσικῶν προϊόντων. Τὸ ἐμπόριον ἦτο ἀσθενέστατον, κατ' ἀρχάς, καὶ ὁ ρόλος του εἰς τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας ἀσήμαντος. Σχεδὸν καμμία ἀνταλλαγὴ ἐμπορευμάτων δὲν ἐγένετο. Ὁ παραγωγὸς κατηνάλωνεν ὁ ἴδιος τὰ προϊόντα του. Ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν παρήγετο ἐχρησίμευε διὰ τὴν ἄμεσον κατανάλωσιν καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ μετατραπῇ εἰς χρῆμα. Ἡ χωρικὴ οἰκογένεια, ἥτις ἔζη ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὰ ἀγροτικὰ προϊόντα καὶ δὲν εἶχε καμμίαν οἰκονομικὴν ἐπαφὴν μὲ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον, κατασκευάζουσα μόνη της τὸν ἱματισμόν της καὶ τὰ οἰκιακά της σκεύη καὶ ἐργαλεῖα, ἀποτελεῖ τὸν ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἡ κυριότης τῆς γῆς ἦτο κολλεκτιβιστικὴ καὶ ἡ χρησιμοποίησίς της κοινή. Τὸ κυριαρχοῦν κοινωνικὸν καθεστὼς προσηρμόσθη εἰς τὰς τότε οἰκονομικὰς συνθήκας, καὶ ἀφοῦ ἡ κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων ἦτο ἀσήμαντος, ἡ γῆ ἔγινεν ἡ φυσικὴ ἐκδήλωσις τοῦ πλούτου. Οἱ κοσμικοὶ καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες εἶχον ἀπαλλοτριώσει ὅλην τὴν γῆν τῆς κοινωνίας. Αἱ λαϊκαὶ μᾶζαι εὑρίσκοντο εἰς χαμηλότατον ὑλικὸν καὶ ἠθικὸν ἐπίπεδον καὶ δὲν ἐδείκνυον κανὲν σημεῖον προόδου. Ὅ,τι εὑρίσκετο πέραν τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντος τοῦ χωρικοῦ ἦτο δι' αὐτὸν ὕποπτον καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ τάσις πρὸς ἀνωτέραν διανοητικὴν δρᾶσιν ἔλειπεν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτὴν μᾶζαν, ἥτις ἐργαζομένη νυχθημερὸν κατηνάλωνε ὅλην της τὴν ζωτικότητα εἰς τὴν ἐξοικονόμησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Οἱ φεουδάρχαι, ὠχυρωμένοι εἰς τοὺς ὑψηλούς των πύργους, σιδηρόφρακτοι καὶ κτηνώδεις, ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ξιφασκίαν, τὰ κυνήγια, τὴν ἱππασίαν, τὸν ἔρωτα καὶ τοὺς ληστρικοὺς πολέμους. Τόσον τὴν ἐργασίαν, ὅσον καὶ τὴν μόρφωσιν, ἐθεώρουν ὡς πράγματα ἀνάξια διὰ τὴν εὐγένειάν των. Οἱ κληρικοὶ πάλιν, ὁσάκις δὲν ἠσχολοῦντο μὲ τὴν δικαιολογίαν τῆς ἐπικρατούσης ἀθλιότητος, συνεζήτουν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ χορεύσουν ἐπὶ τῆς αἰχμῆς μιᾶς βελόνης ἢ περὶ τοῦ ἂν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἀνάστασίν του ἔφερεν ἐπὶ τοῦ σώματός του τὰ ἴχνη τῶν ἥλων, δι' ὧν ἐκαρφώθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ὁ πύργος τοῦ φεουδάρχου μὲ τὴν στερεὰν καὶ βαρεῖαν ἀρχιτεκτονικήν του καὶ τὸν ἐπιδεικτικόν του πλοῦτον, ἡ ἀπονεκρωμένη διανοητικὴ ζωή, τὰ κτήρια τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ ὄργια τῶν κληρικῶν, ἡ σχολαστικὴ φιλοσοφία καὶ τὰ λαϊκὰ ᾄσματα εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ καὶ πνευματικὴ ἐκδήλωσις τοῦ μεσαιωνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁλόκληρον τὸ μεσαιωνικὸν κοινωνικὸν σύστημα ἦτο εἰς τὸ ἔπακρον συντηρητικόν, ἄνευ οὐδεμιᾶς προοδευτικῆς τάσεως. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τούτου εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους σημειοῦται διὰ τῆς κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τοῦ μεσαίωνος καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου, ἥτις ηὐνοήθη ἐκ τῶν σταυροφοριῶν, τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ναυτικῆς πυξίδος, τῆς πυρίτιδος, τῆς τυπογραφίας καὶ τοῦ Νέου κόσμου. θ. π.

μεσαιωνικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μέσον αἰῶνα, ὁ τοῦ μέσου αἰῶνος: «μεσαιωνικοὶ συγγραφεῖς», «μεσαιωνικὴ γλῶσσα, —φιλολογία, —τέχνη —ἱστορία»· || ὁ ἁρμόζων εἰς τὰ τοῦ μέσου αἰῶνος, ὁ μὴ σύμφωνος πρὸς τὰ νεώτερα, ὁ μὴ προοδευτικός: «μεσαιωνικὰ μέτρα, —μέσα».

μεσαιωνισμὸς (ὁ)· τὸ γνώρισμα τῶν τοῦ μέσου αἰῶνος πραγμάτων, τὸ ἀνελεύθερον, τὸ ὀπισθοδρομικόν: «οἱ ραβδισμοὶ ὡς τιμωρία εἶναι μεσαιωνισμός».

μεσαιωνοδίφης (ὁ)· ὁ ἀναδιφῶν τὰ τοῦ μέσου αἰῶνος, ὁ ἐρευνῶν τὴν ἱστορίαν, τὴν γλῶσσαν τὸν βίον καὶ ἐν γένει τὰ πράγματα τοῦ μέσου αἰῶνος.

μεσακάνθιοι *μύες [Ἀνατομ.]*. Βραχεῖς ὄντες, ἐκφύονται μεταξὺ τῶν ἀκανθωδῶν ἀποφύσεων δύο γειτονικῶν σπονδύλων τῆς σπονδυλικῆς στήλης, κάλλιον ὄντες διαπεπλασμένοι κυρίως ἐν τῷ αὐχένι καὶ τῇ ὀσφύϊ. Προσπελάζουσι τὰς ἀκανθώδεις ἀποφύσεις πρὸς ἀλλήλας καὶ ἄρα ἐκτείνουσι τὴν σπονδυλικὴν στήλην. ι. π.

—**μεσακάνθιοι** *σύνδεσμοι [Ἀνατ.]*. Εἶναι ἐκ τῶν βραχέων συνδέσμων τῆς σπονδυλικῆς στήλης, πληροῦντες τὰ μεταξὺ τῶν ἀκανθωδῶν ἀποφύσεων αὐτῆς διαστήματα. ι. π.

μεσακάρης (ὁ), καὶ *μισακάρης*· καλλιεργητὴς ἀναλαμβάνων μεσακὰ ἢ μισακά, ἤτοι τὴν καλλιέργειαν ἀλλοτρίων κτημάτων ἐπὶ μορτῇ, ἄλλως *κολλήγας, σέμπρος.*

μεσακάρικος, *—η, —ο(ν)*· ὁ καλλιεργῶν μεσακά, ἤτοι ἀλλότρια κτήματα ἐπὶ μορτῇ.

—*[Ἐγκυκλ.]* Τὸ *μεσακάρικο* εἶναι σύστημα ἐπιμόρτου καλλιεργείας, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει κυρίως εἰς τὰς περιφερείας Λαρίσης καὶ Φαρσάλων καὶ ἐν Μακεδονίᾳ. Εἰς τὸ μεσακάρικο σύστημα ὁ μὲν καλλιεργητὴς προσέφερε: τὴν ἐργασίαν διὰ τὴν καλλιέργειαν, τὸ ἥμισυ τοῦ σπόρου ἢ καὶ ὅλον ἐνίοτε τὸν σπόρον καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ἐξόδων θερισμοῦ καὶ ἁλωνισμοῦ, ὁ δὲ ἰδιοκτήτης: τὴν γῆν, τὸ ἥμισυ τοῦ σπόρου ἢ δανεισμὸν ἐνίοτε ὅλου τοῦ σπόρου καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ἐξόδων θερισμοῦ καὶ ἁλωνισμοῦ. Ἡ παραγωγὴ διενέμετο ἐξ ἡμισείας μεταξὺ καλλιεργητοῦ καὶ ἰδιοκτήτου. Τὸ ἐπίμορτον τοῦτο σύστημα ἦτο βαρύτατον διὰ τὸν καλλιεργητήν. Καὶ διὰ τοῦτο κατηργήθη διὰ τῶν ἀγροτικῶν νόμων περὶ ἀποκαταστάσεως ἀκτημόνων καλλιεργητῶν. Τὸ ἰταλικὸν σύστημα τῆς mezzadria, ὄχι μόνον διατηρεῖται ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐσυστηματοποιήθη ὑπὸ τοῦ φασισμοῦ εἰς πραγματικὸν συνεταιρισμὸν ἐργασίας καὶ κεφαλαίου, προτιμώμενον, ἔναντι καὶ αὐτῆς τῆς ἀποκαταστάσεως, ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν καλλιεργητῶν Κατὰ τὸ σύστημα τῆς mezzadria ὁ μὲν ἰδιοκτήτης προσφέρει τὴν γῆν (συστηματοποιημένην διὰ κτηματικῶν βελτιώσεων καὶ ἐμφυτεύσεων), τὴν κατοικίαν τοῦ καλλιεργητοῦ, τὰς ἀποθήκας, τὰ ζῷα (ἐργατικὰ καὶ παραγωγικά), τὰς μηχανὰς καὶ ἐργαλεῖα, τὰς δαπάνας ἐμφυτεύσεως δένδρων καὶ ἐνίοτε καὶ τῆς περιποιήσεως αὐτῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἄκαρπα ἔτη, τὸ ἥμισυ τῶν σπόρων, τῶν λιπασμάτων καὶ τῶν φαρμάκων καὶ ἐνίοτε καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ἐξόδων διὰ προσθέτους ξένους ἐργάτας κατὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν, ἢ ὡρισμένον βοήθημα διὰ κάθε ἑκατόκοιλον συγκομιζομένου καρποῦ καὶ τέλος τὴν τεχνικὴν διεύθυνσιν καὶ καθοδήγησιν εἰς τὴν γεωργικὴν ἐπιχείρησιν, ὁ δὲ καλλιεργητὴς προσφέρει: τὴν ἐργασίαν διὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν συγκομιδὴν καὶ τὸ ἥμισυ τῶν σπόρων, τῶν λιπασμάτων καὶ τῶν γεωργικῶν φαρμάκων. Τὰ προϊόντα, ὄχι μόνον τῶν ποωδῶν καλλιεργειῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν δενδρωδῶν, ὡς καὶ τῶν ζῴων, διανέμονται ἐξ ἡμισείας μεταξὺ καλλιεργητοῦ καὶ ἰδιοκτήτου. δ. χ. μ.

μεσακονικὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*. Ἀκόρεστον ὀξὺ τοῦ τύπου

$$\begin{array}{c} CH_3-C-COOH \\ \| \\ COOH-C-H \end{array}$$

Χαρακτηρίζεται ὡς μεθυλοφουμαρικὸν ὀξὺ καὶ εἶναι ἰσομερὲς πρὸς τὸ *ἰτακονικὸν* καὶ *κιτρακονικὸν ὀξύ*. Εἶναι δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι, τήκεται δὲ εἰς 202°. σ. γ.

μεσακός, *—ή, —ό*, καὶ *μισακός*· ὁ κατὰ μέσον ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνήκων, ἄλλως *κολληγιακός*: «δώσαμε τὰ κτήματα, —τὰ πρόβατα μεσακὰ» (βλ. *μεσακάρης*).

μεσάλα (ἡ)· ἰδιωματ., τὸ τραπεζομάντηλον: «στρῶσε τὴ μεσάλα νὰ φάμε» μεγεθυντ. τοῦ *μεσάλι* (βλ. λ.).

μεσάλι (τό)· ἰδιωματ., ἡ πετσέτα τοῦ φαγητοῦ (ἐκ τοῦ λατ. mensalis).

Μεσαλιανοὶ (οἱ), ἢ ***Μασαλιανοὶ*** (ἐκ τοῦ *μαολιμ*). Ἦσαν, κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον, ἐθνικοὶ προσευχόμενοι εἰς ἕνα θεόν, καλούμενοι καὶ *εὐχῖται* (εὐχόμενοι) καὶ *εὐφημῖται*. Οὗτοι συνερχόμενοι πρωῒ καὶ ἑσπέρας εἰς εὐκτηρίους οἴκους καὶ ἀνάπτοντες πολλὰ φῶτα προσηύχοντο. Ὁ Ἐπιφάνιος ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι ἐτίμων τὸν Σατανᾶν, ἐξ οὗ ἐκαλοῦντο *Σατανιανοὶ* καὶ ὅτι ὑφίσταντο πολλοὺς διωγμοὺς καὶ μαρτύρια, ἐξ ὧν ἐκαλοῦντο καὶ *μαρτυριανοί*. Κατὰ τὸν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας, ἐκάλουν ἑαυτοὺς *θεοσεβεῖς*. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω Μεσαλιανῶν, οἵτινες ἦσαν ἐθνικοί, πρέπει νὰ διακριθῶσιν οἱ Χριστιανοὶ Μεσαλιανοί, οἵτινες ἀνεφάνησαν ἐν Συρίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ. Τὰς πρώτας περὶ αὐτῶν εἰδήσεις παρέχει ἡμῖν πάλιν ὁ Ἐπιφάνιος. Οὗτοι ἠρνοῦντο τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐπίγεια ἀγαθά, ζῶντες βίον πνευματικόν. Μὴ ἐργαζόμενοι ἔζων ἐκ τῆς ἐπαιτείας, ἀπορρίπτοντες δὲ τὴν νηστείαν ἀφωσιοῦντο τελείως εἰς τὴν προσευχήν. Αἱ εἰδήσεις αὗται τοῦ Ἐπιφανίου συμπίπτουσι πρὸς τὰς εἰδήσεις, ἃς παρέχουσιν ἡμῖν περὶ αὐτῶν ὁ Θεοδώρητος καὶ ὁ Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος, ἑπομένως προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς, πιθανῶς τῶν πρακτικῶν τῶν συνόδων τῆς Σίδης καὶ Ἀντιοχείας, ἃς ἀναφέρει ὁ Φώτιος. Οἱ Μεσαλιανοί, οἵτινες ἐκ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ἐκαλοῦντο καὶ *Ἀδελφιανοί, Λαμπετιανοὶ* καὶ *Μαρκιανοί*, ἐκ δὲ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὑφ' οὗ κατελαμβάνοντο κατὰ τὰς προσευχὰς αὐτῶν, *ἐνθουσιασταὶ* καὶ *χορευταί*, ἐφρόνουν ὅτι ἐκ τῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων ἐπῆλθε τοιαύτη διαφθορά, ὥστε ἐν ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ ἐκ γενετῆς ἐνοικεῖ εἷς δαίμων. Τὸ βάπτισμα κατ' αὐτούς, ἐξαλείφει τὰς πρὸ αὐτοῦ ἁμαρτίας, ἀλλὰ δὲν ἐκριζοῖ τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ἐκρίζωσις τῆς ὁποίας ἐπέρχεται μετὰ ταῦτα διὰ τῆς προσευχῆς. Καὶ μερίς της τέλος τῶν *Παυλικιανῶν* ἔφερε τὸ ὄνομα Μεσαλιανοί. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ ὀνόματος Μεσαλιανοὶ δὲν ἐδηλοῦτο ὡρισμένη τις αἵρεσις, ἀλλὰ διάφοροι αἱρετικαὶ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκλίσεις. κ. ι. δ.

Μεσαμβρία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. *Μεσημβρία.*

Μεσαμπέλου *μονή*. Κατὰ τὴν ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα ἀναφερομένη, ἐκέκτητο εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, μῦρον ἀναβλύζουσαν, ἐξ ἧς, οὕτως εἰπεῖν, καθωσιώθη ἐγκόλπιον τοῦ Γεωργίου Σκυλίτση, περιέχον μύρον ἐκ τοῦ Μεσαμπελίτου ἁγίου τούτου (*Λάμπρου* Ν. Ἑλληνομ. Η', 185). μ. ι. γ.

Μεσανᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πάφου. Κάτ. 300. α. κ. α.

μεσανδροῦλα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σησαμοειδὲς τὸ λευκόν.*

Μεσανίτης *κόλπος [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ὑπάρχουσα εἰς παλαιὰ τοῦ Πτολεμαίου χειρόγραφα, ἐν περιγραφῇ τῆς Ἐρήμου Ἀραβίας, σχετικῇ πρὸς κόλπωσιν, δι' ἣν ἐν τούτοις προκύπτει ἀσάφεια, ἐὰν ὁ Πτολεμαῖος ἐννοῇ τὸν ὅλον Περσικὸν κόλπον ἢ μέρος αὐτοῦ. Ὑπάρχουν καὶ αἱ γραφαὶ *Μαισανίας* καὶ *Μεσσηνίτης κόλπος*. σ. ε. λ.

μεσανός, *—ή, —ό*· δημοτ. ὁ τῆς μέσης, ὁ ἐν τῷ μέσῳ ἄλλων κείμενος, μεσαῖος: «ἀπὸ τοὺς τρεῖς ποῦ βλέπεις ὁ μεσανός».

μεσάντρα (ἡ) δημοτ., ἰδιαίτερος χῶρος εἰς μίαν τῶν πλευρῶν δωματίου, κλειόμενος ὡς ὑπερμεγέθης ντουλάπα· ἐν αὐτῷ ἐτοποθετοῦντο τὰ στρώματα, τὰ κλινοσκεπάσματα, τὰ προσκεφάλαια, ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐνδύματα (ἡ λ. τουρκ.).

μεσάνυχτα (τά)· δημοτ., τὸ μεσονύκτιον, ἡ 12η ἢ περίπου ἡ 12η ὥρα τῆς νυκτός: «κοιμήθηκα τὰ μεσάνυχτα», «ἔφυγε περασμένα τὰ μεσάνυχτα»· || καὶ ἐπιρρηματικῶς ἄνευ ἄρθρου: «κοιμήθηκα —, σηκώθηκα μεσάνοιχτα»· || συνεκδ., βαθεῖα νύξ, ἄλλως *πάρωρα.*

μεσαξόνιον (τό)· τὸ μέσον τοῦ ἄξονος.

Μεσαορία (κοιν. *Μεσαρκὰ*) *[Γεωγρ.]*. Πεδιὰς τῆς Κύπρου, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ κόλπου Ἀμμοχώστου μέχρι τοῦ κόλπου Μόρφου, μεταξὺ τῶν ὀροσειρῶν Τροόδους καὶ Πενταδακτύλου. Σήμερον ὅμως ὡς *Μεσαορία* θεωρεῖται μόνον τὸ τμῆμα τῆς πεδιάδος, τὸ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἀμμοχώστου μέχρι τῆς Λευκωσίας, πρωτευούσης τῆς νήσου. Ἡ πεδιὰς διασχίζεται ὑπὸ τῶν χειμάρρων *Πεδιαίου* καὶ *Γιαλιᾶ* καὶ ἄλλων μικροτέρων καὶ εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰ ἄφθονα σιτηρά της. Ἡ συγκοινωνία τῶν χωρίων τῆς πεδιάδος μετὰ τῶν μεγάλων κέντρων καὶ τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου γίνεται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἢ δι' αὐτοκινήτων. α. κ. α.

μεσαπευθυσμένον (τό), ἢ *μεσευθύ*, ἢ *μεσόρθιον [Ἀνατομ.]*. Πτυχὴ τοῦ περιτοναίου, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ πρὸς τὴν ἐνδοπυελικὴν μοῖραν τοῦ ἀπευθυσμένου, περιβάλλουσα τὰ πλάγια τοιχώματα τούτου καὶ τὸ πρόσθιον. ι. π.

Μεσαπηλιώτης (ὁ). Ἄνεμος καὶ ἡ διεύθυνσις ἐξ ἧς οὗτος, πνέων μεταξὺ Ἀπηλιώτου καὶ Μέση (κοιν. *Γρεγολεβάντες*). Σημειοῦται εἰς μὲν τὴν ναυτικὴν γραφὴν καὶ κατὰ τὴν εἰς ῥόμβους διαίρεσιν ὡς *ΜΑ.*, εἰς δὲ τὴν κοινὴν *Α.ΒΑ.* καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς Β 67° 30' Α. κατὰ τὴν τεταρτοκυκλικὴν καὶ ἁπλῶς πρὸς 67° 30' κατὰ τὴν ὁλοκυκλικὴν διαίρεσιν. Εἶναι ἡ διεύθυνσις, ἥτις ἐχώριζεν, ἴσον ἑτέρωθέν της, τὰς τῶν ἀνέμων Boreas καὶ Carbas τοῦ ἀνεμολογίου τοῦ Βιτρουβίου, προσεγγίζει δὲ τὴν διεύθυνσιν Καικίας τοῦ ἀνεμολογίου τοῦ Τιμοσθένους. σ. ε. λ.

Μεσάπιος, καὶ ***Μέσαπος, Μεσάπους, Μεσάπολις*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ σημερινοῦ ποταμοῦ *Πετρὲ* (βλ. λ.) τῆς Κρήτης. Ἐκ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἔλαβον πιθανῶς τὴν ὀνομασίαν οἱ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου μνημονευόμενοι Μεσσάπιοι Κρήτης, οἱ καταλαβόντες τὴν Μεσσαπίαν (Καλαβρίαν) τῆς Ἰταλίας. ε. γ.

Μεσαπίων *τέως δῆμος* — *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ἀταλ (Ἀττάλης), Βέρτουρας, Καμαρίτσης, Καστέλλας, Κυπαρισσίου, Νεροτριβιᾶς, Πολιτικῶν* καὶ *Ψαχνῶν*, μὲ ἕδραν τὴν κώμην Ψαχνά. χ. α.

Μεσαρὰ *[Γεωγρ.]*. Ἡ μεγαλυτέρα πεδινὴ ἔκτασις τῆς Κρήτης (ἡ ἀρχαία πεδιὰς τῆς *Γόρτυνος*) ἐν τῷ νομῷ Ἡρακλείου. Ἐκτείνεται ἀπ' Α. πρὸς Δ. εἰς μῆκος 45 χλμ. καὶ μέσον πλάτος 5. Ἀνατολικῶς ἄρχεται ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Δίκτης

Digitized by Google

παρὰ τὰ χωρία Βιάννον καὶ Ἔμπαρον, καὶ λήγει πρὸς Δ. εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Πλατὺ (Ἀμαρίου). Βορειοδυτικῶς ὁρίζεται ὑπὸ διακλαδώσεων τῆς Ἴδης καὶ σειρᾶς χαμηλῶν λόφων, οἵτινες χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τὸ Καστέλλι Πεδιάδας καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς ἐπακτίου ὀροσειρᾶς τοῦ Κόφινα. Ἡ μεγάλη αὕτη ἔκτασις περιλαμβάνει τὰς ἐπαρχίας *Πυργιώτισσαν*, *Καινούριο* καὶ *Μονοφάτσι*. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Ἀναποδάρη* καὶ *Γέρω-Ποταμῦ* καὶ ἔχει ἔδαφος γονιμώτατον. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἐπωνομάζετο *Καλὴ γῆ*, *Καλοὶ-κάμποι*. Ἐν αὐτῇ παράγονται ἐν ἀφθονίᾳ ὅλα τὰ δημητριακὰ (σῖτος, κριθή, βρόμη, σίκαλις, ὄσπρια), οἶνος, σταφίς, ἔλαιον, βάμβαξ, λίνον, σήσαμον, κηπευτὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ παντοῖαι ὀπῶραι.

Διὰ τὸν φυσικὸν τοῦτον πλοῦτον ὑπῆρξαν ἐνταῦθα πλεῖσται ἀρχαῖαι πόλεις (Γόρτυς, Φαιστός, Ἀρκαδία, Πύρανθος, Πριανσός, Ἴνατος, Στῆλαι, Ρύτιον, Πάννονα, Πυλωρός, Βοίβη, Λεβήν, Λασαία, Μάταλλα)· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ Ρωμαῖοι τὴν Γόρτυνα εἶχον πρωτεύουσαν τῆς διοικήσεως Κρήτης-Κυρήνης.

Κατὰ τοὺς ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἀγῶνας πρὸς Ἑνετοὺς καὶ Τούρκους ἡ Μεσαρὰ ἐμόρφωσεν ἀρίστους ἱππεῖς διὰ τὸ πεδινὸν τοῦ ἐδάφους καὶ παρέσχε πλείστους ἀγωνιστάς. Πολλαχοῦ δὲ συνήφθησαν φονικαὶ καὶ ἔνδοξοι μάχαι (Ἁγία Βαρβάρα, Ἀμουργέλλαι, Χάρακας, Γέργερη, Κλῆμα, Γληγοριά, Τυμπάκι, Ὁδηγήτρια).

Ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις εἶναι εὐρέως διαδεδομένη καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν. Ἐπὶ πλέον λειτουργεῖ ἐν Πόμπιᾳ ἑξατάξιον γυμνάσιον καὶ ἐν Ἁγίοις Δέκα γεωργικὴ σχολή. Εἰς τὰ πλεῖστα χωρία ὑπάρχουν κοινοτικὰ τηλέφωνα. Εἰς Μοῖρες ἑδρεύει τὸ εἰρηνοδικεῖον τῆς περιφερείας, κεντρικὸν γραφεῖον τῶν ΤΤΤ, σταθμὸς χωροφυλακῆς, ἀγρονομεῖον καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία. Ἡ Μεσαρὰ συνδέεται πρὸς τὸ Ἡράκλειον διὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἡ ὁποία λήγει εἰς τὸν Κόκκινον-Πύργον· ὀλίγα δὲ χιλιόμετρα ὑπολείπονται ἤδη (1931), διὰ νὰ συνδεθῇ καὶ πρὸς τὸ Ρέθυμνον. Τὰ μεγαλύτερα χωρία τῆς Μεσαρᾶς εἶναι: *Τυμπάκι*, *Πόμπια*, *Ζαρός*, *Γέργερη*, *Ἁγία-Βαρβάρα*. Σπουδαιοτέρα δὲ μονὴ ἡ τοῦ *Ἁγίου Γεωργίου Ἐπανωσήφη*. Ε. Γ.

— [*Ἀρχ.*] Χαρακτηριστικὸν τῆς πεδιάδος τῆς *Μεσαρᾶς* εἶναι οἱ μεγάλοι θολωτοὶ τάφοι σχήματος κυψελοειδοῦς, ἐκπροσωποῦντες ἀρχαιότατον πρωτομινωϊκὸν καὶ πρώϊμον μεσομινωϊκὸν πολιτισμόν. Ἀκέραιος οὐδεὶς διεσώθη, δι' αὐτὸ δὲ δὲν εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι πρὸς τὰ ἄνω κατέληγον εἰς θόλον. Ἡ θύρα των εὑρίσκεται πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐκλείετο διὰ μεγάλου ὀγκολίθου. Πρὸ αὐτῆς ὑπῆρχε μικρὸς προθάλαμος. Οἱ τάφοι οὗτοι ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς κοινοτάφια ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας. Ὅταν ἐπληροῦντο, ἐκτίζοντο ὀρθογώνιοι συμπληρωματικοὶ τάφοι (καθότι κατὰ τὴν μεσομινωϊκὴν ἐποχὴν ἤρχισαν νὰ ἐπικρατοῦν οἱ ὀρθογώνιοι). Οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο ἐντὸς σαρκοφάγων ἢ ἀπετίθεντο ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ θόλου. Τοιοῦτοι τάφοι εἶναι οἱ τῆς Κουμάσας, Πλατάνου, Πορτί, Καλαθιανῶν, Δράκονες, Κουτσοκέρας καὶ Σαλάμι, Ἁγίας Εἰρήνης καὶ Χριστοῦ. Τοὺς τάφους ἀνέσκαψεν ὁ Στ. Ξανθουδίδης. Ἡ σχέσις των πρὸς τὴν Αἴγυπτον (εἰδώλια ὡς τῆς Nagada ζῳόμορφα, περίαπτα, σκαραβαῖοι, παράστασις σκορπιοῦ κλπ.), ὡς καὶ ἡ κυκλαδικὴ ἐπίδρασις εἶναι φανερὰ (σπειροειδῆ κοσμήματα κλ). Εἰς Μεσαρὰν ἔγιναν καὶ αἱ περισσότεραι ἀνασκαφαὶ τῶν Ἰταλῶν (βλ. *Γόρτυς* καὶ *Φαιστός*).

[*Xanthudides*, The vaulted tombs of Messarà] Ν. Ε. Π.

— **Μεσαρᾶς κόλπος** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Μεγάλη κόλπωσις τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς Κρήτης, διανοιγομένη μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων κάβο Λίτινος, ΝΑ. κέρας, καὶ Μέλισσα, καὶ ἀνοικτὴ εἰς τὸ Λιβυκὸν πέλαγος. Τῶν δύο κατ' ὀρθὴν τεταγμένων ἀκτῶν του ἡ μὲν ἀνατολικὴ εἶναι ἡ δυτικὴ παραλία τῆς Πυργιώτισσας, ἡ δὲ βορεία τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς παραλίας τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Τὸ εὖρός του εἶναι 14 μιλλ., ἡ δὲ εἴσδυσίς του 6, πρόκεινται δὲ τοῦ μέσου τοῦ ἀνοίγματός του αἱ δύο νησῖδες *Παξιμάδια* ἢ *Κάβραι*, αἱ ἀρχαῖαι *Λητῷαι*. Ἡ παραλιακή του περιγραφή, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ ΒΔ. κέρατος τοῦ ἀκρωτηρίου Μέλισσα, ἀκολουθεῖ τὴν ἀκόλουθον σειράν: *Ἀμαριώτη* (ἢ *Αυγιώτη*, ἢ *Πλατυποτάμου*) ἐκβολή, *Ἅγιος Γαλήνης* ἐπίνειον μετὰ φανοῦ ναυτικοῦ (1921) ἐρυθροῦ φωτὸς (πλάτ. 35°05'20" Β, μῆκ. 24°42'15" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia western portion), ἐκβολὴ *Κλημιατιανοῦ*, ὅρμος *Διβάκι* ἢ *Τυβάκι*, ἐκβολὴ *Μητροπολιποτάμου* καὶ παλαιὸν φρούριον *Πριώπισσα*, *Ἁγία Τριάς*, *Καμηλάρι*, ὅρμος *Μάταλλο* ἢ *Ἑλληνικό*, ὅρμος *Κάμβρου*, ἀκρωτήριον *Μάταλλα* καὶ *Λίτινος* καὶ *Μάρκελλον*, τρεῖς ἄκραι τῆς αὐτῆς προβολῆς. Σ. Ε. Λ.

Μεσαργιὰ [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Αἰτωλικοῦ τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Κάτ. (1928) 37.

μεσάρθριος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό). Ὁ ἀνὰ μέσον δύο ἀρθρικῶν ἐπιφανειῶν κείμενος.

— **μεσάρθριοι** *χόνδροι* [*Ἀνατομ.*]. Καλοῦνται οὕτω οἱ διάρθριοι χόνδροι, ὅταν δὲν κεῖνται παραλλήλως πρὸς τὰς ἀρθρικὰς ἐπιφανείας, ἀλλὰ καθέτως, ὡς λ. χ. ἐν τῇ διαρθρώσει μεταξὺ τοῦ στέρνου καὶ τῆς 2ας πλευρᾶς. Οἱ τοιοῦτοι χόνδροι προσφυέστερον ὀνομάζονται *μεσάρθριοι σύνδεσμοι*. Ι. Π.

— **μεσάρθριος** *σύνδεσμος* [*Ἀνατομ.*]. Σύνδεσμος ἰνοχόνδρινος, κρατύνων τὸν ἀρθρικὸν θύλακον τῶν σπονδυλοπλευρικῶν διαρθρώσεων, κείμενος ἐντὸς τῆς ἀρθρώσεως. Ι. Π.

μεσάρι (τό)· ἰδιωματ., τὸ ἥμισυ κοιλόν· ‖ ὁ μεσότοιχος, ἄλλως *μεσάστης* (βλ. καὶ *μεσάρις*).

μεσαριὰ (ἡ)· δημοτ., ἀγρὸς παραμείνας ἄσπαρτος μεταξὺ ἄλλων ἐσπαρμένων· ‖ τοῦ ἀγροῦ τὸ ἄσπαρτον μέρος.

Μεσαριὰ [*Γεωγρ.*]. Τοπωνύμιον ἐν Ἑλλάδι. Κατὰ τὸν Α. Μηλιαράκην ἡ λέξις προῆλθεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ massaria ἢ masseria, σημαίνοντος μεγάλην ἰδιοκτησίαν καὶ μέρη καλλιεργημένα, κατὰ δὲ τὸν Γ. Ν. Χατζιδάκιν, ἐκ τοῦ *μέσα*+*μεριὰ*= *μεσαριὰ* κατὰ συγκοπήν. Βραδύτερον ὁ Γ. Ν. Χατζιδάκις, ἀναιρῶν τὴν γνώμην του ταύτην, ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ λέξις δὲν εἶναι σύνθετος καὶ συγκεκομμένη ἀλλὰ παράγωγος ἐκ τοῦ *μεσάρις μεσάριμέσος* (Γλωσσολ. Μελέτ. Α', σ. 122).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γ. Ν. Χατζιδάκι*, Περὶ Ἰκαρίας διαλέκτου, ἐν Μεσαιωνικοῖς καὶ Νέοις Ἑλληνικοῖς, τ. Β', σ. 396 κ. ἑ. —*Τοῦ αὐτοῦ*, Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Μεσαρέας. ἐν περιοδ. «Ἀθηνᾷ», τ. ΣΤ' (1894) καὶ ΙΒ' (1—900).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Γλωσσολογικαὶ Μελέται, τ. Α', σ. 115—179.—*Α. Μηλιαράκη*, Μεσαρία. Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὡς γεωγραφικοῦ (Ἀθήνησι 1893).— *Ν. Α. Βέη*, Περὶ τοῦ ὀνόματος Μεσαριὰ ὡς γεωγραφικοῦ, ἐν «Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς» Πετρουπόλεως, τ. ΙΗ'. Δ. Π. Π.

— **Μεσαριὰ** [*Γεωγρ.*]. Κώμη πρὸς Ν. τῆς πόλεως Ἄνδρου καὶ εἰς ἀπόστασιν 2 χλμ. ἀπὸ ταύτης. Κάτ. (1928) 238. Εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Κουμανή*, *Μένιτες*, *Ἀλαδινοῦ*, *Ζαγανιάρι*, *Κουρέλι*, *Σασᾶ* καὶ *Φάλλικα*, καθὼς καὶ ἡ μονὴ *Παναχράντου*. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπῆρξε κέντρον ἐπισήμων ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν, διὸ καὶ πλεῖστοι εὑρίσκοντο ἐν αὐτῇ ὑψηλοὶ πύργοι μὲ πολεμίστρας καὶ σιδηροφράκτους θύρας, περιελθόντες τελευταῖον οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἰς χεῖρας χωρικῶν καὶ μεταβληθέντες ὑπὸ τούτων εἰς κατοικίας. Τὴν καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν ἀκμὴν τῆς Μεσαριᾶς διατρανοῖ τὸ ἐν αὐτῇ ὡραῖον ἐκκλησίδιον τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὁ κοινῶς ὀνομαζόμενος Ταξιάρχης τῆς Μεσαριᾶς, ὅστις κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἐπιγραφὴν ἀνῳκοδομήθη ἐπὶ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τῷ 1158 μ. Χ. Ἀνασκαπτομένου ἐν Μεσαριᾷ τοῦ ἐδάφους πρὸς διάνοιξιν θεμελίων ἀνευρέθησαν ἀρχαῖοι τάφοι καὶ τμῆμα ἀναγλύφου, ἐκ θραύσματος πιθανῶς ἀρχαίας σαρκοφάγου. [Πρβλ. *Δ. Π. Πασχάλη*, Ἱστορία Ἄνδρου, τ. Α', σ. 593 καὶ 677. —*Τοῦ αὐτοῦ*, Χριστιανικὴ Ἄνδρος, τεῦχ. Α', σ. 5—15 καὶ τεῦχ. Β', σ. 14—19.] Δ. Π. Π.

—**Μεσαριά**, ἢ **Μεσαρία** [*Γεωγρ.*]. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐγγὺς τῶν Ἀρκαδάδων, εἰς ἀπόστασιν $^1/_2$ ὥρας, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 350. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὸν συνοικισμὸν *Καψοχειλάδες*, ἔχει δὲ κατ. (1928) 411.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θήρας (νῆσος Θήρα) τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται 20' πρὸς Α. τοῦ Πύργου καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 729.

—3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σχοινούσης τῆς ἐπαρχίας Θήρας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 61.

—4) Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Πάγου τῆς ἐπαρχίας Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 27. Χ. Δ.

μεσάρις (ὁ), θηλ. *μεσαρέα*, οὐδ. *μεσάρι*· ἰδιωματ., ὁ μεσῆλιξ, ἄλλως *μεσόκοπος* ἢ *μεσοκαιρίτης*: «ἄνθρωπος μεσάρις», «βόδι μεσάρι»· ‖ βαρέλλι κρασιοῦ κατὰ τὸ ἥμισυ πλῆρες (ἐξαντληθέντος τοῦ ἄλλου): «τὸ βαρέλι εἶναι μεσάρι» κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *γιοματάρι*.

Μεσάριστα, ἢ **Μεσαρίστα** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται $3^1/_2$ περίπου ὥρας πρὸς ΝΑ. τῆς Γαβαλοῦς ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Τριχωνίδα ἐστραμμένων κλιτύων τοῦ Ἀρακύνθου ὄρους καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 411. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὰ χωρία *Καζανέϊκα*, *Παραδείσιον*, *Ποταμοῦλα* καὶ *Τσιλιγιαννέϊκα*, ἔχει δὲ κατοίκους (1928) 863. Χ. Δ.

Μεσαρίτης, Νικόλαος. Βυζαντινὸς συγγραφεὺς ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Ὁ Ἄϊζεμπεργ, ὅστις πρῶτος ἀνεκάλυψε τοῦτον, ἐκδοὺς ἐν Μονάχῳ τῷ 1902 τὰ «Ἀνάλεκτά» του, λέγει ὅτι εἶναι σπουδαιότατος ρητορικὸς ἀνήρ, ἀριστοτέχνης τοῦ καλάμου καὶ ὅτι ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων συμπληροῖ ἐν πολλοῖς τὸν Κωνσταντῖνον Ρόδιον, οὗ τὴν περιγραφὴν ἐξέδοτο ὁ Ἐ. Λεγρὰν τῷ 1907. Ἐχρημάτισε μητροπολίτης Ἐφέσου, ἔγραψε δὲ καὶ ἐπιστολάς, ὧν μίαν ἐξέδοτο ὁ Λάμπρος ἐκ κώδικος Βιέννης (Νέος Ἑλληνομνήμων Α' 412—415 καὶ Δ' 229).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. «Byzant. Zeitschrift» (1904) σ 192.— «Échos d' Orient» (1904) σ. 219.—«Byzant. Vremenik» (Πετρούπολις, (1904)σ. 389 ἑξ.—*Τ. Εὐαγγελίδου*, Ροδιακὰ (1917).

μεσάστης (ὁ)· δημοτ., ὁ μεσάζων τοῖχος, ὁ χωρίζων δύο οἰκίας κοινὸς τοῖχος.

μεσατιοκέφαλος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων μέσον ἢ ὀρθὸν κρανίον, ἄλλως *μεσοκέφαλος* (βλ. λ.).

Μεσάτις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μία τῶν τριῶν ἀρχαιοτάτων πελασγικῶν πολιχνῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων συνῳκίσθη τὸ πρῶτον ἡ πόλις τῶν Πατρῶν. Ἡ θέσις αὐτῆς δεικνύεται παρὰ τοὺς λόφους τοῦ Γηροκομείου, καλουμένη νῦν *Σαμακιά*. Ἐνταῦθα ἀνευρίσκονται τάφοι ἀρχαῖοι καὶ ἄλλα εὑρήματα. Ι. Σ. Σ.

μεσᾶτος, —*η*, —*ο*· δημοτ., «σακκάκι —, ἐπανωφόρι μεσᾶτο», «πόλκα μεσάτη» ὅταν ἔχῃ μέσην, ἤτοι ὅταν προσαρμόζεται περὶ τὴν ὀσφύν· ‖ ἰδιωματ., ἐπὶ ἀγγείων, τὸ μέχρι τοῦ μέσου πεπληρωμένον.

Μεσαύλια [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Σασάλου τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 52. Ε. Γ.

μεσαύλιον (τό), ἢ *μέσαυλον*· ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκίας αὐλή, εἰς τὴν ὁποίαν ἔβλεπον αἱ θύραι τῶν δωματίων τῆς ἀρχαίας οἰκίας.

—[*Χριστ. Ἀρχ.*] Γύρω τῶν μεγάλων ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἀνηγέρθησαν κατὰ τοὺς εὐθὺς μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ χρόνους, ὑπῆρχον συμπλέγματα ὁλόκληρα οἰκοδομημάτων, χρησιμοποιουμένων ὡς σκευοφυλακίων, κατοικιῶν τῶν ἱερέων, σχολείων, βιβλιοθηκῶν, ξενώνων, νοσοκομείων κλπ. Τὰ διάφορα ταῦτα οἰκοδομήματα εὑρίσκοντο γύρω κετρικῆς τινος αὐλῆς καλουμένης ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου *μεσαύλιον*. Ἰδέαν τινὰ τοῦ παλαιοχριστιανικοῦ μεσαυλίου δίδουσιν αἱ αὐλαὶ τῶν μέχρις ἡμῶν διατηρηθεισῶν μεγάλων μονῶν. Α. Ξ.

—[*Ἀνατομ.*] Βλ. λ. *μεσοπνευμόνιον*.

—**μεσαύλιον τοῦ ὄρχεως** [*Ἀνατομ.*]· βλ. λ. *ἰγμόρειον σῶμα*.

Μεσαχωριὸ [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τοῦ χωρίου Λιβάδια τῆς κοινότητος Ἄνδρου. Ἡ περιοχή, εὐφορωτάτη, εἶναι κατάρρυτος καὶ κατάφυτος ἐξ ἑσπεριδοειδῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων. Εἰς Μεσαχωριὸ ὑπῆρχον πολλαὶ τουρκικαὶ ἰδιοκτησίαι, τὰ καλύτερα δὲ τῶν αὐτόθι κτημάτων ἀνῆκον εἰς Τούρκους μέχρι τελευτῶντος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Κάτ. (1928) 59. Δ. Π. Π.

Μεσαχώριον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ τῷ διαμερίσματι Πάφου, ἀπέχον 4 ἀγγλικὰ μίλλια ἀπὸ τῆς πόλεως Κτήματος, πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας. Κάτ. 300 περίπου, ὅλοι Ἕλληνες ὀρθόδοξοι, ἀσχολούμενοι κυρίως μὲ γεωργικὰς ἐργασίας. Α. Κ. Α.

Μεσάχωρον (τουρκ. *Ὀρτάκιοϊ*) [*Γεωγρ.*]. —1) Προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ Βυζαντινῶν καλούμενον *Ἅγιος Φωκᾶς*, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ μονῆς τοῦ Ἁγίου Φωκᾶ, ἱδρυθείσης ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Κεῖται μεταξὺ Ξηροκρήνης (Κουροῦ-τσεσμὲ) καὶ Διπλοκιονίου (Βεσικτὰς) ἐπὶ θέσεως μαγευτικῆς, περιβαλλόμενον ὑπὸ καταφύτων λόφων καὶ διασχιζόμενον ὑπὸ μικροῦ χειμάρρου. Παρὰ τὴν ἀποβάθραν αὐτοῦ κεῖται τὸ διάσημον μαρμαρόκτιστον τζαμὶ τῆς Βαλιδὲ σουλτάνας, μητρὸς τοῦ σουλτάνου Ἀζήζ.

—2) Κωμόπολις ἐν Βιθυνίᾳ ΒΑ. τοῦ Τοτταίου (Γκέϊβε) καὶ εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. κειμένη. Κάτοικοι πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς 8.000, ἐξ ὧν 7.000 Ἕλληνες, πρότερον ἀρμενόφωνοι, βαθμηδὸν ὅμως διὰ τῶν τελειοτάτων αὐτῶν διδακτηρίων ἀποβαλόντες τὴν ἀρμενικὴν φωνήν. Ἐκκλησιαστικῶς ὑπήγοντο εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας. Ἐν Ὀρτάκιοϊ ἐλειτούργουν 7 μεταξουργεῖα, ὧν τὰ 5 ἦσαν ἑλληνικά. Οἱ κάτοικοι ἠσχολοῦντο σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σηροτροφίαν. Πλησίον τοῦ Μεσαχώρου ὑπάρχει μεταλλεῖον χαλκοῦ.

Μεσδάνι(ον) [*Γεωγρ.*]. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ εἰς *Ἀγναντερὸν* μετονομασθέντος χωρίου τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς ἀπὸ Καρδίτσης εἰς Τρίκκαλα ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ. Παράγει γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν καὶ τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 1.775. Χ. Δ.

Μεσὲ [*Γεωγρ.*]. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Δράμας χωρίου *Πηγαὶ* (βλ. λ.). Χ. Δ.

Digitized by Google

μεσεγγύη (ἡ)· ἄλλως *μεσεγγύησις* (βλ. λ.).

μεσεγγύημα (τό)· ἄλλως *μεσεγγύησις* (βλ. λ.).

μεσεγγύησις,—*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *μεσεγγυᾶσθαι*, ἡ παρακαταθήκη ἀμφισβητουμένου πράγματος παρὰ τρίτῳ τινὶ πρὸς ἀσφάλειαν μέχρις ὅτου ἀποφασίσῃ περὶ τούτου τὸ δικαστήριον ἢ καὶ διοικητική τις ἀρχὴ (βλ. καὶ *μεσεγγυοῦχοι*).

—*[Νομ.]* Ἡ *μεσεγγύησις* (Sequestratio) εἶναι εἶδος τῆς *παρακαταθήκης* (βλ. λ.), ὑπάρχει δὲ ὅταν πρᾶγμά τι ἐν ἐπιδικίᾳ ἢ ἐν οἱαδήποτε διαμάχῃ διατελοῦν κατατεθῇ ὑπὸ τῶν διαφερομένων μερῶν ἢ ὑπὸ δικαστικοῦ προσώπου πρὸς φύλαξιν παρὰ τρίτῳ τινὶ (*μεσεγγυούχῳ*, sequester) ἀναλαμβάνοντι τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως ἀποδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ὑπὲρ οὗ θέλει ἀποβῇ ἡ δίκη ἢ ἡ διαμάχη (Πρβλ. Κ. 4, 4. Π. 50, 16, 110). Εἰδικῶς παρατηροῦμεν:

1) Ἡ μεσεγγύησις διαφέρει τῆς συνήθους παρακαταθήκης οὐ μόνον ἐκ τοῦ εἰδικοῦ αὐτῆς σκοποῦ καὶ τῆς κατ' ἀνάγκην πλειονότητος τῶν προσώπων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δύναται νὰ λάβῃ χώραν καὶ ἐπὶ ἀκινήτου πράγματος (πρβλ. π.χ. ἄρθρ 961 καὶ 962 Πολ. Δικ.), ἔτι δ' ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ μεσεγγυοῦχος κέκτηται τὰ παραγγέλματα τῆς νομῆς.

2) Ἡ μεσεγγύησις, ἐὰν μὲν λαμβάνῃ χώραν ὑπὸ τῶν διαμαχομένων μερῶν, καλεῖται *ἑκουσία*, ἐὰν δὲ ἀντιθέτως ὑπὸ δικαστικοῦ προσώπου, *ἀναγκαστικὴ* (πρβλ. Πολ. Δικ. ἄρθρ 888, 889, 917, 961, 962, 1039).

3) Ἡ σχέσις τοῦ μεσεγγυούχου πρὸς τὸ παρ' αὐτῷ κατατεθὲν πρᾶγμα ἐχαρακτηρίσθη ὡς νομὴ (ἀνώμαλος), ὑπὲρ ἧς παρεχωρήθησαν ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τὰ παραγγέλματα πρὸς προστασίαν τοῦ μεσεγγυούχου κατὰ παντὸς τρίτου ἀφαιροῦντος ἢ διαταράσσοντος τὴν νομὴν ταύτην (πρβλ. Π. 16, 3, 17. Π 41, 2, 39).

4) Ἐκ τῆς μεσεγγυήσεως μόνης δὲν καθίσταται ὁ μεσεγγυοῦχος διαχειριστὴς τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἁπλοῦς φύλαξ αὐτοῦ. Δύνανται ὅμως τὰ μέρη ν' ἀναθέσωσιν εἰς τὸν μεσεγγυοῦχον καὶ καθήκοντα διαχειριστοῦ, ὅτε πρὸς τῇ μεσεγγυήσει ὑπάρχει καὶ ἐντολή.

5) Ὁ χρόνος, καθ' ὃν διήρκεσεν ἡ μεσεγγύησις, προσαυξάνει εἰς τὸν χρόνον τῆς νομῆς τοῦ νικήσαντος ἐν τῇ διαμάχῃ, ἐκτὸς ἐὰν ἐπῆλθεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀφαίρεσις τοῦ πράγματος ἢ ὁ μεσεγγυοῦχος αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἰδιοποιηθῇ τὸ πρᾶγμα, ὅτε ἐπέρχεται διακοπὴ τῆς χρησικτησίας.

6) Ὁ μεσεγγυοῦχος δικαιοῦται νὰ αἰτήσηται ἀποζημίωσιν, δι' ἃς δαπάνας ὑπέστη πρὸς διαφύλαξιν τοῦ πράγματος, διὰ τῆς actio sequestraria (depositi) contraria, ἔτι δ' ἐπὶ ἀναγκαστικῆς μεσεγγυήσεως καὶ ἀμοιβὴν (ἡμερήσιον λῆμμα), καθοριζομένην ἐπὶ τῇ βάσει πίνακος ὑπὸ τοῦ προέδρου διὰ πράξεως ἀναγκαστικῶς ἐκτελεστῆς (Ν. Δ 25 Μαρτίου 1835 ἄρθρ. 16. — Ἐφ. Ἀθ. 3158/1894).

7) Ἐπὶ ἀναγκαστικῆς μεσεγγυήσεως τὰ κατὰ ταύτης παράπονα δικάζει ὁ εἰρηνοδίκης τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως, ἡ δ' ἀπόφασις τούτου δὲν ὑπόκειται εἰς ἔνδικον μέσον καὶ μόνον δύναται νὰ τροποποιηθῇ ὑπὸ τοῦ προέδρου τῶν πρωτοδικῶν τοῦ αὐτοῦ τόπου. Ὁ ἐν τῇ διαμάχῃ ὑπερισχύσας δύναται ν' ἀναλάβῃ τὸ πρᾶγμα παρὰ τοῦ μεσεγγυούχου, ἔτι δὲ νὰ αἰτήσηται ἀποζημίωσιν διὰ πᾶσαν ζημίαν ἐπὶ τοῦ πράγματος, προελθοῦσαν ἐκ δόλου ἢ βαρείας ἀμελείας τοῦ μεσεγγυούχου, διὰ τῆς actio sequestraria (depositi) directa (Βλ. καὶ *Ἰ. Οἰκονομίδην* ἐν Θεμ. Λ. σελ. 478, Π. 16, 3, 12, 2 καὶ Π. 4, 3, 9, 3). Κατὰ τοῦ μεσεγγυούχου ὡς κατὰ παντὸς θεματοφύλακος ἀπαγγέλλεται προσωπικὴ κράτησις ἐν περιπτώσει καταχρήσεως, δηλαδὴ παραβάσεως τῶν ὅρων τῆς συμβάσεως, ὡς καὶ ἐπὶ ἀναγκαστικῆς μεσεγγυήσεως, ἐὰν ὁ μεσεγγυητὴς ἀρνηθῇ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ πράγματος (Πολιτ. Δικ. ἄρθρ. 999 ἀριθ. 5 καὶ 1039). Δ. Φ. Π.

— *Διεθν. Δίκ.]* Ἐνῷ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὁ ἀλλοδαπὸς ἔν τινι πολιτείᾳ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπολαύων τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων μετὰ τοῦ ἡμεδαποῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν κτῆσιν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων καὶ ἐξισοῦτο πρὸς αὐτὸν προκειμένου περὶ τῆς παρεχομένης παρὰ τῆς πολιτείας προστασίας δι' ἐκεῖνα τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε συμφώνως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν δίκαιον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πολιτείας, διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνετράπη ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἕκαστον δὲ κράτος συμμετασχὸν εἰς αὐτὸν ἐζήτησε δι' εἰδικῶν νόμων ν' ἀπαγορεύσῃ τὸ ἐμπόριον μετὰ ὑπηκόων ἐχθρικῶν κρατῶν, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ὑπέβαλεν ὑπὸ *μεσεγγύησιν* τὰς ἐντὸς αὐτοῦ εὑρισκομένας ἐχθρικὰς περιουσίας. Οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ἐξεδόθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 1073 νόμος τῆς 20/21 Νοεμβρίου 1917 «Περὶ ἀπαγορεύσεως ἐμπορίας καὶ δικαιοπραξιῶν πρὸς ὑπηκόους ἐχθρικῶν κρατῶν, μεσεγγυήσεως τῶν Ἑλλάδι περιουσιῶν αὐτῶν καὶ διοικήσεως ἐγκαταλελειμμένων ἀκινήτων ἐν ταῖς νέαις χώραις» (Ἐφημ. Κυβ. ὑπ' ἀριθ. 286 φ. τ. α' τῆς 21-11-1917). Δυνάμει τοῦ νόμου τούτου ἀπηγορεύθη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου πᾶν ἐμπόριον μεταξὺ προσώπων διαμενόντων ἐν Ἑλλάδι, ἰθαγενῶν καὶ μή, καὶ ὑπηκόων τῶν κρατῶν πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλλὰς καὶ αἱ σύμμαχοι αὐτῆς δυνάμεις διετέλουν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν, ὡς καὶ παντὸς προσώπου διαμένοντος ἐν ταῖς χώραις τῶν κρατῶν τούτων· ἐκηρύσσετο ἄκυρος πᾶσα σύμβασις γενομένη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ νόμου τούτου μεταξὺ παντὸς προσώπου διαμένοντος ἐν Ἑλλάδι καὶ ὑπηκόων ἐχθρικῶν κρατῶν, ὡς καὶ πᾶσα μονομερὴς δικαιοπραξία παντὸς προσώπου διαμένοντος ἐν Ἑλλάδι, ἐφόσον δι' αὐτῆς ἐκτᾶτο δικαίωμα ὑπήκοος τῶν ἐν λόγῳ ἐχθρικῶν κρατῶν ἢ πρόσωπον διαμένον ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν· ἀπηγορεύετο ἡ ἐκτέλεσις πάσης συμβάσεως ὁπουδήποτε συναφθείσης, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ νόμου τούτου, ἐπ' ὠφελείᾳ ὑπηκόου ἐχθρικῶν κρατῶν καὶ προσώπου διαμένοντος ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐκτέλεσις πάσης συμβάσεως προγενεστέρας τοῦ παρόντος νόμου, ἐφόσον δὲν ἐγένετο πρὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ ἔναρξις ἐκτελέσεως διὰ παραδόσεως ἐμπορευμάτων, πραγμάτων, χρηματικῶν καταβολῶν ἢ παροχῆς ἐργασίας. Τῶν ὡς ἄνω ἀπαγορεύσεων ἐξῃροῦντο μόνον μισθώσεις ὑπηρεσιῶν ὑπηκόων τῶν ἐν λόγῳ ἐχθρικῶν κρατῶν διαμενόντων ἐν Ἑλλάδι, ὡς καὶ πᾶσα δικαιοπραξία τείνουσα πρὸς συντήρησιν αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των. Ἐπὶ πλέον, διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἐτίθετο ὑπὸ μεσεγγύησιν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ ἡ ἐν Ἑλλάδι περιουσία παντὸς ὑπηκόου ἐχθρικῶν πολιτειῶν, ἀπαγορευομένης, ὑπὸ ποινικὴν κύρωσιν, εἰς μὲν τοὺς κυρίους αὐτῶν πάσης διαθέσεως, εἰς πάντα δὲ τρίτον πάσης καταβολῆς ἀπ' εὐθείας πρὸς αὐτοὺς χρηματικῶν καὶ ἄλλων παροχῶν, ἔστω καὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν ὑποχρεώσεων πηγαζουσῶν ἐκ νομικῶν γεγονότων προγενεστέρων τοῦ εἰρημένου νόμου. Σημαντικὴ τυγχάνει ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 5 § 2 τοῦ αὐτοῦ νόμου, κατὰ τὴν ὁποίαν θεωροῦνται ἐκ τοῦ νόμου διωρισμένοι προσωρινοὶ μεσεγγυοῦχοι πάντες οἱ κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἐν λόγῳ νόμου κάτοχοι στοιχείων τῶν ἐν λόγῳ περιουσιῶν, ὀφειλέται, θεματοφύλακες, πληρεξούσιοι, ἐπίτροποι, μισθωταὶ ἢ οἱοιδήποτε ἄλλοι κάτοχοι, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ κύριοι τῶν μεσεγγυημένων περιουσιῶν ἐφόσον εἶναι κάτοχοι. Διαχειριστὴς μεσεγγυημένων περιουσιῶν ἠδύνατο νὰ διορισθῇ πᾶν πρόσωπον κεκτημένον τὴν πρὸς ἐπιτροπείαν ἱκανότητα. Η. Γ. Κ.

μεσεγγυοῦχος (ὁ, ἡ) ὁ ἔχων, ὁ ἀναλαβὼν τὴν φύλαξιν τοῦ ὑπὸ μεσεγγύησιν πράγματος (βλ. *μεσεγγύησις*).

μεσεγγυῶμαι (—*αομαι*)· δέχομαι ἢ ζητῶ νὰ δοθῇ εἰς τρίτον τινὰ ὡς μεσεγγυοῦχον τὸ ἀμφισβητούμενον ὑπ' ἐμοῦ πρᾶγμα.

μεσεγκάρσιος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ μεταξὺ τῶν ἐγκαρσίων ἀποφύσεων δύο γειτονικῶν σπονδύλων ἐκτεινόμενος.

— **μεσεγκάρσιοι** *μύες [Ἀνατομ.]*. Οὗτοι ἀπαντῶσι κάλλιον διαπεπλασμένοι ἐν τῷ αὐχένι καὶ τῇ ὀσφύϊ, ἐκτείνονται δὲ μεταξὺ τῶν ἐγκαρσίων ἀποφύσεων δύο γειτνιακῶν σπονδύλων. Ἐνεργούντων τῶν μεσεγκαρσίων μυῶν τοῦ ἑτέρου μόνον πλαγίου, κάμπτεται ἡ σπονδυλικὴ στήλη πρὸς τὸ μέρος αὐτῶν· ἐνεργούντων δ' ἀμφοτέρων τῶν πλαγίων, ἀκινητεῖ αὕτη, καθισταμένη ἄκαμπτος. Ι. Π.

— **μεσεγκάρσιοι** *σύνδεσμοι [Ἀνατομ.]*. Οὗτοι ἀπαντῶσιν ἐν ὑποτυπώδει καταστάσει κυρίως μεταξὺ τῶν ἐγκαρσίων ἀποφύσεων τῶν ὀσφυϊκῶν σπονδύλων. Ι. Π.

μεσεγκέφαλος (ὁ), ἢ *μέσος ἐγκέφαλος [Ἀνατομ.]* Ἀποτελεῖ μέρος τοῦ μεγάλου ἐγκεφάλου, κείμενος μεταξὺ τῶν ἡμισφαιρίων αὐτοῦ καὶ τῆς παρεγκεφαλίδος. Ἀπαρτίζεται ἐκ τοῦ τετραδύμου καὶ τῶν ἐγκεφαλικῶν σκελῶν (βλ. *ἐγκέφαλος*). Ι. Π.

— *[Ψυχιατρ.]*. Ἀπὸ ψυχοπαθολογικῆς ἀπόψεως, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον, ὅτι εἰς παθήσεις τοῦ μεσεγκεφάλου ὀφείλονται διαταραχαὶ τοῦ ὕπνου, ἤτοι ὑπνηλία μέχρι ληθάργου, ἢ ἀντιστρόφως ἀϋπνία τὴν νύκτα ἰδίως, ἢ καὶ ἀναστροφὴ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ ὕπνου. Προσέτι δὲ καί τινες ναρκοληψίαι, ἀσφαλῶς ἐκεῖθεν ἔχουσι τὴν προέλευσιν. Εὐκόλως θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἑρμηνεύσῃ καὶ τὰς ἐξ ἀγγειοκινητικῶν διαταραχῶν προερχομένας διαταραχὰς τοῦ ὕπνου (ἀναιμία, ἀρτηριοσκλήρυνσις, νόσος τοῦ ὕπνου) διὰ τοῦ κέντρου τούτου, δεχόμενος, ὅτι αἱ ἀγγειοκινητικαὶ διαταραχαὶ αὐτὸν κυρίως προσβάλλουσι, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν σχέσεων τῆς χώρας ταύτης πρὸς τὸ ἀνώτερον κέντρον τοῦ συμπαθητικοῦ (περὶ τὴν τρίτην κοιλίαν κειμένου, εἰδικώτερον δέ, τοῦ κέντρου τῶν ἀγγειοκινητικῶν). Ἴσως, ἕνεκα τῶν σχέσεων τοῦ ὕπνου πρός τινας ἄλλας καταστάσεις (τεχνητὸς ὕπνος, ὑπνοβασία, αὐτισμός, ἐσωτερίκευσις), θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἡ χώρα αὕτη ὡς ἔχουσα σημασίαν διὰ τὰ φαινόμενα ταῦτα.

Νευρολογικῶς, αἱ κλινικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν παθήσεων τοῦ μεσεγκεφάλου, ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἐντοπίσεως τῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν. Οὕτω, τὸ κύριον διαγνωστικὸν σημεῖον τῶν παθήσεων τῆς χώρας ταύτης, ἐκτὸς τῶν διαταραχῶν τοῦ ὕπνου, εἶναι αἱ διαταραχαὶ τῶν κινήσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ, (ὀφθαλμοπληγία, ὁλική, μερική, ἐσωτερικὴ ἢ ἐξωτερική). Ἂν μὲν ἔχομεν ἐντόπισιν μόνον εἰς τοὺς πυρῆνας τινῶν ἢ ὅλων τῶν πυρηνίσκων τῶν νεύρων τοῦ ὀφθαλμοῦ (κοινοῦ κινητικοῦ ἰδίᾳ, ὅπερ ἔχει ἴδιον πυρηνίσκον δι' ἕκαστον μῦν) θὰ συναντήσωμεν ἀναλόγως παράλυσιν τινῶν ἢ ὅλων τῶν μυῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν ἐκνευρουμένων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νεύρου.

Ἂν πρόκειται περὶ ἐντοπίσεως διπλῆς (ἀμφοτεροπλεύρου), προσβαλλούσης μόνον τοὺς εἰρημένους πυρῆνας, ἔχομεν ἀμφοτερόπλευρον ὀφθαλμοπληγίαν (διπλῆν), μετὰ πτώσεως ἀμφοτέρων τῶν ἄνω βλεφάρων (=προσωπεῖον Hutchinson, διότι ἵνα βλέπῃ ὁ ἀσθενὴς κάμπτει τὴν κεφαλὴν λίαν πρὸς τὰ ὀπίσω, μὴ δυνάμενος νὰ ἀνεγείρῃ τὰ βλέφαρα). Ἐνίοτε ἡ ὀφθαλμοπληγία εἶναι διπλῆ οὐχὶ ὁλική, ἀλλὰ μερική, τουτέστι διπλῆ ἐξωτερική, ἢ διπλῆ ἐσωτερική, ἢ καὶ ἀκόμη μερικωτέρα (διπλῆ παράλυσις τῶν ἄνω βλεφάρων μόνον κ.ο.κ.). Ἂν συγχρόνως τῇ προσβολῇ τοῦ πυρῆνος τοῦ ἑνὸς κοινοῦ κινητικοῦ ἔχωμεν ἐντόπισιν καὶ εἰς τὴν σύστοιχον κινητικὴν ὁδόν, θὰ συναντήσωμεν τὴν συνδρομὴν Weber, ἤτοι παράλυσιν σύστοιχον τοῦ ἑνὸς κοινοῦ κινητικοῦ, μετὰ χιαστῆς ἡμιπληγίας (τοῦ ἀντιθέτου ἡμιμορίου τοῦ στόματος). Ἐνίοτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν ἡμιπληγίαν μετὰ διπλῆς ὀφθαλμοπληγίας, ὅταν ἡ ἀλλοίωσις προσβάλλῃ τὴν μίαν κινητικὴν ὁδὸν καὶ ἀμφοτέρους τοὺς πυρῆνας τῶν κοινῶν κινητικῶν.

Ἂν προσβληθῇ ὁ πυρὴν τοῦ ἑνὸς κινητικοῦ κοινοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ νεύρου, μετὰ τοῦ ἐρυθροῦ πυρῆνος καὶ τοῦ ἄνω παρεγκεφαλιδικοῦ σκέλους (ὁμοπλαγίων), θὰ ἔχωμεν παράλυσιν τῶν μυῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ συστοίχου πλαγίου, μετὰ χιαστῆς ἡμιχορείας-ἡμιαθετώσεως-ἡμιτρόμου καὶ ἡμιασυνεργείας παρεγκεφαλιδικῆς. Ἂν προσβληθῇ ἡ μία κινητικὴ ὁδός, μετὰ τῆς κεντρικῆς φλοιοστρόφου καὶ κεφαλοστρόφου ὁδοῦ (τῆς ὁμοπλαγίου), θὰ ἔχωμεν χιαστὴν ἡμιπληγίαν καὶ χιαστὴν ὁριζοντίαν τοῦ βλέμματος παράλυσιν, μετὰ συζυγικῆς παρεκκλίσεως βλέμματος καὶ κεφαλῆς ἀντιθέτου, ὁπότε ὁ ἀσθενὴς παρατηρεῖ οὐχὶ πρὸς τὸ ἡμίπληκτον μέρος, ἀλλὰ τὸ ὑγιές, εἰς ὃ δηλαδὴ ὑπάρχουσι καὶ αἱ παθολογοανατομικαὶ ἀλλοιώσεις ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ (συνδρομὴ Fowille). Ἂν προσβληθῇ τὸ ἓν κοινὸν κινητικὸν (δηλαδὴ ὁ πυρήν του), μετὰ τῆς αἰσθητικῆς ὁδοῦ (ὁμοπλαγίου) θὰ ἔχωμεν παράλυσιν τῶν μυῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ συστοίχου μέρους καὶ χιαστὴν ἡμιαναισθησίαν. Αὗται εἶναι κυρίως αἱ λεγόμεναι *μεσεγκεφαλικαὶ* ἢ *σκελικαὶ συνδρομαί*. Τ. Α. Ζ.

μεσέγχυμα (τὸ) (mésenchyme). Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ ἐμβρυολογίᾳ ὁ ἐμβρυϊκὸς συνδετικὸς ἱστός. Οὗτος εἶναι συνήθως μεσοδερματικὸς καὶ ἐκπληροῖ ἤδη παρὰ τῷ ἐμβρύῳ ἔργον πληρώσεως καὶ ἐρείσματος, ἔργον ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸν ἀνεπτυγμένον ἤδη συνδετικὸν ἱστόν. Μ. Ν. Κ.

μεσεγχυματώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ ἀνήκων εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ μεσεγχύματος, ὡς ἐμβρυϊκὰ μεσεγχυματώδη βλαστήματα, κτλ. Μ. Ν. Κ.

Μεσελέροι *[Γεωγρ.]*. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Ἱεραπέτρου τοῦ νομοῦ Λασηθίου Κρήτης, μὲ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ 355 κατοίκους (1928), ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τοῦ βουνοῦ Κουρούπας. Παρὰ τὸ χωρίον ἔκειτο πιθανῶς ἡ ἀρχαία *Ὤλερος* ἢ κατ' ἄλλους ἡ *Ἀλλαρία*. Εἰς τὴν κοινότητα ἀνήκουν καὶ τὰ χωρία *Μακρολιὰ* μὲ 171 κατοίκους καὶ *Τσαμαντουριανὰ* μὲ 26. Ε. Γ.

Μεσεμβρία *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη καὶ λιμὴν τῆς Ἀν. Θρᾴκης ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, μεταξὺ λιμένος Ἀχιλοῦ (ἀρχ. Ἀγχιάλου) καὶ ἀκρωτηρίου Ἐμινὲ (ἀρχ. Αἱμόνιον) ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μπουργκὰζ (Πύργου). Τὸ ἀσφαλὲς ἀγκυροβόλιον (πλάτ. 42° 40'½ Β, μῆκ. 27° 47' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2230: Bosporus to cape Kaliakra) εἶναι νοτίως χερσονησῖδος συνδεομένης δι' ἰσθμοῦ πρὸς τὴν πολίχνην. Εἶναι ἡ *Μενεμβρία*, *Μελσεμβρία*, *Μεσομβρία*, *Μεσημβρία* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

μεσενδοθηλίωμα (τὸ) *[Ἰατρ.]*· βλ. λ. *ἐνδοθηλίωμα*.

Μεσενικόλας *[Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦσα ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Δ τῆς Καρδίτσης καὶ ἦτο ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου *Νευροπόλεως*. Ἔχει εἰρηνοδικεῖον, ὑποθηκοφυλακεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτοικοι (1928) 1.528. Χ. Δ.

μεσεντερίδιον ***σκωληκοειδοῦς*** *[Ἀνατομ.]*. Τοῦτο, ὂν πτυχὴ τοῦ περιτοναίου δρεπανοειδής, παραγομένη ἐκ τῆς πορείας τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, παριστᾷ συνέχειαν τοῦ ἀριστεροῦ (=ὀπισθίου) πετάλου τοῦ μεσεντερίου καὶ διήκει

Digitized by Google

μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, περικλεῖον ἐπὶ λιποσάρκων ἀτόμων ἱκανὸν λίπος. Ι. Π.

μεσεντέριον (τὸ) *['Ανατομ.]*. Πτυχὴ τοῦ περιτοναίου, ἀποτελουμένη ἐκ δύο πετάλων, ἅτινα περιλαμβάνουσι μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἀγγεῖα καὶ νεῦρα τοῦ ἐντέρου καὶ λεμφαδένας καὶ λίπος. Καὶ τὸ μὲν *ὀπίσθιον χεῖλος* ἢ ἡ *ῥίζα* αὐτοῦ συνάπτεται μετὰ τοῦ περιτοναίου τοῦ ὀπισθίου κοιλιακοῦ τοιχώματος κατὰ γραμμὴν λοξήν, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1ου ἢ 2ου ὀσφυϊκοῦ σπονδύλου καὶ διήκει μέχρι τῆς δεξιᾶς ἱερολαγονίου ἀρθρώσεως, ἔχουσα μῆκος 10—20 ἑκ. Τὸ δὲ *πρόσθιον* ἢ *ἐντερικὸν χεῖλος* περιλαμβάνει τὸ ἔντερον, διὸ εἶναι ἑλικοειδὲς ἢ πτυχῶδες καὶ πολλῷ μακρότερον τοῦ ὀπισθίου (3—5 μέτρα). Ἡ μεταξὺ προσθίου καὶ ὀπισθίου χείλους ἀπόστασις κατὰ μὲν τὰ ἄκρα εἶναι μικρά, διὸ ταῦτα εἶναι ἀκίνητα, κατὰ δὲ τὴν μέσην μοῖραν μείζων, διὸ καὶ αἱ ἀντίστοιχοι αὐτῷ ἕλικες εἶναι λίαν εὐκίνητοι. Ι. Π.

μεσεντέριος (ὁ, ἡ), —**ον** (τό), ἡ **μεσεντερικός**, —**ή**, —**όν**· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ μεσεντέριον, ὁ τοῦ μεσεντερίου: «ἀγγεῖα μεσεντέρια».

—**μεσεντέρια λεμφογάγγλια** *['Ανατομ.]*. Λεμφογάγγλια 130—150, κατασκηνοῦντα μεταξὺ τῶν δύο πετάλων τοῦ μεσεντερίου, ἀποτελοῦντα δὲ τρεῖς στοίχους, τὸν ἄνω, τὸν μέσον καὶ τὸν κάτω. Ι. Π.

— **μεσεντέρια πλέγματα** *['Ανατομ.]*. Οὕτω καλοῦνται δύο νευρικὰ δίκτυα, ὧν τὸ μὲν *ἄνω* σχηματίζεται ἐκ κλάδων τοῦ ἡλιακοῦ πλέγματος κατὰ τὴν ἔκφυσιν τῆς ἄνω μεσεντερίου ἀρτηρίας καὶ ἀπολήγει εἰς τὰ τοιχώματα τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου· τὸ δὲ *κάτω*, σχηματιζόμενον ἐκ κλάδων τοῦ ἡλιακοῦ πλέγματος καὶ ἐκ κλάδων προερχομένων ἐκ τῶν ὀσφυϊκῶν γαγγλίων τοῦ μεγάλου συμπαθητικοῦ, περιβάλλει τὴν κάτω μεσεντέριον ἀρτηρίαν καὶ ἐννευροῖ τὸ ἐγκάρσιον, τὸ κατιὸν κόλον καὶ τὴν σιγμοειδῆ καμπήν, ἀπολήγει δὲ ἀνὰ μέσον δύο πετάλων τοῦ μεσαπευθυσμένου, ἔνθα συνέχεται μετὰ τοῦ ὑπογαστρίου πλέγματος. Ι. Π.

—**μεσεντέριοι ἀρτηρίαι** *['Ανατομ.]*. Δύο ἀρτηριακοὶ κλάδοι, ὧν ὁ μέν, ἡ *ἄνω μεσεντέριος ἀρτηρία*, ἐκφυομένη δεξιόθεν τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς περιγράφει ἐν τῷ μεσεντερίῳ μεγάλην καμπύλην, ἐξ ἧς ἀπὸ μὲν τοῦ κυρτοῦ χείλους ἐκφύονται αἱ δεξιαὶ κολίτιδες, ἀπὸ δὲ τοῦ κοίλου 15—20 παχεῖς κλάδοι, οἵτινες πολλαχῶς διακλαδιζόμενοι καὶ ἀναστομούμενοι σχηματίζουσι πολλὰ τόξα διαδοχικὰ καὶ τέλος ἀπολήγουσιν εἰς τὰ μυϊκὰ καὶ βλεννογόνα στρώματα τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου· ὁ δ' ἕτερος κλάδος, ἡ *κάτω μεσεντέριος ἀρτηρία*, ἐκφυομένη ἀριστερόθεν τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς, μικρὸν πρὸ τοῦ διχασμοῦ αὐτῆς εἰς τὰς ἀρχικὰς λαγονίους ἀρτηρίας, σχηματίζει τὰς ἀριστερὰς κολίτιδας καὶ ἀπολήγει εἰς τὰς ἄνω αἱμορροϊδικὰς ἀρτηρίας. Ι. Π.

—**μεσεντέριοι φλέβες** *['Ανατομ.]*. Δύο φλεβικοὶ κλάδοι: 1) ἡ *ἄνω μεσεντέριος φλὲψ* ἢ *μείζων μεσαραϊκή*, ἥτις παρακολουθοῦσα τῇ συστοίχῳ ἀρτηρίᾳ ἑνοῦται ὄπισθεν τοῦ παγκρέατος μετὰ τῆς σπληνικῆς φλεβὸς καὶ ἐκβάλλει μετ' αὐτῆς εἰς τὴν πυλαίαν φλέβα· καὶ 2) ἡ *κάτω μεσεντέριος*, ἥτις προερχομένη ἐκ τοῦ παχέος ἐντέρου ἐκβάλλει εἰς τὴν σπληνικὴν φλέβα. Ι. Π.

μεσεντερῖτις (ἡ) (mésentérite) *['Ιατρ.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ φλεγμονὴ τοῦ μεσεντερίου, ἤτοι ἡ περιτονῖτις ἡ ἐντετοπισμένη εἰς τὸ μεσεντέριον, ὅπερ ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ περιτοναίου. Μ. Ν. Κ.

μεσεπιδιδύμιον (τὸ) *['Ανατομ.]*. Πτυχὴ δίκην μεσεντερίου, ἥτις σχηματίζεται ὄπισθεν τοῦ σώματος τῆς ἐπιδιδυμίδος ὑπὸ τοῦ περισπλαγχνίου πετάλου τοῦ ἰδίου ἐλυτροειδοῦς χιτῶνος τοῦ ὄρχεως καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας κρέμαται τὸ σῶμα τῆς ἐπιδιδυμίδος. Ι. Π.

μεσευθὺ (τὸ) *['Ανατομ.]* βλ. λ. *μεσαπευθυσμένον*.

Μεσευρώπη (ἡ). Οἰκονομικογεωγραφικὸς ὅρος, δι' οὗ σημαίνεται τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου. Ἡ Μεσευρώπη περιλαμβάνει τὸ εἰς ἔκτασιν, πληθυσμόν, πλοῦτον πρώτων ὑλῶν καὶ τεχνικῶν μέσων παραγωγῆς καὶ συγκοινωνίας σπουδαιότατον τμῆμα τῆς βιομηχανικῆς περιφερείας τῆς Εὐρώπης. Χαρακτηριστικὸν τῆς μεσευρωπαϊκῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἶναι ἡ ἐκ τῶν γερμανικῶν χωρῶν προελθοῦσα ἑνωτικὴ τάσις τῶν πέριξ ἐθνικοτήτων, εἰς πλεῖστα ἀλληλοδιαδόχως σχέδια οἰκονομικῆς συνεργασίας ἐκδηλωθεῖσα. Ἐντὸς τῶν γερμανικῶν χωρῶν, περικλειουσῶν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τὰς ἐν τῇ μέσῃ Εὐρώπῃ προσφορωτέρας προϋποθέσεις ἐντατικῆς ἐκβιομηχανοποιήσεως, ἐγένετο κατὰ πρῶτον αἰσθητὴ ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ἀπροσκόπτου οἰκονομικῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὰ γύρω πεδία καταναλώσεως. Ἀνάγκη ἡ ὁποία συνεχῶς διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ τῶν πρὸς ταύτας προσαρμοζομένων προόδων τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας καὶ τοῦ ἐμπορίου ἐξαιρομένη, ὡδήγησε βαθμηδόν, συντρεχουσῶν καὶ τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ἀξιώσεων τῆς γερμανικῆς φυλῆς, εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἰδεώδους αὐτοτελοῦς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς μεσευρωπαϊκῆς ὁμάδος, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν οἰκονομικῶς προεχουσῶν γερμανικῶν χωρῶν πραγματοποιησίμου. Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην ἀπεδόθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Φρειδ. Λίστ ὁ ὅρος *Μεσευρώπη* (Mitteleuropa). Τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἑνωτικοῦ ἰδεώδους, ἀποβλέποντος ἐν τέλει εἰς τὴν πολιτικὴν ἕνωσιν τῶν ἐθνῶν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ἐπεδίωξεν ὁ Λίστ καὶ ἐσχάτως ὁ Φρειδερῖκος Νάουμαν διὰ τοῦ σχεδίου τῆς συμπήξεως ἐκτεταμένης ὑπερεθνοῦς τελωνειακῆς ἑνώσεως.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν ἐπραγματοποιήθη εἰμὴ ἐν μέρει διὰ τῆς σταθεροποιήσεως τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας (1871). Τῶν ἑνωτικῶν βλέψεων ἐπροΐσχυσεν ἐν τούτοις ἡ ἐπιθυμία τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐθνικοτήτων. Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὰς συγκεντρωτικὰς τάσεις τοῦ παρελθόντος, ἐδημιουργήθησαν ἐν Μεσευρώπῃ πλεῖσται νέαι πολιτικαὶ μονάδες. Καὶ ἡ ὁλοκληρωτικὴ τάσις περιωρίσθη κατ' ἀνάγκην εἰς τὸν γερμανικὸν πυρῆνα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, ἀπηλλαγμένη ἤδη, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, ἰμπεριαλιστικῶν βλέψεων ἐξεδηλώθη ἐκ νέου ἐν τῇ παραδοχῇ τοῦ σχεδίου τῆς γερμανοαυστριακῆς τελωνειακῆς ἑνώσεως (Μάρτιος 1931). Α. Α. Τ.

μέση (ἡ), δημοτ., τὸ μέσον σημεῖον μεταξὺ δύο ὁρίων, τὸ μέσον: «νὰ βροῦμε τὴ μέση», «ἔσπασε τὸ πάτερο 'ς τὴ μέση»· || ἡ ὀσφὺς τοῦ σώματος: «τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὴ μέση», «μὲ πονεῖ ἡ μέση μου»· || τὸ κέντρον μιᾶς ἐκτάσεως: «'ς τὴ μέση τοῦ ἀλωνιοῦ,—τοῦ χωραφιοῦ,—τοῦ σπιτιοῦ,—τῆς αὐλῆς»· || μεταφ., πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀτελοῦς ἔτι: «ἄφησε τὴ δουλειὰ 'ς τὴ μέση κι' ἔφυγε»· || φρ. «τὸν ἔβγαλαν ἀπὸ τὴ μέση» τὸν ἐξέκαμαν, τὸν ἀπέβαλον· || «'ς τὴ μέση» ἐξ ἡμισείας: «τὰ ἔξοδα 'ς τὴ μέση» (θηλ. τοῦ ἐπιθέτου μέσος, ὡς οὐσ.).

μέση (ἡ) *['Αρχ. Μουσ.]*. Ὀνομασία τονιαίας θέσεως τῆς μουσικῆς κλίμακος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, κατέχουσα τὴν ὀγδόην ἀπό τε τῆς βάσεως καὶ τοῦ ἄκρου βαθμῖδα ἐν τῷ δὶς διαπασῶν συστήματι. Ἡ μέση ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἑστῶτας φθόγγους καὶ δὴ εἰς τοὺς βαρυπύκνους τοιούτους, συνεπληροῦτο δ' ἐν αὐτῇ τὸ δεύτερον τετράχορδον, ἤτοι τὸ τετράχορδον μέσων, μετ' αὐτοῦ δὲ ἡ πρώτη διαπασῶν. Καὶ ἐὰν μὲν μετὰ τὸ τετράχορδον τῶν μέσων προσετίθετο τὸ τετράχορδον συνημμένων, τότε ἡ μέση ἦτο βάσις τοῦ τετραχόρδου τούτου, ἐὰν δὲ προσετίθετο τὸ τῶν διεζευγμένων, ἐχρησίμευεν αὕτη ὡς διαζευκτικὸς τόνος μεταξὺ τοῦ τετραχόρδου τῶν μέσων καὶ τοῦ τῶν διεζευγμένων. Ἡ μέση ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν φθόγγον κε τῆς μέσης ἐν τῇ βυζαντινῇ μουσικῇ ἢ πρὸς τὸν la_2, τῆς εὐρωπαϊκῆς. Ν. Α. Χ.

Μέση, καὶ *Ρηγία* (βασιλική) *[Βυζ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ κυριωτέρα ὁδὸς τοῦ Βυζαντίου, ἡ διασχίζουσα τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ αὐτῆς ἄκρου. Ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Χρυσῆς Πύλης διήρχετο διὰ τῶν συνοικιῶν Ψαμαθίας καὶ Ἐλενιανῶν, τῆς πλατείας τοῦ Κωνσταντίνου καὶ κατέληγε παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Μιλίου εἰς τὴν πλατεῖαν Αὐγουστεῶνος ἢ Αὐγουσταίου, περὶ τὴν ὁποίαν ἔκειτο ὁ μέγας ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Διὰ τῆς Μέσης διήρχοντο οἱ ἐν θριάμβῳ ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ Βυζάντιον αὐτοκράτορες ἐκ τῶν νικηφόρων αὐτῶν ἐκστρατειῶν. Ν. ΚΛΓ.

Μέση *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τοῦ δήμου Βεροίας τῆς ἐπαρχίας Ἡμαθίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Μέτσι*. Κάτ. (1928) 173.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Σκαδοῦ τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 176.

—3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Στενῆς τῆς ἐπαρχίας Τήνου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ (1928) 60.

—4) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλέφωνον. Κάτ. (1928) 260. Ἐνταῦθα ἐτυφέκισεν ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς, τὸν Νοέμβριον 1866, τοὺς αἰχμαλώτους τοῦ Ἀρκαδίου. Εἰς τὴν κοινότητα ἀνήκουν καὶ τὰ χωρία *Λοῦτρα*, *Ἁγία Τριὰς* καὶ *Ἅγιος Ἰωάννης*. Ἡ κοινότης παράγει ἔλαιον, οἶνον, χαρούπια, κίτρα, βερύκοκκα καὶ δημητριακά. Χ. Δ.—Ε. Γ.

—**Μέση**, ἡ **Μέσση** *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ ἐπαρχία τῆς Κερκύρας, περιλαμβάνουσα τὸ μεσαῖον τμῆμα τῆς νήσου, τὸ ἐπὶ ἑνετοκρατίας καλούμενον *Μεσσαριὰ* (Mezzaria). Περιελάμβανε 5 τέως δήμους (*Ποταμογειτόνων*, *Λευκιμμαίων*, *Μελιτειέων*, *Μεσοχωριτῶν* καὶ *Παρελείων*), ἀριθμοῦντας 27.000 περίπου κατοίκων. Χ. Δ.

—**Μέση** *Συνοικία Τρικκάλων [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀργολιδοκορινθίας (βλ. λ. *Τρικκάλων* Μέση Συνοικία).

μεσῆλιξ, —**ικος** (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων μέσην ἡλικίαν, μεσόκοπος, μεσοκαιρίτης.

μεσημβρία (ἡ)· ἡ μέση ἡμέρα, μεσημέρι, ὡς χρονικὸν σημεῖον τῆς ἡμέρας, ἡ 12η ὥρα τῆς ἡμέρας: «—πρὸ μεσημβρίας» καὶ βραχυγραφικῶς π. μ., «μετὰ μεσημβρίαν» καὶ βραχυγραφικῶς μ. μ.: «περὶ ὥραν 6ην μ. μ.»· || τὸ μεσημβρινὸν σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος, ὁ νότος: «οἰκία βλέπουσα πρὸς μεσημβρίαν».

— *['Αστρον.]* Καλεῖται *μεσημβρία* ἡ στιγμὴ τῆς ἄνω μεσουρανήσεως τοῦ κέντρου τοῦ Ἡλίου. Ἡ μεσημβρία λέγεται *μέση* ἢ *ἀληθής*, καθόσον πρόκειται περὶ τῆς μεσουρανήσεως τοῦ μέσου ἢ τοῦ ἀληθοῦς Ἡλίου. Σ. Π.

Μεσημβρία (κοιν. ***Μεσέβρια***, βουλγ. ***Μιζίβρια***) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θρᾴκης εἰς τὰ μεθόρια τῆς Κάτω Μοισίας, κειμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου πόντου, ΒΔ. τῆς Ἀγχιάλου. Εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη. Μολονότι ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (ΣΤ', 33) ὅτι ἱδρύθη περὶ τὸ 493 π.Χ. ὑπὸ ἀποίκων Βυζαντίων καὶ Καρχηδονίων, φευγόντων τὸν στόλον τῶν Φοινίκων, ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ἰδίου συγγραφέως (Δ', 93) συνάγεται ὅτι ὑπῆρχεν ἤδη αὕτη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου, τῷ 515 π. Χ., κατὰ τῶν Σκυθῶν. Κατὰ τὸν Στράβωνα (Ζ' 319) καὶ ἄλλους ἐκτίσθη ὑπὸ ἀποίκων Μεγαρέων, ὀνομαζομένη πρότερον *Μενεβρία* ἀπὸ «τοῦ κτίσαντος Μένα καλουμένου, τῆς δὲ πόλεως βρίας καλουμένης θρᾳκιστί». Ἡ μεγάλη τῶν κατοίκων της περὶ τὰ ναυτικὰ ἱκανότης καὶ ὁ φυσικὸς τῆς χώρας πλοῦτος ἀνήγαγον τὴν Μεσημβρίαν εἰς μεγάλην ἀκμήν, δι' ὃ καὶ πρὸς ἐπάρκειαν τῶν ἀναγκῶν τῶν προσορμίσεων ἀπῴκισαν καὶ τοὺς πλησίον αὐτῆς ναυλόχους ὅρμους, τὴν *Βιζώνην* καὶ τὸν *Ναύλοχον Μεσημβριανῶν*. Ἡ κατὰ τὸν «Περίπλουν» τοῦ Ἀρριανοῦ (§ 36) τοποθεσία της εἰς 70 σταδίους ἀπὸ τῆς Ἀγχιάλου καὶ εἰς 90 ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Αἵμου, θὰ ἤρκει πρὸς καθορισμὸν τῆς θέσεώς της, ἂν ἀκόμη δὲν διεσῴζετο ἕως σήμερον ἡ ἀρχαία της ὀνομασία (πλάτ. 42° 40' ½ Β., μῆκ. 27° 47' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2399: Messemvria to cape Emineh). Σ. Ε. Λ.—Α. Θ. Σ.

— *['Ιστορ.]* Ἡ *Μεσημβρία* ὑπῆρξεν αὐτόνομος καὶ μία τῶν πόλεων τῆς ἑλληνικῆς πενταπόλεως τοῦ Εὐξείνου πόντου, διατηρήσασα τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς ἐν μέρει καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Θρᾳκῶν βασιλέων, καθὼς ἐπίσης ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου, μέχρι τοῦ Λυσιμάχου, ὅστις κατέστησεν αὐτὴν φόρου ὑποτελῆ. Ἕνεκα τῆς στρατηγικῆς αὐτῆς θέσεως, τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς πλούτου καὶ τῆς δραστηριότητος τῶν κατοίκων της, διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἐνταῦθα ἀνετράφη Λέων Γ' ὁ Ἴσαυρος (717—741). Παρ' αὐτήν, τῇ 13 Ἀπριλίου 814, ὑπέστη φοβερὰν πανωλεθρίαν ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Κρούμμος ὑπὸ Λέοντος Ε' τοῦ Ἀρμενίου. Ἔκτοτε, ἐπὶ 70 ἔτη περίπου, ἡ Μεσημβρία μετὰ τῶν γειτονικῶν πόλεων ἀπέλαυσε σχετικῆς τινος ἡσυχίας. Κατὰ τὴν τετάρτην σταυροφορίαν περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Βουλγάρους καὶ Βυζαντινούς, μέχρι τῆς ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῶν Λατίνων τῷ 1261. Ταύτην μετὰ τῆς Ἀγχιάλου ὑπεσχέθη ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ὡς προῖκα εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βουλγαρίας Κωνσταντῖνον. Παρέμειναν ὅμως ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς μέχρι τοῦ 1300. Καταληφθεῖσα ἐπὶ τινα χρόνον ὑπὸ τοῦ Ὀσφεντισλάβου, διαδόχου τοῦ Κωνσταντίνου, ἀνεκτήθη ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ νεωτέρου, ἔκτοτε δὲ παρέμειναν ὑπὸ τοὺς Βυζαντινούς, μέχρι περίπου τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1453. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης παρέμεινε τουρκική, μέχρι τῆς ἱδρύσεως τῆς βουλγαρικῆς ἡγεμονίας.

Digitized by Google

Τῆς Μεσημβρίας σῴζονται νομίσματα τῶν ἐτῶν 450—350 π.Χ. διαφόρων τύπων. Ἐπὶ μεταγενεστέρων αὐτῆς νομισμάτων φέρεται ἡ ἐπιγραφὴ ΜΕΣΑΜΒΡΙΑΝΩΝ.

Ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος ὡς ἕδρα ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας Αἱμιμόντου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως. Μέχρι τοῦ 1906 κατῳκεῖτο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἦτο ἕδρα ἐπισκόπου, διατηροῦσα ἀκμαῖα ἐκπαιδευτήρια. Ἀλλὰ μετὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ ἔτους ἐκείνου, οἱ Ἕλληνες κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγκατασταθέντες εἰς Εὐξεινούπολιν τῆς ἐπαρχίας Ἁλμυροῦ. Σήμερον ἡ Μεσημβρία ἀριθμεῖ περὶ τὰς 3.000 κατοίκων. Α. Θ. Σ.

— **Μεσημβρία**, ἢ *Μεσαμβρία* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μικρὰ πόλις τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τῆς Θράκης, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κικόνων, κειμένη μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἕβρου καὶ τῆς Μαρωνείας, ἀπέναντι τῆς Σαμοθράκης. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (Ζ' 108) ἀπετέλει μίαν τῶν ἐπὶ τῆς Θράκης κτήσεων τῶν Σαμοθράκων, «τῶν ἐσχάτη πεπόλισται πρὸς ἑσπέρης». Τινὲς τῶν νεωτέρων ταυτίζουσιν αὐτὴν πρὸς τὴν σημερινὴν *Μάκρην*, κειμένην περὶ τὰ 10 χλμ. δυτικῶς τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Α. Θ. Σ.

— **Μεσημβρία** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Χερσόνησος τῆς βορείας παραλίας τοῦ Περσικοῦ κόλπου μετὰ τὴν Ἱέρατιν πόλιν καὶ δὴ μεταξὺ τῆς διώρυγος «ἧ οὔνομα ἦν Ἡράτεμις» (νῦν Khor Koweir ἐν τῷ ἀγγλικῷ χάρτῃ) καὶ ὅρμου Ταόκης (Hor Gaseir). Ὁ Πτολεμαῖος (ΣΤ', δ, 2) την ὀνομάζει *Χερσόνησος ἄκρα*. Εἶναι ἡ σύγχρονος χερσόνησος *Μπουσὶρ* (τὸ κέντρον της: πλάτ. 28°54' Β., μήκ. 50°51' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2837 b: Persian Gulf, western sheet) κατάφυτος ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀρριανοῦ. Σ. Ε. Λ.

— **Μεσημβρία** [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Συκαράγης τῆς ἐπαρχίας Σαπῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 71. Χ. Δ.

— **Μεσημβρία, Νέα** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Καραβίας (Μπουγαριόβου) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 935. Χ. Δ.

μεσημβριανθεμοειδῆ (τὰ) (Mesembrianthemaceae) [*Βοτ.*]. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνον πόας καὶ σπανίους θάμνους, ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Γνωστότερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι τὰ ἑξῆς: *μεσημβριάνθεμον* (Mesembrianthemum), *τετραγωνία* (Tetragonia) καὶ *ψευδαείζωον* (Aizoon). Δ. Ν. Π.

μεσημβριάνθεμον (τὸ) (Mesembrianthemum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μεσημβριανθεμοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας καὶ τινας θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει 300 περίπου εἴδη, ἅτινα εἶναι φυτὰ σαρκόφυλλα μὲ ποικιλόσχημον φύλλωμα, ἕρποντα, εὐδοκιμοῦντα εἰς βραχώδεις ἢ ἀμμώδεις γαίας καὶ ἀντέχοντα εἰς τὴν ξηρασίαν. Κυριώτερα εἴδη εἶναι τὰ ἑξῆς: *Μεσημβριάνθεμον τὸ γονυανθὲς* (Mesembrianthemum nodiflorum), κοινότατον φυτόν, αὐτοφυὲς καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *καλιά*. *Μεσημβριάνθεμον τὸ κρυστάλλινον* (Mesembrianthemum crystallinum), κοινῶς παρ' ἡμῖν *μπούζι*. Ἀμφότερα τὰ ἀνωτέρω εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν Καναρίων νήσων, ἐγκλιματισθέντα παρ' ἡμῖν ἀπὸ ἑκατοντάδων ἐτῶν, εἶναι πόαι κοσμητικαὶ καὶ ἐτήσιαι. Τὸ μεσημβριάνθεμον τὸ κρυστάλλινον τρώγεται καὶ ὑπὸ τῶν προβάτων καὶ χρησιμοποιεῖται πολλαχοῦ καὶ ὡς χλωρὸν λίπασμα, ὡς ἐνέχον ἀρκετὴν ποσότητα ἀζώτου. *Μεσημβριάνθεμον τὸ διδυμανθὲς* (Mesembrianthemum geminiflorum), ἰθαγενής, ἀνεπτυγμένη πόα τῆς Ἀφρικῆς, γνωστὴ διὰ τὰ σπέρματά της, ἅτινα ἀλευροποιούμενα χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ πλείστων ἰθαγενῶν πρὸς ἀρτοποιίαν. *Μεσημβριάνθεμον τὸ ἀκινακόφυλλον* (Mesembrianthemum acinacifolium), ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἡμῖν, γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *ἀμάραντο* καὶ ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *μαλλιὰ τῆς Ἀφροδίτης*. Τὸ εἶδος τοῦτο καλλιεργεῖται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ὡς κοσμητικὸν διὰ τὰ μεγάλα καὶ ἐρυθρὰ ἄνθη του. Εὐδοκιμεῖ καὶ εἰς παραθαλασσίους τόπους, οὐδόλως προσβαλλόμενον ὑπὸ τῶν θαλασσίων ἀνέμων, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς κοσμητικὴν κάλυψιν βράχων κτλ. *Μεσημβριάνθεμον τὸ βρώσιμον* (Mesembrianthemum edule), ἰθαγενής, πολυετὴς πόα τῆς νοτίου Ἀφρικῆς, ἥτις ἀναπτύσσεται καὶ εἰς ἀμμώδεις ἐκτάσεις καὶ φέρει ὠχροκίτρινα ἄνθη. Παρ' ἡμῖν ἀπαντᾷ εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου καὶ τοῦ Πειραιῶς καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀμάραντο*. *Μεσημβριάνθεμον τὸ ἰσόπλευρον* (Mesembriathemum aequilaterale), ἰθαγενής, πολυετής, ἕρπουσα πόα τῆς Αὐστραλίας καὶ τῶν παραλίων τῆς δυτικῆς Ἀμερικῆς. Εἶναι ρωμαλέα πόα, εὐχερῶς ἀναπτυσσομένη καὶ ἀντέχουσα εἰς παραλίους, ἀμμώδεις καὶ ὑφαλμύρους τόπους· τὸ φύλλωμα τοῦ εἴδους τούτου τρώγεται ὑπὸ τῶν προβάτων. *Μεσημβριάνθεμον τὸ κεφαλωτὸν* (Mesembrianthemum capitatum), πολυετὴς πόα, ἕρπουσα, ἰθαγενὴς τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. *Μεσημβριάνθεμον τὸ στίλβον* (Mesembrianthemum micans), πολυετής, ἕρπουσα πόα, ἰθαγενὴς ἐπίσης τῶν νοτίων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου καλλιεργεῖται διὰ τὰ μικρά, ροδόχροα ἄνθη της· εἶναι γνωστὴ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μεταξάκι*. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀφρικῆς εἰδῶν, ἅτινα καλλιεργοῦνται ἀποκλειστικῶς πρὸς κόσμον, γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *μεσημβριάνθεμον τὸ ἐλάχιστον* (Mesembrianthemum minimum), *μεσημβριάνθεμον τὸ δελτοειδὲς* (Mesembrianthemum deltoides), *μεσημβριάνθεμον τὸ ὀκτάφυλλον* (Mesembrianthemum octaphyllum), *μεσημβριάνθεμον τὸ πηκτὸν* (Mesembrianthemum densum) καὶ *μεσημβριάνθεμον τὸ τρίχρουν* (Mesembrianthemum tricolorum). Τὰ μεσημβριάνθεμα ἐκλήθησαν οὕτω, διότι τὰ ἄνθη αὐτῶν ἀνοίγουσι κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ κλείουσι κατὰ τὴν ἑσπέραν. Πάντα τὰ ἐτήσια πολλαπλασιάζονται διὰ σπορᾶς, τὰ δὲ πολυετῆ διὰ μοσχευμάτων. Δ. Ν. Π.

—[*Φαρμακευτ.*] Τὸ *μεσημβριάνθεμον τὸ κρυστάλλινον* δίδει ὀπὸν ἁλατώδους γεύσεως, ἀναγραφόμενον εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ὡς διουρητικὸν φάρμακον. Εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἀναγράφεται καὶ τὸ *μεσημβριάνθεμον τὸ ἰσόπλευρον*, ὅπερ εἶναι φυτὸν τῆς Αὐστραλίας καὶ Ἀμερικῆς. Ὁ ἐκ τῶν φύλλων τοῦ φυτοῦ τούτου λαμβανόμενος ὀπὸς χρησιμοποιεῖται κατὰ τῆς δυσεντερίας. Κ. Γ. Μ.

Μεσημβριανός. Ὁ κάτοικος δύο ἀρχαίων θρᾳκικῶν πόλεων, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μεσημβρία*. Α. Θ. Σ.

Μεσημβρινὴ *διῶρυξ* [*Γεωγρ.*]. Διῶρυξ ἐν Γαλλίᾳ (βλ. *Λανγκεντὸκ διῶρυξ*).

μεσημβρινοανατολικός, *—ή*, *—όν*. Οὕτω καλεῖται τὸ σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος μεταξὺ μεσημβρίας ἢ νότου καὶ ἀνατολῆς καὶ ἐν γένει πᾶν προερχόμενον ἢ εὑρισκόμενον πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην· οὕτω ὁ νοτιοανατολικὸς ἄνεμος (ΝΑ) καλεῖται καὶ μεσημβρινοανατολικός, ὁ ὅρος ὅμως δὲν εἶναι τόσον εὔχρηστος, εἰμὴ μόνον παρὰ τοῖς ναυτικοῖς. Θ. Θ. Φ.

μεσημβρινοδυτικός, *—ή*, *—όν*. Τὸ σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος μεταξὺ μεσημβρίας ἢ νότου καὶ δυσμῶν καὶ ἐν γένει πᾶν προερχόμενον ἢ κείμενον πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην· οὕτω καὶ ὁ νοτιοδυτικὸς (ΝΔ) ἄνεμος καλεῖται καὶ μεσημβρινοδυτικός· ὅρος εὔχρηστος μᾶλλον παρὰ τοῖς ναυτικοῖς. Θ. Θ. Φ.

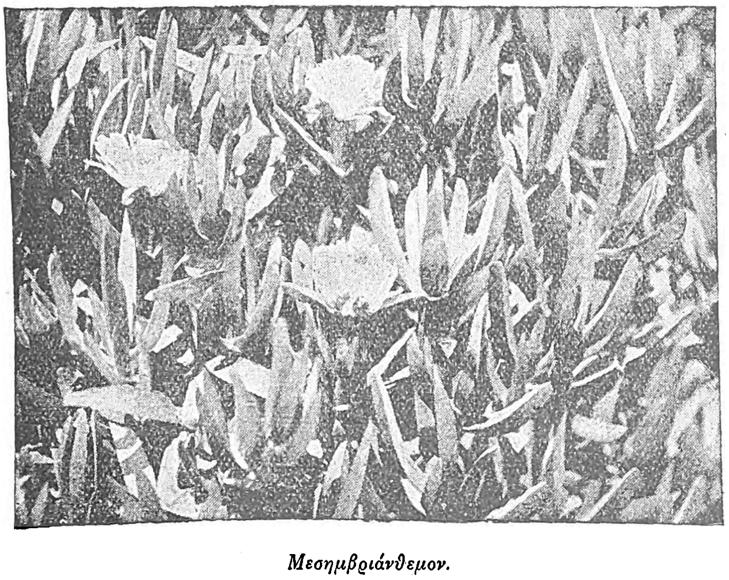

Μεσημβριάνθεμον.

μεσημβρινός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μεσημβρίαν, ὁ τῆς μεσημβρίας: «μεσημβρινὸν γεῦμα», «μεσημβρινὴ σκιὰ» ἡ προβαλλομένη ὑπὸ σώματός τινος ἀκριβῶς τὴν μεσημβρίαν· || ὁ πρὸς μεσημβρίαν, πρὸς νότον κείμενος, ὁ νότιος: «μεσημβριναὶ χῶραι», «ἡ μεσημβρινὴ Ἀμερική»· || ὁ ἐστραμμένος πρὸς μεσημβρίαν, πρὸς νότον: «μεσημβρινὴ οἰκία», «ἡ μεσημβρινὴ κλιτὺς τοῦ ὄρους»· || *μεσημβρινὸς* (ὁ)· ὡς οὐσ., ὁ μέγιστος κύκλος τῆς οὐρανίου σφαίρας, ὁ διερχόμενος διὰ τῶν πόλων τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ζενὶθ ἑκάστου τόπου: «μεσημβρινὸς Ἀθηνῶν, —Παρισίων, —Λονδίνου κλπ.» (βλ. κατ. *μεσημβρινὸς κύκλος*).

— [*Ἀστρον.*] Καλεῖται *μεσημβρινὸς* πᾶς μέγιστος κύκλος τῆς οὐρανίου σφαίρας διερχόμενος διὰ τῶν δύο πόλων αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ κατακορύφου σημείου ἑκάστου τόπου τῆς Γῆς. Τὸ ἐπίπεδον τοῦ κύκλου τούτου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐν τῷ διαστήματι θέσις ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ ἄξονος τοῦ κόσμου καὶ τῆς κατακορύφου τοῦ παρατηρητοῦ, τέμνει τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁρίζοντος αὐτοῦ κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, ἥτις καλεῖται *μεσημβρινὴ γραμμὴ* τοῦ τόπου καὶ ἡ ὁποία συναντᾷ τὴν οὐράνιον σφαῖραν εἰς δύο σημεῖα: τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος.

Οἱ *οὐράνιοι μεσημβρινοὶ* εἶναι ἄπειροι τὸ πλῆθος, ἐπειδὴ δὲ ἅπαντες διέρχονται διὰ τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς, τέμνουσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς κατ' ἀπείρους τὸ πλῆθος κλειστὰς καμπύλας (ἐλλείψεις), αἵτινες διέρχονται διὰ τῶν δύο πόλων αὐτῆς καὶ τοῦ ζενὶθ ἑκάστου τόπου καὶ καλοῦνται *γεωγραφικοὶ* ἢ *γήϊνοι μεσημβρινοὶ* (βλ. κατωτ.). Σ. Π.

— [*Γεωγρ.*] Γήϊνοι, γεωγραφικοὶ ἢ ἀληθεῖς μεσημβρινοὶ καλοῦνται οἱ μέγιστοι κύκλοι τῆς γῆς —θεωρουμένης ὡς σφαίρας—, ὧν τὸ ἐπίπεδον διέρχεται διὰ τοῦ ἄξονος αὐτῆς. Οἱ *μεσημβρινοὶ* τέμνουσι τὸν ὁρίζοντα εἰς δύο ἴσα ἡμικύκλια, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικόν, τὸ δὲ ἴχνος τῆς τομῆς αὐτῶν μετὰ τοῦ ὁρίζοντος παρέχει τὴν μεσημβρινὴν γραμμὴν τοῦ τόπου, ἥτις εἶναι ἡ ἀληθὴς γραμμὴ βορρᾶ—νότου. Εἰς τὴν πρᾶξιν πάντοτε λογίζεται ὡς μεσημβρινὸς τὸ ἥμισυ μόνον τμῆμα αὐτοῦ (ἡμικύκλιον) ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πόλου τῆς γῆς πρὸς τὸν ἕτερον. Διὰ τῶν μεσημβρινῶν μετροῦνται ἐπὶ τῆς γῆς τὰ γεωγραφικὰ μήκη. Πρὸς εὐκολίαν τῆς μετρήσεως ἀριθμοῦνται οἱ μεσημβρινοὶ (ἡμικύκλια) εἰς 360°, μετρούμενοι 180° πρὸς ἀνατολὰς καὶ 180° πρὸς δυσμὰς ἑνὸς μεσημβρινοῦ αὐθαιρέτως λαμβανομένου καὶ λογιζομένου ὡς πρώτου (βλ. λ. *γεωγραφικαὶ* συντεταγμέναι). Τὸ ἐπίπεδον τοῦ μεσημβρινοῦ εἶναι κάθετον ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἰσημερινοῦ τοῦ τόπου, ἡ δὲ τομὴ τῶν ἰχνῶν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος παρέχει τὰ κύρια τοῦ ὁρίζοντος σημεῖα (ἀνατολή, δύσις, βορρᾶς, νότος).

— **μεσημβρινὴ** *γραμμὴ* [*Ἀστρον.*]. Ἡ εὐθεῖα, καθ' ἣν τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁρίζοντος τέμνεται ὑπὸ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου. Ἡ εὐθεῖα αὕτη τέμνει τὴν οὐράνιον σφαῖραν εἰς δύο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα σημεῖα: τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος.

Ἐκ τῶν ποικίλων τρόπων πρὸς χάραξιν τῆς μεσημβρινῆς γραμμῆς προχειρότεροι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

α') Διὰ τῶν σκιῶν γνώμονος. Ἐμπηγνύομεν εἰς τὸ ἔδαφος κατακόρυφον στέλεχος καὶ χαράσσομεν τὸ ἴχνος τῆς σκιᾶς, τὴν ὁποίαν ρίπτει τοῦτο κατά τινα στιγμὴν πρὸ μεσημβρίας. Ἀκολούθως μεταχειριζόμενοι τὴν βάσιν τοῦ στελέχους ὡς κέντρον καὶ ὡς ἀκτῖνα τὸ μῆκος τοῦ ἴχνους τῆς σκιᾶς αὐτοῦ, χαράσσομεν περιφέρειαν κύκλου. Ὅταν μετὰ μεσημβρίαν ἡ σκιὰ λάβῃ καὶ πάλιν τὸ ἀρχικὸν μῆκός της, ἤτοι τὸ ἄκρον αὐτῆς ἐπανέλθῃ ἐπὶ τῆς περιφερείας, χαράσσομεν τὸ ἴχνος τῆς νέας θέσεως αὐτῆς. Ἡ διχοτόμος τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἰχνῶν σχηματιζομένης γωνίας εἶναι ἡ μεσημβρινὴ γραμμὴ τοῦ τόπου.

β') Διὰ τοῦ πολικοῦ ἀστέρος. Εἰς μέρος, ὁπόθεν εἶναι ὁρατὸς ὁ πολικὸς ἀστήρ, στερεοῦμεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατακόρυφον στέλεχος, τοποθετούμενοι δὲ εἰς ἀρκετὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν κρατοῦμεν πρὸ ἡμῶν τεταμένον ἐν ἰσορροπίᾳ νῆμα στάθμης καὶ προσπαθοῦμεν νὰ λάβωμεν τοιαύτην θέσιν, ὥστε ἡ ὀπτικὴ ἀκτίς, τὴν ὁποίαν στέλλομεν πρὸς τὸν πολικὸν ἀστέρα, νὰ διέρχεται συγχρόνως διὰ τοῦ νήματος τῆς στάθμης καὶ διὰ τοῦ κατακορύφου στελέχους. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἐπίπεδον, τὸ ὁποῖον διέρχεται διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἡμῶν, τοῦ νήματος τῆς στάθμης, τοῦ κατακορύφου στελέχους καὶ τοῦ πολικοῦ ἀστέρος, εἶναι τὸ ἐπίπεδον τοῦ μεσημβρινοῦ, ἡ δὲ εὐθεῖα, καθ' ἣν τοῦτο τέμνει τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁρίζοντος, θὰ ἔχῃ ἴχνος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὴν εὐθεῖαν, ἥτις συνδέει τὸν πόδα τοῦ κατακορύφου στελέχους μετὰ τοῦ σημείου εἰς ὃ τὸ ἔδαφος συναντᾶται ὑπὸ τοῦ νήματος τῆς στάθμης. Ἡ χάραξις τοῦ ἴχνους τούτου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους παρέχει τὴν ζητουμένην διεύθυνσιν τῆς μεσημβρινῆς γραμμῆς.

γ') Διὰ τῆς μαγνητικῆς βελόνης, ἥτις παρέχει τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπιπέδου τοῦ μαγνητικοῦ μεσημβρινοῦ, ἐξ οὗ, γνωστῆς οὔσης τῆς μαγνητικῆς ἀποκλίσεως, εὑρίσκεται ὁ γεωγραφικὸς μεσημβρινός.

Ἀκριβέστερον προσδιορίζεται ἡ μεσημβρινὴ γραμμὴ τῇ βοηθείᾳ θεοδολίχου:

1) Διὰ παρατηρήσεως ἀστέρος εἰς ἴσα ὕψη ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος μετὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ πρὸ τῆς δύσεως αὐτοῦ. Τὰ κατὰ τὰς στιγμὰς τῶν ἴσων ὑψῶν τοῦ ἀστέρος ἀντιστοιχοῦντα ἀναγνώσματα τοῦ ἀζιμουθιακοῦ κύκλου τοῦ θεοδολίχου ὁρίζουσι γωνίαν, ἧς ἡ διχοτόμος συμπίπτει πρὸς τὴν μεσημβρινὴν γραμμὴν τοῦ τόπου τῆς παρατηρήσεως.

Digitized by Google

2) Διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ ὕψους γνωστοῦ ἀστέρος, ὁπότε λαμβάνοντες τὸ ἀντίστοιχον ἀνάγνωσμα ἐπὶ τοῦ ἀζιμουθιακοῦ κύκλου τοῦ θεοδολίχου καὶ γνωρίζοντες τὸ πλάτος τοῦ τόπου, εὑρίσκομεν τὸ ἀζιμούθιον τοῦ ἀστέρος, ἐντεῦθεν δὲ τὴν διεύθυνσιν τῆς μεσημβρινῆς γραμμῆς.

3) Διὰ τῆς συγκρίσεως τοῦ ἀζιμουθίου γνωστοῦ ἀστέρος, ὅπερ γνωρίζομεν ἐξ ὑπολογισμοῦ, πρὸς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ ἀζιμουθιακοῦ κύκλου τὸ προκύπτον ἐκ τῆς σκοπεύσεως τοῦ ἀστέρος διὰ θεοδολίχου.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς τελευταίας ταύτης μεθόδου διευκολύνεται διὰ τῆς χρήσεως εἰδικῶν πινάκων δημοσιευομένων ὑπὸ τῶν διαφόρων ἀστρονομικῶν ἐφημερίδων καὶ παρεχόντων τὰ ἀζιμούθια τοῦ πολικοῦ ἀστέρος διὰ διάφορα γεωγραφικὰ πλάτη καὶ εἰς διαφόρους ὡριαίας γωνίας. σ. π.

— **μεσημβρινὴ** *διόπτρα [Ἀστρον.].* Ἀστρονομικὸν ὄργανον, χρησιμεῦον πρὸς παρατήρησιν τῶν ἀστέρων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διαβάσεως αὐτῶν διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τόπου τινός. Σύγκειται ἐξ ἀστρονομικῆς διόπτρας, στρεπτῆς περὶ ὁριζόντιον ἄξονα, διευθυνόμενον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ὀπτικὸς ἄξων αὐτῆς νὰ διαγράφῃ τὸ ἐπίπεδον τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου.

Οἱ στροφεῖς, ἤτοι τὰ χαλύβδινα ἄκρα τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας, στρέφονται ἐντὸς ὀρειχαλκίνων ἑδράνων, φερομένων ὑπὸ δύο μαρμαρίνων βάθρων, εἰσχωρούντων εἰς ἀρκετὸν βάθος ἐντὸς τοῦ ἐδάφους πρὸς ἐξασφάλισιν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας εὐσταθείας τοῦ ὀργάνου. Κάτωθεν τοῦ ἑτέρου τῶν ἑδράνων ὑπάρχει σφηνοειδὲς ὑπόθεμα κινητὸν δι' εἰδικοῦ πρὸς τοῦτο κοχλίου καὶ χρησιμεῦον πρὸς μεταβολὴν τοῦ ὕψους τοῦ ὑπερκειμένου στροφέως, ἤτοι πρὸς κανονισμὸν τῆς κλίσεως τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας, ὅστις δέον νὰ εἶναι παράλληλος πρὸς τὸν ὁρίζοντα. Τὸ αὐτὸ ἕδρανον, πλὴν τῆς καθ' ὕψος μετακινήσεως, ὑπόκειται καὶ εἰς μετακίνησιν κατ' ἀζιμούθιον, τῇ βοηθείᾳ ὁριζοντίως ἐνεργούντων κοχλιῶν, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ παραλληλία τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου.

Ὁ σωλὴν τῆς διόπτρας εἰς τὸ ἓν ἄκρον φέρει τὸ σύστημα τῶν ἀντικειμενικῶν φακῶν, εἰς δὲ τὸ ἕτερον τὸ μικρόμετρον. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ κιβωτίου, ὅπερ φέρει τὸν προσοφθάλμιον φακὸν καὶ ἐσωτερικῶς μεταλλικὰ πλαίσια, ἐφ' ὧν εἶναι τεταμένα λεπτὰ νήματα ἐκ θύλακος ἀράχνης. Ἐκ τῶν πλαισίων τούτων τὸ ἓν εἶναι ἀκίνητον καὶ φέρει συνήθως δέκα νήματα, διευθυνόμενα παραλλήλως πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ ἓν κάθετον ἐπ' αὐτά, ἤτοι ὁριζόντιον, τὸ δὲ ἕτερον εἶναι κινητὸν καὶ φέρει ἓν ἢ δύο νήματα παράλληλα πρὸς τὰ ἀκίνητα δέκα. Τὸ κινητὸν τοῦτο πλαίσιον κινεῖται τῇ βοηθείᾳ μικρομετρικοῦ κοχλίου, ὅστις φέρει κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τύμπανον ἠριθμημένον εἰς στροφὰς καὶ μέρη στροφῆς, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἑκάστοτε θέσιν τοῦ κινητοῦ κατακορύφου νήματος ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ. Ἵνα τὰ λεπτὰ ταῦτα νήματα διακρίνωνται εὐκόλως κατὰ τὰς νυκτερινὰς παρατηρήσεις, διὰ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας, ὅστις ἐσωτερικῶς εἶναι κοῖλος, διαβιβάζομεν πρὸς τὸ προσοφθάλμιον σύστημα τῇ βοηθείᾳ πρίσματος ὁλικῆς ἀνακλάσεως δέσμην φωτεινῶν ἀκτίνων ἔκ τινος λυχνίας τοποθετημένης εἰς τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας καὶ οὕτως ἐπὶ φωτεινοῦ ὀπτικοῦ πεδίου διακρίνομεν προβαλλόμενα τὰ νήματα. Διὰ καταλλήλου συστήματος κατόπτρων εἶναι δυνατὸν νὰ φωτίσωμεν μόνον τὰ νήματα πλευρικῶς, ἐνῷ τὸ πεδίον παραμένει σκοτεινόν. Τοῦτο ἐνδείκνυται εἰς τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς οἱ ἀστέρες, οὓς πρόκειται νὰ παρατηρήσωμεν, εἶναι ἀμυδροὶ καὶ ἀποβαίνουσι δυσδιάκριτοι ὅταν τὸ πεδίον εἶναι φωτεινόν.

Ὁ βαθμὸς ἀκριβείας, ὃν ἐπιδιώκομεν εἰς τὰς παρατηρήσεις διὰ μεσημβρινῆς διόπτρας, ἐπιβάλλει τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐπιμεμελημένην κατασκευὴν τοῦ ὀργάνου. Ἅπαντα τὰ τεμάχια αὐτοῦ πρέπει νὰ εἶναι ἀνενδότως συνδεδεμένα κατὰ τοὺς ἁρμοὺς αὐτῶν εἴτε διὰ κοχλιώσεως εἴτε διὰ συγκολλήσεως, κατὰ τρόπον ἀποκλείοντα πᾶσαν μετατόπισιν τοῦ ἑνὸς ὡς πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ἰδίᾳ τοῦ συστήματος τῶν ἀντικειμενικῶν φακῶν πρὸς τὸ μικρόμετρον. Προσέτι οἱ δύο στροφεῖς τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας πρέπει νὰ εὑρίσκωνται ὁ εἷς εἰς τὴν προέκτασιν τοῦ ἑτέρου καὶ νὰ ἔχωσι σχῆμα ὀρθοῦ κυκλικοῦ κυλίνδρου τῆς αὐτῆς διαμέτρου. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει προκύπτει τὸ σφάλμα ἀνισότητος τῶν στροφέων, ὅπερ ἐξελέγχεται καὶ προσδιορίζεται δι' ἀεροσταθμήσεων τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, μεταβαλλομένων τῶν ἑκάστοτε σκοπεύσεων τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος τῆς διόπτρας, λ. χ. ἀνὰ 10°.

Παρατηροῦντες ἀστέρας διὰ τῆς μεσημβρινῆς διόπτρας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεσουρανήσεως αὐτῶν καὶ προσδιορίζοντες τὴν στιγμὴν ταύτην τῇ βοηθείᾳ ἀστρικοῦ ὡρολογίου, δυνάμεθα εἴτε νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἀπόλυτον κατάστασιν τοῦ ὡρολογίου γνωστῆς οὔσης τῆς ὀρθῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἀστέρος ἔκ τινος καταλόγου εἴτε γνωστῆς οὔσης τῆς ἀπολύτου καταστάσεως τοῦ ὡρολογίου τὴν ὀρθὴν ἀναφορὰν τοῦ ἀστέρος. Ἡ χρῆσις αὕτη τῆς μεσημβρινῆς διόπτρας στηρίζεται ἐπὶ τοῦ θεωρήματος, καθ' ὃ ἡ ὀρθὴ ἀναφορὰ ἀστέρος μεσουρανοῦντος ἄνω ἰσοῦται πρὸς τὸν ἀστρικὸν χρόνον τοῦ τόπου.

Ἵνα αἱ διὰ τῆς μεσημβρινῆς διόπτρας παρατηρήσεις ὦσιν ἀκριβεῖς, δέον ὁ ὀπτικὸς ἄξων αὐτῆς, δηλαδὴ ἡ νοητὴ εὐθεῖα, ἥτις συνδέει τὸ κέντρον τοῦ συστήματος τῶν ἀντικειμενικῶν φακῶν μετὰ τοῦ μέσου τοῦ μεσαίου κατακορύφου νήματος, νὰ διαγράφῃ ἀκριβῶς τὸ ἐπίπεδον τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου. Ἡ πλήρωσις τῆς συνθήκης ταύτης ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν πλήρωσιν τῶν ἀκολούθων τεσσάρων: α) Τὰ δέκα ἀκίνητα νήματα ἢ νήματα ὀρθῶν ἀναφορῶν πρέπει νὰ εὑρίσκωνται ἐν τῷ ἑστιακῷ ἐπιπέδῳ τοῦ ἀντικειμενικοῦ φακοῦ καὶ νὰ εἶναι παράλληλα τῷ μεσημβρινῷ, ἤτοι κατακόρυφα. β) Ὁ ἄξων περιστροφῆς τῆς διόπτρας νὰ εἶναι ὁριζόντιος. γ) Ὁ αὐτὸς ἄξων νὰ εἶναι παράλληλος πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ δ) Ὁ ὀπτικὸς ἄξων τῆς διόπτρας νὰ εἶναι κάθετος ἐπὶ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς. Ἐπειδὴ ἡ πλήρωσις πασῶν τῶν συνθηκῶν τούτων μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας εἶναι ἀδύνατος ἢ καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ἐπιτευχθῇ εἶναι μᾶλλον τυχαία καὶ παροδικὴ λόγῳ κυρίως τῶν μεταβολῶν τῆς θερμοκρασίας καὶ ἄλλων αἰτίων, ἅτινα ἐκτρέπουσι τὸ ὄργανον τῆς μαθηματικῶς ἀκριβοῦς θέσεως αὐτοῦ, προτιμᾶται

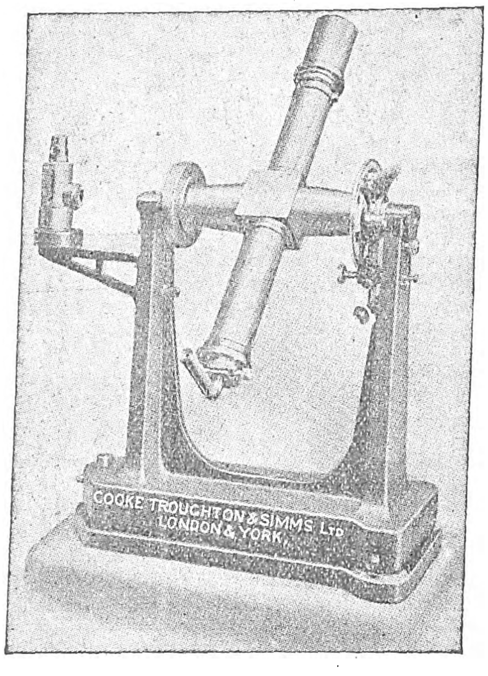

Μεσημβρινὴ διόπτρα.

ἤδη ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως ἐκτροπῶν τοῦ ὀργάνου, ἤτοι τῶν σφαλμάτων ἢ τῶν σταθερῶν αὐτοῦ καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν διόρθωσις τῶν παρατηρηθεισῶν ὀρθῶν ἀναφορῶν. Αἱ σταθεραὶ τῆς μεσημβρινῆς διόπτρας εἶναι κατὰ τὰ ἀνωτέρω αἱ ἑξῆς τέσσαρες:

α') Ἡ κλίσις τῶν νημάτων ὀρθῶν ἀναφορῶν, ἥτις μηδενίζεται διὰ στροφῆς τοῦ πλαισίου τῶν νημάτων τούτων οὕτως, ὥστε ἀστήρ τις διατρέχων λόγῳ τῆς ἡμερησίας κινήσεως αὐτοῦ τὸ ὀπτικὸν πεδίον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς νὰ κινῆται παραλλήλως πρὸς τὸ ὁριζόντιον νῆμα τοῦ ἀκινήτου πλαισίου.

β') Ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος περιστροφῆς. Αὕτη, ἀφοῦ ἐλαττωθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν διὰ τοῦ σφηνοειδοῦς ὑποθέματος (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γίνεται σπανιώτατα, ὅταν τὰ μαρμάρινα βάθρα τῶν ἑδράνων στηρίζωνται ἐπὶ εὐσταθοῦς καὶ ἀσαλεύτου ἐδάφους), προσδιορίζεται εἴτε δι' ἀεροστάθμης, ἐπιβαινούσης διὰ τῶν διχαλωτῶν ποδῶν της ἐπὶ τῶν στροφέων τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας, ἢ δι' ἀγκίστρων ἐξαρτωμένης ἀπ' αὐτῶν εἴτε καὶ διὰ παρατηρήσεως τῶν συμπτώσεων τοῦ κινητοῦ νήματος ὀρθῶν ἀναφορῶν μετὰ τοῦ εἰδώλου αὐτοῦ, τοῦ σχηματιζομένου ὅταν διὰ τῆς διόπτρας σκοπεύωμεν τὴν ἠρεμοῦσαν καὶ συνεπῶς ὁριζοντίαν ἐπιφάνειαν ὑδραργυρικοῦ κατόπτρου κειμένου μεταξὺ τῶν μαρμαρίνων βάθρων τῆς διόπτρας.

γ') Τὸ ἀζιμούθιον τοῦ ἄξονος περιστροφῆς. Τοῦτο κανονίζεται διὰ κινήσεως τοῦ ἄξονος περιστροφῆς ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ ὁρίζοντος τῇ βοηθείᾳ συστήματος εἰδικῶν πρὸς τοῦτο κοχλιῶν, ἕως ὅτου ἐπιτευχθῇ ὥστε τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν δύο διαδοχικῶν διαβάσεων παραπολίου ἀστέρος (μιᾶς ἄνωθεν καὶ μιᾶς κάτωθεν τοῦ πόλου) διὰ τοῦ ἐπιπέδου τὸ ὁποῖον διαγράφει ὁ ὀπτικὸς ἄξων τῆς διόπτρας, νὰ ἰσοῦται ἀκριβῶς πρὸς δώδεκα ἀστρικὰς ὥρας. Ἀφοῦ τοῦτο ἐπιτευχθῇ μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς προσεγγίσεως, αἱ παρατηρήσεις διορθοῦνται ἐκ τοῦ ὑπολειπομένου μικροῦ σφάλματος ἀζιμουθίου τῇ βοηθείᾳ τῆς διαφορᾶς τῶν χρόνων μεσουρανήσεως παραπολίων καὶ ἰσημερινῶν ἀστέρων.

δ') Ἡ κατεύθυνσις τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος. Οὗτος δέον νὰ εἶναι κάθετος ἐπὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς τῆς διόπτρας. Ἡ καθετότης αὕτη ἐξελέγχεται διὰ τοῦ ἑξῆς τρόπου. Σκοπεύομεν διὰ τῆς διόπτρας μεμακρυσμένον τινὰ στόχον δίδοντα ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ εἴδωλον πλαστοῦ τινος ἀστέρος καὶ διχάζομεν αὐτὸ διὰ τοῦ κινητοῦ νήματος ὀρθῶν ἀναφορῶν. Ἀκολούθως περιστρέφομεν τὴν διόπτραν διὰ τῆς περιστρεπτικῆς μηχανῆς αὐτῆς, οὕτως ὥστε ὁ ἀνατολικὸς στροφεὺς αὐτῆς νὰ γίνῃ δυτικὸς καὶ σκοπεύομεν ἐκ νέου τὸν στόχον. Ἐὰν ὁ ὀπτικὸς ἄξων τῆς διόπτρας εἶναι κάθετος ἐπὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς αὐτῆς κατὰ τὴν νέαν σκόπευσιν τὸ εἴδωλον τοῦ πλαστοῦ ἀστέρος θὰ συμπίπτῃ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ νήματος, δι' οὗ ἐγένετο ὁ διχασμὸς κατὰ τὴν πρώτην σκόπευσιν, εἰδεμὴ θὰ κεῖται δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ αὐτοῦ. Προφανῶς ἡ διχοτόμος τῆς γωνίας, ἣν σχηματίζουσιν αἱ εὐθεῖαι αἱ συνδέουσαι τὸν μεμακρυσμένον στόχον μετὰ τῶν ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ θέσεων τοῦ εἰδώλου αὐτοῦ κατὰ τὰς δύο σκοπεύσεις παριστᾷ τὴν κάθετον ἐπὶ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας, πρὸς ἣν ὤφειλε νὰ συμπίπτῃ ὁ ὀπτικὸς ἄξων αὐτῆς. Ἐὰν συνεπῶς μετακινήσωμεν καταλλήλως τὸ πλαίσιον, ὅπερ φέρει τὰ δέκα ἀκίνητα νήματα ὀρθῶν ἀναφορῶν, δυνάμεθα νὰ φέρωμεν τὸν ὀπτικὸν ἄξονα τῆς διόπτρας εἰς σύμπτωσιν μετὰ τῆς διχοτόμου τῆς προαναφερθείσης γωνίας, ἧς τὸ ἥμισυ μετρᾷ τὸ σφάλμα κατευθύνσεως τῆς διόπτρας, ἤτοι νὰ μηδενίσωμεν τὸ σφάλμα τοῦτο.

Ἡ διόρθωσις τῆς παρατηρηθείσης ὀρθῆς ἀναφορᾶς ἀστέρος ἔχοντος ἀπόκλισιν δ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἀνωτέρω σταθερῶν τοῦ ὀργάνου παρέχεται ὑπὸ τοῦ τύπου τοῦ Tobias Mayer ὡς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ Bessel, ἤτοι:

$$I = {}'m \pm n\,\text{εφ}\,\delta \pm (c - x)\,\text{τεμ}\,\delta.$$

Ἐν τῷ τύπῳ τούτῳ τὸ θετικὸν σημεῖον ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς ἄνω μεσουρανήσεις καὶ τὸ ἀρνητικὸν εἰς τὰς κάτω, ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῷ σταθερῶν ἡ c παριστᾷ τὴν τιμὴν τοῦ σφάλματος κατευθύνσεως, ἡ x τὴν σταθερὰν τῆς ἀποπλανήσεως ἥτις διὰ τὸ πλάτος τῶν Ἀθηνῶν ἰσοῦται πρὸς $0^{\delta}.016$ καὶ αἱ λοιπαὶ δύο παρέχονται ὑπὸ τῶν σχέσεων:

$$m = \beta\ \text{συν}\,\varphi + \alpha\ \text{ημ}\,\varphi$$
$$n = \beta\ \text{συν}\,\varphi - \alpha\ \text{ημ}\,\varphi$$

ἔνθα β παριστᾷ τὴν κλίσιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας, α τὸ ἀζιμούθιον αὐτοῦ καὶ φ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τοῦ τόπου.

Πλὴν τῶν μονίμως ἐγκατεστημένων εἰς τὰ ἀστεροσκοπεῖα μεσημβρινῶν διοπτρῶν ὑπάρχουσι καὶ φορηταί, αἱ ὁποῖαι διὰ τὸ εὐμετακόμιστον εἶναι μικρότεραι κατὰ τὰς διαστάσεις καὶ ἐλαφρότεραι, χρησιμοποιούμεναι ἰδίᾳ πρὸς προσδιορισμὸν τῶν διαφορῶν τῶν γεωγραφικῶν μηκῶν δύο σημείων. Εἰς τὰς τοιαύτας μεσημβρινὰς διόπτρας, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται συνήθως «ὄργανα διαβάσεων», δίδεται κατὰ προτίμησιν ὁ ἀγκωνοειδὴς τύπος. Ἐν αὐτῷ ὁ ἄξων περιστροφῆς τοῦ ὀργάνου κατασκευάζεται ἐσωτερικῶς κοῖλος, εἰς δὲ τὸ σημεῖον συναντήσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ γεωμετρικοῦ ἄξονος τῆς διόπτρας τοποθετεῖται πρῖσμα ὁλικῆς ἀνακλάσεως. Τοιουτοτρόπως αἱ ἔκ τινος ἀστέρος προερχόμεναι φωτειναὶ ἀκτῖνες διερχόμεναι τὸν ἀντικειμενικὸν φακὸν τῆς διόπτρας φθάνουσι μέχρι τοῦ ἄξονος περιστροφῆς αὐτῆς, ὅπου προσπίπτουσαι ἐπὶ τοῦ πρίσματος, θλῶνται κατὰ γωνίαν ὀρθὴν καὶ ὁδεύουσαι ἐντὸς τοῦ κοίλου ἄξονος περιστροφῆς φθάνουσι μέχρι τοῦ ἄκρου αὐτοῦ, ἔνθα εὑρίσκεται τὸ προσοφθάλμιον σύστημα καὶ τὸ μικρόμετρον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ὕψος τῶν παρατηρουμένων ἀστέρων ἡ παρατήρησις αὐτῶν γίνεται πάντοτε διὰ τοῦ σωληνοειδοῦς ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας, ἤτοι δι' ὁριζοντίου σκοπεύσεως, τοῦθ' ὅπερ ἐξασφαλίζει μείζονα ἀκρίβειαν εἰς τὰς παρατηρήσεις, ἀπαλλασσομένου τοῦ παρατηρητοῦ ἀπὸ τοῦ νὰ λαμβάνῃ διαφόρους κοπιαστικὰς θέσεις ἀναλόγως τῆς κλίσεως τῆς διόπτρας.

Αἱ φορηταὶ μεσημβριναὶ διόπτραι συνοδεύονται ὑπὸ εὐπαθοῦς ἀεροστάθμης, ἥτις οὖσα ἐλαφρὰ καὶ εὐμεταχείριστος ἐπιτρέπει τὴν συχνὴν στάθμησιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, εἰ δυνατὸν εὐθὺς μετὰ τὴν παρατήρησιν ἑκάστου ἀστέρος. Ἐπὶ πλέον τὰ ὄργανα διαβάσεων εἶναι ἐφωδιασμένα διὰ μηχανισμοῦ, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ ταχίστη περιστροφὴ αὐτῶν περὶ κατακόρυφον ἄξονα, οὕτω δὲ ἀποφεύγεται ἡ χρῆσις στόχου ἢ κατευθυντήρων πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ σφάλματος κατευθύνσεως, διότι ὁ παρατηρητής, ἀφοῦ παρατηρήσῃ ἕκαστον ἀστέρα ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσημβρινοῦ, περιστρέφει τὸ ὄργανον περὶ τὴν κατακόρυφον διὰ τοῦ περιστρεπτικοῦ μηχανήματος αὐτοῦ καὶ συνεχίζει τὴν παρατήρησιν τοῦ ἰδίου ἀστέρος ὀλίγον μετὰ τὴν μεσουράνησίν του καὶ εἰς συμμετρικὴν ὡς πρὸς τὸν μεσημβρινὸν θέσιν.

Διὰ νὰ παρατηρήσωμεν ἀστέρα τινὰ διὰ με-

Digitized by Google

σημβρινῆς διόπτρας βεβαιούμεθα προηγουμένως ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ καταλόγου διδομένη ὀρθὴ ἀναφορά του εἶναι κατ' ὀλίγα λεπτὰ μικροτέρα τοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην δεικνυομένου ὑπὸ τοῦ ὡρολογίου ἀστρικοῦ χρόνου, μεθ' ὃ δίδομεν εἰς τὴν διόπτραν τὴν προσήκουσαν κλίσιν πρὸς ὁρίζοντα, σκοπεύοντες τὸν ἀστέρα κατ' ἀπόκλισιν ἢ συνηθέστερον κατὰ πολικὴν ἀπόστασιν. Ἡ σκόπευσις αὕτη γίνεται τῇ βοηθείᾳ κύκλου φέροντος ἀργυρᾶν ἄντυγα, διῃρημένην εἰς μοίρας οὕτως, ὥστε τὸ 0 τῶν διαιρέσεων νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν σκόπευσιν τοῦ πόλου. Ὁ κύκλος οὗτος ἔχει τὸ ἐπίπεδόν του παράλληλον τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τοποθετεῖται εἴτε ἐπὶ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας καὶ ὁμοκέντρως πρὸς αὐτὸν εἴτε ἐπὶ τοῦ σωλῆνος τῆς διόπτρας καὶ ἐγγὺς τοῦ προσοφθαλμίου, ὁπότε φέρει μικρὰν ἀεροστάθμην συνδεδεμένην μετὰ τοῦ φέροντος τὸν βερνιέρον γωνιοσκοπικοῦ κύκλου. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἡ σκόπευσις ἀστέρος τινος ἀνάγεται εἰς τὴν ὁριζοντίωσιν τῆς ἀεροστάθμης τοῦ γωνιοσκοπικοῦ κύκλου διὰ καταλλήλου στροφῆς τῆς διόπτρας περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς αὐτῆς.

Ἡ παρατήρησις ἀστέρος διὰ μεσημβρινῆς διόπτρας συνίσταται εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς στιγμῆς διαβάσεως αὐτοῦ διὰ τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος τοῦ ὀργάνου. Πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ θέσεως, δι' ἧς διέρχεται ὁ ἄξων οὗτος, θὰ ἤρκει βεβαίως ἓν καὶ μόνον νῆμα τεταμένον παραλλήλως τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἐν τούτοις πρὸς ἐπίτευξιν μείζονος ἀκριβείας ἀντὶ ἑνὸς τοιούτου νήματος ὑπάρχουσι συνήθως ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ δύο πεντάδες νημάτων ἐστερεωμένων εἰς συμμετρικὰς πρὸς τὸν μεσημβρινὸν ἀποστάσεις. Συνεπῶς ἡ παρατήρησις ἀνάγεται εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν χρόνων διαβάσεως τοῦ ἀστέρος ὄπισθεν τῶν δέκα κατακορύφων νημάτων. Οἱ χρόνοι οὗτοι προσδιορίζονται κατὰ τὴν μέθοδον ὁράσεως καὶ ἀκοῆς μὲ προσέγγισιν ἑνὸς δεκάτου τοῦ δευτερολέπτου ὑπὸ τοῦ παρατηρητοῦ, ὅστις παρακολουθεῖ διὰ μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν κίνησιν τοῦ ἀστέρος ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ, διὰ δὲ τοῦ ὠτὸς τοὺς κτύπους δευτερολέπτων παρακειμένου χρονομέτρου ἢ ἐκκρεμοῦς. Ὁ μέσος ὅρος τῶν οὕτω προσδιορισθησομένων χρόνων διαβάσεων τοῦ ἀστέρος ὄπισθεν τῶν δέκα νημάτων ἀντιστοιχεῖ προφανῶς πρὸς τὴν στιγμὴν διαβάσεως αὐτοῦ διὰ τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος τοῦ ὀργάνου, ἤτοι ἰσοῦται πρὸς τὴν παρατηρηθεῖσαν ὀρθὴν ἀναφοράν, ἥτις πρέπει νὰ διορθωθῇ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν σταθερῶν τοῦ ὀργάνου, καθ' ὃν τρόπον ἐλέχθη προηγουμένως. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην διόρθωσιν αἱ παρατηρήσεις ἐνέχουσι μικρόν τι σφάλμα, τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ παρατηρητοῦ, τῆς ὀξυδερκείας καὶ τῆς ὀξύτητος τῆς ἀκοῆς αὐτοῦ, τῆς ἀνέσεως ἢ μὴ κατὰ τὴν παρατήρησιν κτλ. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σφάλματος τούτου, ὅπερ καλεῖται προσωπικὴ ἐξίσωσις τοῦ παρατηρητοῦ, ἀποφεύγεται σήμερον ἡ χρῆσις τῆς μεθόδου ὁράσεως καὶ ἀκοῆς, ὡς μὴ ἀνταποκρινομένη πρὸς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις ἀκριβείας, πᾶσαι δὲ αἱ μεσημβριναὶ διόπτραι εἶναι ἐφωδιασμέναι διὰ τοῦ λεγομένου ἀπροσώπου μικρομέτρου. Σ. ΠΛΑΚΙΔΗ

— **μεσημβρινὸν** ***ἐπίπεδον*** *['Αστρον.]*. Τὸ ἐπίπεδον τὸ διερχόμενον διὰ τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς καὶ τῆς κατακορύφου τόπου τινός. Τὰ μεσημβρινὰ ἐπίπεδα εἶναι ἄπειρα τὸ πλῆθος καὶ τέμνουσι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς κατὰ καμπύλας γραμμὰς (ἐλλείψεις), αἵτινες καλοῦνται *γεωγραφικοὶ* ἢ *γήϊνοι μεσημβρινοί*. Σ. Π.

— **μεσημβρινὸν** ***πλάτος*** *[Ναυτ.]*. Καλεῖται οὕτω (κοιν. τὸ *πλάτος τῆς θεωρίας* γαλλ. latitude méridienne), ὁ ἁπλούστερος, ἀλλὰ καὶ χρησιμώτατος τῶν ὑπολογισμῶν τῆς ναυτικῆς ἀστρονομίας. Ἐκτελεῖται δὲ δι' ἁπλῆς ἀλγεβρικῆς προσθέσεως τῆς μεσημβρινῆς ζενιθιακῆς ἀποστάσεως Ν τοῦ ἀστέρος (ἣν λαμβάνομεν ἀφαιροῦντες ἀπὸ 90° τὸ ἀληθὲς μεσημβρινὸν ὕψος τοῦ κέντρου τοῦ ἀστέρος) εἰς τὴν κατ' ἀληθῆ μεσημβρίαν κλίσιν Κ τοῦ ἀστέρος. Δηλαδὴ ἐὰν διὰ Λ καλέσωμεν τὸν ἀστρονομικὸν μεσημβρινὸν πλάτους τοῦ πλοίου, θὰ ἔχωμεν $Λ = \pm Κ \pm Ν$, λογίζοντες θετικὰς τὰς βορείας κλίσεις καὶ τὰς βορείας ζενιθιακὰς ἀποστάσεις, ἀρνητικὰς δὲ τὰς νοτίας τοιαύτας, προσθέτοντες ἂν εἶναι ὁμώνυμοι καὶ ἀφαιροῦντες ἂν εἶναι ἑτερώνυμοι, ὁπότε ὑπερισχύει τὸ σημεῖον τοῦ μεγαλυτέρου. Θ ωροῦμεν δὲ βορείας ἢ νοτίας τὰς ζενιθιακὰς ἀποστάσεις, ἐκ τοῦ ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διὰ τοῦ ἑξᾶντος λήψεως τοῦ μεσημβρινοῦ ὕψους, εἴχομεν ἐστραμμένην τὴν ράχιν πρὸς Β ἢ πρὸς Ν, δηλαδὴ πρὸς τὸν ἄνω πόλον ἢ πρὸς τὸν κάτω πόλον. Σ. Ε. Λ.

— **μεσημβρινὸν** ***στίγμα*** *[Ναυτ.]*. Τὸ θεωρητικὸν στίγμα τὸ προκύπτον ἐκ τῆς τομῆς εὐθείας ὕψους προμεσημβρινῆς καὶ μετενεχθείσης εἰς τὴν κατὰ τὴν ἀληθῆ μεσημβρίαν θέσιν της, μετὰ τῆς εὐθείας τοῦ παραλλήλου ὃν μᾶς παρέχει ὁ διὰ μεσημβρινοῦ ὕψους ὑπολογισμὸς μεσημβρινοῦ πλάτους. Πρὸ τῆς ἐπινοήσεως τῶν εὐθειῶν τοῦ ὕψους, ὡς μεσημβρινὸν στίγμα ἐθεωρεῖτο τὸ ἔχον συντεταγμένας πλάτος μὲν τὸ μεσημβρινὸν τοιοῦτον, μῆκος δὲ τὸ ἐξ ἀναμετρήσεως, λογιζόμενον ἀπὸ τοῦ τελευταίου, κατὰ τὴν μέθοδον Παζέλ, ὑπολογισθέντος ἀστρονομικοῦ μήκους. Σ. Π.

— **μεσημβρινὸν** ***τηλεσκόπιον*** *['Αστρον.]*· βλ. *μεσημβρινὴ* διόπτρα καὶ *μεσημβρινὸς* κύκλος.

— **μεσημβρινὸν** ***ὕψος ἀστέρος*** *['Αστρον.]*. Τὸ ὕψος ἀστέρος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διαβάσεως αὐτοῦ διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου. Ἡ τιμὴ αὐτοῦ εἶναι μεγίστη κατὰ τὴν ἄνω μεσουράνησιν καὶ ἐλαχίστη κατὰ τὴν κάτω. Σ. Π.

—*[Ναυτ.] Μεσημβρινὸν ὕψος* (κοιν. *ὕψος τῆς θεωρίας*, hauteur méridienne), λέγεται τὸ ὕψος ὅπερ λαμβάνεται διὰ τοῦ ἑξᾶντος καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἥλιος, ἢ οἱοσδήποτε ἀστήρ, μεσουρανεῖ. Δεδομένου ὅτι πρὸ τῆς ἄνω μεσουρανήσεως τοῦ θεωρουμένου ἀστέρος τὸ ὕψος του αὐξάνει ἀλλὰ μετὰ ταχύτητος ὁλονὲν ἐπιβραδυνομένης, ἕπεται ὅτι ἡ ἐξ ἀνταναικλάσεως εἰκὼν τοῦ ἀστέρος ἐν τῷ ὀπτικῷ τοῦ ἑξᾶντος πεδίῳ θὰ ἀπομακρύνεται, ὁλονὲν καὶ βραδύτερον, ἀπὸ τῆς ἀπ' εὐθείας ὁρωμένης γραμμῆς τοῦ φυσικοῦ ὁρίζοντος. Ὅταν λοιπὸν ὁ παρατηρητὴς ἴδῃ ὅτι ἔπαυσεν ἀπομακρυνομένη ἡ εἰκὼν τοῦ ἀστέρος ἀπὸ τὴν γραμμὴν τοῦ ὁρίζοντος (κοιν. «στάθηκε ὁ ἥλιος»), συνάγει ὅτι ἐγγὺς ἡ στιγμὴ τῆς ἄνω μεσουρανήσεως· δὲν ἐπιφωνεῖ ἐν τούτοις «μεσημβρία!», παρὰ μόνον ὅταν ἴδῃ τὸ εἴδωλον τοῦ ἀστέρος νὰ κατέρχηται ὑπὸ τὴν γραμμὴν τοῦ ὁρίζοντος (κοιν. «βούτηξε ὁ ἥλιος»). Αὐτὸ δέ, τὸ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ληφθέν, ὕψος εἶναι τὸ χρησιμεῦον πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους, εἰς ὃ εὑρίσκετο τὸ πλοῖον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀληθοῦς μεσημβρίας. Τὸ μέγιστον ὕψος δὲν ταυτίζεται πάντοτε πρὸς τὸ μεσημβρινὸν ὕψος. Σ. Ε. Λ.

— **μεσημβρινὸν** ***φωτόμετρον*** *['Αστρον.]*· βλ. *φωτόμετρον*.

— **μεσημβρινὸς** ***γήϊνος***· βλ. *μεσημβρινὸς [Γεωγρ.]*.

— **μεσημβρινὸς** ***Γκρήνουϊτς*** *['Αστρον.]*. Εἷς ἐκ τῶν ἀπείρων τὸ πλῆθος μεσημβρινῶν τῆς Γῆς, ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου τοῦ παρὰ τὸ Λονδῖνον ἀστεροσκοπείου τοῦ Γκρήνουϊτς καὶ ἤδη λαμβανόμενος διεθνῶς ὡς πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς Γῆς, ἤτοι ὡς ἀφετηρία διὰ τὴν μέτρησιν τῶν γεωγραφικῶν μηκῶν. Σ. Π.

— **μεσημβρινὸς** ***κύκλος*** *['Αστρον.]*. Ἀστρονομικὸν ὄργανον χρησιμεῦον πρὸς παρατήρησιν τῶν ἀστέρων κατ' ἀπόκλισιν καὶ ὀρθὴν ἀναφοράν, καθ' ἣν στιγμὴν διέρχονται διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου. Ὁ μεσημβρινὸς κύκλος ἀποτελεῖ τὸν συνδυασμὸν δύο ὀργάνων, ἅτινα εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν ἐχρησιμοποιοῦντο κεχωρισμένως, ἤτοι τῆς *μεσημβρινῆς διόπτρας* καὶ τοῦ *παρατοιχίου κύκλου*. Κυρίως εἰπεῖν τὸ ὄργανον τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ μεσημβρινὴ διόπτρα, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς αὐτῆς ἔχουσιν ἐπὶ πλέον στερεωθῆ ἀνενδότως δύο κύκλοι. φέροντες ἀργυρᾶν ἄντυγα, διῃρημένην εἰς μοίρας ἀπὸ 0°—360°. Οἱ κύκλοι οὗτοι κεῖνται ὁ εἷς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν καὶ ὁ ἕτερος πρὸς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τῆς διόπτρας καὶ εἶναι κάθετοι ἐπ' αὐτοῦ, ἤτοι τὰ ἐπίπεδά των εἶναι παράλληλα πρὸς τὸν μεσημβρινόν. Ἐκ κατασκευῆς ὁ ἄξων περιστροφῆς τοῦ ὀργάνου δέον νὰ διέρχεται διὰ τῶν κέντρων τῶν κύκλων, ὅταν δὲ ἡ διόπτρα σκοπεύῃ τὸν πόλον ἐφ' ἑκατέρας τῶν ἀντύγων, ὁ δείκτης τῶν ἀναγνωσμάτων νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν διαίρεσιν 0°, ὁπότε τὰ ἀναγνώσματα τῶν δύο κύκλων θὰ παρέχωσι πολικὰς ἀποστάσεις.

Πρὸς ἀκριβῆ ἀνάγνωσιν τῶν κύκλων γίνεται χρῆσις εἰδικῶν *μικροσκοπίων* (βλ. λ.), ὁ ὀπτικὸς ἄξων τῶν ὁποίων διευθύνεται καθέτως πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῶν κύκλων. Τὰ μικροσκόπια ταῦτα, 4—6 τὸν ἀριθμόν, στηρίζονται ἐπὶ εἰδικοῦ πρὸς τοῦτο ὑποστηρίγμανος, εὑρισκομένου ἄνωθεν τοῦ μαρμαρίνου βάθρου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει καὶ τὸ ἕδρανον τοῦ ἄξονος περιστροφῆς. Εἴς τινας μεσημβρινοὺς κύκλους ἔχομεν μόνον μίαν σειρὰν μικροσκοπίων πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, εἰς ἄλλους ὅμως ὑπάρχουσι δύο σειραί, ἤτοι ἡ μία ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ ἡ ἑτέρα ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ βάθρου τῆς διόπτρας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῇ τὸ ἀνάγνωσμα τῆς πολικῆς ἀποστάσεως τοῦ αὐτοῦ ἀστέρος συγχρόνως δι' ἀμφοτέρων τῶν κύκλων.

Ἵνα παρατηρήσωμεν ἀστέρα κατ' ἀπόκλισιν διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου, φέρομεν αὐτὸν ὀλίγον ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τοῦ ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ τοῦ μικρομέτρου τῆς διόπτρας ὁριζοντίου ἀκινήτου νήματος καὶ καθ' ἣν στιγμὴν εὑρίσκεται κατὰ τὸ δυνατὸν ἐγγύτερον τοῦ μεσημβρινοῦ διχάζομεν αὐτὸν δι' ὁριζοντίου κινητοῦ νήματος, κινουμένου τῇ βοηθείᾳ κοχλίου, παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τύμπανον, φέρον διαιρέσεις εἰς στροφὰς καὶ μέρη στροφῆς. Ἐκτελοῦντες 5—6 τὸ πολὺ τοιούτους κατ' ἀπόκλισιν διχασμούς, λαμβάνομεν τὰ εἰς ἕκαστον ἀντιστοιχοῦντα ἀναγνώσματα τοῦ τυμπάνου, ὧν ὁ μέσος ὅρος παρέχει τὴν εἰς στροφὰς καὶ κλάσμα στροφῆς ἀπόστασιν τοῦ ἀστέρος ἀπὸ τοῦ ὁριζοντίου ἀκινήτου νήματος τοῦ πεδίου. Ἀκολούθως λαμβάνομεν τὰ ἀναγνώσματα τῶν κύκλων διὰ τῶν μικροσκοπίων. Ὁ μέσος ὅρος τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν μικροσκοπίων συνδυαζόμενος πρὸς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ μικρομέτρου παρέχει τὴν παρατηρηθεῖσαν ἀπόκλισιν ἢ πολικὴν ἀπόστασιν τοῦ ἀστέρος. Ἵνα ἡ τιμὴ αὕτη εἶναι ἀκριβής, δέον νὰ πληρῶνται οἱ ἀκόλουθοι ὅροι: α') Ὁ ἄξων περιστροφῆς τῆς διόπτρας νὰ διέρχεται διὰ τῶν κέντρων τῶν κύκλων. β') Αἱ διαιρέσεις τῶν κύκλων νὰ ὦσιν ἀκριβεῖς. γ') Ὁ ὀπτικὸς ἄξων τῆς διόπτρας νὰ διέρχηται διὰ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς αὐτῆς καὶ δ') Ὁ ὀπτικὸς ἄξων τῆς διόπτρας νὰ εἶναι παράλληλος πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῶν κύκλων, ἤτοι τὸ 0 τῶν διαιρέσεων νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν σκόπευσιν τοῦ πόλου.

Ἐντεῦθεν προκύπτουσι τὰ ἑξῆς τέσσαρα σφάλματα ἢ σταθεραί, ὧν ἡ ἐπίδρασις δέον νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν εἰς τὰς κατ' ἀπόκλισιν παρατηρήσεις: α') Τὸ σφάλμα ἐκκεντρότητος, ὅπερ ἐξουδετεροῦται διὰ τῆς χρήσεως 4—6 μικροσκοπίων εἰς τὰ ἄκρα 2 ἢ 3 διαμέτρων τῶν κύκλων. β') Τὸ σφάλμα διαιρέσεων, ὅπερ προσδιορίζεται διὰ λεπτομεροῦς μελέτης τοῦ κύκλου κατὰ τὴν μέθοδον τῶν διαδοχικῶν προσδιορισμῶν τῶν κοχλιοστρόφων τῶν μικροσκοπίων. γ') Τὸ σφάλμα παραλλάξεως καὶ δ') Τὸ σφάλμα κατευθύνσεως, ἅτινα εἰς τὰ καλῶς κατεσκευασμένα ὄργανα εἶναι ἀνεπαίσθητα. Τὸ τελευταῖον, ἐὰν ὑφίσταται, δύναται νὰ ἐξελεγχθῇ διὰ παρατηρήσεως παραπολίου ἀστέρος κατὰ τὴν ἄνω καὶ κάτω μεσουράνησιν αὐτοῦ, ὁπότε ὁ μέσος ὅρος τῶν ἀντιστοίχων δύο ἀναγνωσμάτων τοῦ κύκλου, διορθούμενος καὶ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῆς διαθλάσεως, πρέπει νὰ παρέχῃ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κύκλου, τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν σκόπευσιν τοῦ πόλου. Ἡ τυχὸν διαφορὰ παριστᾷ τὸ σφάλμα κατευθύνσεως.

Διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου δυνάμεθα πλὴν τῆς ἀπολύτου τιμῆς τῆς ἀποκλίσεως ἢ τῆς πολικῆς ἀποστάσεως ἀστέρος τινὸς νὰ προσδιορίσωμεν καὶ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τοῦ τόπου. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ἀφ' ἑνὸς τὴν ἀπόκλισιν ἀστέρος ἔκ τινος καταλόγου, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ζενιθίαν ἀπόστασιν αὐτοῦ, ὁπότε ἡ τιμὴ τοῦ πλάτους παρέχεται ὑπὸ τοῦ τύπου $φ = δ \pm Z$, ἔνθα τὸ θετικὸν σημεῖον ἀντιστοιχεῖ εἰς ἀστέρας μεσουρανοῦντας πρὸς νότον τοῦ ζενὶθ καὶ τὸ ἀρνητικὸν εἰς τοὺς μεσουρανοῦντας πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ.

Διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κύκλου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὴν διὰ τῆς διόπτρας σκόπευσιν τοῦ ζενὶθ γίνεται χρῆσις ὑδραργυρικοῦ κατόπτρου, τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς αἰθούσης μεταξὺ τῶν δύο μαρμαρίνων βάθρων τῆς μεσημβρινῆς διόπτρας. Σκοπεύοντες δι' αὐτῆς τὸ κάτοπτρον τοῦ ὑδραργύρου, βλέπομεν ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ πλὴν τοῦ ὁριζοντίου κινητοῦ νήματος καὶ τὸ ἐξ ἀνακλάσεως εἴδωλον αὐτοῦ. Προφανῶς ἐὰν τὸ πραγματικὸν νῆμα ἀχθῇ εἰς σύμπτωσιν μετὰ τοῦ εἰδώλου του, ἡ προσπίπτουσα ἐπὶ τοῦ κατόπτρου ὀπτικὴ ἀκτὶς καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ συμμετρικῶς ἀνακλωμένη θὰ ταυτισθῶσι μετὰ τῆς καθέτου ἐπὶ τὴν ἀνακλῶσαν ἐπιφάνειαν, ἥτις ἐνταῦθα ὡς ἐπιφάνεια ἠρεμοῦντος ὑγροῦ θὰ εἶναι ὁριζοντία. Συνεπῶς ἄγοντες εἰς σύμπτωσιν τὸ πραγματικὸν νῆμα μετὰ τοῦ εἰδώλου του, ἔχομεν τὴν διεύθυνσιν τῆς κατακορύφου καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου τὸ ἀντίστοιχον ἀνάγνωσμα σκοπεύσεως τοῦ ναδὶρ ἢ προσθήκῃ 180° τὴν σκόπευσιν τοῦ ζενίθ.

Αἱ διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου παρατηρήσεις δέον νὰ διορθῶνται προσέτι καὶ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῆς διαθλάσεως, ἥτις ἀνυψώνει τὰ εἴδωλα. Πρὸς τοῦτο κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρατηρήσεως σειρᾶς τινος ἀστέρων προσδιορίζεται ἡ βαρομετρικὴ πίεσις καὶ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς θερμοκρασίας τῆς αἰθούσης τῶν παρατηρήσεων καὶ τοῦ ὑπαίθρου.

Μεσημβρινὸς κύκλος 'Α. Συγγροῦ. Εἶναι ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀστρονομικῶν ὀργάνων τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν. Κατεσκευάσθη δαπάναις τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις οἴκου P. Gautier τῷ 1897 καὶ ἤρχισε νὰ λειτουργῇ ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ ἀπὸ τοῦ 1904. Ἔχει διάμετρον ἀντικειμενικοῦ φακοῦ 162 χλστμ. καὶ ἑστιακὴν ἀπόστασιν 2 μέτρων. Φέρει δύο κύκλους πρὸς μέτρησιν τῶν πολικῶν ἀποστάσεων καὶ μίαν σειρὰν μικροσκοπίων ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ βάθρου τῆς διόπτρας. Συνοδεύεται ὑπὸ δύο ὑδραργυρικῶν κατόπτρων, ὧν τὸ ἓν χρησιμεύει διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ναδίρ, τοῦ σφάλματος κλίσεως καὶ τοῦ σφάλματος κατευθύνσεως, τὸ δὲ ἕτερον πρὸς παρατήρησιν ἀστέρων ἐξ ἀνακλάσεως. Ἕτερα ἐξαρτήματα αὐτοῦ εἶναι μία ἐπιβατικὴ ἀεροστάθμη, ἀνηρτημένη ἐκ τῆς ὀροφῆς τῆς μεσημβινῆς αἰθούσης, ἓν ἀλεξήλιον διὰ τὰς μεσημβρινὰς παρατηρήσεις τοῦ Ἡλίου καὶ ἡ περιστρεπτικὴ μηχανὴ πρὸς περι-

Digitized by Google

στροφὴν τοῦ ὀργάνου κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ στόχου πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ σφάλματος κατευθύνσεως. Ἐλλείψει ἀπροσώπου μικρομέτρου αἱ διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου παρατηρήσεις πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀκριβοῦς ὥρας, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ

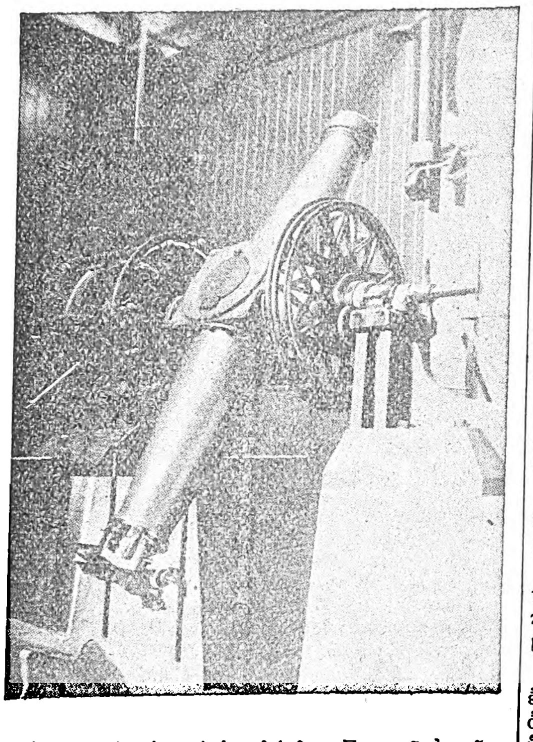

Ὁ μεσημβρινὸς κύκλος Ἀνδρ. Συγγροῦ ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ Ἀθηνῶν.

παρατηρήσεις ἀστέρων κατ' ὀρθὴν ἀναφοράν, γίνονται κατὰ τὴν μέθοδον ὁράσεως καὶ ἀκοῆς.

Ἐκ μακρᾶς σειρᾶς παρατηρήσεων διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου προσδιωρίσθησαν αἱ γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι τῆς θέσεως αὐτοῦ, αἵτινες λαμβάνονται καὶ ὡς γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν, εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς: γεωγραφικὸν μῆκος 1ω 34 λ 52,065 δ $\pm$ 0,001 δ. ἀνατολικῶς τοῦ Greenwich καὶ γεωγραφικὸν πλάτος $+37^{\circ}\ 58'\ 19''$, $71 \pm 0'',02$.

Μεσημβρινὸς κύκλος Γ. Σίνα. Κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ οἴκου Starke, δαπάναις τοῦ Γεωργίου Σίνα, ἱδρυτοῦ τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν, ἔνθα ἐγκατεστάθη τῷ 1847—1848 Τὸ ὄργανον τοῦτο ἔχει ἀντικειμενικὸν φακὸν διαμέτρου 94 χιλιοστῶν καὶ δύο κύκλους μετὰ μιᾶ μόνον σειρᾶς μικροσκοπίων ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ βάθρου τῆς διόπτρας. Μεταξὺ τῶν ἐξαρτημάτων

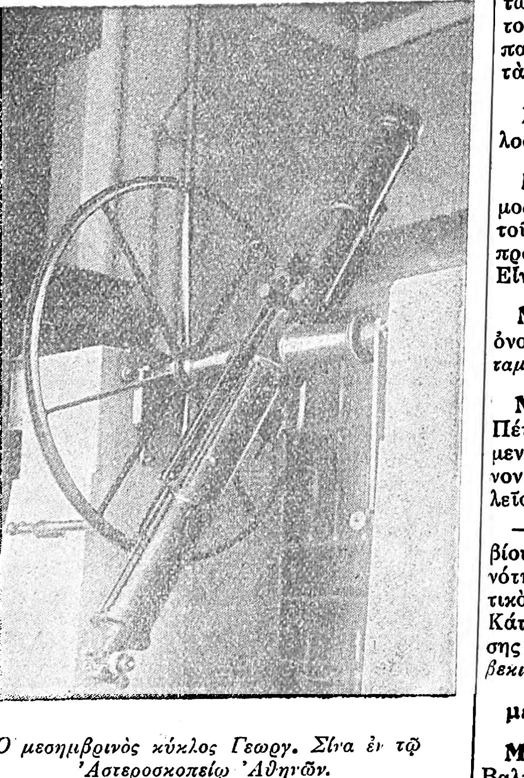

Ὁ μεσημβρινὸς κύκλος Γεωργ. Σίνα ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ Ἀθηνῶν.

αὐτοῦ καταλέγονται μία ἀναρτωμένη ἀεροστάθμη καὶ μία περιστρεπτικὴ μηχανή. Τὸ ὄργανον ἐχρησιμοποιήθη ἐπί τι διάστημα καὶ ὡς ζενιθιακὸν τηλεσκόπιον πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους τοῦ ἀστεροσκοπείου κατὰ τὴν μέθοδον τῶν Horrebow-Talcott, προσαρμοσθείσης πρὸς τοῦτο ἐπὶ τοῦ σωλῆνος τῆς διόπτρας καταλλήλου ἀεροστάθμης. Σ. Π.

—**μεσημβρινὸς οὐράνιος**· βλ. *μεσημβρινὸς [Ἀστρον.]*.

— **μεσημβρινοῦ** *ἄξων [Ἀστρον.]*. Ἡ εὐθεῖα καθ' ἣν τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁρίζοντος τέμνεται ὑπὸ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ ἡ ὁποία συναντᾷ τὴν οὐράνιον σφαῖραν εἰς τὸ ἀνατολικὸν καὶ εἰς τὸ δυτικὸν σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος. Σ. Π.

— **μεσημβρινοῦ** *πόλοι [Ἀστρον.]*. Τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος, καθ' ἃ ἡ οὐράνιος σφαῖρα τέμνεται ὑπὸ τοῦ ἄξονος τοῦ μεσημβρινοῦ. Σ. Π.

μεσημέρι (τό)· δημοτ., ἡ μέση ἡμέρα, μεσημβρία, ἡ 12η ἢ περίπου ἡ 12η ὥρα τῆς ἡμέρας: «χτύπησε μεσημέρι», «ἔφυγε μέσ' 'ς τὸ μεσημέρι» || συνεκδ., πλήρης ἡμέρα: «κοιμᾶται ὡς τὸ μεσημέρι» || φρ. «μέρα μεσημέρι» ἐν πλήρει ἡμέρᾳ: «θέλει νὰ μὲ γελάσῃ μέρα μεσημέρι» || «μὲ παίρνει τὸ μεσημέρι» χρονίζω ὥστε μὲ καταλαμβάνει ἡ μεσημβρία: «ἐπήγαμε νὰ πλύνωμε γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ μᾶς πῆρε τὸ μεσημέρι».

Μεσημέρι *[Γεωγρ.]*. 1) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μικροῦ Δερείου τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτ. (1928) 30.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Ἐπανωμῆς τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἔχον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 353.

—3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης (Βοδενῶν) τοῦ νομοῦ Πέλλης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 961. Χ. Δ.

— **Μεσημέρι** *[Γεωγρ.]*. Ἀπόκρημνος τοποθεσία ἐπὶ τῶν Λευκῶν-Ὀρέων τῶν Σφακίων Κρήτης, ἄνωθεν τῶν χωρίων Ἀνωπόλεως καὶ Ἀραδένης, ὑπὸ τὰς ὑψηλὰς ἀκρωρείας Θοδωρῆ καὶ Τραχήλου. Ε. Γ.

μεσημεριάζω· κάμνω μεσημέρι, κοιμῶμαι μετὰ τὸ μεσημβρινὸν φαγητόν: «μεσημέριασα λίγο νὰ ξεκουραστῶ» || *μεσημεριάζω* καὶ *μεσημεριάζομαι*· καταλαμβάνομαι ὑπὸ τῆς μεσημβρίας, χρονίζω, βραδύνω τόσον, ὥστε ἐγγίζει μεσημβρία, ἄλλως *μὲ παίρνει τὸ μεσημέρι*: «πήγαμε νὰ πλύνωμε γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ μεσημεριάσαμε» ἢ «— μεσημεριαστήκαμε» || ἀπροσωπ., *μεσημεριάζει*· γίνεται, πλησιάζει μεσημβρία: «πάμε νὰ φάμε, γιατὶ μεσημεριάζει».

μεσημεριανός, *—ή, —ό*· δημοτ., ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μεσημβρίαν, ὁ τῆς μεσημβρίας: «μεσημεριανὸς ὕπνος», «μεσημεριανὸ φαγητό».

μεσημεριάτικος, *—η, —ο*· δημοτ., ἄλλως *μεσημεριανὸς* (βλ. λ.) —Ἐπίρρ. *μεσημεριάτικα*· κατὰ τὴν μεσημβρίαν: «ἔφυγε μεσημεριάτικα».

Μεσήνη, ἡ ***Μεσήνη***, ἡ ***Μεσηνῶν χώρα*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τῆς Βαβυλωνίας ἢ τοῦ μεγαλυτέρου αὐτῆς τμήματος, ὡς κειμένου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο μεγάλων ποταμῶν Τίγρητος καὶ Εὐφράτου. Ἀπ' αὐτῆς, φαίνεται, ὠνομάσθησαν καὶ οἱ παρὰ Στράβωνι Ἄραβες οἱ Μεσηνοί, οἰκοῦντες τὰ νότια τῆς Βαβυλωνίας *(Στράβ.* ΙΣΤ' 739). Π. Ν. Π.

Μέση Πλατειὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς Αἰτωλοακαρνανίας (βλ. *Πλατειὰ Μέση*).

Μέσης (ὁ) *[Ναυτ.]*. Ὁ βορειοανατολικὸς ἄνεμος, καλούμενος κοινῶς *Γραῖγος*. Πνέει μεταξὺ τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ Ἀπηλιώτου, ἀντιστοιχεῖ δὲ πρὸς τὴν διαίρεσιν Β. 45° Α. τοῦ ἀνεμολογίου. Εἶναι ὁ *Καικίας* (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων.

Μέση τῶν Ποταμῶν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία τῆς *Μεσοποταμίας*. Τὸ ἐθνικὸν *Μεσοποταμίτης (Στεφ. Βυζάντ.* ἐκδ. Βερολ. 446,22). Σ. Ε. Λ.

Μεσιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Πέτρου (Πετρόβου) τῆς ἐπαρχίας Παιονίας (Γουμενίτσης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Μπαμπᾶ-Κιόϊ*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κατ. (1928) 406.

— 2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παγγαίου (Πραβίου) τοῦ νομοῦ Καβάλλας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Ρεχιμλῆ*. Κάτ. (1928) 182. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Ἀετοπλαγιὰ (Ἐλετζίκ)*, *Μέλισσα (Δεβεκιρὰν)* καὶ *Χρυσόκαστρον (Ὀσμανλῆ)*. Χ. Δ.

μεσιάζω· ἰδιωματ., ἀντὶ *μεσάζω* (βλ. λ.).

Μεσιακὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βαλτινοῦ (Βαλτσινοῦ) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. (1928) 53. Χ. Δ.

μεσιακός, *—ή, —ό*· ἰδιωματ., ἀντὶ *μεσακὸς* (βλ. λ.).

Μεσιανὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Β. τῶν Σερβίων, ἐγγὺς τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Χατζῆ-Ριχανλῆ*. Κάτοικοι (1928) 392. Χ. Δ.

Μεσιανὸν *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται μίαν ὥραν ΝΔ. τοῦ Κιλκὶς καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Δουρασανλῆ*. Κάτ. (1928) 260. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἐπίσης τὰ χωρία *Δαφνοχώρι (Δαουτλῆ)*, *Κοκάρτζα*, *Λεβεντοχώρι (Ἀσικλάρ)*, *Νέον Γυναικόκαστρον (Ἀβρὲτ-Χισάρ)* καὶ *Παλαιὸν Γυναικόκαστρον*.

—2) Χωρίον τοῦ δήμου Γιαννιτσῶν τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Τσαουσλῆ*. Κάτ. (1928) 114. Χ. Δ.

μεσιανός, *—ή, —ο*· ἰδιωματ., ἀντὶ *μεσανὸς* (βλ. λ.).

Μεσιανῶν *μονή*. Μονὴ κειμένη ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Λάκκας-Σουλίου τῆς Ἠπείρου παρὰ τὸ χωρίον Πολυστάφυλον, ἐρημωθεῖσα πρὸ καιροῦ. Χ. Ι. Σ.

μεσιαστὴς (ὁ)· ἰδιωματ., *ἡμισειαστής*.

μεσιδίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ἀμινομεσιτυλένιον τοῦ τύπου $C_6H_2(CH_3)_3NH_2$. Βράζει εἰς 223°. Σ. Γ.

Μεσιλῆ *[Γεωγρ.]*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν χωρίου *Πέτρινον* (βλ. λ.). Χ. Δ.

μεσίνι· (λ. τουρκ. mechine) προβιά, δέρμα.

Μεσινὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Ν. τῆς Γκούρας, ἐπὶ τῶν Α. ὄχθῶν τῆς λίμνης τοῦ Φενεοῦ καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 351. Χ. Δ.

Μεσινὸ Χωριὸ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κλήματος Εὐπαλίου τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Κάτοικοι (1928) 57. Χ. Δ.

Μεσιὸ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μελισσοχωρίου (Μπάλτζης) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Τζουμά*. Κάτ. (1928) 184. Χ. Δ.

Μέσιππος. Μάρτυς μαρτυρήσας μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Πευσίππου καὶ *Ἐλασίππου* (βλ. λ.).

μεσίστιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἐπὶ σημαιῶν ἢ σημάτων, ὁ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱστοῦ: «ὑψώθη ἡ σημαία μεσίστιος ἕνεκα πένθους».

— *[Ναυτ.] Μεσίστιος* (κοιν. *μεντζάστρα*, γαλλ. en berne ἢ mi-mât, ἀγγλ. a waft) καλεῖται ἡ μέχρι τοῦ μέσου τοῦ κανονικοῦ ὕψους ἔπαρσις τῆς σημαίας τῶν πλοίων, πρὸς ἔνδειξιν πένθους ἐπὶ θανάτῳ ἢ θρησκευτικῇ λύπῃ, ὁπότε καὶ ὁ ἐπισείων καὶ τὸ τυχὸν διακριτικὸν καὶ τὸ ἐπίσημον συνεπαίρονται μεσιστίως, τῶν κεραιῶν, τῶν κεράτων καὶ τῶν λεμβούχων διασκευαζομένων ἅμα πενθικῶς. Μόνη ἡ σημαία *μεσίστιος* ἀποτελεῖ πρόχειρον σῆμα: ἀφινομένη μὲν νὰ κυματίζῃ, πτώσεως ἀνθρώπου εἰς τὴν θάλασσαν· εἰς κόμβον δὲ δεδεμένη, ἐσχάτης ἀμηχανίας λόγῳ κινδύνου (βλ. λ. *μεσοτενής*). Σ. Ε. Λ.

—**μεσίστιον** *σύσπαστον [Ναυτ.]*· βλ. λ. *σύσπαστον*.

μεσιτεία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ μεσιτεύειν, τὸ ἔργον τοῦ μεσίτου: «διὰ τὴν μεσιτείαν του ἠμείφθη ἀξιόλογα» || ἡ ἀμοιβή, ἡ ἀντιμισθία τὴν ὁποίαν λαμβάνει ὁ μεσίτης: «ἡ μεσιτεία εἶναι δύο ἐπὶ τοῖς χιλίοις».

— *[Νομ.] Μεσιτεία* εἶναι ἡ ἔμμισθος μεσολάβησις πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συνάψεως ἐννόμου τινὸς σχέσεως μεταξὺ δύο ἢ καὶ περισσοτέρων προσώπων. Τὸ μεσολαβοῦν πρόσωπον εἶναι ὁ μεσίτης. Κατὰ τὸ σήμερον ἰσχῦον δίκαιον, ἡ ἄσκησις τῆς μεσιτείας εἶναι κατὰ κανόνα καὶ γενικῶς εἰς πάντας ἐπιτρεπτή. Κατ' ἐξαίρεσιν, εἴς τινας ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένας καὶ εἰδικῶς ρυθμιζομένας περιπτώσεις, ἡ ἄσκησις τῆς μεσιτείας ἐπιτρέπεται μόνον εἰς ὡρισμένα πρόσωπα κεκτημένα ὑπὸ τοῦ νόμου ὁπαιτούμενα προσόντα καὶ διωρισμένα ἐπὶ τούτῳ· π. χ. οἱ μεσῖται τῶν χρηματιστηρίων ἀξιῶν καὶ ἐμπορευμάτων. Ἡ μεσιτεία εἶναι κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον πρᾶξις ἀντικειμενικῶς ἐμπορική, ἀδιαφόρως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ συναλλάγματος, διὰ τὴν σύναψιν τοῦ ὁποίου ἐμεσολάβησε ὁ μεσίτης π. χ. μεσιτεία γάμου ἢ μεσιτεία διὰ τὴν πώλησιν ἀκινήτων. Καὶ μία ἔτι πρᾶξις μεσιτείας εἶναι ἐμπορική. Ἡ μεσιτεία ὅμως εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τὸν μεσίτην μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς πρὸς τὸν μετ' αὐτοῦ συμβαλλόμενον, διὰ τὸν ὁποῖον δύναται νὰ εἶναι καὶ ἀστική, ἐὰν οὗτος δὲν εἶναι ἔμπορος· π. χ. φοιτητὴς ἀναθέτει εἰς μεσίτην τὴν εὕρεσιν δωματίου.

Αἱ πράξεις μεσιτείας διενεργοῦνται κατὰ κανόνα ὑπὸ προσώπων ἐχόντων τοῦτο ὡς ἐπάγ-

Digitized by Google

γελμα. Διακρίνονται δὲ οἱ μεσῖται εἰς εἰδικότητας, ἀναλόγως τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὗτοι δρῶσι. Καὶ τοῦτο διότι ἡ μεσολάβησις τοῦ μεσίτου ἀναγκαίως προϋποθέτει ἀκριβῆ καὶ τελείαν γνῶσιν τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν πραγμάτων, ἵνα ἡ μεσολάβησίς του ἀποβῇ τελεσφόρος. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως ἡ διενέργεια πράξεως μεσιτείας ἐπ' εὐκαιρίᾳ, ὑπὸ προσώπων δηλαδὴ μὴ κατ' ἐπάγγελμα ἀσχολουμένων μὲ μεσιτικὰς ἐργασίας.

Ἡ σύμβασις μεσιτείας χαρακτηρίζεται κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην ὡς sui generis σύμβασις. Δὲν εἶναι σύμβασις μισθώσεως ὑπηρεσιῶν, διότι ἀμείβεται τὸ ἀποτέλεσμα μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἐργασία αὐτὴ καθ' ἑαυτήν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως, δεδομένου ὅτι ὁ μεσίτης δὲν ὑπόσχεται νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ὡρισμένον ἀποτέλεσμα, δὲν ὑφίσταται σύμβασις μισθώσεως ἔργου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ μεσίτης δὲν ἐνεργεῖ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐπιφορτίσαντος αὐτὸν μὲ τὴν πρᾶξιν τῆς μεσιτείας, ὅπως τοὐναντίον συμβαίνει μὲ τὸν παραγγελιοδόχον, ὅστις εἶναι ἀντιπρόσωπος ἐκείνου, διὰ λογαριασμὸν τοῦ ὁποίου ἐνεργεῖ.

Μεσιτεία λέγεται καὶ ἡ καταβαλλομένη εἰς τὸν μεσίτην ἀμοιβὴ διὰ τὴν μεσολάβησίν του πρὸς σύναψιν τῆς ἐννόμου σχέσεως. Συνήθως αὕτη κανονίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ ἡ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ μεσίτου συναφθεῖσα ἔννομος σχέσις, καὶ ἐὰν τὸ ποσοστὸν δὲν συνεφωνήθη ἰδιαιτέρως, λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἐπιτόπιος συνήθεια. Ἡ ἀξίωσις πρὸς πληρωμὴν μεσιτείας δὲν εἶναι βάσιμος, ἐὰν ἡ συναφθεῖσα ἔννομος σχέσις δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν μεσολάβησιν τοῦ μεσίτου, ἡ ὁποία μόνον ἀφορμὴ τῆς συνάψεως ταύτης ὑπῆρξεν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως εἶναι ἄνευ σημασίας τὸ γεγονός, ὅτι ἡ συναφθεῖσα ἔννομος σχέσις διαφέρει τυχὸν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῆς ὑπὸ τοῦ μεσίτου διὰ τῆς μεσολαβήσεώς του ἐπιδιωχθείσης. Ἡ μεσιτεία πληρώνεται συνήθως ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων καὶ ἐξ ἡμισείας. Ἐν αὐτῇ συμπεριλαμβάνεται καὶ πᾶν ἔξοδον ἢ ἔκτακτος δαπάνη καταβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεσίτου πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς μεσολαβητικῆς του ἐνεργείας. Κ. Β. Σ.

—*[Διεθν. Δίκ.]* *Μεσιτεία* καλεῖται ἐν τῷ Διεθνεῖ Δικαίῳ ἡ φιλικὴ μεσολάβησις, τὴν ὁποίαν παρέχει πολιτεία τις ἢ καὶ πλείονες πολιτεῖαι εἰς δύο ἄλλας ἢ περισσοτέρας, αἱ μεταξὺ τῶν ὁποίων σχέσεις ἔχουν ἐνταθῆ, πρὸς ἐπίλυσιν τῶν χωριζουσῶν αὐτὰς διαφορῶν καὶ ἀποσόβησιν τοῦ ἐκ τούτων δυναμένου νὰ προκληθῇ πολέμου. Ἡ φιλικὴ μεσολάβησις δύναται νὰ λάβῃ χώραν καὶ ἐπὶ σκοπῷ καταπαύσεως τοῦ μεταξὺ δύο πολιτειῶν ὑφισταμένου πολέμου, ὁπότε καὶ πάλιν γίνεται λόγος περὶ μεσιτείας. Πολιτεία τις δύναται νὰ μεσιτεύσῃ παρὰ τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἐνδιαφερομένων πολιτειῶν καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, κατ' ἀρχάς, τῆς ἄλλης. Ἐφόσον ἡ μεσιτεία πολιτείας τινὸς προσφέρεται αὐθορμήτως, ἀπόκειται εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ κρίνωσιν ἂν καὶ ὑπὸ ποίους ὅρους εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδεχθῶσι ταύτην. Ἐν περιπτώσει ὅμως καθ' ἣν ἡ μεσιτεία ἐπακολουθεῖ προηγηθείσης συμφωνίας μεταξὺ τῆς ἑτέρας τῶν ἐνδιαφερομένων πολιτειῶν καὶ τῆς καλουμένης νὰ προσφέρῃ τὴν φιλικὴν αὐτῆς μεσολάβησιν, δὲν δύναται κατόπιν ν' ἀποκρουσθῇ. Διὰ τῆς μεσιτείας σκοπεῖται ἡ ἐξεύρεσις συμβιβαστικῆς λύσεως μεταξὺ τῶν ἐριζουσῶν πολιτειῶν παρὰ τῆς παρεχούσης τὴν φιλικὴν αὐτῆς μεσολάβησιν πολιτείας, αἱ ἐνδιαφερόμεναι ὅμως πολιτεῖαι εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθεραι (ἐκτὸς ἂν συνεφώνησαν ρητῶς τοῦτο) ν' ἀποδεχθῶσιν ἢ ὄχι τὴν προτεινομένην συμβιβαστικὴν λύσιν. Ἡ μεσιτεύουσα πολιτεία δὲν δικαιοῦται νὰ ἐπιβάλῃ ὅ,τι θεωρεῖ δίκαιον, δηλαδὴ τὴν παρ' αὐτῆς προταθεῖσαν συμβιβαστικὴν λύσιν, ὅπως καὶ δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἐγγυηθῇ τὴν εἰς τὴν φιλικὴν αὐτῆς μεσολάβησιν ὀφειλομένην λύσιν, ἐκτὸς ἂν ἐννοεῖται ἔχει τοιοῦτόν τι ρητῶς συνομολογηθῇ. Τὸ μὴ ὑποχρεωτικὸν τῆς παρὰ τῆς μεσολαβούσης πολιτείας προτεινομένης λύσεως ἀνεγνώρισε καὶ τὸ ἄρθρ. 6 τῆς συμβάσεως τῆς Χάγης τοῦ 1899, διὰ τοῦ ὁποίου πάλιν ἐγένετο παραδεκτὸν ὅτι ἡ μεσολαβοῦσα πολιτεία οὐδόλως ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποδεκτῆς γενομένης παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων πολιτειῶν παρ' αὐτῆς προταθείσης λύσεως. Ἀρκούντως χαρακτηριστικὸν τυγχάνει τὸ ἄρθρ. 2 τῆς αὐτῆς συμβάσεως, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ ὡς σκόπιμον, ὅπως πολιτεία τις ἢ καὶ περισσότεραι παρέχωσι τὴν φιλικήν των μεσολάβησιν εἰς δύο ἢ πλείονας ἐριζούσας πολιτείας, ἐφόσον αἱ περιστάσεις ἐπιτρέπουσι τοῦτο.

Ὁ θεσμὸς τῆς μεσιτείας πολὺ παλαιὰ ἐφηρμόσθη κατ' ἐπανάληψιν τόσον ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀποσοβήσεως πολέμου μεταξὺ δύο πολιτειῶν, ὅσον καὶ πρὸς τερματισμὸν τοῦ ἤδη ἀρξαμένου τοιούτου. Ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν περιπτώσεων ἀξιοσημείωτος τυγχάνει ἡ μεσιτεία τῶν μεγάλων Δυνάμεων τῷ 1867 ἐν Λουξεμβούργῳ, τῷ 1869 ἐν Κρήτῃ, τῷ 1881 μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, τοῦ πάπα εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κατ' ἐπανάληψιν ἐπὶ διαφορῶν προκυψασῶν μεταξὺ τῶν βορείων καὶ νοτίων ἀμερικανικῶν πολιτειῶν, καὶ σήμερον τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας ἐπὶ ἐκκρεμῶν ζητημάτων συνεννοήσεως κλπ. Ἀξιοσημείωτοι εἶναι διεθνεῖς τινες συνθῆκαι, διὰ τῶν ὁποίων ἐζητήθη ὁ θεσμὸς τῆς διαιτησίας νὰ καταστῇ ὑποχρεωτικός· οὕτω διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων 1856 ἐν ἄρθρῳ 8 ὡρίσθησαν περιπτώσεις τινές, καθ' ἃς προκυπτούσης διαφωνίας μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ μιᾶς τῶν ὑπογραψασῶν τὴν αὐτὴν συνθήκην Δυνάμεων, ὑποχρεοῦται ἑκάστη τούτων νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μεσιτείαν τῶν λοιπῶν ἐνδιαφερομένων πολιτειῶν πρὸ πάσης χρήσεως βίας. Ἀνάλογος διάταξις περιελήφθη καὶ εἰς τὴν περὶ Κογκὸ σύμβασιν τοῦ Βερολίνου τοῦ 1885 ἐν ἄρθρῳ 12 προκειμένου περὶ διαφορᾶς ὀφειλομένης εἰς τὴν ὁροθεσίαν τῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐνδιαφερομένας Δυνάμεις προσκυρωθεισῶν χωρῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Zamfiresco*, Médiation (Paris 1911).—*Lammasch*, Mediation (ἐν Öster. Zeitschrift für öffentliches Recht τ. II (1915) σ. 205 ἑπ.).—*Leser*, Vermittlung und Intervention (1917).—*Fourchault*, Médiation (Paris 1900). Η. Γ. Κ.

μεσιτεύω· ἐνεργῶ ὡς μεσίτης, παρεμβαίνω, μεσολαβῶ ὅπως ἐπιτευχθῇ τι ὑπὲρ τρίτου.

μεσίτης (ὁ)· ὁ χρησιμοποιούμενος ὡς μέσον, ὁ μεσάζων, ὁ μεσολαβῶν πρὸς ἐκτέλεσιν πράξεώς τινος: «μεσίτης ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως κτημάτων», «μεσίτης δανείων, — ὑπηρετριῶν, — συνοικεσίων», «μεσίτης ἐμπορευμάτων», ἄλλως «ἐμπορομεσίτης», «μεσίτης πλοίων», ἄλλως *ναυλομεσίτης*· || «μεσίτης χρηματιστηρίου» ὁ ἀναλαμβάνων κατ' ἐντολὴν ἀγορὰν καὶ πώλησιν χρηματιστηριακῶν ἀξιῶν· || ἰδιωματ., ὁ ἐν μέσῳ ἄλλων εὑρισκόμενος, ἄλλως *μεσανός*.

—*[Ἐμπορ. Δίκ.]* Βλ. *μεσιτεία*.

—*[Ποιν. Δίκ.]* Διὰ τὰς συμβάσεις ἀγοραπωλησίας, ἀνταλλαγῆς καὶ μισθώσεως ἀστικοῦ ἀκινήτου κειμένου ἐντὸς τῶν σχεδίων πόλεων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης καὶ ἐπὶ δανείου συναπτομένου ἐν ταῖς εἰρημέναις πόλεσιν ἢ ὁπουδήποτε ἀλλαχοῦ, ἐὰν τὸ δάνειον εἶναι ἐνυπόθηκον, τὸ δὲ ὑποθηκευόμενον κτῆμα κεῖται ἐντὸς περιφερείας τῶν πόλεων τούτων, ἐφαρμόζεται διὰ τοὺς μεσίτας ὁ νόμος 3503 τῆς 24 Ἀπριλίου 1928. Αἱ διατάξεις τοῦ νόμου τούτου δύνανται νὰ ἐπεκταθοῦν διὰ διατάγματος τοῦ ὑπουργείου Ἐθν. Οἰκονομίας καὶ εἰς ἄλλας περιφερείας. Ἐπεξετάθησαν ἤδη εἰς τὴν Λάρισαν καὶ τὴν Χαλκίδα. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ὁ *μεσίτης* δικαιοῦται νὰ εἰσπράξῃ 2 % ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀντικειμένου τῆς συμβάσεως ἀγοραπωλησίας, ἀνταλλαγῆς ἢ μισθώσεως, 1 % δὲ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ δανείου. Ὁ ἀσκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μεσίτου ἄνευ διορισμοῦ, γιγνομένου διὰ πράξεως τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας δημοσιευομένης ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν μέχρις 6 μηνῶν καὶ χρηματικὴν ποινὴν ἴσην πρὸς τὸ ποσὸν τῶν νομίμων μεσιτικῶν δικαιωμάτων, αὐξανομένων κατὰ 5000 δρχ. τὸ πολὺ εἰσέτι. Ἐπὶ τῶν ἐγχωρίων προϊόντων τῆς κορινθιακῆς σταφίδος, ξηρᾶς σουλτανίνας σταφίδος καὶ ξηρῶν σύκων, εἰς ἃς περιφερείας παράγονται τὰ προϊόντα ταῦτα εἰς μεγάλας ποσότητας, ἐφαρμόζονται αἱ εἰδικαὶ διατάξεις τοῦ νόμου 4487 τῆς 5 Μαρτίου 1930. Καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τούτου ὁ ἐνεργῶν μεσιτικὴν πρᾶξιν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω προϊόντων καὶ εἰς τὰς εἰρημένας περιφερείας ἄνευ διορισμοῦ τιμωρεῖται διὰ χρηματικῆς ποινῆς μέχρι 25.000 δρχ. Αἱ περιφέρειαι, εἰς ἃς τὰ μνησθέντα προϊόντα παράγονται εἰς μεγάλας ποσότητας, καθορίζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ὑπουργοῦ, δημοσιευομένης εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Χ. Ν. Τ.

μεσιτικὰ (τά)· ἡ ἀμοιβὴ τοῦ μεσίτου, ἡ παρεχομένη ἀντιμισθία εἰς τὸν μεσολαβήσαντα πρὸς ἐκτέλεσιν πράξεώς τινος, ἄλλως *μεσιτεία*: «τὰ μεσιτικὰ τῆς πωλήσεως καὶ ἀγορᾶς ἀστικῶν κτημάτων εἶναι δύο ἐπὶ τοῖς ἑκατόν».

— *[Νομ.]* Βλ. λ. *μεσιτεία*.

μεσιτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν μεσίτην, ὁ τοῦ μεσίτου: «μεσιτικὸν γραφεῖον», «ἐκτελεῖται πᾶσα μεσιτικὴ ἐργασία» || *μεσιτικὰ* (τά)· ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

μεσιτίτης (ὁ) (Mesitinspat) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν. Ἀποτελεῖ διπλοῦν ἅλας ἐξ ἀνθρακικοῦ μαγνησίου καὶ ἀνθρακικοῦ σιδήρου μὲ ἐπικράτησιν τοῦ πρώτου κατὰ τὴν ἀναλογίαν $2MgCO_3 : 1FeCO_3$ Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ τριγωνικὸν σύστημα καὶ ἀπαντᾷ εἰς ρομβόεδρα κιτρίνου χρώματος εἰς τὴν Traversella. Γ. Β.

μεσιτονικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὁμόλογον τοῦ *λαιβουλικοῦ ὀξέος* τοῦ τύπου:

$$C.H_3CO.CH_2.\ C(CH_3)_2.\ COOH$$

Τήκεται εἰς 75°,5. Σ. Γ.

μεσιτυλένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Κυκλικὸς ὑδρογονάνθραξ τῆς σειρᾶς τοῦ βενζολίου. Ἔχει τὸν τύπον $C_6H_3(CH_3)_3$ (1,3,5) ἤτοι εἶναι τριμεθυλοβενζόλιον καὶ ἀποτελεῖ τὸ κύριον συστατικὸν τῶν τριμεθυλοβενζολίων τῆς λιθανθρακοπίσσης. Λαμβάνεται περαιτέρω διὰ συμπυκνώσεως τριῶν μορίων ἀκετόνης τῇ ἀποσπάσει τριῶν μορίων ὕδατος διὰ θειικοῦ ὀξέος, οὕτω δὲ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Kane τῷ 1838. Ἡ συνθετικὴ αὕτη παρασκευὴ ἀποτελεῖ τυπικὴν μέθοδον παρασκευῆς ἀρωματικῶν ἑνώσεων ἐκ λιπαρῶν. Εἶναι εὐχαρίστου ὀσμῆς ὑγρὸν βρᾶζον εἰς 163°. Σ. Γ.

μεσιτυλοξείδιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*, ἢ *μεθυλοπεντενο-όνη*. Ἀχόρεστος κετόνη τοῦ τύπου: $(CH_3)_2C : CH.CO.CH_3$ παρασκευαζομένη διὰ κορεσμοῦ ἀκετόνης δι' ὑδροχλωρίου ὑπὸ ψῦξιν καὶ ἀποσυνθέσεως τοῦ παραγομένου χλωριοπαραγώγου δι' ἀλκαλίου, συγχρόνως δὲ παράγεται καὶ φορόνη, ἧς ἀποχωρίζεται δι' ἀποστάξεως. Ἄχρουν ὑγρόν, βρᾶζον εἰς 127—130°, εἰδ. βάρους 0,856, ὀσμῆς μίνθης. Δι' ἀραιοῦ θειικοῦ ὀξέος διασπᾶται εἰς ἀκετόνην. Σ. Γ.

μεσίχ. Οὕτω λέγεται ἀραβιστὶ παρὰ Μουσουλμάνοις ὁ *Μεσσίας*.

Μεσὶχ *πασᾶς*. Βεζύρης τῆς Τουρκίας. Ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ ἦτο Ρούμελη-Βεηλὲρ βέης. Τῷ 1479 διωρίσθη καπετὰν-πασᾶς. Ὢν ἀρχηγὸς στόλου κατὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Ρόδου, ἐπαύθη ἀπὸ τὴν θέσιν του (1492) καὶ καθῃρέθη ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ βεζύρου (πασᾶ). Ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Βαγιαζὶτ τοῦ Β' ἀποκατεστάθη εἰς τὸν βαθμόν του καὶ διωρίσθη τῷ 1499 πρωθυπουργός. Ἀπέθανε τῷ 1500, πεσὼν ἐξ ὑψηλοῦ μέρους κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς πυριτιδαποθήκης τοῦ Γαλατᾶ. Ν. Μ.

—**Μεσὶχ** *πασᾶς*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Χαντοὺμ* (=εὐνοῦχος). Μέγας βεζύρης τῆς Τουρκίας, ἐπὶ σουλτάνου Μουρὰτ τοῦ Γ'. Ἦτο κατ' ἀρχὰς εὐνοῦχος τοῦ σουλτανικοῦ παλατίου, κατόπιν ἔγινε κελαρτζῆμπασῆς (ἀρχιοψοφύλαξ). Τῷ 1585 διωρίσθη μέγας βεζύρης, ἀλλὰ παρῃτήθη μετὰ ἓξ μῆνας. Ν. Μ.

Μεσιχί. Διάσημος Ἄραψ ἱστορικός, ἀκμάσας ἐν Αἰγύπτῳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Διακριθεὶς διὰ τὰς σπουδάς του, προσελήφθη ὡς ἰδιαίτερος γραμματεὺς καὶ κατόπιν μυστικοσύμβουλος τοῦ Φατιμίδου σουλτάνου Μπὲν-Ἐλαζίζ. Ἀπέθανε τῷ 1029. Ἔγραψεν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου καὶ βιογραφίαν τῶν διασήμων αὐτῆς ἀνδρῶν εἰς 13.000 σελίδας, ὡς καὶ διάφορα ἄλλα ἱστορικὰ ἔργα. Ν. Μ.

μεσκάλ. Ἀλκοολοῦχον τοπικὸν ποτὸν τῶν Μεξικανῶν. Ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀποσταγμάτων καὶ παρασκευάζεται δι' ἀποστάξεως τοῦ ζυμωθέντος ὀποῦ τῆς *ἀγαύης*. Σ. Γ.

μεσκίνης (ὁ)· ἰδιωμ. Κρήτ., ὁ λεπρός.

Μεσκινιὰ *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ἐπὶ τουρκοκρατίας τοῦ προαστείου *Χρυσοπηγὴ* (βλ. λ.) τοῦ Ἡρακλείου Κρήτης.

Μεσκλὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928), 619. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τηλέφωνον. Εἰς τὴν κοινότητα ἀνήκει καὶ τὸ χωρίον *Ζούρβα*. Τὰ Μεσκλὰ ἀνήκουν εἰς τὰ εὔανδρα χωρία τῶν λεγομένων *Ριζῶν*. Ἄνωθεν τοῦ χωρίου ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου σῴζονται λείψανα τειχῶν παλαιοτάτων. Ναὸς δὲ τῆς Θεοτόκου κάτωθεν τοῦ χωρίου φαίνεται ἐκτισμένος ἐπὶ ἑλληνορρωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος. Ἐνταῦθα τοποθετεῖται ὑπό τινων ἡ *Ριζηνία*, ὑπ' ἄλλων δὲ ἡ *Πολύχνα* ἢ ἡ *Κεραία*. Ἐπὶ ἐνετοκρατίας τὸ χωρίον ἦτο ἕδρα διοικητικῶν ἀρχῶν, τῷ δὲ 1570 τοῦ Καντανολέου. Τότε κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. Ἀνοικοδομηθεῖσα ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐπυρπολήθη τῷ 1866 ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ. Πολλάκις ἦτο στρατηγεῖον καὶ στρατόπεδον κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις. Ε. Γ.

μεσκουλιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ δένδρου *μεσπιλέα* ἡ γερμανικὴ (βλ. λ.).

Μὲσμ (Mesmes). Παλαιὰ οἰκογένεια εὐγενῶν τῆς Γαλλίας ἐκ Μπεάρν, γνωστὴ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Τὰ κυριώτερα μέλη αὐτῆς εἶναι: 1) ***Ἐρρῖκος*** (1532—1596). Τῷ 1556 διωρίσθη ποδεστὰ τῆς Δημοκρατίας τῆς Σιέννης ὑπὸ Ἐρρίκου Β' καὶ κατόπιν καγκελλάριος τοῦ βασιλείου τῆς Ναβάρρας. Τῷ 1570 διεπραγματεύθη τὴν εἰρήνην μετὰ τῶν διαμαρτυρομένων. —2) ***Ἰωάννης Ἀντώνιος***. Γάλλος διπλωμάτης (1640—1709). Ἐχρημάτισε πρεσβευτὴς ἐν Βενετίᾳ καὶ Χάγῃ καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ὑπόμνημα πρὸς τὰς Συνελεύσεις τῶν Τάξεων» (1681), «Διαπραγματεύσεις τοῦ κόμιτος ντ' Αβὼ ἐν Ὁλλανδίᾳ», «Διαπραγματεύσεις τοῦ κόμιτος ντ' Ἀβὼ πρεσβευτοῦ ἐν Σουηδίᾳ» κ. τ. λ. —3) ***Ἰωάννης Ἰάκωβος*** (1490—1590). Ὑπῆρξε καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Τουλούζης, πρῶτος πρόεδρος τῆς βουλῆς τῆς Νορμανδίας κτλ. —4) ***Ἰωάννης Ἰάκωβος***, ἀποθανὼν τῷ 1688. Διετέλεσε πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. —5) ***Κλαύδιος***. Γάλλος δι-

Digitized by Google

πλωμάτης καὶ συγγραφεὺς (1595—1650). Διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Βενετίᾳ, Δανίᾳ, Πολωνίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ Γερμανίᾳ καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πάσας τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις τῆς ἐποχῆς του Τῷ 1641 ἤρχισε διαπραγματεύσεις πρὸς ἐπιτυχίαν γενικῆς εἰρήνης ἐν Εὐρώπῃ, τῷ δὲ 1644 ἐχρημάτισεν ἀπεσταλμένος τῆς Γαλλίας εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς Βεστφαλίας. Θεωρεῖται ἐκ τῶν σημαντικωτέρων Γάλλων διπλωματῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἀπομνημονεύματα τῶν διαπραγματεύσεων τῆς συνθήκης εἰρήνης τοῦ Μΰνστερ τοῦ 1648», «Ἀλληλογραφία» (1887).
Μ. Δ. Β.

Μέσμα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. λ. *Ἐμπόριον* Μέδμας.

Μέσμερ (Mesmer) ***Φρειδερῖκος-Ἀντώνιος.*** Ἰατρὸς γεννηθεὶς ἐν Iznang τῇ 23 Μαΐου 1734, ἱδρυτὴς τῆς περὶ *ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ ἢ μεσμερισμοῦ* θεωρίας. Οὗτος μετὰ ἐφημέρους περὶ τὴν νομικὴν καὶ θεολογίαν σπουδάς, ἐνέκυψε περὶ τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς, γενόμενος διδάκτωρ ἐν Βιέννῃ ἐπὶ τῇ βάσει διατριβῆς μεταφυσικοῦ περιεχομένου ὑπὸ τὸν τίτλον: «De influxu planetarum» (1766). Εἶτα διέμεινεν ἐν Βιέννῃ ἐξασκῶν τὸ τοῦ ἰατροῦ ἐπάγγελμα. Πρῶτον ἔργον αὐτοῦ δημοσιευθὲν τῷ 1775 ὑπῆρξε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Schreiben über die Magnetkar», δι' οὗ ἐγνώρισε τὰς περὶ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ θεωρίας, ἐφ' ὧν μάτην ἀνέμεινε τὰς κρίσεις τῶν ἀκαδημιῶν, πρὸς ἃς ἀπηυθύνθη. Δι' ὃ καὶ ἀπεφάσισεν ἵνα μεταβῇ εἰς Παρισίους (1778, ἵνα αὐτοπροσώπως ἐνεργῶν ἐγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἐπὶ τῶν θεωριῶν αὐτοῦ, περὶ ὧν τὸ πρῶτον τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐδημοσίευσε πραγματείαν ἐν γαλλικῇ γλώσσῃ. Διὰ ταύτης («Memoire sur la découverte du magnétisme animal») κατέστησε γνωστὰς τὰς 27 θέσεις, ἐφ' ὧν ἐρείθετο ἡ θεωρία αὐτοῦ, καθ' ἣν παρεδέχετο ἀμοιβαίαν σχέσιν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῶν οὐρανίων σωμάτων, τῆς γῆς καὶ τῶν ζῴων, ἐπιτελουμένην δι' ἀγνώστου μηχανισμοῦ τῇ ἐπηρείᾳ λεπτοτάτης φύσεως ρευστοῦ (fluide) τινος, διεσπαρμένου πανταχοῦ καὶ οὐδένα κενὸν χῶρον καταλείποντος. Τῇ ἐνεργείᾳ (action) τούτου ἐπήρχοντο κατὰ τὰς γνώμας αὐτοῦ ἀμοιβαῖα ἀποτελέσματα (effets), ἅτινα δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς ἄμπωτιν καὶ πλημμυρίδα. Καὶ τὰ ζωϊκὰ δὲ σώματα ὑφίστανται τὰς μεταβλητὰς ταύτας ἐπηρείας τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ τῶν πέριξ ἀντικειμένων διὰ μέσου τῶν νεύρων αὐτῶν (*ζωϊκὸς μαγνητισμός*). Ἡ ἐνέργεια δὲ τοῦ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ ἦτο μεταδόσιμος καὶ εἰς ἄλλα σώματα, ἅτινα μάλιστα ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαυξήσωσι τοῦτον. Ἡ μαγνητικὴ δὲ δύναμις ἠδύνατο ἐπὶ τούτοις νὰ ἐνεργῇ καὶ μακρόθεν, νὰ ἀνακλᾶται κτλ. Τινὰ ὅμως τῶν σωμάτων παρίσταντο οὐχὶ εὐαίσθητα πρὸς τὸν μαγνητισμόν, ἡ παρουσία δὲ μάλιστα ἁπλῶς τούτων καὶ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τούτου ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ Καὶ ἡ ἀντίθετος δ' αὕτη δύναμις κατὰ τὰς γνώμας αὐτοῦ ἠδύνατο, καθ' ὃν ἤδη εἴρηται τρόπον, νὰ μεταφυτευθῇ, ἐπαυξήσῃ, ἀνακλασθῇ κτλ., οὖσα δύναμις οὐχὶ στερητικὴ (privation), ἀλλὰ θετικὴ καὶ ἀντίρροπος τοῦ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ. Ὁ Μέσμερ ἐπὶ τούτοις ἐπρέσβευεν ὅτι διὰ τῶν ἐν λόγῳ θεωριῶν αὐτοῦ ἤθελε διαλευκανθῇ καὶ ἡ φύσις τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πυρός, τῆς θεραπευτικῆς ἐπηρείας τούτων ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐξηγουμένης διὰ τοῦ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ, ὅτι δὲ διὰ τῶν μεθόδων αὐτοῦ θὰ ἐπετύγχανε τοῦτο μὲν θεραπείαν τῶν νευρικῶν νόσων ἀμέσως, τοῦτο δὲ τῶν λοιπῶν ἐμμέσως. Τέλος ἤλπιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ δράσῃ προφυλακτικῶς μὲν κατὰ τῶν διαφόρων νόσων, ἐπωφελῶς δ' ἐπὶ γυναικῶν κατά τε τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετόν.

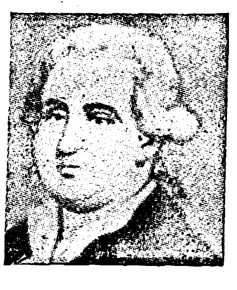

Φρειδερῖκος Μέσμερ.

Ὁ Μέσμερ ἔνθερμον συνήγορον τῶν θεωριῶν αὐτοῦ εὗρε τὸν καθηγητὴν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς Charles d'Eslon, ὅστις οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν τοῦ Mesmer ἔγραψεν («Observations sur le magnétisme animal»), ἀλλὰ καὶ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς παρακολουθήσεως τῶν πειραμάτων αὐτοῦ, ἐπιτιμηθεὶς μάλιστα ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῶν ἐν τῇ σχολῇ συναδέλφων αὐτοῦ. Τέλος, πρωτοβουλίᾳ τοῦ βασιλέως, ἐτέθησαν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1784 τὰ πειράματα τοῦ Μέσμερ ὑπὸ κρίσιν ἐπιτροπείας ἐκ 4 ἰατρῶν, εἰς οὓς προσετέθησαν 5 μέλη τῆς ἀκαδημίας, ἐν οἷς ὁ Lavoisier, ἧς ὅμως ἡ κρίσις ὑπῆρξεν ἥκιστα εὐνοϊκή, ὡς καὶ ἑτέρας τινὸς ἐπιτροπείας, συγκροτηθείσης ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς ἑταιρείας, μόνου ἀντειπόντος ἐν ταύτῃ τοῦ διασήμου βοτανικοῦ A. de Jussiew, συντάξαντος ἰδίαν ἔκθεσιν (1784). Ὁ Μέσμερ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ἱδρυθείσης ὑπὸ ὀπαδῶν αὐτοῦ τῆς «Société d harmonie», ἤρξατο διδάσκων τὰ τῆς μεθόδου του καὶ ἐφαρμόζων ταύτην, κατορθώσας νὰ ἀποκτήσῃ μεγάλην περιουσίαν. Ἐκ Παρισίων ὅμως ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἀπολέσας πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, κατέφυγε δὲ εἰς Ἑλβετίαν, ὅποθεν τῷ 1798 ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους, ἵνα διεκδικήσῃ τὴν κατασχεθεῖσαν περιουσίαν του, ἀλλ' ἐπιτυχὼν μόνον νὰ λάβῃ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἀποζημίωσιν 3 χιλιάδων φράγκων ἐτησίως. Εἶτα ἀπὸ τοῦ 1802 διέμεινεν ἐν Βερσαλλίαις. μετὰ ἓν δὲ ἔτος κατέλιπε πλέον ὁριστικῶς τὴν Γαλλίαν ἀποσυρθεὶς εἰς Meersburg καὶ εἶτα εἰς Frauenfeld, ἔνθα ἔζησε μόνος, διότι ἀπὸ μακροῦ εἶχε διαζευχθῆ ἀπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἣν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ σταδίου αὐτοῦ εἶχε νυμφευθῆ ἐν Βιέννῃ. Μετὰ περιοδείας τινὰς εἰς Κωνσταντίαν ἀποκατέστη τελικῶς καὶ πάλιν εἰς Meersburg, ἀρκούμενος εἰς ἀμισθὶ ἐπίσκεψιν τῶν πτωχῶν. Ἐκεῖ δὲ νοσήσας ἐκ νόσου τῆς κύστεως ἀπέθανεν ἐξ ἀποπληξίας τῇ 5 Μαρτίου 1815, τελείως σχεδὸν λησμονηθείς.
ΑΡ. Π. Κ.

μεσμερισμὸς (ὁ) ἡ θεωρία τοῦ *Μέσμερ* (βλ λ.).

Μέσνταγκ (Mesdag), ***Χέντρικ-Γουλιέλμος.*** Ὀλλανδὸς ζωγράφος (1831—1918). Ἐζωγράφησε σκηνὰς ἀπὸ τοὺς Ὀλλανδικοὺς λιμένας καὶ θαλασσογραφίας. Πλεῖστα ἔργα του ἐξετέθησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸ Salon τῶν Παρισίων, ὅπου πολλάκις ἐβραβεύθησαν. Κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Τὰ κύματα τῆς Βορείου θαλάσσης», «Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ἁλιευτικῶν πλοίων», «Τὸ τράβηγμα τῆς ἀγκύρας» κλπ. Ἡ σύζυγός του *Σιέντζγε Μέσνταγκ*, τὸ γένος *Φὰν Χοῦτεν*, διεκρίθη ἐπίσης ὡς τοπιογράφος καὶ ζωγράφος σκηνῶν nature morte. Ἔργα της εἶναι: «Ποίμνιον ἐν Γκουέλντρε», «Ἀνάμεσα στὰ χαμόκλαδα» κ. ἄ.
Χ. Δ.

μεσο—· θέμα τοῦ *μέσος* ὡς πρώτου συνθετικοῦ: *μεσοδάκτυλον* (τὸ μεταξὺ τῶν δακτύλων), *μεσόκλαστος* (ὁ εἰς τὸ μέσον τεθραυσμένος), *μεσόκουρος* (ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῆς κεφαλῆς κεκαρμένος), *μεσόλευκος* (ὁ ἐν τῷ μέσῳ λευκός), *μεσοπύργιον* (τὸ μεταξὺ τῶν πύργων διάστημα) κ.λ.π.

μεσόαξον, *—ονος* (τό)· τὸ μεταξὺ δύο ἀξόνων διάστημα.

μεσόβαθρον (τό)· τὸ μεταξὺ τῶν ἀκροβάθρων βάθρον τῆς γεφύρας.

μεσοβασικαὶ *μετακάρπιοι διαρθρώσεις [Ἀνατομ.].* Ἀρθρώσεις, δι' ὧν τὰ 4 μετακάρπια ὀστᾶ, πλὴν τοῦ ἀντίχειρος, συντάσσονται πρὸς ἄλληλα κατὰ τὰς βάσεις αὐτῶν διὰ πλαγίων ἀρθρικῶν ἐπιφανειῶν· ἐνισχύονται δὲ αἱ διαρθρώσεις αὗται διὰ τῶν ἐγκαρσίων *μεσοβασικῶν μετακαρπίων συνδέσμων.*
Ι. Π.

μεσοβασιλεία (ἡ)· ὁ χρόνος ὁ μεταξὺ τοῦ θανάτου ἢ ἀπομακρύνσεως τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἐκλογῆς ἄλλου, λατ. interregnum· ‖ ἡ ἐξουσία τοῦ μεσοβασιλέως.

—*[Συνταγμ. Δίκ.]* Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ γράμμα τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος τοῦ 1864, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ περὶ «ἀντιβασιλείας» καὶ «ἀντιβασιλέως» (ἄρθ. 52 ἐδ. 1), ἐπεκράτησεν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ συνήθεια νὰ καλῆται *μεσοβασιλεὺς* (interrex) ὁ εἰς τὸν θρόνον ἐν περιπτώσει χηρείας αὐτοῦ καὶ μέχρις ἐκλογῆς νέου βασιλέως καλούμενος ὅπως ἀσκήσῃ τὴν συνταγματικὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, *μεσοβασιλεία* δὲ ὁ χρόνος καθ' ὃν θὰ παρέμενεν οὗτος. Ὁ μεσοβασιλεὺς παρ' ἡμῖν ἦτο πάντοτε αἱρετὸς καὶ ἓν μόνον φυσικὸν πρόσωπον, τοῦ ἄρθρου 52 τοῦ Συντάγματος λέγοντος ὅτι ἐκλέγεται «ἀντιβασιλεὺς» (δηλ. μεσοβασιλεύς), μὴ ἐπιτρεπομένης οὕτω τῆς ἐκλογῆς πολυμελοῦς «μεσοβασιλείας», ὅπως τοὐλάχιστον ἐδέχετο ἡ κρατήσασα ἑρμηνεία. Ὁ μεσοβασιλεύς, κατὰ τὸ Σύνταγμα, ἔδει νὰ ἐκλεγῇ παρὰ τῆς βουλῆς, ἥτις ἔπρεπε νὰ συνέλθῃ πρὸς τούτοις καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει εἶχε διαλυθῆ ἢ λήξει ἡ περίοδος αὐτῆς· ἡ ἐκλογὴ θὰ ἐνηργεῖτο διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας, μὴ ἀπαιτουμένης ἐξαιρετικῆς ἀπαρτίας, οὔτε ἐξαιρετικῆς πλειοψηφίας, συνεπῶς διὰ τῆς συνήθους πλειοψηφίας τοῦ ἄρθ. 56 τοῦ Συντάγματος, ἤτοι ἐπὶ παρουσίᾳ μὲν τοῦ ἑνὸς τρίτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς βουλῆς καὶ δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν, ἥτις ὅμως οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ εἶναι μικροτέρα τῶν τεσσάρων πέμπτων τοῦ κατωτάτου ὁρίου τῆς ἀπαρτίας. Ἀπὸ τοῦ θανάτου ἢ τῆς παραιτήσεως τοῦ βασιλέως μέχρι τῆς ὁρκωμοσίας τοῦ μεσοβασιλέως, τοῦ ὑπουργικὸν συμβούλιον ὤφειλε, κατὰ τὸ ἄρθρον 52 τοῦ Συντάγματος, νὰ ἐνεργῇ ὑπ' εὐθύνην του «ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους» τὴν συνταγματικὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν.
Η. Γ. Κ.

μεσοβενζοδιανθρόνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *διανθρακινονύλαι.*

μεσοβλάστη (ἡ). Οὕτω καλεῖται ὑπό τινων συγγραφέων τὸ *μεσόδερμον* ἢ *μέσον βλαστικὸν δέρμα.*

μεσοβλεφάριος *σχισμὴ [Ἀνατομ.].* Σχισμὴ ἐγκαρσία, διαχωρίζουσα ἀπ' ἀλλήλων τὰ ἐλεύθερα χείλη τῶν βλεφάρων· δι' αὐτῆς, ἀνοικτῆς οὔσης, προφαίνεται ἐλεύθερον τὸ μεῖζον μέρος τοῦ κερατοειδοῦς καὶ μόνον μικρὰ μοῖρα τούτου πρὸς τἄνω μένει ἀθέατος, καλυπτομένη ὑπὸ τοῦ ἄνω βλεφάρου.
Ι. Π.

Μεσόβοα *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Συνοικισμός τις (ἢ καὶ τοποθεσία) τῆς ἀρχαίας Ἀζανίδος ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἀγνώστου ταυτότητος. Κατὰ Παυσανίαν (Η', 25, 2) ἔκειτο μετὰ τὰς πηγὰς τοῦ Λάδωνος ποταμοῦ καὶ παρὰ τὸ *Λευκάσιον χωρίον.*
Α. Ι. Ο.

μεσοβόθριος *μῦς [Ἀνατομ.].* Καλεῖται οὕτω τὸ σύνολον μυϊκῶν ἰνῶν, αἵτινες φέρονται ἀπὸ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ μεσοβοθρίου συνδέσμου τοῦ Χεσσελμπὰχ πρὸς τἄνω, μεταβαίνουσαι εἰς τὸν ἐγκάρσιον κοιλιακὸν μῦν.
Ι. Π.

— **μεσοβόθριος** *σύνδεσμος τοῦ Χεσσελμπὰχ [Ἀνατομ.].* Σύνδεσμος ἐνισχύων τὴν ἐγκαρσίαν κοιλιακὴν περιτονίαν, παριστῶν τρίγωνον πέταλον, οὗ ἡ βάσις συμφύεται μετὰ τοῦ βουβωνικοῦ συνδέσμου. Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας αὐτοῦ φέρονται μυϊκαὶ ἶνες, ὧν τὸ σύνολον καλεῖται *μεσοβόθριος μῦς.*
Ι. Π.

Μεσοβορρᾶς (ὁ) (κοιν. *Γρεγοτραμουντάνα*). Ἄνεμος—καὶ ἡ διεύθυνσις ἐξ ἧς οὗτος—πνέων μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Μέσῃ. Σημειοῦται εἰς μὲν τὴν ναυτικὴν γραφὴν καὶ τὴν εἰς ρόμβους διαίρεσιν ὡς *ΜΒ.*, εἰς δὲ τὴν κοινὴν *Β.ΒΑ.*, ἀντιστοιχῶν πρὸς Β. 22° 30′ Α. κατὰ τὴν τεταρτοκυκλικὴν καὶ ἁπλῶς 22° 30′ κατὰ τὴν ὁλοκυκλικὴν διαίρεσιν. Εἶναι ἡ διεύθυνσις ἥτις ἐχώριζεν, ἴσον ἑτέρωθέν της, τὰς τῶν ἀνέμων Galicus καὶ Supernas τοῦ ἀνεμολογίου τοῦ Βιτρουβίου.
Σ. Ε. Λ.

Μεσοβούνια *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ τέως δήμου Δολιχίου καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 235.
Χ. Δ.

Μεσοβούνι(ον) *[Γεωγρ.].*—1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ Ζαγορίου ἐπὶ τῆς ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ Κονίτσης—Ἰωαννίνων καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 219. Βορειανατολικῶς τοῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Βοϊδομμάτι ἔκειτο ἡ βυζαντινὴ πόλις *Ρεύνικον.* Ταύτην ὁ ἀρνησίθρησκος Ἀλβανὸς Ἰσαΐμ περὶ τὸ 1380 ἐξεπόρθησε διὰ δόλου, μετακληθεὶς ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ Γ'. Σῴζεται σήμερον ἡ ἀκρόπολις τῆς πόλεως ἐπὶ πετρώδους λόφου καλουμένου Καστράκι. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑπάρχουν ἐρείπια πελασγικοῦ τείχους, εἰς δὲ τὴν ΝΑ. πλευρὰν ἐρείπια βυζαντιακοῦ τείχους, ἐντὸς τῶν ὁποίων διεσῴζοντο ἴχνη οἰκημάτων καὶ δύο δεξαμεναί. Ἐπίσης σῴζεται καὶ ὑπόγειος κλῖμαξ, δι' ἧς συνεκοινώνει ἡ ἀκρόπολις μετὰ τοῦ ΒΑ. διερχομένου ποταμοῦ Βοϊδομμάτι. Διὰ ταύτης ὑδρεύοντο οἱ κάτοικοι ἐν καιρῷ πολιορκίας.
Κ. Δ. Π.

—2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 171.

—3) Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βώλακος τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας, ὀνομαζόμενος πρότερον *Σιδέροβα.* Κάτ. (1928) 85.
Χ. Δ.

Μεσοβουνὸν *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Πλατρειθιᾶς τῆς ἐπαρχίας Ἰθάκης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 68.
Χ. Δ.

Μεσόβουνος *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐορδαίας (Καϊλαρίων) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ τῶν Δ. κλιτύων τοῦ Βερμίου ὄρους, ΒΑ. τῆς Πτολεμαΐδος καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Κρίμσια.* Κάτ. (1928) 801.
Χ. Δ.

Μεσόβραχον *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Διποταμιᾶς (Ρέβανης) τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ὀνομαζόμενος πρότερον *Ζέλεγκραδ.* Κάτ. (1928) 93.
Χ. Δ.

μεσοβρεγμάτιον *ὀστοῦν.* Ἀνώμαλον ὀστοῦν τῆς ἰνιακῆς χώρας τοῦ κρανίου. Ἡ κόγχη τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ παρουσιάζεται ἐνίοτε καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου διῃρημένη καὶ μετὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ζωῆς, ὁπότε συνήθως συνοστεοῦνται τὰ τμήματα τοῦ ὀστοῦ. Πλὴν ἄλλων, παρατηρεῖται καὶ διαίρεσις ἐγκαρσία. Καὶ διὰ μὲν ἀνωτέρας τινὸς ἐγκαρσίας ραφῆς, συνδεούσης εἴς τι σημεῖον τὰ σκέλη τῆς λαβδοειδοῦς ραφῆς, φαίνεται ἀποχωριζόμενον τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ, πράγματι ὅμως εἶναι ἀνεξάρτητον ὀστοῦν, ἐμβόλιμον, μονῆρες, ἄλλοτε ἄλλου μεγέθους, ὑποδυόμενον τὸ μεσοβρεγμάτιον, *ἐπακταῖον* καλούμενον. Ἔχομεν δὲ καὶ πολλαπλᾶ τοιαῦτα ὀστάρια. Διαίρεσις ὅμως αὐτῆς ταύτης τῆς κόγχης καὶ σχηματισμὸς ὀστοῦ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὰ ἐμβόλιμα, γίνεται διὰ τῆς διατηρήσεως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνεπτυγμένου ἀνθρώπου τῆς *κυρίας ἐγκαρσίας ραφῆς*, ἑνούσης τὰς δύο πλαγίας γωνίας τῆς κόγχης, τὰ «ἀστέρια»,

Digitized by Google

ἐπὶ τῶν νεογνῶν. Ἡ ραφὴ ἐμφανίζεται τελεία ἢ ἀτελὴς εἰς τμήματα, καὶ διέρχεται συνήθως ἄνωθεν τοῦ ἔξω ἰνιακοῦ ὀγκώματος. Τὸ ἀνώτερον τοῦτο τμῆμα τῆς ἰνιακῆς κόγχης, τὸ ἀποχωριζόμενον διὰ τῆς ραφῆς, εἶναι ὁμόλογον πρὸς ὀστοῦν τῶν ζῴων καλούμενον *μεσοβρεγμάτιον* (interparietale). Εἶναι τὸ ὑμενογενὲς τμῆμα τῆς κόγχης. Διαιρεῖται δὲ καὶ καθέτως, διὰ διατηρήσεως μιᾶς ἢ πλειόνων καθέτων ραφῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνωμάλων τοιούτων. Προέρχεται δηλαδὴ ἐκ τῆς συνοστεώσεως τοῦ ὑμενογενοῦς πρὸς τὸ χονδρογενὲς τμῆμα τῆς κόγχης τοῦ ἰνιακοῦ. Διακρίνεται δὲ τῶν ἐμβολίμων, τοῦ ἐπακταίου κυρίως, διότι ἡ ραφὴ ἄρχεται ἐπὶ τοῦ μεσοβρεγματίου πάντοτε ἐκ τοῦ ἀστερίου.

Τέλειον, εἶναι σπάνιον. Συνηθέστερον εἶναι τὸ ἑτερόπλευρον, εἶτα τὸ ἀμφοτερόπλευρον εἰς τὰς δύο γωνίας. Τὸ μεσοβρεγμάτιον, κακῶς καλεῖται καὶ «ὀστοῦν τῶν Inka» τῆς Περουβίας (ὄνομα τὸ ὁποῖον δέον νὰ ταυτίζεται μὲ τὸ ἐπακταῖον ὀστοῦν) ἐφ' ὧν τὸ πρῶτον καὶ συχνότερον παρετηρήθη. Ἀνεξαρτήτως ἄλλων στατιστικῶν, σημειοῦμεν ὅτι παρὰ τοῖς Ἕλλησι (ἀρχαῖα καὶ νεώτερα κρανία), τὸ μὲν μεσοβρεγμάτιον, δηλαδὴ διφυής, ἢ περίπου, ἐμφάνισις τῆς κόγχης εἶναι σπανιωτάτη ἀνωμαλία (0,61 %), τὸ δὲ ἐπακταῖον ἢ ὀστοῦν τῶν Inka (ἐμβόλιμον ὀστοῦν) ἀρκετὰ συχνὴ παραλλαγὴ (11,94 %) μετ' ἄλλων ὁμοίων τοῦ κρανίου ἐμφανιζομένη (Κούμαρης). Πρὸς συμπλήρωσιν, σημειοῦμεν ὅτι ἐν τῇ θέσει τῆς μείζονος πηγῆς τοῦ κρανίου, τῆς μετωπικῆς, ἐμφανίζεται ὀστοῦν ὅπερ καλοῦμεν *βρεγμάτιον* (os bregmaticum) πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν καλουμένων *βρεγματικῶν* (parietale τῶν ξένων).

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

μεσοβρεγμάτιος *πηγὴ [Ἀνατομ.]*. Πηγὴ ἀπαντῶσα ἐνίοτε ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου μέρους τῆς ὀβελιαίας ραφῆς (=ἐν τῷ ὀβελίῳ) 2 ἑκ. ἄνωθεν τῆς λαβδοειδοῦς ραφῆς.

Ι. Π.

μεσοβρογχικός, *—ή, —όν* ὁ μεταξὺ τῶν δύο βρόγχων διατεινόμενος.

—**μεσοβρογχικὸς** *σύνδεσμος [Ἀνατομ.]*. Στερρὸς συνδετικὸς ἱστός, ἐντεινόμενος ὄπισθεν κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ διχασμοῦ τῶν δύο βρόγχων καὶ συγκρατῶν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους.

Ι. Π.

μεσογάγγλιοι *σύνδεσμοι [Ἀνατομ.]*. Ἐγκάρσια νημάτια, συνδέοντα πρὸς ἄλληλα τὰ ἑκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης ἀντίστοιχα γάγγλια τοῦ συμπαθητικοῦ συστήματος.

Ι. Π.

Μεσογαία, ἡ *Μεσόγαια*, καὶ *Μεσόγεια [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς Ἀττικῆς, κειμένη κατὰ τὰ νοτιοανατολικὰ τῆς πεδιάδος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔχουσα κυματοειδῆ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους της. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ ὁρίζεται βορείως ὑπὸ τοῦ Πεντελικοῦ, δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης καὶ νοτίως ὑπὸ τῶν λόφων τῆς Παραλίας ἢ Παράλου. Ἕνεκα τοῦ πεδινοῦ χαρακτῆρος τῆς περιοχῆς ταύτης οἱ κάτοικοι τῆς Μεσογαίας, οἱ *Μεσόγειοι*, ὠνομάζοντο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος καὶ *Πεδιεῖς*. Διοικητικῶς ἡ Μεσογαία φαίνεται ὅτι ἀπετέλει ἀρχικῶς ἰδίαν διοικητικὴν περιφέρειαν· κατὰ τὸν τρίτον ὅμως π.Χ. αἰῶνα, ἡνώθη μετὰ τῆς Ἐπακρίας ὑπὸ ἕνα ἄρχοντα καὶ εἶχε μετ' αὐτῆς τὴν ἰδίαν λατρείαν καὶ τὰς ἰδίας ἑορτάς. Κατὰ τὸν Στράβωνα ἡ Μεσογαία εἶχε πολλοὺς δήμους, ἀλλὰ μόνον ὀλίγα ὀνόματα αὐτῶν εἶναι γνωστά. Ἐκ τούτων οἱ σημαντικώτεροι ἦσαν: 1) Τὰ *Πρόσπαλτα*, δῆμος κείμενος μεταξὺ τοῦ Ζωστῆρος καὶ τοῦ Ποταμοῦ καὶ ταυτιζόμενος μὲ τὸ σημερινὸν χωρίον *Κερατιά*, ὡς συνάγεται ἔκ τινος εὑρεθείσης ἐκεῖ ἐπιγραφῆς. 2) Ὁ *Μυρρινοῦς*, ἀνήκων εἰς τὴν Πανδιονίδα φυλὴν καὶ κείμενος πρὸς ἀνατολὰς τῶν Πρασιῶν, ἤτοι πλησίον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Πόρτο-Ράφτη. 3) Ἡ *Φλυά*, ἀκαθορίστου θέσεως, ἀλλὰ σημαντικὸς δῆμος ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ ναῶν, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Παυσανίας καὶ εὑρεθεῖσαι ἐπιγραφαί. 4) Ἡ *Κεφαλή*, κείμενος κατὰ τὰ νοτιοανατολικὰ τοῦ Ὑμηττοῦ, ἴσως πλησίον τῆς Βραυρῶνος, ἔνθα ὁ Ross εὗρεν ἐπιγραφὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα τοῦ δήμου τούτου. 5) Ὁ *Σφηττός*, κείμενος, κατὰ τὸν Leake, πρὸς τὰ βόρεια τῆς Μεσογαίας καὶ ταυτιζόμενος μὲ τὸ σημερινὸν χωρίον *Σπάτα*. Διὰ τοῦ δήμου τούτου διήρχετο ἡ λεγομένη *Σφηττία* ὁδός, διασχίζουσα τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. 6) *Κύθηρρος*, ὅστις ἀρχαιότερον ἦτο μία τῶν δώδεκα ἀρχαίων πόλεων τῆς Ἀττικῆς. Κατὰ τὸν Ross, ὁ δῆμος οὗτος ἔκειτο πλησίον τοῦ ὀρεινοῦ δήμου Γαργηττοῦ. Ἄλλοι ἀναφερόμενοι δῆμοι τῆς Μεσογαίας ἦσαν καὶ ἡ *Παιανία* καὶ αἱ *Φιλαῖδαι*.

Β. Δ. Θ.

— **Μεσογαίων**, *τέως δῆμος — [Γεωγρ.]*. Παλαιὸς δῆμος τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Ζακύνθου, περιλαμβάνων τὰς σημερινὰς κοινότητας *Ἁγίου Δημητρίου, Κούκεσι, Σχοινικάδου* καὶ *Φαλτᾶς* μὲ ἕδραν τὸ Σχοινικάδο. Ἠρίθμει 2.500 περίπου κατ.

Χ. Δ.

μεσόγαιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ἄλλως *μεσόγειος* (βλ. λ.).

μεσογάστριον (τό) *[Ἀνατομ.]*. Πτυχὴ τοῦ περιτοναίου, δι' ἧς ἐν τῇ ἐμβρυϊκῇ περιόδῳ ὁ στόμαχος συνάπτεται μετὰ τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ ἐν ᾗ διαπλάσσεται ὁ σπλήν.

Ι. Π.

μεσογάστριος *χώρα [Ἀνατομ.]*. Ἡ μέση χώρα τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος, ἡ μεταξὺ τῆς ἐπιγαστρίου καὶ τῆς ὑπογαστρίου κειμένη (βλ. *κοιλία*).

Ι. Π.

Μεσογγὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μωραϊτίκων τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 116.

Χ. Δ.

Μεσόγεια (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Ἡ παρ' ἀρχαίοις *Μεσόγαια* (βλ. λ.). Πεδιὰς τῆς Ἀττικῆς συνεχομένη μετὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λεκανοπεδίου κατὰ τὸν μεταξὺ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ Πεντελικοῦ εὐρὺν αὐχένα ἔχοντα κατώτερον ὕψος 226 μ. (κατὰ τὸν ἐρειπωμένον ναὸν Ἅγιοι Θεόδωροι). Ἀπὸ τούτου ἐκτείνεται ἡ πεδιάς, οὖσα χαμηλὴ μέχρι περίπου τῆς Κερατέας εἰς μῆκος 25 χιλιομέτρων, καὶ εἰς μέγιστον πλάτος 12. Πρὸς Β. ἔχει τὸ ὄρος Πεντελικόν, πρὸς Δ. τὸν Ὑμηττὸν καὶ παρακτίους τινὰς πρὸς τὸν Σαρωνικὸν λόφους, πρὸς Ν. τὰ ὄρη Πανεῖον καὶ τὰ βουνὰ τῆς Μερρέντας (Μυρρινοῦντος) καὶ πρὸς Α. παρακτίους λόφους, δι' ὧν ἀνοίγονται μικραὶ κοιλάδες πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ Αἰγαίου καὶ δι' ὧν ἀποχετεύονται τὰ ὕδατα τῶν χειμάρρων καὶ μικρῶν πηγῶν. Τὸ κυριώτερον ἐνταῦθα ποτάμιον εἶναι ὁ *Ἐρασῖνος*, ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Βραυρῶνος. Εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν καλλιεργήσιμος πεδιὰς τῆς Ἀττικῆς, κατάφυτος κυρίως ἐξ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν. Πλὴν τοῦ ἀφθόνου οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου παράγει καὶ δημητριακοὺς καρποὺς καὶ κηπαῖα. Ἐκ τῆς εὐφορίας αὐτῆς καὶ τῆς ἐγγύτητος τῆς πρωτευούσης ἀκμάζουν ἐνταῦθα πολλαὶ κωμοπόλεις (*Παιανία, Κορωπί, Σπάτα, Μαρκόπουλον, Καλύβια Κουβαρᾶ*).

Ι. Σ. Σ.

— **Μεσόγεια Πόρρω** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Χανίων (βλ. *Πόρρω* Μεσόγεια).

Χ. Δ.

μεσογειακός, *—ή, —όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ὁ τῆς Μεσογείου θαλάσσης: «μεσογειακὴ πολιτική, — δύναμις», «μεσογειακὸν κλῖμα».

—**μεσογειακὴ** *φυλὴ [Ἀνθρωπολογ.]*. Ἀπὸ καθαρῶς ἀνθρωπολογικῆς ἀπόψεως διαιροῦμεν τὴν Εὐρώπην καὶ τὰς γειτονευούσας χώρας, τὰς ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν διαρκεῖ συναλλαγῇ φυλετικῇ εὑρισκομένας, εἰς ὡρισμένας ὀλίγας μεγάλας φυλάς, ἄνευ συσχετίσεως ἐθνολογικῶν ἢ ἄλλων συνδέσμων. Μίαν τῶν μεγάλων τούτων ἀνθρωπολογικῶν ὁμάδων ἀποτελεῖ ἡ *μεσογειακὴ φυλή*, τμῆμα τοῦ ὅλου «εὐρωπαϊκο-προσθιοασιατικο-μεσογειακοῦ κύκλου», κατὰ τὴν εἰς κύκλους μεγάλην διαίρεσιν τοῦ Fischer, ἐπὶ τῇ βάσει γεωγραφικῶν καὶ ἀνθρωπολογικῶν δεδομένων καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν εἰς κύκλους πολιτισμοῦ ἐθνολογικὴν διαίρεσιν. Ἐκ τοῦ μεγάλου λοιπὸν τούτου κύκλου ἀποχωρίζεται πρῶτον ἡ *μεσογειακὴ ὁμάς*, περιλαμβάνουσα, ἀπὸ ἀπόψεως φυσικῆς ἀνθρωπολογικῆς, ὁμοίους ἢ λίαν συγγενεῖς ἢ ξένους ἐν μείξει εὑρισκομένους φυλετικοὺς τύπους. Ἐκτείνεται γεωγραφικῶς κύκλῳ περὶ τὴν Μεσόγειον, δηλαδὴ εἰς τὰ νότια τῆς Εὐρώπης (Ἱσπανία, Πορτογαλία, Κορσική, Σαρδηνία, Ν. Ἰταλία), τὴν προσθίαν Ἀσίαν καὶ τὴν βορείαν Ἀφρικήν, μέχρι τῆς Σαχάρας καὶ τῆς Αἰθιοπίας, κάτωθεν τῶν ὁποίων ἄρχονται αἱ νεγρικαὶ φυλαὶ (Μαύρη ἤπειρος). Τὰ ὅρια ὅμως, ὡς εἶναι φυσικόν, δὲν δύνανται να καθορισθῶσιν ἐν ἀκριβείᾳ, δεδομένης τῆς μεγάλης μείξεως, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ λαοῦ (ἔθνους) συναντῶμεν καὶ καθαρώτατα ξένα στοιχεῖα καὶ δὴ εἰς μεγάλας ὁμάδας (Ἰταλία, Γαλλία κλπ.).

Ἡ μεσογειακὴ φυλὴ (Homo mediterraneus) χαρακτηρίζεται διὰ συμμετρικοῦ, λεπτοφυοῦς σώματος, μικροῦ ἀναστήματος (κάτω τοῦ 1,65, κατὰ μέσον ὅρον), διὰ δολιχοκεφαλίας (περὶ τὸν κεφαλικὸν δείκτην 72—75), χαμηλοῦ μετώπου καὶ προβάλλοντος ἰνίου, λεπτοπροσωπίας καὶ μεσοπροσωπίας, μεσορρινίας καὶ εὐθείας ρινὸς (ἐνίοτε μετὰ «ἑλληνικῆς κατατομῆς», δηλαδὴ ἀπουσίας τοῦ κοιλώματος τοῦ ριζορρινίου). Χρῶμα δέρματος ὀρφνόλευκον, ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης βαθύ, ὀφθαλμῶν ὀρφνὸν βαθύ, τριχῶν ὀρφνὸν βαθύ, μέχρι βαθυτάτου ὀρφνομέλανος, συγχρόνως σχῆμα τριχῶν λεῖον ἢ κυματοειδές· ἐνίοτε ἔντονος ἀνάπτυξις σωματικοῦ τριχώματος. Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἐμφανίζονται ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον καὶ τὰς νήσους τῆς Μεσογείου, ἐν Γαλλίᾳ καὶ τῇ Ἰταλίᾳ (Ἰβηρονησιωτικὴ τοῦ Deniker, μεσημβρινή, δυτικὴ κλπ.). Εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου ἐμφανίζει μεγαλύτερον ἀνάστημα (ἄνω τοῦ 1,65 μ.) καὶ μεσοκεφαλίαν (μέχρι 80 κεφ. δ.).

Ὁπωσδήποτε, ἐν Εὐρώπῃ εὑρίσκομεν τὸν μεσογειακὸν τύπον, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καθαρόν, μεταξὺ τῶν Ἰβηρικῶν λαῶν (Ἱσπανῶν, Πορτογάλων, περισσότερον μεμειγμένων μετὰ νεγρικοῦ, ἀραβικοῦ αἵματος), τῶν Ἰταλῶν (καθαρώτερον εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν καὶ τὰς νήσους), τῶν Γάλλων καὶ Βέλγων, τῶν Νοτίων Ἄγγλων καὶ Ἰρλανδῶν, τέλος εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἐλάχιστα καὶ τὴν Βαλκανικὴν (Ρουμανίαν, Ἑλλάδα, μεμειγμένον), ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τὰ παράλια, ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου, καθ' ὅλην τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν προσθίαν Ἀσίαν γενικῶς, ἐν Ἀφρικῇ μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Μπερμπέρων καὶ Ἀβησσυνῶν, ἐν μείξει (βλ. καὶ λ. *Εὐρώπη*). Γενικῶς ὅμως τὸ πρόβλημα τῆς μεσογειακῆς φυλῆς δὲν ἔχει ἀκόμη διευκρινηθῆ.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— **μεσογειακὸν** *ζήτημα [Διεθν. Δίκ.]*. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἀποκτᾷ ἰδιαιτέραν σημασίαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἦλθεν εἰς τὴν πρώτην διεθνῆ ἐπαφὴν μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐπιτυχοῦσα τὴν καθιέρωσιν διομολογήσεων ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ διαμενόντων ὑπηκόων της (1535)· εἰς τοῦτο μετ' οὐ πολὺ τὴν ἠκολούθησε (1583) ἡ Ἀγγλία, ἥτις καὶ ἀπέβη ἡ κυριωτέρα ἀντίπαλος τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Μεσογείῳ. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἦτο ἡ μόνη πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδός, ἐξηγεῖται εὐχερῶς ἡ συνεχὴς προσπάθεια τῆς Ἀγγλίας πρὸς κατάληψιν ἐν αὐτῇ ἐπικαίρων θέσεων· ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀπόψεως ἐξηγεῖται καὶ ἡ εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος καὶ δικαιολογεῖται ὁ ἀντιπερισπασμός, τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ Ἀγγλία, καταλλήλως ἐνεργοῦσα παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ὅπως αὕτη ἀπαγορεύσῃ (1809) τὴν διὰ τῶν στενῶν τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Δαρδανελλίων ἔξοδον πολεμικῶν σκαφῶν, ἐναντίον τῆς Ρωσίας, ὅτε αὕτη ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἐζήτει διὰ τῆς Μαύρης θαλάσσης νὰ ἐπιτύχῃ διέξοδον πρὸς τὴν Μεσόγειον. Εἰς τὸ αὐτὸ αἴτιον ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐπιτευχθεῖσα σύμπραξις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐναντίον τῆς Ρωσίας, ὅτε ἡ τελευταία ἐνεφανίσθη προστάτης τῆς Τουρκίας, ἀπειλουμένης παρὰ τοῦ ἐπαναστατήσαντος Μεχμὲτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου, ἐπιτυχοῦσα ὡς ἀντιστάθμισμα τὴν διάνοιξιν τῶν Στενῶν εἰς τὸν ρωσικὸν στόλον (1833), ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὁ ἀποκληθεὶς Κριμαϊκὸς πόλεμος, καὶ ἡ πρὸ τοῦ Βοσπόρου ἀγκυροβολία τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, ὅτε (1878) ἠπειλήθη παρὰ τῶν Ρώσων ἡ Κωνσταντινούπολις. Ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἡ οὐδετεροποίησις κατ' ἀρχὰς τῶν Στενῶν, ἡ κατάληψις τῆς Κύπρου παρὰ τῶν Ἄγγλων καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς κατάληψιν τῆς Αἰγύπτου (1882), ἥτις διὰ τοῦ χρόνου ἐμονιμοποιήθη καὶ ἐστερεώθη, παρέχουν χαρακτηριστικὰς ἀποδείξεις τῆς καθόλου πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ Μεσογείῳ, τὴν ὁποίαν οὐσιαστικῶς ἀνεγνώρισε καὶ ἡ ἀντίπαλος αὐτῆς Γαλλία διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1904, δυνάμει τῆς ὁποίας παρῃτεῖτο αὕτη παντὸς δικαιώματός της καὶ πάσης ἀπαιτήσεώς της ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, περιοριζομένη εἰς τὰς ἐν Μαρόκῳ κτήσεις της, τὰς ὁποίας ἀνεγνώριζεν ἡ Ἀγγλία. Τὸ βραδύτερον προκληθὲν ἐνδιαφέρον τῆς Γερμανίας πρὸς οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν τουρκικῶν χωρῶν, τὸ σχέδιον τῆς κατασκευῆς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Βαγδάτης προκαλοῦσι νέους κινδύνους διὰ τὴν ἀγγλικὴν πολιτικήν, ἥτις φαίνεται διατεθειμένη νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας, τὴν ὁποίαν ὑπολογίζει καὶ ὡς μελλοντικὴν σύμμαχον μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Νεοτούρκων. Ἡ παρὰ τῆς Αὐστρουγγαρίας κατάληψις τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης (1908), ἡ σχεδὸν ταυτόχρονος ἐμφάνισις τῶν Ἰταλῶν ἐν Τριπολίτιδι διαμορφώνουσιν ἐντελῶς διαφορετικὰ τὴν ἐν Μεσογείῳ κατάστασιν καὶ προκαλοῦσι νέους προσανατολισμοὺς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀδριατικῇ θαλάσσῃ ἀντιπαλαίουσιν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἀψβουργικὴ μοναρχία, ὁλοὲν δὲ ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος προσλαμβάνει χαρακτῆρα γενικώτερον, καθότι ἡ τελευταία ζητεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ἐκεῖθεν διέξοδον πρὸς τὴν Μεσόγειον, ἐνισχυομένη εἰς τὴν τοιαύτην της προσπάθειαν καὶ παρὰ τῆς Γερμανίας. Αἱ νῖκαι τῶν βαλκανικῶν κρατῶν (1912—1913) ἀνατρέπουσι τὰ αὐστριακὰ σχέδια περὶ σιδηροδρομικῆς συνδέσεως τῆς Βοσνίας μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐξόδου συνεπῶς τοῦ ἐμπορίου τῶν κεντρικῶν δυνάμεων πρὸς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Μεσόγειον. Ἡ δημιουργία μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους Ἀλβανικοῦ κράτους μὲ εὐρύτατα σχετικῶς ὅρια, παρακωλύει τοὺς σκοποὺς τῆς σερβικῆς πολιτικῆς, ζητούσης διέξοδον διὰ τῆς Ἀδριατικῆς εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, καὶ προκαλεῖ τὴν ἐχθρότητα Σερβίας καὶ Αὐστρουγγαρίας ἀφ' ἑνός, Σερβίας καὶ Ἰταλίας ἀφ' ἑτέρου. Ἡ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον νίκη τῶν συμμαχικῶν ὅπλων, ἐπιτρέψασα τὴν ἐπέκτασιν τῆς Σερβίας πρὸς βορρᾶν καὶ δυτικῶς, διαμορφώνει τὴν πολιτικὴν τῆς Σερβίας τελείως ἐχθρικὴν πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἐπειδὴ ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀδρία ὑπεροχὴ τῆς τελευταίας ἐξασφαλίζει τὴν πρὸς τὴν Μεσόγειον ἔξοδον αὐτῆς. Εἶναι ἡ αὐτὴ αἰτία ἐκείνη, ἥτις ὠθεῖ τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἔξοδον αὐτῆς πρὸς τὸ Αἰγαῖον. Πάντα ταῦτα τὰ ζητήματα ἐν συνδυασμῷ πρὸς πλεῖστα ἄλλα ἀμέσως πρὸς αὐτὰ συνδεόμενα ἀποτελοῦσι συλλήβδην τὸ καλούμενον διεθνῶς μεσογειακὸν ζήτημα.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Gmelin*, Die Vorherrschaft im Mittelmeer (Handb. der Politik, τ. 3, σ. 56 ἐπ.).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Mittelmeergebiete ἐν Wörterbuch der Völkerrechts und der Diplomatie (τ. II, σ. 54 ἐπ.).—*O. Lenz*, Das Mittelländische Meer ἐν Handbuch der Politik (τ. 30, σ. 375 ἐπ.).—*V. Mantegazza*, Il Mediterraneo e il suo equilibrio (1913).

Η. Γ. Κ.

— **μεσογειακὸν** ***κλῖμα***· βλ. λ. *κλῖμα*.

μεσόγειος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἐν τῇ μέσῃ γῇ, ὁ μακρὰν τῆς θαλάσσης κείμενος, ἀντίθ. *παράλιος, παραθαλάσσιος*: «μεσόγειος πόλις,— χώρα», «ἡ Εὐρυτανία εἶναι μεσόγειος ἐπαρχία»· ‖ *μεσόγεια* (τά)· ὡς οὐσ. «ὁ στρατὸς προχωρεῖ πρὸς τὰ μεσόγεια»· ‖ «Μεσόγειος θάλασσα»· ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γῆς θάλασσα, ὡς κειμένη μεταξὺ τριῶν μεγάλων ἠπείρων.

— **μεσόγειοι** ***θάλασσαι*** *[Ὠκεανογρ.]*· βλ. λ. *ἠπειρωτικαὶ θάλασσαι*.

— **μεσόγειος** ***παγετὼν*** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. *Ἴνλαντσις*

Μεσόγειος ***θάλασσα*** (γαλλ. Méditerranée, ἀγγλ. Mediterranean, γερμαν. Mittelmeer). Ἡ μεγάλη θάλασσα, ἣν γεωγραφοῦν αἱ νότιοι ἀκταὶ τῆς Εὐρώπης, αἱ δυτικονοτιοδυτικαὶ τῆς Ἀσίας καὶ αἱ βόρειαι τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ κατὰ μὲν τὰς γαλλικὰς γεωγραφικὰς ἀντιλήψεις, παραρτήματα ἀδιασπάστως συνδεδεμένα πρὸς τὴν Μεσόγειον θεωροῦνται καὶ ὁ Ἑλλήσποντος, καὶ ἡ Προποντίς, καὶ ὁ Εὔξεινος καὶ ἡ Ἀζοφική, οἷα καὶ πράγματι εἶναι, κατὰ τὰς ἀγγλικὰς ὅμως, αἱ θάλασσαι αὗται δέον νὰ θεωρῶνται ἄσχετοι πρὸς τὴν Μεσόγειον καὶ ἡ ἀντίληψις αὕτη, διὰ τὸ πρακτικώτερον αὐτῆς ἀπὸ ἀπόψεως περιγραφῆς, εἶναι ἡ μᾶλλον ἐπικρατήσασα.

Ὄνομα. Ἡ Μεσόγειος, εἰς τὰ παράκτια ἔθνη τῆς ὁποίας ἀνεπτύχθησαν οἱ διάφοροι ἀρχαῖοι πολιτισμοί, κατὰ τὴν ἀνατολικήν της λεκάνην ἐκδηλωθέντες καὶ εἰς τὴν δυτικὴν τοιαύτην διὰ τῶν ἀποικιῶν ἐξαπλωθέντες, δὲν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπὶ αἰῶνας ἴδιον ὄνομα. Ὁ Ἡρόδοτος δὲν τὴν ὀνομάζει ὁλοκληρωτικῶς, ἀλλὰ διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐλασσόνων θαλασσῶν της καὶ τῶν κόλπων της (Α, 163). Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὴν ὠνόμαζον πάντοτε περιφραστικῶς, ἐν συσχετισμῷ δὲ εἴτε πρὸς τὸν ἔξω τῶν Ἡρακλείων στηλῶν ἁπλούμενον ὠκεανόν, εἴτε πρὸς τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὸ πλεῖστον περιοίκους της, δι' ὃ ὁ Στράβων τὴν ὀνομάζει «ἡ *ἐντὸς καὶ καθ' ἡμᾶς* λεγομένη θάλασσα» (Β, 129 καὶ Γ, 139; καὶ ἀκόμη ἐμφαντικώτερον «ἡ ἡμετέρα θάλασσα» (Γ, 140). Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἱστορῶν (Δ, 18,5) τὸν θρῦλον, καθ' ὃν ὁ Ἡρακλῆς ἐβράχυνε τὸ εὖρος τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, ἵνα, τοῦ πόρου στενοῦ, γενομένου, «κωλύηται τὰ μεγάλα κήτη διεκπίπτειν ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ πρὸς τὴν *ἐντὸς θάλασσαν*», μεταχειρίζεται τὴν πρώτην τῶν παρὰ Στράβωνι ὀνομασιῶν, ὁ δὲ Πτολεμαῖος τὴν δευτέραν (Β, στ', 12), ὅπως καὶ ὁ Πολύβιος (Γ, λθ, 4). Περικοπὴ τοῦ Ἀππιανοῦ (Μιθριδ. 9, 3) πείθει, ὅτι «ἑῴα» δὲν ὠνομάζετο ὅλη ἡ θάλασσα, ἀλλὰ τμῆμά της πρὸς ἀνατολάς, ἴσως ἡ ἀνατολική της λεκάνη: «καὶ οὐ μόνης ἔτι τῆς ἑῴας θαλάττης ἐκράτουν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν ἁπάσης». Ὁ Ἀνώνυμος τοῦ «Σταδιασμοῦ», προοιμιάζων τὸ ἔργον του, τονίζει ἐν τῇ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀφιερώσει του» «ἔδοξέ μοι καὶ τὸν τῆς *Μεγάλης θαλάσσης* σταδιασμὸν ἤτοι περίπλουν δηλῶσαί σοι ἀκριβέστατα». Μαρκιανὸς τέλος ὁ Ἡρακλεώτης ὁ ἐκ Πόντου, ἐν τῇ συντετμημένῃ περιγραφῇ του «τοῦ περίπλου ὃν ἔγραψεν ἐν τρισὶ βιβλίοις Μένιππος ὁ Περγαμηνός» ἐπέγραψεν αὐτὴν ὡς «ἐπιτομὴν τοῦ τῆς *ἐντὸς θαλάσσης* περίπλου» πρὸς διαστολὴν τῆς θαλάσσης ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὡς πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραψε «περίπλουν τῆς *ἔξω θαλάσσης*». Οἱ Ρωμαῖοι ὠνόμαζον αὐτὴν ἐπίσης περιφραστικῶς «mare nostrum» «mare magnum», «mare internum», «mare intestinum» ἢ καὶ ἁπλῶς «Mare». Πάντως εἰς τοὺς Λατίνους ἀνήκει ἡ πατρότης τῆς ὀνομασίας της ὡς *Μεσογείου*, δεδομένου ὅτι πρῶτος ὁ Σολῖνος (Γ' αἰὼν μ. Χ.), χαρακτηρίσας αὐτὴν ὡς «mare mediterraneum» διὰ τὸ εἰσχωρεῖν αὐτὴν μεταξὺ Ἀφρικῆς καὶ Εὐρώπης ἐγένετο ἀκούσιος αὐτῆς ἀνάδοχος, τοῦ χαρακτηρισμοῦ του ἐπικρατήσαντος ὡς ὀνομασίας, ἥτις ἐγενικεύθη ἐν μεταφράσει της εἰς πάσας τὰς γλώσσας, ἐκτοπίσασα διαφόρους ὀνομασίας, αἵτινες μεταβατικῶς εἶχον χρησιμοποιηθῆ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος, ὡς αἱ *Λευκὴ Θάλασσα, Θάλασσα τῶν Ἑλλήνων, Θάλασσα τῶν νήσων*, ὡς τὴν ὠνόμαζον ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου κατ' ἐπέκτασιν οἱ Τοῦρκοι. Ὁ Μελέτιος τὴν ὀνομάζει *Μεσόγειον*, τὴν χαρακτηρίζει δὲ προσφυέστατα ὡς «δεύτερον κόλπον τοῦ Ὠκεανοῦ» (Γεωγρ. Παλ. καὶ Νέα 1807, Α, 80) δηλαδὴ νοτίως τοῦ Βισκαϊκοῦ διανοιγόμενον. Πάντως ἐλάμβανεν αὕτη ἀπὸ τῶν διαφόρων οὓς ἔβρεχε τόπων διαφόρους ὀνομασίας: *Σαρδῷον πέλαγος, Ἰβηρικὸν πέλαγος, Ἰβηρία* (θάλασσα), *Ταρτησσὸς* (κόλπος), *Βαλεαρικὸν πέλαγος, Γαλλικὸν πέλαγος, Λιγουρικόν, Λιγυστικόν, Αὐσώνειον, Τυρρηνόν, Τυρσηνίη* (θάλασσα), *Σικελικόν, Ἰώνιον (Ἰόνιον), Ἀδρίας (Ἀδριατικόν), Ἰλλυρικόν, Λιβουρνικόν, Ἠπειρωτικόν, Ἀχαϊκόν, Αἰγαῖον, Μυρτῷον, Ἰκάριον, Καρπάθιον, Ρόδιον, Κύπριον, Παρθένιον* περιλαμβάνον τὸ *Λύκιον*, τὸ *Παμφύλιον*, τὸ *Κιλίκιον*, τὸν *Ἰσσικὸν* (κόλπον), τὸ *Συριακόν*, τὸ *Φοινίκιον*, τὸ *Αἰγύπτιον* καὶ τὸ *Λυβικόν*, ὑποδιαιρούμενον εἰς τὸν *Νουμιδικὸν κόλπον* καὶ τὰς *Σύρτεις*.

Σ. Ε. Λ.

—*[Γεωλογ.]* Ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἶναι λείψανον ἄλλης, πολὺ μεγάλης κεντρικῆς μεσογείου θαλάσσης, τῆς *Τηθύος* ὀνομασθείσης, ἡ ὁποία κατὰ τὸ προϊστορικὸν γεωλογικὸν παρελθὸν (ἀπὸ τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος μέχρι καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ καινοζωϊκοῦ) ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ ὑπὲρ τὴν Κεντρῴαν Ἀμερικήν, Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, Νότιον Εὐρώπην καὶ Βόρειον Ἀφρικὴν μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς παλαιογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ, ἡ Τηθὺς ἐσμικρύνετο διαρκῶς εἰς ἔκτασιν ἕνεκα τῶν μεγάλων ἠπειρογενετικῶν κινήσεων καὶ τῶν ὀρεογόνων ἀλπικῶν πτυχώσεων, αἱ ὁποῖαι συνέβαινον τότε. Ἕνεκα τῶν πτυχώσεων τούτων ἡ Τηθὺς θάλασσα κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἔπαυσε πλέον ν' ἀποτελῇ συνεχῆ θάλασσαν καὶ σποραδικῶς μόνον διετηροῦντο περιωρισμέναι λεκάναι ὑδάτων, ἅτινα εἰς πολλὰς ἦσαν ὑφάλμυρα.

Κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον ἀρχίζει νὰ διαμορφοῦται ἡ σημερινὴ Μεσόγειος καὶ δὴ κατ' ἀρχὰς ἡ Δυτικὴ Μεσόγειος, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἡνοῦτο μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, ἀλλὰ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Γουαδαλκιβήρου μεταξὺ τῆς Σιέρρας Νεβάδας καὶ τῆς ἰσπανικῆς ὑψηλῆς χώρας, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ Μαρόκκου μεταξὺ τοῦ Ἄτλαντος καὶ τῶν ὀρέων Ρίφ. Τοὐναντίον σύνδεσμος τῆς Μεσογείου μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ διὰ πορθμοῦ, ἐκτεινομένου κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ Γαρούνα, οὐδέποτε ὑπῆρξεν. Ἡ Μεσόγειος θάλασσα τῆς μειοκαίνου ἐκάλυπτε τὴν Ἰταλίαν καὶ μόνον ἐκ τοῦ κορμοῦ αὐτῆς προεξεῖχον τμήματα, ἀποτελοῦντα τότε ἀρχιπέλαγος ὀρεινῶν νήσων. Τοὐναντίον τὰ μεγαλύτερα τμήματα τῆς Σαρδηνίας, τῆς Κορσικῆς καὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους προεξεῖχον ὑπεράνω τῶν κυμάτων τῆς Μεσογείου ὡς ξηραί. Ἐπίσης ἡ δυτικὴ ἀκτὴ τῆς Ἑλλάδος ἐσκεπάσθη ὑπὸ τῆς μειοκαίνου μεσογείου θαλάσσης, ὡς καὶ ἡ νότιος Μικρὰ Ἀσία, τὸ βόρειον κράσπεδον τῆς Λιβύης μετὰ τῆς Κάτω-Αἰγύπτου. Ἐν ἀντιθέσει ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία ἀπετέλουν ἀκόμη μίαν συνεχῆ ξηράν, τὴν *Αἰγηΐδα*, ἐκτεινομένην κατὰ μῆκος τοῦ βορείου ἰδίᾳ τμήματος τοῦ σημερινοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐξ ἄλλου μέγας βραχίων τῆς Μεσογείου ἐξετείνετο παρὰ τὸ ἐξωτερικὸν κράσπεδον τῶν Ἄλπεων καὶ Καρπαθίων καὶ κατὰ μῆκος αὐτοῦ διὰ τοῦ βυθίσματος τῆς Βιέννης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νεοσχηματισθείσης οὑγγρικῆς λεκάνης καὶ μέχρι Καυκάσου. Οὕτω τότε ἡ Νότιος Εὐρώπη ἦτο λαβύρινθος νήσων καὶ πορθμῶν. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς μειοκαίνου ὑποπεριόδου ἤρχισεν ἀποχώρησις τῆς θαλάσσης μετὰ γενικῆς, ἂν καὶ διαφόρως ἐντατικῆς εἰς τοὺς καθέκαστα τόπους, ἐξάρσεως τῶν ξηρῶν.

Ὁ εἰς τὰ βόρεια τῶν Ἄλπεων βραχίων ἀπεκόπη ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ μετεβλήθη εἰς εὐρεῖαν ὑδατίνην λεκάνην μὲ ὑφάλμυρα ὕδατα καὶ πτωχὴν πανίσκην, τὴν κληθεῖσαν *σαρματικὴν θάλασσαν*, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς Βιέννης καὶ τῶν Δαρδανελλίων ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Τουρκεστὰν καὶ βαθμηδὸν περιωρίζετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἐνῷ τὰ ὕδατά της καθίσταντο γλυκύτερα. Ἐκ τῆς σαρματικῆς ταύτης θαλάσσης διεμορφώθησαν κατόπιν ἡ Κασπία θάλασσα καὶ ὁ Εὔξεινος Πόντος.

Ἐπίσης καὶ ἡ καθ' αὐτὸ Μεσόγειος κατέστη στενοτέρα καὶ κατὰ τὴν κατωτάτην πλειόκαινον ἐποχὴν ἔφθασεν εἰς τὴν βαθυτάτην της θέσιν. Συγχρόνως αἱ ξηραὶ ἐξαίρονται ὑψηλά, καὶ ἀγέλαι τότε θηλαστικῶν ζῴων, χαρακτῆρος ἐπικρατοῦντος ἀφρικανικοῦ, προχωροῦν πρὸς Β. καὶ κατοικοῦσι τὰς χερσαίας ἐπιφανείας. Λείψανα τῶν ζῴων τῆς ἐποχῆς ταύτης εὑρίσκονται ἄφθονα εἰς τὸ Πικέρμι, τὴν Σάμον, τὴν κοιλάδα τοῦ Ἄρνου ποταμοῦ καὶ ἀλλαχοῦ, παρέχοντα πλεῖστα τεκμήρια διαφωτιστικὰ περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ ἐξαπλώσεως τῶν ζῴων τούτων. Βλάστησις σαβαννοειδής, στέππαι ἀνάμεικτοι μὲ μικροτέρας συστάδας δένδρων καὶ μεθ' ἑλῶν, ἐκάλυπτον τὰς χώρας τῆς περιοχῆς τῆς Μεσογείου, ὅπως σήμερον τὴν νοτίαν κρασπεδικὴν περιοχὴν τῆς Μεγάλης Ἐρήμου καὶ τὸ Σουδάν. Κατ' αὐτὴν τὴν ἠπειρωτικὴν περίοδον ἔλαβε χώραν καὶ ἰσχυρὰ διάβρωσις τῆς ξηρᾶς ὑπὸ τῶν ρεόντων ὑδάτων. Οἱ ποταμοί, καταρρέοντες μὲ ὁρμὴν πρὸς τὰς παρακειμένας θαλάσσας, διήνοιξαν βαθείας κοιλάδας, αἱ ὁποῖαι κατόπιν, ὅταν προήλασε πάλιν ἡ θάλασσα, κατέστησαν πορθμοὶ καὶ κόλποι.

Οὕτω ἡ θάλασσα, προχωρήσασα κατὰ τὴν μέσην πλειόκαινον ἐποχήν, εὗρε διαφορετικὴν ἀνάγλυφον ὄψιν τῆς χέρσου, ἡ ὁποία συνίζησε βαθέως ὑπ' αὐτήν. Ἡ θάλασσα τῆς μέσης πλειοκαίνου ἐποχῆς δὲν ἐπλήρωσε μόνον τὴν σημερινὴν δυτικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, ἀλλ' εἰσέδυσε καὶ εἰς τὴν νότιον Γαλλίαν, ἔβρεξεν ὑψηλὰ τὰς κλιτῦς τῶν Ἀπεννίνων ἑκατέρωθεν καὶ ἐκάλυψε καὶ τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου. Ἐπίσης ἐκαλύφθησαν ὑπὸ θαλάσσης ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ νότιον τμῆμα τοῦ Αἰγαίου καὶ τμήματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κάτω Αἰγύπτου.

Κατὰ τὴν ἀνωτάτην πλειόκαινον ἐποχὴν καὶ πιθανῶς καὶ κατὰ διάστημά τι τῆς τεταρτογενοῦς ἐγένετο ἐκ νέου σημαντικὴ ἀκανόνιστος ἔξαρσις τῆς χέρσου. Τὰ διάφορα θαλασσογενῆ ἀποθέματα ἐξήρθησαν καὶ ὑψώθησαν εἰς σημαντικὰ ὕψη κατὰ μῆκος τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων—εἰς τὴν Πελοπόννησον μέχρι 1800 μ. ὕψους ὑπὲρ τὴν σημερινὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης—καὶ συγχρόνως ἡ ἔκτασις τῆς Μεσογείου περιωρίσθη καὶ αἱ μεγάλαι λίμναι ἐξηφανίσθησαν. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν κλείονται καὶ οἱ θαλάσσιοι πορθμοὶ τῆς Ἱσπανίας καὶ τοῦ Μαρόκκου, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεκοινώνει ἡ Μεσόγειος μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, καὶ διανοίγεται ὁ πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ.

Ἐπακολουθεῖ μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου νέα περίοδος διαρρήξεων, ἐγκατακρημνίσεων καὶ συνιζήσεων. Ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα εἰσχωρεῖ εἰς τὴν ἐγκατακρημνισιγενῆ τάφρον της, ἡ ὁποία ἦτο πρότερον πλήρης λιμνῶν γλυκέων ὑδάτων, καὶ ἑνώνεται μάλιστα ἐπὶ βραχὺ διάστημα μὲ τὴν Μεσόγειον. Τὸ κεντρικὸν καὶ βόρειον Αἰγαῖον πέλαγος, ἡ Προποντὶς θάλασσα συνίζησαν, καὶ ἡ Μεσόγειος θάλασσα διεισέδυσεν ὑπὲρ τὰ συνιζήσαντα ταῦτα κοιλώματα καὶ μεταξὺ τῶν κορυφῶν τῆς συνιζησάσης χώρας, τῶν νήσων, ἐκάλυψε τὰς διαβρωσιγενεῖς ποταμίας κοιλάδας τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἐπακολουθοῦν κατόπιν κατακόρυφοι κινήσεις τοῦ ἐδάφους, γενικαὶ ἢ τοπικαί, ἀρνητικαὶ ἢ θετικαί, αἵτινες βαθμηδὸν παρέχουν τὴν σημερινὴν ὄψιν τῆς Μεσογείου τόσον ἐν ὁριζοντίᾳ ὅσον καὶ ἐν κατακορύφῳ τομῇ. Αἱ σημεριναὶ μορφαὶ τῶν ἀκτῶν καταδεικνύουν ὅτι παρὰ τὰς ἀκτὰς ἐπικρατεῖ γενικὴ συνίζησις τῆς χέρσου, διότι σχεδὸν πανταχοῦ βλέπει τις τὰς περιοχὰς ἐκβολῆς τῶν ποταμῶν καλυπτομένας ὑπὸ θαλάσσης. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ τοπικαὶ ἐξάρξεις.

Ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ εἰς διαφόρους θέσεις, συνεπείᾳ κυρίως τῶν διαρρήξεων, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν πολλὰ σημεῖα ἐλαχίστης ἀντοχῆς εἰς τὸν στερεὸν φλοιόν, ἐξεδηλώθη ἡ ἡφαιστεία ἐνέργεια. Τὸ μάγμα κατώρθωσε νὰ ἀνεισδύσῃ κατὰ μῆκος τῶν διαρρήξεων καὶ νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς ἐπιφανείας, δῶσαν γένεσιν εἰς πολλὰ ἐσβεσμένα καὶ ἐνεργὰ ἡφαίστεια. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων τὰ κυριώτερα εἶναι ὁ Βεζούβιος, ἡ Αἴτνα, τὸ Στρόμπολι καὶ ἡ Σαντορίνη.

Γ. Κ. Γ.

—*[Παραλ. Γεωγρ.]* Ἡ Μεσόγειος πλαισιουμένη ὑπὸ τῶν παραλλήλων 30° 15' Β.—45° 50' Β. καὶ τῶν ἀπὸ Γρήνουϊτς μεσημβρινῶν 5° 21' Δυτ.—36°10' Ἀν., ἐκτείνεται ἐπὶ 2100 μίλλ. ἀπὸ τοῦ Γιβραλτὰρ μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Συρίας καὶ ἐπὶ 1000 περίπου ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Σίδρα (Σύρτεως) ἕως τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδρία, ἁπλουμένη ὡς ἔγγιστα εἰς ὑδατίνην ἐπιφάνειαν ὀκτακοσίων χιλιάδων τετραγωνικῶν μιλλίων, ἐπικοινωνεῖ δὲ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, πρὸς τὸν Εὔξεινον διὰ τῶν πραγματικῶν καὶ ἀειρόων θαλασσίων ποταμῶν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, πρὸς δὲ τὴν Ἐρυθρὰν διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Δύο μεγάλαι χερσόνησοι, ἡ Ἰταλικὴ (ἡ τῶν Ἀπεννίνων) καὶ ἡ Ἑλληνικὴ (ἡ τοῦ Αἵμου), διαχωρίζουν τὴν βορείαν παράλιόν της εἰς τρία τμήματα, γνωστὰ ὡς *Τυρρηνικόν, Ἀδριατικὸν* καὶ *Αἰγαῖον* πελάγη· ἀντιθέτως ἡ νοτία παράλιός της μὴ ἐμφανίζουσα προβολάς, μόνον τὸν κόπον τῶν Σύρτεων (Σίδρα) παρουσιάζει. Ἀφ' ἑτέρου, αἱ ἐλάσσονες θάλασσαί της καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πελάγη της περιλαμβάνονται εἰς δύο μεγάλα τμήματά της, χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων δι' ὑφαλοσειρᾶς, ἧς αἱ ὑπὲρ τὸν θαλάσσιον βυθὸν ἐξάρσεις προσπαθοῦν οἱονεὶ νὰ γεφυρώσουν τὴν Ἰταλίαν πρὸς τὴν Σικελίαν, ταύτην πρὸς τὴν Μάλταν καὶ ταύτην πρὸς τὴν ἀφρικανικὴν ἀκτήν· εἶναι δὲ τὰ τμήματα ταῦτα γνωστὰ ὡς *Ἀνατολικὴ λεκάνη* (Bassin oriental, eastern Bassin) καὶ ὡς *Δυτικὴ λεκάνη* (Bassin occidental, western Bassin). Καὶ ἡ μὲν Δυτικὴ περιορίζεται ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Ἱσπανίας, τῶν νοτίων τῆς Γαλλίας, τῶν δυτικῶν τῆς Ἰταλίας, τῶν βορείων τῆς Σικελίας καὶ τῆς Τύνιδος, τῶν τῆς Ἀλγερίας καὶ τῶν βορείων τοῦ Μαρόκου, σταματῶσα εἰς τὰς ὑφαλοφρῦς, αἵτινες πειρῶνται οἱονεὶ νὰ συνδέσουν, ὀλίγον τι ἀνατολικῶς τοῦ Τραφαλγκάρ, τὴν Ταρίφα τῆς Ἱσπανίας πρὸς τὴν Ταγγέρην τοῦ Μαρόκκου, πάντως δὲ χωρίζουν τὰ ἑκατέρωθεν αὐτῶν βαθέα ὕδατα, τοῦ Ἀτλαντικοῦ πρὸς Δ. καὶ τῆς Μεσογείου πρὸς Α. των· ἔχει δὲ ἡ δυτικὴ αὕτη λεκάνη ἔκτασιν 1060 μιλλ. ἀπὸ Α. πρὸς Δ. καὶ εὖρος 460 μιλλ. Ἡ δὲ ἀνατολικὴ λεκάνη, βρέχουσα τὰς ἀκτὰς τῆς ἀνατολικῆς Τύνιδος, τῆς Τριπολίτιδος, τῆς Κυρηναϊκῆς, τῆς Αἰγύπτου, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Συρίας, τῆς Καραμανίας, τῆς δυτικῆς Μικρασίας, τῆς νοτίου Θρᾴκης, τῆς Μακεδονίας, ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς τῆς τε Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἠπείρου,

Digitized by Google

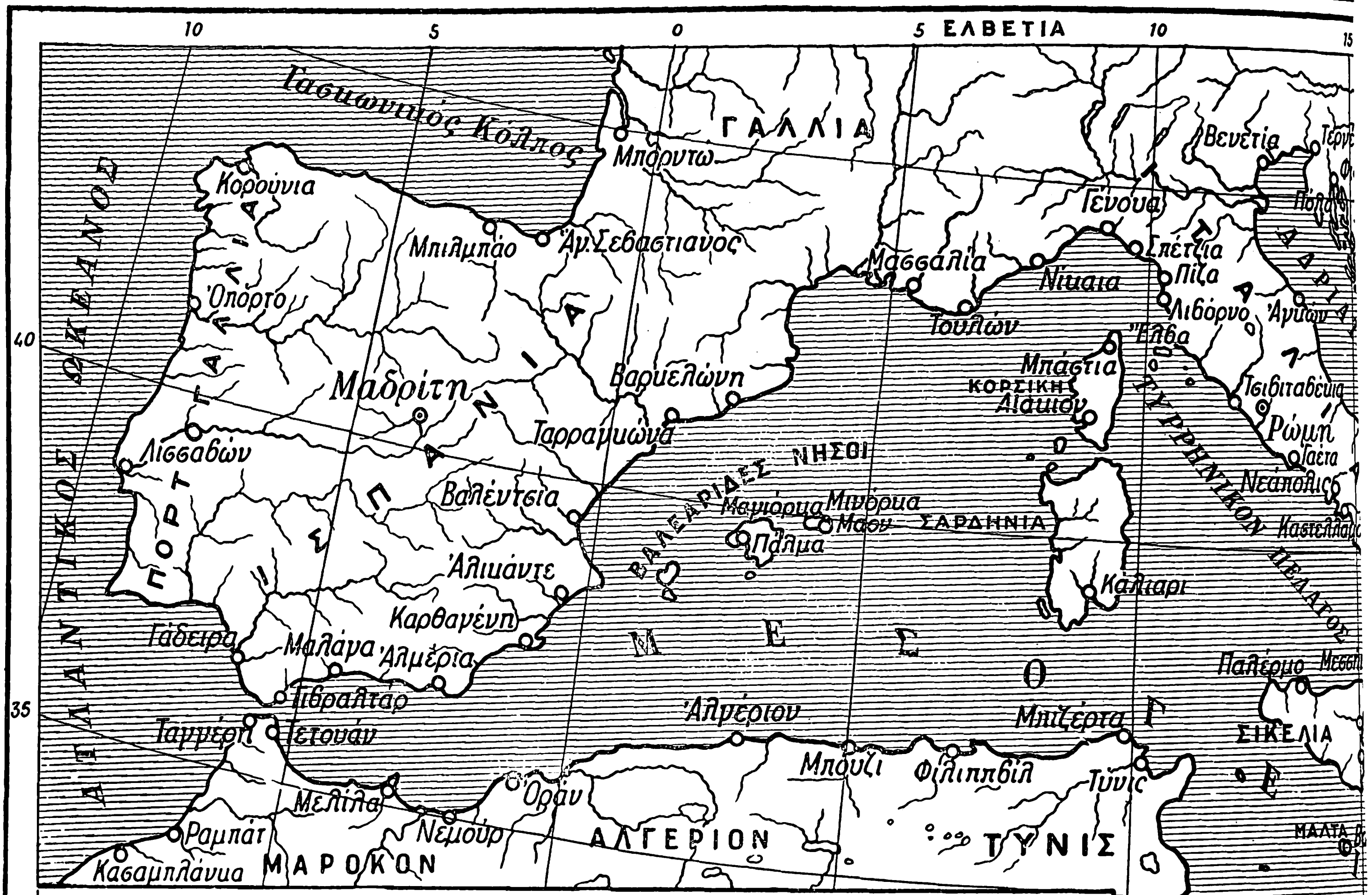

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ ΕΙΣ ΝΑΥΤΙΚΑ ΜΙΛΛΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΛΙΜΕΝΩΝ
ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (=Α), ΚΕΡΚΥΡΑΣ (=Β), ΠΑΤΡΩΝ (=Γ), ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (=Δ), ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ (=Ε).

ΛΙΜΗΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ	ΑΠΟ Α	Β	Γ	Δ	Ε
Ἀγκώνα (Ἰταλία)	738	382	504	948	753
Αἰάκιον (Κορσική)	898	671	718	1108	913
Ἀλγέριον	1071	874	916	1282	1086
Ἀλεξάνδρεια	512	721	645	673	455
Ἀλεξανδρέττα	646	910	834	771	566
Ἀλικάντε	1234	1026	1173	1444	1249
Ἀλικαρνασσός	203	484	408	334	127
Ἀλμέρια	1340	1139	1184	1549	1354
Ἀμοργός (Βαθύ)	134	405	329	276	60
Ἀράντσι (Σαρδηνία)	818	591	638	1028	833
Ἀργοστόλιον	284	105	71	494	300
Ἀρεὲ (Μικρασία)	242	516	440	376	169
Ἀττάλεια	412	677	601	537	332
Αὐλών	444	70	200	650	455
Βαλέντσια	1237	1022	1069	1447	1252
Βαρκελώνη	1156	934	981	1366	1171
Βεγγάζη	400	457	393	608	407
Βηρυττός	643	897	821	771	566
Βόλος	196	521	445	140	165
Βρινδήσιον	473	118	239	683	488
Γαέτα (Ἰταλία)	696	469	516	906	771
Γαύριον (Ἄνδρος)	68	389	313	196	30
Γένουα	972	745	792	1182	987
Γιβραλτάρ	1481	1282	1326	1691	1496
Γκαλλίπολι	442	115	213	652	457
Δαρδανέλλια	219	549	473	200	185
Ἔλβα	867	640	687	1077	882
Ἑρμούπολις	79	384	308	225	—
Ζάκυνθος	250	121	60	460	265
Ζάρα	744	348	509	954	670
Θάσος	240	563	490	152	211
Θεσσαλονίκη	252	579	503	—	225
Ἰόπη	655	911	624	791	583
Καβάλλα	241	569	493	155	214
Καλάμαι	175	230	154	385	190
Κάλιαρι (Σαρδηνία)	808	581	628	1018	823
Κάνναι (Γαλλία)	1010	763	830	1220	1025
Καρθαγένη	1264	1061	1108	1474	1279
Κάρυστος	59	356	310	201	44
Καστελλαμάρε	658	431	478	668	673
Κατάνη	491	286	319	701	506
Κάτταρο	567	198	327	777	582
Κέα (Τζιά)	43	367	291	213	39
Κέρκυρα	369	—	132	579	384
Κορίνθου Διωρ. Αν. στόμ.	34	392	316	276	103
» Δυτικὸν στόμιον	360	198	67	569	374
Κορρέντι	487	313	332	697	502
Κωνσταντινούπολις	352	682	606	333	318
Κῶς	196	477	401	327	120
Λαμπεδοῦσα	623	449	471	833	638
Λάρναξ (Κύπρος)	559	816	737	687	482
Λεμησσός	525	780	704	653	448
Λῆμνος (Μούδρος)	181	507	431	148	151
Λιβόρνον	900	672	719	1109	914
Μάκρη	301	566	490	426	221
Μάλαγα	1432	1232	1277	1642	1447
Μαλαμόκκο	844	485	610	1054	659
Μαλέα (ἀκρωτήριον)	95	274	198	305	110
Μάλτα (Βαλέττα)	517	361	374	727	532
Μασσαλία	1085	838	885	1275	1060
Μεσσήνη	586	849	773	711	506
Μεσσήνη (Ἰταλία)	486	259	306	696	501
Μῆλος	66	339	263	270	58
Μπάστια (Κορσική)	884	657	704	1094	900
Μπιζέρτα	740	552	685	950	755
Μπούζι (Τυνὶς)	975	793	820	1185	990
Μυτιλήνη (Σίγρι)	157	485	400	178	121
Ναυαρῖνον	188	186	110	398	203
Ναύπλιον	87	347	270	308	124
Νεάπολις (Ἰταλία)	661	434	481	871	676
Νίκαια (Νίς)	1000	773	820	1210	1015
Ὀτράντο	430	82	106	640	445
Παλέρμο	603	376	423	813	618
Πάλμα	1107	893	939	1317	1120
Πάρος (Νάουσσα)	97	384	308	246	24
Πάτραι (γυρός)	293	132	—	503	308
Πειραιεύς	—	369	293	252	79
Πόλα	785	425	550	995	800
Πόρτ-Σαΐδ	593	824	748	736	528
Ρόδος	257	522	446	383	178
Σάμος (Βαθύ)	172	479	403	274	102
Σεμπενίκον	678	316	442	888	693
Σμύρνη	204	529	453	254	146
Σούδα	158	348	271	347	131
Σπέτζια	936	709	756	1146	951
Συρακοῦσαι	479	290	314	689	494
Σῦρος	79	384	308	225	—
Σφάξ	736	570	586	946	751
Τάραντο	485	159	256	695	500
Ταρραγκώνα	1190	967	1014	1400	1205
Τεργέστη	839	480	604	1049	854
Τουλών	1030	803	850	1240	1045
Τρίπολις (Ἀφρική)	635	535	530	845	650
Τσιβιταβέκκια	786	559	606	996	801
Τύνις	724	548	569	934	739
Φαμαγούστα	592	846	770	720	515
Φιλιππβίλ	892	710	737	1102	907
Φιοῦμε	800	439	—	1099	814
Χάϊφα	642	893	817	777	571
Χίος	148	464	358	220	84

τῆς Ἀλβανίας, τῆς Δαλματίας, τῆς Κροατίας, τῆς Ἰστρίας, τῆς ἀνατολικῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου καὶ τῆς ἀνατολικῆς Σικελίας, ἐκτείνεται ἐπὶ 1300 μίλλ., εἰς εὖρος δὲ ἐπὶ 1000 περίπου, τῆς ἀποστάσεως ὅμως μεταξὺ Κρήτης καὶ Αἰγύπτου μὴ ὑπερβαινούσης τὰ 160 μίλλ. Παρουσιάζουν δὲ τὸ μέγιστον βάθος των αἱ λεκάναι αὗται, ἡ μὲν δυτικὴ πρὸς δυσμὰς τῆς Σαρδηνίας 1.723 ὀργυιῶν, ἡ δὲ ἀνατολικὴ τὴν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *φρέαρ τῶν Οἰνουσσῶν* γνωστὴν ΝΔ. τοῦ Ταινάρου ἄβυσσον, βάθους 2408 ὀργυιῶν. Πολλὰ κράτη, μεσογειακαὶ ναυτικαὶ δυνάμεις διὰ τοῦτο καλούμενα, ὡς ἡ Ἱσπανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, ἡ Νοτιοσλαυία (πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἡ Αὐστροουγγαρία, ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἑρζεγοβίνη), ἡ Ἀλβανία (πρὸ τοῦ αὐτοῦ πολέμου Μαυροβούνιον καὶ δυτικὴ Τουρκία), Ἑλλάς, Τουρκία, τὰ ἐν Συρίᾳ καθεστῶτα, Αἴγυπτος, Ἰταλικὴ Λιβύη, Γαλλία διὰ τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Ἀλγερίας καὶ τὸ Μαρόκκον ἔχουν θαλάσσιον ὅριον τὴν Μεσόγειον. Κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ὅμως τῆς ὑδατίνης ἐκτάσεώς της μία μεγάλη δύναμις, οὐχὶ μεσογειακὴ αὐτὴ ἀλλὰ θαλασσοκράτειρα, δεσπόζει ἐν τούτοις τῆς Μεσογείου, κατέχουσα τὴν *Μάλταν*.

Τὰ ὑψηλότερα ὄρη τὰ παραθέοντα τὰς ἠπειρωτικὰς τῆς Μεσογείου ἀκτάς, πάντως δὲ τὰ ὁρατὰ εἰς τοὺς παραπλέοντας αὐτάς, εἶναι ἡ *Σιέρρα Νεβάδα* (3554 μ.) ἐν Ἱσπανίᾳ, τὸ *Κανιγκοὺ* (2785 μ.) τῶν Πυρηναίων ἐν Γαλλίᾳ, τὸ *Μόντε Μουντζόγιε* (2630 μ.) τῶν παραθαλασσίων Ἄλπεων ἐν Ἰταλίᾳ, τὸ ἰταλικὸν ὡσαύτως *Μόντε Κόρνο* (2837 μ.) τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδρία, τὸ *Κὸμ* (2750 μ.) τῆς Ἀλβανίας, ὁ *Ἅγιος Ἠλίας* τοῦ Ταϋγέτου (2410 μ.), ὁ *Ὄλυμπος* (2980 μ.), τὸ *Ἂκ Νταγ* (3048 μ.) τῆς Μικρασίας, τὸ *Δὲρ ἐλ Χοδὶμπ* (3050 μ.) ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ Λιβάνου τῆς Συρίας καὶ ἡ *Δέλλα Χουντὰλ* (2307 μ.) τῆς Ἀλγερίας. Μέγισται τῶν νήσων τῆς Μεσογείου εἶναι ἡ *Σικελία*, ἡ *Σαρδηνία*, ἡ *Κύπρος*, ἡ *Κορσική*, ἡ *Κρήτη*, ἡ *Εὔβοια*, ἡ *Μαγιόρκα* καὶ ἡ *Λέσβος*. Αἱ πλέον περίεργοι νῆσοί της εἶναι ἡ *Θήρα* πρώτη, μεθ' ἣν αἱ *Λιπάραι* καὶ ἡ *Νίσυρος*, πᾶσαι λόγῳ τῆς ἡφαιστειογενείας των, ὑπεραπόκεντροι δὲ αἱ *Ἀλμποράν*, ἡ *Κολουμπρέτα*, ἡ *Λαμπεδοῦσα* καὶ ἡ *Λινόζα*. Κατὰ τμήματα δὲ ὀνομάζεται ἡ Μεσόγειος *Βαλεαρὶς θάλασσα* ἢ τῆς *Βαλένθια* (Balearic sea ἢ Sea of Valencia) μεταξὺ Βαλεαρίδων καὶ Ἱσπανίας, *Λιγυστικὴ* (Ligurean Sea) πρὸς Β., *Τοσκανικὸν ἀρχιπέλαγος*, καὶ τὸ περιλαμβάνον αὐτὸ *Τυρρηνικόν*, ἀκτογραφοῦντα ἀμφότερα τὴν δυτικὴν Ἰταλίαν, *διέκπλους τῆς Μάλτας* (Malta Channel) μεταξὺ Σικελίας καὶ Μάλτας, *θάλασσα τῶν Σύρτεων (Γιοὺν-Ἀλ-Καμπρὶτ* ἢ *Σίδρα)* μεταξὺ Τύνιδος καὶ Λιβύης, *Σικελικὸν πέλαγος*, *Ἰόνιον*, *Ἀδριατικόν*, *Λυβικόν*, *Αἰγαῖον*, *Ἰσσικὸν* καὶ *Αἰγυπτιακὸν πέλαγος*. Σπουδαιότατοι τῶν κόλπων εἶναι οἱ τῆς *Βαλένθια*, τῆς *Λυὼν* (τοῦ *Λέοντος* κατά τινας: Gulf of Lyon ὅμως), τῆς *Γενούης*, τῆς *Νεαπόλεως*, τῆς *Ἁγίας Εὐφημίας* (Καλαυρίας Ἰταλικῆς), τοῦ *Τάραντος*, τοῦ *Κουαρνέρο*, τοῦ *Δρίν*, οἱ ἑλληνικοὶ κόλποι, ὧν ἐπισημότατοι ὁ τοῦ *Ναυπλίου (Ἀργολικῆς)*, τῆς *Αἰγίνης (Σαρωνικὸς)* καὶ τῆς *Θεσσαλονίκης (Θερμαϊκός)*, ὁ *Ἀδραμυττηνός*, ὁ τῆς *Σμύρνης*, ὁ τῆς *Ἐφέσου*, οἱ τῆς *Ἀτταλείας*, τῆς *Ἀλεξανδρέττας* καὶ τοῦ *Ἐλ-Ἀρίς*. Ἀκρωτήρια ἔχει πλεῖστα καὶ ἐπίσημα μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ ἱσπανικὰ *Γάτος*, *Πάλος*, *Σὰν Ἀντώνιο*, *Τορτόζα*, *Σὰν Σεμπαστιέν*, τὰ γαλλικὰ *Κρουαζέτ*, *Σεπέ*, *Καμαρά*, *Ἀντίμπ*, τὰ ἰταλικὰ *Μέλε Νῶλι*, *Πισμπῖνο*, *Ἀρτζεντάριο*, *Μόντε-Τσιρτέλλο*, *Μιζένο*, *Παλινοῦρο*, *Βατικάνο*, *Σπαρτιβέντο*, *Στίλο*, *Κολῶννε* (ἢ *Ναοῦ*), *Σάντα Μαρία ντὶ Λέουκα*, τοῦ *Ἀδρία*, τοῦ *Ἰονίου*, τοῦ *Αἰγαίου*, τῆς *Καραμανίας*, τὰ συριακὰ *Ρὰς-ἐλ-Χαντζίρ*, *Ρὰς-Μαμαλτεΐν*, *Κάρμηλος*, *Ἐλ-Ἀρὶς* τὰ τῆς Λιβύης καὶ Αἰγύπτου *Καναῖς*, *Μπουλάου* (ἢ *Ἀμπού-Λαχοῦ*), *Χαμαμὰ* καὶ *Τολμέϊτα*, τὰ τῆς Τριπολίτιδος *Μισράτα*, *Χαμρά*, *Μακχαβέζ*, τὰ τῆς Τυνησίας *Μπόν*, *Κὰπ-ντὲ-Φέρ*, *Ρὰς-Ἐντζελά*, *Ταμπάρκα*, *Μπουγκαρόνι*, τὰ ἀλγερινὰ *Κορμπελέν*, *Ματιφού*, *Μπεγκού*, *Καξὶν* καὶ *Τενές*, καὶ τὰ μαροκκινὰ *Τρὲς-Φόρκας*, *Κουϊλάτες*, *Πεσκαδόρες*, *Ἀδελάου* καὶ *Χέουτα*. Σ. Ε. Λ.

— *[Φυσικὴ Γεωγρ.]* Οἱ κυριώτεροι τῶν ποταμῶν τῶν ἐκβαλλόντων εἰς τὴν Μεσόγειον εἶναι κατὰ τάξιν μεγέθους των ὁ *Νεῖλος*, ὁ *Ροδανός*, ὁ *Ἴβηρ* καὶ ὁ *Πάδος*. Ἔχει ὅμως ὑπολογισθῇ ὅτι, ἐνῷ οἱ ποταμοὶ οὗτοι μετὰ τῶν παραποτάμων των καθὼς καὶ πάντες οἱ μικροὶ ποταμοὶ καὶ οἱ χείμαρροι καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ βροχὴ μετ' αὐτῶν, χύνουν εἰς τὴν Μεσόγειον ἐτησίως 1.500.000 κυβ. χιλιόμ. ὕδατος, ἡ ἐξάτμισις ἀφ' ἑτέρου ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν μεσόγειον 6 ἑκατομμ. κυβ. χιλιομ. κατ' ἔτος. Δύναται δὲ νὰ ἐξηγηθῇ, κατὰ τὸν Babinet, ἡ κολοσσιαία αὕτη ἐξάτμισις, δεδομένου ὅτι δεσπόζοντες ἄνεμοι εἶναι οἱ βόρειοι, οἵτινες εἶναι κατάξηροι μετὰ τὴν διέλευσίν των ὑπὲρ τὴν Γαλλίαν τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ διψαλέοι ὑδρατμῶν, οὓς ἀπορροφοῦντες κατὰ τὴν ὑπὲρ τὴν Μεσόγειον διέλευσίν των μεταφέρουν πρὸς νότον πρὸς παραγωγὴν καθ' ὡρισμένην ἐποχὴν τῶν χειμαρρωδῶν βροχῶν τῆς τροπικῆς ζώνης. Ἀλλὰ καὶ οἱ ΔΒΔ. ἄνεμοι ἐρχόμενοι ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ κεκορεσμένοι ὑδρατμῶν, ἀφίνουν τὴν ὑγρασίαν των εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας, τροφοδοτοῦσαν ἅμα τῇ συμπυκνώσει της τὰς πηγὰς τοῦ Γουσδιάνα, τοῦ Δούρου, τοῦ Τάγου τοῦ Λίγηρος, τῆς Γιρόνδης, τοῦ Ροδανοῦ, καὶ φθάνουν ξηροὶ ὑπὲρ τὴν Μεσόγειον, συντελοῦντες εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἐξατμίσεώς της. Συνέπεια τῆς ἐλλείψεως ἰσορροπίας μεταξὺ ἐξατμίσεως καὶ τροφοδοτήσεως εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ μεγαλυτέρα ἁλμυρότης τῶν ὑδάτων τῆς Μεσογείου, παρουσιαζόντων εἰδικὸν βάρος 1,028 ὡς πρὸς τὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ (1,026), ἥτις διαφορὰ ἀπεδείχθη μεγαλυτέρα ἐκ δειγματολη-

Digitized by Google

ψιῶν γενομένων παρὰ τὰ παράλια τῆς Λιβύης καὶ τῶν Σύρτεων ἅτινα μαστίζουν τὰ ἀπὸ τῆς Σαχάρας καύματα. Ἄλλη συνέπεια τῆς αὐτῆς αἰτίας εἶναι ἡ διαφορὰ στάθμης τῆς Μεσογείου, ἐκτιμωμένη εἰς 1 μέτρ. κάτω τῆς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ εἰς 0,80 κάτω τῆς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Τὰ ἐλλείμματα ταῦτα συμπληρώνουν ὁ Ὠκεανός, ὁ Εὔξεινος μετὰ τῆς Μαιωτίδος καὶ ἐν μέρει ὁ κόλπος τοῦ Σουέζ, ὑπὸ μορφὴν ρευμάτων εἰσρεόντων εἰς τὴν Μεσόγειον διὰ τοῦ Γιβραλτάρ, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ἀλλὰ καὶ παραγόντων κάτωθεν αὐτῶν ἀντιρρεύματα, ἅτινα ἀκολουθοῦντα φορὰν ἀντίθετον τῆς τῶν ρευμάτων μετάγουν τὰ πυκνότερα καὶ ἁλμυρότερα ὕδατα τῆς Μεσογείου εἰς τὰς τροφοδοτούσας αὐτὴν θαλάσσας. Μακριναὶ ἀπηχήσεις τῶν ρευμάτων τούτων εἶναι καὶ τὰ ρεύματα τοῦ στενοῦ τῆς Μεσσήνης καὶ αὐτὴ ἔτι τοῦ Εὐρίπου. Τὸ φαινόμενον τῆς παλιρροίας ἐκδηλοῦται μὲν ἀσθενῶς, πλὴν οὐδαμοῦ εἶναι ἀνύπαρκτον, ἀδιάφορον ἂν εἶναι τόσον ἀνεπαίσθητον, ὥστε νὰ μὴ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν (εὖρος παλιρροίας: Βενετία 0,70, Ἀλεξάνδρεια 0,50, Λιβόρνον 0,30, Ζάκυνθος 0,15). Εἴς τινα μέρη μάλιστα τῆς Ἀφρικανῆς ἀκτῆς καὶ δὴ εἰς τὸν κόλπον τῆς Σύρτεως, τὸ εὖρος τῆς παλιρροίας κανονικώτατα ἐκδηλούμενον, φθάνει, διὰ λόγους μὴ ἐπαρκῶς ἐξηκριβωμένους, τοὺς 5 ¼ πόδας κατὰ τὰς συζυγίας καὶ 3 ½ κατὰ τοὺς τετραγωνισμοὺς κατὰ τὴν Α. ἀκτὴν τῆς Τύνιδος καὶ τοὺς 6 ½ ποδ. μὲ 4 ½ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Γκαμπέζ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν παλιρροιῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀπήχησις γίνεται αἰσθητὴ μέχρι περίπου τοῦ Μεσημβρινοῦ τῆς Μάλαγα. Ἡ θερμοκρασία τῶν ὑδάτων τῆς Μεσογείου μεταξὺ στάθμης 200 μέτρων ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τοῦ θαλασσίου βυθοῦ εἶναι σχεδὸν ὁμοιόμορφος, κυμαινομένη μεταξὺ 12°,7 καὶ 13°,2 Κελσίου, ἐλαφρῶς δὲ μεγαλυτέρα κατὰ τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην ἢ κατὰ τὴν δυτικήν. Ἄνω ὅμως τῆς στάθμης τῶν 180 μέτρων (100 ὀργυιῶν) αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας εἶναι καὶ μεγάλαι καὶ ἀπότομοι, κυμαινόμεναι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους μεταξὺ 12°,3 καὶ 24°,4 εἰς τὸ Αἰγαῖον, κἄποτε δὲ καὶ μέχρις 26° καὶ 30° εἰς τοὺς κόλπους του. Τὸ ὕψος τοῦ κύματος ἐν τῇ Μεσογείῳ φθάνει εἰς σύνηθες μέγεθος 4—5 μέτρων.

Σ. Ε. Λ.

—*[Μετεωρολογ.]* Οἱ ἄνεμοι εἰς τὴν Μεσόγειον εἶναι μᾶλλον ἀνώμαλοι, ἐπικρατούντων τῶν ἀπὸ Β., ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, ὁπότε τὸ ὑπέρθερμον τῆς Ἀφρικῆς προκαλεῖ ζωηρῶς ἄνεμον μὲ κοίτην πρὸς νότον. Τὸν χειμῶνα οἱ βόρειοι ἄνεμοι ἐναλλάσσουν πρὸς τοὺς νοτίους, ἀλλὰ κατὰ νόμον οὐχὶ ὡρισμένον καὶ ἀμυδρῶς μόλις ὑπομιμνήσκοντα τοὺς μουσσῶνας τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ὑπαμειβομένους ἐγκολπίας καὶ ἀπογείους, οἵτινες ἐνιαχοῦ ἐναλλάσσουν μετ' ἄκρας ἀκριβείας. Τοπικοὶ ἄνεμοι εἶναι ὁ *Μιστρὰλ* καὶ ἡ *Λυονάτζα* τῶν ναυτικῶν μας εἰς τὸν κόλπον τῆς Λυών, ὁ *Φαρίτης* περὶ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης, ἡ *Ταραντάτα* εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τάραντο, ὁ *Σιφφάντο* καὶ ἡ *Μπόρρα* εἰς τὸ Ἀδριατικὸν καὶ τὰ *μελτέμια*, οἱ ἐτησίαι τῶν ἀρχαίων, εἰς τὸ Αἰγαῖον, καὶ τὸ *Χαμψίνι* εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀντανακλῶν μέχρι Παλαιστίνης. Εἰς τὴν δυτικὴν ἐν τούτοις λεκάνην παρατηρεῖται ποιά τις ὁμαλότης εἰς τὴν ὑπαμοιβὴν τῶν δυτικῶν ἀνέμων, οἵτινες ἔρχονται ξηροὶ ὑδρατμῶν, πρὸς τοὺς ἀνατολικούς, ὑγροὺς κατὰ κανόνα. Ἀπὸ ἀπόψεως πιέσεων, ἔκτασις χαμηλῶν τοιούτων ἐκδηλοῦται εἰς τὴν Μεσόγειον τὸ θέρος καὶ ὑψηλῶν τὸν χειμῶνα, τοῦ βαρομέτρου σημειοῦντος μέγιστον κατὰ Ἰανουάριον καὶ ἐλάχιστον κατ' Ἀπρίλιον· διατηρεῖται δὲ χθαμαλόν, μετ' ἐλαφρῶν διακυμάνσεων, μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, ἐποχῆς, ἀφ' ἧς ἄρχεται σημειοῦν ἐκ νέου ἐξάρσεις.

Σ. Ε. Λ.

—*[Ναυτ. Φωτ.]* Τὸ φωτιστικὸν δίκτυον τῆς Μεσογείου, ἰδίᾳ κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἱσπανίας, τῆς Ἀλγερίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Τύνιδος, τῶν Μεγαλονήσων τῆς δυτικῆς λεκάνης τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Νοτιοσλαυίας (παραλαβούσης τὸ ἀπὸ δεκαετηρίδων ἀρτιώτατον αὐστριακὸν φωτιστικὸν δίκτυον) εἶναι ἄρτιον. Τὸ ἑλληνικὸν φαρικὸν δίκτυον, πλῆρες δύναταί τις εἰπεῖν διὰ τὰς ἀκτὰς τῆς πρὸ τῶν νικηφόρων πολέμων Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης, ὑστερεῖ πως εἰσέτι εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν ἀνακτηθεισῶν χωρῶν. Ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερον ὑστερεῖ ὁ φωτισμὸς τῶν ἀκτῶν τῆς Κυρηναϊκῆς καὶ τῆς Τριπολίτιδος. Αἱ ἀκταὶ ἐπίσης τῆς Συρίας καὶ τῆς Καραμανίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Κύπρου, ὑστεροῦν αἰσθητῶς εἰς ναυτικὸν φωτισμόν.

Οἱ περιγράφοντες τοὺς φάρους τῆς Μεσογείου φαροδεῖκται τῶν εὐρωπαϊκῶν ναυτικῶν χαρτῶν εἶναι: Liste of lights (ἀγγλ., τόμ. V): Mediterranean Black Sea and Red sea. Phares et signaux des Brumes (γαλλικὸς Serie Di: Bassin occidental καὶ Dr: Bas. Orient). Elenco dei Fari segnali e segnalamenti maritimi (ἰταλ., τόμ. 2). Ver Zeichnis der Leuchtfeuer und signal stellen aller Meer. Tell V: Mittelmeer Schwarzesmeer und Azowshesmeer (γερμαν.) καὶ Faros señales maritimes y estaciones de salvamento (ἱσπαν.). Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἐκδώσει τὸν φαροδείκτην τῶν παραλίων της καὶ ἕτερον τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους μετὰ τῶν ἀκτῶν τῆς Σικελίας, Σαρδηνίας, Κορσικῆς καὶ τῶν Μελιταίων νήσων. Ραδιογωνιακοὶ σταθμοὶ ἐν τῇ Μεσογείῳ ὑπάρχουν ἐλάχιστοι, μὴ παρουσιάζοντες μεγάλην τὴν σκοπιμότητα.

Σ. Ε. Λ.

— «**Μεσογείου** ***Ναυτιλιακαὶ ὁδηγίαι***» (Instructions nautiques pour la Méditerranée). Αἱ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ὑδρογραφικῆς ὑπηρεσίας ἐκδιδόμεναι πλωτικαὶ διὰ τὴν Μεσόγειον ὁδηγίαι, ἐξ ἐννέα ἠριθμημένων τόμων καὶ δή: Ἀρ. *345*: Γι-

Digitized by Google

βραλτάρ, Ν. καὶ Α. ἀκταὶ Ἱσπανίας, Βαλεαρίδες. —*333*: Ν. ἀκταὶ Γαλλίας καὶ Κορσική. —*314*: Δ. ἀκταὶ Ἰταλίας, Σαρδηνία, Σικελία, Μελιταῖαι νῆσοι. —*995*: Ἀδριατικόν, ἀπὸ ἀκρωτηρίου Σάντα Μαρία ντὶ Λέουκα ἕως Λιγκουέττα Ἀλβανίας. —*957*: Ἀνατολικὴ λεκάνη Μεσογείου τ. Α΄: Α. ἀκτὴ Σικελίας, Ν. Ἰταλίας. Ἤπειρος, Δ. καὶ Ν. Ἑλληνικαὶ ἀκταί, Κρήτη, Τριπολῖτις, Αἴγυπτος. —*967*: ὁμοίως Β΄ τόμος: Ἀνατολικαὶ ἀκταὶ τῆς Ἑλλάδος, Αἰγαῖον, Εὐρωπαϊκὴ καὶ Ἀσιατικὴ Τουρκία, Ἑλλήσποντος, Προποντὶς καὶ Βόσπορος, δεδομένου ὅτι οἱ Γάλλοι λογίζουν καὶ τὴν Ἀζοφικὴν ὡς Μεσόγειον. —*300*: Εὔξεινος καὶ Ἀζοφική. —*300a*: Δουνάβεως ροῦς. —*313*: Β. ἀκταὶ τοῦ Μαρόκκου, Ἀλγερία καὶ Τύνις, ἀπὸ ἀκρωτηρίου Σπαρτὲλ ἕως Τριπολίτιδος. Τηροῦνται δὲ ἐνήμεροι αἱ «Ναυτιλιακαὶ ὁδηγίαι» δι' ἀνακοινώσεων τοῖς ναυτιλλομένοις (avis aux navigateurs) ὃν τρόπον καὶ οἱ «Μεσογείου πλοηγοὶ» τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου.
Σ. Ε. Λ.

— **Μεσογείου *θαλάσσης πίνακες ἀποστάσεων*.** Πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐπιθυμούντων νὰ λάβωσι γνῶσιν τῆς ἀποστάσεως δύο σημείων, λιμένων ἢ ἐπισήμων ἀκρωτηρίων, νήσων κτλ. τῆς Μεσογείου καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κόπου τῶν τοιούτων μετρήσεων καὶ μάλιστα ὅταν οἱ δύο τόποι δὲν εὑρίσκωνται εἰς τὸ ἴδιον φύλλον χάρτου, ἀλλ' εἰς δύο διάφορα καὶ δὴ μὴ ἀποτελοῦντα γεωγραφικὴν συνέχειαν, οὔτε παραμβαλλομένων ἄλλων φύλλων, ἀκόμη δὲ περισσότερον ὅταν τὰ φύλλα ταῦτα εἶναι διαφόρου φυσικῆς κλίμακος, ἔχουν καταρτισθῆ πίνακες, οἵτινες θὰ ἔπρεπε νὰ ὀνομάζωνται *σταδιασμοί*, παρέχοντες ἑτοίμας τὰς ἀποστάσεις ταύτας. Μεταξὺ τῶν πολλῶν τοιούτων πινάκων ἀναντιρρήτως οἱ πλουσιώτεροι εἰς ἀριθμὸν λιμένων εἶναι οἱ γαλλικοὶ «Tables de distances de port en port», εἰς δύο τόμους ἐκδοθέντες τῷ 1882 καὶ συμπληρωθέντες διὰ τρίτου ἐξ ἴσου ὀγκώδους τόμου ἐκδοθέντος τῷ 1893. Εἶναι δὲ περίεργον, ὅτι τὸ πολύτιμον καὶ τοσοῦτον διευκολῦνον τὴν ναυτιλίαν ἔργον τοῦτο, ἅτε ἐπεκταθὲν κατόπιν δι' ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου, συνετάχθη ἵνα χρησιμεύσῃ διὰ τὴν εἴσπραξιν φορολογικῶν τελῶν παρὰ τῆς ναυτιλίας, πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν γαλλικῶν νόμων τῆς 29 Ἰανουαρίου 1881 καὶ 30 Ἰανουαρίου 1893. Παρὰ τὸν πλοῦτον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λιμένων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δυνατῶν μεταξὺ τῶν λιμένων συνδυασμῶν, οἱ γαλλικοὶ πίνακες δὲν εἶναι εὐκόλου χρήσεως καθ' ὅσον ἡ ζητουμένη ἀπόστασις δὲν δύναται νὰ εὑρεθῇ ἄνευ συνδυασμοῦ καὶ μικροϋπολογισμῶν, ἀπαιτούντων πάντως χρόνον τινά. Ἐπὶ ἀναλόγου διατάξεως ἔχει βασισθῆ καὶ τὸ ἄριστον ἔργον «Πίνακες ἀποστάσεων εἰς μίλλια λιμένων Ἑλληνικῶν καὶ τῆς Μεσογείου», ἐκδοθὲν τῷ 1927 ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ὑδρογραφικῆς Ὑπηρεσίας. Ἀναφέρεται εἰς 271 λιμένας τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν, παρέχον 41.138 ἀποστάσεις, ὡς καὶ εἰς 15 τῶν κυριωτέρων ἑλληνικῶν λιμένων, συνδυαζομένων πρὸς 39 τῶν κυριωτέρων λιμένων τῆς Μεσογείου. Οἱ εὐχρηστότεροι ὅμως καὶ ἀμέσως παρέχοντες τὰς ζητουμένας ἀποστάσεις εἶναι οἱ ἀγγλικοὶ «Admiralty Distance Tables» (vol II: «Mediterranean, Black and Red seas» 1917). Εἰς τὸν παρατιθέμενον χάρτην εὕρηται ἀπάνθισμα τῶν τοιούτων πινάκων, ἐπιτρέπον τὴν εὕρεσιν τῶν ἀποστάσεων λιμένων τῆς Μεσογείου ἀπὸ Πειραιῶς, Κερκύρας, Πατρῶν, Ἑρμουπόλεως καὶ Θεσσαλονίκης. Πάντως αἱ ἀναφερόμεναι ἀποστάσεις λογίζονται διὰ μεγάλα πλοῖα, μὴ δυνάμενα νὰ διέλθωσι τὴν διώρυγα· π. χ. ὡς ἀπόστασιν Πειραιῶς-Πατρῶν δίδει τὸ παρατιθέμενον πινακίδιον 293 μίλλια ὑπολογιζόμενα «διὰ τοῦ γύρου τῆς Πελοποννήσου», ἐνῷ ἡ διὰ τῆς διώρυγος εἶναι μόνον 102. Δεδομένου δὲ ὅτι συχνὰ συμβαίνει νὰ δύναταί τις νὰ ἀκολουθήσῃ δύο διάμματα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀφετηρίου πρὸς τὸ αὐτὸ κατιτήριον τερματιζόμενα, εἰς τὸ πινακίδιον σημειοῦται τὸ βραχύτερον τῶν δύο διαρμάτων.

Ἐπειδὴ ὅμως συνηθέστατα παρίσταται ἀνάγκη εὑρέσεως τῆς ἀποστάσεως λιμένος τῆς Μεσογείου πρὸς λιμένα τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Ἀζοφικῆς ἢ πρὸς τοιοῦτον τῆς Ἐρυθρᾶς, παραθέτομεν τὰ κάτωθι δύο πινακίδια, παρέχοντα τὰς εἰς ναυτικὰ μίλλια ἀποστάσεις 16 λιμένων τοῦ Εὐξείνου ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ 14 τῆς Ἐρυθρᾶς ἀπὸ τοῦ Πὸρτ-Σάϊδ, ἀπὸ τῶν καταλεχθέντων ἀνωτέρω πέντε ἑλληνικῶν λιμένων:

Ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν εἰς		*Ἀπὸ Πὸρτ-Σάϊδ εἰς*	
Βάρναν	146	Ἄδεν	1394
Βατοὺμ	586	Καμαρὰν	1133
Γαλάζιον	320	Λιθ	825
Κέρτς	441	Λοχέγια	1113
Κωνστάντζαν	196	Μασσαύα	1060
Μαριούπολιν	560	Μέκκα	1263
Νοβορωσίσκ	456	Περὶμ	1298
Ὀδησσὸν	342	Πὸρτ Σουδὰν	781
Πότι	603	Σουακιν	813
Πύργον	126	Σουὲζ	87
Σαμψοὺν (Ἀμισὸν)	3[illegible]8	Τζίδα	723
Σεβαστούπολιν	299	Τορ	208
Σουλινᾶ στόμιον	254	Χοδεΐδα	1162
Ταϊγάνιον	611	Ὑενμπὼ	547

Π. χ. ἡ ἀπόστασις τῆς Κερκύρας ἀπὸ τοῦ Ταϊγανίου=ἀπόστασις Κερκύρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως πλέον τῇ ἀποστάσει Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Ταϊγανίου=682+611=1293 μιλ. Ἡ ἀπόστασις τῶν Πατρῶν ἀπὸ τοῦ Ἄδεν=ἀπόστασις Πατρῶν ἀπὸ Πὸρτ-Σάϊδ πλέον τῆς ἀποστάσει Πὸρτ-Σάϊδ ἀπὸ Ἄδεν=748+1162=1910 μιλ. Σ. Ε. Λ.

— **«Μεσογείου *πλοηγὸς*»** (Mediterannean Pilot) */Ναυτ./*. Ναυτιλιακαὶ ὁδηγίαι ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχίου καὶ ἀφορῶσαι εἰς τὸν περίπλουν τῆς Μεσογείου. Εἶναι πεντάτομος καὶ δή: *Α΄ τόμος* (ἔκδ. 6η, 1926): Εἰς τὰς ἀνατολικῶς τοῦ Γιβραλτὰρ ἱσπανικὰς ἀκτὰς μετὰ τῶν Βαλεαρίδων, τὰς δυτικῶς τῆς Χέουτα ἀκτὰς τοῦ Μαρόκκου, τὴν Ἀλγερίαν, τὴν Τυνησίαν, τὴν Μάλταν, τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὴν Σικελίαν. *Β΄* (ἔκδ. 6η, 1925): Τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς Γαλλίας, τὴν Κορσικὴν καὶ τὰς Δ. καὶ ΝΔ. ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας μετὰ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. *Γ΄* (ἔκδ. 6η, 1929: Τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ Πατραϊκοῦ, τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀλβανίας καὶ ὅλον τὸν Ἀδρίαν. *Δ΄* (ἔκδ. 5η, 1918): Τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Κρήτην. *Ε΄* (ἔκδ. 2α, 1925): Τὴν Λιβύην, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Καραμανίαν, τὴν Κύπρον, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην. Αἱ τελευταῖαι αὗται ἐκδόσεις συμπληροῦνται, κρατούμεναι διαρκῶς ἐνήμεροι, δι' ἀνακοινώσεων πρὸς τοὺς ναυτιλλομένους (notices to Mariners) συγκεφαλαιουμένων εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὡς συμπληρώματος τοῦ οἰκείου τόμου, ὅστις ἀνατυποῦται ἅμα ὡς τὸ συμπλήρωμα καταστὰν πληθωρικὸν ἀποβαίνει δύσχρηστον. Οἱ Ἄγγλοι λογίζοντες τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Προποντίδα, τὸν Βόσπορον, τὸν Εὔξεινον καὶ τὴν Ἀζοφικὴν ὡς θαλασσίας ἐκτάσεις ἀνεξαρτήτους, δημοσιεύουν δι' αὐτὰς τὸν «Black Sea Pilot» («Πλοηγὸν τῆς Μαύρης θαλάσσης») περιλαμβάνοντα τὰς σχετικὰς πρὸς αὐτοὺς πλωτικὰς ὁδηγίας. Σ. Ε. Λ.

Μεσόγη */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ τῷ διαμερίσματι Πάφου. Κάτ. 400 περίπου, ἅπαντες ὀρθόδοξοι Ἕλληνες. Α. Κ. Α.

μεσογλώσσιος *μῦς* */Ἀνατομ./*. Καλεῖται οὗτος κοινῶς *γενειογλωσσικὸς* μῦς (βλ. λ.).

μεσογναθία (ἡ). Πρὸς φυλετικὴν διάκρισιν κυρίως χρησιμοποιοῦμεν τὴν μέτρησιν τῆς προσωπικῆς γωνίας, ἀναλόγως τῆς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι (ἐκ τοῦ προσώπου, μετὰ τῶν μαλακῶν μορίων ἢ ἐκ τοῦ κρανίου) ἐμφανίζουν *προγναθίαν*, *μεσογναθίαν* ἢ *ὀρθογναθίαν*. Ἡ μεσογναθία, ὑπολογιζομένη διὰ τῆς προτιμητέας «προσωπικῆς γωνίας κατατομῆς», ἣν δίδουν ἡ διάμετρος ὑπερρίνιον-πρόσθιον, μετὰ τοῦ ὠτοκογχικοῦ ἐπιπέδου, ἐπὶ τοῦ κρανίου, ποικίλλει μεταξὺ 80,0° καὶ 84,9°. Κάτωθεν τοῦ πλάτους ποικιλίας τούτου ἔχομεν προγναθίαν καὶ ἄνωθεν ὀρθογναθίαν. Ἡ μεσογναθία, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ καταστάσεις, εὑρίσκονται καὶ δι' ἄλλων γωνιομετρήσεων, τῶν πλείστων ἐπισφαλῶν, ἅτε μὴ βασιζομένων ἐπὶ σταθερῶν κρανιομετρικῶν ἢ κεφαλομετρικῶν σημειώσεων (βλ. *γωνία*). Δυνάμεθα δὲ νὰ μετρήσωμεν καὶ χωριστὰ τὸ ἄνω τμῆμα τῆς ἄνω γνάθου διὰ τῆς «ρινικῆς γωνίας κατατομῆς» (ὑπερρίνιον-ρινακάνθιον καὶ ὠτοκογχικὸν ἐπίπεδον), ἐκ τῆς ὁποίας λαμβάνομεν ὁμοίως ἀριθμοὺς (μεσογναθία 80,0°—84,9°) καὶ τὸ κάτω τμῆμα τῆς ἄνω γνάθου διὰ τῆς «φατνιακῆς γωνίας κατατομῆς» (ρινακάνθιον-πρόσθιον καὶ ὠτοκογχικὸν ἐπίπεδον), ὁπότε ὁμιλοῦμεν περὶ *μεσοφατνίας* (καὶ ἀναλόγως *προφατνίας* καὶ *ὀρθοφατνίας*). Τὰ αἴτια τῆς ποικιλίας ἐμφανίσεως τῆς ὀβελιαίας κατατομῆς τοῦ κρανίου, κατά τινας, πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὴν κατασκευὴν ἑκάστοτε τῆς βάσεως τοῦ κρανίου (σφηνοειδὲς ὀστοῦν), πιθανώτερον ὅμως εἰς τὰς γνάθους αὐτάς. Κατ' ἐξοχὴν μεσόγναθοι φυλαὶ εἶναι αἱ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν, οἱ Αἰγύπτιοι κλπ. Ὡς πρὸς τὸ ρινικὸν τμῆμα ὅμως τοῦ προσώπου, ὅπερ εἶναι ὀρθότερον, μεσόγναθοι εἶναι καὶ αἱ νεγρικαὶ φυλαὶ (αἱ πρόγναθοι). Ὡς πρὸς τὸ φατνιακὸν τμῆμα, ὅπερ εἶναι τὸ συνήθως προέχον εἰς τὰς πλείστας φυλάς, ἡ μεσογναθία εἶναι κοινὴ εἰς τοὺς πλείστους λαοὺς (καὶ τοὺς ὀρθογνάθους), ἀτομικαὶ δὲ εἶναι αἱ ἐμφανίσεις τῆς φατνιακῆς ὀρθογναθίας, ὅπως καὶ ἡ καθόλου ὀπισθία θέσις τῶν ὀδόντων. Γενικῶς ὑπάρχει ἀρκετὴ ἀνεξαρτησία εἰς τὴν προβολὴν τῶν τμημάτων. Καὶ τὰ πλέον πρόγναθα κρανία τῶν Νέγρων, δὲν ἐμφανίζουν κατὰ τὸ ἀνώτερον ρινικὸν τμῆμα ἢ μεσογναθίαν.
Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

μεσογνάθιος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό). Ὁ κατὰ τὸ διάμεσον διάστημα τῆς γνάθου ὑπάρχων. Ι. Π.

— *μεσογνάθιον* ἢ *τομικὸν ὀστοῦν* */Ἀνατομ./*. Οὕτω καλεῖται μοῖρα τῆς ἔσω ἐπιφανείας τοῦ φατνιακοῦ τόξου τῆς ἄνω γνάθου, ὄπισθεν τῶν φατνίων τῶν μέσων τομέων ὀδόντων, ἥτις ἀφοριζομένη ὑπὸ τῶν δύο τομικῶν ραφῶν καὶ περιλαμβάνουσα τοὺς τομεῖς ὀδόντας ἀποτελεῖ ἴδιον ὀστοῦν διφυές, λίαν ἀνεπτυγμένον ἐπὶ τῶν ζῴων. Ι. Π.

μεσογονάτιον (τὸ) */Βοτ./*. Καλεῖται τὸ τμῆμα τοῦ βλαστοῦ τὸ εὑρισκόμενον μεταξὺ δύο σημείων προσφύσεως ἢ γονάτων.

μεσοδεβόνιος *ὑποδιάπλασις* (Mittel-Devon) */Γεωλογ./*. Ἡ μεσαία ἐκ τῶν τριῶν ὑποδιαπλάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ δεβόνιος διάπλασις τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων τῆς γῆς. Ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο βαθμῖδας, τὴν *ζιβέτιον* καὶ τὴν *αἰφέλιον*. Ὀνομάζεται καὶ *μέση δεβόνιος ὑποδιάπλασις* (βλ. λ. *δεβόνιος*). Γ. Κ. Γ.

μεσόδερμα (τό), ἢ *μέσον βλαστικὸν δέρμα* */Ἐμβρυολ./*. Κυτταρικὸς σχηματισμός, παραγόμενος κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς διαπλάσεως τοῦ ἐμβρύου, καὶ ἀποτελῶν πέταλον, κείμενον μεταξὺ τοῦ ἔξω καὶ τοῦ ἔσω βλαστικοῦ δέρματος. Τοῦ *μέσου βλαστικοῦ δέρματος* διακρίνομεν μίαν ὀπισθίαν μοῖραν, ἐξ ἧς διαπλάσσονται οἱ σωμῖται, μίαν μέσην στενοτέραν, ἥτις χρησιμεύει διὰ τὴν διάπλασιν τῶν νεφρῶν, ἤτοι τὰ νεφροτόμια, καὶ τέλος μίαν προσθίαν, ἥτις διχάζεται εἰς δύο πέταλα, ὧν ἓν καλεῖται περισπλάγχνιον καὶ τὸ ἕτερον περίτονον, ἅτινα ἀφορίζουσι κοιλότητα, τὸ σπλαγχνικὸν κοίλωμα. Καὶ ἐκ μὲν τοῦ περιτόνου πετάλου διαπλάσσεται τὸ χόριον τοῦ δέρματος, ἐκ τοῦ περισπλαγχνίου πετάλου αἱ λεῖαι μυϊκαὶ ἶνες τοῦ ἐντέρου, ἐκ δὲ τῆς σπλαγχνικῆς κοιλότητος ἡ περικαρδιακή, ἡ θωρακικὴ καὶ ἡ περιτοναϊκὴ κοιλότης. Ἐκ τοῦ μέσου βλαστικοῦ δέρματος διαπλάσσεται ὡσαύτως τὸ μυϊκὸν σύστημα καὶ τὸ γεννητικὸν σύστημα. Γ. Φ. Κ.

μεσόδεσμα (τὸ) (Mesodesma) */Παλαιοζ./*. Συνώνυμον τοῦ γένους τῶν ἐλασματοβραγχίων μαλακίων *παφία* (βλ. λ.). Λείψανα τοῦ εἴδους *μεσόδεσμα cornea* εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς κάτω πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου. Γ. Κ. Γ.

μεσόδμη (ἡ)· ἡ μεγάλη δοκὸς ἡ διήκουσα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοίχου μέχρι τοῦ ἄλλου, ἰδιωματ. *μεσοδόκι, ταμπάνι*.

μεσοδόκι (τό)· δημοτ. ἡ μέση δοκός, μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ δοκὸς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοίχου μέχρι τοῦ ἄλλου, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζονται αἱ δοκοὶ τοῦ πατώματος, ἄλλως *ταμπάνι*.

μεσοδόκιον (τό)· ἡ μεταξὺ δύο ἐφεξῆς δοκῶν ἀπόστασις.

μεσόδομος (ὁ) */Ναυτ./*. Τετράγωνον διαμέρισμα, κυρίως, εἰς τὰ παλαιὰ πλοῖα, κοιν. τὸ *καρρὲ* (γαλλ. le carré des officiers, ἀγγλ. gun-room, Ναυτ. Ὀνομ. ἄρθ. 275), ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πρυμναίου ὑποφράγματος, ἔχον ἑκατέρωθεν αὐτοῦ καὶ ἀπ' εὐθείας ἀνοίγοντας εἰς αὐτὸ τοὺς θαλαμίσκους τῶν ἐπιτελῶν τοῦ πλοίου καὶ λαμβάνον φῶς ἀπὸ τοῦ καταστρώματος δι' ἀναφωτίδων. Εἰς τὰ νεώτερα ὅμως πλοῖα ἡ τοιαύτη σχετικὴ θέσις δὲν τηρεῖται ἀπαραιτήτως. Πάντως χρησιμεύει ὡς ἑστιατόριον, ἐντευκτήριον καὶ αἴθουσα ὑποδοχῆς τῶν κατωτέρων τοῦ πλοίου ἀξιωματικῶν· εἰς τὰ μεγάλα δὲ πλοῖα ὑπάρχει ἰδιαίτερος διὰ τοὺς σημαιοφόρους μεσόδομος. Σ. Ε. Λ.

μεσοδοντία (ἡ). Μία τῶν τριῶν βαθμίδων (αἱ ἄλλαι *μεγαλοδοντία, μικροδοντία*) εἰς ἃς ταξινομοῦνται οἱ ὀδόντες ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους καὶ ὄγκου. Ι. Γ. Κ.

μεσόδους (ὁ) (Mesodon Wagner) */Παλαιοζωολ./*. Γένος ἐκλειψάντων ἰχθύων, ἀνῆκον εἰς τὴν ὑποτάξιν τῶν *πυκνοδόντων γανοειδῶν* ἰχθύων. Οἱ ἰχθύες οὗτοι εἶχον οὐραῖον πτερύγιον ἀπεστρογγυλωμένον, ὀδόντας ἐπὶ τοῦ οὐρανίσκου τεταγμένους εἰς πέντε κεχωρισμένας σειράς, μίαν μεγάλην σειρὰν ὀδόντων ἐπὶ τῆς κάτω σιαγόνος καὶ ἑκατέρωθεν ταύτης 3—4 ἀκανονίστους σειρὰς μικροτέρων ὀδοντιδίων πρὸς τὰ ἔξω καὶ 1—2 σειρὰς πρὸς τὰ ἔσω. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων τῶν διαφόρων ὑποδιαπλάσεων ἀπὸ τῆς δογγερίου μέχρι τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς τοῦ μεσοζωϊκοῦ εἰς τὸ Kelheim τῆς Βαυαρίας καὶ τὸ Purbeek τῆς Ἀγγλίας. Γ. Κ. Γ.

μεσοδρομῆς· ἐπίρρ., εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, τῆς ὁδοῦ: «χάλασε ἡ ἅμαξα καὶ μᾶς ἄφησε μεσοδρομῆς», «γυρίσαμε ἀπὸ μεσοδρομῆς».

μεσοδωδεκαδάκτυλον (τὸ) */Ἀνατομ./*. Πτυχὴ περιτοναϊκή, ἐξ ἧς ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου ἀπήρτηται τὸ δωδεκαδάκτυλον καὶ ἥτις προϊούσης τῆς διαπλάσεως συγκολλᾶται μετὰ τοῦ πλευρικοῦ περιτοναίου, ὑποπλασσομένη. Ι. Π.

μεσόζευγμα (τό)· τὸ διὰ μέσου ζεῦγμα, τεμάχιον ξύλου ἢ σιδήρου συνδεδεμένον ἑκατέρωθεν μετὰ δύο ἄλλων τεμαχίων, ἵνα συγκρατῇ ταῦτα σταθερά, ἄλλως *διάπηξ*.

μεσόζευκτον (τό)· ἡ μεταξὺ δύο ζευκτῶν τῆς στέγης ἀπόστασις.

μεσόζυγον (τὸ) */Ναυτ./* Λεπτότερα ζυγὰ (κοιν. τὸ *μεντζοκάμαρο*, γαλλ. les barrots, ἀγγλ. the le

Digitized by Google

ges, Ναυτ. 'Ονομ. ἄρθρ. 52), τιθέμενα ἐνιαχοῦ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν κυρίως ζυγῶν διαστήματα, ἀπὸ πλευρᾶς εἰς πλευράν, διήκοντα ἐγκαρσίως ὡς καὶ ἐκεῖνα. Τίθενται συνήθως ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὰς ἱστοπέδας, ἢ πρὸς πλαισίωσιν κατὰ πρῷραν καὶ πρύμναν τῶν καθόδων ἢ τῶν καθεκτῶν, πρὸς μείζονα στερέωσιν τοῦ καταστρώματος, ὅπερ ἡλοῦται ἐπὶ τῶν μεσοζύγων. Σ. Ε. Λ.

μεσόζῳα (τὰ) (Mesozoaria) */Ζωολ./*. Ἄθροισμα ζῴων πολυκυτταρικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν παρατηροῦνται οἱ τυπικοὶ χαρακτῆρες τῶν *μεταζῴων* (βλ. λ.). Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀντιπροσώπων τοῦ ἀθροίσματος τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: ἡ *σαλινέλα*, ἥτις σχηματίζεται μόνον ἐξ ἐξωδέρματος, ὅπερ φέρει μόνον πεπτικὸν σωλῆνα. Ἡ *τριχοπλάξ*, ἥτις σχηματίζεται ἐκ περιφερικοῦ συστήματος ἐξωδερμικῶν κυττάρων καὶ κεντρικοῦ συστήματος ἐκ πολυεδρικῶν κυττάρων. Ὁ *ὀρθονήκτης*, παρασιτικὸν ζῳάριον ἀποτελούμενον ὑπὸ ἐξωδέρματος, ὅπερ καλύπτεται ὑφ' ἑνὸς ἢ περισσοτέρων γονιμοποιῶν κυττάρων κλπ. Δ. Ν. Π.

μεσοζωϊκὸν *ἄθροισμα στρωμάτων* (Mesozoische Formationsgruppe) */Γεωλογ./*. Τὸ πέμπτον (κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων) ἐκ τῶν ἓξ μεγάλων ἀθροισμάτων στρωμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποδιαιρεῖται τὸ ὅλον σύστημα στρωμάτων τὸ ἀπαρτίζον τὸ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην παρατήρησιν προσιτὸν ἐξωτερικὸν τμῆμα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Τὸ ἄθροισμα τοῦτο καλεῖται ὑπὸ τῶν Γάλλων κυρίως γεωλόγων καὶ *δευτερογενές*, ὑποδιαιρεῖται δ' εἰς τρεῖς διαπλάσεις, τὴν *τριάσιον*, τὴν *ἰουράσιον* καὶ τὴν *κρητιδικὴν* (βλ. λ.).

Ἡ σειρὰ στρωμάτων τοῦ μεσοζωϊκοῦ, ἡ σχηματισθεῖσα κατὰ τὸν μεσοζωϊκὸν αἰῶνα τῆς γῆς, συνιστᾷ ἐν τῷ συνόλῳ της σειρὰν ἀποθεμάτων ἔχουσαν συχνὰ πάχος πολλῶν χιλιάδων μέτρων. Ἡ πετρογραφικὴ σύνθεσις τῶν πετρωμάτων τοῦ μεσοζωϊκοῦ παρουσιάζει, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ στρώματα τοῦ προηγηθέντος παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος, σημαντικὴν αὔξησιν τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος καθίστανται τὰ κυριώτερα πετρώματα. Σχεδὸν ἐλλείπουν τελείως οἱ εἰς τὸ παλαιοζωϊκὸν ἄθροισμα τόσον διαδεδομένοι ἀργιλλικοὶ καὶ πυριτικοὶ σχιστόλιθοι ὡς καὶ οἱ χαλαζῖται. Ἀντὶ τούτων ἀποκτῶσι μεγάλην ἐξάπλωσιν αἱ ἄργιλοι, αἱ σχισταὶ ἄργιλοι καὶ οἱ ψαμμῖται, ἀποτελοῦντες μετὰ τῶν ἀσβεστολίθων, μαργῶν καὶ δολομιτῶν τὰ κυριαρχοῦντα πετρώματα τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Ἡ στρῶσις τῶν μεσοζωϊκῶν στρωμάτων παρουσιάζεται (συγκρινομένη πρὸς τὴν τῶν ἀρχαιοτέρων παλαιοζωϊκῶν) γενικῶς ὀλιγώτερον διατεταραγμένη. Μόνον εἰς τὰ νεώτερα πτυχωσιγενῆ ὄρη, ὡς π. χ. εἰς τὸν Ἰούραν, τὰς Ἄλπεις, τὰς Δειναρίδας καὶ Ἑλληνίδας ὀροσειρὰς κ.λ.π., εὑρίσκονται ἐπίσης τὰ μεσοζωϊκὰ πετρώματα εἰς διατεταραγμένην παράταξιν καὶ ἐντόνως ἐπτυχωμένα.

Ἡ ἐκρηκτικὴ ἐνέργεια, ἡ ὁποία κατὰ τὴν τελευταίαν πέρμιον περίοδον τοῦ προηγηθέντος παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος ἦτο ἀκόμη τόσῳ ζωηρά, ἠλαττώθη ἀρχομένου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος κατὰ πολὺ ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ὑπὲρ μεγάλας ἐπιφανειακὰς ἐκτάσεις τῆς Γερμανίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας καὶ ἄλλων χωρῶν δὲν συναντᾶται ἐντὸς τῶν μεσοζωϊκῶν στρωμάτων οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων καὶ τόφφων, καὶ ὅπου ὑπάρχουν τοιαῦτα, ὡς εἰς τὸ νότιον Τυρόλον, εἰς τὴν βόρειον Σκωτίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀ., ταῦτα παρουσιάζονται περιωρισμένα εἰς στενὴν περιοχήν.

Μεσοζωϊκὰ στρώματα συναντῶνται ἐν ἀφθονίᾳ καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς ὀροσειρὰς (βλ. *Ἑλλὰς [Γεωλογ.]*). Γ. Κ. Γ.

μεσοζωϊκὸς *αἰὼν* (Mesozoïkum) */Γεωλογ./*. Ὁ πέμπτος (κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων) ἐκ τῶν γεωλογικῶν αἰώνων τῆς ἱστορίας τῆς γῆς.

Ὁ αἰὼν οὗτος χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῶν πρώτων θηλαστικῶν, τῶν πρώτων πτηνῶν, τῶν ὀστεακάνθων ἰχθύων καὶ τῶν φυλλωδῶν δένδρων, κυρίως ὅμως ἐκ τῆς μεγάλης ἐξαπλώσεως καὶ ἀναπτύξεως, τὴν ὁποίαν ἔλαβον κατ' αὐτὸν τὰ ἑρπετά. Τούτου ἕνεκα προσεπικαλεῖται καὶ *αἰὼν τῶν ἑρπετῶν*. Ἐπίσης μεγάλην ἀνάπτυξιν λαμβάνουν οἱ ἀμμωνῖται καὶ οἱ βελεμνῖται, τὰ ἑξακοράλλια καὶ ἄλλα ζῷα, ἐνῷ τοὐναντίον τὰ μέχρι τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπικρατοῦντα βραγχιόποδα ὑποχωροῦν ἀπέναντι τῶν μαλακίων διθύρων ἐλασματοβραγχίων καὶ τὰ κρινοειδῆ ἔναντι τῶν ἐχινοειδῶν. Τέλος κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἐκλείπουν τελείως οἱ τεθωρακισμένοι ἰχθύες, οἱ τριλοβῖται καὶ τὰ κυστοειδῆ, σχεδὸν δὲ τελείως τὰ τραπεζοειδῆ κοράλλια, ὡς καὶ ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου τὰ λεπιδόδενδρα, αἱ σιγιλλαρίαι, οἱ καλαμῖται κλπ. Ἡ χλωρὶς τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος συνίστατο ἐντελῶς ἐκ κυκαδοφύτων, κωνοφόρων, κιγκοφύτων μετὰ πτερίδων καὶ ἄλλων πτεριδοφύτων.

Ὁ μεσοζωϊκὸς αἰὼν ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους: τὴν *τριάσιον*, τὴν *ἰουράσιον* καὶ τὴν *κρητιδικὴν* (βλ. λ.).

Κατὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς γεωλόγους ἡ χρονικὴ διάρκεια τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος ὑπολογίζεται ὡς μικροτέρα τοῦ ἡμίσεος τῆς χρονικῆς διαρκείας τοῦ παλαιοζωϊκοῦ, καὶ ὡς τοὐλάχιστον διπλασία τῆς τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

μεσοθόριον (τὸ) *[Χημ.]*. Στοιχεῖον ἀκτινεργὸν ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ *θορίου*. Εἶναι ἰσότοπον πρὸς τὸ ράδιον, ἀποχωριζόμενον τούτου δυσκολώτατα λόγῳ τῆς τελείας ὁμοιότητος τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν, ἔχει ἀτομικὸν ἀριθμὸν 88 καὶ ἀτομικὸν βάρος 228. Παρέχει τὴν αὐτὴν ἀκτινοβολίαν πρὸς τὸ ράδιον. Διακρίνεται εἰς *μεσοθόριον I* καὶ *μεσοθόριον II*. Ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὀρυκτοῦ μοναζίτου καὶ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ ραδίου εἰς τὴν θεραπευτικήν. (Βλ. καὶ λ. *ἀκτινεργὰ στοιχεῖα*, *ἀκτινεργία*, *θόριον*.) Σ. Γ.

μεσόθυρον (τό)· τὸ μεταξὺ τῶν θυρῶν ἢ παραθύρων μέρος τοῦ τοίχου.

μεσοθώραξ, *—ακος* (ὁ)· ὁ μέσος θώραξ, τὸ μέσον τοῦ θώρακος.

— */Ζωολ.]* Καλεῖται *μεσοθώραξ* εἰς τὰ ἔντομα τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ θώρακος αὐτῶν τὸ περιλαμβάνον τὸ πρῶτον ζεῦγος τῶν πτερύγων καὶ τὸ δεύτερον ζεῦγος τῶν ποδῶν. Δ. Ν. Π.

μεσοκαιρίτης (ὁ)· ἰδιωματ., ὁ εἰς τὸ μέσον τοῦ καιροῦ του, τῆς ἡλικίας του εὑρισκόμενος, ἄλλως *μεσόκοπος*.

Μεσόκαμπος */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μεσοχωρίου (Χασανόβου) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Ὀρτᾶ-Ὀμπᾶ*. Κάτ. (1928) 179. Χ. Δ.

μεσοκάρδιον (τὸ) */Ἐμβρυολ.]*. Δύο ὀβελιαῖαι πτυχαί, δι' ὧν ὁ ἐξ οὗ διαπλάσσεται ἡ καρδία τοῦ ἐμβρύου καρδιακὸς σωλὴν συνάπτεται ἔνθεν μὲν μετὰ τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος, ἔνθεν δὲ μετὰ τοῦ ἐντέρου. Καὶ ἡ μὲν πτυχή, δι' ἧς συνάπτεται ὁ καρδιακὸς σωλὴν μετὰ τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος λέγεται *πρόσθιον μεσοκάρδιον*, ἡ δὲ μετὰ τοῦ ἐντέρου *ὀπίσθιον μεσοκάρδιον*. Ι. Π.

μεσοκάρπιον (τό)· τὸ μέσον τοῦ καρποῦ τῆς χειρός.

μεσοκάρπιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό). Ὁ παρεμβαλλόμενος μεταξὺ τῶν ὀστῶν τοῦ καρποῦ ἢ διήκων διὰ τούτων. Ι. Π.

— **μεσοκάρπιοι** *σύνδεσμοι* */Ἀνατομ./*. Οὗτοι εἶναι δύο, ἐνισχύοντες τὸν ἀρθρικὸν θύλακον τῆς μεσοκαρπίου διαρθρώσεως: 1) *Ραχιαῖοι μεσοκάρπιοι*· τούτων ἀξιολογώτεροι εἶναι δύο δεσμίδες, ὧν ἡ μὲν καλουμένη σκαφοπυραμοειδὴς φέρεται ἀπὸ τοῦ πυραμοειδοῦς ὀστοῦ εἰς τὸ σκαφοειδές, ἡ δ' ἑτέρα διήκει εἰς τὸ μεῖζον καὶ ἔλασσον πολύγωνον. 2) *Πλάγιοι μεσοκάρπιοι*, ἤτοι ὁ *ὠλένιος* καὶ ὁ *κερκιδικός*, ὧν ὁ μὲν ὠλένιος ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ πυραμοειδοῦς καὶ τοῦ ἀγκιστρωτοῦ ὀστοῦ, ὁ δὲ κερκιδικὸς μεταξὺ τοῦ σκαφοειδοῦς καὶ τοῦ μείζονος πολυγώνου. Ι. Π.

—**μεσοκάρπιος** ἢ *μεσοστοίχιος διάρθρωσις [Ἀνατομ./*. Αὕτη παρεμβάλλεται ἐγκαρσίως μεταξὺ τῶν ἰδίων διαρθρώσεων τῶν ὀστῶν τοῦ 1ου καὶ τοῦ 2ου στοίχου τοῦ καρποῦ, συνεχομένη μετ' αὐτῶν· εἶναι δ' ἀνώμαλος καὶ πολυσύνθετος. Καὶ ἡ μὲν ἄνω ἀρθρικὴ ἐπιφάνεια σχηματίζεται ὑπὸ τῶν κάτω ἀρθρικῶν ἐπιφανειῶν τοῦ 1ου στοίχου, ἡ δὲ κάτω ὑπὸ τῶν ἄνω ἐπιφανειῶν τῶν ὀστῶν τοῦ 2ου στοίχου. Ὁ δ' ἀρθρικὸς θύλακος εἶναι κοινὸς καὶ εἰς τὰς ἰδίας διαρθρώσεις τοῦ 1ου καὶ 2ου στοίχου. Ι. Π.

μεσοκαρωτίδιον *πλέγμα* *[Ἀνατομ./*. Πλέγμα νευρικόν, ὅπερ σχηματίζεται ἐκ τῆς ἀναστομώσεως τῶν προσθίων κλάδων τοῦ ἄνω αὐχενικοῦ γαγγλίου μετὰ κλωνίων τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ νεύρου καὶ οὗ τὸ κέντρον ἀποτελεῖ ὁ *μεσοκαρωτίδιος ἀδὴν* (βλ. λ.). Ι. Π.

—**μεσοκαρωτίδιος** *ἀδὴν* */Ἀνατομ.]*. Μικρὸν σωμάτιον ὑποστρόγγυλον ἢ πρόμηκες, κείμενον ἐπὶ τὰ ἐντὸς τοῦ διχασμοῦ τῆς κοινῆς καρωτίδος, μεθ' ἧς συνάπτεται στερρῶς διὰ συνδετικοῦ ἱστοῦ· συνίσταται ἐκ συνδετικοῦ ὑποστρώματος, ἐκ νευρικῶν κυττάρων καὶ ἰνῶν καὶ ἐξ ἀγγείων. Ἀδιευκρίνητος ἔτι ἡ καταγωγὴ καὶ λειτουργία αὐτοῦ. Ι. Π.

μεσοκεφαλία (ἡ) */Ἀνθρωπολ./*. Ἡ ἐκ τῆς καταμετρήσεως τοῦ μήκους καὶ πλάτους τῆς κεφαλῆς λαμβανομένη σχέσις (δείκτης) αὐτῶν δίδει τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς κεφαλῆς. Κατ' αὐτὸν διακρίνομεν τρεῖς κυρίως μεγάλας διαιρέσεις: *δολιχοκεφαλίαν*, *μεσοκεφαλίαν* καὶ *βραχυκεφαλίαν* (βλ.λ.). Ἡ μεσοκεφαλία (καὶ *μεσατικεφαλία* ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων καλουμένη, δείκτης ἀπὸ 75,0—80,0 περίπου ἐπὶ τοῦ κρανίου, κατά τι μείζων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἕνεκα τοῦ πάχους τῶν μαλακῶν μορίων) ἀποτελεῖ γενικῶς τὴν συνήθη μορφὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τῶν ἄνω ὁρωμένη ἡ κεφαλὴ (κάθετος κάτοψις) ἐμφανίζει ᾠοειδῆ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μορφήν. Ἡ μεσοκεφαλία, δηλαδὴ ἡ παρουσία δεικτῶν μεταξὺ 75 καὶ 80, ἐμφανίζεται κατὰ μέσον ὅρον ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν, κατὰ τὰς πλείστας περιόδους τῆς ἱστορίας αὐτῶν. Ἡ Γαλλία καὶ Ὁλλανδία χαρακτηρίζονται μᾶλλον διὰ μεσοκεφαλίας. Ἐπίσης ἐν Ἱσπανίᾳ ὑπερτερεῖ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Βελγίῳ, Σκανδιναβίᾳ κλπ., ἐν πολλοῖς τῆς Εὐρώπης, εἰς τοὺς Ἰάπωνας, Κινέζους, πολλοὺς πυγμαίους καὶ φυλάς τινας τῶν Ἀμερικανοϊνδῶν καὶ τῆς Ὠκεανίας.

Ἡ μεσοκεφαλία δὲν ἀπεδείχθη ὅτι προέρχεται ἀπὸ μεῖξιν δολιχοκεφάλων καὶ βραχυκεφάλων, τοῦ δείκτου τούτου τοῦ κρανίου κληρονομουμένου, ἐπὶ ἀντιθέτων γονέων, κεχωρισμένως εἰς τὰ τέκνα. Ἄλλως, δὲν θὰ ἐξηγεῖτο ἡ ποικιλία, ἥτις ὑπάρχει εἰς τὰ μεγάλα κοσμοπολιτικὰ ἀπὸ γενεῶν πολλῶν κέντρα. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ ποικιλομορφία τῶν χαρακτηριστικῶν αὐξάνει μὲ τὴν ὕπαρξιν τῆς ἑτερογενείας τῶν διαφόρων τύπων. Ὁπωσδήποτε, γνωρίζομεν σήμερον ὅτι μία μεταβολὴ τοῦ κρανιακοῦ τύπου ἔλαβε χώραν καὶ ἐξακολουθεῖ, ἀπὸ μακροτάτων χρόνων καὶ εἰς πλεῖστα μέρη. Εἴς τινα ἔχει μεταβληθῆ μάλιστα ὁ τύπος τελείως, καὶ ἐκεῖ ὅπου ἐκυριάρχει ἡ δολιχοκεφαλία, σήμερον εὑρίσκομεν μεσοκεφαλίαν ἢ καὶ βραχυκεφαλίαν. Ἡ ἀναντίρρητος τάσις αὐξήσεως τῆς μεσοκεφαλίας καὶ ἰδίᾳ τῆς βραχυκεφαλίας, ἐξηγεῖται εἴτε ἐκ βαθμιαίας μεταβολῆς τοῦ κρανίου εἴτε ἐξ ἐπικρατήσεως τῆς βραχυκεφαλίας κληρονομικῶς εἴτε ἐξ ἀπορροφήσεως τῶν ὀλιγωτέρων δολιχῶν ὑπὸ τῶν ξένων στειχείων (ὁ ὅρος χρησιμοποιεῖται κακῶς κατὰ τὴν διάκρισιν τῆς χωρητικότητος, ἀντὶ *μετριοκεφαλία*, βλ. λ.). Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

μεσοκεφαλικοὶ *μετακάσπιοι σύνδεσμοι [Ἀνατομ./*. Σύνδεσμοι, δι' ὧν αἱ κεφαλαὶ τῶν τεσσάρων μετακαρπίων ὀστῶν συγκρατοῦνται, μὴ ἀπομακρυνόμενοι ἀπ' ἀλλήλων· εἶναι δ' οὗτοι τρεῖς, ἐκτεινόμενοι ἐγκαρσίως, ὁ μὲν πρῶτος μεταξὺ τοῦ 2ου καὶ 3ου μετακαρπίου, ὁ δὲ δεύτερος μεταξὺ τοῦ 4ου καὶ 5ου μεταταρσίου. Ι. Π.

μεσοκέφαλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐμφανίζων *μεσοκεφαλίαν* (βλ. λ.).

μεσόκητος (ὁ) (Mesocetus) */Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων κητωδῶν, συνώνυμον τοῦ γένους *ἠώκητος* (βλ. λ.). —2) Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *βαλαινιδῶν μυστακοκήτων κητωδῶν* θηλαστικῶν. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἐν Καλιφορνίᾳ καὶ τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως ἐν Βελγίῳ, Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ (εἷς τέλειος σκελετός). Γ. Κ. Γ.

μεσοκλινὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ὁ εἰς τὸ μέσον κλίνων, ἀντίθ. *ἀμφικλινής*: «ὁδόστρωμα μεσοκλινὲς» τὸ κλῖνον πρὸς τὸν ἄξονά του διὰ τὴν ροὴν τῶν ὑδάτων.

μεσοκνήμιον (τό)· τὸ μέσον τῆς κνήμης.

μεσοκογχία (ἡ) *[Ἀνθρωπολογ./*. Ἡ μέση μορφὴ τῶν ὀφθαλμικῶν κόγχων τοῦ κρανίου τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν τῇ κρανιομετρικῇ λαμβάνομεν τὸ ὕψος τοῦ κόγχου καὶ τὸ πλάτος τούτου. Ἡ σχέσις τῶν δύο (ἑκατοστιαία), δηλαδὴ ὁ κογχικὸς δείκτης, μᾶς δίδει τὴν μορφολογίαν τοῦ κόγχου. Διακρίνομεν δὲ τὰ κρανία εἰς *χαμαίκογχα*, *μεσόκογχα* (76,0—84,9 δείκτης) καὶ *ὑψίκογχα*. Κατὰ τὴν μεσοκογχίαν πλησιάζει τὸ σχῆμα τῶν κόγχων εἰς τὸ τετράπλευρον. Ἡ μεσοκογχία εἶναι ἡ συνηθεστέρα μορφὴ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ. Ὁπωσδήποτε, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ἀτομικὴ ποικιλία καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς ἰδίας φυλῆς εἶναι μεγίστη ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ κόγχου. Τὸ θῆλυ τείνει μᾶλλον πρὸς τὴν ὑψικογχίαν. Ἐπίσης ἔχει σχέσιν τὸ σχῆμα τοῦ προσώπου πρὸς τὸ τῶν κόγχων, καὶ ὅσον πλέον λεπτοπρόσωπον εἶναι τὸ ἄτομον, τόσον καὶ πλέον ὑψίκογχον. Τοὐναντίον ἡ εὐρυπροσωπία συνδέεται μετὰ τῆς χαμαικογχίας.

Τὴν μορφὴν τῶν κόγχων ἐπηρεάζει πάντως, πλὴν τῆς σχέσεως ὕψους - πλάτους, κυρίως ἡ μορφὴ τῶν χειλέων καὶ ἡ ἐντονωτέρα ἢ ἀμυδροτέρα διαγραφὴ τῶν γωνιῶν. Ι. Γ. Κ.

μεσοκόγχιον *σημεῖον*. Ὀνομάζομεν οὕτως ἐν τῇ ἀνθρωπομετρικῇ, τὸ ὑπὸ τῶν ξένων «supra-orbitale» καλούμενον σημεῖον. Πρόκειται περὶ τοῦ συμβατικοῦ σημείου, ὅπερ εὑρίσκομεν κατὰ τὴν διασταύρωσιν τοῦ μέσου ὀβελιαίου ἐπιπέδου τοῦ κρανίου καὶ τῆς ἑνούσης τὰ δύο ἄνω χείλη τῶν ὀφθαλμικῶν κόγχων γραμμῆς. Τὸ σημεῖον κεῖται δηλαδὴ μεταξὺ τῶν κόγχων, δυνατὸν δὲ νὰ συμπίπτῃ καὶ μὲ τὸ «μεσόφρυον», τὸ πλέον προέχον δηλαδὴ σημεῖον τοῦ μέρους. Ι. Γ. Κ.

μεσοκοιλιακὸν *διάφραγμα* *[Ἀνατομ.]*. Διάφραγμα τρίγωνον, χωρίζον ἔνδοθεν τὸ κοιλιακὸν μέρος τῆς καρδίας (=τὴν κορυφὴν) εἰς τὰς δύο κοιλίας, τὴν δεξιὰν καὶ τὴν ἀριστερὰν (βλ. λ. *καρδία*). Ι. Π.

Digitized by Google

— **μεσοκοιλιακὸν** ἢ *Μορρόειον τρῆμα* [*'Ανατομ.*]. Τρῆμα κατὰ τὸ ὅριον μεταξὺ τοῦ μετωπιαίου κέρατος καὶ τῆς κεντρικῆς μοίρας τῆς πλαγίας κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, δι' οὗ τρήματος κοινωνεῖ ἑκατέρωθεν ἡ κοιλία αὕτη μετὰ τῆς μέσης κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου. ι. π.

μεσόκολον (τὸ) [*'Ανατομ.*]. Πτυχὴ τοῦ περιτοναίου, ἥτις παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν σπλάγχνων τῆς κοιλίας δίκην ἐγκαρσίου διαφράγματος διαιροῦντος τὴν περιτοναϊκὴν κοιλότητα εἰς ἄνω καὶ κάτω κοιλίαν, ὧν ἡ μὲν ἄνω περιέχει τὸν στόμαχον, τὸ ἧπαρ, τὴν ἄνω μοῖραν τοῦ δωδεκαδακτύλου, τὸ πάγκρεας καὶ τὸν σπλῆνα, ἡ δὲ κάτω τὸ λεπτὸν καὶ τὸ παχὺ ἔντερον. Καὶ τὸ μὲν πρόσθιον χεῖλος τοῦ μεσοκόλου προσφύεται εἰς τὸ ἐγκάρσιον κόλον, τὸ δὲ ὀπίσθιον ἐκτείνεται ἐγκαρσίως μεταξὺ τῶν δύο νεφρῶν. Περιέχει δὲ τὸ μεσόκολον τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐγκαρσίου κόλου. ι. π.

μεσοκόλπιον *διάφραγμα* [*'Ανατομ.*]. Πέταλον τετράπλευρον, χωρίζον ἔνδοθεν τὴν κολπικὴν μοῖραν (=τὴν βάσιν) τῆς καρδίας εἰς τοὺς δύο κόλπους, τὸν δεξιὸν καὶ τὸν ἀριστερὸν (βλ. λ. *καρδία*). ι. π.

—**μεσοκόλπιος** *κόμβος* [*'Ανατομ.*]· βλ. λ. κόμβος μεσοκόλπιος.

μεσόκοπος, —*η*, —*ον* (τό)· ὁ μέσης ἡλικίας, μεσῆλιξ, ἄλλως *μεσοκαιρίτης*.

Μεσοκόρυφον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Κηρίων ('Οργαντζῆ) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Δράμας, ὀνομαζόμενον πρότερον *Κετσιλίκ*. Κάτ. (1928) 126. χ. δ.

μεσοκρανία (ἡ). Ὅρος χρησιμοποιούμενος πρὸς ἀκριβεστέραν ἀπόδοσιν (ἀντὶ τοῦ *μεσοκεφαλία*) προκειμένου περὶ τῆς διακρίσεως τοῦ τύπου τοῦ κρανίου, ὡς πρὸς τὸν ἐγκάρσιον κρανιακὸν δείκτην. Οἱ ὅροι οἱ ἔχοντες ὡς δεύτερον συνθετικὸν τὴν λέξιν «κεφαλὴ» πρέπει νὰ χρησιμοποιῶνται ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τῆς κεφαλῆς μετὰ τῶν μαλακῶν μορίων. ι. γ. κ.

μεσοκράται (οἱ) (Mesokrate) [*Πετρογρ.*]. Πυριγενῆ πετρώματα, τῶν ὁποίων ἡ περιεκτικότης εἰς ἔγχροα ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ κυμαίνεται μεταξὺ τῆς ἀναλογίας 37,5—62,5 %. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Lacroix, ὁ ὁποῖος διαιρεῖ τὰ πυριγενῆ πετρώματα, ἀναλόγως τῆς περιεκτικότητος αὐτῶν εἰς ἀνοικτόχροα καὶ ἔγχροα ὀρυκτολογικὰ συστατικά, εἰς πέντε κατηγορίας. Οἱ μεσοκράται κατέχουν μεταξὺ αὐτῶν τὴν ἐνδιάμεσον θέσιν. γ. β.

μεσοκρίκιοι *σύνδεσμοι* [*'Ανατομ.*]. Ἐγκάρσιοι ζῶναι, εἰς ἃς τὸ πρόσθιον καὶ τὰ πλάγια τοιχώματα τοῦ ἰνώδους ὑμένος τῆς τραχείας ἀρτηρίας διαιροῦνται διὰ τῶν παρεμβλήτων ἡμικρικίων, εἰς ἃ καὶ προσφύονται οἱ σύνδεσμοι οὗτοι. ι. π.

μεσοκρινὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό). Προσδιοριστικὸν ὄνομα τοῦ κίονος, ὅστις ἐτοποθετεῖτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κτίσματος καὶ διὰ τοῦ ὁποίου προσδιωρίζετο τὸ μέσον τοῦ χώρου. Κατ' ἐπέκτασιν, *μεσοκρινεῖς κίονες* ἢ *ὅρμοι* ἐκαλοῦντο καὶ οἱ φυσικοὶ κίονες, τοὺς ὁποίους ἄφινον οἱ μεταλλωρύχοι ἐν ταῖς πτωχοτέραις θέσεσι τοῦ λατομείου ἢ ὀρυχείου. Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν μεσοκρινῶν κιόνων ἐφήρμοσαν οἱ Ἕλληνες ἐν Λαυρίῳ καὶ οἱ Ἐτροῦσκοι καὶ Ρωμαῖοι ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Γαλατίᾳ. β. δ. θ.

Μεσοκύνιον (Α).

μεσοκύνιον (τὸ) [*Ἱππολ.*]. Καλεῖται τὸ τμῆμα τοῦ ποδὸς τοῦ ἵππου τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τοῦ κυνήποδος καὶ τῆς στεφάνης.

μεσοκυττάριος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀνὰ μέσον τῶν κυττάρων κείμενος ἢ ὁ συνδέων τὰ κύτταρα πρὸς ἄλληλα. ι. π.

— **μεσοκυττάριοι** *γέφυραι* ἢ *συνδέσεις* [*'Ανατομ.*]. Λεπτὰ πρωτοπλασματικὰ νημάτια, διαπλασσόμενα μεταξὺ τῶν κυττάρων, μεθ' ὧν συνδέονται, χρησιμεύοντα δ' ὡς ἀγωγοὶ πρὸς ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν καὶ θρέψιν αὐτῶν. ι. π.

— **μεσοκυττάριοι** *χῶροι* [*'Ανατομ.*]. Χῶροι σχηματιζόμενοι ἐν πάσῃ ρευστῇ μεσοκυτταρίῳ οὐσίᾳ μεταξὺ τῶν μεσοκυτταρίων γεφυρῶν, ἐν οἷς χώροις κυκλοφορεῖται λεμφοειδὲς θρεπτικὸν ὑγρὸν καὶ ἐν οἷς ἀπαντῶσι νευρικαὶ ἶνες, λευκοκύτταρα καὶ μελάγχροα κύτταρα. ι. π.

— **μεσοκυττάριος** *ἐκφύλισις*. Κατ' αὐτὴν πρόκειται περὶ ἐκφυλιστικῶν (ὀπισθοδρομικῶν) μεταβολῶν, αἵτινες κυρίως λαμβάνουσι χώραν εἰς τὰς μεσοκυτταρίους οὐσίας τῶν ἱστῶν καὶ οὐχὶ εἰς τὰ κυτταρικὰ στοιχεῖα· εἶναι ὅμως ζήτημα ἂν ὄντως πρέπῃ νὰ ὑπολάβωμεν αὐτὰς ὡς ἀπ' εὐθείας βλάβας τῶν μεσοκυτταρίων παραπλαστικῶν οὐσιῶν ἢ ν' ἀναγάγωμεν εἰς παθητικὰς καὶ ὑπὸ συμμετοχὴν τῶν μεταξὺ τούτων ἐγκλείστων κυττάρων. Εἰς τὰς μεσοκυτταρίους ἐκφυλίσεις ὑπάγονται ἡ *ἀμυλοειδής*, ἡ *ὑαλοειδὴς* καὶ ἡ *βλεννώδης* ἐκφύλισις τῆς μεσοκυτταρίου συνδετικῆς οὐσίας. Ἐκ τούτων πάλιν σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ ἀμυλοειδὴς ἐκφύλισις ἢ ἐναπόθησις, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ διηθήσεως τῶν ἱστῶν ὑπὸ οὐσίας στιλβούσης, ὡς ἐκ τῶν ὀπτικῶν καὶ φυσικῶν αὐτῆς ἰδιοτήτων. Ἡ οὐσία αὕτη, ἣν ὀνομάζουσιν *ἀμυλοειδές*, χαρακτηρίζεται διὰ πολλῶν ἀντιδράσεων καὶ χρωστικῶν μεθόδων (π. χ. ἰωδίου, ἰώδους τοῦ μεθυλίου). Ἡ ἀμυλοειδὴς ἐκφύλισις εἶναι ἀπότοκος γενικῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ παρατηρεῖται συνήθως ἐπὶ χρονίων μολυσματικῶν νόσων, ἰδίως ἐπὶ φυματιάσεως τῶν πνευμόνων μετὰ σπηλαίων ἢ φυματιώδους πλευρίτιδος, καὶ ἐπὶ φυματιάσεως τῶν ὀστῶν. Ὁμοίως παρουσιάζεται καὶ ἐπὶ χρονίων παθήσεων ἄλλης φύσεως π.χ. ὀστεομυελίτιδος ἐκ σταφυλοκοκκιάσεως, ἐπὶ χρονίας ἑλώδους καχεξίας, καρκίνου, λευχαιμίας, δυσεντερίας, χρονίας βλεννορροίας καὶ πρὸ παντὸς ἐπὶ ἐπικτήτου ἢ καὶ συγγενοῦς συφίλιδος. Τὰ ὄργανα, ἐν οἷς συνήθως ἐμφανίζεται τὸ ἀμυλοειδές, εἶναι ὁ σπλήν, τὸ ἧπαρ, οἱ νεφροί, τὰ ἐπινεφρίδια, ὁ βλεννογόνος τοῦ στομάχου καὶ τοῦ ἐντέρου, τὸ ἐνδοκάρδιον καὶ τὰ λεμφικὰ γάγγλια. Τὸ ἀμυλοειδὲς ἂν καὶ δὲν γεννᾶται ἐντὸς τῶν κυττάρων ἢ καὶ διὰ μεταμορφώσεως αὐτῶν, ἐν τούτοις μετὰ μακρὸν χρόνον ἐπιφέρει ἐκτόπισιν καὶ ἀτροφίαν τῶν πέριξ κυττάρων, μεταπίπτει δὲ εἰς ὑαλοειδῆ ἐκφύλισιν, ἧς εἶναι, κατά τινας, ἀπότοκον. θ. σ.

—**μεσοκυττάριος** *οὐσία* [*'Ανατομ.*]. Οὐσία διάμεσος παρεμβαλλομένη μεταξὺ τῶν κυττάρων. Εἶναι δ' αὕτη ἢ ρευστὴ ἢ συμπαγής· ἐπὶ τοῦ ἐπιθηλιακοῦ ἱστοῦ λ. χ. εἶναι ρευστή, κυκλοφοροῦσα μεταξὺ τῶν κυττάρων δίκην λέμφου, ἐνῷ μεταξὺ τῶν κυττάρων τῶν ὀστῶν παρεμβάλλεται σκληροτάτη μεσοκυττάριος οὐσία. Ρευστὴ μεσοκυττάριος οὐσία ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῶν κυττάρων τῶν παντοίων ὀργάνων, χρησιμεύουσα πρὸς διατροφὴν αὐτῶν, παράγεται δ' ἐν μέρει μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν κυττάρων ἐν εἴδει ἐκκρίματος, ἐν μέρει δὲ διηθεῖται ἐκ τῶν ἀγγείων. Στερρὰ δὲ καὶ ἔμμορφος μεσοκυττάριος οὐσία ἀπαντᾷ κυρίως ἐν τοῖς ἐρειστικοῖς ὀργάνοις, διαστελλομένη εἰς κολλογόνον, εἰς χονδρίνην καὶ εἰς ὀστεΐνην οὐσίαν. ι. π.

Μεσοκώμη [*Γεωγρ.*].—1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Τέρνος*. Κάτ. (1928) 524. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τὸν συνοικισμὸν *Καρυά*.

—2) Χωρίον τῆς κοινότητος Παραλιμνίου (Βερνὰρ) τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ὠνομαζόμενον πρότερον *Κάκαρα*. Κάτ. (1928) 205. χ. δ.

Μεσόκωμον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀδὰμ τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Γκιρέν*. Κάτ. (1928) 193. χ. δ.

μεσολαβὴ (ἡ). Τεχνικὸς ὅρος τοῦ ἀρχαίου ἀγωνίσματος τῆς πάλης. Ἐσήμαινε τὴν λαβήν, τὴν ὁποίαν ὁ παλαιστὴς κατώρθωνε, μετὰ διαφόρους ἀκροχειρισμούς, νὰ εὕρῃ περὶ τὴν ὀσφὺν τοῦ ἀντιπάλου του, ὃν περιέβαλλε τότε διὰ τῶν βραχιόνων του καὶ περιέσφιγγεν ἐπὶ τοῦ στήθους του, ὥστε νὰ παραλύσῃ τὴν δύναμίν του καὶ νὰ ρίψῃ εἶτα αὐτὸν μὲ τὴν ράχιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ ἀρχαῖος οὗτος ὅρος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν σημερινὸν «πάρσιμο τῆς μέσης». β. δ. θ.

μεσολάβησις, —*εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ μεσολαβεῖν, ἡ παρέμβασις πρὸς ἐπιτυχίαν προσπαθείας τινός, πρὸς συμβιβασμὸν κτλ.: «φιλικὴ μεσολάβησις».

— **μεσολάβησις** *φιλικὴ* [*Διεθν. Δίκ.*]. Ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον (γαλλ. bons offices, γερμ. gute Dienste), νοεῖται τὸ διάβημα εἰς τὸ ὁποῖον προβαίνει ἢ καὶ ἡ πρᾶξις τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ πολιτεία τις ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξομαλύνσεως τῶν διεξαγομένων διαπραγματεύσεων μεταξὺ δύο πολιτειῶν, ἢ τῆς ἀνανεώσεως τῶν διακοπεισῶν τοιούτων, καὶ γενικῶς ἡ παρεχομένη παρὰ τρίτης πολιτείας συνδρομὴ πρὸς ἄλλην ἢ ἄλλας διὰ τὴν ἐπίλυσιν ἐκκρεμῶν ζητημάτων ἢ ἄρσιν δημιουργηθεισῶν παρεξηγήσεων καὶ τυχὸν προκυψασῶν διενέξεων. Ἡ φιλικὴ μεσολάβησις, ἥτις διαφέρει τῆς *ἐπεμβάσεως* (βλ. λ.), εἶναι θεσμὸς ὅστις ἐθεωρήθη ἀνέκαθεν ὡς συμπληρῶν τὸν τῆς διαιτησίας καὶ τῆς διεθνοῦς δικαιοσύνης, διὰ τοῦτο δὲ διὰ τοῦ «Συμφώνου» τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὡρίσθη ὅτι ἡ μεσολάβησις ἀποτελεῖ ἔργον αὐτῆς, ἤτοι κατὰ κανόνα τοῦ συμβουλίου, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ τῆς συνελεύσεως, ἐὰν παραπεμφθῇ εἰς αὐτὴν διεθνής τις διαφορὰ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου ἢ ἐὰν ὑφ' ὡρισμένας προϋποθέσεις ζητηθῇ τοῦτο ρητῶς ὑπὸ μιᾶς τῶν ἐν διενέξει πολιτειῶν (ἄρθρ. 12 § 1 καὶ ἄρθρ. 15 § 1 καὶ 9). Πρὸς τούτοις δὲ ὡρίσθη, ὅτι ἐντὸς τριμήνου προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως τοῦ συμβουλίου ἢ τῆς συνελεύσεως, ἀπαγορεύεται ἡ εἰς πόλεμον προσφυγὴ τῶν ἐν διενέξει κρατῶν καὶ ἐθεσπίσθη μία obligatio alternativa μεταξὺ διαιτησίας καὶ μεσολαβήσεως, τῶν ἐν λόγῳ κρατῶν ὑποχρεουμένων μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἐπιλύσεως τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, νὰ προσφεύγωσιν ἀπαραιτήτως εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ τὴν διαιτησίαν. Η. Κ.

μεσολαβῶ (—*έω*), ἀόρ. *ἐμεσολάβησα*· ἀμετβ., λαμβάνω, ἔχω τὸ μέσον, εὑρίσκομαι ἐν τῷ μέσῳ, διακόπτω τὴν συνέχειαν: «μέγα χάσμα μεσολαβεῖ μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκείνων», «ἐμεσολάβησε χρονικόν τι διάστημα»· || ἔρχομαι εἰς τὸ μέσον, παρεμβαίνω ὑπὲρ ἑνὸς σκοποῦ: «ἐμεσολάβησαν κοινοὶ φίλοι, οἱ ὁποῖοι διεχώρισαν τοὺς συμπλακέντας»· || φροντίζω νὰ ἐκτελεσθῇ τι, μεσιτεύω, ἐνεργῶ παρά τινι: «ἐμεσολάβησε πλησίον τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ἐπετεύχθη ὁ διορισμός».

Μεσολακκιὰ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος (Ζίχνης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ὑπὸ τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τοῦ Παγγαίου, καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Λακκοβίκια*. Κάτ. (1928) 763. χ. δ.

Μεσόλακκος [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλοχίου τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ὀνομαζόμενον πρότερον *Ζυγόστι*. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτ. (1928) 168. χ. δ.

μεσολιθικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν μέσην λιθικὴν περίοδον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν μεταξὺ παλαιολιθικῆς καὶ νεολιθικῆς περίοδον.

— **μεσολιθικὴ** *ἐποχή*. Εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς λιθικῆς ἐποχῆς τῆς προϊστορίας τοῦ ἀνθρώπου εἰς (ἠωλιθικήν), παλαιολιθικὴν καὶ νεολιθικὴν προσετέθη βραδύτερον καὶ μία μεταβατικὴ ἐποχὴ ἀπὸ τοῦ παλαιολιθικοῦ εἰς τὸ νεολιθικόν, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ πλειστοκαίνου εἰς τὸ ὁλόκαινον τῶν γεωλόγων, εἰς ἣν ἔδωσαν τὸ ὄνομα *μεσολιθικὴ ἐποχή*. Ἡ τόσον συζητηθεῖσα αὕτη περίοδος ἀποτελεῖ ὁπωσδήποτε ἓν κενὸν διὰ τὴν προϊστορίαν. Φαίνεται, ὅτι ἡ μετάβασις τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν παλαιολιθικῶν πολιτισμῶν εἰς τοὺς νεολιθικούς, ἀπὸ τῆς περιόδου τοῦ λαξευτοῦ λίθου εἰς τὴν τοῦ λελεασμένου, ἐγένετο εἰς διαφόρους χρονολογίας καὶ κατὰ διάφορον τρόπον ἀναλόγως τοῦ τόπου, ἀποτόμως δι' ἐπιδρομῆς ξένων στοιχείων ἢ διὰ βαθμιαίας διεισδύσεως αὐτῶν.

Διακρίνομεν δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος διαφόρους πολιτισμούς, βαθμῖδας δηλαδὴ μικροτέρας τῶν μεσολιθικῶν χρόνων, εἰς ἃς ἔδωσαν ὀνόματα ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἀνευρέσεως τῶν τυπικῶν ἰχνῶν τῆς τέχνης των. Οὕτω ἔχομεν τὴν *ἀζιλιαίαν*, τὴν *ταρντενουάσιον*, τὴν *μαγλεμόσιον*, *τὴν καμπίνιον*. Ἑκάστη τούτων, τοπικῆς μᾶλλον μορφῆς, ὑποδηλοῖ καὶ τὴν ὕπαρξιν ἰδίας φυλετικῆς ὁμάδος. Τὸ ζήτημα ὅμως τὸ καθαρῶς ἀνθρωπολογικὸν δὲν εἶναι διηυκρινισμένον, τῶν σκελετικῶν ὑπολειμμάτων, ἅτινα εὑρίσκομεν μετὰ τῶν ἰχνῶν τοῦ πολιτισμοῦ, ὄντων ἐλαχίστων ἢ ἐλλειπόντων τελείως.

Κατά τινας, τὸ μὲν ἓν τμῆμα τοῦ μεσολιθικοῦ περιλαμβάνεται εἰς τὸ παλαιολιθικόν, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὸ νεολιθικόν.

Ἡ *ἀζιλιαία* βαθμίς, μὲ τὴν μικρολιθικήν της τέχνην, ἐνθυμίζουσαν τὴν μαγδαληναίαν περίοδον τοῦ νεωτέρου παλαιολιθικοῦ, βασίζεται ἐπὶ τῶν εὑρημάτων τοῦ *Μὰς - Νταζὶλ* (βλ. λ.) κυρίως. Σπουδαῖον εὕρημα κατ' αὐτὴν εἶναι οἱ ἔγχρωμοι χάλικες, θεωρούμενοι ὡς ἐκ τῶν πρώτων σημείων συνεννοήσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ *ταρντενουάσιος* βαθμὶς (βλ. λ.) ἐμφανίζει ἐπίσης μαγδαληναίαν τέχνην τῶν λιθίνων ἐργαλείων, εἰς τὸ Βέλγιον δὲ συναντᾶται μετὰ τοῦ ταράνδου ἀκόμη. Εἴς τινας σταθμοὺς ὅμως ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα ἴχνη λεάνσεως τοῦ λίθου. Ὑπάρχουν δηλαδὴ διάφοροι βαθμῖδες τῆς ταρντενουασίου περιόδου. Ἡ τυπικὴ μορφὴ τῆς τέχνης εἶναι τοῦ σταθμοῦ Fère-en-Tardenois τῆς Γαλλίας, εὑρίσκομεν ὅμως ταύτην ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἀπὸ τῆς Ἱσπανίας μέχρι Ρωσίας καὶ Ἰνδιῶν. Ποῖοι οἱ ταρντενουάσιοι ἄνθρωποι καὶ ποία ἡ σχέσις των πρὸς τοὺς ἀζιλιαίους, τοὺς μαγλεμοσίους καὶ τοὺς καμπινίους γενικῶς τοῦ μεσολιθικοῦ ἢ τοὺς παλαιολιθικοὺς ἀκόμη ἀγνοοῦμεν τελείως. Τὰ μόνα ἀκριβῆ σκελετικὰ ὑπολείμματα εἶναι τὰ ἐν Offnet τῆς Βαυαρίας, δηλαδὴ εἷς σωρὸς 33 κρανίων, δολιχοκεφάλων καὶ βραχυκεφάλων, καὶ τὰ ἐν ἀφθονίᾳ εἰς Mugem τῆς Πορτογαλίας (δολιχοκέφαλοι).

Ἡ *μαγλεμόσιος* βαθμὶς (βλ. λ) τοῦ μεσολιθικοῦ εἶναι μία τῶν ἀντιστοίχων τῇ ἀζιλιαίᾳ, εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης. Μετὰ στάδιόν τι *προκαμπίνιον*, μὲ τοὺς χαρακτηριστικοὺς πολυεδρικοὺς λίθους, ἄνευ ἀξίνης καὶ σμίλης ἀκόμη, ὅπως ἐμφανίζεται ἐν Σουηδίᾳ, ἀκολουθοῦν τὴν μαγλεμόσιον, ἐμφανίζεται ἡ ἀληθὴς *καμπίνιος* βαθμίς, ἀπὸ τῆς Δανίας, ὅπου ἔχομεν τοὺς χαρακτηριστικοὺς σωροὺς μαγειρικῶν ἀπορριμμάτων (Kjœkkenmœdding), μέχρι τῆς Γαλλίας.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παλαιὸν καμπίνιον (μαγλεμόσιον καὶ προκαμπίνιον), ἡ κυρίως καμ-

Digitized by Google

πίνιος καλεῖται καὶ *νεωτέρα καμπίνιος*, καὶ ὑπὸ πολλῶν φέρεται ὡς πρωτονεολιθικὴ περίοδος ἢ παλαιὰ νεολιθική, ἀπὸ 10 χιλ. ἐτῶν μέχρις 7.000, ὁπότε ἄρχεται ἡ ἀληθὴς νεολιθικὴ περίοδος. Τὰ χαρακτηριστικώτερα εὑρήματα εἶναι τὰ τοῦ Campigny τῆς Γαλλίας, ἅτινα μᾶς ἀπεκάλυψεν ἡ ἔρευνα τῶν D' Ault du Mesnil, Salmon καὶ Capitan (1897, 1898) καὶ ἄλλων κατόπιν. Πρώτην φορὰν ἐμφανίζεται ὁ πρόδρομος τοῦ πελέκεως, ἡ ἀξίνη, ἡ σμίλη καὶ τὰ πρῶτα ἀγγεῖα. Εὑρίσκομεν ἐνταῦθα ἀρχήν τινα λεάνσεως τῆς ἀκμῆς τῶν ἐργαλείων.

Αἱ διάφοροι αὗται τοπικαὶ ἐκδηλώσεις πολιτισμοῦ, τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζομεν σχεδὸν τοὺς κτήτορας, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ «νέου συγχρόνου» τύπου, ἀπαρτίζουν ἓν σύνολον χρονολογικῶς καὶ παλαιοεθνογραφικῶς, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν μεσολιθικὴν ἐποχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἐκτεινομένην καὶ ὡς πρωτονεολιθικήν, μέχρι τῆς καθαρᾶς νεολιθικῆς τοῦ λελεασμένου πελέκεως. Ἔχομεν ἤδη ἑδραιότερον βίον, τοῦ ὁποίου τὴν ἔκφρασιν μᾶς δίδει ἕκαστος τόπος, ἐξ οὗ ἡ ἀνωτέρω ποικιλία. Ἡ σύνδεσις αὐτῶν δὲν εἶναι ἀκόμη δυνατή, οὔτε καὶ ἡ σχέσις πρὸς τοὺς μαγδαληναίους δηλ. τοὺς καθαρῶς παλαιολιθικοὺς καὶ ἐξαφανισθέντας ἕνεκα σημαντικῶν, ἀγνώστων γεγονότων. Δὲν φαίνεται ὅμως πιθανὸν ὅτι ὑπῆρξε πραγματικὸν χάσμα, ὅπως ἐπίστευον οἱ παλαιότεροι, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου τῆς Δύσεως κυρίως. Ἓν εἶναι βέβαιον, ὅτι πρόκειται περὶ ποικίλου ἀνθρωπολογικοῦ καὶ ἐθνογραφικοῦ τύπου εἰσβολέων, πιθανῶς ἐξ Ἀνατολῶν. Βλέπομεν ὅμως καὶ ἀπὸ φυσικῆς ἀνθρωπολογικῆς ἀπόψεως ὅτι πρόκειται περὶ μεταβατικῆς περιόδου, ἀφοῦ καὶ εἰς Offnet καὶ εἰς Mugem κλπ. ἔχομεν ἀφ' ἑνὸς διατήρησιν χαρακτήρων συγγενῶν πρὸς τοὺς τῶν ἀνθρώπων τῶν νεο-παλαιολιθικῶν καὶ νέαν μορφολογίαν (βραχυκεφαλίαν κτλ.). κατὰ πρῶτον ὑποφαινομένην. Διακρίνομεν ἴσως καὶ τὴν διασπορὰν τῶν νεωτέρων μεγάλων φυλετικῶν τύπων (μεσογειακοῦ ἰδίᾳ). Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

μεσόλιθος (ὁ) (Mesolith) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν ζεολίθων. Ἀποτελεῖ ἰσόμορφον παράμειξιν τοῦ νατρολίθου $Na_2 Al_2 Si_3 O_{10} \cdot 2H_2O$ καὶ τοῦ σκολεξίτου $Ca Al_2 Si_3 O_{10}$ $3H_2O$ εἰς τὴν ἀναλογίαν 1 : 2. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα ὑπὸ μορφὴν πρισματικήν, ἔχει εἰδικὸν βάρος 2,272 καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἰσλανδίαν, Ἰρλανδίαν, τὸ Τυρόλον ἐντὸς αὐγιτικοῦ πορφύρου κ.ἄ. Γ. Β.

μεσολόβιον, ἢ *τυλῶδες σῶμα* *['Ανατομ.]*. Παρίσταται ὡς λευκὴ πλατεῖα ταινία ἐν τῷ πυθμένι τῆς ἐπιμήκους σχισμῆς τοῦ ἐγκεφάλου, ἐκτεινομένη ὁριζοντίως μεταξὺ τῶν ἔσω ἐπιφανειῶν τῶν ἡμισφαιρίων αὐτοῦ· ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον τῶν συνδέσμων, δι' ὧν τὰ δύο ἡμισφαίρια τοῦ τελικοῦ ἐγκεφάλου συνάπτονται πρὸς ἄλληλα, καὶ συνίστανται ἐξ ἐγκαρσίων νευρικῶν δεσμίδων, εἰς ἃς ἀποδοτέα ἡ ἐγκαρσία γραμμωτὴ ὄψις αὐτοῦ. Τὸ μεσολόβιον ὡς συμπαγὲς καὶ ἑνιαῖον σῶμα ὑφίσταται μόνον μέχρι τῶν πλαγίων κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου, ὁπόθεν αἱ συνιστῶσαι αὐτὸ νευρικαὶ ἶνες ἀποχωρίζονται περαιτέρω ἀλλήλων, διήκουσαι ἑκατέρωθεν ἀκτινηδὸν διὰ μέσου τῆς λευκῆς οὐσίας (μηνοειδὲς ἢ ἡμιφ(ο)ειδὲς κέντρον) τοῦ ἡμισφαιρίου εἰς τὸν φλοιὸν αὐτοῦ· οὕτω δὲ παράγεται ἡ *ἀκτινοβολία τοῦ μεσολοβίου*, δι' ἧς συνάπτονται πᾶσαι αἱ φλοιώδεις χῶραι τοῦ ἑνὸς ἡμισφαιρίου μετὰ τῶν τοῦ ἀντιθέτου (βλ. καὶ λ. *ἐγκέφαλος*). Ι. Π.

— **μεσολόβιος** ἢ ***προσθία ἐγκεφαλικὴ ἀρτηρία*** *['Ανατομ.]*. Ἡ ἑτέρα τῶν ἀκρεμόνων ἀρτηριῶν, εἰς ἃς διαιρεῖται κατὰ τὴν προσθίαν κλινοειδῆ ἀπόφυσιν τοῦ σφηνοειδοῦς ὀστοῦ ἡ ἔσω καρωτίς· διήκει πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἔσω ὕπερθεν τοῦ ὀπτικοῦ χιάσματος, κατὰ δὲ τὸ γόνυ τοῦ μεσολοβίου καμπτομένη τοξοειδῶς πρὸς τὰ ὀπίσω φέρεται ἐπὶ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ μεσολοβίου μέχρις ἐγγὺς τῆς βρεγματοϊνιακῆς σχισμῆς, διανεμομένη μετὰ τῆς ἑτέρας ἀκρεμόνος ἀρτηρίας εἰς τὰ δύο πρόσθια τριτημόρια τοῦ ἐγκεφάλου. Ι. Π.

Μεσολογγάκι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τσῦ νομοῦ Ἠλείας (βλ. λ. *Δουνέϊκα*).

Μεσολόγγιον *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν τῇ Δυτικῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἕδρα δὲ φερωνύμου δήμου. Κεῖται ἐντὸς τῆς ἀρχαίας Αἰτωλίας, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Καλυδῶνος, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Οὐρίας λίμνης καὶ Α. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῴου, ἐπὶ τοῦ Ἀχαϊκοῦ κόλπου, ἐντὸς τεναγώδους πεδιάδος, σχηματιζομένης μεταξὺ τῶν ὀρέων Ἀρακύνθου (κοιν. *Ζυγοῦ*), ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ ὁποίου ἀπέχει περὶ τὰ 4 χλμ., καὶ Χαλκίδος (κοιν. *Βαρασόβης*). Ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς Ἀχαϊκοῦ κόλπου χωρίζεται διὰ λιμνοθαλασσῶν, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς ἰχθυοτροφεῖα καὶ ἁλυκαί. Ἐντὸς τῶν θαλασσῶν τούτων κεῖνται Ν.Δ. μὲν τῆς πόλεως ἡ νησὶς *Βασιλάδι* (βλ. λ), Β Ν.Α. δὲ ἡ *Κλείσοβα* (βλ. λ.) καὶ περαιτέρω ὁ *Ντολμᾶς*. Κάτοικοι 9.270 (1928).

Ἡ πόλις κατὰ ἐπιχωριάζουσαν παράδοσιν εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τριῶν νησίδων συνδεθεισῶν δι' ἐπιχωματώσεων. Τὰ νησίδια ταῦτα ἔκειντο τὸ μὲν παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, τὸ ἕτερον ὅπου σήμερον ἡ πλατεῖα Μπότσαρη καὶ τὸ τρίτον ὅπου ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἡ πόλις καταλαμβάνει σήμερον (1931) ἔκτασιν 640.000 τετραγ. μέτρων, ἔχει πέντε πλατείας (Ἑλληνικῶν Χρονικῶν, Μήτρου Δεληγιώργη, Μάρκου Μπότσαρη, Στρατώνων καὶ Γιαννάκη Ραζηκώτσικα) καὶ ἀρκετὰ καλὴν ρυμοτομίαν.

Τὸ Μεσολόγγιον εἶναι ἕδρα τῆς νομαρχίας Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, πρωτοδικείου, ὅπερ συνεστήθη τῷ 1833, εἰσαγγελίας πλημμελειοδικῶν, εἰρηνοδικείου, μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἐπιθεωρήσεως δημοτικῶν σχολείων, δημοσίων ἔργων, δασῶν, νομιάτρου, νομομηχανικοῦ, δασάρχου, ταχυδρομικῶν, τηλεγραφικῶν καὶ τηλεφωνικῶν γραφείων, τοῦ 39ου εὐζωνικοῦ τάγματος, διοικήσεως χωροφυλακῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, οἰκονομικῆς ἐφορείας β' τάξεως, ταμείου, ὑποτελωνείου, καπνεργοστασίου β' τάξεως, διευθύνσεως σιδηροδρόμων Βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος, στρατιωτικοῦ θεραπευτηρίου καὶ προξενικῶν πρακτορείων τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας. Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχουν πολιτικαὶ φυλακαὶ καὶ ὀλίγον ἔξω αὐτῆς νεόδμητα στρατιωτικὰ κτήρια. Ἔχει φιλαρμονικὴν καὶ ἠλεκτροφωτισμὸν ἄριστον, ξενοδοχεῖα, ἑστιατόρια καὶ κέντρα ἀξιόλογα, τὰ δὲ θαλάσσια αὐτοῦ λουτρὰ φυσικῶς θερμά, περιέχοντα ράδιον, φωσφόρον, θεῖον, ἀποβαίνουν πολύτιμα διὰ πλεῖστα ὅσα νοσήματα.

Ὁ δῆμος Μεσολογγίου συνεστήθη διὰ Β. Δ. τῷ 1835, ἀπαρτίζεται δὲ ἤδη ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῶν συνοικισμῶν *Ἀγριλιά, Ἅγιος Γεώργιος, Ἅγιος Θωμᾶς, Ἅγιος Ἠλίας, Βίγλας, Ἄνω καὶ Κάτω Κουδούνι, Λαΐνα, Πλατιστέϊκα, Τουλέϊκα, Μεσόκαμπος, Ξηρέϊκα* καὶ ἔχει 9.635 κατοίκους. Ἡ σφραγὶς τοῦ δήμου ἀπὸ τῆς 10 Ἀπριλίου 1926 φέρει ὡς σῆμα τὴν Νίκην ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως ὡς εἶχε θεσπίσει ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τοῦ Ναυπλίου διὰ τὸ μετάλλιον τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς πατρίδος πρὸς τὴν φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου. Δήμαρχοι Μεσολογγίου διετέλεσαν κατὰ σειρὰν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως μέχρι σήμερον οἱ: Δημήτριος Καψάλης, Γεώργ. Διαλετῆς, Σπυρίδων Μαχαλιώτης, Ἰωάννης Γιαννόπουλος, Δημήτριος Ζαροκανέλης, Γεώργιος Μακρῆς, Ἠλίας Παπαδόπουλος, Πᾶνος Καψάλης, Σωκράτης Στάϊκος, Ἐλευθέριος Σπετσιέρης, Χρῆστος Εὐαγγελᾶτος. Ἐπὶ τῆς δημαρχίας Ἰ. Γιαννοπούλου ἤρχισε δημιουργούμενον τὸ Ἡρῷον, ἐπὶ τῆς δημαρχίας Γ. Μακρῆ κατεσκευάσθη τὸ κιγκλίδωμα αὐτοῦ, ἐπὶ δημαρχίας Σ. Σταΐκου ἐξωραΐσθη ἡ πλατεῖα Μπότσαρη, τὸ ὑδραγωγεῖον Ζεστῆς, τὸ νοσοκομεῖον, ἐξεπονήθη ἡ μελέτη τοῦ λιμένος, ἐπὶ δημαρχίας Ἐ. Σπετσιέρη ἱδρύθη τὸ ταμεῖον ἐξυγιάνσεως καὶ ἐπὶ δημαρχίας Χ. Εὐαγγελάτου ἐξωραΐσθη τὸ Ἡρῷον καὶ ἐπλουτίσθη διὰ μνημείων καὶ προτομῶν, κατεσκευάσθη τὸ ὑδραγωγεῖον Βίγλας, τὰ δημοτικὰ σφαγεῖα, ἀνηγέρθη τὸ δημαρχιακὸν μέγαρον, ἠλεκτροφωτίσθη ἡ πόλις, ἐπεχωματώθησαν τὰ ἕλη (ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου 1930) κ. ἄ. Ὁ δῆμος ἔχει ἔσοδα ἐτησίως συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς εἰσφορᾶς τοῦ δημοσίου ἐκ τῆς προσόδου τοῦ ἰχθυοτροφείου Κλεισόβης δραχμὰς 1.996.400 καὶ ἔξοδα 1.916.211.

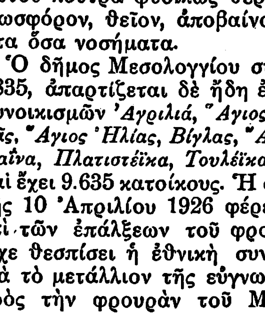

Σφραγὶς τοῦ Δήμου.

Παραπλεύρως τοῦ κήπου τῶν Ἡρώων, ἐν μεγαλοπρεπεῖ οἰκοδομῇ, ἐγερθείσῃ τῷ 1906 ἐπὶ δημάρχου Σ. Σταΐκου, διὰ τοῦ κληροδοτήματος τῶν Γεωργίου καὶ Ἀναστασίας Χατζῆ-Κώστα στεγάζεται τὸ νοσοκομεῖον Χατζῆ-Κώστα, ὅπερ συντηρεῖται ἐκ τῶν τοκομεριδίων τῶν κατατεθειμένων παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ 60 ἱδρυτικῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, 180 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπέζης, 18 μετοχῶν τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης καὶ 60 μετοχῶν τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Τὸ δημόσιον εἰσπράττει κατ' ἔτος ἐκ τῆς περιφερείας τοῦ δήμου Μεσολογγίου ἐκ διαφόρων φόρων 716.000 καὶ ἐκ τῆς ἐνοικιάσεως τῶν ἰχθυοτροφείων 3 160.000 δρ.

Ἡ πόλις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας ὑδρεύετο ἐκ φρεάτων, ὑπαρχόντων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, καὶ ἐκ τῆς πηγῆς Μάννας τῆς Βίγλας, ἧς τὰ ὕδατα μετεφέροντο διὰ πηλίνου ὑδραγωγείου, ὅπερ ἀνακαλυφθὲν καὶ καταστραφὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀνεκαινίσθη ἀργότερον καὶ κατὰ τὸ 1930 ἀνεδημιουργήθη, κατασκευασθεισῶν νέων συλλεκτηρίων στοῶν καὶ λιθοκτίστων δεξαμενῶν μετὰ δικτύου ἐκ χυτοσιδηρῶν σωλήνων. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 1350 μέτρα καὶ ἡ ὑψομετρικὴ διαφορὰ μόλις 4 μέτρα. Ἐκ τοῦ ὑδραγωγείου τούτου ὑδρεύεται ὁ προσφυγικὸς συνοικισμὸς Βίγλας, τὰ δημοτικὰ σφαγεῖα καὶ ἀρδεύεται ὁ κῆπος τῶν Ἡρώων. Τὸ κύριον ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως εἶναι τὸ τῆς πηγῆς Ζεστῆς κειμένης μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Εὐηνοχωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 5 500 μ ἀπὸ τῆς πόλεως. Ἡ ὑψομετρικὴ διαφορὰ εἶναι 10 μέτρα. Ἀποτελεῖται ἐκ δύο δεξαμενῶν καὶ ἑπτὰ ὑδρομαστευτικῶν φρεάτων. Τὸ δίκτυον εἶναι ἐκ χυτοσιδηρῶν σωλήνων καὶ ἐπαρκεῖ διὰ τὴν νυχθημερὸν λειτουργίαν 100 δημοτικῶν κρηνῶν καὶ 400 ἰδιωτικῶν.

Ὁ κῆπος τῶν ἡρώων. Πρὸς τὸ ΒΑ. μέρος τῆς πόλεως ὑπάρχει ὁ κῆπος τῶν Ἡρώων, τὸ ἄλλως Ἡρῷον, ἐμβαδοῦ 20 τ. χλμ. Τὸ πρόσθιον μέρος αὐτοῦ περιφράσσεται διὰ σιδηροῦ κιγκλιδώματος, τὸ δὲ ὄπισθεν καλύπτεται διὰ τοῦ φρουρίου. Ὁ κῆπος οὗτος ἐδημιουργήθη ἐπὶ δημοτικοῦ γηπέδου τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ λοχαγοῦ φαλαγγίτου ὑπασπιστοῦ τοῦ φρουραρχείου Μεσολογγίου Κουρκουτσάκη καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐκαλεῖτο κῆπος τοῦ Κουρκουτσάκη. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, σωζόμενος μέχρι σήμερον. Ἐπ' αὐτοῦ ἦτο μέχρι τοῦ 1862 τὸ ἐν τῷ Ἐθνολογικῷ μουσείῳ διατηρούμενον σήμερον ἄγαλμα τῆς Κόρης τῆς Ἑλλάδος, ἔργον τοῦ γλύπτου Δαυῒδ Νταζέρ. Τοῦτο ἐθραύσθη εἰς τὴν κεφαλήν, τὴν ρῖνα καὶ τὸν πόδα κατὰ τὰ Γριβαῖκὰ καὶ ἤδη ὑπάρχει ὁμοίωμα αὐτοῦ ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ γλύπτου Μπονάνου. Ἐπίσης ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ πεσόντος εἰς Σπλάντζαν τοῦ Φαναρίου παρὰ τὸν Μοῦρτον τῆς Ἠπείρου Κυριακούλη Μαυρομιχάλη. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κήπου εἶχον συγκεντρωθῆ τὰ ὀστᾶ τῶν πεσόντων, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 12.449 ἀποφάσεως τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.

Ἐγγὺς τοῦ τύμβου, ἐφ' οὗ ἐστήθη σταυρὸς καὶ λέων, δωρηθέντα ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ὄλγας, ὑπάρχουν τὰ μνημεῖα μετὰ τῶν προτομῶν τῶν Χρήστου Καψάλη, ἐπισκόπου Ἰωσὴφ Ρωγῶν, Ἀθανασίου Ρατζικώτσικα, Δημητρίου Μακρῆ καὶ ὁ ἀνδριὰς τοῦ λόρδου Βύρωνος. Ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ κήπου ὑπάρχουν αἱ προτομαὶ τῶν στρατηγῶν Μήτρου Δεληγεώργη καὶ Γεωργίου Κίτσου, ὀλίγον δ' ὄπισθεν αὐτῶν ἡ προτομὴ τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Ἄστιγγος. Ἐν τῷ κήπῳ ὑπάρχουν οἱ τάφοι τῶν στρατηγῶν Στουρνάρα, Βλαχοπούλου, Γρίβα, Δήμου, Τσέλιου, Ράγκου καὶ τὸ μνημεῖον τῶν Φιλελλήνων. Τὸ Ἡρῷον, ἀνῆκον τῷ δήμῳ Μεσολογγίου, εἶναι κατάφυτον ἐκ δένδρων, πρασιῶν καὶ ἀνθέων, ἐν αὐτῷ δὲ διεξάγονται αἱ μεγάλαι ἑορταὶ τῆς ἐπετείου τῆς ἐξόδου.

Ἐκκλησίαι-Μοναί. Ἐν τῇ πόλει ὑπῆρχον πέντε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ναοί. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος μικρός, ἐκεῖ ὅπου σήμερον ὑπάρχει ὁ ἐν ἔτει 1900 ἀνεγερθεὶς μεγάλος ναός, ὁ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος μικρὸς ἐπὶ τοῦ ἀνεγερθέντος ἐν ἔτει 1882 σημερινοῦ, ὁ ναΐσκος τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἐκεῖ ὅπου καὶ σήμερον ὑπάρχει πρὸ τοῦ Ἡρῴου καὶ οἱ παρὰ τὸν προμαχῶνα τοῦ Μπότσαρη ἐντὸς τοῦ Ἡρῴου ναοὶ Ἁγίου Νικολάου καὶ Παναγίας, οἵτινες κατεστράφησαν κατὰ τὴν ἔξοδον διακρινομένων σήμερον μόνον τῶν θεμελίων. Εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως ὑπάρχει ἡ διαλελυμένη μονὴ τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος ἐπὶ μαγευτικῆς χαράδρας κεκαλυμμένης ὑπὸ μεγάλων πλατάνων. Ἐξοχικοὶ ναοὶ ὑπάρχουν τιμώμενοι ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, Προφήτου Ἠλία, Παναγίας Προκοπανίστου, Ἁγίου Σώζοντος, Ἁγίας Τριάδος, Ἁγίων Ἀναργύρων, Εὐαγγελιστρίας, Ἁγίου Προκοπίου, Μεταμορφώσεως Σωτῆρος, Ἁγίου Ἰωάννου, Ἁγίας Κυριακῆς, Ἁγίου Ἀθανασίου, Ἁγίου Γεωργίου, ἀποτελοῦντες παραρτήματα τῶν τριῶν ἐνοριακῶν ναῶν τῆς πόλεως. Ἰδίας ἐνορίας ἀποτελοῦν οἱ ἐξοχικοὶ ναοὶ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ἐν τῷ συνοικισμῷ Ἀγριλιᾶς καὶ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ ἐν τῷ συνοικισμῷ Ἁγίου Θωμᾶ. Ἐν τῷ νεκροταφείῳ κειμένῳ 400 μ. ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου, ὑπάρχει ὁ ναὸς Ἁγίου Λαζάρου, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ ἐνοριακὴν περιφέρειαν. Ἐν τῇ βορειοδυτικῇ πλευρᾷ τῆς πόλεως ὑψοῦται τὸ μέγαρον τῆς μητροπόλεως Αἰτωλοακαρνανίας, ἀνεγερθὲν ἐν ἔτει 1929 ἐπὶ μητροπολίτου Κωνσταντίνου.

Οἰκονομία. Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει ἐργοστάσιον παγοποιίας, καπνεργοστάσιον, ἐργοστάσιον τῆς ἑταιρείας σιδηροδρόμων Βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος, ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἀποθῆκαι ἐπεξεργασίας καπνοῦ, ἀτμοκίνητον ἐλαιοτριβεῖον καὶ μελισσοκομεῖον. Τὸ Μεσολόγγι ἔχει ἤδη δύο ἁλυκὰς ἐν χρήσει, τὴν ἁλυκὴν Τουρλίδος, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τῆς λιμνοθαλάσσης καὶ ἀριστερὰ τοῦ τέρματος τῆς ὁδοῦ Τουρλίδος καὶ τὴν ἁλυκὴν Ἄσπρης εἰς τὸν μυχὸν τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς λιμνοθαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ, εἰς τὴν θέσιν Μεσόκαμπος, κάτωθεν τοῦ Κάστρου τῆς Κυρὰ-Ρήνης. Ἀμφότεραι ἐπιμελῶς καλλιεργούμεναι ἀποδίδουν ἡ μὲν πρώτη μὲ 32 ἁλατοπήγια (τηγάνια), ἅτινα διαθέτει, 12.000.000 χιλιόγραμμα κατ' ἔτος ἅλας, ἡ δὲ Ἄσπρη 6.000.000 περίπου. Ἡ καλλιέργεια ἀμφοτέρων τῶν ἁλυκῶν γίνεται μὲ τὸ σύστημα τῆς συνεχοῦς λεγομένης

Digitized by Google

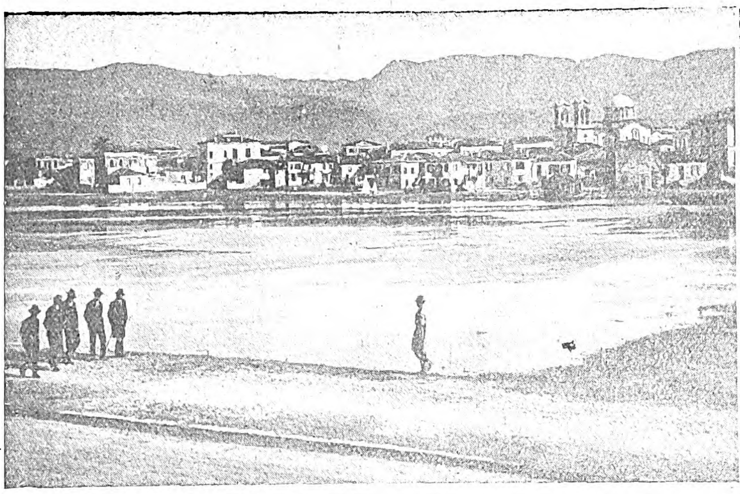
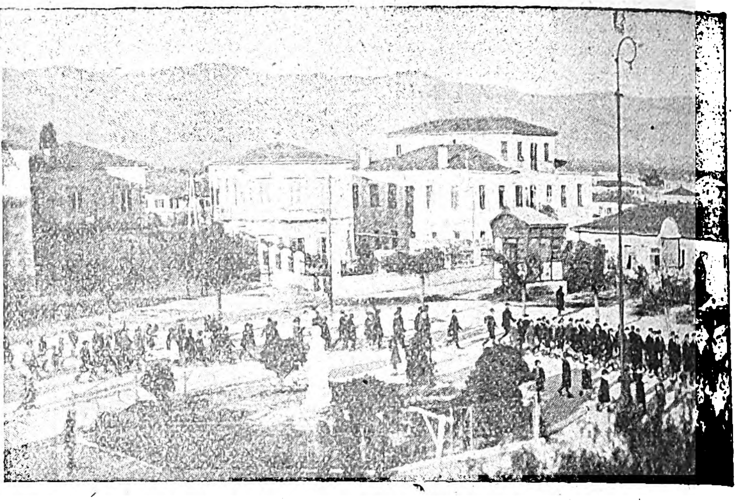

1) Ἄποψις τοῦ Μεσολογγίου. 2) Ἡ κεντρικὴ πλατεῖα τῆς πόλεως.

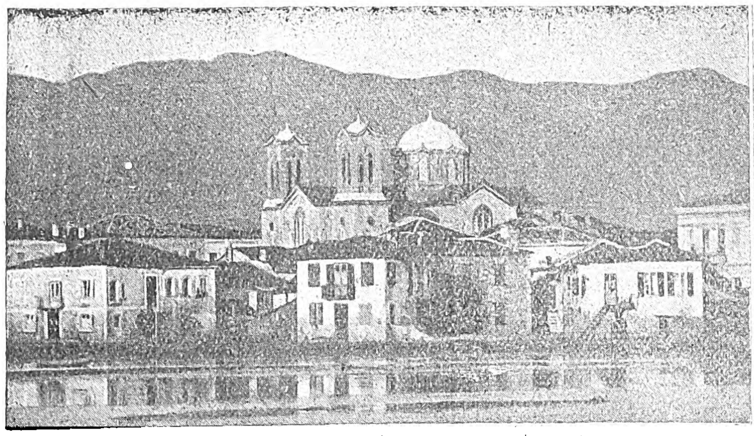
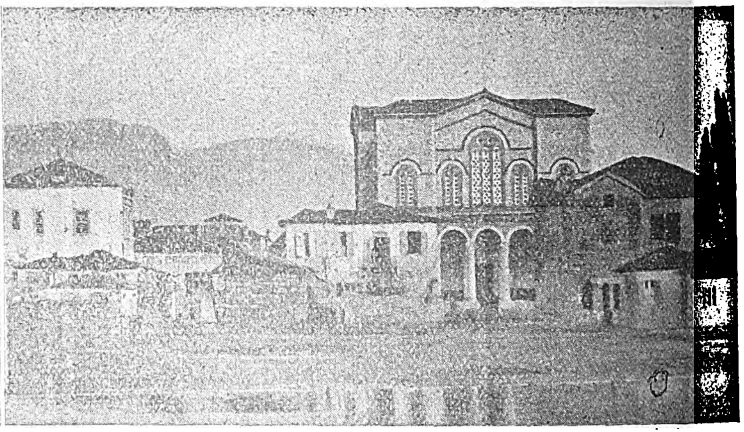

1) Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. 2) Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

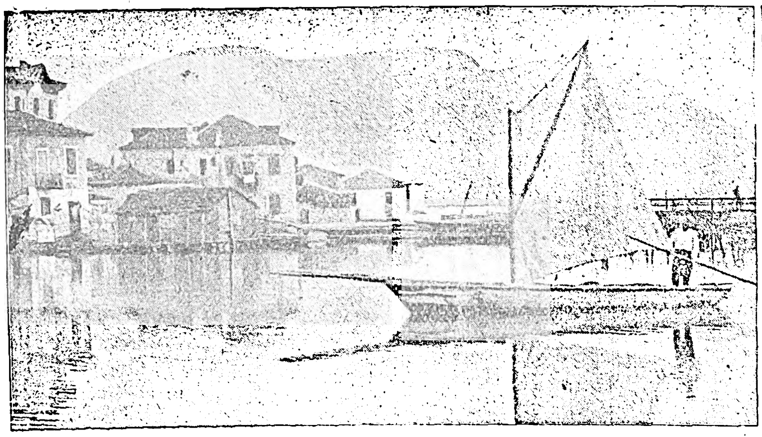
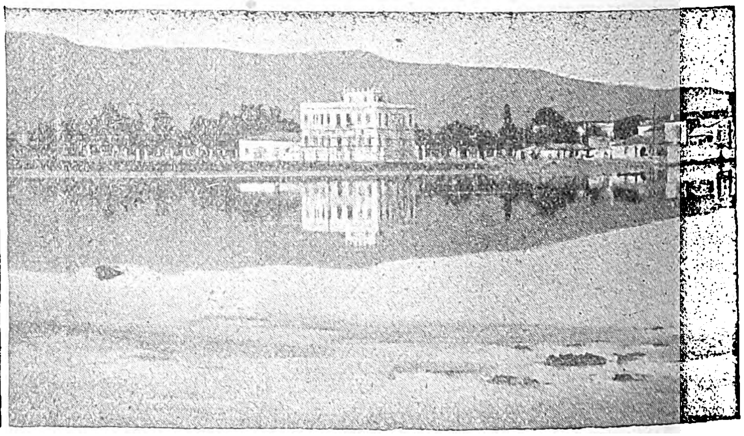

1) Ἡ πρώτη γέφυρα τοῦ Μεσολογγίου. 2) Τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον

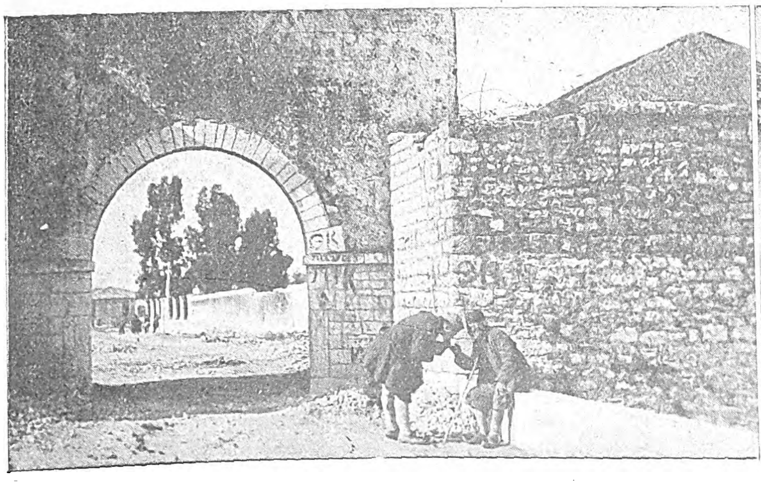
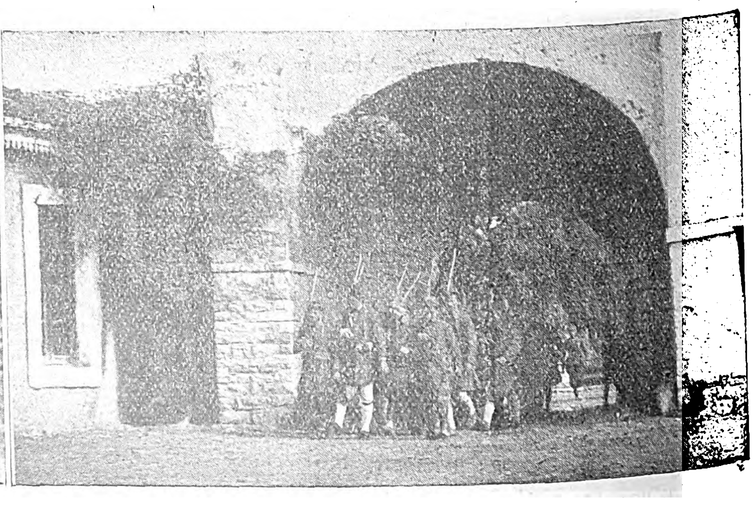

1) Ἡ πύλη τοῦ Μεσολογγίου. 2) Ἡ πύλη τοῦ φρουρίου.

Digitized by Google

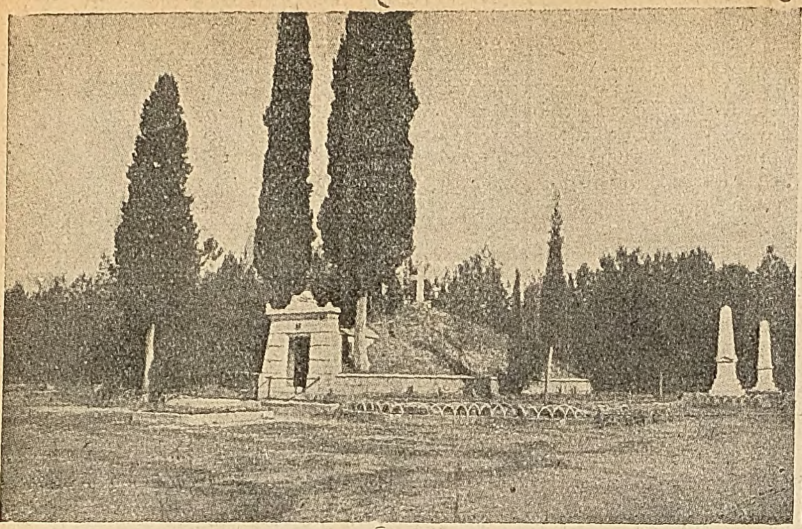
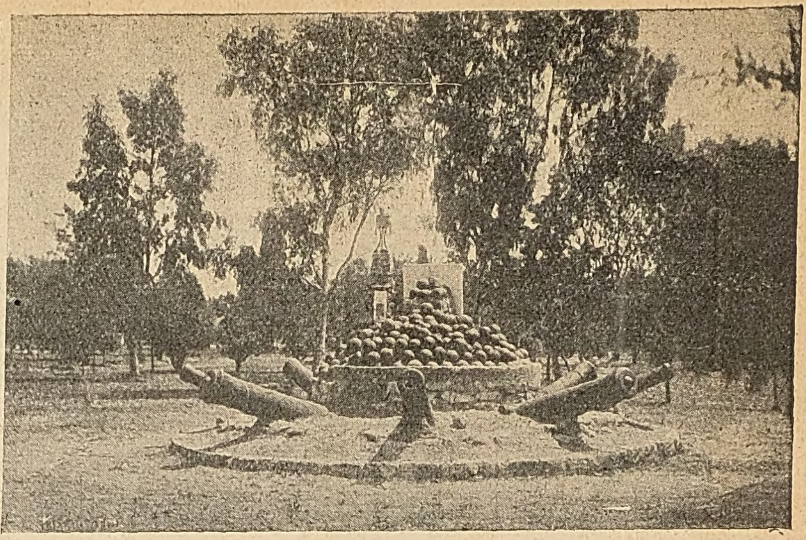

1) Ὁ κῆπος τῶν Ἡρώων καὶ ὁ τύμβος τῶν ἐν Μεσολογγίῳ πεσόντων. 2) Τὰ πυροβόλα καὶ αἱ βόμβαι τοῦ φρουρίου ἐν τῷ κήπῳ τῶν Ἡρώων.

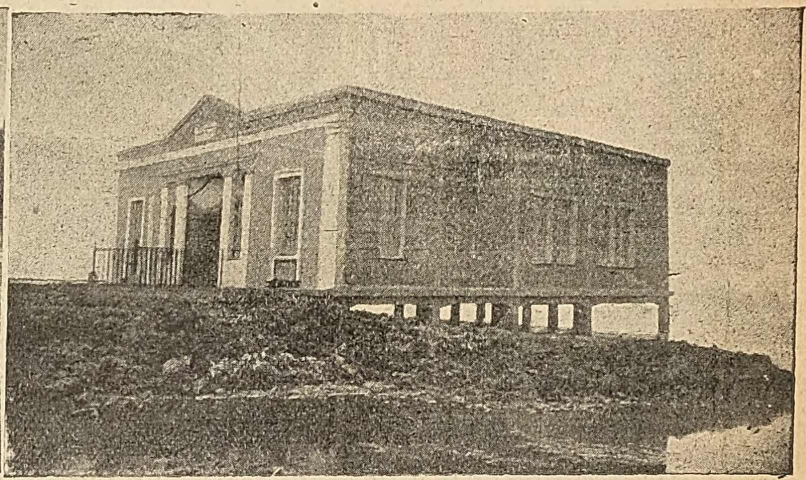

1) Τὸ δημοτικὸν νοσοκομεῖον Χατζηκώστα. 2) Τὰ δημοτικὰ σφαγεῖα.

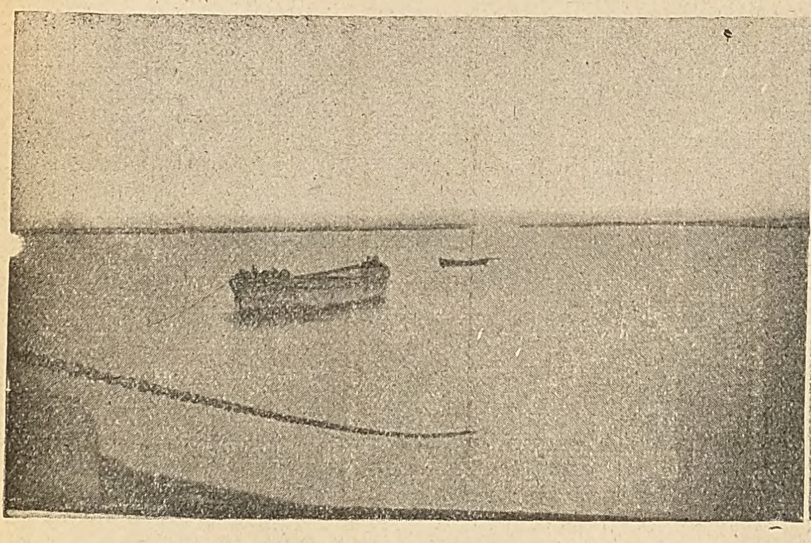

1) Ἡ αὔλαξ τοῦ λιμένος Μεσολογγίου. 2) Ἰχθυοτροφικαὶ ἐγκαταστάσεις.

1) Ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὰ καμάκια. 2) Ἁλιεία διὰ σταφνοκαρύων.

Digitized by Google

πήξεως. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐδάφους ἡ ἁλυκὴ Τουρλίδος μειονεκτεῖ κατὰ τὸ ὅτι ἡ θέσις εἶναι ἀμμώδης, καίτοι τὸ παραγόμενον ἅλας της εἶναι λευκότερον καὶ καθαρώτερον, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὡς σκληρότερον καὶ πλέον ἀδροκρύσταλλον ἐξορύσσεται κατὰ συμπαγεῖς μάζας χωρὶς νὰ παρασύρῃ ἄλλας οὐσίας λασπώδεις. Αἱ ἁλυκαὶ ἀνήκουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ ὑπάγονται εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἁλυκῶν καὶ ἁλιείας. Παραχωροῦνται εἰς ἐργολαβίαν κατὰ περιόδους διὰ πλειοδοσίας πρὸς καλλιέργειαν καὶ ἐπιτηροῦνται διὰ δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἐκτὸς τῶν ἁλυκῶν τούτων λόγῳ τῆς λιμνοθαλάσσης ὑπάρχουν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν μαιάνδρων τῆς ξηρᾶς καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πλείστων νησίδων αἱ λεγόμεναι «μοῦνδες», ἤτοι θέσεις αὐτοπήκτων ἁλάτων. Τῶν ἁλάτων αὐτῶν ἀπαγορεύεται ἡ καλλιέργεια, συλλογὴ καὶ πώλησις καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ τοιούτου λαθρεμπορίου διατίθεται εἰδικὴ καταδίωξις. Ἐν Μεσολογγίῳ διενεργεῖται ἐμπόριον ἰχθύων καὶ ἐν τοῖς ἰχθυοτροφείοις ἡ ἐπεξεργασία τῆς διατηρήσεως τοῦ αὐγοταράχου, ὑπάρχουν δὲ τρία κατὰ πρωτόγονον τρόπον λειτουργοῦντα βυρσοδεψεῖα καὶ εἰς πλείστας οἰκίας ἀργαλειοὶ ποδοκίνητοι, δι' ὧν κατασκευάζονται ἐγχώριοι τάπητες καὶ λεπτὰ ὑφάσματα καλούμενα εἰς τὸ ἐμπόριον μεσολογγίτικα.

Κοινωνικὴ ὀργάνωσις. Ἐν Μεσολογγίῳ ὑπάρχουν τὰ ἑξῆς ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα: ἐμποροβιομηχανικὸς σύλλογος, ἐπαγγελματικὴ ὁμοσπονδία, δικηγορικὸς σύλλογος, ἰατρικὸς σύλλογος, φαρμακευτικὸς σύλλογος, σύλλογος ὑποδηματοποιῶν, σύλλογος οἰνοπωλῶν, σύλλογος καπνεργατῶν, σύλλογος ἀμπελοκτημόνων, σύλλογος ὁδηγῶν αὐτοκινήτων, σύλλογος ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων, σύλλογος ἐλευθέρων ἁλιέων, σύλλογος ἰχθυοτρόφων, σύλλογος ἐργατῶν θαλάσσης, σύλλογος κυνηγῶν, σύλλογος ξενοδόχων ὕπνου καὶ φαγητοῦ, σύλλογος ἀρτοποιῶν, καὶ αἱ ἑξῆς ὀργανώσεις: Κεφαλλήνων, παράρτημα πατριωτικοῦ ἱδρύματος προστασίας τοῦ παιδιοῦ, φιλόπτωχος ἀδελφότης κυριῶν, σύλλογος ἀποστράτων ἀξιωματικῶν, σύλλογος ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, προσφυγικὴ ἕνωσις, σύλλογος θυμάτων πολέμου, φιλαρμονικὴ ἑταιρεία.

Ἡ ἐκπαίδευσις. Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει γυμνάσιον ἱδρυθὲν τὴν 19 Αὐγούστου 1835 καὶ ἀριθμοῦν 355 μαθητάς, καὶ δύο δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων μὲ 534 μαθητὰς καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον μὲ 297 μαθητρίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ττῆς τουρκοκρατίας τὸ Μεσολόγγιον ἀπέβη ἓν ἐκ τῶν πνευματικῶν κέντρων τοῦ ὑποδούλου ἔθνους χάρις εἰς τὴν ἐν αὐτῷ ἀκμάζουσαν Παλαμαϊκὴν ἀκαδημίαν (ἢ Μεσολογγιάδα σχολήν), τὴν ὁποίαν ἵδρυσε κατὰ τὸ 1760 ὁ Παναγιώτης Παλαμᾶς ἐκ τοῦ Παλαμᾶ τῆς Θεσσαλίας μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Ἀθωνιάδος ἀκαδημίας ἐν ᾗ ἐδίδασκεν. Ἡ σχολὴ αὕτη συνεκέντρωσεν ἐν Μεσολογγίῳ τριακοσίους μαθητάς, διηυθύνετο δὲ ὑπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ θανάτου του κατὰ τὸ 1800, ὅτε τὸν διεδέχθη ὁ υἱός αὐτοῦ Γρηγόριος.

Διὰ κληροδοτήματος τῶν Γεωργίου καὶ Ἑλένης Κυριαζῆ ἱδρύθη καὶ λειτουργεῖ ἐν τῇ πόλει, στεγαζομένη εἰς ἐπὶ τούτῳ ἀνεγερθὲν μέγαρον, ἡ ἐπαγγελματικὴ σχολή. Εἰς τὴν σχολὴν φοιτῶσιν ἄποροι νέοι ἀπὸ ἡλικίας 14—18 ἐτῶν ἐκμανθάνοντες ἐπὶ τετραετίαν τὴν ξυλουργικήν. Οὗτοι σιτίζονται καὶ διαμένουσιν ἐν τῇ σχολῇ, φοιτῶσι δὲ ὑποχρεωτικῶς καὶ εἰς τὴν φιλαρμονικὴν τῆς πόλεως.

Τύπος. Ἐν Μεσολογγίῳ ἐξεδόθη ἔπειτα ἀπὸ τὴν χειρόγραφον «Αἰτωλικὴν» τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος μία ἐκ τῶν πρώτων ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ὁ «Ἑλληνικὸς τηλέγραφος» κατὰ τὸ 1824, διευθυνομένη ἀπὸ τὸν κόμιτα Γάμπαν. Ἐγράφετο εἰς 4 γλώσσας, ἀγγλικήν, γαλλικήν, γερμανικὴν καὶ ἰταλικήν, καὶ ἡ ἔκδοσίς της διήρκεσεν ἐπὶ ἓν ἔτος. Ἀτυχῶς οὐδὲν φύλλον τῆς ἐφημερίδος διεσώθη. Ὁ Ἰωάννης Φιλήμων, ὁ ὁποῖος τὴν ἀναφέρει εἰς ἱστορικὴν πραγματείαν του, παρέχει τὴν πληροφορίαν ὅτι αὕτη «ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὴν διάδοσιν τῶν δημοκρατικῶν δοξασιῶν». Γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ φιλελευθέρα πολιτικὴ τοῦ «Τηλεγράφου» ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς ζωηρὰν ἔριδα μεταξὺ τοῦ ἐμπνέοντος αὐτὴν Ἄγγλου συνταγματάρχου Στάνωπ, ἐπηρεασμένου ἀπὸ τὰς θεωρίας τοῦ Βένθαμ, καὶ τοῦ λόρδου Βύρωνος, ὁ ὁποῖος ἐχλεύαζεν αὐτάς, διότι εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἀγὼν μόνον δι' ἔργων θὰ εὐοδοῦτο καὶ ὄχι διὰ θεωριῶν. Ἀκολούθως ἐξεδόθησαν τὰ «Ἑλληνικὰ Χρονικά», ἡ τοσοῦτον ἐξυπηρετήσασα τὸν Ἀγῶνα ἐφημερὶς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἑλβετογερμανοῦ ἰατροῦ Ἰακώβου Μάγερ, ὅστις εἶχε νυμφευθῆ Μεσολογγίτισσαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Γριλινοῦ. Ὁ Μάγερ ἔγραφε τὴν ἐφημερίδα γαλλιστὶ καὶ μετέφραζεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ταύτην ὁ ἐκ Ζαγορᾶς Παυλίδης, τυπογράφος δὲ ἦτο ὁ Ἰ. Μεσθενεύς. Τὰ «Ἑλληνικὰ Χρονικὰ» ἔζησαν ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1824 μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1826, περιέχουν δὲ ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ πολυτιμότατον ἡμερολόγιον τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. Εἰς ἓν ἐκ τῶν φύλλων των, ἐκδοθὲν ἐν πενθίμῳ πλαισίῳ, ἀναγγέλλουν τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος καὶ δημοσιεύουν ὁλόκληρον τὸν ἐπικήδειον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκφωνήσει ὁ Σπυρίδων Τρικούπης. Χαρακτηριστικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἄκρως φιλελευθέρα ἰδεολογία τῶν «Ἑλληνικῶν Χρονικῶν» καὶ ἡ ἐνθουσιώδης ἀρθρογραφία των ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας γενικῶς καὶ τῆς ἐλευθεροτυπίας ἰδιαιτέρως. Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν ἐξεδόθησαν ἐν Μεσολογγίῳ παλαιότερα τὰ ἑξῆς φύλλα: «Αἰτωλία», «Αἰτωλικὸς Ἀστήρ», «Βύρων», «Δυτικὴ Ἑλλάς» «Μεσολόγιον», «Τὸ Σύνθημα τοῦ Πολέμου», εἰς νεωτέραν δὲ ἐποχήν: «Ἀγγελιοφόρος», «Ἀνεξάρτητος», «Μεσολόγγιον», «Βῆμα», «Δρᾶσις», «Γλαῦξ», «Ἐθνικὴ Ἰδέα», «Κραυγή», «Μεταβολή», «Στερεὰ Ἑλλάς», «Ἔρευνα».

Ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις. Ἡ μεγαλοπρεπεστέρα ἑορτὴ τῆς πόλεως εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς Ἐξόδου τῆς φρουρᾶς, τελουμένη τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου καὶ τὴν ἑπομένην πρωΐαν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων. Τὰ τοῦ ἑορτασμοῦ ρυθμίζει ἡ δημοτικὴ ἀρχή, ἡ δὲ πόλις, ὁδοὶ καὶ καταστήματα στολίζονται μὲ δάφνας, σημαίας, εἰκόνας καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἀγωνιστῶν. Ἡ ἑορτὴ διεξάγεται διὰ πομπῆς, δι' ἧς μεταφέρεται ἡ εἰκὼν τῆς Ἐξόδου στηριγμένη ἐπὶ θαυμασίου θρόνου καὶ σκιαζομένη ὑπὸ οὐρανίας ἐκ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος εἰς τὸ Ἡρῷον. Τῶν ἑορτῶν μετέχει πάντοτε ἡ κυβέρνησις δι' ἀντιπροσώπων της καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν διὰ πολεμικῶν πλοίων καὶ ναυτικῶν ἀγημάτων. Ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἐξόδου (1926) ἐκόπη ἀναμνηστικὸν μετάλλιον μὲ τὴν παράστασιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἤδη ἡ σφραγὶς τοῦ δήμου καὶ ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας (1930) ἐκόπη ἀναμνηστικὸν μετάλλιον μὲ τὴν παράστασιν τῆς ἀνατινάξεως τοῦ Χρ. Καψάλη. Ἀμφότερα τὰ μετάλλια ἀπενεμήθησαν δι' εἰδικῶν καλλιτεχνικῶν διπλωμάτων.

Ἑτέρα ἑορτή, ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, εἶναι ἡ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πανήγυρις τῆς ἱστορικῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, εἰς ἣν μεταβαίνουσι πανηγυρισταὶ φέροντες τὰς ἐθνικὰς στολὰς καὶ τὰ ὅπλα τοῦ ἀγῶνος— ἁρματωμένοι ἀποκαλούμενοι — μὲ ἀκολουθίαν ἑκατοντάδων ἄλλων ἐφίππων πανηγυριστῶν. Ἡ πανήγυρις αὕτη διαρκοῦσα ἐπὶ δύο ἡμέρας γίνεται εἰς ἀνάμνησιν τῶν διασωθέντων εἰς τὴν μονὴν αὐτὴν κατὰ τὴν ἔξοδον ἀγωνιστῶν τοῦ Μεσολογγίου. Συνέχειαν τῆς πανηγύρεως ταύτης ἀποτελεῖ ἡ πανήγυρις ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐπὶ τῆς νησῖδος Κλείσοβα, εἰς ἣν μεταβαίνουσι διὰ πλοιαρίων οἱ πανηγυρισταί, προηγουμένων τῶν ἁρματωμένων τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος.

Ὁ λιμήν. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὁ τότε ἀκμάζων ἐμπορικὸς στόλος τοῦ Μεσολογγίου ἐχρησιμοποίει ὡς ἀσφαλῆ λιμένα τὸ μεταξὺ τῶν νησίδων Τουρλίδος καὶ Βασιλαδίου ἀγκυροβόλιον Καραβοστάσι. Ἤδη τὸ λιμενικὸν ταμεῖον Μεσολογγίου ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1930 ἤρξατο τῆς κατασκευῆς λιμένος ἐντὸς τῆς πόλεως δι' αὔλακος ἀρχομένης ἐκ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης, βάσει μελέτης τοῦ μηχανικοῦ Ἰ. Τζορᾶ. Τὸ μῆκος τῆς αὔλακος, ἥτις θ' ἀπολήγῃ εἰς λεκάνην ἐμβαδοῦ 160 τ. χλμ, εἶναι 4 200 μ., τὸ πλάτος 42 μ. καὶ τὸ βάθος 7 μ.

Τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τοῦ λιμενικοῦ φόρου Μεσολογγίου κυμαίνεται μεταξὺ 300—400 χιλιάδων δραχμῶν.

Συγκοινωνία. Τὸ Μεσολόγγιον εἶναι ἀφετηρία πολλῶν ἁμαξιτῶν ὁδῶν. Δύναται νὰ ἐπικοινωνήσῃ δι' αὐτῶν μὲ τοὺς νομοὺς Ἄρτης, Ἰωαννίνων καὶ

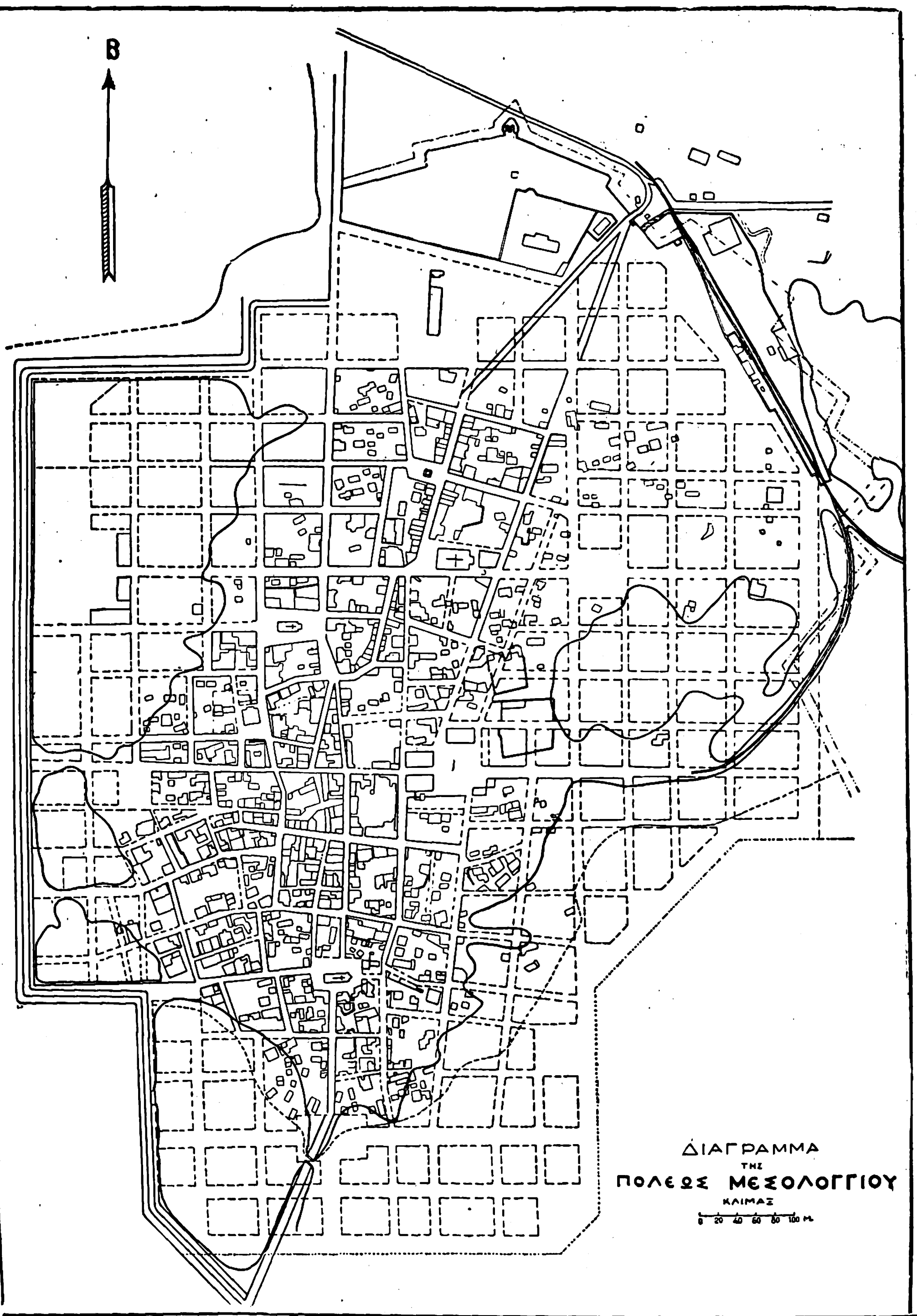

Σχεδιάγραμμα τῆς πόλεως Μεσολογγίου.

Digitized by Google

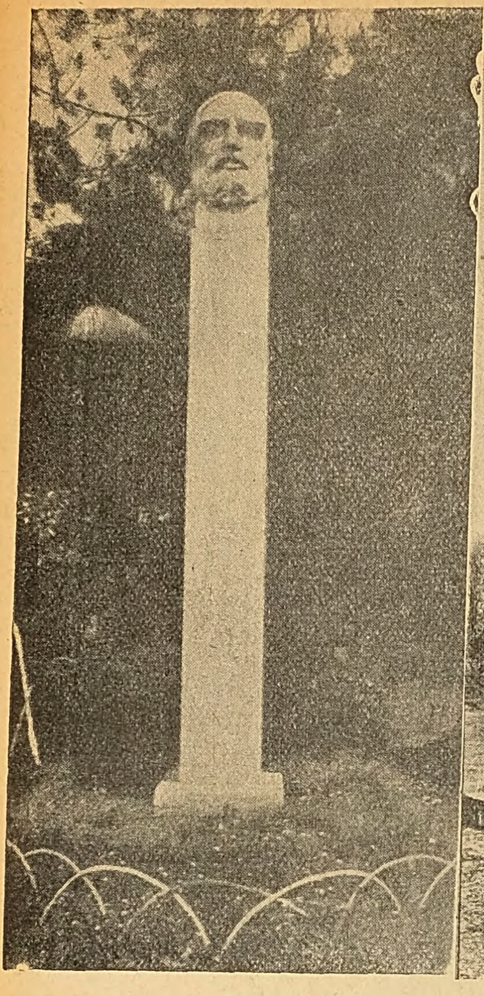

1) Προτομὴ τοῦ Χρήστου Καψάλη (ἔργον Α. Σώχου). 2) Τὸ μνημεῖον τῶν πεσόντων ἐν τῇ νησῖδι τῆς Κλεισόβης. 3) Ο ἀνδριὰς τοῦ Λόρδου Βύρωνος ἐν τῷ κήπῳ τῶν Ἡρώων.

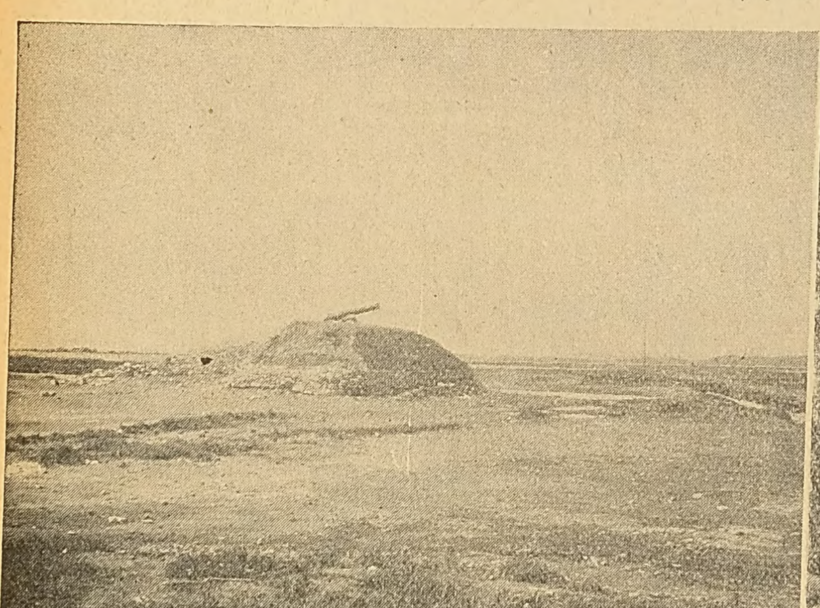
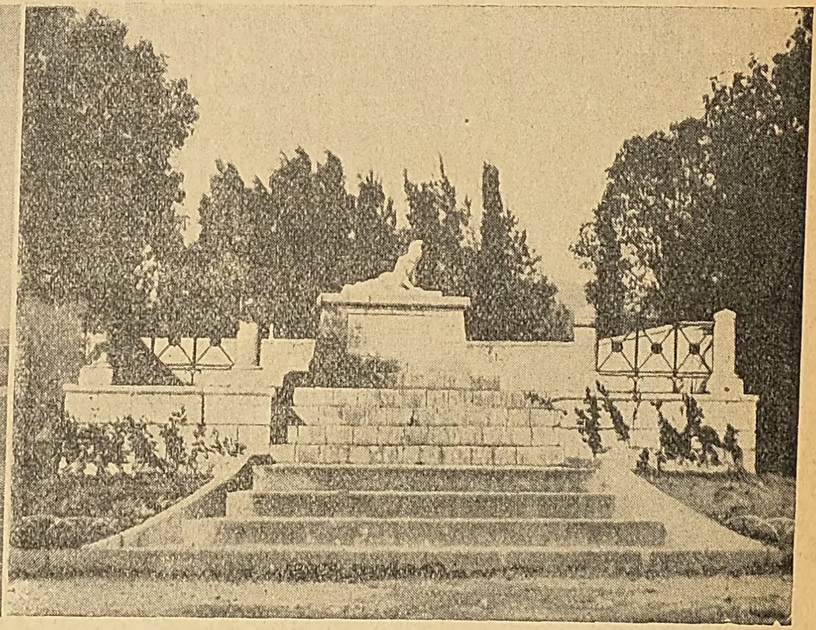

1) Τὸ πυροβολεῖον τοῦ Φραγκλίνου ὡς σώζεται σήμερον. 2) Τὸ μνημεῖον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

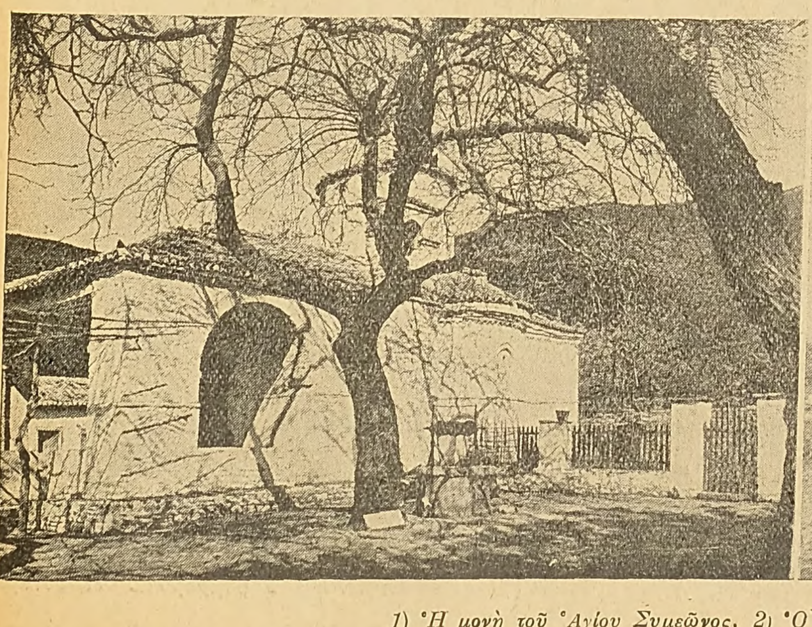
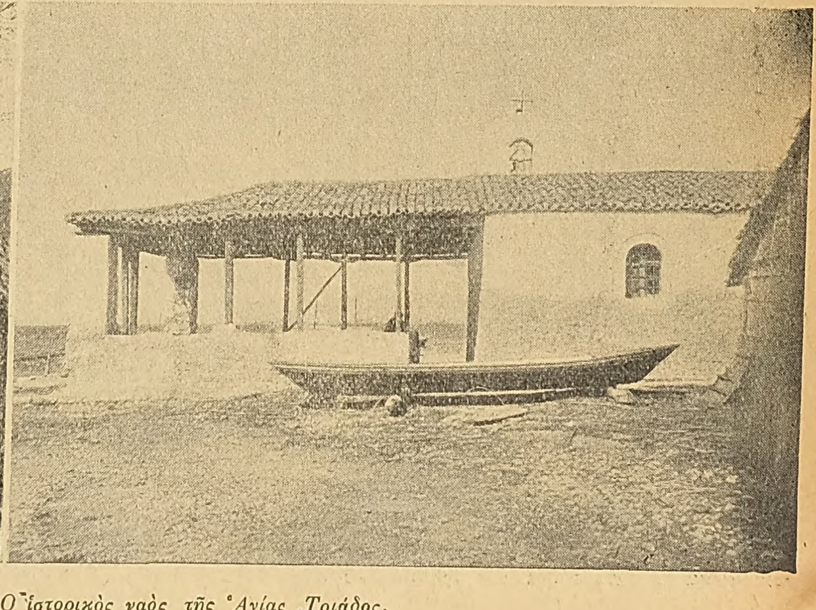

1) Ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος. 2) Ὁ ἱστορικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Digitized by Google

ἐκεῖθεν μὲ τὴν Ἀλβανίαν. Αἱ ὁδοὶ αὗται εἶναι: Μεσολόγγιον-Ἀγγελόκαστρον 28 χλμ. - Καλύβια 34 χλμ. - Γέφυρα Σπολάϊτας 45 χλμ. - Κουβαρᾶ 62 χλμ. - Στάνου 82 χλμ. - Ἀμφιλοχία (Καρβασαρᾶ) 90 χλμ - Μεσολόγγιον-Αἰτωλικὸν 8 χλμ. - Γουργιᾶ 18 χλμ. - Ἀστακὸς 38 χλμ. - Μαχαιρᾶ 49 χλμ. - Μπαμπίνη 59 χλμ. - Μαχαλᾶ 64 χλμ. - Παπαδάτες 69 χλμ. - Κατοῦνα 82 χλμ. - Βόνιτσα 110 χλμ - Μεσολόγγιον-Εὐηνοχώριον 10 χλμ. - Πρεθώριον 14 χλμ. - Ἀντίρριον 34 χλμ. - Ναύπακτος 54 χλμ. Διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος ἐπικοινωνεῖ τὸ Μεσολόγγιον μὲ τὸ Κρυονέριον δὶς τῆς ἡμέρας καὶ ἐκεῖθεν μὲ τὰς Πάτρας δι' ἀτμοπλοίου ἀνήκοντος τῇ ἑταιρείᾳ τῶν σιδηροδρόμων. Αἱ ἁμαξοστοιχίαι κατευθύνονται εἰς Ἀγρίνιον μὲ προσεγγίσεις εἰς Αἰτωλικόν, Σταμνᾶ, Ἀγγελόκαστρον, Δοκίμιον, Καλύβια. Ἐξ Αἰτωλικοῦ ὑπάρχει διακλάδωσις τῆς γραμμῆς πρὸς Κατοχὴν μὲ προσέγγισιν εἰς Νεοχώριον. Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν γραμμῶν τοῦ Σ.Β.Δ.Ε εἶναι 74 χλμ. Ἐπικοινωνεῖ ἐπίσης μετὰ τῆς νησῖδος Τουρλίδος διὰ βραχίονος ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ μήκους 4 800 μ.

Γεωργία. Αἱ καλλιεργούμεναι ἐκτάσεις ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ δήμου Μεσολογγίου ἀνέρχονται εἰς 108 000 στρέμ. συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δενδροφυτευμένων. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς ὀκάδας 150.000 ἀραβοσίτου, 120.000 σίτου, 450.000 βρώμης, 200.000 καπνοῦ, 150.000 ἐλαίου, 260 000 οἴνου. Ἐπίσης παράγονται ἐτησίως 160.000 καρπούζια καὶ πεπόνια. Ἐν τῇ περιφερείᾳ κόπτονται κατ' ἔτος τριάκοντα χιλιάδες δεμάτια καλάμια (ὑπαρχόντων μεγάλων ἐκτάσεων καλαμώνων), χρησιμοποιούμενα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἰχθυοτροφείων πρὸς κατασκευὴν τῶν καλαμωτῶν, καὶ γίνεται ἐξαγωγὴ βούρλων εἰς μικρὰν ποσότητα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἁλιέων καὶ κτηματιῶν. Ἐν Μεσολογγίῳ ἑδρεύει τὸ γεωργικὸν ἐπιμελητήριον Αἰτωλοακαρνανίας, ἡ ἕνωσις συνεταιρισμῶν Αἰτωλοακαρνανίας, ὁ γεωργοκτηματικὸς συνεταιρισμὸς Μεσολογγίου, τὸ ταμεῖον γεωργίας, τὸ ἀγροκήπιον Μεσολογγίου καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς καταπολεμήσεως ἀκρίδων τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας.

—[ΙΣΤΟΡ.] Τὸ ὄνομα Μεσολόγγιον ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐξιστορήσει τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου ὡς ὄνομα τῶν ἰχθυοτροφείων, ὑπὸ τοῦ Ἑνετοῦ ἱστοριογράφου Παρούτα, περιγράφοντος τὰς κινήσεις τοῦ ἡνωμένου χριστιανικοῦ στόλου: «πρώτη ἡ ναυαρχὶς διέκρινε τὸν ἐκ Ναυπάκτου ὁρμήσαντα τουρκικὸν στόλον, μόλις αὕτη ἔκαμψε τὸ ἀκρωτήριον, ὅπου εἶναι τὰ ἰχθυοτροφεῖα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουν Μεσολόγγι». Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (1571) ὑπῆρχε συνοικισμὸς ἁλιέων, προφανῶς νησιωτῶν καὶ πειρατῶν. Τὸ ὄνομα *Μεσολόγγι* κατὰ μὲν τὸν Σ. Τρικούπην προέρχεται ἐκ τοῦ μέσον-λόγγος, κατὰ δὲ τὴν ὀρθοτέραν ἐτυμολογίαν τοῦ Κ. Κωστάκη ἐκ τοῦ δαλματικοῦ Messo laghi (=λιμνοχώρι). Ὁ συνοικισμὸς τοῦ Μεσολογγίου, οἰκισθεὶς κατὰ πρῶτον ὑπὸ Δαλματῶν πειρατῶν ὁρμωμένων ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ἤρχισε ταχέως νὰ ἀναπτύσσηται τόσον ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἰχθυοτροφείων ὅσον καὶ ἐκ τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα κατεσκεύαζον ἐν τῇ πόλει οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἱδρύσαντες ἀξιόλογα ναυπηγεῖα.

Εἰς τὸ Μεσολόγγιον κατέφυγον καὶ οἱ κάτοικοι τῆς καταστραφείσης, ἄγνωστον ἐκ ποίας αἰτίας, κώμης *Χίλια Σπίτια*, ἡ ὁποία ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Ἀλικύρνης. Οἱ ἐκ τῶν Χιλίων Σπιτιῶν προελθόντες κατῴκησαν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, εἰς τὴν σημερινὴν συνοικίαν Καλύβια.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου ἠσχολοῦντο μὲ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν ἁλιείαν. Εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐσημείωσε τὸ Μεσολόγγιον ἐξαίρετον πρόοδον κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα (πρβλ «Ν. Ἑλληνομν.» τόμ. Η' (1911) σ. 225). Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἱδρύσεώς της ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου εὑρέθη ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βενετῶν καὶ διὰ τῆς κατὰ τὸ 1700 ὑπογραφείσης συνθήκης μεταξὺ τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ καὶ τῆς Βενετίας ὑπήχθη, ὅπως καὶ ὅλη ἡ Αἰτωλία, εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἀλλ' ἡ διάρκεια τῆς συνθήκης ταύτης ἦτο μικρὰ καὶ τῷ 1715 ἐκηρύχθη ὁ Τουρκοβενετικὸς πόλεμος, καθ' ὃν ὑπέστη μεγίστας καταστροφάς. Τὸ ναυτικὸν τοῦ Μεσολογγίου κατεστράφη τὴν 10 Ἀπριλίου 1770 κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλώφ, ἣν ἐκήρυξαν ἐν Μεσολογγίῳ ὁ Γρίβας μετὰ τοῦ Γουλιμῆ διὰ 300 Ἑλλήνων. Οὗτοι συνεπλάκησαν παρὰ τὸ Ἀλλελόκαστρον πρὸς 6.000 Ὀθωμανοὺς καὶ ἐφονεύθησαν ἅπαντες. Οἱ Τοῦρκοι ἐκρέμασαν ἐπὶ δοκῶν τὰς κεφαλὰς τῶν ἀρχηγῶν, οὓς ἐξέθαψαν ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ σωρῶν πτωμάτων καὶ ὥδευσαν πρὸς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου κατέστρεψαν τὴν πόλιν καὶ ἐπυρπόλησαν τὸ ναυτικόν. Ἡ πόλις βραδέως μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην ἀνεδημιουργεῖτο καὶ κατὰ τὸ 1804 ὑπετάγη εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν τῶν Ἰωαννίνων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὸ ναυτικόν της ἀνήρχετο εἰς 20 πλοῖα ἐμπορικὰ καὶ 40 βρατσέρας. Ἡ κυριαρχία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1820, ὅτε τὸ Μεσολόγγιον κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μπαμπᾶ πασᾶ, καταλύσαντος διὰ τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ τὴν δεσποτείαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐν Αἰτωλίᾳ. Τὸ Μεσολόγγιον ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων τὴν 20 Μαΐου 1821, πρωτοστατούντων τοῦ προύχοντος καὶ μέλους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Ἀναστασίου Παλαμᾶ καὶ τοῦ ἁρματολοῦ τοῦ Ζυγοῦ Δημητρίου Μακρῆ. Τὴν διοίκησιν τοῦ Μεσολογγίου ἀνέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τῆς προεδρείας τοῦ νομοτελεστικοῦ σώματος διὰ ψηφίσματος τοῦ Βουλευτικοῦ τῆς 11 Μαΐου 1822 μὲ ἀρχηγὸν τῶν στρατευμάτων τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν τὰ σώματα τῶν φιλελλήνων ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν Δάνιαν, τὸν Πολωνὸν Μαγεύσκην, τὸν Ἐλβετὸν Σεβαλιέ, τὸν Νόρμαν καὶ Ταρέλλαν καὶ ἐνισχύσεις σώματος Κεφαλλήνων καὶ Ζακυνθίων ὑπὸ τὸν Σπῦρον Πανᾶν, καὶ Πελοποννησίων ὑπὸ τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην, Κυριακούλην Μαυρομιχάλην καὶ Γιατρᾶκον. Οἱ Μεσολογγῖται ἀπετέλεσαν ἰδιαίτερον σῶμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀθανασίου Ραζικώτσικα, ἀνδρὸς συγκεντροῦντος μεγάλην ἱκανότητα, δρᾶσιν καὶ μόρφωσιν. Ὁ συγκεντρωθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ στρατὸς κατηυθύνθη εἰς Ἤπειρον καὶ μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Πέτα, κομίζων τὸν νεκρὸν τοῦ Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἐπεβάλλετο νὰ γίνῃ ἄμυνα πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς καθόδου τῶν τουρκικῶν στρατιῶν εἰς Πελοπόννησον. Οἱ πρόκριτοι τοῦ Μεσολογγίου μετὰ τοῦ Ἀθανασίου Ραζικώτσικα ἀνέλαβον τὴν ὀχύρωσιν τῆς πόλεως καὶ τῶν νησίδων τῆς λιμνοθαλάσσης, ἐκ τῶν ὁποίων πρῶτον προσεβλήθη τὴν 20 Ἰουνίου 1822 ὑπὸ τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Γιουσοὺφ πασᾶν τὸ Βασιλάδι, ἀμυνθέντων μὲ ἀπαράμιλλον γενναιότητα τῶν Μεσολογγιτῶν προασπιστῶν του. Ὁ Γιουσοὺφ πασᾶς ἀπεπειράθη μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν τοῦ Βασιλαδίου νὰ ἀποβιβάσῃ ἀγήματα εἰς τὴν Φάλτσαν Μπούκαν, ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ σώματος ἐξ 800 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Δημήτριον Μακρῆν ἠναγκάσθη νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς Πάτρας.

Πρώτη πολιορκία. Ἡ πόλις, ὡς εἶχε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ὡς ἔχει ἀκόμη σήμερον, δὲν ἐμφανίζει κανὲν φυσικὸν ὀχυρωματικὸν σημεῖον. Ἀπὸ ἀκτῖνος 3—4 χλμ. τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπίπεδον, οἱ δὲ Μεσολογγῖται ἀπεφάσισαν νὰ ἀνεγείρουν μικρὸν ὀχύρωμα, οὗτινος τὸ ὕψος δὲν ὑπερέβαινε τὸ ἀνδρικὸν ἀνάστημα, διὰ νὰ προστατευθῇ ἡ στρατηγικὴ θέσις τοῦ Μεσολογγίου ἔναντι τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλὰ καὶ ἡ γραμμὴ τῆς ἀμύνης τῆς πόλεως ἀπῄτει δύναμιν φρουρᾶς τοὐλάχιστον 4.000 ἀνδρῶν, ἐνῷ ὅλος ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Μεσολογγίου ἀνήρχετο μόνον εἰς 500 ἄνδρας ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδᾶτον, Μᾶρκον Μπότσαρην, Δημήτριον Μακρῆν, Ἀθανάσιον Ραζικώτσικαν. Ἐπὶ τοῦ τείχους εἶχον τοποθετηθῆ 14 τηλεβόλα παλαιοῦ συστήματος καὶ ἠνεώχθη γύρω τοῦ φρουρίου τάφρος βάθους 1 20 μ. καὶ πλάτος 2 μ.

Ἀπὸ τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1822 ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης καὶ ὁ Κιουταχῆς κατερχόμενοι ἐκ τοῦ Πέτα ἔφθασαν εἰς Μεσολόγγιον μετὰ στρατοῦ 20.000 ἀνδρῶν μὲ 11 πυροβόλα καὶ 4 βομβοβόλα καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. Ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἡμέρας τὰ πυροβόλα ἔβαλλον, προτάσεις δὲ ἐκ τῶν Τούρκων ἐστάλησαν πρὸς τοὺς πολιορκουμένους νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν. Οἱ πολιορκούμενοι προσδοκῶντες ἐνίσχυσιν, παρέτεινον τὸν χρόνον τῶν συνεννοήσεων διὰ τὴν παράδοσιν μέχρι τῆς 8 Νοεμβρίου, ὅτε ὁ ὑδραϊκὸς στόλος καταπλεύσας εἰς τὸ Βασιλάδι καὶ ἀποδιώξας τὸν τουρκικὸν στόλον, ἀπεβίβασε 1.700 ἄνδρας ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην, Ζ.ίμην, Λόντον καὶ Δεληγιάννην. Ἡ ἐνίσχυσις αὕτη ἔδωσε θάρρος εἰς τοὺς πολιορκουμένους, οἵτινες ἤρχισαν νὰ ἐξέρχωνται τοῦ φρουρίου καὶ νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν Τούρκων, προξενοῦντες οὐ μικρὰς φθοράς.

Οἱ ἡγέται τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἀνησύχουν διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος καὶ κατὰ σχέδιον τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ τὴν νύκτα τῆς 25 Δεκεμβρίου γενικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ φρουρίου, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ εἶχον ἐγκαταλείψει τὰς θέσεις των διὰ νὰ παραστῶσιν εἰς τὴν νυκτερινὴν ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων εἰς τοὺς ναούς. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπροδόθη ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη Ἰωάννου Γούναρη εἰς τὸν γραμματέα τοῦ στρατηγοῦ Μακρῆ καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των, ἐνῷ ἐκ τῶν κωδωνοκρουσιῶν καὶ τοῦ θορύβου τῶν γυναικοπαίδων εἰς τὰς 2 παρὰ τοὺς προμαχῶνας ἐκκλησίας τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου παρείχετο εἰς τοὺς πολιορκοῦντας ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὅλοι οἱ ἐν τῇ πόλει εὑρίσκοντο εἰς τοὺς ναούς. Τὴν τρίτην πρωϊνὴν ὥραν ἐγένετο ἡ ἐπίθεσις τῶν Τούρκων, ἀλλὰ οἱ εἰς τοὺς προμαχῶνας εὑρισκόμενοι ἡμέτεροι τοὺς ἀπώθησαν καὶ τοὺς συνέτριψαν. Κατόπιν τῆς ἀποτυχίας ταύτης οἱ Τοῦρκοι ἔλυσαν τὴν πρώτην πολιορκίαν τῆς πόλεως τὴν 31 Δεκεμβρίου 1822.

Ἡ ὀχύρωσις κατὰ τὸ 1823. Ἀπελθόντος τοῦ Μαυροκορδάτου μετὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν, εἶχον μείνει ἐν τῇ πόλει δύο μέλη ἐκ τῆς συσταθείσης διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ Βλαχόπουλος καὶ ὁ Παπαδάκης. Ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις διώρισεν ἔπαρχον Μεσολογγίου τὸν Κωνσταντῖνον Μεταξᾶν, ἀναλαβόντα τὰ καθήκοντά του τὸν Ἰούνιον τοῦ 1823, ὅτε ἡ πόλις ἠρίθμει πληθυσμὸν 6 χιλιάδων κατοίκων, ἐκ τῶν ὁποίων χίλιοι ἦσαν πολεμισταί. Τὸ φρούριον ἀνέλαβε νὰ ἀνακαινίσῃ ὁ ἐκ Χίου μηχανικὸς Μιχαὴλ Κοκκίνης, μὲ ἀρχιτέκτονα τὸν Σταῦρον Κουτζούκην, ὅστις ηὔρυνε τὴν τάφρον εἰς 8—9 μέτρα καὶ ἐβάθυνεν αὐτὴν κατὰ 2 μέτρα, ἐνῷ συγχρόνως κατεσκεύασε καὶ πρόταφρον. Τὸ προπέτασμα ὑψώθη καὶ ἐπλατύνθη καὶ ἐπὶ τῶν ἐξεχουσῶν τῆς νέας γραμμῆς τοῦ φρουρίου κατεσκευάσθησαν κανονοστάσια ὕψους 2—3,50 μ., εἰς τὰ ὁποῖα ἐδόθησαν τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα: Δρακούλη, Κ. Κανάρη, Σκεντέρμπεη, λόρδου Σέφφιελδ, Μονταλεμπέρτον, Ρήγα, Μακρῆ, Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης, Α. Κοκκίνη, ἐπισκόπου Ἰγνατίου, Μ. Μπότσαρη, Κοραῆ, Φραγκλίνου ἢ Τερρίμπιλε, Γουλιέλμου Τέλλου, Κούτσικου, λόρδου Βύρωνος καὶ Κυριακούλη, καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς νησίδος Μαρμαρᾶς προμαχῶνα τὸ ὄνομα τοῦ Σαχτούρη.

Φροντιστὴς τοῦ πολέμου εἶχε διορισθῆ ὁ Μῆτρος Δεληγεώργης. Ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης ἐξεστράτευσεν ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τὸ Καρπενήσι, ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὴν προέλασιν τοῦ πασᾶ τῆς Σκόδρας. Τὴν 8ην Αὐγούστου ἐφονεύθη ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον τοῦ Καρπενησίου ἐκ σφαίρας ριφθείσης ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ Τσελελεντήμπεη, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεχείρει νὰ εἰσορμήσῃ κατ' αὐτῆς καὶ ἐν μέσῳ θρήνων καὶ κοπετῶν μετεφέρθη εἰς Μεσολόγγιον καὶ ἐτάφη ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας, ὅπου καὶ σήμερον ὑπάρχει ὁ τάφος του, παρὰ τὸν προμαχῶνα Μπότσαρη. Ὁ ἔπαρχος τοῦ Μεσολογγίου Μεταξᾶς, βλέπων τὸν κίνδυνον τῆς προελάσεως τῆς στρατιᾶς τοῦ πασᾶ τῆς Σκόδρας καὶ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη, ἐκάλεσεν εἰς Μεσολόγγιον πάντας τοὺς ἔξω ἀρχηγούς, ἀπέστειλε δὲ νὰ καταλάβῃ τὴν ἰσχυρὰν θέσιν τῆς μονῆς τοῦ Λεσινίου τὸν στρατηγὸν Δῆμον Τσέλιον. Ἐντὸς τῆς πόλεως συνεκεντρώθησαν ὁ Τσόγκας, ὁ Κώστας Μπότσαρης, ὁ Μακρῆς μετὰ 2.000 ἀνδρῶν, ἀνετέθησαν δὲ τὰ κανονοστάσια εἰς τοὺς Μεσολογγίτας ὡς ἐμπειροτέρους.

Ἐνῷ τοιαῦτα ἐτελοῦντο ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ὁ πασσᾶς τῆς Σκόδρας ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη μὲ δύναμιν στρατοῦ 15 000 πεζῶν καὶ 2000 ἱππέων ὥδευε ἐναντίον τῆς πόλεως, ὁ ἔπαρχος Μεσολογγίου Μεταξᾶς ἀντικαθίστατο ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου καὶ ἔφθανεν οὗτος εἰς Μεσολόγγιον κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου 1823, ὀλίγον πρὶν φθάσῃ ὁ λόρδος Βύρων ἐκ Κεφαλληνίας.

Ἐν μέσῳ τιμῶν καὶ λαϊκοῦ συναγερμοῦ ὁ λόρδος Βύρων ἀπεβιβάσθη τὴν 5 Ἰανουαρίου 1824 εἰς Μεσολόγγιον καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν παρὰ τὴν παραλίαν οἰκίαν τοῦ Χρήστου Καψάλη. Ἡ κυβέρνησις ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας πρὸς κατάληψιν τῆς Ναυπάκτου καὶ ὁ λόρδος Βύρων ἔκαμε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο διὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὰ ἐν Μεσολογγίῳ πράγματα πρὸς ἄμυναν τῆς πόλεως κατὰ τῶν μεγάλων κινδύνων, ὑφ' ὧν ἐπηπειλεῖτο. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἀσθενήσας ἀπέθανε τὴν 19 Ἀπριλίου 1824 Ὁ θάνατός του ἐβύθισεν εἰς πένθος τὴν πόλιν. Ἐκηδεύθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὑφ' ὅλου τοῦ κλήρου τῆς πόλεως μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Ἄρτης Πορφύριον καὶ τὸν βοηθόν του ἐπίσκοπον Ρωγῶν Ἰωσὴφ καὶ παρισταμένων τοῦ προέδρου τοῦ ἐκτελεστικοῦ Α. Μαυροκορδάτου, τῶν στρατηγῶν Μπότσαρη, Σκαλτσᾶ, Τσόγκα, Βλαχοπούλου, Μακρῆ, Ραζηκώτσικα, Δεληγεώργη καὶ ὅλων τῶν προκρίτων. Τὸν ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ Σπυρίδων Τρικούπης. Ὁ νεκρὸς ταριχευθεὶς μετεφέρθη εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ βρικίου «Φλωρὶς» εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐτάφη εἰς τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χάκναλ Τόρκαρδ οἰκογενειακὸν τάφον. Τὰ ἐκ τῆς ταριχεύσεως σπλάγχνα ἐτέθησαν εἰς ἀργυροῦν κιβωτίδιον καὶ ἐτάφησαν παρὰ τὸν τάφον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ἐκεῖ ὅπου τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1881 ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπὴς μαρμάρινος ἀνδριὰς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ φιλέλληνος, ὃν ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου εἶχεν ἀνακηρύξει πρῶτον ἐπίτιμον δημότην της. Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ θανάτου του κατὰ τὸ 1924 ἠγέρθη μαρμάρινος στήλη μετ' ἀναγλύφου προτομῆς τοῦ Βύρωνος ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, εἰς τὸν χῶρον ὅπου ἔκειτο ἡ οἰκία, ἐν ᾗ διέμενε καὶ ἀπέθανεν ὁ Βύρων καὶ ἥτις κατερειπώθη ἐκ τῆς ἀνατινάξεως τῆς ἐγγὺς κειμένης ἀποθήκης τῶν πολεμεφοδίων ὑπὸ τοῦ Χρήστου Καψάλη κατὰ τὴν ἔξοδον. Τῷ 1930 ὁ δήμαρχος τοῦ Μεσολογγίου μετέβη εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἐστεφάνωσε τὸν τάφον τοῦ ἀθανάτου μεγάλου τῆς Ἑλλάδος φίλου, μὲ δάφνην τοῦ Ἡρῴου.

Δευτέρα Πολιορκία. Παρῆλθον μῆνες ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βύρωνος καὶ τὸ Μεσολόγγιον δὲν εἶχεν ὑποστῆ ἀκόμη νέαν προσβολὴν τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο ἐν Αἰτωλίᾳ. Μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ φρουρίου εἶχον τεθῆ ἐπ' αὐτοῦ 48 σιδηρᾶ πυροβόλα διαφόρου ὁλκῆς μέχρι 48 λιτρῶν καὶ 4 βομβοβόλα. Ἡ δύναμις

Digitized by Google

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Θ. Βρυζάκη: Ἡ ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου.

[Πινακοθήκη Δήμου Μεσολογγίου.]

Digitized by Google

Ἰ. Λαγκλουά: Ἐπίθεσις τοῦ Κιουταχῆ κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. [Χαλκοτυπία τοῦ Μουσείου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν.]

Ντὲ Σεγέρ: Ὁ ἐπίσκοπος Ἰωσὴφ Ρωγῶν κοινωνεῖ τοὺς μελλοθανάτους. [Μουσεῖον Μπορντώ.]

Digitized by Google

Ντὲ Σεγέρ: Ἡ καταστροφὴ τοῦ Μεσολογγίου. (Μουσεῖον Μπορντώ).

Πενανβίλ: Ἡ δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου.

Digitized by Google

Ντελακρουά: Ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ Μεσολογγίου.
[Μουσεῖον Μπορντώ.]

Ε. Ντελανσάκ: Σκηνὴ ἀπὸ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου.
[Πινακοθήκη Δήμου Μεσολογγίου.]

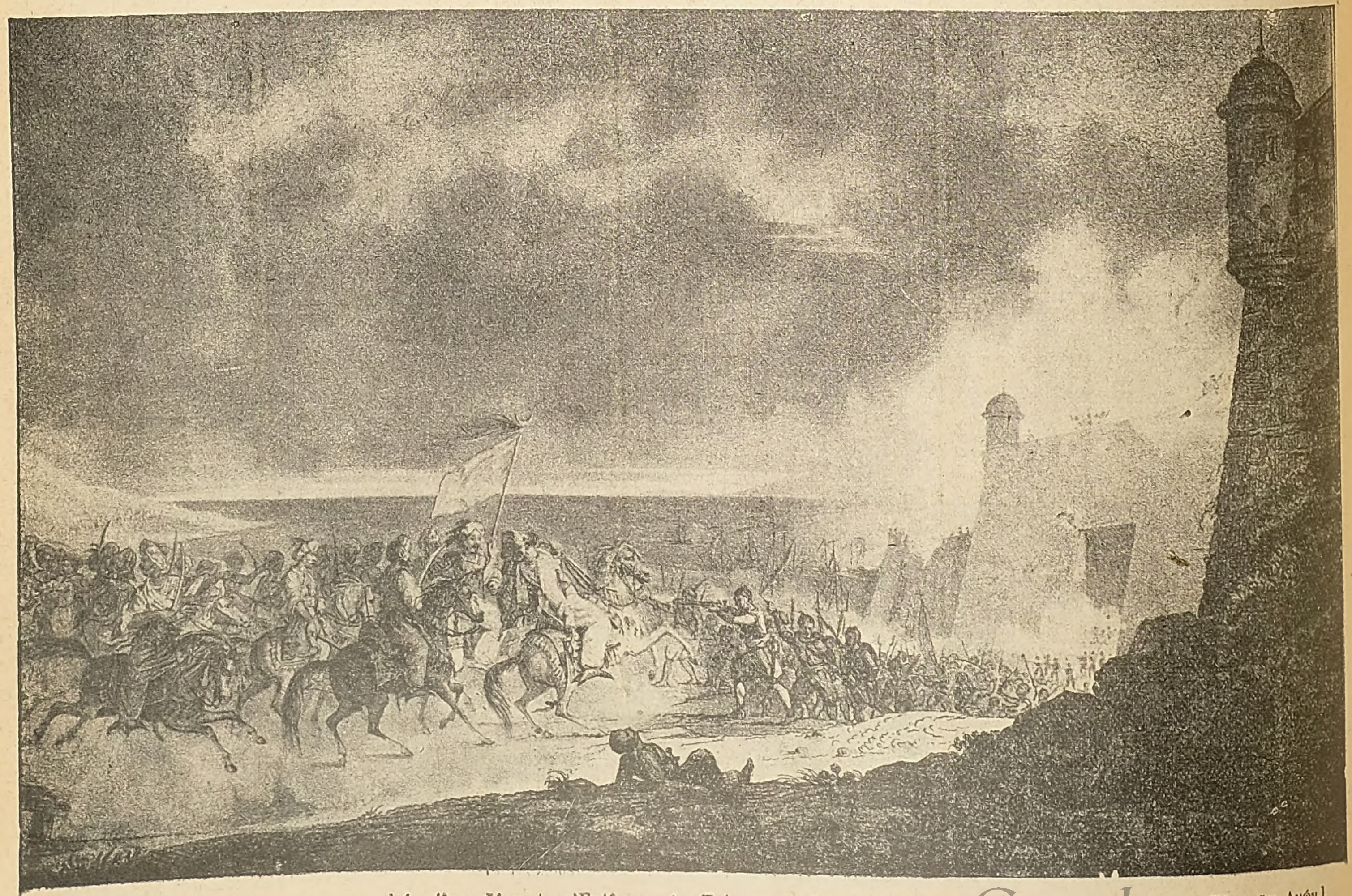

Ἀγγέλου Φλαντέν: Ἐπίθεσις τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. [Μουσεῖον Λυών.]

Digitized by Google

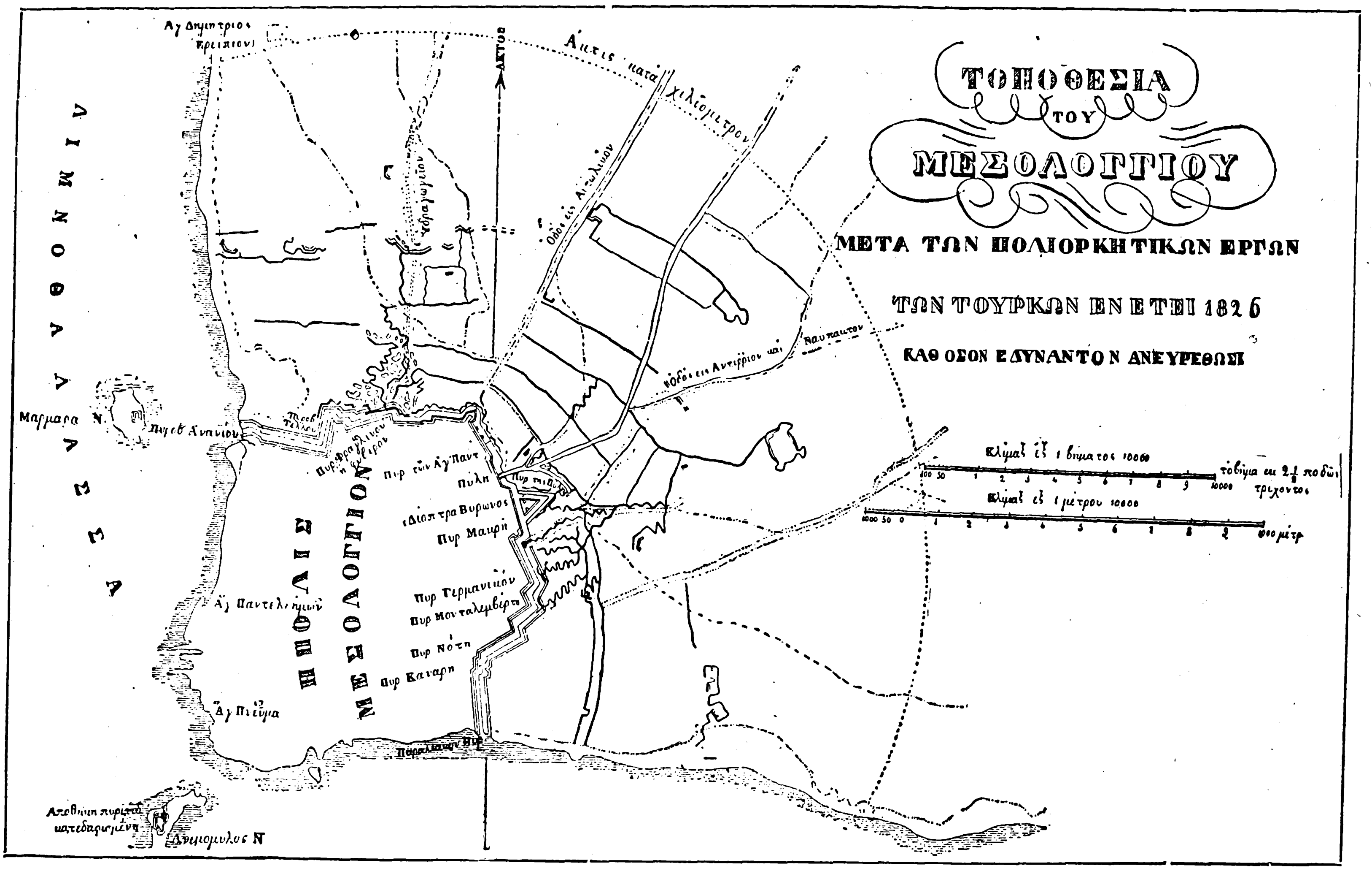

Τοπογραφικὸς χάρτης τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, κατὰ σχεδιογράφημά τοῦ Πρόκες Ὄστεν.

τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου ἀνήρχετο ἤδη εἰς 2.500 ἄνδρας ὑπὸ τοὺς Νότην Μπότσαρην, Γ. Λιακατᾶν, Ἰωάννην Σούκαν, Νικόλαον Στουρνάραν, Δῆμον Τσέλιον, Δημήτριον Μακρῆν, Ἀθανάσιον Ραζη ώτσικαν, Ἀνδρέαν Ἴσκον, ἡ δὲ διευθυντικὴ ἐπιτροπὴ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, ἡ ἑδρεύουσα ἐν τῇ πόλει, ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν βουλευτῶν Ἰωάννου Παπαδιαμαντοπούλου, Γεωργίου Καναβοῦ καὶ Δημητρίου Θέμελη, ἀναλαβόντων τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς 12 Ἀπριλίου 1825. Ἀπὸ τῆς 15ης Ἀπριλίου κατέφθασε καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν Κάκκαβον τὸ πρῶτον τουρκικὸν σῶμα, διοικούμενον ἀπὸ τοὺς Ἰσμαὴλ-πασᾶ Πλιάσαν καὶ Κεχαγιάμπεην, ἐνῷ ἤρξαντο νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν πόλιν καὶ ἄλλαι ἐνισχύσεις ὑπὸ τοὺς Μῆτρον Βάγιαν, Ἀλέξιον Βλαχόπουλον, Μῆτσον Κουφογιάννην, Ἰωάννην Ράγκον, Λάμπρον Βεΐκον, Γεώργιον Κῖτσον, Γεώργιον Βάγιαν. Τὴν τουρκικὴν πρωτοπορίαν ἠκολούθησεν τὸ κύριον σῶμα ὑπὸ τὸν Κιουταχῆ πασᾶν, ἐνῷ ὁ τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τοὺς Χοσρὲφ καὶ Γιουσοὺφ πασᾶδες ἀπέκλειε τὰ παράλια. Ἡ δύναμις τῆς φρουρᾶς ἀρχομένου τοῦ Μαΐου εἶχε φθάσει τὰς 4.000 ἄνδρας, ἀλλὰ ὑπῆρχον εἰσέτι 8.000 πληθυσμοῦ ἐν τῇ πόλει, συγκεντρωθεῖσαι ἐκ τῶν πέριξ κατὰ τὴν προέλασιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Οἱ Τοῦρκοι ἀνερχόμενοι εἰς 30.000, διαρκῶς ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ Μεσολογγίου, ἀλλ' οἱ ὑπερασπισταί του ἀπέκρουον μὲ ἡρωϊσμὸν τὰς ἐπιθέσεις. Εἰς μίαν περίοδον, καθ' ἣν εἶχεν ἐπέλθει ἐξάντλησις τροφῶν καὶ ὁ ἐφοδιασμὸς ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς μοίρας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ, οἱ Τοῦρκοι προέτειναν τὴν διὰ συνθήκης παράδοσιν τῆς πόλεως. Οἱ πολιορκούμενοι διὰ νὰ ἐπιτύχουν χρόνον παρέτεινον τὰς συνεννοήσεις, μέχρις ὅτου ἑπτὰ ὑδραϊκὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν Νιάγκαν τὴν 10 Ἰουνίου ἐφωδίασαν τὴν πόλιν μὲ τροφάς. Προτάσεις πρὸς παράδοσιν ἑπτάκις, μὲ ὅρους εὐνοϊκοὺς διὰ τοὺς πολιορκημένους, ὑπέβαλον οἱ Τοῦρκοι, ἀλλ' οἱ Μεσολογγῖται ἀπήντων πάντοτε: «τὰ κλειδιὰ τοῦ Μεσολογγιοῦ εἶναι στὶς μποῦκες τῶν κανονιῶν μας κρεμασμένα».

Οἱ πολορκημένοι ἐνισχυθέντες καὶ ἀπὸ τὸν Κῖτσον Τζαβέλλαν εἰσελθόντα μετὰ σώματος Σουλιωτῶν τὴν 7 Αὐγούστου εἰς τὴν πόλιν, ὑπεστήριζον μὲ ἄφθαστον πατριωτισμὸν τὸ Μεσολόγγιον, ὁ δὲ σουλτᾶνος, παρατηρῶν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Κιουταχῆ ὅπως ἐκπορθήσῃ αὐτό, ἐζήτησε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἰμβραὴμ ἔφθασε πρὸ τοῦ Μεσολογγίου τὴν 12 Δεκεμβρίου 1825 μὲ 10.000 Αἰγυπτίους καὶ χλευαστικῶς εἶπεν εἰς τὸν Κιουταχῆν, ὅστις εἶχε λάβει παρὰ τοῦ σουλτάνου τὸν τίτλον τοῦ ρουμελῆ βαλεσῆ μὲ τὸν ὅρον «ἢ τὸ Μεσολόγγι ἢ τὴν κεφαλή σου», πῶς ἐπὶ 8 ἤδη μῆνας δὲν ἠμπόρεσε νὰ πάρῃ τὸν φράχτην ἐκεῖνον, δεικνύων τὸ φρούριον τοῦ Μεσολογγίου. Ἐζήτησε παρὰ τοῦ Κιουταχῆ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν εὐθύνην τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐντὸς 14 ἡμερῶν θὰ κατελάμβανε τὴν πόλιν, διατάξας γενικὸν ἀποκλεισμὸν ἐκ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Αἱ ἡμέραι πλέον διὰ τοὺς πολιορκημένους ἦσαν φοβεραί. Τὰ τρόφιμα καὶ τὰ φάρμακα ἐξηντλοῦντο. Ὁ στόλος δὲν ἠδύνατο ν' ἀποβιβάσῃ τροφάς, καὶ ἐκ τῆς κακῆς διοικήσεως τῶν ἐν Ναυπλίῳ κυβερνώντων δὲν ἐλαμβάνοντο τὰ ἐπιβαλλόμενα μέτρα πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ μόνου τότε διεξαγομένου ἀγῶνος διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Αἱ ἐπιθέσεις ὅμως αἱ τόσον λυσσαλέαι καὶ ὁ συνεχὴς κανονιοβολισμὸς τοῦ Ἰμβραὴμ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκπορθήσωσι τὴν πόλιν, ὡς ἐκ τούτου δὲ οὗτος ὑπεχρεώθη πρὶν ἢ ἐκπνεύσουν αἱ 14 ἡμέραι νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Κιουταχῆ, διὰ νὰ προσβάλουν τὸ Μεσολόγγιον ἡνωμένοι οἱ δύο στρατοί.

Κατόπιν λυσσωδῶν ἀγώνων καὶ ἕνεκα ἀναφλέξεως τῆς πυρίτιδος κατελήφθη κατὰ πρῶτον τὴν 23 Φεβρουαρίου τὸ Βασιλάδι καὶ ἐφονεύθησαν ὁ ἀρχηγὸς στρατηγὸς Σπυρίδων Πεταλούδης, ὁ ἀστυνόμος Σπυρίδων Ραζῆς, ὁ Ἀναστάσιος Παπαλουκᾶς, ὁ Ἰταλὸς πυροβολητὴς Πασχάλης Γιακουμόζη, ἔπειτα, τὴν 28 Φεβρουαρίου ὁ Ντολμᾶς, φονευθέντος τοῦ στρατηγοῦ Γεωργίου Λιακατᾶ καὶ τέλος μετ' ὀλίγον τὸ Αἰτωλικόν. Τὴν 25 Μαρτίου οἱ Μεσολογγῖται μὲ τοὺς Κῖτσον Τζαβέλλαν καὶ Παναγιώτην Σωτηρόπουλον ἐθαυματούργησαν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν εἰς τὴν μάχην τῆς Κλεισόβης, ἀλλ' ἡ πεῖνα καὶ αἱ ἀσθένειαι ἐξαντλοῦν τοὺς μαχομένους καὶ δεκατίζουν τὸν πληθυσμόν. Πᾶσα ἐλπὶς ἐνισχύσεως ἐκ τῶν ἔξωθεν εἶχεν ἐκλείψει. Ὁ βομβαρδισμὸς ἐξηκολούθει ἀνελλιπῶς. Τὸ τυπογραφεῖον, ὅπου ἐξεδίδοντο τὰ «Ἑλληνικὰ Χρονικά», κατεστράφη τὴν 21 Φεβρουαρίου καὶ πλεῖσται ἄλλαι οἰκίαι κατερειπώθησαν. Τὴν κατάστασιν τῆς πόλεως ἐκθέτει εἰς ἐπιστολήν του ὁ διευθυντὴς τῶν «Ἑλληνικῶν Χρονικῶν» Ἰ. Μάγερ πρὸς τὸν Στάνχωπ σταλεῖσαν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐξόδου. «Κατηντήσαμεν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην, γράφει ὁ Μάγερ, ὥστε νὰ τρεφώμεθα ἀπὸ τὰ πλέον ἀκάθαρτα ζῷα. Ὑποφέρομεν φρικτὰ ἀπὸ πεῖναν καὶ ἀπὸ δίψαν. Προσεβλήθημεν ἀπὸ διαφόρους ἀσθενείας. Χίλιοι ἑπτακόσιοι τεσσαράκοντα ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας ἔχουν ἤδη ἀποθάνει. Περισσότεραι ἀπὸ ἑκατὸν χιλιάδας βόμβαι, ριφθεῖσαι ἀπὸ τὸν ἐχθρόν, κατέστρεψαν τοὺς προμαχῶνας καὶ τὰ οἰκήματά μας. Τὸ ψῦχος μᾶς βασανίζει ἕνεκα τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ξύλων. Μὲ ὅλας τὰς στερήσεις ταύτας εἶναι ἀξιοθαύμαστον θέαμα νὰ βλέπῃ κανεὶς τὸ θάρρος καὶ τὸ ὑψηλὸν φρόνημα τῆς φρουρᾶς μας. Εἰς ὀλίγας ἡμέρας ὅλοι αὐτοὶ οἱ γενναῖοι θὰ εἶναι σκιαὶ μόνον ἀγγέλων, μάρτυρες ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου δι' ὑπόθεσιν, ἥτις ἦτο ἰδική του. Ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν ἀνδρείων μας σᾶς ἀναγγέλλω τὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μεθ' ὅρκου ληφθεῖσαν ἀπόφασίν μας νὰ ὑπερασπίσωμεν σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ ἔδαφος τοῦ Μεσσολογγίου καὶ νὰ συνταφιασθῶμεν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως, παρὰ νὰ ἀκούσωμεν πρότασίν τινα περὶ παραδόσεως. Ζῶμεν τὰς τελευταίας μας στιγμάς. Ἡ ἱστορία θέλει μᾶς δικαιώσει καὶ οἱ μεταγενέστεροι θὰ θρηνήσουν τὴν συμφοράν μας. Ἐμὲ καθιστᾷ ὑπερήφανον ἡ σκέψις ὅτι τὸ αἷμα ἑνὸς Ἑλβετοῦ, ἑνὸς ἀπογόνου τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, μέλλει νὰ συμμιχθῇ μὲ τὸ αἷμα τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος».

Ἡ ἔξοδος. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς φρουρᾶς τὴν 6 Ἀπριλίου συνῆλθον εἰς σύσκεψιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπισκόπου Ρωγῶν Ἰωσὴφ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, διὰ νὰ ἀποφασίσουν διὰ τὴν τύχην τῆς πόλεως. Ἐν μιᾷ φωνῇ ἀπεφασίσθη ἡ ἔξοδος καὶ πρὸς τοῦτο ἐστάλησαν οἱ ἀγγελιαφόροι Πᾶνος Λαδιᾶς καὶ Κωνστ. Κανάτας νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν ἐν Δερβενίστῃ στρατηγὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην νὰ εὑρίσκεται τὴν νύκτα τοῦ Λαζάρου πρὸς τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων μετὰ τοῦ σώματός του εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος καὶ τοὺς ἐνισχύσῃ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐξόδου. Ὁ ἐκ τῶν ἀγγελιαφόρων Κανάτας κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Καραϊσκάκην καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἀναγγέλλων ὅτι θὰ ἦτο εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος τὴν ὁρισθεῖσαν νύκτα πρὸς ἐπικουρίαν των. Τὴν ἀπάντησιν τοῦ Καραϊσκάκη ἤκουσαν ἐν μεγάλῳ πολεμικῷ συμβουλίῳ ἅπαντες οἱ ἀρχηγοὶ σωμάτων καὶ οἱ πρόκριτοι. Τότε ἐρρίφθη ἡ ἰδέα νὰ σφαγῶσι τὰ γυναικόπαιδα, ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ, μὲ ἕνα ὑπέροχον λόγον του, ἀπέτρεψε τὴν σκέψιν ταύτην, ἣν ὑπέδειξεν ὁ ἡρωϊκὸς πυροβολητὴς Γουρνάρας. Ὁ Χρῆστος Καψάλης ἐδήλωσεν ὅτι αὐτὸς μὲ πάντα μὴ δυνάμενον νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῶν φαλάγγων θὰ εὕρῃ τὸν θάνατον, ἀνατινάσσων τὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ του φυσιγγιοδοτεῖον, ὅπου ὑπῆρχε μεγάλη ποσότης πυρίτιδος.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τραγικὰ συμβάντα διαδραματίζονται εἰς τὴν πόλιν. Ὁ ἐπίσκοπος Ἰωσήφ, βοηθούμενος ἀπὸ τὸν ἀρχιμανδρίτην Ζαλογγίτην καὶ τοὺς ἱερεῖς Πλαπούταν, Βάλβην καὶ Ἀγλοκάνον, κοινωνεῖ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ὅλους τοὺς ἐν τῇ πόλει. Οἱ ἀσθενεῖς, οἱ τραυματίαι καὶ τὰ γυναικόπαιδα ἀποχωρίζονται μὲ σπαραξικαρδίους σκηνὰς ἀπὸ τοὺς πατέρας, συζύγους καὶ ἀδελφούς των, οἵτινες θὰ ἐξέλθουν. Πολλαὶ γυναῖκες φορέσασαι τὰς στολὰς τῶν ἀνδρῶν μετέχουν τῶν φαλάγγων, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν στρατηγῶν Δημητρίου Μακρῆ, Κίτσου Τζαβέλλα καὶ Νότη Μπότσαρη ἐξῆλθον κατὰ τὸ μεσονύκτιον διὰ τριῶν γεφυρῶν τεθεισῶν ἐπὶ τῶν κανονοστασίων τῆς Λουνέτας, Ρήγα καὶ Μονταλεμπέργ.

Ἡ ἀναμενομένη ἐνίσχυσις εἰς τὸν Ἅγιον Συμεῶνα δὲν ἐφάνη, διότι ὁ Καραϊσκάκης ἀντικα-

Digitized by Google

τασταθεὶς τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐκ τῆς ἀρχιστρατηγίας διὰ τοῦ Κώστα Μπότσαρη εἶχε μείνει μόνος ἐν Δερβενίστη. Τὴν στιγμὴν τῆς ἐξόδου, ἐκ προδοσίας Βουλγάρου εὑρισκομένου ἐν τῇ φρουρᾷ καὶ αὐτομολήσαντος εἰς τοὺς Τουρκοαιγυπτίους, τὰ πολιορκητικὰ στρατεύματα προσέβαλον τοὺς ἐξερχομένους. Τότε ἠκούσθη φωνὴ «ὀπίσω, ὀπίσω στὰ κανόνιά μας!», ἡ ὁποία ὄχι μικρὰν σύγχυσιν ἐπέφερε. Τὸ μεγαλύτερον μέρος μὲ ἀκάθεκτον ὁρμήν, μέσῳ τῶν χιλιάδων τῶν πολιορκητῶν, ἐπροχώρησε πρὸς τὰ ἐμπρός, διὰ νὰ εὕρῃ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀρακύνθου, παρὰ τὸν Ἅγιον Συμεῶνα, ἀλβανικὸν σῶμα καὶ ἐμπλακῇ μετ' αὐτοῦ, οἱ δὲ ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἰωσήφ, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἄπειραι ἀνατινάξεις ἔλαβον χώραν καὶ ἀγρία σφαγή. Τρομερὸς κρότος σείει τὸ ἔδαφος ἐκ τῆς ἀνατινάξεως τῆς οἰκίας Καψάλη καὶ τὴν ἐπαύριον, ὅτε τὰ πάντα ἔκαιε τὸ πῦρ, τὸ τελευταῖον καταφύγιον τῶν ὀλίγων Μεσολογγιτῶν, ὁ Ἀνεμόμυλος, ἀνατινάσσεται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωσήφ. Τίποτε δὲν ἔχει μείνει πλέον. Οἱ ἐξελθόντες ἔπειτα ἀπὸ ἡρωϊκὴν πάλην μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς παρὰ τὸν Ἅγιον Συμεῶνα φθάνουν εἰς Δερβεκίσταν καὶ ἐκεῖθεν στερούμενοι ἀκόμη τροφῶν διαπεραιοῦνται εἰς Ναύπλιον διὰ νὰ συνεχίσουν τοὺς ἀγῶνας. Εἰς τοὺς νεκροὺς τῆς ἐξόδου συγκαταριθμοῦνται ὁ Ἀθ. Ραζηκώτσικας, ὁ Παπασταματόπουλος, ὁ Καρπούνης, ὁ Μάγερ, ὁ Φαράντος, ὁ Κοκκίνης, ὁ Παλαμᾶς, ὁ Γρίβας, Στουρνάρας καὶ οἱ Γερμανοὶ φιλέλληνες Μπαΐζερ, Κλέμπ, Στσίπαμ, Λύτρεβ, Σπίτσελμπεργκ, ὁ βαρῶνος Μπέντεζελ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι.

Τὸ Μεσολόγγιον τὴν 12 Ἀπριλίου 1826, τελείως κατεστραμμένον, εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν. Μέγας ἀριθμὸς αἰχμαλώτων γυναικοπαίδων ἐξαπεστάλη εἰς Αἴγυπτον, ἐνῷ ἡ εὐρωπαϊκὴ γνώμη ἐξεδήλωνε τὸν θαυμασμόν της διὰ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Μεσολογγιτῶν. Ἐν Παρισίοις ὠργάνωσαν οἱ φοιτηταὶ διαδήλωσιν ἐκ τοῦ προχείρου τὸ μεσονύκτιον, ὅτε ἀνηγγέλθη ἡ εἴδησις τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ Πάλμερστον εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων καὶ ὁ Σατωβριὰν εἰς τὴν γαλλικὴν βουλὴν ἐξεφώνησαν ὑπερόχους λόγους ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὰ φιλελληνικὰ κηρύγματα τοῦ Νείμπουρ καὶ τοῦ Θειρσίου ἐμπνευσθέντα ἀπὸ τὴν τραγῳδίαν τοῦ Μεσολογγίου ἐγείρουν τὸν γερμανικὸν λαὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔρανοι καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν ἀνοίγονται ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος καταθέτει μέγα μέρος ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου του ταμείου διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλώτων γυναικοπαίδων τοῦ Μεσολογγίου καὶ διατάσσει νὰ σταματήσουν αἱ πρὸς τιμήν του ἑορταὶ καὶ φωταψίαι καὶ τὰ διὰ ταῦτα προοριζόμενα χρήματα νὰ μοιράζωνται ἐξ ἴσου εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς πόλεως καὶ ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ Ἑλβετὸς Εὐνάρδος ἐνισχύει ἀμέσως τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπευθύνει ἔκκλησιν πρὸς τὸν κόσμον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ Λαφὶζ καὶ ὁ Σαὶν Ὀλὲρ ὑπερμαχοῦν εἰς τὴν γαλλικὴν βουλὴν τῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὁ σοφὸς Γερμανος Βόσσιος προσφέρει ὅλην του τὴν περιουσίαν ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ Μεσολογγίου. Ποιηταί, γλύπται καὶ ζωγράφοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὁ Οὐζανώ, ὁ Δαυῒδ Νταζέρ, ὁ Δελακροά, ὁ Εὐγένιος Δελανσὰκ ἀπαθανατίζουν εἰς ἔργα των τὴν δόξαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἡ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου ἐπέφερε τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους.

Οἱ πεσόντες κατὰ τὴν ἔξοδον. Κατὰ τὴν ἔξοδον ἔπεσαν ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων καὶ οἱ ἑξῆς: Πανταλέων Βάλβης, Παν. Ἀγλύκαντος, Γ. Μπουτινιώτης, Σωτ. Ἀνανίας, Γεράσ. Τσοκάντας, Ἀνδρ. Παπανδρέου ἱερεῖς καὶ Πορφύριος ἱερομόναχος καὶ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν ἐπωνύμου οἱ ἐκ τῆς φρουρᾶς μαχηταί: Ἀναστ. Ἀδάμης, Νικόλ. Ἀδάμης, Ἀναστ. Ἀϊβαλιώτης, Γεώργ. Ἀϊβαλιώτης, Ζώης Ἀκρίβης, Σωτ. Ἀκριβός, Γεώργ. Ἀλεξόπουλος, Χρ. Ἀλεξόπουλος, Σπ. Ἀλεξόπουλος, Κων. Ἀμβρόσιος, Παν. Ἀναστασέλλος, Παν. Ἀποστολάκης, Σπ. Ἀποστολάκης, Ἀπ. Ἀποστόλου, Σῖμος Ἀποστόλου, Ἀνδρ. Ἀποστολόπουλος, Γεώργ. Ἀραπούλης, Χρ. Ἄρτης, Ἀλέξ. Ἀσήκης, Ἀνδ. Ἀσήμης, Ἀναστ. Ἀσημακόπουλος, Γερ. Ἀσημούλης, Ἀθ. Ἀσιώτης, Βασ. Ἀϋφαντῆς, Γεώρ. Ἀϋφαντῆς, Σπ. Ἀϋφαντῆς, Ἀναστ. Βαλτινός, Κων. Βαλτινός, Πέτρ. Βαμβακᾶς, Ἀθ. Βαλοπαπουτσῆς, Ἰωάν. Βαλοπαπουτσῆς, Ἀθ. Βαρβάρας, Γεώργ Βαρβάρας, Παν. Βαρβάρας, Γεώργ. Βλαχογιάννης, Ἀθ. Βλαχοπάνος, Πέτρ. Βενδραμῆς, Πᾶνος Βενδραμάκης, Σωτ. Βέρης, Ἰωάνν. Βέρκης, Δημ. Βοϊνός, Γαλῆς Βράχος, Ἀναστ. Γαβαλιώτης, Σπυρ. Γαϊδορομῆτρος, Γερ. Γαλανταριᾶς, Κων. Γαλανός, Ἰωάν. Γαλαπανός, Δημήτριος Γδαραντώνης, Κωνσταντῖνος Γεραντώνης, Κωνστ. Γεροθανάσης, Νικ. Γεωργούλας, Χρ. Γιαννιᾶς, Ἀναστ. Γιαννόπουλος, Γιώτης Γκιώνης, Δημ. Γκόρπας, Κ. Γκόγιας, Γεώργ. Γονῆς, Μιχ. Γκλόβανος, Γεώργ. Γουλιμῆς, Ἀνδρ. Γουναράκης, Δημ. Γουναράκης, Ἰωάν. Γουναράκης, Πέτρ. Γουναράκης, Παν. Γούναρης, Σωτ. Γρηγορόπουλος, Ἰωάν. Γυφτογιάννης, Πέτρ. Γυφτογιάννης, Χρ. Δαμάσος, Ἰωάν. Δασκαλόπουλος, Γεώργ. Δάτσικας, Ἰωάν. Δάτσικας, Ν. Δάτσικας, Ν. Δελαλῆς, Ἀνδρ. Δεληγιώργης, Καλλίμαχος Δεστούνης, Κ. Δημητρούκας, Ἰωσὴφ Δημητρούκας, Διον. Διμάρης, Σπ. Δημητρούλιας, Χρ. Δημητρούλιας, Ἀθαν. Δρακογιάννης, Ἀνδρ. Δρακόπουλος, Ἀπ. Ζαβιτσανάκης. Ν. Ζαπαντιώτης, Χο. Ζαχαρίας, Ζαφείριος Ζαρζέλης, Ζαφείριος Ζελμπένης, Κ. Ζελμπένης, Ζαφείριος Ζέρβας, Ἀνδρ. Ζορμπᾶς, Γεώργ. Ζῶτσος, Ἀνδρ. Θεολόγος, Ἰωάν. Θεολόγος, Κ. Θεολόγος, Παντῆς Θεολόγος, Σπυρ. Θεοφίλου, Θεόφ. Φ. Θεοφίλου, Ἀθαν Θωμόπουλος, Μῆτσος Θεοδώραινας, Ν. Θεοδώραινας, Γερ. Ἰγγλέζος, Γ. Ἰγγλέζος, Ἀνδρ. Ἰωνᾶς, Ἰωάν. Ἰωνᾶς, Κ. Ἰωάννου, Σπ. Ἰωάννου, Ἰωάν. Κακοκάλας, Ἀπ. Κακλαμᾶνος, Ἰωάν. Καλαμπαλίκης, Δημ. Καλύβας, Γ. Κακούρης, Ἀ. Κολοκύθας, Γεώρ. Κατρουμάδος, Ἀναστ. Καραγιάννης, Κωνσταντ. Καρβούνης, Δημήτριος Κατσιβόλης, Ἀθανάσιος Καπράλος, Καραπιπέρης, Χ. Κουζέλης, Τασ. Καραμπέτσος, Δημ. Κοτζάκαρης, Ζ. Κουτσουμπίνης, Ἀθ. Κουκουρέμπας, Μ. Κουκουρέμπας, Μ. Κριτόπουλος, Π. Καμτσῖκος, Σ. Κουτσοπάνος, Ἰ. Κορτέλος, Βλ. Κερτινός, Ἀν. Κερτινός, Ἀθ. Κοντοκρᾶς, Παν. Κοντοκρᾶς, Γεώρ. Κουτουκρᾶς, Σ. Κορδομπάτσας, Δ. Καρπούνης, Δ. Καρκανιᾶς, Ἰ. Κούγιας, Ζαφ. Κουρόπουλος, Β. Κουτουκρᾶς, Τούλας Κιτσινέλης, Γεώρ. Κιτσινέλης, Ἀνασ. Κατσινέλης, Χρ. Κατσινέλης, Δημ. Κιτσινέλης, Κώστας Καμμένος, Ἰ Καμασοχρῆστος, Γ. Κολοτυμπάνης, Ἀν. Κολοτυμπάνης, Θ. Κολοτυμπάνης, Χρ. Καφφεντζῆς, Ἀν. Καφφεντζῆς, Δ. Καφφεντζῆς, Ἰ. Κοντομῆτσος, Ν. Καλοπαζᾶρος, Κ. Καλοπαζᾶρος, Ἀθ. Κλεισούρας, Β. Κουζέλης, Ν. Καρκανιᾶς, Κ. Κότζης, Γ. Κόκκινος, Ἀ. Κουτρούλιας, Γ. Καπιστράνας, Δ. Καραντζογιάννης, Δ. Κουρδουμπάτσης, Καλπαγγέλης, Π. Χ. Καψάλης, Σ. Χ. Καψάλης, Ἀλ. Κατσαούνης, Ἰ. Καψάλης, Δ. Α. Κουρκουτσιλαῖοι, Μαν. Κωνσταντίνου. Δ. Καραμουτάνης. Π. Καραμουτάνης, Δ. Κατσίβολης, Σ. Κατσίβολης, Ν. Κῖκος, Σ. Κωστόπουλος, Γ. Καμαγεωργάκης, Ἀν. Καφφεντζῆς, Ἀ. Καγκαϊδῆς, Δ. Κουτσογιάννης, Σ. Κοργαῖννος. Ἰ. Κακοκάλας, Χ. Κακοκάλας, Κ. Κουνοπᾶνος, Θ. Κυριαζῆς, Ἀ. Καραγιαννόπουλος, Μ. Καραγιαννόπουλος, Χ. Καραγιαννόπουλος, Α. Καραγιάννης, Γ. Κολόμπας, Πέτρ Κοτσάμπασης, Ν Κοτσάμπασης, Μ Κοτσάμπασης, Γ. Κοτσάμπασης, Σ. Κτίστης, Δημ. Κτίστης, Ιω. Κτίστης, Γ. Κονταξῆς, ἰατρὸς τῆς φρουρᾶς, Ἀλ Λιανοπούλης, Ν. Λυμπεράκης, Κ. Λιανοπούλης, Α. Λιώρης, Π. Λιώρης, Μ. Λάσκαρης, Γ. Λάσκαρης, Π. Λάσκαρης, Π. Λάλας, Ἀθ. Λεϊμονιᾶς, Χ. Λύτρας, Βλ. Λάσκαρης, Α. Λάντος, Π. Λιός, Κ. Λιτροβιάρης, Ἰ. Μπαμπίλης, Ἰ. Μακρονάλης, Π Μαλακάσσας, Α. Μαλακάσσας, Μ. Μητσαρᾶς, Μαγκλῆς, Ἀ. Μπάκας, Θ. Μπασχαλῆς, Σ. Μπασχαλῆς, Δ. Μπασχαλῆς, Β. Μανδανῆς, Α. Μεσσαριστιᾶνος, Χρ. Μελικουρδῆς, Κ. Μελικουρδῆς, Α. Μπακανδρέας, Γ. Μακρυνιώτης, Σ. Μαργαρίτης, Δ. Μπαμπινιώτης, Ν. Μασούρης, Κ. Μωραϊτογιάννης. Ζ Μπαρμπούλης, Π. Μπαρμπούλης, Κ. Μπαρμπούλης, Β. Μακροτάσιος, Μητσαντώνης, Γ. Μασαπράσσας, Ἀντ. Μπουρμπούλης, Σπ. Μπουρμτούλης, Ι. Μπουσμπουρέλης, Θεόδ. Μπριζόλας, Π. Μοσχολιός, Ἰ. Μοσχολιός, Ἀν. Μωϋσῆς, Σωτήρ. Μπαλέρμπας, Δ. Μουσκέτος, Παν. Μπαλέρμπας, Νικ. Μπαλέρμπας. Ἀθ. Μαρμάκος, Ἰωάν. Μπαρουξῆς. Ντάφιλλος Μπαρουξῆς, Μ. Μπουρδούβαλης, Ν. Μπουρδούβαλης, Θ. Μπαρουξῆς, Π. Μωραϊτογιάννης. Σ. Μάλλιος, Ἰ. Μπαϊρακτάρης, Π. Μόμολης, Φ. Μπιθιφῖκος, Γ. Μεγαπᾶνος, Π. Μπάκενας, Κ. Μαλασκάκης, Δ Μίχου, Ἰ. Μαγκλῆς, Ἰ. Μαροῦτσος, Γ. Μόσχος, Δ. Μπαρουξῆς, Ἀθ. Μπουρονιάννης, Ν. Μπουροθανάσης, Ἰ. Μαυροθανάσης, Ἰ. Μεσσαριστιάνος, Ἀμ. Μαλακάσσης, Στ. Μαργαρίτης, Κ. Μαργαρίτης, Ν. Μπερμπέκος, Ἰωάν. Μπερμπέκος, Ἀθ. Μπερμπέκος, Ἰωάν. Μπογιανζῆς, Π. Μπαρπουλιᾶς, Χρ. Μαυροκαλῆς, Κων. Μπουγάτσας, Δημ. Μαντέλης, Π. Ματζῶρος, Π Μωραϊτάκης, Γ. Μωραϊτάκης, Δ Μωραϊτάκης, Ἰωάν. Μαρούλας, Π. Μπαϊραμπῆς, Δ. Μπαϊραμπῆς, Κων. Μεντέτης, Θ. Μπογιατζόπουλος, Ν. Μαρᾶτος, Γιάννης Μαλῆς, Γεώργ. Μαρᾶτος ἀξιωματικός, Μαντᾶς Μαυρομάτης, Γιάν. Κ. Μαστραντώνης, Ἀντ. Μαστραντώνης, Φιλ. Μαλνταβίνας, Ἀνδρ. Μαλνταβίνας, Ἀθαν. Μπαρμπεράκης, Κων. Μπίτσος, Ν. Μαγουλῆς, Ν. Μαρδούλης, Γ. Μαστρογιάννης, Ἀλεξανδρῆς, Κων. Μαντᾶς, Σπ. Μποχώρης, Γιαννάκης Ματζῶρος, Δημ. Μοσκέτος, Δημ. Μαρᾶτος, Ἀλέξ. Μαντᾶς, Ἀθ. Μαντᾶς, Ἠλίας Νεϊδάκης, Δημ. Ντούλης, Γεώργ. Ντούλης, Φ. Ντούλης, Ἀντ. Ντουγανιέρης, Γιάννος Ντάτσικας, Παῦλος Ντάτσικας, Ἀπ. Ντάτσικας, Μῆτσος Ντέρης, Σπῦρος Ὀρφανός, Παν. Ὀβρεόπετρος, Α. Οἰκονομόπουλος, Δ. Πάϊκος, Ἀθ. Παλαμᾶς, Ἀλ. Παλαμᾶς, Ἀνδρ. Παλαμᾶς, Π. Παλαμᾶς, Γ. Παλούκης, Γ. Πανταζῆς, Ἰ. Πανταζῆς, Σ. Πανταζῆς, Π. Παντελόπουλος, Σ. Πατσαλός, Α. Παπαλιάνης, Α. Παπανδρεόπουλος, Γεώργ. Παπανδρεόπουλος, Ἰ. Παπανδρεόπουλος, Π. Παπανδρεόπουλος, Σερ. Παπάζογλου, Θ. Παπακαλός, Π. Παπακαλός, Π. Παπαφράγκου, Βασ. Πάτσης, Χ. Παπαταράσιος, Σ. Παπουτσῆς, Σ. Παπαγιώργης, Π. Παπαναγιώτου, Π. Παχύς, Ν. Πανάγος, Π. Παπαπέτρου, Χατ. Παρασίας, Δ. Παπανδρόσου, Δ. Πανουτσόγαμπρος, Γ. Παταρέτζας, Σ. Περιστερόπουλος, Δημ. Πεταλούδης, Σπ. Πεταλούδης, Ἰωάν. Πεταλούδης, Κ. Πεταλούδης, Δημ. Περίσανος, Κ. Πιδᾶκος, Ἰ. Πιδᾶκος, Π. Πολύδωρος, Θ. Πολιτάκης, Ἰ. Πολιτάκης, Ἀναστ. Προκόπιος, Μιχ. Πρεβεζᾶνος, Ν. Ποδηματᾶς, Κ. Παξινός, Α. Πρωτόγερος. Ἰ. Παπαγεωργάκης, Β Πύργος, Ἀθ. Ραζῆς, Ἀπόστολος Ραζῆς, Γεωργάκης Ραζῆς, Δημήτριος Ραζῆς, Ἰωάννης Ραζῆς, Σπῦρος Α. Ραζῆς, Σπῦρος Γ. Ραζῆς, Σπῦρος Κ. Ραζῆς, Δημ. Ρακαϊδῆς, Κ. Ραυτακόπουλος, Πέτρος Ραυτᾶκος, Κ. Ρισᾶνος, Ἀνδρ. Ρουσακᾶς, Σπῦρος Ρουσακᾶς, Χρῆστος Ρουσακᾶς, Δημ. Ροῦτσος, Παν. Ροῦτσος, Ἰ. Ρῶσος, Σ. Σαλαγιάννης, Γ. Σαμαρτζῆς, Δ. Σαμαρτζῆς, Σπ. Σαμαρτζῆς, Ἰ. Σελίγκας, Π. Σαράντης, Β. Σέπερης, Δ. Σένγκος, Γ. Σίδηρης, Δ. Σίδηρης, Π. Σκεπετάρης, Σ. Σινάνης, Δ. Στάϊκος, Ἀ. Σταυρόπουλος, Ἰωάν. Σταυρόπουλος, Βασ. Σκεπετάρης, Κων. Σταυρόπουλος, Κ. Στρίγκης, Ἰωάννης Σμαϊλογιάννης, Βασ. Σούστας, Ἰ. Σούστας, Ἀθαν. Σακαρέπης, Δημήτριος Σακκᾶς, Διονύσιος Σακκᾶς, Σπ. Σαρδῆς, Σ. Σταθῆς, Στ. Σταθέλος, Σ. Σπέης, Π. Σκαλτσᾶς, Μιχ. Στεφανᾶτος, Κ. Στᾶμος, Κ. Σχινᾶς, Α. Σκαφιδᾶς, Σταυρ. Σμυρνιός, Σ. Σωρός, Α. Σταρῖνος, Γ. Σταρῖνος, Ἰ. Σταμάτης, Στ. Σταμάτης, Γαλ. Σπάτας, Γ. Σπάτας, Ἰ. Σπάτας, Π. Σκουλίκης, Α. Στραβοκέφαλος, Ν. Στραβοκέφαλος, Βλαχ. Σπάτας, Δ. Σταματᾶτος, Ἰ. Σταματᾶτος, Πολ. Τζανέτος, Ν. Τσεμτσερλῆς, Ἰ. Τσιμάρης, Ἀλ. Τσιμπουράκης, Δ. Α. Τσιμπουράκης, Κ. Τσιριγώτης, Ἰ. Τσούνης, Σπ. Τσούνης, Γ. Τσιλίγκας, Θ. Ταμπάκος, Ἰ. Τριάντης, Κ. Τριάντης, Π. Τριάντης, Σ. Τριάντης, Ν. Γ. Τσιτσέλιος, Ἰ. Τούλης, Μάνθος Τρικούπης, Ν. Τσιούκαρος, Κ. Τσίγαλας, Ἰ. Τρομπόνης, Δ. Τζιτζιλᾶνος, Γ. Τερζέλης, Δ. Τσιτζιμᾶνος, Δ. Τσαγκαράκης, Ἰ. Τσαγκαράκης, Κ. Ταγκάρης, Α. Τρεβλός, Δ. Τόλης, Ἰ. Τσατσίλης, Δ. Τουρνόβας, Δ. Τσοκάνης, Χ. Ταμπάκης, Κ. Τσαλαμπουρδέλης, Γ. Τσόρνας, Ἀθ. Τσεκούρας, Γ. Τσεκούρας, Δ. Τσεκούρας, Κ. Τσεκούρας, Χ. Τσεκούρας, Γ. Τσάμης, Κ. Ταμπάκης, Ἀθ. Τσάλας, Π. Τσίλιος, Γ. Φαράντος, Ἰ. Φαράντος. Π. Φαράντος, Σ. Φαράντος, Γ. Φοινικιώτης, Ζαφ. Φοινικιώτης, Κ. Φοινικιώτης, Ἰ. Φραγκάλας, Κ. Φραγκάλας, Π. Φραγκρίλας, Σπ. Φραγκούλης, Ἰ. Φραγκογιάννης, Φ. Φραγκῖσκος, Α. Φούντας, Β. Φούντας, Δ. Φούντας, Ἰ. Φούντας, Χρ. Φούρναρης, Σῖμος Φωτεινός, Σπ. Φωτεινός, Ἰ. Φωτανδρέας, Μ. Φωτανδρέας, Α. Φίλου, Α. Χατζάρας, Γ. Χειλᾶς, Γ. Χειμώνας, Π. Χρήστου, Π. Χειμάρας, Β. Χονδροδῆμος, Γ. Χρυσικός, Ἰ. Χρυσικός, Π. Χρυσικός, Ἀθ. Χατζημέρης, Χ. Χατζημέρης, Π. Χολιασμένος, Λ. Χαλικιᾶς, Π. Χαλικιᾶς, Γ. Χαρατσάρης, Ἰ. Χρυσικός, Π. Χρυσικός, Μ. Γ. Χινόπωρος, Γ. Χρυσοχέρης, Κ. Χρυσοχέρης, Γ. Χίπης.

Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Μεσολογγίου. Τὸ Μεσολόγγιον ἔμεινεν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν ἀπὸ τῆς 12 Ἀπριλίου 1825 μέχρι τῆς 2 Μαΐου 1829. Διὰ τὴν ἀνάκτησίν του ἔπεσεν ὁ ἡρωϊκὸς κυβερνήτης τῆς «Καρτερίας» Ἄγγλος πλοίαρχος Φρ. Ἄστιγξ τὴν 11 Μαΐου 1828. Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Μεσολογγίου ἔγινε διὰ τῆς ἀκολούθου συνθήκης: «Συνθήκη γενομένη μεταξὺ Μουσταφᾶ Κρητικοῦ πληρεξουσίου τοῦ φρουρίου Μεσολογγίου καὶ λοιπῶν πρωτίστων Ὀθωμανῶν καὶ τοῦ κ. καπετὰν Γεωργάκη Βαρνακιώτη καὶ κ. Ἰωάννου Παπαρρηγοπούλου, κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ ἐκλαμπροτάτου πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Ἀφοῦ οἱ ἐν Μεσολογγίῳ Ὀθωμανοὶ ἐπολιορκήθησαν καὶ ἐπολεμήθησαν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης διὰ πολὺν καιρόν, βλέποντες ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀντιτείνουν περισσότερον, ἀπεφάσισαν ὡς ἀκολουθεῖ: Α΄. Νὰ ὑπάγουν διὰ θαλάσσης αἱ φαμίλιαι τῶν ἐν Μεσολογγίῳ Ὀθωμανῶν συντροφευόμεναι μὲ τοὺς ἄνδρας των, συμποσούμεναι ὅλαι ψυχαὶ σχεδὸν ἑξακόσιαι, καὶ νὰ πληρωθῇ ὁ ναῦλός των ἕως εἰς Σαγιάδαν ἢ Πρέβεζαν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Τὰ ἄνω πλοῖα θέλουν εἶναι συντροφευμένα ἀπὸ δύο πολεμικὰ δι' ἀσφάλειαν. Β΄. Αἱ ἄνω φαμίλιαι θέλουν ἐμβαρκαρισθῆ εὐθὺς ὅπου εἰδοποιηθοῦν, ὅτι τὰ πλοῖα εἶναι ἕτοιμα, παίρνοντες μαζί των ὅσα ἀπὸ τὰ κινητά των ἤδη θελήσουν ἐκτὸς ζῴων. Γ΄. Εὐθὺς ὅπου αἱ φαμίλιαι ἔμβουν εἰς πλοῖα, ὅλα τὰ λοιπὰ στρατεύματα μὲ τὰ ζῷά των θέλουν ἀναχωρήσει διὰ ξηρᾶς παίρνοντες ἐνέχυρον ἀμοιβαίως κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Καπετὰν Γεωργίου Νικολοῦ Βαρνακιώτη, ὅστις τοὺς συντροφεύσῃ ἕως εἰς τὴν Πούνταν Πρεβέζης διὰ νὰ μὴ ἐνοχληθοῦν καθ' ὁδόν. Ὅλοι τόσον οἱ διὰ ξηρᾶς, καθὼς καὶ οἱ διὰ θαλάσσης, θέλουν ἀναχωρήσει μὲ τὰ ἅρματά των καὶ τὴν λοιπὴν κινητὴν περιουσίαν. Ε΄. Ἀφοῦ ἔμβουν εἰς τὰ πλοῖα αἱ φαμίλιαι των, θέλουν διορισθῆ δύο ἐκ μέρους τοῦ Πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ γυναῖκες μὲ ἀκρίβειαν καὶ ὅσαι γυναῖκες θελήσουν νὰ μείνουν μὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ μείνουν

Digitized by Google

μὲ αὐτούς. Ἐὰν καμμία ἀπὸ ἐκείνας ὅπου μένουν μὲ τοὺς Ἕλληνας ἔχει παιδὶ ὁμολογούμενον ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν μητέρα ὅτι εἶναι ἀπὸ Ὀθωμανόν, νὰ τὸ κρατῇ ὁ πατήρ του. ΣΤ΄. Τὰ ἀνήλικα εἴτε θηλυκὰ εἴτε ἀρσενικὰ παιδία, ὄντα ὀλιγώτερον τῶν 14 χρόνων, ἐὰν εἶναι καὶ τουρκευμένα νὰ κρατῶνται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, χωρὶς νὰ ἐξετάζεται ἡ θέλησίς των, τὰ ὁποῖα ὑπόσχονται οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ τὰ φανερώσουν ὅλα. Καὶ ἂν εὑρεθῇ κανένα χωρὶς νὰ τὸ παραστήσουν οἱ θέλοντες νὰ τὸ περάσουν διὰ Τοῦρκον, θέλει εἶναι παραβάται τῆς συνθήκης. Ζ΄. Ὅσα πράγματα ἔχουν ἴδια κινητὰ τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ πωληθοῦν ἠμποροῦν νὰ τὰ δώσουν εἰς ὅποιον θέλουν, ὅμως χωρὶς ἄργητα. Η΄. Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα δὲν θέλουν ἔμβει οὔτε πλησιάσουν τὸ Φρούριον Μεσολογγίου, ἐὰν πρῶτον δὲν ἔβγουν οἱ ἐν αὐτῷ Ὀθωμανοί. Τῆς παρούσης συνθήκης ἔγιναν δύο ἴσα καὶ ἐπεκυρώθησαν ἀπὸ τὸν πληρεξούσιον τοποτηρητὴν καὶ ἐσφραγίσθησαν ἀπὸ τὰ μέρη ἀμφότερα διὰ νὰ ἔχουν ὅλην τὴν ἰσχὺν καὶ βεβαιότητα. Ἐν Μεσολογγίῳ 2 Μαΐου 1829. Μουσταφᾶς Γκιριτλῆς, Χασὰν Τοπζήμπασης, Πέσος Ἀσήμπεης, Σούφας Ζάνης. Σούφας Ζούλιου Φκιάρης, Χατζῆ Χουσένης, Φετάγιας Οὐσπτοπλῆς».

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης ἐπανῆλθον οἱ διασκορπισμένοι εἰς τὰς νήσους καὶ τὴν Πελοπόννησον Μεσολογγῖται. Ἔκτοτε τὸ Μεσολόγγιον ἤρξατο μὲ τὴν συντριβήν, ἣν ὑπέστη, νὰ ἀναδημιουργῆται, κινούμενον εἰς στενὰ οἰκονομικὰ πλαίσια. Τὰ Γριβαῖκὰ κατὰ τὸ 1862 διέκοψαν ἐπί τι τὸν ἥσυχον βίον τῆς πόλεως, ἥτις συνεχίζουσα τὰς μεγάλας της παραδόσεις ὑπὲρ τοῦ ἔθνους παρέσχεν εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας τοὺς μεγάλους πολιτικοὺς προέδρους τῶν ἑλληνικῶν κυβερνήσεων: Σπυρίδωνα Τρικούπην, Ζηνόβιον Βάλβην, Δημήτριον Βάλβην, Ἐπαμεινώνδαν Δεληγιώργην, Χαρίλαον Τρικούπην. Ἐκτὸς ὅμως τούτων τὸ Μεσολόγγιον εἶναι ἡ γενέτειρα καὶ τῶν διατελεσάντων ὑπουργῶν Ν. Γουναράκη, Λεων. Δεληγιώργη, Κ. Τρικούπη. Ἐκ Μεσολογγίου κατάγονται ἐπίσης οἱ ἐν τῇ ποιήσει καὶ φιλολογίᾳ διαπρέψαντες Γ. Δροσίνης, Μιλτ. Μαλακάσης, Δ. Μαλακάσης, Μίμης Λυμπεράκης, Κωστῆς Παλαμᾶς, Χρ. Παλαμᾶς, Κ. Στασινόπουλος, Ἀντ. Τραυλαντώνης, Σπ. Κ. Τρικούπης· οἱ ἐν τῷ στρατῷ: Ἰ. Ἄρτης, Συμ. Θεολόγου, Ἰωάν. Ἰωαννίδης, Γ. Λιόλιος, Ἰ. Μαγκανάρας, Ν. Δ. Μακρῆς, Ἰ. Μακρυκώστας, Κ. Νίδερ, Ἀναστ. Παπούλας, Ν. Τρικούπης, Χαρ. Τσερούλης· οἱ ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ: Ἀριστ. Κανάρης, Κ. Λιόλιος, Ἰ. Ραζηκώτσικας· οἱ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ: Ἀναστ. Ἀγγελῆς, Ἀν. Βαλτινός, Ζαφ. Βάλβης, Κ. Βάλβης, Ε. Δεληγιώργης, Δ. Μακρῆς, Χρ. Καψάλης, Σπ. Μαγκανάρας, Γ. Μακρυκώστας, Ἀθ. Μακρυνιώτη, Ἰ. Μωραϊτογιάννης, Ἀπ. Λιμπεράκης, Σπ. Παπαφράγκου, Στ. Παπαφράγκου, Δ. Πλατύκας, καὶ τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ: Π. Γουναράκης, Ἀλ. Δεληγιώργης, Δ. Καψάλης, Στ. Ντάνος, Ν. Πλατύκας, Ν. Χαλκιόπουλος, Ἀν. Χονδρογιάννης κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Α. Ἀντωνιάδου.* Τὸ Μεσολόγγι (Ἀθῆναι 1876).—*Π. Α. Ἀργυροπούλου.* Ἡ ἐν τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι ἐπανάστασις τοῦ 1821. Αἱ τρεῖς πολιορκίαι τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἡ ἔξοδος τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ (Ἀθῆναι 1926).—*Κ. Α. Στασινοπούλου,* Τὸ Μεσολόγγι, τόμ. Α΄ Λαογραφίας (Ἀθῆναι 1926).—*Ζωὴ Βλασσοπούλου.* Ἡ τελευταία νὺξ τοῦ Μεσολογγίου. Ἱστορικὴ πόλις 10 Ἀπριλίου 1826 (Ἀθῆναι 1895).—*Βιβλιοθήκη πατριωτική.* Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 εἰς μονογραφίας. Τόμ. Α΄. Μεσολογγίου πολιορκία καὶ ἔξοδος.—*Γιάννη Βλαχογιάννη.* Μεγάλα χρόνια (Ἀθῆναι 1913). Ἀνέκδοτοι εἰκόνες Μεσολογγίου ἐν «Δελτίῳ Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρ.» τ. Θ΄ (1926).—*Μάμουκα.* Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος τ. Θ΄. Σχέδιον ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου σελ. 39.—*Κ. Α. Στασινοπούλου.* Αἱ πολιορκίαι τοῦ Μεσολογγίου ἐν «Δελτίῳ Ἱστορ. Ἐθν. Ἑταιρ.» (1926).—*Ἰ. Κορδορούμπα.* Ὁ θρῆνος καὶ ὁ ὀδυρμὸς τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου (Ἀθῆναι 1881).—*Ἀρτεμίου Μίχου.* Ἀπομνημονεύματα τῆς δευτέρας πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου (Ἀθῆναι 1883).—*Κάρπου Παπαδοπούλου.* Τὰ κατὰ Γ. Βαρνακιώτην καὶ ἀνάκτησιν τοῦ Μεσολογγίου ἱστορηθέντα (Μεσολόγγιον 1861). Τὸ ἡμερολόγιον τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου 1825—1826. Ἐκ τῶν «Ἑλληνικῶν χρονικῶν» *Μάγερ* 1926.—*Ἰ. Ἰωαννίδου.* Πολιορκίαι, ἔξοδος καὶ ἡρῷον Μεσολογγίου.—*Κ. Α. Στασινοπούλου.* Οἱ Μεσολογγῖται (Ἀθῆναι 1926).—*Κ. Μεταξᾶ.* Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως (Ἀθῆναι 1878).—*Θ. Α. Χαβέλλα.* Ἱστορία τῶν Αἰτωλῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1829 (Ἀθῆναι 1883).—*S, Atchley.* Ὁ Βύρων καὶ ἡ Ἑλλὰς (Ἀθῆναι 1918)—*Baybaud M.* Mémoires sur la Grèce (Paris 1825).—*A. Fabre.* Histoire du siège de Messolonghi, ἑλλ. μετ. ὑπὸ *Σ. Α Ζορμπᾶ* (Ἀθῆναι 1857).—*Maure.* La ruine de Missolonghi.—*G. Ozaneaux.* Le dernier jour de Missolonghi (Paris 1828).—*J. M. Braun* Historische uad malerische Wanderungen im Griechenland (Stuttgart 1837).—*J. C. Hobharge.* A. Journey through Albania κλπ. (London 1813).—*Robert Harding Laurence.* Nova Graecia etc. (London 1875).—*R. de Malherbe.* L'Orient 1718—1845. Histoire politique etc. (Paris 1846) σ. 195.—*Paganel.* Messolonghi n'est plus (Paris 1826).—*Zalocosta.* Giorgio e l'ultima mete de Missolonghi (1872).—*Δ. Γατοπούλου.* Ἑκατὸ ἑλληνικὰ χρόνια (1931).

ΧΡ. Γ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

— Μεσολογγίου *ἐπαρχία [Γεωγρ.].* Μία τῶν ἓξ ἐπαρχιῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν νομὸν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, καταλαμβάνουσα τὸ ΝΔ. τμῆμα αὐτοῦ. Τὰ φυσικὰ ὅρια τῆς ἐπαρχίας καθορίζουσιν ὁ ποταμὸς Εὔηνος (Φείδαρις) πρὸς Α., χωρίζων αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ναυπακτίας, ὁ Ἀχελῷος (Ἀσπροπόταμος) πρὸς Β., ὅριον μετὰ τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου, καὶ ἡ Τριχωνὶς λίμνη πρὸς Β. Πρὸς Ν. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, ὅστις χωρῶν βαθέως σχηματίζει τὰς λιμνοθαλάσσας Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ, καὶ πρὸς ΝΔ. ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Ἰονίου. Τὸ ἔδαφος τῆς ἐπαρχίας εἶναι πεδινὸν καὶ βαλτῶδες περὶ τὰς λιμνοθαλάσσας καὶ τὴν Τριχωνίδα, καλύπτεται δὲ ὑπὸ δύο ὀρέων τοῦ *Ἀρακύνθου* ἢ *Ζυγοῦ* καὶ τῆς ὑπερκειμένης τοῦ Κρυονερίου *Χαλκίδος* ἢ *Βαράσοβας.* Κύριον γεωργικὸν προϊὸν εἶναι ὁ καπνός, καλλιεργούμενος εἰς μεγάλην κλίμακα περὶ τὰς ὄχθας τῆς Τριχωνίδος ἰδίως. Ἐπίσης σπουδαῖος πόρος τῆς ἐπαρχίας εἶναι ὁ ἐκ τῶν ἰχθυοτροφείων τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ. Αἱ συγκοινωνίαι εἶναι ἀρκετὰ προηγμέναι, ἐξυπηρετούμεναι ὑπὸ τῶν σιδηροδρόμων βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων αἱ γραμμαὶ ἄρχονται ἀπὸ Κρυονερίου, διέρχονται διὰ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ διακλαδίζονται ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Ἀγρίνιον καὶ τὴν Κατοχήν. Ἐπίσης ἁμαξιταὶ ὁδοὶ μὲ ἀφετηρίαν τὸ Μεσολόγγιον διευθύνονται πρὸς τὸ Ἀγρίνιον, τὴν Ναύπακτον, τὰ χωρία τῆς Β. ὄχθης τῆς Τριχωνίδος, τὰ χωρία τοῦ Ἀχελῴου (Νεοχώριον, Κατοχὴ κτλ.), τὸ Εὐηνοχώριον καὶ Κρυονέριον κτλ. Τακτικὴ ἀτμοπλοϊκὴ γραμμὴ συνδέει τὰς Πάτρας μετὰ τοῦ Κρυονερίου, φέρουσα εἰς ἐπικοινωνίαν τὴν ἐπαρχίαν καὶ ὁλόκληρον τὸν νομὸν μετὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας ἀνέρχεται εἰς 38.762 κατοίκους (1928). Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις, ἄλλα δὲ μεγάλα κέντρα τὸ *Αἰτωλικόν,* τὸ *Νεοχώριον,* ἡ *Ματαράγγα* κλπ. Αἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ δημόσιαι ἀρχαί, ἐκτὸς τῶν ἐν Μεσολογγίῳ νομαρχιακῶν, δικαστικῶν (πρωτοδικείου) καὶ οἰκονομικῶν (τελωνείου, ταμείου, ἐφορίας, καπνεργοστασίου κλπ.) εἶναι 3 εἰρηνοδικεῖα (ἐν Αἰτωλικῷ, Γαβαλοῦ καὶ Μεσολογγίῳ), 10 ἀστυνομικοὶ σταθμοὶ καὶ τμήματα εἰς τὰ σπουδαιοτέρας κώμας καὶ χωρία, ὑποτελωνεῖα εἰς Κρυονέριον καὶ Αἰτωλικόν, γυμνάσιον ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ἡμιγυμνάσια εἰς Αἰτωλικόν, Ματαράγγαν καὶ Νεοχώριον. Πρὸ τῆς εἰς κοινότητας διαιρέσεως τῆς χώρας ἡ ἐπαρχία Μεσολογγίου περιελάμβανε πέντε δήμους (*Αἰτωλικοῦ, Μακρυνείας, Μεσολογγίου, Παραχελωΐτιδος* καὶ *Ὠλενίας*).

Σήμερον περιλαμβάνει ἕνα δῆμον, τὸν τοῦ Μεσολογγίου, καὶ 31 κοινότητας, τὰς ἑξῆς: *Ἀγγελοκάστρου, Ἁγίου Γεωργίου, Ἁγίου Ἠλία, Αἰτωλικοῦ, Ἄνω Κερασόβου, Ἄνω Μποτίνου, Γαβαλοῦς, Γαλατᾶ, Γουργιᾶ, Γραμματικοῦ, Δαφνιᾶ* (*Κάτω Μποτίνου*), *Ἑλληνικῶν* (*Συβίστας*), *Εὐηνοχωρίου, Ζευγαρακίου, Κάτω Κερασόβου, Κάτω Μακρινοῦ, Κλεισορεύματος* (*Μπρεσάκου*), *Λυσιμαχίας, Μακρινοῦ, Μάστρου, Ματαράγγας, Μεσάριστας, Μουσουρίου, Μπουρλεσίων, Νεοχωρίου, Παλαιοχωρίου, Παπαδάτων, Ρετσίνων, Σταμνῶν, Τριχωνίου* (*Καλφενίκης*) καὶ *Χρυσοβεργίου.*

Χ. Γ. Ε.

— Μεσολογγίου *Κλεισοῦρα [Γεωγρ.]·* βλ. λ. *Κλεισοῦρα* Μεσολογγίου.

— Μεσολογγίου *λιμνοθάλασσα [Γεωγρ.].* Ἀπὸ τῆς ἄκρας Μπαμπακούλας πρὸς τὸ μέρος τοῦ Εὐηνοχωρίου τοῦ ὄρους Κοτσιλάρη καὶ εἰς βάθος μέχρι τῶν ἰχθυοτροφείων τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἐκτείνεται ἡ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου, χωριζομένη ἀπὸ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν διὰ διαζώματος παρακτίου, προελθόντος ἐκ τῶν προσχώσεων τῶν ποταμῶν Εὐήνου καὶ Ἀχελῴου. Τὸ ὕψος τοῦ διαζώματος τούτου ἀπὸ τῆς στάθμης τῆς θαλάσσης δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,60—0,80 μ., εἰς πλεῖστα δὲ σημεῖα τοῦτο ταπεινοῦται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε συγχέεται πρὸς τὴν στάθμην ταύτην. Τὸ πλάτος ἐπίσης τοῦ διαζώματος δὲν εἶναι μέγα, διότι εἰς ἐλάχιστα σημεῖα ἐκτείνεται πέραν τῶν 500 μ., ἐνῷ εἰς ἄλλα σχεδὸν ἐκλείπει τελείως. Ἡ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐκαλεῖτο *Κυνία* καὶ ὡς τοιαύτη ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, ἔχει δὲ μῆκος μὲν 27.300 μ., πλάτος δὲ 14 800 μ. Τὰ συνήθη βάθη τῆς λιμνοθαλάσσης εἶναι πολὺ μικρὰ ἀπὸ 0,30—0,50 μ., τὸ δὲ μεγαλύτερον εἰς τὴν Γαλκὰν εἶναι 1—2 μ. Ἡ λιμνοθάλασσα εἶναι πλωτὴ εἰς μικρὰ ἱστιοφόρα διὰ τοῦ αὔλακος τοῦ Ἁγίου Σώζοντος. Οἱ ἄνεμοι ἀσκοῦσι μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς λιμνοθαλάσσης, λόγῳ τοῦ μικροῦ βάθους αὐτῆς, καθόσον ὁσάκις πνέουσι σφοδροὶ καὶ διαρκεῖς, τὰ ὕδατα ὠθούμενα πρὸς τὸ πέλαγος ἀποκαλύπτουσιν εἰς πλεῖστα σημεῖα τὸν πυθμένα ἢ ὑψοῦνται καὶ κατακλύζουσι τὰ χθαμαλὰ μέρη τῆς πόλεως. Ὁ πυθμὴν ἐν τῇ δυτικῇ λιμνοθαλάσσῃ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν γενομένων διατρήσεων μέχρι βάθους 1,50 μ. συνίσταται ἐξ ἰλύος ἀργιλώδους, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μαλακῆς, μεμιγμένης μετ' ἐλαχίστης ἄμμου λεπτῆς, ἐν ᾗ συναντῶνται κελύφη μικρῶν ὀστράκων. Ἐντὸς τῆς λιμνοθαλάσσης ὑπάρχουν πολλαὶ νησῖδες φέρουσαι διάφορα ὀνόματα, ὅπως *Βασιλάδι, Κλείσοβα, Μαρμαροῦ, Μολόχα,* κ.λ.π. ἐξ ὧν ὀνομάζονται καὶ τὰ ἰχθυοτροφεῖα ἢ γιβάρια ὡς ἑξῆς: *Κλείσοβα, Πλώσταινα, Ἀνατολικὸ Βασιλάδι* ἢ *Κόμμα, Σχοινιᾶς, Προκοπάνιστος, Θολή, Παλιοπόταμος, Μεγάλος ποταμός.* Ἡ παραγωγὴ τῆς λιμνοθαλάσσης ἀνέρχεται ἐτησίως εἰς 300 χιλιάδας ὀκάδας ἰχθύων ἐκ τῆς ἁλιείας τῶν ἰχθυοτροφείων καὶ ἐλευθέρων ἁλιέων καὶ εἰς 2.100 ὀκάδας αὐγοτάραχου. Ἡ ἁλιεία ἐνεργεῖται ὑπὸ μὲν τῶν ἰχθυοτροφείων διὰ πρωτογόνων μέσων καλαμοπλέκτων ἰβαρίων, δικτύων καὶ σταφνοκαρύων, ὑπὸ δὲ τῶν ἐλευθέρων ἁλιέων διὰ κάμακος καὶ παραγαδίων.

Τὰ κυριώτερα τῶν εἰδῶν τῶν ἰχθύων τῆς λιμνοθαλάσσης εἶναι ὁ κέφαλος, ἡ τσιπούρα, τὸ λαυράκι, ὁ χωβιός, ἡ μπάφα, τὸ συυβλομυτάρι, ὁ σκορπιός, ἡ γλῶσσα, τὸ μυλοκόπι, τὸ μουρμούρι, ἡ ζαργάνα, ὁ σαργός, τὸ στεράδι, ἡ βελάνισσα, τὸ μυξινάρι, ἡ χελούδισα, ὁ λαυκῖνος, ὁ σπάρος, ἡ καβάτσα, τὸ καθαρόχελο, ὁ δρόγγος. Τὰ πλεῖστα εἴδη τῶν ἰχθύων παστώνονται. Ἄλλα θαλάσσια εἴδη ἁλιευόμενα ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ εἶναι τὸ χταπόδι, ἡ σουπιά, ἡ ἀχηβάδα, τὰ κοχύλια, ἡ γαρίδα, ὁ ἀχινός, καὶ ἐπὶ τῶν χόρτων τῶν νησίδων τὰ νόστιμα σαλίγκια, τὰ ὁποῖα τρώγονται βραζόμενα. Ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ ὑπάρχει ἄφθονον κυνήγι ἀγριοπαπιῶν, ὑπάρχουν δὲ καὶ τὰ ἑξῆς εἴδη θαλασσίων πτηνῶν ἐνδημοῦντα: ὁ βασιλιᾶς, ὁ τσουκνιᾶς, ὁ γλάρος, ἡ τουρλίς, τὸ μαρτύρι.

Χ. Γ. Ε.

Μεσολογγίτης (ὁ), θηλ. *—ίτισσα.* ὁ κάτοικος τοῦ Μεσολογγίου, ὁ ἐκ Μεσολογγίου καταγόμενος.

μεσολογγίτικος, —η, —ο· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἢ τοὺς Μεσολογγίτας: «μεσολογγίτικο ἀβγοτάραχο», «μεσολογγίτικα καρπούζια, —ψάρια».

Μεσόλογγος *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ δεξιοῦ παραποτάμου τοῦ Ἁλιάκμονος καὶ ἔχει ταχυδρο-

Digitized by Google

μικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Μεσολογγόστιον*. Κάτ. (1928) 337.

Μεσολογγόστιον */Γεωγρ./*. Παλαιότερον ὄνομα τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κοζάνης χωρίου *Μεσόλογγος* (βλ. λ).

μεσολογία (ἡ) (mesologie) */'Ιατρ./*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζεται ἡ ἐπιστήμη τῶν περιβαλλόντων μέσων ἢ ἡ ἐπιστήμη, ἥτις ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν σχέσεων, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι τὰ ἔμβια ὄντα πρὸς τὰ περιβάλλοντα μέσα, ἐν τοῖς ὁποίοις εὑρίσκονται ἐμβεβαπτισμένα· ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ ἐπιστήμη αὕτη πειρᾶται νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεις τὰς ὁποίας τὸ περιβάλλον καὶ τὸ ἐμβαπτιζόμενον ὂν ἀσκοῦσιν ἐπ' ἄλληλα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς προκυπτούσας ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης δι' ἑκάτερον ἐξ αὐτῶν. Μ. Ν. Κ.

Μεσολούρι(ον) */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ τῶν Α. κλιτύων τοῦ ὄρους Γομάρα (2.112 μ.) καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Κάτοικοι (1928) 290.

Μεσόλοφον */Βυζ./*. Ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ μέσον τῆς πόλεως τοῦ Βυζαντίου (Ἑπταλόφου), τουτέστιν ὁ λόφος, ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου ἐξετείνοντο τὰ δύο μεγάλα τμήματα τῆς πόλεως, ὧν ἕκαστον περιελάμβανεν ἀνὰ 3 λόφους. Ἐπὶ τοῦ Μεσολόφου ἔκειτο ὁ περίφημος ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν ᾧ ἐθάπτοντο οἱ πρῶτοι βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη τὸ μέγα τζαμὶ Φατίχ. Ν. ΚΛΣ

Μεσόλοφος */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς (Σιδηροκάστρου) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κεῖται ἐγγὺς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος καὶ ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Λοζίστα*. Κάτ. (1928) 138. Ἡ κοινότης περιλαμβάνει καὶ τοὺς συνοικισμοὺς *Ἄκρα (Κιρὰν Μαχαλέ)*, *Δαφνοῦσα (Καϊτὰν Μαχαλέ)*, *Κλημυτερὸ (Οὐρουμλῆ)* καὶ *Μικροκώμη (Τσαλὶκ Μαχαλέ)*. Χ. Δ.

Μεσολωρᾶς, *Ἰωάννης*. Ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1851. Μετὰ τὴν στοιχειώδη παίδευσιν ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ Ἀθήναις εἰσήχθη μετὰ διαγωνισμὸν εἰς τὴν Ριζάρειον σχολὴν ὡς ὑπότροφος (1866). Ἐσπούδασεν εἶτα (1871—1875) θεολογίαν ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ τῷ 1875 ἀπεστάλη εἰς Γερμανίαν πρὸς εὐρυτέρας σπουδάς. Ἀναγορευθεὶς τῷ 1878 διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης, ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου παρηκολούθησε μαθήματα ἐν τῇ Σορβώνῃ καὶ ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τῶν διαμαρτυρομένων. Εἰσελθὼν τῷ 1875 εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐδίδαξεν ἐν διαφόροις γυμνασίοις καὶ εἶτα (1883) ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῇ Ριζαρείῳ σχολῇ. Τῷ 1881 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς συμβολικῆς ἐπὶ τῇ βάσει διατριβῆς ἐπιγραφομένης «Ἱερεμίου τοῦ β' τὰ γράμματα πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους θεολόγους τῆς Τυβίγγης». Τῷ 1885 προήχθη εἰς τακτικὸν καθηγητὴν ἐν τῇ Ριζαρείῳ, ἐν ᾗ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1898, ὅτε ἐξελέγη καὶ διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς πρακτικῆς θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐχρημάτισε κοσμήτωρ καὶ συγκλητικὸς ἐπὶ ἓξ πανεπιστημιακὰς περιόδους καὶ πρύτανις κατὰ τὰ ἔτη 1914—1916. Πλὴν τῆς ἐπιστημονικῆς του δράσεως ὁ Μεσολωρᾶς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ καὶ κοινωνικὴν δρᾶσιν ἀξιοσημείωτον. Οὕτως ἐγένετο ἐκ τῶν πρώτων ἱδρυτῶν καὶ ἐφόρων τῆς σχολῆς τῶν ἀπόρων παίδων ἐν τῷ συλλόγῳ Παρνασσῷ, ἐνεργὸν μέλος καὶ σύμβουλος δρῶν εἰς διάφορα κοινωφελῆ καὶ εὐαγῆ ἱδρύματα, ὡς τῆς «Ἑταιρείας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ» ἐν ᾗ ἐδίδαξεν ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν καὶ ἧς ἀπὸ δεκαπενταετίας εἶναι πρόεδρος, τοῦ ἐν Πειραιεῖ Χατζηκυριακείου ὀρφανοτροφείου θηλέων, οὗτινος ἀπὸ εἰκοσαετίας εἶναι πρόεδρος κλπ. Πλὴν τῆς μνημονευθείσης πραγματείας αὐτοῦ κυριώτεραι ἐργασίαι του εἶναι: «Συμβολικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατ. Ἐκκλησίας» (τόμ. 2, 1881—1901), «Λειτουργικὴ» (1895), «Ἠθικοθρησκευτικαὶ μελέται» (1892), «Λόγος εἰσιτήριος εἰς τὴν πρακτικὴν θεολογίαν» (1898), «Γῆ Ἁγία» (1902), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν πρακτικὴν θεολογίαν» (1912), «Οἱ κυριώτεροι ὁρισμοὶ καὶ κανόνες τῆς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργικῆς» (1924). Ὑπῆρξε πρὸς τούτοις διευθυντὴς καὶ συντάκτης τῶν περιοδικῶν «Ἀναπλάσεως» (1890—1894) καὶ «Ἱεροῦ Συνδέσμου» (1895—1902) καὶ συνέγραψε πλήρη σειρὰν θρησκευτικῶν διδακτικῶν βιβλίων. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

μεσομάστιος *κόλπος* */'Ανατομ./*. Ὑπόκοιλος χῶρος μεταξὺ τῶν δύο μαστῶν. Ι. Π.

μεσομετκτάρσιοι *ἀρθρώσεις* */'Ανατομ./*. Ἀρθρώσεις, δι' ὧν τὰ μετατάρσια ὀστᾶ κατὰ μὲν τὰ ὀπίσθια αὐτῶν ἄκρα (=τὰς βάσεις) συναρθροῦνται διὰ τῶν *μεσοβασικῶν μεταταρσίων διαρθρώσεων*, κατὰ δὲ τὰ πρόσθια (=τὰς κεφαλὰς) συνδεσμοῦνται διὰ τοῦ ἐγκαρσίου συνδέσμου τῶν κεφαλῶν τῶν μεταταρσίων. Ι. Π.

μεσομηνία (ἡ)· τὸ μέσον τοῦ μηνός.

μεσομήριον (τό)· τὸ μεταξὺ τῶν ἄνω ἄκρων τῶν μηρῶν μέρος τοῦ σώματος, ἡ βουβωνικὴ χώρα.

μεσομήτριον (τό) */'Ανατομ./*. Ἡ μοῖρα τῶν πλατέων συνδέσμων τῆς μήτρας, ἡ μεταξὺ τῆς φωθήκης καὶ τῆς μήτρας ἐντεινομένη (βλ. *μεσωοθήκιον*). Ι. Π.

Μεσομήδης. Κρὴς λυρικὸς ποιητὴς καὶ μουσικός, ἀκμάσας τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα. Συνέγραψεν ὕμνον πρὸς τὴν Νέμεσιν, ἐγκώμιον Ἀντινόου καὶ πλεῖστα ἐπιγράμματα, ἐξ ὧν διεσώθησαν δύο. ΕΡ. Μ.

μεσομικκύλιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ παρεμβεβλημένος ἢ παραγόμενος ἀνὰ μέσον τῶν *μικκυλίων* (βλ. λ.). Ι. Π.

— **μεσοκκύλιον** *ὑγρόν*. Ρευστὴ ἠλεκτροφόρος οὐσία, ἥτις περιβάλλει καὶ ἀφορίζει ἀπ' ἀλλήλων τὰ μικκύλια τοῦ κυτταρικοῦ πρωτοπλάσματος καὶ ἥτις δονουμένη ὑπὸ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὃν κέκτηται, μεταδίδει τὴν δόνησιν καὶ εἰς τὰ μικκύλια, παράγουσα οὕτω τὴν λεγομένην Βραούνιον κίνησιν τῶν μορίων τοῦ πρωτοπλάσματος. Ι. Π.

μεσομινωϊκὴ *ἐποχή*. Ἡ δευτέρα τῶν τριῶν ἐποχῶν τοῦ μινωϊκοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὸ ἐπικρατῆσαν χρονολογικὸν σύστημα τοῦ Evans. Εἶναι ἡ ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἱδρύθησαν καὶ ἤκμασαν τὰ πρῶτα μινωϊκὰ ἀνάκτορα (τῆς Κνωσοῦ, Φαιστοῦ καὶ Μαλίων). Συνήθως τὴν θεωροῦν ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ 2200—1580 π. Χ. Κατ' αὐτὴν ἤκμασεν ἡ καμαραϊκὴ τεχνοτροπία, ἥτις χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Κατ' αὐτὴν ἀρχίζουν αἱ τοιχογραφίαι, ἡ σφραγιδογλυφία ἐπὶ σκληρῶν λίθων, ἡ γραφὴ (ἱερογλυφικὴ καὶ γραμμικὸν σύστημα Α.). Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Αἴγυπτον εἶναι συχνὴ (ἰδίως κατὰ τὴν ΙΒ' δυναστείαν) (βλ. καὶ *Αἰγαῖος* πολιτισμὸς καὶ *Κρήτη*). Ν. Ε. Π.

μεσομόριος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μεταξὺ τῶν μορίων λαμβάνων ὑπόστασιν: «μεσομόριος ἀναπνοή».

μεσομύιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ μεταξὺ τῶν μυῶν λαμβάνων ὑπόστασιν: «μεσομύιος ἱστός».

— **μεσομύια** *διαφράγματα*· βλ. λ. *διαφράγματα* μεσομύϊα

μέσον (τό)· οὐδ. τοῦ ἐπιθ. *μέσος*, ὡς οὐσ. ὁ μεταξύ τινων χῶρος, κοιν. *μέση*: «εἰς τὸ μέσον τῶν δύο στρατευμάτων», «ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαθητῶν» || τὸ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κεντρικὸν σημεῖον χώρου τινός: «ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνακτόρων», «εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως,— τῆς κοιλάδος,— τῆς ὁδοῦ,— τοῦ ποταμοῦ» || ἐπὶ ἀποστάσεως: «τὸ μέσον μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Χαλκίδος», «εἰς τὸ μέσον τῆς πορείας,—τοῦ πλοῦ» || ἐπὶ χρόνου: «ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός», «εἰς τὸ μέσον τοῦ βίου του,— τῶν σπουδῶν του,—τῆς δράσεώς του» || καὶ πληθ. «ὁ Κοραῆς ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος» || καθόλου, εἰς δήλωσιν τοῦ μεταξύ: «ἐν τῷ μέσῳ συγγενῶν καὶ φίλων», «εὑρέθη ἐν τῷ μέσῳ ἐχθρῶν», «εἶναι ἐριστικὸς καὶ πρέπει νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ μέσου» || τὸ δι' οὗ συντελεῖταί τι, ἰδίᾳ πληθυντ. «κατέβαλε—, μετεχειρίσθη πολλὰ μέσα διὰ νὰ ἀθῳωθῇ», «δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ σπουδάσῃ», «χρειάζονται πολιτικὰ μέσα διὰ νὰ ἐπιτύχῃς κάτι», «ἠθικὰ—, ὑλικὰ—, χρηματικὰ μέσα» || ἑνικῶς: «ἔχεις κανένα μέσον;», «διαθέτει κάποιο μέσον», «τὸ μέσον τῆς βίας,— τῆς πειθοῦς» || συνεκδ. καὶ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖ τις πρός τινα σκοπόν: «ὁ θεῖός του εἶναι ἀνίσχυρον μέσον διὰ τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει» || γραμμ. «προσδιορισμὸς τοῦ μέσου»: «διὰ τῆς πειθοῦς,— διὰ τῆς βίας,— διὰ τοῦ πολέμου,— διὰ χρημάτων κτλ.».

— **μέσα** *ἀναγκαστικὰ* */Πολιτ. Δικον./*. Καλοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου χορηγούμενα μέσα πρὸς ἐξαναγκασμὸν τοῦ ὀφειλέτου εἰς καταβολήν. Τὰ τοιαῦτα μέσα εἶναι διάφορα ἀναλόγως τοῦ ἀντικειμένου τῆς ὀφειλῆς. διαγράφονται δ' ὡς πρὸς μὲν τὰς χρηματικὰς ὀφειλὰς ἐν ἄρθρ. 878 καὶ 879 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας (κατάσχεσις περιουσίας, προσωπικὴ κράτησις) ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν κινητῶν ἢ ἀκινήτων πραγμάτων ἐν ἄρθρ. 880 καὶ 881 (βιαία ἀφαίρεσις ἐπὶ ἀτομικῶς ὡρισμένου κινητοῦ, ἐπὶ δὲ μὴ ὡρισμένου ἀτομικῶς ἀγορὰ αὐτοῦ δαπάνῃ τοῦ ὀφειλέτου ἢ καταβολὴ τοῦ ἀντιτίμου, προσδιοριζομένου κατὰ τὴν ἀγοραίαν τιμὴν ἢ δι' ἐκτιμητικοῦ ὅρκου ἐπὶ δὲ ἀκινήτου βιαία ἐγκατάστασις τοῦ δικαιούχου ἐν τῇ κατοχῇ καὶ προσωπικὴ κράτησις).

Προκειμένου περὶ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ συμφωνηθείσης ἐπιχειρητέας πράξεως τὸ ἄρθρον 882 ὁρίζει ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη ἐκτελεῖται δι' ἄλλου δαπάνῃ τοῦ ὀφειλέτου, ἀδυνάτου δ' οὔσης τῆς δι' ἄλλου ἐπιχειρήσεως ἀπειλεῖται χρηματικὴ ποινὴ 30—300 δρχ. καὶ ἐν ἀπειθείᾳ τοῦ ὀφειλέτου ἀποτίμησις τοῦ διαφέροντος εἰς χρήματα καὶ εἴσπραξις αὐτῶν κατὰ τὸ ἄρθρ. 878· ὡς πρὸς τὴν παραλειπτέαν πρᾶξιν ἐν ἄρθρ. 883 καὶ 884 ἀπειλεῖται χρηματικὴ ποινὴ ἀνερχομένη εἰς τὸ δεκαπλοῦν μέχρι τοῦ εἰκοσιπενταπλοῦ τῆς ἀξίας, ἣν ἡ ἀπαγορευθεῖσα πρᾶξις κέκτηται ὡς πρὸς τὸν παραβάτην, ἐπὶ δὲ ὑποτροπῆς καὶ ὑποχρέωσις πρὸς ἐγγυοδοσίαν.

— **μέσα** *ἀπρόσφερα (ἀπολύτως ἢ σχετικῶς)* */Ποιν. Δικ./*. Κατὰ Feuerbach ἡ πρᾶξις τῆς ἀποπείρας πρέπει νὰ εἶναι ἀντικειμενικῶς ἐπικίνδυνος. Οὕτω π. χ. ἡ προσφορὰ ἀβλαβοῦς οὐσίας δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ οὔτε ὡς τετελεσμένη φαρμακεία οὔτε ὡς ἀπόπειρα τοιαύτης. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἔννοια τοῦ ἀντικειμενικοῦ κινδύνου δὲν ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοῦ Feuerbach ἐκτενέστερον καὶ ἐγεννήθησαν ἀμφιβολίαι ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν αὐτῆς, οἱ συγγραφεῖς προσεπάθησαν νὰ προαγάγουν τὴν ὀρθότητα τῆς θεωρίας τοῦ Feuerbach, διδάξαντες ὅτι πρέπει νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ ἀντικειμένου τοῦ ἐγκλήματος καὶ μέσων διὰ τὴν τέλεσιν αὐτοῦ καὶ ἐπίσης ἑτέρα διάκρισις μεταξὺ ἀπολύτως ἀπροσφόρων μέσων καὶ σχετικῶς ἀπροσφόρων τοιούτων. Ἀλλὰ καὶ αἱ προσπάθειαι αὗται ἀπέβησαν εἰς μάτην, διότι οὔτε εἶναι δυνατὸν εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις νὰ θεωρηθῇ ἂν πρόκειται περὶ ἀπροσφόρου ἀντικειμένου ἢ περὶ ἀπροσφόρου μέσου οὔτε μεταξὺ τῶν μέσων εἶναι εὐχερὴς ἡ διάγνωσις τοῦ ἀπολύτως ἢ σχετικῶς ἀπροσφόρου αὐτῶν. Ὅταν π. χ. πυροβολῇ τις μὲ περίστροφον ἐναντίον ἀνθρώπου εὑρισκομένου εἰς ἀπόστασιν 500 μ. δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθῇ ἂν ἀπρόσφορον εἶναι τὸ μέσον (πιστόλιον) ἢ τὸ ἀντικείμενον (ὁ εἰς ἀπόστασιν 500 μ. εὑρισκόμενος ἄνθρωπος). Ἢ ἐὰν ἐρωτηθῇ τί εἶναι τὸ μὴ πεπληρωμένον ὅπλον, δὲν εἶναι εὔκολον νὰ λεχθῇ ἂν εἶναι μέσον ἀπολύτως ἀπρόσφορον πρὸς ἀνθρωποκτονίαν ἢ σχετικῶς, Διότι ἂν θέσωμεν ὡς βάσιν τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅπλου, εἴπωμεν δηλαδὴ ὅτι μέσον πρόσφορον πρὸς ἀνθρωποκτονίαν εἶναι τὸ ὅπλον, τὸ μὴ πεπληρωμένον ὅπλον εἶναι σχετικῶς ἀπρόσφορον μέσον. Ἂν ὅμως εἴπωμεν ὅτι μέσον πρόσφορον πρὸς ἀνθρωποκτονίαν εἶναι τὸ πεπληρωμένον ὅπλον, τότε τὸ μὴ πεπληρωμένον ὅπλον εἶναι ἀπολύτως ἀπρόσφορον.

Ἡ διάκρισις αὕτη μεταξὺ ἀπολύτως ἢ σχετικῶς ἀπροσφόρων μέσων δέον νὰ ἐγκαταλειφθῇ καὶ νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς ἐννοίας τῆς εὐστόχου ἢ ἀστόχου δράσεως, τουτέστι τῆς δράσεως ἥτις ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει εἶναι πρόσφορος ἢ οὐ διὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος.

[Πρβλ. *Τζωρτζοπούλου*, Ἐμφανίσεις τοῦ ἐγκλήματος (τεῦχος Α' σελ. 69 ἑπ.), καὶ τοὺς αὐτόθι μνημονευομένους συγγραφεῖς.] Χ. Ν. Τ.

μεσοναφθοδικνθρόνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *διανθρακινονύλαι*.

Μεσονέρο *ὑ-Ρωμᾶνος* (Mesonero y Romanos), *Ραμὸν ντὲ* —. Ἱσπανὸς συγγραφεὺς (1803—1882). Περιέγραψεν ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν συμπατριωτῶν του, αἱ πρῶται δὲ περιγραφαί του ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Misratos perdidos ò bosquejo de Madrid en 1820 y 1821». Ἄλλαι, αἵτινες θεωροῦνται καὶ ἀξιολογώτεραι, ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Manual de Madrid» (1831, 3η ἔκδ. 1844). Τῷ 1832 ἤρξατο δημοσιεύων εἰς τὸ περιοδικὸν «Cartas Españolas» ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Ὁ περίεργος φλύαρος» σειρὰν ἄρθρων περὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς ἱσπανικῆς πρωτευούσης. Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν (1835 — 1836) εἰς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Πανόραμα τῆς Μαδρίτης». Ἄλλα ἔργα τοῦ Μεσονέρο εἶναι τὰ ἑξῆς: «Σκηναὶ Μαδρίτης», «Τύποι καὶ χαρακτῆρες» (1843—1862), «Τὰ ἀπομνημονεύματα ἑνὸς ἑβδομηκονταετοῦς» (1880) κ. ἄ. Ὁ Μεσονέρο ἐξελέγη τῷ 1838 μέλος τῆς Ἱσπανικῆς ἀκαδημίας. Εἶναι εἷς τῶν καλυτέρων Ἱσπανῶν πεζογράφων. Τὰ ἅπαντά του («Obras completas») ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1881 εἰς 8 τόμους. Γ. Ι. Β

μεσόνεφρος (ὁ) *['Οντογον.]*· βλ. λ. *βολφιανὸν* σῶμα.

Μεσονήσι */Γεωγρ./*. —1) Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καμαρῶν τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Κάτ. (1928) 12. —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν ὁμώνυμον κοινότητα. Κεῖται πρὸς Α. καὶ ἐγγὺς τῆς Φλωρίνης καὶ ἔχει ἀστυνομικὸν σταθμόν, ταχυδρομεῖον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον. Παλαιότερον ὠνομάζετο *Λάζενι*. Κάτ. (1928) 189. Χ. Δ.

Μεσονήσια */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γερακάρι τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ΒΑ. εἰς θέσιν Ἅγιος Ὀνούφριος, ἀνευρέθησαν εἰς σωροὺς πήλινα εἰδώλια ἀτελοῦς τέχνης, ὡς αἱ Ταναγραῖαι κόραι, μάλιστα ζῴων. Φαίνεται ὅτι ἐνταῦθα θὰ ἦτο κοροπλαθεῖον τῶν πλησίον ἀρχαίων πόλεων Σιβρυτίας καὶ Βήνης. Ε. Γ.

Μεσονύκτης, *Θεοδόσιος*. Βυζαντινὸς στρατιωτικός, ἐκ τοῦ θέματος Ἀνατολικῶν. Διεκρίθη εἰς

Digitized by Google

τὴν ἔφοδον (4 Ἀπριλίου 971) κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν Ρώσων κατεχομένης Πραισθλάβας, ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς ὁποίας πρῶτος ἀνελθὼν καὶ μαχόμενος μόνος κατὰ τῶν ὁρμησάντων ἐναντίον του Ρώσων, ἐφόνευσε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ ἔδωσε καιρὸν εἰς τοὺς λοιποὺς Βυζαντινοὺς νὰ εἰσπηδήσωσι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ νὰ κυριεύσωσιν αὐτό. Προαχθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του εἰς ἀνώτερον ἀξιωματικόν, συμμετέσχε τῷ 987 εἰς τὴν ἀνταρσίαν τοῦ Βάρδα Φωκᾶ κατὰ τοῦ Βασιλείου Β′ καὶ τὸν Ἀπρίλιον 989 ἠχμαλωτίσθη παρὰ τὴν Ἄβυδον καὶ ἤχθη δέσμιος εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἔκτοτε δὲν γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ (βλ. καὶ λ. *Βάρδας Φωκᾶς*). Ν. ΚΛΣ

μεσονυκτικὸν (τό). Ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία, ἡ ὁποία, ὅπως καὶ αἱ Ὧραι, ὁ Ὄρθρος κλπ., ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἑκάστην. Ἐτελεῖτο κατὰ τὸ μεσονύκτιον, σήμερον ὅμως ἀναγινώσκεται συνήθως περὶ τὴν τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς καὶ δὴ εἰς τὰς μονάς. Ὑπάρχουν τρία εἴδη μεσονυκτικῶν· τὸ καθ' ἡμέραν, τὸ τοῦ Σαββάτου καὶ τὸ τῶν Κυριακῶν καὶ ἑορτῶν. Ἡ ἀκολουθία ἀπαρτίζεται ἔκ τινων ψαλμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερος εἶναι ὁ 118ος (ὅστις ὀνομάζεται καὶ Ἄμωμος), ἐκ τροπαρίων καὶ ἐξ εὐχῶν. Τὸ μεσονυκτικὸν διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Τὸ α′ μέρος ἄρχεται διὰ τοῦ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν...»· ἐπακολουθοῦσιν ἄλλαι προσευχαί, οἱ ψαλμοὶ 50 καὶ 118, τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τροπάρια («Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός...» καὶ ἄλλα, ἐνθυμίζοντα τὴν ἀπρόοπτον ἔλευσιν τοῦ Κριτοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός). Ἕπεται τὸ «Κύριε ἐλέησον» τεσσαρακοντάκις (κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς μετανοίας), ἡ εὐχὴ «Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ..» καὶ ἄλλαι εὐχαὶ τοῦ Μ. Βασιλείου, σχετιζόμεναι πρὸς τὴν ὥραν ταύτην τῆς προσευχῆς. Τὸ β′ μέρος τοῦ μεσονυκτικοῦ φέρει κυρίως τὸν χαρακτῆρα μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Περιλαμβάνει δύο ψαλμοὺς (120 καὶ 133), τὸ τρισάγιον καὶ τροπάρια καὶ εὐχὰς ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων. Δ. Ν. Μ.

μεσονύκτιον (τό)· οὐδ. τοῦ ἐπιθ. *μεσονύκτιος*, ὡς οὐσ., τὸ μέσον τῆς νυκτός, μεσάνυχτα.

—*[Ἀστρον.]* Τὸ *μεσονύκτιον* συμπίπτει πρὸς τὴν στιγμὴν τῆς κάτω μεσουρανήσεως τοῦ κέντρου τοῦ Ἡλίου. Τὸ μεσονύκτιον λέγεται *ἀληθὲς* ἢ *μέσον*, καθόσον πρόκειται περὶ τῆς κάτω μεσουρανήσεως τοῦ ἀληθοῦς ἢ τοῦ μέσου Ἡλίου. Σ. Π.

—*[Ἀποκρυφ.]* Εἰς τὴν τεκτονικὴν ἀλληγορικὴν φρασιολογίαν, τὸ *μεσονύκτιον* ὑποδηλοῖ τὸ τέρμα τῆς ἀνθρωπίνης ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρξεως. Ἐφ' ᾧ καὶ αἱ ἐργασίαι ἐν τεκτονικῇ στοᾷ λέγεται ὅτι ἄρχονται τὴν μεσημβρίαν, ἤτοι καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ἄνθρωπος φθάνει εἰς τὸ μέσον τῆς ἐνεργοῦ του σταδιοδρομίας, καὶ λήγουσι τὸ μεσονύκτιον, ἤτοι διὰ τοῦ θανάτου του. Συναφὴς πρὸς τὴν ἀλληγορίαν ταύτην εἶναι καὶ ἡ περὶ Ζωροάστρου παράδοσις, καθ' ἣν οὗτος ἤρχετο τῆς διδασκαλίας του πρὸς τοὺς μαθητὰς κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ ἐτερμάτιζε ταύτην περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὁπότε αἱ ἐργασίαι ἐπερατοῦντο δι' ἀδελφικῆς συνεστιάσεως. Η. Π. Γ.

μεσονύκτιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ μέσον τῆς νυκτός, ὁ τῶν μέσων νυκτῶν: «μεσονύκτιοι ὧραι»· ‖ ὁ γινόμενος τὸ μεσονύκτιον: «μεσονύκτιος κατάκλισις».

μεσονωτιαῖος, *—α, —ον*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ μέσον τῶν νώτων.

μεσοξαλδεϋδοξὺ (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *διοξοπροπιονικὸν ὀξύ.*

μεσοξαλικὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.], ἢ κετομηλονικὸν ὀξύ, ἢ ὀξυμηλονικὸν ὀξύ, ἢ προπανονικὸν διοξύ.* Κεκορεσμένον κετοδικαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου COOH. CO. COOH. Εἰς ἄνυδρον κατάστασιν δὲν εἶναι γνωστὸν οὔτε τὸ ὀξύ, οὔτε τὰ ἅλατά του, δι' ὃ ἀποδίδεται εἰς αὐτὸ ἀναλόγως πρὸς τὴν χλωράλην ὁ τύπος τοῦ διοξυμηλονικοῦ ὀξέος COOH. $C(OH)_2$. COOH. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως παρέχει καὶ τὰς χαρακτηριστικὰς ἀντιδράσεις τοῦ καρβονυλίου. Παρετηρήθη εἰς τὸν χυμὸν τῶν στελεχῶν *μηδικῆς τῆς ἡμέρου* (κοιν. ἥμερο τριφύλλι). Κρυσταλλοῦται εἰς πρίσματα διαρρέοντα, τήκεται δὲ εἰς 121°. Σχηματίζει ἐστέρας καὶ ἐκ τῶν δύο ὡς ἄνω τύπων. Ἡ ὀξίμη τοῦ μεσοξαλικοῦ ὀξέος (*ἰσονιτρωδομηλονικὸν ὀξὺ*) HOOC. C(N OH). COOH σχηματίζεται δι' ἐπιδράσεως ὑδροξυλαμίνης ἐπὶ τοῦ ὀξέος, ἀποτελεῖ δὲ κρυστάλλους τηκομένους ὑπὸ ἔκλυσιν ἀερίων εἰς 131°. Σ. Γ.

μεσοξαλοδιαλδεΰδη (ἡ), ἢ *προπανονοδιάλη [Ὀργ. Χημ.]*. Ἡ ἁπλουστέρα α-κετοδιαλδεΰδη τοῦ τύπου CHO.CO.CHO. Λαμβάνεται εἰς πολυμοριακὴν μορφὴν ἐκ τῆς φορόνης δι' ἐπιδράσεως ὄζοντος καὶ διασπάσεως τοῦ παραγομένου ὀζονιδίου δι' ὕδατος. Σχηματίζει *διαλδοξίμην* (*διϊσονιτρωδακετόνη*) τοῦ τύπου HON : CH.CO.CH : NOH. Τήκεται ὑπὸ ἀποσύνθεσιν εἰς 143°. Δι' ἐπιδράσεως ὑδροξυλαμίνης παρέχει τὴν *προπανοτριοξίμην* (*τρισονιτρωδοπροπάνιον*)

CH (: NOH). C (: NOH). CH (: NOH)

διαλυομένην εἰς ἀλκάλια ἄνευ χροιᾶς. Σ. Γ.

μεσοξαλουρικὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*· βλ. *ἀλλοξάνη*

μεσοξαλυλουρία (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Συνώνυμον τῆς *ἀλλοξάνης* (βλ. λ.).

μεσούρανα, καὶ ***μεσουρανῆς***· ἐπίρρ., εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ: «οἱ γερανοὶ πετᾶνε μεσοούρανα», «τὴν ἐπῆγε τὴν πέτρα μεσουρανῆς».

μεσοπαλαιολιθικὴ *ἐποχή.* Μεταξὺ τῶν 2 μεγάλων τμημάτων τῆς ὅλης παλαιολιθικῆς περιόδου (*παλαιοπαλαιολιθικοῦ* καὶ *νεοπαλαιολιθικοῦ*, ἢ ἐποχῆς τοῦ ταράνδου ἢ γλυπτικῆς) ὑπάρχει χάσμα τῆς προϊστορίας. Τὴν ἐποχὴν ταύτην καλοῦσι *μεσοπαλαιολιθικήν*. Γεωλογικῶς καὶ παλαιοντολογικῶς, ἡ Παλαιὰ δυσκόλως χωρίζεται τῆς Νέας. (Ἡ φράσις, ἐποχὴ τοῦ ταράνδου, δὲν ἔχει εἰμὴ τὴν σημασίαν τῆς ἀφθονωτέρας παρουσίας τοῦ ζῴου, ἐμφανιζομένου πολὺ πρότερον, καὶ τῆς μείζονος χρησιμοποιήσεως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου). Ἀπὸ ἀπόψεως ὅμως φυσικῆς καὶ ψυχικῆς ἀνθρωπολογίας διακρίνονται τελείως. Ἡ μετάβασις, τὸ χάσμα ἐκφεύγει μέχρι σήμερον τῶν ἐρευνῶν μας, καὶ ἡ μεσοπαλαιολιθικὴ περίοδος δὲν εἶναι σαφῶς καθωρισμένη. Ἡ διευκρίνισις ὅμως τῶν τῆς περιόδου ταύτης, ἥτις χωρίζει τόσον σαφῶς διακρινομένας ὁμάδας τοῦ ἀνθρώπου, τὸν «παλαιὸν» ἀπὸ τοῦ «νέου», δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θὰ ἔρριπτεν ἄφθονον φῶς εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀνθρωπογονίας. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗ

μεσοπατριαρχεία (ἡ). Καλεῖται οὕτω (κατὰ τὸ μεσοβασιλεία) ὁ χρόνος καθ' ὃν μένει κενὸς ἢ χηρεύων ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἀπὸ τοῦ θανάτου ἢ τῆς παραιτήσεως ἢ ἀποπομπῆς τοῦ νομίμου πατριάρχου μέχρι τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως νέου. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὴν Ἐκκλησίαν διηύθυνε παλαιότερον ὁ σύγκελλος ἢ ὁ ἀρχιδιάκονος ἢ καί τις τῶν ἐπισκόπων ἐκλεγόμενος. Μετὰ τὴν ἅλωσιν καὶ κατόπιν ἐξελέγετο ὁ ἀρχαιότερος κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας ἢ ἰσχυρότερος τὴν ἐπιρροὴν συνοδικός. Κατὰ τοὺς «Ἐθνικοὺς κανονισμούς», ὁ χρόνος τῆς μεσοπατριαρχίας ὡρίζετο εἰς 41 ἡμέρας καὶ ὁ διευθύνων τὴν Ἐκκλησίαν, καλούμενος *τοποτηρητής*, ἐξελέγετο διὰ ψηφοφορίας τῶν συνοδικῶν καὶ ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τοῦ σουλτάνου.

Μεσοπεντηκοστὴ (ἡ). Ἡ ἑορτή, ἡ ὁποία τελεῖται κατὰ τὸ μέσον τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ἤτοι εἰκοσιπέντε ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα. Ἡ ἑορτὴ αὕτη τελεῖται εἰς ἀνάμνησιν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σολομῶντος, ἣν ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὡς γενομένην «τῆς ἑορτῆς μεσούσης» (*Ἰωάνν.* ζ′, 14. Κυρίως τὰ ἱστορούμενα ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας (πρβλ. καὶ ζ′ 2), τὴν ὁποίαν ἑώρταζον οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τῆς 15 μέχρι τῆς 22 Σεπτεμβρίου, καθήμενοι ὑπὸ καλύβας καὶ σκηνὰς ἐκ διαφόρων κλάδων κατεσκευασμένας, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς διαμονῆς των ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν ἔρημον. Ἡ ἐκκλησία ὅμως ὥρισε ν' ἀναγινώσκηται ἡ περικοπὴ ἡ ἀρχομένη διὰ τοῦ «τῆς ἑορτῆς μεσούσης» κατὰ τὸ μέσον τοῦ πεντηκονθημέρου διαστήματος ἀπὸ τοῦ Πάσχα, ἐκλαβοῦσα τὴν «ἑορτὴν» ὡς τὴν Πεντηκοστήν. Μᾶλλον ὅμως ἐγένετο συνδυασμὸς τῶν περικοπῶν τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκεται ἀπὸ τοῦ Πάσχα, καὶ συσχέτισις πρὸς τὴν Κυριακὴν τοῦ Παραλύτου, ἥτις προηγεῖται τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ «τῆς ἑορτῆς μεσούσης» ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὰ ἱστορούμενα κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Παραλύτου (*Ἰωάνν.* ε′ 1 κέ.) καὶ ἐπειδὴ ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς τὸ μέσον τοῦ πεντηκονθημέρου διαστήματος, ἡ Ἐκκλησία μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ παραλύτου ἔταξεν ἐνταῦθα τὴν ἑορτήν, ὡς σύνδεσμον τῶν εἰρημένων δύο μεγάλων ἑορτῶν καὶ συνένωσιν αὐτῶν εἰς μίαν. Δ. Ν. Μ

μεσοπίθηκος (ὁ) (Mesopithecus Wagner) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κυνοπιθήκων ἀνθρωποειδῶν πρωτευόντων* θηλαστικῶν. Οἱ πίθηκοι οὗτοι εἶχον κεφαλὴν ᾠοειδῆ, βραχὺ ῥύγχος, τελείως κεκλεισμένας ὀφθαλμικὰς κόγχας, ἀνὰ δύο κοπτῆρας, ἀνὰ ἕνα ἰσχυρὸν κυνόδοντα, ἀνὰ δύο γομφίους καὶ ἀνὰ τρεῖς τραπεζίτας. Ὁ σκελετὸς αὐτῶν ἦτο χονδροειδέστερος τοῦ ἀρτιγόνου μακάκου. Ἡ οὐρά των ἦτο μακρά.

Λείψανά των εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς ἀποθεμάτων τῆς κατωτέρας πλειοκαίνου σειρᾶς τοῦ καινοζῳϊκοῦ εἰς τὸ Βαλταβάρ, τὸ Τιρασπὸλ (τῆς νοτίου Ρωσίας), Μαράγαν (Περσίας), Βελεσσὰ (Μακεδονίας) καὶ Πικέρμι Ἀττικῆς (τὸ εἶδος *μεσοπίθηκος ὁ πεντελικός*).

Ὁ μεσοπίθηκος εἶναι ὁ τελειότερον γνωστὸς ἐξ ὅλων τῶν ἀπολιθωμένων πιθήκων καὶ ὁ ἀφθονώτατα συναντώμενος εἰς ἀπολιθωμένα λείψανα. Γ. Κ. Γ.

μεσοπλευριοβραχιόνιον *νεῦρον [Ἀνατομ.]*. Στέλεχος νευρικόν, προκύπτον ἐκ τῆς κατὰ τὴν μασχάλην συνενώσεως τοῦ ἔσω δερματικοῦ νεύρου τοῦ βραχίονος μετὰ τοῦ πλαγίου δερματικοῦ (μεσοπλευρίου) κλάδου. Χορηγεῖ κλωνία εἰς τὸ δέρμα τῆς μασχάλης καὶ τοῦ ἐγγὺς βραχίονος καὶ εἶτα διατιτραῖνον τὴν περιτονίαν ἀποσχίζεται εἰς κλωνία διήκοντα μέχρι τῆς κατ' ἀγκῶνα ἀρθρώσεως. Ι. Π.

μεσοπλεύριος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐκτεινόμενος μεταξὺ δύο πλευρῶν. Ι. Π.

— **μεσοπλεύρια** *νεῦρα [Ἀνατομ.]*. Καλοῦνται οὕτω οἱ πρόσθιοι κλάδοι τῶν 12 θωρακικῶν νεύρων ὡς πορευόμενοι ἐν τοῖς μεσοπλευρίοις διαστήμασιν. Ἐξέρχονται δ' ἐκ τῶν οἰκείων μεσοσπονδυλίων τρημάτων καὶ λεπτὰ ὄντα νευροῦσι τοὺς ἰδίως θωρακικοὺς μῦς καὶ συνδέονται πάντα πρὸς ἰσοϋψῆ γάγγλια καὶ τὸ στέλεχος τοῦ συμπαθητικοῦ. Ι. Π.

— **μεσοπλεύριοι** *ἀρτηρίαι [Ἀνατομ.]*. —1) *Μεσοπλεύριοι ἀρτηρίαι ὀπίσθιαι*· κλάδοι τοιχικοὶ τῆς θωρακικῆς ἀορτῆς, 10 ἑκατέρωθεν, ὧν ἡ μὲν πρώτη πορεύεται διὰ τοῦ 3ου μεσοπλευρίου διαστήματος, ἡ δὲ τελευταία κατὰ μῆκος τοῦ κάτω χείλους τῆς 12ης πλευρᾶς. Ἑκάστη δ' αὐτῶν πρὸ τῶν κεφαλῶν τῶν πλευρῶν ἀποσχίζεται εἰς δύο κλάδους, τὸν *ὀπίσθιον*, φερόμενον εἰς τοὺς ραχιαίους μῦς, καὶ τὸν *πρόσθιον* ἢ τὴν *ἰδίως μεσοπλεύριον ἀρτηρίαν*, εἰσδυομένην εἰς τὸ σύστοιχον μεσοπλεύριον διάστημα. —2) *Μεσοπλεύριοι ἀρτηρίαι πρόσθιαι*· κλάδοι τῆς ἔσω μαστικῆς ἀρτηρίας· διήκουσιν εἰς τὰ 5 ἢ 6 ἀνώτερα μεσοπλεύρια διαστήματα, δύο ἐν ἑκάστῳ, ὧν ὁ μὲν παρὰ τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ μεσοπλευρίου διαστήματος, ὁ δὲ παρὰ τὸ κάτω, καὶ εἶτα διελαύνοντες τὸν ἔσω μεσοπλεύριον μῦν ἀναστομοῦνται μετὰ τῶν ὀπισθίων μεσοπλευρίων ἀρτηριῶν, τῶν ἐκ τῆς θωρακικῆς ἀορτῆς ἐκφυομένων. Ι. Π.

—**μεσοπλεύριοι** *μύες [Ἀνατομ.]*. Ἐν ἑκάστῳ τῶν 11 μεσοπλευρίων διαστημάτων ὑπάρχουσι δύο λεπταὶ καὶ βραχεῖαι μυϊκαὶ στιβάδες, οἱ *μεσοπλεύριοι μύες*, οἵτινες διαστέλλονται εἰς τοὺς *ἔξω* καὶ *ἔσω* μεσοπλευρίους μῦς. Καὶ οἱ μὲν ἔξω ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς σπονδυλικῆς στήλης μέχρι τοῦ ἔξω ἄκρου τῶν πλευρικῶν χόνδρων, οἱ δ' ἔσω ἄρχονται ἀπὸ τοῦ στέρνου καὶ ἐκτείνονται ὄπισθεν μέχρι τῶν γωνιῶν τῶν πλευρῶν. Καὶ οἱ μὲν ἔξω μεσοπλεύριοι μύες ἐκφύονται ἐκ τοῦ κάτω χείλους τῆς ὑπερκειμένης πλευρᾶς καὶ λοξῶς πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω φερόμενοι καταφύονται εἰς τὸ ἄνω χεῖλος τῆς ἀμέσως ἑπομένης· οἱ δ' ἔσω, ἐκφυόμενοι ἐκ τοῦ ἄνω χείλους τῆς κατωτέρας πλευρᾶς, φέρονται λοξῶς πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἄνω καὶ καταφύονται εἰς τὸ κάτω χεῖλος τῆς ἀνωτέρας πλευρᾶς. Ἀνὰ μέσον δ' αὐτῶν πορεύονται τὰ μεσοπλεύρια ἀγγεῖα καὶ τὸ μεσοπλεύριον νεῦρον. Οἱ μὲν ἔξω μεσοπλεύριοι μύες θεωροῦνται εἰσπνευστικοί, οἱ δ' ἔσω ἐκπνευστικοί. Ι. Π.

—**μεσοπλεύριοι** *νευραλγίαι [Ἰατρ.]*· βλ. λ. *νευραλγία.*

—**μεσοπλεύριοι** *σύνδεσμοι [Ἀνατομ.]*. Σύνδεσμοι ἐπικουρικοὶ τῶν μεσοχονδρίων διαρθρώσεων τῶν πλευρῶν, δύο, ὁ *ἔσω* καὶ ὁ *ἔξω*, ἐκτεινόμενοι μεταξὺ τοῦ κάτω χείλους τῆς ἀνωτέρας πλευρᾶς (ἤτοι τοῦ χόνδρου) καὶ τοῦ ἄνω χείλους τῆς ἀμέσως ἑπομένης. Δι' αὐτῶν περιστέλλεται ἡ ἀνεύρυνσις τῶν μεσοπλευρίων χώρων. Ι. Π.

—**μεσοπλεύριος** *ἀρτηρία ἀνωτάτη* ἢ *πρώτη [Ἀνατομ.]*. Ἐκφύεται ἐκ τοῦ πλευραυχενικοῦ στελέχους (τῆς ὑποκλειδίου ἀρτηρίας)· διήκει ἐπὶ τὰ κάτω ἔμπροσθεν τοῦ αὐχένος τῶν δύο πρώτων πλευρῶν καὶ χορηγεῖ μεσοπλευρίους κλάδους διὰ τὸ 1ον καὶ 2ον μεσοπλεύριον διάστημα. Ι. Π.

μεσοπλόδους (ὁ) (Mesoplodon Flower) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κητωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν* οὗ λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου καὶ τῆς πλειοκαίνου ὑποδιαπλάσεως τοῦ καινοζῳϊκοῦ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Νοτ. Καρολίνᾳ.

Συνώνυμα: *διοπλόδους, βελεμνοζίφιος.* Γ. Κ. Γ.

μεσοπνευμόνιον (τό), ἢ ***μεσοπνευμόνιος χῶρος***, ἢ ***μεσαύλιον*** *[Ἀνατομ.]*. Ἡ μέση κοιλότης τοῦ θώρακος, ἡ μεταξὺ τῶν δύο πνευμόνων περιλαμβανομένη, ἥτις ἀφορίζεται πρὸς μὲν τὰ πρόσω ὑπὸ τοῦ στέρνου, πρὸς δὲ τὰ ὀπίσω ὑπὸ τῆς σπονδυλικῆς στήλης, πρὸς δὲ τὰ κάτω ὑπὸ τῆς μέσης μοίρας τοῦ διαφράγματος, πρὸς δὲ τὰ ἄνω ὑπὸ ἀγγείων καὶ διαφόρων ἄλλων μορίων. Ἐμπεριέχει δὲ τὴν καρδίαν μετὰ τοῦ περικαρδίου

Digitized by Google

καὶ τῶν μεγάλων φλεβικῶν ἀγγείων, τὸν θύμον ἀδένα, τὸ ἀορτικὸν τόξον μετὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐκπορευομένων ἀρτηριῶν, τὰς ῥίζας τῶν πνευμόνων, τὴν κατιοῦσαν ἀορτήν, τὸν οἰσοφάγον, τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, τὴν ἄζυγον φλέβα, τὸν μείζονα θωρακικὸν πόρον κτλ. Ι. Π

μεσοπνευμένιος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ μεταξὺ τῶν πνευμόνων εὑρισκόμενος: «μεσοπνευμόνιον ἀπόστημα».

— **μεσοπνευμόνιοι** *ἀρτηρίαι* / *Ἀνατομ.*/.—1) *Ὀπίσθιαι*· κλάδοι σπλαγχνικοὶ τῆς θωρακικῆς ἀορτῆς, πολλοὶ καὶ λεπτοί, διανεμόμενοι εἰς τὸ ὀπίσθιον μεσοπνευμόνιον διάστημα.—2) *Πρόσθιαι*· κλάδοι τῆς ἔσω μαστικῆς ἀρτηρίας, διανεμόμενοι εἰς τὰ ἐν τῷ μεσοπνευμονίῳ χώρῳ λεμφογάγγλια, ἀγγεῖα κτλ. Ι. Π.

μεσοπνευμονῖτις (ἡ) (ἢ *μεσαυλειῖτις*) / *Ἰατρ.*/. Καλεῖται οὕτω ἡ φλεγμονὴ τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ τοῦ μεσοπνευμονίου χώρου. Οὐδέποτε ἐπέρχεται πρωτοπαθῶς, ἀλλὰ πάντοτε ὡς ἐπιφαινόμενον ἢ ἐπιπλοκὴ παθήσεώς τινος ἑνὸς τῶν ὀργάνων τοῦ μεσοπνευμονίου. Ἡ συμπτωματολογία αὐτῆς πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἑνιαία καὶ ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ὀργάνου ὅπερ συμμετέχει εἰς τὴν φλεγμονήν. Οὕτω ἐπὶ ἀνευρύσματος τῆς ἀορτῆς παρατηρεῖται συμπίεσις τῆς τραχείας, τοῦ κάτω λαρυγγικοῦ νεύρου, τοῦ οἰσοφάγου ἢ τῶν φλεβῶν, τὰ δ' ἐντεῦθεν προκύπτοντα συμπτώματα θὰ εἶναι: δύσπνοια, βὴξ κοκκυτοειδής, βράγχος τῆς φωνῆς, δυσκαταποσία, κυάνωσις καὶ οἴδημα τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἄνω ἄκρων. Καὶ ἐπὶ ἄλλων παθήσεων, οἷον ἀποστήματος ἐκ σπονδυλίτιδος ἢ ὀστεΐτιδος τοῦ στέρνου ἢ τῶν πλευρῶν, ὄγκων τοῦ οἰσοφάγου, καρκίνου τοῦ πνεύμονος, λεμφοσαρκώματος περικαρδιακῆς συμφύσεως κτλ. ἡ συμπτωματολογια θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς συμπιέσεως ἑνὸς ἑκάστου ὀργάνου.

Α. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

μεσοπορία (ἡ) / *Ναυτ. Τακτ.*/. Τὸ κέντρον παρατάξεως ναυτικῆς δυνάμεως πλεούσης εἰς γραμμὴν παραγωγῆς, τὸ μεταξὺ τῆς *πρωτοπορίας* καὶ τῆς *οὐραγίας*. Ἐλέγοντο δὲ τὰ πλοῖα τῆς μεσοπορίας, ἅτινα κατὰ τὰς ναυμαχίας τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ ἐξήσκουν τὴν μεγαλυτέραν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πίεσιν, καὶ *μέσον* καὶ *μέσα πλοῖα*. Σ. Ε. Λ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Digitized by Google

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Τόμ. Δ΄ σ. 42 α΄ στ. 16 ἀντὶ 1920 ἀνάγν. 1925

» Ζ΄ » 715 α΄ » 50—51 ἀντὶ ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Σμύρνης—Κασαμπᾶ ἀνάγν. συνεδέετο σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Σμύρνης, ἧς ἀπετέλει προάστιον, δι' εἰδικῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σμύρνης—Βουρνόβα, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἑταιρείαν τῆς γραμμῆς Κασαμπᾶ.

» Θ΄ » 545 α΄ » 3 ἀντὶ Μικρολίβαδον ἀνάγν. Μακρολίβαδον

» ΙΓ΄ » 688 β΄ » 38 ἀντὶ Ἡ τοῦ Αἰγίου ἀνάγν. Ἡ ἐκ Χαλκιανίκων τοῦ τέως δήμου Νωνάκριδος

» » » 792 α΄ » 14 ἀντὶ Γιαννιτσῶν ἀνάγν. Ἀλμωπίας

» » » » » 17 ἀντὶ Ἐδέσσης ἀνάγν. Ἀλμωπίας

» ΙΔ΄ » 834 γ΄ » 22 ἐκ τῶν κάτω : μετὰ τὴν λέξιν Νικόλαος, πρόσθες ὑπηρετῶν εἰς τὸν στρατὸν ὡς λοχαγὸς καὶ

» ΙΕ΄ » 185 α΄ » 9 ἀντὶ λάθη ἀνάγν. πάθη

» » » 187 β΄ » 17—16 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς ἀνάγν. συμμάχους αὐλὰς

» » » 188 γ΄ » 10 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ προξένους ἀνάγν. ἀντιπροσώπους τῶν μεγάλων Δυνάμεων

» » » 189 α΄ » 17 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ 3/16 ἀνάγν: 3/15

» » » 435 β΄ » 19 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ Πυλλυρίαν ἀνάγν. Τυλληρίαν

» » » 435 γ΄ λεζάντα εἰκόνος ἑλικοειδῶν βραχιολίων : ἀντὶ Α΄ π. Χ. αἰῶνος ἀνάγν. Ε΄ μ. Χ. αἰῶνος

» » » 436 β΄ » 15 ἐκ τῶν κάτω: ἀντὶ Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Σόλων ἀνάγν. Ἐκ τῶν Σόλων

» » » 436 γ΄ λεζάντα εἰκόνος βραχιολίου: ἀντὶ Α΄ π. Χ. αἰῶνος ἀνάγν. Ε΄ π. Χ. αἰῶνος

» » » 436 γ΄ » 48 ἀντὶ Πολλαὶ ὁδοὶ ἀνάγν. Πολλαὶ διακλαδώσεις ὁδοῦ

» » » 436 γ΄ » 58 ἀντὶ τοῦ ἀνάγν. καὶ

» » » 438 α΄ » 3 ἀντὶ (802—811) ἀνάγν. (802—809)

» » » 438 γ΄ » 20 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ «Δζάκον» ἀνάγν. «Δράκον»

» » » 440 α΄ » 9 ἀντὶ καὶ ἀπὸ ἀνάγν. ἐπὶ

» » » » » 9—10 μετὰ τὴν λ. αὐτοῦ πρόσθες τὴν λ. καὶ

» » » » » 15 ἀντὶ βασιλέων τῆς Καρπασίας ἀνάγν. βασιλέων τοῦ μέρους τούτου τῆς Καρπασίας

» » » » » 35 ἀντὶ Βάϊλα ἀνάγν. Βάλια

» » » » » 53 ἀντὶ Τάββα ἀνάγν. Τὰββς

» » » 440 γ΄ » 10 ἡ λ. κεφαλὰς διαγράφεται

» » » » » 10 ἀντὶ ταύρου ἀνάγν. ταύρους

» » » » » 20 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ Ρήγαινας» ἀνάγν. Ρήγαινας». ΝΑ. τοῦ χωρίου κεῖται

» » » 442 α΄ λεζάντα εἰκόνος : ἀντὶ Α΄ π. Χ. αἰῶνος ἀνάγν. Ε΄ π. Χ. αἰῶνος

» » » 442 γ΄ » 42 ἀντὶ Βερεγλαρίας ἀνάγν. Βερεγγαρίας

» » » 444 α΄ » 16—17 ἀντὶ Enlart ὁ ναὸς δὲν εἶναι ἀρχαιότερος ἀνάγν. Enlart οἱ θολωτοὶ ναοὶ τῆς Κύπρου δὲν εἶναι ἀρχαιότεροι

» » » » » 17 ἀντὶ νεώτερος ἀνάγν. νεώτεροι

» » » » » 18 ἀντὶ Ἄλλοι ὅμως ἀνάγν. Καὶ ἄλλοι

» » » 444 β΄ » 1 ἀντὶ Ἡ κατακόμβη ἀνάγν. Ἡ ὕπερθεν τοῦ Καρμίου κατακόμβη

» » » » » 19—20 ἀντὶ τῆς Ἀντιφωνητῆς ἀνάγν. τοῦ Ἀντιφωνητοῦ

» » » » » 67 ἀντὶ ὑπάρχουσα ἀνάγν. Ἐκκλησία τῆς Χρυσαλινιωτίσσης

» » » » » 30 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ κώμης Δευτερὰ ἀνάγν. κώμης Δευτερᾶς

» » » 444 γ΄ » 11 ἀντὶ ΙΓ΄ ἀνάγν. ΙΔ΄

» » » » » 27 ἀντὶ τοῦ Ἀσίνου ἀνάγν. τῆς Ἀσίνου

» » » » » 38 ἀντὶ Μαχαιράδου ἀνάγν. Μαχαιράδος

» » » 470 α΄ » 11 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ Ὁ καρτσυλαμᾶς ἀνάγν. Οἱ καρτυλαμᾶδες

» » » » » 11 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ πολλάκις ἄνευ ἀνάγν. ἄνευ

» » » » » 9 καὶ 8 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ οὐχὶ σπανίως μάλιστα ἀνάγν. πάντοτε

» » » 470 γ΄ » 18 ἡ ὑπογραφὴ Κ. Μ. Καραμᾶνος ἔχει θέσιν μεταξὺ τῶν στίχων 44 καὶ 45 τῆς α΄ στήλης τῆς αὐτῆς σελίδος.

» » » » » 22—23 ἀντὶ Μεταξὺ τῶν κυπριακῶν ᾀσμάτων περιεσώθησαν καὶ ἀρχαῖαι μελῳδίαι τοῦ τόπου ὡς ἡ ἀνάγν. Αἱ κυπριακαὶ μελῳδίαι ὡς ἡ

» » » » » 26 καὶ 27 ἀντὶ «Κλήδωνα». Ἑκάστη ἀνάγν. «Κλείδωνα», ἀποτελοῦν τὸ ὅλον σχεδὸν κυπριακὸν ᾀσματολόγιον. Ἑκάστη

» » » 682 α΄ » 14 ἀντὶ Ἠλ. Ἰ. Οἰκονόμου ἀνάγν. Ἠλ. Ἰ. Οἰκονομοπούλου

» » » 770 γ΄ » 30 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ Λέην ἀνάγν. Λαΐν

» » » 771 β΄ » 5 ἀντὶ ἐρυθραίνει ἀνάγν. καθιστᾷ κυανοῦν

» » » 908 β΄ » 50 ἀντὶ ἐκλογῆς τῆς συνθέσεως ἀνάγν. ἐκλογῆς καὶ συνθέσεως

» » » 935 β΄ » 23 ἐκ τῶν κάτω : Ἡ φράσις Σημειωτέον ὅτι... μέχρι τοῦ «De verborum significatione». ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ τέλους τοῦ στίχου 33 ἐκ τῶν κάτω, ὅπου δέον νὰ τεθῇ.

» ΙΣΤ » 17 β΄ » 14 μετὰ τὴν λ. ζωγράφος πρόσθες τὰς λ. τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος.

» » » 68 β΄ » 20 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ ἀνατολ. ἀνάγν. δυτικῶς

» » » 68 β΄ » 19 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ ἀνατ. ἀνάγν. δυτ.

» » » 78 α΄ » 6 ἀντὶ 1914 ἀνάγν. 1814

» » » 85 γ΄ » 44 ἀντὶ λιβας ἀνάγν. Μέγας

» » » 192 β΄ » 8 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ ἀδρεπίβολον ἀνάγν. ἀδρεπήβολον

» » » 223 α΄ » 11 ἀντὶ Θεοδ. Κακριδῆ ἀνάγν. Θεοφ. Κακριδῆ

» » » 295 α΄ 16 ἀντὶ ΒΑ. ἀνάγν. ΒΔ.

» » » 310 Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦ σχήματος, τὸ σύμβολον δι' οὗ παρίστανται οἱ Πρῶσσοι ἀνήκει εἰς τοὺς Αὐστριακούς, τὸ σύμβολον τῶν Αὐστριακῶν εἰς τοὺς Πρώσσους, τὸ διακεκομμένον βέλος τῆς γραμμῆς τῶν Πρώσσων εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τὸ κανονικὸν βέλος τῆς γραμμῆς τῶν Αὐστριακῶν εἰς τοὺς Πρώσσους.

» » » 324 Εἰς τὸ σχῆμα μάχης τοῦ Λύ: ἐπὶ τῆς ἐστιγμένης γραμμῆς ἀντὶ Δύο μεραρχίαι τῆς 10ης στρατιᾶς Σιδηροδρομικῶς ἀνάγν. Δύο μεραρχίαι τῆς 5ης στρατιᾶς Σιδηροδρομικῶς καὶ ἀντὶ Δύο μεραρχίαι τῆς 5ης στρατιᾶς Αὐτοκινητικῶς ἀνάγν. Δύο μεραρχίαι τῆς 10ης στρατιᾶς Αὐτοκινητικῶς.

» » » 335 β΄ » 41 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ σημαντικωτέρα ἀνάγν. συστηματικωτέρα

» » » 437 β΄ » 36—38 ἀντὶ τῆς φράσεως Καλεῖται οὕτω .... ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως) ἀνάγν. Μαγνητεγερτικὴ δύναμις, μαγνητικὸν μέγεθος, μαγνητικὸν ἀνάλογον τῆς ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως· εἶναι

» » » 578 γ΄ » 25 ἀντὶ [Μεταλλοτ.] ἀνάγν. [Τεχν.]

» » » 604 γ΄ » 3 ἐκ τῶν κάτω : μετὰ τὰς λ. τοῦ 1925 πρόσθες τὰς λ. φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου

» » » 622 β΄ » 3 ἐκ τῶν κάτω: ἀντὶ διευθυντὴς ἀνάγν. διοικητὴς

» » » » » 1 ἐκ τῶν κάτω : μετὰ τὴν λ. πυροβολικοῦ πρόσθες τὰς λ. βραδύτερον δὲ ἀρχηγὸς τοῦ 2ου ἀρχηγείου στρατοῦ

» » » 626 β΄ » 9 ἐκ τῶν κάτω: ἀντὶ Προαχθεὶς ἀνάγν. Προήχθη

» » » » » 8 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ τὴν 21 Μαΐου ἀνάγν. τὸν Σεπτέμβριον

» » » » » 7 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ 1913, διωρίσθη ἀνάγν. 1913. Διωρίσθη

» » » » Οἱ στίχοι 7—9 ἐκ τῶν κάτω, ἔχουσι θέσιν μετὰ τὸν τελευταῖον στίχον τῆς στήλης

» » » 626 γ΄ » 1 ἀντὶ διωρίσθη ἀνάγν. ἀνέλαβε

» » » » » 1 ἀντὶ διοικητὴς ἀνάγν. διοίκησιν

» » » 630 α΄ » 28 ἀντὶ πλεῖστα ἀνάγν. πλεκτὰ

» » » 855 α΄ » 19 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ μελανία (ἡ) ἀνάγν. μελανίας (ὁ)

» » » 866 β΄ » 47—48 ἐκ τῶν κάτω : ἀντὶ τυχὼν διαρκοῦντος τοῦ πολέμου 1912—1913 χρυσοῦ ἀνάγν. τυχὼν χρυσοῦ

Digitized by Google